Universidad de Deusto
Biblioteca

DIVI BERN

OPER

Universidad de Deusto
Biblioteca

IHS
BIBLIOTECA DE LOYOLA.
Sala 1
Estante
Plúteo 5 6

RESIDENCIA
SAN SEBASTIAN

2/1

13

1

RESIDENCIA
DEL
S. C. DE JESUS
S. SEBASTIAN

3/6

Universidad de Deusto
Biblioteca

Reuerendo in Christo patri, domino.

D. LVDOVICO DE RIE, EPISCOPO GENEVENSI

sancti Eugendi Iurensis,& Albæ Ripæ Abbati clarissimo, Franciscus Comestor Arneduceus,Eduensis,socius collegii Sorbonæ. S.

Eccles. 12. QVod suo seculo uerè scripsit Ecclesiastes,pontifex sapientissime,Faciendi libros nullus est finis:id nimis uerum esse,hac nostra luctuosissima ætate, magno Reip. Christianæ detrimento experimur. Nam etsi ingenuè fatendum est q̃ maximam deberi gratiã iis,qui non minori fide ac zelo domus dei,q̃ ingenij præstantia,studio,& eruditione,in publicam totius christianismi utilitatem,syncerioris doctrinæ libros edunt:Tamen cum nouorum librorum tam uaria,tamq; luxuriosa seges erumpat in lucem hoc tempore, ut iam uarietate ac multitudine labor et sua, dum per speciem doctrinæ salubrioris uirulenta dogmata uelut inter triticum zizania, confertim pullulant : non mediocriter Reipublicæ christianæ etiam consulere uidentur ij, qui doctorum ueterum,& eorum maxime quos merito maiorum gentium nuncupamus, monimentis à situ & squalore uindicandis operam sumunt. Nam neq; recentiores absque ueterum exacta cognitione, aut inoffensè legi, aut omnino intelligi possunt: cũ illi si quid piè,si quid eruditè scribunt,id fere ab his mutuentur:& ut iuniores leuibus præliis uideantur præpollere,seniores tamẽ stataria pugna superiores sunt.Quod admonet uetus illa paræmia qua.D.Hieronymus D. Augustino respõdet, Bos lassus fortius figit pedem. In his autẽ maiorũ gẽtiũ doctoribus haud postremus mihi semper uisus est mellifluus ille doctor ecclesiæ christianæ beatus Bernardus, ut qui iuxta nominis sui augurium,suauissimo doctrinæ suæ fonte irriguam religiosæ sanctitatis nardum nobis odorãdam osculandamque reliquerit.Tanta ui suspectas aut contentiosas doctrinas abigens,sic ubique spirans uigorem euangelicum,ut nusquam non sentias uitam doctrinæ parem.Itaq; dum euoluẽdis eius operibus,eò studiosius incumberem,quo mihi antiquius & fidelius eorum exemplar refertissima illa Sorbonici collegij nostri bibliotheca suppeditabat : incidi primum in epilogum eius libri, cui titulus est De diligendo deo,in uulgatis codicibus nescio quo modo prætermissum . Deinde in opusculum De amore dei,ac dignitate amoris diuini, ut lectione dignissimum, ita & q̃ minime antehac typis excusum.Quod ubi cum tractatu De diligẽdo deo contulissem (nam primum suspicabar titulo tantum differre)& inuenissem tractatu quidem dissimilem,stylo autem & eruditione nõ item præsertim coniecturam styli confirmãte,Domini abbatis Spahemensis , & aliorum plurium authoritate : nec non testimonio Godefridi Tilmanni Cartusiæ Parisiensis ex professo monachi,Græcè & Latinè doctissimi. Adhæc haberem in manibus eiusdem authoris sermones duos,alterum De cõtentione inter ciues Hierusalem & Babylonis,alterum De trinitate, nequaquam pati potui,tales tanti uiri fœtus,cum blattis & tineis rixari diutius: Itaque cum de iis ab iniuria uindicandis cogitarem: rogauit me nobilis illa matrona , sub cuius prælo cætera tunc eiusdem authoris opera erant , ut quàm citissime hoc munere fungerer,nouam æditionem admodum procedere,tantum illa opuscula in mora esse.Quæ me causa mouit,ut celeritate quanta potui maxima,transcripta opuscula recognouerim , & typographo excudenda præbuerim . Qua in re non ausim polliceri,qualicunque meo studio,nihil resedisse,quod castigatoris manum poscat.Præsertim cum quibus usi sumus,exemplaria,ita uetusta sint ita multis locis mutila, ut alicubi singulas dictiones singulis capitalibus literis designent. Alibi obliteratis pene situ ac uetustate literis,& nõnunquã amanuensis incuria suppressis dictionibus,œdipum requirant. Adde quod si quid librariorum indiligẽtia peccatũ est, id præstare non potuimus, qui cum prælo commercij nihil habuimus , & ne habere quidem per studiorum nostrorum occupationes potuimus. Hanc igitur qualẽcũque pulcherrimorum operum accessionem,tui clarissimi nominis auspiciis,tuoq; fauore commendatam , prodire in lucem pluribus de causis uoluimus. Primum quod tibi cum Diuo Bernardo sit patria nobilitas q̃; communis. Deinde quod eius nõ modo doctrinam, sed & uitæ genus,cultumq; religionis,inter cæteros unicè amplexeris,uir alioqui præter famosas maiorum imagines amplissimi muneris dignitatem commendatione præstantis ingenij, reconditæ eruditionis, exacti iudicij, grauitatis pari modestiæ comunctæ beneuolẽtiæ in studiosos,iustitiæ in omnes, pietatis in deum Op.Max.consequutus: ut nõ tam titulo quàm merito tuo præsulem agas christianæ pietatis propugnatorem acerrimum, ab aulico strepitu,à mundi fastu, & illecebris, ab omni denique ambitione maxime alienũ. Accedit eo,quod pro tua in nos singulari & supra omne meritũ nostrũ, ppẽsa uolũtate,nepotẽ tuũ ex sorore Ioachimũ à Malano ut natalibus clarissimũ,ita & indole generosissimũ,nobis in disciplinã tradidisti. Quapropter ut argumento aliquo gratitudinẽ animi in te mei testarer,hanc qualẽcũque operã,dignitati tuæ dicaui . Quam tu pro isto tuo plusquam niueo in nos animi tui candore, æqui boniq; consulas. Vale antistes amplissime Lutetiæ Parisiorum è nostro sodalitio sorbonico Idibus Iunij. 1547

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX SENTENTIARVM VETERIS

ac noui testamenti, à beato Bernardo in suis sermonibus ac tractatibus expositarum, secundum ordinem librorum, capitulorum atque psalmorum, ad literas alphabeticas, ubique adaptatus

Ex libro Geneseos.

Genesis.1. TErra autem erat inanis & vacua. folio 111. A
Diuisit lucem à tenebris. folio 213.M
Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram. 27.K.& 31. L.ibi. Denique, & 79. F.& 182. C. & 263. M.& 295.I.
ij Formauit igitur dominus hominem de limo terræ.95.F.G
Inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ. 176.K.
Plantauerat autem dominus deus paradisum voluptatis à principio. 121.E.Paradisorum.& 105.C.
Fluuius egrediebatur de loco voluptatis, qui diuiditur in quatuor capita. 120. L
Tulit ergo dominus deus hominem in paradiso voluptatis, vt operaretur,& custoditet illum.31.M.& 82. M.& 88.B. Nihilominus.284.K.
Ex omni ligno paradisi comede,de ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas. 16.K
In quacunque enim die comederis ex eo. 76. M. Siquidem 101.I
Adduxit dominus animalia ad Adam, vt videret quid vocaret ea. 23.E
Immisit dominus deus soporem in Adam. 23.C
Relinquet homo patrem & matrem.184.I.Denique.
iij Serpens erat callidior cunctis. 2.D.Deprehensa. 91.C.& 86. M. Denique primos.
Nequaquam moriemini. 2.D.14.H.& 91.D.
Eritis sicut dij,scientes bonum & malum. 1.C. D.& 14.G.
Vidit mulier lignum. 27.L.& 86.M.& 183.A & 277.D.
Abscondit se Adam & vxor eius. 94.K. Deditq; viro suo, & 56.F.Prima.Ibidem.F. Propterea. & G.Iam vero.
Cumq; cognouissent se esse nudos, consuerunt folia ficus. 84.G.Sed heu me.
Vocem tuam domine audiui in paradiso,& timui.13.M.Olim 27.K M
Mulier quam dedisti mihi. 5.E.28.H. & 53.I. & 57.K.& 268.D
Inimicitias ponam inter te & mulierem. 5.F.
In dolore paries filios. 7.D
Pro eo quod obedisti voci vxoris tuę. 110 D
Terra es,& in terram ibis. 63.G.
Emisit eos de paradiso. 56.M.Miseri.& 284.K
Cherubin collocauit. 62. L.
iiij Si recte offers,& recte non diuidis,peccasti. 140.E.
Sub te erit appetitus eius. 25.C
Nunquid custos fratris mei sum ego? 42.M
Maior est iniquitas mea, quàm vt veniam merear. 129.A.& 167.I. & 287.I. 288.I. Nolite ergo.
vj. Pœnitet me fecisse hominem. 28.D
Non permanebit spiritus meus in homine. 55.D.
viij Proni sunt sensus hominis in malum. 145.F.& 155.M.
xij Egredere de terra tua,& de cognatiõe tua.84.M.& 208.G
xv Suspice cœlum,& numera stellas. 63.I.Siquidem
xxij Tolle filium tuum,quem diligis Isaac.287.A.Sic & olim. & 64.I.Domine, inquit.
xxvij Vestibus Esau valde bonis induit,Rebecca Iacob. 119.I
Vox quidem vox Iacob est, manus autem,manus sunt Esau. 144.B.E
Statim vt sensit vestimentorum eius fragrantiam. 101.D.
Ecce odor filij mei,sicut odor agri pleni. 157.K
Det tibi de rore cœli &c. In pinguedine terræ, & in rore cœli,&c. 111. A.
Num vnam tantum benedictionem habes pater? 287.I
xxviij Vidit Iacob scalam. 285.L.Vidit. 240.H. Vidit scalam. 274.L.Illud quoque. 284.L.M
Terram,in qua dormis tibi dabo. 117.I
Vere dominus est in loco isto. 70. H
Non est hic aliud,nisi domus dei.70.D.Si decreuerit.
Vere locus iste sanctus est. 95. D
Cras mihi respondebit iustitia mea. 12.F.& 288.A xxx
Ecce vir luctabatur cum Iacob vsque mane. 54. H xxxij
Tetigit neruum fœmoris eius. 276.L.O quàm.
Non dimittam te,nisi benedixeris mihi. 181.L. Et sanctus.
Egressa est Dina,vt videret filias illius regionis. 277.C. xxxiiij
Dina.
Fecit Iacob filio suo Ioseph tunicam talarem.279.L.Non xxxvij
sum
Audite somnium meum. 277.L. Sic Ioseph
Ecce dominus meus ignorat,quid habeat in domo sua. xxxix
259.H
Non est in omnibus bonis domini mei, quod in mea non sit potestate.130.I
Positus est Ioseph in carcerem. 287.E. Tres in carcere.
Memento mei,cum bene tibi fuerit. 4.A xl
Furtim sublatus sum de terra Hebręorum. 1.F
Fames coegit Israel intrare in Aegyptum. 111. B xlij
Erumpebant lachrymæ. 129. I. xliij
Dominus qui pascit me à iuuentute mea. 175.E.F xlviij
Ruben primogenitus meus non crescas,quia ascẽdisti cubile patris tui. 95.F.G xlix
Non auferetur sceptrum de Iuda. 9.H

Ex libro Exodi.

Exodi.2. FIlia Pharaonis vocauit nomen eius Moyses, dicens, de aqua tuli eum. 35.M.
iij Vadam,& videbo visionem hanc magnam. 52. E
Solue calciamentum de pedibus tuis,locus enim,&c.289.C. Solue.
Educam populum meum de ter[illegible]a,in terram bonam.153.E
Moyses.
Ego sum qui sum.Et qui est,misit me ad vos. 132.C
Qui est misit me ad vos. 259. M
Deus Hebræorũ vocauit nos,vt eamus viam trium dierũ. v 45.G.
Paleæ non dabuntur vobis,& reddetis. 105.A. Hinc.
Induratum est cor Pharaonis. 251.M. vij
Deuorauit virga Aaron virgas magorum. 38.C
Digitus dei est hic. 211.G. Digitus viij
Vbicunque Israel erat,lux erat. 176.M. Nam x
Os non comminuetis ex eo. 85.A xij
Quid clamas ad me? 80. K xiiij
Erat eis aqua quasi murus à dextris, & â sinistris. 283. A.Nimirum.
Fugiamus Israelem,dominus enim pugnat contra nos.153.A.
Hodie scietis,quia veniet dominus,& mane,&c. 10.G xvj
Manus Moysi erant graues. 146.C.Non pari. xvij
Sedit populus manducare & bibere. 221.M. xxxij
Dimitte me,vt irascatur furor meus. 146.B. Moysi.48.D. Peccat.
Si dimittis,dimitte: alioquin dele me de libro,&c. 207.C. An non.129. K

Ex Leuitico.

Leuitici 11. & 12. OMne quod habet pennulas & squamas. 55.M
Mulier, quæ suscepto semine pepererit filium, immunda erit. 22.F
Sanctificamini hodie,& estote parati. 12.C

Ex libro Numerorum.

Nume. 12. LOcuta est Maria & Aaron cõtra Moysen propter vxorem Aethio. 153.E
Erat Moyses vir mitissimus super omnes homines. 129.K.207.A.& B.
Virga Aaron sequenti die inuenta est germinasse. 5. G xvij
Moriatur anima mea morte iustorũ.73.H. Vbi est thesaurus xxiij & 136.H

Ex Deuteronomio.

Deut.6. AVdi Israel, dominus deus vester, deus vnus est. 51.I

Diliges

Diliges dominum deum tuum ex toto corde &c. 94.L.135. L. & 270.K. & per totum tractatum. & 272. K.273.F. Ego puto.
vij Maledicta sterilis in Israel. 7.D.E
xxxij Vt sugeret mel de petra. 41.G. Quàm dulciter.
Vtinam saperent & intelligerent.44.E.244.M.O vtinam.

Ex libro Iosue.

Iosue. 15. IEbuzeum habitatorem Hierusalem non potuerunt filij Iuda delere.165.L.Velis nolis

Ex libro Iudicum.

Iudicũ.6.g QVid Gedeonis vellus significet. 5.H
Cœlesti rore area rigatur. 53.I.
xx Moriatur anima mea cum Philistiim, ait Samplon.266.G. Vnde
Peccauit Beniamin, accinguntur reliquæ tribus ad vltionem.253.E.Peccauit.

Ex primo Regum.

1.Reg.2. SI peccauerit vir in virum, placari ei poterit deus.267.
iij G.Si peccauerit.
Loquere domine,quia audit seruus tuus.92.D. Loquere.
xv Melior est obedientia,quàm victimæ.135.F.Nam illam
Quasi peccatum hariolandi est,repugnare. 35.D.149. E.F. Nam qui.& 268. B.Denique
Quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere. 35.D. 149.E.F Nam qui.
xvj Homo videt in facie,deus in corde. 209.G
Inueni hominem secundum cor meum. 168.H.Absit.
Peccaui,sed nunc honora me. 133.F. Nunquid.287. K.An non idem.
Lugebat Samuel Saul. 129.I.& 193. K
xvij Stans Goliath,clamabat aduersus phalangas Israel.44.M

Ex secundo Regum.

2.Reg.1. MOntes Gelboe,nec ros,nec pluuia descendat super
vj vos. 162.F
xvj Ludam,& vilior fiam. 210. C
Semei per iugum montis maledicebat Dauid. 150.A. Quamobrem.

Ex tertio Regum.

3.Regũ.3. NEc mihi,nec tibi sit, sed diuidatur.13.I.Et tu quidẽ
xix Timuit Helias Iezabel, & surgens abiit. 115.D.
Neque melior sum, quàm patres mei.211.A.Aut si.
Hodie cibus allatus est ab angelo. 72.C.Qui

Ex quarto Regum.

4.Reg.2 ORo domine,vt fiat spiritus tuus duplex in me.37.L
40. F
Ascende calue,ascende calue 101.G
iiij Stetit oleum.38.B.40.A.Vel certe.
Tolle baculum tuum. 132.H.I.
Incubuit Helisæus super puerum. 132.K.& 132.M.
Helisæus mortuum suscitauit. 33.D.
Erat autem fames in terra, & filij prophetarum habitabant. cum Helisæo.115.F.
v Vade,& lauare species in Iordane. 35.A
Nunquid non meliores sunt fluuij Damasci. 101.F

Ex secundo Paralipomenon.

2.Par.20. OIuda & Hierusalem nolite timere,cras egrediemini. 9.K M.& 10.B.

Ex libro Iob.

Iob.1. NVdus egressus sum de vtero matris meæ. 254.I.
v Vidi stultum firma radice. 244.M
Homo nascitur ad laborem. 82.H.& 99.H
In sex tribulationibus liberabit te, & in septima non tanget te malum. 94.H.
Visitans speciem tuam,non peccabis. 292.I
vj Quæ prius nolebat tangere anima mea 251.M
vij Militia seu tentatio est vita hominis super terrã.81.K.118. G.197.F.Si inquam
Si dormiero,dicam,quando consurgam. 159.D.164.L.
Quid est homo,quia magnificas eum.69.M. Quid est homo 17.M.Domine quid est.& 253.H I.70.C
Cur non tollis peccatum meum. 274.A B. Aut quid apponis erga eum cor tuum. 78.D
O custos hominum, quare posuisti me contrarium tibi. 183. G.& 59.G.O custos.193.C.Quare.282.L.O custos
Indica mihi, cur me ita iudices. 148.G x
Vbi nullus [illegible]o,sed sempiternus horror inhabitat. 283.E. Cum cœperint.
Vtinam taceretis, vt putaremini esse sapientes. 210.B. xiij
Stultus.
Homo natus de muliere. 31.G.& 254.I xiiij
Si ignoraui,mecum erit ignorantia mea.133.M.Et si quid xix
Miseremini mei,miseremini mei,saltem vos amici mei.59. K Miseremini.
In carne mea videbo deum,saluatorem meum. 74.M.Ob hanc.& 144.A. Vnde ergo.
Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad infernum descendunt.296.H.Quis putas. xxj
Pauit sterilem, & quæ non parit: & viduæ non bene fecit. xxiiij 281.A.Beati misericordes.
Oculus fui cęco,& pes claudo,pater erã pauperum.129.I. xxix
Frater fui draconum.158.E.Non mediocris. xxx
Si osculatus sum manum meam ore meo, quę est iniquitas xxxj maxima. 124.L.& 144.F.Ne quæras
En venter meus,quasi mustum absque spiraculo. 278.C xxxij

Ex psalterio.

Psalm.1. BEatus vir,qui non abiit in consilio impiorum. 111.C
Sed in lege domini voluntas eius. Ibidem.F
Et erit tanquam lignum,quod plantatum est secus decursus. 26.E.119.C.
Et folium eius non defluet. 169.C. Vides
Astiterunt reges terræ. 51.G.H.I. K.& 176.K.L.
ij Filij hominum vsquequo graui corde. 38.M.90.B
iiij Irascimini,& nolite peccare. 154.G. 203.I
Signatum est super nos lumẽ vultus tui domine.213.L. Quid item.
In pace in idipsum,dormiam & requiescam. 57.H.160.I
Domine,ne in furore tuo arguas me. 173.L.Domine,ne. vj
Quid est homo quòd memor es eius. 78.E.Tu quis viij
Minuisti eum paulominus ab angelis.54.M.162.A.Transiliit 177.I
Propter quid irritauit impius deum. 133. C ix
Vide quoniam tu laborem & dolorem consideras. 32. A
Cognoscetur dominus iudicia faciens. 218.A.Cognoscetur. 276.D.Cognoscetur.
Laudatur peccator in desideriis animæ suæ. 207.H
Inclinabit se,& cadet. 176.H
Dixit impius in corde suo,non requiret. 284.F.Odibilis.
Dominus interrogat iustum & impium. 119.K. Tribus. x
Qui autẽ diligit iniquitatẽ,odit animã suam.103.F. At forte
Propter miseriam inopum. 155.C.Denique
In circuitu impij ambulant. 82. A.In circuitu. 272.G. Si ita. xj 285. A. Cæterum.
Dixit insipiens in corde suo, non est deus. 111.H.
Corrupti sunt,& abominabiles facti sunt. Ibidem.I. xiij
Non est qui faciat bonum,non est vsque ad vnum.Ibidem. K
Contritio & infœlicitas in viis eorum. 77.E.
Domine,quis habitabit in tabernaculo tuo. 94.B xiiij
Ad nihilum deductus est in conspectu eius malignus. 27.E. Certum.
Multiplicatæ sunt infirmitates eorum. 111. K. xv
Delectationes in dextera tua vsque in finem.160.I.82. B.Et nunc
Notas mihi fecisti vias vitæ. 43.G. Glorioſa.& I
Adimplebis me lætitia cum vultu tuo. 83.A. Neque
Non dabis sanctum tuum videre corruptionem. 150. H
Inimici mei, animam meam circundederunt. 298.G. xvj
Diligam te domine,fortitudo mea. 272. C xvij
Ascendit fumus in ira eius. 119.H.Fumus
Volauit super pennas ventorum.Ibidem. Ambulat
Tenebrosa aqua in nubibus aeris. 20.E.Et fortasse.
Eripuit me de inimicis meis fortissimis. 14.A
Cum sancto sanctus eris. 54.E. & 85.G.& 174.D.195.K

Universidad de Deusto
Biblioteca

Alioquin . 274.G.Zelus.
Cum viro innocente,innocens eris. 195.F
Quoniam in te eripiar à tentatione. 74.K
Populus,quem non cognoui,seruiuit mihi. 111.M
Filij alieni mentiti sunt mihi. 182.E.
xviij Dies diei eructat verbum. 4.C.107.E
In sole posuit tabernaculum suum. 125.K.
Et ipse tanquam sponsus,procedens de thalamo suo. 20.E
Exultauit vt gigas ad currendam viam. 104.G. Et quidem.
Lex domini immaculata,conuertens animas. 193.A. 252.C. & 273.L.M
Timor domini. 273.L.M.
Emundabor à delicto maximo. 94.H.I.
Delicta quis intelligit. 148.C.
Meditatio cordis mei,in conspectu tuo semper.88.F. & 89.K
xix Hi in curribus. 27.K.Et vide.120.D. Quatuor.121.B. In scriptura
xx Quoniam præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis. 111.L.& 221. D. Tu ergo.
xxj Sicut aqua effusus sum. 132.E
xxij Virga tua & baculus tuus,ipsa me consolata sunt.284.D. Parcitur.
Deduxit me super semitas iustitiæ.280.D. Intelligens
Calix domini inebrians. 168.A.
xxiij Quis ascendet in montem domini. 95.M.109.H
Hæc est generatio querentium dominum 98.I
xxiiij Vias tuas demonstra mihi. 148.G
Vniuersæ viæ domini misericordia & veritas. 77.H.
Vide humilitatem meam,& dolorem meum. 285.L.Oportet.
xxv Domine,dilexi decorem domus tuæ. 157.G. Domine dilexi.
xxvj Quoniam abscondit me in tabernaculo suo in die malorum. 72.D
In petra exaltauit me. 168. H
Et nunc exaltauit caput meum. 118.I
Circuiui,& immolaui in tabernaculo eius. 39.A
Credo videre bona domini,in terra viuentium. 74.L
xxix Concidisti saccum meum,& circũdedisti me lætitia.38.A
xxx Oblitioni datus sum,tanquam mortuus à corde. 138.D
Factus sum tanquam vas perditum. 26.L.Ego
Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ domine. 57.K
xxxj Beatus vir,cui non imputabit dominus peccatum. 27.D. &.139.G
Conuersus sum in ærumna mea. 158.D
Tu remisisti impietatem peccati mei. 177.F. Audi deinque.
Pro hac orabit ad te omnis sanctus.177. F. Tu inquit.& 199. E. Pro hac
xxxij Audiant mansueti,& lætẽtur. 139.M
Accedite ad eum,& illuminamini. 147.A.Propterea
Gustate,& videte,quoniam suauis.53.F. Et fructus.55.M.
Timete dominum omnes sancti eius. 59.C
Quis est homo,qui vult vitam. 81.C.Quis est homo.
Multæ tribulationes iustorum. 84.L.& 298.L.Eripe.
Mors peccatorum pessima.28.C.& 60.E. & 112.B.& 213. D.
Iuxta est dominus his, qui tribulatio sunt corde. 196.A
xxxiiij Iudica domine nocentes me. 134. D.In cœlo
Domine,quis similis tibi. 173. M.Domine.
xxxv Iustitia tua sicut montes dei. 63.A.90.E.
Expulsi sunt,nec potuerunt stare. 185.M.
xxxvj Delectare in domino,& dabit petitiones cordis tui.25.E. G
Cum ceciderit iustus, non collidetur. 71.F
Quoniam tanquam fœnum velociter arescent. 212M
Declina à malo,& fac bonum. 40.K.104.L.111.B
Adiuuabit eos dominus. 76.D.Denique.
xxxvij Putruerunt,& corruptæ sunt cicatrices. 134.K
Cor meum conturbatum est,dereliquit me.51.F.Hæc igitur.
Amici mei,& proximi mei. 180.G.Vigilarent.
xxxviij Thesaurizat,& ignorat cui congregabit ea. 182.F.Verumtamen.
Vt sciant quid desit mihi. 254.F.Rara.
Quoniam aduena ego sum apud te. 94.A.Familiaris.
Expectans expectaui dominum. 172.M.Expectans. xxxix
Dominus solicitus est mei. 41.G.Quam dulciter.
Beatus qui intelligit super egenum. 232.A.Et vere. xl
Transibo in locum tabernaculi. 93.B xlj
Ad meipsum anima mea conturbata est. 151.G
Abyssus abyssum inuocat. 50.D.Caro.&.213.L.Sic abyssus.
Eructauit cor meum verbum bonum. 172.F xliiij
Speciosus forma præ filiis hominum. 55.M
Specie tua,& pulchritudine tua. 175.B
Propter veritatem & mansuetudinem. 174.H.Non solum.
Vnxit te deus,deus tuus oleo lætitiæ. 133.H.I
Audi filia,& vide. 6.M.&.63.L
Concupiscet rex decorem tuum. 186.D.Denique
Vacate & videte,quoniam ego sum deus. 51.D.&.82.H xlv &.83.B.&.252.H.
Psallite deo nostro,psallite. 126.G
Suscepimus deus misericordiam tuam. 22.A xlvij
Homo cum in honore esset.73.F.&.150.G.H.I.K.&.183.L xlviij &.213. A
Comparatus est iumentis insipientibus. 282.H. An vero.
Et similis factus est illis. 183.L
Sicut oues in inferno positi sunt.90.B
Immola deo sacrificium laudis. 131.B xlix
Sedens,aduersus fratrem tuum loquebaris. 140.A.B.C.vtilissime.
Existimasti inique quòd ero tui similis. 183.L.Et item.
Inuoca me in die tribulationis. 273.A
Arguam te,& statuam contra faciem tuam. 280.G. Arguam.&.287.D
Sacrificium laudis honorificabit me. 126.H
Miserere mei deus,secundum magnam. 87.F l
Asperges me domine hyssopo. 156.D
Auditui meo dabis gaudium. 144.C
Ne proiicias me à facie tua. 42.A
Cor contritum & humiliatum,deus non &c. 164.B.Nec dubium.199.F.Non despicit.
Benigne fac in bona voluntate tua. 55.B
Dixit insipiens in corde suo,non est deus. 111.H lij
Quis dabit mihi pennas,sicut columbę. 73.H liiij
Ecce elongaui fugiens,& mansi in solitudine. 161.C
Descendant in infernum viuentes. 289.C.Descendant.
Viri sanguinum & dolosi,non di. 83.C
Lingua eorum,gladius acutus. 89.E lvj
Lætabitur iustus,cum viderit vindictam. 75.F.Lætabitur. lvij
Deus ostendit mihi super inimicos meos. 248.F.Non lviij sunt.
Nonne deo subiecta erit anima mea. 93.D.&.122.K lxj
Vani filij hominum,mendaces si.ho. 194.F.Sedet. &.207.I. Sunt enim.
Semel locutus est deus. 84.G.Semel.&.111.H.Semel.
Duo hæc audiui,quia potestas. 271.G.Oportet.
Sitiuit anima mea. 4.B.Sitiuit. lxij
In terra deserta. 118.L.&.120.C.Quadrifarium.
Vt viderem virtutem tuam,& gloriam tuam.3.G.H.Et item.
Terribilis in consiliis super. 104.M.Plane. lxv
Transiuimus per ignem & aquam. 60.E.Transiuimus.
Iter facite ei,qui ascendit super oc. 91.B. lxvij
Terra mota est,etenim cœli. 214.K.Terra.
Cœli distillauerunt. 41.A.Hodie.
Pluuiam voluntariam. 44.K.Pluuiam.
Si dormiatis inter medios cle. 3.D.Sint.&.160.K.Si dormiatis.
Posteriora dorsi eius. 167.L.Sed interim.
Mons coagulatus,mons pinguis. 96.E.F.Vt quid.
Præuenerunt principes coniuncti. 126.F.&.207.G
Principes Iuda duces eorum. 126.H
Psallite deꝰ,qui ascendit super cœlum. 142.M
Ecce dabit voci suæ vocem virtutis. 166.C.Etsi.&.231.H. Manent.
Mirabilis deus in sanctis suis. 67.M.Mirabilis.&.130.L. Si qua.

Infixus

lxviij Infixus sum in limo profundi. 11.L
Et placebit deo super vitulum nouellum. 119.G.Vituli.
lxix Auertantur statim erubescentes. 204.E
lxx Deus meus eripe me de manu peccatoris. 183.H. Quis me eripiet.
Introibo in potentias domini.75.H. Introibo. & 193.G. Introibo.
lxxj Deus iudicium tuum regi da. 177.G
Iudicabit pauperes populi,& sal. 134.C.Iucundum.
Replebitur maiestate eius omnis terra. 58.K.& 61.C
lxxij Mei autem pene moti sunt pedes. 235.B.Vobis audeo.
In labore hominum non sunt,ideo tenuit eos superbia. 82.I. & 139.E.& 283.D.& 284.H.In labore.
Transierunt in affectum cordis. 186.C
Ad nihilum redactus sum,& nesciui. 84.C.Vere.
Quid enim mihi est in cœlo. 86.C
Mihi autem adhærere deo,bonum est. 84.C.Mihi.
lxxiij Deus autem rex noster , in secula operatus est salutem. 41.D. Et tunc.& 179.A.Tu ne.
lxxiiij Cum accepero tempus , ego iustitias. 163.F.196.L. Quòd si.
Calix in manu domini,vini meri. 75.M
lxxv Factus est in pace locus eius. 116.K
Dormierunt somnum suum. 212.M.Dormierunt.
Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi. 168.F
lxxvj Renuit consolari anima mea. 144.M.Item cum.
Turbatus sum,& non sum locutus. 145.G
Hæc mutatio dexteræ excelsi. 192.F
Memor fui dei,& delectatus sum.95.K. Qui rursum. 110.I
Tu es deus,qui facis mirabilia. 130.L.Si.
In mari via tua. 125.L.In mari.
Vestigiá tua non cognoscentur. 178.C.Sed ne.
Spiritus vadens,& non rediens. 185.B
lxxvij Et obliti sunt benefactorum eius. 129.B
Et occidit in grandine vineas eorum. 169.B.Et occidit.
lxxix Appare coram Effraim Beniamin. 13.F
lxxx Sumite psalmum,& date tympanum. 280.L
Cibauit eos ex adipe frumenti. 178.G.Audi.
lxxxiij Quam dilecta tabernacula tua. 57.L.& 69.E. Illam.& 112.B.& 293.A
Beati,qui habitant in domo tua domine. 68.D.Beati.
Beatus vir,cuius est auxiliũ abs te.50.L. Ascendũt.& 86.D
Ibunt de virtute in virtutem. 117.F.Ibunt.
lxxxiiij Audiam quid loquatur in me. 86.E.& 148.B
Vt inhabitet gloria in terra nostra. 27.D H.
Misericordia & veritas obuiauerunt sibi. 47.F
Ecce dominus dabit benignitatem. 165.I.Dominus.
Iustitia ante eum ambulabit. 164.G
lxxxvj Gloriosa dicta sunt de te. 296.K
lxxxvij Quia repleta est malis anima mea. 39.L
lxxxviij Misericordias domini,in æternum cantabo. 45.K
Domine,in lumine vultus tui. 46.H.& 53.G.Pacem.
Quoniam gloria virtutis eorum tu es. 46.H.Abiit.
Quis est homo,qui viuet, & non videbit mortem? 176.L. Itaque.
lxxxix. Mane sicut herba transeat. 4.I.Mane.
Lætati sumus pro diebus,quibus nos humiliasti. 173.E
xc Qui habitat in adiutorio altissimi. 70.K. & consequenter expositio totius psalmi in septemdecim sermonibus ab ipso. 70. vsque ad 81. Ea tamen quæ sequuntur, etiam reperiuntur exposita extra eiusdem psalmi expositionem.
Quoniam ipse liberauit me de laqueo venantium,& à verbo aspero.271.I
A timore nocturno,à sagitta volante in tenebris,ab incursu & dæmonio meridiano. 149.F G H
Cadent à latere tuo mille. 30.C
Cum ipso sum in tribulatione. 59.H.Ita plane.
xcj Iustus germinabit sicut lilium. 158.A.Iustus.
Quoniam rectus dominus deus noster. 140.C. Rectus. & 182.D.Nempe.
xcij Dominus regnauit, decorem induit. 56.M. Puto. & 256.D
Domum tuam decet. 157.B.& 70.E.Cæterum.
Beatus homo,quem tu erudieris domine. 118.K.Nostræ. xciij
Quadraginta annis proximus fui. 103.C xciiij
Confessio & pulchritudo in conspectu eius. 117.I.& 215.I xcv
Ignis ante ipsum præcedet. 147.C.& 164.I xcvj
Cantate domino canticũ nouũ,quia mirabilia.37.I.Venit. xcvij
Honor regis,iudicium diligit. 2.M xcviij
Deus tu propicius fuisti eis,& vlciscens. 154.H
Misericordiam & iudicium cantabo tibi domine. 126.C. c Proinde.
Superbo oculo,& insatiabili corde. 2.G
Ossa mea,sicut cremium aruerunt. 85.B cj
Cinerem tanquam panem manducabam. 175.F
Mutabis eos,& mutabuntur,tu autem idem. 85.G
Longanimis,& multum misericors. 127.L cij
Qui replet in bonis desiderium tuum. 272.I
Misericordia domini ab æterno,& vsque in æternum. 213.K. Audiat.
Extendens cœlum sicut pellem. 142.K.Extendens. ciij
Qui emittis fontes in conuallibus. 12.A
Hoc mare magnum,& spacioſum manibus. 97.L
Emitte spiritum tuum,& creabuntur. 38.C
Quærite faciem eius semper. 185.A ciiij
Ferrum pertransiit animam eius. 167.K
Visita nos in salutari tuo. 120.E.Modis quatuor. cv
Dixit,vt disperderet eos. 163.K.Dixit.
Errauerunt in solitudine in inaquoso. 43.K.& 81. L.M cvj
Viam ciuitatis habitaculi non inuenerunt. Ibidem.
Paratum cor meum deus,paratum cor meũ.24.E.& 112.C cvij
Operiantur sicut diploide confusione sua. 184.B.Quia. cviij
Dixit dominus domino meo,sede. 179.M cix
In splendoribus sanctorum ex vtero ante luciferum. 54.B.C
De torrente in via bibet. 120.C.Quinque.
Magna opera domini. 14.E cx
Dispersit dedit pauperibus. 195.D.E cxj
Quis sicut dominus deus noster,qui in altis habitat. 61.F cxij
In exitu Israel de Aegypto. 119.B cxiij
Conuertere anima mea in requiem tuam. 57.D.E.& Ibidem.I.60.H cxiiij
Credidi propter quod locutus sum. 275.M.Putas. cxv
Omnis homo mendax. 276.B.Quid est.
Quid retribuam domino. 45.K. Quid enim. & 272.C. Quid retribuam.
Preciosa in conspectu domini. 60.E.& 64.L. & 109.M.& 212.D
Impulsus euersus sum,vt caderem. 185.I cxvij
In via testimoniorũ tuorum delectatus sum. 164.E.In via. cxviij
Dormitauit anima mea præ tædio. 148.A
Viam iniquitatis amoue à me. 275.B.Denique.
Cantabiles mihi erant iustificationes tuæ. 123.G
Bonitatem & disciplinam. 34.G.Samaritanus.
In veritate tua humiliasti me. 90.I. Nempe.& 151.F.Nonne.
Super omnes docentes me intellexi. 41.M.Gaudeo.
Hæreditate acquisiui testimonia tua in ęternũ.164.E.Etenim
Confige timore tuo carnes meas. 145.I.Vide ergo.
Intellectum da mihi,& viuam. 177.D
Pax multa diligentibus legem tuam. 93.E.Pax
Erraui sicut ouis,quæ periit. 185.B.Audi.
Sagittæ potentis acutæ. 118.M.& 119.A cxix
Leuaui oculos meos in montes. 208.I.K.Quis enim. cxx
Non dormitabit,neque dormiet,qui custodit Israel. 77.B
In domum domini lætantes ibimus. 69.E.Dico autem. cxxj
Fiat pax in virtute tua. 88.M.Fiat.
Anima nostra sicut passer. 161.B.Proinde. cxxiij
Qui seminat in lachrymis. 151.M cxxv
Euntes ibant,& flebant. Ibidem.K.Tu ergo.
Vanũ est vobis ante lucẽ surgere. 128.K. Vanũ.& 168.L cxxvj
Vxor tua sicut vitis abundans. 91.L.Ad spiritum. cxxvij
Apud dominũ misericordia,& copiosa.137.K.Ad cumulũ cxxix
Memento domine Dauid,& omnis. 129.L cxxxj
Si dedero somnum oculis meis. 68.F.Propterea.
Ecce quàm bonum,& quàm iucundum. 128.M cxxxij
Confitemini domino quoniam bonus , quoniam in æternum.273.L.Confitebitur. cxxxv

 In salicibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

cxxxvj In ſalicibus in medio eius,ſuſpendimus. 73.H
Si oblitus fuero tui Hieruſalem. 74.E.& 90.F
In principio lætitiæ meæ. 90.F
Beatus qui tenebit,& allidet paruulos. 44.I
cxxxviij Quo ibo à ſpiritu tuo,& quo à facie tua fugiam? 13.M.
Quid tu times.
Si aſcendero in cœlum,tu illic es. 117.F.Hoc autem.
Nox illuminatio mea in deliciis meis. 176.L.Feſtinemus.
Imperfectum meũ viderunt.159.F. Imperfectum.& 272.D
Imperfectum.
Nimis honorati ſunt. 44.C
cxxxix Obumbraſti ſuper caput meum in die belli. 72.D.De
protectione.
cxl Pone domine cuſtodiam ori meo. 89.G.H.& 102.G.
Vnde.
Non declines cor meum in verba malitiæ. 278.G
Corripiet me iuſtus in miſericordia. 44.A.& 164.H
Abſorpti ſunt iuncti petræ iudices eorum. 75.H.Nec mo-
do quidem.
cxlj Me expectant iuſti,donec retribuas mihi. 10.C.D.& 59.F
Præſtolatur.
cxlij Non intres in iudicium cum ſeruo tuo.56.I. Non intres.
& 63.B. Non enim.& 199.F.Non contendit.
Auditam fac mihi mane miſericordiam tuam. 29.A
cxliij Domine,quid eſt homo quia innotuiſti ei? 194.E. Et
quia.& 214.A.O domine.
Homo vanitati ſimilis factus eſt. 194.F.G.Vanitati.
cxliiij Memoriam abundantiæ ſuauitatis tuæ. 2.G.Sed non.
Voluntatem timentium ſe faciet. 118.F
cxlvj Magnus dominus noſter,& magna virtus eius. 182.D.
Nempe.
cxlvij Lauda Hieruſalem dominum. 22.M.& 54.E.& 90.C.&
148.I
Velociter currit ſermo eius. 204.D
A facie frigoris eius,quis ſuſtinebit? 169.F
Non fecit taliter omni nationi. 93.H.Iam vero.
cxlviij Quoniam ipſe dixit,& facta ſunt. 32.B.& 79.F. Verum.
& 90.E. Et prius.& 129.E.Quid enim.

Ex parabolis Salomonis.

Prouer. j FIlii ſi te lactauerint peccatores,ne acquieſcas. 207.I.
Vani.
Ego quoq; in interitu veſtro ridebo. 75.F.Nempe.
Auerſio paruulorum interficiet eos. 30.I.Ita.
ij Lætantur cum malefecerint. 133.E.& 276.C.Hæ ſunt.
Lignum vitæ,eſt ſapientia his,qui apprehenderint eam. 169.
B.Sic ſtultus.
iij Beatus homo qui inuenit ſapientiam,& qui affluit pruden
tia. 88.C
In ſiniſtra eius diuitiæ & gloria. 3.B.& 11.G.In ſiniſtra.
iiij Omni cuſtodia ſerua cor tuum. 89.H.& 95.E.& 112.E.&
277.C. Audi.& 297.H.Idcirco.
vj Homo apoſtata,vir inutilis. 277.B
viij Ego diligentes me diligo. 174.D
ix Principium ſapientiæ,timor domini. 139.F.G
Sapientia ædificauit ſibi domum. 2.I.& 107.M
Aquæ furtiuæ dulciores ſunt. 208.H
x In multiloquio non deerit peccatum.89.C. Vt enim præ-
teream.
Expectatio iuſtorum lætitia.72.C. Si expectatio.& 172.G
xiiij Extrema gaudij,luctus occupat. 29.K
xv Lingua pacifica compeſcit lites. 140.I.Scriptum eſt.
xvj Vniuerſa propter ſemetipſum operatus eſt dominus. 41.
M.Omnia.
xviij Impius,cum venerit in profundum malorum, contemnit.
278.L
Mors & vita in manibus linguæ. 89.C.D.E
xx Pondus & pondus,abominatio eſt apud deum. 154.M
xxiij Prudentiæ tuæ pone modum. 152.L.Verbi cauſa.
xxiiij Septies in die cadit iuſtus. 133.M.Denique.
Per agrum hominis pigri tranſiui. 169.B
xxv Mel inueniſti,comede quod ſufficit tibi. 112.G
Qui ſcrutator eſt maieſtatis,opprimetur à gloria. 168.G
Sicut canis,qui reuertitur ad vomitum. 49.B.Reuer- xxvij
ſus.
Beatus homo,qui ſemper eſt pauidus. 162.M.& xxviij
209.I
Mendicitatem & diuitias,ne dederis mihi. 30.C.173. xxx
G
Sanguiſugæ duæ ſunt filiæ. 282.K
Mulierem fortem,quis inueniet? 5.G xxxj
Digiti eius apprehenderunt fuſum. 132.E

Ex Eccleſiaſte.

AD locum,vnde exeunt flumina,reuertuntur. 130.E Eccles.i.
Omnia tempus habent.210.G. Indignaris.& iij
285.F
Vnus interitus eſt hominis,& iumentorum. 184.C.
Quidni ſimiliter.
Funiculus triplex difficile rumpitur. 132.M.Dat ſentire. iiij
Vbi multæ opes,ibi multi qui comedunt eas. 104.E. v
Poſtremo.
Auarus non implebitur pecunia. 272.I.Ideo.
Cor ſtultorum,vbi lætitia. 278.A vij
Noli nimium iuſtus eſſe. 72.E.& 121.K.Noli.
Neſcit homo,vtrum amore,an odio dignus ſit. 22.K.& ix
36.G. Nouit.& 59.B.& 70.C
Muſcæ morientes,perdunt ſuauitatem vnguenti. 31.K x
Si ſpiritus poteſtatem habentis aſcenderit ſuper te. 91.D.
Vnde & ſapiens.& 112.H
Si ceciderit lignum ad auſtrum. Ibidem.K xj
Deum time,& mandata eius obſerua. 123.B.& xij
135.H

Ex Canticis canticorum.

OSculetur me oſculo oris ſui. 113.A.& 121.F.& 123. Cantico.i.
M.& 126.C.E. Et conſequenter ipſa canticorum expoſitio in octoginta ſex ſermonibus,à 123.
vſque ad 187. Et nihilominus ſequũtur aliquæ ipſorum canticorum ſententiæ,quæ expoſitæ reperiuntur, non ſolum in eiſdem,ſed etiam extra prædictos ſermones.
Quia meliora ſunt vbera tua vino. 113.I
Fragrantia vnguentis optimis. Ibidem.K.L.
Trahe me poſt te. 37.G
Introduxit me in cellaria ſua. 114.K
Nigra ſum,ſed formoſa. 140.H.& 287.B.
Vnde.
Si ignoras te,ô pulchra inter mulieres. 87.B.& 271.A.&
277.B
Ecce tu pulcher dilecte mi. 271.F.Ecce tu.
Fructus eius dulcis gutturi meo. 53.F.Merito.
Sub vmbra illius,quem deſideraueram. Ibidem.
Fulcite me floribus.160.F. Fulcite.& 271.E
Læua eius ſub capite meo. 11.F.& 58.G. Audi.&
271.H.L
Ecce iſte venit ſaliens in montibus. 1.L.& 38.K.
Ecce.
En ipſe ſtat poſt parietem. 12.C
Iam hyems. 271.F
Surge,propera amica mea. 49.K.Veni.
Ficus protulit groſſos ſuos. 286.F.Sunt enim.
Dilectus meus mihi. 54.G.H
Inuenerunt me vigiles ciuitatis. 80.D.Merito.
Quæſiui,& non inueni illum. 84.B.Quæſiui.
Tenui eum,nec dimittam. 32.D
Ferculum Salomonis media charitate conſtrauit. 274.M
Quæ eſt iſta,quæ aſcendit per deſertum. 114.D.& 118.
L.M
Egredimini filiæ Sion. 18.I.K.& 59.I.& 107.H
Dentes tui,ſicut grex tonſarum. 115.A
Mel & lac ſub lingua eius. 122.B
Emiſſiones tuæ paradiſus. 114.C
Surge Aquilo,& veni Auſter. 89.G
Veni in ortum meum ſoror mea ſponſa. 114.K
Comedite amici mei, & bibite, & inebriamini chariſſimi.
53.G. Sed quando.& 273.G

Quæ eſt iſta,quæ progreditur,ſicut aurora conſurgẽs?114.E
Quæ eſt.
Reuertere,reuertere Sunamitis. 29.I.107. D.114.C.184.E
Fortis eſt,vt mors dilectio. 198.E
Fuge dilecte mi,& aſſimilare capreæ, hinnuloque ceruorum.
76.F. Merito.
Quo abiit dilectus tuus? 84.B.Quo ergo.
Introduxit me rex in cubiculum ſuum. 276.G
Vox turturis audita eſt in terra noſtra. 54.G.Vox.

Ex libro Sapientiæ.

Sapien.i. DIligite iuſtitiam,qui iudicatis terram. 117.G.
Diligite.& 255.L Diligite.
Peruerſæ cogitationes ſeparant à deo.101.I.Noluit.
Spiritus ſanctus diſciplinæ effugiet fictum. 123.C.
Quomodo.
Os quod mentitur,occidit animam. 133.M.& 134.A
iij. Viſi ſunt oculi inſipientium mori. 44.D
iiij O quàm pulchra & caſta generatio cum charitate. 198.A.B
Iuſtus ſi morte præoccupatus fuerit,in refrige. 213.C
Conſummatus in breui,expleuit tempora multa. 241.G
Senectus venerabilis non diuturna. 199.H
vi. Iudicium duriſſimum his,qui præſunt,fiet. 199.G.H.I
vij. Spiritus domini multiplex. 42.C.Vere
Sapientia vincit malitiam. 5.F.Ita quippe.32.K
& 87.I.160.A.Nonne.
Super ſalutem & omnem pulchritudinem dilexi ſapientiam.
147.I.
In manu dei ſumus,& ſerui noſtri. 209.G
Quòd ſi.
viij. Sapientia attingit à fine ad finem fortiter. 264.E
Porro.
ix Corpus quod corrumpitur aggrauat animam. 23.D
37.H.183.E
x Iuſtum deduxit dominus per vias rectas. 90.L
Certamen forte dedit illi vt vinceret. 65.A.B.C
xi Omnia in menſura,numero & pondere. 22.M
112.L.

Ex Eccleſiaſtico.

Eccle.i. TImor domini expellit peccatum. 86.L
Agnoſcant
ij. Fili accedens ad ſeruitutem dei, ſta in iuſtitia &
timore.169.G
iiij. Eſt confuſio adducens peccatum, & confuſio ad gloriam.
102.F. Ait.226.E
Eſt pudor adducens gloriam. 226.E
v. Ne tardes conuerti ad dominum. 286.I.An putas.
vij Memorare nouiſſima tua,& in æternũ non peccabis.87.B
94.I
Filiæ tibi ſunt,ſerua corpus earum, & non oſtendas hilarem
faciem tuam ad il.144.M.258.K.
x. Initium omnis peccati,ſuperbia. 1.C
Væ terræ,cuius rex eſt puer. 199.H.Dicimus
xi. In die bonorum,ne immemor ſis malorum. 30.B.C
Ne laudes hominem in vita ſua. 59.C.D.& 194.M
De quali.
Ante mortem ne laudes hominem quemquam. 59.C.D
xiiij. Beatus vir,qui in ſapientia morabitur. 117.E
xv. Aqua ſapientiæ ſalutaris potauit illum. 137.F
Nõ eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris.65.E. Sic enim. 112.E.
xviij Cum conſummatus fuerit homo,tunc incipit. 240.G
Iam ſeni.
xix. Eſt qui nequiter humiliat ſe, & interiora eius plena ſunt
dolo. 13.B.& 257.L
Qui credit cito,leuis eſt corde. 227.F.Denique.
xxij De ſtercoribus boum lapidabitur piger. 44.A.112.L.
& 287.C
xxiiij. In omnibus requiem quæſiui. 58.B
Qui creauit me,requieuit,in tabernaculo meo. 295.K
Beata anima.
Spiritus ſuper mel dulcis. 66.I
Memoria mea in generatione ſeculorum. 271.H
Qui edunt me,adhuc eſurient. 6.C
Qui elucidant me. 152.L.Denique.
Homo ſenſatus in ſapientia manet: nam ſtultus ſicut luna xxvij.
mutatur. 42.F.& 52.C.
Vaſa figuli probat fornax,& homines iuſtos tentatio.278.H
Miſerere animæ tuæ placens deo. 117.F.192.E.226.F xxx.
Beatus homo,qui poſt aurum non abiit. 57.B.Beatus vir. xxxj.
Eleemoſynas illius enarrabit omnis eccleſia ſanctorum.
211.F.
Rectorem ſeu principem te conſtituerunt. 192.H xxxij.
Omnia fac cum conſilio. 257.L
Oratio humiliantis ſe,cœlos penetrabit. 19.D. xxxv.
24.L.M
Oratio iuſti penetrat cœlos. 25.A
Innoua ſigna & immuta mirabilia. 11.H xxxvj.
Sapientiam ſcribe in ocio. 186.A xxxviij.
Iugum graue ſuper filios Adam. 23.D xl.
Melior eſt iniquitas viri,quàm benefaciens mulier.130. C xlij.
Hi ſunt viri miſericordiæ. 44.G xliiij.
Cum ſemine eorum permanent bona. 130. C.Meminiſtis.
In fide & lenitate ipſius,ſanctum fecit illum.12.G.60.G xlv.

Ex Eſaia.

FIlios enutriui, & exaltaui,ipſi autem ſpreuerunt me. Eſaie.i
149.K.L
Niſi dominus exercituum reliquiſſet nobis. 4.H.
Videtur. 106.C.D.E.F
Cum extenderitis manus veſtras, auertam oculos meos à vo-
bis. 157.E
Auferte malum cogitationum veſtrarum. 199.C.Denique.
Iniqui ſunt cœtus veſtri. 42.D.Sit procul
Si fuerint peccata veſtra vt coccinum. 140.M
Principes tui infideles,ſocij furum. 1.D
Erit mons domus domini præparatus in vertice montium. ij.
95.M. Denique.
Ingredere in petram,& abſcondere id foſſa humo. 168.K
In die illa erit germen domini in magnificentia. 39.G. iiij.
& 41.B.
Vinea domini exercituũ,domus Iſrael eſt. 145.M.Si autẽ. v.
Væ qui coniungitis domum ad domum. 199.K.Vix
Vidi dominum ſedentem ſuper ſolium. 60. M vi.
Seraphin duabus alis volabat. 62.A.In quibus.
Plena erat omnis terra maieſtate eius. 61.C.Sermo.2.
Plena erat.
Et ea,quæ ſub ipſo erant,replebant templum.Ibidem.E.62.I
Seraphin ſtabant ſuper illud. 61.H.I. 62.K
Væ mihi,quia tacui. 6.K
Vir pollutus labiis. 191.H.Redarguit.
Si non crediderit is,non intelligetis. 118.A vij.
194.F. Si enim.
Pete tibi ſignum à domino. 1.M
Ecce virgo concipiet. 1.L.& 2.A
Butyrum & mel comedet. 2.A
Vt ſciat reprobare malum. 15.A
Multiplicaſti gentem,non magnificaſti lætitiam. 73.B x.
Multiplicaſti.106.D.Dilatata.
Paruulus datus eſt nobis. 7.L.11.F.16.M.& 17.M
Vocabitur nomen eius,admirabilis conſiliarius. 16.M.108.C
& 132.A
Et erunt,qui beatificant populum iſtum. 104.E
Egredietur virga de radice Ieſſe. 2.C.& 5.G xi.
& 28.K.260.L.Egredietur.
Requieſcet ſuper eum ſpiritus domini. 116.C. cap.1. & con-
ſequenter per alia ſex capitula.
Haurietis aquas in gaudio de fontibus ſaluatoris. 14.C. xij.
& 115.H. Haurietis.
Lucifer,qui mane oriebaris. 277.I xiiij.
O lucifer.
Sedebo in monte teſtamenti. 26.M.36.E.
& 38.F.77.F
Aſcẽdam ſuper latitudinem nubium in lateribus Aquilonis.
61.I.Ab initio.& 134.B
In lateribus Aquilonis. 61.G.H
Si quæritis,quærite. 88.C.99.C
Conuertimini,& venite. 88.C xxj

Universidad de Deusto
Biblioteca

xxiiij Et erit sicut populus,sic sacerdos. 21.C.
283.C. Quis.
Secretum meum mihi,secretum meum mihi. 139.B
Vrbs fortitudinis nostræ Sion. 50.L.Idcirco. & 68.I.
xxvj. Misereamur impio,& non discet facere iustitiam. 139.D. & 154.G.284.F.
In terra sanctorum iniqua gessit. 284.H
Quasi parturiuimus,& peperimus spiritum. 213.C.Nunc.
xxviij. Sola vexatio intellectum dabit auditui. 252.D.Nolo.
Vt faciat opus suum,alienum est opus eius ab eo. 31.C.
Vt faciat.
xxxij. Beati qui seminant super omnes aquas. 26.L
xxxviij. Ego dixi,in dimidio dierum meorum, integrum canticum exponitur. 83.E.per totum.
Domine,vim patior,responde pro me. 183.E
Ecce in pace amaritudo mea amarissima. 149.K.per to.
xl. Consolamini,consolamini populo meus. 15.I
Omnis caro fœnum. 150.H.212.K
Super montem excelsum ascende tu,qui &c. 55.M
Exiccatum est fœnum,& cecidit flos. 150.H.
xli. Glutino bonum est. 68.D.Legimus.
xlij. Gloriam meam alteri non dabo. 130.I.K
xliij. Ego infrenabo os tuum laude. 129.A
l. Dominus deus meus aperuit mihi aurem. 42.E.144.D
li. Incuruare vt transeamus. 98.E.F
liij Vere languores nostros ipse tulit. 31.M
Oblatus est,quia ipse voluit. 22.H.
Generationem eius quis enarrabit? 9.E.113.F
Pro transgressoribus rogauit. 7.L.Ipsum
lv. Venite,emite absque argento. 34.G.Bonitatem.
Quærite dominũ,dum inueniri potest .24.H.83.B.& 178.M
Derelinquat impius viam suam. 127.L
Verbum meum,quod egredietur de ore meo,non reuertetur ad me vacuum. 175.A.Videtur.
Montes & colles cantabunt coram deo laudes. 161.M
lviij. Clama,ne cesses,quasi tuba. 24.M
Ecce in die ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra. 176.B
lxj. Spiritus domini super me,eo quòd vnxerit me. 133.H
lxij. Super muros tuos Hierusalem consti,cust. 69.B
Qui reminiscimini domini,ne taceatis. 54.E
lxiij. Ego,qui loquor iustitiam. 148.A
Super quem requiescet spiritus meus. 4.L
Vermis eorum non morietur 103.H.I.& 261.A
lxiiij. Oculus non vidit deus absque te,quæ præparasti diligentibus te. 129.B.Mensura.
lxvi. Cœlum sedes mea:terra autem scabellum pedum meorũ. 277.H. Sed iam.

Ex Hieremia.

Hier.i. PRiusquam te formarem in vtero,noui te. 224.I.
Et de Hieremia.
Vt euellas & destruas. 253.A
iij. Conuertimini filij reuertentes. 103.A
iiij. Ventrem meum doleo. 103.D.151.E
Sapientes sunt,vt faciant mala. 257.E
vij. Bonas facite vias vestras,& studia vestra. 210.M.
Illuc toto.
ix. Quis dabit capiti meo aquam? 133.D
Ascendit mors per fenestras nostras. 140.A
Sic quippe.
Docuerunt linguam suam loqui mendacium. 253.A
xv. Si separaueris pretiosum à vili, tanquam os meum eris. 76.I.
xvij. Diem hominis non desiderauitu scis. 81.D.Fallax. 144.M.Quis nostrum.C 199.E.Diem.
xviij. Nunquid redditur pro bono malum? 31.I
xxix. Ego cogito cogitationes. 17.L.41.C.54.B. & 123.L
Et habitabo in eis. 143.E.F. Longe.
xxxi. Nouum faciet dominus super terram. 5.I.& 22.F.G
Fœmina circundabit virum. 5.I.K
xlviij. Maledictus qui facit opꝰ domini fraudulẽter.158.B. Vnde
lj. Fugite de medio Babylonis. 106.F.Fugite.

Ex libro Threnorum.

MIsericordiæ domini,quia non sumus consumpti. iij.
53.L Quæramus gratiam.
Bonus est dominus sperantibus in eum,animę quærenti eum.76.F
Bonus es domine animæ quærenti te. Ibidem,& 272.K.
Bonum est præstolari cum silentio salutare domini. 172.G
Ructum.
Bonum est virũ cum portauerit iugum domini ab adolescentia sua. 43.K
Leuauit se supra se. Ibidem. L.
Scrutemur vias nostras,& studia nostra. 165.M.
Ergo.
Leuemus corda nostra cum manibus. 39.H
Filij Sion inclyti,& amicti auro. 90.D iiij.
Qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercora. 83.B
Durus equidem.
Spiritus oris nostri Christus dominus. 1.K.37.K
Spiritus ante faciẽ nostram Christus dominus. 40.B.Immo. 53.F.136.C
In vmbra eius viuemus inter gentes. 53.F.136.C

Ex Baruch.

In terris visus est,& cum hominibus conuersatus est. 162.A Baruch.4.
Sane.

Ex Ezechiele.

NOlunt audire te,quia nolunt audire me. 154.F Ezech.3.
Dedi frontem tuam duriorem. 257.I. Potest.
Tu autem animam tuam liberasti. 154.H.
Pro huiusmodi.
Fode parietem,& adhuc videbis. 283.F. Nemo. xij.
Si Noe,Daniel,& Iob. 86.B xiiij.
Tu signaculum similitudinis. 277.E xxviij.
Perdidisti sapientiam tuam in decore tuo. 178.G
Viuo ego dicit dominus,nolo mortem peccatoris. 22.I xxxiij.
87.G.103.A.127.L. xxxvi.
Non propter vos ego faciam,sed propter nomen sanctum meum.173.F. Transiuimus.

Ex Daniele.

Angustiæ mihi sunt vndique. 29.C.Ingemuit. Daniel.13.

Ex Osee propheta.

DEsponsaui te mihi in fide. 70.F. 173.F Osee.2.
Peccata populi mei comedent. 180.F.284.B.C iiij.
Quia tu scientiam repulisti. 151. C
Venite & reuertamur ad dominum. 107.G.Venite. vi.
Viuificabit nos post duos dies. 9.M.& 177.B
Comederunt alieni robur eius. 24.B.&49.C.&298. E. vij.
Ipsi regnauerunt,& non ex me. 106.A.Tollitis viij.
Dicent montibus,operite nos. 261.B x.
Effraim vitula docta diligere trituram. 127.H
Seminate vobis ad iustitiam. 151. K.214.H

Ex Iohele propheta.

COmputruerunt iumenta in stercore suo. 76.L Iohel.1.
Quomodo dicunt.
Conuertimini ad me in toto corde vestro. 23.M ij.
59.H.
Scindite corda vestra,& non vestimenta vestra. 24.D
Addit.
Sanctificate ieiunium,vocate cœtum. 24.L Sanctificate

Ex Iona.

Tollite me,& mittite in mare. 1.E Ionæ.1.

Ex Michea.

Populo meus,quid potui facere tibi,& non feci? 286.G Michee.6.

Ex Abacuh propheta.

SVper custodiam meam stabo. 84.F.I.Audi. Abacuch.2
Si moram fecerit,expecta illum. 178.B.
Incuruati sunt colles mundi. 77.K iij.
Elevatus est sol iustitiæ,& luna stetit in ordine suo. 220.G.
Bonus pater.

Ex Sophonia.

Scrutabor Hierusalem in lucernis. 163.G Sopho.1.

Ex

Ex Malachia.

Malach.1. SI pater ego sum,vbi est honor meus? 133.B. Confundor. & 184.I
Si dominus ego sum,vbi est timor meus? Ibidem.
ij Labia sacerdotis custodiunt scientiam. 255.B. 267.K
iiij Vobis timentibus deum oritur sol iustitiæ. 213.K

Ex primo libro Machabæorum.

1.Macca.4 ET nunc clamemus in cœlum,& miserebitur nostri deus noster. 80.M
Et facta est lætitia in populo magna valde. 130.K

Ex Matthæo Euangelista.

Matth.1. LIber generationis Iesu Christi. 9.E.F.Fratres.
Natus est Iesus qui vocatur Christus. 14.L.
Duo quædam.
Ioseph autem vir eius cum esset iustus,&nollet eã traducere, voluit occulte dimittere eam. 6.D.E
Vocabis nomen eius Iesum. 12.K
Ipse saluum faciet populum suum. 7.H
ij. Ecce Magi ab oriente venerunt. 18.C
Herodes rex turbatus est. 19.B
In Bethleem Iudæ. 9.E.F.G
Et tu Bethleem terra Iuda.Ibidem.H.Iesus Christus.
Ecce stella,quam viderant in oriente. 19.C.Sed iam.
Et intrantes domum,inuenerunt puerum. 19.E.Ecce enim.
Et procidentes adorauerunt eum. 19.C.Et intrantes.
Et apertis thesauris suis obtulerunt ei munera. Ibidem. 121.L.
iij. Pœnitentiam agite,& appropinquabit regnum dei. 84.H & 118.A
Quis vobis demonstrauit fugere à ventura ira? 284.I
Omnis arbor quæ nõ facit fructum bonum,excidetur.104.L. Neque.
Venit Iesus ad Ioannem,vt baptizaretur. 18.E.F
Sic decet nos implere omnem iustitiam. 19.I
iiij. Cum ieiunasset Iesus quadraginta diebus & quadraginta noctibus. 23.F.G.& per to.sermo.
Non in solo pane viuit homo. 42.K.& 68.L.72.C
Mitte te deorsum. 79.I.Iam.
Hæc omnia tibi dabo,si cadens adoraueris me. Ibidem. Nam in eo.
Accesserunt angeli,& ministrabant ei. 72.C.Non in solo.
Venite post me,& faciam vos piscatores hominum. 66.G
v. Videns turbas Iesus ascendit in montem. 56.A
Et cum sedisset,accesserunt.Ibidem B.
Et aperiens os suum. 56.B
Beati pauperes spiritu. 3.E.F.& 56.C.& 136.M.
Beati mites. 56.E. &104.C.
Beati qui lugent. 56.F.&105.B
Beati,qui esuriunt & sitiunt iustitiam. 56.G.105.F
Beati misericordes. 56.I. 105.I
Beati mundo corde. 144.D 105.K.56.L
Beati pacifici. 57.B.106.H.
Beati,qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. 39.B. &57.B.& 106.I
Vos estis lux mundi. 281.I.Quomodo.
Omnis qui irascitur fratri suo,reus erit iudicio. 145.D.E.F
Esto consentiens aduersario tuo. Ibidem.G.185.G
Qui soluit vnum de mandatis istis minimis. 200.D
Deinde.
Si offers munus tuum ad altare. 90.A
Si recordatus fueris,quòd frater tuus habeat aliquid, Ibid.E
Vade prius reconciliari fratri tuo. 270.E
vi Cum oraueris,intra cubiculum tuum. 186.K
Pater noster,qui es in cœlis. 53.I.& 70.H 80.H.93.C.276.I.132.BC.
Sanctificetur nomen tuum. 25.L.&53.E
Adueniat regnum tuum. 25.L.53.G
Fiat voluntas tua. 25.H.82.I.K.263.K.& 273.E
Cum ieiunas,vnge caput tuum. 23.I
Si oculus tuus fuerit simplex. 268.M
De vestimentis quid soliciti estis? 9.A.B.& 281.F.G
Hypocrita,eiice primum trabem. 275.L.Qui in regula. vij. 280.F
Lata porta est & spaciosa,quæ ducit ad mortem. 91.A.119.B
Arcta via, quæ ducit ad vitam.Ibidem.
A fructibus eorum cognoscetis eos. 213.G.237.C.Quanta.
Et ego homo sum sub potestate. 93.C.D viij.
Vulpes foueas habent,& volucres cœli nidos. 285.D.
Inimici.
Confide fili,remittuntur tibi peccata tua. 92.L ix.
Estote prudentes sicut serpentes. 249.D.Nec nouum x.
Qui perseuerauerit vsque in finem,hic saluus erit . 219.A.
Denique.
Nolite timere eos,qui occidunt corpus. 133.D.E
Omnis qui confitebitur me coram hominibus. 36.C.D
Qui amat patrem aut matrem plus quàm me. 31.D.& 215.B
Qui recipit iustum in nomine iusti. 192.M.Fidelis.
Euntes renunciate Ioanni. 166.H.Propterea. xj.
Regnum cœlorum vim patitur. 117.A
Venit Ioannes baptista non manducans. 42.I
Venite ad me omnes,qui laboratis. 80.B.& 93.G.Venite. 213.E& 274.H
Tollite iugum meum. 274.C.Tollite.
Discite à me quia mitis sum,& humilis corde. 3.C.12.H. & 13.K.21.K.53.A.& 90.F.& 154.L.
Iugum meum suaue est. 93.G.Venite.& 203.C.& 267.L
Onus meum leue est. 89.B C
Qui non est mecum,contra me est. 21.E xij
Omne verbum ociosum,quod locuti fuerint homines. 89.C. & totus sermo vtilissimus.
Exiit qui seminat seminare. 26.K xiij.
Sinite vtraque crescere vsque ad messem. 78.F.
Denique.
Simile est regnum cœlorum fermento , quod acceptum mulier.14.I.K.& 260.I.K
Ager est mundus. 88.B.& 254.B
Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito. 110.B
Simile est regnum cœlorum sagenæ. 97.B.Nostræ.
Ibi erit fletus, & stridor dentium. 75.E
Ascendit in montem solus orare. 39.B xiiij.
Videns Petrus ventum validum. 45.C.Nam & Petrus.
Cæcus si cæco ducatum præstet. 284.A xv.
Siquidem.
Catelli edunt de micis. 55.A.Dicitur certe.
Vade post me satana. 5.A. 135.A xvj.
Si quis vult post me venire abneget. 66.L.286.D
Tollat crucem suam. 65.I.Merito. & 279.H.I.
Qui vult animam suam saluam facere,perdet eam. 146.H
Quam dabit homo commutationem pro anima sua? 201.K.
Quid prodest.
Et resplenduit facies eius sicut sol. 38.L xvij.
Bonum est nos hic esse. 38.L.& 38.M
Hic est filius meus dilectus. 18.F
Si habueritis fidem sicut granum sinapis , dicetis monti. 177.I
Qui scandalizauerit vnum de pusillis istis. 191.C.Certe. xviij. &267.H. Nam de
Væ homini illi,per quem scandalum venit. 55.E.207.L. 267.H.
Si oculus tuus scandalizat te. 55.G
Bonum est vnum oculum habentem. Ibidem. H.I
Angeli eorum semper vident faciem patris mei. 70.A
Angeli.
Vbi sunt duo vel tres congregati in nomine meo. 54.I
Dixit Simon Petrus ad Iesum. Ecce nos reliquimus omnia.99.D.&136.B.& 283.C.Dixit. Et consequenter explanatio ipsius euangelij in sex foliis,& 284.L. xix.
Quid ergo erit nobis? 285.E
Amen amẽ dico vobis,quòd vos, qui secuti estis me.Ibidem.

Sedebitis

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sedebitis & vos. Ibidem. H. 286.E. Sedebitis.
Et omnis qui reliquit patrem aut matrem. 286.I.287.G
Centuplum accipiet. 287.L.Centuplum.
Vitam æternam possidebit. 288.B
Propter hoc dimittet homo patrẽ & matrem, & adhærebit vxori suæ. 184.I
Si ita est causa hominis cum vxore, non expedit nubere. 270.B.Subdit.
Sinite paruulos ad me venire. 237.D.Paruulis.
xx. Filius hominis non venit ministrare. 54.L.M.162. D
xxi. Si quis vobis aliquid dixerit, dicite, quia dominus his opus habet. 30.I.
Et adduxerunt asinam & pullum. 21.L.M.26.E. 29.L.M & 73.F.& 142.L.M
Alij cædebant ramos de arboribus. 26.E
Verebuntur filium meum. 15.I
Dabitur regnum dei genti facienti fructum. 169.D
Domus mea, domus orationis vocabitur. 207.E.Increpa.
xxij Ibi erit fletus & stridor dentium. 75.E
Diliges dominum deum tuum. vide supra, Deuteron. 6
Diliges proximum tuum sicut teipsum. 159.M.272.L
Amant primas cathedras. 186. F.Infelix.
xxiij. Qui maior est vestrum, erit vester minister. 253.M.Reges
Omnis qui se humiliat exaltabitur. 37.G.& 90.G.&150.C
Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ. 287.C.Econtra.
Beatus ille seruus, quem cum venerit dominus eius, inuenerit sic facientem. 58 C.Beatus ait.
xxiiij. Quis putas est fidelis seruus & prudens. 197.G.Quis putas.258. F.Quærendus.&283.L.
xxv. Simile est regnum cœlorum decem virginibus. 121.M.
Quinque autem ex eis erant fatuæ. 49.E.Quia lampades.
Date nobis de oleo vestro. 23.L
Euge serue bone & fidelis. 130.I.Fidelis.
Venite benedicti patris mei. 75.D
Ite maledicti in ignem æternum. 271.I
xxvj. Vt quid perditio hæc? 113.M. Sed & nunc.130.B
Quid vultis mihi dare, & ego vobis tradam eum. 283.G
Sed nec.
Bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille. 150.L
Pater mi, si possibile est, transeat à me calix. 66.B
Vigilate & orate, ne intretis in tentationem. 66.L.M.
Scuto.
Conuerte gladium tuum in vaginam. 257. H
Egressus foras Petrus fleuit amare. 41.I.Attende
xxvij. Abiens Iudas, laqueo se suspendit. 31.E.F
Si rex Israel est, descendat nunc de cruce. 32.K
Deus meus, deus meus, vt quid dereliquisti me? 62.G
Deus meus.
Terra mota est, & petræ scissæ sunt. 31.B.& 32.D
Seductor ille dixit adhuc viuens, post tres dies resurgam. 33.I.Quid tu.
xxviij Venit Maria Magdalene & altera Maria. 34.C

Ex Marco.

Marc.i. NOn sum dignus procumbens soluere corrigiam calceamenti eius. 33.G
ij. Fili dimittuntur tibi peccata tua. 105.H
Quis potest.
iij. Quæ est mater mea & fratres mei. 20.I.
Quæ est mater.
vj. Herodes metuebat Ioannem. 42.M.Metuebat.
viij. Misereor super turbam. 45.F
Non sapis, quæ dei sunt. 135.A
Postremo.
ix. Et collidens, & multum discerpens eum dæmon exiit ab eo. 3.L. Audistis
x. Nemo est, qui reliquerit domum aut fratres. 286.L
Nemo.
Quid tibi vis faciam? ait dominus cæco. 21.F G H.
xi. Omnia quæcunque orantes petitis. 25.E G &297.F.
Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari. 200.A xij.I
De die autem illo vel hora. 275.G xiij.
Vide.
Videns Centurio, qui ex aduerso stabat, quia sic clamans expirasset. 144.B.Quàm formosum. xv.
Maria Magdalene & Maria Iacobi & Salome emerũt aromata. 34.E.109.B.& 114.B.129.M.&179.C.D xvj.
Emerunt aromata. 34.E
Et valde mane vna sabbatorum venerunt ad monumentum. 148.M
Quis nobis reuoluet lapidem ab ostio monumenti? 109.B
Talibus.
Recumbentibus vndecim discipulis, apparuit illis Iesus. 36.L.
Et exprobrauit Iesus incredulitatẽ illorum, & duritiam cordis. Ibidem.
Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. 36.M.
Signa autem eos, qui crediderint hæc sequentur. 32.M
Et dominus quidem Iesus postquam locutus est eis, assumptꝰ est in cœlum. 37. D.E. Quàm felix.
Sedet à dextris dei. 37.F
Manipulus.

Ex Lucá.

SPiritu sancto replebitur adhuc ex vtero. 224.I. Luc.i.
& de Hieremia.
Multi in natiuitate eius gaudebunt. 42.K.& 224.K
Missus est angelus Gabriel. Ipsum totum euangelium exponitur à folio quarto, vsque ad folium nonum inclusiue. Et sequuntur sententiæ eiusdem euangelij alibi expositæ.
Missus est angelus Gabriel. 28.F.& 29.E. Missus est. 41.D.Missus.206.I.Siquidem.
Cui nomen Nazareth. 29.E.F.Missus.
Aue gratia plena. 107.C.108.A
Benedicta tu in mulieribus. 29.F
Turbata est. 52.H.I
Maria cogitabat qualis esset ista salutatio. 52.I.
53.M.Maria, inquit.
Ne timeas Maria, inuenisti gratiam apud deum. 29.F.50.H. & 52.H I.53.M.
Vocabitur filius dei. 52.K.Quod in ea.
Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? 50.G.
Si verum. 52.I
Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus. 37.K.49.G.H & 52.D E.& 108.A.& 147.H
Et quod nascetur ex te sanctum. 53.A
Ecce ancilla domini, fiat mihi secundum verbum tuum. 53.A
Exurgens Maria abiit in montana. 52.I.Iure
Abiit in montana cum festinatione, & salutauit Elizabeth. Ibidem.53.M.& seq.
Vnde mihi hoc vt veniat mater domini mei ad me? 53.A.M
Respexit humilitatem ancillæ suæ. 155.A B.Non potest. 156.D.
Beatam me dicent omnes generationes. 41.E
Tu puer propheta altissimi vocaberis. 43.A
Reclinauit eum in præsepio. 11.K.101.B ij.
Pastores erant in regione eadem. 15.D.& 117.M
Ecce euangelizo vobis gaudium magnum. 12.M
Natus est vobis hodie saluator. 12.L
Hoc vobis signum. 15.F.&124.C
Inuenietis infantem pannis inuolutum. 15.F
Gloria in altissimis deo. 16.C.28.H.& 41 D
Vere. 59.G.& 104.L.130.L.218.B.Miseri.
In terra pax hominibus. 11.M.& 28.E.& 66.D & 130.L
Transeamus vsque Bethleem. 13.E.&137.H
Videamus hoc verbum quod factum est. 13.E.&137.H
Et venerũt festinantes, & inuenerunt Mariam & Ioseph. 15.F.G
Inuenerunt Mariam & Ioseph, & infantem positum in præsepio. 52.L. Inuenerunt.
Maria autem conseruabat omnia verba hæc. Ibidem.M. Postquam

Postquam consummati sunt dies octo. 16.D.L.121.L
Vocatum est nomen eius Iesus. 16.I
Quod vocatũ est ab angelo priusquã cõciperetur. Ibi.L.M.
Postquam impleti sunt dies purgationis Mariæ. 22.F.& 107.K
Obtulerunt pro eo par turturum, aut duos pullos columbatum. 22.G H.& 166.F
Et ecce homo erat in Hierusalẽ, cui nomen Simeon. 173.G.H
Accepit eum Simeon in vlnas suas. 107.K.L.& 124.B.C
Tuam ipsius animam pertransibit gladius. 145.I.
Descendit cum eis, & erat subditus illis. 4.M.& 35.E
Inuentus. & 135.G.
Et erat subditus illis. 4.M.& 35.E.& 135.G.
Iesus autem proficiebat sapientia. 5.L
iij. Genimina viperarum, quis ostendit vobis fugere à ventura ira? 76.K.& 284.H
Et vox de cœlo facta est. 21.B
vi. Mensuram bonam & confertam. 12.I. Quid enim. & 129.B.& 176.A.
vij. Lachrymis cœpit rigare pedes eius. 92.K. At vero.
Osculabatur pedes eius, & vnguento vngebat. 47.E.
Osculatur. & per to. ser.
Hic si esset propheta, sciret vtique quę & quàlis. 69.D.Vt sciatis.
viij. Exiit qui seminat seminare. 26.K
Si quid supererogaueris, cum rediero reddam tibi. 22.L.
Propterea.
Qui habet aures audiendi. Ibidem.L. In vobis.
Quis est, qui me tetigit? 92.I. Quis me
ix. Si quis vult post me venire, abne. 109.L
Nemo mittens manum ad aratrum. 211.E. Nemo mittens.
x. Videbam Satanam sicut fulgur de cœlo cadentem. 1.C. 70.B. Videbam.&99. C
Beati oculi qui vident, quæ vos videtis. 40.C. Beati siquidem.
Homo quidam incidit in latrones. 27.I
Infundens oleum & vinum. 133.H.I.
Curam illius habe. 257.B
xj. Quis vestrum habebit amicum. 36.I 109.D
Beati qui audiunt verbum dei, & custodiunt illud, 92.E
Dabit dominus spiritum bonum, petentibus se. 66.K
xij. Homo, quis me constituit iudicem aut diuisorẽ inter vos? 252.F
Timete eum, qui postquam occiderit corpus. 79 .C
Quærite primum regnum dei. 272.M
Sint lumbi vestri præcincti. 119.I. Tres.
Lucernæ ardentes in manibus vestris. 10.L.M
Et vos similes hominibus expectantibus dominũ suum, quando reuertatur à nupt. 19.L.& 119.M.& 172.H
Et si venerit in secunda vigilia. 10.M
Et si in tertia vigilia venerit. 89.H
Ignem veni mittere in terram. 22.E
xiij. Arborem fici habebat quidam. 167.L. Quanta.
xiiij. Cum inuitatus fueris ad nuptias. 152.B. Nunc.
Recumbe in nouissimo loco. Ibidem. C. vtiliter.
Iuga boum emi quinque. 282.G.H
Compelle intrare. 117.B.& 257.M
xv. Homo quidam habuit duos filios. 85.H.& 132.G
Eilius prodigus, pauit porcos. 104.F
In se autem reuersus. 156.A.B
Non sum dignus vo. fi. tuus. 93.K Prodigus.
Frater senior de agro veniens. 33.K
Indignatus frater senior. 177.D
Væ per quem scandala veniunt. 233.C
xvj. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis. 283.B.
Facite.
Homo quidam erat diues. 284.K. Ego.
Factum est autem, vt moreretur mendicus. 58.D
Fili recordare quia recepisti bona. 104.M. Memento. 189.E & 284.K.
xvij. Cum feceritis omnia quę præcepta sunt vobis, dicite, quia serui inutiles sumus. 72.E.& 89.B.& 220.G.&.269.F.
Hinc.
Nonne decem mundati sunt? 94.A.Nonne
Deus gratias ago tibi, quia non sum. 29.H.& 130.F. xvij.
276.B
Publicanus percutiebat pectus suum. 92.I. Vim faciebat.
Ecce dimidium bonorum meorum, do pauperibus. 56.I. xix.
Et attende.
Omni habenti dabitur. 177.A
Desiderio desideraui pascha manducare vobiscum. 30.K xxij.
Orate ne intretis in tentationem. 72.G
Ecce duo gladij. 257.H
Apparuit ei angelus de cœlo. 66.C
Surgite, orate, ne intretis in tentationem. 180.C. Porro. xxiij.
Et facti sunt amici, Herodes & Pilatus. 140.A
Filiæ Hierusalẽ nolite flere super me. 34.F. & 67.I.Filiæ.
Tunc incipient dicere montibus, cadite super nos. 261.B
Pater ignosce illis, quia nescium quid faciunt. 31.I.& 267.I
Hic nihil mali gessit. 144.K
Memento mei dum vene. in regn. tuum. 29.L
Latro de cruce clamabat. 18.L. Si latronis.
Hodie mecum eris in paradiso. 192.E. Beatus.
Ipse se finxit longius ire. 178.B xxiiij.
Sedete in ciuitate, quoadusque induamini virtute ex alto. 40.E. Sed dum.
Et factum est dum benediceret illis, recessit ab eis. 37.C.D.
In hac.

Ex Ioanne.

LVx in tenebris lucet. 261.A Ioannis. i.
In propria venit. 2.F
Quotquot autem receperunt eum, dedit. 99.E
Verbum caro factum est. 9.G.13.D.& 14.H.& 213.E
Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti. 41.D
Plenum gratiæ & veritatis. 178.F. Familiare.
De plenitudine eius nos omnes accepimus. 50.M
Lex per Moysen data est, gratia & veritas. 110.F
Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi. 3.K.11.I.18.E & 31.F.& 43.B.
Vidi spiritũ descendentem quasi columbam de cœlo. 18.F.G
A Nazareth potest aliquid boni esse? 101.C
Videbitis cœlum apertum, & angelos dei descendẽtes. 70.A & 77.H.158.F
Deficiente vino dixit mater Iesu ad eum. 19.L. Vinum ij.
non habent. 52.L. Tertio. 279.B. Discę.
Quid tibi & mihi est mulier? 20.G
Erant autem ibi lapideæ hydriæ. 19.M.& 89.L.M.& 108.H.
Capientes singulæ metre. bi. vel ter. 20.B.& 108.K.&163.C
Implete hydrias aqua. 20.L. Ait.& 65.C.D
Omnis homo primum bonum vinum ponit. 108.L
Seruasti bonum vinum vsque adhuc. 89.L
Cum fecisset quasi flagellum de funiculis. 253.B. Plena.
Spiritus vbi vult spirat. 109.K iij.
Nescis vnde veniat, aut quo vadat. 178.C
Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit. 109.E
Qui habet sponsam, sponsus est. 43.B
Illum oportet crescere, me autem minui. Ibidem C
Meus cibus est, vt faciam voluntatem. 82.K iiij.
Tolle grabatum tuum, & ambula. 32.C v.
Ecce sanus factus es: iam noli peccare, ne deterius. 124.G.H
Potestatem dedit ei pater iudicium facere. 177.G.& 199.E
Ille erat lucerna ardens & lucens. 42.F.& 61.K
Sicut audio, iudico. 276.M
Gloriam ab inuicem accipitis, & gloriam. 130.L.M
Colligite, quæ superauerunt fragmenta. 46.B vj.
Operamini cibum qui non perit. 93.I. Operamini. 213.A
Nemo potest venire ad me, nisi pater. 264.H. Non quod.
Nisi manducaueritis carnem filij hominis. 71.L
Qui manducat meam carnem, & bi. meum sang. 271.I
Durus est hic sermo. 71.L.& 84.F
Spiritus est qui viuificat: caro non prodest quicquã. 148.K. & 214.C
Verba quę ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt. 101.B
Nolite

Universidad de Deusto
Biblioteca

vij. Nolite iudicare secundum faciem. 25.D.& 239.A
viij. Iesus autem inclinans se deorsum. 28.M
Qui sine peccato est vestrum,primus in eam lapidem mittat. 29.A
Nemo te condemnauit. 29.A
Quo ego vado,vos non potestis venire. 37.D
Principium,qui & loquor vobis. 260.A. Quid item.
Qui ex deo est,verba dei audit. 22.I
Omnis qui facit peccatum,seruus est peccati. 183.F
Si vos filius liberauerit,vere liberi eritis. 1.B
Abraham pater vester exultauit vt videret.13. A. Siquidem.
ix. Qui non intrat per ostium in ouile. 174.A. Qui non in.
Ego sum pastor bonus. 117.B. 239.B
Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis. 143.I
Mercenarius videt lupum venientem. 107.H
Ego & pater,vnum sumus. 175.G
xj. Domine si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus. 278.M
Et lachrymatus est Iesus. 142.G
Infremuit Iesus spiritu. 66.B
Domine iam fœtet. 33.E.50.C.D
Clamauit voce magna Lazare. 50.D
Expedit vobis vt vnus moriatur. 143.M
xij. Maria vnxit pedes Iesu. 113.K
Domus impleta est ex odore vnguenti. 128.F.Et domus.
Nisi granum frumenti. 132.D.Vnum scio.
Qui amat animam suam,perdet eam. 146.I
Si quis mihi ministrat,me sequatur. 109.K
Nunc iudicium est mundi. 125.L
Ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum. 136.M
Ambulate,dum lucem habetis. 159.F
xiij. Si non lauero te,non habebis partem mecum. 32.H
xiiij. In domo patris mei mansiones multæ sunt. 280.D
Ego sum via,veritas & vita. 43.E.& 274.I
Ego in patre,& pater in me est. 62.F.& 175.G
Qui credit in me,opera. 37.M
Si diligitis me,mandata mea seruate. 3.H.& 79.H
Ad eum veniemus,& mansionem apud eum faciemus. 2.H.I
Paracletus autem spiritus sanctus,quem mittet pater. 41.F
Ille vos docebit omnia,& suggeret. 40.K.L
Si diligeretis me,gauderetis vtique. 135.M. Si diligeretis.
xv. Sine me nihil potestis facere. 163. A
Maiorem hac dilectionem nemo habet. 31.D.76.D
Vos autem dixi amicos. 213.H.Animalis.
Elegi vos & posui vos. 26.K
Vt eatis & fructum afferatis. Ibidem.
Si non venissem,& locutus non fuissem. 205.D
xvj. Quia hæc locutus sum vobis,tristitia impleuit cor vestrũ, 40.C.Quid mirum.
Exiui à patre & veni in mundum. 26.M
Nisi ego abiero,paracletus non veniet ad vos. 41.K
38.E.Denique.& 40.D.& 42.A.Quid.
Et cũ venerit ille,arguet mundũ de peccato. 40.K. & 109.K
xvij. Pater,clarifica filiũ tuum,vt filius tuus clarificet te.179.K
Modicum & non iam videbitis me. 178.B
Tristitia vestra vertetur in gaudium. 89.L.219.L
In mundo pressuram habebitis. 119.G. Quadriformis.
xviij. Quid est veritas. 88.D
xix. Tolle tolle,crucifige eum. 30.D
Erat autem tunica inconsutilis. 27.K
Cum accepisset acetum. 31.E
Inclinato capite tradidit spiritum. Ibidem.
Et continuo exiuit sanguis & aqua. 36.A
xx. Domine si sustulisti eum. 48.D.Felix.126.I.
Noli me tangere,nondum enim ascendi ad patrem. 59.G. & 144.G
Nisi videro in manibus eius fixuram clauorum. 40.E
Dominus meus,& deus meus. 167.H
Beati qui non viderunt,& crediderunt. 13.C
Sciens Petrus quia dominus est,misit se in mare. 254.G
Simon Ioannis amas me? 180.C
Petre amas me. 95.C.Annon. 98.E.106.B
Pasce oues meas. 34.E.254.F.Cui enim.

Ex Epistola Pauli ad Rom.

Qui prædestinatus est filius dei in virtute. 260.I Rom.i.
Nec mirum.
Sapientibus & insipientibus debitor sum. 255.E
Deus illis reuelauit. 127.A
Inuisibilia dei à creatura mundi. 86.C.127.A
Cum cognouissent deum,nõ sicut deum glorificauerũt.113.B
Et obscuratum est insipiens cor eorum. 139.F
Dicentes se esse sapientes,stulti facti sunt. 41.L.138.C.D
Detractores,deo odibiles. 89.D.E.&140.A
Ignoras quoniam benignitas dei ad pœnitẽtiam te adducit? 127.L ij.
Thesaurizas tibi iram in die iræ. 87.G
Secundum autem duritiam tuam,&cor impœnitens.Ibid. H
Et si Abraham ex operibus iustificatus est,habet gloriam, sed non apud deum. 178.H iiij.
Gloriamur in tribulationibus. 81.E v.
Cum inimici essemus,reconciliati sumus deo per mortem filij eius. 229.E.F
Spes non confundit,quia charitas dei diffusa est. 151.M
Charitas dei diffusa est in cordibus nostris. 214.B.C
Non sicut delictum,ita & donum. 228.M. A primo homine.
Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore. 76.M. vj.
Humanum dico,propter infirmitatem carnis vestræ. 75.B & 290.H
Sicut exhibuistis membra vestra seruire immunditiæ. 110.L. & 290.H
Scio quia non habitat in me,hoc est in carne mea bonum. 165.L.& 183.H vij.
Velle adiacet mihi, perficere autem bonũ nõ inuenio.261. L
Ecce. 263.B
Non enim quod volo,hoc ago. 183.G
Infelix ego homo,quis me liberabit. 83.B
Deus filium suum mittens. 101.C viij.
Non sunt condignæ passiones. 179.F.G. Si enim.
Vanitati creatura subiecta est non volens. 10. C. Nonne.
& 194.F.Vanitati.
Spiritus postulat pro nobis gemitibus. 41.L.Vis ne.& 166.F
Ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum dei. 262.D.Cum igitur.
Diligentibus deum omnia cooperantur in bonum. 71.F
Iustus.82. D.Et hæc.273.G.Quòd si.
Quos prædestinauit,hos & vocauit. 90.M.109.K
Et quos vocauit,illos & iustificauit. 73.I.117.L
Quos autem iustificauit,illos & magnificauit. 117.L
Qui proprio filio non pepercit. 82.C
Quis nos separabit à charitate Christi? 86.L
Certus sum,quia neque mors neque vita. 181.I.M
Non volentis neque currentis. 265.G.Quid enim ix.
Ignorantes iustitiam dei,& suam.Ibidem. H. x.
Quomodo prædicabunt,nisi mittantur? 169.I
Prope est verbum in ore tuo,& in corde tuo. 1.K. 86.G.
& 102.F
Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem.9.K
Fides ex auditu. 153.M.
Ministerium meum honorificabo. 195.I.197.I.Nam qui. xj.
Noli altum sapere,sed time. 199.M. & 217.A
Inuestigabiles viæ eius. 178.D
Quis cognouit sensum domini? 213.I.Væ vobis.
Ex quo omnia,per quem omnia. 41.L.Deniq;.260.B
Ex ipso & per ipsum & in ipso sunt omnia. 125.A
Exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem. 22.H xij.
Rationabile obsequium vestrum. 135.G
Vt probetis,quæ sit voluntas dei bona. 259.I
Dico autem per gratiam,quę data est mihi,omnibus qui sunt inter vos,non plus sapere. 151.C.Et Apostolus.
Non plus sapere quàm oporteat sapere,sed sapere ad sobrietatem.88.D
Gaudere cum gaudentibus. 47.G.Quænam.& 128.C.
Prouidentes

Prouidentes bona non tantum coram deo, sed etiam coram hominibus. 95.I. Mihi.
Mihi vindictam,& ego retribuam,dicit dominus. 29.E
Vince in bono malum. 98.G
xiij. Omnis anima sublimioribus potestatib⁹ subdita sit.199.M
Omnis.
Quæ sunt,à deo ordinata sunt. 38.E.In nostra.& 200.A
Reddita omnibus debita. 2.I.K.& 91.E.Vis scire.
& 88.G.
Nemini quicquam debeatis,nisi vt inuicem diligatis. 79.G
Puto.
Nox præcessit,dies autem appropinquauit. 12.E.148. M.
Paulus.
Carnis curam ne feceritis in desideriis. 104.F.252.I.
Non ergo. 285.F.Non sic.
xiiij. Non est regnum dei esca & potus. 89.I.& 90.B
Omne quod non est ex fide,peccatum est. 269.D.
Omne.
Quæcunq; scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt. 77.B.C
Vt per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus. 99.E

Ex epistola prima ad Corinthios.

1.Cor.i. Verbum crucis pereuntibus quidem stultitia est. 33.K
Perdam sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. 178.H
Placuit deo per stultitiam prædicationis, saluos facere credentes. 285.C.Quod si.
Quod stultum est dei,sapientius est hominibus. 102. D
Videte vocationem vestram fratres. 283.G. Videmus
Christus nobis factus est à deo sapientia & iustitia. 137.H.I
Factus est nobis iustitia,à deo patre. 229.A.
Non condemnabit.
ij. Oculus non vidit,nec auris audiuit. 11.M
Nobis autem reuelauit deus per spiritum suum. 127.A
& 259.C
Nos autem non spiritum huius mundi accepimus, sed spiritum,qui ex deo est. 98.M.Trahe nos.
Spiritualis homo iudicat omnia, & ipse à nemine iudicatur. 256.E
iij. Cum sit inter vos zelus. 55.C.Audiamus.
Vnusquisque propriam mercedem accipiet, secundum suum laborem. 219.K.Si semen
Adiutores dei sumus. 265.E
Fundamentum aliud nemo potest ponere. 95.D
Templum dei sanctum est,quod estis vos. 69.E.
Templum.& 157.F
Vniuscuiusque opus quale sit,ignis probabit. 95.C.D.E
iiij. Sic nos existimet homo,vt ministros Christi. 95.H.
96.K.Mihi.& 98.D.Mihi.
Iam quæritur inter dispensatores. 49.K.Erit
Mihi autem pro minimo. 96.K.Et si.& 98.D.Et vide.
& 199.B.E. Nam.
Qui iudicat me,dominus est. 214.G.Transgressus.
Nolite ante tempus iudicare. 280.E.
Vnde nunc.
Laus erit vnicuique à deo. 59.D Tunc inquit
Quid habes quod non accepisti? si autẽ accepisti. 271.A
Spectaculum facti sumus mundo, & angelis, & hominibus. 110.M
v. Pascha nostrum immolatus est Christus. 33.B
vi. Qui adhæret deo,vnus spiritus est. 175.F.G.Nunc vero.
Per arma iustitiæ à dextris,& à sinistris. 74.H
Glorificate & portate deum in corpore vestro. 73.E
vij. Infidelis si discedit,discedat. 212.H
Alligatus es vxori. 209.H
Virgo cogitat quæ domini sunt. 53.M
viij. Scientia inflat,charitas ædificat. 151.C.Ibidem.F
Si quis se existimat scire aliquid. 22.I. Propter.
&151. D.E
ix. Qui altario deseruiunt,cum altario participant. 284.C
Cum liber essem ex omnibus,omnium me seruũ feci. 252.C.
Vbique.
Omnibus omnia factus sum. eodem.D.Si item.
Sic currite vt comprehendatis. 272.H.Quorum.
Patres nostri omnes sub nube fuerunt. 152.I x.
Neque murmuraueritis,sicut quidam eorum. 116.M
Si quis se existimat stare:videat ne cadat. 22.K.
Propter hoc.
Non potestis calicem domini bibere, & calicem dæmoniorum. 189.E
Caput Christi deus. 128.H.Si enim. xi.
Non est creatus vir propter mulierem,sed mulier propter virum. 290.F.& 291.F
Conuenientibus vobis in vnum,iam non est dominicam cœnam manducare. 281.B.C
Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. 34.A
Ego accepi à domino,quod & tradidi vobis. 203.L.M
Si nosmetipsos diiudicaremus,nõ vtiq; diiudicaremur.163.F
Verendum.
Nemo in spiritu dei loquens,dicit anathema Iesu. 91.D xij.
Vnicuique datur manifestatio spiritus ad vtilitatem. 40.I.
Nemo.
Alij per spiritum datur sermo sapientiæ. 111.H
Aemulamini charismata meliora. 280.I
Tu ergo.
Si charitatem non habuero,nihil sum. 143.G xiij.
Charitas patiens est,benigna est. 31.K.188.G
Charitas benigna est. 190.F
Charitas non quærit quæ sua sunt. 134.H.Si institerint.& 208.H
Charitas nunquam excidit. 141.K. Quod infirmum.
Ex parte cognoscimus,& ex parte prophetamus. 99.A
Nunc manent,spes,fides, & charitas,tria hæc: maior autem. 106. L. per totum sermonem.
Orabo spiritu,orabo & mente. 118.E xiiij.
Psallam spiritu,psallam & mente. 126.E.Credimus.
& 291.B.C.Sed tunc.
Ignorans,ignorabitur. 150.M.151.I.
253.H.Noueris.
Gratia eiusin me vacua non fuit. 250.A. Age. xv.
Abundantius omnibus laboraui. 254.A. 257.B
Non ego autem,sed gratia dei mecum. 265.D.
Vnde.
Vnusquisque in suo ordine resurget. 256.M.& 283.E.F
Cum cœperint.
Vt sit deus omnia in omnibus. 96.G.Magnus
Stella differt à stella in claritate. 280.E
Ignorantiam dei quidam habent. 2.H.152.E
Sicut portauimus imaginem terreni, portemus & imaginem cœlestis. 3.H.Veniet.& 110. K
Absorpta est mors in victoria. 67.B.C
Caro & sanguis regnum dei non possidebunt. 193.G
Vbi est mors victoria tua? 60.D

Ex epistola Pauli.2.ad Corinthios.

Benedictus deus & pater domini nostri Iesu Christi. 15.H 2.Cor.i.
Sicut abundant passiones Christi in nobis. 75.L.
Bene ergo.
Gloria nostra hæc est testimonium conscientiæ nostræ.27.D
& 57.F.& 130.M.& 141.A.& 199.A
Non enim ignoramus cogitationes vel astutias eius.208. ij.
C. Non enim.
Christi bonus odor sumus. 129.H.& 172.I.& 174.K.Ergo.
Non quòd sufficientes simus cogitare aliquid à nobis, iij.
quasi ex nobis. 148.A.Apostolus
Vbi spiritus domini,ibi libertas. 183.G
Quod in præsenti est momentaneum, & leue tribulatio- iiij.
nis nostræ. 81.F.82.E.Hoc nempe.
Si terrestris domus nostra. 71.C.D
Quamdiu sumus in hoc corpore, peregrinamur à domino. 270.F

Siue

Universidad de Deusto
Biblioteca

Siue mente excedimus deo. 186.G
Et si cognouimus secundum carnem Christum, sed nunc iam non nouimus. 64.C.Et si cognouimus.
Si qua in Christo noua creatura. 50.K
Obsecramus pro Christo reconciliamini deo. 116.M
v. Siue mente excedimus,deo. 26.L
vi. Ecce nunc tempus acceptabile. 248.C.Ecce.
vij. Contristati estis secundum deum. 203.C
viij. Prouidentes bona non solum coram deo,sed etiam coram hominibus. 26.L.Prouidentes.
ix. Qui parcè seminat,parce & metet. 70.K.Siquidem 250.K.Agite.
Hilarem datorem diligit deus. 175.D
x. Epistolæ inquiunt, graues sunt & fortes,præsentia autem corporis infirma. 140.L
Qui gloriatur,in domino glorietur. 85.B
Non enim qui seipsum commendat,ille probatus est. 85.C
Timeo ne sicut serpens seduxit Euam. 91.C.Denique.
xi. Ipse Satanas transfigurat se in angelum lucis. 92.D. Sed.
Libenter suffertis insipientes,cum sitis ipsi sapientes. 252.B
Quis infirmatur & ego non infirmor? 143.M
Ministri Christi sunt,& ego. 254.A
xij. Scio hominem in Christo. 276.G.H.Excedunt.
Audiui arcana verba,quæ non licet. 168.E.F. Nonne tibi.
Parco autem, ne quis me existimet supra id,quod videt in me. 194.F.210.B.C.Terret.
Ne magnitudo reuelationum extollat me. 163.B
Sufficit tibi gratia mea. 276.L
Libenter gloriabor in infirmitatibus meis. 141.B.150.B
Cum infirmor,tunc potens sum. 145.H.240.I
Licet plus vos diligens,minus diligar. 209. Si nemo. per totam epistolam.

Ex epistola Pauli ad Galatas.

Galat.i. SI adhuc hominibus placerem, Christi seruus nō essem. 197.K.Verum tu,
ij Viuo autem iā nō ego,viuit vero in me Christus. 26.A
iij. Sic stulti estis vt cum spiritu cœperitis,carne consummamini. 149.E.283.K
iiij. Quando venit plenitudo temporis ,misit deus filiū suum. 1.K.Quando venit.& 133.H.Non venit.
Filioli mei quos iterum parturio donec. 186.F
Abraham duos filios habuit. 30.K.L
v. Caro concupiscit aduersus spiritum,spiritus autem aduersus carnem. 25.B.& 28.K.L. & 46.E.72.I.K
Vt non quæcunque vultis,illa faciatis. 263.B.Cæterum
Si spiritu viuimus,spiritu & ambulemus. 91.K
vi. Vos qui spirituales estis. 275.K.Sed iam.
Alter alterius onera portate. 204.G.H.
Opus suum probet vnusquisque. 199.A
Qui seminat in carne. 76.L.Propterea.104.H
Mihi autem absit gloriari,nisi in cruce. 26.C.65.K 141.B.& 229.I.Mihi.
Qui seminat in carne,de carne metet & corruptionē.104. H
Mihi mundus crucifixus est,& ego mundo. 26.A.B. Audi.
Quotquot baptizati estis, in Christo baptizati estis. 86.L

Ex epistola Pauli ad Ephesios.

Ephe.i. BEnedictus deus & pater domini nostri Iesu Christi. 181.C
ij. Eramus sicut cæteri filij iræ. 22.A
Propter nimiam charitatem. 31.D
iij. Christum habitare per fidem in cordibus vestris. 34.C 36.C.D.& 295.L
Vt possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit lōgitudo. 261.D
iiij. Soliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. 240.C
Christus qui descendit, ipse est & qui ascendit. 37.B Qui enim.38.I
Deponite secundum pristinam conuersationem,veterem hominem. 299.A.Scio.
Estote imitatores dei,sicut filij charissimi. 184.H v.
Nemo vnquam carnem suam odio habuit. 76.I.K
Erunt duo in carne vna. 181.A.Quid restat.
Induite vos armaturam dei. 68.K vi.
Rectores tenebrarum harum. 78.A. 81.A.277.H. & cap.sequent.

Ex epistola ad Philippenses.

Philip.i. CVpio dissolui,& esse cum Christo. 226.M Quis dabit.
ij. Non rapinam arbitratus est, esse se æqualem deo. 7.I.
Christus semetipsum exinaniuit. 13.L.& 26.L & 229.K.
Omnes quæ sua sunt quærunt. 180.F
Et habitu inuentus vt homo. 177.F
Christus factus est pro nobis obediens. 118.I
Dominus Iesus Christus in gloria est dei patris. 37.C
Deus est,qui operatur in vobis & velle & perficere. 75.K & 265.F
iij. Ego me non arbitror comprehendisse. 159.F.& 254.F
Gloria in confusione ipsorum,qui terrena sapiunt. 217.M
Nostra autem conuersatio in cœlis est. 59.E
Saluatorem expectamus. 3.K.61.D
Reformabit corpus humilitatis nostræ. 158.A
iiij. Gaudete in domino semper,iterum dico gaudete. 11.F. & 89.M
Modestia vestra nota sit. 12.B.21.K
Omnia possum in eo,qui me confortat. 185.L. Quid ni.

Ex epistola ad Colossenses.

Coloss.2. COnuiuificauit vos cū illo, condonās vobis omnia delicta, delens quod aduersus nos erat chirographū decreti. 228.L.Satisfecit.
In ipso habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. 133.H. Neque.
iij. Si consurrexistis cum Christo,quæ sursum. 34.C. Quicunque. 39.H
Quæ sursum sunt quærite,vbi Christus est in dextera dei sedens. 1. G.Merito.& 10.A.39.H.L. & 59.F.
Væ nobis.
Mortui enim estis,& vita vestra abscondita est. 161.B
Cum Christus apparuerit,vita vestra. 35.M

Ex epistola 1. ad Thessalonicenses.

1. Thess.4. RApiemur cum illis in nubibus obuiā Christo in aera. 39.H.Erit enim
v. In omnibus gratias agite. 129.A. Alioquin. 130.F. Ad locum.
Cum dixerint pax & securitas. 202.I
Sine intermissione orate. 92.M.Hæc autem.
Spiritum nolite extinguere. 248.L.M.Verumtamen.

Ex epistola 2. ad Thessalonicenses.

2. Thess.2. QVi extollitur supra omne,quod dicitur deus. 12.A

Ex epistola 1. ad Timotheum.

1. Timo.1. CHaritas de corde puro & conscientia bona. 98.C.& Audistis.192.M. 198.C
Ignorans feci,in incredulitate. 21.E.F
Iustis non est lex posita. 193.D.Itaque.
Soli deo honor & gloria. 78.G.Quid retribues. 184.I.K.Seruilis.
ij. Obsecro primum fieri obsecrationes. 92.H.&118.C Primo.
Adam non est seductus, mulier autem seducta in præuaricatione fuit. 66.E
Non in veste preciosa. 197.I. & ibidem.L. Clamatur.

Qui bene

iij. Qui bene ministrauerint,gradum bonum sibi acquirent. 49.H. Bonum.
iiij. Spiritus manifeste dicit. In nouissimis temporibus discedent quidam à fide. 171.A
Corporalis exercitatio ad modicum valet. 280.I.Iam vero.
Exerce teipsum ad pietatem. 289.A
Nemo adolescentiam tuam contemnat. 204.L.Timendum.
v. Modico vino vtere propter stomachum tuum. 146.K.& 280.H.Sed.& 281.D
vj. Viduas honora,quæ verè viduæ sunt. 244.H.Neque.
Habentes victum & vestitū,his cōtenti simus. 189.F.281.F
Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationē & in laqueū diaboli. 71.I.98.A.Nam & per.
Solus deus habet immortalitatem. 183.C

Ex epistola. ij. ad Timotheum.

2.Tim.i. SCio cui credidi. 265.L.Denique.
Nouit dominus,qui sunt eius. 7.H.
Seruum dei non oportet litigare. 195.F.Porro.
Vt resipiscant à diaboli laqueis. 128.I.Dixisti
ij. Omnes qui pie viuere volunt in Christo. 208.K

Ex epistola ad Titum.

Ad Titū. APparuit gratia dei saluatoris nostri. 15.H. & 44. E.
ij. 108.E.& 117.D.& 286.C.Sobriè.
iij. Apparuit benignitas & humanitas saluatoris nostri dei. 13.L.& 17.K.& 95.A.

Ex epistola Pauli ad Hebræos.

Heb.i. POrtans omnia verbo virtutis suæ. 70.L.Apud. Nonne omnes administratorij sunt spiritus,in ministerium missi.10.D.& 47.C.Superni.& 54.L M.& 63. M.Sed & ipsos.& 77.M.& 125.C
ij. Nusq̄ angelos apprehendit. 275.E.Nusquam.
iiij. Omnia nuda & aperta sunt oculis eius. 45.D
Non habemus pontificem,qui non possit compati. 30.I. & 275.F
Tentatum per omnia pro similitudine absque peccato.79.H &163.I.Sciebat.
v. Didicit ex his,quę passus est obedientiam.275.C.& 163.I Sciebat.
vj. Terra sæpe supra se veniente bibens imbrem , & germinās herbā opportunam illis, à quibus colitur, accipit benedictionem à deo. 26.D
x. Horrendum est incidere in manus dei viuentis. 75.I
xj. Fides est sperandarum substantia rerum,argumentum non apparentium. 76.G.228.E F.Scio
Sine fide impossibile est placere deo. 140.G
Sancti per fidem vicerunt regna. 35.K.L
Conualuerunt de infirmitatibus. 211.G.Quanta.
Pacem sectamini cum omnibus. 70.F.Pax.
xiij Angelis hospitio receptis. 237.H
Non habemus hic ciuitatem manentem, sed futuram inquirimus. 166.D.Vbi.

Ex Actis apostolorum.

Actorū. i. COepit Iesus facere & docere. 56.A.231.G
Videntibus illis eleuatus est. 276.I.A summo.
Nubes suscepit eum ab oculis eorum. 38.E. Dico.
Cumq; intuerentur euntem illum. 37.D.Quid tamē.
Viri Galilæi,quid statis aspicientes in cœlum. 37.E.Prorsus.
Sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in cœlum. 67.G
Hi omnes erant perseuerantes vnanimiter in oratione. 39.E & 52.M.Denique legis.& 40.E.
Præuaricatus est Iudas, vt abiret in locum suum. 75.G Pulchre.
Cum complerentur dies Pentecostes 41.A
Apparuerunt apostolis dispertitæ linguæ. 40.L
Repleuit totam domum, vbi erant sedentes. 40.M.Ita cum.
Repleti sunt omnes spiritu sancto. 40.G.Constat.
Non sicut vos æstimatis, hi ebrij sunt. 41. I. K.Alioquin. & 158.M
Diuidebatur singulis,prout cuique opus erat. 281.G iiij
Multitudinis credentium erat cor vnum,& anima vna.Ibidē. H.Multitudinis.
Obedire deo oportet magis,q̄ hominibus. 190.H v.
Et subito circunfulsit eum lux de cœlo. 21.B.Magnifice. ix.
Saule Saule,quid me persequeris. 21.A.Saule.
Domine,quid me vis facere? 21.F.Et ille.
Surge,& ingredere ciuitatem 21.G
Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum dei. 65.F xiiij
Non facio animam meam preciosiorem me. 146.F xx.
Merito.
Beatius est dare, q̄ accipere.212.F.epistola centesima.Si minus.222.B.Erras.

Ex epistola Iacobi apostoli.

Iacob.i.a OMne datum optimum, & omne donum perfectum. 80.E
Voluntariè autem nos genuit verbo veritatis. 98.K Gratias.133.B.At vero.
Si quis auditor est verbi,& non factor. 45.F
Fides sine operibus mortua est. 198.G ij.
Lingua modicum quidem membrum. 34.I. & 89.C.D.E iij. F.G
Linguam nullus hominum domare potest. 34.I
Quæ desursum est sapientia,primum quidem pudica est, deinde pacifica. 14.B.& 35.F.& 92.E
Petitis, & non accipitis , eo quòd male petatis. 99.L. iiij. Neque.
Humilibus deus dat gratiam. 29.G.& 198.I
Vita hominis,est vapor ad modicum apparens. 104. G
Non plus sapere,q̄ sapere oportet. 151.C.D.E
Scienti bonum facere,& non facienti,peccatum est illi. 151.E & 178.G
Confitemini alterutrum peccata vestra 298.A.Sufficit. v.

Ex. i. epistola beati Petri apostoli.

1.Pet.2. VOs autem genus electum, regale sacerdotium. 119. D.
Obsecro vos tanquam aduenas & peregrinos. 25.M
Humiliamini sub potenti manu dei. 22.I.Propter. v.
Omnem solicitudinem vestram proiicientes in eum, quoniā ipsi est cura de vobis. 76.C.& 173.B

Ex epistola. i. Ioannis.

Ioan.i.ca. QVod fuit ab initio,quod audiuimus,quod vidimus oculis nostris. 32.B
ij. Nolite diligere mundum,neque ea quæ in mundo sunt. 36.C.& 94.L
Omne quod in mundo est,concupiscentia carnis est, & cōcupiscentia oculorum,& ambitio seculi. 36.C.& 284.E
Mundus transit,& concupiscentia eius 213.G.H
iij. Scimus quoniā cum apparuerit, similes ei erimus. 146.M
Non diligamus verbo,neq; lingua. 210.K.Breues.&159.I.K & per totum sermonem vtiliter.
iiij. In hoc est charitas non quasi nos dilexerimus deum. 76. A.B
Deus charitas est:& qui manet in charitate. 175.F.G.& 184. I.& 193.B.Lex.
Perfecta charitas foras mittit timorem.Ibidē.E. Nam quòd legitur. 274.D.Nunquam erit.
Omne quod natum est ex deo,vincit mundum. 35.I.K v.
Hæc est victoria quæ vincit mundum. 13.B
Quis est, qui vincit mundum, nisi qui credit, quoniam Iesus

Universidad de Deusto
Biblioteca

est filius dei.35.L.Vides.
Hic est,qui venit per aquam & sanguinem Iesus Christus. 35.M
Tres sunt qui testimonium dant in cœlo,pater,verbum,& spiritus sanctus. 36.D.109.C
Omnis qui natus est ex deo, non peccat.22.K.& 84. E.Scimus.139.G.H.& 264.A

Ex epistola Iudæ.

Iudæ epistola. HI sunt qui segregant semetipsos, animales spiritum non habentes. 22.D.& 55.C.D.Audiamus

Ex Apocalypsi.

Apoc.3. VTinam calidus esses aut frigidus. 49.K. Oportet. Ego quos amo arguo & castigo. 85.E
v Vidi in dextera sedentis supra thronum, librum signatum sigillis septem. 33.G.H.I
Et ego flebam multum, quoniã nemo inuentus est dignus aperire librum. 14.I. Merito.
Ecce vicit leo de tribu Iuda. 108.M
Erat numerus eorum millia millium. 93.B
vj Sub altare dei audiui voces occisorum, alias. Vidi subtus altare animas interfectorum propter regnum dei. 58.C
Sic enim.
Sustinete modicum tempus donec impleatur numerus fratrum vestrorum. 57.L.& M.Propterea.
Et datę sunt illis singulæ stolæ albæ. 10.C
Lauerunt stolas suas. 33.C vij.
Ascendit fumus aromatum in conspectu domini de manu angeli. 54.M.Ministrant enim. viij
Signum magnum apparuit in cœlo. 51.M xij
Mulier amicta sole. 52.B.C.D.E
Et luna sub pedibus eius. 51.M
Et in capite eius corona stellarum duodecim. 52.F.In capite. & Ibidem.K.Offerantur.
Cantabant quasi canticum nouum. 5.C.D
Hi sequuntur agnum,quocunque ierit.58.A.Sed si vis,& B xiiij
Sine macula sunt. 58.A
Amodo iam dicit spiritus vt requiescant à laboribus suis. 57.G
Vidi ciuitatem sanctam Hierusalem. 60.I.K.& 143.B xxj
Et audiui vocem magnam de throno.Ibidem.B.C.Et audiui.
Absterget deus omnem lachrymã ab oculis sanctorum.285.I
Ecce noua facio omnia. 11.H
Qui audit, dicat veni. 207.B

Finis indicis sententiarum
vtriusque testamenti.

Index potiorum sententiarum

IN OPERA DIVI BERNARDI PRIMI ABBATIS

Clareuallis per ordinem literarum dispositus.

ABbas,episcop⁹ & canonicus , quo pacto inuestituram sumãt. 32.F
Abbates nõnulli redarguuntur q̃ sub humili habitu & tõsura superbè sapiant. 200.C.& 281.I.K
Abbatum cura plerumq; augetur cũ minui putatur. 204.I
Abbatum negligentia ad comprimendum luxum vestium & alimentorum culpatur. 281.I
Abiectione non gaudere,minus est à perfecto. 239.C.D
Abiicere à nobis oculum vel pedem, quid sit. 55.G
Abiiciamus opera tenebrarum. 12.E
Abrahæ duo sinus,vnus in inferno obscur⁹, alter in paradiso luminosus. 58.E.F
Abrahæ seruus quærit puellam, quam præparauit Abraham filio suo: quærit angelus puellam,quam præparauit deus pater filio suo. 51.L
Abrenunciantes nouiter seculo, sustineant deum in patientia. 21.H
Abscondere bona nostra vtile magis, quam ostendere. 3.B.C
Abstinere à carnalibus desideriis debemus. 25.M
Abstinentiæ singularitas scandalo fuit.169. I.K
Abstinẽtia tractatur. 20.K.& 36.C.& 146. H.& 171.E.F
Abusio magna,& magna nimis,vt diues esse velit vermiculus vilis. 35.A
Abusus lugendus,quo vitia reputantur virtutes:& econtra. 280.M
Accedendum ad deum est, non irruendum. 147.B
Accedere potest ad deum per gratiam, qui peccando ab eo recedere potuit:& econuerso. 184.E
Acceptio personarum pessima. 255.B
Accessum ad deum habemus per Mariam. 2.E
Acedia fortassis interueniẽti tędio vel torpore non diffidas, nec etiam abundantia extollaris. 136.I.K.L
Actione quandoque prẽponimus inferiora, affectu superiora præferentes. 159.D E
Actiua vita,via est ad contemplationem. 157.C.D
Ab Adam & Eua primis parentibus peccatum & miseriam traximus. 215.B
Adã à qua gloria & honore ceciderit.150. F.G
Adam contemplatione deuota clamat,Fili Dauid,miserere mei. 17.D
Adam nobis duo reliquit,laborem & dolorem. 31.M
Adam pro morsu pomi vetiti, fugit à facie dei: quo igitur fugiemus in die iudicij, pro peccatis nostris? 94.K
Adę deiectio & miserabilis humiliatio.150. I.K
Adæ quod dicitur, similiter & nobis dictũ. 284.I
Adesse dominum qualiter percipere poterimus. 164.G
Adesse vel abesse verbum percipitur, quod tamẽ aduenire, vel recedere nõ sentitur. 178.C.D
Addiscere volentes non recto fine, increpãtur. 151.B.C.D
Adhærens deo,vnus spiritus est, sed non vnum cum eo. 175.F.G
Adhęrere Christo,est actiones nostras ad iustitiã dirigere & passiones propter iustitiam sustinere. 32.C.D
Adiurantur filiæ Hierusalem, id est adolescentulę,ne sponsam dormientẽ excitẽt. 160.M
Adiutorium diuinum,q̃ nobis sit necessariũ. 12.H.& 185.K
Adiutorij diuini inhabitator per non inhabitantes cognoscitur. 70.M
Adiutorio sunt electis peregrinantibus angeli,& spiritus beati. 180.H.I
Adolescens verbosus,iustitiæ hostis.257.L
Adolescẽtior dicitur homo carnalibus cõcupiscentiis deditus. 156.M
Adolescentiori filio cõparatur populus gẽtilis,seniori Iudaicus.131.D.& per totum sermonem.
Adornãdus est thalamus humilitate & paupertate. 9.I
Aduentus Christi saluatoris nostri necessarius. 4.D
Aduẽtus Christi occultus, cui venienti assurgere debemus. 1.K
Aduentus domini corporis. 1.G. H. &. 2.H.10.G
Aduẽtus domini spiritalis,seu visitatio domini, quomodo præsentiri potest. 164. C.D
Aduentus domini in mentẽ, quæ sint signa & prænuncij. 147.C.D.& 165.H
Aduentus domini triplex. 2.H.& 3.G
Aduentus domini triplex vtilitas. 4.C.D
Aduentus filij dei ratio quæ, & quis, vnde, quo,ad quid,quando,& qua venit. 1.B. & G.H
Aduentus nomẽ,& aduentus ratio qualiter differant. 1.A
Aduentus domini deuote celebrandus est. 3.A
Aduentus domini,& sex circunstantię eius. 1.A. per totum.

Aduentu

Aduentu domini Iesu sua manifestanda est benignitas. 18.A
Aduentũ domini qualiter celebrare debeamus. 3.A.B.G
Aduentum domini (sicut ab ea qui expertus est edocemur)ignis precedet,& inflãmabit in circuitu inimicos eius. 40.E.F
Aduentum domini in luxu ciborum ducẽs, Christum inhonorat. 2.G.H
Aduenientis personæ cõsideranda maiestas, dignationis magnitudo, charitatis latitudo,humanæ naturæ exaltatio. 2.F.G
Aduersarius cui consentire nos oportet in via deus est. 185.G
Aduersarius habet ignem suum. 22.E
Aduersitas multos frangit, prosperitas plures extollit. 30.C
Aduersitati tria sunt opponenda. 119.K
Aduersus os loquentium iniqua sufficit bonorum opinio cum testimonio conscientiæ. 139.M
Adulatores & detractores,qualiter capiendi sunt. 169.C.D
Aduocatus fidelis, qui non quærit, quæ sua sunt. 207.C
Aduocatorum versutia. 253.A
Affectãti cœlestia, terrena nõ sapiũt. 215.D
Affectio alia,quam caro gignit, alia quã ratio regit, alia quam condit sapientia. 159.I
Affectiones diuersę secundũ diuersos actus & diuersas differentias reperiuntur.126. C.D
Affectiones simplices naturaliter sunt, additamenta vero ex gratia. 263.B
Affectiones ordinatę virtutes sunt, inordinatę vitia.107.H.& per totum sermo.
Affectione carere vitiosum est.Et ibi de triplici affectione. 159.I.K
Affectionum animæ mutabilitas, diuina mutat nomina. 85.G
Affectus charitatis cuiq̃, quamuis iniquo & inimico denegandus non est. 159. M. & 160.A
Affectus liber est. 226.D
Affectus mirabilis dilectionis sponsæ,quem cruciat præ nimio amore dilecti sui.172. B.& per totum.
Affectus siue ,pfect⁹ animę,tres sunt.124.L
Affectus suas etiam voces habet. 172.D.& 181.H.I.& per totum vtiliter.
Affectu intellectui, & intellectu affectui repugnantibus,vita infernalis est. 39.M
Affectu seu auiditate nihil, q̃is vile monacho,desiderandum est. 98.B
Affecti pauci reperiuntur, illuminati & intelligentes plures. 39.L
Affici plus debemus quibusdam,quę ad nos non spectant,q̃ his qui spectant. 159.D
Affinitas animæ ad verbum. 182.C
Affirmans veritatem,quam nescit, mẽtitur, proferens vero dubie mendaciũ,an mentiatur. 134.A
Afflictorum proprium, vt carere miseria, perfectam beatitudinem arbitrentur. 76.H
Affluentia sapientiæ, est confessio propriæ iniquitatis:gratiarum actio,sermo ædificationis. 88.E
Ager,thesaurus,& margarita,tria denotãt. 110.A.B
Agnosce homo dignitatem tuam, agnosce q̃ grauia sunt vulnera, p quibus necesse fuit Christum vulnerari. 14.F
Agnoscitur in Christi incarnatione longitudo breuis , latitudo angusta , altitudo subdita,profunditas plana. 5.K
Agnus & columba, in quibus conueniant. 18.F
Agnus totus suauis. 11.H
Alæ duæ,agnitio & deuotio. 62.B
Alæ sex vni ex Seraphim, & alæ sex alteri, quid significent. 62.A
Aliis aliud, aut aliter loquendum est. 123.A
Aliter domini,aliter angelorum, aliter hominum statio. 62.I
Aliud est hoc vel illud opinando sentire,& aliud temerè adfirmare quod nescias. 134.A
Aliud est nosse deum,aliud timere.139.F.G
Allicit nos deus ad regni cœlorum ingressum cõminationes,cupiditate, & amore. 94.M.& 95. A
Alloquitur Bernardus angelũ,qui Iesum in monte Oliueti confortabat. 66.C
Altaria quibus vota superponere debem⁹. tria sunt. 120.H
Altari seruiens,de altario viuat. 189.F
Altercatio iustitiæ,pacis,veritatis, & misericordiæ pro humani generis reparatione.27.K.L.& per totum sermonem.
Altitudo omnis se extollẽs aduersus scientiã dei,deiicitur,& de familiaritate, quæ inter deum & hominẽ contrahitur. 174. A.B
In alto nil altum sapere,nil deo charius: hominibus nil rarius. 217.A
Ama nesciri,& laudet te os alienum. 15.A
Amare an debeamus affectuali,an actuali amore. 159.H
Amare Christum dulciter, quibus indiciis cognoscitur. 135.L
Amari indignus dignoscitur, qui indignus castigatione censetur. 154.F.G. & seq.
Amari,timeri,& honorari,quomodo differenter exigit deus.184.I.& per totũ sermonem valde vtiliter.
Amari vult deus non solum dulciter, sed & sapienter. 135.G
Amemus Christum , quia nos ab eo amari præsentimus. 214.A
Amabilem nobis Christum facit præcipue passio eius pro nobis. 135.I
Amandi tres differẽtię,hoc est caste,sanctè, ardenter. 126.D.E
Amandus est deus affectuose,circumspecte, dulciter,fortiter, & prudenter. 94.L.& 135. L
Amandus valde à nobis est, per quẽ sumus, viuimus,& sapimus. 135.H
Amans anima votis fertur,&c. 178.C
Amans quilibet vigilat & obseruat, & beatus quem dominus inuenerit vigilantem. 164.C
Amanti nihil difficile. 29.L
Amatę rei subtractio, desiderij augmẽtatio est. 160.C
Ambitio causa furoris. 218.A.B
Ambitio cæca. 179.G
Ambitio latere vult. 217. L. & ibi pulchre culpantur ambitiosi.
Ambitio mater hypocrisis. Ibidem.
Ambitio prælationis reprehẽditur. 199.H.I & 217.L.M
Ambitio culpatur. 8.M.& 38.G.H.& 72.L M.Plane.& 253.B.& 255.G.& 257. F
Ambitionis impudentia. 106.A.B
Ambitionis malum. 255.G
Ambitionis malum insatiabile. 199.I
Ambientium diuersa genera 257.I.K
Ambulabat apostolus quando dicebat: Nõ Arbitror me comprehendisse. 159.F
Ambulat dominus super pennas ventorum. 119.H.Ambulat.
Ambulare qualiter debeamus. 22.C
Amicitia pauperum, regũ amicos cõstituit, amor paupertatis reges. 112.I.K
Amicitia vera est charitatẽ in deo habere. 210.L
Amicitia vera obiurgationem habet,adulationem nunq̃. 238.B
Amicitiæ veręe tunc erunt, si veritatis fuerint fœderatę consortio. 208.B
Amicissimos oportet esse Christo sponso pastores, custodes sponsæ eius ecclesiæ. 180.B C
Amicus mundi,excluditur à cõcilio amicorum dei. 213.G.H.I
Amicus ad nos veniens de via, quid significet. 109.D
Amissum non immerito reputatur,quod ingrato datur. 94.C
Amatores seculi infœlices. 214.D
Amor ab amando dicitur, non ab honorando. 184.I
Amor ardens,quo anima diligit deũ.126.C & per totum sermonem.
Amor carnalis Christi, etsi eiusdem amori spirituali postponatur,est tamen multum vtilis & bonus. 137.A.B.C
Amor carnis hominis supra carnẽ Christi, reprehenditur. Ibidem.
Amor castus.126.C.D.vtiliter & deuote.
Amor Christi,animam Mariæ pertransiuit. 145.I
Amor de deo triumphat. 170.B
Amor dei ad animam sibi dilectã, valde cõmendatur. 159.L. M
Amor cordis est quodammodo carnalis. 135.B
Amor dei,amorem animæ parit. 174.C
Amor dei zelum parit, amor proximi mansuetudinem. 156.B
Amor diuinus flagrãs & vehemens esse debet.172.D.& 184.H.& 186.A.& 215.K. L.& 184.M.166.A.& 251.I
Amor dominum nescit : omnes ex æquo intuetur. 166.A.& 184.H.& 251.I
Amor est deus. 166.A.B
Amor est nexus perfectissimus. 184.H.I
Amor facit affinitatem & cõformitatem animæ ad verbum. 184.H
Amor fidelis & syncerus non est,vbi dubietatis scrupulus retinetur. 225.G
Amor iustus si quod propriis voluptatibus subtrahitur , fraternis necessitatib⁹ non negetur. 272.L
Amor mundi mox finiendus est, amor verus non ita. 213.G.H
Amor mundi eludit amatores suos. 129.D
Amor Petri. 136.A
Amor præceps & vehemens, nec iudicium præstolatur,nec cõsilio tẽperatur,nec pudore frenatur,nec rationi subiicitur.181. H.& 127.G
Amor ,pprię quietis, præiudicare nõ debet

 sanctę

Universidad de Deusto
Biblioteca

sanctæ obedientiæ actibus. 157.C.D
Amor pudorem, modum, & consilium nescit. 177.C
Amor purus, mercenarius non est. 184.L
Amor purus despe vires non sumit. Ibidē.
Amor quinque partitus, quinque etiam seu sibus adaptari potest. 86.H
Amor reuerentiam nescit. 184.H
Amor sanctus nō verbo æstimādus est vel lingua, sed opere & veritate. 181.H
Amor sibi abundat, & vbi venerit cæteros in se omnes traducit & captiuat affectus. 184.I
Amor sicut nec odium, sic nec veritatis iudicium nouit. 275.L
Amor spūalis à carnali discernitur. 148.H.
Amor sponsi fecit vt omnium dominus, dominum se nesciat, sed dilectum. 156.H
Amor tenax, & indissolubilis, quo anima tenet sponsum, & qualiter spōsus in finem seculi reuertetur ad synagogam saluandam. 181.H. & per totum sermonem.
Amor triplex, seruilis, mercenarius, & filialis. 193.A. & per totam epistolam.
Amor triplex tria excludens, quæ non sunt ex patre, propter quod ter fuit Petrus interrogatus. 94.L
Amor tui, tuum contra te iudicium fallit. 275.M
Amor vbi est, labor nō est: sed sapor. 186. B
Amor vehemens, non attendit qua verborū serie ebulliat. 172.E. & per to. serm.
Amor verus seipso contentus est. 272.E
Amor verus est, quo veritas adamatur. 180.K
Amor vino comparatur. 158.M
Amoris dei suauitas experimento & nō ratione percipitur. 172. B. & per to. serm.
Amoris diuersæ species. 86.H
Amoris diuini violentia. 170.A.B. 184.L
Amoris excessus. 181.H. & 273.C
Amoris incentiua describuntur. 160.E
Amoris magna potentia. 182.A
Amoris mira commendatio. 184.G
Amoris ordo, ad nos, ad deum, ad proximū. 272.K.L
Amoris proprietas, eleganter & valde vtiliter tractatur. 184.H. & per to. ser.
Amoris rectus ordo. 192.E
Amoris virtutes, proprietates & dotes miro modo deducuntur. 181.H
Amoris vis magna in martyribus. 273.E
Amori cedit maiestas. 166.B
Amorem diuinū, teste apostolo, neq; mors, neq; vita &c. tollere potest, sed sola voluntas nostra, quam ideo tanta enumerādo non adiecit apostolus. 86.L
Amorem præcedit iustificatio, præcedit & timor. 213.K
Amore zelante & feruido debet ardere amicus sponsi. 134.L
Amores duo sunt, carnalis & spiritualis: ex quibus quatuor modi diligendi colligūtur. 117.C
Amplexatus est nos Christus per laborem & dolorem nostrum. 32.C
Angelus, animæ deum inuenienti & ei vnitę congaudet. 147.C.D
Angelus confortans eum, id est Christum, deuote deducitur. 66.C
Angelus, dies, virgo Maria dies. 66.C
Angelus Gabriel cur ad Mariā, & non alius missus fuerit. 4.G
Angelus magni consilij Christus, homini ad imaginē trinitatis facto, tria proposuit, seruitutē, vtilitatem, asperitatem. 109.M
Angelus malus ingerit malum, sub specie boni. 149.G.H
Angelus Mariam salutans, cur dixerit, dominus tecū, & non potius dominus in te. 7.A
Angelus mulieribus apparens, cur stola cādida dicitur fuisse indutus. 33.C.D
Angelus quare ostio clauso intrauerit ad Mariam. 6.L
Angelus quærit puellam, quā dominus præparauit filio domini sui, sicut seruus Abrahæ puellam, quam præparauerat deus filio domini sui. 51.L
Angelus Mariam vitæ sociam visitat. 53.M
Angelus an habeat corpus sibi naturale, v t homo an simplici spiritali substātia subsistēs sumat id, cum opus est, & opere expleto reponat. 125.F.G
Angeli ab hominibus diligi debent: nam & homines ab angelis diliguntur. 78.F.G & 180.F
Angeli adstant orantibus. 126.E.F
Angeli corporibus vtuntur ad opera exercenda. 125.B.C
Angeli & cæteri supercœlestes spiritus, p mensura, qua deū capiunt & intelligūt, eum quoq; ipsi diliguot. 135.D.E.F
Angeli & sancti viri à nobis adsumpti ecclesiam custodiunt. 180.H.I
Angeli exhibent iustitiam deo, pacem inter se, gaudium sibi. 90.D
Angeli extollentia in furore deiecta est, homo autem in ira. 173.K
Angeli multa bona in nobis inuenire delectantur. 55.B. & seq.
Angeli nec bruta ad ea capessenda, quæ spiritualem creaturam beatam faciunt, corporibus adiuuātur, sed solus hominis spiritus, qui inter supremum & infimum tenet locum, indiget. 125.B. Et per totū ser monem.
Angelo magnum est ministeriū esse Christi. 62.I.K
Angelo nostro debemus reuerentiam pro præsentia: deuotionem pro benevolētia, fiduciam pro custodia. 78.F
Angelis deus, quid, quibus, & de quo mandauerit custodiendum. Ibidem.E
Angelis etiam Christus est redēptio. 137.I
Angelis melior factus est Christus. 177.I
Angelorū agmina ab hominibus visa sunt. 152.L.M
Angelorum auxilium implorandū est. 88.I
Angelorum custodia maceria est vineæ, id est ecclesiæ. 152.L.M
Angelorum deus, etiam hominum deus se nominat. 132.C
Angelorum & sanctorum gloria, complementum sumit ex ecclesiæ complemēto. 173.D.E
Angelorum nouē sunt ordines, qui pulchre distinguūtur. 134.M
Angelorū vitæ ascensio & descensio. 77.H
Angelos deus collocauit nō in sūmo, sed in tuto: homines vero nec in summo, nec in tuto, sed in cauto. 78.A
Angelica salutatione Maria se reputabat indignam. 53.L.M
Angelica & humana natura per duo Seraphin intelligitur. 61.H. & consequenter.
Angelicæ salutationis, & euangelij, Missus est, expositio. 4.E. & per quatuor homilias.
Angelicus ascensus & descensus vicissitudine caret. 70.A
Angelica vita, virginitas. 53.M
Anguli & latebræ omnino fugiantur. 45.H
Anima à deo derelicta, redire plerumque vult & non potest, tanta est in reditu difficultas. 185.B
Anima ad imaginem dei facta cæteris occupari potest, repleri nullo modo potest. 285.A. Panis namque.
Anima animans votis fertur, trahitur desideriis, &c. 178.C
Anima animæ nostrę, deus est. 86.K. & 101.I
Anima captiuatur in quatuor. 121.D
Anima castificato corde, nihil præter deum quærit. 99.C.D.E
Anima cupiēs sedes seu sola tabernaculum dei fieri, non sit intricata forensibus causis. 143.F.G
Anima damnata, misera est. 154.H.I
Anima de cœlo est. 143.B
Anima dei studiosa, tria non cessat inquirere, iustitiam, iudicium, & locum habitationis. 148.G.H
Anima deo chara iuxta varias sui dispositiones & affectus ipsum videt transformatum. 147.E.F
Anima deuota amore vulnerata dicere potest: Noli me considerare, q̄ fusca sim. 145.K
Anima deuota cupiens fieri sponsa dei, studeat ambas genas intentionis speciosas habere. 153.H
Anima deuota verbū quærit, propter septē sibi vtiles causas. 185.F.G. & per totū ser.
Anima deum videns, nō aliter eum videt, q̄ si sola videatur à deo. 174.D
Anima discedente à corpore, lingua silebit & omnes sensus obmutescent. 3.M
Anima dign⁹ est hospes: digna igitur ab hospite suo honorari. Ibidem.
Anima donec purgata perfecte fuerit, nō vi deo qualiter illi aptari posset, quod dicitur: Ostende mihi faciem tuam. 168.K
Anima dotata stipataq̄e virtutibus in se gerens spōsi similitudinem, audet eo se nubilem exhibere, quo se cernit similiorē. 185.E.F
Anima est sedes Christi, vbi libenter inhabitat. 143.E
Anima etsi plurima ingenij viuaciter comprehendat, se tamen vt plurimum ignorat. 84.L
Anima fidei deuotio est, fides vero, quæ non operat ex dilectione, cadauer est. 140.E
Anima humana, similis est verbo in simplicitate, & in arbitrij libertate. 182.B.C
Anima hospes nobilis est corporis. 3.M
Anima in carne inter spi as versat. 158.C.D
Anima in culpam corrupta, fecit vt corpus corrumperetur in pœnam. 3.K
Anima immortalis est vita naturali, sed non spirituali. 184.B
Anima in se habet vnde moueatur aut stare cū verbo, aut redire, si mota fuerit. Ibidē
Anima in spiritu ambulans, domus est spōsi. 157.F

Anima

Anima in sui conditione accepit etsi non esse, posse tamen esse beata. 183.B
Anima magna res est, quæ Christi sanguine redempta est. 201.K
Anima multis patet insidiis. 146.D
Anima ne per ignorātiam in vanum currat, petat humiliter consilium à domino, qui se negare non poterit, tantum vt humiliter, deuote & perseueranter petat. 185.H
Anima nihil inuenire potest accommodati⁹ ad se humiliandum, quàm si se in veritate inuenerit. 151.F
Anima non est imago dei, sed ad imaginem & imaginis capax. 182.C
Anima non se prius vnitam deo, nec ei perfecte adhærere putet, donec illum in se, & se in illo manentem persenserit. 174.C
Anima nondum affecta, sed magis compuncta recordatione peccatorum, non sponsum quærit, sed medicum. 147.L
Anima post mortem diffusa, iam quomodo voluerit, non erit, vt necessario in seipsa maneat vel inuita. 103.G
Anima primo omnium scire seipsam debet. 151.F
Anima prior reparanda est, deinde corpus. 3.K
Anima qualis esse debeat, vt ei intēdat de⁹. 173.I.K
Anima qualiter crescat & extēdatur, & qualis à deo esse requiritur, vt ei placeat. 143.F.G
Anima quàm diu premitur à spiritu seruitutis, parūq; habet de spe, de timore plurimū, non est ei pax neq; requies. 160.K
Anima quantæ sanctitatis esse requiratur, vt cum sponsa ecclesia dicere præsumat, dilectus meus mihi, & ego illi. 173.I
Anima quantūcunque vitiis corrupta, adhuc per amorem castum & sanctum redire potest ad similitudinem Christi. 184.F & per totum sermonem.
Anima quærens deum, prēuenitur ab eo vt quęrat. 185.A. & per totum serm.
Anima quæ adhuc in tristitia est, beneficio non gaudet, sed indiget. 128.I
Anima quæ perfecte diligit, nupsit. 184.H
Anima quæ secundum carnem viuit, viuens mortua est. 183.C
Anima quę semel à domino didicit & accepit intrare ad seipsam, & gustare, q̄ suauis est dominus, nihil tantum formidat, quo à gratia ne derelinquatur. 150.E.F.
Anima quę se singulariter in spe constitutā sentit, non iam in timore seruit, sed requiescit in charitate. 160.L
Anima quęq; ad deum inclinans aurem suā, populumq̄e suum ac domum patris sui obliuiscens, rex Christus decorem illius concupiscet. 6.M
Anima quærit verbum, cui consentiat ad correptionem &c. 185.F
Anima quæq; eo pessima est, quo optima, si ipsum quod est, adscribat sibi. 185.B
Anima quo enucleatius suam agnoscit originem, eo amplius erubescat vitam habere degenerem. 184.G
Anima quomodo se cognoscere potest à deo diligi. 174.C
Anima quomodo corpus suum putetur diligere, quod eam variis afficit tormentis. 65.A
Anima quomodo cū deo perfecte vniatur. 175.E.F
Anima rationalis creando immittitur. 14.F
Anima rectitudinem perdere potest, sed nō suam magnitudinem. 182.D
Anima redire cupiens ad Christum, qualiter debeat. 184.G
Anima redire cupiens ad Christum, ad memoriam reuocat vnde veniat, defunctus suos in amaritudine recolendo. Ibidem F.G. & per totum sermonem.
Anima sancta cœlū est habens, solem intellectū, lunā, fidem, astra, virtutes. 143.E
Anima sancta cū dei sentit gratiā, agnoscit præsentiam: cum vero non, absentiā quęrit, & rursum præsentiam quærit. 178.A
Anima sancta etsi plurimis decoretur virtutibus, nullam tamen earundem virtutum legitur sponsus concupisse præter decorem. 186.C.D
Anima sancta nō modo cœlestis est propter originem, sed & cœlum ipsum, propter imitationem virtutum. 143.F
Anima sentiat quod continet pagina. 161.A
Anima si ad modum spōsæ vigilet, salutābitur vt amica, consolabitur vt columba, amplexabitur vt formosa. 164.M
Anima si tam inerudita fuerit, vt nec etiam sua sufficiat perscrutari ea, quę foris sunt attēdat, agit palam & manifeste. 86.G
Anima similis deo manens, per peccatū dissimilis facta est, in simplicitate, in immortalitate & libertate. 183.K. & per to. ser.
Anima simplex est, sine vlla sensuum distinctione, se totam videt, & audit, & eadem inspiciens est & inspecta. 103.C
Anima sponsa dei q̄ caste, sancte, & ardenter amet. 126.C.D
Anima suam habet corruptionem, & corpus suam, corruptio animę tripartita est, corporis quadripartita. 111.I
Anima timore & amore velut duobus brachiis comprehendit. 261.F
Anima tribus potissimum dotatur, ratione voluntate, & memoria. 129.C
Anima verbo dei similatur per simplicitatē essentiæ, immortalitatē, & arbitrij libertatem. 182.L.M. & per totū ser.
Anima viatrix consolationem recipit contemplatione diuini luminis. 154.A
Anima vita est, viuens quidē, sed non aliunde, quàm seipsa. 183.A
Anima volens Christum in se habitare, tria debet considerare. 68.G
Animę ad deū fiducia tractatur. 184.E
Animę cupienti, nihil satis festinatur. 177.E
Animæ cutis & ossa quæ sint. 84.M
Animæ decor, humilitas & innocētia. 156.D
Animæ diligenti deum, corpus multum valet. 273.B. Ex occasione.
Animæ dissimilitudo. 184.K. & per totum serm. vtiliter.
Animæ diuinitatē contēplanti, rerū inferiorū imagines ab angelis ingerūtur. 154.A
Animæ dotes vt mereatur formosa dici, sūt sicut pelles Salomonis. 142.K.L
Animæ duo contraria, & multæ miseriæ. 69.L
Animæ duo brachia, intellectus & amor. 194.F
Animæ duo sunt loca, inferior quem regit, superior in quo requiescit. 112.H
Animę duplex pulchritudo, & qualiter anima ad verbum dei loquitur, & verbum ad animā, & quæ sint eorū linguæ. 156.C.D & per totum sermonem.
Animæ electorum per vineas significantur, & de prudentia caruis, quæ est mors. 145.L. & per totum sermonem.
Animæ & corporis diuersę impressiones. 58.I. Constat enim.
Animę & verbi similitudo & dissimilitudo. 183.L
Animę facies est intētio: cuius quæ sit pulchritudo, aut deformitas, solitudo, aut pudicitia declaratur. 153.E. & per to. ser.
Animę gust⁹ de diuina prędestinatia variatur p̄ variis ipsius animæ desideriis. 136.K.L
Animę humiliationis causę cōtinentur. 151.F
Animæ idem est, esse quod viuere, licet nō quod bene & beate viuere. 182.L
Animę immortalitas tractatur. 183.C
Animę impedimēta multa tractantur. 129.C
Animæ incrementum. 143.F.G
Animæ latitudo, altitudo, pulchritudo. Ibi.
Animæ libertas. 183.D
Animæ libertas deturpari potest, sed non destrui. 184.B
Animæ malum, quid sit. 76.L
Animæ miseria de perditione imaginis & similitudinis dei. 183.L. & per totum sermonem vtiliter.
Animę paritas & disparitas, cum verbo tractatur. 183.B
Animæ prima forma obscurari potest, sed non exterminari. 183.L
Animæ quantitas æstimanda est de mensura charitatis. 143.G
Animæ quædā sunt in studiis spiritualibus fatigatæ, & in teporē versę vias domini tristi & arēte corde ambulantes. 147.M
Anima quærens deum, præuenta est à deo. 185.B. & per totum sermonem.
Animæ retrocedentis deploratio. 150.F
Animę sal⁹ quidenda: animę enim, nō corpori est ad hoc tēpus adsignatum. 285.F
Animæ sanctę quando sine macula vel ruga existere dicantur. 58.A
Animæ sanctæ vita salubriter perdenda. 146.G
Animę sanctorum sua corpora recipere desiderant. 273.C. & per to. vtiliter
Animæ similitudo, simplicitas, æternitas, libertas. 182.L.M
Animæ similitudo peccatis fusca, & tetra, & sucata hypocrisi. 183.K. & per totum sermonem vtiliter.
Animæ simplicitas & similitudo non appareret duplicitate humanæ dolositatis, simulationis hypocrisis. Ibidem. M. & per totum.
Animæ simplicitas tractatur. 182.L
Animæ specialis gradus, quo cætera viuentia præcellit, tractatur. 183.A
Animæ sunt diuersę affectiones, secundum quas etiam ipse deus immutabilis mutari videatur. 85.G
Animæ suauissimum stratum. 57.I
Animæ tam impiorum quàm sanctorum ante Christi resurrectionē in tenebris erāt, sed impiorum in dolore & cruciatu, sanctorum sine dolore. 58.E
Animæ triplicem habent naturam. 58.I. Constat enim animarum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Animæ vita à vita, ſimplex à ſimplici &c. 183.B
Animæ vita deus, corporis vita anima, à deo regi noluit anima, nequeat igitur ipſa corpus regere. 101.I
Animæ vita, & ſenſus qui ſint. 86.G
Animę vnde eſt cãdor liliorum. Quòd ſpõſus paſcit nos, & paſcitur à nobis. Et qua lis ſit vnitas animæ ſanctæ ad deũ. 175.B & per totum ſermonem.
Animam peregrinari à domino, & in cœlis eſſe, quomodo cõcordari poteſt. 270.E
Animam ſuam pro ouibus ponere paratus ſit, qui eas ſuſcepit cuſtodiendas. 145.F
Animam ſuam non pluris facere, quam ſe, qualiter accipiendum ſit. Ibidem
Animarum ſaluti pertinens, q̃ auide ſuſcipiẽ dum ſit. 44.C.D. & ſequentibus.
Animarum ſanctarũ tres ſtatus pulchre deducuntur. 57.I.M
Animarum ſanctarum voces Ioannem ſub altari audiuiſſe, quid ſignificet. Ibidem. K
Animi ægritudo cõtingit, aut cõuerſionis nouitate, aut cõuerſationis tepore. 128.I
Animum intendens inquirendę veritati ſolo veritatis amore, talis rẽ & cauſam habet honeſtam. 153.G
Animorũ diuerſitas, vnde proueniat. 39.M
Animantia quædam etſi mala ſunt, proſunt tamen viſu, etſi nõ vſu. 125.F. Quid enim.
Animalib⁹ nouę legis, ſex alę inſunt. 120.M
Animalibus quatuor, quatuor pennæ ſunt. 120.M.
Anni nubiles & perfectę ætatis dicũtur ſpirituales, quantum ad merita. 123.H
Ante laborem ſumere cibũ, & ante meritũ exigere prẽmiũ, ordo prẽpoſter⁹. 157.D
Ante peccatum homo erat in actione & meditatione ſine paſſione. 82.M
Ante ruinam exaltatur cor, humiliatur verò ante exaltationem. 116.E.& 149.M.
Apertas confeſſionis feneſtras inueniat in nobis dominus. 164.A
Apis Chriſtus. 2.B
Apis proprietates, & conditiones. Ibidẽ.C
Apologia Bernardi ad Vuilermum Clunia cen. 279.F
Apoſtoli dictum, quos pręſciuit &c. ſignificari videtur per caput, corpus, & pedes, quæ alis Seraphin velantur. 62.C
Apoſtoli nubibus comparantur. 5.I
Apoſtoli Petrus & Paulus, quare viri miſericordiæ dicantur. 44.G
Apparet dominus quærentibus ſe. 147.C
Apparet in amaritudine medicus. 147.M Qui ſimiliter.
Apparere quis volens alter, quam intus ſit, peſſimus. 154.M
Apparebit Chriſtus in iudicio in forma hominis. 177.E
Apparuerat potentia in rerum creatione, ſapientia in earum gubernatione, ſed humilitas & benignitas in humanitatis aſſumptione apparuit. 13.L
Apparuit deus infirmis, vt fidem faceret, & deſiderio ſatisfaceret perfectorum. 124. C.D
Apparitio Magorum non ſola fuit. 18.E
Apparitiones ſeptem poſt reſurrectionem legimus, ſicut ante paſſionem tres purgationes. 35.F.G
Apparitiones tres mirabiles fuerũt, ſed harum mirabilior, trium Magorum. 18.H
Appellatione ſeu Chriſti comminationem ſupplicij, dexterę vero regni promiſſionem intelligamus. 160.H
Appellationes in cauſis magno & pio intuitu ſcrutari debent. 255.H
Appellationum vſurpatio. Ibidem.L
Appetitus gulæ & libidinis, quem finem habeant. 104.D
Appetitus reprimendus eſt, quem omnino extinguere non poſſumus. 95.G
Appetitus vanitatis eſt contemptus veritatis, & contemptus veritatis cauſa eſt noſtræ cæcitatis. 194.D
Appropiat Chriſtus de ſe loquentibus. 127.I
Aptitudo temporis, quo turturis vox audiri debuit. 166.C
Aqua conuertitur in vinum, quoties triſtitia noſtra conuertitur in gaudium, immo etiam conuertitur in panem. 65. B.C.D
Aqua timor domini. 20.B
Aqua triplex nobis per Chriſtum appoſita. 64.L.& per totum ſermonem.
Aquæ ſacræ ſcripturę valent ad lauandum, ad potandum, ad cibos coquẽdum. 137.F
Aquarum effuſio, id eſt cogitationum cõfuſio, terram facit inanem & vacuam. 111.A
Aquilæ dominico corpori aſſidentes tres ſunt. 120.I
Arbitrij libertas, animam non minus inſignem, minuſve ſimilem verbo facit, immo etiam forte plus facit. 183.D
Arbor bona, puritas cordis. 220.E
Arbor habet venuſtatem in filiis, pulchritudinem in floribus, ſaporem & medicinam in fructu. 11.B
Arbores aliquæ ſunt, quę non faciunt fructum, ſunt, quæ faciunt, ſed non ſuũ: ſunt quæ faciunt fructum, ſed non in tempore ſuo. 26.G.& per totum ſer.
Arcana verba, quæ non licet homini loqui. 168.E
Arcæ duę ſunt in veteri lege. 121.A
Ardor deſiderij, faciem domini prævenire debet ad omnem animam, ad quam ipſe eſt venturus. 147.C
Ardor & lux triplex fuit in Ioanne. 42.H
Ardere parum eſt, lucere vanum, ardere & lucere perfectum. Ibidem.E
Arguere & increpare interdum neceſſe eſt. 44.A
Arguitur peccator, inique deo ſe ſimilem exiſtimans. 184.D
Argumentum eſt ſuperbiæ, priuatio gratię. 163.A
Argumentum validiſſimum, quòd pater & filius vnum ſunt. Et anima igitur quę adhæret deo, non ante ſe exiſtimet ei perfecte vnitam, donec illum in ſe, & ſe in illo manentem perſenſerit. 157.F
Arma ad cuſtodiendum caſtrum noſtri corporis. 68. I
Arma & ſcutum boni Chriſtiani crux eſt. 66.L
Arma fidelium tria ſunt. 120.A
Arma quibus principaliter communimur, quatuor ſunt. 121.D
Arma virtutis, quibus arma nequitiæ expugnantur. 119.F
Aromata animæ quę ſint. 34.H
Aromata à tribus deuotis fœminis empta, quid ſignificent. 129.M
Aromata emant tres mulieres, mẽs, lingua, manus. 34.H
Aromata linguæ tria. Ibidem.H.I
Aromata mentis, nummo propriæ voluntatis emenda ſunt. Ibidem.G
Arrogantia ſextus gradus ſuperbiæ, quid ſit. 278.E. Credit.
Arrogantia quanta mala operetur. 38. F.G
Arrogantia triplex, & duplex ignorantia. 271.B.C
Artium mechanicarum, immo & liberalium ignorantia damnabilis non eſt. 151. A. B
Aſcendere & deſcendere quomodo debeamus. 38.D.& ſequentibus.
Aſcenderit cur Chriſtus in montem ad docendum turbas. 56.A
Aſcendit Chriſtus vt fides merito non priuaretur. 179.G.H. vtiliter.
Aſcendit Chriſtus crucem. 101.G
Aſcenſio & deſcenſio domini. 109.E
Aſcenſionem geminam denotat Apoſtolus in eo quòd dicit, Quærere & ſapere non infima, ſed ſuperna. 39.I
Aſcenſionum montes declarantur. 38.D & per totum ſermonem vtiliter.
Aſcenſuri de conualle plorationis ad altiora ſemper tendere debemus. 118.L
Aſcenſus ad ciuitatem Hieruſalem cœleſtẽ, arduus eſt. 91.A
Aſcenſus montium virtutum. 109.I
Aſperſio, inſcriptio, inunctio & benedictio eccleſiæ, talia in nobis ſpiritualiter facta oſtenduntur. 68.B
Aſpirans dies, quis ſit. 176.I
Aſpis aurem cauda dicitur obturare, ne incantantis vocem audiat. 79.A
Aſtare deo, nobis neceſſe eſt, velimus nolimus. 199.F
Aſtutias maligni ſpiritus, qualiter cauere debeamus. 90.M
Aſſurgere volens ad diuinas laudes, duabus cauſis retrahitur. 128.I.K
Attendere debemus dei reuerentiam. 77.B
Attẽtio habẽda eſt in oratione & pſalmodia. 126.G.& per to. ſermonẽ
Auaritia currus quibus rotis & equis trahitur. 153.C
Auaritia culpatur. 128.D. & 137.A.
Auarus crumenæ ſuæ conformatur. Ibidẽ.
Auarus terrena eſurit vt mendicus, fidelis vero contemnit vt dominus. 136.M
Author mirabilium deus, mirabilia operatus eſt in Maria. 119.L
Authoritates præcipientiũ, & qualitas præceptorum attendenda eſt. 267.B
Audire non debemus vnde lædamur, etiam ſi à religioſo viro, vel etiam ab angelo proferatur. 89.F
Auditu & non viſu peruenitur ad notitiam veritatis. 143.L
Auditus ad meritum, viſus ad præmium. 144.C
Auditus certior eſt viſu. Ibidem.C
Auditus inuenit, quod viſum latet. Ibidem.
Auditus præcedit viſum, & fides viſionem. 154.A. Gradus.
Auditus, viſus eſt præparatio. 153.M
Auditus viſum præcellere declaratur. 161.H
Audita viſa confirmant. 166.G

Auiditas ſedula, qua ſponſa dilectum per noctes quæſiuit. 178.K
Auguſtinus quodammodo coniugij legi videtur votũ continẽtiæ ſubiicere. 270. A
Auguſtinus & Gregorius fideles diſpenſatores. Ibidem.
Auriga virtutum, diſcretio. 159.C
Auris ad obediendum præparari debet. 144.C.D
Auris prima mortis ianua, prima aperiatur, & vitæ. Ibidem.
Aurora eſt in aduentu domini. 148.L
Aurum, id eſt verbũ vel ſapientia dei, qualiter decoloratum eſt. 167.M
Auſteritas vitæ, & paupertas ſumma memoratur. 14.M.
Auxilium dei duplex, correptio, & conſolatio. 137.C

B.

Babylon & Hieruſalem ſunt in continuo bello. 122. E. Inter Babylonem.
Baptizari Chriſtus voluit, nõ vt ſe, ſed nos purgaret. 18.F
Baptiſmus ad quid nobis prodeſt. 32.F
Baptiſmus aqua, martyrum ſanguine deſignatur. 36.B.
Baptiſmus duplex declaratur. 86. L.& per totum ſermonem.
Baptiſmus paruulorum approbatur. 29. M. 171.I.& 173.F.205.M.
Baptiſmus triplex, aquæ, martyrij, fidei. 205.H. Sed miror.
Baptiſmi ſacramentum declaratur. 32.E. 86.L.& per totum ſermonem.
Baptiſmo primo abrenunciamus diabolo, & omnibus pompis eius. Secundo indigemus baptiſmõ, in quo mũdo & propriæ voluntati abrenunciamus. 87.A
Baptizatus qui fuerit & crediderit, ſaluus erit, quomodo intelligi debeat. 36.M
Baſiliſcus ſolo viſu interficit hominem. 79.L
Beatus es, ſi cor tuum timore triplici repleueris. 163.B
Beatus homo, qui inuenit ſapiẽtiam, declaratur. 88.B
Beatus ille non in quo non inuenit, ſed cui non imputabit dominus peccatum. 96.C
Beatus vir, cuius eſt nomẽ domini ſpes eius 80.H
Beatus vir, qui non abiit in conſilio impiorum, exponitur. 111. C
Beata mens, quam ſibi totam vendicauit ſapor boni, & odium mali. 186.C
Beatitudines ſeu benedictiones euangelicę pulchrè tractantur. 3. D.& 55.I & per to. ſer. vtiliter, vſq; ad finem ſer.
Beatitudinibus octo, ſanãtur octo peccata. 110.C
Beatitudinibus plures abutuntur, quia pennas deargentatas non habent. 3. D.& per totum ſer. vtiliter.
Beati qui audiunt verbum dei, vtiliter deducitur. 92.E
Beati qui cuſtodiunt veſtimenta ſua munda. 156.D
Beatitudo vltima tractatur. 106.H
Bellatorum Chriſti mores deſcribuntur. 100.G
Bene non regis, ſi bene non regeris. 244.H
Bene ſemper cogitare, bene dicere, bene facere admonemur. 119.A
Bene viuere quid ſit, & quot ad bene beateq́ue viuendum requirãtur. 43.I & ſeq.
Bene viuere, omni arti, omniq́ue ſcientię lõge præſtat. Ibidem.
Benedictio triplex nobis neceſſaria eſt. 111.L
Benedictiões & diuitiæ cũ Chriſto. 164.C
Benedictiones euangelicę prima & ſecunda tractãtur. 104.B. Tertia, quarta & quinta. 105.I.K.L
Benedictus fructus Mariæ in odore, in ſapore, in ſpecie. 7.C.
Benedicti prius vocabuntur ad regnum, q̃ maledicti deiiciantur. 75.D
Benefacit nemo inuit⁹, ait Ambroſius, etiã ſi bonum eſt, quod facit. 241.E
Beneficia dei plurima, quæ multum nos ad eum diligendum incitant. 167.I.K
Beneficia dei homini collata quatuor. 79.E
Beneficia, exercitium, & negocia laude digna Gerardi fratris ſancti Bernardi. 141. D.& per to. ſermonem.
Beneficia nobis multipliciter collata per mortem Chriſti numerantur. 137.K.L & ſeq. 168.I.K
Beneficia quatuor nobis conferuntur, ſi ſub ſcapulis dei confugerimus. 72.B
Beneficus verus eſt deus, dans affluenter, & non improperans. 133.B. C
Benignitas Chriſti nobis in ſuo aduẽtu manifeſtata eſt. 17.K
Beneuolẽtia tractatur. 222. B. Epiſtola. 153.
Bernardus retia texit vulpeculis ſuggerentibus monachis prędicationis officium, & cæteris neophytis ad hoc non miſſis. 169.I.K
Bernardus ad illaqueandas vulpeculas, domini vineã demoliẽtes, texit retia. Ibidẽ
Bernardus aſſumit ſibi lamentum cuiuſlibet ſuperbi, & ideo indeuoti & indurati. 162.K.L .& ſeq.
Bernardus, imo potius ſua ſancta anima, fratribus verecunde narrat, quomodo agit cum ſpõſo ſuo Chriſto, & quomodo reciproca viciſſitudine ſpõſus Chriſtus cũ ea. 178.A. B.C
Bernardus humiliter ſe reprehendit & arguit, q̃ præſumat colloquia angeli ad virginem, & virginis ad angelũ tractare. 6.K
Bernardus pingui minerua materias, quas inter manus tenet, ſine vlla ſurreptione ſolitus eſt fundo tenus exponere, prout ipſe proteſtatur. 183. K. Et ibi vtilis ſermo de anima.
Bernardi deuota contemplatio alloquentis virginem, & ei applaudentis, quòd antiquas duas euaſerit maledictiones. 7.D
Bernardi narratiuncula de ſuo ſpirituali tyrocinio. 131.I
Bernardi ſylueſtris epiſtola, qua docet formulam honeſte viuendi. 311.L Petis à me. Et conſequenter eiuſdem materiæ notabile documentum. 312.D. Eiuſdem epiſtola, de cura & regimine rei familiaris. 343. F
Bernardo diſplicuit quorundam indiſcretio, ſingularisq́ue abſtinentia. Ibidem.
Bethania caſtellum Mariæ & Marthę locus obedientiæ. 102.H
Bethphage viculus ſacerdotum, domus buccа interpretatur. 102.F
Bethleem ſituatio, & ibi de præſepio, fœno, & eorundem ſignificatione. 101.E
Bethleem efficiamur, & in nobis naſcetur Chriſtus. 13.H
Bibet Chriſtus in regno ſuo, non tamen mãducabit. 176.E.F
Bini & bini in proceſſione itur. 22.C.D
Bonus deſinis eſſe, vbi incipis nolle fieri melior. 211.A
Bonus eſt deus, patiẽs & longanimis. 121.F.
Bon⁹ ſtudeat ſemper melior fieri, alioquin bonus eſſe deſinit. 211.A
Bonus videri, & malus eſſe cupiens, reprehenditur. 170.M
Boni quicquid habemus, deo tribuendum: à quo omne bonũ, ſine quo non parũ aliquid, ſed nihil omnino poſſumus incipere, ne dicam perficere. 265.E. F
Bona animæ, quæ ſint. 88.H
Bona clareſcunt, cum fuerint malis comparata. 207.F
Bona coram hominibus & coram deo, tribus modis prouidentur. 110.H
Bona corporis, quę ſint. 88.G
Bona duo, quæ oculum interiorem faciunt ſimplicem, & mala æque duo, quæ eum faciunt nequam. 268.M
Bona eminentiora in anima, dignitas, ſcientia, virtus. 270.M
Bona gloria, vbi nihil, quod nolis ſit, totum ſit quod velis. 88.M
Bona mors iuſti, ſed mors peccatorum peſſima. 213.C
Bona mors, quæ vitam non aufert, ſed trãſfert in melius. 161.C
Bona multa fiunt, & non ſapiunt, quia non ſapore boni ad illa impellimur: ſicut multis, quæ faciunt mala, non ſapiunt. 186. C
Bona multa fiunt, quæ minus bona, quòd ex conſuetudine, & non ex dulcedine fiunt. 127.G.H
Bona noſtra conſiderare non debemus, ſed potius aliorum bona. 98.H
Bona omnia non nobis, ſed deo tribuenda. 265. B.C
Bona temporalia à deo poſtulari nonnunquam poſſunt, ſi vrget neceſſitas, ſed hoc moderate. 92.M
Bona tria, naturalia, ſpiritualia, & æterna. 88.F
Bonum caſtrum cuſtodit, qui corpus ſuum cuſtodit, quomodo intelligitur. 48.L
Bonum eſt viro, cum portauerit iugum &c. 43.K
Bonum facere non debemus, niſi quomodo fas eſt illud facere. 209. H
Bonum magnum quærere deum primum in donis, vltimum in profectibus. 185.A
Bonum nobis cum vno oculo vel pede intrare in regnum cœlorũ, quàm duos &c. exponitur. 55. H
Bonum non eſt, quod bene non fit. 209.H
Bonum operatur aliquando quis non volens, non ſibi, ſed alteri. 125.H
Bono opere peracto, ſecurius & facilius in contemplatione dormitur. 157.L

Universidad de Deusto
Biblioteca

Bonum triplex,quod habet in se perfectio bonæ voluntatis. 263.E
Bonorum quatuor genera. 112.D
Bonorum quæ monachus quisq; facere debet,compendiosa enumeratio. 127.G
In bonis pure, & pure malis nullam deberi hominibus obedientiam. 190.I
Bonos habeamus in consilio, obsequio,contubernio. 195.I
Bonas facite vias vestras. 221.C
Botrus cypri Christus in resurrectione. 155.H
Boues hi sunt,qui in opere dei strenue exercentur. 112.L
Breuitas vitæ præsentis. 81.L.&295 M
Bruta non puniuntur, quia ratione carent. 183.D.Propterea,quæ sunt.
Bubulcus habere debet duo. 120.A Bubulcus.
Butyrum & mel comedet: quid per vtrunque significetur. 2.A
C.
CAduca'& vana,infelix peccator non erubescit æterni patris amori & honori præferre. 133.B
Cain cur auersatus est deus. 175.D
Calcaria quibus propheta asinā vrget, duo sunt.120.E.Duo sunt calcaria.
Calix quem pro nobis Christus bibit, eum maxime nobis facit amabilem. 135.I
Calix salubatoris,non est calix aquæ frigidę, sed calix inebrians. 75.M
Calices tres dominus nobis,ppinat. 120.C. Tres sunt calices.
Caluariæ locus vbi verus Helisæus Christus ab insensatis pueris irrisus est. 101.G
Campi & horti quantum ad florum productionem differunt. 157.I.K
Carnales multi in ecclesia reperiuntur, concha perpauci. 134.G
Cancelli parietis, qui est caro Christi, qui sunt. 163.H.I.
Candelabra in scripturis reperiuntur tria. 120.F.Candelabra.
Candor animæ faciens ipsam & opera eius lilia,quotuplex sit. 175.C.D
Candidum est & virtus, quicquid de corde puro egreditur,& si bona fama secuta fuerit,lilium est.Ibidem. C
Canibus & venatoribus plerunque contingit à bestia, quam aggressi fuerant desistere,& sequi aliam, quæ forte occurrerit.132.L.Canibus quoque.
Canonizatio sancti Bernardi immediate post eius vitam.
Cantare domino pro vitiis subiugatis, pro aduersis superatis, p promissis præmiis, antiquorum exemplo debemus. 123.E
Cantus ad placendum hominibus culpatur. 298.C
Canticum canticorum sola vnctio docet. 123.H
Canticorum sermones incipiunt. 123.A
Canticum Ezechiæ, Ego dixi, exponitur. 83.C.D
Cantica canticorum quare ita dicantur, & in quo à cæteris differant. 123.D.E
Cantica fidelium quatuor sunt. 121.C Cantica.
Capi domino qualiter debeat vulpes,adulator videlicet,& detractor. 169.C
Capite nobis vulpes paruulas, qui hoc loquitur, deus est,non tamen vt deus, sed vt sponsus.170.A.B
Capreæ,ceruiq; camporum, sunt spiritus beati.161.D
Capreæ comparatur Christus propter acumen visus. 163.E
Capreæ veritas, hinnulo gratia comparatur.178.F
Caput dei & pedes, quare alis duorum Seraphin velari dicuntur. 62.B
Caput impium,subiectos suæ cōformat impietati. 19.B
Caput mens interior, facies conscientia. 23.M
Caputium propriæ verecundię omnes portant,quia omnes peccauerunt. 181.D
Carbo desolatorius est Christus dominus. 164.I
Cardinales virtutes habuit perfectissime Christus.137.K
Carentia ratione,non mereri. 183.D
Caro castigāda est, vt illuminetur nox mortis nostræ.173.M
Caro Christi paries erat diuinitatem celās. 164.K.
Caro & carnis gloria,æternę felicitatis aditum intercludit. 212.K
Caro inimicus noster est,à qua vehementer impugnamur.24.I
Caro misera est,insipiens & cæca. 4.B
Caro, mundus, diabolus, & deus quatuor sunt,quorum obsequio in hac vita deseruimus.118.G
Caro,mundus, dæmonia, hostes hominum sunt. 46.E
Caro odit flagellum. 76.L
Caro sagittis tribus cōfigenda est.145. H.I
Caro spiritui seruire debet, & non econtra: sic erit vxor nostra vitis abundans. 91.L
Carnis concupiscentia paries erat, Paulum à Christo diuidens.163.M
Carnis facta si spiritu mortificamus, respiramus. 176.M
Carnis infirmitas robur auget spiritu, fortitudo vero debilitatem. 145.H
Carnis nomine vitium quandoq; designatur. 150.H
Carnis seruire vitiis, quàm actiones & passiones eius ordinare,familiare nobis est. 32.B.C
Carnis voluptatibus adhærentes, impossibile est gaudio spirituali repleri. 38.B
Carnalis amor Christi, quando sit bonus. 136.C.D
Carnalis amor reprehenditur. 136.A.B
Carnalis sapientiæ discipulū se manifestat, qui sic disputat, hoc oculis, hoc capiti, hoc pectori vel stomacho nocet. 146.H
Carnali delectatione præsente, abest spiritualis delectatio. 40.D
Carnales concupiscentiæ connaturalem homini mansuetudinē exterminant. 155.M
Carnales concupiscentiæ priuant nos bono sociali. Ibidem.
Carnales & glutones increpantur. 146.H
Carnales etsi aliqui sint, alij spirituales,alij tamen alia plus appetunt,alij min⁹.111. A
Carnales homines mortem optant habere iustorum,non vitam. 136.H
Carnaliter diligebant discipuli Christum
priusquàm cœlos ascenderet. 135.M
Castelli, quod intrauit Iesus, multiplex acceptio. 48.I
Castrum corporis nostri qualiter custodiē dum sit. Ibidem.L
Castri nostri custodia triplici eget apparatu, munitione,armis,& alimentis. 68.I
Castitas in initio non suadebatur. 166.F.G
Castitas sine charitate nec preciū habet nec meritum, quippe quia est veluti lāpas sine oleo. 198.B.C
Castitate,quid decorius. Ibidem. C
Castitas sola est,quæ in hoc & loco,& tempore morbilitatis: statū quendā immortalis glorię repręsentat. 198.A.B.C
Castitas angeli, castitate hominis feliciori at non fortiori. Ibidem.A
Castitas perpulchrum ornamentum sacerdotium honorat. 198.B
Castus homo & angelus,felicitate differūt, non virtute. Ibidem.A
Casuros à latere domini sinistro mille,&decem milia à dextris eius, quid significet. 74.A.B
Cauere à propria voluntate debemus. 86.L.M
Cauędę sunt cogitationes inutiles.84.L M
Cauędum est à dæmonio meridiano.149. D
Cauendum est audire vnde lædamur, etiam si à religioso viro, imo etiā si ab angelo proferatur. 89. E.F.
Cauendū est ne aliquando conqueramur lāpades nostras esse extinctas. 121. M
Cauerna maceriæ, maceriæ angelorum,qui ceciderunt loca. 168.B.C
Cauernæ, pię mētes & studiosę fieri studeāt melius q̄ in eis inueniri. Ibidem. D.E
Causa diligendi deum. 270.K
Causæ reddentes securos præliātes de præliio inito. 100.D
Causæ tres assignari solent cur deum quærentes nonnunquam frustrari soleant, 178.M.& per totum sermonem.
Cautela & verecūdia sponsæ quęrētis verbum. Et de commendatione verecūdię. 186.H
Cauterium conspirationis antiquæ portamus omnes. 176.L
Cecidimus omnes in lapsu primi hominis super aceruū lapidum,& in luto: quo fit vt non solum inquinati, sed & vulnerati sumus. 32.F
Celebrare deuote debemus aduentum dominicum. 3.A
Cœlum sanctam animam, solem intellectū, lunam fidem, astra virtutes dicimus. 143.E
Cœlum sicut pellem dei sapientia Christus extendit. 142.K
Cœli ad quos rapimur,tres sunt. 121.E
Cœlestis gloria perfici non potest absque præsenti ecclesia. 173.E
Cœlestis habitatio montes & colles, id est supercœlestes spiritus habet, qui & oues etiam nominantur. 61.I.& sequen.
Cœlestis habitationis statū, nil sic proprie repræsentat, quomodo alacritas laudantium deum. 128.L.M
Cœlestis patria & felicitas commendatur. 148.I
Cœlesti benedictione indignus conuincitur,qui dubio quærit affectu. 287.I

Celsitudo

Celsitudo in prælatione,sed solicitudo maior. 253.K
Cella ex vinaria non omne donum spiritus prodire putatur. 159.A
Cella vinaria domus, in qua erant discipuli congregati. 159.A
Cella vinaria,domus orationis. Ibidem.
Cellarum quare vna vinaria, altera aromatica,tertia vnguētaria vocētur.138.I.K.L
Cellaria Christi,cogitāda sunt loca odoramentis plena,referta deliciis. 138.D.E
Cellaria moralis disciplina, tria continentur,subesse,coesse,præesse. 138.I.K
Centum miliū annorum vita,non sufficit ad deum,sicut dignū est,quærendum. 84.B
Centurio non credidit ex eo,quod vidit,sed ex eo, quod audiuit, quia fides ex auditu. 144.C
Charitas aliena opera, facit sua. 280.C. Denique requiratur.
Charitas animā conformat & maritat verbo. 184.H
Charitas animam dilatat, vt fiat habitatio Dei. 143.G.H
Charitas,castitas, & humilitas, nullius sunt coloris,sed non nullius decoris. 198.B
Charitas Christi quāta fuerit,etiam per descensum ad inferos intelligi potest. 2.A
Charitas conseruat indiuiduam vnitatem. 280.A
Charitas duplex actualis & effectualis:& de eius ordinatione. 159.H.& per totū ser.
Charitas ecclesiæ ad Christum indissolubilis est. 181.L
Charitas est, per quam homo interior crescit. 23.H
Charitas est vita fidei. 34.D
Charitas est fortior morte. 28.C
Charitas fraternitatis summopere, seruanda est. 145.C.D
Charitas in actu & affectu. 159.H
Charitas,lex domini immaculata. 273.M
Charitas mater bona. 188.F
Charitas mortem infert,quæ à corde fit & procedit. 198.E
Charitas multiformiter aliis virtutibus præfertur. 145.D
Charitas nimia in Christo. 31.D.E
Charitas non quærit,quæ sua sunt. 208.H
Charitas nō sinit mētem esse sui iuris,quam semel affecerit. 204.I
Charitas,patientia,volūtas,diuersa loquuntur & sentiunt. 66.E
Charitas per discretionem ordinatur. 158. M.& per totum sermonem.
Charitas perfecta virtus. 198.B
Charitas syncera de corde puro,conscientia bona,& fide non ficta. 273.K.L.Memini.
Charitas tenacior glutino. 181.L
Charitas tractatur. 145.D.& 165.M.& 167. E.& 192.L.& 220.K
Charitas vnde procedit. 276.E
Charitas fortis vt mors. 207.C
Charitatis dotes. 188.F
Charitatis dilatatio tractatur. 143.G
Charitatis fiducia. 156.H. & sequentibus.
Charitatis intuitu contra charitatem perpetratum,militare nō debet. 266.G.H.I.K
Charitatis nomine multifariam abutitur. 280.M
Charitatis ordinatio tria in anima nostra distribuit,Marthæ administrationem, Mariæ contemplationem, Lazari pœnitentiam. 49.I
Charitatis ordo. 159.K
Charitatis paruitas,amplitudo,latitudo,sublimitas. 143.H
Charitatis proprietates. 190.F
Charitatis synceritas. 192.I.K.& per totam epistolam.
Charitati soli deseruiendum est. 210.E.F
Charitate ampliori plerunque adstringitur, qui post increpatoria conualuerūt de infirmitate, quàm qui fortes ab initio permanserunt. 145.G.H.& sequentibus.
Charitate & nō necessitate exinanitus Christus. 154.K.L
Charitate fraudari, contra charitatem est. 159.G
Charitate nimia dilexit nos Christus. 31.D
Charitate refrigescente,diffidere non debemus. 136.I.K
Chrisma in Christi baptismate non defuit. 23.I
Christus ab anima sancta suscipitur,tāquam sponsus: ab anima infirma tanquam medicus. 147.K.& per totum sermonem.
Christus absque tanta,quam assumpsit, difficultate & labore,humanum genus redimere potuit. 129.E
Christus acuto visu,iudicio velox. 163.D.E
Christus ad iudicandum veniet in humana forma, vt electis mitis appareat. 177.C. & per totum sermonem.
Christus ad nos veniens, videamus quis veniat,vnde,quo,ad quid,quando,& qua. 1.B.C.F.G.H
Christus assumpsit nostras infirmitates. 3.F
Christus attulit diuitias. 11.I
Christus attulit medicinas pretiosas in aduentu suo. Ibidem.G
Christus comes facundus. 147.F
Christus communitatis amator. 19.H
Christus comparatur capreæ,propter visus acumen. 163.D.E. Comparatur & hinnulo.Ibidem.
Christus cum omnino perfectus fuerit,quomodo intelligitur quod legitur in euangelio,Iesus autem proficiebat. 5.L.M
Christus cum sit dominus omnium, cur ei à patre dicitur, Postula à me, & dabo. 144. A
Christus decorus in substantia diuina. 156.L
Christus descendit ab inenarrabilibus cœli diuitiis. 35.A
Christus descendit in carcerem,vt educeret vinctum de domo carceris. 17.D
Christus dicendo in terra nostra, proprietatem abnuit,societatē non respuit. 166.C
Christus elegit quod molestius est, præsertim paruulo, & pauperis matris filio. 14.M
Christus est flos campi,horti,thalami. 157. I.K. & per totum sermonem.
Christus esuriuit iustitiam. 3.F
Christus ex nobis assumpsit, quæ pro nobis sustinuit. 179.C
Christus exterius speciosus forma præ filiis hominū,interius vero candor lucis æternæ. 20.C
Christus factus est nobis sapientia in prædicatione, iustitia in peccatorum absolutione, sanctificatio in conuersatione, redemptio in passione. 137.K
Christus factus est quasi saccus plenus misericordia. 17.L
Christus fasciculus myrrhæ inter prospera & aduersa. 155.E.F
Christus fidelis consiliarius, fortis auxiliarius,efficax patronus. 4.D
Christus filius carnis Adæ, sed non filius præuaricationis Adæ. 41.B
Christus futurus est rationi plenitudo lucis voluntati multitudo pacis,memoriæ continuatio æternitatis. 129.G
Christus humanitatē suam ab ecclesia subtraxit,vt daret locum fidei. 179.I.K
Christus ibi prius medicinam apposuit, vbi primus vulneri patebat locus. 41.D
Christus imago dei, homo ad imaginem. 182.C
Christus in capite sponsus,in corpore sponsa. 143.C
Christus in carne didicit misereri. 163.H.I
Christus in carne didicit obedientiā. Ibidē.
Christum in carne prętentem fieri desiderabant patres antiqui. 123.L
Christus in carne visibiliter operans mirabilia, ostendit se esse, qui ante inuisibiliter operabatur. 125.A
Christus incomprehēsibilis,prius inaccessibilis,inuisibilis & inexcogitabilis,nūc cō prehendi,videri & cogitari voluit. 54.C
Christus in diuinitate nihil habebat, quo ascenderet,descēdit, propterea factus homo,vt ascenderet:descendamus igitur,vt ascendamus. 37.G
Christus in mūdum venit,à quo non aberat, sed apparuit,qui latebat. 2.F
Christus in primo aduentu fuit redēptio nostra,in vltimo apparebit vita nostra,in secundo est consolatio nostra. 3.H
Christus in sua humanitate non magnus dominus prędicatur,sed paruus & amabilis. 158.F
Christus in sua incarnatione soluit vinctum, illuminauit cæcum,reduxit erroneum, reconciliauit reum. 137.L
Christus in suo descensu dat sentire fideliter,proferre vtiliter,efficaciter adimplere. 132.M
Christus in vita passiuā habuit actionē,& in morte passionem actiuā sustinuit. 31.M
Christus inuitando sponsam ad culturam vinearū ostendit zelum,quem ad animas habet,quæ per vineas significantur. 167.G
Christus iustus & misericors,saluator & iudex. 163.E.Christus.
Christus laborem considerauit & dolorem. 31.M.& sequentibus.
Christus medicus noster sciebat se ad infirmos descendere. 133.H.I
Christus minister bonus carnem suam in cibum, sanguinem in potū, animam in precium dedit. 162.D
Christus minoratus est multo magis angelis. 17.C
Christus miser fieri voluit. 275.K.Sed iam.
Christus mons coagulatus,mons pinguis ad se trahit omnia. 96.F
Christ⁹ mori potuit,quia homo fuit:& quia iustus,mors eius nō liberare potuit.101.L
Christus mulctatur morte, turpatur cruce. 286.D
Christus non ociosę tertio repetiit, Petre amas me. 180.C

Christus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christus nunquid repellet quærentem, qui & contemnentem requirit. 185.E
Christus occisus tulit peccata tripliciter. 31.E.G
Christus paruulus factus est, vt fieret paruitatis exemplum. 21.I
Christus pascitur & pascit. 175.E
Christus patiendi speculum, patientis præmium. 157.M
Christus pauper factus est propter nos. 13.D
Christus per carnem vmbra est fidei, qui per spiritum est lumen intelligentiæ. 158.K
Christus per mare ambulãs apostolos quasi volebat præterire, nec tamen istud volebat, sed magis eorum probare fidem. 178.B
Christus pro nobis passus est dextrum latus fodi. 74.G
Christus quanta nobis largitus sit bona. 79.E.& per totum sermonem.
Christus quanto pro nobis vilior, tanto nobis charior esse debet. 17.M
Christus qualiter ab anima deuota suscipi debeat. 3.H.I.& 147.G.H
Christus etsi de cœlo est, de terra tamen loquitur. 166.A
Christus quibus & quando volebat sapiens, sapientior, sapientissimus apparebat, & semper virilem animum habuit, ideo semper vir fuit. 5.M
Christus recumbẽtibus non dedignatus est apparere: quanto magis orationi incumbentibus apparet. 36.L
Christus rex in exilio mansuetus, in iudicio iustus, in regno glorioſus. 18.K
Christus salus cum salute veniet, & cum salute, vnguentis & gloria venit. 9.F
Christus sanctos apostolos exprobrauit, nõ igitur molestè ferre à prælatis, seu etiam aliis minoribus exprobrari. 36.L.
Christus se dominum vniuersorum mõstrauit. 37.B
Christus semetipsum exinaniuit vsq; ad hoc vt pasceretur, ipse omnium pastor. 154.K
Christus sex nominibus vocatur. 108.C.D
Christus solus irrisui fuit in passione, qui solus poterat esse terrori. 144.B.Et solus.
Christus solus intrat in cœlum, non tamen truncus, sed cum membris suis ei adhærentibus. 94.A
Christus sponsus æqualiter & indifferenter præsto vbique est, diuinæ præsentia maiestatis, gratiæ tamen exhibitione seu inhibitione quibusdam longe, quibusdã prope est. 163.L
Christus sponsus tanquam gigas exultauit ad currendam viam, nos vero nisi vnguenta sua spirauerit, non curremus. 137.C
Christus suauis est gustui, dulcis gutturi. 158.K.L
Christus suscipitur ab anima sancta tãquam sponsus, ab anima infirma tanquam medicus: & ibi de differentia cogitationum. 147.K.& per totum sermonem.
Christus talis apparuit, qui merito amaretur, verax per se, iustus pro hominibus, mitis hominibus. 174.H
Christus tollit peccata nostra à manu, ab oculo, à collo, à carne. 3.K
Christus totus mihi datus, totus in meos vsus expensus est. 17.C.D
Christus totus suauis, totus salubris, totus delectabilis, totus secundum sponsæ vocem desiderabilis. 20.D
Christus triginta annis operatus est salutem in medio terræ, affixus cruci, addict' morti. 90.E
Christus tribulationem & dolorem inuenit. 80.K
Christus venit in angelis, accelerat in patriarchis, appropiat in prophetis, adest in carne, respicit in miraculis, loquitur in apostolis. 164.C
Christus venit in plenitudine vnctionis gratiæ & veritatis. 133.H
Christus verbum dei quomodo, & in quibus virtutibus recipitur. 3.H
Christus viuendo viuere docuit, moriendo mortem securam reddidit. 101.H
Christi beneficia, & labores tanti pro nobis suscepti, valde nos obligant ad eum amãdum. 91.D.E.F
Christi conuersatio super terram fuit aurora. 148.L
Christi infirmitas & maiestas memoratur. 102.C
Christi magna exinanitio ad carnem, mortẽ & crucem. 129.D.E
Christi natiuitas à duobus nos liberauit inimicis. 13.M
Christi posteriora aliquid habent, quod videre delectat. 167.L
Christi redemptionis modus & fructus. 129.B
Christo debemus vitam nostram, qui pro nobis suam posuit. 91.D.E
Christo & eius gloria omnes frui cupiunt, sed pauci imitari eum volunt. 136.H
Christo existente in sepulchro, quid nobis faciendum sit. 34.G.H
Christo in cruce dormiente, exiuit de suo latere sanguis & aqua ad formationem ecclesiæ: sicut Adam dormiẽte à latere eius costa sublata est, de qua formata est Eua. 36.A.& sequentibus.
Christo nos à lege peccati & mortis liberante, cur adhuc morimur. 102.D
Christo supra modum debitores sumus. 91. D E F.& per totum sermonem.
Christum apprehendere poteris citius sequendo, quàm legendo. 213.E
Christum crucis ignominiam subire, tria cõpulerunt. 118.I
Christum dedit nobis deus pater per Mariã propter sanitatem. 11.E
Christum differentia quadruplici multi sequuntur. 109.L
Christum diuersis rebus comparari, non est inconueniens. 5.H
Christum introiisse in castellum, quid significet. 48.K
Christũ legimus ex patre, in patre, cũ patre, à patre, pro patre, & sub patre. 62.D.E
Christum melius est modo arguẽtem & docentem audire, quàm in die iudicij iudicantem. 84.H
Christum pasci inter lilia, & candore & odore virtutum delectari dicitur. 175.E
Christiani à Christo nomen acceperũt. 119.E
Christianus sum, frater Christi sum, hæres Dei, cohæres Christi. 132.E
Cibus bonus obedientia, cibus bonus patientia, si tamen sapientia triplici cõdiantur. 82.K
Cibus cordis. 30.L
Cibus Dei est, impletio verbi seu voluntatis eius. 176.A
Cibus in ore, psalmus in corde sapit. 126.G
Cibus meus Christus, & ego eius. 175.E.F
Cibus meus, inquit Christus dominus, est vt faciam voluntatem patris mei, sed hic, non in patria. 176.E
Cibus purgatorius, contemplatorius, consolatorius. 275.A
Cibi Israel tres sunt. 121.H. Cibi Israel.
Cibo fortiori egent, qui egregiis facinoribus vacant: viuant de paleis Aegypti, qui operibus luti & lateris deseruiunt. 20.C
Cibo boni operis, & orationis potu sumpto, anima ægrota per contemplationem pausat. 134.L
Cibo indigesto comparatur sciẽtia sine operibus. 151.D.E. Sunt nanque.
Ciborum obseruatores, morum vero negligctores, inuehuntur. 2.G.H.& 146.H.& 283.D E F. vtiliter.
Cibos coitu procreatos generaliter vitantes, arguuntur. 171.E.F
Cibos spirituales sicut & corporales, quidã cito sapiunt, quidam vero vt sapiant, condire oportet. 32.E
Cibaria & vestimenta delicata reprehẽduntur. 42.H.I
Cinctoriis tribus accingimur & cohibemur 120.E.Tria.
Circuncidi quare Christus voluerit. 16.F
Circuncisio quare octaua die celebratur. Ibidem.L
Circuncidi in omnibus sensibus, & non in vno solo membro debemus. 16.G.H
Circuncisio, quid sit. 17.C
Circunciso domino in eo nec neruus rumpitur, nec os comminuitur. 121.L
Circundari vir qualiter à fœmina potuerit. 6.A
Ciuitas cœlestis ex adipe satiatur. 22.M
Ciuitas, sponsa, oues, vnum sunt. 180.B
Clamat stabulum pœnitentiam, clamat præsepe, clamant lachrymæ, clamant panni in Christi natiuitate. 15.B
Clamemus in cœlum, quia sub cœlo omniũ labor & dolor. 80.M
Clamor pauperum contra pontifices, aurum in frænis equorum seu mularum apponi facientes. 197.M
Claraullis est Hierusalẽ, quę cœlesti Hierusalẽ sociata est. 202.H. Viro honorabili.
Clareuallis situatio & descriptio. 342.I
Clarificat filius patrem, sicut & à patre clarificatur. 179.K
Clarificatus est filius magnificentissime. Ibidem.L.M
Claritas vna & coæterna est patris & filij. Ibidem.
Claues, quæ nobis occulta reserãt, tres sunt 121.B.Claues.
Claues regni cœlorum accepit Petrus, quæ sunt potestas claudendi & aperiendi, atq; inter claudendos & admittendos discretio. 174.A
Clerici ab hominibus vsurpant, quod delectat. 283.D.E.F
Clerici aliud esse, aliud videri volũt. 256.M
Clericorũ forma, qualis esse debeat, vt merito præfecturam adsumere cogantur. 257.M.& sequentibus.

Clerici

Clerici laute viuentes inuehuntur eleganter & vtiliter valde. 146.H.I.& 283.D.E
Clerici multi nullius sunt ordinis. 256.M. & 283.C.D
Clerici partem habẽtes in terra, partẽ in cœlo vendicare qualem præsumũt. Ibidem.
Clerici peccata populi comedunt. 284.B
Clerici qui peruerso ordine quærunt ecclesiastica beneficia, reprehẽdũtur. 283.H.I
Clerici qui preces debitas non faciunt pro fundatoribus, culpantur. 284.B.C.G
Clerici vt se corrigant admonentur. 106.F
Clericis conceditur vt bene viuentes, & altario seruientes, de altario viuant, viuant quidem, non luxurientur. 189.F
Clericos facilius curia recipit bonos, quàm faciat. 257.M
Clericorum abominatio & ambitio culpatur. 106.C.D
Clericorum insolentia culpatur. 220.F.& 283.L.M
Clericorum periculum vehementer formidandum. 139.E.vtiliter.
Coadiutores Dei sumus consensu voluntatis. 265.E
Coagulum passionis, & pinguedo sanitatis fuerunt in Christo mõte mõtium. 119.G. In monte.
Coesse aliis debemus in mansuetudine. 138.K,L
Cogimus quodammodo deum vt iudicet & condemnet. 16.K
Cogita qualem te fecit Deus. 79.F
Cogita vnde venis, & erubesce: vbi sis, & ingemisce: quo vadis, & cõtremisce. 87.B
Cogitare debemus dei maiestatem cũ timore, charitatem cum amore. 2.F.G
Cogitare debemus bona aliorũ, quæ nõ habemus, & nunq; econtra. 58.G.H. vtiliter.
Cogitatio bona deo dãda, non nobis. 148.C
Cogitatio inutilis vitanda est. 84.M
Cogitatio mala à nobis, bona à deo. 148.A
Cogitatio mala animam decoloret, affectio vulnerat, consensus necat. 84.M
Cogitatio pudica & pacifica à sapiẽtia Dei procedit: quòd si talis nõ fuerit, nec procedit. 92.D.E
Cogitationes hominum vanæ, aut per angelos malos immissę, pro virtutibus se ingerunt. 169.L
Cogitationes malæ, an de corde nostro sint, an à spiritu maligno, sine periculo ignoratur. 148.B
Cogitationes malas quomodo viriliter repellere debeamus. 95.F.& sequen.
Cogitationes paruulorum seu inchoantium & cogitatio perfectorum: quomodo differant. 99.I.K
Cogitationes vanæ contemplationem impediunt. 88.F
Cogitationes vanę, quas passim suscipimus, inexcusabiles sunt. 86.G
Cogitationũ differẽtiæ, vnde oriãtur. 148.B
Cogitationum ociosarum primum genus lutum simplex est, secundum limus, tertium fœtidissimum cœnum. 95.G
Cogitationem bonam, cõsensum, & opus in nobis operatur Deus. 265.F
Cognatio animæ ad verbum. 182.C
Cognatio fidei & spei germana, quod illa credit, & hæc sperat: & charitas ad quod creditur & speratur currit. 76.G
Cognitio tui, gradus ad notitiam. 151.I
Cognitio tui pernecessaria. Ibidem.
Cognitio tui & Dei. Ibidem.
Cognitio tui & Dei præcedit scientiam. Ibidem.
Cognitione non solum, sed & amore adhærendum est Deo. 194.D
Cohabitatio virorum & mulierũ, continentiæ repugnat, & damnatur. 170.G
Cohærentia triplex, timor, pudor, amor. 84. B.C
Coitu procreatos cibos generaliter vitãtes, reprobantur. 171.E.F
Colit Deũ nemo, nisi qui ei voluntariè subiectus est. 15.G
Colles pro dæmonibus intelligi possunt. 162.F
Colli nomine designatur intellectus animæ. 153.L
Columbam non incongrue venit ad indicandum agnum. 18.F
Columbarum ætas & non turturũ pro oblatione Christi designatur. 166.F
Columbæ meditatio cõtemplatione, hirundinis vero clamore actio designatur. 83.H
Colũnis quatuor morũ, & tribus fidei colũnis Maria extruxit Christo domũ. 108.B
Comedite amici &c. 273.H
Commendat eos Deus, quos castigat & arguit. 85.F
Commixtio triplex. 14.F
Commoto corde accedere ad altare, quàm periculosum sit. 270.E
Comparatio ad probandum quomodo deus indigne ferat, quòd sic sua paruipẽdimus beneficia. 15.D
Cõparatio animę, & araneæ ex suis viscerib⁹ telã ad muscas capiendas texentiũ. 103.F
Comparatio animę corpori infusæ, ad nobilem & diuitem in domo pauperis hospitatum. 3.M.& 4.A
Cõparatio de hoc quòd sicut de latere Adæ dormiẽtis formata est Eua: sic & de latere Christi dormientis constituta est sponsa Christi ecclesia. 36.A.& sequen.
Comparatio de Dauid, Goliath & quinque lapidibus pulchra & vtilis. 44.M
Comparatio de cereo extincto, & voluptate transacta. 82.F.G
Comparatio de cibo indigesto, & scientia sine operibus. 151.E.& sequen.
Comparatio de Dina & curiositate. 87.K
Comparatio de his, qui nulla ratione separari queunt à terrenis & corporalibus consolationibus & voluptatibus. 1.A
Comparatio de hoc, quòd Andreas optabat crucem, Christus vero dixit, Si possibile est transeat à me calix iste. 66.B
Comparatio de hoc, quòd nemo timere sibi debet de animæ humiliatione. 152.B.C
Comparatio de hoc, quod dictũ est sponsam pulchram esse inter omnes mulieres. 152. F.& 152.G
Comparatio de hoc quòd sicut seculares in præcipuis festis præparant delicata cibaria: sic spirituales viri spiritualia præparare debent. 55.I
Comparatio de vetere Adam in nobis effuso, vt nunc nouus Adam Christus in nobis effundatur. 56.H
Comparatio de medicina corporali ad spiritualem. 34.M
Comparatio de milite à rege expulso. 83.B
Comparatio de secularibus ad claustrales. 98.G
Comparatio de spiritualibus operatoribus cum corporalibus, qui in suo exercitio lõge præstant spiritualibus. 89.D
Comparatio dignitatis sensuum adinuicem. 86.K.L
Cõparatio de nonnullis, qui inter duas epulantium mensas ieiuni remanent. 99.I
Comparatio duorum Iesuum precedentium cum nostro Iesu domino nostro, cum salutari admodum doctrina. 7.H
Comparatio eorum, qui in monasterio vniuersa feruenter, & aliorum, qui negligenter agunt: illis paradisus terrestris, istis infernus superior. 39.L.M
Comparatio ferendi luminis in domo vel sub diuo. 10.L
Comparatio hominis manus prurientes vsque ad sanguinem scalpentis, & animæ titillantes voluptates seu cogitationes recipientis, quãuis vterque sciat post voluptatem admissam dolorem successurum. 103.F
Comparatio infirmitatis animæ ad infirmitatem corporis. 110.H
Comparatio Ioseph patriarchæ ad Ioseph virum Mariæ. 6.F
Comparatio prænaricationis Adam ad mortem, & obedientiæ Christi ad iustitiam, & vitam operantis. 102.A
Comparatio quinque affectuum animæ, cum quinque sensibus corporis. 86.H
Comparatio quòd concha debet fontẽ imitari. 134.I
Comparatio vtilis de actionibus electorum, & reproborum. 196.A.B
Comparatio secundi Adam ad primum, & Mariæ ad Euam. 51.M
Comparatio vestimenti inquinati, quod repente exuimus, & animæ vitiis & immundis cogitationibus deturbatæ, quam tamen deserere negligimus. 103.E
Comparationes bonæ, & vtiles. 101.I.K
Comparantur homines carnales his, qui in aquis submerguntur. 1.A
Comparantur vineæ florentes nouiciis. 167.B
Compatiendi modus vbi æger ægro, fameli cus famelico compatitur. 275.C
Comprehẽdit homo Deum timore, & amore. 261.F.G
Compunctio quadruplex. 133.A
Compunctionis duo genera. 164.B
Concha fontem imitetur, vtilis comparatio. 134.I
Conchæ non carnali similes esse debent imperfecti, & semipleni. Ibidem.
Concupiscentia carnis, oculorum, & vitæ superbia, non sunt ex patre. 94.L
Concupiscentia carnis, oculorum, & vitæ superbia qualiter declinantur. 98.A
Concupiscentia carnis, oculorum, & superbia vitæ, qualiter vincuntur. 36.B.C
Concupiscentia nobis hæreditaria, est angelus Satanæ. 176.L
Concupiscentiæ carnales connaturalem homini mansuetudinem exterminant. 155. L.M
Concupiscentiæ vitio, quàm difficulter resistatur. 95.E.F

Concupiscentiæ virus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Concupiscentiæ virus omnia membra inficit:quo fit,vt niſi cum atroci violentia,& vehementi colluctatione gratia dei confortata, quis euadere peccatum non poſſit. 94.G.Vnde enim.
Concupiſcentiis noſtris totis viribus reſiſtendum eſt,& præcipue primis motibus. 164.A.Nonne.
Conditiones animæ, quæ ſponſa dici meretur.178.A
Conditiones,quibus aliquis in hac ſeculi tẽtatione poſitus ſe ſanctum dicere, & humiliter præſumere poſſit. 99.F
Condonari commiſſa,quid ſit. 24.K
Confeſſio,ornamentum eſt animæ. 215.I.K
Confeſſio gratiæ, gratiam deſignat in anima confitentis. 172.L
Confeſſio humilis ſit,pura,fidelis. 133. E.F.G
Confeſſio ſimulata eſt nonus ſuperbiæ gradus. 278.G.H
Confeſſio vera,quæ ſit. 9.L
Confeſſio verecunda inuenit apud deũ,quo ſe humiliando deiiciat &c. 124.M
Confeſſio vtilis elici poteſt ex ſcriptis.298. capitulo.10.&.11.
Confeſſionis modus. 102.F G
Confeſſionis nummus declaratur. 34.I
Confeſſione humili peccata remittuntur. 125.L.& ſeq.
Confeſſionem & decorem induere. 9.K
Confeſſionẽ præcedat timor duplex,& pudor duplex. 133.A B
Confeſſionem quatuor impediunt. 117.I
Confitentur aliqui domino, quoniam potẽs eſt,alij quia bonus eis eſt,alij quia ſimpliciter bonus eſt. 273.L
Confidere in propria virtute, peſſimum. 71.C
Configenda eſt caro ſagittis tribus. 145.I
Conflictus vitiorum,& virtutum. 87.I.& per totum ſermo.
Conformitas animæ ad verbum per charitatem, quàm iucunda & optabilis ſit. 184.G.H
Confuſio eſt nos caput ſurſum habere, qui cor ſurſum non habemus. 87.C
Confuſio teporis præſentium temporum ad comparationem ardoris antiquorum patrum. 123.I
Conſcientia ſelix, in qua luctamen timoris, & lætitiæ reperitur. 10.L
Conſcientiæ liber. 103.C
Conſcientiæ purificandæ forma. 157.F
Conſcientię teſtimonium, de quo gloriatur Apoſtolus,quid ſit. 57.F
Conſcientiæ teſtimonium gloria noſtra. 199.B
Conſenſu & deliberatione ad mortem peccamus. 85.A
Conſentire debemus deo,aduerſario increpanti. 185.G
Conſeruatio pacis mutuæ. 90.A
Conſidera quanta ſit apud te dignatio dei. 20.F.Et tu ergo.
Conſidera quid natus, & qualis natus ſis. 254.F
Conſideratio Dei parit ſpem,& charitatem. 84.K
Conſideratio duplex. 70.A.vtiliter.
Conſideratio noſtra à nobis incipiat. 253.H.I
Conſideratio paſſionis, & laborum Chriſti facit animam illæſam pergere inter proſpera & aduerſa. 155.D.& per totum ſer.
Conſideratio perutilis,qua prudentia,iuſtitia,fortitudo & temperantia,& alia bona acquiruntur.252.H
Conſideratio querat,quod ſermo non explicat &c. 259.C
Conſideratio triplex,quæ omne opus prœuenire debet. 256.L
Conſideratio noſtri parit timorem,& humilitatem. 84.K
Conſideratio tui peroptima. 72.L
Conſideratio vtilis & compũctiua eorũ,quæ anima à corpore ſeparata inueniet. 94.I
Ex conſideratione remedij,periculi æſtimatur quantitas. 15.C
Conſiderandum qualis ſis, & qualis fueris. 254.K
Conſiderandum quid,quis, qualis. Ibidem.F
Conſiderationis ſpecies tres. 259.B
Conſiderationi aliquando,& non ſemper actioni noſmetipſos dare debemus. 252.G
Conſideremus quales ſumus, & quales fuerimus. 254.F.G
Conſideremus quanta ſit erga nos Dei dignatio. 20.F.vtiliter valde.
Conſideremus quid nati, & quales nati ſumus. 254.H.I.Porro percunctanti.
Conſilium ſalubre Ber.ad vulpeculę aſtutiã deſtruendam, ſuggerentis monachis ac cæteris neophytis,prędicationis officium ad hoc non aſſumptis. 169.H.I
Conſilia bona,quæ ſint. 197.G
Conſilia perfecta non ſunt abſq; prudentia, & beneuolentia. Ibidem.
Conſilium dei magnum,quod ab æterno latuerat,prodit in lucem ad miſeri conſolationem. 214.A
Conſilium duplex,bonũ quod aſſumunt boni,& malũ quod mali aſſumũt. 214.D.E.F
Conſilium propriũ,quàm malum ſit. 35.D.E
Conſilium ſalubre qualiter timoratus quiſque ſe habere debet,quãdo perplexus reperitur de re aliqua, an ſit dei voluntas, vel non. 93.E.vtiliter valde.
Conſilium ſalubre ad corpus. 3.M
Conſolatio ad puſillanimes. 82.E
Conſolatio bona cum à peruerſis blaſphemamur benefacientes. 139.M.vtiliter.
Conſolatio bona. 83.D
Conſolatio duplex paſſionis Chriſti,memoria,& ſpes de futura gloria. 168.C
Conſolatio & affabilis pacificatio ſponſi ad ſponſam pro auſtera increpatione prius facta. 148.A.B
Conſolatio mundi ad nihilum vtilis. 11.F
Conſolatio noſtra Chriſtus. 17.K
Conſolationis dei verba. 120.A.Verba.
Conſolationis reſpiratio pauperibus ſpiritu. 104.B
Conſolatione diuina,qui ſunt digni. 15.M
Conſolationem recipit anima viatrix, contemplatione diuini luminis. 153.M
Conſortia eorum, qui ſalutem impediunt, expaueſcenda. 21.C.D
Conſpirationis antiquæ cauterium portamus omnes. 177.L
Conſpirauerunt primi parentes, aduerſus dominum, & aduerſus Chriſtum eius. Ibidem.K
Conſuetudo, & neglectus auertunt nos. 251.L
Conſuetudo mala ducit ad incuriam, & neglectum. Ibidem.
Conſuetudo mala catenæ comparatur, quæ facilius diſſoluitur,quàm rumpatur.87.L
Conſuetudo peccandi,quæ ſit. 278.C.At poſtquam.
Conſuetudinis vlcus,qualiter amputetur,& ſanetur. 156.A
Conſulentem deum,qui audire nolunt,eum finaliter condemnantem audient. 84.H
Contemplatio deuota de nomine Ieſu.7.H. & 18.A
Contemplatio diuinæ ſuauitatis & gloriæ, ſolis mente & corpore puris conceditur. 172.I
Contemplatio, pro diſtributione temporũ, tribus modis diſtinguitur. 113.B.C.Et notandum vbi Bernardus ſe reprehendit de cura ſuſcepti regiminis.
Contẽplatio tractatur.105.A.B.C.D.& 168 E.& 215.M.& 253.H.& 259.H.& 298.H
Contemplatio vtilis de ſpõſa in lectulo ſuo dilectum quęrente:& de mulieribus,quæ venerunt,vt vngerẽt Ieſum. 158.K.& per totum ſermonem.
Contemplationis circa deum tres modi ſub figura trium cellarũ.138.E.& per to.ſer.
Contemplationis & actionis neceſſaria viciſſitudo declaratur. 165.D
Contemplationis exceſſus duo ſunt,vnus in intellectu,alter in affectu: vnus in lumine,alter in feruore: vnus in acquiſitione, alter in deuotione. 159.C
Contemplationis ocium, & ſtudium prædicationis viciſſim intermittat anima Deo deuota. 164.K
Contemplationis opus nonnunquam prædicationis gratia intermittẽdum eſt. 154.C
Contẽplationis quatuor ſunt ſpecies.261.G
Cõtemplationis quies pro lucro animarum libenter intermittenda eſt. 160.E
Contemplationis quies,præiudicare nõ debet ſanctæ obedientiæ actibus. 185.A.B
Contemplationis theoricæ arcanum. 139.A
Comtemplationum duo genera ſunt. 168.F
Contemplationi ſanctæ nihil deperit. Ibidem.F.& per totum ſermonem.
Contemplationi vacantes, non ſunt ociоſi, vel ſpernendi. 130.B
Contemplationem tria impediunt. 51.E
Contemplatione pauſat anima ægrota. 134.L
Contemplatiuam ante actiuam(quæ ſub obedientia agitur)quærere, eſt ordo præpoſterus. 157.C.D
Contemplatiuos importune moleſtãtes reprehenduntur. 161.E.F
Contemplatiua vita eſt à nobis eligenda, actiua vero(ſi præcipitur)patienter eſt tolerauda. 86.F
Contemplatiuorum alij aſcendunt, alij rapiuntur. 121.G
Contemplari Deum nemo poteſt, nec verbum Dei prædicare,niſi habuerit mentis puritatem. 168.K.L
Contemplatores alij aſcendunt,alij rapiuntur. 121.G
Contemptus culpam facit maiorem,vel minorem,ſecundum differentiam præcipientium. 267.B.C

Contemptus mundi tangitur. 3.B.65.M. & 87.D.& 213.G.215.D.215.F.G
Contentio vitiorum. 282.I
Contentio virginitatis,& humilitatis adinuicem. 4.K.L
Continentia nõ habet meritum abſq; puritate intentionis. 126.H
Continentia non habet meritum, quæ gloriam requirit humanam. Ibidem.
Continentiæ hoſtes caro, mundus, dæmonia. 46.E
Continentiæ murus,q̃ ſit ſolidus. 50.L
Contra aduerſarium maiore fortitudine, & cautela opus eſt ab ea parte,vnde inſiſtit acrior. 218.I
Contra eos,qui in ſolennitatibus nimis curioſe veſtiuntur,& cibantur. 42.I
Contraria ſicut ſimul eſſe non poſſunt: ſic nec carnales & ſpirituales deliciæ. 189.E
Contremiſcenda eſt diuina maieſtas. 199.D
Contritio & confeſſio tractantur. 132.K. & per totum ſer.
Contritio eſt vnguentum ſua fragrãtia totam domum eccleſiæ replens. 128.E
Cõueniũt plures de nomine Ieſu, & ibi deuota contemplatio de nomine eius. 18.A
Conuerſatio monaſterij, baptiſmus ſecundus eſt. 270.B
Cõuerſationis alienæ ſumus curioſi exploratores,aut iudices temerarij. 153.K
Conuerſationis honeſtæ inſtructio. 109.M & 130.A
Conuerſationis ſpiritualis, cõtemplationis primus gradus, vt in conſideratione noſtra turbemur per timorem,diuina reſpiremus per ſpem. 84.K
Conuerſationis ſpiritualis vtilis traditio. Ibidem.
Conuerſari ſic debet Chriſti miniſter,vt ex moribus exterioribus exiſtimentur compoſitiones interiores. 95.H
Conuerſio bona timor domini. 85.M
Conuerſio duplex,interior & exterior. 23. M.& 49.B
Conuerſio mala,conuerſio bona. 24.A
Conuerſionem noſtram quatuor ſolẽt prẽcedere ſtatus. 85.H
Cõuerſionis perfectæ forma. 21.F.& 24.B
Conuerſos ad dominum, iam non ſolicitet carnalium cura parentum. 20.H
Conuerſus in tribus per cõſideratione peccatorum, per metum ſuppliciorũ, & per ſpem veniæ conuertitur. 46.C
Conuertere anima mea in requiem tuam, pulchre deducitur. 57.H. Interim.
Conuicium apertum nõ modo prohibetur, ſed clandeſtinũ,& venenatum ſuſurriũ. 145.E
Conuiuium magnum eſt, in quo apponũtur miſericordia,iuſtitia & gratia. 27.M
Cor ante ruinam exaltabitur. 149.M
Cor durum,peſſimum. 251.M
Cor peruerſum. 24.C
Cor hominis pravum, ſenſus eius proni in malum. 80.M
Cor in quatuor affectionibus eſt,quid diligas, quid metuas,vnde gaudeas,ſeu contriſteris. 24.C
Cor leuare,quid ſit. 38.H
Cor paratum ad aduerſa,& proſpera. 24.E
Cor ſurſum habere ſeu deorſum, tractatur. 98.E.per to.ſer.
Cordis cuſtodia, quæ præſtantior eſt, ſine manus, & linguæ haberi non poteſt. 89. H.I
Cordis duri conditiones. 81.M
Cordis petitiones tres. 25.G
Cordis inſtabilitas. 297.L
Cordis pij eſt,cedere importunitati. 241.E
Cordium noſtrorum duritia declaratur. 41.H
Corde infimo qui ſint, & qui corde alto. 98.F
Corda noſtra donec in hoc ſeculo diuiſa ſunt,paulatim ad ſuperna leuanda ſunt. 39.K
Cornua crucis quatuor. 32.M
Corona Chriſtus eſt pro ſe patientis, & eũ coronans. 157.M.& 158.A
Corpus animum aggrauat, ne lumen incircunſcriptum videat. 141.D.E
Corpus aut tabernaculũ militantis, aut ſtabulum viatoris. Ibidem.D
Corpus Chriſti myſticum ſe ſolos eſſe gloriabantur ſtulti quidam hæretici. 170. E.F
Corp⁹ luto,ſputis & huiuſmodi maculatur, ictib⁹ vulneratur, cõfoſſione perimitur. Anima ſimiliter cogitatiõe,affectu & cõcupiſcentia vulneratur, & cõſenſu necatur.84.L M. & per totum ſermonem.
Corpus quod corrumpitur, &c. quomodo intelligitur. 36.K
Corpus trahit animam in regionem ſuam. 63.H
Corporis conuerſio non eſt ſpernenda. 24.C
Corporis conuerſio, qualiter fieri debeat. Ibidem.
Corporis per ſpiritũ caſtigatio, & afflictio nõ minus animæ, q̃ corpori proficit.61.E
Corpori ſanitatem non voluptatem, cordi puritatem, fratri pacem, imitationẽ ſanctis,compaſſionem mortuis debemus: & auxilium ab angelo, pietatem à deo poſtulemus. 88.H
Corpore indiget angelus,vt pie ſubueniat. 125.B.C.D
Corpore nõ indiget deus.Ibidem.C & ſeq.
Corripientes benigne ſuſtinendi ſunt. 145. F.G
Corripere debet eccleſiaſtic⁹ in ſpiritu lenitatis in delicto præoccupatos.Ibidem & 155.H.I.K
Correptio fraterna qualiter fieri debeat, 42.M.& 155.L.& 207.H
Correptio prælati neceſſaria. 154.F
Correptioni ſibi factę,quidam impatienter & impudenter ſe defendunt. Ibidem.
Correptionem manſuete ſuſcipientes, ſe & corripientes à malis liberant. Ibidem. I vtiliter.
Corripiendi modus. 34.F
Corrupti ſũt,& abominabiles,&c. exponitur. 111.I.K
Corruptio animæ tripartita,corporis quadripartita eſt. Ibidem.
Creatura à noua cõtra facinus in manu habet innocentiam, cõtra flagitium continentiam. 3.I
Creaturas duas ad intelligendum ſe deus condidit, hominem ſcilicet, & angelum. 118.A
Credere ſimpliciter Ieſum eſſe filium dei, non ſufficit ad vitam æternam. 35.L
Credulitatis facilitas peſſima. 255.B
Creſcit anima non ſubſtantia,ſed virtute. 143.G
Crudelitas ſacrilega committitur, quũ eccleſiæ miniſtri,quid præter victum & veſtitum ſibi retinent. 284.C
Crudeles animarum rectores. 128.D
Crumenæ ſuæ conformatur auarus. 137.A
Crux Chriſti Iudæis ſcandalum fuit. 33.K
Crux Chriſti refloret in conuerſatione religionis. 214.K.L.M
Crux preciоſa eſt, amabilis, exultabilis. 65.K
Crucis deſcenſionis ſuaſio. 33.C
Crucis quatuor cornua gemmis quatuor,id eſt quatuor virtutibus ornantur. 32.M.& 67.A
Crucem tollere non ceſſemus. 33.D.E
Cubilia Chriſti varia. 139.A
Cubile Ieſu triplex eſt. 121.A.Cubile.
Cui non ſapit deus iuſtitiam per timorem, nec miſericordiam per amorem, dicit in corde ſuo,non eſt deus. 111.H
Culpæ,quæ contrahitur ex tranſgreſſione, triplex modus. 268.D.E
Cultus dei in tribus conſiſtit. 111.C
Cum fœmina ſemper eſſe,& eam nõ cognoſcere fœminam, nõne plus eſt, q̃ mortuũ ſuſcitare? 170.G
Cupere cum Chriſto eſſe,vehemẽter,ardẽter,aſſidue debemus. 147.K
Cupiditas diuidit eccleſiam, latus domini iterum confodit. 218.A
Cupiditas memoratur.72.L.M.& 77.C.D & 136.M.& 298.D
Cur angelus dixerit,hic erit magnus,& non potius,hic eſt magnus. 7.K
Cur filius,& non pater nec ſpiritus ſanctus incarnatus eſt. 1.C
Curia cœleſtis præſtolatur conſummationẽ noſtram. 10.C
Curia Romana bonos facilius recipere, q̃ facere conſueuit. 257.M
Curare inueniri fidelis ſeruus quiſq; debet. 231.F
Cura non eſt deo de bobus, ſeu aliis rebus ab homine. 173.B
Cura quanta ſit deo de nobis ſiue de eccleſia. Ibidem.
Curę dei fidem anima ſancta ex duobus habet. 173.I
Cures prius facere,q̃ docere:& ſic dabis voci tuæ vocem virtutis. 166.C.& 231.G
Currere debemus non in noſtrorum fiducia meritorum. 137.C.D
Currite fratres: tota curia cœleſtis vos expectat. 10.E
Currentium in odore Chriſti differentia. 138.A.B.C
Currendum in odore vnguẽtorum Chriſti. 137.H
Curioſitas aliqua laudabilis eſt. 1.B
Curioſitas digne reprehenditur. 277.B
Curioſitas Euæ. Ibidem.D
Curioſitas Luciferi. Ibidem.E
Curioſitas monachorũ pnicioſa. 281.G.H
Currus Pharaonis,& principes exercit⁹ malitia,luxuria,auaritia,& huiuſmodi.152.I
Currus tres in ſcriptura leguntur. 121. B In ſcriptura.
Curruum quatuor ſunt ſpecies. 120. D. Quatuor.
Curuæ animæ quæ terrenis inhiant. 140.E
Cuſtodia manus, cordis, oris habenda eſt. 89.A

Universidad de Deusto
Biblioteca

89.A
Custodiæ nostræ iugiter intẽti stemus. 84.I
Custodes ecclesiæ sunt apostoli, & apostolici viri. 180.H
Cutis,caro & os,quibusdam animæ viribus comparantur. 84.L

D

Dauid inquit: Sicut adipe & pingue dine &c.infundi prius volens,& sic effundere. Et tu disce nõ nisi de plenitudine effundere. 134.H.I
Dauid,Iosue & alij plures de hostibus triũpharunt,& ipsi soli glorioſi. Et deus cuncta creauit solus, & de hoste triũphauit: cur igitur non solus erit glorioſus? 130.K
Dauid multifariam extollitur & laudatur. 172.H
Dauid omnium mãsuetissimus, illius mortẽ lugebat,qui suam semper sitiebat. 129.K
Dauid regi aliquando maledixit seruus, & eum vlcisci volenti potius, quàm exprobranti succensendum putauit. 150.A
Dauid sanctus cauterio graui videtur quosdam inurere, dum dicit: In labore hominum non sunt. 283.D
Dauid aquam,quam desiderauerat potare timuit. 280.I.Dauid.
Dauid sanctitati subreptum: sapientię Salomonis illusum: Sansonis fortitudini obuiatum: nil igitur mirum, si adolescentulo in loco horroris, & vastæ solitudinis surripiatur. 187.G
In Dauid indicium fuit amoris vehementis de filio parricida,dum dixit: Parcite puero Absalon. 275.M
Dare voci nostræ vocem virtutis qualiter fiat. 166.C.& 231.G
De aduentu domini,& sex circũstantiis eius 1.A
De amore ardenti,quo anima diligit deũ: & de attentione habẽda, quando quis orat, vel psallit coram deo & angelis. 126.C
De altitudine & bassitudine cordis. 98.E
De aquæductu sermo in natiuitate virginis. 53.E
Deargentare qualiter debeamus animas nostras. 3.F.G
De attentione habenda in seruitio Dei, & ardenti amore, quo anima diligit deum. 126.C.D
De Bethleem,Nazareth,mõte Oliueti,valle Iosaphat,Iordane,Caluaria,sepulchro Bethphage,& Bethania. 101.B.E
Debitores sumus debito quadruplici. 91.A
Debitores sumus precipue quinq; corpori, cordi,fratri,sanctis,& mortuis. 88.G.H
De cantico Ezechiæ. 83.C.D
De circũcisione,baptismo,& verbo domini ad Ioannem: Sic nos oportet implere omnem iustitiam. 19.G.H
De circuncisione nostra, & triplici testimonio,quod habere debemus. 16.G.H
Declamationes super euangelium: Dixit Simon Petrus ad Iesum,incipiunt. 282.F
Declinare à malo,& facere bonum,quomodo à spiritu sancto procedat. 40.K
De consideratione ad Eugenium tractatus incipit. 251.K
De conuersione ad clericos. 102.M.& per totum tractatum.
Decor animæ duplex,iunocentia & humilitas. 156.C.D
Decor non mediocris castitatis, charitas & humilitas. 138.B.C
Decor animæ charitas, iustitia, patientia. 142.L
Decor verus deus est. 215.L
Decor,qui cum veste induitur,& cum veste deponitur, vestimenti est, non vestiti. Ibidem.K
Decore corporali sicut aliquis ornatur, & inde concupiscitur,sic decorem spiritualem sponsæ deus concupiuit. 186.C.D
De custodia manus,linguæ, & cordis vtiliter.89.A.per totum sermonem.
De cute,carne,& ossibus. 84.L. per totum sermonem.
De cordis contritione, & tribus speciebus verę confessionis. 132.K
De Dauid & Golia,& quinque lapidibus. 44.M
Dedicantes ecclesiam pontifices,quinq; facere solent. 68.B
Dedicatio ecclesiæ, nostra est solennitas. 70.G
Dedicationis ecclesiæ vniuersæ cerimoniæ nõ ad lapides,sed ad nos spectãt. Ibidẽ.H
Dedicationes ecclesiarum,q̃ dignum sit celebrare. 67.L.M
De die octaua circuncisionis. 17.A
De diligendo deo tractatus incipit. 271.L
Dd diligendo deo sermo. 94.L
De diuersis affectionibus animæ,& diuersis nominibus,secundum eas. 85.G
De duabus operationibus spiritus sancti effusione,scilicet & infusione. 134.F
De duabus notitiis,& duabus ignorantiis. 151.I
De duobus discipulis euntibus Emaus,euãgelij expositio: Dico ex discipulis Iesu, in fine libri post sermones Gilleberti super Cantica.
De duplici aduẽtu, & pennis deargentatis. 3.A
De duplici pulchritudine animæ. 156.C
De duplici baptismo. 86.L
De duplici ignorantia nimium fugienda. 150.D
De dura increpatione sponsi ad sponsam. Ibidem.
De eo,quod legitur in Iob: In sex tribulationibus liberabit. 94.D
De eo quod dominus ait: Et vos similes hominibus,&c. 19.L
De eo quod scriptum est: Beatus homo,qui inuenit sapientiam. 88.B
De ecclesia & synagoga. 131.D
De erroribus quorundam negantium nuptias,& circa baptismum paruulorũ, purgatorij ignẽ,& orationes pro defunctis. 170.M. & per totum sermonẽ vtiliter & argutissimè.
De exemplis obedientiæ. 63,E.F
Defensio culpæ vel excusatio pernicioſa. 133.H
Defensio peccatorum culpatur. 278.G
De fructu & modo pertinentibus ad opus redemptionis. 128.L.M
De gratia & libero arbitrio,incipit. 261.K
De gemina consideratione sui. 69.I
De gloria deo tribuenda pro bonis suis nobis impensis. 130.F
De habitu actione,& sermone,&c. 110.H
De his, quæ semper sectanda sunt à mente deuota. 148.G
De humilitate & patientia. 149.M
De imagine siue verbo dei, & de erroribus Gilleberti Porretani. 182.C.& per totũ sermonem.
De intellectu,& affectu. 37.H.& 39.G
De incarnatione Christi per patriarchas & prophetas prænunciata, & ab eis ardentissime præstolata. 123.I
De interiori domo tractatus incipit. 299.D
Delectamenta sanctorum,quæ sint. 57.H.I
De laude reciproca sponsi,& sponsæ. 158.C
De lamentatione virginis Mariæ, in fine libri post sermones Gilleberti super cantica Canticorum. Et ibi consequẽter doctrina vtilis pro vita monastica deuote tenenda.
Delectamur per voluntatem, per rationem exercitamur. 110.I
Delectatio illecebrosæ cogitationis, & si paruam in anima moram faciat, fœda tamen post se relinquit vestigia. 103.D
Delectatio sancta declinat occupatum secularibus desideriis. 40.A
Delectationes, quæ in deo sunt, quæ sint. 25.E
Delẽdus fucus fugacis huius nitoris, ac nitor gloriæ coloratæ. 254.I.Tolle.
Delicati cibi monachorum culpantur. 281. B.C.valde vtiliter.
Delicato nimis ocio per contemplationem dormitare cupit, qui non prius exercitatus quiescere appetat. 157.C.D
Deliciæ spirituales, & seculares in eodem se non compatiuntur. 189.E
Delicta,& occultæ concupiscentiæ nostræ, & aliena in nos mala si nostri non dominantur à maximo liberabimur peccato. 94.H.I
De ligno,fœno,& stipula. 95.C
Delinquentes quanuis in magnis, vix ferimus reprehendi: sponsa in oppositum. 156.F
De luciferi dejectione. 133.K
De miraculo in nuptiis facto. 20.L.M
Dæmones in furore puniti sunt: homo iram tantum sensit. 173.L
Dæmonum habitatio à nubibus,& infra est in aere isto caliginoso inter cœlũ, & terram 162.G.H.I
Dæmonium meridianum,quid sit. 67.A
De multiplici vtilitate verbi dei. 92.D.E per totum.
De mundis piscibus. 65.I
De nigredine,& formositate spõsæ. 140.H
De nigredine,& formositate sponsi. 143.L
De nimia quadam fallacia præsentis vitæ. 72.K
De nominibus Iesu. 16.I
De noua militia. 99.M. Nouum militiæ. & per totum tractatum.
De nouem ordinibus angelorum. 135.M
Dẽtium multiplex situs,ordinatus, & natura,per quos viri monastici designantur. 115.A.B
De obedientia,patientia,& sapientia. 82.H
De ornatu sponsæ, & quomodo anima sancta cœlum dicitur. 142.I
De octo beatitudinibus. 56.C
De ordine vitæ & morum institutione incipit. 306.L.M
De oratione dominica. 25.H

De oſculo

De oſculo pedis,manus,& oris dñi.124.D
De planctu Bernardi ꝓ morte Gerardi fratris sui. 141.D
Deploramus frustra,si emendare nõ studeamus. 152.A
De præcepto & dispensatione tractatus incipit. 266.B.C
De precioso vnguento pietatis, & veneratione subditorũ ad prælatos suos. 229.F
De primordiis,mediis & nouissimis. 87.B
De pronunciatione: Iesus Christus nascitur in Bethleem Iudæ. 9.E
De quadruplici debito. 91.A
De quatuor virtutibus cardinalib⁹, & quatuor vnguentis Christi. 137.E
De quatuor continuis solennitatibus,natalis scilicet domini, Stephani, Ioannis, & Innocentium. 15.M
De quatuor generibus tentationũ. 148.G
De gradibus humilitatis, tractatus incipit. 274.H
De quatuor modis seu speciebus orandi. 92.H
De quatuor generibus spirituum,videlicet dei,angeli hominis & pecoris. 125.B
De querimonia ecclesiæ contra suos impugnatores. 145.A
De relinquenda propria voluntate. 86.L
Descendit Christus ad te in carcerẽ. 137.K
Descendit Christus misericorditer. 275.I
Descẽdere de cruce, quare Christus noluerit. 32.K
Descensio & ascensio nostra. 109.G
Descensionis gradus in viam peccati. 77.G
Descensionis septem gradus habet humilitas. 119.E
Descriptio exultationis supernorũ ciuium in Mariæ assumptione. 48.H
De septem donis spiritus sancti cõtra septẽ vitia. 87.I
De septem misericordiis. 45.K
De septem panibus, quibus turba reficitur. Ibidem.E
De septem spiritibus. 91.K
Deserti quadrifarium est genus. 120.C Quadrifarium.
Desideria hominum in tribus maxime constituta sunt. 12.I
Desiderium electorum triforme est. 119.G Triforme.
Desiderium insatiabile cordis humani. 104.D.E.F.272.E
Desiderium triplex ex memoria sanctorum proueniens 59.EF
Desiderium,vox est etiam valida. 178.A Nunquid.
Desperatio ex ignorantia dei nascitur, & qualiter sponsa pulchra dicatur inter mulieres.152.A.D. & seq.
Desperare nullus debet pro magnitudine cuiuslibet criminis. 21.A B
De spe & timore. 160.I.K.L
Desponsata Maria,quare fuerit. 6.A
De sumo & incẽso inscripto spiritu, qui est deus,& qui dicantur pedes domini.125.I
Destatu & compositione ecclesiæ. 156.M
De tentatione prouectorum monachorum, & de hæreticis. 169.G
Detractio fraterna pessima. 21.D
Detractio reprehenditur. 89.C.139.M. & 255.B.279.G.
Detrahentium virulenta pestis. 140.A.B
Detractor & adulator, qualiter capiantur. 169.C
De tribus apparitionibus, 17.K
De tribus aquis. 64.L.& 65.D
De tribus cellis,vinaria,aromatica,vnguentaria. 138.I. Habes igitur.
De tribus modis contemplationis. 138.D
De tribus Magis. 18.H
De tribus ordinibus ecclesiæ. 97.L
De tribus vnguentis spiritualibus,quę sunt deuotio,contritio,& pietas. 128.C
De triplici aduentu, & carnis resurrectione. 3.I.K
De triplici cohærentia vinculorum, clauorum,& glutinorum. 84.B
De triplici custodia, manus,linguæ & cordis. 89.A
De triplici genere cogitationum. 95.E
De triplici iudicio, proprio,humano & diuino. 95.H
De triplici modo dilectionis, qua deum diligimus. 135.H
De triplici genere bonorum, & vigilantia super cogitationibus. 88.F
De triplici misericordia, & quatuor miserationibus. 87.F
De triplici timore, quo quisque timere debet,ne pdat gratiã bene operãdi.162.M
De triplici flore,virginitatis scilicet,martyrij,& bonæ operationis. 157.H
De triplici vtilitate aduentus domini. 4.C
De triplici profectu animæ, quæ fit per osculũ pedis,manꝰ & oris domini. 124.I.K
De vberibus sponsi domini Iesu Christi. 127.F
De verbis Abacuc. Super custodiam meam stabo. 84.F
De verbis apostoli. Non est regnum dei esca & potus. 89.I.& 90.B
De verbis apostoli. Qui gloriatur. 85.B
De verbis apostoli. Apparuit benignitas. 17.K
De verbis domini. Omnis qui se exaltat,humiliabitur. 90.G
De verbis Esaiæ. Vidi dominum sedentem. 60.M. 61.C.& seq.
De verbis Esaiæ ad Acham. Pete tibi signũ. 1.M
De verbis psalmi. Quis ascendet. 95.M
De verbis psalmi. Audiam quid loquatur. 86.C
De verbis libri sapientiæ. Iustum deduxit. 90.L
De verbis Origenis. 96.H
De vita & quinque sensibus animæ,& ibi vtiles omnino similitudines. 86.G
Deuotio de beneficiis dei, & gratiarum actione. 128.G.H
Deuotio habenda est circa diuinum officiũ. 126.E.F.& 158.B
Deuotio in frigidis accenditur affatu,aspectu vel memoria spiritualium virorum. 131.I.K
Deuotio tractatur. 14.B.& 38. B. C.& 40. A.B.& 72.B.& 287.I
Deuotio vnguentum est animę dolorem leniens. 134.K
Deuotionis & charitatis feruori ac dulcedini anhelans nil aliud,q̃ oſculum petit. 127.H I
Deuotionis gratia datur in piatione persistentibus. 127.L
Deuotionis nostræ gratiam, quatuor videtur adaugere. 118.K
Deuotæ deo animæ: vicissim apparet & disparet Christus sponsus. 147.K.L
Deuoti quiq; deo semper suppliciter orare debent dicẽdo,cito anticipent nos misericordiæ tuæ. 185.C
Deus amat vt charitas, nouit vt veritas, sedet vt æquitas, dominatur vt maiestas, regit vt principium, tuetur vt salus, operatur vt virtꝰ, reuelat vt lux, assistit vt pietas. 259.M
Deus angelus,homo,sibi inuicem cooperãtur in sanctum,& castum Christi & ecclesiæ connubium. 181.A
Deus charitas est, & quanta quis deo cõiũctior tanto charitate plenior. 141.I.K
Deus cordis arcana clarissime contuetur. 104.H
Deus cui proprium est misereri, ex se miserãdi sumit materiã, ꝙ autem condemnet, eum cogimus. 126.A.B
Deus curam habet nostri. 78.D
Deus de seruitute creaturæ corporeæ non efficaciã, sed congruentiã quærit. 125.H
Deus dilexit nos tribus modis. 135.K
Deus diligendus est sine modo. Ibidem.L
Deus eleemosynam nõ recipit de manu raptoris fœneratoris & hypocritæ. 176. A
Deus est in creaturis. 7.A
Deꝰ est in omni loco, sed dissimiliter. 70.H
Deus est pœna reproborum. 260.M
Deus est trinus & vnus. Ibidem.C
Deus & beati spiritus cum eo, tribus modis vestigandi sunt. 259.D
Deus æternitas est, ideo nõ reperitur nisi ab his,qui perseuerãter eum quærunt. 99.D
Deus ex quo omnia: per quẽ omnia: in quo omnia. 260.B.& 181.A.B
Deus exercet vindictam in hostes per tria. 120.G
Deus facit quod vult ipsa sola voluntate volendi. 125.F.G
Deus hominem nõ tanq̃ asinũ aut bouẽ, sed tanq̃ voluntariũ habere voluit. 94.M
Deus idem semper manens non tamen semper est eiusdem efficaciæ. 164.D
Deus ignis consumens est. Ibidem.I
Deꝰ in libertate posuit hominẽ primũ. 23.E
Deus in nobis loquitur pacem pietatem,iustitiam. 148.A.B
Deus in omnibus creandis,gubernandis, & disponendis,corporis nõ indiget instrumentis. 125.A
Deus in reparatione nostra nõ tãtũ potẽtiã, sed & sapientiã ostendere voluit. 6.B.C
Deus longitudo propter æternitatẽ. 261.C
Deus mandãdo impossibilia nõ homines præuaricatores facit, sed humiles. 157.E
Deus misericordiarum. 15.K
Deus misericorditer apparuit in carne. 125. I.K
Deus modum acceptat, omnia enim fecit in numero, pondere & mensura. 16.K
Deus nõ humilitatis, sed humilibus dat gratiam. 150.C
Deus non pater iudiciorum seu vltionũ, sed pater misericordiarum dicitur. 15.K
Deus non plene cognoscitur, nisi ab his, à quibus perfecte diligitur. 127.E
Deus omnia in omnibus, iucundum, vtile, honestum. 12.I

Deus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deus operat in nobis velle & pficere. 75.K
Deus optimus totus. 259.D
Deus qualiter comprehendi possit in hac vita. 261.D
Deus quamuis omnipotens non tamen potuit facere creaturam ei æqualem. 7.I
Deus quærēdus est debito tempore, modo & loco. 178.K
Deus, quibus apparere solet. 147.C.D
Deus quid est, & alia multa de deo. 20.I.& 28.F.& seq.& 129.C.& 259.M
Deus quid est? quo nihil melius cogitari potest. 260.B
Deus, qui erexit hominē lapsum, dedit stāti angelo ne laberetur. 137.I
Deus ratione vtentibus lux est, recte vtētibus virtus, vincentibus gloria. 125.A
Deus requiri vult, quod pollicetur. 9.B
Deus se ostendit animæ secundū varias formas iuxta varias ipsius animæ dispositiones, & affectus. 147.E.F
Deꝰ simplex est, simplicitatē cordis requirit. 99.C
Deus solicite quærendus est. 185.A
Deꝰ timeri exigit vt dominus, honorari vt pater, vt sponsus amari. 184.I
Deus vbique est. 70.H.
Deus vendicat sibi verū esse, id est increabile, interminabile, inenarrabile. 147.M
Deus vera vita animę inter hoc separat malum. 76.L
Deus veritas est, & tales quæsitores requirit, qui querāt eū in spū & veritate. 99. D
Deus videri nō potest in hac vita sicuti est. 147.A
Dei gratia temperatur nobis. 72.F
Dei infirmū fortius est hominibus. 102.C
Dei maxima ad hominem beneficia. 94.M
Dei potestas seruo reuelatur, mercenario fœlicitas, filio veritas. 83.M
Dei verbi lingua, fauor dignationis, animæ vero deuotionis seruor 156.I.K
Dei vicissitudines euntis, & redeuntis in anima. 178.A
Dei visio fit diuersis modis. 147.B.I
Deo credidisse eum vidisse est. 174.F
Deo inuenire nō cōuenit, sed prævenire, inuētio enim prævētionē excludit. 181.D.E
Deo nil maius potest cogitari. 227.I.K
Deo non intendere, sed in seculum, seculare est animæ, neutram generū speciosam habentis. 153.G.H.vtiliter.
Deo, non tollit fuit, esse ab ęterno, nec erit, esse in æternum. 146.L.M
Deo reputare debemus, siquid virtutis habemus: alioquin fures sumus. 131.A
Deo tribus vinculis constringimur. 84.B
Deo tripliciter fruemur in paradiso. 58.G
Deum cogita factorē tuū, cogita benefactorē, cogita patrē, cogita dominū. 133. A.B
Deum consulentē, &c. audire nolentes, condemantem eum finaliter audient. 84.H
Deum diligendi modus triplex. 135.H
Deum diligere toto corde, tota anima, tota virtute, quid sit. Ibidem.I.K
Deum omnes ignorant, qui ad eum cōuerti nolunt. 152.E
Deum timere in hoc seculo, tota est nostra beatitudo. 59.C
Dextra & læua Christi, quid significēt. 11.G
Dextræ & sinistræ nominibus prospera, & aduersa designantur. 160.I
Diabolus efficacius machinamentū non habet ad tollendam charitatem, quàm vt incaute in ea faciat ambulare. 135.G
Diabolus elaborat vt creaturā rationalem in vtraque sua qualitate corrūpat. 24.G
Diabolus horribilis à fideli non timendus. 73.K
Diabolus in cœlo iudicatus est, quia inuenta est iniquitas eius ad odium. 173.M
Diabolus inuidet humano generi. 74.B
Diabolus mendacij pater. 1.D
Diabolus propter superbiam cecidit, & si ita factum est cum angelo, quid de me fiet terra & cinere? 162.K
Diabolus quare cecidit. 178.H
Diabolus scandalorum suggestor. 208.H
Diaboli deiectio, nobis debet esse humiliationis occasio. 162.K
Diaboli duplex malitia. 65.K.L
Diabolo ignis infernalis paratus est, & si nondum præcipitatio. 60.D
Dialogus deuotus angeli, cum virgine Maria. 8.C.& per totum sermo.
Dicere verbi diuini ad animā, & animæ verbo respondere, quid sint. 156.I
Didicit Christus in carne obedientiam, & misericordiam. 163.I.Denique.
Dies aspirans & vmbræ inclinatæ, quæ sint. 176.D.& per totum sermo.
Dies diei eructat verbum: exponitur. 107.E
Dies duo sunt. 10.H.& 176.L
Dies infructuosos, qui præterierunt, nec recuperari queunt, necesse est recuperari in amaritudine animæ nostræ. 135.H
Dies inspirans, respirans, aspirans. 177.A
Dies iudicij veniet, vbi plus valebunt pura corda, quàm astuta verba. 187.K
Dies octo, in quibus spiritualis homo nascitur, & die octauo circunciditur. 17.E.F
Dies proficiētes habētur. 159.F. Dices Deo.
Dies quartus fœtidus, & fœtor quatriduani Lazari, quid denotant. 33.E.& 50.C.D
Dies sanctos celebrant plures sine deuotione. 2.G
Dies tres. 9.M
Die, qua Deus condidit, redemit hominem. hoc est sexta feria. 33.D.E
Diem extremi iudicij, pauci venturum esse sciūt, quāuis videatur omnibus esse nota, quoniam pauci sunt, qui saluantur. 10.I
Differenter est Deus in creaturis. 7.A
Differentia eorum, qui simul in monasterio viuunt. 37.M
Differentia inter martyres, & confessores, quæ sit. 27.C
Differentia quadruplex eorum, qui Christū sequuntur. 109.L
Differentiæ actuum antiquæ legis & nouæ, immo & similitudo. 152.L.M
Differentiæ quatuor sunt, cognitorum, non cognitorum, cognoscentium, & non cognoscentium. 111.M
Differentiæ, quæ inter sapiētem, & stultum reperiuntur. 169.E.vtiliter.
Differentię ordinum, & obseruantiæ eorum tractantur. 269.I.K. Nam qui.
Definitio opinionis, fidei, intellectus. 259.D
Dilatari oportet animam, vt fiat habitatio Dei. 143.F.G
Dilatio pœnitentiæ vsq; ad mortem periculosa est valde. 111.K
Dilectio causa quæsitionis, quæsitio fructus dilectionis est. 185.D
Dilectio Dei habet vinum æmulationis, dilectio proximi, oleū mansuetudinis. 155.B
Dilectio duplex carnalis & spūalis. 179.E
Dilectio fortis vt mors, dura sicut infernus æmulatio. 207.C
Dilectio quinquepartita est. 86.H
Dilectio sola regnare debet in nobis. 78.H
Dilectio triplex, qua deꝰ diligi debet. 135.H & per totum sermonem vtiliter.
Dilectio triplex excludēs tria, quæ nō sunt ex patre. 94.L
Dilectionis aculeus Iesus, & hic crucifixus. 271.D. per totum sermonem.
Dilectionis discretio. 135.M
Dilectionis formam à Christo disci. 136.D
Dilectionis ordo. 159.M.vtiliter.
Dilectum inter lilia pasci, non de corporalibus liliis, sed de spiritualibus intelligēdum est. 174.H.I
Dilexit nos Christus dulciter, sapiēter, fortiter. 135.K
Diligamus Christum, &c. 19.E
Diligit deus diligentes se. 174.D
Diligendi deum modus est, eum diligere sine modo. 270.K.L
Diligere dominum deum toto corde, tota anima, tota virtute debemus: in hoc enim est vera sapientia. 159.M
Diligitur deꝰ ineffabiliter ab angelica creatura. 135.K
Diligendus est Christus Iesus, & ratio quare. 135.D.E
Diligendum non est semper amplius, quod prius curandum est. 159.D.E
Diligere ex se toto deum quisque debet, à quo se totum habet. 271.M
Diligere opere, & veritate qualiter fit. 159.I
Diligere proximum, deum in causa habere necesse est. 273.M
Diligere, quæ citra summū sunt, summa de mentia est. 272.F. Et quid mirum.
Diligere nosipsos debemus propter deum. 273.C
Diligere tēporalia magis, quàm spiritualia summa est dementia. 202.I
Diligere tota anima, est sapienter amare. 135.L
Diligere toto corde est omne, quod blanditur amore Christi postponere. 136.C
Diligere tota virtute, est fortiter pro iustitia sustinere. 136.E Quòd si etiam.
Diligere vanitatē, & contemnere veritatē, vanum & iniquum est. 194.D
Discere à Christo debet quisque Christianus, quomodo Christum diligat. 135.L
Discere Iesum, omni scibili salubriꝰ. 214.H
Discernet deus in iudicio inter electos, & reprobos. 177.G.H
Discernere nemo ad purum potest, malum innatum à malo seminato. 148.C
Discerne qualis ex te, qualis sis dono dei. 254.L
Disciplina claustri qualis esse, & qualis non esse debeat. 207.E
Disciplina memoratur. 50.D.215.L
Disciplina moralis docet subesse, coesse, præesse. 138.I. Habes igitur.
Disciplina summa. Ibidem.K.L
Discipuli carnaliter diligebant Christum, cū de eius discessu tristes erant. 135.M
Discretio est auriga virtutū. 17.I.&.159.C
Discretio in obedientia reprehēditur. 21.G
Discretio nō valet absque charitate, nec econtra. 138.M

Discretio omni virtuti ordinē ponit. 159.C
Discretio resistendi tentationibus. 185.I.K
Discretio tractatur. 17.I.& 34.E.F
Discretione ordinatur charitas. 158.M
Dispar meritum is habet, qui socialiter viuit ab eo, qui vtiliter præest. 138.M
Dispertitæ linguę tāquam ignis implent dos mos nostras spirituales. 40.L. Itaque.
Dispensatio prælatorum mala, dispensatio non est, sed dissipatio. 256.I.K. Quid inquis.
Dispensatio prælatorum perutilis modus. Ibidem.I. Vidi ciuitatem.
Disputatio probans voluntatem cogi non posse. 183.E
Disputatio profunda de imagine, verbo, & de anima & sua rectitudine, & magnitudine. 182.D
Disputatio subtilis de imagine siue verbo Dei, & de anima, quę ad imaginem est. Et de erroribus Gilleberti Porretani. Ibidem.C.& per totum sermonem.
Dissentiat sibi, qui cupit Deo consentire. 185.F
Dissimulare fratrum delicta, exemplo Ioannis non debemus. 42.M
Dissimulatio pœnitentiæ vsque ad mortem periculosa est valde. 111.K
Dissolui cupiunt sancti, quod formidabile est peccatoribus. 163.L.M
Distantia locorum veram amicitiam disiungere non potest. 202.L
Distantia quanta est inter pastorem & gregem tanta esse debet inter episcopum & plebem. 117.B
Distinguendum semper est inter manifesta & dubia. 134.A
Distinctio trium grnduum in dominica incarnatione. 260.K
Diuersa vulpecularum genera declarantur. 169.A.B.C
Diuidens actum à fide, inique diuidit. 140.F
Diuinitatem non esse Deum, & similia dicentes improbantur. 182.K
Diuinus sermo potio est. 124.F
Diuina maiestas, etiam cedit amori. 166.B
Diuina nomina mutantur pro mutabilitate affectuum animæ. 85.G
Diuina vnitas, qua tres substantiæ in Christo, vna persona sunt. 260.H
Diuini amoris erga nos geminum argumentum. 214.B
Diuinorum conscij secretorum tres sunt. 121.H. Diuinorum.
Diuinæ visionis excellentia, & gustus diuinæ dulcedinis varietas, pro variis animæ desideriis. 146.M.& per totum ser.
Diuinæ vnitatis excellentia. 261.F
Diuinæ vocis vtilitas multiplex. 92.E.F
Diuitias scire, & possidere, differunt. 139.F
Diuitiæ salutis, quæ sint. 11.H
Diuitiarum amor insatiabilis. 104.E. Postremo.
Dixit insipiens in corde suo, non est Deus: exponitur. 111.H
Docet Deus sine corpore, sicut & apud veteres docebat hominem scientiam. 125.I
Doctoris boni conditiones. 166.C
Doctoris illius vocem libenter audio, qui non sibi plausum, sed mihi planctum moueat. Ibidem.
Doctores cum dicantur Petrus & Paulus, quid nos doceant. 43.I
Doctrina sana nos vendicat à carnalibus desideriis, eripit mundo, & acquirit Deo. 128.A
Documenta salubria ad salutem consequendam. 104.L
Dolere in nobis ipsis debemus, si inuidos nos esse sentiamus. 159.F
Dolor contritionis frenandus, & non interpolandus est, commemoratione beneficiorum Dei & laudes eius. 128.M
Dolor nimius non deliberat. 187.C
Dolor vehemens beati Bernardi de morte Gerardi monachi fratris sui. 141.F
Dolentium planctus, & huiusmodi naturales emissiones sicut nec vsus creat, nec præmeditatio format, sic flagrans amor, cum intra se cohiberi non valet, non attendit quo ordine qua ve serie ebulliat. 172.D
Dominus aliquando sedet in valle Iosaphat. 120.E. Dominus sedet.
Domini est salus, & nō liberi arbitrij. 265.C
Domus domini tria patitur pericula. 68.K
Domus fœlix, in qua de Maria Martha conqueritur. 49.G
Domus orationis sicut & domus, in qua erāt discipuli congregati, cella potest dici vinaria. 158.M
Domus scopis mundata, sed vacans, quid sit. 49.A
Domus spiritualis timore est initianda, patiētia roboranda, longanimitate dilatanda. 157.F
Domum Dei spiritualem se esse cognoscat, qui non in carne, sed in spiritu ambulat. Ibidem.
Domum fabricare Deo volens, quomodo facere debeat. 68.G.H.I
Domestici ecclesiæ, inimici eius, & ibi de ambitione ecclesiasticorum. 149.I.vtiliter.
Donum accipiendo, osculanda est manus. 124.G
Donum non omne, quanuis spirituale, prodit de cella vinaria. 159.B
Dona Dei asscribere sibi, pessimū est. 185.B
Dona septem spiritus sancti tractātur. 35.F. & 116.C.& per duas columnas sequentes.
Dona septē spiritus sancti, septem sunt phialæ, ex quibus effudit oleum Christus in vulneribus nostris. 133.I
Dona septem spiritus sancti, valēt contra septem gradus peccati, si bene ordinentur. 87.I
Donationum dei ordo ad animam, quam de peccato liberat. 152.K
Donec inclinētur vmbræ. vmbrarum nomine hoc in loco designantur contrariæ potestates. 176.D
Donec, in sacris scripturis quandoque sumi tur inclusiue, quādoq; exclusiue. 176.G.H
Dormit inter medios cleros anima, quæ amore potius, quàm timore supplicij proficit. 160.K
Dotes animæ, carnis continentia, cordis industria, voluntatis rectitudo. 130.F
Dotes mirabiles ac virtutes, quibus quilibet nobilis dotari debet: vbi milites laudātur, quòd nō sint venatores. 100.G.H
Ducem adsumat sibi sponsam, qui vias vitæ ingredi desiderat. 180.I
Duo brachia sponsi. 3.A
Duo considerāda sunt, in opere nostræ redemptionis. 128.L.M
Duo minuta Deo offerēda sunt: id est corpus & anima. 22.H
Duo necessaria ad iustitiam exercendam. 89.M
Duo nobis in hæreditatem reliquerat Adā. 31.M
Duo rerum genera in natiuitate Christi non solum diuersa, sed & dissimilia valde. 14.L
Duo sunt de Christo, vnum nobis cognitū, alterum incognitum, similiter & de spiritu sancto. 113.F
Duo tēpora scilicet quadragesimæ, & quinquagesimæ celebrat ecclesia. 41.A
Duæ res consolantur ecclesiam præsentem. 168.C
Duæ sunt operationes spiritus sancti, effusio scilicet & infusio. 134.E
Duplex pudor. 102.F. Est pudor.
Duplex spiritus, quem Helisæus postulabat ab Helia, quis sit. 37.L.M
Duplici pane nos cibat Deus. 22.M
Duplici stola vestiri sanctos, quid sit, & stolæ quæ siut. 57.M
Duritia nostri cordis, culpatur deuota exclamatione. 15.B
Duritiam cordis, quomodo quis incurrat, & quid sit cor durum. 251.M

E

EBrietas duplex. 108.E
Ebrij apostoli fuerunt in die Pentecostes non musto, sed spiritu sancto. 158.M
Ebrij omnes, qui fuerint, non vno modo debriantur. 119.D
Ebriam se non negat sponsa. 158.M
Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine. 161.C
Ecce iste venit saliens in montibus, qui sunt illi montes & colles, longa disputatio. 161.H.& per totum sermonem.
Ecce, quàm bonum, & quàm iucundum: exponitur. 112.C
Ecce vicit leo: exponitur. 108.M
Ecclesia à Iudæis repulsa, in gentem maguam, id est in fines orbis terrarum missa est. 146.B
Ecclesia Christianorum & synagoga Iudeorum memoratur. 131.D.& per totum ser.
Ecclesia Christi quare ab vniuersitate gentium susceptа est, & nō synagoga. 145.B
Ecclesia conqueritur de suis impugnatoribus vel de his, qui fraternitatis vnitatem impugnant. 145.A. per totum sermonem.
Ecclesia persecutionibus creuit. 145.L
Ecclesia plangit tam illos, qui scire contemnunt quomodo sit viuendum, quàm illos qui scientes, nihilominus male viuunt. 151.F
Ecclesia primitiua Christum abeuntem rogat cito reuerti. 177.E
Ecclesia quomodo, qua ve ratione inuenta dicatur. 181.C
Ecclesia recumbit intus, sed ecclesia interim perfectorum: spes tamen est nobis. 131.H
Ecclesia reperit diuitias diuinæ misericordiæ in foraminibus vulnerum Christi. 167.F.& per totum sermonem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ecclesia seu deuota anima, à domino soror, sponsa & filia appellatur. 127.E
Ecclesia synagogæ non inuidet, sed ad eam nititur introducere Christum. 181.L.M.
Ecclesia sponsa,cœlos suos habet. 143.H
Ecclesia spósa ideo plus diligit,quia ei plus dimissum est. 131. L
Ecclesia sponsa Christi,optat trahi post spō sum. 136.F.
Ecclesiæ amaritudo amarissima. 21.B.C. & 149. K
Ecclesię complementum,finis est omnium. 173. E
Ecclesiæ cura quanta sit deo. Ibidem. B
Ecclesiæ dedicatio, nostra est solennitas. 70. F
Ecclesiæ dignitates ab ambitiosis impuden ter quæruntur: quo fit vt nil restet,nisi aduentus filij perditionis. 73.B.C
Ecclesiæ domestici inimici eius. 149.K
Ecclesiæ lecti, laquearia & tigna,quæ sint. 156.M.per totum ser.
Ecclesiæ ministri timeant,quia bona eccle się impie & sacrilege, non in vsus paupe rum expendunt. 139.D
Ecclesiæ nomine non tantum vna anima, sed multarum vnitas designatur. 167. H
Ecclesiæ lugenda nimia miseria,& quomo do in pace amaritudo eius amarissima. 21.C.& 149.K
Ecclesiæ prælati,quales esse debeant.157.A per totum ser.
Ecclesiæ profuerunt persecutores obesse cupientes. 145.L
Ecclesiæ pulcher status , authoritas prælatorum,cleri decus,populi disciplina,mo nachorum quies. 157.B.
Ecclesiæ quatuor tentationes.72.I.& 149.F per totum ser.
Ecclesię querimonia contra suos impugnatores,& contra eos, qui impugnant vnitatem fraternam. 145.A.
Ecclesiæ quæ ex gentibus est, & synagogæ comparatio. 131.D
Ecclesiæ quod deest perfectionis in vno, suppletur in alio. 130.D
Ecclesiæ status & positio , & quomodo per actiuam vitam, quæ sub obedientia agitur,peruenitur ad contemplatiuam. 156. M. per totum ser.
Ecclesiæ typus in patribus præcessit, & sacramenta nostræ salutis in exitu Israel de Aegypto,& in transitu maris, baptisma significatur. 152.I
Ecclesiam custodiunt apostoli, & apostolici viri, ab ea assumpti. 180.H
Ecclesias si vineas intelligimus, vulpes hæreticos : apertus est sensus vt hæretici potius capiantur, quàm effugentur. 169.M
Edenda tria in sanctis nobis apponuntur. 121.A.Tria.
Edificare super fundamentum lignum, fœnum, stipulam,aurum & argentum, quid sit. 95.D
Edulium carnis , quod nobis apponitur ad edendum,trifarium est.120.H. Quod nobis.
Efficax nil tam ad gratiam promerendam, & retinendam inuenitur , quàm si omni tempore non inueniamur altum sapere, sed timere. 182.M.
Efficax nil adeo inuenitur ad curanda conscientiæ vulnera, quàm Christi vulnerū sedula meditatio. 168.K
Effundere nemo debet,nisi plenius, ad exē plum fontis vel conchæ. 134.I
Effusio nominum Christi. 132.B.C
Effusum non integrū sponsi nomen capiūt adolescentulæ, & animæ nondum perfectæ. 135.A
Eger sicut se habet ad medicum,sic peccator esse debet ad creatorem. 118.C
Ego dixi in dimidio: exponitur. 83.D
Ego flos campi , sponsa monstratæ quietis lectulum , sponsus vocat ad campum , ad exercitium prouocat. 157.M
Ego,quos amo arguo. 154.G
Egrediamur de conclaui seculi. 10.A
Egredimini de sensu carnis,ad mentis intellectum. 18. K
Egredimini filiæ Sion:exponitur. 107.H
Egredietur virga &c.exponitur. 5.G.
Egressus vel electus , à domino non reuertetur oculus eius , vt videat bona. 185. B
Elationis peruersitas inuehitur. 16.E
Electorum omnis profectus , quatuor gradibus distinguitur. 117.E
Electorum signa quædam enumerantur.22. I.K.& 36.G
Electorum tres ordines declarantur. 107.L
Electi tria præstolantur. 119.L. Electi. Electos tria in futuro manent. Ibidem.G. Electos.
Eligere debemus abiecti esse , & ad instar Pauli per obedientiam ad manus trahi. 21.I. Caueamus
Emere sine argento & commutatione,quid sit. 34.G
Emenda sunt aromata mentis nummo propriæ voluntatis . Ibdidem.H
Emissiones tres,continentium, coniugatorum,& prælatorum. 114.C.per totum sermonem.
Emisso spiritu creatur, & renouatur facies terræ. 38.C.
Emulationi discretio necessaria est. 159.C.
Episcoporum honores affectandi non sunt: nec episcopis, quomodocūq; detrahendum. 130.B.C.
Episcoporum laboribus commisereri debemus. Ibidem.
Episcopos nō esse nisi,qui boni reperti sunt asserentes, reprobantur. 171. K
Epistola ad fratres de Monte dei. 288.E
Epistola apologetica seu purgatiua beati Bernardi. 279.F.
Epistolæ Bernardi incipiunt. 187.B
Epithetum seu nomen triplex triplicatum, de Salomone Christo. 18.I. K.107.H
Epulum spirituale de sterili litera,tanquam granum de palea trahitur. 117.C
Equaliter diligendi sunt proximi. 134.H
Equanimis esse debet anima fidelis , inter prospera & aduersa. 141.F
Equitatui domini quare assimilatur anima. 152.L
Eremi solitudo multos spiritu feruentes euomuit. 169. I
Errores quorundam negantium nuptias,& circa baptismum paruulorum, purgatorium,& orationes pro defunctis.170.M. per totum ser.
Error Gilleberti Porretani Pictauensis episcopi. 182.I
Erroris Origenis confutatio. 162.G
Errauerunt in solitudine,qualiter intelligatur. 81.L
Erubescimus vulnerum ligaturam , qui de vulneribus interdum gloriamur. 16.E
Esau vestes &c.quid significent. 119.I
Esse Dei & eius præsentia describitur.84.B
Esse,in Deo verum est,quod nec à fuit præciditur,nec ab erit expungitur. 146.M
Esse omnium Deus est , non materiale , sed causale. 125.A
Essentia diuina singulariter simplex est. 182.G
Estimatur hodie magnus,qui sue conuersionis exordia retinet. 93.M
Esuriei nostræ mensæ tres apponuntur. 120.H
Esurire & sitire iustitiam. 3.E
Eterna est imago & species animę,quam inhabitat Deus,scilicet charitas. 142.L
Eua dū mortalia appetiit, mortalis facta est. 183.A
Euam quid transgredi fecerit præceptum. 66.E
Euam triplex occasio ad peccandum illexit. 27.L
Euangelium ad quid scriptum est. 45.F
Euangelica sanctione præceptum est,ne terrenis affectibus inherentem salutemus. 118.H
Eucharistiæ sacramentum,duo in nobis operatur. 32.G
Exaltat dominus caput nostrum tribus modis. 118.I
Exaudiri non meretur,qui non postulat, aut tepide postulat. 80.I
Excessus contemplationis duo,vnus in intellectu,alter in affectu. 159.C
Excessus mentis duplex. 161.B
Excessus , qui contemplatio dicitur , in qua sponsus quiescere facit animam sanctam zelans pro eius quiete. 160.M.per totum sermonem.
Excessus,qui & contemplatio dicitur. Ibidem.M.& 161.C
Excitatio salubris ad humiliter & pacifice viuendum,& gaudia cœlestia contemplādum. 90.E.F
Excusare debemus delinquentes , quantum fieri potest. 153.K
Excusatio Bernardi,quòd post alios præsumpserit exponere euangelium , Missus est. 9.D
Excusatio perfecta, testimonium conscientiæ suæ. 253.G
Excusationis genus est,cum argueris tu,aliū incusare. 133.G
Excusationis malum. 278.G
Excusationem de ignorantia non habēt monachi. 2.H
Excusationem interdum nobis tribuimus, de ignorantia voluntatis diuinæ, in quibusdam rebus dubiis. 93.D
Exempla bonæ vitæ à Christo & eius actibus assumere debemus. 137.K.L.M
Exemplum operis est sermo viuus & efficax. 26.I.& 34.K
Exemplo sapientis , non debet homo esse in aduersis timidus , nec in prosperis dissolutus. 136.K.L
Exemplo Bernardi

Exemplo Bernardi equanimes esse debemus in prosperis & aduersis. 141.F.G
Exemplar precious Christi,conuersatio & vita. 13.K
Exercitus diaboli vincitur per sancta opera. 153.A.B
Exercitium bonorum operum interim quęri debet , cum vita contemplatiua. 157.C.D
Exercitium electorum triforme. 119.L
Exercitij spiritualis summa, in tribus consistit. 44.E
Exhortatio & consolatio sunt lac vberum sponsæ. 128.C.D
Exhortatio salubris ad extirpanda vitia , & inserendas virtutes. 106.C.D
Exhortatio vtilis ad currendum cum sponsa in odorem vnguentorum sponsi. 137.K.L
Exhibeamus nos benignos,inuicem supportantes. 21.E.F
Exire qualiter debeamus de terra nostra, de cognatione,& de domo patris nostri. 84.M
Exinaniri quare voluit Deus, cum posset aliter redimere. 129.E
Exinaniuit se cœlestis sponsus vt homines terrenos ad cœlum traheret. 144.A.B
Exinaniuit se Christus tripliciter. 129.E
Existimasti inique,quòd ero tui similis:declaratur. 184.D
Expectare debemus Deum cum silentio. 172.G
Expectantes Deum debent esse suspensi. 118.L.M
Expectat Deus delinquentes, benigne suscipiens reuertentes. 127.K
Expectatio molesta. 220.L.M
Expectare,odorare est. 172.F.G.H
Expectauerunt patres antiqui dominum. Ibidem.
Expectat peccator nihil. Ibidem.G
Expedit vt vnus moriatur pro populo:exponitur. 143.M
Experimenta septem, sine quibus vera salus non est. 133.A
Expositio euangelij de septem panibus. 45.F
Expositio euangelij,Missus est. 4.E.F.& per quatuor Homilias.
Exprobratio quòd incontinentes vitiosi & indigni, sacros ordines adsumere non verentur. 106.C

F

Facere id debemus , ad quod venimus. 82.H
Facies animæ,mentis intentio. 153.F
Faciem lauare, & vngere caput dum ieiunamus:quomodo intelligitur. 23.I
Factus est in pace locus eius:exponitur. 116.K
Fallere & falli,malum. 238.M
Falsitas diaboli,qua Deum mendacij,& iniuidiæ accusauerat,deprehensa est. 2.D
Falsitate posse seduci, & veritate non posse reduci,turpe. 235.G.Turpe.
Fallacia nimia huius vitæ,quæ sit. 81.K
Fama vitium,in virtutem commutare nō potest. 175.C.D.Porro.
Fama virtutem reddit illustriorem , tametsi non maiorem. Ibidem.Porro.
Fames erat in terra,& filij prophetarum &c. 115.F
Familiaritas inter Deum & animam contrahitur ex mansione eius apud eā.174.C.D
Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi &c. 156.F
Fasciculus mirrhæ est Christus Iesus. 155.D
Fasciculum myrrhæ fecit sibi pater noster Bernardus. 155.F
Fœda admota pulchris, pulchriora reddunt pulchra:& magis fœda redduntur fœda. 207.F.Sic fœda.
Fœlix anima, quæ leonem potēti virtute cō culcat. 79.M
Fœlix,cuius cogitatio omnes affectiones dirigit. 32.C
Fœlix Maria , cui nec humilitas defuit nec virginitas. 5.B
Fœlix mens , cui dominus vtrunque infixerit pedem , timorem videlicet & spem. 126.A
Fœlix,qui Christum habet consolatorem & adiutorem. 80.M
Fœlicitatis comparatio. 94.K.vtiliter.
Fœlicitas falsa memoratur. 77.E
Fœlices , fœliciores , fœliciſſimi , qui sint. 80.M
Fœlices,qui soli Deo viuunt. 40.A
Fœmina circundabit virum,quæ est hæc fœmina:quis vero vir? 5.M
Fœmina redditur pro fœmina. 5.E.Quid dicebas.
Fenestrę & cācelli parietis,qui est caro Christi : sensus & affectus corporei, per quos experimentum cœpit humanarum necessitatum. 163.H.I
Feriatum tempus commodius ad orationem assumitur. 186.K
Feruentes aliqui sunt in principio, qui in fine tepidissimi reperiuntur. 149.E
Feruidorum & tepidorum differentia vtiliter describitur. 37.M.& 38.A
Feruidorum & tepidorum status. 38.A.& 39.L
Festa præcipua,votiuis præuenienda sunt ieiuniis. 65.E
Festiuitatibus sanctorum plures amplius de vanitate,quàm de festiuitate gaudent. 123.I
Festinemus vt habitemus sine metu : abundemus sine defectu:epulemur sine fastu. 148.K.Festinemus proinde.
Fiat mihi secundum verbum tuum:multipliciter exponitur. 9.B
Fiat voluntas tua:exponitur. 25.H
Ficus populum designat. 166.K
Ficus singulariter dicitur,produxit grossos suos : de qua arbore Christus in euangelio multa parabolicè dixit. Ibidem.
Ficus spirituales habent illi,qui suauiores in moribus noscuntur:vineas vero,qui spiritu feruentiores. 167.E
Fidere curę & dignationi domini,sancta anima ex duobus habet. 173.I
Fidelis, qui nec sibi credit , nec in se sperat. 12.H
Fidelis sermo,vt quos solenni veneramur officio,sequamur exemplo. 57.D
Fideli homini totus mundus diuitiarum est. 136.M
Fides,cordis ad Deum conuersio. 205.H
Fides & spes tractantur. 147.G. Ita per omnem.
Fides ex auditu,ex visu confirmatio est. 166. G.& 179.H.I
Fides,floris nomine designatur. 160.C.D
Fides suadenda,non imponenda. 171.I
Fides lucem non extinguit,sed custodit. 147.H
Fides merito suo fraudanda non est. 179.H
Fides nostra vincit mundum : quomodo intelligitur. 35.K.L.vtiliter.
Fides occulta, quæ cognouit Christū in multis actuum ac temporum differētiis Deū esse. 17.L
Fides parentū sufficit pro paruulis:vt Chananææ fides pro filia sua. 171.G.H.I
Fides quāuis recta,quæ non operatur ex dilectione, non facit hominem rectum: sed nec opera recta rectum faciunt sine fide. 140.E.F
Fides rara & tenuis fuit in plebe tempore prophetarum,non tamen in ipsis prophetis, qui prædicabant Christum in carne venturum. 123.L
Fides salutem operatur volenti. 205.C
Fides sine operibus mortua est. 140.E.& 160.C.D
Fides sine operibus est putridum cadauer. 140.E
Fides sine operibus non valet. 160.C.& 140.E
Fidei fortitudo vbi non est,nō habitat Christus. 13.G
Fidei trifaria diuisio,mortua, ficta,probata. 198.G
Fidelium arma tria sunt. 120.A
Fides sola absque baptismo in necessitate sufficit ad salutem. 205.G.Porro in maiori ætate.
Fides tractatur. 35.A.& 34.C. Vnde videtur. & 144.F.G.& 140.E
Fides vera vniuersa præcepta complectitur. 205.M.Vera.
Fides vera,quæ sit. 13.B
Fides vinea,virtutes palmites. 146.D
Fides vita est,& vitæ vmbra:sicut ē regione vita in deliciis agens (quæ est ex fide) mors est:& vmbra mortis. 158.I
Fides viuida & victoriosa , quæ sit. 36.M
Fides vmbra Christi,in qua viuitur inter homines. 158.H
Fidei vita est charitas. 34.C.Vnde
Fide magni magna & sublimia de supernis merentur. 148.D.E
Fide mundandus est oculus,quo Deus videdus est. 144.C
Fiducia falsa & vera tractatur. 29.A.Nemo te condemnauit.
Fiduciæ robur præstat , quòd Christus dignatus est inclinare se iacenti. 132.L
Fiduciam & ausum reuertendi ad Deum præstat animæ , quæri & diligi ab eo. 185.B.C
Fiduciam nullam nobis afferre debet lætitia seculi. 30.B
Fige pedem contra tentationem,& disce nulli cedendum tentationi. 26.H
Figurauit Moses ab edicto Pharaonis , per Mariam eius filiam liberatus , Christum à cæde Herodis per Matiam in Aegyptū traductum. 35.M.& 36.A
Figuratiua significata eorum , quæ Rebecca

Universidad de Deusto
Biblioteca

filio suo Iacob fecit accepturo benedictionem. 144.A.B
Filius quare in mundum venerit & non pater. 1.B.C
Filij Adam genus auarum, quid vobis cum terrenis diuitiis. 3.B
Filij Adam infœlices omissis veris & salutaribus studiis caduca quærunt. 1.A
Filium Dei, degenerem nephas est suspicari. 1.B
Filij Dei, diuersæ habitudines ad patrem. 62.D.E.F
Filij matris meæ, Annas, Caiphas, Iudas, & cæteri filij synagogæ inimici Christi: pugnauerunt contra me, contra Christum caput ecclesiæ. 145.A
Filij prodigi parabola. 97.C. per totum sermonem.
Filiorum, alij filij alieni, alij filij Belial, alij filij Israel. 119.I. Alij sunt filij.
Filiæ ignorantiæ duæ sunt: falsitas & dubietas. 133.M
Filiæ magnæ misericordiæ quatuor sunt. 87.H
Fili recole primordia: attende media: memorare nouissima. 87.B
Fimus qualiter in lapides mutatur. 44.B
Finis eorum, qui euangelio non obediunt. 3.B.C. Insipiens tu.
Finis præsentis vitę, cohærere debet futuræ vitæ principio. 44.D
Finis omnium, pendet de statu & cõsummatione ecclesiæ. 173.E
Fines operum nostrorum sunt tres. 120.B. Ea quæ.
Flagellis cæsus Christus. 31.I
Flendi forma. 142.F
Flendum interdum est, sed nequid nimis. 142.I
Fletus multus apud multos, sed fructus nullus. 142.B
Fletus stridorq; dentium, quare maledictis attribuatur. 75.E
Flos campi Christus, & quare sic potius appellatus. 157.H
Flos Christus. 2.C
Flos conuersatio nouella. 169.E
Flos decor honestæ conuersationis: fragrantia bonæ opinionis: intentio futurę retributionis. 29.F
Flos triplex, orti, campi, thalami. 157.I
Flos triplex, scilicet virginitatis, martyrij, bonæ operationis: & de deuotione habenda circa diuinum officium. Ibidem. & per totum sermonem.
Flores apparuerunt in terra cũ refloruit caro Christi in resurrectione. 165.I
Flores fuerunt, qui primi crediderunt de populo. Ibidem.
Florum vinearum odorem serpentes non sustinent. 167.B
Fluuij, quibus iusti se balneant, duo sunt. 121.C
Fluuij, quibus se peccatores lauãt, duo sunt. Ibidem.
Fomes, cur post baptismum remanet. 32.F
Fomenta ignis tria in nobis. 120.L. Fomenta.
Fons Christus, fontes quatuor ab eo deriuati. 14.A
Fontes quatuor irrigant hortum Dei. 120.L
Fontes, quibus animæ lauantur, tres sunt. 120.I. Fontes.
Fontes sunt quatuor, veritas, sapientia, virtus, charitas. 115.H. per totum ser.
Foramina petræ rectæ vulnera Christi intelliguntur. 167.H
Foris apparere nolis alter, quàm te inuenis intus. 154.M
Forma Iesu fuit triplex. 121.H. Triplex.
Forma optima compositionis inter reũ, seruum, & offensum dominum. 28.H
Forma sanctæ vitæ describitur. 67.C. per totum ser.
Formarum varietas & specierum numerositas in rebus conditis, quid nisi quidam radij deitatis. 147.B
Formosa & nigra qualiter est ecclesia sponsa. 140.I.K.L
Fornicator peccat in seipsum, iniuriosus in proximum, & qui extollitur & inflatur, in Deum. 15.G
Fragilitas humana duo timuit, quæ Christus sua natiuitate tulit. 11.H
Fragmenta septem panum, quæ septem misericordias denotant. 46.B
Fragrantiam beneficiorum Dei, qui non sentit, aut mortuus est aut putidus. 137.L
Fraterna dilectio ex recta natura primordia ducit. 155.L
Frater infirmitates pauperum fratrum, tam corporales quàm spirituales modeste ferens, est vere fratrum amator. 129.L
Frater senior de agro veniens, & intrare nolens, formam populi veteris & terreni tenuit. 177.D
Fratres exemplo & institutionibus sanctorũ patrum viuentes sunt lectus floridus. 157.A
Frenesis nulla grauior iudicatur, quàm impœnitentia cordis, & obstinata peccandi voluntas. 103.F
Frigus aquilonare, à quo panditur omne malum, præsertim in religione super omnia formidandum est. 169.F
Fronte aliquando gerimus lepram, aliquãdo thau, aliquando laminam auream. 120.E. In fronte.
Frui deo quid sit, & quòd hoc non docet lingua, sed gratia. 186.F.G
Fructus & modus & opus humanæ redemptionis pertinentes. 129.L. per totum sermonem.
Fructus finis & merces nostri laboris, quis sit. 50.M
Fructus gloriæ temporalis. 29.K
Fructus nostræ redemptionis Christus rationi futurus est plenitudo lucis, voluntati multitudo pacis, memoriæ continuatio æternitatis. 129.C
Fructus spiritus enumerantur. 169.D
Fructus vineæ domini. Ibidem. D.E
Fructuum differentia. 26.F.G
Fugere quorsum debeamus, ne flagellum diuinæ cõminationis nobis appropinquet. 77.D
Fulcite me floribus, stipate me malis &c. exponitur. 160.D.& 271.E
Fulcite me floribus, in floribus nouella incipientium conuersatio demonstratur, in fructibus proficientium fortitudo, & maturitas perfectorum est. 160.C
Funiculus triplex curiositatis, vanitatis, voluptatis. 27.L
Furari nos ipsos aliquando debemus ad nimiam miseriam nostram gemẽdam. 83.B. Ego vir videns.

G

Abriel angelus in quo differat à filio Dei, cum vterque fortitudo Dei interpretetur. 4.G
Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus, in verbis his exponuntur materni affectus. 128.C
Gaudete de exhibitione, gaudete iterum de promissione. 11.F
Gaudium duplex, iustitia & pax, & gaudium in spiritu sancto. 89.I
Gaudium de regno dei, de iustitia & pace procedit. Ibidem. K
Gaudere & dolere in quib⁹ debemus. 24.C
Gaudendum est de his, quæ expectamus: & gaudendum quoque de his, quæ sustinemus. 89.M. Gaudete.
Gaudendum in bono alieno magno magis, quàm in proprio paruo. 159.E
Gaudium in materia cõuertibili mutari necesse est re mutata. 82.F
Gaudium post tristitiam subit. 173.E
Gaudium solummodo verum est, quod de creatore concipitur. 215.M. Magnum.
Gaudium spirituale excitatur interdũ quibusdam spiritualibus. 89.I.& 90.C
Gaudiorum infusio, reuelatio secretorũ, & huiusmodi oscula sunt, quibus sponsa spiritualis osculari petit. 123.K
Gedeonis vellus, quid significet. 5.H
Gelboe montes, spiritus maligni, & homines superbi & aridi, quos non visitat dominus. 162.H
Gemit anima deuota Christi absentiam. 166.C
Gemitui animæ deuotę respondetur è cœlo. 166.D. Hoc quippe.
Gemitus animæ suspirantis ad cœlestem patriam, & de commendatione viduitatis & castitatis. 166.A.& per totum sermonem.
Gemit in ore omnium fidelium spiritus sanctus. 166.E.F
Gemendum nobis, & aliquando nosipsos furari ad miseriam nostram considerandam & lugendam debemus. 83.B. Propterea.
Gemitus patrum rarus fuit, vnde & dicebat quidam: Secretum meum mihi, secretum meum mihi. 166.E
Gemendo potius, quàm declamando doctor auditores emendat. Ibidem. C
Genæ faciei animę, quę est intentio, sunt res & causa, id est quid & propter quid intendas. 153.F.G.H
Genæ tuæ pulchræ sunt, sicut turturis. Ibidem. G
Genera retributionis quatuor. 119.H
Genera hominum sunt tria, quibus Deus loquitur pacem. 86.E
Generatio diuina & humana in Christo sunt & in spiritu sancto processio & gratia. 121.I. Duo sunt.
Generatio cœlestis, æterna prędestinatio est. 84.E
Generatio praua, peruersa, & stulta, quę memoriam domini fastidit, & præsentiã expauescit. 272.I
Generatio terrena, qua iustitia vincere debeat cœlestem. 84.E
Generatio triplex

Generatio triplex tractatur. 98.I
Generatio voluntaria, voluntarium exhibet sacrificium. Ibidem. L
Generatione casta, quid pulchrius. 98.L.M. & 99.A
Generatione spirituali facti sumus filij & fratres Dei. 35.K.L
Genitale secretum virginis sibi referat filius, & eidem virgini seruat virginale signaculum. 7.B. Filius.
Genus omne despectionis & iniuriæ prohibet. 145.E
Genus potentiæ triplex in incarnatione. 13.K.L
Gentes miseriam quęrunt, Iudæi meritis gloriantur. 131.E.F
Gerardi monachi sermo funebris à beato patre Bernardo compositus. 141.D. per totum sermonem.
Gignentis genitique mutua cognitio, & dilectio osculum est suauissimum, sed secretissimum. 126.L
Gillebert⁹ Porretanus episcopus Pictaueñ. conuincitur. 182.I
Gladij duo vterque ecclesiæ, is ab ecclesia, ille ad meritum ecclesiæ. 257.H
Gloria angelorum & beatorum complebitur ex meritis hominum. 173.E
Gloria & diuitiæ in domo eius, qui timet dominum. 11.M
Gloria & laus Deo semper attribuenda est, pro omnibus beneficiis eius in nos. 130. E.F.& per totum sermonem.
Gloria inhabitans vnde sit homini. 27.F
Gloria in hac vita abnegãda. 130.M.& 131.A
Gloria nostra testimonium conscientiæ nostræ. 27.D. Gloria nostra.
Gloria quomodo vitanda est, & quomodo quis gloriari debeat. 85.B.& seq.
Gloria sine virtute indebita venit. 46.H.I. per totum ser.
Gloria soli Deo. 218.C
Gloria vera, gloria fallax. 81.D
Gloria vt inhabitet in terra nostra, quatuor sunt quærenda. 58.K
Gloriam meam (inquit dominus) alteri non dabo. quid ergo dabit? pacem (inquit) do vobis: pacem relinquo vobis. 130.I.K
Gloriam meam alteri nõ dabo, & superbus, ego gloriam vsurpabo. 15.G
Gloriam mundi respuere. 215.F. Condelector.
Gloriam non suam, sed Dei quærat, cupiens ad diuinæ maiestatis contẽplationem admitti. 168.G
Gloriam pro gratia Dei captans, fur est & latro. 185.B
Gloriam sibi retinuit Deus. de hoc exempla habentur. 130.H.I
Gloriari debemus, sed in quo. 130.M
Gloriari in puritate conscientiæ, & in aduersitate. 141.A
Gloriari quomodo neminem oportet. quòd si gloriatur, in domino glorietur. 131. G.H.& 157.I
Gloriatur Maria virgo singulariter multis de causis. 5.C.D.E
Glorieris volo testimonio conscientiæ tuæ. 254.E. Volo.
Glorificatio in longitudine, multitudine & plenitudine charitatis. 81.D
Glutinum duplex, cognitionis scilicet & dilectionis. 68.D
Glutinũ fidei & charitatis ecclesiæ ad Christum quàm tenax sit. 181.L
Goliath superbos significat. 44.M
Grabbatum suum quis ille sit, qui tollat & eat in domum suam. 32.C.D
Gradiuntur non omnes vniformiter ad deũ. 119.F. Non omnes.
Gradus ad notitiam Dei, est cognitio sui. 151.G
Gradus hominum quatuor inuenimus. 90.G
Gradus quibus anima peruenit ad mortem, hoc est ad peccatum mortale. 151.F.G
Gradus qui sunt misero homini emergenti de profundo vitiorum. 88.C.D
Gradus summus, & animus imus: monstrum est. 254.D
Gradus tres veritatis. 276.D. Cum sint.
Gratia baptismi, purgatio peccatorum. 32.F
Gratia Christo pro omni gratia referenda est. 130.E.F
Gratia comparatur hinnulo, veritas capreæ. 178.F
Gratia Dei, cibus animæ. 28.M
Gratia dei vacua non sit in nobis. & ibi vtilia de gratia. 162.M
Gratia, non natura quis à peccato resurgit. 156.A
Gratia hominem in hominis mãsuetudinem reuerti facit. Ibidem.
Gratia non recidiuandi prius quærenda est, quàm altiora præsumere. 124.E.G
Gratia prior, qua quis pœnitet de peccatis, parum aut nihil prodest, nisi secundam habuerit gratiam, qua deinceps ad vomitum non reuertatur. Ibidem.
Gratia quãdiu adest, operemur in ea. 136.K. Viam.
Gratia sine veritate non prodest, vnde plenum gratiæ & veritatis. 178.F.G
Gratiæ confessio, gratiam designat in anima confitentis. 173.L
Gratiæ diuinæ impedimenta. 29.G.H.& per totum sermonem.
Gratiæ diuinæ præcessus & gradus ad humanam naturam. 164.C
Gratiæ priuatio, superbiæ vel futuræ, vel inexistentis est argumentum. 163.M
Gratiæ subtractionis, causa est superbia, illã animam possidens, vel possessura etiam si non appareat, etiam si nil tibi conscius sis. Ibidem. A
Gratiam dei continens synagoga repudiata est. 172.M
Gratiam dei non recognoscere, sed sibi arrogare, superbia intolerabilis est. 163.A
Gratiã duplicem confitetur ecclesia, præuenientem & subsequentem. 172.M
Gratiam percepisse multis non profuit, eo quòd temperamentum de veritate pariter non acceperunt. 178.F
Gratiam recipientes & non reddentes, culpantur. 45.K.L
Gratiam triplicem à domino suscepimus. 50.M
Gratiarum actio. 50.K. Quid enim. & 94.A.& 128.M
Gratiarum actio non omnis deo accepta est, sed odiosa. 130.F.G.& Ibidem. H
Gratiarum actio pudica sit, & mera simplicitate procedat. Ibidem.
Gratiarum actio, qualis esse debeat. Ibidem.
Gratiarum actio vsu potius, quàm sensu, vel affectu in ore multorum sonat. Ibidẽ. G. Sed quid.
Gratiarum cessat decursus, vbi recursus non fuerit. 23.I
Gratiarum & virtutum omnium, Christus Iesus est origo. 130.E
Gratiarum flumina in suum principium reuertantur. Ibidem. F
Gratias agere debemus factori nostro, benefactori, redemptori, remuneratori nostro. 79.E
Gratias agere deo debemus. 130.F.G.& seq.
Graue illi nihil esse poterit, qui semper mente tractat, quòd non sunt cõdignæ passiones huius tẽporis ad futurã gloriam. 38.L
Graue iugum super filios Adam. 23.D
Gregorius Venantio apostatæ perduranti, legitur communionem indulsisse. 270.A
Gressus ad deum non vniformis est. 119.F
Grossus in omnibus erat populus Iudæorũ. 166.K
Grossis ficuum primi populi fructus, id est opera designantur. Ibidem.
Gula & luxuria culpantur. 280.M. Miror. 180.F
Gustu contemplationis refectus, diuina habet intelligere. 105.F
Gustus diuinę præsentiæ variatur animę pro variis eius desideriis. 147.E.F

H

Habemus in Christo quod amemus, admiremur, & imitemur. 17.L. per totum sermonem.
Habens fructum in sanctificatione, finem vero vitam æternam. 81.B
Habitans in petra, quid mirum si ad modum petræ duruerit? 167.M.& 168.A
Habitare in adiutorio Dei. 70.M
Habitatio periculosa. 71.C
Haurietis aquas, exponitur. 14.C.& 115.H
Hœdi dicuntur, vagi & petulantes corporis sensus. 150.E.F
Hœdi pelles, quibus collum & manus Iacob obuoluta sunt, quid denotant. 144.A
Helias timuit Iesabel, exponitur. 115.D
Heliæ ascensio, domini ascensionem præfigurabat. 37.L.M
Helisæus spiritum Heliæ sibi duplicari obtinuit, si tamen Heliam cum tolleretur videret. 37.L.& 133.L
Helisæo puerum suscitãti comparatur Iesus naturam saluans. 132.K.& sequen.
Helisęum immo Christũ potentẽ in opere & sermone mortuo misertũ fuisse iacẽti inclinasse &c. nõ vacat à mysterio. 132.L.M
Herbarum species, quatuor sunt in horto Dei. 121.C. Quatuor.
Hæreditatem domini possidere, vocati sumus omnes. 164.E
Hæresis quædã occulta denudatur. 171.E.F
Hæresis quorundam idiotarum suggillantiũ contra matrimonium denudatur. 170.M. & per totum sermonem.
Hæretici capiendi sunt potius, quàm abigendi. 169.M
Hæretici duplices, publici & occulti. 170.C
Hæretici sic impugnandi sunt, vt si fieri potest conuertantur. 169.M
Hæretici gladio coercendi. 171.I.K
Hæreticorũ duplex genus, manifestorũ scilicet &

Universidad de Deusto
Biblioteca

licet & occultorum,qui ne ſecretum prodatur,deierare permittunt. 170.C.per totum ſermonem.
Hæreticorum quorũdam verſutia. 169.G H
Hęreticis omnibus vna ſemper fuit intentio de ſingularitate ſcientiæ. 170.D
Heu heu domine Deus, in perſecutione tua primi ſunt,qui videtur in eccleſia tua primatũ diligere,gerere principatum. 21.C
Hi ſunt viri miſericordiæ, explanatur vtiliter. 44.G
Hieruſalem Chriſti ſponſa,quãdo & in quo habitu viſa eſt de cœlo deſcẽdens. 143.C
Hieruſalem & Babylon ſemper inuicem aduerſantur. 122.E.Inter.
Hieruſalem,viſio pacis interpretatur. 9.L
Hilaris dator nõ modo à Deo diligitur,ſed & qui tribuit in ſimplicitate. 175.D
Hilarem diligit Deus. 24.G.& 175.D
Hinnulo ceruorum comparatur ſpõſus propter velocem curſum. 163.D
Hiſtoria,quæ horti nomine deſignatur,tripartita eſt. 138.H
Homo à Deo,non à ſe creatur, ſanatur, ſaluatur. 265.G.H
Homo ad imaginem dei factus,vix aut nunq̃ gloriari compeſcere poteſt. 85.B.Sed.
Homo ad laborem natus,ſi refugit laborem, non facit ad quod natus eſt. 284.K
Homo aduerte quòd limus es, & non ſis ſuperbus, quia Deo iunctus, & non ſis ingratus. 11.C
Homo animal eſt oneriferum. 80.C
Homo ante aduentum Dei ſedebat in tenebris. 137.K.Sedebas.
Homo ante peccatum in actione erat,& meditatione ſine paſſione,poſtmodum promouendus ad fruitionem contemplationis,& ibi ſalutifera comparatio. 82.M
Homo cõuincitur ire poſt greges. 150.L.M
Homo cum in honore eſſet, non intellexit: exponitur. 14.G.& 150.G.& 213.A
Homo cum ſit liber, interueniẽte tamen peccato,ſeruus efficitur. 184.D
Homo,cur rectus etiam corpore factus fuerit. 63.K.Nam.
Homo debet in omnibus prævalere, vt honoretur Deus. 78.H
Homo deſcendens de Hieruſalem in Hierico,non eſt abductus, ſed in via ſemiuiuus relictus eſt. 63.G
Homo, diſce obedire, diſce terra ſubdi, diſce puluis obtemperare. 5.A
Homo,& natus ſit ad laborem,ſi non tamen ad laborem creatus eſt. 99.H
Homo exterior per faciem cognoſcitur,interior vero per voluntatem. 38.C
Homo iunior, filius dicitur propter naturã deprauatam. 156.A
Homo miſer, qui totus pergens in ea, quæ foris ſunt, ignarus interiorum ſuorum. 24.B
Homo perfectus, cautus ſibi, placens Deo, vtilis ſuis. 164.M
Homo primus amictus fuit quatuor virtutibus. 14.G.Ab anima.
Homo primus munitus fuit ſigillo diuino, & accedens peſſimus latro, ſigillum fregit. Ibidem.
Homo qualiter in hominem rediiſſe dicatur. 156.A
Homo q̃ loco diaboli in paradiſum admittẽ dus eſt,qualis eſſe & nõ eſſe debeat. 61.E
Homo,qui nunquam à propria voluptate recedit,culpatur. 78.C.Væ homini.
Homo ratione vigens & ratione non viuẽs, beſtiis quodammodo beſtialior videtur. 150.K.L
Homo totus cecidit,totus reſurgere non poteſt ſimul. 285.E
Homo vacare debet ad ſe & Deum cognoſcendum. 180.C.D
Homo vetus erat aliquando in nobis præuaricator tã in manu,quàm in ore & in corde.3.I
Homo virtutis prouidebit ſemper bona,nõ tantum coram Deo, ſed etiam coram hominibus. 175.C
Homo viuit in verbo,quod procedit de ore Dei. 13.G.Confirma.
Homo vterq;,interior videlicet & exterior ſuo accinctus gladio, impauidus procedere poteſt ad prælium. 99.M
Homo vt pie condeſcendat proximo,conſideret ſeipſum. 155.L
Hominis perfectio,cõtinẽtia ſibi,innocẽtia proximo,patiẽtia vtriq;.174.M.& 175.A
Homini ad omnem iuſtitiam ſufficit ſolum habere propitiũ,cui ſoli peccauit. 139.G
Homini vtile eſt, ſe ſcire hominem eſſe. 82.L.M
Hominem illum,quem vnctio ſpiritus miſerata denuo perfundere ſua benignitate dignatur,is continuo reuertitur in hominem, & aliquid melius à gratia, quàm à natura recipiet. 155.M
Hominem non de qualibet terra, ſed de limo plaſmatũ,non ſine cauſa dicitur. 95.F. Non ſine cauſa.
Homines Deum expectantes,tria ab eo ſperant. 119.M
Hominem ſanctum quæ faciunt. 59.B.C
Homines,duo ſunt,vetus,& nouus. 110.K
Homines locum ſanctificant,non locus homines. 95.D
Homines, non arbores amat homo Deus. 166.I.K
Homines prohdolor plus ad ea, quæ facta ſunt,quàm ad id,ad quod facta ſunt,ſe occupant. 41.L
Homines ſecularibus negociis dediti, quibus aſſimilantur. 1.A
Homines videntur eſſe ſub principe tenebrarum. 85.K
Homines & angeli creati ſunt ad intelligendum Deum. 118.A
Hominũ genera tria ſunt,quibus ſolus deus loquitur pacem. 86.E
Hominum tria genera reperiuntur. 95.D. Sunt enim.
Honeſtum eſt animæ decor. 186.D
Honorari appetunt multi in ſchola humilitatis. 8.M.& 9.A
Honorãdi quàm maxime ſunt angeli & amãdi. 78.F
Honori totum datur,ſanctitati nihil. 257.F. Vides.
Horreo vermem mordacem, & mortem viuacem. 261.B
Horror iudicij. 75.D
Hoſpitalitatis diligẽtia, qualis eſſe debeat. 237.H
Hoſpitem nobilem habet caro, dignum eſt vt eum reuereatur. 3.L.M
Hoſtes habemus carnem, mundum, diabolum. 9.M
Hoſtem crudeliſſimum circũferre cogimur, quem ſuſtentare licet,nõ perimere. 46.E
Hoſtes indefeſſi nos aſſidue oppugnant. modo àperte,modo fraudulenter,quos ne videre quidem poſſumus,quanto minus cauere. Ibidem.
Hoſtium duo genera. 99.G
Hoſtes quibus tradimur,tres ſunt. 121.F
Hoſtiam laudis immolantes & reddẽtes vota noſtra curemus omni diligentia vigere ſenſum vſui, affectum ſenſui, exultationẽ affectui &c. 131.B
Humana & angelica natura per duo Seraphin intelligitur. 61.H
Humana fragilitas timet duo, pudorem & dolorem. 11.H.I
Humano generi, generalis miſeria triplex eſt. Nam & faciles ſumus ad ſeducẽdum, & debiles ad operandum, & fragiles ad reſiſtendum. 4.C
Humanum genus accepit concupiſcentiam hæreditariam ex tranſgreſſione primorũ parentum. 176.L
Humanitas Chriſti,fidem inſtruit, ſpem roborat,charitatem accendit. 18.D.H
Humanitatis omniũ eſt id, in quo ſibi quiſque indulget, non ægrè ferre cæteris. 281.I
Humanitatem ſuam, quare ſubtraxit Chriſtus ab eccleſia. 179.H.I
Humilitas bonus fundus. 254.D
Humilitas Chriſti in ſuperbo non operatur. 35.A.Heliſæus.
Humilitas cordis,manſuetudo pudoris, magnanimitas fidei, compaſſio mentis commendantur, & à nobis exemplo virginis exiguntur. 52.K.Nunquid enim.
Humilitas cordis, receptaculum gratiæ. 29.G
Humilitas Deo nos reconciliat, Deo facit eſſe ſubiectos. 15.G
Humilitas docet locum nouiſſimum tenere. 152.B.C
Humilitas duplex,alia cognationis,altera affectionis. 3.C.& 154.I
Humilitas duplex eſt. 3.C.Diſcite à me.
Humilitas duplex, vna quam parit veritas, altera quam inflammat charitas. 154.I. & per totum ſermonem.
Humilitas eſt contemptus propriæ excellẽtiæ. 198.L
Humilitas & humiliatio differunt. 150.A. Vides.
Humilitas,ſimplicitas, & innocentia, decor ſunt animæ. 156.D.E
Humilitas & manſuetudo collectaneæ ſunt. 53.A
Humilitas & patientia tractantur. 149.M
Humilitas falſa & iactantia in cõfeſſione reprehenduntur. 133.F
Humilitas familiaris Deo. 9.I
Humilitas fundamentum virtutum. 261.H. Virtutum.
Humilitas glorioſa res eſt. 278.H
Humilitas honorata, magna & rara virtus. 8.M.130.H
Humilitas lilio conuallium comparatur. 157.M.& 158.A
Humilitas magis neceſſaria eſt, quam virginitas. 4.K.L

Humilitas magna virtus,quę meretur,quod non docetur. 186.G
Humilitas Mariæ longe virginitati præfertur. 4.K
Humilitas maxime facit in veritate ſciri ſe. 151.F
Humilitas nardus amore calens, deuotione vigens,opinione redolens. 155.A.Odor deuotio eſt.
Humilitas nardo comparatur. 154.K.L.M
Humilitas odor bonus. 155.A
Humilitas pari pondere timentis & ſperantis æſtimatur. 254.L
Humilitas per ſaluatoris infantiam,per virginem continẽtia, iuſtitia per Ioſeph deſignatur. 15.G
Humilitas qualiter cuſtodiri poſſit. Ibidẽ. per totum ſer.
Humilitas ſeptem gradus habet aſcenſionis. 119.E
Humilitas ſola eſt læſæ charitatis reparatio. 14.K.L.Quod ſi.
Humilitas ſola gratiam inuentura eſt. 199.F
Humilitas ſolito & ex conſueto placet deo. 155.A.B
Humilitas ſtabile fundamentum. 151.F
Humilitas virtus magna, cui etiam deitatis maieſtas tam facile ſe inclinat. 155.D
Humilitas vnde naſcatur. 276.C.D
Humilitatis gradus,qui ſint. 29.G
Humilitatis gratia conſeruandæ, diuina delet gratia ordinare,vt quanto quiſq; plus proficit,eo minus ſe putet pfeciſſe. 92.K
Humilitatis modus. 276.A.B.C.vtiliter.
Humilitatis odor,deuotio voluntatis. 154.I. & ſequen.
Humilitatem quatuor cauſant. 120.D
Humilitatis perfectio, conſummatio eſt iuſtitiæ. 158.A
Humilitatis perfectio iuſtitiæ attribuitur. Ibidem.
Humilitatis regno etiam militat ſuperbia. 134.C
Humilitatis ſumma in eo conſiſtit, ſi voluntas noſtra per omnia diuinæ ſit ſubiecta voluntati. 93.D
Humilitatis tres gradus,luctus pœnitentiæ, deſiderium iuſtitiæ,opus miſericordiæ. 276.A.B.C.D
Humilitatis triplex modus. Ibidem.
Humilitatis virtus maxima, & maxime neceſſaria in vita ſociali, & charitate fraterna. 22.E
Humilitatis virtus tria habet. 119.F
Humili ſub habitu nonnulli abbates ſuperbe agendo,volunt à ſuis ſubditis ſtrictiſſime obediri,& ipſi ſuperioribus obedire recuſant. 200.C
Humilitatem ab angelo commendari, quid denotat. 15.F
Humilitatem quatuor faciunt veram. 120.D Quatuor.
Humilitate ad ſublimitatẽ aſcendimus,hæc eſt enim via,& non alia. 37.F
Humilitate meremur altiora. 149.M.Oportet.
Humilitate,quid ditius,quid precioſius,qua regnum cœlorum emitur. 11.K. Quid enim.
Humilis debet eſſe confeſſio, ſimplex & fidelis. 133.E
Humilis ſis ad petendam veniam, facilis ad dandam,& ſic omnia membra erunt in pace. 89.M.& 90.A
Humilis vere parcit animæ ſuæ. 210.C
Humilis verus,vilis vult reputari,non humilis prædicari. 133.F
Humiles & non elati,replebunt templum paradiſi. 61.F
Humiles exaltari, ſuperbos deiici nunciauit Maria. 134.D.Hæ virtutes.
Humiles qui de ſe præſumere neſciunt,martyrio idonei ſunt. 158.A
Humiles ſi inuenti fuerimus,germinabimus ſicut lilium. Ibidem.
Humilibus conſentire, non alta ſapere. 154.K
Humiliantur alij nequiter,alij patienter,alij libenter. 150.A.B
Humiliari cur, & qualiter homo quiſq; debeat. 158.A
Humiliatio via ad humilitatem. 210.B
Humiliter de ſe ſentire oportet, nitẽtem ad altiora. 149.M.& per totum ſer.
Humiliare,& apprehendiſti. 24.M
Humiliari & humilem eſſe, non idem eſt. 150.A.B
Humiliatur homo in vera cognitione ſui. 151.F
Humiliatos plures videmus, ſed non humiles. 90.I
Humiliari, propinquantis gratiæ eſt argumentum. 149.M
Humiliat quoſdam veritas, quos voluntas extollit. 154.G.H.I
Humiliauit ſe Chriſtus,non neceſſitate, ſed charitate. 154.K
Humiliare ſe pluſquam veritas habeat, non eſt malum. 152.B
Humilia ſponſi Chriſti libentius loquitur eius ſponſa eccleſia,vel anima deuota. 174.F
Humiliter ſuſtinere aduerſa, pro patientia reputatur. 31.C
Humiliate vos. 26.K.L.Hoc ſentite.
Hydriæ capientes ſingulæ &c. exponitur. 108.K.L
Hydriæ ſex erant ibi poſitæ,exponitur. Ibidem.F
Hyems & ſi imbribus abundet, habet tamẽ & æſtas pluuias ſuas ſuaues & vberes. 165.M
Hyemis tempus,quid ſignificet. Ibidem.
Hypocriſis eccleſiaſticorum, putida labes. 149.K
Hypocriſis malum abſcõdit,quod eſt,& bonum,quod non eſt,mentitur. 170.M
Hypocrita arguitur ſingularitatis & vanitatis. 23.K.vſque ad finem ſer.
Hypocritæ animæ eſt intendere in Deum, non propter Deum. 153.G
Hypocritæ portant crucem non ſuam, cum Simone Cyrenæo. 26.G
Hypocritæ groſſorũ ficus nomine deſignantur. 166.I
Hypocritarum conditio. 130.H

I

Iacob luctãtus eſt quater. 120.E.Quater.
Iactantia tractatur. 278.C
Iam non operor, ſed quod inhabitat in me peccatum,exponitur. 165.L.& 183.I
Ianitor triplex ad portas, memoriæ, voluntatis,& rationis. 110.I.Ne ergo.
Ieiunio alæ duæ ſunt, orationis videlicet & iuſtitiæ, & qualiter ieiunare debemus. 24.L.& per totum ſermonem.
Ieiunium bonum cũ fletu & planctu. 24.D
Ieiunium deuote ſuſcipiendum. 24.F.& per totum ſermonem.
Ieiunium ſalutare, quo redimuntur æterna ſupplicia. Ibidem.K
Iuiunij die,immo in omni quãuis bono opere omnino non inueniatur voluntas noſtra. 176.B
Ieiunia ſuperborum vel immundorum,Deo non placent. Ibidem.
Ieiunare in vigiliis celebritatum,quid deoteet. 65.E
Ieiunare non ſolum ore, ſed omnibus membris tenemur,& quomodo fructuoſum ſit ieiunare. 24.I.K
Ieſus Chriſtus filius Dei venit cum ſalute, cum vnctione,cum gloria. 9.F
Ieſus circunciſio,Maria purificata,quare dicantur,cum nec ille circunciſione,nec illa purificatione indigerent. 107.L
Ieſus dicitur ter fleuiſſe. 120.E.Ieſus.
Ieſus manſuetus omnem tulit auſteritatem. 19.G
Ieſus mel in ore, in aure melos, in corde iubilus. 132.F.G
Ieſus myrrha in morte, botrus in reſurrectione. 156.H
Ieſus nomen commendatur. 132.A.& per totum ſermonem.
Ieſu nomen in aliis à Chriſto,id eſt filiis Naue Ioſedech & Syrach vacuum erat. Ibidem.H.I
Ieſus nomen lux, cibus, medicina. Ibidem.F
Ieſus nomen,quare oleo cõparatur. 132.E.F
Ieſus ſaluator nominatur ab angelo & hominibus: quippe,qui ſaluator erat angelorum & hominum. 16.G
Ieſus ſaluator,quid tam neceſſariũ perditis, optabile miſeris,vtile deſperatis. 12.K
Ieſus ſuſcitat mortuum, tanquam qui baculum miſit, alij autem tanquam baculus erant. 132.I
Ieſus vir erat nondum etiam natus, ſed ſapientia non ætate, nec minus ſapiens fuit conceptus,quàm natus,paruus quàm magnus. 5.L
Ieſum Chriſtum præceſſerũt alij duo Ieſus. 7.H
Ieſum cum nomino, hominem mihi propono mitem, & humilem corde, benignum, ſobrium,caſtum,miſericordem, omnique honeſtate & ſanctitate conſpicuũ. 132.H
Ieſum ſequi ſalubre conſilium, tenere, ſolenne gaudium, manducare, beata vita. 229.K
Ignis aduentum Dei præcedentis, & eius ignis,qui Deus eſt,differentia. 164.I
Ignis duplex mittitur in terram, à Deo videlicet & à diabolo. 22.E
Ignis tria habet, fumum, lucem, ardorem. 95.E
Ignorare bona à quo procedunt, peſſimum. 271.A.B
Ignorãtia cõdemnatur. 150.M.& per to.ſer.
Ignorantia Dei nos tenente, quomodo ſperabimus in eũ,quẽm ignoramus: ſi noſtri, quomodo humiles erimus. 152.A

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ignorantia Dei plerunq; desperationẽ parturit. 152.D
Ignorãtia Dei & sui pernicioſa: quippe, quæ iumentis hominem comparabilem facit. 150.I.K
Ignorantia duplex, Dei & ſui, & notitia ſimiliter duplex. 151.I.& 152.A
Ignorantia fugienda, vnde tot mala oriuntur. 150.K
Ignorãtia in omnibus non habet excuſationem. 205.D
Ignorantia non omnis damnabilis eſt. 151.A
Ignorantiam ſui habent, qui tanquam mortui à cõrde, omnem inſumunt operam circa carnem. 76.I
Ignorantia ſui ſuperbiam cauſat. 152.A
Ignorantia ſui, initium omnis peccati: ignorantia Dei, conſummatio omnis peccati. Ibidem.A
Ignorantiæ filiæ falſitas & dubietas. 133.M
Ignoratur periculoſe, quando veniat aut vadat ſpiritus, non ita vnde veniat, aut quo vadat. Ibidem.L
Illecebras carnis poſt guſtũ dulcedinis ſpiritualis repetere, quàm durum ſit. 150.D
Illuminat animam verbum rogãtem eum, vt vias eius eam doceat. 185.H
Imago Dei qualiter reformetur. 44.E
Imago, & quod ad imaginem eſt, de vicino ſe reſpiciunt. 182.I.& M
Imago verbum, anima vero ad imaginem. 182.C
Imaginarię rerum inferiorum ſimilitudines, ab angelis ingeruntur animę, diuinitatem contemplanti. 154.B
Imber bonus & malus multiplex. 165.G
Immiſſiones fiunt per angelos malos. 148.B.Cæterum.
Imitari & ſequi Chriſtum, quàm vtile ſit. 3.F.& 32.A
Imitemur humilitatem Chriſti. 7.L
Imitatores ſunt dæmonis, quicunque de ſcripturis ſanctis aliquid non ſanctè vſurpant. 70.M
Immortalitas animæ qualiter obſcura & tetra facta eſt. 183.M.& 184.A
Immortalitatem qualiter ſolus Deus habet. 183.C
Impellere nihil poteſt hominem præter ſeipſum. 185.I
Impedimentum hominis duplex, quo minus ad Deum pergat. 1.I
Impedimenta ne voluntas noſtra voluntati diuinæ conformetur, quæ ſunt. 25.H
Impedimenta ſeptem, quibus ab oratione & mandatorum obſeruatione retardamur. 23.A
Impedire animarũ ſalutem, eſt perſequi ſaluatorem. 21.D.E
Impenderunt ſancti patres pro ouibus curã, ſubſtantiam, ſeipſos. 257.D
Impœnitentia cordis, eſt peccandi obſtinata voluntas. 103.F
Imperfectionem cõuerſationis ſuppleat humilitas confeſſionis. 10.B
Imperfectorum ſigna vtiliter habẽtur. 134.F.G.& per totum ſermonem.
Implere ſtudeant perfecti omnem iuſtitiam. 19.I
Impiorum refugium eſt triforme. 120.B
Impius (inquit propheta) irritauit deũ: quia dixit in corde ſuo, non requiret. 135.C
Importabile aliquid nõnunquam reputatur, quod poſtmodum facile, immo & delectabile reperitur. 251.M
Impoſſibile non erit apud deum omne verbum. quare dicatur verbum, & nõ potius factum. 8.I.Mouet me.
Impudentia clericorum culpatur. 284.F
Impudentia & preſumptio quorundam monachorum inuehitur. 157.E
Impulſores tres ſunt, diabolus, mundus, & ipſe, qui ſe impellit. 185.I
Impulſorem ſi timere non vis, non veniat tibi pes ſuperbiæ. Ibidem.M
Impunitas auſum parit. 258.I
Impunitas incuriæ ſoboles, inſolentiæ mater, radix impudentiæ, tranſgreſſionum nutrix. 256.M.& 258.I
In aduerſis modus obſeruandus. 255.A
Inanis gloria deuotis & ſpiritualibus viris inſidiari ſolet. 130.H.I
Inanem gloriam pauci omnino reiiciunt. Ibidem.I
In bello, quàm lecto glorioſius eſt occumbere. 100.A
Incarnatio Chriſti per patriarchas & prophetas prænunciata, & ab eis ardẽtiſſime expectata, memorat. 123.I.& per to.ſer.
Incarnatio domini diabolo celanda erat. 6.B.C
Incarnari voluit Chriſtus, vt carnales homines ad amorem ſuum traheret. 136.B
Incaſſum laborat in acquiſitione virtutũ, qui alibi, quàm in Chriſto quærit. 138.D
In Chriſto trinitas in ſubſtantiis, vnitas in perſona, ſicut in oppoſitum in abſolutâ diuinitate trinitas in perſonis, & vnitas in ſubſtantia. 11.C
In circunciſione domini nec neruus rũpitur, nec os comminuitur. 121.L
Incitat Bernardus Chriſtum, qui tandiu tacuit ad loquendũ, & ſe reprehendit, quòd promptior ſit ad loquendum. 19.L
Incommodũ triplex hominem de domo eiicit. 87.I
In cõgregatiõe demorari ſecurius eſt, quàm in ſolitudine. 17.F
In contẽplatione requieſcendum eſt. 105.D
Incredulitas Iudæorum, qui compleuerunt menſuram patrũ ſuorum occidendo Chriſtum, memoratur. 166.K
Increpatio dura, quam ſponſus facit ſponſæ, & de duplici ignorantia nimium pauenda & fugienda. 150.D.& per totum ſermo.
Increpatio iuſti bonus fimus eſt, malis vero & pigris lapides, bona quidem eſt increpatio, ſi tamẽ diſcreta fuerit. 44.A.B.C
Increpatio ſpiritus veritatis à nobis repellit ſuperbiam. 85.F.G
Increpatio patienter ferenda eſt. 145.F.G
Indeuoti incitantur intuitu vel rememoratione aliquorum deuotorum. 131.I.K
Index certiſſimus manſuetudinis & verecundiæ in Maria, fuit tarditas ad loquendum. 52.L.& 279.A
Indicium veræ compunctionis, ſubtractio occaſionis eſt. 34.B
Indulgentia Dei, candor eſt animæ. 175.C.D
Indulgentium iniurias differentia. 46.C.D
Induſtria naturænunquam dormitet. Grande profecto in nobis donum naturæ ipſa eſt. 184.G
Inebrians verbis & fragrans beneficiis ſibi dictum putet, meliora ſunt vbera tua vino. 130.D
Inepta lætitia peſſima. 278.A
Infelix, qui voluntatem corporis, & ſecularis colligit gloriæ vanitatem. 2.G
Infernus inferior, quis ſit. 48.M
Infirmitas carnis robur ſpiritui auget, & econtra. 145.H
Infirmitas Chriſti & maieſtas oſtenduntur. 102.C
Infirmitatem omnem depoſuit Chriſtus in reſurrectione ſua. 179.C.D
Infirmitatum & neceſſitatum omnium, verbum Dei remediũ eſſe dignoſcitur. 186.L
Infirmum quicquid deo tribuitur, de noſtro venit. 179.C.D
Infundi debet homo priuſquam effundat, vt ſe concham exhibeat. 134.G.I
Infuſa à ſpiritu ſancto, fideliter recondenda ſunt & communicanda. 183.K
Infuſio & effuſio duæ ſancti ſpiritus operationes. 134.F
In ieiunio, fletu, & planctu quærendus eſt dominus. 59.H
Ingenio præuolantes ante pene flagitant finem, quàm principium teneant ſermonis. 132.K
In gloria cœleſti mira ſerenitas, plena ſecuritas, æterna fœlicitas. 129.D
In gloria recedet error à ratione, dolor à voluntate, à memoria timor. Ibidem.
Ingrati ne ſimus liberatori noſtro. 152.K
Ingratitudo peremptoria res eſt, & hoſtis gratiæ. 45.K
Ingratitudo, quàm graue ſit vitium. 160.H
Ingratitudinis vitium peſſimum, & ſumme cauẽdum. 93.H.& per totum ſermonem.
Inhabitatores diuini adiutorij, q ſint. 71.C
Inhumanum paſcere oculos ſuppliciis miſerorum. 75.D
In initio cõuerſionis nulla virtus magis neceſſaria, quàm ſimplicitas humilis, & grauitas verecunda. 19.E
Iniquitatem qui diligit, non ſolum animam, ſed & carnem odit. 103.F. At forte.
Initium omnis peccati, ſuperbia. 1.C
Initium ſapientiæ timor domini, medium ſpes, charitas plenitudo. 66.A
Iniuriam filij vindicauit pater in angelo & homine. 173.K
In læua merita, in dextera præmia continentur. 11.G
In natali domini ſermo de verbis apoſtoli, Benedictus Deus & pater domini. 15.H
In natali domini ſermo de eo quòd paſtores inuenerũt Mariam & Ioſeph, & infantem poſitum in præſepio. 15.H
In natali domini de tribus mixturis. 14.F
Innitens contra ſe inualeſcet. 185.L
Innitens Deo coget pro ratione vniuerſa, iram, metum, cupiditatẽ, & odium. Ibidẽ.
Innocentes in Chriſto per ſanguinem ſuum regenerati, veraciter martyres fuerunt. 16.B
Innocẽtem pro impio mori non iuſtitiæ eſt, ſed miſericordiæ, non tamen contra iuſtitiam. 102.L.M
Innocentiã ſeruare plures inueniũtur, quàm qui digne pœnitentiam agant. 91.H
Inobedienti copiã ſui non dabit tantus obedientiæ amator, vt mori, quàm nõ obedire maluerit. 157.D
Inobedientia non tam penſanda eſt, quantũ intentio inobedientis. 268.B.C
Inobedientia ſiue quælibet alia culpa, quãuis minima, & de minimis præceptis, & ſi ſecularibus ſolum ſit neuus, monachis vero grauis macula. 89.A.B
In pace eccleſiæ amaritudo eius amariſſima 21.C.D.149.I.K
In pace in idipſum, cui conueniat dicere. 160.I
In patria nec longiturnitas terminum, nec claritas occaſum, nec ſatietas habet faſtidium. 81.I
Inquinare animam tria ſolent. 56.L
Inquirere tria, iudicium, iuſtitiam, & locum habitationis debemus. 148.G
Inquirere veritatem debemus in nobis, in proximis, in ſui natura. 275.B
Inſolentia clericorum, qui ditantur bonis eccleſiæ. 221.M
Inſpiratio diuina, cor ſanat à multis miſeriis. 92.H. per totum ſermonem.
Inſtabilitas cordis quæ ſit. 297.L
Integra & perfecta moralitas, in duob⁹ præcipue conſiſtit. 111.B
Intellectu affectui, & affectu intellectui repugnantibus, vita eſt infernalis. 39.M
Intellectus & affectus purgandi ſunt. 37.I
Intellectus ex litera eruendus, ac diripiendus eſt. 177.C.D
Intellectus rerum ſpiritualium, verus animę panis. 28.I
Intellectus vita eſt: Intellectum, inquit, da mihi, & viuam. 177.D
Intelligentes & illuminati, plures reperiuntur, ſed affecti pauci. 39.L
Intempeſtiua reuocatio, magni vnius amoris, magnæ alterius amabilitatis indiciũ eſt. 178.L
Intendere debet anima, qualis debeat eſſe, vt erga deum tantam familiaritatem habeat, quòd tanquam ad amicum familiariter confabuletur. 173.I
Intendere quis poteſt in deum culpabiliter, velut hypocrita: & intendere in aliud, quàm in deum laudabiliter, vt Martha. 153.G.H
Intendere non deo, ſed ſeculo, ſecularis eſt animæ, &c. Ibidem G
Intendit deus eccleſiæ vel animæ, quia benignus, & hæc illi intendit, quia non ingrata. 173.D
Intentio, affectio, memoria, quando bene videntur agere. 265.I.K
Intentio bona, & recta requirit duo, rem & cauſam, id eſt, quid intendas, & propter quid. 153.G
Intentio culpas, & merita diſcernit. 203.K
Intentio facies dicitur animæ. 153.F
Intentio, propoſitum, rerum cauſa, culpas diſtinguunt & merita. 203.K
Intentio pugnantis eſt cauſa, aut periculi, aut victoriæ. 100.B
Inter mitratos diſcurrere comatulos, & calamiſtratos non decet. 258.I.K
Interrogat nos dominus trib⁹ modis. 119.K Tribus modis.
Interrogatio pulchra, quaſi commenſalium dei ad ſponſam, & eius reſpõſio. 127.F.G
In timore & tremore noſtram debemus operari ſalutem. 90.A
Intrauit Ieſus in quoddam caſtellum: exponitur. 48.I.& 49.F.& 50.G. 107.F
Introductio ſponſę triplex eſt, in hortum, in cellarium, in cubiculum. 114.K
Introductio in cellarium continet moralem ſcientiam, & ibi de aliis vtilibus. Ibidem.
Intueri deum etſi noñ in ſublimitate, ſaltem in humilitate ſuademur. 137.G
Intuere rerum creationem, poſitionem, diſpoſitionem. 11.B
Inuectiua aduerſus monachos ſaluberrima. 74.E.F
Inuectiua aduerſus eos qui non recto fine ſcire & addiſcere volunt. 151.C.D.E
Inuectiua aduerſus hypocritas fuco ſanctitatis laute viuentes. 149.K
Inuectiua aduerſus malos & abutentes. 106.H
Inuectiua aduerſus prælatos aurũ in frenis equorum & mularum apponentes. 197.M
Inuectiua & grauis increpatio contra murmurantes & detrahentes. 139.M.&140.A vtiliter valde.
Inuectiua & ironia aduerſus monachos delicatos reſpuentes cibaria cõmunia. 146.H
Inuectiua in eos, qui luxu veſtium & ciborũ ſolennitates celebrant. 2.G.H
Inuectiua in Luciferum, ſcientiam primis parentibus promittentem. 1.C.D
Inuectiua in Luciferum dicẽtem: Sedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis. 38.F
Inuectiua in malos, & ambitioſos prælatos. 21.B.C
Inuectiua in monachos, qui de peccatis ſuis ſeu vanis corporis exercitationibus impudenter ſeu ficte & doloſe ſe iactitant. 133.E.F
Inuenerunt eccleſiam apoſtoli, & ſancti alij à Chriſto miſſi. 180.I. Et aduertendum.
Inuenire deo non conuenit, ſed præuenire. 181.E
Inueniri non potuit eccleſia ante incarnationem ſine reuelatione. Ibidem.D
In via dei non progredi, regredi eſt. 22.E
Inuidens quiſque doleat, quod inuidet. 159.F
Inuidere nulli debent, ſi infirmitati aliorum prælatos condeſcendere videant, ſed potius intrinſecus humiliter gaudeãt, quòd tali non egeant miſericordia. 98.E.F
Inuidet diabolus angelorum & hominum gloriæ. 162.H.I
Inuidia duplici per paupertatẽ liberamur. 107.F
Inuidia tractatur. 74.B
Inuidet diabolus humano generi, volens illud habere ſubiectum, quia præuidit hominem deum futurum. 134.B
In vigiliis deprimi ſomno, abominabile eſt angelis. 126.E.F.G
Inuiſibilia dei per animã rationalem, quàm per alia, quæ facta ſunt, melius conſpiciuntur. 86.D
Iob ad manum electas ſpecies habebat. 129.I
Iucunditas corporis, nec ſine miſeria, &c. 262. M
Ioãnes adhuc in vtero lucerna erat, ſed ſub modio, ipſum ſuum modium duntaxat illuminans. 42.G
Ioannes erat lucerna ardens & lucens. Ibidem.F
Ioannes erat lucerna ardens & lucens, qui etiam lucifer dicitur: pulchre deducitur. 61.K
Ioannes triplicem ardorem, & lucem habuit. 42.H
Ioãnes venit, nec mãducans, nec bibẽs: incẽtiuũ feruoris nobis eſſe debet. Ibid.I
Ioannis ſanctitas & excellentia ſuper cæteros ſanctos. Ibidem.F
Ioannem non prędicatio, ſed inſpiratio docuit. Ibidem.G
Iordanis fluuij laus, trinitati in Chriſti baptiſmate dedicati. 101.F
Ioſeph & Samuel vnguento odorifero reſperſi erant. 129.I
Ioſeph nouit mulierẽ gloriam eſſe viri, iniquum igitur iudicauit eum inglorium facere, qui ſe fecerat glorioſum. 130.I
Ioſeph quare de domo Dauid fuiſſe. 6.G
Ioſeph quare occulte voluerit Mariam dimittere. Ibidem.D
Ioſeph vir Mariæ, & Ioſeph patriarcha adinuicem comparantur. Ibidem.F.G
Ira affectio naturalis, ſed abutentibus bono naturæ, grauis perditio eſt. 79.C
Ira bona, ira mala. Ibidem
Ira dei duplex. 154.G. Aliquotiens.
Iram dei in furorem vertunt diffidentiæ filij. 173.M
Ira dei miſericordię recordetur. Ibid. K.L
Ira dei naſcimur filij, non furoris. Ibidẽ.L
Ira dei qua in peccantes animaduertit, ex miſericordia procedit. 154.G
Ira dei tunc timenda eſt, cum peccata nõ punit. Ibidem
Iracundiæ ſpiritus, quis ſit. 79.C
Iraſci, vbi iraſcendum eſt. 185.E. Itaque.
Iraſci quandoque vtile ac laudabile eſt. 203.I
Iratus cum fueris, dei miſericordia recordaberis. 154.H
Ironia contra monachos delicatos de cibis diſputantes. 147.I.K
Irrationabilia animalia, nec merentur, nec iudicantur. 183.D.E.F
Irreligioſum eſt religioſo, ſecularibus implicari negociis. 74.H
Iſaias Chriſtum appellans pluribus nominibus, nullam de nomine Ieſu facit mentionem. 16.L.M
It reditq́ue ſponſus ad animam tanquam viſitans & probans. 178.B
Iudaico non notemur opprobrio: de Iudęis enim legitur, quòd nõ fuerunt memores beneficiorum eius. 129.A
Iudæus cum deo agit pacto conuentionis, Chriſtianus beneplacito voluntatis. 131.G
Iudæus iudicium quærit, & habeat: gentes autem ſuper miſericordia honorent deũ. Ibidem.E
Iudæi literæ ſonum ſequuntur, nos ſenſum. 177.C. Hic literæ.
Iudæi menſuram patrum ſuorum impleuerũt in Chriſto & diſcipulis eius. 166.K.L. Ego tamen.
Iudæi vnctionem habent, ſed non effuſam. 131.L

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iudæi vt tandem ad Christum conuertantur,optat ecclesia. 181.M
Iudæi & Gentiles, si sit spes de eorum salute,potius sunt sustinendi,quàm gladio feriendi. 248.F.G
Iudæorum pertinacia & miseranda cęcitas. 177.D
Iudæorum populus increpatur. 166.L Ergo.
Iudæorũ populus in omnibus grossus erat. Ibidem. L.M
Iudicare alium monacho temerarium. 153.K
Iudicanti astare pauendum. 75.I
Iudicabit Christus in habitu nostræ infirmitatis,vt mitis appareat bonis. 177.F Vt ergo.
Iudicauit Bernardus, quantumlibet reũ monachum in suo monasterio pœnitentiam agere,quàm foris vagãdo prouincias circuire. 247.K
Iudicare temetipsum perneccssarium. 101.F
Iudicemus nosmetipsos, & nõ iudicabimur. 163.F. Verendum.
Iudicium, cõsilium,complacitum,quid sint. 262.I
Iudicium dei potest homo euadere per veram pœnitentiam. 163.D.per totum sermonem.
Iudicium dei vestigare in timore,&tremore. 80. G
Iudicium diligit deus, diligit enim animam quæ sine intermissione considerat, & sine dissimulatione diiudicat semetipsam. 2.M
Iudicium in alium non ferimus, nisi quia illo nos honoratiores reputamus.130.F.G per totum sermonem.
Iudicium meum de vultu tuo prodeat. 259.K
Iudicium nonnunquam retractãdum venit. 204.A
Iudicium quadruplex. 275.M
Iudicium triplex,humanum,proprium,& diuinum. 95.H.In quibus.
Iudicij cẽsuram ira eneruat, mollior affect⁹ præcipitat. 254M.
Iudicij horror. 75.D
Iudiciorum dei abyssus multa. 214.I
Iudiciorum dei cõtemplatio tremorem inducit & efficit,atque ad sapientiam initiat contemplantem. 140.F.G
Iudicet homo seipsum, vt dei euadat iudicium. 163.F.G
Iumentum Christi memoratur. 26.E
Iumentum domini. 29.M
Iumentum domini qualiter esse debemus. 26.E
Iumenta cognoscunt possessorem suum. 17.B
Iumentis comparatur homo propter ignorantiam dei & sui. 150.F.G.H.I
Iumẽtis similis factus est homo,vt pulchre declaratur. 184.C.D
Iuramenta illicita nõ esse tenenda. 233.D
Iurare nisi peierando prohibent hæretici quidam. 170.D
Iustitia aliqua impleri mandatur, quę impleri non potest. 159.H.Nec latuit.
Iustitia in duobus est. 108. E
Iustitia in Ioseph viro Marię commẽdatur, & quid sit iustitia,ostenditur. 15.G
Iustitia lilium est vnum ex his, inter quæ pascitur Christus. 174.K
Iustitia maxima,stricta & amplior,quæ sint tractatur. 19.I.Est autem.
Iustitia quadruplex. 63.A
Iustitia via,per quã ad lætitiã venitur. 19.K
Iustitiæ consentaneum,& bonis vtile Christi resurrectionem non omnibus,sed solũ à deo ordinatis fuisse prolatam. 179.I.K
Iustitię dies reddit nobis miseriam,deo misericordiam. 19.K
Iustitiæ exercẽdę duo sunt necessaria.89.M
Iustitiæ prior portio non peccare, secunda per pœnitentiam damnare peccatũ. 27.L Prior.
Iustitiam cum feceris,fac & pacem.90.D.E
Iustitias iudicabit dominus, qualiter intelligitur. 163.F
Iustificatio ex timore, & amore procedit. 213.K
Iustificatio &glorificatio sunt,in quibus cõsistit nostra salus. 117.L
Iustum deduxit domin⁹ per vias rectas, &c. 90.L.
Iusto & fideli homini,totus mundus diuitiarum est. 136.M
Iustus & misericors domin⁹. 163.E.Christus
Iustus non continue, sed tantum in principio sermonis accusator est sui. 129.A
Iustus non modo,sed & beatus, cui nõ imputabit dominus peccatum. 138.A.B
Iustus quem spectat, peccator expectat, expectatio enim odoratio est,spectatio vero gustatio. 172.G
Iustus quisque sapiens est, 169.B
Iusto sua vita vinea est culta,&c.Ibidem.A
Iusti sunt in triplici differentia. 90.L

L.

Labia cognitionis & deuotionis parare debet spõsa ad osculũ.127.B.C
Labor Christi difficillim⁹ humani generis fuit reparatio. 32.B
Labor non profectus gloriandus. 257.C
Labor placet supernis spiritibus. 15.D
Laborem & dolorem multi sustinent,quem tamen deus non considerat. 32.A
Laboribus prælatorum consideratis, minus affectari debet eorum honor. 130.C
Laborãtibus manibus sicut nec oculus claditur ad videndum, nec auris ad audiendum: sic corpore laborãtibus mens à suo opere non debet ociosa esse. 99.H
Laborabat plus omnibus Gerardus, & minus accipiebat. 141.L.Siquidem plus.
Lachrymæ Christi deuoto cuiq; pudorem pariunt. 15.B
Lachrymæ pœnitentium, vinum eorum. 146.B
Lachrymarum quatuor genera. 19.F
Lac vberum sponsæ, exhortatio est,& consolatio. 128.C.D
Lamentatio peccatoris fructuosa.133. B.C
Lampades septem bonorũ mentes illustrãt. 120.G.
Lampadarum nostrarum extinctionem conqueri caueamus. 121.M
Lapis & panis quãquam in rerum natura omnino diuersa sint,attamen in sensu mystico idem significant. 51.B
Lapidibus quibus Dauid Philistæum percussit, quinque partitum verbum intelligitur,id est comminationis, promissionis &c. 45.C.D
Lapis quadrus,quid denotet. 121.I
Lapsus primi hominis. 150.G
Laqueus diaboli,diuitiæ sunt. 71.K
Laquearia & tigna ecclesię quę sint. 156.M
Latere dæmones incarnatione Christi deus voluit,& quamobrem. 6.B.C
Latrones qui nobis quęque optima sunt furantur,quatuor sunt. 121.F. Latrones.
Latrones vestem innocẽtiæ diripiunt.121.F
Latus Christi dextrum & sinistrum,quid significent. 74.A
Laus deo reddenda de singulis nobis ab eo pręstitis beneficiis. 134.D
Laus diuina & supernæ ciuitatis tractatur. 22.M.37.H.Rediit.& 57.H.I.81.G. Audi.&105. A.B.C. &126.E.F.& 128.L.M 148.K L M.
Laus nostra nihil sanctis, sed nobis confert 51.D.E
Laus perniciosa,& econuerso. 207.H
Laus reciproca inter sponsum & sponsam, qualiter per vulnera Christi intelligitur opus & fides. 157.At& per totum sermonem.
Laus seductoria,& econuerso. 194.M. 195.A. Scio me.
Laus speciosa nõ est in ore peccatoris.112.E
Laudis humanę contẽptor à duob⁹ sibi precauet. 198.M
Laudis humanę vanitas. 194.C
Laudis nostrę oblatio, quam deo immolamus,triformis esse debet. 119.A.
Laudibus dei strenue assistẽdum est.157. B
Laudibus dignus, qui inter fratres sine querela conuersatur. 43.I.K.167.E
Laudibus & veneratiõe digna est virgo Maria. 5.D
Laudari qualiter debet deus pro suis beneficiis. 131.A.Omnis igitur.
Laudandi qui sint. 59.B
Laudatio hominum moderanda. 204.C
Lazarus quatriduanus in monumento,quid significet. 50.C
Lazari cur nulla fit mentio in euangelio Marthæ & Mariæ. 49.D
Lectus animæ,in quo pausat, tripartitus est 120.G.Lectus animæ.
Lectus Christi,vterus virginis, præsepium, tumulus. 179.C.An non.
Lectus in quo recipiendus est dominus ad quiscendum,qualis esse debeat. 139.H
Lectus sponsæ, id est ecclesiæ, quis sit. 156.M
Lecti nomine, claustrum vel monasterium intelligitur. 157.A
Lectulus noster floridus &c. pulchre omnẽ statum ecclesiæ, breui hoc vno versiculo comprehensum conspicitur. 156.M. & 157.A.
Legis & gratiæ comparatio. 146.B.C
Legis nouę suauitas: legis veteris, austeritas. Ibidem. Moysi sane oblatum est.
Lenitas hominibus placet, sicut fides deo. 12.G
Leo de tribu Iuda leonem cõculcauit. 32.K & 79.D.
Lepra superbię,septempliciter nos occupauit. 35.A
Lepra spiritualis,qualiter mundatur. Ibidem,& per totum vtiliter.

Lætitia inepta tractatur. 278.A.B
Lætitiam prouenientem ex humiliatione & laboribus consummatis, cœli nescirent, nisi per ecclesiæ filios. 173.E
Lætos vos esse volo, sed nondum securos. 71.M
Læua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. 3.A
Leuare se super se,quidsit. 43.K.L
Leue non est,quo deus quomodolibet offẽditur. 145.E
Leuiora peccata tractantur.21. E.F.& 145. E.F.& 165.L
Leuitas tractatur. 277.M.& 278.A
Lex domini immaculata. 273.M
Lex & gratia,quomodo differant. 146.B.C
Lex membrorum,legi dei repugnat. 183.G
Lex peccati & concupiscentiæ in omnibus membris nostris habitat. 94.G
Lex per Moysen, &c.exponitur 110.F
Lex triplex,ferui,mercenarij,& filij.274.A
Libera ratio,quodãmodo captiua tenetur. 23.E.F
Liberatio plena & perfecta. 80.D
Liber,quãuis sit homo, interueniente tamẽ peccato seruus efficitur. 183.E
Liberi arbitrij totum opus est cõsentire, & hoc quidem ex gratia. 265.E
Libero ex arbitrio & gratia, quid habem⁹. 263.B
Liberum arbitrium,consilium,& complacitum. 262.I
Libertas in anima fulget,vt gẽma in auro. 183.D
Libertas triplex,quarum vltima sola liberũ arbitrium notauit. 263.B.C
Libertas,vbi non est,nec meritum. Ibidem.
Libertatis vis,& dignitas. Ibidem.
Libidinis & gulæ,cęterarumq́ue vanitatum appetitus,quem finem habeant. 104.D
Ligna domus spiritualis,quæ sint. 119.C
Ligna, quibus compactus est pons religionis,tria sunt, pœna corporis, paupertas substantiæ, humilitas obedientiæ. 98.A
Ligna sunt omnes iusti,qui plãtati in medio ecclesiæ tẽporalis debent facere fructus vitæ,qui maneant. 119.C
Lignum fœnum,& stipula,quid significent. 95.C.D
Lilium est Christus,& inter lilia commoratur & pascitur. 175.D. Sponsus.
Lilium odore potius quàm sapore placet. 54.I
Lilium sponsus est,sed non lilium inter spinas. 175.B
Lilium veritatis est,cuius odor animat fidẽ, splendor intellectum illuminat. 174.I
Lilium vnum non sufficit,duo ad minus necessaria sunt. 175.A
Lilia sancti quidem habent, sed non omnia quæ habent,lilia sunt. 174.M
Lilia sunt quæcunque Christi sunt, vt conceptio,natiuitas, &c. Ibidem.L
Liliorum amator nunq̃ sine liliis est. 175.B
Lingua amoris ei barbara est, qui amorem non nouit. 181.H.I.Quomodo.
Lingua detractoria,vipera est. 89.D
Lingua duplex,dei videlicet & animæ. Ibidem per totum sermonem.
Lingua etsi multa mala faciat tamẽ optima. 89.C
Lingua paruum membrum innumeras contrahit sordes.Ibidem.B.Quòd si dixeris.
Lingua,q̃ litera efficacior. 203.A.B
Lingua quintuplex,dissoluta,impudica,magniloqua,dolosa,maledica.89.B.Quòd si dixeris.
Lingua tenuis est & lata, vacuandis cordibus aptum instrumentum. Ibidem.F
Lingua viperea quomodo vno flatu tres occidit. Ibidem.E
Linguæ aromata modestia in increpando, copia in exhortando, efficacia in persuadendo. 34.H
Linguæ vitia diuersa. 43.L.Vilis siquidem.
Locus est apud sponsum, de quo sua iura decernit. 139.C
Locus in quo vere cernitur deus quiescens & multæ misericordiæ. Ibidem.G
Locus triplex. 60.E.Est enim.
Loca tria sunt,cœlum,terra,infernus. 117.I
Longe est aliquando deus à sanctis per dispensationem,quibus tamen semper prope est. 163.L.M
Lõge semper est deus à peccatoribus. Ibid.
Longitudo,latitudo,sublimitas, & profundum deus est. 261.C
Loquẽtibus de se dominus appropiat.127.I
Loquitur verbum animæ, & anima verbo. 156.I
Lucere solum non licet,expedit & ardere. 42.F
Lucerna lucens & ardens Ioannes erat. Ibidem.
Lucerna sub modio erat Ioannes, dum adhuc esset in vtero. 42.G
Lucernæ seu candelæ ardentes in manibus. 22.D
Lucernæ quę noctem vitæ præsentis illuminant tres sunt. 120.K
Lucernæ sunt tres. 119.I.Tres sunt.
Lucifer in cœlo concepit dolorem, & in paradiso peperit iniquitatem. 134.C
Lucifer in dei verbo pręuidens,homines in gloria pari profecturos inuidit. Ibidẽ.B
Lucifer quomodo arguitur & reprehenditur. 36.E
Lucifer superbus lucem præferens, nõ ignẽ habẽs,alteri tantum innixus alæ cecidit. 62.M
Luciferi deiectio tractatur. 133.L
Lucifero dictum est. In decore tuo perdidisti sapientiam: nolo propterea decorem, qui mihi sapientiam tollat. 178.G
Luciferum alloquitur inuehendo beatus Bernardus. 61.I.K.& seq.
Lucra nostra deus à se non reputat aliena. 170.A
Luctandum est cum angelo,ne succũbamus, quia regnum cœlorũ vim patitur. 54.H
Luctari cum vitiis debemus. 8.B
Ludus bon⁹,quo Michol irascitur,deus delectatur. 210.C
Lugendum est,& post luctum consolãdum: post consolationem,ad cœlestia contemplanda accedendum. 105.A.B.C
Lugẽtes sunt aliqui: sed si de corde procederent lachrymæ,non tam cito soluerentur in risum. 3.E
Luna, hoc est ecclesia, prouolutis pedibus deuotam ad Mariam fundit orationem. 52.E.F
Luna,quare sub Mariæ pedibus. Ibidẽ.B.C
Luna quid designet. Ibidem.
Lux contemplatio, & etiam opera bona. 160.D.
Lux pusilla ante aduentum. 148.L
Luxit Ioannes exẽplo,digito,verbo. 43.A
Luxuria & gula memorantur. 90.B.104.D 189.E.146.G.&.298.G.Ibidem.K.280.M
Luxuriæ currus,quibus rotis & equis ducatur. 153.C.Luxuriæ.
Luxus vestium,equorum, ciborum, & aliarum superfluitatum culpatur. 304.L.M

M

Maceria, sanctorum communionẽ designat. 168.B
Maceriarum variæ differentiæ & acceptiones tractantur. Ibidem.D
Macula odibilis, quæ beatam adimit visionem. 105.K.Odibilis.
Macula propriã curationem requirit. 94.G
Magdalena Christum tangere,cur prohibetur. 144.F.G
Magi cognouerunt Christum esse, deũ cognouerunt & regem, sed & hominẽ moriturum. 18.H.I
Magistri operũ Pharaonis tres sunt. 120.B Magistri.
Magorum oblationis significatio. 121.L
Magistrum, qui se sibi constituit, se stulto discipulum subdit. 209.M.Et merito.
Magna audent, qui magni sunt, & quia audent obtinent. 148.D.E
Magna cũ delinquimus,vix ferimus reprehendi. 156.F
Magna res est,scire viuere. 43.I
Magnum & rectum in anima, & vnde ei prouenient. 182.C.D.E
Magnum & rectum in imagine sunt idem, sed in anima separantur. Ibidem.E
Magnitudo animæ,quid differat ab ea. 182. D.E
Magnificauit dominus facere nobiscum in creatione,in redẽptione, in glorificatione. 14.F
Maiestatis scrutator opprimitur à gloria, non mirator. 168.G.H
Male cogitare,male dicere, male facere prohibemur. 118.L
Malum duplex,id est culpæ & pœnæ diligẽtibus cooperatur in bonum. 284.I
Malum duplex,innatum & seminatũ. 148.A
Malum duplex ligno paratur infructuoso, securis & ignis. 141.H
Malum impunitum esse non potest. 284.I
Malum murmurantium tractatur. 116.M
Malum omnino propria voluntas,qua fit vt bona nostra,bona nobis non sint. 176.C
Malum obstinatæ mentis punitur æternaliter,licet temporaliter perpetratũ. 240.F
Malum patiendo,quoniam triplex est,tripli cem requirit prouidentiam. 43.K
Malum quod nemo videt, nemo arguit. 216.C
Malum quod sua anima, animam priuat. 75.K
Malum si comprimas tuum, reputatur tibi ad iustitiam: si alienum reprimas,ad gloriam. 231.E
Malum triplex est in morte his, qui in sex tribulationibus huius mundi dissimulauerunt liberari,nec in sex hydriis purificantur. 94.I
Malum volenti agere, defertum, abundantiam habet,nemus vmbram,silentium solitudo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

litudo. 216.C
Mala ex bonis oriuntur, cum non reddimus gloriam pro ſuſcepta gratia. 185.A
Mandata dei quare cuſtodiri nimis iubẽtur. 10.B
Manducat nos deus, & à nobis manducatur copioſe. 175.F.Nolite.
Manſio patris & filij apud animam, quomodo coniici valeat, quando fiat. 174.B
Manſiones apud deum multæ. 139.B
Mane fuit, quando ortus eſt ſol iuſtitiæ. 148.L
Manichæi error confunditur. 171.F
Manſueti benignè corripiendi ſunt, inquieti ſeuerè. 155.K
Manſuetudo Chriſti poſt eum, merito nos currere facit. 138.A
Manſuetudo probatur in tribus, in verborũ iniuriis, rerũ damnis, & corporis læſione. 21.K
Manſuetudo ſponſæ pro maledicto reddentis benedictum. 140.H
Manſuetudinem homini connaturalem, concupiſcentiæ carnales exterminant. 155.M
Manſuetudinis virtus, lilij nomine deſignatur. 174.I.K
Manſuetis placere in operibus noſtris bonis, ſatis ſit nobis. 139.L.M
Manus aromata tria ſunt, & quo nummo emantur. 34.K.L.M
Manus dei duplex, latitudo, & fortitudo. 126.C
Manus domini non oſculatur, qui magis in ſe, q̃ in domino gloriatur. 124.L
Manus duæ, quibus angeli ſancti dicuntur nos portare quæ ſint. 78.L
Manus, pedes, & os dei. 124.M
Mare ſicut eſt origo omnium fluminum, ſic Chriſtus omnium virtutum. 130.F
Maria ab angelo interrogando quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognouiſſet: non de facto dubitauit, ſed modũ inquiſiuit. 8.C
Maria abſq; omni macula concepit. 52.H.I
Maria ante ſancta, q̃ nata. 224.K
Maria aqueductus eſt. 53.E
Maria à ſancto Dauid præmonita fuit, vt ſe ad ſaluatoris aduentum præpararet. 6.M
Maria aſcendit deliciis affluens, quę ſunt illę deliciæ. 50.A
Maria aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit. 53.B
Maria beata ſola inter mulieres. 11.H. O beata.
Maria conſolatur ab angelo, cum in ſermone eius turbaretur. 7.G
Maria cur ſola amicta dicatur. 52.B
Maria etiam in vmbra fidei viuebat. 147.H Denique.
Maria gratia plena eſt: quia deo & angelis & hominibus grata. 51.L
Maria in omnibus inuocãda neceſſitatibus. 6.I
Maria in ſe tota vulnus amoris ſuſcepit. 145.I
Maria interrogatur à quo edocta fuerit, deo virginitatem placere. 4.K.L
Maria inuenit gratiam ſcilicet dei, & hominum pacem, mortis deſtructionẽ, vitę reparationem. 7.G.Inueniſti.
Maria inuenta eſt in vtero habens de ſpiritu ſancto, ita & ſponſa eccleſia. 5.C.D. per totum ſermonem.
Maria longe diſſimiliter, quàm alij repleta eſt ſpiritu ſancto. 5.C.D. per totum ſermonem.
Maria, Martha, & Lazarus in eadem domo quid ſignificent. 49.I
Maria, Martha, & Lazarus, quid hæc denotent vocabula. Ibidem.
Maria martyr extitit. 53.C
Maria mediante habemus, quicquid gratiæ in nobis eſt. 54.K
Maria multis figuris & ſcripturis veteris teſtamenti præmonſtrata fuit. 5.F
Maria omni honore digniſſima. Ibidem.
Maria ornata eſt gemmis virtutum. 5.D
Maria perpulchre exhortatur conſenſum angelo dare. 8.I.Audiſti.
Maria qualiter omnibus omnia facta eſt. 52.B
Maria quare deſponſata fuiſſe dicat. 6.A.B
Maria quare maris ſtella dicatur. 6.H
Maria quater, duntaxat legitur locuta fuiſſe: & eius taciturnitas laudatur. 52.L.M
Maria quatuor virtutes cardinales poſſidebat. 8.L.M
Maria quibus priuilegiis omnes ſanctos & ſanctas præcellat. 50.F
Maria quòd mater dei ſit & nominetur, digaitas maxima. 4.M
Maria ſideri ſiue ſtellæ aptiſſime comparata. 6.H
Maria ſi pie à nobis pulſata fuerit, non deerit neceſſitati noſtræ. 20.G. Quotiens.
Maria ſtella ex Iacob. 6.H
Maria totis cordium medullis à nobis veneranda eſt. 5.C.F
Maria vellus Gedeonis dicitur, Moyſi rubo comparatur, ſtellæ duodecim declarantur. 5.H.& 52.E.F
Maria non prætendit meritum, ſed gratiam quærit. 53.L
Maria gratia plena, gratiam adhuc inuenit ſupereffluentiamq̃ue petit ad ſalutem vniuerſitatis. 53.I
Maria iuſta, ex qua ſol iuſtitiæ ortus. Ibidẽ.
Maria medium terræ, quomodo dicitur. 41.D
Mariæ copia tanta precioſi balſami infuſa, vt omnes huius ſalutiferum odorem ſenſerint. 53.I
Maria veneratione digna, in qua humilitatẽ exaltat fœcunditas, & partus conſecrat virginitatem. 4.K
Maria virgo fœlix. 14.I
Mariæ conceptus & partus. 28.F.48.H
Mariæ deſponſatio in aliquo dubitationi Thomæ coadaptatur. 6.A B
Mariæ & Marthæ appellatione veniunt intellectus & operatio intelligẽda. 51.A.B
Mariæ excellentia. 48.F.G
Marię fœcunditas tria nobis contulit. 119.L Tria nobis.
Mariæ humilitas multifariè commendatur. 4.K.L.& 52.M.Væ nobis.
Mariæ taciturnitas valde commendatur. 52. K.L. Gratiſſima.
Mariæ miſericordia & puritas. 8.I.Audiſti. 41.D.E.& 51.H.I.& 52.B
Mariæ plures prærogatiuæ. 50.F
Mariam purificari, & Ieſum circuncidi, quid ſit. 107.L
Mariam venerari vult, qui totum nos habere per Mariam voluit. 53.K
Marias tres in oblatione vnguẽtorũ, qualiter imitemur. 129.M
Maritatur anima verbo dei fideli cõnubio. 186.E.F
Martha duobus modis excipit ſaluatorem. 51.C
Ad Martham ſpectat ornatus, Marię impletio, munditia Lazaro, vt ſit domus nõ vacans, ornata, & munda. 49.D
Martham contra Mariam murmuraſſe legimus, Mariam verò contra Martham minime. 51.D
Martham habemus vt amicam, Lazarum vt columbam, Mariam vt formoſam. 164.M
Martham inferiorem & nõ potius Mariam, cur dominum dicitur ſuſcepiſſe. 49.F
Martyr quis eſſe poteſt ſine voluntate, ſed non contra voluntatem. 16. C. Conſiderent hæc.
Martyrij genus paupertas voluntaria. 57.B
Martyrij genus eſt facta carnis mortificare illo, quo membra cædũtur ferro, horrore mitius, ſed diuturnitate moleſtius. 146.I
Martyrum fiducia, fortitudo, & tolerantia ex viſceribus & vulneribus Chriſti. 167.M
Martyrium fructus eſt eccleſiæ. 167.C
Martyrium ſanguinis non habentes, martyrium ſaltem aquæ & ſpiritus quærant. 65.C
Martyrium ſine ſanguine triplex. 121.C
Matres, non domini ſubditorum debẽt eſſe prælati. 138.F.G
Medela ſpiritualis omnium ſpiritualiũ infirmitatum tractatur. 92.F
Medicamina plurima noſtris infirmitatibus multis attulit medicus ſapiẽs Ieſus. 133.I
Medicina animæ vtiliter tractatur. 134. K.L.M
Medicina ſero paratur cum mala per lõgas inualuere moras. 229.M
Medicum ſe exhibet Chriſtus animę peccatis ſauciatæ. 147.L.M
Medicum ſe non putet ordinem profeſſus, ſed monachum. 146.K
Medicos, non dominos oportet eſſe prælatos. 140.H.I
Meditatio perutilis meditari quid in natura ſis. 254.F
Meditatione pericula agnoſcimus, oratione euadimus. 66.E
Meditationes, quibus Chriſtianꝰ diu noctuq̃ de maieſtate diuina afficitur, verba ſunt eius qui loquitur iuſtitiam. 148.A
Medius locus tutus eſt. 254.K
Medium tene, ſi non vis perdere modum. Ibidem.
In medio terræ deus operatus eſt ſalutem, hoc eſt, in Mariæ vtero. 41.D
Melior angelis effectus eſt Chriſtus, non de diuina, ſed humana natura dicitur. 177.I Fundamenta.
Melius eſt vt pereat vnus, q̃ vnitas. 212.I
Mel & lac ſub lingua eius deducitur. 122.B per totum ſermonem.
Mel inueniſti, ſi ſapientiam inueniſti. 112.G
Mel inueniſti, &c. exponitur. Ibidem
Membrum capiti inhærens, facilius capiti, ſi deforme eſt, reformatur, quàm diuulſum quãlibet

quãlibet ſimile copulatur. 94.F
Membrum debet ſequi caput. 23.G
Membra Chriſti ſibi moribus cõformia, & fide adhærentia, cum eo capite ſuo paradiſum aſcendent. 94.E
Memoria amaritudinum & paſſionum Chriſti, de quibus Bernardus faſciculũ fecit, tractatur. 155.F.G.H
Memoria paſſionis & reſurrectionis Chriſti pernecceſſaria. 271.F.G
Memorare amaritudines & beneficia domini. 91.D.E
Mendacium dubie proferens non mentitur, ſed ſi veritatem, quam neſcit affirmat, mẽtitur. 133.M.& ſequen.
Mens aſſueta deliciis, nec exculta diſcipline ſarculo, multas contrahit ſordes. 221.M
Mẽs aſſueta quietis & bonis operibus in fide nõ ficta radicatis, recipit cõſolationẽ, quotiens ſibi (vt aſſolet) lux cõtẽplationis ſubtrahitur. 160.D
Mens deuota quæ ſunt quæ ſequi debeat, quid ſit meridies. Et de quatuor generibus tentationum vitandis. 148.H. Et per totum ſermonem.
Mens, manus, lingua, per tres mulieres, quæ emerunt aromata, ſignificantur. 109.B
Mens quam affecerit charitas, ſui iuris eſſe non ſinit. 204.M
Mẽs quæ ſpiritus ſancti ignorat abſceſſum, patet ſeductioni: & quæ reditum nõ obſeruat, erit ingrata viſitationi. 133.L
Mentis aromata ſunt compaſſionis affectus, rectitudinis zelus, diſcretionis ſpiritus. 34.E
Mentis intentio facies eſt animæ, ex qua rectitudo operis, ſicut ex facie pulchritudo corporis æſtimatur. 153.E
Menſæ tres eſuriei noſtræ apponuntur. 120.H
Menſura diligendi ſeipſum, à menſura dilectionis, qua proximos diligimus, aſſumẽda eſt. 194.C.D
Menſura, qua diligendus eſt deus. 177.A
Menſuram plenam confertã, &c. exponitur. 177.A. vſq; ad finem ſermonis.
Mentibus, q̃ frugibus ſeruandis, vigilantius inſiſtendum. 168.M.& 169.A. Ante.
Merces veſtra multa eſt in cœlo, qualiter intelligi debeat. 57.B
Meretricum nomine concupiſcentiæ carnis intelliguntur. 85.I
Meridiei nomine cœleſtis habitatio deſignatur. 148.I.K.L
Meritum diſpar habet, qui ſocialiter viuit, & qui vtiliter præeſt 138.M
Meritum eſt ſcire, q̃ non ſufficiant merita. 173.F
Meritum hominis totum, ſi totã ſpem ſuam ponat in deo. 80.G
Meritum quid ſit, & quòd ſine libertate nõ eſt 183.D
Merita deo attribuenda. 80. G.& 167.K.& 173.F
Merita noſtra, in quatuor conſiſtunt. 68.B. C.& K
Merito quilibet vehementer cupit paſci de domini bonis, & in domo domini, quippe qui poſuit fines noſtros pacem, & adipe frumenti ſatiat nos. 148.I
Metretæ tres, & tres ſunt timores. 163.C
Militiæ quis fructus, vbi occiſor mortaliter peccat, & occiſus ęternaliter perit? Et de vanitate apparatus militaris, & de tribus cauſis bellorum ſuſcitãdorum. 100. B.C
Miniſter dei nõ ſine cauſa gladium portat: potiuſq; dicendus malicida, q̃ homicida. 100.D.& 243.D.Abbas.
Miniſter bonus Chriſtus ſpiritu alacer, charitate feruens, pietate deuotus. 162.D
Miniſterij honor, morum grauitas, cõſiliorum maturitas, actuum honeſtas. 195.I.& 197.H.I
Minoratus ab angelis Chriſtus, hominibus tamen præfertur. 158.F
Minuendi ſanguinis duplex eſt cauſa. 121.K
Mirabile iactantiæ genus, vt non poſſis putari ſanctus, ſi non appareas ſceleratus. 133.F
Mirabile martyrium & graue inter epulas eſurire, &c. 57.B
Mirabiles fuerunt tres apparitiones: ſed harum mirabilior illa trium Magorum. 18.H.I
Mirabilia tria operatus eſt deus in Maria. 119.L
Miranda eſt plurimorum audacia, qui quãuis de propriis vineis nõ niſi ſpinas colligant: vineis tamẽ dominicis ſe præſumptuoſe ingerere non formidant. 146.E
Miſeratio crudelis, qua pœnitentia minuitur. 70.K
Miſeratio domini, meritum hominis. 167.K
Miſeretur deus nunc impiis, vt eis in æternũ iraſcatur. 139.E
Miſeria fragilitatis noſtræ memoratur. 160.B
Miſeria hominis. 31.F.G.& 39.H.& 44.H & 99.H.& 254.I
Miſeria noſtra quanta ſit, & indigentia q̃ multiplex. 121.M.& 122.A
Miſeria noſtra opus habet miſericordia & miſeratione. 22.B
Miſeria noſtra pulchris cõparationibus oſtenditur. 87.B.C.& per to. ſermo.
Miſeria, nulla verior, q̃ falſa lætitia. 262.M
Miſeria, ſedes miſericordiæ. 104.C
Miſeri nos ab illa fœlici regione depulſi. 90.D
Miſericordia dei in pœnitentes: tractatur. 9.G.H.& 15.I.K.& 21.M.& 28.L.31.K L & 129.I.K.& 139.G
Miſericordia dei, qua tardat ferire, comparatione aliarum miſericordiarum ſuarũ, parua eſt. 87.F
Miſericordia domini, pallium breue non eſt 167.K
Miſericordia habet quatuor filias. 87.H
Miſericordia inordinata & irrationabilis, quæ ſit. 281.A
Miſericordia promittitur miſerenti. 105.I
Miſericordia triplex, & quadruplex miſeratio. 87.F
Miſericordia triplex, nomine trium panum deſignatur. 46.B C
Miſericordia vera. 192.E
Miſericordiæ domini in nobis ſeptẽ numerantur. 45.M
Miſericordiæ domini multæ & æternæ. 31.I 167.K
Miſericordiæ ſeptem, & earum fragmenta. 46.B
Miſericordiam & iudiciũ cantare debemus. 163.E
Miſericordiarum fragmenta ſeptem. 46.B
Miſericordiarum pater, quomodo deus dicatur. 15.I.K
Miſericordes veri. 3.E.F
Miſit pater filium vt præiret in via morum. 136.I
Mitis apparebit Chriſtus electis, terribilis reprobis in iudicio. 177.F
Mites ſunt aliqui, ſed quandiu nihil dicitur, vel agitur niſi pro eorum arbitrio. 3.D
Mixtura triplex, quam fecit deus in aſſumptione noſtræ carnis. 10.A
Modeſtia noſtra nota ſit. 11.B
Modeſtiæ prælatorum modus. 257.M
Moderata correctio memoratur. 34.E
Modus amandi carnem ſuam. 78.H
Modus diligendi deum. 272.C. Hic primũ.
Modus & fructus redemptionis Chriſti. 129.B
Modus inueniendi gratiam. 29.F
Modus medij, non infra deiici, nõ attolli ſupra, non euadere in longius non extendi in latius. 254.K
Modus melior in omnibus. 258.E.F
Modus miſericordię & pietatis, qui modus, ſiue quæ forma in ſanctis præceſſit. 129. H.I
Modus noſtræ redemptionis quantæ fuerit humilitatis, manſuetudinis, dignationis. 129.D.E
Modus redeundi ad deum, caſui primi hominis oppoſitus. 117.D
Modi diligendi ſunt quatuor. 121.I
Modum iuſtitia quærit. 252.M
Moleſta patienter ferre ſufficit ad ſalutem: ſed cumulus eſt ea libenter complecti. 98.B.C
Moleſtus deo, quis ſit. 2.A
Mollis & manſueta increpatio ſancti Bernardi in aliquos fratres, qui plus debito eum prępediebant, quo minus contẽplationi vacaret. 161.F
Momentaneum breue tribulationis, æternũ pondus operatur in nobis. 82.E
Monachalis obſeruãtia in duo diuiditur, in præcepta videlicet, & remedia. 268.I Partienda eſt.
Monachus habitu mentiens ſanctitatem culpatur. 230.M
Monachus peccati conſuetudine obligatus fœlicem ſe reputaret, ſi eſſet tãq̃ vnus in ſeculo tepide viuens. 85.L
Monachus, qui poſt amara conuerſionis ſuæ primordia in ſpem reſpirat, is profecto iã metit. 151.L
Monachus ſiue alius quiſquã pro exteriori munditia niſi interior affuerit, non eſt mundus. 49.A.B
Monachi de nimio potu reprehenduntur. 281.D
Monachi plures cum primum religionẽ intrant, timorati ſatis: ſed fiducia tandem accepta, in ſuperbiam & præſumptionem aſſurgunt. 94.C
Monachi officium non docere, ſed lugere. 169.I
Monachi ſe ſecularibus curis implicantes, reprehenduntur. 9.A
Monachi ſingularitas pernicioſa. 146.K.L
Monachi ſunt velut inter duas menſas epulantium ieiuni poſiti. 99.I
Monachi ſuperbi arguuntur. 279.H.I. Monachum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Monachum esse te puta,non medicum.146. K.L.vtiliter.
Monachorum certamen,quale est. 65.B
Monachorum cibi delicati culpantur. 281. B.C.D
Monachorum insignia. 200.G
Monachorum intemperantia ostenditur. 281.D
Monachorũ vita,qualis esse debeat. 220.G
Monachorum preciosus habitus culpatur. 9.A.B.& 281.G.H
Monachorum quorundam peruersitas, declaratur. 8.M
Monachis duo sunt obseruanda. 191.K
Monachis,quibus vtique nunq̃ doctrina cœlestis deest,nulla de ignorãtia excusatio. 39.L.Nam de ignorantia.
Monasteria stagnis comparantur. 65.M
Monologium pœnitentis,quia dei bonitatẽ ignorat desperantis. 59.H.& per totum sermonem.
Monstruosa res gradus summus,& animus imus. 254.D
Montes Bethel,angelorum agmina. 160.K
Montes & ascensiones, quibus ad regnum cœlorum ascendendum est. 38.K.L
Montium nomine quid significetur: & ibi de montibus & collibus. 161. G. & 162. C.D
Montes & colles in cœlestibus sunt, & mõtes illi iidem, qui & oues,id est cœlestes spiritus. 160.K.L.M
Mõtes illi iidem,qui & oues, id est cœlestes spiritus,qui intra se verbo dei pascũtur. Ibidem.
Montes sancti fide solidi,spe excelsi, charitate spatiosi. 162.H.Quàm miser.
Montium diuersorum ascẽsiones.38.D.E.F
Montium & collium nomine, significantur beatitudines cœlestium spirituũ, in quibus sponsus transiliit, id est notum fecit mysterium suæ incarnationis veniens ad se incarnandum. 161.G.per totum ser.
Montium genera quatuor 121.E
Montium & collium nomine patriarchæ & prophetæ significantur. 162.E
Montium Gelboe nomine, intelligũtur angeli mali. 162.F.G.per totum.ser.
Montium nomine signantur apostoli & homines, & per colles dæmones. Ibidem. C.D.per totum sermonem.
Montium plures differentię.121.E.Montiũ.
Monumentum domini accedere volentes, prius per confessionem vestimenta sua dealbare debent. 34.I
Moralis disciplinę tres cellæ,aromatica,vnguentaria,vinaria. 138.I.In morali.
Moralis honestas,cãdor est animæ.175.B.C
Moralitas integra & pfecta,in duobus præcipue consistit. 111.B
Morbo triplici laborat genus humanũ,principio,medio,& fine. 118.C
Morbum mentis à morsu serpentis non discernit nisi discretor spirituum. 148.B
Mores bellatorum Christi vtiliter describuntur. 100.G
Morum color & odor,qui sit. 175.C
Moriatur anima mea morte iustorum.161.C
Mors à morte,vita ab errore,à peccato gratia liberauit. 102.D
Mors animæ,obliuio. 118.F
Mors bona,quæ vitam non aufert,sed transfert in melius. 161.C
Mors Christi preciosa. 229.E.F
Mors corporalis. 76.K.& 213.C
Mors depascet voluptuosos. 90.B.C
Mors diaboli op⁹,& peccati pœna victa est, & ipsum peccatum victum. 60.D
Mors fœlix,mihi mũdus crucifix⁹ est.26. A
Mors duriter increpatur. 141.F.G.H
Mors iacenti in peccatis ante conuersionẽ, infernus succumbenti post acceptam remissionem,lacus desperanti post expertã contemplationem. 83.L
Mors iusti bona propter requiem, melior propter nouitatem,optima propter securitatem.213.C.Bona mors.
Mors mortẽ operata est, spiritualis corporalem,culpabilis pœnalem,volũtaria necessariam. 101.I.Nil profecto.
Mors peccatorũ pessima, mala in amissione mundi,peior in separatione carnis,pessima in vermis contritione. 112.B
Mors peccatorum mala,peior, pessima,sed bonorum mors bona, melior, optima. Ibidem.
Mors peregrinantis fœlix,mihi mundus crucifixus est. 25.M.& 26.A
Mors quomodo capite Christo superata, adhuc indies apud electos grassatur. 60.C
Mors triplex triplicem mortẽ operata est. 101.I.Nil profecto.
Mortem ecclesia specialius veneratur: quæ tamẽ inter homines plus horretur. 76.L
Mortem preciosa faciũt duo, vita, & causa. 120.D.Preciosam.
Mortem sanctorum tria faciunt preciosam. 109.M
Mortem spiritualium optant sibi carnales: quorum tamen vitam abhorrent. 136.H
Morte Malachiæ & cuiuslibet sancti viri merito dolẽdum foret, si haberemus hic ciuitatem manentem. 60.I
Mortis increpatio. 141.F. G. & per totum sermonem.
Morti nostræ duplici, mors Christi occurrit. 101.I
Mortis separatio amarissima. 141.H
Mortem iustus etsi non euitat, certe tamen non timet. 213.C
Mortui fratris copiosissimã & elegantissima deploratio. 141.D
Mortui recordantur & miserantur nostri. Ibidem.I.K
Mortuos lugere propter quid & quousque debemus. 142.F.Planxit.
Mori potuit Christus, quia homo fuit: & quia iust⁹,mors eius nos liberare potuit. 101.L
Moyses à filia Pharaonis ab aquis liberat⁹, præfigurauit Christum in Aegyptum fugientem, ab Herodis manibus liberatũ. 35.M
Moyses Aaron & Samuel in sacerdotiũ assumuntur. 121.H.Tres in sacerdotium.
Moyses instar matris, quæ siue paruulo suo intrare ad mensam diuitis recusat,sic sine populo terram promissionis intrare nolebat. 129.I.K
Moyses loquebatur, & dominus respondebat:sic verbum sponsus animæ denotæ, & econuerso. 156.C
Moysi magna petenti, minora cõcessa sunt. 149.M
Moysi domino dicenti: dimitte me, & faciã te in gentem magnã,merito renuit: quia hoc sponsæ reseruatum erat. 146.B.C
Moysi & Aethiopissæ coniugium, præfigurauit coniugium Christi & ecclesiæ. 153.D.E
Moysen & Hur graues man⁹ habuisse, quid denotabat. 146.C
Mulier si dormierit cum viro altero,nũquid reuertetur ad virum priorem? 185.E.F
Mulieris nomine carnales animæ designantur. 152.F.Ego.
Mulieres quæ Christum vncturæ venerant, vnctæ sunt ab eo. 179.D
Multifarie demonstratus est deus antiquis, per imagines tamen extrinsecus apparentes. 147.C
Multiplicatæ sunt infirmitates eorum &c. 111.K
Multiplici visione visus est dominus ab Esaia,& aliis prophetis. 62.G
Mundari corde,quid sit. 3.F.Item.
Mundi corde non omnes sunt, qui verbis ese apparent. 21.K.L
Mundantur nõ omnes qui audiunt verbum dei,sed qui obediunt. 144.D.E
Mundus apte compedibus comparatur. 88.B
Mundus contemnendus est, si saluari volumus. Ibidem.
Mundus hic totus nox est, & noctes habet plurimas. 179.E
Mũdus iste sensibilis est,quasi liber, in quo qui volunt dei sapientiam legant. 86.C
Mundus quod suum est diligit. 213. G.H
Munera &promissiones sponsi ad sponsam. 152.K
Munera tria regum,quid significent. 18.I
Munitiones quib⁹ anima vallatur,tres sunt. 120.F. Munitiones.
Murenulæ aureæ vermiculatæ argento,quę sunt in anima. 153.M
Murmuratio non leue peccatum est. 116.M
Murmurantes & detrahentes increpantur. 139.M.& 140.A.valde vtiliter.
Murus contientiæ quam sit solidus. 50.L. Idcirco enim.
Muscę morituræ exterminantes suauitatem vnguenti,quæ sunt. 31.K
Musto pleni erant apostoli. 158.M
Mutabilitas affectionum animæ diuina mutat nomina. 85.G
Mutatio hominis per ignorantiam lachrymosa. 150.I
Mutatio turpis de meditationibus sanctis ad seruitutem carnis. 171.M.172.A
Mutationum tria genera. 120.B.Tria.
Myrrha Christo in cruce oblata, & myrrha qua vnctus est. 155.F.G
Myrrha Christus in morte,botrus in resurrectione. Ibidem.H
Myrrhæ fasciculus ex Christi passionibus colligendus. Ibidem.F
Myrrhæ nomine tribulationes designantur. Ibidem.C
Mysteria magna fidei cognoscentes,ea minoribus communicent. 148.F

N.

NAaman præcepto Heliseĩ in Iordane septies immersus est. 34.M
Nardus herba humilis & calidæ naturæ

naturæ, non incõuenienter humilitatem significat. 154.I
Nardi proprietates. 50.H
Nasci Christus quare voluerit nocte & hyeme. 14.M
Nascitur homo per gratiam, quando iustitiæ illuminat tenebras peccatorum addens ad terroris cumulum breuem numerum dierum,& finem incertum. 17.E In peccatis.
Naturali appetitu celsitudinem desideramus. 38.F.Cupidi.
Natus ex deo,scilicet prædestinationem nõ peccat,quomodo intelligitur. 139.G.H
Natus quibusdam nondũ Christus est,quibusdam nondum passus,quibusdam nondum surrexit,quibusdam nondum ascendit,aliis nondum misit spiritum sanctum. 35.H. Sunt enim.
Natura humana & euangelica, per duo Seraphin intelligitur. 61.H
Natura mollior est homo ad compatiendũ, quam ad indignandũ asperior,nisi à peccato obsolescat. 155.L
Natura propter peccatum ad indignandũ, quam ad compatiendum paratior.156.A. Igitur.
Naturarũ quanta diuersitas in humana substantia conueniat. 70.C.D
Nauis prælatorum tribus lateribus compacta esse debet,cordis puritate,conscientia bona,& fide non ficta. 98.C
Nazareth & eius significatio,& ibidem pulchra & vtilis comparatio Isaac palpantis,& non videntis Iacob. 101.C
Necesse est, vt qui terrena contẽpsimus flagranti desiderio cœlestia requiramus. 111.G
Necessitas fœlix, quæ in melius cogit. 266.D
Necessitas, quomodo stet cum voluntate. 183.E.F
Necessitates septẽ,propter quas anima quęrit verbum,quo tandem reformata accedit ad eius dulcedinem contemplandam atq; perfruendam. 185.F.G.per totũ ser.
Negligentia abbatum non reprimentiũ vestium & alimentorum luxum culpatur. 281.I
Negligentia altaris. 203.L
Neglecta cuncta, cuncta iacentia,cuncta inculta & sordida. Per agrum, inquit,hominis pigri transiui,& ecce totum repleuerant vrticę. 169.A.B
Neglectus & contemptus mandatorum, qui est. 267.E.F
Negligimus frequenter propria, & curiosi sumus ad aliena,& sic nec fumum abiicimus,vxorem non corrigimus, tectum nõ reficimus. 87.I.K
Nemo absque sui & dei cognitione saluari potest. 151.I
Nemo ascendit cœlum,&c. 109.E
Nemo deum vidit vnq̃. 147.A
Nemo dicat,leuia sunt hæc. 21.F
Nemo magis iram meretur,q̃ amicum simulans inimicus. 106.A
Nemo salutandus in via:exponitur. 118.H
Nemo saluatur inuitus, & econtra. 264. G.H
Neq̃,vbi est quod dixisti: Nequaquam morieminiecce enim morimur omnes. 14. G.H
Niger apparuit Christus in passione. 144. A.B
Niger Christus erat reputatione Herodis, formosus confessione latronis & centurionis fide.Ibidem. Aliud.
Niger erat Christus superficietenus, intus autem candidus. 143.M.&144.A
Niger & formosus Christus. 141.B.C
Nigra & formosa, qualiter est anima Christi sponsa. 140.L.& sequentibus.
Nigra,qualiter formosa fiat. 124.F
Nigrum se fecit Christus, vt multos dealbaret. 143.M
Nigram atq; decoram vnde,se dicat sponsa. 19.M.& 20.A.140.K.& 144.C.D
Nigram se libenter dicit,spõsa,vt libere dilecto dicat: Opprobria exprobrãtiũ tibi ceciderunt super me. 141.B C.& 144.K
Nigri sunt iusti superficietenus, peccatores autem interius. 143.M
Nigredo ad humanitatem, candor ad diuinitatem refertur.Ibidem.Multos.
Nigredo fœlix,quæ parit mẽtis candorem, lumen scientiæ,& conscientiæ puritatem. 140.L.M.Fœlix.
Nigredo pœnitentiæ,passionis,persecutionis. 144.K
Nigredinem Christi,fideles eius imitantur. 143.M.& 144.A
Nihil intulisti in hunc mundum, nec quicq̃ inde auferes. 212.L
Nihil ita iræ impetum cohibet, superbiæ tumorem sedat,&c.quomodo nomen Iesu. 132.F.G.H
Nihil mihi conscius sum,rara vox. 254.E
Nihil nobis cum litera,quæ gustata carnem sapit,glutita mortem affert. 177.C
Nihil nos deus habere voluit, quod per Mariæ manus non transiret. 54.I.K
Nihil prorsus boni,nisi à Deo habemus,vel habebimus. 130.E.F
Nihil sibi deesse putans, omnia ei desunt. 254.E
Nihil sub sole stabile,neque iucundũ.87.D
Nisi conuersi fueritis &c. 12.A
Nisi ego abiero,paracletus non veniet,quid per hoc intelligitur. 40.D
Nititur,quis frustra in dilectum,si non nititur. 185.L
Nobilem hospitem habet corpus,quem honorare debet. 3.K.L.M
Nocere tantum solet cæcis & negligẽtibus inanis gloria, non attendẽtibus quàm sit friuola,caduca,vana,inutilis. 79.L.M
Noli nimium iustus esse. 72.E
Nomen Christi sonat,aut maiestatẽ, aut pietatem. 132.B
Nomen dei infusum angelis, ab his in homines,& à Iudæis in gẽtes trãsfusum est. Ibidem.C.D
Nomen dei maiestatis,in nomẽ pietatis trãsfunditur. Ibidem. B.Profecto.
Nomen & memoriale dei in nobis est. Ibid.
Nomen Iesu,cibus. 132.F
Nomen Iesu, dulcis & redolens effusio, & exhalatio. 133.I
Nomen Iesu effusum est in gentes. 132.D Vnum scio.
Nomen Iesu est,medicina salubris fidelibus Christianis in omnibus aduersitatibus. 132.A.per totum sermonem.
Nomen Iesu,lux. Ibidem.F
Nomen Iesu sic effusum est, vt non solum cœlum terrasque perfuderit, sed & inferos respersit. Ibidem.D
Nomen sponsi lucet prædicatum, pascit recogitatum,inuocatum lenit. Ibidem.F
Nomen sponsi non capiunt adolescentulæ, & imperfectiores animæ,nisi effusum. 134.M.&.135.A
Nomine vinearum Engaddi,ecclesię plebes intelliguntur. 155.K
Nominibus diuersis, quare deum vocamus. 85.G
Non est regnum dei esca & potus, exponitur. 90.B
Non est speciosa laus in ore peccatoris, exponitur. 112.E
Non est,qui faciat bonum, non est vsq; ad vnum. 111.I
Non est vir fortis,cui non crescit animus in ipsa rerum difficultate. 240.M
Non nobis domine non nobis, sed nomini tuo da gloriam. 59.G.Non nobis.
Non omne quod libet,licet:nec quod licet, statim expedit. 195.F
Non per visum,sed per auditum peruenitur ad notitiam veritatis. 144.D.E
Non quod volo,hoc ago, &c. 183.G
Nosse deum,doctum facit esse hominem:timere deum,sapientem. 139.E.F
Noscere vnde aliquis possit,an remissa sunt ei peccata. 92.K
Noscere vnde possimus dominum nobiscũ esse in tribulatione. 80.L
Noscere vnde poterimus quis spirituum,an bonus scilicet,vel malꝰ nobis persuadeat aliquid. 91.L.M
Notitię duę,& duę ignorãtiæ, & de his quę ex se parturiunt. 151.I.per totũ ser.Puto.
Nouissima hominis mors,iudiciũ, gehẽna. 87.E
Nouissima iustorum falsus propheta optabat sed principia non ita. 136.H
Nouissimum locum tenere, est humilitatis. 152.A.B C
Nouitas contra ecclesiæ ritum non placet, mater temeritatis, soror superstitionis, filia leuitatis. 225.A.B.Alioquin.
Ad nouitios vtilis instructio. 202.B
Nouitij adhuc & incipientes fidẽ & credulitatem habere debent dictis & documẽtis seniorum. 185.E
Nouitiorum feruor laudatur. 167.B
Nouitiorum id est nouiter conuersorũ immoderata vehemẽtia reprimitur.135.F.G
Nouitiorum tentationes & pericula sub tropo vstionis florum. 169.E.F
Nox diabolus,nox angelus satanæ, nox antichristus,quem dominus interficiet spiritu oris sui. 176.H
Nox est totus hic mundus, & noctes habet plurimas. 179.E.F
Nox in sacra scriptura, quid significet. 72.I
Nox multiplex,sicut & vmbra. 176.G.H
Nox natiuitatis Christi,cur præ cæteris noctibus solennizetur. 15.E
Nubes bonæ,& nubes malæ. 165.G
Nubit anima verbo ad fœcunditatem. 186.E.F
Nubere prohibent nonnulli heretici.171.A
Nugę in ore sacerdotis,blasphemiæ sunt. 255.A

Universidad de Deusto
Biblioteca

255.A
Numerus ternarius ad fidem, quaternarius ad mores pertinet. 107.M.& 108.A
Nuptiarum pluralitas culpatur. 166.F.G
Nuptiarum spiritualiū ad quas inuitamur, Christus sponsus est. 20.E
Nuptiarum tres sunt species. 119.M. Tres sunt.

O.

Obedientia admodum bona, deo & hominibus delectabilis, vtpote quæ verbum æternam sapientiam dominum Iesum sequi fecit fabrum & pauperculam fœminam, magistrum discipulos, deū homines. Erat, inquit, subditus illis. 135.G
Obedientia amica salutis. 282.F
Obedientia bonus cibus: patientia bonus cibus: si tamen sapientia (& id quidē triplici) condiantur. 82.G
Obedientia circa difficilia gratior, contemptus circa minima damnabilis. 269.E.F
Obedientia perfecta. 266.M
Obedientia molesta est suspicari de omni præcepto. 267.L
Obedientia peruersa. 191.K.L
Obedientiæ bonum. 100.G
Obedientiæ falsus nummus, voluntas propria: bonus charitas. 66.F.G
Obedientiæ forma, ordo & mēsura. 266.M
Obedientiæ gradus tres. 287.B C D
Obedientiæ metæ & limites tres. 266.L
Obedientiæ modus. 267.C
Obedientiæ neglectus culpabilis, contemptus damnabilis. 267.E
Obedientiæ perfecta forma. 21.E.66.G. & 200.C
Obedientiæ proprietates & conditiones. 144.D.E.F
Obedientiæ pulchra & vtilis disputatio. 63.L.M
Obedientiæ speculum Christus. 275.D
Obedientiæ virtus vtiliter deducitur. 5.A 21.G.H. & 66.F.& 98.A.154.M. 190.A. & 192.I. Obedientiæ.
Obedire, in quibus non debemus. 190.I
Obedire necesse est, vt fide mundemur. 144.D.E
Obedire præpositis, & gratias deo reddere debemus. 80.F
Obedire quibus, & quomodo debetur. 267.A
Obeditionis meditullium dubium est: verumtamen dubia in suspenso teneantur, donec patris accedat consilium & authoritas. 93.E.F
Obiurgationi per superiores factę quidam impatientiam, quidam contemptum, quidam impudentiam defensionis addunt. 154.F
Oblatio quam deo offerimus, triformis esse debet. 119.A
Oblatio noua, est offerre deum. 22.G.H
Oblatio tria debet habere, constantiam virilem, continentiam carnalem, & conscientiam humilem. Ibidem.I
Obliuio quædam bona est, & quædam mala. 13.F
Obnoxij sumus deo in tribus. 119.K
Obsecratio, oratio, postulatio, & gratiarū actio tractantur. 92.H.& per to. sermo.
Obsecratio verecundo fiat affectu, gratiarū actio esse debet deuotione & deliciis affluens. Ibidem.M.&93.A
Obsecratio vtilis ad fratres, ad laborem spiritualem, & bene beateque viuendum. 82.H
Obsequium triplex. 29.M
Obseruatores ciborum culpantur. 2.G.H. & 146.H.& 283.D.E
Obseruantiæ filiorum dei sex. 108.F
Obseruantias sex ad purificāda confitentiū corda sancti patres instituerunt. 20.K
Obstacula, quæ nos separant à voluntate diuina. 25.H
Obstinati in suo sensu pessimi. 35.D
Obstinatio & presumptio tractantur. 24.E F.& 45.H.& 77.F
Obtulerunt Magi domino aurum, thus, & myrrham. 121.L
Occultam non decet esse doctrinā, sicut nec euangelium occultum est. 170.E.F
Occurrendum est deo nostro. 1.K
Ocio proprio & quieti non pœnituit Bernardum prætulisse curam sermonis, dum intelligeret se profecisse. 160.E
Ociositas apprime fugienda est. 254.A
Octaua sanctorum, cur celebretur. 16.L
Oculum aliáve membra scandalizantia eruere, & proiicere, qualiter intelligatur. 55.G
Oculus domini respicientis, quid sit. 164.I Porro.
Oculum & aurem, quos inobedientia clausit, aperiat obedientia. 144.D
Oculus fidei thesaurum inuenit absconditū. 81.F
Oculus interior, & exterior differunt, & vtrumque ne videat, tria impediunt. 51.E
Oculi interioris, quadrifaria diuisio. 269.A
Oculum interiorem simplicem faciūt duo, charitas in intentione, & in electione veritas. 268.M
Oculus manus & pes, qualiter nos scandalizant. 55.G.H
Oculus non vidit, nec auris audiuit, &c. 11.M
Oculum, quia solus inter membra cum sole luminis similitudinem habet, ideo solus solem intueri potest: & sic de oculo mētis ad solem iustitiæ deum. 147.A
Oculus, quo deus videndus est, nunc fide mundetur. 144.C
Oculi sponsæ duo sunt. 120.F. Duo sunt oculi.
Oculus venenatus & malignꝰ, quis sit. 79.B At basiliscus.
Odor bonus, testimonium bonum. 167.B.C
Odorem bonæ ęstimationis de se dederunt fidei fundatores primi. 155.A
Odorem Christi senserunt patres, non tamē dederunt, nisi ipso Christo nascente. 167.C
Odor, deuotio est: odor, bona opinio, quæ ad omnes peruenit, vt Christi sis bonus odor in omni loco. 154.M.& 155.A
Odor humilitatis deuotio & bona æstimatio. Ibidem.
Odorem morum fama diiudicat, colorē cōscientia. 175.B
Odor sapientiæ, iustitiæ, sanctificationis, & redemptionis Christi, quomodo percipiatur. 137.H.I
Odorat tantum peccator dominum, iustus vero etiam gustat. 172.G
Odor vinearum serpentes fugat. 167.B
Offense fratrum, etiā leuiores vitandæ sunt. 145.E
Offeramus Christum paruulum oculis patris sui. 7.L. Discamus.
Officium diuinum ordinate, reuerenter & attente dicendum est. 126.E.& 158.B
Officium monachi non docere, sed lugere. 210.H.& 169.I. Si quidem.
Oleum, cui nomen Christi comparatur, lucet, pascit, vngit. 132.E.F
Oleum effusum nomen tuum, explanatur. 131.L.& per totum sermonem.
Oleum tripartitum. 119.D
Oleum māsuetudinis ex fraterno amore habens, & diuino amore vinum æmulationis, securus accedat ad sanāda vulnera illius, qui incidit in latrones, piissimi Samaritani optimi imitator. 156.B. C. vtiliter valde per totum.
Omni custodia custodi cor tuum: exponitur 74.C.& 112.E
Omnia fecit deus in pōdere, mensura & numero. 112.L
Omnia fieri debent per deum, qui est causa indeficiens. 75.K
Omnia illi desunt, qui nil sibi deesse putat. 254.E
Omnia quæ fecerimus, ad vnitatis vinculū adunemus. 90.M
Omnis qui se exaltat, humiliabitur. 90.G
Omnis homo mendax, quid sit. 276.A
Omnipotentes facit deus sperantes in se, & sibi innitentes. 185.L
Onus Christi leue, quid sit. 80.B.C
Onus, duplex. Ibidem.
O nouissimum & altissimum, ô humilem & sublimem. 31.D
Opus dei, quare laudum solennia dicantur. 158.B
Opera bona in feruore deuotionis, & dulcedine gratiæ. 14.B.C
Opera bona renouanda sunt, ne sicut flores thalami marcescant. 157.I
Opera & non verba discernunt inter filios dei, & filios diffidentiæ. 213.F.G
Opera mala fugienda, bona exercenda. 104.L
Opus nostræ conditionis: tractatur. 14.F
Opera temporalia semina sunt mercedis æternæ. 104.H
Opus trina consideratione debet præueniri, id est, an liceat, deceat, expediat. 256.E.F
Operatio dei triplex, creatio, formatio, consummatio. 265.H.I. Igitur.
Operatio diuina triplex, scilicet per quam, cōtra quam, & cum qua operatur. 265.C
Operationes spiritꝰ sancti in nobis sunt infusio & effusio. 134.F
Operimenta altaris tria. 121.B
Oppido cuiq; tria sunt necessaria. 50.K
Opprobrium Christi ferre, gloriosum est. 141.B.C
Optima pars, quam elegit Maria, quæ sit. 49.G
Orantibus angeli astant. 126.E.F.G
Oratio ad eos sanctos præcipue fiat, quibus orans magis afficitur. 168.D
Orans considerare debet, quid petit, quem petit, & seipsum, qui petit. 118.E

Oratio

Oratio deuota: Per te accessum. 2.E
Oratio dominica: exponitur. 25.H
Orationis domus, id est ecclesia cella vinaria dicitur. 158.M
Oratio duas alas habeat, contemptum mundi, & carnis afflictiones. 19.D.
Oratio fidelis, humilis, feruens si fuerit: cœlum sine dubio penetrabit, vnde certum est, quòd vacua non redibit. 24.M.& 25.A
Oratio ieiunio misceatur. 24.K.L
Oratio iusti penetrat cœlos, qualiter intelligatur. Et quòd nemo potest bene deū contemplari, nec verbum dei prædicare, nisi perfectam habuerit mentis puritatē. 168.B
Orationis locus, modus, & tempus cōgruū docentur. 185.H.I
Orationis modus, forma & efficacia. 25.B & 92.H. & 159.A.& 186.K.L
Orationis modi tractantur. 9.B.C. & 92.H
Orationis non modo locum, sed & tempus obseruari oportet, & ipsum quoque tempus feriatum cōmodius assumitur. 186.K
Orationes nostras non paruipēdamus: nam aut quod orantes petimus dabitur, aut aliquid aliud vtilius. 25.E
Oratio peccatoris debet fieri affectu verecundo, puro affectu, amplo affectu. 118.E.
Oratio potus est animæ. 134.L
Oratio, præcipuum est remedium, ne quid contra dei voluntatem velimus aut facia mus. 164.L.M
Oratio, prædicatio, contemplatio, tractantur. Ibidem
Orationes pro temporalibus, pro virtutibus, pro vita æterna, quales esse debeāt. 25.G
Orare, qua puritate debeamus. 118.E
Oratio, qualis esse debeat. 24.M. & 186. K.L
Orationis quatuor species, obsecratio, oratio, postulatio, & gratiarum actio. 82.H.
Oratio recta non est, si aliud petitur præter deum, vel propter deum. 186.L
Oratio secretum amat. Ibidem.I.K
Orationis secuturæ bona commendatio, si verecundia præmittatur. Ibidem.K
Orationem suam nemo paruipendat. 25.E
Oratio tractatur. 9.B. & 24.I. K. & seq.& 86.I.K.& 160.L.186.K
Orantes verecundiam seruare debēt. 126.E 186.K
Orantes nonnunquam in principio tepidi sunt, qui tandē feruentes euadunt. 127 M
Ordinatione dei, perseuerat dies. 159.C
Ordinatio voluntatis. 262.A.
Ordines angelorum distinguuntur. 134.M
Ordinatam charitatem, qui in veritate habeat, vix inuenitur. 160.A.
Ordo charitatis actualis & affectualis, tractatur. 159.G. H
Ordo charitatis tractatur. 159.D.
Ordo cœlestium. 259.E.
Ordo diligendi deum, proximum, & inimicum. 159.L.M
Ordo noster, quid est. 220.G
Ordo pulcherrimus pastoris assumendi. 231.H. Destituti.
Ordines quatuor in processiōe domini. 30.D
Ordo rectus requirit se prius, deinde alios curare. 192.E.
Ordo virtutū, quomodo à se inuicem figillatim oriantur. 107.I
Oris custodia semper vtilis est. 258.K
Ornatus animæ, qui sit. 157.F
Ornatum corporis sancti contemnunt, solū animæ decorem quærentes. 140.L
Ornatus boni & religiosi viri: tractat. 135.L
Ortus, cellarium, cubiculū, quid significēt. 138.G.H
Ortꝰ Christi, historicus sacræ scripturæ sensus. Ibidem.H.I
Ortus historiæ sacræ scripturæ habet tria, cœli & terræ creationem, reconciliationem, reparationem. 138.H.I
Ortus sacræ scripturæ, historia est. 138.G
Ortus triplex animarum sanctarum. 120.H Triplex.
Os confractum & comminutum, quid significet. 85.A
Os corporale Christi discipulos in mōte docuit, qui angelos in cœlo silendo docet. 125.L
Os de ossibus meis, & caro de carne mea, quomodo me spernere poterit? 124.A
Os dei, manus & pedes, qui sint. 124.M
Oscitationes septem pueri, quatuor ad sensum compunctionis, tres ad sonum cōfessionis pertinent. 133.A
Osculum ab osculo accipere, est simul scientiæ gustum, & gratię condimentum recipere. 127.B
Osculum de ore: Ego & pater vnum sumus. Ibidem.C.D
Osculum de osculo, non est id, quod osculū de ore. Ibidem.
Oscula dici possunt vnū naturale, aliud doctrinale, aliud gratiosum. 113.A. Osculetur.
Osculum diuinum tantæ est efficaciæ, vt ex ipso mox sponsa concipiat. 127.M
Osculum fœlix per quod non solum agnoscitur deus, sed diligitur. Ibidem.E
Osculum manus, secundus gradus satisfactionis, decor continentię, digni pœnitētiæ fructus. 124.F
Osculum manuum tractatur. 124.D.E
Osculo oris dei significatur spiritus sanctꝰ, quem ecclesia dei petit sibi dari ad notitiam trinitatis. 126.K.L. per totum ser. Hodie vobis.
Osculo oris domini petit oscului sponsa, quo osculo mediāte omnia virtutis opera dulcia sunt, pinguia & vtilia. 127.G.H
Osculum oris Christi fuit, cum diceres apostolis: Accipite spiritum sanctum. 126.L
Osculum oris sponsi Christus Iesus. 123.K
Osculetur me osculo oris sui: exponitur. 113.A.B.C.& seq.
Osculū pacis petebant patres antiqui. 123.L
Osculum pedis, satisfactio pœnitentis verecundia & mensura. 124.E F
Osculum pedis, manus & oris domini tractatur. 124.E. per totum sermonem.
Oscului petit spōsa nō simpliciter & more cōmuni, sed osculo oris domini. 124.K
Osculum sanctū à deo duabus de causis indultum mundo. 124.C.D
Osculās si recte pater dicatur, & filius osculatus, igitur recte spiritus sanctus osculū dicitur: quē spiritū petit sibi dari spōsa, cū dicit: Osculetur me. 113.H.& 126.M
Oscului sponsa petens, verecunde non ad ipsum sponsum, sed ad alios dirigit sermonem, osculetur me, inquit. Ibidem.E
Osculandi sunt prius dominici pedes, secūdo manus, tertio os. 124.F H
Oscula tria sunt. 113.I..Tria.& 121.F
Ostendit se deus animæ secundū varias formas, iuxta varias animæ dispositiones & affectus. 147.E.F
Ostia, per quæ transitur ad vitam, tria sunt. 120.L. Ostia.
Ostiarius voluntatis sit recordatio cœlestis glorię, & eius thalami custos, sit recordatio profunda gehennæ. 110.K
O virgo vere beata, vere non tibi opus est purificatione. 22.G
Ouis Christus, ouis genus humanum, & ibi de natura ouis, de cuius lacte caseus fit & butyrum. 2.B
Ouium custodię, pastui, ornatui pastores intendere debent. 180.C

P

Pacem contemnētes, & gloriam appetentes, pacem perdunt & gloriam. 218.C
Pacem, qui diligit, congaudet vnitati. 190.F
Pacem primi parentes perdiderunt, quia misericordia, veritate, & iustitia spoliati peccando fuerant. 27.I.K.L.& seq.
Pacis mutuæ conseruatio. 89.M
Pacifici in triplici sunt differentia. 118.K
Pacifici non pacidici beati dicuntur. 106.H per totum sermonem.
Pacifici veri non omnes sunt, qui esse apparent. 3.F
Pallium breue non est misericordia dei. 167.K
Pallia, quibus nuditas nostra operitur, quatuor sunt. 121.E
Panis angelorum factus est nobis fœnū appositum. 150.G.
Panis conseruationis habet tria, subtractionemoccasionis, virtutem resistendi, sanitatem affectionis. 46.B
Panibus miraculi, qui cupit saturari, triduo sustineat dominum necesse est. 45.G
Pane nostro vescimur in sudore nostri vultus. 161.L
Panes septem frangendo multa cecidere fragmenta. 46.B
Panes septem, quibus reficiamur, assignantur. 45.I. per totum.
Panes tres accōmodātur vni tantum amico aduenienti. 36.I
Panes tres, quid significent. 109.D
Panes tres sunt, quos de via veniens quærit amicus. 36.I.& 121.I
Panes tres sanctitas, iustitia, pietas. 26.E
Panes tres sunt, veritas, charitas, fortitudo. 36.I.K
Panes, quibus alimur in hac vita, tres sunt. 120.K
Panum quatuor differentiæ. Ibidem.
Panni Iesu in signum positi. 15.F
Pannis inuoluitur Christus, nō sine certi ratione mysterij. Ibidem.
Papa plenitudinē potestatis habet in operibus iustis, sed in iniustis non ita. 256.E.F per totum.
Paradisi descriptio vtilis. 30.C.D
Parabola de filio regis. 97.C
Parabola de fide, spe, & charitate. 332.F

Universidad de Deusto
Biblioteca

Parabola de nuptiis filij regis. Ibidem.K.L Filius.
Paradisus,fœlix regio. 148.I
Paradisorum tria sunt genera. 121.E
Paradisus voluptatis internæ conscientiæ. 105.F
Paras sedē Christo,si tribus reddis, quæ sua sunt. 2.I
Paratum cor meum:exponitur. 112.C
Parati simus excutiendo soporem, sanctificati cupidinis noxiæ, frænando furorem. 12.E
Paries erat caro Christi diuinitatem celās. 163.H.I
Paries est peccatum & corpus peccati diuidens inter nos & deum. Ibidem.K
Parietis huius feneſtræ,& cancelli sensus,& affectus corporei. Ibidem.H.I
Parietibus quinq; intercluſi, cōcupiscentia videlicet,consensu,actu,consuetudine & contemptu, quomodo ad deum pergemus. 164.A
Parietem,quis non irrideat,si se dicat radiū parturire,quem susċipit per feneſtrā, aut si glorientur nubes ꝙ imbrem generent? 130.L
Pariēdi duo sunt genera in matrimonio spirituali, & ibi de raptu & excessu mentis, & aliis vtilibus. 186.F
Pars domini sumus. 121.L.Pars tua.
Paruitas gemina,humilitas, & mansuetudo. 21.K
Paruuli baptizati ad vitam transire creduntur. 171.I
Paruulus est Iesus,pro paruo placari potest. 18.B
Paruulus natus est nobis. 7.K.L
Pascha non reditus, sed transitus interpretatur. 33.L
Pascebatur Christus inter lilia,Mariā,Martham,& Lazarum spiritualiter, & corporaliter. 175.E
Pascitur deus, cum sermo eius impletur. Ibidem.M
Pasci & pati simul, nonne molesta iucunditas? 149.B
Pascua in patria tuta & secura,sed nō sic pascua in via. 148.I
Pascendas oues non premendas, susċipiunt quicunq; prælati. 254.C
Pascit nos deus, & profectibus nostris pascitur. 175.E.F
Pascendæ sunt animæ pastu triplici, mente, ore,opere. 34.E
Pascuæ viæ in sacramento. 149.A.B
Passio Christi opus nostræ redēptionis, totum amorem nostrum sibi vendicare debet. 135.I
Passiones Christi meditari, sapientia est, & sublimis philosophia. 155.G
Passio Christi,vltimum refugium, singulare remedium,quæ deficiēte sapientia,iustitia non sufficiente,sanctitatis succumbentibus meritis,succurrit. 137.M
Passionum & laborum Christi cōsideratio, facit sponsam,id est animam illęsam pergere inter prospera & aduersa. 155.D per totum sermonem.
Passio domini tria habet, opus,modum,causam:in opere patientia, in modo humilitas, in causa charitas commendatur.31.C
Passiones huius temporis non sunt condignæ ad præteritam culpam,quæ remittitur ad gratiam,quæ immittitur,ad futurā gloriam,quæ promittitur. 106.G
Pastor bonus Christus, ipse pascua, ipse redemptio. 147.I
Pastores ecclesiarum vel animarum, quales esse debeant. 180.A
Pastorum est vigilare super gregē propter tria necessaria videlicet ad disciplinā, ad custodiam,ad preces. 117.M
Pastor idiota iutilis est, sed & æquè doctus non bonus. 180.E
Pastorum malorum increpatio. Ibidem.F
Pastores non prius se mouebant dum verbum,erat tantum apud deum.At vbi verbum,quod erat, factum est, tunc venerūt festinantes. 137.H.I
Pastoribus signum Christi inueniendi,præsepium fuit,& panniculorum inuolutio. 124.C
Pastus animę nostræ pro prędenti statu,quis sit. 148.I.K
Patres antiqui Christum quasi odorantes non publicarūt, expectantes vt tempore suo reuelaretur. 167.C
Pater clarifica filium, dispensantis petitios non indigentis. 179.K
Pater dedit filio iudicij potestatē, non quia filius eius, sed quia filius hominis est. 177.G
Patrem & filium ad animā venire,quid sit. 173.K
Patre & filio cognitis cognoscitur vtriusq; bonitas,quæ est spiritus sanctus. 126.M
Pater filium clarificat, & filius quidem clarificat patrem. 179.K.L
Pater filium osculans,illi arcana suæ diuinitatis plenissime eructat. 127.C
Pater misericordiarum, & nō misericordiæ, quare dicitur. 15.K
Patrem misericordiarum apostolus appellans deum,non vnam,sed duplicem misericordiam denotat. Ibidem.& per totum sermonem.
Patientia alia bona pro bonis reddens, alia non reddens mala pro malis, alia pro malis bona reddens. 105.M
Patientia,bonus cibus:obedientia,bonus cibus, si tamen sapientia triplici condiantur. 82.K
Patientiæ & māsuetudinis exercitium in tribus consistit in verborum iniuriis,in dānis rerum,in corporis læsione. 21.K
Patiens, & longanimis, & bonus est deus. 121.F
Patientibus malum, quod quidē triplex est, triplex necessaria est prouidentia. 43.K
Patientię, obedientiæ, & sapientiæ bona. 82.H
Patienter non modo,sed libenter ad tormēta properandum est. 88.L
Patientes oportet esse prælatos. 140.H
Patientia tractatur. 31. K.L. & 191.E.F.& 195.D
Patientia,probationem operatur:probatio, spem. 77.C
Patiendi speculum,& præmiū patientis,nobis est dominus Iesus. 157.M
Patientia, voluntas, charitas, diuersimode trahuntur,& diuersimode sentiunt & loquuntur. 66.E.F
Patrimonia pauperum, ecclesiæ facultates sunt. 284.C
Pauidi semper & timorati sim⁹: nil enim efficacius reperitur ad promerendam,retinendam & recuperādam gratiam, q̄ semper pauidum esse. 162.M
Pauli apostoli commendatio odorifera. 129.H.& 140.L
Paulus blasphemus fuit,sed non in spiritum sanctum, ideo consecutus est misericordiam: 21.F
Paulum, cur deus ad Ananiam miserit erudiendum, & non per seipsum erudierit. Ibidem.G.& sequentibus.
Pauperes aliqui esse volunt, eo pacto vt nihil eis desit. 3.D
Pauperibus superbis dicitur,væ. 279.H.I
Pauperes, qui sunt, quos Christus beatos esse dicit. 56.C
Paupertas Christi,ditior est cunctis opibus. 11.K
Paupertas Christi,imitanda est. 9.I.& 11.K. & 35.A.B
Paupertatē dei filius concupiscens descendit,vt eam eligeret sibi,& nobis sua estimatione faceret pretiosam. 9.I
Paupertas humilis laudanda. 195.D
Paupertas,nobilis titulus. 194.L
Paupertas, penna magna, qua cito in regnū volatur. 3.D
Paupertas per Christum dedicata. 15.E
Paupertas, pretiosior thesauris seculi. 71.M
Paupertas,virtus nō reputatur,sed paupertatis amor. 212.F
Paupertas voluntaria,non vniuersaliter laudem habet apud deum. 56.D
Paupertas voluntaria,fœlix. 75.I
Paupertatis,triplex g^nus. 56.C
Pax,cui non sufficit, gloriam quærens,non sufficit deus, qui est pax nostra. 130.K
Pax & tranquillitas, quam orans habere debet,tractatur. 157.E
Pax non solum fratribus est exhibenda, sed & his,qui oderunt pacem. 140.H.I
Pax in hoc seculo,non gloria quærenda est. 59.G
Pax tractatur. 3.E.& 105.M.& 145.E
Pax triformis. 121.I
Pax triplex,ficta,inordinata, Christiana. 116.K
Pacem cōtemnentes, & gloriam appetētes, pacem perdunt & gloriam. 218.C
Pacem,qualiter primi parentes perdiderūt. 27.M
Pacem sequentium, tria sunt genera. 121.I Sequentium.
Peccata aliqua minima sunt, alia magna,alia mediocria, & propterea egent triplici misericordia, parua, mediocri, & magna,& quatuor miserationibus. 87.F
Peccare ante,vel post conuersionem, qualis sit differentia. 44.H
Peccator dissolui non cupit,sed formidat. 163.M
Peccatorum diuersa genera declarantur. 170.E.F.& 298.K
Peccata etiam leuiora solicite cauenda, & putanda sunt.3.K.L.& 21.E.& 32.H.I.& 165.K.L.& sequentibus.
Peccatum & miseriam à primis parentibus habemus. 215.B
Peccata etsi adhuc cōtritione & cōfessione delata

delata rememorantur,non tamen nocent quandiu displicent, sed etiam prodesse possunt. 105.H
Peccata & vitia sunt tanquam parietes inter deum & peccatorem mediantes. 163. I.& per totum sermonem.
Peccatorum excusationes. 278.G
Peccata fratrum dissimulare nō debemus. 42.L.M
Peccati gradus primus,concupiscentia, &c. 163.M
Peccantem latere,est impossibile.104.H.I.
Peccatum,morbus est animæ. 3. K
Peccatum,mors est animę,Iesus vita. 132.I
Peccati proximi processus. 176.K
Peccator,qualiter contrarius est deo, & sibimetipsi grauis. 183.G.H
Peccata, quibus frequentius impugnari solent clauſtrales. 298.C.per to.sermonem
Peccatum, quod nec hic nec in futuro remittetur. 171.K
Peccatoris remedium. 43.B
Peccata si remissa fuerint,qualiter quis cōiectare possit. 92.K.L
Peccatum tollere debemus à manu,ab oculo,à collo,à carne. 3.K.Ecce qui.
Peccatum voluntati adscribendum est, non potestati. 263.I
Pedes affectiones sunt animę, qui ex toto mundi esse non possunt, sed lotione indigent. 32.I
Pedes,manus,& os habet deus, non per effectum,non per naturam. 124. M
Pedes dei duo sunt misericordia & iudiciū. 113.K
Pedes duo,quibus vti debemus. 121.C.
Peierare permittunt quidam hæretici antequam secretum prodant. 170.D
Pelles ad quarum formositatem comparatur sponsa,sunt angeli & beati in paradiso,imo & ipse paradisus. 142.M
Pelles hœdi, quibus Iacob manus & collū contecta sunt. 143.M.& 144.A
Pelles Salomonis,quid denotant. Ibidē.A
Pelliceæ tunicæ primorum parentum, quid designant. Ibidem.A
Pœnæ infernales memorantur. 87.G.& 287.D.& 297.G.H
Pœna inferni quàm sit longa, quàm grauis, quàm infructuosa. 260.M. & 261.A
Pœnitere debemus cunctis diebus huius vitæ. 24. F.G.H
Pœnitentia, quid sit. 40.K.L
Pœnitentiæ dies quatuor sunt. 50.C
Pœnitentiæ odor. 128.G
Pœnitentiæ tempus, non solum est quadragesima. 24. H.
Pœnitentiæ,tres sunt species. 119. L
Pœnitentiæ,tria sunt necessaria. Ibidem. F
Pœnitentiam fugere pessimum. 284.H.I.
Pennulæ ad hilaritatem referuntur. 66.A.
Pennæ nostræ,qualiter deargentari debeāt. 3.B.& per totum sermonem.
Per agrum,inquit sapiēs pigri, & per vineā stulti trāsiui, & ecce vrticæ & spinæ occupauerant eum. 169.B
Percutere ferro, an prorsus non liceat christiano. 100.D. & sequen.
Perdere animam docuit Christus, medici saluam facere docent. 146.H
Peregrini proprietates vtiles. 25.M
Peregrinos nos esse, necesse reputare debemus. 17.K.L
Peregrinus via regia incedit. 25.M
Perfectioni studere,si esse perfectum sit,profecto nolle ꝓficere,deficere est.240.F G
Perfectus ille est,qui vere dicere potest: Vineam meam non custodiui. 146.F
Perfectus nemo est, qui perfectior esse non appetit. 196.F.Nemo.
Perfectiores quique ad instruendas animas à domino inuitātur. 165.C.D.& 269.E F
Perfecti studere debent omnem iustitiā adimplere. 19.I
Perfectio virtus. 240.G.H
Periculum duplex. 121.I.Duplex.
Periculum est in meditullio obedientiæ. 93.D
Periculose,imò dānabiliter erratur,si quod dei est in nobis,demus nobis. 148.C
Periculum nō incurris,quantuncunq; te humilies. 152.B
Pericula tria circa orationem cōcurrere solent. 24.M
Pericula tria reperiuntur in ordine continētium. 97.M
Periculum triplex cauere debemus. Ibidē.
Periculose viuitur absq; præceptore. 98.B
Per osculum oris dei, significatur spiritus sanctus. 126.K
Persecutio à domesticis & familiaribus grauius toleratur. 145.B
Persequi Christum,quis dicatur. 21.A.B
Persecutio discernit mercenarios à pastoribus. 157.L.M
Persecutiones tolerare nos admonet Christus.Ibidem.
Persistētibus in oratione, infūditur gratia, q̄is forte in initio aridi sint. 127.M
Perseuerare in peccato,est diabolicum. 1.F
Perseuerantia,optima virtus. 219.A
Pertinaces monachi, magistram habent voluntatem suam, non regulam, non abbatem. 135.F.G
Peruersi cordis est, ingratitudinis occasiones vestigare. 79.G
Pes noster,affectio nostra. 80.H
Pes vester,spes vestra. Ibidem.
Petitiones cordis, bona corporis, bona animæ beatitudo vitæ æternæ. 25.G
Petere debemus consolationē, liberationē, glorificationem. 80.K.L
Petitiones tres,quas anima curiosa dei non cessat inquirere,iustitiam,iudicium,& locum habitationis gloriæ sponsi. Ibidem. I.K.L.per totum sermonem.
Petra erat Christus,quid non boni in petra? 167.I
Petræ foramina, Christi vulnera. Ibidē.I K
Petrus ad prunas sedebat. 165.E.F
Petrus, quare Bariona, deinde satanas appellatus sit. 70.D.E
Petrus,quare satanas à Christo vocatus est. Ibidem.
Petrum respexit deus,sed nō allocutus est. 164.D
Petrus tribus donis dotatus fuit. 120. A Tria.
Pharaonis curribus,pompę diaboli comparantur. 152.L.M
Philosophorum & hæreticorum dogmata, non sunt pastus animæ. 149.C
Philosophi prioris seculi,naturæ,seu fortunę asscribebāt ꝙ viuebāt,& nō deo.125.K
Philosophi,qui deum cognoscētes, nō tanq̄ deum glorificauerūt, deum per spiritum sanctū non cognouerunt.127 A.B.& seq.
Philosophia sublimis,est passiones Christi meditari. 155.G
Philosophia Pauli, valde dissimilis est philosophiæ antiquorū philosophorū. 85.C
Picturę,sculpturę,& ornamēta monasteriorum,tam in ecclesia & clauſtris, q̄ in domibus culpantur. 281.M.Vanitas.
Pietas à deo querenda est,cui amorem,subiectionem & humilitatem debemus. 88.I
Pietas contritioni & confessioni prefertur. 128.D.E
Pietas dei omni iniquitate maior est. 127. K.L
Pietati accessit, quicquid maiestati visū est deperiisse. 177.I
Pietatis fructus. 73.H
Pietatis origo, in quolibet homine ex consideratione sui. 155.L
Pietatis,siue misericordiæ exempla.129.H. I.K.L
Pietatis virtus,quantum viscera illa affecit, in quibus nouem mensibus requieuit. 19. L.M
Pietatis vnguentum, ex quibus speciebus conficiatur. 129.F.G
Pisces,qui dicantur mundi. 65.M
Piscinę tres in scriptura reperiuntur.120.K. Piscinæ.
Pium Christi nomē non prodest, nisi pietas in moribus teneatur. 131.M
Pium Christi nomen. 132.D
Pium nō minus est docere animam scientiā, quàm escā præbere corpori. Ibidem. A
Pius pulsator plerūq; iuenit, quod temerarius scrutator inuenire non potest. 141.F
Plaga ecclesiæ à domesticis illata, insanabilis. 149.I.K
Planctus Bernardi, de morte fratris sui Gerardi. 141.D& per totum sermo.
Plāgebat populus synagogæ de diuturniore mora Messiæ. 123.I.K
Plantatio dei,homo bonus. 138.H
Plantæ dei,animę sunt. 165.G
Plenitudinem,& de plenitudine spiritus accipere,quid sit. 127.D.E
Plenus sit homo,priusquam in alios prædicando effundat. 134.F.G
Plenus venit Iesus,non vacuus. 133.H.I
Plenitudinem virtutum, solus Christus habet. 174.M.& 175.A
Plorantibus aliis, beatus Bernardus fratrē suum siccis oculis sepeliuit. 141.F
Pluere & solem oriri super bonos & malos facit Christus spiritualiter. 125.K
Plures imitantur obedientiam cæci euāgelici,cui dominus dixit: Quid vis vt faciā tibi?quam obedientiam Pauli, qui dixit: Domine,quid me vis facere? 21.F
Pondus habet duplex, & deo displicet, qui se intus despicabilem cognoscens,magn^ cupit æstimari. 154.M
Populus,quem non cognoui,&c. 111.M
Porcina caro, quare non offerebatur in veteri testamento. 26.G
Portantibus crucem Christi, & non sequentibus,væ dicitur. 279.H
Portate deum in corpore vestro. 73.E
Portas suas mundus habet, quibus ingredimur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dimur ad eum. 119.H
Portæ tres sunt,ecclesiæ,iustitiæ,æternales. Ibidem.K
Portarum differentia. Ibidem.H
Posito corpore,nulla pœnitentia fructuosa est 103.G
Posito in alto, non altum sapere difficile. 199.M
Post deum pauci,ad deum omnes ire volũt. 136.H
Posteriora Christi videre, quàm desiderabile sit. 167.L
Postulatio quæ sit,à quibus,& de quib⁹ fieri debet. 92.H
Potestatem aperiendi, & scientiã discernẽdi Petrus accepit. 174.A
Præceptorem & ducẽ sibi assumat, qui vias vitæ vult ingredi. 180.K.L
Præceptum de charitate impleri nequit in via, & tamen ad vtilitatem nostram imperatum est. 159.G.H
Præceptorum qualitas,& præcipientium authoritas attendenda est. 267.B
Præceptorum genus,duplex in lege veteri. 110.F
Preciosa in conspectu,&c.exponitur. 109.M.& 110.A
Precium affectatur à multis in vestibus,non necessitas. 9.A
Prædestinatio, cœlestis est generatio. 139.G.H
Prædestinauit deus ante tempus, creauit cũ tempore,inspirat in tempore. 181.B.C
Prædicatio absque puritate, non placet. 168.L
Prædicatio castitatis, vox turturis dicitur. 166.F
Prædicatio cum puritate mentis, deo accepta est. 168.K.L
Prædicatio cum impuritate mentis deo,odibilis est. Ibidem.L.M
Prædicandi desiderium, monachos multos auertit. 169.G.I.
Prædicationis fructus, magis necessari⁹ est, q̃ contemplationis. 127.L.M
Prædicatio,oratio, contemplatio, in tribus his vocabulis,quæ sunt amica, columba, & formosa,intelliguntur. 164.L.M
Prædicatoribus non bene viuentibus,væ dicitur. 154.H.Moysen.
Prędicator plus intendere debet ad imbuẽda corda,q̃ exprimenda verba. 134.F.G
Prædicator,qualis esse debeat. 168.K.L.M
Prædicatoribus,quæ sunt cauenda.Ibidem.
Prædicator, quibus infundi prius debeat. 134.G
Prædicator se concham exhibeat,non canalem. Ibidem.
Prædicationes sanctorum,miraculis confirmatæ sunt. 166.G.H
Præesse aliis,quid requirat. 139.A
Præestis:sed si non prodestis, infœlices vos putate. 199.M.Non vos.
Præesse,& nõ ꝓdesse graue, nolle prodesse grauius. 209.F.Tene.
Præfigurationis, quatuor sunt tempora. 120.D
Prælationis ambitio subsannatur. 284.G
Prælati animus,qualis esse debet. 258.E.F
Prælationis ardor, ambitionis impudentia. 106.A
Prælati attendant depositum suum, ciuitas est,vigilate ad custodiam & cõcordiam, sponsa est,studete ornatui, oues sunt,intendite pastui. 180.C
Prælati boni aduersus murmur subditorum, parant medicinam. 140.H
Prælati cauere debent personarũ acceptionem, quo vitio solent iudices inquinari. 255.B
Prælatorum consideratis laboribus, minus affectari debet eorum honor. 130.C
Prælatis contraria deo iubentibus, non est obediendum. 190.H.I
Prælatorum crudelis amor dominandi,culpatur. 180.F
Prælati cura debita. 180.C.& 256.B.Poteram.
Prælatus debet habere clemẽtiæ pietatem, zeli rectitudinem, discretionem harum mediatricem. 254.L.M.& 255.A
Prælatus debitor solicitudinis, custodiæ,disciplinæ. 2.K.L
Prælati ecclesiæ constantes sint, & boni testimonij. 31.M.& 32.A.B C D
Prælati esse volunt formidini,vtilitati raro. 138.F
Prælati & doctores, prophetarũ & apostolorum vice funguntur. 154.F.G
Prælati familia,qualiter ornetur,incedereque debeat. 140.A
Prędlatorum hoc est apostolorũ & apostolicorum virorum bona & sedula custodia supra gregem suum. 180.H.I
Prælatus increpationem & institutionem suam vacuam aspiciens, non mediocriter torquetur. 154.F.G
Prælatorum malorum cura. 180.F
Prælatorum malæ conditiones, imò corruptissimi mores aperte denudãtur. Ibidẽ.
Prælati male regentes, culpantur. 128. C. Igitur.
Prælati mali ecclesiæ,qui sint.180.F.per totum sermonem.
Prælati mansueti sint subditis, vt matres filiis. 138.G
Prælati medici sint,non domini. Ibidem.
Prælati mali ecclesiæ,qui sint: & item quomodo spiritus & animæ sanctorum simul cum angelis adiutorio sunt electis adhuc peregrinantibus. 180.G.H
Prælati multi superbiunt de sublimatione. 8.M
Prælatus paratus sit omnium necessitatibus succurrere. 161.F.Non vtar.
Prælati patientes sint,& mansueti. 140.H
Prælati pauci,qui vtiliter:pauciores,qui humiliter præsint. 138.M
Prælationis periculum. 86.F
Prælati periculum inter prospera & aduersa. 283.M.& 284.A
Prælati plorare debent super impudentia subditorum. 154.G.Aliquotiens.
Prælati ponant metam obedientię subditorum. 267.B C
Prælatorum profectus debet esse profectus subditorum,& quicquid plus eis merentur,cum eisdem debent partiri. 138.F
Prælatus, qualiter moratus esse debet. 138.M
Prælatus, quas virtutes habere debeat. 258.L
Prędlatus,qui aliis præest in solicitudine,vix vnq̃, vel raro secure vacat sibi, dum semper timet sui penuriam facere subditis. 161.G
Prędlati,qui sibi prędlationem vsurpauerunt, redarguuntur. 106.A. Væ vobis.
Prælato,quid sit necessarium,vt digne prędesse possit. 283.L.Quis putas.
Prælatione,quis sit dignus. 239.B
Prędlati,quomodo debent habere bonã conscientiam. 199.K.L
Prælatorũ quoruncũq; planctus, ꝙ vineam suam solicite non custodierint. 146.E
Prælati reddituri sunt rationem pro animabus,quod est periculosissimum. 2.L
Prędlatus siue doctor quisq;,quomodo gaudio gaudet de subditorum per eius prædicationem emendatione. 160.E
Prælatorum solicitudo erga subditos,qualis esse debeat. 161.G.Etenim.
Prælati summa officij,pascere verbo,exemplo,fructu orationum. 231.G.H
Prælatorum timor,trifarius est. 119.G
Prędlati sunt oneri animę infirmę.204.G.H
Prælatis,tria sunt necessaria. 120.A.Tria.
Prælatis tanq̃ deo obediendũ est. 267.F
Prælatorum vanitas & curiositas. 198.L
Prælatorum vitiosa suspicio , & solicitudo supra supellectilẽ suam,culpãtur. 258.H
Prędlatorum zelus,quantus esse debeat.128. D.& 138.L.161.E.F.& 231.F. &.255. D.E.& 257.B.C.& seq.
Præparatio digna sedis domini. 3.A
Præparare nos regno cœlesti debemus vsq; ad mortem. 215.A
Præparare, qualiter nos debeamus ad quadragesimam celebrandam. 28.C.Nunc.
Præparatio sedis dei,&c. 164.G
Præputia tria prędcinduntur. 120.D
Præsentiam Christi in carne, patres ardenter flagitabant. 123.I
Præsentiæ dei experimentum. 178.D.E
Præsentia nostra cum deo, & peregrinatio nostra ab ipso.270.F.In quantũ quidem.
Prędsentiam rerum nõ solo visu probari,nec omnia visui subiacere corporalia.78.F.G
Prędsis,vt prosis,curam illorum habe,nõ dominium. 255.D
Prędssura nostra quadriformis est. 119. G. Quadriformis.
Præsto est oculus,cui omnia patent,etsi non patet ipse, veruntamen verẽdus est aspectus exploratoris illius, qui post parietẽ stat. 163.G
Præsũptioni debetur correptio,correptioni emendatio, emẽdationi remuneratio. 156.C
Prędsumptio hominum. 77.F.Fuge.
Præsumptionis malum. 278.F. per totum sermonem.
Prędsumptio monachorum. 200.C
Præsumit ecclesia,nõ de suis meritis,sed de dei misericordia 173.C
Prędsumptio & obstinatio, vbi obstinatio & prędsumptio. 77.F
Præsumptio pessima. 21.H.Si triduo.
Præuenisti eũ in benedictionibus. 111.L
Præuenit deus, quærendo prius animam se quęrentem. 185.D
Præuenit deus omnes, qui conuertuntur ad se. 181.F
Præuenta anima à deo. Ibidem.
Primi parentes conspirauerũt aduersus dominum,& Christum eius. 176.K

Primordia recolenda sunt, attendenda media,nouissima memoranda. 87. B
Principes diaboli,&currus eorum.152.I.K. & per totum sermonem.
Principis error tantis obest,quantis prędest. 218.K
Principes in nobis tres sunt. 120.B
Principes Iuda duces eorum confitentium, continentium,contemplantium. 126.H
Principes Iuda, Zabulon & Neptalim, qui sint. Ibidem
Principes nostri Adam & Eua, socij fuerũt furum. 1.C.D
Priuatio gratiæ, argumentum est superbiæ præsentis,vel futurę. 163.B
Processioni lętę in die palmarum,non sine causa adiungitur passio. 29.I
Processio qualiter fieri debeat. 22.C.D
Prodesse studeat,qui prędesse cupit. 138.L Alioquin.
Profectus animæ triplex, secundum triplex osculum. 124.I.K
Profectus electorum quatuor gradibus distinguitur. 117.E
Profectus & defectus. 240.E
Profectibus nostris pascitur deus , qui pascit nos. 175.E.F
Proficis minime,si iam tibi sufficis. 254.F
Proficere nolle,deficere est. 240.G. Quòd si.
Proficere proficisci est. 10.F
Proficere quomodo possum, qui fratri proficienti inuideo. 159.F
Professionis animæ, verbo nubentis cõtractus. 186.E.F
Professionis perfectio. 270.C
Promissio duplex domini exhibita seculi contemptoribus. 72.B
Promotio iuuenum ad ecclesiasticas dignitates redarguitur. 199.F.G.H.I
Proni sunt sensus hominis ad malũ ab adolescentia. 155.M
Propheta ait hominem iumentis insipientibus comparatum,quia non intellexit. 150.I
Prophetæ antiqui, ne moram Christo faciẽ te vniuersum genus desperatione periret,magnis suspiriis Christi præsentiam optabant. 124.B
Propheta dicens : Tu autem in sancto habitas:non nisi de anima virtuosa dixisse creditur. 143.F
Prophetia multiplici,etiã moderni quicunque sunt boni,&deuoti prophetant.99.A
Propinquatio portus salutis. 73.I
Propria voluntas & proprium consiliũ,quã tum sit malum. 35.B.C
Proprietates & signa quib⁹ agnoscitur pulchritudo animæ. 186.C.D
Proprietas vbi est, ibi singularitas : & vbi singularitas,ibi angulus:vbi angulus, ibi sordes. 273.M.Porro vbi.
Propriæ voluntatis vitium valde detestabile est. 34.H.& 104.M.& 105.A
Propter deum non solum bona omnia , sed & per eũ fieri, Deus enim est,qui operatur in nobis,velle & perficere. 75.A
Prosperitati blandienti,aduersitas sine fine succedit. 202.I
Prosperitas & aduersitas opportune,vitandę & suscipiendę sunt. 30.I
Prospera & aduersa,per dextram & sinistrã designantur. 160.I
Prouidere bona debemus coram deo & hominibus. 121.H.& 80.E.F
Prouidentiam dei cæteris creaturis non negamus,sed sponsa curam vendicat sibi. 173.B
Proximus, quẽ vere te oportet diligere tãq̃ teipsum,vt ipse tibi sapiat,prout est, non aliud ꝓfecto sapiet tibi,q̃ tu tibi,qui hoc est,quod tu. 159.M
Proximis sit homo compatiens ex propriæ fragilitatis consideratione. 155.L
Prudens virgo nõ sapientiam, vt Salomon, aut diuitias,sed gratiam petebat. 53.L
Prudentia vera in Christi doctrina, iustitia in Christi misericordia, temperantia in Christi vita, fortitudo in eiusdem passione reperiuntur. 138.D
Psalmus,Beatus vir:exponitur. 111.C.D
Psalmus,Ecce q̃ bonũ:exponitur. 112.C.D
Psalmus,Qui habitat:exponitur. 70.L.M & per.15.sermones sequentes.
Psalmum terere debet anima dentibus intelligentiæ. 126.G
Psallendum est attente propter angelos assistentes. 126.E.F.& 158.B
Psallendum est pure & strenue. Ibidem.
Psallentibus,se admiscent angeli. 126.E
Pudor adducens peccatum, & pudor adducens gloriam. 226.E.F.& 102.F
Pudicis auribus scripturæ, verba suscipiẽda sunt. 168.G.H
Pudor bonus,quo peccasse,aut peccare confunderis. 102.F.Ft quidem.
Pudor de præteritis, nouæ conuersationis temperat austeritatem. 207.E
Pudor duplex. 102.F.Ait enim.
Pudet ingratitudinis, quanuis ad cõfusionis cumulum, arguat etiam reddidisse mala pro bonis,& odiũ ꝓ dilectione. 133.B
Pudore minus suas partes exequẽte,à timore adiuuetur. Ibidem.C
Pudor offensarum dei,duplex. Ibidem.A
Pudor paternus. Ibidem.C
Pudicitia commendatur. 166.F
Puellæ, quæ vertunt sensum nostrum, tres sunt. 120.I
Puerum ab Helisęo suscitatum esse,quid significet. 132.M
Pulchra admota fœdis, pulchriora redduntur,& fœda magis fœda reddũtur.207.F Sic fœda.
Pulchritudo animæ duplex, innocentia, & humilitas. 156.D
Pulchritudo animæ non corporis,cordi est, & placet sanctis. 140.L
Pulchritudo animæ, recta intentio. 153.E.F
Pulchritudo & decor,sponsi ecclesię Christi memoratur. 147.D.E.F
Pulchra inter mulieres,quare dicitur sponsa. 152.F
Pulcher videtur sponsus Christus animę sibi deutoæ. 141.B
Pugnãtis causa,si bona fuerit,exitus pugnæ malus esse nõ poterit:sic nec ecõtra.100. D.E.F
Pungeris bene,si compungeris. 158.D
Purganda in nobis duo sunt. 37.I
Purgatorium ignẽ negabãt quidam. 171.M
Purgationem peccatorum faciunt sex,compunctio,confessio,eleemosynarum largitio,iniuriarũ remissio, corporis afflictio, præceptorum obedientia. 20.A.B
Purgationes septem, septem donis spiritus sancti æquiparantur. 35.F.G
Purgationes sicut septem ante passionẽ legimus,sic totidẽ apparitiones. Ibidem.F
Purificatione Maria non eguit. 22.F
Purificatio confitentium, sex obseruantiis perficitur. 20.K
Puritas pontificum, in quo consistit. 158.C
Puritas,tria confert. 119.K
Puritati,tria sunt necessaria. Ibidem.
Pusillanimes ad deuotionem vix exurgunt. 128.I
Pusillanimitas tractatur. 80.G.& 128. I.& 196.A.B
Putasse semel vitia parũ est, velis nolis tecum habitat Hiebuzeus. 165.L
Putationis spiritualis tempus & modus docentur. Ibidem.E.F
Putanda sunt semper vitia, quia putata repullulant. Ibidem.L
Putationis tempus verbi dei, & extirpãdorum vitiorum est. Ibidem.F
Putare vineas,quid sit. Ibidem.

Quadragesimæ, & quinquagesimæ tempora, quid significẽt. 41.A
Quadragesima ex decem decalogi præceptis, quater ductis constituitur. 91.K
Quadragesimalis obseruatio,non solis monachis singularis est,sed communis,quẽmodum Christi ieiunium omnibus commune est Christianis. 23.F
Quadragesima vera interior. 91.K
Quadrifaria vnctio tractat.137.E. ꝓto.ser.
Quadriformis est pressura nostra. 119.G
Quadrifarium est genus deserti. 120.C
Quadripartitum est officium sacerdotale. 120.I
Quadrus lapis,quid denotat. 121.I
Qualẽ quis se parauerit deo, talis oportet. & appareat deus. 174.C.D
Qualiter quis in congregatione se regere debeat. 43.I
Quales secum domesticos debet habere pa pasteu bon⁹ quicũq; prælatus, & qui sunt, qui in beneficiis & dignitatibus præfici debeant. 257.I.K.L
Quantitas animæ, de mensura charitatis æstimatur. 143.F
Quantum deo displicet peccatorum impudentia tantũ verecundia placet. 124.H
Quantum fecit deus,& pro quibus. 17.B
Quantum quis crescit in gratiam,tantum & in fiduciam dilatatur. 124.H
Quare Christus apostolis dixerit: Nisi ego abiero, paracletus non veniet ad vos. 41.K.Nisi, inquit.
Quarta tentatio in Christum,quæ fuerit,cũ tantum in tribus tentatũ fuisse à diabolo legatur. 79.H.I
Quater anima deuota exhortatur reuerti, non sine mysterio. 29.I
Quater luctatus est Iacob. 120.E
Quatuor genera hominum regnum cœlorum possidentium. 117.A.&.120.D
Quatuor modi diligendi. 117.C
Quatuor sunt,quę cõfessionẽ ꝓediũt. 117.I
Quatuor sunt genera voluntatis humanæ. 118.F
Quatuor sunt, quorũ obsequiis in hac vita

Universidad de Deusto
Biblioteca

deseruimus. Ibidem.G
Quatuor sunt,quæ adaugent deuotionem. Ibidem.K
Quatuor sunt genera, quorum non est, qui faciat bonum,nisi vnum. 111.I
Quatuor sunt species curruum. 120.D
Quatuor sunt tempora. Ibidem.D
Quatuor virgines, quibus nubere debem⁹. Ibidem.E
Quatuor fontes irrigant hortum dei. Ibidem.L
Quatuor animalibus, quatuor pennæ sunt. Ibidem.M
Quatuor sunt cantica fidelium. 121.C
Quatuor species herbarū in horto dei sunt. Ibidem.C
Quatuor sunt arma, quibus principaliter communimur. 121.D
Quatuor sunt, quibus anima captiuatur. Ibidem.
Quatuor sunt pallia, quibus nostra nuditas operitur. 121.E
Quatuor modi diligendi. Ibidem.I
Quatuor dies,quibus Lazarus fœtēs in monumento iacuit,quid significent. 50.C & per totum sermonem.
Quatuor gradibus distinguitur omnis electorum profectus. 117.E
Quatuor gradus descensionum in peccatū. 77.G
Quatuor sunt genera spirituum. 125.B
Quatuor habemus creditores, quibus totā vitam nostram debemus. 91.F.G.H
Quatuor tentationes,quibus circundamur. 72.G
Quæ habemus à deo,sine eo seruare nō possumus. 71.A.B
Quem deus humiliat, quomodo præsumit exaltari? 101.I.K
Quem deus negligit,nemo potest corrigere. 212.I
Quæri à deo. 185.B.C
Quæri à deo,est ad reditum suaderi,inueniri autem persuaderi est. 185.E
Quærit anima verbum propter commoditates septem. 185.F
Quærite,cum dictum sit, & inuenietis : cur igitur sponsa dilectum,quem tam diligēter quæsierit,nec tamē inuenerit,tres assignantur causę. 178.K.L
Quærere deum. 185.F.G
Quærere deum, cunctis animæ bonis & donis antefertur. Ibidem.
Quærere deum non potest anima, nisi præueniatur,vt quęrat. 185.D
Quærendi deum fiducia, voluntas, & potestas ab ipso est. Ibidem.B
Quærendi deum, modus laudabilis. 99.C Itaque.
Quærendi dei,tria obseruāda sunt,tempus, modus,locus. 178.M.& 179.A
Quærendi deum,vtilis & saluberrimus modus. 84.B.C.E
Quærite dominum. 24.H
Quærendus est deus, dum inueniri potest. 178.M
Quærendus est deus ardenter & infatigabiliter. 177.L.M
Querimonia in recidiuātes, tam cito in peccata post resurrectionem. 33.M
Querimonia ecclesię iusta: Amici mei,& proximi mei,&c. nec ad vllā instantius, q̄ ad nostram referenda ætatem. 180.G.H
Quærere quæstum propriū, non profectum de subditis,deiecti animi est. 256.B
Quærere quæ sua sunt,pessimum. 283.I
Quæri,quomodo debeat dominus. 179.M
Quærenti se deus,non statim adest,vt desiderium sui augeat. 178.K
Quæsitus est frustra Christ⁹ in lectulo post resurrectionem. 179.D
Quæstio vtilissima,cur deus religiosis modernis,non tantā confert gratiam, quantam antiquis patribus, nec eorū exaudiat orationes, quomodo antiquorum patrū. 93.L.M.vtiliter.
Qui adhęret dęmoni,vnus cum eo efficitur dæmon. 26.G
Qui crediderit,& baptizatus fuerit, saluus erit:qualiter intelligitur. 36.M
Qui ex deo est,verba dei audit. 22.L
Qui gloriatur in domino glorietur:exponitur. 85.C
Qui mihi ministrat, me sequatur : exponitur. 109.L
Qui natus est ex deo,non peccat. 22.K
Qui peccatum non fecit, nō dedignatus est se peccatorem reputari: nos & esse volumus,& reputari nolumus. 16.E
Quid diligas metuas,gaudeas,seu cōtristeris,si consideres, inuenies animum secularem & peruersum. 24.C
Qui sibi nequam,cui bonus erit? 77.K
Qui vult venire post me:exponitur. 109.M
Quicquid es,quicquid potes,debes, creāti, redimenti,vocanti. 90.E
Quid facitis,ô Magi?ibi deuota collocutio ad Magos. 18.C
Quies contēplationis pro fructu bonorum operum libenter interrūpenda est.160.E
Quies perpetua ab omni strepitu secularīū personarum,& iuge silentium cogūt cœlestia meditari. 207.E
Quis ascendet in montem domini:exponitur. 109.I
Quis vestrum habet amicū: exponitur.36.I
Quinque sunt torrentes. 120.C
Quinquepartitus amor,quinq; sensibus adaptatur. 86.H
Quod infirmum est Dei,fortius est hominibus:exponitur. 102.C

R

Radix quilibet Christianus, qui , si sine fructu inuentus fuerit,à securi tutus minime est. 180.K
Radicibus, quot arbor innititur , tot ramis decoratur. 26.I
Radici respondeat proceritas ramorum,generositas florum , fœcunditas fructuum. 166.L.M
Raptus animæ deuotæ,& cubiculum sponsi regis tractatur. 139.H
Rara auis in terris,aut sanctitatem non perdere,aut humilitatem sanctimonia nō excludi. 156.F
Rara virtus est,alienæ non inuidere virtuti, nedum gaudere ad illam. 159.E.F
Rara virtus,magna licet operantem magnū se nescire mirabilem apparere,& se contemptibilem reputare,mirabilius est ipsis virtutibus. 130.H.I
Rationalis creatura ad hoc se debet diligere,vt beata sit,& Deum,per quem solum beatificari possit. 118.G
Ratio inuincibilis aduersus eos,q̄ dicunt diuinitatē nō esse deū,& huiusmodi.182.H
Ratio,q̄uis libera, quodammodo captiua. 183.G
Ratiocinatio vtilis de miseria volūtatis humanæ,quæ ancilla tenetur etiam libera. Ibidem.G.H.I
Rebellionis malum. 278.I.Hic nisi.
Recapitulatio de nonnullis præcedentibus visionibus. 147.I.K
Recedit deus ad tempus à sanctis. 163.L
Recidendi terminus , resurrectio domini (prohdolor) facta est. 33.M
Recidere, seu recidiuum pati lōge deterius est,q̄ incidere. 163.B.Iam si.
Recōles se alieno debito teneri piculo mortis instāte,an ei,si desit vnde psoluat, sola pœnitētia,ne dānetur,sufficiat. 205.L
Recompensatio iustitiæ pro pecunia, bona est. 195.B
Reconciliari debemus tribus, hominibus, angelis,deo. 116.M
Recōciliauit deus homines in trib⁹. 28.H.I
Reconciliatio dulcissima,satisfactio suauissima. 18.B
Reconciliantur homines ex tribus, timore, pietate, scientia. 28.H.I.In his.
Recordari debemus dolorum Christi. 31.M
Recordare in beneficio reparationis modū & fructum. 129.B
Recordatio iniuriæ magis instigat iniurias, q̄ mitiget. 187.C
Recordatio passionis Christi cōsolatur ecclesiam. 168.C
Recordatio passionum Christi in prosperis reprimit,& in aduersis erigit. 155.E
Recordatio peccatorum, recordatione beneficiorum misceatur. 128.M
Recordatio vulnerum Christi medicamentum efficax. 167.I.K
Rectores,qualiter subditos regere debent. 109.M.& 128.C.D
Rectorum quorundam crudelitas. 128.D.E
Rectitudo actionis,non valet sine vera fide. 140.E
Rectitudo ad viam,latitudo ad planitiē patet. 81.M.vtiliter.
Rectitudo animæ,fides & actio. 140.E
Rectitudo corporis,arguit curuitatem animæ. Ibidem.D
Rectitudo hominis,in qua creatus est.140.C.Propterea.
Rectitudo hominis secundum animam,quæ sit. Ibidem.
Rectitudo, siue vita fidei. 140.E.Si enim.
Rectitudinem spiritus seruare,monet rectitudo corporis. Ibidem.C.D
Rectitudinem suā anima perdere potest,sed non suam magnitudinem. 182.D
Rectus dominus,rectum fecit hominem. 140.C
Recta facere, & inutilem se reputare, apud paucos reperitur. 220.H
Rectas faciamus vias nęstras. 140.G
Rectus homo,quis sit. Ibidem.E
Rectus oblator esse noli,& prauus diuisor. Ibidem.
Recti si nos diligunt,odium iniquorum cōtemnamus. 139.L.M
Redde superiori, inferiori,æquali , cuique quod debes. 2.I

Redemptio apud Deum copiosa. 138.K
Redemit Deus etiam angelos. 137.I
Redemptionis & creationis,pulchra comparatio. 135.I
Redēptionis nostræ fructus & modus.129.B
Redemptionis opus ab omnibus præcipue recolendum est. Ibidem.
Redemptionis opus Christū amabilem prępcipue facit. 135.I
Redeundi ad Deum,quidā motus primi hominis casui oppositus. 117.D
Redire ad cor,quàm vtile. 103.H
Redite prævaricatores ad cor. 34.B
Refugium impiorum,est triforme. 120.B
Refugium in tentationibus. 76.H
Refugij sex sunt ciuitates. 121.E.Sex sunt.
Reges & sacerdotes sunt omnes electi , & eos oportet oleo vnctionis inungi. 119.D
Regem non habere,nisi Iesum,& ibi deuota contemplatio. 8.B.Beati.
Regeneratio animæ. 285.F
Regentes animas prælati bene. 128.C.D
Reges tres Christum adorantes,non horruerunt stabuli fœtorem,nec Christi pauperratem. 18.C.D
Regnum cœlorum differēter possident quatuor hominum genera. 120.D
Regnum Dei conceditur,promittitur,ostēditur,percipitur. 90.L
Regnum Dei,non est esca & potus, amplissime exponitur. 89.I.K
Regnare,qualiter dicatur dominus in domo Iacob,& sedere super sedem Dauid.8.A. Tunc.
Regnare super terram , quid prodest, & regno cœlorum carere. 231.M
Religio munda,secundum baptisma est. 87.A.& 270.A.B
Religionis sub habitu,si consideres quid diligas,quid metuas,vnde gaudeas, vel contristeris , inuenies animum secularem, & cor peruersum. 24.C
Religiosi mores , & econuerso referuntur. 231.F.G
Religiosi non debent prelatorum,vel ambire gloriam, vel excessus temere iudicare. 130.B.C
Relinquere certa pro dubiis,tutum non est. 269.H.I.K
Relinquere omnia, quàm relinqui melius est. 282.F.G
Reliquiæ cogitationis , diem festum agunt Deo. 168.F
Remedij considerationepericuli æstimatur quantitas. 15.C
Remedia quinque contra superbiam.107.E. Sunt.
Remedium salubre per māsuetudinem mitigare efferos voluntatis motus. 104.C
Remedia vtilia aduersus tentationes. 94.H
Remissionem peccatorum , spiritus sanctus operatur. 40.L
Remuneratio bonorum, non solum est iusti lætitia,sed ipsa etiam expectatio. 172.G
Renasci in gratia. 17.E.Non ignoramus.
Renouatio interior rectitudo intentionis, puritas affectionis, recordatio bonæ operationis. 265.I
Renouamur tribus modis. 120.C
Replebimur Deo quantum ad rationem, voluntatem,& memoriam. 129.C.D
Reprehendere nos acriter debemus de receptione vanarum cogitationum:quanto magis pernicioſarum? 95.L.vtiliter.
Reprobi sunt sicut fumus , pulvis & terra. 119.K
Reprobantur exemptiones.200.C.& 256.E
Reprobi tria sperare dicuntur. 119.M
Repugnandum studiosius &c. 73.D
Repulsa deuota sponsi ad sponsam inuestigantem, vbi sponsus cubet in meridie,& pascat. 152.G.H
Requies seu sessio duplex,corporis scilicet & animæ in futuro. 285.H
Rerum plenitudo,cum in Christo sit sine numero, & sine modo, non est requirendus compositionis modus, vel specierum numerus vnguenti. 138.C
Res pauperum non pauperibus dare, par sacrilegij crimen esse dignoscitur. 284.C
Rei amatæ subtractio,augmentat desiderium. 160.C
Rei desideratæ , pertinax & diuturna fraudatio, tædiorum nutrix,suspicionum fomes &c. 178.K
Resistere,qualiter debeamus tentationibus. 25.C
Resistere viriliter debemus contra tētationes diaboli,mundi,& carnis. 185.K
Respicientis domini,quis sit oculus. 184.I. Porro.
Respicit Deus,& alloquitur,quos sine indignatione diligit. 164.C
Respectus domini variatur pro meritis eorum,quos respicit. 164.D
Respirare festinemus à conspiratione antiqua,carnem scilicet crucifigendo cum vitiis & cōcupiscentiis. 176.L.Festinemus.
Responde verbum,& suscipe verbum. 8.L
Resurrectio domini duplici priuilegio cæteris præeminet resurrectionibus. 33.C.D
Resurrectio nostra futura est gloriosior, quàm prima conditio. 76.M
Resurrectio saluatoris,facta est terminus recidendi. 33.M
Resurrectio,transitus,& transmigratio.33.L
Retinet rem proximi, qui dono eloquentiæ præditus , aut scientiæ, damnabili tamen silentio ligat. 134.F
Retribuere domino, quid tenemur pro tantis bonis nobis ab eo illatis. 22.H
Retributionis quatuor sunt genera. 119.H
Reuelata facie speculari gloriam dei nō datur,nisi mente & corpore mundis. 172.I
Reuelatio per spiritum sanctum facta, & ad cognitionem illustrat , & ad amorem inflammat. 127.A
Reuerendus est Christus in præsepio, in patibulo,in sepulchro, & in illis suscipiendus. 15.I
Reuerentia est duplex. 2.I
Reuertendum est ad quatuor. 114.C
Reuerti potest ad Deum,qui recedere ab eo potuit. 184.E
Reuertere,reuertere Sunamitis. 29.I.& 114.C
Reuertere,similis esto capreæ.Spōsa typum primitiuæ gerebat ecclesiæ. 177.C.D.E
Reuocātia nos à proposito nostro,duo sunt. 121.E.Quæ nos.
Rei veniam habent à Maria. 121.H
Riuuli quatuor descendentes à Christo fonte. 137.H.I
Riuuli salutis tres fluxerunt à corpore Iesu. 120.K
Ructatores sancti , in medium adducuntur. 172.F.G.H.& per totum ser.
Ructus fuit sponsæ,seu ebullitum verbū,dilectus meus mihi,& ego. Ibidem.E.& per totum sermonem.
Ructus Hieremiæ,suaue redolet.Bonum est inquit , præstolari cum silentio salutare domini. Ibidem.F.G
Ructus non habet iuncturas orationum. Ibidem.E
Ructus pro contrariis qualitatibus,è quibus educitur,odorem portat, vel malum, vel bonum:sponsa autem eructauit verbū bonum,& redolens ructum. Ibidem.E.F.G

S

Sacerdotale officium , quadripartitum est. 120.I.Quadripartitum.
Sacerdotum superfluus habitus reprehenditur. 197.I.K
Sacramentum absque spiritu,ad iudicium sumitur:& caro non prodest quicquam:litera occidit,& fides mortua est,sed spiritus est,qui viuificat. 148.I.K
Sacramenta ad quid instituta sunt. 32.F
Sacramētū altaris duo facit,sensum minuit, & in grauioribus tollit consensum. 32.G
Sacramentum baptismi in nube & mari desi gnatum est. 158.I
Sacramētum magnum Christi & ecclesiæ,id est nostræ redemptionis opus simul operantur Deus,angelus,homo. 181.A
Sacra fames dominandi in prælatione culpatur. 199.I.K
Sacra scriptura habet eruditionem,admonitionem,consolationem. 77.B
Sacra scriptura tria habet : ortū, simplicem historiā:cellariū,moralē sensum: cubiculū,arcanū theoricæ contēplationis. 138.G
Sacræ historiæ hortus. Ibidem.
Sacræ scripturæ intellectus. 177.C.Nihil.
Sacrificia tria sunt. 121.D.Tria.
Sacrilego non absimilis , qui res pauperum non illis distribuit. 284.C
Sagittis tribus hostes suos domin⁹ sauciat. 118.M
Sagittę tres,quib⁹ dominus hos allicit,quos ad se trahere vult. 119.A
Sagitta triplici caro configenda est, timore, sermone,& amore Dei. 145.I
Sagitta volans in tenebris,quæ sit. 72.K.L
Sal cum fame ad omne condimentum sufficiens est. 188.B.Prudenter.
Salit Christus in montibus, & transilit colles,id est superat, & vincit alacritate ministrandi, & transiliit Gabrielem præueniens ad virginem. 162.D.E
Saliens in montibus,trāsiliens colles.162.A
Saltus sponsi Christi ad sibi dilectæ ecclesiæ venientis amplexus. 161.L.M
Salomon ecclesiæ sponsus,non ille rex mortalis,sed Christus Dei sapientia. 142.I.K
Salomon ait:Fili mi,ne pereffluas: & apostolus propterea,inquit,debemus intendere his,quæ dicuntur,ne forte pereffluamus. 134.I
Salomon , cum diceret sponsam pulchram, sicut pelles Salomonis:non de se Salomone loquebatur,sed de Salomone Christo. 142.I.K
Salomonis libri tres primi , quid doceant. 123.A.B

Salomon noster Christus,non solum pacificus,sed apostolo teste pax nostra. 142.K
Salomonem videre in diademate &c. deducitur. 59.I
Salubre consilium ad corpus. 3.M
Salutatio deuota ad sanctam Hierusalem, & terram promissionis. 101.A
Salutis integritas in quatuor virtutibus. 27.I
Salus nostra in duobus consistit, in iustificatione,& glorificatione. 117.L
Salutem nostram operando tria Deus sibi propria vendicat,prædestinationem,creationem,& inspirationem. 181.B.C
Salutem nostram maxime desiderant sancti in cœlis. 10.C.D
Salutis nostræ opus tria habet, formam humilitatis, mensuram charitatis, & sacramentum redemptionis. 229.I.K
Salutis nostræ opus tres simul cooperantur, Deus,angelus,homo. 181.A
Salutis spiritualis receptę signa septem.132.M.& 133.A
Salutis testimonia. 16.G.H
Salutem animarum impedire, est persequi Christum. 19.B.& 21.A.B
Saluatur nemo absq; cognitione sui. 151.I
Saluatur nemo absq; timore,& amore Dei. Ibidem.
Saluus factus es pro nihilo,non tamen de nihilo. 79.G
Sanctus aliquis dicitur, quanuis non secundum meritum,sed secundum propositum, & affectum. 99.F.& 261.F
Sanctorum dolor triformis est. 119.G
Sancti & angeli nos desiderant ad perfectionem suæ beatitudinis. 10.C.D
Sanctum facit affectio sancta. 99.F.& 261.F
Sanctorum festa præcipua votiuis prouenię̃da sunt ieiuniis. 65.E
Sanctorum festiuitatibus,plures amplius de vanitate,q̃ de festiuitate gaudent. 123.I
Sanctorum genus triplex. 58.M
Sancti habent pro peccatis exorare,vt de misericordia salui fiant, propriæ iustitiæ nõ fidentes. 177.F
Sancti in terra positi in multa poterunt,nunquid non plura in cœlo. 60.I.K
Sanctos patres non latuit,ab antiquo Deum super genus humanum cogitare cogitationes pacis. 123.L
Sanctis quomodo omnia cooperantur in bonum. 99.F
Sanctorum triplex gaudium, ante mortem, ante iudicium,post iudicium. Et de multiplici eorum gloria. 57.F.G
Sancti videbunt retributionem malorum ad cumulum gratiarum,& econtra de malis. 75.D
Sancti vigiles sunt circa suos. 180.H
Sanctæ vitæ forma. 67.C.per totum ser.
Sanctificatio bona est. 81.B
Sanctificatio duplex,mansuetudinis,& lenitatis. 12.H.I
Sanctificationis modus. 144.D
Sanctificatio perfecta. 12.H
Sanguis Christi clamat contra dispersores. 191.E
Sanguis Christi multus ad ignoscendum. 229.G
Sanguisugæ iterũ,id est voluntatis propriæ duæ sunt filiæ clamantes,affer,affer, quæ nunquam dicunt sufficit. 282.K.
Sanitas capitis redundat in membris.221.H
Sanitas corporis facit & ad voluptatẽ trãsit,sed sicut solicite seruanda est corporis sanitas, ita imo solicitius seruãda est cordis puritas. 88.G.H
Sanitatem corpori,duritatem cordi,pacem fratri, imitationem sanctis, compassionẽ mortuis debemus, & auxilium ab angelo prætereunte à deo postulemus.Ibidẽ.
Sapere ad sobrietatem monet Apostolus. 88.D
Sapere ad sobrietatem,quid sit. 151.C.
Sapere in alto non altum, nil deo charius, nil rarius hominibus. 217.A.
Sapientia acie ordinata procedit contra septem gradus peccati. 87.I
Sapientia attingit,& cætera.Ibidem. 160.B
Sapientia deus est,propterea nõ solum dulciter,sed & sapienter vult diligi.135.I.K
Sapientia dei per oculos carnis non trahitur. 144.D.E
Sapientia ędificauit sibi domum:exponitur. 2.M
Sapientia est, per quam quæque res sapiũt, prout sunt. 159.M.& 160.B.
Sapiens est, cui res sapiunt prout sunt. 159.M
Sapiens permanet vt sol, quomodo intelligatur. 42.F
Sapientis & optimi viri conditiones. Ibidem.F.G
Sapientes huius seculi, virtutes veras non habuerunt. 138.C.
Sapientia gubernatrix tristium. 219.L
Sapientiam inuenisti,mel inuenisti, tantum ne multum comedas,ne satiatus euomas illud.Euomit sapientiam,qui inde superbit.88.C.& 112.G.& 130.F.vtiliter
Sapientia non inuenitur in terra suauiter viuentium. 88.B.C
Sapientia odium mali,& sapor boni.186.B.
Sapientiæ opus continentia,patientia,obedientia. 88.E.
Sapientia,quæ obedientiæ & patientiæ iungitur,triplex est. 82.L
Sapientia,quæ sursum est & cætera. 35.F
Sapientiam, quia fecit diabolus suam,ideo illam perdidit. 178.H
Sapientia quid sit,in quo à virtute differat, & quod sit opus eius. 185.M
Sapientia qualiter quæratur,& vbi inuenia tur. 86.C.
Sapientia qualiter quæratur. Ibidem.E
Sapiẽtia dei, quasi perdix fouet filios suos, quos non peperit. 119.I. Sapientia
Sapientia salutaris,pudica,pacifica. 14.B
Sapientia sobria est in pœnitudine peccatorum, in contemptu mundanorum, in desiderio futurorum. 88.D
Sapientia sobria inuenitur,si beatitudinem concupiscamus. Ibidem.
Sapiẽtia triplex,carnis,huius mundi,& quę desursum est. 107.M
Sapientia triplex est, iustitia in intentione, charitas in affectione, humilitas in reputatione. 82.L
Sapientia vera cognitionem cum dilectione complectitur. 127.A
Sapientia vera in voluptate minime consistit. 151.B.C.
Sapientia vera,quæ sit. 195.D.
Sapientia victrix, singula vitia eradicat, & singulas inserit virtutes.88.A. Attingit
Sapientia vincit malitiam, septem vitia impugnando,& virtutes inserendo. 87.I.
Sapit deus iustitiam per timorem, & misericordiam per amorem. 111.H.
Saporem boni perdidimus in Eua. 186.B
Sapores dei diuersẽ sumimus. 111.H.I
Sapores diuersi. 159.M.& 160.A
Satan regnum accepit super omnes filios superbiæ, factus princeps tenebrarum harum. 134.C
Satisfaciẽdum est humiliter his,qui aliquid habent aduersum nos. 124.L
Satisfactionis modus. Ibidem
Sauciat dominus tribus sagittis eos, quos ad degustandum dulcedinem suæ dilectionis inuitat. 119.A
Scala clausträlium incipit. 310,F
Scalæ latera vilitas,& asperitas. 285.L.M
Scandalum quomodo caueri debeat.55.D.E.& 208.H
Scãdalum melius oriri, quàm veritatem reliquui. 207.K.L
Scandalum tolerabilius & magis venia dignum,quod fit mente proficiendi in melius.269.M.Qualis
Scandalum scandalo non bene resarciti. Ibidem.
Sciendi modus potius quærendus, quàm scientia. 151.D.
Sciendi triplex modus. Ibidem.A.B
Scienda nesciuntur aut sciendi incuria, aut discendi desidia,aut verecundia inquirẽdi. 205.D
Scientia abutuntur multi. 151.D
Sciẽtiarum alia est inflans,alia est dolorem afferens. Ibidem.C
Scientia bona in se,si tamen veritate subnixa sit. Ibidem.C.
Scientia carnis, & scientia mundi, quid vtraque docet. 90.L.M
Scientia dei & sui,necessaria homini est ad salutem. 152.G.H
Scienti & non facienti,peccatum est. 151.E
Sciens & non operans, torsiones conscientiæ patitur. Ibidem
Scientia illa non inflat,quę scientiæ dei, & sui superuenit. Ibidem. M
Scientia inflans contristans. 151.C
Scientia literarum bona, scientia propriæ infirmitatis melior. Ibidem.A.per totũ sermonem
Scientia literarum minime contemnenda. 151.I.Non tamen
Scientia literarum reprehendenda non est, quę ecclesię nõ mediocriter prodest,sed tamen legitur,sciẽtia inflat.151.A.B.per totum sermonem.
Scientia propriæ infirmitatis, præstat scientię literarum. 151.A.B
Scientiæ fructus in modo sciendi consistit. Ibidem.C
Scientię lumine,quo illuminari debemus. 10.I
Scientię lumen operatur pœnitudinẽ, correptionem,& solicitudinem. Ibidem.K
Scientiæ lumen, iustitiæ germen præcedere debet. 214.H.Vides.
Scientiæ malorum comparatio ad patrem, & matrem. 90.M
Scientia mundi docet vanitatem,scientia carnis voluptatem. 90.M
Scientia minime contemnenda. 35.D.E
Scientia,prophetia linguæ,& huiusmodi inter grossos reputari possunt. 167.E
Scientia,quæ inflat,non est ab osculo.127.B
Scientia,quę inflat,quomodo pernicioſa est. 151.C.& E
Scientia,quæ vicinius saluti appropiat, magis,& prius quærenda est. 151.C
Scientia sanctorum,& scientia malorũ,quomodo differant. 90.M
Scientia sine operibus cibo indigesto comparatur. 151.E
Scientia sui,timorem Dei in anima generat: scientia Dei,eius amorem. Ibidem.I
Scientia subripi, & zelum dormire, non est paris periculi. 242.E
Scire benefacere si non detur velle, nihil prodest,sed quid si velis,sed minime possis. 178.G
Scire primo seipsum postulat ratio ordinis, & dignitatis. 151.F
Scire seipsum, præcipua causa est humilitatis. Ibidem.
Scire volũt diuersi,ob fines diuersos. 151.D
Scindere corda, & non vestimenta quid sit. 24.D
Scripturæ sacræ intellectus,à solo Deo sperandus est. 123.I.K
Scrutabitur deus omnia in iudicio.164.A.B
Scrutatio diuinæ maiestatis formidanda est, voluntatis tuta & pia. 168.G.H
Scrutatores maiestatis irruptores dicuntur: & ideo opprimuntur à gloria:igitur scrutatio maiestatis formidolosa, voluntatis vero tam tuta,quàm pia. Ibidem.G.H.& 147.B
Scrutinio semp indiget anima nostra.165.M
Scrutemur vias nostras. Ibidem.
Scuto circundari ne à sagitta volante timeamus,quid sit. 73.D
Scutum gratia diuina. 72.G
Seculares à religiosis nec irrideri nec iudicari debent. 130.C
Secularibus desideriis præoccupatum,delectatio sancta declinat. 40.A
Seculum præsens Aegypti vocabulo nuncupatur. 119.B
Seculum præsens,nequam. 80.M
Seculi prioris homines & philosophi sentiebant,& apprehẽdebant diuina beneficia, sed non beneficum. 125.I.K
Securitas non est in cœlo, neq; in paradiso, multo minus in mundo. 95.C
Sedere sub vmbra desiderata. 158.H
Sedente Iesu in monte, cur soli discipuli ad eum accessisse leguntur. 56.B
Seductori dat manũ,qui dare dissimulat prę-ceptori. 180.L
Semel locutus est Deus, qualiter intelligi debeat. 84.F.G
Semen veritatis iustitiæ,triforme est. 119.I
Semine de modico, copiosa exurgit messis siue bona,siue mala. 104.H
Seminum tria genera sunt. 151.K
Seminare ad iustitiam. Ibidem.
Seminare nos ipsos debemus. 26.E
Senior frater extra manens, & inuidens minori,populus est Iudaicus. 177.D
Sensus triplex sacræ scripturæ. 103.C
Sensus omnes hominis,diuinæ voci resistũt. 103.M

Sensus quinque animæ, qui sint, & qualiter alter alteri præstet. 86.K
Sensuum repugnantia in eum,qui emendare vitam cupiens, à vitiis nititur abstinere. 103.L.M
Sententiæ plures sancti Bernardi incipiunt. 116.K
Sententiæ valde vtiles,quòd de meritis non sit præsumendum,& nihilominus in Deo sperandum. 173.F.G
Sentire de nobis debemus in humilitate, & de domino in bonitate. 129.A
Separatus à bonorum consortio, spiritualiter dominum videre non potest. 40.E
Separatio charitatis,mors fidei. 139.M.& 140.A.Sic quippe.
Septem columnæ,quæ sint,quas sibi sapientia excidit. 2.M
Septem dona spiritus sancti, contra septem vitia. 87.I
Septem misericordiæ assignantur. 45.M
Septem panes dum frangerentur, multa inde ceciderunt fragmenta. 46.A
Septem panes quibus reficiamur. 45.I
Septem signacula,quæ soluit agnus. 32.K
Sepulchrum Christi describitur. 101.H
Sepulchrum inter sancta loca obtinet principatum. Ibidem.
Sequamur caput nostrum,& quid sit. 33.D
Sequi Christum per viam humilitatis. 5.A
Sequi Christum, hoc est trahi post Christũ. 136.H.I.K
Sequentium pacem,tria sunt genera. 121.I. Sequentium.
Seraphin sex alæ sunt. 120.M
Sermones Bernardi de tempore aduentus, & sanctis incipiunt. 1.A
Sermones eiusdem seu Homiliæ super euangelium,Missus est,incipiunt. 4.E
Sermones eius in dedicatione ecclesiæ incipiunt. 67.L.M
Sermones eius super psalmum,Qui habitat, incipiunt. 70.M
Sermones eius de diuersis,incipiunt. 81.K
Sermones eius,qui parui sermones vocãtur, incipiunt. 106.K
Sermones varij vtiles, & fructuosi sancto Bernardo asscripti incipiunt. 313.A
Sermones Gilleberti super cantica Cãticorum incipiunt immediate post. 343.
Sermonem Dei,qualiter seruare debeamus. 3.H
Sermones dei seruandi sunt in corde,quem-admodum cibus corporalis in corpore. Ibidem.H.I
Sermo Dei veritas est,& ipse spõsus.is cum auditur, & minime obeditur illi, vacuus & ieiunus remanet. 175.M
Sermo diuinus aqua est,potans,lauans,& coquens. 137.F.Et nimirum.
Sermo viuus, & efficax exemplũ operis est. 26.I.& 35.M
Seruire debet in timore anima in carne. 158.C.D
Sex alæ animalibus nouæ legis. 120.M
Sex alæ vni,& sex alæ alteri,quid significãt. 61.M.& 62.A
Sex annis seruies, in septimo liber egredieris:quomodo intelligitur. 89.L
Sex hydriæ sunt positæ his, qui post baptismum in peccata labuntur. 20.I.K
Sex sunt refugij ciuitates. 121.E
Si quæritis,quærite,exponitur. 99.C
Sic nos existimet homo,exponitur. 110.G
Sicut initium sapiẽtiæ timor domini,sic initium omnis peccati superbia. 152.A
Sicut in corporum medicina &c.sic medicus Christus. 34.M
Sicut lilium inter spinas. 54.I.K
Sicut portauimus imaginem terreni hominis exponitur. 110.K
Sicut vita corporis,sic vita fidei. 34.C.D
Sigilli diuini quod in nobis erat fractio, quanta nobis mala irrogauerit. 14.G.H
Signacula septem. 108.M
Signa aduentus Christi filij in animam,& signa aduentus patris vtiliter habentur. 174.B
Signũ,cui cõtradictũ est,Christus. 124.B.C
Signum is habet à Deo diligi,qui Deum ardenter diligit. 174.C
Signum magnum apparuit. 51.M
Signum pacis, quod est osculum, patres antiqui flagitabant. 123.L.M
Signum pastoribus Christi inueniendi præsepium fuit, & panniculorum inuolutio. 124.C
Signum piis humilibusque promissum Christus. Ibidem.C.D
Signa,quæ sunt quærenti Deum. 84.B
Signum,quid sit. 32.E.F
Signa quibus quodammodo, quis coniecturam assumere poterit, an de numero electorum seu reproborum fuerit. 22.I.K.& 36.F.G
Signa quibus Christus vtrunq; infixerit pedem,timor iudicij, & spes misericordiæ. 125.M.& 126.A
Signa quibus, quis bonam spem habet salutis. 133.A
Silentium irreprehensibile, immo & laudabile. 54.E.F
Silentium,quàm vtile sit. 298.D.E
Silentis quies.278.D.E
Similitudo animæ ad Deum, per peccatum non deleta,sed obscurata est. 183.L.M
Similitudinem Dei, animam retinere monstrant tria,simplicitas,immortalitas,& libertas. Ibidem.
Similitudo de Pharaone,& exercitu eius, & dominico equitatu,& aliis huiusmodi. 152.L.M.& 153.A.B
Similis est dilectus meus capreę hinnuloque ceruorum,duo bona sponsi,misericordia, scilicet & iudicium in his duobus animãtibus commendantur. 163.D
Similitudo est inter oleum,& nomen sponsi. Oleum enim lucet,pascit,vngit, fouet ignẽ,nutrit carnẽ,lenit dolorem. 132.E.F
Similitudo in primo homine periit, sed non imago. 27.K
Similitudo ratio est videndi, dissimilitudo non videndi. 147.A
Similem se esse Deo,peccator inique existimat. 184.D
Similis sit Deo necesse est,qui Deum,sicuti est,videre mereatur. 147.B
Similes studeamus fieri hominibus expectãtibus dominum. 19.L.M
Simplicitas animæ, duplicitate dolositatis humanæ tecta est. 183.M
Simplicitas candor est animę,& operationis eius. 175.D
Simplicitas Dei declaratur. 182.G.H

Universidad de Deusto
Biblioteca

Simplicitas mera siue intentio, in gratiarum actione. 130.H
Simplicitas vera siue intentio in confessione. 133.G
Singularitas, & abstinentia vltra regulam, culpantur. 135.F
Singularitas & inobedientia. 157.E
Singularitas perniciosa. 169.I.K
Singularitas tractatur. 278.D.E
Singularitas monachi pernicioſa. 149.D
Singularitas seu solitudo superborum vtiliter declaratur. 43.K.& 81.L.M. Errauerunt in solitudine.
Siniſtra Christi,qd nobis repræsentet. 12.C
Si recte offers,& recte non diuidis,peccasti. 140.F
Si humilis ad petendam veniam, facilis ad dandam, & sic membra erunt in pace. 89.M.& 90.A
Siue ad austrum siue ad aquilonem arbor ceciderit,ibi erit. 112.K
Sobrietas duplex. 108.E
Socialis & pacifica conuersatio,pulchrè laudatur. 138.K
Societatem deserens amittit conuentorum solatia. 120.B
Socij laboris, & mercedis participes erunt. 204.H
Sola humilitas est lęsæ charitatis reparatio. 14.K.L
Sola studeat esse anima,cupiens esse Christi sponsa. 153.I.K
Solet dici, Bonum castellum custodit, qui corpus suum custodit. 112.F
Solitarius incedere curans, cæteris est molestus. 22.D
Solitaria vita denotatur. 153.I.K
Solitudo superborum est,quia solos se reputant,& appetunt reputari. 81.L
Solus potest esse quis inter multos existens: & cũ solus est,inter multos esse.153.H.I.K
Sol non omnes, quibus lucet, etiam calefacit. 139.F
Sol oriens in Christi resurrectione. 148.M
Vt sole sublato non luceſcit: sic sublata Maria nil,nisi densissimæ tenebrę,relinquuntur. 53.K
Sole decolorari qualiter accipiendum sit. 144.L.M
Solennibus diebus,quæ ad solennitatem spectant,præcipue veniunt tractanda. 18.M
Solium altissimi quale sit. 61.B
Solia duo Deus habet. 120.M.Solia.
Solicitus est Deus de his,qui de ipso sunt soliciti. 174.C.D
Solicitudo officium prælati, non celsitudo. 253.K.L.M
Solicitudo pro singulis. 24.G
Soliciti simus considerare non quod habemus,sed quod nobis adhuc deest,toto mẽtis affectu acquirere studeamus. 98.G
Somnus multiplex. 161.A
Somnus,quem dominus misit in Adam,qualis fuit. 23.C
Sopor sponsæ sensum interiorem illuminat, & morte propulsata vitam tribuit sempiternam. 161.B
Sordidis cur indutus vestibus Christus fuerit,cum altercaretur cum diabolo. 15.F
Sordibus nouis non superuenientibus, poterunt vetustæ expurgari. 103.K
Species malæ,vitandæ sunt. 256.D.E
Specie tua & pulchritudine tua, vnde species & pulchritudo? ex liliis. 174.H
Spectaculum facti sumus mundo, angelis & hominibus. 110.M
Speluncæ in libris reperiuntur. 121.D
Sperare à Christo virtutes: cuius doctrina seminarium prudentiæ, cuius misericordia opus iustitiæ, cuius vita speculum tẽperantiæ, cuius mors insigne est fortitudinis. 138.C.D
Sperare desuper in spirituali exercitio duplex auxilium debemus,correptionem & consolationem. 137.B.C
Sperare in Christo in prosperis & aduersis debemus. 136.K.L
Sperare in Deum,& ipsum esse spem nostrã, qualiter differant. 76.E
Sperare in Deo solum. 80.G
Sperare in domino,perfectissimũ est,& ipse tota ratio nostræ expectationis. 76.B
Sperare in domino, quàm bonum sit & efficax. Ibidem.G
Sperare nil nisi à Deo, sed nil quærere nisi Deum,singularis perfectionis est. 76.E
Sperant multi in multis, mihi autem adhærere Deo,bonum est. 76.B.C
Spes & timor tractantur. 160.I.K.L
Spe gaudere post lachrymas. 151.M
Spes gloriæ in tribulatione. 81.E
Spes inter timorem,& securitatem collocatur. 160.I.K
Spes miserorum Deus. 80.D
Spem nostram triplex ratio discutit,& robo rat. 120.F.Spem.
Spes resurrectionis. 74.L
Spes sola apud Deum miserationis obtinet locum. 29.A
Spes suos seu etiam alienos conuertẽdi,multos decepit monachos. 169.H.I
Spes vana,quæ sit. 71.B.C
Spes vitæ æternæ lætitiam facit. 151.L
Spes tractatur. 29.H.& 73.D.& 76.B
Species terræ,quadriformis. 120.C
Speluncæ tres sunt. 121.D
Spinæ multiplices. 158.C
Spina pœna est, spina culpa,spina falsus frater,spina vicinus malus est. Ibidem.D
Spinas solus hominum Christus non habet. 175.B
Spiritus adiuuat infirmitatem nostrã. 72.G
Spiritu ambulantes,nec in vno statu,nec eadem semper facilitate proficere possunt. 136.K
Spiritus angelicus siue partim sit corporalis,siue mere spiritualis,animæ illabi non potest. 125.F
Spiritus ante faciem nostram Christus dominus &c. 147.G
Spiritus beati, visione satiantur, dulcedine debriantur,charitate satiantur. 119.D.M
Spirituum bonorum,& malorum discretio. 91.K.L
Spiritus carnis mollia loquens,spiritus mũdi vana suggerens,spiritus malignus amaritudines immittens, audiendi non sunt. 92.B.C
Spiritus cœlestes diuersimode deũ diligunt, sicut & capiunt. 135.D.E
Spirituum diuersa genera. 91.L.per totũ.
Spiritus diuinus per se aut per angelum:opposita horũ,quę agunt,spiritus humanus atq; malignus agit in nobis.91.M.& 92.A
Spiritũ domini permanere in homine in æternum,qualiter accipiendum sit. 150.H
Spiritum duplicem in Heliseo haberi quid est. 37.M
Spiritus nequitiæ & astutię,qualiter cognoscantur. 92.D
Spiritus omnes præter diuinum,corporibus egent. 125.B
Spiritus quadruplex,pecoris,hominis,angelicus,diuinus. Ibidem
Spiritus qualiter peti debeat. 66.K
Spiritus quando veniat aut vadat,periculose ignoratur. 133.K.L
Spiritus reprobi vigent industria naturali. 206.M.& 207. A.Porro.
Spiritus superbiæ, est dæmonium meridianum. 67.A
Spiritus sunt administratorij,qui curam habent salutis nostræ. 119.M
Spiritus summus & incircũscriptus, qui deꝰ est.Et ibi quomodo misericordia, & iudicium sunt pedes domini. 125.I.& per totum sermonem.
Spiritus timoris non prodest,vbi nõ est spiritus charitatis. 133.D.E
Spiritus tria sortiuntur nomina. 119.M
Spiritus tres maligni, id est spiritus nequitiæ,spiritus carnis, & spiritus huius mundi. 91.M
Spiritus malignos occurrere, & instare demigrãti, vt patet de Christo & diuo Martino. 73.D.E
Spiritus mendax est, qui alicui suggerit, vt exeat de concilio iustorum & congregatione. 91.D
In spiritu veritatis non esse,est & non. 91.D
Spiritus malignos in nos nihil posse aliud, quàm quod à deo permittitur. 112.I
Spiritus triplex designatur per psalmistam cũ dicit, Ne proiicias me à facie tua &c. 42.A
Spiritus sanctus adiuuat infirmitatem nostram. 66.I
Spiritus sanctus arguit mundum de peccato,iustitia,& iudicio. 109.K
Spiritus sanctus cur domino viuente non venerit super apostolos. 37.L.& 40.D
Spiritus sancti doctrina non curiositatem acuit,sed charitatem accendit. 127.B
Spiritus sanctus geminæ suæ operatiõis experimentum tribuit. 133.L.M
Spiritus sancti gratia indigemus, vt custodiat corda & intelligentias:ne forte cum non aderit,adesse putemus. Ibidem. K.L
Spiritus sanctus in tribus punctis docet nos omnia. 41.F
Spiritus sancti multiplicitas. 42.C.Vere
Spiritus sanctus non semper est eodem modo in viris spiritualibus. 136.I.K
Spiritus sancti operationes duæ, infusio & effusio. 134.E.F
Spiritui sancto præparare nos debemus. 133.L
Spiritus sanctus quem repleuerit, sanctificat. 224.I
Spiritus sanctus quomodo procedit, spirat, inhabitat,replet & glorificat. 109.K
Spiritus sanctus quos repleuerit cognoscere,facit eos à misericordia prętos fuisse. 41.G
Spiritus sanctus scrutatur etiam interiora Dei. 133.K

Spiritus

Spiritus sanctus specialiter dicitur spiritus, cuius opus multiplex. 40.I. Processio. & 41.K.L.Expedit.
Spiritus sanctus superueniet in te:quomodo intelligitur. 8.E
Spiritus sanctus significatur osculo oris dei: quem spiritum ecclesia sponsa petit sibi dari ad notitiam trinitatis. 127.K.L.per totum sermonem.
Spiritus sanctus tria operatur in nobis ad declinandum à malo. 40.K
Spiritus sanctus tria,eque in nobis operatur ad faciendum bonum. Ibidem.L
Spiritualis medela, ad omnes infirmitates spirituales docetur. 92.F.G
Spiritualis medicus oleo mansuetudinis, & vino zeli medetur. 155.K
Spiritualis circuncisio,quæ sit. 17.E
Spirituali in matrimonio, duo sunt genera pariendi. 186.F
Sponsa nos sumus omnes vocati ad nuptias, Christus vero sponsus. 20.E
Sponsa Christi ciuitas, templum & domus, pro eodem accipiuntur. 69.I
Sponsa & sanctorum patrum nemo dicere præsumpserunt: Osculetur me ore suo, sed,osculetur me osculo oris sui. 123.K
Sponsa magna à magno petens, non vtitur blanditiis seu exordio,sed exabundantia cordis frontose prorumpens ait,Osculetur me &c. 126.D.E
Sponsa angelos tanquam domesticos sponsi alloqui creditur,cum dicit: Osculetur me &c. Ibidem.I
Sponsa petens osculum,non exprimit à quo cupiat osculari, sed more Mariæ Magdalenes quærit & petit. Ibidem.
Sponsa de omni virtute sua vel gratia non audet sibi quidquam arrogare:quanto minus nos adolescentulæ forte quæ nos sumus? 131.B.C
Spōsa vna de angelis & hominibus, & vnus sponsus Christus. 143.C
Sponsa ecclesia satagit formæ suæ, quæ de cœlo venit,conformari. Ibidem.
Sponsa in se habet humilitatem, & sublimitatem,& terrenum habitaculum,& cœleste palatium. 143.I.K
Sponsa non negat nigredinem, sed excusat. Ibidem.M
Sponsa,id est ecclesia se trahi optat post spõsum suum Christum. 136.F.per totũ ser.
Sponsa familiarius à Christo,tanquam à spõso trahi petit,quàm à patre:quanuis quos trahit filius,trahit & pater. Ibidem.I
Sponsa interim recipit magnam consolationem de cõtemplatione diuinæ claritatis, antequam perueniat ad eius speciem futuram. 154.L
Sponsa quæ dixit se vulneratam à filiis matris suæ. Id etiam in bonam partem sumi posse. 145.G
Sponsa se ab illis promotam fuisse fatetur, à quibus & passam. 145.L
Sponsa libentius sponsi humilia, quàm sublimia rememorat. 174.E.F
Sponsa quonam pacto se dicat positam custodem in vineis, quum suam ipsius vineã non custodierit. 146.C.D
Sponsa synagoga fuit,sed fatua. 172.M
Sponsa dilectum attollẽs, & malo cõparans, quomodo intelligatur. 158.F.G
Sponsa vmbram Christi maxime desiderabat. Ibidem.H
Sponsa se ebriam non negat,sed amore spirituali,non vino. Ibidem.M
Spōsa ecclesia petit sibi accumulari fructus bonorum operum cum floribus & odoramẽtis fidei:& ibi de spe & timore.160.C
Sponsa inquiẽs: Dilectus meus mihi, & ego illi,erupit in amoris ructum. 172.E
Sponsa cur se fuscam dixerit. 144.L
Sponsa quare peculiariter de filiis matris suæ,id est de Iudæis synagogæ filiis conqueritur. 145.A
Sponsa mysterij conscia cum dilectum pasci inter lilia prospexisset, constituit terminum:Donec,inquit,aspiret dies. 176.F
Sponsa cur,Quem diligit anima mea,& non Quem diligo,dixerit. 179.E
Sponsa quem quærebat,nõ reperit:& reperta est ab his,quos non quærebat.180.K.L
Sponsa,id est ecclesia electorũ,prædestinata est à Deo ante secula,& præuẽta ab eo,vt quæreret eum & conuerteretur. 181.A
Sponsa cur dixerit se custodes ciuitatis pertransisse. Ibidem.I
Sponsæ nitenti ad cõtemplationis quietem, labor prędicationis imponitur:& sitienti sponsi præsentiam,filiorum sponsi parientium alendorumque solicitudo iniungitur. 154.C
Spōsa nulla occasione potuit separari à charitate,quæ est in Christo Iesu. 181.L
Sponsa verbum quærit verecunde:quia in lectulo:quia per noctes: sed hæc verecũdia gloriam habet,non peccatum. 186.H.I
Sponsæ, id est ecclesiæ nigredo, & formositas. 140.H
Sponsę mansuetudo aduersus detrahentium linguas. Ibidem.
Sponsæ ornatus:& quo pacto quælibet anima sancta cœlum dicatur. 142.I. & per totum sermonem.
Sponsæ si vnguenta preciosa sint:qualia putas sint ipsius sponsi. 137.E
Sponsæ magna fiducia:quę dominũ sabaoth dilectum suum nominat. 173.C
Sponsæ humilitas commendatur, quum dicitur:Oculi tui columbarum. 156.F
Sponsæ somnus,non corporis dormitio est. 161.B
Sponsæ prudentia & profunditas apparet. 155.A.B
Spōsam esse formosam sicut pelles Salomonis,de quo Salomone intelligat. 142.I.K
Spōsam Christi fatuam esse nunc non decet, sicut aliquando fuit synagoga. 173.K
Sponsam sub vmbra Christi sedisse,plus est, quàm prophetam sub ipsa vixisse. 158.K
Spōnsam se nigram,sed formosam dicẽtem, quid significet. 140.H
Sponsus sponsæ dicens:Si te ignoras, egredere,quid designet. 149.M.& 150.A
Sponsus spōsam pulchram omnimode dicit: sed pulchram inter mulieres. 152.F
Sponsus laudans sponsam,cur dixerit: Pulchræ sunt genæ tuæ pluraliter,& non facies tua pulchra. 153.E
Sponsus Christus cur nunc per seipsum spōsam consolatur,& obiurgat:nũc vero per alios increpare,& cõsolari ,curat. 154.E
Sponsus vt hinnulus apparuit: quippe qui paruulus natus est nobis. 163.E
Sponsus hortatur sponsam, id est perfectos viros ad regimen imperfectorum. 165.B
Sponsus adiurat filias Hierusalem, ne dilectam suscitent, & fere eodem momento ipsemet dicit:Surge,propera amica mea. Ibidem.
Sponsus sponsam vocans ad se venire in foraminibus petrę & cauernis macerię,prętendit se verecundum,qui sponsa frui vereatur,nisi in absconditо. 167.F.G
Sponsus ad horam se subtrahit, vt auidius reuocetur,mordicus retineatur. 178.A
Sponsi claritas,in qua coęqualis est patri,sedet à dextris &c. 179.H
Sponsi secreti & circunspecti saltus,à nobis apprime obseruandi sunt. 162.I
Sponsi nigredo & formositas. 143.L.M
Sponsi nomen tribus de causis oleo comparatur. 131.M
Sponsi cubiculum,quod est & vbi est. 139.C.D.E
Sponsum se exhibet Christus animę sibi deuotæ. 136.G.H
Stabulum in sua natiuitate cur Christus elegerit. 15.A
Standum in humilitate. 26.F
Stare non potest homo,nisi verbo Dei innitatur. 185.L.M
Stare seraphin cur dicantur. 61.F
Stetit in carne Christus solus. 163.I.K
Status animarum sunt tres. 57.L.M
Status triplex coniugatorum, prælatorum, monachorũ, per tres viros: Noe, Daniel & Iob intellectus,triplicem & differentẽ tenentes viam ad paradisum. 97.L
Status animæ tres:in corpore,posito corpore,recepto corpore. 118.A
Stercoribus boum lapidabitur piger.43.M. & 112.L
Studendum magis amari,quàm metui.139.G
Studiis sanctioribus proficientium virtutes contrariæ sese aperte opponere non audent,sed solent in occulto insidiari,quasi vulpeculæ fraudulentæ, specie virtutes, re autem vitia. 169.G.H
Studium bonæ actionis,ocium contẽplationis,lachryma pœnitẽtis,extra Bethaniam Christo accepta esse non poterũt. 102.H
Studium non tam fuit Bernardi exponendi verba,quàm imbuendi corda. 132.K
Stultus, qui cistellæ labiorum alterius gloriam suam credit,& cœperit mẽdicare ab eo,quia cum eam habere voluerit. 130.M
Stulto nõ esse vinea sicut nec vita:nam quod viuit,mortem potius censeas, quàm vitam. 169.B
Subesse, coesse, præesse, moralis disciplina docet. 138.I
Subiectionem triplicem deo debemus.93.D
Subtractio rei,quàm amas,argumẽtatio desiderij est. 160.C
Succidenda sunt continuo vitiorum nascentium capita. 165.K.L
Sufficit opinio bonorum cum proprio testimonio conscientiam aduersus os loquentium iniqua. 139.M
Suggestio triplex,carnis,spiritus, & dæmonis: quibus tanquam ex singulis nummis tria emuntur. 111.C.D.E
Superbia quadruplex. 107.D
Superbia Luciferi detestatur. 61.F.G
Superbia vnde nascatur.151.F.& M.& 152.A

Superbia prima

Universidad de Deusto
Biblioteca

Superbia prima miseriarum, & ærumnarum parens mater mortis. 134.C
Superbia etiam diaboli humilibus proficit. Ibidem.
Superbia tolerabilior in diuite, quàm in paupere. 162.K
Superbia sub pannis humilitatis Iesu, culpatur. 279.H.I
Superbiæ duę species: & ibi definitio superbiæ. 198.L
Superbiæ vitium designatur in superbo Goliath. 46.A.B
Superbientibus angelis si non pepercerit Deus, quãto magis nec tibi putredini parcet. 1.C
Superbos transilit Deus transiens ad humiles. 162.H.I
Superfluitas bonorum ecclesiæ periculosa, & magnopere cauenda. 139.E.F
Superfluitas exterior, interioris vanitatis iudicium. 281.I
Superiora, vt sunt æterna, frequenter affectu præferimus, effectu inferiora præferentes. 159.K.L
Surge, propera amica mea. Fœlix conscientia, quæ de se talia audire meretur. 164.E
Sursum caput habere, & cor deorsum, magna confusio. 87.C
Synagoga quidem Christum peperit, sed officio matris, non autem affectu. 13.I
Synagoga pacto conuentionis egit cũ Deo: ecclesia vero beneplacito voluntatis inititur. 131.G.H
Synagoga fortis: non curat onus lene nec iugum suaue: sana est, non ei opus medicis. Ibidem.E
Synagoga hœdum foris cum amicis suis demonibus mauult comedere, quàm vitulũ saginatum in domo paterna. Ibidem.G
Synagoga iudicium quærit, ecclesia misericordiam: accipiat vtraque quod petit. Ibidem.E.F.G
Synagoga oleum habet, sed non effusum, sed reconditum habet in codicibus, sed non in cordibus. Ibidem.E
Synagoga adhuc in tenebris est, & fame laborat. 132.H
Synagogæ olim dicebatur: Ego sum dominus, ecclesia vero dicit: Pater noster: & merito. Ibidem.B.C

T

Tabernacula, atria, domus, declarantur. 112.B
Tabernaculum corpus. 76.H.I
Tabernaculum nostri corporis, non ciuis mãsio, seu domus indigenæ, sed vel tabernaculum militantis, vel stabulum viatoris. 141.D
Taciturnitas domini nobis ad exemplum facta est. 18.G
Tacebat in passione Christus. 165.F
Tactus manus corporis Christi omnes languores sanabat. 125.L
Talis apparuit Christus, qui merito amaretur. 174.H
Tantæ efficaciæ osculum diuinum est, vt ex ipso mox sponsa concipiat. 127.M
Tarditatem inscientiæ nostræ erudit dominus tribus modis. 118.K
Tardus nemo aut segnis esse debet in gratiã referendo. 160.G.H
Temetipsum attende, vt aliis noueris compati. 34.F
Temperantiæ est prospera declinare, & aduersa viriliter tolerare. 30.I
Templi decor est, pia habitantium religiositas. 100.K.L
Templi dedicatio, in cuius seu quorum honorem fiat, declaratur. 69.B.C
Templum Dei facit is, cuius nõ est decepta ratio, voluntas peruersa, inquinata memoria. 68.H
Templum Dei, quod sumus ne forte vacillet curemus lignis fortib⁹ sustẽtare. 157.F.G
Templum Hierosolymitanũ describitur: & pulchra salutatio ad sanctam ciuitatẽ Hierusalem, & terrã promissionis. 100.K.M
Templum honorare fraterna dilectione, deuota subiectione, voluntaria paupertate. Ibidem.L
Templum, quibus replebatur benedictionibus cum dicitur, Ea quæ sub ipso erant, replebant templum. 62.I
Tentationibus resistendo victoria acquiritur. 25.B.C.& 71.F.& 72.F. Scuto.& 74.A.B. & 169.G.H. per to. & 65.A.& 298.K
Tentatio ad probationem est, non ad desolationem. 71.F
Tentatio fallax. 81.K
Tentationum quatuor sunt genera. 72.H.I. & 149.F.I
Tentatio multum confert. 25.C.& 71.F.& 72.E.& 130.L.& 169.G.H
Tẽtatio quadruplex proue&tis præcipue monachis ingruit. 169.I.& M
Tentationes monachorum proue&torum, & de hæreticis. 169.G.H. per totum.
Tentationes quatuor contra quatuor beneficia creatoris. 79.H.I
Tentationes quatuor distinguuntur. 149.F
Tentationibus vndique circundamur. 72.G
Tentationes variæ sunt pro temporũ ac ætatum diuersitate. 169.G.H. per totum.
Tempus acceptabile nunc est salutis operandi, & quærendi Deum. 178.M
Temporis hyemalis (quod præteriisse dicitur) appellatione significatur tẽpus illud, cum dominus Iesus iam non palam ambularet apud Iudæos. 165.E
Temporalia cum necesse est postulamus. 186.L.M
Temporalia nobis ministrat Deus propter duplicem causam. 72.G.H
Temporalia cum labore obtinentur, cum timore possidentur. 272.F. Videas.
Temporalia & carnis gloria possessa onerant, amata inquinant, amissa cruciant. 212.L
Temporalium abundantia, æternorum facit obliuionem. 71.K
Tenerum & modicum membrum lingua, faciens sæpe magnum malum. 89.E.F
Tenet ecclesia Christum, & ab eo tenetur. 181.L
Tepidi quasi in inferno sunt. 38.A.B
Tepidorum ac feruidorum differentia. 39.L.M.& 38.A.B
Tepidum quando te reperis, non discedas ab eloquio dei, quod valde est ignitum. 92.F
Tepido corde & arido sępe ad altare orationémve accedimus: persistentibus tamen repente infunditur gratia. 127.M
Tepidorum miserabilis conditio. 39.L & 87.C
Tepor religiosorum culpatur. 131.I.K & 123.I
Terram cur vocat sponsus suam. 166.A
Terra imbrem frequenter suscipiens & non ferens fructum, reproba est, proxima maledictioni. 26.D
Terrę species quadriformis. 120.C
Terram visitauit Christus, non aerẽ. 162.G
Terra, quam mites & mansueti possidere dicuntur, est proprium corpus. 56.E
In terra sanctorum iniqua gessit, & non videbit gloriam domini: terribilis commi natio illa, præsertim ministris ecclesiæ, qui in terra sanctorum iniqua gerunt. 139.D.& 284.G.H
Terrena tenere, & cœlestia negligere, periculosissimum. 282.H.& per totum.
Terrena esurit auarus vt mendicus, fidelis contemnit vt dominus. 136.M
Terrena postulare amori carnis, & non animę asscribendum est. 179.E
Testimonium à sanguine aqua & spiritu habere, quomodo cognoscitur. 36.G
Testimonium conscientiæ in tribus consistit. 27.D
Testimonium conscientię tractatur. 27.G & 254.D
Testimonia dei acquirere, quàm bonum sit. 164.D.E
Testimonium triplex dari in cœlo, & testimonium triplex dari in terra. 35.K. per to. sermonem. & 36.E. per to.
Testimonia tria. 109.C
Theoricę contemplationis arcanum cubiculi nomine designatur. 139.A
Thæsauri quos thesaurizare debemus, tres sunt. 120.H
Thesauri sapientię & scientię penes sponsum Christum absconditi sunt. 148.F
Timenda esse nouissima dicitur, nõ primordia vel media. 87.E.F
Time deum omni tempore, & ex omni corde tuo, & implesti hydriam tuam vsq; ad summum. 163.C
Timere deum, semen iustitię. 151.I
Timere & altum non sapere, efficax est ad gratiam promerendam, retinendam & recuperandam. 88.D.& 163.M
Timere debemus, ne sicut Eua à serpẽte seducamur. 91.C
Timendus est malleus, hoc est, timendũ est verbum asperum. 71.K.& 133.D.E
Timor ad resistendum peccato, validius dignoscitur, q̃ pudor & dolor. 87.F
Timor bonus, timor malus. 209.I.K
Timor dei duplex. 20.B.C.& 133.I.K
Timor dei, fructus spei. 80.G
Timor dei initium sapientię. 139.F
Timor dei venit ex notitia nostri in nobis, & ex notitia amor dei. Et ecõtra de ignorantia nostri superbia, & de ignorantia dei desperatio procedit. 152.A.B
Timor domini, quam vtilis est. 20.A. 20.K.L.& 28.H.I.& 139.D
Timor domini aqua. 20.B
Timor domini in homine de cognitione sui nascitur. 151.H
Timor domini præferendus est pietati. 28.I
Timorem triplicem habens, metreta triplex vocatur. 163.B.C

Timor gehennæ, initium est sapiẽtiæ. 139.F
Timor ingerit cordi peccata, quæ fecimus: supplicia, quæ meruimus: præmia, ad quæ tendimus. 72.K
Timor nocturnus, sagitta volãs in die. 149.F. Et ibi de quatuor tentationibus.
Timor prælatorum est trifarius. 119.G
Timor quidam inutilis, quidã tristis, timor pius, humilis, fructuosus. 209.I
Timor pœnã habet, amor suauitatem. 160.K
Timor sapientiam facit. 139.F
Timor triplex. 20.B.C.& 20.M.& 108.L
Timore nil melius ad impetrandam, & præseruandam gratiam. 162.M
Timore supplicij, & amore boni, facere aliquid vel omittere, quomodo differant. 160.K. per totum.
Timores tres. 162.M
Timore vocamur, amore iustificamur. 213.K
Timotheo cur suadet Paulus vti vino. 147.K.L.& ibi de curiositate ciborum.
Titillatio carnis nostræ tribus causis contingit. 118.K
Tolle grabbatum tuum. 32.C
Tolerantia martyrum ex visceribus, & vulneribus Christi est. 167.M
Tonitruum aliud igneum, aliud pluuiale. 120.E. Tonitruum.
Torcular calcaui solus, & de gentibus non est vir mecũ, quid igitur homini cum victoria? Impudentissimũ est arrogare gloriam sine victoria, victoriam absque pugna. 130.K.L
Tormentum ad tormenta, sicut ad ornamẽta, ad pœnas, sicut ad delicias properant, qui regnum dei quærunt. 87.L.M
Torrentes quinque sunt. 120.C. Quinque.
Totus mundus diuitiarum est fideli homini. 136.M
Trahit ad se iustus omnia. Ibidem.
Trahi post sponsum optat sponsa ecclesia. 136.F
Trahuntur aliqui ad sequendum deum, alij ducuntur, quidam rapiuntur. 37.G
Trahimur, cũ tentationibus exercemur: currimus, cum interius consolamur. 137.C
Trahi necesse est animam, quantæuis sit perfectionis. 136.F
Trahi post Christum, sperare in Christo in aduersis, & prosperis. Ibidem.M
Tranquillus deus tranquillat omnia. 139.H
Transire ad Christum, & pertransire, quid sit. 181.I
Transiuit Christus resurgendo, pertransiuit ascendendo. Ibidem.K
Trepidare vbi non est timor. 214.H
Tres dies sunt, scilicet laboris, requietionis, glorificationis, quartus dies, id est voluptatis fœtet. 33.D.E
Tres mulieres vngentes Iesum moraliter, quæ sint. 34.E
Tres panes ab amico cõmodari petere, quid significet. 36.I
Tres reperiuntur malè fructificãtes. 26.F.G
Tres sunt status animæ. 118.A
Tres aquilæ sunt corpori diuino assidentes. 120.I
Tres calices, quos dominus nobis propinat. Ibidem.C
Tres currus reperiuntur in scripturis. 121.B
Tres ex omni populo liberantur. Ibidem.H
Tres in sacerdotium adsumuntur. Ibidem.
Tres riui salutis fluxerunt à latere Christi. 120.K
Tres contemplatiuorum fenestræ. Ibidem.
Tres sunt decursus aquarum. 119.C
Tres equorum species. 120.A
Tres pœnitentiæ differentiæ. Ibidem.
Tres sunt in nobis principes. Ibidem.
Tres sunt claues, quæ nobis occulta referant. 121.B
Tres sunt cibi Israel. Ibidem.H
Tres testimonium dant in cœlo. 109.C
Tres sunt, quibus reconciliari debemus. 116.M
Tres species veræ confessionis. 132.K. per totum sermonem.
Tria cogitationum genera. 95.E
Tria consideranda in festiuitatibus sanctorum. 43.D
Tria fercula in scutella dei cõtinẽtur. 120.L
Tria hominum genera intelligi solent, quibus deus loquitur pacem; conscientibus, coniugatis, prælatis. 86.E
Tria hominum genera non habitantium in adiutorio diuino. 70.M
Tria in nobis operatur spiritus sanctus ad declinandum à malo. 40.L
Tria in opere mundi consideranda. 41.L
Tria in oppido necessaria. 50.K
Tria in passione Christi attẽdere debemus. 31.C
Tria necessaria sunt ad parandum domum. 68.G.H
Tria præcipua intuenda sunt in mysterio incarnationis. 229.I
Tria nos à contemplatione dei impediunt. 51.E.F
Tria sunt altaria, quibus vota superponimus. 120.I
Tria nobis occurrunt, quotiens voluntatis imitatione egredimur. 119.B
Tria in futuro electos manent. Ibidem.G
Tria quibus deo obnoxij sumus. Ibidem.K
Tria opponenda sunt aduersitati. Ibidem.L
Tria operatus est deus in Maria. Ibidem.
Tria nobis contulit Mariæ fœcunditas. Ibi.
Tria præstolantur electi in futuro. Ibidem.
Tria reprobi sperare dicuntur. Ibidem.M
Tria sunt arma fidelium. 120.A
Tria reperiuntur in Petro. Ibidem.B
Tria sunt genera mutationum. Ibidem.
Tria subruunt patientiam. Ibidem.
Tria sunt iudicia. Ibidem.D
Tria faciunt mortem preciosam. Ibidem.
Tria sunt, quæ nos restringunt. Ibidem.E
Tria in scripturis leguntur cãdelabra. Ibi.F
Tria quibus deus vindictam exercet. Ibidem.G
Tria nobis in sanctis apponuntur edenda. 121.A
Tria sunt operimenta altaris. Ibidem.B
Tria sunt sacrificia. Ibidem.D
Tria sunt genera sequentium pacem. Ibidẽ.I
Tria loca, quę singula habitatores suos possident: 117.I. Tria.
Tria necessaria ad pure orandum. 118.E
Tria sunt opponenda aduersitati. 119.L
Tria confert tribulatio. Ibidem.K
Tria sunt, quæ hominem à domo expellunt. 87.I
Tria Christum coegerunt crucem subire. 118.I
Tria desertorum genera. 118.L.M
Quæ sunt, quæ in opere nostræ salutis sibi inuicem cooperantur. 181.A
Tria sunt, quæ vnitatem impedire solent. 51.I
Tria sunt vincula, quibus deo astringimur. 84.B
Tria transeuntia per hoc seculum. 97.L
Tribus modis interrogat nos deus. 119.K
Tribus modis renouamur. 120.C
Tribus modis exaltat dominus caput nostrum. 118.I
Tribus modis erudit dominus tarditatẽ inscientiæ nostræ. Ibidem.K
Tribus ex causis procedit titillatio carnis nostræ. Ibidem.K
Tribus modis prouidemus bona coram hominibus, habitu, actione, & sermone. 95.I
Tribus modis prouidentur bona coram hominibus, & tribus modis corã deo. Ibidẽ.
Tribus duæ sunt, Leui scilicet & Iudæ, ex quibus sacerdotes sumuntur Aaron & Christus, & eorum successio. 120.I
Tribulatio multam confert vtilitatem. 80.M.& 81.A
Tribulatio necessaria, quæ in gloriam vertitur. 81.D
Tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio spem. Ibidem.E
Tribulationes patienter, & confidenter ferendæ sunt. 158.C.D.E
Tribulationes sex nobis sunt aduersus desideria, & aduersus quinquepartitam sensualitatem. 94.I.K. per totum.
Tribulationes sex, quę sint, de quibus in Iob legitur: & earum remedia. Ibidem.
Tribulos & spinas de propriis colligentes non erubescunt vineæ domini curam arripere. 146.E
Trifaria est vestis nostra. 119.I
Trifarium eduliũ nobis apponitur. 120.H
Triforme est desiderium electorum. 119.G
Triformis est sanctorum dolor. Ibidem.
Triforme est exercitium electorũ. Ibidẽ.L
Triformis est ascensus domini. 120.D
Triformis esse debet oblatio nostræ laudis. 119.A
Triforme est impiorum refugium. 120.B
Triformis viuendi status. 118.I
Trinitatis seu diuinitatis arcanum nec ab angelis, nec ab hominibus, nisi spiritu sancto reuelante cognoscitur. 127.A.B
Trinitas animæ quantis intricauit se erroribus, doloribus, timoribus. 129.C
Trinitatem totam fuisse cum Maria dum angelus diceret: Dominus tecum. 7.A
Triplex custodia manus, linguæ, & cordis. 89.A
Triplex genus bonorum, & vigilantia super cogitationibus. 88.F
Triplex gradus scilicet incipientium, proficientium, perfectorum. 66.A
Triplicem gratiam à domino suscipimus. 50.K.L
Tripliciter homines sub principe tenebrarũ esse dicuntur. 85.K
Triplex modus viuendi laudabilis, in congregatione. 43.I
Triplex peccatum inualuit super terram. 31.F.G
Triplex ratio spem nostram roborat. 120.F
Triplex est cubile Iesu. 121.A

Triplex fuit forma Iesu. 121.H
Triplex hortus, vbi animæ beatorũ spaciantur. 120.H
Triplicem differentiam habent ea, quæ agimus. Ibidem.B
Triplici morbo laborat genus humanum. 118.C
Triplex periculum cauere debemus. 44.L
Triplex prouidentia contra triplex malum. Ibidem.
Triplici via nascimur omnes. 22.B
Tristitia de peccatis, dulcescit beneficiorũ dei recordatione. 128.L.M
Tristitiæ dissimulandæ. 141.F
Tunicæ, quibus vestimur, tres sunt. 120.M
Turpe lucrum prælatorum inuehitur. 128.D
Turbari bonum, sed non perturbari. 7.F
Turbata Maria qualiter fuerit in sermone angeli. Ibidem.
Turtur auis gemens, pudica, petens celsiora. 166.C.D
Turtur cur pro Christo sit oblata. Ibidem.F
Turturem non solum commendat gemitus, commendat & castitas, digna propterea fuit dari hostia pro partu virgineo. Ibidem.E.F
Turtur pudica auicula. 153.H
Turturi quare comparatur anima deo deuota. Ibidem.I
Turturis vox gementi, quàm canenti similior peregrinationis nostræ nos admonet. 166.C
Turturis vox, quæ sit, & quãdo cœperit audiri. Ibidem.C.D

V

VAcare debet homo ad se, & deũ cognoscendum. 135.H
Vacat sibi vix vel raro, qui aliis in solicitudine præest. 161.G
Vacuam curis, odio, luxuria & huiusmodi oportet esse animã, quam inhabitet deus. 143.G
Vacua non sit in nobis gratia. 162.M.& 163.A
Vanæ gloriæ contemptus tractatur. 72.L. & 79.L.& 130.I.& 150.G.H
Vanitas humanæ laudis. 194.C.& M
Vanitatem seculi improbare debemus, exercere pœnitentiam &c. 119.E
Vanitatis malum. 194.C.D
Vanitati triplici subiectus est homo. 129.C
Varietas vestimentorum, & ferculorum culpatur. 188.B. per totum.
Vbera Christi duo sunt, longanimitas in expectando, & facilitas in donando. 127.K
Vbera in oratione replentur. Ibidem.M
Vbera meliora vino, id est pinguedo gratiæ diuinæ lõge efficacior ad profectum, quàm mordax increpatio prælatorum. Ibidem.L
Vbera prælatorum siue prædicatorum. Ibidem.M.& 128.A
Vbera sponsæ affectus duo, compassio, & exhortatio, siue congratulatio. 128.C
Vbera sponsi, æquanimis peccatorum expectatio, & benigna susceptio. 127.K
Vbera sponsæ exhausta rursum de fonte materni pectoris sumunt, quod propinant. 128.B
Vbera iterum duo sunt. 121.G
Vbera tua meliora sunt vino. hæc verba à sodalibus prolata fuisse cõiici potest. 127.I
Vbera duo sponsæ, vnum congratulationis, alterum compassionis. 113.D
Vbi non est par culpa, par non debet procedere pœna. 232.H
Væ homini, per quem scandalum venit. 55.E
Vę nobis, qui spiritum in naribus habemus, qui totum proferimus spiritum. 52.M. Væ nobis.
Væ tibi amaritudo peccatorũ, propter quæ soluenda tanta amaritudo necessaria est. 30.D
Væ vobis diuites. 15.D
Velim nolim deo astare necesse est. 199.F
Vellus Gedeonis rore perfunditur. 5.H
Venatores clerici & monachi, si reprehensibiles non essent, Bernardus non laudaret milites sancti Io. quòd venator inter eos non reperitur. 100.G.H. per totum.
Veniunt ad animam, & mãsionem apud eam faciunt pater, filius, & spiritus sanctus. 174.B
Venisse ad animam patrem, filium, & spiritũ sanctum, qualiter coniectari possit. Ibidẽ.
Venisse ad nos qualiter Christus dicatur, cũ præsertim semper vbique fuerit. 2.F
Venite ad me omnes: exponitur. 80.B
Venire Christus dicitur in aqua & igne, ad differentiam Moysi. 35.M
Venit deus per seipsum ad animam se quærentem. 147.C
Venit deus ad animam, & ab ea prout vult recedit. 177.M
Veni in hortum meum: exponitur. 114.K
Venit medicus ad ægrotos. 10.G
Venialia negligenda non sunt quasi leuia. 21.E.F
Ventrem meum doleo: exponitur. 151.E.F
Ventis tribus expositi sumus, carni, mundo, diabolo. 10.M
Vera sapientia, quæ sit. 195.D
Verbum ab anima propter commoditates septem, quæritur. 185.F
Verbum abbreuiatum fecit deus. 13.K
Verbum ad animam venire, quid est, & eam erudire in sapientia, quid est patrem venire? afficere ad amorem sapientiæ. 173.K
Verbum asperum Christus sustinuit, & maledicti horribiliter audient, & sustinebunt. 71.K
Verbum carni adhærens factũ est caro: quãto magis, qui adhæret spiritui deo, vnus spiritus est cum eo? 175.F.G
Verba Christi cibo optimo comparantur. 172.B
Verba Christi sine eo minime possunt discuti. Ibidem.
Verba consolationis dei sex sunt. 120.A
Verba Christi spiritus, & vita sunt aliquibus, & sequuntur ea: aliis dura videntur, & alibi quærunt consolationem. 84.F
Verba Christi sponsi triplici eminent gratia. 172.B
Verbum dei aliter sapit electis, aliter reprobis. 84.F.G
Verbum dei contra omnes angustias, & necessitates remedium habet. 92.E.F
Verbum dei cum fastidio susceptũ, conscientiæ tormentum portabit. 150.M.& 151.A
Verbum dei virtus, & sapientia infirmitati, & ignorantiæ nostræ medetur. 186.L.M
Verbum de sibi placentibus animam sibi denotam edocet. 185.H
Verba æquè dulcia reperta nõ sunt, per quæ Christi & animę exprimuntur affectus, sicut sponsus & sponsa. 126.C.D
Verbum imago est, & cuius. 182.C
Verbum increpatorium fimo comparatur. 43.K.L.M.& 44.A.B
Verbi, hoc est Christi lingua, fauor dignationis: animæ vero feruor deuotionis. 156.I.K. Et verbi.
Verbi dei impletio, cibus seu pastus ei⁹ est. 175.A.B
Verbi in animam introitus, vel exitus non sentitur: cuius tamen præsentia vel absentia percipitur. 156.I.K
Verbum omnia est. 186.L
Verbum panis angelorum factum est cibarium iumentorum. 101.A.B
Verbum qualiter naturam carnis assumpserit. 32.B
Verbum, quod à deo ad animam nostram venit, reuerti vacuum non decet. 148.C.D
Verba quædam sunt sponsi ad nos nostræ meditationes de ipso, & eius gloria, elegantia, potentia, maiestate: quibus pro certo sciamus nos alloqui, vt non fatigemur laboribus, sermonibus eius delectati. Ibidem.A
Verba sacræ scripturæ delicioſa, solida, efficacia. 172.B
Verba salutis frequentius audita reprobis vilescunt. 43.L
Verbum triplex. 107.F.G
Verbum virtus, verbum sapientia est. sumat ergo anima de virtute virtutem, de sapientia sapientiam. 185.M
Verbi visitationem putantes nostrã esse cogitationem, periculose erramus. 148.A.B
Verè est solum, quod nec à fuit præciditur, nec ab erit expungitur. 146.M
Verebuntur filium meum. 15.I
Verecundo adolescẽte, quid dulcius? 186.H
Verecundia aliqua culpabilis est. 226.D.E
Verecunda & mansueta excusatio seu apologia nostri Bernardi, cũ verbi & animæ amatorias vicissitudines suiipsius experimento denudare vellet. 177.M
Verendum ne aliquando sana doctrina infirmis cedat ad periculum, quod ad remedium dicitur. 149.F
Verecundiæ proprium est vitare laudes, vitare iactantiam. 186.I.K
Verecundia, quàm dulcis sit amabilis. Ibidem.H
Verecundiã seruare debent orantes. 186.I.K
Verecundiæ commendatio. Ibidem.K
Verecundia veluti candor est, animæ faciem decorans. 153.E
Verecundia venustatem ingerit, & gratiam auget. Ibidem.F
Veritatis amor fidus amor est, & custos animæ. 180.K
Veritas capreæ, gratia vero hinnulo comparatur. 178.F
Veritas & gratia simul cõtemperandæ sunt. 178.F
Veritatis gradus ascendimus per laborem humilitatis, per affectum cõpassionis, per excessum contemplationis. 276.D
Veritas impuris mentibus non se ostendit, non se credit sapientia. 168.L
Veritas non relinquenda. 207.K.L
Veritatis onus leue. 204.C

Veritas perfecta

Veritas perfecta cibus spiritualis. 28.I
Veritatis protectio necessaria. 73.D
Veritatem quia non tenuit diabolus, cecidit à gratia. 178.F.G
Veritas reducit in mentem, quòd non sunt condignę passiones huius temporis, ad futuram gloriam. 72.K
Veritas sæpenumero odium parit. 207.K.L
Veritas sine gratia amara est & onerosa, gratia sine veritate dissoluta. 178.F
Veritas vnum est ex liliis, inter quæ pascitur Christus. 174.H.I
Vermem tunc sentiri cum suffocari potest, optimum est, si tamen peccatorũ putredinem, & seipsam rodẽdo consumat. 103.H
Vermis conscientiæ in præsenti sentiri, & suffocari debet, nõ reseruari in futurum. Ibidem.
Vermes tres. 109.C
Verus amor præmium non requirit, sed meretur. 272.E
Vera & plena fides, vniuersa præcepta complectitur. 205.M
Vestigare, quid desit nõ tibi sit pigrum, nec quod desit verecundum sit fateri. 254.F
Vestium curiositas, deformitatis mentium, & morum indicium est. 256.M
Vestimenta & cibaria delicata reprehendũtur. 42.I.& 256.M.& 281.F
Vestimenta ministrorũ Dei tria sunt. 120.F
Vestimentorum luxus, & ciborum apparatus in solennitatibus culpatur. 8.M. & sequen. & 42.I
Vestes Esau, quid denotant. 119.I
Vestis, qua sacerdos vti debet, triplex. Ibidem.D.E
Vestes nostræ, virtutes sunt. 24.E
Vestes substrauerũt apostoli Christo super asinam sessuro. 142.M
Vetus homo tripliciter in nobis est. 3.I
Vetustas triplex, & nouitas triplex. 110.K
Viæ angelorum, quæ sint. 77.H
Viæ nostræ, viæ dæmonum, viæ beatorum spirituum, viæ quoque domini, quæ sint. Ibidem.D.E.F
Viæ domini rectæ, viæ pulchræ, viæ planæ. 91.A
Vię filiorum Adam in necessitate & cupiditate versantur. 77.D
Viarum fructus, salus viatoris. Ibidem.M
Via legis domini sex diebus consummatur. 111.G
Vias misericordię & veritatis ingrediamur. 77.L.M
Via monachalis (quæ pons est) recta dignoscitur, sed nõ omnino secura, nam ibidem triplex reperitur periculum. 97.M
Via, per quam nos oportet in cœlum ascendere, quæ sit. 37.F
Viam, quam tenere debemus, à via domini assumere debemus. 41.E
Via, quæ ducit ad vitam, trifaria ratione distinguitur. 119.C
Viæ, quę ducunt ad mortem, ratione trifaria diuiduntur. Ibidem.B
Viæ quæ sunt, in quibus angelorum custodia indigemus. 77.M
Via regia nec ad dexteram declinat, nec ad sinistram. 112.C
Via secura inueniendi veritatem. 277.A
Viam trium dierum facere necesse est, scilicet timoris, pietatis, rationis. 45.G
Vicissim it Deus & redit ad animam sanctam. 178.A.B.C
Vicissim apparet & disparet Deus animæ toto desiderio se quærenti. 147.K.L
Vicissitudo contemplationis & necessariæ actionis declaratur. 165.B
Vicissitudines Dei euntis & redeũtis in anima. 177.M.& 178.A
Victus & vestitus sufficit. 189.F
Victoria multiplex. 32.K. & per totum ser.
Vicit leo, exponitur. 32.K.& 108.M
Victoria, quæ aduersus mundum obtinetur, multifarie declaratur. 35.I.K.& per totum sermonem.
Videre Deum sicuti est, nil desiderabilius, nil delectabilius. 146.M
Videtur Deus ab anima humili visione sublimi & suaui. 156.H.I
Videtur Deus ab anima viatrice nunc vt do minus, nunc vt sponsus. Ibidem.
Vidi dominum sedentem. 60.M.& per quinque sermones sequentes.
Videre in via deum quomodo potest aliquis & quomodo non potest. 147.A
Videam⁹ quis, vnde, quo, quando, & ad quid, & qua veniat. 1.F.G
Videri non potest Deus in hac vita sicuti est. 146.L.M
Videte detractores, videte canes, id est hæreticos negãtes baptismum paruulorum. 171.E.G
Videmus nũc Deum per speculum & in enigmate: & ita videre nobis expedit. 147.G.H
Videri vult vulnera sua Christus, tanquam dux bonus signa. 167.M.& 168.A
Vidi in dextera sedentis super thronũ. 33.G
Vigiliæ bonę, rectitudo operationis, puritas intẽtionis, custodia vnitatis. 10.M.& 11.A
Vigiles boni. 180.A
Vigiliis deprimi somno, abominabile angelis. 126.F
Vigiles esse debemus circa opus nostræ salutis. 133.L.M
Vigiles oportet esse pastores Christi. 180.A.B
Vigiles, qui sponsum inuenerunt, qui sunt. Ibidem.
Vigiliæ sunt in duplici differentia, vigiliæ enim sunt carnaliũ & spiritualiũ. 43.C.D
Vigilat super nos Deus. 77.B
Vigilię tres, quibus dominus venire dicitur, quæ sint. 11.M.& sequent.
Vilitas conditionis humanæ, declaratur. 296.D.E
Vilem & cõtemptibilẽ Christus demõstrare se potuit, sed plane nõ reputare. 154.K.L
Vincula tria sunt, quibus Christo alligamur. 84.C.D
Vim patior: respõde p me. 171.G.H.& 183.E
Vinea à furtiuis machinamentis surripitur, eiusdem botros ira præfocauit, tulit iactantia, fœdauit inanis gloria &c. 146.D
Vinea, anima custodis. Ibidem.E
Vinea cuiuslibet vita. 169.A
Vineis dominicis multi se ingerere non verentur. 146.E
Vinea ecclesia. 145.M.& 146.A
Vinea electa, religio bene ordinata. 220.F
Vineæ fidelis animæ habent fidem, vitem: virtutes, palmites: botrum, opus: deuotionem, vinum. 146.D
Vinea fides vel anima, palmites autem virtutes. Ibidem.
Vineas habent, qui spiritu feruentiores noscuntur: ficus vero, qui suauiores in moribus. 167.E
Vinearum nomine fideles populi significantur, & ideo non abs re ponitur, Posuerunt me custodem in vineis. 145.L.M
Vinea, quam sponsa se dicit non custodisse, ipsa est ecclesia in Christum credentium. Ibidem.L.M.& 146.A
Vineam suam custodisse debet, qui alienæ custos ponitur. 146.B.C
Vineæ spirituales tunc dederunt odorem suum, cum apparuit benignitas, & humanitas saluatoris nostri Dei. 167.C.D
Vinum Christi merum, vinum nostrum mixtum aqua. 76.A.B
Vino ex vua expressa comparatur carnalis affectus. vua enim semel expressa, non habet quod iterum fluat: sed non sic vbera sponsæ. 128.B
Vinum bonum, gratia deuotionis, & feruor charitatis. 20.G
Vinum in vineis Engaddi non inuenitur, sed oleũ quærat, vinum in Cypro. Insula enim illa vini ferax est. 156.K.L
Vinum merum quale sit, & qui dignus sit illud bibere. 75.M.& 76.A
Vini non tantum, quantum olei nobis attulit Christus. 133.I.K
Vinum triforme est in scypho Dei. 120.M
Virga egreditur de radice Iesse, quid per virgam, per radicem, per fructum significetur. 5.G
Virgæ tres sunt. 121.G
Virgo concepit sine pudore, peperit sine dolore, mater mãsit sine corruptione. 11.H.I
Virgines debent semper esse pauidæ. 7.F
Virginitas humilitate non comitata, gratiæ plenitudinem non meretur. 51.L.M
Virginitas laudabilis, sed humilitas necessaria, & ipsarum pulchra permixtio. 4.K.L
Virginitas Mariæ siue humilitate Deo non placuisset. 4.K.L.M
Virginitatis & humilitatis adinuicem contentio. 4.K
Virginitas consulitur: humilitas vero præcipitur. Ibidem.K.L
Virgines quatuor nobis in cõiugium sociare debemus. 120.F
Virginibus solis nubendum esse asserentes reprobantur. 171.C
Virgo virga sublimis &c. 2.C.D
Virium animæ trium, id est rationis, memoriæ, & voluntatis infirmitas. 104.A.B
Vires seu potentiæ hominis. 262.A
Viro bonum est portare iugum domini ab adolescentia. 43.K
Vir desideriorum cupiẽs dissolui, & esse cũ Christo, & id cupiat vehementer, ardẽter sitiat, & assidue meditetur, talis profecto non secus, quàm in forma spõsę suscipiet verbũ in tempore visitationis. 147.K.L
Vir ecclesiasticus pius esse debet, in corrigẽdo mansuetos, & austerus contra asperos, & obstinatos. 155.I.K
Viro forti crescit animus in difficultate. 240.M.& 241.A.B.& sequent.
Virorum & mulierum cohabitatio continẽtiæ repugnat, & damnatur. 170.G

Universidad de Deusto
Biblioteca

Viri mali docuerunt linguas suas loqui grãdia. 237.E
Viri misericordiæ, quare de apostolis dicitur. 44.G
Vir propheta Christus descẽdens dignatus est coæquari paruo filio. 132.L.M
Viro sapienti vita seu mors, sit sibi vinea in cultu: & de duobus vulpium generibus, scilicet adulatoribus & detractoribus. Et de tentationibus monachorum nouitiorum. 168.M.& 169.A. per totum.
Viri tres: Noe, Daniel, Iob, primus naui, secundus ponte, tertius vado transit: & hi tres viri, tres ordines ecclesię significant. 97.L
Virtus adiuuat sapientiam, erudit & informat. 108.E
Virtutes aliquas habent aliqui, sed ad mensuram: solus Christus habet sine modo, qui totum habet. 174.M.& 175.A
Virtutis arma, quibus arma nequitiæ expugnantur, quæ sint. 119.F
Virtutes bonæ diuitiæ. 3.B
Virtutes cardinales perfectissimę in Christo fuerũt. 137.K.& 158.M.& 159.A. per totũ.
Virtutes cardinales respondent quatuor vnguentis Christi, quæ sunt sapientia, iustitia, sanctificatio, redemptio. 137.K.& per totum sermonem.
Virtutum Christi fragrãtia, nisi nos trahat, inexcusabiles sumus. Ibidem.L.M
Virtutẽ Dei appetiuit angelus, homo scientiam. 173.M.& 174.A
Virtus de necessitate laudãda, magis autem de libertate. 215.G
Virtutis est aduersa fortiter sustinere. 186.C
Virtus est mater gloriæ. 46.H
Virtus & sapientia. 185.M
Virtus etsi propter bonam famam non sit maior, pulchrior tamen & illustrior efficitur. 175.C
Virtus humilitatis, & patientiæ tractatur. 149.M. per totum sermonem.
Virtus innocentiæ laudabilis est, quam cõtinẽtiæ virt⁹ comitatur. Ibidẽ.M.& per to.
Virtus in pace acquiritur, in pressura probatur, in victoria approbatur. 217.G
Virtutes lilia dicuntur. 174.L.M
Virtus maxima, inter prauos viuere bene. 158.D.E
Virtus medium tenet vitiorum, & putatione indiget. 165.L
Virtutes merito stellę dicuntur: stellæ enim nocte lucent, & in die latent. 143.E
Virtus non est operis nostri, quia dominus facit hæc omnia. 74.K.L
Virtus nulla sine conniuentia voluntatis. 154.M
Virtutes præcipuæ tres. 174.M.& 175.A
Virtus prima ad salutem necessaria, innocẽtia est. Ibidem.
Virtutes omnes à Christo sperandæ sunt. 138.D
Virtutes quatuor contra quatuor tentationes. 79.L.M.& 80.A.B
Virtutibus quatuor vestitus fuit Adam. 27.H.I
Virtus triplex nominis Iesu. 132.F.G.H.I
Virtus vera est recta facere, & inutilem se reputare. 220.H.I
Virtutes veras non habuerunt mundi sapiẽtes sine Christo. 138.C
Visio beatorum, qua vident deum sicuti est, permanens est. 147.I.K
Visio Dei duplex posteriorum, & faciei. 167.L
Visio Dei fit diuersis modis. 147.B
Visiones diuersæ & cognitiones, quibus visus & agnitus est dominus. 60.M.& 61.A
Visione huiusmodi videtur id, quod Deus non per imagines corporeas, non tamen sicuti est. 147.E
Visio in patria vere meridies. 149.B
Visio qua Deus animæ se quærenti demonstrat. 147.C
Visio quam hic de Deo habemus, non permanet. 146.M
Visio qua videndus est deus in futuro, sicuti est. Ibidem.L.M
Visione sublimi, & suaui videtur Deus ab anima humili. 156.G.H
Visitatur à domino, & visitationis suę tẽpus cognoscit, qui cor suũ præparat. 164.E.F
Visitat Deus humiles, superbos transilit. 162.I.K
Visitatio diuina non est plena, nec iucunda absque veritate, & gratia. 178.F
Visitationes diuinæ gradus signa, & pronuncij. 164.G.H.I
Visitationes domini, quæ fiunt animæ rectæ sibi vacãti. Et qui per Lazarum Mariam & Martham significantur. Ibidem.C. per totum.
Visitationem & consolationẽ diuinam desiderans, quid facere & quomodo viuere debeat, & signa visitationis. 164.F.G
Visitat nos Deus quatuor modis. 120.E
Visitationem verbi putantes nostrã esse cogitationẽ, periculose erramus. 148.C.D
Visitari à domino cupiens, quomodo agere debeat. 164.E
Visitationes verbi sponsi, quæ sint in spiritu ad animam sanctam: de quibus ipse Bernardus se præbet exemplum ad ædificationem audientium. 177.L.M
Vita actiua & contemplatiua. 157.C.D.& 160.C.D.& 164.K
Vita actiua & contemplatiua pulchrè intelligũtur per verba Iob, Si dormiero dico quando surgam. 83.H.I.& sequen.
Vitæ actiuæ pariter & contemplatiuæ vtilitas. 141.L.M
Vita animæ, quæ sit. 76.L.& 86.G.H
Vita animæ Deus ipsa corporis. 76.L.M.& 101.I
Vitæ austeritas, & paupertas summa, quam Christus ab infantia suscepit, memoratur. 14.L.M
Vita Bernardi in oratione soluta incipit post vitam Malachiæ episcopi.
Vita Bernardi in carmine, immediate sequitur eam, quæ est in oratione soluta.
Vita Malachiæ immediate post appẽdicem operum.
Vita Christi viuendi regula, mors redemptio. 101.H
Vita communi non contenti, propriam volũtatem sequentes, culpantur. 135.F
Vitæ duæ amatorum paupertatis per Martham & Mariam designantur. 107.E.F
Vita duobus modis à corde procedit. 112.E
Vita & sensus animæ. 86.G
Vita fidei est charitas. 34.C.D
Vitæ humanæ forma pulchrè, & vtiliter describitur. 83.C.D
Vitam in deliciis agens, quoniam non est ex fide, mors est & vmbra mortis. 158.I
Vita infernalis est, quando intellectus affectui, affectus intellectui inuicem repugnant. 39.M
Vita mundana periculosa. 90.M. Et in contrarium.
Vita per auditum sequitur mortem. 144.C.D
Vitæ præsentis finis principio futuræ debet adhærere. 44.D.E
Vitæ sanctæ & religiosæ forma & exercitiũ, in qua continentur bona naturæ, gratiæ, gloriæ, humanitatis virtus gloriæ. 88.F.G
Vita sine fine. 81.B.C
Vita sine fructu grauior mors. 141.H
Vita solitaria. 153.H.I
Vita vera non nisi in conuersione est. 103.A
Vita, vitiosa. 43.I.& 76.L.M.& 81.L.& 90.M. Et in contrarium. & 211.A. Recedant.
Vita viri sapientis vinea est, sua mens, sua conscientia: nil incultum vel desertum in se sapiens derelinquet, stultus non ita. 169.A
Vitanda negligẽtia: nam in grauiori periculo, est desperationis indicium. 76.L.M
Vitia semper putanda. 165.K.L
Vitiorum seruitus, & mortis incertitudo. 104.F
Vitiorum hominis gemina species. 109.I
Vitiorum pullulantium capita statim rescindenda. 165.K.L
Vitiorum correptione, si quis scandalizatus fuerit, scandalum illud non corripientis, sed correpti. 207.L.M
Vitiorum contentio. 281.G.H.I.K
Vitiis carnalibus implicitus, spiritualia vitia minus aut minime sentit. 103.I
Vitreæ per quas solis radius infunditur, tres sunt. 120.G
Vitula Ephraim docta diligere triturã, qualiter, & ad quid adaptatur. 127.H
Vituli domino immolandi tres sunt. 119.G. Vituli.
Viuendum est humiliter, sociabiliter, ordinabiliter. 43.I
Viuentium gradus varij distinguuntur. 182.M.& 183.A
Viuit in nobis Christus tamdiu, quamdiu & fides. 34.C
Viuimus in spe. 73.D
Viuimus in vmbra Christi, qui per fidem ambulamus, & carne ipsius pascimur vt viuamus. 147.G.H
Viuendi modũ triformem homines habent. 118.I
Viuere proprie non debet, qui non diligit, inter quos viuit. 86.H
Vlcerata peccatis conscientia, quibus medicaminibus refouenda sit. 134.K
Vltionum pater, quare Deus non dicatur. 15.K
Vlcus inueteratæ consuetudinis qualiter amputandum, & dolor eius leniendus sit. 134.K
Vmbra bona sub alis Iesu. 5.H
Vmbra Christi, caro eius & fides. 176.G.H
Vmbræ duplices corporales, & spirituales. 158.H.I

Vmbræ huius

Vmbræ huius mundi vel tolluntur vel inclinantur. 176.G.H.I
Vmbrarum nomine aliquando designantur contrariæ potestates, vt ibi, Donec inclinentur vmbræ. Ibidem.G
Vmbræ spirituales triplices. Ibidem. K.L
Vna est sponsa ecclesia ex angelis & hominibus. 143.C.D
Vnio diuinarum personarum declaratur. 175.F.G
Vnio perfecta nostri ad Deum quæ sit. 175.E.F
Vnio verbi cum homine est communio voluntatum, & consensus in charitate. Ibidem.F.G.H
Vnitatem animæ ad deum facit voluntatũ consensio, non confusio naturarum. Ibidem.G.H
Vnitas animorum necessaria. 23.E.F
Cessabit.
Vnitas bona, & vnitas peruersa, quæ sint. 51.H
Vnitas bonorum gemina. Ibidem.I
Vnitas dilectionis. 175.I
Vnitas diuina & vnitas, qua anima adheret deo, non sunt eædem vnitates, prout amplissime probatur. Ibidem.G.H.I.& seq.
Vnitas duplex est. 51.G
Vnitatis & pacis turbatores culpantur. 145.C.D
Vnitas & trinitas personarum declaratur. 175.F.G
Vnitas fraternitatis summopere seruanda est. 145.C.D.E.F
Vnitatum octo differentiæ. 112.C.D
Vnum est necessarium, deducitur. 51.F.G
Vnum & vnus inter vnitates discriminant. 175.F.G
Vnus pereat melius, quàm vnitas. 212.I
Vniuersæ vię domini, misericordia & veritas. 77.H
Vnctio quadrifaria. 137.E
Vnguentis à sanctis mulieribus quare non est vnctus Iesus. 130.A
Vnge caput tuũ, quid significat. 23.H.I.K
Vngere non tantũ caput aut pedes domini, vere Christianum decet, sed & totũ corpus. 130.A
Vnguenta Christi, sapientia, iustitia, sanctificatio, redemptio. 137.G.H
Vnguentum contritionis bonũ est, quo vnguntur pedes domini: vnguentum deuotionis melius, quo vngitur caput: vnguẽtum pietatis optimum, quo totum vngitur corpus domini. 130.C.D
Vnguenta cõtritio, deuotio, pietas. 128.E.F & 130.C.D
Vnguentum contritionis, est in peccatorũ recordatione. 128.E.F
Vnguentum deuotionis in beneficiorũ recordatione. Ibidem.G
Vnguentorum fragrantiam qui non sentit, aut putidus est, aut mortuus. 137.L.M
Vnguenta Mariarum euangelicarum, quæ fuerint. 128.E.& 114.A
Vnguentum pietatis in proximorum sublatione. 130.C.D
Vnguentum pietatis preciosius est vnguentis contritionis & deuotionis. 114.A
Vnguenta quatuor sponsi, quatuorq; virtutes cardinales tractantur. 137.E.& per totum sermonem.
Vnguenta spiritualia, scilicet deuotionis, cõtritionis, pietatis, amplissime tractantur. 128.C.& per totum sermonem.
Vnguenta spiritualia sponsi alia, & alia sponsæ. 128.E.F
Vngit sponsus magis, aut minus iuxta varia vitæ merita. 133.G.H.I
Vnctæ sunt à Christo mulieres sanctæ, quæ ipsum vncturæ venerant. 179.D
Vnguentorum tria sunt genera. 113.E
Vnguenta tria sunt. 121.G
Vnguentum triplex sponsæ, contritionis, deuotionis, pietatis: primum pũgitiuum, secundum temperatiuum, tertium sanatiuum. 128.E.F
Vnctus venit Iesus, vt nos vngeret. 133.H
Vnctio quadrifaria. 137.K
Vocabulis tribus sponsę, amica, formosa, columba: prædicatio, oratio, & contemplatio designatur. 164.L
Vocatum est nomen Iesus, non impositum. 16.L.M
Vocari & reuocari vult Christus. 177.L.M
Vocabitur nomen eius admirabilis: exponitur. 108.C
Vocati sumus omnes hæreditatem domini possidere. 163.D. Christus.& 164.E
Vocationes tres sunt. 121.G
Vocẽ doctoris illius libenter audio, qui non sibi plausum, sed mihi planctum moueat. 166.C
Voci tuæ vocem virtutis dabis, si quod doces, feceris. ibidem.& 231.G
Vocis suauitatem, & aculei punctionem debet habere bubulcus arator. 120.A
Volunt omnes Deo frui, sed non ita imitari. 136.H
Voluntarium merito dicendum, quod in voluntate suscipientis est, & non necessariũ. 266.C
Voluntario qualis necessitas, si repugnet. 183.E.F
Voluntarius consensus aliud est, & aliud naturalis appetitus. 261.M. Enimuero.
Voluntatis corruptæ vniuersa perficiẽtis flagitia, ampla & vtilis descriptio. 103.M
Volũtatem Dei scrutari tutum & pium est, maiestatem vero, temerariũ & formidandum. 168.F.G
Voluntatem Dei non faciunt beati, sed ea potius fruuntur. 176.E
Voluntas Dei bona, beneplacens. Ibidem.& 259.H.I
Voluntas & opus quomodo differant. 16.C. Magna.& 205.L
Voluntatis hominis cum voluntate diuina vnio fit per cõsummationem iustitiæ, fortitudinis, temperantiæ & prudentiæ. 26.H.I.& per totum sermonem.
Voluntas hominis interueniente peccato, vim quandam & necessitatem patitur. 184.C.D.E
Voluntatis humanæ quatuor sunt genera, sicca, recta, beata, peruersa. 118.F
Voluntatem humanam, voci diuinæ obtemperare, quibusdam facile videtur. 103.K
Voluntas in bono mutata. 105.K
Volũtas inficit, memoria inficitur. 104.A.B
Volũtatis liberum arbitrium est discernere, quid liceat, probare, quid expediat, experiri, quid libeat. 262.I.K.L
Voluntas misera & infirma: quæ etsi libera, plerumque tamen, quod vult, facere nequit. 260.M. Quid inquis.
Voluntates mortificare. 75.K
Voluntas non est, vbi est necessitas. 262.B.C
Volũtas non cogitur, & propterea sola meretur vel demeretur. 183.E.& 262.D
Voluntas nostra diuinæ volũtati subiici debet. 93.D
Voluntas nostra quibus inhærere, & à quibus se cauere debeat. Ibidem.D.E
Voluntas, patientia, charitas, diuersos habent affectus, secundum quos diuersa sentiunt & loquuntur. 66.E
Voluntas peccato in deterius mutata necessitatem facit. 183.E
Voluntas an reputetur pro facto cum in bono, tum in malo, vbi factũ excludit necessitas. 16.B.C.& 205.L
De voluntate bona fac eleemosynam, si non potes de terrena substantia: & omnia mũda erunt tibi. 105.K
Voluntatis pessimæ conditiones. 104.M.& 105.A
Voluntas propria cesset, & infernus non erit. 35.C
Voluntas propria crudelissima. Ibidem.D
Voluntas propria est, quæ non est communis cũ Deo & hominibus, sed nostra tantum. 35.B.C
Voluntas propria fugienda est. 86.L
Voluntas propria mirabiliter inuehitur. 103.K
Voluntatis propriæ & corruptæ imago terribilis. 103.L.M. vtiliter.
Volũtas propria quid mali operatur, si prædominari permittatur. 86.L.M
Voluntatis propriæ & proprij consilij lepra sordentes audiant quid spiritus dicat ecclesiis. 35.F.G
Voluntas propria grande malum est: qua fit vt bona nostra, bona nobis nõ sint. 176.C
Voluntatis propriæ, ridiculosa inuectio. 104.M.& 105.A.& 183.G
Voluntas rebellis & obstinata bonis admonitionibus deterior plerumque redditur. 104.M.& 105.A
Voluntas sic seruit peccato, quòd libere se sub illo tenet. 183.E.H. vtiliter.
Voluntas sola meretur retributionem. 266.M
Voluntas triplex, libera, mala, & bona. 263.E.F
Voluntatis via tria hominum genera vehuntur, seruus, mercenarius, filius. 111.G
Voluptatibus carnis adhærentes, impossibile est gaudio spirituali repleri. 38.B.C
Voluptati cedentes comedendo pinguia, in talium terra non est audita vox turturis. 166.C
Voluptuosi ciborum exquisitores arguuntur. 90.B.& 166.C.& 146.H
Voluptas corporis, malum: afflictio, bonũ. 2.G.H.& 15.A
Voluptatem fugere nos admonent authoritates sanctorum, & potissimũ quæ passus est Christus. 26.L.M.& sequentibus.
Votis suorum satisfacere nititur Ber. in sancti amoris arcanis referendis. 178.L.M
Vox diuina auribus animæ insonãs, primum conturbat, terret, diiudicat: sed continuo

Universidad de Deusto
Biblioteca

viuificat, liquefacit, calefacit, illuminat, mundat. 92.E.F
Vocem domini non esse sed nostram cognoscimus, si quæ nostra sunt, & nō quæ Iesu Christi quærimus. 103.C.Ecce
Vox sponsi Dei ad animam sibi deuotam loquentis, amor eius est. 164.K
Voces suas affectus habet. 172.D
Vox turturis, quæ sit, & quando cœperit audiri. 166.C.D
Vox operis, quàm oris validior. Ibidem.C
Sua vox vnumquemque manifestum facit & præsentem indicat. Ibidem.E.F
Vox vnius per omnium labia sonat, quanuis multi sint, quos gemere audias. Ibidem.
Vsus facit virtutes, non natura: tuum est autem abutendo facere vitia, aut bene vtendo virtutes. 254.M
Vtilis lectio, vtilis eruditio est: sed multo magis vnctio necessaria. 283.L.M
Ad vtilitatem ecclesiæ aliqua esse dispensanda, vbi necessitas exigit. 266.M.Vbi.
Vtile nobis est, vt non euacuetur meritum fidei, quòd Christus se subducat visui, dans locum virtuti. 179.H.I
Vtilitas verbi Dei. 92.D.E
Vtinam saperes & intelligeres cum thesauro pecuniæ thesaurum iræ pariter cumulari. 283.K
Vtinam saperent & intelligerēt &c. tria ibi nobis commendantur. 44.E
Vtinā in duodecim vnus hodie Petrus, vnus qui reliquerit omnia, vnus qui careret loculis inueniretur. 283.K
Vtuntur multi malè bonis ecclesiæ. 139.D. Timeant.
Vua expressa, vltra non fluit: secus vbera sponsæ. 128.B
Vulnera Christi foramina petræ. 167.H
Vulnerum Christi meditatione, nihil efficacius ad curāda cōscientiæ vulnera. 168.K
Vulnera Christi tutum peccatoribus refugium præbent. 167.H.& 168.B.C
Vulnera sua videri vult Christus, tanquam dux bonus signa. 167.M
Vulpecularum diuersa genera. 168.M.& per totum sermonem.
Vulpeculæ, seu vulpes paruulæ, subtiles dicuntur tentationes, quę facile agnosci nō possunt, nec ideo caueri, nisi à perfectis & exercitatis. 169.I.K
Vulpes sunt adulatores & detractores. Ibidem.C
Vulpes tentationes sunt, tentationes verò diuersæ, pro temporis diuersitate. Ibidem.G.H
Vulpium tria genera, adulatores, detractores, seductores &c. Ibidem.C

Z

ZEbedæi filij magna petentes, minus acceperunt. 149.M
Zelantes aliqui contra aliorum delicta tā impudenter, quàm inaniter æstuāt, seipsos tam insipienter, quàm inutiliter palpant. 3.E
Zelus charitatis à Deo immissus, signum est aduentus Dei ad animam. 174.B
Zelus Dei ad animam sibi dilectam, quantus sit. 160.M.& 161.A
Zelat Deus etiam apud spiritus malos humilium salutem. 134.C.D
Zelo feruentes esse debent animarum pastores. 180.D.E
Zelus indiscretus reprehenditur. 242.L. & 138.M
Zelum immittere, misericordiæ est: zelum intendere, iudicij. 174.A.B
Zelus iustitiæ, amor dilecti in affectibus pietatis. 156.B
Zelus pietatis suauiter, ardet, efficaciter expiat. 174.A.B
Zelus prælatorum, qualis esse debeat. 138.L. Oportet.
Zelus sine discretione, importabilis est. Ibidem.M.& 139.A
Zelaui super iniquos. Ibidem.E
Zelus, vini nomine designatur. 156.B.C

Indicis potiorum sententiarum in opera diui Bernardi primi Clareuallis abbatis Finis.

INDEX SINGVLORVM SERMONVM,
atque primo de aduentu domini.

PRodie fratres. Sermo. j. 1.A
Audiuimus suadentem. sermo. ij. 1.M
In aduentu domini. sermo. iij. 2.F
Dignum est fratres. sermo. iiij. 3.A
Diximus nuper. sermo. v. 3.G
Volo vos fratres. sermo. vj. 3.I
Si deuote. sermo. vij. 4.C

Feria. iiij. quatuor temporum super euangelium, Missus est.

Missus est. homilia. j. 4.E
Nouum quidem canticum. homilia. ij. 5.C
Libenter vbi mihi. homilia. iij. 6.K
Non est dubium. homilia. iiij. 7.M

In vigilia Natiuitatis domini.

Sonuit vox. sermo. j. 9.E
O Iuda & Hierusalem. sermo. ij. Ibidem.K
Hodie scietis. sermo. iij. 10.G
Hodiernum quidem sermonem. sermo. iiij. 11.F
Sanctificamini hodie. sermo. v. 12.C
Auditum audiuimus. sermo. vj. Ibidem.K

In die Natiuitatis domini.

Grandis quidem sermo. sermo. j. 13.K
Magna opera domini. sermo. ij. 14.E
Duo quædam rerum genera. sermo. iij. 14.L
Agnoscite. sermo. iiij. 15.E
Benedictus Deus. sermo. v. Ibidem.H

De festis sanctorum Stephani, Ioannis, & Innocentium.

Benedictus qui venit. sermo. 15.M

In circuncisione domini.

Postquam consummati sunt. sermo. j. 16.D
Postquam consummati sunt &c. Ab initio. sermo. ij. Ibidem.I
In circuncisione domini. sermo. iij. 17.A

In Epiphania domini.

Apparuit benignitas. sermo. j. 17.K
Tres apparitiones. sermo. ij. 18.H
Necessarium nobis videtur. sermo. iij. Ibidem.M
Populo duræ ceruicis. sermo. iiij. 19.G

Dominica. j. post Epiphaniam.

In lectione sancti euangelij. sermo. j. Ibidem.L
In operibus domini. sermo. ij. 20.C

In conuersione sancti Pauli.

Merito quidem. sermo. j. 21.A
Conuersus est hodie Paulus. sermo. ij. Ibidem.I

In festo Purificationis beatæ Mariæ.

Hodie templi dominum. sermo. j. Ibidem.L
Gratias redemptori. sermo. ij. 22.C
Purificationem beatæ Mariæ. sermo. iij. Ibidem.F

In septuagesima.

Magna mihi consolatio. sermo. j. 22.I
Immisit dominus. sermo. ij. 23.C

De quadragesima.

Hodie dilectissimi. sermo. j. Ibidem.F
Conuertimini ad me. sermo. ij. Ibidem.M
Rogo vos. sermo. iij. 24.F
Quia ieiunij. sermo. iiij. Ibidem.K
Charitas qua pro vobis. sermo. v. 25.B

De oratione dominicali in quadragesima.

Fiat voluntas tua. sermo. vj. 25.H
Obsecro vos. sermo. vij. Ibidem.M

De sancto Benedicto.

Conuenientibus vobis in vnum. sermo. 26.C

In Annunciatione beatæ Mariæ.

Vt inhabitet. sermo. j. 27.D
Considerare est fratres. sermo. ij. 28.F
Quam diues es. sermo. iij. Ibidem.L

Dominica in ramis palmarum.

Non sine causa. sermo. j. 29.I
Necesse est. sermo. ij. 30.B
Cum vniuersa. sermo. iij. 30.H

Feria quarta

Feria quarta hebdomadæ pœnosæ de passione domini.

Vigilate animo. sermo. 31.A

In cœna domini.

Hi sunt dies. sermo. 32.D

De resurrectione domini.

Vicit leo. sermo. j. 32.K
Accepimus ab apostolo. sermo. ij. 34.C
Sicut in corporum medicina. sermo. iij. 34.M
Omnia quæ de saluatore. sermo. iiij. 35.H

Dominica prima post Pascha.

Omne quod natum est. sermo. j. Ibidem.I
Ex epistola beati Ioannis. sermo. ij. 36.E

In Rogationibus.

Quis vestrum. sermo. Ibidem.I

De Ascensione domini.

Recumbentibus duodecim. sermo. ij. Ibidem.L
Solennitas ista. sermo. ij. 37.B
Hodie cœlorum dominus. sermo. iij. 37.H
Si natiuitatis. sermo. iiij. 38.D
Triplicem nobis. sermo. v. 39.E
Hodie sedenti in throno. sermo. vj. 39.G

In festo Pentecostes.

Celebremus dilectissimi. sermo. j. 40.H
Hodie dilectissimi. sermo. ij. 41.A
Quam libenter. sermo. iij. 41.I
De corpore Christi, Sedisti ad mensam. 321.M

In natiuitate sancti Ioannis Baptistæ.

Sit procul ab his. sermo. j. 42.D

In vigilia apostolorum Petri & Pauli.

In sanctorum vigiliis. sermo. 43.C

In die apostolorum Petri & Pauli.

Glorioſa nobis. sermo. j. 43.G
Sancti isti. sermo. ij. Ibidem.L
Merito fratres. sermo. iij. 44.G

De Dauid & Goliath.

Audiuimus ex libro regum. sermo. Ibidem.M

De euangelio septem panum.

Misereor super turbam. sermo. j. 45.F
Misericordias domini. sermo. ij. Ibidem.K
Scitis quid fecerim. sermo. iij. 46.B
Victoris vita, sermo. j. 46.H
Gaudete in domino, eiusdem. sermo. ij. Ibidem.M
Hodie misericordia. 47.F

In assumptione beatæ Mariæ.

Virgo hodie glorioſa. sermo. j. 48.E
Intrauit Iesus, &c. Opportune. sermo. ij. Ibidem.I
Intrauit Iesus, &c. Quid est. sermo. iij. 49.F
Tempus loquendi. sermo. iiij. 50.A
Intrauit Iesus. Quod dominus. sermo. v. 50.I
Aue gratia plena. sermo. vj. 51.L

Item de sancta Maria.

Signum magnum. sermo. Ibidem.M

In Natiuitate beatæ Mariæ.

Fœcundæ Mariæ virginis. sermo. 53.E

In solennitate sancti Michaelis.

Angelorum hodie. sermo. j. 54.L
Audistis fratres. sermo. ij. 55.E

In solennitate omnium sanctorum

Festiuitatem hodiernam sanctorum omnium. sermo. j. Ibidē.I
Quia sanctorum omnium. sermo. ij. 57.C
Aduertistis ni fallor. sermo. iij. 57.L
Cum de altari. sermo. iiij. 58.D
Festiua nobis. sermo. v. 58.M

De sancto Malachia episcopo.

De cœlo vobis hodie. sermo. j. 59.M
Religiosis fratribus. epistola. 60.I

De verbis Esaiæ: Vidi dominum sedentem super solium.

Vidi dominum. sermo. j. Ibidem.M
Plena erat. sermo. ij. 61.C
Non vobis arbitror. sermo. iij. Ibidem.H
Cum dixisset propheta. sermo. iiij. 62.A
Commendant nobis sacræ literæ. sermo. v. 62.D

De sancto Martino.

Puto sermonem. sermo. 63.E

De sancto Clemente.

Preciosa in conspectu domini. sermo. 64.L

In vigilia sancti Andreæ.

Sanctorum festa. sermo. 65.E

In die apostoli Andreæ.

Celebrantes hodie. sermo. j. 65.I
Beati Andreę. sermo. ij. 66.F
Item de sancto Andrea sermo. Et quietum studium. 341.C
In festo sancti Nicolai episcopi. sermo. Nicolaus iste. 342.C

In obitu Humberti monachi.

Humbertus famulus. sermo. 67.B

In dedicatione ecclesiæ.

Festiuitas hodierna. sermo. j. 67.L
Olim rex gloriosus. sermo. ij. 68.E
Domus hæc. sermo. iij. Ibidem.I
Votiuis laudibus. sermo. iiij. 69.B
Etiam hodie. sermo. v. Ibidem.I
Domestica nobis. sermo. vj. 70.H

Tituli sermonum in psalmum. Qui habitat.

Considero laborem. Præfatio in explanationem psalmi. Qui habitat. 70.K
Qui habitat. sermo. j. Ibidem.
Qui habitat. sermo. ij. 71.E
Deus meus. sermo. iij. Ibidem.H
Scapulis suis. sermo. iiij. 72.B
Scuto circundabit. sermo. v. 72.F
Solet in diuinis. sermo. vj. Ibidem.I
In spe viuimus. sermo. vij. 73.D
Breuius quidem. sermo. viij. 74.I
Etiam fratres hodie. sermo. ix. 75.K
Nec nostra est. sermo. x. 76.G
Scriptum est. sermo. xj. 77.B
Si meministis. sermo. xij. 78.C
Possumus hunc versum. sermo. xiij. 78.L
Agamus gratias fratres. sermo. xiiij. 79.E
Venite ad me. sermo. xv. 80.B
Clamauit ad me. sermo. xvj. 80.I
Bene nobiscum. sermo. xvij. 81.B

Tituli sermonum de diuersis.

De nimia quadam fallacia præsentis vitæ. Vera omnino. 81.K
De obedientia, patientia, & sapientia. Obsecro 82.H
De cantico Ezechiæ, Ego dixi. Viri. 82.C
De triplici cohęrentia vinculorum, clauorum, & glutinorū. Non hic stamus. 84.B
De verbis Abachuc prophetę. Super custodiam meam stabo. Legimus. Ibidem.F
De cute, carne, & ossibus animæ. Beatus Dauid. 84.L
De verbis apostoli, Qui gloriatur. Qui gloriatur. 85.B
De diuersis affectionibus animæ, & diuersis nominibus secundum eas. Quod diuersis. 85.G
De verbis psalmi. Audiam quid loquitur. Inuisibilia. 86.C
De vita & quinque sensibus animæ. Magna est. 86.G
De duplici baptismo. Scitis fratres. Ibidem.L
De primordiis, mediis & nouissimis nostris. Fili memorare. 87.B
De triplici misericordia, & quatuor miserationibus. Miserere mei. 87.F
De septem donis spiritus sancti contra septem vitia. Sapientia vincit. Ibidem.I
De eo, quod scriptum est. Beatus qui inuenit sapientiam. Quid in hoc mundo. 88.B
De triplici genere bonorum, & vigilantia super cogitationibus. Et propensius. Ibidem.F
De triplici custodia, manus, linguæ & cordis. Omnes nobis. 89.A
De verbis apostoli. Non est regnum dei esca & potus. Non est regnum. 89.I
De eisdem verbis apostoli. Solet apostolus. 90.B
De verbis domini. Omnis qui se exaltat, humiliabitur. Omnis qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

nis qui se. Ibidem.G
De verbis libri sapientiæ. Iustum deduxit dominus per. Iustum deduxit. Ibidem.L
De quadruplici debito. In via estis. 91.A
De septem spiritibus. Magister gentium. Ibidem.K
De multiplici vtilitate verbi dei. Tenetis credo. 92.D
De quatuor modis orandi. Quatuor mihi. Ibidem.H
Quomodo voluntas nostra diuinæ voluntati tripliciter subiici debeat. Audistis nunc. 93.C
Contra pessimum vitium ingratitudinis. Magna est super. Ibidem.H
De eo, quod in Iob legitur. In sex tribulationibus liberabit te. Dignum valde. 94.D
De diligendo deo. Nolite diligere. 94.L
De ligno, fœno & stipula. Nusq̃ est securitas. 95.C
De triplici genere cogitationum. Admonet nos. Ibidem.E
De triplici iudicio, videlicet proprio, humano, & diuino. Sic nos existimet. 95.H
De verbis psalmi. Quis ascendet. Ibidem.M
De verbis Origenis. Nocere possunt. 96.H
Parabola de filio regis. Rex dives. 97.C
De tribus ordinibus ecclesiæ ad patres in capitulo factis. Hoc mare. 97.L
Sermones exhortatorij ad fratres.
De eo quod nuperrime. sermo. j. 98.E
Hæc est generatio. sermo. ij. Ibidem.I
Pauperes quidem videntur. sermo. iij. 99.E
Labor iste fratres. sermo. iiij. Ibidem.H
Exhortatio ad milites templi complectens xiij. capitula.
Nouum militiæ genus. 99.M
Sermo exhortatorius ad clericos. xxxj. continens capitula.
Ad audiendum. 102.M
Eiusdem Bernardi parui sermones, numero. lxvj, quorum primus incipit.
Beata illa & sempiterna. 106.K
De donis spiritus sancti sermo continens septẽ capitula: quorum primum incipit.
Prima gratia. 116.C
Deinde plures morales & vtiles sententiæ eiusdẽ Bernardi, numero. ccxiij. quarum prima incipit.
Factus est, in pace. 116.K
Insuper eiusdem Bernardi sermones super Cãtica canticorum numero. lxxxvj. quorũ primus incipit.
Vobis fratres. 123.A
Postmodum epistolæ eius numero. ccclj. quarum prima incipit.
Satis & plusq̃ satis. 187.B
Cum aliis operibus & tractatibus superius in primo huius voluminis folio numeratis.

FINIS.

INDEX EPISTOLARVM DIVI *Bernardi, ad ordinem alphabeticum dispositus.*

Abbati Alpensi nomine Garino. Reuerendo patri. 240.D
Abbati Aquiscinti. Aluiso abbati. 202
Abbati Aremarẽsi, p monacho fugitiuo. Lator. 245.
Eidem & monachis suis. Venerabili. 246.
Abbati Valernen. Bucardo. Ignitum. 221.
Abbati Belliloci Odoni. Fratri. 251.
Abbati Boneuallis Carnoten. Arnoldo. Suscepimus. 246.
Abbas Casemarij Bernardo. Dilecto. 249.
Abbatibus Cistercio congregatis. In multa. 221.
Abbati Cluniacen. Domino & patri. Ibidem.
Eidem. Domino Petro. 221
Eidem. Quam nolim. Ibidem.
Eidem. Ita ne. 234
Eidem. Quid facis. 241
Eidem. Domino & patri. 246
Eidem. Filius vester. 242
Abbas Cluniacen. Petrus ad Bernardum. Forti. 241
Abbati cuidam nomine Bernardo. Dilecto patri. 249
Abbati cuidam. Super fratre. 212
Abbati de Buzeyo. Filio charissimo. 235
Abbati de Claraualle. Recte. 243
Abbati de Castellione Balduino. Et in hoc. 250
Abbati de Cella. Vnde mihi. 245
Abbati de Dunis. Fratri & amico. 250
Eidem. Amantissimo. Ibidem.
Abbati de Præmonstrato. Audiui. 239
Abbati Eboracen. Consilium. 211
Abbati Fontanen. Ricardo & sociis eius. Quanta. 211
Abbati Fusniacen. Ramaldo. Dilectissimo. 204
Eidem. Plangis. Ibidem.
Eidem. Sperabam. 204
Abbati. G. Domino. G. abbati. 251
Abbati Igniaci Humberto. Parcat. 220
Abbati Lescensi. Venerabili patri. 249
Abbati Lucæ. Bonum nobis. 208
Abbati monasterij Reatini Balduino. Epistola quam. 231
Abbati Molismen. Guidoni. Quanto. 208
Abbati Morimundi Arnoldo. Domino abbati. 189
Abbati Pontiniaci. Dilectissimo. 196
Abbati Pultarien. Artando. Quicquid. 204
Eidem. Vnde placuit. Ibidem.
Abbati Pultarensi Gerardo. Scripsisse. 208
Abbati Rualeno. Satis superq̃. 241
Abbati sancti Albani. Et si facie. 231
Abbati sancti Bertini Leonio. Dilecto. 248
Eidem. Amico. 250
Abbati sancti Dionysij Suggerio. Exiit. 207
Eidem. Charissimo. 241
Abbati sancti Michaelis Lelberto. Patri. 247
Abbati sancti Ioannis Carnoten. Ad ea de quibus. 208
Abbati sancti Nicasij Remen. Quanto tibi. 196
Abbati sancti Nicolai Simoni. Persecutionem. 208
Eidem. Prouide. Ibidem
Abbati sancti Stephani Diuionen. Herberto. Si frater. 335
Abbati sancti Theodorici Gaufrido. Primo. 203
Abbati sancti Theodorici Guillelmo. Quòd me. 208
Eidem. Si nemo. 209
Eidem. Frater. Ibidem.
Abbatibus Suessioni congregatis. Reuerendis. 210
Abbati Trecen. Vv. Amico. 251
Abbati Trium fontium Guidoni. Pœnitet me. 242
Eidem. Vnde te. 203
Eidem. Considerans. Ibidem.
Abbatissæ Faberniacen. Bernardus. 251
Actio causæ Lingonen. ecclesiæ ad Innocẽtium papam. Dum adhuc. 223
Alberoni primicerio Metensi. Honorabili. 195
Alberto incluso. Frater Bernardus. 251
Andreæ auunculo suo. Literæ tuæ. 244
Alexandro Lincoliensi. Viro. 202
Archiepiscopo Eboracen. Splendor. 211
Archiepiscopo Hybernensi Malachiæ. Venerabili. 247
Eidem. Malachiæ. Ibidem.
Eidem. Amantissimo. Ibidem.
Archiepiscopo Luciden. Eskilo. Amantissimo. Ibidem.
Archiepiscopo Lugdunen. Humbaldo. Reuerendissimo. 194
Archiepiscopo Maguntinen. Venerabili. 248
Archiepiscopo Rothomagen. Hugoni. Si diei. 195
Archiepiscopo Senonen. Henrico. Domino. 197
Eidem. Prioris. 200
Eidem. Videtis. Ibidem.
Eidem. Pro multis. 226
Archiepiscopus Turonen. Hildebertus ad Bernardum. Balsamum. 216

Archiepiscopo Turonen. Hildeberto. Bonus homo. 217
Eidem. Magno. Ibidem.
Ardutioni Gebenæ electo. Credimus. 195
Eidem iam episcopo. Præbet. Ibidem.
Beatrici nobili. Miror tuæ. 216
Bernardo de Portis. Petis instanter. 222
Eidem. Dissimulare. Ibidem
Bernardi Sylvestris epistola. Gratioso. 343
Bernardo priori Portarum. Reuerendissimis. 239
Brunoni Colonien. Domino. 190
Eidem. Quæris à me. 192
Eidem. Dignationis. Ibidem.
Eidem. Horrendum. Ibidem.
Canonicis Lugdunensibus. Inter ecclesias. 224
Canonicis quibusdam regularibus. Exhortatio. 189
Cartusiensibus & Guigoni priori. Inter patres. 192
Eisdem. Amantissimo. 193
Celestino papæ. Oportet. 235
Clareuallensibus suis. Charissimis. 220
Eisdem. Tristis est. Ibidem.
Clero Mediolanen. Benedicti. 219
Clero Senonen. Destituti. 231
Comiti Angolismensi Angleberto pro fratribus de Brixia. Nolite. 245
Comitissæ Blesensi. Siquando. Ibidem.
Comiti Campaniæ Theobaldo. Laudabili. 196
Eidem. Pio principi. Ibidem.
Eidem. Cum multa. 197
Eidem. Timeo vos. Ibidem.
Eidem. Scitis quia. 242
Eidem duo vobis. 197
Comiti Henrico. Abbas. 243
Comiti Pictauen. ex persona ducis Burgundiæ. Guillermo. 218
Eidem. In eo animo. Ibidem.
Comiti sancti Egidij Hildefonso. Quanta. 237
Conrado duci. Omnis. 211
Conrado regi Romanorum. Scripta vestra. 226
Eidem. Nec dulcius. 238
Cuidam amico suo. Et si facie. 212
Cuidam alteri. De Maccabæis. Quòd per fratrem. 211
Cuidam, qui ausus est nouitiũ dehortari. Et si ignotus. 244
Cuidam. Fratrem. 212
Duci & ducissæ Lothoringiæ. Duci. 216
Ducissæ Burgundiæ. Vestræ dignationis. 216
Ducissæ Lothoringiæ. Gratias agimus. Ibidem.
Episcopo Andegauensi Vlgerio. Lachrymas. 231
Episcopis Aquitaniæ. Dominis & patribus. 217
Episcopo Atrebaten. Aluiso. Venerabili patri. 249
Episcopo Carnoten. Gaufrido. Fidelissimo. 201
Eidem. Quod ad me. Ibidem.
Eidem. Sicut is. 202
Episcopo Cathalaunensi Ebalo. Domino Ebalo. Ibidem.
Episcopo Constantien. pro Arnoldo de Brixia. Si sciret. 230.
Episcopo cuidam. Si minus. 212
Episcopis & cardinalibus Romanis. Vos scitis. 223
Eisdem de eodem. Dominis & patribus. 226
Episcopo & clero Spiren. Domino & patri. 248
Episcopo & clero Trecen. Legimus. 231
Episcopo Hostien. Dominus abbas. 244
Eidem pro Iordano cardinali. Pertransiit. Ibidem.
Eidem pro episcopo Cenomanen. Adest episcopus. 245
Eidẽ de electione abbatis de Tribus fontibus. Væ mundo. Ibidem.
Eidem. Festine ista. 246
Episcopo Laudunensi. Vestri sumus. 242
Episcopo Lausennensi Guidoni. Manum vestram. 195
Episcopo Lincoliensi Alexandro. Viro honorabili. 202
Episcopo Lingonen. Guilenco, Domino suo. 202
Eidem. Pro ecclesia. Ibidem.
Episcopo Lundonensi Gilberto. Longe satis. 195
Episcopo Metensi. Stephano. 195
Episcopo Nouiomensi Balduino. Domino. Balduino. 250
Episcopo Papiensi Petro. Si semen. 299
Eidem. Si tristia. Ibidem.
Episcopo Prenestinensi Stephano. Loquitur. 234
Episcopis & cardinalibus Romanæ curiæ contra Petrum Abailardum. Dominis & patribus. 226
Episcopis quatuor curiæ Romanæ. Quantum. 233
Eisdem. Vobis audeo. 235
Eisdem. Si vera. Ibidem. Eisdem. Ad hoc. Ibidem.
Episcopo Rofrensi. Durè. 231
Episcopis Senonis conuocandis contra Petrum Abailardum. Exiit sermo. 226
Episcopo Suessionẽsi Iosleno & Suggerio abbati sancti Dionysij. Scripseram. 233. Eidem. Minime. 234
Eidem. Pro pace laborauimus. 234
Eidem. Semper. Ibidem.
Episcopo Trecen. Attoni. Pauperi episcopo. 194
Episcopis tribus curiæ Romanæ. Ad hoc. 235
Episcopo Tulen. Ricuino. Reuerendo. 202
Episcopo Viridunen. Henrico. Domino. Ibidem.
Eidem. Super his. Ibidem.
Episcopo Vvintonen. Henrico. Viro. 211
Ermangardi quondam comitissæ Britanniæ. Dilectę. 216
Eidem. Recepi. Ibidem.
Eugenio papæ. Amantissimo. 236
Eidem pro intruso Eboracen. Importunus. 236
Eidem pro eodem. Quàm cupio. 237
Eidem pro episcopo Aurelianen. Ita quæso. 238
Eidem pro eodem. Tempus est. 238
Eidem pro Remensi archiepiscopo. Amãtissimo. Ibidem.
Eidem pro domino Saginen. Non est mihi. Ibidem.
Eidem pro Valentino electo. Si rebus. 239
Eidem. Amantissimo. Ibidem.
Eidem pro Eboracen. Sæuit. Ibidem.
Eidem pro itinere Hierosolymitano. Non est leue. 240
Eidem pro fratre Philippo. Est negocium 241
Eidem pro abbate Caziacen. Porrexeram. 241
Eidem pro abbate Rualeno. In veritate. 241
Eidem pro eodem. Et si quid. Ibidem.
Eidem pro quodam paupere abbate. Vnus. 241
Eidem pro monachis Mozonensibus. Nõ possum. Ibidem.
Eidem pro fratribus de Corona. Alij vereantur. Ibidem.
Eidem. Serpens. 242
Eidem. Qui tentant. Ibidem.
Eidem. Amantissimo. Ibidem.
Eidem pro electione Altissiodoren. Cum primum. 242
Eidem pro obitu episcopi Altissiodoren. Adhuc. Ibidem.
Eidem pro domino Cluniacen. Stultum. 243
Eidem pro episcopo Beluacen. Petitiones. Ibidem.
Eidem pro Altissiodoren. negocio. Bene facitis. 243
Eidem pro Gigniacensibus. Apud. Ibidem.
Eidem pro Remensi archiepiscopo. Dominus. Ibidem.
Eidem pro Odone abbate sancti Dionysij pro ecclesia. 244
Eidem pro eodem. Si susurrationes. Ibidem.
Eidem pro ecclesia sancti Eugendi. Sancti Eugendi. Ibidẽ.
Eidem pro episcopo Cenomanen. Adest episcopus. 245
Eidem de Nicolao. Nicolaus ille. 245
Eidem pro episcopo Beluacen. Filius vester. Ibidem.
Eustachio occupatori Valentinæ sedis. Viro illustri. 226
Falconi & Guidoni. Plaga vt. 223
Eidem. Scripsimus. 224
Fulconi Lingonensi puero. Bonæ indolis. 188
Fratribus de sancto Anastasio. Dilectissimis. 247
Fratribus Hybernensibus in obitu Malachiæ, Religiosis, inter sermones. 60
Gaitero de Caluo monte. Sæpe. 212
G. cancellario. Prædecessor. 249
Gaufrido Loratorio. Odor in flore. 217
Gaufrido de Perona & eius sociis. Dilectis. 214
Et ad eiusdem parentes consolatoria. Si filium. 215
Gaufrido Lexouiensi. Doleo. 215
G. diacono & cardinali. Domino & amico. 250

Universidad de Deusto
Biblioteca

Godefrido priori Clareuallis postea episcopo Lingonen.
Fratri Godefrido. 247
Guidoni de Castello, qui postea papa Celestinus. Venerabili domino. 230
Guidoni legato. Arnoldus. 230

HAymerico cancellario. Viro illustri. 194
Eidem. Viro illustri. Ibidem.
Eidem. Viro illustri. 201
Eidem. Amicus vester. Ibidem.
Eidem. Pro multis. Ibidem.
Eidem. Volo. 222
Eidem. Speciali. 222
Eidem. Domino. Ibidem.
Eidem. Frequentem. Ibidem.
Eidem. Si verbis. 226
Eidem. Viro illustri. 201
Henrico archidiacono. Dilecto. 250
Henrico cardinali. Sic tibi. 245
Henrico comiti. Abbas. 243
Henrico Murdach. Dilecto. 213
Henrico regi Anglorum. Henrico. 211
Eidem. Henrico. 220
Honorio papæ. Summo. 193
Eidem. Summo. Ibidem.
Eidem. Summo. 200
Eidem. Tristissimæ. Ibidem.
Eidem. Summo. 201
Eidem. Oportebat. Ibidem.
Hugoni comiti Campaniæ, militi templi facto. Si causa. 195.
Hugoni de sancto victore. Si tibi. 204
Hugoni Farsito. Charissimo. 196
Eidem. Dilectissimo. Ibidem.
Hugoni nouicio & post Boneuallen. Abbati. Charissimo in Christo. 251

IAnuensibus. Ianuensibus. 218
Imperatrici Romanorum. In reconciliatione. 219
Innocentio papæ. Sauitas. 221
Eidem pro Trecen. episcopo. Insolentia. Ibidem.
Eidem pro Bernardo de Portis. Dilectum. 222
Eidem pro clericis Aurelianen. Vsquequo. Ibidem.
Eidem super interfectione prioris sancti Victoris. Amantissimo. Ibidem.
Eidem pro episcopo Parisien. Piissimo. 222
Eidem pro eodem. Vox sanguinis. Ibidem.
Eidem vnde supra. Iterum. 223
Eidem vnde supra. Clementissime. Ibidem.
Eidem vnde supra. Dignatio. 224
Eidem pro Falcone Lugdunen. archiepiscopo. Qui in aliorum. Ibidem.
Eidem pro Godefrido Lingonen. episcopo. Inter crebra. Ibidem.
Eidem pro Alberone Treueren. archiepiscopo. Voluntas. 225
Eidem pro eodem. Nunquid. Ibidem.
Eidem pro eodem. Amantissimo. Ibidem.
Eidem pro eodem. Quomodo. Ibidem.
Eidem pro eodem. Iterum. Ibidem.
Eidem. Fratrem. 226
Eidem de hæresibus Abailardi. Amantissimo. Ibidem.
Eidem contra quædam capitula prædictarum hæresum. Amantissimo. 227
Eiusdem Innocentij rescriptum contra prædictas hæreses. Innocentius. 230
Eidem Innocentio pro domino Remensi. Reuerendissimo. 229
Eidem. In causæ. 230
Eidem. Vsquequo. 231
Eidem. Dominus Cantuarien. 232
Eidem. Dominum Sampsonem Remensem. Ibidem.
Eidem. Vir illustris. Ibidem.
Eidem. Quis mihi. Ibidem.
Eidem. Si cura. Ibidem.
Eidem pro comite Radulpho & eius vxore. Scriptum. Ibidem.
Eidem tribulatio. 233
Eidem excusatoria, sed & vltima. Domino. Ibidem.
Eidem. Amantissimo. 247
Eidem. Amantissimo. 249
Eidem. Amantissimo. Ibidem.
Eidem. Amantissimo. 249
Eidem. Iuuenis. Ibidem.
Eidem. Scribo vobis. 232
Ioanni cardinali Cremen. Dilectionem. 223
Iuoni cardinali. Dilectissimo. 230

LAmbertum fugitiuum remittit Bernardus ad propriũ monasterium. Fratrem. 212
Legatis apostolicis pro episcopo Maguntino. Dominis. 245
Lothario imperatori. Lothario. 220
Eidem. Miror. Ibidem.
Ludouico regi Francorum. Eximio. 200
Eidem. Libenter. 233
Eidem. Scit deus. Ibidem.
Eidem. Ludouico. 234
Eidem. Volui ego. 243
Eidem. Ludouico. 240
Ludouico iuniori regi francorum. Si totus. 224
Eidem. Si homo. 245
Eidem pro ipsius infirmitate solicito. In literis. Ibidem.

MAccabæorum, cur festum celebratur. Queris. 246.
Et correspondet epistolæ nonagesimęoctauæ.
Matthæo legato. Fuit quidam. 194
Mathildi reginæ Anglorum. Illustrissimæ. 251
Mediolanensibus. Suis. 219
Monacho Adæ. Tua mihi. 190
Eidem. Si maneres. Ibidem.
Monacho Alardo. Dilecto filio. 249
Monacho Drogoni. Quam non. 196
Monachis Alpensibus. Bonus pater. 220
Monachis de Tribus fontibus. Quòd nondum. 204
Monachis ecclesiæ sancti Bertini. Dilectissimo. 250
Eidem. Vniuersis. Ibidem.
Monachis Flauiacen. Domino. H. 203
Eisdem. Modestiæ. Ibidem.

NOuiciis apud Mediolanum conuersis. Charissimis. 219.

OGerio canonico regulari. Totis. 209. Eidẽ. Omitto. 210.
Eidem. Indignaris. Ibidem.
Eidem. Breues. 210

PArentibus Heliæ monachi. Sola. 215
Patriarchæ Hierosolymorum. Patriarchalibus. 225
Petro Bizuntinensi. Peregrinationem. 230
Petro diacono cardinali. Domino venerabili. 194
Eidem. Cum totum. Ibidem.
Eidem. Tempus est. Ibidem.
Petro presbytero cardinali. Charissimo domino. 194
Philippo ecclesiæ Turonen. electo. Doleo. 221
Pisanis. Pisanis nostris. 219

REginæ Hierosolymorum. Audieruut. 231
Eidem. Dilectæ. 244
Roberto nepoti suo. Satis. 187
Rogerio regi Siciliæ. Longe. 232
Eidem. Si me queritis. Ibidem.
Eidem. Habetis. Ibidem.
Rolando cardinali & cancellario. Domino. 249
Romanæ curiæ. Dominis & patribus episcopis. 236
Romanæ curiæ quando abbas sancti Anastasij electus fuit in papam

papam Eugenium. Dominis & patribus reuerendis cardinalibus. Ibidem.
Romano, Romanæ curiæ subdiacono. Bernardus. 213
Romanis discedentibus ab Eugenio. Nobilibus. 237
Rorgoni de Abbatis villa. Viro. 251

SAnctimoniali cuidam. Magnum. 215
Sanctimoniali de monasterio beatæ Mariæ Trecensis. Relatum. 216
Santiæ sorori imperatoris Hispaniæ. Quod factum. 245
Simoni filio Castellani Cameracen. Cognoscens. 226
Situatio Clareuallis. Si situm Clareuallis. 342
Sophiæ virgini. Bernardus. 215

THolosanis post reditum suum. In aduentu. 237
Thomæ de sancto Audomaro. Charissimo. 214
Thomæ præposito de Beruerla. Thomæ. 213

VNiuersis ciuibus mediolanen. Vt ex. 219
Vvillelmo cuidam. Nuncium. 212

FINIS.

INDEX QVATERNIONVM.

a b c d e Omnes quaterniones præter d e terniones
a b c d e f g h i k l m n o p q r s t v x y z.
A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V.
A A B B C C D D E E F F G G H H I I K K L L M M.
aaa bbb ccc ddd.
Omnes sunt quaterniones præter ddd quinternionem.

FRATER FRANCISCVS MAVROY Clareuallensis, ad lectorem epigramma.

MYstica de sanctis excerpere sensa libellis,
Qui cupis, & sesus noscere præcipuos:
Quos sacra consueuit scriptura tenere senectos,
Nec nisi diuinis enucleare uiris:
Huc tentans celeri uelox accurrere gressu,
Comperies subito talia quæque tibi.
Si quoque de clara dubitans uirtute, moueris
Vt tete solides: en tibi consilium.
Consule Bernardum. Bernardus, quæ dubitasti
Certa tibi tradit, si sua scripta legis.
Nam latebrosa nimis, & quæ fuscata uidentur,
Aut digesta minus, clarificare solet.
Hunc tibi præstituas certis quandoque diebus
Optime uoluendum: tunc tibi proficies.
Quicquid enim dicas: est is, cui nemo secundus
Vita, doctrina, relligione, modo.
Eloquio pollet, pollet pietate, sagaci
Non minus ingenio, simplicitate magis.
Fœlices nimium, quos sancti corpus honorat
Clareuallenses, si bene perspiciant.
Illicquæ tractas spirante uolumina sancto
Numina conflauit maximus ille pater.
Hos tu præseruans duris Bernarde periclis
Fac uera maneant relligione uiri
Fac nullæ moueant horum præcordia lites,
Omnia corrumpat iurgia, uerus amor.
Fac sua contineant cum casta corpora mente:
Contemnantque leues orbis inanis opes.
Ad te iam rediens ô lector, quæso sequenti
Nostra non segnis credito consilio:
Bernardum crebro legites: semperque profunda
Mente notes sancti dogmata sancta uiri.

EPIGRAMMA AD LIBRVM.

INunc, & tandem totum Bernarde per orbem
Protinus exilias: ne tua fama cadat.
Diuinasque tuis sermonibus exprime leges:
Crimina fac homines deseruisse uelint.
Vade precor, cunctis Bernarde legare suauis:
Flecte ad uirtutes pectora dura pias.
Tu quemcunque iuuat sanctos cognoscere patres:
Bernardum relegas inclyta scripta colens.
Frigida iamdudum feruescet amore uoluntas:
Et mens doctrinæ dulcia mella feret.

EPIGRAMMA IOANNIS EGIDII Nucerien. ad librum.

IPede præcipiti totum Bernarde per orbem.
Horret adire tuos lingua canina libros.
Hæc tua magnificas monumenta ferantur in urbes
Ne pereat turpi candida fama situ.
Postulat hoc grauium prudentia clara uirorum:
Quos trahit ad superos mens, generosa lares.

Universidad de Deusto
Biblioteca

חָכְמָה וְשׁוּעַת חֲכְמַת וְדַעַת
יִרְאַת יְהוָה הִיא אוֹצָרוֹ

Esaiæ, Cap. לג.

Sapientia unde inuenta est? ecquis locus est scientiæ? Dixit autem (nimirum sapientia) homini: Ecce timor est sapientia, abstinere autem à malo est scientia. Iob, cap. 28.

Per timorem enim domini declinat omnis à malo: Prouer. 15. d.

selectus utrique locus ex editione. 70.

Sapientiæ, cap. 9.

מוּכָנָה לְמִנְדַּע מֵינִי
אִיתַּוֹקְפַת לָא אִיכּוֹל לַהַּ

Dauid, Psalmo, קלט,

A

Diui Bernardi Claræuallensis

COENOBII ABBATIS PRIMI

Sermonum opus.

De aduentu domini, & sex circunstantiis eius Sermo primus.

HODIE FRATRES CE-lebramus aduentus initiũ: cuius vtique sicut & cæterarum solẽnitatum nomen quidem celebre satis, & notum mundo, sed ratio nominis fortè non ita. Infœlices enim filij Adam, omissis veris & salutaribus studiis: caduca potius & transitoria quærũt. Quibus assimilabimus homines generationis huius: aut quibus comparabimus illos quos videmus à terrenis & corporalibus consolationibus auelli separariq́ue non posse? Profecto similes sunt his, qui submersi pe
B riclitantur in aquis. Nimirum videas eos tenentes tenere: nec vlla ratione deferere quod primum occurrerit manibus, quic quid sit illud: licet tale sit aliquid quod omnino prodesse nõ possit: vt sunt radices herbarum, cæteraque similia. Nam & si qui ad eos fortè veniant vt subueniant, nonnunquam solent apprehensos inuoluere secum: adeo vt iam nec sibi, nec illis auxilium ferre præualeant. Sic pereunt in hoc mari magno & spacioso: sic pereunt miseri, dum peritura sectantes omittunt solida: quibus apprehensis emergere & saluare possent animas suas. Neque enim de vanitate sed de veritate dicitur: Co
Ioan. 8. Mat. 11. gnoscetis eam & liberabit vos. Vos igitur fratres quibus tan quam paruulis reuelat deus, quæ abscondita sunt à sapientibus & prudentibus, circa ea quæ verè salutaria sunt sedula cogitatione versamini, & diligenter pensate rationem aduentus huius, quærentes nimirum quis sit qui veniat, vnde, quo, ad quid, quando, & qua. Laudabilis sine dubio curiositas ista est & salubris: neque enim tam deuote ecclesia vniuersa præsentem celebraret aduentum: nisi lateret in eo magnum aliquod sacramentum. Primo igitur loco cum apostolo stupen-
Lucæ. 1. te & admirante, intuemini & vos quantus sit iste qui ingreditur: ipse enim est secundum Gabrielis testimonium altissimi filius, ac proinde coaltissimus ipse. Neque enim fas est dei filium degenerem suspicari: sed æqualis fateri necesse est altitudinis & eiusdem penitus dignitatis. Nam & filios princi-
C pum principes, & filios regum reges esse quis nesciat? Verũtamẽ quid sibi vult quod è tribus personis quas in summa trinitate credimus, confitemur, & adoramus, non pater, non spiritus sanctus aduenit, sed filius? Minime quidem ego id factum arbitror sine causa. Sed quis cognouit sensum domini:
Roma. 11. aut quis consiliarius eius fuit? Neque enim sine altissimo trinitatis consilio factum est vt filius aduenire. Et si consideramus exilij nostri causam: fortassis aduertere possumus vel ex parte, quàm congruum fuerit à filio nos maxime liberari. Lucifer enim ille qui mane oriebatur, pro eo quòd altissimi similitudinem vsurpare tentauit: & rapinam arbitratus est esse se æqualem deo (quod vtique filij est) precipitatus ilico cor-
Rom. 12. Luc. 10. ruit, quoniam zelauit pro filio pater & opere dixisse videtur. Mihi vindictam & ego retribuam. Continuo videbam Sathanam tanquam fulgur cadentem de cœlo. Quid tu igitur superbis terra & cinis? Si superbientibus angelis deus nõ
Ioan. 8. Eccli. 10. pepercit: quanto magis tibi putredo & vermis? Nihil ille fecit, nihil operatus est, tantum cogitauit superbiam, & in momento, in ictu oculi irreparabiliter precipitatus est: quia iuxta euangelistam. In veritate non stetit. Fugite superbiã fratres mei (quæso) multũ fugite. Initium omnis peccati superbia: quæ tam veloci ter ipsum quoque syderibus cunctis clarius micantem æterna caligine obtenebrauit Luciferum: quę non modo angelum, sed angelorum primum in diabolum cõmutauit. Vnde & protinus inuidens homini, quam concepe-
rat in semetipso, in eo peperit iniquitatem: suadẽs vt lignum vetitum gustans fieret sicut deus, sciens bonum & malum.

Quid enim pollicearis, quid promittis miser: cum filius altissimi scientiæ clauem habeat: imo & ipse sit clauis Dauid, qui claudit & nemo aperit? In eo sunt omnes thesauri sapientiæ Apoc. 3. Colo. 2. & scientiæ absconditi: tu ne eos vt homini præstes, inique furaberis? Videtis quia vere iuxta domini sententiã: mendax iste est, & pater eius. Nam & mendax fuit dicens. Similis ero Ioan. 8. altissimo, & mendacij pater: cum in hominem quoque venena Esa. 14. tum suæ falsitatis seminarium effudit, dicens. Eritis sicut dij. Gene. 3. Tu quoque ô homo: si vides furem curris cum eo? Audistis Psal. 49. fratres quid hac nocte lectum est in Esaia dicente domino. Principes tui infideles: vel (vt alia translatio habet inobedientes) socij furum. Reuera enim principes nostri Adam & Esaiæ. 1. Euæ principia nostræ propaginis, inobedietes & socij furum: qui quod filij dei est, serpentis imo diaboli per serpentem cõ filio subripere tẽtant. Nec dissimulat iniuriam filij pater (pa-
E ter enim diligit filium) sed continuo & in ipsum hominem vindictam retribuit, & aggrauat super nos manum suam. Omnes enim in Adam peccauimus, & in eo sententiam damnationis accepimus omnes. Quid agat filius vidẽs pro se zelare patrem: & nulli penitus parcere creaturæ? Ecce, inquit, occasione mei creaturas suas pater amittit, altitudinem meam primus angelus affectauit, & populum qui sibi crederet habuit: sed continuo patris zelus grauiter vindicauit in illum, percutiens eum pariter cum omnibus suis plaga incurabili, castigatione crudeli. Sciẽtiam quoque quæ nihilominus mea est, surripere homo voluit: & ne illi quidem misertus est, nec pepercit oculus eius. Nunquid de bobus cura est deo? Duas tantũ 1. Cor. 9. fecerat nobiles creaturas rationis participes, capaces beatitudinis, angelum videlicet atq; hominem: sed ecce propter me angelos perdidit multos, homines vniuersos. Ergo vt sciant quia & ego diligo patrem: per me recipiat quos quodam modo propter me amisisse videtur. Si propter me tempestas Ionæ. 1. hæc orta est (ait Ionas) tollite me: & mittite in mare. Omnes inuident mihi. Ecce venio & talem eis exhibeo memetipsum: vt quisquis inuidere voluerit: quisquis gestierit imitari, fiat ei æmulatio ista in bonum. Noui tamen in affectum maliciæ & nequitiæ transisse angelos desertores, nec ex ignorantia aliqua seu infirmitate: peccasse, ideoque perire necesse est pœnitere nolentes. Patris enim amor, & honor regis iudicium di F ligit. Propter hoc enĩ & ipse creauit homines ab initio: qui supplerent locum illum, & ruinas Hierusalem restaurarent. Esa. 16. Sciebat enim nullam angelis patere redeundi viam. Nempe nouit superbiam Moab quod superbus est valde: & superbia eius pœnitentiæ remedium non admittit, ac per hoc nec veniæ. At vero hominis vice nullam postea condidit creaturam, innuens ex hoc ipso redimendum adhuc hominem: quip pe quem supplantauit aliena malicia: ideoque prodesse ei potest charitas aliena. Ita domine obsecro, complaceat tibi vt eruas me: quoniam ego infirmus sum. Quoniam de terra Gene. 40. mea furtim sublatus sum: & hic innocẽs in lacum missus sum. Non penitus quidem innocens: sed quantum ad eum qui me seduxit innocens aliquatenus. Mendacium mihi persuasum est domine: veniat veritas vt possit falsitas deprehendi, & cognoscam veritatem, & veritas liberabit me: si tamen deprehensæ falsitati penitus renunciauero: & cognitæ adhæsero veritati, Alioquin non humana erit tentatio, nec humanum peccatum: sed obstinatio diabolica. Nam perseuerare in malo diabolicum est: & digni sunt perire cum illo quicunque in similitudinem eius permanent in peccato. Ecce fratres auditis quis sit qui veniat: considerate iam vnde veniat, & quo. Venit vtique de corde dei patris in vterum virginis matris: venit à summo cœlo, in inferiores partes terræ. Quid ergo? Nonne & nobis in terra est conuersandum? Est, si tamen in ea

Universidad de Deusto
Biblioteca

G perstitit ille. Vbi enim bene erit sine illo, aut vbi male esse
Psal.77. poterit cum illo? Quid mihi est in cœlo, & à te quid volui su
per terram? Deus cordis mei, & pars mea deus in æternum.
Psal.22. Nam & si ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo
mala, si tamen tu mecum es. Nunc autem vt video & ad ter-
ras, & ad ipsum quoque descendis infernum: non tanquam vin
ctus, sed tanquam inter mortuos liber: sicut lux quæ in tene-
bris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt. Vnde nec
relinquitur anima in inferno, nec sanctum corpus in terra vi-
deret corruptionem. Christus enim qui descendit, ipse est &
qui ascendit vt adimpleret omnia, de quo scriptum est. Qui
Actu.10. pertransiit benefaciendo & sanando omnes oppressos à dia-
Psal.18. bolo. Et alibi. Exultauit vt gigas ad currendam viam, à sum-
mo cœlo egressio eius, & occursus eius vsque ad summum e-
Colo.3. ius. Merito proinde clamat apostolus dicēs: Quę sursum sunt
quærite vbi Christus est in dextera dei sedens. Incassum labo
raret erigere corda nostra, nisi collocatum in cœlis salutis no
stræ doceret authorem. Sed videamus iam quæ sequuntur.
Nam & si materia quidem copiosa inuenitur & vberrima val
de, sed angustia temporis tantam sermonis longitudinem non
admittit. Considerantibus ergo quis veniat, magna omnino
& ineffabilis maiestas innotuit. Suspicientibus vnde veniat,
grandis planè patuit via, secundum eius testimonium qui pro-
Esa.30. phetico præuentus spiritu Ecce, inquit, nomen domini venit
H de longinquo. Porro quo veniat intuentibus, apparuit inæsti-
mabilis dignatio & penitus inexcogitabilis, quod in carce-
ris huius horrorem, tanta descendere dignata est celsitudo.
Iam quis dubitet magnum aliquid in causa fuisse, vt maiestas
tanta de tam longinquo, in locum tam indignum descendere
dignaretur? Plane magnum aliquid, quia misericordia magna,
quia miseratio multa, quia charitas copiosa. Ad quid enim ve
nisse credendus est? Hoc nanque est, quod iuxta propositū or
dinem oporteat iam perscrutari. Nec sane laborandum est in
hac parte, cum manifeste aduentus eius causam, & verba ipsi-
us & opera clament. Ad quærendam quippe ouem centesimā
quæ errauerat de montibus properauit, & vt confiteantur ma
nifestius domino misericordiæ eius, & mirabilia eius filiis ho
minum, propter nos venit. Mira quærentis dei dignatio, ma-
gna dignitas hominis sic quæsiti. In qua si gloriari voluerit,
non erit insipiens: non quod aliquid esse videatur tanquam à
seipso, sed quod tanti eum fecerit ipse qui fecit. Omnes enim
diuitiæ, omnis gloria mundi, & quicquid in eo concupiscitur,
minus est ad hāc gloriam: imo nec est aliquid in cōparatione
Iob.7. eius. Domine quid est homo quia magnificas eum, aut quid
apponis erga eum cor tuum? Attamē velim nosse quid sibi vo
luerit quod ad nos venit ille, aut quare non magis iuimus nos
ad illum? Nostra enim erat necessitas, sed nec est consuetudo
diuitum vt ad pauperes veniant, nec si præstare voluerint. Ita
I est fratres, nos magis ad eum venire dignum fuit, sed duplex
1.Ti.16. erat impedimentum. Nam & caligabant oculi nostri, Ille ve-
ro lucem habitat inaccessibilem, & iacentes paralytici in gra
bato, diuinam illam non poteramus attingere celsitudinem.
propterea benignissimus saluator & medicus animarum des-
cendit ab altitudine sua, & claritatem suam infirmis oculis tē
perauit. Induit se laterna quadam illo vtiq; glorioso & ab o-
mni labe purissimo corpore quod suscepit. Hæc est enim illa
Esa.19. leuissima planè & præfulgida nubes, supra quam ascensurum
eum propheta prædixerat, vt descēderet in Aegyptum. Tem-
pus est iam ipsum quoque considerare tempus, quo saluator
aduenit. Venit enim (quod & vos credimus non latere) non
in initio nec in medio temporis, sed in fine. Nec incongrue fa
ctum est, sed vere sapienter dispositi sapientia, vt cum magis
esset necessarium tunc primo ferret auxilium, pronos ad in-
gratitudinem Adæ filios non ignorans. Verè enim aduespe-
rascebat, & inclinata erat iam dies, recesserat paulominus sol
iustitiæ: ita vt exiguus nimis splendor eius aut calor esset in
terris. Nam & lux diuinæ notitiæ parua admodum erat, & a-
bundante iniquitate feruor refrigueret charitatis. Iamnō ap-
parebat angelus, non loquebatur propheta, cessabāt velut des
peratione victi, præ nimia vtiq; duritia hominum & obstina-
tione: at ego (ait filius) tunc dixi, ecce venio. Sic sic dum me-
dium silentium tenerent omnia, & nox in suo cursu iter per-
ageret, omnipotens sermo tuus domine à regalibus sedibus
venit. Quod & apostolus innuens aiebat. Quando venit ple- K
nitudo temporis, misit deus filium suum. Nimirum plenitudo Gala.4.
& abundantia temporalium: obliuionem & inopiam fecerat
æternorum. Opportune ergo tunc aduenit æternitas, quādo
magis temporalitas præualebat. Nam vt cætera sileam, ipsa
quoq; pax temporalis illo in tempore tanta fuit, vt ad homi-
nis vnius edictum describeretur vniuersus orbis. Habetis
iam & personam venientis, & locum: vtrumq; id est, à quo &
ad quem venit: causam quoq; & tempus non ignoratis. Vnum
restat, via scilicet per quam venit, & hæc quoq; diligenter re-
quirenda: vt possimus (sicut dignum est) ei occurrere. Ve-
runtamen sicut ad operandam salutem in medio terræ, venit
semel in carne visibilis: ita quotidie ad saluandas animas sin-
gulorum in spiritu venit & inuisibilis, sicut scriptum est. Spi-
ritus ante faciem nostram Christus dominus. Et vt noueris oc
cultum esse spiritualem hunc aduētum. In vmbra eius, inquit, Thren.4.
viuemus inter gētes. Propterea dignum est vt si non valet in-
firmus in occursum tanti medici procedere lōgius, saltem co-
netur erigere caput & aliquatenus assurgere venienti. Nō te
oportet ō homo maria transfretare, non penetrare nubes, non
transalpinare necesse est. Non grandis inquam, tibi ostendi-
tur via, vsque ad temetipsum occurre deo tuo: prope est enim
verbum in ore tuo & in corde tuo. Vsq; ad cordis compūctio
nem & oris cōfessionem occurre, vt saltem exeas de sterquili-
nio miseræ cōscientiæ: quoniam indignum est illuc auctorem
puritatis intrare. Et hæc quidem de eo aduētu dicta sunt, quo L
singulorum mētes inuisibili dignatur illustrare præsentia. Li-
bet autem & manifesti aduentus viam considerare. Quoniam
viæ eius viæ pulchræ: & omnes semitæ eius pacificæ. Ecce in- Prou.3.
quit sponsa: venit is saliens in montibus, transiliēs colles. Ve Can.2.
nientem vides ō pulchra, sed cubantem videre ante non pote-
ras. Dixisti enim. Indica mihi quē diligit anima mea, vbi pas- Can.1.
cas vbi cubes. Cubans pascit angelos in illas perpetuas æter-
nitates, quos satiat visiōe æternitatis & immutabilitatis suæ,
sed ne ignores te ō pulchra: quoniam mirabilis facta est visio
illa ex te, confortata est & non poteris ad eam. Veruntamen
ecce egressus est de loco sancto suo: & qui, cubans pascit ange
los ipse cœpit: sicq; sanabit nos, & videbitur veniens & past?,
qui cubans & pascens ante videri non poterat. Ecce venit hic
saliens in montibus transiliens colles. Montes & colles patri-
archas & prophetas accipe, & quemadmodum venerit saliens Mat.1.
& transiliens in libro generationis lege, Abraham genuit
Isaac: Isaac genuit Iacob &c. Ex his montibus prodiit (vt in-
uenies) radix Iesse, vnde iuxta prophetam: Egressa est virga, Esa.11.
& exinde flos ascendit, super quem requieuit spiritus septi-
formis. Quod manifestius alio in loco aperiens idem prophe
ta. Ecce, inquit, virgo concipiet & pariet filium, & vocabitur Esa.7.
nomē eius Emmanuel, quod interpretatur nobiscū deus. Quē
enim prius florem: ipsum deinde Emmanuelem, & quam dixe-
rat virgam manifestius exprimens virginē nominauit. Sed ne- M
cesse est altissimi huius sacramenti considerationem diei alte
ri reseruari. Digna est enim proprio sermone materia, præser-
tim quod in longum iam hodiernus sermo processerit.

*In aduentu domini de uerbis Esaiæ ad Achaz, Pete tibi si-
gnum, usq; Butyrum & mel. Sermo secundus.*

Esa.7.

AVdiuimus suadētem regi Achaz Esaiam, petere si-
gnum à domino, siue in profundum inferni, siue in
excelsum supra. Audiuimus responsionem eius for
mam quidam habentem pietatis, sed non virtutem.
Propter hoc denique ab eo qui intuetur cor, & cui confitetur
hominis cogitatio, meruit reprobari. Non petam, inquit, &
non tentabo dominum. Elatus erat Achaz fastigio solij re- Vbi su-
galis astutus humanæ sapientiæ verbis. Audierat igitur Esa- pra.
ias à domino. Vade dic vulpi illi, petat sibi signum à domino
in profundum. Habet enim vulpes foueam, sed in infernum
quoque si descenderit, adest qui comprehendat sapientes in
astutia sua. Item. Vade, ait dominus, dic volucri illi, petat
sibi signum in excelsum supra. Habet enim volucris nidum:
sed & si in cœlum ascenderit, illic est qui superbis resistens
propria calcat virtute superborum & sublimium colla. Ve-
runtamen dissimulat ille potestatis excelsæ seu incomprehen
sibilis profunditatis sapientiæ quærere signum, & propte-
rea signum

A rea signum bonitatis & charitatis domui Dauid ipse domi-
nus promittit, vt quos nec potestas nec sapientia terruit, al-
liciat saltem exhibitio charitatis. Potest tamen in eo quod ait
in profundum inferni, etiam charitas ipsa, qua maiorem ne-
mo habuit, vt in infernum quoque pro amicis moriendo des-
cenderet, non immerito designari, vt præcipiatur Achaz vel
in excelsum regnantis expauescere maiestatem, vel descen-
dentis ad inferos amplecti charitatem. Molestus est ergo
non solum hominibus, sed etiam deo, quisquis nec maiesta-
tem cogitat in timore, nec charitatem cum amore medita-
tur. Propter hoc, inquit, dabit dominus ipse vobis signum,
Esaiæ.7. in quo manifeste & maiestas, & charitas innotescat. Ecce
virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius
Emmanuel, quod interpretatur nobiscum deus. Noli fuge-
re Adam, quia nobiscum deus. Ne timeas ô homo, nec au-
dito dei nomine terrearis: quia nobiscum deus. Nobiscum
carnis similitudine, nobiscum vtilitate. Propter nos ve-
nit tanquam vnus & nobis similis nobis, passibilis. Denique
Vbi supra. butyrum, inquit, & mel comedet. Ac si dicat, Paruulus erit
Ibidem. & vescetur infantilibus alimentis. Vt sciat, inquit, reproba-
re malum, & eligere bonum. Et iam hic bonum & malum au
dis, sicut in arbore vetita, sicut in ligno transgressionis'. Sed
Psalm.108 multo melius à primo Adam, secundus iste partitur. Eligens
B enim bonum, malum reprobat, non sicut ille, qui dilexit ma-
ledictionem, & venit ei, & noluit benedictionem, & elon-
gata est ab eo. Nam & in eo quod præmisit, butyrum & mel
comedet, aduertere poteris paruuli huius electionem. Tan-
tum assit eius gratia, vt quod præstat, vtcunque sentire di-
gne & accommodate ad intelligendum proferre concedat.
Duo sunt in lacte ouis, butyrum & caseus. Butyrum pin-
gue & humidum, caseus econtrà aridus & durus. Bene e-
nim paruulus noster eligere nouit: qui butyrum comedens,
Psal.118. caseum vtique non comedit. Quæ est enim ouis centesima,
quæ errauit, & in psalmo loquitur: Erraui sicut ouis quæ
periit? Vtique genus humanum quod benignissimus pastor
Mat.12 quærit, aliis sane nonagintanouem ouibus in montibus de-
relictis. In hac igitur oue duo reperies, naturam dulcem, na-
turam bonam, & bonam valde tanquam butyrum, & pecca-
Vbi supra. ti corruptionem vt caseum. Vide ergo quam optime puer no
ster elegit, qui naturam nostram sine vlla peccati corruptio-
ne suscepit. Nam de peccatoribus legis, coagulatum est si-
cut lac cor eorum, in quibus vtique lactis puritatem corru-
perat fermentū malitiæ coagulum iniquitatis. Sic & apis ha-
bet mellis dulcedinem, habet etiam aculei punctionem. A-
pis verò est quæ pascitur inter lilia, quæ florigeram inhabi-
tat patriam angelorum. Vnde & ad ciuitatē Nazareth, quod
C interpretatur flos, aduolauit, & ad suaueolentem perpetuæ
Psalm.100 virginitatis florem aduenit, illi insedit, illi adhæsit. Huius
Lucæ.9. apis mel & aculeum non ignorat, qui misericordiam ei &
iudicium cum propheta decantat. Attamen ad nos veniēs,
solum mel attulit & non aculeum, id est misericordiam, &
non iudicium, ita vt suadentibus quandoque discipulis vt ci-
uitatem, quæ susciperе eum noluit, præciperet igne consu-
mi, responderit, filium hominis non venisse vt iudicaret, sed
vt saluaret mundum. Non habebat aculeum apis nostra: quo-
dammodo deposuerat illum, quando tanta indigna patiens
misericordiam exhibebat, & non iudicium. Sed nolite spera-
re in iniquitate, nolite peccare in spe. Habet enim apis no-
stra quandoque assumere aculeum suum, & acriter nimis in-
Ioan.5. figere illum in medullas hominum peccatorum. Quoniam pa
ter non iudicat quenquam, sed filio dedit omne iudicium.
Nunc autem paruulus noster butyrum & mel comedit. Quan
do bonum naturæ humanæ diuinæ misericordiæ sic vniuit in
semetipso, vt esset homo verus, & peccatum non habens, deus
misericors & iudicium non exhibens. Ex his manifestum
iam arbitror quenam sit virga de radice Iesse procedens, quis
verò flos super quem requiescit spiritus sanctus. Quoniam
virgo dei genitrix virga est, flos filius eius. Flos itaque filius
virginis, flos candidus & rubicundus, electus ex milibus. Flos
in quem prospicere desiderant angeli, flos ad cuius odorem
Cantī.1. reuiuiscunt mortui: & sicut ipse testatur, flos campi est & non
horti. Campus enim sine omni humano floret adminiculo,
non seminatus ab aliquo, non defossus sarculo, non impin-
guatus simo. Sic omnino, sic virginis aluus floruit, sic inuio- D
lata, integra, & casta Mariæ viscera, tanquam pascuæ æterni
viroris, florem protulere: cuius pulchritudo non videat cor-
ruptionem, cuius gloria in perpetuum non marcescat. O vir-
go virga sublimis, in quam sublime verticem sanctum erigis,
vsque ad sedentem in throno, vsque ad dominum maiestatis.
Neque enim id mirum, quoniam in altum mittis radices hu-
militatis. O verè cœlestis planta, preciosior cunctis, sanctior
vniuersis. O verè lignum vitæ, quod solum fuit dignum por-
tare fructum salutis. Deprehensa est malignè serpens versu-
tia tua, nudata est planè falsitas tua. Duo imposueras creato-
ri, mendacij & inuidiæ infamaueras eum: sed in vtroque con-
uictus es esse mentitus. Siquidem & ab initio moritur cui di-
xeras, nequaquam morieris, & veritas domini manet in æ- Genesis.3
cernum. Sed & nunc responde si potes quam ei arborem, Psalm.116
cuius arboris fructum inuidere potuit, qui ne hanc quidem Roma.8
virgam electam & fructum sublimem negauit? Etenim qui
proprio filio non pepercit, quomodo non omnia simul cum
illo donauit? Sed iam aduertistis (ni fallor) quoniam virgo
regia ipsa est via per quam saluator aduenit, procedens ex i-
psius vtero tanquam sponsus de thalamo suo. 'Tenentes er-
go viam quam priore (si meministis) cœpimꝰ inuestigare ser-
mone, studeamus & nos dilectissimi ad ipsum per eam ascen
dere, qui per ipsam ad nos descendit, per eam venire in gra-
tiam ipsius, qui per eam in nostram miseriam venit. Per te ac- E
cessum habeamus ad filium, ô benedicta inuentrix gratiæ,
genitrix vitæ, mater salutis, vt per te nos suscipiat, qui per
te datus est nobis. Excuset apud ipsum integritas tua culpam
nostræ corruptionis, & humilitas deo grata nostræ veniam
impetret vanitati. Copiosa charitas tua nostrorum cooperiat
multitudinem peccatorum, & fœcunditas gloriosa fœcundi-
tatem nobis conferat meritorum. Domina nostra, mediatrix
nostra, aduocata nostra, tuo filio nos reconcilia, tuo filio nos
commenda, tuo nos filio repræsenta. Fac ô benedicta per gra-
tiam quam inuenisti, per prærogatiuam quam meruisti, per mi
sericordiam quam peperisti: vt qui te mediante fieri digna-
tus est particeps infirmitatis & miseriæ nostræ, te quoque in-
tercedente particeps faciat nos gloriæ, & beatitudinis suæ,
Iesus Christus filius tuus dominus noster, qui est super omnia
deus benedictus in secula, Amen.

*De triplici domini aduentu, & de septem co
lumnis, quas in nobis erigere debemus.
Sermo tertius. Vnde supra.*

IN aduentu domini quem celebramus, si personam F
venientis intueor, non capio excellentiam maie-
statis. Si attendo ad quos venerit, dignationis ma-
gnitudinem expauesco. Stupent certe angeli de
nouo videntes infra se, quem supra semper adorant, mani-
feste iam & ascendentes, & descendentes ad filium hominis.
Si considero propter quod venerit, amplector quoad pos-
sum inæstimabilem latitudinem charitatis. Si modum cogi-
to, exaltationem agnosco humanæ conditionis. Venit si-
quidem vniuersitatis creator, & dominus, venit ad homi-
nes, venit propter homines, venit homo. Sed dicet ali-
quis. Quomodo venisse dicitur, qui semper vbique fuit? Ioan.1.
Erat quidem in mundo, & mundus per ipsum factus est, sed
mundus eum non cognouit. Non ergo venit qui aberat, sed
apparuit qui latebat. Vnde & humanam, in qua agnosce-
retur induit formam: qui nimirum in diuina, lucem habitat 1.Timo.6.
inaccessibilem. Nec sane inglorium maiestati apparere in
propria similitudine sua, quam fecerat ab initio: nec indi-
gnum deo, à quibus in substantia sua non poterat agnosci, in
imagine exhiberi, vt qui fecerat hominem ad imaginem &
similitudinem suam, ipse hominibus innotesceret factus ho-
mo. Huius ergo aduentus tantæ maiestatis, tantæ humilita-
tis, tantæ charitatis, tantæ etiam glorificationis nostræ, ab
vniuersa ecclesia semel in anno solennis memoria celebratur.
Sed vtinam ita semel ageretur, vt semper id quippe digni-
us. Quantæ enim insaniæ, vt post tanti regis aduentum, a-
liis quibuslibet negotiis homines velint seu audeant occupa-
ri, & non magis, omissis omnibus, soli eius cultui vacent,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G nec in eius præsentia cuiusquam meminerint cæterorum? Sed
Psalm.144 non omnium est quod ait propheta: Memoriam abundantię
suauitatis tuę eructabũt, siquidẽ nec omneshęc memoria pas-
cit. Sane nemo quod non gustauit, sed neque quod tantum gu
stauit eructat. Ructus quippe non nisi de plenitudine & satie-
tate procedit. Propterea quorum secularis est mens & vita,
memoriam hanc & si celebrant, non eructant: sine deuotione
& affectione dies istos arida quadam consuetudine obseruan-
tes. Denique quod damnabilius est, ipsa quoque inæstimabi-
lis huius dignationis memoria datur in occasionem carnis, vt
videas eos tanta solicitudine diebus istis vestium gloriam, ci-
borum parare delitias, ac si hæc & huiusmodi quærat in nati-
uitate sua Christus, & ibi suscipiatur dignius, vbi hæc accura
Psal.100. tius exhibentur. Sed ipsum audi dicentem: Superbo oculo &
insatiabili corde, cùm hoc non edebam. quid tanta ambitione
vestes paras in natale meum? Detestor ego superbiam, nõ am-
plector. Quid tanta solicitudine ciborum copias reponis in
tempus illud? Damno ego carnis delicias, non accepto. Planè
insatiabilis es corde tanta parans, & ex tam longo: nam corpo
ri vtique & pauciora sufficerent, & quæ possent opportuni-
us inueniri. Celebrans ergo aduentum meum, labiis me ho
noras, sed cor tuum longe est à me. Non me colis, sed deus
tuus venter est, & gloria in confusione tibi. Infœlix omnino
qui voluptatem corporis, & seculares colit gloriæ vanitatem.
Psalm.143. Beatus autem populus cuius est domin⁹ deus eius. Fratres no-
Psal.36. lite vos æmulari in malignantibus, neque zelaueritis facien-
H tes iniquitatem. Intelligite magis in nouissima eorum, & com
patimini eis ex animo, & orate pro eis qui præoccupati sunt
in delicto. Hæc enim faciunt miseri, quia ignorantiam dei ha-
bent. Nam si cognouissent, nunquam dominum glorię tanta
aduersum se insania prouocarent. Nos autem dilectissimi ex-
cusationem de ignorantia nõ habemus. Planè nosti eum quis-
quis hic es: & si dixeris quia non noui eum, eris similis secula-
ribus, mendax. Denique si eum non nosti, quis te huc adduxit
aut quomodo huc venisti? alioquin quãdo tibi persuaderi pos
set charorum affectibus corporis voluptatibus, seculi vanita-
tibus sponte abrenunciare & iactare cogitatum tuum in do-
mino, & omnem solicitudinem in eum proiicere: de quo ni-
hil bene, imo tam male conscientia teste meueras? Quis tibi,
inquam, persuadere id posset si nescires quia bonus dominus
sperantibus in se, animę quęrenti ipsum, nisi cognouisses & tu
quia suauis est dominus & mitis & multæ misericordiæ, & ve
rax? Hæc autem vnde nosti nisi quia non solum ad te, sed etiã
in te venit? Triplicem enim eius aduentum nouimus, ad ho
mines, in homines, contra homines. Ad homines quidem in-
differenter, non autem ita in homines aut contra homines.
Sed quia primus & tertius noti sunt, vtpote manifesti, de se-
cundo qui spiritualis & occultus est, ipsum audi dicentem. Si
quis diligit me, sermonem meum seruabit & pater meus dili-
Ioan.14. I get eum, & ad eum veniemus & mansionem apud eum facie-
mus. Beatus apud quem mansionem facies domine Iesu. Bea-
tus in quo sapientia ædificat sibi domum, excidens columnas
septem: beata anima quæ sedes est sapientię. Quænam est il-
la? Anima vtique iusti. Merito planè, quia iustitia & iudicium
Psalm.88. præparatio sedis tuæ. Quis in vobis est fratres, qui desiderat
in anima sua sedem parare Christo? Ecce quænam illi serica,
quæ tapetia, quod puluinar oporteat præparari. Iustitia, in-
quit, & iudicium præparatio sedis tuę. Iustitia virtus est, quod
suum est vnicuique tribuens. Tribue ergo tribus quæ sua
sunt. Redde superiori, redde inferiori, redde æquali, cuique
quod debes, & digne celebras aduentum Christi, parans ei
in iustitia sedem suam. Redde, inquam, reuerentiam prælato
& obedięti̇am, quarum altera cordis, altera corporis est. Nec
enim sufficit exterius obtemperare maioribus nostris, nisi ex
intimo cordis affectu sublimiter sentiamus de eis. Quod & si
tam manifeste innotuerit indigna prælati alicuius vita, vt ni-
hil omnino dissimulationis nihil excusationis admittat, pro-
pter eum tamen à quo est omnis potestas, ipsum quem modo
talem nouimus excelsum reputare debemus, non præsentibus
personæ meritis, sed ordinationi diuinæ, & dignitati ipsius of
ficij deferentes. Sic & fratribus nostris inter quos viuimus, i-
pso iure fraternitatis & societatis humanæ, consilij sumus &
auxilij debitores. Hæc enim volumus, vt & ipsi nobis impen-
dãt consilium quo erudiatur ignorantia nostra, auxilium quo K
iuuetur infirmitas nostra. Sed fortè erit inter vos qui tacitus
respondeat dicens. Quod ego consilium dabo fratri, cui nec
vnum quidem dicere verbum fas est absque licentia? Quod
ei auxilium impendere est, cum nec minimum aliquid agere
liceat absque obedientia? Ad quod ego. Non deerit certe
quod facias, tantummodo charitas fraterna non desit. Nul-
lum ego consilium melius arbitror quàm si exemplo tuo fra-
trem docere studeas quæ oporteat, quæ non oporteat fieri,
prouocans eum ad meliora, & consulens ei non verbo neque
lingua, sed opere & veritate. An verò vtilius aut efficacius
auxilium aliquod est, quàm vt ores deuotè pro eo, vt non dis-
simules redarguere culpas eius: vt non modo nullum ei offen
diculum ponas, sed & solicitus sis quantum præuales tanquã
angelus pacis de regno dei scandala tollere, & occasiones
scandalorum penitus dimouere? Si talem te fratri auxiliarium
& consiliarium exhibes, reddis ei quod debes, nec habet vn-
de causetur. Porrò si cui forte prælatus es, huic sine dubio te-
neris debitor solicitudinis amplioris. Exigit à te, & ipse cu-
stodiam & disciplinam. Custodiam quidem vt possit cauere
peccatum. Disciplinam verò vt quod minus cauit, minime ma
neat impunitum. Quod & si nemini fratrum præesse videris,
habes tamen sub te cui custodiam hanc & disciplinam opor-
teat exhiberi. Dico autem corpus tuum, quod sine dubio re-
gendum accepit spiritus tuus. Debes ei custodiam vt non re-
gnet in eo peccatum, nec membra tua arma fiant iniquitati. L
Debes & disciplinam, vt dignos faciat pœnitentiæ fructus
castigatum, & subditum seruituti. Longè tamen grauiori
& periculosiori debito tenentur adstricti, qui pro multis
animabus reddituri sunt rationem. Quid ego infœlix, quo
me vertam, si tantum thesaurum: si pretiosum depositum
istud quod sibi Christus sanguine proprio pretiosius iudica-
uit, contigerit negligentius custodire? Si stillantem in cru-
ce domini sanguinem collegissem, essetque repositus penes
me in vase vitreo, quod & portari sępius oporteret, quid
animi habiturus essem in discrimine tanto? Et certe id ser-
uandum accepi, pro quo mercator non insipiens (ipsa vtique
sapientia) sanguinem illum dedit. Sed & nabeo thesaurum
istum in vasis fictilibus, & quibus multo plura quàm vitreis
imminere pericula videantur. Accedit sanè ad solicitudinis
cumulum, & pondus timoris, quod cum & meam & proximi
conscientiam seruare necesse sit, neutra mihi satis est nota.
Vtraque abyssus est imperscrutabilis, vtraque mihi nox est,
& nihilominus exigitur à me vtriusque custodia, & clamatur:
Custos qui de nocte, custos qui de nocte: Non est mihi, di- *Esaiæ.20.*
cere cum Cain: Nunquid custos fratris mei sum ego? sed est *Gene.4.*
fateri humiliter cum propheta: Quia nisi dominus custodie- *Psal.126.*
rit ciuitatem, frustra vigilat qui custodit eam. In eo tamen M
excusabilis ego videor, si vt prædixi, debitam exhibeo custo-
diam pariter & disciplinam. Quod si priora quoque quatuor
non defuerint: dico autem erga prelatos reuerentiam, & obe
dientiam, consilium & auxilium erga fratres: quod ad iusti-
tiam pertinet, non imparatam sedem inueniet sapientia.

Et fortassis hæc videantur sex columnæ, quas excidit in ip-
sa domo quam ædificauit sibi, & septima quoque quærenda
est, si forte & eam nobis notam facere ipsa dignetur. Quid
vero prohibet sicut sex in iustitia, septimam quoque intelli-
gi in iudicio? Neque enim iustitia sola, sed iustitia, inquit, &
iudiciũ præparatio sedis tuæ. Deniq; si prelatis, & æqualibus, *Psalm.87.*
& inferioribus reddimus quod oportet, nihil ne accipiet de⁹?
At ei planè quod debet retribuere nemo poteſt, quod tam co
piosè accumulauerit super nos misericordiam suam, quòd tã
multa deliquerimus ei, quòd tã fragiles & nihili simus, quòd
tam plenus & sufficiens ille sibi, & bonorũ omnium nostrorũ
non egens. Audiui tamen dicentem eum, cui incerta & occul-
ta sapientiæ suæ reuelauerat, quia Honor regis iudicium di- *Psalm.98.*
ligit. Nihil quod in se est à nobis exigit amplius, tantum
dicamus iniquitates nostras, & iustificabit nos gratis vt
gratia commendetur. Diligit enim animam quæ in conspe-
ctu eius & sine intermissione considerat, & sine simulatione
diiudicat semetipsam. Idque iudicium non nisi propter nos
à nobis exigit, quia si nosmetipsos iudicauerimus, non vti-
que iudicabimur. Propterea sapiens veretur omnia opera
sua,

A sua, scrutatur, discutit, & diiudicat vniuersa. Honorat quippe
veritatem: qui & se & sua omnia in eo statu quo veritas ha-
bet & agnoscit veraciter, & humiliter confitetur. Audi deni-
Luc.17. que manifestius à te iudicium exigi post iustitiã. Cum feceri-
tis, inquit, omnia quæ præcepta sunt vobis: dicite, serui inuti-
les sumus. Hæc planè quoad in hominẽ est digna sedis præ-
paratio domino maiestatis: vt & iustitiæ mandata studeat ob-
seruare: & semper indignum sese & inutilem arbitretur.

In aduentu domini de duplici aduentu & pennis deargentatis. Sermo quartus.

Dignum est fratres vt tota deuotione domini cele-
bretis aduentum: delectati tanta consolatione, stu-
pefacti tanta dignatione, inflammati tanta dile-
ctione. Nec vero solum cogitetis aduentum quo
venit quærere & saluum facere quod perierat: sed & illum
nihilominus quo veniet & assumet nos ad seipsum. Vtinam
circa hos duos aduentus iugi meditatione versemini: rumi-
nantes in cordibus vestris quantum in priore prestiterit, quã-
tum promiserit in secundo. Vtinã certe dormiatis inter me-
dios cleros. Hæc sunt enim duo brachia sponsi: inter quę spõ
Can.2. sa dormiens aiebat. Læua eius sub capite meo, & dextera e-
ius amplexabitur me. Nam in sinistra quidem eius (sicut ali-
B bi legimus) diuitiæ & gloria: in dextera longiturnitas vitæ.
Prou.2. In sinistra eius, inquit, diuitiæ & gloria. Filij Adam genus a-
uarum & ambitiosum audite. Quid vobis cum terrenis diui-
tiis & gloria temporali: quæ nec veræ nec vestræ sunt? Au-
rum & argentum nonne terra est rubra & alba: quam solus
hominum error facit, aut magis reputat preciosam? Denique
si vestra sunt hæc tollite ea vobiscum. Sed homo cum inte-
rierit non sumet omnia: neque descendet cum eo gloria e-
ius. Veræ ergo diuitiæ non opes sunt, sed virtutes: quas se-
cum conscientia portat, vt imperpetuum diues fiat. De glo-
2.Cor.1. ria quoque dicit apostolus. Gloria nostra hæc est: testimoni-
um conscientiæ nostræ. Hæc est vtique vera gloria quæ est à
Roma.8. spiritu veritatis. Ipse enim spiritus testimonium perhibet spi
ritui nostro: quod filij dei sumus. Gloria vero quam ab inui-
cem accipiunt qui? gloriam (quæ est à solo deo) non requi-
Psal.61. runt, vana est. Quoniam vani filij hominum. Insipiens tu qui
merces congregas in saccum pertusum: qui thesaurum tuum
alieno in ore constituis: ignoras quod arca ista non clauditur
nec seras habet? Quanto meliusſapiunt qui thesaurum suum
ipsi sibi seruant: aliis non committunt? Verum nunquid sem-
per seruabunt? Nunquid semper abscondent? Veniet cum ma
Mat.25. nifesta erunt abscondita cordis: quæ vero fuerint ostentata
non comparebunt. Hinc est quod veniente domino fatuarum
C virginum lampades extinguuntur: & qui receperunt merce-
dem suam à domino nesciuntur. Propterea dico vobis charis-
simi: vtile est abscondere magis quàm ostentare, si quid habe
mus boni: sicut & mendici cum eleemosynam petunt, nõ pre-
Luc.18. ciosas vestes ostendunt, sed seminuda membra aut vlcera si ha
buerint, vt citius ad misericordiam videntis animus inclina-
tur. Quam regulã Publicanus ille seruauit multo melius Pha
risæo, & ideo descendit iustificatus ab illo, id est præ illo. Tẽ
pus est fratres: vt iudiciũ incipiat à domo dei. Quis finis eo
rum qui non obediunt euangelio? Quicunque enim iudicari dissimu
lant eo iudicio quod nunc est: in quo princeps huius mundi
eiicitur foras, iudicem expectent: vel magis timeãt, à quo cũ
ipso principe suo foras eiicientur & ipsi. Nos autem si perfe-
cte iudicamur nunc, securi saluatorem expectemus dominum
nostrum Iesum Christum: qui reformabit corpus humilitatis
nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Tunc fulgebunt
iusti, ita vt videri possint docti pariter & indocti: fulgebunt
enim sicut Sol in regno patris eorum. Erit autem claritas so-
lis septempliciter, id est sicut lux septem dierum. Adueniens
enim saluator reformabit corpus humilitatis nostræ configu
ratum corpori claritatis suæ: si tamen prius fuerit cor re-
formatum & configuratum humilitati cordis ipsius. Propter
Matt.11. quod & dicebat, Discite à me quia mitis sum, & humilis
corde. Considera sane in his verbis quoniam humilitas du-
plex est: altera cognitionis, altera affectionis quæ hic dicitur
cordis. Priore cognoscimus quod nihil sumus: & hanc disci-
mus à nobis ipsis & ab infirmitate propria, posteriore calca- D
mus gloriam mundi: & hanc ab illo discimus, qui exinaniuit *Phili.2.*
semetipsum formam serui accipiens: qui etiam quæsitus in re
gnum, fugit: quæsitus ad tanta probra & ignominiosum sup-
plicium crucis, sponte obtulit semetipsum. Sint ergo (si dor-
mire volumus inter medios cleros, id est duos aduentus) pen-
næ nostræ deargentatæ: vt illam scilicet virtutum formam
teneamus, quam verbo & exemplo commendauit Christus
presens in carne. In argento siquidem non incongrue intel-
ligitur humanitas eius: sicut in auro diuinitas. Omnis ita-
que virtus nostra tam longe est à vera virtute, quam longe
est ab ea forma: & omnis penna nostra ad nihilum valet, si
non fuerit deargentata. Magna quædam penna est paupertatis: qua tam cito volatur in regnum cœlorum. Nam in a-
liis virtutibus quæ sequuntur, promissio futuro tempore in-
dicatur: paupertati non tam promittitur, quam datur. Vn- *Matt.5.*
de & præsenti tempore enuntiatum est: quoniam ipsorum
est regnum cœlorum: cum in cæteris dicatur: hæreditabunt,
consolabuntur & similia. Videmus autem pauperes aliquos,
qui si veram haberent paupertatem, non adeo pusillanimes
inuenirentur & tristes: vtpote reges, & reges cœli. Sed hi
sunt qui pauperes esse volunt, eo tamen pacto vt nihil eis
desit: & sic diligunt paupertatem, vt nullam inopiam pati-
antur. Sunt & alij mites, sed quandiu nihil dicitur vel agi-
tur nisi pro eorum arbitrio. Patebit autem quàm longe sint E
à vera mansuetudine si leuis oriatur occasio. Hæc mansue-
tudo quomodo hæreditabit: quæ ante hæreditatem deficit?
Alios quoque lugentes video, sed si de corde procederent
illæ lachrymæ, non tam facilè ilico soluerentur in risum.
Nunc autem cum abundantius ociosa verba & scurrilia pro-
fluant quam prius lachrymæ: lachrymas huiusmodi de his es
se non arbitror, quibus consolatio diuina promittitur, quan-
doquidem post illas tam facile consolatio vilis admitti-
tur. Alij tam vehementer contra aliorum delicta zelan-
tur, vt videri possent esurire & sitire iustitiam: si esset a-
pud eos de suis quoque peccatis idem iudicium: sed nunc
pondus & pondus vtrunque abominatio est apud deum. Nam
contra alios tam impudenter quàm inaniter æstuant: seipsos
tam insipienter quàm inutiliter palpant. Sunt alij misericor-
des de his quæ ad ipsos non pertinent qui scandalizantur si
non datur omnibus abundanter: sic tamen vt ipsi ne in mo-
dico quidem grauentur. Qui si misericordes essent, de suo
facere deberent misericordiam: si non possent de terrena
substantia, de voluntate bona darent his qui forte contra
eos peccare viderentur, indulgentiam: darent dulce signum,
verbum bonum: quod est super datum optimum: vt eorum
mentes ad pœnitentiã prouocarent. Denique & his & omni-
bus quos in peccato esse cognoscerent: compassionem im- F
penderent & orationem. Alioquin misericordia eorum nul-
la est, & misericordiam consequuntur nullam. Item sunt
qui peccata sua sic confitentur: vt videri possent ex deside-
rio mundandi cordis id agere (omnia enim in confessione la-
uantur) nisi quod ea quæ ipsi sponte dicunt aliis, ab aliis pa-
tienter audire non possunt. Qui si vere mundari desidera-
rent, vt videntur, non iritarentur, sed haberent eis grati-
am: qui suas illis maculas demonstrarent. Sunt & alij qui si vi
derint quempiam vel leuiter scandalizatũ, valde soliciti sunt
quomodo eum in pacẽ reducere possint, & viderentur pacifi-
ci: nisi quod eorum commotio si forte quicquam contra eos
factum dictúmve videbitur, tardius vniuersis poterit, diffici-
liusque sedari. Qui nimirum si vere pacem diligerent, haud
dubium quin eam quærerent sibiipsis. Deargentemus ergo
pennas nostras in Christi cõuersatione, sicut & martyres san-
cti lauerunt stolas suas in eius passione. Imitemur quoad pos-
sumus eum qui sic dilexit paupertatem, vt quamuis in eius ma
nu essent fines terræ, tamen non habuit vbi caput reclinaret:
ita vt discipulos adhærentes ei, legamus fame compulsos spi-
cas manibus confricasse, cum per sata transirent: quique tan-
quam ouis ad occisionem ductus est: & sicut agnus coram ton
dente se obmutuit, & non aperuit os suum: quem & super la-
zarum & super ciuitatem fleuisse: & in orationibus pernoctas
se legimus: risisse verò aut iocasse nusquam; qui sic esuriuit iu
stitiam: vt cum propria non haberet: tantam pro peccatis no-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G stris á seipso exegit satisfactionem. Vnde in cruce nihil aliud quàm iustitiam sitiebat: qui pro inimicis mori non dubitauit, & orauit pro crucifixoribus suis, qui peccatum non fecit: & imposita sibi ab aliis patienter audiuit, qui pro reconciliandis sibi peccatoribus tanta sustinuit.

De medio aduentu & triplici innouatione. Sermo quintus, unde supra.

Baruc.3. Ioan.15. Luc.3. Ioan.9.

Dixímus nuper his qui deargentauerunt pœnas suas: dormiendum inter medios cleros duos significantes aduentus, sed vbi sit dormiendum non diximus. Tertius enim quidam aduentus est medius inter illos: in quo delectabiliter dormiunt qui eum norunt. Illi enim duo manifesti sunt, sed non iste. In priore quidem in terris visus, & cum hominibus cõuersatus est: quando (sicut ipse testatur) & viderunt & oderunt. In posteriore vero videbit omnis caro salutare dei nostri. Et videbunt in quem transfixerunt. Medius occultus est in quo soli eum in seipsis vident electi, & saluæ fiunt animæ eorum. In primo ergo venit in carne & infirmitate: in hoc medio in spiritu & virtute, in vltimo in gloria & maiestate. Per virtutem enim peruenitur ad gloriam.

Psal.23. Psal.62.

Quia dominus virtutum ipse est rex gloriæ. Et item alibi ait idem propheta. Vt viderem virtutem tuam, & gloriam tuam.

H

Aduentus siquidem iste medius, via quædã est: per quam à primo veniatur ad vltimum. In primo Christ⁹ fuit redemptio nostra, in vltimo apparebit vita nostra. In isto vt dormiamus inter medios cleros, requies est & cõsolatio nostra. Sed ne cui forte inuentitia videantur, quæ de hoc aduentu medio dicimus: ipsum audite.

Ioan.14.

Si quis diligit me, inquit, sermones meos seruabit: & pater meus diliget eum: & ad eum veniemus. Sed quid est si quis diligit me sermões meos seruabit? Legi enim alibi.

Eccli.15.

Qui timet Deum faciet bona, sed plus aliquid dictũ sentio de diligente, quia sermones dei seruabit. Vbi ergo seruãdi sunt? Haud dubium quin in corde: sicut ait propheta. In cor

Psal.118.

de meo abscondi eloquia tua, vt non peccem tibi. Sed quomodo in corde seruandi? An sufficit sola eos seruare memoria?

1.Cor.8.

At vero sic seruãti dicet Apostolus: Quoniam scientia inflat. Denique & memoriam facile delet obliuio. Sic serua sermonem dei: quomodo melius seruare potes cibum corporis tui. Nam & ille panis viuus est: & cibus mentis. Panis terrenus dũ in arca est, potest à sure tolli, potest à mure corrodi, potest vetustate corrumpi. Vbi vero comederis illum: quid horum timeas? Hoc modo custodi verbũ dei: Beati enim qui custodiunt illud.

Lucæ.11.

Ergo traiiciatur in viscera quædam animæ tuæ: transeat in affectiones tuas & in mores tuos. Comede bonũ, & delectabitur in crassitudine anima tua. Ne obliuiscaris comedere panem tuum, ne exaresc at cor tuum, sed adipe & pinguedine repleatur anima tua. Si sic verbum dei seruaueris, haud dubium quin ab eo seruaberis. Veniet enim filius ad te cum patre, veniet propheta magnus qui renouabit Hierusalem, & ille nouã faciet omnia. Hoc enim facit hic aduentus: vt sicut portauimus imaginem terreni, sic portem⁹ & imaginem cœlestis. Sicut fuit vetus Adam effusus per totum hominem & totum occupauit, ita modo totum obtineat Christ⁹ qui totum creauit, totum redemit: totum & glorificabit, quiq; totum hominem saluum fecit in sabbato. Erat in nobis aliquãdo vetus homo, præuaricator ille erat in nobis, tam in manu quam in ore & in corde. In manu dupliciter, per facinus & flagitium. In ore similiter, per arrogãtiam & detractionem. In corde quoq; per desideria carnis: & desideria gloriæ tẽporalis. Nũc autẽ si qua noua creatura in ipso, vetera transierunt, & contra facinus in manu, innocentia, contra flagitium, continentia est. In ore cõtra arrogantiam verbum confessionis: cõtra detractionẽ verbum ædificationis, vt recedant vetera de ore nostro. In corde vero contra carnis desideria charitas, humilitas contra gloriã temporalem. Et vide si nõ in his tribus Christum dei verbum recipiãt singuli electorum, quibus dictum est. Pone me signaculum super brachium tuum: signum super cor tuum. Et alibi

Can.8. Roma.10.

Prope est verbum in ore tuo, & in corde tuo.

De triplici aduentu & carnis resurrectione, Sermo sextus, unde supra.

VOlo vos fratres non ignorare tempus visitationis vestræ, sed ne illud quidem quid hoc tempore visitetur in vobis. Animabus enim hoc tempus est non corporibus assignatum, quod videlicet longe dignior anima corpore, priorẽ sibi solicitudinem naturali vẽdicet dignitate. Sed & prior reparanda est, quam cõstat corruisse priorem. Anima siquidem corrupta in culpam, fecit vt corpus quoq; corrumperetur in pœnam. Deniq; si Christi membra volumus inueniri, sequendum nobis est sine dubio caput nostrũ: vt videlicet prima nobis reparandarum sit solicitudo animarum, pro quibus ipse iã venit, & quarum prius mederi studuit corruptioni. Corporis vero curam illi tempori magis reseruemus, & differamus in illum diem, quo reformandi corporis gratia est venturus, sicut meminit apostolus dicens. Saluatorem expectamus dominum

K Phil.3.

nostrum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostrę configuratum corpori claritatis suæ. In priore siquidẽ aduentu tanquam pręco vel magis vere pręco ipsius Ioannes

Ioan.1.

baptista clamat: Ecce, inquit, agnus dei: ecce qui tollit peccata mundi. Non dicit morbos corporis, non molestias carnis, sed peccatum quod est morbus animæ, & corruptio mentis. Ecce qui tollit peccata mundi. Vnde? Vtiq; à manu: ab oculo, à collo, demũ etiam à carne ipsa, cui altius infixum est. Tollit peccatum è manibus commissa peccata delens: tollit ab oculo purgans cordis intentionem, tollit à collo violentam remouẽs dominationem: sicut scriptum est: Sceptrum exactoris

Esa.9. Esa.10.

eius superasti sicut in die Madian. Itemq; computrescet iugum à facie olei. Et apostolus loquitur dicens. Vt non regnet

L Roma.6.

peccatum in vestro mortali corpore. Siquidẽ alio in loco ait idem apostolus: Scio, inquit, quod non est in me bonũ, hoc est

Roma.7.

in carne mea. Et alibi. Infœlix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius? Sciebat nimirum non prius liberãdum se esse à pessima illa radice quę carni infixa est, à lege peccati quę est in mẽbris nostris, donec & ab ipso corpore soluere-

Phil.1.

tur. Vnde & cupiebat dissolui & cum Christo esse, sciẽs quod peccatum separans inter nos & deum, penitus auferri nõ poterit donec liberemur à corpore. Audistis de quodam quem

Mar.9.

dominus curauit à dæmonio, quoniam collidens & multum discerpens eum dæmon exiuit ab illo. Itaque dico vobis genus illud peccati quod totiens conturbat nos (cõcupiscẽtias loquor & desideria mala) reprimi quidem debet & potest per

Roma.6.

gratiam dei vt non regnet in nobis. Nec demus mẽbra nostra arma iniquitatis peccato, & sic nulla dãnatio est his qui sunt in Christo Iesu, sed non eiicitur nisi in morte: quando sic discerpimur vt anima separetur à corpore. Habes ad quid venerit Christus, & cui intendere debeat christianus. Propterea noli ò corpus, noli præripere tempora: potes enim impedire

Eccles.3. 2.Tim.2.

animæ tuæ salutem, tuam ipsius operari non potes. Omnia tẽpus habẽt: patere vt nunc anima pro se laboret, magis autem etiam collabora ei, quoniam si compateris & conregnabis.

M

Quantum eius impedis reparationem, tantum impedis tuam: quod nimirum ante reparari non poteris, donec suam in ea deus imaginem videat reformatam. Nobilem hospitem habes ò caro nobilem valde, & tota salus tua pendet de eius salute. Da honorem hospiti tãto. Tu quidem habitas in regione tua: aía vero peregrina & exul apud te est hospitata. Quęso te, quis rusticus, si forte nobilis & præpotens quispiam apud eum voluerit hospitari: non libenter in angulo domus suæ, aut sub gradibus suis, vel in ipsis cineribus accubabit, cedens hospiti suo locum sicut dignum est potiorem? Et tu ergo fac similiter. Iniurias vel molestias tuas ne reputaueris: tantum vt kospes tuus honorifice possit apud te demorari. Honor tibi est vt pro eo interim te exhibeas inhonorum. Ac ne fortè despicias aut paruipendas hospitem tuum pro eo quòd peregrinus tibi videtur & aduena: diligenter attende quid hospitis huius tibi præsentia largiatur. Ipse enim est qui tribuit oculis visum: auditum auribus præstat: ipse est qui linguæ vocem: palato gustum: motum membris omnibus subministrat. Si quid vitæ, si quid sensus, si quid in te decoris est, huius hospitis beneficiũ recognosce. Denique discessus eius probat: quid præsentia conferebat. Protinus enim anima discedente lingua silebit: oculi nihil videbunt: obsurdescent aures: corpus omne rigebit: facies expallescet. In breui quoque totum cadauer putidum simul & putridum fiet, & decor omnis in saniem conuertetur. Vt quid ergo pro tẽporali qualibet delectatione contristas & lædis hospitem istũ: quam

A quam nec sentire quidem vllo modo poteras nisi per ipsum? Ad hæc si tantum tibi confert exul, & inimicitiarum causa à facie domini sui eiectus: quantum tibi præstabit reconciliatus? Noli ô corpus noli impedire reconciliationem illam: quoniam grandis tibi exinde gloria paratur. Patienter imò & libenter temetipsum expone ad omnia, nihil dissimules

Gene.40.

quod huic videatur recõciliationi posse prodesse. Dic hospiti tuo: quia recordabitur dominus tui, & restituet te in gradum pristinum, & tu memento mei. Omnino enim memor erit tui in bonum, si bene seruieris illi, & cum peruenerit ad dominum suum suggeret ei de te, & loquetur bonum pro bono hospite, dicens: Cum in vltionem culpæ suæ exularet seruus tuus: pauper quidam apud quẽ hospitatus sum fecit mecum misericordiam, & vtinam retribuat pro me dominus meus. Primo siquidem omnia sua, dehinc etiam semetipsum expostuit vtilitatibus meis non parcens sibi propter me in ieiuniis multis, in laboribus frequenter, in vigiliis supra mo-

Psal.144.

dum: in fame & siti: etiam in frigore & nuditate. Quid igitur? Profecto non mentitur scriptura quæ dicit. Voluntatem timentium se faciet: & deprecationem eorum exaudiet. O si forte gustare dulcedinem hanc: si forte gloriam istam valeas æstimare. Mira enim dicturus sum: sed tamen vera, & omnino indubitata fidelibus. Ipse dominus sabaoth dominus virtutũ, & rex gloriæ: ipse descendet ad reformanda corpora nostra, & configuranda corpori claritatis suæ. Quanta erit illa glo-

B ria, quàm ineffabilis exultatio: quando creator vniuersitatis qui pro animabus iustificandis humilis ante venerat & occultus: pro te glorificanda ô misera caro, sublimis veniet & manifestus: non iã in infirmitate: sed in gloria & maiestate sua? Quis cogitabit diem aduentus illius quando descendet cum plenitudine luminis: præcurrentibus angelis & tubæ concentu excitantibus de puluere corpus inops: & rapientibus illud obuiam Christo in aera? Quousque igitur caro misera: insipiens, cæca, demens, & prorsus insana caro transitorias & caducas querit consolationes, imo desolationes, si forte contingat repelli, & indignam iudicari hac gloria, magis autem nihilominus ineffabili in æternum excruciari pœna? Non sic obsecro fratres mei nõ sic: quinimo delectetur in huiusmodi meditationibus anima nostra: quinetiam caro nostra requiescat in spe saluatorem expectans dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit illam configuratam corpori cla-

Psalm.62.

ritatis suæ. Sic enim ait propheta: Sitiuit in te anima mea, quàm multipliciter tibi caro mea. Desiderabat quidem anima prophetalis aduentum priorem, quo se nouerat redimendam: sed multo amplius caro desiderabat aduentum posteriorem & glorificationem suam. Tunc enim implebũtur desideria nostra, & plena erit maiestate domini omnis terra. Ad quam gloriam, ad quam beatitudinem, ad quam denique pacem quæ exuperat omnem sensum ipse sua nos misericordia

C perducat: nec confundat nos ab expectatione nostra, saluator quem expectamus Iesus Christus dominus noster, qui est super omnia benedictus in secula.

De triplici utilitate aduentus domini. Sermo VII.

SI deuote celebramus aduentum domini, id facimus quod oportet. Siquidem nõ modo ad nos: sed propter nos venit, qui bonorum nostrorum non eget. Verum nostræ quidem indigentiæ quantitatẽ manifestius ipsa dignationis eius indicat magnitudo. Nec modo periculum ægritudinis ex ipso pręcio medicaminis innotescit: sed & valetudinum numerus ex multitudine remediorum. Vt quid enim diuisiones gratiarum sunt: si non videtur necessitatum vlla diuersitas? Et quidem difficile est vniuersas vno sermone prosequi indigentias quas experimur: sed occurrunt mihi inter eas tres communes omnibus, & quodammodo principales. Nemo enim reperitur in nobis: qui nõ interim & consilij & auxilij & præsidij indigus videatur. Nimirum generalis est humano generi miseria triplex: & quotquot degimus in regione vmbræ mortis: in infirmitate corporis: in loco tentationis si diligenter aduertimus, triplici hoc incommodo miserabiliter laboramus. Nam & faciles sumus ad seducendum, & debiles ad operandum, & fragiles ad resistendum. Si discernere volumus inter bonum & malum,

D decipimur: si tentamus facere bonum, deficimus: si conamur resistere malo, deiicimur, & superamur. Necessarius proinde saluatoris aduentus: necessaria sic præoccupatis hominibus præsentia Christi. Atque vtinam sic veniat: vt copiosissima di

gnatione sua & in nobis per fidem habitans illuminet cæcitatem nostram, & nobiscum manens adiuuet infirmitatem nostram, & pro nobis stans fragilitatem nostrã protegat & propugnet. Si enim ille in nobis, quis iã decipiat nos? Si ille no

Roma.8.

biscũ, quid de cætero non possumus in eo qui confortat nos? Si ille pro nobis, quis contra nos? Fidelis consiliarius est, qui neque falli omnino nec fallere queat, fortis auxiliarius qui non lassescat, patronus efficax qui & ipsum satanam sub pedibus nostris velociter conterat, & omnia eius machinamenta confringat. Nimirum ipse est dei sapientia, cui semper in prõptu sit instruere ignorãtes: ipse dei virtus cui facile sit & deficientes reficere, & eripere periclitantes. Ad hunc ergo tantum eruditorẽ fratres mei in omni deliberatione curramus: hunc tam strenuum adiutorem in omni operatione inuocemus, huic tam fido propugnatori in omni colluctatione committamus animas nostras: qui ad hoc ipsum venit in mũdum, vt habitans in hominibus, cum hominibus, pro hominibus: & tenebras nostras illuminaret, labores leuaret, & pericula propulsaret.

Incipit præfatio beati Bernardi abbatis in laudibus virginis matris.

E

SCribere me aliquid & deuotio iubet, & prohibet occupatio. Veruntamen quia præpediente corporali molestia, fratrum ad præsens non valeo sectari conuentum: id tantillum oci⁹ quod vel mihi de somno fraudans in noctibus intercipere sinor, non sinam ociosum. Libet ergo tentare id potissimum aggredi, quod sæpe animum pulsauit: loqui videlicet aliquid in laudibus virginis matris, super illa lectione euangelica in qua Luca referente dominicæ annunciationis continetur historia. Ad

Lucæ.1.

quod sane opus faciendum & si nulla fratrũ quorum me profectibus deseruire necesse est, vel necessitas vrgeat vel vtilitas moneat: dum tamen ex hoc non impediar quo ad quæq; ipsorum necessaria minus paratus inueniar: non arbitror eos debere grauari si propriæ satisfacio deuotioni.

Incipit homilia prima Bernardi abbatis in laudibus virginis matris.

MIssus est angelus Gabriel à deo in ciuitatem Galilææ cui nomen Nazareth, ad virginem desponsatam viro cui nomen erat Ioseph de domo Dauid, & nomen virginis Maria. Quid sibi voluit euange-

Lucæ.1.

lista tot propria nomina rerum in hoc loco tam signanter exprimere? Credo quia noluit nos negligenter audire, quod tã diligenter studuit enarrare. Nominat siquidem nuncium qui

F

mittitur: dominum à quo mittitur, virginem ad quam mittitur, sponsum quoque virginis, amborumque genus, ciuitatem ac regionem propriis designat nominibus. Vt quid hoc? Putásne aliquid horum superuacue positum sit? Nequaquam. Si enim nec folium de arbore sine causa, nec vnus ex passeribus

Matth.10.

sine patre cœlesti cadit super terram: putem ego de ore sancti euangelistæ superfluum diffluere verbum, præsertim in sacra historia verbi? Nõ puto. Plena quippe sunt omnia supernis mysteriis, ac cœlesti singula dulcedine redundantia: si tamen diligentem habeant inspectorẽ, qui nouerit sugere mel

Deu.32.B. Ioel.3. Esaiæ.45.

de petra oleumque de saxo durissimo. Nempe in illa die stillarunt montes dulcedinem: & colles fluxerunt lac & mel. Quando rorantibus cœlis desuper, nubibusque pluentibus iustum, aperta est terra læta germinans saluatorem, quando domino dante benignitatem & terra nostra reddente fructũ suum. Super illum montem montium, montem coagulatum

Psalm.84.

& pinguem misericordia & veritas obuiauerunt sibi, iustitia & pax osculatæ sunt. Illo quoque in tempore vnus iste inter cæteros montes non modicus, beatus hic videlicet euãgelista, dum desideratum nobis nostræ salutis exordium suo mellifluo commendauit eloquio, veluti perflante austro atque è vicino sole radiante iustitiæ, quædam ex eo spiritualia fluxerunt aromata. Vtinam & nunc deus emittat verbum suum, &

Psalm.147.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gliquefaciat ea nobis, perflet ſpiritus eius,& fiant nobis intelligibilia verba euangelica, fiant in cordibus noſtris deſiderabilia ſuper aurū & lapidē preciosum multū,fiātq; dulciora
Textus. ſuper mel & fauum. Ait itaque. Miſſus eſt angelus Gabriel à deo: non arbitror hunc angelū de minoribus eſſe, qui qualibet ex cauſa crebra ſoleāt ad terras fungi legatione. Quod & ex eius nomine palam intelligi datur,quod interpretatum fortitudo dei dicitur:& quia non ab alio aliquo fortè excellētiore ſe (vt aſſolet) ſpiritu: ſed ab ipſo deo mitti perhibetur.Propter hoc ergo poſitum eſt à deo, vel ideò dictum eſt à deo, ne cui vel beatorum ſpirituum ſuum deus antequam virgini reuelaſſe putetur conſilium,excepto duntaxat archāgelo Gabriele,qui vtique tantæ inter ſuos inueniri potuerit excellentiæ, vt tali & nomine dignus haberetur, & nuncio. Nec diſcordat nomen à nuncio. Dei quippe virtutem Chriſtum quem melius nunciare decebat,quàm hunc:quem ſimile nomen honorat?Nam quid eſt aliud fortitudo quàm virtus? Non autem dedecens aut incongruum videatur dominum & nūcium communi cenſeri vocabulo: cum ſimilis in vtroq; appellationis, non ſit tamen vtriuſque ſimilis cauſa. Aliter quippe Chriſtus fortitudo,vel virtus dei dicitur,aliter angelus. Angelus enim tantum nūcupatiue, Chriſtus autem etiam
1.Corin.1. ſubſtantiue. Chriſtus dei virtus & dicitur & eſt,quæ fortiarmato qui ſuum atrium in pace cuſtodire ſolebat: fortior ſuperueniens,ipſum ſuo brachio debellauit: & ſic ei vaſa captiuitatis potenter eripuit. Angelus verò fortitudo dei appellatus eſt,vel quod huiuſcemodi meruerit prerogatiuā officij quo eiuſdem nunciaret aduētum virtutis, vel quia virginem natura pauidam, ſimplicem,verecundam,de miraculi nouitate ne expaueſceret,confortare deberet. Quod & fecit. Ne timeas,inquiens,Maria,inueniſti gratiā apud deum. Sed & ipſius ſponſum hominem vtique nihilominus humilem ac timoratū: non irrationabiliter forſitan idē angelus confortaſſe creditur: quanquam tunc ab euangeliſta non nominetur.
Matth.1. Ioſeph,inquit, fili Dauid,ne timeas accipere Mariam coniugem tuam. Conuenienter itaque Gabriel ad hoc opus eligitur:imo quia tale illi negocium iniungitur,recte tali nomine
Textus. deſignatur. Miſſus eſt ergo angelus Gabriel à deo: quo?In ci
Ioannis.1. uitatem Galilææ cui nomen Nazareth. Videamus ſi vt ait Nathanael,à Nazareth poteſt aliqd boni eſſe. Nazareth interpretatur flos. Videtur autem mihi quoddam ſemen fuiſſe diuinæ cognationis tanquàm è cœlo iactatum in terras,allocutiones & promiſſiones factæ cœlitus ad patres Abraham ſcilicet,Iſaac & Iacob. De quo ſemine ſcriptum eſt. Niſi dominus ſabaoth reliquiſſet nobis ſemē:ſicut Sodoma fuiſſemus:
Eſaiæ.1. & quaſi Gomorra ſimiles eſſemus. Floruit autem hoc ſemen in mirabilibus quæ oſtenſa ſunt In exitu Iſrael de Aegypto in figuris & ænigmatibus per totum iter in deſerto vſque in
I terram promiſſionis, & deinceps in viſionibus & vaticiniis prophetarum, in ordinatione quoque regni ac ſacerdotij vſque ad Chriſtum. Chriſtus autem huius ſeminis & horum florum non immerito fructus eſſe intelligitur: dicente Dauid,
Pſalm.84. Dominus dabit benignitatem, & terra noſtra dabit fructum
Pſalm.131. ſuum. Et iterum. De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam. In Nazareth ergo nunciatur Chriſtus naſciturus: quia in flore ſperatur fructus proceſſurus. Sed prodeunte fructu flos decidit,quia veritate apparente in carne: figura pertranſiit. Vnde & Nazareth ciuitas Galilææ dicitur,id eſt tranſmigrationis:quia naſcente Chriſto omnia illa tranſierunt, quæ ſuperius enumeraui,quæ vt ait Apoſtolus,in figura continge
1.Corin.10 bant illis. Hos ergo flores & nos qui iam fructum tenemus pertranſiſſe videmus,& dum adhuc florere videbantur,tranſ
Pſalm.89. ituri præuidebantur. Vnde Dauid: Mane ſicut herba trāſeat, mane floreat & tranſeat: veſpere decidat, induret & areſcat.
Galat.4. Veſpere etenim, id eſt quando venit plenitudo temporis in quo miſit deus vnigenitum ſuum factum ex muliere, factum
Eſaiæ.43. ſub lege: dicente ipſo. Ecce noua facio omnia,vetera tranſierunt & diſparuerunt, quomodo in nouitate ſuccreſcentis fructus flores decidunt & areſcunt. Vnde rurſus ſcriptum eſt.
Eſaiæ.40. Fœnum aruit & flos decidit: verbum autem domini manet in
Pſalm.75. æternum. Credo non ambigis quin verbum fructus ſit: verbum autem Chriſtus eſt. Bonus itaque fructus Chriſtus qui manet in ęternum. Sed vbi eſt fœnum quod aruit: vbi eſt flos qui decidit? Propheta reſpondeat. Omnis caro fœnum: & om K
nis gloria eius tanquam flos fœni. Si omnis caro fœnum: ergo *Eſaiæ.40.*
carnalis ille populus Iudæorum fœnum fuit. An non fœnum aruit: dum idem populus ab omni ſpiritus pinguedine vacuus,ſiccæ literæ adhæſit? An non etiam flos decidit: quando gloriatio quam habebant in lege non remanſit? Si flos non decidit, vbi ergo regnum, vbi ſacerdotium, vbi prophetæ, vbi templum,vbi denique magnalia illa de quibus gloriari ſolebant & dicere,Quāta audiuimus & cognouimus ea,& pa
tres noſtri narrauerunt nobis. Et iterum. Quanta mandauit *Pſalm.77.*
patribus noſtris nota facere ea filiis ſuis. Et hæc dicta ſunt pro eo quod poſitum eſt,in Nazareth ciuitatem Galilææ. In *Textus.*
illam ergo ciuitatem miſſus eſt angelus Gabriel à deo. Ad quem? Ad virginem deſponſatā viro,cui nomen erat Ioſeph. Quæ eſt hæc virgo, tam venerabilis vt ſalutetur ab angelo: tam humilis,vt deſponſata ſit fabro? Pulchra permixtio virginitatis & humilitatis, nec mediocriter placet deo illa anima in qua & humilitas commendat virginitatem: & virginitas exornat humilitatem. Sed quanta putas veneratione digna eſt,in qua humilitatem exaltat fœcunditas,& partus conſecrat virginitatem? Audis virginem, audis humilem: ſi non potes virginitatem humilis, imitare humilitatem virginis. Laudabilis virtus virginitas, ſed magis neceſſaria humilitas. Illa conſulitur:iſta præcipitur. Ad illam inuitaris:ad iſtam co L
geris. De illa dicitur. Qui poteſt capere capiat,de iſta dici- *Matthæi*
tur: Niſi quis efficiatur ſicut paruulus iſte,non intrabit in re- *19.& 18.*
gnum cœlorum. Illa ergo remuneratur, iſta exigitur. Potes denique ſine virginitate ſaluari: ſine humilitate non potes. Poteſt inquam placere humilitas quæ virginitatem deplorat amiſſam, ſine humilitate autem audeo dicere, nec virginitas Marię placuiſſet. Super quē,inquit,requieſcet ſpiritus meus, *Eſa.ulti.*
niſi ſuper humilem & quietum? Super humilem dixit,non ſuper virginem. Si igitur Maria humilis non eſſet, ſuper eam ſpiritus ſanctus nō requieuiſſet. Si ſuper eam non requieuiſſet nec impręgnaſſet. Quomodo enim de ipſo ſine ipſo conciperet? Patet itaq;, quia vt de ſpiritu ſancto cōciperet,ſicut *Lucæ.1.*
ipſa perhibet. Reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ deus,potius quam virginitatem. Et ſi placuit ex virginitate: tamen ex humilitate concepit. Vnde conſtat quia etiam vt placeret virginitas: humilitas proculdubio fecit. Quid dicis virgo ſuperbe? Maria virginem ſe oblita, gloriatur de humilitate: & tu negligendo humilitatē,blandiris tibi de virginitate? Reſpe- *Vbi ſupra*
xit (ait illa) humilitatem, ancillæ ſuæ. Quæ illa? Virgo vtique ſancta, virgo ſobria, virgo deuota. Nunquid tu caſtior illa? Nunquid deuotior? Aut nunquid tua fortè pudicitia gratior caſtitate Mariæ? vt tu ſcilicet ſine humilitate placere ſufficias ex tua: quod illa non potuit ex ſua. Denique quanto honorabilior es ex ſingulari munere caſtimoniæ, tanto tibi tu M
maiorem iniuriam facis, quòd eius in te decorem fœdas permixtione ſuperbiæ. Alioquin expedit tibi virginem non eſſe, quàm de virginitate inſoleſcere. Non omnium quidem eſt virginitas: multo tamen pauciorum eſt cum virginitate humilitas. Si igitur virginitatem in Maria non potes niſi mirari, ſtude humilitatem imitari, & ſufficit tibi. Quod ſi & virgo & humilis es: quiſquis es, magnus es. Eſt tamē mai⁹ aliquid quod mireris in Maria: ſcilicet cum virginitate fœcūditas. A ſeculo enim non eſt auditum, vt aliqua ſimul mater eſſet & virgo. Quòd ſi & cuius mater attēdas: quo te tua ſuper eius mirabili celſitudine ducet admiratio? Nōne ad hoc vt te videas nec ſatis poſſe mirari? Nonne tuo imo veritatis iudicio illa quæ deum habuit filium ſuper omnes etiam choros exaltabitur angelorum? An non deum & dominum angelorum Maria ſuum audaćter appellat filium, dicens? Fili quid *Lucæ.2.*
feciſti nobis ſic? Quis hoc audeat angelorum? Sufficit eis & pro magno habent, quòd cum ſint ſpiritus ex conditione: ex gratia facti ſunt & vocati angeli, teſtante Dauid. Qui facit, *Pſal.103.*
inquit angelos ſuos ſpiritus. Maria vero matrem ſe agnoſcēs, maieſtatem illam cui illi cum reuerentia ſeruiunt: cum fiducia ſuum nuncupat filium. Nec dedignatur nuncupari deus quod eſſe dignat⁹ eſt. Nā paulopoſt ſubdit euāgeliſta. Et erat *Lucæ.2.*
inquiēs,ſubditus illis. Quis? Quibus? Deus hominibus. De⁹, inquàm,cui angeli ſubditi ſunt: cui principatus & poteſtates obediunt,ſubditus erat Mariæ. Nec tantum Mariæ, ſed etiā Ioſeph

A Ioſeph propter Mariā. Mirare ergo vtrumlibet,& elige quid amplius mireris: ſiue filij benigniſſimam dignationem, ſiue matris excellentiſſimam dignitatē. Vtrinque ſtupor, vtinq; miraculū. Et quòd deus fœminæ obtemperet, humilitas abſq; exēplo: & quòd deo fœmina principetur ſublimitas ſine ſocio. In laudibus virginum ſingulariter canitur: quòd ſequun- *Apoc.14.*
tur agnum quocunque ierit. Quibus ergo laudibus iudicas dignam, quæ etiam præit? Diſce homo obedire, diſce terra ſubdi: diſce puluis obtemperare. De auctore tuo loquens euangeliſta: Et erat, inquit, ſubditus illis: haud dubium quin Mariæ & Ioſeph. Erubeſce ſuperbe cinis. Deus ſe humiliat: & tu te exaltas? Deus ſe hominibus ſubdit: & tu dominari geſtiens hominibus: tuo te præponis auctori? Vtinam mihi aliquādo tale aliquid cogitanti, deus reſpōdere dignetur: quod *Matth.16.*
& ſuo increpando reſpondit apoſtolo. Vade inquit, poſt me Sathana: quia non ſapis ea quæ dei ſunt. Quotiens enim hominibus præeſſe deſidero, totiens deum meum præire contendo: & tunc verē non ſapio ea quæ dei ſunt. De ipſo nāque dictum eſt. & erat ſubditus illis. Si hominis ô homo, imitari dedignaris exemplū: certe non erit tibi indignum ſequi auctorem tuum. Si non potes forſitā ſequi eum quocunque ierit: dignare vel ſequi quo tibi condeſcendit. Hoc eſt ſi nō potes ſublimem incedere ſemitam virginitatis: ſequere vel deū per tutiſſimā viam humilitatis, à cuius rectitudine ſi qui etiā de virginibus deuiauerint: vt verum fatear, nec ipſi ſequūtur
B agnum quocunque ierit. Sequitur quidem agnum coinquinatus humilis, ſequitur & virgo ſuperbus: ſed neuter quocūque ierit: quia nec ille aſcendere poteſt ad mundiciam agni qui ſine macula eſt: nec is ad eiuſdem manſuetudinem deſcēdere dignatur, qua ſcilicet non coram tondente, ſed corā occidente ſe obmutuit. Attamen ſalubriorem elegit ſequendi partē in humilitate peccator quàm in virginitate ſuperbus: cū & illius immundiciā ſua humilis ſatisfactio purget: & huius pudicitiā ſuperbia inquinet. Sed felix Maria, cui nec humilitas defuit nec virginitas. Et quidē ſingularis virginitas quā non temerauit ſed honorauit fœcunditas, & nihilominus ſpecialis humilitas quam non abſtulit ſed extulit fœcunda virginitas, & incomparābilis prorſus fœcūditas: quam virginitas ſimul comitatur & humilitas. Quid horū non mirabile: quid non incomparabile, quid nō ſingulare? Mirum vero ſi nō hæſitas in eorum ponderatione: quid tua iudices dignius admiratione: vtrum videlicet potius ſtupēda ſit fœcunditas in virgine, an in matre integritas: ſublimitas in prole: an cum tanta ſublimitate humilitas: niſi quòd indubitanter horum ſingulis præferenda ſunt ſimul cuncta, & incomparabiliter excellentius eſt atque fœlicius omnia percepiſſe quàm aliqua. Et quid mirū ſi deus qui mirabilis legitur & cernitur in ſanctis ſuis, mirabilem ſe exhibuit in matre ſua? Veneramini ergo coniuges in carne corruptibili carnis integritatem: mira-
C mini etiam vos ſacræ virgines in virgine fœcunditatem: imitamini omnes homines dei matris humilitatem. Honorate ſancti angeli veſtri regis matrem: qui noſtræ adoratis virginis prolem: ipſum vtique noſtrum pariter ac veſtrum regem: noſtri generis reparatorem: veſtræ ciuitatis inſtauratorem. Cuius apud vos tam ſublimis inter nos tā humilis à vobis pariter & à nobis detur, & dignitati debita reuerentia, & dignationi honor & gloria, in ſæcula ſæculorum. Amen.

Homilia. II. unde ſupra.

NOuum quidē canticum illud quod ſolis dabitur in regno Dei cantare virginibus: ipſam virginum reginam cum cæteris, imo primam inter cæteras eſſe caniturum, nemo eſt qui ambigat. Puto autem illā præter illud quod ſolis, licet cum omnibus, tamē virginibus ei, vt dixi, commune erit dulciori quodam atque elegantiori carmine lætificaturam eſſe ciuitatē Dei. Cuius vtiq; dulciſonos depromere vel exprimere modulos ne ipſarum quidem virginum vlla digna inuenietur: quia ſoli merito decātandū ſeruabitur, quæ ſola de partu & partu diuino gloriatur. Gloriatur dixerim de partu non in ſe, ſed in ipſo, quem peperit. Deus ſiquidem (deus enim eſt quem peperit) matrem ſuā ſingulari in cœleſtibus donaturus gloria, ſingulari in terris prę-
uenire curauit & gratia, qua videlicet ineſtabiliter & intacta conciperet: & pareret incorrupta. Porrò deū huiuſmodi de- D
cebat natiuitas: qua non niſi de virgine naſceretur. Talis cōgruebat & virgini partus: vt non pareret niſi deum. Proinde factor hominum vt homo fieret, naſciturus de homine talem ſibi ex omnibus debuit deligere, imo cōdere matrem: qualem & ſe decere ſciebat, & ſibi nouerat placiturum. Voluit itaque eſſe virginem, de qua immaculata immaculatus procederet omnium maculas purgaturus. Voluit & humilem, de qua mitis & humilis corde prodiret: harum in ſe virtutū neceſſarium omnibus, ſaluberrimumque exemplum oſtenſurus. Dedit virgini partū, qui ei iam ante & virginitatis inſpirauerat votum, & humilitatis prærogauerat meritum. Alioquin quomodo angelus eam in ſequentibus gratia plenam pronūciat: ſi quippiam vel parum boni quod ex gratia non eſſet habebat? Vt igitur quæ ſanctum ſanctorum conceptura erat pariter & paritura, ſancta eſſet corpore, accepit donum virginitatis: vt eſſet & mente, accepit & humilitatis. His nimirū virgo regia, gemmis ornata virtutum, geminoque mentis pariter & corporis decore præfulgida: ſpecie ſua & pulchritudine ſua in cœleſtibus cognita, cœli ciuiū in ſe prouocauit aſpectus: ita vt & regis animum in ſui concupiſcētiam inclinaret, & cœleſtem nuncium ad ſe de ſupernis educeret. Et hoc eſt quod nobis hic euangeliſta commendat, cum angelum perhibet à deo deſtinatum ad virginem. A deo inquit ad virginē, id eſt à celſo ad humilem, à domino ad ancillā, à creatore ad creaturam. Quanta dignatio dei, quanta virginis excellētia? E
Currite matres, currite filiæ, currite omnes quæ poſt Euā, & ex Eua, & parturimini cū triſtitia, & parturitis: adite virginalem thalamum, ingredimini ſi poteſtis pudicū ſororis veſtræ cubiculum. Ecce enim deus mittit ad virginem, ecce aſſatur angelus Mariam. Apponite aurem parieti, auſcultate quid nunciet ei: ſi fortè audiatis, vnde conſolemini. Lætare pater Adam, ſed magis tu ô Eua mater exulta: qui ſicut omnium parentes, ita omnium fuiſtis perēptores: &, quod infelicius eſt, prius peremptores, q̄ parentes. Ambo inquam conſolamini ſuper filia, & tali filia: ſed illa amplius de qua malū ortum eſt prius, cuius opprobriū in omnes pertranſiit mulieres. Inſtat nanque tēpus quo iam tollatur opprobrium, nec habeat vir quid cauſetur aduerſus fœminā: qui vtique dum ſe imprudēter excuſare conaretur, crudeliter illam accuſare non cunctatus eſt, dicens. Mulier quam dediſti mihi, dedit mihi de ligno, & comedi. Propterea curre Eua ad Mariam, curre mater *Geneſis.3.*
ad filiam, filia pro matre reſpondeat, ipſa matris opprobrium auferat: ipſa patri pro matre ſatisfaciat, quia ecce ſi vir cecidit per fœminam, iam non erigitur niſi per fœminam. Quid dicebas ô Adam? Mulier quam dediſti mihi, dedit mihi de ligno & comedi. Verba malitię ſunt hæc, quibus magis augeas quàm deleas culpam. Verumtamen ſapientia vicit malitiam: F
cùm occaſionem venię, quam à te deus interrogando elicere *Sapien.7.*
tentauit, ſed non potuit, in theſauro indeficientis ſuæ pietatis inuenit. Redditur nempe fœmina pro fœmina, prudēs pro fatua, humilis pro ſuperba: quæ pro ligno mortis guſtū tibi porrigat vitæ, & pro venenoſo cibo illo amaritudinis dulcedinem pariat fructus æterni. Muta ergo iniquæ excuſationis verbum in vocem gratiarū actionis: & dic, Domine, Mulier quā dediſti mihi dedit mihi de ligno vitæ, & comedi, & dulce factum eſt ſuper mel ori meo, quia in ipſo viuificaſti me. Ecce enim ad hoc miſſus eſt angelus ad virginem. O admirandam & omni honore digniſſimam virginem, ô fœminam ſingulariter venerandam, ſuper omnes fœminas admirabilem, parentum reparatricem, poſterorum viuificatricem. Miſſus eſt, inquit, angel⁹ ad virginē. Virginē carne, virginē mēte, virginē profeſſione: virginē deniq; qualē deſcribit apoſtolus, mente *1. Cor.7.*
& corpore ſancta. Nec nouiter nec fortuitu inuentam, ſed à ſæculo electam: ab altiſſimo prænotatam, & ſibi præparatam, ab angelis ſeruatam, à patribus præfiguratā, à prophetis promiſſam. Scrutare ſcripturas, & proba quæ dico. Vis ne vt & ego aliqua ex his teſtimonia hic inſeram? Vt pauca loquar de pluribus, quam tibi aliam prędixiſſe deus videtur, quando ad ſerpentem ait. Inimicitias ponam inter te & mu- *Gene.3.*
lierē? Et ſi adhuc dubitas an de Maria dixerit, audi quod ſequitur. Ipſa conteret caput tuum. Cui hæc ſeruata victoria eſt, niſi Mariæ? Ipſa proculdubio caput contriuit venenatum: *Vbi ſupra*
quæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

G quæ omnimodam maligni suggestionem tam de carnis illecebra, quàm de mentis superbia deduxit ad nihilum. Quam
Prouer.31. verò aliam Salomon requirebat, cum dicebat. Mulierem fortem quis inueniet? Nouerat quippe vir sapiens huius sexus infirmitatem, fragile corpus, lubricam mentem, quia tamẽ & deum legerat promisisse, & ita videbat congruere, vt qui vicerat per fœminam vinceretur per ipsam, vehementer admirans aiebat. Mulierem fortem quis inueniet? Quod est dicere. Si ita de manu fœminæ pendet & nostra omnium salus & innocentiæ restitutio: & de hoste victoria, fortis omnino necesse est vt prouideatur, quæ ad tantum opus possit esse idonea. Sed mulierem fortem quis inueniet? At ne hoc quæsisse
Vbi supra. putetur desperando, subdit prophetando. Procul & de vltimis finibus precium eius, hoc est non vile, non paruum, non mediocre, non deniq; de terra sed de cœlo, nec de cœlo proximo terris precium fortis huius mulieris, sed à summo cœlo
Exodi.3. egressio eius. Quid deinde rubus ille quondã Mosaicus portendebat, flammas quidem emittens sed non ardens, nisi Mariam parientem & dolorem non sentientem? Quid rogo virga Aaron florida nec humectata, nisi ipsam concipiente, quãvis virum non cognoscentem? Huius magni miraculi maius
Nume.17. mysterium Esaias edisserit dicens. Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet, virgam, virginẽ: florẽ, virginis partum intelligens. Sed si tibi quòd nunc in flore
Esaiæ.11. Christus intelligi dicitur superiori videtur aduersari sententiæ, qua nõ virgæ flore, sed floris fructu designari dicebatur:
H noueris in eadem Aaronica virga quæ non solum floruit, sed & fronduit, & fructum emisit non solum flore vel fructu, sed ipsis etiam frondibus eundem significari. Noueris & apud
Exodi.14. Moysem nec fructu virgæ, nec flore, sed ipsa virga demõstrari. Illa vtiq; virga, qua feriente, aqua vel diuiditur trãsituris,
Exodi.17. vel de petra excutitur bibituris. Nullum autẽ inconueniens est diuersis rebus diuersis ex causis Christũ figurari, & in virga quidem potentiam, in flore verò fragrãtiam: in fructu autem saporis dulcedinem: in frõdibus quoq; sedulam eius intelligi protectionẽ, qua videlicet paruulos ad se confugientes sub vmbra alarum suarum protegere nõ desinit, siue ab æstu carnalium desideriorum, siue à facie impiorũ qui eos afflixerunt. Bona & desiderabilis vmbra sub alis Iesu: vbi tutum est
Psalm.56. fugientibus refugium, gratum fessis refrigerium. Miserere mei domine Iesu, miserere mei: quoniam in te confidit anima mea: & in vmbra alarum tuarum sperabo, donec transeat iniquitas. In hoc tamẽ Esaiæ testimonio, florem filium, virgã intellige matrem: quoniam & virga floruit absq; germine, & virgo concepit nõ ex homine. Nec virgę virorem floris læsit emissio, nec virginis pudorẽ sacri partus editio. Proferamus & alia virgini matri, deoque filio congrua de scripturis testimonia. Quid illud Gedeonis vellus significat, quod vtique de
Iudic.6. carne tonsum: sed sine vulnere carnis in area ponitur: & nunc quidem lana nunc verò area rore perfunditur: nisi carnem
I assumptam de carne virginis & absque detrimento virginitatis? Cui vtique distillantibus cœlis, tota se infudit plenitudo diuinitatis: adeo vt ex hac plenitudine omnes acceperim⁹, qui vere sine illa nõ aliud quàm terra arida sumus. Huic quoque Gedeonico facto propheticum dictum pulchre satis con
Psal.71. uenire videtur: vbi legitur. Descendet sicut pluuia in vellus. Nam per hoc quod sequitur: & sicut stillicidia stillantia super terrã, idem datur intelligi: quod per inuentam rore madidam areã. Pluuia quippe volũtaria quam segregauit deus hæreditati suæ, placidæ prius & absque strepitu operationis humanæ suo se quietissimo illapsu virgineũ demisit in vterũ, postmodum verò vbique terrarum diffusa est per ora prędicatorũ, non iam sicut pluuia in vellus, sed sicut stillicidia stillantia super terram, cum quodam vtique strepitu verborum ac sonitu miraculorum. Siquidem recordatæ sunt nubes illæ quæ portabant pluuiam: præceptum sibi fuisse cum mitteren-
Matth.10. tur: Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: & quod in aure auditis, prædicate super tecta. Quod & fecerũt. Etenim in omnem terram exiuit sonus eorum: & in fines orbis terræ verba eorũ. Audiamus & Hieremiam noua veteribus vaticinantem, & quem præsentem monstrare non poterat, ventu-
Hiere.31. rum & ardenter desiderantem, & fidenter promittentẽ. Nouum inquit, creauit dominus super terram: fœmina circunda-

bit virũ. Quæ est hæc fœmina? Quis verò iste vir? Aut si vir? K
quomodo à fœmina circundatus? Aut si à fœmina circundari potest, quomodo vir? Et vt apertius dicã: quomodo potest simul & vir esse & in vtero matris? Hoc est enim virum à fœmina circundari. Nouimus viros, qui scilicet infantiam, puericiam, adolescentiam, atq; iuuentutem transeuntes, ad gradum vsque senectuti proximum peruenerunt. Qui ergo iam adeo grandis est: quomodo à fœmina circundari potest? Si diuisset fœmina circundabit infantem, vel fœmina circundabit paruulum, nec nouum videretur nec mirum. Nunc autem quia nil tale posuit, sed dixit virũ, quærimus quæ sit hæc nouitas quàm deus fecit in terra: vt fœmina circũdaret virum, & vir intra fœminei vnius corpusculi membra sese cohiberet? Quid est hoc miraculi. Nunquid potest homo vt ait? Ni-
Ioan.3. codemus (in vẽtrem matris suę iterato introire & nasci.) Sed verto me ad conceptum partumq; virginalẽ, si forte inter plurima noua ac mira quæ ibi profecto inspicit qui diligẽter inquirit, etiam hanc quam de propheta prõtuli reperiam nouitatem. Porrò ibi agnoscitur longitudo breuis, latitudo angusta, altitudo subdita, profunditas plana. Ibi agnoscitur lux non lucens, verbum infans: aqua sitiẽs, panis esuriens. Videas si attendas potentiam regi, sapientiam instrui, virtutem sustẽtari: deum denique lactentem, sed angelos reficientem, vagiẽtem, sed miseros consolantem. Videas si attendas, tristari lætitiam: pauere fiduciam, salutem pati, vitam mori, fortitudinẽ infirmari. Sed quod non minus mirandum est: ipsa ibi cernitur tristitia lætificans, pauor confortans, passio saluãs, mors L
viuificans, infirmitas roborans. Cui iam illud quoque nõ occurrat quod quærebam? Nunquid nõ facile tibi est inter hæc fœminã agnoscere virum circundantem, cum Mariam videas virum approbatum à deo Iesum suo vtero circumplectẽtem? Virum autem dixerim fuisse Iesum, non solum iam cum diceretur vir propheta, potens in opere & sermone, sed etiam cũ tenera adhuc infantis membra, dei mater blando vel foueret in gremio, vel gestaret in vtero. Vir igitur erat Iesus necdũ etiam natus, sed sapientia non ætate, animi vigore non viribus corporis, maturitate sensuum, non corpulentia membrorum. Neque enim minus habuit sapientiæ, vel potius nõ minus fuit sapientia Iesus conceptus quàm natus: paruus quàm magnus. Siue ergo latens in vtero, siue vagiens in præsepio: siue iam grandiusculus interrogans doctores in templo, siue iam perfectæ ætatis docens in populo: æque profecto plenus fuit spiritu sancto. Nec fuit hora in quacunque ętate sua, quæ de plenitudine illa quam in sui conceptione accepit in vtero vel aliquid minueretur, vel aliquid eidem adiiceretur, sed à principio perfectus, à principio, inquam plenus fuit spiritu sapientiæ & intellectus: spiritu consilij & fortitudinis, spiritu
Esaiæ.11. sciẽtiæ & pietatis, & spiritu timoris domini. Nec te moueat
Lucæ.2. quòd de illo legis in alio loco. Iesus autẽ proficiebat sapien tia & ætate & gratia apud deum & homines. Nam quod de sapientia & gratia hic dictum est: non secundùm quod erat, sed secundum quod apparebat intelligendum est: nõ quia vi- M
delicet aliquid ei nouũ accideret quod ante non haberet, sed quod accidere videret, quando volebat ipse vt videretur. Tu homo cum proficis, non quãdo, nec quantum vis proficis, sed te nesciente tuus moderatur profectus, tua vita disponitur.

At verò puer Iesus qui disponit tuam, ipse disponebat & suã, & quando volebat & quibus volebat sapiens apparebat, quando & quibus volebat sapientior: quando & quibus volebat sapientissimus, quãquàm in se nunquàm esset nisi sapiẽtissimus. Similiter & cum semper omni gratia plenus fuisset: siue quam apud deũ, siue quã apud homines habere deberet, pro suo tamen arbitrio eam nunc plus nunc minus ostẽtabat, prout cernentium vel meritis congruere, vel saluti expedire sciebat. Constat ergo quia semper Iesus virilem animum habuit, & si semper in corpore vir nõ apparuit. Cur deniq; dubito virum fuisse in vtero, quem inibi deum fuisse non ambigo? Minus quippe est esse virum quàm esse deum. Sed vide si non etiam hanc Hieremiæ nouitatem Esaias lucidissime aperit, qui nouos superius Aaronicos flores exposuit. Ecce, in- *Esa.7.*
quit, virgo concipiet, & pariet filium. En habes fœminam scilicet virginem. Vis & de viro audire quid sit? Et vocabitur, ait, nomen eius Emmanuel, id est nobiscũ deus. Fœmina itaq;
circun-

A circundans virum, virgo est concipiens deum. Vides quàm pulchrè & concorditer sanctorum mira facta & mystica dicta sibiinuicem concinunt? Vides quàm stupendum sit hoc vnum de virgine, & in virgine, factum miraculum, quod tot miracula præuenerunt, tot oracula promiserunt? Vnus nimirum fuit spiritus prophetarum: & licet diuersis modis, signis & temporibus eandem rem diuersi nõ diuerso spiritu & præuiderunt & prædixerunt. Quod Moysi monstratum est in rubo & igne, Aaron in virga & flore, Gedeoni in vellere & rore, hoc aperte Salomon præuidit in forti muliere & eius precio, apertius Hieremias præcinit de fœmina & viro, apertissime Esaias declarauit de virgine & deo. Gabriel tandem exhibuit ipsam salutãdo. Ipsa nãq; est de qua nunc euangelista,
Lucæ.1. Missus est, ait angelus Gabriel à deo ad virginẽ desponsatã Ioseph. Ad virginem, inquit, desponsatam. Quare desponsa-
Origen. hom. 6. in Luca. tam? Cum esset, inquam, virgo electa, & vt ostẽsum est, virgo conceptura, virgo paritura, mirum cur desponsata fuerit nõ nuptura. Nunquid vel hoc casu factum quis dixerit? Non est casu factum quod rationabilis causa commendat causa, valde vtilis & necessaria & diuini prorsus adinuentione consilij digna. Dicã quod mihi imo quod ante me patribus visum fuit. Illa vtique fuit ratio desponsationis Mariæ, quæ & dubitationis Thomæ. Mos siquidem Iudæorum erat vt à die despõ-
B sationis suæ, vsque ad tempus nuptiarum, sponsis sponsæ tra- E
derentur custodiendæ, quatenus earum ipsi eo sibi pudicitiã curiosius seruarent, quo sibiipsi fideliores existerẽt. Sicut ergo Thomas dubitãdo, palpãdo, cõstãtissimus factus est dominicæ cõfessor resurrectionis, ita & Ioseph Mariã sibi desponsando eiusq; conuersationẽ in tẽpore custodiæ studiosius cõprobando, factus est pudicitiæ fidelissimus testis. Pulchra vtriusque rei conuenientia, & dubitatio Thomæ & desponsatio Mariæ. Poterant quidem similis erroris laqueum nobis iniicere, fidei videlicet in illo, castitatis in illa: veritatem in suspitionem adducere, sed valde prudenter, & pie factum est per contrarium: vt vnde metuebatur suspitio, firma sit certitudo. Nam & de filij resurrectione citius quidem ego qui infirmus sum crediderim Thomæ dubitanti & palpanti, quàm Cephæ audienti & credenti, & de matris continentia facilius sponso eius custodienti & experienti, quàm ipsi quoque virgini de sola sua conscientia se defendenti. Dic queso, quis eã videns non desponsatam & grauidam, nõ potius diceret corruptam quàm virginem? Non autem decebat hoc dici de matre domini. Tolerabilius verò atque honestius fuit putari ad tempus Christum de coniugio fuisse natum, quàm de fornicatione. Sed non poterat, inquis, deus apertum aliquod ostẽdere signum: quo videlicet fieret, vt eius nec ortus infamaretur nec mater criminaretur? Poterat vtique: sed non poterat latere dęmones, quod scirẽt homines. Oportebat autẽ à prin-
C cipe mundi aliquandiu celari diuini consilij sacramentũ: non quod deus si palam opus suum facere vellet, impediri posse ab illo metueret. sed quia ipse qui non solum potenter, sed etiam sapienter quæcunque voluit fecit, sicut in omnibus operibus suis quasdam rerum vel temporũ congruentias propter ordinis pulchritudinem seruare consueuit: ita in hoc quoq; tam magnifico opere suo, nostræ videlicet reparationis, non tantum potentiam suam, sed & prudentiam ostendere voluit. Et quãquam illud aliter quomodo vellet perficere potuisset, placuit ei tamen eo potius & modo & ordine homi nem sibi reconciliare, quo nouerat cecidisse, vt sicut diabolus prius seduxit fœminam, & postmodum virum per fœminam vicit, ita prius à fœmina virgine seduceretur, & post à viro Christo aperte debellaretur, quatenus malitiæ fraudi dum ars pietatis illuderet, ac maligni fortitudinem, Christi virtus contereret, diabolo deus & prudentior appareret & fortior. Ita quippe decuit incarnatam sapientiam spiritalem vincere maliciam, quo non solum attingeret à fine vsque ad finem fortiter, sed & disponeret omnia suauiter. Attingit autem à fine, vsque ad finem, id est à cœlo vsque ad infernum.
Psal.138. Si ascendero, inquit, in cœlum, tu illic es, si descendero in infernum, ades. Vtrobique verò fortiter quando & de supernis expulit superbum: & apud inferos spoliauit auarum. Conueniens ergo erat vt suauiter quoque omnia cœlestia scilicet & terrena disponeret, quatenus & illinc deiiciens inquietũ, reliquos in pace firmaret, & huc debellaturus inuidũ, nobis D
prius suæ humilitatis & mansuetudinis valde necessariũ exemplum relinqueret, sicq; mirabili fieret moderamine sapiẽtiæ, vt & suis suauis, & hostibus fortis appareret. Quid enim prodesset diabolum à deo vinci, nobis manentibus superbis? Necessario igitur desponsata est Maria Ioseph, quando per hoc & à canibus sanctum absconditur, & à sponso virginitas cõprobatur, & virginis tam verecũdiæ parcitur, q̃ famæ prouidetur. Quid sapientius? quid dignius diuina prouidentia? Vno tali consilio secretis cœlestibus, & admittitur testis, & excluditur hostis, & integra seruatur fama virginis matris. Alioquin quando pepercisset iustus adulteræ? Scriptum est *Mat.1.*
autem: Ioseph autẽ vir eius cùm esset iustus, & nollet eã traducere, voluit occulte dimittere eã. Bene cùm esset iustus, noluit eã traducere, quia sicut nequaquàm iustus esset si cognitam ream consensisset, sic nihilominus iustus non esset si probatam innoxiam condemnasset. Cùm ergo iustus esset, & nollet eã traducere voluit dimittere eã. Quare voluit dimittere eã? Accipe & in hoc nõ meã, sed patrũ sententiã. Propter hoc Ioseph voluit dimittere eã, propter quod & Petrus dominũ à se repellebat dicens, Exi à me domine, quia homo pec *Lucæ.5.*
cator sum: propter quod & Centurio à domo sua eum prohibebat cum diceret. Domine non sum dignus vt intres sub te- *Matth.8.*
ctum meũ. Ità ergo & Ioseph indignũ & peccatorẽ se reputãs dicebat intra se, à tali & à tanta nõ debere sibi vltrà familiare præstari cõtuberniũ, cuius supra se mirabilẽ expauescebat dignitatẽ. Videbat & horrebat diuinæ præsentiæ certissimũ gestantẽ insigne, & quia mysteriũ penetrare non poterat, vo lebat dimittere eã. Expauit Petrus potentiæ magnitudinem, expauit Centurio præsentiæ maiestatẽ. Exhorruit nimirũ & Ioseph sicut homo huius tanti miraculi nouitatem, mysterij profunditatem, & ideo occulte voluit dimittere eã. Miraris q̃ Ioseph pregnantis sese consortio virginis iudicabat indignum, cùm audias & sanctã Elizabeth eius non posse ferre præsentiam, nisi cũ tremore quidẽ & reuerentia? Ait nanq; *Lucæ.1.*
Vnde hoc mihi vt veniat mater domini mei ad me? Ideo itaq; Ioseph voluit dimittere eam. Sed quare occultè & non palã? Ne videlicet diuortij causa inquireretur, exigeretur ratio. Quid enim vir iustus responderet populo duræ ceruicis: populo non credenti & contradicenti? Si diceret quòd sentiebat, quod de illius puritate cõprobauerat, nónne mox increduli & crudeles Iudæi subsannarent illum, lapidarent illam? Quando nanque veritati crederent tacenti in vtero, quã postea contempserũt clamantem in templo? Quid facerẽt necdum apparenti, cui postmodum impias manus iniecerunt, etiã miraculis coruscãti? Merito ergo vir iustus ne aut mẽtiri, aut diffamare cogeretur innoxiã, voluit occulte dimittere eã. Sin verò aliter quis sentiat: & Ioseph sicut hominẽ dubitasse cõ- F
tendat, sed quia iustus erat noluisse quidem habitare cum ea propter suspitionem, nec tamen (quia pius erat) traducere voluisse suspectam, & ideo voluerit occulte dimittere eam. Breuiter respondeo etiam sic dubitationem illam Ioseph fuisse necessariam, quæ diuino meruit certificari oraculo. Sic quippe scriptum est. Hæc autem eo cogitante, scilicet quòd *Matth.1.*
occulte dimitteret eam, apparuit ei angelus in somnis dicẽs. Ioseph fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugem tuam. Quod enim in ea natum est, de spiritu sancto est. Itaq; propter istas rationes desponsata est Maria Ioseph, vel potius (sicut ponit Euãgelista,) viro cui nomẽ erat Ioseph. Virum nominat, non quia maritus, sed quòd homo virtutis erat. Vel potius quia iuxta alium euangelistam non vir simpli- *Lucæ.1.*
citer, sed vir eius dictus est: merito appellatur, quod necessariè putatur. Debuit ergo vir eius appellari, quia necesse fuit & putari, sicut & pater saluatoris non quidem esse, sed dici meruit vt putaretur esse, dicente hoc ipso euãgelista. Et ipse *Lucæ.3.*
Iesus erat incipiens quasi annorum triginta, vt putabatur filius Ioseph. Nec vir ergo matris, nec filij pater extitit, quãuis certa (vt dictum est) & necessaria dispensatione vtrumq; ad tẽpus & appellatus sit & putatus. Coniice tamen ex hac appellatione qua licet dispẽsatoria meruit honorari, adeo vt pater dei & dictus & credit⁹ sit, cõiice & ex ꝓprio vocabulo quod augmẽtũ nõ dubitas interpretari, quis & qualis homo fuerit iste homo Ioseph. Simul & memẽto magni illius quõ- *Gene.37.*
dam

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gdam patriarchæ venditi in Aegypto, & scito ipsius istum nō
solum vocabulum fuisse sortitum: sed & castimoniam adep-
tum, innocētiam assecutum & gratiam. Siquidem ille Ioseph
fraterna ex inuidia venditus & ductus in Aegyptum, Christi
venditionem præfiguravit, iste Ioseph Herodianam inuidiā
fugiens Christum in Aegyptum portavit, Ille domino suo fi-
dem seruans dominæ noluit commiscri. Iste dominam suam
domini sui matrem virginem agnoscens, & ipse continens fi-
deliter custodiuit. Illi data est intelligentia in mysteriis som
niorum. Isti datum est conscium fieri atque participem cœle-
stium sacramentorum. Ille frumenta seruauit non sibi: sed o-
mni populo. Iste panem viuum è cœlo seruandum accepit, tā
sibi quàm toti mundo. Non est dubium quin bonus & fidelis
homo fuerit iste Ioseph, cui mater desponsata est saluatoris.
Fidelis, inquam, seruus & prudens, quem constituit dominus
suæ matris solatium, suæ carnis nutritium: solum denique in
terris magni consilij coadiutorem fidissimum. Huc accedit
quod dicitur fuisse de domo Dauid. Vere enim de domo
Dauid: vere de regia stirpe descendit vir iste Ioseph, nobilis
genere mente nobilior. Planè filius Dauid, non degenerans
à patre suo Dauid. Prorsus, inquàm, filius Dauid non tantum
carne, sed fide, sed sanctitate, sed deuotione: quem tanquàm
alterum Dauid dominus inuenit secundum cor suum, cui tu-
to committeret secretissimum atque sacratissimum sui cor-
dis arcanum, cui tanquam alteri Dauid incerta & occulta sa-
pientiæ suæ manifestauit: & dedit illi non ignarum esse my-
sterij, quod nemo principum huius seculi agnouit: cui deniq;
datum est quod multi reges & prophetæ cum vellent videre
non viderunt, audire & non audierunt: non solum videre &
audire, sed etiam portare, deducere, amplecti, deosculari, &
nutrire, & custodire. Non tantum autem Ioseph, sed & Ma-
ria descendisse credenda est de domo Dauid. Alioquin non
esset desponsata viro de domo Dauid: si non esset & ipsa de
domo Dauid. Ambo igitur erant de domo Dauid: sed in al-
tera completa est veritas quam iurauit dominus Dauid: altero
tantum conscio & teste adimpletæ promissionis. In fine
autē versus: & nomen inquit, virginis Maria. Loquamur pau
ca, & super hoc nomine quod interpretatum maris stella di-
citur: & matri virgini valde conuenienter aptatur. Ipsa nam-
que aptissime syderi comparatur: quia sicut sine sui corrup-
tione sydus suum emittit radium, sic absque sui læsione vir-
go parturit filium. Nec syderi radius suam minuit claritatē:
nec virgini filius suam integritatem. Ipsa est igitur nobilis il
la stella ex Iacob orta, cuius radius vniuersum orbem illumi-
nat: cuius splendor, & præfulget in supernis, & inferos pene-
trat, terras etiam perlustrans, & calefaciens magis mentes q̄
corpora fouet virtutes, excoquit vitia. Ipsa inquam est præ-
clara, & eximia stella super hoc mare magnum, & spacioſum
necessario subleuata, micans meritis, illustrans exemplis. O
quisquis te intelligis in huius seculi profluuio magis inter
procellas, & tempestates fluctuare q̄ per terrā ambulare: ne
auertas oculos à fulgore huius syderis, si non vis obrui pro-
cellis. Si insurgant venti tentationum, si incurras scopulos
tribulationum: respice stellam, voca Mariam. Si iactaris su-
perbiæ vndis, si ambitionis, si detractionis, si æmulationis: re-
spice stellam, voca Mariam. Si iracundia aut auaritia, aut car-
nis illecebra nauiculam cōcusserit mentis, respice ad Mariā.
Si criminū immanitate turbatus, conscientiæ fœditate cōfu-
sus, iudicij horrore perterritus, barathro incipias absorberi
tristitię desperationis abysso: cogita Mariam. In periculis,
in angustiis, in rebus dubiis, Mariam cogita, Mariam inuoca.
Non recedat ab ore, non recedat à corde, & vt impetres eius
orationis suffragium, non deseras conuersationis exemplum.
Ipsam sequens non deuias: ipsam rogans non desperas, ipsam
cogitans non erras. Ipsa tenente non corruis, ipsa protegente
non metuis, ipsa duce non fatigaris, ipsa propitia peruenis, &
sic in temetipso experiris, quam merito dictum sit, & nomen
virginis Maria. Sed iam modice pausandum est, ne & nos in
transitu claritatem tanti luminis intueamur. Vt enim verbis
apostolicis vtar: bonum est nos hic esse, & libet dulciter con
templari in silentio, quod laboriosa non sufficit explicare lo-
cutio. Interim autem ex deuota scintillantis syderis contēpla
tione, feruentior reparabitur in his quæ sequūtur disputatio.

Matth.2.
Gene.39.
Matth.1.
Gene.40.

num.24.

Matth.17.

Homilia. III. unde supra. K

Libenter vbi mihi congruere video verba sanctorū assumo, quo vel ex vasculorū pulchritudine gratiora fiant, quæq; in eis lectori appoſuerim. Vt autem nunc à propheticis verbis incipiam. Væ mihi *Esaiæ. 6.*
non quidem sicut prophetę, quia tacui, sed quia locutus sum: quoniā vir pollutus labiis ego sum. Heu quot vana, quot falsa, quot turpia per hoc ipsum spurcissimū os meum euomuisse me recolo, in quo nunc cœlestia reuoluere verba præsumo. Vehementer timeo, ne iamiam audiā, ad me dictū, Quare tu *Psalm. 49.*
enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? Vtinā & mihi de superno altari non quidē carbo vnus, sed ingens globus igneus afferatur, qui videlicet multam & inueteratam prurientis oris mei rubiginem ad plenum excoquere sufficiat, quatenus angeli ad virginē, & virginis ad ipsum grata inuicē, ac casta colloquia dignus habear meo qualicunque replicare sermone. Ait enim euangelista. Et ingres- *Lucæ. i.*
sus angelus ad eam, haud dubium quin ad Mariam dixit, Aue gratia plena, dominus tecum. Quo ingressus ad eam? Puto in secretarium pudici cubiculi, vbi illa fortassis clauso super se ostio orabat patrem in abscondito. Solent angeli astare orātibus, & delectari in his quos vidēt leuare puras manus in o-
ratione, holocaustum sanctæ deuotionis gaudent se offerre L
deo in odorem suauitatis. Mariæ autem orationes quantum placuerint in cōspectu altissimi angelus indicauit: qui ingressus ad eam tam reuerēter salutauit. Nec fuit difficile angelo per clausum ostium penetrare ad abdita virginis, qui vtiq; ex subtilitate substantiæ suæ hoc habet in natura, vt nec seris ferreis eius arceatur ingressus, quocunque suus eum impetus ferat. Angelicis enim spiritibus parietes non obsistunt, sed cuncta illis visibilia cedunt, cuncta æque corpora quantumlibet solida vel spissa penetrabilia sunt eis, ac peruia. Suspicandum igitur non est quòd apertum inuenerit angelus ostiolum virginis: cui nimirum in proposito erat hominum fugere frequentias, vitare colloquia: ne vel orantis perturbaretur silentium, vel continentis castitas tentaretur. Clauserat itaque etiam illa hora suum super se habitaculum virgo prudentissima, sed hominibus non angelis. Proinde & si ad eam potuit intrare angelus: sed nulli hominum facilis patebat accessus. Ingressus ergo angelus ad eam dixit. Aue gratia ple- *Textus.*
na dominus tecum. Legimus in actibus apostolorum & Ste- *Actu. 6.*
phanum plenum gratia, & apostolos fuisse repletos spiritu sancto, sed longe dissimiliter à Maria. Alioquin nec in illo habitauit plenitudo diuinitatis corporaliter quemadmodum in Maria: nec illi conceperunt de spiritu sancto quomodo Ma-
ria. Aue, inquit, gratia plena: dominus tecum. Quid mirum si M
gratia plena erat, cum qua dominus erat? Sed hoc potius mirandum, quomodo qui angelum miserat ad virginem: ab angelo inuētus est esse cum virgine. Itane velocior angelo fuit deus, vt festinantem nuncium celerior ipse preueniret ad terras? Nec mirum. Nam cū esset rex in accubitu suo, nardus virginis dedit odorem suum, & ascendit in cōspectu gloriæ eius fumus aromatis: & inuenit gratiā coram oculis domini, cla- *Cant. 3.*
mantibus qui circunstabant. Quæ est ista quæ ascēdit per de- *Psal. 18.*
sertum sicut virgula fumi, ex aromatibus myrrhæ & thuris? Statimque rex egrediens de loco sancto suo, Exultauit vt gigas ad currendam viam. & licet à summo cœlo egressio eius, nimio tamen peruolans desiderio præuenit suum nuncium ad virginem, quam amauerat, quam sibi elegerat, cuius decorem concupierat. Quem prospiciens à longe venientem gra- *Can. 3.*
tulans & exultans ait ecclesia. Ecce venit is saliens in mōtibus, transiliens colles. Merito autem concupiuit rex decorem virginis. Fecerat enim quicquid longe antea præmonita fuerat *Psal. 44.*
à patre suo Dauid, dicente sibi: Audi filia, & vide & inclina aurem tuam, & obliuiscere populū tuum & domū patris tui. Et si hoc feceris, cōcupiscet rex decorē tuum. Audiuit quippe & vidit, non vt quidam qui audientes non audiunt, & videntes non intelligunt, sed audiuit & credidit, vidit & intellexit. Et inclinauit aurem suam ad obedientiam, & cor suum ad disciplinam, & oblita est populum suum & domum patris sui: quia nec populum suum augere prolis successione, nec domui patris sui relinquere curauit hęredem, sed quicquid honoris

A noris in populo, quicquid de paterna domo rerum terrenarū
habere potuisset, omnia arbitrata est vt stercora vt Christum
lucrifaceret. Nec fefellit eam intentio, quando & Christum
sibi filium vēdicauit, nec propositum pudicitiæ violauit. Be-
ne igitur gratia plena: quæ & virginitatis gratiam tenuit, &
insuper fœcūditatis gloriam acquisiuit. Aue, inquit, gratia
plena, dominus tecum. Non dixit dominus in te, sed dominus
tecum. Deus enim qui vbique æqualiter totus est, per suā sim
plicem substantiā, aliter tamen in rationabilibus creaturis q̄
in cæteris, & ipsarum, aliter in bonis quàm in malis est per ef-
ficaciā. Ita sane est in irrationabilibus creaturis, vt tamen non
capiatur ab ipsis. A rationalibus autem omnibus quidem ca-
pi potest per cognitionem, sed à bonis tantum capitur etiam
per amorem. In solis ergo bonis ita est, vt etiam sit cum ipsis
propter concordiam voluntatis. Nam dum suas voluntates
ita iustitię subdunt, vt deum non dedeceat velle quod ipsi vo
lunt, per hoc quod ab eius voluntate non dissentiunt, deum
sibi specialiter iungunt. Sed cum ita sit cum omnibus sanctis,
specialiter tamen cum Maria, cum qua vtique tanta ei consen
sio fuit: vt illius non solum voluntatem, sed etiam carnem si-
bi coniungeret, ac si de sua, virginisq; substantia vnum Chri-
stum efficeret, vel potius vnus Christus fieret: qui & si nec to
tus de deo nec totus de virgine, totus tamen dei & totus vir-
ginis esset, nec duo filij, sed vnus vtriusque filius. Ait ita- B
que: Aue gratia plena, dominus tecum. Nec tantum dominus
filius tecum quem carne tua induis: sed & dominus spiritus
sanctus de quo concipis, & dominus pater, qui genuit, quem
concipis. Pater inquam tecum, qui filium suum facit & tuum.
Filius tecum, qui ad condendum in te mirabile sacramentum
miro modo & sibi referat genitale secretum, & tibi seruat
virginale signaculum. Spiritus sanctus tecum, qui cum patre
& filio tuum sanctificat vterum. Dominus ergo tecum. Bene-
dicta tu in mulieribus. Libet adiungere quod Elizabeth, cu-
ius hæc verba sunt, prosecuta subiūxit. Et benedictus fructus
ventris tui. Non quia tu benedicta, ideo benedictus fructus
ventris tui, sed quia ille te præuenit in benedictionibus dul-
cedinis, ideo tu benedicta. Vere etenim benedictus fructus
ventris tui in quo benedictæ sunt omnes gentes: de cuius ple
nitudine tu quoque accepisti cum cæteris, & si differentius à
cęteris. Ac propterea quidem benedicta tu, sed in mulierib⁹,
ille verò benedictus non in hominibus, non inter angelos,
sed qui est, vt ait Apostolus, super omnia benedictus deus in
secula. Dicitur benedictus vir, benedictus panis, benedicta
mulier, benedicta terra, vel si quid tale in creaturis benedi-
ctum esse memoratur, sed singulariter benedictus fructus vē-
tris tui, cum sit super omnia benedictus deus in secula. Be- C
nedictus ergo fructus ventris tui. Benedictus in odore, be-
nedictus in sapore, benedictus in specie. Huius odoriferi fru
ctus fragrantiam sentiebat qui dicebat. Ecce odor filij mei
sicut odor agri pleni, cui benedixit dominus. An non vere be
nedictus cui benedixit dominus? De sapore huius fruct⁹ qui-
dam quòd gustauerat taliter eructabat dicens. Gustate & vi-
dete, quoniam suauis est dominus. Et alibi: Quàm magna mul
titudo dulcedinis tuæ domine, quam abscondisti timentibus
te. Et alius quidam: Si tamen, inquit, gustatis quoniam dulcis
est dominus. Et ipse fructus de se, inuitans nos ad se, qui edit
me, ait, adhuc esuriet: & qui bibit me, adhuc sitiet. Vtique
propter saporis dulcedinem hoc dicebat, qui semel gustatus
magis excitat appetitum. Bonus fructus qui animārum esuri-
entium & sitientium iustitiam, & esca & potus est. Audisti de
odore, audisti de sapore, audi & de specie. Si enim fructus
ille mortis non solum suauis fuit ad vescendum: sed etiam te
ste scriptura delectabilis aspectu, quanto magis huius vitalis
fructus viuificum decorem debemus inquirere, in quem, teste
alia scriptura, desiderant etiam angeli prospicere? Cuius pul
chritudinem in spiritu videbat, & in corpore videre cupie-
bat, qui dicebat. Ex Sion species decoris eius. Et ne mediocrē
tibi videatur commendasse decorem, recole quod in alio
psalmo legis. Speciosus forma præ filiis hominum diffusa est
gratia in labiis tuis, propterea benedixit te deus in æternum.
Benedictus ergo fructus ventris tui, cui benedixit deus in æ-
ternum. Ex cuius benedictione benedicta etiam tu in mulie-
ribus: quia non potest mala arbor fructum facere bonum. Be

Rom. 9.
Gene. 27.
Psal. 33.
Psal. 30.
2. Pe. 2.
Gene. 3.
1. Petr. 1.
Psal. 49.
Psalm. 44.

nedicta, inquam, tu in mulieribus, quæ illam generalem male- D
dictionem euasisti, qua dictum est. In tristitia paries filios: & *Gene. 3.*
nihilominus illam, qua secutum est. Maledicta sterilis in Is-
rael, ac singularem consecuta est benedictionem, vt nec ste-
lis maneas, nec cum dolore parturias. Dura necessitas: & gra-
ue iugum super omnes filias Euæ. Et si pariunt cruciantur,
& si non pariunt maledicuntur. Et dolor prohibet parere, &
non parere maledictio. Quid facies virgo quæ hęc audis, quę
hæc legis? Si parturis, anguſtiaris, si sterilis manes, malediceris. Quid eliges virgo prudens? Angustiæ, inquit, mihi sunt
vndique: Melius est tamen mihi maledictum incurrere & ca-
stam manere, quàm prius quidem concipere per concupiscen
tiam, quod merito post cum dolore parturiam. Hinc ete-
nim & si video maledictum, sed non peccatum: illinc verò &
peccatum simul & cruciatum. Denique hæc maledictio quid
aliud est, quàm hominum exprobratio? Neque ob aliud sa-
nè dicitur sterilis maledicta, nisi quòd opprobrio & contem
ptui sit habenda tanquàm inutilis & infructuosa, & hoc in Is-
rael tantum. Mihi autem pro minimo est quòd hominibus di
spliceo, dum me possim virginem castam exhibere Chri-
sto. O virgo prudens, ô virgo deuota, quis te docuit Deo
placere virginitatem? Quæ lex, quæ iustitia, quæ pagi-
na veteris testamenti vel præcipit, vel consulit, vel hor- E
tatur in carne non carnaliter viuere: & in terris angeli-
cam ducere vitam? Vbi legeras beata virgo, sapientia carnis *Roma. 8.*
mors est, &, Curam carnis ne perfeceritis in desiderio? Vbi *Roma. 13.*
legeras de virginibus, quia cantant canticum nouum quod *Apoca. 14.*
nemo alius cantare potest, & sequuntur agnum quocunque *Matth. 19*
ierit? Vbi legeras, laudatos esse qui se castrauerunt propter *2. Cor. 10.*
regnum cœlorum? Vbi legeras, In carne enim ambulantes, *1. Corin. 7.*
non secundum carnem militamus, & qui matrimonio iungit
virginem suam bene facit, & qui non iungit melius facit?
Vbi audieras: Volo vos omnes esse sicut & meipsum, &, bo- *Vbi supra.*
num est homini si sic permaneat secundum meum consilium?
De virginibus, inquit, præceptum non habeo, consilium au- *Ibidem.*
tem do. Tu verò non dicam præceptum, sed nec consilium, *Vbi supra.*
nec exemplum, nisi quòd vnctio docebat te de omnibus, ac
sermo dei viuus & efficax ante tibi factus est magister quàm
filius, prius instruxerit mentem quàm induerit carnem. Chri-
sto ergo deuoues te exhibere virginem, & nescis quòd ipsi
exhiberi te oportet etiam matrem? Eligis in Israel esse con-
temptibilis, & vt illi placeas cui te probasti, maledictum in-
currere sterilitatis: & ecce maledictio benedictione commu-
tatur, sterilitas fœcunditate recompensatur. Aperi virgo
sinum, expande gremium, præpara vterum: quia ecce factu-
rus est tibi magna qui potens est: intantum vt pro male-
dictione Israel, beatam te dicant omnes generationes. Nec
suspectam habeas prudens virgo fœcunditatem, quia non F
auferet integritatem. Concipies, sed sine peccato. Grauida
eris, sed non grauata, paries, sed non cum tristitia: nescies
virum, & gignes filium. Qualem filium? Illius eris mater,
cuius deus est pater. Filius paternæ charitatis erit corona tuę
castitatis, sapientia paterni cordis erit fructus vteri virgi-
nalis. Deum denique paries, & de deo concipies. Confor-
tare ergo virgo fœcunda, casta puerpera, mater intacta, quia
non eris in Israel vltra maledicta, neque inter steriles depu-
tata. Et si adhuc maledixeris ab Israel secundum carnem, non
quia sterilem vident, sed quia fœcundam inuident: memento
quòd & Christus maledictum pertulit crucis, qui te suam
matrem benedixit in cœlis, sed & in terris ab angelo benedi-
cta, & à cunctis generationibus terræ merito beata prædica-
ris. Benedicta ergo tu in mulieribus, & benedictus fructus
ventris tui. Quæ cum audisset turbata est in sermone eius, *Textus.*
& cogitabat qualis esset ista salutatio. Solent virgines quæ
vere virgines sunt, semper pauidæ & nunquam esse securæ, &
vt caueant timenda, etiam tuta pertimescere, scientes se in va-
sis fictilibus thesaurum portare preciosum, & nimis arduum
esse viuere angelice inter homines, & in terris more cœlestiū
conuersari, & in carne cælibem agere vitam. Ac proinde quic
quid nouum quicquid subitum fuerit ortum, suspectas habēt
insidias, totum contra se æstimant machinatum. Idcirco & Ma
ria turbata est in sermōe angeli. Turbata est, sed nō perturba-
ta. Turbatus sum, inquit, & non sum locutus, sed cogitaui dies *Psalm. 76.*
antiquos,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G antiquos,& annos æternos in mente habui. Ita ergo & Maria turbata est & non est locuta, sed cogitabat qualis esset ista salutatio. Quòd turbata est, verecundiæ fuit virginalis, quòd non perturbata, fortitudinis, quod tacuit & cogitauit, prudentiæ. Cogitabat autem qualis esset ista salutatio. Sciebat prudens virgo quòd sæpe angelus satanæ transfigurat se in angelum lucis, & quia nimirum humilis & simplex erat, nihil tale penitus à sancto angelo sperabat, & ideo cogitabat qualis esset ista salutatio. Tunc angelus intuitus virginem & varias eam secum voluere cogitationes facillime deprehendēs pauidam consolatur: confirmat dubiam, ac familiariter vocans ex nomine, benigne ne timeat persuadet. Ne timeas, inquit, Maria, inuenisti gratiam apud deum. Nihil hic doli: nihil hic fallaciæ est. Nullam circumuentionem, nullas hic suspiceris insidias. Non sum homo sed spiritus, & dei angelus non satanæ. Ne timeas Maria, inuenisti gratiam apud deum. O si scires quantum tua humilitas altissimo placeat: quanta te apud ipsum sublimitas maneat, angelico te indignam nec alloquio iudicares nec obsequio. Vt quid enim indebitam tibi dixeris gratiam angelorum, quæ inuenisti gratiam apud deum? Inuenisti quod quærebas, inuenisti quod nemo ante te potuit inuenire, inuenisti gratiam apud deum. Quam gratiam? Dei & hominum pacem, mortis destructionem, vitæ reparationem. Hæc est ergo gratia, quam inuenisti apud deum. Et hoc tibi signum. Ecce concipies & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum. Intellige prudens virgo ex nomine filij promissi quantam & quàm specialem
H gratiam inueneris apud deum. Et vocabis, ait, nomen eius Iesum. Rationem huius vocabuli alius euangelista ponit, angelo sic interpretāte. Ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum. Duos Iesus lego in typo huius, quem nunc in manibus habemus præcessisse, ambos populis præfuisse. Quorum vnus populum suum de Babylone eduxit, alter suū in terram promissionis induxit. Et illi quidem illos, quibus præerant, ab hostibus defendebant, sed nunquid saluabant à peccatis eorum? Is autem noster Iesus & à peccatis saluat populum suum, & introducit in terram viuentium. Ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum. Quis est hic qui etiam peccata dimittit? Vtinam & me peccatorem dignetur dominus Iesus annumerare populo suo, vt saluum me faciat à peccatis meis. Vere enim beatus populus, cuius iste Iesus dominus deus eius, quia ipse saluum faciet populum sum à peccatis eorum. Vereor autem ne multi se profiteantur esse de populo eius, quos tamen ipse non habeat pro populo suo. Vereor ne plerisque, qui quasi in populo eius religiosiores esse videntur, ipse aliquando dicat. Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est à me. Nouit enim dominus Iesus qui sunt eius, nouit & quos elegerit à principio. Quid me vocatis ait domine domine, & non facitis quæ dico? Vis scire an pertineas ad populum eius, vel potius vis esse de populo eius? Fac quæ dicit Iesus, & computabit te in populo suo. Fac quæ iubet in
I euangelio dominus Iesus, quæ iubet in lege & prophetis, quæ iubet per ministros suos qui sunt in ecclesia, obtempera eius vicariis præpositis tuis, non tātum bonis & modestis, sed etiā discolis: & disce ab ipso Iesu, quia mitis est & humilis corde, & eris de beato populo eius quem elegit in hæreditatem sibi, eris de laudabili populo eius quem dominus exercituum benedixit dicēs: Opus manuum mearum tu es, hæreditas mea Israel, cui ne forte Israel carnalem æmuleris etiam testimoniū perhibet dicens. Populus quem non cognoui seruiuit mihi, in auditu auris obediuit mihi. Sed audiamus quid idem angelus sentiat de illo, cui necdū concepto tale indidit nomen. Ait nanque. Hic erit magnus, & filius altissimi vocabitur. Be ne magnus qui filius altissimi merebitur appellari. An nō magnus, cuius magnitudinis non est finis? Et quis magnus ait, sicut deus noster? Planè magnus qui tam magnus quàm altissimus, quia & ipse altissimus. Neque enim altissimi filius rapinam arbitrabitur esse se æqualē altissimo. Ille merito arbitrādus est cogitasse rapinam, qui cum de nihilo in angelicā formā factus fuisset, factori suo se comparans vsurpauit sibi quod filij altissimi propriū est, qui vtiq; ī forma dei à deo nō factus sed genitus est. Altissim⁹ enim de⁹ pater quāuis omnipotens sit, non potuit tamen vel æqualem sibi condere creaturam vel inæqualem gignere filium. Fecit itaque angelum magnum, sed non quantus ipse: & ideò nec altissimum. Solum autem vnigenitum quem non fecit sed genuit omnipotens omnipotentem altissimus altissimum, æternus coæternum, ipsum sibi per omnia comparari, nec rapinam æstimat nec iniuriam. Rectè ergo hic erit magnus qui filius altissimi vocabitur. Sed quare hic erit & non potius est magnus, qui semper æqualiter magnus, non habet quo crescat, nec maior post conceptum futurus sit, quàm ante vel sit vel fuerit? An fortè propterea dixerit erit, quia qui magnus deus erat, magnus homo futurus sit? Bene ergo hic erit magnus. Magnus homo, magnus doctor, magnus propheta. Sic enim dicitur de eo in euāgelio. Quia propheta magnus surrexit in nobis. Et à minori quodā propheta magnus itidem propheta ventu rus promittitur. Ecce, inquit, veniet propheta magnus, & ipse renouabit Hierusalem. Et tu quidem ô virgo paruulum paries, paruulum nutries, paruulum lactabis, sed videns paruum cogita magnum. Erit enim magnus quia magnificabit eum deus in conspectu regum, adeo vt adorent eum omnes reges, omnes gentes seruiāt ei. Magnificet ergo & anima tua dominum quia hic erit magnus, & filius altissimi vocabitur. Magnus erit & magna faciet tibi, qui potens est, & sanctum nomen eius. Quod enim sanctius nomen, quàm quod filius altissimi vocabitur? Magnificetur & à nobis paruulis magnus dominus, quos vt faceret magnos, factus est paruulus. Paruulus ait, natus est nobis: & filius datus est nobis. No- L
bis inquam nō sibi, qui vtique ante tempora multo nobilius natus ex patre, nasci temporaliter non indigebat ex matre. Non angelis quoque qui cum magnum haberent, paruulum non requirebant. Nobis ergo natus, nobis & datus, quia nobis necessarius. Iam de nobis nato & dato faciamus ad quod natus est & datus. Vtamur nostro in nostram vtilitatem, de saluatore salutem operemur. Ecce paruulus in medio statuitur. O paruulus, paruulis desideratus. O verè paruulus, sed malitia non sapientia. Studeamus effici sicut paruulus iste, discamus ab ipso quia mitis est & humilis corde: ne magnus videlicet deus sine causa factus sit homo paruus, ne gratis mortuus, ne in vacuum crucifixus. Discamus eius humilitatem, imitemur mansuetudinem, amplectamur dilectionem, communicemus passionibus, lauemur in sanguine eius, ipsum offeramus propitiationem pro peccatis nostris: quoniam ad hoc ipse natus & datus est nobis. Ipsum oculis patris, ipsum offeramus & suis, quia & pater proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis tradidit illum, & ipse filius semetipsum exinaniuit formam serui accipiens: ipse tradidit in mortem animam suam, & cum sceleratis reputatus est, & ipse peccata multorum tulit, & pro transgressoribus rogauit vt non perirent: Non possunt perire pro quibus filius rogat ne pereant, pro quibus pater tradidit filium in mortem vt viuāt. Aequaliter ergo ab vtroque speranda est venia, quibus æqualis M
est in pietate misericordia, par in voluntate potentia, vna in deitate substantia, in qua vnus cum eis spiritus sanctus viuit & regnat deus per omnia secula seculorum, Amen.

Textus.

Matth.1.

Matth.15.

Lucæ.6.

Matth.11.

Psalm.17.

Textus.

Psal.144.

Psal.112.

Philipp.2.

Lucæ.7.

Lucæ.1.

Esaiæ.9.

Roma.8.

Lucæ.23.

Homilia quarta. Vnde supra.

NOn est dubium quicquid in laudibus matris proferimus ad filium pertinere, & rursum cum filium honoramus, à gloria matris non recedimus. Nam si iuxta Salomonem Filius sapiens gloria est patris, quanto magis glorioſum est matrem ipsius effici sapientiæ? Sed quid ego tento in eius laudibus quam laudabilem prædicant prophetæ, perhibet angelus, narrat euangelista? Non ergo laudo, quia non audeo: sed tantum replico deuotus quod iam explicauit per os euangelistæ spiritus sanctus. Sequitur namque & ait. Et dabit illi dominus deus sedem Dauid patris sui. Verba sunt angeli ad virginem de promisso filio, promittentis quod debeat possidere regnum Dauid. Quòd de stirpe Dauid duxerit originem dominus Iesus, nemo dubitat. Quæro autem quomodo dederit ei deus sedem Dauid patris sui, cum ipse in Hierusalem non regnauerit, quinimo turbis eum volentibus constituere regem non

Prouer.10

Textus.

A non acquieuerit, sed & ante faciem Pilati protestatus sit:
Ioan.18. Regnum meum non est de hoc mundo. Denique quid ma-
Esaiæ.6. gnum promittitur ei qui sedet super Cherubim, quem propheta vidit sedentem super solium excelsum & eleuatum, sedere in throno Dauid patris sui? Sed nouimus quandam aliam Hierusalem ab ea quæ nunc est in qua regnauit Dauid significatam multo ista nobiliorem, multo ditiorem. Hanc igitur puto hic fuisse significatam, illo videlicet vsu loquendi, quo sæpe reperis in scripturis significans poni pro significato. Tunc sanè dedit illi deus sedem Dauid patris sui,
Lucæ.1. quando constitutus est rex ab eo super Sion montem sanctum eius. Sed hic propheta de quo regno dixerat, expressius aperuisse videtur, in eo quòd non in Sion posuit, sed super Sion. Nam ideo fortassis dictum est super, quia in Sion quidem regnauit Dauid, super Sion verò regnum est illius
Psal.131. de quo dictum est ad Dauid, De fructu ventris tui ponam su per sedem tuam, de quo & dictum est per alium prophetam,
Esa.9. Super solium Dauid & super regnum eius sedebit. Vides quia vbique reperis super: Super Sion, super sedem, super solium, super regnum. Dabit ergo ei dominus deus sedem Dauid patris sui, non typicam sed veram, non temporalem sed æternam, non terrenam sed cœlestem. Quæ idcirco (vt iam dictum est) memoratur fuisse Dauid: quia hæc in qua
Textus. temporaliter sedit, æternæ illius gerebat imaginem. Et re-
B gnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis. Hic quoque si domum Iacob temporalem accipimus, quomodo in illa quæ æterna non est, in æternum regnaturus est? Quærenda est ergo domus æterna Iacob in qua regnet in æternum, cuius regni non erit finis. An non denique domus illa Iacob exasperans impie abnegauit eum, & insipien-
Ioan.19. ter respuit ante faciem Pilati: quando illo perhibente, regem vestrum crucifigam? vno ore respondendo clamauit: Nō habemus regem nisi Cæsarem? Require itaque apostolum, &
Roma.2. discernet tibi eum qui in occulto Iudæus est, ab illo qui in manifesto, & quæ in spiritu est circuncisionem ab ea quæ fit in carne, & spiritualem Israel à carnali: & filios fidei Abrahæ
Colo.2. à filiis carnis. Non enim inquit oēs qui erant ex Israel hi sunt
Roma.9. Israelitę, neq; qui semen sunt Abrahę hi filij. Sequere ergo & dic: Similiter non omnes qui ex Iacob, hi reputādi sunt in domo Iacob, Iacob quippe ipse est qui Israel. Solos igitur qui in fide Iacob perfecti inueniēdi sunt, reputa in domo Iacob, vel potius ipsos noueris fore spiritualem & æternam domum Iacob, in qua regnabit dominus Iesus in æternum. Quis ex nobis est qui iuxta interpretationē nominis Iacob, supplātet dia bolum de corde suo, luctetur cum vitiis & concupiscentiis su is: vt non regnet peccatum in suo mortali corpore, sed regnet in eo Iesus, & nunc quidem per gratiam, & in æternū per gloriam? Beati in quibus Iesus regnabit in æternum, quia & ipsi
C cum eo regnabunt, & regni eius non erit finis. O quàm glorioſum est regnum illud in quo reges congregati sunt, conue nerunt in vnum, ad laudandum, scilicet & glorificandum eum,
Matth.13. qui super omnes est rex regum, & dominus dominantium. De cuius splendidissima contemplatione fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum. O si & mei peccatoris meminerit Iesus in beneplacito populi sui, cum venerit in regnum suum. O si me in illa die, quando traditurus est regnū deo & patri, visitare dignabitur in salutari suo, ad videndum scilicet in bonitate electorum suorum, ad lætandum in lætitia gentis suæ, vt laudetur etiam à me cum hæreditate sua. Veni interim domine Iesu, aufer scandala de regno tuo quod est anima mea, vt regnes tu (qui debes) in ea. Venit enim auaritia & vendicat in me sibi sedem, iactantia cupit dominari mihi, superbia vult mihi esse rex, luxuria dicit ego regnabo, ambitio, detractio, inuidia & iracundia certant in meipso de meipso, cuius ego potissimum esse videar. Ego autem quantum valeo resisto, renitor quantum iuuor, dominum meum Iesum reclamo, ipsi me defendo, quia ipsius me iuris agnosco. Ipsum mihi deū, ipsum mihi dominum teneo & dico, non habeo regem nisi dominū Iesum. Veni ergo domine disperge illos in virtute tua & re-
Textus. gnabis in me, quia tu es ipse rex meus & deus meus, qui mandas salutes Iacob. Dixit autem Maria ad angelū. Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? Primo quidem prudenter tacuit, cum adhuc dubia cogitabat, qualis esset ista salutatio, malens nimirum humiliter non respondere, quàm te- D
merè loqui quod nesciret. Iam vero confortata & bene præmeditata, angelo quidem foris loquēte, sed deo intus persuadente: erat enim domin⁹ cum illa dicēte angelo Dominus tecum, ita ergo confirmata fide scilicet depellente timorem, lętitia verecundiam, dixit ad angelum. Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? Non dubitat de facto, sed modum requirit & ordinem. Nec enim quærit an fiet istud, sed quomodo. Quasi dicat. Cum sciat dominus meus testis conscientiæ meæ votum esse ancillæ suæ non cognoscere virum, qua lege, quo ordine placebit ei vt fiat istud? si oportuerit me frangere votum vt pariam talem filium, & gaudeo de filio, & doleo de proposito. Fiat tamen voluntas eius. Sin verò virgo concipiam, virgo & pariam, quod vtique si placuerit ei imposſibile non erit, tunc scio vere, quia respexit humilitatem ancillæ suæ. Quomodo ergo fiet istud quoniam virum non co- *Textus.*
gnosco? Et respondēs angelus dixit ei. Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Superius dicta est fuisse gratia plena, & nunc quomodo dicitur, Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi? Nunquid potuit repleri gratia & necdū habere spiritum sanctum, cum ipse sit dator gratiarum? Si autem iam spiritus sanctus in ea erat, quomodo adhuc tanquam nouiter superuēturus repromittitur? An fortè ideo non dixit simpliciter, veniet in te, sed addidit super, quia & pri⁹ quidem in ea fuit per multam gratiam, sed nunc superuenire nunciatur, propter a- E
bundantioris gratiæ plenitudinem quam effusurus est super illā? At verò cum plena iam sit, illud ampli⁹ quomodo capere poterit? Si autē plus aliquid capere potest, quomodo & ante plena fuisse intelligēda est? An prior quidē gratia eius tātum repleuerat mentē, sequēs verò etiā ventrē perfūdere debeat, quaten⁹ scilicet plenitudo diuinitatis quę ante in illa, sicut & in multis sanctorū spiritualiter habitabat, etiā sicut in nullo sanctorū corporaliter in ipsa habitare incipiat? Ait itaq;. Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obūbrabit tibi. Quid est: & virtus altissimi obūbrabit tibi? Qui potest capere capiat. Quis enim excepta fortassis illa, quæ hoc sola in se fœliciſſime meruit experiri, intellectu capere, ratiōe discernere possit, qualiter splendor ille inaccessibilis virgineis sese viscēribus infuderit, & vt illa inaccessibilē accedere ad se fer re potuisset, de portiūcula eiusdē corporis cui se animatē cōtemperauit, reliquæ massæ vmbraculum fecerit? Et fortasse propter hoc maxime dictū est: Obumbrabit tibi, quia res nimirum in sacramento erat, & quod sola per se trinitas in sola & cum sola virgine voluit operari, soli datum est nosse, cui soli datum est experiri. Dicatur ergo. Spiritus sanctus superueniet in te, qui vtiq; sua potentia fœcundabit te. Et virtus altissimi obumbrabit tibi, hoc est illum modum quo de spiritu sancto concipies dei virtus, & dei sapiētia Christus, sic in suo secretissimo cōsilio obumbrando conteget & occultabit, quatenus sibi tantum notus habeatur & tibi. Ac si angelus respōdeat ad virginem. Quid à me requiris, quod in te mox experieris? Sciens scies & fœliciter scies, sed illo doctore quo & auctore. Ego autem missus sum nunciare virginalem conceptū, non creare. Nec potest doceri, nisi à donante: nec potest addisci nisi à suscipiente. Ideoque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius dei. Quod est dicere, Quoniam non est de homine sed de spiritu sancto quod concipies, concipies autem altissimi virtutem, hoc est filium dei: ideoq; & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius dei, id est non solum qui de sinu patris inverum tuum veniens obumbrabit tibi, sed etiam id quod de tua substantia sociabit sibi, ex hoc iam vocabitur filius dei, quemadmodum & is qui à patre est ante secula genitus, tuus quoq; amodo reputabitur filius. Sic autem & quod natum est ex ipso patre erit tuus, & quod nascetur ex te erit eius: vt tamen nō sint duo filij sed vnus. Et licet aliud quidem ex te, aliud ex illo sit, iam non tamen cuiusq; suus, sed vnus vtriusq; erit filius. Ideoq; & quod nascetur ex te sanctum vocabitur filius dei. Attende quæso quàm reuerenter dixerit quod nascetur ex te sanctum. Vt quid enim ita simpliciter sanctum, & absq; additamento? Credo quia non habuit quid proprie, dignéve nominaret illud eximium, illud magnificū, illud reuerēdum quod de purissima videl. cet virginis carne cū sua F

Textus.

anima

Universidad de Deusto
Biblioteca

Textus.

G anima vnico patris erat vniendum. Si diceret ſancta caro vel ſanctus homo, vel ſanctus infans, quicquid tale poneret parum ſibi dixiſſe videretur. Poſuit ergo indefinite ſanctum, quia quicquid illud ſit quod virgo genuit, ſanctum proculdubio ac ſingulariter ſanctum fuit, & per ſpiritus ſanctificationem, & per verbi aſſumptionem. Et adiecit angelus. Et ecce Elizabeth cognata tua, & ipſa concepit filium in ſenectute ſua. Quid fuit neceſſe etiam huius ſterilis, virgini nunciare conceptum? Nonquid fortè dubiam adhuc & incredulam oraculo, recentiori voluit confirmare miraculo? Abſit. Legimus & Zachariæ incredulitatem ab hoc ipſo angelo fuiſſe caſtigatam: Mariam autem in aliquo reprehenſam non legimus, quin potius fidem ipſius Elizabeth prophetante laudatam agnouimus. Beata es, inquit, quæ credidiſti, quoniam perficientur in te quæ dicta ſunt tibi à domino. Sed ideo ſterilis cognatę conceptus virgini nunciatur, vt dum miraculum miraculo additur, gaudium gaudio cumuletur. Porrò neceſſe erat non modico lætitiæ & amoris præueniente inflammari incendio, quæ filium paternæ dilectionis cum gaudio ſpiritus ſancti mox fuerat conceptura. Neque enim niſi in deuotiſſimo corde atque hilariſſimo, tanta ſe capere poterat dulcedinis & alacritatis affluętia. Vel ideo cōceptus Elizabeth nunciatur Mariæ, quia profectò decebat vt verbum mox diuulgandum vbique, prius ſciret virgo per angelum, quàm audiret ab homine: ne mater videlicet dei à conſiliis filij videretur amota, ſi eorum quæ in terris tam prope gererentur remanſiſſet ignara. Vel ideo potius conceptus Elizabeth Mariæ nunciatus eſt, vt dum nunc ſaluatoris nunc præcurſoris edocetur aduentum, rerum tempus & ordinem tenens ipſa melius poſtmodum ſcriptoribus ac prædicatoribus euangelij reſeret veritatem, quæ & plenè de omnibus à principio cœlitus fuerit inſtructa myſteriis. Vel ideo adhuc nunciatur Mariæ conceptus Elizabeth, vt audiens cognatam vetulam & grauidam cogitet iuuencula de obſequio, ſicque illa properante ad viſitandum paruulo prophetæ locus & occaſio detur, quo minori adhuc domino ſui officij valeat exhibere primitias: & dum ad ſeinuicem occurrit matrum infantumq; ab alterutro excitata deuotio, mirabilius fiat miraculum de miraculo. Vide autem ne hæc tam magnifica quæ ab angelo audis prænunciata, ab ipſo ſperes perficienda. A quo ergo ſi quæris, ipſum audi angelum. Quia non erit, inquit, impoſſibile apud deum omne verbum, tanquam diceret, Hæc quæ ego tam fideliter promitto non de mea, ſed de illius qui me miſit virtute præſumo: quia non erit impoſſibile apud eum omne verbum. Quale enim illi verbum impoſſibile poterit eſſe, qui omnia fecit in verbo? Mouet me & hoc in verbis angelicis, quòd ſignanter non ait, quia non erit impoſſibile apud deum omne factum, ſed omne verbum. An idcirco poſuit verbum, quia quàm facile poſſunt homines loqui quod volūt, etiā quod nullatenus facere poſſunt, tam facile imò incomparabiliter facilius valet deus opere implere quicquid illi verbo valent exprimere? Dicam apertius. Si hominibus tā facile eſſet facere quàm dicere quod volunt: & ipſis quoque non eſſet impoſſibile omne verbum. Nunc autem quoniam vulgaris & verus ſermo eſt, multum intereſſe inter loqui & facere, ſed apud homines, non apud deum, ſoli deo quia idem eſt facere quod loqui, idem loqui quod velle: merito nō erit impoſſibile apud deum omne verbum. Verbi gratia. Potuerunt præuidere & prædicere prophetæ virginem vel ſterilē concepturam ac parituram, ſed nunquid facere, vt conciperent & parerent? Deus autem qui dedit eis poſſe præuidere, quàm facile potuit tunc quod voluit per illos prædicere, tam facile potuit nunc quando voluit per ſeipſum quod promiſit implere. Si quidem apud deum nec verbum diſſidet ab intentione: quia veritas eſt. nec factum à verbo: quia virtus eſt. nec modus à facto, quia ſapientia eſt. ac per hoc non erit impoſſibile apud deum omne verbum. Audiſti virgo factum, audiſti & modum, vtrunque mirum, vtrunque iucundum. Iucundare filia Sion, & exulta ſatis filia Hieruſalem. Et quoniam auditui tuo datum eſt gaudiū & lætitia: audiamus & nos à te reſpōſum lætitiæ quod deſideramus, vt iā exultent oſſa humiliata. Audiſti, inquam, factum & credidiſti, crede & de modo quod audiſti. Audiſti quia concipies & paries filium, audiſti quòd nō per hominem, ſed per ſpiritum ſanctum: expectat angelus reſponſum, tempus eſt enim vt reuertatur ad deum qui miſit illum. Expectamus & nos ô domina verbum miſerationis, quos miſerabiliter premit ſententia damnationis. Et ecce offertur tibi precium ſalutis noſtræ, ſtatim liberabimur ſi conſentis. In ſempiterno dei verbo facti ſumus omnes & ecce morimur, in tuo breui reſponſo ſumus reficiendi, vt ad vitam reuocemur. Hoc ſupplicat à te ô pia virgo flebilis Adam cum miſera ſobole ſua exul de paradiſo, hoc Abraham: hoc Dauid. Hoc cæteri flagitant ſancti patres, patres ſcilicet tui, qui & ipſi habitant in regione vmbræ mortis. Hoc totus mū dus tuis genibus prouolutus expectat. Nec immerito, quando ex ore tuo pendet conſolatio miſerorum, redemptio captiuorum, liberatio damnatorum: ſalus denique vniuerſorum filiorum Adam totius generis tui. Da virgo reſponſum feſtinanter. O domina reſponde verbum quod terra, quod inferi, quod expectant & ſuperi. Ipſe quoque ꝯmnium rex, & dominus, quantum concupiuit decorem tuum, tantum deſiderat & reſponſionis aſſenſum: in qua nimirum propoſuit ſaluare mū dum. Et cui placuiſti in ſilentio, iā magis placebis ex verbo: cū ipſe tibi clamet è cœlo. O pulchra inter mulieres, fac me audire vocē tuā. Si ergo tu eū facias audire vocē tuā, ipſe te faciet videre ſalutē noſtrā. Nunqd nō hoc eſt quod quærebas, qō gemebas, quod dieb⁹ & noctibus orādo ſuſpirabas? Quid igitur? Tu es cui hoc promiſſum eſt, an aliā expectamus? Imò tuipſa, non alia. Tu inquam illa promiſſa, illa expectata, illa deſiderata, ex qua ſanctus pater tuus Iacob iā morti appropin quans vitam ſperabat æternam, cum dicebat. Expectabo ſalutare tuum domine, in qua deniq; & per quam deus ipſe rex noſter ante ſecula diſpoſuit operari ſalutem in medio terræ. Quid ab alia ſperas quod tibi offertur? Quid per aliam expectas quod per te mox exhibebitur, dummodo præbeas aſſenſum, reſpondeas verbum? Reſponde itaque citius angelo, imò per angelum domino. Reſponde verbum, & ſuſcipe verbum. Profer tuum, & concipe diuinum. Emitte tranſitorium, & amplectere ſempiternū. Quid tardas? Quid trepidas? Crede, confitere, & ſuſcipe. Sumat humilitas audaciā, verecundia fiduciam. Nullatenus conuenit nunc vt virginalis ſimplicitas obliuiſcatur prudentiam. In hac ſola re, ne timeat prudens virgo preſumptionem: quia & ſi grata in ſilentio verecundia, magis tamen nunc in verbo pietas neceſſaria. Aperi virgo beata cor fidei, labia confeſſioni, viſcera creatori. Ecce deſideratus cunctis gentibus, foris pulſat ad oſtium. O ſi te morante pertranſierit, & rurſus incipias dolens quærere quem diligit anima tua. Surge, curre, aperi. Surge per fidē, curre per deuotionē, aperi per confeſſionem. Ecce, inquit, ancilla domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum. Semper ſolet eſſe gratiæ diuinæ familiaris virtus humilitas. Deus enim ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. Humiliter ergo reſpondet, vt ſedes gratiæ præparetur. Ecce, inquit, ancilla domini. Quæ eſt hæc tam ſublimis humilitas, quę cedere non nouit honoribus, inſoleſcere gloria neſcit? Mater dei eligitur, & ancillam ſe nominat. Non mediocris reuera humilitatis inſigne, nec (oblata tanta gloria) obliuiſci humilitatem. Non magnum eſt eſſe humilem in abiectione, magna prorſus & rara virtus humilitas honorata. Si me miſerum homuncionem meis decepta ſimulationibus ad aliquē vel mediocrem honorem prouexerit eccleſia, deo nimirū hoc vel propter mea vel propter ſubditorū pcā permittēte: nōne ſtatim oblit⁹ qui fuerim talē, me puto, qualis, ab hominibus (qui cor non vidēt) putatus ſum? Credo ſanē, conſcientiam non attendo, & reputās non honorem virtutibus, ſed virtutes honori, eo ſanctiorem, quo ſuperiorem me æſtimo. Videas pleroſq; in eccleſia de ignobilibus nobiles, de pauperibus diuites factos, ſubito iſt⁹ umeſcere, priſtinę obliuiſci abiectionis: genus quoque ſuum erubeſcere, & infimos dedignari parentes. Videas & homines pecunioſos ad honores quoſq; eccleſiaſticos peruolare: moxq; ſibi applaudere ſanctitatem, veſtium duntaxat mutatione, non mentiū: & dignos ſe æſtimare dignitate, ad quam ambiendo perueneruntquodq; (ſi audeo dicere) adepti ſunt nummis, attribuere meritis. Omitto autē de his quos excæcat ambitio, & honor ipſe ſuperbiendi eis materia eſt. Sed video (quod magis doleo) poſt ſpretā ſeculi pompā: nonnullos in ſchola humilitatis

Textus.

Zach. 9.

Gene. 49.

Textus.

Iacobi. 4.

A tis ſuperbiā magis addiſcere, ac ſub alis mitis humiliſq; magiſtri grauius inſoleſcere, & impatientes amplius fieri in clauſtro quàm fuiſſent in ſæculo. Quodq; magis peruerſum eſt, pleriq; in domo dei nō patiūtur haberi contēptui, qui in ſua non niſi contemptibiles eſſe potuerunt: vt quia videlicet vbi à pluribus honores appetuntur, ipſi locum habere nō meruerunt, ſaltem ibi honorabiles videantur, vbi ab omnibus honores contēnuntur. Video & alios (quod non ſine dolore videri debet) poſt aggreſſam Chriſti militiam, rurſus ſecularibus implicari negotiis, rurſus cupiditatibus terrenis immergi: cū magna cura erigere muros & negligere mores, ſub prætextu quoque communis vtilitatis verba vendere diuitibus & matronis ſalutationes, ſed & contra Imperatoris ſui edictum cō cupiſcere aliena, & ſua cum lite repetere, non audientes apoſtolum ex imperio regis tubicinātem. Hoc ipſum, inquit, delictū eſt in vobis, quòd cauſas habetis. Quare non magis fraudem patimini? Ita ne, mundum ſibi & ſe mundo crucifixerūt, vt qui antea vix in ſuo vico vel oppido cogniti fuerant, modo circumeuntes prouincias & curias frequentantes, regum notitias, principumque familiaritates aſſecuti ſint? Quid de ipſo habitu dicam, in quo iam non calor, ſed color requiritur, magiſque cultui veſtium quàm virtutum inſiſtitur? Pudet dicere, vincuntur in ſuo ſtudio mulierculę, quando à monachis precium affectatur in veſtibus, non neceſſitas, aec ſaltem forma religionis retenta in habitu, ornari non armari appetunt milites Chriſti, qui dum ſe prepparare ad prælīū & cōtra aereas poteſtates prætendere paupertatis inſigne debuerant, quod vtique aduerſarij valde formidāt, in mollitie veſtimentorum, pacis potius præferentes indicium, vltro ſe hoſtibus ſine ſanguine tradunt inermes. Nec aliunde hæc omnia mala contingunt, niſi quòd illam (qua ſæculum deſeruimus) deſerentes humilitatem, dum per hoc cogimur inepta denuo ſectari ſtudia ſæcularium, canes efficimur reuertentes ad vomitum. Audiamus itaque quotquot tales ſumus quid illa reſponderit, quæ dei mater eligebatur, ſed humilitatem non obliuiſcebatur. Ecce, ait, ancilla domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum, Fiat, deſiderij eſt ſignum, non dubitationis indicium. Et per hoc quòd dicit fiat mihi ſecundū verbum tuum, magis intelligenda eſt affectum exprimere deſiderantis, quàm effectum requirere, more dubitantis, quamquam nil obſtet intelligi, fiat, eſſe verbū orātis. Nemo quippe orat niſi quod credit & ſperat. Vult autem à ſe requiri deus etiam quod pollicetur. Et ideò fortè multa quæ dare diſpoſuit prius pollicetur, vt ex promiſſione deuotio excitetur: ſicque quod gratis daturus erat, deuota oratio promereatur. Sic pius dominus qui omnes homines vult ſaluos fieri merita nobis extorquet à nobis, & dum nos prꝫenit tribuēdo, quod retribuat gratis, agit ne gratis tribuat. Hoc vtique prudens virgo intellexit, quando prævenienti ſe muneri gratuitæ promiſſionis iunxit meritū ſuæ orationis: fiat (inquiēs) mihi ſecundum verbum tuum. Fiat mihi de verbo ſecundum verbum tuum. Verbum quod erat in principio apud deum, fiat caro de carne mea, ſecundum verbum tuum. Fiat obſecro mihi verbum non prolatum quod tranſeat, ſed conceptum vt maneat, carne videlicet indutum non aere. Fiat mihi non tantum audibile auribus, ſed & viſibile oculis, palpabile manib⁹, geſtabile humeris. Nec fiat mihi verbum ſcriptum & mutū, ſed incarnatum & viuum: hoc eſt nō mutis figuris mortuis in pellibus exaratum, ſed in forma humana meis caſtis viſceribus viuaciter impreſſum: & hoc nō mortui calami depictione, ſed ſancti ſpiritus operatione. Eo videlicet modo fiat mihi, quo nemini ante me factum eſt, nemini poſt me faciendū. Porrò multiphariam multisque modis olim deus loquutus eſt patribus in prophetis, & aliis quidem in aure, aliis in ore, aliis etiam in manu factum eſſe verbum domini memoratur: mihi autem, oro, vt in vtero fiat iuxta verbum tuum. Nolo autem vt fiat mihi aut declamatoriè prædicatum, aut figuraliter ſignificatum, aut imaginatoriè ſomniatum, ſed ſilenter inſpiratum, perſonaliter incarnatum, corporaliter inuiſceratū. Verbum igitur quod in ſe nec poterat fieri, nec indigebat, dignetur in me, dignetur & mihi fieri ſecundum verbū tuū. Fiat quidem generaliter omni mundo, ſed ſpecialiter fiat mihi ſecundum verbum tuum.

1. Cor. 6.

B

C

Excuſatio eiuſdem quòd locum hunc euangelicum poſt expoſitores alios explanare uoluerit. D

EXpoſitionem euangelicā expoſui ſicut potui, nec ignoro q̄ nō omnibus placebit, ſed ſcio me ob hāc rem multorum fore indignationi obnoxiū: & aut iudicabor ſuperfluus, aut præſumptor, quod videlicet poſt patres, qui hunc ipſum locū pleniſſimè expoſuerūt, rurſus in eodem nouus expoſitor auſus fuerim mittere manum. Sed ſi quid dictū eſt poſt patres quod nō ſit cōtra patres, nec patrib⁹ arbitror, nec cuiquā diſplicere debere. Vbi autē dixi q̄ à patribus accepi, dum ſic abſit typus præſumptionis, vt nō deſit fructus deuotionis patienter audiāt de ſuperfluitate cauſantes. Nouerint tamen qui me tanquam de ocioſa & nō neceſſaria explanatione ſuggillant, non tam intendiſſe exponere euangelium, quàm ex euangelio ſumere occaſionem loquē di quod loqui delectabat. Si verò peccaui quòd propriā magis ex hoc excitari deuotionem, quàm communem quæſierim vtilitatem, potens erit pia virgo apud ſuum miſericordē filium hoc meum excuſare peccatum, cui hoc meum qualecūque opuſculum deuotiſſimè deſtinaui.

In uigilia natalis domini, Sermo I. De pronunciatione, Ieſus Chriſtus filius dei naſcitur in Bethleem Iudæ.

SOnuit vox lætitiæ in terra noſtra, vox exultationis & ſalutis in tabernaculis peccatorum. Auditum eſt verbum bonum, verbum conſolatoriū, ſermo iucūditate plenus, dignus omni acceptione. Iubilate mō tes laudē, & omnia ligna ſiluarū. Plaudite manibus ante faciē domini, quia venit. Audite cœli, & auribus percipe terra, obſtupeſce, & lauda vniuerſitas creaturæ, ſed tu magis ô homo. Ieſus Chriſtus filius dei naſcitur in Bethleem Iudæ. Quis tā lapidei cordis, cuius anima non liquefacta ſit in hoc verbo? Quid annunciari dulcius poterat, quid delectabilius commendari? Quid tale vnquam auditum eſt, aut quid ſimile aliquando mundus accepit? Ieſus Chriſtus filius dei naſcitur in Bethleem Iudæ. O breue verbum de verbo abbreuiato, ſed cœleſti ſuauitate refertum. Laborat affectio melliflue dulcedinis, copiam latius effundere geſtiens nec inueniens verba. Tanta ſiquidem eſt gratia ſermonis huius, vt continuo incipiat minus ſapere, ſi vel vnum iota mutauero. Ieſus Chriſtus filius dei naſcitur in Bethleem Iudæ. O natiuitas illibata ſanctitate, honorabilis mundo, amabilis hominibus, collati magnitudine beneficij, inueſtigabilis etiam angelis ſacri profunditate myſterij, & in his omnibus admirabilis, ſingulari excellentia nouitatis: vtpote quæ nec primam ſimilem viſa eſt, nec habere ſequentem. O partus ſolus ſine dolore, ſolus neſcius pudoris, corruptionis ignarus, non referans, ſed conſecrans virginalis vteri templum. O natiuitas ſupra naturā, ſed pro natura miraculi excellentia ſuperans, ſed reparans virtute myſterij. Fratres, generationem iſtam quis enarrabit? Angelus nunciat, virtus obumbrat, altiſſimi ſuperuenit ſpiritus, virgo credit, fide concipit, virgo parturit, virgo permanet. Quis nō miretur? Naſcitur altiſſimi filius deus de deo genitus ante ſæcula, naſcitur verbum infans, quis vel ſatis miretur? Nec ſane ocioſa natiuitas, aut infructuoſa dignatio maieſtatis. Ieſus Chriſtus filius dei naſcitur in Bethleem Iudæ. Vos qui in puluere eſtis, expergiſcimini & laudate, ecce dominus veniet cum ſalute. Venit cum ſalute, venit cum vnguentis, venit cum gloria. Neque enim ſine ſalute Ieſus, neque ſine vnctione Chriſtus, nec ſine gloria venit dei filius. Siquidem ipſe ſalus, ipſe vnctio, ipſe gloria ſicut ſcriptum eſt. Gloria patris filius ſapiens. Fœlix anima quæ guſtato ſalutis fructu trahitur, & currit in odore vnguentorum vt videat gloriā eius, gloriam quaſi vnigeniti à patre. Reſpirate perditi, venit Ieſus quærere & ſaluum facere quod perierat. Morbidi conualeſcite, venit Chriſtus qui contritos corde ſanat vnctione miſericordiæ ſuæ. Exultate quicunq; eſtis grandia concupiſcentes, deſcendit ad vos filius dei, vt regni ſui faciat cohæredes. Ita obſecro ſana me domine & ſanabor, ſaluum me fac & ſaluus ero, glorifica & ero glorioſ⁹. Sic nēpe bñdicet anima mea dominū & omnia quæ intra me ſunt nomini ſancto eius, cū ppitiatus fueris omnibus iniquitatib⁹ meis, ſanaueris omnes infirmitates meas, repleueris in bonis deſideriū meū. Hæc tria

E

Prouer. 10

F

Universidad de Deusto
Biblioteca

G dilectissimi sapit mihi quod audio nasci Iesum Christum filium dei. Quare enim vocamus nomen eius Iesum, nisi quia ipse saluum faciet populũ suum à peccatis eorum? Aut quare Christus nominari voluit, nisi quia computrescere faciet iugum à facie olei? Quare filius dei factus est homo, nisi vt homines faceret filios dei? Voluntati autem eius quis resistit? Iesus, qui iustificat, quis est qui condẽnet? Christus qui sanat, quis est qui vulneret? Filius dei qui exaltat, quis est qui humiliet? Nascitur ergo Iesus, gaudeat quisquis ille est, quẽ perpetuæ damnationis reum adiudicabat conscientia peccatorum. Excedit quippe pietas Iesu omnem criminum quantitatem seu numerositatem. Nascitur Christus, lætetur quicunq; vitiis expugnabatur antiquis. Si quidem ante faciem vnctionis Christi, nullus omnino stare poterit morbus animæ quamlibet inueteratus. Nascitur filius dei, exultet qui magna solet desiderare, quia magnus munerator aduenit. Fratres hic est hæres, deuote suscipiamus eum, sic enim & hæreditas nostra erit. Qui enim proprium filium dedit, quomodo non omnia nobis simul cum illo donauit? Nemo discredat, nemo hęsitet,
Ioan. 1. habemus testimonium credibile nimis. Verum caro factum est, & habitauit in nobis. Fratres habere voluit vnigenit⁹ dei, vt esset in multis fratribus primogenitus ipse. Vtiq; nihil hę sitet ipsa pusillanimitas fragilitatis humanæ, prius ipse factus est hominum frater, factus est hominis filius, factus est homo.
H Si & hoc homo iudicat incredibile, fidem astruunt oculi. Iesus Christus natus est in Bethleẽ Iudæ. Et vide dignationẽ. Non in Hierusalem ciuitate regia, sed in Bethleem quæ minima est in milibus Iuda. O Bethleem parua, sed iam magnificata à domino, magnificauit te qui factus est in te paruus ex magno. Lætare Bethleem, & per omnes vicos tuos festiuum hodie alleluia cantetur. Quæ tibi ciuitas si audiat non inuideat, preciosissimum illud ſtabulum, & illius præsepij gloriã? In vniuersa siquidem terra iam celebre est nomen tuũ, & beatam te dicunt omnes generationes. Vbiq; gloriosa dicuntur de te ciuitas dei, vbiq; psallitur, quia homo natus est in ea, & ipse fundauit eã altissimus. Vbiq; inquam prędicatur, vbique clamatur, quia Iesus Christus filius dei nascitur in Bethleem Iudæ. Nec ociosum quod additur Iudæ, siquidem admonet
Gene. 49. nos eius, quæ ad patres facta est, repromissio. Non auferetur, inquit, sceptrum de Iuda, & dux de femore eius, donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium. Salus quip
Vbi supra. pe ex Iudæis, sed salus vsq; ad fines terræ. Iuda, ait, te laudabunt fratres tui. Manus tuæ in ceruicibus inimicorum tuorũ, & cætera quæ de Iuda illo nusquã legimus, sed in Christo videmus impleta. Ipse est enim leo de tribu Iuda, de quo & additur: Catulus Leonis Iuda ad prædam, inquit, fili mi ascendisti. Magnus prædator Christus qui priusquam sciat vocare
I patrem aut matrem, Samariæ spolia diripit. Magnus prædator Christus, qui ascendens in altum captiuam duxit captiuitatem, nec tamen abstulit quicquam, sed magis ipse dedit dona hominibus. Has itaq; & ceteras similes prophetias impletas in Christo, de eo siquidem & prædictas ad mentem reuocat quòd dicitur Bethleem Iudæ, nec omnino quærere est, vtrum à Bethleem possit aliquid boni esse. Sanè quod ad nos spectat discimus etiam ex hoc quemadmodum suscipi velit qui in Bethleem voluit nasci. Erat enim qui fortè ei sublimia quærenda arbitraretur esse palatia, vbi cum gloria, rex glorię susciperetur, sed non propter hoc à regalibus illis sedibus venit. In sinistra eius diuitiæ & gloria, in dextera longiturnitas vitæ, horum omnium æterna in cœlis affluentia suppetebat, sed paupertas non inueniebatur in eis. Porrò in terris abundabat, & superabũdabat hæc species, & nesciebat homo precium eius. Hanc itaq; dei filius concupiscens descendit vt eam eligat sibi, & nobis quoq; sua æstimatione faciat preciosam. Adorna thalamum tuum Sion, sed humilitate, sed paupertate. In his enim pannis complacet sibi, & Maria testimoniũ perhibẽte his sericis delectatur inuolui. Abominationes Aegyptiorum immola deo tuo. Cõsidera deniq; quòd in Bethleem Iudæ nascitur, & solicitus esto quomodo Bethleem Iudæ inueniaris, & iam nõ in te quidẽ susci pi dedignetur. Bethleem quippe domum panis, Iuda sonat confessionem. Tu ergo si diuini verbi pabulo repleas animam tuam fideliterque, & si non digna, certè quanta potes deuotione susci pias panẽ.
Esaiæ. 8.
Prou. 3.

illum qui de cœlo descendit & dat vitam mundo, dominicum K videlicet corpus Iesu, vt veterẽ vtrem corporis tui noua illa resurrectionis caro reficiat & sustineat, quatenus nouũ quod intus est vinum hoc solidatus glutino valeat continere: si denique ex fide viuas & nequaquam gemere oporteat, quia oblitus sis comedere panem tuum: Bethleem factus es dignus planè susceptione dominica, si tamen confessio non defuerit. Sit proinde Iudæa sanctificatio tua, confessionem & decorem induere, quam maximè stolam in ministris suis Christus acceptat. Denique breuiter tibi vtrumque commendat apostolus. Corde, inquiens, creditur ad iustitiam, ore autẽ cõ Roma. 10.
fessio fit ad salutẽ. Iustitia si quidem in corde, panis in domo. Est enim iustitia panis. Et beati qui esuriunt & sitiunt iusti- Matth. 5.
tiam, quoniã ipsi saturabuntur. Sit ergo in corde iustitia, & iustitia quæ ex fide est. Hæc enim sola habet gloriã apud deũ, sit etiam in ore confessio ad salutem, & securus iam suscipe eum, qui in Bethleem Iudæ nascitur Iesum Christũ filiũ dei.

In uigilia natalis domini, de eo quod scriptum est. O Iuda & Hierusalem nolite timere, cras egrediemini, & dominus erit uobiscum. Sermo. II.

Iuda & Hierusalẽ nolite timere. Veros alloquimur Iudæos nõ litera sed spiritu, semẽ Abrahã cui⁹ mul 2. Para. 20
tiplicatio, sicut promissa legitur, sic videtur impleta. Neq; enim filij carnis, sed filij ꝓmissionis deputantur in semine. Sed nec illi Hierusalẽ dicimus quæ occidit ꝓphetas. Vnde enim illã consolemur, super quã dominus fleL
uit, quę data est in subuersionẽ? Illi dicimus quæ de cœlo noua descẽdit, nolite timere ô Iuda & Hierusalẽ. Nolite timere veri cõfessores, qui nõ solũ ore sed toti pariter & omni parte domino cõtemini induti confessionẽ sicut vestimentũ, imo quorũ omnia interiora domino confitẽtur, & omnia ossa dicunt. Domine quis similis tibi? nõ sicut hi qui confitentur se Psalm. 85.
nosse deum, factis autẽ negant. Vera confessio est, si omnia opera nostra fratres, opera eius sint, & cõfiteantur ei. Confiteantur autẽ gemina quadã cõfessione, vt duplicibus vestiamini, id est cõfessione peccatorũ vestrorũ, & cõfessione laudis diuinæ. Tunc enĩ verè Iudæi eritis, si omnis vita vestra cõfiteatur vos peccatores, & dignos multò maiorib⁹ pœnis, deũ verò summe bonũ, qui ꝓ his leuibus & trãsitorijs pœnis æterna cõdonat supplicia quæ meruistis. Quisquis enim ardenter nõ desiderat pœnitẽtiã, videtur operibus dicere nõ indigere se pœnitẽtia, & ita suã nõ cõfitetur culpã, aut nõ posse ꝓdesse ei pœnitentiã, sic & diuinã nõ cõfitetur bonitatẽ. Vos autem estote veri Iudęi, sed & Hierusalẽ vera vt nihil iam timeatis. Est enim Hierusalẽ visio pacis. Visio nõ possessio, cuius fines dominus posuit pacẽ nõ initiũ sanè, nec mediũ. Si ergo pacem nõ habetis, imo quia perfectã in hoc sæculo habere nõ potestis, saltẽ videte eã, intuemini, cõsiderate, & desiderate eã. Illuc sint oculi cordis vestri, ad pacẽ sese dirigat intẽtio vestra, vt omnia quæcunque facitis huius pacis quæ exuperat omnẽ sensum, desiderio faciatis: in omnibus hoc intendatis, vt recõ M
ciliati pacem habeatis ad deum. His dicimus nolite timere, hos consolamur, non eos qui viam pacis non cognouerunt. Nam si illis dicitur, cras egrediemini, comminatio non consolatio erit ista. Soli nimirum dissolui desiderant, & egredi concupiscunt, qui pacem vident, & sciũt si terrestres domus eorum huius habitationis dissoluantur, quoniam ædificationem habent⁹ ex deo, & non illi qui in insaniam versi suis compedibus delectantur. Denique hi tales moriendo, non tam egressi dicendi sunt quàm ingressi, qui non in lucem, non in libertatem vadunt, sed in carcerem, sed in tenebras, sed in infernum. Vobis autem dicitur. Nolite timere, cras egre- 2. Para. 20
diemini, & iam non erit timor in finibus vestris. Multos quidem habetis hostes, carnem, qua nullus potest esse vicinior hostis, præsens sæculũ nequam, quod vndique circunfusum est vobis, principes tenebrarum, qui viam vestram obsident in aere collocati. Attamen nolite timere, cras egrediemini, id est in proximo. Cras enim in proximo est. Vnde & sanctus Iacob ait: Cras respondebit mihi iustitia mea. Tres enim Gene. 30.
dies sunt de quibus etiam legimus. Viuificabit nos post duos Osee. 6.
dies, in die tertia resuscitabit nos. Vn⁹ sub Adã, alter in Christo, tertius cũ Christo. Vnde & ibi subdit, sciem⁹ sequemurque

A que vt cognoscamus dominum, & hic dicitur cras egrediemini, & dominus erit vobiscum. His enĩ dicitur qui dimidiauerunt dies suos, in quibus periit dies, in qua nati sunt, quæ est
Hiere. 20. dies Adæ dies peccati, cui Hieremias quoq; maledicebat, dicens. Maledicta dies in qua natus sum. Omnes enim in illa nascimur. Vtinã pereat in nobis omnibus dies illa, dies nebulæ & caliginis, dies tenebrarũ & turbinis, quã nobis fecit Adã, quam fecit inimicus qui dixit. Aperientur oculi vestri. Ecce
Gene. 3. verò illuxit nobis dies redemptionis nouæ, reparationis antiquæ, felicitatis æternæ. Hæc est dies quã fecit dominus, ex-
Psalm. 117. ultemus & lætemur in ea, quia cras egrediemur. Vnde, nisi de conclaui huius sæculi, de ergastulo huius corporis, de cõpedibus necessitatis, curiositatis, vanitatis, & voluptatis: quæ etiam inuitis nobis pedes tenẽt affectionis? Quid enim spiritui nostro cum terrenis? Cur non spiritualia desiderat, spiritualia quęrit, spiritualia sapit? O spiritus qui de sursum estis, quid vobis cum infimis? Quæ sursum sunt quærite, vbi Chri-
Coloss. 3. stus est in dextera dei sedẽs, quæ sursum sũt sapite, nõ quę su-
Sapi. 9. per terrã. Sed corpus quod corrũpitur aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantẽ. Necessitates multæ miseri huius corporis detinent nos. Viscus quidam praui desideri⁹ & delectationis terrenæ volare nõ patitur, & citius retrahit mentem, si fortè aliquando subleuetur. Sed nolite timere, cras egrediemini de lacu miseriæ, & de lu-
B to fecis. Nam vt inde vos educeret, infixus est ipse quoque in limo profundi. Nolite ergo timere, cras egrediemini de corpore mortis, & de omni corruptione peccati. Agite diẽ istũ
1. Ioan. 2. in Christo, vt ambuletis sicut & ipse ambulauit. Qui enim dicit se in Christo manere, debet sicut ipse ãbulauit, & ille ambulare. Nolite ergo timere, quia cras egrediemini, & sic sem per cum domino eritis. Vel quia signanter dictum, & dominus erit vobiscũ, sic intelligamus, vt dum sumus in corpore possimus nos esse cum domino, id est adhærere eius voluntati, sed non ille nobiscum, vt cõsentiat voluntati nostræ. Vellemus enim iam liberi esse, cõcupiscimus dissolui, egredi desideramus, sed adhuc differt ille certa ex causa. Cras egrediemur & dominus erit nobiscũ: vt quicquid voluerimus velit, & in nullo à nostra voluntate discordet. Itaq; Iuda & Hieru salem nolite timere, si perfectionẽ quã desideratis nondũ po
Psalm. 138. testis adipisci, sed quod minus habet imperfectio conuersa-
Psal. 118. tionis suppleat humilitas confessionis, & imperfectum vestrũ
Psalm. 62. viderunt oculi dei. Propterea enim mandata sua mãdauit cu-
C stodiri nimis, vt videntes imperfectionẽ nostram deficere, & non posse implere quod debet, fugiamus ad misericordiã, & dicamus. Quoniam melior est misericordia tua super vitas, &
Psalm. 95. qui non possumus in vestitu innocentiæ seu iustitiæ, appareamus vestiti confessione. Cõfessio enim & pulchritudo in cõspectu domini, si tamen sit, vt diximus, non oris tantum, sed etiã totius hominis, vt omnia ossa nostra dicant, domine quis similis tibi? idq; solius pacis intuitu, & desiderio reconciliationis ad deũ. Talibus enim dicitur, ô Iuda & Hierusalẽ nolite timere, cras egrediemini, id est quã citò à corpore exierit anima, omnes simul affectiones, omnia desideria quibus p vniuersum interim mundũ dispersa & ligata tenebatur, dissoluentur, & egredietur de visco hoc: Et dominus erit vobiscũ. Nimis id quidẽ vobis videri potest si tamẽ ad vos respicitis, & non ad ea quæ expectãt vos. Nónne hoc vniuersus mundus expectat? Creatura enim subiecta est vanitati, & cadente homine, quẽ constituerat dominus dominũ domus suæ, & principem omnis possessionis suæ, tota simul hæreditas corrupta est. Inde distemperatus aer, terra in operibus Adæ maledicta, & omnia subdita vanitati. Nec sanè reparabitur hæreditas,
Roma. 8. donec reparentur hæredes. Vnde & iuxta Apostoli testimo-
Psal. 141. nium: Ingemiscit quoq; & parturit, vsq; adhuc. Nec soli vtique huic mundo, sed & angelis, & hominibus spectaculũ facti sumus. Me, inquit, expectant iusti, donec retribuas mihi. Et martyres cum iudicij diem postularent non tanquã vindictæ
Apoc. 6. cupidi, sed perfectionẽ desiderantes beatitudinis, quam tunc habituri sunt, acceperunt diuinum responsum. Sustinete modicum tempus, donec impleatur numerus fratrum vestrorũ. Acceperunt ergo iam singulas stolas, sed non vestientur duplicibus, donec vestiamur & nos. Vadia tenemus, & obsides D
ipsa eorum corpora, sine quibus consummari nõ possunt, nec ea recipient sine nobis. Vnde de patriarchis, & prophetis, ait
Hebr. 11. apostolus. Deo melius aliquid prouidente pro nobis, vt non sine nobis consummarentur. O si cognoscerемus, & nos quomodo expectant, & quantum desiderant aduentum nostrũ, quàm solicite quæruntquàm libẽter audiunt bona de nobis. Quid tamen de his loquor, qui didicerunt ex his quæ passi sunt compassionem, quando & ipsi nos angeli sancti deliderant? Nonne de vermiculis istis & de puluere isto restaurãdi sunt muri cœlestis Hierusalem? Putatis quantum desiderãt ciues cœlestes instaurari ciuitatis suę ruinas? Quomodo solici-
ti sunt vt veniant lapides viui, qui cœdificentur eis? Quomodo discurrunt medij inter nos, & deum, fidelissimè portãtes ad eum gemitus nostros, & ipsius nobis gratiam deuotissimè reportantes? Planè non dedignabuntur, vt simus eorũ socij, quorum facti sunt iam ministri. Nonne enim omnes administratorij sunt spiritus in ministerium missi propter eos qui hæreditatem capiunt salutis? Festinemus obsecro dilectissimi festinemus, tota nos multitudo cœlestis curiæ expectat. Exultare angelos fecimus quando conuersi sumus ad pœ
nitentiam, proficiamus, & festinemus complere de nobis eorum lætitiam. Væ tibi quicunq; es qui deliberas redire ad lutum, reuerti ad vomitũ. Putásne placatos habebis in iudicio, quos tanto & tam sperato priuare vis gaudio? Exultauerunt E
cum nos ad pœnitentiam venimus, tanquàm super his, quos ab ipsa inferi porta cernerent euocari. Quid nunc erit, si ab ipsa paradisi ianua reuerti viderint, & abire retrorsum eos, qui iam pedem alterum in paradiso posuerũt? Nam & si corpora inferius, sed corda sursum. Currite fratres, currite, non soli angeli, sed & ipse angelorum vos creator expectat. Nuptiæ paratæ sunt, sed nondum plena domus, adhuc expectantur, de quibus nuptiæ impleantur. Expectat vos pater & desiderat non solum propter nimiam charitatem suam, qua dilexit vos, vnde & vnigenitus, qui in sinu patris est, ipse enarrauit. Pater, inquiens, amat vos, sed propter semetipsum, si-
Ioan. 15. cut loquitur per prophetam: Propter memetipsum ego faciam, non propter vos. Quis enim implendum dubitet quod promisit filio, dicens: Postula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam? Et alibi. Sede à dextris meis, donec ponam ini
Psalm. 2. micos tuos scabellum pedum tuorum. Non conterentur om-
Psal. 109. nes inimici eius, dum nos qui sumus mẽbra eius aliquatenus impugnabunt. Non implebitur hæc promissio, donec nouissima inimica destruatur mors. Nam de filio quis nesciat quantum desideret fructum natiuitatis, & totius vitæ, quam gessit in carne, denique fructum crucis, & mortis suæ precium sanguinis preciosi? Nonne traditurus est regnum deo & pa-
tri, quod acquisiuit? Nõne ei restauraturus est creaturas suas, B
pro quibus pater illũ misit in terras? Expectat nos & spiritus sanctus. Est enim charitas & benignitas in qua prædestinati sumus ab æterno, nec dubium quin prædestinationem suã velit impleri. Ergo quia paratæ sunt nuptiæ & omnis nos curię cœlestis frequentia desiderat & expectat, curramus non quasi in incertum, curramus desideriis, & profectu virtutum. Proficere proficisci est. Dicamus singuli. Aspice in me & misere-
Psalm. 118. re mei secundum iudicium diligentium nomen tuum. Non sicut ego merui, sed sicut illi decreuerint miserere. Dicamus item, sicut fuerit voluntas in cœlo, sic fiat. Itemque, fiat volũtas tua. Scimus quoniam scriptum est. Si deus pro nobis, quis
Roma. 8. contra nos? Aut quis accusabit aduersus electos dei? An non
Vbi supra licet, inquit, mihi facere quod volo? Hęc sit interim consola-
Matth. 20. tio nostra charissimi, donec egrediamur & dominus sit nobiscum. Qui magna sua misericordia, ad beatam illam egressionem & ad clarum illud cras nos perducat, & in hoc quoque proximo cras visitare nos, & nobiscũ esse dignetur: vt si quis forte in tentatione qualibet detinetur, ipso miserante qui prædicare venit claulis apertionem, cras egrediatur: vt cum gaudio salutari suscipiamus coronam paruuli regis nostri, ipso præstante qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G *In uigilia natalis domini. Sermo tertius.*

HOdie scietis quia veniet dominus, & mane videbitis gloriã eius. Quiq; terrigenæ, & filij hominum, audite. Vos qui in puluere estis expergiscimini & laudate, quia veniet medicus ad ægrotos, redẽptor ad venditos: ad errantes via, ad mortuos vita. Venit quippe qui proiiciat in profundum maris omnia peccata nostra, qui sanet omnes infirmitates nostras: qui nos ꝓpriis humeris ad propriæ dignitatis reportet originem. Magna est ista potentia, sed plus est miranda misericordia ꝙ sic venire voluit, qui potuit subuenire. Hodie, inquit, scietis quia veniet dominus. Verba hæc quidẽ suo loco & tẽpore in scriptura posita sunt, sed non incongrue illa vigiliæ dominicæ natiuitatis ecclesia mater aptauit. Ecclesia, inq̃, illa quæ secum habet consilium & spiritum spõsi & dei sui, cui dilectus inter vbera cõmoratur, ipsam cordis sui sedẽ principaliter possidens, & conseruans. Nimirum ipsa est quæ vulnerauit cor eius, & in ipsam abyssum secretorum dei oculũ contẽplationis immersit, vt & illi in suo, & sibi in eius corde, perennem faciat mansionẽ. Cum ergo ipsa in scripturis diuinis, verba vel alterat vel alternat, fortior est illa cõpositio, q̃ positio prima verborum, & fortas sis tanto fortior, quantum distat inter figurã & veritatem, inter lucem & vmbrã, inter dominã & ancillam. Hodie scietis,
H quia veniet dominus. Secundum æstimationẽ meã duo in verbis istis dies nobis expressius cõmendãtur. Primus, qui à primi hominis lapsu labitur vsq; ad finẽ mundi, dies cui sancti sæpius maledixisse noscuntur. Ab illa enim lucidissima die in qua conditus fuerat Adã iectus est, & in has rerũ contrusus angustias, diẽ tenebrosum incurrit, & penè à lumine veritatis extinctus. In hac die nascimur vniuersi, si tamen dies debet & non potius nox vocari, nisi ꝙ lumen rationis, quasi quandam scintillulã nobis insuperabilis illa misericordia dereliquit. Secunda verò dies erit in splẽdoribus sanctorũ, in perpetuas æternitates, cum inclaruerit illud sereniſſimum mane cui est misericordia repromissa & absorpta erit mors in victoria: cũ dimotis vmbris & tenebris splendor veræ lucis sursum, & deorsum, intus & exterius cuncta pariter occupabit. Auditã fac mihi mane misericordiã tuã, ait sanctus, &, Repleti sumus mane misericordia tua. Sed ad nostrum diem reuertamur, qui tanquã custodia in nocte pro sua breuitate dicitur, qui tãquã nihilum & inane ab illo familiari spiritus sancti organo nominatur, cũ dicit. Quoniã omnes dies nostri defecerunt. &, Defecerunt sicut fumus dies mei, &, Dies mei sicut vmbra declinauerunt. Parui & pessimi sunt omnes dies vitæ meæ, ait ille sanctus patriarcha, qui vidit dominũ facie ad faciẽ, qui cũ eo
I tam familiariter loquebatur. Et quidẽ in hac ipsa die homini deus rationẽ præstat, tribuit intelligentiam, sed necesse est vt exeuntẽ de hoc mundo illuminet lumine scientiæ suę, ne si de domo carceris & vmbra mortis extinctus exierit illuminari non valeat in æternum. Ideò quippe vnigenitus dei Sol iustitiæ tanquã immensi & præclari luminis cereus in huius mundi carcerem illuminatus est, & accensus, vt omnes qui illuminari voluerint, ad illum accedant, illiq; iungãtur, vt nihil mediũ inter illos sit, & ipsum. Peccata enim nostra separant inter nos & deum, sed illis sublatis, vero lumini illuminandi, & quasi concorporandi cõnectimur in idipsum: sicut lumen extinctum lumini lucenti, & ardẽti sine aliquo medio cõiungitur vt illuminetur, quatenus per exemplum visibiliũ, effectus rerum inuisibilium cognoscamus. Ad hoc igitur tam magnũ & prefulgidum sydus, iuxta prophetã, illuminemus nobis lumen scientiæ, priusquã de mundi huius tenebris exeamus: ne de tenebris trãseamus ad tenebras, & tenebras sempiternas. Quæ est autẽ ista scientia? Profecto scire quia veniet dominus, & si quando veniet, scire non possumus. Hoc est illud totum quod postulatur à nobis. At, inquis, ista scientia omnium est. Quis enim nesciat vel nomine tenus fidelis, quia veniet dominus, quia venturus est iudicare viuos & mortuos, & reddere vnicuiq; iuxta opa sua? Nõ omniũ ista est scientia fratres mei, sed nec multorũ, paucorũ est, quia reuera pauci sunt qui saluãtur. Putãsne quia illi qui cũ male fecerint lętãtur & exultãt in rebus pessimis, vel sciant, vel recogitẽt quia veniet dominus? Si dixerint ipsi, tu noli credere, quia qui dicit se nosse deum, & mandata eius non custodit, mendax est. Confitentur, K
ait apostolus, nosse deum, factis autem negant. Quia fides sine operibus mortua est. Nõ enim ita se omni impuritate polluerent, si dominum venturum scirent vel formidarẽt, sed vigilarent vtiq;, & non sinerent tam grauiter perfodi conscientias suas. Scientia autẽ ista in primo gradu operatur pœnitudinem & dolorẽ, vt risum in luctum, cantum in planctũ, gaudium in mœrorem conuertat: & incipiant tibi displicere, quę vehementer ante placuerant, & illa specialiter horreas, quæ specialiter appetebas. Sic enim scriptum est. Quia qui addit scientiã, addit & dolorẽ, vt veracis & sanctæ scientiæ sit dolor subsequens argumentũ. In secundo vero gradu operatur correctionẽ, vt iam non exhibeas mẽbra tua arma iniquitatis peccato, sed coerceas gulam, iugules luxuriã, superbiã deprimas, & facias seruire corpus sanctitati, quod iniquitati antè seruierat. Pœnitudo enim sine correctione nõ proderit, sicut sapiens ait. Vnus ædificans, & vnus destruẽs, quid prodest eis nisi labor? Vnus orans, & vnus maledicẽs, cuius vocẽ exaudiet deus? Qui enim baptizatur à mortuo, & iterũ tangit eũ, nihil proficit lauatio eius, sed iuxta saluatoris sententia. Verendũ est, ne ei aliquid deterius contingat. Sed quia hæc diutius haberi nõ possunt, nisi circa se multa circũspectione mẽs indefessa vigilet & attendat: in tertio gradu operatur solicitudinem, vt iam solicitus incipiat ambulare cum deo suo, & L
ex omni parte scrutetur, ne vel in leuissima re tremẽdæ illius maiestatis offendatur aspectus. In pœnitudine accenditur, in correctione ardet, in solicitudine lucet, vt interius & exterius renouetur. Hic iam respirare incipit à tribulatione malorum & dolore, & timoris magnitudinem spirituali lætitia tẽperare, ne suorum enormitate scelerum, abundantiori tristitia absorbeatur. Hinc & si timet à iudice, sperat à saluatore, cũ iã in animo eius timor & lætitia obequitent, & obuient sibi, plerumq; timor lætitiã superet, lætitia sæpius timorẽ excludat, & infra sui gaudij concludat arcanũ. Fœlix conscientia in qua luctamẽ huiusmodi indesinẽter cõficitur, donec quod mortale est absorbeatur à vita, donec euacuetur timor ꝙ ex parte est, & succedat lætitia quod perfectũ est: quia nõ timor sempiternus, sed lętitia sempiterna erit ei. Iã vero sic ardẽs & lucẽs nondũ in domo se esse cõfidat, vbi sine omni timore vẽtorũ, accẽsum lumen soleat deportari, sed meminerit se esse sub dio, & vtraq; manu stupeat operire quod portat, nec credat aeri, etiã si videat esse tranquillum. Repẽte enim & hora qua nõ putauerit mutabitur, & si vel ad modicũ manus remiserit, lumẽ extinguetur. Quòd etsi etiam ardor portantis manus (vt quãdoq; fieri solet) adusserit, eligat potius pati, q̃ retrahere manus suas, quia in momẽto, in ictu oculi poterit exufflari. Si essemus in domo illa non manu facta, æterna in
M cœlis, vbi nullus inimicus intrat, nullus exit amicus, nihil esset timendum. Nunc verò tribus malignissimis & validissimis ventis expositi sumus, carni, diabolo, & mundo, qui conscientiam illuminatam moliuntur extinguere, insufflantes in cordibus nostris desideria mala, motus illicitos, & ita te repente turbantes, vt vix prenoscere valeas vnde venias aut quo vadas. Ex quibus etsi duo sæpius intermittũt, à tertio tamen nemo vnquã sufflandi inducias extorsit. Ideò vtrisq; manibus & cordis & corporis anima est tegenda, ne fortè quæ iam illuminata fuerat, extinguatur, nec cedendũ vel recedendum etiã si grauis tentationũ feruor vtriusq; hominis statũ vehemẽter afflixerit, sed dicẽdũ cũ sancto: Anima mea in manibus meis semper, eligamus potius ardere, q̃ cedere. Et sicut quod in manibus nostris tenemus, non facile obliuiscimur: sic nunquam obliuiscamur negotium animarũ nostrarum, & illa cura principaliter vigeat in cordibus nostris. Cum ergo sic lumbi nostri accincti fuerint, & lucernæ ardentes, custodiendæ sunt vigiliæ noctis supra gregem cogitationum & actionum nostrarum, vt si in prima vigilia, vel secunda vel tertia dominus venerit, paratos nos inueniat. Prima vigilia est rectitudo operis, vt ad hanc quã iurasti regulã, omnẽ vitã exæquare coneris, nec transgrediaris terminos, quos posuerunt patres tui, in omnibus viæ & vitæ huius exercitiis, non declinans ad dexteram neq; ad sinistram. Secunda puritas intẽtionis, vt simplex oculus totum corpus lucidum faciat, vt quidquid feceris, propter deũ facias, & ad locũ vnde exeunt gratiæ

Titum. 2.
Iaco. 2.
Eccles. 1.
Eccli. 34.
Ioan. 5.
Sęper timẽdum est quandiu sumus in hoc sęculo.
Psalm. 118.
Psal. 142.
Psalm. 89.
Psalm. 39.
Psalm. 101.
Vbi supra
1. Ioan. 2.

A tiæ reuertantur, vt iterũ fluant. Tertia est custodia vnitatis, vt in congregatione positus, voluntates aliorũ, tuis voluntatibus anteponas: vt non solũ sine querela, sed & cum gratia inter fratres maneas, portans omnes, orans pro omnibus, vt &
2. Mac. 15. de te quoq; dicatur. Hic est fratrum amator, & populi Israel, hic est qui multum orat pro populo, & vniuersa sancta ciuitate Hierusalẽ. Ita ergo in hac die aduentus vnigeniti, nobis verã scientiam accendit, scientiã inquã illam, quæ nos doceat quia veniet dominus, quæ sit morũ nostrorũ perpetuũ & stabile fundamentum. Et mane, inquit, videbitis gloriã eius. O mane, ô dies quæ melior es in atriis domini sup̃ milia, quãdo erit mensis ex mense, & sabbatũ ex sabbato, cũ splẽdor lucis, & feruor charitatis vsq; in altissima illa magnalia terrarũ incolas illustrabit? Quis de te cogitare, nedũ aliqd præsumat recitare? Interim tamen ædificemus fratres fidem nostram, vt si mirabilia illa quæ nobis reseruantur, videre nõ possumus, saltem mirabilia, quæ propter nos in terris facta sunt, aliquãtulum contẽplemur. Tria opera, tres mixturas fecit omnipotens illa maiestas in assumptione nostræ carnis: ita singulariter mirabilia, & mirabiliter singularia, vt talia nec facta sint, nec facienda sint amplius super terrã. Coniuncta quippe sunt adinuicẽ deus & homo, mater & virgo, fides & cor humanũ. Admirabiles istę mixturæ, & omni miraculo mirabilius, quomodo tam diuersa, tamq̃, diuisa abinuicem, inuicẽ potuerunt
B cõiungi? Et primo quidẽ intuere creationẽ, positionẽ & dispositionem rerum, quanta sit videlicet in creatione potentia, quanta in positione sapientia, in cõpositione quanta benignitas. In creatione vide q̃ multa & quàm magna potenter creata sunt, in positione quàm sapienter cuncta locata sunt, in bonitate q̃ benigne suprema, & infima connexa sunt, tam amabili q̃ admirabili charitate. Huic enim limo terreno vim vitalem miscuit, vt in arboribus, vnde surgit venustas in foliis, in floribus pulchritudo, sapor in fructibus & medicina. Nec hoc contentus adiecit etiam vim sensibilem limo nostro, vt in pecoribus, quę non solũ vitã habeãt, sed & sentiãt, quinquepertita sensificatione vigẽtes. Addidit adhuc honorare limũ nostrum, & ei vim rationalem immisit, vt in hominibus, qui non solum viuunt, sentiunt, sed & discernunt inter commodũ & incommodũ, inter bonũ & malum, inter verũ & falsum. Voluit quoq; infirmiora nostra abundantiori gloria sublimare, & cõtraxit se maiestas, vt quod melius habebat, videlicet seipsum, limo nostro coniungeret, & in persona vna sibi inuicẽ vnirentur deus & limus, maiestas & infirmitas tanta, vilitas & sublimitas tanta. Nihil enim deo sublimius, nil vilius limo, & tamen tanta dignatione deus descendit in limum, tantaque dignitate limus ascendit ad deũ, vt quicquid in eo deus
C fecit, limus fecisse credatur: quicquid limus pertulit, deus in illo pertulisse dicatur, tam ineffabili quàm incomprehẽsibili sacramento. Et attende, quia sicut in illa singulari diuinitate trinitas est in personis, vnitas in substantia, sic in ista speciali commixtione trinitas est in substantiis, in persona vnitas. & sicut ibi personæ non scindunt vnitatem, vnitas non minuit trinitatem: ita & hic persona non confundit substantias, nec substantiæ ipsæ personæ dissipant vnitatem. Summa illa trinitas hanc nobis exhibuit trinitatem, opus mirabile, opus singulare, inter omnia & super omnia opera sua. Verbum enim & anima & caro in vnam conuenere personã, & hæc tria vnũ, & hoc vnũ tria, nõ cõfusione substantiæ, sed vnitate personæ. Hæc est prima & superexcellens mixtura, & hæc prima inter tres. Aduerte homo quia limus es, & nõ sis superbus: quia deo cõiunctus es, & nõ sis ingratus. Secunda mixtura est virgo & mater, admirabilis planè & singularis. A sæculo nõ est auditũ ꝙ virgo esset quę peperit, ꝙ mater esset quæ virgo permãsit. Nunquã iuxta rerũ ordinẽ virginitas vbi fœcunditas prędicatur, nec fœcunditas vbi virginitas integra cõseruatur. Sola hæc est in qua virginitas & fœcunditas obuiauerunt sibi. Ibi semel factũ est, quod factũ non fuerat, nec fiet in æternũ quia nec primã similẽ visa est, nec habere sequẽtẽ. Tertia est fides & cor humanũ, & hæc quidẽ prima & secũda inferior, sed nõ minus forsitã fortis. Mirum ni est quomodo cor humanũ his duobus fidẽ accõmodauit, quomodo credi potuit ꝙ deus homo esset, ꝙ virgo mãserit quæ peperisset. Sicut ferrũ & testa iungi nõ possunt, sic & hæc duo nequeunt commisceri, si non miſceat glutinũ spiritus sancti. Ergo ne credendũ est ꝙ iste D
deus sit qui ponitur in prẽsepio, qui vagit in cunis, qui omniũ infantiliũ necessitatũ iniurias patitur, qui flagellatur, qui conspuitur, qui crucifigitur, q̃ ponitur in sepulchro, & inter duos lapides cõcluditur excelsus & immẽsus? Illane virgo erit quę lactat puerum, cui maritus cõtinuus comes est in cõiuio, in thalamo, qui ducit illã in Aegyptũ, reducit ab Aegypto, & solus cũ sola tã longinquã, tam secretã cõficit viã? Quomodo potuit hoc pſuaderi generi humano, vniuersо orbi terrarũ? Et tamẽ tã facile, tã potẽter pſuasum est, vt mihi id credibile faciat credentiũ multitudo. Iuuenes & virgines, senes cum iunioribus elegerunt mille mortibus mori, quã vel ad momentum ab ista fide deficere. Et hæc quidẽ mixtura excellẽs, sed excellẽtior secũda: tertia verò excellentissima est. Primã auris audiuit, sed oculus non vidit: quia auditũ est & creditum vsq; in fines terræ, magnũ illud pietatis sacramẽtũ: sed tamẽ ocul⁹ (deus) nõ vidit absq; te, quõ te intra virginei vẽtris angustias humano corpori cõiunxisti. Secũdã oculus vidit, quia te fœcundã & virginẽ illa singularis regina cõsẽpexit quæ cõseruabat omnia verba hęc conferẽs in corde suo, cognouit, & Ioseph non minus testis, q̃ custos tantæ virginitatis. Tertia in cor hominis ascẽdit, cũ quod factũ est, sicut factũ est creditũ est, cũ magis oraculo q̃ oculo credidimus, cũ quæ dicta vel facta sunt tenemus firmissime nullatenus dubitantes. In prima vide quid, in secunda per quid, in tertia ꝓpter quid deus de- E
derit tibi. Dedit tibi Christũ ꝓ Mariã ꝓpter sanitatẽ. In prima remediũ est, quia ex deo & homine cataplasma confectũ est, quod sanaret omnes infirmitates tuas. Cõtusę sunt autẽ & cõmixtæ hæ duæ species in vtero virginis tanquã in mortariolo, sancto spiritu tanquã pistillo illas suauiter cõmiscente. Sed quia indignus eras cui donaretur, datũ est Mariæ vt per illã acciperes quidquid haberes, quæ per hoc ꝙ mater est, genuit tibi deũ: ꝓ hoc ꝙ virgo est, exaudita est ꝓ reuerẽtia sua: in causa tua & totius generis humani. Si sola mater esset, sufficeret ei vt saluaretur per filiorũ generationẽ, si sola virgo, sufficeret sibi, nec benedictus fructus ventris eius mundi precium esset. Cũ ergo in prima sit remediũ, in secunda adiutorium est, quia nihil nos deus habere voluit, quod per Mariæ manus non transiret. In tertia autem meritum est, quia cũ hæc firmiter credimus, iam meritum habemus, & in fide sanitas est, quia qui crediderit saluus erit.

Item in uigilia natalis domini. Sermo IIII.

HOdiernũ quidẽ sermonẽ ordinis nostri consuetudo non exigit, sed crastina opus erit circa missarũ solennia diutius occupari, & hora breuis sermonis longitudinem non admittet. Propterea non absre
F puto præparare hodie corda vestra tantæ solennitati, prẽsertim cũ sit ꝓfundissima sacramenti huius & incõprehensibilis altitudo, & tanquã fons vitæ quo magis hauriatur, eo magis exuberans nunquã valeat exhauriri. Deniq; scio quẽadmodum abundet ꝓ Christo tribulatio vestra, & vtinã abundet & consolatio nostra per ipsum. Nã mundialẽ quidẽ consolationem vobis offerre nec libet nec licet. Vilis enim est & ad nihilũ vtilis huiusmodi cõsolatio, & (quod magis est metuẽdũ,) etiã veræ ac salubris cõsolationis est impedimentũ. Propterea qui delectatio est & gloria angelorũ ipse factus est salus & cõsolatio miserorum, q̃i in ciuitate sua magnus & sublimis valde beatificat ciues, ipse in exilio paruulus & humilis valde lætificat exules, & qui in altissimis est gloria patris, factus est in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Paruulus enim datus est paruulis, vt magnus detur magnis, & quos iustificat paruulus, magnificet postmodũ & glorificet magnus & gloriosus. Hic sine dubio vas electionis quod de plenitudine paruli huius acceperat, (licet enim paruulus sed plenus, plenus gratia & veritate, & in quo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter,) hinc vtique Paulus eructat verbum illud bonũ, quod his diebus frequẽter audistis. Gaudete in domino semper iterũ dico gaudete. Gaudete, inquit, de exhibitione, iterũ gaudete de ꝓmissione: qm̃ & res plena gaudio, & spes plena gaudio est. Gaudete quia iã ꝓpepistis dona sinistrę, gaudete qa expectatis prẽmia dextere. Læua, inquit, ei⁹ sub capite meo, & dextera illi⁹ amplexabit̃ me. Læua quidẽ leuat, dexte

Ioan. 1.
Colo. 1.
Philip. 4.
Cantic. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gra suscipit. Lęua medetur, & iustificat, dextera amplectitur & beatificat. In lęua eius merita, in dextera vero prędia cõtinentur. In dextera, inquã, deliciæ, in sinistra sunt medicinæ. Sed attende pium medicũ, attende medicum sapientẽ. Considera diligentius q̃ noua medicamina portet, vide q̃ nõ modo pretiosas, sed & speciosas attulerit medicinas, nõ solum pertutiles ad sanitatis fructum, sed & delectabiles ad aspectũ & suaues ad gustum. Deniq; primã eius medicinã, primũ quod in sinistra portat attende, & conceptum inuenis sine semine. Intuere obsecro quale sit istud, q̃ nouum q̃ admirabile, q̃ amabile, q̃ iucundum. Quid enim pulchrius q̃ generatio casta, quid gloriosius q̃ sancta & syncera cõceptio, in qua nihil pudoris est, nihil sordis, nihil corruptionis? At quoniam minus fortassis detineret nos grata licet admiratio nouitatis, nisi fructus quoq; salutis & vtilitatis consideratio, animum delectaret, conceptus iste non modo gloriosus in ipsa quasi exteriori specie, sed & precios⁹ in interiori virtute, vt secundũ quod scriptum est. In sinistra domini gloria simul & diuitiæ inueniantur, diuitiæ inquã salutis, cum gloria nouitatis. Quis enim potest facere mundum de immundo conceptũ semine, nisi qui solus sine omni illicita & immunda conceptus est vo luptate? In ipsa radice & origine mea infectus & inquinatus sum, immunda est conceptio mea, sed est à quo tollatur ista confusio. Ipse eam tollit, in quẽ solũ ipsa non cadit. Diuitias salutis habeo, quibus redimã propriæ conceptionis impuritatem, Christi purissimã conceptionẽ. Adde adhuc domine Iesu, innoua signa, immuta mirabilia: nã priora quidẽ ipsa cõ suetudine viluerunt. Planè enim solis ortus & occasus, terræ fœcunditas, temporũ vicissitudo, miracula sunt & magna miracula, sed toties hæc vidimus, vt iam non sit qui attendat. Innoua signa, & immuta mirabilia. Ecce ait, noua facio omnia. Quis hoc ait? Agnus vtiq; qui sedebat in throno. Agnus planè totus suauis, totus delectabilis, deniq; totus vnctus. Hanc enim interpretationem habet nomen eius, quod est Christus. Cui poterit asper aut durus videri, qui nec ipsi matri in natiuitate quicquã asperitatis, quicquã intulit læsionis? O noua vere miracula. Conceptus fuit sine pudore, partus sine dolore. Mutata est in virgine nostra maledictio Euę. Peperit enim filium sine dolore. Mutata est, inquam, maledictio in benedictionem, sicut prædictum est per angelum Gabrielem. Benedicta tu in mulieribus. O beata sola inter mulieres benedicta & non maledicta sola à generali maledicto libera, & à dolore parturientiũ aliena. Nec mirum fratres si dolorẽ nõ intulit matri qui dolores totius mundi tulit, secundum quod Esaias ait. Quia vere languores nostros ipse tulit. Duo sunt quæ timet humana fragilitas, pudor & dolor. Vtrũq; Christus tollere venit, vnde & vtrũq; suscepit, quando (vt cætera sileam) morte, & morte turpissima cõdẽnatus est ab iniquis. Itaq; vt fiduciã nobis daret q̃ tolleret hæc à nobis, prius matrem suam immunem ab vtroq; seruauit, vt nec in conceptu quicquã pudoris, nec in partu quicquã doloris existeret. Accumulantur adhuc diuitiæ, crescit gloria, innouantur signa, & miracula immutantur. Non solum sine pudore conceptus, & sine dolore partus, sed & mater est sine corruptione. O vere nouitas inaudita. Virgo peperit, & post partũ inuiolata pmansit, fœcunditatẽ prolis cum carnis integritate, & gaudiũ matris habens cum virginitatis honore. Iam securus expecto promissam mihi gloriam incorruptionis in carne mea, quandoquidẽ conseruata per eum est incorruptio etiam in matre sua. Facile erit ei per quem mater ipsa incorruptionẽ nõ perdidit pariendo, vt & corruptibile hoc incorruptionẽ induat resurgendo. Habes tamẽ adhuc maiores diuitias, habes gloriam ampliorẽ. Mater est sine corruptione virginitatis, filius sine omni labe peccati. Non cadit in matrẽ Euæ maledictio, non cadit in prolẽ generalis illa conditio de qua dictũ est p prophetam. Nemo mundus à sorde, nec infans cuius est vnius diei vita super terrã. Ecce infans sine sorde, solus inter homines verax, imo & veritas ipsa. Ecce agnus sine macula, agnus dei qui tollit peccata mundi. Quis enim peccata melius tolleret, q̃ is in quẽ peccatum non cadit? Iste sine dubio lauare me potest, quẽ constat inquinatũ non esse. Hæc manus opertum luto detergat oculũ meum, quæ sola sine puluere est. Iste mihi festucã educat de oculo, qui nõ habet trabẽ in suo, imo iste trabẽ educat de meo, qui nec exiguum puluerem habet in suo. Vidimus certe diuitias salutis & vitę. Vidimus gloriã eius, gloriam quasi vnigeniti à patre. Quæris à quo patre? Et filius altissimi vocabitur. Manifestum est quis altissimus sit. Sed ne quis remaneat locus dissimulationis. Quod ex te nascetur sanctũ (ait angelus Gabriel ad Mariã) vocabitur filius dei. O vere sanctum. Non dabis domine sanctũ tuum videre corruptionẽ, quod nec matri quidẽ abstulit incorruptionẽ. Crescunt miracula, multiplicantur diuitiæ, thesaurus aperitur. Quæ generat & mater & virgo est: qui generatur, deus & homo est. Sed nunquid dabitur sanctũ canibus, aut margaritæ porcis? Absconditur certè thesaurus noster in agro, & pecunia nostra in sæculo reponatur. Operiatur conceptus fine semine matris desponsatione, partus sine dolore, vagitibus paruuli, & merore. Absconditur & parturientis incorruptio legali purificatione, infantis innocentia solita circuncisione. Absconde, inquam, absconde Maria nos⁹ solis fulgorẽ, pone in præsepio, inuolue pannis infantem. Nam & ipsi panni diuitiæ nostræ sunt. Pretiosiores siquidem panni saluatoris omni purpura, & gloriosius hoc præsepe auratis regũ soliis, ditior deniq; Christi paupertas cunctis opibus, cunctisq; thesauris sęculi. Quid enim humilitate ditius, quid preciosius inuenitur, qua nimirũ regnum cœlorũ emitur, & diuina gratia acquiritur? Sicut scriptum est. Beati pauperes spiritu, quoniã ipsorũ est regnum cœlorũ. Et apud apostolum. Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiã. Habes cõmendatã à deo humilitatem in natiuitate. In hac enim exinaniuit semetipsum, formã serui accipiẽs, & habitu inuentus vt homo. Vis adhuc preciosiores diuitias & supexcellẽtẽ gloriã inuenire? Habes charitatẽ in passione. Maiorẽ hac, dilectionẽ nemo habet, vt animã suam ponat quis pro amicis suis. Hæ diuitiæ salutis & gloria sanguis preciosus quo redẽpti sumus & crux dominica in qua cũ apostolo gloriamur. Mihi, inquit, absit gloriari, nisi in cruce dñi mei Iesu Christi. Et dicebat. Nihil arbitrat⁹ sum me scire inter vos nisi Christum Iesum, & hunc crucifixum. Ipse est Iesus Christus Iesus, & hic crucifixus, nam dextera quidẽ Christus Iesus: & hic gloriosus. Christũ, inquit, Iesum, & hunc crucifixũ. Fortasse crux ipsa nos sumus, cui Christus memoratur infixus. Homo enim formam crucis habet: quã si manus extenderit, exprimet manifestius. Loquitur autem Christus in psalmo. Infixus sum in limo profundi. Limũ quidẽ nos esse manifestũ est, quoniã de limo plasmati sumus. Sed tunc quidẽ limus paradisus fuimus, nunc verò limus profundi. Infixus sum, inquit, non pertransii, non recessi. Vbi scum sum vsq; ad consummationẽ sæculi. Ipse est enim Emmanuel nobiscũ deus. Nobiscũ vtiq;, sed p siniſtrã. Sic enim olim Thamar pariẽte Zarã prius solã protulit manũ, quæ in sa cramẽto dominicæ passionis coccineo alligata est filo. Itaq; iam quidẽ tenemus siniſtram, sed adhuc clamare necesse est. Operi manuũ tuarũ porriges dexterã. Nam delectationes in dextera tua vsq; in finẽ. Domine ostẽde nobis dexterã & suffice nobis. Gloria, inquit, & diuitiæ in domo ei⁹, vtiq; qui timet dominũ. Sed in domo tua domine quid? Profecto gratiarum actio & vox laudis. Beati qui habitant in domo tua domine, &c. Oculus enim nõ vidit, auris nõ audiuit, & in cor hominis nõ ascẽdit quæ præparauit deus diligẽtibus se. Lux est enim inaccessibilis, pax est quæ exuperat omnẽ sensum, fons est qui ascensum nescit sed descẽsum. Non vidit oculus lucẽ inaccessibilẽ, nõ audiuit auris pacẽ incõprehẽsibilẽ. Speciosi quidẽ pedes euãgelizantiũ pacẽ. Sed licet in omnẽ terrã exierit sonus eorũ, pax tamẽ quę exuperat omnẽ sensum, nec ab ipsis quãta erat potuit capi, nedũ aliorũ aurib⁹ tradi. Ait etiã Paulus ipse. Fratres ego me non arbitror cõprehendisse. Fides quidẽ ex auditu, auditus autẽ per verbũ dei, sed fides nõ species, & promissio non exhibitio pacis. Et quidẽ pax nunc est etiã in terra hominibus bonæ voluntatis, sed quid est pax ista, ad illius plenitudinẽ & supereminentiã pacis? Vnde & ipse dñs ait. Pacẽ meã do vobis, pacẽ relinquo vobis. Meã siquidẽ quę exuperat omnẽ sensum, & est pax super pacẽ. Necdum capaces estis, propterea do vobis patriã pacis, & relinquo interim viã pacis. Sed quid est quod diximus in cor hominis nõ ascendit? Vtiq; quia fons est & ascensum nescit. Scimus enim quia fontiũ natura est riuos sectari cõuallium, mõtium

Prou.3.
Iob.13.
Esa.36.
Apoc.5.
Luce.1.
Esaiæ.53.
Iob.25.
Ioan.1.
Vbi supra
Psalm.15.
Gene.38.
Iob.14.
Psal.15.
Psalm.111.
Psalm.83.
1.Corin.2.
Rom.10.
Philip.3.
Ioan.14.
Psalm.68.

Atium ardua declinare, sicut scriptũ est. Qui emittis fontes in cõuallibus, inter mediũ montiũ pertrãsibunt aquæ. Hoc autẽ est vnde admonere sæpius studeo vestrã charitatẽ, quia deus superbis resistit, humilibus autẽ dat gratiã. Fons enim ad altiora non ascendit, q̃ sit locus eius vnde procedit. Sed videri potest secundũ hanc regulã nõ impediri à superbia vias gratiæ, præsertim q̃ ille primus superbus qui secundũ scripturã rex est, super omnes filios superbiæ, dixisse nõ legitur altior ero, sed ero, inquit, similis altissimo. Attamẽ nõ mẽtitur apostolus, quoniã ille extollitur supra omne quod creditur aut quod colitur deus. Horret humanus auditus verbũ, sed vtinã horreat similiter animus cogitatũ malignũ pariter & affectum. Dico enim vobis q̃ nõ ille tantũ, sed & omnis superbus extollitur supra deũ. Vult enim deus fieri voluntatẽ suã, & superbus vult fieri suã. Iã videtur æqualitas, sed attẽde male cõgruã proportionẽ. Deus quidẽ in his tantũ quæ ratio approbat suã vult fieri voluntatẽ, supbus verò & cũ ratione & cõtra rationẽ. Vides quoniam altitudo est, & non illuc peruenient fluẽta gratiæ. Nisi cõuersi fueritis, inquit, & efficiamini sicut paruulus iste (se autẽ dicit qui est fons vitæ, in quo habitat, & vnde manat plenitudo omniũ gratiarũ) nõ intrabitis in regnũ cœlorũ. Para proinde riuulos, aggeres terrenę & elatæ cogitationis disperge, cõformare filio hominis nõ primo homini: quia fons gratiæ in cor hominis carnalis scilicet & terreno nõ ascẽdit. Oculũ quoq; purga, vt videre possis merissimã lucẽ, & aurẽ tuã inclina ad obediendũ, vt quãdoq; peruenias ad quietẽ perpetuã & pacẽ super pacẽ. Lux enim est propter serenitatẽ, pax propter tranquillitatẽ, fons propter affluẽtiã, & ęternitatẽ. Fontẽ assigna patri ex quo nascitur filius, & procedit spirit⁹ sanctus, lucẽ filio qui est vtiq; cãdor vitę ęternę, & luxvera illuminãs omnẽ hominẽ veniẽtẽ in hũc mũdũ, pacẽ spiritui sancto, qui nimirũ super humilẽ, & quietũ requiescit. Nec hoc dico tanquã propria ista sint singulorũ. nam & pater lux est, vt sit filius lumẽ de lumine, & filius pax est, pax nostra qui fecit vtraq; vnũ, & spiritus sanctus fons est aquæ saliẽtis in vitã æternã. Sed quãdo ad hoc perueniemus? Quãdo adimplebis me domine lætitia cũ vultu tuo? Gaudem⁹ in te, quoniã visitasti nos oriẽs ex alto, iterũ gaudemus spectãtes beatã spẽ in aduẽtu secundo. Sed quãdo veniet plenitudo lætitiæ nõ de memoria, sed de prędẽtia, de exhibitione nõ de expectatione? Modestia vestra, ait apostolus, nota sit omnib⁹ hominibus, dominus prope est. Dignũ est enim vt & modestia nostra nota sit, sicut domini dei nostri modestia cũctis innotuit. Quid enim magis incongruũ, q̃ vt immoderatẽ agat homo, conscius ꝓpriæ infirmitatis, quandoquidẽ apparuit inter homines modestus dominus maiestatis? Discite, inquit, à me quia mitis sũ, & humilis corde, vt possit etiã modestia vestra innotescere cæteris. Iã quod sequitur, Dominus prope est, de dextera debet intelligi. Nã de siniſtra ipse loquitur. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsq; ad cõsummationẽ sæculi. Prope est dominus fratres mei, nihil soliciti sitis, in proximo est, & citius apparebit. Nolite deficere, nolite lassari: quærite eũ dum inueniri potest, inuocate eũ dum prope est. Prope est domin⁹ his qui tribulato sunt corde, prope est expectãtibus eũ, expectantibus eum in veritate. Deniq; vis nosse q̃ prope est? Audi sponsam de sponso canentẽ. Quoniã ecce stat post parietem. Parietẽ istum corpus tuum intelligẽ, quod obstaculum impedit, vt eum qui prope est nondum valeas intueri. Propterea Paulus ipse dissolui cupit, & cũ Christo esse, & exclamãs miserabilius. Infœlix, inquit, ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Sic & ꝓpheta in psalmo. Educ, inquit, de carcere animam meam ad confitendum nomini tuo.

Psal.103.
Iaco.4.
Philip.4.
Matth.11.
Matth.28.
Psalm.33.
Cãtic.2.
Philip.1.
Roma.7.
Psal.141.

Item in vigilia natalis domini de responsorio Sanctificamini hodie Sermo V.

Sanctificamini hodie, & estote parati: die enim crastina videbitis maiestatẽ dei in vobis. Celebraturi dominicæ natiuitatis ineffabile sacramentum iure quidem monemur fratres in omni sanctificatione præparari. Adest enim sanctus sanctorũ, adest ipse qui dixit. Sancti estote, quia & ego sanctus sum, dominus deus vester. Alioquin quomodo dabitur sanctum canibus, & margarita porcis, nisi prius illi ab iniquitate, isti ab illicita voluptate purgati de cætero tota solicitudine fugiant: illi quidẽ vomitum, isti volutabrũ luti? Suscepturus olim diuina mãdata carnalis Israel sanctificabatur in iustitiis carnis, in baptismatib⁹ variis, in muneribus & hostiis quæ nõ poterãt iuxta conscientiã perfectũ facere seruiẽtẽ. Verũ hæc quidẽ omnia trãsiere, nimirũ vsq; ad tẽpus correptionis impositæ, quod vtiq; iam aduenit. Opportune igitur ex hoc iã perfecta nobis indicitur sanctificatio, inter eaa mãdatur ablutio, exigitur munditia spiritualis, dicente domino. Beati mundo corde, quoniã ipsi deũ videbunt. Ad hoc viuimus fratres, ad hoc nati, ad hoc vocati sumus, ad hoc nobis dies hodiernus illuxit. Erat aliquando nox, quando nemo poterat hæc operari. Erat nox in vniuerso orbe ante veri luminis ortũ, ante Christi natiuitatẽ. Erat nox etiã singulis quibusq; nostrũ ãte suã cuiusq; cõuersionẽ & interuã regenerationẽ. An nõ ꝓfudissima nox, & dẽsissimæ tenebręrãt super vniuersam faciẽ terræ cũ olim patres nostri factitios colerent deos, & insano penitus sacrilegio ligna & lapides adorarent? An nõ etiã cuiq; nostrũ caliginosa nox erat, cũ tanquã sine deo in hoc sæculo viueremus, cũ ambularemus post concupiscentias nostras, cũ sectaremur carnis illecebras, cũ obtẽperaremus desideriis sæcularibus, cum exhiberemus mẽbra nostra arma iniquitatis peccato, cũ seruiremus iniquitati ad iniquitatẽ, in quibus nunc merito erubescimus tanquã operibus tenebrarũ? Qui dormiunt, nocte dormiunt, apostolus ait: & qui ebrii sunt nocte ebrii sunt. Et hęc quidẽ fuistis, sed excitati estis, sed sanctificati estis, si tamen filij lucis estis & filij diei, non noctis neq; tenebrarũ. Siquidẽ præco diei est etiã ille qui clamat. Sobrij estote & vigilate. Et iudeis loquebatur in pẽtecoste de cõdiscipulis. Quomodo hi ebrij sunt cũ sit hora diei tertia? Hoc enim est quod ait eius coapostolus. Nox præcessit, dies autẽ appropinquauit. Abiiciam⁹ ergo opera tenebrarũ, & induamur arma lucis, sic vt in die honeste ambulemus. Abiiciamus, inquit, opera tenebrarũ, somnolẽtiã scilicet & ebrietatem (quoniã, vt supra meminimus, qui dormiũt, nocte dormiũt, & qui ebrij sunt, nocte ebrij sunt) vt tãquã in die nõ dormitemus, sed ambulem⁹: atq; hoc quidẽ honeste, nõ temulentẽ. Vides hominẽ cuius ad omne bonũ dormitat anima eius præ tędio, in tenebris est vsq, adhuc. Vides inebriatũ absinthio sapientẽ plusquã oportet nõ ad sobrietatem, cuius nec oculi⁹ visus, nec auris impleatur auditu, qui pecuniã aut simile aliquid diligẽs, nõ satietur, lõgã instar hydropici sitim bibẽs, filius noctis est & tenebrarũ. Nec facile separantur hæc duo dicente scriptura: Quoniã in desideriis est omnis ociosus, hoc est in ebrietate omnis somnolentus. Sãctificemur ergo hodie & parati simus, parati quidem hodie nocturnum excutiendo soporẽ. Porro sanctificati nihilominus tanquã in die ab ebrietate nocturna cupidinis noxiæ frenãdo furorẽ. In his enim duobus mãdatis tota lex pendet & ꝓphetæ, quæ sunt declinare à malo, & facere bonũ. Verũ hoc hodie, nã crastina nec in sanctificatione erit, nec in præparatione, sed in visione vtiq; maiestatis. Crastina, inquit, die videbitis maiestatẽ dei in vobis. Hoc est quod ait patriarcha Iacob. Cras mihi respondebit iustitia mea. Hodie enim iustitia colitur, cras respõdebit: hodie exercetur, cras fructificabit. Alioquin quod non seminauerit homo, nec metet. Nec enim tunc videbit maiestatẽ, qui contẽpserit interim sanctitatẽ: nec orietur ei Sol gloriæ, cui Sol iustitiæ ortus nõ fuerit: nec illucescet ei dies crastina, cui non luxerit hodierna. Nimirũ idẽipse qui hodie quidẽ nobis factus est à deo patre iustitia, apparebit cras vita nostra, vt & nos cũ eo appaream⁹ in gloria. Hodie enim paruulus nascitur nobis, vt non apponat homo magnificare seipsum, sed cõuertamur magis, & efficiamur sicut paruuli. cras exhibebitur magnus dominus & laudabilis nimis, vt ipsi quoq; magnificemur in laude, cũ videlicet erit vnicuiq; laus à deo. Nimirũ quos hodie iustificauerit cras magnificabit, & cõsummationi sanctitatis succedet visio maiestatis. Nec inanis visio, quæ nõ nisi in similitudine cõstat, similes enim erimus, quoniã videbimus eũ sicuti est. Vnde & hic quoq; nõ simpliciter dicitur, videbitis maiestatẽ dei, sed addĩtur signanter in vobis. Hodie nimirũ tanquã in speculo, nos in eo videmus, dũ nostra suscipit, cras videbimus cũ in nobis, quãdo iam sua donabit, cũ ostendet nobis seipsum, & assumet nos ad seipsum. Hoc est q̃ transeuntẽ sese ministraturũ fore

Matth.5.
1.Thes.5.
1.Pet.4.
Actu.2.
Roma.13.
Gene.30.
Leuiti.20.

Universidad de Deusto
Biblioteca

promisit, de cuius interim plenitudine accepimus, non sanè gloriam pro gloria, sed gratiam pro gratia: sicut scriptū est.
Psal. 83. Gratiam & gloriā dabit dominus. Ne ergo contēnas priora munera, si sequentia concupiscis, nec fastidias prius edulium, si vis accipere quæ sequūtur. Vel pro ipso ferculo, in quo apponitur, quod apponitur, sumere nō recuses. Ferculum enim imputribile fecit sibi pacificus noster, corpus incorruptibile aptans sibi: in quo salutis epulas ministraret. Non dabis, inquit,
Psalm. 15. sanctum tuum videre corruptionem. Illud vtiq; de quo
Lucæ. 1. Gabriel ad Mariam quod nascetur, ait, ex te sanctum vocabi tur filiꝰ dei. Ab hoc igitur sancto hodie sanctificemur, vt maiestatem eius vbi dies illa aspirauerit videamus. Siquidē dies sanctificatus illuxit nobis, dies salutis, non glorię aut fœlicitatis. Denique donec passio sancti sanctorum annunciatur, qui nimirum in paraseue passus est, id est in die præparationis, merito omnibus dicitur, sanctificamini hodie & estote parati. Sanctificamini magis ac magis de virtute in virtutē proficiendo: & estote parati perseuerando. In quibus tamen sanctificabimur? Legi de quodam, dicente scriptura. Quoniā in
Eccli. 45. fide & lenitate ipsius sanctū fecit illum, neque enim hominibus sine lenitate, non plus quàm deo sine fide, placere possibile est. Merito sanè in his monemur esse parati, quibꝰ & deo conueniamus, cuius maiestatem visuri sumus, & nobis inuicē, vt in nobis eam pariter videamus. Propterea siquidem oportet nos prouidere bona, non solum coram deo, sed etiam coram hominibus, vt non tantum regi nostro: sed & cōciuibus & commilitonibus nostris grati esse possimus. Et quidē ante omnia fides quęrenda est, de qua legitur. Fide mundās cor
Actu. 19. da eorum. Beati enim mundo corde, quoniam ipsi deū videbunt. Crede ergo te deo, committe te ei, iacta in eum cogi
Matthæi. 5 tatum tuum, & ipse te enutriet, vt fiducialiter & fideliter dicas. Dominus solicitus est mei, neque enim hoc sapiunt ho
Psalm. 29. mines amantes seipsos, homines scioli & soliciti pro se ipsis, curam carnis perficientes in desideriis, surdi ad vocem dicētis. Omnem solicitudinem vestram proiicientes in eum, ipsi
1. Pet. 6. enim cura est de vobis. Nam sibi quidem ipsi fidere, nō fidei, sed perfidiæ est, nec confidentiæ sed diffidentiæ magis in semetipso habere fiduciam. Is vere fidelis est, qui nec sibi credit, nec in se sperat, factus sibi tanquam vas perditum, sed sic perdens animam suam: vt in vitam æternam custodiat eam. Porrò id quidem sola facit humilitas cordis, vt non sibi fidelis anima innitatur, sed deserens semetipsam ascendat iam de deserto innixa super dilectum, atque ideò delitiis affluēs. Sanè vt perfecta sit sanctificatio, etiam mansuetudinē & gratiā
Matth. 11. socialis vitę à sancto sanctorū discamꝰ oportet, sicut ipse ait. Discite à me quia mitis sum & humilis corde. Quid enim hu iusmodi hominē dicere prohibet delitiis affluentē, qui suauis & mitis & multæ misericordię, omnibus omnia factus est, I & vniuersos perfundit oleo quodā mansuetudinis & lenitatis, quo sic infusus est sic perfusus etiam & superfusus, vt stil lare videatur vndique? Fœlix qui gemina hac sanctificatione
Psalm. 56. paratus dicere potest. Paratum cor meum deus, paratum cor meum. Habet hodie quidem fructum suum in sanctificationem, crastina die finem habiturus vitam æternam. Videbit enim maiestatem dei, quod vtique vita æterna est: sicut & ve-
Ioan. 17. ritas ait. Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum verum deum, & quem misisti Iesum Christum. Reddet ei coronam iustitiæ iustus iudex in illum diē, cui sanè altera nō succedet. Tūc videbit & affluet, & mirabitur & dilatabitur cor ipsius. Quousq; dilatabitur? Vsque ad videndā in se maiestatē dei. Nolite arbitrari fratres quòd illam vobis promissionē verbis explicare possimus. Sanctificamini hodie & estote parati, crastina die videbitis & gaudebitis: & gaudium vestrum implebitur. Quid enim maiestas illa non impleat? Etiam super-
Lucæ. 6. implebit & superefluet, quando mensuram bonam & cōfertam & coagitatam & superefluentem dabūt in sinus vestros. Vsque adeo quidem superefluet, vt supramodum in sublimitate excedat non modo merita, sed & vota, sicut verè potens est facere: supra quam nos intelligere aut sperare possumus. Nam desideria quidem nostra in tribus maxime constituta videntur, quod decet, quod expedit, quod delectat. Hæc sunt quæ concupiscimus, omnes quidem omnia, sed alius magis hoc, alius illud. Ille sic deditus est voluptati, vt nec honestatem satis reputet nec vtilitatem, ille quæstui magis incubans & honestum dissimulat & iucundum: ille voluptatis pariter & vtilitatis negligentior, solum vel maxime honorem sectatur. Nec verò reprehensibile desiderium horum, sed si ibi quæreremus ea, vbi verè inueniremus? Hæc enim vbi verè sunt, vnū sunt atq; ipsum vtiq; summū bonū, summa vtilitas, summa gloria, summa voluptas. Atque hæc quidem quantum interim capere possumus expectatio nostra est, & promissa nobis visio maiestatis in nobis, vt deus sit omnia in omnibus, omne iucundum, omne vtile, omne honestum.

Item in vigilia natalis domini de pronunciatione ipsius. Sermo. VI.

Abdiæ. 1.

AVditum audiuimus plenum gratia, dignum acceptione, Iesus Christus filius dei in Bethleem Iudæ nascitur. Anima mea liquefacta est in sermone isto, sed & spiritus meus in præcordiis meis æstuat iucūditatem hanc & exultationē solito vobis desiderio eructuare festinans. Iesus interpretatur saluator. Quid tam necessariū perditis, quid tā optabile miseris, quid tam vtile desperatis? Alioquin vnde salus, vnde vel tenuis aliqua spes salutis in lege peccati, in corpore mortis, in malitia hac diei & loco affli ctionis, nisi noua nobis, & insperata nasceretur? At tu fortè sa lutem optas, sed curationis acerbitatē teneritudinis pariter, L & ægritudinis proprię conscius reformidas. Ne timeas, Chri stus est suauis planè, & mitis & multæ misericordiæ, vnctus oleo lætitiæ præ participibus suis, eis nimirū, qui licet nō ipsam plenitudinem, de plenitudine tamen huius accipiunt participium vnctionis. Ne verò suauem audiens, inefficacē fore autumes saluatorē, additur etiā filius dei. Qualis enim pater talis filius, cui subest cū voluerit posse. Aut forsitan vtilitate salutis & iucūditate vnctionis audita, nescio quid submurmuras, puto etiam de honestate solicitus. Saluatorē tibi gratularis adesse, vt pote iacens paralyticus in grabato, aut magis inter Hierusalē & Hierico semiuiuus in via. Amplius autē lætaris nec durum esse medicum, nec grauibus vti medicinis, ne tibi forsitā intolerabilior videatur brēuis ipsa curatio, q̄ diuturna ægritudo. Sic nimirū, sic vsque hodie multi pereūt medicum fugientes, quòd Iesum quidem nouerint, sed Christum nesciant, humano sensu de multitudine & malignitate morborum, paratæ sibi medelæ molestiam æstimantes. Iā verò si certus es de saluatore, & nihilominus Christum esse cognoscis, non vtentem cauterio, sed vnguento, non vstione, sed vnctione curantem: vnum adhuc arbitror ingenuā posse mouere creaturam, ne fortè (quod absit) saluatoris huius non satis condigna videatur esse persona. Puto tamē non vsq; adeo ambitiosus es & gloriæ cupidus, aut zelator honoris, vt ab vno quopiam è conseruis tuis si præstare posset hanc gratiam suscipere detrectares. Nam si angelus aut archangelus esset, M vel ex superiori quouis ordine spirituum beatorum, multo minus animositas tua, quod causaretur, haberet. Nunc autem tanto ampliore tibi deuotione suscipiendus est iste saluator, quanto differentius præ cæteris omnibus nomē hæreditauit Iesus Christus filius dei. Et vide si non euidentius hæc tria ad pastores loquens angelus commendauit gaudium magnū, quod euāgelizabat exponens, quia, inquit, natus est vobis hodie saluator qui est Christus dominus. Exultemus igitur fratres in hac natiuitate & multipliciter gratulemur in ea, quā & salutis vtilitas & vnctionis suauitas, & filij dei maiestas tā eleganter illustrat, vt nihil desit ex omnibus quæ desiderantur, nec commodum, nec iucundum, nec honestum. Exultemus in quam ruminantes intra nosmetipsos & inuicem eructuantes suaue verbum, eloquium dulce: Iesus Christus filius dei nascitur in Bethleem Iudę. Nec mihi quis ad ista respondeat indeuotus, ingratus, irreligiosus. Non est hoc nouū, olim auditum est, olim factū est: olim natus est Christus. Ego enim dico olim & ante. Nec mirabitur olim & ante, cui propheticum illud occurrerit in æternum & vltra. Natus est ergo Christus, non modo ante hæc nostra tempora, sed ante tēpora vniuersa. Verum illa quidem natiuitas posuit tenebras latibulum suum, imo verò lucem magis habitat inaccessibilē, latet in corde patris in mōte vmbroso & cōdēso. Vt ergo aliquatenus innotesceret, natus est: & in tēpore natus ex carne,

natus

A natus in carne, factum est verbum caro. Quid tamen mirum si vsque hodie dicitur in ecclesia, Christus filius dei nascitur, quando tam longe antea dicebatur (haud dubium quin de ipso) puer natus est nobis? Olim cœpit audiri verbum hoc, & nemo sanctorum aliquando fastidiuit. Siquidem Iesus Christus filius dei, heri & hodie & in æternū. Hinc nimirū primus homo omnium viuentium pater, magnum eructuans sacramē tum, quod in Christo & in ecclesia apostolus postmodū eui-
Ephe. 5. dētius commendauit: Relinquet, ait, homo patrē & matrē, &
Gene. 2 adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna. Hinc nihilominus Abrahā pater omniū credētiū exultauit vt videret diē
Ioan. 18. hunc, & vidit & gauisus est. Alioquin quando seruum iurantem sibi per deum cœli, sub femore suo manum ponere præ-
Gene. 24. cepisset, nisi ipsum vtique deum cœli ex eodem nasciturū femore præuidisset? Hoc quoque consilium cordis sui homini secundum cor suum reuelauit deus, cui iurauit veritatem & non frustrabitur eum. De fructu, inquiens, ventris tui ponam
Psalm. 131. super sedem tuam. Vnde & in Bethleē Iudæ nascitur (sicut an
Lucæ. 2. gelus ait) ciuitate Dauid, vtique propter veritatem dei ad cō firmandas promissiones patrum. Hoc etiam multipharie mul
Hebr. 1. tisque modis cæteris reuelatū est patribus & prophetis. Absit autem vt à diligentibus deum aliquando fuerit negligen-
Exod. 4. ter auditum, nisi forte negligere videbatur qui dicebat. Obsecro domine mitte quem missurus es: aut fastidire qui cla-
Esaiæ. 64. mabat. Vtinam dirumperes cœlos & descenderes: cęteraque
B similia. Idipsum deinde apostoli sancti viderunt & audierūt, & manus eorū tractauerūt de verbo vitę, quibus singulariter
Matth. 13. aiebat. Beati oculi qui videt quæ vos videtis. Postremo hoc
Ioan. 20. idem nobis quoque seruatum est fidelibus, vtique thesauris fidei commendatum, ipso æque dicente. Beati qui non viderunt & crediderunt. Pars nostra hæc in verbo vitæ. Nec sanè contemptibilis ex qua nimirum viuitur & qua vincitur mundus: quoniam iustus ex fide viuit. Et hæc est victoria quæ vincit mundum, fides nostra: Hæc est quæ velut quoddam æternitatis exemplar præterita simul & præsentia ac futura, sinu
Abdiæ. 2. quodam vastissimo comprehendit, vt nihil ei prætereat, nihil pereat, præat nihil. Merito proinde in testimonium fidei vestræ vbi facta est vox annunciationis huius in auribus vestris exultastis in gaudio, egistis gratias, prostrati solo tenus adorastis, concurrentes velut sub vmbra alarum eius, & sub pennis eius sperantes. Nunquid non singuli natiuitate saluatoris audita, clamastis in cordibus vestris, dicētes. Mihi autem ad-
Psalm. 72. hærere deo bonum est? Aut potius illud quod idem prophe-
Psalm. 16. ta ait. Deo subiecta esto anima mea? Infœlix nimirū quisquis ficte prostratus, corde rigido corpꝰ humiliauit. Est enim qui humiliatur nequiter, interiora autē eiꝰ plena sunt dolo. Quis quis enim necessitatem suam minus considerat, minus sentit incommoda, minus pericula pauet, minus deuote confugit ad remedia ortę salutis, minus affectuose se subiicit deo, minus
Psalm. 89. fideliter psallit. Domine refugium factus es nobis. Huius adoratio minus accepta, huius prostratio minus verax, huius
C humiliatio minus habens, huius etiam victoriosa minus, imo & minus viuida fides. Quid tamen dicit? Beati qui non viderunt & crediderunt: Quasi non videatur ipsum credere quodammodo iam videre. Sed aduerte diligenter cui & quando dictum sit, ei vtiq; qui arguebatur quòd quia vidisset credidisset. Neque enim adipsum est vidisse & ideò, credidisse, quod credēdo vidisse. Alioquin Abraham pater quonā modo dominicum hunc vidisse diem: nisi credendo, credendus est? Sed & illud quomodo accipietur quod hac nocte cantatū est nobis, Sāctificamini hodie & estote parati, crastina die vi debitis maiestatem dei in vobis: si non mente videre est, pia deuotione repręsentare & recolere fide nō ficta, magnū illud magnæ pietatis sacramentum quod manifestatū est in carne, iustificatum est in spiritu, apparuit angelis, prædicatū est gentibus, creditum est mundo, assumptum est in gloria? Semper igitur nouum quod semper innouat mentes, nec vnquam vetus quod fructificare non cessat, quod in perpetuū nō marcescit. Hoc est enim sanctū, quod nō datur videre corruptionē. Hic nouus homo, qui nullius vnquam vetustatis capax, etiam eos quorum inueterauerunt omnia ossa, in veram vitæ transferat nouitatem. Inde est quòd etiam in præsenti tam iucundissima annūciatione (si aduertistis) congrue satis dicitur nō tam natus esse quàm nasci. Iesus Christus filius dei nascitur D in Bethleem Iudæ. Sicut enim quodam modo immolatur adhuc quotidie, donec mortem eius annunciamus, sic videtur & nasci, dum fideliter repręsentamus eius natiuitatem. Die igitur crastina videbimus maiestatem dei, sed sanè in nobis non in seipso, vtique maiestatem in humilitate, virtutem in infirmitate, in homine deū. Ipse est enim Emmanuel, quod interpretatur nobiscum deus. Et euidentius audi: Verbum, inquit, *Ioan. 1.* caro factum est: & habitauit in nobis. Denique extunc & deinceps vidimus gloriam eius, sed gloriā quasi vnigeniti à patre, vtique plenum gratiæ vidimus, & veritatis. Nō enim gloriam potestatis aut claritatis, sed gloriam paternæ pietatis, gloriam gratiæ, de qua apostolus. In laudē, inquit, gloriæ gratiæ suæ. Sic ergo nascitur. Sed vbi putas? In Bethleem Iudæ. *Ephe. 1.* neque enim decet nos ita Bethleem præterire. Transeamus vsque Bethleem dicunt pastores, non Bethleem pertranseamus. Quid enim si pauper viculus est? Quid si videtur minima in Iudæa? Ne id quidem incongruum ei qui cum diues esset propter nos factus est pauper, & cum esset magnus dominus & laudabilis nimis, paruulus natus est nobis. Et dicebat, Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorū. *Matth. 5.* Itemque: Nisi conuersi fueritis & efficiamini sicut puer iste, *Matth. 16.* non intrabitis in regnum cœlorum. Vnde etiam stabulum elegit & præsepe, vtique domum luteā & diuersorium iumentorum, vt hunc esse scias qui de stercore erigit pauperem, & E saluos facit homines & iumenta. Vtinam autem inueniamur & nos Bethleem Iudæ, vt in nobis quoque dignetur nasci & audire mereamur, quia vobis timentibus deū orietur Sol iu-
Mala. 4. stitiæ. Fortè enim est hoc quod supra meminimus, ad videndā in nobis domini maiestatem, & sanctificatione opus esse & præparatione. Nam & iuxta prophetam, Facta est Iudæa san-
Psalm. 113. ctificatio eius, quia videlicet omnia in confessione lauantur, & domus panis, quod Bethleem sonat, ad præparationem forte videtur magnopere pertinere. Quomodo enim ille paratus est, vt excipere tantum hospitem possit, qui dicit: quia non est in domo mea panis? Deniq; quia imparatus erat quidam, necesse habuit amici ostium clausum media nocte pulsa-
Esaiæ. 3. re & dicere. Quia amicus meus venit ad me de via, & non ha-
Lucæ. 11. beo quod ponam ante illum. Paratum cor eius sperare in do-
Psalm. 111. mino, ait propheta, haud dubium quin de iusto loquens. Cō-
Vbi supra firmatum est cor eius, non commouebitur. Non est paratum cor quod non est confirmatum. Scimus autem, ipso eodē teste propheta, quòd panis cor hominis confirmet. Non est ergo paratū sed aridum & exangue cor eius, qui oblitus est co-
Psalm. 103. medere panem suum. Est autem paratus & non turbatus vt custodiat mādata vitæ, qui oblitus ea quæ retro sunt, in ea quæ ante sunt se extendit. Vides quàm fugienda quædam, quàm sit quædam obliuio cupiēda? neque enim totus Manasses Iordanem transiit, sed nec totus citra sibi elegit mansionem. Est F qui oblitus est domini creatoris sui, & est qui prouidet eum in conspectu suo semper, oblitus populum suum & domū patris sui. Et ille quidē cœlestia obliuiscitur, hic verò quę sunt super terram: iste præsentia, ille futura, iste quæ videntur, ille quæ non videntur. postremo iste quæ sua sunt, ille quæ Iesu Christi. Vterq; Manasses, vterque obliuiosus, sed alter quidem Hierusalem, alter Babylonis oblitus: alter eorum quæ impediunt, & iste paratus, alter sanè eorum magis quæ expediunt & quæ non expedit obliuiscī, atque hic penitus imparatus ad videndam in se dñi maiestatem. Neque enim est dñs panis in qua saluator oriatur, non est Manasses ille cui appareat, qui Israel regit, & super Cherubim sedet. Appare iquit
Psalm. 79. corā Effraim Beiamin & Manasse. Ego arbitror istos tres esse
Ezech. 14. qui saluantur, quos alius quidem propheta Noe, Danielē & Iob nominauit, eosdem quoque & tribus illis pastoribus designari, quibus nato angelo magni consilij gaudium magnum
Lucæ. 2. angelus euangelizauit. Vide autem ne fortè ipsi sint & tres magi venientes iam non modo ab Oriēte sed etiam ab Occidente, vt recumbant cum Abrahā, Isaac, & Iacob. Fortè enim non incongrue videbitur ad Effraim quidem, quod fructificationem sonat, pertinere thuris oblationem, quod offerre incensum dignum in odorem suauitatis propriū sit eorū quos posuit dominus, vt eant & fructū afferant, id est ecclesiæ prælatorum. Nam & Benjamin filius dexteræ offerat necesse est

aurum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gaurum id est substantiâ huius mundi, vt videlicet fidelis populus in parte dextera constitutus à iudice mereatur audire.
Matth.25. Quia esuriui & dedistis mihi mãducare &c. Porrò Manasses (si tamen is esse voluerit cui appareat deus) Myrrham offerat mortificationis, quã quidem à nostra specialiter arbitror ꝓfessione requiri. Et hæc dicta sint ne ad eam partẽ tribus Manasse, quæ citra Iordanem subsitit pertineamus, sed obliuiscamur magis ea quæ retro sunt extenti & intenti ad anteriora. Nunc verò redeamus vsque Bethleẽ, & videamus hoc verbum quod factũ est, quod fecit dñs & ostẽdit nobis. Domus panis est vt iam diximus, bonũ est nos illic esse. vbi enim fuerit verbum domini, non deest vtique panis qui confirmet cor,
Psalm.118. dicente propheta. Cõfirma me in verbis tuis. Nimirum in verbo quod procedit de ore dei viuit homo, viuit in Christo, viuit in eo Christ⁹. Ibi oritur, ibi apparet, nec omnino amat cortitubans, aut vacillans, sed stabile & confirmatũ. Si quis murmurat, si quis hęsitat, si quis nutat, si quis cogitat reuolui in lutum, redire ad vomitum, deserere votum, mutare propositũ suum, non est Bethleem iste, non est domus panis. Sola enim fames, & fames valida in Aegyptum eum descendere, porcos pascere, siliquas esurire compellit, vtpote procul agentem à domo panis, à domo patris: in qua etiam mercenarij panibus abundare noscuntur. Non ergo in huiusmodi corde nascitur Christus cui deest fidei fortitudo, vtique panis vitæ, scriptura teste: Quoniam iustus ex fide viuit, quod videlicet animæ
Abdiæ. 2. H vera vita (quæ ipse est) non nisi per fidem interim habitet in cordibus nostris. Alioquin quomodo in illo nascitur Iesus, quomodo salus oritur illi, quandoquidem vera omnino certaque sententia est, quòd is tantum qui perseueraverit vsque
Matth.10. in finẽ, saluus erit? Nã ꝙ minime iueniatur in eo Christus, nec
1.Ioan.5. de eis sit quibus dicitur, quia vnctionem habetis à sancto, ex eo vel maxime constat quòd sine dubio etiam aruit cor illius, ex quo oblitus est comedere panem suum. Multo minus autem ad filiũ pertinet dei, qui huiusmodi est, ꝙ non nisi super
Esaiæ. ult. quietum & humilem ac trementem verba sua requiescat spiritus ipsius, nec sit vlla societas æternitati & tantæ mutabilitati ei qui est & ei qui nunquam in eodem permanet statu.
Cæterum quamlibet firmi, quamlibet fortes in fide, quamlibet parati, quamlibet panibus abundãtes, ipso quidem largiente cui quotidie orantes dicimus. Panem nostrum quo-
Lucæ.11. tidianum da nobis hodie, necesse habemus addere conse-
1.Ioan.1. quenter, dimitte nobis debita nostra. Alioquin si dixerimus quoniam peccatum non habemus, nosipsos seducimus & veritas in nobis non est. Nimirũ veritas ipse est qui nõ simpliciter in Bethleẽ sed in Bethleẽ Iudæ nascitur Iesus Christus filius dei. Præoccupemus igitur faciẽ dñi in cõfessione, vt sanctificati pariter & parati inueniamur & nos Bethleẽ Iudę, atquè ita nascentem dominum videre mereamur in nobis. Cęte-
I rum si qua anima eousque profecerit (quod quidẽ est multũ ad nos) vt sit fœcũda virgo, sit stella maris, sit plena gratia, & superuenientem habẽs in se spiritum sanctum, puto quod nõ modo in ea, sed ex ea quoque non dedignabitur nasci. Nemo sanè id sibi arrogare præsumat, nisi quos ipse speciali designatione tanquam digito monstrauerit, dicens: Ecce mater mea & fratres mei. Enimuero audi vnum ex istis. Filioli mei,
Matth. 12. ait, quos iterum parturio donec formetur Christus in vobis.
Galat. 4. Si enim nasci videbatur in eis cũ formabatur Christus in eis, quomodo non etiã ab eo similiter nasci eum dicere quis præsumat, qui in ipsis quodam modo parturiebat? Et tu quidem impia synagoga hunc nobis filium peperisti, officio quidem matris sed nõ matris affectu. Excussisti eum de sinu tuo extra ciuitatem eiiciens, & eleuans super terram, tanquam dicẽs ecclesiæ gentiũ pariter & ecclesiæ primitiuorũ quæ est in cœlis: nec mihi nec vobis sit, sed diuidatur. Diuidatur inquã nõ inter vtrasq;, sed ab vtrisq;. Expulsum enim & exaltatũ & eleuatum, & quidem modicè satis, tamen vt nec in tuis esset mœnibus nec in terra, ferro vndique coarctasti: ne fortè vel hac vel illac excederet, vt videlicet á te separatus, ad neutrã peruenire illarum. Sæua nimirũ mater, ita abortiuum facere voluisti, dum non esset qui excipere posset excussum. Age ergo quid profeceris, imo quàm nihil profeceris intuere. Vndique enim egrediuntur filiæ Sion, vt videant regem Salomonem in diademate quo coronasti eum. Relinquens matrem adhæret vxori suæ, vt sint duo in carne vna: & ciuitate pulsus, atq; K
leuatus à terra, omnia trahit ad se, quippe qui est super omnia benedictus deus in sæcula. Amen.

In die natalis domini de fontibus saluatoris. Sermo I.

Grandis quidem est dilectissimi hodierna dominicę natiuitatis solẽnitas, sed dies breuis cogit breuiare sermonem. Nec mirum, si facimus nos breue verbũ, quando & deus pater verbum fecit abbreuiatum.
Hiere. 23. Vultis nosse quam longum q̃ breue fecit? Cœlum, inquit (hoc verbum,) & terrã ego impleo. Nunc caro factum, in angusto
Psalm. 92. locatum præsepio est. A sæculo, ait propheta, & in sæculum tu es deus, & ecce factus est infans diei vnius. Ad quid hoc fratres, aut quæ necessitas fuit vt sic exinaniret se, sic humiliaret se, sic abbreuiaret se dominus maiestatis, nisi vt vos similiter faciatis? Iam clamat exemplo, quod postmodum prædicaturus est verbo. Discite à me quia ꝓmitis sum & humilis
Matth. 11. corde. vt verax inueniatur, qui dicit: Cœpit Iesus facere & do
Marc. 6. cere. Obsecro proinde & plurimum rogo fratres non patiamini sine causa tam preciosum exemplar vobis exhibitum esse, sed conformamini illi & renouamini spiritu mentis vestræ. Studete humilitati quæ fundamentũ est custos q̃; virtutũ, sectamini illã quæ sola potest saluare animas vestras. Quid enim magis indignum, quid detestandũ amplius, quid grauius puniendũ, q̃ vt videʒ deũ cœli paruulũ factum, vltra apponat homo magnificare se super terrã? Intolerabilis impudentiæ L
est, vt vbi sese exinaniuit maiestas, vermiculus infletur & intu-
Philip.2. mescat. Hoc igitur est propter quod exinaniuit se formã serui accipiens, qui in forma dei patri æqualis erat, sed exinaniuit maiestate & potentia, nõ bonitate & misericordia. Quid enim ait apostolus? Apparuit, inquit, benignitas & humanitas
Titum. 3. saluatoris nostri dei. Apparuerat ante potentia in rerũ creatione, apparebat sapientia in earum gubernatione, sed benignitas misericordiæ nunc maxime apparuit in humanitate. Innotuerat Iudæis potestas, in signis atq; portentis, vnde & in ea lege sæpius inuenies, ego domin⁹, ego deus. Philosophis quoq; abũdantibus in sensu suo maiestas ꝺnotuit, quoniã iu-
Roma. 1. xta apostoli verba: Quod notum est dei, manifestũ est in illis. Veruntamen & Iudæi potestate ipsa premebantur, & philosophi scrutatores maiestatis opprimebãtur à gloria. Potestas subiectionẽ, maiestas exigit admirationẽ, neutra imitationẽ. Appareat domine bonitas cui possit homo, qui ad imaginem tuam creatus est, cõformari, nam maiestatẽ, potestatẽ, sapientiam, nec imitari possumus, nec expedit æmulari. Quousq; an-
Psalm. 35. gustata est misericordia tua in sola angelorũ parte, reliquam occupat iudiciũ cũ toto pariter humano genere? Domine in cœlo misericordia tua, & veritas tua vsq; ad nubes, terrã vniuersam condemnans & aereas potestates. Dilatet misericordia terminos suos, extendat funes, expandat sinus, attingat à fine vsq; ad finẽ fortiter, disponẽs omnia suauiter. Restrictus M
est domine iudicio sinus tuus solue cingulum tuũ, & veni miserationibus affluẽs, superefluens charitate. Quid tu times ô homo, quid trepidas à facie domini quia venit? Venit nõ iudicare, sed saluare terrã. Olim tibi ꝑsuasum est ab infideli quodam seruo, vt furtim tolleres & imponeres regium diadema capiti tuo. Deprehensus in furto, quidni timeres, quidni fugeres à facie eius? Forte enim iam gladiũ vibrabat ignitũ. Nunc
Gene.3. in exilio positus, In sudore vultus tui vescẽris pane tuo. Et ecce vox audita est in terra, quia dominator aduenit. Quo ibis
Psalm.138. à spiritu eius, & quo à facie eius fugies? Noli fugere, noli timere, nõ venit cũ armis, non puniendũ sed saluandũ requirit. Et ne fortè dicas etiã nunc. Vocẽ tuam audiui & abscõdi me:
Gene.3. ecce infans est & sine voce. Nam vagientis vox magis miserãda est, q̃ tremẽda. Aut si cui fortè terribilis, sed nõ tibi. Paruulus factus est, tenera mẽbra virgo mater pannis alligat, & adhuc timore trepidas? Vel in hoc scies, quia non venit perdere te, sed saluare: eripere, & non ligare. Iam aduersus hostes tuos dimicat, iam superborum, & sublimium colla, tanquam dei virtus & sapientia calcat. Duo sunt tibi hostes, peccatum, & mors, id est mors corporis & animæ. Vtrunque debellaturus aduenit, & ab vtroq; saluabit te, noli timere. Et iã quidem peccatum in propria persona vicit, quando humanã naturam sine vlla contagione susceꝑit. Grandis enim peccato facta

A facta est violentia, & reuera expugnatum esse cognoscitur, quando natura quã se totã infecisse & occupasse gloriabatur, ab eo penitus aliena in Christo inuenta est. Dehinc persequitur inimicos tuos & cõprehendit eos, nec cõuertitur donec deficiant. Contra peccatũ dimicans in conuersatione sua, verbis pariter & exemplis oppugnat, sed in passione sua alligat illud, alligat planè fortem, & diripit vasa eius. Iam verò eodẽ ordine mortem quoq; superat prius in seipso cum resurgit primitiæ dormientium, & primogenitus mortuorũ: postmodum debellaturus eã pariter in omnibus nobis, quando vidilecet fusciabit mortalia corpora nostra, & destruetur nouissima inimica mors. Propterea enim resurgens decorẽ indutus est, nõ sicut antea nascens pãnis inuolutus est. Propterea qui prius sinu misericordiæ, affluebat nõ iudicans quẽquã, resurgens præcinxit se, & iusticiæ cingulo videtur quodammodo effluentẽ sinũ misericordiæ collegisse, quoniã extunc præparatur ad iudicium, quod in nostra resurrectione futurum est. Nam & propterea paruulus antea venit vt misericordiam prærogaret, & futurũ in fine iudiciũ præcurrens, miseri cordia tẽperaret. Licet enim paruulus ad nos venerit, nõ parum tamẽ attulit, nõ parũ cõtulit nobis. Si quæris quid attu-
Titum.2. lit, primo omniũ attulit misericordiã, secundũ quã, teste apo
Apoc.1. stolo, saluos nos fecit. Neq; enĩ his tãtũ ꝑfuit, quos tũc prę-
B sens inuenit, sed fons est qui nũquã poterit exhauriri. Fõs no bis est Christus dñs, vnde lauemur, sicut scriptũ est: Qui dile xit nos, & lauit nos à peccatis nostris. Verũtamẽ nõ iste solus
Eccli.14. aquarũ est vsus, nec tantũ sordes abluunt, sed & sitim extin-
Vbi supra guũt. Beatus verò, ait sapiens, qui in sapientia morabitur, & qui in iustitia meditabitur. Et post pauca. Aqua, inquit, sapiẽtiæ salutaris potabit illũ. Bene sapientiæ salutaris, quoniã sapientia carnis mors est, & sapientia mundi etiã ipsa inimica
Iaco.3. est deo. Sola quæ ex deo est sapientia salutaris est, quæ secundum beati Iacobi diffinitionẽ. Primũ pudica, deinde pacifica est. Nam sapientia carnis voluptuosa est, non pudica. Sapientia mundi tumultuosa est, non pacifica. Sapientia verò quę ex deo est, primũ pudica est, nõ quærens quæ sua sunt, sed quę Ie su Christi, vt non sua quisq; faciat voluntatẽ, sed consideret quæ sit voluntas dei, deinde pacifica non abundãs in suo sensu, sed alieno magis acquiescens cõsilio vel iudicio. Tertius aquarum vsus est irrigatio, quã profecto maxime necessariã habent nouellæ plantationes. Alioquin aut minus proficiẽt, aut ex toto peribunt prę siccitate. Quærat ergo deuotionis aquas quisquis seminauerit bonorum operũ semina, vt irriga tus fonte gratiæ, bonę cõuersationis ortus, non arescat, sed in
Psalm. 79. perpetua viriditate proficiat. Orat enim pro huiusmodi propheta, Et holocaustum tuũ, inquiens, pingue fiat. Sic & in laudibus Aaron legis, quoniã sacrificium eius quotidianus ignis
C absumpsit. In quibus omnibus nihil aliud intelligendum videtur, nisi vt bona opera feruore deuotionis, & dulcedine spiritualis gratię cõdiatur. Putas inueniri poterit quartus fons, vt paradisum recuperemus, quatuor fontiũ irrigatione amœnissimum? Nam si terrenã paradisum denuo nobis reddendã
Ioan.3. non speramus, quomodo regnum cœlorũ sperabimus? Si terrena, inquit, dixi vobis & non creditis: quomodo si dixero vobis cœlestia credetis? Nunc autem vt de exhibitione præsentium firma sit expectatio futurorum, paradisum habemus multo meliorem, & longe delectabiliorem q̃ primi parentes habuerunt, & paradisus noster Christus dominus est. In quo tres quidẽ fontes iam inuenimus, quartum quæramus. Habemus de fonte misericordiæ ad diluendas culpas, aquas remissionis, habemus de fonte sapientiæ ad potandũ sitim nostrã, aquas discretionis. habemus de fonte gratiæ ad irrigandas plantas bonorum operũ, aquas deuotionis. Quęramus ad decoquendos cibos, aquas feruẽtes, aquas æmulationis. Hæ nimirũ condiunt & decoquunt affectiones nostras, & ebulliunt
Psalm. 38. de fonte charitatis. Vnde ait propheta. Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescet ignis. Alibi quo-
Psalm. 68. que. Zelus, inquit, domus tuæ comedit me. Siquidem ex dulcedine deuotionis, diligens iustitiam, ex feruore æmulationis, odio habet iniquitatem. Et vide ne fortè de fontibus
Esaiæ.12. istis prędixerit Esaias: Hauritis aquas in gaudio de fontibus saluatoris. Nam vt promissionẽ hanc vitæ præsentis esse noueris non futuræ, illud attende quod sequitur, dicetis in illa die. Confitemini domino, & inuocate nomen eius. Inuocatio D
quippe præsentis temporis est, sicut scriptum est: Inuoca me *Psalm. 80.*
in die tribulationis. Porrò ex his quatuor fontibus tres quidem proprie conuenire videntur tribus ecclesiæ ordinibus, singuli singulis. Nam primus quidẽ cõmunis est omnibus. In multis enim offendimus omnes, & necessarium habemus misericordiæ fontem ad diluendas offensionum sordes. Omnes
Roma.3. inquàm peccauimus, & egemus gloria dei. Et prælati & continentes & coniugati. Si dixerimus, quia peccatum non habemus nosipsos seducim⁹. Quia ergo nemo mũdus à sorde, ne-
1.Ioan.1. cessarius est omnibus fons misericordiæ, & pari voto debent ad hunc fontem Noe, Daniel, & Iob properare. De cætero quidem Iob maximę sapientiæ fontem quærat, quoniam ipse magis inter medios laqueos ambulat, ita vt magnũ videatur si à malo declinat. Danieli verò currendum est ad fontẽ gratiæ, cui nimirum pœnitentiæ opera, & labores abstinẽtiæ, deuotionis gratia necesse est impinguare. Oportet enim vt nos
2.Corin.9. maxime in hilaritate omnia faciamus. Quoniam hilarem datorem diligit deus. Nam & terra nostra nequaquã fertilis est huiusmodi seminis, bonæ scilicet conuersationis: ideoq; facile exaresceat, nisi crebris irrigationibus adiuuetur. Vnde & in oratione dominica huiusmodi gratiam sub quotidiani panis nomine postulamus. Merito sanè ne forte cadat super nos ter ribilis illa maledictio propheticæ imprecationis. Fiant sicut E
Psal.128. fœnum tectorum, quod priusq̃ euellatur exaruit. Fõs verò æmulationis Noe conuenit specialiter, quia maximè prælatos decet hic zelus. Quatuor itaq; fontes istos, adhuc in carne viuentibus nobis in semetipso Christus exhibet: quintũ qui est fons vitæ, post hoc sæculum repromittens, ad quẽ sitiebat propheta cum diceret: Sitiuit anima mea ad deum fontẽ vi-
Psalm. 41. uum. Fortassis etiam propter hos quatuor fontes quatuor in locis vulneratus est Christus adhuc viuens in cruce: propter quintum, cum iam tradidisset spiritum, transforatus est in latere. Viuebat adhuc quando foderunt ei manus & pedes, vt nobis adhuc viuentibus, quatuor fontes ex seipso proferret. Quintum pertulit vulnus cum iam expirasset, vt in se nihilominus quintum nobis fontem post obitũ aperiret. Sed ecce, dum loquimur de mysteriis natiuitatis, ad scrutanda repẽte deuenimus sacramenta dominicæ passionis. Nec mirum tamẽ si quærimus in passione, quid in natiuitate sua Christus attulerit. Tunc enim concisso sacco pecuniã quæ latebat, in precium nostræ redemptionis effudit.

De tribus mixturis Sermo II. Vnde supra.

Magna opera domini, ait propheta Dauid. Magna *Psalm.110.*
quidem omnia opera eius fratres, siquidẽ magnus & ipse, sed ad nos maxime spectant, quæ in eis maxima esse videntur. Hinc est quod psallit idẽ pro- F
pheta, dicens. Magnificauit dominus facere nobiscum. De- *Psal. 125.*
nique q̃ magnifice nobiscum agat, specialiter tria quædã eius opera clamant, primæ nostræ creationis, præsentis redẽptionis, futuræ glorificationis. Quàm magnificata sunt in singulis, opera tua domine. Tuum est virtutem operum tuorum annuntiare populo tuo, nos ipsa saltem opera non silemus. Triplicem fratres cõmixtionẽ in his tribus consideare est, cœlestis planè operis, & diuinæ virtutis. Nam in primo opere cõditionis nostrę de limo terrę plasmauit hominem deus, & inspirauit in faciem eius spiritũ vitæ. Qualis artifex, qualis vnitor rerum, ad cuius nutum sic conglutinantur sibi limus terræ & spiritus vitæ? Limus quidẽ iam ante creatus erat, quãdo in principio creauit deus cœlum & terram. At spiritus sanè non communẽ sed propriã habet conditionẽ, nec in massa creatur, sed singulari quadam excellẽtia inspiratur. Agnosce ô homo dignitatẽ tuam, agnosce gloriã conditionis humanę. Est enim tibi cum mundo corpus, sic enim decet eum qui constitutus est super vniuersam huius creaturæ corporeæ molẽ, aliqua ei similari ex parte, sed est tibi etiã sublimius aliquid, nec omnino comparandus es cæteris creaturis. Compacta & confœderata sunt in te caro & anima illa plasmata, hæc inspirata. Sed cuius interest hæc commixtio? Cui hac vnione præstatur? Etenim iuxta sapientiam filiorum huius sæculi vbi sociantur summis inferiora, præualent qui potestatẽ habent, & humilioribus vtuntur pro libitu suo. Conculcat fortior minus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gnus forte,ridet sapiens indoctū,simplicē fallit astutus, potēs
despicit imbecillē. Non sic in opere tuo deus, nō sic in tua cō
mixtione,nō ad hoc sociasti spiritū limo, sublimē humili, dig
nā & excellentē creaturā abiectæ & inutili massæ. Quis nō
videat fratres quantū corpori prestet anima? Nūquid nō trun
cus esset insensibilis caro inanimata? Ab anima enī pulchritu
do,ab anima incrementum,ab anima claritatis visus,& sonus
vocis. Deniq; sensus omnis ab anima est. Charitatē mihi con
iunctio ista cōmendat,charitatem in hac ipsa cōditionis pro
priæ pagina lego. Charitatē in ipso statim principio non solū
prædicat, sed ingerit mihi manus benignissima creatoris. Et
quidē magna hæc cōiunctio dilectissimi,sed si stabilis pman
sisset. Nunc autē licet diuino fuerit munita sigillo(ad imagi
nem quippe & similitudinē suā creauit deus hominē)heu di
ruptū est sigillū & vnitas dissipata, accedens pessimus ille la
tro recens adhuc sigillum fregit:& sic mutata similitudine di
uina cōparatus est miser homo iumentis insipientibus & simi
lis factus est illis. Rectū quippe fecit deus hominē,atque hæc
similitudo eius de quo scriptū est. Quia rectus dominus deus
noster, & nō est iniquitas in eo. Veracē quoq; & iustum fecit
eum, sicut & ipse veritas & iustitia est, nec vnitas ipsa posset
disiungi,dum sigilli huius integritas permaneret. Verum su
peruenit falsarius qui indoctis sigillū promittens melius (væ
vę)fregit,quod erat manu diuinitatis ipressum. Eritis,inquit,
sicut dij,sciētes bonum & malum. O maleuole, ô maligne,ad
quid eis huius similitudo sciētiæ? Sint certe sicut dij,recti,iu
sti,veraces,sint sicut deus in quē peccatū non cadit. Hoc quip
pe sigillo stante,stabit vnitas illa. Iam experimur miseri,quid
nobis persuaserit versutia diabolicæ fraudis. Fracto namq;
sigillo sequitur amarum dissidium, triste diuortium. Vbi est
quod dixisti nequā,nequaquam moriemini? Ecce enim mori
mur omnes,& non est homo qui viuat & non videat mortem.
Sed quid erit domine deus? Nunquā ne reparabitur opus tu
um,& qui ecciderit,non adiiciet vt resurgat? Nō est qui refi
ciat, nisi qui fecit. Itaq; ꝓpter miseriā inopū & gemitū paupe
rum nunc exurgam dicit dominus, ponam in salutari,fiducia
liter agā in eo. Nihil siquidē proficiet inimicus in eo,& filius
iniquitatis nō apponet nocere ei. Nouā(inquit)ego facio cō
mixturā,vbi & expressius & robustius pono sigillū,eū qui nō
ad imaginē meā factus,sed est ipsa imago, splendor gloriæ,
& figura substantiæ, nō factus sed genitus ante sæcula. Et ne
forte timeas esse frangendū,audi prophetā. Aruit,inquit,tā
quā testa virtus mea,sed talis testa quā nec ipse malleus vni
uersæ terrę nocere vllo modo possit. Sanè cū prima ex duob⁹
facta sit,secūda iā cōiunctio fit ex tribus,vt discas ex hoc ipso
ad sacramētū accedere trinitatis. Verbū qđ erat in principio
apud deū & deus erat,anima quæ de nihilo creata est, & ante
non erat,caro de massa corruptionis sine corruptione aliqua
diuino segregata artificio qualis nulla iam caro erat vinculo
indissolubili in psonę coeunt vnitatē. Habes in his triplex ge
nus potētiæ,ꝙ nō erat creatū,quod pierat,reparatū,ꝙ sup o
mnia erat paulominus ab angelis minoratū. Hæc sunt euāge
lica illa sata farinæ quæ pariter fermētātur, vt sit panis ange
lorū,quē māducet homo,panis cor hominis cōfirmans. Fœlix
mulier bñdictā in mlieribus,in cuius castis visceribus supue
niēte igne sancti spirit⁹ coctus est panis iste. Fœlix in quā mu
lier quæ in hæc tria sata immisit fidei suæ fermentū. Siquidē
fide cōcepit,fide peperit,&,vt ait,Elizabeth: Beata quæ cre
didit,quoniā pfecta sunt in ea quæ dicta sunt ei à domīo. Nec
mireris ꝙ fide eius mediāte vnitū dixerim verbū carni,quan
doquidem & carnē ipsam de eius carne susceperit. Sanè ne hoc
quidē presenti expositioni obuiare potest, quod de cœlestis
regni dicitur similitudine. Neq; enī idignū videtur si cœlo
rum regnū fidei Mariæ cōparatur,qua & reparatur. Hui⁹ ita
que vinculum vnionis nulla omnino soluere poterit creatura.
Siquidē nec princeps huius mūdi habet in eo quicq̄, nec ipse
Ioānes soluere dignus est corrigiā calceamenti. Quid tamen?
Soluatur certe aliquatenus necesse est,alioquin quod dissolu
tum est nō resolidatur. Panis integer,thesaurus absc̄dit⁹, sa
piētia occulta,quæ vtilitas in his omnibus? Merito flebat Io
annes nō iueniri qui aperiret librū, & solueret signacula ei⁹.
Dū enī clausus staret, nemo ex nobis diuinā illā attingere sa
pientiā prealeret. Aperi tu librū agne dei, vera māsuetudo.

Psal.48.

Psalm.91.

Gene.3.

H

ꝑ.88.

Psalm.11.

Psalm.21.

I

Lucæ.1.

Apoca.5.

Fodiēdas expone ludęo manus tuas & pedes tuos,vt qui in eis K
latet,ꝓcedat thesaurus salutis & copiosa redēptio. Frāge de
niq; esurientibus panē tuū. Solus enī frāgere potes,qui solus
vt cōfracta solides stare potes: & in ipsa cōfractione solus po
testatē habes ponēdi animā,& cū Volueris resumēdi. Tua igit̄
miseratione soluatur aliquatenus hoc tēplū,sed nō penit⁹ dis
soluatur. Separetur ab anima caro, sed verbum sanè & carnis
seruet incorruptionē,& animæ plenā cōferat libertatē: vt so
la inter mortuos libere agat educēs vinctos de domo carce
ris,sedētes in tenebris & in vmbra mortis. Ponat anima san
cta carnē imaculatā,sed resumendā tertia die,vt moriēs mor
tem perimat,& vita omniū cū resurgēte resurgat. Ita factū est
dilectissimi,& ita factū gaudeamus. Morte illa, mors mortua
est,& regenerati sumus in spē vitæ ꝑ resurrectionē Iesu Chri
sti ex mortuis. Iā quid futurū sit in vnione tertia, quis loque
tur? Nec oculus vidit,nec auris audiuit,nec in cor hominis a- 1.Corin.2.
scendit,quæ præparauit deus diligētib⁹ se. Cōsummatio erit
illa cū tradiderit Christus regnū deo & patri: & erunt duo nō
iam in carne vna,sed in spiritu vno. Etenim si adhærens carni
verbum factum est caro,multo magis qui adhęserit deo,vnus
spiritus erit cum eo. Et in hac quidem vnione media, humili
tas exhibetur & humilitas magna nimis: in ea verò quam ex
pectamus,ad quam suspiramus perfecta nobis (si tamē nobis)
reposita glorificatio est. Quòd si meminimus in prima cōiun
ctione qua ex anima & carne cōpactus est homo, charitatē cō
mendari,merito humilitas eminet in secunda,quia sola virtus L
est humilitatis læsæ reparatio charitatis. Porrò ꝙ vnitur ra
tionalis animæ creatura terreno corpori omnino non est hu
militati ascribere: siquidē nō ex deliberatione propria carni
miscetur,sed creādo immittitur,imittēdo creatur. Nō sic sa
nè summus ille spūs, qui cū esset magis bonus, ipso bñplaciti
sui arbitrio, accessit ad corpus incoinquinatū. Merito deniq;
charitatē & humilitatē sequitur glorificatio,quia sine chari
tate nihil ꝓdesse potest. Et nemo nisi ꝙ se humiliat exaltabit. Lucæ.14.

In natali domini de loco & tēpore & aliis circūstātiis. S. III.

VO quędā rerū genera fratres in hac natiuitate do
mini cōsidero nō solū diuersa,sed & dissimilia val
de. Siquidem & puer qui nascitur deus est,& mater
de qua nascitur virgo est,& partus ipse sine dolore
est. Fulget in tenebris lux noua de cœlo, gaudiū magnū ange
lus euāgelizat. Laudat multitudo cœlestis militiæ,datur glo
ria deo & in terra pax hominibus bonæ volūtatis. Currūt pa
stores,inueniunt quod ad eos dictū est verbū, nunciant aliis,
quicunq; audiunt admirātur. Hęc & his similia dilectissimi di
uinæ virtutis sunt,nō fragilitatis humanæ. Vasa sunt aurea &
argētea,quibus ꝑ tanta solēnitate in mēsa domini etiā egenis
quibusq; hodie ministratur. Nō est nobis tollere ista,nō no
bis datur aureus discus aut scyphus, sed qui in eis est cibus &
potus. Diligēter cōsidera,ait sapiēs, quæ tibi apponuntur. Prouer.23
Et ego quidē agnosco mea esse natiuitatis huius tēpus & lo- M
cum,infantilis corporis teneritudinē, paruuli vagitus & la
chrymas,sed & ipsorum quibus primo annunciatur natiuitas
saluatoris,pauptatē pastorū atq; vigilias. Mea sunt hæc, pro
me faciunt,mihi apponūtur,mihi ꝓpponuntur imitanda. Hye
me natus est,nocte natus est Christus. Nūquid credimus casu
factum,vt in tāta aeris inclementia & in tenebris nasceretur,
cuius est hyems & æstas,dies & nox? Nō eligunt paruuli, cæ
teri quādo nascātur, quippe quibus adhuc vix incipientibus
viuere,nullus subest rationis vsus,nulla eligendi libertas,fa
cultas nulla deliberādi. Christus fratres,& si homo erat, erat
tamen in principio apud deū,& deus erat eiusdē,cuius nūc est
sapientiæ,& potestatis,vtpote dei virtus & dei sapientia. Na
sciturus itaq; dei filius,cuius in arbitrio erat quodcunq; vel
let eligere tēpus, elegit quod molesti⁹ est̄ ꝑsertim paruulo
& pauperis matris filio,quæ vix pānos haberet ad inuoluen
dum,præsepe ad reclinandū. Et cū esset tanta necessitas,nullā
audio pelliū fieri mentionē. Primus A dā pelliceis vestitur tu
nicis,pānis secundus obuoluitur. Non est tale iudiciū mundi.
Aut iste fallitur,aut mūdus errat. Sed diuinā falli impossibile
est sapiētiā. Merito proinde & carnis prudētia, mors siquidē 1. Corin.3.
& ipsa inimica est deo,& sæculi quoq; prudentia stultitia no
minatur. Quid enī? Christus vtiq; qui nō fallitur,elegit quod
carni molestius est. Id ergo melius,id vtilius,id potius eligē
dum,

A dum,& quisquis aliud doceat vel suadeat, ab eo tanq̄ à sedu
ctore cauendū. Iā verò etiā nocte voluit nasci. Vbi sunt qui
tam impudēter ostentare gestiūt semetipsos? Christus eligit
quod salubrius iudicat,vos eligitis quod reprobat ille. Quis
prudentior è duobus? Cuius iudiciū iustius,cuius sentētia la
nior? Deniq; tacet Christus,nō se extollit, nō magnificat, nō
prędicat,& ecce annunciat eū angelus,laudat multitudo cœ
lestis exercitus. Et tu ergo qui Christū sequeris, inuentū ab
scōde thesaurū. Ama nesciri, laudet te os alienū,sileat tuum.
Adhuc autē in stabulo nascitur Christus,& in præsepio recli
Psalm.49. natur. Et nōne ipse est ꝙ dicit. Meo est orbis terrę & plenitu
do eius? Quid ergo stabulū elegit? Planè vt reprobet gloriā
mundi,dānet sæculi vanitatē. Necdū loquitur lingua,& quę
cunq; de eo sunt clamāt,prędicāt,euangelizāt. Ipsa quoq; in
fantilia mēbra nō silent. In omnibus mūdi iudiciū arguit,sub
uertitur,cōfutat̄. Quis enī hominū si daretur optio,nō magis
eligeret robustū corp⁹ & ætatē intelligibilē q̄ infantilē? O sa
Esa.7. pientia quæ de occultis traheris, ô vere incarnata & velata
sapientia. Et tamē fratres ipse est ꝓmissus olim ꝑ Esaiā. Par
uulus sciēs reprobare malū,& eligere bonū. Malū ergo volu
ptas corporis,bonū verò afflictio est. Siquidē & hanc eligit,
Ioan.1. & illā reprobat,puer sapiens,verbū infans. Verbum enī caro
factū est,caro infirma,caro infantilis,caro tenera, caro impo
tēs omnis operis,omnis laboris impatiēs. Et vere fratres ver
B bum factū est caro: & sic habitauit in nobis. Dū esset in prin
Esaiæ.40. cipio apud deū,lucē habitabat inaccessibilē,& nō erat qui ca
1.Cor.2. peret illud. Quis enī inuestigauit sensum domini,aut quis cō
filiarius ei⁹ fuit? Carnalis homo nō percipit ea quæ sunt spiri
tus dei, sed iā capiat & carnalis, quia verbū factū est caro. Si
nihil prēter carnē nouit audire,ecce verbū caro factū est,au
diat illud vel in carne. O homo,in carne tibi exhibetur sapiē
tia illa quondā occulta,ecce iam trahitur de occultis,& ipsis
se ingerit sensibus carnis tuæ. Carnaliter(vt iā dixerim)
Matth.3. prędicatur tibi,fuge voluptatē: quia posita est mors secus in
troitum delectationis. Age pœnitentiā, quia ꝑ hāc appropin
quat regnū dei. Hoc tibi prędicat stabulū istud, hoc præsepe
clamat,hoc mēbra illa infantilia manifeste loquuntur, hoc la
chrymæ & vagitus euāgelizāt. Plorat quippe Christus, sed
nō sicut cæteri,aut certē nō quare cęteri solēt. In aliis sensus,
in Christo prevalebat affectus. Patiuntur illi,nō agunt, vtpo
te nec ipsius adhuc vsum voluntatis habētes. Illi ex passione
lugēt, Christus ex cōpassione. Illi iugū graue ꝙ est̄ super om
nes filios Adæ, Christ⁹ filiorū Adę peccata deplorat, & certē
ꝑ quibus nunc lachrymas fundit, postea fundet & sanguinē.
O duritia cordis mei. Vtinā dñe sicut verbum caro factū est,
ita & cor meū carneū fiat. Siquidē & hoc pollicitus es ꝑ ꝓ
Ezech. 11. phetā. Auferā,inquit,à vobis cor lapideū, & dabo vobis cor
C carneū. Fratres lachrymæ Christi mihi & pudorē pariunt &
dolorē. Ludebā ego foris in platea, & in secreto regalis cubi
culi sup me ferebatur iudiciū mortis. Audiuit hoc vnigenit⁹
eius,exiit posito diademate, sacco vestitus, aspsus cinere ca
put,nudus pedes, flēs & eiulās ꝙ morte dānatus esset̄ seruul⁹
eius. Intueor illū subito procedentē, stupeo nouitatē, causam
ꝑcunctor & audio. Quid facturus sum? Adhuc ne ludā,& de
ludā lachrymas eius? Planè si insanus sum,& mētis inops,non
sequar eū,nec simul cū lugente lugebo. Ecce vnde pudor. Do
lor & timor vnde? Vtiq; quia ex cōsideratione remedii,perī
culi mei æstimo quantitatē. Nescieba,sanus mihi videbar, &
ecce mittitur virginis filius, filius dei altissimi & iubetur oc
cidi: vt vulnerib⁹ meis precioso sanguinis illius balsamo me
deatur. Agnosce ô homo q̄ grauia sunt vulnera ꝑ quibus ne
cesse est dñm Christū vulnerari. Si non essent hæc ad mortē
& mortē sempiternā, nūq̄ ꝑ eorū remedio dei fili⁹ morereť.
Pudet itaq; dilectissimi propriā negligēter dissimulare pas
sionē, cui tantā, à maiestate tanta exhiberi video cōpassionē.
Cōpatitur filius dei & plorat, homo patitur & ridebit? Sic &
medicinæ æstimatio, & doloris mihi & timoris exaggeratio
est. Verū si diligēter obseruē præcepta medici, erit etiā cōso
lationis occasio. Sicut enī grauē agnosco morbū, cui tāta ap
ponitur medicina,sic & ex hoc ipso nō incurabilē esse conie
ctor. Neq; enī preciosissimas species frustra insumeret medi
cus sapiēs, imo sapiētia ipsa. Porrò frustra insumi cōstat non
solū si absq; eis facilis esset curatio,sed multo magis si & cū

eis sit impossibilis. Animat itaq; ad pœnitentiā, & accēdit ve- D
hementius desiderii spes cōcepta. Sanè accedit ad cōsolatio
nem ipsa quoq; quæ pastoribus vigilantibus exhibita est visi
tatio & allocutio angelorū. Væ vobis diuites qui habetis cō
solationem vestrā, vt iā nō mereamini habere cœlestē. Quàm
multi enim nobiles secundum carnē, q̄ multi potētes, q̄ multi
sapientes huius sæculi: hora illa in stratis mollibus quiescē
bant,& nemo eorū dignus habitus est nouā videre lucē, scire
magnum illud gaudiū, angelos audire cantātes Gloria in ex
celsis deo. Agnoscāt igitur homines quia qui in labore ho
minū nō sunt, visitari ab angelis nō meretur. Agnoscāt q̄ pla
ceat supnis ciuibus labor, cuius spiritualis intētio est, quādo
quidē & eos ꝙ ꝑ victu corporis, corporali vrgēte necessitate
laborāt, suo dignātur alloquio,& alloquio tā felici. Nimirū
humanā in eis agnoscēt ordinationē, qua cōstituit deus vt in
sudore vultus sui vescat Adā pane suo. Obsecro vos dilectis- Gene.3.
simi cōsiderate diligētius quantū fecerit deus ꝑ vestra exhor
tatione & salute, nec infructuosus inuentatur in vobis sermo
tā viuus & efficax, sermo fidelis & omni acceptione dignus,
sermo non tā oris q̄ operis. Putatis fratres parum mihi mole
stum esse, si hoc ipsum verbum ꝙ nunc loquor ad vos vacuū
& sine aliqua vtilitate deperire in cordibus vestris nossem?
Et quis sum ego, aut quis est hic sermo meus? Si hunc tantil
lum vocis laborem inutilem esse doleret homo pusillus, imo
& nihili: quàm iustius indignabitur dominus maiestatis, si tā
tam eius operam nostra aut duritia, aut negligentia cōtingat E
euacuari? Auertat hoc à seruulis suis qui pro eorū salute in
duere dignatus est formam serui vnigenitus dei patris, qui
est̄ super omnia deus benedictus in sæcula. Amen.

Item in natali domini de eo ꝙ pastores inuenerunt Mariā & Ioseph & infantem positum in præsepio. Sermo IIII.

AGnoscite fratres dilectissimi, quāta sit hodierna so
lēnitas, cui & dies breuis, & terræ angusta est̄ latitudo, loco pariter & tēpore dilatatur. Noctē prēoc
cupat, cœlū replet antequā terrā. Nox enim vt dies
illuminata est, cū intēpestę noctis hora pastores circumfulsit
lux noua de cœlo. Et vt noueritis quo in loco solēnitatis
huius cœperint gaudia celebrari quod iā angelis erat, futurū
omni populo gaudiū euāgelizatur, sed & cōsēstim adest̄ diui
nis psonās laudibus cœlestis exercit⁹ multitudo. Hīc est ꝙ so
lēnis ducitur nox ista prę cęteris, in psalmis, hymnis, & cāticis
spiritualibus, & his potissimū in vigiliis sine vlla hæsitatione
credēdū est̄ cœlestes illos principes prēuenire cōiūctos psallē
tibus, in medio iuuēcularū tympanistriarū. Sed q̄ multa hodie
gēmis & auro fulgent altaria, quāti vbiq; palliis parietes ad
ornantur. Putas ad hæc diuertēt angeli, & pannosos homines
declinabūt? Si ita est, cur pastoribus ouiū magis apparuere q̄
terræ regibus, q̄ sacerdotibus tēpli? Cur & ipse saluator cu
ius est aurum pariter & argentum, sacrā in corpore suo dedi
cat paupertatē? Aut certe cur paupertas ipsa tā solicite enar- F
ratur ab angelo? Neq; enim sine certi ratione mysterij pan
nis saluator obuoluitur & ponitur in præsepio, quādo id ma
nifeste in signum nobis cōmēdatur ab angelo, hoc, inquit, vo
bis signū, Inuenietis infantē pānis inuolutū. In signum positi Luc.2.
sunt panni tui domine Iesu, sed in signum cui à multis vsq; ho
die contradicitur. Multi quippe vocati, sed non multi electi,
& ideo nec signati. Agnosco certè agnosco Iesum magnū sa
cerdotem, sordidis opertum vestibus, dum altercaretur cum
diabolo. Scientibus scripturas loquor, & quibus non ignota
est̄ prophetica visio Zachariæ. Vbi verò exaltatum est̄ caput Zach.3.
nostrum super inimicos nostros, ex hoc planè mutauit vestē,
decorem induit amictus lumine sicut vestimento. Exemplum
dedit nobis, vt & nos eadem faciamus. Vtilior siquidē in con
flictu lorica ferrea, q̄ stola linea, licet oneri sit illa, hæc hono
ri. Erit cum & mēbra sequentur caput, vt corpus iam vniuer
sum vno psallat spiritu, & dicat. Concidisti saccum meum, & Psalm.29.
circundedisti me lætitia. Inuenietis, inquit, infantem pānis in
uolutum & positum in pręsepio. Et post pauca. Venerunt (ait Lucæ.2.
euangelista) festinātes, & inuenerūt Mariā & Ioseph, & infan
tem positum in præsepio. Quid est ꝙ sola ab angelo cōmē
dari videtur humilitas, nec tamen sola à pastoribus inueniri?
Fortè speciali⁹ cōmendat angelus humilitatē: quia ruētibus
cæteris ꝑ superbiā, ipse in humilitate stetisset. Aut propterea
certè

Universidad de Deusto
Biblioteca

G certè cœlitus annunciatur humilitas, quòd hæc quasi propria virtus diuinæ exhibenda sit maiestati. Sola tamen non potuit inueniri, quia semper gratia datur humilibus. Inuenerũt ergo Mariã & Ioseph, & infantẽ positũ in præsepio. Sicut enim saluatoris infantia manifestam prætẽdit humilitatem, sic per virginem continentia, iustitia per Ioseph virum iustum cuius laus est in euangelio, non incongrue designatur. Sanè continentiã deberi carni quis nesciat? iustitia verò virtus est quod suum est cuiq; tribuens, & hæc erga proximos est necessaria. Porrò humilitas deo nos reconciliat, deo facit esse subiectos,
Lucæ.1. deo placet in nobis, sicut ait virgo beata. Respexit deus humilitatem ancillæ suæ. Itaq; qui fornicatur peccat in corpus suum, qui iniuriosus est in proximũ, qui extollitur & inflatur in deũ. Fornicator semetipsum dehonestat, iniuriosus
Esaiæ.42. molestat proximum, elatus quod in se est deũ inhonorat. Gloriam meam, dominus ait, alteri non dabo. Et superbus, ego, inquit, mihi eã (licet non dederis) vsurpabo. Nec enim placet ei angelica distributio, dans gloriam deo, pacem hominibus.

Non ergo colit deum, sed aduersus eum extollitur impius planè & infidelis. Quæ est enĩ pietas nisi cultus dei? Quis verò deum colit nisi qui volũtariè ei subiectus est. & sicut oculi seruorum in manibus dominorum suorũ, sic oculi cordis eius ad dominũ deũ suũ? Vt ergo inueniatur in nobis semper Maria, & Ioseph, & infans positus in præsepio: sobriè & iustè &
H Titum.2. piè viuamus in hoc sæculo. Propter hoc enim apparuit gratia dei eruditẽs nos, & ꝓ hoc quoq; illius gloria apparebit. Sic enim habes. Apparuit gratia dei omnibus hominibus eruditens nos, vt abnegantes impietatem & secularia desideria, sobriè & iustè & piè viuamus in hoc sęculo, expectantes beatã spem, & aduentum glorię magni dei. Apparuit in paruulo gratia ad
Lucæ.1. eruditionẽ. Sed hic erit magnus, sicut de eo Gabriel locutus est, & quos paruulus erudierit ad humilitatem cordis & mansuetudinem, magnificabit postmodũ & glorificabit magnus & gloriosus adueniens Iesus Christus dominus noster.

In natali domini de uerbis apostoli Benedictus deus *& pater domini &c. Sermo quintus.*

2. Cor. 1. BEnedictus deus & pater domini nostri Iesu Christi, pater miarũ & deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra. Benedictus qui propter nimiã charitatẽ suam, qua delexit nos, filiũ suũ dilectum in quo ei bene cõplacuit, misit, per quẽ reconciliati pacẽ habeamus ad eũ, & idẽ sit nobis reconciliationis huius & mediator & obses. Nõ est quod vereamur fratres mei sub tã pio mediatore, nõ est quod de tam fido obside dubitemus. Sed qualis mediator est, inquies, qui in stabulo na
I scitur, in præsepio ponit, pãnis inuoluitur, sicut cæteri, plorat vt cęteri, deniq; infãs iacetvt cæteri cõsueuerũt? Magn⁹ plane mediator est etiã in his omnibus quę ad pacẽ sunt nõ perfunctorie, sed efficaciter quærens. Infans quidẽ est, sed verbũ in-
Esaie. 40. fans, cuius ne ipsa quidẽ infantia tacet. Consolamini consolamini dicit dominus deus vester, dicit hoc Emmanuel nobiscum deus. Clamat hoc stabulum, clamat præsepe, clamant lachrymæ, clamant panni. Clamat stabulũ, curando sese homini qui in latrones inciderat præparari. Clamat præsepe, eidẽ homini qui iumentis cõparatus fuerat pabulũ ministrari. Clamant lachrymæ, clamãt panni eiusdẽ ipsius cruenta iã
Lucæ.10. vulnera ablui & detergi. Siquidẽ nullo horũ Christus eguit,
Psalm. 48. nihilo horum illi propter se, magis autẽ omnia propter electos. Verebuntur filium meũ, ait pater misericordiarũ. Verũ
Matth. 21. id quidẽ domine, reuerentur eũ. Sed qui? Non plane Iudæi ad quos missus, sed electi propter quos missus. Reueremur eum nos in præsepio, reueremur in patibulo, reueremur in sepulchro. Deuote suscipimus tenerum propter nos, cruentum propter nos, pallidum propter nos, sepultum propter nos reueremur. Deuote adoramus cum magis, deuote amplectimur cum Simeone sancto infantiã saluatoris, susciꝑientes misericordiam tuã in medio templi tui. Siquidẽ ipse est de quo le-
Psalm. 102 gimus. Misericordia domini ab ęterno. Alioquin quid coæternum patri nisi filius & spiritus sanctus? Et vterq; quidem nõ tã misericors q̃ ipsa vere misericordia. nihilominus etiã pater misericordia est, atq; hi tres non nisi vna misericordia, sicut vna essentia, vna sapientia, vna diuinitas, vna maiestas.

In eo tamen ꝙ pater misericordiarũ dicitur deus, quis nõ vi- K
deat velut proprio nomine filiũ designari? Et bene dicitur pa-
ter misericordiarũ cui ꝓpriũ est misereri ſemper & parcere. Psal. 35.
Sed forte quis dicat. Quomodo illi ꝓpriũ est misereri, cuius
iudicia abyſſus multa? Neq; enim dicitur omnes vię eius sola
misericordia, sed misericordia & veritas. Nõ minus iustus q̃ Psal. 24.
misericors est, cui misericordia & iudicii decãtatur. Verũ id
quidẽ cui vult miseretur & quẽ vult indurat: sed ꝙ miseretur
propriũ illi est. ex se enĩ sumit materiã, & velut quoddã semi-
nariũ miserẽdi. Nã ꝙ iudicat & condẽnat nos cũ quodam-
modo cogimus, vt lõge aliter de corde ipsi⁹ miseratio quàm
animaduersio procedere videatur. Ipsum audi dicentẽ. Nun- Ezech. 18.
quid volũtatis meæ est mors impii, dicit dñs: & nõ magis vt
cõuertatur & viuat? Recte igitur non pater iudiciorũ vel
vltionũ dicitur, sed pater misericordiarũ: non modo ꝙ pater
videatur misereri potius q̃ indignari, & quẽadmodũ pater fi-
liorũ misereatur timẽtiũ se, sed eo magis quòd miserendi cau
sam & originẽ sumat ex ꝓprio iudicanẽ. vel vlciscẽdi magis
ex nostro. Sed si propter hoc pater misericordiæ, quare pater
misericordiarũ? Semel locutus est deus (ait ꝓpheta) duo hæc
audiui, quia potestas dei est & tibi dñe mĩa. Cæterũ apo- Psalm. 61.
stolus nobis in vno verbo in filio vno ipsam quoq; mĩam du-
plicẽ cõmẽdat patrẽ dicẽs nõ vnius tãtũ misericordiæ sed mi 2. Cor. 1.
sericordiarũ: & deũ nõ vnius sed totius cõsolationis, qui cõso
latur nos nõ modo in hac vel in illa, sed in omni tribulatiõe.
Misericordiæ dñi multæ, ait quidã, videlicet quia multæ tri- L
bulationes iustorũ & de omnibus his liberabit eos dominus. Thren. 3.
Vnus est dei fili⁹, vnũ verbũ, sed miseria nostra multiplex, nõ
modo magnã mĩam, sed & multitudinẽ quęrit miserationũ.
Fortè tamẽ propter substantiã duplicẽ qua subsistit humana
cõditio, cũ sit vtraq; tã misera, nõ incõgrue duplex hominum
dicatur esse miseria, licet sit multiplex in vtraq;. Siquidem &
corporis & cordis nostri tribulationes multiplicatæ sunt, sed
ab vtrisq; necessitatibus eruit, qui totum hominẽ saluũ facit.
Cũ ergo vnus ille & vnicus dei filius & iã nũc venerit ꝓpter
animas, tollere. s. peccata mũdi, & secũdo propter corpora sit
venturus vt ea resuscitet & cõfiguret corpori claritatis suæ:
non incongruũ fortasse videbitur, vt in ꝺo ꝙ patrẽ misericor
diarũ benedicim⁹, duplicẽ hãc misericordiã cõfiteamur. Su
scipiẽs enim humanæ naturæ corpus simul & animã nõ modo
semel cõsolamini, sed (vt supra quoq; meminimus) cõsolami-
ni cõsolamini dicit dominus deus vester, vt videlicet certi si-
mus ꝙ vtrunq; sit saluaturus, qui neutrum suscipere est dedi-
gnatus. Sed in quibus putas? Planè in populo suo. Ipse enĩ &
nunc saluũ faciet nõ quoscũq;, sed populũ suũ à peccatis eo-
rum, & postmodũ nõ omne corpus sed corpus humilitatis cõ
figurabit corpori claritatis suæ. Deniq; populũ suũ consola-
tur, vtiq; populũ humilẽ quẽ saluũ faciet. nã oculos superbo-
rũ humiliabit. Vis nosse populum eius? Tibi derelictus est M
paup, ait homo secundũ cor dei. Sed & ipse in euangelio, Væ Psalm. 9.
vobis, inquit, diuites q habetis cõsolationẽ vestrã. Vtinã nos Lucæ. 6.
dilectissimi in eo populo inueniri semp optemus, nõ cui dicit
væ, sed quẽ cõsolat dñs deus suus. Quid enĩ cõsoletur eos q
suã habẽt cõsolationẽ? Nõ cõsolat Christi infantia garrulos,
nõ cõsolatur Christi lachrymæ cachinãtes, nõ cõsolatur pãni
eius ambulãtes in stolis, nõ cõsolatur præsepe & stabulũ amã-
tes primas cathedras in synagogis, sed æquanimiter forte vni
uersam hãc cõsolationẽ expectãtibus in silẽtio, dominũ lugẽ-
tibus, pãnosis, pauperibus cedere videbũtur. Cęterũ audiãt
ꝙ & ipsi quoq; angeli nõ alios cõsolãtur. Vigilãtibus enĩ pa-
storibus & custodiẽtibus vigilias noctis euãgelizatur gaudiũ
nouæ lucis, & eis natus dicitur esse saluator. Pauperibus atq;
laborãtibus, nõ vobis diuitibus qui vestrã habetis cõsolatio-
nẽ & væ diuinum: inter ipsas vigilias noctis dies sanctificatus
illuxit, & nox sicut dies illuminata, imò in diẽ mutata est di-
cente angelo. Quia natus est vobis saluator, hodie vtiq;, non Lucæ. 2.
in hac nocte. Siquidẽ nox præcessit, dies autẽ appropinqua-
uit, verus vtiq; dies ex die salutare dei Iesus Christus domi-
nus noster, qui est super omnia benedictus in sæcula. Amen.

In natali sanctorũ Innocẽtiũ de quatuor cõtinuis solennitatib⁹, s. natiuita. domini, ac sãctorũ Stephani, Ioãnis, & Innocẽtiũ. S. I.

BEnedictus qui venit in nomine domini, deus dominus Psalm. 117.
& illuxit nobis. Benedictum nomen gloriæ eius quod

est

A est sanctum. Neque enim ocioſe venit quod ex Maria natũ est sanctum, sed copioſe diffundit & nomen & gratiam sanctitatis. Nimirũ inde Stephanus sanctus, inde Ioannes sanctus, inde sancti etiam Innocentes. Vtili proinde dispensatione triplex ista solennitas natale domini comitatur, vt nõ modo inter cõtiguas solennitates deuotio continua perseueret, sed & fructus dominicæ natiuitatis exinde nobis, velut ex quadã prosecutione euidentius innotescat. Si quidem aduertere est in his tribus solennitatibus triplicem quãdam speciem sanctitatis, nec facile præter hæc tria sanctorum genera quartum aliud posse arbitror in hominibus reperiri. Habemus in beato Stephano martyrij simul & opus & voluntatem, habemus solam voluntatem in beato Ioanne, solum in beatis Innocentibus opus. Biberunt omnes hi calicem salutaris, aut corpore
Matth. 20 simul & spiritu, aut solo spiritu, aut corpore solo. Calicẽ quidem meum bibetis, ait dominus Iacobo & Ioanni, nec dubiũ
Ioan. 21. quin de passionis calice loqueretur. Demum cũ Petro diceret. Sequere me, euidenter eum ad imitationẽ suæ prouocans passionis, conuersus ille vidit discipulum quẽ diligebat Iesus sequentẽ, non tam gressu corporis q̃ prõptę deuotionis affectu. Et bibit ergo Ioannes calicẽ salutaris, & secutus est dominum sicut Petrus, & si non omnimodo sicut Petrus. Quòd
Vbi supra. enim sic mansit vt non etiã passione corporea dominũ sequeretur, diuini fuit consilij sicut ipse ait. Sic eum volo manere
B eũ volo manere. An verò de Innocentum coronis quis dubitet? Ille pro Christo trucidatos infantes dubitet inter martyres coronari, qui regeneratos in Christo nõ credit inter adoptionis filios numerari. Alioquin quãdo coæuos sibi pueros, puer ille qui natus est nobis non contra nos propter se pateretur occidi? quod vtiq; solo nutu poterat prohibere, ni si melius aliquid eis prouideret, vt quẽadmodũ cæteris infantibus, tunc quidẽ circumcisio, nunc verò baptismus sine vllo propriæ voluntatis vsu sufficit ad salutẽ, sic nihilominus pro eo susceptũ martyrium illis sufficeret ad sanctitatẽ. Si queris eorum apud deũ merita vt coronarentur, quære & apud Herodem crimina vt truc̃idarentur. An forte minor Christi pietas, quam Herodis impietas, vt ille quidẽ potuerit innoxios neci dare, Christus nõ potuerit propter se occisos coronare? Sit ergo Stephanus martyr apud homines, cuius voluntaria passio euidenter apparuit in eo vel maxime ꝙ in ipso mortis articulo tam pro persequentibus q̃ pro seipso solcitudinem gereret ampliorẽ, vinceretq; in eo sensum corporeę passionis internæ compassionis affectus, vt illorũ magis scelera q̃ sua vulnera plangeret. Sit Ioannes apud angelos martyr quibus tanq̃ spiritualibus creaturis spiritualia deuotionis ei⁹ signa
C certius innotuerunt. Cæterũ hi sunt planè martyres tui deus,
Psalm. 8. vt in quibus nec homo nec angelus meritum inuenit, singu-
Lucæ. 1. laris tuæ prærogatiua gratiæ euidentius cõmendetur. Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem. Gloria in excelsis deo, angeli dicunt, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Magna quidẽ, sed audeo dicere, necdum perfecta laus do
Matth. 19. nec veniat qui dicat. Sinite paruulos ad me venire, quia taliũ est regnum cœlorum: & pax hominibus, etiã sine voluntatis vsu in sacramento pietatis. Considerent hæc qui de opere & voluntate contentiosis solent disputationibus corrixari, considerent & aduertant neutrũ negligi oportere vbi non videtur deesse facultas, præsertim cũ vtrumq; sine altero, vbi tamen facultas deest nõ modo salutẽ conferre possit, sed etiam sanctitatẽ. Sed & hoc quoq; firmiter teneãt prodesse quidẽ opus sine volũtate, non autẽ contra voluntatẽ, vt vnde saluãtur infantes, inde magis damnentur ficte accedentes. Nihilominus sanè in quibusdã voluntas sine opere sufficiens est, nõ autẽ contra opus, verũ causa, Rapitur quis in bona quidem voluntate, sed necdũ perfecta, necdũ idonea, martyrium sustinere. Quis illi audeat pro hac imperfectione negare salutẽ? Fortè enim propterea non sinitur in illã graue tentationẽ venire, ne deficiat & dãnetur. Nimirũ si in hac tam infirma volũtate induceretur in eã, quæ supra ipsum est, tentationem, nec voluntas roboraretur, quis illũ dubitet defecturum, negaturum, & si in eo mori contigerit etiã periturũ? Qui enim
Lucæ. 9. erubuerit me corã hominibus, erubescã & ego eum, ait dominus, corã angelis dei. In ea igitur imperfecta volũtate in qua

saluaꝝ quis vbi deest facultas operis, iã nõ saluari posset, ꝓpter D
defectũ operis, vel opus defectionis. Idẽ vero & in ignorantia posset accidere. Aemulemur ꝓinde charitatẽ & sectemur bona opera fratres mei, nec infirmitatis, nec ignorãtiæ peccata vllo modo paruipendentes. Magis autem soliciti & timorati agamus gratias beniginſſimo & largiſſimo saluatori, qui humanæ salutis occasiones tam copioſa charitate perquirit, vt in his voluntatẽ & opus, in his sine opere voluntatem, in his etiam sine volũtate opus salutis inuenire lætetur, qui vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem sui venire. Hæc est enim vita æterna vt cognoſcamus patrem verũ Ioan. 17.
deum, & quẽ misit Iesum Christum, qui vnus cum eo verus est deus super omnia benedictus in sæcula. Amen.

In circunciſione domini, de circunciſione noſtra & triplici teſtimonio quod habere debemus. Sermo primus.

POstq̃ cõsummati sunt dies octo vt circumcideretur Lucæ. 2.
puer, vocatũ est nomen eius Iesus. Audiuimus pacis, expressum magnũ pietatis sacramentum. Audiuimus congruã lectionem verbo abbreuiato quod fecit dominus super terram. Abbreuiatum enim in carne, amplius abbreuiatur susceꝑta etiam carnis circunciſione. Minoratus paulominus ab angelis dei filius humanam naturam induit, sed iam nec ipsum respuens remedium humanæ corruptionis, planè multo minoratus ab eis. Habes igitur hic magnum fidei documentũ, habes & manifestũ humilitatis exem E
plum. Adquid enim tibi circuncisio necessaria, qui peccatum nõ cõmisisti nec contraxisti? Quod ipse non feceris ætas manifestat, ꝙ nõ contraxeris multo certius probat patris diuinitas, integritas matris. Sũmus sacerdos es, quem nec super patre nec super matre contaminandũ prophetatũ est in lege, potius q̃ mandatũ. Est enim tibi pater ab æterno, sed deus est in quem peccatũ non cadit. Est & mater ex tempore, sed virgo, nec parere potuit incorruptio corruptelã. Super hæc omnia circunciditur puer agnus sine macula. Et si non eguit, tamen voluit circuncidi. Nec vestigium quidem vllum vulneris habens, alligaturã non refugit vulneris. Non sic impij nõ sic, non sic agit peruersitas elationis humanæ. Erubeſcimus vulnerum ligaturã, qui de vulneribus interdũ etiam gloriamur. Quẽ nemo potest arguere de peccato, ipse peccati remediũ, & verecundũ pariter & austerũ sine vlla necessitate susceꝑit, nec repulit cultrũ lapideum, in quo solo vetus illa quæ raderetur rubigo non fuit. Nos ecõtra inuerecundi ad obscœnitatem culpæ erubeſcimus agere pœnitentiam, quod extremę dementiæ est, male proni in vulnera, peius in temedia verecũdi. Qui peccatũ non fecit non dedignatus est se peccatorem reputari, nos & esse volumus, & nolumus æstimari. Ita ne sa- F
no opus est medicina, & nõ potius male habentibus? Imò verò ita ne eget medicamine, nõ eger sed medicus? Quis hominum tantę sibi non dicam gloriæ, sed vel innocentiæ conscius æquanimiter circuncidentis manũ admitteret? Christus verò patienter quæ non rapuit exoluit, qui venerat purgationẽ facere, non susciꝑere delictorum. Sed dicas. Quidni susciꝑeret paruulus? Imò verò quidni susciꝑeret humilis & mansuetus? Quidni obmutesceret corã circuncidente, qui corã tondẽte obmutuit, corã crucifigente siluit? Alioquin non erat illi difficile carnẽ suã integrã conseruare ne scinderetur, qui fecerat ne virginalis vteri porta in exitu suo aperiretur. Nõ erat difficile paruulo prohibere ne caro illa circuncideretur, quãdo nec mortuo fuit difficile custodire ne corrũperetur. Postquã ergo consummati sunt dies octo vt circuncideretur puer, vocatum est nomen eius Iesus. Magnum & mirabile sacramẽtũ. Circunciditur puer, & vocatur Iesus. Quid sibi vult ista connexio? Circuncisio nempe magis saluandi q̃ saluatoris esse videtur, & saluatorẽ circuncidere decet q̃ circuncidi, sed agnoſce mediatorem dei & hominum, qui ab ipso natiuitatis suæ exordio diuinis humana sociat, ima summis. Nascitur ex muliere, sed cui fœcunditatis fructus sic accedat, vt non decidat flos virginitatis. Pannis inuoluitur, sed pãni ipsi angelicis laudibus honorantur. Absconditur in præsepio, sed proditur radiante stella de cœlo. Sic & circũcisio veritatẽ susceptæ probat humanitatis, & nomẽ quod est super omne nomen gloriã indicat maiestatis. Circũcidit tanquã verus Abrahæ filius: Iesus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gſus vocatur tanquam filius dei. Neq; enim ad inſtar priorum meus iſte Ieſus,nomen vacuum aut inane portat. Nō eſt in eo magni nominis vmbra ſed veritas. Cœlitus ſiquidē inditū nomen euāgeliſta teſtatur:quod vocatū eſt ab angelo priuſquā in vtero cōciperetur.Et attēde verbi profunditatē. Poſtquā natus eſt Ieſus,Ieſus vocat' ab hominibus,qui vocat' eſt ab angelo priuſq; in vtero cōciperetur.Idē quippe & angeli ſaluator & hominis: ſed hominis ab incarnatione, angeli ab initio creaturæ.Vocatum eſt,ait,nomen eius Ieſus,quod vocatū eſt
Matth.18. ab angelo. In ore ergo duorum vel triū teſtiū ſtat omne verbum,& ipſum quod in ꝓpheta abbreuiatū, manifeſtius in euangelio legitur caro factū. Nos fratres mei, nos reſpicit hæc parabola. Chriſtus enim nec angelico eguit teſtimonio, nec humano,ſed,vt ſcriptū eſt,omnia propter electos.Triplex ꝓinde quærendū nobis ſalutis proprię teſtimoniū, ne forte vi-
2.Timo.2. deamur aſſumpſiſſe nomen dei noſtri in vanū.Et nos enim fratres circuncidi neceſſe eſt,& ſic nomē ſalutis accipere.Circūcidi ſanè nō litera ſed ſpiritu & veritate, circuncidi non vno mēbro ſed toto corpore ſimul. Licet enim magis in ea parte in qua mādata eſt Iudæis circūciſio regnet additamentū Leuiathā,quod à malo eſt, & ꝑputari debet,vniuerſam tamē occupat carnē. A planta pedis vſq; ad verticē nō eſt in nobis ſanitas,nec eſt aliqua pars quæ non tabida ſit hoc veneno. Propterea ſicut paruulus adhuc in fide & dilectione:populus cō-
H gruum ſibi mandatū exiguæ circūciſionis accepit,ſic vbi creuit in virū perfectiorē, toto iubetur corpore baptizari, quæ totius eſt hominis integra circūciſio. Hinc eſt q̄ ſaluator noſter & circūcidi octauo die, & poſt annū triceſimū dignatus eſt crucifigi,vbi in pœnā corp' omne diſtēſum eſt,cuius ſimi-
litudini mortis cōplātamur & nos,vt ſcribit Apoſtol', nimirum quod nouiſſime traditum eſt obſeruantes.Quæ eſt ergo moralis circunciſio noſtra, niſi quā cōmendat idē apoſtolus:
1.Timo.6. Victū,inquiens,& veſtitum habentes,his cōtēti ſimus:Optime prorſus circuncidit nos & ſuperflua reſecat vniuerſa, voluntaria paupertas,pœnitētiæ labor,regularis obſeruatio diſciplinæ. Cæterū in hac circuncisione triplex nobis quærēdū eſt ſalutis noſtræ teſtimonium ab angelo & Maria & Ioſeph. Oportet, inquā, vt ante omnia nobis magni conſilij angelus ſalutis nomen imponat. Dehinc & ipſius quoq; cōgregationis neceſſaria eſt atteſtatio, quæ tanquā mater eſt ſingulorū.
2.Cor.11. Mater, inquā, virgo tanquā ea quā deſpondit Apoſtolus vni viro virginem caſtā exhibere Chriſto.Sed nec ipſius miniſtri contemnendū eſt teſtimoniū ei qui imitari quærit ſaluatoris exemplū.Hic eſt Ioſeph,locū quidē obtinens ſpōſi, re autem vera ſeruus & diſpēſator qui ſane pater vocatur, magis autē nutritius eſt.Sed dico eadem manifeſtius. Et ab his qui foris ſunt fratres mei, & ab eo qui intus eſt habere oportet teſti-
I moniū bonū.Cuius enim omnibus grata, nemini onerosa eſt conuerſatio, huic ſine dubio ꝓpria de ſalute vniuerſa fratrū congregatio atteſtatur. Fruſtra planè ſuper his duntaxat quę ſunt in manifeſto nequiſſimus ille fratrū accuſator trahit in cauſam,quē excuſat vniuerſitas fratrum. Habet & à prælatis
Iaco.3. teſtimoniū quiſquis & peccata ſæcularis vitæ & huius quoq; tēporis negligentias(quoniam in multis offendimus omnes) niſi fortè ſanctiores nos arbitramur diſcipulo quē dilexit Ieſus, humili eis & pura cōfeſſione iudicanda ſemper exponit, & eorū ſatisfacere ſtudet arbitrio. Iā ne in his quidē peſſimi illius timenda eſt accuſatio,quoniam non iudicabit dominus bis in idipſum. At fortè criminari volet intentionem, & in ea parte calumniā ſtruere machinabitur, in qua nec fratrum nec ipſius patris teſtimoniū ſatis efficax videatur.Neceſſe eſt ergo vt in hac parte opituletur nobis teſtis internus,qui magis cor quàm faciem intuetur. A quo ſanè & incipiendum eſt vt non prius quicquàm concipiatur in animo quàm ab eo ſalutis nomen acceperit. Vbi verò in opus proceſſerit manifeſtum, expedit iam exteriora quoque ſibi teſtimonia conciliare, ſi-
2.Corin.8. cut ait apoſtolus. Prouidentes bona non tantum coram deo, ſed etiam coram hominibus.

In circunciſione domini de nominibus eius. Sermo. II.

Lucæ.2. Poſtquam conſummati ſunt dies octo, vt circunci-deretur puer,vocatum eſt nomē eius Ieſus. Ab initio deus modum acceptat, & nihil vnquam immoderatum illi placuit æquitati. Hinc ſuit quòd non modo K
in pondere,& menſura, & numero condidit vniuerſa, ſed & protinus ipſi homini modum præſcripſit, mandatum contu-
Gene.3. lit dicens. Ex omni ligno paradiſi comedes, de ligno autem ſcientiæ boni & mali ne comedas. Leuiſſimum planè mandatum,& larga omnino mēſura.Sed transgreſſus eſt homo præſcriptum ſibi modum, & conſtitutum ſibi terminum prætergreſſus. Vnde & auertens ab eo faciem ſuam deus, vix tandem in diebus Abrahæ amici ſui placabilis fieri incipiens, rurſus modū inſtituit,promulgauit legē,ſed non priori ſimilē vſquequaq;. Ea ſiquidē ad cautelam fuerat, hæc ad medelam. Ibi prohibitio facta ne ſuperfluitas ſubintraret, hic iam indicta abſciſſio eſt,vt ſacramēti remedio quę ſubintrauerat tolleret. Poſtremo illa quidē in arbore data eſt lex ne fructu eius veſceretur, hæc in ꝓprio corpore,vt caro præputij ſcinderetur. Nec dubium ſanè quin cætera quoque humani corporis membra additamentum illud Leuiathā occuparet,venenum.ſ. cōcupiſcentiæ, & immoderatæ atque inordinatæ illecebra voluptatis, vt generalis quædam abſciſio omnibus neceſſaria videretur. Cæterum quia ſingulorum membrorum abſciſſionē humanæ carnis fragilitas, & infantilis ætatis infirmitas nullatenus ſuſtineret, pio moderamine diſpoſitio ſuperna prouidit, vt in ea potiſſimum parte concupiſcentia caſtigaretur, in qua vehementius eam ſæuire conſtabat, & violentius malignari. In omni ſiquidem contradicentium ſpi-
L ritui rebellione membrorū ſolū illud vſq; adeo contumax inuenitur,vt contra omnē voluntatis deliberationē ad inhoneſtos,& illicitos motus aſſurgat. Nam q̄ hæc circuncisio octaua die fiebat,ſpem cōmendabat regni cœleſtis,q̄ videlicet ad primum reflexus dierum circulus ꝓferre quandam coronæ ſpeciē videretur.Hinc eſt q̄ octaua potiſſimum dies,poſt ſolennitates ꝓcipuas celebratur,& in ſermone domini primæ beatitudini copulatur octaua, vt cœleſtis regni demum iterata promiſſio,euidenter nobis coronam fabricet. Merito ſanè dum circunciditur puer qui natus eſt nobis,ſaluator vocatur, quod videlicet ex hoc iam cœperit operari ſalutē noſtram,immaculatū illum pro nobis ſanguinē fundens. Neque enim iam quærere eſt chriſtianis cur voluerit dominus Chriſtus circuncidi. Propter hoc ſiquidē circunciſus eſt, propter quod natus,propter quod paſſus. Nihil horū propter ſe, ſed omnia ꝓpter electos. Nec in peccato genitus, nec à peccato circunciſus,nec mortuus eſt,ꝓ peccato ſuo,magis autē ꝓpter delicta noſtra.Quod vocatū eſt,inquit,ab angelo priuſquàm in vtero conciperetur: Vocatū planè,non impoſitū, nēpe hoc ei nomen eſt ab æterno. A natura propria habet vt ſit ſaluator,innatum eſt ei nomen hoc:non inditū ab humana vel angelica creatura. Sed quid dicimus, q̄ egregius ille propheta hunc ipſum puerū multis nominibus appellandum forē prædicēs,hoc vnum tacuiſſe videtur,quod ſolum (vt prænonuit M
angelus & teſtatur euāgeliſta) vocatum eſt nomen eius? Exultauit Eſaias,vt videret diem hunc,& vidit & gauiſus eſt.De-
Eſaiæ.9. nique & loquebatur gratulabundus & laudans deū.Puer natus eſt nobis, filius datus eſt nobis, & factus eſt principatus eius ſuper humerum eius:& vocabitur nomen eius admirabilis, conſiliarius,deus fortis,pater futuri ſæculi, princeps pacis. Magna quidem nomina. Sed vbi eſt nomen quod eſt ſuper omne nomen, nomen Ieſu, in quo omne genu flectatur? Fortè in his omnibus vnum illud inuenies, ſed expreſſum quodammodo & effuſum. Nempe ipſum eſt de quo ſponſa in
Cant.1. cantico amoris,Oleum, inquit, effuſum nomen tuum. Habes ergo vnum ex his omnibus appellationibus Ieſum, nec omnino aut vocari poſſet aut eſſe ſaluator, ſi fortè quippiam horum defuiſſet. Nunquid non verè admirabilem eum ſinguli ſumus experti, in mutatione vtiq; ſue voluntatum noſtrarum? Hoc nempe eſt ſaluationis noſtræ principium,cū incipimus reſpuere quod diligebamus, dolere vnde lætabamur, amplecti quod timebamus, ſequi quod fugiebamus, optare quod contemnebamus. Admirabilis planè, qui hæc operatur mirabilia. Sed nihilominus & conſiliarium ſeſe exhibeat neceſſe eſt in electione pœnitentiæ, & vitæ ordinatione : ne fortè ſit nobis abſque ſcientia zelus, & voluntati bonę prudētia deſit. Sanè opus eſt vt deum quoq; probemus in remiſſione videlicet priorū delictorum, quia nec ſine hac

A hac ſalus nobis conſtare poteſt:& nemo poteſt dimittere pec cata,niſi ſolus deus.Verum ne id quidem ſufficit ad ſalutem: niſi fortem quoque experiamur in expugnando impugnantes nos, ne ab eiſdem rurſum concupiſcentiis ſuperemur:& fiant nouiſſima noſtra peiora prioribus. Videtur ne iam aliquid deeſſe ſaluatori? Planè deeſſet quod maximū eſt,niſi & pater eſſet futuri ſeculi, vt per eū ſcilicet in immortalitatem reſurgeremus: qui per præſentis ſeculi patrem generamur ad mortem.Neque hoc ſatis, ſi nō etiam princeps pacis patri nos reconciliaret,cui traditurus eſt regnum,ne fortè ſicut filij perditionis vtique non ſalutis, reſurrecturi videremur ad pœnā. Multiplicabitur ſanè eius imperium, vt meritò ſaluator dicatur:etiā pro multitudine ſaluandorum,& pacis non erit finis, vt veram noueris eſſe ſalutē,quæ non poſſit timere defectū.

Item in circunciſione domini de die octauo. Sermo. III.

IN circunciſione domini fratres habemus quod amemus & admiremur: habemus etiā qđ imitemur. Patet in ea magnum dignationis beneficium vnde gratias agamus:latet aliquid clauſum,quod in nobis implere debeamus. Venit nanque dominus propter nos, non ſolum redimendos ſanguinis effuſione:ſed & docendos verbis : & exemplis nihil ominus inſtruendos. Sicut enim penitus erat inutile viā ſcire ſi detineremur in carcere: ita redi-
B mi non prodeſſet, ſi vię ignaros, qui primus inueniret:primus reduceret in carcerem retrudendos.Itaque in maiore quidem ætate patientiæ, & humilitatis: & ſuper omnia charitatis cæterarum q̄ virtutum manifeſta dedit ſaluator exempla : in infantia verò figuris velata. Sed antequam ad hæc diſcutienda veniamus delectat aliquid prius de tanta, & tam manifeſta dignatione loqui. Habent angeli gloriam puram & perfectam: ſed nec nos erimus ſine gloria.Videmus gloriam eius,gloriā quaſi vnigeniti à patre: gloriam miſericordiæ, & affectus verè paterni : gloriam procedentis ex corde patris, & paterna
Roma.3. planè viſcera exhibentis. Omnes enim peccauerunt(ait Apoſtolus) & egēt gloria dei.Et alio loco: Mihi(inquit)abſit gloriari,niſi in cruce domini noſtri Ieſu Chriſti. Quid enim nobis glorioſius,quàm,quòd tanti æſtimauit nos deus ? Quæue maior illi gloria,quàm tanta dignatio,& tanta benignitas:eò vtique dulciſſima quò tam gratuita ? Nam pro impiis mortuus eſt. Videtis quàtum fecit & pro qualibus . Pro qualibus vt non ſuperbiamus : quantum ne deſperemus . Propterea vt inueniamini nō ſpiritū habere huius mundi, ſed ſpiritum qui ex deo eſt,& ſciatis quæ à deo data ſūt vobis: nolite obſecro fieri ſicut equus & mulus,ſed ſicut pium iumentum,quod ait.
Pſalm.72 Vt iumentum factus ſum apud te,& ego ſemper tecum. Talia enim iumenta cognoſcunt poſſeſſorem ſuum , & præſepe domini ſui: in quo poſitum eſt eis piiſſimum fœnum ipſe qui panis eſt angelorum.Ipſe enim eſt panis viuus de quo viuere de-
C buit homo:ſed quia homo iumentū factus eſt, & panis factus eſt fœnum,vt vel ſic viuat de eo.Et huius quidem mutationis ſacramentum die natiuitatis celebratum eſt,quando verbum
Eſaiæ.40. caro factum eſt,cum ſit omnis caro fœnum.Ipſa ergo die minoratus eſt ab angelis,& habitu inuentus vt homo:hodie verò mirabilius aliquid audio . Iam minoratus eſt multo minus angelis,qui non ſolum formam hominis,ſed formā habet pecatoris,& infigitur velut quodam cauterio latronis. Quid eſt enim circūciſio,niſi ſuperfluitatis, & peccati indicium? In te domine Ieſu quid eſt ſuperfluum quod circuncidatur? Nō-
Gene.17. ne tu verus deus es de deo patre : homo verus ſine omni peccato de virgine matre? Quid facitis circuncidentes eum? Putatis quia ſuper eum poſſit cadere illa ſententia. Maſculus cuius præputij caro circuncisa nō fuerit, peribit anima ipſius de populo ſuo? Poteſt obliuiſci pater filij vteri ſui? Aut non cognoſceret eum : niſi ſignum circuncisionis haberet? Imò verò ſi quomodo poſſet non agnoſcere filiū, in quo ei bene cōplacuit,ex hoc maximē ſigno poterat ignorare eum, inuēta in eo circuncisione: quam peccatoribus ipſe prouiderat ob purgationem vtique delictorum.Sed quid mirum ſi caput pro mēbris accepit curationē: quam tamen in ſeipſo non habuit neceſſariam? Nonne & in membris noſtris ſæpe pro vnius infirmitate alteri adhibetur curatio? Dolet caput, & i brachio fit coctura: dolent renes,& ſit in tibia.Ita hodie pro totius corporis putredine cauterium quoddam inſixum eſt in capite.

Denique quid mirum,ſi pro nobis dignatus eſt circūcidi, pro D
quibus dignatus eſt mori? Totus ſiquidem mihi datus , & totus in meos vſus expenſus eſt.Ego enim audiens, quia tranſit ante carcerem filius magni regis cœpi altius gemere & miſerabilius exclamare dicens. Fili dei miſerere mei.At ille ſicut benigniſſimus,quis nam eſt,inquit, iſte fletus & vlulatus quē audio? Et dicunt ei. Ipſe eſt Adam proditor ille, quem pater veſter trudi fecit in carcerem:donec cogitet quibus illū ſuppliciis faciat interire. Quid ageret cuius natura bonitas: cui proprium eſt miſereri ſemper & parcere? Deſcendit in carcerē,venit vt educat vinctum de domo carceris. Iudæi vero non immemores odij quo oderant patrem, exercent illud in filiū. Vnde & ipſe ait. Quia oderunt me, & patrem meum . Quid *Ioan.15.*
ergo fecerunt impij, quibus grauis erat etiam ad videndum? *Matth.21.*
Hic eſt,inquiunt,hæres:venite occidamus eum.Sic ergo occiderunt agnum dei: in ſuam quidem perniciem,ſed in ſalutem noſtram. Illi enim ſanguinē agni fuderunt, nos acceſſimus & bibimus illū.Accepimus calicem ſalutaris:& calix noſter inebrians quàm præclarus eſt.Ecce vnde gratias agamus . Nam ante paucos dies celebrauimus aduentum eius in carcerē huius mundi, id eſt diem natalis:hodie vero celebramus q̄ catenas & vincula noſtra ſuſcepit. Hodie enim qui peccatum non fecit vt reos abſolueret, innoxias manus eorum catenis inſeruit,hodie ſub lege factus eſt,qui legem dedit.Sed dicendum E
eſt,iam quid in hac circuncisiōe nobis ſpiritualiter indicetur agendum.Neque enim ſine cauſa in lege præceptum,nec ſine
Gene.17. cauſa completum eſt in domino,vt octaua die fieret circunciſio. Sed quis cognouit ſenſum domini , aut quis conſiliarius eius fuit? Aſſit nunc veſtris deſideriis aduocatus ſpiritus qui ſcrutetur alta dei,& edifferat vobis ſacramentum iſtud octauæ diei. Nō ignoramus iam oportere hominem naſci denuo: nam ꝓpter hoc ſecundo natus eſt dei filius. In peccatis ſiquidē naſcimur omnes, & neceſſe habemus renaſci in gratia,quā in baptiſmate qđ ꝓcepimus: ſed heu totū periit in ſeculari vita. Nunc primū miſerante deo virtus gratię in nobis operat', vt in nouitate vitę ambulemus.Ergo naſcit' hō q̄n ſol iuſtitiæ ortus in animo,peccatorum illuminat tenebras, horrēdum q̄ dei iudicium internis obtutibus offert:addens ad terrorisvin culum,breuem dierum numerum & finem incertum. Hæc plā nè veſpera eſt,ad quā demorabit' flet', & neceſſe eſt addi matutini lætitiam,vt auditā faciat nobis miſericordiā ſuam. Sic enim fit veſpere & mane dies vnus . Eſt aūt dies iſta iuſtitiæ: reddēs vnicuiq; q̄d ſuū eſt, nobis miſeriā, miſericordiā deo. In hac die puer naſcit': q̄n ex his quę diximus ad amorē pœnitētię,& odiū peccati animus excitatur. Sed periculoſum eſt ſi forte velit inter ſeculi turbas agere pniam:vbi nimirū alij venatis pſuaſionib':alij vndiq; exēplis peioribus ad peccatū alliciāt:alij adulationib' in vanā gloriā,alij detractionibus in F
impatiētiā animū eius deiiciāt.Procedat iā neceſſe eſt pruden tię radius.Oſtendat quātas & q̄ importunas præſertim in hac generatiōe neq̄ opportunitates & occaſiones peccati offerat mundus,& ingerat,q̄ debilis ſit ad illas humanus animus:maxime qui in peccati conſuetudine ſit nutritus.In hac ergo die prudentiæ eligat de præſenti ſeculo nequā fugere: dicens cū ꝓpheta. Odiui eccleſiā malignantiū,& cum impiis non ſede-
Pſalm.25 bo.Sed nondum ſufficit hoc. Forte enim vult eligere ſolitudinem non ſatis attendens propriam infirmitatem, & periculoſam diaboli luctam. Quid enim periculoſius quàm ſolū luctari contra antiqui hoſtis verſutias,à quo videatur, & quē videre non poſſit? Itaque iam habet neceſſariam fortitudinis diem vt nouerit cuſtodiendam ad dominum fortitudinem ſuam, & aciem multorum pariter pugnantium eſſe quærēdam: vbi tot ſunt auxiliarij quot ſocij : & tales qui dicere poſſint cum Apoſtolo.Quia non ignoramus aſtutias inimici. Cōgre- *2.Corin.2.*
gatio enim pro fortitudine ſua:terribilis eſt vt caſtrorum acies ordinata. Væ autem ſoli,quia ſi ceciderit non habet ſubleuantem. Quod ſi cuiquam ex antiquis patribus gratiā hanc conceſſam audiuimus,nō expedit temere ſe committere huic periculo , nec oportet tentare deum, ſicut & magiſter noſter de anachoretis loquens:qui non inquit,conuerſionis feruore nouitio,&c .Itaque in hac fortitudinis die ad id quod iā cœperat,id eſt, Odiui eccleſiā malignātiū:etiā addit quod ſequitur.Lauabo inter innocentes manus meas.Verum cum eligit *Pſalm.25*

Universidad de Deusto
Biblioteca

G esse in congregatione multorũ:nunquid eliget esse magister
qui nõdum discipulus fuit,& docere quod didicit nunquam?
Et quomodo aut in se,aut in aliis motus irrationabiles pote-
Ephe.5. rit temperare? Nemo carnem suam odio habuit. Quomo-
do ergo putatis si iam magister suus fuerit iste:quin facile si-
bi aliquando eo amplius quo familiarius condescendat? Illu-
cescat igitur dies temperantiæ, vt quærat quomodo tempe-
rari,& refrenari possint incontinentes motus voluptatis, be
stiales motus curiositatis, cruicosi motus elationis suæ.Eli-
gat abiectus esse in domo dei sui, & subiectus esse magistro
Psalm'. 63. sub quo frangatur eius voluntas,& obedientiæ freno concu-
piscentia reprimatur: sitque quod ait propheta. Imposuisti
homines super capita nostra.Nec dedignandum seruo, quod
præcessit in domino.Siquidem non est seruus maior domino
Ioan.13. suo. Ille enim cum iam creuisset ætate & sapientia, & gratia
apud deum & homines: cum iam duodecim annorum esset &
remansisset in Hierusalẽ: inuentus à beata virgine & Ioseph,
cuius filius putabatur, in medio doctorum audiens illos &
interrogans:tamen descendit cum illis, & erat subditus illis.
Et tu ergo subditus esto propter illum. Sed iam tibi in ipsa
obedientiæ via,aliqua fortassis dura & aspera occurrere pos-
sunt,vt accipias interdum præcepta nonnulla:quæ licet salu-
bria sint,minus tamen suauia videantur. Hæc si moleste cœ-
peris sustinere,si diiudicare prelatum,si murmurare in corde,
H etiam si exterius impleas quod iubetur,non est hæc virtus pa
tientiæ,sed velamentum malitiæ. Necesse est ergo vt illuce-
scat dies patientiæ, per quam omnia dura & aspera tacita am-
plectaris conscientia:te magis diiudicans & durius arguens:
cui nimirum displicent quæ ad salutem sunt: & in cogitatio-
ne tua semper partem magistri quoad potes aduersus temet-
ipsum iuuans teq; in omnibus accusare:ipsum verò magis ex-
cusare laborans. Porrò in hoc loco iam cauendum tibi arbi-
tror à superbia.Magnum est enim omnino sic vincere semet-
Prouer.16 ipsum.Melior est (ait Salomon)patiens viro forti,& qui do-
minatur animo suo,expugnatore vrbium.Considera denique
quàm manifeste propheta doceat necessariam esse humilita-
Psalm.61. tem post patientiam dicens.Veruntamen deo subiecta esto a-
nima mea:quoniam ab ipso patiẽtia mea. Nonne videtur hic
occasione patientiæ tentationem sensisse superbiæ? Necesse
est ergo vt illuminet cor tuum radius humilitatis,& declaret
Iaco.4 quid à te sit,quid à deo:vt non altum sapias. Quoniam deus
superbis resistit:humilibus dat gratiam. Iam vero cum in his
diutius fueris exercitatus: roga dari tibi deuotionis lumen:
diem sereniss̃imam & sabbatum mentis,in quo tanquam eme
ritus miles in laboribus vniuersis, viuas absque labore dila-
tato nimirum corde currens viam mandatorum dei: vt quod
prius cum amaritudine,& coactione tui spiritus faciebas:de-
cætero iam cum summa dulcedine peragas & delectatione.
I Hanc(ni fallor)gratiam petebat,qui ait.Remitte mihi vt re-
Psalm.38. frigerer. Ac si dicat. Quousque in labore,& dolore isto cru-
cior,& morte afficior tota die? Remitte mihi vt refrigerer.
Verum & ad hãc quidem perfectionem pauci (ni fallor) per-
ueniunt in hac vita. Neq; enim si quis aliquando videtur hãc
habere: continuò credat sibi necesse est: maximẽ si nouitius
est,nec per præfatos ascenderit gradus. Pius enim dominus
noster Iesus Christus pusillos corde blanditiis talibus solet
allicere.Sed nouerint qui huiusmodi sunt gratiam hanc præ-
stitam sibi esse non datam: vt in die bonorum memores sint
malorum, & in die malorum non immemores sint bonorum.
Longe aliter qui exercitatos habent sensus deuotionis huius
fœlici fruuntur iucunditate. Sed multi tota vita sua ad hoc
tendunt & nunquam pertendunt: quibus tamen si pie & per-
seueranter conati sunt,statim vt de corpore exeunt, redditur
quod in hac vita dispensatorie est negatum: illuc perducente
eos sola gratia, quo prius tendebant ipsi cum gratia, vt con-
summati in breui, expleant tempora multa. Illis vero qui ad
hanc deuotionis gratiam perueniunt, vnum videtur restare
periculum, & omnino timendum eis à dæmonio meridiano.
Ipse enim Satanas transfigurat se in angelum lucis.Hoc ergo
timendum ei, qui tanta delectatione omnia facit: ne dum se-
quitur affectionem, corpus destruat per immoderatã exercí-
tationem,ac deinde necesse habeat,nõ sine magno spiritualis
exercitij detrimento circa debilitati curã corporis occupari.

Ergo ne incurrat qui currit, illuminari necesse est lumine di- K
scretionis quæ mater virtutum est,& cõsummatio perfectio-
nis. Hæc nimirum docet ne quid nimis, atque hæc est octaua
dies in qua circunciditur puer: quia discretio verè circunci-
dit,vt non plus necminus fiat.Nam & qui nimius est fructum
boni operis abscidit non circuncidit: sicut qui tepidus est,si
minus facit. In hac ergo die nomen imponitur & nomen sa-
lutis, nec de eo qui sic conuersatur dubitem dicere, quòd suã
ipsius salutem operetur. Vsque ad hunc enim diem dicere
possunt angeli qui norunt secreta cœlestia:sed ego nunc pri-
mum ei fiducialiter nomen salutis impono. At verò, quia om
nino rara ista auis est in terris:huius discretionis locum in vo
bis fratres suppleat virtus obedientiæ,vt nihil plus nihil mi-
nus,nihil aliter quàm imperatum sit, faciatis.

In Epiphania domini de uerbis Apostoli. Apparuit benigni-
tas, & tribus apparitionibus. *Sermo.I.*

APparuit benignitas, & humanitas saluatoris nostri
dei. Gratias deo per quem sic abundat consolatio
nostra in hac peregrinatione, in hoc exilio, in hac
miseria. Super his nanq; sæpius vos admonere cu-
ramus, vt nunq̃ mente excidat peregrinos vos esse longè fa-
ctos à patria, pulsos hæreditate. Quisquis enim desolationẽ
non nouit,nec consolationem agnoscere potest. Quisquis cõ
solationem ignorat esse necessariam, superest vt non habeat
dei gratiam.Inde est quòd homines seculi negotiis, & flagi- L
tiis implicati:dum miseriam non sentiunt,non attendunt mi- *Psalm.45*
sericordiam.Vos quibus non frustra dictum est: Vacate,& vi *Psalm.110*
dete,quoniam suauis est dominus: & de quibus idem prophe
ta.Virtutẽ,inquit,operum suorum annunciabit populo suo:
vos inquam quos non detinet occupatio secularis: attendite
quænam sit consolatio spiritualis. Vos qui non ignoratis exi
lium: audite quia de cœlo venit auxilium. Apparuit enim be-
nignitas,& humanitas saluatoris nostri dei. Priusquam appa- *Titum.3.*
areret humanitas:latebat benignitas. Siquidem & prius erat:
nam & misericordia domini ab æterno est. Sed vnde tanta a-
gnosci poterat? Promittebatur,sed non sentiebatur:vnde &
à multis non credebatur. Multifariẽ, quippe multisq; modis *Hebr.1.*
loquebatur dominus in prophetis.Ego, inquiens,cogito co- *Hier.29.*
gitationes pacis,& non afflictionis. Sed quid rẽdebat hõ af-
flictionẽ sentiens,pacẽ nesciens? Quousq; dicitis pax pax, & *Ezech.15*
nõ est pax? Propter hoc angeli pacis amarè flebant dicentes. *Esa.53.*
Dñe, quis credidit auditui nostro? Sed nunc credãt homines
vel visui suo: quia testimonia dei credibilia facta sunt nimis. *Psalm.92*
Vt enim nec turbatum quidem oculum lateat: In sole posuit *Psalm.18.*
tabernaculum suum.Ecce pax non promissa,sed missa non di-
lata,sed data: non prophetata,sed præsentata.Ecce quasi sac-
cum plenum misericordia sua,deus pater misit in terram:sac- M
cum,inquam,in passione concidendum,vt effundatur quod in
eo latet precium nostrum. Saccum vtique, & si paruum, sed
plenum. Paruulus siquidem datus est nobis: sed in quo habi-
tat omnis plenitudo diuinitatis. Postquam enim venit pleni-
tudo temporis,venit & plenitudo diuinitatis.Venit in carne,
vt vel sic carnalibus exhiberetur: & apparente humanitate,
benignitas agnosceret. Vbi enim dei innotescit humanitas:
iam benignitas latere non potest.In quo enim magis commen
dare poterat benignitatem suam quàm suscipiendo carnem
meam?Meam, inquam, non carnem Adam, id est non qualem
ille habuit ante culpam. Quid tantopere declaret eius mise-
ricordiam,quàm quòd ipsam suscepit miseriam?Quid ita pie-
tate plenum,quàm q̃ dei verbum propter nos factum est fœ-
num?Domine quid est homo quia reputas eum, aut quid ap-
ponis erga eum cor tuum?Hic attẽdat homo quanta sit cura *Iob.7.*
eius deo:hinc sciat quid de eo cogitet,aut quid sentiat.Non
interroges ô hõ ea quæ pateris,sed quæ passus est ille. Quan-
ti te fecit ex his quæ pro te factus est agnosce,vt appareat ti-
bi benignitas eius ex humanitate. Quanto enim minorem se
fecit in humanitate: tanto maiorem exhibuit in bonitate: &
quanto pro me vilior,tanto mihi charior est. Apparuit (in- *ad Titũ.3.*
quit Apostolus) benignitas & humanitas saluatoris nostri
Dei. Magna planè, & manifesta benignitas, Dei humani-
tas, & magnum benignitatis indicium declarauit, qui hu-
manitati addere nomen Dei curauit. Etquidem ad Mariam
missus

A missus Gabriel angelus filium dei loquitur: sed non nomi-
nat deum. Benedictus deus quitalem nobis de nobisipsis an-
gelum dedit,vt noster ipse suppleret, quod ille non dixit.Nã
& ipse spiritum dei habuit: & eius spiritu locutus est, quod
nobis valde necessarium fuit. Quid enim sic instruit fidem,
spem roborat,charitatem accẽdit: quomodo humanitas dei?
Sed angelo nostro id reseruatum est,quod alij tacuerũt. Ne-
que enim omnes omnia dicere congruum erat, vt à diuersis
diuersa colligere gratulemur,& debitas singulis gratias refe
ramus. Attamen vnum est in quo conueniunt Apostolus, &
angeli, qui de Christi natiuitate loquuntur, id est in nomine
saluatoris.Ad Mariam quidem tanquam plenius edoctam per
Lucæ.1. spiritum,Gabriel loquens indicat nomen solum. Et vocabis,
inquit,nomen eius Iesum.Ad Ioseph veniens angelus,non so-
Matth.1. lum nomẽ protulit:sed & causam eius interpretatus edocuit
Lucæ.1. dicens.Et vocabis nomen eius Iesum:ipse enim saluum faciet
Titum.3. populum suum à peccatis eorum. Sed & pastoribus quoque
annunciatur gaudium magnum natum illis saluatorem Chri-
stum dominum.Simile aliquid Paulus loquitur. Apparuit be
nignitas,& humanitas saluatoris nostri dei.Bene dulce nomẽ
nullus ex ipsis tacuit,quia hoc mihi maximè necessarium fuit.
Alioquin quid agerem audiens dominum venientem? Nun-
quid non fugerem, sicut Adam qui à facie eius fugit, sed non
effugit?Nonne desperarem audiens,quia venit ille cuius legẽ
sic præuaricatus sum,cuius patientia sic abusus sum,cuius be
B neficio tam ingratus inuentus sum?Quæ verò maior consola-
tio poterat esse,quàm in dulci vocabulo, in nomine consola-
Ioan.12. torio?Propterea & ipse dicit:quia non venit filius,vt iudicet
mundum:sed vt saluetur mundus per ipsum. Iam confidenter
accedo,iam supplico fiducialiter. Quid enim timeam quãdo
saluator venit in domum meam?Ei soli peccaui,donatum erit
Roma.8. quicquid indulserit ille. Vtique enim licet ei quod vult face-
Vbi supra re.Deus est qui iustificat, quis est qui condemnet? Aut quis
accusabit aduersus electos dei?Propterea gaudere nos opor-
tet quòd in nostra venerit: nunc enim facilis ad indulgẽtiam
erit. Denique paruulus est, leuiter placari potest. Quis e-
nim nesciat: quia quer facile donat? Ecce si non fuerit pro
minimo, possumus reconciliari pro minimo. Pro minimo,in-
quam, non tamen sine pœnitentia: sed quia minimum quiddã
fit nostra ipsa pœnitentia.Pauperes sumus parum dare possu-
mus:attamen recõciliari possumus pro paruo illo si volumus.
Totum quod dare possum miserum corpus istud est: illud si
dedero satis est. Si quo minus addo & corpus ipsius. Nã illud
de meo est, & meum est. Paruulus enim natus est nobis,& fi-
lius datus est mihi.De te domine suppleo quod minus habeo
in me.O dulcissima reconciliatio. O satisfactio suauissima.O
verè reconciliatio facilis, sed perutilis: satisfactio parua,sed
C non paruipendenda.Etenim quàm facilis modo tam difficilis
erit postea:& sicut modo nemo est qui reconciliari nõ pos-
sit:ita post paululum nemo qui possit: quoniã sicut benigni-
tas apparuit vltra omnem spem,vltra omnem æstimationem:
similem expectare possumus iudicij districtionem.Noli ergo
contemnere dei misericordiam: si non sentire vis iustitiam,
sed iram,sed indignationem,sed æmulationem, sed furorem.
Psalm.6. Domine ne in furore tuo arguas me, neq; in ira tua corripias
me.Vt enim scires quanta districtio succedit: tanta illa man-
suetudo præuenit. Ex magnitudine indulgentiæ,magnitudi-
nem vltionis attende. Immensus est enim deus & infinitus in
iustitia,sicut & in misericordia.Multus ad ignoscendum:mul
tus ad vleiscendum. Sed misericordia quidem priora sibi ven
dicat:vt si voluerimus, districtio inuenire non possit in quem
sæuiat.Propter hoc enim benignitatem prærogauit,vt per eã
reconciliati seueritatem videamus securi. Propterea voluit
non solum ad terras descendere, sed etiam innotescere: non
solum nasci,sed & agnosci. Denique propter hanc agnitionẽ
dies ista celebris habetur, & insignis dies apparitionis. Ho-
die enim Magi ab oriente venerunt:ortum solem iustitiæ re-
Zacha.6. quirentes, eum de quo legitur. Ecce vir,oriens nomen illi.
Hodie adorauerunt nouum virginis partum, sequentes noui
syderis ductum.Nonne & hic nobis est magna consolatio: si-
cut in illo de quo loquuti sumus Apostoli verbo? Ille dixit
deum:isti non voce,sed opere dicunt. Quid facitis ô Magi
quid facitis?Lactentẽ puerum adoratis, in tugurio vili,in vi-
libus pannis? Ergóne deus est iste?Deus certè in templo san- D
cto suo: deus in cœlo sedes eius: & vos eum quæritis in vili
stabulo,in matris gremio? Quid facitis quòd & aurum offer-
tis?Ergo rex est ipse.Et vbi aula regia,vbi thronus,vbi curiæ
regalis frequentia?Nunquid aula est stabulum, thronus præ-
sepium, curiæ frequentia Ioseph & Maria? Quomodo ita in-
sipientes facti sunt viri sapientes, vt adorent paruulum despi
cabilem tam sua ætate, quàm paupertate suorum? Insipientes
facti sunt vt fierent sapientes,& prædocuit eos spiritus quod
postea prædicauit Apostolus. Qui vult sapiens esse, stultus *1. Corin.3.*
fiat vt sit sapiens. Quia enim per sapientiam mundus in sapi-
entia sua deum cognoscere non poterat: placuit deo per stul
titiam prædicationis saluos fieri credentes. Nonne timẽdum
erat fratres ne scandalizarentur viri isti: & illusos se crede-
rent cum tanta indigna viderent? A regia ciuitate vbi regem
quærendum coniectabantur, ad Bethleẽ villam paruulam di-
riguntur.Ingrediuntur stabulum, inueniunt inuolutum pãnis
infantulum.Non illis sordet stabulum:non pannis offendun-
tur,non scandalizantur lactentis infantia:procidunt, veneran
tur vt regem, adorant vt deum. Sed profecto qui illos addu-
xit,ipse & instruxit:& qui per stellam foris admonuit,ipse in
occulto cordis edocuit. Hęc igitur domini declaratio clarifi-
cauit hanc diem: & Magorum deuota veneratio deuotam fe-
cit & venerabilem. Nec sola hæc apparitio, sed altera quædã
sicut à patribus nostris accepimus hodie celebratur: quæ & E
si longo post tempore,facta creditur hoc ipso die.Cum enim
iam Christus triginta annorum tempus exegisset in carne,qui
secundum diuinitatem idem ipse est,& anni eius non deficiũt:
inter populares turbas ad baptismum Ioannis aduenit.Venit
tãquam vnus è populo,qui solus erat sine peccato. Quis eum
tunc crederet filium dei, quis putaret dominum maiestatis?
Valde quidem humiliaris domine: in imis absconderis, sed
Ioannem latere non poteris. Nonne ipse est qui per maternũ
vterum te nondum natum,nondum natus agnouit?Nonne ip-
se est qui per vtriusque materni vteri parietes te agnouit: &
quia turbis clamare nõ potuit saltem matrem suam motu ex-
ultationis edocuit?Nunc autem quid?Vidit eum Ioannes(ait *Ioan.1.*
euangelista) venientem ad se & ait: Ecce agnus dei, ecce qui
tollit peccata mundi.Vere agnus, vere humilis,vere mansue-
tus.Ecce,inquit,agnus dei:ecce qui tollit peccata mundi. En
ipse qui purgationem faciet delictorũ: ecce sentinam nostrã
purgaturus aduenit:& tamen post hoc testimonium,baptiza
ri vult à Ioanne.Tremit ille.Quid mirum? Quid,inquã mirũ,
si tremit homo,nec audet attingere sanctum dei verticem,ca-
put adorandum angelis,reuerendum potestatibus,tremendũ F
principatibus? Baptizari vis domine Iesu? Vt quid enim,
aut quid tibi opus fuit baptismate? Nunquid sano opus est
medicina, aut mundatione mundo? Vnde tibi peccatum, vt
baptisma sit necessarium? Nunquid à patre? At patrem qui-
dem habes,sed deum:& æqualis es illi,deus de deo:lumen de
lumine.Nam in deum peccatum cadere nõ posse quis nescit?
An verò de matre?Nam & matrẽ habes,sed virgo est. Quod
ergo peccatũ ex ea trahere potuisti,quę te sine iniquitate cõ-
cepit, & salua integritate peperit? Quam maculam habere
potest agnus sine macula?Ego,inquit Ioannes, à te debeo ba *Matth.3.*
ptizari, & tu venis ad me? Magna vtrinque humilitas: sed
nulla comparatio. Quomodo enim non humiliaretur homo
coram humili deo? Sine modo (inquit dominus) decet enim *Vbi supra.*
sic nos implere omnem iustitiam. Acquieuit Ioannes & obe-
diuit,baptizauit agnum dei,& aquas lauit.Nos abluti sumus,
non ille: quia nobis lauandis aquæ cognoscuntur ablutæ.

Sed fortassis minus credis Ioannis testimonio: quia ipse
homo est, & potes habere suspectum: cognatus eius est cui
testimonium perhibet. Ecce testimonium maius Ioanne: te-
stimonium aduenientis columbæ. Nec incongrue ad indi-
candum agnum dei venit columba:quia nihil melius agno cõ
uenit quàm columba.Quod agnus in animalibus: hoc colum
ba in auibus est.Sũma vtriusq; innocẽtia:summa mãsuetudo,
summa simplicitas.Quid emi,sic alienũ ab omni malitia,sicut
agnus & colũba?Nocere cuiquã nescit:lædere nõ nouerunt.
Sed ne fortuito casu id euenisse causeris: ecce testimoniũ dei
patris. Ecce deus maiestatis intonuit: dominus super aquas
multas, & vox patris audita est. Hic est filius meus dilectus *Ibidem.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

G in quo mihi bene complacui. Vere enim hic est in quo non
est quod patri displiceat, quod oculos maiestatis offendat.
Ioan.8. Vnde & ipse ait. Quia quæ placita sũt ei facio semper. Ipsum
inquit, audite. Ecce domine Iesu, vel iam nunc loquere.
Quousque siles, quousque dissimulas? Diu tacuisti & valde
diu, vel iam nunc loquendi licentiam habes à patre. Quandiu
virtus & dei sapientia, quasi infirmus aliquis & insipiens lates
in populo? Quandiu nobilis rex & rex cœli: fabri filium te pa
Lucæ.3 teris appellari pariter & putari? Etenim Lucas euangelista te-
statur. Quoniam adhuc filius Ioseph putabatur. O humilitas
virtus Christi, quantum confundis superbiam nostræ vanita-
tis? Parum aliquid scio vel magis scire mihi videor, & iam si-
lere non possum: impudenter me & imprudenter ingerens &
ostentans, promptulus ad loquendum, velox ad docendum,
tardus ad audiendum. Et Christus cum tãto tempore silebat,
cũ seipsum absondebat: nũquid inanem gloriam metuebat?
Quid timeret ab inani gloria, q̃ est vera gloria patris? Vtiq;
timebat, sed non sibi. Nobis timebat ab illa quibus nouerat
esse timendum, nobis cauebat, nos instruebat. Tacebat ore,
sed instruebat opere: & quod postea docuit verbo, iam cla-
mabat exemplo. Discite à me, quia mitis sum & humilis cor-
Matt.11. de. Nam de infantia domini parum aliquid audio: extunc iam
vsque ad hunc tricesimum annum nihil inuenio. Nunc vero iã
H latere non potest, qui tam manifeste demonstratur à patre.
Nam in prima quoque apparitione cum matre virgine voluit
apparere, quod verecundia quẽdam in virginitate signaretur.
Tertia quoque apparitio eius in euangelio inuenitur: & hæc
nihilominus hodie celebratur. Inuitatus enim ad nuptias do
Ioan.3. minus vino deficiente compassus eorum verecundiæ, aquam
mutauit in vinum. Hoc etiam (sicut ait euangelista) signorum
eius fuit initium. Itaque in prima apparitione homo verus
innotuit: vbi inter vbera matris infans apparuit. In secunda
vero, verum esse dei filium patris indicat testimonium. In ter
tia verò, verus esse deus demonstratur: ad cuius imperium na
tura mutatur. Tot testimoniis hodie cõfirmatur fides nostra:
tot indiciis roboratur spes nostra: tot incentiuis inflammatur
charitas nostra.

De Magis ubi exponitur illud de Canticis. Egredimini filiæ Sion. Sermo secundus unde supra.

Res apparitiones domini legimus: vna quidem die,
sed non vno tempore factas. Et quidem mirabilis
secunda, mirabilis tertia, sed prima apparitio mira-
bilius admiranda. Mirabilis aquarum mutatio: mi-
rabilis Ioannis & columbæ pariter & paternæ vocis attesta-
tio, sed illud mirabile magis quod agnitus est à Magis. Nã
I quòd deum agnoscant indicat adoratio, indicat thuris obla-
tio. Nec solum deum, sed & regem agnoscunt: quod designa-
tur in auro. Et in his non latet eos magnum pietatis sacramẽ
tum: vnde & myrrha indicat moriturum. Adorant Magi, &
offerunt munera adhuc sugẽti matris vbera. Sed vbi est ô Ma-
gi, vbi est purpura regis huius? Nunquid viles panni isti, qui-
bus est inuolutus? Si rex est, diadema eius vbi est? Sed vos eũ
verè videtis in diademate, quo coronauit eum mater sua, in
Psalm.39. sacco mortalitatis. De quo resurgens ait. Quia concidisti sac
cum meum, & circundedisti me lætitia. Egredimini filiæ Siõ,
Cant.3. & videte regem Salomonem in diademate, quo coronauit eũ
mater sua &c. Egredimini virtutes angelicæ, incolæ ciuitatis
supernæ. Ecce rex vester, sed in corona nostra, in diademate
quo coronauit eum mater sua. Sed his delitiis vsque modo
caruistis, hanc hactenus dulcedinem non gustastis. Habetis su
blimitatem eius: sed humilitatem eius non vidistis. Egredi-
mini igitur, & videte regem Salomonem in diademate, quo
coronauit eum mater sua. Veruntamen non est opus illis no-
stra exhortatione: quoniam ipsi sunt qui desiderant in illum
prospicere. Illis enim quãto sublimitas notior: tanto humili-
tas preciosior, & amabilior est. Vñ licet nobis maior sit cau-
Lucæ.2. sa lætitię (nobis enim natus est, & nobis datus) tamen ipsi nos
præueniunt, ipsi nos exhortantur. Probat hoc angelus qui gau
dium magnum euangelizat pastoribus, & quæ cum eo facta
est multitudo cœlestis exercitus. Vobis ergo dicimus filiæ
Sion animæ seculares, debiles, delicatæ filiæ non filij: in qui-
bus nihil est fortitudinis, nihil est virilis animi. Egredimini fi-
liæ Sion: Egredimini de sensu carnis, ad intellectum men- K
tis: de seruitute carnalis concupiscentiæ, ad libertatem spi-
ritualis intelligentiæ. Egredimini de terra vestra & de cog-
natione vestra, & de domo patris vestri, & videte regem Salo
monem: alioquin non erit tutum vobis videre eum ecclesia-
stẽ. Idem enim qui Salomon, id est pacificus in exilio est: Ec-
clesiastes, id est concionator erit in iudicio: idida id est dile-
ctus domini in regno. In exilio mansuetus, & amabilis, in iu-
dicio iustus, & terribilis, in regno gloriosus, & admirabilis.
Egredimini igitur, & videte regem Salomonem: nam vbique
Ioan.18. rex est. Licet enim regnum eius non sit de hoc mundo: tamen
Vbi supra. rex est etiam in hoc mundo. Interrogatus siquidem. Ergo rex
es tu? Ego, inquit, in hoc natus sum, & in hoc veni in mũdum.
Hic ergo rector est morum, in iudicio discretor meritorum,
in regno distributor præmiorum. Egredimini proinde filiæ
Sion, & videte regem Salomonem in diademate, quo corona-
uit eum mater sua: in corona paupertatis, in corona miseriæ.
Siquidem coronatus est, & à nouerca sua corona spinea, coro
na miseriæ, coronandus à familia sua corona iustitiæ: quando
exibunt angeli, & tollent de regno eius omnia scandala, quan
do veniet ad iudicium cum senioribus populi sui: cũ pugna-
bit pro eo orbis terræ, aduersus insensatos. Coronat eum, &
Psalm.8. pater corona gloriæ, sicut psalmus ait. Gloria & honore coro
nasti eum. Videte eum filiæ Sion in diademate quo corona-
L uit eum mater sua. Suscipite coronam paruuli, propter vos
regis vestri, & vnà cum magis humilitatem eius adorate: quo-
rum fidei deuotio vobis hodie proponitur in exemplo. Cui
enim comparabimus, & cui similes æstimabimus viros istos?
Si latronis fidem, si Centurionis confessionem considero, in
eo superexcellere videntur isti, quòd iam tum miracula mul-
ta fecerat, iam tunc à multis prædicatus fuerat, à multis ado-
ratus. Attamen consideremus quid & illi dixerint. Clamabat
latro de cruce: Domine, memẽto mei dum veneris in regnum Lucæ.23.
tuum. Ergo ne per supplicium ille vadit in regnum? Quis in-
dicauit tibi quoniam oportebat pati Christum, & sic intrare
in gloriam suam? Tu quoque Centurio eum vnde nosti? vidẽs
quod sic clamans expirasset, Verè, inquit, hic homo filius dei Matth.26.
erat. Mira res, & omni admiratione digna. Propterea rogo
vos intuemini, & videte quàm occulta sit fides: quàm lynceos
oculos habeat diligentius considerate. Cognoscit dei filium
lactentem, cognoscit in ligno pendentem, cognoscit morien-
tem. Siquidem latro in patibulo, Magi in stabulo cognoscũt.
Ille clauis infixum, isti pannis inuolutum. Centurio verò vi-
tam agnouit in morte. Isti dei virtutem in teneri corporis in-
firmitate: ille summum spiritum in expiratione, isti dei ver-
bum in infantia cognouere. Siquidem quicquid illi sermoni-
bus: isti muneribus confitentur. Latro regem, Centurio dei
filium, simul & hominem pronunciat. Et hæc tria ipsa Mago-
rum munera indicant, nisi quòd thure nõ tam dei filium mon M
strauere, quàm deum. Obsecramus ergo charissimi, prosit vo-
bis tanta charitas quam vobis deus maiestatis exhibuit: tan-
ta humilitas quam suscepit: tanta benignitas, quæ vobis per
Christi humilitatem apparuit. Agamus gratias redemptori
& mediatori nostro, per quem nobis innotuit tam bona
erga nos voluntas dei patris. Siquidem talem iam nouimus
eius animum: vt non immerito dicamus: Sic currimus, non 1.Cor.9.
quasi in incertum. Profecto enim tale est erga nos cor Dei
patris, quale nobis expressit, qui de eius corde processit.

Item in Epiphania domini. Sermo.III.

Necessarium nobis videtur fratres, iuxta cæterarum
solennitatũ consuetudinem etiam solennitatis hõ-
diernæ vobis exponere rationem. Interdum enim
cõtra vitia loquimur: & genus illud sermonis per-
utile: sed diebus cæteris videtur opportunius conuenire.
Festiuis autem & maximè in præcipuis solennitatibus magis
circa ea quæ solennitatis sunt immorandũ videtur, vt pariter
& eruditur animus, & excitetur affectus. Quomodo enim ce
lebrabitis quod nescitis, aut quomodo scietis, nisi annũcietur
vobis? Propterea nõ sit molestum his qui sunt in lege periti,
si parum doctis morẽ gerimus, vt exigit ratio charitatis. Cre
do enim ne ipsos quidem suis epulis esse fraudandos: si minus
eruditis tanq̃ popularib⁹ turbis grossiores prius apposuerint
cibos

A cibos. Ita vero apponent: si fraternæ charitatis intuitu pla-
cuerint eis quæ necessaria sunt non satis intelligentibus: & si
fortasse sibi minus necessaria videantur. Sic autem fragmẽta
postmodum recolligent sibiipsis: si diligentius recogitantes
subtiliora quæque tanquã munda animalia ruminauerint: quę
parum intelligibiles animos præ subtilitate effugerint. So-
lennitas igitur hodiernæ diei ab apparitione nomen accepit.
Epiphania quidem apparitio est. Hodie ergo apparitio do-
mini celebratur: non tantũ vna, sed trina sicut à patribus no-
stris accepimus. Hodie enim paruulus rex noster paucis à na-
tiuitate diebus transactis stella declarante primitiis gentium
apparuit. Hodie quoque cum iam triginta fermè in dispẽsa-
tione carnis egisset annos: qui secundum diuinitatem idẽ ip-
se est, & anni eius non deficiunt: inter populares turbas absc̃o
ditus ad Iordanẽ baptizandus aduenit: sed testimonio dei pa
tris innotuit. Hodie nihilominus cum discipulis suis vocatus
ad nuptias, deficiente vino, signo admirabili suæ potentiæ a-
quas in vinum mutauit. Sed delectat eam, quæ in infantia sal-
uatoris facta est, apparitionem & diligentius intueri: quoniã
& dulcissima est, & specialius hodie noscitur celebrari. Ho-
die ergo sicut audiuimus in euangelica lectione magi Hiero-
solymam venerunt ab oriente. Merito sanè ab oriẽte veniũt,
qui solis iustitiæ nouum nobis ortum annunciant: qui lętis ru
moribus totum mundum illuminant. Nisi quòd infœlix Iu-
B dæa, quia lucem oderat ad fulgorem nouæ claritatis obtene-
bratur: & caligantes oculi eius coruscante radio solis æterni
Matth.2. multomagis excæcantur. Venientes ergo ab oriente Magi,
quid dixerint audiamus. Vbi est qui natus est rex Iudæorum?
Quàm certa fides, & nihil penitus hæsitans. Non quærunt v-
trum natus sit: sed fiduciali ter loquuntur: & interrogant sine
dubitatione: vbi sit qui natus est rex Iudæorũ. Porrò audito
(nec mirũ) noie regis, rex Herodes succesforẽ suspicat⁹ expa-
uit. Nec mirũ si turbatur Herodes: sed quòd Hierusalẽ ciui-
tas dei (quæ visio pacis est) cum Herode turbatur, quis non
miretur? Videte fratres quãtum noceat iniqua potestas: quo-
modo caput inpium subiectos quoque suę conformat impie-
tati. Misera planè ciuitas in qua regnat Herodes, quoniam
Herodianæ sine dũbio particeps erit malitiæ, & ad nouæ sa-
lutis ortum Herodiana mouebitur turbatione. Confido ego
in domino: quoniam inter nos minimè regnabit: etiam si ad-
esse contingat, quod & ipsum deus auertat. Nam Herodiana
malitia, & Babylonica crudelitas est, nascentem velle extin-
guere religionem, & allidere paruulos Israelis. Si quid enim
ad salutem pertinens, si quid religionis oritur: quicunque re-
sistit, quicunque repugnat, planè cum Aegyptiis paruulos Is-
raelitici germinis necare conatur: imò cum Herode nascen-
tem persequitur saluatorem. Sed iam inchoatam prosequa-
mur historiam. Credo si quis cõscius est huius rei, studiosius
C sibi cauebit decætero, & Herodianum execrabitur animum:
ne similem exitum sortiatur. Ergo quærentibus Magis regem
Iudæorum, & scisc itante à scribis Herode dominicæ natiui-
tatis locum: illi iuxta prophetam, nomen ciuitatis edicunt.
Textus. Cumq; recessissent Magi, & reliquissent Iudæos: Ecce stella
quam viderant in oriente antecedebat eos. Hinc manifestè
datur intelligi, quoniam humanum flagitantes consilium, di-
uinum amisere ducatum: & conuersos ad terrenum documen
Textus. tum, signum cœleste deseruit. Vnde & relicto Herode, con-
tinuo gauisi sunt gaudio magno valde. Stella enim antecede-
bat eos: vsq; dũ veniẽs staret supra vbi puer erat. Et intrãtes
domum inuenerunt puerum cum Maria matre eius, & procì-
dentes adorauerunt eum. Vnde vobis hoc ô alienigenę? Ne-
que enim tantã inuenimus fidem in Israel. Sic vos non offen-
dit vilis habitatio stabuli, non pauperies cunæ præsepii? Non
vos pauperis matris præsentia: non lactantis infantia scanda-
lizat? Denique apertis thesauris suis, ait euangelista, obtu-
lerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham. Si solum obtulis-
sent aurum, videri fortasse poterant paupertati matris voluis
se consulere, vt haberet nimirum vnde paruulum posset filiũ
educare. Nunc autem offerentes pariter aurum, thus, & myr-
rham: sine dubio spiritualis oblationis genus insinuant. Au-
rum enim inter diuitias seculi videtur excellere, quod per e-
ius gratiam omnes nos deuote obtulimus saluatori, cum pro
eius nomine ex integro dereliquimus substantiã huius mun-
di. Iam verò necesse est vt qui perfecte terrena contẽpsimus, D
flagranti desiderio cœlestia requiramus. Sic enim offerimus
& thuris odoramentum: quo nimirum, vt in Apocalypsi bea- Apoca.5.
ti Ioannis legis, significantur orationes sanctorum. Vnde &
propheta in psalmo. Dirigatur, inquit oratio mea: sicut incen Psal.140.
sum in conspectu tuo. Sic & in alio loco legis, quia oratio iu- Eccli.35.
sti cœlos penetrat. Oratio inquam: non cuiuslibet, sed iusti.
Nam qui auertit aurem suam ne audiat legem: oratio eius e-
rit execrabilis. Porrò si iustus esse volueris, & non auertere
aurem tuam à mandatis domini ne auertat, & ipse suam à pre
cibus tuis: necesse est vt non solum præsens seculum contem
nas: sed & ipsam carnem castiges & subiicias seruituti. Nam
qui dixit. Nisi quis abrenunciauerit omnibus quæ possidet, Lucæ.14.
non potest meus esse discipulus. Et alibi: Si vis esse perfectus Matth.19.
vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni se-
quere me. Idem ipse in alio loco ait. Qui vult venire post me, Matth.16.
abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.
Quod exponens Apostolus. Quicunque, inquit, sunt Christi:
carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis. Galat.5.
Duas igitur alas habeat oratio nostra, contemptum mundi &
afflictionem carnis: nec dubium quin cœlos penetret, & diri-
gatur sicut incensum in conspectu dei. Erit enim gratum sa-
crificium & acceptabilis oblatio nostra: in qua cum auro &
thure fuerit etiam & myrrha: quæ licet amara sit, tamen per- E
utilis est, & conseruat corpus quod mortuum est propter pec
catum, ne defluens in vitium putrefiat. Hæc breuiter pro imi
tanda Magorum oblatione sint dicta. Cæterum quoniam ap-
paritionem hanc esse diximus, quid in ea appareat dignum est
vt quæramus. Vtique secundum verba Apostoli. Apparuit
benignitas & humanitas saluatoris nostri dei. Ecce enim in Titum.3.
euangelica lectione audiuimus: quoniam intrantes domum Mat.1.
Magi inuenerunt puerum cum Maria matre eius. In infantuli
corpore quod virgineo mater fouebat in gremio: quid nisi
veritas susceptæ carnis apparuit? Quid in eo quòd cum ma-
tre paruulus inuenitur: nisi verus homo & verus hominis fi-
lius declaratur? Iam verò & in secunda apparitione vide, si
non manifeste vocis paternæ testimonio dei, filius approba-
tur. Cœli nanque aperti sunt super eum, & descendit spiritus Matth.3.
sanctus corporali specie sicut columba in illum: & vox patris
audita est. Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene com
placui. Satis equidem manifestum est ex hoc ipso, satis cui-
dens & indubitabile: quoniam dei filium necesse est deum
esse. Nam & filios hominum homines: & ipsorum quoque a-
nimalium fœtus ex eodem cum eis genere esse nemo est qui
dubitet. Veruntamen vt nullus sacrilego errori remaneat lo
cus, qui in prima apparitione verus homo & filius hominis est
declaratus, & in secunda verus nihilominus dei filius: in ter-
tia iam verus deus & auctor naturæ probatur: ad cuius nu- F
tum natura mutatur. Nos ergo dilectissimi, Christum Iesum
diligamus vt verum hominem & fratrem nostrum, honore-
mus vt dei filium: adoremus vt deum. Secure credamus in
eum: secure credamus ei nosipsos fratres mei, cui nec pote-
stas deest saluandi nos, cum sit verus deus & dei filius: nec bo
na voluntas, cum sit tanquam vnus ex nobis verus homo &
hominis filius. Quomodo nanque nobis erit inexorabilis,
propter quos factus est similis nobis passibilis? Iam si deside-
ratis super his apparitionibus aliquid ad ædificationem mo-
rum audire: illud attendite quòd primo omnium Christus ap
pareat puer cum virgine matre, vt simplicitatem & verecun-
diam ante omnia quærendam nobis doceat esse. Nam & pue-
ris simplicitas naturalis, & cognata virginibus verecundia
est. Omnibus ergo nobis in conuersionis nostræ initio nulla
magis virtus necessaria est, quàm simplicitas humilis, & gra-
uitas verecunda. In secunda vero apparitione venit saluator
ad aquas baptismi: non quidem lauandus, sed magis à patre
testimonium accepturus. Hæ sunt lachrymæ deuotionis, in
quibus non indulgentia peccatorum, sed beneplacitum quę-
ritur dei patris, cum descendit in nos spiritus adoptionis fi-
liorum: testimonium perhibens spiritui nostro quòd sumus
filij dei, vt mellifluam nobis vocem de cœlo videamur audi-
re: quia verè deus pater in nobis complaceat sibi, nec parum
distat inter has lachrymas deuotionis, & ætatis vtique iam vi
rilis, atque eas quas primæua ætas inter infantię vagitus emi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G sit: lachrymas vtique pœnitentiæ & confessionis. Veruntamẽ longè amplius vtrisque præcellunt aliæ quædam lachrymæ, quibus & infunditur sapor vini. Illas enim lachrymas verè in vinum mutari dixerim: quæ fraternæ compassionis affectu in feruore prodeunt charitatis: pro qua etiam ad horam tuiipsius immemor esse sobria quadam ebrietate videris.

De circumcisione, baptismo & uerbo domini ad Ioannem. Sic decet nos implere omnem iustitiam. Sermo. IIII. Qui legitur in octaua epiphaniæ.

Iosue.5 POpulo duræ ceruicis cultellus erat necessarius, & lapideis cordibus merito cultri lapidei debebãtur, qualibus à Iesu Naue facta circumcisio memoratur. Noster autem Iesus tanquam agnus mansuetus omnem austeritatem abstulit. Domine agnus es cum lana & lacte veniens: auser à me obsecro cultellum istum. Durum enim videtur & crudele, paruulo recenter nato cultrum lapideum adhibere. Sic agit misericors. Duritiam duris congruam seruis, filiis commutauit in mãsuetudinem, vt rubiginem originalis peccati quam vix cultellus eradere poterat: ex hoc iam cum vnctione gratiæ facile lauet aqua. Nihil ergo mirum si proh̃uersitate temporum mutata sint sacramenta: vt daretur
H vtrisque quod congruum erat eis. Ipse verò Christus vtrumque suscepit vt tanquam lapis angularis vtrique parieti cohæreret, ac si duarum capita corrigiarum consuendo conneceret: sicut & pascha figuratum ipse compleuit, & verũ protinus inchoauit. Sed & propterea voluit circumcidi, vt ostenderet auctorem se esse veteris legis sicut & euangelij: quo-
Ioan.3. niam qui per seipsum ait: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, &c. Ipse idem per seruum suum prius dixerat. Omnis anima cuius pręputij caro circuncisa non fuerit, peribit de populo suo. Quòd si solum baptisma suscepisset videri poterat refugisse circumcisionem, tanquam nihil ad se pertinentem. Si verò circumcideretur & non baptizaretur, quomodo mihi persuaderi posset baptizari, circũcisione relicta? Nunc itaque post circumcisionem baptisma suscipiens illud mihi tenendum tradidit, quod vltimo suscepit. Denique communitatis amator & commendator qui habitare facit vnius moris in domo, quomodo communitatem desereret & alios scãdalizaret? Sic enim scandalizarentur videntes eum nõ circuncidi: sicut hodie scãdalizaretur ecclesia si infantem videret non baptizari. Nec solum communitatis & vnitatis bonũ commendare, sed humilitatem voluit exhibere, vt ligaturam vulnerãtorum susciperet, qui solus erat absque vulnere. Hinc
Galat.4. enim Apostolus dicit. Misit deus filium suum in mundum, natum ex muliere, factum sub lege. Verum ne quis fortè diceret,
I quòd circunciſus est, parentes fecerunt, paruulus enim erat, iam triginta annorum ad baptismum ipse perrexit. Inclinatur sub Baptistæ manibus caput tremendum potestatibus, principatibus adorandum. Quid mirum si Baptista contremuit? Quis vel ipsa cogitatione non contremiscat? O quàm altum erit in iudicio caput quod modo inclinatur, & vertex qui modo tam humilis videtur, quàm sublimis & excelsus tunc apparebit? Sine, inquit, modo: sic enim decet nos implere omnẽ
Matth.2. iustitiam. Siquidem qui in plenitudine temporis venit, & in quo habitat plenitudo diuinitatis: nihil nouit nisi plenum. Nam legem non venit soluere, sed implere. Est autem iustitia quædam stricta & angusta valde: ita vt quàm cito pedem verteris in peccati foueam cadas, nec præponere se æquali, nec æquare præposito. Huius diffinitio est reddere vnicuique qđ suum est. Altera latior, & amplior iustitia, nec æquare se pari, nec inferiori præponere. Sicut enim grandis & grauis est superbia præferre se æquali, aut æquare prælato: ita magnæ humilitatis est inferiorem se exhibere æquali, aut æqualẽ inferiori. Maxima & plena iustitia est se inferiorem exhibere etiam ipsi inferiori. Sicut enim summa & intolerabilis superbia est superiori se pręponere: ita inferiori se subdere, summa & plena iustitia est. Quod Ioannes ait: Ego à te debeo baptizari: de prima fuit, quia superiori se subdidit: quod aũt Christus fecit de plena iustitia fecit: si quidem ille seruuli sui manibus se inclinauit. Videat autem nunc quisque quem imitetur: hunc an eum qui extollitur super omne quod creditur deus aut colitur. Studeamus & nos obsecro fratres adimplere K
omnem iustitiam. Ipsa enim est via, per quam ad lætitiam venitur. Nam lætitia præmium est: iustitia vero meritum & materia. Nam de ipsa iustitia erit lætitia nostra: quãdo Christus apparebit vita nostra: & nos apparebimus cum ipso in gloria: quoniã ipse est qui factus est nobis à deo patre iustitia. Beati verò qui etiam nunc de iustitia lætantur, & exhilarantur in conscientiis suis: sugentes mel de petra, oleumq; de saxo durissimo. Nunc aũt videtur laboriosa iustitia: sed veniet quando in suauitate, & iucunditate sine omni labore desideretur & habeatur: ametur, & percipiatur, quando fruemur ipsa iustitia. Væ autem his qui prætergrediuntur viam, qui relicta iustitia, vanam & transitoriam lætitiam quærunt. Cum enim de transitoriis quærunt lætitiam: non poterit non transire transeuntibus his de quibus erat. Sicut enim lignis deficientibus deficit ignis: sic mundus transit, & concupiscentia eius: haud dubium quin & lætitia quoque.

Dominica prima post octauas epiphaniæ, de miraculo facto in nuptiis: & de eo quod dominus dixit. Et nos similes hominibus expectantibus, &c. Sermo I. L

IN lectione sancti euãgelij fratres hodie audiuim⁹: quia dominus noster iuit ad nuptias. Faciamus ergo quod alibi monet: & studeamus similes fieri hominibus expectantibus dominum suum quando reuertatur à nuptiis. Nam tenẽti carrucam in agro, & vendenti aliquid vel ementi in foro: non dicitur quid expectas? neque enim similes sunt expectantibus. Ei verò quem videmus stare ante ianuam, pulsare crebrius, sæpius suspicere ad fenestras: nihil mirũ si dicitur quid expectas? Illi ergo sunt similes expectantibus, qui non surda aure audierũt. Vacate & videte, quo- *Psalm.45*
niam ego sum deus. Veniet dominus expectantibus eum in veritate: qualis erat qui dicit. Expectãs expectaui dominum. *Psalm.39.*
Veniet tanquam reuertens à nuptiis inebriatus vino charitatis, & immemor iniquitatum nostrarum. Veniet non expectantibus tanquam reuertens à nuptiis: tanquam potens crapulatus à vino. Verè ebrius & immemor miserationum suarum. Tunc enim quantum ad illos obliuiscetur misereri deus. Veniet in ira, & indignatione tanquam furibundus: sed ô domine ne in furore tuo arguas me. Hæc modo non tam de præsentibus nuptiis, quàm pro earum occasione sint dicta. Iã verò sequamur vnà cum discipulis ad nuptias eũtem dominum, vt videntes quod facturus est pariter credamus cum illis. De- M
ficiente vino dixit mater Iesu ad eum. Vinum non habent. *Textus.*
Compassa est enim eorum verecundiæ: sicut misericors, sicut benignissima. Quid de fonte pietatis procederet nisi pietas? Quid inquam mirum si pietatem exhibent viscera pietatis? Nonne qui pomum in manu sua tenuerit dimidia die: reliqua diei parte pomi seruabit odorem? Quantũ igitur viscera illa virtus pietatis affecit: in quibus nouem mensibus requieuit? Nam & antè mentem repleuit, quàm ventrẽ: & cum processit ex vtero, ab animo non recessit. Durior fortasse, & austerior videri posset respõsio domini, sed nouerat ille cui loquerer: & quis loqueret, illa nõ ignorabat. Deniq; vt scias quomodo rũsum ipsum acceperit, aut quãtũ de filij benignitate præsumpserit: ait ministris. Quæcunque præceperit vobis seruate, & *Textus.*
facite. Erant autẽ ibi lapideæ hydriæ sex positæ. Has nũc hydrias purificandis veris Iudæis: non litera, sed spiritu necesse habemus apponere, vel magis appositas demonstrare. Quia enim nondum peruenit ecclesia ad perfectam purificationem: quando eam sibi Christus exhibebit gloriosam non habentem maculam, neque rugam, aut aliquid huiusmodi: multis interim purificationibus opus habet, quatenus sicut abundant peccata, abundet indulgentia: sicut multiplicatur miseria, sic & misericordia: nisi quòd non sicut delictum, ita & donum. Gratia enim non solum peccata lauat, sed & merita donat. Sex igit hydriæ sunt positæ his qui post baptismũ in peccata labuntur: de his enim loquimur: quia de his sum⁹. Exuimus tunicã veterẽ: sed heu pęius reinduim⁹ eã. Lauim⁹ pedes nostros: sed pęius inquinauimus eos. Sicut ergo, qđ alius inquinauerat, lauit alius: sic inquinatos à nobis, lauari opus est & à nobis. Aliena lauit aqua: quos culpa iquinauerat aliena. Nec tamen

A tamen sic alienam dixerim, vt negem nostram, alioquin nec inquinaret. Sed aliena est, quia in Adam omnes nescientes peccauimus: nostra, quia & si in alio, nos tamen peccauimus, & nobis iusto dei iudicio imputabatur licet occulto. Veruntamen vt iam non sit quod causeris ô homo, contra inobedientiam Adæ datur tibi obedientia Christi, vt si gratis venun datus es, gratis & redimaris. Si nesciens in Adam peristi, nesciens viuificeris in Christo. Nescisti quando ad lignum vetitum vetus Adam tetendit manus noxias: nescisti nihilominus quando in ligno salutifero innoxias manus Christus extendit. A primo homine in te manauit macula, qua inquinatus es, à Christi latere aqua, qua mundatus es. Nunc iam inquinatus propria culpa: propria nihilominus aqua mundaberis, ab illo tamen & per illum, qui solus est purgationem faciens
Ezech.18. peccatorum. Prima ergo hydria & prima purgatio in compunctione est, de qua legimus, quoniam in quacunque hora ingemuerit peccator, omnium iniquitatum eius non recordabor. Secunda verò confessio est. Omnia siquidem in confessione lauantur. Tertia eleemosynarum largitio. Hinc enim
Lucæ.11. habes in euangelio. Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. Quarta remissio iniuriarum, secundum quod
Vbi supra orantes dicimus. Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Quinta est afflictio corporis: vnde & oramus vt mundi per abstinentiam deo canamus gloB riam. Sexta est obedientia præceptorum sicut audierunt dis-
Ioan.10. cipuli, quod vtinam audire mereamur & nos. Vos mundi estis propter sermonem quem loquutus sum vobis. Nimirum
Ioan.8. quia non erant sicut hi quibus dicitur. Sermo meus non capit in vobis, sed in auditu verbi obaudierant ei. Hæ sunt sex hydriæ positæ in purificationem nostram, quæ vacuæ sunt & plenæ vento: si pro inani gloria obseruantur. A qua replentur si timore dei custodiantur, quoniam timor domini fons vitę: aqua, inquam, timor domini est, & si minus sapida, sed optime refrigerans animam noxiis desideriis æstuantem. Aqua est quę iacula inimici ignita possit extinguere. Nam nec illud dissonat quòd aqua semper ima petit, & timor ad ima cogi-
Esaiæ.38. tationem deducit, & in inferioribus immoratur, atque loca horrenda pauida mente collustrat, iuxta illud. Vadam ad portas inferi. Sed diuina virtute aqua mutatur in vinum, quando perfecta charitas foras mittit timorem. Dicuntur autem lapideæ hydriæ: non tam propter duriciam quàm stabilitatem. Capientes singulæ metretas binas vel ternas. Duæ metretæ duplex timor, ne fortè trudi in gehennam, ne fortè ab æterna vita contingat excludi. Sed quia de contingente futuro sunt ista, & blandiri potest sibi anima dicens: postquam aliquandiu in voluptatibus tuis vixeris ages pœnit etiam: nec ista iam caC riturus, nec periturus in illa, bonum est adhibere & tertium: qui vtique spiritualibus notus est, eo vtilior quo de præsenti est. Timent enim qui nouerunt spiritualem cibum, ne quando fortè fraudentur eo. Cibo siquidem forti egent, qui manum miserunt ad fortia. Viuant de paleis Aegypti, qui deseruiunt in operibus luti, & lateris: nobis fortior cibus est necessari⁹: quoniam nobis grandis restat via, vt ambulemus in fortitudine cibi illius. Ipse est panis angelorũ, panis viuus, panis quo-
Matth.19. tidianus. Hic est de quo nobis promissum est, quia centuplum accipiemus in hoc seculo. Sicut enim mercenariis, & quotidianus cibus datur in opere, & merces seruatur in fine, sic dominus vitam æternam in fine reddet, & interim centuplum repromittit & exhibet. Quid ergo mirum si timet ne perdat hanc gratiam, qui iam consecutus est eam? Hæc est metreta tertia, quam sub disiunctione signanter posuit, eo quòd non omnium sit: quia nec omnibus centuplum repromissum, sed solis qui omnia reliquerunt.

De mutatione aquæ in uinum. Sermo. II. unde supra.

IN operibus domini fratres & minus capaces animos exterior consideratio pascit: & qui magis exercitatos habent sensus. Solidiorem intus cibum inueniunt & suauiorem, tanquam adipem medullãq; frumenti. Sunt enim & exteriori specie delectabilia, & interiori virtute multo delectabiliora: quemadmodum & ipse exterius quidem speciosus erat forma præ filiis hominum: interius autem tanquam candor lucis æternæ, etiam ipsis su- D
pereminens vultibus angelorum. Apparebat enim foris homo sine culpa, caro sine peccato, agnus sine macula. Quàm
Naum.1. speciosi pedes annunciantis pacem, annunciantis bona? sed multo speciosius & preciosius caput eius: quoniã caput Christi deus. Delectabilis aspectus hominis in quem peccatũ non
Matth.5. cadit: & beati oculi qui viderunt, sed multomagis, beati mundo corde: quoniam ipsi deum videbunt. Denique cum peruenisset ad nucleum: testam iam (licet decorã valde) non reputabat Apostolus dicens. Et si cognouimus aliquando Christũ
2.Cor.5. secundum carnem: sed nunc iam non nouimus. Nimirum quia dominus ipse prædixerat: caro non prodest quicquam, spiri-
Ioan.6. tus est qui viuificat. Sed hæc est sapientia quam loquitur Paulus inter perfectos, non inter eos quibus legimus ab eodem dictum. Nihil arbitratus sum me scire inter vos nisi Iesum
1.Cor.2. Christum, & hunc crucifixum. Totus suauis est, totus salubris est, totus delectabilis, totus denique secundum sponsę vocem desiderabilis. Sicut autem in eo ostensum est: sic & in operibus eius reperies. Nam & superficies ipsa tanquam à foris cõ fiderata decora est valde, & si quis fregerit nucem, intus inueniet quod iucundius sit, & multo amplius delectabile. Nõ sic apud patres veteris testamenti reperies. Nam & in operibus eorum decora, & delectabilis est significatio mystica: ipsa tamẽ si per se considerentur, inuenientur aliquando minus digna, vt sunt facta Iacob, adulteriũ Dauid, & multa similia. Preciosa quidem sunt fercula, sed vasa non adeo preciosa. Et E
fortasse propterea dictũ est: tenebrosa aqua in nubibus aeris:
Psalm.17. quoniam tenebrosæ nubes illæ fuerunt, & subiunctum est de domino, præ fulgore in conspectu eius nubes transierunt. Credo iam aduertistis ad quid hæc dicere velim. Audistis enim hodie miraculum factum in nuptiis: initium vtique signorum domini: cuius & historia satis est admirabilis, & significatio amplius delectabilis. Magnum enim diuinæ maiestatis indicium fuit, ad nutum domini, aquam in vinum conuerti: sed est illa multo melior mutatio dexterę excelsi, quam in ista præfigurauit. Omnes enim nos ad spirituales nuptias vocati sumus: in quibus vtique sponsus est Christus dominus. Vnde canimus in psalmo. Et ipse tanquã sponsus procedens de tha-
Psalm.18. lamo suo. Sponsa vero nosipsi sumus, si non vobis videtur incredibile, & omnes simul vna spõsa, & animæ singulorũ quasi singulæ sponsæ. Sed quando hoc sentire poterit fragilitas nostra de deo suo, quòd eo affectu se diligat quo diligitur sponsa à sponso? Multum enim hæc sponsa sponso suo inferior genere, inferior specie, inferior dignitate. Attamen propter æthiopissam istam de longinquo filius æterni regis aduenit, & vt sibi desponsaret illam, etiam mori pro ea non timuit. Moyses quidem æthiopissam duxit vxorem: sed non potuit æthiopissę mutare colorem: Christusverò quam adamauit ignobilẽ F
adhuc & fœdam: gloriosam sibi exhibebit ecclesiam non habentem maculam neque rugam. Murmuret Aaron, murmuret & Maria: non noua, sed vetus: non mater domini, sed soror Moysi. Nõ nostra inquam Maria, illa enim solicita est si quid fortè deest in nuptiis. Vos autem vt dignum est murmurantibus sacerdotibus, murmurante synagoga: toto affectu in gratiarum actione versamini. Vnde enim tibi ô humana anima: vnde tibi hoc? Vnde tibi tam inæstimabilis gloria, vt eius sponsa mereris esse, in quem desiderant angeli ipsi prospicere? Vnde tibi hoc vt ipse sit sponsus tuus, cuius pulchritudinem sol & luna mirantur: ad cuius nutum vniuersa mutantur? Quid retribues domino pro omnibus quæ retribuit tibi, vt sis socia mensæ, socia regni, socia denique thalami, vt introducat te rex in cubiculum suum? Vide iam quid de deo tuo sentias: vide quantum de deo præsumas. Vide quibus brachiis vicariæ charitatis redamandus & amplectendus sit, qui tanti te æstimauit: imò qui tanti te fecit. De latere enim suo te reformauit: quando propter te obdormiuit in cruce: & ob hoc somnum mortis excepit. Propter te à Deo patre exiuit: & matrem synagogam reliquit: vt adhærens ei vnus cum eo spiritus efficiaris. Et tu ergo audi filia & vide, & considera quanta sit erga te dignatio dei tui: & obliuiscere populum tuum & domum patris tui. Desere carnales affectus, seculares mores dedisce: à prioribus vitiis abstine, consuetudines noxias obliuiscere. Quid enim pu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tas? nonne ſtat angelus domini qui ſecet te mediam: ſi fortè, (quod auertat ipſe) alterum admiſeris amatorem? Iam enim deſponſata es illi, iam nuptiarum prandium celebratur: nam cœna quidem in cœlo & in aula æterna paratur. Veruntamen nunquid ibi vinum deficiet? Abſit. Inebriabimur ibi ab vbertate domus dei, & torrente voluptatis eius potabimur. Paratum eſt profecto illis nuptiis flumen vini, vini inquam quod
Pſalm. 45. lætificat cor. Siquidem fluminis impetus lætificat ciuitatem dei. Nunc autem quoniam grandis nobis reſtat via, prandium quidem accipimus hic, & ſi non in tanta copia, quòd plenitudo & ſatietas cœnæ reſeruetur æternæ. Hic ergo nonnunquam vinum deficit, gratia ſcilicet deuotionis, & feruor charitatis. Quoties mihi neceſſe eſt fratres poſt lachrymoſas querimonias veſtras exorare matrem miſericordiæ, vt ſuggerat ſuo benigniſſimo filio, quoniam vinum non habeatis? Et ipſa dico vobis chariſſimi ſi piè à nobis pulſata fuerit, non deerit neceſſitati noſtræ: quoniam miſericors eſt, & mater miſericordiæ. Nam ſi compaſſa eſt verecundiæ illorum à quib⁹ fuerat inuitata, multo magis compatietur nobis, ſi pie fuerit inuocata. Placent enim illi nuptiæ noſtræ, & pertinent ad eam multo amplius illis: nimirum de cuius vtero tanquam è thalamo ſuo cœleſtis ſponſus proceſſit. Sed quem non mouebat quod in nuptiis illis reſpondit dominus beniginſſimæ,
Textus. ac ſanctiſſimæ matri ſuę, dicens. Quid mihi & tibi eſt mulier? Quid tibi & illi domine: Nonne quod filio & matri? Quid ad illam pertines quæris, cum tu ſis benedictus fructus ventris eius immaculati? Nonne ipſa eſt quæ ſaluo pudore concepit,
H & ſine corruptione te peperit? Nonne ipſa eſt, in cuius vtero nouem menſibus moratus es, cuius virgineis vberibus lactatus es: cum qua iam duodecim annorum factus de Hieruſalem deſcendiſti, & eras ſubditus illi? Nũc ergo domine quid moleſtus es illi dicens, quid mihi & tibi? Multum per omnem modum. Sed manifeſte iam video quòd non velut indignans, aut confundere volens virginis matris teneram verecundiam dixeris quid mihi & tibi, cum venientibus ad te (iuxta matris præceptum) miniſtris, nihil cunctatus facias quod illa ſuggeſſit. Vt quid ergo fratres, vt quid ſic reſpondeat prius? Vtique propter nos, vt conuerſos ad dominum iam non ſolicitet carnalium cura parentum, & neceſſitudines illæ non impediant exercitium ſpirituale. Quandiu enim de mundo ſumus debitores, nos conſtat eſſe parentibus. At poſtquam reliquimus noſmetipſos, multo magis ab eorũ ſolicitudine liberi ſumus. Vnde & legimus fratrem quendam in cremo conuerſantem, cum ad eum carnalis frater auxilij gratia aduentaſſet reſpondiſſe, vt adiret alterum fratrem eorum, cum ille vtique iam obiiſſet. Cumque admiratus qui venerat reſponderet, quia ille obiit, eremita ſe quoque ſimiliter obiiſſe reſpondit. Optime ergo nos docuit dominus ne ſoliciti ſimus ſuper propinquis carnis noſtræ plus quàm religio poſtulet, quando ipſe matri & tali matri reſpõdit, quid mihi & tibi
I eſt mulier? Sic & in alio loco cum ſuggeret ei quidam quoniã foris ſtaret cum fratribus domini quærens ei loqui reſpondit:
Marci. 3. Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei? Vbi modo ſunt qui tam carnaliter & inaniter ſuper carnalibus propinquis ſuis ſolent eſſe ſoliciti, ac ſi adhuc viuerent & ipſi cũ eis? Sed
Textus. videamus iam quid ſequitur. Erant, ait euangeliſta, hydriæ ſex poſitæ ſecundum purificationem Iudæorum. Vel ex hoc potes manifeſtius aduertere non plenitudinem, ſed præparationem nuptiarum eſſe, vbi nimirum adhuc opus eſt purificatione. Deſponſationis ergo nuptiæ iſtæ ſunt, non copulationis. Abſit enim illis in nuptiis fore vaſa pnrificationis: quãdo glorioſam ſibi Chriſtus eccleſiam exhibebit non habentem maculam neque rugam, aut aliquid huiuſmodi. Vbi autem non erit macula, quæ purificatio erit neceſſaria? Nunc vtique lauandi tempus eſt, nunc purificationem patet eſſe neceſſariam: quoniam nemo mundus à ſorde, nec infans cuius eſt vnius diei vita ſuper terram. Nunc abluitur ſponſa, nunc purificatur: vt in cœleſtibus illis nuptiis ſponſo ſuo ſine omni macula præſentetur. Quæramus ergo hydrias ſex, in quibus hæc ablutio Iudæorum, id eſt confitentium purificatio
1. Ioan. 1. fiat. Nam ſi dixerimus quia peccatum non habemus, noſipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt, quæ ſola liberat, ſola ſaluat, ſola lauat. Quod ſi confiteamur peccata noſtra, non deerunt veris Iudæis purificationis hydriæ: quoniam fidelis K
eſt deus qui dimittat nobis peccata, & emundet nos ab omni iniquitate. Ego quidem ſex hydrias, ſex obſeruãtias arbitror eſſe, quas ad purificanda confitentium corda ſancti patres inſtituere, & omnes illas (ni fallor) hic poterimus inuenire. Prima ſiquidem hydria continentia eſt caſtitatis, qua diluitur quicquid antè luxuria inquinauit. Secunda verò ieiunium eſt, vt quod maculauerat crapula nunc abſtinentia mundet. Per ſegnitiem quoque & ocioſitatem, quæ inimica eſt animæ, multas contraximus ſordes contra dei ſententiam. In ſudore
Gene. 3. vultus alieni non noſtri pane veſcentes: propter hoc quoque tertia hydria nobis apponitur, vt ſordes illę in labore manuũ diluantur. Sic & per ſomnolentiam cęteraque noctium & tenebrarum opera multa deliquimus: ideo quoque quarta hydria vigiliarum obſeruantia ponitur, vt nocte ſurgentes ad confitendum domino, non bonas noctes præteriti temporis redimamus. Iam verò de lingua quis neſciat quam multum inquinauerit nos per vaniloquia & mendacia, per detractiones & adulationes, per verba malitiæ & verba iactantię? Pro his omnibus neceſſaria eſt hydria quinta, ſilentium ſcilicet cuſtos religionis, & in quo eſt fortitudo noſtra. Sexta quoq; hydria diſciplina eſt, qua non noſtro arbitrio, ſed alieno viuimus, vt deleatur quicquid indiſciplinate viuendo deliquimus. Lapidea ſunt hæc, dura ſunt, ſed neceſſe habemus in his
L lauari: niſi fortè voluerimus propter fœditates noſtras à domino accipere libellum repudij. Attamen in eo quod dicuntur lapideæ, non ſolum duritia, ſed multo melius ſoliditas poteſt intelligi: quoniam non lauant hæc, niſi firma ſtabilitate permãſerint. Ait ergo dominus ad miniſtros: Implete hydrias
Textus. aqua. Quid ſibi iſtud vult domine? Miniſtri ſoliciti ſũt de vini penuria, & tu dicis, implete hydrias aqua? Illi de poculis cogitant, & tu præcipis vt vaſa purificationis impleant? Sic
Gene. 29. omnino ſic ſuſpiranti Iacob ad Rachelis amplexus: Lia à patre ſupponitur. Nobis fratres qui miniſtri ſumus & ſerui veſtri per Chriſtum nobis præcipitur implere hydrias aqua, quoties deeſt vinum. Ac ſi dicatur. Illi deuotionem deſiderant, vinum requirunt, feruorem flagitant: ſed nondum venit hora mea, implete hydrias aqua. Quæ eſt enim aqua ſapientię ſalutaris, & ſi non adeo ſuauis, niſi fons vitæ & initium ſapientiæ timor domini? Dicitur ergo miniſtris. Incutite metum & ſpiritu timoris non tam vaſa quàm corda replete: quia vt ad charitatem perueniant initiandi ſunt à timore, vt dicant & ipſi: A timore tuo concepimus domine & parturiuimus ſpiritum ſalutis. Sed quomodo implebuntur hydriæ? Prædixerat enim euangeliſta, capientes ſingulæ metretas binas vel ternas. Quæ ſunt duæ metretæ, quæue tertia? Vtique duplex timor, communis & notus omnibus, ac tertius quidem minus
M communis, & minus notus. Primus enim timor eſt ne crucier in gehenna. Secundus ne excluſi à viſione dei priuemur tã ineſtimabili gloria. Terti⁹ replet animã omni ſolicitudine timidam, ne fortè deſeratur à gratia. Et quidem omnis timor domini ſicut aqua extinguit ignem, ſic extinguit peccati concupiſcentiam: ſed his maxime cum ad omnem tentationem ſtatim occurrit ne fortè contingat amittere gratiam, vt ſibi derelictus homo labatur quotidie de malo in peius: de periculo minori in grauiorẽ culpam, quales vtique multos videmus cum in ſordibus ſint, ſordeſcentes adhuc. Nam aduerſus timorem iſtum, non eſt vnde ſibi blandiatur anima, ſiue de minori fortè quantitate peccati, ſiue de emendatione futura. Talibus enim blandimentis impediuntur aliquatenus duo prima genera timoris. Præcepit ergo nobis dominus vt hac aqua hydrias impleamus. Sunt enim aliquando vacuæ & plenæ vento: ſi quis tamen adeo inſanus eſt, vt in eo per vanitatis ſtudium, illæ quas prædiximus obſeruãtiæ, mercede perpetua vacuentur, vt ſunt fatuæ virgines, in quarum vaſis oleũ non habetur. Interdum autem quod peius eſt plenæ quidem ſunt, ſed plenæ veneno, quod eſt inuidia, murmur, rancor animi, & detractio. Propterea ne fortè ſubintrent iſta dum vinum deeſt, iubemur implere hydrias aqua vt obſeruentur mandata domini in timore: quæ tunc mutatur in vinum cum timor expellitur à charitate, & implentur omnia feruore ſpiritus & iucunda deuotione.

In

A *In conuerſione ſancti Pauli. Quomodo ad exemplum eius debemus conuerti. Sermo. I.*

MErito quidem dilectiſſimi conuerſio doctoris gentium ab vniuerſitate gentium feſtiuis gaudiis hodie celebratur. Multos enim ab hac radice ramos prodiiſſe videmus. Conuerſus Paulus, conuerſionis miniſter factus eſt vniuerſo mundo. Et multos quidem olim in carne adhuc, ſed non iam ſecundum carnem, ambulans prædicationis officio conuertit ad deum, nunc quoque in ipſo felicius viuens & apud ipſum ne adhuc quidem ceſſat ab hominum conuerſione: dico autem exemplo, oratione, doctrina. Propterea denique conuerſionis eius memoria frequentatur, quod & ipſa quoque memorantibus vtilis inueniatur. In hac enim memoria & peccator ſpem veniæ concipit & prouocatur ad pœnitentiam, & qui iam pœnitet, perfectę conuerſionis accipit formam. Quis deſperet vltra pro magnitudine cuiuſlibet criminis, quandoquidem Saulum audiat adhuc ſpirantem minarum & cædis in
B diſcipulos domini, ſubito factum vas electionis? Quis dicat iniquitatis pondere preſſus, aſſurgere iam ad ſtudia meliora non valeo: quando in ipſo itinere quo ſanguinem ſuum ſpiritus chriſtianum, dirum toto pectore virus efflabat, perſecutor crudeliſſimus in fideliſſimum repente mutatus eſt prędicatorem? Magnifice ſiquidem in hac vna conuerſione & miſericordiæ magnitudo & efficacia gratiæ commendatur. Subi
Lucæ. 9. to, ait Lucas: circunfulſit eum lux de cœlo. O verè inæſtimabilis diuinæ dignatio pietatis. Illuſtrat cœleſti fulgore vel à foris, intus adhuc luminis incapacem. Qui necdum infundi poterat, diuina ſaltem circunfunditur claritate. Et vox facta eſt. Lucis & vocis teſtimonia credibilia facta ſunt nimis, nec dubitare eſt de veritate quæ ſeſe ingerit per vtraſq; oculorum ſcilicet auriumq; feneſtras. Sic nimirum, ſic in Iordane quoq; ſupra caput domini & columba apparuit, & vox ſonuit. ſic & in
Textus: monte quando tranſfiguratus eſt coram diſcipulis & claritas viſa eſt, & vox nihilomin⁹ patris audita. Saule, Saule quid me perſequeris? Verè deprehenſus eſt Saulus. non eſt diſſimulandi locus, non eſt facultas vlla negandi. In manibus ſunt epiſtolę crudeliſſimæ legationis, auctoritatis execrandæ, poteſtatis iniquæ. Quid me perſequeris inquit? An non perſequebatur Chriſtum, qui Chriſti membra trucidabat in terris? An verò perſecuti ſunt Chriſtum qui ſacratiſſimum illud corpus crucis affixere patibulo, & non perſequebatur eum, qui aduerſus corpus eius quod eſt eccleſia (eſt enim corpus eius etiam ipſa) odio furebat iniquo? Denique ſi proprium ſanguinem dedit in precium redemptionis animarum, non tibi videtur grauiorem ab eo ſuſtinere perſecutionẽ qui ſuggeſtione maligna, exẽplo pernicioſo, ſcandali occaſione, auertit ab eo animas quas redemit: quàm à Iudæo qui ſanguinem illum fudit?
C Agnoſcite dilectiſſimi & expaueſcite conſortia eorum qui ſalutem impediunt animarum. Horrendum penitus ſacrilegium quod & ipſorum videtur excedere facinus, qui domino maieſtatis manus ſacrilegas iniecerunt. Videbatur iam ceſſaſſe perſecutionis tempus, ſed vt palam factum eſt, nunquam deeſt perſecutio chriſtiano, ſed neque Chriſto. Et nunc quod grauius eſt, ipſi Chriſtum perſequuntur, qui ab eo vtiq; chriſtiani dicuntur. Amici tui deus & proximi aduerſum te appropinquauerunt & ſteterunt. Coniuraſſe videtur contra te vniuerſitas populi chriſtiani à minimo vſq; ad maximum, à planta pedis vſq; ad verticem non eſt ſanitas vlla: egreſſa eſt iniquitas à ſenioribus iudicibus vicariis tuis qui videntur regere populum tuum, non eſt iam dicere, vt populus ſic ſacerdos, quia nec ſic populus vt ſacerdos. Heu heu domine deus quia ipſi ſunt in perſecut⁹one tua primi, qui videntur in eccleſia tua primatum diligere, gerere principatum. Arcem Sion occupauerunt, apprehenderunt munitiones, & vniuerſam deinceps libere & poteſtatiue tradunt incendio ciuitatem. Miſera eorum conuerſatio, plebis tuæ miſerabilis ſubuerſio eſt. Atq; vtinam ſola hac parte nocerent. Eſſet fortè qui dominica prænonitus & præmunitus exhortatione daret operam, ipſorum non exempla imitari, ſed obſeruare præcepta, iuxta il
Mat. 24 lud. Quæ dicunt facite, & ad opera eorum nolite reſpicere. Nunc autem dati ſunt ſacri gradus in occaſionem turpis lucri, & quæſtum æſtimant pietatem. Copioſiſſimæ ſiquidem D
pietatis inueniuntur in ſuſcipienda imò accipienda magis animarum cura, ſed hæc apud eos cura minor & de animarum ſalute nouiſſima cogitatio eſt. An verò ſaluatori animarum grauior vlla eſſe poterat perſecutio? Inique agunt & cæteri contra Chriſtum, multiq; ſunt noſtris temporibus antichriſti. Merito tamen & crudeliorem eam cenſet perſecutionem pro acceptis beneficiis, & grauiorem ſentit pro poteſtate quam propriis ſuſtinet à miniſtris: licet alij quoq; multi contra proximorum ſalutem multipharie multisq; modis & variis occaſionibus agere videantur. Hæc videt Chriſtus & ſilet, hæc ſaluator patitur & diſſimulat. Propterea diſſimulemus nos quoq; neceſſe eſt, & ſileamus interim maximeq; de prælatis noſtris magiſtris eccleſiarum. Sic nimirum ſic placet & ipſis vt euadant nunc humana iudicia, veniatq; ſemel iudicium graue his qui præſunt & potentes patiantur tormenta potenter. Vereor dilectiſſimi ne quis fortè ſit & in nobis domini perſecutor, quia manifeſta docuit ratio, impedire ſalutem, eſſe perſequi ſaluatorem. Quas ego de ſalute animę meę fratri illi gratias agere poſſum, qui mihi propinat detractionis fraternæ venenum? Merito detractores deo odibiles deſcribuntur, tanquam perſequutores. Quid & is qui exemplo *Roma. 1.*
ſuo ad remiſſius agẽdum cæteros prouocat, aut ſingularitate turbat, aut inquietat curioſitate, aut impatientia ſua & murmuratione moleſtat, aut quocunq; modo contriſtat ſpiritum E
dei qui in eis eſt, ſcandalizans vnum de minimis iſtis credentibus in eum? Nónne & hic manifeſte perſequitur Chriſtum? Vt ergo perſecutorum & nomen & crimen longe ſit ſemper à nobis, obſecro vos dilectiſſimi benignos ſemper & mites exhibeamus nos inuicem ſupportantes in omni patiẽtia, & ad id quod melius & perfectius eſt alterutrũ prouocantes. Quis enim ſeruus ſufficere ſibi putat nõ perſequi dominũ, ſed nec obſequi domino: Quam habiturus eſt gratiã ſi vt nõ reſiſtit, ſic nec aſſiſtit quidem? Deniq; ſi quis adeo puſillanimis eſt vt ſatis ſibi reputet, nec perſequutorem eſſe nec coadiutorem dei, audiat quid ipſe loquatur. Qui non eſt mecum, contra me eſt: & qui nõ colligit mecum diſpergit. Saule Saule quid me *Matth. 12.*
perſequeris? Et ille. Quis es domine? Hinc profecto datur in- *Textus.*
telligi quia verè circunfuſa erat illi claritas non infuſa. Audiebat Paulus vocem domini, ſed faciem domini non videbat quoniam eruditebatur ad fidem: & vt ipſe poſtea docuit fides ex auditu eſt. Quis es? inquit. Ignotum enim perſequebatur, & ideo conſequutus eſt miſericordiam, quia ignorans in incredulitate hoc fecit. Diſcite ex hoc fratres iuſtum iudicem deum, non modo quid fiat, ſed & quo animo fiat conſiderate: & cauete deinceps ne quis parua reputet, quamlibet parua ſcienter delinquere conuincatur. Nemo dicat in corde ſuo leuia ſunt iſta, non curo corrigere: non eſt magnum ſi in his F
maneam venialibus minimisq; peccatis. Hæc eſt enim dilectiſſimi impœnitẽtia: Hæc blaſphemia in ſpiritum ſanctum, blaſphemia irremiſſibilis. Paulus quidem blaſphemus fuit ſed nõ in ſpiritũ ſanctũ, quia ignorans fecit in incredulitate. Non in ſpiritum ſanctum blaſphemans, ideo conſequutus eſt miſericordiam. Quis es domine? Et dominus ad eum. Ego ſum Ieſus *Textus*
Nazarenus quem tu perſequeris. Ego ſum ſaluator, quem tu perſequendo petis. Ego ſum de quo tu in lege tua legis prædictum quod neſcis impletum, quia Nazarenus vocabitur. Et *Mat. 2.*
ille. Domine quid me vis facere? Hæc planè fratres perfectæ *Textus*
conuerſionis eſt forma. Paratum, inquit, cor meum deus, para *Pſal. 56.*
tum cor meum. Paratus ſum & non ſum turbatus, vt cuſtodi- *Pſal. 118.*
am mandata tua. Domine quid me vis facere? O verbum breue ſed plenum: ſed viuum: ſed efficax: ſed dignum omni acceptione. Quàm pauci inueniuntur in hac perfectę obedientiæ forma, qui ſuam ita abiecerint voluntatem, vt ne ipſum quidem cor proprium habeant, vt non quid ipſi: ſed quid dominus velit omni hora requirant dicentes ſine intermiſſione. Domine quid me vis facere? Et illud Samuelis: Loquere do- *1. Reg. 3.*
mine, quia audit ſeruus tuus. Heu plures habemus euangelici illi⁹ cæci, quàm noui apoſtoli imitatores. Quid vis ait dominus ad cæcum illum, vt faciam tibi? Quanta eſt miſeratio tua *Mat. 10.*
domine, quanta dignatio tua? Siccine dominus ſerui quærit vt faciat voluntatem? Verè cæcus ille, quia non conſideraũt, nõ expauit, non exclamauit. Abſit hoc domine, tu magis dic quid

me

Universidad de Deusto
Biblioteca

me facere velis. Sic enim decet, sic omnino dignum est, non meam à te: sed à me tuam quæri & fieri voluntatem. Videtis fratres, quia verè necessaria erat hoc in loco conuersio? Sic profectò, sic multorum vsq; hodie pusillanimitas & peruersitas exigit, vt ab eis quæri oporteat quid vis vt faciam tibi, nõ ipsi quærant: domine quid me vis facere? Considerare necesse habet minister & vicarius Christi, quid sibi præcipi velint: non ipsi considerant quæ voluntas sit præceptoris. Non est obedientia eorum plena, non in omnibus parati sunt obsequi, non per omnia sequi proposuerunt eum, qui non suam sed patris venit facere voluntatem. Discernunt & diiudicant eligentes in quibus obediant imperanti, imo in quibus præceptorem suum ipsorum obedire necesse sit voluntati. Huiusmodi itaq; & si tolerari se videant & condescendi ac morem geri infirmitati suæ proficiant obsecro, pudeatq; semper paruulos inueniri: nequando fortè audiant quid debui vobis facere & non feci? & abutẽtibus patientia & benignitate prælati, fiat tandem multitudo exhibitæ miserationis, cumulus iustæ damnationis. Domine quid me vis facere? Et dominus ad illum. Surge & ingredere ciuitatem, ibi dicetur tibi quid te oporteat facere. O sapientia suauiter verè vniuersa disponẽs. Eum cui tu loqueris erudiendum de voluntate tua mittis ad hominem, vt socialis vitæ commendetur vtilitas, & edoctus per hominem discat & ipse secundum datam sibi gratiam hominibus subuenire. Ingredere ciuitatem. Videtis fratres non sine diuino cõsilio factum esse vt hanc ciuitatem domini virtutum ingrederemini, diuinam discere voluntatem? Planè qui te salubriter terruit & conuertit cor tuum ad desiderandam voluntatem suam, ipse tibi dixit, surge, & ingredere ciuitatẽ. Sed audi quàm manifeste in his quæ sequuntur, volũtaria simplicitas & christiana commendatur mansuetudo. Apertis oculis nihil videbat: ad manus autem trahebatur ab his qui comitabantur eum. Fœlix cæcitas, qua malè quondam illuminati in præuaricatione, tandem in conuersione oculi salubriter excæcantur. Sanè quod triduo Paulus sine cibo manet persistens in oratione, ad eos maxime pertinet qui nouiter seculo abrenunciantes necdum in cœlesti consolatione respirant. Sustineant ergo & ipsi dominum in omni patientia, orẽt sine intermissione, quærentes, petentes, pulsantes: quia exaudiet eos pater cœlestis in tempore opportuno. Non obliuiscetur eorum in finẽ, veniet & non tardabit. Si triduo sustinueris eum non habens quod manduces, confide quia miserator & misericors dominus ieiunum te non dimittet. Exinde iubetur Ananias manus imponere Saulo, sed tanquam bene eruditus non continuo acquiescit. Vide enim si non etiam Paulus ipse doctrinam hanc deinde tradidit discipulo. Nemini inquiens cito manus imponas. Vidit (ait dominus) virum imponentem sibi manus vt visum recipiat. Fratres, Paulus hoc cum vidisset, nõ continuo illuminatus est. Nunquid non expectauit Ananiæ manum, quia venturum eum fortè in somniis præuidit? Hæc dico charissimi, quia vereor ne quis fortè sit inter vos qui solo sese somnio præsumat illuminatum esse: nec iam æquanimiter patiatur ad manum trahi, sed ductorem sese profiteatur aliorum. Cui enim necdum administrationis cura iniuncta est, cui necdum credita dispensatio, cui necdum præceptum vt videat & prouideat his qui apertos oculos habẽtes nihil videt: quid hoc præsumere tentat: nisi quia meditatur inania & quasi somnia vana sectatur? Caueamus ab hoc vitio fratres semper quod in nobis est, abiecti eligamus esse & ad manus trahi, mansuetudinem & humilitatem discentes à Christo domino: cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Texius

1.Ti.5.

Matt.18.

Sermo secundus. Vnde supra.

Conuersus est hodie Paulus, imo Saulus conuersus versus est in Paulum. Siquidem factus est tanquam euangelicus ille paruulus de quo dominus ait. Nisi conuersi fueritis & efficiamini sicut paruulus iste, non intrabitis in regnum cœlorum. Fortè enim seipsum dicebat. Nimirum ipse magnus dominus & laudabilis nimis, ipse paruulus qui datus est nobis. Nec tamen magnus interim sed paruulus exhibetur, vt seipsum faciat gratum & efficax necessariæ paruitatis exemplum. Ad paruulum ergo sit conuersio tua, vt discas paruulus esse, tu quoq; cum conuerteris paruulus fias. Enimuero audi quàm euidenter ipsum tibi (in quo cõstituit formam conuersionis) paruulum manifestat, signanter ea quæ sunt paruuli in seipso imitanda proponens. Discite à me inquit, quia mitis sum & humilis corde. Gemina paruitas, humilitas & mansuetudo. Et illa interior, ista exterior paruitas: vtraq; tamẽ nõ parua virtus est. Nẽpe quam paruulus ille tam magnus vnicum magisterium profitetur. Hodie ergo cõuersus est Paulus, hodie desiit esse Saulus. Hodie factꝰ est humilis & mitis corde. Probat oris confessio cordis humiliationem, dum clamat. Domine quid me vis facere? Magis autem probat ipsa collatæ gratiæ magnitudo, quæ nimirum tam multa, nisi multum humili, data non fuit. Cæterum mansuetudo quoniam exterior quædam (vt diximus) paruitas & ob hoc manifestior est, tripliciter nobis in conuersione hac commendatur. Triplici quidem velut ariete mansuetudo nostra pulsatur, verborum iniuriis, damnis rerum, corporis læsione. In his tribus, omnis exhibitio patientiæ, omnis exercitatio mansuetudinis. Probata est illa virtus, qꝫm nihil horum videtur concutere potuisse. Considerare libet quemadmodum Paulus super his omnibus in ipsa statim sua conuersione tentatus, verè iam Paulus inuentus sit, in hac parte verè mitis & patiens. Saule Saule quid me persequeris? Durum est tibi cõtra stimulum calcitrare. Durum equidem verbum, verbum increpatorium plenum cõminatione. Sanè quod ad corpus pertinuit, concussus est & prostratus in terram. An verò & damno quoq; probatus est? Et valde. Siquidem ipsum ei lumen ademptum est oculorum, & apertis, vt scriptum est, oculis nihil videbat. Experta est in his tribus & exercitata patientia Iob, quem in hac virtute opinatissimum deus exemplar dedit. Sed vestrę hoc industriæ relinquimus vestigandum. Sufficit nos monere formam veræ conuersionis magna ex parte in hac mansuetudine constitutam, vt pudeat eos qui cõuersi esse debuerãt vel in corporum læsione vel in damno rerum, vel quod magis indignum est, in verborum iniuriis inueniri peruersos penitus & auersos.

Matth. 11.

Act. 9.

Act. 9.

In purificatione beatæ Mariæ de triplici misericordia. Sermo I.

Ode templi dominum, in templum domini virgo mater inducit: Ioseph quoq; sistit domino non suũ, sed eius filium dilectum, in quo ei bene complacuit. Agnoscit iustus quem expectabat, Anna quoq; vidua confitetur. Ab his quatuor primo hodierna processio celebrata est, quæ postmodum exultatione vniuersæ terræ in omni loco & ab omni gente celebraretur. Nec sanè mirum si tunc parua fuit, quandoquidem paruus erat, qui suscipiebatur. Nullum ibi locũ peccator habuit, omnes iusti, omnes sancti, omnes fuere perfecti. Sed nunquid hos tantũ saluabis domine? Crescat corpus, crescat & miseratio. Homines & iumẽta saluabis domine, cum multiplicaueris misericordiam tuam deus. In secunda iam processione præeunt turbæ, turbæ sequuntur, nec virgo portat sed asellus. Neminem itaque dedignatur: nec ipsos qui computruerunt tanquam iumẽta in stercore suo. Non dedignatur inquam, sed si apostolica vestimenta non desint, si doctrina eorum, si morum iustitia, si obedientia, si charitas cooperiat multitudinem peccatorum, ex hoc iã processionis suæ gloria non censebit indignos. Magis verò & ipsam quæ tam paucis collata videtur, nobis quoq; ab ipso inuenire est reseruatam. Quidni reseruaret posteris, quã & prærogauit antiquis? Dauid rex & propheta exultauit vt videret diem istum, & vidit & gauisus est. Alioquin si non viderat, vnde psallebat? Suscepimus, inquit, deus misericordiam tuam in medio templi tui. Suscepit hanc misericordiam domini Dauid, suscepit Simeon. Suscepimus & nos, & quicunq; sunt prę ordinati ad vitam. Siquidem Christus heri & hodie & in æternum. In medio enim templi misericordia est non in angulo aut diuersorio, quia non est acceptio personarum apud deum. In communi posita est, offertur omnibus, & nemo illius expers, nisi qui renuit. Diriuantur aquæ tuæ foras domine deus, nihilominus tamen fons tuus tibi proprius est, & non bibit alienus ex eo. Qui tuus est, non videbit mortem donec viderit Christum domini, vt securus dimittatur in pace. Quidni dimittatur in pace, qui Christum domini habet in pectore? ipse enim

Psalm. 47.

enim est pax nostra, qui per fidem habitat in cordibus nostris. Tu quomodo hinc exibis anima misera quæ ducem itineris Iesum ignoras? Ignorantiam enim dei quidam habent. Vnde hoc? Nempe quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quàm lucem. Et lux, inquit, in tenebris lucet, & tenebrę eam non comprehenderunt. Ac si dicat. Et in plateis diriuãtur aquæ, & alienus non bibit ex eis: Et misericordia in medio templi est, nec tamen accedunt quos manet æterna damnatio. Medius vestrũ stat ô miseri, quem vos nescitis, vt morientes antequam videritis Christum domini non in pace dimittamini: sed potius rapiamini à rugientibus præparatis ad escam. Suscepimus deus misericordiã tuam in medio templi tui. Longe est hæc gratiarum actio à voce illa gementis. Domine in cœlo misericordia tua, & veritas tua vsq; ad nubes. Quid enim? Videtur ne tibi in medio fuisse misericordia, cum apud solos cœligenas spiritus haberetur? At vbi sanè minoratus est Christus paulominus ab angelis, factusq; est dei & hominum mediator, ac velut lapis angularis pacificauit per sanguinem suum quæ in cœlis sunt, & quæ super terram: ex hoc planè iam suscepimus deus misericordiam tuam in medio templi tui. Eramus enim & nos natura filij iræ, sed conseqnuti sumus misericordiam. Cuius iræ filij, & quam misericordiam consequuti? Nempe filij ignorantiæ, ignauiæ, captiuitatis, & consequuti sumus sapientiam, virtutem, redemptionem. Ignorãtia mulieris seductæ excæcauerat nos, mollicies viri abstracti & illecti à propria concupiscentia, eneruauerat nos, malitia diaboli expositos iuste à deo captiuauerat nos. Sic ergo nascimur vniuersi primum quidem viæ ciuitatis habitaculi prorsus ignari, deinde imbecilles & ignaui, vt & si nota nobis esset via vitæ, propria tamen præpediremur & detineremur inertia: postremo captiui sub pessimo crudelissimoq; tyranno, vt licet prudentes essemus atq; robusti: ipsa tamen miseræ seruitutis opprimeremur conditione. Nunquid non misericordia & miseratione multa opus habet tanta miseria? Aut certè si iam salui sumus ab hac triplici ira per Christum qui factus est nobis sapientia à deo patre & iustitia & sanctificatio & redemptio: quanta nobis vigilantia opus est dilectissimi, ne forte (quod absit) inueniatur nostra nouissima peiora prioribus, si denuo contingat iram incendere, vtpote qui non natura iam sed propria voluntate filij iræ sumus? Amplectamur itaq; misericordiam quam in medio templi suscepimus, & cum beata Anna non dimoueamur à templo. Templum enim dei sanctum est, quod estis vos, ait apostolus. Prope est hæc misericordia, prope est verbum in ore vestro, & in corde vestro. Denique in cordibus vestris per fidem habitat Christus. Hoc templum eius, & hæc sedes eius, nisi fortè excidit vobis, quoniam anima iusti sedes sapientiæ est. Quod ergo frequenter imo & semper admonere cupio fratres meos, obsecro & nunc ambulemus non secundum carnem in carne, ne displiceamus deo. Non simus amici huius seculi, ne dei consti tuamur inimici. Resistamus ergo diabolo & fugiet à nobis, vt libere iam ambulemus in spiritu, & in corde sit conuersatio nostra. Siquidem corpus quod corrumpitur aggrauat & eneruat & effœminat animam, & terrena inhabitatio sensum multa cogitantem deprimit, vt ad cœlestia non assurgat. Vnde & sapientia huius mundi stultitia est apud deum, & à maligno qui superatur, ei & seruus addicitur. Porrò in corde suscipitur misericordia, in corde habitat Christus: in corde loquitur pacem in plebem suam, & super sanctos suos, & in eos qui conuertuntur ad cor.

A

Ioan.1.

Psalm. 45.

Psalm. 35

colo.1. c.

B

1.Cor.3.

C

Sapi.9.

1.Cor.3.

De ordine & modo processionis. Sermo secundus: Vnde supra.

Gratias redemptori nostro qui tam copiosè præuenit nos in benedictionibus dulcedinis, sacramentis infantiæ suæ gaudia nostra multiplicans. Celebratis siquidem pauloante Natiuitate, Circumcisione, & Apparitione eius, festus hodie nobis oblationis eius dies illuxit. Hodie nanq; sistitur creatori terræ fructus sublimis, hodie placabilis & deo placens hostia virgineis manibus offertur in templo, portatur à parentibus, à senibus expectatur. Offerunt Ioseph & Maria sacrificium laudis sacrificium matutinum, Simeon & Anna suscipiunt. Ab his quatuor cælebrata processio est, quæ per quatuor orbis climata solennibus hodie gaudiis ad memoriam reuocatur. Quia ergo festiuam hodie & nosipsi præter cæterarum consuetudinem solennitatum acturi sumus processionem, non inutile arbitror modum ipsius & ordinem diligentius intueri. Processuri sumus bini & bini candelas habentes in manibus, ipsas quoque succensas, nec quolibet igne, sed qui prius in ecclesia sacerdo tali benedictione fuerit consecratus. Ad hæc futuri sunt in processione nostra nouissimi primi, & primi nouissimi: & cantabimus in viis domini, quoniam magna est gloria domini.

D

Merito sanè bini & bini procedimus, sic enim ob commendationem fraternæ charitatis & socialis vitæ missos à saluatore discipulos euangelia sacra testantur. Turbat processionem si quis solitarius incedere curat, nec sibi soli nocet, sed etiam cæteris est molestus. Hi sunt qui segregant semetipsos animales spiritum non habentes: nec soliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Iam verò sicut non est bonum esse hominem solum, sic in conspectu domini vacuum apparere est prohibitum. Cum enim arguantur ociositatis ipsi quoque, quos nemo conduxit, qui iam conducti sunt, si ociosi inuenti fuerint quid merentur? Fides quippe sine operibus mortua est. Ipsa denique opera nostra in feruore agendã sunt & in desiderio cordis: vt sint lucernæ ardentes in manibus nostris. Alioquin timendum est ne fortè tepidos nos euomere incipiat, qui in euangelio loquitur dicens. Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi vt ardeat? Hic planè sacer & benedictus est ignis quem pater sanctificauit & misit in mundũ, & cui benedicitur in ecclesiis, sicut scriptum est: In ecclesiis benedicite deo domino. Habet enim etiam aduersarius noster vtpote peruersus diuinorum operum æmulator, habet inquam ignem suum & ipse, ignem concupiscentiæ carnalis, ignem inuidiæ & ambitionis, quem saluator in nobis non accendere sed extinguere venit. Denique si quis alienum hunc ignem in diuino offerrẽ præsumpserit sacrificio, etiam si patrem habeat Aaron morietur in iniquitate sua. Porrò super hæc quæ de sociali vita & fraterna dilectione, de bonis operibus & feruore sancto dicta sunt: humilitatis virtus maxima maximeq; necessaria est vt honore præueniamus inuicem: nec modo priores sed & ipsos iuniores sibi quisque præponat quæ nimirum humilitatis perfectio est & iustitiæ plenitudo. Et quoniam Hilarem datorem diligit deus, & fructus charitatis est gaudium in spiritu sancto, cantemus vt dictum est in viis domini quoniam magna est gloria domini. Cantemus domino canticum nouum, quia mirabilia fecit. In quibus omnibus si quis forsitan proficere dissimulat & proficisci de virtute in virtutem, nouerit quisquis huiusmodi est, in statione non in processione se esse, imo verò & in regressione: quoniam in via vitæ non progredi, regredi est, cum nihil adhuc in eodem statu permaneat. Porrò profectus noster in eo cõsistit (vt sæpius me dixisse memini) vt nũquam arbitremur nos apprehendisse, sed semper extendamur ad anteriora incessanter conemur in melius: vt imperfectum nostrũ diuinæ misericordiæ obtutibus iugiter exponamus.

Iacob.2.

Luc.12.

2.Cor.9.

E

F

Item in purificatione de puero, Maria, & Ioseph. Sermo III.

Purificationem beatæ Mariæ virginis hodie celebramus, quæ secundum legem Moysi facta est trãsactis à natiuitate domini quadraginta diebus.

In lege enim scriptum erat, vt mulier quæ suscepto semine peperisset filium, immunda esset septem diebus, & octauo die circumcideretur puer: dehinc ablutioni & purificationi intenta abstineret ab ingressu templi triginta tribus diebus, quibus expletis offerret filium domino cum muneribus. Sed quis non aduertat in ipso sententiæ huius initio, libram matrem domini ab hoc præcepto? Putas enim quia dicturus Moyses mulierem quæ peperisset filium immundam esse, non timuerit super matre domini blasphemiæ crimen incurrere, & idcirco præmiserit suscepto semine? Alioquin nisi parituram præuidisset sine semine virginem, quę necessitas erat de suscepto semine fieri mentionem? Patet itaque quod lex ista matrem domini non includit, quæ non suscepto semine filium peperit sicut prædictum erat per Hieremiam. Quia no

Luc.12.

Hier.31.

num fa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Guum faceret dominus super terram. Quæris quod nouum? Mulier, inquit, circundabit virum. Non ab altero viro virum
Hie.44. suscipiet, non humana lege concipiet hominem: sed intra viscera intacta & integra virum claudet: ita sanè vt intrante & exeunte domino iuxta alium prophetã: Porta Orientalis clausa iugiter perseueret. Putas ergo non poterat moueri animus eius & dicere, quid mihi opus purificatione? Cur abstineam ab ingressu templi, cuius vterus nesciens virum, templum factus est spiritus sancti? Cur non ingrediar templum quæ peperi dominum templi? Nihil in hoc conceptu nihil in partu impurum fuit, nihil illicitum, nihil purgandum: nimirum cũ proles ista fons puritatis sit, & purgationem venerit facere delictorum. Quid in me legalis purificet obseruatio, quæ purissima facta sum ipso partu immaculato? Verè ô beata virgo, verè non habes causam nec tibi opus est purificatione. Sed nunquid filio tuo opus erat circuncisione? Esto inter mulieres tãquam vna earum, nam & filius tuus sic est in numero puerorũ. Circuncidi voluit, & non multomagis velit offerri? Offer filium tuum virgo sacrata, & benedictum fructum ventris tui domino repræsenta. Offer ad nostram omnium reconciliationem hostiam sanctam, deo placentem. Omnino acceptabit deus pater oblationem nouam & preciosissimã hostiam, de qua
Mat.3. ipse ait. Hic est filius meus dilectus in quo mihi bene compla cui. Sed oblatio ista fratres satis delicata videtur, vbi tantum
H sistitur domino, redimitur auibus, & ilico reportatur. Veniet quando non in templo offeretur, nec inter brachia Simeonis, sed extra ciuitatem inter brachia crucis. Veniet quando non redimetur alieno, sed alios redimet sanguine proprio: quia redemptionem eum misit deus pater populo suo. Illud erit sacrificium vespertinum, istud est matutinum. Istud quidem iucundius, sed illud plenius. Istud enim tempore natiuitatis, illud iam in plenitudine ætatis, de vtroque tamen potes
Esa.53. accipere quod propheta prædixit. Oblatus est quia ipse voluit. Nam & modo oblatus est non quia opus habuit, non quia sub legis edicto fuit, sed quia voluit: & in cruce nihilominus oblatus est, non quia meruit, non quia ludæus prævaluit, sed quia ipse voluit. Voluntarie sacrificabo tibi domine: quia voluntarie oblatus es pro mea salute, non pro tua necessitate.

Sed quid fratres nos offerimus aut quid retribuimus illi pro omnibus quæ retribuit nobis? Ille pro nobis obtulit hostiam preciosiorem quam habuit, nimirum qua preciosior esse nõ potuit. Et nos ergo faciamus quod possumus, optimum quod habemus offerentes illi quod sumus vtique nosmetipsi. Ille seipsum obtulit, tu quis es qui teipsum offerre cuncteris? Quis mihi tribuat vt oblationem meam dignetur maiestas tanta suscipere? Duo minuta habeo domine, corpus & animam dico, vtinam hæc tibi perfecte possim in sacrificium laudis offerre. Bonum enim mihi longeque glorioſius atque vti-
I lius est vt tibi magis offerar, quàm deferar mihiipsi. Nam ad
Hiere.18. & 33. me ipsum anima mea conturbatur, in te verò exultabit spiritus meus, si tibi veraciter offeratur. Fratres morituro domino Iudæus mortuas hostias offerebat, sed iam nunc Viuo ego, dicit dominus: nolo mortem peccatoris: sed magis vt conuertatur & viuat. Non vult dominus mortem meam, & non libenter offeram illi vitam meam? Hæc est enim hostia placabilis: deo placens hostia, hostia viua. Sed in oblatione illa domini tres fuisse leguntur, & in oblatione nostra tria nihilominus à domino requirũtur. Fuit in oblatione illa Ioseph sponsus matris domini, cuius filius putabatur, fuit & ipsa virgo mater, & puer Iesus qui offerebatur. Sit ergo & in oblatione nostra cõstantia virilis, sit continentia carnis, sit conscientia humilis. Sit inquam in proposito perseuerandi animus virilis, sit in cõtinentia castitas virginalis, sit in conscientia simplicitas & humilitas puerilis, Amen.

In septuagesima. Sermo I.

Ioan. 8. Roma.11 MAgna mihi cõsolatio est fratres mei in verbo illo domini. Qui est ex deo verba dei audit. Propterea enim vos libenter auditis, quia ex deo estis. Nec ignoro quod alio in loco dicit scriptura. Ex ipso & per ipsum & in ipso sunt omnia: sed multo aliter sunt ex eo
Ioan.1. 1.Ioan.3. qui secundum beati Ioannis euangelium Nõ ex voluntate carnis nati sunt: sed ex deo. Vnde & inuenies ab eodem Ioanne in epistola sua scriptum. Omnis qui natus est ex deo non pec K
cat, sed generatio cœlestis conseruat illum. Non peccat, inquit, id est, non permanet in peccato, quia conseruat illum, vtique vt perire non possit ea, quæ falli non potest generatio cœlestis. Siue non peccat, id est, tantundem est ac si non peccet, pro eo scilicet quod non imputatur ei peccatum, generatio enim cœlestis etiam in hac parte conseruat illum. Sed generationem istam quis enarrabit? Quis potest dicere ego de electis sum: ego de prædestinatis ad vitam, ego de numero filiorum? Quis hæc inquam dicere potest? reclamante nimirum
Eccles.9. scriptura. Nescit homo si sit dignus amore an odio. Certitudinem vtique non habemus: sed spei fiducia consolatur nos, ne dubitationis huius anxietate penitus cruciemur. Propter hoc data sunt signa quædam & indicia manifesta salutis, vt indubitabile sit eum esse de numero electorum, in quo ea signa
Roma.8. permanserint. Propter hoc inquam quos præsciuit deus & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui, vt quibus certitudinem negat causa solicitudinis, vel fiduciam præstet gratia consolationis. Hoc enim est vnde semper soliciti & in timore & tremore humiliemur, necesse est sub potenti manu dei, quoniam quales sumus nosse possumus vel ex parte: quales autem futuri sumus id nosse penitus nobis impossibile est. Itaque qui stat, videat ne cadat, & in ea forma quæ salutis indicium est & argumentum prædestinationis, perseueret atque proficiat. Porrò inter ea quæ fiduciam præstant & materiam spei, vnum illud maximum est de quo nunc cœpimus lo- L
qui. Qui de deo est verba dei audit. Nõnullos enim sic interdum audientes inuenies, ac si nihil omnino ad eos pertineant quæ dicuntur, non intrare cor suum, non discutere mores suos, non cogitare ne fortè quod audiũt dictum sit propter eos. Magis autem si fortè sermo dei viuus & efficax (qui suo, & non eius qui loquitur, arbitrio fertur quocunque voluerit) si inquam manifeste aduersus vitia illa processerit quibus sese illi sentiunt obligatos, dissimulant & auertunt oculos cordis, aut qualibet adinuentione palliant vitia, & seducunt miseri semetipsos. In his ergo salutis signa non video, magis autem vereor, ne fortè propterea non audiant verbum dei, quia non sunt ipsi ex deo. In vobis fratres (gratia deo) verè inuenio aures audiendi: nimirum cum in emendatione vestra sine mora appareat fructus verbi, sed etiam inter loquendum fateor nonnunquam sentire mihi videor feruorem studij vestri. Etenim quanto abundantius fugitis, tanto amplius replet vbera mea dignatio spiritus sancti, & tanto copiosius datur quod propinem vobis, quanto citius quod propinatur hausistis. Propterea sæpius loquor vobis, etiam præter consuetu-
Lucæ.10. dinem ordinis nostri. scio enim quis dixerit. Si quid superogaueris, cum rediero reddam tibi. Initium septuagesimę fratres hodie celebratur, cuius nomen in vniuersa ecclesia celebre satis habetur. Iam verò dico vobis charissimi, quia pluri- M
mum in hoc nomine compatior mihiipsi. Commouetur enim intra me spiritus meus spirans nimirum ad patriam illam in qua nec numerus est, nec mensura, nec pondus. Quandiu enim in pondere & mensura & numero vniuersa corporis & animæ bona recipio? Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus? ego autem hic fame pereo. Nam de corporali cibo ad Adam dictum est, & peruenit vsque ad me. In su-
Gene.3. dore vultus tui vescẽris pane tuo. Sed & cum laborauero panis datur mihi in pondere, potus in mensura, pulmenta in numero. Et de corporali quidem sic. Quid verò de spirituali? Vtique antequam comedam suspiro, atque vtinam cum suspi rauero & fleuero vel fragmentum exiguum merear de cœlesti conuiuio, & tanquam catellus edam de micis quæ cadunt de mensa dominorum meorum. O Hierusalem ciuitas regis magni, qui te ex adipe frumenti satiat, & quam fluminis impetus lætificat, in te nec pondus vtique nec mensura: sed satietas est & affluentia summa. Sed nec habes numerum: quippe cuius participatio eius in idipsum. Ego verò qui totus sum in vicissitudine & numero, quando veniam ad vnam illam quam requiro? Quando satiabor apparente gloria tua domine? Quando inebriabor ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ quando potabis me? Nunc enim tam exigua sunt stillicidia stillantia super terram, vt nec glutire quidem possim saliuam meam. Sic omnino sic verum est fratres: quoniam modo

A modo omnia dantur in pondere & mensura & numero: sed
Psal.146. veniet dies quando omnia sunt cessatura. Nam de numero
Psal.15. quidem legimus. Quoniam sapientiæ illius non est numerus. Et alio in loco apud eundem prophetam. Delectationes in dextera tua vsque in finem. Audi etiam apud Apostolum pon
2.Cor.4. dus sine pondere. Supramodum, inquit, in sublimitate æternum pondus gloriæ. Audi pondus æternum: sed attende quia
Lucæ.6. præmiserit supramodum. Sic & Christum audio mensuram sine mensura promittentem. Mensuram, inquit, confertam & coagitatam, & superefluentem. Sed quando venient ista? Profecto in fine præsentis septuagesimæ: quod est tempus captiuitatis nostræ. Sic enim legimus quod captiuati à Babyloniis filij Israel terminum acceperunt annorum septuaginta quibus transactis redierunt in sua, cum instauratum est templum & ciuitas reædificata. At verò captiuitas nostra fratres quando finietur, quæ tot annis ab initio vtique mundi protenditur? Quando liberabimur à seruitute ista? Quãdo restaurabitur Hierusalem ciuitas sancta? Vtique completa hac septuagesima, quæ ex denario & septenario constat, propter decem mandata, quæ accepimus, & septem impedimenta quibus à mandatorum obedientia retardamur. Primum enim impedimentum nostrum & occupatio grauis, est ipsa necessitas huius miseri corporis. Quod dummodo somnum, modo cibum,
B modo vestem, cæteraque similia quærit, haud dubium quin frequenter impediat nos ab exercitio spirituali. Secundo loco impediunt nos vitia cordis, vt est leuitas, suspitio impatientię aut inuidiæ motus, laudis appetitus, & similia quæ quotidie experimur in nobis. Tertium & quartum impedimentum accipe prosperitatem huius seculi & aduersitatem. Sicut enim corpus quod corrumpitur aggrauat animam, sic deprimit etiam terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Vtrinque ergo caue à laqueo tentationis, & quęre arma iustitiæ à dextris & à sinistris. Quintum impedimentum grauissimum & periculosissimum ignorantia nostra est. In multis enim omnino incertum habemus quid agere debeamus: ita vt quid oremus sicut oportet nesciamus. Sextum impedimentum est aduersarius noster, qui tanquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret. Atque vtinam in istis sex tribulationibus liberaremur, vt vel in septima non tangeret nos malum, nec apprehẽderet nos periculum in falsis fratribus. Vtinam soli impugnarent nos maligni spiritus cum suggestionibus suis, & nihil nocerent homines pernicioſis exemplis, persuasionibus importunis, sermonibus adulationis vel detractionis, atque aliis milemodis. Videtis certe quàm necessarium sit vt aduersus hæc septem pericula quibus impedimur, septiformis spiritus sancti auxilio subleuemur. Pro his enim septem, quibus ab obseruantia decalogi retardamur, in luctu pœnitentiæ septuagesima præsens agitur. Vnde & reticetur interim alleluia solenC ne, & humanæ transgressionis historia miserabilis ab exordio recensetur.

De eo quod scriptum est. Immisit dominus soporem in Adam. Sermo secundus, Vnde supra.

Gene.2. IMmisit dominus soporem in Adam. Immisit & in seipsum factus nimirum secundus Adam: sed est distantia fortè non parua. Ille enim soporatus videtur præ excessu contemplationis, Christus miserationis affectu: vt in illum soporem immiserit veritas, in hunc
Ioan.4. charitas, cum vtraque sit dominus. Ait enim Ioannes euange-
Ioan.14. lista. Deus charitas est. Et ipse dominus. Ego sum via veritas & vita. Sanè soporem Christi solius charitatis fuisse nemo dubitat, vel nomine tenus christianꝰ. Siquidem accubuit vt leo, non victus planè sed victor, potestate propria ponens animã, somnum mortis excipiens propria voluntate. Cæterum qualis & ille sopor dicendus sit fuisse vel credendus quem dominus immisit in Adam, in quo sine sensu omnino doloris in mulierem ædificandam costa sublata est de latere dormiẽtis? Mihi quidem non nisi incommutabilis veritatis intuitu, & abysso diuinæ sapientię corporeis excedens sensibus obdormiisse videtur, quod ex eius verbis vel maxime coniici potest. Rediens nimirum indicat quo abiisset, dum tanquam ebrius de cella vinaria veniens & eructuans illud magnum sacramentum quod tanto post in Christo & in ecclesia apostolus commendauit. Hoc nunc, inquit, os ex ossibus meis. Et propter D
hoc inquit: Relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit Gene.2.
vxori suæ: & erunt duo in carne vna. An tibi penitus obdor- Ephe.5.
miisse videtur, qui in hanc vocem excitatus erupit, & non magis dicere potuisse. Ego dormio & cor meum vigilat? Verum Canti.5.
id quidem sine præiudicio dixerim, si cui forte aliter visum fuerit, maxime si quid aliud in sanctorum paginis inuenitur. Neque enim communem arbitror fuisse soporem aut nostri similem somnis, quos nec contemplationis excessus, nec miserationis affectus, sed infirmitatis defectus immittit, quos nec veritas nec charitas sed necessitas parit. Graue siquidem iugum super filios Adam. Non autem in principio super Adam: sed nunc iam super filios eius. Quid non graue miseris, quibus & viuere labor est? Quibus & (quod pauci videntur aduertere, sentire penitus nemo) ipse quoque sensualitatis vsus inuenitur oneri, adeo vt nequeat sustineri nisi alterna requie foueamur? Quid non labor & dolor & afflictio spiritus ex omnibus quæ sub Sole sunt, quando & illud ei grauissimum est quo potissimum delectatur, vegetatio scilicet & sensificatio carnis? Nimirum quàm sit ei dulce consortium, triste diuortium manifestat, dum vix tandem auelli potest, dum corruptio ipsa corporis penitus intolerabilis est vegetanti. Sanè non simpliciter corpus, sed corpus quod corrumpitur aggrauat
Sap.9. animam, vt immunem ab hoc grauamine primi parentis animam noueris extitisse, donec adhuc corpus gereret incorruptum. Nimirum in libertate posuit eum deus, vt inter summa E
& infima versans & in illa excedcret sine difficultate, & ad hæc sine illecebra aut necessitate descenderet. Illa penetrans naturali viuacitate & puritate mentis, hæc auctoritate diiudicans præsidentis. Denique adducta sunt animalia ad Adam, vt videret quid vocaret ea: non ipse aliqua curiositate ductus est vt videret ea. Non sic in nobis libera ratio, sed vndique ei luctandum est. Sic enim & ab infimis visco quodam captiua tenetur, & à summis indigna repellitur: vt nec ab his sine dolore possit auelli, nec ad illa sine magno gemitu vel raro queat admitti. Hinc nempe vim faciunt qui quærunt animam meam vt clamare necesse sit. Infœlix ego homo, quis me liberabit de
Roma.17. corpore mortis huius? Inde priusquam comedam suspiro.
Matth.11. Quia regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Nihilominus tamen & illic vnitas & hic tenenda diuisio est, sicut & Adam soporatus est in cõtemplatione, & animalia nominum impositione discreuit. Sic nimirum sic & Abraham in sacrificio non quidem volatilia, sed animalia legitur diuisisse. Et Martha erga multa turbatur, cum vnum sit necessariũ. Necessarium planè vnum & maxime necessarium, quoniam hæc pars optima quæ non auferetur. Cessabit diuisio cum venerit plenitudo, & erit totius sanctę ciuitatis Hierusalem par- F
ticipatio in idipsum. Interim spiritus sapientiæ non modo vnicus, sed & multiplex est: interiora quidem in vnitatẽ solidans, sed sub iudicio exteriora distinguens. Vtrunque tibi in primitiua ecclesia commendatur, quando multitudinis credentium erat cor vnum & anima vna: ne volatilia scinderentur: diuidebatur autem singulis prout cuique opus erat, vt animalia secarentur. Sit igitur etiam in nobis charissimi vnitas animorum, vnita sint corda diligendo vnum, quærendo vnum, adhærendo vni, & idipsum inuicem sentiendo. Sic nimirum exterior ipsa diuisio & euadit periculum & scandalum non incurrit, dum videlicet & si propria cuique tolerãtia, propria quoque nonnunquam in terrenis agendis sententia: sed & diuersa interdum dona gratiarum: nec membra omnia actum eundem videntur habere, vnitas tamen interior & vnanimitas ipsam quoque multiplicitatem colligat, & constringat charitatis glutino & vinculo pacis.

In capite ieiunij quomodo debemus ungere caput nostrum & faciem nostram lauare. Sermo I.

IOdie dilectissimi sacrum quadragesimæ tempus ingredimur, tempus militiæ christianæ. Non nobis singularis est hæc obseruatio, vna omnium est quicunque in eandem fidei conueniunt vnitatem. Quidni commune sit Christi ieiunium omnibus christianis? Quidni caput suum membra sequantur? Si bona suscepimus ab hoc capite, mala autem quare non sustineamus? An respue-
re tristia

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gre tristia volumus,& communicare iucundis ? Si ita est, indignos nos capitis huius participatione probamus. Omne enim quod patitur ille,pro nobis est . Quod si in opere salutis nostræ ei collaborare piget, in quo deinceps coadiutores nos exhibebimus illi ? Non est magnum si ieiunet cum Christo, qui sessurus est ad mensam patris cum ipso . Non est magnum si compatitur membrum capiti, cum quo & glorificandum est. Fœlix membrum quod huic adhęserit per omnia capiti,& sequetur illud quocunque ierit. Alioquin si fortè abscidi separarique contingat,priuetur statim necesse est etiam spiritu vitæ. Quæcunque enim portio capiti non cohæret, vnde ei iam sensus aut vita? Nec sanè deerit qui expositam occupet , vt ne tunc quidem sit absque capite. Germinabit rursum radix amaritudinis , venenatum caput iterum pullulabit . Illud inquam caput,quod in eo contriuerat antè fortis mulier,mater ecclesia. Dico autem quando per eam regeneratus est.in spem vitæ,quem natura filium iræ,mater carnalis ediderat . Videbit ergo iam si fuerit qui reuelatos habeat oculos cordis, & spiritualiter intueatur horrendum omnino monstrum , corpus quidem hominis, caput autem dæmonis habens . Non solum autem sed etiam erunt nouissima hominis illius peiora prioribus , cum vipereum illud caput quod prius fuerat amputatum,non absque septem nequioribus se reuertatur. Quis non
H solo contremiscat auditu? Tollens membrum Christi: faciam membrum dæmoniorum? Abscissus autem à corpore Christi, sathanæ miser incorporabor? Sit procul à nobis semper execranda ista commutatio fratres mei . Mihi omnino adhærere tibi bonum est ô caput gloriosum & benedictum in secula,in quod & angeli prospicere concupiscunt . Sequar te quocunque ieris. Si transieris per ignem non euellar à te,non timebo mala quoniam tu mecum es . Tu dolores meos portas & pro me doles,tu prius transis per angustum passionis foramen, vt latum præbeas sequentibus membris ingressum. Quis nos separabit à charitate Christi? Ipsa enim est per quam omne corpus per nexus & iuncturas crescit. Hoc glutinum bonum,cuius meminit Esaias. Hęc per quàm bonum est & iucundum habitare fratres in vnum. Hoc vnguentum quod descendit à capite in barbam,à capite descendit & in oram vestimenti,vt ne minima quidem fimbria careat vnctione . In capite siquidem plenitudo gratiarum de qua accipimus omnes, in capite vniuersitas miserationis,in capite inexhaustus fons pietatis diuinæ,in capite affluentia tota spiritualis vnguenti,sicut scriptũ est. Vnxit te deus deus tuus oleo lætitiæ præ participibus tuis. Ipsum tamen quod tam copiose pater vnxerat caput , Maria quoque vngere non veretur. Calumniantur quidem discipuli,sed respõdet veritas pro ea,quod bonum opus sit operata . Denique & nobis hodie quid præcipit in euangelio?

Esa.41.
Psalm.13.
Psalm.44.
I

Tu inquit,cum ieiunaueris,vnge caput tuum . Mira dignatio. Spiritus domini super eum,eo quod vnxit eum, & nihilominus tamen euangelizans pauperibus ait. Vnge caput tuum. Complacet sibi pater in filio,& dum vox sonat in æthere, descendit spiritus in columba. Putatis fratres quia Christi baptismo chrisma defuerit? Manet domini spiritus super ipsum & vnctum ab eo quis dubitet? Hic est filius meus dilectus , in quo mihi bene complacui . Hæc planè spiritualis vnguenti fragrãtia est. Vnxit pater filium præ participibus suis,in quo præ cæteris singulariter complacet sibi. Pater enim diligit filium affectu vtique diuino & inexperto omni creaturæ . Vnxit inquam præ participibus suis,accumulans super eum vniuersa charismata benignitatis,mansuetudinis,& suauitatis,abundantius eum replens visceribus misericordiæ & miserationis . Vnctum denique misit ad nos , quem nobis exhibuit plenum gratiæ & miserationis . Sic vnctum à patre est caput nostrum, & nihilominus vngi postulat & à nobis . Cum ieiunaueris, inquit, vnge caput tuum . Ita ne aquam petit à riuulo fons indeficiens? Petit sine dubio,aut certè repetit magis. Ad fontem enim vnde exeunt flumina reuertuntur,vt iterum fluant. Non verò vt minus habens quod dederat Christus repetit,sed ne tibi pereat quicquid ad eum referre volueris. Siquidem etiam fluminis aqua si stare cœperit & ipsa putresceret , & inundatione facta superueniens repelletur. Sic planè, sic gratiarum cessat decursus vbi recursus non fuerit,nec modo nihil augetur ingrato: sed & quod acceperat vertitur ei in perniciem. Fidelis autem in modico,censetur dignus munere am
K pliori. Vnge igitur caput tuum,refundens in eum qui supra te est,quicquid in te est deuotionis,quicquid delectatiõis,quicquid affectionis . Vnge igitur caput tuum vt si qua in te est gratia referatur ad ipsum,nec tuam quæras gloriam,sed ipsius. Vngit enim Christum qui bonus eius odor est in omni loco. Memento sanè aduersus hypocritas hunc processisse ser- Vbi supra.
monem. Nolite,inquit,fieri sicut hypocritæ tristes . Non omnimodam nobis tristitiam interdicit,sed quæ in facie est coram hominibus. Alioquin cor sapientis vbi tristitia , & Paulũ Eccles.7.
quoque discipulos contristasse non piget pro eo quod con- 2.Cor.6.
tristati sunt ad salutem. Non est talis tristitia hypocritarum, non in corde,sed in facie est. Exterminant enim facies suas.

Nota proinde quod non dixerit nolite esse sicut hypocritæ tristes,sed nolite fieri,hoc est fingi. Sic quippe vulgo dicitur. Tristem se facit aut magnificat se,& qui beatificat te,in errorem te adducit & similia quæ simulationis sunt,non veritatis. Tu autem cum ieiunaueris vnge caput tuum,& faciem tuam laua. Exterminant illi faciem,tu autem lauare iuberis. Est autem facies,quæ in facie est conuersatio. Hanc fidelis Christi seruus lauat,ne quod offendiculum præbeat intuenti , hypocrita magis exterminat,dum singularia magis & inusitata
L sectatur. Sed nec caput vngit cuius affectio elongatur à Christo,& vanis fauoribus delectatur. Vngit potius semetipsum, vt proprię fragrantiam opinionis respergat . Aut certè quia manifestum est non esse caput hypocritæ Christum: nec suum tamen qualecunque caput vngere potest cuius mens non proprię testimonio conscientiæ , sed adulationibus demulcetur. Date nobis (aiunt fatuæ virgines) de oleo vestro . Cur hoc? Matth.25.
Quia in vasis suis oleum non habent. Sed non est prudentium huiusce modi oleum dare. Quod enim sibi fieri nolunt, quando ipsi facient aliis? Audi verò prophetam,cui incerta & occulta sapientiæ suæ reuelauerat deus. Oleum,inquit,peccatoris non impinguet caput meum. Emunt oleum istud hypocri- Psalm.140
tæ,sicut ait dominus. Amen dico vobis,receperunt mercedem Matth.6.
suam. Exterminant enim facies suas , vt appareant ieiunantes. Vides quàm breui sermone hypocritas & singularitatis notat & arguit vanitatis. Vide etiã quàm paucis & corã deo suadeat bona,& coram hominibus prouidere. Vnge caput tuum & faciem tuam laua,hoc est sic te irreprehensibilem foris exhibe,vt diuinam tibi conciliare studeas gratiam, & ante oculos humanos non propriam quæras gloriam sed auctoris. Potest tamen & alio modo tota facies conscientia pura, & vnctũ caput intelligi mens deuota. Quòd si id probas,aduersus duplex vitium quod maxime solent appetere ieiunantes , hæc duo verba ablutionis & vnctionis dicta videntur. Alius enim
M ieiunat studio vanitatis,& huic dicitur faciem tuam laua . Alius ieiunat cum impatientia & rancore,& huic opus est vt caput vngat. Est autem caput istud mens interior,quæ tunc vngitur in ieiunio,cum spiritualiter delectatur in eo. An verò tibi nouum videtur,vt dicamus caput vngi ieiunio? Ego plus dico,etiam impinguatur. Nunquam ne legisti quod scriptũ est, Psalm.32.
vt alat eos in fame? Est ergo ieiunium corporis,capitis vnctio & carnis inedia refectio cordis . Quidni dixerim vnctionem, quæ & medetur vulneribus,& exasperatas conscientias lenit? Emat igitur hypocrita ieiunio suo oleum peccatoris,ego meum interim non vendo ieiunium,& ipsum mihi oleum est quo vngar. Vnge,inquit,caput tuum , ne quid fortè murmuris aut impatientiæ subeat . Non solum autem sed & gloriare in tribulatione , sicut ait apostolus. Gloriare,inquam, sed absque omni studio vanitatis: vt sit etiam facies munda ab oleo peccatoris.

Matth.6.
Matth.3.
Matth.6.
Eccles.1.

Item in capite ieiunij quomodo debemus conuerti ad dominum. Sermo II.

Ioel.2.
Conuertimini ad me in toto corde vestro in ieiunio & fletu & planctu: & scindite corda vestra & non vestimenta vestra, ait dominus omnipotens. Quid sibi vult dilectissimi quod præcipit dominus vt conuertamur ad eum? Vbique enim est & replet omnia , & nihilominus complectitur vniuersa. Quo me vertam vt conuertar ad te domine deus meus ? Si ascendero in cœlum tu illic es, si descendero in infernum ades . Quid iubes quo conuertar Psal.138.

Auertar ad te? supra,an infra,ad dexteram,an ad sinistram? Consilium istud est fratres mei , secretum est quod solis credatur amicis. Mysterium regni dei est , apostolis reuelatur in aure, nam turbis nihil dicitur absque parabola. Nisi conuersi fueritis,inquit,& efficiamini sicut paruulus iste , non intrabitis in regnum cœlorum. Agnosce planè,quo velit vt conuertamur. Ad paruulum conuerti necesse est,vt discamus ab eo quia mitis est & humilis corde . Ad hoc siquidem paruulus datus est nobis. Sanè idem & magnus est,sed in ciuitate domini,cui & dicitur. Exulta & lauda habitatio Sion,quia magnus in medio tui sanctus Israel . Quid tu infiaris ô homo ? Quid extolleris sine causa? Quid alta sapis & oculi tui omne sublime vident, quod tibi non cedet in bonum ? Sublimis quidem dominus, sed non ita proponitur tibi. Laudabilis magnitudo illius,non etiam imitabilis. Eleuata est magnificentia illius & non poteris ad eam. Nec si te ruperis apprehendes . Accedet, inquit, homo ad cor altum,& exaltabitur deus. Excelsus siquidem dominus & humilia respicit,& alta à longe cognoscit. Humiliare,& apprehendisti . Hæc planè lex pietatis & propter hanc legem sustinui te domine. Si fortè sublimitatis esset via proposita & illic iter quo ostenderetur salutare dei quanta facerent homines vt exaltarentur? Quàm crudeliter inuicem sterB nerent,inuicem conculcarent,quàm impudenter reperent manibusque & pedibus conarentur in altum, vt imponerent sese homines super capita aliena? Et certè qui contendit supergredi proximos multas inueniet difficultates , multos habebit æmulos,multos patietur contradictores,ascendẽtes equidem ex aduerso. Nihil verò facilius est volenti , quàm humiliare semetipsum . Hoc verbum est dilectissimi quod omnino nos reddit inexcusabiles : vt ne tenue quidem nobis velamen prætendere liceat. Sed iam ad hunc paruulum ad mansuetudinis & humilitatis magistrum,quonam modo conuerti necesse sit videamus. Conuertimini,inquit,ad me in toto corde ve- Ioel.2.
stro. Fratres si dixisset conuertimini,nihil addens: esset vobis forsitan libere respondere,Factum est: iam aliud propone mãdatum. Nũc autem spiritualis (vt audio) conuersionis nos admonet , quæ non vna die perficitur , vtinam vel in omni vita, qua degimus in hoc corpore , valeat consummari . Corporis namque conuersio si sola fuerit, nulla erit . Forma siquidem conuersionis est ista non veritas, vacuam virtute gerens speciem pietatis . Miser homo qui totus pergens in ea quæ foris Psalm.21.
sunt & ignarus interiorum suorum,putans aliquid se esse cum nihil sit,ipse se seducit. Sicut aqua effusus sum , ait Psalmista in persona hominis huiuscemodi,& dispersa sunt omnia ossa mea. Et alius quidem propheta. Comederunt,inquit,alieni ro Osee.8.
bur eius & ignorauit. Exteriorem quippe superficiem intuens salua sibi omnia suspicatur , non sentiens vermem occultum, qui interiora corrodit . Manet tonsura, vestis necdũ mutata
C est,ieiuniorum regula custoditur,statutis psallitur horis, sed Matth.15.
cor longè est à me,dicit dominus. Attende solerter quid diligas,quid metuas,vnde gaudeas aut contristeris,& sub habitu religionis animum secularem , sub pannis conuersionis inuenies cor peruersum. Totum enim cor in his quatuor affectionibus est,& de his accipiendum puto quod dicitur vt in toto corde tuo conuertaris ad dominum. Conuertatur proinde amor tuus vt nihil omnino diligas nisi ipsum , aut certè propter ipsum. Conuertatur etiam ad ipsum timor tuus,quia peruersus est timor omnis quo metuis aliquid præter eum , aut non propter eum. Sic & gaudium tuum & tristitia æque conuertatur ad ipsum. Hoc autem ita fiet si non nisi secundum eũ doleas aut læteris. Quid enim peruersum magis quam lætari cum malefeceris,& in rebus pessimis exultare? Sed & ea quoque quę secundum carnem est tristitia,mortem operatur.

Si pro tuo siue prõ proximi peccato doles bene facis , & hæc tristitia est ad salutem. Si gaudeas ad munera gratiæ, hoc gaudium sanctum est & securum gaudium in spiritu sancto. Debes & in dilectione Christi fraternis congaudere prosperitatibus & aduersitatibus condolere , sicut scriptum est. Roma.6.
Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. Verum ne ipsa corporalis quidem est peruipendenda conuersio,quia spiritualis huius admiculum noscitur esse non paruum . Inde est quod in loco hoc dominus cum dixisset in toto corde,adiunxit protinus,in ieiunio quod vtique corporis est. Volo tamen admonitos esse fratres meos obseruandum illud non ab D
escis tãtum, sed ab omnibus illecebris carnis & vniuersa corporis voluptate. Imo verò ieiunandum longe amplius à vitiis quàm à cibis . Sed est panis à quo vos ieiunare noso,ne fortè deficiatis in via: & si nescitis, panem dico lachrymarum . Sequitur enim. In ieiunio & fletu & planctu . Exigit enim planctum à nobis pœnitẽtia præteritæ conuersationis , exigit fletum desiderium futuræ beatitudinis. Factę sunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte , ait propheta , cum dicitur mihi quotidie,vbi est deus tuus? Parum ei placet huius vitæ nouitas,qui necdum vetera plangit,necdum plangit admissa pec- Psalm.41
cata,necdum plangit tempus amissum . Si non plangis , planè non sentis animæ vulnera,conscientiæ læsionem . Sed nec futura satis gaudia concupiscis,si non quotidie satis postulas ea cum lachrymis . Minus tibi nota sunt si non renuit consolari anima tua,donec veniant. Addit deinde propheta. Et scindite corda vestra & non vestimenta vestra . Quibus verbis mani- Ioel.2.
feste prior ille populus Iudæorum & duritiæ cordis & vanæ superstitionis arguitur. Crebra siquidem apud eos scissio vestium,sed non cordium esse solebat. Quando enim scinderentur corda lapidea,quæ non poterant nec circuncidi? Scindite, inquit,corda vestra,& non vestimenta vestra . Quis in vobis est cuius voluntas circa vnum aliquid solet obstinatior inueniri? Scindat cor suum gladio spiritus quod est verbum dei: scindat illud, & in multas minutias festinet dispartiri . Alioquin non est conuerti ad dominum in toto corde , nisi scisso E
corde. Donec enim illam vnam accipias in Hierusalem, cuius est participatio in idipsum, multa interim tibi præcipiuntur: & si in vno offenderis,factus es omnium reus. Spiritus domi- Sap.7.
ni multiplex,ait sapiens,nec potes sequi multiplicem sine multiplici scissione. Audi denique hominem quem secũdum cor suum inuenerat deus. Paratum, inquit, cor meum deus, para- Psal.56.
tum cor meum. Paratum ad aduersa,paratum ad prospera,paratum ad humilia,paratum ad sublimia , paratum ad vniuersa quæcunque præceperis. Vis pastorem ouium facere, vis constituere regem populorum? paratum cor meum deus,paratum cor meum. Quis vt Dauid fidelis ingrediens & egrediens, & pergens ad imperium regis? Et dicebat de peccatoribus. Psalm.118.
Coagulatum est sicut lac cor eorum , ego verò legem tuam meditatus sum. Inde enim cordis duritia , inde mentis obstinatio,quia meditatur quis non legem domini , sed propriam voluntatem. Scindamus itaque corda nostra dilectissimi,quatenus integra proinde vestimenta seruemus. Vestes enim nostræ virtutes sunt. Bona vestis charitas,bona vestis obedientia est. Beatus qui custodit vestimenta hæc , vt non ambulet nudus. Denique beati quorum tecta sunt peccata,etenim cha- Psalm.31.
ritas operit multitudinem peccatorum . Scindamus corda sicut prædictum est,vt hæc vestimenta integra seruemus quem- Iaco.5.
admodum integra seruata est tunica saluatoris . Nec modo F
integram seruat vestem scissio cordis,sed & talarem eam facit & polymitam,qualem à sancto patriarcha Iacob accepit filius qui præ cæteris amabatur. Hinc nempe virtutum perseuerantia,hinc conuersationis pulchræ discolor vnitas. Hinc illa est gloria regis filiæ in fimbriis aureis , circumamictæ varietatib9. Potest tamẽ & aliter hæc scissio cordis intelligi, vt siquidem prauum fuerit,scindatur ad confessionem: si durum, ad compassionem. Quidni scindatur cor,vt visceribus effluat pietatis? Quidni scindatur vlcus,vt sanies effluat? Vtilis prorsus vtraque scissio,vt nec clausum lateat peccati virus in corde , nec indigenti proximo claudamus viscera misericordiæ: vt & ipsi consequamur misericordiam à domino nostro Iesu Christo,qui est super omnia deus benedictus in secula,Amẽ.

Item de ieiunio quadragesimæ. Sermo III. Vnde supra.

Rogo vos dilectissimi tota deuotione suscipite quadragesimale ieiunium , quod non sola abstinentia commendat, sed multomagis sacramentum . Nam si deuote vsque modo ieiunauimus , vtique sancto hoc tempore ieiunandum nobis est multo deuotius . Si quid enim additur ad solitum abstinentiæ modum,nunquid non valde indignum est vt nobis onerosum sit quod ecclesia portat vniuersa nobiscum ? Hactenus vsque ad nonam ieiunauimus soli,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G mus soli,nunc vsque ad vesperam ieiunabunt nobiscum pariter vniuersi reges & principes, clerus & populus, nobiles & ignobiles,simul in vnum diues & pauper. Hæc idcirco dixerim fratres,ne quis fortè turbetur à pusillanimitate spiritus, & ieiunium præsens quis minori deuotione suscipiat, dum se fortassis meminerit prioris quoque ieiunij pondus satis difficile tolerasse.Hoc enim quantum potest laborat aduersarius noster,vt holocaustum nostrum deuotionis pinguedine vacuetur,vt & minus acceptum sit deo,& conscientia nostra in spirituali gaudio minus exhilaretur:sicque de pusillanimitate tolerantiæ etiam conscientiæ pusillanimitas generetur. Cuius astutias non ignorantes,tota obsecro aduersus eum solicitudine vigilemus, & quia hilarem datorem diligit deus, & ipsa quoq; conscientia nostra ampliori exinde fiducia subleuatur:vt deuotiora sint nostra ieiunia,solicite nobis totius ecclesiæ proponamus exempla.Sed quid de his loquor quos habemus in hac ieiunij obseruatione cõfortes,quasi non multo excellentiores habeamus in ea duces imo & consecratores?Quanta deuotione suscipiendum est nobis quod à sancto Moyse tanquam hæreditario iure traditur,cui speciali præceteris prophetis prærogatiua facie ad faciem dominus loquebatur? Quanto feruore amplectendum est, quod Helias ille commendat,igneo curru raptus in cœlum? Ecce enim quàm multa milia à diebus illis generalis conditio mortis inuasit. Helias tamen vsque adhuc conseruante domino manus eius
H euasit.Iam verò si commendant ieiunium præsens Moyses & Helias,quanuis magni tamen conserui nostri,quantum commendat illud Iesus dominus noster,qui & ipse diebus totidem ieiunauit?Qualis ille est,non dicam monachus sed christianus,qui minus deuote ieiunium suscipit quod ei tradit ipse Christus? Denique tanto deuotius imitandum nobis est dilectissimi Christi ieiunantis exemplum, quanto certius est propter nos eum ieiunasse, non propter seipsum. Ieiunemus ergo charissimi & deuote ieiunemus sancto hoc quadragesimę tempore:ita sanè vt nouerimus quadragesimam nostram non solos quadraginta dies habere. Continuanda enim nobis est quadragesima cunctis diebus miseræ huius vitæ, dum per auxilium gratiæ (quæ in quatuor euangeliis commendatur) necesse est nos decalogum legis implere. Errant planè qui paucissimos dies istos ad pœnitentiam sufficere credunt,cum certum sit totum vitæ huius tempus non nisi ad pœ
Esa.55. nitentiam institutum. Quærite dominum, ait propheta,non solum quadraginta diebus,sed dum inueniri potest:inuocate eum dum prope est.Neque enim tunc erit inuocandi tempus, quando nemini proximus erit deus,sed aliis quidem præsens, aliis verò nimis valde remotus.Interim sanè ex eo quod pro-
I ximus dicitur manifestum est quod nondum habetur, sed tamen haberi & inueniri facile potest.Quis tibi videtur proxi-
Luc.10. mus fuisse illi qui incidit in latrones?Vtique qui fecit cum eo misericordiam.Ergo quia toto hoc tẽpore misericordię proximus est:quærite dominum charissimi dum inueniri potest, inuocate eum dum prope est.Veruntamen præsenti quadragesima maiore nobis est feruore quærendus,quæ non solũ pars, sed & sacramentum est totius tẽporis huius.Propterea si forte diebus cæteris studia vestra aliquatenus intepuerant,dignũ est vt nunc in feruore spiritus recalescant. Quod si gula sola peccauit,sola quoque,ieiunet,& sufficit.Si verò peccauerũt & membra cætera,cur non ieiunent & ipsa?Ieiunet ergo oculus qui deprędatus est animam, ieiunet auris,ieiunet lingua, ieiunet manus,ieiunet etiam anima ipsa. Ieiunet oculus à curiosis aspectibus & omni petulantia,vt bene humiliatus coerceatur in pœnitẽtia,qui male libervagabatur in culpa.Ieiunet auris nequiter pruriens à fabulis & rumoribus,& quæcunque ociosa sunt & ad salutem minime pertinentia.Ieiunet lingua à detractione & murmuratione,ab inutilibus vanis atque scurrilibus verbis:interdum quoque ob grauitatem silentij & ab ipsis quæ videri poterant necessaria. Ieiunet manus ab ociosis signis & ab operibus omnibus quæcunque non sunt imperata.Sed & multo magis anima ipsa ieiunet à vitiis & propria
Esa.58. volũtate sua.Etenim sine ieiunio hoc cætera à domino reprobantur sicut scriptum est:quia in diebus ieiuniorum vestrorũ voluntates vestræ inueniuntur.

Item de oratione & ieiunio. Sermo IIII. K
Vnde supra.

QVia ieiunij quadragesimalis tempus aduenit, quod tota deuotione suscipere moneo charitatem vestram:dignum reor aliquatenus exponere quo fructu & quemadmodum oporteat ieiunare. Primum quidem fratres pro eo quod ab ipsis quoque licitis abstinemus,ea nobis quæ prius commissimus illicita condonantur.

Quid verò est condonari commissa,nisi ieiunio breui ieiu
Luc.16. nia redimi sempiterna? Gehennam enim meruimus, vbi nullus vnquam cibus est,consolatio nulla, terminus nullus: vbi guttam aquæ diues postulat & accipere non meretur. Bonum ergo & salutare ieiunium,quo redimuntur æterna supplicia, dum remittuntur hoc modo peccata.Non solum autem abolitio est peccatorum,sed extirpatio vitiorum.non solum obtinet veniam,sed & promeretur gratiam:non solum delet peccata præterita quæ commisimus,sed & repellit futura quę cõmittere poteramus.Dicam vnum adhuc quod facile capiatis, sæpius, nisi fallor, experti. Ieiunium orationi deuotionem & fiduciam donat.Et vide quemadmodum sibiinuicem ieiunium & oratio socientur (sicut scriptũ est,Frater adiuũas fratrem
Eccli.35. ambo consolabuntur.) Oratio virtutẽ impetrat ieiunandi,& ieiunium gratiam promeretur orãdi.Ieiunium orationem roborat, oratio sanctificat ieiunium & domino repræsentat.
L Quid enim ieiunium nobis proderit, si relinquatur in terra? quod absit. Subleuetur ergo ieiunium penna quadam orationis.Verum huic ne fortè minus sufficiat, alteram quoque necesse est sociari.Oratio iusti,ait scriptura,penetrat cœlos.
Eccli.35. Sint ergo ieiunio nostro,vt facile cœlos penetret alæ duæ: orationis scilicet atque iustitię.Iustitia verò quæ est,nisi quæ cuique reddit quod suum est? Noli ergo quasi solum attendere deum.debitor enim es etiam prælatis,etiam fratribus tuis:nec vult deus vt paruipendas, quos ipse minimè paruipendit. Neque enim sine causa,ait apostolus. Prouidentes bona
2.Cor.9 non tantum coram deo,sed etiam coram hominibus.Dicebas fortasse,sufficit mihi si tantum deus approbat quod ago,quæ mihi de humano cura iudicio?Sed certus sis quod ei minimè placeat quicquid cum scandalo filiorum eius,& contra ipsius feceris voluntatem,cui obedire te tanquam eius vicario oportebat.Sanctificate,inquit,ieiunium: vocate cœtum. Quid est
Ioel.2. enim cœtum vocare? Vnitatem seruare,diligere pacem, fraternitatem amare.Superbus ille Pharisæus ieiunium habuit, ieiunium sanctificauit,qui nimirum & ieiunauit bis in sabbato,& gratias egit deo. Sed non vocauit cœtum dicens. Non
Luc.18 sum sicut cæteri hominum: ideoque ala vna nitens, ieiunium eius non peruenit in cœlum. Vos ergo charissimi lauate manus vestras in sanguine peccatoris, & omnino soliciti estote vt alas duas habeat ieiunium vestrum, sanctimoniam, scilicet
M & pacem,sine qua nemo videbit deum. Sanctificate ieiunium vt pura intentio, & deuota oratio diuinè illud offerat maiestati:vocate cœtum, vt congruat vnitati. Laudate dominum
Psalm.149 in tympano & choro, vt concors sit mortificatio carnis.

Porrò quia & de ieiunio & de iustitia aliqua diximus, dignum est vt de oratione quoque pauca loquamur. Hæc enim quantò efficacior est si fiat vt debet,tantò callidius impediri ab aduersario solet. Interdum enim grauiter impeditur oratio à pusillanimitate spiritus & timore immoderato. Hoc autem tunc solet fieri,cum sic cogitat homo propriam indignitatem, vt non conuertat oculos ad diuinam benignitatem.Abyssus enim abyssum inuocat abyssus luminosa, abys-
Psal.41. sum tenebrosam, abyssum misericordiæ, abyssum miseriæ. Profundum namque est cor hominis,& imperscrutabile. Sed si magna est iniquitas mea,multò maior est domine pietas tua.Ideoque cum ad meipsum turbata fuerit anima mea, memor sum multitudinis misericordiæ tuæ, & respiro in ea: & cum introiero in potentias meas,nolo memorari iustitiæ tuæ solius.Veruntamen sicut periculum est si fuerit oratio nimis timida,sic in contraria parte non minus imo & maius periculum est, si fortè fuerit temeraria. De his qui sic orant audi quid loquatur ad prophetam dominus. Clama,inquit,ne cessES, quasi tuba exalta vocem tuam &c. Quasi tuba, inquit,
Esa.58. quia in spiritu vehementi increpandi sunt temerarij.Me etenim

A nim quærunt,qui seipsos nondum inuenerunt. Nec hoc dico vt peccatoribus auferam orandi fiduciam, sed volo eos orare tanquam gentem quæ peccatum fecerit non iustitiam. Orent
Lucæ.18. pro indulgentia peccatorum suorum in animo contrito & spiritu humilitatis,quemadmodũ publicanus ille: Deus,inquit, propitius esto mihi peccatori.Temeritatem enim dico,quando is in cuius conscientia peccatum adhuc, aut vitium aliquod regnat,ambulat im magnis & mirabilibus super se: minus solicitus pro periculo animæ suæ. Tertium periculum est,si sit oratio tepida,& non ex viua affectione procedens. Timida quidem oratio cœlum non penetrat, quia restringit animum timor immoderatus,vt oratio non dicam non ascendere,sed nec procedere queat.Tepida verò in ascensu languescit,& deficit, eo quod non habeat vigorem. Nam temeraria ascendit sed resilit, resistitur enim ei nec tantum non obtinet gratiam,sed & meretur offensam. Quæ verò fidelis & humilis,& feruens oratio fuerit,cœlum sine dubio penetrabit: vnde certum est quod vacua redire non poterit.

Item de triplici modo orationis. Sermo.V.
Vnde supra.

B QVaritas qua pro vobis solicitus sum fratres mei, cogit vt loquar vobis, & vrgente ea multò sæpius loquerer,nisi tam multis occupationibus impedirer.Nec mirum si solicitus sum pro vobis, cum inueniam in meipso materiam multam, & occasionem solicitudinis. Quoties enim propriam miseriam, & multimoda pericula cogito, haud dubium quin ad meipsum conturbetur anima mea. Nec minor mihi solicitudo est pro singulis quibuscunque vestrum, si tamen diligo vos tanquam meipsum. Nouit ipse qui scrutatur corda,quoties in corde meo
Periculum propriæ solicitudini præponderat solicitudo vestra.Nec mirum si multa mihi solicitudo est, & timor magnus conturbat me super omnibus vobis, quos video in tanta miseria,& in tantis constitutos esse periculis. Ipsi enim (vt manifestum est) gestamus laqueum nostrum, vbique proprium circunferimus inimicum, carnem hanc loquor de peccato natam, in peccato nutritam corruptam nimis ipsa origine, sed multò amplius praua consuetudine vitiatam. Hinc est quod tam acriter caro aduersus spiritum concupiscit, quod assiduè murmurat, & impatiens est disciplinæ, quòd illicita suggerit,q; nec rationi obtemperat nec inhibetur vllo timore. Huic accedit, hanc adiuuat, hac vtitur ad impugnandos nos calidissimus serpens cui nullum aliud desiderium est, nullum studium, nullum negotium nisi effundere sanguinem animarum. Hic est qui iugiter machinatur malum, qui desideria carnis
C instigat, qui concupiscentiæ ignem naturalem quodammodo venenatis suggestionibus sufflat, illicitos motus inflammat,peccati occasiones parat: & mille nocendi artibus corda hominum tentare non cessat. Hic est qui manus nostras
Remedium proprio cingulo alligat, & (vt dicitur) baculo nostro nos cędit, vt caro quæ data est in adiutorium, in ruinam nobis, & in laqueum fiat. Sed quid prodest indicasse pericula si nulla consolatio, nulla adhibeantur remedia?Grande quidem periculum est, & grauis lucta aduersus domesticum hostem, maximè cum nos aduenæ simus, & ille ciuis, ille suam inhabitet regionem, nos exules simus, & peregrini.Magnum quoque discrimen aduersus diabolicæ fraudis astutias, tam crebros, imo continuos habere conflictus quem nec videre quidem possumus, & quem nimis astutum fecerit tam natura sub
Gen.4. tilis quàm longa exercitatio malitiæ eius. Veruntamen in nobis est si vinci nolumus, & nemo nostrum in hoc certamine deiicitur inuitus:Sub te est ô homo appetitus tuus, & tu dominaberis illius. Potest inimicus excitare tentationis motum, sed in te est si volueris dare seu negare consensum. In tua facultate est si volueris inimicum tuum facere seruum tuum, vt omnia tibi cooperentur in bonum. Ecce enim inflammat inimicus desiderium cibi vanitatis, aut impatientiæ cogitationes ingerit,aut excitat libidinis motum: tu solummodo ne consenseris,& quoties restiteris toties coronaberis.Veruntamen negare non possumus fratres:molestæ sunt hæc, & periculosa, sed & in ipso certamine si viriliter resi- D
stimus, quædam pia tranquillitas de conscientia bona nascitur. Credo etiam si cogitationes istas quàm cito in nobis aduertimus non patimur remorari, sed in spiritu vehementi animus aduersus illas excitatur: quoniam inimicus confusus abscedet à nobis, non tam libenter ilico reuertetur. Sed qui sumus nos,aut quæ fortitudo nostra vt tam multis tentationibus resistere valeamus? Hoc erat certè quod quærebat deus, hoc erat ad quod nos perducere satagebat: vt videntes defectum nostrum, & quod non est nobis auxilium aliud ad eius misericordiam tota humilitate curramus. Propterea *Orationis* rogo vos fratres, vt semper ad manum habeatis tutissimum *refugium.* orationis refugium, de qua etiam memini me paulò ante in fine sermonis esse locutum. Veruntamen quoties de oratione loquor, verba quædam humanæ cogitationis audire mihi videor in corde vestro, quæ & ab aliis frequenter audiui,& nonnunquam expertus sum in corde meo. Quid enim est quod licet nunquam ab oratione cessemus, vix vnquam experiri videatur aliquis nostrum, quis sit orationis suę fructus? Sicut ad orationem accedimus sic redire videmur,nemo nobis respondet verbum, nemo quicquam donat, sed laborasse videmur in cassum. Sed quid in euangelio dicit dñs? *Ioan.7.*
Nolite, ait,iudicare secundum faciem, sed iustum iudiciũ iudicate. Quod est autem iustum iudicium,nisi iudicium fidei? E
quoniam iustus ex fide viuit. Ergo iudicium fidei sequere, & non experimentum tuum: quoniam fides quidem verax, sed experimentum fallax. Quæ est ergo veritas fidei, nisi quod promittit ipse filius dei? Quicquid orantes petitis *Marc.11.* credite quia accipietis, & fiet vobis. Nemo vestrum fratres paruipendat orationem suam. Dico enim vobis, quia ipse ad quem oramus non paruipendit eam. Priusquam egressa sit ab ore nostro ipse scribi iubet eam in libro suo. Et vnum indubitanter è duobus sperare possumus: quoniam aut dabit quod petimus,aut quod nobis nouerit esse vtilius. Nos enim quid oremus sicut oportet, nescimus: sed miseretur il
le super ignorantiam nostram & orationem benigne suscipiens,quod nobis aut omnino non est vtile, aut non tam cito dari necesse est,minime tribuit: oratio tamen infructuosa non erit. Ita sane si fecerimus quod monemur in psalmo, id
Psalm.36. est si delectemur in domino. Ait enim sanctus Dauid. Delectare in domino, & dabit tibi petitiones cordis tui. Sed quid ô propheta quod tam absolute mones delectari in domino, ac si ad manum nobis sit huiusmodi delectatio? Delectationem cibi, somni,& quietis & cæterorum quæ in terra sunt nouimus: deus autem quam delectationem habet vt in eo delectemur?Fratres mei,seculares hoc dicere possunt, vos non potestis. Quis enim vestrum est, qui non sæpe expertus sit conscientiæ bonæ delectationem,qui non gustauerit sapo
rem castitatis,humilitatis,charitatis?Non est hæc delectatio F
potus neque cibi,aut similis cuiuslibet rei, delectatio tamen est,& maior omnibus illis:diuina enim est & non carnalis delectatio,& cum in his delectamur,plane delectamur in domi- *Lucæ.16.*
no.Sed causantur multi fortasse quod affectum hunc delectabilem & dulciorem super mel & fauum rarius experiantur: ni mirum quia tentationibus interim exercentur, multoque vtilius agunt, si virtutes ipsas non pro delectatione quam experiantur,sed pro virtutibus ipsis & pro solo beneplacito dei tota intentione,& si non tota affectione sectantur. Nec dubium quin optime cõplaceat qui huiusmodi est prophetæ admonitioni qua dicit: Delectare in domino, quoniam non de affectu loquitur,sed de exercitio.Affectus enim ille beatitudinis est,exercitium verò virtutis. Delectare, inquit, in domino.ad hoc tende,ad hoc conare vt in domino delecteris,& dabit tibi petitiones cordis tui. Sed considera quod petitiones cordis dixerit,quas approbat iudicium rationis. Nec habes vnde causeris,sed vnde magis tanto affectu in gratiarum actione verseris:quandoquidem tanta super te cura est deo tuo,vt quoties ignorans quæris quod tibi inutile est, non te audiat super hoc sed mutet illud vtiliori dono. Sic & pater carnalis paruulo quærenti panem, libenter porrigit, querenti cultellum quem non necessarium putat non consentit, sed magis panem ei quem dederat frangit vel per aliquem mi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G nistrorum frangi præcipit vt nihil ille habeat periculi, nihil laboris. Porrò petitiones cordis in tribus credo constare, nec video quid præter illa electus quisque sibi debeat postulare. Duo quidem huius temporis sunt, id est bona corporis & animæ, tertium verò beatitudo æternæ vitæ. Nec mireris quod bona corporis à deo dixerim esse quærenda, quoniam eius sunt corporalia omnia, sicut & spiritualia omnia bona. Ab eo ergo petẽdum & sperãdum nobis est, vnde possimus in eius seruitio sustentari. Veruntamẽ pro necessitatibus animæ orandũ nobis est & frequẽtius, & feruẽti⁹, id est pro obtinenda gratia dei animæque virtutibus. Sic & pro vita æterna tota pietate & toto nobis orandum est desiderio, vbi nimirum corporis & animæ plena & perfecta sit beatitudo. In his ergo tribus vt cordis petitiones sint, tria nobis sunt obseruanda. Nam & in prima quidem superfluitas, & in secunda impuritas, & elatio interdum surrepere solet in tertia. Nonnunquam enim temporalia quæri solent ad voluptatem, virtutes ad ostentationem. Sed & vitam æternam fortassis aliqui non in humilitate quærunt, sed tanquam in fiducia suorum meritorum. Nec hoc dico quin accepta gratia fiduciam donet orandi, sed non oportet vt in ea constituat quisquã fiduciam impetrandi, hoc solum conferunt hæc præmissa dona, vt ab ea misericordia quæ tribuit hæc, sperentur etiam ampliora. Sit ergo oratio quæ pro temporalibus est circa solas necessitates restricta, sit oratio quę pro virtutibus est ani
H mæ etiam ab omni impuritate libera & circa solum beneplacitum dei intenta. Sit ea quæ fit pro æterna vita in omni humilitate, præsumens de sola (vt dignũ est) miseratione diuina.

In quadragesima de oratione dominica.
Sermo VI. *Vnde supra.*

Matth.6. Fiat voluntas tua sicut in cœlo & in terra. Voluntas domini fratres quæ prius angelos creauit faciens eosdem, postmodum in eis facta beauit. Sicut enim *Ioan.1.* verbum quod erat in principio, carnem susciens, dicitur (& verè dicitur) factum caro, sic voluntas illa æterna in angelo facta est, cum angelicam omnino in se absorbuit voluntatem. Quidni dicatur facta in angelo, cum angelica facta est? Hæc enim summa illius fœlicitatis est, hic voluptatis cœlestis torrens, quod diuina voluntas ipsa facta est etiam angelorum: vt quemadmodum placet deo vniuersitas administrationis huius, sic & ipsi in cunctis gaudeant, in omnibus delectentur. Hoc igitur oramus vt hęc voluntas sicut in cœlestibus facta est creaturis, fiat etiam in terrenis: vt sicut angelus sic & homo adhærens deo vnus cum eo spiritus sit. Sed heu me, quot obstacula separant, quot prohibent impedimenta? Obiicit sese malitia mediam, obiicit infirmitas, obiicit concupiscentia & ignorantia nostra. Inest enim nobis quasi à natura, magis autem ab exterminio naturæ affectio quædam pessima & libido nocendi, vt inextinguibilis inueniatur in miseris animabus nostris malitiæ delectatio. Quid verò longius à voluntate diuina? Planè chaos magnum inter nos & illam firmatum est in hac parte: cum semper eum delectet præstare beneficia, & ingratis nobis econtra suggerat affectio crudelissima & innoxiis velle nocere. Hinc omnis radix amaritudinis germinat, hinc inuidiæ, hinc detractiones, hinc dissensiones pullulant, hinc silueſcunt inimicitiæ. At hæc quidem germina virulenta præcidi semper necesse est falsæ iustitiæ, qua videlicet extorquemus à nobis, ne cui faciamus quod nolumus nobis fieri, sed quæ volumus vt faciant nobis homines & nos eis eadem faciamus. Eradicari tamen aut extirpari à cordibus nostris omnino non poterit malitia, donec in mũdo fuerimus, qui totus positus est in maligno. Conteritur quidem serpentis caput, sed experiri est frequenter calcaneo insidiantem.
I Secũdo loco ipsa quoque corruptibilis huius infirmitate corporis præpedimur, ne voluntas nostra diuinæ valeat cohærere. Nobis quidem quod molestum sentimus non potest non displicere: & frequenter in his voluntas nostra à diuina dissidet voluntate, cui ne penitus aduersetur, fortitudo est nobis necessaria, quæ secunda species est virtutis. Nec sola impedit afflictio corporis, impedit & concupiscentia, qua multiplicibus & inexplebilibus distrahimur desideriis. Quando autem poterit anfractuosa & angulis plena voluntas ei vniri, quæ K rectissima est, & omnimodis indistorta? Heu mihi domine deus quia vndique mihi bella, vndique tela volant, vndique pericula, vndique impedimenta. Quocunque me vertam nullavsquã securitas est, & quæ mulcent & quæ molestant timeo: & esuries & refectio, & somnus & vigiliæ, & labor & requies militant contra me. Diuitias & paupertates ne dederis mihi, *Pro.20.* orat sapiens: nimirum quia vtrobique laqueus, vtrobique periculum. Quod si reprimit temperantia concupiscentiam (hoc quippe vnicum in huiusmodi remedium est) erit quidem vnio iam nonnulla, sed plena non erit. Hinc & apostolus de se fatetur. Ego ipse, ait, mente consentio legi dei, carne autem legi peccati, quæ est in membris meis. Ex parte ergo cohæret, & *Roma.7.* ex parte dissidet, donec veniat quod perfectum est, & quod ex parte est euacuetur. Quarta est ignorantia, quam & ipsam nobis plurimum obesse non ignoratis. Quo enim pacto voluntatem dei præuiam sequar vbi ignoro eam? Cognosco autem tantum ex parte, & necdum sicut cognitus sum. Propterea inquirenda sunt nobis cum omni desiderio incrementa prudentiæ, vt magis ac magis notam faciat nobis deus voluntatem suam, vt sciamus quid acceptum sit ei omni tempore. Sic virtutum consummatio, iustitiæ, fortitudinis, temperantiæ, & prudentiæ vnionem illam tam fœlicem quàm desiderabilem cõsummabit, vt sit nobis cum deo vna volũtas: & quæcunque ei placent, placeant simul & nobis, atque hoc nobis e- L rit (vt de angelis supradictum est) omnino perfecta iucunditas. Oramus autem vt adueniat regnum domini, quo videlicet nobis plena sit de regni potestate securitas. Quod autem petimus vt sanctificetur nomen eius, omnino iam supra nos in eius notitiam pergere concupiscimus. Vbi nimirum nobis in nobis & fœlix securitas & secura felicitas fuerit, in eum qui super nos est tota iam spiritus vehementia rapiemur. Sanctificetur nomen tuum. Nomen eius gloria eius. Et illa quando non sancta? Fieri tamen dicitur sancta gloria eius, cum in sanctitate glorificatur à nobis sicut & voluntatem eius quæ æterna est, in nobis (vt nostra fiat) fieri postulamus. Hoc ergo primum fieri petimus quod maximum est, vt nobis gloriæ illius innotescat sanctitas illibata. Exinde quod ad nos spectat optamus & regni potestatem propter securitatem, & voluntatis eius in nobis perfectionem propter iucunditatem. Sed quia necdum illa perfectione gaudentes, non sine magno labore diuinæ possumus obtemperare voluntati, opus est cibo ne deficiamus, opus est inquam pane quotidiano. Sepius quoque oberrantes ab ea, & delinquẽtes hoc est derelinquentes eam, necessario pro indulgentia supplicamus dicentes. Dimitte nobis debita nostra &c. At ne fortè in eadẽ recidamus post acceptam veniam peccatorum, orandus à nobis idem ipse est, ne inducat nos in tentationem: sed magis educat nos, & liberet à malo. M

Item in quadragesima de peregrino, de mortuo, & crucifixo. *Sermo* VII.

1.Pet.2. Bsecro vos tanquam aduenas & peregrinos abstinere vos à carnalib⁹ desideriis. Fœlices qui se præsenti seculo nequam aduenas & peregrinos exhi- *Hebr.13.* bent immaculatos se custodientes ab eo. Neque enim habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. Abstineamus ergo à carnalibus desideriis quæ militant aduersus animam tanquam aduenæ & peregrini. Peregrinus siquidem via regia incedit, non declinat ad dexteram neque ad sinistram. Si fortè iurgãtes viderit, non attendit. Si nutentes aut choros ducentes, aut aliud quodlibet facientes: nihilominus transit, quia peregrinus est, & non pertinet ad eum de talibus. Ad patriam suspirat, ad patriam tendit, vestitum & victum habens non vult aliis onerari. Beatus planè qui suũ sic agnoscit, sic deplorat incolatum, dicẽs domino. Quoniam *Psal.38* aduena ego sum apud te, & peregrin⁹ sicut omnes patres mei. Magnũ hoc quidẽ sed fortè gradus aliquis altior est. Nã peregrinus & si non admiscetur ciuibus, aliquãdo tamẽ delectatur videre quæ fiũt, aut audire ab aliis, aut ipse narrare quæ viderit: & his & hmõi, & si penit⁹ nõ retinet, detinetur tamẽ & retardatur, dum minus memor patriæ, minori accelerat desiderio. Nã & tãto tẽpore põt in his delectari, vt iam non solũ remoretur,

A moretur, & minus cito veniat, sed & remanens ex toto nec tardè quidem perueniat. Quis igitur est magis alienus ab actibus seculi quàm peregrinus? Profectò quibus dicit apostolus. Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in deo. Peregrinus nimirum potest facile occasione viatici plus quàm oporteat & detineri quærendo, & prægrauari portando. Mortuus, si desit etiam ipsa sepultura, non sentit. Sic vituperantes vt laudantes: sic adulantes audit vt detrahentes, imò verò nec audit quia mortuus est. Omnino fœlix *Colo.3.* mors quæ sic immaculatum seruat, imò penitus alienum facit ab hoc seculo. Sed necesse est vt qui non viuit in se, viuat Christus in illo. Hoc est enim quod ait apostolus. Viuo au- *Gala.2.* tem iam non ego, viuit vero in me Christus. Ac si diceret. Ad alia quidem omnia mortuus sum non sentio, non attendo, nõ curo: si qua vero sunt Christi, hæc viuum inueniunt & paratum. Nam si non aliud possum, saltem sentio: placet quod ad eius honorem fieri video, displicent quæ aliter fiunt. Magnus omnino gradus est iste. At fortasse poterit aliquid adhuc superius inueniri. In quo ergo quæremus? In quo putas nisi in eo de quo nunc loquebamur qui raptus est vsque ad tertium cœlum? Quis enim prohibet tertium cœlum dicere, si quem gradum supra istos poteris inuenire? Audi igitur ipsum de hac tanta altitudine non in se gloriantem, sed dicentem. Mihi *Gala.6.* B absit gloriari nisi in cruce domini nostri Iesu Christi: per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Non solum, inquit, mortuus mundo, sed & crucifixus: quod est ignominiosum genus mortis. Ego illi, pariter & ipse mihi. Omnia quę mundus amat, crux mihi sunt: delectatio carnis, honores, diuitiæ, vanæ hominum laudes. Quæ vero mundus reputat crucem, illis affixus sum, illis adhæreo, illa toto amplector affectu. An non maior iste est secundo, & primo gradu? Peregrinus si prudens est & non obliuiscitur suæ peregrinationis (licet cum labore) transit, & non magnopere secularibus implicatur. Mortuus æquè blanda huius seculi sicut aspera spernit. Qui vero raptus est vsque ad tertium cœlum, crux illi est omne cui mundus inhæret, & his adhæret quæ mundo crux esse videntur. Quanuis in his verbis apostoli illud quoque non incongruè posset intelligi, crucifixum ei mundum reputatione, ipsum verò mundo crucifixum compassione. Crucifixum enim mundum videbat obligationibus vitiorum, & ipse crucifigebatur ei per compassionis affectum. Pensemus singuli in quo gradu quisque sit positus, & studeamus proficere de die in diem, quoniam de virtute in *Psalm.83.* virtutem videbitur deus deorum in Sion. Maximè verò hoc sancto tempore in omni obsecro puritate conuersari studeamus, vbi & certus & breuis dierum numerus positus est, ne desperet humana fragilitas. Nam si dicitur nobis in omni tẽpore soliciti estote omnino ad custodiendam puritatem ve- C strę conuersationis, quis non desperet? Nunc autem monemur breui dierum numero, omnes aliorum temporum negligentias emẽdare, vt vel sic gustemus dulcedinẽ perfectæ puritatis, & omni deinceps tempore in conuersatione nostra sanctæ huius quadragesimæ vestigia clara resplendeant. Conemur ergo fratres sanctum hoc tempus tota deuotione suscipere, & nunc magis arma spiritualia reparare. Nunc enim generali quodam totius orbis exercitu, contra diabolum saluator congreditur, beati qui sub tali duce strenuè militarint. Toto siquidem anno domestica regis familia militat, & assidua est in bellorum procinctu, semel autem & certo tempore vniuersum imperium generali congregatur exercitu. Fœlices vos qui domestici meruistis esse, quibus dicit apostolus. *Ephe.2.* Iam non estis hospites & aduenæ, sed estis ciues sanctorum & domestici dei. Quid igitur facturi sunt qui toto anno pugnam susceperunt, quando & ipsi rudes & vacantes prius spiritualia arma arripiunt? Vtique solitò amplius solitę opus est insistere pugnæ, vt magna quædã victoria regi nostro ad gloriam, nobis proueniat ad salutem.

De sancto Benedicto abbate. *Sermo.*

COnuenientibus vobis in vnum ad audiendum verbũ salutis, magnus mihi timor fratres mei ne quis fortè minus dignè illud recipiat, & non sicut recipiẽdum est verbum dei. Scio enim terram quæ sæpius superuenientem in se recipit imbrem, si fructum non fecerit, reprobam fore & proximam maledicto. Et ego vtique si possem benedictiones illi dare mallem, & non maledictiones. Imo verò ipsam benedictionem cœlestis patris vestri nõ meam (quam tamen ipso quidem dignante accipitis per os meum) opto vobis benedictionem manere semper, nec in maledictionem pos- D se mutari. Celebramus hodie magistri nostri glorioſi Benedicti natalem, pro eo vobis, & de eo solennis ex more sermo debetur. Cuius dulcissimum nomen, cum omni vobis iucunditate amplectendum est, & honorandum, quoniam ipse dux vester ipse magister, & legifer vester est. Delector quidem & ego in ipsius memoria, licet non meo sine rubore beati huius patris nomen audeam memorari. Est enim mihi de ipsius imitatione vobiscum seculi abrenunciatio, & monasticæ professio disciplinę, sed singulariter sine vobis cum eo participo nomen abbatis. Abbas fuit, & ego. O abbas & abbas. Nomen vnum, sed in altero sola magni nominis vmbra. Ministerium vnum, sed heu me quàm dissimile ministri, quantum ministratio ipsa dissimilis. Vę mihi si tam longè à te fuero ô beate Benedicte in futuro quàm à tuæ vestigiis sanctitatis longè esse reperior in præsenti. Sed non mihi hæc apud vos perorare necesse est. Scio quod scientibus me loquor, tantum peto vt pudorem hunc, & hunc timorem E meum fraterna compassione leuetis. Quoniam tamen omnino dispensatio mihi credita est, & si non habeo apud me quod vobis apponam, quæram à beato Benedicto tres panes quibus vos pascam. Reficiat vos sanctitas eius, iustitia eius, pietas eius. Recolite dilectissimi, quod non omnes qui in processione domini fuerunt, sua illi prostrauerint vestimenta. In illa, inquàm, processione quam annuente domino in proximo sumus celebraturi, quando venienti domino ad passionem, & sedenti super asellum populi occurrerunt, non omnes vestimenta sua prosternebant in via, sed cædebant aliqui ramos de arboribus. Non erat hoc magnum quod gratis acceperant, gratis dabant. Veruntamen ne ipsi quidem penitus ociosi fuerunt, sed nec à processione leguntur exclusi. Fratres mei, pium Christi iumentum, qui cum propheta dicere potestis. Vt iumentum factus sum apud te & ego semper tecum, vos quibus insidet Christus, quoniam anima *Psalm.72.* iusti sedes est sapientiæ, & apostolus prædicat Christum dei virtutem & dei sapientiam, si non habeo vestes quas pedibus *1.Corin.1.* vestris prosternam, tentabo vel ramos cædere de arboribus, vt tantæ processioni vel parum aliquid non desit ministerij mei. Arbor fuit beatus Benedictus grandis atque fructifera, tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aqua- *Psalm.1.* rum. Vbi sunt decursus aquarum? Profecto in vallibus, quia inter medium montium pertransibunt aquæ. Quis enim non F videat etiam torrentes montium ardua declinare, & mediam ad humilitatem semper diuertere vallis? Sic profecto sic deus superbis resistit, humilibus dat gratiam. Securus hic fige *Iaco.4.* pedem quicunque es iumẽtum Christi, super hunc ramum innitere, semitam vallis incede. Nimirum in monte sibi sedem constituit serpens antiquus, mordens vngulas equi vt cadat ascensor eius retro, propterea vallem magis elige ad ambulãdum, vallem elige ad plantandum. Neque enim vel in serendis arboribus montana solemus eligere, quod frequenter arida sunt & petrosa. In vallibus pinguedo est, ibi proficiunt plantæ, ibi plena spica, ibi centesimus oritur fructus, iuxta illud. Et valles abundabunt frumento. Audis quia vbique vallis laudatur, vbique humilitas prædicatur. Ibi plantare vbi decur- *Psalm.64.* sus aquarum, quia ibi copia gratiæ spiritualis, & aquæ quæ super cœlos sunt laudant nomen domini, id est cœlestes benedictiones faciunt vt laudetur. Stemus in hac charissimi, & plantati stemus, vt non aresçamus, non moueamur quocunque flatu, sicut scriptum est. Si spiritus habentis potestatem super te irruerit, locum tuum ne deseras. Nulla enim tentatio vobis prævalebit si non in magnis & mirabilibus super vos ambuletis, sed permaneatis radicibus firmis, in humilitate radicati atque fundati. Sic fuit plantatus secus decursus aquarum sanctus iste confessor domini, quoniam fructum suum dedit in tempore suo. Sunt enim qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

G fructum non faciunt: sunt qui faciunt, sed non suum: sunt qui faciunt suum, sed non in tempore suo. Sunt, inquam, arbores infructuosæ vt quercus & vlmus, & syluestres aliæ arbores: sed huiusmodi nemo plantat in horto suo, quia non faciunt fructum: & si quem faciunt, non humano esui aptus est, sed porcino. Tales sunt filij huius seculi: agentes in comessationibus & ebrietatibus, in crapula & voracitate, in cubilibus & impudicitiis. Hæc nanque porcorum cibus sunt quos Iudæus verus prohibetur comedere, quia christianus his non debet adhærere. Sicut enim caro porcina cum comeditur nostræ adhæret carni vt iam sit vna caro, sic transgressor præcepti dominici spurcos sibi sociat spiritus, & adhærendo eis vnus cum eis efficitur dæmon. Nam & idcirco in sacrificiis prohibetur animal illud offerri, quod spurcos spiritus immundósque designet: qui relicta omni munditia, solis sibi spurcitiis complacens, vitiorum & criminum semper cœno delectatur inuolui. Vnde & in euangelio, legio illa maledicta, dũ
Mar.5. eiiceretur ab homine tanquam simile sibi animal porcos postulat, nec negantur. His fructum ferunt arbores infructuosæ, ad quarum radices securis posita iam videtur. Arbores autem quæ fructum faciunt sed non suum, hypocritæ sunt: cum Simone Cirenæo crucem portantes non suam: qui religiosa intentione carentes, angariantur: & quæ non amant amore gloriæ quam desiderant, facere compelluntur. Nam in eo
H quod dicitur in tempore suo, arguuntur quidam ante tempus fructificare volentes. Nónne enim & arboribus nostris citius quàm oporteat pullulantibus, timemus omnino floribus intempestiuis? Sic sunt aliqui quorũ fructus quia nimis properè, minus prospere oriuntur. Hi sunt qui in initio conuersionis suæ aliis fructificare continuo velle præsumunt, contràque legis decreta arare in primogenito bouis & ouis primogenita tondere festinantes. Vultis nosse quàm solicitè id vitauerit sanctus iste magister noster? Et hunc ramum vobis appono: quoniam tribus annis soli deo notus, hominibus manifestus incognitus. Fructum quidem multum tulit, ipsi cernitis, sed in tempore suo. Neque enim credebat tempus esse fructificandi, quando tanta carnis tentatione grauatus est vt penè cederet, penè discederet. Ego enim nec istum quidem ramum præteribo, quoniam & si hirsutus quodammodo spinarum aculeis quibus seipsum domini Benedictus iniecit, tamen vtilis est omnino: vtilis iumento domini propter foueas tentationum ne in eas incidat consentiendo, sed magis resistat & viriliter agat, sustineátque dominum ne desperet. Hic ergo fige pedem Christi iumentum, & disce quantumcunque acerba tentatio sæuiat, nõ cedere, nec credere propterea de-
Psalm. 80. relictum te esse à domino, sed memineris scriptum esse. Inuoca me in die tribulationis, eruam te & honorificabis me. Ergo vt dicere cœperam non credebat Benedictus tunc esse
I ctificandi tempus, quando adhuc tantis tentationibus vrgebatur. Sed venit tempus, & in tempore suo fructum dedit. De fructu eius sunt illa tria quæ superius tetigi: sanctitas eius, iustitia eius, pietas eius. Sanctitatem miracula probãt, doctrina pietatem, vita iustitiam. Vides ô iumentum Christi ramos foliis virentes, vernantes floribus, onustos fructu? Super istos innitere, vt gressus rectos facias pedibus tuis. Sed quomodo tibi appono eius miracula? Nunquid vt miracula facere velis? Nequaquam, sed vt miraculis eius innitaris: videlicet vt confidas & gaudeas quòd sub tali positus es pastore: quòd tantũ meruisti habere patronum. Omnino enim valde potens est in cœlis, qui tam magnus & potens extitit in terris secundum magnitudinem gratiæ, magnitudine gloriæ exaltatus. Nam & iuxta radicum quantitatem rami prodire noscuntur: & quot radicibus arbor innititur, tot ramis, sicut aiunt, decoratur. Sic ergo licet non habeamus nostra, consolatio magna nobis esse debent patroni nostri miracula. Doctrina verò instruit nos, & dirigit gressus nostros in viam pacis. Porrò vitæ iustitia omnino roborat & animat nos: vt tantomagis accendamur ad agenda quæ docuit, quanto certi sumus eum non alia docuisse quàm fecerit. Sermo quidem viuus & efficax exemplum operis est: plurimum faciens suadibile quod dicitur, dum monstrat factibile quod suadetur. In hunc ergo modum & sanctitas confortat, pietas informat, iustitia confirmat. Quantæ enim pietatis fuit quòd non solum præsentibus profuit, sed & pro futuris solicitus fuit? Non solum his K
qui tunc erant fructum, tulit hæc arbor, sed vtique hodie fructus eius & crescit & manet. Dilectus planè deo & hominibus: cuius non sola præsentia in benedictione fuit, sicut sunt multi dilecti deo soli: quia soli deo iam cogniti, sed & memoria eius etiam nunc in benedictione est. Nam & vsque hodie in triplicem amoris dominici confessionem, triplici hoc fructu pascit domini gregem. Pascit vita, pascit doctrina, pascit interceſſione. Per quem incessanter adiuti, fructificate & vos charissimi: quoniam in hoc positi estis, vt eatis & fructum afferatis. Vnde eatis? Vtique à vobisipsis: sicut scriptum est. A voluptatibus tuis auertere. Nam & de domino legimus.
Quia exiit seminare semen suum. Ecce & hic habemus se- Matth.13.
men suum sicut & prius fructum suum. Imitemur & hunc fratres, quoniam ad hoc venit vt formam nobis traderet, & viam demonstraret. Fortassis & ipse dominus arbor est, & debemus ab eo quoque ramos accipere quos nostris pedibus apponamus: imo non fortasse, sed magis verè arbor est ipse & planta cœlestis, sed in terris plantata sicut scriptum est. Ve-
Psalm. 84. ritas de terra orta est, & iustitia de cœlo prospexit. Ab eo igitur hunc ramum vobis appono, vt sicut seipsum exinaniuit hoc ipsum sentiatis in vobis: nisi quòd non tam ego appono quàm apostolus, apud quem legistis. Hoc sentite in vo- Phil.2.
bis quod & in Christo Iesu: qui quum in forma dei esset non L
rapinam arbitratus est esse se æqualem deo, sed semetipsum exinaniuit formam serui accipiens: in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Et vos fratres charissimi, exinanite vos, humiliate vos, seminate vos, perdite vos. Seminate corpus animale, & resurget corpus spirituale. Perdite animas vestras, & in vitam æternam seruabitis eas. Vultis nosse quomodo id fecerit apostolus ipse qui docuit? Siue, inquit, mente excedimus deo: siue sobrij sumus vobis. 2. Cor.5.
Quid ergo tibi? Ego, inquit, factus sum tanquã vas perditum. Bene seipsum perdit, qui nihil vnquam pro se facit: sed omnis eius intentio & omne desiderium tendit ad dei placitum: & vtilitatem fratrum suorum. Infœlix ǫnim qui seminat in Galat.6.
carne, quia de carne metet corruptionem. Alibi verò scriptũ est. Beati qui seminant super omnes aquas. Sed quomodo su- Esa.32.
per omnes aquas? Fortè & super aquas de quibus legitur. Et Psal.118.
aquæ quæ super cœlos sunt laudent nomen domini: quæ sunt virtutes angelicæ, & cœlestes populi. Ita planè: quoniam spectaculum facti sumus & angelis, & hominibus. Seminemus igitur hominibus exemplum bonum per aperta opera: seminemus angelis gaudium magnum per occulta suspiria, & cætera huiusmodi quæ solis eis sunt nota. Gaudium enim est angelis dei super vno peccatore pœnitentiam agente. Hinc dicebat Apostolus. Prouidentes bona non tantum coram deo, 2. Cor.8.
sed etiam coram hominibus. Coram deo dixit: coram eis, qui M
vultui dei assistunt. Ipsis enim maximè placet, quum vos vident occultè orantes, aut ruminantes psalmum aliquem, aut tale aliquid facientes. Sic seminate & vos, sic fructificate charissimi. Seminate & vos, quia tam multi ante vos seminauerunt, fructificate quia vobis seminauerunt. O genus Adam, quàm multi seminauerunt in te, & quàm preciosum semen: quàm malè peribis & quàm merito, si perierit in te tantum semen, simul & seminantium labor. Cui perditioni trades ris ab agricola, si in te perierint hæc vniuersa? Seminauit in terra nostra tota trinitas, seminauerunt angeli pariter & apostoli, seminauerunt martyres, & confessores, & virgines. Seminauit & filius: ipse enim est qui exiit seminare semen Matt. 13.
suum. Pater enim non exiit, sed filius à patre processit & ve- Lucæ.8.
nit in mundum: vt qui prius erat cogitatio pacis in corde patris, fieret & ipse pax nostra in vtero matris. Seminauit & spiritus sanctus quia & ipse venit, & apparuerunt discipulis dispartitæ linguæ tanquam ignis. Ita tota trinitas seminauit: pater scilicet panem de cœlo, filius veritatem, spiritus sanctus charitatem. Angeli quoque seminauerunt, quando cadentibus aliis ipsi steterunt. Dixit enim lucifer ille (sed non iam lucifer, sed tenebrifer & vesperus.) Sedebo in monte testamen- Esa.14.
ti, similis ero altissimo. O impudens, ô impudens. Milia mi- Ezech.10.
liũ ministrant ei, & decies centena milia assistũt, & tu sedebis?

Cherubim

A Cherubim, ait prophęta, stabant, & non sedebant. Quid laborasti, vt iam sedeas? Omnes administratorij sunt spiritus missi in ministerium propter eos qui hæreditatem capiunt salutis, & tu sedebis? Quid seminasti, vt iam metas? Non est tuum, nor est tuum hoc, sed quibus paratum est à patre. Quid eis inuides? Profectò ipsi sedebunt, ipsi inquam, vermiculi ter
1. Corin.6. rę iudicantes sedebunt, & tu nõ modo non stabis, sed iudican-
Psalm.125. dus astabis. Nescitis, ait apostolus, quia & angelos iudicabimus? Ipsi vtiq; ibant & flebãt mittentes semina sua, venientes aũt veniẽt cũ exultatiõe portãtes manipulos suos. Duo manipuli sunt quos quæris, honoris scilicet & quietis. Sessionem affectas & altitudinem, sed non sic, non sic: non colliges, quia non seminasti. Qui seminauerunt laborem & vtilitatem, metent honorem pariter & quietem. Pro cõfusione enim sua duplici & labore, in terra sua duplicia possidebunt. Vnde & di-
Psalm. 118. cebat quidam. Vide humilitatem meam, & laborem meum.
Matth.9. Hodie audistis in euangelio promittentem dominum, & dicẽtem discipulis. Sedebitis super sedes iudicantes duodecim tribus Israel. Ecce quies sessionis, & honor iudicij. Nam & ipse dominus ad hæc noluit peruenire, nisi per humilitatem & laborem. Vnde & morte turpissima condemnatus est, interrogatus tormentis, & opprobriis saturatus: vtique vt inimicus induatur confusione: ipse pariter & omnes qui imitãtur eum, & prætergrediuntur viam. Ipse est ô inique, ipse est qui sessu-
B rus est in sede maiestatis suæ similis altissimo, & coaltissimus ei. Hoc vtique cogitauerunt angeli sancti, qui cadente maligno, apostasiæ illius non consenserunt: nobis relinquẽtes exemplum vt quemadmodũ ipsi elegerunt ministrare, sic & nos faciamus. Nam etiam qui laborem fugiunt, honorem captant, illum se nouerint imitari qui sessionem altitudinemq; quæsiuit: & si non satis terret eos illius culpa, terreat vel vindicta. Omnia enim in contrarium deuenerunt, vt formatus sit ad illudendum ei, & ignis æternus præparatus est illi. Ad hæc vitanda, prudentiam nobis seminauerũt sancti angeli, qui prius eam (aliis cadẽtibus) tenuerũt. Sed & apostoli hanc ipsam seminauerunt nobis, quando recedẽtibus his qui sapientiam huius mundi sequebantur (quæ stultitia est apud deum) & prudẽtiam carnis quæ mortem operatur, & inimica est deo: ipsi domino adhæserunt. Scandalizati enim illi audientes de sacramento carnis, & sanguinis vltra non ibant cum eo: discipuli
Ioan.6. verò interrogati an & ipsi vellent abire, respondẽrunt. Ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes. Necesse habemus fratres hanc prudentiam imitari: quia multi adhuc ambulant cum Iesu, donec veniatur ad edendam eius carnem, & bibendum sanguinem illius: ad communicandum scilicet passionibus eius. hoc enim & verbum illud, & ipsum sacramentum significat: extunc autem scandalizantur, & abeunt retro dicen-
C tes: quia durus est hic sermo. Nos cum apostolis prudẽtes scimus & dicamus. Domine ad quem ibimus? verba vitæ æternæ
Deut.8. habes. Non discedimus à te, viuificabis nos. Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore dei. Nõ solus mundus habet delectationem, sed multò maior est in
Psalm.118. verbis tuis. Vnde & propheta ait: Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua super mel ori meo. Ad quem igitur eamus? verba vitæ æternæ habes domine: & ea quæ sunt super omnia, quæ mundus habere potest. Non solum ipsa vita, sed & promissio vitæ æternæ, & expectatio iustorum lætitia est, & tanta lætitia, vt omne quod concupiscitur ei non valeat comparari. Hanc igitur prudentiam nobis apostoli sancti seminauerunt. Martyres verò manifestum est fortitudinem seminasse. Porrò verò confessores seminauerunt iustitiam, quam in omni vita sua sequuti sunt. Hoc enim interest inter martyres & confessores, quod inter Petrum simul omnia relinquẽtem, & Abraham substantiam mundi in bonos vsus expendentem. Sic enim illi consummati in breui expleuerunt tempora multa: isti verò longa & multimoda traxere martyria. Virgines sanctæ planum est, quia temperantiam seminauerunt, quæ sic libidinem calcauerunt.

In annunciatione beatæ Mariæ, de verbis Psalmi: D
Vt inhabitet gloria in terra nostra. Sermo I.

NOn inhabitet gloria in terra nostra, misericordia & veritas obuiauerunt sibi, iustitia & pax osculatæ sunt. Gloria nostra hæc est (ait apostolus) testimo- 2. Cor. 1.
nium conscientiæ nostræ. Non quidem tale testimonium, quale ille superbus pharisæus habebat, seducta & seductrice cogitatione: testimonium perhibens de seipso, & testimonium eius verum non erat, sed cum spiritus ipse testimonium perhibet spiritui nostro. Porrò hoc testimonium in tribus consistere credo. Necesse est enim primo omnium credere quòd remissionem peccatorum habere non possis, nisi per indulgentiam dei: deinde quòd nihil prorsus habere queas operis boni, nisi & hoc dederit ipse: postremo quòd æternam vitam nullis potes operibus promereri, nisi gratis detur & illa. Quis enim potest facere mundum de immundo conceptum semine, nisi qui solus est mundus? Vtique quod factũ est, non potest non fieri: ipso tamen non imputante erit quasi non fuerit. Quod propheta quoque consideranS ait. Beatus vir cui non imputabit dominus peccatum. Psalm.31.
De operibus verò bonis certum omnino est, quòd nemo hæc habeat à seipso. Nam si stare non potuit humana natura adhuc integra, quantò minus poterit per seipsam resurgere iam corrupta? Certum est ad suam originem vniuersa quantum E
in eis est tendere, & in eam semper esse partem procliuiora. Sic & nos qui de nihilo creati sumus, constat quia si nobisipsis relinquimur, in peccatum semper (quod nihil est) declinamus. Iam verò de æterna vita scimus, quia non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, nec si vnus omnes sustineat. Neque enim talia sunt hominum merita vt propterea vita æterna debeatur ex iure, aut deus iniuriam aliquam faceret, nisi eam donaret. Nam vt taceam quòd merita omnia dona dei sunt, & ita homo magis propter ipsa deo debitor est quàm deus homini: quid sunt merita omnia ad tantam gloriam? denique quis melior est prophęta cui dominus ipse tam insigne testimonium perhibet, dicens. Virum inueni secundum cor meum. Veruntamen & ipse necesse habuit dicere deo. Non intres in iudicium cum Psal.142.
seruo tuo domine. Nemo itaque se seducat: quia si bene cogitare voluerit, inueniet proculdubio quòd nec cum decem milibus possit occurrere ei, qui cum viginti milibus venit ad se. Verum hæc quæ nunc diximus non omnino sufficiunt, sed magis initium quoddam & velut fundamentum fidei sunt habenda. Ideóque si credis peccata tua non posse deleri nisi ab eo cui soli peccasti, & in quem peccatum non cadit, bene facis: sed adde adhuc, vt & hoc credas quia per ipsum tibi peccata donãtur. Hoc est testimonium quod perhibet in cor- F
de nostro spiritus sanctus dicens. Dimissa sunt tibi peccata Roma.3.
tua. Sic enim arbitratur apostolus: gratis iustificari hominẽ per fidem. Ita de meritis quoque si credis non posse haberi nisi per ipsum, non sufficit donec tibi perhibeat testimonium spiritus veritatis, quia habes ea per illum. Sic & de vita æterna habeas necesse est testimonium spiritus: quòd ad eam diuino sis munere peruenturus. Ipse enim peccata condonat: ipse donat merita, & præmia nihilominus ipse redonat. Porrò testimonia ista credibilia facta sunt nimis. Nam de remissione quidem peccatorum validissimum teneo argumentum, dominicam passionem. Vox siquidem sanguinis eius inualuit multo plus quàm vox sanguinis Abel, clamans in cordibus electorum, remissionem omnium peccatorum. Traditus est enim propter peccata nostra: nec dubium quin potentior & efficacior sit mors illius in bonum, quàm peccata nostra in malum. De bonis autem operibus argumentum nihilominus efficax mihi est resurrectio eius, quia resurrexit propter iustificationem nostram. Porrò de spe præmiorum testimonium eius est ascensio, quia ascendit propter glorificationem nostram. Hæc tria in psalmis habes dicente propheta. Beatus vir cui non imputabit dominus peccatum. Et Psalm.31.
alibi. Beatus vir cuius est auxilium abs te. Item alibi. Beatus Psal.83.
quem elegisti & assumpsisti, habitabit in atriis tuis. Hæc Psalm.64.
est gloria vera, gloria inhabitans: quia ab eo est qui per fidem habitat in cordibus nostris. Filij verò Adam gloriam

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gquæ ab inuicem est quærentes, gloriam quæ à solo deo est non volebant, sed sic gloriam extrinsecus fluentem sectantes habebant, gloriam non in semetipsis sed magis in aliis. Vis nosse vnde sit homini inhabitans gloria? Dico breuiter quoniam ad mystica festinat intentio. Nam & ea sola proposueram in verbis illis propheticis diligentius vestigare, sed reflexit ad moralia occurrens prima fronte apostolicus sermo de interna gloria & testimonio conscientiæ. Sic ergo inhabitat hæc gloria etiam hic in terra nostra, si misericordia & veritas obuient sibi, & sese iustitia & pax osculentur. Præuenienti siquidem misericordiæ, vt veritas nostræ conuersionis occurrat necesse est, ac decætero sanctimoniam sectemur & pacem, sine qua nemo videbit deum. Vbi enim compungitur quis, iam tunc eum misericordia præuenit, sed nequaquam ingredietur donec ei veritas confessionis occurrat. Peccaui domino, ait ipse Dauid ad Nathan prophetam, cum de adulterio & homicidio argueretur. Et transtulit dominus peccatum à te, ait Propheta. Nimirum misericordia & veritas obuiauerunt sibi. Et hoc quidem, vt declines à malo. Iam verò vt facias bonum, in tympano & choro tibi psallendum est, vt ipsa mortificatio carnis tuæ & pœnitentiæ fructus, ac iustitiæ opera, in vnitate & concordia fiant: quoniam vnitas spiritus, vinculum est perfectionis. Neque ad dexteram neque ad sinistram declinaueris. Sunt enim quorum dextera est dextera iniquitatis. Pha-
H risæus ille cuius supra meminimus, non erat sicut cæteri hominum, sed ipse sibi (vt diximus) testimonium perhibuit sed non verum. Sanè quisquis ille est in quo misericordia & veritas obuiauerunt sibi, iustitia & pax osculatæ sunt, securè glorietur, sed in eo qui sibi testimonium perhibet in spiritu vtique veritatis. Vt inhabitet gloria in terra nostra, misericordia & veritas obuiauerunt sibi, iustitia & pax osculatæ sunt. Si gloria patris filius sapiens, cum sit sapientia ipsa, sapientior nemo: liquet profecto gloriam patris, Christum dei virtutem, & dei sapientiam esse. Quia ergo multi-
Heb.1. fariè multisque modis de eo prædictum fuerat in Prophetis quod in terris videndus esset, & inter homines conuersaturus, quonam modo id factum sit, & impletis quæ de eo per os omnium prophetarum dicta fuerant, habitauerit gloria in terra nostra, Psalmista indicat in his verbis, ac si manifestè
Psal.38 dicat. Vt verbum caro fieret & habitaret in nobis, misericordia & veritas obuiauerunt sibi, iustitia & pax osculatæ sunt. Magnum sacramentum fratres & diligentius perscrutandum, nisi & intellectus mysterio, & ipsi quoque intellectui verba deessent. Dico tamen vtcunque modicum id quod sentio, si fortè vel occasionem dedisse videar sapienti. Videre mihi videor dilectissimi quatuor virtutibus his amictum primum hominem ab ipso suæ creationis exordio, &(vt propheta me-
I minit) vestimento salutis indutum. Est enim in his quatuor illa salutis integritas: nec sine his omnibus potest constare salus: præsertim cum nec possint esse virtutes si abinuicem separentur. Acceperat ergo homo misericordiam, custodem, scilicet atque pedissequam, vt ipsa præueniret, ipsa & sequeretur eum, ipsaque protegeret & conseruaret vbique. Vides qualem nutritium contulit paruulo suo deus, qualem dedit pedissequam homini recèns orto. Sed erat illi necessarius etiam eruditor tanquam ingenuæ & rationabili creaturæ, vt non sicut iumentum aliquod custodiretur, sed tanquam paruulus educaretur. Cui sanè magisterio nemo poterat aptior inueniri, quàm veritas ipsa quæ eum in agnitionem summæ perduceret aliquando veritatis. Interim verò ne sapiens inueniretur vt malum faceret, essetque peccatum ei tanquam scienti bonum & minime facienti, iustitiam quoque qua regeretur accepit. Adhuc autem & pacem qua foueretur & delectaretur addidit manus benignissima creatoris. Pacem vtique duplicem vt nec intus pugnæ, nec foris timores, id est nec caro concupisceret aduersus spiritum: nec esset ei creatura vlla formidini. Nam & bestiis omnibus libere imposuit nomina, & serpens ipse, qui violentia non præsumpsit, fraude magis eum aggressus est. Quid huic deerat, quem misericordia custodiebat, docebat veritas, regebat iustitia, pax fouebat? Sed heu homo iste ad multam perniciem & insipientiam sibi, des-
Lucæ.10. cendit de Hierusalem in Hierico. Siquidem incidit in latrones, à quibus & ante omnia legitur despoliatus. An non des- K poliatus, qui domino veniente nudum se esse conqueritur? Nec verò poterat reuestiri, vel ablata sibi recipere vestimenta, nisi Christus amitteret sua. Sicut enim viuificari in anima nisi interueniente corporali morte Christi non potuit, ita nec reuestiri sine eius despoliatione. Et vide si non propter has quatuor partes vestimenti quod amiserat primus & vetus homo in totidem quoque diuisa sunt secundi & noui hominis vestimenta. An forte quæris & tunicam inconsutilem, quæ non diuiditur sed sorte prouenit? Ego diuinam arbitror esse imaginem, quæ nimirum non assuta sed insita atque ipsi impressa naturæ, diuidi scindique non potest. Ad imaginem nempe & similitudinem dei factus est homo, in imagine arbitrij libertatem, virtutes habens in similitudine. Et similitudo quidem periit, veruntamen in imagine pertransit homo. Imago siquidem in gehenna ipsa vri poterit non exuri, ardere sed non deleri. Hæc ergo non scinditur, sed sorte prouenit. Et quocunque perueniat anima, simul & ipsa erit. Nam similitudo non sic, sed aut manet in bono, aut si peccauerit anima mutatur miserabiliter, iumentis insipientibus similata. Sed quia spoliatum virtutibus quatuor hominem diximus, quonam modo singulis sit spoliatus, congruum est vt dicamus. Perdidit homo iustitiam, cum Eua serpentis, Adam mulieris voci obediuit potius quàm diuinæ. Erat tamen residuum aliquid, quod apprehendere possent, idque dominus suo
L illo scrutinio innuebat, sed abiecerunt etiam illud, conuersi in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis. Prior enim iustitiæ portio non peccare, secunda per pœnitentiam damnare peccatum. Perdidit & misericordiam cum sic exarsit Eua in concupiscentia sua, vt nec sibi, nec viro nec filiis parceret nascituris, simul oës terribili maledicto & necessitati mortis addicens. Adam quoque indignationi diuinæ mulierem pro qua peccauerat obiecit: quasi post tergum eius volens declinare sagittam. Vidit enim mulier lignum quod esset pulchrum visu, & ad vescendum suaue, & à serpente audierat tanquam deos se futuros. Funiculus triplex difficile rumpitur, curiositatis, voluptatis, & vanitatis. Hæc sola mundus habet, concupiscentiam carnis, concupiscentiam oculorum, & superbiam vitæ. His abstracta & illecta misericordiam omnem crudelis mater abiecit. Sic & Adam qui mulieri male misertus est, vt cum ea peccaret, bene noluit misereri vt pœnam sustineret pro ea. Priuata est etiam mulier veritate, primo quidem malè detorquens quod audierat morte morieris, & dicens, ne fortè moriamur: demum serpenti credens, penitus abneganti & dicèti, nequaquam moriemini.

Priuatus est & Adam veritate, vbi eam confiteri erubuit, folia, hoc est excusationum operimenta prætendens. Siquidem ipsa dicit. Qui erubuerit me coram hominibus erubescam & ego eum coram patre meo. Pacem quoque protinus Lucæ.9.
amiserunt, quia non est pax impiis dicit dominus. Nónne e- M
nim contrariam legem inuenerant in membris suis, quos de nouo pudere cœperat nuditatis? Timui ego, inquit, eò quod Gene.3.
nudus essem. Non sic miser non sic paulo antè timebas, non quærebas folia, licet corpore nudus sicut & modo. Ex hoc sanè (vt prophetę ipsius parabolam prosequamur, qui sibi obuiasse eas, & reconciliatas in osculo memorauit) grauis quędam inter virtutes videtur orta contentio. Siquidem veritas & iustitia miserum affligebat, pax & misericordia zĕli huius expertes iudicabant magis esse parcendum. Sunt etenim col lactaneæ hæ duæ sibi, quemadmodum & priores. Vnde & factum est vt perseuerantibus illis invltione & pręuaricatorem hincinde cædentibus, & præsentes molestias futuri cumulantibus comminatione supplicij, illæ secederēt in cor patris redeuntes ad dominum qui illas dedit. Solus siquidem ipse cogitabat cogitationes pacis cum afflictionis plena omnia viderentur. Siquidem non cessabat pax, non ei misericordia dabat silentium, sed pio quodam susurrio paterna pulsantes viscera loquebantur. Nunquid in æternum proiiciet deus, aut non apponet vt complacitior sit adhuc? Nunquid obliuiscetur misereri Deus, aut continebit in ira sua misericordias suas? Et quanuis diu multumque visus sit dissimulare pater miserationum, vt interim satisfaceret zelo iustitiæ & veritatis: non tamen infructuosa fuit supplicantium importunitas,

A importunitas, sed exaudita est in tempore opportuno. Fortè enim interpellantibus tale dicatur dedisse responsum. Vsque quo preces vestræ? Debitor sum & sororibus vestris, quas accinctas videtis ad faciendam vindictam in nationibus, iustitiæ & veritati. Vocētur & veniant, & super hoc verbo pariter cō feramus. Festinant ergo legati cœlestes, & vt viderunt miseEsaiæ.33. riam hominum & crudelē plagam, vt propheta loquitur, angeli pacis amarè flebant. Qui enim fidelius quærerent aut rogarent quæ ad pacem sunt, quàm angeli pacis? Sanè ex deliberatione communi ascendit veritas ad constitutam diem, sed ascendit vsque ad nubes: necdum planè lucida, sed subobscura & obnubilata adhuc zelo indignationis. Factumque est vt lePsal.35. gimus in propheta. Domine in cœlo misericordia tua, & veritas tua vsque ad nubes. Medius autem pater luminum residebat, & vtraque pro parte sua vtilius quod habebat loquebatur. Quis putas illi colloquio meruit interesse, & indicabit nobis? Quis audiuit & enarrabit? Forte inenarrabilia sunt & non licet homini loqui. Summa tamen controuersiæ totius hæc fuisse videtur. Eget miseratione creatura rationalis ait misericordia, quoniam misera facta est, & miserabilis valde. Venit tempus miserendi eius, quia iam prꝛteriit tempus. Econtra veritas. Oportet, inquit, impleri sermonem quem locutus es, domine. Totus moriatur Adam necesse est cum omnibus qui in eo erant, qua die vetitum pomum in prꝛuaricaB tione gustauit. Vt quid ergo ait misericordia, vt quid me genuisti pater citius perituram? Scit enim veritas ipsa, quoniam misericordia tua periit, & nulla est, si non aliquando misereris. Similiter autem econtrario & illa loquebatur. Quis enim nesciat, quod si prędictam sibi prꝛuaricator sententiam mortis euaserit, periit, nec permanebit iam in ęternum veritas tua domine? Ecce verò vnus de Cherubim, id est magni consilij
Ioan.5. angelus ad regem Salomonem suggerit esse mittendas. Quoniam filio, inquit, datum est omne iudicium: Et in eius ergo conspectu misericordia, & veritas obuiauerunt sibi, eadem quæ supra meminimus verba querimoniæ repetentes. Fateor, ait veritas, zelum bonum misericordia habet, sed vtinam secundum scientiam. Nunc autem quid prꝛuaricatori potius quàm sorori iudicat esse parcendum? At tu, inquit, misericordia neutri parcis, sed tanta indignatione sæuis in prꝛuaricatorem, vt inuoluas pariter & sororem. Quid mali merui? si quid habes aduersum me dicito mihi. Sin autem quid me persequeris? Grandis controuersia fratres, & intricata nimium disceptatio. Quis non illic diceret, bonum nobis erat si natus non fuisset homo iste? Sic erat dilectissimi omnino, sic erat, non videbatur quomodo simul possent erga hominem misericordia & veritas conseruari. Cumque adiiceret veritas in ipsum quoque iudicem partis suæ iniuriam retorqueri, dicens cauendum omnino ne fieret irritum verbum patris, ne
C sermo viuus & efficax qualibet occasione euacuaretur, parcite quæso ait pax, parcite verbis huiusmodi non nos talis altercatio decet, virtutum est inhonesta contentio. Porrò iudex inclinans se, digito scribebat in terra. Erant autem verba scripturæ, quæ pax ipsa legit in auribus omnium. Ea siquidem propius assidebat. Hæc dicit, perij si Adam non moriatur, & hæc dicit perij nisi misericordiam consequatur. Fiat mors bona, & habet vtraque quod petit. Obstupuere omnes in verbo sapientiæ & forma compositionis pariter atque iudicij. Siquidem manifestum fuit nullam eis querimoniæ occasionem relinqui: siquidem fieri posset quod vtraque petebat, vt & moreretur, & misericordiam consequeretur. Sed id quomodo fiet? inquiunt. Mors crudelissima, & amarissima
Psalm.32. est, mors terribilis, & ipso horrenda auditu. Bona fieri quanam ratione poterit? At ille. Mors, inquit, peccatorum pessima, sed preciosa fieri potest mors sanctorum. An non preciosa erit, si fuerit ianua vitæ, porta gloriæ? Preciosa, inquiunt. Sed quomodo fiet istud? Fieri, ait, potest: si ex charitate moEzec.3. riatur quis, vtique qui nihil debeat morti. Neque enim detinere poterit mors innoxium, sed forabitur (vt scriptum est) maxilla Leuiathan, & destruetur paries medius, soluetur que chaos magnum, quod inter mortem vitamque firmatum est. Nimirum charitas fortis vt mors, imo & fortior morte si fortis illius intrauerit atrium, alligabit eum, & diripiet vtique vasa eius, sed & ipso transitu suo ponet profundum maris viam, vt transeant liberati: Bonus visus est sermo, vtpote D fidelis, & omni acceptione dignus. Sed vbi poterit ille innocens inueniri, qui mori velit non ex debito, sed ex voluntate, non ex malo merito, sed ex beneplacito suo? Circuit veritas orbem terræ, & nemo mundus à sorde: nec infans cuius est vnius diei vita super terram. Sed & misericordia cœlum omne perlustrat, & in angelis quoque ne dixerim prauitatem, minorem tamen inuenit charitatem. Nimirum hæc victoria alij debebatur, quo maiorem charitatem nemo haberet vt animam suam poneret quis pro seruis inutilibus, & indignis. Nam & si ipse iam non dicit nos seruos, hoc ipsum immensæ dilectionis est, & eximiæ dignationis. Nos autem & si omnia quæ præcepta sunt nobis faceremus, quid aliud dicere deberemus, nisi quod serui inutiles sumus? Sed quis eum super hoc conuenire præsumeret? Redeunt ad constitutam diem veritas & misericordia, anxiæ plurimum non inuento quod desiderabant. Tunc verò seorsum pax consolans eas, vos, inquit, nescitis quicquam nec cogitatis. Non est qui fa- Ioan.11.
ciat bonum hoc, non est vsque ad vnum. Qui consilium dedit, Psal.52.
ferat auxilium. Intellexit rex quid loqueretur, & ait. Pœnitet Gene.6.
me fecisse hominem. Pœna, inquit, me tenet, mihi incumbit sustinere pœnam, pœnitentiam agere pro homine quem creaui. Tunc ergo dixit, ecce venio. Non enim poterit hic calix transire, nisi bibam illum. Et accersito Gabriele vade, inquit, dic filiæ Sion, ecce rex tuus venit. Festinauit ille & ait. Adorna Zacha.9.
thalamum tuum Sion, & suscipe regem. Porrò venturum re E
gem misericordia & veritas prævenerunt, sicut scriptum est. Misericordia & veritas præcedent faciem tuam. Iustitia thro Psalm.88.
num præparat secundum illud. Iustitia & iudicium præparatio sedis tuæ. Pax cum rege venit, vt propheta fidelis inueniretur qui dixerat: Pax erit in terra nostra cum venerit. Inde est quod nato domino, angelorum chorus canebat. Pax in ter Lucæ.2.
ra hominibus bonæ voluntatis. Sed & tunc iustitia & pax osculatæ sunt, quæ non modicè videbantur hactenus dissidere. Prior enim si qua erat ex lege iustitia non osculum, sed aculeum magis habebat vrgens timore, quàm prouocans dilectione. Sed nec habuit illa reconciliationem, sicut habet nunc quæ ex fide noscitur esse iustitia. Alioquin quid erat quod nec Abraham nec Moyses nec cæteri iusti temporis illius, in obitu suo pacem illam beatitudinis æternæ apprehendere, aut regnum pacis poterant introire, nisi quod minime adhuc iustitia & pax sese fuerant osculatæ? Ex hoc sanè dilectissimi feruentiore nobis zelo sectanda iustitia est. Siquidem iustitia & pax osculatæ sunt, & indissolubile amicitiarum iniere fœdus: vt quicunque testimonium iustitiæ secum tulerit, hilari vultu iam amplexibus lætis accipiatur á pace, in idipsum dormiens & requiescens.

Item de septiformi spiritu in Christo, in annunciatione dominica. Sermo II. F

Considerare est fratres in solennitate hodierna dominicæ annunciationis, velut amœnissimam quandam planiciem, simplicem nostræ reparationis historiam. Iniungitur noua legatio angelo Gabrieli, & nouam virgo professa virtutem, nouæ salutationis honoratur obsequio. Antiqua excluditur maledictio mulierum, no uam noua mater accipit benedictionem. Impletur per gratiam quæ concupiscentiam nescit, vt spiritu superueniente altissimi pariat filium, quæ virum dedignatur admittere. Intrat ad nos eadem porta salutis antidotum, qua venenum serpentis ingrediens, vniuersitatē generis humani occuparat. in numeros huiusce modi flores ex his facile est legere pratis, sed intueor mediam metuendæ profunditatis abyssum. Abyssus planè imperscrutabilis, incarnationis dominicæ sacramentum, abyssius impenetrabilis, verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Quis enim inuestiget, quis attingat, quis apprehendat? Puteus altus est & in quo hauriam non est mihi. Veruntamen solet interdum superposita puteis humectare linteamina vapor exhalans. Propterea sanè licet irrumpere vereár proprię conscius infirmitatis, frequenter tamen velut super os huius putei expando ad te domine manus meas, pro eo quod anima mea sicut terra sine aqua tibi. Et nunc siqui-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gdem quod (ascendente de deorsum nebula) tenuis ebiberit cogitatio, vobis fratres modicum illud sine inuidia communicare curabo, velut expresso linteamine vel exigua refundens cœlestis stillicidia roris. Quæro igitur qua ratione filius magis incarnatus sit quàm pater aut spiritus sanctus, cum totius trinitatis non modo æqualis sit gloria, sed vna eademque substantia. Sed quis cognouit sensum domini, aut quis consiliarius eius fuit? Altissimum est mysterium, nec nos oportet temere super huiusce modi præcipitare sententiam. Videtur tamen nec patris nec spiritus incarnationem in pluralitate filiorum effugisse confusionem, dum alius dei, alius filius hominis diceretur. Videtur & illud maxime congruum, vt his specialiter filius fieret qui filius erat: ne quid esset ambiguitatis in nomine. Denique ipsa est virginis nostræ gloria singularis & excellens prærogatiua Mariæ, quòd filium vnum eundemque cum deo patre meruit habere communem, quam sanè periisse constat si non filius incarnaretur. Sed nec nobis alia dari posset occasio similis sperandæ salutis & hæreditatis, factus quidem primogenitus in multis fratribus, qui vnigenitus erat ascisceret eos sine dubio in hæreditatem, quos vocauit in adoptionem. Si enim fratres, & cohæredes. Hic ergo Christus Iesus mediator fidelis, sicut in persona vna dei hominis que substantiam copulauit ineffabili sacramento, sic & in ipsa reconciliatione consilio vsus altissimo, mediam non deseruit æquitatem, vtrisque tribuens quod oportebat, honorem deo, homini miserationem. Hæc enim optima inter offensum dominum & reum seruum forma compositionis, vt nec honorandi domini zelo seruus opprimatur austeriori sententia: nec rursum dum huic immoderatius condescenditur, ille debito fraudetur honore. Audi igitur & diligenter obserua angelicam in huius mediatoris ortu distributionem. Gloria, inquiunt, in altissimis deo, *Luce.2.* & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Huius denique gratia obseruationis fideli reconciliatori Christo nec timoris spiritus defuit, quo patri semper reuerentiam exhiberet, semper ei deferret, semper gloriam eius quæreret: nec spiritus pietatis, quo misericorditer compateretur hominibus. Vnde & necessarium habuit spiritum quoque scientiæ per quem timoris pariter & pietatis distributio fieret confusa. Et nota quod in primo illo parentum nostrorum peccato tres quidem auctores extiterunt, sed manifeste defuerunt tria tribus. Dico enim Euam, diabolum, & Adam. *1.Ti.2.* Non habuit Eua scientiam, quæ, vt ait apostolus, seducta est in præuaricationem. Verum hæc quidem serpenti non defuit, qui callidior describitur cæteris animantibus, sed pietatem malignus non habuit, qui ab initio factus est homicida. Adam verò pius fortè videtur mulierem non contristando, sed timorem domini dereliquit, voci illius magis obe- I diens quàm diuinæ. Vtinam magis timor domini præualuisset in eo, *Esa.11.* sicut de Christo signanter legitur. Quia repleuit eum non pietatis spiritus, sed timoris. In omnibus enim & per omnia pietati proximorum timor domini præferendus est, & solus ipse est qui totum sibi hominem debeat vendicare. In his igitur tribus, timore, pietate, & scientia, mediator noster reconciliauit homines deo. Nam in consilio & fortitudine de manu aduersarij liberauit. Consilio siquidem pristino iure priuauit hostem, data potestate vt manus iniiceret innocenti. Fortitudine præualuit: ne violenter posset retineri redemptor, dum victor ab inferis rediit, & vita omnium cum eo surrexit. Exinde cibat nos pane vitæ & intellectus, & potat aqua sapientiæ salutaris. Est enim intellectus rerum spiritualium & inuisibilium verus animæ panis, confirmans cor nostrum, & ad omne opus bonum roborans in omni exercitatione spirituali. Carnalis autem homo qui non percipit ea quæ sunt spiritus dei, sed stultitia ei *Psalm.101* videntur, gemat & lugeat, dicens. Aruit cor meum, quia oblitus sum comedere panem meum. Ecce enim mera & perfecta veritas est non prodesse homini, si vniuersum mundum lucretur, animæ autem suæ detrimentum faciat. Sed quando id capere possit auarus? Sine causa laborat quisquis ei id persuadere conatur. Vt quid hoc? Nempe quia stultitia illi videtur. Quid verius quàm iugum Christi esse suaue? Appone homini seculari & vide si non magis lapidem quàm panem reputabit, & certè huiusmodi intelligentia veritatis K internæ viuit anima, & hic est spiritualis cibus. Non enim *Deu.4.* in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore dei. Veruntamen donec sapit tibi veritas non sine difficultate ad interiora traiicitur. Vbi verò cœperis in ea oblectari, iam non cibus sed potus est, & sine difficultate intrat in animam, quo videlicet spiritualis cibus intelligentiæ potu sapientiæ digeratur, ne ipsius interioris hominis artubus, id est affectibus siccitate laborantibus, oneri magis sit quàm vtilitati. Ex omnibus ergo quæ saluandis populis fuerant necessaria, nihil penitus defuit saluatori. Ipse *Esaiæ.11.* est enim de quo præcinit Esaias. Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet, & requiescet super eum spiritus domini, spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilij) & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & replebit eum spiritus timoris domini. Illud sanè diligenter attende, quod florem hunc de radice non de virga dixerit ascensurum. Quia etenim si noua Christi caro in virgine creata esset ex nihilo, quod æstimauerunt nonnulli, non de radice flos, sed fortè de virga dici poterat ascendisse. Nunc autem quia prodiit ex radice, sine dubio ab origine communem probatur habuisse materiam. Nam quod super eum spiritus requieuit, nihil in eo contradictionis fuisse declarat. In nobis enim quia non omnino superior est spiritus nō L requiescit, carne nimirum aduersus spiritum & spiritu aduersus carnem concupiscente: a quo conflictu nos liberet in quo nihil simile fuit nouus homo & verus homo, qui veram carnis nostræ susceptt originem, sed fermentum vetus concupiscentiæ non susceptt.

In annunciatione dominica præsertim cum tertio sabbato quadragesimæ occurrit, de adultera, Susanna & beata Maria.
Sermo. III.

QVàm dines es in misericordia, quàm magnificus in iustitia, in gratia quàm munificus domine deus noster. Non est qui similis sit tibi, munerator copiosissime, remunerator æquissime, piissime liberator. Gratis respicis humiles, iuste iudicas innocentes, misericorditer saluas etiam peccatores. Hæc sunt dilectissimi, quæ nobis in mensa diuitis huius patrisfamilias sanctarum testimoniis scripturarum, hodie quidem si diligenter aduertimus solito copiosius apponuntur. Nimirum hanc nobis copiam præstant, quæ pariter conuenerunt sacrum videlicet tempus quadragesimæ, & sacratissima dies annunciationis dominicæ. Hodie enim in auribus nostris deprehensam in adulterio mulierem, indulgentia redemptoris absoluit, hodie innoxium Susannæ sanguinem liberauit, hodie M quoque beatam virginem singulari munere gratuitæ benedictionis impleuit. Magnum conuiuium, vbi pariter nobis misericordia iustitia & gratia apponuntur. Nunquid non misericordia esca hominum, salutaris omnino & efficax ad medelam? Nunquid non etiam iustitia panis cordis? Et qui- *Matth.5.* dem optime confirmans illud, vtpote cibus solidus ad nutrimentum. Denique Beati qui esuriunt illum, quoniam ipsi saturabuntur. Nunquid non cibus animæ gratia dei sui? Dulcissimus sanè, & omnem habens in se suauitatem, & delectamentum saporis. Imo verò hæc sibi omnia pariter vendicans non modo delectat, sed & reficit & medetur. Accedamus ad mensam hanc fratres mei, & ex singulis dapibus vel modicum aliquid deguſtemus. In lege Moyses mandauit huiusmodi lapidari, aiunt de peccatrice peccatores, de adultera Pharisæi. Sed ad duritiam lapidei cordis vestri ille locutus est. Iesus autem inclinauit se. Domine *Psal.143.* inclina cœlos tuos & descende. Inclinans se & ad misericordiam flexus (neque enim Iudaici cordis erat) digito scribebat, non iam in lapide sed in terra. Neque hoc tantum semel, sed hic quoque duplex scriptura, sicut apud Moysen tabulæ duæ. Et fortè veritatem & gratiam scribens & iterum scribens terræ impressisse videtur, secundum quod Ioannes apostolus ait. Lex per Moysen data est, gratia & ve- *Ioan.1.*
ritas

Aritas per Iesum Christum facta est. Considera deniq; an videri possit de tabula veritatis legisse: vnde refelleret phariseos.
Textus Qui sine peccato est vestrum, primus in eam lapidem mittat. Verbum quidem abbreuiatum, sed viuum & efficax: & ancipiti gladio penetrabilius. Quàm grauiter enim ad verbū hoc saxea corda transfossa, quàm vehementer hoc vno lapillo cōtritę sint lapideæ frontes, rubor ipse confusionis & clandestinus probauit abscessus. Meruit quidem adultera lapidari: sed is punire gestiat, qui dignus non est etiam ipse puniri. Is præsumat à peccatrice exigere vltionem, qui eandem excipere nō meretur. Alioquin ipse sibi vicinior, à se incipiat: in se prius sententiam ferat exerceatq; vindictam. Hæc veritas. Cęterum adhuc minus est. Et si accusatores refellit hæc veritas, sed reā necdum absoluit, scribat iterum, scribat gratiam, legat & au-
Textus. diamus. Nemo te condemnauit mulier? Nemo domine. Nec ego te condemnabo: vade & amplius noli peccare. O vox mi-
Psalm.142. sericordiæ, ô auditus lætitiæ salutaris. Auditam fac mihi mane misericordiam tuam: quia in te sperauī domine. Sola nimirum spes apud te miserationis obtinet locum, nec oleum misericordiæ, nisi in vase fiducię ponis. Sed est infidelis fiducia, solius vtique maledictionis capax, cum videlicet in spe peccamus. Quanquam nec fiducia illa dicenda sit, sed insensibilitas quædam & dissimulatio pernicioſa. Quæ enim fiducia ei qui
B periculum non attendit? Aut quod ibi timoris remedium: vbi nec timor sentitur, nec materia ipsa timoris? Fiducia solatiū est, nec eget ille solatio qui lætatur cum male fecerit: & in pessimis rebus magis exultat. Rogemus itaque fratres respōderi nobis quantas habeamus iniquitates & peccata, scelera nostra & delicta nobis desideremus ostendi. Scrutemur vias nostras & studia nostra: periculaq; vniuersa vigili intentione pensemus. Dicat quisque in pauore suo, vadam ad portas inferi: vt iam non nisi in sola dei misericordia respiremus. Hæc vera hominis fiducia à se deficientis & innitentis domino suo. Hæc inquam vera fiducia cui misericordia non denegatur, propheta attestāte, quoniam beneplacitum est domino super timentes eum, & in eis qui sperant super misericordia eius. Nec parua itaque suppetit nobis. In nobis quidem timoris, in ipso autem causa fiduciæ. Suauis & mitis est, copiosæ misericordiæ: præstabilis super malitia, multus ad ignoscendum. Credamus sanè vel inimicis, qui in eo nihil aliud vnde occasionem struendæ calumniæ caperent, inuenerunt. Compatietur (aiunt) peccatrici, nec sibi oblatam vlatenus occidi patietur. Tenebitur itaque manifestus aduersarius legis, cum absoluerit lege damnatam. In vestrum ô pharisæi caput, tota vestræ malignitatis adinuentio retorquetur. Diffiditis caulæ, qui iudicium subterfugitis. Nam illa quidem sine iniuria legis absoluitur, quæ sine accusatore relinquitur. Sed consideremus fratres, quonam hinc abeant pharisæi. Videtis ne duos
C senes (nam à senioribus exire cœperūt) quomodo in pomerio Ioachim absconduntur? Susannam quærunt vxorem eius: sequamur eos: nam iniqua cogitatione pleni sunt contra eam. Consentire nobis aiunt senes, aiunt pharisæi, aiunt lupi, qui ab alterius pauloante, licet errantis ouiculæ fuerant deuoratione frustrati. Consentire nobis, & commiscere nobiscum. Inueterati dierū malorum, modo accusabatis adulterium, modo adulterium suadetis? Sed hæc est tota iustitia vestra, & quæ palam arguitis eadem agitis in occulto. Hinc fuit q; exi-
Matth.5. stis vnus post vnum, cum ille omnium conscius occultorum, vestras tam valide percussisset conscientias dicens. Qui sine peccato est vestrum, primus in eam lapidem mittat. Merito proinde ad discipulos veritas ait. Nisi abundauerit iustitia vestra plusquam scribarum & pharisæorum, non intrabitis in regnum cœlorum. Alioquin dicemus, aiunt, contra te testimonium. Semen Chanaan & non Iudæ: nec hoc quidem Moyses in lege mandauit. An qui decreuit adulteram lapidare, mandauit accusare pudicam? An qui iussit adulteram lapidibus opprimi: etiam iussit cōtra insontem testimonium ferri? Imò verò sicut adulteram, sic etiam falsum testem non impunitum esse præcepit. Sed qui gloriamini in lege, per legis præua-
Danie.12. ricationem deum inhonoratis. Ingemuit Susanna & ait: Angustiæ mihi sunt vndique. Vndique enim mors. Hinc quidem corporea, inde spiritualis. Si hoc, inquit, egero mors mihi est: si autem non egero, non effugiam manus vestras. Vestras ô D pharisæi manus, nec adultera effugit, nec pudica: vestras accu- sationes, nec sanctus, nec peccator euadit. Dissimulatis peccata vestra, vbi inueneritis aliena: Alioquin si quis fortè suum non habet, vestrum ei impingitis crimen. Quid tamen Susanna facit inter mortem & mortem, animæ scilicet & corporis vndique angustiata? Melius est mihi, inquit, absque opere incidere in manus hominū, quàm derelinquere legem dei mei. Nimirum sciebat ista quàm horrendum sit incidere in manus dei viuentis. Nam homines cum occiderint corpus, animæ nō habent vltra quid faciant: ille autem timendus est qui potestatem habet & corpus & animam mittere in gehēnam. Quid familia Ioachim tardat? Irruat per posticum, nam in pomerio clamor auditur. Clamor vt luporum grauium, & balantis ouiculæ inter eos. Sed non patitur ab eis innoxiam deuorari qui ab ipsis eorum faucibus tam dignanter eripuit: etiam eripi non merentem. Merito proinde cum duceretur ad mortē, erat cor eius fiduciam habens in domino, quem vsque adeo timuisset vt timorem omnem postposuisset humanum, & ipsius legē, & simul vitę præposuisset & famæ. Nō enim dict⁹ fuerat sermo huiusce modi aliquando de Susanna. Sed & parentes eius iusti erant, & vir eius honoratior omnium Iudæorum. Meritò igitur à iusto iudice iustā de iniustis obtinuit vltionem: quæ tam vehementer iustitiam esuriuit, vt propter eam contemneret mortem corporis, opprobrium generis, luctum inconsolabilem amicorum. Et nos fratres si à Christo audiui- E mus, nec ego te condemnabo, si peccare iam nolumus contra ipsum: si in Christo volumus pie viuere, necesse est sustineamus persequutionem, ne malum pro malo, aut maledictū pro maledicto reddamus. Alioquin qui patientiam non seruauerit perdet iustitiam, hoc est vitam perdet, hoc est perdet animam suam. Mihi vindictam & ego retribuam, dicit dominus. Ita prorsus est. Ipse retribuet, sed si ei vindictam serues, si nō tollas ab eo iudicium, si non reddas retribuentibus tibi mala. Faciet iudicium, sed iniuriam patienti in æquitate iudicabit, sed pro mansuetis terræ. Iam vobis (ni fallor) molestum est quòd delitiæ tardant. Non miremini, delitiæ sunt. Non onerabunt quanlibet satiatos, nec à ruētantibus quidem poterunt fastidiri. Missus est Gabriel angelus à deo, in ciuitatem Galilææ cui nomen Nazareth. Miraris quòd Nazareth parua ciuitas, & tanti regis nuncio illustretur & tanto? sed magnus latet in hac parua ciuitate thesaurus, latet inquam, sed homines latet non deum. An non thesaurus de Maria? vbicūque illa est, & cor eius. Oculi eius super eam, vbique respicit humilitatem ancillę suę. Nouit cœlum vnigenitus dei patris? Si nouit cœlum, nouit & Nazareth. Quidni sciat patria suā? quidni nouerit hæreditatem suam? Cœlum ex patre; Nazareth ex matre vendicat sibi, sicut ipse se & filium Dauid, & dominum esse testatur. Cœlum cœli domino, terrā autem de- *Psalm.113.* dit filiis hominum. Cedat ergo ei vtrunque necesse est in pos- F sessionem, qui non modo dominus, sed & filius hominis est. Audi etiam quomodo terram sibi tanquam filius hominis vē dicat, sed & communicat tanquam sponsus. Flores, inquit, ap- *Can.2.* paruerunt in terra nostra. Neque hinc discrepat quòd Nazareth interpretatur flos. Amat florigeram patriam flos de radice esse, & libenter inter lilia pascitur flos campi, & lilium conuallium. Commendat enim flores pulchritudo. Suaueolētia, & spes fructus, gratia triplex. Teque florem reputat deus. Et bene ei complacet in te, si tibi nec honestæ cōuersationis decor, nec bonę opinionis fragrantia, nec intentio desit futu- *Textus* ræ retributionis. Fructus enim spiritus est vita æterna. Ne timeas Maria inuenisti enim gratiam apud dominum. Quātam gratiam? Gratiam plenam, gratiam singularem. Singularem, an generalem? Vtranque sine dubio, quia plenam & eo singularem quo generalem: ipsa enim generalem singulariter accepisti. Eo inquam singularem quo generalem: nam sola præ omnibus gratiam inuenisti. Singularem quòd sola hāc inuenieris plenitudinem. Generalem quòd de ipsa plenitudine accipiant vniuersi. Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fru- *Textus.* ctus ventris tui. Singulariter quidem fructus ventris tui est, sed ad omnium quidem mentes te mediante peruenit. Sic nimirum sic olim ros totus in vellere: totus in area, sed in nulla parte areæ totus sicut in vellere fuit. In te sola rex ille diues, & præditus exinanitus, excelsus, humiliatus, immensus, abbre-
uiatus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gtiatus,& ab angelis minoratus est:verus denique deus & dei filius incarnatus.Sed quo fructu? Nempe vt omnes eius paupertate locupletemur: eius humilitate subleuemur, eius minoratione magnificemur, eius incarnatione adhærentes Deo incipiamus vnus esse spiritus cum eo. Sed quid dicimus fratres?Cuinam potissimum vasi gratia infundetur? Si (vt supra meminimus) capax quidem est misericordiæ fiducia:patiẽtia verò iustitiæ, quale iam poterimus idoneum gratiæ receptaculum exhibere? Balsamum est purissimum, & solidissimum vas requirit. Et quid tam purum, quidve tam solidum,quàm humilitas cordis ? Merito proinde humilibus dat gratiam: merito respexit deus humilitatem ancillæ suæ. Quonam merito quæris? Eo vtique, quo animum humilem,meritum non occuparet humanum, quo minus libere influeret diuinæ gratiæ plenitudo . Sed ad hanc nobis humilitatem quibusdam erit gradibus ascendendum . Primo enim cor hominis quem adhuc peccare delectat, nec miseram consuetudinem proposito meliore mutauit, ne sit gratiæ capax,propriis vitiis præpeditur.Secundo quoque vbi corrigere mores,& priores nequitias de cætero non iterare proponit , ipsa tamen peccata præterita,licet iam amputata quodammodo videantur : dum in eo manent gratiam non admittunt . Manent autem donec confessione lauentur , donec succedentibus dignis fructibus pœnitentiæ de medio fiant.Sed vę tibi si fortè vitiis & peccatis pernicioſior succesſerit ingratitudo. Quid enim tam euidenter gratiæ aduersatur ? Tepescimus processu temporis à feruore conuersationis nostræ,paulatim refrigescit charitas, abundat iniquitas, vt consummemur carne qui spiritu cœperamus . Inde enim est vt minus ea sciamus, quæ à deo donata sunt nobis,indeuoti pariter & ingrati. Timorem domini relinquimus, religiosam omittimus solitudinem : verbosi , curiosi,faceti,etiam detractores & murmuratores, vacantes nugis, fugitantes labores disciplinæ quoties sine nota id licet: quasi verò confestim sit etiam sine noxa . Quid ergo tantis repulsam obstaculis gratiam nobis deesse miramur?Iam verò si quis iuxta Apostolum vt verbum Christi , verbum gratiæ in eo habitet gratus est , si quis deuotus, si quis solicitus , si quis spiritu feruens , caueat tibi ne suis fidat meritis , ne suis operibus innitatur: alioquin nec huiuscemodi quidem animũ intrat gratia. Nimirum plenus est, nec in eo iam inuenit gratia locum sibi . Consideretis pharisæum illum orantem. Non erat raptor, non iniustus, non adulter. An sine fructibus pœnitentiæ erat?Ieiunabat bis in sabbato,decimas dabat omniũ quæ possidebat . Sed ingratum forsitan suspicamini . Audite quid dicat . Deus gratias ago tibi . Sed non erat vacuus,non erat exinanitus , non erat humilis,sed elatus. Non enim quid sibi deesset scire studuit , sed exaggerauit meritum suum,nec erat solida plenitudo,sed tumor. Vacuus proinde rediit: quia plenitudinem simulauit . Nam publicanus ille qui exinanire seipsum,qui vacuum vas exhibere curauit,gratiam retulit ampliorem . Nos ergo fratres si gratiam cupimus inuenire: sic de cætero abstineamus à vitiis, vt de præteritis quoque pœnitentiæ digne pœniteamus. Nihilominus quoque soliciti simus, & deuotos nos deo,& verè humiles exhibere:huiusmodi nẽpe animas gratanter respicit pio illo respectu, de quo sapiens ait. Quoniam gratia & misericordia dei est in sanctos eius, & respectus in electos illius.Et fortè propterea quater reuocat animam quam respicit dicens . Reuertere reuertere Sunamitis , reuertere reuertere vt intueamur te:quo videlicet nec in peccandi consuetudine, nec in conscięntia peccatorum: sed nec in tepore & torpore ingratitudinis, aut in elationis cæcitate persistat.A quo nos quadripertito periculo reuocare & eripere dignetur, qui factus est nobis à deo sapientia, & iustitia, & sanctificatio, & redemptio Iesus Christus dominus noster , qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat deus per infinita secula seculorum . Amen.

Colo.3.

Luc.18.

I

Sap.4.

Canti.6.

H

Dominica in Ramis palmarum , de tribus ordinibus obsequentium Christo. *Sermo.* I.

Roma.1.

NOn sine causa spiritum sponsi pariter & dei sui habens ecclesia processionem hodie noua quadam & mira coniunctione addidit passioni. Nam processio plausum habet,passio planctum. Quoniam ergo sapientibus & insipientibus debitores sumus:videamus quid K vtrisque conferat hæc coniunctio. Et prius quidem quid secularibus indicet:quoniam non prius quod spirituale, sed quod animale. Videat secularis anima,videat & intelligat: quoniã extrema gaudij luctus occupat. Propter hoc enim qui cætera quoque cœpit facere & docere:non solum verbis prędicans, sed exemplis:quod ante prædixerat per prophetam. Quoniã omnis caro fœnum,& omnis gloria eius tanquam flos fœni: etiam apparens in carne manifeste studuit probare in seipso. Vnde & processionis gloria voluit sublimari: qui paulopost sibi nouerat imminere diem ignominiosissimæ passiõis. Quis ergo sperare iam debeat in incerto gloriæ temporalis , cum videat in ipso quoque qui peccatum non fecit creatore temporum & conditore vniuersitatis post exaltationem tantam: tantam nihilominus humiliationem sequi?In eadem enim ciuitate, à plebe eadem & eodem tẽpore nunc quidem processionis gloria & diuinis est laudibus hęnoratus : postmodum verò interrogatus contumeliis , & tormento,& cum sceleratis deputatus.Hic est transitorię finis lætitiæ:hic fructus gloriæ temporalis.Propterea prudenter orat propheta vt cantet domino gloria eius, & non compungatur: id est processionẽ habeat, quam passio non sequatur . Vobis autem charissimi tanquam spiritualibus spiritualia comparantes, in processione quidem cœlestis patriæ repręsentamus gloriam,in passione monstramus viam.Nam si in processione quidem venit tibi in mẽtem futura illa lætitia,& exultatio multa nimis:quando rapiemur in nubibus obuiam Christo in aera,si tota concupiscentia videre desideras diem illam, quando susciperetur in cœlesti Hierusalem Christus dominus caput cum omnibus membris portans triumphum victoriæ applaudentibus iam non popularibus turmis,sed virtutibus angelicis clamantibus vndique populis vtriusque testamenti. Benedictus qui venit in nomine domini,si inquam considerasti in processione quo properandum sit:disce in passione qua sit eundum. Hæc est enim via vitæ tribulatio præsens, via gloriæ,via ciuitatis habitaculi , via regni secundum quòd clamat latro de cruce , Memento mei domine dum veneris in regnum tuum. Euntem in regnum vidit,quo cum peruenisset sui memorem esse rogauit. Peruenit ergo & ipse. Sed si vis nosse quàm cõpendiosa via. Eadem die meruit cum domino esse in paradiso. Tolerabilẽ proinde reddit passionis laborem gloria processionis:quoniam amanti nihil difficile est. Ne mireris quòd præsenti processione cœlestem dixerim repræsentari:quando vnus & idem in vtraque suscipitur, & si longè aliter & ab aliis. In hac enim processiõe irrationabili iumẽto Christus insidet:in illa verò iumentum futurum est , sed rationale, quoniam homines & iumenta saluos facies domine . Cui simile est illud. Vt iumentum factus sum apud te,& ego semper tecum . Et vide si non de processione loquitur cum sequitur. Tenuisti manum dexteram meam , & in voluntate tua deduxisti me:& cum gloria suscepisti me.Ibi certè ne ipse quidem pullus deerit : quoniam & si murmuret hæreticus paruulos non sinens venire, paruulorum baptismo detrahens, qui paruulus natus est,& primam paruulorum elegit aciem(innocentes loquor) hodie quoque paruulos à gratia non excludit: quia nec pietati incongruum, nec maiestati eius difficile est, vt suppleat munus gratię quod minus in eis habet natura possibile. Ibi non ramos arborum, non vilia vestimenta popularis turma prosternet: sed demittent pennas suas animalia sancta:deponẽt coronas suas ante thronum agni vigintiquatuor seniores,& virtutes omnes angelicæ quicquid habent glorię vel decoris totum ei ascribent:totum ei attribuent.Iam verò quoniam de iumento & vestibus, & de ramis arborum mentio facta est:considerare diligentius libẽt triplex obsequium quod in processione hac exhiberi video saluatori.Primum quidem à iumento cui insidet . Secundum ab eis qui sua illi vestimenta sternunt . Tertium vero ab his qui de arboribus ramos cædere perhibentur. Nonne tamẽ omnes reliqui ex eo quod abundat sibi mittunt,& quasi sine grauamine obsequuntur domino:solum vero iumentum semetipsum exponit eius obsequio?Silendum mihi est,vt elationem caueatis, an magis loquar vt habeatis consolationem ? Iumentum cui insidet Christus, nonne vos estis , iuxta præceptum Apostoli glorificantes

Prouer.14

Esaiæ.40.

Psalm.26

L

Lucæ.23.

Psalm.72

M

A glorificantes & portantes deum in corporibus vestris? Exi.Corin.6. pendunt enim seculares homines in obsequium domini , non quidem corpora , sed quæ adiacent & necessaria sunt corporibus,cum de terrena substantia eleemosynas largiũtur.Prælati quoque ramos cædunt de arboribus, verbi causa,cum de fide & obedientia Abrahæ,de castitate Ioseph,de mansuetudine Moysi:cæterorũq; sanctorum virtutibus euangelizant. Verumtamen & illi de promptuariis plenis largiuntur : & hi quæ acceperunt gratis : gratis nihilominus dare iubentur. Omnes tamen si fideliter suo quisque intentus fuerit ministerio in processione saluatoris sunt , & cum eo ingrediuntur in sanctam ciuitatem : quoniam tres præuidit propheta saluandos : Noe cædentem ramos in arcæ fabricam : Danielem in vili edulio, & labore abstinentiæ factum tanquam iumentum saluatoremq; portantem : tertium quoque Iob bene dispensantem substantiam huius mundi,& de velleribus ouium suarum pauperum latera ęalefacientem.Cui tamen in processione illa Iesus propinquior , cui de tribus ordinibus salus vicinior facile credo potestis aduertere.

In ramis palmarum , de passione & processione , & quatuor ordinibus processionis. *Sermo.* II.

B NEcesse est vt loquamur hodie breuius propter angustiam temporis . Multa quidem nobis ministrat processio quam celebraturi sumus: sed eadem impedit ne dicere plura possimus . Celebraturi sumus hodie processionem , & paulopost audituri passionem. Quid sibi vult mirabilis ista coniunctio , aut quid cogitauerunt patres nostri passionem addentes processioni?Nam processio quidem meritò repræsentatur hodie,quæ facta est hodie . Passio verò cur addita est,quam sexta feria constat esse sequutam ? Opportune vtique processioni passio coniuncta est,vt discamus in nulla lætitia huius seculi habere fiduciam: prou.14 scientes quoniam extrema gaudij luctus occupat . Propterea non simus stulti , vt occidat nos prosperitas nostra,sed in die bonorum non immemores simus malorum:& econuerso.Istis enim mixtum est præsens seculum : non secularibus tantum, sed etiam spiritualibus viris . Nam secularibus viris aliquando quæ placent : quandoque quæ displicent videmus accidere:& ipsis nihilominus spiritualibus,non semper tristia, non semper læta succedunt , sed vespere & mane dies vnus. Et illud. Visitas eum diluculo , & subito probas illum. Verũ hoc Iob.6. interim dũ præsens seculum manet, vel manat magis & fluit. Cæterum post hoc seculum duo futura sunt secula valde diuisa & diuersa : ita vt in altero, non nisi fletus & stridor dentium, in altero sola gratiarum actio & vox laudis. Absterget enim deus omnem lachrymam ab oculis sanctorum : & mors iam non erit amplius , neque luctus,neque clamor:sed nec vllus dolor:quoniam priora transierunt. Interim sicut amatores C mundi multa patiuntur aduersa : sic nec ipsis seruis dei omnia in hoc mundo optata succedunt. In die ergo malorum memores sunt bonorum,ne pusillanimes fiant & impatientes, sicut is Psalm.48 de quo legimus in psalmo. Confitebitur tibi cum benefeceris ei. In die quoque bonorum non immemores sunt malorum:ne extollantur & dicant in abundantia sua,non mouebimur in æternum. Sicut enim secularium rerum prosperitas occidit stultum secularem,sic potest & abundantia spiritualis prosperitatis occidere indoctum spiritualem, atque ideo non spiritualẽ. Spiritualis quippe diiudicat omnia. Vnde autem eueniat quod stultum occidit prosperitas , & non sapientem alibi habemus. Eccles.7. Cor sapientis vbi tristitia, & cor stultorum vbi lętitia. Meri- Vbi supra to proinde ait . Bonum est magis ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuij. Licet enim multos frangat aduersitas:tamen multo plures extollit prosperitas:sicut scriptum est. Ca- Psalm.60. dent à latere tuo mille, sinistro scilicet per quod signatur aduersitas : & decem milia, id est multo plures à dextris tuis: in quibus prosperitas designatur. Denique quia vtrobique pericu- Prouer.30 lum est:orat sapiens & dicit. Diuitias & paupertates ne dederis mihi:ne fortè aut diuitiæ extollerent in superbiam : aut paupertas deiiceret in impatientiam . Vnde & dominus sicut in passione patientiam : ita in processione humilitatem exhibere curauit. In illa enim tanquam ouis ad occisionem ductus est,& quasi agnus coram tondente obmutuit , & non aperuit os suum. Qui cum percuteretur,non comminabatur : sed magis orabat dicens . Pater ignosce illis , quia nesciunt quid faciunt.In processione autem quid?Parabant sese populi:vt exirent obuiam ei,nec eum latebat qui nouerat quid esset in homine . Propter quod & ipse paratus est non in curribus & in equis,nec in frenis argenteis, aut sellis auro tectis: sed humilis aselli tergo sedens suppositis Apostolorum vestibus quas ego de pretiosioribus regionis fuisse non credo . Sed quid fuit quòd processionem habere voluit , qui mox futuram nouerat passionem? Forte vt amarior esset passio,quam processio præcessisset. Ab eodem enim populo:in eodem loco & ipso tempore paucissimis diebus interpositis primo cum tantò triumpho susceptus, postea crucifixus est . O quam dissimile est,tolle tolle crucifige eum:& benedictus qui venit in nomine domini , osanna in excelsis . Quàm dissimile rex Israel: & non habemus regem nisi Cæsarem. Quàm dissimiles rami virentes,& crux,flores & spinæ . Cui prius sternebantur vestimenta aliena : ecce suis exuitur,& fors mittitur super ea . Væ tibi amaritudo peccatorum nostrorum : propter quæ soluenda tanta amaritudo necessaria est . Iam vero ad processionem accedens tanquam quatuor ordines in ea mihi videor intueri? & fortassis in hac nostra processione hodie omnes poterunt inueniri.Præibant enim aliqui & viam parabant. Ipsi sunt qui viam parant domino ad corda vestra , qui vos regunt & dirigunt gressus vestros in viam pacis . Alij sequebantur , & hi E sunt qui propriæ insciẽtiæ conscij deuote sequuntur, & adhærent semper vestigiis præcedentium.Erat quoque discipuli tanquam domestici lateri eius adhærentes. Ipsi sunt qui optimam partem elegerunt,qui in claustro soli deo viuunt, semper deo adhærentes , & eius placitum considerantes. Ipsum quoque iumentum , cui insidebat non defuit , quod designat duros corde, & animos quodammodo bestiales . Verum non fuit animalium ibi huiusmodi copiosior multitudo, nec oportuit.Tales enim magis oneri sunt quàm honori , nec propter eos processio valde gloriosior est. Huiusmodi nanque cantare non norunt,sed male sonoros dant rugitus. Ipsi sunt qui virga semper & calcaribus egent . Attamen nec ipsos relinquit dominus, dum disciplinam ferre voluerint.His enim dicitur.Seruite domino in timore,& apprehendite disciplinam ne quando irascatur dominus , & pereatis de via iusta. Postquam enim iumentum hoc disciplinam ferre noluerit : quid restat nisi vt abiiciat eum dominus cum indignatione quadã: & protinus exeat à via:currens ad spinas & tribulos,à quibus suffocatur verbum dei, qui sunt diuitiæ huius mundi & voluptates carnis?Sed si qui tales sunt hic quibus grauis sit ordo, & omnia onerosa quos pungi frequenter oporteat & vrgeri: obsecramus eos vt studeant de iumentis si fortè queant in hominibus commutari, & computari inter eos,vt aut de præcedentibus, aut de adhærentibus & collateralibus , aut de sequen- F tibus sint . Quod si non faciunt obsecro , vt vel in eo quod sunt permaneant , & patienter interim ferant quæ salubria sunt , & si minus suauia, donec complaceat domino respicere humilitatem eorum,& in melius aliquid eos promouere. Vultis autẽ vt aliquatenus consolemur iumentũ nostrum?Scimus equidem quia cantare non nouit. Neq; enim de eis est qui dicere possit: Cantabiles mihi erant iustificationes tuæ:in loco Psalm. 118 peregrinationis meæ. Attamen vnum est, quod nemini cæterorum tam prope est dominus . Nam nec ipsi qui hinc inde adherent, tam prope eum habent vt iumentum cui insidet. Et audi hoc ipsum à propheta. Prope est dominus his qui tribu- Psalm.33. lato sunt corde . Nam & mater quem ægrotantem nouit filium magis fouet , & sæpius amplectitur eum . Nemo igitur indignetur:nemo contemnat dum voluerit esse Christi iumẽtum. Etenim qui scandalizauerit vnum de pusillis istis, illum grauiter offendit , qui eos tanquam mater gremio suæ fouet misericordiæ, donec roborentur. Vnde & morum infirmitates patientissimè ferẽdas beatus. Benedictus admonuit. Quatuor ergo sunt genera in processione domini . Boni prudentes , & boni simplices, hi sunt qui præeunt & qui sequuntur. Bonos autem addidi,quia prudentes non boni iniqui sunt iuxta illud. Sapientes sunt vt faciant mala, & simplices non bo- Hiere.4. ni stulti sunt . In processione autem domini nec iniquus locũ habet,nec stultus. Porrò qui adherent ei contemplatiui sunt.

Qui

Luc.24.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Qui portãt eum & onerantur eo:ipsi sunt duri corde & parũ deuoti. Sed ecce omnes sunt in processione domini : & nemo ex ipsis faciem eius videt. Nam qui præcedunt occupati sunt in paranda via ; soliciti circa peccata & tentationes aliorum. Qui sequuntur ipsi omnino faciem eius videre non possunt: sed sicut Moysi dictum est posteriora eius vident. Iumentum cui insidet nunquam ad videndum leuat oculos : sed pronum est semper in terram. Qui verò adherent ipsi aliquando videre possunt, sed raptim & non continuè nec plenè: dum adhuc sunt in via. Attamen quantum ad alios, ipsi magis facie ad faciem eum vident : iuxta quod vere de Moyse scriptum est, quia cæteris quidem prophetis per visiones & somnia: Moysi verò facie ad faciem loquebatur. Quantum ad plenam sanè visionem, nec ipse Moyses dum viueret in hoc mundo impetrare potuit faciei ipsius visionem: quia sicut ipse ait. Non vi-
Exo. 33 debit me homo & viuet. Non videbor, inquit, in hac vita : nõ videbit quis faciem meam in hac via, & in processione ista. Ipse itaque magna pietate sua donet nobis sic in eius processione perseuerare dum viuimus, vt in magna illa processione, qua cum suis omnibus à patre suscipiendus est, & traditurus regnum deo & patri, sanctam ciuitatem ingredi mereamur, cũ eo qui viuit & regnat per omnia secula seculorum. Amen.

De quinque diebus processionis, refectionis, passionis, requietionis, resurrectionis, Sermo. III. unde supra.

H VM vniuersa fecerit deus in numero, pondere, & mensura : specialius tamen ea tempora quibus in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est: quæcunque in eis operatus, locutus, aut passus est: ita disposuit, vt ne minimum quidem momentum, ne vnum iota à sacramento vacauerit aut præterierit sine mysterio. Euidentius tamen quatuor proximos dies, & ipsum quem hodie colimus illustrauit: diem processionis, diem refectionis, passionis, requietionis, & resurrectionis suæ. Notabiles admodum dies, & inter cæteros insignes magis. Prima siquidem die gloriam susceperit dignatus est humanam: & cum ingẽti quodam tripudio, & exultatione vniuersæ terræ Hierosolymam non propriis (vt hactenus consueuerat) pedibus: sed iumento vectus intrare. Et hæc quidem præparatio ad passionem fuit, excitata hinc maximè inuidia sacerdotum. Sanè venturas aliquando turbas vt raperent & eum regem facerent, fugiens legitur declinasse. Nunc verò etiam non quæsitus affuit, vt tanquam rex Israel susciperetur & prædicaretur ab eis: quinetiã in hæc ipsa præconia eorum (quod dubium non est) animos excitauit. Sic nimirum & de passiõe aduertere est. Exiit quãdoque & abscõdit se ab eis, scilicet Iudæis. Nec volebat iam ambulare palam in Iudæa : quia quærebant eum interficere.

I Sciens autem quòd venerit hora eius tanquam potestatem habens, spontaneus ipse se obtulit passioni. Decebat nempe põtificem nostrum tentari per omnia pro similitudine absque peccato, vt tanquam verus homo & prospera hominum, & aduersa opportune vitaret: opportune susciperet, & vtrarũq; rerum in seipso nobis salutare præberet exemplum. Vt enim temperantiæ est præconia populi & seculi huius prospera declinare: sic interdum iustitiæ est, certa quidem dispensatione admittere ea. Persecutio quoque & temporalis omnis aduersitas pro loco & tempore prudenter aliquando fugienda erit: cum autem necesse fuerit, viriliter toleranda. Et in his quidem duobus (prosperitatem & aduersitatem loquor) humana omnis vita versatur. Nihilominus autem in illis quatuor notissimis vtique speciebus virtus vniuersa consistit. Ita ergo omnem virtutem implere decuit eum in quo plenius habitabat omnis plenitudo virtutis, vt notum fieret omnibus, quia is sciret maxime abundare, sciret & penuriam pati. Non enim dei sapientia de his erat, quos occidere prosperitas sua non dei virtus de his quos perdere posset auersio. Vtrunque enim scriptum est, quòd prosperitas non tamen omnium, sed stultorum occidat illos : auersio vtique non quorumlibet, sed paruulorum perdat illos. Quàm modestè tamen hanc ipsam videtur gloriam susce-
Matth. 21. pisse ad triumphalem occursum in asino venies, non in curribus aut in equis ? Et dicebat. Si quis vobis aliquid dixerit: dicite, quia dominus his opus habet.

K Opus magnum, opus salutis. Nempe homines & iumenta saluos facere venerat : multiplicans misericordiam suam deus. Initia nostræ conuersionis fouet ista dignatio, vt primum ex ancilla filium generemus. Solutus est ad mandatum domini qui antea tenebatur, aut non valens, aut non volens benefacere, aut vtroque fortius vinculo alligatus, nec volens scilicet nec valens. Non nouit interim purius in domino gratulari: persuasum tenet placere ei quod agit, & consolatur in eo quod sibi eum quodammodo se facere reputet debitorem : sæpius memorans, quia dominus his opus habet. Nam processu temporis in eo magis afficietur vt suo soliciteẽ debito, & timeat ne forte tantis beneficiis inueniatur ingratus: dicens, quia seruus inutilis sum, & bonorum meorum non eges. At hæc quidem verax affectio & fidelis: hic filius liberę, cum quo ancillæ filius hæres esse non possit. Ita ergo in hac processione. Cęterum ante passionem affectuosius paterfamilias refectionem suis curauit domesticis exhibere : & in hoc quoque apparuit benignitas & humanitas saluatoris. Cum enim dilexisset suos
Luc. 22. in finem dilexit eos, & dicebat. Desiderio desideraui hoc pascha manducare vobiscum antequã patiar. Oportebat enim. Expetierat eos satanas vt cribaret sicut triticum : opus erat præuenire refectionem. Denique qui refecti paulominus defecerunt, quid ieiuni fecissent ? Hinc fuit quòd non modo corpora: sed etiam corda refecit & ea quàm maximè. Neque L enim corporalis passio, sed tentatio spiritualis instabat, quod singulariter ille futurus esset donec transiret. Ea nimirum hostia sicut sola prodesse potuit, sic sola sufficit: nec Christum decuit simul & Petrum, aut Iacobum vel Ioannem pro salute hominum pati. Crucifixi tamẽ fuere cum eo alij duo, sed duo nequam: de quibus nulla prorsus suspicio posset haberi: tanquam ex eis minus efficax sacrificium suppleretur. Quibus ergo panibus in cœna refecit Apostolos? Vt ego arbitror quin-
Ioan. 4. que. Meus, inquit, cibus est: vt faciam voluntatem patris mei. Cibus vtique, sed cibus cordis. Quid enim æquè confirmat & cor roborat humanũ? quid ita in omni necessitate confortat & sustentat, vt diuinę voluntatis executio, velut in quendam animæ ventrem conscientiam scilicet eius ingesta? Sic & sermonem diuinę exhortationis, & promissionum eius consolationem & orantium lachrymas, panes cordis esse solus ille ignorat, cuius iam aruit cor pro eo quòd suum ipsius panẽ comedere sit oblitus. Super omnia autem caro domini verè est cibus, & cibus vitę, panis de cœlo viuus. Nullum ex his in hac tam solenni cœna domini defuisse reperies, si diligenter aduertas. Recumbentibus adhuc discipulis surgit à cœna, præcingitur linteo : aquam ponit in peluim, discipulorum pedes abluit & extergit. Non est voluntas carnis & sanguinis hęc, sed voluntas patris & sanctificatio nostra. Denique si
M non lauero te (ait dominus ad Petrum obnixius repugnãtem) *Ioan. 13.* non habebis partem mecum. Scimus autem quis dixit. Eum *Ioan. 6.* qui venit ad me non eiiciam foras: quia descendi de cœlo, nõ vt faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me. Opportune autem & vtique more suo: post exemplum operis, exhortationem sermonis adiunxit. Interloquendum quoque (nam copiosissimus extitit sermo) multis eos promissionibus propter instantem maxime passionem refouere & refocillare curauit: de resurrectione sua, de aduentu paraclet: de eorum confirmatione & aliquando assumptione ad seipsum. Nec multo post ventum est ad orationem, & vsque tertio factus in agonia orabat. Vbi quidem non solis oculis, sed quasi mẽbris omnibus fleuisse videtur: vt totum corpus eius, quod est ecclesia totius lachrymis corporis purgaretur. Nam de sacramento quidem corporis & sanguinis sui nemo qui nesciat hanc quoque tantam & tam singularem alimoniam ea primum die exhibitam: ea die commendatam & mandatã deinceps frequentari. Ex hoc iam dies sequitur passionis. In qua nimirum sicut totum hominem saluum fecit, sic de toto se fecit hostiam salutarem: corpus exponens tantis suppliciis & iniuriis: animum verò geminæ cuiusdam humanissimę compassionis affectui: hinc quidem super mœrore inconsolabili sanctarum fœminarum, inde super desperatione & dispersione discipulorum. In his quatuor crux dominica fuit: & hæc omnia propter nos passus est, qui tanta charitate compassus est nobis. Veruntamen quę de ipso erant finem habuere, sicut

ipse

A ipse lamentantibus mulieribus ait. Finem vtique celerrimum & celeberrimum primo quidem requiem : deinde resurrectionem. Nos quoque si festinamus in illam ingredi requiem, per multas tribulationes nobis (si meminerimus) transeundũ est. Et prius quidem donec sumus in tribulatione, magnum nobis videtur aspirare ad requiem : tanquam nihil simus amplius desideraturi. Verum nõ erit nobis requies (ne in requie quidem ipsa) à desiderio gloriæ, à desiderio resurrectionis. Amodo (inquit) iam, dicit spiritus, vt requiescant à laboribus suis. A labore ergo requiescunt qui in domino moriuntur, sed non requiescunt interim à clamore. Denique sub throno dei clamant animæ occisorum: quia & si nihil habeant quod molestet: nondum tamen totum habent quod delectet, donec requiem resurrectio, donec sabbatum pascha sequatur.

Feria quarta hebdomadæ pœnosæ de passione domini Sermo.

VIgilate animò fratres: ne infructuosè vos huius tẽporis sacramenta pertranseant. Copiosa est benedictio : date receptacula munda, deuotas animas, sensus vigiles, affectus sobrios, puras conscientias exhibete tantis charismatibus gratiarum. Nimirum admonet vos solicitudinis huius non modo specialis ipsa conuersatio quam professi estis : sed & generalis ecclesiæ obseruatio, cuius filij estis. Vniuersi siquidem Christiani sacra hac septi-
B mana, aut præ solito, aut præter solitum pietatem colunt, modestiam exhibent, humilitatem sectantur, induunt grauitatẽ, vt Christo patienti quodammodo compati videantur. Quis enim tam irreligiosus qui non compungatur ? quis tam insolens vt non humilietur? quis tam iracundus vt non indulgeat? quis tam delicios vs vt non abstineat? quis tam flagitiosus vt non contineat? quis tam malicios vs, vt non pœniteat his diebus ? Merito quidem. Nempe adest passio domini vsque hodie terram mouens, petras scindens, aperiens monumẽta, propè est etiam resurrectio eius: in qua solennitatem celebrabitis altissimo domino: vtinam vsque in altissima quę fecit magnalia alacritate & auiditate spiritus subeuntes. Nihil in mũdo poterat melius fieri, quàm quod factum est à domino his diebus. Nihil mundo poterat melius vel vtilius commẽdari quàm vt ritu perpetuo celebret, & singulis annis memoriale eius in desiderio animæ, & memoriam abundantiæ suauitatis suæ eructet. Vtrunque autem propter nos, quòd in vtroque nobis salutis fructus, in vtroque vita spiritus nostri. Mirabilis passio tua domine Iesu, quæ passiones omnium nostrum propulsauit: propiciata est omnibus iniquitatibus nostris, & nulli vnquam pesti nostræ inuenitur inefficax. Quid enim tã ad mortem, quod non tua morte saluetur ? In hac igitur
C passione fratres tria specialiter conuenit intueri : opus, modum, causam. Nam in opere quidem patientia: in modo humilitas, in causa charitas commendatur. Patientia autem singularis, quòd videlicet cum supra dorsum eius fabricarent peccatores: cum sic extenderetur in ligno, vt dinumerarentur omnia ossa eius: cum fortissimum illud propugnaculum, quod custodit Israel, vndique foraretur, cum foderentur manus & pedes sicut agnus ad occisionem ductus sit, & tanquàm ouis coram tondente, non aperuit os suum, non aduersus patrem murmurans à quo missus fuerat, non aduersus humanum genus pro quo quæ non rapuit exoluebat: non denique vel contra populum ipsum peculiarem sibi, à quo pro tantis beneficiis tanta mala recipiebat. Plectuntur aliqui pro peccatis suis & humiliter sustinent : hoc ipsum tamen eis ad patientiam reputatur. Flagellantur alij non tam purgandi quàm probandi coronandiq;, & maior in eis patientia comprobatur & cõmendatur. Quomodo non maxima censeatur in Christo, qui in funiculo hereditatis suæ ab his quibus specialiter aduenerat saluator, crudelissima morte mulctabatur sicut fur, nullũ omnino peccatum, nec actu proprio, nec contractu: sed nec in quo crescere posset habens ? Nimirum in quo habitat omnis plenitudo diuinitatis, nõ vmbraticè, sed corporaliter: in quo deus est mundum reconcilians sibi: non figuratiue, sed substãtialiter : qui denique plenus est gratiæ & veritatis, non cooperatiue, sed personaliter. Vt faciat opus suum alienum est
Esa. 28. opus eius ab eo (Esaias loquitur) quia & opus suũ fuit quod dedit ei pater vt faceret : & alienum ab eo vt talis talia sustineret. Ita ergo habes in opere patientiam. Nam modum ipsum si diligenter attendas: non modo mitem, sed & humilem corde cognosces. Nempe in humilitate iudicium eius sublatum est, cum nec ad tantas blasphemias, nec ad falsissima quæ sibi obiiciebantur crimina respõderet. Vidimus, inquit, eum & non erat ei aspectus, non speciosum forma præ filiis hominum, sed opprobrium hominum & tanquam leprosum: nouissimum virorum plane virum dolorum à deo percussum & humiliatum: ita vt nulla esset ei species neque decor. O nouissimum & altissimum, ô humilem & sublimem, ô opprobrium hominum & gloriam angelorum. Nemo illo sublimior, nemo humilior. Denique sputis illitus est, opprobriis saturatus est: morte turpissima condemnatus est, cum sceleratis deputatus est. Nihil ne merebitur vel ista humilitas, quæ hunc habet modum: imò quæ tam est vltra modum? Sicut est patientia singularis, sic & humilitas admirabilis vtraque sine exemplo. Vtrãque tamen magnifice causa ipsa commendat, nimirum charitas est. Propter nimiam quidem charitatem suam, qua dilexit nos deus, vt seruum redimeret, nec pater filio, nec sibi filius ipse pepercit. Vere nimiam, quia & mensuram excedit, modum superat, planè supereminens vniuersis. Maiorem, in-
Ioan. 15. quit, charitatem nemo habet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Tu maiorem habuisti domine, ponens eam etiam pro inimicis. Cum enim adhuc inimici essemus, per mortem tuam, & tibi reconciliati sumus & patri. Quænam a-
E lia videbitur esse vel fuisse, vel fore huic similis charitati? Vix pro iusto quis moritur : tu pro impiis passus es: moriens propter delicta nostra, qui venisti iustificare gratis peccatores, seruos facere fratres, captiuos cohæredes, exules reges. Nec sanè aliud aliquid patientiam hanc & humilitatem æquè illustrat, quàm quòd tradidit in mortem animam suam, & peccata multorum tulit : etiam pro transgressoribus rogans vt non perirent. Fidelis sermo & omni acceptione dignus. Quia enim voluit oblatus est. Non modo voluit & oblatus est, sed quia voluit. Solus nimirum potestatem habuit ponendi animam suam: nemo eam abstulit ab eo vltro. Cum accepisset acetum dixit. Consummatum est. Nihil restat adimplendum: *Ioan. 19.* iam non est quod expectem. Et inclinato capite (factus obediens vsque ad mortem) tradidit spiritum. Quis tam facile quando vult dormit? Magna quidem infirmitas mori, sed planè sic mori virtus immensa. Nempe quod infirmum est dei, fortius est hominibus. Potest humana vesania sibiipsi in mortem sceleratas iniicere manus, sed nõ hoc est ponere animam suam, vrgere eam magis & violenter abrumpere quàm ad nutum ponere est. Tibi impie luda misera planè facultas fuit non ponendi animam, sed pendendi: nec tradente te, sed trahente laqueo nequissimus ille spiritus tuus exiuit, non emissus à te, sed amissus. Solus in mortem tradidit animam suam: F qui solus virtute propria regressus est ad vitam. Solus potestatem habuit ponendi, qui solus facultatem æquè habuit liberam resumendi: imperium habens vitæ & mortis. Digna ergo charitas tam inæstimabilis, humilitas tam admirabilis, patientia tam insuperabilis. Digna planè tam sancta, tam immaculata hostia, tam acceptabilis, dignus est agnus qui occisus est accipere fortitudinem, facere ad quod venit, tollere peccata mundi. Ego autem dico peccatum triplex quod inualuit super terram. Putatis quod dicere velim concupiscentiam carnis, & concupiscentiam oculorum, & superbiam vitæ? Funiculus triplex est qui difficile rumpitur: propterea multi trahunt, imò trahuntur hoc funiculo vanitatis, sed prior ille ternarius non immerito præualet in electis. Quomodo enim nõ illius patientiæ recordatio omnem arceat voluptatem ? quomodo non illius humilitatis consideratio superbiam vitæ prorsus extundat? Nam charitas illa planè digna cuius meditatio sic mentem occupet, sic totam sibi vendicet animam, vt omnino vicium curiositatis exufflet. Fortis igitur cõtra hæc passio saluatoris: sed aliud ego triplex equè peccatum quemadmodum virtus crucis expugnat dicere cogitaui, & id fortè vtilius audiatur. Primum quidem originale, secundum personale dixerim, tertium singulare. Et originale quidem maximũ illud delictum vocatur, quod à primo Adam contrahimus in quo peccauimus omnes, pro quo morimur vniuersi. Maximũ

planè

Universidad de Deusto
Biblioteca

G planè quod sic totum non modo genus humanum: sed & quëlibet ipsius generis occupat, vt non sit qui euadat, non sit vsq; ad vnum. A primo homine vsque ad nouissimum protëditur: & in singulis quoque à planta pedis vsque ad verticem diffunditur hoc venenum. Sed & aliter nihilominus in vniuersam dilatatur ætatem, ab ea scilicet die qua sua quemq; concipit, vsque ad eam qua communis eum recipit mater. Alioquin vn de graue iugum super omnes & totos filios Adam, idq; à die exitus de ventre matris eorum, vsque in diē sepulturæ in matrem omnium? In sordibus generamur, in tenebris confouemur, in doloribus parturimur. Ante exitū miseras oneramus matres: in exitu more vipereo laceramus: mirum quòd non ipsi pariter laceramur. Primam vocem plorationis edimus, merito quidem vtpote vallem plorationis ingressi, vt nobis illud sancti Iob ex omni parte possit aptari. Homo natus de
Iob.14. muliere, breui viuens tẽpore, repletur multis miseriis. Quàm verum verbum hoc sit, non nos verba docuere, sed verbera. Homo (inquit) natus de muliere, nihil abiectius. Et ne fortè ex ipsa sibi voluptate corporeorum sensuum, quam de sensibilibus hauriat blandiatur: in ipso statim introitu de exitu quoque terribiliter admonetur cum dicitur, breui viuens tẽpore. At ne spaciolum illud quod inter ingressum & egressum relinquitur: sibi liberum putet, repletur, ait, multis miseriis. Multis & multiplicibus (inquam) miseriis corporis, miseriis cordis, miseriis cum dormit, miseriis dum vigilat, miseriis quaquauersum se vertat. Nimirum ipse quoque natus ex
Ioan.19. virgine imò factus ex muliere: sed benedicta in mulieribus, qui loquitur ad matrem. Mulier ecce filius tuus, etiam breui viuens tempore super terram: & nihilominus multis est repletus miseriis, in illa breuitate appetitus insidiis, interrogatus contumeliis, pulsatus iniuriis, vexatus suppliciis, conuiciis lacessitus. Tu ne hanc sufficere dubites obedientiam: quæ reatum omnem primæ pręuaricationis absoluat? Imò verò non sicut delictum, ita & donum. Nam peccatum ex vno in condemnationem: gratia autem ex multis delictis in iustificationem. Et graue quidem omnino delictum illud originale, quod non solum personam infecit, sed & naturam. Personale tamen cuique grauius est, cum iam laxatis habenis exhibemus vndique membra nostra arma iniquitatis peccato: nõ modo iam alieno, sed & proprio crimine compediti. Singulare verò est grauissimum quod commissum est in dominum maiestatis, cum viri impij virum iustum iniuste occiderunt: & sacrilegas manus in ipsum dei filium iniecerunt crudelissimi homicidæ: imò (si fas est dicere) etiam deicidæ. Quid duo præcedentia ad tertium? Ad hoc expalluit & expauit tota ma
I china mundialis, & penè in antiquum chaos sunt omnia reuoluta. Ponamus aliquem de regni principibus terram regiam populasse in vastitate hostili: ponamus alium qui cum esset de conuiuio & consilio regis vnicum eius filium proditoriis manibus suffocasse. Nunquid non primus respectu secundi innocens videbitur & immunis? Sic est omne peccatum quantum ad hoc peccatum, & tamen hoc peccatum in se pertulit: qui seipsum fecit peccatum, vt de peccato damnaret peccatũ. Per hoc enim omne peccatum tam originale quàm personale deletum est, & ipsum quoque singulare eliminatum est per seipsum. Argumentum mihi est à maximo, quòd duo minora sunt exposita. Et ecce argumentum. Peccatum multorum tulit, & pro transgressoribus rogauit vt non perirent. Pater ig-
Luce.23. nosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Volat irreuocabile verbum tuum domine, nec reuertetur ad te vacuum: sed faciet ad quod misisti. Vide nunc opera domini, quæ posuit prodigia super terram. Flagellis cæsus est, spinis coronatus, clauis confossus, affixus patibulo, opprobriis saturatus: oĩm tñ dolorũ immemor: ignosce, ait, illis. Hinc multæ miseriæ corporis, hinc multæ misericordiæ cordis, hinc dolores, hinc miserationes, hinc oleum exultationis, hinc sanguinis guttæ decurrentis in terram. Misericordiæ domini multæ, sed & miseriæ domini multæ. Vincent ne miseriæ misericordias, an misericordiæ miserias superabunt? Vincant misericordię tuæ antiquę domine, vincat sapientia malitiam. Magna enim illorum
Hier.18. iniquitas, sed nunquid non maior pietas tua domine? Multum per omnem modum. Nunquid redditur pro bono malum, ait, quia foderunt foueam animæ meæ? Planè foderunt in patiẽtiæ foueã: occasiones indignationis plurimas & permaximas K ministrantes. Sed quid horum fouea ad abyssum mansuetũdinis tuæ? Retribuentes mala pro bonis foueam foderunt, sed charitas non irritatur, non præcipitatur, nunquam excidit, nõ in foueam ruit, & pro retributis malis cumulat bona.

Absit vt muscæ morituræ exterminent suauitatẽ vnguenti, quod de tuo corpore fluit: quia apud sinum tuum misericordia, & copiosa apud eum redemptio. Muscæ morituræ miseriæ sunt, muscæ morituræ blasphemiæ sunt, muscæ morituræ insultationes sunt, quas tibi reddit generatio praua & exasperans. Tu autem quid? In ipsa eleuatione manuum tuarum cum iam sacrificium matutinum in holocaustum vespertinum trãsiret: in ipsa inquam virtute incensi: quod cœlos ascendebat, terram operiebat, inferos respergebat, exaudiendus pro reuerentia tua clamas: Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. O quàm multus es ad ignoscendũ, ô quàm magna multitudo dulcedinis tuæ domine. O quàm longè cogitationes tuæ à cogitationibus nostris: ô quàm firmata est etiam super impios misericordia tua. Mira res. Ille clamat ignosce, Iudæi crucifige. Molliti sunt sermones eius super oleum, & isti sunt iacula. O charitas patiens, sed & compatiens. Charitas patiens est, sufficit. Charitas benigna est, cumulus est. Noli vinci à malo, charitas abundans, sed vince in bono malum, superabundans est. Non enim sola patientia, sed & benignitas dei ad pœnitentiam Iudæos adduxit, quia benigna charitas: etiam quos tolerat amat, & amat tam ardenter. Patiens charitas dissimulat, expectat, sustinet delinquentem: sed benigna trahit, adducit, conuerti facit ab errore viæ suæ, denique co- L operit multitudinem peccatorum. O Iudæi lapides estis, sed lapidem percutitis molliorem: de quo resonat tinnitus pietatis & ebullit oleum charitatis. Quomodo potabis domine desiderantes te torrente voluptatis tuę, qui sic perfundis crucifigentes te oleo misericordiæ tuæ? Patet igitur quia hæc passio potentissima est ad exhaurienda omnium genera peccatorum. Sed quis scit si data est mihi? Mihi data est, quia alteri dari non potuit. Nunquid angelo? Sed ille non eguit. Nunquid diabolo? Sed ille non resurgit. Denique non in similitudinem angelorum (absit autem vt in similitudinem dæmonum) sed in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo, exinaniuit semetipsum, formam serui accipiens. Filius erat, & factus est tanquam seruus. Non solum formam serui accepit vt subesset, sed etiam mali serui vt vapularet, & serui peccati vt pœnam solueret cum culpam non haberet. In similitudinem (inquit) hominum non hominis: quia primus homo nec in carne peccati, nec in similitudine carnis pẽccati creat' est. Christus enim in vniuersali hominũ miseria pressius & profundius se immersit, ne subtilis ille diaboli oculus magnum hoc pietatis deprehenderet sacramentum. Ideo habitu & omni habitu inuentus est vt homo, nec in eo quantum ad naturę debitum signum aliquod singularitatis apparuit. Quia ita enim inuẽtus est: ideo crucifixus. Paucis autem reuelauit seipsum vt essent qui crederent: re- M liquis autẽ abscõditus est. Quia si cognouissent, nunq̃ dominum gloriæ crucifixissent. Ad hoc etiam illi singulari pecca- 1.Cor.2. to ignorantiam copulauit, vt sub aliqua iustitiæ vmbra ignorantibus posset ignosci. Duo autem nobis in hæreditatem reliquerat ille vetustus Adam, qui fugit à facie dei laborem videlicet & dolorem: laborem in actione, dolorem in passione. Non hoc ipse audierat in paradiso, quem acceperat vt operaretur & custodiret illum. Operaretur delectabiliter, custoditet fideliter & sibi & posteris suis. Christus dominus laborem & dolorẽ considerauit, vt traderet eos in manus suas: imò se magis in manus eorum infixus in limo profundi, & intrauerunt aquæ istæ vsque ad animam eius. Vide (ad patrem inquit) humilitatem meam & laborem meũ: quia pauper ego Psalm.118 sum, & in laboribus à iuuentute mea. Laborauit sustinens, manus eius in laboribus seruierunt. De dolore vide quid dixerit. O vos omnes qui transitis per viam, attendite & videte Threno.1. si est dolor sicut dolor meus. Vere languores nostros ipse tulit, & infirmitates nostras ipse portauit, vir dolorum pauper Esa.53. & dolens, tentatus per omnia absque peccato. Et in vita passiuam habuit actionem, & in morte passionem actiuam sustinuit dum salutẽ operaretur in medio terræ. Proinde memor

ero

A ero quandiu fuero laborum illorum quos pertulit in prædicando, fatigationum in discurrendo, tentationum in ieiunando, vigiliarum in orando, lachrymarum in compatiendo. Recordabor etiam dolorum eius, conuiciorum, sputorum, colaphorum, subsannationum, exprobrationum, clauorum, horũq; similium, quę per eum & super eum abundantius transierunt. Facit ergo mihi fortitudo, facit similitudo: sed si accesserit etiam imitatio vt sequar vestigia eius. Alioquin etiam exquiretur à me sanguis iustus qui effusus est super terram, nec immunis ero ab illo tam singulari scelere Iudæorum: quod vidélicet tantæ charitati ingratus fuerim: quod spiritui gratiæ contumeliam fecerim, quòd sanguinem testamenti pollutum duxerim, quòd conculcauerim filium dei. Sunt pleriq; qui laborem & dolorem patiuntur: sed necessitas in causa est, non voluntas: & hi nõ sunt conformes imaginis filij dei. Sunt qui ex voluntate sustinent, sed non est ei fors, neque pars in sermone isto. Vigilat tota nocte luxuriosus, non solum patienter, sed & libẽter, vt suam expleat voluptatem: vigilat raptor vestitus ferro, vt diripiat prædam: vigilat fur vt domum perfodiat alienam. Sed hi omnes & horum similes longe sunt à labore & dolore quem considerat dominus. Homines autem bonæ voluntatis, qui christiana voluntate diuitias paupertate commutarunt, vel etiam non habitas tanquam habitas contẽ- B pserunt, relinquentes omnia propter ipsum, sicut & ipse reliquit omnia propter ipsos, sequuntur eum quocunque ierit. Huiusmodi autem imitatio validissimum argumentum mihi est, quòd passio saluatoris & similitudo humanitatis in meam transeũt vtilitatem. Hic enim sapor, hic fructus est & laboris & doloris. Vide ergo quàm magnificauerit facere tecum illa maiestas. De omnibus quæ in cœlo & sub cœlo sunt, dixit & facta sunt. Et quid facilius dictu? Sed nunquid solo verbo factum est, cum te quem fecerat refecit? Triginta & tribus annis super terram visus, & cum hominibus conuersatus: etiam habuit in factis calumniatores, in dictis insultatores, non habens vbi caput suum reclinaret. Quare hoc? Quia verbum à sua subtilitate descenderat, & grossius acceperat indumentũ. Nam caro factum fuerat, & ideo grossiori & morosiori opere vtebatur. Sicut autem cogitatio vestit sibi vocem corpoream absque sui diminutione, vel ante vocem, vel post vocem: sic filius dei assumpsit carnem non commixtionem passus, neque diminutionem, nec ante carnem nec post carnem. Apud patrẽ inuisibilis, sed hic manus nostræ tractauerunt de verbo vitæ: & quod erat ab initio, vidimus oculis nostris. Hoc autem verbum, quia carnem purissimam & animam sanctissimam vnierat sibi, libere moderabatur actiones corporis sui, tum quia sapientia & iustitia erat: tum quia nullam habebat prorsus legem in membris suis repugnantem legi mentis suæ. Meum C verbum nec sapientia nec iustitia est, sed tamen vtriusque capax, & possunt ei hæc abesse & adesse: abesse autẽ facilius. Familiare enim magis iam nobis est carnis nostræ seruire vitiis, quàm actiones & passiones eius ordinare: pro eo quòd omnis ætas ab adolescentia prona est in malum, inter flagella quoq; & gladios: etiam sub discrimine mortis ad suas ambiens voluptates. Fœlix cuius cogitatio hoc est verbum nostrum omnes actiones suas ad iustitiam dirigit, vt & intentio sana sit, & operatio recta. Fœlix qui passiones corporis sui propter iustitiam ordinat, vt quicquid patitur, propter dei filium patiatur: quatenus & à corde tollatur murmuratio, & in ore vertatur gratiarum actio & vox laudis. Qui sic extulit se: iste tollit grabatum suum & vadit in domum suam. Grabatum nostrum corpus est, in quo prius languidi iacebamus: seruientes desideriis & concupiscentiis nostris. Nunc portamus illud cum spiritui obedire cogimus, & mortuum nostrum portamus: quia corpus mortuum est propter peccatum. Ambulamus tamen non currimus: quia corpus quod corrumpitur aggrauat animã, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Ambulamus etiam in domum nostram. In quã domum? In matrem omnium, quia sepulchra eorum domus illorum in æternum. Vel potius in domum nostram: quam habemus ex deo nõ manu factam æternam in cœlis. Qui sub hoc onere ambulamus posito eo quid putatis quo currem'? Quomodo volabimus? Plane super pennas ventorum. Amplexatus est nos dominus Iesus per laborem & dolorem nostrum. Amplectamur eum nos quoque vicariis quibusdam amplexi- D bus propter iustitiam & iustitiam suam, actiones ad iustitiam dirigendo, passiones propter iustitiam sustinendo. Dicamus quoque cum spõsa. Tenui eum nec dimittam. Dicamus etiam cum patriarcha, non dimittam te nisi benedixeris mihi. Quid Gene.32. enim iam superesset nisi benedictio? Quid post amplexum, nisi osculum restat? Si sic adhærerem deo: quomodo non iam clamare liberet? Osculetur me osculo oris sui. Ciba nos interim Cantic.1. domine lachrymarum pane, & potum da nobis in lachrymis in mensura: donec perducas nos ad mensuram bonam & confertam & coagitatam, quam dabis in sinus nostros, qui es in sinu patris super omnia benedictus deus in secula. Amen.

In cœna domini, de baptismo, & de sacramento altaris, & ablutione pedum. Sermo.

E I sunt dies quos obseruare debemus: dies pleni pietate & gratia, quibus etiam sceleratorum hominum mentes ad pœnitentiam prouocantur. Tanta siquidem est vis sacramentorum eorum, quę diebus istis recoluntur, vt possint ipsa quoque lapidea scindere corda, & pectus omne licet ferreum emollire sufficiant. Deniq; videmus vsque hodie ad passionem Christi non modo cœlestia compati, sed terram moueri & petras scindi, & in confessione peccatorum aperiri monumenta. At verò quoniam sic est in spiritualibus cibis sicut & in corporalibus vt in quibusdam statim præsto sit sapor, in aliquibus oporteat laborare: quæ manifesta sunt, nostro non indigent ministerio, quæ verò clausa sunt, diligentem volunt habere consideratorem. Neque enim tradit mater paruulo nucem integram, sed frangit eam & nucleum porrigit. Sic & ego vobis fratres charissimi si possem sacramenta quæ clausa sunt aperire debueram: sed quia minus possum, rogemus vt vobis pariter & mihi mater sapientia frangat nuces istas, nuces inquam quas protulit sacerdotalis virga virtutis, quam emisit dominus ex Sion.

Multa quidẽ sunt sacramenta, & scrutãdis omnibus hora nõ sufficit. Fortassis etiam aliqui vestrum imbecilles sunt ad tanta simul capienda. De tribus itaque sacramentis quæ satis congrua sunt huic tempori dicendum erit, quod dominus ipse donauerit. Sacramentum dicitur sacrum signum, siue sacrum secretum. Multa siquidem fiunt propter se tantum: alia verò propter alia designanda, & ipsa dicuntur signa & sunt. Vt enim de vsualibus sumamus exemplum: datur annulus absolute propter annulum, & nulla est significatio, datur ad insigniẽ dum de hæreditate aliqua & signum est: ita vt iam dicere possit qui accipit. Annulus non valet quicquam, sed hæreditas est quam quærebam. In hunc itaque modum appropinquans passioni dominus de gratia sua inuestire curauit suos, vt inuisibilis gratia signo aliquo visibili præstaretur. Ad hæc insti- F tuta sunt omnia sacramenta, ad hęc eucharistię participatio, ad hæc pedum ablutio, ad hęc deniq; ipse baptismus initium sacramentorum omnium: in quo complantamur similitudini mortis eius, vnde & trina mersio, tridui quod nunc celebrandum est formam gerit. Sicut enim in exteriorib' diuersa sunt signa, & vt cœpto immoremur exemplo, variæ sunt inuestituręsecundum ea, de quibus inuestimur: verbi gratia, inuestitur canonicus per librum, abbas per baculum, episcopus per baculum & annulum simul, sicut inquã in huiusmodi rebus est, sic & diuisiones gratiarum diuersis sunt traditæ sacramentis. Quæ est gratia vnde per baptismum inuestimur? Vtique purgatio delictorum. Quis enim potest facere mundum de immundo conceptum semine, nisi qui solus est mundus, & in quẽ peccatum non cadit deus? Huius quidem gratię sacramentum prius erat circuncisio, vt originalis rubiginem culpæ quæ manauerat à parentibus primis, cultellus eraderet, sed veniente domino qui agnus est, totus suauis & mitis, cuius iugum suaue est & onus leue: optime satis mutatum est, vt inueteratam rubiginẽ cum vnctione sancti spiritus aqua dilueret, & acerbitas illa cessaret. Sed forte quęrat aliquis & dicat. Si deletum est in baptismo quod contraximus à parentibus: cur adhuc manet cupiditatis fomes & velut incẽtiuum quoddam peccati? Neque enim dubium quin à primis parentibus in nos traducta sit lex ista peccati. Omnes siquidem in peccatrice voluptate generamur: propterea licet inuiti, illicitos quosdam

motus

Universidad de Deusto
Biblioteca

G motus concupiſcentiarum & tanquam beſtiales ſentimus. Dixi vobis ſępius, nec mente excidere debet: quoniam in caſu primi hominis cecidimus omnes. Cecidimus autem ſuper acerum lapidum, & in luto: vnde non ſolum inquinati, ſed etiam vulnerati & grauiter quaſſati ſumus. Lauari quidem cito poſſumus, ad ſanandum verò opus eſt curatione multa. Lauamur igitur in baptiſmo, quia deletur chirographum damnationis noſtræ: & gratia hæc nobis confertur ne iam nobis concupiſcentia noceat: ſi tamen à conſenſu abſtineamus: atq; ita tanquam ſanies inueterati vlceris remouetur, dum tollitur damnatio & reſponſum mortis, quod prius inde manabat. Sed quis poterit tam efferos motus frangere? quis pruritum vlceris huius ferre queat? Cõfidite quia & in hoc gratia ſubuenit, & vt ſecuri ſitis, ſacramenti dominici corporis & ſanguinis precioſi inueſtiturã habetis. Duo enim illud ſacramentũ operatur in nobis: vt videlicet & ſenſum minuat in mi
nimis, & in grauioribus peccatis tollat omnino conſenſum. Si quisveſtrum non tam ſæpe modo, non tam acerbos ſentit iracundiæ motus, inuidię, luxurię, aut cæterorum huiuſmodi: gratias agat corpori & ſanguini domini, quoniã virtus ſacramenti operatur in eo, & gaudeat quòd peſſimum vlcus accedat ad ſanitatem. Sed tamen quid agimus quòd in hoc corpore peccati, & in hoc tempore malo non poſſumus eſſe ſine peccato? Nunquid deſperabimus? Abſit. Si dixerimus (ait beatus Ioan-
1.Ioan. 1. nes) quia peccatum non habemus, noſipſos ſeducimus, & ve-
H ritas in nobis non eſt. Si aũt cõfeſſi fuerimus peccata noſtra, fidelis deus eſt qui remittat nobis peccata, & emundet nos ab omni iniquitate. Nam vt de remiſſione quotidianorum minime dubitemus, habemus eius ſacramentum, pedum ablutionem. Queris fortè vnde ſciam quòd ſacramẽtum ſit huius remiſſionis: maxime cum ipſe dominus promiſerit Petro dicẽs.
Ioan.13. Quod ego facio tu neſcis modo: ſcies autem poſtea: nihil autem de ſacramento locutus eſt: ſed tantum exemplum, inquit, dedi vobis, vt & vos ita faciatis. Verum multa habebat illis dicere, ſed tunc portare non poterant. Ideoq; nec ex toto voluit eos anxios, & ſuſpectos relinquere, nec dicere quod tunc non caperent. Vis autem noſſe quia pro ſacramento illud eſt, non pro ſolo exemplo factum? Illud attende quod Petro dictũ eſt. Si non lauero te: non habebis partem mecum. Aliquid igitur latet quod neceſſarium eſt ad ſalutem, quando ſine eo, nec ipſe Petrus partem haberet in regno Chriſti & dei. Vide enim ſi non expauerit Petrus ad tantę comminationis terrificum verbum, ſi nõ agnouerit ſalutare eſſe myſterium cum reſpõdit: Dñe non tantũ pedes meos, ſed & manus & caput. Et
Ibidem. vnde ſcimus, quia ad diluenda peccata quæ non ſunt ad mortem: & à quibus plenè cauere non poſſumus ante mortẽ ablutio iſta pertineat? Ex eo planè q̃ offerenti manus & caput pariter ad abluendum reſponſum eſt. Qui lotus eſt non indiget,
I niſi vt pedes lauet. Lotus eſt qui grauia peccata non habet, cuius caput, id eſt intentio, & manus, id eſt operatio & conuerſatio munda eſt: ſed pedes qui ſunt animæ affectiones, dum in hoc puluere gradimur ex toto mundi eſſe non poſſunt quin
Iaco.3. aliquando vanitati: aliquando voluptati aut curioſitati plus q̃ oportet cedat animus vel ad horam. In multis enim offendimus omnes. Verũtamen nemo contẽnat aut paruipẽdat. Impoſſibile eſt enim cũ eis ſaluari, impoſſibile eſt ea dilui, niſi p Chriſtũ Ieſum & à Chriſto. Nemo inquam pernicioſa ſecuritate dormitet, declinans in verba malitię ad excuſandas excuſationes in peccatis: quoniã (vt audiuit Petrus ab ipſo) niſi lauerit ea Chriſtus, non habebimus partem cũ eo. Nec ideo tũ pro eis neceſſe eſt nimis eſſe ſolicitos: ignoſcet facile, imo & libenter, ſi tm̃odo nos agnoſcamus. In huiuſmodi nãque quaſi ineuitabilibus & negligentia culpabilis eſt, & timor immoderatus. Hinc eſt quod in oratione quã ipſe cõſtituit quotidie, p peccatis illis voluit nos orare. Sicut enim de cõcupiſcẽtia diximus q̃ licet dãnationẽ abſtulerit, quia iuxta Apo-
Roma.8. ſtolũ. Nulla dãnatio eſt his qui ſunt in Chriſto Ieſu: tamẽ ad humiliandos nos ipſam adhuc patitur viuere in nobis & grauiter affligere nos, vt ſentiam⁹ q̃d nobis gratia preſtet, & ſemper ad illius auxiliũ recurram⁹: ſic & de minoribus iſtis pc̃is pia diſpẽſatione nobiſcũ agit: vt non penitus auferãtur, ſed in illis nos erudiat deus, vt cũ minima cauere nõ poſſumus, certiſimus q̃ non noſtris viribus maiora ſuperemus: ſemperq̃ timorati, & omnino ſoliciti ſimus quomodo eius gratiam non K
amittam⁹, quã nobis tã multipliciter neceſſariã eſſe ſentim⁹.

In die ſancto Paſchæ de ſeptem ſignaculis quæ ſoluit agnus. Sermo. I.

Vicit leo de tribu Iuda. Vicit planè malitiam ſapien Apoca.5.
tia attingens à fine vſque ad finem fortiter, & ſuauiter vniuerſa diſponens: ſed pro me fortiter, ſuauiter mihi. Vicit Iudęorum blaſphemias in patibulo, fortem armatum alligauit in atrio, & de ipſo mortis impe
rio triũphauit. Vbi enim ſunt opprobria tua Iudæe? vbi ſunt fabulę vaſa captiuitatis? vbi eſt mors victoria tua? Confuſus eſt calumniator, raptor ſpoliatus eſt. Nouum genus potẽtiæ: hactenus victorioſa mors obſtupeſcit. Quid tu Iudæe? quid pridie ante crucem agitabas caput ſacrilegum? quid ſacrum
Matth.27. hominis Chriſti caput exagitabas opprobriis? Chriſtus, inqt, rex Iſrael deſcendat de cruce. O venenata lingua, verbum malitiæ, ſermo nequam. Non eſt hoc Caipha quod pauloante dicebas. Expedit vt vnus moriatur homo pro populo, & non to
Ioan.11 ta gens pereat. At illud quia mendacium non erat, non loquebaris de proprio: nõ à temetipſo dicebas, ſi rex Iſrael eſt, deſcẽdat de cruce. Hoc planè tuum eſt: magis aũt eius qui mendax eſt ab initio. Quid enim conſequentiæ videtur habere vt deſcendat ſi rex Iſrael eſt, & non magis aſcendat? Sic non me-
L miniſti ſerpens antique q̃ confuſus abſceſſeris olim cũ dicere
Mat.4. præſumpſiſſes. Mitte te deorſum, & hæc omnia tibi dabo, ſi procidens adoraueris me. Sic tibi Iudæe excidit quod audiſti: quia dominus regnauit à ligno, vt regẽ abneges, quia manet in ligno. Sed forſitã nec audiſti, quia nõ Iudæis, ſed natio-
Pſal.95. nibus, hæc annunciatio debebaṫ. Dicite, inquit, in nationibus quia dominus regnauit à ligno. Merito proinde titulũ regni præſes gentilis inſcripſit ligno, nec potuit Iudæus vt voluit corrumpere tituli inſcriptionem: nedum impedire dominicã paſſionem & noſtram redẽptionem. Deſcendat (inquiunt) ſi rex Iſrael eſt. Imo verò quia rex Iſrael eſt, titulum regni nõ deſerat: virgam imperij non deponat, cuius nimirum imperiũ
Eſaiæ.9. ſuper humerum eius, ſicut prædixit Eſaias. Noli inquiunt Iu-
Ioan.19 dæi ad Pilatum: noli ſcribere rex Iudæorum, ſed quia ipſe dixit: rex ſum Iudæorum. Et Pilatus. Quod ſcripſi ſcripſi. Si Pilatus quod ſcripſit ſcripſit: Chriſtus non perficiet quod incœpit? Ipſe enim cœpit & ſaluabit nos. Sed dicunt. Alios ſaluos fecit: ſeipſum non poteſt ſaluum facere. Imo verò ſi deſcẽderit, neminem ſaluum faciet. Cum enim ſaluus eſſe non poſſit, niſi qui perſeuerauerit vſque in finem, quantominus poterit eſſe ſaluator? Alios ergo ſaluos fecit: nam ſaluatione, cum ſit ſalus ipſe, non indiget. Operatur ſalutem noſtram, nec caudã deeſſe patitur ſacrificio veſpertino hoſtiæ ſalutari. Nouit inique quid cogites. Non tibi dabit occaſionem ſurripiendæ nobis perſeuerantiæ, quę ſola coronatur. Non faciet obmu- M
teſcere prædicatorum linguas conſolantium puſillanimes & dicentium ſingulis: tu locum tuum ne deſeras, quod ſine dubio ſequeretur, ſi reſpondere poſſent, quia Chriſtus ſuũ deſeruit. Proni enim ſunt ſenſus hominis & cogitatiões in malũ. Sine cauſa (maligne) paraſti ſagittas tuas in pharetra, & diſcipulorum ſuſpiria cumulas opprobriis Iudæorum. Illi quippe deſperant: iſti improperant, ſed Chriſtũ neutra tela nocebũt. Aliud tempus elegit confortandis diſcipulis, & aliud aduerſariis confutandis. Interim patientiam magis exhibet: humilitatem commendat, obedientiam implet, perficit charitatem. His nanq; virtutum gemmis quatuor cornua crucis ornãtur. Et eſt ſupereminentior charitas, à dextris obedientia, patientia à ſiniſtris: radix virtutum humilitas in profundo. His ditauit trophęum crucis, conſummatio dominicæ paſſionis, cũ ad Iudæorum blaſphemias humilis, ad vulnera patiens: intus linguis, clauis exterius pungeretur. Nã & charitas in eo perfecta eſt, quòd pro amicis animam poſuit, & obedientia conſummata, cum inclinato capite tradidit ſpiritum, factus obediens vſq; ad mortem. His ſpoliare dotibus, hac priuare gloria Chriſti ſatagebant eccleſiam, qui dicebant. Si rex Iſrael eſt deſcendat de cruce. Nimirum vt non ſit iam obedientiæ forma, non incentiuum amoris, non patientiæ vel humilitatis exemplum, ſed deleri habeant ex euangelio verba illa ſuauiſ
ſima & dulciora ſuper mel & fauum. Maiorem hac dilectionẽ Ioan.15.
nemo

A nemo habet, q̃ vt animã ſuam ponat quis pro amicis ſuis. Et
Ioan.15.a. ad patrem. Opus conſummaui quod dediſti mihi vt faciam.
Ioan.17.a. Itemque ad diſcipulos: Diſcite à me quia mitis ſum, & humi-
Matt.11.d. lis corde. Et ego ſi exaltatus fuero à terra: omnia traham ad
Ioan.12.c. meipſum. Hoc eſt enim quod dolet venenati ſerpentis aſtu-
Nu.21.b. tia, exaltatum in deſerto ſerpentem gemens, cuius intuitu ſanentur vulnera quæ inflixit. Alioquin quoniam alio inſtigante miſiſſe credimus vxorem Pilati ad ipſum dicentem: Nihil
Matt.27.c tibi & iuſto illi, multa enim paſſa ſum hodie per viſum propter eum. Timebat ergo iam tunc, ſed nunc maximè, virtute crucis eneruari ſe ſentiẽs inimicus. Sera ducitur pœnitentia, & quos inſtigauit ad crucifigendum, inſtigat ad ſuadendum vt de cruce deſcẽdat. Denique ſi rex Iſrael eſt, inquiunt, deſcẽdat de cruce, & credimus ei. Hæc plane ſerpẽtis aſtutia:
Matt.15.c. hæc adinuentio nequitię ſpiritualis. Audierat impius ſaluatoris vocem dicentis: Non ſum miſſus niſi ad oues quæ perierunt domus Iſrael: & nouerat quantum pro ſalute illius populi zelum gerere videretur: propterea malitioſe nimis linguas eruditus blaſphemorum ſuggerebat vt diceret: deſcendat, & credimus: quaſi iam nihil poſſet obſtare quin deſcenderet, qui eorum credulitatem tantopere deſideraret. Sed quid machinatur: aut cui parat inſidias verſipellis? Nẽpe ei in quo nihil proficiet inimicus, & filius iniquitatis non
B apponet nocere ei. Non mouetur vana pollicitatione, qui nouit omnium corda: ſicut nec exprobratione blaſphema mitiſſimus omnium mouebatur. Eò quippe tendebat malitioſa ſuaſio: non vt ipſi crederent, ſed noſtra quoque ſiqua erat
Deut.32. fides in eum, omnimodis deperiret. Legentes enim dei perfecta ſunt opera, quando fateremur deum, qui ſalutis opus reliquiſſet imperfectum? Sed audiamus quid ad hæc Chriſtus
Soph.3.b. reſpondeat per prophetam: Quæris ſigna Iudæe? Expecta me in die reſurrectionis meæ. Si vis credere, maiora iam tibi opera demonſtraui. Multiplicaui ſigna: ſanitates perfeci heri & pridie, hodie magis habeo conſummari. An non maius erat quod vidiſti è corporibus obſeſſis ſpiritus exire malignos, & de grabatis ſuis exilire paralyticos: quàm è manibus meis vel pedibus clauos reſilire quos infixiſti? Sed patiendi tempus eſt, non faciendi, & paſſionis horam ſicut prævenire fruſtra conatus es, ſic nec poteris impedire. Sed ſi adhuc generatio praua & adultera ſignum quærit: non ei dabitur niſi ſignum Ionæ prophetæ. Non ſignum deſcenſionis, ſed reſurrectionis. Quòd ſi Iudæus non quærit: amplectatur & gaudeat Chriſtianus. Vicit enim leo de tribu Iuda. Suſcitatus eſt paterna voce leonis catulus: clauſo prodiit tumulo, qui de patibulo non deſcendit. An vero id maius ſit, inimici noſtri ſint iudices: qui tam curioſe munierant monumentum: ſignan
Marc.16.a tes lapidem cum cuſtodibus. Hunc enim lapidem magnum
C valde, de quo mulieres illæ deuotæ inuicem querebantur, facta iam reſurrectione dominica, reuoluit angelus, & reſedit (ſicut ſcriptum eſt) ſuper eum. Conſtat proinde clauſo exiiſſe tumulo rediuiuum corpus, quod clauſo virginis vtero natum proceſſit in vitã, & ad diſcipulos clauſis introiuit ianuis in conclaui. Sed eſt locus vnde clauſis noluit procedere ianuis, carcer vtique gehennalis. Confregit ſiquidem ferreos vectes, repagula vniuerſa contriuit, vt libere ſuos educeret quos redemerat de manu inimici: & plenis egrederentur portis agmina ſanctorum dealbatorum, qui lauerunt ſtolas ſuas, & candidas eas fecerunt in ſanguine agni. Cãdidas prorſus in ſanguine agni: quia exiuit cum eo & in eo, etiam aqua dealbans: & teſtimonium perhibet ipſe qui vidit. Aut certe can-
Canti.5.c. didas in ſanguine agni nouelli: ſanguine lacteo candido & rubicundo: ſicut habes in cantico Canticorum: Dilectus meus (ait ſponſa) candidus & rubicundus electus ex milibus. Inde eſt quòd in ſtola candida & fulgureo vultu, teſtis quoq; reſurrectionis apparuit. Iam ſi confutandis Iudæorum calũniis ſufficere videtur hoc ipſum q̃ clauſo egreſſus eſt monumento, cui inſultantes dicebant: Si rex Iſrael eſt, deſcendat de cruce: (curioſius nanq; monumẽtum claudere & ſignare ſtuduerãt, quàm infigere clauos) ſi igitur vicit leo de tribu Iuda in hoc ipſo proceſſu, & maius demonſtrauit opus quàm peterent: ipſum iam reſurrectionis miraculum cui poterit comparari?

Legimus nonnullorum præceſſiſſe reſurrectiones, aut magis certe ſuſcitationes, ſed iſtius prẽambulas, quibus & duplici priuilegio noſcitur præeminere. Nam cæteri quidem reſurD
xerant mortui iterum morituri: Chriſtus reſurgens ex mortuis iam non moritur: mors illi vltra nõ dominabitur. Illi mor- Roma.6.b
tui denuo opus habẽt iterum reſuſcitari: Chriſtus quòd mortuus eſt peccato, mortuus eſt ſemel: quòd autem viuit, viuit deo: viuit in æternitate. Merito proinde reſurgentium primitiæ Chriſtus: qui ita reſurrexit vt cadere non adiiciat, qui ſolus attigit immortalitatẽ. Eſt & aliud in quo reſurrectionis huius innoteſcat gloria ſingularis. Quis enim in omnibus cæteris ſuſcitauit aliquando ſemetipſum? Ineffabile iſtud eſt, vt à morte ſe excitet ipſe qui dormit: ſingulare eſt: nõ eſt qui faciat, non eſt vſq; ad vnum. Heliſæus propheta mortuum ſu 4.Reg.4.f
ſcitauit, ſed alterum, non ſeipſum. Ecce enim quot annis iacet in monumẽto, quod à ſe non poteſt, ſperans ab alio ſuſcitari: ab eo vtiq; qui triumphauit mortis imperium in ſeipſo. Inde eſt quòd cæteros quidem dicimus ſuſcitatos, Chriſtum reſurrexiſſe, qui ſolus virtute propria victor prodiit de ſepulchro. Siquidem & in hoc vicit leo de tribu Iuda. Quantum poterit, imò quid non poſſe videbitur viuens, & dicens patri: Reſurrexi, & adhuc ſum tecum: qui tam potens extitit deputatus cum mortuis, ſed inter mortuos liber? Nec vero reſurrectionem diſtulit vltra tertium diem: vt propheta fidelis in-
Oſee.6.a. ueniatur, qui dixit: Viuificabit nos poſt duos dies, in die tertia ſuſcitabit nos. Decet nimirum vt quemadmodum caput præceſſit, ſequantur membra. In patibulo ſexta feria redemit hominem, ipſa die qua fecerat hominem in initio: ſequenti
E die ſabbatizauit in monumento, conſummato opere quod ſuſceperat. Tertia vero, quæ prima dierum eſt, primitię dormitium apparuit mortis victor nouus homo. Ita & nos quicunq; ſequimur caput noſtrum: tota die hac qua plaſmati & redempti ſumus, non ceſſemus agere pœnitentiam, non ceſſemus tollere crucem noſtrã, perſeuerantes in ea ſicut ipſe perſeueravit, donec dicat ſpiritus vt requieſcamus à laboribus noſtris. Neminẽ audiamus fratres: non carnẽ & ſanguinẽ, non ſpiritũ quẽlibet, deſcenſum à cruce ſuadentẽ. Perſiſtamus in cruce, moriamur in cruce: deponamur aliorum manibus, non noſtra leuitate. Caput noſtrum depoſuere viri iuſti: nos ergo dignatione ſua angeli ſancti deponant: vt conſummata viriliter die crucis, ſecunda, quæ poſt mortẽ eſt, quieſcamus ſuauiter, dormiamus fœliciter in ſepulchris: expectãtes beatã ſpem, & aduentũ gloriæ magni dei: qui reſuſcitabit corpora noſtra tertia demum die, configurata corpori claritatis ſuæ. Fœtent
quatriduani, ſicut de Lazaro ſcribitur: Iã fœtet domine: qua- Ioan.11.c.
triduanus eſt enim. Adinuẽtio filiorũ Adam, quartã formauit diẽ, quã à domino nõ accepit. Propterea corrupti ſunt, & abominabiles facti ſunt tanq̃ iumenta quæ in ſtercore ſuo putruerunt. Diuinæ ſiquidẽ ordinationis eſt triduũ quod prædiximus: in labore, in requie, in reſurrectione. Nõ placent hęc
F filiis hominũ, ſed ſuã volunt præferre diẽ: differentes pœnitẽtiã, vt indulgeãt voluptati. Nõ eſt hæc dies quã fecit domin⁹: quatriduani facti ſunt, & iam fœtent. Nõ nouit hanc quod de Maria natũ eſt ſanctũ: tertia reſurrexit die, ne videret corruptionem. Vicit itaq; leo de tribu Iuda. Occiſus eſt agnus, ſed
Amos.3.b leo vicit. Leo rugiet: quis non pauebit? Leo, inquam, fortiſſimus beſtiarum, qui ad nullius pauebit occurſum, ſcilicet leo de tribu Iuda. Paueant qui abnegauerunt, qui dixerunt: Non Ioan.19.c
habemus regem niſi Cæſarem. Paueant qui dixerunt: Nolumus hunc regnare ſuper nos. Redit ſiquidem accepto regno, & malos male perdet. Vultis noſſe quia redit accepto regno? Matt.28.d
Data eſt mihi, inquit, omnis poteſtas in cœlo & in terra. Sed & pater in pſalmo: Poſtula à me, ait, & dabo tibi gentes hæ- Pſalm.2.b
reditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ. Reges eos in virga ferrea: & tanquàm vas figuli confringes eos. Fortis ſiquidẽ leo eſt, non crudelis: grauis tamen indignatio eius: & intolerabilis ira columbę. Sed pro ſuis leo rugiet, non in ſuos. Paueant alieni: tribus Iuda magis exultet. Gaudeant qui induti ſunt confeſſione, quorum omnia oſſa dicunt: Domine quis ſimilis tibi? Leo de tribu Iuda, radix Dauid. Dicitur enim Dauid viſu deſiderabilis, vel manu fortis: & idem ait. Ante te omne deſiderium meum, & fortitudinem meam ad Pſal.37.b
te cuſtodiam. Radix, inquit, Dauid. Non Dauid radix eius, ſed ipſe radix Dauid: quia portat & non portatur. Merito Dauid ſancte filium tuũ vocas dominũ tuũ: quia nõ tu radicẽ

Universidad de Deusto
Biblioteca

G portas,sed radix te.Radix fortitudinis tuæ & desideri:radix
desiderabilis:radix fortis. Vicit leo de tribu Iuda,radix Da-
Apoc.5.b. uid:aperire librum, & soluere septem signacula eius. Apoca-
lypsis verba sunt hæc. Discant qui nō legerunt: recolant qui
nouerunt. Vidi, inquit Ioannes, in dextera sedentis super
thronum librum signatum sigillis septem, & non erat qui le-
geret vel aperiret.Ego,ait,flebam multum quòd nemo aperi-
re librum dignus inueniretur.Et vnus de senioribus dixit mi-
hi:Ne fleueris. Ecce vicit leo de tribu Iuda, radix Dauid. Et
vidi,& ecce in medio throni agnum stantē tanquàm occisum.
Et veniens accepit librum de dextra sedentis in throno,& a-
peruit librum,factaque est lætitia magna,& gratiarum actio.
Leonem Ioannes audierat,& agnum vidit. Agnus occisus est:
agnus accepit librum:agnus aperuit,& apparuit leo. Deniq;
dignus est (aiunt seniores)agnus qui occisus est,accipere for
titudinem. Non mansuetudinem amittere, sed accipere for-
titudinem: vt & agnus maneat, & leo sit.Plus dico: vt mihi
videtur,idem etiam liber est,qui non poterat aperiri.Quis e-
nim dignus inueniretur aperire hūc librū? Indignum se pro-
fitetur,& ipse baptista Ioannes,quo inter natos mulierum ma
Mat.3. ior nemo surrexit. Non sum, inquit, dignus soluere corrigiā
Marc.1.d. calceamenti eius. Venerat enim ad nos calceata maiestas, di-
Lucæ.3. uinitas incarnata: venerat dei sapientia, sed in libro clauso
Ioan.1. vtique & signato. Quod ligabat corrigia calceamenti: hoc
claudebant signacula libri.Sed quid dicimus super his septē?
H An forte triplex animæ virtus, ratio, memoria, & voluntas,
& quadrifaria corporis compositio, ex elementis videlicet
quatuor, in his septem est intelligenda, vt nihil de veritate
humanitatis defuisse nouerimus saluatori? An magis huma-
nitas eius ipse est liber, & querenda sunt signacula septem?
Septem enim quædam arbitror inueniri quibus maximè ce-
labatur in carne præsentia maiestatis, vt non posset aperiri
liber, & sapientia quæ latebat agnosci. Sunt autem quæ oc-
currunt interim, matris desponsatio, qua partus virginis, &
conceptionis puritas velabatur: ita vt hominis fabri filius,
fabricator hominis putaretur.Infirmitas etiam corporis,qua
nimirum plorans,vagiens,lactens,& dormiēs, & cæteris sub-
iacens necessitatibus carnis, latebat inter hæc virtus diuini-
tatis. Sic & circumcisionis signum susципiens, peccati reme-
dium,ægritudinis medicinam,qui morbū omnem tollere ve-
nerat & peccatū,& item in Aegyptū fugiens à facie Herodis
reguli: nec dei filius agnosci poterat, nec rex cœli. Quid
trina illa tentatio inimici: in deserto: in pinnaculo: supra
montem? Si filius dei, inquit, es:dic vt lapides isti panes fiat.
Matt.4.a. Et item: Mitte te deorsum. Neutrum Christus fecit: vt si-
gnaretur liber: vt falleretur astutus.Denique eousque sedu-
ctus est vt haberet iam pro constanti hominem esse purum,&
in tantam vesaniam superbia cęca proruperat, vt non diceret
vltra, si filius dei es: sed, hæc omnia tibi dabo si procidens
I adoraueris me.Sextum est signaculum crucis vbi pepēdit in-
ter latrones, & cum iniquis deputatus est dominus maiesta-
tis. Clausit & sepultura librum hunc: nec vllum signaculum
omnino sic obstruxit, sic occultauit magnum pietatis sacra-
mentum. Sepulto nimirum domino sola restare desperatio
videbatur:adeo vt discipuli dicerent: Quia nos sperabamus.
Lucæ.24.c Quis non illo fleret in tempore clausum arctius librum, &
non esse qui aperiret?Sed ne fleueris vltra Ioannes sancte: e-
tiam tu noli flere Maria.Procul sit luctꝰ:tristitiæ nebula dissi
Psalm.32.a pet.Lætamini in dño & exultate iusti,& gloriamini oēs recti
corde. Dignus est agnus qui occisus est, leo qui resurrexit.
Postremo liber ipse dignus est aperire seipsum. Resurgēs ni-
mirū à mortuis:resurgens autem virtute propria,& post tres
dies sicut prædixerat, testimonium perhibentibus inimicis,
& resurgens in tanta maiestate & gloria: indicat manifeste
quæcunque prędiximus signacula vel operimenta voluntaria
non necessaria, nec conditionis fuisse,sed dignationis. Quid
tu nuper Iudæe signabas lapidem monumenti? Quia seductor
Hier.20.b ille dixerat adhuc viuens:Post tres dies resurgam. Vere se-
ductor,sed pius, non malitiosus. Denique seduxisti me do-
mine, & seductus sum (ait propheta vester in persona vestra)
fortior me fuisti,& ualuisti. Seduxit vos ô Iudæi in passione:
1.Cor.2.b. nam in resurrectione inualuit,& prævaluit vincens leo de tri
bu Iuda. Etenim si cognouissent, nunquàm dominum gloriæ
crucifixissent. Quid ergo facturus es? Et prædixit, & iam re- K
uixit. Diligenter explora signaculum sepulturæ:apertum est *Luc.11.d.*
enim. Datur tibi signum Ionæ prophetæ: quia & hoc prædi- *Matt.12.d*
xit ipse. Egreditur Ionas de ventre ceti, Christus de corde
terræ tertia die procedit. Nisi quòd manifestē plus quàm Io-
nas hic:qui semetipsum viriliter, & ab ipso vtero mortis e-
duxit.Propterea viri Niniuitæ consurgent contra vos in iu-
dicio:propterea ipsi iudices vestri erunt:quia prophetæ ob-
temperauerunt,vos nec domino prophetarū. Vbi est quod
dicebatis:Descendat de cruce, & credimus ei? Crucis signa- *Mat.27.c.*
culum dirūpere voluistis, promittentes ad fidē vos introitu-
ros.Ecce apertum nō diruptum est,introite. Alioquin si non
creditis resurgenti, vtiq; nec crēdidissetis descendenti. Sic
vos scandalizabat crux Christi. Verbum enim crucis Iudæis *1.Cor.1.d.*
quidē scandalum est: ait apostolus. Excitet vos saltem noui-
tas resurrectionis. Inuenimus nos in cruce gloriā. Nobis qui
saluamur dei virtus est:& omnium (vt ostendimus) plenitu-
do virtutum.Sit vobis pars,vel in resurrectione. Sed forte &
illa,imò multo magis illa vos scandalizat:& odor vitæ nobis
in vitam, vobis est odor mortis in mortem. Quid ergo insi-
stimus? Non sustinet audire symphoniam & chorum senior *Lucæ.15.e*
frater:occisum nobis saginatum vitulum indignatur. Foris
stat,omnino non acquiescit intrare.Ingrediamur nos fratres,
& epulemur in azymis synceritatis & veritatis: etenim Pas- *1.Cor.5.*
cha nostrum immolatus est Christus. Amplectamur cōmē-
datas nobis in cruce virtutes:humilitatem, patientiam, obe-
dientiam & charitatem.In hac quoq; tam præcipua solēnita- L
te quid commendetur nobis, sedula cogitatione pensemus.
Nempe resurrectio,transitus & transmigratio.Christus enim
fratres non recidit hodie,sed resurrexit:non rediit,sed tran-
siit:transmigrauit,non remeauit.Deniq; & ipsum quod cele-
bramus Pascha, transitus, non reditus interpretatur: & Ga-
lilæa vbi videndus nobis promittitur qui resurrexit, non re-
meationem sonat,sed transmigrationē. Credo iam aliquorū
ingenia prevolant:& quorsum hæc velint tendere, suspican-
tur.Dicimus tamen breuiter:præsertim ne deuotionē vestrā
in tanta solennitate,sermonis videatur prolixitas onerare.Si
post consummationē crucis in nostram hanc mortalitatē, &
vitæ præsentis ęrūnas Christus dominus reuixisset: ego eum
fratres non transisse dicerē,sed rediisse:non transmigrasse in
sublimius aliquid, sed ad statū remeasse priorē. Nunc autem
quia transiit in nouitatē vitæ, nos quoq; inuitat ad trāsitū,vo
cat in Galileā.Propterea siquidē ꝙ mortuus est peccato,mor
tuus est semel:quia ꝙ iā viuit,viuit nō carni,sed deo. Quid
nos dicimus qui sacrā domini resurrectionē Paschæ priuam⁹
nomine,vt sit nobis in reditū magis q̄ in trāsitū?Luximus his
diebus,compunctioni & orationi,grauitati & abstinētiæ de-
diti:cæterorū negligentias temporū sacro hoc quadragena-
rio redimere & diluere cupientes. Cōmunicauimus passioni-
bus Christi:cōplantanti ei denuo sumus per baptismū quen-
dam lachrymarum, pœnitentiæ,confessionis.Si ergo mortui M
sumus peccato,quomodo viuemus adhuc in illo?Si negligen
tias planximus,quid causę est vt recidamus nunc in easdē?In-
ueniemur nūc iterum curiosi vt ante, verbosi vt ante, pigri &
negligentes vt ante:vani,suspicioſi,detractores,iracundi,cę-
teriſq; impliciti vitiis quæ tam anxie deploravimus his die-
bus?Laui pedes meos:quomodo iterum inquinabo eos?Exui
me tunicam meam: quomodo induam eam? Non est trans-
migratio hæc fratres: non sic videbitur Christus, non hoc
itē quo ostendat nobis deus salutare suum.Denique qui re-
tro respicit, indignus est regno dei. Sic amatores sæculi,ini- *Lucæ.9.d.*
mici crucis Christi, cuius in vanum accepto nomine dicun-
tur Christiani: toto hoc tempore quadragesimali ad instan-
tes inhiant dies resurrectionis, heu vt liberius indulgeant
voluptati. Obnubilat fratres solennitatis lætitiam materia
tristior: sed ipsius plangimus solennitatis iniuriam, quam
dissimulare non possumus, nec in ipsa, imò minus in ipsa.
Prohdolor peccandi tempus, terminus recidendi, facta est
resurrectio saluatoris.Ex hoc nempe comessationes & ebrie-
tates redeunt,cubilia & impudicitiæ repetuntur:& laxantur
concupiscentiis frena: quasi ad hoc surrexerit Christus, &
non magis propter iustificationem nostram. Sic honoratis
miseri Christum quem susceپistis? Venturo parastis ho-

spitium,

A spitium,confitentes peccata cum gemitu:castigantes corpo-
ra,eleemosynas impendentes:& ecce susceptum proditis ini-
micis imò exire compellitis, priores nequitias admittendo.
Neq; enim cohabitatio esse potest luci ad tenebras, Christi
cum superbia,cum auaritia,cum ambitione,cum fraterno o-
dio,cum luxuria,cū fornicatione. Quid enim minus presenti
debetur q̄ venturo?Quid minus reuerētię resurrectionis tē-
pus exigit q̄ passionis? Sed vos (vt manifestum est) neutram
honoratis.Nam si cōpateremini,& conregnaretis:si cōmore-
remini,& conresurgeretis. Nunc autē ex sola consuetudine
tēporis & simulatione quadā humiliatio illa processit,quam
1.Cor.11.g non sequitur exultatio spiritualis.Propter hoc (vt ait aposto
lus) multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. Propter
hoc crebra in diuersis regionibus hominū mortalitas specia-
liter his diebus. Quid enim?Deprehensi estis inter angustias
prævaricatores,nō qui prævaricati estis,sed qui persistitis in
peccato addentes prevaricationē:aut penitus impœnitentes,
Iob.40. aut tepidè pœnitentes: nec pericula fugientes,vel post mise-
ram experientiā incentiua peccati.Irretiuit vos inimicus per-
plexis(vt ait scriptura)neruis testiculorum. Si hac conscien-
tia Christi sacramenta refugitis: nihil vobis commune cum
Ioan.6.f. Christo,non habetis vitam in vobis. Ipsum audite dicentem:
Nisi manducaueritis carnē filij hominis,& biberitis eius san-
guinem, non habebitis vitam in vobis. Si indigne susципitis,
B iudicium vobis manducatis, sanctum domini non diiudican-
tes.Redite ergo prævaricatores ad cor,& in toto corde quę-
rite dominū,& odite malum: pœnitentes non verbo tantum
& lingua,sed spiritu & veritate.Quia vero non satis cecidis-
se piget hominem(vt videtur) qui adhuc manere disponit in
lubrico: aut errasse,qui ducem non quęrit:sit vere compun-
ctionis indicium,opportunitatis fuga:subtractio occasionis.
Alioquin timendum valde ne dies ista(siquidem & ipsa posita
est in ruinam & resurrectionem multorum in Israel) repro-
bet vos vel tanquam manifeste alienos à Christo,Christo nō
cōmunicantes, vel tanq̄ socios Iudæ,in quem intrauit satanas
post buccellam. Sed quid ad nos fratres de his qui foris
sunt iudicare,nisi quòd in eodē nos fuisse laqueo plangimus,
ab eodem erutos gratulamur, sola misericordia operante, in
quo miserabiliter eos detineri fraterna charitate dolemus?
Vtinam autem vel nos iam sanctificati, & penitus alieni ab
hac misera & sacrilega cōsuetudine inueniamur,nec quicq̄ in
nobis pereat aut minuatur de exercitio spirituali sacræ resur
rectionis aduētu,sed transire magis,& excrescere studeamus.
Quicunq; enim post lamenta pœnitentiæ non ad carnales re-
dit consolationes, sed in fiduciā diuinæ miserationis excedit,
ingreditur nouam quandam deuotionem, & gaudiū in spiritu
C sancto: nec tam compungitur præteritorū recordatione pec-
catorum,q̄ delectatur memoria,& inflammatur æternorū de-
siderio præmiorum:is plane est qui cum Christo resurgit,qui
Colo.3.d. Pascha celebrat,qui festinat in Galileam. Vos ergo charissi-
mi si cōsurrexistis cum Christo,quæ sursum sunt quęrite, vbi
Christus est in dextera dei sedens:quæ sursum sunt sapite nō
quæ super terram:vt quemadmodū Christus resurrexit à mor
tuis per gloriam patris,ita & vos in nouitate vitæ ambuletis:
vt à seculari lætitia,& cōsolatione mundi per compunctionē,
& tristitiam quæ secundū deū est,ad deuotionē sanctā,& spi-
ritualem vos transire gaudeatis exultationē: ipso præstante
qui trāsiuit ex hoc mundo ad patrē,& nos quoq; trahere post
se,& in Galileam vocare dignatur,vt semetipsum nobis ostē
dat,qui est super omnia deus benedictus in sæcula. Amen.

*In tempore resurrectionis ad abbates de lectione euan-
gelica, Maria Magdalene, & Maria Iacobi & Sa-
lome &c. Sermo.II.*

Ephes.3. ACcepimus ab apostolo habitare Christum per fidē
in cordibus nostris. Vnde videtur non incongrue
intelligi posse tandiu Christum in nobis viuere,
quandiu viuit fides. At postq̄ fides nostra mortua
est,quodammodo Christus mortuus est in nobis. Porro fidei
Ioan.10.f. vitam,opera attestantur, sicut scriptum est: Opera quæ de-
dit mihi pater,ipsa testimonium perhibēt de me. Nec discre-
pare videtur ab hac sententia, qui fidem sine operibus mor-
tuam asserit in semetipsa. Sicut enim corporis huius vitam ex D
motu suo dignoscimus:ita & fidei vitam ex operibus bonis. *Iaco.2.d.*
Itaque vita quidem corporis est anima per quam mouetur &
sentit:vita vero fidei charitas est:quia per illā operatur:sicut
in apostolo legis: Fides quæ per dilectionem operatur. Vn- *Galat.5.a.*
de & refrigescente charitate fides moritur, sicut corpus ani-
ma recedente. Tu ergo si videris hominem in bonis operi-
bus strenuum, & feruore conuersationis hilarem: viuere in
eo fidem non dubites, indubitata tenens vitæ illius argumen
ta. Sed sunt nonnulli qui cum spiritu cœperint: heu, carne
postea consummantur.Scimus autem quia iam nō permaneat
in eis spiritus vitæ, quia scriptum est. Non permanebit spi- *Genc.6.a.*
ritus meus in homine in æternum,quia caro est.Quòd si non
permaneat spiritus, haud dubium quin excidat charitas, quæ
nimirum diffusa est in cordibus nostris per spiritū sanctū qui *Roma.5.a*
datus est nobis.Porro fidei vitam (vt iam diximus) in chari-
tate constituit, qui fidem per dilectionem perhibuit operari.
Hinc ergo colligitur, recedente spiritu fidem mori: quoniā
spiritus est qui viuificat.Denique si sapere secundum carnem
mors est, non dubium quin illi quos viuere lętabamur,quan-
diu facta carnis spiritu mortificabant,secundum carnem vi-
uentes plangendi sint tanquam mortui. Vnde & in eodem a- *Roma.8.c*
postolo legis: Si, inquit, secundum carnem vixeritis,morie-
mini:si autem spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis. E
Væ tibi quicunque es canis reuersus ad vomitum, & sus lo-
ta in volutabro luti.Non eos tantum loquor qui corpore,sed
etiam eos qui corde redeunt in Aegyptum, sæculi huius ob-
lectamenta sectantes,ac proinde fidei vitam quæ est charitas,
non habentes.Si quis enim diligit mundum,non est charitas
patris in eo.Quis magis mortuus eo qui fouet ignem in sinu,
peccatum in conscientia, nec sentit, nec expauescit, nec ex-
cutit? Ecce igitur Christus in sepulchro, fides mortua est
in animo. Quid faciemus ei? Quid fecerunt sanctæ mulieres, *Ioan.21.d.*
quæ sole ex omnibus suis ampliori tenebantur affectu? Eme-
runt aromata,vt venientes vngerent Iesum.Nunquid vt susci
tarent?Et nos scimus fratres, quia suscitare nostrum non est,
sed vngere nobis incumbit. Cur hoc? Nempe ne fœteat qui
huiusmodi est,ne sit cæteris odor mortis,ne pereffluat,& pe-
nitus dissoluatur. Emant proinde aromata sua tres mulieres,
mens,lingua,manus.De his enim vt arbitror, Petrus manda-
tum accepit tertio pascere gregem domini.Pasce,inquit,mē-
te,pasce ore,pasce opere.Pasce animi oratione, verbi exhor-
tatione,exempli exhibitione. Querat igitur mens aromata
sua, ante omnia compassionis affectum, dehinc rectitudinis
zelum:& inter hæc discretionis spiritum non omittat.Quo-
tiens peccantem videris fratrem, continuo procedere debet
compassionis affectus,tanq̄ cognatus humanitati, quippe quē
concipis ex teipso.Vos(inquit apostolus)qui spirituales estis, F
instruite huiusmodi in spiritu lenitatis,considerans teipsum, *Gala.6.b.*
ne & tu tenteris. Et cum exiret dominus baiulans sibi cru-
cem,& plangerent super eum nondum quidem omnes tribus
terræ,sed mulieres paucę,conuersus ad eas:Filię,inquit,Hie- *Lucæ.23.d*
rusalem,nolite flere super me: sed super vosipsas flete, & su-
per filios vestros.Ordinem diligenter attende.Super vos, in-
quit,primo:deinde super filios vestros.Temetipsum attende,
vt alij noueris cōpati, vt arguas in spiritu lenitatis. Teipsum
considera, ne & tu tenteris.Sed quia exemplū efficacius per-
suadet, & altius imprimit animo, mitto vos ad sanctum illum
senem: qui cum audisset peccasse vnum ex fratribus, ama-
rissime flebat, inquiens: Ille hodie,& ego cras.Qui sic flebat
super se,putas quia non compassus sit fratri?Hic itaque com-
passionis affectus multis siquidē prodest, quia animus libera-
lis contristare quē pro se viderit anxium,erubescit. Sed quid
agimus quòd nonnulli dura ceruice & attrita sunt fronte, vt
quo magis eis compatimur,tanto magis nostra & compassio-
ne & patientia abutuntur? Nonne sicut compatiebamur fra-
tri,ita ipsi iustitiæ compatiendum est,quam videmus tam im-
pudenter abiici, tam imprudenter prouocari? Scio quia si
qua in nobis est charitas, contemptum hunc dei ferre equa-
nimiter non possumus. Hic est zelus iustitiæ quo aduersus
delinquentes accendimur, tanquàm pietate ducti erga eam
quam contemni videmus iustitiam dei. Veruntamen oportet
vt priora sibi vendicet compassionis affectus. Alioquin in

Universidad de Deusto
Biblioteca

G spiritu vehementi conterimus naues Tharsis,cõterimus quaſſatum calamũ:extinguimus linũ fumigans.Sed cũ vterq; aderit videlicet & cõpaſſionis affectus, & zelus iuſtitiæ, neceſſe eſt vt adſit ſpiritus diſcretionis,ne fortè cũ oporteat hũc exhiberi ille procedat, & indiſcretio ipſa confundat vniuerſa. Habeat itaq; mens noſtra tertium ſpiritũ diſcretionis,vt miſcens aptè tẽporibus tempora, opportune æmulari & nihilominus ignoſcere ſciat.Samaritanus ſit, cuſtodiẽs & obſeruãs quando oleum miſericordiæ,quando vinũ feruoris exhibeat.
Et ne fortè meum putetis inuentum,prophetã audite in pſalmo hæc eadem & eodẽ ordine poſtulantem. Bonitatẽ inquit, *Pſalm.118.* & diſciplinam & ſcientiã doce me.Sed vnde hęc nobis? Neq; enim talia profert virtutum germina terra cordis noſtri: ſed magis ſpinas & tribulos germinat nobis. Emere ergo oportet.A quo autem emenda ſunt?Ab eo vtiq; qui ait: Venite e- *Eſa.55.*
mite abſq; argento & abſq; vlla commutatione vinum & lac. Non ignoratis quid lactis dulcedo,quid vini deſignet auſteritas? Quid eſt autem emere ſine argento & ſine commutatione?Non talis eſt emptio apud amatores huius ſæculi, ſed apud auctorem ſæculi,alia eſſe non poteſt.Propheta enim di- *Pſalm.15.*
xit domino. Deus meus es tu, quoniã bonorum meorum non
H eges. Quam igitur commutationem ei dabis homo pro gratia ſua qui nullius eget, & cuius ſunt vniuerſa? Gratia gratis datur, etiam cum emitur gratis emitur: quia quod datur pro ea,nobis melius retinetur. Tria ergo aromata mẽtis nummo propriæ voluntatis emẽda ſunt,quam quidem dimittẽtes nihil amittimus,etiam & lucramur plurimum cõmutantes illã in melius,vt communis fiat quæ propria fuit. Porrò cõmunis voluntas charitas eſt.Emimus ergo abſq; cõmutatione recipientes quod non habuimus, & quod habuimus melius retinentes. Quando verò compatietur fratri qui in propria volũtate neſcit cõpati niſi ſibi?aut quando amans ſeipſum diliget iuſtitiam, & odio habebit iniquitatẽ?Simulare quidẽ poteſt ante oculos hominũ etiã & ſemetipſum ſeducere, vt cũ priuato amore vel odio ducitur,compaſſionis affectum aut zelũ putet eſſe iuſtitiæ.Verum facile eſt noſſe q̃ ſint aliena à propria voluntate,quæ propria ſunt charitatis,cui illa recta frõte contrariam ſe conſtituit. Nam charitas benigna eſt,chari- *1.Corin.13*
tas ſuper iniquitate non gaudet. Iam de ſpiritu diſcretionis ſcimus, quia nihil ſic illum extinguit quomodo voluntas ꝓpria ſubuertens corda hominũ & rationis oculos claudens. Emenda proinde ſunt tria mentis aromata, affectus cõpaſſionis,rectitudinis zelus,& ſpiritus diſcretionis,nũmo vt(dictũ eſt)propriæ volũtatis. Linguæ quoq; aromata tria nihilominus ſunt,modeſtia in increpando,copia in exhortãdo, efficacia in perſuadendo. Vis habere hæc aromata? Eme illa à domino deo tuo. Eme,inquã,ſicut & priora ſine vlla cõmutatione:vt aliquid recipias:perdas nihil.Eme à domino moderatã correptionẽ,quia omnino magnum quoddam bonum & datũ
I optimum eſt,& quod habeant pauci. Linguã enim (vt ait bea *Iaco.3*
tus Iacobus) nemo domare poteſt.Videas multos (ſyncera li cet intentione & benigno accedant animo) leuiter dicere quod grauiter audiatur. Volat irreuocabile verbum:& quod ſanare debuerat (quia mordacius fortè videtur) exaſperat & exulcerat magis,quando negligentiæ additur impudentia, etiam & impatiẽtia cumulatur, vt qui ſordidus erat ſordeſcat adhuc, declinans in verba malitiæ ad excuſandas excuſationes in peccatis,ac more phrenetici non ſolũ repellens, ſed & mordere tentans medici manum. Multis quoq; non ſuppetit verborum copia,ſed præ ſermonis inopia linguam ſuam palato adhæreſcere ſentiunt,quod & ipſum interdum ſolet audientibus obeſſe non parum. Aliis verò ad manum eſt abundantia multa ſermonis, ſed quæ dicunt minus ſapiunt,minus acceptantur,& quia gratiam non habent,minus efficacia ſunt quæ loquuntur. Vides quãneceſſe ſit emere ab eo à quo omne bonum eſt, à quo omnis ſcientia, modeſtiã in increpando, copiam in exhortando, efficaciã in perſuadendo. Proinde eme iſta nũmo confeſſionis, vt prius peccata tua confitearis, quam ad expurganda accedas aliena. Magnum prorſus & mirabile ſacramentũ animæ ſuſcitatio. Vide ne ad illud immundus accedas. Quod ſi fortè non potes innocens, imo quia nõ potes,laua inter innocẽtes manus tuas antequã circundes monumentũ domini. Omnia ſiquidẽ in confeſſione lauantur. Et
K hæc ablutio in quandam innocentiã tibi deputabitur,vt inter innocentes aſſiſtas. Ad altaris officium nemo accedit in veſte cõmuni,ſed quiſquis acceſſurus eſt,albis induitur. Et tu ergo cum ad domini monumentum properas lauare, dealbare, induere veſtimentis gloriæ,vt dicatur tibi. Confeſſionẽ & decorẽ induiſti.Quia vbi confeſſio,ibi in conſpectu domini pulchritudo eſt.Hæc pro eo dicta ſunt vt aromata linguæ moderata increpatio,copioſa exhortatio,efficax perſuaſio nummo confeſſionis emantur.Veruntamen legimus & quotidianis etiam experimentis didicimus, cuius vita deſpicitur, reſtat vt prædicatio contẽnatur. Pareẽ ergo & manus aromata ſua ne ſubſannet nos ſapiens tanquã pigrum illum, cui labor ſit manum ad os porrigere, ne poſſit dicere|is quem arguit.Tu qui alium doces,teipſum non doces.alligas enim onera grauia & importabilia,& imponis ea in humeros hominum,digito tuo nolens ea mouere.Dico vobis,ſermo quidem viuus & efficax *Nota.*
exemplum eſt operis,facile perſuadens quod intendimus, dũ factibile probat eſſe quod ſuademus. Pro huiuſmodi habeat neceſſe eſt etiam manus aromata ſua, continentiam in carne, miſericordiam in fratre,patientiam in pietate. Vnde apoſtolus ait.Sobrie & iuſte & pie viuamus. Hæc enim tria ſunt cõ- *AdTit.2.*
uerſationi noſtræ maxime neceſſaria, quoniam primum debemus nobis,ſecundum proximo,tertium deo. Nam qui fornicatur,in corpus ſuum peccat, magno illud priuans honore & pauendo adiiciens, pudendoque dedecori, tollens membrum
L Chriſti & faciens membrum meretricis.Ego autem nõ ab ea tantum quæ tam abominabilis eſt,ſed ab omni voluptate carnis continendum dico. Ante omnia igitur perfectã hanc continentiam quære, quam debes tibiipſi.Nemo enim tibi propinquior eſt.Dehinc adde miſericordiam quam debes proximo,quia cum eo ſaluandus es. Deinde patientiam quã debes *2.Timo.3.*
deo,quia ab eo ſaluandus es. Omnes enim qui pie volunt vi- *Actu.14.*
uere in Chriſto perſequutionem patientur. Et per multas tribulationes oportet nos intrare in regnũ cœlorum. Vide ergo ne per impatientiam pereas,ſed vniuerſa pro eo ſuſtine, qui prior pro te maiora ſuſtinuit, & apud quem infructuoſa patientia non erit, ſicut ait propheta. Patientia pauperum non *Pſalm.9.*
peribit in finem. Porrò hæc manus aromata nummo ſubiectionis emuntur.Hæc eſt enim quæ dirigit greſſus noſtros,& ſanctę conuerſationis gratiam promeretur. Nam ſi contraria lex inuenta eſt in membris noſtris per inobedientiam, quis neſciat per obedientiam continentiam dari? Ipſa quoque eſt quæ miſericordiam ordinare nouit,ipſa quæ patientiã & docet & donat. Cũ his igitur aromatibus accede ad eum in quo fides mortua eſt. Verum ſi conſideremus quàm magnum ſit ad nos ſuſcitare eum qui huiuſmodi eſt, quàm difficile ſit vel accedere ad cor eius quod lapidea quædã obſtinatio, & impudẽtia clauſit,puto quòd dicere habeamus & nos. Quis reuoluet lapidem ab oſtio monumenti? Attamen dum ſic trepi
M di veremur accedere cunctantes ad tam grãde miraculum, fit nonnunquàm vt ſolita pietate, præparationem cordis noſtri audiat auris diuina,& ad vocẽ virtutis eius reſurgat qui erat mortuus.Et ecce angelus domini, hilaritas quædam in vultu illius tanquam in oſtio monumenti nobis apparet & fulgor quidam index reſurrectionis, vt aperte videatur facies eius immutata,acceſſum præbens nobis ad cor ſuum,imò & aduocans,ipſumque obſtinationis ſuæ reuoluens lapidem & ſedẽs ſuper eum:ita vt ſuſcitata fide ipſa, etiam linteamina quibus obuoluta fuerat ipſe demonſtret.Dumq; omnia quę in corde ſuo prius actitabantur aperit, & cõfitetur quomodo ſeipſum ſepelierat intus,ipſam tepiditatem, & negligentiam ſuã prodens. Venite,inquit,& videte locũ vbi poſitus erat dominus. *Matth.28.*

In tempore reſurrectionis, de merſione Naamam ſepties in Iordane, & de nudatione ſeptemplicis leprę, & de ſeptem apparitionibus domini reſurgentis, quibus ſeptẽ dona ſpiritus ſancti deſignantur. Sermo III.

Sicut in corporũ medicina prius purgationes adhibentur, deinde refectiones, vt ſcilicet prius exinaniatur corpus ab humoribus noxiis, dehinc cibis ſanio-

A ſanioribus foueatur, ſic medicus animarum dominus Chriſtus, cuius tota diſpenſatio quam exhibuit in carne medicina ſalutis eſt, ante paſſionẽ ſuã ſeptẽ dedit purgationes, poſt reſurrectionẽ ſuam totidem cibos ſalubres pariter & ſuaues. *4.Reg.5.* Heliſæus noſter Naaman leproſum ſepties in Iordane mergi præcepit, qui interpretatur deſcẽſus. In deſcenſu domini noſtri Ieſu Chriſti,id eſt in humilitate cõuerſationis eius quam exhibuit ante paſſionẽ, mundamur & purgamur. In reſurrectione vero,& vita quã oſtẽdit quadraginta diebus reficimur, & delectabilibus paſcimur alimentis. Septẽpliciter enim occupauit nos lepra ſuperbiæ, in proprietate poſſeſſionũ, in gloria veſtiũ, in voluptate corporũ, in ore quoq; dupliciter, ſimiliter & in corde. Prima eſt lepra domus, qua diuites eſſe volumus in hoc ſæculo,ſed ab iſta mũdamur ſi immergimur in Iordane,id eſt in Chriſti deſcenſu. Inuenimus enim quoniã ille cùm eſſet diues,propter nos pauper factus eſt. Deſcendit ab inenarrabilibus cœli diuitiis,& veniens in mundũ nec iſtas qualeſcunq; diuitias habere voluit,ſed in tãta paupertate venit,vt natus cõtinuò poneretur in præſepio,quia ei nõ erat locus in diuerſorio. Deniq; quis neſciat quoniã filius hominis nõ habebat vbi caput ſuũ reclinaret? Qui bene mergitur hic, quando quęret diuitias huius mundi? Et verè magna abuſio, & magna nimis,vt diues eſſe velit vermicul⁹ vilis,ꝑpter quẽ deus maieſtatis & dominus Sabaoth voluit pauper fieri:Por
B rò in lepra veſtis,omnẽ ſæculi huius põpoſam intellige vanitatem. Nam ab illa nihilominus in Iordanis merſione mundaberis,vbi inuenies Chriſtũ domini vilibus pãnis inuolutũ factum opprobriũ hominũ,& abiectionẽ plebis. A lepra quoq; corporis mundamur in ipſo Iordane,ſi bene cogitãtes dominicã paſſionẽ erubeſcimus ſequi corporis voluptatẽ. At in ore(vt diximus)duplex eſt lepra. Cũ enim aduerſi quicquã cõtigerit murmuramus, & impatiẽtiæ verbũ tãquã lepræ ſanies effluit.ſed ab hac mundamur,ſi illũ attendimus qui tanquã ouis ad occiſionẽ ductus eſt,& nõ aperuit os ſuũ. Qui cũ malediceretur nõ remaledicebat, cũ pateretur nõ cõminabatur. In proſperis quoq; contra eũ qui dixit, Nõ qui ſeipſum commendat ille probatus eſt,cõmẽdamus noſmetipſos, nõ in multa patientia ſed in arrogantia,& inquinat nos altera lepra,verbum iactantiæ. Vt ergo mundemur ab illa mergamur in Iordane, & imitemur eum qui non quærebat gloriam ſuã. Vnde & dæmonia quæ clamabant,quia ipſe eſſet dei filius,præcipiebat obmuteſcere, & illuminatos cæcos dicere prohibebat. In corde duplex eſt lepra, propria voluntas,&propriũ conſiliũ. Lepra vtraq; nimis peſſima,eoq; pernicioſior, quo magis interior. Voluntatẽ dico propriã quæ nõ eſt cõmunis cũ deo & hominibus,ſed noſtra tantũ,quando quod volumus nõ ad honorem dei,nõ ad vtilitatẽ fratrũ,ſed propter noſmetipſos facimus non intendentes placere deo & prodeſſe fratribus,ſed
C ſatisfacere propriis motibus animorũ. Huic contraria eſt recta fronte charitas quæ deus eſt. Hæc enim aduerſus deũ inimicitias exercens eſt,& guerram crudeliſſimam. Quid enim odit aut punit deus præter propriã voluntatẽ? Ceſſet voluntas propria & infernus non erit. In quẽ enim ignis ille deſæuiet,niſi in propriã voluntatẽ? Etiam nunc cum frigus aut famẽ,aut aliquid tale patimur,quid læditur niſi propria voluntas? Quod ſi voluntarie ſuſtinemus,ipſa iam voluntas cõmunis eſt, ſed infirmitas quædã & velut pruritus voluntatis adhuc de proprio eſt,& in illo omnes pœnas ſuſtinemus donec penitus conſumatur. Nam voluntas illa proprie dicitur cui aſſentimus,& cui ſe liberum inclinat arbitrium. Hæc autem deſideria & concupiſcentiæ quæ inuitos tenent non voluntas,ſed corruptio voluntatis eſt. Porrò voluntas propria quo furore dũm maieſtatis impugnet,audiãt,& timeãt ſerui propriæ volũtatis.Primo nãq; ſeipſam ſubtrahit, & ſubducit eius dominatui, cui tanquã auctori ſeruire iure debuerat, dũ efficit ſua. Sed nũquid contẽta erit hac iniuria? Addit adhuc, & quod in ſe eſt omnia quoq; quæ dei ſunt tollit, & diripit. Quẽ enim modũ ſibi ponit humana cupiditas?Nónne qui per vſurã acquirit pecuniã modicã ſimiliter mundũ lucrari conaretur vniuerſum ſi nõ deeſſet poſſibilitas,ſi ſuppeteret volũtati facultas?Dico fiducialiter,nemini qui ſit in propria volũtate,poſſet vniuerſus mundus ſufficere. Sed vtinam vel rebus iſtis eſſet contẽta,ne in ipſum (horribile dictu) deſæuiret au-
Nota.
D ctorem. Nunc autem & ipſum(quantũ in ipſa eſt)deum perimit voluntas propria. Omnino enim vellet deum peccata ſua aut vindicare non poſſe aut nolle, aut ea neſcire. Vult ergo eum non eſſe deum,quæ quantum in ipſa eſt vult eum, aut impotentem, aut iniuſtum eſſe, aut inſipientem. Crudelis planè & omnino execranda malitia,quæ dei potentiam,iuſtitiã, ſapientiam perire deſiderat. Hæc eſt crudelis beſtia, fera peſſima, rapaciſſima lupa,& leæna fœuiſſima. Hæc eſt immundiſſima lepra animi propter quam in Iordane mergi oporteat,& imitari eum qui non venit facere voluntatem ſuam. Vnde & in paſſione, non mea inquit voluntas,ſed tua fiat. Lepra verò proprij conſilij eò pernicioſior eſt quò magis occulta, & quantò plus abundat, tantò ſibi quiſque ſanior eſſe videtur. Hæc illorum eſt qui zelum dei habent,ſed non ſecundũ ſcientiam,ſequentes errorem ſuum, & obſtinati in eo, ita vt nullis velint conſiliis acquieſcere. Hi ſunt vnitatis diuiſores,inimici pacis, charitatis expertes, vanitate tumentes, placentes ſibi, & magni in oculis ſuis, ignorantes dei iuſtitiam, & ſuam volentes conſtituere. Et quæ maior ſuperbia quàm vt vnus homo toti congregationi iudicium ſuum præferat, tanquam ipſe ſolus habeat ſpiritũ dei? idololatriæ ſcel⁹ eſt nõ acquieſcere,& quaſi peccatum ariolandi repugnare. Eant nunc qui ſe faciunt religioſiores aliis,qui nõ ſunt ſicut cęteri hominũ, ecce arioli,& idololatræ facti ſunt: ſi tamen vel ei, qui dixit hoc plus quàm ſibi iudicãt eſſe credendum. Neque hinc diſſo- *Matth.18.*
nat veritatis ſermo, quem dixit. Si eccleſiam non audierit,ſit
E tibi ſicut Ethnicus, & Publicanus. Sed vbi poterit hæc lepra mundari niſi in Iordane? Ibi mergere, quicunque huiuſmodi es, & attende quid fecerit magni conſilij angelus, quomodo conſilium ſuum poſtpoſuerit conſilio vel magis voluntati mulieris vnius (beatam virginem loquor,)& fabri pauperis, ipſe eſt Ioſeph. Inuẽtus enim in medio doctorum audiẽs eos, & interrogãs quodãmodo increpatus à matre eſt.Fili quid fe- *Luce.2.*
ciſti nobis ſic? At ille. Quid erat,inquit,quòd me quærebatis? Neſciebatis quia in his quæ patris mei ſunt, oportet me eſſe? At illi non intellexerunt verbum.Et quid fecit verbum?Non capiebatur in ſe,deſcẽdit ita,vt eſſet etiã ſubditus illis. Quis iam non erubeſcat obſtinatus eſſe in conſilio ſuo quando ſuũ ſapientia ipſa deſeruit? Sic mutauit conſilium ſuum, vt quod iam tunc ceperat, extunc vſq; ad triceſimum ætatis ſuæ annũ prorſus dimiſerit.nihil enim ab hoc duodecimo anno de eius doctrina vel operibus inuenis vſq; ad annos triginta. Sed for tè quærendum ab ipſo eſt quomodo voluntatẽ ſuã,conſiliũve reliquerit. O domine voluntas de qua dixiſti,vt non fieret, ſi bona non erat,quomodo tua erat?Si bona erat quare derelicta eſt?ſic & conſilium ſi non bonum,quomodo tuum?ſi bonum,quomodo relinquendum? Et bona erant, & eius erant, neq; minus tamen reliquenda ob hoc videlicet vt fierẽt me-
F liora: Neq; enim oportebat propria pręiudicare cõmunibus. Erat ergo voluntas Chriſti,& bona erat qua dicebat. Si fieri poteſt,tranſeat à me calix iſte,ſed ea de qua dicebat,fiat vo- *Marci.14.*
luntas tua,melior erat:quia cõmunis non ſolum patris,ſed & Chriſti ipſius(oblatus eſt enĩ,quia ipſe voluit)& noſtra. Niſi enim granũ frumenti cadens in terrã mortuũ eſſet,ipſum ſolũ maneret,mortuũ verò multũ fructũm attulit. Atq; hæc voluntas patris erat, vt videlicet haberet quos adoptaret in filios. Chriſti erat vt ſit ipſe primogenitus in multis fratribus. Noſtra erat,quia pro nobis faciebat vt redimeremur. De cõſilio idẽ dicimus. Chriſti enim erat,& bonum erat conſilium illud quod ait,quia in his quę patris mei ſunt,oportet me eſſe. Sed quia illi nõ intellexerũt mutauit illud cõſiliũ, vt nos mũdaret ab ea lepra quæ ꝓprij cõſilij eſt. Exẽplũ enim dedit nobis, vt & nos ita faciamus. Nã ab initio nouerat quid eſſet facturus, ſed voluit formam nobis huius humilitatis exhibere,& ad luandam peſſimam hãc leprã diuinum in ſeipſo parare Iordanem. Audiant igitur vtriq; pariter qui propriæ voluntatis & qui ꝓprij cõſilij lepra ſordẽt,audiãt quid ſpiritus dicat eccleſiis breui vno verſiculo leprã vtramq; cõdẽnans. Sapiẽtia,ait, *Iaco.3*
quæ de ſurſum eſt, primũ quidẽ pudica eſt cõtra propriæ voluntatis impuritatem,deinde pacifica contra conſilij proprij obſtinatam rebellionem. Dum ab his ſeptem purgatus fuerit æger,tanquam poſt ſeptem cellas quærat ſeptem fercula quę ſunt ſeptem ſpiritus ſancti dona. Porrò ſicut in vita domini

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gante passionem septem purgationes inuenimus, sic & in apparitionibus septem quæ post resurrectionem factæ leguntur, septem illa dona spiritus sancti possumus inuenire. In prima spiritum timoris accipe quando mulieribus sanctis venientibus descēdit angelus de cœlo, & terremotus factus est, ita vt ipsas timore perterritas oportuerit ab angelo consolari. In spiritu pietatis apparuit Simoni, quia magna & omnino & verè domino Iesu digna pietatis dignatio, quòd ei quasi singulariter & ante cæteros dignatus est apparere, quē præ cæteris de negatione eius rea conscientia confundebat, vt vbi abundauit delictum, superabūdaret & gratia. In spiritu scientiæ duobus pergentibus in Emaus scripturas exposuit, incipiens à Moyse & prophetis. In spiritu fortitudinis ianuis clausis intrauit ostendens manus & latus, sicut solent in signum virtutis clypeorum foramina demonstrari. In spiritu consilij frustra in piscatione laborantes mittere in dexteram rete consuluit. In spiritu intellectus aperuit illis sensum vt intelligerent scripturas. In spiritu sapientiæ die quadragesimo apparuit eis, quando videntibus illis eleuatus est, & viderunt filium hominis ascendentem vbi erat prius. Vsque ad illam enim diem quasi per stultitiam prædicationis saluos faciebat credentes. postquam verò coram eis ascendit ad patrem, iam cœpit sapientia declarari. Rom.5

In tempore resurrectionis, quomodo quibusdam nondū natus est Christus, quibusdā nondum passus, quibusdā nondum resurrexit, quibusdam nondum ascendit in cœlum, quibusdam nondum misit spiritum sanctum. Sermo IIII.

H Omnia quæ de saluatore legimus medicamina sunt animarū nostrarū. Videamus ergo ne quādo fortè dicatur de nobis. Curauimus Babylonē & nō est sanata. Cogitet vnusquisq; quantū operentur in eo tam salutaria medicamēta. Sunt enim quibus nondū natus est Christus, sunt quibus nondum est passus, sunt quibus nō resurrexit vsq; adhuc. Aliis quoque nondum ascendit, aliis nondum misit spiritum sanctum. Quomodo enim operatur eius humilitas, qui cum in forma dei esset non rapinam arbitratus est esse sē æqualem deo, sed semetipsum exinaniuit formā serui accipiēs: quomodo inquā dei humilitas in superbo homine operatur? Quæ illius humilitatis vestigia in his qui adhuc toto desiderio terrenis diuitiis & honoribus inhiant? An non modo exhilaratur conscientia vestra fratres mei, quòd dicere potestis: Philip.2.

Esaiæ.9. Paruulus natus est nobis? Sunt quibus nondū est passus Christus, qui labores fugiunt & mortē metuunt vsq; adhuc, quasi verò ille & labores sustinendo, & mortem moriendo non vicerit. Sunt quibus nondum surrexit, qui in laborum anxietate & afflictione pœnitentiæ morte afficiuntur tota die, nondum spirituali consolatione recepta. Sed nisi breuiati fuissent dies illi, quis posset sustinere? Aljis surrexit Christus, sed nondum ascendit, imo cum eis adhuc pia dulcedine commoratur in terris, his scilicet qui in deuotione sunt tota die, flent in orationibus, suspirant in meditationibus suis, & omnia festiua & iucunda sunt eis, & per omnes dies illos continuum Alleluia cantatur. Sed oportet lac eis subtrahi, vt discant vesci solido cibo, & expedit eis vt Christus vadat, & hæc tēporalis deuotio subtrahatur. Sed quando hoc capere poterunt? Desertos sese à domino, priuatos gratia conquerūtur. Sed expectent paululum, sedeant in ciuitate, donec induantur solidiori quadam virtute ex alto, & maiora percipiāt charismata spiritus sancti, sicut apostoli promoti sunt in gradum altiorem & supereminentiorem viam charitatis ingressi, non iam soliciti quomodo fierent paululum, sed quomodo magna quadam victoria de cōmuni aduersario triumpharent, & conculcarent Sathanam sub pedibus suis.

In octaua Pasch. de tribus testimoniis in cœlo & in terra. Ser. I.

1.Ioan. 5. OMne quod natum est ex deo vincit mundum. Postquam vnigenitus dei non rapinā arbitratus est esse sē æqualem deo, hominis quoque dignatus est fieri filius & habitu inuentus vt homo, non immerito iā de cœlesti generatione exiguitas humana præsumit. Neque enim indignum est deo, eorum fieri patrem, quorum se Christus fecerit fratrem. hinc est q̄ beatus Ioannes qui sępius nobis ac studiosius hanc cōmendat adoptionē filiorum dei, in ipso quoq; euangelij sui principio. Quotquot, inquit, receperunt eum dedit eis potestatem filios dei fieri. Huic ergo verbo simile est quod audiuimus hodie de eius epistola recitari. Omne, inquit, quod natum est ex deo, vincit mundum. Quotquot enim sunt Christi, cum Christo eos mundus odit, sed cū Christo superaē pariter & ab ipsis. Nolite, ait, mirari si odit vos mundus, scitote quia priorem me vobis odio habuit. Et item. Confidite, inquit, quia ego vici mundum. Sic nimirum manifesta fit sermonis illius veritas quē ait apostolus. Quos præsciuit inquit (haud dubium quin deus pater) & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui. Vide conformationem. Post ipsum adoptantur, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. post ipsum odit mūdus eos, post ipsum & ab eis vincitur mundus. Bene ergo quod natū est ex deo vincit mūdum, vt fit testimonium cœlestis generationis victoria tentationis. & sicut is qui filius est per naturā, mundū cum suo principe triumphauit: sic & nos victores inueniamur quotquot sumus filij adoptionis. Victores sanè sed in ipso qui confortat nos, in quo & possumus omnia: quia hæc est victoria quæ vincit mundum, fides nostra. Fide siquidē in dei filios adoptamur, fidem in nobis mundus in maligno positus odit atque persequitur, fide quoq; & vincitur sicut scriptum est. Sancti per fidem vicerunt regna. Quidni attribuatur fidei victoria cuius est etiam vita? Iustus, inquit, ex fide viuit. Quoties ergo tentationi resistis, quoties vincis malignum, noli propriis tribuere viribus, noli in te sed magis in domino gloriari. Quando enim fortis ille armatus tuæ cederet infirmitati? Audi denique quid dominici constitutus pastor ouilis admoneat. Aduersarius, inquit, vester diabolus tanquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret, cui resistite fortes in fide. Vides quemadmodum sibi veritatis testimonia concinant? Paulus fide regna vicisse sanctos, Petrus principi mundi resistendum in fide. Ioannes quoque. Hæc est inquit, victoria quæ vincit mundum fides nostra. Sequitur. Quis est qui vincit mundum, nisi qui credit quoniam Iesus est filius dei? Certum id quidem fratres, omnem qui non credit in filium dei, ex hoc ipso iam non modo victum esse, sed etiam iudicatum. Sine fide enim impossibile est placere deo. Veruntamen potest fortè mouere quòd tam multos videmus credentes Iesum filium dei esse, adhuc tamen mundi nihilominus cupiditatibus irretitos. Quid ergo ait, Quis est qui vincit mundū, nisi qui credit quia Iesus est filius dei, cū & ipse iam mundus id credat? An non ipsi quoque dæmones & credunt & contremiscunt? Sed dico. Putas ne filium dei reputat Iesum, quisquis ille est homo, qui ipsius nec terretur comminationibus nec attrahitur promissionibus, nec præceptis obtemperat, nec consiliis acquiescit. Nónne is etiam si fateatur se nosse deum, factis tamen negat? Porrò fides sine operibus mortua est in semetipsa. Nec sanè mirum videri potest si nequaquam vincit, quæ nec viuit quidem. Quæris quæ nam sit viuida & victoriosa fides? Illa sine dubio, per quam Christus habitat in cordibus nostris. Christus enim & virtus est & vita nostra. Cum Christus apparuerit vita vestra (ait apostolus) tunc & vos apparebitis cū ipso in gloria. Vnde gloria nisi de victoria? Aut quare cum ipso apparebimus, nisi quia in ipso & vincimus? Deniq; si his tantū data est potestas filios dei fieri, qui suscipiunt Christum, de his quoq; solis intelligendum est quod dicitur. Omnis qui natus est ex deo, vincit mundum. Inde est q̄ hic quoq; cum dixisset, quis est qui vincit mundū nisi qui credit quia Iesus est filius dei? vt planius faceret eam cōmendari fidem, per quam vt dictum est Christus in cordibus nostris habitat, addidit continuo de ipsius aduentu dicens. Hic est qui venit per aquam & sanguinē Iesus Christus. Adhuc autē supereminentiorem viā ostendēs, & spiritus est inquit qui testificatur, quoniā Iesus est filius dei. Sanè q̄ interponit (signanter repetens) nō in aqua solum, sed in aqua & sanguine, ad Moysi differentiā arbitror accipiendum. Moyses quidē in aqua venit à qua & nō mē accepit vt Moyses vocaretur. Recolāt quibus nota est historia veteris testamenti, quēadmodū in Aegypto dū paruuli omnes Israelitici germinis necarētur, expositū in aquis Moysen tulerit filia Pharaonis. Et vide si non manifestē Christi, & in hoc ipso videtur præcessisse figura. Similī nēpe cū Pharaone

K Ioan.1.

1.Ioan.5

1.Ioan.15.

Ioan.16.

Roma.8.

Hebr.11.

Abdiæ.2.

L

1.Pet.5.

Hebr.11.

1.Pet.5.

1.Ioan.5.

Textus

Vbi supra

Exo.2.

A raone etiam Herodes suspitione laborans ad eadem conuersus est crudelitatis argumenta, sed eodem modo est & ipse delusus. Vtrobique pro vnius suspecta persona trucidatur numerositas puerorum, vtrobique qui quęrebatur, euadit. Et quomodo Moysen filia Pharaonis, ita Christum quoq; Aegyptus (quæ non immerito Pharaonis intelligitur filia) suscepit conseruandum. Manifestè tamen plusquā Moyses hic, vtpote qui venerit non in aqua tantū, sed in aqua, & sanguine. Aquæ enim multæ, populi multi. Venit ergo in aqua tantū, qui congregauit quidē populum, sed populum non redemit. Nam & ipsi quoq; de seruitute Aegyptia liberatio, non Moysi, sed agni sanguine facta est, liberandos nos præfigurans à vana nostra cōuersatione huius sæculi sanguine agni imaculati Christi Iesu. Hic est verus legifer noster, aquā quē copiosa est redemptio, mortuus est enim non tantum pro gente, sed vt filios dei qui dispersi erant congregaret in vnum. Memēto sanè hunc esse Ioannem, qui vidit, & testimonium perhibuit, & scimus quia verum est testimonium eius exisse de latere domini dormientis in cruce sanguinem simul, & aquam: quo videlicet dormienti nouo Adæ noua de latere suo proferretur pariter & redimeretur ecclesia. Sic ergo hodie quoq; ad nos per aquā & sanguinē venit, vt sit aqua, & sanguis testimoniū aduentus eius, fideique victricis. Non solum autem sed testimonium est maius his quod perhibet spiritus veritatis. Horū

B trium testimonium verum certumq́ue est, & foelix anima quæ meretur illud accipere. Tres enim sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis. In aqua quidem baptismum intellige, in sanguine martyrium, in spiritu charitatem.

Roma.5. Spiritus enim est qui viuificat, & fidei vita dilectio. Denique si quæris quid spiritui, & charitati respondeat Paulus. Quia charitas dei diffusa est in cordibus nostris, per spiritum sanctum, qui datus est nobis. Necessario quoque spiritus additur aquæ & sanguini, cui eodem apostolo teste sine charitate quicquid habeas nihil prosit. Iam verò quia baptismum aqua, martyrium diximus sanguine designari: memento & vnicum & quotidianum esse baptismum, similiter & martyrium. Est enim & martyrij genus, & quædam effusio sanguinis in quotidiana corporis afflictione. Est & baptismus aliquis in compunctione cordis, & lachrymarum assiduitate. Sic quippe infirmis, & pusillis corde necesse est, vt quem semel pro Christo ponere non sufficiunt, saltem mitiori quodam, sed diuturniori martyrio sanguinem fundant. Sic & baptismi sacramentum quoniam iterari non licet, his qui sæpius in multis offendunt, frequenti oportet ablutione suppleri.

1.Corin.13

Psalm.6. Vnde & propheta. Lauabo, inquit, per singulas noctes lectum meū, lachrymis meis stratū meū rigabo. Vis ergo nosse quis est qui vincit mundum? Quę in eo vincenda sunt, diligentius intuere. Siquidem, & hoc ipsum beatus iste Ioannes

1.Ioan.2. C indicat. Charissimi nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Omne enim quod in mundo est, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & ambitio sæculi. Hæ sunt tres turmæ quas fecerunt Chaldęi, sed

Gene.32. memini quoque sanctum Iacob fecisse tres turmas, cum timeret à facie Esau rediens de Mesopotamia. Et vobis ergo aduersus triplex genus tentationis triplici opus est munimēto, vt carnis quidem concupiscentia ipsius mortificatione vincatur (quam si meministis in sanguinis testimonio diximꝰ intelligendam) oculorum verò concupiscentiam superet studium cōpunctionis, & assiduitas lachrymarum. Portò ambitionis vanitatem virtus charitatis excludat, quę sola castificat animum, sola purgat intentionem. Certum quippe triumphati mundi testimonium est, si corpus castiges, & subijcias seruituti, ne pernitiosa libertate seruiat voluptati, si fletui præbeas oculos magis quàm petulantiæ, vel curiositati, si denique spirituali dilectione flagrans nulli animum dederis vanitati. Merito sane vnus est qui in terra pariter, & in cœlo testimonium perhibet spiritus, quia siue corporis afflictio cessabit, siue lachrymarum fons exiccabitur, sed charitas nunquam excidit. Prælibatio quædam est in præsenti, consummatio & plenitudo in futuro manet. Veruntamen licet maneat post aquam, & sanguinem spiritus (aqua quippe & sanguis regnum dei non possidebunt) interim tamen aut vix aut nullo modo inuenire est spiritum sine illis, quoniam hi tres, inquit, vnū sunt: vt quolibet ex his tribus deficiente, ad D esse cætera non præsumas. Simul verò iuncta testimonia ista credibilia facta sunt nimis, nec poterit cui in terris suppetunt hæc, carere testimonio vel in cœlis. Confitetur dei filium coram hominibus non verbo neque lingua, sed opere & veritate, & filius quoque confitebitur eum coram angelis dei. An verò ei deesse poterit in testimonio pater cui filium videat attestantem? Sine dubio confitebitur & ipse quod viderit in abscondito. Sed neque spiritus quidem à patre filioque dissentiet quippe qui patris filiique sit spiritus. Denique quonammodo careat testimonio eius in cœlo, qui habere illud meruit & in terra? Tres ergo sunt qui testimonium dant in cœlo, pater, & filius, & spiritus sanctus. Et ne quam fortè dissonantiam suspiceris, hi tres vnum sunt. Magnū profecto habituri sunt testimonium quos in cœlo pater susceperit tanquam filios & heredes, filius asciuerit tanquam fratres & cohæredes, spiritus sanctus adhærentes deo vnum spiritum faciat esse cum eo. Est enim spiritus ipse indissolubile vinculum trinitatis, per quem sicut pater, & filius vnum sunt, sic & nos vnū sumus in ipsis, eo miserante, qui pro discipulis hoc ipsum orare dignatus est Iesu Christo domino nostro.

De iisdem testimoniis. Sermo II. Vnde supra.

EX epistola beati Ioannis hodie nobis est lectio recitata, in qua discimus testimonium dari triplex in cœlo, triplex in terra. Et quidem pro meo sapere illud stabilitatis, hoc reparationis est signum: illud angelos, illud homines: illud beatos à miseris, illud iustos discernit ab impijs. Angelis siquidem qui in prima illa præuaricatione superbiente lucifero in veritate steterunt, merito testimoniū perhibet visio trinitatis, hominibus quos diuina miseratio saluat spiritus, aqua, & sanguis. Quidni perhibeat testimonium pater à quibus honoratus est, vt pater? Tibi verò maligne sic loquitur. Si ergo ego pater vbi est hoMal4.1. nor meus? Careas omnino necesse est testimonio patris, cuius tibi gloriam vsurpare conaris, non honorare eum cupiens, sed æquare. Sedebo, inquit, in monte testamenti, & Esa.14. similis ero altissimo. Itane modo creatus, patri spirituum consedebis? Et certè necdum tibi dixit. Sede à dextris meis. Si Psalm.109 nescis ô impudens, vnigenitus ille est cui æterna generatione patris æqualitas collata est, & confessus. Tu rapinam cogitans esse æqualis deo, filio gloriam inuides, gloriam quasi vnigeniti à patre, vt ne ab ipso quidem testimonium merearis habere. An verò poterit deteſtato à patre & filio vtriusque spiritus attestari? Abominatur superbū profecto & inquietum, qui super quietum & humilem requiescit. amator pacis, & vnitatis consecrator, aduersum te pro pace & vnitate zelatur. Quid mirum fratres si timemus ne fortè pusillam hanc vineam domini depasci singularis ferus incipiat? F Quantos enim cœlestis vineæ palmites prima illa singularitas conculcauit? Sed fortè superbiam quidem in eo facile aduertistis, non autem singularitatem. Dico ergo. Vbi stabat vniuersitas angelorum, nunquid caruit singularitatis vitio, qui sedere velle præsumpsit? An fortè quæritis vnde mihi nota sit hæc statio angelorum? Duos teneo idoneos testes, quorum vterque quod vidit hoc testatur. Vidi dominum sedentem (ait Esaias) Seraphim autem staEsaiæ.6. bant. Et Daniel, milia, inquit, milium ministrabant ei, & Danie.7. decies centena milia assistebant ei. An & tertium desideratis, vt in ore trium testium stet omne verbum? Apostolum profero qui vsque ad tertium raptus est cœlum, & rediens loquebatur. Nónne omnes administratorij sunt spiritus? SicHebr.1. cine vbi stant omnes, vniuersi ministrant, tu pacis inimice sedebis? Planè contristas spiritum, qui habitare facit vnius moris in domo. Offendis charitatem, quia scindis vnitatē, rumpis vinculum pacis. Merito proinde angelorum, qui suum nec ordinem, nec domicilium reliquere, charitati, vnitati, & paci spiritus attestatur, à quo sanè tua & inuidia & singularitas & inquietudo reprobatur. Et hæc quidem de eo testimonio quod datur in cœlis. Est & aliud quod datur in terra ad discernendos vtique qui in ea sunt exules ab indigenis, hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

G est cœli ciues à ciuibus Babylonis. Quando enim sine testimonio electos suos deserat deus? Aut certè quæ nam eis esse poterat consolatio inter spem & metum solicitudine anxia fluctuantibus, si nullum omnino electionis suæ habere testimonium mererentur? Nouit dominus qui sunt eius, & solus ipse scit quos elegerit à principio. Quis verò scit hominum, si est dignus amore vel odio? Quod si vt certum est, certitudo nobis omnino negatur, nunquid nō tāto delectabiliora erūt, si quæ fortè electionis huius signa possimus inuenire? Quam enim requiem habere potest spiritus noster dum prædestinationis suæ nullum adhuc testimonium tenet? Fidelis proinde sermo & omni acceptione dignus, quo salutis testimonia commendantur. Hoc sanè verbo & electis consolatio ministratur, & subtrahitur reprobis excusatio. Cognitis siquidem signis vitæ, quisquis hæc negligit, manifestè cōincitur in vano accipere animam suam, & pro nihilo habere terram desiderabilem comprobatur. Tres sunt, inquit, qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis. Scitis fratres quia in primo homine peccauimus omnes, in ipso etiam cecidimus vniuersi. Cecidimus sanè in carcerem, luto pariter & lapidibus plenum. Exinde iacebamus captiui, inquinati conquassati, donec venit desideratus gentibus, qui nos redimeret, ablueret, adiuuaret. Hic est enim qui sanguinem proprium dedit in redemptionem, aquam simul produxit de latere suo in ablutionem, emisit deinde de excelso spiritum suū qui adiuuaret infirmitatem nostram. Vis ergo nosse an hęc aliquid operentur in te, ne forte reus sis sanguinis domini quem euacuas quantum in te est: sed & aqua ipsa quæ debuerat mundare in sordibus permanenti iudicium damnationis accumulet spiritus quoq; cui resistis non liberet maledictum à labiis suis? Cauēdum enim ne sint tibi hæc infructuosa, quæ necessario essent pariter & damnosa. Quis est autem qui testimoniū habet effusi non sine causa sanguinis Christi nisi qui continet à peccatis? Seruus enim peccati est qui peccatum facit, vt si deinceps continere potuerit & iugum abiicere miseræ seruitutis certissimum sit testimonium redemptionis, quam operatur sine dubio sanguis Christi. Verum nō sufficit peccatori continētia, si nō etia adsit pœnitētia. Habet ergo & ab aqua testimonium, qui laborat in gemitu suo lauās per singulas noctes lectum suum. Sicut enim sanguis ille redemit vt non regnet peccatum in nostro mortali corpore, sic aqua illa abluit ab his peccatis quæ commisimus ante. Sed quid erit quòd longo catenarum vsu & carceris habitatione crudeli, confracti fumus, atque collisi defecimus in via vitæ? Inuocemus spiritum viuificatorem & adiutorem, confidētes quia dabit pater qui est in cœlis spiritum bonum petētibus se. Sane nouum superuenisse spiritum certissime conuersatio noua testatur. Iam vt
I breuiter repetam, à sanguine & aqua & spiritu habere est testimonium, si contines a peccatis, si dignos agis pœnitentiæ fructus, si facis opera vitæ.

In rogationibus de tribus panibus.

Lucæ.11. QVis vestrum habebit amicum, &c. Quid est q̄ amicum vnum perhibet aduenisse, nec tamen contētus est quærere panem vnum? Putásne tam voracem æstimabat amicum, vt non posset vni sufficere panis vnus? Nam vni quidem tres apponere panes inconsequens omnino videtur. Puta ergo cum vxore & mancipio hominem aduenisse, vt suū cuiq; panē apponere velit amicus. Ego quidē amicum venientē ad me, non alium intelligo q̄ meipsum. Nemo quippe charior mihi, nemo germanior est. Ad me ergo de via venit amicus, cum transitoria deserēs ad cor redeo
Esa.46. sicut scriptū est. Redite pręuaricatores ad cor. Deinde tunc verè sibi quisque amicus est, cum de via redit, quoniam qui diligit iniquitatem odit animam suam. A die itaq; conuersionis meę, de via ad me venit amicus. Venit de regione longinqua, vbi pascere porcos & ipsorum siliquas insatiabiliter esurire solebat. Venit fame laborās, cōfectus inedia, attenuatus ieiunio. Venit necesse habens inuenire amicum, sed heu me, pauperem elegit hospitem, & vacuum ingreditur habitaculum. Quid faciam huic amico misero & miserabili? Omnino enim non habeo quod ponam ante illum. Fateor amicus est, sed ego mēdicus. Quid venisti ad me amice in necessitate tā-
ta? Non sum mendicus, & non est in domo mea panis. Festina, K
inquit, discurre, suscita amicum tuum illum magnum, quo maiorem dilectionem nemo habet, sed neq; substātiam ampliorem. Quære, pete, pulsa, quia omnis qui quærit inuenit, & qui *Mat.7.*
petit accipit, & pulsanti aperietur. Clama & dic, amice commoda mihi tres panes. Qui sunt isti panes fratres? Vtinam mereamur accipere eos. Forte enī & ipsos nemo scit, nisi qui accipit. Credo tamen petendos nobis esse tres panes, veritatis, charitatis, fortitudinis. His tribus egere me fateor, veniente ad me amico de via, veniente autē (vt dixi) cum vxore & mancipio. Deficit quippe ratio mea (ipse est enim vir) præignorantia veritatis, languet & voluntas, præ inedia affectionis, infirmatur caro præ inopia fortitudinis. Nam & ratio minus intelligit quæ agenda sunt, & voluntas minus diligit intellecta, & ad hæc etiam corpus quod corrumpitur aggrauat animam, vt non quæcunque volumus illa faciamus. Aruit cor meum etiam & corpus meum, quia oblitus sum comedere panem meum. Neque enim paterer hūc defectum, si iugiter exercitata esset ratio in inquisitione veritatis, voluntas in desiderio charitatis, caro in operatione virtutis. Commoda ergo mihi amice tres panes, vt intelligam, vt diligam, vt faciam voluntatem tuā. Sic enim viuitur, & in talibus vita spiritus mei, *Psalm.29*
dicente scriptura. Quoniam vita in voluntate eius.

In ascensione domini de euangelica lectione. Sermo I. L

RECumbentibus vndecim discipulis apparuit illis Iesus. Apparuit verè benignitas & humanitas saluatoris. Multam enim fiduciam præstat, quòd libētius *Matth.16.*
assit orationi incumbentibus, quando nec recumbētibus quidem dedignatur adesse. Apparuit, inquam benignitas eius qui cognouit figmētum nostrum, nec dedignatur necessitates nostras sed miseratur, si tamen curam carnis non in desiderio facimus sed in necessitate. Quod cōsiderās idē apostolus: Siue manducamus, inquit, siue aliquid aliud facimus, *1. Cor. 10.*
omnia in gloriam domini faciamus. Potest tamen quod recūbentibus apparuit ad id quoq; referri, quod alibi calumniātibus Iudęis aduersus discipulos non ieiunantes: Nō possunt, *Matth.9.*
inquit, filij sponsi lugere quādiu cum eis est sponsus. Sequitur. Et exprobrauit incredulitatem illorum & duritiam cordis, quia his qui viderant eum resurrexisse non crediderant. *Textus.*
Audis Christum discipulos increpantem imo quod durius sonat etiam exprobrantem, nec quandocunque, sed ea hora qua *Christus ī*
eis corporalem præsentiam subtracturus, videri poterat ma- *crepat a-*
gis ab increpatione parcere debuisse. Noli ergo indignari de *postolos.*
cætero si te quoq; aliquādo Christi vicarius increpauerit. Id enim exhibet quod ascēsurus ab eis in cœlum, suis Christus legitur exhibuisse discipulis. Sed quid est fratres quod dicit, his qui viderant eum resurrexisse non crediderant? Aut qui fuere, quorum beati oculi glorioſum resurrectionis dominicæ meruerunt videre miraculum? Neq; enim resurgentē M
illum quisquam legitur aut creditur vidisse mortalium. Restat ergo de angelis accipiendum, quibus vtiq; resurrectionis testimonium perhibentibus apostolorum pusillanimitas hæsitauit. Iam verò vt faciat quod scriptum est. Bonitatem & di *Psalm.118.*
sciplinam & scientiam doce me, visitationis gratiam, exprobrationis censuram, prædicationis quoq; doctrina sequatur, *Mar.16.*
& dicat. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Sed quid ad hæc dicemus fratres? Magna nimis videtur seculāribus hominibus in hoc verbo data fiducia, vereórq; ne dare eam incipiant in occasionem carnis, blandientes sibi plus quàm oporteat sine operib⁹ de baptismo & credulitate. Veruntamen consideremus quod sequitur. Signa autem eos qui *Vbi supra*
crediderint hæc sequentur. Nec minor fortasse videbitur ipsis quoq; religiosis ex hoc verbo prouenire desperatio, quā ex verbo priore vanæ spei data secularibus occasio videretur. Quis enim ea quæ in præsenti loco scripta sunt signa, videtur habere credulitatis sine qua nemo poterit saluari, quoniam qui non crediderit condemnabitur. Et sine fide impossibile est placere deo. Quis inquam dæmonia eiicit, linguis *Hebr.11.*
nouis loquitur, serpentes tollit? Quid ergo? Si nemo hæc habet aut perpauci nostris videntur habere tēporibus, aut nemo saluabitur, aut hi soli qui his muneribus gloriantur, quæ non tam merita sunt quàm indicia meritorum, adeo vt multi
dicen-

A dicentes, Nónne in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in no-
Matth.7. mine tuo virtutes multas fecimus? audire habeant in iudicio,
Roma.2. nescio vos, discedite à me operarij iniquitatis. Vbi est quod ait apostolus cum de iusto iudice loqueretur, qui reddet vnicuique iuxta opera sua. Si (quod absit) quærēda sunt in iudicio signa potius q̄ merita? Sūt tamē & ipsa merita signa quędā certiora vtiq; & salubriora. Nec difficile arbitror nosse quemadmodum intelligi signa possint præsentia, vt sint indu-
In cōpun- bitata signa credulitatis, ac per hoc & salutis. Primū enim o-
ctione eii- pus fidei per dilectionem operantis cordis compunctio est, in
ciuntur dæ- qua sine dubio eiiciuntur dæmonia, cum eradicantur è corde
monia. peccata. Exinde qui in Christum credunt linguis loquuntur nouis cū iam recedūt vetera de ore eorum, nec de cætero vetusta protoparentum lingua loquuntur declinantium in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis. Vbi verò compunctione cordis & oris confessione priora sunt deleta peccata, ne recidiuū pertiātur, & iā sint posteriora peiora prioribus, serpentes tollant necesse est, id est vt venenatas suggestiones extinguant. Quid tamen agendum, si qua fortè radix pullulat quę tam velociter nequeat extirpari, sed stimulat animum concupiscentia carnis? Profecto si mortiferum quid biberint, non eos nocebit: quoniā iuxta saluatoris exemplum,
B cum gustauerint nolent bibere, id est cum senserint nolent consentire. Sic enim non eos nocebit, quia nulla damnatio est his qui sunt in Christo Iesu concupiscentiæ sensus absq; consensu. Quid tamen? Molesta certè & periculosa & sic corruptæ & infirmæ affectionis lucta, sed qui crediderint, super ægros manus imponēt & bene habebunt, id est ægras affectiones bonis operibus operient, & hoc remedio curabuntur.

Item in die ascensionis quomodo ascendit super omnes cœlos ut adimpleret omnia. Sermo secundus.

SOlennitas ista fratres charissimi gloriosa est, &, vt ita dicam, gaudiosa, in qua & singularis Christo gloria, & nobis spiritalis lætitia exhibetur. Consummatio enim & adimpletio est reliquarum solennitatum, & fœlix clausula totius intinerarij filij dei. Qui enim descendit ipse est, & qui ascendit hodierna die super omnes cœlos vt adimpleret omnia. Iam enim cum se dominum vniuersorum quæ sunt in terra & in mari & in inferno probasset, non restabat nisi vt aeris & cœlorum se esse dominum argumentis similibus vel certè potioribus approbaret. Terra enim cognouit dominum, quia ad vocem virtutis eius cum clamasset magna voce, Lazare veni foras, mortuum reddidit. Cognouit mare, quia solidum se prębuit sub pedibus ei⁹, ita vt apostoli eum putarent phantasma esse. Cognouit in-
C fernus cuius ipse portas æreas & vectes ferreos confregit, vbi & ligauit illum insatiabilem homicidam qui vocatur diabolus & Sathanas. Profecto qui mortuos suscitauit, leprosos mundauit, cæcos illuminauit, claudos firmauit, & omnes exsufflauit infirmitates dominus omnium fuit, & eadem manu qua fecerat, quæ defecerant reficiebat. Sic & qui in ore piscis cum ipso piscē statterem inueniri prędixit, patet proculdubio quia maris & omnium quæ in mari mouentur dominus fuit. Qui verò traduxit aereas potestates & affixit eas cruci suæ, claret quia super infernales officinas potestatem accepit. Hic est enim qui pertransiit benefaciendo & sanando omnes oppressos à diabolo, qui stetit in loco campestri vt doceret turbas, ante præsidem vt alapas sustineret, toto tempore quo in terris visus est, & cum hominibus conuersatus in laboribus multis, stans & operans salutem in medio terræ. Ad clauden dam igitur tunicam tuam inconsutilem domine Iesu, ad perficiendā fidei nostræ integritatem, restat vt vidētibus discipulis per medium aeris sicut aeris dominus ascendas super omnes cœlos. Extūc probabitur quia dominus vniuersorum tu es, quia omnia in omnibus adimplesti, & iam tibi pfecto debebitur vt in nomine tuo omne genu flectatur, cœlestiū terrestrium & infernorum, & omnis lingua confiteatur quia tu
Colo.3. es in gloria & in dextera patris. In hac dextera sunt delectationes vsq; in finē, & ideò monet apostolus vt quæramus quę sursum sunt, vbi Christus est in dextera dei sedens: quia illic profecto thesaurus noster est Iesus Christus, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi, in quo habi-
tat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Quid tamen D
putatis fratres, quantus dolor & timor irruperit apostolica pectora, cum eum viderunt à se tolli & attolli in aera, nō scalis adiutum, non subleuatum funibus, & si angelico comitatum obsequio non tamen fultum auxilio, sed gradientem in multitudine fortitudinis suæ? Impletum est quod eis dixerat. Quo ego vado, vos non potestis venire. Quocunq; enim ter *Ioan.8.*
rarum iisset eum indiuisibiliter sequerentur, mare (sicut Petrus fecit aliquando) cum eo etiam submergēdi intrarent, sed hac sequi nō poterāt: quia corpus quod corrūpitur, aggrauat *Sapien.9.*
animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Dolor ergo nimius erat, quia videbāt illum (propter quem omnia reliquerant) à suis sensibus & aspectibus tolli, vt non possent ablato à se sponso, filij sponsi non lugere, timor quia orphani relinquebantur in medio Iudæorum nondum confirmati virtute ex alto. Benedicens ergo eis ferebatur in cœlum, fortè concussis illius singularis misericordiæ viscęribus cum miseros suos & pauperēm suam scholam relinqueret, nisi q̄ veniebat parare eis locum, & quia expediebat vt præsentiam eis subtraheret corporalē. Quàm fœlix, q̄ digna ista processio ad quam ne ipsi quidē adhuc apostoli digni fuerunt admitti, cum & animarum sanctarum, & cœlestiū virtutum triumphali pompa deductus ad patrem, sedet à dex
tris dei. Nunc verè adimpleuit omnia, quia natus est inter ho E
mines, cū hominibus cōuersatus est, ab hominib⁹ & p hominibus passus & mortuus est, resurrexit, ascendit, sedet ad dextera dei. agnoscо tunicā desuper contextā per totū, quā superna illa māsio claudit, vbi adimpletus est & adimpleuit omnia dominus Iesus Christus. Veruntamē quid mihi & solēnitatibus istis? Quis me consolabitur domine Iesu, quia te nō vidi in cruce suspēsum, plagis liuidum, pallidum morte, quia non sum crucifixo compassus, obsecutus mortuo, vt saltē lachrymis meis loca illa vulnerū delinirem? Quomodo me dereliquisti insalutatum, cum formosus in stola tua rex gloriæ in alta cœlorum te recepisti? Prorsus renuisset consolari anima mea, nisi me angeli in voce exultationis præueniſſent, qui dixerunt. Viri Galilæi quid statis aspicientes in cœlū? Hic Ie- *Actu.1.*
sus qui assumptus est à vobis in cœlum, sic veniet quēadmodum vidistis eum euntem in cœlum, sic inquiunt veniet. Ergo ne veniet quærere nos, in illa tam singulari quàm vniuersali processione, cum precedentibus omnibus angelis & subsequentibus hominibus vniuersis descendet iudicare viuos & mortuos? Proculdubio veniet sed quomodo ascēdit, nō quomodo ante descēdit. Humilis enim prius venit animas saluare, sublimis autem veniet cadauer illud resuscitare, & configurare corpori claritatis suæ, vt infirmiori huic vasculo abūdantiorem impendere videatur honorem. Tunc enim videbitur cum potestate magna & maiestate, qui prius in infirmita- F
te carnis latuerat. Intuebor & ego eum, sed non modo: videbo eum, sed non prope: ita vt hæc secunda glorificatio priori glorificationi propter excellentem gloriam manifestè præluceat. Manipulus primitiarum nostrarum Christus oblatus est, ad dexteram patris assumptus, & assistit nunc vultu dei p nobis. Sed & autē ad dexteram habens in dextera misericordiam in sinistra iudicium, & misericordiam multam nimis, & iudicium multum nimis: in dextera aquam, in sinistra ignem immobiliter tenens. Et quidem corroborauit misericordiam suam super timentes se secundum altitudinem cœli à terra, vt maiores cumulos miserationum domini sentiant quàm sit spatij inter cœlum & terrā. propositum nanq; dei super illos manet immobile, & misericordia domini ab ęterno & vsque in æternum super timentes eum. Ab ætерno per prædestinationem, in ætернū per glorificationē. Similiter & in reprobis terribilis est super filios hominum, & vtrinq; stat fixa sentētia æternitatis, & in his qui salui fiunt, & in his qui pereunt. Quis scit si omnium vestrum quos hic video nomina scripta sunt in cœlis, & in libro prędestinationis annotata? Vocationis enim & iustificationis vestræ aliqua signa mihi videor intueri in cōuersatione huius tantæ humilitatis. Quanto putas gaudio replerentur omnia ossa mea, si id scire contingeret? Sed nescit homo vtrū sit dignus amore an odio. Propterea dilectissimi perseuerate in disciplina quam suscepistis, vt per humilitatē ad sublimitatem ascendatis, quia hæc est via,
& non

Universidad de Deusto
Biblioteca

G & non alia præter ipsam. Qui aliter vadit cadit potius quàm ascendit, quia sola est humilitas quæ exaltat, sola quæ ducit ad vitam. Christus enim cum per naturam diuinitatis non haberet quo cresceret vel ascenderet, quia vltra deum nihil est, per descensum quomodo cresceret inuenit, veniens incarnari, pati, mori, ne moreremur in æternũ: propter quod deus exaltauit illum, quia resurrexit, ascendit, sedet ad dexteram dei. Vade & tu fac similiter. Neq; enim ascendere potes nisi descenderis, quia vt æterna lege fixum est: Omnis qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur. O peruersitas, ô abusio filiorum Adam, quia cum ascendere difficilimum sit, descendere autem facillimum, ipsi & leuiter ascendunt & difficilius descendunt, parati ad honores & celsitudines graduũ ecclesiasticorum, ipsis etiam angelicis humeris formidãdos. *Matth. 26*

Ad sequendum autem te domine Iesu vix inueniuntur qui vel trahi patiantur, qui velint duci per viam mandatorũ tuorum. Alij enim trahuntur, qui possunt dicere. Trahe me post te, alij ducuntur qui dicunt. Introduxit me rex in cellaria sua. *Cantic. 1.* Alij rapiuntur sicut apostolus raptus est ad tertium cœlũ. Et primi quidem fœlices qui in patientia sua possident animas suas. Secundi fœliciores, quia ex voluntate sua confitẽtur ei. tertij fœliciſſimi qui in profundiſſima dei misericordia, quasi quodammodo sepulta iam arbitrij sui potestate in diuitias gloriæ, in spiritu ardoris rapiunturn, escientes siue in corpore, siue extra corpus, hoc solum scientes q̃ rapti sint. Beatus qui vbiq; te ducem habet domine Iesu, non illum refugã spiritum, qui statim ascendere voluit & tota diuinitatis dextera percussus est. Nos autem populus tuus & oues pascuę tuę sequamur te, per te, ad te. Quia tu es via, veritas & vita: via in exemplo, veritas in promisso, vita in præmio. Verba enim æternæ vitæ habes, & nos cognoscimus, & credimus, quia tu es Christus filius deiviui, qui es super omnia deus benedictus in sæcula. Amen. *Vbi supra*

H *Ioan. 14.* *Ioan. 6.*

De intellectu & affectu. Sermo tertius unde supra, & legitur in octauis.

I Odie cœlorum dominus, cœlorum alta cœlesti potentia penetrauit, & infirma carnis tanquàm nubila quædam excutiens, induit stolam gloriæ. Eleuatus est Sol in ortu suo, incaluit & inualuit. Dilatauit & multiplicauit radios super terram, nec est qui se abscõdat à calore eius. Rediit ad regionem sapientiæ, sapiẽtia dei, vbi omnes bonum & intelligunt, & requirunt, intellectu perspicaciſſimi, affectu paratiſſimi, ad audiendam vocem sermonum eius. Nos autem in regione ista sumus vbi plurimum est malitiæ, sapientię parum: quia corpus quod corrumpitur aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantẽ. Per sensũ hic ego arbitror intellectũ designari, qui tunc verè deprimitur, cũ multa cogitat, cũ non colligit se circa illam vnam & vnicam meditationem quæ concipitur de ciuitate illa cuius participatio ei? in idipsum. Huiusmodi intellectũ oportet deprimi & distrahi per multa, multis & multiplicibus modis. Animã verò hic æstimo dici affectiones quę corrupto corpore diuersis passionibus afficiuntur, quæ mitigari nunquã possunt ne dicã sanari, donec volũtas vnum quęrat & tendat ad vnum. Duo ergo sunt quæ in nobis purgãda sunt intellectus & affectus. Intellectus vt nouerit, affectus vt velit. Fœlices & verè fœlices illi duo viri Helias & Enoch, quibus omnes materiæ & occasiones ablatę sunt quæ eorum intellectum impediant vel affectum, quia soli deo viuẽtes nec nouerunt nisi deum, nec cupiunt nisi deũ. Deniq; & de Enoch legitur quia raptus est ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet animam illius. Intellectus noster turbatus erat, ne dicam cæcatus, affectus inquinatus erat, & multum inquinat?: sed Christus intellectũ illuminat, spiritus sanctus affectum purgat. Venit enim filius dei & tot & tanta mirabilia in mundo operatus est, vt non immerito intellectum nostrum ab omnibus mundanis rebus euocauerit, vt semper cogitemus, & nunquam cogitare fusficiamus, quia mirabilia fecit. Verè latissimos nobis ad spaciandum intelligentiæ cãpos dereliquit, & torrens cogitationum istarum profundissimus est, qui iuxta prophetam non possit transuadari. Quis enim sufficiat cogitare qualiter rerum dominus præuenerit *Sapien. 9.* *Ezech. 47*

nos, venerit ad nos, subuenerit nobis, & singularis illa maiestas voluerit mori vt viueremus, seruire vt regnaremus, exulare vt repatriaremus, &, vsq; ad seruilissima opera inclinari, vt constitueret nos super omnia opera suaꝰ Talem se obtulit apostolis apostolorũ dominus, vt iam non inuisibilia dei per ea quæ facta sunt intellecta conspicerent, sed ipse facie ad faciem videretur, qui omnia fecit. Et quia discipuli carnales erant, & deus spiritus est, nec bene conuenit spiritui & carni, vmbra corporis sui temperauit se eis, vt obiectu viuificæ carnis viderent verbum in carne, solem in nube, lumen in testa, cereum in laterna. Spiritus enim oris nostri Christus dominus, cui diximus. In vmbra tua viuimus inter gẽtes. In vmbra, *Threno. 4.* inquit, tua inter gentes non inter angelos, vbi purissimum lumen puriſſimis oculis intuebimur. Vnde & virtus altissimi obumbrauit virgini, ne nimio splẽdore præstricta, diuinitatis fulgur etiam singularis aquila tolerare nõ posset. Ad hoc autem carnem eius proposuit, vt omnem cogitatũ eorum ab humanis rebus ad carnem suam (qua & mirabilia dicebat & mirabilia faciebat) adunaret, & sic de carne transferret ad spiritum, quia spiritus est deus: & eos qui adorant eum in spiritu & veritate oportet adorare. Non tibi videtur eis intellectum illuminasse cum aperuit illis sensum vt intelligerẽt scripturas, ostendens quia hæc oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis, & ita intrare in gloriam suam. Sed illi sanctiſ- L simæ carni eius assuefacti, verbum de discessu eius audire nõ poterant, vt eos relinqueret ꝓ quo omnia reliquissent. Quare hoc? Quia intellectus illuminatus erat sed nõdum purgatus affectus. / Vnde & benignus magister blande eos ac dulciter consolabatur dicens. Expedit vobis vt ego vadam. Si e- *Ioan. 16.* nim non abiero, paracletus nõ veniet ad vos. Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia impleuit cor vestrũ. Quid est quod Christo commorante in terris spiritus sanctus ad eos venire non potuit? An carnis illius consortium abhorrebat quæ de ipso & per ipsum in virgine & de virgine matre cõcepta erat & nata? Absit. Sed vt ostenderet nobis per quã ambularemus viam, formam apponeret cui imprimeremur. Et ille quidẽ illis plorantibus eleuatus in cœlum, spiritum sanctũ misit, qui affectum eorum, id est voluntatem mũdauit, imo potius alterauit, vt iam magis dominum velint ascendisse, q̃ prius detinuisse voluerant. Impletum est quod eis prædixerat, vos autẽ contristabimini, sed tristitia vestra conuertetur in gaudium. Sic ergo eorum intelligentia per Christum illuminata est, & voluntas emũdata per spiritum: vt sicut bonum nouerint, sic & velint, quod solũ perfecta religio vel religiosa perfectio est. Recordor nunc Helisæi sancti, cui cum Helias dixisset vt in discessu vel ascẽsu suo postularet quod vellet, respõdit. Oro vt fiat spiritus tuus duplex in me. At ille. Rem diffi- *4. Reg. 2.* cilem postulasti. Attamen si videris quando tollar à te, erit quod petisti. Nónne tibi videtur Helias ascendentis domini M signare personam. Helisæus verò chorum apostolicum in ascensione Christi anxie suspirantẽ? Sicut enim Helisæus ab Helia nullo pacto auelli poterat, sic nec apostoli à Christi presentia poterãt separari. Vix enim tandẽ eis persuasit, quia sine fide impossibile esset placere deo. Quis est ergo spiritus iste duplex qui quæritur, nisi illuminatio intellectus, & affectus purgatio? Res difficilis quia rarus in terris est qui illũ habere mereatur. Attamẽ, inquit, si videris quãdo tollar à te, erit quod petiisti. Nihil est quod ꝓpter hoc habeant perdere vel debeant alũni tui domine Iesu, quia videntibus illis es eleuatus in cœlũ, & desiderãtibus oculis te sequuti sunt gradiẽtem in multitudine fortitudinis tuę. Vel certè spiritũ dupliciẽ dicere possumus illud quod saluator ad discipulos ait. Qui *Ioan. 14.* credit in me, opera quæ ego facio & ipse faciet, & maiora horum faciet. Nónne maiora Christo per Christũ tamẽ fecit Petrus, de quo legitur quia in plateis ponebantur infirmi in lectulis, vt veniente Petro saltẽ vmbra illius obumbraret quẽquam illorũ, & liberarẽtur ab infirmitatibus suis? Nusquã enim dominus vmbra sua inuenitur infirmitates sanasse. Non dubito ego intellectũ omniũ vestrũ (qui hic estis) illuminatum esse, sed non affectum æque esse purgatũ, manifestis approbabo coniecturis. Omnes quod bonũ est nostis, & viã per quã incedere, & quomodo in ea ĩcedere debeatis, sed volũtas nõ vna est. Quidã enim ad omnia viæ & vitæ huius exercitia *Actu. 5.*

non solum

A non solum ambulant sed & currunt, imo potius volant, vt eis & vigiliæ breues, & cibi dulces, & panni suaues, labores non solum tolerabiles, sed & appetibiles videantur. Alij autẽ nõ sic, sed corde arido & affectione, recalcitrante vix trahuntur ad hæc, vix gehennali timore cõpelluntur. Quosdã nec cõpellimus quidẽ, quibus frons mulieris meretricis facta est, & no lũt erubescere. Sũt iterũ multi inter nos qui de vno pane comedunt nobiscũ, dormiunt nobiscum, cantant nobiscũ, laborant, miseri & miserabiles, vtpote socij tribulationis, sed cõsolationis non ita. Nunquid abbreuiata est manus domini, vt omnibus donare nõ possit, qui aperit manum suam, & implet omne animal benedictione? Quid ergo in causa est? Illud omnino, quia non vident Christũ cũ tollitur ab eis, id est, non cogitant quomodo eos orphanos reliquerit, ꝓ peregrini & aduenæ sint super terrã, ꝓ tãdiu feculenti corporis horrido carcere teneantur, & nõ sint cũ Christo. Huiusmodi autem si diu ita permanserint sub onere, aut opprimuntur & succumbunt, aut quodãmodo in inferno sunt, vt nunquã ad plenum respirent in luce miserationũ domini, nec in libertatẽ spiritꝰ, quæ sola facit iugũ suaue & onus leue. Inde autẽ tam pernicioſa tepiditas emanat, quia affectus, id est voluntas eorũ nõdum purgata est, nec bonũ sic volunt sicut nouerunt, à propria concupiscentia abstracti grauiter & illecti. Amãt enim B in carne sua terrenas consolatiunculas, siue in verbo, siue in signo, siue in facto siue in aliquo alio: & si hæc interrumpunt aliquando, non tamen penitus rumpunt. Inde est ꝓ raro affectiones suas dirigunt in deũ, & eorũ cõpunctio non continua sed horaria est. Impleri autẽ visitationibus domini anima nõ potest, quę his distractionibus subiacet, & quanto magis illis euacuabitur, tãto amplius istis implebitur si multum, multũ. si parũ, parũ. Vel certè si magis, pbas, nunquã iste illis misceri poterunt in æternũ, quia vbi vasa vacua non inuenit, oleum stare necesse est: nec mittunt vinũ nouum nisi in vtres nouos vt ambo conseruentur. Neque enim spiritus & caro, ignis & tepiditas in vno domicilio commorantur, præsertim cũ tepiditas ipsi domino soleat vomitũ prouocare. Si enim apostoli adhuc carni dominicæ inhærentes quę sola sancta (quia sancti sanctorũ) erat, spiritu sancto repleri nequiuerunt donec tolleretur ab eis: Tu carni tuæ (quæ sordidiſſima est, & diuersarum spurcitiarũ phantasiis repleta) astrictus & cõglutinatus, illũ meraciſſimũ spiritũ te posse putas suscipere, nisi carneis istis cõsolationibus funditus renunciare tẽtaueris? Reuera cũ inceperis, tristitia implebit cor tuũ: sed si perseueraris tristitia tua cõuertetur in gaudiũ. Tunc enim purgabitur affectus & voluntas renouabitur vel potius noua creabitur: vt omnia C quæ primò difficilia imo impossibilia videbantur, cum multa *Psal. 130.* percurrãtur dulcedine & auiditate. Emitte, inquit, spiritũ tuũ & creabuntur, & renouabis faciẽ terræ. Sicut per faciẽ exterior homo cognoscitur, sic per voluntatẽ demõstratur interior. Emisso ergo spiritu creatur & renouatur facies terrę, id est terrena voluntas fit cœlestis, parata ad nutum citius obedire. Beati qui tales sunt: quia non solũ malũ non sentiunt, *Gene. 6.* sed in mira quadã cordis dilatione cõmorãtur. De illis enim quos supra cõmemorauimus, terribiliter ait deꝰ. Non permanebit spiritus meus in hominibus istis, quia caro sunt, id est carnales. & quicquid in eis spiritus fuerat: in carnem euanuit. Quia igitur chariſſimi hodierna dies est, in qua sponsus aufertur à nobis, & non sine tumultu aliquo animorũ nostrorũ: ad hoc tamen vt mittat nobis spiritum veritatis, ploremus & oremus vt dignos nos inueniat vel potius efficiat, & repleat domum istam vbi sumus sedentes, quatenus non vexatio sed vnctio eius doceat nos de omnibus: sicque & intellectu clarificato & affectu purificato, veniat ad nos, & apud nos faciat mansionem. Et sicut serpens Moysi deuorauit omnes serpentes magorum, sic iste cum venerit, absorbebit omnes carnales affectiones & delectationes nostras & consolationes, ita vt de labore requiem, de tribulatione lætitiam, de contumelia gloriam habeamus, sicut illi quos repleuerat, ibant gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Spiritus enim Iesu, spiritus bonus, spiritus sanctus, spiritus rectus, spiritus dulcis, spiritus principalis, quicquid in hoc seculo nequã videtur difficile & angustum, leue facit & latum: opprobrium gaudium iudicat, despectionem exultationem esse persuadet. Scrutemur ergo D iuxta prophetam vias nostras & studia nostra, leuemus corda *Thre. 3* nostra cum manibus, vt in solennitate sancti spiritus gaudeamus, & abundãtius gaudeamus, qui nos inducat in omnem sicut promisit dei filius veritatem.

In die ascensionis, De duobus non bonis montibus, & de septem ascensionibus Christi. Sermo IIII.

SInatiuitatis & resurrectionis dominicæ digna deuotione solẽnia celebramus, hodiernum quoq; ascensionis diẽ nõ minus deuotè conuenit celebrari. In nullo siquidẽ à festiuitatibus illis ista degenerat, sed finis earũ & adimpletio est. Merito quidẽ solẽnitatis & lætitiæ dies agitur, quãdo sol ille supercœlestis, sol iustitiæ nostris se præsentauit obtutibus, nube carnis & mortalitatis sacco, fulgorẽ suũ, & lucẽ temperãs inaccessibilẽ. Magna quoq; lætitia & exultatio multa nimis, quando consciſſo sacco, lætitia circũdatus est, factaq; de medio sacci ipsius non quidẽ subst ãtia, sed vetustate, sed corruptiõe, sed miseria, sed vilitate, nostræ dedicauit primordia resurrectionis. Verum tamen quid mihi & solẽnitatibus istis, si conuersatio mea vsque adhuc detinetur in terris? Quis verò vel desiderare præsumeret ascensum cœli, ſnisi quia is qui descenderat prior ascendit? Dico ergo vobis nõ multo mihi tolerabilior videre- E tur exilij huius habitatio q̃ gehẽna, nisi dominus Sabaoth re liquisset nobis semen fiduciæ & expectationis, quando eleuatus est in nubibus & spem fecit credentibus. Deniq; nisi ego *Ioan. 16* abiero, inquit, paracletus nõ veniet ad vos. Quis paracletus? Vtiq; per quẽ diffunditur charitas, & iam spes nõ confundit. Ille paracletus per quem in cœlis sit conuersatio nostra virtus ex alto, per quam sursum sint corda vestra. Vado, inquit, *Ioan. 14* parare vobis locum: & si abiero, iterum veniam & assumã vos ad meipsum. Vbi enim fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ. Videsne quemadmodũ cæterarũ solennitatum ea quã hodie celebramus, & cõsummationẽ habeat, & fructũ declaret, & augeat gratiã? Sicut enim cætera omnia eius qui nobis natus est, & nobis datus, ita ipsa quoq; ipsius ascẽsio propter nos facta est, & facit pro nobis. In nostra siquidem vita, multa (quantum in nobis est) videmur agere casu, multa necessitate, sed Christus dei virtus & dei sapientia neutri potuit subiacere. Quæ enim dei virtutem necessitas cogeret, aut quid ageret dei sapiẽtia casu? Omnia proinde quæcunq; loquutus est, quæcunq; operatus est, quæcunque passus est ne dubites fuisse voluntaria, plena sacramentorũ, plena salutis. Hæc sciẽtes si quid aliquando eorũ quæ de Christo sunt in nostrã sciẽtiam venire contingat, non sic audiendum est tanquam si inuentitium quidpiam proferamus, sed tanquam id quod etiam priusquã causa sciretur, constaret nequaquã sine causa fuisse. F Sicut enim qui scribit certis rationibus collocat viuersa, ita quę à deo sũt, ordinata sũt, maximeq; ea quę præsens in carne est operata maiestas. Sed væ angustę cognitioni, væ paupertati scientiæ nostræ, qui tantũ ex parte cognoscimus, & parte modica. Vix scintillulæ quædã nobis elucent de tãta luminis copia, de lucerna posita super candelabrum. Sanè quantominus singuli capimus, tanto fidelius cęteris cõmunicanda sunt quæ singulis reuelantur. Et ego fratres quæ mihi ad vestram ædificationem de ascensione imò de ascensionibus suis donare ipse dignatur nec volo nec debeo subtrahere vobis, præsertim quòd hæc sit spiritualiũ prærogatiua donorũ, vt cõmunicata non minuãt. Aliquibus fortassis hæc nota sunt, quibus similiter reuelata sunt, sed ꝓpter eos qui forte nõ aduerterũt sublimioribus intenti, aut aliis occupati, seu etiã propter eos qui minus capacis intelligẽtię sunt mihi incumbit loqui quæ sentio. Christus qui descendit ipse est, & qui ascendit. Apo- *Ephes. 4* stoli verba sunt hæc. Ego autem credo eum in hoc ipso quòd descenderit ascendisse. Sic enim oportebat Christum ascendere, vt nos ascendere doceremur. Cupidi quidem sumus ascensionis: exaltationem cõcupiscimus omnes. Nobiles enim creaturæ sumus, & magni cuiusdã animi, ideoq; altitudinem naturali appetimus desiderio. Sed væ nobis, si voluerimus eũ sequi qui ait. Sedebo in monte testamenti, in lateribus aqui- *Esaiæ. 14* lonis. Heu miser in lateribus aquilonis. Frigidus est mons ille, nõ te sequimur. Potestatis habes cõcupiscẽtiã, altitudinẽ

præ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G præsumis potentiæ. Quanti tamen vsq; hodie fœda sequuntur infœliciaq; vestigia, imo verò quã pauci euadunt quibus non dominandi libido dominetur? Hinc est q; benefici vocãtur qui potestatẽ habent, hinc q; laudatur peccator in desideriis animæ suæ. Potentibus siquidẽ omnes adulantur, inuidẽt omnes. Quẽ sequimini miseri homines, quẽ sequiminí? An nõ videtis Sathanã tanquã fulgur de cœlo cadentẽ? Nónne iste est mons in quẽ ascendit angelus, & diabolus factus est? Vel illud aduertite, q; post casum suũ inuidia cruciãte male solicitus de supplantando homine, illius tamẽ mõtis ascensum nullatenus ausus est suadere ei, in quo nimirum pro inani ascensu tam immane præcipitium cognosceretur expertus. Sed non defuit versuto hosti quid ageret. Similẽ ei montẽ alterũ demonstrauit. Eritis, inquiens, sicut dij, scientes bonũ & malum. *Gene.3.* Pernicioſa etiã hæc ascensio, imo magis descensio est de Hierusalem in Hiericho. Pessimus mons inflans scientia, in quem tamen vsq; hodie videas tanta concupiscentia plurimos repere filiorum Adã, ac si nõ nouerint quantum pater eorum in illius mõtis ascensu descẽderit, imo quàm grauiter ceciderit, quantũ tota deiecta sit & conquassata posteritas. Nondũ sanata sunt vulnera quæ tibi in ascensu mõtis illius inflicta sunt, licet adhuc in patre lateres, & nunc iterũ in propria persona

H conaris ascendere vt sit error nouissimus peior priore? Quẽ- *Psalm. 4.* nam miseris tam dira libido? Filij hominũ vsq; quo graui corde, vt quid diligitis vanitatẽ & quæritis mẽdaciũ? An ignoratis, quoniam infirma mundi elegit deus vt cõfundat fortia: & *1.Cor.1.* stultos mundi elegit deus, vt confundat sapientes? Non nos dei comminatio terror reuocat perdituri sapientiam sapientium & prudentiam prudentium reprobaturi? non patris exemplum, non deniq; sensus ipse noster, & duræ experientia necessitatis, cui sumus addicti per insipientẽ scientiæ appetitum? Ecce vobis fratres montẽ demonstrauimus aliũ, non in quẽ ascendatis, sed quẽ fugiatis. Ipse est in quẽ ascẽdebat, qui voluit esse sicut deus sciens bonum & malũ, ipse quẽ vsq; hodie filij eius accumulant & eleuãt, nihil inuenientes tam vile vnde non velint montẽ eleuare scientiæ. Videas aliũ literarũ, aliũ mundialis curæ, istum placitationum displicentium deo, illum seruilis cuiuslibet artis tam vehementer affectare scientiam, vt laborem non reputet, tantũmodo vt possit aliquibus doctior reputari. Sic ædificant Babel, sic putant ad dei se peruenturos similitudinem, sic concupiscunt quod non expedit, quod expedit omittẽtes. Quid vobis & mõtibus istis in quorum ascensu tanta difficultas est, & tam grande periculũ? aut cur eum deseritis montem cuius & facilis est ascensus & pertutilis? Potestatis ambitio angelũ fœlicitate priuauit angelica. Scientiæ appetitus hominem immortalitatis gloria spoliauit. Conetur quis ascendere in montem potestatis, quantos putas contradictores habebit, quantos inueniet repulsores

I obstacula quanta, quàm difficilem viam? Quid si tandem eum *Sapien.6.* adipisci contigerit, quod optabat? Potentes ait scriptura, potenter tormenta patientur, vt præsentes solicitudines & anxietates quas potestas ipsa parit omittam. Cupidus alter est inflantis scientiæ, quantum laborabit, quantum anxiabitur spiritus eius? Et tamen audiet, nec si te ruperis apprehendes. In amaritudine morabitur oculus eius, quoties videre contigerit cui se posteriorem iudicet aut putet ab aliis reputari. *1.Corin.1.* Quid cum intumuerit multum? Perdam inquit dominus, sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. Iam ne multis immorer, vidistis (vt arbitror) quam fugiẽdus nobis sit mons vterque, si præcipitium angeli, si casum hominis expauescimus. Montes Gelboe nec ros nec pluuia veniant super vos. Quid tamen agimus? Ascendere sic non expedit, & ascẽdendi tenemur cõcupiscentia. Quis docebit nos ascensum salubrem? Quis nisi de quo legimus. Quoniam qui descendit ipse est & qui ascendit? Ab ipso demonstranda nobis *Ephe.4* erat ascensionis via, ne ductoris imo seductoris iniqui aut vestigium aut consilium sequeremur. Quia ergo non erat quo ascenderet descendit altissimus, & suo nobis descensu suauẽ ac salubrem dedicauit ascensum. Descendit de monte potentiæ carnis infirmitate circundatus: descendit de monte scientiæ: quoniam placuit deo per stultitiam prædicationis saluos facere credentes. Quid enim tenello corpore & infantilibus membris videtur infirmius? Quid indoctius apparet paruulo qui sola matris vbera nouerit? Quis impotentior eo cuius K omnia membra clauis affixa, cuius omnia dinumerantur ossa? Quis insipientior eo qui tradebat in mortem animam suam, & quæ non rapuit tunc exoluebat? Vides quàm multum descenderit, quantum à potentia sua, quantum à sapientia sua exinanierit semetipsum. Sed non potuit altius montem bonitatis ascendere, nec suam commendare expressius charitatem. Nec mirum si descendendo Christus ascendit, quando priorum vterque cecidit ascendendo. Et mihi quidem videtur montis huius ascensorem quærere qui dicebat. Quis ascendet in montem domini, aut quis stabit in loco san- *Psalm. 24.* cto eius? Forte etiam Esaias ascensionis desiderio cadentes intuens homines ad hunc reuocabat montem exclamans. Venite ascendamus in montem domini. An non manifeste eos *Esaiæ. 2.* de priorum montium ascensione redarguens montis huius prædicat vbertatem: qui ait, vt quid suspicamini montes coagulatos? Mons coagulatus mons pinguis. Hic est igitur *Psalm. 66.* mons domus domini præparatus in vertice montium, super *Psalm. 67.* quos salientem sponsum inspexerat quæ dicebat. Ecce venit *Cauti. 2.* is saliens in montibus. Docebat enim ignarum viæ: trahebat paruulum, infantulum deducebat. Ideoq; velut quibusdam passibus ibat, vt de virtute in virtutem videretur deus deorum in Sion. Iustitia enim eius sicut montes dei. Sed iam (si placet) saltus etiam ipsos intueamur quibus exultauit vt gigas ad currendam viam, & cuius egressio à sum- *Psalm. 16.* mo cœli per gradus quosdam vsque ad summum eius oc- L currit. Primum ergo constitue montem illum in quem ascendit cum Petro & Iacobo & Ioanne: vbi & transfiguratus est *Matth. 17.* ante eos. Refulsit facies eius vt sol, & vestimenta eius facta sunt alba sicut nix. Resurrectionis gloria ista est, quam in monte spei contemplamur. Vt quid enim ascendit vt transfiguraretur, nisi vt doceret nos cogitatione ascendere ad futuram illam gloriam quæ reuelabitur in nobis? Fœlix cuius meditatio in conspectu domini est semper, qui in corde suo delectationes dexteræ domini vsque in finem sedula cogitatione reuoluit. Quid enim graue illi poterit videri qui semper mente tractat, quòd non sint condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam? Quid concupiscere poterit in seculo nequam, cuius oculus semper videt bona domini in terra viuentium, semper videt æterna *Psalm. 26* præmia? Tibi dixit cor meum (propheta loquitur domino) tibi dixit cor meum, exquisiuit te facies mea: faciem tuam domine requiram. Quis mihi tribuat vt omnes surgentes stetis in excelso, & videatis exultationem quæ ventura est vobis à domino? Non sit molestum vobis obsecro, quòd in monte hoc aliquando diutius immoremur. Poterimus enim cæteros festinantius pertransire. Veruntamen in isto quem non detineat sententia illa sancti Petri, quam in eo protulit *Matth. 17.* & de eo. Domine (inquiens) bonum est nos hic esse? Quid M est, bonum est, imo quid aliud videtur bonum quàm in bonis animam demorari, quandoquidem adhuc corpus non potest? Puto quòd eius qui ingrediebatur in locum tabernaculi admirabilis vsque ad domum dei, in voce exultationis & confessionis sonus epulantis fuerit, bonum est nos hic esse. Quis enim ex vobis secum cogitans futuram illam vitam, sed lætitiam, sed iucunditatem, sed beatitudinem, sed gloriam filiorum dei: quis inquàm talia tranquilla secum conscientia voluens non continuo de plenitudine intimæ suauitatis eructat, domine bonum est nos hic esse? Non sanè in hac erumnosa peregrinatione vbi corpore detinetur, sed in suaui ac sa- *Psalm. 54.* lubri illa cogitatione in qua corde versatur. Quis mihi dabit pennas sicut columbæ, & volabo & requiescam? Vos autem filij hominum, filij hominis qui descendit de Hierusalẽ in Hierico, filij hominum vsquequo graui corde? Ascendite ad cor altum, & exaltabitur deus. Hic est enim mons in quo transfiguratur Christus. Ascendite, & scietis quoniam dominus sanctum suum mirificauit. Obsecro vos fratres mei nõ grauentur corda vestra in curis secularibus: nam de crapula, & ebrietate (gratias deo) non magnopere necesse habeo vos admonere. Exonerate obsecro corda vestra graui mole terrenarum cogitationum, vt sciatis mirificatum à domino sanctum suum. Leuate corda vestra cum manibus quibusdam cogitationum, vt transfiguratum dominum videatis. Formate in cordibus

A cordibus vestris non modo patriarcharum & prophetarum tabernacula, sed omnes domus illius cœlestis multiplices mãsiones secundum eum qui circuibat immolans in tabernaculo
Psalm. 83. domini hostiam vociferationis cantans, & psalmum illum dicens domino. Quàm dilecta tabernacula tua domine virtutũ, concupiscit & deficit anima mea in atria domini. Circuite & vos charissimi cum pietatis & deuotionis hostia, visitantes animo sedes supernas & multas quæ in domo patris sunt mansiones humiliter prosternentes corda vestra ante thronum dei & agni, cum reuerentia supplicantes singulis ordinibus angelorum, patriarcharum numerum, cuneos prophetarum, & senatum apostolicum salutantes, coronas martyrum suspiciẽtes purpureis rutilantes floribus, redolentes liliis, choros virginum admirantes, atque ad mellifluum noui cantici sonum
Psalm. 41. quantum præualet infirmitas cordis erigentes auditum. Hæc recordatus sum (propheta loquitur domino) & effudi in me
Psalm. 76. animam meam. Quæ? Quoniam transibo in locũ tabernaculi admirabilis vsque ad domũ dei. Et item. Memor fui (inquit) dei & delectatus sum. Quem viderunt apostoli vidit & iste, nec dissimili, vt arbitror, visione: nisi quòd spirituale totum habuit huius visio, corporeum nihil. Omnino non vidit eum
Esaiæ. 53. sicut is qui dicebat. Vidimus eum, & non erat illi species neque decor. Transfiguratum proculdubio vidit & speciosum forma præ filiis hominum, qui delectatum se perhibet sicut
Matth. 17. & apostoli, bonum est (inquiunt domino) nos hic esse. Et vt nihil desit propositę similitudini, illi quidem proni cecidisse leguntur, hic vero suum fatetur spiritũ defecisse. Quàm ma-
B gna multitudo dulcedinis tuæ domine, quam abscondisti timentibus te. Ascendentes igitur in hunc montem & reuelata facie gloriam domini speculantes haud dubium quin clamare habeatis & vos, trahe nos post te. Quid enim prodest scire quo sit eundum, siquidem qua debeas ire non noueris? Alterum proinde montem ascẽdas necesse est, in quo prædicantem audias, & scalam erigentem octo distinctam scalaribus cu-
Matth. 5. ius summitas cœlos tangit. Beati qui persequutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Iam si primum ascenderis montem iugi meditatione supernæ gloriæ, istum nihilominus montem ascendere non grauaberis, vt in lege eius mediteris die ac nocte: sicut idem propheta non solum meditabatur in præmiis, sed & in mandatis domini quæ dilexit. Sic enim audies & tu, & quo eã scitis propter ascensionem primam, & viam scitis propter secundam. Propterea in corde tuo pone viam veritatis inquirere, ne fortè sis de eorũ numero qui viam ciuitatis habitaculi non inuenerunt. Magis autem solicitus esto ascendere non modo cogitatione cœlestis gloriæ, sed & conuersatione quæ cœlestem gloriam mereatur. Tertium nihilominus montem lego,
C in quem ascendit solus orare. Vides ergo quàm bene sponsa
Can. 2. in canticis, ecce, inquit, venit iste saliens in montibus. In primo transfiguratus est, vt scires quo tenderes, in secundo verba vitæ loquutus est, vt scires qua peruenires. Orauit in tertio, vt eundi & peruenienti bonam obtinere studeas voluntatem. Scienti enim bonum & non facienti peccatum est illi.
Iacobi. 4. Propterea sciens quoniam in oratione datur bona voluntas, cum videris quæ agenda sunt vt conualescas ad agenda quæ videris, ascende tu ad orationem, ora instanter, ora perseueranter, sicut ille pernoctabat in oratione, & dabit pater bonus, spiritum bonum petẽti se. Et vide quàm vtiliter orationis tempore etiam corporalis loci secretum quærimus, quando hoc ille non solum docuit verbo, Intra, inquiens, in cubi-
Matth. 6. culum tuum & clauso ostio ora patrem tuum: sed & commendauit exemplo, nec domesticorum quemquam admittens: sed solus ascendens ad orationem. Putas poterimus aliquid amplius de eius ascensionibus inuenire? Poterimus vtique. Volo enim vt nec iumenti ipsius sis immemor super quod legitur ascendisse. Volo vt nec ipsam crucis ascensionem omittas. Nã & in illa exaltari oportebat filium hominis. Et ego, inquit, si
Ioan. 12. exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum. Itaque eũ iam & cognitio suppetit & velle adiacet, quid agis quod perficere bonum nõ inuenis? sed asinini quidam & bestiales motus legem contrariam habẽt & captiuare te volunt. Quid inquàm facies super concupiscentiis irrationabilibus, quæ sunt in membris tuis? Vrget te etiam cum ieiunare consentis gulę illecebra, cum vigilare proponis, somnolentia premit. Quid D faciemus huic asino? Asininum enim istud est commune cum asinis: quia homo comparatus est iumentis insipiẽtibus, & si- *Psalm. 48.* milis factus est illis. Ascẽde domine super asinũ istum, cõcule hos bestiales motus, quia domari debẽt ne dominari præualeant. Nisi enim calcati fuerint conculcabunt nos, nisi premantur oppriment nos. Propterea sequere anima mea & in hac ascensione Christum dominum, vt sub te sit appetitus tuus & tu domineris illius. Nam vt in cœlum ascendas prius necesse est leuare te super te, calcando carnalia desideria quę in te militant aduersum te. Sequere etiam ascendentem crucem exaltatum à terra: vt non solùm super te, sed & super omnem quoque mundum mentis fastigio colloceris, vniuersa quæ in terris sunt deorsum aspiciens & despiciens sicut scriptum est. Cernent terram de longe. Nulla te mundi oblectamenta inclinent, nullæ aduersitates deiiciant. Absit tibi gloriari nisi in cruce domini tui Iesu Christi, per quem tibi mũdus crucifixus est: vt quæ mundus appetit crucẽ reputes, & tu crucifixus mundo, illis quæ mundus crucem reputat, toto inhæreas amore. Iam verò quid ex hoc restat, nisi vt ad illum ascendas qui est supra omnia deus benedictus in sæcula? Dissolui iam & esse cum Christo, multo magis optimum. Bea- *Psalm. 83.* tus vir cuius est auxilium abs te, ait propheta ad dominum, ascensiones in corde suo disposuit, ibit de virtute in virtutem vsque ad videndum deum deorum in Sion. Hæc est vl- E tima ascensio in qua implentur omnia, sicut ait apostolus. Christus, qui descendit ipse est & qui ascendit: vt adimpleret *Ephe. 4* omnia. Sed de illa ascensione quid dicam? Quo ascendemus? *Esa. 64.* vt vbi Christus est & nos simus. Quid ibi erit? Oculus deus *1.Cor. 2.* non vidit absque te, quæ præparasti diligentibus te. Desideremus hanc fratres mei, suspiremus ad eam iugiter, & eo magis affectus vigeat quo deficit intellectus.

De magnanimitate, longanimitate & vnanimitate. Sermo. V.

Triplicem nobis in ecclesia primitiua virtutem sanctus Lucas breui sermone commendat, vbi post *Actu. 1.* dominicam ascensionem vnanimiter eos in oratione perseuerasse describit, expectantes cœlestem consolationem cuius acceperant repromissionem. Laudabili siquidem magnanimitate pusillus grex pastoris solatio destitutus, minime tamen dubitans quoniam illi cura esset de eis, sed paternam pro eis gereret solicitudinem, deuotis pulsabat supplicationibus cœlum, certus quòd penetrarent illud iustorum orationes, nec pauperum preces spernerentur à domino, aut sine copiosa benedictione redirent. Sed nec sine longanimitate persistebant indeficientes, iuxta illud propheticũ. Si moram fecerit expecta eum, quia veniẽs F veniet & non tardabit. Porrò vnanimitas quidẽ legitur, eui- *Abac. 2.* denter expressa, quòd hæc sola diuini spiritus charismata mereatur. Neque enim est deus dissensionis sed pacis, neq; habitare facit nisi vnius moris in domo. Iure igitur præparationem cordis eorum audiuit auris diuina, nec ab expectatione sua confudit eos, qui & magnanimes & longanimes & vnanimes essent. Certissima nanque hæc testimonia sunt fidei, spei, charitatis. Et quidem euidenter spes longanimitatem, vnanimitatem charitas operatur. Nunquid fides quoque magnanimum facit? Et sola. Quicquid enim sine fide præsumitur, non est vlla animi solida magnitudo, sed ventosa quædam inflatio & tumor inanis. Vis audire magnanimem virum? Omnia, inquit, possum in eo qui me confortat. Imitemur *Philip. 4.* triplicem hanc præparationem fratres, si desideramus supereffluentem mensuram spiritus obtinere. Omnibus enim præter Christum ad mensuram datur spiritus, sed mensuræ cumulus supereffluentis videtur quodammodo excessisse mensuram. Euidens fuit magnanimitas in conuersione nostra, sit etiam in consummatione longanimitas, sit vnanimitas in conuersatione. Huiusmodi siquidem animabus cœlestis Ila Hierusalem desiderat instaurari, quibus nec fidei magnitudo desit in suscipiendo onere Christi, nec longitudo spei in persistendo, nec charitatis iunctura, quod est vinculum perfectionis.

Item

Universidad de Deusto
Biblioteca

G *Item in ascensione domini de intellectu & affectu.*

Sermo VI.

IOdie sedenti in throno antiquo dierũ, cõsessurus pariter oblatus est filius hominis,& erit deinceps non modo germen domini in magnificentia & gloria, sed & fructus terræ sublimis.Fœlix vnio,& amplectendum ineffabilibus gaudiis sacramentum.Idem enim & germen domini,& fructus terræ:idem & ipse dei filius, & fructus ventris Mariæ est.Idem filius Dauid, & dominus, de quo hodie gaudium eius impletum est, vnde olim præcinens aiebat: Dixit dominus domino meo, sede à dextris meis. Quomodo enim non dominus germen domini? Idem tamen & filius eius, vtpote fructus terræ sublimis, fructus virgę quæ de radice Iesse processit.Hodie igitur suum hunc,& hominis filium apud semetipsum pater clarificat claritate quam habuit priusquam mundus fieret apud ipsum. Hodie veritatem quæ de terra orta est,cœlum sibi redditam gloriatur.Hodie sponsus aufertur à filiis, & lugendum eis est, sicut ipse prædixit. Non enim poterant filij sponsi lugere donec sponsus cum eis erat:sed venit dies vt auferatur ab eis,vt decætero lugeant & ieiunent.Vbi illud iam Petre quod dixeras: Domine bonum est nos hic esse,faciamus hic tria tabernacula? Ecce enim ingressus est amplius & perfectius tabernaculum, non manufactum:id est non huius creationis. Quomodo ergo iam bonũ est nos hic esse?Immo vero molestum est,graue est,periculosum est. Nimirum vbi malitiæ plurimum, sapientiæ modicum,si tamen vel modicum inuenitur,vbi viscosa omnia,omnia lubrica,operta tenebris,obsessa laqueis peccatorum: vbi periclitantur animæ:vbi spiritus affliguntur sub sole,vbi tantum vanitas & afflictio spiritus est. Leuemus igitur fratres mei, leuemus in cœlum corda cum manibus: & ascendentem dominum sequi velut quibusdam passibus deuotionis & fidei contendamus.Erit enim cum sine mora, sine difficultate obuiam illi in nubibus rapiemur: & id poterunt corpora spiritualia,quod merito interim nequeũt spiritus animales. Nunc enim quantis conatibus corda leuare necesse est: quæ quidẽ (vt miserabiliter satis in libro ꝓprię experientiæ legimus)& corruptio corporis aggrauat, & terrena inhabitatio deprimit? At forte tradendum est quid sit leuare cor:aut quemadmodum illud oporteat eleuari, sed tradendũ sane ab apostolo quàm à nobis.Si consurrexistis,inquit,cum Christo,quæ sursum sunt quærite vbi Christus est in dextera dei sedens: quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. Ac si manifestius dicat.Si consurrexistis,& coascendite:si conuiuitis,& conregnate. Sequamur fratres sequamur agnum quocunque ierit: sequamur patientem, sequamur & resurgentem, sequamur I multo libentius ascendentem. Crucifigatur vetus homo noster simul cum illo:vt destruatur corpus peccati:vt vltra non seruiamus peccato, mortificatis nimirum membris nostris quæ sunt super terram.Sed & quomodo ipse resurrexit à mortuis per gloriam patris:ita & nos in nouitate vitæ ambulemus.In hoc enim mortuus est & resurrexit, vt peccatis mortui,iustitiæ viuamus.Cæterum quoniam vitæ nouitas locum exigit tutiorem, & resurrectionis dignitas altiorem expetit gradum: sequamur etiam ascendentem, quærere videlicet & sapere quæ sursum sunt vbi ille est,non quæ super terrã.Queris quis ille sit locus? Apostolum audi: Quæ sursum est, inquit, Hierusalem libera est, quæ est mater nostra. Vis scire quænam ibi sint? Visio pacis est.Lauda Hierusalem dominũ, lauda deum tuum Sion: qui posuit fines tuos pacem. O pax quæ exuperas omnem sensum: ô pax etiam super pacem: ô mensura super mensuram, conferta & coagitata & superefluens.Compatere igitur Christo anima Christiana:conresurge,coascende:quod est declina à malo, & fac bonum:inquire pacem,& persequere eam.Sic nimirum Paulus in actibus apostolorum de continẽtia,& iustitia & spe vitæ æternæ memoratur docuisse discipulos.Sic veritas ipsa monet in euangelio præcingere lumbos, lucernas accendere: & deinceps hominibus expectantibus dominum suum similes inueniri. Cęterum gemina quædam(si bene aduertistis)ascensio nobis ab apostolo commendatur,in eo quòd & quærere & sapere monuit non infima,sed superna.Quam fortasse distinctionem ne ipse quoq; propheta præteriisse omnino videbitur dicens:Inquire pacem,& persequere eam:vt hoc sit pacem sequendam querere,persequi inquisitam,quod est sapienda quærere,quæsita sapere,quæ sursum sunt, non quæ super terram. Nimirum donec diuisa sunt corda nostra, & multos interim sinus inueniuntur habere: nec sibi omnino cohærere videntur, vel particulatim ea, & membratim quodammodo leuare necesse est,vt in superna illa Hierusalem colligantur: cuius participatio eius in idipsum:vbi non tantum singuli,sed & omnes pariter incipiant habitare in vnum: non modo scilicet non diuisi in semetipsis,sed nec inter seipsos.Ecce enim vt tanquã principalia cordis ipsius membra distinguam:est intellectus in nobis,est & affectus:& hi quoque sæpius sibi inuicem aduersantes: vt alter summa petere, alter appetere infima videatur. Quantus vero is dolor, quàm grauis animæ cruciatus, dũ sic distrahitur,sic dilaceratur, sic abrumpitur à seipsa, vel ex ea saltem quam omnibus experiri in promptu est:corporis scissione cõiiciat:si quis in suo spiritu animaduertere pernicioſa & periculosa insensibilitate nõ neglexerit. Distrahuntur hominum crura, & longioris obice ligni remouentur ab inuicẽ pedes: & dum adhuc cutis integra manet, quis tamen ille est cruciatus? Sic sic affligi plangimus miseros, qui corporaliter inter nos conuersantes,illuminati forte similiter,sed dissimiliter, inueniuntur affecti. Intelligunt pariter bona quæ faciant,sed non pariter diligunt intellecta. Nam de ignorantia fratres,quęnam excusatio nobis, quibus nunquam doctrina cœlestis,nunquam diuina lectio,nunquam spiritualis eruditio deest?Quæcunq; vera sunt, quæcunq; pudica, quæcunque iusta,quæcunque amabilia, quæcunque bonę fame:si qua virtus,siqua laus disciplinæ,hæc discitis & accipitis, hæc auditis pariter, & videtis, in exemplis videlicet & verbis eorũ qui inter vos sunt perfecti,quorum & hortatio, & conuersatio plenius erudit vniuersos.Vtinam autem hæc vt intellectũ admonent,moueant & affectum, ne sit intus amarissima contradictio,& diuisio molestissima dum hinc quidẽ sursum trahimur,sed retrahimur inde deorsum. Nimirum aduertere potes in omnibus fere religiosis congregationibus,viros repletos consolatione,superabundantes gaudio, iucundos semper & hilares,feruentes spiritu,die ac nocte meditantes in lege dei,crebro suspicientes in cœlum: & puras manus in oratione leuantes,solicitos obseruatores conscietiæ, & deuotos sectatores bonorum operum,quibus amabilis disciplina, dulce ieiunium,vigiliæ breues,labor manuum delectabilis, & vniuersa deniq; conuersationis huius austeritas refrigerium videatur.Contra sane inuenire est homines pusillanimes & remissos,deficientes sub onere, virga & calcaribus indigentes, quorũ remissa lætitia, pusillanimis tristitia est, quorũ breuis M & rara cõpunctio,animalis cogitatio,tepida cõuersatio:quorum obedientia sine deuotione, sermo sine circunspectione, oratio sine cordis intẽtione,lectio sine ædificatione,quos deniq;(vt videmus)vix gehennę metus inhibet,vix pudor cohibet,vix frenat ratio,vix disciplina coercet.Non tibi horũ vita inferno penitus appropinquare videtur, dũ intellectu affectui,& affectu intellectui repugnante,necesse habent mittere manũ ad opera fortiũ,qui cibo fortium minime sustentantur, socij plane tribulationis,sed non consolationis? Exurgamus obsecro quicunq; eiusmodi sumus,resarciamus animas,spiritum recolligamus, abiicientes pernicioſam tepiditatem, etsi non quia periculosa est,& deo solet(vt interdum miserabiliter plangimus)etiã vomitum prouocare:certe quia molestissima,plena miseriæ & doloris, & inferno plane proxima vmbra mortis iure censetur.Si quærimus quæ sursum sunt,etiam sapere & prælibare interim studeamus. Forte enim poterit intellectui & affectui non inconueniẽter aptari,ꝙ & quærere quæ sursum sunt & sapere admonemur: vt in principalibus (quemadmodũ supra dictũ est) mẽbris suis corda nostra manibus quibusdã pij conatus & exercitij spiritualis leuare studeamus ad deũ. Omnes(ni fallor)quæ sursum sunt quærimus intellectu fidei,& iudicio rationis, sed nõ eque forsitan sapimus omnes quæ sursum sunt,tanquã inescati his quæ sunt super terrã,violẽto quodã prejudicio affectionis.Vnde enim ea quã pauloante ostẽdimus animorũ diuersitas, tãta dissimilitudo? Vnde spiritualis

A ritualis gratiæ inopia tanta quibusdam: cum aliis copia tanta exuberet?Profecto nec auarus nec inops est gratiæ distributor,sed vbi vacua vasa desunt,stare oleum necesse est. Vndiq; se ingerit amor mundi: cum consolationibus imò desolationibus suis obseruat aditus:per feneſtras irruit,mentem occupat,sed non eius qui dixit: Renuit consolari anima mea: memor fui dei,& delectatus sum. Præoccupatum nempe sęcularibus desideriis animum,delectatio sancta declinat: nec misceri poterũt vera vanis, æterna caducis,spiritualia corporalibus, summa imis:vt pariter sapias quæ sursum sunt, & quæ super terram. Felices nimirum viri illi per quos dominica ascensio legitur prefignata, Enoch raptus,translatus Helias. Felices plane qui soli iã deo viuunt,soli vacant intelligendo, diligẽdo, fruendo. Neq; enim corpora quæ corrũpũtur,illas aggrauant animas:aut terrena inhabitatio sensus eorum tanquam multa cogitantes deprimit,qui cum deo ambulasse noscuntur.Factum est impedimentum omne de medio: occasio vniuersa sublata:materies nulla relicta est quæ eorum affectũ aggrauet, vel deprimat intellectum.Nam & priorem ob hoc raptum scriptura commemorat, ne forte vincat malitia sapientiam,& intellectus eius vel anima vltra decipi valeat aut mutari.Nobis autem vnde in his tenebris veritas, vnde charitas in hoc sæculo nequam, in hoc mundo qui totus positus est in maligno?Putas erit qui intellectum illuminet, qui inflã B met affectum?Erit vtiq; si conuertamur ad Christum,vt velamẽ de cordibus auferatur.Hic est enim de quo scriptum est: Habitantibus in regione vmbræ mortis: lux orta est eis. Siquidem prioris ignorantiæ tempora despiciens deus,annunciauit hominibus vt omnes vbiq; agerent pœnitẽtiam,secundum ꝙ Paulus Athenienſibus tradit.Memẽto etenim dei verbum & sapientiã incarnatam: cuius vtiq; opus erat toto illo tempore quo videri in terris, & inter homines conuersari dignata est ineffabilis illa virtus, illa gloria, illa maiestas, illuminare oculos cordis, etiã suadere fidẽ hominibus prædicatione pariter & ostensione signorũ. Deniq; spiritus domini, Esa.61. Ioan.12.f. ait,super me:ad euangelizandũ pauperibus misit me.Et apostolis loquebatur: Adhuc modicũ lumen in vobis est, ambulate dum lucẽ habetis,vt non tenebrę vos cõprehendãt. Nec modo ante passionẽ,sed & post resurrectionẽ in multis argumentis per dies quadraginta apparens eis,& loquens de regno dei:quando & sensum eis vt scripturas intelligerẽt legitur aperuisse,intellectum potius informabat,q̃ purgabat affectum.Quãdo enim ad spiritualia affici possent animales?Imò vero ne ipsam quidẽ meram lucẽ poterant aliquatenus sustinere,sed exhiberi illis oportuit verbũ in carne, solẽ in nube: lumen in testa,mel in cera:cereũ in laterna. Spiritus ante faciem illorum Christus dominus, sed non vtiq; sine vmbra in qua viuerẽt interim inter gentes.Vnde & virgini legitur obumbrasse,ne vehementiori reuerberata splendore, ad candidissimam illã lucẽ purissimũq; fulgorẽ diuinitatis, etiã illius aquilę posset acies hebetari.Minime tamen vel nubes ipsa leuis esse potuit ociosa,sed ea quoq; vsus est in salutẽ, & discipulorum animos qui nec ad fidei intellectum sine aliqua mutatione affectus poterant promoueri,nec assurgere adhuc ad spiritualia prævalebant in suę carnis prouocauit affectũ:vt amore quodã humano operanti mira,mira loquẽti homini adhærerẽt,amore vtiq; carnali adhuc,sed tam valido vt cæteris omnibus præualeret. Nimirum hic erat ille Moysi serpens, qui serpentes magorum Aegypti omnes pariter deuorauit. Deniq; ecce nos,inquiunt,reliquimus omnia,& secuti sumus te. Beati siquidẽ oculi qui videbant dominũ maiestatis in carne præsentem, authorẽ vniuersitatis inter homines cõuersantem: virtutibus coruscantẽ,infirmos curantẽ, mare calcantẽ, mortuos suscitantem, dæmoniis imperantem, & potestatẽ similem hominibus conferentẽ:mitem & humilẽ corde, benignum,affabilẽ, misericordiæ visceribus affluentẽ, agnum dei peccatum non habentẽ, & omnium peccata portantẽ. Beatæ aures quæ verba vitæ ab ipsius incarnati verbi ore percipere merebantur, quibus enarrabat vnigenitus qui est in sinu patris,& nota faciebat quæcunq; audisset à patre, vt fluenta doctrinæ cœlestis ab ipsius veritatis purissimo fonte haurirent, vniuersis postmodũ gentibus propinanda imò eructanda potarent. Quid mirum fratres si implebat tristitia cor eorum cũ ab eis sese pronunciaret iturum, & adderet: Quo ego vado, D vos non potestis venire modo? Quidni concuterentur viscera,turbaretur affectus,hęsitaret animus,hęreret vultus,paueret auditus, nec omnino æquanimiter discessionis eius sermo posset admitti,vt relinqueret eos ꝙ quo omnia reliquissent? Cæterum non vt maneret in carne,sed vt transferretur ad spiritum,totus ab eo in illam carnem discipulorum fuerat collectus affectus,vt dicere esset aliquãdo:Et si cognouimus Christum secundum carnem, sed nunc iam non nouimus. Vnde & benignissimus ille magister blandis eos refouens cõsolationibus,ait:Rogabo patrem meum, & alium paracletum dabit vobis,spiritum veritatis:qui vobiscum maneat in æternum. Et item:Ego veritatem dico vobis, expedit vobis vt ego vadam. Nisi enim abiero,paracletus non veniet ad vos.Grande mysterium fratres mei.Quid enim sibi vult, nisi ego abiero, paracletus non veniet?Ita ne inuisa paracleto præsentia Christi,aut contubernium dominicę carnis spiritus sanctus horrebat,quæ (sicut angelo prænunciante cognouimus) nec concipi quidem nisi eo superueniẽte potuerit?Quid est ergo, Nisi ego abiero,paracletus non veniet? Nisi carnis præsentia vestris subtrahatur aspectibus, spiritualis gratia plenitudinem occupata mens non admittit,non recipit animus,non capit affectus. Quid vobis videtur fratres?Si hæc ita sunt, imò quia ita sunt,audeat quis de cętero phantasticis quibusdam illecebris deditus,sectans lenocinia carnis suæ,carnis vtiq; peccatricis,genitę in peccatis,assuetæ peccatis:in qua deniq; bonũ non est, illum pariter expectare paracletum? Audiat in- E quam qui huic sterquilinio semper inhęret, qui carnẽ fouet, in carne seminat,carnem sapit:illam nihilominus consolationem supernę visitationis, torrentem voluptatis illum, illam sperare gratiam spiritus vehemẽtis, quam (vt veritas ipsa testatur) ne cum ipsa quidem verbi carne percipere vllatenus apostoli potuerunt?Errat omino si quis cœlestem illam dulcedinem huic cineri, diuinum illud balsamum huic veneno, charismata illa spiritus misceri posse huiusmodi illecebris arbitratur. Falleris Thoma sancte, falleris si videre dominũ speras ab apostolorum collegio seiunctus.Non amat veritas angulos,non ei diuersoria placent. In medio stat,id est disciplina communi,communi vita,cõmunibus studiis delectatur. Vsquequo miser diuerticula captas,& consolationes proprię voluntatis tanto labore quęritas,tanto rubore mendicas? Et quid facio,inquis?Eiice ancillam & filium eius: non enim hę res erit filius ancillę cum filio liberę. Nulla (vt dictum est) cõuentio veritati & vanitati,luci & tenebris, spiritui & carni,igni & tepiditati.Sed dum illa moratur, inquies, sine aliqua consolatione esse non possum. Imò vero si morã fecerit, expecta eũ:quia veniẽs veniet,& non tardabit. Apostoli decẽ dies in hac expectatione sederunt,perseuerantes vnanimiter in oratione cũ mulieribus & Maria matre Iesu. Et tu igitur orare disce,disce quærere,petere,pulsare, donec inuenias,do F nec accipias,donec aperiatur tibi. Nouit dominus figmentũ tuum,fidelis est,non te patietur tentari supra id quàm possis. Confido in ipso quod si fideliter expectaueris, nec diem decimum expectabit.Prœueniet certe in benedictionibus dulcedinis desolatam animam & orantem, vt feliciter & nõ ad insipientiam tibi consolari renuens,in ipsius memoria delectęris inebriatus ab vbertate domus, & voluptatis eius torrente potatus. Sic nimirum & Helisæus quondam orasse legitur,cum dulcissimum illud solatium Heliæ præsentiam sibi plangeret subtrahendam. Sed considera diligentius quid orauerit,quidve responsum sit postulanti. Oro,inquit,domine vt fiat spiritus tuus duplex in me. Nimirum duplicari ei spiritum oportebat, vt magistri abeuntis absentiam gratia duplicata suppleret. Vnde & Helias ad eum. Si videris, inquit, quando tollar à te,fiet quod petisti. Duplicauit enim spiritũ visio abeuntis,cum euidenter raptus in cœlum,vniuersa pariter eius desideria secum tulit: vt inciperet ipse quoque iam sapere quæ sursum sunt,non quæ super terrã. Duplicauit spiritum visio abeuntis: vt intellectui spirituali spiritualis iungeretur affectus,cum ipsa vtique cui potissimum inhærebat, carne raptus in cœlum: quod euidentius in Apostolis inuenitur impletum. Vbi enim videntibus illis suus ille Iesus tam manifeste eleuatus est,& ferebatur in cœlum,vt nemo eorum

opus

Psal.109.d
Matth.9.
Mat.17.b.
H
Colo.3.a.
Sap.9.a.
Gala.4.a.
Psal.147.b
Act.13.b.
Lucæ.12.c
Psalm.33.a
L
Psal.76.a.
Sap.4.
Esaiæ.9.a
Act.17.
Exo.7.
Matt.19.d
C
Abacuc.2.
Act.1.
4.Reg.2.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gopus haberet interrogare quo vadis, ipsa iã (vt ita dixerim) oculata fide edocti sunt supplices in cœlũ leuare oculos, puras tendere manus, ,,pmissa sibi dona charismatũ postulantes: donec fieret repẽte de cœlo sonus aduenientis spiritus vehementis, aduenientis vtiq; ignis quẽ dominus Iesus mittebat in terrã, volens vehementer accẽdi. Constat siquidẽ eos & prius spiritũ accepisse, cũ videlicet insufflauit eis & dixit. Accipite spiritũ sanctũ. sed spiritũ plane fidei & intelligentiæ, nõ seruoris, quo magis illuminaretur ratio quã inflamaretur affectio, dũ duplicati vtiq; spiritus opus fuit. Quos enĩ verbũ patris disciplinã & scientiã ante docuerat, & intellectu adimpleuerat corda eorũ, adueniens vtiq; postmodũ ignis diuinus, & inueniens iã receptacula munda, infudit vberius dona charismatũ, & in spiritualẽ omnino mutauit amorẽ, vt accẽsa in eis charitas fortis vt mors, iã nõ modo fores, sed ne ipsa quidem ora ,,pter metũ Iudæorũ claudere dignaretur. Cui nos gratiæ pro nostræ exiguitatis modulo præparãtes, exinanire per omnia nosmetipsos, & à delectationib⁹ miseris, & caducis cõsolationibus euacuare studeamus dilectissimi corda nostra: maximeq; instante nunc die festo & feruentius & fiducialius vnanimiter perseueremus in oratione, vt sua nos visitatione, sua consolatione & cõfirmatione dignetur spiritus ille benignus, spiritus dulcis, spiritus fortis, infirma roborans, aspera planãs, corda purificans: qui cũ patre & filio idipsum, sed non is ipse est: vt tres vnũ, & vnũ tres esse virissimè prorsus, & fidelissimè catholica ecclesia fateatur: à patre adoptata, à filio desponsata: à spiritu sancto confirmata: quibus vt vna substãtia, sic eadem nihilominus gloria in sæcula sæculorum. Amẽ.

In festo Pentecostes. Sermo I.

Celebramus dilectissimi hodie spiritus sancti solẽnitatem, tota cũ iucunditate celebrandã, dignã omni deuotione. Dulcissimũ enim quiddã in deo spiritus sanctus est, benignitas dei, & idẽ ipse deus. Proinde si celebramus sanctorũ solẽnia, quanto magis eius à quo habuerunt vt sancti essent quotquot fuere sanctiⁱ? Si veneramur sanctificatos, quanto magis ipsum sanctificatorẽ conuenit honorari? Hodie itaq; festiuitas est spiritus sancti, qua visibiliter apparuit inuisibilis: sicut & filius cũ sit nihilominus inuisibilis in seipso, dignatus est exhibere se in carne visibilẽ. Hodie spiritus sanctus reuelat nobis aliquid de seipso, sicut ante de patre, & filio aliquid noueramus. Nã perfecta trinitatis cognitio, vita æterna est. Nunc autẽ ex parte cognoscimus, reliqua credimus quæ minime sufficimus cõprehendere. Et de patre
Psal. 99. a quidẽ noui creationẽ, clamantibus creaturis: Ipse fecit nos, &
Roma. 1. non ipsi nos. Inuisibilia enim dei à creatura mundi, per ea quę facta sunt, intellecta conspiciũtur. At vero æternitatẽ & immutabilitatẽ⁷ ipsius cõprehendere, multũ est à me: lucẽ habitat inaccessibilẽ. De filio autẽ magnũ aliquid noui (eius gratia) scilicet incarnationẽ. Nam generationẽ eius quis enarrabit? Quis cõprehendat æqualẽ genitũ genitori? Iam & de spiritu sancto si non processionem qua ex patre filioq; procedit, (illa enim mirabilis facta est scientia ex me) confortata est, & non potero ad eã: noui tamen aliquid, videlicet inspirationẽ. Duo enim sunt, vnde procedat, & quo. Processio à patre & filio, posuit tenebras latibulum suũ: sed processio ad homines, hodie cœpit innotescere, & est iã fidelib⁹ manifesta. Et prius quidẽ (quoniã sic oportebat) signis visibilibus inuisibilis spiritus suũ declarabat aducẽtũ: nunc eius signa quo spiritualiora sunt, eo magis congrua, eo magis videtur spiritu sancto digna. Venit tunc super discipulos in linguis igneis, vt verba ignea loquerentur, & legẽ igneam linguæ igneæ prædicarẽt.
1. Cor. 12. Nemo cõqueratur q, minime nobis illa manifestatio spiritus fiat. Vnicuiq; enim datur manifestatio spiritus ad vtilitatem. Deniq; si dicere opus est, nobis illa manifestatio potius quã apostolis facta est. Ad quid enim illis necessariæ linguæ gentium, nisi ad conuersionẽ gentium? Fuit in eis alia quædã manifestatio magis ad eos pertinens, & hæc vsq; hodie fit in nobis. Manifestũ enim fuit indutos esse virtute ex alto, qui de tanta pusillanimitate spiritus ad tantam deuenere constantiã. Non est iam fugere, non est absconditi propter metũ Judæorũ, constãtius modo prædicãt q̃ delitescerent ante timidius. Deniq; mutationẽ illã dexterę excelsi, manifeste declarat principis apostolorũ prius quidẽ inter ancillę verba formido, postmodũ inter principũ verba fortitudo: Ibant (ait scriptura) K
Actu. 5. g gaudentes à conspectu concilij, quoniã digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliã pati: quem sane prius cum duceretur ad conciliũ, solum reliquerant fugientes. Quis dubitet aduenisse spiritum vehementẽ, qui mentes eorũ inuisibili illustraret potentia? In hunc modum etiã modo quæ spiritus operatur in nobis, testimonium perhibent in nobis de eo. Quia igi
1. Pet. 3. b tur mandatũ accepimus vt declinantes à malo faciamus quod bonum est, vide quemadmodũ spiritus in vtroq; adiuuat infirmitatem nostrã. Nam diuisiones gratiarũ sunt, idem autẽ spiritus. Propterea ad declinandum à malo tria operatur in nobis, compunctionẽ, supplicationem, remissionem. Initiũ enim reuertendi ad deũ, pœnitẽtia est, quam sine dubio spiritus operatur, non noster, sed dei: idq; & certa ratio docet, & confirmat authoritas. Quis enim cum ad ignem venerit algens, & fuerit calefactus, dubitabit ei ab igne venisse calorem, quem habere non poterat sine illo? Sic ergo qui prius in iniquitate erat frigidus, si postmodũ feruore q̃odã pœnitentiæ accendatur, alium sibi spiritum, qui suum arguit & diiudicat, non dubitet aduenisse. Habes hoc & in euangelio, vbi cum loqueretur de spiritu quem accepturi erant credentes in eum: Ille, Ioan. 16. inquit, arguet mũdum de peccato. Sed quid prodest pœnitere de culpa, & non supplicare pro venia? Necesse est vt etiam hoc spiritus operetur, dulcedine quãdam spei replens animũ, per quam fiducialiter postules nihil hæsitans. Vis ne ostendã L
tibi etiam hoc opus esse spiritus sanctiⁱ? Vtiq; dum abest ille, tale aliquid in tuo spiritu non inuenies. Deniq; ipse est in quo clamamus, abba pater. Ipse qui postulat ,p sanctis, gemitibus inenarrabilibus. Et hęc quidẽ in corde nostro. Quid autem in corde patris? Sicut in nobis iterpellat ,p nobis, ita & in patre delicta donat cum ipso patre. Aduocatus noster ad patrem in cordibus nostris, dominus noster in corde patris. Itaq; quod postulamus, idem ipse donat, qui donat vt postulemus, & sicut nos erigit pia quadam fiducia, ita deum inclinat ad nos magis pia misericordia sua. Itaque vt omnino scias quia remissionem peccatorum spiritus sanctus operatur, audi quod aliIoan. 20. f quando audierunt apostoli: Accipite spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Et de malo quidem declinando sic. Porro ad faciendum bonum quid in nobis spiritus bonus operatur? Profecto monet, & mouet & docet. Monet memoriam, rationem docet, mouet voluntatem. In his enim tribus tota consistit anima. Memoriæ suggerit bona in cogitationibus sanctis, atque ita ignauiam nostram torporẽq; repellit. Propterea quotiens huiusmodi suggestionem boni senseris in corde tuo, da honorem deo, & age reuerentiam spiritui sancto, cuius vox sonat in auribus tuis. Ipse nanIoan. 14. d que est qui loquitur iustitiam. Et in euangelio habes, quia ille suggeret vobis omnia quæcunque dixero vobis. Et aduerte quid præmiserit. Ille docebit vos omnia. Dixeram enim quia docet rationem. Multi siquidem monentur vt bene faciant, sed minime sciunt quid agẽdum sit, nisi adsit denuo gratia spiritus sancti: & quam inspirat cogitationem, doceat in M
opus proferre, ne vacua in nobis sit gratia dei. Sed quid? Iaco. 4. d
Scienti bonum & non facienti, peccatum est illi gratia. Propterea non solum moneri & doceri, verumetiam moueri & affici ad bonum necesse est ab eo vtique spiritu qui adiuuat infirmitatem nostram, & per quem in cordibus nostris diffunditur charitas, quæ est bona voluntas. Itaq; cũ sic aduenies spiritus totam possederit animam, suggerendo, instruendo, afficiendo, loquens semper in cogitationibus nostris, vt audiamus & nos quid loquatur in nobis dominus deus, rationẽ illuminans, voluntatẽ inflãmans, nõ tibi videtur quia totã domũ impleuerint dispertitę linguę tanquã ignis? Nã in his tribus superius dictũ est animã cõsistere totã. Sint autẽ dispertitę linguæ ,ppter multiplices cogitationes, sed earũ multiplicitas, & vno lumine veritatis, & vno charitatis feruore, sit tãquã ignis. Aut certe domus impletio fini potius reseruetur, quando mensurã bonã, & confertã, & coagitatã & superefluentẽ dabunt in sinus nostros. Sed quando hæc erunt? Profecto cũ cõpleti fuerint dies Pẽtecostes. Felices vos qui iam intrastis quinquagesimam requiei & iubileum annum. Fratres nostros loquor, quibus iam dixit spiritus vt requiescant à laboribus suis. Etenim hoc quoq; inter eius opera reperimus.

Duo

A Duo nanque tempora celebramus fratres, quadragesimæ vnũ, alterũ quinquagesimæ. Illud ante passionẽ: istud post resurrectionem: illud in compunctione cordis & lamentis pœnitentiæ, istud in deuotione spiritus, & alleluia solenni. Prius quidem tempus ipsa est vita presens: posterius vero quietem sanctorum significat, quæ est post mortem. Cum autem venerit illius quinquagesimæ finis, in iudicio scilicet & resurrectione, completis diebus Pentecostes, aderit plenitudo spiritus, & totam replebit domum. Plena siquidem erit omnis terra maiestate eius, quando non solum anima, sed & ipsum corpus spirituale resurget, si tamen iuxta Apostoli monitum, dum adhuc est animale, fuerit seminatum.

Eadem die Pentecostes. Sermo. II.

Hodie dilectissimi cœli distillauerunt à facie dei Sinai à facie dei Israel, & pluuia volũtaria segregata est hæreditati Christi. Spiritus enim sanctus procedens à patre, largiori munere suę maiestatis in apostolos superuenit, & tribuit eis charismatum dona. Post magnificentiam enim resurgentis, post gloriam ascẽdentis, post
B residẽtis sublimitatem, non restabat nisi vt expectatio iustorum lætitia adueniret, & cœli muneribus cœlestes homines implerentur. Vide autem si non & sententiarum pondere, & verborum ordine hæc omnia Esaias longe ante prædixit.
Esa. 4. a. Erit (inquit) in die illa germen domini in magnificẽtia & gloria, & fructus terræ sublimis, & exultatio his qui saluati fuerint de Israel. Germen domini Iesus Christus solus de mundissimo conceptus semine: quia etsi in similitudine carnis peccati, non tamen in carne peccati. Etsi filius carnis Adæ, non tamen filius præuaricationis Adæ, quia non fuit natura filius iræ, sicut reliqui omnes qui in iniquitatibus sunt concepti. Istud ergo germen quod de virga Iesse virore virgineo pullulauit, in magnificẽtia fuit cum resurrexisset à mortuis, quia tunc domine deus meus magnificatus es vehementer, confessionem & decorem induens, amictus lumine sicut vestimẽto. Quanta autem ascendentis gloria, cum medius angelorum, & animarum sanctarum ad patrem deduceris, & triumphatrice palma cœlis inuectus, susceptum hominem in ipsa diuinitatis claudis identitate? Quis cogitet (nedum loquatur) q̃
C sit fructus terræ sublimis in cõcessu ad dexteram patris, quod vtique cœlestium oculos reuerberat naturarum, quod angelicus intuitus contremit, non attingit? Veniat ergo exultatio domine Iesu his qui saluati sunt de Israel, apostolis tuis quos elegisti ante mundi constitutionem. Veniat spiritus tuus bonus qui sordes abluat, & infundat virtutes, in spiritu iudicij, & spiritu ardoris dei. Eia igitur fratres, cogitemus super nos & in nos opera trinitatis ab initio mundi vsque ad finem, & videam⁹ quãm solicita fuerit illa maiestas, cui administratio pariter & gubernatio seculorum incumbit, ne nos perderet in æternum. Et potenter quidem omnia fecerat, & sapienter omnia gubernabat, & vtrarumque rerum tam potentiæ quãm sapientię signa manifestissima tenebantur in creatione, & conseruatione machinæ mundialis. Et bonitas quidem in deo erat, & bonitas multa nimis, sed latebat in corde patris, cumulanda quandoque super genus filiorum Adam tempore
Hier. 29. c opportuno. Dicebat tamen dominus: Ego cogito cogitationes pacis, vt mitteret nobis illum qui est pax nostra, qui fecit vtraq; vnum: vt iam daret pacem super pacem, pacem his qui longe, & pacem his qui prope. Verbum igitur dei in sublimi constitutum, vt ad nos descenderet, propria benignitas inuitauit, misericordia traxit, veritas qua se promiserat venturum compulit, puritas vteri virginalis suscepit salua virginis integritate, potentia eduxit, obedientia in omnibus deduxit, patientia armauit, charitas verbis & miraculis manifestauit. Prorsus amplissima mihi nunc materia & malorum meorum suppetit, & bonorum domini mei, vt cum cogitauerim vias meas, conuertam pedes meos in testimonia sua. Illa enim bona ineffabilia sunt, quia (vt breui verbo cuncta concludam) nihil melius inuenire potuit vnde nos redimeret sapientia
2. Par. 36 a dei, in omni sapientia sua. Sed & mala circundederant nos
Psalm. 28 c quorum nõ erat numerus: quia peccaui (iustus loquitur) super numerũ arenæ maris. Et propter nomen tuum domine propitiaberis peccato meo, multum est enim. Missus est coluber tortuosus à diabolo, vt venenum per aures mulieris in ipsius D
mẽtem transfunderet, & sic refunderet in totius posteritatis originem. Missus est interim Gabriel angelus à deo, vt verbũ patris per aurem virginis in ventrem, & mentem ipsius eructaret, vt eadem via intraret & antidotum, qua venenũ intrauerat. Vere vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à patre: quia totum paternum est, quod de corde patris Christus attulit nobis, vt nihil in filio dei nisi dulce nisi paternum humani generis trepidatio suspicetur. A planta pedis vsque ad verticem non erat in nobis sanitas: errauerамus ab vtero: in vtero damnati antequam nati: quia de peccato & in peccato concepti. Christus ergo ibi primum medicinam apposuit, vbi primus vulneri patebat locus: & substãtialiter vtero virginis illapsus, de spiritu sancto conceptus est: vt conceptionem nostram mundaret, quam spiritus malus si non fecerat, tamen infecerat: vt non esset etiam in vtero vita ipsius otiosa, dum nouem mensibus purgat vulnus antiquum, scrutãs (vt dicitur) vsque ad imum putredinem virulentam, vt sanitas sempiterna succederet. Et tunc iam operabatur salutem nostram in medio terræ, in vtero videlicet virginis Mariæ, qui mirabili proprietate terræ medium appellatur. Ad illam enim sicut ad medium, sicut ad arcam dei, sicut ad rerum causam, sicut ad negocium seculorum respiciũt, & qui in cœlo habitant, & qui in inferno, & qui nos præcesserunt, & nos qui sumus, & qui sequentur, & nati natorum, & qui nascentur ab E
illis. Illi qui sunt in cœlo, vt resarciantur, & qui in inferno, vt eripiantur: qui præcesserunt, vt prophetæ fideles inuenian tur: qui sequuntur, vt glorificentur. Eo beatam te dicunt omnes generationes genitrix dei, domina mundi, regina cœli. Omnes, inquam, generationes. Sunt enim generationes cœli & terræ: Pater spirituum (ait Apostolus) ex quo omnis pater-
Ephe. 3. c nitas in cœlo, & in terra nominatur. Ex hoc ergo beatam te dicent omnes generationes, quæ omnibus generationibus vitam & gloriam genuisti. In te enim angeli lætitiam, iusti gratiam, peccatores veniam inuenerunt in æternum. Merito in te respiciunt oculi totius creaturæ, quia in te & per te & de te benigna manus omnipotentis quicquid creauerat recreauit.

Placebit ne tibi domine Iesu vt dones mihi vitam tuam sicut dedisti conceptionem? quia non solum conceptio mea immunda, sed mors peruersa, vita periculosa, & post mortem restat mors grauior, mors secunda. Non solum, ait, conceptionẽ meam, sed & vitam meam, & hoc per singulos ætatum gradus infantiæ, pueritiæ, adolescentiæ, iuuentutis tibi donabo: adiiciens mortem, resurrectionem, ascensionem, & missionem spiritus sancti. Hoc autem ideo vt conceptio mea emundet tuã: vita mea instruat tuam: mors mea destruat tuam, resurrectio mea præcedat tuam: ascensio mea præparet tuam: porro spiritus adiuuet infirmitatem tuam. Sic enim plane videbis & viã per quam ambules, & cautelam qua ambules, & ad quã ambu- F
les mansionem. In vita mea cognosces vitam tuam, vt sicut ego paupertatis & obedientiæ, humilitatis & patientiæ, charitatis & misericordiæ indeclinabiles semitas tenui: sic & tu eisdem vestigiis incedas, non declinans ad dexterã neq; ad sinistram. In morte autem mea dabo tibi iustitiam meam, dirumpens iugum captiuitatis tuę, expugnans hostes qui sunt in via vel iuxta viam, vt non apponant amplius nocere tibi. His autem completis reuertar in domum meam vnde exiui, & ouib⁹ illis quæ in montibus remanserant, & quas propter te reliqueram, vt non te ducerem sed reportarem, reddam faciem meam. Et ne de absentia mea vel murmures vel contristeris, mittam tibi spiritum paracletum, qui tibi donet pignus salutis, robur vitæ, scientiæ lumen. Pignus salutis, vt ipse spiritus reddat testimonium spiritui tuo q, filius dei sis: qui certissima signa prædestinationis tuæ cordi tuo imprimat & ostendat: qui donet lætitiam in corde tuo, & de rore cœli si non continue, tamen sæpissime mentem tuam impinguet. Robur vitæ, vt quod per naturam tibi est impossibile, per gratiam eius nõ solum possibile, sed & facile fiat: ita vt in laboribus, in vigiliis, in fame & siti, & in omnibus obseruantiis (quæ nisi farinula ista dulcorẽtur, prorsus mors in olla appareat) delectabiliter incedas sicut in omnibus diuitiis. Scientię lumen, vt cũ omnia bene feceris, te seruũ inutilem putes: & quicquid boni in te inueneris, illi tribuas à quo omne bonum est, sine

Universidad de Deusto
Biblioteca

G quo non parum aliquid sed nihil omnino potes incipere, ne perficere dicam. Sic ergo spiritus iste in tribus istis te docebit omnia, sed omnia quæ ad tuam pertinent salutẽ, quia in ipsis est plena & absoluta perfectio. Hoc est quod per pphetam idem spiritus dicit. Seminate vobis ad iustitiam, vbi pignus salutis ostenditur, metite spem vitę vbi vitale robur accipitur: illuminate vobis lumen sciẽtiæ: quod verbis propriis subinfertur. Vnde & spiritus iste super apostolos in igne apparuit, propter lumen pariter & ardorem. Quos enim repleuerit, & spiritu feruere & in veritate cognoscere facit, quia sola misericordia est quæ eos & præuenit & perducit. Multũ sibi de hac misericordia vndique cõtraxerat puer domini, cũ diceret. Misericordia eius præueniet me. Et misericordia tua ante oculos meos est, & misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vitæ meæ. & qui me coronat in misericordia & miserationibus: & deus meus misericordia mea. Quàm dulciter domine Iesu cum hominibus conuersatus es, quàm abũdanter multa & magna bona hominibus largitus es, quàm fortiter tam indigna quam aspera pro hominibus passus es, ita vt liceat fugere mel de petra, oleumq; de saxo durissimo. Duro ad verba, duriore ad verbera, durissimo ad crucis horrenda: quia in omnibus his sicut agnus coram tondente se obmutuit, & non aperuit os suum. Vides igitur quàm verum dixerit ille qui dixit, dominus solicitus est mei. Pater vt seruum redimat, filio non parcit, filius seipsum libentissimè tradit, spiritum sanctum vterque mittit: & ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. O duri & indurati & obdurati filij Adam, quos non emollit tanta benignitas, tanta flamma, tam ingens ardor amoris, tam vehemens amator, qui pro vilibus sarcinulis tam pretiosas merces expendit. Non enim corruptibilibus auro vel argento redemit nos, sed precioso sanguine suo quem effudit abunde: quia largiter vnde sanguinis de corpore Iesu per quinque partes emanauerunt. Quid vltra debuit facere & non fecit? Illuminauit cæcos, reduxit erroneos, reconciliauit reos, iustificauit impios, triginta & tribus annis super terram visus cum hominibus conuersatus, pro hominibus mortuus, qui de Cherubim & Seraphim & omnibus angelicis virtutibus dixit & facta sunt, cui subest cum voluerit omnia posse. Quid ergo à te quærit qui tãta solicitudine te quæsiuit, nisi te solicitum ambulare cum deo tuo? Hanc solicitudinem non facit nisi spiritus sanctus qui scrutatur profunda pectorum nostrorũ, discretor cogitationum & intentionum cordis, qui nec minimã paleam intra cor dis quod possidet habitaculũ patitur residere, sed statim igne subtilissimę circunspectionis exurit spiritus dulcis & suauis qui nostram voluntatem flectat: imò erigat & dirigat magis ad suam, vt eam & veraciter intelligere, & feruẽter diligere, & efficaciter implere possimus.

Osee.10.c

Psalm.58.b Psalm.25.a Psal.22.b Psal.102.a

Nota.

I

Item in eadem solennitate. Sermo III.

QVàm libenter vobis cõmunicẽ si quid mihi superna dignatione sensero inspiratum, nouit spiritus ipse, cuius hodie solennitatem, & solennitatem præcipuam celebramus, vtinam deuotione præcipua. Ipse est enim dilectissimi qui vos sedere facit non solum in ciuitate, sed & in domo vna, vt sedeat super sedentes, vt requiescat super humiles & tremẽtes ad sermones suos. Ipse est qui virgini obumbrauit, apostolos roborauit, vt & virgineo corpori temperaret deitatis accessum, & apostolos indueret virtute ex alto, feruentissima scilicet charitate. Hanc nimirum apostolicus ille chorus loricam sese induit sicut gigas ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis: ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. Quia enim in domum fortis, ligare eum & vasa ei⁹ diripere nitebãtur † opus erat fortitudine ampliori. Alioquin quam multum erat ad ipsos vt de morte triumpharent, & ne ipsę quidem portæ inferi pręualerẽt aduersus eos, si nõ vigeret in eis quę in eis vinceret dilectio fortis vt mors, dura sicut infernus æmulatio? Hunc sibi zelum imbiberant cum vino ebrij putarentur. Et verè ebrij vino, sed nõ eo quo ab incredulis ebrij credebantur. Planè inquam ebrij sed vino nouo quod veteres quidem vtres nec mererentur accipere, nec continere valerent. Hoc enim vinum vera illavitis fudebrat de excelso, vinum lætificans cor, non statum mentis euertens, vinum germinans virgines, non apostatare faciens etiam sapiẽtes. Nouum vinum sed habitantibus super terram. Nam in cœlis quidem olim copiosissime redundabat non in vtribus nec in testeis vasis sed in cella vinaria, in spiritalibus apothecis. Fluebat per vicos & plateas omnes illius ciuitatis vinum in quo lætitia cordis, non carnis luxuria est. nam terrigenæ & filij hominum vinum eiusmodi non habebant. Sic igitur cœlum quidem vino proprio fruebatur quod terra interim nesciebat, sed ne ipsa quidem terra penitus inops carne Christi gloriabatur, cuius præsentiã nihilominus cœlũ sitiebat. Quidni fidelissimum fieret grauissimumque commerciũ inter cœlum & terram, inter angelos & apostolos, vt exhiberetur illis caro Christi, istis vinum cœli, essetque in terra spiritus, caro in cœlis, ac deinceps omnia omnibus communia in æternum? Nisi, inquit, ego abiero, paracletus non veniet ad vos. Hoc est dicere. Si non dederitis quod amatis, non habebitis quod desideratis. Expedit ergo vobis vt ego vadam: vos quoque de terra ad cœlum, de carne ad spiritum transiaturus: filius enim spiritus, pater spiritus: spiritus sanctus spiritus est. Denique spiritus ante faciem nostram Christus dominus, sed & pater quia spiritus est, tales quærit adoratores qui adorent eum in spiritu & veritate. Spiritus tamen sanctus quasi specialiter spiritus dicitur, quòd ab vtroque procedat firmissimum & indissolubile vinculum trinitatis, tanquam pprie sanctus quòd sit donum patris & filij, omnem sanctificans creaturam: quamuis pater quoque & spiritus & sanctus, itemque & filius & spiritus & sanctus sit. Ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia, ait apostolus. Tria in magno huius mundi opere cogitare debemus, videlicet quid sit, quomodo sit, ad quid sit constitutus. Et in esse quidem rerum inæstimabilis potentia commendatur quòd tam multa, tam magna, tam multipliciter tam magnificè sunt creata. Sanè in modo ipso sapiẽtia singularis elucet: q hæc quidem sursum, hæc verò deorsum, hæc in medio ordinatissimè sint locata. Si verò ad quid factus sit mediteris, occurrit tam vtilis benignitas, tam benigna vtilitas, quæ etiam ingratissimos quosque multitudine & magnitudine beneficiorum possit obruere. Potentissime siquidem ex nihilo omnia, sapientissime pulchra, benignissime vtilia sunt creata. Veruntamen & fuisse nouimus ab initio & adhuc multos esse videmus in filiis hominũ, qui in bonis inferioribus sensibilis mundi huius, tota sensualitate depressi, totos se dederunt his quæ facta sunt, quoniam modo vel ad quid facta sint negligentes. Quid istos, nisi carnales dicamus? Paucissimos esse iam arbitror, legimus tamẽ nonnullos quandoque fuisse, quibus summum studium fuit atque vnica solicitudo modum & ordinem inuestigare factorum, adeò vt plerique non modo vtilitatem rerum perquirere dissimulauerint, sed & ipsas magnanimiter spreuerint, cibo paruissimo vilissimoque contenti. Ipsi quidem sese philosophos vocant, sed à nobis curiosi & vani rectius appellantur. Vtrisque igitur successerunt viri prudẽtiores vtrisq;, qui nimirũ & quæ facta sunt & quomodo facta sunt transilientes, intenderunt aciẽ mentis, vt ad quid facta sunt viderent. Nec latuit eos, quoniam omnia propter semetipsum fecit deus, omnia propter suos. Aliter tamen propter se, aliter propter suos, in eo quippe quod dicitur omnia propter se, præueniens commẽdatur origo, in eo autem quod dicitur omnia propter suos, magis exprimitur fructus sequens. Omnia fecit propter semetipsum, gratuita videlicet bonitate, omnia propter electos suos. pro eorũ scilicet vtilitate: vt illa quidẽ efficiens causa sit, hæc finis. Hi sunt spirituales viri sic vtẽtes hoc mundo tanquã nõ vtentes, sed in simplicitate cordis sui quærentes deũ, ne illud quidẽ magnopere vẽstigantes quonã modo mundialis hæc machina volueretur, primi voluptate, secũdi vanitate, tertij veritate ipleti. Gaudeo vos esse de hac schola, de schola videlicet spiritus, vbi bonitatẽ & disciplinã, & scientiã discatis, & dicatis cũ sancto. Super omnes docentes me intellexi. Quare inquam? Nunquid quia purpura & byssome indui, & quia lautioribus epulis abundaui? Nunquid quia Platonis argutias, Aristotelis versutias intellexi, aut vt intelligerem laboraui? Absit inquam, sed quia testimonia tua exquisiui. Fœlix qui in hoc sancti spiritus thalamo commoratur.

Psal.149.b † Alias mittebantur.

Ioan. 16

Roma.11.d

Psal. 118.m

A moratur, vt possit intelligere triplicem illum spiritũ: de quo idem ipse puer domini super seniores intelligens clamabat, & decantabat. Ne proiicias me à facie tua, & spiritum sanctũ tuum ne auferas à me. Cor mundum crea in me deus, & spiritum rectum innoua in visceribus meis. Redde mihi lætitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me. Spiritum sanctũ ipsum intellige pprio nomine designatũ. Rogat ergo ne proiiciatur à facie eius tãquam aliquid immundum: quia spiritus iste odit sordes, nec habitare poterit in corpore subdito peccatis. Cui enim proprium est peccata repellere: ipsi & propriũ est peccata odisse, nec in vno domicilio pariter morabuntur tanta munditia, & immunditia tanta. Recepto ergo sancto spiritu per sanctimoniam: sine quâ nemo videbit deũ: audet quis ante faciẽ eius apparere tanquã lotus & mundus: vtpote qui contineat se ab omni malo, & qui actiones etsi nõ cogitationes frenauerit. Sed quia peruersæ & immundæ cogitationes seperant à deo: orandum est vt cor mundum creetur in nobis: quod vtique fiet si spiritus rectus fuerit in nostris visceribus innouatus. Spiritum rectum (quod ait) filio potest non inconuenienter aptari, qui nos veterem hominem exuens nouum induit, qui nos renouauit in spiritu mentis nostræ tãquã in visceribus nostris, vt cogitemus quæ recta sunt, vt ambulemus in nouitate spiritus, & nõ in literæ vetustate.

Psalm.50.

Sapien.1.

B Formã enim rectitudinis de cœlis attulit, reliquit in terris: immiscens sanè & mittẽs dulcedinem rectitudinis in omnibus operibus suis, sicut de eo idem ipse prædixerat. Dulcis & rectus dominus, propter hoc legem dabit delinquẽtibus in via. Castigato ergo corpore per sanctitudinem operum: mundato corde vel potius innouato per rectitudinem cogitationũ redditur lætitia salutaris, vt iã in lumine vultus dei ambules, & in nomine eius exultes tota die. Quid igitur restat, nisi vt spiritu principali confirmeris? Patrem intellige spiritũ principalem: non quòd maior, sed quòd solus à nullo: cum ab eo sit filius: spiritus sanctus ab vtroque. In quo autem cõfirmatio hæc, nisi in charitate? Aut quod donum aliud tam dignum patre, quod munus aliud tã paternũ? Quis nos (ait Apostolus) separabit à charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas, an periculũ, an psecutio, an gladi⁹? Certi sitis, quia neq; mors, neq; vita, neq; cætera alia quæ Apostolus tã multipliciter quàm audacter enumerat, poterunt nos separare à charitate dei, quæ est in Christo Iesu. Nunquid non hoc confirmationem ab omni huius sententiæ parte demonstrat? Scis vas tuum possidere in sanctificatione & honore, & non in passione desiderij, spiritum sanctum accepisti tibi. Vis vt quæcunque tibi vis ab omnibus fieri, tu quoque facias illis, & quod tibi fieri non vis, alij ne feceris? spiritũ rectum ad opus proximi suscepisti. Hæc est enim rectitudo quam lex vtraque commendat, & quæ naturæ indita est, & quę tradita per scripturam. Iam si in vtroque bono & in his quæ ad vtrũque pertinẽt firmiter perseueras: principalem spiritum (quem solum deus approbat) recepisti. Alioquin quæ modo sunt, modo nõ sunt: is qui verè est, non acceptat, nec in caducis istis sibi potest æternitas complacere. Itaque si desideras vt in te deus eligat partem sibi: esto solicitus sicut tibi spiritum sanctum, sicut proximo spiritum rectum: sic ei quoque tanquam vero principi, & patri spirituum spiritum principalem exhibere. Verè multiplex spiritus qui tam multipliciter filiis hominũ inspiratur, vt non sit qui se absondat à calore eius. Siquidẽ conceditur eis ad vsum, ad miraculum, ad salutem, ad auxiliũ, ad solacium, ad feruorem. Ad vsum quidem vitæ, bonis & malis, dignis pariter & indignis communia bona abundantissimè tribuens: ita vt videatur hic discretionis limitem non tenere. Ingratus, qui in his quoque beneficium spiritus non agnouerit. Ad miraculum, in signis & prodigiis, in variis virtutibus quas per quorũlibet man⁹ operet: ipse est antiqua miracula suscitans, vt ex præsentibus fidem astruat præteritorum. Sed quia nonnullis hanc quoque gratiam sine propria vtilitate largitur: tertio infunditur ad salutem: cum in toto corde nostro reuertimur ad dominum deum nostrum. Porrò ad auxilium datur cum in omni colluctatione adiuuat infirmitatem nostram. Nam cum testimonium perhibet spiritui nostro q filij dei sumus, ea inspiratio est ad consolationem. Datur etiam ad feruorem, cum in cordibus perfectorum vehementius spirans validum ignem charitatis accendit, vt non solum in spe filiorum dei, sed etiam in tribulationibus glorientur, contumeliam gloriam reputantes: opprobrium, gaudium, despectionem, exaltationem. Omnibus nobis (ni fallor) datus est spiritus ad salutem, ad feruorem non ita. Pauci enim sunt qui hoc spiritu repleantur: pauci qui studeant æmulari. Contenti sumus angustiis nostris, nec respirare in libertatem illã: non saltem ad eam spirare conamur. Oremus fratres vt compleantur in nobis dies pentecostes, dies remissionis, dies exultationis, dies veriſſimi iubilęi: & inueniat nos semper spiritus sanctus omnes propter præsentiam corporalem pariter propter cordium vnitatẽ, in eodem loco per pmissam stabilitatem, ad laudem & gloriam sponsi ecclesiæ Iesu Christi dñi nostri, qui est super omnia deus benedictus in secula. Amen.

Roma.8.

C

D

E

F

Matth.24. Matth.18.

Esaiæ. 50.

2.Cor. 12.

Ioan. 5.

Eccli.27.

In natiuitate sancti Ioannis Baptistæ, de lucerna ardente & lucente. Sermo.

SIt procul ab his cõuentibus fratres increpatio illa prophetæ Iudaica reprobantis conuenticula, & dicentis. Iniqui sunt cœtus vestri. Hi nimirum cœtus non iniqui, sed planè sancti: sed religiosi, sed pleni gratia, digni benedictione. Conuenitis siquidem ad audiendũ deum: conuenitis ad laudandum ad orandum, ad adorandum. Sacer est conuentus vterque, placens deo, angelis familiaris. State ergo in reuerentia fratres, state in solicitudine & deuotione mentis: maximèq; in loco orationis, & in hac schola Christi, & auditorio spirituali. Nolite considerare dilectissimi, quæ videntur & temporalia sunt, sed magis quæ nõ videntur æterna. Secundum fidem non secundum faciem iudicate. Terribiliter siquidem metuendus est locus vterque, nec maior adesse credendus est numerus hominum q̃ angelorũ. Patet vtrobique sine dubio porta cœli, scala illa erecta est, ascendunt & descendunt angeli super filium hominis. Gigas nanq; est iste filius hominis: cœlum ei sedes est, terra scabellum pedum eius. Et eleuata est magnificentia eius super cœlos: manet tamen nobiscum vsque ad seculi consummationem. Ascẽdũt & descendunt itaque ad deum angeli sancti: quia caput & corpus vnus est Christus. Nec tamen vbi caput, sed vbicunq; fuerit corpus ibi congregabuntur & aquilæ, licet non possit caput à corpore separari. Denique & ipse ait. Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorũ sum. Sed fortè quis dicat. Vbi est modo Christus? Ostende nobis Christum & sufficit nobis. Quid curiosos circunducitis oculos? Num ad videndum & non magis ad audiendum conuenitis? Dominus deus aperuit mihi aurem, ait propheta. Aurẽ meam aperuit vt audiam quid loquatur, non oculum (vt videam vultum eius) illuminauit. Aut certè suam mihi aperuit aurem, non faciem reuelauit. Post parietẽ stat, audit, & auditur: sed necdum apparet. Audit orantes, erudit audientes. An experimentum eius queritis qui in me loquitur Christus. Ego, inquit, qui loquor iustitiam. Quidni loquatur ore, quod ipse plasmauit? Quidni suo vtatur vt libet artifex instrumẽto? Nõ tãtum aures eorum, sed & labia mea aperi domine: ego enim labia mea non prohibebo domine tu scisti. Bene enim omnia facis, & surdos facis audire, & mutos loqui. Audite ergo fratres quid de Ioanne loquatur, cuius solennis hodie natiuitas celebratur. Ipse (inquit) erat lucerna ardens & lucens. Magnum testimonium fratres mei. Magnus enim est cui perhibetur, sed maior est ipse qui perhibet. Ille (inquit) erat lucerna ardens & lucens. Est enim tantum lucere vanum: tantum ardere parum, ardere & lucere perfectum. Audi quid dicat scriptura. Sapiens permanet vt sol, stultus autem vt luna mutat. Quia enim splendet luna sine feruore, modo plena, modo exigua, modo nulla videtur. Mutuatum siquidem lumen nũquam in eodem permanet statu, sed crescit, deficit, extenuatur, adnihilatur, & penit⁹ nõ cõparet. Sic sic qui cõscięntias suas in alienis labiis posuerunt, modo magni, modo parui sunt, modo nulli, secundum q̃ adulantium linguis vel vituperare placuerit vel laudare. At verò solis splendor igneus est, & cũ feruet acrius, etiam oculis lucidior exhibetur. Sic sapientis ardor internus, foris lucet, & si non ei datur vtrũq;, curat semper ardere magis, vt pater suus qui videt in absconditо reddat ei. Væ nobis fratres si luxerimus tantum. Nam lucemus quidem

Universidad de Deusto
Biblioteca

G & magnificamur ab hominibus, sed mihi pro minimo est, vt ab humano iudicer die. Qui enim iudicat me, dominus est, qui
Lucæ.12. seruorem ab omnibus exigit: splendorem verò non ita. Ignem (inquit) veni mittere in terram, & quid volo nisi vt accē
datur? Hoc nempe commune mandatum: hoc est quod exigitur ab vniuersis, nec vlla si deesse contigerit admittitur excusatio. Cæterum singulariter apostolis & apostolicis viris dicitur: luceat lux vestra coram hominibus: nimirum tanquam
Matth.5. accensis: & vehementer accensis, & quibus non timeatur à flatu quolibet, aut impulsione ventorum. Dictum est & Ioanni, sed illi in aure audiunt: Ioannes in spiritu tanquam angelus eruditur. Nimirum tanto propinquior deo, quanto vox verbo vicina: cui nulla voce alia media quod foris sonet oporteat intimari. Neque enim Ioannem prædicatio, sed inspiratio docuit, quem repleuit spiritus in vtero matris suę. Vere ardēs & vehementer accensus quem sic præoccupauit flamma cœlestis, vt iam Christi sentiret aduentum, qui necdum sentire poterat vel seipsum. Nimirum nouus ille ignis qui recens illapsus è cœlo per os Gabrielis in aurem intrauerat virginis, & per matris aurem introiuit ad paruulum: vt ab ea hora vas electionis suæ spiritus sanctus impleret, & lucernam Christo domino pararet. Fuit ergo iam tunc ardens lucerna, sed interim adhuc sub modio donec super candelabrum poneretur, & luceret omnibus qui erāt in domo domini. Illo enim in tē
H pore solū adhuc potuit illuminare modium suū: soli interim lucere matri magnum ei pietatis sacramentum reuelans ipso
Lucæ.1 motu nouæ exultationis. Vnde mihi hoc (inquit) vt veniat mater domini mei ad me? Quis enim tibi indicauit matrem do-
Vbi supra mini mulier sancta? Vnde me nosti? Vt facta est (inquit) vox salutationis tuę in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo. Illuminauit ergo iam tunc modiū suū sub quo latebat: sed quem non latebat ardens lucerna sub modio: totū paulopost mundum nouis illustratura fulgoribus. Ille erat
Ioan.3. (inquit) lucerna ardens & lucens. Non ait lucens & ardens: quia Ioannis ex feruore splendor, non feruor prodiit ex splendore. Sunt enim qui non eo lucent, quia feruent: sed magis feruent vt luceant. At isti planè non feruent charitatis spiritu, sed studio vanitatis. Vultis nosse quemadmodum arsit Ioannes & luxit? Ego vtrunque in eo triplicem posse arbitror inueniri, & ardorem scilicet & splēdorem. Ardens enim erat in seipso vehementi austeritate conuersationis erga Christū intimo quodam & pleno feruore deuotionis: erga peccantes proximos constantia liberę increpationis. Luxit nihilominus (vt paucis dixerim) exemplo, digito, verbo: & seipsum ostendens ad imitationem, & luminare maius quod latebat ad peccatorum remissionem, & ipsas quoque tenebras nostras illu-
Psalm.17. minans sicut scriptum est. Quoniam tu illuminas lucernam
I meam domine deus meus illumina tenebras meas: vtique ad correptionem. Considera igitur hominem angelico promissum oraculo, conceptum miraculo, sanctificatum in vtero, & nouum in nouo homine pœnitētiæ mirare feruorem. Victum
1.Timo.6. & vestitum (ait Apostolus) habentes his contenti simus. Apostolica perfectio ista est, sed Ioannes etiam hæc contempsit.
Matth.11. Denique audi dominum in euangelio. Venit (inquit) Ioannes non manducans, nec bibens: planè nec vestiens. Sicut enim nō est locusta cibus, nisi aliquorum fortè irrationabilium animalium, sic nec pilus cameli humanum est indumētum. Quid tu pilos tuos camele depositi? Vtinam gibbū magis deposuisses. Quid vos irrationabiles feræ & reptilia deserti: cibos exquiritis delicatos? Ioannes sanctus homo missus à deo, imò
Lucæ.7. angelus dei, sicut ait pater. Ecce mitto angelū meum ante te. Hic ergo Ioannes quo nullus maior in natis mulierum innocentissimum illud corpus sic castigat, sic extenuat, sic affligit: vos indui festinatis byssō & purpura, & splendide epulari? Heu hic est presentis totus honor diei, hęc Baptistæ reuerētia tota: hæc natiuitatis eius prophetata quondam lętitia est. Cuius enim memoriam agitis ô nimis delicati cultores, cuius celebratis natalem? Nonne illius qui in eremo fuit hirsutus veste, confectus inedia? Quid existis in desertū videre filij Babylonis arundinem vento agitatam? Quid igitur? Hominem mollibus vestitum? Nutritum mollibus? In his nempe tota versatur hæc vestra celebritas: in popularis fauoris aura sectanda: in gloria vestium & voluptate ciborum. Sed quid hęc ad Ioānem? Neque enim Ioannes fecit sic, aut talibus vnquam K
potuit delectari. Multi (inquit angelus) in natiuitate eius gau- *Luc.1.*
debunt. Verum id quidem multi in natiuitate eius gaudent: & paganis ipsis (vt audiuimus) lęta est & solēnis. Illi celebrāt quod ignorant, sed non ita debuerant christiani. Nunc verò & ipsi in hac beati Ioannis Baptistæ natiuitate gaudent: sed vtinam de natiuitate, non de vanitate. Quid est enim nisi vanitas vanitatum quicquid sub sole est, aut quid amplius habet homo de vniuerso labore suo quo laborat? Fratres sub sole est quicqd oculis cernitur, quicquid huic corporeæ luci subiacere videtur. Quid vero illud nisi vapor ad modicum parens? Quid illud nisi fœnum & flos fœni? Omnis caro fœ- *Esaiæ.40.*
num (ait dominus) & omnis gloria eius quasi flos fœni. Fœnum aruit & flos decidit: verbum autem domini manet in æternum. In hoc verbo laboremus fratres: in quo & viuere & gaudere possimus in æternum. Operemur non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam. Quis ille? Non in so- *Lucæ.4.*
lo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore dei. Seminemus in hoc verbo charissimi, seminemus in spiritu: quoniam qui in carne seminant, solam habent metere corruptionem. Gaudeamus intus & non sub sole: sed iuxta Apostolum tanquam tristes propter humilitatem & grauitatem: semper autem gaudentes propter internam consolationem. Gaudeamus dilectissimi in natali beati Ioannis, & gaudeamus L
de ipsa natiuitate. Copiosa quidem nobis in eius recordatione causa: multiplex est materia gaudiorum. Ille erat lucerna ardens & lucens: & Iudæi voluerunt exultare in luce eius: ipse verò potius gaudebat in feruore deuotionis, gaudebat ad vocem sponsi tanquam amicus sponsi. Nobis in vtroque gaudendum est, in altero quidem ei nobis in altero congaudendum. Ardebat enim sibi, nobis autem lucebat. Gaudeamus in feruore eius ad imitationem, gaudeamus in lumine, non tamē ibi manentes, sed vt in lumine eius videamus lumen. Lumen vtique verum quod non est ipse, sed cui testimonium perhibet ipse. Venit Ioannes (ait dominus) nec manducans nec bi- *Matth.11.*
bens. Incentiuum feruoris id mihi est, & materia humilitatis. Quis enim in nobis est fratres, qui Ioannis pœnitentiam intuens suam non dico magnificare, sed alicuius saltem momenti reputare præsumat? Quis audeat murmurare in laboribus suis, & dicere, satis est quod patior, nedum nimis? Quæ enim homicidia, quæ sacrilegia aut flagitia sic puniebat Ioannes in seipso? Accendamur ad pœnitentiam fratres, interrogemus conscientias nostras, & animemur ad vltionem exigendam de nobis, vt horrendum possimus euadere iudicium dei viuētis. Quicquid verò minus est feruoris humilitas suppleat puræ confessionis. Fidelis est deus si confiteamur iniquitates nostras, si miserias nostras exponamus, si non excusemus infirmitates nostras, dimittet nobis peccata nostra. Ex hoc sanè & M
erga proximorum delicta feruorem intuere Ioannis. Hic nēpe dignus est & rationi consentaneus ordo, vt incipiendū tibi memineris à teipso. Ab occultis (inquit) meis munda me: & *Psal.18*
ab alienis parce seruo tuo. Genimina viperarum (ait Ioannes) *Lucæ.3.*
quis ostendit vobis fugere à ventura ira? De quanto mentis feruore procedere putas scintillas istas: imo carbones desolatorios? Sic neque pharisæis parcens. Nolite (inquit) dicere *Vbi supra*
quia patrem habemus Abraham: potens est enim deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahę. Sed minus hoc videatur, si vel ipsum veretur potentis vultum, & non tota libertate spiritus arguit peccantem regem crudelem atque superbum: sacra quadam vehementia ad hoc ipsum prodiens de deserto, si vel blanditiis eius vel ipso mortis terrore mouetur. Metuebat (inquit) Herodes Ioānem, & audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat. At ille nihil ob hoc parcens: non licet, ait, tibi habere eam. Ligatus quoque & in carcere trusus, nihilominus stetit in veritate, & occubuit pro veritate fœliciter. Ferueat etiam in nobis zelus iste charissimi. Ferueat amor iustitię, odiū iniquitatis. Nemo (fratres) vitia palpet: pec cata dissimulet nemo. Nemo dicat, nunquid custos fratris mei sum ego? Nemo quod in se est æquanimiter ferat: cū viderit ordinem deperire, minui disciplinā. Est enim consentire silere cum arguere possis: & scimus quia similis pœna facientes maneat & consentientes. Iam verò super humili & omnino feruentissima deuotione Ioannis erga dominum quid loquemur?

A quemur? Inde enim exultauit in vtero: inde expauit in Iordane baptizaturus eum: inde non modo Christum qui putabatur, sed vel ipsam corrigiam calciamenti eius soluere dignum se esse negabat: inde gaudebat amicus sponsi ad vocem sponsi: inde gratiam se accepisse pro gratia fatebatur: illum autem non ad mensuram habere spiritum, sed plenitudinem de qua
Psalm.61. omnes acciperent clamitabat. Nonne deo subiecta eris anima mea? Alioquin non ero lucerna ardens: nisi toto corde, tota mente, & ex omnibus viribus meis diligam dominum deū meum. Sola enim est charitas quæ accendit ad salutem: sola quā infundit & inflāmat spiritus, quem extinguere prohibemur. Habes quemadmodum Ioannes arserit, & in hoc ipso quemadmodum luxerit, indicatum est si aduertisti. Neque enim ardorem eius nosse poteras nisi luxisset. Luxit ergo vt supra
Lucæ.1 memini exemplo, digito, verbo, opere seipsum Christum indice nosmetipsos nobis sermone declarans. Tu puer propheta altissimi vocaberis (ait pater) præibis enim ante faciem domini parare vias eius, ad dandam scientiam salutis plebi eius. Ad dandam (inquit) non salutem (neque enim ille lux) sed scientiam salutis vt testimonium perhiberet de lumine. Scientiam (inquit) salutis, in remissionem peccatorum. Num salutis scientiam sapiens paruipendere potest? Ponamus tamen necdum venisse Ioannem, necdum significasse de Christo. Vbi salutem quæremus? Peccaui peccatum grande quod san-
B guine vitulorum vel hircorum deleri non potest: quia non holocaustis delectatur altissimus. Memoria mea infecta est fece huius amurcę, non est nouacula quę membranam hanc radere possit: quia tota totam imbibit fecem. Si peccati mei oblitus fuero, stultus sum & ingrat⁹. Si in memoria mea permanet, arguet me in æternum. Quid igitur faciam? Ibo ad Ioannem, & audiam vocem lætitiæ: misericordiæ vocem, ser-
Ioan.1. monem gratiæ, verbum remissionis & pacis. Ecce (inquit) a-
Ioan.3. gnus dei: ecce qui tollit peccata mundi. Et alibi. Qui habet sponsam (inquit) sponsus est. Ostēdit igitur quia venit deus, quia sponsus, quia agnus. Quia deus, certum est quòd peccata remittere possit, sed vtrum velit adhuc in quæstione est. Vult profectò, quia sponsus est, quia amabilis est. Et Ioannes amicus sponsi est, quia sponsus nisi amicos habere non nouit. Et licet velit gloriosam sponsam non habentē maculā, aut rugā, aut aliquid eiusmodi, non tamen quærit talem. Vbi enim illam inueniret? Sed talem potius ipse facit: talem sibi exhibet
Hier.3. ipse. Audi denique quid dicat per prophetā. Vulgò dicitur. Nunquid mulier si dormierit cum altero viro, reuertetur ad virum suum priorem? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis, reuertere tamen ad me, & ego suscipiam te. Ecce quod possit, ecce quòd velit. Sed tu fortassis timeas eam, quam fa-
C cere venit delictorum purgationem, ne vstione & scissione ossa & medullas ossium collidat, ne dolorem inferat morte grauiorem. Audi, agnus est, in mansuetudine venit cum lana & lacte, solo verbo iustificans impium. Quid enim (iuxta comicum) facilius dictu? Tātum (inquit) dic verbo, & sanabitur
Matth.8. puer meus. Vt quid ergo deinceps hæsitemus fratres, & non omni fiducia ad thronum gloriæ ascendamus? Agamus Ioanni gratias, & eo mediante transeamus ad Christum, quia vt ait ipse, illum oportet crescere, me autem minui. Quomodo minui? Splendore vtique non feruore. Retraxit radios, recollegit se, ne fieret sicut is qui totum profert spiritum suum. Illum (inquit) oportet crescere, qui exhauriri nō potest: de cuius plenitudine omnes accipiant: me autem minui, cui datus est spiritus ad mensuram, & danda magis opera vt ardere semper valeam, quàm lucere. Præcessi solem tanquam sydus matutinum, abscondi necesse est, orto iam sole. Non est mihi nisi modicum olei quo vngar, volo illud in vase tutius quam in lampade possidere.

In vigilia Petri & Pauli Apostolorum. Sermo.

IN sanctorum vigiliis necesse est vigilare hominem spiritualem, qui solennitates eorum celebrare desiderat in spiritu & veritate. Aliæ enim carnalium, aliæ spiritualium vigiliæ. Illi & nitidiores cultus, & epulas præparant lautiores, & fortassis in ipsis vigiliis operantur opera tenebrarum, lætantur cum malefecerint, & exul tant in rebus pessimis. Vos non ita didicistis Christum qui D
Christum secuti estis, qui omnia reliquistis, qui vigilanti oculo vigiliarum nomen debetis attendere. Ad hoc enim vigiliæ proponuntur, vt euigilemus si in aliquo peccato vel negligentia dormitamus, & præoccupemus faciem sanctorum in confessione. Non sic filij huius seculi non sic, qui potentes sunt ad bibendum vinum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem, qui obdormierunt in flagitiis, & facinoribus suis. Illud vos non lateat, quia qui ebrij sunt, nocte ebrij sunt: & qui dormiunt, nocte dormiunt, & frustra sonat eis nomen vigiliarum sanctarum, cum ipsi magis dormire studeant quàm vigilare. Vos non estis filij noctis, neque tenebrarum, sed lucis & diei, vt non vos præoccupent natalitij sanctorum dies & inueniāt imparatos. Tria sunt igitur quæ in festiuitatibus sanctorum vigilanter considerare debemus, auxilium sancti, exemplum eius, confusionem nostram. Auxilium eius, quia qui potens in terra, potentior est in cœlis ante faciem domini dei sui. Si enim dum hic viueret misertus est peccatoribus, & orauit pro eis: nunc tanto amplius quantò verius agnoscit miserias nostras, orat pro nobis patrem: quia beata illa patria charitatem eius non immutauit, sed augmentauit. Neque enim quia impassibilis omnino, ideò & incompassibilis factus est: sed nunc potius induit sibi viscera misericordiæ, cum ante fontē misericordiæ existit. Est & alia causa quæ magis vrget sanctos, vt soliciti sint de nobis, quia iuxta vocem Apostoli deus prouidet pro nobis ne sine nobis consummentur, sicut ait E
sanctus Dauid: Me expectant iusti donec retribuas mihi. De- *Psalm.141.*
bemus etiam attendere exemplum eius: quia quādiu in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est non declinauit ad dexteram, neque ad sinistram: sed viam regiam tenuit donec veniret ad illum qui dicit: Ego sum via veritas & vita. *Ioan.14*
Intuemini humilitatem operum eius: auctoritatem verborū eius, & tunc videbitis quomodo tam verbo quàm exemplo luxerit inter homines: qualia nobis vestigia dereliquerit vt ambulemus per ea, & non erremus in eis. Verè iuxta prophetam. Semita iusti recta est, rectus callis iusti ad ambulandum. *Esa.26.*
Sed & diligentiori intuitu confusionem nostram inspiciamus: quia homo ille similis nobis fuit passibilis, ex eodem luto formatus ex quo & nos. Quid ergo est quod non solum difficile, sed & impossibile credimus vt faciamus opera quę fecit, vt sequamur vestigia eius? Confundamur fratres, & contremiscamus ad vocem istam, si fortè hęc confusio adducat nobis gloriam, si fortè generet gratiam nobis timor iste. Homines isti fuerunt qui præcesserunt nos, qui tam mirabiliter processerunt per vias vitæ, vt vix eos homines fuisse credamus. Sic ergo in sanctorum festiuitatibus & gaudere & confundi debemus. gaudere, quia patronos præmisimus confundi, quia eos imitari non possumus. Ita semper gaudium nostrum in hac valle lachrymarum, lachrymarum pane condiri F
debet, vt semper non solum extrema, sed & prima gaudij luctus occupet: quia & si magna est gaudiorum materia, sed ma *Psalm.76*
xima est dolorum. Memor fui dei, clamat iustus, & delectatus sum. sed & statim subiungit: Defecit spiritus meus, turbatus sum, & non sum loquutus. Quod si hæc in vigiliis vniuscuiusque sancti cogitare debemus, quid faciemus in solennitate sanctorum, & summorum apostolorum, Petrum & Paulum loquor? Sufficeret vnius festiuitas ad infundendam exultationem vniuersæ terrę, sed amborum iūcta est ad cumulum gaudiorum, vt quomodo in vita sua dilexerunt se, ita & in morte non sint separati. Quid illis potentius dum fuerunt in terris? quorum alteri traduntur claues regni cœlorum, alteri magisterium gētium, alter Ananiam & Sapphiram occidit in verbis oris sui, alter donat quicquid donat in persona Christi, & cum infirmatur tunc fortior est & potens. Quàm potentiores sunt in cœlis, qui tam potentes fuerūt in terris? Et qui nobis reliquerunt maiora exēpla, quàm illi qui in fame & siti, in frigore & nuditate, & in omnibus illis quæ Paulus enumerat, iugiter sunt afflicti, & demum fœlici martyrio regna cœlestia conscenderunt? Vere nobis rubor confusionis sunt, quos vix audem⁹ respicere, ne dicā imitari. Oremus ergo eos, vt ipsi propicium nobis reddant amicum suum iudicem nostrum qui est deus benedictus in secula. Amen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

In die festo eorundem.

Sermo primus.

GLorioſa nobis ſolẽnitas illuxit,quam præclari martyres martyrum duces, apoſtolorũ principes morte clariſſima conſecrarunt. Iſti ſunt Petrus & Paulus duo magna luminaria,quos deus in corpore eccleſiæ ſuæ conſtituit quaſi geminum lumen oculorum.Hi mihi traditi ſunt in magiſtros & in mediatores : quibus ſecure me committere poſſim:quia & notas mihi fecerunt vias vitę, & mediantibus illis ad illum mediatorem aſcendere potero, qui venit pacificare per ſanguinem ſuum & quæ in cœlis & quæ in terris ſunt.Ille enim in vtraque natura puriſſimus eſt, qui peccatum non fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius. Quomodo ad illum accedere audebo qui ſum ſupramodum peccans peccator,qui peccaui ſupra numerum arenæ maris,cũ ille purior ego impurior eſſe non poſſim? Verendum ne incidam in manus dei viuentis, ſi illi appropinquare vel inhærere præſumpſero, quem à me tanta differentia diuidit, quantum diſtat inter bonum & malum.Propterea dedit mihi deus homines iſtos, qui & homines eſſent & peccatores, & maximi peccatores,qui in ſeipſis,& de ſeipſis diſcerent quàm late aliis miſereri deberent . Magnorum enim criminum rei magnis criminibus facile donabunt veniam , & in qua menſura menſum eſt eis remetientur nobis.Peccauit peccatum grande Petrus apoſtolus:& fortaſſis quo grandius nullum eſt : & tam velociſſime quàm facilimè veniam conſecutus eſt,& ſic vt nihil de ſingularitate ſui primatus amitteret. Sed & Paulus qui in ipſa viſcera naſcentis eccleſiæ tã ſingulariter quàm incomparabiliter graſſatus eſt,per ipſius filij dei vocem ad fidem adducitur,& pro tantis malis, tantis bonis repletus eſt, vt vas electionis fieret ad portandum nomen eius coram gẽtibus & regibus,& filiis Iſrael. Vas dignum & cœleſtibus ferculis repletum : de quo & ſanus eſcam , & infirmus accipiat medicinam.Tales decebat humano generi paſtores & doctores conſtitui,qui & dulces eſſent & potentes, & nihilominus ſapientes.Dulces vt me blande & miſericorditer ſuſciperẽt. Potentes,vt fortiter protegerent.Sapientes, vt ad viã & per viam ducerent quæ ducit ad ciuitatem . Quid Petro dulcius qui tam dulciter ad ſe omnes conuocat peccatores,ſicut & actus apoſtolici & epiſtolarum eius ſeries atteſtatur? Quid illo potentius cui & terra obediuit , cum mortuos reddidit,& mare ſub pedibus eius ſe calcabile præbuit , qui Simonẽ magum ſpiritu oris ſui in aere attigit, qui claues regni cœlorum tam ſingulariter accepit, vt præcedat ſententia Petri ſententiam cœli? Denique quodcunque ligaueris(inquit) ſuper terram erit ligatum & in cœlis , & quodcunque ſolueris ſuper terram , erit ſolutum & in cœlis.Quid autem illo ſapientius, cui non caro & ſanguis reuelauit? Libẽtiſſime Paulũ ſequor: qui prænimia dulcedine luget eos:qui peccauerunt & non egerunt pœnitentiam , qui fortior eſt omni principatu & poteſtate,ſapientiam & medullam ſacrorum ſenſuum,non à primo vel ſecundo , ſed à tertio cœlo largiter aſportauit. Hi ſunt magiſtri noſtri,qui à magiſtro omniũ vias vitæ plenius didicerunt,& docent nos vſque in hodiernum diem. Quid ergo docuerunt,vel docent nos Apoſtoli ſancti? Non piſcatoriam artem,non ſcenofactoriam vel quicquid huiuſmodi eſt: non Platonem legere,non Ariſtotelis verſutias inuerſare, nõ ſemper diſcere,& nunquam ad veritatis ſcientiam peruenire. Docuerunt me viuere . Putas parua res eſt ſcire viuere? Magnum aliquid imo maximum eſt . Non viuit qui ſuperbia inflatur, qui luxuria ſordidatur, qui cæteris inficitur peſtibus: quoniam non eſt hoc viuere, ſed vitam confundere,& appropinquare vſque ad portas mortis . Bonam autem vitam ego puto:& mala pati,& bona facere , & ſic perſeuerare vſque ad mortem . Dicitur vulgo, quia qui bene ſe paſcit, bene viuit: ſed mentita eſt iniquitas ſibi:quia non bene viuit, niſi qui bonum facit. Arbitror autem q̃ tu qui in congregatione es, bene viuis , ſi viuis ordinabiliter , ſociabiliter, & humiliter. Ordinabiliter tibi,ſociabiliter proximo, humiliter deo. Ordinabiliter, vt in omni conuerſatione tua ſolicitus ſis obſeruare vias tuas,& in conſpectu domini, & in conſpectu proximi:cauens & tibi à peccato,& illi à ſcandalo . Sociabiliter,vt ſtudeas amari & amare,blandum te & affabilẽ exhibere:ſupportare non ſolum patienter,ſed & libenter infirmitates fratrum tuorum,tam morum quàm corporum. Humiliter,vt cũ hæc omnia feceris:ſpiritum vanitatis ſtudeas exufflare qui ex huiuſmodi naſci ſolet: & quantumcunque illum ſenſeris,negare omnino conſenſum. Sic & in patiendo malum, quoniã triplex eſt:triplicem prouidentiam adhibere te oportet. Eſt enim quod à te pateris,quod à proximo,quod à deo.Primum eſt auſteritas pœnitentiæ:ſecundum vexatio alienæ malitiæ: tertiũ flagellum correctionis diuinæ.In eo quod à te pateris, debes voluntariè ſacrificare,quod à proximo, patiẽter ferre. quod à deo,ſine murmure,& cum gratiarum actione ſuſtinere.Nõ ſic multi filiorum Adam, qui errauerunt in ſolitudine in inaquoſo.Errauerunt planè & errant à via veritatis,qui in ſolitudinem ſuperbiæ recedentes, ſocialem vitam habere nõ volunt:quorum ſingularitas aſſociari nõ poteſt.Sed & in inaquoſo : quia nullo imbre lachrymarum compuncti in terra ſterili,& arenti perpetua ſiccitate morãtur.Propterea viam ciuitatis habitaculi non inuenerunt: quia inueterati in terra aliena coinquinati ſunt cum mortuis:deputati cum his qui in inferno ſunt.Nõ erat ita ſolitarius ille de quo ſanctus Hieremias ait.Bonum eſt viro cum portauerit iugum ab adoleſcentia ſua.Sedebit ſolitarius & tacebit, quia leuauit ſe ſuper ſe. Illi errauerunt,ſed iſte ſedebit ſemp.Illi eñ errãt corde:iſte autem non ſedet:ſed ſedebit ſolitarius,cum habuerit honorẽ ſingularitatis, illius videlicet iudiciariæ poteſtatis inſigne, quod ſancti in terra poſſidebunt,cum lætitia ſempiterna erit eis. Quare? Quia leuauit ſe ſuper ſe,id eſt cũ adoleſcẽs eſſet: & ætatis lubricæ ſentiret ardores, ſenem induit,relinquens quod erat,aſſumens quod non erat. Leuauit(inquit) ſe ſuper ſe:quia non reſpicit ad ſe:ſed ad illum qui eſt ſuper ſe.Sedebit enim & tacebit:etiam modo à ſtrepitu diabolicarũ ſuggeſtionum,à ſtrepitu carnalium deſideriorum,à ſtrepitu mundi. Fœlix anima quæ linguas iſtas non exaudit , audiat licet: illa multum fœlicior(ſi tamen aliqua eſt) cui penitus non loquuntur . Hæc eſt ſapientia quam Apoſtolus loquitur inter perfectos,abſcondita in myſterio: quam nemo principum ſeculi huius cognouit.Sic me Apoſtoli & viuere & conſcẽdere docuerunt . Gratias tibi domine Ieſu, qui abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus , & reuelaſti ea paruulis iſtis qui te ſecuti ſunt : & reliquerunt omnia propter nomen tuum.

Matt. 6

Threno.3

I. Cor.2.

Lucæ.13.

In eadem ſolennitate. *Sermo II.*

SAncti iſti quorum ſolẽnis hodie paſſio celebratur, multam nobis de ſe loquendi cauſam,multam quoque materiam prębuere. Verum ego vnum timeo: ne toties audita verba ſalutis,vileſcere nobis incipiant tanquam verba.Vilis ſiquidem & volatilis res verbum hominis,nullius molis,nullius põderis,nullius pretij, nullius ſoliditatis.Aerem verberat,vnde & verbum dicitur : & ſicut folium quod vento rapitur:effluit, & non eſt qui conſideret. Nemo veſtrũ fratres ſic accipiat:imò nemo ſic deſpiciat verbum dei . Dico enim vobis:bonum illi fuiſſet ſi non audiſſet homo ille . Fructus vitæ ſunt verba dei, non folia:& ſi folia, ſed aurea ſunt.Proinde non paruipendantur,non pertranſeãt, non præteruolent.Ipſa quoque colligite fragmẽta ne pereãt. Terra enim quæ ſæpius ſuperuenientem ſuſceperit imbrem, & non fecerit fructũ, terra reproba eſt, proxima maledicto. Sic & ea quæ in euangelio ſterilis ficulnea legitur, ſi poſtea q̃ foderit circa eam vineæ cultor, atq; miſerit ſtercora,nihilominus ſterilis inuenta fuerit:nonne iam ſecuris ad radicem illius arboris eſt ponenda ? Et ego dico vobis, ſi minus boni in ſecularibus inuenerit , maiorem in eã dominus habiturus eſt patientiam, q̃ in nobis, quibus cœleſtium conſolationum pluuiam voluntariam ſegregauit : quibus non ſarculus diſciplinæ:non paupertatis & vilitatis ſtercora defuerunt. An nõ ſtercora ſunt abominationes Aegyptiorum,quas immolamus deo noſtro ? Stercora planè vilia ad aſpectum , ſed ad fructum vtilia.Nõ refugiat hanc fœditatẽ,qui fœcũditatem deſiderat.Siquidem ex deformi ſtercorum aceruo,qui portatur in agrum,formoſus ſurget aceruus manipulorum, qui reportabitur ex agro.Propterea non vileſcat vobis vilitas precioſa:

ſa:ſed precioſius cunctis theſauris Aegypti Chriſti improperium æſtimate . Veruntamen terrenum habentibus ſterquilinium , ipſa quoque cœleſtis non deeſt pluuia:quæ eſt orationum deuotio,iucũda ruminatio pſalmodiæ, dulcis meditatio: conſolatio ſcripturarum.Denique & hęc ipſa pluuia eſt,quã accipitis per os meũ,ſi q̃ſ de flumine: cuius impetus lætificat dei ciuitatẽ:& torrẽte voluptatis illius aliqua ſup vos, dũ de eis loquimur,ſtillicidia ſtillare contigerit.Sed neceſſe habeo interdum circunfodere,quandoquidem poſuerunt me cuſtodem,& cultorem in vineis. Heu qui meam non colui, nec cuſtodiui.Neceſſe habeo tamen,dũ hunc occupo locũ & circũfodere nonnunquam,& apponere ſtercora. Moleſtum id quidem, ſed diſſimulare non audeo: ſciẽs multò amplius ſecurim nocituram,quàm ſarculum: ignem quàm ſimum.Itaque & arguere , & increpare interdum neceſſe eſt : nec ignoro ſimum eſſe verbum increpatorium,verbum improperij,& quod ſi nõ excuſet neceſſitas, ipſum quoque minus deceat proferentem. Sed quid agimus quòd hoc ſimo & ſi aliquos impinguari,ſed alios planè & lapidari, & indurari videmus? Hinc nanque ſcriptum eſt.De ſtercore boum lapidabitur piger . An non impinguatur,qui increpatus benignè accipit, manſuetè reſpondet,libenter emendare conatur? Hæc planè ſalubris & fœcunda impinguatio eſt , vt corripiat me iuſtus in miſericordia & increpet:oleum autem peccatoris non impinguet caput meũ. Ex ea ſiquidem pinguedine quam generat oleum peccatoris abundantius pullulant ſpinæ & tribuli , & omnis radix amaritudinis germinat copioſius . Itaque qui iuſtorum increpationem miſericordiam nominat: ſatis indicat quemadmodum ſuſcipienda ſit , quàm benigno animo , quàm deuota mente: quantaque ei gratia ſit habenda . Sic enim accipientibus nobis erit impinguatio ſalubris,non fertilis vitiorum quemadmodum oleum peccatoris: ſed fructus illius quem ſecundum Apoſtolum habemus in ſanctificationem. Quid autem faciamus tibi ô piger, qui ad hanc miſericordiam irritaris magis & exaſperaris? Nonne bonum ſimum ſparſi in agro tuo ? Vnde ergo lapides habet? Sed tu inimice homo: quoniam qui digit iniquitatem, odit animam ſuã:tu inquam inimice homo hoc feciſti:qui deſidiam tuam nõ excutere, ſed excuſare pergens ſimum tibi peruertis in lapides: & vnde impinguari debueras, lapidaris. Hęc idcirco dicta ſunt fratres,vt noueritis quàm benignè audiendum ſit, quàm deuote ſuſcipiendum: q̃ ſolicitè conſeruandum quicquid ad animarum ſalutem pertinet,& nõ ſicut verbũ hominũ:ſed ſicut (quod verè eſt) verbũ dei,ſiue illud conſolatorium,ſiue commonitorium,ſiue etiam increpatorium audiatur . Exceſſi fateor, ipſius propemodum feſtiuitatis oblitus: ſed(vt arbitror)non ad inſipientiam vobis,ſi firmiter inhęſerint animo quæ audiſtis. Et nunc iam de ſolennitate ipſa vel breuiter aliquid loqui tentemus. Apoſtolorum Chriſti feſtus agitur dies,quibus ſanè plurimum à nobis honorem deberi ſcio . Sed vtrum poſſit aliquis exhiberi hæſito ſatis . Nimis enim honorati ſunt amici tui deus:nimis confortatus eſt principatus eorum. Quid enim? Si in terra adhuc poſiti omnia poterant: non quidem in ſe,ſed in Chriſto: quid non poterunt hodie viuentes in ęterna fœlicitate cum ipſo ? Mortales adhuc & morituri imperium vitæ & mortis videbantur habere:ſolo nimirum verbo mortificantes viuos, & mortuos ſuſcitãtes: quantò magis nunc cum honorati ſunt nimis:nimis confortatus eſt principatus eorum? Sed quid eſt fratres? Cum apoſtolorum beata hodie memoria celebretur: nunquid natiuitatis ſeu conuerſionis eorum , aut certè vitæ, vel miraculorum ſolennis agitur commemoratio? Non eſt fratres natiuitatis humanæ ſolennitas,ſicut paulo ante beati Ioannis diem natalitium celebraſtis. Ille enim naſcens honoratur,quia naſcitur ſanctificatus. Denique in Ioanne ſolo celebrior eſt paſſione natiuitas : quia & ſi paſſus pro Chriſto eſt, cum pro iuſtitia & veritate occubuit: euidentius tamen natus pro eo eſt , nimirum homo miſſus à deo qui in hoc natus eſt, & ad hoc venit in mundum , vt perhiberet teſtimonium veritati.Sed neque conuerſionem apoſtolorum, aut eorum miracula hodie recenſemus:ſicut cęteris diebus aliis,alterius quidem conuerſio , alterius de carcere liberatio facta per angelum feſtiuis eccleſiæ gaudiis ad memoriam reuocatur. Mortẽ ſpecialius veneratur: qua nihil inter homines humano iudicio plus horretur . Conſiderate fratres eccleſiæ ſanctæ iudicium,ſecundum fidẽ, non ſecundum faciem iudicantis. Mortem ſiquidem Apoſtolorum in eorum recolit ſolennitate præcipua. Hodie nimirum Petrus crucifixus eſt:hodie decollatus eſt Paulus.Hæc hodiernæ cauſa feſtiuitatis: hæc præſentium materia gaudiorum . In his igitur feſtum agens diem & lætum,ſine dubio ſpiritum ſponſi habet eccleſia, ſpiritum domini:in cuius conſpectu(ſicut habes in pſalmo.) Precioſa eſt mors ſanctorum.Quãtos enim dum paterentur Apoſtoli credimus aſſuiſſe,qui nequaquam precioſis mortibus illorum inuiderent? Viſi ſunt enim oculis inſipientium mori, & æſtimata eſt afflictio exitus eorũ.Et ſic quidẽ viſi ſunt oculis inſipientium.Mihi(ait ꝓpheta) nimis honorati ſunt amici tui deꝰ: nimis confortatus eſt principatus eorum . Fratres amici Dei mori videntur oculis inſipientium, ſed in oculis ſapientium iudicantur potius obdormire . Denique & Lazarus dormiebat,quia amicus erat:& cum dederit dilectis ſuis ſomnum,ecce hereditas domini.Studeamus fratres viuere vita iuſtorum, ſed morte eorum morꝭ multò magis deſideremus . Sapientia enim iuſtorum nouiſſima pręfert:ibi nos iudicans,vbi nos inuenerit.Omnino neceſſe eſt vitæ præſentis finẽ futuræ cohęrere principio,nec ibi tolerabilis diſſimilitudo eſt . Sicut eñ ſi quis duo ſibi(vt ita dixerim)cinctoria cõſuere, aut colligare voluerit : minus de reliquis partibus curans,ipſa quæ ſibi copulanda ſunt capita vniformiter parat, ne diſſideant à ſeipſis : ita dico vobis quantumlibet extiterit conuerſatio ſpiritualis:ſi carnalis fuerit cõſummatio noſtra,vitæ illi ſpirituali penitus non cohæret, nec caro & ſanguis regnum dei poterunt poſſidere. Fili (ait Sapiens) memorare nouiſſima tua,& non peccabis. Nimirum q̃ hæc maximè recordatio faciat timoratum:timor expellat peccatum,negligentia nõ admittat.

Hinc & Moyſes de quibuſdam . Vtinam (ait) ſaperent & intelligerent,ac nouiſſima prouiderent. In quibus vtique verbis tria nobis video commendari,ſapientiam,intelligentiam, prouidentiam.Arbitror ſanè tribus eas aſſignari poſſe tempo ribus,vt æternitati quædam imago reformari videatur in nobis,præſentia moderantibus per ſapientiam,præterita per intelligentiam diiudicantibus,nouiſſima prouidentibus ad cautelam . Hæc nempe ſpiritalis eſt exercitij ſumma:hæc forma ſtudij ſpiritalis , vt ſapienter diſponamus præſentia noſtra: recogitemus in amaritudine animæ noſtræ præterita , futura quoque ſolicitè prouideamus. Sobrie & iuſte,& pie viuamus in hoc ſeculo(ait Apoſtolus) vt videlicet in præſenti ſobrietas obſeruetur,vt iuſta ſatisfactione præterita quæ nobis ſine fructu ſalutis pręteriere tempora redimantur,vt pietatis clypeum,imminentibus de futuro periculis opponamus.Sola eſt enim quæ ad omnia valet pietas,cultus ſcilicet dei humilis & deuotus,nec aliter nobis eſt prouidere nouiſſima, niſi vt vniuerſa quæ nobis imminere videntur pericula, ſedula nobiſcũ cogitatione verſantes, diſcamus de noſtra omnino induſtria: magis autem de noſtris diffidere meritis , & ſoli diuinæ nos protectioni committere pio quodam mentis affectu piæ intẽtionis in ipſum, cuius datum optimum,& donũ pfectũ eſt,cõ ſummatio fœlix,& mors precioſa.Habes in euãgelio tria hęc ipſo tibi ſermone domini commẽdata.Beati (inquit)pauperes, beati mites,beati qui lugent.Beati qui futura ſapiunt,prędeſiderio cœleſtium interno quodã ſapore mẽtis,præſentia reſpuẽtes.Beati q̃ nouiſſima ꝓuidẽt:in mãſuetudine ſuſcipiẽtes inſitũ verbũ quod eorũ ſaluare animas poteſt,& pietate cordis ad futuram tendunt hæreditatem. Beati qui priſtinum intelligentes errorem , crebris lauant lachrymis lectum ſuum. Vides quid optat vir ſanctꝰ,quid obtinere cupit eis pro quibus orat. Vtinam(inquit)ſaperent & intelligerent , ac nouiſſima prouiderent . Ac ſi manifeſtius dicat,vtinam eſſet in eis ſpiritus ſapientiæ & intelligentiæ atque conſilij. Vtinã hæc in nobis inueniantur fratres,vt ſuauiter omnia noſtra per ſapientiam diſponamus,vt intellectu pręterita peccata damnemus,vt prouideamus futura conſilio. Vtinam ſapiamus ad præſentis vitæ moderationem: vtinam intelligamus ad præteritę correptionem,vtinam deuota in deum fide prouideamus , vt fœlicem habeamus(ipſo miſerãte)conſummationem. Hic eñ eſt funiculus triplex quo trahimur ad ſalutem , ordinata conuerſatio , rectum iudicium,fides deuota.

Eccli. 22.

Roma.6.

Pſalm.10.

Pſalm.138.

Titum.2.

Matt.5

Eccli.7

Deut.3

Universidad de Deusto
Biblioteca

G *Item in solennitate eorundem, de lectione libri Sapientiæ: Hi sunt viri misericordiæ.*

Sermo. III.

Ecclı. 44. MErito fratres Apostolis sanctis attribuit mater ecclesia, qđ in sapientię libris legitur. Hi sunt viri misericordiæ, quorum iustitiæ obliuionem non acceperunt, cum semine eorum permanent bona. Sunt enim hi planè viri misericordiæ, siue quia misericordiam consequuti, siue quia misericordia pleni, seu quia misericorditer à deo nobis donati sunt. Et vide quam misericordiam consequuti sunt. Paulum interroga de seipso, vel magis sponte

1. Timo. 1. confitentem auscultа. Qui fui blasphemus & persequutor & iniquus: sed misericordiam consequutus sum. Quis enim non audiuit quàta mala fecerit sanctis in Hierusalem? Nec solum in Hierusalem, sed & per totam Iudæam insaniæ ferebatur habenis, vt Christi membra laniaret in terris. Denique hac furia vectus ibat, sed præuentus à gratia est. Ibat spirans minarum, & cædis in discipulos domini, & discipulus domini factus est: cui oftenderetur quanta eum oporteret pro nomine ipsius pati. Ibat dirum toto corpore virus exhalans, & subito in electionis vas mutatus est, vt iam cor illius eructuaret verbum bonum, verbum pium, & diceret: Domine quid me vis

Actu. 9 facere? Hæc vtiq; hæc mutatio dexteræ excelsi. Merito pro-
1. Timo. 1. inde loquebatur. Fidelis sermo & omni acceptione dignus:
H quoniam dominus Iesus venit peccatores saluos facere: quorum primus ego sum. Hoc ergo apud beatum Paulum fiduciæ & consolationis accipite fratres, vt ad dominum iam con uersos, non nimis cruciet præteritorum conscientia delicto-

1. Corin. 15 rum: sed tantum humiliet vos sicut & ipsum. Ego sum, inquit, minimus apostolorum, qui non sum dignus vocari apostolus: quia persequutus sum ecclesiam dei. Ita & nos humiliemur sub potẽti manu dei: & fiduciam habeamus, quia & nos misericordiam consequuti sumus, abluti sumus, sanctificati sumus. Et hoc quidem omnibus nobis: quoniam omnes peccauimus, & egemus hac gloria dei. Verum apud beatum Petrum aliud habeo quod apponam, eo charius quo rarius, & quo singularius eo sublimius. Nam peccauit Paulus, sed ignorans fecit in incredulitate sua. Petrus cum cecidit apertos habebat oculos. Porrò vbi abundauit delictum, superabundauit & gratia. Eorum siquidem qui peccant antequam deum nouerint: antequam miserationes eius experti sint, antequam portauerint iugum suaue & onus leue: priusquam deuotionis gratiam, & consolationes acceperint spiritus sancti: eorum inquam copiosa redemptio est, & tales omnes nos fuimus. At eorum qui post conuersionẽ suã peccatis, & vitiis implicãtur ingrati acceptæ gratię: & post missam manum ad aratrũ retro respiciũt tepidi & carnales facti: aut post agnitam viam veritatis retro

I eunt apostatæ manifesti: eorum vtique perpaucos inuenias, qui post hæc redeant in gradum pristinum: sed magis in sordibus positi sordescant adhuc. Super quos propheta deplorat. Quomodo obscuratum est aurum, inquit, mutatus est co-

Thren. 4 lor optimus: & qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercora? Nec tamen si quis huiusmodi est desperamus de eo, tantum vt resurgere velit cito. Quanto enim diutius permanebit, tanto euadet difficilius. Beatus verò qui tenebit & alli det paruulos Babylonis ad petram. Etenim si creuerint, vix poterunt superari. Filioli hæc dico vt non peccetis: sed & si quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrem, qui potest quod nos minimè possumus: tantum qui cecidit non adiiciat in malum vt profundius cadat, sed magis vt resurgat, confi-

Matth. 26. dens quòd nec ei negabitur venia: si tamen ex corde confiteatur peccata sua. Si enim is de quo loquimur Petrus post tam grauem lapsum ad tantam rediit eminentiam sanctitatis: quis de cætero desperet si tantum egredi voluerit à peccatis? Attendè quod scriptum est. Egressus foras fleuit amare. In egressu confessionem oris: in amaro fletu compunctionem cordis intellige. Et attende quòd tunc primum recordatus est verbi quod dixerat Iesus: tunc primum cordi fuit verbum quo prædicta fuerat eius infirmitas: cum euanuit præsumpta temeritas. Væ tibi qui post lapsum fortiorem te nobis exhibes. Vt quid tam rigidus es in tuam ipsius pernicię? Inclinare potius vt melius erigaris, & ne prohibeas frangi quod distortũ est, vt possit melius solidari. Quid indignaris increpanti gallo? K tibi potius indignare. Pluuiam voluntariam (ait Psalmista) *Psalm. 97.* segregabis deus hæreditati tuæ, & infirmata est. Bona infirmitas quæ segregatur hæreditati, quę medicum non repellit. Induratos enim tanquam vas figuli in virga ferrea conteret, & hæreditas infirmata est ait, tu verò perfecisti eam. Audistis *Vbi supra.* certè quam misericordiam consequuti sint Apostoli nostri: vt iam nemo ex vobis super peccatis pręteritis vltra quá necesse sit confundatur, in cubili conscientiæ suæ compunctus. Quid enim? Fortè peccasti in seculo. Nunquid amplius Paulo? Quod si & ipsa in religione nunquid plus Petro? Attamẽ illi in toto corde pœnitentiam agentes: non modo salutem, sed & sanctitatem consequuti sunt: etiam & salutis ministerium & magisterium adepti sunt sanctitatis. Et tu ergo fac si-

Eccli. 46. militer, quoniam propter te scriptura loquitur. Viros illos esse misericordię: vtique propter multam misericordiam quã consequi meruerunt. Potes tamen in hoc verbo etiam illud non inconuenienter accipere viros misericordiæ fuisse Apostolos, id est plenos misericordia, seu viros misericordiæ datos ecclesiæ vniuersæ. Scimus enim quòd viri isti, nec sibi vixere, nec sibi mortui sunt: sed ei qui pro ipsis mortuus est: magis autem nobis omnibus propter illum. Quantum enim proderit nobis eorum iustitia: quando ipsa quoque sicut ostensum est, tantum profuere peccata? Pro nobis facit eorum vita, eorum doctrina, etiam & mors ipsa. Etenim in conuersione continentiam, in prædicatione sapientiam, in passione sua L patientiam nobis beati Apostoli contulerunt. Quartum vsq; hodie conferre non cessant misericordia pleni, quod est sanctarum fructus orationum. Quanuis & in ipsa eorum vita adhuc inuenias quod adnumeres, fiduciam scilicet quam nobis miraculorum exhibitione prębuerunt. Et quis enumeret quã multa nobis per eos beneficia prouenerunt? Bene ergo de eis scriptura loquitur: quoniam hi sunt viri misericordiæ. Et addidit. Quorum iustitiæ obliuionem non acceperunt. Vis vt nec tua accipiat obliuionem? A triplici caue periculo: & florebit in æternum ante dominum. Legis enim, quia tepidus es:

Apoca. 3 incipiam te euomere ex ore meo. Legis, si auerterit se iustus
Ezech. 18. à iustitia sua, & cætera. Omnium iustitiarum eius non recor-
Matt. 7. dabor. Legis quibusdam dicendum in iudicio non noui vos: illis sine dubio qui receperunt mercedem suam. Ergo omnis iustitia tepida: omnis transitoria, omnis vendita erit in obliuionem coram deo. Sed non ita apostolorum iustitiæ, quod ex eo satis apparet quod sequitur. Cum semine eorum permanent bona. Manent enim vsque hodie in nobis apostolorum vestigia, & eorum religio: quia ex deo est, non potest dissolui. Vestes Israelitici populi quadraginta annis in deserto per seuerauerunt integrę: multo magis apostolorum vestes super iumentum saluatoris impositæ. Cum semine (inquit) eorum. Quod est semen, quia sequut⁹ adiungit, Hæreditas sancta nepotes eorũ? Idem profecto & semen sunt, & nepotes. Memi-

M nistis credo (sciẽtibus enim legẽ loquor) meministis inquam legalis mandati, vt suscitet frater superstes semẽ fratri defuncto sine semine. Quis sine semine? Singulariter ait, ego sum *Psal. 140.* donec transeam. Ideoque resurgens, Vade (inquit) dic fratri- *Ioan. 20* bus meis. Ac si dicat. Fratres sunt, faciant quod fratres. Ergo per euangelium ipsi nos genuerunt: non tamen sibi, sed Christo, quia per euangelium Christi. Hinc est quod moleste tulit Paulus quosdam eorum dici à quibus geniti fuerant per euangelium: indignans aduersus eos qui dicebant: Ego sum Pauli, ego sum Cephę, ego Apollo: Christi magis omnes & fieri volens & dici. Itaque semen apostolorum sumus per prę- *1. Cor. 1.* dicationem, sed per adoptionem & hæreditatem semen Christi, & apostolorum nepotes.

De Dauid & Golia, & quinque lapidibus.
Sermo.

1. Regũ. 17 AVdiuimus ex libro Regum Goliam virum procere staturæ, præsumentem super multa fortitudine & magnitudine corporis sui: vociferantem aduersus phalangas Israel, & prouocantem eas ad singulare certamen. Audiuimus etiam à deo suscitatum spiritum pueri iunioris, vt indigne ferret virum spurium & incircuncisum castris Israel, & dei summi exprobrantem agminibus. Spectauimus

A uimus procedentem adolescentulum in funda & lapide aduersus monstruosę magnitudinis hominem, loricatum & clypeo protectum ac galea, cæterisque terribilem militaribus armis: si qua in nobis erant viscera pietatis, non potuimus non timere sic ineunti conflictum, non congaudere vincenti. Laudauimus magnanimitatem paruuli quòd comederet animam eius zelus domus dei, & opprobria exprobrantium ei à se nõ duceret aliena, sed tanquam ad propriam moueretur iniuriã, & doleret super contritione Ioseph. Mirati sumus tantam in adolescente fiduciam, fiduciam quanta non inueniretur in vniuerso Israele. Collatam denique cœlitus victoriam, & diuina manifeste patratam virtute, tam læti suscepimus, quàm solliciti certamen expectauimus, armati fide paruuli, & gloriantis propria in virtute gigantis. Iam si spiritalem secundum apostoli testimonium legem esse non ignoramus, & scriptam esse propter nos, non solum exterioris superficiei oblectandos aspectu, sed interiorum quoque sensuum gustu tanquam medulla tritici satiandos, considerandum nobis est quisnam videatur iste Golias, qui populo dei iam repromissionis terram ingresso, iamque multis ex hostibus triumphanti, solus exprobrare præsumit, elatus & inflatus spiritu carnis suæ. Credo enim non incongrue in superbo homine superbię vitium designari. Ipsum namque est peccatum maximum, quod dei populo magis insultat, & insurgit specialiter aduersus eos qui

B cætera iam videantur vicisse peccata. Hinc est quod prouocat ad singulare certamen tanquam cæteris iam subactis. Nã & Philistęi illo in tempore timebant omnino aduersus Israel inire conflictum, nisi quod de Golia enormis magnitudinis viro eorum fiducia tota pendebat. Vnde enim eiusmodi animã superbia tentet: quam sibi subiugauit inuidia, seu tepiditas ea, quæ solet dei vomitum prouocare, aut pigritia quæ facit vt boum stercoribus lapidetur? Vnde inquam ei superbia, vn de extollentia oculorum, cui adeo cætera vitia dominantur, vt diiudicari se ab vniuersis tanquam male sibi conscius arbitretur? Quis denique nisi manu fortis, qui cætera iam sibi potenti virtute vitia subiugauit, aduersus nequissimum superbiæ vitium dimicaturus accedat? Procedat, inquit, Dauid manu fortis, quoniam non est vincere tantum hostem, nisi in manu forti. Armetur ipse contra Goliam, qui & vrsum vicerit & leonem. Videat sanè vtrum Saulis ei arma possint prodesse, vtrum seculari sapientia & philosophicis traditionibus seu etiam diuinarũ superficie scripturarũ, quam nimirum oc-

2. Cor. 3. cidentem literam vocat Apostolus, videat inquam vtrum his armis debellare superbiam, vtrum hac via humilitatem apprehendere possit: vt onerari sese magis quàm roborari sentiens huiusmodi arma atque impedimenta proiiciat, iactans omnino cogitatum suum in domino, & de propria penitus desperans industria, sola fide armatus non reputet Goliæ procerita-

C tem: ne fortè magnitudinis eius mole prematur, sed potius
Thren. 3. psallat spiritu, psallat & mente. Dominus, inquiens, defensor
Matth. 14. vitæ meæ &c. Nam & Petrus dum nec ventorum violentiam, nec maris profundum, corporisque pondus considerare t in verbo domini iactans semetipsum, nec perire potuit nec time re. At vbi vidit ventum validum venientem, timuit: ipsoque timore protinus mergi cœpit. Simile aliquid etiam nunc athletæ nostro rex Saul suadere tentat. Non potes (inquiens) re-

1. Reg. 17. sistere Philistæo isti: nec pugnare aduersus eum quoniam puer es, hic autem vir bellator ab adolescentia sua. Veruntamẽ nõ acquiescit ille tale aliquid meditari, sed pręsumẽs de virtute eius, cuius auxilio priora certamina iam vicisset, accedit intrepidus. Colligit igitur (abiectis armis Saulis) quinque lapides de torrente, quos nimirum (cum leuia quæque tolleret) leuigare torrens potuit, sed non etiam tollere secum. Torrẽs quippe quem pertranseat anima nostra seculum præsens est,

Eccli. 1. scriptura teste. Quoniam generatio aduenit & generatio prę-
Esa. 40. terit, tanquam tumens vnda vndam impellens. Quia ergo omnis caro fœnum & omnis gloria eius tanquam flos agri, hu iusmodi leuia facile secum trahit torrens inundans: verbum autem domini nullis fluctibus cedens, manet in æternum. Arbitror proinde non incongrue quinque lapidibus istis, quinquepertitum verbum intelligi, comminationis, promissionis, dilectionis, imitationis, & orationis. Horum quippe verborum late patens copia in diuinarum reperitur serie scriptura-

rum. Et fortè ipsa sunt quinque verba quorum meminit Pau- D
lus, malens quinque verba loqui in sensu, quàm decem milia *1. Corin. 7.*
in lingua. Præterit enim figura huius mundi, & iuxta aliud testimonium. Et mundus transit & concupiscentia eius. Hæc au- *1. Ioan. 2.*
tem verba transeunte mundo non modo manent, verumetiam leuigantur magis, dum pertranseuntibus pluribus multiplex est scientia. Iam verò collectos istos lapides contra superbiæ spiritum dimicaturus Dauid in vase memoriæ suæ reponat, considerans quanta nobis comminetur deus, quanta promittat, quantam nobis exhibeat charitatem, & quàm multa nobis sanctitatis exempla proponat: quemadmodum denique orationum nobis vbique commendet instantiam. Hos inquam lapides secum tollat, quisquis superbiæ vitium debellare festinat, vt quoties venenatum audet erigere caput quibuslibet ex his lapidibus manu cogitationis ei occurrat, percussus in fron te Golias deiiciatur opertus confusione. In quo sanè conflictu funda quoque necessaria est longanimitatis formam habens, quam huic maxime certamini nulla ratione deesse necesse est. Quoties ergo vanitatis cogitatio mentem pulsat, si intimo cordis affectu diuinas expauescere cœperis comminationes, seu promissiones eius desiderare, non sustinet Golias vtriuslibet lapidis iactum, sed reprimitur ilico tumor omnis. Quod si venerit in mentem dilecto illa tam ineffabilis, quam tibi deus maiestatis exhibuit, an non ilico marcescens ad cha- E
ritatem prorsus abominari incipis & abiicere vanitatem? Sic & exempla sanctorum si diligenti tibi consideratione proponas, erit sine dubio ad reprimendam elationem cogitatio ista perutilis. Iam verò si fortè insurgente subito elatione nihil ex his quæ diximus apprehendere quiuerit manus tua, toto feruore, ad eam cõuertere quæ sola restat orationem, & cõtinuo quem eleuatũ videras & exaltatum sicut cedros Libani subuersus impius iam non erit. Sed quæras fortasse quemadmodum suo ipsius gladio Goliæ possis abscindere caput, id enim tanto tibi iucundius, quanto molestius hosti. Dico breuiter, quoniam expertis loquor, & qui facile capiant & aduertant sine mora, quod in semetipsis crebro sentiunt actitari. Quoties te prouocante vanitate ad recordationem comminationis diuinæ seu promissionis aut cæterorum quæ supra diximus confundi cœperis & erubescere, deuictus est quidem Golias, sed forsitan adhuc viuit. Accede itaque propius ne fortè resurgat, & stans super eum mucrone proprio caput eius abscinde, de ea ipsa quæ te appetit vanitate perimens vanitatem. Elata siquidem cogitatione pulsatus, si ex ea ipsa materiam & occasionem sumas humilitatis, quo nimirum humilius deinceps & abiectius tanquam de superbo homine sentias de teipso: Goliam vtique Goliæ gladio peremisti.

De euangelica lectione, ubi sustinens dominum septem panibus turba reficitur.
Sermo I. F

Matth. 15. MIsereor super turbam, quia iam triduo sustinent me, nec habent quod manducent. Euangelium fratres ob hoc scriptum est vt legatur: nec ob aliud legitur quam vt rationabilem consolationem vel desolationẽ exinde capiamus. Est enim secularibus consolatio vana, de terrenarum affluentia rerum, vana nihilominus de earum penuria desolatio. At euangelium speculum veritatis nemini blandi tur, nullum seducit, talem in eo se quisque reperiet qualis fuerit, vt nec ibi timore trepidet vbi non est timor: nec lætetur cum male fecerit. Sed quid dicit scriptura? Si quis audi- *Iaco. 1.*
tor est verbi & non factor, hic comparatur viro considerati vultum natiuitatis suæ in speculo. Considerauit enim se & abiit & statim oblitus est qualis fuerit. Nos autem fratres non sic obsecro non sic, sed consideremus nosmetipsos in ea quam audiuimus sacri euangelij lectione, vt proficiamus ex ea, & corrigamus secundum eam si qua in nobis deprehẽdimus corrigenda. Propter hoc enim optat propheta dirigi vias suas, *Psalm. 5.*
ad custodiendas iustificationes domini. Tunc inquiens non *Psalm. 118.*
confundar, cum perspexero in omnibus mãdatis tuis. Et ego quidem non confundor, sed glorior pro vobis fratres mei, quoniam saluatorem in deserto sequuti existis ad eum extra castra: sed vereor ne quis forte in triduana expectatione pusillanimis inueniatur, & in Aegyptum seculi huius nequam

vel

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gvel corde vel etiam & corpore reuertatur. Merito proinde clamat diuina scriptura & dicit. Expecta dominum, viriliter *Psalm. 26.*
age,& confortetur cor tuum,& sustine dominum. Sed quandiu necesse est sustinere? Prorsus donec misereatur tui. Quæris quando? Misereor, inquit, super turbam, quia iam triduo sustinent me. Viam enim trium dierum eas necesse est in deserto,si gratum deo tuo offerre volueris sacrificium,& triduo sustineas saluatorem,si miraculi panibus desideras satiari. Prima est dies timoris, dies inquam declarans & illuminans tenebras tuas,interiores scilicet & horrendum gehennæ supplicium demonstrans:in quo sunt tenebræ exteriores, huiuscemodi siquidem cogitatio sicut ipsi nostis,nostræ solet exercere primordia conuersionis. Secunda est pietatis dies, qua respiramus in luce miserationum dei. Tertia dies est rationis,in qua veritas innotescit, vt tanquam ex debito quodam naturæ sine aliqua contradictione, creatori subiecta sit creatura,seruus seruiat redemptori. Ex hinc iubemur iam discumbere vt charitas ordinetur in nobis,ex hinc aperit dominus manū suam,& implet omne animal benedictione. Verùm quoniam apostolis dicitur,facite homines discumbere,quorū nos,(licet ad confusionē nostram) habetis vicarios qualescunque,discumbere vos admonemus fratres charissimi, vt refecti pane benedictionis subsistere possitis in via: ne fortè misera necessitate compulsi descendatis & vos in Aegyptum, & incipiant vobis illudere qui necdum vobiscum in deserto se-
H quuti sunt saluatorem. Miseri sanè & ipsi qui non exiere cum exeuntibus,sed planè miserabiliores omnibus hominibus, qui profecti quidem cum aliis,sed non cum aliis sunt refecti. Porrò si qui fuere qui discumbentibus aliis post dumeta seu diuersoria quæuis absconditi latuere, homines eiusmodi ieiunos vacuosque remansisse quis nesciat? Sic & eos nihilominus qui leuitate & curiositate ducti, circunquaque vagantes minime resederunt,aut qui resederunt quidem,sed non in ordine nec in numero cæterorum. Hortamur proinde charitatem vestram,& pastorali solicitudine admonemus ne quis ex vobis inueniatur angulos amare,sectari latebras,quærere diuerticula:quoniam qui male agit odit lucem,& non venit ad lucemvt non arguantur opera eius. Sed nec inueniantur in nobis qui circunferantur omni vento doctrinæ,instabiles & inquieti,nihil in se soliditatis, nihil grauitatis habentes, tanquam puluis quem proiicit ventus à facie terræ. Nam de his quid dicam quorum manus contra omnes, & manus omnium
1.Corin.12 contra ipsos? Hi sunt qui separant semetipsos,animales,spiritum non habentes:quoniam nemo in spiritu dei loquens dicit anathema Iesu. Nequissima planè & perniciosissima pestis:quoniam vniuersos vnius obstinatio turbat, & fit omnibus discordiæ fomes,materia scandalorum. Denique prophe
Psalm. 79. I tam audi,qui de vinea domini loquens. Singularis,inquit, ferus depastus est eam. Pro huiusmodi rogo & obsecro vos fratres mei fugite simulationem omnem & angulos propriæ voluntatis,fugite inquietudinem & spiritum leuitatis,fugite obstinationem, & nequissimum vitium singularitatis, nisi fortè (quod absit) fraudare vultis animas vestras panis edulio benedicti. Iam vero ne longius protraham vos,septem panes
Luce.4. quibus reficiamini isti sunt. Primus panis verbum dei in quo vita hominis est,sicut & ipse testatur. Secundus panis obedi-
Ioan.4. entia est,quoniam Meus cibus est, inquit, vt faciam voluntatem eius qui misit me. Tertius panis meditatio sancta, de qua scriptum est. Cogitatio sancta conseruabit te. Et quæ alio in
Ioan.6. loco nominari videtur panis vitæ & intellectus. Quartus panis orantium lachrymæ. Quintus verò pœnitentiæ labor est. Nec mireris quòd laborem aut lachrymas panem dixerim,nisi fortè excidit tibi quod in propheta legisti. Cibabis nos pa-
Psal. 79. ne lachrymarum. & item in alio psalmo. Labores,inquit, ma-
Psalm.127 nuum tuarum quia manducabis, beatus es & bene tibi erit.
Sextus panis est iucunda vnanimitas socialis, panis inquam ex diuersis granis confectus, fermentatus
Ioan.6. vtique sapientia dei. Porrò septimus panis est eucharistia,quoniam Panis, inquit, quem ego do, caro mea est pro mundi vita.

De septem misericordiis. Sermo secundus. Vnde supra. K

Misericordias dñi in æternū cātabo. Vt quid enī mihi insipiens nescio quæ cogitatio de pœnitentię huius onere murmurat,vt aggrauet illud super ceruicem meam? Aliud onus sentio,suauius quidem, sed vtique multo maius. Sic enim onerat me miserationibus suis deus,sic concludit,sic obruit beneficiis suis vt onus aliud sentire non possim. Quid enim retribuam domino pro omnibus quę retribuit mihi? Tanta tribuit & tanta retribuit, & tu mihi de alio onere loqueris? Deficit spiritus meus,prorsus deficit in tanta beneficiorum consideratione. Et licet dignas non sufficiam gratias agere,sed ingratitudinem prorsus odit anima mea. Peremptoria siquidem res est ingratitudo, hostis gratiæ,inimica salutis. Dico ego vobis,quoniam pro meo sapere nihil ita displicet deo præsertim in filiis gratiæ, in hominibus conuersionis, quemadmodum ingratitudo. Vias enim obstruit gratiæ,& vbi fuerit illa,iam gratia accessum nō inuenit,locum non habet. Hinc mihi fratres tristitia magna, & dolor continuus est cordi meo, quod nonnullos tam pronos ad leuitatem, ad risum, & ad scurrilia verba tam faciles video:vt pertimescam valde ne fortè plusquam expediat diuinæ misericordiæ sint immemores & ingrati tam multis beneficiis suis, aliquando deserantur à gratia quam non vt gratiam venerantur. Nam de eo quid dicam,qui in murmure & im- L
patientia obstinato perdurat animo,aut quem pœnitet adhæsisse deo,& contra morem & contra rationem bonum factum pœnitentia comitatur,qui sine dubio miserationibus dei, nō modo non habet gratiam sed contumeliam reddit? Omnino enim quantum in se est parum honorat eum à quo vocatus est,quisquis ei seruit in tristitia & rancore,si tamen seruire ei quis potest in ea tristitia quæ secundum carnem est & mortem operatur. Putas ergo quia maior illi detur gratia, & non magis etiam quod videtur habere auferatur ab eo? Nónne enim iure perditum reputatur,quod in grato donatum est? Aut dedisse non pœnitet,quod perisse videtur? Oportet proinde Nota.
gratum esse hominem & deuotum, qui percepta gratiæ munera,non modo manere sibi desideret sed & multiplicari. Nemo sanè est qui non facile si querit inueniat, vnde plurimum sit obnoxius deo,quoniam non est qui se absondat à calore eius. Sed nos maxime, quos segregauit sibi, & assumpsit ad
Roma.8. seruiendum sibi soli,si iuxta apostolum. Non accepimus spiritū huius mundi, sed spiritum qui ex deo est:vt sciamus quæ à deo donata sunt nobis:omnino plurima inueniemus, vnde continuas ei gratias agere debeamus. Quis enim in nobis est qui non confiteri possit,quoniam misericordia tua magna est super me? Itaque de tanta multitudine miserationum domini, vobis breuiter aliquas proponere velim,vt qui sapiens est,oc-
M casione accepta sapientior fiat. Septem ergo in me video misericordias domini,quas & vosipsi credo facile inuenietis in vobis. Prima est quod à multis peccatis adhuc in seculo positum custodiuit, prima inquam non inter omnes quas mihi impendit,sed prima inter has septem. Quis enim non videat quod sicut in multis cecidi, sic & in alia poteram cecidisse peccata,nisi omnipotentis pietas conseruasset? Fateor & fatebor,nisi quia dominus adiuuit me, paulominus cecidissem in omne peccatum anima mea. Et hæc quanta dignatio pietatis, quod ingratum & paruipendētem sic gratia cōseruabat,quod in multis contrariū & contēnentē,nihilominus ab aliis benignissime protegebat? At secunda miseratio tua super me domine,quonā poterit explicari sermone, quàm benigna, quàm liberalis,quàmq; gratuita fuerit. Ego peccabā & tu dissimulabas. Non continebam à sceleribus,& tu à verberibus abstinebas. Prolongabam ego multo tempore iniquitatem meam, & tu domine pietatem tuam. Sed quid prodesset expectatio, nisi sequeretur pœnitudo? Cumulus esset damnationis dicente domino. Hæc fecisti & tacui. Tertia proinde miseratio fu- *Psalm.49.*
it,quod visitauit cor meum & immutauit, vt amara fierent quæ male dulcia prius erant:qui lætabar cum malefacerem & exultabam in rebus pessimis,inciperem demum recogitare ei annos meos in amaritudine animæ meæ. Et nunc domine commouisti terram cordis mei & conturbasti eam,sana contritiones

A nes eius,quia commota est. Multi enim pœnitentia ducti sunt sed infructuosa,quoniam pœnitentia eorum reprobata est,sicut & prior culpa. Itaque & hæc miseratio quarta fuit,quòd pœnitentem misericorditer suscepisti, vt in eorum numero
Psal.31. inuenirer,de quibus psalmista. Beati,inquit, quorum remissæ sunt iniquitates. Sequitur misericordia quinta,per quam mihi continendi deinceps & emendatius viuendi præstitisti virtutem ne recidiuum paterer,& esset nouissimus error peior priore. Omnino enim manifeste tuæ est(domine deus) & non humanæ virtutis, susceptum semel peccati iugum à ceruicibus excutere,quoniam omnis qui facit peccatum seruus est peccati:nec est liberari nisi in manu forti. Iam verò postquam in his
Psalm.36. quinque miserationibus à malo liberaueris,vt fiat quod scriptum est. Declina à malo & fac bonum, in duabus aliis bona largiris. Hæ duæ sunt gratia promerendi,quia videlicet munus bonæ conuersationis indulges:& spes obtinendi, qua donas homini indigno & peccatori de tua toties experta bonita te vsque ad cœlestia speranda præsumere.

De fragmentis septem misericordiarum: Sermo tertius,unde supra.

B Citis quid fecerim septem vobis hodie misericordias proponendo? Septem vtique panes distribui. Nam si factæ sunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte,quantomagis diuinæ miserationes? Multo enim dulcius istæ sapiunt,reficiunt multo melius,ampliusque confirmant cor hominis. Verum multa nobis,ni fallor, ex his panibus hodie cecidere fragmenta. Nam & ego ipse sentiebam inter frangendum multas è manibus euadere micas, atque inter digitos properantis elabi. Vtrum ipsi collegeritis aliqua,vos videritis. Ego (si nondum fastiditis) nostra quę mihi collegeram sine inuidia communicabo, ne fortè incurram maledictionem abscondentis frumenta in populis. Primus itaque panis,si bene memini,conseruatio gratiæ fuit,qua me licet indignum,à multis peccatis adhuc in seculo positum custodiuit. Huius ergo tria teneo fragmenta, habentia prorsus magnum delectamentum saporis & alimoniam vitæ. Tribus siquidem modis à peccato me memini conseruatum,occasionis subtractione,resistendi data virtute,affectionis sanitate. Multa enim in peccata facile cecidissem,si data esset occasio, sed dei miseratione non me talis opportunitas apprehēdit. In multa quoque paulominus cecidissem grauiter impulsus violentia tentationis,sed virtutem dedit dominus rex virtutum, vt sub me esset appetitus meus, & ei quam sentiebam concupiscentiæ minime consentirem. Sed & à quibusdam tam longè me fecit miseratio tua domine, vt penitus abominarer ea,& ne vlla quidem eorum me tentatio molestaret. Secundus quoque panis fuit expectatio,qua tardabat vltionem, indulgentiam cogitabat. Et huius ergo panis tria fragmenta
C accipite,cogitantes longanimitatem quam exhibuit, electionem prædestinationis suæ quam impleri voluit, & charitatem nimiam qua nos dilexit. Propter hoc enim expectans expectauit me dominus & non intendit mihi, sed oculos suos auertit à peccatis meis,quasi nolens aduertere quantum delinquerem. Propter hoc inquam dissimulabat vt commendaret patientiam suam, vt impleret electionem suam, vt confirmaret charitatem suam. De tertio quoque pane eius scilicet misericordiæ qua conuertit nos ad pœnitentiam,tria non tam fragmenta quàm frusta vobis appono. Tunc enim, vt bene memini,concussit cor meum, excitans illud vt aduerteret suorum vulnera peccatorum,& vulnerum sentiret dolorem. Etiam & terruit deducens ad portas inferi,& præparata iniquis supplitia monstrans. Et vt nihil iam noxiæ remaneret delectationis,meliorem mihi cōsolationem inspirans spem indulgentiæ dedit. In his tribus ego conuersus sum,credo quod & vos ipsi. Iam verò quarti panis (ipsa est indulgentia) obsecro vos diligenter colligite fragmenta ne pereant. Sunt enim salubria valde,& dulciora super mel & fauum. Sic enim ex toto indulsit,& tam liberaliter omnem donauit iniuriam,vt iam nō damnet vlciscendo:nec confundat improperando:nec minus diligat imputando. Sunt enim aliqui sic donantes iniuriam, vt nō vlciscantur,sæpius tamen improperent. Sunt & alij qui sileant licet,manet tamen alta mente reposta, & rancorem tenent in animo,quarum vtique neutra plena indulgentia est. Longè ab D
his omnibus benignissima est diuinitatis natura, liberaliter agit, ignoscit plenarie, ita vt propter fiduciam peccatorum (sed pœnitentium) vbi abundauit delictum, soleat & gratia superabundare. Testis est Paulus gentium doctor, qui plus omnibus cum diuina gratia laborauit. Testis est Matthæus de teloneo electus in apostolum,cui etiam noui testamenti primum scriptorem esse donatum est. Testis & Petrus,cui post trinam negationem,totius ecclesiæ pastoralis cura commissa est. Testis denique etiam famosissima illa peccatrix,cui in ipso conuersionis initio tanta multitudo dilectionis concessa est, tanta postmodum indulta gratia familiaritatis. Quis accusauit Mariam,& pro se eam oportuit respondere? Si pharisæus murmurat,si Martha conqueritur, si scandalizantur apostoli,Maria tacet: Christus excusat, etiam & laudat tacentem. Denique illud quantæ prærogatiuæ,quantæ excellentiæ fuit, quod resurgentem à mortuis prima videre, tangere prima meruit? Sed iam transeamus ad alia. Bonum est quidem nos hic esse,vbi datur fiducia peccatoribus, sed oportet etiam cætera non tacere. Itaque & in continentia ipsa quæ est panis quintus, tria nihilominus inuenio vnde merito clamare possim. Quia fecit mihi magna qui potens est. Fortè paruum aliquid *Luc.1.*
reputatis continentiam vestram, sed ego non ita. Scio enim quos habeat oppugnatores, & quantæ illam necesse sit esse virtutis vt possit resistere talibus. Primus siquidem continen- E
tiæ nostræ hostis,caro est aduersus spiritum concupiscens. Quàm domesticus hostis, quàm perniciosa lucta, quàm intestinum bellum? Hostem hunc crudelissimum nec fugere possumus (ô anima mea) nec fugare,circunferre illū necesse est, quoniam alligatus est nobis. nam quod periculosius est & miserabilius,hostem nostrum ipsi cogimur sustentare, perimere eum non licet. Vide ergo quàm solicite te custodire necesse sit ab ea quæ dormit in sinu tuo. Veruntamen non est hic solus aduersarius mihi, alium adhuc habeo qui circuncinxit & obsedit me vndique. & si ignoratis,hostis ille est præsens seculum nequam. Concluserit inimicus vias meas, & per quinque portas,quinque videlicet corporis sensus, iaculis suis vulnerat me,& mors intrat per fenestras meas. Sufficere nimis poterant isti duo. Sed (heu me) ecce video ventum validum venientem ab aquilone,à quo panditur omne malum. Et nunc quid superest aliud? Domine salua nos: perimus. Ecce enim malleus vniuersæ terræ. Ecce serpens callidior cunctis animantibus. Ecce inimicus ille quem nec videre possum, quantominus cauere? Neque enim est colluctatio seruare volentibus continentiam,continentiam autem dico non à sola luxuria,sed à cæteris quoque (sicut necesse est) vitiis & peccatis: non aduersus carnem & sanguinem tantum,sed aduersus principes & potestates,aduersus mundi rectores tenebrarum harum,contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus. Et quis est qui F
iacula eorum ignea possit extinguere? Parauerunt sagittas suas in pharetra, vt sagittent in obscuro rectos corde. Sed & *Psal.10.*
narrauerunt vt absconderent laqueos,& dixerunt. Quis videbit eos? Nunc quidem aperte & violenter, nunc occulte & fraudulenter, semper autem malitiosè & crudeliter impugnant & persequuntur nos. Et ad hæc toleranda ne dicam superanda,quis idoneus? Credo iam vobis aliquatenus innotescit continentiæ difficultas, vt iuxta apostolum sciatis quæ à deo donata sunt vobis. Omnino enim in domino facimus hāc virtutem,& ipse ad nihilum deducit tribulantes nos. Ipse est qui non modo carnem nostram cum cōcupiscentiis suis,sed & præsens seculum nequam cum curiositatibus suis & vanitatibus,etiam & ipsum cum tentationibus suis conterit satanam sub pedibus nostris. Nunquid non merito dixeram inuenien-dum in continentia, vnde clamarem quia fecit mihi magna qui potens est? Iam verò sexti panis fragmenta accipite. Est autem panis iste gratia promerendi bona scilicet æternæ vitæ. Quam gratiam in tribus maxime constare arbitror, in odio præteritorum malorum,& contemptu præsentium bonorum,& desiderio futurorum. Septimus quoque panis est spes obtinendi,cuius nihilominus teneo fragmenta tria, & eorum sapor dulcis admodum gutturi meo. Tria inquam sunt quæ sic roborant & confirmant cor meum, vt nulla me penuria meritorum, nulla consideratio propriæ vilitatis, nulla æstimatio

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gmatio cœlestis beatitudinis,ab altitudine spei deiicere possit in ea firmiter radicatum. Desideratis ea,an reseruanda sunt propter eum qui dixit. Mel inuenisti?comede quod sufficit tibi. Sic completur hodie quod de seipsa sapientia prophetauit,& nunc idipsum video: quoniã qui edũt me,adhuc esuriẽt. Proinde non vos protraham vltra, sed nec vestrã fraudabo esuriem, quoniam quidem sic paratos video, ac si necdum sumpseritis quicquam. Tria cõsidero in quibus tota spes mea consistit,charitatem adoptionis,veritatem promissionis, potestatem redditionis. Murmuret iam quantum voluerit insipiens cogitatio mea dicens. Quis enim es tu aut quanta est illa gloria,quibus ve meritis hanc obtinere speras? Et ego fiducialiter respondebo. Scio cui credidi & certus sum, quia in charitate nimia adoptauit me,quia verax in promissione,quia potens in exhibitione,licet enim ei facere quod voluerit. Hic est funiculus triplex qui difficile rumpitur,quem nobis à patria nostra in hunc carcerem vsque demissum firmiter obsecro teneamus: vt ipse nos subleuet,ipse nos trahat & pertrahat vsque ad conspectum gloriæ magni dei, qui est benedictus in secula. Amen.

In natali sancti Victoris confessoris,sepulti in monasterio Arremarensi Trecensis diœcesis,qui obiit quarto kalendas Martij. *Sermo* I.

H

Victoris vita & gloria specialis,non tam ad gloriam quam ad virtutem prouocat omnes qui recto sunt corde. Non recti planè sed peruersi est animi antè quærere gloriam quàm exercere virtutem,& velle
Psal.126. coronari qui legitime non certauerit. Vanum est vobis, inquit ante lucem surgere. Ita est. Frustra ad celsitudinem nititur gloriæ,qui prius non claruit virtute. Frustra fatuæ virgines sponso obuiam surgunt,quarum lampades extinguuntur: & ideo fatuæ quia vacuis gloriantur lampadibus, virtutis oleum non habentes. Abit mihi gloriari nisi in gloria illo-
Psalm.83. rum, quibus propheta congratulans ait. Domine in lumine vultus tui ambulabunt,& in nomine tuo exultabunt tota die, & in iustitia tua exaltabuntur. Et infert. Quoniam gloria virtutis eorum tu es. Pulchre non eorum, sed virtutis eorum gloria commendatur. Quæ enim sine virtute est gloria, Profecto indebita venit,præpropere affectatur,periculose captatur. Virtus,gradus ad gloriam: virtus, mater gloriæ est. Fallax gloria & vana est pulchritudo quã illa non parturiuit. Sola est cui gloria iure debetur,& secure impenditur. Sancto Victori nec virtus nec gloria deest. sed quemadmodum ambæ res & quo ordine in homine processerunt, id operæpretium intueri. Pugnauit fortiter,viriliter superauit, & sic demum gloria & honore coronatur. Quomodo nempe inglorius remansisset bellator fortis, humilis Victor? quanquam
I nec in die virtutis suæ sine gloria fuit signis & prodigiis admirandus. Habemus dilectissimi in vita Victoris, & quod digne miremur & quod salubriter imitemur. Miror vina dedisse in eremo,non vitem sed fontem. Miror & stupeo infantem adhuc in vtero pauori fuisse pauendis dæmoniis, quippe ab ipsis præcognitum,& iam tunc ex nomine designatum. Nec vacuum nomen vbi hostium fuga & extorta confessio victoriam concessit infantulo. Quis item non miretur furem à dæmone deprehensum,& rursum à dæmone mox hominem liberatum? Quis non etiam omni admiratione stupendum ducat, carne circundatum hominem,cœlis patentibus, carnis oculos superno infigere lumini & videre visiones dei, angelico insuper mulceri cantico, doceri oraculo? Hæc atque similia in sancto homine veneramur,nõ æmulamur. Merito quidẽ quãdo & sine salutis periculo possunt non fieri, & sine salutis periculo nequeunt vsurpari. Tutius sanè æmulanda solidiora quam sublimiora,& quæ magis virtutem redoleant,gloriam minus. Studeamus proinde moribus conformari,cui in mirabilibus similari,& si volumus non valemus. Aemulemur in viro sobrium victum,deuotum affectum,æmulemur mansuetudinem spiritus,castimoniam corporis,oris custodiam, animi puritatem, ponere frenum iræ & modum linguæ, dormire parcius, orare frequentius,commonere nosmetipsos psalmis, hymnis & canticis spiritualib⁹, diebus iungere noctes,& diuinis laudibus occupare. Aemulemur charismata meliora. Discamus K
ab ipso quod mitis & humilis corde fuit. Aemulemur inquam quod extitit liberalis in pauperes,iucundus ad hospites, patiens ad peccantes,benignus ad omnes. Hoc enim melius. In his forma est cui imprimamur,in miraculis gloria à qua repri
mamur. Illa lætificent,ista ædificent. moueant illa, ista promoueant. Epulemur dilectissimi ad mensam diuitis vocati, mensam abundantem panibus, delitiis cumulatam. An non diues qui exemplis nos reficit, protegit meritis, lætificat signis? Dues planè,in cuius hodie conuiuio solenni angeli & homines pariter congregantur. Hi vt reficiantur,illi vt delitientur. Isti vt proficiant,illi vt gaudeant. Cuius vita repleta bonis, quid nisi mensa referta cibis? Nec tamen omnibus omnia apponuntur,sed vt tollat quisque quod sibi expedire & conuenire videbit. Et ego quidem consilio salubriori diligenter considero quæ mihi apponuntur. Cautum est mihi eligere mea, & aliena non tangere. Non extendam manum ad gloriam miraculorum: ne si attentauero quod desuper non accepi, perdam merito & quod videor accepisse. Non leuo cum illo oculos ad rimanda secreta cœlestia,ne oppressus à gloria confusus re
siliam,sero confugiens ad consilium sapientis qui ait. Altiora *Eccli.3.*
te ne quæsieris,& fortiora te ne scrutat⁹ fueris. Infertur mẽtis vinum nouum aquarum rubentium: non tango,quia non mihi appositum scio,qui similiter elementa mutare, naturas innoL
uare non valeo. Cerno item in mensa Victoris angelos illum audisse canentes. Nunquid videbo & ego mihi super nos exhiberi cãtores: aut certè citharœdos illos de Apocalypsi coram me citharizare in citharis suis? Imperat ille dæmonibus adhuc in corpore viuens,vinctum in corpore soluit corpore iam solutus. Cibi sunt sed non mei, equidem iucundi & sapidi: sed non tangit illos anima mea,quoniam non est inopi mihi vnde⁊ sufficiam talia redhibere. At si diligenter considero, ecce præ oculis in mensa sancti,censura iudicij,disciplinæ vigor,sanctitatis speculum,vitæ forma,virtutis insigne. Hæc à me & absque præsumptione sumuntur,& salubriter insumuntur: & si dissimulo,districte reposcuntur. Audi adhuc quænam mihi iure apposita putem. Si panem doloris & vinum compunctionis de diuitis mensa obtuleris, tollo securus qui sum
pauper & inops. Erunt mihi lachrymæ meæ panes die ac no- *Psalm.41.*
cte,& poculum meum cum fletu miscebo. Pars mea hæc qui dolenda commisi. Nec me tamen pigebit vt æstimo cibi huius,quoniam qui apposuit scientiã addidit & dolorem. Sed & si temperantiæ,si iustitiæ,si prudentię vel fortitudinis exẽpla appareant,ea incunctanter sumo,sciens quia talia oportet me præparare. Hæc mihi apponi, hæc à me repetitum iri non dubito. Nunquid signa & prodigia exigenda à nobis sunt, vt ea diuiti vicissim præparemus? Fratres vasa sunt in honorem illi qui nos inuitauit,non cibi pauperum. Tu ergo qui inuitatus es,diligenter considera quid tibi ille, quid sibimet appoM
suerit. non enim quicquid in mensa apponitur, tibi apponitur. Quid si in poculo aureo fuerit propinatum? Non poculum tibi sed potus apponitur. Sume potum & pone aurum. Ergo exempla bonorum operum & rectitudinem morum paterfamilias communicat ita domesticis,vt prærogatiuam sibi retineat in miraculis. In his tamen atque illis, ille glorificandus est, cuius munus sancte viuere, cuius virtus signa facere est, qui in trinitate perfecta viuit & regnat deus in secula seculorum, Amen.

De eodem. *Sermo secundus.*

Gaudete in domino dilectissimi, qui inter continua suæ pietatis beneficia indulsit hominem mundo, cuius multi saluarentur exemplo. Iterum dico gaudete, quod factus de medio appropiauit deo, vt multo plures eius intercessione saluentur. Habet ex hominibus cui hominum peccata donet,misericors & miserator dominus. Habet tempus & locum intercedendi pius & misericors aduocatus. Equidem locum quietum & tempus feriatum. In terris visus est,vt esset exemplo,in cœlum leuatus est, vt sit patrocinio. Hic informat ad vitam,illic inuitat ad gloriam. Factus est mediator ad regnum,qui fuit incitator ad opus. Bonus mediator, qui sibi iam postulans nihil, totum in nos transferre desiderat,& supplicantis affectum & supplicationis

A tionis fructum. Quid enim quærat sibi qui nullius eget? Dominus conseruat eum & viuificat eum,& beatum facit eum in gloria, nihil illi deerit in loco pascuæ collocato. Hæc dies gloriosæ migrationis eius,dies lætitiæ cordis eius,exultemus & lætemur in ea. Introiuit in potentias domini, gaudeamus quia nunc potentior est ad saluandum. Hodie Victor posito corpore quo solo præpediri ab introitu gloriæ videbatur,tãto alacrior quanto expeditior penetrauit in sancta,similis factus in gloria sanctorum. Hodie de nouissimo & humili loco quem sibi ex consilio saluatoris elegerat,ipso summo patrefamilias euocante,verus amicus ascendit superius, & est illi gloria coram simul discumbentibus. Hodie despecto mundo & mundi principe triumphato,supra mundum verè victor ascendit,accipiens de manu domini coronam victoriæ. Ascendit autem cum immensa supellectili meritorum,clarus triumphis,miraculis gloriosus. Pausat miles emeritus,& post labores sudores⁊ que sacræ peractæ militiæ locatur fœliciter,coronatur sublimiter. Anima eius in bonis demorabitur. Quæris vbi? Cum Abraã Isaac & Iacob in regno cœlorũ. Ita cũ talib⁹ & tali in loco sibi sedet. Sedet excelsa & fulgida,sedet lætabũda & laudans. Sedet delicata & ornata monilibus suis,stipata malis,fulcita floribus. Sedet inquam sibi vacua curis, delitiis affluens,abundans ocij & quietis ad vacandũ sapientiæ. Quæ sedit & fleuit super flumina Babylonis, sedet modo ad
B fontem vitæ, & conuersatio illi secus torrentem voluptatis, cuius impetus lætificat ciuitatem dei. Inuenit sibi fontem horum,puteum aquarum viuentium, & cum Samaritana potatur aqua sapientiæ salutaris,vt non sitiat in æternum. Datur illi de fructu manuum suarum,& laudant eam in portis opera eius,& gloriatur testimonio conscientiæ. Conscientiæ dico suæ non alterius. Sedet media angelorum,digna planè eorum consortio,quorum desiderio flagrat,puritate nitet,castimonia decoratur. Sedet inter apostolos vir apostolicæ gratiæ: nec est quod se abscondat à cuneo prophetarum, qui quem illi prædixerunt, glorificauit & portauit in corpore suo. Neque se putat victoriosis martyrum choris Victor noster arcendum, qui duro & diuturno martyrio viuentem⁊ sui corporis hostiam immolauit. Sedet veteranus miles debita iam suauitate & securitate quietus. Securus quidem sibi: sed nostri solicitus. Non enim cum putredine carnis simul se exuit viscеribus pietatis: nec sibi sic induit stolam gloriæ,vt nostræ pariter miseriæ suæque ipsius misericordiæ obliuionem indueret. Non est terra obliuionis quam anima Victoris inhabitat,non terra laboris vt occupetur in ea, non denique terra sed cœlum est. Nunquid cœlestis habitatio animas quas admittit indurat,aut memoria priuat,aut spoliat pietate? Fratres latitudo cœli dilatat corda,non arctat,exhilarat mentes,
C non alienat,affectiones non contrahit,sed extendit. In lumine dei serenatur memoria,non obscuratur. In lumine dei discitur quod nescitur,non quod scitur dediscitur. Superni spiritus illi qui ab initio cœlos inhabitant,nunquid quia incolunt cœlos,despiciunt terras,& non magis eas visitant & frequentant? Nunquid quòd semper vident faciem patris, ministerium euacuat pietatis? Omnes nihilominus administratorij spi-
Hebr.1. ritus sunt,missi in ministerium propter eos qui hæreditatem capiunt salutis. Quid ergo? Discurrunt angeli & succurrunt hominibus,& qui ex nobis sunt nesciunt nos: nec norunt iam compati in quibus passi sunt & ipsi? Qui dolores nesciunt, sentiunt tamen nostros: & qui venerunt de magna tribulatione non recognoscunt iam in quo fuerunt? Scio qui dixit. Me
Psalm.141. expectant iusti donec retribuas mihi. Iustus est Victor etiam expectans nostram proculdubio retributionem. Non est ille
Gen.40. pincerna Pharaonis, qui inuentam gratiam retinuit sibi prophetæ sui pariter & captiui minime recordatus. Minister Christi est,Christum sequitur. Non est ille oblitus suæ promissionis nec socio passionis regni consortium denegauit. Non est discipulus contra magistrũ,non potest Victor quicquam facere nisi quod viderit magistrum facientem. Opera quę ille fecit,& iste fecit similiter. Iam cœlos ingressus quos & antè apertos beatis oculis suspiciebat, verè nunc reuelata facie speculatur gloriam dei,absorptus quidem,sed non oblitus clamorem pauperum. Beata visio qua in eandem imaginem transformatur de claritate in claritatem,tanquam à do-
mini spiritu. Paruulus ad pugnam,magnus ad victoriam, ma- D
tris viscera necdum exiens & iam eiiciens dæmonia, cum incremento virtutum ac meritorum victor viuens inter peccatores translatus est. O virum præcipuæ sanctitatis, qui antè sanctus quàm natus,antè opere quàm nomine Victor. Adhuc vtero clausus iam de hoste triumphauit. O venerandam etiam ipsis angelis sanctitatem,quam pari studio & si dispari voluntate, & mali fugitant & frequentant boni. Nec facile dixerim quid virum astruat sanctiorem horum fauor,aut pauor illorum. Corpore denique terras,mente cœlos inhabitans: aliquando familiarius aliquid nunciantes, aliquando ineffabili cætus suauitate plausibiles supernorum voces spirituum audiebat. Verè anima tua Victor,vna ex gemmis,quę tibi in cruce apparuerunt. Verè infixa cruci,cum diuinæ inserta gloriæ, eandem sibi claritatis imaginem induit quam inuenit. Vincenti expandit gremium suum,qui pugnanti dederat spiritum suum. O victrix anima quæ sicut passer transuolans, mundi laqueos euasisti: respice ad incautas animas intricatas illis, pe-
riclitantes in illis,vt tuo patrocinio eruamur. O miles emerite qui christianæ militiæ duris laboribus angelicæ fœlicitatis requiem commutasti: respice ad imbelles & imbecilles commilitones tuos,qui inter hostiles gladios & spiritales nequitias tuis laudibus occupamur. O victor inclyte, qui & de terra & de cœlo gloriosissime triumphasti, illius gloriam E
nobiliter superbus despiciẽs,& huius regna pie violentus diripiens,respice de cœlo ad victos terræ,vt hæc sit tuorum cõsummatio triumphorum si & nobis demum vicisse te sentiamus. Nam si ex re nomen tibi,perfecta veritas nominis ex nostra liberatione censebitur: & certè deest interpretationi quandiu nos qui tui sumus minime liberamur. Quàm pium quàm dulce quàm suaue ô Victor in hoc loco afflictionis & in hoc corpore mortis te canere,te colere,te precari. Nomẽ tuum & memoriale tuum fauus distillans in labiis captiuorum,mel & lac sub lingua eorum, qui tui memoria delectantur. Eia ergo fortis athleta, dulcis patrone,aduocate fidelis: exurge in adiutorium nobis, vt & nos de nostra ereptione gaudeamus,& tu de plena victoria glorieris. Omnipotens pater,peccauimus tibi facti filij alieni, sed appropiauimus in Victore,qui dum vicit cupiditatẽ suam, vincat & iram tuam, nos quoque in gratiam potenter restituat. O victor Iesu te in nostro victore laudamus, quia te in illo vicisse cognoscimus. Da ei piissime Iesu sic de sua in te victoria gloriari, vt non subeat obliuio nostri. Fili dei immitte ei nostri semper in conspectu tuo memorem esse,nostram in tuo tremẽdo iudicio suscipere & agere causam,qui cum patre & spiritu sancto viuis & regnas deus per omnia secula seculorum. Amen.

In festo beatæ Mariæ Magdalenæ, *Sermo.*

Odie misericordia & veritas obuiauerunt sibi, & F
multitudo miserationum domini in peccatricẽ fœminam refusa est. Filius enim virginis, peccatricis & menstruatę manibus attrectatur,deumque atque dei filium mulier infrunita contingit. Tangit pedes mundi atque mundantis,immunda: & vestigiis creatoris mulier criminosa procumbit. Transit in affectum cordis præuaricatrix, & redit ad cor: & magnitudinem scelerum,lachrymarum multitudo condemnat. Dissimulat pietas tangentis officium, & obsequiorum instantiam remuneratorius ille maiestatis oculus fœlici dedignatione non inspicit. Osculatur Maria pedes Christi frequentibus osculis,& oculis inundantibus vestigia redemptoris infundit,tergit crinibus,odoriferis illinit & irrorat vnguentis. Videt & inuidet singularitatis amator, & vtrunque redarguit Pharisei iactantia,illum ignorantiæ, præsumptionis istam. Sed deliberans prouidentia suspendit iudicium, dum affectat obsequium, & inuectiuam retinet præparatam, donec Mariæ sacrificium in holocaustum pertranseat. Gaudent angeli super peccatrice pœnitentiam agente,& odoris fragrantia cœlestis ille conuentus aspergitur, saluantemque & saluandam tota misericordiæ dulcedo pertingit. Vbi abundauit delictum,superabundauit & gratia, & nume- *Roma.5.*
rositatem criminum præponderans pietas intercludit. Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ domine in peccatricis confessione,quàm iusta reprehensio in Pharisæi superbia & abusione?

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gsione? Enumeratur obsequentis obsequium,& per obliquum tangitur indignantis iniquitas,tota literali coherentia Simonis inuidiam impugnante. Et quia vbi spiritus domini, ibi libertas : dimittuntur illi peccata multa quæ multum diligit: immittuntur illi,qui multum negligit. Non erat satiatus ab vberibus sponsę,nec induerat compassionis affectum, legem relegens quæ misericordiam nescit,nouit iustitiam. Lex dura duris & lapideis promulgata,parata percutere, nesciens misereri. Lex excludens pœnitentiæ locum, veniam negans, emendationis ignara. Lex vinum durum & acidum de botris amarissimis eliquatum,consecratum feritati, diriuatum Israeli,saluatori propinatum. Vinum de quo dentes bibẽtium obstupescunt: non de genimine vitis illius quod saluator bibit nouum in regno patris sui. Vere meliora sunt vbera sponsę vino isto. Quęnam,ais,sunt ista? Procedat in medium Paulus apostolus,& vbera felici lacte manantia nobis assignet. Gaudere,inquit, cum gaudentibus, flere cum flentibus. O quàm breui sermociunculo totius religionis depinxit insigne,quàm eleganti clausula proposuit pietatem,equitatem statuit, submouit inuidiam? His vberibus mater ecclesia lactat proficientes,nutrit perfectos. Gaudere, inquit, cum gaudentibus. Facessat hinc secularis plausus insania, & lętitia mundialis abscedat,quia non est gaudere impiis,dicit dominus. Nunquid illorum os gaudio repleri estimas,qui lętantur cum malefecerint, & exultant in rebus pessimis? Sed nec illi qui laudibus adulatoriis rapiuntur,diuinę iubilationis agnouere lætitiam. Nunquid qui vestiuntur purpura & byssо,& epulantur quotidie splendide,gaudium & lætitiam obtinebunt? Absit vt in terra suauiter viuentium gaudiorum inueniatur materia,cum tantis alternationibus tota mundi facies immutetur, vt eleuans allidatur, & respiret allisus. Sed est gaudium continua sibi iucunditate firmissimum,quod perfectus animus de securа sibi conscientia pollicetur. Mens enim ab huius mundi aspergine pure presseque deterса,& in diuinę contemplationis acumen totum desiderij sui figens affectum, gaudens gaudet in domino,& exultat anima sua in deo salutari suo. Talis anima minas aspernatur,nescit timorem, spem falsam eludit, & omnium scandalorum immunis, in pace in idipsum dormiens requiescit. Pax multa diligentibus legem tuam (ait iustus) & non est illis scandalum. Nouerat enim quia lictores non persequuntur martyres,sed coronant. Cum huiusmodi gaudentibus gaudet apostolus,& vt abundantius gaudeant, tota securitate promittit. Hoc gaudium certum & plenum est: tantoque certius idem,quanto vicinius circa identitatem imprimitur. Hæc est mamilla congratulationis,de qua lac exhortationis effunditur quo nutriuntur perfecti, vt cum auulsi fuerint à lacte isto,epulentur ab introitu gloriæ dei. Secunda est flere cum flentibus. Nunquid apostolus præcipit flere rerum amissionem,intermissionem voluptatũ,filiorum mortes, morborum instantiam,grauitatem inopiæ,potentiam fortiorum? Absit. Plorandi enim sunt qui taliter plorant. Religiosa enim tristitia,aut alienum luget peccatum,aut propriũ. Beati quorum luctus in hac intentione versatur: quia cõsolatoriam possunt in hac expectare dulcedinem. O quàm leni & dulcissimo spiritu imbutus est spiritus illius qui nouit in spiritu lenitatis peccantem instruere,suspendere vindictam, & affectuosis visceribus inuiscerare sibi peccatorem donec vitæ reddatur. De hac compassionis mamilla lac consolationis effunditur, & hoc lacte pascit Apostolus illos qui solido cibo vesci non possunt. Amator innocentiæ,pacis amicus,patientiæ cibus, patientibus compatiens,& congaudens gaudentibus,perfectionis metam cursu consummato contingit. Hæc sunt vbera lacteis irrorata liquoribus,meliora vino, lacte dulciora,misericordiam sonantia,redolentia pietatem. Fragrantia,inquit,vnguentis optimis. Digna prorsus vbera, de quibus eliquatur vnguentorum infinitas,odorata diffluxione,ciuitatem dei viuentis circunquaque respergens. Hæc sunt vnguenta quæ regina Saba attulit in Hierusalem: de quibus dicit scriptura: Non sunt allata vltra aromata tam multa,quàm ea quæ dedit regina Saba Salomoni. Quàm excellenter apposuit optima spiritus ille subtilis, qui totam sibi libri huius rapit positionem? Est enim vnguentum bonum quod Maria pedibus saluatoris infudit, est & melius quod eadem (si tamen eadem) super caput recumbentis effudit: est & optimum quod & ipsa præparauit toti corpori Christi. Primum vnguentum contritionis est,de recordatione peccatorum,de spiritu contrito & contribulato descendens. Hoc infunduntur pedes illius qui ambulat super pennas ventorum. hic adorat Maria in loco vbi steterunt pedes eius. Steterunt,inquam, quia validissima amoris manu pedem vtrunque rẽtinuit, donec vtrunque perungeret,& audiret criminum remissionem,& dimissionem in pace. Remittuntur, inquit,tibi peccata, & vade in pace. Magnam prorsus miseriam magna misericordia diluit & abstergit,& hoc quidem festinanter,quia sine vllo interuallo coniunguntur & lachrymæ peccatricis, & misericordia saluatoris. Remittuntur peccata,& in pace dimittitur: vt & de præterito sit solicita,& secura de futuro. Pedes isti sunt misericordia & iudicium: quorum alterum sine altero osculari vel temeraria securitas est, vel desperatio fugienda. Quis enim dei misericordiam indesinenter attendens, non statim tepidioris vitæ quietem exoptet? Cum enim recogitat vniuersitatis dominum formam serui pro seruis suscipere,triginta & tribus annis operari salutem nostram in medio terræ huius, capi,ligari,lanceari,crucifigi,& hoc totum pati pro filiis hominum: statim deceptoria spe sibi blanditur & alludit,gaudet obseruari in misericordia & miserationibus,iudicium nescit, ignorat iustitiam,& punienda estimat non puniri. Fallitur qui sic osculatur misericordiæ pedem,vt pedem iudicij non attendat: qui totum de misericordiæ pede præsumit, hoc solum ad salutem sufficere credens, quod credit. Rursus cum abducit os,& iudicij pedem crebrioribus osculis intertangit,subcutitur carnis animæque substantia,& vtriusque hominis statum vehementior aura percellit. Horrendum enim est incidere in manus dei viuentis, offendere creatorem, nescire dominum, recalcitrare dominantis imperio, qui habet potestatem corpus & animam ponere in gehennam. Terribilis certè (sicut ait Apostolus) quædam expectatio iudicij, quando ignis in conspectu eius exardescet,& virtutes cœlorum mouebuntur, & vacillantibus conscientiis latitudinem mundi validissimus ignis aduret. Nihil prorsus terribilius quam videre latronis officinam plenam sanguine,cumulatam opprobriis,tormentis vndantem. Quis hæc diutius cogitans non statim contremiscat,& in desperationis rotetur abyssum? Non est igitur huic pedi morosius incumbendum,ne pietatis intuitum ferocia iudicantis excludat. Vtrunque igitur inungat pedem animæ pœnitentis affectus, & nunc misericordiam amplectens, nunc iudicium deosculans,contribulati spiritus offerat holocaustum. Vide Mariam iudicij pedem fortiter attendentem, dum nobilis & lasciua mulier conuiuantium faciem non attendit,sed extenso corpore prouoluitur pedibus maiestatis, doloris plena,timoris impatiens,compunctionis iaculo vulnerata. Sed & misericordiæ pedem labiis impressioribus osculatur,in cuius spe firmiter inhęret vestigiis redemptoris,donec audiat,Remittuntur tibi peccata tua. Sanè preciosum vnguẽtum,quo non solum terrena domus,sed etiam cœlestis aspergitur. Vilissimæ autem sunt species de quibus conficitur, & magna earum copia intra nostros ortulos poterit inueniri. Peccata igitur nostra plantata in conscientiis nostris, quorum numerositas præ multitudine numerari non potest, species eius sunt. Ipsa igitur in mortariolo pœnitentiæ, macerationis pistillo contusa, & respersa discretionis oleo, doloris igne suppositо,& in aheno disciplinæ cocta, vnguentum exhibent preciosum & acceptum pedibus saluatoris. Compendiosè autem istud confecimus, sapienti rerum occasionem penitus relinquentes. Et licet materia videatur indignior: interim tamen bonum est vnguentum istud,quod domum replet,penetrat cœlos,angelos lætificat, & beatæ ciuitati lætitiam refundit & gaudium. Hoc est sacrificium iustitiæ : quia sacrificium deo spiritus contribulatus. Secundum vnguentum est deuotionis de recordatione beneficiorum dei. Prorsus dignissima huius vnguenti compositio: & in istius comparatione prioris est conspersio vilipendenda. Eius enim species de cœlesti paradiso allatæ sunt, & in terra filiorum homi num nequeunt inueniri. Virtutes enim diuinitus collatæ, & in mortariolo pectoris pistillo diligentissimæ meditationis contritæ,& exultationis oleo superfusę,suffusо igne iustitiæ & humilitatis

A in humilitatis aheno decoctæ,faciunt vnguentum & odore & virtute mirabile: quod solum super caput domini recumbentis possit effundi,& exhiberi reuerentię maiestatis. Sed & hoc recolligimus breuiter: illis qui multa de paucis excipere cognouerunt, verborum multitudinem reseruantes. Notanda tamen vtriusque differentia, & secundi sublimitas attendenda,quoniam illud est sacrificium deo spiritus contribulatus, & istud sacrificium laudis quod honorificat deum. Pedes igitur vngimus saluatoris, cum de peccatis compungimur. vngimus caput, cum de collatis virtutibus, virtutum largitori gratias cumulamus. Interstitij tamen morositas inter pedes esse debet & caput: quia profecto difficillimus & præsumptuosus saltus est à vestigiis ad verticem domini transuolare. Neque enim eadem quæ vnxit pedes, vnxit & caput: cum illa meretrix nihil horum fecisse legatur,secundum illud: Verte impios,& non erunt. Vnxit ergo Maria sanctum domini verticem,profecto iam electa,iam familiaris effecta, longeque à peccatricis illius obuoluta vestigiis,quam infœlix ille septenarius confundebat. Porro si duo præmissa vnguenta tantę dignitatis sunt,vt alterum pedibus,alterum complaceat capiti dominantis: illud tertium quod optimum est & superexcellens,vbinam inuenire poterimus? Sed absit vt sponsa veritatis à veritate dissentiat, & tale aliquid habere se iactitet
B quod habere non possit. Est ergo tertium vnguentum pietatis: quod est super omnia aromata morbis omnibus & periculis salutare,quodque nulli vnquam pesti inuenitur inefficax.
De ipso nanque sic legitur: Maria Magdalene,& Maria Iacobi,& Salome,emerunt aromata: vt venientes vngerent Iesum. Vides ne in prima fronte capituli propositum quod non vna vel duæ, sed tres vix sufficiunt ad emendum tantę compositionis vnguentum? Intelligis quia non pedes aut caput,sed totum crucifixi corpus sibi vendicat ista confectio? Confectio sine dubio preciosa, quæ toti sufficiat corpori creatoris. Et attende quia vnguentum pedibus infusum, adeo dignantissima lenitate susceрit,vt Phariseum murmurantem parabolica prolixitate conuinceret, & retorto sugillaret exemplo. Sed & de refuso super caput eius vnguento discipulos indignantes coarguit, bonum mulieris opus esse protestans: & tumidam eorum animositatem verbis compescuit moderatis. Hoc verò tam salubre,tamque mirificum,in mortuo suo corpore noluit expendi,quòd viuo vtique reseruabat. Duo enim corpora habet Christus,vnum quod susceрit ex virgine,alterum ecclesiæ quod charius habet benignitas redimentis. Denique illud pro isto morti expostuit & tormentis,addictus cruci,iunctus sceleratis,morte turpissima condemnatus. Poterimus ne tam salubrem conficere confectionem? Vniuersæ miseri miseriæ,tam animarum quam corporum,oculo pietatis inspectę, species eius sunt. Istę igitur in mortariolo largitatis, dulcedinis pistillo confractę, & delinitę charitatis oleo, succenso
C compassionis igne,& in aheno perseuerantiæ despumatę,vnguentum faciunt ipsis etiam angelis admirandum. Sunt viri diuitiarum in domo domini virtutum, inuestigemus an apud eos huiusmodi habeantur vnguenta. Primus occurrit mihi Paulus (sicut vbique solet) totus præsenti delibutus vnguento. Quis infirmatur, inquit, & ego non infirmor? Fœlix anima facta sibi tanquam vas perditum, vt omnium miserias in sua continentia colligaret, totum se toti corpori Christi donauerat,omnibus omnia factus,vt omnes lucrifaceret. Sed & ille simplex & rectus & timens deum, vide quomodo non hominem,immo verò hominem,& quod verius est super hominem ambulabat. Oculus,inquit,fui ęco,& pes claudo, pater eram pauperum &c. Qui sic eum hoc vnguento perunxerat,vt de misericordiæ thalamo largius irroratus exiret. Samuelem recolo,qui non semel, sed omnibus diebus vitæ suæ lugebat super Saul,cum sciret illum longius ab oculis diuinitatis elongatum. Non cessabat tamen compassio quæ condolentis animum irrepserat,fundens lachrymas etsi non profuturas,puras tamen. Dauid parricidam filium continua deploratione plorabat, plorans in eo non carnis necessitudinem, sed fidei destructionem. Cerne quomodo Ioseph totus hoc melle illitus erat. Veniunt fratres non iam ante fratrem, sed ante dominum assistentes,consciij proditionis,homicidij rei, fratricidij successores. Videt eos Ioseph, & omnium iniuriarum immemor,dulcissimis fletibus inũdatur,& pietatis adeps D
qui intus latitat,foras per oculos emanat. Fugit odium,nescit iram,tempus iracundiæ non reseruat: reddens bonum pro malo,pro crudelitate dulcedinem. Pene quin oblitus sim Moysen adeo sacri liquoris huius rore perfusum,vt totus ex eo su Exo.32.c.
perfundatur & profluat. Peccat Israel, & Moyses peccantem reconciliare nititur creatori,sed dissimulat dominus exaudire rogantem. Promittit plurima Moysi creator omnium: & feriendi licentiam quærit à Moyse,qui Moysen fecit. Dimitte me (inquit) vt irascatur furor meus contra eos, & faciam te in gentem magnam. Respondit Moyses. Si dimittis, dimitte. Alioquin dele me de libro quem scripsisti. Obstupescenda profecto dulcedo. Et principatum respuit gentis alienæ,& de libro viuentium deleri desiderat,nisi peccantibus dimittatur offensa. Hæc sunt vnguenta propitiationis & misericordiæ, quæ à sponsę vberibus eliquantur,infirmitates omnes fugantia,profligantia passiones. Fœlix Maria vnxit pedes Iesu: fœlicior eadem vnxit caput authoris: fœlicissima quæ rorem vnguentarium toti corpori Christi præparauit. Considera quam vehementissimo dilectionis affectu beata hæc mulier diligebat Christum regem. Domine,inquit,si sustulisti eum, dicito Ioan.20.d
mihi: & ego eum tollam. Quem eum Maria? Cum de nullo feceris mẽtionem: ad quem relationem facias? Putasne quòd in omnibus cordibus versetur ita memoria dilecti tui, sicut & in consistorio cordis tui? Et ego,inquit,eum tollam. Mira res. E
Hominem perfectæ ætatis : virum cuius corpori vix centum libræ sufficiunt vnguentorum : tenerrima mulier portabis & tolles? Ardens & affecta locutio,quæ de puritatis amore refusa,promittit quod implere non potest. Nihil enim amanti difficile esse videtur. Quis desperare debeat, tanta peccatrice non solum veniam, sed & gloriam consequente? Ipsa hodie intercedat pro peccatis nostris,& placatum nobis reddat iudicem nostrum amicum suum,qui est super omnia benedictus deus in secula, Amen.

In assumptione beatæ Mariæ. Sermo.I.

Virgo hodie gloriosa cœlos ascendens,supernorum gaudia ciuium copiosis sine dubio cumulauit augmentis. Hæc est enim cuius salutationis vox & ipsos exultare facit in gaudio, quos materna adhuc viscera claudũt. Quòd si paruuli necdum nati anima liquefacta est vt Maria locuta est: quid putamus quænam illa fuerit cœlestium exultatio,cum & vocem audire, & videre faciem,& beata eius frui præsentia meruerunt? Nobis verò charissimi,quæ in eius assumptione solennitatis occasio, quæ causa lætitiæ,quæ materia gaudiorum? Mariæ præsentia totus illustratur orbis,adeo vt & ipsa iam cœlestis patria clarius rutilet virgineę lampadis irradiata fulgore. Merito proinde resonat in excelsis gratiarum actio & vox laudis, sed plangendum nobis quam plaudendum magis esse videtur. Quantum F
enim de eius præsentia cœlum exultat, nunquid non consequens est vt tantum lugeat hic noster inferior mundus eius absentiam? Cesset tamen querela nostra, quia nec nobis hic est manens ciuitas: sed eam inquirimus ad quam hodie Maria benedicta peruenit. In quam si conscripti ciues sumus, dignũ profecto est etiam in exilio, etiam super flumina Babylonis eius nos recordari,eius communicare gaudiis,eius participare lætitiam, maximeque eam quæ tam copioso impetu lætificat hodie ciuitatem dei: vt sentiamus & ipsi stillicidia stillantia super terram. Præcessit nos regina nostra, præcessit, & tam gloriose susceрta est,vt fiducialiter sequantur dominam seruuli clamantes,Trahe nos post te: in odore vnguentorum tuorum curremus. Aduocatam præmisit peregrinatio nostra: quæ tanquam iudicis mater,& mater misericordiæ, supplicite & efficaciter salutis nostræ negocia pertractabit. Preciosum hodie munus terra nostra direxit in cœlum, vt dando & accipiendo fœlici amicitiarum fœdere copulentur humana diuinis,terrena cœlestibus,ima summis. Illo enim ascendit fructus terræ sublimis,vnde data optima & dona perfecta descendunt. Ascendens ergo in altum virgo beata dabit ipsa quoque dona hominibus. Quidni daret? Siquidem nec facultas ei deesse poterit nec voluntas. Regina cœlorum est,misericors est. Denique mater est vnigeniti filij dei. Nihil enim sic potest

Exo.32.c.
Ioan.20.d
Pro.12.a.
Rom.12.c.
Prou.2.c.
Mat.16.a.
Iob.29.c.
1.Re.15.g.
2.Reg.13.f
Gene.45.
Cant.1.d.
3.Re.10.
Cant.1.d.
Psal.118.
Cant.1.a.
2.Cor.3.d.
Luc.7.g.
Hæb.10.f.
Ibidem.
Psal.50.d.
2.Cor.11.g

Universidad de Deusto
Biblioteca

G testẽ potestatis eius seu pietatis magnitudinem commendare: nisi forte aut non creditur dei filius honorare matrem: aut dubitare quis potest omnino in affectum charitatis transisse Mariæ viscera, in quibus ipsa quæ ex deo est charitas nouem mẽsibus corporaliter requieuit. Et hæc quidem propter nos dixerim fratres, sciens difficile esse vt in tanta inopia charitas illa perfecta non quærens quæ sua sunt, valeat inueniri. Vt tamen interim fileam beneficia quæ pro illius glorificatione consequimur: si eam diligimus, gaudebimus vtique, quia vadit ad filium. Planè, inquam, congratulabimur ei, nisi forte (quod absit) inuentrici gratiæ omnimodis inueniamur ingrati. Quem enim in castellum mundi huius intrantem prius ipsa susceperat: ab eo susciputur hodie sanctam ingrediens ciuitatem. Sed cum quanto putas honore, cum quanta putas exultatione, cum quanta gloria? Nec in terris locus dignior vteri virginalis templo in quo filium dei Maria susscepit, nec in cœlis regali solio in quo Mariam hodie Mariæ filius sublimauit. Fœlix nimirum vtraque susceptio: ineffabilis vtraq;, quia vtraque inexcogitabilis est. Vt quid enim ea hodie in ecclesiis Christi euangelica lectio recitatur, in qua mulier benedicta in mulieribus excepisse intelligitur saluatorem? Credo vt hæc quam celebramus, ex illa susceptione aliquatenus æstimetur, immo vt iuxta illius inæstimabilem gloriam inæstimabilis cognoscatur & ista. Quis enim etiam si linguis hominum angelorumque loquatur, explicare queat
H quemadmodum superueniente spiritu, obumbrante virtute altissimi caro factum sit verbum dei, per quod facta sunt omnia, & dominus maiestatis quem non capit vniuersitas creaturæ, intra virginea sese clauserit viscera factus homo? Sed & illud quis cogitare sufficiat, quàm gloriosa hodie mundi regina processerit, & quanto deuotionis affectu tota in eius occursum cœlestium legionum prodierit multitudo, quibus ad thronum gloriæ canticis sit deducta, quàm placido vultu, quàm serena facie, quàm diuinis amplexibus susscepta à filio, & super omnem exaltata creaturam, cum eo honore quo tanta mater digna fuit, cum ea gloria quæ tantum decuit filium? Fœlicia prorsus oscula labiis impressa lactentis, cui virgineo mater applaudebat in gremio. Verum nunquid non fœliciora censebimus quæ ab ore sedentis in dextera patris hodie in beata salutatione susscepit, cum ascenderet ad thronum gloriæ, epithalamium canens & dicens: Osculetur me osculo oris sui? Christi generationem, & Mariæ assumptionem quis enarrabit? Quantum enim gratiæ in terris adepta est præ cæteris, tantum & in cœlis obtinet gloriæ singularis. Quòd si oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit quæ præparauit deus diligentibus se: quod præparauit ignenti se, & (quod omnibus est certum) diligenti præ omnibus, quis loquatur? Fœlix planè Maria, & multipliciter fœlix, siue cum excipit saluatorem, siue cum à saluatore susscipitur. vtrobique mira dignitas virginis matris: vtrobique amplectenda dignatio maiestatis. Intrauit, inquit, Iesus in quoddam
I castellum, & mulier quædam excepit illum in domum suam. Luc.10.g. Sed laudibus magis vacandum est, quod festiuis præconiis hæc dies debeatur. Quia vero copiosam nobis materiam lectionis huius verba ministrant: cras quoque conuenientibus nobis in vnum communicandum erit sine inuidia quod fuerit desuper datum, vt in memoria tantę virginis non modo affectus deuotionis excitetur, sed & mores ædificentur ad proiectum conuersationis, in laudem & gloriam filij eius domini nostri, qui est super omnia deus benedictus in secula.

Item in eadem solennitate de euangelica lectione Sermo secundus.

Ibidem. Baru.3.c. NTrauit Iesus in quoddam castellum. Opportune satis hoc mihi in loco prophetica exclamatio assumenda videtur. O Israel quam magna est domus domini, & ingens locus possessionis eius? An non ingens, cuius comparatione castellum dicitur terræ huius spatiosissima latitudo? An non ingens patria & regio inæstimabilis, quando ab ea saluator aduenies, cum ingrederetur orbem terræ, introiret castellum? Nisi forte castellum quis, aliud intelligendum putet quam atrium fortis armati, principis mundi huius, cuius vasa diripere fortior superuenit. Festinemus in illam ingredi beatitudinis amplitudinem fratres, K vbi nemo alium coangustat: vbi possimus cum omnibus sanctis comprehendere quænam sit longitudo & latitudo, sublimitas & profundum. Neque id desperemus, quandoquidem ipse cœlestis habitator patriæ etiam & creator, nostri huius castelluli angustias non refugit. Sed quid introiisse eum dicimus in castellum? Etiam in angustissimum virginalis vteri diuersorium introiuit. Denique & mulier quædam excepit illum in domum suam. Fœlix mulier, quæ iam non explo- Ioſue 2. ratores Hierico, sed potius fortissimum illum expoliatorem stulti illius qui verè vt Iuna mutatur, non legatos Iesu filij Naue, sed ipsum magis susscipere meruit verum Iesum filium dei. Fœlix, inquam, mulier: cuius domus saluatore susscepto inuenta est munda quidem: sed planè non vacua. Quis enim vacuam dixerit, quam salutat angelus gratia plenam? Neque hoc solum: sed adhuc quoque in eam superuenturum asserit spiritum sanctum. Ad quid putas, nisi vt etiam superimpleat eam? Ad quid nisi vt adueniente iam spiritu plena, sibi eodem superueniente, nobis quoque superplena & superefluens fiat? Vtinam fluant in nos aromata illa, charismata scilicet gratiarum: vt de plenitudine tanta omnes accipiamus. Ipsa nempe mediatrix nostra, ipsa est per quam susscepimus misericordiam tuam deus, ipsa per quam & nos dominum Iesum in domos nostras excipimus. Et nobis enim singulis castra sunt singula, & singulę domus: & sapientia pulsat ad ostia singulo- L rum. Si quis ei aperuerit, introibit, cœnabitque cum eo. Est vulgare prouerbium, quod multorum in ore, magis autem in corde versatur: Bonum, inquiunt, seruat castellum, qui custodierit corpus suum. Sapiens tamen non sic, sed magis, inquit: Omni custodia serua cor tuum, quia ex ipso vita procedit. Esto tamen cedendum sit multitudini: bonum castrum custodiet qui custodierit corpus suum. Illud sanè quærendum, quænam huic sit adhibenda custodia castro. Rectè ne custodisse tibi videtur anima illa corporis sui castrum, cuius membra velut cõiuratione facta inimico eius dominium tradidere? Sũt enim qui cum morte fœdus inierunt, pactum pepige- Deu.32.b. runt cum inferno. Incrassatus est, inquit, dilectus, & recalcitrauit, incrassatus, impinguatus, dilatatus. Hæc planè custodia, quæ laudatur à peccatoribus in desideriis carnis suæ. Quid vobis videtur fratres? Num & in hac parte cedendum est multitudini? Absit. Paulum magis interrogemus: vtpote ducem strenuum militiæ spiritualis. Dic nobis apostole I.Cor.9.d. quæ sit tui custodia castri? Ego, ait, sic curro non quasi in incertum, sic pugno non quasi aerem verberans. Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne forte cum aliis prædicauero, ipse reprobus efficiar. Et alio in loco: Non reguet, in- Rom.6.b. quit, peccatum in vestro mortali corpore ad obediendum concupiscentiis eius. Vtilis, profecto custodia, & fœlix anima quæ sic custodierit corpus suum, vt nunquam sibi vendicet illud inimicus. Fuit enim aliquando cum hoc meum ca- M strum tyrannidi suæ impius ille subiecerat, sibi potestatiue membris imperans vniuersis. Quantum eo nocuerit tempore, præsens adhuc indicat desolatio & egestas. Heu nec continentiæ murum in eo, nec patientiæ antemurale reliquit. Exterminauit vineas, messuit segetes, arbores extirpauit, quippe etiam oculus iste meus deprędabatur animam meam. Denique nisi quia dominus adiuuit me: paulominus habitasset in inferno anima mea. Dico autem infernum inferiorem, vbi nulla confessio, vnde nemini datur exire. Cæterum etiam tunc nec carcer illi deerat nec infernus. Ab ipso nempe coniurationis & perditionis pessimę deprehensa principio: non alibi quam in domo propria carcerali est mancipata custodię: nec aliis quam suæ illius familiæ data tortoribus. Erat enim illi conscientia carcer, erant tortores ratio & memoria: atque hi quidem crudeles, austeri & immisericordes: sed longe minus rugientibus illis præparatis ad escam: quibus erat iamiamque tradenda. Sed benedictus deus qui non dedit me in captionem dentibus eorum. Benedictus, inquam, dominus qui visitauit & fecit redemptionem. Cum enim inferiori eam carceri tradere malignus & tortoribus acceleraret, sed & castrum ipsum ignibus cremare perpetuis, vt digna periuriis fieret retributio membris: fortior superuenit. Intrauit in castellum Iesus: qui fortem alligans, eius vasa diripuit: vt quæ prius erant

A us erant in contumeliam, faceret in honorem. Contriuit portas greas, & confregit ferreos vectes: vinctum de domo carceris & vmbra mortis educẽs. Porro egressus eius in confessione. Ipsa est enim scopa qua mundatus carcer & ornatus, deinceps regularium institutionum iuncis quibusdam pulchrè virentibus de carcere redit in domum. Habet ergo mulier iam domum suam, habet vbi suscipiat eum cui super tantis beneficiis extat obnoxia. Alioquin væ ei si eum excipere renuit, si non detinet, si non cogit manere secum, quoniam adueseraseit. Rediens enim qui prius eiectus est, mundatam quidem & ornatam domum inuenit, sed vacantem. Relinquitur siquidem mulieri domus sua deserta, quam saluatoris hospitio dignam exhibere neglexit. Quomodo inquis? Poterit ne domus mundata confessione priorum delictorum, & obseruatione regularium institutionum ornata, indigna adhuc iudicari habitaculo gratiæ, saluatoris ingressu? Poterit sine dubio, si superficietenus emundata, & iuncis (vt dictum est) strata virentibus, interius plena sit luto. Quis enim suscipiendum dominum arbitretur in dealbatis mortuorum sepulchris, quæ videntur à foris speciosa, intrinsecus autem spurcitia & sanies vniuersa repleuit? Esto siquidem vt aliquando tanquam ipsa superficie delectatus incipiat primum apponere pedem, ei qui huiusmodi est, primam aliquam visitationis suæ gratiam indulgendo: nunquid non resiliet illi-
B
Psal.68.a eo cum indignatione? Nunquid non effugiet clamitans, Infixus sum in limo profundi: & non est substantia? Virtutis enim species & non veritas, quasi qualitas est, non substantia. Neque verò ingressum eius exterioris potest conuersationis tenuis superficies sustinere: quoniam omnia penetrat, & in intimis cordib⁹ eius habitatio est. Quòd si nequaquam spiritus disciplinæ subditum manifestè peccatis corpus inhabitat, fictum vtique non modo declinat, sed & effugit, atque elongatur ab eo. An verò aliud est quam fictio execranda, si peccata superficietenus radas, non intrinsecus eradices? Certus esto quoniam pullulabit vberius: & emundatam sed vacantem domum cum nequioribus septem qui eiectus fuerat
Nota. hostis malignus intrabit. Reuersus enim ad vomitum canis, odibilis erit multo plus quam antè: & fiet filius gehennę multipliciter, qui post indulgentiam delictorum in eadem denuo sordes inciderit, vt sus lota in volutabro luti. Vis videre mundatam, ornatam, & vacantem domum? Hominem intuere qui confessus est, & deseruit manifesta peccata præcedentia ad iudicium, & nunc solas mouet manus ad opera
C mandatorum, corde penitus arido, ductus consuetudine quadam, planè quasi vitula Effraim docta diligere triturам. Exteriorum quæ ad modicum valent, ne vnum iota præterit, sed camelum glutit dum culicem liquat. In corde enim seruus est propriæ voluntatis, cultor auaritiæ, gloriæ cupidus, ambitionis amator, aut hæc omnia aut singula quæque intus vitia fouens: & mentitur iniquitas sibi: sed deus non irridetur. Videas enim interdum sic palliatum hominem, vt seducat etiam semetipsum, penitus non attendens vermem qui interiora depascitur. Manet enim superficies, & salua sibi omnia ar-
Oseæ.7.c bitratur. Comederunt (ait propheta) alieni robur eius: & ignoraуit. Dicit quia dies sum: & nullius egeo, cum sit pauper & miser & miserabilis. Nam & inuenta occasione ebullire saniem quæ latebat in vlcere, & excisam non extirpatam arborem in siluam pullulare videas densiorem. Quod periculum si volumus declinare, securim ponamus necesse est ad radices arborum, non ad ramos. Non sola inueniatur in nobis exercitatio corporalis ad modicum valens: sed inueniatur
Textus. vtilis ad omnia pietas, & exercitium spirituale. Mulier, inquit, Martha nomine excepit illum in domum suam, & huic erat soror nomine Maria. Sorores sunt, & debent esse contubernales. Occupatur hæc circa frequens ministerium, illa dominicis est intenta sermonibus. Ad Martham spectat ornatus, sed impletio ad Mariam. Vacat enim domino: vt non sit domus vacans. Sed mundationem cui possumus attribuere? Erit enim si & hoc inuenerimus, domus in qua saluator susscipitur: & munda & ornata, & non vacans. Demus eam Lazaro, si & vobis ita videtur. Et ei siquidem fraternitatis iure cum sororibus est domus ista communis. Dico autem Lazarum quem quatriduanum iamiamque fœtentem à mortuis excitat vox virtutis: vt videatur satis congruè formam ge- D rere pœnitentis. Intret ergo domum saluator, & frequenter visitet: & eam quam pœnitẽs Lazarus mũdat ornat Martha, & Maria replet internæ dedita contemplationi. Sed forte curiosus quisquã requirat cur in præsenti euangelica lectione nulla prorsus Lazari mentio fiat. Arbitror sanè ne id quidem à propositа similitudine dissidere. Virginalem etenim domum intelligi volens spiritus siluit non incongruè pœnitentiam, quæ malum vtique comitatur. Absit enim vt proprij quicquam inquinamenti domus hæc aliquando habuisse dicatur, vt in ea proinde scopa Lazari quæreretur. Quòd si originalem à parentibus maculam traxit, sed minus à Hieremia sanctificatam in vtero, aut non magis à Ioanne spiritu sancto repletam credere prohibet pietas Christiana. Hęc enim festis laudibus nascens honoratur. Postremo cum omnimodo constet ab originali contagio sola gratia mundatam esse Mariam: quippe cum & nunc in baptismate sola hanc maculam lauet gratia, & sola eam raserit olim petra circumcisionis: vt omnino pium est credere, proprium Maria delictum non habuit, nihilominus ab innocentissimo corde etiam pœnitentia longe fuit. Sit ergo Lazarus apud eos quorum necesse est ab operibus mortuis conscientias emundari: secedat inter vulneratos dormientes in sepulchris, vt in thalamo virginali inueniantur Martha & Maria tantum. Ipsa est e- E nim quæ Elizabeth grauidę & grandæuę quasi mensibus tribus humili deseruiuit officio, ipsa verba omnia quæ de filio dicebantur, conseruabat conferens in corde suo. Neminem ergo moueat quòd susciens mulier dominum, non Maria, sed Martha vocatur: quando in hac vna & summa Maria, & Marthæ negocium, & Mariæ non ociosum ocium inuenitur. Omnis quidem gloria filiæ regis abintus, nihilominus tamen in fimbriis aureis circumamicta est varietate. Non est de numero fatuarum virginum prudens virgo. Lampadem habet, sed in vase oleum portat. An forte excidit vobis euangelica illa parabola quæ fatuas virgines prohibitas narrat ab introitu nuptiarum? Erat equidem domus earum munda. virgines enim erant. Erat ornata, quia simul omnes, id est fatuę cum prudentibus lampades ornauerunt: sed erat vacans, quia in vasis suis oleum non acceperunt. Hinc est quòd nec ab eis susciпi in domos suas, nec admittere eas dignatur sponsus cœlestis ad nuptias. Non sic mulier illa fortis, quę sertpentis caput contriuit. Habes enim post multa in laudibus eius, quia non extinguetur in nocte lucerna ipsius. In suggillationem hoc dicitur fatuarum, quæ veniente media nocte spon- Mat.25.a so, conqueruntur sero & dicunt: Quia lampades nostræ extinguuntur. Processit igitur glorioſa virgo, cuius lampas ardentissima ipsis quoque angelis lucis miraculo fuit, vt dicerent: Cant.6.c Quæ est ista quæ progreditur sicut aurora consurgens, pulchra vt luna, electa vt sol? Clarius enim cæteris rutilabat, quã repleuit oleo gratiæ præ participibus suis Christus Iesus fi- F lius eius dominus noster.

Item unde supra, Sermo tertius.

NTrauit Iesus in quoddam castellum, & mulier Luc.10.g quædam Martha nomine excepit illum in domum suam. Quid est fratres, quòd è duabus sororibus altera tantum dominum legitur excepisse, & ea ipsa quæ videtur inferior? Optimam enim partem elegit Maria, teste ipso quem Martha susscepit: sed prior natu Martha videtur, & salutis initium sibi magis actio quam contemplatio nosciturvendicare. Laudat Christus Mariam, sed à Martha susscipitur. Amat Rachelem Iacob, sed Lia supponi- Gene.29. tur ignoranti. Si de fraude queritur, audiat non esse consuetudinis vt iuniores prius tradantur ad nuptias. Quòd si luteam hanc cogites domum, facile erit nosse quemadmodum in ea dominum Martha magis excipiat quàm Maria. Quod e- I.Cor.6.d nim ait apostolus: Glorificate & portate deum in corpore vestro: Marthæ dicitur, non Mariæ. Hæc nimirum corporis vtitur instrumento, cum illi potius sit impedimento. Denique corpus, inquit, quod corrumpitur, aggrauat animam, & de- Sap.9.d primit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Nunquid & operantem? Martha igitur in domum suam excepit saluatorem in terris, Maria potius cogitat quemadmodum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G suſcipiat ab eo in domo non manu facta æterna in cœlis. Forte tamen & ipſa dominum ſuſcepiſſe videtur, ſed in ſpiritu.
Textus. Dominus enim ſpiritus eſt. Huic, inquit, (haud dubium quin
Textus. Marthæ) ſoror erat nomine Maria: quæ etiam ſedens ſecus pedes Ieſu, audiebat verbum illius. Vides quòd vtraque ſuſcepit verbum, hæc in carne, illa in voce. Martha autem ſatagebat circa frequens miniſterium. Quæ ſtetit & ait: Domine, non eſt tibi curę quòd ſoror mea reliquit me ſolam miniſtrare? Putas in domo in qua Chriſtus ſuſcipitur, vox murmurationis audietur? Fœlix domus, & beata ſemper congregatio eſt, vbi de Maria Martha conqueritur. Nam Mariæ Martham æmulari prorſus indignum, prorſus illicitum eſt. Alioquin vbi legitur Mariam cauſantem, quia ſoror mea reliquit me ſolam vacare? Abſit abſit, vt qui deo vacat, ad tumultuoſam aſpiret fratrum officialium vitam. Martha ſemper inſufficiens ſibi & minus idonea videatur, aliiſque magis id operis quod adminiſtrat optet imponi. Reſpondit autem
Textus. ei Ieſus Martha Martha ſolicita es, & turbaris erga plurima. Vide prærogatiuam Mariæ, quem in omni cauſa habeat aduocatum. Indignatur ſiquidem phariſęus, conqueritur ſoror, etiam diſcipuli murmurant: vbique Maria tacet,
Textus. & pro ea loquitur Chriſtus. Optimam, inquit, partem elegit ſibi Maria, quæ non auferetur ab ea in æternum. Hoc vnum illud neceſſarium eſt, hæc vna quam propheta tam ſedule requirebat: Vnam, inquit, petij à domino, hanc requiram.
Pſal.26.b H Quid tamen ſibi vult fratres, quòd optimam partem Maria dicitur elegiſſe? Vbi iam erit quod aduerſus eam proferre ſolemus, ſi quando forte adminiſtrantis Marthæ turbationem,
Eccli.42.c inæqualitatem diiudicare voluerit: Melior eſt iniquitas viri,
Ioan.12.d quàm benefaciens mulier? Vbi erit & illud: Si quis mihi mi-
Matt.20.d niſtrauerit, honorificabit eum pater meus? & illud: Qui maior eſt veſtrum, erit miniſter veſter? Poſtremo quæ conſolatio eſt laboranti, quaſi in eius ſuggillationem, partem ſororis attollere? Vnum ergo arbitror è duob⁹, vt aut de electione Maria laudetur, quòd pars ipſa, quantum in nobis eſt, ſit omnibus eligenda: aut certe vt neutrum dicatur defuiſſe, nec in partem quamlibet præcipitaſſe ſententiam, ſed ad obedientiam præceptoris invtrumlibet ſit parata. Quis enim ſicut Da
Pſal.56.b uid fidelis ingrediens, egrediens & pergens ad imperium regis? Denique paratum, inquit, cor meum, paratum cor meum, non ſemel tantum, ſed & ſecundo, & vacare tibi, & proximis miniſtrare. Hæc planè pars optima, quæ non auferetur. hæc
1.Ti.3.c mens optima, quæ non mutabitur quocunque vocaueris eam. Bonum, inquit, acquirit gradum, qui bene miniſtrauerit: forte meliorem qui benevacauerit deo, optimum autem qui perfectus eſt in vtroque. Vnum adhuc dico, ſi tamen id de Martha licet ſuſpicari. Nonne enim quaſi ocioſam reputaſſe videtur, quàm ſibi dari petiit adiutricem? Sed carnalis eſt, &
I omnino non percipit quæ ſunt ſpiritus dei, ſi quis forte vacantem animam ſua de vacatione redarguit. Audiat igitur optimam eſſe hanc partem, quæ maneat in æternum. Nunquid non rudis quodammodo videtur anima quæ diuinæ contemplationis penitus expers, illam intrauit regionem, vbi hoc vnum omnium opus, vnum ſtudium, eadem vita? Sed conſideremus fratres quemadmodum in hac domo noſtra tria hæc diſtribuerit ordinatio charitatis, Marthæ adminiſtrationem, Mariæ contemplationem, Lazaro pœnitentiam. Habet hæc ſimul quæcunque perfecta eſt anima, magis tamen videntur ad ſingulos ſingula pertinere, vt alij vacent ſanctę contemplationi, alij dediti ſint fraternę adminiſtrationi, alij in amaritudine animæ ſuæ recogitent annos ſuos tanquam vulnerati dormientes in ſepulchris. Sic planè ſic opus eſt, vt Maria pie & ſublimiter ſentiat de deo ſuo, Martha benigne & miſericorditer de proximo, Lazarus miſere & humiliter de ſeipſo. Gradum ſuum quiſque conſideret. Si inuenti fue-
Ezc.14.d rint in ciuitate hac Noe, Daniel, Iob, ipſi iuſtitia ſua liberabuntur, ait dominus, ſed filium aut filiam non liberabunt. Nemini nos blandimur, vtinam nec veſtrum quiſpiam ſe ſeducat. Quibus enim nulla credita eſt diſpenſatio, adminiſtratio nulla commiſſa: his omnino ſedendum erit aut ſecus pedes Ieſu cum Maria, aut certe cum Lazaro intra ſepta ſepulchri. Quidni erga multa turbetur Martha, quæ ſolicita eſt pro multis? Tibi ergo cui neceſſitas hæc non incumbit, è duobus vnum eſt neceſſarium, aut non turbari penitus, ſed K
delectari magis in domino: aut ſi id necdum potes, turbari non erga plurima, ſed (vt de ſe propheta loquitur) ad teipſum. Iterum dico, ne quis de ignorantia habeat excuſationem. Oportet te frater ad quem de fabricanda ſeu regenda inter vndas diluuij arca nihil ſpectat, aut virum eſſe deſideriorum, vt Daniel erat, aut cum beato Iob virum dolorum, & ſcientem infirmitatem. Alioquin vereor ne tepidum te & nauſeam prouocantem euomat ex ore ſuo qui te inuenire cupit aut ſui conſideratione calidum, charitatis igne flagrantem, aut tuaipſius cognitione frigidum, & aqua compunctionis ignita diaboli iacula reſtinguentem. Sed & ipſam quoque Martham admonitam eſſe neceſſe eſt id maxime quęri inter diſpenſatores, vt fidelis quis inueniatur. Erit autem fidelis, ſi neque quæ ſua ſunt quęrat, ſed quæ Ieſu Chriſti, vt ſit intentio pura: nec ſuam faciat, ſed domini voluntatem, vt ſit actio ordinata. Sunt enim quorum non ſimplex eſt oculus, & recipiunt mercedem ſuam. Sunt qui feruntur propriis motibus animorum, & contaminata ſunt vniuerſa quæ offerunt, quippe cum voluntates eorum inueniantur in eis. Veni nunc mecum ad nuptiale carmen, & conſideremus quemadmodum ſponſus ſibi ſponſam vocat, nec vllum omiſerit ex his tribus, nec addiderit vltrà. Surge, inquit, propera amica mea, formoſa *Cant.2.c.*
mea, columba mea, & veni. An non amica eſt, quæ dominicis lucris intenta, fideliter ipſam quoque pro eo ponit animâ ſuam? L
Quotiens enim pro vno ex minimis eius ſpirituale ſtudiũ interponit, totiẽs pro eo ſpiritualiter ponit animam ſuam. An non formoſa quæ reuelata facie gloriam domini ſpeculando, in eandem imaginem tranſformatur de claritate in claritatẽ tanquam à domini ſpiritu? An non columba, quę plãgit & gemit in foraminibus petrę, in cauernis macerię, tanquam ſepulta ſub lapide? Mulier, ait, Martha nomine excepit eum in domum ſuam. Certum eſt huius tenere locum fratres officiales, quos fraternę charitatis intuitus variis adminiſtrationib⁹ deputauit. Vtinam autem & ego ipſe inter diſpenſatores fidelis mercar inueniri. Quibus enim conuenientius videtur aptandum quod dominus ait, Martha Martha ſolicita es, quàm prælatis, ſi tamen digne in ſolicitudine præſunt? Aut quis turbatur erga plurima, niſi cui & Mariæ vacantis & Lazari pœnitẽtis, ſed & ipſorum quibus onera ſua partitur, vniuerſa incumbit ſolicitudo? Vide Martham ſolicitam, vide Martham erga plurima turbatam, apoſtolum loquor, qui prælatos ſolicitudinis admonens gerit ipſe ſolicitudinem omnium eccleſiarum.
Quis infirmatur, inquit, & ego non infirmor? Quis ſcandaliza- *2.Cor.11.g*
tur & ego non vror? Suſcipiat igitur Martha dominum in domum ſuam, cui nimirum credita eſt diſpẽſatio domus. Mediatrix eſt, vt ſibi pariter & ſubiectis ſalutem obtineat, ſuſcipiat *Pſal.71.d*
gratiam: ſicut ſcriptum eſt: Suſcipiant montes pacem populo, M
& colles iuſtitiam. Suſcipiant & cæteri coadiutores eius ſinguli pro qualitate miniſterij ſui, excipiant Chriſtum, ſeruiant Chriſto, miniſtrent ei in membris ſuis: ille in infirmis fratribus, ille in pauperibus, ille in hoſpitibus & peregrinis. Quibus ita ſolicitis circa frequens miniſterium, videat Maria quemadmodum vacet & videat quoniam ſuauis eſt dominus. Videat, inquam, quàm deuota mente, quàm tranquillo ſedeat animo ſecus pedes Ieſu, prouidens eum ſemper in conſpectu ſuo, & verba ex ore eius excipiens, cuius & aſpectus delectabilis, & eloquium dulce. Diffuſa eſt enim gratia in labiis eius, & eſt ſpecioſus forma præ filiis hominum, immo etiam ſuper omnem gloriam angelorum. Gaude & gratias age Maria quæ partem optimã elegiſti. Beati enim oculi qui vident quæ tu vides, & aures quę merentur audire quod audis. Beata plane quæ venas ſuſurrij diuini percipis in ſilentio, in quo vtiq; bonũ eſt homini dñm expectãre. Simplex eſto, non tantum ſine dolo & ſimulatione, ſed & abſque multiplicitate occupationum, vt tecũ ſit ſermocinatio eius, cuius & vox dulcis, & facies decora. Vnum caue, ne abundare incipias in ſenſu tuo, & velis plus ſapere quàm oportet ſapere: ne forte dum lucem ſectaris, impingas in tenebras, illudente tibi dæmonio meridiano: de quo nõ eſt huius temporis diſputare. Nam Lazarus quo deuenit? Vbi poſuiſtis eum? Sorores alloquor, quæ ſepelierunt fratrem prędicatione & miniſterio, exẽplo & oratione. Vbi ergo poſuiſtis eũ? Abſcondit⁹ eſt foſſa humo, ſub

lapide

A lapide iacet, non facile inuenitur. Propterea non erit incongruum quatriduano quartum reſeruare ſermonem, vt iuxta
Ioan.11.a ſaluatoris exemplum audientes: Ecce quem amas infirmatur, & nos maneamus hic die iſto.

Item in eadem ſolennitate, Sermo quartus.

EMpus loquendi eſt omni carni cum aſſumitur incarnati verbi mater in cœlum; nec ceſſare debet à laudibus humana mortalitas: cum hominis ſola natura ſupra immortales ſpiritus exaltatur in virgine. Sed de eius gloria nec ſilere deuotio patitur, nec dignum aliquid ſterilis concipere cogitatio, aut inerudita poteſt locu
Can.8.b tio parturire. Hinc eſt quòd & ipſi cœleſtis curię principes in conſideratione tantę nouitatis clamant non ſine admiratione: Quæ eſt iſta quæ aſcendit de deſerto deliciis affluens? Ac ſi manifeſtius dicant: Quanta eſt hæc, & vnde ei aſcendenti vtique de deſerto affluentia tanta deliciarum? Nec enim pares inueniuntur delicię vel in nobis quos in ciuitate domini lætificat fluminis impetus, qui à vultu gloriæ voluptatis gloria potamur. Quæ eſt iſta quæ de ſub ſole (vbi nihil eſt niſi labor & dolor, & afflictio ſpiritus) aſcendit deliciis ſpiritualibus affluens? Quidni delicias dixerim virginitatis decus cũ munere fœcunditatis, humilitatis inſigne, diſtillantem charitatis fauum, miſericordiæ viſcera, plenitudinem gratiæ, prærogatiuam gloriæ ſingularis? Aſcendens igitur de deſerto regi-
B na mundi, etiam angelis ſanctis, vt canit eccleſia, ſpecioſa facta eſt & ſuauis in deliciis ſuis. Deſinant tamen deſerti huius
Pſal.84.b mirari delicias, quia dominus dedit benignitatem, & terra noſtra dedit fructum ſuum. Quid mirantur de terra deſerta Mariam aſcendere deliciis affluentem? Mirentur potius pauperem Chriſtum de cœleſtis regni plenitudine deſcendentem. Longe enim ampliori miraculo dignum videtur dei filium paulominus ab angelis minorari, quàm dei matrem ſuper angelos exaltari. Illius ſiquidẽ exinanitio, facta eſt repletio no-
2.Cor.8. ſtra: illius miſeriæ, mundi delicię ſunt. Denique cum dies eſſet, propter nos pauper factus eſt, vt nos eius inopia ditaremur. Sed & crucis ignominia, credẽtium facta eſt gloria. Adhuc autem & ad monumentum properat vita noſtra, vt quatriduanum reducat à monumento: & eum de quo vobis hodie (ſi meminit charitas veſtra) ſermo debetur, Lazarum quęrit, vt quęratur & inueniatur à Lazaro. In hoc enim eſt charitas, non quaſi nos dilexerimus deum, ſed quia ipſe prior dilexit nos. Age igitur domine quęre quem amas, vt & amantem faciC as & quęrentem. Quęre vbi poſuerunt eum. iacet enim clauſus, ligatus, oneratus. Iacet in ergaſtulo conſcientiæ, tenetur vinculis diſciplinæ, & tanquam lapide ſuperpoſito premitur & opprimitur onere pœnitentię, maximè quòd deſit interim fortis vt mors dilectio, & charitas omnia ſuſtinens. Et in his omnibus iam fœtet domine: quatriduanus eſt enim. Credo iam multorum ingenia prævolant vt intelligant quem velim dicere Lazarum. Eum ſine dubio qui nuper peccato mortuus
Ezech.8. *Eſaiæ.2.* fodit ſibi parietem, vt videat abominationes multas & malas prauas & inſerutabilis cordis ſui, & iuxta prophetam alium ingreſſus eſt in petram, abſconditus foſſa humo à facie furoris domini. Sed quid eſt, domine iam fœtet, quatriduanus eſt enim? Forte enim fœtorem iſtum & quatuor dies iſtos nõ continuo quiuis intelligat. Ego primam arbitror timoris diem, qua nimirum irradiante cordibus noſtris peccato morimur, & quodammodo ſepelimur in conſcientiis noſtris. Secunda (ni fallor) agitur in labore certaminis. ſolet nempe inter primordia conuerſionis acrius inſurgere tentatio prauæ conſuetudinis, & vix extingui poſſunt iacula ignita diaboli. Tertia nihilominus doloris etiam videtur dum recogitat quis annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, nec tam laborat declinando futura, quàm præterita plangendo deplorat. Miraris quòd hos dixerim dies? Sed ſepulturæ debentur dies nebulę & caliginis, dies luctus & amaritudinis. Sequitur dies pudoris non diſſimilis tribus, quando iam horribili confuſione operitur anima miſeranda, dum nimis conſiderat quæ & quanta deliquerit, & in oculis cordis tetras verſat imagines peccatorum. Animus huiuſmodi nihil diſſimulat, ſed diiudicat, ſed aggrauat, ſed exaggerat vniuerſa: non ſibi parcit durus iudex in ſemetipſum. Vtilis quidem exacerbatio: & digna miſeratione crudelitas: facile ſibi diuinam concilians D
gratiam: dum pro eo mens æmulatur etiam contra ſeipſam. Veruntamen Lazare veni foras: ne in tãto fœtore diutius immoreris. Caro putrida putredini proxima eſt: & qui confunditur vehementius & tabeſcit, prope eſt vt deſperet. Propterea Lazare veni foras. Abyſſus abyſſum inuocat: abyſſus luminis & miſericordiæ, abyſſum miſeriæ & tenebrarum. Maior illius bonitas quam iniquitas tua: & vbi peccatum abundat, ſuperabundare gratiam facit. Lazare, inquit, veni foras. Ac ſi manifeſtius dicat, quouſque conſcientiæ tuæ caligo te detinet? quandiu in cubiculo tuo graui corde compungeris? Veni foras, procede, reſpira in lucem miſerationum mearum. Hoc enim eſt quod in propheta legiſti: Infrenabo os
Eſa.48.b tuum laude mea, ne pereas. Euidentius quoque propheta ali-
Pſalm.41.b us de ſeipſo: Ad meipſum, inquit, anima mea turbata eſt, propterea ero memor tui. Iam verò quid ſibi vult quod ait: Tollite lapidem. & poſt pauca, ſoluite eum? Nunquid poſt viſitationem gratiæ conſolantis ceſſabit agere pœnitentiam, quoniam appropinquauit regnum cœlorum: aut abiiciet diſciplinam: ne forte iraſcatur dominus, & pereat de via iuſta? Abſit hoc. Tollatur lapis, ſed pœnitentia maneat, non iam premens & onerans, ſed viuidam & robuſtam mentem roborans atque confirmans: nimirum cuius cibus ſit (quem antea neſciebat) domini facere voluntatem. Sic & diſciplina non E
iam conſtringit liberum, ſecundum illud, Iuſtis non eſt lex po-
1.Ti.1.b ſita: ſed voluntarium regit & dirigit in viam pacis. Super hac
Pſalm.15.c Lazari ſuſcitatione manifeſtius pſallit propheta: Non derelinques animam meam in inferno. quia, vt dixiſſe memini, ſecundo huius feſtiuitatis die, infernus quidam, & carcer animæ, rea conſcientia eſt. Nec dabis ſanctum tuum (non ſuum ipſius, ſed tuum vtique, quem ipſe ſanctificas) videre corru-
Ibidem. ptionem. Corruptioni ſiquidem proximus erat quatriduanus qui cœperat iam fœtere. Prope erat vt penitus diſſolueretur, & veniens in profundum malorum contemneret impius, ſed
Ibidem. prœuentus voce virtutis & ab ea viuificatus gratias agit dicens: Notas mihi feciſti vias vitæ, adimplebis me lætitia cum vultu tuo. Ad ipſius ſiquidem contemplationem euocaſti & eduxiſti ab inferno animam meam: dum anxiaretur ſuper me ſpiritus meus: intuens conſcietiæ propriæ faciem nimis abominandam. Clamauit, inquit, voce magna, Lazare veni fo-
Textus. ras. Magna vtique voce, non tam ſono clamoſa, quàm pietate & virtute magnifica. Sed quo deuenimus? Nunquid non ſupra cœlos virginem proſequebamur euntem? Et ecce cum Lazaro deſcendimus in abyſſum. A ſplendore virtutis, ad fœtorem quatriduani procliuis decurrit oratio. Cur hoc niſi quia pondere proprio ferebamur: & trahebat nos materia, tanto vberior vtique, quanto familiarior? Fateor imperitiam meam: puſillanimitatem propriam non abſcondo. Non eſt equidem quod me magis delectet, ſed nec eſt quod terreat F
magis quam de gloria virginis Mariæ habere ſermonem.

Vt enim ſileam interim ineffabile priuilegium meritorum, & prærogatiuam penitus ſingularem, tanto eam deuotionis affectu amplectuntur, honorant, ſuſcipiunt (vt dignum eſt) vniuerſi, vt licet de ea loqui geſtiant omnes: tamen quicquid dicitur de indicibili, eo ipſo quod dici potuerit, minus gratum ſit, minus placeat, minus acceptetur. Quidni minus ſapiat quicquid de incomprehenſibili gloria comprehendere potuerit mens humana? Ecce enim ſi in ea laudauero virginitatem, mihi multæ virgines poſt eam videntur offerri. Si humilitatem prædicauero, inuenientur forte vel pauci qui (docente filio eius) mites facti ſunt, & humiles corde. Si magnificare voluero miſericordiæ eius multitudinem, ſunt aliqui miſericordiæ viri, etiam & mulieres. Vnum eſt in quo nec primam ſimilem viſa eſt nec habere ſequentem, gaudia matris habens cum virginitatis honore. Optimam partem elegit ſibi Maria. Optimam planè: quia bona fœcunditas coniugalis, melior autem caſtitas virginalis: prorſus autem optima eſt fœcunditas virginea, ſeu fœcunda virginitas, Mariæ priuilegium eſt, non dabitur alteri, quia non auferetur ab ea. Singulare eſt: ſed continuo etiam indicibile inuenitur, vt nemo aſſequi poſſit, ſic nec eloqui quidem. Quid ſi & illud adiicias, cuius mater? Quæ iam poterit lingua, etiam ſi angelica ſit, dignis extollere laudibus virginem ma-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gtrem, matrem autem non cuiuscunque, sed dei? Duplex nouitas, duplex prerogatiua: duplex miraculum, sed digne prorsus aptissimeque conueniens. Neque enim filius alius virginem: nec deum decuit partus alter. Veruntamen non hoc tantum, si diligenter attendas, sed cæteras quoque virtutes singulares prorsus inuenies in Maria, quæ videbantur esse communes. Quæ enim vel angelica puritas virginitati illi audeat comparari, quæ digna fuit spiritus sancti sacrarium fieri, & habitaculum filij dei? Si rerum precia de raritate pensamus quæ prima in terris angelicam proposuit ducere vitam, super omnes est. Quomodo, inquit, fiet istud, quoniam virum non cognosco? Immobile propositum virginitatis, quod nec angelo filium promittente aliquatenus titubauit. Quomodo, inquit, fiet istud? Neque enim eo modo quo fieri solet in cæteris. Virum penitus non cognosco nec filij desiderio, nec spe prolis. Quanta verò & quàm preciosa humilitatis virtus cum tanta puritate, cum innocentia tanta, cum conscientia prorsus absque delicto, immo cum tantę gratię pleni tudine? Vnde tibi humilitas & tanta humilitas ô beata? Digna planè quam respiceret dominus, cuius decorem concupisceret rex, cuius odore suauissimo ab æterno illo paterni sinus attraheretur accubitu. Vide enim quàm manifestè sibi concinant virginis nostræ canticum, & nuptiale carmen: nimirum cuius vterus, sponsi thalamus fuit. Audi Mariam in euangelio. Respexit, inquit, humilitatem ancillæ suæ. Audi eandem in epithalamio: Cum esset rex, inquit, in accubitu suo: nardus mea dedit odorem suum. Nardus quippe herba humilis est, & pectus purgat. vt manifestum sit humilitatem nardi nomine designari, cuius odor & decor inuenerit gratiam apud deum. Sileat misericordiam tuam virgo beata si quis est, qui inuocatam te in necessitatibus suis sibi meminerit defuisse. Nos quidem seruuli tui cæteris in virtutibus congaudemus tibi, sed in hac potius nobis ipsis. Laudamus virginitatem: humilitatem miramur, sed misericordia miseris sapit dulcius, misericordiam amplectimur charius, recordamur sæpius, crebrius inuocamus. Hæc est enim quæ totius mundi reparationem obtinuit, salutem omnium impetrauit. Constat enim pro vniuerso genere humano fuisse solicitam cui dictum est: Ne timeas Maria: inuenisti gratiam. vtique quam quærebas. Quis ergo misericordiæ tuæ ô benedicta, longitudinem & latitudinem, sublimitatem & profundum queat inuestigare? Nam longitudo eius vsque in diem nouissimum inuocantibus eam subuenit vniuersis. Latitudo eius replet orbem terrarum: vt tua quoque misericordia plena sit omnis terra. Sic & sublimitas eius ciuitatis supernæ inuenit restaurationem, & profundum eius sedentibus in tenebris & in vmbra mortis obtinuit redemptionem. Per te enim cœlum repletum: infernus euacuatus est: instauratæ ruinę cœlestis Hierusalem: expectantibus miseris vita perdita data. Sic potentissima & piissima charitas & affectu compatiendi, & subueniendi abundat effectu, æquè locuples in vtroque. Ad hunc igitur fontem sitibunda properet anima nostra. Ad hunc misericordiæ cumulum tota solicitudine miseria nostra recurrat. Ecce iam quibus potuimus votis ascendentem te ad filium deduximus, & prosecuti sumus saltem à longe virgo benedicta. Sit pietatis tuæ ipsam quam apud deum gratiam inuenisti, notam facere mundo: reis veniam: medelam ęgris, pusillis corde robur, afflictis consolationem: periclitantibus adiutorium & liberationem sanctis tuis precibus obtinendo. In hac quoque die solennitatis & lętitie dulcissimum Mariæ nomen cum laude inuocantibus seruulis, per te regina clemens, gratiæ suæ munera largiatur Iesus Christus filius tuus dominus noster: qui est super omnia deus benedictus in secula, Amen.

Luc.1.c

In eadem solennitate, Sermo quintus.

Luc.10.g

ENtrauit Iesus in quoddam castellum. Quod dominus ac saluator noster semel & in vno loco visibiliter tunc temporis dignatus est operari: hoc etiam nunc vbique terrarum in cordibus electorum operatur quotidie inuisibiliter. Ecce enim euangelio loquente audiuimus quòd in quoddam castellum intrauit Iesus, & mulier quædam Martha nomine excepit illum: & reliqua. Quod est autem hoc castellum, nisi cor humanum, quod priusquam dominus ad illud veniat, cupiditatis fossa vallatur, muroque obstinationis clauditur, atque in interiori latitudine sua Babylonica turre erigitur? Tria certe in omni oppido sunt maxime necessaria: victualia quibus sustententur, munitio qua protegantur, arma quibus hostibus resistant. Sic ergo & huius castelli incolę victum habent voluptatem corporis, & seculi vanitatem, quibus pascuntur. Habent & qua teguntur proprij cordis duritiam: vt verbi dei sagittis potentibus vix aut nunquam penetrari valeant. Accincti sunt armis, carnalis scilicet sapientiæ argumentis, quibus contra hostes repugnant. Vnde scriptum est: Filij huius seculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt. At verò Christo visitante & intrante castellum hoc euertitur, & pro eo nouum aliud pulchrum ac spirituale construitur: impleturque quod dicitur: Si qua in Christo noua creatura, vetera transierunt: & ecce facta sunt omnia noua. Sublata quippe cupiditate expanditur ingens sinus desiderij: vt ad eius aduentum multo magis anhelet mens ad cœlestia, quàm prius terrenis incubuerat.

Luc.16.b

2. Cor.5.d

Iam ponitur murus continentiæ, antemurale patientię. Surgit autem hoc opus à fundamento fidei, & crescit per dilectionem proximi vsque ad charitatem dei, quæ est in superiori tabulatu, & in propugnaculis eiusdem muri: quia nimirum tunc perfecta est virtus continentiæ, quando in vnitate fidei cum proximis communiter viuentes, non supplicij metu, vel humanæ laudis appetitu, sed solo diuini amoris obtentu à peccatis nos continemus. Vel certè ideo charitas dei (qua scilicet nos diligit) super murum esse videtur, vt pro continenti suo pugnare significetur, & quia continentia crebris validisque tentatoris ictibus resistere non possit nisi eius gratia protegatur. Idcirco enim antemurale patientiæ ponitur, ne ad impugnandam continentiam facilis diabolo pateat accessus. Qui ergo protegente patientia continenter viuunt: ipsi bene cum apostolo protestantur & dicunt: Quis nos separabit à charitate Christi? Tribulatio an angustia: an persecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius? Vides quàm solidus sit continentium murus, quos neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque potestates, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura aliqua potest separare à charitate dei quæ est in Christo Iesu. Sed iam pulsemus ad eius portas: portas scilicet iustitiæ: vt aperiantur nobis, ingressique per eas videamus intus magna opera domini exquisita in omnes voluntates eius. Ibi enim operante ipso construitur tanquam in monte Sion euangelica illa turris, per quam humiliato corde ascendunt in cœlum sancti de conualle plorationis. Ascendunt, inquam, non virtute sua, sed auxilio & gratia dei: sicut ait spiritus sanctus per prophetam Dauid: Beatus vir cuius est auxilium abs te, ascensiones in corde suo disposuit. Quæris vbi? In conualle plorationis, hoc est in humilitate vitæ præsentis. Et eandem ipsam gratiam replicat dicens: Etenim benedictionem dabit legislator. Quo autem pertingat ascensus, vel ad quem fructum perducat ascendentes ipsa gratia, protinus subiungit. Ibunt, inquit, de virtute in virtutem: videbitur deus deorum in Sion. Hæc est merces & hic est finis & fructus nostri laboris, visio scilicet dei. Quis non hunc tantum fructum rebus omnibus visibilibus & inuisibilibus incomparabiliter præferat? Quis est, cuius vel gelidum pectus hoc desiderium non accendat? Hęc est enim illa gratia quam nobis commendat beatus Ioannes euangelista dicens: Et de plenitudine eius nos omnes accepimus: & gratiam pro gratia. Ex quibus scilicet verbis innuitur quòd triplicem gratiam diuinitus accepimus: vnam qua conuertimur: aliam qua in tentationibus adiuuamur: tertiam qua probati remuneramur. Prima nos initiat, per quam vocamur: secunda prouehit, qua iustificamur: tertia consummat, qua glorificamur. Et prima quidem beneplacitum est: secunda meritum: tertia prędium. De prima dictum est, & de plenitudine eius omnes accepimus. de duabus reliquis dictum est: & gratiam pro gratia: id est munera glorię æternę pro merito temporalis militiæ. Sit ergo prima gratia in muro continentiæ ad quā vocamur: sit secunda in ascensu turris quam ascendimus: sit tertia in eius culmine quo peruenimus. Hic itaq; id est in hoc cul-

Psal.83.b

Ibidem.

Ioan.1.b

A hoc culmine, cum ad illud perueniunt qui bene proficiunt, fi-
Psal.121.a unt iam locus & sedes domino, de qualibus scriptum est: Illuc enim ascenderūt tribus tribus domini testimonium Israel, ad confitendum nomini domini: quia illic sederunt sedes in iudicio. Et quidem dum adhuc erant in muro continentiæ & in acie stabant, impugnari poterant, & primo tāquam adiutor notus erat in Iudęa deus: cum vero iam in ista statione consistūt vbi dominum speculantur, in Israel magnum nomen eius, & factus est in pace locus eius, & habitatio eius in Sion. Ibi confregit potentias, arcum, scutum, & gladium, & bellum: quia ibi nullus motus carnis resistit, sed omnimodis subiecta est spiritui. Hunc locum ardenter desiderabat propheta cum dicePsal.131.a ret: Si dedero somnum oculis meis & palpebris meis dormitationem, & requiem temporibus meis donec inueniam locū
Psal.54.b domino. Huc etiam volare cupiens, quis, inquit, dabit mihi pēnas sicut columbę, & volabo & requiescā? Iam vero si quęratur de castelli huius habitatoribus quis cibus ad sustentandum, quod munimen ad protegendum, quę ve arma suppetāt ad repugnandum, possumus satis rationabiliter respondere, quemadmodum carnalibus carnis opera fuerunt victus: ita his multo melior cibus sit fructus spiritus. Cibus etiam eorum est vt faciant voluntatem patris omnipotentis. Cibus eorum est
B verbum dei, quo pascuntur omnes sancti, tam homines quàm
Deu.8.a angeli. Vnde scriptum est: Nō in solo pane viuit homo, sed in
Mat.4.a omni verbo quod procedit de ore dei. Munimentum eorum est (sicut dictum est) murus continentiæ, & antemurale patientiæ. Habent contra hostes arma quæ describit apostolus, loricam iustitiæ, scutum fidei, galeam salutis, & gladium spiritus,
Ephe.6.c quod est verbum dei. Nec quenquam moueat quod idem verbum dixerim esse & cibum & gladium: quasi impossibile vel absurdum sit. In rebus quidem materialibus aliud hoc, aliud est illud: & alibi quæritur hoc, alibi illud. In rebus vero spiritualibus nō aliud hoc est, quàm illud: nec alibi quæritur hoc, alibi illud, sed omnia sunt nobis in deo, & est deus omnia in nobis. Ecce enim in natura rerum quid tam diuersum quàm panis & lapis? & tamen si ad intellectum mysticum referas: vtrunque idem significat. Nam idem Christus est dictus & panis & lapis: panis scilicet viuus: & lapis quem reprobauerunt
Textus. ædificantes. Vtrunque quidem est per significationem, licet neutrum sit per proprietatem. Sed iam reuertamur ad propositum. Intrante Iesu in hoc castellum, duæ sorores Martha & Maria, id est operatio & intellectus, excipiunt illum. Excipiūt dixerim: an excipiuntur? Sed siue hoc siue illud dicatur, vtrūque prodest illis, non Iesu. Et Iesus quidem cum ad illas venit, duo confert eis congruentia singulis: virtutem & sapientiam. Virtutem operationi: sapientiam intellectui. Vnde etiā
2. Cor.1.d ab apostolo prædicatur dei virtus & dei sapientia. Sed quid
C est, quod intrantem eum Martha excipit, discurrit, ministrat: Maria verò secus pedes sedens ingressi, in eius verbum cor suspendit, nisi quòd prius est actio, postea verò contēplatio? Quis quis enim ad intelligentiam peruenire desiderat, profectoEcclī.1.d necesse est vt prius per omnia bona sese diligenter exerceat, sicut scriptum est: Fili concupiscens sapientiam, cōserua iustiPsal.118.n tiam: & deus prębebit illam tibi. Et alibi. A mandatis tuis intellexi. Et fide purgans corda eorum. Qua fide? Fide per dileAct.10.c ctionem operante. Habet Martha (dum agit) formam bene operantis, Maria verò speciem exprimit contemplationis, dum sedet, dum tacet, dum interpellata non respondet: sed tantum in dei verbum toto mentis studio intendit, ac solam quam diligit gratiam diuinæ cognitionis cætera respuens me dullitus haurit: forisque velut insensibilis redditur, dum intus ad contemplanda domini sui gaudia fœliciſſime rapitur. Sine dubio talis est illa quæ in canticis loquitur: Ego dormio, & cor meum vigilat. Duobus autem modis Martha
Cāti.5.a excipit dominum, & duplex ei conuiuium parat, quia duobus modis excluserat eum. Duo quippe sunt in operatione quæ nobis deum auferunt, flagitia scilicet & facinora. Flagitia dicimus scilicet quæ in nobis, facinora quæ in proximos peccando committimus. Item sunt duo quæ deum reddunt, continentia & benevolentia: vt scilicet ex contrariis contraria curen-
Rom.6.d tur. Hinc enim scriptum est: Sicut exhibuistis membra vestra seruire immūditiæ & iniquitati ad iniquitatē, ita & nūc exhibete ea seruire iustitiæ in sanctificationē. Dum ergo parādis tabulis epulis occupatur Martha multum satagens pro parte D
sua, vult etiam Mariam, id est intellectum & omnia interiora sua actioni insistere, operique suo perficiendo operam dare. Itaque conqueritur de sorore quod ab ea non adiuuetur, non tamen ad ipsam, sed potius ad dominum querelam dirigens. Domine non est tibi curæ quòd soror mea reliquit me solam Textus. ministrare? dic ergo illi vt me adiuuet. V bi sanè aduertēda est delatio quædam, & honoris obsequium erga dominum: quòd scilicet ipso presente nō sit ausa Martha euocare Mariā, quinimmo & apud ipsum querelam deposuerit, ipsumque dominum vocauerit, in cui' potestate sit imperare sorori quicquid necesse fuerit. Non ergo miremur si quempiam laborantem & bene operantem aduersum fratrem vacantem murmurare videamus, quia hoc in euangelio legimus Martham fecisse aduersus Mariam. Quòd autem Maria quandoque murmurauerit aduersus Martham, eo quod eius actionibus implicari vellet, nusquam omnino reperitur. Neque enim vtrunq; simul agere competenter sufficeret, & curis scilicet exteriorib' deseruire, & internis sapientię desideriis vacare. De ipsa quippe
Eccli.38.c sapientia scriptum est: Et qui minoratur actu, percipiet illam. Propterea Maria sedet, immotaque manet, nec vult interrumpere silentij quietem, ne iucundam amittat contemplationis dulcedinem: presertim cum intus ipsum audiat dominum dicentem: Vacate & videte quoniam ego sum deus. Hic sanè Psal.45.b
consideranda est tria esse quæ impediunt cōtemplationem. E
Equidem animæ nostræ oculus, intelligentia est. Sicut enim oculo corporis lux corporea & cætera quæque corporalia videntur: ita deus qui est lumen incircunscriptum, & eius inuisibilia vtcunque intellectu percipiuntur. Differunt autem in hoc exterior & interior oculus, quòd exteriori quidem corporea lux extrinsec' vt videat admouetur, interiori vero creatoris lumen intrinsecus vt discernat infunditur. V trunque vero oculum tria sunt quæ ad videndum impediunt. Primum ergo de exteriori atque visibili differat ratio nostra, vt de rebus visibilibus (ordine disputandi) facilius adsurgat ad intelligibilia. Potest sanè fieri vt ille sanus sit & pateat: sed quoniam lux exterior ei desit, nil videat. E contrario fit aliquando vt præsens quidem ei lux sit: sed fortè sanguine seu quolibet humore concreto turbatus, cernere minime possit. Iterum solet plerumque contingere vt neutrum desit ei nec lux nec salus, sed tamen aliqua puluēris iniectione lędatur, quo fit vt eius acies retundatur. Sunt ergo tria quæ hunc oculum impediunt, tenebræ, humor concretus, puluis iniectus. Hæc ipsa sunt etiam quibus interior oculus impeditur, sed alia nomina sortiuntur. Nam quod hic tenebræ, ibi peccata dicuntur. Ipsa vero peccata confluunt in memoriam quasi in quandam sentinam: & hic est ille humor concretus. Quod autem hic puluis dicitur, hoc ibi cura terrenorum actuum nuncupatur. Hæc igitur tria sunt quæ oculum intelligentiæ confundunt, atque à contemplatione veri luminis excludunt: tenebrę scilicet peccatorum: recordatio eorundem peccatorum: cura terF renorum actuum. Primo illo morbo turbatum sē plangebat propheta cum diceret: Dereliquit me virtus mea: & lumen oculorum meorum & ipsum non est mecum. Cum enim luce iuPsal.37.b stitiæ destituimur, nil aliud quàm peccatorum nostrorum tenebras inuenimus. Item secundo se grauari sentiebat cum dicebat: Conuersus sum in ęrumna mea dum configitur spina: Psal.31.a
peccatorum scilicet recordatio. Tertio occupari se conqueritur cum dicit: Quia cinerem tanquam panem māducabam. CiPsal.101.b nerem scilicet actionis pro pane contemplationis. Quicunq; ergo mentis oculum diuinę contemplationi vult intendere, profecto necesse est vt eum prius ab hoc triplici impedimēto studeat purgare. Quod si quis facere contendat, nouerit contra triplicem morbum triplex quoque fore remedium. Nā primus quidem per confessionem, secundus per orationem, tertius curatur per quietem. Hoc tertio, id est cura actionis poterat ab intentione sua præpediri Maria. Ideoque ministrante Martha sedet ipsa, manetque quieta. Illa igitur conquerente, & ista tacente, audiamus quid dns pro Maria respondeTextus. rit. Martha, Martha, inquit, solicita es, & turbaris erga plurima. Erga plurima quidem turbaris, dum & tibi continentiam, & proximis paras necessitatis impensam. Nam vt continentiam habeas, solicita es vigilare, ieiunare, corpus tuum

 castigare.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G castigare. Vt cæteris prestes, instas operi, vt habeas vnde tribuas necessitatem patienti. Porro erga hæc plurima turbaris, sed vnum est necessarium. Nisi enim opus tuum in vnitate feceris, deo qui vnus est, acceptum (teste ipso) profecto non erit. Scriptum quippe est. Non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum. Hinc est quòd in illa piscina mouebatur aqua, & sanabatur vnus. Hinc est quòd decem leprosis mundatis, vnus regressus est cum magna voce magnificans deum. Cui etiam dominus cæteris reprobatis, testimonium laudis asscribit dicens: Nonne decem mundati sunt, & nouem vbi sunt? Non est inuentus qui rediret & daret gloriam deo, nisi hic alienigena. Paulus quoque ait: Omnes quidem currunt, sed vnus accipit brauium. His itaque & aliis quamplurimis scripturarum eloquiis perspicue docemur quàm vnitas probabilis sit, maximè autem ex præsenti loco vbi dominus ait: Porro vnum est necessarium. Sed sciendum quòd alia est vnitas sanctorum, quam ex scripturis iam commendauimus. Alia est facinorosorum, quæ nihilominus ex eisdem scripturis ostenditur & improbatur. De hac enim scriptum est: Astiterũt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduersus dominum & aduersus Christum eius. De hac iterum euãgelista: Abeuntes pharisæi consilium inierunt vt caperent Iesum in sermone. Et iterum: Collegerunt pontifices & pharisæi cõcilium. Vt quid hoc? Sicut Ioannes testatur, vt interficerent Iesum. Quàm vero pertinax sit ista reproborum vnitas, docet ipse dominus qui de corpore diaboli ad beatum Iob loquitur dicens: Corpus illius quasi scuta fusilia & compactũ squamis se prementibus. Vna vni coniungitur, & ne spiraculum quidem incedit per eas. Vna alteri adhærebit, & tenentes se nequaquam separabuntur. Talis vnitas, immo vero peruersitas solet esse aliquorum fratrum tepide ac remisse conuersantium: quibus si quid honestatis, aut insigne cuiusquam bonę consuetudinis persuadere velis, promptiores sunt maiori dispendio, ac difficultate grauiori resistere, quàm facili compendio assequi velle quod rectum esse constiterit. Peruersa & execranda talis vnitas. Hac ergo à cordibus & sermonibus nostris exclusa, illam quæ bona est & tantum bonorum est, prosequamur. Et ipsa quidem gemina est. Alia est enim quæ iusti ficat, alia quæ glorificat. Illa meritum, ista præmium est. Denique de illa scriptum est: Multitudinis credentium erat cor vnum & anima vna. De hac autem: Qui adhæret dño, vnus spiritus est. Et quoniam in futuro magis quam præsentis) eam interim omittamus, & à deo speremus potius quam tractem⁹. Illam vero quæ iustificat, quæ etiam nunc potissimum necessaria est, in vsum nostri operis assumamus. Ipsa est enim decus suauitatis, quam dulcedine sacra insonat psalmista: Ecce quàm bonum & quàm iucundum, habitare fratres in vnum. Cuius vnitatis cum descripsisset sermo propheticus pulchritudinem, eius etiam nõ tacuit vtilitatem: quoniam illic, inquiens, mandauit dominus benedictionem & vitam. hic scilicet benedictionem, & in futuro seculo vitam æternam. Ipsa est, inquam, vnitas quam summa diligentia obseruandam tradidit apostolus, dicens: Soliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Seruatur autem hoc vnitatis bonum duobus modis ab his qui curam gerunt seruandi. Debet quisque perfectus vnitatem habere ad seipsum: debet & ad proximum. Ad seipsum per integritatem, ad proximum per conformitatem. Omnis quippe creatura, & maximè rationalis, debet suum principium imitari. Si ergo deus noster vnus est, dicente Moyse: Audi Israel, dominus deus tuus vnus est. sed & ille cum sit vnus & idem, atque in seipso perfectus, nec vllo indigens, ineſt ei tamen benignitas erga nos, & amor ex beneuolentia in nos veniens: debemus & nos quisque sibi vnus esse per integritatem virtutis, & vnum cum proximis per vinculum dilectionis. Hanc imitationem loquens de charitate commendat nobis apostolus Ioannes dicens: Quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mundo. Sed hanc vnitatem, quam quenque sibiipsi diximus habere debere, tria sunt quæ solent impedire: nimietas, pusillanimitas, leuitas. Et nimij quidem sunt qui putant se posse quod non possunt: & quod non acceperunt, præsumunt. Quorum speciem tenebat Petrus in passione domini, cum diceret: Domine, tecum paratus sum & in carcerem & in mortem ire.

Psal.13.a *Ioan.5.a* *Luc.17.d*
1.Cor.9.d.
Psal.2.a. *Mat.22.b* *Ioan.11.f*
H *Iob.41.a*
Act.4.f
1.Cor.6.d.
Psal.132.d.
I *Ephe.4.d.*
Deute.6.d
1.Ioan.4.d
Luc.22.c

Pusillanimes contrarij sunt nimiis. Et horum quoque tenuit imaginem Petrus, cum diceret: Exi à me, quia homo peccator sum domine. Leues sunt & inconstantes, qui circunferuntur omni vento doctrinæ: quibus quod pauloante placuit, nunc displicet: & quod nunc eligunt, post paululum reprobant. Sed quid prodest hæc vitia enumerasse, nisi etiam doceamus quibus remediis ea possit quisque in semetipso curare? Persequamur vnitatis inimicos, nec conuertamur donec deficiant. Igitur contra nimietatem opponenda est consideratio propriæ fragilitatis. Ipsa enim est quæ odiosam præsumptionem potissimum deiicit. Contra pusillanimitatem habenda est diuinę fiducia potestatis, vt quod tuis viribus non posse putas, ex illius adiutorio possis, & cum apostolo dicas: Omnia possum in eo qui me confortat domino Iesu Christo. Contra leuitatem adhibenda est consultatio senioris, scilicet ne doctrinis variis & peregrinis abducaris: sed facias quod lex diuina præcipit: Interroga patrem tuum, & annunciabit tibi: maiores tuos, & dicent tibi. Diximus de illa vnitate quam habet quisque ad seipsum, dicamus & de illa quam habet ad proximum. Sed illa duobus modis habetur, dum & nos per dilectionem tendimus in alterum: & alterius quoque vicissim in nobis recipimus affectum. Et hæc etiam duobus modis impeditur, obstinatione & suspicione. Obstinatio non permittit nos ad alterius cor ingredi, nec suspicio patitur credere nos ab aliis amari. Ita fit, vt dum nec nos alium obstinati diligimus, nec nos ab aliis diligi suspicioſi putamus: vnitas quæ cum proximis habenda est, impediatur. Verum huic duplici morbo duplex charitas medetur, illa scilicet quæ non sua quærit, & iterum illa quæ omnia credit. Habeat obstinatus charitatem non quærentem quæ sua sunt, & alios diligat. Habeat suspicioſus charitatem omnia credentem, & ab aliis se diligi sine dubio credat.

K *Ibid.5.b* *Phil.4.c* L

De beatissima uirgine Maria. Sermo.

AVe gratia plena. Non in sola virginitate constare poterat gratiæ plenitudo: neque enim omnibus est de ea accipere. Fœlices qui non inquinauerunt vestimenta sua, & cum regina nostra virginitatis priuilegio gloriantur. Sed num vnam tantum benedictionem habes ô domina? Et mihi obsecro vt benedicas. Periit virtus illa à me, non est iam vel aspirare ad illam. Computrui in sterco re meo, vt iumentum factus sum. Sed nunquid non erit mihi etiam aliquid apud te? Non erit vbi possim esse tecum: quia iam sequi non valeo quocunque ieris? Quærit angelus puellam quam præparauit dominus filio domini mei. Bibit ipse de hydria tua, cognata sibi virtute delectatus. Sed nunquid non etiam iumentis potum tribues? Bibit angelus quòd virum non cognoscis: bibant iumenta, quod de humilitate singulariter gloriaris. Respexit, inquit, dominus humilitatem ancillæ suæ. Nam virginitas sine humilitate fortasse habet gloriam, sed non apud deum. Humilia semper excelsus respicit, qui alta à longe cognoscit: & humilibus dat gratiam, qui superbis resistit. Sed forte ne quidem his duabus metretis plena est hydria tua, capax est ipsa quoque tertiæ metretę, vt iam non solum homines & iumenta, sed ipse quoque ex ea bibat architriclinus. Hoc enim vinum bonum, quod seruauimus vsque adhuc. Haurit minister angelus, vt ferat architriclino, patrem dico, qui trinitatis principium, architriclinus merito nominatur. Ait siquidem angelus fœcunditatem eius commendans, quæ tertia est metreta: Quod ex te nascetur sanctum, vocabitur filius dei. Ac si dicat: Cum eo solo tibi est generatio ista communis.

Luc.1.e M *Ibidem.*

Item de eadem uirgine Maria, de uerbis Apocalypsis beati Ioannis, Sermo.

Apoc.12.a

SIgnum magnum apparuit in cœlo, mulier amicta Sole, & Luna sub pedibus eius, & in capite eius corona stellarum duodecim. Vehementer quidem nobis dilectissimi, vir vnus & mulier vna nocuere, sed gratias deo: per vnum nihilominus virum & mulierẽ vnam omnia restaurantur, nec sine magno feruore gratiarum. Neque enim sicut delictum, ita & donum, sed excedit damni æstimationem

A tionem beneficij magnitudo. Sic nimirum prudentissimus & clementissimus artifex, quod quassatum fuerat, non cõfregit, sed vtilius omnino refecit, vt videlicet nobis nouum formaret Adam ex veteri, & Euam transfunderet in Mariam. Et quidem sufficere poterat Christus. siquidem & nunc omnis sufficientia nostra ex eo est, sed nobis bonum non erat esse hominem solum. Congruũ magis vt adesset nostræ reparationi sexus vterq; quorum corruptioni neuter desuisset. Fidelis planè & potens mediator dei & hominum homo Christus Iesus, sed diuinam in eo reuerentur homines maiestatem. Absorpta videtur in deitatem humanitas, non quòd mutata sit substantia, sed affectio deificata. Non sola illi cantatur misericordia, cantatur pariter & iudicium: quia etsi didicit ex his quæ passus est compassionem vt misericors fieret, habet tamen & iu-
Deute.4.d diciariam potestatem. Deniq; deus noster ignis consumẽs est.
Heb.12.g Quidni vereatur peccator accedere, ne quemadmodum fluit cera à facie ignis, sic pereat ipse à facie dei? Iam itaq; ne ipsa mulier benedicta in mulieribus videbitur ociosa: inuenietur equidem locus eius in hac reconciliatione. Opus est enim mediatore ad mediatorẽ istum, nec alter nobis vtilior quam Maria. Crudelis nimirum Eua, per quam serpens antiquus pestiferum etiam ipsi viro virus infudit: sed fidelis Maria, quæ salutis antidotũ & viris & mulieribus propinauit. Illa enim ministra seductionis, hæc propiciationis: illa suggessit præuaricationẽ, hæc iniecit redẽptionem. Quid ad Mariam accedere
B trepidet humana fragilitas? Nihil austerũ in ea, nihil terribile, tota suauis est, omnib⁹ offerẽs lac & lanam. Reuolue diligẽtius euangelicæ historię seriem vniuersam, & si quid forte increpatorium, si quid durum, si quod deniq; signum vel tenuis indignationis occurrerit in Maria, de cętero suspectam habeas, & accedere verearis. Quod si (vt vere sunt) plena magis omnia pietatis & gratię, plena mansuetudinis & misericordię, quæ ad eam pertinent inueneris, age gratias ei qui talem tibi mediatricem benignissima miseratione prouidit, in qua nihil possit esse suspectum. Denique omnibus omnia facta est, sapientibus & insipientibus copiosissima charitate debitricem se fecit, omnibus misericordiæ sinum aperit, vt de plenitudine eius accipiant vniuersi: captiuus redemptionem, æger curationem, tristis cõsolationem, peccator veniam, iustus gratiam, angelus lętitiam: denique tota trinitas gloriam, filij persona carnis humanę substantiam, vt non sit qui se abscondat à calore eius. Putás ne ipsa est Sole amicta mulier? Esto siquidem vt de præsenti ecclesia intelligendum prophetice visionis series ipsa demonstret, sed id plane non inconuenienter Mariæ videtur attribuendum. Nimirum ea est quæ velut alterum Solem induit sibi. Quemadmodũ enim ille super bonos & malos indifferenter oritur, sic ipsa quoque præterita non discutit merita: sed omnibus sese exorabilem, omnibus clementissimam præbet, omnium denique necessitates amplissimo quodam miseratur affectu. Nam & defectus omnis sub ea, & quicquid fra-
C gilitatis seu corruptionis est, excellentissima quadam sublimitate præ cęteris omnibus excedit & supergreditur creaturis, vt merito sub pedibus eius luna esse dicatur. Alioquin nihil magnum dixisse videbitur, vt sit luna ista sub pedibus ei⁹, quam super omnes angelorum choros, super Cherubim quoque & Seraphim exaltatam nefas est dubitare. Solet autem luna non modo defectum corruptionis, sed & stultitiam mentis, nonnunquam vero & ecclesiam huius temporis designare. Illam quidem propter mutabilitatem, hanc sanè propter susceptum aliunde splẽdorem. Vtraq; vero (vt ita dixerim) luna
Eccli.27.b sub Mariæ pedibus congrue satis ponitur, alio tamen atq; alio modo. Siquidem stultus vt luna mutatur: sapiens autẽ permanet vt sol. In sole nimirum & feruor & splendor stabilis, in luna solus splendor, atque is omnino mutabilis & incertus, qui nunquam in eodem statu permaneat. Iure ergo Maria Sole perhibetur amicta, quæ profundissimã diuinę sapientiæ vltra quam credi valeat, penetrauit abyssum: vt quantum sine personali vnione creaturæ conditio patitur, luci illi inaccessibili videatur immersa. Illo nimirum igne prophetæ labia purgantur, illo igne Seraphim accenduntur. Longe vero aliter Maria meruit non velut summatim tangi, sed operiri magis vndique & circunfundi, & tanquam ipso igne concludi. Cãdidissimus sanè, sed & calidissimus hui⁹ mulieris amictus: cuius omnia tam excellenter irradiata noscuntur, vt nihil in D ea non dico tenebrosum, sed obscurum saltem vel minus lucidum, sed ne tepidum quidem aliquid, aut non feruentissimũ liceat suspicari. Insipientia verò omnis longe sub pedibus eius est, vt penitus absit hæc ab insipientium mulierum numero, & collegio virginum fatuarum. Immo verò & vnicus ille stultus, & totius stultitiæ princeps, qui vere mutatus vt luna sapientiam perdidit in decore suo, sub Mariæ pedibus conculcatus & contritus miseram patitur seruitutem. Nimirum ipsa est quondam à deo promissa mulier serpentis antiqui caput virtutis pede contritura: cuius planè calcaneo in multis versutiis insidiatus est, sed sine causa: sola enim contriuit vniuersam hęreticam prauitatem. Alius non de substantia carnis suæ Christum edidisse dogmatizabat, alius paruulum non peperisse, sed reperisse sibilabat, alius (vel post partũ) viro cognitam blasphemabat, alius dei matrem audire non sustinens, magnum illud nomen theotocos, impiissime suggillabat: sed contriti sunt insidiatores, conculcati supplantatores, confuta-
ti derogatores, & beatam eam dicũt omnes generatiões. Deniq; & cõtinuo per Herodem draco insidiatus est parienti, vt nascentem excipiens filium deuoraret, quòd inimicitiæ essent inter semẽ mulieris & draconis. Iam si ecclesia lunę magis intelligenda videtur vocabulo, quòd videlicet non ex se splen-
Ioan.15.a deat, sed ab eo qui dicit: Sine me nihil potestis facere: habes mediatricem quam tibi pauloante commendauimus, euiden-
Apoc.12.a E ter expressam. Mulier, inquit, amicta sole, & luna sub pedibus eius. Amplectamur Mariæ vestigia fratres mei, & deuotissima supplicatione beatis illius pedibus prouoluamur. Teneamus eam, nec dimittamus donec benedixerit nobis. Potens est enim. Nempe vellus est medium inter rorem & aream, mulier inter solem & lunam, Maria inter Christum & ecclesiam constituta. Sed forte miraris non tam vellus opertum rore, quàm amictam sole mulierem. Magna siquidem familiaritas, sed mira omnino vicinitas solis & mulieris. Quomodo enim in tam vehementi feruore tam fragilis natura subsistit? Merito quidem admiraris Moyses sancte, & curiosius desideras intueri. Veruntamen solue calceamenta de pedibus tuis, & inuolucra
Exod.3.a pone carnalium cogitationum, si accedere concupiscis. Vado, inquit, & videbo visionem hanc magnam. Magna planè visio rubus ardens sine combustione, magnum signum mulier illęsa manens amicta sole. Non est rubi natura, opertum vndique flammis, manere nihilominus incombustum: non mulieris potentia vt sustineat solis amictum. Non est virtutis humanę, sed
Luc.1.d nec angelicę quidem, sublimior quædam necessaria est. Spiritus sanctus, inquit, superueniet in te. Et tanquam respondeat illa quoniam spiritus est deus, & deus noster ignis consumens est. Virtus, ait, nõ mea, nõ tua, sed altissimi obumbrabit tibi. Nihil itaque mirum, si sub tali obumbraculo talis etiam à mulie re sustineatur amictus. Mulier, inquit, amicta sole: planè amicta lumine tanquam vestimento. Non percipit forte carnalis, nimirum spirituale est, stultitia illi videtur. Non sic videbatur
Rom.13.d F apostolo qui dicebat: Induimini dominum Iesum Christum. Quàm familiaris ei facta es domina, quàm proxima, imo quã intima fieri meruisti, quantam inuenisti gratiã apud deum? In te manet, & tu in eo: & vestis eum, & vestiris ab eo. Vestis cũ substantia carnis, & vestit ille te gloria suę maiestatis. Vestis solẽ nube, & sole ipsa vestiris. Nouũ enim fecit dominus sup
Hier.31. terrã, vt mulier circũdaret virũ, nec aliũ q̃ Christũ, de quo dicitur: Ecce vir Oriẽs nomen eius. Nouum quoq; fecit in cœlo
Zach.6. vt mulier sole appareret amicta. Deniq; & coronauit eum, & vicissim ab eo meruit coronari. Egredimini filiæ Sion, & vide
Canti.3. te regem Salomonem in diademate quo coronauit eum mater sua. Verum hoc alias. Interim sanè ingredimini magis, & vide te reginam in diademate quo coronauit eam filius suus. In capite, inquit, eius corona stellarum duodecim. Dignum planè
Textus. stellis coronari caput, quod & ipsis lõge clarius micans, ornet cas potius q̃ orneturab eis. Quidni coronent sidera quam sol vestit? Sicut dies verni circundabãt eam flores rosarũ, & lilia conualliũ. Nimirũ lęua sponsi sub capite eius, & iam dextera illius amplexatur eã. Quis illas æstimet gemmas? Quis stellas nominet quibus Mariæ regiũ diadema compactũ est? Supra ho minem est coronę huius rationem exponere, indicare cõpositionem. Nos tamen pro modulo nostrę exiguitatis abstinen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gtes à periculoſo ſcrutinio ſecretorum, non incõgrue forſitan duodecim ſtellas iſtas, duodecim prærogatiuas gratiarum intelligere videamur, quibus Maria ſingulariter adornatur. Si quidem inuenire eſt in Maria prærogatiuas cœli, prærogatiuas carnis, prærogatiuas cordis, etſi fuerit ternarius iſte per quaternariũ multiplicatus: habemus forte ſtellas duodecim, quibus reginæ noſtræ diadema præfulgeat vniuerſis. Mihi ſane ſingularis rutilat fulgor: primo quidem in Mariæ generatione: ſecundo in angelica viſitatione: tertio in ſpiritus ſuperuentione: quarto in filij dei inenarrabili conceptione. Sic & in his quoque ſidereum planè irradiat decus, quòd virginitatis primiceria, q̃ ſine corruptione fœcunda, q̃ ſine grauamine grauida, quòd ſine dolore puerpera. Nihilominus etiam ſpeciali quodam ſplendore in Maria coruſcant manſuetudo pudoris, deuotio humilitatis, magnanimitas credulitatis, martyrium cordis. Veſtræ quidem ſedulitatis erit ſingula quæq; diligentius intueri. Nos interim ſatisfeciſſe videbimur, ſi breuiter ea potuerimus demõſtrare. Quod ergo ſidereum micat in generatione Mariæ? Planè quòd ex regibus orta, quòd ex ſemine Abrahæ, quòd generoſa ex ſtirpe Dauid. Si id parum videtur, adde quòd generationi illi ob ſingulare priuilegium ſanctitatis diuinitus noſcitur eſſe conceſſa, quòd longe anté eiſdem patribus cœlitus repromiſſa, q̃ myſticis
H præfigurata miraculis, q̃ oraculis prænunciata propheticis. Hanc enim ſacerdotalis virga dũ ſine radice floruit: hanc Gedeonis vellus dum in medio ſiccę areæ maduit, hanc in Ezechielis viſione Orientalis porta quæ nulli vnq̃ patuit præſignabat. Hanc deniq; præ cæteris Eſaias nunc virgã de radice Ieſſe orituram promittebat, nunc euidentius virginem pariturам. Merito ſignum hoc magnum in cœlo apparuiſſe ſcribitur, quod tanto ante de cœlo noſcitur fuiſſe ꝓmiſſum. Dominus ait: Ipſe dabit vobis ſignum. Ecce virgo concipiet. Magnum profecto ſignum dedit: quia & magnus ipſe qui dedit. Huius ergo prærogatiuę fulgor, quorum non vehemẽter reuerberat aciẽ oculorum? Iam in eo quod tam reuerenter atq; officioſiſſimè ab archangelo ſalutata eſt, vt iam in regali ſolio ſupra omnes cœleſtium ordines regionum exaltatam cernere videretur, & paulo minus adoraturus fœminam, qui ſolebat ab hominibus hactenus æquanimiter adorari, excellentiſſimum nobis virginis noſtræ meritum, & ſingularis gratia commendatur. Nihilominus fulget etiam nouus ille cõceptionis modus, vt non in iniquitate, quemadmodũ cæterę omnes, ſed ſuperueniente ſpiritu ſancto ſola, & de ſola ſanctificatione Maria conciperet. Nam q̃ verum deum, & dei filium genuit, vt idẽ ipſe dei atq; hominis filius vnus omnino deus & homo prodiret ex Maria, abyſſus eſt luminis, nec facile dixerim q̃ vel angelicus oculus ad huius fulgoris vehementiã
I non caliget. De cætero ſane & virginitatem carnis, & propoſitum virginitatis, & ipſius quoq; propoſiti nouitas euidẽter illuſtrat: quòd videlicet in libertate ſpiritus legis Moſaicæ decreta tranſcẽdens, illibatam deo corporis ſimũl & ſpiritus ſanctimoniam vouit. Probat enim propoſiti inuiolabile fundamentum, q̃ tam conſtanter promittenti filium angelo reſpondit: Quomodo fiet iſtud, quoniã virũ nõ cognoſco? Forte enim, ꝓterea primo turbata eſt in ſermone eius, & cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio, q̃ benedictã ſeſe audiſſet in mulieribus, quæ nimirum benedici in virginibus ſemper optabat. Et extunc quidem cogitabat qualis eſſet iſta benedictio, q̃ iã videretur eſſe ſuſpecta. Vbi vero in promiſſione filij manifeſtum virginitatis periculum videbatur, non potuit vltra diſſimulare quin diceret: Quomodo fiet iſtud, quoniam virum nõ cognoſco? Merito proinde & illam meruit benedictionem, & hanc non amiſit: vt longe glorioſior fiat, & virginitas ex fœcunditate, & ex virginitate fœcunditas, ac mutuis ſeſe radiis illuſtrare hæc duo ſidera videantur. Magnum enim virginem eſſe, ſed virginem matrem eſſe, longe amplius per omne modum. Iure etiam illud moleſtiſſimum tędium quo reliquę omnes grauidę mulieres laborare noſcuntur, ſola non ſenſit, quę ſola ſine libidinoſa voluptate concepit. Vnde & in ipſoſuæ conceptionis initio, quando potiſſimum cæterę mulieres miſerabilius affliguntur, Maria tota alacritate Montana conſcẽdit, vt Elizabeth miniſtraret. Sed & aſcendit Bethleẽ imminente iam partu, portans precioſiſſimum illud depoſitũ, portans onus leue, portans à quo portabatur. Sic & in partu q̃ K
lucidum eſt quòd noua exultatione nouam edidit prolem, ſola inter mulieres à communi maledicto & dolore parturientium aliena? Si rerũ precia de raritate penſamus, nihil his poteſt rarius inueniri. Siquidẽ in omnibus iſtis, nec primam ſimilem viſa eſt, nec habere ſequentẽ. Et quibus nos ſi ea fideliter intuemur, ſine dubio admirationem concipimus, ſed veneratiõnem, ſed deuotionem, ſed conſolationem. Cæterũ quę reſtant adhuc, & imitationem requirunt. Non eſt nobis ante ortum tam multifariæ multiſq; modis promitti diuinitus, cœlitus prænunciari: ſed nec ab archangelo Gabriele tam nouæ ſalutationis obſequiis honorari. Minus autem cætera duo cõmunicat nobis, plane ſecretum ſuum ſibi. Sola enim eſt de qua dicitur: Quod in ea natũ eſt, de ſpiritu ſancto eſt. Sola cui *Matth.1.c* *Lucæ.1.d.*
dicitur: Quod ex te naſcetur ſanctũ, vocabitur filius dei. Offerantur regi virgines, ſed poſt eam: nam primatũ ſola vendicat ſibi. Multo magis autem ſola ſine corruptione concepit, ſine grauamine tulit, ſine dolore filiũ parturiuit. Itaq; nihil horum à nobis exigitur, ſed exigitur plane nõnihil. Nunquid enim ſi defuerit nobis etiam manſuetudo pudoris, ſi humilitas cordis, ſi magnanimitas fidei, ſi compaſſio mentis: negligentiam noſtrã munerum ſingularitas excuſabit? Gratiſſima ſane gẽma in diademate, micans in capite ſtella, rubor in facie hominis verecundi. An verò quis putat quòd hac caruerit gratia, quæ gratia plena fuit? Pudibunda fuit Maria: ex eu- L
angelio id probamus. Vbi enim aliquando loquax, vbi præſumptuoſa fuiſſe videtur? Foris ſtabat quærens loqui filio, nec materna authoritate, aut ſermonẽ interrupit, aut in habitationẽ irruit in qua filius loquebatur. In omni denique textu quatuor euangeliorum (ſi bene meminimus) non niſi quater Maria loquens auditur. Primo quidem ad angelum, ſed cũ iam ſemel atque iterum allocutus eam fuiſſet. Secundo ad Elizabeth, quando vox ſalutionis eius Ioannem exultare fecit in vtero, & ea magnificante Mariam, ipſa magis dominum magnificare curauit. Tertio ad filium, cum iam eſſet annorum duodecim, quòd ipſa & pater eius dolentes quæſiſſent eum. Quarto in nuptiis ad filium & miniſtros. Et is quidem ſermo certiſſimus index ingenitę manſuetudinis, & virginalis verecundiæ fuit. Aliorum quippe verecũdiam ſuam reputans, ſuſtinere non potuit, nõ potuit vini diſſimulare defectum. Vbi ſane increpata eſt à filio (tanquàm mitis & humilis corde) nec illi reſpondit, nec tamen deſperauit, miniſtros admonens facere quod diceret eis. Nunquid nõ ab initio veniſſe paſtores, & primam omnium Mariam inueniſſe leguntur? Inuenerunt, *Lucæ.2.c.*
ait euangeliſta, Mariam & Ioſeph, & infantem poſitum in præſepio. Sic & Magi quoque, ſi recolis, non ſine Maria matre eius puerum inuenerunt, & inducens in templum domini, templi dominum, multa quidẽ à Simeone audiuit tam de deo M
quàm de ſeiſpa, ad loquendum tarda, velox ad audiendum. Et quidẽ Maria conſeruabat omnia verba hæc conferens in cor de ſuo, ſed in his omnibus neq; de ipſo incarnationis dominicæ ſacramento quodcunq; verbum feciſſe reperies. Væ nobis qui ſpiritum habemus in naribus, væ qui totum proferimus ſpiritum, qui iuxta illud comici, pleni rimarum effluimus vndiq;. Totiens deniq; Maria filiũ audiuit, non modo turbis loquentẽ in parabolis, ſed & diſcipulis ſeorſum regni dei myſteria reuelantem, vidit miracula facientem: vidit deinde in cruce pendentẽ, vidit expirantẽ, vidit reſurgentẽ, vidit & aſcendentẽ: ſed in his omnibus quoties verecundiſſimæ virginis, quotiens pudiciſſimæ turturis vox memoratur audita? *Teren. in eunucho.*
Deniq; legis in actibus apoſtorũ, q̃ redeuntes à monte Olineti vnanimiter perſeuerabant in oratione. Qui? Si forte Ma- *Acto.1.b.*
ria affuit, nominetur prima, quæ ſuper omnes eſt, tam filij prę-
rogatiua, q̃ ſuæ priuilegio ſanctitatis? Petrus & Andreas, ait, *Luc.2.c.*
Iacobus & Ioannes, & cæteri qui ſequuntur: hi omnes perſeuerabant vnanimiter cum mulieribus & Maria matre Ieſu. Ita ne & mulierum ſeſe vltimam exhibebat, vt nouiſſima omniũ poneretur? Vere carnales adhuc diſcipuli, quibus necdum ſpiritus erat datus, quia Ieſus necdum fuerat glorificatus, quando facta eſt inter illos contentio de primatu: cum Maria quanto maior erat, humiliaret ſe non modo de omnibus, ſed & præ omnibus. Merito facta eſt nouiſſima prima, quæ cum prima eſſet omnium, ſeſe nouiſſimam faciebat. Merito

A Merito facta eſt omnium domina, quæ ſe omnium exhibebat ancillam. Merito denique ſuper angelos exaltata eſt, quæ & infra viduas & pœnitentes, infra eam de qua eiecta fuerant ſeptem dæmonia, ineffabili ſeſe manſuetudine inclinabat. Obſecro vos filioli, emulamini hanc virtutem: ſi Mariam diligitis, ſi contenditis ei placere, emulamini modeſtiam eius. nihil enim tam idoneum homini, nihil tam congruum chriſtiano, maximeq; monachum nihil adeo decet. Et quidem manifeſta ſatis in virgine ex hac ipſa manſuetudine virtus humilitatis elucet. Nimirum collactaneæ ſunt humilitas & manſuetu-
Matt.11.d. do, in eo conſœderatæ germanius qui dicebat: Diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde. Sicut enim mater præſumptionis elatio, ſic manſuetudo vera non niſi ex vera humilitate procedit. Nec in ſola tantum Mariæ taciturnitate commendatur humilitas, ſed euidentius reſonat in ſermone. Au-
Lucæ.1.d. dierat: Quod ex te naſcetur ſanctum, vocabitur filius dei. Et nihil aliud quàm ancillam eius ſe eſſe reſpondit. Inde vẽtum eſt ad Elizabeth, & cõtinuo virginis gloria ſingularis eidem per ſpiritum reuelatur. Denique & mirabatur perſonam ve-
Ibidem. nientis, dicens: Vnde hoc mihi vt veniat mater domini mei ad me? Commendabat & vocem ſalutantis adiiciens. Vt facta eſt vox ſalutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo: & beatificat fidem credentis: Beata (inquiens) quæ credidiſti, quoniam perficientur in te quæ dicta ſunt tibi à domino. Magna quidem præconia, ſed & deuo-
B ta humilitas nihil ſibi paſſa retinere, in eum magis vniuerſa refudit cuius in ſe beneficia laudabantur. Tu (inquit) magnificas matrem domini, ſed magnificat anima mea dominum. In voce mea filium perhibes exultaſſe in gaudio, ſed exultauit ſpiritus meus in deo ſalutari meo: & ipſe quoque tanquam amicus ſponſi gaudet ad vocem ſponſi. Beatam eſſe dicis quæ credidiſſet: ſed credulitas & beatitudinis cauſa reſpectus eſt ſupernę pietatis, vt ex hoc magis beatam me dicant omnes generationes, quia ancillam humilem & exiguam reſpexit deus. Veruntamen nunquid putamus fratres, Elizabeth ſanctam in eo quod per ſpiritum vtique loquebatur, erraſſe? Abſit. Beata planè quam reſpexit deus, & beata quę credidit. Hic enim magnus diuinæ reſpectionis extitit fructus. Ineffabili ſiquidem artificio ſpiritus ſuperueniens tantæ humilitati magnanimitas tanta in ſecretario virginei cordis acceſſit, vt (quemadmodum de integritate & fœcunditate prædiximus, hæ quoque nihilominus ſunt ſtellæ ex reſpectu mutuo clariores) quòd videlicet nec humilitas tanta minuit magnanimitatem, nec magnanimitas tanta humilitatem, ſed cum in ſua æſtimatione tam humilis eſſet, nihilominus & in promiſſionis credulitate magnanimis, vt quæ nihil aliud quàm exiguam ſeſe reputabat ancillam, ad incomprehenſibile hoc myſterium, & admirabile cõmercium, ad inſcrutabile ſacramentum nullatenus ſe dubitaret electam, & veram dei & hominis
C genitricem crederet mox futuram. Agit hoc nimirum in cordibus electorum gratiæ prærogatiua diuinæ, vt eos nec humilitas puſillanimes faciat, nec magnanimitas arrogantes, magis autem cooperentur ſibi, vt non ſolum nulla ex magnanimitate ſubintret elatio, ſed hinc maxime prouehatur humilitas, vt inueniantur eo amplius timorati, & largitori munerũ non ingrati, ac viciſſim ex occaſione humilitatis puſillanimitas nulla ſurrepat, ſed quo minus de ſua quiſque vel in minimis præſumere conſueuit, eo amplius etiam in magnis quibuſque de diuina virtute confidat. Martyrium ſane virginis (quam nimirum inter ſtellas diadematis eius, ſi meminiſtis, duodecimam nominauimus) tã in Simeonis prophetia, quàm in ipſa dominicę paſſionis hiſtoria commendatur. Poſitus eſt hic (ait ſanctus ſenex de paruulo Ieſu) in ſignum cui contradicetur: & tuam ipſius animam (ad Mariam autem dicebat) pertranſibit gladius. Vere tuam, ô beata mater, animam gladius pertranſiuit. Alioquin non niſi eam pertranſiens, carnem filij tui penetraret. Et quidem poſtea quàm emiſit ſpiritum tuus ille Ieſus (omnium quidem, ſed ſpecialiter tuus) ipſius plane non attigit animã crudelis lancea quæ ipſius (nec mortuo parcens, cui nocere non poſſet) aperuit latus, ſed tuam vtique animam pertranſiuit. Ipſius nimirum anima iam ibi non erat, ſed tua plane inde nequibat auelli. Tuam ergo pertranſiuit animam vis doloris, vt plus quàm martyrem non im-
merito prædicemus, in qua nimirum corporeæ ſenſum paſſio- D
nis exceſſerit compaſſionis affectus. An non tibi plus quàm gladius fuit ſermo ille (reuera pertranſiens animam, & pertingens vſque ad diuiſionem animæ & ſpiritus:) Mulier, ecce filius tuus? O commutationem. Ioannes tibi pro Ieſu traditur, ſeruus pro domino, diſcipulus pro magiſtro, filius Zebedæi pro filio dei, homo purus pro deo vero. Quomodo nõ tuam affectuoſiſſimam animam pertranſiret hæc auditio, quando & noſtra licet ſaxea, licet ferrea pectora ſola recordatio ſcindit? Non miremini fratres, quòd Maria martyr in anima fuiſſe dicatur. Miretur qui non meminerit ſe audiſſe Paulum inter
Roma.1.d. maxima gentium crimina memorantem quòd ſine affectione fuiſſent. Longe id fuit à Mariæ viſceribus, longe ſit à ſeruulis eius. Sed forte quis dicat: Nunquid non eum præſcierat moriturum? Et indubitanter. Nunquid non ſperabat cõtinuo reſurrecturum? Et fidenter. Super hæc doluit crucifixum? Et vehementer. Alioquin quiſnam tu frater, aut vnde tibi hęc ſapientia vt mireris plus Mariam compatientem, quam Mariæ filium patientem? Ille etiam mori corpore potuit, iſta commori corde non potuit? Fecit illud charitas qua maiorem nemo habuit: fecit & hoc charitas, cui poſt illam ſimilis altera non fuit. Iam te mater miſericordiæ per ipſum ſynceriſſimę tuæ mentis affectum, tuis iacens prouoluta pedibus Iuna, mediatricem ſibi apud ſolem iuſtitię conſtitutam deuotis ſuppli cationibus interpellat, vt in lumine tuo videat lumen, & ſolis gratiam tuo mereatur obtentu, quam vere amauit prę omnibus, & ornauit ſtola gloriæ induens, & coronam pulchritudinis ponens in capite tuo. Plena es gratiarum, plena rore cœleſti, innixa ſuper dilectum, delitiis affluens. Ciba hodie pauperes tuos domina, ipſi quoque catelli de micis edant, nec puero Abrahæ tantum, ſed & camelis potum tribuas de ſuperefluenti hydria tua, quia tu vere puella es prælecta & præparata altiſſimi filio tuo, qui eſt ſuper omnia benedictus in ſecula. Amen. E

In natiuitate Mariæ de aquæ ductu.
Sermo.

Foecundæ virginis amplectitur cœlum præſentiam, terra memoriam veneratur. Sic nimirum totius boni illic exhibitio, hic tenuis quędam libatio primitiarum: ibi res, & hic nomen. Domine, inquit, no-
Pſal.101.d men tuum in æternum, & memoriale tuum in generatione & generationem. Generatio & generatio, non angelorum profecto, ſed hominum eſt. Vis ſcire quia nomen & memoriale eius in nobis eſt, præſentia in excelſo? Sic orabitis, inquit: Pater noſter qui es in cœlis, ſanctificetur nomen tuum. Fide-
Mat.6.b lis oratio, cuius ipſa primordia & diuinæ adoptionis & terrenæ peregrinationis admoneant, vt hoc ſcientes quòd quandiu nõ ſumus in cœlo, peregrinamur à domino, gemamus intra noſmetipſos adoptionem filiorum expectantes præſentiã F
vtique patris. Signanter proinde & de Chriſto propheta loquitur dicens: Spiritus ante faciem noſtram Chriſtus dominus, in vmbra eius viuemus inter gentes. Nam inter cœleſtes *Thre. 4.d*
quidem beatitudines non in vmbra viuitur, ſed potius in ſplẽdore. In ſplendoribus ſanctorum, inquit, ex vtero ante luciferum genui te. Verum id quidem pater. At mater ſane eũdem *Pſal.109.a*
ipſum in ſplendore non genuit, ſed in vmbra, non niſi ea tamen qua obumbrauit altiſſimus. Merito proinde canit eccleſia, non illa quidem eccleſia ſanctorum quæ in excelſis & in ſplendore eſt: ſed quę interim peregrinatur in terris. Sub vm
bra eius, ait, quem deſideraueram ſedi, & fructus eius dulcis *Canti.2.d.*
gutturi meo. Lucem quippe meridianam vbi paſcit ſponſus, ſibi petierat indicari, ſed repreſſa eſt, & pro plenitudine luminis vmbram, pro ſatietate interim guſtum recepit. Deniq; non ait, ſub vmbra eius quam deſideraueram: ſed, ſub vmbra eius quem deſideraueram ſedi. Neque enim ipſius expetierat vmbram, ſed ipſum profecto meridiem, lumen plenum de lumine pleno. Et fructus, ait, dulcis gutturi meo. ac ſi dicat, guſtui meo. Vſquequo non parcis mihi, nec dimittis me, vt glutiam ſaliuam meam? Quouſque manet illa ſententia: Gu- *Pſalm.33.*
ſtate, & videte quoniam ſuauis eſt dominus? Et quidem ſuauis guſtui, & dulcis gutturi, vt merito etiam ſuper hoc ſponſa proruperit in vocem gratiarum actionis & laudis. Sed quándo dicetur:

Universidad de Deusto
Biblioteca

G do dicetur: Comedite amici & bibite,& inebriamini charissimi?Iusti epulentur(ait Propheta)sed in conspectu dei, vti-
Cant. 5.a que non in vmbra.Et de seipso.Satiabor, ait, cum apparuerit
Psal.67.a. gloria tua.Sed & domin⁹ad apostolos ait: Vos estis qui per-
Luc. 22.c mansistis mecum in tentationibus meis,& ego dispono vobis
sicut disposuit mihi pater meus regnum, vt edatis & bibatis
super mensam meam. Sed vbi ? In regno meo,inquit.Beatus
plane qui manducabit panem in regno dei. Sanctificetur ita-
que nomen tuum:per quod vtcunque interim in nobis es do-
mine per fidem in cordibus habitans, quoniam nomen tuum
Roma.6.d iam inuocatum est super nos.Adueniat regnum tuum.Veniat
vtique quod perfectum est, & euacuetur quod est ex parte.
Habetis(ait Apostolus)fructum vestrum in sanctificationem,
finem vero vitam æternam. Vita æterna fons indeficiens,qui
vniuersam irrigat superficiem paradisi.Nec modo irrigat,sed
inebriat, fons ortorum, puteus aquarum viuentium quæ fluunt impetu de Libano: & fluminis impetus lætificat ciuitatē
Colos.3. dei. Quis vero fons vitæ, nisi Christus dominus?Cum Chri-
stus (inquit) apparuerit vita vestra : tunc & vos apparebitis
cum ipso in gloria.Sane ipsa sese plenitudo exinaniuit, vt fie
ret nobis iustitia & sanctificatio & remissio, necdum apparēs
vita,aut gloria, aut beatitudo. Deriuatus est fons vsque ad
Prouer.5. nos,in plateis deriuatæ sunt aquæ, licet non bibat alienus ex
eis. Descendit per aqueductum vena illa cœlestis,non tamen
H fontis exhibens copiam, sed stillicidia gratię arentibus cor-
dibus nostris infundēs,aliis quidem plus,aliis quidem minus.
Plenus equidem aqueductus, vt accipiant cæteri de plenitu-
dine,sed non plenitudinem ipsam. Aduertistis iam,ni fallor,
quem velim dicere aqueductum qui plenitudinem fontis ip-
sius de corde patris excipiens, nobis edidit illum, sed si non
prout est, prout capere poteramus.Nostis enim cui dictum
sit: Aue gratia plena.An vero inueniri potuisse miramur vn-
de talis ac tantus fieret aqueductus, cuius nimirum summitas
Gene.28. instar profecto scalæ illius quam vidit patriarcha Iacob, cœ-
los tangere, imo & transcendere cœlos, vt viuidissimum illū
aquarum quæ super cœlos sunt,posset attingere fontem?Mi-
rabatur & Salomon, & velut desperanti similis aiebat:Mu-
Prou.31.b lierem fortem quis inueniet? Nimirum propterea tanto tem-
pore humano generi fluenta gratiæ defuerunt,quòd necdum
intercederet is de quo loquimur tam desiderabilis aqueductus. Nec mirabere diutius expectatum, si recordaris quot
annis Noe vir iustus in arce fabrica laborarit, in qua paucæ,
id est octo animæ saluæ factæ sunt,idq; satis'ad modicum tem
pus. Sed quomodo noster hic aqueductus fontem illum at-
tigit tam sublimem ? Quomodo putas nisi vehementia desi-
derij, nisi feruore deuotionis, nisi puritate orationis? Sicut
Eccli.35.d scriptum est:Oratio iusti penetrat cœlos.Et quis iustus, si nō
I Maria iusta,de qua sol iustitiæ ortus est nobis? Quomodo er
go illa inaccessam attigit maiestatem,nisi pulsando,petendo,
quærendo ? Denique & quod quærebat, inuenit:cui dictum
est : Inuenisti gratiam apud deum. Quid?Plena est gratia, &
gratiam adhuc inuenit?Digna prorsus inuenire quod quęrit,
cui propria non sufficit plenitudo, nec suo potest esse conten
Eccli.24.c ta bono:sed quemadmodum scriptum est : Qui bibit me,ad-
huc sitiet:petit superessluentiam, ad salutem vniuersitatis.
Spiritus sanctus,ait,superueniet in te, & preciosum illud bal
samum tanta tibi copia tantaq; plenitudine influet, vt copio-
sissime effluat circunquaque.Ita est,iam sentimus, iam exhila-
Cant. 1.a rantur facies nostræ in oleo , iam clamamus : Oleum effusum
nomen tuum, memoriale tuum in generatione & generatio-
nem. Verum id quidem non in vanum, etsi oleum effunditur,
sed non perit.Propterea siquidem & adolescentulæ,paruulæ
scilicet animæ,sponsum diligunt,idq; non parum:& vnguen-
tum descendens de capite,non modo barba,sed & ipsa vesti-
menti ora suscepit. Intuere ô homo consilium dei, agnos-
ce consilium sapientiæ,consilium pietatis. Cœlesti rore areā
rigaturus,totum vellus prius infudit. Redempturus humanū
genus,precium vniuersum contulit in Mariam. Vt quid hoc?
Forte vt excusaretur Eua per filiam, & querela viri aduersus
fœminam deinceps sopiretur. Ne dixeris vltra (ô Adam)
mulier quam dedisti mihi,dedit mihi de ligno vetito:dic po-
tius,Mulier quam dedisti mihi,me cibauit fructu benedicto.
Piissimum sane consilium, sed latet forsitan aliud, nec totum
hoc est.Verum id quidem,sed parum est(ni fallor)desideriis K
vestris. Dulcedo lactis est,elicietur forte si fortius premin⁹,
& pinguedo butyri. Altius ergo intueamini quanto deuotionis affectu à nobis eam voluerit honorari,qui totius boni
plenitudinem posuit in Maria : vt proinde si quid spei in nobis est,si quid gratiæ,si quid salutis, ab ea noueri mus redundare,quæ ascendit delitiis affluens. Ortus plane deliciarum,
quem non modo afflauerit veniens , sed & perflauerit superueniens auster ille diuinus , vt vndique fluant & effluant aromata eius,charismata scilicet gratiarum.Tolle corpus hoc so
lare,quod illuminat mundum , vbi dies ? Tolle Mariam hanc
maris stellam,maris vtique magni & spatiosi: quid nisi caligo
inuoluens, & vmbra mortis,ac densissimę tenebræ relinquun
tur?Totis ergo medullis cordium, totis præcordiorum affectibus:& votis omnibus Mariam hanc veneremur,quia sic est
voluntas eius qui totum nos habere voluit per Mariam. Hęc
inquā voluntas eius est, sed pro nobis.In omnibus siquidem
& per omnia prouidens miseris,trepidationem nostram solatur,fidem excitat,spem roborat,diffidentiam abigit,erigit pu
sillanimitatem.Ad patrem verebaris accedere:solo auditu ter
ritus ad folia fugiebas . Iesum tibi dedit mediatorem. Quid
non apud talem patrem filius talis obtineat?Exaudietur vtiq;
pro reuerentia sua: pater enim diligit filium.An vero trepi-
das & ad ipsum? Frater tuus est & caro tua,tentatus per omnia absque peccato , vt misericors fieret.Hunc tibi fratrem
Maria dedit.Sed forsitan & in ipso maiestatem vereare diui- L
nam , quòd licet factus sit homo , manserit tamen deus.

Aduocatum habere vis & ad ipsum? ad Mariam recurre. Pura siquidem humanitas in Maria, non modo pura ab omni contaminatione,sed & pura singularitate naturę.Nec dubius dixerim, exaudietur & ipsa pro reuerentia sua. Exaudiet vtique matrem filius, & exaudiet filium pater.Filioli,hæc pecca torum scala,hæc mea maxima fiducia est , hæc tota ratio spei meæ. Quid enim?Potest ne filius aut repellere , aut sustinere repulsam , non audire, aut non audiri filius potest ? Neutrum plane.Inuenisti(ait angelus) gratiam apud deum. Fœliciter. Semper hęc inueniet gratiam , & sola est gratia qua egemus. Prudens virgo non sapientiam , sicut Salomon,non diuitias: non honores,non potentiam,sed gratiam requirebat . Nimirum sola est gratia qua saluamur . Quid nos alia concupiscimus fratres ? Quæramus gratiam, & per Mariam quæramus: quia quod quærit,inuenit,& frustrari non potest. Quæramus gratiam , sed gratiam apud deum : nam apud homines gratia fallax.Quærant alij meritum,nos inuenire gratiā studeamus. Quid enim?Num gratiæ est quòd hic sumus ? Profecto misericordiæ domini est quòd non sumus cōsumpti nos. Qui nos? Nos periuri,nos adulteri,nos homicidæ,nos raptores,purgamenta vtique mundi huius . Consulite conscientias vestras fratres, & videte quia vbi abundauit delictum,superabundat & gratia . Maria non prætendit meritū, sed gratiam quærit. M
Denique vsque adeo fidit gratiæ , & non altum sapit,vt salutationem angelicam vereatur.Maria,inquit, cogitabat qualis esset ista salutatio. Nimirum sese salutatione angelica reputabat indignam.Et forsitan talia meditabatur. Vnde hoc mihi,vt veniat angelus domini mei ad me ? Ne timeas Maria,ne mireris angelum venientem,& maior angelo venit. Ne mireris angelū domini,& dominus angeli tecum.Postremo quidni videas angelum,cum iam angelice viuas? Quidni visitet an
gelus vitæ sociam?Quidni salutet ciuem sanctorum,& dome sticam dei? Angelica plane vita virginitas: & qui non nubent neque nubētur, erunt sicut angeli dei.Vides ne quòd & hoc nihilominus modo aqueductus noster ascendit ad fontē, nec sola iam oratione cœlos penetrat,sed etiam incorruptione quæ proximum deo facit,sicut Sapiens ait?Erat enim vir- *Sapi.6.c*
go sancta corpore & spiritu,cui specialiter esset dicere: Conuersatio nostra in cœlis est. Sancta inquam corpore & spiritu,ne quid forsitan super hoc dubites aquæductu . Sublimis equidem valde, sed nihilominus integerrimus manet . Ortus concluſus,fons signatus, templum domini, sacrarium spiritus sancti . Nec enim est fatua virgo , cui non modo oleum est, sed olei plenitudo in vase recondita . Ascensiones in corde suo disposuit, conuersatione pariter (sicuti iam diximus) & oratione ascendens . Denique abiit in montana cum festinatione,

A festinatione,& salutauit Elizabeth, & in ministerio eius erat
quasi mensibus tribus vt iam tunc posset dicere matri mater,
quod tanto post filio dixit filius : Sine modo, sic enim decet
nos implere omnem iustitiam. Plane montana conscendens,
cuius iustitia sicut montes dei.Tertius enim hic ascensus virginis fuit,vt funiculus triplex difficilè rumperetur.Feruebat
siquidem in quærenda gratia charitas, splendebat in carne
virginitas,humilitas in obsequio eminebat . Etenim si omnis
qui se humiliat, exaltabitur : quid hac humilitate sublimius?
Lucæ.1 Venisse eam mirabatur Elizabeth,& dicebat: Vnde hoc mihi
vt veniat mater domini mei ad me? Sed iam magis miretur
quòd instar vtique filij & ipsa non ministrari venerit, sed mi-
nistrare.Merito proinde cantor ille diuinus in ipsius admira-
Canti. 6.d tione præcinens,aiebat:Quæ est ista quę ascendit sicut aurora consurgens,pulchra vt luna, electa vt sol,terribilis vt ca-
strorum acies ordinata? Ascendit plane supra omne humanū
genus,ascendit vsque ad angelos,sed & ipsos quoque transcē
dit,& cœlestem omnem supergreditur creaturam. Nimirum
supra angelos hauriat necesse est, quam refundat hominibus
Textus aquam viuam. Quomodo,inquit,fiet istud,quoniam virum
nō cognosco?Vere sancta corpore & spiritu, & integritatem
Textus. carnis habens,& propositum integritatis . Respondēs autem
angelus,dixit: Spiritus sanctus superueniet in te,& virtus al-
tissimi obumbrabit tibi.Ne me interrogaueris,inquit, supra
B me est,& non potero ad illud . Spiritus sanctus,non angelus,
superueniet in te,& virtus altissimi obumbrabit tibi , non ego.Ne steteris,vel inter angelos virgo sancta, sublimius ali-
quid tuo sibi ministerio propinandum terra sitiens præstolatur . Paululum cum pertransieris eos, inuenies quem diligit
anima tua. Paululum inquam, non quia non incomparabiliter
superemineat,sed quòd inter eum & ipsos medium nihil inue
nias.Transi ergo virtutes & dominationes, Cherubim quoq;
& Seraphim,vt ad eum peruenias de quo vociferantur adi-
Esaiæ.6. uicem,Sanctus,sanctus,sanctus dominus deus Sabaoth.Quod
enim ex te nascetur sanctum,vocabitur filius dei. Fons sapien
tiæ verbū patris in excelsis:hoc verbū mediante te caro fiet:
Ioan.14.b vt qui dicit, Ego in patre, & pater in me:dicat nihilominus,
Ioan.1.a. quia ego à deo ,processi & veni.In principio inquit erat verbū.
Iam scatet fons:sed interim tantum in semetipso.Denique,&
verbum erat apud deum: lucem profecto habitans inaccessi-
Hier.29.c bilē, & dicebat dominus ab initio: Ego cogitǫ cogitationes
pacis,& nō afflictionis.Sed penes te est cogitatio tua, & quid
cogites, nos nescimus . Quis enim cognouit sensum domini,
aut quis consiliarius eius erat?Descendit itaque cogitatio pa
cis in opus pacis: Verbum caro factum est, & habitat iam in
nobis . Habitat plane per fidem in cordibus nostris, habitat
in memoria nostra,habitat in cogitatione: quia vsque ad ip-
sam descendit imaginationē.Quid enim prius cogitaret ho-
C mo de deo,nisi forsitan idolum corde fabricaretur? Incom
prehensibilis erat & inaccessibilis , inuisibilis & inexcogita-
bilis omnino . Nunc vero comprehendi voluit,videri voluit,
cogitari voluit . Quonam modo inquis? Nimirum iacens in
præsepio,in virginali gremio cubans, in monte prędicans , in
oratione pernoctans,& in cruce pendens,in morte pallens, li
ber inter mortuos,& in inferno imperās: seu etiam tertia die
resurgens,& apostolis loca clauorum victoriæ signa demon-
strans,nouissime coram eis cœli secreta conscendens . Quid
horum non verè,non piè,non sanctè cogitatur? Quicquid ho
rum cogito,deum cogito,& per omnia est deus meus.Hæc e-
go meditari dixi sapientiam,& prudentiam iudicaui eructua-
re memoriā suauitatis: quoniam in huiuscemodi nucleis vir-
ga sacerdotalis copiose produxit,quam in supernis hauriens,
vberius nobis Maria refundit.In supernis plane , & vltra an-
gelos:quæ verbum ex ipso patris corde susceptt,vt scriptum
Psalm.18.a est: Dies diei eructat verbum . Vtique dies pater:siquidem
dies ex die salutare dei. An non etiam virgo dies? Et præla-
ra.Rutilans plane dies , quæ procedit sicut aurora consur-
gens,pulchra vt luna,electa vt sol. Intuere igitur quemadmo
dum vsque ad angelos plenitudine gratiæ,supra angelos su-
peruenientę spiritu sancto peruenit . Est in angelis charitas,
est puritas,est humilitas.Quid horum non enituit in Maria?
Sed ostensum est superius,vt quidem à nobis ostendi potuit,
supereminentiam prosequamur. Cui enim angelorū aliquan-
do dictum est:Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus al- D
tissimi obumbrabit tibi: ideoque & quod nascetur ex te san-
ctum,vocabitur filius dei: Denique veritas de terra orta est,
non de angelica creatura:nec angelos,sed semen Abrahæ ap-
prehendit.Magnum est angelo vt ministet sit domini,sed Ma
ria sublimius quiddam meruit vt sit mater . Fœcunditas itaq;
virginis supereminens gloria est, tantoq; excellentior angelis facta munere singulari, quanto differentius præ ministris
nomē matris accepit:hanc inuenit gratiam plena iam gratia,
vt charitate feruida, virginitate integra, humilitate deuota:
fieret nihilominus sine viri cognitione grauida, sine muliebri dolore puerpera. Parum est quod ex ea natum est, sanctū
vocatur,& est filius dei . De reliquo fratres curandum nobis
summopere est , ne verbum quod de ore patris ad nos egressum est virgine mediante,vacuum reuertatur, sed per eādem
nihilominus virginem gratiam pro gratia referamus.Eructemus memoriam,donec præsentiam suspiramus,& suæ reddan
tur origini fluenta gratiæ, vt vberius fluant. Alioquin nisi ad
fontem redeant,exsiccantur,& infideles in modico, quod ma
ximum est accipere non meremur . Modicum plane memoria
ad præsentiam,modicum ad id quod cupimus, magnum ad id
quod meremur: longe infra desiderium, sed nihilominus su-
pra meritum . Sapienter proinde sponsa, & pro hoc modico
non modice gratulatur . Cum enim dixisset: Indica mihi vbi *Canti.1. b.*
pascas,vbi cubes in meridie: recipiens exigua pro immensis,
& pro pastu meridiano libans sacrificium vespertinum,mini- E
me tamen vt solet fieri murmurat aut tristatur,sed gratias a-
git,& in omnibus sese exhibet deuotiorē. Nouit enim quòd
si fidelis fuerit in vmbra memoriæ,lucem præsentiæ sine du-
bio obtinebit. Itaq; qui reminiscimini domini,ne taceatis,&
ne detis silentium ei. Nimirum qui præsentem habent do-
minum , exhortatione non indigent:& quod ait Propheta a-
lius:Lauda Hierusalem dominum, lauda deum tuum Sion:cō *Psal.147.a*
gratulationis est potius quàm commonitionis . Qui in fide
ambulant,egent admonitione ne taceant,& ne dederint silen
tium ei . Loquitur enim & loquitur pacem in plebem suam,
& super sanctos suos,& in eos qui conuertuntur ad cor. Cæ- *Psal. 17. d*
terum cum sancto sanctus eris , & cum viro innocente inno-
cens eris:& audientem sese audiet,& loquenti sibi loquetur.
Alioquin silentium ei dedisti si taceas . Sed vnde si taceas? A
laude?Ne taceatis,inqt,& ne detis silētiū ei, donec stabiliat, *Esa.62.d*
& donec ponat Hierusalē laudē in terra.Laus Hierusalē iucū
da, & decora laudatio . Nisi forte angelos ciues Hierusalem
mutuis opinamur laudibus delectari, & decipere de vanitate
in idipsum . Fiat voluntas tua pater sicut in cœlo & in terra,
vt laus Hierusalem stabiliatur in terra.Quid enim modo est?
Non quærit angelus ab angelo gloriam in Hierusalem, & ho
mo ab homine laudari cupit in terra? Execranda peruersitas,
sed eorum sit qui ignorantiam dei habent,qui obliti sunt do- F
mini dei sui.Vos qui reminiscimini domini,ne taceatis à lau-
de eius , donec stabiliatur & perficiatur in terra. Est enim
silentium irreprehensibile,imò & laudabile magis. Est & ser
mo non bonus. Alioquin non diceret propheta bonum esse
homini præstolari cum silentio salutare dei. Bonum silētium *Thren.3.c*
à iactantia,bonum à blasphemia,bonum à murmure & detra-
ctione . Alius enim ob laboris magnitudinem,& pondus diei
exasperatus , animo murmurat , diiudicat eos qui pro anima
sua peruigilant,tanquam reddituri vtique rationem.Clamor
est,sed supra omne silentium clamor iste animi obdurati sile-
re facit (quam audiri non patitur) vocem verbi. Alius pusil-
lanimitate spiritus in expectatione deficit,pessimumq; hoc
verbum blasphemiæ est, quod nec in hoc seculo remittitur,
nec in futuro . Tertius in magnis ambulat, & in mirabilibus
super se,dicens:Manus nostra excelsa,putans se aliquid esse,
cum nihil sit.Quid loqueretur huic qui loquitur pacem?Di-
cit enim quia diues sum, & nullius egeo. Porro veritatis sen-
tentia est: Væ vobis diuitibus , quia habetis hic consolatio- *Lucæ.6.d.*
nem vestram.Contra vero: Beati,inquit,qui lugent,quoniam *Matth.5.a*
ipsi consolabuntur. Sileat ergo in nobis lingua maledica,
lingua blasphema, lingua magniloqua : quoniam bonum est
in hoc triplici silentio salutare domini præstolari,vt dicas:
Loquere domine , quia audit seruus tuus. Eiusmodi quippe *1.Reg.3. b*
voces nō ad eū sunt, sed aduersus eū, sicut legislator murmu-

rantibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

G rantibus ait: Non enim contra nos est murmur vestrum, sed
Exo.16.b contra dominum. Ita tamen ab his taceas ne omnino taceas,
ne dederis silentium ei. Loquere illi contra iactantiam in confessione, vt obtineas veniam de præterito. Loquere in gratiarum actione contra murmurationem, vt ampliorem inuenias gratiam in præsenti. Loquere in oratione contra diffidentiã, vt consequaris & gloriam in futuro. Confitere inquam præterita, & pro præsentibus gratias age, ac deinceps ora studiosius pro futuris, vt ne ipse quidem fileat à remissione, ab immissione, à promissione. Ne taceas inquam, ne dederis silentium ei, loquere vt & ipse loquatur, & dicere possis: Dilectus meus mihi, & ego illi. Iucunda vox, & eloquium dulce. Nimirum non vox murmuris hæc, sed vox turturis est. Et ne dixe-
Psal. 136.a ris: Quomodo cantabimus canticum domini in terra aliena?
Canti.2.c. non iam aliena reputabitur, de qua sponsus ait: Vox turturis
Ibidem. d audita est in terra nostra. Audierat enim dicentem: Capite nobis vulpes paruulas: & forte ex eo in vocem exultationis erupit vt diceret: Dilectus meus mihi, & ego illi. Plane vox turturis, quæ tam viuenti quam mortuo singulari vtique castimonia suo compari perseuerat, vt eam neque mors nec vita à Christi separet charitate. Intuere etenim vtrũnam aliquid hunc dilectum auertere potuerit à dilecta quo minus ei & peH canti & auersę perseueraret. Glomeratę nubes radios solis offendere contendebant, vt iniquitates nostræ separarent inter nos & deum, sed incaluit sol, & vniuersa dissoluit. Alioquin quando rediisses ad eum, nisi ille tibi perseueraſſet, nisi
Canti.6.d. clamassēt: Reuertere, reuertere Sunamitis, reuertere, reuertere, vt intueamur te? Esto ergo illi, & tu nihilominus perseuerans, vt nullis ab eo flagellis aut laboribus auertaris.

Matth.11. Luctare cum angelo ne succumbas: quia regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. An non lucta, Dilectus meus mihi, & ego illi? Notam fecit dilectionem suam, experiatur & tuam. In multis enim tentat te dominus deus tuus. Declinat sæpius, auertit faciem, sed non in ira. Probationis istud est, non reprobationis. Sustinuit te dilectus, sustine tu dilectum, sustine, viriliter age. Non illum vicere peccata tua, te quoque ipsius flagella non superent, & obtinebis benedictionem. Sed quando? Cum aurora fuerit, cum aspirauerit iã
Gene.32.f dies, cum stabilierit Hierusalem laudẽ in terra. Ecce, inquit, vir luctabatur cum Iacob vsque mane. Auditam fac mihi mane misericordiam tuam, quia speraui in te domine. Non tacebo, nec dabo tibi silentium vsque mane, vtinam nec ieiunium. Nimirum dignaris & pasci, sed inter lilia. Dilectus meus mihi, & ego illi, qui pascitur inter lilia. Nimirum & supra, si memini, in eodem cantico euidenter expressum est, quòd florum apparitio turturis comitetur auditum. Sed attende q; locum non cibum indicare videtur, nec quibus pascitur expri
I mit, sed inter quę. Forte enim non cibo, sed consortio pascitur liliorum: nec liliis vescitur, sed versatur. Nimirum odore potius quàm sapore lilia placent, & visui magis sunt apta q̃ esui. Ita ergo pascitur inter lilia donec aspiret dies, & venustati florum fructuum succedat vbertas. Interim quippe florum nõ fructuum tempus est, dum in spe magis quàm in re sumus: & per fidem non per speciem ambulantes, expectatione magis quàm experientia gratulamur. Considera denique floris
2.Cor.4.b teneritudinem, & memento verbi quod ait Apostolus: Quia habemus thesaurum istum in vasis fictilibus. Quanta enim videntur imminere pericula floribus? quàm facile spinarum aculeis lilium perforatur? Merito proinde canit dilectus: Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. An non erat
Psal.119.b inter spinas, qui dicebat: Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus? Cæterum etsi iustus germinat sicut lilium, sed non ad lilium sponsus pascitur, nec in singularitate complacet sibi. Audi denique inter lilia commorantem: Vbi, inquit, duo
Mat.18.c vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Amat semper media Iesus, diuerticula semper & recli natoria reprobat filius hominis, dei & hominum mediator. Dilectus meus mihi, & ego illi, qui pascitur inter lilia. Curemus habere lilia fratres, extirpare spinas & tribulos, & inserere lilia festinemus: si quando forte & ad nos pascendus dignetur dilectus descendere. Apud Mariam vtique pascebatur, idque copiosius pro multitudine liliorum. An non lilia virginitatis decus, humilitatis insigne, supereminentia charitatis? Erunt tamen & nobis lilia, quamuis inferiora valde, K
sed ne inter hæc quidem dedignabitur pasci sponsus: siquidẽ eas quas prædiximus actiones gratiarum deuotionis hilaritas illustrauerit, orationem intentionis puritas candidauerit, cõ
Esaiæ. 1.c. fessionem indulgentia dealbauerit, sicut scriptum est: Si fuerint peccata vestra vt coccinum, quasi nix dealbabuntur: & si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt. Cæterum quicquid illud est quod offerre paras, Mariæ cõmendare memento, vt eodem alueo ad largitorem gratię gratia redeat quo influxit. Neque enim impotens erat deus, & sine hoc aqueductu infundere gratiam prout vellet, sed tibi vehiculum voluit prouidere. Forte enim manus tuæ, aut sanguine plenę, aut infectæ muneribus, quòd non eas ab omni munere excussisti. Ideoque modicum istud quod offerre desideras, gratissimis illis & omni acceptione dignissimis Mariæ manib⁹ offerendum tradere cura, si non vis sustinere repulsam. Nimirum candidissima quædam lilia sunt, nec causabitur ille liliorum amator inter lilia non inuentum, quicquid illud sit quod inter Mariæ manus inuenerit.

In festiuitate sancti Michaelis.
Sermo I.

Ngelorum hodie memoria celebratur, & exigitis debitum pro tanta solẽnitate sermonem. Sed quid de angelicis spiritibus viles loquantur vermiculi? L
Credimus sane, & indubitata fide tenemus diuina eos præsentia, & visione beatos sine fine lętari in bonis domini, quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis 1.Cor.2. ascenderunt. Quid ergo de his homo loquatur hominibus, quæ nec ipse quidem cogitare, nec illi saltem audire sufficiant? Profecto si ex abundantia cordis os loquitur, fileat nihilominus lingua necesse est ex inopia cogitationis. Attamen si multum est ad nos loqui de ea claritate & gloria qua in semetipsis, imò in deo suo angeli sancti nostris omnino supereminent cordibus: de ea loquamur quam nobis exhibent gratia & charitate. In supernis enim spiritibus non solum admirabilis dignitas, sed dignatio amabilis inuenitur. Dignum est proinde fratres vt gloriam non capientes, tanto magis amplectamur misericordiam, qua nimirum constat nihilominus abundare domesticos dei, cœli ciues, principes paradisi. Testatur denique Apostolus ipse qui raptus vsque ad tertium cœlum beatæ illi curiæ meruit interesse, atque eius nosse secreta: quoniam omnes administratorij sunt spiritus, missi in
M ministerium propter eos qui hæreditatem capiunt salutis. Neque id cuiquam incredibile videatur, quandoquidem ipse quoque creator & rex angelorum venit non ministrari, sed ministrare, & animam suam dare pro multis. Vt quid ergo ministerium illud angelorum quispiam dedignetur, in quo
Danie.7.c præcedit eos cui in excelsis tota cum auiditate & fœlicitate
Psalm.8.4. ministrant? Si & hine dubitas, vtique qui vidit, testimonium perhibuit: milia, inquiens, milium ministrabant ei, & decies centena milia assistebant ei. Alius quoque propheta ad patrẽ de filio loquens, ait: Minuisti eum paulominus ab angelis. Sic plane sic decet vt vincat & humilitate qui sublimitate vincebat, sitq; tanto minor angelis, quanto inferiori sefe ministerio mancipauit: qui tanto excellentior est, quanto differentius præ eis nomen hæreditauit. Sed queras fortasse in quo minoratus videatur ab angelis cum ministrare venit, quandoquidem (vt supra meminimus) in ministerium mittuntur & il
Canti.2.c lię In eo vtique q; non modo ministrauit, sed ministratus est, eratq; vnus & idem qui ministrabat, & qui ministrabatur. Merito proinde sponsa in Canticis canticorum: Ecce (inquit) venit is saliens in montibus, transiliens colles. Ministrans enim saliit inter angelos, sed & ipsos transiliit ministratus. Ministrant enim angeli, sed de alieno, offerentes deo bona opera
Apoc.8.d non sua, sed nostra, ac nobis eius gratiam referẽtes. Vnde & scriptura dicens: Quoniam ascendit fumus aromatum in conspectu domini de manu angeli, solicite] prępmisit data ei fuisse incensa multa. Nostros enim sudores non suos, nostras nõ suas lachrymas offerunt deo, nobis quoque eius munera referunt, & non sua. Non sic minister ille sublimior cunctis, sed humilior vniuersis, qui semetipsum obtulit sacrificium laudis, qui patri offereus animam suam, nobis ministrat vsque hodie

A hodie carnem suam. Huius vtique tanti ministri gratia nihil mirum si dignanter nobis imò & libenter angeli sancti ministrent. Ipsi enim amãt nos, quia nos Christus amauit. Dicitur certe vulgari quodam prouerbio: Qui me amat, amat & canem meum. Nos vero ô beati angeli catelli sumus domini illius quem tanto affectu diligitis, catelli inquam cupientes saturari de micis quę cadunt de mensa dominorum nostrorum, qui estis vos. Et hæc dixerim fratres, vt ampliorem de cætero erga beatos angelos fiduciã habeatis, ac proinde familiarius in omni necessitate vestra eorum inuocetis auxilia: sed & dignius in eorum præsentia conuersari, & magis ac magis eorũ vobis conciliare gratiam, captare beneuolentiam, exorare clementiam studeatis. Cuius rei gratia necessarium duco alias quoque charitati vestræ exponere causas, quæ ipsos beatos angelos pro nostra infirmitate reddant solicitos: absque sua sane anxietate, sed non absque vtilitate nostra, nec ad detrimentum fœlicitatis suæ, sed ad nostræ salutis augmentum.

Constat sine dubio rationis participes, & capaces beatitudinis humanas animas angelicę (si dicere id audeamus) cognatas esse naturę: nec decet vos, ô beati spiritus contra legis præceptum dedignari quam visitare debetis speciem vestrã, licet in multam (vt ipsi cernitis) deiecta sit vilitatem. Sed neque arbitramur vos superni ciues, ciuitatis vestrę excidio delectari, & ruina murorum quos semirutos ipsi videtis. Cuius
B instaurationem si desideratis (vt dignum est) frequenter quę-
Psal.50.d so ante thronum gloriæ verbum precis iterate dicentes: Benigne fac domine in bona voluntate tua Sion, vt ædificentur muri Hierusalem. Si diligitis decorem domus dei (imò quia diligitis) experiantur zelum vestrum viui & rationales lapides, qui soli in instaurationem eius vobis possunt coędificari.

Hic est dilectissimi funiculus triplex, quo de excelso cœlorum habitaculo ad consolandos, ad visitandos, ad adiuuandos nos attrahitur supereminẽs charitas angelorum propter deum, propter nos, propter seipsos. Propter deum vtique, cuius tanta erga nos misericordię viscera ipsi quoque (vt dignũ est) imitantur. Propter nos, in quibus nimirum propriam simi litudinem miserantur. Propter seipsos, quorũ ordines instaurandos ex nobis toto desiderio præstolantur. In ore enim paruulorum qui lacte modo vescuntur, & nondum solido cibo perficienda est laus illa maiestatis diuinæ, cuius habentes primitias angelici spiritus beata nimirum delectatione fruũtur: sed tanto auidius nos expectant, quanto consummationis eius expectatione & expetitione solicitantur. Quæ cum tamẽ ita sint, pensate quanta etiam nobis solicitudine opus est dilectissimi, vt dignos nos exhibeamus eorum frequentia, & eo modo conuersemur in cõspectu angelorum, ne forte sanctos offendamus obtutus. Vę enim nobis, si quando prouocati peccatis & negligentiis nostris indignos nos iudicauerint præ-
Psal.37.b sentia & visitatione sua, vt iam necesse habeamus & nos plan
C gere, & dicere cum propheta: Amici mei & proximi mei aduersum me appropinquauerunt & steterunt. Et qui iuxta me erant de longe steterunt, & vim faciebant qui quærebant animam meam. Elongatis nimirum eis quorum præsentia protegere nos, & propulsare poterat inimicum. Quod si tam necessariam habemus familiaritatem dignationis angelicę, cauenda nobis eorum offensa, & in his maxime exercẽdum quibus eos nouimus oblectari. Sunt enim plurima quæ eis placent, & quæ in nobis inuenire delectat: vt est sobrietas, castitas, paupertas voluntaria, crebri in cœlum gemitus, & orationes cum lachrymis, & cordis intentione. Attamen super omnia hæc vnitatem & pacem à nobis exigunt angeli pacis. Quidni maxime delectentur in his quæ formam quandam ciuitatis suæ representant in nobis, vt mirentur Hierusalem nouam in terra? Dico autem vt quomodo ciuitatis illius participatio est in idipsum: sic & nos idipsum sentiamus, idipsum dicamus omnes, & non sint in nobis schismata: sed magis omnes simul vnum corpus simus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Econtra vero nihil æquè offendit, & ad indignationem prouocat eos, quomodo dissensiones & scandala si forte inueniantur in nobis. Audiamus siquidem quid loquatur ad
1.Cor.3.a Corinthios Paulus: Cum enim sit inter vos zelus & contentio, nonne carnales estis, & secundum hominem ambulatis?
Iudæ.1.f In epistola quoque Iudę apostoli legimus sic: Hi sunt qui segregant semetipsos, animales spiritum non habentes. Videre D
est animam hominis quemadmodum vniuersa corporis membra viuificet cohærentia sibi. Separa ergo quoduis à iunctura cæterorum, & vide an de cætero illud viuificet. Sic est omnis qui dicit, anathema Iesu: quod nemo dicit loquens in spiritu dei: quia anathema separatio est. Sic & inquam, omnis qui ab vnitate diuiditur, ne dubites quin ab eo recesserit spiritus vitæ. Digne igitur contentiosos, & qui separant semetipsos, apostoli carnales vocant & animales, spiritum non habentes. Dicunt ergo sancti illi, & beati spiritus, vbi scandala inuenerint & dissensiones: Quid nobis & generationi huic spiritum non habenti? Nam si adesset spiritus, per eum vtique charitas diffunderetur, & vnitas non scinderetur. Et dicunt: Non permaneamus cum hominibus istis inæternum: quia caro sunt. Quæ enim conuentio luci ad tenebras? Nos de regno vnitatis & pacis sumus, & homines istos in eandem vnitatem & pacem sperabamus esse venturos. Nunc autem qua ratione nobis cohæreant qui dissident à seipsis? Videtis quàm congruat huic solennitati euangelica lectio, quę sic deterret nos à scandalo paruulorum, quandoquidem tam vehementer angelis displicent scandala? Qui scandalizauerit vnum de pusil
Mat.18.c lis istis, durum est quod sequitur. Sed iam præterit hora, admissas nobis eundum est. Peto ne sit vobis molesta dilatio, quę poterit non inutilis fore, si capitulum præsens sermone altero diligentius prosequamur.

In eadem solennitate. E
Sermo II.

Vdistis fratres euangelicam lectionem aduersus eos qui pusillos scandalizant, satis terribiliter intonantem. Nemini blanditur veritas, neminem palpat, nullum seducit, aperte denuncians, quoniam Væ homini illi per quem scandalum venit. Bonum erat ei si
Mar.18.c natus non fuisset homo ille. Natus sane denuo, natus ad vitã, natus de spiritu, qui nimirum carne postmodum consummatur. Expedit ei (si quis est) qui scandala suscitat in hac domo, in hac sancta deo placita, & angelis eius admodum grata ac familiari congregatione, vt suspendatur in collo eius mola asinaria, & pro suaui iugo & leui onere saluatoris, graui mole terrenæ cupiditatis humeris eius imposita demergatur in profundum maris huius, magni & spacioſi manibus, quod est sine dubio seculum nequam. Minus enim damnabile erat ei in seculo magis perire quàm in monasterio. Perire siquidem necesse est hominem qui charitatem non habet, etiam si tradiderit corpus suum ita vt ardeat. Et hoc dixerim fratres, non quasi minus bene de vobis sentiam, aut regnare videatur in vobis nequissimum istud vitium: sed vt in ea charitate, & vnanimitate, & pace in qua statis in domino, soliciti sitis perseuerare & abundare magis. Quæ est enim spes nostra, & gaudium nostrum, & corona gloriæ? Nonne vnitas & vnanimitas vestra, in qua gaudeo vos inueniri fraternitatis amatores, & ante omnia mutuam in vobis metipsis charitatem habẽ- F
tes, quod est vinculum perfectionis? Propter quod obsecro vos, sic state in domino charissimi. In hoc enim cognoscunt omnes etiam angeli sancti quòd Christi estis discipuli, si dilectionem habueritis adinuicem. Denique si tenetis memoria quam vobis præcedenti sermone tradidimus triplicem angelicæ erga nos charitatis & solicitudinis causam, potest hinc quoque fraternæ dilectionis vtilitas magnifice commendari. Facile siquidem considerare est homini qui non diligit proximũ, nullam ex his quas tunc diximus, suppetere causam. Nunquid enim Christi gratia diligemur ab angelis, si de mutuæ dilectionis inopia cognouerint nequaquam eius nos esse discipulos? Nunquid diligimur ab eis propter nosipsos, id est spiritualis naturæ similitudine, si inuenimur non diligere humanę naturæ nostræ consortes: imò vero si ex eis quæ inter nos sunt contentionibus, carnales nos magis quàm spirituales esse constiterit? Denique nunquid diligent nos propter seipsos, & futuram de nobis ciuitatis suæ restaurationem, si (quod absit) vnũ quo solo vniri & coędificari eis possumus, defuerit glutinum charitatis? Quomodo sperabunt reędificandos de nobis perpetuos ciuitatis illius muros, si cognouerint, si viderint nos non lapides esse viuos qui possint inuicem

Universidad de Deusto
Biblioteca

G uicem cohęrere: sed magis puluerem quem proiiciat ventus
à facie terræ, quem vnius verbi flatus in turbinem excitet, &
suspicionis cuiuslibet leuissima aura dispergat? Et hæc quidē
Mat.18.d dixisse sufficiat pro eo quod ait dominus: Si quis scandalizauerit vnum de pusillis istis. Credo enim quòd maiori solicitudine deinceps ab hac tam nequissima peste cauebitis.

Mat.5.b Iam verò quem non moueat quod sequitur in euangelio: Si oculus tuus scandalizauerit te, erue eum & cætera. Nunquid enim corporalem hunc oculum monemur eruere, aut vnam ex manib⁹ istis, similiter & vnum abscindere pedem? Absit à nobis huiusmodi carnalis omnino, & nimis ridiculosa cogitatio. Sed postquam ab exterioribus scādalis deterruit nos sermo diuinus asperè satis, sicut audistis, consilium dat quid de eo nobis agendum sit scandalo quod interius patimur contrariam inuenientes legem in membris nostris. Ipse enim nouit figmentum nostrum, quòd eiusmodi scandalum non tam facile à nobis valeat euitari. Porro tripliciter fieri scandalum istud, quotidiano nobis nosse licet experimento. Interdū enim est in nobis spiritualis intentionis oculus simplex, & qui gratiæ magis quàm noster dicendus sit: sed scandalizat nos oculus noster, & qui vereja nobis est, dum voluntas nostra aliam minus castam importune ingerit intentionem. Sed habemus iam super hoc salubre consilium saluatoris: Erue
Ibidem. b H eum, inquit, & proiice abs te. Hoc autem fiet, si non consentias, si abiicias, si resistas. Simili modo de manu ac pede est intelligendum. Cum enim bonis operibus intentos, ad alia opera trahere voluntās propria conatur, manus nostra est quæ scandalizat nos: sed abscindi debet, & proiici à nobis, vt non ei consentiamus. Sic etiam proficere in sancta conuersatione, & ascendere per gradus scalæ quæ Iacob apparuit, ac iuxta
Psal. 83.b. quod ait Psalmista, De virtute in virtutem ire desiderantes, sæpius scandalum patimur à pede quodam pusillanimitatis & negligentiæ nostræ, qui nimirum descendere magis ac remissius ire conatur: sed abscindi eum necesse est, vt pes gratiæ qui stat in directo, currere possit sine offensione, sine scādalo, sine impedimento. Quod autem dicit, Bonum nobis esse ad vitam intrare cū vno oculo, aut manu, aut pede, quàm duos habentes ire in gehennam ignis: eos notat qui voluntatem suam, siue bona, siue mala sit, æquè sequuntur, & ingrediuntur duabus viis, nunc bona, nunc mala sectantes: secundum quod variantur desideria sua. Quibus merito vtilius fuerat gratiæ in omnibus inhærere, & vbi obuiat propria voluntas, abscindere & à seipsis abiicere eam. Est autem cum multo tē pore in abscissione propriæ voluntatis nostræ exercitati aliquatenus eam domamus, vt discat iam non superbire, sed magis sine omni scandalo vel contradictione deo subiecta sit anima nostra, nec iam abiicere necesse sit oculum nostrum, nēpe qui simplici adhærens oculo factus est & ipse simplex, aut
I certe iam non alter est oculus, sed vnus cum eo, Apostolo te-
1.Cor.6.d. ste: Quoniam qui adhęret dño, vnus spirit⁹ est cum eo. Quod autem de oculo dictum est, de manu quoque & pede eodem modo est intelligendum. Cuius enim voluntas exactione & cum desiderio gratiæ cohæret, vt nec concupiscat mala agere, nec bona minora, nec minus bene quàm gratia suggerit: hic plane perfectus est vir. Sed pax ista potius est fœlicitatis: abscissio vero scandalorū, & tentationum victoria, fortitudinis: illa, inquam, gloriæ, hæc virtutis.

In festiuitate omnium sanctorum de lectione euangelica. Sermo I.

Festiuitatem hodiernam sanctorum omnium cum omni deuotione dignū est celebrari. Nimirum si magna videtur, & est, beati Petri solennitas, seu beati Stephani, aut cuiuslibet cæterorum, quanta ista est, quę non vnius tantum est, sed vniuersorum? Verum non ignoratis fratres secularibus id moris esse, vt diebus festis festiua sibi conuiuia parent: & quanto fuerit solennitas clarior, tanto splendidius epulentur. Quid ergo? Nonne & his qui conuertuntur ad cor, cordis delitiæ sunt quærendæ, & spiritualibus spiritualia comparāda? Propterea iam paratum est conuiuium nostrum fratres, iam cocta sunt omnia & epulandi tempus aduenit. Dignum est enim vt prius anima satietur, quòd hæc portio sine dubitatione, & sine comparatione sit potior, præsertim cum sanctorum solennitates manifestum K sit ad animas magis quàm ad corpora pertinere: & quæ animarum sunt, animæ plus acceptēt, quippe naturali quadam eis cognatione coniunctæ. Quibus propterea quoque sancti isti compatiuntur amplius, propterea magis desiderāt animarum bona, & plus earum refectionibus delectantur, quoniam & ipsi similes nobis fuere passibiles: & ipsi peregrinationis huius & exilij miserabilis deplorauere molestias: & ipsi graue huius corporis onus, & tumultus seculi, & tentationes experti sunt inimici. Nihil itaque dubium quin gratior eis sit, & multo acceptabilior illa festiuitas qua intenditur epulis animarum, quàm sit ea quæ celebratur à secularibus curam carnis perficientibus in desideriis voluptatum. Veruntamen vnde nobis animarum panis in terra deserta, in loco horroris, & vastę solitudinis? Vnde nobis sub sole spiritualis cibus, vbi nihil est nisi labor & dolor, & afflictio spiritus? Sed scio
Matt.7.d. quis dixerit: Petite, & accipietis. Et illud: Si vos cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris, quanto magis pater vester cœlestis è cœlo dabit spiritū bonū petētib⁹ se? Nec ignoro quàm obnixe tota hac nocte & die petieritis mendicantes dari vobis panem de cœlo viuum: non eum qui corpus corroborat, sed qui confirmat cor hominis. Nam conuiuas quidem non ausim dicere, sed, mendici sumus præbenda dei viuentes. Mendici, inquam, iacentes ante ianuam regis prædiuitis, vlceribus pleni, & cupientes saturari: imò & sustentari de micis L quæ cadunt de mensa dominorum nostrorum, quorum celebramus hodie solennitatem. Nempe delitiis affluunt, & mensuram accipiunt bonam & confertam, & supereffluentem. Cō fidimus autem quoniam exit qui det nobis: chaos enim magnum & distantia est multa nimis inter liberalitatem & benignitatem dei, & auari diuitis crudelitatem. Propterea dedit hodie pater noster panem. Patrem enim misericordiarum, patrem esse necesse est etiam miserorum. Dedit (inquam) nobis panem de cœlo, & cibaria in abundantia: quorum vtinam ego fidelis coquus, vtinam anima mea coquina vtilis videat.

Siquidem ad præparāda fercula vestra, tota hac nocte cōcaluit cor meū intra me, & in meditatione mea exarsit ignis: ille sine dubio quem dominus Iesus misit in terram, & voluit vehementer accendi. Nam spiritualem cibum, & coquinam, & ignem habere necesse est spiritualem. Superest iam vt distribuam quę paraui: vos autem considerate potius dantem dominum quàm ministrum distribuentem. Ego enim, quantū in me est, nihil aliud sum quàm conseruus vester, qui vobiscum pariter & mihi & vobis (sicut ipse dominus nouit) mendico panem de cœlo, & alimoniam vitæ. Propterea non ego vobis, sed pater vester ipse est qui dat vobis panem de cœlo viuum: ipse vos pascit, & operibus, & sermonibus, etiam & carne filij sui, qui est vere cibus. Nam & de operibus lego: M
Ioan.4.e Meus cibus est vt faciam voluntatem patris mei: & de verbis, Quoniam non in solo pane viuit homo, sed in omni ver-
Deute. 8.d bo quod procedit de ore dei. Ergo nunc quidem cibari habemus factis eius & verbis, post hæc etiam illibatum dominici corporis sacramentum in altaris mensa sacrosancta (ipso propitio) percepturi. Legimus in euangelio hodie, quoniam
Mat.5.d videns turbas Iesus, ascendit in montem. Prędicantem enim dominum, de ciuitatibus & castellis populi sequebātur: quorum saluabat animas, sanabat corpora: & adhærebant ei, affatu pariter & aspectu illius delectati: cuius nimirum vox suauis, & facies eius decora, sicut scriptum est: Speciosus forma
Psal.44.d. præ filiis hominum, diffusa est gratia in labiis tuis. Talis est quem nos sequimur, cui adhæremus, totus desiderabilis, in quem non solum populi, sed & ipsi quoque angeli sancti desiderant prospicere. Quid vobis suauius apponemus? Nimirū hæ sunt delitiæ angelorum. Gustate proinde, & videte quoniam suauis est dominus. Et huic suauitati, huic sapori, huic sapientiæ quæ trahitur de occultis, omne quod desideratur, non valet comparari. Quid enim? Miraris in sole splēdorem, in flore pulchritudinem, in pane saporem, in terra fœcūditatem? Sed à deo hæc vniuersa donata sunt: nec dubium quin multo amplius reseruauerit sibi, quàm dederit creaturis.

Iam ne hoc quidem ociosum putemus q̄ ascendit in montem, nimirum quod tanto ante prædictum esset tanquam à longe clamante propheta: Super montē excelsum ascende tu qui
Esa.40.b euangelizas

A euāgelizas Sion, exalta ī fortitudiue vocē tuā qui euāgelizas Hierusalē. In qua ascēsione si vos meli⁹ nō habetis, ego illud
Actо.1.a intelligēdū puto qđ in initio Actuū apostolorū beat⁹ Lucas meminit, dicens: Primū quidē sermonē feci de oibus ô Theophile, quæ cœpit Iesus facere & docere. Vtiq; non iuxta pharisæorum morem, qui alligabant onera grauia & importabilia, & imponebant ea in humeros hominum, digito autem suo nolebant ea mouere. An non bonus animæ panis est iste, & plurimum confirmans cor hominis? Fiducialiter sequor te domine quocunque ieris, & secure incedo viam mandatorum tuorum, sciens quòd per eam præcesseris ipse. Secure, inquā, viam mandatorum tuorum curro, quandoquidem noui quòd à summo cœlo egressio tua ad currendam hanc viam: & occursus tuus vsque ad summum eius fuerit per hanc viam. Nō possum modo fratres in hunc modum singula masticare: vos estote animalia munda & ruminantia, vt fiat sicut scriptum
Prou.21.c. est: Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis. Cogit enim succingere, forsitā & præscindere verbum, tam breuitas horę, quàm materiæ magnitudo. Videns turbas Iesus
Textus. ascendit in montem. Videns miserationis intuitu, quoniam erant sicut oues errantes non habentes pastorem. Quid est q̄ priusquam docere inciperet, ascendit in montem, nisi quòd in hoc ipso docuit necesse habere prædicatores verbi dei de-
B sideriis animi, & conuersatione sancta ad sublimia tendere, &
Textus virtutum conscendere montem? Et cum sedisset, accesserunt ad eum discipuli eius. Cum sedisset, inquit. Alioquin quis ad excelsum illum gigantem posset accedere. Benignissimè prorsus inclinauit se, & exinaniuit vsque ad sessionem, vt dicat pa-
Psal.138.a. tri: Tu cognouisti sessionem meam, & resurrectionem meam. Sedit enim vt ad eum quem ne ipsi quidem angeli stantem attingere poterant, etiam publicani & peccatores accedant: accedat Maria Magdalene, accedat & latro de cruce. Et cum sedisset, accesserunt ad eum discipuli eius. Accesserunt nō tam incessu pedum, quàm affectu cordis, & imitatione virtutum.

Bene autem non turbę, non quilibet de populo, sed discipuli accessisse dicuntur: quatenus sicut testamentum vetus
Exo.24.d datum legitur in monte Syna, solo Moyse ascendente, & populo expectante deorsum: sic & modo susciperent montes pacem populo, & colles iustitiam: & velut in tenebris quibusdam, & in occulto diceretur Apostolis, quod postea dicerent
Textus in lumine: & audirent in aure, quod prædicarent postmodum super tecta. Vnde & sequitur: Et aperiens os suum, docebat eos. Aperuit nunc os suum, qui prophetarum prius aperuerat ora. Hinc est quod legitur in Psalmo, Propheta dicente:
Psal.50.d. Domine, labia mea aperies, & os meum annunciabit laudem
Heb.1.a tuam. Nunc autem qui multifarie multisque modis olim locutus fuerat in prophetis, demum suo ipsius ore locutus est,
C tanquam si diceret: Et qui loquebar, ecce adsum. Beati qui audierunt loquentem in carne sapientiam: beati qui verbi dei verba quæ ab ipsius ore processerunt, audierunt. Veruntamē quod audierunt illi, adhuc reseruatur nobis: quia & nos audire possumus, quanuis non ab ipso. Aperiens os suum docebat eos, dicens: Beati pauperes spiritu. Vere apertum est os eius, in quo omnes thesauri sapientiæ & scientiæ sunt recō
Apoc.21.b diti. Et vere eius hæc doctrina, qui in Apocalypsi loquitur:
Psal.77.a. Ecce noua facio omnia, qui per prophetam ante prædixerat: Aperiam os meum, eructabo absconditа à constitutione mundi. Quid enim tam absconditum, quàm paupertatem esse beatam? Attamen veritas loquitur, quæ nec falli nec fallere potest: & ipsa est quæ dicit, quoniam beati pauperes spiritu. Sic vos insensati filij Adam diuitias quæritis, diuitias desideratis vsque adhuc: cum iam beatitudo pauperum diuinitus commendata, prædicata mundo, credita sit ab hominibus? Quærat eas paganus, qui sine deo viuit. Quærat Iudæus, qui terrenas promissiones accepit. Sed qua fronte magis, aut qua mente Christianus diuitias quærit, postquam Christus beatos esse pauperes prædicauit? Quousque filij alieni, quousq; vanitatem loquetur os vestrum, vt beatum dicatis populum cui hæc sunt, hæc visibilia, hæc præsentia: cum filius dei os suum aperiens locutus sit veritatem, beatos esse pauperes, & væ diuitibus? Sed diligenter attende quòd non simpliciter pauperes nominat, propter plebeios pauperes necessitate miserabili, non laudabili voluntate. Spero equidem profuturam eis apud diuinæ bonitatis misericordiam hanc ipsam afflic- D tionis suæ miseriam: scio tamen dominum hoc in loco non de huiusmodi fuisse locutum, sed de his qui possunt dicere cum propheta: Voluntarie sacrificabo tibi. Attamen nec vo-
Psal.53.b luntaria quidem paupertas omnis, laudem habet apud deum. nam & philosophi omnia sua reliquisse leguntur, vt expediti mundialibus curis: studio vanitatis possent vacare liberius, & nolebant censu abundare terreno, vt abundarent magis in sensu suo. Hos discernit quod dictum est, spiritu, id est spirituali voluntate. Beati vero pauperes spiritu, spirituali scilicet intentione, desiderio spirituali, propter solum beneplacitum dei, & animarum salutem: quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Sed quis est qui sic loquitur, qui sic beatificat pauperes, & sic ditat? Putas poterit verum esse? Erit sine dubio: siquidem verax & potens est qui promittit. Si murmurat inimicus, respondebitur ei. An non licet mihi facere quod volo? Nonne oculus tuus nequam est, quia ego bonus? Si tu iure humiliatus es pro eo quòd aduersum me exaltare te voluisti, nonne qui se humiliant propter me, merito sunt exaltandi? Et vere fratres, si miserrimus ille è cœlo deiectus est quoniam affectauit celsitudinem, altitudinem concupiuit, sublimitatem præsumpsit, nonne consequens est beatos esse qui sponte in paupertatis humilitatem sese deponūt: & iuxta domini promissionem ipsorum est regnum cœlorum, quod perdidit iste? Et attende quàm sapienter ordinauerit sa E pientia contra peccatum primum, remedium primum opponens. Ac si apertius dicat: Vis obtinere cœlum quod perdidit superbiens angelus qui confisus est in virtute sua, & in multitudine diuitiarum suarum? Paupertatis vilitatem ample ctere, & tuum erit. Sequitur: Beati mites, quoniam ipsi pos- *Textus*
sidebunt terram. Bene optime. Sic enim oportebat (commendata paupertate) etiam mansuetudinem prædicari: quoniam relinquentibus omnia, prima solet esse tentatio de molestiis corporis, & afflictione carnis insolita. Quid vero paupertas proderit, si (quod absit) pauper in murmurationem deueniat, factus exasperans, & impatiens disciplinæ? Optime quoque post regni promissionem minus aliud regnum velut in arram datur, vt secundum scripturam promissionem habeamus vitæ eius quæ nunc est, pariter & futuræ, & de exhibitione presen- *1.Tim.4.*
tium firma sit expectatio futurorum. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Hanc ergo terram corpus nostrum intelligo. Quod si possidere vult anima, si regnare desiderat super membra sua, necesse est vt sit ipsa mitis, & superiori suo subiecta, quoniam tale inueniet inferius suum, qualem se exhibuerit superiori. Armatur enim creatura ad vlciscendam sui iniuriam creatoris. Et ideo nouerit anima quæ rebellem sibi inuenit carnem suam, se quoque minus quàm oporteat superioribus potestatibus esse subiectā. Mansuescat ipsa, & humilietur sub potēti manu dei altissimi, subiecta sit deo, & his F pariter quibus vice eius habet obedire prælatis: & continuo corpus suum inueniet obediens & subiectum. Veritas enim est quę loquitur: Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Et vide si non aduersus secundi peccati vulnus, secunda processerit medicina. Prima siquidem post angelicę præuaricationis ruinam Eua peccauit, inquietudine spiritus agitata, & interdicti dominici iugum suaue & leue onus abiiciens: quoniam expectare noluit vt de manu domini vnde iam cætera acceperat, perfectionem quoq; beatitudinis mereretur, sed præripere illam serpētis consilio attentauit. Propter hoc paradisum perdidit, terram delitiarum: propter hoc in ipso corpore contrariam legem inuenit. Sed iam fortassis ad hanc domini vocem desiderio mansuetudinis æstuas, & conquereris super asperitate cordis tui, & beluinis quibusdam motibus, atque indomita feritate. Attende ergo quod sequitur:
Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Equum *Textus.*
indomitum flagella domant, animam immitem contritio spiritus, & assiduitas lachrymarum. Ergo in omnibus operibus tuis memorare nouissima tua, mortis horrorem, iudicij tremendum discrimen, ardentis gehennæ metum ab oculis cordis tui elongari nullatenus patiaris. Cogita peregrinationis tuæ miseriam, recogita annos tuos in amaritudine animæ tuæ: cogita vitæ humanæ pericula, cogita fragilitatem propriam: & in huiusmodi cogitatione si perfecue-
raueris:

Universidad de Deusto
Biblioteca

G raueris: dico tibi, parum senties quicquid foris videtur esse moleſtum,dum toto corde circa interiorem moleſtiam occu
paris. Sed nec patietur dominus ſine conſolatione te eſſe,
quoniam pater miſericordiarum eſt, & deus totius conſola-
tionis,& complebitur omnino quod veritas pollicetur.Bea-
ti qui lugent,quoniam ipſi conſolabuntur.Concordat autem
Eccli. 7.a huic ſententiæ,etiam illud quod in Salomone legiſti: Melius
eſt ire ad domum luctus,quàm ad domum conuiuij. Propter-
ea beata eſſes Eua, ſi poſt culpam conſolationem quæreres la
chrymarum, & conuerſa ad pœnitentiam veniam citius obti-
neres. Nunc autem miſerrimam quæſiſti conſolationem de
ſimili caſu viri tui,& veneno peſſimo, nequiſſimo, videlicet
vitio totam infeciſti poſteritatem tuam: vt vſque hodie per-
ditionem alterius,alter ſuam reputet conſolationem. Miſera
prorſus Euę conſolatio, & eorum qui miſeriam hanc imi-
tantur:ſed beati qui lugent,quoniam ipſi conſolabuntur. Ve-
rum quid aliud eſt hæc conſolatio, quàm procedens de ſpe
venię gratia deuotionis, & ſuauiſſima delectatio boni,& gu-
ſtus ſapientiæ licet exiguus, quibus interim benignus domi-
nus afflictam refrigerat animam? Sed guſtus ille nihil aliud
eſt quàm irritamentum deſiderij,& incentiuum amoris: ſicut
Eccli.24.c ſcriptum eſt:Qui edunt me,adhuc eſuriẽt: & qui bibunt me,
Textus adhuc ſitient. Propterea illico ſubinfertur. Beati qui eſu-
H riunt & ſitiunt iuſtitiam,quoniam ipſi ſaturabuntur. Qui eſu
rit,eſuriat amplius: & qui deſiderat,abundantius adhuc deſi-
deret:quoniam quantumcunque deſiderare potuerit,tantum
eſt accepturus. Imò vero non ſecundum imperfectionem mo-
dúmve deſiderij, quoniam qui donec perfectè habeat,perfe-
cte deſiderare non poteſt: ſed nec & perfecte habere donec
perfectè deſideret,ſed menſuram accepturus eſt bonam,& cõ
fertam,& coagitatam,& ſupereffluentem. Beati qui eſuriunt
& ſitiunt iuſtitiam,quoniam ipſi ſaturabuntur. Infirmiori pa-
lato cordis,& animæ languenti adhuc dura & inſipida res vi-
detur eſſe iuſtitia: ſed qui guſtauerunt,ecce ipſi ſciunt quàm
beati ſunt qui eſuriunt illam,quoniam ipſi ſaturabuntur. O
vere fœlix & glorioſa ſatietas, ô ſanctum conuiuium, ô deſi-
derabiles epulę:vbi nimirum anxietas nulla, nullum poterit
eſſe faſtidium, quoniam ſatietas ſumma, & ſummum inerit
deſiderium. Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam, quoniam
ipſi ſaturabuntur.Iam vero hoc verbum aduerſus Adam pro-
cedere credo,qui portionem quidem aliquam videtur tenuiſ
ſe iuſtitiæ,in eo quòd mulieri quidem compaſſus eſt: ſed ſi e-
ſuriſſet iuſtitiam,curaſſet ſine dubio reddere quod debebat,
non modo vxori, ſed multo magis creatori. Debebat enim
vxori compaſſionem vtique & diſciplinam tanquam inferio-
Ephes. 5. ri. Caput enim mulieris vir. Debebat autem deo obedien-
tiam atque ſubiectionem. Sed quid putamus fratres, quàm
I plurimi vſque hodie factum illud grauiter diiudicant, & ta-
men inſipienter imitantur? Indignãtur aduerſus Adam quòd
obedierit voci vxoris ſuæ pluſquam dei, & ipſi quotidie E-
uam ſuam,carnem videlicet audiunt pluſquam deum. Fratres
ſi modo præſentem videremus Adam in eo articulo poſitum,
aſcendentibus cogitationibus in cor eius,coarctari inter pre-
cem vxoris, & præceptum creatoris, nonne clamaremus ad-
uerſus illum dicentes: Caue tibi miſer,vide ne feceris,ſeducta
eſt mulier,non acquieſcas ei? Vt quid ergo quoties apprehen
dit nos tentatio ſimilis, non perſuademus ſimiliter nobis ip-
ſis? Beati enim qui eſuriunt,& ſitiunt iuſtitiam,quoniam ipſi
Eſa.64.b ſaturabuntur. Sed quid poteſt eſſe omnis iuſtitia noſtra corã
deo?Nonne iuxta prophetam velut pannus menſtruatę reputabitur: & ſi diſtricte iudicetur, iniuſta inuenietur omnis iu-
ſtitia noſtra, & minus habens? Quid ergo de peccatis erit,
quando ne ipſa quidem pro ſe poterit reſpondere iuſtitia?
Pſal.142.a Propterea obnixe cum prophęta clamantes: Non intres in iu
dicium cum ſeruo tuo domine:tota humilitate ad miſericor-
diam recurramus,quæ ſola poteſt ſaluare animas noſtras, &
ſolicite penſemus quod ſequitur. Beati miſericordes,quo-
Textus Lucæ.19.b niam ipſi miſericordiam conſequentur. Et attende. Quemad-
modum Zachæus breuiter vno verbo vtrunque complecti-
tur dicens: Dimidium bonorum meorum do pauperibus, &
ſi quempiam defraudaui,reddo quadruplum. Vides quantum
eſuriuit iſte iuſtitiam:cui non ſuffecit æqua menſura reddere
niſi reddat quadruplum. Miſericordia quo q magna eſt quòd
dimidium bonorum ſuorum dat pauperibus. Veruntamen nõ K
ſilebo ego quod ſentio. Laudem domini loquetur os meum:
domini plane,non veſtram. Neque enim vobis, ſed nomini e-
ius do gloriam. Zachæus certe cuius laus eſt in euangelio,di
midium bonorum ſuorum dedit pauperibus:ſed ego multos
Zachęos hic video qui nihil ſibi ex omnib⁹ reliquêre. Quis
mihi ſcribet hoc euangelium de Zachęis iſtis,imò de Petris
iſtis quis fiducialiter loquatur domino: Ecce nos reliquimus *Matt.19.d*
omnia,& ſecuti ſumus te? Sed ſcriptum eſt iam in euangelio
æterno, in libro vitæ ſcriptum eſt & ſignatum. Beati miſe-
ricordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur. Iam
vero fratres Adę crudelitatem hæc ſententia tangit, qui, vi-
debatur vxoris amore peccaſſe. Ecce enim ſcimus ô Adam
quia os de oſſibus tuis, & caro de carne tua eſt, & eius a-
more peccaſti. Videamus nunc quantum diligas eam. Venit
dominus igneum tenens gladium in vltionem præuaricatio-
nis, oppone te diſcrimini propter illam, & dic: Domine,
mulier infirmior eſt, mulier ſeducta eſt: mea eſt iniquitas, *Geyc.3.b.*
meum peccatum,in me ſolum vindicta procedat. Sed non lo-
quitur ſic: Mulier(inquit) quam dediſti mihi, dedit mihi de
ligno & cætera. O peruerſitas, pœnam pro ea ſuſcipere re-
fugis, & culpam admittere non recuſaſti? Quomodo,proh-
dolor, omnia confudiſti,pernicioſe miſericors, vbi ſeuerus
L eſſe debueras: & pernicioſius crudelis, vbi miſericordiam
impendere oportebat? Nam delinquere propter illam nullo
modo, ſatisfacere vero pro ea libenti animo debuiſti. Sic e-
nim oportet fieri fratres, vt nunquam propter alium homo
peccet,quod eſt iuſtitiæ: & libenter aliena pcã portet,quod
eſt miſericordiæ. Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam,quo-
niã ipſi ſaturabuntur. Beati miſericordes, quoniã ipſi miſeri-
cordiam conſequentur. Sequitur. Beati mundo corde,quo- *Textus*
niam ipſi deum videbunt. Beati plane & omnino beati qui
videbunt in quem deſiderant angeli proſpicere, quem videre
vita ęterna eſt. Tibi dixit cor meũ, exquiſiuit te facies mea:
faciem tuam domine requiram. Quid enim eſt in cœlo, & à
te quid volui ſuper terram? Defecit caro mea & cor meum,
deus cordis mei,& pars mea deus in æternum. Quando adim
plebis me lætitia cum vultu tuo? Væ mihi ab immunditia
cordis mei, qua impediente necdum mereor ad beatam illam
viſionem admitti. Quanta ſolicitudine fratres, quanto
ſtudio danda eſt opera vt mundari poſſit oculus quo viden-
dus eſt deus? Et ego quidem triplici ſorde inquinari me ſen-
to,concupiſcentia carnis,& concupiſcentia glorię tẽporalis,
& præteritorum conſcientia delictorum. Sunt enim in ani-
ma motus quidam vtrorumque deſideriorum, quos nec ra-
tione nec viribus extinguere poſſum quandiu ſum in hoc ſe-
culo nequam, & in corpore mortis teneor alligatus. Attа- M
men contra ſordes iſtas orationis oppono remedium,& pro-
pterea ſicut oculi ſeruorum in manibus dominorum ſuorum,
ita oculi noſtri ad dominum deum noſtrum donec miſereа-
tur noſtri: qui ſolus mundus eſt,& poteſt facere nũdum de
immundo conceptum ſemine. Sic & contra peccati conſcien-
tiam remedium confeſſionis eſt inſtitutum, & omnia in con-
feſſione lauantur. Ecce hæc ſunt quæ mundant oculum cordis
oratio & confeſſio. Porro, Beati mundo corde,quoniam ipſi
deum videbunt. Videbunt quidem in fine facie ad faciem: vi-
debunt etiam nunc, ſed per ſpeculum in ænigmate, & nunc
cognoſcent ex parte,perfecte poſtea cognituri. Omnis enim
in cuius conſcientia clauſum adhuc peccatum viuit, aut pec-
cat in ſpe,& ita ſentit de deo tanquam ſi minus ei peccata di-
ſpliceant:aut peccat in deſperatione,immiſericordem ſentiẽs
deum. Quorum vtrique merito dicitur: Exiſtimaſti inique q *Pſal.49.d.*
ero tui ſimilis:quoniam neuter deum videt,ſed mentitur ini- *Ibid.20.d*
quitas ſibi,formans ſibi idolum pro deo quod non eſt ipſe. Bea
ti vero mundo corde, quoniam ipſi ſoli deum vident,ſoli de
eo ſentiunt in bonitate: ſicut vere bonus eſt,ita vt nemo bon⁹
ſit niſi ipſe. Beati mundo corde,quoniam ipſi deum videbũt.
Miſeri proinde Adam & Eua, qui conuerſi in verba malitiæ
ad excuſandas excuſationes in peccatis, dum confeſſionis
mundationem fugiunt,immundo remanent corde, & à facie
domini eiiciuntur. Sequitur. Beati pacifici, quoniam filij
dei vocabuntur. Merito filij nomine vocabũtur,qui filij opus
impleuerint. Ipſe enim eſt per quem reconciliati pacem ha-
bemus

A bemus ad deum. Ipſe qui pacificauit in ſanguine ſuo quæ in
cœlis ſunt,& quæ ſuper terram,mediator dei & hominum ho
mo Chriſtus Ieſus. Et attende quemadmodum in tribus qui-
dem prioribus ſibiipſi recõciliatur anima,in duobus quæ ſe-
quuntur proximo,in ſexto deo. In ſeptimo etiam alios recõ-
ciliat,tanq̃ receptus in gratiam domini,& fœlici familiarita-
te donatus. Nam paupertate,& manſuetudine,fletu, renoua-
tur in anima ſimilitudo quædam & imago æternitatis omnia
tempora complectentis,dum paupertate futura meretur,man
ſuetudine ſibi præſentia vendicat,luctu pœnitentiæ præteri-
Eſa.38.c. ta quoque recuperat,ſicut ſcriptum eſt: Recogitabo tibi om
nes annos meos in amaritudine animæ meæ. Porro, iuſtitia &
miſericordia perfecte proximo cohęremus,dum quicquid no
lumus nobis fieri,aliis non faciamus per iuſtitiam: & quæcũ-
que volumus vt faciant nobis homines, & nos faciamus illis
per miſericordiam. Iam reconciliati nobis,reconciliati etiam
proximo, fiducialiter per munditiam cordis reconciliamur
deo. Beati vero q de ſua reconciliatione nõ ingrati,& pro fra
tribus ſuis pie ſoliciti, eos quoq; quantũ prqualent,& ſibi &
deo reconciliare laborant. Quibus enim laudibus dignũ,
quanto amplectendũ putas affectu fratrẽ illum qui ſine que-
rela conuerſans inter fratres,tota ſolicitudine cauet,ne quid
in eo ſit quod ab aliis portari oporteat: & quicquid in aliis
B eſt oneroſum,patientiſſime portat, ſingulorum ſcandala ſua
2.Cor.11.g reputat:qui & cum apoſtolo loquitur. Quis ſcãdalizatur, &
Matth.5.a ego non vror? quis infirmatur, & ego non infirmor? Beati pa-
cifici,quoniam filij dei vocabuntur. Nõ eſt enim deus diſſen-
ſionis,ſed pacis:ideoq; filios pacis,dei quoq; filios dignũ eſt
appellari. Iam quæ ſequitur octaua beatitudo, martyrum eſt
prærogatiua: cuius nobis tolerantię nec tempus videtur eſſe
nec virtus. Honoratur nunc iuſtitia magis quantum in facie
eſt:aut nulli, aut pauci pro ea ſuſtinent perſecutionẽ. Felices
tamen ſi qui ſunt,quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum, vt
eos nemo perſequatur. Quòd ſi multiplex fuerit tribulatio,
tunc quoque multiplicius exultandum, non intuentibus quæ
videntur incommoda,ſed præmia quæ non videntur. Quæ e-
nim videntur,temporalia ſunt: quæ autem non videntur,æter
Textus. na. Beati,inquit,eritis cum vos oderint homines, & cũ ſe-
parauerint vos,& eiecerint, & dixerint omne malum aduer-
ſum vos mentientes propter me. Gaudete in illa die,& exul-
tate:ecce enim merces veſtra copioſa eſt in cœlis, copioſior
longe quàm ſit labor in terris. Veruntamen quid ſibi vult q
eadem promiſſio facta eſt pauperibus & martyrib⁹, niſi quia
Eccli.31.d. vere martyrij genus paupertas voluntaria eſt? Beatus vir, ait
propheta,qui poſt aurum non abiit, nec ſperauit in theſauris
pecuniæ. Quis eſt hic,& laudabimus eum? Fecit enim mira-
bilia in vita ſua. Quid mirabilius, aut quod martyrium gra-
C uius eſt,q̃ inter epulas eſurire, inter veſtes multas & precio-
ſas algere, paupertate premi inter diuitias, quas offert mun-
dus,quas oſtentat malignus, quas deſiderat noſter iſte appe-
titus? An nõ merito coronabitur qui ſic certauerit, mundum
abiiciens promittentẽ,irridens inimicũ tentantem, & (quod
glorioſius eſt) de ſemetipſo triumphans, & crucifigens con-
cupiſcentiam prurientem? Denique propterea pauperibus pa
riter,& martyribus regnum cœlorum promittitur,quia pau-
pertate quidem emitur: ſed in paſſione pro Chriſto abſque
omni dilatione percipitur.

In eadem ſolennitate, Sermo ſecundus.

QVia ſanctorum omnium feſtiuam hodie dilectiſſi-
mi omniq; digniſſimam deuotione memoriam ce-
lebramus,operæprecium puto de communi eorum
fœlicitate in qua beata iam requie perfruuntur, &
futura quam præſtolantur conſummatione,adiuuante ſpiritu
ſancto ſermonem facere charitati veſtræ,ita ſane vt non opi-
nionis propriæ coniecturas, ſed diuinorum librorum ſequar
authoritatem, ne prophetare videar de corde meo, ſed inni-
tar quoad potero teſtimoniis ſcripturarum. Erit enim præſtã-
te domino triplex ſermonis vtilitas, quatenus agnita(vel ex
parte aliqua) fœlici retributione ſanctorum,abũdantiori de-
inceps ſolicitudine ipſorum inhęrere veſtigiis,ac feruentiori
deſiderio ad eorum ſuſpirare conſortia, propenſiori quoque
deuotione eorundem nos cõmendare patrociniis ſtudeamus.

Fidelis quippe ſermo,& omni acceptione dignus, vt quos D
ſolenni veneratione proſequimur,etiam ſimili conuerſatione
ſequamur:quos beatiſſimos prædicamus,ad eorum beatitudi
nem tota auiditate curramus:quorum delectamur præconiis,
ſubleuemur eorum patrociniis. Nec ſane parum fructuoſa in-
uenitur memoria feſtiua ſanctorum,languorẽ,teporem,erro-
remq; depellẽs, cum eorum interceſſione iuuetur infirmitas
noſtra, conſideratione beatitudinis excitetur negligentia no
ſtra: ignorantia quoque noſtra ipſorum eruditur exemplis.
Propterea cum perfecte eruditos vos ad imitanda ſanctorũ
veſtigia,hodierna ſancti euangelij lectione, & ipſius domini
ſermone non dubitem, erecta nimirum ante oculos veſtros
ſcala per quam vniuerſus (quem hodie veneramur) ſanctorũ
chorus aſcendit, nec ignorem implorandis eorum ſuffragiis
totum paulominus noctis & diei huius religioſa deuotione
tempus expenſum, iam de eorum fœlicitate loqui vel exiguũ
aliquid attentabo,quod donauerit ipſe qui eos,& magnificat
iam & glorificat,quos vocauit prius atq; iuſtificauit. Legim⁹
in propheta: Conuertere anima mea in requiem tuam, quia *Pſal.114.b*
dñs benefecit tibi, quia eripuit animã meã de morte, oculos
meos à lachrymis, pedes meos à lapſu. Et in alio pſalmo: Ani-
ma noſtra ſicut paſſer erepta eſt de laqueo venantium. Mul- *Pſal.123.a.*
ta quoq; ſimilia in diuinarum reperiſſe mihi videor ſerie ſcri
pturarum verba hominum qui liberatos ſe eſſe non ſine mul
ta admiratione lętãtur,verba perfectę ſecuritatis,& felicita-
tis immenſæ,vocem gratiarum actionis & lętitiæ, quam pro
meo ſapere his qui luteas adhuc domos inhabitant, & in ſu- E
dore vultus ſui comedunt panem ſuum,omnino non arbitror
conuenire. Quis enim eorũ gloriabitur caſtũ ſe habere cor?
Quis audeat gloriari contritum eſſe laqueum, liberatos pe-
des à lapſu,reclamãte nimirum apoſtolo & dicẽte: Qui ſtat,
videat ne cadat? Vnde & de ſemetipſo, Infœlix, inquit, ego *1.Cor.10.c*
homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Et alio in *Rom.7.d.*
loco: Fratres, inquit, ego me non arbitror comprehendiſſe. *Philip.3.a*
Vnum autẽ,quæ retro ſunt oblitus, & in ea quæ ante me ſunt *1.Cor.9.d.*
extentus,ſequor ad palmam,&c. Itemq; ego,ait,ſic curro non
quaſi in incertum, ſic pugno non quaſi aerem verberans, ſed
caſtigo corpus meum, & ſeruituti ſubiicio:ne forte cum aliis
prædicauerim, ipſe reprobus efficiar. Hæc tamen plane tuba
militiæ eſt,hæc verba ducis ſtrenui fortiter dimicantis. Nam
ſuperiora quidem potius triumphantis, aut certe necdũ qui-
dem triumphantis,ſed cum victoria iam redeuntis de prælio,
& futuram magni triumphi diem lęta ac ſecura conſcientia
præſtolantis. Quid enim loquitur reuerſus de prælio fortis
miles, ſeruus fidelis? Cõuertere iã,inquit,anima mea in requiẽ
tuam. Dum enim in corpore mortis domino militares, nulla *Pſal.114.b*
requies erat,tum pro labore certaminis,tũ pro periculo exi-
tus adhuc incerti. Hinc excitabat tumultus tentationum, in- F
de ſuccumbendi metus grauius ſolicitabat. Habebat tamen
fratres & tunc gloriam miles Chriſti, licet & requiem nõ ha
beret. Ait ſiquidẽ ſtrenuus ille & fortis miles, cui⁹ & pau-
loante fecimus mentionem: Gloria noſtra hæc eſt, teſtimoniũ *2.Cor.1.c.*
conſcientiæ noſtræ. Quod conſcientiæ teſtimonium non ſic
intelligendum puto tanq̃ ipſa ſibi conſcientia atteſtetur. Nõ
enim qui ſeipſum commendat,ille probatus eſt, ſed quẽ deus *2.Cor.10.*
commendat. Eſt ergo teſtimonium conſciẽtiæ in quo gloria-
tur apoſtolus, non quod perhibeat conſcientia,ſed quod lo-
quitur ſpiritus veritatis in ipſa,teſtimonium perhibens ſpiri-
tui noſtro q filij dei ſumus. Eſt enim teſtimonium conſcien-
tiæ non perhibentis,ſed percipientis. Cum enim veritas ap-
plaudit,cum iuſtitia atteſtatur, dei ſine dubio commendantis
vox eſt,& ſpiritus ſancti teſtimonium perhibentis,ac ſi decer
tanti viriliter militi rex ſuus pro cuius amore & honore de-
certat,prope aſſiſtens lętus applaudat,laudet fortia facta, p-
ximam clamitet eſſe victoriam,parata iam præmia,& coronã
polliceatur æternam. In quo teſtimonio gloriatur ſiquidem
probatus & ſtrenuus miles,minime tamen quieſcit,ſed tanto
acrius viriliuſque decertat. Itaque dum adhuc militãt,gau
dent vtique electi dei,ſed tantum de primitiis ſpiritus,qui &
infirmitatem eorum adiuuat virtute ſua, & puſillanimitatem
ſua conſolatur atteſtatione. Vnde & is(de quo loquebamur)
apoſtolus. Non eſt,inquit, regnum dei eſca & potus, ſed iu-
ſtitia,& pax & gaudiũ in ſpiritu ſancto. Iam vero cõſummato *Rom.14.c.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

militię tempore gaudiũ habent ſancti etiã in ſpiritu ſuo, donec aduenìat dies illa qua introire mereantur in gaudium domini ſui, gaudiũ habituri,& in ipſo corpore ſuo. Sic habem⁹ in pſalmo: ſignatum eſt ſuper nos lumen vultus tui domine, dediſti lætitiã in corde meo. Vnde? Plane ex his quæ ſequuntur: A fructu frumenti,vini & olei ſui. Audiuit enim eiuſmodi anima vocẽ dicentis: Date ei de fructu manuum ſuarũ, & laudent eã in portis opera eius. Vnde & Ioannes ſcribere iubetur in Apocalypſi, quoniã beati mortui qui in domino moriuntur. Quare beati? Amodo enim iam dicit ſpiritus, vt requieſcant à laboribus ſuis. Vnde & in ipſo de quo pauloante loquebamur pſalmo,eis quæ ſupra poſuimus verbis adiunctũ eſt: In pace in idipſum,dormiã & requieſcã. Et de operibus habemus in Apocalypſi: Opera enim illorum ſequuntur illos. Ad quid vero ſequuntur,niſi vt laudẽt eos in portis? Ad quid ſequuntur niſi vt multiplicentur à fructu eorum,& accipientes de fructu manuum ſuarum,ſaginentur vituli quos ex prophetico teſtimonio cum reædificabuntur muri Hieruſalem, ſuper altare domini nouimus imponẽdos? Interim quippe ſub altari eos eſſe,& non ſupra, ipſe nos doceat, cuius teſtimoniũ credibile factum eſt nimis,qui(vt ſcribit in Apocalypſi) ſub altari ipſo eorum etiam voces audiuit. Adhuc ergo ſignatum eſt ſuper eos lumen vultus dominici,& licet non plenam, habent tamen lætitiam multam in corde ſuo, donec veniat dies illa qua implebit eos lætitia cum vultu ſuo. Interim inquam cõuertuntur animæ illę in requiẽ ſuam,donec veniat dies qua introire mereãtur in requiẽ domini. Adhuc laudãt eas in portis opera ſua, donec veniat cum erit vnicuiq; laus à deo. Videtis fratres quanta eſt vnitas ſcripturarũ, q̃ vno ſenſu & eiſdem pene verbis de beatitudine loquantur animarum? Iam vero nemo ex vobis paruam aliquam requiem, aut lætitiam ſuſpicetur eorum qui ab omni penitus moleſtia liberi recogitant annos ſuos in dulcedine animæ ſuæ: lætantur pro diebus quibus humiliati ſunt,annis quibus viderunt mala,cum iucũda admiratione & mira iucunditate conſiderant pericula quæ euaſerunt,labores quos pertulerunt, certamina quæ vicerũt, & pro his omnibus certa & indubitata fide expectant beatam ſpem,& aduentum gloriæ magni dei & ſaluatoris ſui, qui reſuſcitabit corpora eorum configurata proprij corporis claritati. Quanta eſt fœlicitas eorũ,quàm immenſa lætitia, qui nimirum triplici gaudio de recordatione tranſactę virtutis, de exhibitione præſentis quietis,de certa expectatione futurę conſummationis exultant? Nam de futura illa conſummatione habemus vocem eorum in fine eius pſalmi de quo ſuperius loquebamur. Dicunt enim ſingulę animæ quibus iam datum eſt ad hanc requiẽ peruenire: In pace In idipſum dormiã & requieſcam,quoniã tu domine ſingulariter in ſpe conſtituiſti me. Singulariter inquam in ſpe,non iam inter ſpem & metum,vbi prius non ſine ſolicitudine & anxietate plurima fluctuabam. Sic & de præſenti ſanctorum requie habemus in alio pſalmo ſcriptum: Conuertere anima mea in requiẽ tuam, quia dominus benefecit tibi. Bene inquam fecit, quãuis neccdum optime. Deniq; audi quàm bene: Quia eripuit animam meã de morte,oculos meos à lachrymis, pedes meos à lapſu: id eſt à peccato omni, & à peccati pœna,à timore quoque & à periculo recidendi penitus liberauit. Hoc eſt ſuauiſſimum animæ ſtratũ,quod nullis iam lauet aut riget lachrymis, quãdo abſterget deus omnem lachrymam ab oculis eius. Hoc cubile in quo iam non compungitur,nec conuertitur in ęrumna ſua dũ configitur ſpina. Exiit enim de terra illa quæ ſpinas ei & tribulos germinabat. Hoc plane ſtratum animæ, quod minime iam verſatur in infirmitate eius, quoniam vniuerſa quæ infirmitatis erant,pariter tranſierunt. Hæc eſt,inquam,animę ſuauiſſima & ſaluberrima requies conſcientia munda,quieta, ſecura. Sit ergo beatæ animæ culcitra conſcientiæ ſuæ puritas,ſit capitale tranquillitas,ſit opertorium eius ſecuritas: vt in hoc interim ſtrato dormiat delectabiliter, fœliciter requieſcat. Iam vero de recordatione tranſactę virtutis habes in pſalmo.123. manifeſte verba eorum quæ ſuperius quoq; commemoraui. Conſiderant enim & multa cum admiratione recogitant à quibus laqueis quantiſve periculis diuino meruerint auxilio liberari,& exultantes in domino dicunt: Niſi quia dominus erat in nobis: cum exurgerent homines in nos, forte viuos deglutiſſent nos. Torrentem pertranſiuit anima noſtra, forſitã pertranſiſſet anima noſtra aquam intolerabilem. Et addunt: Benedictus dominus qui non dedit nos, in captionem dentibus eorum. Sed & verba quæ iam tempore ſuæ reſolutionis inſtãte loquebatur apoſtolus,de eo in quo nunc fœliciter requieſcit ſtatu præſumpta, videntur & nunc ei multo melius conuenire: nunc enim iam ſecure loquitur. Bonum certamen certaui, curſum conſummaui, fidem ſeruaui: de reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi dominus in illum diem iuſtus iudex. Hæc ſunt dico vobis fratres, hæc modo ſunt vniuerſa ſanctorum negocia, hic cibus, hic ſomnus eorũ: & propterea voluit ſpiritus ſanctus ſcribi verba ea quæ protulimus,cęteraque ſimilia, vt ex his aliquatenus innoteſceret nobis ſtatus eorum. Longe aliter tamen afficiuntur in huiuſmodi meditationibus,& multo amplius delectantur quàm noſtra aut cogitatio capere,aut explicare queat oratio. Audi enim quomodo laborat propheta incãlcans,& multiplicãs verba, nec tamen ſic digne magnificare valens quod intendit. Quàm magna, inquit, multitudo dulcedinis tuæ domine, quã abſcondiſti timentibus te. Quid tamen addidit? Perfeciſti, inquit, eis qui ſperant in te, in conſpectu filiorum hominũ. Eſt ergo multitudo dulcedinis quæ abſcondita eſt, magna quidẽ, & magna valde,necdum tamen perfecta: quoniam in manifeſto perficietur, non in abſcondito, quando non ſub altari requieſcent ſancti, ſed ſuper thronos tanquàm iudices reſidebunt. Ad requiem enim exutę à corporibus animæ ſanctę, ptinus admittuntur,ad plenam autem gloriam regni non ita. Me expectant iuſti(ait propheta cum adhuc detineretur in cuſtodia corporis huius) donec retribuas mihi. Et vox diuina ad animas ſanctas corporum ſuorum reſurrectionem flagitantes. Suſtinete modicum tempus, donec impleatur numerus fratrũ veſtrorum. Sed iam ſermo claudendus eſt: vocant enim nos miſſarum adhuc celebranda ſolennia. Quod ergo reſtat adhuc de eadem materia,ſermoni alteri reſeruemus.

In eadem celebritate, Sermo III.

FIduciſtis niſi fallor ex his quæ præcedente ſermone ſunt dicta,tres eſſe ſanctarum ſtatus animarum. Primũ videlicet in corpore corruptibili,ſecundum ſine corpore,tertium in beatitudine conſummata. Primum deniq; in tabernaculis, ſecundum in atriis, tertiũ in domo dei. Quàm dilecta tabernacula tua domine virtutum: multo magis tamen atria concupiſcibilia, ſecundũ quod addit. Cõcupiſcit & deficit anima mea in atria domini. Sed quoniam in ipſis quoq; atriis nonnullus (vt audis) defectus eſt, beati omnino qui habitãt in domo tua domine. Lætatus ſum plane in his quæ dicta ſunt mihi fratres, quoniam in domum domini ibimus. Quòd ſi quæritis vnde id tam fiducialiter prę ſumam,inde ſine dubio quòd iam multi ex nobis in atriis ſtẽt expectãtes donec recipiant corpora ſua,donec impleatur numerus fratrum. In illam enim beatiſſimam domũ nec ſine nobis intrabunt, nec ſine corporibus ſuis: id eſt nec ſancti ſine plebe,nec ſpiritus ſine carne. Neq; enim præſtari decet integram beatitudinẽ,donec ſit homo integer cui detur,nec perfectione donari eccleſiam imperfectam. Propterea cum reſurrectionem expectarẽt corporum,ſicut priore ſermone iam diximus,acceperunt diuinum reſponſum dicens: Suſtinete modicum tempus donec compleatur numerus fratrum veſtrorũ.

Acceperunt iam ſingulas ſtolas, ſed non veſtientur duplicibus donec veſtiamur & nos: quomodo de patriarchis & de prophetis ait apoſtolus: Deo melius aliquid prouidente pro nobis, vt non ſine nobis conſummarentur. Stola enim prima ipſa eſt quam diximus fœlicitas & requies animarum, ſecunda vero immortalitas & gloria corporũ. Vnde & dicũt. Vindica domine ſanguinem ſanctorum tuorum qui effuſus eſt: nõ tanquàm vindictę cupidi,nec de propriæ vltionis zelo: ſed ex deſiderio reſurrectionis, & glorificationis corporum ſuorũ, quam nimirum vſq; in diem iudicij differendam eſſe non dubitãt. Sed vnde hoc tibi ô miſera caro,ô fœda,ô fœtida,vnde tibi hoc? Animæ ſanctę quas propria deus iſignauit imagine, te deſiderant: quas redemit proprio ſanguine,te expectant: & ipſarum ſine te compleri lætitia, perfici gloria, conſummari

beatitudo

beatitudo non poteſt. Adeo ſiquidẽ viget in eis deſiderium hoc naturale,vt nec dum tota eorum affectio liberè pergat in deum,ſed contrahatur quodãmodo, & rugam faciat dum inclinantur deſiderio tui. Vnde & beatus Ioannes qui multa nobis de eo ſtatu in quo fœliciter beatę animæ requieſcunt, per ſpiritum reſeruauit: Sine macula, inquit, ſunt ante thronũ dei. Sine macula inquam, ſed necdũ ſine ruga: donec veniat dies cum ſibi glorioſam Chriſtus exhibebit eccleſiam non habentem maculam neq; rugã. In his nanq; qui adhuc militant, nec ſine macula quidem eccleſia eſt: quoniam nemo mundus à ſorde,nec infans cuius eſt vnius diei vita ſuper terram: quã vtiq; vitam beatus Iob militiam eſſe teſtatur. In his vero qui ſolo altari domini requieſcunt, iam quidẽ ſine macula eſt eccleſia,ſicut habes in pſalmo: Domine quis habitabit in tabernaculo tuo,aut quis requieſcet in monte ſancto tuo? Qui ingreditur,inquit,ſine macula. Hic ergo requieſcet in mõte domini qui ingreditur ſine macula: qui vero fuerit ſine ruga, exaltabitur ſupra montẽm. Sed ſi vis ſcire quando erunt ſine ruga animæ ſanctę,quando extendentur cœli ſicut pellis,quę dilatatur penitus, vt nec minima quidem ruga inueniatur in ea: tunc ſine dubio quando iam ſequentur agnum quocunque ierit. Vere enim extendi & dilatari neceſſe eſt animas quibus vbiq; ſequendus eſt agnus. Quo enim vadit? Attingit profecto à fine vſq; ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter.

Vis adhuc noſſe quo eat agnus, & quo neceſſe habeãt beatę animæ ſequi eum? In omnibus requiẽ queſſui. Hæc eſt plane requies domini non interciſa,nõ circa aliquid certũ reſtricta: quoniã in omnibus gaudet, in omnibus delectatur,in omnibus requiẽ quærit & ſuenit. Nã & bona ei placẽt in ſeipſis, & delectatur nihilominus bona ordinatione malorũ. Diligit miſericordiã & iudiciũ: nec modo in bonorũ gloria ſibi complacet,ſed in ipſis quoq; vtpote iuſtis ſuppliciis ipiorũ. Quid ergo? Putas ne poterit humana anima in hoc gaudium domini ſui,& in hanc eius requiem intrare, vt & ipſa quoq; in omnibus delectetur: nec aliqua iam priuata affectione cõtrahatur in rugam,ſed tranſeat in affectum quendam generalem atque diuinum? Poterit ſine dubio ſi fidelis inueniatur ſuper pauca quæ accepit militię ſuæ tempore,id eſt ſuper artus,ſuper ſenſus,ſuper appetitus ſuos quos ſuſcepit regendos, vt in his probetur quàm fidelis ſit domino ſuo. Sciat igitur ſeruus Chriſti vas ſuum poſſidere in ſanctificatione,glorificet & portet deũ in corpore ſuo: nec dubium quin fidelem in modico ſeruum ſupra multa conſtituat dominus liberalis & diues. Supra multa plane,quando conſtituet eum dominum domus ſuæ,& principem omnis poſſeſſionis ſuæ. Neq; id vobis incredibile videatur fratres, tanq̃ à meipſo id loquar, quoniam veritas ipſa manifeſte id pollicetur, cuius de promiſſione omnino dubitare non licet. Beatus, ait, ſeruus ille quẽ cũ venerit dominus eius,inuenerit ſic facientẽ. Amẽ dico vobis,quoniã ſuper omnia bona ſua cõſtituet eũ. Tunc enim fidelis ſeruus cõſtituitur ſuper omnia bona domini ſui, cum in gaudium eius meretur intrare,& cum eo deinceps lætari in vniuerſis, in cunctis gaudere,in omnibus delectari. Etenim qui adhęret deo(apoſtolo teſte)vnus cum eo ſpiritus efficitur, & voluntas eius omnino diuinę adhęrẽs voluntati fit vna cum ea,vt nihil iã quod contra eam ſit,inueniatur in omnibus creaturis, ſed vniuerſa fiant,vel magis maneant pro eius arbitrio. Hæc eſt ergo beata ſpes quam expectant animæ ſanctę: & licet in gratiarum actione verſentur pro ea fœlicitate in qua requieſcunt, adhuc tamen orant & clamant ad deum pro ea conſummatione quã præſtolantur. Vnde quemadmodum ſine macula quidem vetuſtatis,ſed non ſine ruga contractionis eas diximus eſſe: ſic ad gratiarum actionem iam peruenìſſe videntur, ſed necdum ad vocem laudis,quoniam perfectũ perfectos laudare decet, vt laudetur cum hęreditate ſua: quando iam & ipſi laudabunt eum, & erit vnicuiq; laus à deo. Vnde & propheta ſignanter futuri temporis verbo vſus videtur: Beati,inquiens,qui habitant in domo tua domine, in ſecula ſeculorum laudabunt te. Nam & beatus Ioannes in Apocalypſi non vocem laudis, ſed potius vocem precis audiuit. Sic enim habes: Sub altari dei audiui voces occiſorum. Quas voces? Vindica domine ſanguinem ſanctorum tuorum qui effuſus eſt. Vox precis, nõ laudis eſt iſta. Sed quouſq; à longe circundamus altare iſtud, & veremur accedere? Deſiderat, niſi fallor, charitas veſtra audire ſacramentum altaris huius, & ſacrum ſecretumq̃ne noſſe myſterium. Sed quis ego ſum qui ſanctorum cubiculum facile audeam temerarius perſcrutator irrumpere? Quaſi vero nõ legerim ſcrutatorem maieſtatis opprimendum à gloria. Veruntamen pauſemus hic ſi placet hodie, ſi forte pulſantibus nobis aperire dignentur myſterium altaris illius inhabitatrices animæ ſanctæ,non noſtro merito ſanę,ſed propter eũ qui dilexit nos,& lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo: agnoſcẽtes & nos inter ciues & domeſticos dei,nec tãq̃ hoſpites & aduenas à ſecreta illa habitatione cenſeãt ꝓpulſandos.

In eodem feſto, Sermo quartus.

CVm de altari illo cœleſti ſub quo beatus Ioãnes ſanctorum voces audiuit, ſermo incidiſſet, diſtulimus (ſicut meminiſſe arbitror charitatem veſtrã) vt oratione præmiſſa ſecurior nobis ad tam ſacrum ſecretumq̃ cubiculum pateret acceſſus. Tempus eſt vt iam dicamus quod de eo nobis ſentire datum eſt,ſine præiudicio ſane ſi cui forte aliter fuerit reuelatum. Illud ergo primum monuere poteſt,quid ſibi velit quòd beatus Ioannes ſub altari dei audiſſe ſe perhibet ſanctarum voces animarum, cum ſaluator in euãgelio de Lazari anima loquens nõ ſub altari dei,ſed in ſinũ Abrahæ dicat eam ab angelis deportatã. Nam & ſanctus Iob,vt apparet,nequaquàm ad altare dei auſus eſt aſpirare,cũ diceret: Quis mihi hoc tribuat vt in inferno protegas me,& abſcondas me donec pertrãſeat furor tuus,& conſtituas mihi tempus in quo recorderis mei? Sed iam venerat tempus fratres, illud quod beatus Iob poſtulabat, iam recordandi tempus, iam venerat tempus miſerendi, quando ſanctorum voces ſub altari dei beatus Ioannes audiuit. Donec enim veniret deſideratus ille qui ſanguine ſuo deleret chirographũ damnationis noſtræ,& flammeum attingens gladium aperiret credentibus regna cœlorum, nullus omnino cuiq̃ ſanctorum ad ea patebat acceſſus, ſed prouiderat eis dominus in inferno ipſo locum quietis & refrigerij, chaos magnum firmans inter ſanctas illas animas,& animas impiorum. Quãuis enim vtræque in tenebris eſſent,non vtręque erant in pœnis,ſed cruciabantur impij,iuſti vero conſolabantur. Quòd autem in tenebris eſſent,beati Iob teſtimonio didicimus: qui ſe quoque in locum tenebroſum & opertum mortis caligine perhibebat iturum. Hunc ergo locum obſcurum quidem,ſed quietũ,ſinũ Abrahæ dominus vocat: pro eo,vt arbitror,ꝙ in fide & expectatione quieſceret ſaluatoris. Abrahæ enim fides tam manifeſte probata eſt & approbata,vt primus ipſe futuræ incarnationis Chriſti meruiſſet accipere promiſſionem. In hunc ergo locũ ſaluator deſcẽdens contriuit portas ęreas,& vectes ferreos cõfregit,eductoſq; vinctos de domo carceris ſedẽtes quidem,hoc eſt quieſcentes,ſed in tenebris & vmbra mortis: iam tunc quidem ſub altari dei collocauit, abſcondens eos in tabernaculo ſuo in die malorum, & protegens eos in abſcondito tabernaculi ſui, donec veniat tempus in quo procedant completo iam numero fratrum, & percipiant regnũ quod eis paratum eſt ab origine mundi. Iam vero ſicubi forte præſens quoq; ſanctorum requies Abrahæ ſinus vocatur, certũ eſt de euangelio hanc inoleuiſſe conſuetudinem: licet neminem oporteat dubitare lõge alium hunc ſinum eſſe q̃ illum, quippe cum ille in tenebris, hic in luce multa: in inferno ille fuerit, iſte in cœlo. Non incongrue tamen etiã nunc dictum videtur patriarcharum filios paternum in ſinum recipi, cum ad eorũ cõſortiũ ab hoc ſeculo trãſire meruerint. Porro altare ipſum de quo nobis habendus eſt ſermo, ego pro meo ſapere nihil aliud arbitror eſſe q̃ corpus ipſum domini ſaluatoris. Credo autẽ ꝙ & ego ſuper hoc ſenſum eius habeam, præſertim cum audiã eum in euãgelio promittentẽ: Vbicunq; fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilę. Interim ergo ſub Chriſti humanitate fœliciter ſancti quieſcunt, in quam nimirum deſiderant etiã angeli ipſi proſpicere, donec veniat tempus quando iam non ſub altari collocentur, ſed exaltentur ſuper altare. Sed quid dixi? Nunquid humanitatis Chriſti gloriam, non dicam hominum, ſed vel angelorũ aſſequi poterit quis, nedũ ſuperare? Quonam igitur modo ſuper altare dixerim exaltandos eos qui nunc ſub altari quieſcunt? Viſione vtiq; & contemplatione

Universidad de Deusto
Biblioteca

templatione,non prælatione. Ostendet enim nobis filius (vt pollicitus est) semetipsum, non in forma serui, sed in forma dei. Ostendet etiam nobis patrem & spiritum sanctum, sine qua nimirũ visione nihil sufficeret nobis: quoniã hæc est vita æterna, vt cognoscamus patrem verũ deum,& quem misit Iesum Christum,& in eis(quod non est dubium)etiam spiritum
Ioan.17.d. vtriusq;. Transiens quippe ministrabit nobis, nouas vtiq; & vsque ad tempus illud nobis penitus inexpertas delicias manifestę suæ contemplationis. Vnde & beatus Ioannes in epi-
1.Ioan.3.a. stola sua : Nunc,inquit, filij dei sumus, sed nondum apparuit quid erimus. Et addit: Scimus autem quoniam cum apparuerit,similes ei erimus,quia videbimus eum sicuti est. Audi denique sponsam in cantico canticorum fiduciali loquẽtem,
Canti.2.a & ipe quidem iam super altare locatam: Læua eius (haud dubium quin sponsi)sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Transcendit enim beata anima Christi incarnationem & humanitatem,quæ nimirum læua eius iure vocatur: vt diuinitatem eius & maiestatem eius, quam non incõgrue dexteram nominat, sublimius contempletur. Tripliciter enim fratres,in æterna illa,& perfecta beatitudine fruemur deo,videntes eum in omnibus creaturis,habentes eum in nobisipsis, & quod his omnibus ineffabiliter iucundius sit atq; beatius, ipsam quoq; cognoscentes in semetipsa trinitatem,& gloriã
H illam sine vllo ænigmate mundo cordis oculo contemplantes. In hoc enim erit vita æterna & perfecta, vt cognoscamus patrem,& filium cum sancto spiritu,& videamus deum sicuti est:id est nõ modo sicut inest nobis videlicet aut cæteris creaturis,sed sicut est in semetipso. Vnde duo illa velut circuniacentia esse videntur quæ prædiximus, & quasi cortex tritici. Hæc vero cognitio sũma beatitudinis,tritici medulla,adeps frumenti quo nimirum ciuitas sancta Hierusalẽ satiatur. Verum quàm magna est beatitudo illa tam abscondita ab ocu-
1.Cor.2.c. lis nostris? Nec enim oculꝰ vidit,nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit,q̃ta claritas,q̃ta suauitas,quanta iucunditas maneat nos in illa cognitione. Pax dei est illa, quæ exuperat omnẽ intellectum, quanto magis omnem sermonem nostrũ? Quod ergo nulli datũ est experiri,nullus conetur effari: Mẽ-
Luc.6.f. suram, ait dominus, plenam & confertam,& coagitatã & superefluentem dabunt in sinus vestros. Plenam vniuersitate creaturarum,confertam in interiore homine nostro,coagitatam in exteriore, superefluentem in deo ipso. Ibi cumulus fœlicitatis, ibi supereminens gloria,ibi superefluens beatitudo. Nam quomodo videndus sit in creaturis, quomodo in nobis habendus,possumus vel ex parte conijcere,ex ipsis nimirum quas accepimus iam primitiis spiritus. Cognitio autẽ illa omnino adhuc nobis incognita est,mirabilis facta est,cõfortata est, vt non possimus ad eam. At vero quemadmodum
I in creaturis videndus sit, possumus aliquatenus intelligere, nimirum cum & modo videatur in ipsis: vnde & philosophi
Rom.1. (apostolo teste) per ea quæ facta sunt dei inuisibilia conspexere. Verum quantumcunq; proficiat quis intelligendo cõspicere,quàm potentissime,quàm prudentissime, q̃ benignissime maiestas æterna omnia fecerit, cuncta regat, nunc creat omnia,nunc regat,ordinet vniuersa: prorsus modicum ab eo quod est comprehẽdit. Veniet autẽ quando iam(vt in præcedenti sermone diximus) sequemur agnum quocunque ierit: & in omnibus consequemur creaturis, vt in omnibus gaudeamus,quod est gaudium domini dei nostri. Gaudeamus sane in omnibus,sed non aliunde quàm de ipso : sicut & ipse nõ aliis fruitur,sed semetipso. Iam vero quemadmodum in nobis habendus sit,& hoc vel ex parte possumus cogitare. Constat enim animarum triplicem esse naturam: vnde & sapientes mũdi huius animam humanam,rationalem,irascibilem, concupiscibilem esse tradiderunt. Quam vtiq; triplicem vim animæ ipsa quoque natura & quotidiana experimenta nos docent. Porro quemadmodum circa rationale nostrum,& scientia,& ignorantia constat tanquàm habitus & priuatio : sic & circa concupiscibile desiderium & contemptus: & circa id quod dicitur irascibile,& lætitia pariter & ira versatur. Implebit ergo deus rationale nostrum luce sapientiæ : ita vt penitus nobis nihil desit in vlla sapientia. Implebit concupiscibile nostrum fonte iustitiæ,vt omnino desideremus eam, & ea penitus repleamur: sicut scriptum est : Beati qui esuriunt & sitiũt
Mat.5.a iustitiam,quoniam ipsi saturabuntur. Nulla enim alia res im- K
plere potest desiderium animæ,nulla alia præter iustitiã beatificare animam potest. Cum ergo repleuerit deus concupiscibile nostrum iustitia, quicquid respuere debet anima respuet,quicquid debet concupiscere cõcupiscet: & ex omnibus id magis appetet quod magis fuerit appetendum. Merito denique concupiscibili nostro iustitiam attribuimus, ex quo nimirum,aut iusti aut iniusti reputamur. Iam vero quod dicitur in nobis irascibile, cũ repleuerit illud deus, perfecta erit in nobis tranquillitas, & in summam iucunditatem atque lætitiam replebitur pace diuina. Et vide si non etiam in his tribus perfecta quantum sane ad animam spectat beatitudo cõsistat: quando scientia iam non inflat propter iustitiam,iam non cõ-
Eccles.1. tristat propter lætitiam,vt cesset prouerbium illud: Qui apponit scientiam,apponit & dolorem : quoniam iustitia nec indiscreta erit propter scientiam,nec onerosa propter lætitiam: quando lætitia nec inepta erit propter scientiam, nec impura propter iustitiam. Sed in his omnibus nihil adhuc exterior homo noster accepit. Ipsi ergo, vt inhabitet gloria etiã in
Psal.71.d. terra nostra, & iuxta alium prophetam repleatur maiestate domini omnis terra, quatuor sunt quærenda, quem nimirum constat ex elementis quatuor esse compactum. Nec mireris quòd pluribus indigere videtur qui miserior est, cum & in
Ibidẽ.62.c psalmo legeris dicente propheta : Sitiuit in te anima mea, q̃ multipliciter tibi caro mea? Habeat ergo terra nostra immor- L
talitatem, ne iam timeat denuo se in puluerem redigendam. Resurgens enim corpus nostrum iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur. Sed quid proderit si forte contingat in æternum viuere in miserijs & ærumnis passibilitatis huius, qua nimirum incessanter corruptibile hoc corpus affligitur: & si non semel, vtique semper moritur ? Habeat certe etiam aliquando omnimodam impassibilitatem : ab humoribus enim inordinatis causas aiunt procedere passionum. Sed iam desiderat corpus nostrum etiam leuitatem, secundum eã nimirum quam habet ex aere portionem. Tanta itaque futura credenda est corporum leuitas & agilitas beatorum, vt possint,si velint,absque omni mora seu difficultate ipsam quoq; cogitationum nostrarum sequi ad omnia velocitatem. Quid vltra deest ad perfectam corporis beatitudinem? Sola vtique pulchritudo. Hanc perfectissimam habituri,nõ immerito possumus attribuere ei parti quam habemus ab igne. Saluatorẽ
Philip.3.d enim expectamus (vt ait apostolus) qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suę,exhi-
Matt.13.f. bens quod pollicitus est,quoniam fulgebunt iusti sicut Sol in regno patris eorum. Sic ergo replebit animas nostras deus, cum perfecta in eis scientia fuerit, perfecta iustitia, perfecta lætitia. Sic replebitur maiestate omnis terra, cum fuerit corpus incorruptibile,impassibile,agile, configuratum denique
M corpori claritatis suæ. Et vide ne forte isti sint septem panes quibus quatuor hominum milia saluator legitur satiasse, è quibus eiusdem numeri sportas plenas apostoli reseruandas sustulerunt. Nunc enim reficimur panibus istis cum iucunda meditatione beatam spem ruminamus, donec veniat : cum iã non de spe,sed de re ipsa & exhibitione gaudentes,quasi plenas sportas recipere pro panibus singulis mereamur.

In eodem festo, Sermo quintus.

Festiua nobis est dies hæc,& inter præcipuas solennitates,hodierna solennitas numeratur. Quid ergo dicimus, cuius apostoli, cuius martyris, cuius sancti? Non vnius alicuius singulariter,sed pariter vniuersorum. Omnes siquidem nouimus festiuitatem omniũ sanctorum dici,& esse quam hodie celebramus. Omnium,inquã, siue cœlestium siue terrestrium. Sunt enim sancti de cœlo, & sunt sancti de terra: itemq; eorum qui de terra sunt,quidam adhuc in terra,aliqui iam in cœlo. Celebratur ergo festiuitas omnium horum communiter, sed forsitan non vniformiter. Neque hoc mirum, cum non sit ne ipsa quidem sanctitas omnium vniformis,sed inter sanctos & sanctos distet,idque non parũ. Nec modo dico quia alius alio sanctior(hęc enim quantitatis potius quam qualitatis distantia est) sed quòd nõ modo magis & minus, verumetiam aliter atque aliter sanctos dici & vere dici inueniamus. Et forte inter angelos atque homines

A mines assignari possit ista diuersitas sanctitatis pariter & celebritatis. Neque enim tanquàm triumphantes honorari pos se videntur, qui nunquam pugnasse noscuntur. Aliter tamen honorandi sunt nimis etiam ipsi tanquam amici tui deus,cuius nimirum voluntati semper adhęserunt, tanta vtique fœli citate,quanta facilitate. Nisi forte in eo pugnasse creduntur quòd peccantibus aliis viriliter perstiterunt , non abeuntes
Psal.72.d. in concilio impiorum, sed singuli quique dicentes : Mihi autem adhærere deo bonum est. Celebranda ergo in eis gratia præueniens in benedictione dulcedinis, honoranda benignitas dei non ad pœnitentiã adducens,sed abducẽs ab omnibus quibus pœnitentia deberetur : non eripiens à tentatione,sed à tentatione conseruans. Aliud sane in his sanctitatis genus, & proprio modo videbitur honorandum,qui venerũt ex magna tribulatione, & dealbauerunt stolas suas in sanguine agni : qui post multos agones iam nunc triumphant in cœlis coronati , quoniam legitime certauerunt . Est ne adhuc sanctorum tertium genus ? Est, sed occultum. Sunt enim sancti qui adhuc militant,adhuc pugnant,currunt,necdum comprehenderunt. Temerariè forsitan huiusmodi videar dicere sanctos,sed tamen noui vnum ex his non veritum dicere deo:
Psal.85.a Custodi animam meam, quoniam sanctus sum. Sic & apos-
Roma. 8.e tolus diuinorum conscius secretorum, euidentius ait : Scimus
B quoniam diligentibus deum, omnia cooperantur in bonum, his qui secundum propositum vocati sunt sancti. Hæc nimirũ diuersitas appellationis in nomine sanctitatis, vt alij quidem iam secundum consummationem sancti vocẽtur, alij iuxta solam adhuc prædestinationem. Latet ergo huiusmodi
Eccles. 9. sanctitas penes deum,clausa est, & clausẽ quodammodo celebratur. Siquidem nescit homo vtrum amore an odio dignus sit, sed in futurum omnia reseruãtur incerta. Sit ergo istorũ celebritas sanctorum in corde dei : quoniam nouit dominus qui sunt eius, & ipse scit quos elegerit à principio. Sit etiam apud administratorios illos spiritus, qui mittuntur in ministerium propter eos qui hęreditatem capiunt salutis : nos in vita sua laudare hominem prohibemur. Quomodo nãque se-
2.Tim.2.d cura laudatio, vbi nec ipsa vita secura? Non coronabitur nisi
Matth.10. qui legitime certauerit (ait tuba illa cœlestis) & legem cer
& 24. taminis ab ore ipsius legislatoris auscultа. Qui perseueraue-
rit vsque in finẽ, hic saluus erit . Nescis quis sit perseueraturus, nescis quis sit legitime certaturus, nescis quis coronam sit accepturus. Illorum lauda virtutem, quorum iam certa victoria est : illos deuotis extolle præconiis, quorum secure potes adgaudere coronis . Cantauimus sanctis hac nocte, di-
Psal.33. centes : Timete dominum omnes sancti eius : sed non istis. Non,inquam,eos qui perseuerauerunt vsque in finem,timere hortabamur, quia scriptum est: Iam non erit timor in finibus
C nostris. Illis potius dicebamus sanctis,quibus custodia multiplex necessaria est pro multitudine periculorum . Siquidem
Ephe.6. non est eis colluctatio aduersus carnem & sanguinem tantũ: sed aduersus principatus quoque & potestates, aduersus mũdi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus. Egent plane custodia qui tam multipliciter nõ modo cominus, sed eminus appetuntur : & vbi tot pugnę foris,non debent intus deesse timores : vt merito his dicatur:
Psal. 33.b. Timete dominum omnes sancti eius. Tota interim beatitudo
Ibidem. nostra est timere deum, dicente scriptura : Beatus homo qui
Prou. 28.c semper est pauidus : Et item psalmista ait : Beati omnes qui
Psal.127. timent dominum, qui ambulant in viis eius. Cæterum longe
Psal.183. aliter beati in quibus perfecta charitas foras misit timorem, nec iam timent ambulantes in viis eius, sed laudant potius habitantes in domo, sicut idem ait: Beati qui habitant in domo tua domine, in secula seculorum laudabunt te . Nostra ergo fœlicitas, nostra interim festiuitas in timore dei : nam illorum magis in exultatione & laude versatur. Inde est quòd secure laudantur homines qui non sua iam viuunt vita, sed dei: nam hominum vtique vita tentatio est. Est autem gemina quædam securitas laudis huius, nisi quòd forte videbitur, si diligenter attendimus, intra alteram,altera comprehendi. Siquidem non est quod laudare vereamur verissime certissimeque laudabiles: non est quod glorificare cunctemur sic absorptos in gloria,vt nostra omnino nequeant laudatione mo ueri. Non enim est quo vanitas intret,vbi veritas iam totum occupauit. Sed quenam, inquies, gloria sanctis? Neque enim D
singuli sese glorificant, quia scriptum est: Non te laudet os tuum. Non vicissim alter alterum laudat, quia in laudem conditoris intenti & extenti,in quo nimirum tota eis reposita est beatitudo, mutuis nunquam vacare laudibus possunt, dicẽte
Psal. 83.a propheta,sicut supra quoque meminimus: Beati qui habitant in domo tua domine, in secula seculorum laudabunt te. Veruntamen non acquiesco expertes gloriæ credere sanctos,
2.Cor.4.d maxime propter illud quod apostolus ait: Quod in præsenti est momentaneum & leue tribulationis nostræ,supra modum in sublimitatem æternum gloriæ pondus operabitur in nobis. Et propheta: Visita nos in salutari tuo ad videndum in boni-
Psal.105.a tate electorum tuorum: ad lętandum in lætitia gentis tuæ: vt lauderis cum hęreditate tua. Non enim,ait,vt lauderis ab hęreditate tua: sed,cum hęreditate tua, vt communis intelligatur futura laudatio . Quòd si ipsa laudat hæreditas dominũ, hæreditatem quis laudet,ab apostolo audiamus: Tũc,inquit,
1. Cor.4.a vnicuique laus erit. A quo? A deo. Magnus laudator,& vehementer ambienda laudatio . Felix commutatio laudis, vbi & laudare beatum est, & laudari. Ad quid ergo sanctis laus nostra,ad quid glorificatio nostra,ad quid nostra hæc ipsa so-
Psal.105.a lennitas? Quo eis terrenos honores, quos iuxta veracem filij promissionem honorificat pater cœlestis? Quo eis præconia nostra ? Pleni sunt. Prorsus ita est dilectissimi, bonorum nostrorum sancti nõ egent nec quicquam eis nostra deuotio- E
ne præstatur. Plane quòd eorum memoriam veneramur, nostra interest, non ipsorum. Vultis scire quantum interest nostra? Ego in me fateor ex hac recordatione sentio desiderium vehemens inflammari, & desiderium triplex. Vulgo dicitur: Quod non videt oculus, cor non dolet. Oculus meus,memoria mea,& cogitare de sanctis: quodammodo eos videre est. Sic nempe portio nostra in terra viuentium, nec modica sane portio: si tamẽ vt decet memoriam affectio comitetur, sic inquam conuersatio nostra in cœlis est. Veruntamen non sic nostra, sicut illorum. Ipsorum enim substantia ibi est, nostra autem desideria: ipsi per præsentiam,nos per memoriam ibi sumus. Quando & nos addemur ad patres nostros? quando essentialiter præsentabimur eis? Hoc enim primum desideriũ, quod in nobis sanctorum memoria,vel excitat,vel incitat magis,vt eorum tam optabili societate fruamur, & mereamur conciues & contubernales esse spirituum beatorum, misceri cœtui patriarcharum,cuneis prophetarum,senatui apostolorum , martyrum exercitibus numerosis , confessorum collegiis,virginum choris: in omnium denique colligi & colletari communione sanctorum. Singulorum quippe recordationes, quasi scintillę singulę, imò quasi ardentissimę faces deuotos accendunt animos, vt eorum & conspectum sitiant & complexum,adeo vt plerumq; etiam inter eos esse se reputent: modo ad omnes simul, modo ad hos vel ad illos tota auiditate & F
vehementia corda vibrantes . Alioquin quid istud negligentiæ,quid pigritię, imò quid vecordiæ est, vt non crebris suspiriis & feruentissima affectione abrumpere hinc, & in illa tam fœlicia agmina iaculari animos studeamus ? Væ nobis à
Rom.1.d duritia cordis nostri , væ à peccato gentium, quas apostolus memorat sine affectione fuisse. Præstolatur nos ecclesia illa primitiuorum, & negligimus : desiderant nos sancti , & parum pendimus: expectant nos iusti, & dissimulamus. Excitemur aliquando fratres, resurgamus cum Christo, quętamus quæ sursum sunt, quæ sursum sunt sapiamus. Desideremus desiderantes nos, properemus ad præstolantes nos, expectãtes nos votis præoccupemus animorum. Ecce enim nihil in hac nostra communione securitatis, nihil perfectionis, nihil quietis : & tamen hic quoque quàm bonum & quàm iucundum, habitare fratres in vnum . Quicquid enim siue interius siue exterius molestum occurrit, ipso quoq; tam germanorũ cõsortio fratrum cum quibus est nobis cor vnum & anima vna in deum tolerabilius inuenitur. Quàm dulcior erit,q̃ delectabilior,q̃ beatior vnio, vbi nulla sulpicio esse poterit, nulla dissensionis occasio,vbi omnes perfecta charitas indissolubili fœdere colligabit: vt sicut pater & filius vnum sunt,sic & nos vnum simus in ipsis? Non tantummodo societas, sed etiam fœlicitas nobis est optanda sanctorum: vt quorum desideramus præsentiam, gloriam quoque feruentissimis studiis ambiamus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Neque enim pernicioſa hæc ambitio, aut illius affectatio glo
Pſal.113.b. riæ vllatenus periculoſa eſt. Nam quod dicimus: Non nobis
domine non nobis, ſed nomini tuo da gloriam, huius tempo-
Lucæ.2.b ris vox eſt, quando & ipſi angeli clamant: Gloria in excelſis
Ioan.20.d deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Noli me tan
gere, ait, nondum enim aſcendi ad patrem meum. Verbum
gloriæ eſt. Nempe filius ſapiens gloria patris. Noli ergo,
ait gloria, noli me tãgere. Noli interim quærere gloriã, fuge
potius: & vide omnino ne me tetigeris donec pueniamus ad
patrem, vbi ſit gloriatio omnis iam ſecura. Ibi ibi in domi-
no laudabitur anima mea, audiant manſueti, & lætẽtur. Nun-
quid non videtur audiſſe dicentem: Noli me tangere: non-
dum aſcendi ad patrem meum, quæ in cantico clamat: Fuge
Canti.8.d. dilecte mi fuge? Hoc eſt enim quod ſupra meminimus. Non
nobis domine non nobis, ſed nomini tuo da gloriam. Vnde
& in hymno hodie nos canimus. Des pacẽ famulis, nos quo-
que gloriam per cuncta tibi ſecula: iuxta angelicam ſcilicet
Iob.7.d diſtributionem. Quia enim tentatio eſt vita hominis ſuper
terram, merito in terra homini non gloria ſed pax eſt quæ-
renda: pax cum deo, pax cum proximo, pax cum ſeipſo. O cu
ſtos hominum quare me poſuiſti contrarium tibi, & factus
ſum mihimetipſi grauis? Vicina nimirum lucta & inteſtina
ſeditio, bellum non ciuile ſed domeſticum, ſpiritus aduer-
ſus carnem, & caro aduerſus ſpiritum concupiſcens. Vnde
H hoc, niſi quia poſuiſti me contrarium tibi? Tu enim vera
libertas, tu vita, tu gloria, tu ſufficientia, tu beatitudo: ego
pauper & miſer & miſerabilis, confuſus & humiliatus vſque-
quaque, mortuus propter peccatum, venundatus ſub pecca-
to. Denique tu perfecta & ſancta voluptas & requies ſpiri-
Ioel.2.c tuum beatorum, poſuiſti me ab initio contra Eden (quod vo-
luptatem ſonat) in labore vtique & ærumna. Attamen di-
cis: Conuertimini ad me in toto corde veſtro. Liquet quia
ſumus auerſi, quos vt reuertamur hortaris. Liquet quia con-
trarij, quos reuocas vt conuertamur. Sed quomodo? In ieiu-
nio, inquit, & fletu & planctu. Mira res. Ita ne in ieiunio tu
verſaris, & fletu degis, & in planctu habitas? Procul à te om-
nia iſta: procul ipſe ab his vehementer. Nimirum regnum
tuum in Hieruſalem, quam ſatias adipe frumenti: nec ibi lu-
ctus & clamor, ſed nec vllus dolor: magis autem gratiarum
Pſal.67.d actio, & vox laudis. Iuſti, inquit, epulentur in conſpectu dei,
& delectentur in lætitia & exultatione. Quomodo ergo in
ieiunio & fletu & planctu conuertemur ad ipſum? An vero
iuſtus eum in lætitia & exultatione: qui vero nondum iuſtus
eſt, non niſi in ieiunio & fletu & planctu reperiet? Ita plane,
ſed iuſtus qui iam conſpectum meruerit, non qui adhuc viuat
Pſal.90.c. ex fide. Nimirum quod ait dominus. Cum ipſo ſum in tribu
latione, ad eum pertinet qui per fidem ambulat: non autem
qui ad faciem iam peruenit. Equidem vtriſque eſt caput vnum, ſed non vno modo membris omnibus exhibetur. Qui-
I buſdam enim oſtenditur caput hirſutum ſpinis, inclinatum in
cruce, vt humilientur pariter, pariter & compungantur. Qui-
buſdam glorioſum apparet, vt ab ipſo glorificentur, vt in ip
ſo glorientur facta ei ſimilia, quem vident ſicuti eſt. Hoc er-
go ſecundum deſiderium, quod ex ſanctorum commemora-
tione flagrat in nobis, vt ſicut illis ſic nobis etiã Chriſtus ap
pareat vita noſtra, & nos quoq; cũ ipſo appareamus in gloria.

Interim nempe non ſicut eſt, ſed ſicut pro nobis factum eſt
caput noſtrum nobis repreſentatur, non coronatum gloria,
ſed peccatorum noſtrorum circundatum ſpinis, dicente ſcri-
Canti.3.d. ptura: Egredimini filiæ Sion, & videte regem Salomonem in
diademate quo coronauit eum mater ſua. O regem, ô diade-
ma. Mater ſiquidem ſynagoga, non matrem ſane ſe exhibens,
ſed nouercam, regem noſtrum corona ſpinea coronauit. Pu-
deat ſectari gloriam membra quibus caput ſuum tam inglori
exhibetur, non habens ſpeciem aut decorem, vel aliquid ei-
uſmodi. Nimirũ Salomon eſt, quod interpretatum eſt pacifi-
cus, ſane qđ in præſenti eſt, nõ vtiq; beatificus aut glorificus:
vt in omnibus angelicũ illud elogiũ cõmendetur quo terris
pacẽ, cœlis gloriam tradiderunt. Pudeat ſub ſpinato capite
mẽbrũ fieri delicatũ, quòd omnis ei interim purpura nõ tam
honoris ſit, quàm irriſionis. Videre eſt tamen hodie multis
in locis non ſine multa ambitione, & comeſſatione præſen-
tem diem honorari. Honorari, an dehoneſtari dicam? Ipſi vi
derint qui hæc agunt. Ipſorum eſt enim huiuſmodi celebri- K
tas, non ſanctorum? quod ſibi libet faciunt, non quod ſan-
ctis. Erit cum venerit Chriſtus, nec mors eius vltra annuncia-
bitur, vt ſciamus quoniam ipſi quoque mortui ſumus, & cum
eo abſcondita eſt vita noſtra, apparebit caput glorioſum, &
cum eo membra glorificata fulgebunt: cum videlicet refor-
mabit corpus humilitatis noſtræ configuratum gloriæ capi-
tis, quod eſt ipſe. Hanc ergo gloriam tota & tuta ambitione
concupiſcamus, ne forte audiamus & nos: quia gloriam quæ
abinuicem eſt quæritis, & gloriam quæ à ſolo deo eſt nõ vul
tis. Sane vt eam nobis ſperare liceat, & ad tantam beatitu-
dinem aſpirare, ſummopere nobis deſideranda ſunt ſuffragia
quoque ſanctorum: vt quod poſſibilitas noſtra non obtinet,
eorum nobis interceſſione donetur: Miſeremini mei miſere-
mini mei, ſaltem vos amici mei. Noſtis ipſi periculum no- Iob.19.
ſtrum, noſtis figmentum noſtrum, noſtis ignorantiam no-
ſtram, & dolos aduerſariorum: noſtis eorum impetus, & no-
ſtram fragilitatem. Vobis enim loquor qui in eadem tenta-
tione fuiſtis, qui eoſdẽ ſuperaſtis conflictus, eoſdem laqueos
euaſiſtis, qui didiciſtis ex his quæ paſſi eſtis, compaſſionem.
Confido equidem & de angelis quòd nec ipſi ſuam viſitare
ſpeciem dedignentur, maxime quia ſcriptum eſt: Viſitabis Iob.5.d
ſpeciem tuam, & non peccabis. Cæterum etſi de eis mihi arbi L
tror præſumẽdum ob ſpiritualis ſubſtantiæ, & rationalis for
mæ ſimilitudinem, ampliori tamen fiducia ad eos mihi reor
vtendum: quos habere me nouerim, & in ipſa humilitate con
ſortes, vt oporteat eos familiarius & ſpecialius miſereri oſſi
de oſſibus ſuis, & carni de carne ſua. Denique tranſeuntes ex
hoc mundo ad patrem, ſancta nobis pignora reliquerunt. A-
pud nos ſiquidem corpora eorum in pace ſepulta ſunt, quorũ
nomina viuent in ſeculum, id eſt, quorum nunq̃ gloria ſepeli-
tur. Abſit abſit à vobis animæ ſanctę Aegyptia illa crudeli-
tas pincernę Pharaonis, qui in gradũ priſtinum reſtitutus, ſta- Gene.40.c
tim oblitus eſt Ioſeph ſancti qui in carcere tenebatur. Non e-
nim erant vnius capitis membra, nec aliqua pars fideli cũ in-
fideli, aut vlla ſocietas Iſraelitę ad Aegyptium, non plus q̃
luci ad tenebras. Interpretatur enim Aegyptus tenebrę, Iſrael
vero videns deum: atque ideo vbicunque Iſrael erat, lux erat.
Non ſic noſter Ieſus crucifixi ſecum latronis potuit obliuiſci:
factum eſt vtique quod promiſſum eſt: ipſa die qua compaſſus
eſt, & conregnauit. Nos quoque ſi nõ ſumus ipſius capitis mẽ-
bra cuius & ſancti, vnde eis tam ſolennibus hodie votis & tã- 1.Cor.12.d
to gratulamur affectu? Cæterum qui dixit: Si glorificatur v-
num membrum, congaudent omnia membra: hoc quoque ni-
hilominus ait, quòd ſi patitur vnum membrum, compatiuntur
omnia membra. Hæc igitur noſtra & eorum cohęrẽtia eſt, vt
nos congratulemur eis, ipſi compatiantur nobis: nos deuota M
meditatione regnemus in eis: ipſi in nobis, & pro nobis mili-
tent pia interuentione. Nec eſt q̃ de eorum pia erga nos ſoli-
citudine dubitemus, quandoquidem non conſummandi ſine
nobis, ſicut ſupra meminimus, expectant nos vſq; dum retri-
buatur nobis: vt videlicet in nouiſſimo die magno feſtiuita-
tis omnia ſimul in virum perfectum cum ſuo tam excelſo ca-
pite membra concurrant, & laudetur cum hæreditate ſua Ie-
ſus Chriſtus dominus noſter, qui eſt ſuper omnia benedictus,
& laudabilis, & glorioſus in ſecula. Amen.

In tranſitu ſancti Malachiæ epiſcopi, Sermo.

DE cœlo vobis hodie dilectiſſimi, copioſa quædam
eſt benedictio deſtinata: & fideliter eam non diſtri
bui, vobis quidem damnoſum eſſet: mihi vero peri
culoſum, cui nimirum hæc diſpenſatio videtur eſ-
ſe commiſſa. Timeo itaque damnum veſtrum, timeo damna-
tionem meam, ſi forte dicatur: Paruuli petierunt panem, & nõ Thre.4.d
fuit qui porrigeret illis. Scio enim quàm neceſſaria vobis ſit
è cœlo veniens cõſolatio, quos cõſtat illecebris carnalibus &
oblectamentis ſecularibus viriliter abrenunciaſſe. Nemo ſa-
ne beneficij eſſe cœleſtis, & ſuperno dubitet conſilio diffini-
tum, vt epiſcopus Malachias hodie inter vos obdormiret, &
deſideratam inter vos haberet ſepulturam. Cum enim nec fo
lium quidem arboris ſine diuino nutu cadat in terram, quis
tam hebes vt non euidenter in huius beati viri aduẽtu & trã-
ſitu magnum prorſus conſilium ſuperne pietattis aduertat?

A finibus

A A finibus terræ, terram hic poſiturus aduenit, alia quidẽ oc-
caſione feſtinans, quanuis ob ſpecialem erga nos charitatem
id plurimum deſideraſſe noſcatur. Multa quidem in itinere
ipſo impedimenta ſuſtinuit, nec tranſfretare permiſſus eſt,
donec appropinquaret tempus conſummationis eius, & ter-
minus qui non poterat præteriri. Quem quidem multis ad
nos peruenientem laboribus, tanq̃ angelum dei pro reueren-
tia ſanctitatis ſuæ ſuſcepimus, ſed & nos ipſe pro ſua manſue
tudine & humilitate altius radicata, lõge ſupra q̃ mereremur
deuoto ſuſcipiebat affectu. Paucos deinde apud nos dies fe-
cit in incolumitate ſua dum ſocios præſtolaretur qui diſper-
ſi in Anglia fuerant, cum regis illius vana ſuſpicio dei homi-
nem impediret. Iamque omnibus ad eum collectis, ad Roma-
nam pro qua venerat curiam parabat iter: cũ ſubito infirmi-
tate præuentus ſenſit protinus ad cœleſte magis ſeſe palatiũ
euocari, deo melius aliquid prouidente pro nobis, ne à nobis
egreſſus alibi conſummaretur. Nullum quidem in eo non di-
co mortis, ſed vel grauis ęgritudinis ſignum medicis appare-
bat, ille tamen exhilaratus ſpiritu aiebat omnimodis opor-
tere, vt hoc anno Malachias ab hac vita egrederetur. Labo-
ratum eſt econtra, & deuotis precibus apud deum, & quibuſ-
cunque potuimus modis, ſed illius prꝫaluere merita, vt deſi-
derium cordis eius tribueretur ei, & non fraudaretur volun-
tate laborum ſuorum. Sic enim pro votis omnia ei concur-
B rere, vt hunc maxime locum diuina ſibi inſpirante clementia
elegiſſet: & hunc quoque ex longo optaret ſepulturæ habere
diem, quo fidelium omnium generalis memoria celebratur.
Sed & illud noſtra hæc gaudia merito cumulauit, quòd fra-
trum noſtrorum oſſibus de priore cœmeterio huc aſportãdis
& recondendis, eadem nobis dies authore deo fuiſſet electa.
Quæ nimirum deportantibus nobis, & ex more pſallentibus
idem vir ſanctus plurimum ſeſe illo cantu delectari dicebat,
& non multo poſt ipſe quoque ſecutus eſt ſomno ſuauiſſimo
& fœliciſſimo ſoporatus. Agimus itaque gratias deo ſuper
omnibus diſpoſitionibus ſuis, q̃ indignos nos beatę mor
tis eius honorare præſentia, quòd pauperes ſuos precioſiſſi-
mo corporis eius locupletare theſauro, quòd infirmos nos
tanta eccleſiæ ſuæ voluit fulcire columna. Alterum ſiquidem
è duobus ſignum iſtud quod nobis in bonum factum eſt per-
ſuadet: quòd aut placitus deo ſit locus, aut ſibi placitum fa-
cere velit ad quem tantę ſanctitatis virum à finibus terrę mo
riturum ſepeliendumque perduxit. Cæterum populo illi af-
fectuoſius condolere, & eius quæ tam miſerabili eccleſiæ di-
rum hoc vulnus non pepercit inferre, crudelitatem mortis
vehementius abhorrere, beati huius patris charitas ipſa com-
pellit. Dira profecto & inexorabilis mors, quæ tantam homi
num multitudinem vnius percuſſione mulctauit: cęca & im-
prouida, quæ Malachiæ ligauit linguam, impediuit greſſus,
diſſoluit manus, oculos clauſit. Illos inquam, deuotos ocu-
C los qui piiſſimis fletibus diuinam peccatoribus reconciliare
gratiam conſueuere. Illas mundiſſimas manus quæ laborio-
ſis & humilibus operibus exerceri ſemper amauerant, quæ
dominici corporis hoſtiam ſalutarẽ pro peccatoribus totiẽs
offerebant, & ſine ira & diſceptatione in oratione leuaban-
tur in cœlum, quæ infirmis multa beneficia præſtitiſſe, & ſi-
gnis variis effulſiſſe noſcuntur. Illos quoque ſpecioſos greſ-
ſus euangelizantis pacem, euangelizantis bona, illos pedes
qui toties fatigati ſunt ſtudio pietatis, veſtigia illa digna quę
ſemper deuotis oſculis premerentur. Sancta denique labia il-
la ſacerdotis quæ cuſtodiebant ſcientiam, os iuſti quod ſa-
pientiam meditabatur: & linguam eius quæ iudiciũ loquens,
imò & miſericordiam, tantis mederi ſolebat vulneribus ani-
marum. Nec mirum fratres, iniquam eſſe, quam generauit
iniquitas: inconſideratam, quam noſcitur ſeductio peperiſſe.

Nihil inquam mirum ſi ferit ſine diſcretione, quæ venit ex
præuaricatione: ſi ſit crudelis & fatua, quæ ex antiqui ſerpen
tis fallacia, & mulieris inſipientia prodiit. Quid tamen cau-
ſamur q̃ Malachiam auſa ſit attentare, fidele equidem mem-
brum Chriſti, quando & ipſum Malachiæ pariter & omnium
electorum caput furibunda peruaſit? Peruaſit vtique immu-
nem, ſed non immunis euaſit. Impegit in vitam mors, & in-
cluſit intra ſe vitam mortem, & abſorpta eſt mors à vita. Ha-
mum ſibi deuorans inde teneri cœpit, vnde viſa eſt tenuiſſe.

At fortaſſe quis dicat: Quomodo mors à capite ſuperata D
videtur, quæ tanta adhuc libertate ſguit in membra? Si mors
mortua, quomodo Malachiam occidit? Si victa, quomodo
adhuc præualet vniuerſis: & non eſt homo qui viuat & non
videat mortem? Victa plane mors opus diaboli, & peccati
pœna, victum peccatum cauſa mortis, victus & malignus ipſe
& peccati author & mortis. Nec modo victa ſunt hæc, ſed &
iudicata iam & damnata. Diffinita quidem, ſed nondum pro-
mulgata ſententia eſt. Denique iam diabolo ignis paratus,
etſi nondum ille præcipitatus in ignem, modico adhuc tem-
pore ſinitur malignari. Tanquam malleus cœleſtis opificis fa
ctus eſt, malleus vniuerſæ terræ. Terit electos ad eorum vti-
litatem, reprobos conterit in eorum damnationem. Qualis
ergo paterfamilias, talis & domeſtici eius, peccatum ſcilicet
& mors. Nam & peccatum licet ſimul cum Chriſto cruci ip-
ſius non dubitetur affixum, adhuc tamen interim non regna-
re quidem, ſed habitare etiam in ipſo dum viueret apoſtolo
permittebatur. Mentior ſi non ipſe ait: Iam non ego operor Roma.7.d
illud, ſed quod habitat in me peccatum. Sic & mors ipſa mi-
nime quidem adhuc abeſſe cogitur, ſed cogitur non obeſſe.
Erit autẽ cũ dicetur: Vbi eſt mors victoria tua? Et ipſa ſiqui-
dem inimica nouiſſima deſtruetur. Nunc vero moderante eo
qui imperium habet vitæ & mortis, & mare ipſum certis lit-
torum coerćet metis, mors ipſa dilectis domini ſomnus re-
frigerij eſt, propheta atteſtante qui ait: Cum dederit dilectis Pſal. 86.c
ſuis ſomnum, ecce hæreditas domini. Peſſima quidem mors E
peccatorum, quorum & natiuitas mala, & vita peior: ſed
precioſa eſt mors ſanctorum. Precioſa plane tanquam finis
laborum, tanquam victoriæ conſummatio, tanquam vitæ ia-
nua, & perfectę ſecuritatis ingreſſus. Congratulemur itaque
fratres congratulemur vt dignum eſt patri noſtro: quia & piũ
eſt defunctum plangere Malachiam, & pium magis Malachię
congaudere viuenti. Nunquid non viuit? Et beate. Nimirum
viſus eſt oculis inſipientium mori, ille autem eſt in pace. De-
nique iam conciuis ſanctorum, & domeſticus dei pſallit pari-
ter, & gratias agit dicens: Trãſiuimus per ignem & aquam, & Pſal.65.c
eduxiſti nos in refrigeriũ. Tranſiuit plane viriliter, & fœlici-
ter pertranſiuit. Verus Hebræus Paſcha celebrauit in ſpiri-
tu, & nobis tranſiens loquebatur: Deſiderio deſideraui hoc Luc.22.b.
Paſcha manducare apud vos. Tranſiuit per ignem & aquã,
quem non triſtia frangere, nec detinere mollia potuerunt. Eſt
enim deorſum nos locus quem ſibi totum vẽdicat ignis, adeo Lucæ.16.f.
vt ne minimam quidem aquæ guttam de Lazari digito miſer
ille dives ibi habere potuerit. Eſt & ſurſum ciuitas dei quam
lætificat fluminis impetus, voluptatis torrens, calix inebriãs
quàm præclarus. In hoc ſane medio boni & mali ſcientia con
tinetur, & voluptatis & tribulationis hic capere eſt experi-
mentum. Infœlix Eua in has viciſſitudines nos induxit. Hic
plane dies & nox: nam in inferno tantum nox, & in cœlo tan-
tum dies. Beata proinde anima quæ vtrunque pertranſit, nec
voluptati inhærens, nec deficiens in tribulatione. Breuiter
vobis vnum aliquid ex multis huius viri magnificis actibus ar
bitror referendum, in quo ſtrenue ſatis & ignem & aquã no-
ſcitur pertranſiſſe. Magni illius Patricij Hybernienſium apo F
ſtoli ſedem metropolitanam tyrannica ſibi progenies ſucceſ
ſionis ordine creans archiepiſcopos vendicabat, hæreditate
poſſidens ſanctuarium dei. Rogatus itaque à fidelibus Ma-
lachias noſter, vt tantis ſeſe malis opponeret, animam ſuam
in manibus ſuis ponens acceſſit intrepidus, ſuſcepit archiepi-
ſcopatum, tradens ſeſe diſcrimini manifeſto, vt tanto crimi-
ni finem daret. Inter pericula rexit eccleſiam: poſt pericu-
la ſibi continuo ſucceſſorem alterum canonice ordinauit. Ea
ſiquidem conditione ſuſceperat, vt poſtquàm ceſſante perſe-
cutionis rabie alter ſecure poſſet inſtitui, ad ſedem propriã
remeare permitteretur. Vbi ſine eccleſiaſticis ſecularibúsve
reditibus in congregationibus religioſis quas ipſe extruxe-
rat, degens inter eos tanquàm vnus eorum, vſque ad hoc tem
pus vixit abſque vlla proprietate. Sic dei hominem examina-
uit non exinaniuit tribulationis incendium (ſiquidem aurum
erat) ſic nec illecebra tenuit aut reſoluit: nec curioſus ſpe-
ctator in via ſubſtitit propriæ peregrinationis oblitus. Quis
veſtrum fratres non vehementer eius imitari cupiat ſancti-
tatem, ſi id audeat vel ſperare? Credo igitur libentius audi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G turos, si dicere forte poterimus quid sanctum fecerit Malachiam. Sed ne nostrum forsitan minus acceptabile testimoniū
Eccli.45.a videatur, scripturam audite dicētem: In fide & lenitate ipsius
1.Ioan.5.a sanctum fecit illum. Fide calcabat mundum, Ioanne attestāte qui ait: Hæc est victoria quæ vincit mundum, fides nostra. Nam in spiritu lenitatis dura quælibet & aduersa æquo animo tolerabat. Hinc quidē post Christū fide calcabat Maria, ne caperetur illecebris: inde in patientia sua possidebat animam suam, ne molestiis frangeretur. De his enim duobus habes in psalmo: casuros à latere tuo mille, & decē milia à dextris tuis: q̄ multo plures prosperitatis fallaciæ q̄ aduersitatis flagella deiiciant. Nemo itaq; nostrum charissimi, plana mollioris vię superficie delectatus, iter illud marinum sibi commodius arbitretur. Magnos hic campus montes habet. Inuisibiles quidē, sed eoipso periculosiores. Laboriosior forte via videtur inter ardua colliū, & aspera rupium, sed expertis longe securior & desiderabilior inuenitur. Vtrobiq; tamen la-
2.Cor.6.b borem, vtrobiq; periculum esse nouerat qui dicebat: Per arma iustitiæ à dextris & à sinistris: vt merito congratulemur eis qui transierunt per ignem & aquam, & in refrigeriū sunt educti. Refrigerium vultis audire? Vtinam id vobis alius loqueretur. Nam ego quod non gustaui, eructare non possum. Videor tamen mihi hodie super hoc refrigerio Malachiam
Psal.114.b H audire dicentem: Cōuertere anima mea in requiem tuā, quia dominus benefecit tibi: quia eripuit animam meam de morte &c. In quibus verbis quid intelligam, paucis audite. Siquidē inclinata est iam dies, & longius q̄ sperauerat sermo processit, quòd inuitus euellar à paterni dulcedine nominis, & Malachiam silere lingua formidans, finem facere vereatur. Mors animę fratres mei peccatum est, nisi forte excidit vobis quod
Ezec.18.a in propheta legistis: Anima quæ peccauerit, ipsa morietur. Triplex proinde congratulatio est hominis ab omni peccato & labore & periculo liberati. Ex hoc siquidem nec peccatū in eo habitare dicitur, nec pœnitentiæ luctus indicitur, nec ab vllo deinceps lapsu ei predicitur esse cauendum. Posuit Helias pallium, non est quod timeat: non est quod tangi nedū teneri ab adultera vereatur. Currum conscendit: non est iam trepidare ne cadat: suauiter scandit, non laborans volatu ꝓprio sed celeri in vehiculo sedens. Ad hoc nos refrigerium dilectissimi, tota animi auiditate curramus in odore vnguētorū huius beati patris nostri, qui nostrum hodie torporem in feruentissimum desiderium visus est excitasse. Curramus inquā, post eum crebrius illi clamantes: Trahe nos post te: & affectu cordis, & profectu conuersationis deuotas omnipotenti misericordiæ gratias referentes, quòd indignis seruulis, quibus propria desunt merita aliena saltē voluit suffragia nō deesse.

Epistola de eodem ad fratres de Hybernia.

I REligiosis fratribus qui in Hybernia sunt, & his maxime congregationibus quas beatę memoriæ Malachias episcopus fundauit, frater Bernardus Clareuallis vocatus abbas, paracleti consolationem.

Si haberemus hic ciuitatem manentem, copiosissimis iure lachrymis plangeremus talem nos amisisse conciuem. Cæterum si futuram magis inquirimus, vt oportet: est quidem non modica doloris occasio tam necessario duce destitui: debet tamen zelum temperare scientia, & dolorem spei fiducia delinire. Nec mirari quempiam decet si gemitum extorquet affectus, si desolatio lachrymas exprimit: modum tamen adhibere necesse est, imò non modice etiam consolari intuentes non quæ videntur, sed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia sunt: quæ autem non videntur, æterna. Primū quidem congratulandum est animæ sanctæ, ne nos arguat de inopia charitatis, dicens & ipse quod dominus ad apostolos
Ioan.14.a ait: Si diligeretis me, gauderetis vtique: quia vado ad patrem. Preuenit nos ad patrem spirituum spiritus patris nostri. Nec modo charitatis inopes, sed ingratitudinis etiam rei esse conuincimur super omnibus quæ per eum nobis beneficia prouenere, si non congratulamur ei qui de labore ad requiem, de periculo ad securitatem, de mundo trāsiit ad patrem. Itaque & pium est Malachiam flere defunctū, & pium magis Malachiæ congaudere viuenti. Nunquid non viuit? Vtique, & beate. Visus est oculis insipientium mori, ille autem est in pace. Dehinc etiam vtilitatis proprię consideratio exultandum K
nobis suggerit & lętandum, quòd tam potens suos patronus ad cœlestem curiam, tam fidelis præcesserit aduocatus: cuius & feruentissima charitas obliuisci nequeat filiorum, & probata sanctitas obtineat gratiam apud deum. Quis enim nunc Malachiam sanctum aut minus posse prodesse, aut minus suos diligere audeat suspicari? Profecto cū diligeretur prius, certiora nunc suæ dilectionis à deo capit experimēta, & cum dilexisset suos, in finem dilexit eos. Absit autem vt tua nunc ô anima sancta, minus efficax ęstimetur oratio, quando præsenti viuidius supplicare est maiestati, nec iam in fide ambulas, sed in specie regnas. Absit vt imminuta nedum exinanita tua illa tam operosa charitas reputetur, cum ad fontē ipsum charitatis æternæ procumbis pleno hauriens ore, cuius & ipsa prius stillicidia sitiebas. Non potuit morti cedere charitas fortis vt mors, imò & morte fortior ipsa. Nam & decedēs nō erat immemor vestri, affectuosius vos commendans deo, & nostram quoque exiguitatem solita illa sua mansuetudine & humilitate exorans vt vestri non obliuisceremur in finem. Vnde & dignum duximus scribere vobis, vt sciatis nos & in spiritualibus, si quid nostra in his exiguitas per beati huius patris nostri merita vnquam potuerit, & in corporalibus, si quando forte opportunitas præberetur, omnem vobis consolationem L
impendere tota deuotione paratos. Et nunc quoque dilectissimi, Hybernienſis ecclesiæ grauem hanc destitutionem toto miseramur affectu, & eo amplius vobis compatimur, quo nos amplius ex hoc nouimus debitores. Magnificauit enim dominus facere nobiscum, cum locum nostrum dignatus est beatæ mortis eius honorare præsentia, & preciosissimo corporis eius locupletare thesauro. Nec molestum sit vobis quòd apud nos habeat sepulturam: quando sic ordinauit deus secundum multitudinem misericordiæ suæ, vt vos eum viuum haberetis, nobis habere liceat vel defunctum. Et nobis siquidem cō munis vobiscum pater ille erat & est. nam in morte ipsi⁹ hoc nobis confirmatum est testamentum. Quamobrem sicut nos huius tanti patris gratia vniuersos vos tanquā germanos fratres totis amplectimur visceribus charitatis, sic & de vobis idem sentire spiritualis ipsa cognatio persuadet. Hortamur autem vos fratres, vt beati huius prtris nostri semper curetis sectari vestigia, eo studiosius, quo vobis certius sancta eius cō uersatio diuturnis experimentis innotuit. In hoc enim veros vos eius filios esse ꝓbabitis, si paterna viriliter instituta seruetis: & vt in eo vidistis & audistis ab eo, quemadmodum vos
Prou.10.d oporteat ambulare, sic ambuletis, & abundetis magis. Siquidem gloria patris, sapientia filiorum. Nam & nostram nō mediocriter excutere desidiam, & reuerentiam incutere cœpit
M presens nobis tantæ perfectionis exemplar. Atq; vtinā sic nos post se trahat vt pertrahat in tam recenti virtutum eius odore auidius alacriusque currentes. Orantem pro nobis vniuersitatem vestram Christus custodiat.

In calendis Nouembris de uerbis Esaiæ: Vidi dominum sedentem super solium excelsum, Sermo primus.

VIdi dominum sedentem super soliū excelsum & ele Esa.6.a
uatum, & plena erat omnis terra maiestate eius. Sublimis quædā visio prophetico nobis sermone describitur. Vidi, inquit, dominum sedentem. Magnum spectaculum fratres, & beati oculi qui viderunt. Quis non toto desiderio concupiscat tantę maiestatis gloriam contemplari? Hoc quippe sanctorum omnium vnicū semper desiderium fuit. Ipse est enim in quem desiderant angeli prospicere, quē videre est vita æterna. Sed aliam fratres, audio prophetæ eiusdē, & eiusdem dñi longe dissimilē visionē. Siquidē Esaiæ.53.d
Esaias iste est qui in alio loco sic loquitur: Vidimus eum, & nō erat ei species neq; decor, & ęstimauimus eum tanq̄ leprosum &c. Vbi illud primum cōsiderandum est, q̄ cōmunis illa, hæc propheticæ prærogatiuę propria videatur. Non sine causa sane ibi, vidimus, scriptum est: & hic, vidi: nisi vt illam quidem intelligas esse communem, hanc vero excellentiæ singularis. Siquidē absq; specie & decore vidit eum & spreuit Herodes: viderunt quoq; ipsi Iudæi, qui & dinumerauerunt omnia ossa eius. Iam vero super hac visione beata manifeste propheta

A pheta denuncians ait: Tollatur impius ne videat gloriam dei.
Multipariè ergo multisq; modis non solum locutus in prophetis, sed & visus est à prophetis. Agnouit eum Dauid minoratum ab angelis, Hieremias etiam vidit eum cum hominibus conuersantem, Esaias modo super solium excelsum, modo non solum infra angelos, aut inter homines, sed tanq̄ leprosum se vidisse testatur, id est non in carne tantum, sed in similitudine carnis peccati. Tu quoq; si desideras videre sublimem, humilem prius Iesum videre curato. Intuere prius exaltatum in deserto serpentem, si videre desideras regem in solio residentem. Ista te humiliet visio, vt illa exaltet humiliatum. Reprimat & sanet ista tumorem tuum, vt illa repleat & satiet desiderium tuum. Exinanitum vides? nō sit ociosa visio, quia exaltatum ociose videre non poteris. Similis eris illi cū videris eum sicuti est, esto & nunc similis ei videns eum sicut propter te factus est. Si enim ne in humilitate quidē similitudinem eius abnuis, certę tibi sublimitatis quoque similitudo debetur. Nunq̄ ille socium tribulationis à communione gloriæ patietur arceri. Denique vsq; adeo non dedignatur passionis suæ consortem & in regnum mittere secum, vt in cruce
Luc.22.c confitens latro eadem die cum eo fuerit in paradiso. Hinc est quod ait etiam ad apostolos: Vos estis qui permansistis mecū
B in tribulationibus meis, & ego dispono vobis regnū. Quia ergo si compatimur, & conregnabimus, sit interim meditatio nostra fratres Christus, & hic crucifixus. Ipsum ponamus signaculum super cor, signaculum super brachium nostrum. Ipsum amplectamur brachiis quibusdam vicarię dilectionis, ipsum sequamur studio pię conuersationis. Hoc enim iter quo ostendatur & nobis ipse, qui est salutare dei: sane nō iam sine specie & decore, sed in claritate tanta vt maiestas eius repleat orbem terrarum. Opportune siquidē visione prima tanquàm hyemali adhuc tempore non super solium, sed in inferiori atq; humiliori habitatione videtur. Duplicem quippe solet habere magna domus quælibet mansionem, ęstiuā superius, inferius hyemalē. Igitur dum ipsa etiam discipulorū corda brumali adhuc glacie stringerentur, & Petrus quoq; non minus gelido corde q̄ corpore calefaceret se ad prunas, tempus omnino non erat habitandi in solio, vel potius apparēdi.
Cantic.2.c At vbi cantabitur canticum nouum. Hyems abiit & recessit, flores apparuerunt in terra nostra: opportune iam tunc ascendetur in solium: & habitabit dominus in excelso. Puta ergo Esaiā cū hæc loqueretur, illius gloriā temporis oculo præ-
Esaiæ.6.a uidisse prophetico. Vidi (inquit) dominū sedentem super solium excelsum &c. Sed quid putamus quale est soliū istud fratres? Neq; enim altissimus in manifestis & manufactis inhabitat. Nulla omnino materia corporalis apta tanto solio
C tāto habitatori videtur. Viuis est construēda lapidibus fabrica spiritualis, quam vera & æterna vita sua inhabitare dignetur. Quòd si minus tanto ædificio sufficit angelica creatura,
Psal.112.a præuaricatorum vtique minorata precipitio, suscitet certe de terra inopem, & de puluere erigat pauperem, vt collocet eum cum principibus, & solium gloriæ compleat. Et fortassis ꝓpterea ipse qui vidit, non modo excelsum solium, sed & eleuatum quoque describit, vt proinde & angelorū stabilis celsitudo, & hominum misericors eleuatio designetur. Quæ sequuntur, diligentiorem & ipsa considerationem desiderare videntur: sufficiat hodie vel cœpisse.

Item de eodem, Sermo secundus.

Esaiæ.6.a RElena erat (ait contemplator noster de eo quem super solium viderat) maiestate eius omnis terra. Adueniat regnum tuum, vt maiestate tua sicut cœlum repletur, repleatur & terra. Vt quid enim princeps huius mūdi tanto vbiq̄e furore debacchatur, nisi quia terra data est in manus impij? Sed & hæc est hora eius, & potestas tenebrarum. Erit certe quando qui in cœlo locum nō habuerit, & ab ipsa quoq; terrę superficie exturbabitur, miser cauernis vtiq; subterraneis recludendus. Hinc quoque propheta
Psalm.1.b Dauid sanctorum prosperitate præmissa de maligno & angelis seu mēbris eius adiecit & ait: Nō sic impij non sic, sed tāq̄ puluis quem proiicit ventus à facie terræ. Nulla iam tunc tēptandi facultas erit, inquietandi nulla libertas, possibilitas nulla nocendi. Replebitur maiestate eius omnis terra, quando iā voluntatis eius trangressio nulla erit. Magis autem quando D
creatura ipsa liberabitur à seruitute corruptionis huius, propter quam ingemiscit & parturit vsque adhuc. Erit enim cœlum nouum & terra noua: vt quaqua verteris oculos, in ipsa tibi rerum facie diuina videatur quodammodo resplendere maiestas. Sed & est tibi altera quædam terra propinquior, & super hac amplior iustiorq̄e solicitudo. Nemo quippe carnem suam odio habuit. Cōsolare ergo eam, vt & ipsa requie-
Ephe.5.f scat in spe: audiens nimirum quia replebitur maiestate domini omnis terra. Quomodo enim nunc carnē nostram dilectissimi, maiestas diuina repleat, cum & magnus ille Paulus primitias tantum spiritus habens ingemiscat miserabiliter satis
& dicat: Scio quia non est in me, hoc est in carne mea bonū? Rom.7.d
Et certe iam non dominabatur peccatum in eius mortali corpore. Nota tamen adhuc & corpus mortale perhiberi, & pec Ibidem.6
cati quoque solum dominium negari. Erat enim etiam tunc Rom.7.b
lex peccati in membris eius, quam quidem maiestatis plenitudo cum venerit prorsus excludet. Non solum autem, sed & nouissima inimica destruetur mors. Replebitur ergo maiestate domini terra nostra, quando prorsus de medio fiet & peccati omnis sensus, & debitum mortis. Replebitur inquam omnis terra nostra domini maiestate, quando resurrectionis gloria vestietur, induet immortalitatis stolam, configurabitur denique claritati corporis Christi. Saluatorem siquidem expectamus qui reformabit corpus humilita-
Phil.3.d tis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Quid adhuc murmuras caro misera, quid adhuc recalcitras, & aduersus E
spiritum concupiscis? Si te humiliat, si castigat, si redigit in seruitutem, id profecto in tuo genere non minus tua interest quàm ipsius. Quid eis inuides qui de operibus vermium & murium pellibus ingloriam plane gloriam mendicare non erubescunt, cultu indigno viris, interdicto & mulieribus, semetipsos dehonestantes potius quàm ornantes? Reforment ipsi, aut magis certe deforment corpora sua, te (si fueris corpus humilitatis) reformabit idem artifex qui formauit. Illam (si non despis) præstolabere manum, vt quod fecit, ipsa reficiat. Iam vero quid in ipsa prophetica visione sequatur attende. Et ea, inquit, quæ sub ipso erant, replebant templum. Propterea sane dixi, humiliare sub potenti manu dei, vt exaltet te in tempore visitationis. Vide vt sub ipso inueniaris, alioquin non esse poteris cum ipso. Quid enim putas, indifferenter admittet homines in illud tantę beatitudinis templum, qui ne ipsos quidem angelos indifferenter reliquit in eo? Aut non discernet inter glebas, qui discreuit inter stellas? Examinabit certe argentum, qui ipsum quoque aurum probauit & reprobauit. Qualem ergo putas necesse est hominem inueniri, qui repudiati locum angeli sortiatur? Plane immunem ab omni iniquitate, sed ab ea F
maximè quæ in ipso quoque angelo, non ad leuem offensam, non ad momentaneam iram inuenta est, sed ad odium sempiternum. Semel turbauit superbia regnum illud, concussit muros, etiam prostrauit ex parte, & parte non modica. Quid ergo? Facile ne deinceps admittenda videtur? Nunquid non odit ciuitas illa & vehementer huiusmodi pestem abominatur? Certi estote fratres, eum qui superbis non pepercit angelis, nec hominibus parciturum. Non est contrarius sibiipsi, non est personarum acceptor, similia sunt iudicia eius. Sola ei placet humilitas siue in angelo siue in homine: & qui sedet in throno, solos eligit subditos è quibus repleat templum. Scriptum quippe est: Quis Psal.112.a
sicut dominus deus noster, qui in altis habitat, & humilia respicit in cœlo & in terra? Vide autem ne forte Michaelis verbum sit, superbo illi dicenti: Similis ero altissimo: in faciem resistentis. Michael quippe interpretatum dicitur, quis vt deus? Bene ergo propheta cum dixisset vidisse se dominum super solium excelsum & eleuatum, ne forte aut excelsum intelligeres de eo dictum qui ait: Ascendam super altitudinem nubium: aut eleuatum referres ad eos homines qui in superbiam eriguntur: addit. Et ea quæ sub ipso erant, replebant templum: vt manifeste intelligas non eam altitudinem commendari quæ extollitur aduersus eum, sed eos in templo siue in solio fore, qui sub eo sunt, alios quidem excelsos stabilitate solida, alios ex imo leuatos miseratione diuina.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gne diuina. Ac ne forte obiicias ditioni eius vniuersa subesse, nec quicquàm determinationis habere quod ait, quæ sub ipso rant, vt solam quæ volũtaria est, & ex feruore charitatis procedit, approbaret & commendaret dei subiectionem, addidit & de Seraphim, de quibus & nos loco suo dicemus, quod ab eo fuerit datum. Et ea, inquit, quæ sub ipso erant, replebant templum. Ab initio siquidem creauerat angelos deus in quibus beati illius templi plenitudo constaret, sed non in omnibus beneplacitum est ei, quia & in ipsis (vt scriptum est) angelis suis reperit prauitatem. Fuit quippe in eis qui diceret.

Esa. 14. d Ponam sedem meam ad aquilonem: & populum qui sibi crederet habuit. Miser ipse, qui sine deo esse maluit quàm sub deo, miseri & illi qui videntes furem cucurrerunt cum eo. Exierunt infœlices, & vacuus relictus est locus, quẽ accipiet alter. Nonne deo subiecta eris anima mea? Alioquin nec tibi locus erit in templo, quia quæ sub ipso erant, replebant templum. Frustra pulsabunt fatuę virgines, in vanum clamabunt vbi impletæ fuerint nuptiæ discumbentium, & ianua clausa erit. Infœlix anima cui à nuptiis illis contigerit excludi. Infœlix de quo clamabitur: Tollatur impius ne videat gloriam dei. Vt quid enim lucem hanc temporalem miser ille videt, qui gloriam illam non merebitur intueri? Vtinam nihil vnq̃
H vidisset oculus meus, si illa (quod auertat deus) frustrandus est visione. Eant superbi, insolescant magis, extollantur, inflentur, appetant semper in cumulo apparere: vt cum venerit æquitatis linea, à plenitudine eiiciantur. Tu vero non sic, sed deo subiecta esto anima mea, subiecta sane ex animo, subiecta cum feruore deuotionis, quia Seraphim stabant super illud. Cum quibus stemus & nos hodie fratres, nec dimoueamur à templo isto, in quo omnes dicunt gloriam, quia gloriam contemplantur domini nostri Iesu Christi, qui est super omnia deus benedictus in secula. Amen.

Item de eodem, Sermo. III.

Esa.6.a NOn vobis arbitror excidisse de duobus Seraphim hodie vobis habendum esse sermonem propter illud Esaiæ: qui postquàm dominum sese vidisse testatus est super solium residentem, addit Seraphim stare super illud. Seraphim quidem dilectissimi sicut frequenter audistis, nomen est supernorum spirituum, ordinis vnius de nouem summi atque supremi. Verum hoc loco, vt arbitror, non in ea ponitur significatione, præsertim cum innumera illa sint agmina, hic duo tantum Seraphim describantur. Et ego quidem fratres, si licet in hac parte vnicuique abundare in suo sensu, in duobus Seraphim duplicem arbitror intelligi creaturam rationabilem, angelicam scilicet &
I humanam. Nec mireris hominem Seraphim factum, memento quia creator & dominus Seraphim factus est homo. Ad contumeliam tuam ô superbe, qui creatus inter angelos, inter angelos stare non meruisti, ecce rex noster nouos in terra angelos fabricaturus aduenit. Atque vt tabescas amplius, & liuore proprio torquearis: non qualescunque nec inferiores alicuius ordinis angelos, sed Seraphim. Audi enim quid i-
Lucæ. 12. f pse loquatur. Ignem, inquit, veni mittere in terram, & quid volo nisi vt accendatur? Vult ergo Seraphim fabricari, vt ibi stent vnde tu corruisti. Seraphim, inquit, stabant super illud. Vt quid ergo tu qui mane oriebaris Lucifer, in veritate non stetisti, nisi quia Seraphim non fuisti? Seraphim quippe ardẽs vel incendens interpretatur. Tu vero habuisti miser lucem, sed ardorem non habuisti. Bonum erat tibi si ignifer magis esses quam lucifer, nec tam immoderato appetitu lucendi, vt eras frigidus ipse, frigidam quoque eligeres regionem. Dixi-
Esa. 14. d sti enim: Ascẽdam super altitudinem nubium, sedebo in lateribus aquilonis. Quid festinas mane oriri Lucifer? quid gloriaris super sidera, quibus aliquando clarius rutilare videris? Breuis omnino erit gloriatio tua. Sequitur sol iustitiæ, quem te esse vana simulatione iactabas, cuius feruore pariter & splẽdore in nihilum redactus omnino dispareas. Frustra quoque paras venturum in fine seculorum dominum tanquàm veri solis ortum in damnato illo quem assumpturus es homine præuenire, & extolli super omne quod dicitur aut colitur deus: quia & tunc aduentus eius illustratione penitus destrueris.

Quàm melius (& certe nõ ad insipientiã sibi) Ioannes Baptista, siquidem & ipse lucifer fuit, non sua præsumptione, ne K
& ipse fur esset & latro, sed dei patris authoritate præmissus est ante dominum. Ecce, inquit, mitto angelum meum ante faciem tuam &c. Habes & in psalmo de eodem: Paraui lucernã *Lucæ. 7. d*
Christo meo. Ille enim erat lucerna ardens & lucens, & voluerunt Iudæi ad horam exultare in lumine eius, sed nõ ipse. Vn- *Psal. 131. c*
de ergo? Ipsum iterroga, ipse de se loquatur. Amicus, inquit, *Lucæ. 7. c*
sponsi stat, & gaudio gaudet propter vocem sponsi. Stat ergo Ioannes: neque enim arundo est vento agitata. Stat quia amicus, stat quia ardens est, & Seraphim stare describuntur. Vere amicus sponsi, qui procedentis de thalamo suo non æmulatur gloriam, sed parat viam, sed prædicat gratiam: vt & ipse de plenitudine eius accipere mereatur. Lucet ergo Ioannes, tanto vtique clarius quanto amplius feruet, tanto verius quanto minus appetit lucere. Fidelis Lucifer, qui solis iustitiæ non vsurpare venit, sed prænunciare splendorẽ. Non sum
Ioan. 3. d ego (inquit) Christus, venit fortior me post me, cuius non sum dignus soluere corrigiam calceamenti eius. Et illud. Ego baptizo vos aqua, ille baptizabit vos spiritu sancto & igne. Ac si manifeste Lucifer dicere videatur. Quid admiramini intuentes splendorem meum? Non sum ego sol, longe alium videbitis eum: in eius comparatione tenebræ sum, & non lux. Ego tanquàm fidus antelucanum matutino vos rore perfundo, ille emittet in feruore radios suos, soluet glacies, paludes siccabit, algentes calefaciet, pauperibus erit pro vestimento.
Nec sane dissonat à verbo iudicis vox præcursoris, sed mani- L
feste ignem à Ioanne promissum, Christus exhibuit dicens: Ignem veni mittere in terram. Dicas fortassis in igne vt feruo- *Lucæ. 12. f*
rem, sic & splendorem esse. Non contendo, licet feruor ei quodammodo substantialior videatur: ipsum potius audiamus quid magis in igne commendet. Ignem (ait) veni mittere in terram, & quid volo nisi vt ardeat? Cognouisti certe quid velit. Sed ne illud quidem ignoras, quòd vita in voluntate eius, & seruus sciens nec faciens domini voluntatem, plagis plurimis habeat vapulare. Quid lucere festinas? Nondum illud aduenit tempus in quo fulgebũt iusti sicut sol in regno patris eorum. Interim pernicios⁹ est iste appetitus lucendi: feruere enim multo melius. Denique si tam vehementer splẽdorem desideras, quod videri vis esse curato, & primum quę re feruorem, nec dubium quin & splendor adiiciatur tibi. Alioquin incassum laboras: quia vanus splendor, absque feruore. Mutuata aut magis certo simulata lux est quę non ab igne procedit. Quod autem alienum est, ad modicum poteris vsurpare. Erit maior confusio, quod non erat tuum, tuum voluisse videri. Luna (vt aiunt) habet absque feruore splendorem, sed & ipsum mutuatur à sole, ideoque tam frequenter imò & semper mutatur, nec vnquàm in eodem statu permanet. Sic profectò stultus vt luna mutatur, sapiens permanet vt sol. Ille, *Eccli. 27. b*
inquàm, stultus qui in decore suo perdidit sapiẽtiam, id est M
qui refriguit in splẽdore. Cecidit ergo Lucifer vt fulgur de cœlo, Seraphim vero stabant super illud. Stant plane Seraphim: quia charitas nunquam excidit. Stant attoniti & suspensi in contemplatione sedentis in throno, stant in æterna *1. Cor. 13. d*
incommutabilitate, & æternitate incommutabili. Tu sedere tentasti ô impie, propterea tui moti sunt pedes, & effusi sunt gressus tui. Filius est qui sedet in throno, dominus sabaoth, cum tranquillitate iudicans omnia. Sola sedet trinitas, quę sola habet immutabilitatem, sola est apud quam nõ est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. Seraphim vero stant immutabiles quidem, sed suo modo, non in eius comparatione. Stant extendentes se & intendentes in eum in quem prospicere concupiscunt. Qui sedere præsumpsit, seipso voluit esse contentus, vnde solam hodie quoque malitiã esurit: quia solam habet hanc à semetipso. Cum lo̱quitur mendacium, de proprio loquitur: quia mendax est, & pater eius. Quod audis de verbo mendacij, intellige & de opere malitiæ. Et licet male sibi in malo complaceat, sufficere tamen sibi nunquàm poterit nec in ipso. Sola proinde sedet trinitas summa, quæ sola in se est, & ideo sola vere est: sola se fruitur, sola nullius eget, sola sufficit sibiipsi.

Item

A *Item de eodem, Sermo quartus.*

Esa. 6. a VIm dixisset propheta. Et Seraphim stabant: adiunxit deinde & ait: Sex alæ vni, & sex alæ alteri. Quid sibi volũt alæ iste? fratres? Ergo ne etiã cum hyems transierit, & sedebit rex super solium, volandũ adhucerit & ipsis Seraphim vt possint diuersis occurrere necessitatibus diuersorum, ab imminentibus liberare periculis, opem ferre laborantibus, in tribulatione positos consolari? Absit vt in illo æternæ beatitudinis regno necessitas aut periculum aut labor aut tribulatio sit, cui oporteat subueniri. Ad quid ergo tunc alæ? Placet mihi statio illa, omnino sic vo
Io manere, nec aliquid prorsus admitto quo mihi stabilitas illa depereat. Veruntamen scio beate Esaia quòd propheta es tu, & spiritũ eius habens qui abundantia pietatis excedit hominum non modo merita, sed & vota. Salua mihi sit illa tam amata stabilitas: iam si quid alæ istę ad beatitudinem addiderint, non recuso. Credo autem sicut in statione immutabilitatem, sic & in volatu alacritatem promitti, ne videlicet insensibilis quædam & quasi lapidea stabilitas estimetur. Sed dicas. Et si alas habere necesse est, quare tam multas? Quid sibi vult multiplicitas ista pennarum? Audi quod sequitur. Duabus alis velabant caput, duabus pedes, duabus volabant. In quibus verbis videre mihi videor quod de statione dictũ est, volatu manifestius explicari. Quo enim Seraphim volãt,
B nisi in eum cuius ardent amore? Vide flammam quasi volantem & stantem simul, nec miraberis iam Seraphim stantes volare, stare volantes. Sed quia diximus quo volant, ipsas quoque quibus volaut alas exigere religiosa curiositas vestra videtur. Certius posset & credibilius testimonium perhibere cui datum est & videre. Ego tamen opinor non incongrue pennas istas agnitionem & deuotionem intelligi posse, quibus in eũ qui supra ipsos est, Seraphim rapiuntur. Leuat quip
pe cognitionis ala, sed sola non sufficit. Ruit citius qui vna tantum ala volare contendit: & quo magis attollitur, peius colliditur. Experti sunt hoc philosophi gentium: qui cum cognouissent deum, non sicut deum glorificauerunt, sed euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum. Denique traditi in reprobum sensum, vsque in ipsas etiam passiones ignominiæ corruerunt. Adeo vera pro- *Iaco. 4. d.*
batur illa sententia. Scienti bonum, & non facienti, peccatum est illi. Sic & zelus absque scientia, quo vehementius irruit, eo grauius corruit, impingens nimirum atque resiliens. Vbi vero intelligentiam charitas, agnitionem deuotio comitatur, volet secure quisquis eiusmodi est, volet sine fine, quia volat in æternitatem. Iam super ea quæ præmittitur capitis & pedum velatione extat à patribus probata sententia,
C dei caput pedesque velari, eo quòd lateat quid ante mundum fuerit, quidve futurum post consummationem. Et hoc quidem pro eo quòd distincte in Latinis codicibus scriptum est, caput eius, & pedes eius. Testatur autem interpres noster in Hebræo verbum esse commune quod interpretari possit eius & suam, vt Seraphim iuxta Hebræi sermonis ambiguitatem, vel faciem pedesque dei, vel suam faciem ac pedes operire dicantur. Vnde & mirum videri potest cur è duobus eum magis in interpretatione elegerit sensum, quem visionis ipsius consequentia minus videtur admittere, vt videlicet & velarent pariter caput pedesque sedentis, nisi quòd Origenis expositionem secutus est in hac parte. Quod si de ipsis quoque Seraphim licet accipere, sic pinge ea vt operto capite & pedibus, solum appareat corpus medium, sed & ipsum quoque non penitus, propter eas nimirum alas quibus volare perhibentur. Considero siquidem quasi quoddam caput corpus & *Roma. 8. f.*
pedes meos in verbis apostoli quibus ait: Quos enim præscit, & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui: & quos prædestinauit, hos & vocauit. Quos autem vocauit, hos & iustificauit. Et quos iustificauit, hos & magnificauit. Ita initium meum solius gratiæ est, & non habeo quid mihi in prædestinatione attribuam siue vocatione. Non sic sane ab opere iustificationis alienus sum, operatur & illud gratia, sed plane mecum. Vides ne quemadmodum Seraphim in medio appareat aliquatenus? Porro consummatio quidem & ipsa solius gratiæ est: nec est mihi in hac parte vel cum ea siue in ea gloriari, quasi coadiutor videar aut cooperator. Velat itaq;
Seraphim caput suum duabus pennis, si & veraciter cognoD
uerit & humiliter fateatur quia misericordia eum sola præuenerit. Velat & pedes alis equẽ duabus, si misericordię quoque quæ subsecutura est, nec ignarus extiterit nec ingratus. Quam sane capitis & pedum velationem, & nunc quoque negligere non oportet, licet tunc maxime perficienda sit quando iudex sedebit super solium, & astantes sibi Seraphim & agnitione veritatis subtilius illustrabit, & inflammabit vehementius charitatis ardore. In quorum numero indignos nos seruos nominis sui, ipsa de qua locuti sumus constituere dignetur misericordia, quæ ab æterno est & vsque in æternum super electos, in medio quidem aliquatenus ostendens liberum arbitrium, meriti gratia principium & finem omnino so
li vendicans sibi: vt sit nobis alpha & ω dominus deus noster, *Psal. 113. b*
& pro vtroque iure clamemus. Non nobis domine nõ nobis, sed nomini tuo da gloriam. Amen.

Vnde supra, Sermo. V.

OMmendant nobis sacræ literæ Christum dominum & ex patre & in patre & cum patre & à patre & pro patre, & etiam sub patre. Quòd dicitur ex patre, ineffabilis est natiuitas: quòd in patre, consubstantialis vnitas: quòd cum patre, æqualitas maiestatis. Sane enim tria hæc ab æterno. Cæterum si ex patre nascens, quid in patre, aut cum patre? Non incongrue forsitan in patre
E cubans, cum patre sedens dicatur. Et audite confessus huius & huius accubitus rationem. Sicut enim sessio maiestatem, sic confessio æqualitatem exprimit maiestatis, præsertim cum sit ei sedes à dextris patris, non sane sub pedibus vel quasi à tergo. Et sedere quidẽ iam quiescere est, sed iacere magis. Quid autem delectabilius & quodammodo dulcius esse videbitur filio, quòd in patre est, an quòd cum patre omnibus præest? In quo putas horum summa illa pax dei quæ exuperat omnem sensum, & singularis requies domini competentius assigne- *1. Cor. 6. d*
tur? Et si digne ore id exprimi nequeat, corde tamen forsitan *Matt. 19. d*
pie concipitur: vt salua quidem in omnibus illius indiuisibili simplicitate essentię, inter gloriæ æqualitatem, & substantiæ vnitatem, velut similis quædam ei, quæ inter concessum & accubitum est cogitari posse distinctio videatur. Denique parũ videtur sponsę videre sedentem, cubantem sibi flagitat indicari. Indica mihi, ait, quẽ diligit anima mea, vbi cubes in me- *Canti. 1. b*
ridie. Sed & animæ omni quæ sanum sapit, dulcius sapit per omnem modũ quod apostolus ait. Qui adhæret deo, vnus spi- *1. Cor. 6. d*
ritus est: q̃ quod apostolis dicitur: Cum sederit rex in sede *Matt. 19. d*
maiestatis suæ, sedebitis & vos iudicantes: haud minus vtiq; iucundior sessione cubatio. Ego in patre, ait filius, & pater in me est. Non potuit expressius substantiæ vnitas commẽdari. Vbi enim vterq; in altero, nihil quasi exterius licet nihil in-
F terius cogitari, simplicissimam magis credi necesse est in ambobus substantiæ vnitatem. Veruntamen aliquatenus huic si- *1. Ioan. 4. c*
mile est quod dicitur. Qui manet in charitate, in deo manet, & deus in eo: nisi q̃ hic quidem spiritualis quædã vnio, secundum q̃ supra memorauimus. Qui adhæret deo, non quidem vnum, id est non vna substãtia, sed vnus spiritus est: illic vero naturalis potius & substantialis vnitas designatur. Vnde & habes in euangelio. Ego & pater vnum sumus. Illud proinde *Ioan. 10. f*
iuxta præfatam similitudinem tanquã cubiculum vnigeniti, & quasi summa quædam domini requies est. Nos quoque per hanc volũtatum vnionem, & adhæsionem spiritus, quam nimirum charitas facit, pro nostro quidem modulo, in hoc suũ cubiculum, & in suam requiem factus etiã primogenitus introducit. Iam vero quod dicitur à patre, ambulantem significat, & ad eum quem proxime ipso præstante celebraturi sumus spectat incarnationis eius aduentum. Hinc nimirum & ipse ait: Ego enim à deo processi & veni. In terris denique vi- *Ioan. 8. e*
sus, & cum hominibus conuersatus medius nostrum, quem *Ibidẽ. 1. d*
nesciebamus stetit, verus quidem Emmanuel, nobiscũ deus, nobiscum stans, sed pro patre. Quòd enim nobiscum stetit, adiutorium: quod pro patre stetit, zelum designat. Paternam nanque quærebat in omnibus gloriam, cuius & venerat facere voluntatem. Cæterum si pendentem consideres, si Christum & hunc crucifixum attendas, ibi maxime euidentissimeque eum sub patre reperies: hoc enim proprie ac speciali-

ter ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

G liter ad humanæ pertinuit naturæ humilitatem: secundum quã
Ioan. 14. c Matt. 27. ipse ait: Pater maior me est. Dicere ne audebimus quòd aliquando fuerit etiam sine patre? Nemo id præsumeret, si non prior ipse dixisset. Deus meus deus meus vt quid dereliquisti me? Quasi quædam enim ibi derelictio fuit, vbi nulla fuit in tanta necessitate virtutis exhibitio, nulla ostensio maiestatis. Habemus itaque Christum ex patre nascentem, in patre cubantem, cum patre sedentem, à patre ambulantem, pro patre stantem, sub patre pendentem, sine patre quodammodo morientem. Quonam igitur modo ex his vidisse eum credemus Esaiam, cum diceret:
Esa. 6. a Vidi dominum sedentem super solium excelsum & eleuatum? Longe enim per omnem modum dissimilis ea visio fuit, de qua alibi idem propheta. Vidi
Ibid. 53. a mus eum, inquit, & nõ erat ei species neque decor: & æstimauimus eum tanq̃ leprosum, & percussum à deo & humiliatũ. Item vtrobique vidit eundem, sed non vidit eodem modo, ac per hoc quodammodo non eundem. Ibi enim vidit eum liuidum plagis, saturatum opprobriis, afflictum suppliciis, lacessitum iniuriis. Vidit denique contemptibilem, vidit pendentem, vidit propter nos moriẽtem: & ait. Attritus est propter
Ibidem. b scelera nostra, cuius liuore sanati sumus. Ibi inquam nouissimus virorum apparuit & despectus: hic autem erat plena omnis terra maiestate ipsius. Ibi vir dolorum, & sciens infirmitatem, hic dominus sedens. Et illa quidem communis visio verbo pluralis numeri designatur, hæc autem tam singularis est
H quàm sublimis. Ibi ergo tanquàm vnus de multitudine, vidimus ait: hic vero tanquàm solus & solitarius leuans se supra se, vidi, inquit, dominum sedentem &c. Sane competenter dominus dicitur, qui sedere conspicitur. Sedere enim præsidentis est, sedere dominantis est & regnantis. Maximè vero sedere super solium, dominationem notat: nam sedere simpliciter, aliquando & humiliationem. Cæterũ vt prediximus, qui in patre cubat delicians, cum patre imperans sedet, ibi sponsus amabilis, ibi dominus admirabilis. Denique glorioſus deus in sanctis suis, mirabilis in maiestate sua. Vidi, inquit, dominum sedentem super solium excelsum & eleuatum, & plena erat omnis terra maiestate eius: & ea quæ sub ipso erant, replebant templum. Quæ enim sub ipso erant? Nunquid ipsum quod dixerat solium quamlibet excelsum & eleuatum, sub ipso tamen nihilominus erat? Si enim ipse super solium sedens, solium plane sub ipso. Et quomodo illud replebat templum? Deinde quando & ipsa iam terra omnis plena est maiestate eius, quomodo templum adhuc vel vnde repletur? Enimuero disce ex his quæ audis, solium non machinam imaginari corpoream, sed angelicam intelligere creaturam. Si enim sedes est sapientiæ anima iusti, quàm dignior sedes angeli sanctis? Hoc plane solium glorię eius excelsum per naturam, sed multo magis per gratiam eleuatum. Excelsos enim fecit
I eos natura conditionis, eleuatos gratia cõfirmationis, de qua
Psal. 32. b. dicitur: Verbo domini cœli firmati sunt. Ea igitur agmina angelorũ in quibus sedet deus, & quæ sub ipso sunt, templũ replent, licet iam terra omnis ipsius plena sit maiestate. Vbique enim regnat, vbique imperat, vbique maiestas eius, sed gratia forte non ita. Non inquàm vbique sicut potestas, sic & voluntas eius bona & beneplacens & perfecta. Alioquin quid est
Matt. 6. b quod dicimus. Fiat voluntas tua sicut in cœlo & in terra? Fit enim voluntas eius de omnibus, fit per omnes, nõ in omnibus tamen. In electis spiritibus fit voluntas dei quando eis efficitur cum ipso vna voluntas. Hæc sane adhęsio spiritualis vnũ
Acto. 4. f spiritum faciens, sicut multitudinis quoque credentium cor vnum & anima vna legitur extitisse. Et ea quæ sub ipso erant, replebant templum. Replebant omni benedictione spirituali, replebant consolatione diuina, replebant diuisionibus gratiarum. Replebant denique fructu sanctificationis: siquidem domum tuam domine decet sanctitudo. Replebant diuersis charismatum donis, spiritu sapientiæ & intellectus, consilij & fortitudinis, scientiæ & pietatis, & replebant illud spiritu timoris domini. Seraphim stabant super illud. Nomen est ordinis angelorum summi atque supremi: vt merito stare super cæteros describantur: & ipsi tamen quamlibet cæteris præstent, astant nihilominus domino præsidenti, deuotum vtiq; ministeriũ, & plenũ reuerentiæ obsequium exhibentes.
Aliter enim domini, aliter angeli, aliter hominis intelligi conuenit stationẽ. Stat Christus pro patre zelans, patris glo- K
riam quęrens, & tanquàm fidelis vnigenitus, imò & primogenitus patris, zelo patris adiuuans adoptiuos. Sic illum Ste-
Acto. 7. g phanus stantem vidit, quem habuit adiutorẽ: sic propheta in
Psal. 43. d adiutorium eum surgere precabatur: exurge, inquiens, domine, adiuua nos. Sane angelica statio ministratio est, dicente
Dan. 7. c propheta. Milia milium ministrabant ei, & decies centena milia assistebant ei. Nam hominis quidem stare, persistere est in vigore animi, & obseruatione propositi. Sic Moyses stetit in confractione & in conspectu domini vt auerteret irã eius: sic stetit Phinees, & placauit. Seraphim stabant super illud.
Quid sibi vult quòd non vnum, non plurimos stantes vidisse se perhibet propheta, sed duos? Duos siquidem ei apparuisse constat ex eo quod secutus adiunxit: Sex alę vni, & sex
Eccles. 4. alæ alteri. Et bene duo stabãt. Væ enim soli: quia si ceciderit, non habet subleuantem. Væ tibi superbe spiritus, solitudinis & solitarię præsumptionis amator. Non stetisti in veritate, expulsus est pes superbiæ, stare non potuit. Solus sedere volens, tanquàm fulgur cecidisti de cœlo, non habiturus aliquãdo subleuantem. Sex alę vni, & sex alę alteri. Ad quid multiplicitas ista pennarũ? Duabus, inquit, velabant caput eius, & duabus pedes, & duabus volabant. Grande mysterium, & profundum vtiq; sacramentum. Attentas in vobis hæc verba desiderant aures, sed multo magis disertam in nobis linguam L
exigunt, maximeq̃ animum spiritualem. Dico vobis tamen vtcunq; quod sentio, nec sane affirmans dico, sed coniectans quodãmodo & opinãs. Quid enim estimare vetat, dejecto Lucifero ad peruigiles excubias Seraphim constitutos, sicut eiecto homine teste scriptura: Cherubim ad custodiam posuit
Gene. 3. d deus? Nec incongrue forsitan Cherubim flammeus traditur gladius, vt à ligno vitæ incisio pariter & incensio quibus nihil carni terribilius, manum prohibeãt corporalẽ. Porro Seraphim tantum alas accipiunt, quarum velamine arceant oculum spiritualem. Deniq; duabus, inquit, velabant caput eius, & duabus pedes, vt nec alta dei, nec profunda eius iniquus ille valeat contemplari. Erit cum reuelabitur gloria domini, sed non erit hoc nisi factum fuerit ante quod scriptum est: Tollatur impius ne videat gloriam dei. Interim sane velatur caput, velantur pedes, vt medium quidem aliquid eidem impio videndum, sed ad inuidendum vtique relinquatur. Et velantur alis, quæ nimirum sic illum arceant, vt istos sustineant & sustollant. Quærendum tamen prius quibus alis volare dicantur, quia duabus, inquit, volabant. Nec incongrue forsitan duas istas naturæ & gratiæ dicimus: præsertim cum prius quoque in hisipsis etiam solij celsitudo & eleuatio à nobis fuerit assignata. Viuaci siquidem per naturam intellectu, & feruenti nihilominus affectu per gratiam in eum qui supra ipsos est extenti iugiter & intenti, stare quidẽ vt diximus per M
ministerium, sed & volare per studium perhibentur. Licet enim velent caput domini, velent etiam pedes, sed sibi ista nõ velant, magis autem sedule volant & volitant inter ista: & alta potentię eius, & profunda sapientiæ vestigantes. Nec sane scrutatores sunt maiestatis, vt proinde opprimantur à gloria: quòd non minus diligant quàm intelligant, vtpote quos ille regit & agit spiritus qui scrutatur etiam alta dei. Superbus ille Lucifer lucem præferens non ignem habens alteri tantum innixus alę, casum facere potuit, nõ volatum. Exultauit enim lucidus esse, non feruidus, non incensus, quod Seraphim sonat. Non ergo stetit, quia contempsit, sed nec volare potuit, quod presumpsit. Sustulit eũ naturæ viuacitas, sed in suã plane perniciem, quippe quem defectus gratię mox deiecit. Nec dissimilis sane illorũ casus, qui cũ cognouissent deũ, non glorificauerunt aut gratias egerunt: quo tandẽ merito traditi sunt in reprobum sensum, & obscuratum est insipiẽs cor eorum. Deniq; & ipsi eorũ principi interpositum est velamen, quod nulla iam naturæ viuacitate pertranseat, vt ipsius qui super solium sedet, caput aut pedes valeat intueri. Siquidem Seraphim stantes & astantes duabus alis caput velant, duabus pedes. Non est corporalis diuina substãtia, nec in formam hominum mẽbris distincta corporeis. Spiritus est deus: & quæ de eo dicuntur, spiritualiter vestiganda. Alioquin quis nobis reuelabit hoc caput & pedes istos quos geminis alis Seraphim velant, nisi spiritus ipse qui nouit omnia quæ in eo

A in eo sunt, & scrutatur etiam alta dei? Ego enim opinor ipsa esse quæ in hoc loco capitis nomine designantur. Itaq; secundum hunc sensum caput eius, maiestas eius: potestas eius, sempiterna virtus atq; diuinitas. Caput eius iuxta illud prophe-
Psal. 35. b ticum. Iustitia tua sicut montes dei. Nempe quod sequitur. Iudicia tua abyssus multa, non incongrue forte videbitur pedũ posse appellatione signari. Sunt enim velut quidã pedes eius, inuestigabiles viæ eius, inscrutabilia iudicia eius, profundum sapientiæ, & irreprehensibilis quædã, sed incomprehẽsibilis dispositio eius. Ad hos pedes ipsum quoq; dominicæ incarnationis mysterium specialiter cognoscitur pertinere, & omnis pariter operatio nostræ salutis. Cernere est q̃ sit iustitia illa sublimis, quam sicut mõtes dei propheta esse miratur. Nostra enim (si qua est) humilis iustitia, recta forsitan, sed nõ pura. Nisi forte meliores nos esse credim⁹ q̃ patres nostros, qui
Esai. 64. a non minus veraciter q̃ humiliter aiebant: Omnes iustitiæ nostræ tanq̃ pannus menstruatę mulieris. Quomodo enim pura iustitia, vbi adhuc non potest culpa deesse? Recta proinde interim videri potest iustitia hominum, si tamen peccato nõ cõsentiant, vt nõ regnet in eorum mortali corpore. Nam primi hominis in initio quidem nõ modo recta, sed etiam pura fuit, quandiu ei datum est nec sentire peccatum. Cæterum & hæc ipsa quoniam firma non fuit & puritatẽ facile perdidit, & ne ipsam quoq; retinuit rectitudinem suam. Sane apud angelos
B iustitia recta, pura, & firma est, sublimis quidem: sed adhuc lõge inferior q̃ diuina. Non enim innata est eis, sed à deo collata: vt natura ipsa, quod ex se est, non modo iustitiæ, sed etiam iniustitię capax inueniatur. Nunquid nõ ista est prauitas quędam quam in angelis suis vera illa iustitia legitur inuenisse?
Psal. 142. b. Non enim iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens, ait is qui dei iustitiã minime ignorabat. Nec ait, omnis homo: sed, omnis viuens, forte vt ne ipsos angelicos eum noueris spiritus excepisse. Viuunt enim & ipsi tanto verius quanto propius astant ei apud quem est fons vitæ. Nihilominus etiã iusti sunt, sed ex eo, non coram eo: munere eius, non in eius comparatione. Ipsa enim sibi iustitia est, cuius voluntas non tam
C æqua quàm ipsa æquitas. Et vtraq; non aliud q̃ ipsa substantia est. Illa ergo iustitia verissime sicut mons est, quæ recta est, quæ pura est, quæ firma est, & vt ita dixerim, etiam substantia est. Quanta enim in hoc capite latet altitudo? Quanta gloria est, quantaque sublimitas in hoc vmbroso & condẽso mõte reposita? Quibus tamen putamus alis hoc caput Seraphim velant, vt nulla suæ subtilitate naturæ, nulla rationis perspicacitate nequam oculus in illius queat irrũpere veri luminis claritatem? Duabus, ni fallor, alis: suæ videlicet ipsorum gloriæ & fœlicitatis. Ineffabiliter siquidem delectãtur in admiratione contemplationis illius, nec minus gloriantur in ipsius veneratione. Iniquus ille admirationem quidem, sed nõ venerationem habens, quia subdi noluit per venerationem, figi non valuit per admirationem. Denique admirationem ipsam in æmulationem conuertit, nec venerari dignatus, sed conatus est imitari. Quàm melius Seraphim sua ipsa admiratione fœlices, veneratione etiam venerabiles fiunt, veram in ipso habentes gloriam cui seruire regnare est, & apud quem omnis qui se humiliat exaltatur? Et nunc audi quemadmodum his duabus alis ipsum quod diximus caput domini, ne iniquus ille inspiciat, velare Seraphim videantur. Quotiens enim sursum dirigit aciem, in angelicam statim fœlicitatem & gloriam malignus offendit, & offundit oculum pessimus humor liuor proprius, vt penetrare vltra non possit. Sic nimirum quasi gemino quodam velamine ne sublimiora prospiciat inuidus præpeditur, ad illorum quos superiores habere dolet, modo quidem fœlicitatem, modo gloriam, modo vtrãque simul, reuerberata acie contabescens. Quis enim tam grauis pruritus oculi quàm inuidia est? Nec vero aliis liuor inuidus quàm aliena gloria & fœlicitate torquetur. Miseria enim (vt aiunt) inuidia caret. Sed & pedes domini, quibus nimirum impenetrabilem iudiciorum eius abyssum, & dispositionis eius diximus vias inuestigabiles designari, duabus equè alis velant Seraphim. Ego autem dico, prudentia & fidelitate. Cum enim & fideles pariter ministri sint & prudentes, sic diuina negocia gerunt, & saluti prouident electorum, vt malignus ille deprehendere omnino non possit. Ex hoc pedum velamento factum reor vt nesciens dominum gloriæ fecerit R
crucifigi: ex hoc quotidie fieri vt salutis nostrę negociis ignorans seruiat & inuitus, sero postmodum plangens quòd dum obesse voluit, inuentus est profuisse. Sic nimirum per administratorios spiritus illuditur eius astutia, quòd & fideles sint qui detegere nolint, & prudentes qui norint tegere diuina erga nos prouidentiæ & dispositionis arcana. Cæterũ sicut è supremis duabus alis nequissimus ille admirationem habuit, sed non venerationem (vt diximus) sic è mediis quoque spiritualem ei intellectum natura, sed non etiam gratia affectum dedit: sed nihilominus ex infimis istis facile satis animaduertere est quàm inuentus sit fidelitatis expers, non autem similiter caruisse prudentia. Nisi tu forte alium aliquem putas esse qui dictus est callidior cunctis animantibus serpens. Forte etiam non incongrue dicimus quoniam eo ipso tam irreuocabilis casus eius, irreparabilisque collisio fuerit, quòd ex his quas diximus alis, sicut in parte dextera nulla affuerit, sic in læua nulla defuerit. Non ita sane duo illi quos prophetica nobis visio cõmendauit stantes, & ad stantes domino maiestatis. Cuius etiam duabus (vt dictũ est) alis caput velant, ipsa equidem sua admiratione in qua delectantur fœliciter, ac veneratione in qua sublimiter gloriantur. Duabus etiam pedes, fidelitate videlicet atque prudentia. Porro duabus volant, naturæ vt diximus perspicacia, & efficacia gratiæ. Sane mediam quasi quandam longitudinem nudam visibilem- E
que relinquunt, longanimitatem dico & benignitatem dei ad pœnitentiam homines inuitantis. Omnibus enim cernere est quemadmodum solem suum super bonos & malos oriri faciat, & pluat super iustos & iniustos. Hac nimirum charitate verus ille Salomon quasi quædam media sua constrauit propter filias Hierusalem: vt quibus altiora se quærere, & profunda vestigare non licet, in his saltem mediis valeant exerceri, & ad sublimium subtiliumque exinde rerum contemplationem promoueri aliquando mereãtur. Cæterum nequissimus ille ex hac visione & in præsenti torquetur acrius, & grauius cruciabitur in futuro. Primum quidem quòd ipsam nobis longanimitatem benignitatis inuideat, deinde quòd nequaquàm sibiipsi hac saltem occasione prouideat vt ad pœnitentiam adducatur.

In festo sancti Martini de exemplis obedientiæ, Sermo.

PVto sermonem à nobis expetit tam vester iste concuentus, quàm aduentus harum honorabilium personarum, quas de longinquo gratulamur adesse. Sane audirem eos ipse libẽtius: sed quoniam eligunt, imò & exigunt magis vt loquar, mihi si non licet audire eos, eis necesse est obaudire. Et quidem viuus est nobis sermo tam multa mansuetudo eorum, qua videlicet meritis sanctiores, di- F
gnitate superiores, sapientia locupletiores, non modo ad visitandos, sed etiã ad audiendos nos dignati sunt declinare. Efficax eruditio, & omni digna acceptione doctrina. Siquidem non verbo & lingua, sed opere & veritate nos admonent imitatores suos esse, sicut ipsi sunt Christi, & discere quod ab ipso vtique dicerunt, mites esse, & humiles corde. Sic Maria Elizabeth petiit, coniugatam virgo, ancillam domina, precursoris matrem, iudicis mater, dei genitrix seruuli genitricem. Sic postmodum Iesus etiam ipse Ioannem adiit, & adiit baptizandus, vtpote quem decebat implere omnem iustitiã. Vos quoque reuerendi patres deteriorem nobis non facitis partem vestram. Ad audiendum quippe quàm ad loquendum velociores, etiam inter ipsos qui vestro magis egerant documento. Nam nos quidem quia omnem non possumus implere iustitiam, vel nonnullam vobis exhibere curamus, iustum esse non ignorantes inferiorem superioribus obedire. Sed vnde loquemur? Qui de terra est, de terra loquitur: ait
Ioan. 3. d. vox illa clamantis. De terra ergo loquamur, quia de terra subsistimus, & in terra. Audite quique terrigenę & filij hominum, vobis dicimus, & de vobis. In terra orimur, in terra morimur, reuertentes in eam vnde sumus assumpti. Hic nobis angustus introitus, mora breuis, sola mors certa. Cogitur totus Adam iudicium portare quod meruit. Dilatatus est vehementer, multiplicatus est, & repleuit terram.

Attamen

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Attamẽ velit nolit,quantumcunq; recalcitret,vniuersus adhuc fert sententiã quam excepit.Terra, inquit,es, & in terrã ibis. Grauis equidem sententia, sed non sine grandis misericordiæ temperamento.Dura admodum,sed si merita pensemus, indulgentiæ plena. Siquidem non minus iuste peccanti diceretur terra es, sed ex hoc sub terram ibis. Iustus foret etiam tunc iustus dominus,& laudabilis nimis. Dign⁹ plane qui laudaretur,sed non ego idoneus qui laudarẽ. Alioquin tũc quoque nihilominus vere dicerem,si tamen dicere possem:Iustus es domine,& rectum iudicium tuum. At non infernus confitebitur tibi,neq; mors laudabit te:sed nos qui viuimus,benedicimus domino. Pepercisti ergo creaturæ tuæ, pepercisti gloriæ nominis tui,vt descendentem de Hierusalem, minime tamen vsq; in Hierico patereris abduci.Semiuiuus adhuc relictus in via semilaudare possum : vbi totus vixero, ibi totus erumpam in laudem,& dicent omnia ossa mea:Domine, quis similis tibi?Propter hoc nempe cum iratus fuisses, misericordiæ meministi,non damnans hominẽ in loco perditionis:sed in loco afflictionis humilians.Quid causaris homo, quid sententiam quereris duriorem? Terræ addictus es, factus è terra,vt ipsa tibi sit patria quæ materia fuit.Sed audire, inquies, velim:quia spiritus es,& ad spiritum ibis. Siquidem etiã spiritus sum,quod ad animam pertinet,nec portionem hanc mei dubitauerim potiorem.Audiui sane ab apostolo, quia dominus spiritus est,& ab ipso domino,quia spiritus est deus.Nec modo spiritus, sed spiritũ pater. Vt quid ergo tenet me mater carnis,quia caro ex parte: spirituũ pater non recipit,cum ex parte sim spiritus?Scio scio, agit hoc nõ tã substantia ipsa q̃ culpa.Sicut enim peccatores spiritus inter cœlum & terrã ventosum hoc medium tenent,vnde & potestates huius aeris nominantur:sic peccata nostra inter nos & deum separãt, inter creatorem patremq̃ spirituum,& spiritualem vtiq; creaturam. Traxit animam corpus in regionem suam, & ecce prævalens opprimit peregrinam.Factum est nempe talentum plumbi, non aliunde tamen nisi quia sedet iniquitas super illud. Corpus enim aggrauat animam, sed vtique quod corrũpitur:corrumpitur autem, imò etiam apostolo teste mortuũ est propter peccatum. Itaque licet quodammodo cœlum sit homo,cœlestibus sine dubio spiritibus similis, substantia simul & forma, substantia quidem quoniam spiritualis, forma vero quia rationalis est : minime tamen leuare eum duo ista sufficiunt vt mereatur audire, quia cœlum es, & in cœlũ ibis. Frustra glorietur de libertate arbitrij, quæ in mente est : captiuus ducitur in legem peccati, quæ in carne est. Nam & si forsitan videretur duplex funiculus posse alteri equè duplici prævalere,vt videlicet quem sibi terra gemino quodam iure tanquam patria pariter & materia vendicat, ob geminam nihilominus quæ prædicta est, substantiæ scilicet & formæ similitudinem,cœlum quoque recipiat vt cœlestem:sed iam triplicatus inferior ille & deorsum trahẽs peccato equidem accedente funiculus , nisi illinc quoque occurrerit gratia, non rumpetur. Sane vbi illa affuerit, haud dubium quin soluatur facile grauis iste quo trahimur, imò quem trahimus funiculus iniquitatis. Hæc enim inter nos & deum non separans interuenit,sed reparans & coniungens.Itaque ibo mihi ad mõtem gratiæ , & colles miserationum, quarum thesauros omnes repositos audio penes Christum. Ibo ad eum qui est plenus gratiæ & veritatis, si forte accipiam aliquid de plenitudine illa, imò si forte accipiar in plenitudine illa: vt cum cæteris aliquando membris occurram in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Nemo quippe ascendit in cœlum : nisi qui descendit de cœlo . Fidelissimus plane & benignissimus mediator,qui quidem nõ discreuit, sed fecit vtraque vnum, medium parietem macerię soluens,donans nobis omnia delicta, delens quod aduersum nos erat chirographum decreti,quod erat contrarium nobis,& ipsum tulit de medio,affigens illud cruci : expolians principatus & potestates, traduxit confidenter palam triumphans illos,pacificansq̃ per sanguinem suũ quæ sunt in cœlo, & quæ super terram. Propter hanc nempe salutem quam in medio terræ erat operaturus,non confestim sub terra posuit hominem, sicut peccãdo meruerat,sed in terra. Siquidem respirandum est nobis, & nullatenus desperandum donec in terra adhuc interim constituti & suspicere cœlum possumus,& suscipere data optima & dona perfecta desursum à patre luminum, à patre spirituum,à patre misericordiarum.Nam & propterea rectum fecit hominem,etiam corpore ipso, & os homini sublime dedit, cum prona vtique spectent animantia cætera terram : vt attollens ad sidera vultus illico suspiret , vbi tam beatam & perennem conspicit mansionem. Nonne enim pie & fideliter intuentibus nobis vehementissimum quoddam incentiuum amoris,& prouocatio flagrantissimi desiderij est visio ipsa tam lucidissimę regionis? Non sunt stellę cœli similes glebis terræ. Inter splendorem Solis, & caliginem soli huius, non parua distantia est. Forte tamen hic quoque nonnulla , sed in suo genere pulchra videntur:& hæc ipsa vndique mixta non pulchris, vt aurum in luto,gẽma in sterquilinio, lilium inter spinas. Tota pulchra es patria mea, & macula non est in te : tota pulchra es, absque eo quod intrinsecus latet . Quid illud? Nempe illi beati angelici spiritus, & animæ sanctorum, quæ iam ingredi meruerunt in locum tabernaculi admirabilis vsque ad domum dei. Sicut enim sunt corpora terrestria,sic sunt & corpora cœlestia , sed longe vero alia cœlestium gloria quàm terrestrium : sic sunt cœlestes spiritus & terrestres, nec minor sane distantia inter eos. Angeli, archangeli, virtutes,principatus, potestates, dominationes , throni , Cherubim & Seraphim . Bene nomina noui. Forte hoc totum est . Quid enim amplius capiam terrigena de cœlestibus , carnalis homo de spiritualibus & diuinis ? Veruntamen etsi ignoro quid lateat in his tantis appellationibus, illud equidem certissime noui,quòd magnum & mirabile aliquid sub hac tanta verborum maiestate clausum sit & signatum . Non sine causa cœlum hoc dicitur : plane eximium nescio quid celatur in eo. Celatur inquam, sed tamen non negatur fidei vsquequaque. Videre enim nobis datur in terra ipsam exteriorem cœli pulchritudinem non adire: internam quoque gloriam secretorũ eius etsi non comprehendere,cõceditur vel audire.Videmus patriam,sed à longe salutamus: odoramus illas delicias : non gustamus.Enimuero non sine causa vnigenitus qui est in sinu patris, ipse nobis in regione hac vmbrę mortis quam inhabitamus, cœlestium gloriam spirituum sane per fidem enarrat, corporum vero per speciem manifestat. Audi,inquit, filia & vide. Et factum est. Quorsum ista? Inclina,ait, aurem tuam, & obliuiscere populum tum, & domum patris tui . Vult nos ponere contumaciã, discere obedientiã,apprehendere disciplinã. Vult nos etiã obliuisci posteriora,despicere inferiora, terrenos mores & vitia genuina deserere,cœlestia sapere,superna quærere, anteriorib⁹ inhiare. Vult & illum tantũ decorem domus suę ingenuam concupiscere creaturam:quo scilicet in eandem imaginem transformetur de claritate in claritatem,tanq̃ à domini spiritu, ac proinde concupiscat etiam rex decorem illius,vtiq; spiritualem. Sed in quo visus ille inquies,vel auditus inclinare me aurem & obaudire monet? Nã quòd desiderium pariat,manifestum est.Sane ergo considera vniuersam hanc cœlestium gloriam corporum incessanter legibus obtemperare diuinis,nec vnq̃ sibi positas in tam continuis motibus metas excedere temporum, aut locorum terminos transgredi constitutos.Sed & ipsos spiritus tam sublimes audi omnes administratorios esse, & in ministeriũ mitti dignantissimum,vt ne indignũ dicam:minime tamen puto reperies in scripturis aliquando quenq̃ illorum vel contradixisse mittenti, vel erga ipsos tam inferiores se, propter quos in ministerium mittebantur, saltem tenuiter fuisse commotum. Exempla sunt obediẽtiæ, si diligenter attendas,eo sane acceptabiliora,quo in materia digniori.Sed noui quid ad ista sub murmurat sensus hominis,& cogitatio prona semp ad malũ. Quid tu mihi, inquit, elementorum proponis obedientiam supernorũ? Quasi vero aut sensus vllus in eis,aut vlla vigeat deliberatio rationis , & non potius agi ipsa , quàm agere videantur. Quid vero vel ipsorum angelorum obedientiam sic commendas?Sentiunt quidem angeli,sed delectabilia sola,obedientes equidẽ creatori, sed tam fœlici quàm facili voluntate . Quidni obediant ? Semper enim vident faciem patris, quem videre, perfecta beatitudo, æterna gloria , summa voluptas est . Produc nobis domine patriarchas & prophetas, viros obedientes præceptis tuis , obedientes ex voluntate,

obedientes

A obedientes contra propriam voluntatem.Factum est.Exhibetur nobis(vt cæteros breuitatis causa prætream) exhibetur inq̃ nobis Abrahã ad præceptum domini exiens de terra sua, eiiciens ancillam & filium eius,etiam charissimum filiũ Isaac immolare parat⁹. Quid hic humana astutia poterit cauillari? Forte respondeat quoniam multipharię multisq; modis apparens eis deus,suscipiebatur hospitio,participabat cõuiuio, animabat alloquio,instruebat cõsilio,donabat filiis,illustrabat victoriis , diuitiis cumulabat . Quid dices cum venerit Christus factus obediens patri vsque ad mortem,mortẽ autẽ crucis?Multum,inquit,per omnem modũ.Quando enim vnigenitum dei patris, dei virtutem, & dei sapientiam Christũ, quando præsumerem æmulari ? Oblatus est quia ipse voluit, quando & quantum voluit passus est,vtpote verus quidẽ homo,sed verus nihilominus deus.Imò vero ne ipsam apostolicam obedientiam afferas velim: quos nimirum iuxta prophe-
ticam promissionem oculis suis vidisse constat præceptorem
1.Ioan.1.4. suum, & auribus suis vocẽ audisse monentis. Vnde & vnus eorum expressius scribens ait: Quod audiuimus, quod vidimus oculis nostris,qd̃ pspeximus & manus nostrę palpauerũt de verbo vitæ. Quidni relinquerent omnia, quidni ad omnia sequerentur tantę præsentiam maiestatis ? Quid ego non facerem si mihi eadem copia præstaretur? Sed non fecit taliter
B omni nationi,non præeunti vtiq;,nõ sequenti. Siquidẽ vt multi reges optauerunt videre & non viderunt, sic nihilominus venerunt iam dies quando desideremus videre diem vnum filij hominis, nec tamen mereamur. Opportune ergo iã Martinus ad medium veniat, vt de medio fiat occasio peccatorũ. Hodie enim ille per omnia similis nobis plane & sensibilis & passibilis, sed & longe post illa patriarchalium & propheticarum tempora visionum,& homo purus, nihil de natura diuinitatis habens: credens autem in eum quem non vidit, plenus fructu obedientiæ,& virtutum locuples, solum deseruit, polum subiit,terræ commendans quod habebat è terra, spiritum dirigens ad patrem spirituum:cui fideliter in adoptionis spiritu deseruiuit. Non fuit cœleste corpus, sed nec spiritus quidem cœlestis,rationale animal,etiam & mortale, terrigena,filius hominis.In terra natus est,in terra educatus,in terra exercitatus & probatus,in terra etiam consummatus. Nec vero patriarcha erat,aut vnus ex prophetis . De quibus sane
Mat.11.b. in euangelio veritas ait:quia lex & prophetæ vsque ad Ioannẽ.Multo magis non erat ipse Christus,sed erat tamen Christus in ipso, haud aliter vtiq; quàm per fidẽ.¶Enimuero iuxta hunc modum etiam modo prope est verbum in corde tuo & in ore tuo, tantum si recto quęsieris corde. Nempe apostolo
Heb.13.b. interpretante verbum fidei istud est,de quo Moyses ait. Vn-
C de & alibi idem apostolus,Iesus Christus, inquit, heri & hodie & in æternum.Hesternum quidem ab initio seculi vsque ad ascensionem dominicam,hodiernum vero diem exinde vsque ad seculi consummationem, porro æternũ intellige post communem omnium resurrectionem.Nulli horũ deest Christus,nulli deest Iesus,nulli deest vnctio ,nulli sal⁹. Patriarchis & prophetis in visione exhibitus est, apostolis in humanitate, Martino in fide,angelis iam in specie.Quam sane speciem & electis omnibus ostensurum sese promiserat , non quidem hodie, sed in æternum.Denique iam transierat heri,iam illud
2. Cor.5.d nostrum illuxerat hodiernum,cum apostoli loquerentur : Et si cognouimus Christum secundum carnem,sed iam nunc non nouimus.Videtur tamen etiam in hoc mane de carnibus agni nonnihil esse seruatum:sed quod residuũ est, vtiq; iam datur igni:quod videlicet vsque hodie eadem caro nobis,sed spiritualiter vtiq; non carnaliter exhibeatur. Neq; enim est quòd causemur nostro huic negatam tempori siue eam quæ ad patres veteris testamenti facta est apparitionem,siue eam quę apostolis exhibita est presentiã carnis eius.Siquidem fideliter cosiderantibus neutram deesse liquebit. Adest enim nobis etiam nunc carnis ipsius vera substantia , haud dubium sane
1.Cor.2.b. quin in sacramẽto.Adsunt reuelationes, sed in spiritu & virtute:vt tempori gratiæ quod nunc est,nihil in vlla gratia deesse probetur.Deniq; nec oculus vidit,nec auris audiuit,nec in cor hominis ascendit quæ præparauit deus diligẽtibus se, nobis tamen reuelauit per spiritũ suũ.Nec miteris quòd carnales eis manifestationes exhibuit:qui carnalem eius præsto-

labantur aduẽtum.Nobis enim tanto efficacior gratia & re- D
uelatio dignior necessaria est,quanto nimirum excellentiora constat esse quæ expectamus.Itaque(vt supra diximus) Martinus iste Christus non fuit,sed tamen Christum habuit: non quomodo angeli in præsentia maiestatis,non quomodo apostoli in visione humanitatis,nõ quomodo olim locutus est in visione sanctis suis, sed quomodo eum etiã nunc habet ecclesia in fide & sacramẽtis. Non erat ille lux, sed lucerna plane ardens & lucens,de Ioanne dictum est.Sed si illum protulero,puto dicetis:Maximus hominum est, plusquàm prophe-
ta est, etiam angelus est dei patris, sicut ipse testatur : Ecce Lucæ.7.d.
mitto angelum meum &c. Et Martinus lucerna erat ardens & lucens:eum saltẽ nõ pigeat imitari.Sed imitari in eo quod est imitabile, non autẽ quod mirabile exhibetur.Ad mensam diuitis sedes hodie,diligenter considera quę tibi apponũtur. Discerne inter cibos & vasa ciborũ.Illos enim iuberis tollere, sed non illa. Diues est iste Martinus,diues in meritis, diues in miraculis,diues in virtutibus, diues in signis.Diligenter ergo considera quæ apponuntur tibi , quænam videlicet ad admirationẽ , quæ vero ad imitationem. Aut certe quia se quiẽ in scriptura illa, quoniã talia oportet te præparare: diligẽter cõsidera quid apponitur,& in quo.Suscitauit Martinus tres mortuos,quot nimirum saluatorẽ legerat suscitasse.Red
didit visum cæcis,surdis auditum,mutis loquelã,claudis gres E
sum, aridis sospitatẽ.Euasit diuina virtute pericula, propriį corporis obice flammas repulit, immanẽ sacrilegæ machinæ molem colũna parili è cœlo descendente prostrauit , leprosum mundauit osculo,curauit oleo paralyticam, dęmones vicit,angelos vidit,futura præuidit.Verum hæc quidem cæteraque eiusmodi altissima quæ fecit magnalia, quidni mirifica quædam vasa dixerim diuitis huius,auro grauia, gemmis micantia,pariterq; materia & opere preciosa? Noli in his saporem quærere,sed mirare splendorem.Luceat in huiusmodi lucerna nostra, vt in lumine eius videamus lumen, quod quidẽ purum prout in se est,nec dum prævales intueri. Nõ enim est iste lux,sed vt testimonium perhibeat de lumine: & appareat tibi interim gloriosus deus in sancto suo, dum non potes ad gloriam eius sicut est in seipso. Cæterũ ne putaueris ornatas quidem Martini lampades, sed vacuas inueniri,non est fatua virgo,habet in vasis oleũ,habet vinum in phialis : habet intra paropsides istas ciborum copiam,delicias vtiq; spiritales: vt non modo videant & mirentur, sed edant pauperes & saturentur,atq; in illis quidem dominum laudent: porro in his viuant corda coram. Alioquin quomodo mortui laudabũt te domine ? Vt ergo sit iucunda decoraq̃ laudatio in admiratione,etiã viuant ex imitatione,& vt auidius sumant delicias, ipsas quoq; diuitias curiosius contemplentur. Sic nimirũ inter splendorem & feruorem lucernæ huius vicariis quibusdã F
affectibus discurrẽdum,vt nobis alter ex altero cõmendetur, & ex mutua collatione vterque complacitior fiat. Siquidem humilis fuit & spiritu pauper iste Martinus, sicut euidentissime probat effectus ipse diuinæ gratiæ , quam profecto tam multam nisi multum humili non dedisset. Vt tamẽ pauca virtutum eius indicia promam,pauperem illũ spiritu beatus nouit Hilarius cum imponere ei diaconatus officium tentans, nec prævalens,quòd indignum sese vociferaretur:exorcistam eum esse præcepit , in quo quidem locus iniurię videretur, sciens nimirum q̃ humiliorem ordinationẽ minime repudiaret.Pauper fuit,veste sordidus,crine incultus, facie despicabilis:quæ quidem licet in electione eius à quibusdam maleuolis obiecta fuissent, & in ipso tamen episcopatu sicut scriptũ est penitus non mutauit. Deniq; quia vere pauper fuit spiritu Martinus,pauper & modicus meruit nominari. Audi vero mansuetudinem eius,suo illo Sulpitio sic scribente.Tantã aduersus omnes iniurias patientiã assumpserat, vt cũ esset summus sacerdos,impune etiam ab infimis clericis lęderetur,nec propter id eos aut loco vnquàm amouerit,aut à sua quantum in ipso fuit charitate repulerit, quod quidem in Brixio manifeste probatum, omnes vos arbitror meminisse. Eum nempe ex omnibus sibi successorem elegit , & de tanta post futura aduersitate prœmonuit:postremo in fide & lenitate ipsius sanctum fecit illum, ad cuius os aures suæ fuerant cum respõderet homini,qui de eo sciscitabatur:Si illum delyrum quęris,

prospice

Universidad de Deusto
Biblioteca

G prospice eminus. Ecce cœlum solito sicut amens respicit. Crebro siquidem homo dei, vtpote terram despiciens, cœlum suspiciebat. Nempe sciebat ad hoc sese (vt supra meminimus) rectam in corpore accepisse staturam, sciebat illic esse thesaurum suum, sciebat illic sedere in patris dextera Christū suū, sciebat nunq̄ sese donec illuc perueniret, quod desiderabat assecuturum. Vnde & hoc ipsum q̄ delyrus vocabatur in terra, merito non attendit, cuius nimirum cōuersatio esset in cœlis, cuius oculi in capite suo. Sane illuc etiam lachrymæ eius à maxilla ascendere consueuerant, ou[illegible] abundabat, vt soleret pro illorum quoq; qui ol[illegible]s sui videbantur flere peccatis. Sane quantum iustitiam esurierit, tum in cæteris eius actibus, tū specialiter in idololatriæ persecutione probatum est, in templorum destructione, in statuarum deiectione, in succisione lucorum. Vbi se quoque aliquādo non est veritus dare discrimini, vt occasio tanti criminis de medio tolleretur. Nam misericordem eum in paupere se expertum saluator ipse apud angelos gloriabatur, datam sibi medietatem vestis ostentans. Vtinam nobis etiam miseris apud summum iudicem in cuius admirabile tabernaculum introiuit, misericordiam illam exhibere dignetur, qua & illos olim morti destinatos, & tormentis variis deputatos eripuit, pro quibus ante terreni iudicis ianuam nocte media scribitur iacuisse. Quo-
H modo enim non audiet eum nunc, qui tunc quoq; fecit audiri? Porro munditiam cordis eius illud vel maxime indicat, q̄ non est confusus inimico loquens in porta. Nihil in me funeste reperies, Abrahæ me sinus recipit. Nam in opere pacificorum feliciter plane consummans labores suos, licet dierum suorum finem non ignoraret, clericos tamen adiit dissidentes, inter quos reformata pace, in pace ipse quieuit. Cæterum persecutiones quas sustinuit propter iustitiā, longum est numerare quomodo apud Iulianum Augustum in ciuitate Vuāgionum intrepidus: imò & illato terrore constantior, custodię mancipatus est, vt inermis postero die Barbaris opponeretur, quomodo circa alpes sub securi quam in verticem eius latro vibrabat, securissimus fuit, quomodo illum Mediolani Auxentius Arrianus grauiter insectatus, multisque appetitum iniuriis tandem de ciuitate exturbauit: quomodo & alibi prius aduersus sacerdotum perfidias acerrimè pugnans, suppliciis fuit affectus, publice virgis cæsus, inde quoque exire compulsus est: quomodo item in cuiusdam fani euersione cum gentilis eum stricto gladio peteret, nudam ceruicē præbuit percussuro, donec ille extollens ad ictum dexteram, cecidit resupinus: quomodo alter eum cultro ferire voluit, sed ferrum de manibus eius elapsum, repente disparuit. Pro quibus omnibus dubium non est multipliciter coronari eum, qui quidem & si non semel effectu consummatę passionis, sed to-
I tiens martyr fuit affectu deuotissimæ voluntatis. Comedite iam amici & bibite, & inebriemini charissimi. Sic enim viuitur, & in talibus vita spiritus vestri. Nisi forte beatos prædicat sermo diuinus, qui mortuos suscitant, cæcos illuminant, morbidos sanāt, leprosos mundant, paralyticos curant, dęmonibus imperant, futura prænunciant, miraculis coruscant, & non magis pauperes spiritu, mites, lugentes, esurientes & sitientes iustitiam, misericordes, mundicordes, pacificos, persecutionem propter iustitiā sustinentes. Ignoscite mihi fratres, exemplū obedientię paulominus præteriui, quod quidē vel solum iuxta præpositū ordinē in Martino quoq; nobis conuenit exhiberi. Sane morā facimus, sed vt arbitror bonū est nos hic esse: tardius enim hodie venimus ad Martinum. Domine, inquit, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem: fiat voluntas tua. O vere sanctissimā animā, ô ineſtimabilem charitatem, ô obedientiā singularē. Bonū certamē certasti, cursum cōsummasti, fidē seruasti, de reliquo superest tibi corona iustitiæ quā reddet tibi dominus hodie iustus iudex: & adhuc dicis, non recuso laborem, fiat voluntas tua. Obtulisti plane Isaac: vnicum illum quē diligis, quod in te est iugulasti: immolasti singulare gaudiū tuum pia deuotione, paratus redire iterū in pericula, innouare certamina, denuo subire laborem, sustinere tribulationē, prolongare tentationē, deinde differri adhuc ab illa tanta fœlicitate & diu desiderata societate spiritū beatorū, atq; in huius mortalitatis ærumnas ab ipso introitu gloriæ reuocari: postremo (quod maximū est) à Christo tuo peregrinari diutius, si modo ipse voluisset. Nec K sane dubium quin ampliorē gratiā mereatur qui paratum se exhibet etiā ante mandatū, q̄ qui obedire satagit post mandatum. Magna quidē obedientia vestra angeli sancti, sed quod dicere audeā pace vestra, nescio an inueniatur in vobis quisq̄ paratus in tale aliquando ministeriū mitti, in quo necesse habeat non videre faciem patris. Magnum est Petre q̄ dominū secuturus omnia reliquisti, sed audiui te in mōte dicentē vbi transfiguratus est coram vobis: Domine bonū est nos hic es- *Matt.17.a*
se, faciamus hic tria tabernacula. Non est hoc, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem. Paratum cor tuū Martine, paratū cor tuum siue manere in corpore, siue dissolui & esse cum Christo. Et magna quidē in horrenda morte securitas, magna in visione Christi desideranda & tam feruenter ac singulariter desiderāda perfectio reperitur: sed id quidem longe amplius per omnē modū, q̄ qui mori non metuis, imò qui tanto desiderio præsentiā domini cōcupiscis, viuere quoq; nō renuis, & expectatione molestissima fatigari: in quo enim alio non obedire potuerat qui in hoc tanto articulo tā deuote clamabat, fiat voluntas tua? Hæc ergo pars nostra sit fratres in conuiuio hodierno, hanc nobis obedientiam in mē sa pauperis imò iam diuitis huius appositā diligenter consideremus, scientes quoniā ipsa est quæ à nobis exigitur, ipsa *Psal.118. b*
quā oportet nos præparare, vt singuli quiq; dicamus: quia paratus sum, & non sum turbatus, vt custodiā mandata tua. Nec L
modo semel aut in parte, sed paratū cor meum deus, paratum cor meum, paratum ad vtrumq;, & in nullo tuā præscribens dispositionē. Forte hoc cupio & specialiter & vehemēter, sed ne quidē illud recuso: sicut fuerit voluntas in cœlo, sic fiat. Desidero requiem, sed nō recuso laborem, fiat voluntas tua.

De sancto Clemente papa & martyre, De tribus aquis, Sermo.

PRecios*a* in cōspectu domini mors sanctorum eius, *Psal.115.a.*
Audiat peccator & irascatur, dentibus suis fremat & tabescat. Deprehensus est in astutia sua, cecidit in foueam quam fecit, in laqueum incidit quē tetendit. Inuidia siquidem diaboli mors intrauit in orbem terrarū, sed ecce preciosa facta est mors sanctorum. Audi igitur hostis vitæ, mortis auctor attende. Quid valet iam fraus tua, ver *Roma.8.*
sutia tua quid nocet? Imò vero vt plus doleas, etiā omnia cooperantur in bonum his qui secundū propositum vocati sunt sancti. Neq; enim aliter q̄ ipsa (quę tui est operis) de te hodie beatus martyr cuius solēnia celebram⁹, morte corporis triūphauit: fecit siquidem de necessitate virtutē, pœnā peccati in meritum glorię cōmutauit: fidelem se probauit in modico, vt dignus inueniretur supra multa constitui. Modicum nanque erat & omnino modicū quicquid prius acceperat anima illa beata, quantum ad eam gloriā quam præsenti promeruit passione. Omnis enim delectatio huius mundi, vniuersa eius
gloria, quicqd deniq; in eo cōcupiscitur, prorsus modicū est, M
in illius fœlicitatis, in illius gloriæ, in illius beatitudinis comparatione: si tamen vel modicum dici debet, & non potius nihilum, vapor ad modicum parens. Acceperat beatus Clemēs nobile genus, amplas possessiones, hęreditatem multam, sciētiam quoque quamplurimam, ita vt optimus quidem illius temporis philosophus haberetur. Acceperat hæc vniuersa à domino: dei enim dona sunt etiam hæc. Fidelem ergo se p̄bauit ei qui dederat, cum pro eius amore vniuersa contēpsit, *Iob.2.b*
omnia detrimentum faciēs, & arbitratus vt stercora, vt lucrifaceret Christū. Sed forte murmurat etiā nūc inimicus, pellē, inquiens, pro pelle, & omnia quæ habet homo dabit pro anima sua. Quid ergo? Putas quòd in ipsa corporis sui vita quā accepit à domino, infidelis inueniat⁹r, vt vel ipsam præferat illi? Ecce habes potestatē, irrue in eum per satellites tuos vt coarctetur è duobus, aut à domino necesse habens, aut à corpore separari. Varia & immania exquire genera tormentorū, sed noueris te martyri nostro fabricare coronas. Sicut enim ipsa vitæ huius ornamenta & adiumenta contempsit, sic contemnit & ipsam, corpus omne tibi exponit in mortē, & in faciem maledicit tibi, atque idola tua sacro ore blasphemat, dominum deum suum etiam inter tormenta tua libere prędicat, in igne confitetur. Coronabitur ergo quia legitimè certauit quia,

A quia fideliter vicit, quia nec blandimentis vitę huius, nec mortis horrore à charitate Christi potuit separari. Die quæso nobis anima sancta quæ sic corpus tuum suppliciis exponebas, obsecro diligebas illud, an non? Vtiq; diligebam, inquit, *Ephe.5.*
nemo enim vnq̄ odio habuit carnem suā. Diligebam ergo eā sed parum diligebam tanquam ancillam, & multo magis diligebam dominum deum. Vtq; probatio esset dilectionis, operis exhibitio: libenter ipsam quoq; pro eius gloria mortem corporis amplectebar. Quid nos ad hæc dicimus fratres? Cō gratulamur martyri, sed iam gloria eius non sine nostra confusione est. Ecce enim beatus Clemens homo erat similis nobis passibilis, eadem circundatus infirmitate, & carni suæ eodem vinculo naturalis affectionis inhærens. Si ergo ille sic glorificauit Christum in corpore suo, & calicem salutaris accepit: quid nos retribuimus domino pro omnibus quæ retribuit nobis? Eadem certe insigniuit imagine, eodem sanguine nos redemit, & vocauit in eandem hæreditatem incorruptibilem & incontaminatā & æternam conseruatam in cœlis. Vt quid ergo non possumus & nos cum beato Clemente Christi bibere calicem? Sed forte respondent aliqui, possemus si opportunitas non deesset, sed persecutionis tempus cessauit. At ego fateor, non satis crediderim ita dicentibus. Quid enim? Quotidie ceditis punctioni acus vnius, & mucroni vos arbi-
B tramini posse resistere? In minimis probate cōflictibus quam viriliter in maiori certamine stare possitis. Ecce enim vobis non dicitur. Sacrificate idolis, & viuite: aut si hoc non vultis, oportet vos diuersis suppliciis interire. Nouit dominus figmentum nostrum, nec dat nobis tam forte certamen. Beato Clementi certamen forte dedit vt vinceret, & disceret quoniam omnium potentior est sapientia. Vestrum autem certamen quale est fratres mei? Quotidie vobis suggeritur in cordibus vestris, frange ordinem tuum, murmura, detrahe, age remissius, infirmitatem simula, respōde ei qui forte durius locutus est, vt satisfacias desiderio tuo: nec dicitur cuiquam, nisi hæc feceris, morieris: sed vt multum, cum difficultate & labore resistes animo tuo. Et quis sustineret tanta? Hæc enim intus audire, hæc respōdere consueuimus exhortantibus nos, aut foris homini, aut intus spiritu sancto. Si ergo in huiusmodi certamine periclitamur, si vix resistimus, si interdum etiam succumbimus, quid in illo tam graui certamine faceremus? Si iuncis fragilibus cedit infirmitas nostra, quomodo telis resisteret? Videtis quomodo ad nihilum redacti sumus, & sicut solent mulieres aut paruuli, pugnantes laudamus alios, pugnare ipsi non possumus. Quid tamen agimus? Omnes certe ad nuptias agni vocati sumus, & in conspectu eius vacuos apparere non licet. Diligenter ergo consideremus quæ
C apponuntur nobis, quoniam talia oportet nos præparare. Cōsideranit beatus Clemens vinum sibi appositum esse à domino, & ipse quoque quoniam dies fuit ad nuptias illas, vinum nihilominus proprij sanguinis effusiōe portauit. Sed nos pauperes sumus, & vinum domine non habemus. At ille, implete inquit, hydrias aqua. Ergo ne & ipsa suscipietur aqua si attulerimus eam? Vtique suscipietur. Nam & ipsam cum vino nobis appositam inueniet, qui secundum monita sapientis diligenter considerauit quæ sibi apponuntur, ab eo nimirum qui venit non in aqua solum, sed in aqua & sanguine. Testimoniū enim perhibuit qui vidit quòd aperto latere domini dormientis in cruce exierit sanguis & aqua. Et nos ergo fratres, vt vel fideles nos probemus deo nostro, si martyrium sanguinis non habemus (martyrium enim testimonium est) quæramus vel testimoniū aquæ, & ne ipsum quidem despiciet deus. Tres sunt enim qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis. Beati quibus trium suppetit testimonium, quoniā funiculus triplex difficile rumpitur. Nos si sanguinis testimonium non habemus, habeamus spiritum & aquam: quoniam sine spiritu nec sanguis nec aqua sufficiet, imò vero si spiritus ipse sine aqua aut sanguine inuenitur, sufficit testimonium eius: quoniam spiritus veritatis est, nec sanguis nec aqua quicquam proderunt à seipsis, sed spiritus est qui testificatur in illis. Sane tamen aut vix aut nunquam sine aqua, aut sangine spiritum arbitror inueniri. Propterea charissimi quęramus vel aquam, qui sanguinem non habemus. Et quoniam hydriarum supra fecimus mētionem, quæramus mensuras binas vel ternas quas hydriæ capiebant. Nam & Christus triplicem no D
bis apponit aquam, & perfectus omnis qui fuerit in nobis sicut ipse, qui videlicet tres metretas habere potuerit. Propter hoc enim sub distinctione dicitur, binas vel ternas, vt duas ad minus constet necessarias esse, tertiam non ab omnibus exigendam. Accipe igitur triplicem aquam quam tibi saluator apponit. Plorat super Lazarum & super ciuitatē Hierusalē, & hæc est aqua prima. Sudauit imminente iam passionis hora, & hæc est aqua secunda: non ab oculis tantum, sed à toto corpore manans. Hæc autem rubea est, sanguineiq; coloris, sicut scriptum est: Et factus est sudor eius sicut guttæ sangui- *Luc.22.e*
nis decurrētis in terram. Iam vero tertia est aqua quam & prædiximus de latere eius vnā cum sanguine emanasse. Et tu ergo primam quidem habes si rigas lachrymis tuis conscientiæ tuæ stratum, & dolore compunctionis præteritorum diluis maculas peccatorum. Secundam aquā habes, si in sudore vultus tui vescēris pane tuo: & labore pœnitentiæ corpus tuum castigas, ac restringis concupiscentiæ flammam. Est autē sanguinei coloris siue propter laborē, seu etiam propter ipsum quem extinguit concupiscentię ignem. Iam vero si proficere potes vsque ad deuotionis gratiam, potaberis aqua sapientię salutaris, & spiritus Christi qui super mel dulcis est, fiet in te fons aquæ salientis in vitam æternam. Et memento hanc esse aquam quæ procedit de latere dormientis, & sine omni mo- E
lestia fluit. Oportet enim iam mortuum esse mundo, qui in hac voluerit gratia delectari. Ergo vt breuiter repetam, prima quidem à præteritis delictis abluit conscientiam: secunda vt futura caueas extinguit concupiscentiam: tertia si ad eā peruenire meruerit, potat animam sitientem.

In vigilia sancti Andreæ apostoli. Sermo.

SAnctorum festa præcipua patrum sanxit authoritas votiuis præuenienda ieiuniis. Vtiliter plane, & non ad inlipientiam nobis, si affuerit qui aduertat. Multa siquidē quotidie peccata contrahimus, & in multis offendimus omnes: nec tutū omnino est celebrandas suscipere festiuitates sacras, maximeq; eas quæ maximæ sunt, nisi prius abstinentiæ purificatione præmissa, quo & digniores & capaciores inueniamur spiritualium gaudiorum. Sic enim iustus in principio sermonis accusator est sui, nec ni si à propria reprehensione laudes incipit alienas. Quod si etiā iustus trepidat solicitus præuenire eum qui ipsas quoque paratus est iustitias iudicare: quid agimus nos, quorum interim iudicata non fuerint & tecta peccata? Timendum valde est ne forte manifesta inueniantur præcedentia ad iudicium. Si nec iustus sine modestia & verecundia quadam ad sanctorum præsumit accedere laudes: quanto magis peccator in cuius ore non est laus speciosa, timeat semper necesse est vocem illam: Quare tu enarras iustitias meas? siue illam: Amicę, quomodo *Psal. 49. c*
huc intrasti non habens vestem nuptialem? Beati proinde qui *Mat.22.b*
stolam suam, dico autem gloriam conscięti̇æ suæ, soliciti sunt F
omni tempore conseruare immaculatam, semper splendidam exhibere. Sed quia pauci sunt qui sic omni custodia seruent cor suum, pauciores autem (si tamen vel pauciores) qui in omni sanctimonia conseruent illud, necesse est frequenti abstinētia maculas diluere subintrātes, præcipue cum præcipua quęlibet solennitas aduenerit celebranda. Non modo tamen præparatio est ad proximam celebritatem obseruatio præmissa ieiunij, est & admonitio quædam eruditioq; non parua. Discim⁹ ex hoc ipso quænā vera sit via festiuitatis ęternę. Quid est enim quòd ieiuniis solennia præuenimus, nisi q̄ per multas tribulationes oportet nos introire in regnum dei? Indignus quippe solenni lætitia est, qui statutam vigiliæ abstinentiam non obseruat. Plane, inquam, si renuis affligere animam tuam in vigilia, indignus iure censeris requie & exultatione festiua. Est autem vniuersum præsentis pœnitentiæ tempus, vigilia quædam solemnitatis, magni & æterni sabbati quod præstolamur. Nec causaberis vigiliam longiorem, si æternitatem festiuitatis attendas. Licet enim habere præparationē soleant solennia diurna diurnam: illa cum æterna sit, non exigit tamen æternam. Sed quo nos rapit iucundior illius memoria fœlicitatis? Hoc enim nomine & sępius & forte dignius nominatur illa festiuitas. Redeundum nobis est ad id quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

G præmanibus est. Hodierni itaque ieiunij, & eius quam præstolamur solennitatis & lętitiæ causa est beata passio Andreę apostoli. Dignũ est enim vt si cum eo pendere non possumus, cum eo vel ieiunemus. Nam & ipsum cum biduo penderet in cruce, etiam ieiunasse quis dubitet? Inueniamur ergo vel in exiguo communicantes passioni eius, & si non simul affixi patibulo, simul afflicti ieiunio: vt miserante deo etiam coronæ participes simus, & in præsenti quoque spiritualium socij gaudiorum. Quomodo enim non exultemus in memoria triumphi eius quem in ipsa sui præsentia supplicij tam vehemẽter nouimus exultasse? An non erit læta festiuitas, vbi & crux ipsa plena est gaudio? Siquidem & festiuum solemus nominare quod lętum est, & crux à cruciatu vtique dicitur, aut certe cruciatus à cruce. Quanta proinde exultatione vniuersæ terræ celebrandum tantæ nouitatis miraculum, tam magnifi cum opus diuinæ virtutis? Andreas homo erat similis nobis passibilis, & tam vehementi ardore spiritus crucem sitiebat, tam inaudito à seculis gaudio tripudiabat cum paratum sibi eminus patibulum conspexisset. O crux (inquit) diu desiderata, & iam concupiscenti animo præparata, securus & gaudens venio ad te, ita vt & tu exultans suscipias me. Videtis quia non se capit prę magnitudine gaudij? Ita (inquit) vt & tu exultans. Ergo ne tanta est exultatio vt exultet & ipsa crux, nec læti quicquam habeat, sed totum lætitiæ sit? Aut quis dicat minus contra consuetudinem, supra rationem, vltra naturam, crucifixum exultare quàm crucem? Illi sensum lætitiæ natura negauit, huic si quid prænalet, gaudium omne exterminat, ingeritq; dolorem. Amator, ait, tuus semper fui, & desideraui amplecti te. Fratres, ignis vibrans est, non lingua loquẽs: & si lingua, certe ignea est. Carbones sunt ignis illius quem de excelso Christus miserat in ossibus meis. Atque vtinã desolatorij nobis sint, consumentes & exurentes quicquid in nobis est carnalis affectionis. Quales enim scintillę sunt istę, aut à quanto interiori incendio micant? Plane beate Andrea, granum sinapis est fides tua, quæ tam insperatum vbi teri cœpit, cœpit ex se proferre feruorem. Quid si paulo amplius tereretur? Quis feruorem illum animus, quis verba illa sustinere posset auditus? Dum enim minus minaretur Egeas, adhuc granum sinapis despicabile videbatur. Integrum erat, nesciebamus quid intus lateret. Dominus, inquit, me misit ad istã prouinciam, in qua non paruum ei populum acquisiui. Accedat comminationis pistillum, longe iam acrius sapiet, constantiusque loquetur. Terrendum eum putat Egeas crucis supplicium minitans, sed non est ita. Accenditur magis in verbo hoc, & libere clamat: Ego si patibulum crucis expauescerem, crucis gloriam non prædicarem. At vbi paratum sibi lignum intuitus est, ex hoc iam plane totus igneścens applaudebat, & blandiebatur illi amatæ suæ, officiosissimè salutabat, deuotissime suscipiebat, magnifice attollebat eam: & in ipsius præ
I conio gloriabatur, clamans magis affectione quàm voce: Salue crux preciosa quæ decorem & pulchritudinem de mẽbris dominicis accepisti: Salue crux quæ in corpore Christi dedicata es, & ex membris eius tanquam margaritis ornata. Merito proinde crucis amatorem venerantur quicunque sunt serui crucis, sed ab his ampliorem iure deuotionem exigit qui specialius proposuerunt tollere crucem suam. Vobis hoc & de vobis dico fratres mei, qui non surda aure audistis illam
Lucæ. 14.f euangelicam tubam: Qui non baiulat crucem suam & sequitur me, non potest meus esse discipulus. Parati estote, totam animi diligentiam huic adhibete solennitati, & corde magno celebrate eam: quia magnus omnino consolationis pariter & exhortationis thesaurus vobis repositus est in ea, si fuerit qui fodiat & scrutetur.

In die sancti Andreæ de mundis piscibus. Sermo. I.

CElebrantes hodie gloriosum beati Andreæ triumphum, in verbis gratiæ quæ procedebant de ore eius, exultauimus & delectati sumus. Neque enim locus poterat esse tristitiæ, vbi tam vehementer lætabatur & ipse. Nemo ex nobis compassus est sic patienti: nemo ausus est plangere exultantem. Alioquin & nobis ipse nõ
Luc.23.d incongrue dicere poterat quod saluator crucem baiulans sequentibus se & lugentibus ait: Filiæ Hierusalem nolite flere super me, sed super vos ipsas flete. Denique cum duceretur K ipse beatus Andreas ad crucem: populus qui sanctum & iustũ dolebat iniuste damnari, prohibere voluit ne puniretur: sed magis ipse instantissima prece prohibuit eos, ne non coronaretur, imò ne non pateretur. Desiderabat siquidem dissolui, & cum Christo esse, sed in cruce quam semper amauerat. Desiderabat regnum intrare, sed per patibulũ. Quid enim dicit illi amatę suę? Per te, inquit, me recipiat, qui per te me redemit. Ergo si diligimus eum, congaudemus ei, non solum quia coronatus, sed & quia crucifixus: quia desiderium animæ eius tribuit ei dominus, & posuit in capite eius coronam de lapide precioso. Veruntamen dum congratulamur ei q̃ diu desideratę crucis frui mereatur amplexu, mirum valde est si non ipsum eius miramur gaudium cui congratulamur. Dũ enim noctis huius vigilias celebrãtes, in verbis tantę exultationis cantando delectaremur, putas non fuit in nobis qui secum cogitaret & diceret: quid sibi vult hoc, aut vnde tam noua lætitia?

Certe & crux preciosa est, & crux amari potest, & crux habet exultationem? Ita est, fratres mei. Si fuerit qui colligat, semper lignum crucis vitam germinat, fructificat iucunditatem, oleum lætitiæ stillat, balsamum sudat spirituale charismatum. Non est siluestris arbor, lignum vitæ est apprehendentibus eam. Arbor fructifera, arbor salutifera est: alioquin quomodo dominicam occuparet terram? Illam dico preciosis L simam glebã, cui clauorum est infixa radicibus. Si nõ esset hęc preciosior cunctis, fructuosior vniuersis, nunquam illo plãtaretur in orto, nec illam permitteretur vineam occupare. Deinde quid mirum si cruci suauitatem dedit, qui dedit & igni? Aut quomodo crux iudicatur insipida, vbi dulce sapit & flamma? Quid enim sapiebat Laurentio ignis cum irrideret carnifices, iudicem subsannaret: Quid nos ad ista dicemus fratres, q̃ non sapit etiam nobis quæ pro Christo est tribulatio, nec gustamus & nos manna absconditum? Sic enim victus esset omnino diabolus, nec haberet penitus quod afferret. Sufficeret nobis hoc vnum aduersus duplicem malitiam inimici.

Habet quippe nequissimus ille laqueos, habet & iacula: vt pote callidissimus venator hominum, solum sitiens sanguinẽ animarum. Alios telis appetit malitiosę cuiuslibet suggestionis, & in eis vulnerat multos, quorum tenuis est patientia. Alios voluptatibus irretire laborat, & in his includit multitudinem copiosam eorũ quæ in terra repũt, aut volitant iuxta eũ. Sit ergo gaudium in tribulatione, & iam non habet malignus vnde illiciat, non habet vnde deiiciat: liberati sumus à laqueo venantium, pariter & à verbo aspero. Nihil enim proficiet inimicus in eo quẽ crux Christi delectat, si carnalem suggesserit delectationẽ: & filius iniquitatis non apponet nocere ei, si ad exasperandum animum eius quãlibet immittere tẽtauerit amaritudinem. Non curat delitias qui ieiunio pascitur, multo minus murmurare pro eo potest in quo etiam delectatur. Pla- M
ne altissimum posuit refugium suum: vbi nec muscipula inimici timenda sit nec sagitta, imò vero mũdus piscis est, squamas pariter & pennulas habens. Porro sicut frustra iacitur rete ante oculos pennatorum, sic frustra iacitur telum in squamas loricarum. Huiusmodi siquidem pisces mundos esse legalis sanctio iudicat, qui & pennis leuantur, & proteguntur squamis: siue illi in mari sint, siue in flumine, siue in stagno. Habet etiam mare hoc magnum & spatiosum pisces mundos, & dominica dignos mensa: quia ex his qui in seculi latitudine habitu actuq; versantur, reliquit sibi multa milia quos apostolica sagena trahit, vt cum educta fuerit, segregentur à malis. Vbi sane sedebit & hic noster piscator hominum, qui totam nunc post se Achaiam trahit. Habet & flumen pisces mundos, quicunque inter dispensatores fideles inueniuntur. Fluuius quippe est prædicatorum ordo, non in eodem permanens loco, sed extendens se & currens, vt diuersas irriget terras. Sũt & in stagno mundi pisces qui in clausto deo seruiunt in spiritu & virtute. Meritò siquidem stagnis monasteria comparantur, vbi quodammodo incarcerati pisces euagandi non habeant libertatem, quo videlicet parati sint semper ad epulas spirituales, dicentes singuli intra se: Quando veniet qui me deferat? Cunctis diebus quibus nunc militio, expecto donec veniat immutatio mea. Porro vt de lege supra meminimus, siue in mari, siue in flumine, siue in stagno, illi mundi sunt

pisces

A pisces qui squamas & pennulas habent. Sunt autem squamæ multæ, sed vna ex eis quodammodo lorica contexitur: quia vna est patientiæ virtus, licet singulis tribulationibus exhibere singulas videamur. Iam vero sicut squamas ad patientiam, sic pennulas quoque ad hilaritatem arbitror non incongrue posse referri. Hilaritas quippe leuat & subleuat, vt saltus quosdam in altum dare videatur quisquis exhilaratur. Sane vt duas habeamus pennulas, duplex nobis hilaritas quærenda est. Et forte propterea docet Apostolus (ille enim vere pennas habebat, quibus & in tertium vsque cœlum raptus est, & volauit etiam in paradisum) non solum gloriari in spe, sed etiam gloriari in tribulationibus. Prorsus sublime volat quisquis ille est quem non modo futurorum expectatio bonorum, sed præsentium quoque malorum exhibitio ipsa delectat, ita vt in eo etiam glorietur. Talem inuenimus hunc beatum Apostolum, talem miramur, talem merito prædicamus.

Vnde & triplicem hic licet considerare gradum, incipien-
Eccli. 1.b tium, proficientium, pœfectorum. Initium sapientiæ timor
Rom. 13.c domini: medium spes, charitas plenitudo. Denique Apostolũ audi, quia plenitudo legis est charitas. Qui initiatur à timore, crucem Christi sustinet patienter: qui proficit in spe, portat libenter: qui vero consummatur in charitate, amplectitur iam ardenter. Solus etenim iste est qui dicere possit, quia a-
B mator tuus semper fui, & desideraui amplecti te. Longe est vox ista ab eo qui sustinet quidem, sed optaret omnino si posset non venisse in hanc horam. Denique (si non videor temerarius) longe est ab ea voce: Pater, si fieri potest, transeat à
Matt. 26.d me calix iste. Quid enim? Certe super asellum ascenderat, vt ne hic quidem hostibus relinqueretur. Agnosco plane in duce belli pusillanimorum trepidationem, agnosco ægroti vocem in medico, agnosco infirmantem gallinam cum pullis, considero charitatem, stupeo miserationem, expaueśco dignationem. Misericors dominus non beati Andreę robustum
Matt. 9.b sibi susceptit affectum: quia non est sanis opus medicus, sed
Mat. 20.b. male habentibus. Si quem forte dignatio scandalizat, plane meretur audire: Nonne oculus tuus nequam est, quia ego bonus? Huic enim odor vitæ in mortem est. Quid magnum fuerat domine Iesu si accedente hora propter quam veneras, intrepidus stares, tanquam qui potestatem habebas ponendi animam tuam, & nemo eam tollebat à te? An non longe gloriosius fuit, quandoquidem totum propter nos agebatur, vt non modo passio corporis, sed etiam cordis affectio pro nobis faceret: & quos viuificabat mors tua, tua nihilominus & trepidatio robustos, & mœstitia lætos, & tædium alacres, &
Ioan. 11.d turbatio quietos faceret, & desolatio consolatos? Lego quidem in lazari resurrectione quia infremuit spiritu, & turbauit seipsum. Sed esto interim quia se ipse turbauit, non conditionis necessitate, sed suæ beneplacito voluntatis. Nunc
C autem aliquid iam amplius audio. Vsq; adeo siquidem prævaluit ea quæ fortis est vt mors dilectio, vt Christum angelus dei confortauerit. Quis, quem? Euangelistam audi. Appa-
Lucæ. 22.e ruit (inquit) angelus confortans eum. Quem eum? Plane eum cui nascituro clausus patuit virginis vterus, cuius nutu in vinum aqua mutata est: cuius tactu lepra fugata, sub cuius plantis solidum mare stetit, ad cuius vocem mortui surrexerunt. Denique eum qui portat omnia verbo virtutis suæ, per quem facta sunt omnia, per quem vniuersa subsistunt, etiam & ange-
2. Cor. 5.d lus ipse. Et quid dicam? quem eum? Minus enim morarer si non penitus esset indicibilis. Confortans eum. Quem eum? Cuius ne ipse quidem confortator suus capere poterat maiestatem. Rogo te angele, quem consolaris? An ignorabas quis esset ad quem consolandum veniebas? Certe consolator est, certe paracletus est. Alioquin non diceret alium paracletum à patre mittendum Apostolis, si non esset & ipse paracletus. Denique agnosco & in hoc ipso paracletum maximum, agnosco paracletum benignissimum, qui prope sit his qui tribulato sunt corde. Non despero iam domine etiam si molesta mihi videatur tribulatio quam patior, etiam si pusillanimis sum, etiam si desidero vt transferatur calix à me. Nõ despero inquam, dummodo audiam ipse. Veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu. Didici etiam ex hoc ipso non ad carnalem siue caducam recurrere consolationem, sed ad angelicam, sed ad spiritualem, sed ad cœlestem. Ita plane, dum-
D modo non murmurem: id enim penitus separaret à te, si non citius resipiscerem: non renuo etiam si opus habeo consolari. Quid enim? Agnosco vocem meam in saluatore: & de salute desperem? Plane in patientia mea possidebo animam meã.

Veruntamen proficere volo si possim, nec statim adepta
Sapien. 15. salute esse contentus. Qui timet deum (ait sapiens) faciet bo-
Psal. 36.c na: sed parum est. Scriptum est enim. Declina à malo & fac bonum: inquire pacem, & persequere eam. Noli esse salute contentus, quære pacem, ne tibi sit in periculo etiam salus ipsa. Audi ergo angelum nato eo qui factus est pax nostra, exultantem atque canentem: Pax in terra hominibus bonæ volun-
Lucæ. 2.b tatis. Quæ autem bona, nisi ordinata voluntas? Quænam est illa inquis? Profecto quæ rationi consentanea est, dicẽti: quia non sunt condignę passiones huius temporis ad futuram glo-
Rom. 8.d riam quæ reuelabitur in nobis. Hoc si iam sentire cœpisti,
Psal. 118.b haud dubium quin libenter feras crucem domini, & dicas: Paratus sum, & non sum turbatus vt custodiam mandata tua. Attamen si vis perfectus esse, vnum adhuc tibi est necessariũ. Quid illud inquis? Profecto gaudium in spiritu sancto. Siquidem & is qui timore coercetur & patiens est, & qui ratione spei ducitur & beneuolus est: nisi etiam fuerit feruens spiritu, facile labi potest. Porro quæ per spiritum diffunditur charitas, & patiens & benigna est: & quod est amplius, nunquam excidit. In primo denique mandato quod parentibus nostris E datum est, si diligenter consideres, & Eua patiens, & Adam beneuolus fuisse videntur. Quia tamen vterq; cecidit, liquet q̃ stabili non erat ille vel illa gradu. Vidit mulier lignum (ait scriptura) quòd esset pulchrum visu, & ad vescẽdum suaue. Non tibi videtur vix continere manum? Sic & vbi à serpẽ
Gene. 3.b te interrogata est, vide si non manifeste sonant verba eius molestum ei fuisse mandatum. Ex omni (inquit) ligno paradisi comedimus, de ligno autem scientiæ boni & mali dixit nobis, ne comedamus. Non dicit, sic est voluntas creatoris: quare sic, ipse nouit: nobis sufficit obedire, quia vita nostra in voluntate eius. Itaque facile seducta est mulier & promissioni credere, & acquiescere persuasioni. Vir autem non seductus est, sed subuersus mulieris amore. Optaret enim semper seruare mandatum quod sibi vtile nouerat, si non mulier ei aliud suaderet. Nec aliquam in seruando mandato visus
Canti. 8.b est pati difficultatem, sed quæ bona voluntas erat, non habuit fortitudinem, quia non habuit feruorem. Fortis quippe est vt mors, non patientia aut spes, sed dilectio. Non timor aut ratio, sed spiritus fortitudinis est. Dicit patientia, sic oportet fieri: quia timore vrgetur. Dicit voluntas bona, sic expedit, & sic agendum est: quia spei attrahitur ratione. Charitas vero quæ inflammatur à spiritu, neque sic oportet dicit, neque sic expedit: sed sic volo (inquit) sic cupio, sic desidero vehementer. Videtis quanta sublimitas, videtis quanta secu- F
ritas, quantaq; suauitas charitatis? Fœlix anima quæ ad hunc charitatis peruenerit statum. Nec sane desperandum nobis, quandoquidem eius qui ad hunc peruenit gradum, ob hoc maxime memoria celebratur: vt ipsius & inuocem⁹ auxilium, & prouocemur exemplo. Plus dico, & ex nobis nonnullos videre mihi videor in hoc gradu. Si dicis beatum Andream apostolum esse, nec posse te, qui pusillus es, eius sequi vestigia: pudeat vel eos qui tecum sunt non imitari. Nemo repente fit summus: ascendendo non volando apprehenditur summitas scalę. Ascendamus igitur velut duobus quibusdam pedibus, meditatione & oratione. Meditatio siquidem docet quid desit, oratio ne desit obtinet. Illa viam ostendit, ista deducit. Meditatione denicq; agnoscimus imminentia nobis pericula, oratione euadimus, præstante domino nostro Iesu Christo.

Vnde supra. Sermo II.

BEati Andreæ Apostoli solennitas hodie celebratur: quam si pia solicitudine perscrutemur, multa inuenimus in ea quæ ædificent animas nostras. In ipso siquidem conuersionis suæ initio magnum nobis perfectæ obedientiæ præstat exemplum. Quod quidem christianis omnibus necessarium: nobis tamen est charius amplectendum, qui nimirum specialiter ex ipsa professione nostra tenemur obedientiæ debitores. Sapiens nummularius est, imò ipsa sapientia, cui necesse habemus reddere hunc o-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G bedietiæ nummum: nec suscipiet eum nisi & integer inueniatur, & sine aliqua falsitate. Nam si discutimus, si diiudicamus, & in hoc quidem præcepto obedimus, sed non in illo fractus est nummus: non suscipiet eum Christus, à quo nimirum tenemur nummi integri debitores. Omnes enim obedientiam simpliciter & sine vlla exceptione promisimus. Quòd si quis obediat quidem, sed simulatorie & ad oculum: murmuret autem in abscondito, falsus est nummus eius: plumbum habet non argentum, & iniquitas sedet super talentum plumbi. Dolose agit, sed in conspectu dei, quoniam deus non irridetur. Vis audire perfectæ obedientiæ formam? Vidit dominus (ait euangelista) Petrum & Andream mittentes/rete in *Matt.4.c* mare, & ait illis. Venite post me, faciam vos fieri piscatores hominum. Faciam (inquit) de piscatoribus piscatores: imò prædicatores. At illi continuo nihil diiudicantes aut hæsitantes, non soliciti vnde viuerent, non considerantes quonam modo rudes homines & sine literis prædicatores fieri possent: nihil denique interrogantes, sine omni mora relictis retibus & naui secuti sunt eum. Agnoscite fratres quoniam propter vos scripta sunt hæc, propter vos singulis annis in ecclesia recitantur: vt discentes veræ obedientiæ formam, castigetis corda vestra in obedientia charitatis. Hæc nimirum H est quæ sola commendat obedientiæ nummum, hoc illius argentum est probatum atque purgatum. Sola est charitas *1. Cor. 9.b* quæ obedietiam gratam facit & acceptabilem deo. Hilarem *1.Cor. 13.a* quippe datorem diligit deus. Et item. Si tradidero (inquit) corpus meum ita vt ardeam, charitatem autem non habeam: nihil mihi prodest. Vultis vt de ipsa quoque beati huius Apostoli passione quam nimirum hodie celebramus, loquamur aliquid ad laudem Christi, & ædificationem vestram? Audistis certe cum peruenisset beatus Andreas ad locum vbi crux parata erat, quomodo confortatus sit in domino, & per spiritum quem vna cum cæteris apostolis in igneis linguis acceperat, verba vere ignea loqueretur. Videns ergo paratam eminus crucem, nequaquam (vt exigere videtur mortalis infirmitas) facies eius expalluit, nequaquam sanguis eius gelatus est, non stetere comę, aut vox faucibus hæsit: non contremuit corpus, nec mens turbata est, non recessit, vt assolet, intellectus. Ex abundantia cordis os locutum est, & charitas quæ feruebat in corde, quasi scintillas quasdam ardentissimas emittebat in voce. Quid enim beatus Andreas cum sibi paratam (vt dixi) crucem eminus cerneret, loquebatur? O crux, inquit, diu desiderata, & iam concupiscenti animo præparata: securus & gaudens venio ad te, ita vt & tu exultans suscipias me discipulum eius qui pependit in te, quia amator tuus semper fui, & desiderauí amplecti te. Obsecro fratres, homo est qui loquitur hæc, an non est homo, sed angelus, aut noua ali- I qua creatura? Homo plane similis nobis passibilis. Nam passibilem eum passio ipsa testatur, qua appropinquante tam lætabundus exultat. Vnde ergo in homine noua hæc exultatio, & lætitia hactenus inaudita? Vnde in tanta fragilitate tanta constantia? Vnde in homine tam spiritualis mens, tam feruēs charitas, animus tam robustus? Absit vt à seipso tantam ei credamus inesse virtutē. Donum perfectum est, descendens à patre luminum, ab eo vtique qui facit mirabilia magna solus.

Plane spiritus erat dilectissimi, qui adiuuabat infirmitatem eius, per quem diffundebatur in corde ipsius fortis charitas vt mors, imò & fortior morte. Cuius ô si & nos participes inueniamur. Ecce enim molestus est nobis pœnitentiæ labor, corporis afflictio grauis, abstinētia onerosa: in vigiliis dormitat anima nostra præ tædio, non ob aliud sane quàm propter inopiam spiritus. Ipse enim si adesset, adiuuaret sine dubio infirmitatem nostram: & sicut beato Andreę crucem & mortē ipsam, sic nobis quoque laborem & pœnitentiam nostram faceret, non solum non molestam, sed etiam desiderabilem atque omnino delectabilem esse. Spiritus enim meus (ait dominus) *Eccli.24.c* super mel dulcis, ita vt ne ipsa quidem dulcedini eius præualere queat, amarissima licet mortis amaritudo. Quid non temperabit illa dulcedo, quæ mortem quoque facit esse dulcissimam? Quæ resistere possit asperitas vnctioni illi, quæ mortē *Psal.126.a* quoque facit suauissimam? Cum dederit (ait) dilectis suis somnum, ecce hæreditas domini. Quam molestiam non expellit gaudium illud, quod mortem quoque ipsam facit esse lętissimam? Quæramus hunc spiritum fratres, tota solicitudine o- K peram demus vt mereamur habere hunc spiritum, imò vt quē iam habemus, abundantius habeamus. Quicunque enim spiritum Christi non habet, hic non est eius. Nos autem nō accepimus spiritum huius mundi, sed spiritū qui ex deo est, vt sciamus quę à deo donata sunt nobis. Testimonium præsentię ei⁹ præbent opera ipsa salutis & vitæ, quæ nullatenus agere possemus, nisi spiritus qui viuificat, spiritus saluatoris adesset. Quæramus igitur vt dona sua multiplicet deus in nobis, & spiritum suum augeat, qui iam primitias dedit. Nullum enim omnino præsentiæ eius certius testimonium est q̄ desiderium gratiæ amplioris, quoniam ipse dicit: Qui edunt me, adhuc *Eccli.24.c* esurient: & qui bibunt me, adhuc sitient. Sed fortasse multorum nobis conscientiæ iam respondent. Desideramus quidem hunc spiritum qui sic adiuuet infirmitatem nostram, sed inuenire non possumus. Et ego dico, propterea non inuenitis, quia non quęritis: propterea nō accipitis, quia non petitis. Petitis & non accipitis, eo q⁹ negligenter petatis. Nihil enim aliud expectat, nihil aliud quęrit deus, nisi vt sedulè & cū desiderio requiratur. Denique quando negabit petentibus, qui etiā non petentes prouocat & hortatur vt petant? Si vos (in- *Mat.7.b* quit) cū sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris, quāto magis pater vester cœlestis de cœlo dabit spiritum bonum petentibus se? Petite ergo charissimi, petite sine intermissione, petite sine hęsitatione: in omnibus operib⁹ vestris dulcissimi semper huius ac suauissimi spiritus præsentiam & auxiliū in- L uocate. Et nos enim fratres cū beato Andrea necesse habemus tollere crucē nostrā, imò cum eo quem & ipse secut⁹ est dño saluatore. Inde enim sic lętabatur, inde sic exultabat, q⁹ nō solū pro eo, sed etiā cū eo mori videretur, & complantari similitudini mortis eius, vt compatiens etiam conregnaret. Cum quo vt simul crucifigamur & nos, attentius auribus cordis audiamus vocem dicentis. Qui vult venire post me, abneget *Luc. 9.c* semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Ac si dicat. Qui me desiderat, se despiciat: qui vult facere volūtatem meam, discat frangere suam. Sed continuo bella insurgunt, armantur protinus aduersum nos inimici. Et nos armemur contra, imitemur arma regis nostri, vt tollamus & nos crucem nostram, in qua de inimicis omnib⁹ triumphemus. Audi enim quid Psalmista promiserit, imò spiritus sanctus per os eius: *Psal.90.c* Scuto (inquit) circundabit te veritas eius, haud dubium quin altissimi. De eo siquidem loquebatur, sicut manifeste indicāt ipsius psalmi præcedentia verba. Ad quid fratres scuto circumdamur, nisi quia nos vndique bella circundant? Denique quid causę sit vt te scuto circundet, attende. Scuto (inquit) circundabit te veritas eius. Ad quid enim? Non timebis (inquit) à timore nocturno. A sagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab incursu & dæmonio meridiano. Vides M ne quàm necesse sit vt scuto circundet te veritas, quem sic hostium tela circundant? Ab inferiori enim parte timor nocturnus insurgit, à sinistris sagitta volat in die, à dextris perābulat negocium tenebrosum: & vt nihil sit vacuū, à superiori parte dæmonium meridianum insurgit. Nos aūt miseri & miserabiles vicinis tot serpentibus, & igneis telis vndiq; volantibus, insurgentibus inimicis, nihilominus pernicioſa securitate & negligentia dormitamus, torpemus ocio: vanitatibus & scurrilitatibus indulgemus, tam pigri ad spiritualia exercitia, ac si iam pax sit & securitas, & nō sit militia vita hominis super terram. Hoc est (dico vobis charissimi) quod me vehementius terret, quod omnino timoris acerbissimi gladio trāsuerberat animā meam: q⁹ inter tanta pericula minus timorati, minus exercitati, minus q̄ necesse sit soliciti videamur. Siqdē vnū ē duobus hæc ipsa negligentia nostra probat, aut omnino traditos nos hostibus, & nescire: aut si inter hæc conseruamur, ei qui tuetur nos, ingratos nimirum inueniri. Quorum vtrūq; quid periculi habeat, satis manifestum est. Propterea obsecro vos dilectissimi, ipsa nos excitet hostiū malitia peruigil, & instantia eorū maligna: qua tā seduli, tam soliciti sunt in nostram perditionem, nos quoque solicitos faciat & circūspectos, vt in timore & tremore nostrā ipsorū salutē operemur. Ecce enim in cruce salus nostra tantū, vt ei viriliter in- *1.Cor. 1.b* hæreamus. Verbū crucis (ait Apostol⁹) peūtib⁹ quidem stultitia, his aūt qui salui fiunt, id est nobis, virtus dei est. Ipsa est

scutum

A scutum quo circundamur, vt eius quatuor cornua quadripharia hostium tela repellant. Sic ergo inferius cornu contra timorem nocturnum, id est aduersus pusillanimitatem quæ de carnis afflictione procedit, vt id quod sub nobis est corpus castigare viriliter studeamus, ac subiicere seruituti. Si quis vero nobis in faciem maledicit, si quis aperte mala suadere conatur, in die volat sagitta, & à sinistris est, sinistro nihilomin⁹ cornu crucis excipienda. Quod si adulatur, si quasi consulentis animo venenum propinat fraternæ detractionis, & odium seminare conatur, si denique iniquum aliquid tanquam iustū persuadere tentat, à dextris est mihi iste: sed Iudas est, osculo me prodit, & dextro cornu crucis negotium perambulans in tenebris necesse est propulsari. Sed ecce dæmonium meridianum, superbiæ scilicet spiritus, qui nimirum in splendore maiori virtutum acrius insurgere solet. Hæc autē quàm pernicioſa sit, sępius vobis intimare curamus. Initium quippe omnis peccati & causa totius perditionis superbia est. Propterea quisquis es qui salutem tuā operari studes, aduersus hanc, super caput tuum cornu crucis habere memento, vt non eleueris in superbiam, non exaltetur cor tuum, non ambules in magnis neque in mirabilibus super te: sed tela ea quæ de sublimi veniunt, supereminens capiti tuo cornu crucis excipiat. Sane hoc solum est cui salutis pariter & regni titulus inscribitur: quia solus qui se humiliat, saluari & exaltari meret. *Luc.14.*

B Iam vt breuiter repetā, quatuor hæc cornua sunt continen tia, patientia, prudentia, & humilitas. Fœlix anima quę in hac cruce gloriatur & triumphat, tantum vt perseueret in ea, & nullis valeat tentationibus deiici. Oret igitur quisquis in hac cruce est, oret cum beato Andrea dominum & magistrum suū ne patiatur eum de cruce deponi. Quid enim malignus ille non audeat, quid non præsumat impius attētare? Quod Egeę manibus de discipulo, hoc Iudæorum linguis facere cogitauerat & de magistro. In vtroq; tamen sera pœnitentia ductus, victus & confusus abscessit. Vtinā abeat similiter & à nobis, eo vincente qui & in se & in discipulo triumphauit. Faciat ip se vt mereamur & nos in hac nostra qualicunque cruce pœnitentiæ, quam pro ipsius nomine tulimus, fœliciter consummari, qui est super omnia deus benedictus in secula. Amen.

In obitu deuoti Humberti monachi.
Sermo.

HVmbertus famulus domini mortuus est, deuotus famulus, seruus fidelis. Ipsi vidistis quomodo nocte preterita inter manus nostras expirauit tanquā vnus ex vermiculis terræ. Per hoc triduum fatigauit eum mors, & demolita est intra fauces suas, vt satiaretur sanguine quem sitiuit. Eia fecit quod potuit, occidit carnem, & ecce recondita est in corde terræ. Separauit à nobis dulcem amicum, prudentem consiliarium, auxiliarium fortem. C Nec mihi nec vobis pepercit insatiabilis homicida, mihi minus. Siccine separas amara mors? O bestia crudelis, ô amaritudo amarissima, ô fœtor & horror filiorum Adam. Quid fecisti? Occidisti, possedisti. Sed quid? Carnem vtique solam. Animæ enim non habes quid facias. Volat ad creatorem suū: quem tam ardenter concupierat, tam fortiter secuta fuerat omnibus diebus vitæ suæ. Sed & ipsum corpus quod videris habere, auferetur à te: cum tu nouissima inimica destrueris, & absorbeberis in victoria. Reddes vtique reddes aliquando corpus istud, quod ad signum aduentus tui tantis hesterna die sputis & execrationibus, ac multiplici sordium squalore repleueras, lætabunda & laudans quia hunc tuis laqueis irretiisses. Veniet vnigenitus patris cum potestate magna & maiestate Humbertum quærere, & illud idem cadauerosum corpus configurare corpori claritatis suæ. Tu autem quid? *Hier.17.b* Profecto (quod in Hieremia scriptum est) in nouissimo die- *Ionæ.2* rum stulta remanebis: & Humberto in æternum viuente, tu in perpetuum morieris. Euomuit prophetam marina bestia quem deglutierat: & tu Humbertum reddes, quem videris tuo vastissimo ventre concluisse. De cætero fratres, factitiū vobis sermonem in omni forma sanctitatis iste dei seruus exhibuit, quem & longum fecit & magnum. Longum, quantum ad longinquitatem viæ: magnum, quantum ad vitæ sublimitatem. Non oportet me amplius aperire os meum, si bene retinuistis sermonem eius, si vestris illum cordibus impressistis. Quinquaginta annos & eo amplius vixit in seruitio illius, cui seruire regnare est: quia à puerilibus annis locatus est in sanctuario dei. Nobiscum triginta annis ab ipso pene principio monasterij huius conuersatus est, non solum sine querela, sed & cum gratia: cui⁹ ex hoc memoria in benedictione erit nobis & generationi, quæ ventura est. Sicut aduena & peregrinus pertransiit viam & vitam istam, quantum minus potuit de mundi rebus accipiens, vtpote sciens quia non erat de hoc mundo. Non habebat hic manentem ciuitatem, sicut nec patres sui: sed in anteriora extentus sequebatur ad palmā supernæ vocationis. Nihil habet mundus quod iure clamet in eo, vel de eo: quia nec mundus ei placuit, nec ipse mundo. Quantum parcius potuit de substantia eius accepit, & minus accepisset, si non obedientia coegisset. Victum & vestitum habens, his contentus fuit, non ad superfluitatem, sed ad necessitatem: nisi quòd ipsam quoque necessitatem, superfluitatem esse sępius causabatur. Ante hos paucos dies, si bene memini, dum colloqueremur adinuicem, dicebat se monasterij huius prębendarium esse, & nullius tanquam vtilitatis hominem pasci in domo dei. Erat enim vere mitis, & humilis corde: & cum cæteris floreret virtutibus, gratiam tamen mansuetudinis specialiter obtinebat. Ideo se amabilem & affabilem omnibus exhibebat, sicut erat amabilis valde. Veruntamen in his omnibus quàm circunciſum fuerit os eius E & lingua, omnes vos plenissime cognouistis, qui tandiu vidistis eius conuersationem, & sermonem eius audistis. Quis vnquam ex ore eius sonum detractionis, verbum scurrilitatis, sermonem gloriæ, inuidiæ vocem audiuit? Quis eum vel alios iudicantem, vel iudicanti consentientem aliquando deprehendit? Quis eum loquentem inania audire potuit? imò quis non ab eo timuit, si talia forte loqueretur audiri? Nimirum solicite custodiebat vias suas vt non delinqueret in lingua sua, sciens quia qui in verbo non offendit, hic perfectus est vir. Longe à te Humberte, Væ illud euangelicum: *Iacob.3.d* Væ vobis qui ridetis nunc, quia flebitis. Nunquid aliquis *Luc.6.* vestrum eum ridentem & inter multos ridentes inuenit? Serenabat quidem vultum suum assidentium gratia, ne fieret onerosus, sed risum integrum si bene recolitis non admisit. Porro quanti feruoris in opere dei diebus & noctibus fuerit, non solum vidistis, sed etiam admirati estis vsque ad diem mortis suæ. Cum enim fere iam ad decrepitam peruenisset ætatem, præter incommoda senectutis, etiam tot & tantis infirmitatibus, quas multi vestrum non ignorant, lassatus atque quassatus: erat tamen, vt dicitur, animus victor annorum, & cedere nescius infirmitati. Denique in frigoribus & caloribus per montes & valles ascendens & descendens, inuentum laborem prosequebatur, ita vt admirationi esset omnibus & stupori. Si eum quandoque propter multitudinem negociorum cōsilij gratia retinuissem, tristis persęuerabat & nubilus F donec vestro consortio redderetur. Rarissime vnquam solen nibus vigiliis quas non raro anticipabat, rarissime cæteris horis psallentium in choro inuentus est defuisse: nec nisi ea necessitate vt ex instanti responsum mortis habens infirmitas sequeretur. Porro in refectorio vix communibus vtens cibis siquid forte aliud apponeretur, aut non accipiebat, aut tam molestę accipiebat, vt super hoc vniuersitatem nostram sępius molestaret. Decreuerat aquam bibere semper, si non totis viribus restitissem. Vinum si quandoque bibere cogeretur: erat vinum colore potius quam sapore, adeo illud aquis nimiis obruebat. Vix vnquam obedientia compellente infirmitorium introiuit: vix cum intrasset teneri potuit. Fateor minus obediens in hac parte, quòd authoritatis suę mole me premeret. Laudo eum, in hoc non laudo: quia sicut vos scitis, non parum in huiusmodi perstitit obstinatus. Credo quia si quid triste sensit, propter hoc sensit, quòd minus nobis consensit de necessitate corporis sui. Sed qualis erat in consiliis? Purus vtique & discretus, quod ego tanto melius noui, quanto sępius tetigi pectus eius. Non solus autem noui hoc, nouit & vniuersitas vestra. Quis denique multitudine vel magnitudine tentationum percussus, non audiuit ab ore eius & radicem tentationis, & curationis remedium? Ita enim percurrebat omnes angulos conscientiæ infirmantis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G vt credere posset qui confitebatur,eum vidisse omnia, omnibus interfuisse. Quantę autem charitatis erat? Sic se induerat viscera pietatis, vt omnes excusaret,pro omnibus intercederet;nescientibus illis pro quibus loquebatur: non personarũ acceptor, sed necessitatum. Erat ergo humilis corde, dulcis sermone,strenuus opere,feruens charitate,in commisso fidelis,in consilio circunspectus & prudens. Compositus erat super omnes homines quos viderim in diebus istis, vnus & idẽ perseuerans omni tempore & omni hora. Plane in semitis domini Iesu posuit vestigia, nec retraxit pedem donec cursum itineris consummaret. Ille fuit pauper,pauper etiam iste fuit. Vixit ille in laboribus,& hic in laboribus multis. Crucifixus est ille,& iste multis & magnis crucibus affixus,stigmata Iesu tulit in corpore suo,adimplens ea quæ deerant passionum Christi etiam in carne sua. Resurrexit ille,iste resurget. Ille ascendit in cœlum, & iste creditur ascensurus. Ascensurus plane cum rex gloriæ propter nos descendet sicut prius ascẽderat,vt notam faciat potentiam suam: cum non minoris excellentiæ sit descendere per aera, quàm per aerem ascendisse. Sic enim olim angeli prędixerunt: quia hic Iesus qui assumptus est à vobis in cœlum, sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in cœlum. Nec laudaueris hominem in vita sua, dicit scriptura, pro eo quòd non est secura laudatio nisi post mortem. Hoc & ego in eo studiose seruaui,qui dum ad viueret,in huiusmodi non aperui os meum: ne forte possemus vel ego adulationis notam, vel ille culpam incurrere vanitatis. Ex hoc sane neutrum iam timetur: nec ego eum video, & ille forsitan me non audit. Sed etsi audiat, non mouetur hominum verbis,fortius inhærens atque fœlicius verbo dei. Nihil proficiet inimicus in eo, & vanitatis suggestor non apponet nocere ei. Ecce iam coram te est pater dulcissime, fons ille puritatis,quem tanto ardore animi sitiebas: ecce immersus es in illum diuinæ pietatis abyssum, cuius memoriam abundantiæ suauitatis tam deuotę eructare solebas. Quis enim tã deuotus prædicator pietatis diuinæ, quis humanæ puritatis commendator tam studiosus,quis vtriusque rei tam affectuosus amator erat? aut cui aliquãdo quinque verba locutus es, in quibus non vera puritas resonaret, in quibus non sancta dei pietas audiretur? Nõ ergo super te doleo,cui desiderium animæ tuæ tribuit deus, mihi potius ademptum doleo fidele consilium,auxilium grande,virum vnanimem,hominem secũdum cor meum. In me hæc omnia mala ceciderunt. In me trãsierunt iræ tuæ domine Iesu, & terrores tui conturbauerunt me. Elongasti à me amicum & proximum, & notos meos à miseria extrahens,me in miseriis reliquisti. Abstulisti mihi germanos carne,germaniores spiritu,& in tuis negociis,& in secularibus secundum te sapientes. Sustulisti hinc alios atque alios, qui onus meum portabant,onus grande quod mihi imposuisti. Vnus mihi propè solus Humbertus supererat è tantis necessariis meis,eo suauior amicus,quo antiquior: & hunc tulisti: quoniam tuus erat. Ego solus ad verbera relinquor, ego morior in singulis, & omnes fluctus tuos induxisti super me. Vtinam quem flagellas, occidas semel,& non miserum hominem tot & tantis mortibus serues. Veruntamen non contradico sermonibus sancti: sed qui cœpit, ipse me conterat: & hæc mihi consolatio sit, vt affligens dolore, non parcat. Ego in flagella paratus sum, si forte pius pater in beneficia flagella commutet. Vnde & verba non murmure plena sunt,sed dolore. Non ploro Humbertum (neque enim ille ploraudus est, qui vocatus est ad mensam diuitis) sed super me & super vos ploro, super domum istam, super cæteros fratres nostros, qui omnes ab eius ore consilium expectabant. Sic & saluator crucem suam tanquam latro suum laqueum portans, cum mulieres quæ eũ à Galilæa secutæ fuerant,super se lamentantes respiceret, conuersus ad eas dixit: Filiæ Hierusalem nolite flere super me, sed super vosipsas flete, & super filios vestros. Etenim ea quæ de me sunt, finem habent. Quæ videtis mihi præparari, temporalia sunt: quæ non videtis,æterna. Si temporalia sunt, transitoria sunt: si transitoria sunt, & mortalia sunt: & transeundi vel morieṅdi argumentum hoc solum est, quia videri possunt. Temporalia fuerunt quæ in Humberti morte conspeximus, sed iam obtinet gaudium & lætitiam in perpetuas æternitates. Non est ergo lugendus nobis, cui nec luctus nec dolor est. K Sed nec pro nobis quibus ille sublatus est murmurandum est, magis gratias agamus quòd tandiu concessus est nobis. Siquidem(vt ego arbitror)decennium iam decursum est quòd non vixit, nisi nobis & pro nobis: atque hic timor meus est, ne ideo translatus sit,quia non eramus iam digni cõsortio illius. Quis scit tamen si idcirco sublatus fuerit, vt nos suis intercessionibus protegat apud patrem? Vtinam ita sit. Si enim tantæ charitatis erat dum esset nobiscum, vt omnia quæ ad corpoream necessitatem spectant, libentius mihi quàm cibi cederet: quanto magis nunc cum illi summę charitati(quę deus est) inhæret, maiorem habet in me gratiam & charitatem? Sed forsitan nunc de me & de conuersatione mea plenius nouit veritatem,nec compatitur,vt solebat, sed vt vereor indignatur. Quod si etiam propter peccata nostra abstulit eum deus: vtinam idem ipse obtineat vt nobis hoc ipsum misericorditer relaxetur,ne pœnam super pœnam sustineamus. De reliquo fratres,dico vobis,si sequerẽmini vestigia eius, non tam facile in vanis cogitationibus & ociosis sermonibus, in iocis & scurrilitatibus laberemini: quia in his multum perditis & de vita vestra,& de tempore vestro. Volat irreuocabile tempus, & dum creditis vos cauere pœnam istam minimam,incurritis ampliorem. Illud enim scitote,quia post hanc vitam in purgabilibus locis centupliciter, quæ fuerint hic L neglecta,redduntur vsque ad nouissimum quadrantem. Scio ego quia durum est homini dissoluto apprehendere disciplinam, verboso silentium pati,vagari solito stabilem permanere: sed durius & multo durius erit futuras illas molestias tolerare. Et homo iste qui hic sepultus est, multa in principio (sicut ipse cognouit) super huiusmodi tentamenta sustinuit, sed cum multo luctamine pugnauit & vicit. Et sicut tunc ei durum erat pugnam in tentationibus sustinere, sic ei modo durius esset ad illas ineptias reuolare,quia bona consuetudo peruenerat in naturam. Exercete vos in doctrina ista,& attendite formam illam quam vidistis in eo & audistis: vt ad eum perueniatis ad quem ipse peruenit, qui est benedictus in secula. Amen.

Actu. 1.a
Eccli. 11.d
H
I
Luc.23.d

In dedicatione ecclesiæ.
Sermo I.

† Festiuitas hodierna fratres, tanto nobis debet esse deuotior,quanto familiarior est. Nam cæteras quidem sanctorum solennitates cum ecclesiis aliis habemus communes: hæc vero sic nobis est propria, vt necesse sit,vel à nobis eam,vel à nemine celebrari. Nostra est, quia de ecclesia nostra: magis autem nostra,quia de nobis ipsis. Miramini forsitan & erubescitis celebrari festa de vobis, sed nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus. Quid enim lapides isti potuerunt sanctitatis habere,vt eorum solennia celebremus? Habent vtique sanctitatem,sed propter corpora vestra. An vero corpora vestra sancta esse quis dubitet, quæ templũ sancti spiritus sunt, vt sciat vnusquisq; possidere vas suum in sanctificatione? Itaque sanctæ sunt animæ propter inhabitantem spiritum dei in vobis. Sancta sunt corpora propter animas, sancta est etiam propter corpora dom⁹. Adhuc certe corruptibili tenebatur in carne, & in corpore peccati,in quo & graue adulterij crimen admisit illius anima qui dicebat: Custodi animam meam, quoniam sanctus sum. Mirabilis plane deus in sanctis suis, non modo in cœlestibus,sed etiam in terrenis. Vtrobique sanctos habet & in vtrisque mirabilis est: illos quidem beatificans,istos sanctificans. An experimentum quæritis eius de qua loquimur sanctitatis, & sanctorum vobis istorum miracula desideratis ostendi? Multi certe ex vobis à peccatis & vitiis in quibus computruerunt tanquam iumenta in stercore suo exiere viriliter: & quotidie impugnantibus eis potenter resistũt,iuxta apostolum qui de sanctis loquens vtique: Conualuerunt, inquit,de infirmitate, fortes facti sunt in bello. Quid mirabilius, quando is qui prius vix per biduum poterat à luxuria, crapula,& comessationibus,& ebrietatibus,à cubilibus & impudicitiis,cæterisq; similibus & dissimilibusvitiis continere, nunc ab eis continet multis annis,tota vtique vita sua? Quod maius miraculum, quando tot iuuenes, tot adolescentes, tot nobiles

Psal. 31.c
M
Heb. 11.f

A nobiles: vniuersi denique quos hic video,velut in carcere aperto tenentur sine vinculis,solo dei timore confixi, quòd in tanta perseuerant afflictione pœnitentiæ vltra virtutem humanam,supra naturam,contra consuetudinem? Ipsi credo videtis quanta iam possemus inuenire miracula, si perscrutari sigillatim liceret singulorum exitum de Aegypto,& deserti viam, id est abrenunciationem seculi, introitum monasterij, in monasterio conuersationem. Quid vero sunt hæc,nisi manifesta inhabitantis in vobis spiritus sancti argumenta? Nam habitare in corpore animam probãt vitales motus corporis: habitare in anima spiritum probat vita spiritualis. Illud ex visu & auditu dignoscitur: istud ex charitate & humilitate, cæterisq; virtutibus. Vestra est igitur fratres charissimi,vestra est hodierna festiuitas. Vos dedicati estis domino, vos
Psal.9.g. elegit & assumpsit in proprios. Tibi (inquit propheta)derelictus est pauper,orphano tu eris adiutor. Quàm bene commutastis dilectissimi,quicquid habere potuistis i seculo,quãdo nunc relinquendo eã, proprij esse meruistis authoris seculi,& eum habere propriam possessionem, qui sine dubio
Psal.143.c. portio & hæreditas est suorum. Neque enim, sicut dixerunt filij iniquitatis, beatus populus cui hæc sunt,temporalia scilicet quæ prẽmiserat,promptuaria eructantia ex hoc in illud, oues fœtosæ & similia: non inquam beatus populus cui hæc sunt, sed beatus populus cuius dominus deus eius. Videte
B ergo si non dignum sit vt festum agamus diem quo nos assumpsit in proprios, & inuestiuit se per ministeriales & vicarios
Zacha. 2.b suos: vt fiat sicut iam olim promiserat: Ego, inquiens,in medio eorum ero eorum deus: nos autem populus eius, & oues pascuę eius. Quando enim domus ista per manus pontificum dedicata est domino,propter nos sine dubio factum est: non solum qui præsentes sumus, sed & quicunque vsque in finem seculi domino sunt in hoc loco militaturi. In nobis proinde spiritualiter impleri necesse est, quę in parietibus visibiliter præcesserunt. Et si vultis scire,hæc vtique sunt: aspersio, inscriptio,inunctio,illuminatio,benedictio. Hæc vtiq; in hac visibili domo fecere pontifices,hæc & Christus assistens pontifex futurorum bonorum inuisibiliter quotidie operatur in
aspergit *Cant. 8.b* nobis. Primo siquidem aspergit nos hyssopo,vt mundemur, lauemur,dealbemur,dicaturq; de nobis: Quæ est ista quæ ascẽdit dealbata? Lauat inquam nos in confessione,lauat nos lachrymarum imbre,lauat sudore pœnitentiæ: magis autem lauat nos aqua illa preciosa quæ de fonte pietatis, id est ab eius latere emanauit. Aspergit nos hyssopo, quæ humilis herba est,& pectoris purgatiua: aqua sapientiæ salutaris,quæ est timor domini,initium sapientiæ,& fons vitæ: etiam condimentum salis admiscens, ne sit insipidus timor sine spe, sine de-
inscribit uotione. Non solum autem, sed inscribit digito dei in quo
C eiiciebat dæmonia,haud dubiũ quin in spiritu sancto. Inscribit inquam legem suam non iam in lapide, sed in tabulis cordis carnalibus, propheticam implens promissionem qua se
Ezec.11.d. pollicitus est ablaturum cor lapideum,& carneum cor esse da
Psal. 93.b. turum,id est non durum,non obstinatum, non iudaicum: sed
Ibi.102.d pium, sed mansuetum, sed tractabile, sed deuotum. Beatus
Iaco.4.d. quem tu erudieris domine,& de lege tua docueris eum. Beati inquam qui docti & memores sunt mandatorum eius, sed
Luc. 12.f ad faciendum ea. Alioquin scienti bonum & non facienti, peccatum est illi: & seruus sciens voluntatem domini sui & non faciens,plagis vapulabit multis. Vnde necesse est vt vnctio spiritualis gratiæ adiuuet infirmitatem nostram, obseruantiarum & multimodę pœnitentiæ cruces, deuotionis suę gratia liniens: quia nec sine cruce sequi Christum,& sine vnctione crucis asperitatem ferre quis posset? Hinc est quòd multi abominantur & fugiunt pœnitentiam, crucem quidem videntes,sed non etiam vnctionem. Vos qui experti estis,ecce scitis quia vere crux nostra inũcta est, & per gratiam spiritus adiuuantis suauis & delectabilis est pœnitentia nostra, & vt ita dicam,amaritudo nostra dulcissima. At postquã vnctio
Matt.5 gratię huius pręcesserit,iam lucernam suam Christus non ponit sub modio,sed super candelabrum: quia tempus est vt luceat lux nostra coram hominibus, & videant opera nostra bona, & glorificent patrem nostrum qui in cœlis est. ¶ Iam vero benedictionem quidem expectemus in fine, quando aperiet manum suam, & implebit omne animal benedictione. Nam in quatuor præmissis merita constant, in benedictione sunt D prẽmia. In benedictione tota complebitur gratia sanctificationis, quando iam in domum transibimus non manu factam æternam in cœlis. Ipsa est quę construitur viuis ex lapidibus, angelis scilicet & hominibus. Simul enim ædificatio & dedicatio ipsa complebitur. Disiuncta nimirum ligna & lapides, domum non faciunt,nec in eis habitare quis potest. Sola vero coniunctio domum facit: sic cœlestium spirituum perfecta vnitas, sine vlla sibi diuisione connexa integram & congruam deo reddidit habitationem, quam ineffabiliter beatificat inhabitans gloria maiestatis. Quis enim sic sciret vniuersa regum consilia,aut quis eorum omnia dicta vel facta sic nosset: quomodo palatij ligna & lapides,si non deesset illis intelligentiæ sensus? Itaque cœlestis illius curię lapides viui ac rationabiles diuinis intersunt consiliis, & trinitatis mysteria norunt, audiuntque verba ineffabilia quæ non licet homini loqui. Beati qui habitant in domo tua domine: in secula secu- *Psal.83.a*
lorum laudabunt te. Quanto enim plus vident,plus intelligunt, plus agnoscunt: tanto plus diligunt,tanto magis laudant, tanto amplius admirantur. Verum quia cohærere quidem sibi domum illam & perfecte connexam esse iam diximus,supereſt vt iunctura & connexionem ipsam aliquatenus exprimamus. Legimus in Esaia. Glutino bonum est. Du- *Esa.41.b.*
plici sibi igitur cohærent lapides illi glutino: cognitionis pleneę,& perfectę dilectionis. Tanto fiquidem maiori ad se inui- E
cem dilectione copulantur, quanto ipsi charitati quæ deus est, viciniores assistunt: sed nec vlla separare eos abinuicem suspicio potest,vbi nihil omnino quod in altero sit, alterum latere patitur penetrans omnia radius veritatis. Quoniam *1.Cor.6.d.*
enim qui adhæret deo,vnus spiritus est cum eo: nihil dubium est quin perfectè adhærentes ei beati spiritus cum eo pariter & in eo penetrent vniuersa. Ad hanc domum si peruenire desideras, sic concupiscat & deficiat anima tua in atria domini, sicut propheta clamat. Vnam petij à domino,hanc requiram, *Psal.26.b*
vt inhabitem in domo domini omnibus diebus vitæ meæ. Ip- *Psal.131.a.*
sum nihilominus imitare Prophetam qui sicut iurauit domino,votum vouit deo Iacob,si introiero in tabernaculum domus meę & cætera. Sed hinc alio sermone nobis tractandum erit,quod dominus ipse donauerit.

Item in eadem solennitate.
Sermo II.

† Olim rex gloriosus & propheta domini Dauid sanctus religiosa quadam cœpit cogitatione moueri, *2.Reg.7.*
indignum iudicans quòd nullam adhuc dominus sabaoth domum haberet in terris: ipse vero do- *1.Para.17.*
mum inhabitaret regiæ dignitatis. Hoc ipsum fratres, nos quoque decet cogitare fideliter, & viriliter effectui mancipare. Nam q̃ licet deo placuerit cogitatio illa prophetæ, o- F
pus tamen reseruatum est Salomoni: alia ratio est,forte prolixiore indigens disputatione. Iam vero ô anima tu quidem sublimi in domo habitas,quæ à deo tibi fabricata est, corpus hoc dico: quod sic compegit, quod sic aptauit, quod sic ornauit & ordinauit vt glorioſe in eo & delectabiliter habitares. Sed & ipsi corpori domum fecit excelsam aptissimam & decoram,dico autem sensibilem hunc & inhabitabilem mundum. Nonne ergo indignum reputas vt tibi ipse fecerit domum,tu vero ei templum ædificare dissimules? Adhuc domum quidẽ habes,sed certa esto quoniam in breui casura est domus tua: & tu nisi prius prouideris aliam, eris pluuię vento & frigori exponenda. Heu à facie frigoris eius quis sustinebit? Fœlix *Psal. 147*
proinde & multũ fœlix anima quæ dicere potest. Scimus q̃n *2.Cor.5.*
si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, q̃ ædificationem habemus ex deo,domum non manu factã,eternam in cœlis. Propterea iam ne dederis ô anima somnum ocu- *Psal.131.a*
lis tuis,& palpebris tuis dormitationem,donec inuenias locũ domino,tabernaculum deo Iacob. Sed quid putamus fratres? Vbi inuenitur huius ædificij locus, aut quis poterit esse architectus? Nam visibile istud templum vtique propter nos factum est ad nostram habitationem. Neq; enim altissimus in manu factis habitat. Quod ergo ædificabimus tẽplum ei qui dicit & vere dicit: Cœlum & terram ego impleo? Tribularer *Hier. 23.d*
valde,& anxiaretur super me spiritus meus, nisi q̃ audio eum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G de quodam dicentem, Quia ego & pater ad eum veniemus, & *Ioan.14.c.* mansionem apud eum faciemus. Ita iam scio vbi præparanda sit domus ei, quoniam non capit eum nisi imago sua. Anima capax illius est, quæ nimirum ad eius imaginem est creata. Propter quod iam festina, adorna thalamū tuum Sion: quoniam complacuit domino in te, & terra tua inhabitabitur. Exulta satis filia Sion, habitabit in te deus tuus. Dic cum Maria tua. Ecce ancilla domini: fiat mihi secundum verbum tuum. *Lucæ.1.d* *Ibidem.* Dic iuxta beatæ Elizabeth verbum: Et vnde hoc mihi, vt veniat maiestas domini mei ad me? Quāta enim dei benignitas, quanta dignatio, quanta dignitas, quanta gloria animarum, q̄ dominus vniuersorum, & qui nullam habet indigentiam, tem plum sibi fieri iubet in illis? Itaque fratres toto cum desiderio, & digna gratiarum actione studeamus ei templum ædificare in nobis: primo quidem soliciti vt in singulis, deinde vt in omnibus simul inhabitet: quia nec singulos dedignatur nec vniuersos. Primo igitur loco studeat vnusquisq; ne dissideat *Matt.12.b* ipse à semetipso, quoniam omne regnum in seipsum diuisum desolabitur, & domus supra domum cadet: nec intrabit Christus vbi fuerint parietes declinati, & macerię depulsę. Nonne enim corporis sui domum integram anima vult habere, & exire illam necesse est, si fuerint à se inuicem membra disper sa? Videat ergo & ipsa si desiderat habitare Christum per fidem in corde suo, iu est in seipsa: solicite caueat ne à se inuicem membra eius dissideant, id est ratio, voluntas, atque memoria. Sit ergo sine errore ratio, vt bene congruat voluntati. Talem enim voluntas amat. Sit & voluntas sine iniquitate, quoniam ratio talem approbat. Alioqui si sese iudicat anima propter volūtatis prauitatem in eo quod per rationem probat, bellum intestinum est, & discordia periculosa: quoniam voluntatem huiusmodi ratio semper suggillat, sed accusat, sed diiudicat, sed condemnat. Propter quod ait dominus in *Matt.5.a.* euangelio: Esto consentiens aduersario tuo dum es in via cū illo, ne forte aduersarius tradat te iudici, & iudex tradat te tortoribus & cætera. Sit etiam memoria sine sorde, vt nullū in ea peccatum maneat, quod non pura confessione & dignis fructibus pœnitētiæ deleatur. Alioquin conscientiam in qua peccatum latet: & voluntas odit, & ratio execratur. Bonum proinde parat habitaculum deo, cuius nec ratio decepta, nec voluntas peruersa, nec memoria fuerit inquinata. Iam vero sic se habentibus singulis, etiam omnes nos connecti & conglutinari necesse est, mutua vtique charitate quæ est vinculū perfectionis. Nam cognitio quidem perfecta in hac vita haberi non potest, forsitan nec oportet. In cœlesti quidem domo cognitio dilectionis est nutrimentum, hic vero esse poterat detrimentum. Quis enim gloriabitur castum se habere cor? Propterea facile erat & confundi cognitum, & cognoscentem offendi. Ibi iucunda erit cognitio, vbi macula iam I non erit. Illa ergo domus connexa firmius est tanquam in æternum mansura, hæc tanquam tabernaculum bellatorum minus sibi perfecte cohæret. Illa nimirum domus lætitiæ, ista militiæ est. Illa domus laudis, ista orationis. Hæc inquam est vrbs fortitudinis nostræ, illa est ciuitas requiei nostræ. Proinde si victorioſi fuerimus hic, illic erimus glorioſi: habentes loco galeę diadema, sceptrum, & palmam pro gladio, pro scuto chlamydem deauratam, pro thorace stolam iucunditatis. Interim sane premi magis quàm perimi videtur vtilius: & sustinere pondus clypei & loricæ, quàm maligni iaculis igneis vulnerari. A quib⁹ nos superna sua protectione custodiat qui est benedictus in secula. Amen.

Item in eadem celebritate.
Sermo tertius.

DOmus hæc fratres, æterni regis est oppidū, sed obsessum ab inimicis. Quotquot igitur in ipsius arma iurati sumus, & eius militię dedimus nomina, tripli ci nobis opus esse nouerimus apparatu ad custodiam castri huius: munitione videlicet, & armis, & alimentis. *Esaiæ.26.a* Quæ est ergo munitio? Vrbs fortitudinis nostræ Sion (ait propheta) saluator ponetur in ea murus & antemurale. Murus continentia, antemurale patientia est. Bonus continentiæ murus, qui sic vndique circundat & circuncingit: vt nec per oculorum fenestras, nec per cæteros sensus detur ingressus morti. Bonum antemurale patientiæ, quod primos hostium sustinet impetus, vt inter plurima tentamenta stemus viriliter, & perseueremus iugiter inconcussi. Vnicum quippe remedium est dum continentia quatitur & quodammodo nutat, obiicere patientiam, & quantumcunque ferueat sensus peccati, negare omnimodo consensum: In patientia vestra, *Lucæ.21.d* inquit, possidebitis animas vestras. Ponitur ergo in ciuitate saluator ipse murus & antemurale, factus nobis à deo patre iustitia, & prophetæ patientia, sicut idem ait: Quoniam tu *Psal.70.d.* es patientia mea domine. Murus inquam ponitur in conuersatione, antemurale in passione, ab omnibus carnis & seculi præsentis illecebris abstinens, & aduersa sustinens fortiter vniuersa. Oportet autem & arma parare, sed arma spiritualia potentia deo, non modo ad resistendum, sed ad impugnandum quoque & expugnandum viriliter inimicum. Induite vos armaturam dei, ait Apostolus & cætera. Quid enim puta- *Ephe.6.b.* mus fratres? Grauis equidem nobis est inimici tentatio, sed longe grauior illi oratio nostra. Lædit nos iniquitas eius atque versutia, sed multo amplius nostra eum simplicitas & misericordia torquet. Humilitatem nostram non sustinet, vritur charitate nostra, mansuetudine & obedientia cruciatur. Iam vero nec fame quidem vrgeri possumus vt hostibus castrum tradere compellamur: quoniam gratias ago deo, non venit super nos terribilis illa comminatio prophetæ, imò do- *Amos.8.d* mini per prophetam, famis videlicet & sitis, non panis & aquæ, sed audiendi verbum dei. Sic enim habemus. Non in so- *Matt.4.d* lo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore *& Deute.* dei. Itaque non nobis alimenta desunt qui & sermones fre- *8.a.* quenter, & frequentius sacras lectiones audimus: & interdum quoque spiritualis deuotionis gustamus delitias tanquam si catuli edant de micis quæ cadunt de mensa dominorum suorum, cœlestes illos conuiuas dico qui replentur ab vbertate domus dei. Habemus etiam panem lachrymarum, qui licet minus suauis, optime tamen confirmat cor hominis. Habemus & obedientiæ panem, de quo loquitur ad discipulos dominus. Meus (inquiens) cibus est, vt faciam voluntatem pa- *Ioan.4.c.* tris mei. Habemus super omnia de cœlo panem viuum, corpus domini saluatoris, in cuius vtique fortitudine cibi, omnis aduersæ partis deiicitur fortitudo. Sic ergo munita est castri dominici fortitudo, vt nihil iam timere oporteat, si tamen fideliter & viriliter agere voluerimus: vt videlicet nec proditores, nec pauidi, nec desides inueniamur. Nam proditores quidem fiunt quicunq; in hoc domini castrum inimicos eius introducere moliūtur, quales sunt vtique detractores deo odibiles, qui discordias seminant, nutriunt scandala inter fratres. Sicut enim in pace factus est locus domini, sic in discordia locum diabolo fieri manifestum est. Non miremini fratres, si durius loqui videor: quia veritas nemi- M nem palpat. Omnino proditorem sese nouerit si quis forte (quod absit) vitia quælibet in hanc domum conatur inducere, & templum dei speluncam facere dæmoniorum. Gratias deo, non multos hic inuenimus huiuscemodi. Sed tamen deprehendimus interdum forte nonnullos qui colloquantur hostibus, & pacisc antur fœdus cum morte, hoc est moliantur (quod in eis est) imminuere ordinis disciplinam, intepescere feruorem, turbare pacem, lædere charitatem. Verū nos quidem caueamus ab eis quantum possumus: sicut scriptum est de quibusdam, Iesus autem non credebat se eis. Dico autem *Ioan.12.d* vobis quia licet portentur modo, sed portabunt cito graue iudicium, nisi se citius emendauerint, sicut graue damnum moliuntur inferre. Quid enim frater? Vanitati aut tepiditati seu cuilibet alteri vitio fidem seruas operibus, & deo per tonsuram mentiris? Optimum certe castrum tulisti Christo, si inimicis eius tradideris Claramuallem. Optimos inde singulis annis & preciosos in oculis suis reditus accipit: & prædam multam quam hostibus eripit, in hunc munitionis suæ locum solet inducere, & habet fiduciam multam in fortitudine eius. Ecce enim quos redemit de manu inimici, & de regionibus congregauit eos, à solis ortu & occasu, ab aquilone & mari. Quibus ergo proditorem castri huius postquam deprehensus & cōprehensus fuerit (neque enim latere aut fugere potest) quibus inquam putas exponendum esse suppliciis? Non vtiq; communi cæterorum morte dānabitur, exquisitis

A exquisitis illum necesse est interire tormentis. Sed non modo plus immoror circa ista, credo melius deinceps ab hac tam execrabili proditione cauebimus, studentes de cætero maiori solicitudine non attrahere sed repellere vitia, quæcunque illa sint, seu carnalia, seu etiam secularia, ne proditorum notam vel pœnam incurrere mereamur. Secundo loco etiā illud cauendum ne quis forte pusillanimitate deiectus, fugiat à munitione ibi trepidans timore vbi non est timor, vbi verò summum periculum, insana temeritate securus. Hostilibus enim manibus, hostilibus gladiis se exponit, quicunque est ille qui fugit, ac si ignoret quoniam hostes illi omnino carent misericordia, crudeles quidem in alienos, sed multo crudeliores in suos, quippe crudelissimi in seipsos. Iam verò tertium quoque periculum breuiter dico, quia hora præteriit, dum vestræ, vt dignum est, salutis plurimum cupidus, diuersis morum infirmitatibus remedia diuersa conquiro. Quid prodest si nec prodere castrum nec relinquere velis, sed segnis & desidiosus in eo permaneas? Tōto proinde animo tota virtute dilectissimi commissum nobis castrum domini & regis nostri manu tenere laboremus, soliciti contra omnes inimici versutias, & aduersus omnia eius machinamenta parati, sicut scriptum *Iaco.4.d* est: Resistite diabolo, & fugiet à vobis. At quoniam scimus à *Psal.126.a* quo dictum sit: Nisi dominus custodierit ciuitatem, frustra vigilat qui custodit eam: humiliemur sub potenti manu altissimi, nos & domum istam tota deuotione eius misericordiæ cō B mittentes, vt ipse nos custodiat ab omnibus insidiis inimicorum omnium, ad laudem & gloriam nominis sui, quod est benedictum in secula, Amen.

Vnde supra de triplici mansione,
Sermo quartus.

MOtiuis laudibus celebramus hanc diem, & festiuis eam gaudiis honoramus. Quòd si nec religiosis cōpetit, nec sapientes decet ignorare quid veneretur, aut celebrare quod nesciant, quærendum nobis est in cuius id agitur vel in quorum commemoratione sanctorum. Nec verò id mihi ex me arbitror præsumendum: prior loquatur alter cuius testimonium maius sit, & credibilius videatur. Miramini forte cur ista præloquimur, cū vestris sese obtutibus ecclesia præsens manifestius ingerat, cuius anniuersaria dedicatio celebratur. Quis enim parietes eius sanctos dicere vereatur, quos manus sacratę pontificum tantis sanctificauere mysteriis? Extunc quoque & deinceps sanctarum inibi lectionum resultare frequentia, sanctarum orationum deuota murmurare susurria, sanctarum reliquiarum honorari beata præsentia, sanctorum spirituum indefessa nosci- tur custodia vigilare. Dicas forsitan, cætera quidem euidentia sunt, sed quis angelicas sese vidisse excubias gloriatur? *Esa.62.c* Etsi tu forte non vides, est tamen qui videt, ipse qui mittit. C Quis ille? Nimirum qui loquitur per prophetam. Super muros tuos Hierusalem constitui custodes. Est quidem sursum Hierusalem quæ est libera mater nostra, sed minime credide- rim super muros eius constitutos esse custodes, in cuius lau- *Psal.147.a* dibus propheta decantat: Qui posuit fines tuos pacem. Tu verò si id parū iudicas, perge audire qđ sequitur in testimonio præcedenti. Tota die, inquit, & tota nocte in ppetuū non tacebūt. Siquidē aduertere est vel ex hoc, non hāc esse Hieru- *Apo.21.g* salem de qua legisti: Portę eius non claudentur per diem. nox enim non erit in ea. Illa ergo Hierusalem nec vicissitudines patitur, nec custodibus eget, nostris potius custodes necesse est & diebus & noctibus deputari. Super muros tuos Hierusalem constitui custodes. Benignus es domine, nec nostrorum hac fragili protectione murorum potes esse contentus, sed ipsis hominum prælatis hominibus angelicam quoque custodiam superponis, vt muros defensent, & eos qui murorum ambitu continentur. Ita pater, quoniam sic est placitum ante te, sic necessarium nobis. Insufficiens enim est ministratio nostra, nisi & nobiscum & pro nobis administratorios spiritus in ministerium mittas, vt hereditatem capiamus salutis. Quid enim si non videmus obsequium, cum experiamur auxilium? Quid si non meremur aspectum, cum sentiamus effectum? Di- *2.Cor.4.* scimus certè vel ex hoc ipso inuisibilia visibilibus præferenda. Quæ enim videntur, temporalia sunt: quæ autem non videntur, eterna. Denique in inuisibilibus visibilium causa con- D fistit, vt secundum apostolum: Inuisibilia dei per ea quæ facta sunt, à creatura visibili intellecta conspiciantur. Sic nimi- *Rom.1.c* rum Iudæos olim de inuisibili peccatorum indulgentia sanctū dei blasphemantes, sanitatis corporeæ signo visibili confutauit. Vt sciatis quia filius hominis potestatem habet in ter- *Mar.2.b* ra dimittendi peccata, tunc ait paralytico. Tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam. Sic & phariseum illum murmurantem aduersus medicum qui salutem operabatur, & suc censentem languidę quæ saluabatur, manifestis reuicit indiciis, obsequia mulieris enumerans. Errabat siquidem qui tanquam adhuc peccatricem horrebat, quæ diuinis inherens vestigiis, rigabat fletibus, tergebat crinibus, osculo premebat, vngebat vnguento. Quis enim crimina iam deleta recenseat, quis tangenti succenseat, quis eam peccatricem censeat, quæ dum commissa deplorat, odit iniquitatem: dum osculatur pedes domini, diligit iustitiam: & rursum dum tergit crinibus, exhibet humilitatem: dum vngit vnguento mansuetudinem præfert? Nunquid possibile est regnare peccatum in animo contrito & spiritu ingemiscenti, aut non multa charitas operit multitudinem peccatorum? Dimissa sunt ei peccata mul- ta: quoniam dilexit multum. Merito proinde iam non pecca- *Luc.7.g* trix iuxta tuam phariseæ sententiam, sed sancta & discipula Christi vocabitur, à quo etiam didicit in tam breui esse mitis & humilis corde. Nimirum hoc est quod in propheta legisti, sed forsitan neglexisti. Verte impios, & non erunt. Sic chariss- E simi, sic & antiquus ille accusator fratrum, si in quibus & vos *Prou 12.e* erubescitis præterita peccata vestra vobis improperet, apostolum audite magnifice consolantem vos & dicentem. Hæc quidem fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis. & illust: *1.Cor.6.c.* Habetis nunc quidem fructum vestrum in sanctificationem, *Rom.6.* finem verò vitam æternam. Et manifestius imprimens: Tem- *1.Cor.3.c.* plum dei, ait, sanctum est, quod estis vos. Nimirum ipse est cu *6.d* ius reuerentiæ primam in huius sermonis principio reseruauimus vocem, dum quæreremus sanctos, quorum sanctimonię congratulamur deuotione solenni. Licet enim parietes hos & dici sanctos & esse faciat consecratio episcoporum, frequentatio scripturarum, instantia orationum, reliquiæ sanctorum visitatio angelorum: minime tamen eorum sanctitas propter se credenda est honorari, quos nec propter se certum est sanctificari. Quinimmo sancta est propter corpora domus, corpora propter animas, animæ propter spiritum inhabitantem. Neque hinc dubitet quis, cum inuisibilis eius gratiæ visibile nobis signum fiat in bonum. Dico autem in eo quod & ipsi instar illius euangelici paralytici surgitis, quòd corporeum hoc grabatum in quo iacebatis languidi, tam facile tollitis, quòd denique ambulatis in domum vestram. Illam sanè domum de qua lętamini dicentes cum propheta: In domum domini lętantes ibimus. O admirabilis domus, & dilectis taber- *Psal.121.a* naculis & atriis concupiscibilibus præferenda. Quàm dilecta tabernacula tua domine virtutum: concupiscit & deficit ani- *Psal.83.a* ma mea in atria domini. Verum multo magis beati qui habi- F tant in domo tua domine, in secula seculorū laudabunt te. Si- *Ibidem.* quidem gloriosa dicta sunt de te, domus dei. In tabernaculis enim gemitus est pœnitentiæ, in atriis gustus lætitiæ, in te sa tietas gloriæ. Hæc quidem est infima domus orationis, media expectationis, tu gratiarum actionis & laudis. Fœlix proinde qui hic declinauerit à malo quod est culpa, & fecerit bonum: vt illic à malo quod est pœna liberetur, & in te recipiat bonum. Hic nimirum primitiæ spiritus, illic diuitiæ, in te plenitudo: vbi bona illa mensura conferta & coagitata & superefluens detur in sinus vestros. Hic denique fiunt sancti, illic securi, in te beati. Hę siquidem primitiæ spiritus, quæ militantibus interim prærogantur: sanctitas in conuersatione, pietas in intentione, virtus in colluctatione. In sanctitate conuersationis pœnitentiæ fructus intellige, & corporalia quæque diuinorum exercitia mandatorum. At quoniam hæc nisi simplex fuerit oculus, simplicia esse non possunt, necessario pietas intentionis & puritas cordis exigitur, ne vel honoris ambitus, vel laudis surrepat appetitus: sed solus ille desideretur qui solus desiderium replet, & ad proprij fontis originem omnis quam accepimus gratia reuertatur. Memento tamen solam ex omnibus perseuerātiam coronari, nec eam facile posse inter

Universidad de Deusto
Biblioteca

G se inter tot discrimina vendicari,nisi multiplicem obtineas in tam multiplici colluctatione virtutem. Hæc in tabernaculis. Porro in atriis quæ post molestos conflictus amœna iucunditate fouendos excipiunt exeuntes,iam diuitiæ spiritus erogã tur:requies à laboribus,securitas à solicitudinibus,pax ab hostibus. Ipse enim amodo iam dicit spiritus vt requiescant à laboribus suis,qui tanto feruore ocium hactenus interdicere, labores indicere consueuit. Ipse seorsum à curis vacet, & ab omni solicitudine sequestrabit, qui modo consilia ponit in anima sua,& solicitam facit erga multa turbari. Ipse iam parta victoria in pace in idipsum suauiter dormire præstabit, qui dum adhuc leo rugiens fremit,& ad vigilias excitat,& accingit ad pugnam. Verum in his, vt supra tetigimus, liberatio magis à malo quàm boni muneratio est:nisi quòd dura nos nostræ necessitatis experientia cogit, absentiam mali, boni cumulos æstimare: quemadmodum conscientia grauiorum immunitatem criminum,plenitudinem reputat sanctitatis. Hinc aduertere est quàm longe agimus à summo bono, qui carere culpa iustitiam,carere miseria beatitudinem iudicamus. Absit autem vt talem quis putet vbertatem domus illius,& torrentem voluptatis,& si qua sunt alia quæ nec oculus vidit,nec auris audiuit,nec in cor hominis ascendit quæ præparauit deus diligentibus se. Nec ergo audire velis ô homo quod auris hominis non audiuit,nec ab homine quæras quod humanus nec
H oculus videt,nec animus capit. Nec tamen hinc penitus tacea mus:nostram hanc patriam à longe salutantes,triplicem quandam odorari videmur, potentiæ scilicet & magnificentiæ & *Psal.70.c.* gloriæ repromissionem. Siquidem homo erat,& filius captiuitatis huius,qui dicebat:Introibo in potentias domini. Cæterum nos scire possumus quid sit infirmitate carere, tãquam infirmitate circundati. quid verò sit virtute indui, & potentiam introire,nec modo potentiam, sed & multam potentiã, *Rom.8.f* forte & omnipotentiam interim scire non possumus. Clamat etiam testis fidelis,quia quos iustificauit, illos & magnificauit. At magnificentiam eam præsertim quam procedere deceat à magnitudine cuius nec finis nec numerus est, vtinam nostræ interim exiguitati liceat expectare. nam æstimare non licet. Iam verò ne ipsius quidem vereri necesse est aut habere suspectam gloriæ promissionem, fœliciter tunc & fiduciali-ter hauries gloriam, à cuius interim appetitu tantis commi-nationibus deterreris. Erit enim tunc vnicuique laus à deo, secura certe & sempiterna,finis pariter & discriminis expers, *Psal.146.a* & vt scriptum est: Iucunda decoraque laudatio. Eia ergo fratres,viriliter interim in tabernaculis militemus vt suauiter deinde in atriis requiescamus:vt nouissimè in domo sublimiter gloriemur, cum momentaneum hoc & leue tribulationis nostræ supra modum in sublime æternum pondus gloI riæ operabitur in nobis,cum in domino laudabimur tota die, in veritate vtique,non in vanitate.

Item in dedicatione ecclesiæ, De *gemina considera-tione sui,* *Sermo.5.*

† ETiam hodie fratres solennitatem agimus, & præclaram. Atque id quidem facile dixerim:sed si pergitis quærere cuius sancti, illud forte iam non ita. Quotiens enim apostoli seu martyris vel confessoris alicuius memoria celebratur,haud difficile est dicere cuius:vtputa sancti Petri, & Stephani glorioſi, aut scilicet patris nostri Benedicti,vel alicuius cæterorum magnorum principum magnę curię cœli. Nunc verò nullius eorum solennitas agitur,agitur tamen nonnulla solennitas. Nec modo nonnulla,sed non parua. Et si iam vultis audire, festiuitas est domus domini,templi dei,ciuitatis regis æterni,sponsę Christi. Nemo sanè ambigit sanctam esse sponsam sancti sanctorum, & omni celebritatis honore dignissimam. An verò domum *Ibidem. 92 d.& 64.a* dei sanctam esse quis dubitet, de qua legitur: Domum tuam decet sanctitudo? Sic & sanctum est templum eius,mirabile in *Apo.21.a* equitate. sed & ciuitatem sanctam Ioannes sese vidisse testatur. Vidi,inquit, sanctam ciuitatem Hierusalem nouam descendentem de cœlo,à deo paratam tanquam sponsam ornatam viro suo. In quibus sanè verbis aperire iam cœpi, quod adhuc (fateor) dissimulare volebam. Dico autem quòd eadẽ sponsa,quæ ciuitas est,sed & templum quoque & domus nihilominus sit. Neque id mirum,præsertim cum similiter vnus K sit qui se ei sponsum dignatur & regem & deum & patremfamilias exhibere. Necdum tamen vobis arbitror satisfactum, donec euidentius quæ domus huius patrisfamilias, quod hoc templum dei,quæ ciuitas regis istius,quænam denique huius glorioſi sponsi sponsa dici & esse meruerit,audiatis. At ego super hoc quidem non parum vereor loqui quid sentiam, ne quem vestrum (quod absit) aut minus fideliter,aut minus humiliter audire contingat: ne quis forsitan ab hoc auditorio aut elatus præ magnitudine gloriæ,aut incredulus exeat præ pusillanimitate spiritus sui. Opto enim semper vos & fideles & humiles inueniri,quod vtrunque summopere sit necessariũ ad salutem. Solis nanque humilibus ipse dat gratiam, cui etiam sine fide placere impossibile est. Opto igitur & omnibus modis cupio vt & paruulos & magnos, immo (vt plus miremini) nihil aliud quam grande aliquid ei vos exhibere curetis. Neque enim sine magno animo bona illa tam magna capere,aut vim facere poteritis rẽgno cœlorum,non plus quàm idem cœlorum regnum intrare:nisi conuersi fueritis & *Mat.18.d* efficiamini sicut paruuli. Non sum homo profundi sensus, non possum vobis quod non gustauerim eructuare. Dicam tamen quid interdum in me sentiam actitari, vt si quis forte sibi vtile iudicauerit, imitetur. Quia enim olim persuasum *Eccli.30.d* est mihi vt miserear animæ meæ placiturus exinde deo meo, frequenter de ea recogito:vtinam autem magis semper liceret. Erat quando id actitari minime libebat, nempe quòd minus (si tamen minus, & non magis minime) diligerem eam. Quomodo enim amat quis, cuius mortem amat? Quod si,vt verum est & indubitabile, mors animæ iniquitas est, absolutam proinde liquet esse sententiam,quòd iniquitatem qui di- *Psal.10.d* ligit,odit animam suam. Oderam ergo eam, & odissem adhuc,nisi hoc mihi quodcunque amoris eius initium,is qui prior eam dilexerat, contulisset. Ipsius proinde beneficio nonnunquam de ea cogitans,videor mihi in ea fateor velut duo quædam contraria inuenire. Si ipsam prout in se est & ex se iuxta rei veritatem intueor,nihil de ea verius sentire possum, quàm ad nihilum esse redactam. Quid modo necesse est singulas eius miserias numerare,quàm sit onerata peccatis, obfusa tenebris,irretita illecebris,pruriens concupiscentiis,obnoxia passionibus,impleta illusionibus,prona semper ad malum, in vitium omne procliuis, postremo totius confusionis *Esa.64.b* & ignominię impleta? Nimirum si ipse quoque iustitiæ nostræ omnes ad lumen veritatis inspectæ, velut pannus menstruatę inueniuntur,iniustitiæ deinceps quales reputabuntur? *Mat.6.c* Si lumen quod in nobis est tenebræ sunt,ipse tenebræ quantę erunt? Facile est cuique nostrum si sua melius vniuersa & sine dissimulatione vestiget, & iudicet sine acceptione personæ, attestari per omnia apostolicæ veritati,& libere proclamare: M Qui se putat aliquid esse,cum nihil sit:ipse se seducit. Quid *Gal.6.a* est homo quia magnificas eum (ait fidelis & deuota confes- *Iob.7.d* sio) aut apponis erga eum cor tuum? Quid? Sinè dubio vanitati similis factus est homo,ad nihilum redactus est homo,nihil est homo. Quomodo tamen penitus nihil est,quem magnificat deus? Quomodo nihil,erga quem appositum est cor diuinum? Respiremus fratres,& si nihil sumus in cordibus nostris,fortè in corde dei potest aliud latere de nobis. O pater misericordiarum,ô pater miserorum, quid apponis erga eos cor tuum? Scio scio:vbi est thesaurus tuus,ibi est & cor tuũ. Quomodo ergo nihil sumus,si thesaurus tuus sumus? Omnes gentes quasi non sint,sic sunt ante te,& tanquam nihilum & inane reputabuntur. Siquidem ante te, sed non sic intra te. Sic in iudicio veritatis tuæ,sed non sic in affectu pietatis tuę. Nimirum vocas ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt. Et non sunt ergo,quia quæ non sunt vocas? & sunt, quia vocas. Licet enim non sint quantum ad se, apud te tamen sunt, vti- *Rom.3.c* que iuxta apostolum non ex operibus iustitiæ, sed ex vocante. Sic nimirum sic consolaris in tua pietate,quem in veritate tua humiliasti:vt magnifice dilatetur in tuis,qui merito angustiatur in visceribus suis. Siquidem vniuersæ viæ tuæ misericordia & veritas, requirentibus testamentum tuum & testimonia tua. Testamentum vtique pietatis, & testimonia veritatis. Lege homo in corde tuo, lege intra teipsum de teipso testimonia veritatis,etiam hac communi luce iudicabis te indignum.

A dignum. Lege in corde dei testamentum quod firmatum est in sanguine mediatoris,& inuenies quàm longe aliud spe pos- *Iob.7.d* sidere quam re tenere videris. Quid est, inquit, homo quia *1.Pet.5.a* magnificas eum? Magnus vtique:sed in illo. siquidem magni- *Psal.39.d* ficatus est ab illo. Aut quomodo non magnus apud illum:cui tam magna cura est de eo? Ipsi enim cura est de nobis,ait apostolus Petrus. Et propheta: Ego autem mendicus sum & pauper,dominus solicitus est mei. Plane artificiosa connexio vtriusque considerationis, qua velut vno momento descendens pariter & ascendens, & se pauperem & mendicum, & *Ioan.1.g* deum pro se solicitum vidit. Angelicum est istud ascendere & descendere simul. Videbitis,ait, angelos ascendentes & descendentes super filium hominis. Neque enim talis aliqua vicissitudo in eorum ascensionibus & descensionibus est, simul & mittuntur in ministerium propter eos qui hæreditatem capiunt salutis,& assistunt vultui maiestatis:deo miserior-diter prouidente,vt & nobis sit consolatio:& eis tribulatio nulla. Alioquin quæ;do æquanimiter paterentur ab illo vultu gloriæ in quem semper prospicere desiderant, propter *Mat.18.b* nos vel ad modicum separari? Denique ipsam audi in euangelio veritatem. Angeli eorum, ait (haud dubium quin paruulorum) in cœlis semper vident faciem patris: sic videlicet paruulorum custodiæ deputati,vt non priuati vllo modo bea- *Apoc.21.a* titudine sua. Hinc est quòd Ioannes sanctus ciuitatem Hieru-B salem descendentem vidit,stantem non potuit intueri. Et aduerte quòd descendentem dixerit, non cadentem. Cecidit enim quondam non minima pars ciuitatis illius,sed ea quidem minime sancta,quippe cui grauissimus casus fuit quod totius inimica facta est sanctitatis. Verum hanc quidem ruinam & terribilem casum Ioannes viderenon potuit,quia necdum erat:sed vidit verbum quod in principio erat, vidit principi- *Luc.10.e* um quod apostolis loquebatur: Videbam satanam tanquam fulgur cadentem de cœlo. Itaque pars illa quæ cecidit,à deo reparanda est,cum implebit ruinas,& reædificabit muros Hierusalem, non tamen ex his qui ceciderunt. Hæc autem quæ descendens apparuit,iam parata erat,sicut secutus adiunxit:à deo paratam. Siquidem quòd descendunt non cadunt angeli sancti,diuina præparatio facit:à quo nimirum hæc ipsa eis & *Heb.1.d* voluntas præparata est & facultas. Vnde non solum administratorios,sed & missos in ministerium quoque apostolus testatur. Quidni mittat angelos,pro quibus & ipse à patre voluit mitti? Quidni pro eis inclinet cœlos, pro quibus ipse quoque cœlorum rex inclinauit se,ita vt digito in terram scriberet. Domine inclina cœlos tuos. Parum est. Et descende. Quid vltra? Vt quibus condescendit,faciat etiam coascendere sibi. Cæterum,vt iam dixi,angelicus ascensus & descensus caret vicissitudine, nos autem modo hac, modo illac versari C necesse est:quòd nec supra diutius stare liceat, nec expediat infra longius demorari. Ascendunt,ait,vsq; ad cœlos, & descẽdũt vsque ad abyssos,anima eorum in malis tabescebat. Vt quid hoc? Propterea sanè anima eorum in malis interim plus tabescit quam delectetur in bonis,quòd hæc in re, illa verò *Mat.19.d* tantum in spe videantur haberi. Quis poterit saluus esse? dicunt discipuli saluatoris. Et ille. Apud homines hoc impossibile est, sed non apud deum. Hæc tota fiducia nostra, hæc vnica consolatio nostra, hæc tota ratio spei nostræ. Sed de possibilitate iam certi,de voluntate quid agimus? Quis scit *Rom.11.d* si est dignus amore an odio? Quis nouit sensum domini, aut quis consiliarius eius fuit? Hic iam planè fidem nobis subuenire necesse est,hic oportet succurrere veritatem:vt quod de nobis latet in corde patris, nobis per ipsius spiritum reueletur,& spiritus eius testificãs persuadeat spiritui nostro quod filij dei sumus. Persuadeat autem vocando & iustificando gratis per fidem,in quibus nimirum velut medius quidam transitus est ab æterna prædestinatione ad futuram magnificationem. Propterea sanè geminam illam considerationem, alteram quidem iudicij & veritatis,alteram verò non incongruè vocari credimus fidei & pietatis. Nec mirabere in humanis qualitatibus tam dissimilia reperiri, si solerter aduertas quanta & in ipsa eius substantia conuenisse videtur diuersitas naturarum. Quid enim spiritu vitæ sublimius? Quid verò humilius limo terræ? Quam profecto tam discoherentium in homine coherentiam rerum, ipsos quoque sapientes sæculi huius arbitror non latuisse cum hominem diffinirent, animal D rationale mortale. Mirabilis siquidem copula rationis & mortis,mira societas discretionis & corruptionis. Sic nimirum sic in moribus,sic in affectibus,sic in studiis hominum non minor,forte & amplior contrarietas inuenitur: vt si totam prauitatem seorsum intuearis,ac rursum quicquid boni videtur inesse, consideres sigillatim, plenum censeas esse miraculo quod tam aduersa conuenerint. Inde homo nunc quidem Bariona,nunc verò satana meretur audire. Nolite mirari hoc. Re- *Mat.16.c* colite ex euangelio cui dictum sit (& vtrunque in veritate: nam vtrunque ab ipsa veritate dictum) prius quidem, beatus es Simon Bariona,nec multo post,vade retro satana. Vnus ergo vtrunque,etsi non vtrunque ex vno. Illud enim ex patre, istud ex homine, ipse tamen vtrunque erat. Vnde Bariona? Quia non caro nec sanguis,sed pater ei quod locutus est reuelauit? Vnde satanas? Quia sapuit quæ erant hominum non quæ dei. Iam si vtraque consideratione diligenter inspexerimus nos quid sumus,immo in vna quam nihil, in altera quam magnificati,quippe pro quibus etiam solicitudinem gerat tanta maiestas,& cor suum apposuerit erga nos:puto temperata videtur gloriatio nostra,sed forsitan magis aucta est, solidata tamen,vt non in nobis,sed in domino gloriemur,quibus nimirum in hoc solo respirare est,vt dicamus. Si decreuerit sal- *propositum* uare nos,continuo liberabimur. Ex hoc iam in illa superiori E specula vel paululum immorantes quæramus domum dei, quæramus templum,quæramus ciuitatem,quæramus & sponsam. Neque enim oblitus sum,sed cum metu & reuerentia dico,nos sumus. Nos inquam sumus,sed in corde dei. Nos sumus,sed ipsius dignatione,non dignitate nostra. Non vsurpet quod dei est,vt non apponat homo magnificare seipsum, alioquin quod illius erat faciens deus,exaltantem se humiliabit. Quòd etsi nos puerili animositate gratis saluarivolumus, merito non saluamur. Excludit miseriæ dissimulatio miserationem,nec dignatio locum habet vbi fuerit præsumptio dignitatis,prouocat verò compassionem humilis confessio passionis. Sanè hæc sola facit vt nos ipse tanquam diues paterfamilias alat in fame,& sub eo panibus abundantes inueniamur proinde domus eius,cui nunquam deest alimonia vitæ. Et me- *Mat.21.b* mento quòd domum suam domum orationis esse diffiniat: quia & hoc prophetico satis videtur testimonio conuenire: qui ab ipso nos in orationibus vtique cibandos pane lachry- *Psal.79.a.* marum,& in lachrymis potum asserit accepturos. Cæterum *Psal.92.d.* iuxta eundem prophetam,sicut supra quoque meminimus, domum istam decet sanctitudo,vt videlicet pœnitentiæ lachrymas puritas continentiæ comitetur, & quæ iam domus est, fiat subinde etiam templum dei. Sancti estote, inquit, quia *1.Cor.6.d.* sanctus sum dominus deus vester. Et apostolus: Nescitis quia corpora vestra templum sunt spiritus sancti, & spiritus F sanctus habitet in vobis? Si quis templum dei violauerit,dis-perdet eum deus. Nunquid tamen vel ipsa iam sanctimonia sufficit? Pax quoque necessaria est,apostolo teste qui ait: Pa- *Heb.12.d* cem sectamini cum omnibus,& sanctimoniam, sine qua nemo videbit deum. Hæc est quæ facit vnius moris habitare fratres in vnum,nouam vtique regi nostro vero pacifico ædificans ciuitatem,quæ & ipsa Hierusalem nominetur, quod est visio pacis. Vbi enim sine fœdere pacis, sine obseruantia legis,sine disciplina & regimine acephala multitudo congregata fuerit,non populus, sed turba vocatur: non est ciuitas, sed confusio Babylonem exhibet,de Hierusalem habet nihil. Sed quemadmodum fieri posse videbitur,vt rex tantus in sponsum transeat,ciuitas promoueatur in sponsam? Sola hoc potest,quæ nihil non potest, charitas fortis vt mors. Quomodo non facile istam leuet, quæ illum iam inclinauit? Verum hinc tibi nullatenus consulenda prior illa quam diximus cõsideratio tui,hic quàm potissimum fidei magnanimitas exercetur. Denique & ipse ait: Desponsaui te mihi in fide, desponsaui te in iudicio & iustitia:eius, non tuam intellige. desponsaui te in misericordia & miserationibus. Si non fecit ille quod sponsus,si non tanquam sponsus amauit, si non zelatus est tanquam sponsus,noli acquiescere sponsam te arbitrari. Itaque fratres mei,si per abundantem refectionem magni patrisfamilias domus esse probamur, si templum dei per sanctificationem,si ciuitas summi regis per socialis vitæ communionem,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G munionem,si sponsa immortalis sponsi per dilectionem, puto iam non esse quod dicere verear nostram esse solennitatem. Nec miremini quòd in terris agitur hæc celebritas. siquidem agitur & in cœlis. Nempe si (vt veritas ait, & non potest non esse verum) super vno peccatore pœnitentiam agente gaudium est in cœlis etiam angelis dei, non est dubium multiplex esse super tam multorum pœnitentia peccatorum. Adhuc amplius vultis audire? Etiam gaudium domini, fortitudo nostra. Collætemur ergo angelis dei, congaudeamus deo, & in gratiarum actione præsens solennitas agatur: quia quanto nobis domestica, tanto amplius debet esse deuota.

Luce.15.b

Vnde supra, Sermo sextus.

Domestica nobis celebritas dedicatio domus nostræ, magis autem domestica nostra ipsorum dedicatio. Nostra siquidem illa aspersio, nostra illa benedictio, nostra consecratio fuit: quæ per manus sanctorum celebrata pontificum, etiam hodie anniuersario reditu votiuis laudibus ad memoriam reuocatur. Nunquid de lapidibus cura est deo? Non parietes dicunt, sed homines: Ipsi enim cura est de nobis. Vnus homo erat Iacob, & dormiens vidit descendentes angelos & ascendentes. Parum est hoc, etiam dominum angelorum adesse testatus est dicens: Vere dominus est in loco isto, & ego nesciebam. Miratur enim gratiam, & dignationis magnitudinem expauescit. Quàm terribilior est iste locus, quàm euidentius certiusque dominus est in loco isto: vbi nimirum non modo duo aut tres, sed tã multi in ipsius congregati nomine perseuerant. Nemo iam nesciat, nemo vestrum ignoret. Siquidem non accepimus spiritum mundi huius, sed spiritum qui ex deo est: vt sciamus quæ à deo data sunt nobis. Terribilis planè locus, & dignus omni reuerentia, quem fideles viri inhabitant, quem angeli sancti frequentant, quem sua quoque præsentia dominus ipse dignatur. Quomodo enim tantus patriarcha nescire potuerat quod non esset locus vbi non esset deus? Sed fortè aliud esse miratus est vbi ait: Vere dominus est in loco isto. Ibi vere est, & vere dominus est, vbi in eius nomine angeli simul & homines congregantur. Licet enim in omni loco sit qui nullo clauditur loco, signanter tamen dicimus: Pater noster qui es in cœlis: quòd aliter illic & proprio quodam modo præsentem se exhibeat, non quidem ipse diuersus, sed diuersa distinguens. Est ergo in omni loco omnia vniuersaliter continens, omniaque disponens, sed longe tamen aliter atque aliter. Apud homines malos est præstans atque dissimulans, apud electos homines operans & seruans, apud superos pascens & cubans, apud inferos arguens & damnans. Facit solem suum oriri etiam super malos, sed vbi malorum interim dissimulatio est, quodammodo veritas non est. Itaque si dicere licet, apud impios est in dissimulatione, apud iustos in veritate, apud angelos in fœlicitate, apud inferos in feritate sua. Durum vobis sonat quòd feritate dixi? ego verò & iram vereor & furorem. Domine ne in furore tuo arguas me &c. Vere, inquit, dominus est in loco isto. Vbi enim pluit super iustos & iniustos, pater est, pater misericordiarum, expectans homines ad pœnitentiam. Vbi damnat obstinatos, iudex est, & horrendum incidere in manus dei viuentis. Vbi cubat, sponsus est: & beata anima quam introduxerit in cubiculum suum. Cæterum in loco isto vere dominus est, si tamen seruiamus ei in spiritu & veritate. Non enim vere dominus erat apud eos quibus dicebat. Quid vocatis me domine domine, & non facitis quæ dico? Testantur sacræ literæ in paradiso olim positum primum Adam vt operaretur, & custodiret illum. Sic secundus Adam in ecclesia sanctorum, in congregatione suorum, in orto deliciarum (si quidem deliciæ suæ esse cum filiis hominum) ita inquam, & ipse dominus est in loco isto vt operetur atque custodiat. Alioquin sicut nisi quia dominus ædificauerit domum, in vanum laborauerunt qui ædificant eam: sic nihilominus nisi ipse custodierit ciuitatem, frustra vigilat qui custodit eam. Porro angelos ascendentes & descendentes esse in loco isto, patriarchalis ipsa visio manifestat. Ascendentes vt videant faciem patris, descendentes vt prouideant nobis. Quid ergo nos quomodo hic esse debemus, in quanta reuerentia stare in loco isto, vbi deus operans, & seruans ascendentes & descendentes? Nimirum pœnitentes & expectantes esse nos conuenit. Hoc est enim obliuisci quæ retro sunt, ignorare, reprobare, recogitare annos illos in amaritudine animæ nostræ, ac deinceps cogitatione simul & auiditate extendere nos in anteriora. Ad hoc venimus, in hoc positi sumus. Hæc sunt quæ exiguntur à nobis, præteritorum pœnitudo peccatorum, & futurorum expectatio præmiorum.

Gene.28.d

Heb.10.f

Luc.6.g

Psal.126.a

Præfatio in explanationem psalmi, Qui habitat.

Considero labores vestros fratres, non sine magno misericordiæ affectu. Quæro consolationem quam exhibere possim, & corporalis occurrit: sed ea non prodest quicquam, magis & obesse plurimum potest. Siquidem modica fomentis detractio, non modicum messis est detrimentum, etsi pœnitentia vestra minuatur miseratione creduli, paulatim gemmis corona vestra priuatur. Quid tamen agimus? Vbi prophetę farinula? Siquidem mors in olla est, & mortificamini tota die in ieiuniis multis, in laboribus frequenter, in vigiliis supra modum, præter ea quæ intrinsecus sunt, contritio cordium, & multitudo tentationum. Mortificamini, sed propter eum qui mortuus est pro vobis. Quòd si abundat tribulatio vestra pro eo, abundabit consolatio vestra per eum, vt in eo delectetur anima, quæ in his renuit consolari. Apud ipsum nanque ipsa quoque tribulatio magna quædam consolatio poterit inueniri. Nonne enim certum est supra vires humanas, vltra naturam, contra consuetudinem esse quæ sustinetis? Alius igitur portat ista, ille sine dubio qui secundum apostolum portat omnia verbo virtutis suæ. Nonne ex hoc iam suo ipsius gladio inimicus perimitur, & magnitudo tribulationis de qua tentare solebat, ipsa magis tentationes exuperat tanquam certissimum diuinæ præsentiæ argumentum? Quid enim timendum nobis, si adest qui portat omnia? Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo? Nam & si ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es. Quid est, quod totam molem terræ sustinet? Et vniuersus orbis cui innititur? Nam si est aliquid quod sustineat cætera, ipsum à quo sustinetur? Non inuenitur nisi virtutis verbum omnia portans. Verbo enim domini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum.

4.Reg.4.

Heb.1.d

Psal.26.a

Psal.32.b

Propterea vt sit vobis in verbo domini consolatio, maximè his diebus quibus (sicut omnino dignum est) aliquatenus maior est labor vester, non erit inutile tractare vobiscum aliquid de scripturis sanctis, quod etiam aliqui vestrum rogauerunt. Vnde nobis eligendus est psalmus ipse de quo tentationis occasionem inimicus assumpsit, vt inde confringantur arma maligni, vnde sibi vsurpare præsumpsit. Propterea nolo vos ignorare fratres, quoniam manifestè imitatores sunt inimici, quicunque de scripturis sanctis aliquid non sanctè vsurpant, & detinent veritatem dei in mendacio, sicut solent quandoque nonnulli. Cauete hoc dilectissimi: quia prorsus diabolicum est, & de parte eius se esse probant qui id faciunt in suam ipsorum perniciem, salutaria scripta peruertere molientes. Sed non modo plus immoror, sufficit credo breuiter teti gisse. Iam de ipso quem elegimus psalmo aliqua præstante domino differere & explanare tentemus.

In explanationem primi uersus psalmi: Qui habitat, Sermo primus.

Qui habitat in adiutorio altissimi, in protectione dei cœli commorabitur. Quis sit diuini inhabitator adiutorij, per non inhabitantes illud melius potest agnosci. Tria siquidem eorum reperies genera. Vnum non sperantium, aliud desperantiũ, tertium frustra sperantium. Neque enim inhabitat in adiutorio dei qui non posuit deum adiutorem suum, sed cõfidit in virtute sua, & in multitudine diuitiarum suarum. Surdus nanque ad prophetæ

Psalm.90.

A phetæ vocem dicentis: Quærite dominum dum inueniri potest, inuocate eum dum prope est, & sola temporalia quærens, emulatur in malignantibus, pacem peccatorum videns, & elongatur ab adiutorio altissimi, quod sibi ad hæc necessarium esse non reputat. Sed quid nobis de his quæ foris sunt iudicare? Timeo fratres, ne forte etiam sit in nobis qui non habitet in adiutorio altissimi, sed confidat in virtute sua, & in multitudine diuitiarum suarum. Forte enim feruorem habet aliquis, potens in vigiliis, in ieiuniis, in labore, & cæteris huiusmodi, aut etiam multorum (vt sibi videtur) diuitias meritorum longo tempore acquisiuit, & in his confidens remissior est in timore dei, facile iam ad ociositates & curiositates pernicioſa quadam securitate declinat, murmurat, detrahit, diiudicatq;. Qui, pfecto si habitaret in adiutorio dei, attenderet vtique sibi, & timeret offendere quem sibi cognoscere adhuc tam necessarium esse. Tanto siquidem amplius timere deum, & magis solicitus esse debuerat, quanto maiora eius munera iam percepit. Neque enim quæ habemus ab eo, seruare aut tenere possumus sine eo. Nunc verò (quod non sine dolore loquimur aut videmus) sunt aliqui qui in conuersionis initio satis timorati & soliciti sunt, donec initium aliquod cõuersionis acceperint, & cum multo magis desiderare debuerant, iuxta illud, Qui edunt me, adhuc esurient: incipiunt sic agere ac si dicant: Vt quid ei seruiamus vltra, quando iam habemus quod daturus est? O si scires quam parum est quod habes, & hoc ipsum quam cito perdes si non seruauerit ille qui dedit. Hęc enim duo sunt quę valde solicitos & subiectos deo nos reddere possunt: vt non simus de his qui propterea non habitant in adiutorio altissimi, quia non reputant illud sibi necessarium esse, & hi sunt qui non sperant in domino.

Eſa.55.a

Eccl.24.c

B

Sunt autem & alij qui & desperant, hi scilicet qui considerantes imbecillitatem propriam, deficiunt & obruuntur à pusillanimitate spiritus, habitantes in carne sua, & circa infirmitatem propriam semper intenti, vt omnia quæ patiuntur, cursim enumerare parati sint. Vbi enim intenderis ingenium, valet. In adiutorio autem dei non habitant, neque nouerunt illud, quod nec assurgere valeant vt aliquando cogitent illud.

Sunt autem alij qui sperant quidem in domino, sed frustra: quia sic de misericordia eius sibiipsis blandiuntur, vt à peccatis suis non emendentur. vana est omnino spes ista, & hæc confundit, eo quòd charitas desit. Contra hos propheta: Maledictus, inquit, qui peccat in spe. Et alius: Beneplacitum est domino super timentes eum, & in eis qui sperant super misericordia eius. Dicturus qui sperant, signanter præmisit, super timentes eum. Frustra siquidem sperat qui contemptu suo gratiam à se repellit, & spem suam prorsus euacuat. Nullus ergo horum trium habitat in adiutorio altissimi. Primus enim habitat in meritis suis, secũdus in pœnis, tertius in vitiis. Immũda habitatio tertij, anxia secundi, stulta & periculosa primi. Quid enim stultius quàm habitare in domo vix adhuc inchoata? Consummasse te putas? At cum consummauerit homo, tunc incipit. Denique ruinosa est omnino hæc habitatio, & quæ sustentari magis opus habeat & fulciri quam inhabitari.

Psal.146.b

C

Nonne vita præsens fragilis est & incerta? Simile esse necesse est quicquid fundatur in ipsa. Quis enim super fragile fundamentum, stabile credat ędificium? Periculosa habitatio eorum qui in meritis suis sperant. periculosa, quia ruinosa. Eorum verò qui considerationę propriæ infirmitatis desperatione deiiciuntur, habitatio est anxia, & eos in tormentis diximus habitare. Quandiu enim & pœnas sustinent in quibus nocte & die conteruntur, & eis quoque quas nondum sentiunt amplius cruciantur, vt non sufficiat diei malitia sua, sed opprimuntur his quoque quæ fortasse nunquam experientur: quæ tormenta, quis infernus intolerabilior potest excogitari, præsertim quia & tanto labore premuntur, & cœlestis panis non sustentantur edulio? Hi sunt qui in adiutorio altissimi non habitant: quia desperant. Priores autem idcirco non quęrunt: quia nequaquam sibi illud necessarium sentiunt. Extremi verò propterea longe sunt: quia eo modo quærunt auxilium dei quo obtinere non possunt. Soli enim in adiutorio altissimi habitant qui id solum obtinere desiderant, id solum amittere trepidant: sedula circa illud & solicita cogitatione versantes, quæ est vtique pietas, cultus dei. Beatus planè qui sic habitat in adiutorio altissimi: quia in protectione dei cœli commorabitur. Quid ei nocere poterit eorum quæ sub cœlo sunt, quem deus cœli protegere & conseruare voluerit? Porro sub cœlo sunt quæcunque nocere possunt, sub cœlo sunt aereæ potestates, sub cœlo præsens seculum nequam, & caro aduersus spiritum concupiscens. Optimè igitur dictum est, In protectione dei cœli commorabitur: vt nihil eorum quæ sub cœlo sunt timere possit quisquis protectionem eius habere meruerit: siue ita dictum sit vt ad versum sequentem oratio dependeat: qui habitat in adiutorio altissimi, in protectione dei cœli commorabitur: dicet domino, susceptor meus es tu, & sit quod dicitur, in protectione dei cœli cõmorabitur, expositio præcedentis partis, qui habitat in adiutorio altissimi: aut magis addere videatur vt non solum adiutorium ad operandum bonum, sed protectionem quoque ad liberandum à malo doceat esse quærendam. At verò diligenter attende quod, in protectione, dicit: non, in præsentia. Angelus in præsentia eius exultat, ego vtinam possim in eius protectione morari. Ille beatus in præsentia, ego vtinam in protectione sim securus. Dei cœli, inquit. Licet enim vbique esse non dubitetur, sic tamen in cœlo est, vt ad eius comparationem nec esse videatur in terris. Propter quod & orantes dicimus. Pater noster qui es in cœlis. Sicut enim anima cum in toto quoque sit corpore, excellentius tamen & singularius est in capite, in quo sunt omnes sensus, (nam in cæteris omnibus membris vix vnum exercet solum, scilicet tactum, vnde quantum ad eum modum quo in capite est, cætera membra videtur quodãmodo non tam inhabitare quam regere) ita si præsentiã illius cogitemus qua beati angeli perfruuntur, videri possumus vix aliquem dei protectionem & nomen habere. Fœlix tamen anima quæ vel hanc protectionem meretur. Dicet enim domino, susceptor meus es tu. Verum id quidem sermoni alteri reseruemus.

D

E

Adhuc de primo uersu, unde supra. Sermo secundus.

Qui habitat in adiutorio altissimi, ait propheta, dicet domino, susceptor meus es tu, & refugium meum deus meus, sperabo in eum. Dicet in gratiarum actione, Confitemini domino misericordię eius, super duplici adiutorio eius. Omnis enim qui adhuc in adiutorio habitat, non in regno, & frequenter opus habet fugere, & interdum cadit. Fugere inquam dum in hoc corpore sumus à facie tentationis persequentis oportet. Quòd si minus celeriter fugimus, aliquando (vt affolet) impellimur & euertimur, sed dominus suscipit nos. Ipse itaque refugium est, vt venientem cum stercoribus boum pigrorum lapidatorem impigri fugiamus, & euadere possimus fœdam nimis lapidationem. Ipse quoque susceptor est, vt etiam cum ceciderimus nõ collidamur, quoniam supponit manum suam. Cum ergo tentationis impetum sentimus in cogitatione, statim fugiamus ad ipsum, & humiliter postulemus auxilium. Quòd si forte præoccupauerit nos (vt aliquando) cum tardius quàm oporteat ad eum confugimus, soliciti simus vt suscipiat nos manus domini. Homines enim aliquando cadere necesse est dum in hoc seculo detinentur: sed alij colliduntur, alij non, quia deus supponit manum suam. Sed quomodo eos discernere poterimus, vt segregemus iuxta domini exemplum agnos ab hœdis, iustos ab iniustis? Nam & iustus septies in die cadit. Verum hoc interest inter eorum casus, quòd iustus suscipitur à domino, ideoque resurgit fortior. Iniustus autem cum ceciderit non adiiciet vltra vt resurgat, immo verò aut in pudorem noxium, aut in impudentiam cadit. Aut enim excusat quod fecit, & hic est pudor adducens peccatum. aut fit ei frons meretricis, & iam nec deum timet, nec hominem reueretur, sed prædicat peccatum suum sicut Sodoma. Iustus verò super manum domini cadit, & miro quodam modo etiam ipsum ei peccatum in iustitiam cooperatur: Scimus enim quoniam diligentibus deum, omnia cooperantur in bonum. Nonne cooperatur nobis ille casus in bonum, vnde & humiliores efficimur & cautiores? Nonne dominus cadentem illum suscipit, qui ab humilitate suscipitur? Impulsus euersus sum vt caderem (ait propheta) sed nihil profecit qui impulit me, quoniam dominus

Prou.24.b

Rom.8.e

Psal.117.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

Textus. Textus

Gnus susceptit me. Sic ergo dicet fidelis anima domino, susceptor meus es tu: Possunt omnia dicere, creator meus es tu, possunt & animalia dicere, pastor meus es tu. possunt omnes homines dicere, redemptor meus es tu. At verò susceptor meus es tu, is tantum dicere potest qui habitat in adiutorio altissimi. Vnde & addidit: Et deus meus. Cur non deus noster? Quia in creatione, in redemptione, cæterisque communibus beneficiis est deus omnium: sed in tentationibus suis tãquam proprium eum habent singuli electorum. Sic enim paratus est suscipere cadentem, & eripere fugientem, vt videri possit relictis omnibus aliis ei soli operam dare: propterea expedit omni animæ deum semper attendere tanquam proprium non modo adiutorem, sed etiam inspectorem. Quomodo enim negligens poterit fieri, qui intuentem se deum nunquam desinit intueri? Aut quomodo non quasi proprium illum habere videtur qui sic eum super se videt intentum, vt omnia interiora eius & exteriora omni hora considerare non cesset: omnesque non solum actus, sed etiam ipsos subtilissimos animæ motus perscrutetur atque diiudicet? Hic igitur non immerito dicere potest, deus meus sperabo in eum. Et attende quòd non dixerit, sperauí, aut spero: sed, sperabo. Hoc, inquit, est votum meum, hoc propositum meum, hæc intentio cordis mei. Repo
H sita est hæc spes mea in sinu meo, & in hac perseuerabo. Sperabo in eum. Nec desperabo, nec frustra sperabo, quia maledictus qui peccat in spe: & nihilominus qui peccat in desperatione, sed nec esse volo de his qui non sperant in domino. Sperabo, inquit, in eum. Sed iam dic nobis quo fructu, qua
Textus mercede, quo lucro? Quoniam ipse liberabit me de laqueo venantium, & à verbo aspero. Sanè laqueum hunc, & hoc verbum, in diem alterum & sermonem si placet alterum differamus.

De tertio uersu. Sermo tertius, unde supra.

DEus meus sperabo in eum: quoniam ipse liberauit me de laqueo venantium, & à verbo aspero. Ego vtique fratres, in hoc verbo magna meipsius pietate compungor, & valde misereor animæ meæ. Ipse liberauit me de laqueo venantium. Ergo ne bestiæ sumus nos? Bestiæ prorsus. Homo cum in honore esset, non in-
Psal.48.e tellexit, comparatus est iumentis insipientibus. Bestiæ profecto sunt homines, oues errantes non habentes pastorem. Quid superbis ô homo? quid te sciolum iactas? Vide quia bestia factus es, cui venandę laquei præparantur. Sed qui sunt venatores isti? Venatores vtique pessimi & nequissimi, callidissimi & crudelissimi. Venatores qui cornu non sonant vt nõ audiãtur, sed sagittant in occultis immaculatum. Ipsi rectores sunt
I tenebrarum harum, astutissimi versutia & malitia diabolicæ fraudis, ita vt sicut est ante venatorem bestia, sic ad eorum cõparationem sit quilibet astutissimus hominum, præter eos dũtaxat qui cum apostolo non ignorant cogitationes eorum, quibus in dei sapientia datum est fraudes deprehendere mali gnorum. Obsecro vos nouellę plantationes dei, vos qui nondum exercitatos habetis sensus ad discretionem boni & mali, nolite sequi cordis vestri iudicium, nolite abundare in sensu vestro: ne vos tanquam rudes adhuc versutus ille venator decipiat. Nam siluestribus illis & omnino bestialibus bestiis (seculares homines loquor) apertos satis expandit laqueos, vtpote quos facile capiendos esse non dubitat. Vobis autem qui tanquam prudentiores cerui serpentes necatis, & desideratis ad fontem viuum, subtiliores occultat laqueos, & callidiora fraudis suæ argumenta conquirit. Vnde obsecro vos humiliamini sub potenti manu dei pastoris vestri, & acquiescite eorum consiliis qui melius norunt venatoris illius versutias, edocti diuturno longi temporis exercitio, & crebris experimentis tam in se quam in multis. Sed ecce quia iam venatores & bestias nouimus, quisnam sit laqueus iste, quærendum est. Nolo ego adinuenire ex me, nec dubium aliquod tradere vobis. Ostendat nobis apostolus laqueum istum. ipse enim venatorum illorum non ignorat cogitationes. Dic nobis inquam beate Paule, quis sit laqueus iste diaboli, à quo se liberatam fidelis anima congratulatur? Qui volunt, inquit,
2.Ti.6.b diuites fieri in hoc seculo, incidunt in tentationes, & in laqueum diaboli. Ergo ne laqueus diaboli diuitiæ sunt huius K seculi? Heu quàm paucos inuenimus qui ab hoc laqueo liberati exultent, quàm multos qui dolent quòd parum sibi videntur irretiti, & adhuc quantum possunt ipsi se inuolucre & intricare laborant. Vos qui reliquistis omnia, & secuti estis non habentem vbi caput suum reclinaret filium hominis, exultate & dicite: quoniam ipse liberauit me de laqueo venantium. Confitemini illi toto corde, tota anima, tota virtute, & ex ipsis medullis cordis gratias ei agite, dicentes: quoniam ipse liberauit me de laqueo venantium. Et vt noueritis quã magnum sit beneficium hoc, & sciatis quæ à deo donata sunt vobis, audite quod sequitur: Et à verbo aspero. O homo, vel magis bestia: laqueum non timebas? Time vel malleum. A verbo, inquit, aspero. Quod est hoc verbum, nisi illud insatiabilis gehennę, Asser, asser, percute, dilacera, cito interfice, velociter spolia, detrahe? Quid est verbum asperum, nisi, Tollatur impius ne videat gloriam dei? Quomodo exultant venatores capta bestia, & clamant tolle tolle, infige verubus, infer prunis, & male bullientibus impone lebetibus? Verbum asperum fuit quod protulit domus exasperans populus Iudæorum. Tolle tolle: crucifige eum. Quam horribile verbum, quã Ioan.19.c asperum, quam crudele? Vere dentes eorum arma & sagittę, & lingua eorum gladius acutus. Hoc verbum asperum tu sustinuisti domine. Cur, nisi vt nos liberares à verbo aspero? Sit iam pietatis tuæ, vt non sustineamus nos, quod tu dignatus es sustinere pro nobis. Respondent homines seculares cum eis L suademus agere pœnitentiam, & dicunt: Durus est hic sermo. Nempe hoc est quod in euangelio legimus. Loquebatur Ioan.6.f de pœnitentia ipsa dominus, sed in figura, tanquam his quibus non erat datum nosse mysterium regni dei. Cum audirent dicentem, Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, dixerunt: Durus est hic sermo, & abierunt retrorsum. Quid autem est manducare eius carnem, & bibere sanguinem nisi communicare passionibus eius, & eam conuersationem imitari quam gessit in carne? Vnde & hoc designat illibatum illud altaris sacramentum vbi dominicum corpus accipimus: vt sicut videtur illa panis forma in nos intrare, sic nouerimus per eam quam in terris habuit conuersationem ipsum intrare in nos, ad habitandum per fidem in cordibus nostris. Cum enim iustitia ingreditur, ille ingreditur
Psal.48.e qui factus est nobis à deo patre iustitia. Sed & qui manet in 2.Cor.4. charitate, in deo manet, & deus in eo. Sed tamen adhuc multi nobis dicunt: Durus est hic sermo. Ergo ne durum est momentaneum hoc & leue tribulationis, quod supra modum in sublimitate eternum pondus gloriæ operatur in nobis? Durum est breuissimo & leuissimo labore cruciatus illos & tormenta redimere, quæ nullus terminus finiat, nullus animus sufficiat cogitare? Durum vobis videtur cùm dicitur: Agite pœnitentiam? Erratis, sed audituri estis aliquando verbum asperum, sermonem durum, auditionem malam: Ite maledicti in Matt.25.d M ignem æternum. Ita dico vobis hoc timete, hoc durum reputate, & inuenietis, quia iugum domini suaue est, & onus eius leue. Si in seipso suaue illud credere necdum potestis, vel hoc non ignoratis quoniam huius comparatione suauissimum est. Vos autem fratres mei, vos pennati, ante quorum oculos frustra iacitur rete, vos qui diuitias huius seculi penitus reliquistis, quid timeatis à verbo aspero, quoniam iam liberati estis à laqueo? Fœlix tu Idithum, pro quo psalmi quidam inscripti sunt, qui transiisti laqueum, vt omnino longe fieres à verbo aspero. Quibus enim dicetur: Ite maledicti in ignem æternum. Esuriui enim, & non dedistis mihi manducare. quibus Ibidem. inquam dicetur: nisi his qui substantiam huius mundi habuere? Nunquid non valde exhilarantur ad verbum hoc corda vestra, & spirituali iucunditate replentur? Nunquid non pretiosiorem ducitis paupertatem vestram thesauris seculi? Siquidem ipsa est quæ liberat vos à verbo aspero. Quomodo nanque à nobis exigat deus, quod pro ipsius amore relictum est? Et tamen etiam hoc facitis, & de labore manuum vestrarum Christus alitur & vestitur, vt nihil desit. Agite ergo gratias, exultate & dicite: quoniam ipse liberauit me de laqueo venantium, & à verbo aspero. Exultate inquam, sed adhuc interim cum tremore. Lętos vos esse volo, sed nondum securos. Gaudentes in spiritu sancto, sed tamen pauentes adhuc, &

A huc, & cauentes à recidiuo. Quid enim vobis vltra pauendum est? Vnum vtique, idque grauissimum, peccatum Iudæ, peccatum apostasiæ. Bene enim factum est vt pennas acciperetis sicut columbę, & volaretis ad requiescendum. Nam in terra nõ erat requies, sed labor & dolor, & afflictio spiritus. Quid ergo timendum est sic volanti, nisi ne forte cadauer vel simile aliquid in terra videat cuius desiderio tractus videatur à venatoribus illis pessimis, & preparatis laqueis capiatur, & sint nouissima hominis illius peiora prioribus? Hoc inquam omnino timendum est, ne quis aut corde solo, aut etiam corpore ad vomitum reuertatur. Legimus enim de filiis Israel quia corde redierunt in Aegyptum. Nam corpore reuerti, clausum post eorum talos rubrum mare prohibebat. Hoc est quod vehementer singulis quibusque timendum est, nequando forte eatenus deum offendant, vt manifeste abiiciantur & euomantur ab eo: aut si pudor neget apostasiam corporis, tepor ipse paulatim ingerat apostasiam cordis: vt videlicet in habitu religionis cor seculare gerant, & quicquid secularis consolationis inuenire potuerint, amplectantur. Neque enim sumus
1.Cor.9.d nos apostolo sanctiores, qui tamen verebatur ne forte cum aliis predicasset, ipse reprobus efficeretur. Sed id tandiu timendum est, donec laqueus contritus sit, donec corpus istud anima deposuerit. Nam & ipsum corpus laqueus quidam est, vnThre.3.f B de & oculus legitur animam deprędari. Minime ergo decet esse securum hominem, qui secum portat laqueũ suum, immo verò bonum est magis habitare in adiutorio altissimi, vt per eum possit laqueus euitari.

De quarto uersu, Sermo quartus, unde supra.

Textus SCapulis suis obumbrabit tibi. Confitenti humiliter, & deuote gratias referenti, non immerito ampliora beneficia promittuntur. Nam qui fidelis inuenitur in modico, iure constituetur super multa: sicut econtrario accipiendis indignus est, qui fuerit de acceptis ingratus. Itaque deuotę illi gratiarum actioni respondet spiritus, non id solum, inquiens, faciet, sed & scapulis suis obumbrabit tibi. Credo in his scapulis geminam dei promissionem intelligendam, vitæ scilicet eius quæ nunc est, pariter & futuræ. Si enim solum promitteret regnum, & in itinere deesset viaticum, omnino conquererentur homines & respon-
Mat.19.d derent: Magnum quidem est quod promittitur, sed perueniendi illuc nulla facultas datur. Propterea qui post hoc seculum vitam promisit eternam, ipse dandum etiam in hoc seculo centuplum prouidentissima pietate præmisit. Quid iam excusationis habes ô homo? Profecto obstructum est os loC quentium iniqua. Quid plus afferet ad tentandum, nisi quia longa futura est via tua? Et si grandis tibi restat via, cur hoc
3.Re.19.b timeas, cui fortis cibus datur, ne deficere possis in via? Heliæ vtique cibus allatus est ab angelo, quo nullus in humana consuetudine vilior inuenitur, scilicet panis & aqua: tanta tamen fortitudo collata est, vt quadraginta diebus ambulans non fatigaretur nec esuriret. Vis tibi hunc cibum ab angelis ministrari? Mirum valde, si non vis. Quòd si cibum hunc desideras, & angelica ministeria non superba, sed humili magis ambitione requiris, audi quomodo scriptum sit de domino, quia tentante diabolo, & suadente vt de lapidibus faceret panem,
Deu.8.a Mat.4.a restitit & dixit: Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore dei, deinde tentationibus superatis, & tentatore fugato, accesserunt angeli, & ministrabant ei. Et tu ergo si vis habere ministerium angelorum, fuge consolationes seculi, & tentationibus resiste diaboli. Renuat consolari anima tua in aliis, si vis in dei memoria delectari. Cum esuris, currere suadet ad panem: at tu potius audi dicentem: Non in solo pane viuit homo. Cur enim tanta varietate distraheris, vt modo cibum, modo potum, modo vestem aut lectum, nisi pro sola corporis necessaria sustentatione requiras, qui in vno, id est in verbo dei potes hæc omnia inuenire? Manna enim est, omnem saporem habens, & odoris delectationem: & requies est vera & syncera, suauis & salubris, iucunda & sancta. Hæc promissio est vitæ præsentis. Nam promissionem futuræ quis explicet? Si expectatio iustorum lætitia, &
Esa.34.a tanta lętitia, vt omne quod desideratur in seculo, non valeat ei comparari: ipsum quod expectatur quid erit? Oculus non vidit deus absque te, quæ preparasti diligentibus te. Sub E his itaque scapulis quatuor nobis beneficia conferuntur. Sub his enim abscondimur, sub his in occursu accipitrũ & miluorum protegimur, quæ sunt aereæ potestates: sub his vmbraculum salubre refrigerat nos, & repellit nimium solis feruorem, sub his quoque alimur & fouemur. Ait enim propheta in alio psalmo. Quoniam abscondit me in tabernaculo suo in Psal.26.b die malorum, id est dum adhuc dies mali sunt, & in terra aliena sumus, quæ data est in manus impij, in qua non est regnum pacis, nec deus pacis regnat in ea. Nã si regnat, quid est quod orantes dicimus: Adueniat regnum tuum? Necesse igitur Mat.9.b est abscondere interim si quid habemus boni, quoniam thesaurum regni cœlorum qui inuenit homo abscondit. Propter quod etiam corporaliter in claustris & in syluis absconditur. Et si scire vultis quantum in hac absconsione lucramur, credo nullum hic esse qui si quartam partem eorum quæ facit, in seculo actitaret, non adoraretur vt sanctus, reputaretur vt angelus: nunc autem quotidie tanquam negligens arguitur & increpatur. Parum ne hoc lucrum ducitis, quòd non reputamini sancti antequam sitis? An non timetis ne forte hic vili mercede hac recepta, in futuro mercedem non habeatis? Necessaria est ergo hæc absconsio non solum ante oculos alio- D rum, sed etiam multo magis ante teipsum. Hoc enim habet dominica illa sententia. Cum feceritis omnia quæ præcipiuntur vobis, dicite, Serui inutiles sumus: quod debuimus face- Luc.17.c re fecimus. væ enim nobis si non fecissemus. Et hæc est vtique magna virtus, & summa securitas, quando & pie viuis: & tamen plus attendis quæ desunt tibi, quàm quæ obtinuisse videris, oblitus quæ retro sunt, & extendens te in anteriora. Hæc igitur est absconsio, quam sub scapulis domini præstari dixeramus: qualis forsitan absconsio fuit vel obumbratio quę Mariæ facta est à spiritu sancto, ad celandum videlicet tam incomprehensibile sacramentum. De protectione quoque idem ait propheta iste. Obumbrasti super caput meum in die Psal.139.b. belli. Sicut enim videns venientem accipitrem mater expandit alas suas vt pulli subeant & habeant tutum refugium: sic nobis parata, & quodammodo dilatato sinu extensa est summa illa & ineffabilis pietas domini nostri. Vnde & supra dixit. Quoniam refugium meum es tu. Iam verò sub ipsis quoque scapulis & vmbraculum salubre & protectionem habemus. Sicut enim iste corporeus sol licet bonus sit & valde necessarius, tamen & feruor eius si temperatus non fuerit, infirmo capiti, & splendor infirmis oculis nocet, nec est solis culpa, sed infirmitatis: sic etiam sol iustitiæ est. Vnde & dici- Eccles.7.e tur: Noli nimium iustus esse. Non quod iustitia bona non sit, sed quia dum adhuc infirmi sumus, oportet ipsa bona gratia temperari, ne forte elationis aut indiscretionis vitium incurramus. Quid est quòd incessanter orantes & supplicantes nõ F possumus ad eam quam desideramus gratiæ abundantiam peruenire? Putatis quia auarus aut inops factus est deus, impotens aut inexorabilis? Absit hoc, prorsus absit: sed ipse cognouit figmentum nostrum, & scapulis suis obumbrat nobis. Nõ tamen à petitione propterea cessandum est, quia etsi non dat ad satietatem, dat tamen ad sustentationem: etsi cauet nobis à feruore nimio, tamen fouet nos tanquam mater calore suo. Hoc est enim quartum quod diximus sub scapulis eius nobis prestari, vt tanquam pulli in calore materni corporis foueamur, ne foris vagantes moriamur, refrigescente nimirum charitate: quæ non diffunditur in nobis nisi per spiritum qui datur nobis. Sub his igitur pennis eius securus sperabis, vt videlicet de exhibitione præsentium munerum firma sit expectatio futurorum.

De prima parte quinti uersus, Sermo quintus unde supra.

SCuto circundabit te veritas eius. Vigilate & orate, vt non intretis in tentationem. Et quis hoc dixerit, scitis: & tempus scitis. domini enim est ver- Mar.14.d bum istud instante iam passione sua. Et attendite quoniam ipse quidem erat passurus, & non discipuli: nec tamen pro se dicebat orandum, sed pro illis. Vnde ad Petrum. Ecce satanas expetiuit vos vt cribraret sicut triticum: ego Luc.22.d autem rogaui pro te vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus

Universidad de Deusto
Biblioteca

G conuersus confirma fratres tuos. Si tantum illos oportebat timere in passione domini, quantum nobis timendum est fratres, in passione nostra? Vigilate proinde & orate, vt non intretis in tentationem: quoniam vndique circundati estis tentationibus. Vnde & legistis, quia tentatio est vita hominis super terram. Itaque si tot tentationibus plena est vita nostra, vt non immerito tota ipsa tentatio debeat appellari: peruigili circunspectione opus est & oratione ne inducamur in eã: vnde est & illud in oratione dominica: Et ne nos inducas in tentationem. Quia ergo vndique sic circundatus es tentationibus, scuto circundabit te veritas eius: vt quemadmodum vndique bella, ita vndique sint & præsidia. In quo & omnino illud manifestum est, spirituale scutum esse oportere quod circundare potest. Veritas autem circundat, quia verax qui promittit, & sic exhibet vt promittit. Fidelis deus, ait apostolus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis.

Iob.7.d *Matt.6.b* *1.Cor.10.c*

Non incongrue sane scuto comparatur gratia diuinæ protectionis, quod in superiori parte amplum & latum est, vt caput humerosque custodiat: in inferiori vero strictius, vt minus oneret, maximè quòd graciliores sint tibiæ, nec tam facile vulnerentur, sed nec adeo periculosum sit illis in partibus vulnerari. Sic omnino sic militibus suis Christus ad inferiora tuenda, id est carnem, magnam (vt ita dixerim) strictitatem atH que penuriam rerum temporalium donat: nec vult eos illarum multitudine pregrauari, sed vt victum & vestitum habentes, quemadmodum, ait apostolus, his contenti simus: in superioribus vero ampliorem latitudinem, & abundantiam gratiæ spiritualis. Sic enim habes. Primum quærite regnum dei & iustitiam eius, & omnia adiicientur vobis. De victu vtique dixit & vestitu. Vnde dixerat solicitos esse non debere. Nam & hæc ipsa pater noster cœlestis benignissima pietate ministrat, ob duplicem scilicet causam: ne vel omnino crederemus infensum si ista negaret, & sic desperaremus: vel illorũ nimia solicitudo, spiritualis exercitij fieret detrimentum. Sine his enim neque viuere, neque deo seruire est. Cæterũ quanto strictius, tanto melius. Itaque scuto circundabit te veritas eius, non timebis à timore nocturno, à sagitta volante in die, à negocio perambulante in tenebris, ab incursu & dæmonio meridiano. Hæ sunt quatuor tentationes quibus vndique circundati necesse habemus circundari etiam scuto domini, vt sit nobis à dextris & à sinistris, ante & retro. Hoc enim præmonitos vos esse volo, neminem super terram absque tentatione victurum, vt cui forte tollitur aliqua, alteram securus expectet: aut forte non securus, sed pauidus magis, & sic petat ab ea liberari, vt nunquam sibi in corpore mortis huius libertatem perfectam seu requiem audeat polliceri. Qua in re considerandæ est nobis tam benigna erga nos diuinæ pietatis dispensatio, vt quibusdam nos tentationibus patiatur diutius occupari, ne forte periculosiores occurrant: ab aliquibus vero citius liberet, vt possimus in aliis quas nobis vtiliores fore præuidet exerceri. Verum considerandum nobis est (sed non modò) quæ sint istæ quatuor quas hic ponit. Credo enim quod in hoc ordine quo hic numerantur, contra eos qui conuertuntur insurgunt, & velut principes sunt omnium tentationum.

Textus *1.Ti.6.b* *Mat.6.d*

I

De secunda parte quinti uersus, & de sexto uersu, Sermo sextus unde supra.

SOlet in diuinis scripturis aduersitas designari per noctem, & scimus quia aduersus eos qui conuertuntur, primum esse certamen de molestiis corporis consueuit. Caro enim hactenus indomita, castigari & in seruitutem redigi nequaquam equanimiter patitur, sed adhuc memor recens perditæ libertatis acrius concupiscit aduersus spiritum, maximeque in his pœnis in quibus estis vos quotidie morientes: immo verò morte affecti tota die, quæ & supra vires sunt, & vltra naturam, & contra consuetudinem vestram. Quid igitur mirum? Turbant ista maxime eos qui necdum consueuerunt, necdum satis in promptu habent recurrere ad orationes, resurgere ad meditationes sanctas, vt sic releuetur diei pondus & æstus. Necessarium plane nobis inter ipsa nostræ conuersionis initia scutum domini, vt non timeamus à timore nocturno. Bene autem dicitur non timendum à timore nocturno, & non dicitur à nocte, quia nõ K ipsa afflictio tentatio est, sed magis timor ipsius. Nam & omnes laboramus, cum tamen non omnes inde tentemur: & qui tẽtantur, multo magis timore futuræ pœnę quàm presentis dolore leduntur. Quia ergo timor ipse tentatio est, congrue dictum est ei qui circundatur scuto domini, quòd à tentatione hac non timebit. Forte impugnabitur, forte tentabitur, forte timebit noctem, sed non ei timor iste nocebit. Magis autem si non fuerit dominatus, tunc immaculatus erit, & emundabitur, sicut scriptum est, quia territi purgabuntur. Caminus est ti- *Iob.41.c* mor iste, sed vt examinet non exurat, veritas facit. Nocturnus planè & tenebrosus timor, sed facile hunc radius veritatis exuperat. Ingerit enim oculis cordis nunc quidem peccata quæ fecimus: vt quemadmodum de se propheta, ait, etiam *Psal.37.c* nos in flagella parati simus, annunciantes iniquitatem nostram, & cogitãtes pro peccato nostro. Nunc verò ęternã supplicia quæ meruimus, vt in eorum comparatione quæ euadimus, vniuersa quæ patimur, delicias reputemus. Nunc quoque cœlestia præmia ad quæ tendimus, crebro videlicet memorantes, quoniam non sunt condignę passiones huius temporis *Rom.8.d* ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. Nunc etiam ea quæ pro nobis pertulit Christus, vt crebro considerantes quanta sustinuit illa maiestas pro inutilibus seruis, erubescamus non sustinere vel parua pro nobis. Sed fortasse præualuit veritas, præsertim tam multiplex & vsquequaque circundans L non repellere modo, sed etiam expellere penitus hunc timorem. Nox præcessit: vt filius lucis & diei honeste ambulans, time sagittam. Leuiter volat, leuiter penetrat: sed dico tibi nõ leue infligit vulnus, cito interficit. Nimirum sagitta hæc vana gloria est, non est vnde hæc impugnet pusillanimes & remissos. Qui feruentiores esse videntur, ipsi paueant, ipsi sibi caueant in hac parte: nihilominus adhuc soliciti non deserere scutum inexpugnabile veritatis. Quid enim aliud tam contrarium vanitati? Nec sane huic opponenda sagittę secreta illa & quodammodo intima veritatis exigimus: semetipsam nouerit anima, de se teneat veritatem. Difficile prorsus (ni fallor) homo verbis laudantium, hominem in vita sua abduci poterit altum sapere, si se intus ad lucem veritatis solicita cõsideratione discutiat. Nonne enim si propriam cogitat conditionem, dicturus est sibi, Quid superbis terra & cinis? Nonne si propriam cõsideret corruptionem, fateaturnecesse est quoniam non est in eo bonum? Sed & si forte aliquid habere videtur, non inueniet puto quod respondeat apostolo dicenti: *1. Cor. 4.b* Quid habes quod non accepisti? Et alibi: Qui stat, videat *1.Cor.10.c* ne cadat. Postremo si fideliter computet, facile illi erit aduertere, quòd nec cum decem milibus possit occurrere ei, qui cũ viginti milibus venit ad se, & omnes iustitias suas tanquam pannum menstruate reputari. Eadem quoque veritas & eis ni M hilominus opponenda est tentationibus quæ sequuntur. Neque enim vel sic desistit hostis antiquus, sed ad callidiora forte conuertitur argumenta. Firmam probauit vtroque latere turrim, non est quod vel à sinistris pusillanimitate timoris, vel à dextris eam humanis concutere laudibus, in vtraque iam molitione frustratus attentet. Sed si viribus, inquit, deiicere nequeo: forte decipere possum alicuius ingenio proditoris. Quis putas erit hic proditor? Plane cupiditas, radix iniquitatis, ambitio subtile malum, secretum virus, pestis occulta, doli artifex, mater hypocrisis, liuoris parens, vitiorum origo, criminum fomes, virtutum erugo, tinea sanctitatis, excęcatrix cordium, ex remediis morbos creans, generans ex medicina languorem. Contempsit vanam gloriam, ait, quoniam vana est: forte solidius aliquid affectaret, forte honores, forte diuitias. Quantos hoc negocium perambulans in tenebris trudi fecit in tenebras exteriores, veste spolians nuptiali, & virtutum exercitia fructu pietatis euacuans? Quantos ergo pestis hæc nequiter supplantatos turpiter quoque deiecit, vt cæteri quique quos latuit occultus effossor, subitam expauescerent ad ruinam? Quid verò hunc fouet vermem aliud quam mentis alienatio, & obliuio veritatis? Aut quid nisi veritas hunc prodendum vestigat proditorem, & negocium arguit tenebrarum? Nimirum hæc est quæ dicit: Quid prodest homini si vniuersum mundum lucretur: se autem perdat, & *Mat.16.d* detrimentum sui faciat? Et item: Potentes, ait, potenter tor- *Sap.6.d*

menta

A menta patientur. Hæc est quæ sedula suggestione reducit in mentem quam sit in ambitu friuola consolatio, graue iudiciũ, vsus breuis, finis ignotus. Hucusque tentationes domini: quartam inimicus non præsumit afferre. Illa enim de ignorantia est, nec dubitat sapientissimum qui sic moderabatur responsiones suas, vt in nullo vnquam posset deprehẽdere quod quærebat. Prima siquidem tentatione esurienti suadebat de lapidibus panem facere: sed ille nec posse nec non posse respondens, cibum alium prætendit, dicens: Non in solo pane viuit homo &c. Secunda verò tentatione præcipitium suadebat promittens quia non læderetur si filius dei esset, & sic videns omnis ciuitas laudaret eum & magnificaret, & nec esse se nec non esse respondit. Tertia de ambitione fuit, quando omnia regna mundi promisit si cadẽs adoraret eum. Vides ne quòd ambitionis via, adoratio diaboli est, qua videlicet ad honores & gloriam mundi perueniendum suis ille adoratoribus pollicetur? Quarta vt dixi tentatione apud eum abstinuit, cuius nimirum tantam esset expertus prudentiam ex respõsis. Quid autem aduersus alios faciat quos videt omnimodo diligere iustitiam, & odisse iniquitatem? Quid nisi vt iniquitatem pal liet virtutis imagine? Quos enim perfectos boni nouerit amatores, malum eis sub specie boni non mediocris, sed perB fecti persuadere conatur: vt cito consentiat qui magnopere diligit bonum, & facile qui currit incurrat. Hoc est igitur dęmonium non modo diurnum, sed meridianum. An non hoc timuit Maria, quando ad nouam angeli salutationem expa- *2.Cor.2. c* uit? An non hoc insinuabat apostolus cum diceret: Non enim ignoramus cogitationes eius. Ipse enim angelus satanæ transfigurat se in angelum lucis. An non denique hocipsum metuebant discipuli, quando videntes dominum super mare ambulantẽ clamabãt putantes phantasma esse? Et vide quam bene congruit quòd quarta vigilia nocte fuisse dicitur, quando contra tentationem quartam vigilasse discipuli perhibentur. Nec verò in re manifestissima nostro arbitror opus esse eloquio, quòd videlicet sola sit veritas quæ palliatam detegit falsitatem. Quatuor has tentationes etiam in generali statu ecclesiæ haud difficile diligens considerator inueniet. Nonne enim timor nocturnus exercebat nouellam adhuc ecclesię plãtationem, quando omnis qui occiderat seruos dei, arbitrabatur se obsequium præstare deo? Demum persecutione cessante & die reddita turbauit eam grauius & afflixit sagitta volans, quando exierunt aliqui de ecclesia inflati spiritu carnis suæ, inanis & volatilis gloriæ cupidi: & volentes sibi facere nomen linguas suas magnificãdo, diuersa & peruersa dogmata fabricauerunt. At nunc quidem pax à paganis, pax ab hæreticis: sed non est pax à falsis filiis. Multiplicasti gentem domine Iesu, sed non magnificasti lætitiam: quoniam multi sunt vocati, pauci verò electi. Omnes Christiani, & omnes fere quæ C sua sunt quærunt, non quæ Iesu Christi. Ipsa quoque ecclesiasticæ dignitatis officia in turpem quæstum, & tenebrarum negocium transfiere: nec in his salus animarum, sed luxus quæritur diuitiarum. Propter hoc tondentur, propter hoc frequentant ecclesias, missas celebrant, psalmos decantant. Pro episcopatibus & archidiaconatibus, abbatiis, aliisque dignitatibus impudenter hodie decertatur, vt ecclesiarum reditus in superfluitatis & vanitatis vsus dissipentur. Supereſt vt reueletur homo peccati, filius perditionis, dæmonium nõ modo diurnum, sed & meridianum: quod non solum transfigurat in angelum lucis, sed extollitur supra omne quod dicitur deus, aut quod colitur. Nimirum insidiatur crudelius calcaneo matris ecclesiæ, à qua dolet caput suum esse contritum. Hic planè grauissimus erit incursus, sed ab hoc quoque ecclesiam electorum veritas liberabit, propter eos breuians dies, & dæmonium meridianum destruens illustratione aduentus *Ser.30.* sui. Et hæc quidem dicta sunt de tentationibus istis. nam & in sermone quodam super cantica canticorum memini me super his tractasse similiter, cum meridiani huius dæmonij mentio incidisset, ex occasione scilicet meridiani accubitus sponsi: quem sibi sponsa petierat indicari.

De septimo uersu, Sermo septimus, unde supra.

D

IN spe viuimus fratres, nec deficimus in tribulatione præsenti, quòd in expectatione simus indefectibilium gaudiorum. Neque enim vana vobis hæc expectatio, aut dubia spes videtur, innixa nimirum æternæ promissionibus veritatis. Deinde etiam ex perceptione presentium munerum firma est expectatio futurorũ & presentis gratiæ virtus nimis credibiliter attestatur fœlicitatem promisse gloriæ sine dubio secuturam. Nempe dominus virtutum ipse est rex gloriæ, & in hymno quoq; eundẽ votis cantamus patrem perennis gloriæ, patrem potentis gratiæ: cui & in psalmo canimus quia misericordiã & veritatẽ diligit deus, gratiam & gloriam dabit dominus. Viriliter ergo sustineat in hoc seculo pietas colluctationem, & persecutionẽ quãlibet equanimiter patiatur. Quidni toleret omnia, quę ad omnia valet, promissionem habens eius vitæ quæ nunc est & futurę? Repugnet fortiter impugnanti, quia & repugnanti propugnator aderit indefessus, & triumphanti non deerit largissimus remunerator. Scuto, inquit, circundabit te veritas eius. *Textus*

Psal.83.c

Necessaria planè insuperabilis protectio veritatis, nõ modo interim in carne degenti, sed postmodum exeunti: & nunc quidem ob periculosos conflictus, tunc verò ob monstruosos occursus spirituum malignorum. Nępe & sanctissimam illam E glorioſi Martini animam voluit pars inimica nocere, & cruenta bestia sciens quod modicum iam tempus haberet, tota profecto insania malitiæ infatigabilis, non est verita prope assiste re ei quoq; in quo nihil habebat. Immo verò ad ipsum etiam regem gloriæ accedere impudentissima temeritas illa presumpsit, sicut ipse testatur: Venit enim princeps mundi huius, & *Ioan.14.d* in me non inuenit quicquam. Fœlix anima quæ sic interim tentationum iacula scuto veritatis repulerit, vt nil prorsus venenatum in se coalescere passa, omnino non confundatur cum loquetur inimicis suis in porta. Nihil in me funeste reperies. Fœlix quem sic circundat clypeus veritatis, vt introitum quoque & exitum eius custodiat: exitum vtique ab hac vita, & introitum in futuram, quo videlicet nec moliatur à tergo, nec à facie mali quippiam inimicus attentet. Siquidem omnino opus erit illic custode, opus erit duce fideli, opus erit consolatore magno propter horribiles illas visiones: nõ minus quam hic adiutore & propugnatore contra inuisibiles tentatores.

Glorificate itaque dilectissimi, & portate interim Christum in corpore vestro, onus delectabile, suaue pondus, sarcinam salutarem, etiam si premere aliquando forte videtur, etiam si interdum latera tundit, & flagellat recalcitrantem, etiam si quando in chamo & freno maxillas constringit & coercet omnino fœliciter. Esto vt iumentum. Homo, inquit, cum F *Psal. 48.c.* in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Quid enim tantopere vel plangit propheta vel arguit in homine similitudinem iumentorum, præsertim qui alio quodam loco de se loqui & dicere deo non sine quadam congratulatione videtur: Vt iumentum *Psal.72.d.* factus sum apud te, & ego semper tecum? Puto, immo non puto, sed scio similitudinem aliquam iumentorum homini commendari: sed planè non eam quæ in non intelligendo, & insipientiæ sed patientię imitatione consistat. Neque enim succenſentis similiter, sed ne plangentis quidem videretur vox si dixisset, Homo cum sub onere dei esset, non recalcitrauit, vt iumentũ factus est apud eum. Quis enim non illi iumento plurimum inuideret, cuius in humili tergo ad commendationem ineffabilis suæ manſuetudinis dignatus est sedere saluator: si cum illius tam precioſi oneris gestatione intelligentiã quoq; tam singularis habuisset honoris? Vt iumentum igitur esto, minimè tamen iumentum, patienter quidem sustinens onus, sed honorem intelligens: sapienter & delectabiliter cogitans tam ipsius oneris qualitatem, quàm propriam vtilitatem. Magnus ille Ignatius, discipuli quem diligebat Iesus auditor, martyr noster, cuius precioſis reliquiis nostra ditata est paupertas, Mariam in pluribus quas ad eam scripsit epistolis christiferam consalutat. Egregius planè titulus dignitatis, & commendatio honoris immensi. Nempe cui seruire regnare est, gestare hunc, non onerari est, sed ornari. Cæterum vnde ei de quo nunc loquebamur saluatoris asello verendum

k vllatenus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gvllatenus videbatur,ne sub illa tali sarcina deficere posset in via? An verò timendus ei aut luporum incursus, aut raptorum occursus,vel præcipitium seu periculum aliquod sub tanto præside metuendum? Fœlix qui sic tulerit Christum, vt à sancto sanctorum in sanctã ciuitatem mereatur induci. Non est omnino quod timeat ne vel in via aliquod offendiculum, vel repulsam in ianua patiatur. Illi nempe iumento viam parabant fideles populi, huic angeli sancti: quoniam angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Sed non sunt hæc præoccupanda modo, series magis ipsa scripturæ expositionis ordine sequenda est. Cadent à latere, inquit, tuo mille, & decem milia à dextris tuis, ad te autem non appropinquabit. Hic enim versus hodie nobis tractandus est, non ignoratis. In præcedenti sanè capitulo quod nouissime tractabatur, dictum est, si recolitis, quemadmodum à quatuor quibusdam maximis equidem grauissimisque tentationibus huius vitæ protectio liberet veritatis: videlicet à timore nocturno, à sagitta volante in die, à negocio perambulante in tenebris, ab incursu & dæmonio meridiano. Quod igitur sequitur, cadent à latere tuo mille &c. futurę magis vitæ arbitror assignandum. Vnde & in principio sermonis huius meministis adhuc, ni fallor, sententiæ apostolicæ, qua videlicet valere ad omnia pietatẽ, vi
H tæ quoq; eius quæ nunc est & futuræ promissionẽ habere cõ
1.Ti.4.c mendat. Audite ergo & audite in lætitia cordis vestri quod ad futuræ vitæ promissionem, vestramq; expectationem pertinere videtur. Vbi est thesaurus vester, sit & cor vestrum. Et quidem studiose audistis præsentia, non sum immemor, sed studiosius decet futura audire. Nam & pseudoprophetam (Balaam dico) recolite qui historias nostis, & ipse, inquam, iniquus iustorum mortem optabat, & nouissima sua horum similia fieri precabatur. Tantus est pietatis fructus, tanta iustitiæ merces, vt ne ab ipsis quidem non desiderari queat impius & iniustus. Minus tamen oblectat canticum Sion salices Babylonis. Suspendenda proinde organa apud eos, lamentandum magis super flumina Babylonis, si forte persuaderi eis possit vt plangant. Hic planè cantandum est, vbi non deerunt qui tota alacritate spiritus saltent ad vocem psalterij, ad canticum Sion: & vehementia quadam sacri desiderij ad eam gestiant prælolare, dicentes: Quis dabit mihi pẽnas sicut columbę, & volabo & requiescam? Quid enim aliud exultare, quàm ex seipso saltare est? Minus sapit iis qui medio adhuc periclitantur in mari, iactantur vndis, aguntur fluctibus, quanlibet fauorabile sit: quod de remoti & prope iam desperati tranquillitate seu amœnitate littoris nunciatur. Sed nec ad eiusmodi pertinet animam quod hodie nobis
I propositum est, neque enim talis quępiam adhuc meretur audire, Cadent à latere tuo mille, & decem milia à dextris tuis. Memento cui hæc promissio facta sit. Nempe ei qui habitat in adiutorio altissimi, in protectione dei cœli commorabitur. Audiat igitur is qui salutis portui cogitatione iam & auiditate appropinquat, qui præiactata velut quadam anchora spei suæ, terræ illi desiderabili inconuulsibiliter inhæsisse videtur, cunctis diebus quibus nunc militat expectans donec veniat immutatio sua. Certissima sanè & præcipua propinquatio portus huius hæc ipsa conuersatio eius in qua positi estis, exitus præparatio est, vocationis videlicet & iustificationis diuinæ. In his nempe duobus fidelis quædã constituta est connexio velut cuiusdam æternitatis ad æternitatem, id est magnificationis ad prædestinationem. quarum equidem sicut prædestinatio nullo est præcisa principio, sic & magnificatio nihilominus nullo vnquam fine claudenda. Ne verò eam quam diximus quasi geminæ huius æternitatis mediam connexionem esse putes nostræ adinuentionis, apostolum audi, si non eandem tibi manifestius ipse commendat: Quos
Rom.8.f enim præscíuit, & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui, quomodo putas aut quo ordine magnificabit? Siquidem quæ à deo sunt, ordinata sunt. Num à prædestinatione ad magnificationem saltu quodam peruenies repentino? Prouide tibi medium pontem, aut magis ingredere iam paratum. Quos prædestinauit, inquit, hos & vocauit: quos autem vocauit, hos & iustificauit. Et quos iustificauit, hos & magnificauit. Hæc via equidem bona videtur nonnullis hominibus, sed & bona est, nihil super eius fine timendum. Non K
tibi sint viæ huius suspecta nouissima, perge securus, tanto viuidius, quanto certius ea iam propinquare videntur. nempe tenes media, quomodo non nouissima propinquarent? Agite, inquit, pœnitentiam, appropinquabit enim regnum cœ- Mat.3.d
lorum. Sed regnum, inquies, cœlorum vim patitur, & violenti diripiunt illud. Nullus mihi ad hoc nisi per medios hostium cuneos patet excessus, in itinere medio sunt gigantes, in aere volitant, obsident transitum, obseruant transeuntes. Attamen fiducialiter age, ne timeas. Magni sunt, multi sunt: sed cadent à latere tuo mille, & decem milia à dextris tuis. Cadent vndique, nunquam tibi deinceps in perpetuum nocituri: parum est, non appropinquaturi. Equidem videbit peccator & irascetur, sed à latere veniet: quod videlicet præueniat te misericordia dei tui, eadem quoque nihilominus etiam misericordia subsequatur, & introitum videlicet tuum (vt quidem supra meminimus) & exitum tuum custodiens. Alioquin quid in illo tam terribili spiritualium nequitiarum occursu humani possent consistere sensus, quòd non intolerabili concuterentur horrore? Quid putatis fratres, si vel vni alicui è tam multis principibus tenebrarum in medium vestri irruere, & in tota feritate sua ac tenebrosi enormitate corpotis apparere liceret: quis illũ posset vel corporis sensus sustinere vel cordis? Denique ante hos paucos dies (ipsi scitis) vnum
L quendam ex vobis & prius dormientem & postea excitatum tam grauiter phantasia nocturna perturbare permissa est, vt vix illa die rationis compos, vix potuerit esse securus. Etiam omnes vos pariter expauistis, cum territus ille terribilem nimis exclamasset in vocem. Erubescendum sanè, quòd vsqueadeo fides in vobis vel dormientibus visa fuerit obdormisse, sed ad nostram sine dubio factum est admonitionem, vt tota solicitudine meminerimus aduersum quos nobis sit colluctatio, nequando scilicet aut ignari hostilis inuidiæ, aut protectioni diuinæ inueniamur ingrati. Ex vehementissimo siquidem proprij cruciatu liuoris in tantum prorupit malitia inueterata furorem, his præsertim diebus sanctis acrius sese indicans vestra deuotione torqueri. Eodem sanè tabescentis insaniæ zelo, sed licentia ampliori exeuntibus sanctis adest, non nisi à latere tamen. neque enim vel occurrere iam à facie quasi vt vim faciat, vel à tergo repere tanquã vt decipiat permittetur. Sed nec iuxta iter quidem scandalum de cætero ponet tibi: ad te enim non appropinquabit, non modo non attinget vt feriat, sed nec accedet vt terreat. Puto enim id verebaris ne te forsitan grauis ad illas tam monstruosas effigies, & larualium tantam multitudinem facierum horror inuaderet, sed egregius tibi paracletus & efficacissimus aderit consolator, ipse nimirum de quo legistí: Corã illo procidẽt Aethiopes, & inimici Psal.71.b
M eius terram lingent. Planè ad nihilum deducetur in conspectu eius malignus, sic timentes se glorificabit. Præsente te domine Iesu quantumlibet irruant hostes: immo non irruant sed ruant, confluant vndique, sed vt fluant, & pereant à conspectu domini, quemadmodum fluit cera à facie ignis. Quid enim metuam deficientes, quid trementes paueam, quid verear cadentes? Et si ambulauero in medio vmbræ mortis, Psal.137.b
non timebo mala, dummodo tu mecum sis domine deus mẽ⁹. Siquidem protinus aspirabit dies, & inclinabuntur vmbræ, cadent hinc inde principes tenebrarum. Quos enim nũc quoque dum inter malignas eorum occultasque suggestiones per fidem adhuc non per speciem ambulamus, fides tamen victoriosa triumphat: quomodo non facilius ipsa iam tunc propalatæ cognitio veritatis euidens cum suis illis tenebrosis ferrugineisque imaginibus exufflabit? Nec causeris forte de numero, vel ipsam saltem multitudinem verearis. Memento sanè quod ad vnum saluatoris imperium ab obsesso iam & diu possesso vnius hominis corpore dæmonum legio tota discessit, & ne ipsos quidem ausa est nisi ab eo iussa contingere porcos, quãto magis ipso duce quotquot fuerint vndique cadent cum ingenti admiratione & confusione, dicẽtes: Quæ est ista quæ ascendit sicut aurora consurgens, pul- Cant.6.c
chra vt luna, electa vt sol, terribilis vt castrorum acies ordinata? Intrepidus itaque & omnino impauidus, magis autem gratulabundus & laudans oculis tuis considerabis: nec sanè iam vel impugnationem sustinebis, vel furorem pauebis', sed magis

A magis retributionem peccatorum videbis. Et quidem videntur sufficere posse hodie quæ dicta sunt, sed adhuc sanè aliquos vestrum nonnulla arbitror expectatione suspendi. Mouet enim studiosiores quosq; (ni fallor) quidnã sibi velit q; à dextris quidem decem milia, à sinistris vero mille perhibet esse casuros. Nam latus sanè quod simpliciter dicitur, non nisi sinistrum hoc loco licere accipi puto, præsertim q; dextrum quidem incontinenti proprio designetur ex nomine. Et quidem non sine certi ratione mysterij à sinistris multos, sed multo plures à dextris casuros esse prædixisse videatur. Nisi forte quis tam hebes fuerit & insulsus, vt in eo quod dicitur mille & decem milia, certam exprimi putet numeri taxationem, & non magis superabundantem comparationem. Nos enim sic non diuinas scripturas accipimus, sed neque ecclesia dei. Cadent ergo à sinistris quidem mille, à dextris autem decem milia: quòd videlicet abundantiori maliguitate & velut copiosiore manu dextris insistere partibus, dextrum latus appetere consueuissent. Quod quidem, si magnum illud ecclesiæ corpus considerare libet, facile satis aduertimus longe acrius impugnari spirituales viros ipsius ecclesiæ quam carnales: quæ nimirum duo eius latera, dextrum sinistrumq; puto nõ inconuenienter accipimus. Agit hoc sanè superba semper inuidiosa malitia, perfectiores quosque vehementius pulsans,
Iob.40.c iuxta illud: Esca eius electa. Et iterum. Absorbebit fluuium, &
B non mirabitur, & habet fiduciam quod influat Iordanis in os eius. Agit, inquam, etsi non sine certa diuini dispensatione consilij: qui quidem nec imperfectiores supra id quod ferre possunt tentari permittit, faciens cum tentatione prouentum, & perfectioribus non modo gloriosiores, sed numerosiores parat ex hoste triumphos. Tota ergo pariter electorum ecclesia coronabitur: quod ex vtraque parte sui legitime certauerit, vtroque nimirum cornu tam potenter interim ventilans inimicos, vt paulopost manifestius cadere videantur à latere eius mille, & decem milia à dextris eius. Sic nimirum olim iam quidem Dauid perfectiore virtute probata, necdum verò propalata in Israel reprobatione Saulis, canebant in choro di
1.Re.18.b centes: Percussit Saul mille, & Dauid decem milia. Sin autem ad singulos magis placet hoc referri, non vobis deest ne in hac quidem parte spiritualis intelligentiæ via, dummodo propriam super hoc experientiam consulatis. Longe siquidem ampliori solicitudine, & calliditate multiplici pars aduersa vulnerare in nobis dexteram satagit quam sinistram: nec tam corporis profecto quam cordis laborat auferre substantiam. Vtranque nimirum prosperitatem humano generi inuidere noscuntur, vtraque eos fœlicitate priuare contendunt, & cœlesti videlicet & terrena, sed longe amplius rore
C cœli, quam pinguedine terræ. An verò incongrue hæc dixerimus duo latera, quibus nimirum duplicem hominis substantiam constat inniti, vos iudicate. Nam quòd spiritualia quidẽ bona attribuimus dextere, sinistrę verò carnalia, minime prorsus vereor arguendum: præsertim à vobis, quibus semper studij est nec dexteram aliquando sinistram, nec sinistram dexteram reputare. Nec verò aliter vera quidem sapientia probat, quam vt in sinistra diuitiæ & gloria, in dextera autem sit longiturnitas vitæ. nam & hoc sanè nullatenus expedit ignorare, quęnam vobis vehementius instet peruicax hostiũ multitudo. illic nempe studiosius repugnandum vbi grauior vrget necessitas, vbi totum belli imminet pondus, & vbi collu-
Psal.15.c ctationis ratio vniuersa consistit: vnde vobis paratur tota aut victis ignominiosa captiuitas, aut vincentibus gloria triumphalis. Denique propter hoc, non quidem ad insipientiam vobis, tundendũ libere aduersario videmini latus exposuisse sinistrum, vt dexterum proinde tota solicitudine conseruetis. Hæc nimirum commendata à Christo, & Christianis omnibus imitanda serpentis prudentia est, vt caput solum toto (si necesse fuerit) exposito corpore tueatur. Hæc vera philosophia, hoc consilium sapientis, vt omni custodia seruetur cor, quia ex ipso vita procedit. Hæc denique gratia, & misericordia dei in seruos eius, & respectus in electos illius: vt in eorum interim sinistram quidem velut dissimulans, dexterę semper studiosus protector assistat. Hinc est quod de seipso propheta testatur: Prouidebam dominũ in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi ne commouear. Nunquid
D non & illius manum dexteram, & solam eam putas dexteram tenuisse, cuius totam in facultatem pariter, & in carnem licere passus est, quicquid libere visum est inimico? Veruntamen animam, inquit, eius serua. Vtinam mihi semper à dextris Iob.2.b
sis Iesu bone, vtinam semper teneas manum dexteram meam. Scio enim & certus sum quoniam nulla nocebit aduersitas si nulla dominetur iniquitas. Tondeatur interim & tundatur sinistrum latus, pulsetur iniuriis, vellicetur opprobriis: libens illud expono dum à te custodiar, dummodo sis ipse protectio mea super manum dexteram meam. Forte enim mille qui à sinistris casuri sunt, homines magis intelligendi sunt quam dæmones. Hi nimirum nobis non nisi ob tẽporalia quælibet aduersantur & transitoria bona, quæ quidẽ aut nos habere inuidiosa malignitate suspirent, aut cupiditate iniusta sese potius doleant non habere. Forte enim mundi huius conantur auferre substantiam, forte fauorem hominum, forte ipsam corporũ vitam. Vsq; huc sęuire humana persecutio potest, animæ verò non habent quid faciãt. Nam dæmones quidem superna nobis, & æterna potius inuidere noscuntur, non tamen vt sibi cedat quod irreparabiliter amiserũt: sed ne illuc pauper de puluere susciatus accedat, vnde ipsi in gloria conditi irreparabiliter eciderunt. Indignatur & liuore tabescit obstinata malignitas humanam fragilitatem obtinere, quod retinere ipsa non meruit. Sed & si quando forte cuiuis tempo ralia damna aut inferre conantur, aut gratulantur inferri: hęc
E eorum tota molitio est, vt iactura exterior vel eidem ipsi vel alteri occasio sit interna: sicut è regione homines quotiens ea suadere nobis, aut quolibet modo efficere curant vnde dextera nostra lędatur, non hoc quidẽ principaliter agere, sed tẽporale aliquod cuiuis prouenturum, vel sibi scilicet vel nobis vel alteri forte cuipiã, aut detrimentũ aut emolumẽtum exinde seu captare seu propulsare velle videntur. Nisi forte eatenus quis in dæmonem transierit ex homine, vt optare vllo modo possit quemlibet sibi inimicissimum hominẽ ęterna dãnatione mulctari. Quid nos miseri dormitamus à spirituali studio quos tam multipliciter insectatur nequitia spiritualis? Et pudor est dicere, & silere prohibet vis doloris. Quantos enim inuenire est fratres, ex his quoque qui in religionis habitu & proposito degunt perfectionis, quos terribilis illa prophetę sententia comprehendisse videtur: Si obli
Psal.136.b. tus fuero tui Hierusalem, obliuioni detur dextera mea. Nempe sinistri custodiæ lateris tota solicitudine incubantes callent admodum, sed sapientia huius sęculi, cui abrenunciasse debuerant: ea quoque nihilominus quam reuelat caro & sanGala.1.d guis: quibus iuxta apostolum noluisse acquiescere videbantur. Denique videas eos tam auide lucra captare præsentia, tam seculariter transitoriis vtilitatibus adgaudere, ad terrenarum damna vel minima facultatum tam pusillanimiter turbari, tam carnaliter super his decertare, discurrere tã im-
F pudenter, tam irreligiosè secularibus sese implicare negociis ac si hoc esset tota eorum portio, hæc vniuersa substantia. Attentius sane agricola pauperẽ excolit fundũ, sed cui forte nulla amplior preciosiórve sit possessio. Buccellam panis in sinu suo mendicus abscondit: quod in saccellis suis solum hoc metalli genus eruginet. Tu quid ità extremæ huic pauperGala.6.b tati, & quidem proprij male prodigus laboris, incumbis? Est & alia tibi possessio & si forte remota. Erras. Nil tam prope nos quã quod intra nos est. At forte non quidem longius positam, sed inutilem esse causaris, vt hic tibi quærendam magis 2.Co.9.c
sufficientiam putes. Falleris, ibi magis inuenies', immo non inuenies nisi ibi. An verò ęstimas quod vel operam tuam non exigat, vel minus respondeat operanti? Aut certe in tuto credis esse locatam, nec vlla deinceps solicitudine custodis egere? Quodlibet horum sapias, scito quòd desipias vehemẽter. Ibi enim quam maximè quæ seminauerit homo, hæc & metet. Sed & qui parce seminat, parce & metet: q verò in benedictionibus seminauerit, de benedictionibus & metet, vt faciat vnũ triceſimum, vnum sexageſimum, vnum centeſimum. Habes autem thesaurum istum in vasis fictilibus, si tamen adhuc habes. Puto enim iam amisisti, puto iam sublatus est, puto iam comederunt alieni robur tuum, & ignorasti, nec potes thesauro tuo cor apponere: quippe qui thesaurum ipsum non habeas. Alioquin quæso te, si tam solicitus es, si nec minima

 spernis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gspernis,si tam prudenter seruas paleas tuas, etiam horreum tuum seruare memento & custodire. Immo verò non exonas thesaurum tuum,qui sic incubas sterquilinio tuo. Forte enim illud tibi inuident mille,sed istum obsident decem milia, nec minus superabundantes astutia, & crudelitate quam numero. Cadent,inquit,à latere tuo mille, & decem milia à dextris tuis. verte illuc oculos fidei: forte enim iam irruperunt aditus,forte iam libere diripiunt omnia, forte iam spolia ipsa distribuunt. Quid siniſtro lateri tam male studiosus observator inhæres,nisi quod non in latere iam tibi esse, sed in facie siniſtra videntur, quòd hæc prouideras in conspectu tuo semper: & qui tangit hoc,non latus tetigisse putetur, sed pupillam oculi tui? Cæterum iam nunc tibi prouide quisquis es dextri negligens, siniſtri lateris cultor, ne cum hœdis locum accipias in siniſtra quam elegisti. Asperum verbum est fratres,non immerito expauistis. At cauere non minus necesse est quam pauere. Et quidem dominus meus Iesus post cætera inæstimabilis suæ erga me beneficia pietatis, etiam dextrũ sibi propter me passus est latus fodi: quod videlicet non nisi de dextera mihi propinare vellet, non nisi in dextera locum parare refugij. Vtinam ego talis merear esse columba quæ in foramine petræ habitet,& in foramine lateris dextri. Considera tamen hoc vulnus eum penitus non sensisse. Neque enim illud excipere voluit nisi iam soporatus in morte: vt moneret te quandiu viuis,in huius semper lateris vigilare custodia,sed & mortuam censeri eam animam oportere, quæ quidem pernicioſa insensibilitate dissimulet in dextera sibi vulnus infligi. Merito quidem in siniſtro latere positum esse dicitur cor hominis,quòd affectio eius prona sit semper & procliuis in terram. Nec sanè ignorabat hoc qui miserabiliter ingemiscens: Adhæsit, inquit, pauimento anima mea, viuifica me secundum verbum tuum. Sed ne is quidem in hoc põdere nos conditionis humanæ & grauedine cordis volebat remanere, qui sic admonens loquebatur. Leuemus corda nostra cũ manibus ad deum. Planè id suadebat,vt à siniſtro latere erigerentur ad dextrum. Secularis militia fratres,in siniſtro tantum latere clypeum portat: non imitemur,si inter eos nolumus deputari,quos huic seculo militare constat,non Christo: Nemo inquit,militans deo,implicat se negociis secularibus: hoc est scutum applicat non tam dextrę quã siniſtrę. Attamen fratres, vtrunque nobis latus tegendum est, si meminiſtis. Scuto, inquit,circundabit te veritas eius. Et apostolus ipse: Per arma, inquit,iustitiæ à dextris & à siniſtris. Cæterum ipsam audi iustitiam. Forte enim non eadem vtriq; lateri forma præscribitur. Nempe hinc quidem mandatur: Non vosmetipsos defendentes chariſſimi,sed date locum iræ. Inde verò præcipitur: Nolite locum dare diabolo. Et item: Resiſtite diabolo, & fugiet à vobis. Audi adhuc quomodo tegas latus vtrunq;. Prouidentes bona,ait idem apostolus,non tantum coram deo, sed etiam coram omnibus hominibus. Hæc est enim voluntas dei, vt benefacientes,non modo tabescere malignorum dęmonũ inuidiam,verumetiam obmutescere faciatis imprudentiũ hominum ignorantiam. Nunquid tamen in æternum erit nobis hæc protectio necessaria? Aut certe ab vtroque latere hoſtile agmen instabit? Erit quando non modo non instabunt,sed nec stabunt quidem. Cadent à latere tuo mille,& decẽ milia à dextris tuis. Siquidem nec humana malitia iã tunc habebit quid faciat: nec dęmonũ milia plus verebimur, quã totidẽ vermiũ agmina vel muscarum. Haud aliter deniq; intuebimur eos q̃ filij Israel transmiſſo iam mari rubro vndique sui Aegyptios mortuos,sed & rotas curruum ire in profundum cernebant, vt & nos scilicet (longe tamen securius & delectabilius) cantemus domino quod glorioſe honorificatus sit,equum pariter & ascensorem eius deiiciens in abyssum.

H

Pſal.118.d

2.Ti.2.d

1.Cor.6.b.

Rom.12.d
Eph.4.f
Iac.4.b

I

2.Cor.8.d

De octauo uersu, Sermo octauus, unde supra.

BReuius quidẽ vobis aliquando dilectiſſimi, loqueremur si crebrius id liceret: quod & vos credimus nonnunquã aduertere potuiſſe. Cæterum quoties ipsa diei præoccupante malitia, pluribus forte diebus moleſtiſſimum sustinuimus à vestra exhortatione & consolatione silentiũ, neminem vestrum reor oportere mirari si tẽpus ipsum redimere cupientibus nobis, sermo rarior interdum protractior videatur. Hoc sanè nobis actũ sit breui prœmio, vt hesterni pariter hodierniq; sermonis, illius quidem prolixitas, huius verò breuitas excusata apud vos habeatur. Vereor siquidem minus gratam fore nonnullis vel fuiſse illam, vel istã fore, aut magis vtrãque q̃ alteram. Scuto, inquit, circundabit te veritas eius: non timebis à timore nocturno: à sagitta volante in die, à negocio perambulante in tenebris, ab incursu & dæmonio meridiano. Cadent à latere tuo mille, & decem milia à dextris tuis, ad te autem non appropinquabit. Diximus hinc præcedentibus sermonibus quod dignata est veritas ipsa largiri, quemadmodum scilicet fidelem animam interim quidem à tentationibus, postmodum verò à difficultatibus tueatur. Quæ tamen vtraque breuius quidem in alio psalmo idem iste propheta commẽdans: In te, inquit, eripiar à tentatione, & in deo meo transgrediar murũ: quod ipso nimirum duce, nec hic gradiens offendiculum, nec egrediens hinc obstaculum pateretur. In altero ergo crebra ereptio, in altero plena iam & secura liberatio designatur. Nam in hoc sanè tertio quod adiungit: Verumtamen oculis tuis considerabis, etiam fœlicitatis non modicę promiſſionem arbitror contineri. Cadent,inquit,à latere tuo mille, & decem milia à dextris tuis, ad te autem non appropinquabit. Veruntamen oculis tuis considerabis. Ita oro domine, ita fiat. Cadant illi, & non cadam ego: paueant illi, & non paueam ego: confundantur illi, & non confundar ego. Euidentius siquidem paucis hoc loco verbis & animæ mihi immortalitas commẽdatur, & ipsius quoque fides astruitur corporeæ resurrectionis. Nempe ruentibus illis futurus sum ipse qui videam, & ne isti quoque quibus eorum nouiſſimam intuear retributionẽ oculi defuturi. Neq; enim simpliciter oculis, sed oculis (ait) tuis considerabis: istis vtiq; qui nunc languent præ inopia, & deficiunt dum speras in deũ tuũ. Et vere fratres, deficiũt oculi dum speramus. Quod enim videt quis, quid sperat? Spes, inquit, quę videtur, nõ est spes. Ipsis ergo iam tunc cõsiderabis oculis, quos modo quidẽ nec leuare audes ad cœlum, ipsis planè qui totiens interim fluunt lachrymis ac crebris cõpunctionibus atteruntur. Nec enim nouos tibi instaurandos putes, sed tuos vtique restaurandos. Quid tamen de oculo dixerim, etsi minutiſsima, eminentiſsima tamen excellentiſsimaq́ue humani corporis portione? Reposita est in sinu nostro beata spes, ex promiſsione vtique veritatis, nec capillum quidem de capite perituram. Forte tamen idcirco signanter visio promittitur oculorũ, quòd hoc quidẽ summũ interim animæ desiderium videatur, vt videat bona. Credo, inquit, videre bona domini in terra viuentiũ. Supremas nimirũ corporis sui feneſtras supernæ aperiri desiderat veritati, per speciẽ ambulare gestiens q̃ per fidẽ. Sanè fides ex auditu, non ex visu. Denique substantia est sperandarũ rerũ, argumentũ non apparentium. Et in fide ergo sicut & in spe deficit oculus, auris proficit sola. Dominus deo aperuit mihi aurẽ, ait propheta, sed quãdoq; etiã oculũ reuelabit. Erit quando iã non dicetur, Audi filia & vide, & inclina aurẽ tuam: sed leua potius oculos tuos & contẽplare. Quid? Planè iucunditatem & exultationẽ, quã thesaurizat super te deus tuus. Quid? Planè non ea modo quæ interim quidem etsi non videre adhuc & audire, tamen & credere potes: verũetiã quod sicut nonvidit oculus, sic nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quod præparauit deus diligentibus se. Nimirũ tanta capiet oculus resurrectionis, quanta nec auditus, nec animus ipse nunc capiat. Ob hanc denique tam vehementem animæ concupiscentiam videndi, scilicet quod audit & credit alium quoque euidentiſsimum futuræ præconẽ resurrectionis ipsorũ propriam mẽtionem feciſse arbitror oculorũ. Rursum, ait, circundabor pelle mea, & in carne mea videbo deum saluatorẽ meum: quẽ visurus sum ego ipse & nõ alius, & oculi mei conspecturi sunt. Et adeicit: Reposita est hæc spes mea in sinu meo. Forte tamen considerandũ attentius q̃ ait, oculi mei, sicut & in psalmo, oculis tuis cõsiderabis. Nunquid enim mei esse oculi nunc videntur? Planè non mei. Nonnunq̃ sanè visi sunt fuisse mei, q̃ ipsi quoque ad eam pertinere noscantur quam male seruaturus accepit paternę substantiæ portionem. Nempe velociter profligata est, vniuersam citius dissipaui. Occupauit mẽbra omnia lex peccati, libere intrabat mors p feneſtras meas, cuius nimirũ factus erã seruus etiam ego ipse.

Miſer

K

Textus

Pſal.17.d

L

Rom.8.e

Pſal.26.d

Eſa.50.b

M

Eſa.64.b
& 2. Corinth.2.b

Iob.29.d

Pſal.90.b.

A Miſer equidem seruus, non sanè homini seruiens, sed immundo pecori & cœnoso. Neque enim mercenaria saltẽ conditione famulabar, sed planè seruili. Niſi forte mercedem quis dari putet, cui etiam cibus negatur, cibus quoq; ipsa esurie perniciosior. Cupienti siquidem porcorum siliquas nemo dabat, vt porcis viuerem, nec conuiuerem porcis. Deinde nunquid meus tunc oculus erat, quando deprędabatur animam meam? Qua quidem necessitate demum coactus sum beneficium resignare in manu dominatoris, vt quod omnino non poterã, ipse sibi illud ab hoſtili tyrannide vendicaret. Considerate attẽtius dilectiſsimi, & animaduertite in quãnam potestate euaseritis Pharaonis intolerabile iugum: vt iam membra vestra nõ sint arma iniquitatis peccato, nec regnet vltra in mortalibus corporibus vestris. Non est hoc operis vestri fratres, dextera domini facit virtutem, solus hoc potest ille qui nihil omnino non potest. Ne dixeritis, manus nostra excelsa, sed tam salubriter quam veraciter confitemini, quia domin⁹ facit hæc omnia. Deniq; nemo sibi dubitet omnimodis esse cauẽdum, ne forte donec adhuc dies mali sunt, & nulla vsquam securitas hominũ, hãc suam possessionem de manu tam pij tâmq; prouidi tutoris, in periculosam pernicioſamq́; interim libertatem recipere velle præsumat. Quod enim æmulatur pater, pro te æmulatur: nec inuidentiæ, sed prouidentiæ est quod sibi totam iubet manere substantiam ne pereat tibi. Deniq; vbi ad magnã illam sanctamq́; ciuitatem perueneris, cuius fines posuit pacẽ,

B vbi nullus iam hoſtium timeatur incursus, nõ modo reddet te tibi, sed dabit insuper & seipsum. Interim sanè à voluntatibus tuis auertere, & deo dicata membra nulla tibi temeritate vsurpes, sciens quòd pietati sanctificata, non absq; graui sacrilegio in vsus vanitatis, curiositatis, voluptatis, aut eiusmodi

1.Cor.6.d secularis operis assumantur. Nescitis (ait apostolus) quod corpora vestra templum sunt spiritus sancti quem habetis à deo, & non estis vestri? Et item: Corpus, inquit, non fornicationi. Sed cui? Nũquid tibi? Plane sit tibi liberum, sed si eripere illud, aut ereptum saltem deinceps à fornicationis impetu vendicare propriis viribus potes. Quod si forte non potes, immo quia vere non potes, sit corpus non fornicationi, sed domino:

Rom.6.c seruiatq́; interim sanctificationi, ne corruptioni denuo peius seruire contingat. Humanum dico (ait apostolus) propter infirmitatem carnis vestræ. Sicut exhibuiſtis membra vestra seruire iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitiæ in sanctificationem. Verum id quidem propter infirmitatem, vt ipse quoq; præmiſit. Cæterum vbi resurrexerit in virtute quod in infirmitate fuerat seminatũ, nulla iã erit necessitas seruiendi. Vbi & securitas libera fuerit, & secura libertas, quidni multo magis reddat eum sibi? Quidni potius libertate donet fidelem seruum magnus ille paterfamilias, quandoquidem & super omnia bona sua cõstituet eũ? Iam

C tunc ergo oculis tuis considerabis, si tamen eos fideliter agnoueris interim esse eius, non tuos. Nam & præter eam quam diximus voti vtiq; tam necessarij rationem, quo nimirum membra ipsa quæ tibi à peccati tyrannide vẽdicare omnino non poſses, propriis abrenuncians voluntatibus, diuino cultui mancipaſti: nunquid vel modo tua esse videntur in quibus adhuc cõtratia lex etsi non regnat, habitat tamẽ: in quibus pœna peccati, secundus equidem hoſtis tuus, nõ modo manet, sed & prœualet, & libere dominatur? Tu ne tuũ dixeris corp⁹ quod mortuum est propter peccatum, aut animæ esse quod animã aggrauare non cessat? Plane si quis suum illud dicere cupit, nõ aliud conuenienter dixiſse videbitur, quàm onus suum, quàm carcerem suum. Alioquin quonam modo tuos dixeris oculos, quos sanè vis, non vis: totiẽs somnus occupat, fumus turbat, exiguus puluis sauciat, noxius humor obnubilat, dolor acerbus excruciat, vel ipsa demũ nouiſſima mors excęcat? At tunc planè tui erunt, quando omnia ista non erunt, vt vere iam tuis oculis considerare sit, quibus nimirum pro libitu deinceps vtaris ad omnia tam libere quam secure. Neq; enim auertendi de cętero erunt oculi ne videant vanitatem, quòd puriſſimam videat veritatem: multo minus intrabit per feneſtras mors, quòd ipsa quoq; inimica nouiſſima deſtruatur. An verò times eos ẽ tanta plenitudine luminis, vbi singuli iusti tãquam singuli soles fulgeant, aliquando caligaturos fore? Timẽdum id planè, si nõ ipsos quoq; oculos sicut cętera humani corporis mẽbra resurrectio glorificaret. Et retributionem peccatorũ videbis. Hoc D planè eis graue tormentum, & magnus quidam malorũ cumulus erit. Forte enim quodcunq; solatium videretur, eorũ quos tam malitioſe impugnauerint, in tormentis suis, vel conſcientiam latere, vel ipsos saltem declinare posse conspectus. Veruntamẽ etsi illis ex hac nostra cõsideratiõe immẽsum quoddam miseriæ pondus accedat, nobis quæ necessitas erit, quæ vtilitas, quæ voluptas? Quid enim modo tam irreligioſum imo quid tam inhumanum & execrabile videretur, quàm cruore quantumlibet inimicorum, quantumlibet iniquorũ pasce re velle oculos, & oblectare aspectus suppliciis miserorũ? Attamẽ sicut videbit peccator & irascetur, dentibus suis fremet & tabescet (prius enim benedicti vocabuntur in regnũ, quàm maledicti in caminũ deiiciantur ignis ęterni, quo videlicet acrius doleant videntes quid amiserint) sic iusti quoq, videbũt & lętabuntur considerantes quid euaserint. In illa ergo tanta separatione quẽadmodũ hœdis agnorũ diuiſio grauiſſimi liuoris occaſio fiet, sic electis è regione cõsideratio reproborũ, immensa quædã materia gratiarum actionis & laudis. Vnde enim iusti tã magnifice gratias agerent, niſi cum illa inexcogitabili fœlicitate qua perfruuntur, ipsam quoque retributionẽ cernerent iniuſtorum, à quibus equidẽ sola misericordia redemptoris segregatos sese esse fideliſſimè & deuotiſſimè recordantur? Vnde verò impij tanto animi furore tabescerent, niſi in regnum summæ beatitudinis coram sese videri- E sent alios introduci, & tunc demum in illos sese fœtores, in illos horrores, in illos æterni incendij cruciatus, in illas deniq; immortalis mortis miserias gemerent esse damnatos? Ibi enim, inquit, erit fletus, & stridor dentium. Eletus quidem ob Mat.13.f ignem qui non extinguitur. Stridor verò ob vermem qui non moritur. Planè fletus ex dolore, stridor dentium ex furore. Fletum nempe tormentorum immanitas, stridorem dentium vehementia ipsa tabescentis inuidiæ, & obstinata malignitas extorquebit. Ita ergo retributionem peccatorum videbis, ne videlicet ignarus tanti periculi, ingratus aliquando liberatori posse fieri videaris. Non solum autem, sed & securitas perfecta iustorum, erit visa retributio peccatorum: quo videlicet nec humanam aliquando, nec diabolicam vltra vereri malitiam possint: qui nimirum cadentibus à latere suo mille, & decem milibus à dextris suis, non modo eos cadere viderint, sed & cadere in gehennam. Putas enim timere adhuc non poterant, & callidiorem cunctis animantibus serpentem habere suspectum, præsertim seductæ quondam in paradiso non immemores mulieris: niſi cum toto iam corpore suo vlricibus traditum flammis, & inter se & eum magnũ planè iam chaos firmatum esse conspicerent? Tertium quoque hoc nihilominus peccatorum tibi consideratio ipsa præstabit, vt F ex cõparatione deformitatis eorum eminentius glorioſiũsq; resplendeas. Sic nimirum sibi inuicem collata contraria, suæ quidẽ vtrumq́ue videtur suscepiſse augmentũ aliquod qualitatis: vt album nigro si conferas, & hoc candidius, & illud tetrius apparebit. Sed audi certius super hoc testimoniũ prophęticum sermonem: Lętabitur, ait, iustus cum viderit vin- Pſal.57.b dictam. Vt quid ita? Manus suas lauabit in sanguine peccatoris. Planè non inquinabit in sanguine, sed lauabit: vt vnde ille cruentus magis, inde ille nitidior videatur. vnde ille plus sordet, inde iſte pulchrius eluceſcat. Nullam forte ex his tribus causis humanus refugere, vel modo inueniatur affectus: sed non propter aliquid horum sapientia in eorũ ridebit interitu, quod tamen sine vlla dubitatione factura est. Nempe ipsa prædicit quæ mentiri omnino non potest. Quia Prou.1.c vocaui, & renuiſtis: extendi manũ meam, & non fuit qui aspiceret. Et post pauca: Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo cum vobis quod timebatis aduenerit, cũ irruerit repentina calamitas, & interitus quasi tempestas ingruerit. Quid ergo in inſipientium interitu sapientiæ credimus placiturum, niſi iuſtiſſimam suam diſpositionem, & irreprehẽſibilem ordinẽ rerum? Sanè quod sapientiæ tunc placebit, sapientibus quoque placeat necesse est vniuersis. Nõ igitur tibi durum videatur fore quod dicitur, Oculis tuis considerabis: quando & ridebis in eorũ interitu: non q̃ velut quadã immanitate crudelitatis in ipsa tibi vltione cõplaceat, sed quòd modus ipse pulcherrimus diuinæ ordinationis vltra quam credi

Universidad de Deusto
Biblioteca

G possit, iustitiæ zelatorem & amatorem æquitatis oblectet. Vbi optimè omnia constituta, & suum cuique cessisse locum, immo in suum quemque cessisse, plenius & perfectius illustrante veritate cognoscès: quomodo non omnia considerare, & in omnibus omnium moderatorem magnificare libebit? Pulchrè omnino Petrus apostolus filium perditionis in locū
Acto.1.c suum abisse testatus est, quòd in aere crepuerit medius aeriarum collega potestatum: vtpote quem veri dei & veri pariter hominis, qui de cœlo veniret operaturus salutem in medio terræ: huius inquam proditorem, nec cœlum reciperet, nec terra sustineret. Itaque oculis tuis considerabis, & retributionem peccatorum videbis. Primo quidem ob tuam euasionem, secundo ob omnimodam securitatem, tertio quoque ob comparationem, quarto ob ipsius iustitiæ perfectam emulationē. Erit enim iam tunc non misericordiæ, sed iudicij tempus: nec vlla omnino credenda est erga impios futura illic miseratio, vbi nec vlla speranda est correctio. Procul erit humanæ infirmitatis ista mollities, qua tamen interim pro tempore charitas vtitur ad salutem, amplissimo quodam videlicet expansę sagenæ sinu & bonos & malos colligens pisces, id est affectus iucundos pariter & molestos. Verum hoc quidem in mari. Nā in littore solos eliget bonos, sic videlicet gaudens cum gaudentibus, vt ex hoc iam cum flentibus flere non possit. Alioquin quomodo in nobis iudicabitur hic mundus, nisi huius tenerę affectionis obliti, introducíque fuerimus in cellam vi-
Psal.70.c nariam, secundum eum qui dixit: Introibo in potentias domini, domine memorabor iustitiæ tuæ solius? Nec modo quidem considerare permittimur personam pauperis, aut miseri eius in iudicio: sed cum molestia licet, coercendus eiusmodi pietatis affectus, & æquitatis est dictanda sententia. Quanto magis vbi nulla animi colluctatio, vbi nulla poterit subin-
Psal.140.b trare molestia, oportet impleri quod dictū est: Absorpti sunt iuncti petræ iudices eorum? Absorpti planè in affectum iustitiæ, & petræ soliditatem cui iuncti sunt imitantes. Iuncti, inquit, petræ, quam profectò solam vt sequerentur, cætera omnia reliquerunt. Nempe hoc est quod interrogāti Petro quidnam accepturi essent, petra ipsa respondit: Cum sederit filius
Mat.19.d hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus Israel. Hæc quoque
Esa.3.c propheta prænuncians ait: Dominus ad iudicium veniet cum senioribus populi sui. Tu ne putes flexibile quippiam inueni-
1. Cor. 6.d endum in iudicibus iunctis petræ. Qui adhęret deo, apostolus ait, vnus spiritus est: qui & petrę iungitur, lapis vnus. Ad
Psal.72.d quod sane propheta non immerito suspirans: Mihi, inquit, ad-
& .140.b hærere deo bonum est. Ita ergo absorpti sunt iuncti petræ iudices eorum. O familiaritatis gratiam, ô honoris culmen, ô fiI duciæ priuilegium, ô prærogatiuam securitatis perfectæ.

Quid enim tam pauendum, quid tam plenum anxietatis, & vehementissimæ solicitudinis excogitari potest, quàm iudicandum astare illi tam terrifico tribunali, & incertam adhuc expectare sub tam districto iudice sententiam? Horrendum
Heb.10.f est (ait apostolus) incidere in manus dei viuentis. Iudicemur interim fratres, & terribilem illam expectationem præsenti
1.Ti.5.d studeamus declinare iudicio. Non iudicabit deus bis in idipsum. Sanè vt quorundam peccata, sic & quorundam studia bona manifesta sunt præcedentia ad iudicium: vt illi quidem nō expectantes sententiam, proprio statim pondere criminum in tartara deiiciantur: isti verò è regione paratas sibi sedes tota libertate spiritus sine vlla cunctatione conscēdant. Fœlix paupertas voluntaria omnia relinquentium, & sequentium te domine Iesu. Fœlix planè quæ tam securos, immo tam gloriosos faciat in illo singulari fragore elementorum, & in illo tremendo examine meritorum, in illo tanto discrimine iudiciorum. Iam verò audiamus quid ad tantas promissiones deuota & fidelis anima respondeat, ne forte aut diffidere, aut secus q̄
Textus oporteat fidere videatur. Quoniam tu es, inquit, domine spes mea. Quid tā sobriè, quid tam pie poterat dici? Sed nec aliud huic verbo videtur posse conuenientius respōderi, quàm quod sequitur: Altissimum posuisti refugium tuum. Cęterum ignoscite nobis fratres, hodie quoq; promissę etiam terminos brevitatis paulominus excessisse videmur.

ETiam fratres hodie aliquid audiamus de promissione patris, de expectatione filiorum, de fine huius nostræ peregrinationis, de mercede laboris, de fructu captiuitatis. Et quidem dura omnino captiuitas non modo illa communis quam ex ipsa iam conditione generis toleramus humani, sed hæc quoque qua voluntates mortificare proprias, etiam perdere proprias in hoc mundo animas festinantes, in hos tam rigidę compedes disciplinæ, in hunc tam grauis pœnitentiæ carcerem dedimus nosmetipsos. Miseranda seruitus planè, sed si coacta, sed si non spontanea videretur. Nunc verò cum voluntariè sacrificetis deo, nec ingeratur vlla, nisi per ipsam voluntatem violentia voluntati, profecto aliquid in causa est. Illud puto aliquid, quo magis aliquid esse non potest. An verò plangendum videtur quanlibet magnum, quanlibet laboriōsum, quod propter eum fiat? Et si magnitudo ipsa laboris interdum forte extorqueat compassionem, sed multo magis causæ consideratio exigit cō gratulationem. Quid quòd bona omnia non modo propter *Phi.2.b*
eum constat fieri, sed per eum? Deus enim est, qui operatur in vobis, & velle & perficere pro bona voluntate. Ipse ergo auctor, ipse remunerator operis, ipse remuneratio tota: vt summum illud bonum cuius nimirum tam perfecta est simplicitas in seipso, duplex quodammodo videatur in nobis causa bonorū, effectiua scilicet, & finalis. Bene ergo dilectissimi quòd in his omnibus tam multis laboribus vestris non modo substitutis, sed etiam superatis, propter eum qui dilexit vos. An verò non per eum? Et manifestè. Sicut enim abundant pro Christo tribulationes nostræ (ait apostolus) ita abundant e- *2.Cor.1.a.*
tiam consolationes nostræ per ipsum. Vsitatus sermo, communis sermo propter deum, sed planè vbi non vacuè dicitur, profundissimus sermo. Crebro sonat in ore hominum, etiam à quorum corde longe esse probatur. Omnes sibi propter deum præstari postulant, propter deum flagitant sibi subueniri. Facile quoque ipsa petuntur propter deum, quæ tamen non sunt secundum deum: & id sibi fieri quis obsecrat propter deum quod non desiderat propter deum, magis autem forte contra deum. Cæterum viuus planè & efficax sermo, vbi non perfunctoriè, non vsurpatoriè, non velut quodam vsu loquendi, vel arte persuadendi: sed ex pinguedine, vt dignum est, deuotionis, & pura animi intentione procedit. Nempe & mundus transit, & concupiscentia eius, nec satis vtiliter posita aut stabilita firmiter, vel cadente eo, quæ pro eo facta sunt videbuntur. Vbi enim causa ipsa deficiet, quomodo non omnia quoq; quæ ei videbātur innixa, pariter euacuabūtur? Propterea deniq; & qui in carne seminant, de carne habent metere corruptionē: quod videlicet omnis caro fœnum, & gloria *Esa.40.b*
eius tanquā flos fœni: & vbi fœnum aruerit, florē quoq; nihilo
minus cadere sit necesse. Solus qui est causa, indeficiens est: *Mat.24.c*
nec flos fœni, sed verbum domini manet in æternum. Denique cœlum, inquit, & terra transibunt: verba autem mea non transibunt. Prudenter itaque dilectissimi, & vtiliter elegistis propter verba labiorum eius custodire vias duras: illic seminantes vbi ne minima quidem portio vestri seminis valeat deperire. Sanè, Qui parce seminat, non quidem non metet, sed *2.Cor.9.b*
parce metet. Nempe, qui metit, mercedem accipit: & scimus quis promisit ne eum quidem qui pro nomine suo calicem aquæ frigidæ dederit sitienti, mercede propria caritu- *Mat.10.d*
rum. Nunquid tamen in qua mensura mensus fuerit, sibi quo- *Mar.4.e*
que remetietur: aut in retributione æquabitur ei qui non aquam porrigens, sed sanguinem fundens, propinatum sibi biberit calicem saluatoris? Non est hic calix aquæ frigidæ, sed calix inebrians quam præclarus, calix vini meri, & quidem plenus mixto. Solus enim merum habuit vinum dominus meus *Iob.14.a*
Iesus, qui solus perfectè mundus, & semper etiam potest facere mundum de immundo conceptum semine. Solus planè merum habuit vinum, qui nimirum & secundum diuinitatem sapientia est, vbique attingens propter munditiam suam, & nihil inquinatum cadit in eum: & secundum humanitatem peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius: solus non debito conditionis gustauit mortem, sed suæ beneplacito voluntatis, sanè non ob propriam vtilitatem, bonorum enim nostrorum

A strorum non eget: sed nec tanquam retribuens nobis gratiam pro gratia, qui non aliter pro amicis mortuus est, nisi pro acquirendis, videlicet vt amicos faceret ex inimicis. Cum enim adhuc inimici essemus, reconciliati sumus deo per sanguinem filij sui. Aut potius pro iam amicis, etsi nondum quidem amā tibus, sed tamen iam amatis. In hoc est enim gratia, non quasi nos dilexerimus deum, sed prior ipse dilexit nos. Vis nosse q̄
2.Cor.1.a. lōge prior? Benedictus deus & pater domini nostri Iesu Christi (ait apostolus) qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in cœlestibus in Christo Iesu, sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem. Et post pauca: Gratificauit, inquit, nos in dilecto filio suo. Quomodo ergo non dilecti iam tunc in illo, quando electi in illo? Quomodo non ei grati, in quo gratificati sumus? Sic ergo Christus secundū tempus quidem pro impiis mortuus est: secundum prędestinationem autem pro fratribus & amicis. In his ergo omnibus merū est vinum ipsius equidem & solius, vti ne quispiam cæterorum
Esa.1.f præsumere audeat nō esse quod sibi propheticum illud apetur: Vinum tuum mixtum est aqua. Primum quòd nemo interim mundus à sorde, nemo gloriari possit omnino se castum habere cor. Deinde quòd mortis debitum persoluant, quandoque necesse est. Tertio quòd ponentes pro Christo animas
B hoc sibi compendio vitam mercantur æternam: sed & væ eis, si ipsius erubescerent testimonium. Quarto, quòd prerogatę sibi & gratis exhibitę tātę dilectioni imparem nimis exiguāque rependant. Attamen nec hoc mixtum, qui sine mixtura est dedignatur, adeo vt fiducialiter apostol⁹ dicat implere se quę
Coloſ.1.d desunt passionū Christi in corpore suo. Sit ergo licet electis pariter omnibus vnus idemque denarius vitæ reddendus eternæ, & in ipsa tamen sicut stella à stella differt in claritate: & alia claritas solis, alia claritas lunæ, alia stellarū: sic erit & resurrectio mortuorum: & quanuis domus vna, diuersę tamē in ea sunt mansiones: vt videlicet quantum quidem ad æternitatem & sufficientiam: & qui parum, non minoretur: & qui multum, non abundet: quantum verò ad eminentiam & discretionem meritorum vnusquisque accipiat secundum suum laborem, ne quid omnino pereat quod in Christo sit seminatum. Hæc autem dicta sunt fratres, vt illius tam spiritualis respon si, quod hodie nobis considerandum est, gratia commēdetur.

Quoniam tu es domine spes mea. Quicquid igitur agendū sit, quicquid declinandum, quicquid tolerandum, quicquid op tandum, tu es domine spes mea. Hæc vna mihi omnium promissionum causa, hæc tota ratio meæ expectationis. Prætendat alter meritum, sustinere se iactet pondus diei & æstus, iejunare bis in sabbato dicat, postremo non esse sicut cæteros hominum glorietur: mihi autem adherere deo bonum est, po
C nere in domino deo spem meam. Sperent in aliis alij, forte hic in scientia literarum, hic in astutia sæculi, ille in nobilitate, ille in dignitate, ille in alia qualibet vanitate confidat: propter te omnia detrimenta feci, & vt stercora arbitror, quoniā tu es domine spes mea. Speret qui vult in incerto diuitiarum: egoverò ne ipsa quidem nisi abs te victui necessaria spero, ni
Mat.6.d mirum verbo tuo confidens, in quo abieci omnia. Quærite primum regnum dei & iustitiam eius, & omnia adiicientur vobis. Nempe tibi derelictus est pauper, orphano tu eris adiu-
Psal.9.g tor. Si mihi præmia promittuntur, per te obtinenda sperabo. Si insurgant aduersum me prelia, si sæuiat mundus, si fremat malignus, si ipsa caro aduersum spiritum concupiscat: in te ego sperabo. Fratres, hoc sapere, ex fide viuere est: nec alius ex sententia dicere potest: Quoniam tu es domine spes mea, nisi cui intus sit persuasum à spiritu, vt (quemadmodum monet propheta) iactet cogitatum suum in domino, sciens quòd
Psal.54.d enutriēdus sit ab eo, iuxta illud quoque Petri apostoli: Omnē
1.Pet.5.e solicitudinem vestram proiicientes in eum: ipsi enim cura est de vobis. Vt quid enim si hæc sapimus, vt quid cunctamur abiicere omnino spes miseras, vanas, inutiles, seductorias: & huic vni tam solidę, tam perfectæ, tam beatæ spei, tota deuotione animi, toto feruore spiritus inhęrere? Si quid illi impossibile, si quid vel difficile est, quære aliud in quo speres. Sed verbo omnia potest. Quid facilius dictu? Attamen huiusmodi dictum intelligas volo. Si decreuerit saluare nos, continuo liberabimur: si viuificare placuerit, vita in voluntate eius est. Si præmia eterna largiri, licet ei quod vult facere. An verò de facilitate iam non dubitas, sed ipsa tibi est suspecta D
voluntas? Plane & voluntatis testimonia credibilia facta sunt nimis. Maiorem hac dilectionem nemo habet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Denique quando in se *Ioan.15.b*
sperauti defit illa maiestas, quæ tam studiosè monet in se sperari? Planè non derelinquit sperātes in se. Adiuuabit eos, ait, *Psal.36.g*
& eruet eos à peccatoribus, & saluabit eos. Quare? Quibus meritis? Audi quod sequitur: Quia sperauerunt in eo. Dulcis causa, attamen efficax, attamen irrefragabilis. Nimirum hæc est iustitia, sed quæ ex fide est, non ex lege. De quacunque tribulatione, inquit, clamauerint ad me, exaudiam eos. Ecce numera tribulationes, secundum multitudinem earum consolationes eius lætificabunt animam tuam: dummodo ad aliam nō conuertaris, dummodo clames ad eum, dummodo speres in eum: nec humile aliquid vel terrenum, sed altissimum ponas refugium tuum. Quis sperauit in eo, & confusus est? Facilius est cœlum & terram transire, quàm verbum eius euacuari. Al- *Textus*
tissimum, inquit, posuisti refugium tuum. Non accedet illuc tentator, non calumniator ascendet, non pessimus ille fratrū accusator attinget. Nempe ei dicitur hoc (recolite psalmi primordia) ei dicitur, qui in protectione altissimi commoratur, illuc refugiens à pusillanimitate spiritus & tempestate. Quæ quidem duplex est necessitas fugiendi, quod videlicet & foris pugnę, & intus timores. Minus enim fugere oporteret, si vel interior magnanimitas exteriores tumultus viriliter sustineret, vel exteriori tranquillitate pusillanimitas propria fouce- E
retur. Altissimum, ait, posuisti refugium tuum. Sepe illuc fugiamus fratres, munitus est locus, nullus ibi timetur hostis. Vtinam magis semper ibi manere liceret. Sed non est hoc tēporis huius. Quod modo refugium est, quandoque habitaculum erit, & habitaculum sempiternum. Interim sanè etsi persistere non conceditur, frequenter tamen est recurrendum. Nē pe ad omnem tribulationem, ad omnē deniq; cuiuscunq; modi necessitatē, aperta est nobis vrbs confugii. Sinus matris expansus est. Parata sunt foramina petræ, Patent viscera misericordiæ dei nostri. Hoc refugium qui declinat, nihil mirum si effugere non meretur. Iam quidem fratres, quæ dicta sunt, ad expositionem versus huius videntur posse sufficere, si dixisset propheta, Quoniam in te speraui, sicut in aliis psalmis quibusdam inuenitur. Cæterum quod dicit: Tu es domine spes mea: forte amplius aliquid sonat & sublimius, quod videlicet non modo in eo speret, sed eum. Conuenientius siquidem spes nostra dicitur quod speramus, q̄ in quo speramus. Sunt autem for te nōnulli qui à dño obtinere tēporalia seu spiritualia quæli- *Psal.72.d*
bet concupiscūt: sed perfecta charitas solū sitit quod summū est, tota desiderij vehemētia clamans: Quid enim mihi est in cœlo, & à te quid volui sup terrā? Deus cordis mei, & pars mea deus in æternum. Pulchre nobis vtrumq; paucis verbis hodie F
Hieremiæ prophetæ lectio commendauit. Bonus es domine *Thre.3.c*
sperantibus in te, animæ querenti te. Vbi sanè & ipsam numeri discretionem prudenter aduerte, q̄ sperantes quidem in eo pluraliter dixerit, q̄ hoc videatur commune multorū: quęrētem verò eum singulariter, q̄ singularis sit puritatis, singularis gratiæ, singularis perfectionis non modo nil sperare nisi ab eo, sed nil quærere nisi eum. Quòd si bonus illis, quāto magis isti? Merito proinde quærenti illum animæ respondetur: Altissimū posuisti refugiū tuū. Neq; enim sic deū sitiens anima, aut cum Petro ei in terreno monte facere tabernaculum, *Mat.17.a*
aut cum Maria deinceps eum tangere vult in terra, sed planè *Ioan.20.d*
clamat: Fuge dilecte mi, assimilare capreæ hinnuloque ceruorum supermōtes Bethel. Audiuit enim dicentē: Si diligeretis *Cant.8.d.*
me, gauderetis vtiq; quia vado ad patrē, quia pater maior me *Ioan.14.d*
est. Audiuit dicentē: Noli me tangere: nondum enim ascendi *Ioan.20.d*
ad patrem. Et cœlestis iam non ignara cōsilij clamat cum apostolo: Et si cognouimus Christum secundum carnē, sed nūc iā *2.Cor.5.d.*
non nouimus. Super montes, inquit, Bethel, super omnem videlicet potestatem & principatum, super angelos & archāgelos, Cherubim quoque & Seraphim. Neque enim alij sunt montes domus dei, quod sonat Bethel, planè in dextera patris, vbi iam non sit pater maior eo, in dextera altissimi coaltissimem apprehendere concupiscens. Hæc enim est vita ęterna fratres, vt patrem cognoscamus verum deum, sed & quem misit Iesum Christum verum nihilominus, & vnum cum eo

Universidad de Deusto
Biblioteca

G deum super omnia benedictum in secula, Amen.

De decimo uersu, Semo.x.unde supra.

NEc nostra est,nec noua vobis,sed nota omnino sententia,in præcipuis quibusque partibus nostræ fidei:quid non sit,quàm quid sit, & sciri posse facilius & periculosius ignorari. Idem sanè & spei non inconuenienter tribui posse videtur. Longe enim faciliusmes humana tantorum experta malorum,quibus sit caritura,quàm quibus perfruitura, comprehendit. Nempe germana fidei *Heb.11.a* speique cognatio est:vt quod illa futurum credit,hæc sibi incipiat sperare futurum. Merito proinde apostol⁹ fidem sperãdarum rerum substantiam esse diffinit, quòd videlicet & non credita nemo sperare,nõ plus quàm supra inane pingere possit. Dicit ergo fides:Parata sunt magna & inexcogitabilia bona à deo fidelibus suis. Dicit spes: Mihi illa seruantur. Nam tertia quidem charitas: Curro,mihi ait,ad illa. Cæterum,vt iã *1.Cor.2.c.* memini,difficile omnino,aut etiam impossibile est illorũ qualitatem inuestigare bonorum:nisi cui forte (iuxta illud apostoli,quæ oculus non vidit,nec auris audiuit,nec in cor hominis ascendit,quæ præparauit deus diligentibus se) reuelauit ipse per spiritum suum. Sanè quantumlibet perfectus in carne adhuc mortali degens: nisi enim esset hic quædam,vt ita dixe *Phil.3.c* H rim,imperfecta perfectio,non diceret apostolus : Quotquot perfecti sumus,idipsum sentiamus:idipsum ꝓfecto quod prẽmiserat, Non quasi iam acceperim,aut iam perfectus sim:etiã *1.Cor.13.d* Paulus ipse necesse est fateatur,quia nunc cognosco ex parte. Et item. Videmus nunc per speculum & in ænigmate,tunc autem facie ad faciem. Quòd ergo homini interim noscitur capabilius,sanè pia & prouida inculcatione amplius commendatur. Proprium enim est afflictorum,vt molestiis eximi,summã reputent fœlicitatem:& carere miseria,summam beatitudinẽ *Psal.114.b* arbitrentur. Vnde propheta in psalmo : Conuertere,inquit, anima mea in requiem tuam, quia dominus benefecit tibi: nec vlla tamen collatę munera fœlicitatis enumerat,sed adiũgit:Quia eripuit animam meam de morte, oculos meos à lachrymis,pedes meos à lapsu. In quibus sanè verbis patenter indicat quantam sibi requiem,quantaq; domini beneficia iudicet à tribulationibus & periculis liberari. Cui profecto sentẽtiæ illud quoq; quod de psalmo nonagesimo hodie nobis tractandum est,simile inuenitur. Non accedet ad te malũ, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo. Est autẽ versus ipsius,quantum nos capimus,facilis intelligentia,ad quam forte exvobis iam aliqui prẽuolarint. Neq; enim tam rudes estis,aut spiritualis studij tam expertes, vt non facillimè inter vos & tabernacula vestra,& rursum inter id quod malum & I flagellum dicitur discernatis. Nam & apostolum sanè audistis *1.Ti.4.b* dicentem:cum iam bonum certamen certasset, velocem fore depositionẽ tabernaculi sui. Sed quid ego apostoli verba memoro? Quasi verò ignorare possit miles tabernaculum suum, aut docendus sit exemplo alieno. Videmus sanè nonnullos tabernacula sua in turpissimę captiuitatis domicilia commutasse:nec militare in his,sed miseram gerere seruitutẽ. Immo verò (quod omnino ridiculum est) sic errant aliqui,& in tãtam obliuionem & spiritualem phrenesim deuenerunt,vt nihil sese aliud putare,quàm suum hoc exterius tabernaculum videãtur. Quid enim aliud quàm non modo dei,sed & sui ignorantiam habent,qui tanquam mortui à corde,omnem insumũt operam circa carnem,sic intendentes tabernaculo suo,ac si nũquam putent esse casurum? Veruntamen cadat necesse est,atq; id quidem in breui. An non seipsos nescire videtur,qui sic dediti sunt carni & sanguini,ac si omnino nihil aliud quã carnem solum se esse reputent,sic in vano accipientes animas suas,tanquam prorsus ignorent animas se habere ? Si separaueris preciosum à vili(ait dominus)tanquam os meum eris:hoc *Hiere.15.d* est si solerter discreueris inter exteriorem interioremq; sub- *Psal.36.c* stantiam,vt non plus tabernaculo tuo timeas à flagello,quam tibiipsi à malo. Hoc enim malum est,vnde dicitur : Declina à malo,& fac bonum. Hoc malum quod sua quidem anima animam priuat,quod separat inter te & deum:vt eo regnante,tãquam corp⁹ sine anima,sic sit anima sine deo,plane mortua in semetipsa,instar vnius eorum quos tanquam sine deo in hoc seculo fuisse,apostolus memorabat. Nec sanè dixerim, vt vel ipsam odio habeas carnem tuam. Dilige eam tanquam tibi da K tam in adiutorium,& ad æternæ beatitudinis cõsortium prẽparatam. Cæterum sic amet anima carnem,vt non ipsa in car- *Gene.6.a* nem tranfisse putetur,dicaturq; ei à domino: Non permanebit spiritus meus in homine,quia caro est. Diligat anima carnem suam,sed multo magis suam ipsius animam seruet. Amet Adã Euam suam,sed non sic amet,vt voci eius plus obediat quàm diuinę. Deniq; ne ipsi quidem expedit sic amari, vt videlicet cui interim caues à flagello paternę correptionis,thesaurizes iram æternæ damnationis. Genimina viperarum(ait Ioannes) *Mat.3.b* quis demonstrauit vos fugere à ventura ira? Facite dignos fructus pœnitentiæ. Ac si euidentius loqueretur : Apprehendite disciplinam,nequando irascatur dominus:sustinete virgã corripientem,ne sentiatis malleum conterentem. Quomodo dicunt nobis carnales homines: Crudelis est vita vestra,nõ parcitis carni vestræ? Esto,non parcimus semini. In quo ei magis parcere poteramus? An non melius est illi renouari & multiplicari in agro,quam in horreo putrefieri? Heu cõputruerunt *Ioel.1.d* iumenta in stercore suo. Sic vos parcitis carni vestræ ? Simus nos crudeles interim non parcendo:at vos planè parcẽdo crudeliores. Siquidem etiam nunc caro nostra requiescit in spe, videritis vosipsi quid ignominię interim vestra sustineat,quid miseriæ eam maneat in futurum. Non accedet ad te malum *Textus* & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo. Hic du- L plex est stola & gemina quædam immortalitas commendatur. Vnde enĩ nisi ex seperatione animæ & corporis mors ꝓcedit? Inde est quòd mortuum corpus exanime nominatur. Vnde autem speratio hęc,nisi ex flagellis præsentibus,ex qualibet doloris vehementia,ex ipsius corporis corruptione , ex pœna peccati? Merito timet proinde,& odit flagellum caro nostra:quo nimirum ab ipsius animæ tam delectabili honorabiliq; consortio amarum nimis diuortium patiatur. Cæterum interim quidem donec renouetur,velit nolit,sustineat illud necesse est. Expedit autem sic tolerare vt ꝓrsus euadas, & flagellum deinceps non appropinquet tabernaculo tuo.

Iam verò (vt suprà meminimus,& incessanter cõuenit meminisse) vera animæ vita deus est:& inter hæc quoq; separat malum,sed malum animæ,quod non est aliud quam peccatũ. Eia fratres nugari libeat,ociositatibus indulgere delectet. Ni mirum gemino hoc serpente vicino,qui duplicem nobis auferant vitam,alter corporis,alter cordis : quidni securè dormiamus,nisi quòd negligentia in grauiori periculo , non tam securitatis est quam desperationis indicium ? Et quidem optandum nobis ab vtroq; liberari:sed cauendum sanè interim peccatum quam peccati pœna,& eo studiosius à malo quam à flagello declinandum,quo pernicioſius & omnino infœlicius sit à deo animam quam à corpore separari . Sanè vbi prorsus de medio factum fuerit omne peccatum,causa quidem omni- M no sublata,nec ipse quoq; deinceps manebit effectus, vt quomodo accedere iam ad te malum omnino non poterit: sic nec flagellum quidem valeat appropinquare tabernaculo tuo , ꝙ videlicet tam longe sit ab exteriori homine quælibet pœna, quam longe fuerit culpa ab interiori. Neq; enim dicit,non erit in te malum,aut flagellum in tabernaculo tuo:sed non accedet,non appropinquabit. Siquidem est cõsiderare homines in quibus peccatum non modo habitat,sed & regnat:nec iam proximum magis aut magis intimũ posse esse videtur,nisi forte cum sic dominabitur eis,vt nullo modo deinceps valeat nõ dominari. Est autem & alios inuenire in quibus quidem adhuc manet peccatum,sed iam non dominatur aut prẽualet in eis,euulsum quodammodo,necdum tamen expulsum:deiectũ, sed non prorsus eiectum. Constat sane ab initio non fuisse sic, sed in parentibus primis ante primam illam mandati prẽuaricationem non modo nõ regnasse peccatum,sed nec fuisse quidem. Attamen quodãmodo iam tunc propé illis fuisse videtur quod tam facile persuasum est,quod tam festinanter intrauit. Quid verò aliud admonebat q̃ & ipsam quoq; peccati pœnã etsi necdum inesse corporibus:iã tamen velut pro forib⁹ esse, qui dixit:In quacunque die comederitis de ligno scientiæ bo- *Gene.2.c* ni & mali,morte moriemini. Fœlix proinde expectatio, & beata spes nostra,quorum tam longe gloriosior futura est resurrectio quam fuerit prima cõditio:vt nec culpa omnino nec pœna,nec malum scilicet nec flagellum, aut regnet, aut habitet

A bitet , aut regnare, aut habitare iam possit aliquando in animabus,seu in corporibus nostris. Non accedet(inquit) ad te malum , & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo. Nempe nil tam remotum, quàm quod adesse vltra nõ potest. Sed quid agimus fratres? Vereor deprehendi. Nempe horam hanc magnus ille & communis abbas noster & vester non vacationi sermonum, sed operi manuum nosci tur assignasse. Puto tamen ignoscet facile, præsertim non immemor religioſę fraudis illius qua Romanus olim tribus annis ei in specu posito pie ministrauit. Pie siquidem (vt legimus)patris sui oculis furabatur horas, & quem sibi subripere ad manducandum poterat,certis diebus Benedicto panem ferebat. Et ego quidem non dubito fratres,pluribus qui inter vos sunt,abundantiorem spiritualium delitiarum suppetere copiam : sed quod vobis communico,non subripio mihi. Quinimmo & securius & suauius quicquid illud sit quod dominus donat, sumo vobiscum:nec enim alimonia hæc distribuendo minuitur,sed potius augetur ministrando . Veruntamen quòd aliquando vobis loquimur præter consuetudinem ordinis nostri , non nostra id agimus præsumptione,sed de voluntate venerabiliũ fratrum & coabbatum nostrorum , qui id nobis etiam iniungunt , quod tamen sibi quidem passim nolunt omnino licere. Nempe aliam mihi rationem & singularem necessitatem esse nouerunt . Neque enim modo loquerer vobis , si possem laborare vobiscum. Illud forte vobis efficacius verbum foret, B sed & conscientiæ meæ magis acceptum . Cæterum quando id mihi peccatis meis exigentib⁹,& onerosi huius(vt ipsi scitis)tam multiplici infirmitate corporis,& ipsa quoque temporis necessitate negatur:vtinam dicens & non faciens in regno dei,vel minimus merear inueniri,Amen.

De XI. uersu, Sermo XI. Vnde supra.

Thren.3.c SCriptum est,& veraciter scriptum: quia misericordiæ domini quòd consumpti non sumus,quòd non tradidit nos in manus inimicorum nostrorum.

Vigilat super nos indefessus, & peruigil ille singularis clementiæ oculus , non dormit neque dormitat qui custodit Israel. Id quidem necesse . Non enim dormit,neque dormitat qui impugnat Israel. Et sicut ipse solicit⁹ est nostri, & ipsi cura est de nobis : sic ille solicitus est vt nos mactet & perdat: & vna ei cura,ne forte qui auersus est reuertatur.

Nos autem aut non attendimus,aut minus attendimus reuerentiam præsidentis,protegentis custodiam, beneficia largientis,ingrati gratiæ , imò tam multiplicibus gratiis quibus præuenit nos,& subuenit nobis. Et nunc quidem per seipsum implet splendoribus animas nostras,nunc per angelos visitat, nunc per homines instruit , nunc etiam consolatur,& erudit *Rom.15.a.* per scripturas. Quæcunque enim scripta sunt , ad nostram C doctrinam scripta sunt : vt per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus. Bene ad doctrinam , vt per patientiam speremus. Siquidem (vt alibi dictum est) doctrina vi *Roma. 5.a* rí per patientiam noscitur, sed & patientia probationem operatur,probatio vero spem. Quid nos soli nobis non adsumus, quid soli negligimus nosipsos? An ideo dissimulãdum nobis, quia vndique subuenitur nobis? Imò vero propterea studiosius vigilandum. Neque enim tam magna pro nobis in cœlo pariter & in terra solicitudo gereretur, si non magna nobis incumbere necessitas videretur:non tam multiplex nobis custodia,nisi ob multiplices insidias poneretur. Fœlices proinde fratres nostri qui iam liberati sunt de laqueo venantium, qui de tabernaculis militantium ad atria quiescentium trãsierunt,malorum timore sublato,in spe singulariter constituti. Vni istorum imò vniuersitati dicitur : Non accedet ad te malum,& flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo. Sane considera non ad hominem qui secundum carnem viuit , sed ad eum qui in carne degens secundum spiritum ambulat, hãc fieri promissionem. Siquidem non est distinguere inter illum & tabernaculum illius. Confusa in eo sunt omnia tanquam in filio Babylonis. Deniq; huiusmodi homo etiam caro est, nec in eo spiritus manet . Vbi autem non fuerit spiritus bonus, quando deerit malum ? Porro vbi malum, flagellum quoque appropinquet , necesse est. Sẽper enim malum pœna comitat.

Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinqua- bit tabernaculo tuo. Magna promissio,sed vnde id sperare li- D cet ? Quomodo malum & flagellum euadam,quomodo effugiam,quomodo elongabo vt non appropinquent mihi? Quo merito,qua sapientia,qua virtute? Quoniam angelis suis man- *Textus.* dauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis . In quibus omnibus viis? Quibus declinas à malo,quibus fugis à ventura ira. Multæ sunt viæ,& genera multarum vigrum : magnum profecto periculum viatori. Quàm facile in multarum occursu errabit in via sua,qui viarum discretione caruerit. Nam neque angelis mandatum, vt in omnibus viis custodiant nos, sed in omnibus viis nostris. Sunt autem à quibus & in quibus oporteat custodiri . Scrutemur proinde vias nostras fratres, etiam vias dæmonum : vias quoque beatorum spirituum , & vias domini inuestigemus. Et quidem supra me est quod incipio,sed adiuuabitis orationibus vestris, vt aperiat mihi thesaurum intelligentiæ suæ, & voluntaria oris mei beneplacita faciat sibi deus. Viæ igitur filiorum Adã in necessitate & cupiditate versantur . Ab vtraque siquidem ducimur, & ab vtraque trahimur:nisi quòd videmur magis vrgeri necessitate, trahi cupiditate. Et necessitas quidem specialiter corpori tribuenda videtur. Nec simplex illa est,sed anfractus habens plurimos,plurimaq; dispendia:nam compendia pauca admodum, si qua tamen. Quis hominum nescíat quòd necessitas hominum reuera quàm multiplex sit? Quis sufficiat quàm sit mul- E tiplex explicare? Ipsa nos erudit experientia,ipsa vexatio dat intellectum. In his quisque docetur quàm necesse habeat clamare ad dominum , non de necessitate, sed de necessitatibus meis erue me . Nec modo ab hac via necessitatis, sed ab ea quoque quæ cupiditatis est optabit educi,quisquis non surda aure monita sapientis exceperit. Quid enim ille ait? A vo *Eccli. 18.d* luntatibus tuis auertere . Et item . Post concupiscentias tuas non eas. Siquidem è duobus malis longe melius est in necessitate gradi,quàm in cupiditate. Multiplex illa, sed ista amplior omnem modum , imò vltra omnem modum multiplicior inuenitur. Res cordis est ista cupiditas, propterea tanto maior , quanto anima plus est quàm corpus . Denique hæ sunt viæ quę videntur hominibus bonæ,sed finem non habent nisi cum demergunt in profundum inferni . Si inuenisti vias hominum,illud quoque considera ne forte de his dictum sit: Cõ *Psal. 13.b* tritio & infœlicitas in viis eorum:vt sit contritio in necessitate,infœlicitas in cupiditate. Quomodo in cupiditate infœlicitas? id est non fœlicitas,vt putatur. Quid enim si cui forte videtur in terrenarum affluentia rerum fœlicitas arridere cupita? Eo ipso infœlicior est, quo vehementius ipsam pro fœlicitate amplectitur infœlicitatem,aut magis immergitur ei, & absorbetur ab ea. Væ filiis hominum ab hac fœlicitate falsa atque fallaci. Væ qui dicit,quia diues sum, & nullius egeo:cũ sit pauper & nudus,& miser & miserabilis. Et necessitas qui- F dem ex infirmitate carnis, cupiditas ex cordis inedia & obliuione procedit. Idcirco alienum mendicat anima,ꝙ oblita sit comedere panem suum : propterea terrenis inhiat,quòd minime cœlestia meditetur. Videamus & dæmonum vias. Videamus & caueamus,videamus & fugiamus eas. Siquidem vię illorum præsumptio & obstinatio. Scire vultis vnde id sciam? Considerate eorum principem , qualis ille est,tales & domestici eius. Considerate viarum ipsius principia, si non manifeste in immanissimam statim præsumptionem prosilierit dicens: Sedebo in monte testamenti in lateribus Aquilonis,si- *Esa. 14.* milis ero altissimo . Quam temeraria , quamque horrenda præsumptio . Nunquid non illic ceciderunt omnes qui operantur iniquitatem,expulsi sunt,nec potuerunt stare? Propter præsumptionem stare non potuerunt:propter obstinationem qui cecidit , non adiiciet vt resurgat. Ex hac nanque spiritus vadens , ex illa non rediens est. Et mira quidem præsumptio dæmonum,sed non minus mira obstinatio est: quòd superbia eorum semper ascendit, propterea non est illis commutatio. Quia enim conuerti noluerunt à via præsumptionis , incideruntin viã obstinationis. Quam peruerso & euerso sunt corde filij hominum quicunque sectantur vestigia dæmonũ , ingrediuntur dæmonum vias? Hæc enim tota aduersum nos spiritualium colluctatio nequitiarum est,vt nos seducant,vt nos inducant in vias suas,vt deducant in eis, perducant ad destinatum finem qui paratus est eis. Fuge homo præsumptionem, ne

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gne gaudeat de te inimicus tuus. Nempe in his maxime vitiis gaudet, in seipso expertus quàm difficile possis ab hac tanta voragine respirare. Nolo autem ignorare vos fratres, quonam modo descendatur, imò cadatur in illas. Primus enim, vt interim occurrit, gradus descensionis huius, dissimulatio est propriè infirmitatis, iniquitatis, inutilitatis: dum sibi parcens, sibi blandiens, sibi persuadens homo aliquid se esse cum nihil sit, iam ipse se seducit. Secundus gradus, ignorantia sui. Vbi enim in primo gradu inutilia sibi consuerit perizomata foliorum, quid superest nisi vt vulnera tecta non videat, præsertim cum ad hoc solum texerit ne videret? Ex hoc tandem fit vt etiam alio reuelante, vulnera non esse contendat conuersus in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis. Atque is quidem tertius gradus est admodũ vicinus, imò contiguus præsumptioni. Quid enim mali iam actitare vereatur, qui præsumit & defensare? Cæterum difficile hic hærebit in tenebris & lubrico, præsertim cum non desit etiam angelus domini malus persequens & impellẽs. Itaque quartus gradus, vel quartum potius præcipitium contemptus est: vt quemadmodum scriptura dicit, Impius cum venerit in profundũ malorum, contemnat. Ex hoc & deinceps magis ac magis super eum vrget puteus os suum, dum videlicet eiusmodi animam contemptus tradit impœnitentiæ, impœnitentia obstinatione firmatur. Hoc est iã peccatum, quod neq; in hoc seculo, neq; in futuro remittitur: quia cor durum & induratum, nec timet deum, nec hominem reueretur. Qui sic in omnibus viis suis adhæret diabolo, manifeste factus est vnus spiritus cum eo. Et viæ quidem hominum quas superius demonstrauimus, ipsę sunt de quibus dicitur: Tentatio vos non apprehendat nisi humana: & quia humanum est peccare. Porro vias diabolicas à natura hominis alienas esse quis nesciat, nisi q̃ in nonnullis ipsa sibi consuetudo induisse naturam videatur? Cęterum etsi quorundam homium sit, non humanum tamen, sed diabolicũ est in malo perseuerare. Quæ vero sunt sanctorum angelorum viæ? Profecto illę quas vnigenitus enarrauit, dicens: Videbitis angelos ascendentes & descendentes super filium hominis. Ascensio igitur & descensio vtæ illorum. Ascensio propter se: descensio vel potius condescensio propter nos. Sic beati illi spiritus ascendunt per contemplationem dei, descendunt per compassionem tui, vt custodiant te in omnibus viis tuis. Ascendunt ad vultum eius, descẽdunt ad nutum eius: quoniam angelis suis mandauit de te. Nec tamen vel descendendo visione gloriæ fraudantur: quia semper vident faciem patris. Puto & vias domini vultis audire. Multũ præsumere videor, si me illas promisero ostensurum. Legitur autem de ipso, Quoniam docebit nos vias suas. Cui enim alteri crederetur? Docuit itaque vias suas cum aperuit labia prophetæ vt diceret: Vniuersæ vię domini misericordia & veritas. Ita ad singulos, ita ad omnes communiter venit: in misericordia scilicet & veritate. Vbi enim multa iam fuerit de miseratione præsumptio, sed obliuio veritatis, non continuo ibi deus. Sed neque vbi terror multus ex recordatione veritatis, nulla autem de memoria misericordiæ consolatio. Nam neque veritatem tenet qui misericordiam (vbi vere est) non agnoscit, nec vera esse sine veritate misericordia potest. Itaq; vbi misericordia & veritas obuiauerunt sibi, sese etiam iustitia & pax osculantur: nec is abesse potest, cuius in pace factus est locus. Quanta audiuimus & cognouimus (siquidem patres nostri annunciauerunt nobis) super hac copula tam fœlici misericordiæ & veritatis. Misericordia tua & veritas tua susceperunt me, ait propheta. Et alio loco: Misericordia tua, inquit, ante odulos meos est, & complacui in veritate tua, sed & dominus ipse de eo: Veritas mea & misericordia mea cũ ipso.

Prou. 18.a

H

1. Cor. 10.c

Ioan. 1.g

Psal. 24.b

Ibidem

I

Psal. 39.c & 25.a

Psal. 88.b

Sed considera etiam manifestos aduentus domini, quemadmodum scilicet in eo quidem qui iam præsumptus est misericordem teneas saluatorẽ. Porro in eo qui in fine promissus est, veracem sustineas retributorem. Nam & hinc forte vi debitur dictum: quia misericordiam & veritatẽ diligit deus, gratiam & gloriam dabit dominus. Quãuis & in priore quoque aduentu recordatus sit misericordiæ suæ, & veritatis suæ domui Israel: & in posteriori licet iudicaturus sit orbẽ terræ in equitate, & populos in veritate suã: non tñ futurum iudiciũ fiet sine misericordia, nisi forte ei q̃ nõ fecerit misericordiã. Hæc sunt etenim eternitatis itinera, de quibus apud prophetam sic habes: Incuruati sunt colles mundi ab itineribus æternitatis eius. Ad manum est vnde id facillime probare possim. Siquidem misericordia domini ab æterno, & vsque in æternum. Et veritas domini manet in æternum. Ab his itineribus incuruati sunt colles mundi, superbi dæmones, principes mundi huius tenebrarum harum: qui viam veritatis & misericordiæ nescierunt, neque meminerũt semitarum eius. Quid illi & veritati, qui mendax est & pater eius? Denique habes manifeste de eo scriptum: quoniã in veritate nõ stetit. Quam vero longe fuerit à misericordia, etiam inflicta nobis ab illo miseria nostra testatur. Quando ille vnquam misericors fuit, qui homicida ab initio erat? Postremo qui sibi nequã, cui bonus? Quam nequissimus ille sibi, qui nunquam super propria iniquitate dolet, nunquam super propria damnatione compungitur? Nimirum falsa præsumptio à via veritatis extrusit, crudelis obstinatio viam misericordiæ intercluſit. Inde enim nec in se vnquam assequi, nec à domino misericordiam consequi potest. In hunc ergo modum tumidi illi colles incuruati sunt ab itineribus æternitatis, dum à viis domini (quæ quidem rectę sunt) per anfractus suos & distorta non tam itinera quàm præcipitia corruerunt. Quam vero prudentius atque vtilius alij quidem colles ab his itineribus incuruati & humiliati sunt ad salutem. Non enim incuruati ab his tanquam ab eorum rectitudine dissidentes, sed q̃ ipsa eos incuruauerunt itinera æternitatis. An non incuruatos iam cernere est colles mundi, dum sublimes quique ac potentes deuota subiectione inclinantur ad dominum, & eius vestigia adorant? Nunquid non incuruantur cum ab ipsa sua perniciosa celsitudine vanitatis & crudelitatis, ad humiles semitas cõuertuntur misericordiæ & veritatis? Ad istas nimirum domini vias nõ modo bonorum spirituum, sed etiam electorum viæ hominum diriguntur. Et primus quidem gradus misero homini emergenti de profundo vitiorum, illa est misericordia qua miseretur filio matris suæ, miseretur animæ suæ proinde placens deo. Imitatur enim qui huiusmodi est, magnum illud diuinę miserationis opus: compunctus cum eo qui prior pro eo punctus est, moriens & ipse quodammodo pro salute sua, nec parcens sibiipsi. Hæc miseratio prima excipit redeuntem ad cor, & hæc intra ipsa viscerũ actitatur arcana. Superest vt via regia progrediatur & procedat vsque ad veritatem: & quod sępissime commendamus vobis, cordis contritionem oris confessio comitetur. Corde enim creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Conuersus ad cor paruulus fiat in oculis suis necesse est, sicut veritas ait: Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruulus iste, non intrabitis in regnum cœlorum. Non ergo velit dissimulare, quod non valet nescire, quàm ad nihilum redactus sit. Non confundatur in lucem prodere veritatis, quod non sine miserationis affectu viderit in occulto. Sic ingreditur homo misericordiæ vias & veritatis, vias vtique domini, vias vitæ, & fructus viarum, salus est viatoris. Vias quoque angelorum ad easdem nihilominus tendere manifestum est. Cum enim ascendunt ad contemplationem, inquirunt veritatem, de qua & desiderando satiantur, & satiando desiderant. Cum vero descendunt, faciunt nobiscum misericordiam, vt custodiant nos in omnibus viis nostris. Administratorij enim spiritus sunt missi in ministerium propter nos. Plane ministri nostri, non domini nostri. Et in hoc vnigeniti formam imitantur, qui non venit ministrari, sed ministrare: qui stetit inter discipulos tanquam qui ministrat. Fructꝰ angelicarum viarum, quod ad ipsos spectat, sua ipsorum beatitudo, & obedientia charitatis: quod autem ad nos pertinet, inde quidem obtentus diuinæ gratiæ, hinc vero custodia viæ nostræ. Siquidem angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus indigentiis tuis, in omnibus desideriis tuis. Alioquin facile est tibi incurrere vias mortis, vt videlicet aut de necessitate in obstinationem, aut in præsumptionem de cupiditate prorumpas: quæ quidem iã non hominum, sed dæmonum viæ sunt. In quo enim tam facile inueniri solent homines obstinati, quàm in eo q̃ aut ad necessitatem pertinere simulant, aut arbitrantur? Quicquid moneas (ait ille) ego quod possum possum, & non vltra possum. Tu si hic sis, aliter sentias. Vnde vero in præsumptionem, nisi

K

Abac. 3.b

Ioan. 8.f

Rom. 10.c

Matt. 18.a

M

Heb. 1.d

Mat. 20.d

A ex quodam impetu vehementioris desiderij profilimus? Interim ergo mandauit angelis suis deus, non quidem vt amoueant te à viis tuis, sed vt in eis ipsis te custodiant, & quasi p vias suas, vias tuas dirigant in vias ipsius. Quonam modo inquis? Nempe vt quod angelus ex sola charitate purius agit, tu propria saltem necessitate compulsus & admonitus, descẽdas & condescendas exhibere proximo misericordiam, & rursum cum eodem angelo leuans desideria tua, tota animi cupiditate ascendere studeas ad summam & perpetuam veritatẽ. Hinc enim monemur leuare corda nostra cum manibus, hinc audimus quotidie, Sursum corda. Hinc quoque negligentes arguimur, & dicitur nobis: Filij hominum, vsquequo graui corde? vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Exoneratum enim cor & leue, leuatur magis, vt quærat & diligat veritatem. Nec mireris q̃ in vias domini secum nos admittere, imò & immittere non dedignentur, qui custodire dignantur in nostris. Quam fœlicius tamen in eis ipsi ambulãt, quam que securius. Cæterum & ipsi quoque longe inferius ab eo qui veritas ipsa, & ipsa misericordia est, in misericordia & veritate versantur. Quam vero congrue suis quæque gradibus, sibiq̃ competentibus, dispositi deus. Summam rerum tenet ipse qui summus est, ipse supra quem nihil est, vltra quẽ nihil. Porro angelos sanctos nõ in summo quidem posuit, sed in tuto: quippe ei qui in summo stat vicinius adhærentes, ac

B proinde confirmatos virtute ex alto. Nam homines quidem nec in summo, nec in tuto sunt, sed in cauto. Denique & in solido sunt, id est, in terra habentes locum imum, sed non infimum, vnde & possibile & necesse sit vt sibi caueant. Dæmones autem in pendulo huius aeris vagi ventosiq̃ vagantur. Indigni siquidem cœlos conscendere, ad terram tamen descẽdere dedignantur. Et hodie quidem ista sufficiant, atque vtinam eiusdem ipsius munere sufficientes ei gratias referre valeamus ex quo & sufficientia nostra est. Non enim sufficientes sumus, vel cogitare aliquid à nobis quasi ex nobis, nisi ipse dederit nobis qui dat omnibus affluenter, & est super omnia benedictus in secula seculorum, Amen.

Psal. 4.a

1. Cor. 5.b

De XI. uersu, Sermo XII. Vnde supra.

SI meministis, hesterno sermone vias dæmonum præsumptionem diximus & obstinationem, nec tacuimus quare id diceremus. Possumus tamen, si necessarium iudicatis, vias eorum via adhuc alia inuestigare. Nam & si omnimodis eas occultare laborent, multipliciter eos prodit spiritus sanctus, multipliciter in scriptu

Psal. 11.b. 1. Pet. 5.b Iob. 1.b. & 2.a

C ris sanctis declarat semitas iniquorum. Legimus siquidem de eis omnibus, quoniam in circuitu impij ambulant. Legimus de eorum principe, quoniam circuit quærens quem deuoret. Quod & ipse fateri cogitur in præsentia maiestatis, vt inter filios dei astans, & vnde veniat requisitus: Circuiui, ait, terrã, & perambulaui eam. Dicamus itaque vias eius circuitionem & circunuentionem. Ista enim ad nos, illa vtitur in seipso. Sẽ per ille extollitur, sed deiicitur semper: superbia eius ascendit semper, semper humiliatur. Nũquid non circuitus iste? Qui enim in circuitu ambulat, proficiscitur quidem, sed proficit nihil. Væ homini qui sequitur hunc circuitum, qui nunquam à propria voluntate recedit: si conaris auellere, paululum sequi videbitur, sed in dolo. Circuitus est, aliunde reditum parat, non ab ea penitus abducetur. Satagit vndique, vndique fugitat, hæret tamen semper propriæ voluntati. Veruntamen si mala est circuitio propria, longe equidem peior circunuentio aliena. Ea siquidem vel maxime diabolum facit. Sed quomodo fratres, vt miserum hominem circũueniat, superbissimus ille descendit? Vide circuitum impij, etiam in hoc ipso. Oculi eius omne sublime vident: attamen ima quoque ipsa curiose vestigat, sed vt magis ascendat, vt vehemen

Psalm. 138. tius intumescat, & dum conculcauerit humilem, sibi videatur ipse sublimior, sicut scriptum est: Dum superbit impius, incẽditur pauper. Quam peruerse ascendentes & descendentes angelos bonos angelus malus æmulatur? Ascendit studio vanitatis, descendit liuore malignitatis. Cuius mendax ascensio, eius crudelis descensio est: expers ille (vt heri diximus) misericordiæ & veritatis. Cæterum si descendunt maligni vt circunueniant, gratias ei cuius mandato descendunt, & benigni angeli vt subueniant nobis, vt custodiant nos in omnibus viis nostris. Neque hoc solum, sed in manibus, inquit, portabunt te, ne vnquam offendas ad lapidem pedem tuum. Quanta nobis fratres, in huius scripturæ verbis, & eruditio, & admonitio, & consolatio exhibetur? Quis in omnibus psalmis tam magnifice pusillanimes consolatur, negligentes admonet, erudit ignorantes? Vnde id quoque fidelibus suis prouidentia voluit diuina præstare, vt in ore ipsorum versiculi psalmi huius hoc maxime quadragesimali tempore versarentur. Nec aliunde quàm ex ipsius vsurpatione diaboli sumpta videtur occasio, vt in hoc quoque nequissimus ille seruus filiis seruiat vel inuitus. Quid enim tam molestum ei, quid nobis esse potest tam iucundũ, quàm vt etiã malũ eius nobis cooperetur in bonum? Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis. Confiteantur domino misericordiæ eius, & mirabilia eius filiis hominum. Confiteantur & dicant inter gentes: quoniam magnificauit dominus facere cum eis. Domine, quid est homo quia innotuisti ei, aut quid apponis erga eum cor tuum? Apponis cor erga eum, geris pro eo solicitudinem, curam illius habes. Denique ei mittis vnigenitum tuũ, immittis spiritum tuum, promittis etiam vultum tuum. Et ne quid in cœlestibus vacet ab opera solicitudinis nostræ, beatos illos spiritus propter nos mittis in ministerium, custodiæ nostræ deputas, nostros iubes fieri pędagogos. Parum est eeim q̃ facis angelos tuos spiritus, facis & angelos paruulorũ. Denique angeli eorum semper vident faciẽ patris. Illos vtiq; tam fœlices, & tuos ad nos, & nostros ad te angelos facis.

D

Psal. 106.a

E

Mat. 18.b

Angelis suis mandauit de te. Mira dignatio, & vere magna dilectio charitatis. Quis enim, quibus, de quo, quid mandauit? Studiose consideremus fratres, diligenter commẽdemus memoriæ hoc tam grande mandatum. Quis enim mandauit, cuius sunt angeli, cuius mandatis obtemperant, cuius obediunt voluntati? Nempe angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis: nec cunctantur quin etiam in manibus tollant te. Summa ergo maiestas mandauit angelis, & angelis suis mãdauit. Illis vtique sublimibus, tam beatis, tam proximis sibi cohærentibus, tam familiariter adhærentibus, & vere domesticis dei. Mandauit de te. Tu quis es? Domine, quid est homo quòd memor es eius, aut filius hominis quoniã reputas eum? quasi vero non sit homo putredo, & filius hominis vermis. Sed quid putas mandauit de te? Nunquid scripsit contra te amaritudines? Nunquid vt contra folium quod vẽto rapitur, ostendant potentiam suam, & stipulam siccam persequantur? Nunquid vt tollant impium ne videat gloriam dei? Mandãdum istud est, non mandatum. Non recedas ab adiutorio altissimi, in protectione dei cœli commorare, ne de te illud quandoque mandetur. Quem enim protexerit deus cœli, non de eo illud mandabit, sed pro eo. Et quod interim non mãdatur, pro eo differtur vt sint omnia propter electos. Denique parantibus ire seruis, & continuo superseminata colligere zizania cupientibus prouidus paterfamilias: Sinite, inquit, vsque ad messem, ne forte eradicetis simul & triticum. Quomodo igitur tandiu conseruabitur interea? Hoc plane, hoc opus præsens, hoc mandatum temporis huius. Itaque angelis suis mandauit de te, vt custodiant te. O triticum inter zizaniã, ô granum inter paleas, ô lilium inter spinas. Gratias ei fratres, gratias ei & pro nobis pariter & pro vobis. Preciosum depositum nobis commiserat, fructum crucis suę, precium sanguinis sui. Non est contentus custodia hac tam parum tuta, tam parum vtili, tam fragili, tam insufficienti. Super muros tuos Hierusalem constituit custodes. Nempe etiã ipsi qui videntur muri, aut in muro ipso columnæ, his custodibus egent, & maxime. Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis. Quantam tibi debet hoc verbũ inferre reuerentiam, afferre deuotionem, conferre fiduciam. Reuerentiam pro presentia, deuotionem pro beneuolentia, fiduciam pro custodia. Caute ambula, vt videlicet cui assunt angeli (sicut eis mandatum est) in omnibꝰ viis tuis. In quouis diuersorio, in quouis angulo, angelo tuo reuerentiam habe. Tu ne audeas illo presente, quod videnter me non auderes. An præsentem esse dubitas quem nõ vides? Quid si audires, quid si tangeres, quid si olfaceres? Vide quia non solo visu rerum præsentia comprobetur. Non omnia visui subiacent, nec corporalia

F

Mat. 13.d

Universidad de Deusto
Biblioteca

G poralia quidem: quanto magis spiritualia procul sunt ab omni sensu corporeo, & spiritualiter potius vestiganda? Si fidē consulas, ea tibi angelicam probat præsentiam non deesse. Nec dixisse piget, quoniam fides probat: quam nimirum Apostolus argumentum non apparentium esse diffinit. Adsunt igitur, & adsunt tibi, non modo tecum, sed etiam pro te. Adsunt vt protegant, adsunt vt prosint. Quid retribues domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Siquidem soli ei honor & gloria. Quare ei soli? quia ipse mandauit, & omne datum optimum non nisi ab illo est. Veruntamen etsi ille mandauit, ipsis quoque qui & ei ex tanta charitate obediunt, & nobis subueniunt in tanta necessitate, ingratos esse non licet. Simus ergo deuoti, simus grati tantis custodibus, redamemus eos, honoremus eos quantum possumus, quantum debemus. Totus tamen ei reddatur & amor & honor noster, à quo tam ipsis quàm nobis est totum vnde honorare possumus vel amare, vnde amari honorarive meremur. Neque enim Apostolus vbi ait: Soli deo honor & gloria, prophetico credendus est obuiare sermoni, qui sibi etiam amicos dei nimis honorificatos esse testatur. Puto autem simile esse illud verbum Apostoli, ei quod item ait: Nemini quicquam debeatis, nisi vt inuicem diligatis. Siquidem nō hoc voluit, vt alia quælibet debita negarentur, præsertim cum idem ipse dicat: Cui honorem, honorem: & cætera in hunc modum. Vt ergo plenius intelligas quid in vtroque senserit, quidve monuerit: vide quēadmodum inter radios solis minora quælibet luminaria non H videntur. Nunquid amota modo sidera arbitramur, nunquid extincta? Minime quidem, sed ampliori claritate quodammodo tecta, interim apparere non posse. Sic ergo dilectio illa quęuis debita superans, quasi sola regnare debet in nobis: vt quicquid debetur cæteris: sibi vendicet, & ex dilectione omnia faciamus. Sic diuinus prealere debet honor, & quodammodo præiudicare vniuersis, vt solus ipse non modo præ omnibus, sed in omnibus honoretur. Idipsum sane putes, dictum etiam de amore. Quid enim extra ipsum reliquit cæteris, qui totum cor, totam animam, totam virtutem domino deo suo in dilectione donauit? In ipso itaq; fratres, affectuose diligamus angelos eius, tanquam futuros aliquando cohæredes nostros, interim vero actores & tutores à patre positos, & præpositos nobis. Nunc enim filij dei sumus, etsi nondum appareat quid erimus, eo q̄ adhuc paruuli sub tutoribus & actoribus simus, tanquam nihil interim differentes à seruis. Cæterum etsi tam paruuli sumus, & tam magna nobis, nec modo tā magna, sed & tam periculosa via restat, quid tamen sub tantis custodibus timeamus? Nec superari nec seduci, minus autem seducere possunt qui custodiunt nos in omnibus viis nostris. Fideles sunt, prudentes sunt, potentes sunt, quid trepidamus? Tantum sequamur eos, adhæreamus eis, & in protectione dei cœli commoremur. Vide enim quam necessaria sit ista protectio, ista custodia in viis tuis. In manibus (inquit) portabunt I te, ne vnquam offendas ad lapidem pedem tuum. Parum tibi videtur q̄ non sit lapis offensionis in via? Considera quæ sequuntur: Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem. Quam necessarius pædagog⁹, imò etiam baiulus, præsertim paruulo inter hæc gradienti? In manibus (inquit) portabunt te. In tuis quidem viis custodient te, & deducent paruulum quā potest paruulus ambulare. Cæterum non te patientur tentari supra quàm sustinere potes, sed in manibus tollent, vt pertranseas offendiculum. Quàm facile transit qui illis portatur manibus, quàm suauiter (iuxta vulgare prouerbium) natat, cuius alter sustinet mentum. Quotiens ergo grauissima cernitur vrgere tentatio, & tribulatio vehemens imminere, inuoca custodem tuum, ductorem tuum, adiutorem tuum, in opportunitatibus, in tribulatione. Inclama eum, & dic: Domine, salua nos, perimus. Non dormit neq; dormitat: etsi ad tempus quandoque dissimulet, ne forte periculosius ab illius te manibus ipse præcipites, si te eis ignoraueris sustentatum. Spirituales enim sunt manus iste, & auxilia vtique spiritualia, quæ singulis electorum pro cuiusque discriminis modo & obiectę difficultatis tanquam lapideæ molis quantitate, ab his qui sibi deputati sunt angelis spiritualiter & multipliciter exhibentur. Dico ego tamen aliqua ex his quę cōmunia magis arbitror, & paucis qui inter vos sunt inexperta. Turbatur aliquis vehementer, seu corporali quouis incommodo, seu tribulatione aliqua seculari, seu acedia spiritus, & quadam animi defectione langueſcens. Iam tentari incipit supra quàm valeat sustinere, iam impinget, & offendet in lapidem, si non fuerit qui subueniat. Quis vero est lapis iste? Ego illum intelligo lapidem offensionis, & petram scandali, in quam si offenderit quis, collidetur: super quem vero ceciderit, conteret eum. Lapidem vtique angularem, electum, preciosum, qui est dominus Christus. In hunc lapidem offendere est murmurare aduersus eum, scandalizari à pusillanimitate spiritus & tempestate. Itaque opus illi est angelica ope, angelica cōsolatione, angelicis manibus, qui iam defecit, iam propemodum offendit in lapidem. Et vere offendit in lapidem qui murmurat & blasphemat, seipsum collidens, non eū in quem furibundus impingit. Arbitror sane velut duabus quibusdam manibus eiusmodi homines interdum ab angelis susportari, vt quodammodo non sentientes transeant quod tantopere formidabant, nec parum mirentur postmodum tam super posteriori facilitate, quàm super difficultate priori.

Vultis scire quas intelligam duas manus? Duplicem vtiq; demonstrationem, dum videlicet hinc quidem tribulationis breuitas, inde æternitas retributionis ostenditur: aut magis pingitur, vel imprimitur cordi, vt intimo affectu sentiat, quoniam momentaneum hoc & leue tribulationis nostræ supra L modum in sublimitate æternum pondus gloriæ operatur in nobis. Quis vero istas tam bonas per bonos non credat fieri, cum certum sit q̄ econtrario mǽle vtique fiant immissiones per angelos malos? Habetote familiares angelos fratres mei, frequentate eos sedula cogitatione & deuota oratione, qui semper vobis adsunt ad custodiam & consolationem.

De XII. *uersu*, *Sermo* XIII. *Vnde supra.*

POssumus hunc versum qui in manibus est, videlicet, In manibus portabunt te & cætera. Non modo de præsenti consolatione dictum accipere, sed etiā de futura. Nempe custodiunt nos in viis nostris angeli sancti, sed via finita (quod est vtique vita finita) in manibus tollunt. Nec enim desunt nobis testes fideles. Proxime lectum est vobis de beatissimo patre nostro vere per omnia Benedicto, q̄ dum intentam oculorum aciem in splendore coruscę lucis habere videretur, vidit Germani animam Capuani episcopi in sphæra ignea ab angelis in cœlum deferri. Sed quid huiusmodi testimonia requirimus? Ipsa in euangelio ve- *Luc. 16.f*
ritas de mendico & vlceroso ait, quoniam portatus est ab angelis in sinum Abrahæ. Neque enim in illa tam noua nobis tam q̄ incognita regione ambulare ipsi possemus, præsertim cum tantus sit lapis in via. Quis lapis? Qui in lapidibus olim consueuerat adorari, qui lapides obtulit domino dicens: Dic *Matt. 4.a*
vt lapides isti panes fiant. Porro pes tuus, affectio tua: pes M
animæ: quam in manibus angeli portant, ne offendat ad lapidem pedem tuum. Quomodo enim non vehementissime turbaretur anima, si sola hinc egrederetur, si illas sine consolatione ingrederetur vias, si inter illos lapides suis pedibus graderetur? Etenim vero manifestius audi quàm necesse habeas portari in manibus alienis, nec aliis q̄ angelicis tamen. Super *Textus*
aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem. Quid inter hæc faceret pes humanus? Quid humanæ affectionis inter tam terribilia monstra constaret? Nempe nequitiæ spirituales sunt, & quidem non incongruis appellationibus designatę. Siquidem & de his dictum, quod nequaquam vobis excidisse reor: Cadent à latere tuo mille, & decē milia à dextris tuis. Quis vero scire potest, an diuisę sint inter eos operationes malitiæ, ministeria iniquitatis: vt ex diuersis officiis, quin potius maleficiis, vocabula quoque diuersa sortiti nominentur? Alius siquidem aspis, alius vero basiliscus, alius autem leo, & alius quidem draco, q̄ videlicet suo quidē inuisibili modo varie quoque noceant, quasi alius morsu, aliquoque visu, alius autem rugitu vel ictu, alius quidem flatu? Legi etiam de quodam genere dæmoniorum quod non eiiciatur nisi in orationibus & ieiuniis. Nihil poterat nanq; verbum apostolicę increpationis ad illud. Quomodo non illud aspis erat, illa vtique de psalmo aspis surda, & obturans aures ne vocem audiat incantantis? Vis non terreri à tam terrifico *Psal. 57. d*
monstro,

A monstro, vis securus post mortem ambulare super aspidem istam? Caue ne interim post eam ambules, caue ne imiteris, & non erit quod paueas in futuro. Enimuero vitium est cui reor eiusmodi spiritum dominari. & si vultis scire, ipsa est circuitio, à qua vobis hesterno sermone monuimus esse cauendum. Ipsa obstinatio est, aduersus quam pridie loquebamur. Nec enim piget quotiēs datur occasio, ab hac tam graui peste præmunire vos, vt eā omnimodis fugiatis: quòd hæc quidē sit *Deu. 33. c* summa quædam religionis subuersio, & vere iuxta testimonium legislatoris venenum aspidum insanabile. Dicitur aspis hinc alteram aurem quam pressius potest terrę infigere: inde vero alteram caudę immissione nihilominus obturare, ne audiat. Quid ad hęc incantātis vox, quid sermo faciet prędicantis? Orabo pro eo, humiliabo in ieiunio animam meā, baptizabor pro mortuo vberrimo quodam profluuio lachrymarum, apud quem viderim nihil humanæ incantationis quālibet sapientiam, nihil quantūcunque admonitionis industriā prævalere. Nouerit tamēn vir pertinax non cœlo sese, sed solo infigere caput, quòd sapientia quæ desursum est, non modo pudica, sed & pacifica sit: hæc autem magis, vt ita dicam, aspidica, nisi terrena esse non potest. Sed nec adeo obsurdescet, nisi cauda quoque obturaret auditum. Quæ est hæc cauda? Finis intentionis humanæ. Hæc surditas desperata, dū hinc quidem velut terræ infixus, propriæ quisque inhæret vo- B luntati: inde velut reflectens caudam, finem aliquem meditatur, & infigit animo quod desiderat adipisci. Nolite obsecro fratres, nolite obturare aures, nolite aliquando obdurate corda vestra. Inde enim tam mordax & amarus sermo inuenitur in ore hominis obstinati, q̄ nulla ad eum penetrare queat beneuolentia monitoris. Inde aspidi virus in linguæ aculeo perseuerat, q̄ aduersus linguam incantatoris tanto se studio obturarit. At basiliscus, vt aiunt, venenum in oculo gerit, pessimum animal, & præ omnibus execrabile. Nosse cupis oculum venenatum, oculum nequam, oculum fascinantem? In- *Inuidere quid.* uidiam cogitato. Quid vero inuidere, nisi malum videre est? Si non esset ille basiliscus, nunquam per eius inuidiam mors intrasset in orbem terrarum. Væ homini misero, q̄ inuidum non præuidit. Superemus & vitium hoc dum adhuc viuimus, si post mortem volumus ministrum tantæ nequitiæ non timere. Nemo alterius bonum inuido aspiciat oculo. Nempe hoc ipsum iam quod in se est, tabe sua illud inficere, & quodam- *1. Ioan. 3. c* modo interficere est. Qui hominem odit, homicidam illum veritas ipsa testatur. Quid & ille qui bonum odit in homine, nunquid non homicida poterit appellari? Adhuc viuit homo, & ille iam reus est mortis eius. Adhuc ardet ignis quem dominus Iesus misit in terram, & inuidus tanquam qui spiritum extinxerit, iam damnatur. Vę vobis à dracone. Immanis est bestia, flatu igneo quicquid attigerit, necat: nō modo bestias C terræ, sed & volucres cœli. Haud alium ego draconem hunc quàm spiritum iracundiæ reor. Quantos etiam sublimis vt videbatur vitæ, flatu huius draconis miserè satis adustos, turpiter in huius os ingemimus cecidisse? Quàm melius sibiipsis irasci potuerant ne peccarent? Nimirum affectio naturalis ira hominum est, sed abutentibus bono naturæ grauis perditio est, & miseranda pernicies. Occupemus illam fratres, in quibus expedit, ne forte ad inutilia illicita q̄ prorumpat. Sic nimirum solet amorem amor expungere, solet timor timore *Lucæ. 12.a* depelli. Nolite timere eos qui corpus occidūt, ait dñs, animę autem non habent quid faciant. Et confestim, ostendam autē, ait, vobis quem timeatis. Timete autem eum qui potestatem habet corpus & animam mittere in gehēnam. Ita dico vobis, hunc timete. Ac si manifestius dicat: Hunc timete, ne illos timeatis. Repleat vos spiritus timoris domini, & timor alienus locum non habebit in vobis. Et ego vobis dico: Non autem ego, sed veritas: non ego, sed dominus. Nolite irasci eis qui transitoria vobis auferunt, qui conuitia inferunt, qui ingerunt forte supplicia, & post hoc faciunt nihil. Ostendam autem vobis cui debeatis irasci. Irascimini ei quæ sola vobis nocere potest, sola facere, vt omnia illa non prosint. Vultis scire quænam illa sit? Iniquitas propria. Ita dico vobis, huic irascimini. Nulla enim nocebit aduersitas, si nulla dominetur iniquitas. Qui perfectè huic irascitur, cæteris non mouetur, *Psal. 35. d* magis & amplectitur ea. Ego (inquit) in flagella paratus sum. Sit damnum, sit conuitium, sit læsio corporalis, paratus sum, D & non sum turbatus: quoniam dolor meus in conspectu meo semper. Quidni exteriora omnia paruipendam in huius æstimatione doloris? Filius (inquit) vteri mei persequitur me, & *2. Reg. 16.c* conuitiāti seruulo indignabor? Cor meum dereliquit me, de- *Psal. 39. b* reliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum: & damna temporalia plangam, aut incommoda corporalia reputabo? Hinc nimirum non modo mansuetudo oritur cui draconis status non noceat, sed etiam magnanimitas quam rugitus leonis non terreat. Aduersarius vester tanquam leo rugiens, *1. Pet. 5. c* ait Petrus. Gratias magno illi leoni de tribu Iuda: rugire iste potest, ferire non potest. Rugiat quantum vult, tantum non fugiat ouis Christi. Quanta minatur, quanta exaggerat, quanta intentat? Non simus bestię vt nos prosternat vacuus ille rugitus. Sic enim perhibent qui talia curiosius vestigauerunt, ad rugitum leonis nullam bestiam stare posse, ne eam quidem quæ aduersus ictum eius tota animositate repugnat: & plerunque superat ferientem, quæ non sustinet rugientem. Vere bestia, vere rationis expers, qui tam pusillanimis est vt solo timore cedat, qui sola futuri exaggeratione laboris victus, ante conflictum non telo, sed tuba prosternitur. Nōdum *Heb. 12.b* restitistis vsque ad sanguinem, ait strenuus ille dux qui leonis huius nouerat vanum esse rugitum. Et alius quidam: Resistite (inquit) diabolo, & fugiet à vobis. *Iac. 4. b*

De XII. *uersu &* XIII. *Sermo* XIIII. *Vnde supra.* E

AGamus fratres gratias factori nostro, benefactori nostro, redemptori nostro, remuneratori nostro, aut potius spei nostræ. Ipse enim retributor, ipse retributio nostra, nec aliud iam quàm ipsum expectamus ab ipso. Primum quod nobis præstitit, nosipsi sumus. Siquidem ipse fecit nos, & nō ipsi nos. Parum ne tibi videtur istud, quia te fecit? Cogita qualem te fecit. Nempe etiam secundum corpus egregiam creaturam, sed secundum animam magis, vtpote imagine creatoris insignem, rationis participē, capacem beatitudinis sempiternæ. Porro secundum ambo simul præ cæteris creaturis maxime admirandam, cohærentem sibi incomprehensibili artificio, inuestigabili sapientia conditoris. Itaque tam magnum hoc donum, quàm magna res homo. Sed quam gratuitū putas? Planum est, quia nihil ante promeruit, qui penitus nihil fuit. An postea sperabatur gratiam retributurus author? Dixi domino, deus meus es tu, quoniā *Psal. 15. a* bonorum meorum non eges. Non igitur necessariam retributurus gratiam ei qui sic per omnia sibi sufficit, sed deuotas relaturus gratias ei qui sic meruit, sperabatur. Quidni gratias agat? Si quis oculorum lumen, si quis vsum aurium, si quis F narium, si quis manuum, si quis pedem tibi præpeditū aliquo modo reparasse videretur, si quis sopitam quauis occasione excitasse in te rationem: quis non alius tibi vehementissime succenseret, si quando forte beneficij huius immemorem, aut bene factori deprehendisset ingratum? Enimuero dominus deus tuus, ipsa etiam tibi instrumenta largitus, ex nihilo fecit hæc omnia. Nec modo fecit, sed & compegit etiam & formauit, ac suo quoque illustrauit officio. Quomodo non is omni iure sibi gratias exigit ampliores? Nam ne hoc quidem (licet maximo) contentus munere qui dedit vt esses, qui ante non fueras, adiecit etiam vnde subsisteres, qui iam eras. Nec minus liberaliter hoc, quàm illud mirabiliter est operatus. Fa- *Gene. 1.c* ciamus (inquit) hominem ad imaginem & similitudinem nostram. Quid vero postea? Et præsit piscibus maris, & bestiis terræ & cętera. Nam & cœlestia sese elementa in vsus creasse tuos, ante docuerat. Nempe facta memorantur vt essent in signa & tempora & dies & annos. Cui putas? Nulli vtique nisi tibi. Cæteræ siquidem omnes creaturæ aut in nullo egent his omnibus, aut non intelligunt ea. Quàm copiosus in secundo hoc beneficio, quàm liberalissimus fuit. Quanta igitur largitus est ad sustentationem, quanta ad eruditionem, quanta ad consolationem, quanta ex hoc iam ad correptionem, quanta etiam ad delectationem. Verum hæc duo gratis, & dupliciter gratis fecit. Quid dico dupliciter gratis? Sine merito *Psalm. 32. b* tuo, sine labore suo. Nempe dixit, & facta sunt. An idcirco minus deuotus, minus obnoxius, minus gratus es, q̄ hæc quidem sicut

Universidad de Deusto
Biblioteca

G sicut pro nihilo,ita de nihilo fecit? Peruersi cordis est occasiones ingratitudinis vestigare. Nemo id facit nisi qui etiam gratis esset ingratus. Puto enim neutrum tibi propterea minus vtile,quàm quod præstâti minime difficile fuit. Alioquin si forte quod ei laboriosum,tibi magis commodum ducis, ex teipso tibi iudicium hoc:nec te alibi illud putem quàm apud te didicisse. Sic præstares libentius ipse fratri tuo absque incommodo tuo. Verum etsi gratis præstare velles,nolles tamẽ vt hanc tibi ille prætẽderet ingratitudinis causam. Cæterum ex hoc iam tertium opus tuæ redemptionis attende. Non est velamen excusationis, laboratum prorsus in ea. Gratis hoc quoque præstitum est, sed gratis quod ad te pertinet. Nam quod ad illum,plane non gratis. Saluus factus es pro nihilo,non de nihilo tamen. Quid ad hæc dormitat affectio? Imò vero mortua est illa, non dormit quæ huic beneficio non respondet,quæ se totam non effundit in gratiarum actionem,& vocem laudis. Nam & cætera duo euidentissime tertium hoc commendant, vt in eis quoque vera fuisse dilectio comprobetur: non propterea de facili præstans quod nollet aliter, sed quod non aliter oporteret. Itaque fecit te deus tuus,fecit tam multa propter te,facit propter te & semetipsum. Verbũ
Ioan.1.b caro factum est,& habitauit in nobis. Quid adhuc restat? Factus est ipse tecum caro vna,te quoque secum faciet spiritum vnum. Non recedant hæc quatuor à corde tuo,non ab ore,nõ
H à memoria,non ab affectione. Hæc cogita semper,in his iugiter delectare. His velut quibusdam stimulis vrgens solicita animam tuam, his facibus eam inflammare curato ad redamandum eum qui tam multipliciter suum tibi erga te com-
Ioan.14.b mendat amorem. Memẽto sane quod idem ait: Si diligitis me, mandata mea seruate. Serua igitur mandata creatoris tui,serua mandata benefactoris tui,redemptoris tui, remuneratoris tui. Sed si hæc quatuor,quot sunt mandata? Omnes nouimus decem esse. Itaque per quaternarium hunc decalogum legis multiplicans,veram habes quadragesimam, tenes quadragesimam spiritualem. Tantum sta in timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Caue serpentis astutiam, obserua insidias inimici. Nempe quadruplici tentamento quadriphariam impedire conatur actionem quam exigeris gratiarũ. Tentatus est in his omnibus Christus, vt veraciter ab Apo-
Heb.4.d. stolo scriberetur. Tentatus per omnia pro similitudine absq; peccato. Erit forte qui miretur & dicat quartam sese domini tentationem non legisse. Verum vt ego arbitror, non
Iob.7.a hoc diceret si legisse se meminisset, quoniam tentatio est vita hominis super terram. Hoc enim qui meminit,non ea tantum triplici tentatione tentatum fuisse dominum arbitratur,quæ facta est in ieiunio deserti,in pinnaculo templi,in vertice mõtis. Sane in his omnibus erat manifesta tentatio. Verum illa quę extunc & deinceps vsque ad mortem crucis ei non defuit,etsi occultior,vehementior tamen fuit. Nec hoc quoque
I à proposita similitudine videtur abhorrere. Nam & tria illa beneficia quæ iam transiere, euidentissima & in lucem posita esse noscuntur. Sane quod ad spem vitæ æternæ pertinet, nõdum exhibitum,necdũ propalatũ est nobis. Nihil proinde mirum si sit minus aperta tentatio, vbi etiam causa tentationis occulta. Cæterum & diuturnior & validior ipsa est,q; aduersus spem nostram quicquid habet malignitatis exerat inimicus. Itaque primo quidem vt authori naturæ ingratos faciat, ampliorem ingerit pro natura solicitudinem,quemadmodum
Matt.4.a etiam ipsi Christo esurienti ausus est dicere: Dic vt lapides isti panes fiant. Quasi vero figmentum nostrum ignoret ipse qui finxit, aut non curet homines, qui cœli volucres pascit. Quam vero ingratus est ei qui propter hominem, vniuersum hunc condidit mundum, quisquis vt substantiam eius quam concupiscit obtineat,procidens nõ veretur adorare malignũ.

Hæc omnia(inquit)tibi dabo si procidens adoraueris me. Tu ne illa feci̇sti miser? Quomodo dabis quæ ille creauit? aut quomodo abs te speranda, quomodo tua adoratione petẽda, quæ ab illo condita in illius posita sunt ditione? Iam in hoc q; ait: Mitte te deorsum, caue tibi quicunque es qui templi pinnaculum conscendisti. Caue tibi speculator domus domini. Caue tibi,qui in ecclesia Christi locum cerneris tenere subli mem. Quam ingratus enim, imò quàm iniuriosus es illi magno sacramento pietatis, si in illo quæstum æstimes pietatẽ. Quam infidelis ei qui ministerium hoc sanguine proprio cõ- K
secrauit,si eo quæras gloriam tuam quę nihil est, queras quæ tua sunt,non quæ Iesu Christi? Quam indignè respõdes eius dignationi, qui in dispensatione humilitatis suæ sublimem esse te fecit,cœlestia tibi sacramenta commisit,cœlestem forte & ampliorem quàm ipsis spiritibus cœlestibus tradidit potestatem. Si deorsum ipse te mittas, sapies non quæ sursum sunt,sed quę super terram. Sed & omnis qui de virtutum emi nentia,ad inanis gloriæ sese demittit & deiicit appetitũ,haud dubium quin domino virtutum qui tanta inter nos tolerauit vt nobis formã huius imprimeret sanctitatis,pro gratia contumeliam reddat. Consideremus diligentius fratres, ne forte prima illa tentatio quæ corporalis necessitatis occasione animum turbat,aspidi debeat comparari. Hoc enim animal quodammodo violentum morsu nocet,obturat aurem ne audiat vocem incantantis. Quid vero agere nititur in hac parte tentator,nisi vt aduersus consolationem fidei aurem cordis obstruat & obturet? Sed non profecit inimicus in eo, non illius præclusit auditum qui ait: Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore dei. Nam in eo q; ait: hæc omnia tibi dabo si procidens adoraueris me: in malum insidiantis suadibilem sibilum animaduertite draconis. Ferunt illum in arena latitantem, etiam aues volantes flatu attrahere venenato. Quam venenatus hic flatus fuit,hæc omnia tibi dabo si procidens adoraueris me. Verum non erat ista L
quælibet auis,nihil potuit draconis flatus ad illam. De basilisco quid dicimus? Monstruosius cæteris solo visu hominẽ inficere & interficere perhibetur. Ni fallor,vana gloria est.
Matt.6.a Videte ne(inquit) iustitiam vestram faciatis coram hominibus vt videamini ab eis. Ac si dicat: Cauete oculos basilisci. Sed cui nocere dicitur basiliscus? Ei qui non viderit basiliscum. Alioquin si prior eum videas, iam non tibi nocet (vt aiunt) magis moritur ipse. Ita est fratres. Non videntes necat inanis gloria,cęcos & negligentes,qui se ei ostentant, qui se exponunt: & non potius ipsi inspiciunt, non attendunt, non discutiunt illam, non vident denique quàm sit friuola,quam sit caduca, q̃ vana, q̃ inutilis. Si quis eum intueatur hoc modo, moritur basiliscus, nec iam occidit eum gloria,sed occiditur magis & occidit ei quodãmodo versa in puluerem, imò redacta in nihilum. Puto autem non est quærere quid ad inanem gloriam ea tentatio visa sit pertinere vbi dictum est: Si
Ibidem.4.a filius dei es, mitte te deorsum. Vt quid enim hoc nisi vt videretur vt laudaretur à basilisco? Et vide quomodo seipsum occultauerit basiliscus, quasi vt non possit ante videri. Scri-
Psal.90.c. ptum est(inquit) quoniam angelis suis mandauit de te, & in manibus tollent te. Quid scriptum est maligne, quid scriptũ est? Angelis suis mandauit de te. Quid mandauit? Animaduertite & videte quoniã subticuit malignus & fraudulentus, M
quod malignitatis suæ cõmenta dissolueret. Quid enim mandauit? Nempe quod in psalmo sequitur: Vt custodiant te in omnibus viis tuis. Nunquid in præcipitiis? Qualis via hæc de pinnaculo templi mittere se deorsum? Non est via hęc,sed ruina: & si via, tua est,non illius. Frustra in tentationem capitis,intorsisti,quod scriptum est ad corporis cõsolationem. Huic enim necesse est custodiri,cui timendum ne offendat ad lapidem pedem suum. Non est quòd custodiatur,cui non est quod timeatur. Quid vero taces & illud quod sequitur: Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem? Te enim hæc parabola tangit. Monstruosa malignitas, monstruosis appellationibus conculcanda signatur. Nec modo ab ipso capite, sed etiam à corpore vniuerso. Siquidem aduersus dominum post ternam confusionem hanc non iam serpentina calliditate, sed crudelitate vsus est leonina,vsque ad contumelias, ad flagella, ad alapas, ad mortem, & mortem crucis. Sed manifeste etiam leonem te conculcauit leo de tribu Iuda. Sic & aduersum nos fratres, vt in cæteris omnibus viderit se frustratum,toto iam furore persecutionem suscitat qualis non fuerit ab initio: vt vehementia tribulationis regnum cœleste sperantibus intercludat.

Fœlix anima quæ & ipsum leonem potenti virtute concul cans, violenter illud rapere prævalebit. Ex hoc itaque dilectissimi, tanquam super aspidem & basiliscum cautius & solicitius ambulemus. Caueamus omnem radicem amaritudinis,

A nis,vt nemo nostrum mordax inueniatur, nemo audax vel ardens,nemo inexorabilis aut rebellis. Nec vero deorsum mittamus nos,sed transcendamus & transeamus lethalem glorię
Prou.1.b temporalis obtutum,vt quomodo scriptum est: Frustra iacia tur rete ante oculos pennatorum. Conculcemus quoq; leonem pariter & draconem, vt neque illius rugitus terreat, nec istius flatus inficiat. Videntur hæc quatuor monstra affectionibus æquè quatuor singula singulis incubare. Cui ergo potissimum draco insidiatur? Aestimo quia cupiditati, q̃ hanc
Mat.4.b nouerit esse radicem malorum omnium, & quæ maxime cor subuertat. Inde enim etiam quasi consulens dixit, hæc omnia tibi dabo. Nam de leone quidem manifestum est q̃ nisi ad ianuam timoris terrificos nõ dat rugitus. Porro tristitiæ fores aspis obseruat,q̃ eas maxime morsibus suis pernias arbitret. Vnde & ad Christum dominum donec iam efurientem cerneret non accessit. Econtra sane caueat necesse est lætitia basiliscum,q̃ eo potissimum,aditu venenatos ingerere soleat radios oculorum: nec vana gloria nisi ob lætitię noceat vanitatem. Illud quoque considera, an forte virtutes quatuor, quatuor his tentationibus opponere valeamus. Leo rugiet, quis non timebit? Si quis ille fuerit, fortis erit. Sed frustrato leone, draco absconditur in arena, vt virulentis flatibus attrahat animam, insufflans ei quodam modo concupiscentiam terrenorum. Quis putas illius præteruitabit insidias? Nemo vti-
B que nisi prudens. At forte dum ad ista descendere caues, vrget quis molestia: & ecce protinus aspis adest. Nam opportunum tempus sibi inuenisse videtur. Quis non exasperabitur ab aspide ista? Nempe vir temperans & modestus, qui sciat abundare, & penuriam pati. Puto ex hac occasione fascinare te volet male blandiens oculus nequam. Quis auertet faciem suam? Profecto iustus, qui non modo non ipse sibi accipere gloriam quę dei est, sed ne ab alio quidem recipere velit oblatam: si tamen ille sit iustus, qui iuste quod iustum est exequatur, qui iustitiam suam non faciat coram hominibus, qui denique etsi iustus fuerit, caput non leuet. Hæc enim virtus specialiter in humilitate consistit: Hęc intentionem purgat, hæc quoque meritum omne eo veracius & efficacius obtinet, quo minus arrogat sibi.

De XIIII. *uersu, Sermo* XV. *Vnde supra.*

Mat.11.d. VEnite ad me omnes qui laboratis & onerati estis: & ego reficiam vos: dicit dominus. Tollite iugũ meũ super vos, & inuenietis requiem animabus vestris. Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue. Laborantes ad refectionem inuitat, ad requiem prouocat oneratos. Non tamen interim onus subtrahit aut laborem, magis autem onere alio, alio labore commutat: sed onere leui, suaui iugo, in quibus requies ac refectio, etsi minus appareat, tamen inueniatur. Graue onus iniquitas sedens super talen
C tum plumbi. Sub hac gemebat sarcina qui dicebat: Iniquitates meæ supergressę sunt caput meum: & sicut onus graue gra uatę sunt super me. Quod ergo onus Christi, quod on⁹ leue? Vt quidem ego sentio, onus beneficiorum, dulce onus, sed ei qui sentit, ei qui experitur. Alioquin si non inuenias, si non aduertas, graue omnino & periculosum. Oneriferum animal homo tempore suæ mortalitatis. Si adhuc portat peccata sua, onus est graue, si iam forte exoneratus est à peccatis, minus quidem graue: sed si sanum sapiat, non minus grande onus inueniet hanc ipsam quam diximus exonerationem. Onerat nos cum exonerat deus, onerat beneficio cum exonerat peccato.
Psal.115.a Vox onerati: Quid retribuam domino pro omnibus quæ re-
Lucæ.5.b tribuit mihi? Vox onerati: Exi à me, quia homo peccator sum
Iob.31.c domine. Vox onerati: Semper enim quasi tumentes super me fluctus, timui deum. Semper(inquit)timui: sicut ante, sic post acceptam indulgentiam peccatorum. Beatus homo qui ita semper est pauidus, nec minori angitur solicitudine ne forte obruatur beneficiis, quàm peccatis. Ad hoc siquidem diuina nobis tam sedula erga nos & tam profusa beneficentia commendatur vt solicitemur ad gratiam, inuitemur ad dilectionem. Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnib⁹ viis tuis. Quid vltra potuit tibi facere & nõ fecit? Noui quid cogites ingenua creatura. Habes gratiam angelis domini, sed ad ipsum ambis dominum angelorum. Oras & optas, vt nunciis non contentus, ipse quoque qui loquebatur, assit: nec te D
quasi per medium, sed sui oris osculo osculetur. Audisti super aspidem & basiliscum leonem pariter & draconẽ tibi ambulandum fore, nec super dracone ipso victoriam Michaelis & angelorum eius ignoras. Veruntamen non Michaeli, sed
Iob.17.d. domino clamãt desideria tua. Libera me & pone me iuxta te, & cuiusuis manus pugnet contra me. Hoc nempe non est modo aliis, sed ipsis quoque altioribus altius captare refugium, vt ex sententia profitenti quoniam tu es domine spes mea, merito respondeatur, altissimum posuisti refugium tuum.

Non enim dedignatur esse spes miserorum miserator & misericors dominus: non seipsum liberatorem simul & protectorem in se sperantibus exhibere recusat. Quoniam in me sperauit(inquit)liberabo eum: protegam eum, quoniam cognouit nomen meum. Nempe nisi dominus custodierit ciui-
Psal.126.a tatem, frustra vigilat qui custodit eam, siue ille homo siue etiam angelus esset. Montes in circuitu Hierusalem, sed parũ hoc, imò nihil hoc foret, si non etiam dominus in circuitu esset populi sui. Merito proinde in Cantico sponsa describitur
Canti.3.d. inuentis licet vigilibus (imò ab eis magis inuenta: nec enim eos ipsa quærebat)non subtilisse, nec contenta fuisse vigilibus, sed percontata breuiter de dilecto, ad ipsum ocyus peruolasse. Erat enim cor eius non in vigilibus, sed in domino fiduciam habens. Et aliter forte suadentibus aiebat: In domino
Psal.10.a confido: quomodo dicitis animæ meæ, transmigra in montem sicut passer? Minus vigilanter id obseruarant Corinthij, cum offensis quasi vigilibus secederent apud eos, & minime E
pertransirent. Ego quidem Cephæ, ego autem Pauli, aiunt,
1. Cor.1.b ego vero Apollo. Sed quid fecerunt vigiles sobrij vigiles circunspecti? Non enim poterant sibi suscipere sponsam, qui bene eam æmulabantur, qui æmulabantur dei æmulatione, qui desponderant vni viro virginem castam exhibere Christo. Percusserunt me & vulnerauerunt me, ait. Vt quid ita? Ni fal
Cant.5.c lor, vrgebant vt pertransiret, proinde inuentura dilectum. Denique etiam tulerunt pallium meum(inquit)haud dubium quin vt curreret expedita. Animaduertere est q̃ valide percutiat, quibus sagittis Apostolus vulneret eos qui diuertisse apud vigiles videbantur. Nunquid Paulus pro vobis crucifixus est, aut in nomine Pauli baptizati estis? Et itẽ. Cum enim dicit quis, Ego sum Pauli, alius autem ego sum Apollo, nonne homines estis? Quid ergo est Apollo, quid vero Paulus? Ministri eius cui credidistis. Quoniam in me sperauit, liberabo eum. Non in vigilibus, non in homine, non in angelo, sed in me (inquit) sperauit: nihil boni nisi ex me, ne per ipsos expectans. Omne enim datum optimum, & omne donum per-
Iac.1.c. fectum desursum est, descendens à patre luminum. Ex me vigiliæ hominum vtiles, circa opera vtique manifesta, eis nimirum custodes homines deputaui. Ex me excubię angelorum obseruantium, secretiores motus spiritualiter solicitantium, propulsantium suggestores iniquos. Cæterum intima sane cu F
stodia secretissimę intentionis, non modo ex me, verumetiam per me fiat necesse est, quod illo quidem humanus nequeat, sed ne angelicus quoque oculus penetrare. Agnoscamus triplicem hanc custodiam fratres, & exhibeamus nos eis quales cuique conuenit exhiberi. Prouideamus bona coram hominibus, coram angelis, coram deo. Contendamus placere omnibus per omnia, sed maxime ei qui maximus est super omnia. In cõspectu angelorum psallamus ei, vt in eis impleatur quod scriptum est: Qui timent te, videbunt me & lætabuntur: quia
Psal.118.k in verbo tuo superspe rani. Obediamus præpositis nostris, qui peruigilant tanquam reddituri rationem pro animabus
Heb.13.c. nostris, vt non cum tristitia hoc faciant. Et quidem gratias deo ex cuius solo munere venit, non est quod multum vos moneam, non est q̃ multum vobis timeam in hac parte. Quod enim est gaudium meum & gloria mea, nisi prompta obeditio & irreprehensibilis conuersatio vestra? Quid si certo cognoscerem ne angelos quidem amplius aliquid in vobis cognoscere quod dedeceat, apud neminem vestrum ex anathemate Hierico quippiam occultari, non murmurare aliquem, non detrahere in occulto, non simulatorie agere vel remisse, non ignominiosas voluere animo cogitationes, quibus solet (heu) interdũ ipsa quoq; pars corporis perturbari? Magnum hoc mihi gaudij incrementum, sed nondum vtiq; plenitudo.

Non

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Non enim tã magni sumus vt possit nobis adeo esse pro minimo,ab homine iudicari non posse, minus autem nihil conscios esse nobis. Cæterum si occultissimum iudicem timent etiam magni,quantum nos ad illius examinis memoriam conuenit trepidare? O si mihi contingeret certum esse nil esse in omnibus nobis illum offendens oculum qui solus perfecte nouit quid sit in homine, videns in eo & quod in se ille non videt. Hoc vel maxime iudicium vestigemus fratres,& eo amplius frequentemus in timore & tremore ipsius considerationem, quo minus comprehendere possumus inuestigabilem abyssum iudiciorũ dei, & irrefragabilem dispositionem. Cũ hoc timore spes habet meritum, cũ hoc metu fructuose speratur. Est autem is ipse timor firmissima quædã & efficax materia spei,si quis prudẽter aduertat. Siquidem maximũ quoddam dei donum timor iste,& ex perceptione præsentium firma est expectatio futurorum. Postremo beneplacitum est domino super timentes eum,& vtique vita in voluntate eus,& in beneplacito eius salus æterna. Quoniam in me sperauit, liberabo eum. Dulcissima liberalitas, in se sperantibus non deesse. Hoc enim totum hominis meritum,si totam spem suã ponat in eo qui totum hominem saluum facit. In te sperauerunt patres nostri,sperauerunt & liberasti eos,ad te clamauerunt & salui facti sunt:in te sperauerunt & non sunt confusi. Quis enim sperauit in eo & confusus est? Sperate in eo omnis congregatio populi. Quemcunque enim locum calcauerit pes vester,vester erit. Pes vester vtique spes vestra est: & quantumcunque illa processerit obtinebit, si tamen in deũ tota figatur, vt firma sit & non tituber. Quid timeat aspidem aut basiliscum,quid leonis rugitus, aut draconis sibilos expauescat? Quoniam in me sperauit, liberabo eum. Porro liberatum quidem ne iterum egeat liberari,protegam eum & conseruabo,si tamen cognouerit nomen meum, ne sibi tribuat ꝙ liberatus est,sed nomini meo det gloriam. Protegam eũ quoniam cognouit nomen meum. In presentia enim vultus glorificatio,in notitia nominis protectio exhibetur. Spes in nomine,res in facie est. Quod enim videt quis,quid sperat? Fides vtique ex auditu,& ea quidem,iuxta eundem apostolum, est rerum substantia sperandarum. Protegam eum quoniã cognouit nomen meum. Non nouit nomen eius qui illud assumit in vanum, qui dicit ei domine domine, & non facit quæ dicit ipse. Non nouit nomen eius, qui eum nec honorat vt patrem, nec vt dominum timet. Non nouit nomen eius qui ad vanitates & insanias falsas conuertitur. Beatus vir cuius est nomen domini spes eius, & non respexit in vanitates & insanias falsas. Hoc nomen cognouerat qui dicebat: Non enim est aliud nomen datum hominibus in quo oporteat saluos fieri. Nos quoque si nouimus nomen sanctum quod inuocatum est super nos, desiderandum vtiq; nobis vt semper sanctificetur in nobis: atque ita orandum, iuxta doctrinam vtiq; saluatoris: Pater noster qui es in cœlis,sanctificetur nomen tuum. Deniq; audi quid sequatur in psalmo. Clamauit ad me, & ego exaudiam eum. Hic fructus notitiæ nominis, clamor orationis: porro fructus clamoris,exauditio saluatoris. Quomodo enim aut non inuocans exaudiri poterat, aut nomen domini nesciens inuocare? Gratias ei qui manifestauit hominibus nomen patris,fructum salutis in eius inuocatione constituens,sicut scriptum est: Quicunque inuocauerit nomẽ domini,saluus erit.

Psal.146.b
Psal.21.d
Roma. 8.c
Heb.11.a
Psal.39.a
Acto. 4.c.
Matt. 6.b.
Textus
I
Ioel.2. g.

De XV. *uersu, Sermo* XVI. *Vnde supra.*

Textus

CLamauit ad me,& exaudiam eum. Hoc plane est testamentum pacis, hoc pietatis fœdus,hoc pactum misericordiæ & miserationis. Sperauit in me,liberabo eum. Nomẽ meum cognouit,protegam eum. inuocauit me:& ego exaudiam eum. Nisi enim hęc aut similia diceret,quis non diffideret? Quis gloriabitur castum se habere cor? Nunc autem apud te propitiatio est,& propter hãc legem tuam sustinui te domine. Dulcis lex,quæ meritum exauditionis in clamore constituit postulationis. Clamauit(inquit) ad me, & exaudiam eum. Merito non exauditur qui clamare dissimulat,aut omnino non postulans,aut tepide postulans & remisse. Siquidem in dei auribus desiderium vehemens clamor magnus: è regione autem remissa intentio, vox submissa. Quando illa penetrabit nubes? quando audietur in cœlis? Nempe vt clamandum sibi nouerit homo,inter primordia suæ orationis ipsum quem oraturus est patrem in cœlis esse protinus admonet,ꝙ videlicet impetu quodam spiritus, illo sibi iaculandam esse meminerit orationem. Spiritus est deus,& in spiritu clamet necesse est quisquis clamorem suum ad eum desiderat peruenire. Sicut enim non faciem hominis respicit tanquam homo,sed magis intuetur cor: sic ad cordis potius vocem q̃ corporis aures eius:cui merito dicitur: Deus cordis mei. Hinc est ꝙ Moyses foris tacens intus auditur,dicente domino. Quid clamas ad me? Clamauit ad me,& exaudiam eum. Non immerito. Clamorem magnum sane magnitudo necessitatis extorsit. Quid enim clamans petiit nisi consolationem,liberationem,glorificationem? Alioquin quo modo super his exauditur,si pro aliis clamat? Exaudiam eum ait. In quo exaudies domine,vel in quibus? Cum ipso sum,in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum. Ad magnum illud triduum quod proxime sumus celebraturi: hunc mihi ternarium arbitror referendum. Siquidem & ipse propter nos tribulationem & dolorem inuenit, quando proposito sibi gaudio sustinuit crucem,confusione contẽpta. Verũtamen quæ de ipso erant: sicut ante mortem prædixerat,finẽ habuerunt: & sicut in morte dixit, consummata sunt: & extunc sabbatizauit. Nec dilata est gloria resurrectionis die tertia,summo diluculo sol iustitiæ de tumulo ortus est nobis. Ita ergo fructus pariter tribulationis & veritas ereptionis, in manifestatione glorificationis apparuit. Nihilominus quoque & in nobis simile quoddam triduum posse videbitur assignari. Cũ ipso sum(ait)in tribulatione. Quando hoc nisi in die tribulationis nostræ,in die crucis nostræ,dũ impletur quod ipse ait: In mundo quidem pressuram habebitis: & quod Apostolus eius: Omnes qui pie volunt viuere in Christo,persecutionem patiuntur? Nam liberatio plena atq; perfecta ante diem sepulturę esse non poterit,ꝙ maneat iugum graue super filios Adã à die exitus de ventre matris eorum vsque in diem sepulturæ in matrem omniũ. In hac ergo die eripiam eum(inquit)quando nihil iam vltra quod vel corpori vel animæ faciat, mũdus habebit. Sane glorificatio diem vltimum manet,diem resurrectionis, quando surget in gloria quod in ignominia interim seminatur. Vnde scimus ꝙ nobiscum sit in tribulatione? Ex eo vtiq; ꝙ in ipsa tribulatione nos sumus. Quis enim sustineret,quis subsisteret, quis persisteret sine eo? Omne gaudium existimemus cũ in tribulatiões varias inciderim⁹ fratres mei, nõ modo quia per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum dei: sed quoniam iuxta est dominus his qui tribulato sunt corde. Si ambulauero in medio vmbræ mortis (ait quidam)nõ timebo mala,quoniam tu mecũ es. Ita ergo nobiscum est omnibus diebus vsq; ad cõsummationẽ seculi. Quando aũt nos erimus cum ipso? Nimirũ quando rapiemur obuiã Christo in aera,& sic semper cũ domino erimus. Quando apparebimus cũ ipso in gloria? Nempe cum Christus apparuerit vita nostra. Interim sane absc̃datur necesse est vt præcedat tribulatio ereptionem,ereptio glorificationem. Vox liberati. Cõuertere anima mea in requiẽ tuã: quia dominus benefecit tibi: quia eripuit animam meã de morte, oculos meos à lachrymis, pedes meos à lapsu. Eripiã eũ,& glorificabo eum.

Exo.14.d.
K
L
Ioan.16.g.
2.Tim.3.c.
M
Psal.114.d

Fœlix qui te interim consolatorem & adiutorẽ habet,adiutor in opportunitatibus,in tribulatione. At q̃ fœlicior quẽ iam eripuisti & exemisti tantis malis,q̃ fœlicior qui iam exemptus de laqueo venãtium, qui iam raptus est ne malitia mutet intellectum illius, aut ne fictio decipiat animam eius. Longe tamen præ his omnibus fœliciss̃imus ille erit quẽ assumpseris ad teipsum,quem repleueris in bonis domus tuæ, & claritati tuæ conformaueris eum. Et nunc ylioli clamemus in cœlum,& miserebitur nostri deus noster. Clamemus in cœlum: quia sub cœlo omnia labor & dolor, vanitas & afflictio spũs. Deniq; prauũ est cor hominis & imperscrutabile,ꝑni sensus eius in malũ. Nõ est in me bonũ,hoc est in carne mea. Lex peccati in ea habitat,aduersus spiritũ concupiscit. Postremo & cor meum dereliquit me, & corpus mortuum est propter peccatum. Sufficit autem diei quoque malitia sua: & est mundus ipse positus in maligno. Quam nequam in omnibus seculum præsens, q̃ nequiter aduersus animam secularia desideria

Iaco.1.d.
Actu. 14.d
Psalm.33.d
Psal.22.e
Heb.12.d
C
Iob.14.c
Psal.20.a
Prou.3.b
Gen.47.b
Hier.17.b

A ria militare noscuntur? Sunt & principes mundi huius tenebrarum harum,spirituales nequitiæ,aereę potestates,& inter eas callidior cunctis animantibus serpens. Hæc ergo sub sole omnia. Hæc omnia sub cœlo. Ad quod horum confugium facis? In quo horum omnium speras solatij aliquid, aliquid auxilij inuenire? Si quæras intra te,aruit cor tuum, & obliuioni datum te reperis,tanquam mortuum à corde. Si infra te, corpus quod corrumpitur, aggrauat animam. Si circa te, etiam terrena habitatio deprimit sensum multa cogitantem. Quere ergo suprate,sed cautus esto ventosa agmina transilire. Quia enim omne datum optimum, & omne donum perfectum nõ nisi desursum esse nouerũt,medium iter latrunculi obsedere. Transi ergo transi peruigiles illas nequitias,quæ tã indefesse custodiunt & obseruant ne quis in illam possit euadere ciuitatem. Si te percusserint,si vulnerauerint, dimitte eis palliũ, quod in Aegypto olim Ioseph adulteræ dereliquit: dimitte sindonem,vt cum euangelico illo iuuene profugias nudus ab eis. Nunquid nõ solum pallium eius & sindonẽ dederat deus in manus impi,in cuius facultatem & carnem dans potestatẽ, veruntamen animam,ait,illius seruã? Ita ergo sursum cor, sursum clamor, sursum desideria,sursum conuersatio,sursum intentio, & omnis expectatio tua desursum sit. Clama in cœlum vt exaudiaris, & qui in cœlis est pater mittat tibi auxilium de sancto,& de Sion tueatur te. Mittat interim auxilium de tribulatione, eripiat à tribulatione, glorificet in resurrectione. Magna sunt hæc, sed tu magne domine promisisti. Ex tua promissione speramus,inde audemus dicere: Si corde clamemus pio,certe debes ex promisso. Amen.

Psal.30.d
Sapiẽ.9.d
Iaco.1.c
Gene.39.c
Mar. 14.
Iob.1.b
B

De ultimo uersu, Sermo XVII. *unde supra.*

BEne nobiscum agitur fratres,satis competit huic tẽpori versus psalmi. Celebraturis proxime dominicam resurrectionem, iã nunc cuiq; nostrũ sua promittitur,vt festiuius in capite suo factum recolant membra, quod in scipsis præstolantur aliquando faciendum. Congruus finis psalmi, vbi psallentis finis promittitur tam beatus. Iucunde completur,dum in eo spõdetur repletio tam iucunda. Longitudine,inquit,dierum replebo eum, & ostendam illi salutare meum. Sæpius vos admoneo fratres,ꝙ iuxta Pauli sententiam promissionẽ habeat pietas vitæ eius quę nunc est pariter & futuræ. Vnde & idem ait: Habetis nunc quidem fructũ vestrum in sanctificationẽ, finẽ vero vitã æternam. Ipsa est quæ hoc loco promittitur plenitudo ipsa longitudo dierũ. Quid enim tam longũ, q̃ quod æternũ est? Quid tam longũ, q̃ quod nullo fine præciditur? Bonus finis vita æterna,bonus finis qui finẽ non habet. Et sane cuius finis bonus est, ipsum quoq; bonũ est. Amplectamur itaque sanctificationẽ,quoniã bona est,quoniã finis eius vita sine fine. Sãctimoniã sectemur & pacẽ,sine qua nemo videbit deũ. Lõgitudine,inquit,dierum replebo eũ,& ostendam illi salutare meũ. Dextrę dei est ista promissio, munus est dextrę quã sibi olim sanctus porrigi optabat. Operi,inquit,manuum tuarum porriges dexteram: delectationes in dextera hac vsq; in finem. Hanc nimirum & ille sibi porrigi optauit & obtinuit dexteram,de quo psalmista ait: Vitam petiit à te, & tribuisti ei longitudinem dierum in seculũ,& in seculum seculi. Manifestius deniq; sapiens dixit: In sinistra illius diuitiæ & gloria,in dextera eius longiturnitas vitæ. Quis est homo qui vult vitam, diligit dies videre bonos? Hæc enim vita qua viuimus, magis mors est: nec simpliciter vita, sed vita mortalis. Moritur homo dicimus,quando morti certissime appropinquat. Quid vero agimus ex quo primum incipimus viuere, nisi morti appropinquare, & incipere mori? Sed & dies qualescunq; vitæ huius pauci & mali sunt,sicut sanctus patriarcha testatur. Ibi vere viuitur, vbi viuida vita est & vitalis. Ibi dies boni vbi interminabilis longitudo dierum. Gratias ei qui tam non modo fortiter, sed & suauiter disponit vniuersa. Eorum nempe paucitas dierum finietur breui,quorum sufficit cuiq; malitia sua. Vbi autem dierum bonitas, æternitas quoque nõ deerit. Longitudine dierum replebo eum. Quod prius dixerat,glorificabo eum,euidentius hoc versiculo declarauit. Cui tamen non sufficeret ab eo glorificari,cuius perfecta sunt opera? Nõ enim tanta immensitas nisi in immensum quempiam glorificare potest. Necesse est magna sit glorificatio à magnifica gloria quæ descendit. Voce delapsa à magnifica gloria, ait Petrus. Bene magnifica gloria glorificans tam magnifice, in longitudine, in multitudine,in plenitudine claritatis. Fallax gloria,& vana est claritas, dies hominũ breuis. Sapiens eiusmodi non optabit,magis loquet ex corde ei qui intuetur cor. Et diem hominis non desiderauit: tu scis. Ego tamen plus aliquid quàm non desiderat desidero, vt ne recipiam quidem. Scio enim cuius vox sit. Ego claritatem ab homine non accipio. Quàm vero miseri, qui gloriam quæ abinuicẽ est quærimus, & nolumus eam quæ à solo est deo. Sola siquidem ea quam solam negligimus, longitudinem habet, sola repletionem. Breues dies hominis, & dies eius tanquàm flos agri sic efflorebit. Exsiccatum est, inquit, fœnum: & cecidit flos,verbum autem domini in æternum manet. Verus nimirum dies qui non nouit occasum, æterna veritas, vera æternitas, ac ꝓinde vera æternaq; satietas. Alioquin quomodo gloria illa replebit, quæ fallax & vana est? Denique & inanis dicitur, vt noueris te ex ea magis exinaniri posse, non posse repleri. Bonum ergo interim magis abiectio quàm elatio est, bonum magis necessitas quàm voluptas: quod cum vtraque res citius transeat, altera pœnam habeat, altera sit paritura coronam.

1.Tim.4.c
Roma.6.c
Textus
1.Pet.1.d
Ioan.5.g.
Esa. 40. b
D
E
F

Vtilis tribulatio, quæ probationem operatur,ducit ad gloriam. Cũ ipso sum,inquit, in tribulatione,eripiam eũ,& glorificabo eum. Agamus gratias patri misericordiarum qui nobiscum est in tribulatione,& in omni tribulatione nostra nos consolatur. Res enim, vt dixi,necessaria tribulatio quę in gloriam vertitur, tristitia quæ mutatur in gaudium. Gaudium sane longum quod nemo tollit à nobis, gaudium multiplex, gaudium plenum. Res necessaria est ista necessitas, quæ coronam parit. Non contemnamus fratres: semen modicum est: magnus exinde fructus exurgit. Forte insipidum,forte acerbum est, forte granum sinapis. Non consideremus quæ videntur: sed quæ non videntur in eo. Quæ enim videntur, temporalia sunt: quæ autem non videntur, æterna. Prælibemus primitias gloriæ, gloriemur in spe gloriæ magni dei. Non solum autem, sed vt dicam expressius, gloriemur in tribulatione. In ea siquidem spes gloriæ est. Vide si non hoc ipsum docere voluit apostolus cum subiunxit: Quoniam tribulatio patientiam operatur, &c. Manifeste aduertere est in his verbis cum præmisisset apostolus gloriari in spe: non aliud aliquid sed amplius eum addidisse dicendo: Non solum autẽ, sed & gloriari in tribulationibus. Non enim altera gloriatio commendatur,sed additur vbi spes gloriæ,vbi ipsa spei gloriatio requiratur. Siquidem in tribulatione spes gloriæ, imò & ipsa in tribulatione gloria continetur: sicut spes fructus in semine,sic & ipse fructus in semine est. In hunc modum etiam modo regnum dei intra nos est,thesaurus ingens in fictili vase,in agro vili. Est, inq̃, sed absconditum est, fœlix qui ibi inuenerit illud. Quid ille? Nẽpe qui messem magis cogitauerit q̃ sementem. Oculus fidei inuenit hunc thesaurum,non secundum faciem iudicans: sed videns quæ non apparent,sed intuens quæ non videntur. Quàm veraciter hunc thesaurũ inuenerat,quem volebat inuenire & ab aliis,qui dicebat: Momẽtaneum hoc & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum pondus gloriæ operatur in nobis. Non dixit remunerabitur, sed æternum pondus gloriæ operatur in nobis. Latet gloria fratres mei, absconditа nobis est in tribulatione,in momentaneo hoc latet æternitas, in hoc leui pondus sublime & supra modũ. Interim ergo festinemus nobis emere agrum istũ,emere thesaurum istum,qui absconditus est in agro. Omne gaudium existimemus cum in varias incidemus tribulationes. Dicamus ex animo, dicamus ex sententia: Bonum magis ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuij. Cum ipso sum in tribulatione, ait deus: & ego aliud interim requiram quàm tribulationem? Mihi adhærere deo bonum est. Non solum autem,sed & ponere in domino spem meam: quia eripiam eum, inquit,& glorificabo eum. Cum ipso sum in tribulatione. Delicię, inquit, meæ esse cum filiis hominum. Emmanuel nobiscum deus. Aue gratia plena,ait angelus ad Mariam,dominus tecum. In plenitudine gratiæ nobiscum est,in plenitudine gloriæ erimus nos cum eo. Descendit vt prope sit his qui tribulato sunt corde,vt nobiscũ sit in tribula-

Roma.5.d
2.Cor.4.d
Eccles.7.d
Psal. 72. e
Prou.8.d
Luc.1. c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gbulatione nostra. Erit autẽ quãdo rapiemur in nubibus obuiam Christo in aera, & sic semper cum domino erimus, si tamen curemus interim eum habere nobiscũ vt sit comes viæ, qui patriæ redditor est futurus: imò qui tunc patria modo sit via. Bonum mihi domine tribulari, dum modo ipse sis mecũ, q̃ regnare sine te, epulari sine te, sine te gloriari. Bonum in tribulatione magis amplecti te, in camino habere te mecum,
Psal.72.a. q̃ esse sine te vel in cœlo. Quid enim mihi est in cœlo, & à te quid volui super terrã? Aurum probat fornax, & viros iustos tentatio tribulationis. Ibi ibi cum eis es domine, ibi in tuo no
Dan.3.g mine congregatis medius astas, sicut olim cum tribus pueris es dignatus etiam ethnico apparere vt diceret, quia species quarti, similis filio dei. Quid trepidamus, quid cunctamur, quid refugimus hunc caminum? Sęuit ignis, sed dominus nobiscum est in tribulatione. Si deus nobiscum, quis cõtra nos? Nihilominus quoq; si ille eripit, quis est qui rapiat de manu eius? Quis est qui de manu eius possit eruere? Postremo si ille glorificat, quisnam alius inglorium faciet? Si ille glorificat, quis humiliabit? Audi deniq; quanam gloria ipse glorificet.
Textus. Longitudine, inquit, dierum replebo eum. Et primo quidem in eo q̃ dierum nomen pluraliter posuit, non vicissitudinem aliquam, sed multitudinem voluit commendare. Alioquin si vicissitudinem suspicaris, melior est dies vna in atriis domini
Psal.83.c super milia. Legimus sanctos atq; perfectos viros etiã ab his
H diebus nostris plenos, migrasse dierum: nec sane aliud q̃ virtutum plenos, plenos intelligimus gratiarũ. Nimirum in hãc plenitudinem velut de die in diem, de claritate in claritatem, non quidem à suo, sed à domini spiritu transformãtur. Si ergo dies gratia dicitur, si (vt supra meminimus) etiam dies hominis, claritas quæ ab homine est: & male nitens gloria, quã abinuicem quærimus: quomodo non magis verus dies & plenus meridies veræ gloriæ plenitudo? Quòd si dies plurimos diuisiones dicimus gratiarum, quomodo nõ in multiplici gloria dierum intelligitur multitudo? Postremo euidentius audi sine vlla vicissitudine dies multos. Erit lux lunæ sicut lux so-
Esa.30.f lis (ait propheta) & lux solis septempliciter sicut lux septem dierum. Istis (ni fallor) cunctis diebus vitæ suæ psalmos suos cantare in domo domini rex fidelis optabat. Erit enim deuotos esse deo ad singula tantę & tam multiplicis gloriæ munera, & in omnibus semper gratias agere, quasi cũctis diebus psalmos dicere nomini eius. Longitudine dierum replebo eum. Ac si manifestius dicat: Scio quid desideret, scio quid sitiat, quid sapiat ei. Non ei aurum vel argentum sapit, non voluptas, non curiositas, non dignitas aliqua secularis. Omnia detrimentum facit, omnia aspernatur & arbitratur vt ster
cora. Exinaniuit penitus semetipsum, nec se ex his patitur occupari, quibus nouit se nõ posse repleri. Nõ ignorat ad cuius imaginem conditus sit, cuius magnitudinis capax sit: nec sustinet de modico crescere, vt de maximo minuatur. Itaque
I longitudine dierum replebo eum, quẽ nisi lux vera reficere, nisi æterna implere non potest. Siquidem nec longiturnitas illa terminum, nec claritas illa occasum, nec satietas illa fastidium habet. Erit enim securitas de æternitate, gloriatio de veritate, exultatio de satietate. Et ostendã illi salutare meũ. Nimirum extũc videre merebitur quod optauit, cum sibi rex gloriæ gloriosam exhibebit ecclesiam, non habentem maculam ob splendorem diei, sed neque rugam ob omnimodam plenitudinem sui. Alioquin ad illius fulgorem luminis sicut non impurus, sic nec turbatus quidem in aliquo animus vel
Heb.12.d inquietus assurgit. Inde est quòd nunc quoque (vt supra memini) sanctimoniam simul & pacem sectari præcipimur, quòd sine his nemo videat deũ. Cum ergo repleuerit in bonis desiderium tuum, vt non aliud sit quod requiras, serenato penitus ex ipsa plenitudine animo, videre iam poteris serenitatẽ illam, illam plenitudinem maiestatis, similis deo factus, quòd videas eum sicuti est: aut forte iam plenus omni gloria in semetipso, etiam foris saluationem quam operatus est deus, & plenam maiestate eius omnem terram vndique circunspiciet
Psal.120.e delicioßissimus delicioßissimi seculi habitator: ad hoc quoq; referri posse videbitur quod adiecit: Et ostendam illi salutare meum. Alioquin accipiamus si magis placet etiam hoc modo, vt ipsos quos promiserat dies, in hac ostensione salutaris exponat. Longitudine, inquit, dierum replebo eum. Et tanq̃ quęreres vnde erit dies in ciuitate de qua legimus, quia non K
lucebit ibi sol per diem, nox enim non erit in ea: ostẽdam illi, ait, salutare meum: vt quemadmodum & in illa scriptura dicitur: Lucerna eius sit agnus. Ostendam illi salutare meum. Nõ *Apo.21.g*
iam in fide erudiam, non iam exercebo in spe, sed specie adim plebo. Ostendam illi salutare meum, ostẽdam illi Iesum meũ, vt in ęternum iam videat in quem credidit, quem dilexit, quẽ *Psal.84.a*
semper optauit. Ostende nobis domine misericordiam tuam, & salutare tuum da nobis. Ostende nobis salutare tuum, & *Ioan.17.a.*
sufficit nobis. Qui enim videt illum, videt & te: quia ipse in te, & tu in ipso. Hæc est autem vita æterna, vt cognoscamus te verum deum, & quem misisti Iesum Christum. Itaque tunc dimittes seruum tuum domine secundum verbum tuum in pace, cum viderint oculi mei salutare tuum, Iesum tuum, dominum meum, qui est super omnia deus benedictus in secula. Amen.

Sequuntur Sermones eiusdem de diuersis.

De nimia quadam fallacia præsentis uitæ. Sermo.

VEra omnino sententia fratres, quoniam tentatio est *Iob.7.a*
vita hominis super terram. Siquidem fallax est, nec simpliciter fallere consueuit. Vt enim multipliciter illudat hominibus, mutat faciem, mutat vocem, modo ait, modo negat, nec erubescit: de ipsa quantitate sua diuersis diuersa loquitur, imò & eidem diuerso tempore contraria quoque suggerit & aduersa. Modo enim se breuem es L
se causatur, modo simulat longiorem. Cum peccare delectat adhuc, gemit altius pro breuitate sua. Nec breuitas falsa, sed gemitus fallax, quod id memoret cum mœrore, vnde magis oportuerat gratulari. Siquidem bonum est ei si sic agere perseuerat, vt flagitiis eius quibus voluntas modum non ponit, vel necessitas finem ponat. Expedit ei qui semper anima moritur, vt corpore citius moriatur, magis autem ei bonum erat si natus non fuisset homo ille. Et ipsa denique vitæ memoria breuioris remedium magis quam incentiuum debuerat esse peccati, sicut scriptum est: Memorare nouißima tua, & *Eccli.7.d*
in æternum non peccabis. Quod si vsque adeo regnat in te peccatum, imò vsque adeo delectat te seruire peccato, vt doleas tibi modicum tempus esse quo seruias ei, sed eousque laM
tam diligis viam, vt omnimodis optes si posses eam etiam facere longam: velis nolis, nõ longe est finis eius, sed tu fateor longe es à regno dei, & firmißimum pepegisse videris cum morte fœdus, pactum cum inferno. Errauerunt (ait prophe
ta) in solitudine in inaquoso, viam ciuitatis habitaculi nõ in- *Psal.106.a*
uenerunt. Solitudo hæc superborum est, quia solos sese reputant, solos appetũt reputari. Literatus est, odit socium. Astutus in negociis secularibus, neminem vellet sibi similem in- *Nota.*
ueniri. Pecunioßus est, si diteßcere viderit alterum, cruciatur. Fortis est aut formoßus, da ei parem, & contabeßcit. Solitarius est, sed erroneus. Errat in solitudine sua: non enim solus habitare poterit super terram. Nec mirum quod solitudini huic, inaquoßum additur: vt dicatur, in solitudine in inaquoso. Sicut enim in solitudinibus aquæ deesse solent, & loca deserta sterilia quoque & arida esse consueuerunt, sic suIaco.4.b
perbiam impœnitentia comitatur. Elatum enim cor, durum & expers est pietatis, ignarum compunctionis, siccum ab omni rore gratiæ spiritualis, quia superbis deus resistit, hu- *Psal.103.b*
milibus vero dat gratiam. Qui emittis fontes in conuallibus, inter medium montium (ait propheta) pertransibunt aquę. *Psal.142.b*
Hinc est quòd de seipso miserabiliter conquerens ait: Anima mea sicut terra sine aqua tibi. Siquidem aquæ inopia non modo aridum, sed & sordidum facit, dum non est quo laueris: & humanum cor lachrymas nescIens, non modo durum, sed & impurum esse necesse est. Lauabo, ait, per singulas noctes le- *Psal.6.b*
ctum meum, vt conscientiæ maculas diluam. Lachrymis meis stratum meum rigabo, ne in me quoque fiat quod scriptũ est, *Mat.13.a*
de semine quod cecidit supra petram, & natum aruit, quia non habebat humorẽ. Errauerunt in solitudine in inaquoso: viam ciuitatis habitaculi non inuenerunt. Errauerunt plane in inuio, & non in via. Neque enim via est lata via. Rectitudo quippe ad viam, latitudo ad planitiem magis quam ad viam partinet. Solitudo inuia lata est via: & vbi nulla est via, totum est via. Sic est vita exposita vitiis, latißimos habens

Abens hincinde terminos, quia nullos terminos habens. Nec vita sane dicenda est, qua nimirum soli viuitur morti, apostolo
Roma.8.c teste qui ait: Quia si secundum carnem vixeritis, moriemini. Sic nec circuitus via, & tamen impiorum est via, sicut scriptũ
Psal.11.b est: In circuitu impij ambulant. Ipsa est spacioßa via, cuius latitudinis spacium nullis clauditur metis, vbi nec lex est, nec præuaricatio. Huiusmodi ergo filiis diffidẽtiæ qui totos sese corporeis voluptatibus & propriis voluntatibus tradiderũt, fiducialiter fallax vita breuem sese esse fatetur, vt carnaliter doleant q̃ instar principis sui modicum tempus se habere cognoscant, atq; eo vehementius ad omne flagitium inardescãt, sicut quidam dicere referuntur. Non nos prætereat flos temporis, coronemus nos rosis antequam marcescant. Nullũ pratum sit quod non pertranseat luxuria nostra, nullus sit expers luxuriæ nostræ, vbique relinquamus signa lætitiæ, quoniã hęc
Sapiẽ.2.b est pars, & hæc est sors nostra. Et manifestius: Manducemus & bibamus, cras enim moriemur. Verum id quidem respondebit eis cras iustitia sua: nec manentem hic ciuitatem habẽt vel ipsi qui viam ciuitatis habitaculi non inueneruut. Sed q̃ eo magis peccare festinant, prorsus insaniunt. Sane eisdem ip sis si quando forte imminentis sibi mortis cœperint horrere memoriam, & terribilem expectationem iudicij cõtremiscere, continuo vitæ huius fallacia longam se esse mẽtitur: vt quã pauloante breuem esse dolebant peccato vitam, nunc eandem
B repentè inueniant vsque adeo prolongatã, vt secure se posse putent non modicam adhuc partem consumere in peccatis, q̃ reliqua longa sit, & sufficiat ad agendam pœnitentiam pro peccatis. Cæterum sicut prioribus nisi respuerint, timor quẽ timent eueniet, imò grauius quàm quòd verentur accidet eis, vt non modo flagitiorum tempus velociter transeat, sed & succedat tempus aut magis æternitas suppliciorum: ita & his cum dixerint pax & securitas, repentinus superueniet interitus, vt non possint nec dimidiare dies quibus sese somniant adhuc esse victuros, non illam quã sibi pollicentur dimidia-
Esa.22.d. tionem explere dierum. Vobis fratres, nec iam à tristitia vere breuitatis, nec à fallaci consolatione simulatæ longitudinis timeo, quod certissime iam ceperitis ire in ciuitatem habitationis, nec ambuletis in inuio, sed in via. Vereor autem ne vobis quoque, sed aliter vita ipsa simulatione longitudinis illudere velit, non consolationem hinc afferens, sed magis inferens desolationem. Vereor, inquàm, ne longiorem sibi vitã supereße quis reputans, & grandem sibi restare autumãs viã, obruatur à pusillanimitate spiritus, & labores tantos & tam diuturnos sustinere posse desperet: quasi vero non secundum multitudinem dolorum suorum in corde suo consolationes diuinæ lætificent animas electorum. Et nunc quidem secundũ multitudinem dolorum, dum adhuc quasi ad mensuram dantur. Cæterum post hæc, delectationes, non iam consolationes
C in dextera eius vsque in finem. Concupiscamus illã dexteram fratres, quæ totos amplexabitur nos, suspiremus ad delectationes illas: vt sicut breue est omnino tempus, etiam pauci vi
Roma.8.d deantur nobis dies præ amoris magnitudine. Non sunt cõdignę passiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. Iucunda promissio, & votis omnibus amplectenda. Non enim astabimus quasi inanes & vacui spectatores, nec gloria quasi extrinsecus reuelabitur nobis, sed in nobis. Videbimus enim deum facie ad faciem, sed non extra nos, quia in nobis erit, vtique omnia in omnibus. Nimirum
Psal.64.a plena erit gloria illa etiam omnis terra, quanto magis anima ipsa replebitur? Replebimur, inquit, in bonis domus tuæ. Et quid dico quòd nõ aderit nobis gloria, sed inerit? Nunc quoque in nobis est, sed tunc reuelabitur. Nunc enim filij dei sumus, sed nondum apparuit quid erimus. Fratres mei, si non accepimus spiritum huius mundi, sed spiritum qui ex deo est,
Roma.8.f sciamus quæ à deo donata sunt nobis. Ego enim dico quoniam omnia. Et si mihi non creditis, apostolo credite: Qui proprio, ait, filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non omnia etiam cum illo nobis donauit? Hæc nempe potestas filiorum dei, quam dedit his qui receperunt eum. Hæc gloria cuiusq; fidelis, gloria quasi adoptati à patre, per eum vtiq; cuius gloriam vidimus, gloriam quasi vnigeniti à patre. Audi deniq; potestatem: Omnia, in-
Mat.9.d quit, possibilia sunt credenti. Sed adhuc multa, inquies gratuiter inquietant, multa euidẽtius aduersantur. Et miror quo- D
modo omnia data memores, quibus fere nulla famulantur ad votum. Seruire nobis vidẽtur aliqua, sed cum labore nostro: nec nisi prius seruierimus eis. Iumenta ipsa nisi fuerint à nobis nutrita, nisi domita, nisi fuerint pabulo sustẽtata, non adiuuant. Terra ipsa quæ debuerat nobis esse germanior, nõ sine sudore vultus nostri panẽ nobis ministrat: imò & cum coluerimus eam, spinas & tribulos germinat nobis. Et cætera omnia denique si diligenter consideremus, seruitium à nobis magis exigunt quàm exhibent nobis: vt ea interim fileam quę sunt parata nocere, vt est ignis ad exurendum: aqua ad submergendum: ferę ad lacerandũ. Et hæc quidem ita se habent, sed tamen non mentitur apostolus etiam alio loco manifestius asseuerans scire se quoniam diligentibus deum omnia *Roma.8.e*
cooperantur in bonum, his qui secundum propositum vocati sunt sancti. Veruntamen solerter attende q̃ non ad libitum famulari: sed, cooperari dicit ad bonũ. Neq; enim ad voluntatem seruiunt, sed ad vtilitatem: non ad voluptatem, sed ad salutem: non ad votum, sed ad commodũ nostrũ. Vsq; adeo siquidem in hunc modũ omnia nobis cooperantur in bonũ, vt inter hæc omnia etiã ea quæ nihil sunt numerentur, molestia, morbus, & ipsa mors etiã, & peccatũ: quæ quidẽ cõstat naturas non esse, sed naturę corruptiones. An vero ei peccata ipsa non cooperãtur in bonũ, qui ex eis humilior, feruẽtior, solicitior, timoratior & cautior inuenitur? Hæ sunt ergo primitiæ spiritus, hæ primitię regni, hæc gloriæ prælibatio, hoc poteE
statis initium, & arra quædã paternæ hæreditatis. Cæterũ cũ venerit quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est, vt ad votum deinceps omnia disponantur, q̃ indissolubili vinculo copulata sibi vtile & iucundũ separari vltra non possint. Hoc nempe erit illud æternum gloriæ pondus de quo identidem ait apostolus: Momentaneum, inquit, hoc & leue tribula *2.Cor.4.d*
tionis nostræ, supra modum in sublimitate æternũ gloriæ põdus operatur in nobis. Perge ergo murmurare & dicere: Lon *Nota*
gum est, graue est, non possum tam immania & tam diuturna portare. Apostolus momẽtaneum & leue perhibet esse quod tolerat: & certe necdum à Iudæis quinquies quadragenas vna minus accepisti, necdum nocte ac die in profundo maris fuisti, necdum plus omnibus laborasti, postremo necdum vsque ad sanguinem restitisti. Vide ergo quam non sunt condignę ad gloriam passiones. Quod tribulationis est, momentaneum est & leue: quod gloriæ, æternũ est, & pondus etiam supra modum in sublimitate. Quid in incertum tibi dies & annos numeras? Transit hora, transit & pœna: nec accedunt sibi, sed cedunt potius & succedunt. Non sic gloria, non sic remuneratio, non sic merces ipsa laboris: nescit vicissitudinem, nescit finem, manet tota simul, & manet in ęternum. Cum dede- *Psal.39.a*
rit (inquit) dilectis suis somnum, ecce hæreditas domini. Suf- F
ficit enim nunc cuiq; diei malitia sua, nec laborem suum poterit reseruare sequenti: sed omnium merces laborum in vna illa die reddetur, cui altera non succedit. Repośita est mihi co *2.Tim.4.b*
rona iustitiæ (ait apostolus) quam reddet mihi nõ in illis, sed in illum diem iustus iudex. Melior est enim dies vna in atriis *Psal.83.e*
illis super milia. Guttatim pœna bibitur, liquando sumitur, per minutias transit: nam in remuneratione torrens est voluptatis, & fluminis impetus, torrens inundans lætitiæ, flumen gloriæ, & flumen pacis. Flumen plane est, sed quod affluat, nõ quod fluat vel effluat. Flumen vocatur nõ q̃ transeat vel pertranseat, sed q̃ abundet. Aeternum, inquit, glorię pondus. Nõ enim nobis gloriosa vestis, non gloriosa domus: sed ipsa gloria promittitur. Si quid vero illorum aut similium aliquando dicitur, figura est. Nam in veritate iustorum expectatio, non aliquod lætum, sed ipsa lætitia est. Gaudent in cibis, gaudent in pompis, gaudent in diuitiis, gaudẽt & in vitiis homines: sed luctus extrema occupat eiusmodi gaudiorum, q̃ gaudium in materia cõuertibili mutari necesse sit re mutata. Accenditur cereus: non purum lumen est, sed lucerna: siquidem ignis ipse propria fomenta consumit, nec nisi ipsa consumptione fouetur. Porro deficiente materia etiã ipse deficiet: & vbi illã videris prorsus exustam, hunc quoq; nihilominus extinctũ esse reperies. Sicut ergo flammę illius nouissima fumus occupat & caligo, sic lætitia lętæ rei in tristitiam cõmutatur. Nobis autem non fauum mellis, sed purissimũ & liquidissimum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G mum mel reposuit deus, ipsam plane lætitiam, vitam, gloriã, pacem, voluptatem, amœnitatem, fœlicitatem, iucunditatem & exultationẽ thesaurizauit nobis dominus deus noster: & hæc omnia vnum, vt sit participatio Hierusalẽ in idipsum. Et hoc vnũ & idipsum non nisi ipse, sicut supra meminimus, dicẽte apostolo, quoniã erit deus omnia in omnibus. Hæc merces nostra, hęc corona nostra, hoc brauium nostrum: ad quod vtinam sic curramus, vt comprehendamus. Fratres, nunq̃ prudens agricola seminandi opportunitatẽ reputat longiorẽ, q̃ futuræ messis desideratvbertatem. Vestri autem dies non minus vtiq; q̃ capilli omnes numerati sunt: & sicut pilus de corpore, sic & momentum de tempore nõ peribit. Habentes ergo talem promissionem charissimi, nõ deficiamus aut fatigemur aliquando: nec graue causemur onus Christi, quod teste ipso leue est, vel iugum, quod reuera suaue est: sed ad omne quod videmur portare pondus diei, æternum gloriæ pondus cogitemus. Ad quam nos sua miseratione perducat virtutum dominus & rex gloriæ, cui interim deuota humilitate clamamus: Non nobis domine nõ nobis, sed nomini tuo da gloriã.

1.Cor.1.d. Colos.3.b

De obedientia, patientia, & sapientia, Sermo.

H Bsecro vos fratres, per communem salutẽ, studiose susçipite datam vobis opportunitatem operandę salutis. Obsecro per misericordiã pro qua tam miserabiles vos facere studuistis, facite ad quod venistis, ad quod ascendistis de fluminibus Babylonis. Super flumina Babylonis (ait propheta) illic sedimus & fleuimus, dum recordaremur tui Sion. Nulla vobis hic nutriendorum liberorum cura, nulla solicitudo quomodo placeatis vxoribus: non de nundinis, nõ de negociis secularibus, nõ de ipso victu & vestitu necesse est cogitare. Procul à vobis magna quidẽ ex parte diei malitia, & solicitudo vitæ. Sic absc̃odit vos de⁹ in absc̃ondito tabernaculi sui. Vacate itaq; dilectissimi & videte quoniam ipse est deus. Verum vt hoc quandoq; possitis, curandũ est vobis prius vt videatis quid estis vos, & iuxta eiusdẽ prophetę vocem, sciant gẽtes quoniã homines sunt. Huic duplici considerationi, tota hæc vestra vocatio tribuatur, sicut sanctus orabat: Deus nouerim me, nouerim te. Quomodo enim natus sibi videtur homo, si labores fugitãs & dolores? Aut quomodo scit se esse hominẽ, qui ad id paratus nõ est ad quod natus? Homo, inquit, natus ad laborem. Nam ad laborem natum se dubitet, qui nõ natus est in dolore. Sed dolorem parturientis, clamor: laborem, prolis fletus indicat & vagitus. Quoniam tu laborem & dolorem considera, ait ꝓpheta: Labor in actionibus: dolor in passionibus est. Proinde qui se nouerat hominem, ad vtrumq; paratus supplici confessione dicebat: Paratum cor meum deus, paratum cor meũ. Et geminam hanc præparationem euidentius exprimens, de actione quidẽ: Paratus sum (ait) & nõ sum turbatus, vt custodiã mandata tua. De passione vero: Ego, inquit, in flagella paratus sum, & dolor meus in conspectu meo semper. Nemo sane in hac misera vita geminam hanc vexationem se euadere glorietur. Nemo quippe ex omnibus filiis Adæ sine labore hic viuit, nemo sine dolore. Est qui declinat aliquos, sed incidit ꝓculdubio in grauiores. In labore, inquit, hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur. Non tamen continuo sine labore sunt, aut minime flagellantur. Deniq; propterea, inquit, tenuit eos superbia. Grauis equidẽ labor. Operti sunt iniquitate & impietate sua, grauibus plane flagellis. Siquidẽ non est gaudere impiis, dicit dominus. Quòd enim nec laboris anxietatem, nec flagelli sentiunt lęsionem, ipsa iam insensibilitas vehementiam indicat passionis. Sudat pauper in opere foris, sed nunquid minus anxie diues intus in ipsa sua cogitatione laborat? Aperit iste os suum in oscitatione, aperit ille in eructatione, & interdum ille grauius fastidio q̃ iste inedia cruciatur. Postremo velint nolint, non modo homines, sed etiam dæmones & faciunt & patiuntur quod prouidentia summa disposuit. Cæterum nec leprosa obedientia, nec canina patientia commendatur. Inde est quòd non simpliciter petimus vt fiat voluntas domini, quam in omnibus & per omnia fieri certissime cõstat, (volũtati enim eius quis resistit?) sed vt fiat sicut in cœlo, & in terra. Quam nimirum adiectionem duabus quoque præcedentibus petitionibus nihilominus reor aptãdam, vt patrem nostrum qui in cœlis est exoremus, quatenus & nomen eius sanctificetur, & regnum eius adueniat, & volũtas fiat. Hæc omnia sicut in cœlo, sic & in terra: alioquin vbi non sanctificatur nomen eius? Vbi iam regnum eius, nõ venit quando in nomine Iesu omne genu flectitur, cœlestium terrestrium & infernorum? Scio te quis es sanctus dei, ait etiam ipse malignus. At longe aliter & dissimili prorsus affectione nomen illud sanctificatur in cœlis, vbi tam inenarrabili iucũditate clamatur, sanctus sanct⁹ sanctus domin⁹ deus Sabaoth. Sic & regnat non in terra solũ, verumetiã in gehenna, imperiũ habens vitæ & mortis. Sed omnino dissimiliter regnat in his qui inuiti seruiunt, & qui voluntarie famulãtur. Bonus cibus obedientia, de qua nimirum & ipse dominus ait: Meus cibus est vt faciã voluntatẽ patris mei. Et propheta: Labores (ait) manuum tuarum quia manducabis, beatus es, & bene tibi erit. Bonus cibus patientia pauperum, quæ non peribit in finem, panis lachrymarum, panis doloris. Verũtamen vtrique necessarium est condimentum, sine quo vterq; insipidus non modo non reficiat, sed gustatus afferat mortem. Durissimus equidem cibus vterque fratres, & nisi aliquod tertium saporabile apponatur, vtiq; mors in olla. Quid vero tam saporabile quam sapientia? Nempe lignum vitæ est, quod & ipsas aquas Marath per Moysen dulcorauit. Farinula est, quæ pulmẽtum prophetarum per Helisæum saporauit. Ignis est, qui semper ardere præcipitur in altari. Oleum est, ob cuius inopiã virginibus fatuis ostium clauditur nuptiarum. Sal est, quod nulli sacrificio deesse iubetur. Inde est ꝙ insulsos homines dicimus, quos intelligi volumus minime sapiẽtes. Et dominus sal in nobis habere præcipit. Apostolus quoque omnem nostrũ sermonem sale monet esse conditum. Puto tamen hanc ipsam quã obediẽtiæ & patiẽtiæ tertiã addi volumus, sapientiã nihilominus triplicem inueniri, vt nostrum hoc condimẽtum velut tribus quibusdam herbis conficiatur. Opus est vt iustitia sit in intẽtione, hilaritas in operatione, humilitas in reputatione. Insipida nanque deo & insulsa quodammodo nostra obedientia seu etiam patiẽtia est, nisi omnium quæ vel agimus vel patimur, ipse sit causa: quia & quicquid facimus, iubemur facere in gloriã dei: & non si quid patimur, sed si quid propter iustitiam patimur, beati. Oportet autem pusillanimitatem quoque & tristitiam in omnibus quæ agenda sunt vel toleranda, caueri: quia hilarem datorem diligit deus. Deniq; hilaritas ipsa & deuota volũtas ad eam, quam supra diximus, preparationẽ specialiter nosciẽ pertinere. Porro elationẽ sup omnia fugere necesse est. Quisquis enim altum sapit, & opus eius & patientia vanum sapit: nec grauior vllus sapor, aut magis contrarius est veritati. Vides ne q̃ sit vtile homini scire se hominem, vt proinde sit paratus ad mandatorum obedientiam, & tolerantiam flagellorum, ac deinceps studeat vt qui nec laborem interim potest effugere nec dolorem, sic saltem laboret & doleat, vt hæc sibi in cibos transeant salutares? Siquidem melior est obedientia q̃ victimę, & melior est patiens viro forti. Inobediẽtia est causa mortis, omnes experimur, omnes morimur propter eam. Impatientia, animæ perditio est, dicente domino: In patientia vestra possidebitis animas vestras. Nihilominus autem sapientia quoque quã diximus, necessaria est ad salutem. Siquidem non solum propter inobedientiam quibus obedientia defuit, aut propter impatientiam qui patientia caruerunt: sed & qui non habuerunt sapientiam, propter suam insipientiam perierunt. Et hæc quidem vt sciant homines quoniam homines sunt, actionibus iam & passionibus deputati. Erat quando in actione & meditatione positus erat homo, sine passione habens actionem, habens etiam sine labore meditationem. Dico autem quando positus est in paradiso, vt operaretur & custodiret. Verum hinc quoque si non caderet, erat aliquando promouendus vt sola iam frueretur contemplatione: sicut & ex hoc inferiori gradu quem modo tenet, nisi resurgere satagat, in infimum est quandoque casurus: videlicet vt in sola iam passione versetur, quòd nec opus nec ratio, sed tantum passio apud inferos sit. Fœlix quidem cuius animam corpus non aggrauabat, quia nec corrumpebatur. Sed longe fœlicior si ad hoc peruenisset, vt minoratus actu, plenius perfectiusq; perciperet sapientiam, gratis diligens corpus, tanq̃ in nullo indigens

Philip.2.b

2.Cor.9.b

Ecclẽs.4.b

A digens corpore. Esset enim hic pulcherrimus ordo, & erit adhuc quando erit. Neque enim aliquatenus desperandum, vt videlicet sicut anima deo, sic animæ caro dicere videretur.

Psal.15.a Quoniam bonorum meorum non eges, adimplebis me lætitia (ait) cum vultu tuo. Inde plenitudo, inde satietas, cum apparuerit gloria tua. Nam quod de corporum reformatione, & conformatione claritati corporis eius expectamus, ex abũdanti quodammodo & mensurę superefluentia erit: vt fœliciter quidem in ipsius glorificatione, sed non principaliter gaudeamus. Vxor, inquit, tua sicut vitis abundans, in lateribus domus tuæ. Honorabitur caro, sed iuxta mensuram: non in medio domus habitans, sed seorsum: nec in facie nobis, sed

Psal.127.a

Ibidem in latere cõstituta. Filij tui sicut nouellę oliuarum, in circuitu mensę tuæ. Nimirum opera etiam ipsa non deerunt, sed quæ

Apoc.14.c nunc fiunt, nõ quæ fient tunc: sicut scriptum est: Opera enim illorum sequuntur illos. Verum etsi gratulemur & agamus gratias deo super his quæ ipsius adiutorio gessimus, nõ primum tamen eis locum dabimus, sed in circuitu locabuntur.

Nunc vero in regione corporum habitantes, corporibus sumus obnoxij, & ex quo dissipaueruut legem domini parentes nostri, non modo faciendi tempus est, sed etiam patiendi, & omnium nostrum amplius labor & dolor. Durus equidem

B cibus est, hordeaceus panis, sed offenso rege, pulsus palatio miles quamlibet delicatus, ad vnum forte quem solum habet seruulum diuertere opus habebit: ibi fouere latebras, & insolita capere prandia: apud eum regales delicias pultibus rusticanis, ac nobiles stratus sterquilinio mutare seruuli, iuxta

Thre.4.a illud propheticæ lamentationis: Qui nutriebãtur in croceis, amplexati sunt stercora. Ibique hoc maxime propheta deplorat, oblitas proprię conditionis ingenuas creaturas tantã dissimulare miseriam: nec modo non reputare quod tolerãt, sed

Ibidem. tanquàm bona magna complecti quæ paulominus extrema sunt mala. Propterea siquidem & de seipso ait: Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis eius. Gemamus nos sub hoc onere fratres, & præsentes deploremus ærumnas: frequenter quisque nostrum in vocem piæ querimoniæ erumpat & clamet: Infœlix ego homo, quis me libe-

Roma.7.d rabit de corpore mortis huius? Studeamus etiam furari aliquando nosmetipsos, & à pessimis occupationibus istis surripere vel ad horã: iaculari animos, vibrare corda in id quod suum est, & quod quanto naturalius, tanto suauius est. Hoc enim est quod dicitur: Vacate & videte quoniam ego sum deus. Neque enim est oculorum visio ista, sed cordium, cum

Psal.45.b dominus dicat: Beati mundo corde, quoniam ipsi deum videbunt. Proprium hoc cordis bonum: nec seruili ad hoc indiget instrumento: proprius enim animæ cibus est: de quo pro-

Matt.5.b. Psal.101.a pheta: Aruit, inquit, cor meum, quia oblitus sum comedere panem meũ. Sane quod dicimus, dictu facilius nihil est, in cõparatione dicimus operũ: ꝙ longe sit volubilior lingua q̃ dextera, & leuius hæc ad verbũ, q̃ ad actum illa moueatur. Alioquin & dictu & actu cogitatus facilior est, ꝙ in eo quidẽ suo

C ipsius ore loquatur anima, suis videat oculis, suis manibus operetur. Quanuis & hic interdum laborare eã necesse est etiam in gemitu suo, & intra propriũ quoq; cubile compungi. Siquidẽ vsq; adeo vita nostra inferno appropinquauit, qui solius vtiq; passionis est locus, vt & actionẽ passio, imò & ipsam quoq; cogitationẽ actio & passio pariter occuparint. Nõne enim nobis quodãmodo passiuę sunt actiones, & in cogitationibus etiã dolor & labor? Heu vitula Effraim docta diligere triturã, assueta iugo, ignara quietis. Quando veniã & apparebo ante faciẽ dei? Quando cessabunt hæc omnia, & iam nõ erit amplius neq; luctus neq; clamor, sed nec vllus dolor, neq; labor vllus? Quando inebriabit animam vbertas domus dei, & torrens ille indeficiens voluptatis diuinæ? Quando totam sibi eã serenissimi contemplatio luminis vendicabit? Filioli, cõcupiscamus in atria domini: crebro suspiremus illuc. Patria nostra ipsa est, odoremus saltẽ & à longe salutemus eã. Amẽ.

De cantico Ezechiæ regis, Sermo.

Psal.54.d Lti sanguinum & dolosi non dimidiabunt dies suos, perseuerantes in sua vetustate vsq; ad mortẽ, & hoc quia non timent dominum. Verum qui timore dei initiatur ad sapientiã, is cõtinuo dimidiat dies suos,

exclamans præ timore: Vadam ad portas inferi. Cuius vtique D inferi metu cum cœperit quiescere à malis, incipit de bonis quærere consolationẽ, quia necesse est in alterutro cõsolari. Est autem bona consolatio de spe salutis æternæ, in quam sublatis peccatis quæ separabant inter ipsum & deum, per dei gratiam reuiuiscit & hilarescit. In quo cum cœperit proficere, hoc est pie viuere in Christo, necesse est (teste scriptura) 2.Tim.3.c. persecutionẽ patiatur: vt recẽs gaudium vertatur in mœrorẽ, & dulcedo boni vix summis (vt ita dicã) labiis attacta, in amaritudinẽ commutetur, ita vt libeat dicere: Versa est cithara mea in luctum, & cantatio mea in ploratione. Plorat ergo Iob.30.d amarius amissam dulcedinem, q̃ prius fleuerat admissam peccatorum amaritudinem: & hoc tandiu facit, donec deo miserante cõsolatio redit. Qua denuo redeunte, cognoscit eã quã passus est tentationem probationem fuisse, non desolationẽ: porro, pbationẽ fuisse ad eruditionẽ, nõ ad destructionẽ, sicut scriptum est: Visitas eum diluculo, & subito probas illũ. Vnde & cognito suo de tentatione profectu, non tantum non re- Ibide fugit: sed etiam tentari appetit, proba me, inquiens, & tenta me. Crebris itaq; huiusmodi vicissitudinibus inter gratiæ visitationẽ, & tentationis probationẽ, in schola virtutum proficiens, faciente vtiq; visitatione ne deficiat, tentatione ne superbiat: & tali tandem exercitio mundato oculo interiori, statim adest lex, cui fideliter inhærere cupiens: sed corpore pressus non prąualens, ad seipsum nolens dolensq; resilit. Gustato tamen aliquatenus q̃ duleis est dominus, eius etiam cum ad E sua redierit, in cordis palato saporem retinet, quo fit vt iam ipsum, non ipsius quæcunq; bona desideret. Et hæc est charitas non quærens quæ sua sunt: hæc facit filium non quærentem sua, sed patrem diligentem. Timor quippe faceret seruũ in sua commoda declinantem, spes mercenarium sua lucra sectantem. Per hos proculdubio gradus. Ezechias transiit, & Esaiæ.38.a innotuit transituris. Ego dixi in dimidio dierum meorum, vadam ad portas inferi. Ac si diceret: Cum deposita imagine terrestris hominis, imaginem cœlestis vellem portare, cœpi à timore, vt præscriptum est. Concipiens exclamaui, vadã ad portas inferi. Quo tamen timore nequaq̃ desperans, quæsiui residuum annorum meorum, vt iam mihi viuere inciperem, qui contra me vixeram vsque adhuc. Quæsiui autem ab illo qui dixit: Sine me nihil potestis facere. Neque enim ad ipsum Ioan.15.a sine ipso non dicam reuerti, sed nec conuerti quidem poterã: vtpote spiritus vadens & non rediens. Quæsiui ergo residuũ Psal.77.c. annorum meorum. Quo accepto (non enim negat qui incitat ad quærendum) statim veram experior sententiam sapientis, qui ait: Fili accedens ad seruitutem dei, sta in timore, & Eccli.2.a prepara animam tuam ad tentationem. Tentationibus itaque cum vrgerer, & spes recens quam conceperam salutis, mihi iamiamque intercludi videretur: dixi non videbo dominum deum in terra viuentium: quod vtique in abundantia presumpseram. Dixi enim in abundantia mea, non mouebor in æter- F num, non attendens quòd in voluntate tua, non in potestate mea præstitisti decori meo virtutem. Quamobrem auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus, nequaq̃ iam visurus dominum deum, id est patrem, in terra viuentium. Nõ aspiciam hominem vltra, videlicet filium, de quo dictum est: Et homo est, & quis cognouit eum? Sed nec habitatorẽ quie- Hie.17.b tis, id est spiritum sanctum, de quo scriptum est: Super quem Esa.66.a requiescet spiritus meus, nisi super humilem & quietum? Addidit quoque. Generatio mea ablata est & cõuoluta est à me. Textus. Hoc est bonorum operũ proles, quã ex timore cœperã parturire, vt de anima nostra possit dici, & quæ multos habebat filios, infirmata est. Ablata est autem pia hæc soboles, & conuoluta est à me quasi tabernaculum pastorum: ad tempus vtique credita, non tradita in æternum. Item adiecit. Præcisa est velut à texente vita mea: vt discerem profectus vitæ meæ nõ Textus. in mea, sed in manu omnipotentis, sicut tela in manu texentis: quandoquidẽ dum adhuc ordirer, hoc est statim in initio succidit me, quatenus eodem pene tempore & dederit & tulerit quod donarat. Sed si defecit virtus mea, non tamen dereliquit me, ne qui cœperat, nõ posse pficere videret. Quid multa? In veritate mox comperi, quia virtus in infirmitate 2.Cor.12.c perficitur, & aio. Bonum mihi quia humiliasti me. Cognoui enim, quia de mane vsque ad vesperam finies me, id est con- Textus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G summabis me. Non in solo mane visitationis, aut tantum in
vespera tentationis, sed in vtroq; simul erit perfectio mea.
Stultus ego qui tantum sperabam vsq; ad mane, cum Dauid
Psal.129.b dicat: A custodia matutina vsq; ad noctem speret Israel in do
mino. Et quoniã pusillus in spe, quasi leo sic contriuit omnia
ossa mea: robur omne videlicet, de quo adhuc sub tutela gra
1.Pet.5.b. tiæ futurorum improuidus confidebã. Contriuit autem quis,
nisi aduersarius noster diabolus, qui tanq̃ leo rugiens circuit
quærens quẽ deuoret? Tu ergo domine ex hac cõtritione hu
miliatũ & probatum de mane vsq; ad vesperã finies me, quo
niam & factum est mane & vespere dies vnus. Quãobrẽ ego
vt didici, benedicã dominum in omni tempore, hoc est mane
& vespere: nõ sicut ille qui cõfitebitur tibi cũ benefeceris ei:
Iob.2.c non sicut illi qui ad tempus credunt, & in tẽpore tentationis
recedunt, sed dicam cum sanctis: Si bona suscepimus de ma
nu domini, mala autem quare non sustineamus? Et in mane
quidem sicut pullus hirundinis sic clamabo, in vespere autem
meditabor vt columba, quatenus & cum gratiæ matutinum
arriserit, in modum hirundinis exultans & clamitans gratias
agam pro visitatione: & cum vespera ingruerit, non deerit sa
crificium vespertinum, cum instar columbæ gemens, lachry
mas fundã in tribulatione. Sic enim deseruiet tempus vtrum
que deo, cum & ad vesperum demorabitur fletus, & ad matu
H tinum lætitia. Mœrẽs mœrebo in vespera, quo lætus fruar
matutino. Placet vtrumq; deo, & peccator compunctus, & iu
stus deuotus: cui è regione displicet tã ingratus iustus, q̃ pec
cator securus. Aut certe sicut pullus hirundinis hac illacque
discurrens. Marthę me officiis mancipabo, hilarem datorẽ me
exhibens omni necessitatem patienti: & meditabor vt colum
ba: gemendo vtiq; quod obstat, dũ quod restat intueor. Hoc
autem faciam mane & vespere, hoc est prius & posterius, iux
ta quod in typum vtriusque vitæ dictum est à Laban. Non est
Gene.29.e cõsuetudinis vt minores ante tradamus ad nuptias, quanq̃ in
differenter de altera ad alterum transeatur. Quod significa
Iob.7.a re Iob puto vbi ait: Si dormiero, dico, quando surgam? & rur
sum expectabo vesperam. Quiescens quippe in vespera
contemplationis, mane desiderabat quo surgeret ad actionẽ:
rursumq; negociis fatigatus, expectabat vesperam, libenter
repetens ocia contemplationis. Potest & per garrulam auicu
lam, cantus simul psallentium in ecclesia: & per gementẽ co
lumbam, priuata orationum suspiria designari. Sed mediã sen
tentiam magis velle videtur sequẽs versiculus. Attenuati sunt
Textus oculi mei suspicientes in excelso. Siue enim dicatur, atte
nuati, hoc est subtiles facti, pro assiduitate suspiciendi in ex
celso, videlicet sublimia atque excelsa contemplandi, siue in
I telligatur, attenuati, id est reuerberati, & à suo quodãmodo
Psal.118.l. acumine imminuti, iuxta illud: Defecerunt oculi mei in elo
quium tuum. Et rursum: Memor fui dei, & delectatus sum, &
exercitatus sum, & defecit spiritus meus. Siue ergo illo, siue
hoc modo accipiatur, non aliud q̃ contemplatio designatur.
Cæterum posterior expositio sequentibus magis conuenire
videtur. Ait enim. Domine vim patior. Quasi dicat: Domine
Sap.9.d non sponte, sed inuitus retrahor & arceor à tui cõtẽplatione:
quia corpus quod corrumpitur, aggrauat animã, & deprimit
terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Respondeo ergo
tu ô conditor pro me, qui nosti naturæ conditionem. Aut si
peccata mea hoc faciunt, nec est culpa naturæ, sed meæ pes
simę consuetudinis, etiam sic nihilominus respondeo pro me
affigens peccata cruci, & sanguine tuo delens, vt non sit quod
me impediat contemplantem. Nam quid dicam, aut quid re
spondebit mihi cum ipse fecerit? Ad quem me videlicet alium
vertam, aut quis alius respondebit pro me, cum ipse nõ alius
hanc mihi difficultatem imò impossibilitatem imposuerit,
dando super me illam sententiam: In sudore vultus tui come
Gene.3.d. des panẽ tuum? Quod si non fecerit, legitur: sed, fecerim: ar
guit se quòd quasi culpam in authorem retorserit, cum de na
tura causatus est, & totum sibi imputat & suis peccatis dicẽs,
quid dicam, aut quid respondebit mihi, cum ipse fecerim? hoc
est, id quod patior, peccando meruerim. Quamobrem vnũ est
quod facere possum. Recogitabo tibi omnes annos meos in
amaritudine animæ meæ. Nempe non sum dignus vt valeam
te recogitare cum dulcedine, faciam quod possum, cogitabo
meipsum in amaritudine animæ meæ. Lucem habitas inacces-
sibilem, nec queo diu infirmam mẽtis aciem radio tui fulgo- K
ris infigere, & ob hoc confusus redeo ad consuetas & fami
liares mihi tenebras vitæ meæ pristinę: non quidem in eis ite
rum iacendo cum mortifera delectatione, sed puniẽdo eas, &
recogitando in amaritudine animæ meæ. Oportebat quidẽ si
fieri posset reuiuere me (vt ita loquar) denuo quod male vi
xi: sed quia hoc non possum, saltem recogitabo tibi omnes
annos meos in amaritudine animæ meæ, faciam recogitando
quod reoperando non possum. Recogitabo autem tibi: quia
tibi soli peccaui, vt in quo ego me condemno, tu iustificeris,
& vincas misericordia cum de me iudicabis. Iam quidem &
ante cogitaueram ea, sed quia non satis punita sunt quæ me
adhuc impedire possunt, rursum redeo ad ea recogitanda in
amaritudine animæ meæ, quousque ita penitus extirpata sint,
vt iam impedire non possint. Nec infructuosum (vt arbitror)
erit hoc studium. Nempe si sic viuitur, imò quia sic viuitur, nõ
quidem carne, sed spiritu, & in talibus vita spiritus mei: hoc
est tam in mei consideratione quàm in tui contemplatione,
magis ac magis corripies me, & viuificabis me. Siquidem cor
ripior, cum me cogitando compungor: reuiuisco, cũ te subleuatus vtcunq; intueor. Itaque ostendendo me mihi corripies,
ostendẽdo te viuificabis. Porro viuifices necesse est: quia ecce in pace amaritudo mea amarissima. Amaram passus sum a
maritudinem pro peccatis in principio cõuersionis, vnde ex
clamaui, vadam ad portas inferi: amariorem pro terroribus in L
profectu conuersationis, quando dixi: non videbo dominum
deum in terra viuentium. Sed ecce iam peccatis pœnitentia
punitis, & sopitis terroribus, quæ impugnare solebant, in
hac tamen pace amarissimam sustineo amaritudinem pro de
fectu contemplationis. Verum qui & mihi peccata miserando
donasti, & tentationes iuuando superasti, etiam nunc ô do
mine, reddes mihi lętitiam salutaris tui. Hoc quippe est quod
ait: Tu autem eruisti animam meam vt non periret: in consli- Textus
ctu videlicet vitiorum siue in impetu tentationum: proiecisti
post tergum tuum omnia peccata mea, secundum multitudi
nem miserationum tuarum. Nec immerito. Neque enim infer
nus confitebitur tibi, quo vtiq; ego pene descenderam cum
irruentibus pulsarer tentationibus: quippe quia nisi deus ad- Psal.93.b
iuuit me, paulomin⁹ habitasset in inferno anima mea. Sed ne
que mors laudabit te, qua nimirum aliquando detinebar, dũ
adhuc iacerem mortuus in peccatis. Nec expectabunt qui de
scendunt in lacum, veritatem tuam: qui scilicet post gustatam
dulcedinem contemplationis in lacum descendunt desperatio
nis. Mors siquidem est iacenti in peccatis ante conuer
sionem: infernus succumbenti tentationibus post acceptam
remissionem: lacus vero desperanti post expertam contem
plationem. Nam quanto quis ad altiora profecerit, tanto gra
uius si corruerit colliditur, quando ruit. Non itaque infernus
confitebitur tibi, hoc est qui iam quidem sunt conuersi, sed M
tentationibus superantur. Neque mors laudabit te. Hi vtiq;
qui necdum conuersi sunt aut confessi, lætantur potius cum Prou.2.c.
malefecerint, & exultant in rebus pessimis. A mortuo quip- Eccli.17.d
pe quasi qui non sit perit confessio. Nec expectabunt qui de
scendunt in lacum, veritatem tuam: quos de fastigio diuinæ
contemplationis in lacum propriæ diffidentiæ forte deuolui
cõtigerit. Quod proculdubio fit cum nimia quis tristitia post
acceptam tantam lætitiam absorbetur. At vero viuens vi
uens ipse confitebitur tibi. Est qui viuens carne, mortuus est
Psal.72.b spiritu: & est qui mortuus carne, nihilominus mortuus est
spiritu: sed horum neuter laudabit te, aut confitebitur tibi.
Cæterum viuens viuens ipse confitebitur tibi. Qui videli
cet non tantum carne, sed & spiritu viuit, ipse cõfitebitur ti
bi, sicut & ego hodie hac me duplici vita tuo munere viuere
confido. Sequitur. Pater filiis notam faciet veritatem tuã. Textus
Non reuelatur seruo veritas, quia seruus nescit quid faciat
dominus eius. Sed nec mercenarius rapitur ad contemplan
dam veritatem, qui propriam quærit vtilitatem. Filio autem
pater notam faciet veritatem suam, quem audit dicentem: Mat.26.d
Veruntamen non quod ego volo, sed quod tu pater. Reuela
tur itaque seruo dei potestas, mercenario fœlicitas, filio veri
tas: non q⁹ in deo ista discreta sint, cui idem posse quod fœli
cem & veracem esse: sed quòd à creatura creator pro diuer
sis eiusdẽ creaturæ affectibus, diuersis sentiatur respectibus.

Cum

A Cum sancto enim sanctus, & cum peruerso erit peruersus.
Psal.17.d Audi denique vocem filij: Domine saluum me fac. Quare?
forte ne ardeat in inferno, forte ne fraudetur præmio? Non,
inquit, sed psalmos nostros cantabimus cunctis diebus vitæ
nostræ in domo domini. Non, inquit, quæro salutẽ, vt pœ
nas vitem, aut in cœlo regnem: sed vt te in æternum cum illis
Psal.83.d laudem, de quibus scriptum est: Beati qui habitant in domo
tua domine, in secula seculorum laudabunt te. Seruus dicit.
Vadam ad portas inferi. Mercenarius. Non videbo dominũ
deum in terra viuentium. Filius. Psalmos nostros cantabimus
cunctis diebus vitæ nostræ in domo domini. Cui simile est il
lud. Aperite mihi portas iustitiæ: ingressus in eas confitebor
Psal.117.c domino. Et qui timet ire ad portas inferi, & qui deum cupit
videre propter quietem sui, vterque profecto quęrit quæ sua
sunt. Porro qui psalmos cantare desiderat in domo domini,
non sua vel pericula fugit, vel lucra appetit, sed illum procul
dubio diligit quem laudare gestit cunctis diebus vitæ suæ.
Laudatur non immerito in æternum, qui viuit & regnat per
omnia secula seculorum. Amen.

De triplici cohærentia uinculorum, clauorum, & glutinorum, Sermo.

B ON hic stamus tota die otiosi. Scimus enim & quid
quærimus, & quis est qui nos conduxit. Deũ quæ
rimus, deum expectamus. Nõ est parua res, nec par
ui animi, cum illa quæ singulari pietatis nomine
Cant.i.b. gloriatur, sæpius sese quæratur esse frustratam, dicens: Quę
siui illum, & non inueni. Est enim sicut amabilis, ita etiam ad
mirabilis: quia cum non quæritur inuenitur, & non inuenitur
cum quæritur. Si nati essemus ex quo factus est homo super
terram, & vsq; ad centum milia annorum vita nostra exten
deretur, non esset tamen condigna quæsitio huius temporis
ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. Ecce nunc tẽ
pus quærendi, ecce nunc dies inueniendi præ manibus sunt.
Esaiæ.55.b Quærite, inquit, dominum dum inueniri potest: inuocate eũ
dum prope est. Erit tempus quando non erit locus, cum ille
fons miserationis interminabili siccabitur siccitate. Quære
tis me, inquit, & non inuenietis. Bonus es domine animæ
quærenti te. Si quærenti, quanto magis inuenienti? Si tam
dulcis est memoria, qualis erit præsentia? Si mel & lac dulce
est sub lingua, quid erit supra linguam? Hinc probate vos fra
tres, si in via estis, si non exorbitatis. Lætetur, inquit, cor quę
rẽtium dominum. Si gaudetis ad labores, si inoffenso, si inde
fesso pede curritis viam mandatorum dei: si quotidie vtriusque hominis status recentior est ad proficiendũ & perficien
dum q̃ ad incipiẽdum, profecto quæritis faciem eius semper.
Quo ergo abiit dilectus ex dilecto? & quæremus eum. Vbi
est? Quid dixi miser. Sed vbi non est? Altior est cœlo, infer
C no profundior, latior terra, mari diffusior. Nusquàm est, & vbiq; est, quia nec abest vlli, nec vllo capitur loco. Ipse hic est,
sed ego hic non sum. Quàm verisimilius videretur vt tu hic
non esses, & ego hic essem dñe. Sed ego nec hic nec alibi sum,
quia ad nihilum redactus sum, & nescivi. Vere ad nihilum, id
est ad peccatum, & nescivi: quia non fui ibi cum primus pa
rens meus deuorauit me morsu amarissimo. Hinc est q⁹ corde
confractus & corpore, diffluo in voluptates, in amaritudines,
habẽs innatam culpam, pœnam cognatam, totus fluidus & e
neruis. Ille autẽ qui idẽ ipse est, qui dicit: Ego sum qui sum, ve
raciter est, cui est esse quod est. Quæ ergo participatio, quæ
conuẽtio illius qui non est, ad illũ qui est? Quomodo possunt
Ioan.7 iam diuersa coniungi? Mihi (ait sanctus) adhærere deo bo
num est: immediate ei coniũgi non possumus, sed per mediũ
aliquod poterit fieri fortassis ista coniunctio. Et ne diutius
vos protraham, tria sunt vincula quibus ei astringimur: & sic
tria, vt sola cum solis istis vel istorum similibus omne quod
ligatur ligetur. Et primum accipite funes. Secundum clauos
ligneos vel ferreos. Tertium gluten. Primum astringit forti
ter & dure: secundum fortius & durius: tertium suauiter & se
cure. Fune quodammodo alligatus est redemptori si quis for
te dum vehementiori tentatione turbatur, proponit sibi ho
nestatis intuitum, memoriam promissionis, & hoc interim se
fune retinet, ne propositum penitus abrumpatur. Durũ pro
fecto vinculum & molestum, sed & periculosum nimis, & D
quod diu tenere non possit. Siquidem putrescunt funes, & pu
doris vinculum aut obliuiscimur, aut abrumpimus cito. Est
autem qui clauis configitur domino maiestatis, quem timor
dei ligat, qui non expauescit ad vultus hominum, sed ad me
moriam gehennalium tormentorum. Et hic quidem peccare
non metuit, sed ardere. Durius tamen & fortius primo impri
mitur, quia cum ille vacillet in proposito, iste propositum nõ
amittit. Tertius vero glutine ei conglutinatur id est charita
te, qui tam suauiter quàm secure ligatus adhærens deo, vnus
spiritus est cum eo. Ille est qui quæcunque vndecunque, siue
quæ facit, siue quæ ei fiunt, ad suum commodum reuocat &
retorquet. Beatus huiusmodi homo, & abundanti spiritus in
fluens maiestate, qui suauis & vnctus portat omnes, & nemi
nem onerat ipse: qui terribilius & horribilius ipsa gehẽna iu
dicat in re leuissima vultum omnipotentis scienter offende
re. Hic est fratrum amator & populi Israel. Hic est qui multũ 2.Macha.
orat pro populo, & pro ciuitate sancta Hierusalem. Glutino 15.c.
bonum est, ait Esaias. Bonum est reuera & iucundũ, quia alia Esaiæ.41.b
duo (ne mala dixerim) comparatione istius grauia & impor
tabilia sunt. Sed ille misericors oculus qui nouit figmentum
nostrum, neminem saluandorum dimittit in primo, sed pro
uehit ad secundum: & nec ibi deserens, de secundo perducit
ad tertium. Primo siquidem quia pudet deserere, æstuãtes vix
sustinemus ad horam, secundo iam timentes & sperantes pro
ficimus, tertio perficimur amantes. Sic igitur duobus præce
dentibus timore pariter & pudore exclusis, in solius amoris E
reclinatorio commoramur. Ita & Christus prius quidem liga
tur, secũdo crucifigitur, tertio glutinosa aromatum inunctio
ne linitur: non quod opus haberet corpus illud huiusmodi a
romatibus solidari, quod dissolui omnino nõ poterat, aut vi
dere corruptionem: sed qui propter nos Iudæorum sputa su
stinuit, propter nos quoque fidelium non est dedignatus
vnguenta. Et attende quòd vix vnius diei spatio in funibus
& clauis moratus, cum vnctione victor, qui victurus perenni
ter resurrexit. Sic & dilectos in duobus prædictis nõ diutius
patitur immorari, sed vngit eos vnctione misericordiæ suæ,
vt crucifixi mundo, & mundus illis, iam resurgant in nouitate
spiritus, & dicãt: Quis nos separabit à charitate dei? Hoc glu Rom.8.g
tine agglutinauit nos sibi ille diuinus intuitus à cõstitutione
mundi, vt essemus sancti & immaculati in conspectu eius in
charitate. Scimus enim quia qui natus est ex deo, non peccat,
quia generatio cœlestis seruat eum. Generatio cœlestis est
æterna prædestinatio, qua deus præuidit nos conformes fieri
imaginis filij sui. Ex his nullus peccat: id est in peccato per
seuerat: quia nouit dominus qui sunt eius, & propositum dei
manet immobile. Et si horrendorum criminum nota Dauid
inuritur, etsi Maria Magdalene septem dæmoniis cumulatur,
et si princeps apostolorum in profundũ negationis submer- F
gitur: non est tamen qui de manu dei possit eruere. Quos e- Ibidem.
nim prædestinauit, hos & vocauit: & quos vocauit, hos & iu
stificauit. Nonne huic adhærere deo bonum est? Quærite fra
tres, quærite dominum, & confirmamini, quærite faciem eius
semper. Quærite dominum, & viuet anima vestra. Et anima
mea, inquit, illi viuet, quæ mundo mortua est. Quæ enim mun
do viuit, non illi viuit. Sic ergo quæramus eum vt & semper
quæramus, & cum venerit quærere nos, dicatur de nobis. Hęc
est generatio quærentium deum, quærentium faciem dei la- Psalm.23.b
cob. Sicq; aperiantur portæ æternales, & introeat rex gloriæ,
& nos cum illo, qui est deus benedictus in secula. Amen.

De uerbis Abacuch prophetæ, Super custodiam meam stabo: quòd aliter reprobis, aliter electis sapiat uerbum dei, Sermo.

EGimus in euangelio q⁹ prædicante domino, & sub Ioan.6.
mysterio edendi corporis sui discipulos ad cõmu
nicandũ passionibus suis admonente, dixerint qui
dam: Durus est hic sermo: & ex hoc iam nõ fuerint
cũ eo. Interrogati vero discipuli an & ipsi vellẽt abire: Do
mine, inquiunt, ad quẽ ibimus? Verba vitæ æternæ habes. Ita
dico vobis fratres, vsq; hodie quibusdã manifestũ est quoniã
verba quæ loquitur Iesus, spiritus & vita sunt, & propterea se
quũtur illũ: aliis dura videtur, & miserã alibi quærunt cõso
lationẽ. Sapientia siquidẽ in plateis clamitat in lata videlicet

Universidad de Deusto
Biblioteca

G & spacioſa via quæ ducit ad mortem, vt reuocet ambulantes
Pſal. 94. b per eam. Deniq; quadraginta annis, inquit, proximus fui generationi huic, & dixi, ſemper hi errant corde. Habes & in alio
Pſal. 61. c pſalmo. Semel locutus eſt deus. Semel vtique, quia ſemper: vna enim, & non interpolata, ſed continua & perpetua locutio eſt. Reuocat autem peccatores ad cor, de cordis errore redarguit, pro eo q; ibi habitet ipſe, ibiq; loquatur, faciens nimirum quod docuit per prophetam dicentem: Loquimini
Eſa. 40. a ad cor Hieruſalem. Nam Babylon quoniam terra eſt, nec poteſt ſuſtinere vniuerſos ſermones eius, elongatur à corde, & in carne magis ambulat, tanq̃ mortua à corde: imò tanq̃ columba ſeducta non habens cor. Vult enim lętari cum malefecerit, & exultare in rebus peſſimis, audiensq; vocem domini huiuſmodi gaudia nullatenus approbãtem, ſed deteſtantem, ſed arguentem, ſed condemnantem, fugit & abſcõdit ſe in ſimilitudine præuaricatoris Adæ. Sed heu me q̃ vile operimẽ tum quæris miſera anima, q̃ inutile quæris operimentum. Folia enim ſunt quæ intexis, folia, inq̃ quæ nil tibi caloris præbeant: nil habeãt ſoliditatis. Orto deniq; ſole areſcent, & vẽtus vrens diſperget illa, tu vero nuda & miſera remanebis.
Tunc ergo nihil opertum quod non reueletur, quoniã veniet dominus qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordiũ. Non erit iã quo lateas miſera. Fruſtra dices mõtibus, cadite ſuper nos: & collibus, operite nos:
H quoniam nudam & apertam oportebit te ſtare ante tribunal Chriſti, vt audias vocem iudicij, quæ vocem conſilij contem-
Matth. 4. a pſiſti. Ecce enim quid loquitur deus: Agite, inquit, pœnitentiam: & diſſimulant multi, & continent aures ſuas, & dicunt,
Mat. 25. d durus eſt hic ſermo. Non ſic impij non ſic diſſimulare poteritis cum ſonabit aſperum illud verbum, & auditio mala: Ite
Ioan. 10. c maledicti in ignem æternum. Videtis fratres q̃ ſalubriter admoneat nos propheta vt ſi vocem eius audierimus hodie, nõ
Pſal. 94. b obduremus corda noſtra. Eadem enim pene verba & in euãgelio legitis, & in propheta. Ait enim dominus in euangelio: Oues meæ vocem meam audiunt. Et ſanctus Dauid in pſalmo: Populus, inquit, eius (haud dubium quin domini) & oues paſcuę eius: hodie ſi vocem eius audieritis, nolite obdurare corda veſtra. Vtilius nanque & multo ſalubrius eſt hodie audire eum conſulentem, conſolantẽ, admonentem, docentem, & vt multum arguentem, increpantem, corripientem: q̃ in die illa tam amara, tam lugubri, tam tenebroſa audire illum iudi-
Pſal. 140. b cantem, indignantem, vlciſcentem, ſęuientem, condemnantẽ. Bonum, inq̃, mihi vt humilier, vt corripiat me iuſtus in miſe-
Pſal. 16. b ricordia & increpet me, q̃ vt oleum peccatoris impinguet caput meum, ne forte terra inueniar, quam percutiat virga oris ſui, quando vaſa figuli virga ferrea conteretur. Bonum mihi
I propter verba labiorum eius cum propheta cuſtodire vias duras, q̃ pariter cum impio interfici ſpiritu labiorum eius. Nunc autem ſi quid amaritudinis ſentio in voce eius, non ſine dulcedine eſt: quoniam cum iratus fuerit, miſericordiæ recordabitur: imò vero & ipſa indignatio nõ aliunde q̃ de miſericordia eſt. Quos enim amat, arguit & caſtigat, & flagellat omnẽ filium quem recipit: viſitans in virga iniquitates eius, & in verberibus peccata ipſius: miſericordiam autem ſuam nõ diſpergit ab eo. Propterea qui prudentes ſunt, non operiunt vulnera ſua, ſed detegunt: & confitentur domino quoniã bonus, quoniam in ſeculum miſericordia eius: & ſic vinum reprehenſionis infundit, vt non deſit oleum conſolationis. Propterea, inq̃ ſapiens apprehendit diſciplinam nequando iraſcatur do-
Eccli. 7. d minus, & iam ſecundum multitudinem irę ſuæ nõ quærat, ſed recedat zelus eius ab ipſo. Inde eſt enim q̃ ſapientis cor vbi triſtitia, cor vero ſtultorum vbi lætitia: ſed triſtitia illius cõuertetur in gaudium, & extrema gaudij illorum luctus occupabit. Audi deniq; Abacuch prophetam quomodo dominicã non diſſimulet increpationem, ſed ſedula ac ſolicita circa eã
Abac. 2. a cogitatione verſetur. Ait enim: Super cuſtodiam meã ſtabo, & figam gradum in munitionem: vt videam quid dicat mihi, & quid reſpondeam ad arguentẽ me. Et nos ergo fratres obſecro ſuper cuſtodiam noſtram ſtemus, quoniam tempus militię eſt. Nec in ſterquilinio huius miſeri corporis, ſed in corde vbi Chriſtus habitat, in iudicio & conſilio rationis ſit cõuerſatio noſtra: ita ſane vt non in ipſa habeamus fiduciã, nec fragili innitamur cuſtodię, ſed figamus gradũ in munitionẽ, firmiſſimæ petræ Chriſto totis viribus innitentes, ſicut ſcri K
ptum eſt: Qui ſtatuit ſupra petrã pedes meos, & direxit greſ- *Pſal. 39. a*
ſus meos. Sic ergo conſtituti & ſtabiliti iam contemplemur vt videamus quid dicat nobis, & quid reſpondeamus ad arguentem nos. Primus enim cõtemplationis gradus iſte eſt dilectiſſimi, vt inceſſanter conſideremus quid velit dominus, quid placeat ei: quid acceptum ſit coram ipſo. Et quoniam in multis offendimus omnes, & fortitudo noſtra in illius rectitudinem voluntatis offendit, nec coniũgi ei aut coaptari poteſt: humiliemur ſub potenti manu dei altiſſimi, & omnino ſoliciti ſimus miſerabiles nos exhibere in oculis miſericordię eius, dicentes: Sana me domine & ſanabor, ſaluum me fac & ſaluus ero. Et illud: Domine miſerere mei, ſana animam meã *Hier. 17. b*
quia peccaui tibi. Poſtq̃ enim in huiuſmodi cogitationibus *Pſal. 40. a*
mundatus eſt oculus cordis, iam non in ſpiritu noſtro cum amaritudine, ſed in diuino magis ſpiritu cũ multa delectatione verſamur: nec iam conſideramus quæ ſit voluntas dei in nobis, ſed quæ ſit in ſeipſa. Vita enim in volũtate eius, vt hoc nobis in omnibus vtilius atq; omnino commodius eſſe non dubitemus, quod eius congruit voluntati. Et propterea q̃ ſolicite conſeruare volumus vitã animæ noſtræ, tam ſoliciti ſimus quoad poſſumus ab ea non deuiare. Deinde cum iam in ſpirituali exercitio aliquatenus profecerimus ducem ſequentes ſpiritum qui ſcrutatur etiam alta dei, cogitemus q̃ ſuauis ſit dominus, q̃ bonus in ſemetipſo, orantes cum propheta: vt
videamus voluntatem domini, & viſitemus iam non cor no- L
ſtrum, ſed templum eius, & cum eodem propheta nihilomin⁹ *Pſal. 26. b*
dicentes: Ad meipſum anima mea conturbata eſt, propterea *Ibidẽ. 41. b*
memor ero tui. In his enim duobus tota ſpiritualis conuerſationis ſumma verſatur, vt in noſtra conſideratione turbemur, & contriſtemur ad ſalutem, in diuina reſpiremus: vt de gaudio ſpiritus ſancti habeamus cõſolationem, & hinc timorem & humilitatem, inde vero ſpem concipiamus & charitatem.

De cute, carne, & oſſibus animæ. Sermo.

BEatus Dauid in pſalmo. 33. de iuſtis loquitur dicẽs⁹ Multę tribulationes iuſtorum, ſed de omnibus his liberabit eos dominus. Cuſtodit domin⁹ omnia oſſa eorum, vnum ex his non cõteretur. Quod nemo dictum eſſe de corporeis oſſibus arbitretur, præſertim cum tot beatorum martyrum oſſa confracta ſint manibus hominũ impiorum, & contrita dentibus beſtiarum. Sed miranda prorſus & miſeranda humanarum conditio animarum, quæ licet tam multa foris ingenij viuacitate percipiant, nulla tamẽ perſpicacitate ſemetipſas ſicut ſunt noſſe aut cogitare ſufficiãt: ſed egeant omnino figuris & ænigmatibus quibuſdam corporearum ſimilitudinũ, vt ex viſibilibus & exterioribus poſſint vel aliquatenus inuiſibilia atq; interna cõiicere. Ponamus itaq; velut quandam animæ cutem cogitationem, carnẽ M
affectionem, vt conſequenter os eius intentionem poſſimus accipere. Sic enim erit in oſſis integritate animæ vita, in carnis incorruptione ſanitas, in cutis ſpecie pulchritudo. Quæ ſunt ergo tribulationes iuſtorũ, niſi quòd interdum decoloratur cutis, cum videlicet inutilis cogitatio in corde verſatur? nonnunq̃ vero etiam caro vulneratur, quando ſcilicet ad hoc vſq; cogitatio pernicioſa procedit, vt delectatione corrumpatur affectio. Nam oſſa quidẽ iuſtorum omnino integra atq; illęſa cuſtodiuntur à domino, vt nunq̃ frangatur propoſitum cordis eorum, nunq̃ ſalubris intentio conteratur: vt videlicet concupiſcentię titillanti etiã detur aſſenſus. Sicut enim peccati cogitatio decolorat, affectio vulnerat: ſic conſenſus omnino animam necat. Cauеamus ergo dilectiſſimi cogitationes inutiles, vt animarum noſtrarũ facies decora permaneat: vt obliti quæ retro ſunt, id eſt populum noſtrum, & domũ patris noſtri, concupiſcat rex ſpeciem noſtram. Exeamus de terra noſtra, vt non comprehẽdat nos cogitatio ſpectans ad voluptatem carnis. Exeamus & de cognatione noſtra, id eſt à cogitationibus curioſitatis, quæ nimirum cum in ſenſibus corporeis habitet, carnali vtique cognata eſt voluptati. Exeamus etiam de domo patris noſtri, vt fugiamus cogitationes ſuperbiæ & vanitatis. Eramus nos aliquando ſicut & cæteri filij iræ, eramus & nos ex patre diabolo, qui nimirum rex eſt ſuper omnes filios ſuperbiæ, & in montibus elationis ſedem

A dem ſibi atq; habitaculum infœliciſſimum præparauit. Quòd ſi forte aliquãdo talis aliqua cogitatio mentem ſubierit, tota ſolicitudine laboremus citius abluere & eradere ſordẽ, qua nos maculari conſpicimus, clamantes cum propheta ac dicẽ-
Pſal. 50. a tes: Aſperges me domine hyſſopo, & mundabor: lauabis me, & ſuper niuẽ dealbabor. Iam vero ſi quando forte per incuriam & negligentiã noſtram tranſierit cogitatio inutilis etiã in affectum cordis, ſcientes quoniam non macula eſt iam ſed plaga, tota feſtinatione ad auxilium ſpiritus qui adiuuat infirmitatem noſtrã recurramus, clamantes illud de pſalmo & di-
Pſal. 40. a centes: Domine miſerere mei, ſana animã meam: quia peccaui tibi. Humanæ enim ſunt tentationes iſtę, nec ex toto cauеri poſſunt quãdiu in hoc corpore mortis peregrinamur à domino. Nemo tamen paruipendat aut diſſimulet iſta, quoniam etſi non mortifera ſunt, certe periculoſa. Intentionẽ vero & propoſitum mentis ea ſolicitudine cuſtodiamus fratres, qua vitam animarũ noſtrarum volumus cuſtodire, quoniam iſtud omnino eſt peccatum ad mortẽ, cum ex conſenſu & deliberatione delinquimus, proprio iudicio condemnati. Nec ideo ſane id dixerim, vt deſperet ſi quis forte delicti huius ſibi conſcius eſt: ſed vt expaueſcat præcipitiũ, & qui cecidit, adiiciat citius vt reſurgat. Nouerit enim excidiſſe ſe à iuſtitia, quicũque eiuſmodi eſt. Cuius os confractum eſt & comminutũ, no-
Exo. 12. g uerit præciſum ſe à corpore Chriſti: de quo nimirum legitur:
B Os non cõminuetis ex eo. Vnde & in paſſione ſua licet plagis virgarũ in liuorẽ decolorata ſit cutis, vt liuore eius nos ſanaremur, licet clauis vulnerata ſit caro, & lãcea lat⁹ eius apertũ, vt ſanguine ei⁹ redimeremur: os tamẽ nõ eſt cõminutũ ex eo.
Pſal. 138. c Propterea & ſanctus Dauid: Non eſt, inquit, occultatum os
Pſal. 101. a meũ à te quod feciſti in occulto. Et in alio pſalmo: Oſſa, inquit, mea vt cremiũ aruerunt. Quod tunc fit cũ omnẽ delectationẽ boni prorſus amiſiſſe videtur anima, ſolãq; ſibi aridę intentionis fortitudinẽ reſeruaſſe. Et vide ne forte tale aliquid etiã beatus Iob pateretur cũ diceret: Pelli meę cõſumptis carnibus adheſit os meũ: vt videlicet corrupta affectione vix ſolã ſibi intentionem ſpiritualis cogitatio vendicaret.
Iob. 19. c

De uerbis apoſtoli: Qui gloriatur, in domino glorietur. De triplici gloria, Sermo.

1. Cor. 1. d VI gloriatur, in domino glorietur. Nouerat apoſtolus gloriam propriam eſſe creatoris, non creaturæ, ſecundum illud: Gloriam meam alteri nõ da
Eſa. 42. b bo: & Gloria in excelſis deo, & in terra pax ho-
Lucæ. 2. b. minibus bonæ voluntatis. Itemq;. Non nobis domine nõ no-
Pſal. 113. b. bis, ſed nomini tuo da gloriã. Sed cõſiderauit rationalẽ creaturam adeo affectare gloriam, vt aut vix aut nunq̃ ab hoc cõpeſci deſiderio poſſit, quippe quæ ad imaginẽ facta eſt creatoris. Propterea ſecundũ datam ſibi à deo ſapientiã, ſaluberrimum adinuenit conſiliũ, dicens: Quandoquidẽ perſuaderi no
C bis non poteſt non gloriari: ſaltem qui gloriatur, in domino
1. Cor. 3. d. glorietur. Et conſidera quantum ſuperexcedit Pauli philoſophia philoſophiam ſapientium mundi huius, quæ nimirũ ſtultitia eſt apud deum. Cum enim nonnullos viderent philoſophi alienis delectari laudibus, & gloriã abinuicem quærere: qui inter eos fuere præcipui, prudenter aduerterunt vanam eſſe huiuſcemodi gloriã & penitus contemnendã. Sed conſiderantes deinde ac ſtudioſius inquirentes quænam appetenda eſſet gloria ſapienti, hic iam plane euanuerunt in cogitationibus ſuis, propriam cuiq; ſufficere gloriam arbitrantes: quaſi vero anima quæ à ſemetipſa eſſe non poteſt, à ſe poſſit eſſe beata. Sicut ergo cupidi laudis alienæ tota ſolicitudine operã dabant ea operari quæ mirarentur homines & laudarent, ſic iſti ſola ea iudicabant ſectanda eſſe, quæ interior arbiter animus approbaret. Et hæc quidem ſumma philoſophia ſapientium huius mundi eſt, ipſa quoque minus habens, licet propinquior veritati. Vnde & vtramq; gloriã ſublimi veritatis contemplatione tranſcẽdẽs apoſtolus: Qui gloriatur, inquit, non in altero, non in ſe, ſed in domino glorietur. Et eam quæ veritati videbatur eſſe vicinior, maiori proinde redarguens ſolicitudine, & condẽnans certo iudicio veritatis: Nõ
2. Cor. 10. d. enim, inquit, qui ſeipſum cõmendat, ille probatus eſt, ſed quẽ deus cõmendat. Vt quid enim aut de alterius hominis, aut de meo ipſius iudicio ſolicitus ſum, cuius nec vituperio repro- D
bus, nec laude probatus inueniar? Fratres, ſi me ante veſtrum oporteret tribunal aſtare, merito ſuper veſtris laudibus gloriarer. Quòd ſi vel meo ipſius eſſem iudicandus examine, iure meo ipſius teſtimonio contentus, propriis laudibus delectarer: nunc autem cum nec veſtro, nec meo, ſed dei ſim iudicio præſentandus: quantæ inſipientiæ, imò & inſanię eſt, aut in veſtro me, aut in meo ipſius teſtimonio gloriari: preſertim cum ipſe ſit cuius oculis omnia nuda ſunt & aperta, & cui nequaq̃ opus ſit, vt quis ei teſtimonium perhibeat de homine? Merito proinde apoſtolus ipſe vanę & fallacis gloriæ reprobator: Mihi, inquit, pro minimo eſt vt à vobis iudicer, aut ab
1. Cor. 4. a humano die: ſed neq; me ipſum iudico. Nihil enĩ mihi cõſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum: qui autem iudicat me, dominus eſt. In quibus verbis illud quoque diligenter conſiderandum eſt, quòd alienũ quidem iudicium pro minimo habeus, ſuum quoque nequaquam ſequeretur, quanuis nõ illud adeo pro minimo iudicaret habendum. Nemo enim ſcit hominum quæ ſunt in homine niſi ſpiritus hominis qui in ipſo eſt, vt comparatione interioris teſtimonij, exterius omnino p
nihilo ſit habendum. Quid enim mihi cum eorum laudibus quibus ignot⁹ ſum? Quòd ſi vel ipſe q̃ in homine eſt ſpiritus, omnia quæ hominis ſunt noſſe poſſet, profecto ſufficeret teſtimonium eius. Nunc autem prauum eſt cor hominis, & imperſcrutabile etiam ſibiipſi, adeo vt præſentia quoq; magna ex parte ignoret, futura vero ſua omnino noſſe non poſſit: E
quia aliquatenus nouit præſentia, ſi non reprehendat nos cõſcientia noſtra, non quidem gloriam, ſed fiduciam habemus
1. Ioã. 2. & 3. d ad eum, ſicut Beatus Ioannes ait. Cum autem veritatis ipſius quam nihil latet, ſententiam de nobis tenere meruerimus, in ea plane ſecurius poterimus gloriari. Interim vero nolite an-
1. Cor. 4. a te tempus iudicare (ait apoſtolus) donec veniat dominus qui & illuminabit abſcondita tenebrarum. Illa enim perfecta omnino erit & ſecura gloriatio, cum erit vnicuique laus à deo. Nunc quoq; licet non plenarie, licet non ſine timore & ſolicitudine multa, aliquatenus tamẽ in domino gloriamur, teſtimonium perhibente ſpiritu ſancto ſpiritui noſtro, q̃ filij dei ſumus. Hinc enim vere poſſumus gloriari q̃ tantum habemus patrẽ, q̃ maieſtati ineffabili cura eſt de nobis. Vnde & propheta: Domine, inquit, quid eſt homo quia magnificas eũ, aut
Iob. 7. d quid apponis erga eũ cor tuũ? Itaq; qui gloriatur, iam non in meritis ſuis glorietur. Quid enim habet quod non acceperit?
1. Cor. 4. b Si autẽ accepit, quid gloriatur quaſi nõ acceperit? In eo ergo à quo accepit glorietur, non quaſi ipſe magnus ſit, ſed quia magnificet eũ deus: hoc eſt vt in illis quæ acceperit, non quaſi ea nõ acceperit, ſed quaſi qui ea acceperit glorietur. Neque enim ait apoſtolus, ſi autẽ accepiſti, quid gloriaris? ſed, quid
2. cor. 10. d gloriaris, inquit, quaſi non acceperis? vt non ꝓhibeat, ſed do- F
ceat gloriari. Sed quid ſibi vult quod ait, non enim qui ſeipſum cõmendat, ille probatus eſt, ſed quẽ deus commendat? Quis eſt enim quẽ in hoc ſeculo cõmendat deus? Quomodo cõmendabit veritas eum qui adhuc repreh ẽſibilis inuenitur? Deniq; ego, inquit, quos amo arguo & caſtigo. Hęccine com
Apo. 3. d. mendatio eſt tota? Prorſus, quantum mihi videtur, ipſa eſt. Quæ eſt enim melior & efficacior cõmendatio, q̃ diuinæ erga nos teſtatio charitatis? Teſtimonium vero amoris eius nullum credibilius, nullum certius in hac vita, q̃ quod deſiderat propheta vbi ait: Corripiet me iuſtus in miſericordia, & increpabit me. Hæc nanq; increpatio qua iugiter nobis ſuggerit in occulto ſpiritus veritatis quid deſit nobis: ſuperbiam,
Pſal. 140. b negligentiam, ingratitudinem q̃; repellit. Quo triplici vitio omne paulominus religioſorum hominum genus periculoſe laborat, pro eo q̃ minus attenta cordis aure percipiant quid intus loquatur is qui neminem palpat ſpiritus veritatis. Quod nonnullis exinde prouenit (niſi fallor) quòd propriæ gloriæ cupidi, nulla ratione quieſcere poſſunt, cum in ſeipſis penitus nihil inueniũt vnde poſſint aliquatenus gloriari. Perfecta autem & ſecura gloriatio eſt cum veremur omnia opera noſtra, ſicut teſtatur beatus Iob de ſeipſo, & cum Eſaia propheta omnes iuſtitias noſtras non aliud quàm pannum men-
Eſa. 64. b. ſtruatę reputandas eſſe cognoſcimus. Nihilominus tamẽ confidimus etiam & gloriamur in domino, cuius miſericordia tanta eſt ſuper nos, vt à grauioribus quidem, & quæ ad mortem peccata ſunt cuſtodiat nos, & tam benigne ipſa imperfectionis

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gctionis nostræ delicta & conuersationis impuritatem nobis manifestare, & agnitam condonare dignetur, quatenus in humilitate & solicitudine & gratiarum actione firmiter radicati, iam non in nobis, sed in domino gloriemur.

De diuersis affectionibus animæ, & diuersis nominibus secundum eas, Sermo.

QVod diuersis nominibus deũ nunc quidẽ patrem, nunc magistrum vocemus aut dominum, non illius simplicissimæ & omnino iuariabilis naturę diuersitas vlla in causa est: sed affectionum nostrarũ multiplex variatio secundum diuersos profectus animæ vel defectus. Videntur enim quædam animæ sub patrefamilias agere, quædam sub domino, quædam sub magistro, quædam quoq; sub patre, & nonnullæ cum sponso, vt cum proficiẽtibus proficere, cum immutatis mutari videatur & ipse, qui iuxta pro-
Psal.101. d phetam mutat quidem creaturas, & mutabuntur, licet idem ipse sit, & anni eius non deficiant. Deniq; quid in alio psalmo
Psal. 17.d. idem ꝓpheta ad ipsum loquatur attende: Cum sancto, inquit, sanctus eris, & cum viro innocente innocẽs eris, & cum electo electus eris: atque vt magis miremur, & cũ peruerso peruerteris. Et quemadmodum sic mutetur, imò sic mutet immutabilis ipse, secutus adiungit: Quoniam tu populum humilẽ
H saluum facies, & oculos superborum humiliabis. At vero quoniam non prius quod spirituale, sed prius quod animale, deinde quod spirituale: videntur mihi quatuor interdum conuersionem nostrã præcedere, status vnus sub nobis ipsis, tres sub principe mundi huius. Est enim anima sub seipsa, cum ꝓpriam sequitur voluntatem, libertate pernicioſa gaudens.
Lucæ.15. c Hic est filius ille prodigus qui portionem paternæ substantiæ quæ se contingebat accepit: ingenium scilicet, memoriã, vires corporis, cæteraq; similia bona naturæ: quibus non ad diuinam, sed ad suam vteretur voluntatem, esseq; tanquàm sine deo in hoc seculo. Est autem interim homo sub se, cum proprię satisfaciens voluntati, necdum possidetur à vitiis & peccatis: quoniam qui facit peccatum, iam non suiip
siꝰ seruus est, sed peccati. Iam tũc ergo profiscitur in regionem longinquam, qui prius quidem separatus erat, sed necdũ elongatus à patre. Accepta siquidem portione substantiæ factus est sui iuris, & quamuis recessit ab authore, proximus tamen fuit quandiu ab opere non recessit. Hoc autem tandiu fit dum licita quidem, sed non expedientia pro sua sequitur voluntate. At postquàm recesserit, & à seipso, declinans scilicet in peccatum, tunc iam in longinquam vere proficiscitur regionem: quoniam ab eo qui summe & singulariter est, nihil longius eo quod nullo modo est: nihilq; remotum magis ab
I eo à quo, & per quem, & in quo sunt omnia, quàm peccatum, quod nihil est inter omnia. Porro iustum diuinæ vltionis iudicium est vt fugitiuum patris filium alter sibi vsurpet in seruum. Vnde & profectus in regionem longinquam vni ciuium legitur adhæsisse, quem ego non alium q̃ vnum ex malignis spiritibus intelligendum puto, qui pro eo quòd obstinatione irreparabili peccant, & transierunt in affectum malitię & nequitiæ, iam non sunt hospites & aduenæ, sed quasi ciues & inhabitatores peccati. Quid est autem quòd ciui dicitur adhæsisse pauper adolescẽs & peregrinus, nisi quòd factus est subditus illi? Denique quemadmodum adhæsit, sequentia manifestant. Sic enim habes: Adhæsit vni ciuium regionis illius: &
Ibidem. misit eum in villam suam pascere porcos. Et nota quòd famis
Gene.42.d necessitate ciui maligno dicitur adhæsisse, sicut Israel tempore famis descendisse legitur in Aegyptum. Periculosa plane & pernicioſa esuries quæ liberos addicat miserę seruituti, subiiciat operibus luti & lateris, porcis associet, imò & seruos faciat esse porcorum. Vnde autem egestas tanta ei qui dues aduenerat, collectis nimirũ omnibus quæ de paterna substantia in suam acceperat portionem? Ex eo sine dubio quod premissum est dissipasse bona sua viuendo luxurioſe cũ meretricibus: ꝓpterea, inquit, cœpit egere. Porro meretrices istas concupiscentias carnis intellige, cum quibus luxurioſe viuendo dissipat bona naturæ, dum eis abutitur ad voluptatẽ.
Eccles. 1.f Hic, vt iã diximus, egestas succedit pernicioſa (teste scriptura) quòd nõ satietur oculus visu, nec auris impleatur auditu. Mittitur ergo pascere porcos, corporeos scilicet sensus, qui volutabro luti & spurcitiis oblectantur. Et vide ne forte hi K
sint porci, quos eiecti ab homine maligni spiritus intrãt. Eiectum enim à rationali nostro, id est mẽte, peccatum sensibus corporis hæret, apostolo teste, quòd mente consentiat legi *Rom.7.d*
dei, carne vero legi peccati quæ est in membris nostris. Vnde & in alio loco. Scio, inquit, ꝙ non est in me bonum, hoc est in *Ibidem.*
carne mea. Quid tamen agendum est cum sic eiecti ab homine, porcos inhabitant spurci spiritus, nisi quærenda remedia lachrymarum, & currendum ad aquas, quarũ abundantia male viuida radix peccati suffocetur in eis? Quanuis hæc omnimoda peccati extinctio, fini potius reseruata videtur. Hęc excursu quodam sunt dicta, vt proinde manifestius assignarem quonammodo eum quem sub semetipso reperit, sibi malignꝰ subiiciat, tanquàm fortis armatus intrans & possidens atriũ in quo pauper & debilis inuentus est habitator. Veruntamen tripliciter mihi videntur homines esse sub principe tenebrarum. Primum quidem nec volentes nec nolentes, quod conuenit his qui necdum habent voluntatis vsum: sunt tamen vasa iræ propter originale peccatũ, donec alligato forti vasa eius diripiat fortior, per sacramentum aduieniens, verus vique Moyses qui in aqua venit, nec in aqua solum, sed in aqua & sanguine. Secundo modo volentes, cum iam voluntarie pec L
cant. Tertio quoque modo nolentes, cum iam resipiscere vellent, nisi ꝙ peccati consuetudine miserabiliter obligati, iusto dei iudicio qui in sordibus sunt sordescunt adhuc. In quo tertio statu laborasse videtur prodigus ille filius, & vere prodigus nimis, qui non modo dissiparat sua, sed & semetipsum subiecerat miserę seruituti, infœlix venundatus sub peccato, cum ad se reuersus ait: Quanti mercenarij in domo pa- *Lucæ.15. d*
tris mei abundãt panibus, ego autem hic fame pereo? Si quis expertus est in semetipso, facile credo in his verbis animum miserabilem recognoscet. Quis enim peccati consuetudine obligatus non se fœlicem reputaret si datum ei esset esse tanquàm vnum ex his quos in seculo tepidos videt viuentes siue crimine, minime tamen quærentes quæ sursum sunt, sed quæ super terram? Quanti, inquit, mercenarij in domo patris mei abundant panibus, id est consolantur in innocentia sua, & fruuntur propriæ conscientiæ bono: ego autem hic fame pereo, id est insatiabilibus crucior peccatorũ desideriis, & affectibꝰ vitiorum? Potest tamen intelligi quòd non fame panis, nec si- *Amos. 8.d*
ti aquę: sed fame & siti diuini verbi, quam & Iudææ propheta minatur, sese perhibeat laborare. Et hæc dixerim nõ quòd ita sit, sed quòd ita sentiat miser humiliatus sub peccato. Neque enim gloriantur conscientiæ testimonio, quorum secularis & mercenaria intentio est, sed peccator compunctus reputat sanctissimum quacunque ex causa alterum videat innocentem. M
Fac me, inquit, sicut vnum ex mercenariis tuis. Ecce hic iam primus est status quo sub deo cœperunt esse homines, qui tanquam mercenarij sub patrefamilias viuunt. Hi sunt quos in seculo videmus aut nullo aut exiguo desiderio æternorum velut sub mercede seruire deo, & ab eo terrena petere quæ desiderant. Iam vero secundo statu incipit esse sub domino, qui tanquàm seruus carcerem timet, & metuit ne subigatur pœnis. In quo sane statu cõuersio est, exitusq; à seculo, & introitus vitæ: vnde & legis: Principium sapientiæ timor do *Eccli.1.b*
mini. Et alius quidam propheta: A timore, inquit, tuo concepimus & parturiuimus spiritum salutis. Huic gradui tertius admodum proximus & quasi permixtus est, eorũ scilicet qui paruuli adhuc in Christo lac concupiscunt tanquam sub magistro & pædagogo viuentes. Idnanque conuenit maxime nouitiis, qui nimirum si forte in cõsolationibus meditationis sanctę, lachrymarum, psalmodię & cæterorum huiusmodi cœperint delectari, quasi pueriliter timent ne magistrum offendãt, ne vapulent, defraudentur munusculis quibus solet eos eruditor ille benignissimus allicere. Hi sunt qui prouident dominum in conspectu suo semper, & commouentur si vel ad horam abesse contigerit: nec iam seruiliter timent supplicia, sed tanquàm paruuli metuunt plagas virgarum, apprehendentes disciplinam magistri, nequando irascatur, & pereant de via iusta: ne deuotionis gratia subtrahatur, & molesta eis omnia fiant, laborent tędio quodam, & quasi vapulent intus in anima in amaritudine scilicet cogitationum. Hæc enim verbera quibus castigat suos paruulos deus, quæ melius experimento digno-

A dignoscimus q̃ sermone. Vnde & ipse dominus loquitur
Psal.88.c per prophetam: Si dereliquerint filij eius legem meam &c. visitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum. In his itaq; primordiis, & quasi infantili ætate sic viciſſim sibi succedunt timor domini, & disciplina magistri, vt nunc in isto, nunc in statu illo sese inueniat quisquis solicitus
Ioan.13. b. fuerit diligẽter hoc obseruare. Inde est ꝙ nouelle, adhuc ecclesiæ loquens simul vtriusq; nominis meminit dicens: Vos vocatis me magister & domine, & bene dicitis: sum etenim. Agnoscant hic locum suum nouicij nostri, vt soliciti sint decætero sedulè magis circa ista versari: ante omnia siquidẽ timor eis necessarius est, quo nimirum peccata possint prętereri-
Eccli.1.c ta delere, cauere futura. Timor enim domini (vt ait scriptura) expellit peccatum, siue quod iam admissum est, siue quod tẽtat intrare. Expellit sane illud quidem pœnitendo, hoc resistendo. Sed quoniam arcta & ardua est via quæ ducit ad vitã: tanq̃ paruulis in Christo pædagogus vobis ô filij, ac nutricꝰ necessarius est, qui doceat, deducat, foueat vos, & tanquàm alludat paruulis, ac blanditiis quibusdã cõsoletur ne pereat
1.Pet.2.a ætas infirma. Propterea non ego, sed magis ecclesiæ princeps & pastor vos admonet: Quasi modo geniti infantes rationabiles sine dolo lac concupiscite, ita sane vt in eo nequaq̃ permaneatis, sed in eo crescatis in salutem. „Quod alia quædam
Esa.66.d scriptura manifestius exprimens loquitur sic: Gaudete gaudio omnes qui lugebatis super eam (haud dubium quin Hierusalem, de ea siquidem loquebatur) vt potemini, ait, à lacte,
B & satiemini ab vberibus cõsolationis eius, & cùm auulsi fueritis à lacte, epulemini ab introitu gloriæ eius. Ipse est enim status filij iam robustę ætatis, qui sub patre viuit, nec lacte iã potatur, sed vescitur solido cibo, oblitus sane quę retro sunt, in quibus seruilis oculus in amaritudine morabatur: sed ne ipsa quidẽ præsentia considerans, nec paruas paruulorũ consolationes captans, magis extendens se in anteriora, ad palmã supernæ vocationis, & introitum futuræ beatitudinis, expectans beatam spem & aduentum gloriæ magni dei. Euacuauit enim quæ erant paruuli, nec circa eiusmodi suaues quidem, sed non perennes consolationes hactenus occupatur.
Sed quia iam profecit in virum perfectum, in his quæ patris sunt oportet eum esse, suspirare ad hæreditatem, sedulaq;ue circa eam meditatione versari. Nunquid enim mercenarium eum quis estimet qui paternæ inhiat hæreditati, eamq;ue toto
Psal.126. a affectu expetit & expectat, quam nimirum filij mercedem esse, non mercenarij propheta testatur? Cum dederit, inquit, dilectis suis somnum, ecce hæreditas domini: filij merces fructus ventris. Inuenitur tamen alter gradus sublimior, & affectus dignior isto, cum penitus castificato corde nihil aliud desiderat anima, nihil aliud à deo quærit q̃ ipsum deum. Crebro siquidem didicit experimento quoniam bonus dominus
C sperantibus in se, animæ quærenti ipsum, ita vt iam ex affectu
Psal. 72. d cordis atq; sententia clamet illud de psalmo: Quid enim mihi est in cœlo, & à te quid volui super terram? Defecit caro mea & cor meum, deus cordis mei, & pars mea deus in æternum. Neq; enim suum aliquid, non fœlicitatem, non gloriam, non aliud quicq̃ tanq̃ priuato suiipsius amore desiderat anima quæ eiusmodi est: sed tota pergit in deum, vnicumq; ei ac perfectum desiderium est vt introducat eam rex in cubiculũ suum, vt ipsi adhæreat, ipso fruatur. Vnde & iugiter reuelata facie quoad potest cœlestis sponsi gloriã speculando, in eaun-
Canti.4. d dem imaginem transformatur de claritate in claritatem, tanquàm à domini spiritu. Ex hoc plane audire meretur. Tota pulchra es amica mea. Audet & ipsa loqui: Dilectus meus mihi, & ego illi. Atque in huiusmodi fœliciſſima & iucundiſſima confabulatione delectatur gloriosa cum sponso.
Psal.84. b 9

De uerbis psalmi: Audiam quid loquatur in me dominus deus, Sermo.

Roma.1.c. RVisibilia dei (apostolo teste) à creatura mundi per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Et est vt sit cõmunis quidam liber & catena alligatus (vt assolet) sensibilis mundus iste, vt in eo sapientiã dei legat quicunq; voluerit. Erit tamen cum cœlũ plicabitur sicut liber, in quo vtiq; deinceps legere habeat necesse, quo-
Ioan. 6. c niam erunt omnes docibiles dei: & quemadmodum creatura cœli, sic & creatura mũdi iam non per speculũ & in ænigma- D
te, sed facie ad faciem deum videbit, & sapientiam eius ad liquidum contẽplabitur in seipsa. Interim vero opus habet humana anima velut quodam vehiculo creaturæ, vt ad cognitionem creatoris assurgat: cum econtra lõge beatius perfectiusq;ue angelica natura in creatore notitiam habeat creaturę, ad quam nimirum excellentiam licet ad modicum rapta fuisse videtur anima illa beata quæ collectum sub vno solis radio mundum vniuersum conspexit: de quo miraculo beatus papa Gregorius in libro dialogorũ scribens: Videnti, inquit, creatorem, angusta est omnis creatura. Felices proinde qui satiãtur ex adipe frumenti, nec opus habent sugere mel de petra, oleumq; de saxo durissimo, qui videlicet inuisibilia dei nõ in inuisibilibus rimando perquirunt, sed in ipsis ad liquidum intellecta conspiciunt. Verum, vt iam diximus, angelicę fœlicitatis illud est, non fragilitatis humanæ. Quæramus igitur per ea saltem quæ facta sunt, intellectum inuisibiliũ dei: quæ si in cæteris creaturis intellecta conspicit anima, necesse est vt longe amplius conspiciat, & intelligat multo subtilius in ea creatura quę facta est ad imaginem creatoris, hoc est in seipsa. Nullꝰ deo vicinior gradus inter omnes quæ sub sole habitant creaturas, q̃ anima humana: vt merito propheta dicat ad ipsum: Beatus vir cuius est auxilium abs te, ascensiones in *Psal.83.b*
corde suo disposuit. Et post pauca: Ibunt, inquit, de virtute *Ibidem.*
in virtutem, videbitur deus deorum in Sion. Propterea incef E
santer hortamur vos fratres, vt ambuletis vias cordis, & sit anima vestra in manibꝰ vestris semper, vt audiatis quid loquatur in vobis deus, quoniam loquetur pacem. Quibus loquetur pacem? Vtiq; in plebem suam, & in sanctos suos. Quę est plebs, aut qui sunt sancti? Ipsi nimirum qui conuertuntur ad cor. Vnde & sequitur: & in eos qui conuertuntur ad cor.
Nos tamen in his verbis tria solemus intelligere hominum genera, quibus solis deus loquitur pacem, sicut & propheta alius tres tantum prævidit saluandos, Noe, Danielem, *Ezec.14. c*
& Iob: contrario quidem ordine, sed eosdem ordines expri-
mens, continentium scilicet, prælatorumq;, & coniugatorũ: si tamen continentes à carnalibus illecebris ad ea quæ cordis sunt, id est ad spiritualia desideria conuertantur. Vnde & Daniel vir desideriorum ab angelo nominatur. Et prælati prodesse magis studeant quàm præesse, quoniam ipsos maxime decet sanctitudo, vnde & in psalmo sancti specialiter appellantur. Et coniugati mandata non transgrediantur, vt merito plebs domini, & oues pascuę eius debeant nominari. Imò vero & in nobisipsis (quoniam inde est nobis amplior solicitudo) tres istos ordines assignare solemus, plebem quidem intelligentes officiales fratres, qui exterioribus & quasi popu- F
laribus negociis occupãtur. At vero qui cõuertuntur ad cor, ipsi sunt clausurales, quos nulla impedit occupatio, sed libere vacant, vt videant quoniam suauis est dominus. Super vtrunque parietem deus loquitur pacem, quoniam idẽ est ad quod tendũt: licet non eadem via. Est psalterium iucundum cum cithara, nec minus iucundus est sonus citharę quàm psalterij, licet hæc ab inferioribus reddat sonum, illud à superioribus.
Veruntamen optimam partem elegit Maria, licet non minoris fortasse meriti sit apud deum humilis conuersatio Marthę, sed de electione Maria laudatur, quoniam illa quidem omnino (quod ad nos spectat) eligẽda: hæc vero si iniungitur, patiẽter est toleranda. Iam quod interponitur, super sanctos suos: ad prælatos pertinet, quibꝰ nimirũ vtraq; vita necessaria est. Et ipsorũ est vtrisq; prouidere, & copulare sibi parietes è diuerso venientes: quoniam angularis lapidis (qui est Christus Iesus) vicarij constituti sunt. Nec dubium quin longe periculosior cæteris eorum sit administratio. Tamen si bene administrauerint, gradum bonum sibi acquirent, & maiorẽ abundantiam, & supereffluentem mensuram accipient pacis, vt de eis merito dicatur: Quoniam super sanctos pacem lo- *Esa.60. c*
quitur deus. An vero dubitet quis quos dixerit sanctos? Audiat Esaiã. Vos, inquit, sancti domini vocabimini ministri dei nostri. Proposituerã exemplum aliquod dare quemadmodum ex sua ipsius consideratione ad spiritualem intelligentiã assurgere humanus debeat animus, sed necesse est in diem alterum & sermonem alterum differre.

De vita

Universidad de Deusto
Biblioteca

G *De uita & quinque sensibus animæ, Sermo.*

Magna est dico vobis charissimi,& nimirum inexcusabilis negligentia nostra,qui cogitationibus ociosis vacantes tempus amittimus,quibus nimirum nec penetrandæ nubes, nec Maria transfretanda vt salubres inueniamus cogitationes ,sed ,ppe est (vt ait Moyses) verbū in ore nostro & in corde nostro: & infinitas in nobismetipsis vtiliū cogitationū occasiones & seminaria possum⁹ inuenire. Deinque si tam inerudita & negligēs fuerit anima, vt nec interiora sua sufficiat perscrutari, attendat ea quæ foris agit palam & manifeste,& in ipsis quoq; si diligēter quęsierit inueniet sapientiam.Ecce enim scriptum est : Da occasionem sapienti,& sapientior erit. Cōsidera ô anima quid impendas corpori tuo,& inuenies sine dubio quòd vitam ei sensum⁹q; ministras, & vitam quidem in toto corpore inuenies vniformem. Verbi gratia. Neque enim aliter viuit oculus q̄ articulus. Sensum vero nō ita. Quære ergo vt tibi quoque anima tua(quæ est sine dubio deus tuus) similia largiatur. Neque enim viuere dicenda est anima quæ veritatis non habet cognitionem,sed adhuc mortua est in semetipsa,quemadmodum & ea sine sensu, quæ necdum habet dilectionem. Est ergo animæ vita veritas, sensus charitas . Nec mireris quòd interdum animæ impiorum notitiam habent veritatis,quę tamen expertes sunt charitatis, quando & in corporibus nonnullis vitam reperis sine sensu, vt sunt arbores cæteraque similia. Animata quidem,sed animatione, non anima, quemadmodum & animæ iniquorum veritatis habent notitiam naturali ratione,quæ tamen interdum adiuuatur à gratia, cū nullatenus sane animetur ab ea. In his autem quibus & cognitionem veritatis, & dilectionem anima spiritualis infundit, non exteriori quolibet modo, sed tanquàm anima ipsorū cui adhærentes vnus spiritus fiunt cū ea, in his,inq̄, indiuisa est cognitio veritatis,secundum quod dictum est de vita corporis. Eadē enim cognitione & minima & maxima comprehendis.

Deu.30.c
Rom.10.b.

Porro dilectionem quidem si diligenter aduertas , variā, & fortassis secundum quinque sensus corporis quinquepertitam poteris inuenire. Est enim amor pius quo parentes diligimus. Est amor iucundus quo socios diligimus. Est & erga omnes homines amor iustus,erga inimicos amor violentus,erga deum sanctus siue deuotus. In his omnibus si diligēter attendis, proprium erga singulos, & omnino diuersum ab aliis modū inuenies. Deniq; si considerare curiosius delectat, non immerito fortasse videbitur primus id est parentum amor tactui conuenire, q̄ hic sensus sola proxima & corpori iuncta percipiat, quēadmodum amor ille nullis exhibetur nisi proximis carnis nostræ. Sed nec illud quidem discrepat à ratione similitudinis, q̄ hic solus è sensibus per corpus diffunditur vniuersum, quoniam & amor ille naturalis est omni carni, adeo vt ipsa animalia bruta & diligant fœtus suos,& diligantur ab

Prou.9.b

I cis. Amor quoque socialis videre licet q̄ proprie dicatur gustui conuenire, ob maiorē profecto dulcedinē, & quoniā hic sensus solus est,quo magis eget humana vita. Nec video qua ratione viuere dicendus est saltem hac cōmuni vita, qui non eos diligit inter quos viuit. Amor autem generalis, quo videlicet omnes homines diliguntur, odoratus habet similitudinem, in eo vtique quòd hic sensus iam remotiora percipiat,& quòd non ex toto carnalis delectationis expers,eo tamē tenuiorem eā habeat quo diffusiorē. Auditus autē multo magis remotiora capit,nec inter homines ab amante quisque remotior est q̄ non amans. Denique cum in cæteris sensibus nonnulla carnis ipsius oblectatio sit,& magis ad carnem pertinere videantur, auditus pene totus exit à carne, & ei dilectioni non immerito conuenire videtur, cuius tota causa obedientia est:quam pertinere ad auditum satis euidens est, cum cæterarum vnde diximus dilectionum nōnulla à carne sumatur occasio . Porro visus quidem in eo sibi vendicat amoris diuini similitudinem, quòd cæteris omnibus excellentior & singularis cuiusdam naturæ,perspicacior quoque cæteris inuenitur,& discernit multo remotiora. Deniq; odoratus quidem & auditus videntur vtiq; remota sentire, sed ad se magis quem sentiant aerem creduntur attrahere. Visus autē non ita,sed magis ipse exire videtur,& ad remota procedere. Sic & in dilectionibus est. Quodammodo enim attrahimus proximos quos tanquàm nosipsos diligimus. Attrahimus & inimicos,quos ad hoc diligimus vt sint & ipsi sicut nos,id est vt sint amici. Deū vero si,vt dignum est,tota virtute, tota anima,toto corde diligimus,ipsi magis in eum pergimus,& tota festinatione in eum qui ineffabiliter super nos,properamus. K

Iam vero & id manifestum est, quoniam in corporis sensibus visus quidem cæteris omnibus,auditus reliquis tribus dignior, odoratus⁹q; & gustum & tactum etsi non vtilitate, dignitate tamen superare videtur, & gustus tactui superexcellere: quod manifestat etiam dispositio ipsa membrorū. Oculis siquidem in summitate locatis, aures inferiores esse quis nesciat? Sic & auribus nares,& fauces naribus,ipsis quoq; faucibus manus pariter & reliquas corporis partes ad quas pertinet tactus,subesse manifestum est. Secundum ergo hunc modum & in sensibus animæ considerare licet alterū altero digniorem:quod quia facile iam potestis aduertere, breuitatis causa prętereo. Illud quoque vestræ nihilominus diligentiæ considerandum relinquo,quòd quemadmodum artus corporis cadere necesse est q̄ cito desierit eos anima vegetare,sic & eas quas diximus affectiones, quæ sunt velut quædam animæ membra,sine anima ipsius animæ (quæ deus est) cadere omnino necesse est,quatenus videlicet aut ex toto non diligatur quod diligendum est, aut non diligatur ad quod debet, aut quomodo debet. Sunt enim qui parentes carnaliter tantū diligunt, & ipsi quoque confitentur domino cum benefecerit eis. Sed huiusmodi dilectio aut omnino vocanda dilectio nō est,aut caduca est,aut decidens in terrena. L

H

De duplici baptismo , & de relinquenda propria uoluntate, Sermo.

Scitis fratres (firmissime enim tenetis catholicam veritatem) q̄ in baptismate abrenunciantes diabolo pater cœlestis adoptet, & in regnum filij claritatis suæ de potestate transferat tenebrarū. Nimirum ipsa est stola prima quā vere cito proferre ministros paternus iubet affectus,non oris petitionem, non desideriū cordis expectans, sed & ipsum intellectū præueniens in benedictionibus dulcedinis. Quotquot enī baptizati sumus in Christo Iesu, Christum induimus. De quo & alius clamat testis & ipse fidelis,quia quotquot receperunt eum, dedit eis potestatem filios dei fieri. Nec vero inanis est aut infirma potestas, quia nimirum certi sumus cōtinuo & nos quoniā neq; mors neq; vita,neq; virtutes neq; angeli,neq; altitudo neq; ,pfundū poterit nos separare à charitate dei, quæ est in Christo Iesu. Sed attende quanta enumerauit apostolus (eius enim verba sunt) minime tamen adiiciēs,nec nosipsi. Nimirum hæc est libertas qua Christus nos liberauit,vt nulla penitus creatura auellere nos,aut vim facere possit. Soli id deserere possumus propria voluntate abstracti, & illecti à propria concupiscentia. Pręter hanc enim nihil est quod timeamus. Deniq; donec voluntatis vsum, & facultatem deliberandi renatus quisque recipiat,à charitate dei separari omnino non potest. Securus interim degit sub ,ptectione & aduocatione domini dei sui, non est quod vereatur ex omnibus . At vbi sanę discretionis annos ingrediens redditur sibi, cæterorum vtiq; violentiam nec tunc quidem formidare necesse est, sed ab ea quæ dormit in sinu caueat, propria scilicet voluntate. Erit forte peccatū in foribus, sed appetitus eius sub eo est, tantum ipse aperire renuat,consentire recuset. Deniq; primos parentes non vrsus aut leo,sed potius serpens, callidior vtiq;, non fortior cæteris animantibus supplantauit. Nec mulierem vir, sed mulier virū. Serpens ô Eua decepit te,decepit ,pfecto,nō impulit aut coegit. Mulier tibi ô Adā de ligno dedit,sed offerendo vtiq;, non violentiam inferendo . Nequę nim potestate illius,sed tua factum est volūtate, vt eius voci plus obedieris quàm diuinæ. Cæterum si ille sibi non præcauit ignarus,nos saltē nobis tot exemplis prænoniti caueamus. Imò vero quoniam periclitati sumus & nos miserabiliter in hac parte, decætero iā remedium aliquod tantis prouidere malis solicite studeamus. Quando enim fortis ille armatus quem fortior superueniens alligauit, atrium illud olim suum valuit violētia aliqua obtinere ? Sed vacuum sibiq; insipienter expositum domicilium reperit, & cum aliis septē nequioribus, non fortioribus ingre-

Gala.3.d
Ioan.1.b.
Rom.8.g

A ingrediens,nō irruens,libere habitauit. Quis vero illum admisit,nisi propria voluntas ? Ipsa est quæ in potestatem tenebrarum denuo rediit,quę nos iterū subdidit mortis imperio.

Veni domine Iesu etiam nunc.Iesu bone eiice iterum fortiter,quem nos insipienter admisimus.Tunc enim vere liberi erimus etiam nunc,si nos liberaueris. Irritum fecimus fœdus primum, tibi peccauimus domine, satanę & operibus eius obligantes denuo nosmetipsos,iugo iniquitatis colla vltranea submittentes, & subiicientes nos miseræ seruituti. Itaq; fratres mei rebaptizari nos conuenit,secundum fœdus inire necesse est, opus est professione secunda, nec iam sufficit abrenunciare diabolo & operibus eius, mundo pariter abrenunciandū est & proprię voluntati.Ille enim seduxit,ille tradidit nos.In priori nimirum baptismate,quando nihil nobis adhuc voluntas nostra nocuerat,satis fuerat abrenunciare diabolo, cuius profecto inuidia peccatum pariter & mors per vnū ingrediens,in omnes homines pertransiuit.Cæterum postquàm mundi fallentis illecebras,& infidelitatem proprię voluntatis manifeste sumus experti, decætero iam in secundo (vt ita dixerim) conuersionis nostræ baptismate merito prorsus & non ad insipientiam nobis,non resarcire tantummodo fœdus primum,sed etiam roborare soliciti,ipsis quoq; affectibus pariter abrenunciamus.Studeamus proinde dilectissimi,immaculatos nos ab hoc seculo custodire,scientes quoniam religio munda & immaculata coram deo hæc est. Caueamus autem à propria voluntate tanquàm à vipera pessima & nequissima,& quæ sola deinceps damnare possit animas nostras.

B

De primordiis , mediis & nouissimis nostris, Sermo.

Ecclī.7.d

Illi memorare nouissima tua,& in æternum non peccabis.Recole primordia,attende media,memorare nouissima tua. Hæc pudorem adducunt, ista dolorem ingerunt , illa metum incutiunt . Cogita vnde veneris,& erubesce:vbi sis,& ingemisce:quo vadas,& cōtremisce. Vide ne adiicias adhuc ignorare, ne forte super te veniat terribilis illa comminatio qua sponsus intonat dicens: Si ignoras te ô pulchra inter mulieres , egredere & abi post greges sodalium tuorum.Primo siquidem cum in honore esses ô homo non intellexisti, vnde comparatus es iumentis insipientibus, & similis factus es illis . Iam si nec vexatio intellectum dederit auditui,etiam post greges abibis,illis nihil mali sentiētibus,malis expositus vniuersis. Agnosce ergo primordia tua,& erubesce comparatum te esse iumentis:memorare nouissima tua,& time ne abeas etiam post iumenta. Erubesce inquàm,quòd pro consortio angelorum,consortiū sortitus es pecorum,non modo in necessitatibus corporis,sed etiam in affectibus cordis.Cum iumentis partiris cibum terrę, quia panem angelicum,panem fastidisti cœlestem . Non solū autem,sed etiam quod peius est, in recto corpore curua est anima:& in corpore manet humanæ animæ similitudo, in anima vero bestiali similitudine mutata est similitudo dei.

Canti.1.d.

Pſal.48.c.

C

An non confunderis sursum caput habere, qui sursum cor non habes? corpore rectus stare, qui corde repis in terra? An non repere est in terra carnem sapere,carnalia desiderare,carnalia quærere ? Veruntamen quia ad imaginem & similitudinem dei creatus es, si perdidisti similitudinem similis factus iumētis,sed in imagine pertransisti. Ergo si in sublimi positus non intellexisti quoniam limus esses, noli infixus in limo ,pfundi ignorare quia imago dei es, & erubesce quòd peregrinam ei superduxeris similitudinem. Memor nobilitatis tuæ, pudeat te tantę deiectionis.Ne ignores pulchritudinem tuā, vt de fœditate amplius confundaris. Hæc est iuxta Salomonem confusio adducens gloriam,quando à tanta gloria ęcidisse confunderis. Eras enim aliquando gloria & honore coronatus, constitutus super opera manuum domini, incola paradisi,angelorum ciuis,& domesticus domini Sabaoth. Hinc deiecisti teipsum in has interiores tenebras,vnde ad exteriores quoque & palpabiles tenebras eiiciendus eris aliquādo, si non caues. Ab ista inquàm gloria filiorum dei deposuisti temetipsum, à fœlici illa & dulcissima patria, ab orto voluptatis exulem te fecisti. Ecce vnde venisti ? vis nosse quo deueniſti? In locum vtique afflictionis. Siquidem vita tua inferno appropinquauit. Quid enim hic nisi labor & dolor, & afflictio spiritus? Sed nunc ita contigit tibi, ac si puer in carcere natus sit, & in carcere sit nutritus, & quia nunq̄ viderit lucem, miretur super tristitia & anxietate matris suæ. Illa enim scit vnde doleat,& quia nouit bona,grauiora sunt ei mala, & recordatione pacis amaritudo eius amarissima est. Tibi magna bona videntur minora mala,& prę maioribus cōpedibus quibus assuetus es,minores annulos requiē putas. Comedere appetis,quia fames te cruciat. Vtrumque labor est, sed quia fames grauior magis, comedere nescis esse laborē. Denique postquàm fames depulsa fuerit,vide si non grauius ducis comedere q̄ esurire. Sic se habent vniuersa sub sole,vt nihil sit in eis vere iucundū, sed ab vno semper trāsire velit homo ad aliud, solaq; vicissitudine releuetur vtcunq;,ac si prosiliat ab aqua in ignem,& inde rursus in aquam resiliat,vt pote qui neutrum ferre possit. Omnis siquidē laboris remediū, alterius laboris initiū est. Nemo in hoc seculo nequam quod vult habere potest, quandoquidē nec iustus iustitia satiatur, nec voluptuosus voluptate, nec curiositate curiosus, nec ambitiosus inani gloria. Ecce vnde doleas si nondum insensibilis factus es.Ecce vnde doleas q̄ in exilio positus es,in deserto moraris, & in tenebris ambulas & in lubrico, & in sudore vultus tui vescēris pane tuo.An non in amaritudine moratur oculus tuus, quotiens ista considerat & deplorat pariter cum propheta:Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est?

D

E

Pſal.119.d

Ecclſ.7.d

Habes iam primordia,habes etiā media:sed nouissima quę sunt? Nam de eis dicitur quòd eorum memor non peccabis. Ipsa sunt mors, iudicium, gehenna . Quid horribilius morte? quid iudicio terribilius? Nam gehenna nihil potest intolerabilius cogitari. Quid metuet si quis ad ista non trepidat, non expauescit,non timore concutitur? O homo si pudorem perdideras ad nobilem creaturam pertinentem, si dolorem non sentiebas afflictionis,quod est etiam carnalium:vel timorem non omittas, quoniam ille est etiam iumentorum. Oneramus asinum & fatigamus in laboribus plurimis,& non curat, quia asinus est. At si in ignem impellere, si in foueam præcipitare velis,cauet quantum potest,quia vitam diligit, & mortem timet. An non tibi ergo iustum videtur, vt qui modo iumentis insensibilior fuerit,post iumēta ipsa compellatur abire, & in tormentis positus locum teneat posteriorem ? Time ergo ô homo q̄ in morte separādus es à bonis omnibus huius corporis, & tam dulce carnis & animæ vinculum amarissimo secandum diuortio erit. Time q̄ in terribili iudicio ei præsentandus es,in cuius manus horrendū est incidere: & eo examinante quē nihil latet,si quidē inuenta fuerit in te iniquitas, alienandus ab vniuersitate quietis & gloriæ, & segregandus à numero beatorū. Time q̄ in gehenna cruciatibus æternis & immensis exponendus es,in sorte diaboli & angelorū eius,in igne æterno, qui præparatus est eis. Hic ergo timor initiū sapientiæ dicitur,non pudor,nō dolor:quia neuter eorū sic initiat ad sapientiā, neuter tantā habet efficaciā. Vnde est quod non dicitur memorare primordia, aut media, sed nouissima, & non peccabis. Validior enim est & vehemētior spiritus timoris ad resistendum peccato,q̄ pudor & dolor:quia pudor de multitudine, & dolor de qualicunq; huius mundi consolatione capit solatium, timor vero non inuenit vnde consoletur. Nam in morte non magnum, non paruum aliquid de bonis huius mundi tecū delaturus es, in iudicio nec fallere nec resistere possibile erit: in gehenna penitus nulla consolatio, sed perpetuum væ,vlulatus, & fletus & stridor dentium.

F

Heb.10.f

De triplici misericordia, & quatuor miserationibus, Sermo.

Miserere mei deus, secundū magnam misericordiam tuā. Sicut sunt peccata minima, sunt mediocria, sunt & magna : sic est misericordia parua, mediocris,& magna. Magnus ergo peccator magna misericordia opus habet: vt vbi abundauit delictum, superabundet & gratia. Paruam misericordiam dico expectationē qua non statim punit peccantē, sed expectat ad pœnitentiam. Paruam autē non in se,sed ad comparationē aliarū. Alioquin magna plane, magna omnino misericordia, expectatio domini est. Nam peccantē angelū omnino non expectauit,sed præcipitauit:hominē quoq; peccantē non distulit,sed protinus expulit

Pſal.50.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

G pulsi de paradiso. Nunc iam expectat, dissimulat, sustinet decem annis, viginti, vsque ad senectutem & senium. Et si consideremus quanta & quàm plurima peccata quotidie fiunt, nõne Iequia reputamus illa quæ tam continuo damnationis excepere sententiam? Nihil proinde mirum si ipsius quoq; prophetæ pene moti sunt pedes, pene gressus effusi, quoniam zelabat super iniquos pacem peccatorum videns: si peccatores ipsi dicunt, quomodo scit deus, & si est sciẽtia in excelso? Sed hæc est gratia crucis Christi & virtus. Viuo ego dicit dominus, nolo mortem peccatoris, sed vt magis conuertatur & viuat. Quantum vero mihi videtur, vox Christi resurgentis est ista. Ac si dicat, velit nolit Iudæus, viuo ego. Nolo mortẽ peccatoris qui mori volui pro peccatoribus. Volo vt fructuosa sit mors mea, & copiosa per eã redemptio. Hanc ergo misericordiã domini qua tardat ferire, paratus ignoscere: paruã non quidẽ in seipsa, sed aliarum comparatione nominaui, quia hęc si quidẽ sola fuerit, nullatenus sufficit ad salutem, imò vero iudiciũ damnationis accumulat, vt dicatur: hæc fecisti, & tacui. Apostolum proinde audiamus more suo terribiliter intonantẽ. An diuitias bonitatis eius, inquit, (haud dubiũ quin dei) & longanimitatis contẽnis? Ignoras quoniã patientia dei ad pœnitentiã te adducit? Tu autẽ secundũ duritiã tuã & cor impœnitẽs thesaurizas tibi irã in die irę. Thesaurizas, inquit, tibi thesauros irę pro prærogatis thesauris misericordiæ quos contẽnis, & euacuas in te misericordiã dei. Sed secundũ quid? Secundũ duritiã tuã, ait, & cor impœnitens. Quis autẽ scindet duritiam istã, nisi qui passione sua petras scidit? Quis dabit cor pœnitens, nisi à quo est omne datum optimũ? Hæc est secunda misericordia omnino maior priore, quæ facit ne prima sit infructuosa, & conuertatur in damnationẽ mortis, dando scilicet pœnitentiã, sine qua expectatio non modo nõ prodest, sed obest plurimũ. Et hæc quidẽ in leuibus peccatis potest sufficere, quoniã in his à quibus abstinere non possumus dum gestamus corpus peccati, ad salutẽ sufficere potest pœnitentia quotidiana. At in grauioribus quidẽ, & quæ pec cata ad mortẽ sunt, opus est non modo pœnitẽtia, verumetiã continẽtia. Difficilis prorsus res, & soli diuinæ virtuti possibilis, susceptum semel peccati iugum à ceruicibus excutere: quoniã qui facit peccatũ, seruus est peccati, nec est iam liberari nisi in manu forti. Hæc est magna misericordia magnis necessaria peccatoribus, de qua dicitur: Miserere mei deus secundũ magnã misericordiã tuã, & secundũ multitudinẽ miserationum tuarũ, &c. De quatuor filiabus magnæ misericordiæ dictum est, quæ sunt immissio amaritudinis, subtractio opportunitatis, virtus resistendi, & sanitas affectionis. Quandoque enim ei qui peccato quouis obligatus tenetur, pie immittit dominus amaritudines quasdã, quæ mentem occupant hominis, & expellunt pernicioſam delectationẽ peccati. Quandoq; subtrahit opportunitatẽ, nec tentari patitur infirmitatẽ. Quãdoq; virtutẽ donat resistendi quod maius est, vt scilicet tẽtationẽ sentiẽs viriliter agat, & nõ cõsentiat. Quãdoq; affectionẽ sanat, quod perfectissimũ est, & in quo prorsus tẽtatio tollitur: vt nõ solũ nõ cõsentiatur ei, sed nec sentiatur quidẽ.

Psal. 72. d
Exec. 18. g
I
Psal. 49. d
Rom. 2. d
H
Psal. 50. d

De septem donis spiritus sancti contra septem uitia. Sermo.

Sapientia vincit malitiam, dum satanã conterit dei virtus & dei sapientia Christus. Attingit ergo à fine vsq; ad finẽ fortiter, in cœlo quidem deiiciẽdo superbũ, in mundo superando malignum, in inferno spoliando auarũ. Et disponit omnia suauiter, in cœlo stantes angelos cõfirmando, in mundo venundatos redimendo, in inferno captiuos liberando. Aut si melius placet, accipiamus hoc modo. Ordinata procedit acie aduersus septẽ peccati gradus spiritus septiformis. Et primus contra negligentiã timor exurgit, nimirũ ipse est quo concutitur anima, discutitur cõscientia, excutitur sopor lethalis, incutit solicitudo. Deniq; qui timet deũ, nihil negligit, sed veretur omnia opera sua. Cę terũ vt grauior sit conflictus, squama squamę iungitur, & comitantia sunt in humano corde negligẽtia sui & curiositas cæterorũ. Triplex enim (vt ait sapiens) incõmodũ eiicit de domo inhabitantẽ: fumus, stillicidium, mala vxor. Quando vero hæc deerunt negligenti? Propria quidẽ qui negligit, fumum non abigit, vxorẽ non corrigit, tectũ non reficit. Fumant peccata nullo misericordiæ studio, nullis lachrymarũ vndis extincta, & fumus ille teterrimus & intolerabilis. Malignatur voluntas ipso neglectu quotidie deterior semetipsa. Stillat superni iudicis indignatio ex defectu vtiq; charitatis, quę sola operit multitudinẽ peccatorũ. Egrediatur vtiq; foras necesse est, & curiosius exteriora consideret qui sic interna despicit, præterita nõ respicit, præsentia non inspicit, futura nõ prospicit. Euidenter proinde curiositati pietas aduersatur, & quem illa à corde euocat, ista reuocat. Nimirum pietas illa est cult' dei, & in corde colitur qui in corde cognoscitur habitare. Parit autẽ curiositas experientiã mali, vt facile qui per multa vagatur offendat: facile cadat in laqueũ, facile inueniat quod pernicioſe delectet. Consligit sane aduersus hanc scientiæ spiritus, docens eligere bonũ, reprobare malũ: docẽs quid pernicioſum sit, quidve expediat experiri. Veruntamen in multis iã in cõcupiscentiã experientia trãsire videtur. Habes ergo hos gradus in Dina filia Iacob, quã nimirum ad videndum alienigenas mulieres egressam, Emor filius Sichẽ rapuisse, corrupisse, ac deinde tristẽ blanditiis delenisse legitur, ita vt illius animæ, anima eius adhæserit. Dico autẽ in concupiscentiã, & vt propheta meminit, in affectũ cordis transisse hominẽ qui legẽ spreuit, honestatẽ abiecit, valefecit pudori: timorẽ autẽ domini penitus transiliit, soloq; vehitur appetitu, sequitur concupiscentiã solam, sola trahitur voluptate, & est apud eum pro ratione voluntas. Contra hanc igitur concupiscentiã mali dimicat fortitudo: neque enim vlla iam nisi in manu forti liberatio est. Indicat sibi homo ieiunia, corpus castiget & subiiciat seruituti, ne forte iam de radice colubri egrediatur regulus, de concupiscentia consuetudo. Quemadmodum enim misera nimiũ & miserabilis humana fragilitas sine pruritu concupiscentiæ, aut impetu desiderij sola cõsuetudine ipsa ad illicita trahatur, vtinam omnibus liceat ignorare. Nimirũ peccatum faciens, seruus est peccati, seruus plane diaboli, ad praua quæq; prout ducitur sequẽs, à quo nimirum captiuus tenetur ad ipsius voluntatẽ. Est autẽ consuetudo hæc grauis quædã & pernicioſa catena, soluenda vtiq; facilius q̃ rumpenda: vt hic maxime vulgare illud prouerbiũ videatur vsurpari, industriã violentia potiorẽ: vt quẽadmodũ vis vi repellitur, & feruore spiritus feruor extinguatur desideriorum, vt maligni artem arte deludas, & consuetudini consilium opponas. Alioquin si forte violentiam quæras & castigationem corporis speres consuetudini prævalere, timẽdum omnino est ne sit pernicioſus labor, & prius ipsa substantia deficiat quàm inolita concupiscentia, præsertim quòd altera quædam natura sit ipsa consuetudo. Necessariũ itaque est cõsilium vel ab ipso magni consilij angelo ministratum, vel ab homine aliquo spirituali qui cogitationes satanę spiritualiaq; remedia non ignoret. Subtrahenda nobis occasio est & opportunitas fugienda peccati. Legimus fratres, in eremo fornicationis spiritu quempiam impugnatum, laudabili prorsus industria à patre curatum. Aduocans enim senior fratrem alterum secreto, iussit vt eundem lacessiret iniuriis, & prior ipse quasi accepta ab eo iniuria quereretur. Anxiabatur ille, & confusus vehementer, sic in breui oblitus est pristinæ tentationis, vt quærenti de ea non sine admiratione plurima respõderet: Papæ, viuere non licet: & fornicari libet? Sed forte nedum venit cui victoria repositа est, quem triumphus manet, cui corona debetur, & contemptus ex consuetudine prodit, vt tanto liberius, quanto desperatius peccans, totas iam concupiscentiæ laxet habenas, toto impetu feratur in præceps, sicut scriptum est: Peccator cum venerit in profundum malorum contemnit. Hunc ergo contemptum necesse est vt spiritus intellectus impugnet, illuminans tenebras cordis, & lucem diuinæ misericordiæ, & copioſę miserationis infundens. Intelligentia nempe diuinis & altissimis rebus attribuenda est, quas quidem ratio humana nullatenus, difficile autem vel fides ipsa comprehendere possit, vt est illud: Vbi abundauit delictum, superabundauit & gratia. Iam si contẽptus perstiterit, accedere necesse est & malitiam, vt quam potest consolationem desperatus miser admittat, & cui non est pars in bonis, lætetur vel in malis, lętetur cum malefecerit, & exultet in rebus pessimis. Ex his ergo solum hoc remedium est, vt ipsa aduersus malitiam sapientia congrediatur, propriaq; dextera

K
Gen. 34. d
L
Ioan. 8. d.
Prou. 18. d
Roma. 5. d

A tera prælietur, quę succũbere omnino nõ nouit. Quãdo enim liberetur qui in habitationem descendit, nisi præueniatur in benedictionibus supernę dulcedinis, vt clauum clauo expellat, & pestiferam dulcedinem vitiorum iucunditas spiritualis vnctionis excludat? Attingit ergo à fine vsq; ad finẽ fortiter sapientia victrix eradicando singula vitia, singulasq; inserendo virtutes. Excutitur siquidem negligentia, vt timoris spiritus repleat mentẽ, abiicitur curiositas vt succedat pietas, experientia mali fugatur, apponiturq; scientia. Sic & concupiscentiæ prævalet fortitudo, & consiliũ consuetudinẽ amputat, & intellectus vigens contemptũ amouet, & disparente omnino malitia, sapientia regnat. Qua quidẽ triũphante, dęcætero miseram illam animã quam pernicioſe negligentia soporauerat, peius excitauerat curiositas, attraxerat experientia, tenuerat concupiscentia, ligauerat consuetudo, contemptus in carcerem truserat, malitia iugulauerat: timor suscitat, pietas blande demulcet scientia quid actum sit indicans, dolorem apponit, quod suum est, fortitudo erigit, consilium soluit, intellectus educit de carcere, sapientia mensam ponit, refocillat esurientem, & salutaribus reparat alimentis.

De eo quod scriptum est: Beatus homo qui inuenit sapientiam, & qui affluit prudentia, Sermo.

Prou. 3. b

B Vid in hoc mundo agimus fratres, aut quid facimus de hoc mundo? Si saluari contendimus à præsenti seculo nequã, quid adhuc de hoc mundo decernimus? Si exire volumus, quid cõpedes nostros nobiscũ trahere laboramus? Ponamus aureos esse, sed multo melius est sine his liberari, q̃ eorum occasione teneri. Non ęstimemus precium, sed impedimentum consideremus, ne præter ipsam quæ dura satis reputanda est conditionis necessitatem, etiam cupiditatis visco inhærere hic incipiamus, & inanis solicitudinis nexibus irretiri. Quid enim in compedibus faciat quis, percũctari forte minus congruum iudicetur, q̃ videlicet ad patiendum magis q̃ ad aliquid faciendũ soleãt homines compediri: & actionis impedimẽta compedes sunt, adminicula passionis. Agendum tamen nobis aliquid in hoc mũdo, agenda vtique pœnitentia, sed ad passionem hæc potius q̃ ad actionem videbitur pertinere. Nihilominus tamen agendum hic nobis aliquid: non quidẽ de hoc mundo, sed in hoc mundo. Cum enim legatur Adam in loco voluptatis ab initio positus vt operaretur, quis sanum sapiẽs, filios eius in loco afflictionis ad feriandũ positos arbitretur? Operemur ergo, sed cibum qui nõ perit: operemur opus salutis nostræ. Operemur in vinea domini: vt denarium diurnum accipere mereamur.

Eccli. 24. c.

Operemur in sapientia quæ dicit: Qui operantur in me, non peccabunt. Ager enim est mundus: ait veritas. Fodiamus, in eo thesaurus absconditus latet, effodiamus eum. Ipsa est enim sapientia quæ trahitur de occultis. Omnes eam quærimus: omnes cõcupiscimus eam. Sed frustra quęrit qui in lectulo suo quęrit: neque enim in terra suauiter viuentium inuenitur. Lectulus est, & ibi gigantem quęris? Tuus est, & ibi speras inuenire eum qui diuersoria semper ignorat? Si quęritis, inquit, quęrite: conuertimini & venite. Quęris vndè? A lectulo tuo. Quęris vnde conuertaris? A voluntatibus, inquit, tuis auertere. Et si in voluntatibus meis nõ inuenio: vbi, inquis, inuenio sapientiam? Vehementer enim eam cõsiderat anima mea: nec inuenisse sufficiet si contigerit inuenire: nisi mensuram bonam & cõfertam & coagitatam, & superefluentẽ ponã in sinum meum. Merito quidẽ. Beatus enim homo qui inuenit sapientiam: & qui affluit prudentia. Quęre ergo dum inueniri potest: & dũ prope est, inuoca illam. Vis audire q̃ prope sit? Prope est verbum in corde tuo & in ore tuo, tantũ illud recto si quęsieris corde. Erige, sor, surge de lectulo tuo, vt non frustra audias admonentẽ sursum habere cor. Sic enim inuenies corde sapientiam: orẽ afflues prudentia, sed affluere non effluere vel euomere cura. Nimirum mel inueniſti si inueniſti sapientiam, tantũ ne multum comedas: ne satiatus euomas illud. Sic comede vt semper esurias. Nam ipsa dicit: Qui me edunt, adhuc esurient. Noli multum reputare quod habes, noli satiari ne euomas: & hoc ipsum quod videris habere, auferatur à te: quippe qui ante tẽpus quęrere destitisti. Neq; enĩ dum potest inueniri, dum prope est: ab inquisitione vel inuocatione cessandum est. Aliter quoque sicut qui mel comedit multum (vt ait idem Salomon) non est ei bonum: ita qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloria. Quid tu Pilate seor sum interrogas dominum, vt tibi susurret in aure quid sit veritas? Multum est ad te: nõ dabitur sanctum cani: nec margarita porco. Quęre potius fidei gustum: satietatem intelligentiæ interim ne requiras. Merito fratres, reuerberata acie protinus resiliuit: & responsum non sustinens, egressus est ad Iudæos, qui ambulare cœperat in magnis & mirabilibus super se, quid esset veritas percontatus. Quocirca quæramus sapientiam in corde: & sapientiam quæ est ex fide: quemadmodum apostolus ait. Non plus sapere q̃ oportet sapere: sed sapere ad sobrietatem. Sobria siquidem sapiẽtia est in pœnitudine peccatorum præteritorũ: in contemptu præsentium cõmodorum: in desiderio futurorum præmiorum. Inueniſti plane sapientiam, si prioris vitæ peccata desleas: si huius seculi desiderabilia paruipendas: si æternã beatitudinẽ toto desiderio cõcupiscas. Inueniſti sapientiã si tibi horũ singula sapiunt prout sunt, vt hæc quidẽ amara & omnino fugienda, ista quoque velut caduca & transitoria contẽnenda, illa vero vt perfecta bona totis appetenda desideriis, intimo quodam animi sapore diiudices & discernas. Atq; hæc quidẽ sobria est sapiẽtia, & vomitũ nescit, vbi & timoris frigꝰ ex recordatione peccatorũ, & charitatis feruor ex appetitu diuinarum promissionum, tepiditatẽ amouet earum quæ nunc sunt pessimarũ occupationum: vt nec euomas sapientiam: nec euomaris ab ea. Sicut enim beatus homo qui inuenit sapientiã: sic etiam beatus vir vel beatior etiam qui morabitur in sapientia: forte enim hoc ad affluentiam spectat. Sane in his tribus ore affluit sapientia vel prudẽtia, si sit in ore confessio proprię iniquitatis: si gratiarum actio & vox laudis, si etiam sermo ædificationis. Nimirum corde creditur ad iustitiam: ore autẽ confessio fit ad salutem: atq; in principio quidem sermonis iustus accusator est sui. Nam in medio magnificare dominum: in tertio quoq; (si eatenus affluit sapientia) ædificare proximũ debet. An vero & in opere affluẽdum est sapientia? Est maxime. Quæramus ergo & in opere triplicem affluẽtiã: nam & olim dictum est à sapiente quodã, q̃ sapientia tripliciter describeretur. Itaq; si vos melius non habetis: puto ego, quod ad opus pertinet, copioſe satis affluere sapiẽtia quicũq; inter vos continenter patienter & obedienter conuersatur, tantum vt fidelis obedientia propriam mortificet voluntatem, humilis continentia carnalem pariter & secularem amputet voluptatem, hilaris patientia vtranq; simul, & corporalem scilicet & mundialem viriliter sustineat aduersitatem.

Prou. 3. b
Rom. 10. b
Prou. 18. c
Eccli. 24. c.

De triplici genere bonorum, & uigilantia super cogitationibus, Sermo.

F ET propensius studium & cura vigilãtior nostris esset cogitationibus adhibenda fratres mei, nostris inq̃, quibus tam sanctarũ meditationum assidue materia ministratur. nocte enim & die nobis prophetice & euangelicæ, sed & apostolicæ voces canuntur & legũtur, quæ & pœnã minãtur inferni, & gloriã regni pollicẽtur. Vnde ergo nobis tam vanę, tam noxiæ, tam obscœnæ cogitationes, quæ nunc immunditia & eleuatione, nunc superbia & ambitione cæterisq; passionibus extorquent nos, vt vix aliquando in serenitatem sanctarum cogitationum respiremus?

Væ nobis à torpore & tepore cordis nostri, qui permittimus nos his vanitatibus occupari, & non magis ex instanti transilimus in bona domini, siue in naturalia, siue in spiritualia, seu etiam in æterna. Et quidẽ naturalia bona magna, spiritualia maiora, sed maxima sunt æterna. In primis reparamur, in secundis exercitamur, extendimur & beatificamur in tertiis. Si non potes oculũ meditationis in illã sublimitatẽ æternalium bonorũ infigere, quia stantia sunt, & omnem sensum exuperant: in bonis gratiæ quæ sunt in exercitio virtutũ, visum reflecte, vt videas q̃ purę conscientiæ, q̃ liberę frontis sit versari & conuersari in castitate & charitate, in patientia & humilitate cæterisq; virtutibus, quę amabilẽ deo, placabilem & imitabilem hominibus reddunt. Quòd si & hæc nimis sublimia sunt, & transgredière infirmitatẽ tuã, demitte oculos tuos in bona naturæ, quæ tibi tã familiaria esse debẽt, quantũ tu fa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tu familiaris es tibi. Nec sic dicimus bona naturæ quasi gratiæ non sint, sed ideo q̃ ipsi naturæ quodãmodo ingenita & cõplantata fuerunt anteq̃ fieret peccatũ illud, quod non solũ personã infecit, sed etiã naturam. Extunc non ita nobis ad manum prouenisse monstratur propter vulnus inflictum, cũ tamen nos illa in nobis & circa nos esse tam rationibus q̃ affectionibus plerumq; sentiamus. Et quia nos ex anima & corpore consistimus iuxta vocem apostoli: ab animali parte, id est à bonis corporis incipiamus, vt nõ sit prius quod spirituale est, sed quod animale. Sũt autẽ omnia bona corporis & quæ ei solũmodo debeamus, sanitas. Nihil autẽ ei vltra dãdũ est vel quærendum, sed hoc termino ligandũ, & frenandũ est, cũ fructus eius nullus sit, & mors sit finis illius. Sed hic fouea est, quæ nolo vos lateat. Insidiatur enim voluptas sanitati, & tam subtili malignitate prosequitur, vt vix eã quis vel possit cauere vel nouerit. Quòd si voluptati seruitur, non sanitati, hoc iam de natura nõ est, sed sub natura, quæ morti manus dat, cũ magistrã constituit voluptatẽ. Inde etiã est q̃ multi ad tã bestiales & rebelles impetus descenderunt, vel (vt dicã verius) ceciderunt, vt voluptatem præferant sanitati, & illisipsis sæpissime volutentur, quæ sciunt difficiles & acutissimas subsequi passiones. Sicut autẽ corporis natura est sanitas, ita cordis natura est puritas: quia turbato oculo nõ videbitur deus: & cor humanũ ad hoc factum est, vt suum videat creatorẽ. Si
H vero sanitati corporis solicita est prouidenda custodia, puritati cordis tanto solicitior est impendenda, quanto pars ista dignior illa esse conuincitur. Hic tamẽ simpliciter accipimus puritatem, vt videlicet omnia quæ agimus, pure & humiliter confiteamur domino in oratione, homini in cõfessione, & dicamus: Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meam domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Et quia sociale animal sumus, ex his quæ in nobis sunt, ad ea quæ circa nos sunt, transeamus: vt si fieri potest quod ex nobis est pacem habeamus cum omnibus hominibus. Hæc enim est lex naturalis societatis, vt omnia quæcunq; nobis fieri nolumus, aliis nõ faciamus: & quæ nobis fieri volumus, aliis impendere studeamus. Sicut ergo debemus sanitatem corpori, puritatem cordi: sic & fratri pacem. Iam hinc transeundum est ad sanctorũ animas, quæ de huius mortalitatis carcere ad cœlorum gaudia volauerunt. His profecto debemus imitationem: quia similes fuere nobis passibiles, & notas nobis fecerunt vias vitæ, quas tam infatigabiliter, q̃ interminabiliter tenuerũt. Sed & illis qui non in tanta sanctitate seu peracta pœnitẽtia exierunt, compassionem debemus & orationem propter similis naturę cõsortiũ, vt pius pater auferat scoriã eorũ, & in beneficia flagella cõmutet, & sic tandẽ reconsignet ad beatæ gaudia ciuitatis. Si enim tauri cum taurum mortuum inuenerint, plorant, mugiunt, & quasi quibusdam debitis humanitatis obsequiis fraterna funera prosequuntur: quid debet homo homini, quem & ratio docet, & trahit affectio? Sicut ergo
I sanctis animabus imitationem, sic minus sanctis compassionẽ debemus, illinc exemplum, hinc gemitum haurientes. A sanctis vero angelis auxilium quærendum est, & occultis suspiriis, & frequẽtia lachrymarum: vt illi supereminẽti maiestati preces nostras offerant, referant gratiam, quia administratorij spiritus sunt, missi propter nos, vt hæreditatem capiam⁹ salutis. Ab illo autem rerum omnium domino pietas quærenda est, vt ille cuius natura bonitas, cui proprium est misereri semper & parcere, non respiciat multitudinem iniquitatum nostrarum: sed secundum multitudinem miserationum suarum misereatur nostri. Ipsi enim nos & amorem debemus, & subiectionem cum omni reuerentia & humilitate. Amorem, quia fecit nos, & benefecit nobis: subiectionem, quia super nos est, & hoc præcipit nobis, terribilis in consiliis super filios hominum. Ita ergo & sanitatem corpori, puritatem cordi, pacem fratri, imitationem sanctis, compassionem mortuis debemus: auxilium ab angelo, pietatem à deo postulemus. Ex arca naturalium bonorũ habere debemus & quærere, vt sciamus quia cum hæc quæ omnia mandata sunt, & data naturæ fecerimus, serui inutiles sumus: quæ debuimus facere, fecim⁹. Aut vix enim aut nunquàm inuenitur aliquod præceptũ datum hominibus quod transeat terminos possibilitatem q̃ naturæ. In his autẽ bonis, sicut prædiximus, reparamur, & quasi quodammodo restituimur in antiquum, dum ad ingenitam K
naturæ suauitatem reuertimur, dum etiam nobis & his qui circa nos sunt, & eis qui supra nos sunt, debitum rerum ordinem exhibemus. Et hæc quidem pro bonis naturalibus.

Spiritualia autem bona in quibus exercemur vt ad æterna tendamus, ipsa eadem sunt: sed alia, quia alio intuitu considerata, cum plurimis tamen aliis quæ longum est enumerare. Illa enim iuxta naturam, hæc supra naturam esse noscuntur. Nam & in spirituali exercitio non sanitatẽ debemus corpori, sed seruitutem, sed afflictionẽ, sed laborem, iuxta vocẽ illius spiritualis & summe spiritualis hominis qui dicebat: Castigo 1.Cor.9.d
corpus meum, & in seruitutem redigo. Nec istam tantum cordi puritatem debemus, vt pure & humiliter confiteamur peccata nostra, sed vt in intentione, cogitatione & opere hanc circunspectionem exhibeamus, vt & vita nostra sit fructuosa, & fama gloriosa, non quæ fructificet sibi, sed deo: non quæ glorificet se, sed patrem suum qui in cœlis est. Pacem quoque non sõlum fratribus exhibendam dicimus in via ista, sed cum his qui oderunt pacem, esse pacificum, portare omnes, & à nemine velle portari. Confitemur etiam non modo compassionem mortuis & orationem, sed in spe etiam congratulationem adhibendam: quia & si contristandum est quòd in locis purgatoriis patiuntur, multo amplius collætandum quod prope est vt abstergat deus omnem lachrymam ab oculis eo-
L rum, & iam non sit neque luctus neque clamor, sed nec vllus dolor, quæ prima abierũt. Sanctis vero animabus nõ iam imitationem, nec à sanctis angelis tantummodo quærere debemus auxilium, sed ardenter desiderare conspectum eorum, & esse cum illis, & videre quæ sint illæ columnæ cœli quæ sustinent orbem terrarum, in quibus rutilat & relucet tantum, & tam excellens diuinitatis insigne. In domino autem non solũ pietas quærenda est, sed & in eum tota affectio dirigenda, vt diligamus nos propter ipsum, & suspiciamus quæ sit illa maiestas quæ cuncta faciat, cuncta contineat, & in quam desiderant rationabiles creaturæ prospicere. Hæ sunt semitæ spiritualis exercitij, in quibus religiosa mens & dilatatur & delectatur, eorum quæ sunt retro oblita, & ad anteriora id est æterna bona se extendens, sequitur ad palmam supernæ vocationis. Nunquid non supra naturam beatus iste Andreas apostolus, cuius solennitas præ manibus est transilierat qui dicebat. O bona crux diu desiderata, & iam concupiscenti animo præparata, securus & gaudens venio ad te? Alterati hominis est ista vox, & qui de bonis naturæ ad gratiæ bona surrexerat: vt non solum gloriaretur in spe, sed & in tribulationibus, & gaudens iret à conspectu concilij, q̃ dignus esset pro nomine Iesu contumeliam pati. Non modo enim patiẽter, sed & libenter verũ & ardenter ad tormenta sicut ad ornamenta, ad pœnas sicut ad delicias properabat. Porro quidem æterna bona illa bona sunt quæ nec oculus vidit, ne auris audiuit, & quę M
nunq̃ exeunt ab illa patria quæ nescit nisi gaudium & iubilationem. Ibi nihil deest, ecce abundantia qua impleatur humana cupiditas. Quæ est ista copia vbi nihil quod nolis sit, totũ Psal.121.b
sit quod velis? Fiat pax (ait propheta ad Hierusalem) in virtute tua, & abundantia in turribus tuis. In illis inquam turribus quæ iuxta prophetam alium gemmis ædificabuntur, vbi adipe frumenti, non cortice sacramenti satiabit nos deus. Quòd si nihil deerit nobis, aliquid autem nos latuerit, nunquid erit gloria consummata? Ideo nihil latebit nos, & ecce sapientia qua curiositas hominis satietur. O sapientia qua tũc omnia quæ in cœlo & quæ in terra sunt, p̃fectissime cognoscemus in ipso fonte sapientiæ rerũ omniũ cognitionẽ bibẽtes. Apo.21.f
Non metuã suspiciones, non timebo consilia, quia ciuitas illa (iuxta Ioannẽ) purissimo vitro similis erit, vt sicut per vitrum lucidissime cernimus, sic aliorũ conscientias clarissime videamus. Quid si & nihil defuerit, & nihil latuerit, maneat autem timor & anxietas amittendi? Ideo nihil terret, & ecce potẽtia Psal.147.d
qua humana infirmitas roboret. Qui posuit, inquit, fines tuos pacem, & confortauit seras portarũ tuarũ, ita vt nullus inimicus intret, nullus exire possit amicus. Vbi ergo summa abundantia, summa sapientia, summa potentia est, puto q̃ nihil desit plenitudini beatitudinis, quantũ spectat ad summam fœlicitatis humanæ. Hæc sunt bona naturæ, gratiæ, gloriæ, bona humanitatis, bona virtutis, bona æternitatis. Hæc cogitemus,

A mus, hæc ruminemus fratres, & iuxta præceptum legis reuocemus ruminationem, quia sic viuitur, & in talibus vita spiritus nostri. Sic enim cogitatio sancta seruabit nos, vt dica-
Ibidẽ.18.d mus cum sancto: Meditatio cordis mei in conspectu tuo semper, domine adiutor meus, & redemptor meus.

De triplici custodia: manus, linguæ, & cordis. Sermo.

MNes nobis causamur deesse gratiam, sed iustius forsitan ipsa sibi queritur gratia deesse nonnullos. Nempe res cordis est gratia deuotionis ista quam quærimus, & hoc munere ipse se fraudat qui internum ei dissimulat receptaculum exhibere. Cæterum vnde illi cura cordis, cui ne ipsa quidem adhuc oris circunspectio, seu manus custodia subest? Non sibi deesse miretur consummationem, qui nec initium apprehendit, sed ne is quoque qui initium iam tenere videtur, si ad medium non peruenit. Magnum est homini sæculari mundas habere manus, monacho non est magnum, sed plane magnum ei malum esse probatur ne ipsarum quidem contagia declinare. Imò vero & in ipsis quoque manibus longe amplior munditia & iustitia abundantior à nobis exigitur quàm ab illis. Nimirum illis dicitur: Fu-
1.Cor.6.b. gite fornicationem, & qui furabatur, iam nõ furetur: cæteraq̃
Ephe.4.c. similia: quæ qui fecerint, regnum non cõsequentur. Nunquid & nobis ab huiusmodi contagiis operum, & tam graui ma-
B nuum contaminatione timendum est? Sed quo nitidiores manus, eo grauius quoque minor in eis neuus offendit, & sicut preciosam vestem exigua quæuis macula turpius decolorat. Nobis ad immunditiam minima quælibet inobedientia sufficit, nec iam neuus est, sed grauis macula, si in actionibus nostris vel minorum resident negligentia mandatorum. Hæc igitur operum diligentia seruandorum, initia nostræ conuersationis exercet: dum adhuc quidem modicum, sed tamen iam lumen in nobis est, nisi forte magnum se putant habere lumẽ
Lucæ.17.c quibus veritas ait: Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite quia serui inutiles sumus, quę debuimus facere fecimus. Sed hoc, inquies, propter humilitatem monuit esse dicendum. Plane propter humilitatem: sed nunquid contra veritatem? Cæterum si circa factorum quoque custodiam inuenimur adhuc negligentiores: nemo sapiens eum liquare cu licem moneat, qui vtinam non glutiat vel camelum. At si iam manus mundatæ fuerint (nec sic quidem continuo ad cor transitur) labiis sane mundandis secundum studium & media solicitudo debetur. Quod si dixeris, rarus est qui sermones suos in iudicio disponere videatur: vel ex hoc disces q̃ sit rara perfectio, cum nec perfectum inueneris omnibus esse commune.

Quis sane numeret quantas modicum linguæ membrũ con
C trahat sordes: q̃ multiplex in labiis incircunciſis immunditia coaguletur, quàm sit grauis pernicies oris incircunspecti? Est enim lingua dissoluta in sermonibus ociosis, est lingua impudica, est & magniloqua: quarum prima lasciuię, sequens arrogantiæ famulatur. Est etiam lingua dolosa, & item lingua maledica, quarum altera in falsiloquam & adulatoriam subdiuiditur: altera vero nunc in facie contumelias irrogat, nunc detrahit in occulto. Quod si de omni vel ocioso verbo quodcũ
Prou.10.c que locuti fuerint homines, deo sunt reddituri rationem in die iudicij: quanto districtius de verbo mendaci, mordaci & iniurioso, de elato vel lasciuo, de adulatorio aut detractorio iudicabuntur? Quã vera sententia fratres, in multiloquio non effugiendum peccatũ. Vt enim præteream cætera, si propterea est ociosum verbum q̃ nullam rationabilẽ causam habeat, quam rationem de eo reddere poterimus quod est præter rationem? Nemo vestrum fratres, parui æstimet tempus quod in verbis consumitur ociosis. Siquidem tempus acceptabile est, & dies salutis. Volat verbum irreuocabile, volat tempus irremeabile, nec aduertit insipiens quid amittat. Libet confabulari, aiunt, donec hora prætereat. O donec prætereat hora, ô donec pertranseat tempus. Donec hora prætereat quam tibi ad agendam pœnitentiam, ad obtinendam veniã, ad acquirendam gratiam, ad gloriam promerendam, miseratio conditoris indulget. Donec transeat tempus quo diuinam tibi repropiciare debueras pietatẽ, properare ad angelicam societatẽ, suspirare ad amissam hæreditatem, aspirare ad promissam fœlicitatem, excitare remissam voluntatem, flere commissam D
iniquitatem. Sic nimirum sic agricolæ cum diu desiderata affuerit opportunitas seminandi, sic vinitores cum expectatum tempus putationis aduenerit, inuenisse occupationes, & quasi irreprehensibiliter sine opere diem transegisse lętantur? Sic instantibus nundinis institores nectere moras, occasiones quærere solent, ne quem forte sibi ex eis quæstum prouenire contingat? Sic denique pauperes mendicantes cum multis clamoribus euocatus tandem affuerit eleemosynarum distributor, diuerticula captant, & concurrentibus sociis vacuos ambiunt occupare recessus, & fouere latebras in angulis plateарum? Vtinam tamen vel solum tempus vitæ amitteretur in verbis, sed multi in his etiam vitam amittere comprobantur: nec modo ipsi amittere, sed adimere quoque & hoc fratribus suis. An non amittunt vitam detractores deo odibiles, odibiles vitæ? Fugit vita quos odit: & quos vita fugit, mori necesse est. An non & ipse moritur, qui venenum bibit quod ei malesuada detractoris lingua propinat? Siquidem furtim ei dilectionis vita subtrahitur: & dum nescit: paulatim in eo fraterna charitas refrigescit. Auditurus est forsitan ipse quoque cui detrahitur: vndique enim verba volant, & multorum prius ora sermo pertransiens, difficile fieri potest quin singulorum creuerit linguis, & quasi iam prouectus referatur ad eum ad cuius spectat offensam. Itaque scandalizabitur audiens & tabescet, eoque facilius extinguetur in eo
E charitas, quo amplius ante viuere videbatur. Si inimicus, Psal.54.b.
ait, meus maledixisset mihi, sustinuissem vtique: & quidem cauet sibi prudens auditor, cauet & ipse si non desipit, qui sibi nouerit esse detractum: ille ne veneno inficiatur, iste ne scandalo perturbetur. Sed quod in se est tamen lingua maledica, & illius percutiens conscientiam, & istius vulnerans charitatem, secum pariter vtrumque peremit. Nunquid non vipera est lingua ista? Ferocissima plane, nimirum quæ tam lætha liter tres inficiat flatu vno. Nunquid non lancea est ista lingua? Profecto, & acutissima, quæ tres penetrat ictu vno. Lingua (inquit) eorum gladius acutus. Gladius equi- Ibidẽ.56.a
dem anceps, imò triceps est lingua detractoris. Nec verò eiusmodi linguam ipso etiam mucrone quo dominicum latus confossum est, crudeliorem dicere verearis. Fodit enim hæc quoque Christi corpus, & membrum de membro, nec iam exanime fodit, sed facit exanime fodiendo. Ipsis quoque nocentior est spinis quas illi tam sublimi capiti furor militaris imposuit, seu etiam clauis ferreis quos sanctissimis manibus illis & pedibus consummatio Iudaicæ iniquitatis infixit. Nisi enim huius quod nunc pungitur, & transfoditur corporis sui vitam illius vitæ corporis prætulisset, nunquam illud pro isto mortis iniuriæ, crucis ignominiæ tradidisset. Et di-
F cimus: Leuis res sermo, tenera, mollis, & exigua caro lingua hominis: quis sapiens magnipendat? Leuis quidem res sermo, quia leuiter volat, sed grauiter vulnerat: leuiter transit, sed grauiter vrit: leuiter penetrat animum, sed non leuiter exit: profertur leuiter, sed non leuiter reuocatur: facilè volat, atque ideo facile violat charitatem. Vilis res est musca moriens, sed exterminat oleum suauitatis. Tenerum membrum lingua, attamen vix teneri potest: substantia quidem infirmum atque exiguum, sed vsu magnum & validum inuenitur. Modicum membrum est, sed nisi caueas, magnum malum. Tenuis est & lata, aptissimum vacuandis cordibus instrumentum, sicut multorum mihi inter vos conscientias arbitror attestari, nisi forte omnes tam perfecti simus vt nunquam nobis post longas confabulationes inuenta sit mens quodammodo vacua, meditatio minus deuota, sicca magis affectio, & holocaustum orationis non adeo pingue propter verba siue quæ diximus, siue etiam quæ audiuimus, verba tamen. Facile enim lingua labitur, nec minus facile illabitur cordi, ita vt multis inter loquendum minus profuerit quòd propriam cohibuerint, dum non cauerint alienam. Vtilis est frater qui tibi loquitur, sapiens est, religiosus ac timẽs deum, plus dico, angelus est, & angelus lucis, etiam sic caue tibi ne audias vnde lædaris. Nec personam tibi velim suspectam esse, sed linguam, præsertim in sermocinatione communi. Bona quidem columbæ simplicitas, sed in hac parte quoque serpentis astutiam non omittas. Maria ne angelicum quidem verbum sine discussione præteriens, cogitabat qualis esset Lucæ.1.c

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ista salutatio. Tu quoque qui crebris experimentis saltem solerter aduertisti quantum noceant verba, non despies si solicitus fueris, quandoquidem interesse necesse est collocutioni non modo ori circunspectionem, sed & auri nihilominus adhibere cautelam. Non miremini quòd huic gradui proficientium diutius immoremur, plures siquidem inter vos proficientes esse credimus quàm perfectos. Forte tamen nimij videamur in suggillatione verborum. Sed memẽtote quoniã lingua est quæ contra vitia linguę loquitur, vt in eo vel maxime haberi debeat excusata, quòd nec sibi parcat, & aduersus propria quoque suiipsius pericula muniat audientes. Ventus
Cauti.4.d est sermo, sed non semper est ventus vrens. Surge (inquit) aquilo, veni auster, perfla ortum meum, & fluãt aromata illius. Est quoque magna nihilominus sermonis vtilitas, & frequenter in lingua fructus pretiosissimus reperitur. Nempe iusti vita ex fide est, & fides ex auditu, auditus per verbum dei. Quomodo enim viuet quis nisi crediderit? Quomodo credet nisi audierit? Quomodo audiet nisi annuncietur ei? Sane propterea maiorem ei diligentiam, & diligentiorem custodiam conuenit exhiberi, quòd sit iuxta scripturam mors & vita in
Prou.18.d. manibus linguæ. Alioquin si sola inesset vita, nec circuncisio quidem ei, sed sola mors, etiam abscissio deberetur. Nunc vero ponenda nobis ori nostro custodia, & ostium circunstantię labiis, vt nec vitalem edificationem clausura damnet æterna,
H nec lethalis pernicies liberum fortiatur egressum. Vigilemus itaque super opera nostra fratres, ne vel omittamus quod præceptum, vel quod prohibitum est committamus. Hortatur
Psal.36.e nos ad bipertitam hanc custodiam propheta cum dicit: Declina à malo, & fac bonum. Vigilemus nihilominus super verba nostra, ne in eis vel offendere deum, vel proximum nocere contingat. Fœlix siquidem quem in omni confabulatione duplex timor ille solicitat, & duorum consideratio stimulat auditorum: primum quidem diuinæ maiestatis, in cuius manus incidere prorsus horrendum: dehinc fraternæ infirmitatis, cui nihilominus perfacile est offendiculum dare. Puto tamen ne eum quidem qui in verbo cauet offensionem, perfectum adhuc dici oportere, nisi forsitan comparatione prioris qui tantum super opera vigilabat. Nam & veritas in euangelio de vigilantibus seruis & aduentum domini præstolantibus
Luc.12.c loquens: Si (inquit) in tertia vigilia venerit, & ita inuenerit: beati sunt serui illi. Quod nequaquam de prima, sed nec de secunda dictum quidem reperies. Est autem vigilia hæc super cor, cui sane omnem iam custodiam exhibere sapiens mo-
Prou.4.d. net: nimirũ quia ex ipso vita procedit. Ego tamen etiam hanc constare arbitror specialiter in duobus: vt videlicet super affectionum pariter & cogitationum suarum greges mens solicita vigilanter intendat. Et bene huic datur omnis custodia à quo cæteras quoque duas procedere constat: nisi forte
I (quod absit) simulationis gerantur studio: & pietatis habeant speciem, non virtutem. Sicut enim fontis vena scaturiens nisi fossas ante repleuerit adiacentes, nec refluere, nec se dare, nec in altum sese tollere prævalebit, quòd videlicet alias occupetur: sic humanus animus donec eas quas prediximus manus & linguę custodias solerter impleat: nec ad perfectam hanc suiipsius poterit reflecti curam, nec iucunda deuotionis tranquillitate frui, nec in sublimẽ diuinæ contemplationis proficere gradum. Eia fratres, si superne visitationis gratiam querimus, sic quæramus: si spirituales consolationes desideramus percipere, sic petamus: si cœlum nobis aperiri cupimus, sic pulsemus. Hoc denique triplici modo vigilemus, si ad nuptias vo
lumus intrare cum nostro sponso Iesu Christo domino: qui est benedictus in secula. Amen.

De uerbis Apostoli: Non est regnum dei esca & potus. Sermo primus.

Rom.14.c NOn est regnum dei esca & potus, sed iustitia & pax & gaudiũ in spiritu sancto. Quid prætergredimur viam, qui ad gaudium properamus? Est quidem gaudium de regno dei, sed non premium est. Est gaudium de regno dei, sed non gaudium carnale, non gaudium seculare, non gaudium cuius extrema luctus occupat, sed in quod magis tristitia vertitur: non denique gaudium eorum qui lętantur cum malefecerint, & exultatio quæ in rebus pessimis est, sed gaudium in spiritu sancto. Vnde au- K
tem hoc gaudium interim, nisi de iustitia & pace procedit? Ipsa ergo procedant tanquam cellulę mellis, vt facile adhuc labilem liquorem suauitatis solidior possit materia continere. Erit quando iam ipso simplici melle fruemur, & gaudium nostrum plenum & purum erit, vt non modo in spiritu, sed de ipso quoque spiritu gaudeamus. Erit quando omnimodis erit gaudium spirituale, vt nullis iam corporeis occasionibus excitetur, non operibus misericordiæ, non lachrymis pœnitentiæ, non exercitatione iustitiæ, non probatione patientiæ, sed ipsa magis presentia spiritus in quem desiderãt etiam angeli prospicere. Interim sane velut salis loco sapientia mihi cætera condit, tanquàm non sit & ipsa cibus. Interim prius q̃ comedam, suspiro, & nec tunc quidem permittor, vt glutiam saliuam meam. Est enim sapiens, cui quęq; res sapiunt prout sunt. Cui vero ipsa iam in se prout est sapientia sapit, is non modo sapiẽs, sed etiam beatus est. Nempe hoc est videre deũ sicuti est, atque hic quidem fluminis impetus lętificans ciuitatem dei. Hic torrens voluptatis, hæc denique vbertas inebrians est. Nunc vero domine vinum non habẽt: deficit enim in his interim nuptiis vinum, vinum vtique carnalis illecebrę, & concupiscentiæ secularis. Fel draconum (inquit) vinum *Deu.32.c*
eorum, & venenum aspidum insanabile. Semper nobis hoc vinum deficiat fratres mei, quia non est hoc vinum bonum.

Bonum vinum non ex vinea impuritatis, sed ex hydria pu- L
rificationis hauritur. Bonum vinum non ex vua Gomorrę cõficitur, sed ex aqua Iudææ. Seruasti, inquit, bonum vinum vsq; *Ioan.2.b.*
adhuc. Nam optimum quidem vinum seruat etiã adhuc, quod videlicet non ex aqua conficiendum, sed exprimendum magis ex botro illo magno terræ promissionis, qui interim in vecte portatur, dum secundum carnem nouimus Christum, & hunc crucifixum. Nunquid non illi vinum defecerat qui dicebat: Renuit consolari anima mea? Sed & vinum aqua factum guttasse visus est, cum subiunxit: Memor fui dei, & delectatus *Psal.76.a.*
sum. Quid enim faciet in præsentia, qui in sola memoria delectatur? Sic & apostoli plane vinum aqua factum gustauerant, quando ibant gaudentes à conspectu consilij: quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Quomodo non vinum ex aqua, gaudium de contumelia? Nimirum implebatur iam promissio veritatis, quę ad eos facta erat hoc modo: Tristitia vestra conuertetur in gaudium: hoc est, *Ioan. 16.d*
aqua vestra vertetur in vinum. Miraris quòd in vinum aqua mutatur? etiam transit in panem, nisi forte oblitus es comedere panem tuum, eum de quo legisti: Cibabis nos pane la- *Psal.79.a.*
chrymarum, & potum dabis nobis in lachrymis in mensura. Denique audi mensuram. Erant, ait, lapideæ hydriæ sex posi- *Ioan.2.b*
tæ, secundum purificationem Iudæorum. Si verus Iudæus es, non carnẽ, sed spiritu: sex annis seruies, in septimo liber egredieris: in sex hydriis purificaberis, sex diebus operaberis, in sex tribulationibus liberaberis, in septima non tanget te
malum. M Non solum autem liberaberis in eis, sed & vinum bibes ex eis, vbi cœperis iuxta Apostolum gloriari non solum in spe, sed etiam in tribulationibus. Hoc enim est duplex interim gaudium quod habes in spiritu sancto, de memoria futurorum bonorum, & malorum præsentium tolerantia. Nil quippe in his carnale sapit, nil seculare, nil vanum, sed spiritus veritatis & cœlestis sapientia est, cuius in vtraque suauitas prælibatur. Gaudete in domino semper, ait apostolus, ite- *Philip.4.a*
rum dico gaudete. Et duplicis huius gaudij materiam secutus adiunxit: Modestia vestra nota sit omnibus hominibus, dominus prope est. Quid modestia, nisi mansuetudo & patientia est? Gaudeamus ergo de his quæ expectamus, quoniam dominus prope est. Iterum gaudeamus de his quæ sustinemus, vt modestia nostra omnibus nota sit. Nimirum tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio vero spem, spes autem non confundit. Sane vt idoneus fiat animus geminæ huic spirituali lætitiæ capessendæ: duo æquè ad iustitiam exercendam, duo nihilominus ad conseruandam pacem necesse est præmittantur, quæ quidem vtra que copiosius nobis scriptura sacra commendat. Si quidem iustitiæ exercitatio in his duobus mandatis tota pendere videtur, vt quod sibi quis fieri non vult, alij non faciat, sicut ad *Tob.4.c.*
gentes missa epistola continet apostolorum, & quemadmodũ *Mat.7.b.*
ad

A ad eosdem Apostolus dicit: Quæcunque volumus vt nobis faciant homines, & nos faciamus illis. Cæterũ quoniam in multis offendimus omnes, impossibile est in hoc loco & tempore scandalorum, (neque enim adhuc venerunt angeli qui de regno dei tollant omnia scandala, sed nec fumus in illa beata ciuitate cuius fines pacem posuit deus) propterea impossibile hic & modo pacem inter nos conseruari, nisi & is qui in ali quo forte offendit proximum, animosam elationem, & qui of fensus est, nihilominus caueat inexorabilem obstinationem.

Studeamus itaque fratres mei & humiles ad satisfaciendum his qui aliquid habent aduersum nos, & ad remittendum his qui offenderunt nos, faciles inueniri: quia non solum mutuæ inter nos pacis conseruatio constat in his duobus, sed ne ipsa quoq; diuina sine his propitiatio poterit obtineri, quòd nec munus ab eo recipiat, qui non prius ierit vt fratri reconcilietur, & dimissum etiam ab eo delictum strictius exigat qui conseruo suo debitum non remittit. Iam si manent in nobis iustitia pax & gaudium in spiritu sancto, tria hæc: non quasi securi simus pro eo quod regnum dei intra nos est, sed eo magis in timore & tremore nostram ipsorum salutẽ operemur, scientes nimirum quòd hunc tantum thesaurum adhuc in vasis fictilibus habeamus.

Item de eisdem uerbis Apostoli: Non est regnum dei esca & potus, Sermo II.

B SOlet apostolus Paulus in verbis esse breuis, in sententiis copiosus. Non ignorauit hoc ille tam eloquentiæ quàm sapientiæ dotibus approbatus, qui singula Pauli verba tonitrua iudicabat. Tam sigñanter enim vniuersa depromit, & sic intonat spiritu & virtute, vt in serie ordinem, in sensu plenitudinem, in vtroq; con-
Rom.14.c. nexionem mirabiliter extendat. Non est (inquit) regnum dei esca & potus, sed iustitia & pax & gaudium in spiritu sancto. Quid ad hæc dicitis vos gulosi & luxuriosi, quorum deus ventер est, quorum omnis vsus aut in ventre, aut sub ventre est,
Iaco. 5.a qui (vt ait Iacobus apostolus) in luxuriis enutristis corda &
2.Cor. 6.c corpora vestra? Audite audite, quia esca ventri, & vẽter escis, deus autem hunc & has destruet. Væ vobis qui dormitis
Amos. 6.d in lectis eburneis, & lasciuitis in stratis vestris: qui comeditis vitulum de armento, & bibitis vinum defecatum, & primis vngimini vnguentis. Filij hominum vsquequo graui corde, quia corpore pingui, vt quid diligitis vanitatem, & veritatem negligitis? Pinguedo carnis, delitiæ corporis, saturitas ventris, aut ante mortem vos deserent, aut vos in morte illas re-
Psal. 48.d linquetis: quoniam (inquit sanctus) cum interierit, non su-
Ibidem.c met omnia, neque descendet cum eo gloria eius. Sicut oues in inferno positi sunt: mors depascet eos. Quam bene sicut oues? quia detracto vellere mundialium diuitiarum, durè pres-
C sę; detonsi, sempiternis nudi deputabuntur incendiis. Mors depascet eos: quia semper morientur ad vitam, & semper viuent ad mortem. Ergo hic caro vermibus, illic anima ignibus deputatur: donec rursus infœlici collegio colligati, tormentis pœnalibus socientur, qui socij fuerunt in vitiis. O delicate qui delitiis & diuitiis circunfusus atque confusus, confusionem expectas & mortem: non est regnum dei esca & potus,
Luc.16.d non purpura & byssus, quia diues ille vtroque circunfluus, in puncto ad inferna descendit. Quid ergo? Sed iustitia & pax & gaudium in spiritu sancto. Attendis & intendis quia gaudium in fine est? Sic fatui filij Adam & præcipiti saltu iusti-
Esa. 48.d tiam transilientes & pacem, rem finalem in principium cõuertere & peruertere vultis? Nemo enim est qui gaudere non velit. Non stabit & non erit istud, quia sicut non est pax impiis, sic nec gaudere impiis: dicit dominus. Non sic impij non sic. Prius est iustitiam facere, inquirere pacem, & persequi eã, & sic demum apprehendere gaudium: imò à gaudio comprehendi. Sic angelicus ille conuentus prius iustitiam fecit, cum stetit in veritate, & veritatis deseruit desertorem. Post hæc, illa pace firmati sunt quæ exuperat omnem sensum: quia cum diuersis honoris primatibus ambiãtur, nullus qui murmuret,
Psal.147.a qui inuideat nullus. Lauda tu Hierusalem dominum, lauda deum tuum Sion, quoniam confortauit seras portarum tuarum, benedixit filiis tuis in te, qui posuit fines tuos pacem. Lauda & laudes replica, quia munitissimis vectibus & incon-
uulsibilib⁹ seris clausæ sunt portę tuę, nullus inimicus intrat, D
nullus exit amicus, benedicti filij tui in te, omni benedictione spirituali in cœlestibus cum Christo. Iam non est timor in finibus tuis, quia posuit fines tuos pacem, nullæ tibi tentationes, nulla sese cogitationum turmia cõfundit, quia versipellis ille & tortor longe est à muris tuis & à filiis tuis. Et ille qui idem est, omnia in identitate consolidat atq; coniũgit. Cuius participatio, inquit, in idipsum. Hoc iam tertio hauriunt aquas in gaudio de fontibus saluatoris, & nudis (vt ita dicam) oculis diuinitatis intuentur essentiam, nulla corporeorum phantasmatum imaginatione decepti. Ecce gaudium in fine, sed sine fine. Miseri nos qui ab illa fœlici regione repulsi in hanc descendimus, imò cecidimus vanitatem. Filij Sion (ait propheta) inclyti & amicti auro primo, quomodo reputati sunt in vasa testea? Filij Sion illius videlicet speculatię ciuitatis quam ædificauit dominus vt videatur in gloria sua: filij supernę Hierusalem, quæ libera est mater nostra: inclyti per dignitatem conditionis, amicti auro primo per diuinitatis imaginem. Quomodo ergo ex his nos quidem reputati sumus in vasa testea, in hæc lutea & fragilia corpora degenerauimus? Exhibent enim angeli fratres charissimi, iustitiam deo, pacem inter se, gaudium sibi. Sic & tu homo noli prius rapere quod tuum est, & iustitiam quam deo, & pacẽ quam proximo debes, contemnere. Iustitia virtus est qua red
ditur vnicuique quod suum est. Tu non solum iustitiam, sed E
multas & multiplices iustitias debes creatori. Iustus enim do
minus, & iustitias dilexit. Iustitia tua sicut montes dei. Bene *Psal.35.d.*
sicut montes, quia plures cumulos miserationum suarum ingessit tibi. Et prius quidem te cum cæteris, & inter cætera creauit, non sine magna prærogatiua dignitatis. Dixit enim de omnibus, & facta sunt. Post hæc vehementissimo tui amore inflammata maiestas illa redemit te. Nunquid verbi facilitate? Non. Sed triginta annis operatus est salutem tuam in medio terræ, affixus cruci, addictus morti, ludibriis deputatus. Deus tuus factus est frater tuus, non angelorum frater, quia nusquam angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit. Commune quidem habes quòd factus es, quòd frater es speciale. Adiecit adhuc erga nos specialius quoddam, quòd de lata nos & spaciosa via quæ ducit ad mortem, digito suo traxit, & posuit in concilio iustorum & congregatione. Quid vltra debuit facere, & non fecit? Cuius vel laxeum pectus tanta & talia à tanto & tali collata beneficiorum multitudo non emolliat? Quicquid igitur es, quicquid potes, debes creanti, redimenti, vocanti. Sed cum iustitiam feceris, fac & pacem. Quandiu enim fumus in hoc vase testeo, & fragilitate complexionis humanæ, non possumus inueniri scandalorum prorsus immunes. Si igitur recordatus fueris quòd frater tuus habet aliquid aduersus te, sis humilis ad veniam petendam: si tu habes aduersus illum, sis facilis ad dandam, & omnia membra erunt in pace. Sic enim ad F
duo ista charitatem & humilitatem paratissimi, non poterimus dissensionem sentire. Discite (inquit) à me, quia mitis
sum & humilis corde: mitis, quod pertinet ad charitatem, *Matt.11.d*
quia charitas patiens est, benigna est: humilis, quod ad ipsam verbi spectat proprietatem. Sic procedentibus erit gaudium in spiritu sancto. Loquar quod expertus nouit, inexpertus ignorat: animalis enim homo non percipit ea quæ sunt spiritus dei. Nunquid non plerunque orantibus nobis omnia viscerum succutiuntur occulta ad memoriam gaudij illius quod est in Hierusalem quæ sursum est, quæ est mater nostra, & lachrymarum vnda vultus meditantium superfundit? O si duraret. Si oblitus fuero tui Hierusalem obliuioni detur dextera mea, adhæreat lingua mea faucibus meis, si non meminero tui, si non proposuero Hierusalem, in principio lętitiæ meæ. Vere in principio lætitiæ, quia finis illic repositus est. Quando conscindes saccum meum domine Iesu, & circundabis me lætitia, vt cantet tibi gloria mea, & non compungar? Principium gaudij illius quod hic quandoque sentimus, stilla est, guttula est, de flumine illo est descendens, cuius impetus lætificat ciuitatem dei. Quandoque veniet tempus, vt perennibus gaudiis nos in ipso diuinitatis fonte profundius immergamur, vbi vnda vndam sine intercapedine & interpolatione continuet. Quando ve-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gniam & apparebo ante faciem dei? Quãdo transibo in locum tabernaculi admirabilis vsque ad domum dei? Quando sicut audiuimus, sic videbimus in ciuitate domini virtutum? Eia igitur fratres, huic fœlici ternario fideliter insistamus, & semper simus memores verbi illius: Amice ad quid venisti? Quia non ad hoc venimus, vt simulatoria specie regem interficiamus, sed ei seruiamus qui est benedictus in secula. Mat.26.c.

De uerbis domini: Omnis qui se exaltat, humiliabitur. Sermo.

OMnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. Si consideramus diligẽter fratres, gradus hominum quatuor inueniemus: dico autem summam fœlicitatem in cœlo ad quam suspiramus, mediam fœlicitatem in paradiso vnde cecidimus, itemq; mediam infœlicitatem in hoc mundo pro qua gemimus, & in inferno extremam infœlicitatem quam merito formidamus. Breuius tamẽ dicere possum, vitam & vmbram vitæ: vmbram mortis, & mortem. Itaque nec in summo nec in imo positi timemus descendere, ascendere cupimus, eo magis anxij, quo videmur viciniores infimis quàm supremis: & ecce dicitur nobis: quia omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. Quidnam sibi vult cancellata hæc connexio exaltationis & humiliationis? Ita ne parum est domine quòd in veritate tua humiliasti nos, quia adhuc exigis vt apponat homo humiliare seipsum? Et quidem restat adhuc quo possimus humiliari, sed qui illo ceciderit, iam non adiiciet vt resurgat: qui humiliatus fuerit vsque illuc, frustra speret exaltationem: siquidem humiliasti nos in loco afflictionis, & operuit nos vmbra mortis. Vsqueadeo vita nostra inferno appropinquauit, quo nos humiliabimus vltra? Quæ vtilitas in sanguine nostro, si descenderimus in corruptionem? Sane nihil aliud infra nos est quàm irreparabilis illa corruptio, post vmbram mortis non restat nisi mors, post locum afflictionis, solus supereſt locus mortis. Qui se (inquit) humiliat, exaltabitur. Si dixisset, qui humiliatus fuerit exaltabitur, exultassem vtique, tanquam certissime humiliatus, & vehementer. Nunc vero cum dicat, qui se humiliat exaltabitur, angustiæ mihi sunt vndique, nec ignoro quid eligam, sed quid agam. Exaltari cupio, quia summopere id necessarium. Siquidem neq; hic manentem habeo ciuitatem, nec bonum esset hic manere, etiam si liceret. Porro inferius adhuc ire perire est. Iam enim locum teneo inferiorem, & qui solum habeat intra se infimum, hoc est infernum: si me illuc humiliauero, non est spes exaltationis si me non humiliauero, identidẽ desperatio est exaltationis: quia qui se humiliauerit exaltabitur, & is tantum. Si hoc egero, mors mihi est: si autem non egero, & ab exaltatione repulsus, nec sic effugiam manus mortis. Sed si hoc difficile patet, saltem quod præmissum est consideremus. Luc.18.c H I

Omnis qui se exaltat, ait, humiliabitur. Quem enim veritas humiliat, ipse quomodo se exaltat? Neque hic dicimus quo, sed quomodo: quia non locus videtur deesse, sed virtus. Non inquam, deest homini quo exaltare se possit, sed deest omnino qui possit. Est quidem voũltas multa, sed nulla facultas. Nempe velint nolint homines, communis totius Adæ, totius humani generis vox est: In veritate tua humiliasti me. Quisquis autem in veritate humiliatur, veraciter humiliatur, nec nisi fallaciter exaltatur. Quid est autem falso exaltari, ni si vere non exaltari? Gratias ei, quia non dixit, omnis qui se exaltauerit exaltabitur. Quomodo enim conaremur in vanũ exaltari, si id arbitraremur, quando ne ipsa quidem nunc desperatio proficiendi, appetitum cohibet exaltandi? Et forte hoc est quod ait: Qui se exaltat, humiliabitur: nec pertinet ad effectum qui nullus est, sed affectum qui stultus est. Ibidem Psal. 114.k

Quantos enim videmus humiliatos, sed non humiles, percussos sed non dolentes: curatos quidem à domino, sed ne ipsa curatione sanatos. Hi sunt qui sub sentib⁹ esse delicias cõputant, dissimulantes peccata quæ actitant, lubricum in quo titubant, tenebras quibus caligant, laqueos inter quos ambulant, locum afflictionis quem inhabitant, corpus mortis quod gestant, iugum graue quod tolerant, grauiorem conscientiam quam occultant, grauissimam sententiam quam expectant. Talis ille erat, cui Ioannes in Apocalypsi scribere iubebatur: Apo.3.d.

Dicis quia diues sum, & nullius egeo, & nescis quia tu es pauper & miser & miserabilis, & cæcus & nudus. Nec mirum si sit vana & mendax exaltatio filiorum hominum: siquidem vani sunt & mendaces. Humiliat eos veritas, exaltat vanitas. Et dilexerunt magis tenebras quàm lucem, amplectentes exaltãtem se vanitatem, & quærentes mendacium. Porro contra veritatem quæ se humiliat, votis & studiis quibus possunt, dissimulationibus & conatibus friuolis recalcitrantes. Fecimus ne aliquid? Puto quia inuenimus etiam quomodo humiliat homo seipsum. Dico autem vt adhæreat humilianti se veritati, nec dissimulet, sed cooperetur ei deuoto pietatis affectu. Proinde cauebo deinceps quàm solicite potero duritiã cordis, sentiam & plangam dolorem meum, ne si forte insensibile fuerit, sit etiam insanabile vulnus meũ. Ero vir videns pauperta tem meam in virga indignationis eius, ne veniat anima mea in consortio eorum de quibus veritas ait: Percussi eos, & non doluerunt. Et item. Curauimũs Babylonem, & non est sanata. Grauis curatio humiliatio hæc, sed grauior morbus superbia est, quę vtinam sic curetur vt sanetur hac cura. Consentiam itaque aduersario meo, acquiescam iudici meo, cedã denique vrgenti aculeo, ne bis pungat. Tale enim reor esse quod dominus ait: Omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat exaltabitur. Ac si dicat. Quisquis cõtra stimulum recalcitrat, duplo pungetur: parcetur autem ei qui senserit & dederit locum iræ. K Hier. 5.a Hier. 51. d. L

De uerbis libri Sapientiæ: Iustum deduxit dominus per uias rectas, & cætera. Sermo.

IVstum deduxit dominus per vias rectas, & ostendit illi regnum dei, & dedit illi scientiam sanctorum: honestauit illum in laboribus, & compleuit labores illius. Est iustus qui in principio sermonis accusator est sui, & est iustus qui ex fide viuit, & est iustus qui absque terrore est. Et primus quidem bonus, quia accedit ad viam: secundus melior: quia currit per viam: tertius optimus, quia iam appropinquat ad finem vię. Hic tamen accipiamus primum quem velocius inuenimus. Hunc deduxit dominus, & non alius, quia ipsius est de via iniquitatis ad viam veritatis reducere, & deducere per eam. Per vias (inquit) rectas. Viæ domini viæ rectæ, viæ pulchræ, viæ plenæ, vię planę. Rectę sine errore, quia ducunt ad vitam. Pulchrę sine sorde, quia docent munditiam. Plenę multitudine, quia totus iam mundus est intra Christi sagenam. Plane sine difficultate, quia donant suauitatem. Iugum enim eius suaue est, & onus eius leue. Et ostendit illi regnum dei. Regnum dei conceditur, promittitur, ostenditur, percipitur. Conceditur in prædestinatione, promittitur in vocatione, ostenditur in iustificatione, in glorificatione percipitur. Vnde est illud: Venite benedicti patris mei, percipite regnum dei. Sic enim ait Apostolus: Quos prędestinauit, hos & vocauit: & quos vocauit, illos & iustificauit: quos autem iustificauit, illos & magnificauit. In prædestinatione est gratia, in vocatione potentia, in iustificatione lætitia, in magnificatione est gloria. Et dedit illi scientiam sanctorum. Scientia sanctorum est hic temporaliter cruciari & delectari in æternum. Et in contrarium scientia malorum relabitur. Alia est scientia mundi quæ docet vanitatem, & alia scientia carnis quæ docet voluptatem. Illa tanquam pater, ista tanquam mater nobis est. Sicut enim mater filio suo semper optat quietem, & omnem prorsus laborem claudit à filio suo: sic caro incrassata, impinguata, dilata recalcitrat, nec minimis saltem digitis patitur se contingi. Et sicut pater vult filium suum huc illucque discurrere, vt addiscat vnde aliquando magnificẽtur: sic & mundus vult hominem multis laboribus intricari, vt habeat vnde superbiat, vnde infletur & despiat de vanitate in idipsum. Sap.10.d Matt.25.d Roma.8.f. M

Sanguisugę duæ sunt filiæ, id est propriæ voluntatis, quæ quasi radix est: duę filiæ sunt, vanitas & voluptas, clamantes: affer affer. Hæ nunquam satiantur, nunquam dicunt: sufficit, Si quis has plene in se contriuerit, non immerito sibi illam vocem poterit coaptare: Quoniam (inquit) pater meus & mater mea dereliquerunt me, dominus autem assumpsit me. Honestauit illum in laboribus. Nonne nos & in ipsis laboribus nostris honestamur, cum omnia quæ facimus, ad vnitatis vinculum

A vinculum adunamus, vt non in nobis sit pondus & pondus, mensura & mensura, quia vtrũque abominabile est ante deũ? Nonne & hæc vilitas, hæc deformitas, hæc semincta honorãtur & adorantur à principibus terræ? Væ nobis, si exultauerimus nisi in Christo & pro Christo: vę nobis, si vendibilẽ obtulerimus paupertatem. Et compleuit labores illius, vel illic in perseuerantia, vt vsque in finem iustitiã nõ relinquat: vel illic in gloria, vt gaudeat in æternum. Fœlix vtraque completio, cum & hic moritur iustus plenus dierum, & illic oritur in plenitudine dierum, vtrobique plenus, & hic gratia, & illic gloria, quia gratiam & gloriam dabit dominus.

De quadruplici debito, Sermo.

IN via estis fratres, quæ ducit ad vitam, in via recta & inpolluta quæ ducit ad ciuitatem sanctam Hierusalem illam quæ libera est, quæ sursum est, quæ est mater nostra. Arduus quidem ascensus eius, vtpote per ipsam montis summitatem incisus: sed via compendiosior laboris magnitudinem, vel temperat, vel excludit. Vos autem tam fœlici facilitate, quàm facili fœlicitate viam istam, non solum itis, sed curritis: quia exonerati estis & accincti, nihil ponderis super dorsa portantes. Non sic aliqui non sic, qui quadrigas & quadrigalia onera pertrahentes montis circuitum ambire decernunt, & plerunque per deuexa montis præcipitantur, vt vix finem inueniant viæ suæ. Fœlices igitur vos, qui vos & vestra sine omni exceptiuncula reliquistis, per ipsum montis verticem iter facitis ei qui ascendit super occasum, dominus nomen illi. Illi vero qui quanuis Aegyptum fugerint, tamen ad quæq; Aegyptia tenerrime resuspirant, viam ciuitatis habitaculi non inuenerunt: sed voluntatum suarum grauissimis sarcinis prægrauati, vel sub onere, vel cum onere cadunt, vt vix ad cursum perueniant destinatum. Quid enim est (gratias illi cuius gratia hoc totum factum est) quòd vita vestra vitam apostolicam repræsentet? Illi reliquerunt omnia, & in schola saluatoris sub eius præsentia congregati hauserunt aquas in gaudio de fonte saluatoris, ipsum vitæ fontem in ipso fonte bibentes. Beati oculi qui viderunt. Nunquid non & vos non in præsentia, sed in absentia ipsius, non ad verba oris eius, sed ad vocem nunciorum eius, simile aliquid feciſtis? Defendite vobis hanc prærogatiuam, quòd illi ad visum & ad verbum, vos ad auditum & nuncium credidistis. Sic state in domino charissimi, vt quemadmodum illi in fame & siti, in frigore & nuditate, in laboribus & ieiuniis & vigiliis & cæteris obseruantiis iustitiæ viam regiam tenuerunt: sic & vos etsi non eorum meritis, tamen exercitiis aliquatenus coæquati dicatis domino deo vestro cum veneritis ante thronum gloriæ ipsius: Lætati sumus pro diebus quibus nos humiliasti, annis quibus vidimus mala. In veritate dico vobis, quia in veritate estis in via recta, in via sancta quæ perducat ad sanctum sanctorum. Mentior (quod ad consolationem vestram dico) si non ex manibus huius pec catoris, monachorum nouitiorum & conuersorum animæ ad cœlestia gaudia volauerunt, tam liberę quàm liberatę de carcere nostræ mortalitatis. Si quæritis vnde id sciam, scitote quia certissima mihi signa inde facta sunt & ostensa. Non est igitur quod vobis vel pro vobis timeam à viribus satanæ & ministrorum eius, cum nouerim illius fortitudinem per redemptoris vulnera traductam & deductam ad nihilum. In spiritu enim fortitudinis fortem fortior ille contriuit, portas æreas & vectes ferreos confringens. A versutiis & astutiis illius formido mihi est pro vobis, in quibus partim subtilitate naturæ, partim experientia temporum sub tot annorum milibus eruditus, fragilitatem humanæ naturæ quaquauersum se verterit non ignorat. Sic ille insatiabilis homicida primis parentibus nostris non vrsos, non leones, non fortia terræ animalia delegauit: sed tortuosum & callidum serpentem, qui per sinuosa volumina nunc caput cauda, nunc caudam capite tegere consueuit. Denique & serpens non fortior erat, sed callidior cunctis animantibus terræ: ait scriptura. Vnde & ab interrogatione incepit, mentem mulieris explorans, sciens ingenio non viribus laborandum: Cur præcepit vobis dominus deus (inquiens) ne comederetis de ligno scientiæ boni & mali? Quæ respondit: Ne forte moriamur. Quod B C Psal.89.d. Gene.3.a.

deus pro certo posuerat dicens: Quacunque die comederetis, morte moriemini: ista sub dubio supponit, ne forte (inquiens) si comederimus moriamur. Et audi ingenium malitiamque serpentis. Nequaquam (inquit) moriemini. Deus affirmat, mulier dubitat, satan negat. Sic & ego timeo ne sicut serpens Euam seduxit astutia sua, sic & sensus vestri corrumpantur à castitate quæ est in Christo Iesu. Putásne aliquis in vobis est cui dicat in cogitationibus suis, cur præcepit vobis deus vt istam regulam teneretis? Secundum enim impetum spirituum vestrorum huic tepido remissiorem, illi feruenti vitam arctiorem proponit, hoc solum expetens & expectans, vt quoquo modo tollat eum à concilio iustorum & congregatione. Profecto spiritus ille qui tibi hoc suggerit, spiritus mendax est, spiritus potestatem habens, qui tibi inuidet locum tuum. Vnde & sapiens huius rei non ignarus. Si spiritus potestatem habentis super te ascenderit, ait: locum tuum ne dimiseris. Absit enim vt spiritus veritatis qui te huc adduxit, te reducere velit: quia non est in ore eius, est, & non: sed, est in illo, est: sicut irrefragabilis authoritas testatur. Nemo (ait Apostolus) loquens in spiritu dei dicit anathema Iesu. Iesus, saluator siue salus: anathema, separatio interpretatur. Qui vero tibi separationem à salute submurmurat: nec dei spiritus est, nec à deo: quia spiritus sanctus non dispergere, sed colligere venit: qui semper reuocat dispersos Israel in terram suam. Quid? Vitam fortiorem aliquis quærat? Dico vobis quia ista fortissima est, & quæ ex omni parte, si dissimulare nolueris, primæ illi scolæ saluatoris pro sua possibilitate respondeat. An audes ad molliorem vel cogitando descendere? O si cognouisses & tu quàm multa & quàm multis debeas: videres quàm nihil sit quod facis, quàm nec inter minima numerandum ad comparationem debitorum tuorum. Vis scire quæ & quibus debeas? Primo Christo Iesu debes omnem vitam tuam, quia ipse vitam suam posuit pro vita tua: & cruciatus amaros sustinuit, ne tu perpetuos sustineres. Quid tibi dirum vel durum esse poterit, cum recordatus fueris quia ille in forma dei, in die æternitatis suæ, in splendoribus sanctorum ante luciferum genitus, splendor & figura substantiæ dei: venit ad carcerem tuum, ad limum tuum, infixus (vt dicitur) vsque ad cubitos in limo profundi? Quid non suaue tibi: cum tibi collegeris omnes amaritudines domini tui, & rememoraberis primum quidem illarum infantilium necessitatum, deinde laborum quos pertulit in prædicando: fatigationum in discurrendo: tentationum in ieiunando: vigiliarum in orando: lachrymarum in compatiendo: insidiarum in colloquendo: postremo periculorum in falsis fratribus, conuitiorum, sputorũ, colaphorum, flagellorum, irrisionum, subsannationum, exprobrationum, clauorum, horumque similium: quæ in salutem nostri generis triginta & tribus annis operatus & passus est in medio terræ? O quàm indebita miseratio: quàm gratuita & sic probata dilectio: quàm inopinata dignatio: quàm stupenda dulcedo: quam inuicta mansuetudo: regem gloriæ pro despicatissimo vernaculo imò vermiculo crucifigi? Quis audiuit vnquam tale, aut quis vidit huic simile? Vix enim pro iusto quis moritur: ipse pro iniustis & inimicis mortuus est, eligens exulare à cœlis, vt nos reportaret ad cœlos: amicus dulcis, consiliarius prudens, adiutor fortis. Quid retribuam domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Nonne si conferrentur in me omnes vitæ filiorum Adam, & omnes dies sæculi, & labores omnium hominum qui fuerũt, qui sunt, & qui erunt, nihil esset ad comparationem corporis illius quod spectabile & stupendum est virtutibus etiam supernis in conceptu de spiritu sancto, in ortu de virgine, in vitæ innocentia, in doctrinæ affluentia, in coruscationibus miraculorum, in reuelationibus sacramentorum? Vides igitur quia sicut exaltãtur cœli à terra, sic exaltata est vita illa à vita nostra: quę tamẽ posita est pro vita nostra. Sicut nihil ad aliquid nullam habet comparationem, ita & vita nostra nullam habet ad vitam illi⁹ proportionem, cum illa dignior, ista miserior esse non possit. Nec me putes rem exaggerare sermonibus: quia hic deficit omnis lingua, nec sufficit oculus, vel ad intuendum tantæ dignationis arcanum. Cum ergo ei donauero quicquid sum, quicquid possum: nonne istud sic est sicut stella ad solem, gut- D E F

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ta ad fluuium, lapis ad montem, granum ad aceruum? Non habeo nisi minuta duo, imò minutissima corpus & animam, vel potius vinum minutum, voluntatem meam: & non dabo illam ad voluntatem illius, qui tantus tantillum tantis beneficiis prævenit, qui toto se totum me comparauit? Alioquin si illâ retinuero, qua fronte, quibus oculis, qua mente, qua conscientia vado ad viscera misericordiæ dei nostri, & audeo perfodere illud fortissimum propugnaculum quod custodit Israel, & illius sanguinis non guttas, sed vndas à quinque partibus corporis in meum precium detorquere? O generatio peruersa, & infideles filij, quid facietis in die calamitatis de longe venientis? ad cuius fugietis auxiliũ? Sed nunquid huic soli debitor sum, cui vix parum aliquid retribuere possum? Exigunt à me præterita peccata mea futuram vitam meam, vt faciam fructus dignos pœnitentiæ, & recogitem omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Et ad hęc quis idoneus? Peccaui super numerum arenę maris: & multiplicata sunt peccata mea, & non sum dignus videre altitudinem cœli præ multitudine iniquitatis meæ: quoniam irritaui iram tuam, & malum coram te feci. Circundederunt me mala quorum non est numerus, comprehenderũt me iniquitates meæ, & non potui vt viderẽ. Quod ergo sine numero est, quomodo numerabo? Quomodo satisfaciam cum cogar reddere debitum vsq; ad nouissimum quadrantem? Sed & delicta quis intelligit? H Ait illa cœlestis fistula Ambrosius: Facilius inueni eos qui innocentiam seruauerunt, quàm qui congruam egerunt pœnitentiam. Sed & quantumlibet pœniteat, quantumlibet se afflictet & maceret propter nomen tuum, non propter meum meritum propiciaberis peccato meo domine (ait iustus) multum est enim. Cum ergo quicquid viuis, quicquid sapis, quicquid habes, quicquid potes, huic vni rei dedicaueris, nũquid aliquid est, vel inter aliqua computandum? Pauloante vitam tuam pro vita sua Christo reddideras: & nunc iterum eam totam præcedentium exigit recordatio peccatorum. Nunquid (vt vulgo dicitur) de vna filia duos generos statuisti facere? Quid si tertium tibi debitorem ostendam, qui non minus acriter quàm veraciter vendicat eam sibi? Puto quòd & tu possidere desideras ciuitatem de qua dicitur: Gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei. Gloriam illam quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, regnum omnium seculorum, viuere in æternum, in perpetuas hæreditates. Credo quòd velis esse æqualis angelis dei in cœlo, esse etiam hæres dei, cohæres Christi, & in plateis supernæ Sion melos angelicum auscultare, & videre quicquid illud sit cum Christus tradiderit regnum deo patri, & erit deus omnia in omnibus, postremo esse similis deo, & videre eum sicuti est. Nec dubito quin & concupiscas suspicere, & vmbras declinantes, & diem aspirantem, cum illuxerit illa solennis dies, & I nubila rerum excusserit: quando iam non inclinabitur dies, sed erit æterna meridies, quando erit plenitudo feruoris & lucis, solis statio, tenebrarum exterminatio, deiccatio paludũ, fœtorum depulsio. Nõne ad hoc emendum, totum te, & quęcunque, & vndecunque contrahere poteris, dare oportebit? Et cum vniuersa compleueris, nõ tamen putes esse condignas passiones huius temporis, vel corporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. An sic impudens es vel imprudens, vt minutum tuum quod sibi tam Christi vita, quàm peccati pœnitentia certatim rapiunt, etiam ad hoc conquirendum, vel audeas numerare? Quid dices si & quartum debitorem in medium adduxero, qui sibi etiam iure primatus sui superiores tres cedere velit? Ecce in ianuis est qui fecit cœlum & terram, & creator tuus est, tu creatura: tu seruus, ille domin⁹: ille figulus, tu figmentum. Totum ergo quod es, illi debes, à quo totum habes, illi præcipue domino qui & te fecit, & benefecit tibi, qui tibi ministrat siderum cursus, aeris temperiem, fœcunditatem terræ, fructuum vbertatem. Huic reuera totis medullis, totis viribus seruiendum: ne forte indignationis oculo te respiciat, & despiciat & conterat in æternum & in seculum seculi. Non arbitror autem ꝙ te tanta raptet insania, vt & hic minutũ tuum nominare nedum numerare præsumas. Expone ergo mihi cui horum quatuor proponas reddere quod debes: cum vnusquisque tam internus q̃ æternus exactor sit: vt te possit singulariter suffocare. Eia domine vim patior: respondę pro me: In manus tuas commendo minutum meum: tu persolue omnibus, tu ab omnibus libera, quia tu es deus, & non homo: & quod hominibus impossibile est, possibile est tibi. Quod habui, & feci. Domine habe me excusatũ: quia imperfectum meũ viderunt oculi tui. Quis ergo amplius gruniet dicẽs: Nimium laboramus, nimium ieiunamus: nimiũ vigilamus: cum nec millesimę imò nec minimę parti debitorum suorum valeat respondere? Hæc est fortasse fratres illa vera vestra quadragesima, non exterior sed interior, quæ non corticem sacramenti, sed adipem frumenti contineat. Si enim vnicuique istorum quatuor & pro se & per se omnem decalogi perfectionem debetis: profecto decem quater ducta quadragesimam vestram faciũt: quam custodire vos oporteat omnibus diebus vitæ vestræ. Et ipse qui vos congregauit in loco isto, vitam vestrã conseruet in opere sancto: vt cum ipse apparuerit vita vestra, & vos appareatis cum ipso in gloria.

K

De septem spiritibus. Sermo.

MAgister gentium Paulus ex occasione ipsius spiritualis naturæ qua viuimus, ad spiritualem conuersationem excitans discipulos ait: Si spiritu viuimus: spiritu & ambulemus. Ac si dicat: Si caro non prodest quicquam, sed spiritus est qui viuificat ipsam: separare oportet preciosum à vili, & digniorem præponere partem: vt secundum spiritum ambulemus, non secundum carnem. Ad spiritum enim debet fieri conuersio carnis, vt seruiat ipsa, & non seruiatur ei, vt dicat spiritus seruo suo, veni, & veniat: fac hoc, & faciat illud. Sic enim erit vxor nostra sicut vitis abundans, & saluabitur per generationem filiorum, qui sunt opera bona, si fuerit ipsa quidem in lateribus domus nostræ, id est in abscondito & humili loco: anima vero resideat in medio tanquam domina, tanquam paterfamilias, tanquam iudex: vt fiat quod scriptum est: Anima mea in manibus meis semper. Maledictus enim spiritus ille qui partem suam deteriorem fecit. Maledictus homo qui pascit sterilem, & viduę non benefacit. Denique vt testatur idem Apostolus: Si secundum carnem vixerimus, moriemur: qm̃ qui in carne ambulant, deo placere non possunt: & qui seminant in carne, de carne metent corruptionem. Si autẽ spiritu facta carnis mortificauerimus, viuemus: quoniam qui spiritu dei aguntur, hi filij dei sunt, & qui seminant in spiritu, de spiritu metent vitam æternam. Fruenter proinde fratres & non ad insipientiam nobis spiritualem elegimus vitã, castigare scilicet corpus, & seruituti subiicere, & deum qui spiritus est adorare in spiritu & veritate.

Gal. 6. a

L

Psal. 118. o.
Roma. 8. c
Ibidem

Sed quia spirituum diuersa sunt genera, necessaria est nobis eorum discretio, præsertim cum ab Apostolo didicerimus non omni spiritui esse credendum. Videri enim potest minus eruditis, & qui parum exercitatos habent sensus, omnem cogitationem non alterius q̃ ipsius humani spiritus esse sermonem: quod nõ ita esse & certa fidei veritas probat, & diuinarum testimonia scripturarum. Audiam (inquit propheta) non quid ego loquar, sed quid loquatur in me dominus deus. Et alius propheta: Angelus, inquit, qui loquebatur in me, &c. Et in psalmo didicimus fieri immissiones etiam per angelos malos. Vnde & timet Apostolus, ne sicut serpens decepit Euam astutia sua: sic & discipulorum quibus loquitur corda decipiantur, ab eo vtique cuius ipse Paulus astutias non ignorat. Vnde & dicit: Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum. Esse tamen spiritum carnis non bonum, manifeste idem Apostolus indicat vbi inflatos spiritu carnis suæ quosdam esse testatur. Et esse etiam spiritum huius mundi declarat vbi gloriatur in domino pro se pariter & pro discipulis suis, non quòd eum acceperint: sed spiritum qui à deo est, vt sciamus (inquit) quæ à deo donata sunt nobis. Sunt ergo hi duo satellites maligni illius principis tenebrarum: vt dominetur spiritus nequitiæ spiritui carnis, & spiritui huius mundi. Quisquis ergo ex his tribus spiritibus spiritui nostro loquatur: ne credamus ei, quoniam sanguinem sitiunt, non quidem corporum, sed quod grauius est animarum. Sed quoniam spiritualis omnium natura est, à sermonibus eorum cognoscemus eos: & quis spiritus sit qui loquatur, ipsa suggestio declarabit.

1. Ioan. 4. a

M

Psal. 84. b.
Zacha. 1. c.
2. Cor. 11. c
2. Cor. 2. c.
Ephe. 6. b.
1. Cor. 2. c.

A declarabit. Semper enim spiritus carnis mollia, spiritus mundi vana, spiritus malitiæ semper amara loquitur. Quotiens ergo importune (vt assolet) carnalis cogitatio mentem pulsat: verbi gratia: cum de potu, de cibo, de somno, cęteris q̃ similibus ad carnis curam pertinentibus cogitantes, humano quodam inardescimus desiderio: certum sit nobis spiritum carnis esse qui loquitur: & tanquam aduersarium repellamus
Matt. 8. d eum, dicentes: Vade retro satana, quoniam non sapis ea quæ dei sunt: sed magis sapientia tua inimica est deo. Cum autem non de illecebris carnis, sed de ambitione seculi, de iactantia & arrogantia, cæteris q̃ similibus cogitatio vana versatur in cordibus nostris, spiritus mundi est qui loquitur, longe pernicioſior hostis, & maiori solicitudine repellẽdus. Interdum vero satellitibus istis terga vertentibus princeps ipse habẽs iram magnam tanquam leo rugiens insurgit aduersus nos, cũ videlicet non ad voluptatem carnis aut seculi vanitatem, sed ad iram, ad impatientiam, ad inuidiam, ad amaritudinem animi prouocamur: importune ingerendo si quid minus amicabiliter minúsve discrete factum videtur aut dictum: si quadenique aut in signo, aut in opere quolibet data videtur indignationis occasio, materia suspitionis. Huic ergo cogitationi
Luce. 21. d non aliter quàm ipsi diabolo resistendum est: nec aliter ab ea quàm ab ipsa perditione cauendum. Scriptum est enim: In patientia vestra possidebitis animas vestras. Fit tamen aliquando vt spiritus noster à quolibet horum trium crebro superatus, & seruus addictus illi in suam ipsius perniciem (heu) vices illius agat, vt iam sine omni alterius spiritus suggestione
B ipsa ex se anima, aut voluptuosas, aut vanas, aut amaras pariat cogitationes. Iam vero non facile arbitror posse discerni, quando noster ipse loquitur spiritus, quandove loquentem alterum audiat quemlibet è tribus illis. Sed quid refert quicunque loquatur, dum vnum & idem sit quod loquuntur? Quid refert loquẽtis nosse personam, dum constat pernicioſum esse quod loquitur? Si inimicus est, resiste viriliter inimico: si tuus ipse spiritus est, argue eũ, & miserabiliter plange, ꝙ in tantam miseriam, & tam miserabilẽ deuenerit seruitutẽ.

Quotiens vero super castigando corpore, humiliando corde, seruanda vnitate, & charitate fratribus exhibenda, seu cæteris virtutibus acquirendis, conseruandis, amplificandis, salubris cogitatio in mente versatur, diuinus sine dubio spiritus est qui loquitur, aut per seipsum sane, aut per angelum suũ. Et quemadmodũ de humano aut maligno spiritu dictum, sic & de angelico & de diuino. Nec facile est quis loquatur discernere, nec ignorare periculosum: præsertim cum certũ sit angelum bonum nunquam loqui ex semetipso, sed deum esse qui loquitur in ipso. Studioſius igitur deinceps consideremus quonam modo malignorum illorum spirituum suggestiones audire: imò quanta indignatione abiicere debeamus,
C auertentes aures nostras ne audiamus sanguinem, & sapientiam quam reuelat caro & sanguis: paruulos quoque Babylonis, cogitatus scilicet mundanos ab ipso initio tenentes, & allidentes ad petram: ipsum etiam malignum cum tentationibus suis à conspectu cordis nostri abiicientes, & deducentes ad nihilum. Eas vero cogitationes quæ iustitiæ & veritatis nos admonent, tota deuotione susc ipientes, diuinæ dignationi gratiam habeamus: nec aliquando tantæ benignitati inueniamur ingrati, scientes quoniam ipse est qui loquitur iustitiam: ipse enim cuius sermo veritas est. Quantæ enim temeritatis, imò quantæ insanię est, si forte dum alloquitur nos dominus maiestatis, nos insensati auertamus aurem, & ad nescio quas ineptias conuertamur? Quanta est hæc iniuria, & quàm grauiter vindicanda, cum vilissimus vermis clamantem ad se audire dedignatur creatorem vniuersitatis? Quanta vero & quàm ineffabilis diuinæ dignatio bonitatis, quæ quotidie consp icit nos infœlices auertentes aures, obdurantes corda, & nihilominus clamat ad nos, & iugiter clamitat in plateis? Vere in plateis, quia in latitudine charitatis. Ecce enim bonorum meorum non eges domine: & tamen dicis, conuertimini filij hominum. Et iterum clamitas: Reuertere reuertere
Canti. 6. d Sunamitis, reuertere reuertere, vt intueamur te. Propterea obsecro vos dilectissimi, qui reminiscimini domini, ne taceatis, & ne detis silentium ei: audientes iugiter quid loquatur in vobis dominus deus, quoniam loquitur pacem. Fœlix & beata anima quæ venas susurrij diuini percipit in silentio, frequenter iterans illud Samuelis: Loquere domine, quia audit
D 1. Reg. 3. b seruus tuus. Hic ergo hodiernus sermo finem accipiat, vt etiã tacentibus nobis deum intus audiamus loquentem & suadentem de regno suo, tãto vtilius, quanto subtilius per internam inspirationem. Si qua tamen adhuc de audienda hac domini voce ipse suggesserit, alio sermone tractabimus, ne præsertim in tam vtili ac spirituali materia mentes vestras longitudine sermonis oneremus.

De multiplici utilitate uerbi dei, Sermo.

PEnetis credo quemadmodum hesterno sermone de ea, quæ nobis admodum necessaria est, discretione spirituũ admonuerimus solicitudinem vestram: vt contra venenatos serpentis antiqui sibilos, contra mortiferos syrenę cantus, aures cordis iugiter obturare studeatis, vt nec spiritum carnis loquẽtem mollia, nec spiritum mundi vana suggerentem, nec spiritum nequitiæ audiatis immittentem amaritudines, & scandala seminantem. Sed huius spiritus astutias nosse necesse est, huius cogitationes non expedit ignorare. Interdum enim transfigurat se malignus ille & nequam spiritus in angelum lucis, vt virtutis simulatione plus noceat. Sed & tunc quoque si diligenter aduertimus, nonnunquam nisi amaritudinis, & discordię semina spargit. Suadet enim nonnullis singularia ieiunia quædam, vnde cæteri scandalizentur: non quia ieiunium diligat, sed quia E scandalo delectetur. Multa quoque in hunc modum solet afferre, quæ tamen à diuina sapientia facile discernantur, si apostolicam illam beati Iacobi diffinitionem præ oculis habeamus, qui diuinam describens sapientiam ait: Sapientia quæ à
Iaco. 3. d deo est, primum quidem pudica est, deinde pacifica. Omnem ergo cogitationem in qua hæc duo non concurrunt, à dei sapientia alienam esse non dubites. Eam ergo quę pudica videtur, nec ad vitia trahit aperte, sed virtutis prætendit imaginem, tunc demum à deo noueris esse, si pacifica sit, si prælati tui atque spiritualium fratrum approbatur iudicio: quoniam non faciet dominus deus verbum quod non reuelauerit seruis suis. Quanta vero deuotione, quanta humilitate, quanta solicitudine cogitatio salubris non aliter quàm diuinæ dignationis sermo suscipi debeat, & hesterno sermone partim iam diximus, & hodierno nihilominus aliquanto latius persuadere conabimur. Beati enim qui audiunt verbum dei, & custodiunt illud. Vultis nosse quàm beati? Primum quidem so-
Luce. 11. d nans in auribus animæ vox diuina conturbat, terret, diiudicat q̃: sed continuo si bene aduerteris, viuificat, liquefacit, calefacit, illuminat, mundat. Denique & cibus noster est & gladius, & medicina, & confirmatio, & requies, resurrectio quoque & consummatio nostra. Nec mireris quòd verbum dei iam nunc inueniatur omnia in omnibus esse, quantum spectat F ad iustificationem, siquidem & futurum est omnia in omnibus ad glorificationem. Audiat & illud peccator, & conturbabitur venter eius: à voce illa carnalis anima contremiscet. Omnia nanque cordis secreta rimatur atque diiudicat sermo viuus & efficax, cordium atque cogitationum perscrutator. Vnde & licet mortuus in peccato, si audieris vocem filij dei, viues. Sermo enim quem loquitur, spiritus & vita est. Si cor tuum induratum est, memento scripturæ dicentis: Emit-
Psal. 147. c tet verbũ suum & liquefaciet ea. Et item: Anima mea liquefacta est, vt dilectus locutus est. Si tepidus es, & euomi iam
Canti. 5. c formidas, non discedas ab eloquio domini, & inflammabit te: quia eloquiũ eius ignitũ valde. Quod si tenebras ignorantiæ plangis, diligenter audi quid loquatur in te dominus deus, & erit lucerna pedibus tuis verbum domini, & lumen semitis tuis. At fortassis tanto amplius doles, quanto clarius peccata etiam minima illuminatus agnoscis: sed sanctificabit te pater in veritate, quæ est vtique sermo eius, vt inter apo-
Ioan. 15. a stolos audire merearis: Iam vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis. Iam vero cum laueris manus tuas, ecce parauit in conspectu tuo mensam, vt non de solo pane viuas, sed ex omni verbo quod procedit de ore dei, & in fortitudine cibi illius curras viam mandatorum eius. Vbi si consistunt aduersum te castra, & prælium tentationis insurgit, arripe gladium spiritus, quod est verbum dei, & in eo fa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G cile triumphabis. Quòd si forte (vt est certaminis consuetudo) contigerit aliquando vulnerari, mittet verbum suum, & sanabit te, & eripiet te de interitionibus tuis: vt in te quoque impleatur quod ait Centurio, cuius fides tam magnifice commendatur: Domine (inquit) dic tantum verbo, & sanabitur puer meus. Mat.8.d Psal.72.a Sed etsi titubas adhuc, confitere & clama. Mei autem pene moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei: & in verbis suis confirmabit te: vt experimento discas quoniam verbo domini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum. In his atque huiusmodi perseuera, in talibus iugiter exercere, donec iam dicat spiritus, vt requiescas à laboribus tuis. In hoc verbo quiescès dulciter, ac suauiter soporaberis donec veniet hora cum omnes qui in monumẽtis sunt audient vocem eius, & procedent. Sed quo? Alij quidem in iudicium, alij vero in vitam æternam. Et quis scit si est dignus amore vel odio? Tũc maxime memor esto verbi tui seruo tuo domine, in quo mihi spem dedisti, vt ab auditione mala non timeam: sed beata magis auditio perducat ad visionem cum dices: Venite benedicti patris mei &c. Mat.25.d Quicunque enim confitebitur me coram hominibus, ait ipse, hunc & ego confitebor Lucæ.12.d in conspectu patris mei & angelorum sanctorum: quod nobis conferre dignetur ipse qui constitutus est iudex viuorum & mortuorum. Amen.

H *De quatuor modis orandi: de obsecratione, oratione, postulatione, & gratiarum actione, Sermo.*

1.Tim.2.a QVatuor mihi videntur orandi modos exprimere Apostoli verba dicentis: Volo primum fieri obsecrationes: deinde orationes, postulationes, gratiarum actiones. Sunt enim quos adhuc peccati conscientia terret & cruciat, nondum accepta resistendi virtute, tũc scilicet cum primum ipsos in peccatorum cœno iacentes spiritus veritatis irradiat, & excitans erubescere facit, & timere deum dum videt immanitatem criminum, meritorum exiguitatem, & velut ardentem coram se gehennam expauescentes, quoniam in seipsis boni nil inueniunt, aliunde apprehendunt vnde tegantur. Exo.23.b 34.c. Sciunt enim q̃ non sit tutum in conspectu domini dei sui vacuos apparere contra legis præceptum, & multo minus id præsumere plenis stercore manibus audent. Quia ergo timent, & merito timent per seipsos accedere, studunt quasi per alios supplicare. Tale est illud orationis genus quo solemus vti dicentes: Sancte Petre, ora pro nobis, & similia. Maxime vero illud obsecratio est manifesta: Per passionem tuam, libera nos domine: & cætera in hũc modum. Tale enim videtur, ac si latro deprehensus, & iam vicinus suspẽdio, quando penitus desperat, nec inuenit in se vnde veniam deprecetur, extendens brachia dicat: quia sic passus est Christus, vt eorum à quibus tenetur, animos moueat ad pietatem. Credo I ego de talibus dici posse, quia regnum cœlorum vim patitur, Matt.11.b. & violenti rapiunt illud. Vim faciebat regno cœlorum publi Luc.18.b.c canus ille, qui dum nõ auderet oculos ad cœlos leuare, ipsum Mat.9.c cœlum ad se potuit inclinare. Simile aliquid mulier illa egisse videtur, quæ profluuium sanguinis habens, dum timeret ad Christum accedere, fecit ab eo virtutem exire. Furtim enim tetigit fimbriã, & curata est ab infirmitate: vnde & indignantis quodam modo verbum videtur quod de ea dominus ait: Quis me tetigit? Et addidit: Sensi à me exire virtutem. Non credo q̃ sit inter nos quispiam, sed forte nonnulli in seculari habitu, vel conuersatione potuerunt aliquando experiri quid loquor, vt inuiti fluxum sanguinis paterentur, eius inquam sanguinis qui regnum dei non possidebit. Ioan.8.d Etenim qui facit peccatum, seruus est peccati: nec sua se poterit continere virtute, etiam cum volet. Huic ergo minime expedit per seipsum ad Christum accedere, sed tangere, si quam inuenerit eius fimbriam, hoc est eum considerare hominem quem humiliorem viderit, & extremum in ecclesia, quæ est vestis Christi: eum inquam qui elegit, abiectus esse in domo dei, oportet considerare: quoniam is vere est fimbria posita in ora vestimenti, ad quam vtique spiritualis vnguenti descendens à capite copia tota decurrit. Hunc si beneficiis aliquibus seu prece humili, aut confessione pura tetigerit, vt affectum eius erga se moueat ad compatiendum sibi, habeat fidem, & sine dubitatione sanabitur. Illud tamen nouerit fimbria, non à se, sed à Christo exiisse virtutẽ, qui & tangi se protestatur in fimbria. Expressi K nunc vobis quãtum potui quale sit, & cui animæ necessarium genus obsecrationis. At vero iam continendi virtute accepta securus accedit, qui sibi conscius fuerit pro delictis præteritis veniam quærens & oratione vtens, quæ nostri oris est ratio, quando iam ore suo loquitur cum deo suo. Hinc illud est quòd Maria Magdalene, quãquam non minus humilis hęmorrhoissa illa: non sic tamen veretur accedere, sed rigat lachrymis pedes, capillis tergit, vngit vnguento, osculatur ore deuoto. Vnde satis liquet, q̃ omnino iam proposuerat in corde suo à peccato deinceps abstinere: & quasi profluuium stabat. Quod si iam cõsecutus es & tu, primum est vt ipsi domino in oratione loquens, recogites annos tuos in amaritudine animę tuæ. Dehinc postquam in lamentis pœnitentiæ aliquandiu perseuerans, hilaritatem quandam & fiduciam conceperis indulgentiæ, accede iam ad postulationes: vt secure tanquã receptus in gratiam domini, tibi & coẽseruis tuis audeas petere quod oportet. At fortassis requiras, vnde aut quomodo nosse poteris, vtrum hanc consecutus sis indulgentiam. Sic nimirum conseruandæ humilitatis gratia, diuina solet pietas ordinare: vt quanto quis plus proficit, eo minus se reputet profeciſſe. Nam & vsque ad supremum exercitij spiritualis gradum, si quis eousque peruenerit, aliquid ei de primi gradus imperfectione relinquitur, vt vix sibi primum videatur adeptus. Attamen scio q̃ hodie lectum sit in euangelio, dixerat Ie Matt.9.d. sus paralytico: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua: & L reputatum est ei ad blasphemiam. At ille, cui nimirum cogitatio hominis cõfitetur: Quid (inquit) cogitatis mala in cordibus vestris? Blasphemare me blasphematis, & quasi ad excusandum vim visibilis curationis virtutem mihi inuisibilem vsurpare. Sed ego vos potius blasphemos esse conuinco, signo probans visibili inuisibilem potestatem. Vt sciatis (inquit) quia potestatem habet filius hominis in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuũ, & ambula. Et tu ergo si iam surgis desiderio supernorum, si grabatum tollis, corpus scilicet à terrenis eleuans voluptatibus, vt iam non feratur anima concupiscentiis eius: sed magis ipsa, vt dignum est, regat illud, & ferat quo non vult, si demum ambulas quæ retro sunt obliuiscens, & ad ea quę ante sunt te extendens desiderio & proposito proficiendi, curatum te esse non dubites. Neq; enim surgere poteras si non aliquatenus onus esset alleuiatum, & nec grabatum tollere nisi exoneratus magis, quia nec ambulare in feruore conuersationis cum peccatorũ graui mole possibile est. Propter quod fiducialiter iam postulare potest qui eiusmodi est, tantum caueat ne forte aut postulet non postulanda, aut minus postulet quæ à deo sunt postulanda: aut ea tepide quærat quæ toto affectu, & omni tẽpore sunt quærenda. Petitis & non accipitis (ait Iacobus) eo Iac.4.d q̃ male petatis, vtpote in concupiscentiis vestris. Sic agit om M nis qui terrena quærit vltra necessitatem, qui mundialem gloriam sectatur aut voluptatem. Tale est etiam quod solent seculares homines mortem inimicorum in orationibus postulare, cæteraque similia quæ non oportet. At vero temporalia si defuerint, petenda quidem sunt quantum necessitas humana requirit: sed iuxta beati Gregorij sententiam non sunt hæc nimium requirenda. In quo genere etiam illa spiritualia sunt sine quibus nihilominus salus constare potest, vt sermo scientiæ, gratia curationum, omniaq; de quibus certum non habemus quid expediat nobis: vtpote si te fatiget tentatio, supplicandum quidem pro ea vt auferatur à te, sed non nimis obnixè, quoniam in talibus meminisse semper oportet apostolicæ illius sententiæ: Nos enim quid oremus sicut o- Rom.8.e portet nescimus. Et deo magis committere quàm temere aliquid apud nos definire. Hæc autem sunt toto affectu, & omni tempore postulanda, hæc sunt pro quibus incessanter & quàm obnixè poterunt, ad deum clament desideria tua, vt habeas gratiam eius bonam, & placere possis in oculis pietatis ipsius, & in eo viuas, & moriaris in ipso, vt gloriam eius videre, & ipso frui in perpetuũ merearis. De his enim dictum Lucæ.18.d est: Sine intermissione orate. Vnde & propheta: Exquisiuit, in Psal.26.c. quit, te facies mea, faciem tuam domine requiram. Et alibi. Vnam petij à domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo domini omnibus diebus vitæ meæ. Porro ad quartum genus

A nus orationis, quod est gratiarum actio, per paucos attingere credo, & quo rarius, eo preciosius est. Multam enim prorsus gratiam inueniet apud deum, quem iuxta promissionem suam exaudit antequam inuocetur: & testimonium reddet spiritui eius spiritus quem habet ex deo, quoniam exauditum est desiderium eius, ita vt certus iam non orare, sed gratias agere possit. Sic enim habes in Lazari resuscitatione, vbi do- Ioan.11.e minus, licet prius nihil orasset: Pater, inquit, gratias ago tibi quia audisti me. Prima igitur, id est obsecratio verecundo fiat affectu. Secunda, quam propriè diximus orationem, affectu puro: vt videlicet non dissimulemus peccata, non nos palpemus: scientes quòd sic quisque inuenit gratiam apud deum, si inuentus fuerit durus iudex in semetipsum. Tertia, id est postulatio amplum quærit affectum, & fiduciæ latitudinem, Iaco.1.d sicut scriptum est: Postulet autem in fide nihil hæsitans. Cre- Iosue.1.a do enim propterea dictum: Quemcunque locum calcauerit pes vester, vester erit, quòd tantum impetrabimus, quantum porrexerimus pedem fidei. Quarta quæ est gratiarum actio, ipsa debet esse deuotione plenissima, & deliciis affluens. Iam verò de reuerentia orationis, in eo quod lectum est in capitulo ipsius regulę, vos modo solicitauit authoritas, ex cuius occasione aliqua de oratione dicenda putaui. Illud tamen breuiter dico, nonnullos (vt arbitror) experiri interdum in ora- B tione ariditatem & hebetudinem quandam mentis, vt solis orantes labiis non satis attendant neque quid dicant, neq; cui loquantur, pro eo quòd velut ex consuetudine quadam cum minus digna reuerentia & solicitudine accesserunt. Quid enim aliud cogitare debet frater intrans ad orationem quam Psal.41.a propheticum illud: Ingrediar in locum tabernaculi admirabilis, vsque ad domum dei? Omnino siquidem oportet nos orationis tempore curiam intrare cœlestem, illam vtique curiam in qua rex regum stellato sedet solio, circundante innumerabili & ineffabili beatorum spirituum exercitu. Vnde & ipse Dan.7.c qui viderat: quià maiorem numerum non inuenit: milia, ait, milium ministrabant ei, & decies centena milia assistebant ei. Quanta ergo cum reuerentia, quanto timore, quanta illuc humilitate accedere debet à palude sua procedens & repens ranuncula vilis? Quam tremebundus, quam supplex, quam deniq; humilis & solicitus, & toto intentus animo maiestati gloriæ, in præsentia angelorum, in concilio iustorum & congregatione assistere poterit miser homuncio? In cunctis igitur actionibus nostris multa opus est animi vigilantia, sed præcipuè in oratione. Etenim sicut in regula nostra legimus, licet hora omni & omni loco oculi domini super nos speculentur, maximè tamen in oratione. Licet enim semper videamur, sed nunc etiam præsentamus & ostendimus nos quasi facie ad faciem cum deo loquentes. Porro quanuis vbique sit deus, in cœlo tamen orandus est, ibique orationis tempore cogitandus: vt C mens nostra non oratorij tecto, non aeris spatio, non ipsa re- Mat.6.b tardetur nubium densitate, iuxta eam formam quæ nobis à Christo tradita est, vbi ait. Sic orabitis: Pater noster qui es in cœlis. Cœlum enim quadã prærogatiua etiam sedes siue thronus dei vocatur: quia ad eam comparationem qua deum in cœlis angeli sancti & electorum animæ vident, nos miseri & peregrini super terram vix solum nomen habere videmur. Sic igitur oret qui orat, tanquam assumptus & præsentatus ei qui sedet super excelsum thronum in angelis qui minime ceciderunt, & eleuatũ in hominibus quos suscitauit de puluere inopes, & erexit de stercore pauperes: sic inquam, semetipsum cõsideret & sic attendat, tanquam præsentatum domino maiesta- Gene.18.d tis, vt dicat cum Abraham: Loquar ad dominum meum, cũ sim puluis & cinis. Et quia tuo præcepto commonitus, tua institutione formatus, id præsumo domine fons pietatis.

Quomodo uoluntas nostra diuinæ uoluntati tripliciter subiici debeat, Sermo.

DIstis nunc ex regula nostra fratres, de humilitate sententiam, cui ego quotiens legitur, toto animo intentos vos esse volo. Insipiens est enim & insanus quicunque in aliis vitæ meritis, quicunque in forte, religione. alia regione seu sapientia, nisi in sola humilitate confidit. Apud dominum fratres, ius habere non possumus, quoniam in multis offendimus omnes: sed nec fallere eum, ipse enim nouit abscondita cordis, quanto magis opera manifesta? vtique D nec resistere viribus, quoniam omnipotẽs est. Quid ergo restat nisi ad humilitatis remedia tota mente confugere, & quic quid in aliis minus habemus, de ea supplere? Sed ô mira vanitas, ô mira fatuitas cordis nostri, cuius elatione perfectè repri mere, cui⁹ ceruicosos motus omnino domare, humilitatis materia tanta non sufficit, quin superbiat adhuc terra & cinis.

Porro totius humilitatis summa in eo videtur consistere, si voluntas nostra diuinæ (vt dignum est) subiecta sit voluntati, sicut ait propheta: Nonne deo subiecta erit anima mea? Psal.61.a Scio quidem creaturam omnem velit nolit subiectam esse creatori. Sed à creatura rationali voluntaria subiectio quæritur, vt voluntariè sacrificet domino, & confiteatur nomini eius: non quia terribile & sanctum, non quia omnipotens, sed quia bonum est. At verò subiectionem istam triplicem esse necesse est, vt quod certum est deum velle, id nos velimus omnino: & quod certum est eum nolle, similiter execremur & nos. Quod autem incertum est vtrum velit aut nolit, neq; velimus ex toto, neque penitus non velimus. Hic certe fratres, in hoc medio totum periculum est religiosorum, dum infœliciter blandimur nobis, & palpantes seducimus nosmetipsos. Huic accedit vt dissimulemus domini quærere voluntatem, dum & nostram facere, & aliquam de ignorantia habere volumus excusationem. Quis enim est ille tam infœlix monachus qui id nolle audeat quod certus est deum velle: aut quod certus est eum nolle, id velle præsumat? Sed in medio periculum E est his qui iam egressi de seculo, in loco conuersionis habitãt tanquam in paradiso voluptatis: sicut in medio paradisi lignum transgressionis positum erat, in quo præuaricati sunt parentes primi, lignum scientiæ boni & mali, non tantum boni, vel mali solius, sed boni & mali. Propterea rogo vos fratres, diligenter attendite quia nihil mihi occurrit quod vtilius possitis audire. Vbi certa est dei voluntas, omnino nostra sequatur, in his videlicet de quibus certum aliquid in scripturis inuenimus, aut ipse spiritus manifeste clamat in cordibus nostris quid sentiendum sit, vt est charitas, humilitas, castitas, obedientia: hæc approbemus indubitanter & appetamus, quæ placere deo scimus indubitanter. Sed & ea omnimodis odisse debemus, de quibus certum est quod oderit ea deus vt est apostasia, fornicatio, iniquitas, impatientia. In his vero rebus de quibus nihil certi possumus inuenire, nihil certum voluntas nostra definiat, pendeat inter vtrunque, aut saltem neutri parti nimis inhæreat, cogitans semper ne forte altera pars deo magis placeat, & parati simus voluntatem eius sequi in quancunque partem eam cognouerimus inclinari. Nemo super his quæ certa sunt hæsitet, nemo dubia pro certis admittat, nemo sibi in dubiis iudicium vendicet, præcipitétve sententiam, & experiemur quod scriptum est: Pax multa diligen- Psal.118.x tibus legem tuam domine, & non est illis scandalum. Vnde enim sunt scandala, vnde turbatio, nisi quòd propriam sequimur voluntatem, & temere quod volumus in corde nostro F definientes, si quo modo id prohiberi contingat aut impediri: continuo etiam in impatientiam, in murmurationem, in scandalum proni sumus, non attendentes quoniam omnia cooperantur in bonum his qui secundum propositum vocati sunt sancti, & qui nobis casus videtur, fermo quidem dei est: suam nobis indicans voluntatem? At quicunque nihil certum de huiusmodi in corde posuerit: in quancunque partem postea conuertatur, scandalizari non poterit. Aut si quis facere cogitat vnde mandatum certum non habet, si voluntatem suam suspensam tenuerit donec prælatum interroget, & ab eo quærat domini voluntatem, cui vice ipsius obedit, non turbabitur quicquid ei præcipiatur: quoniam pax multa diligentibus legem tuam domine, & non est illis scandalum. Porro quod dixi voluntatem suspensam teneat, aut voluntatem suam diuinæ subiiciat voluntati, non de concupiscentiis desideriorum, non de affectionibus dico. Illud enim impossibile est, dum adhuc in hoc peccati corpore, in hoc corpore mortis anima detinetur. Quid enim esset aliud quam vita æterna, tota affectione diuinam in omnibus sequi voluntatem? Sed consensum nostrum necesse est diuinæ subiicere voluntati, si pacem æternam, & pacem desideramus habere præsentem, sicut scriptum est: Pacem meam do vobis, pacem relinquo vo- Ioan.14.c bis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gbis. Domine (ait propheta) in lumine vultus tui ambulabũt, & in nomine tuo exultabunt tota die. Alius enim ambulat in lumine vultus sui, solicitus facere suam voluntatem, & beneplacitum cordis sui considerans. Alius ambulat in lumine vultus humani, in eo semper intentus quid hominibus placeat, quid mundus iudicet: de quo die propheta loquitur: Diem hominis non concupiui, domine tu scis. Contritio & infœlicitas in viis eorum, & viam pacis non cognouerũt, non est timor dei ante oculos eorũ. Nam qui timorẽ dei semper habet præ oculis, viæ eius viæ pulchræ, & omnes semitę eius pacifice. Venite ad me, inquit, omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos: quos vestræ seu alienæ voluntatis dura premit seruitus: & inuenietis requiem animabus vestris. Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue. Quanto enim benignior & dulcior est diuina clementia quolibet homine, tanto suauius esse manifestum est iugum eius cæteris omnibus. Propterea homines sibi ipsis aut aliis hominibus placere studentes, confusi sunt, sed qui in lumine vultus tui ambulant domine, id solum cogitantes quomodo tuam faciant voluntatem, & toto corde contendentes placere tibi: nunc quidem in nomine tuo exultabunt, & non erit illis scandalum. Demum in iustitia tua exultabunt, quando exuentes infirmitates suas, & intrantes potentias domini memorabuntur iustitiæ tuæ solius, vt eam tunc teneant sine labore quam modo sequi laborant.

Hie.17.b. *Psal.13.b* *Prou.3.c* *Matt.11.d.*

H

Contra pessimum uitium ingratitudinis, Sermo.

MAgna est super nos dilectissimi, magna valde misericordia dei nostri, quos tam inestimabili spiritus sui virtute, tam inæstimabili dono gratiæ suæ eripuit à vana nostra conuersatione huius seculi, in quo eramus aliquando tanquam sine deo, aut certe (quod execrabilius est) etiam contra deum, non ignorantiam habentes, sed contemptum: cuius vitæ aut potius mortis (anima enim quæ peccauerat, ipsa moriebatur) vtinam frequenter in oculis cordis nostri tetra versetur imago, quanta videlicet cęcitas, quanta peruersitas illa fuerit vt sedula meditatione pensantes miseriæ pondus: etsi non tam perfectæ sicut est, aliquatenus tamen æstimare possimus liberatricis misericordiæ quantitatem. Iam verò si quis ex vobis diligenter considerare non negligat non modo vnde erutus, sed vbi sit cõstitutus, non solũ quid euaserit, sed & quid acceperit: non tantum vnde reuocatus sit, sed etiam quo vocatus, inueniet sine dubio cumulum huius misericordiæ omnino mensuræ prioris excedere quantitatem. Neque enim fecit taliter omni nationi, vt non solum iudicia, sed & consilia sua manifestaret eis: sed omnino magnificauit facere nobiscum, non solum in seruos assumens, sed eligens in amicos. Neque enim nos elegimus eum, sed ipse elegit nos, & posuit nos vt eamus & fructum afferamus: fructũ inquam non solum non peremptorium, quod ad iudicium pertinens, notum sit etiam seruis, sed nec peritura quidẽ, quod de consilio est, & reuelatur amicis. In hoc siquidem positi sumus, vt non peccato seruiamus. Ipse enim est peremptorius labor: nec seculo quoque, quemadmodum hi quos videmus subditos curis terrenis, etsi non culpis: corporalibus officiis, etsi non flagitiis implicatos, & in ea quæ præterit huius mundi figura pro sua suorumque præsenti sustentatione laborantes, quorum vtique labor etsi non ad damnationem, minimè tamen pertinet ad salutem, ita vt etsi conseruauerint fundamentum, detrimentum tamen patiantur, pereuntibus quæ superędificauerant, ipsi verò salui sint, sic tamen quasi per ignẽ. Nobis autem quid dicitur? Quod consilium datur amicis? Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam. Nec cessamus ab operando hoc cibo etiam cum terrenis forte occupamur operibus, aut obedientia dictante, aut fraternę charitatis intuitu, quoniam dissimilis nobis intentio est ab his quorum laborem periturum esse prædiximus. Dissimili proinde radice inhærens labor similis non similiter habet perire, quoniam radicatus est in ea quæ nunquam perit æternitate. Denique si forte non quidem illicita, nec tamen expedientia sectantes priori forsitan fornicatione relicta stetissemus in coniugij castitate, non capientes quod de cœlibi vita datum nouimus esse consilium, sed à rapinis & fraudibus abstinentes, licite propriis rebus vteremur, necdum tamen ad perfectionem euangelicam attingentes: sicut scriptum est: Si vis esse perfectus, vade & vende omnia quæ habes, & veni sequere me &c. Hoc ipsum quantę pietatis esset, si à tantis criminibus in quibus multi ex vobis inuoluti solum in se respõ sum mortis, & iudicium certæ damnationis haberent, datum esset vel in inferiori aliquo respirare gradu? Prodigus certe filius ad filiorum numerum aspirare timebat, beatum se reputans si forte vel in mercenariorum numero recipi mereretur: minime tamen sufficere potuit paternæ pietati, nisi tam copiosam ei misericordiam exhiberet, cui posset & ipse qui nun quam à patre discesserat senior filius inuidere. Sic & nos dilectissimi, abundanter effusa super nos misericordia dei nostri: de filiis iræ & diffidentiæ non solum ad electorum recepit numerum, sed vocauit ad collegium perfectorum. Nam & si forte aliquorum negligentia ad perfectionem non assurgit ipsi viderint quid excusationis possint afferre, quoniam apostolicam omnes nos vitam professi sumus, apostolicæ professioni nomina dedimus vniuersi. Quod sanè non de ea gloria sanctitatis dixerim, quam non sibi tantum sed vniuerso orbi susципere meruerunt, sicut scriptum est: susципiant montes pacem populo, & colles iustitiam, sed de eorum potius professione qua pro omnibus Petrus loquitur dicens: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Sed iam omnino mouet fratres mei, quid sibi velit quod minus erga nos liberalis nũc diuina clementia videatur, vt quibus tanta contulit non rogantibus, non desiderantibus, immò & fortasse recusantibus: nũc orantibus, obsecrantibus, postulantibus sæpissimè, immo continue, videatur multa minora negare. Quid enim putamus charissimi? Abbreuiata est manus domini, an forte thesauri gratiæ defecerunt? Quid inquam putamus, vtrum voluntas mutata sit, an immutata facultas? Neutrum sanè de eo estimare licet, neutrum fas est credere de omnipotenti & immutabili maiestate. Quid sibi vult ergo quod incessanter orantes, obsecrantes, postulantes, non exaudit, quibus tantam & tam gratuitam misericordiam prærogauit? Nam si respondeat quis quod apostolo Paulo responsum est, sufficere nobis gratiam dei: planè omnino fallitur, cum pro ea quam maximè vniuersæ orationes, obsecrationes, & postulationes nostræ fiant, ne ambulemus in magnis, aut in mirabilibus super nos, orantes nobis dari humilitatem quanta decet non dico sanctos, sed monachos peccatores: obsecrantes patientiam nobis tribui quanta non dico in martyribus inuenta est, sed professioni nostræ necessaria est, postulantes charitatem quantam non dico angelis, sed patribus qui fuere homines similes nobis passibiles, etiam & peccatores, diuino munere collatam agnouimus ex testimonio scripturarum. Væ generationi huic misere ab imperfectione sua, cui sufficere videtur insufficientia immo inopia tanta. Quis enim ad perfectionem illam quam scripturæ tradunt, vel aspirare videtur? Non sine causa sanè cum sint nobis eadem cum patribus conuersionis initia, dispar valde conuersationis profectus inuenitur, adeo vt cum eos profeciſſe de die in diem & cursum consummasse legamus, apud nos magnus æstimaretur si quis vel ipsa conuersionis suę primordia conseruaret, vt non minus humilis aut timoratus, non minus solicitus & circunspectus, non minus feruens spiritu, non minus patiens ac mansuetus in medio quâ in initio videretur. Quantos enim videmus quasi oblitos sui, & peccatorum suorum, dei quoque & beneficiorum eius immemores, sic non redimere sed amittere tempus, vt de moribus & affectionibus suis vix vltima apud ipsos mentio fiat? Quid istos aliud agere dixerim, qui scurrilitates, detractiones, iactantiæ, & impatientiæ verba nec reputant, facile contristant proximos, immo spiritum dei qui in eis est, pusillorum scandala paruipendunt, ad increpationem aliorum aut negligentia quadam dormitare videntur, aut iracundiæ facibus inflammantur, & cum his quasi gens quæ fecerit iustitiã, accedunt liberè ad ecclesiam, psallunt cum aliis, sed non spiritu neque mente, orationis tempore nescio quas ineptias meditantur, & ne ipso quidem tremendo angelis participare verentur dominici corporis sacramento: quid inquam istos aliud agere dixerim quam securos iam de gratia domini sui fiducia liter de ea quam longo tempore promeruerint familiaritate

Mat.19.c *Psal.71.a* *Matt.19.c* *2.Cor.12.b*

I K L M

præsumere?

A præsumere? Hoc nempe est quod vulgari prouerbio dicitur:
Psalm.38.c Familiaris dominus fatuum nutrit seruum. Sed vbi est dilectissimi quod totiens canitis: Quoniam aduena ego sum apud
te & peregrinus, sicut omnes patres mei? Heu heu, non inue-
Lucæ.17.d nitur qui redeat & agat gratias deo, nisi hic alienigena. Nonne decem mundati sunt, & nouem vbi sunt? Meministis credo verba saluatoris hæc esse, nouem illorum ingratitudinem arguentis. Bene siquidem orasse, obsecrasse, postulasse leguntur qui leuauerunt vocem dicentes: Iesu fili Dauid miserere nobis. Sed defuit eis quarta quam adiecit apostolus gratiarum actio, quando nec redierunt nec egerunt gratias deo.

Multos quoque videmus vsque hodie satis importunè petentes quod sibi deesse cognouerint: sed paucos admodum nouimus qui dignas super acceptis beneficiis gratias agere videantur. Nec reprehensibile quod instanter petimus, sed planè petitioni negat effectum, quòd inuenimur ingrati. Et forte hoc etiam clementia esse videtur, ingratis negare quod postulant, ne contingat nobis vt tanto grauius de ingratitudine iudicemur, quanto magis accumulatis beneficiis ingrati probabimur extitisse. Ergo misericordiæ res est in hac parte subtrahere misericordiam, quemadmodum iræ & indignationis misericordiam exhibere, eam sanè de qua per prophe-
Esa.26.b tam ipse pater misericordiarum loquitur dicens: Misereamur impio, & non discet facere iustitiam. Quam multos enim
B videmus & plangimus fratres, qui dummodo maneat habitus & tonsura, salua sibi omnia arbitrantur? non considerantes miseri quemadmodum ingratitudinis vermis interiora corrodens, ob hoc tantum corticem quem vident transforare dissimulet, ne forte recogitent & erubescant, ipsaque verecundia emendentur. Qui sic interdum in nonnullis consumpta est interiora vniuersa præsumit, vt non vereatur ad ea quoque quæ foris apparent, venenatum ducere caput: nisi forte quos videmus manifeste apostatare à deo, repente fieri pessimos arbitramur: & non magis paulatim defecisse, cum comederint alieni robur eorum, & nescierunt. Vides ergo non omnibus prodesse quòd à lepra secularis conuersationis, cuius peccata manifesta sunt, emundantur: sed nonnullis peius in occulto ingratitudinis vlcus oriri, quod tanto periculosius sit, quanto interius. Et bene saluator hinc in euangelio nouem
Luc.17.d illos vbi sunt querit, quoniam longe est à peccatoribus salus. Sic enim & primum hominem post peccatum vbi sit interrogat, & in iudicio nescire se profitebitur operarios iniquitatis,
Psal.1.b cum legamus in psalmo: Quoniam nouit dominus viam iusto rum, & iter impiorũ peribit. Nec sine causa in nouenario inuenti sunt qui non redeunt ad saluatorem, in quo nimirum numero quaternario quinarius iungitur, & est non bona mixtio corporeæ sensualitatis, & euangelicæ traditionis. Quod
C tunc fieri solet, cum sic volumus quatuor euangeliis obedire, vt quinque corporis sensus pariter oblectare velimus.

Fœlix autem Samaritanus ille qui cognouit se nihil habere quod non accepisset, idcirco seruauit depositum, & cum gratiarum actione ad dominum est reuersus. Fœlix qui ad singula dona gratiæ redit ad eum in quo est plenitudo omnium gratiarum, cui dum nos pro acceptis non ingratos exhibemus, locum in nobis facimus gratiæ, vt maiora adhuc accipere mereamur. Omnino enim sola nos à profectu conuersationis impedit ingratitudo nostra, dum quodammodo amissum reputans dator quod ingratus accepit, cauet sibi de cætero ne tanto plura amitteret, quanto plura conferret ingrato. Fœlix proinde, qui se alienigenam reputans, etiam pro quibusque minimis beneficiis non minimas refert grates, gratuitum esse non dubitans neque dissimulans quod alieno impenditur & ignoto. Nos autem miseri & miserabiles cum in initio adhuc alienos nos æstimamus, timorati satis, satis deuoti & humiles inuenimur, tam facile postmodum obliuiscimur quàm gratuitum sit quicquid accepimus, & præsumentes non bene quasi de familiaritate dei nequaquam aduertimus quod mereamur audire: quoniam inimici domini domestici eius. Tanto enim facilius nunc offendimus eum, quanto ea grauius quæ à nobis committũtur iudicanda nouerimus esse: cum in psalmo legamus, quoniam si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuis-
Psal.54.b sem vtique. Obsecro itaque fratres mei, humiliemur magis ac magis sub potenti manu dei, & ab hoc tam maximo, tam nequissimo vitio ingratitudinis longe fieri studeamus: vt tota D
deuotione in gratiarum actione versantes, conciliemus nobis gratiam dei nostri, quæ sola potest saluare animas nostras. Nec verbo tantum vel lingua, sed opere & veritate exhibeamus nos gratos: quia gratiarum actionem magis quam dictionem à nobis exigit dator gratiarum dominus deus noster, qui est benedictus in secula, Amen.

De eo quod legitur in Iob, In sex tribulationibus liberabit te, & in septima non tanget te malum. Sermo. *Iob.5.c*

DIgnum valde est & omnino exigit ratio æquitatis, vt quibus à constitutione mundi regnum paratur, ipsi etiam sese regno parare non negligant, ne parato regno inueniantur forsitan qui regnaturi fuerant imparati. Sic enim legimus de cœna quadam, dicente do
Mat.22.d mino: quoniam quidem cœna parata est, sed qui vocati erant non fuerunt digni. Quærimus ergo quemadmodum regno parato parari debeant reges futuri. Et si pie quærimus, cum propheta vtique dicere non audemus: Domine quis habitabit in
Psal.14.d tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo? Qui ingreditur, inquit, sine macula. Sed hæc inquies præparatio soli Christo conuenire videtur. Nemo enim cæterorum
Iob.15.b omnium mundus à sorde, nec infans cuius est vita vnius diei super terram. Itaque solus intrabit, qui solus agnus est sine macula, solus argui non potuit de peccato, quod non ab eo fa
E ctum est nec in eo inuentum. Solus planè summus pontifex meus nec in patre nec in matre contaminatus est, vt lex dicit: patrem quippe sed deum, matrem quoque sed virginem habens: vnde & solus ingreditur sancta sanctorum, & nemo ascendit in cœlum nisi qui descendit de cœlo filius hominis qui est in cœlo. Quid ergo nos? Ita ne continuo desperabimus? Immo verò sperabimus, & hinc maximè. Licet enim solus, sed profecto totus intrabit, & os nõ comminuetur ex eo. non sine membris caput inuenitur in regno, si tamen membra fuerint conformia sibi, & cohærentia capiti suo. Conformia sanè moribus, cohærentia fide. Habet enim conformationem quantum potest, habet & cohærentiam ipsa etiam minor ætas, dum & similitudini mortis eius messione illa triplici complantatur, & fidem in inuolucro quodam recipit, quod necdum capax sit euolutæ. Benignus est nimirum spiritus sapientiæ, & quem traducta culpa ligauerat, indulta iustitia soluit. Sed non ita deinceps liberabit maledictum à labiis suis. Vo-
Heb.10.e luntarie enim peccanti post agnitam gratiam non relinquitur hostia pro peccato. Sed neque sic liberabit à suis quomodo ab alienis labiis maledictum. Maledictio fratres, gra-
uis est macula, & scimus quoniam non quod intrat in os coin-
Mat.15.b quinat hominem, sed quod de ore egreditur. Inde ergo macula, inde maledictio à labiis suis, sed non semper à propriis. Neque enim de corpore vel corde proprio originalis in par-
F uulum culpa procedit, cui non modo consensus, sed ne vllus quidem interim potest sensus esse peccati. Quomodo tamen maledictum à labiis suis non liberat spiritus, aut voluntariè peccantibus non relinquitur hostia, nisi quia non illi denuo crucifigitur Christus, nec complantatur iterum similitudini mortis eius per baptismum? Propria iam eo lachrymarum vnda exigitur, propriam baiulare crucem, propria mortificare membra, & propriam immolare hostiam necesse est. Sine causa aliter diceret, credo propriis labiis expietur oportet pro-
priorum maledictio labiorum: per multas enim tribulationes
Acto.14.d in regnum dei intrare necesse est, & nemo nisi per tribulationes ingreditur, aut proprias aut alienas. Sola nimirum secundi Adæ tribulatio purgat, quos contaminauit offensio solaprioris, non quòd propria cuiquam sufficere possit satisfactio. Quid enim est vniuersa pœnitentia nostra, nisi quòd si non compatimur, omnino non possumus conregnare? Quod enim in nobis minus est, ipse supplet: modicum tamen illud quodcunque nostrum est, non patitur reseruari. Quòd si fidei cohærentia sine morum conformitate nequaquam saluat adultos, longe minus saluare poterunt opera sine fide. Facilius enim membrum inhærens capiti si deforme est reformatur, quàm diuulsum quanlibet simile copuletur. Et ipsum tamen quod deforme est, aut conforme fieri imagini filii

sui &

Universidad de Deusto
Biblioteca

G sui & capitis sui,aut certè tandem auelli ab eo,necesse est anathema esse à Christo,ne in illa plenitudinæ corporis eius inueniatur quippiam indecorum. Vbi ergo macula propria, propria quoque purgatio iure requiritur:& si contaminatio multiplex,opus est etiam tribulatione multiplici.Vnde enim tribulatio nisi dum resistitur contaminationi,concupiscentiæ repugnatur?Quid verò in homine purum ab hac macula, immune ab hoc contagio poterit inueniri? Ab intus manat, de corde exit pestiferu virus, ac deinceps corpus occupat vniuersum,mente desideriis afficit,mẽbra illecebris inficit.Inde pruritus auriũ, oculorũ petulantia,inde olfaciendi voluptas,inde in faucibus tam inordinata delectatio,inde in vniuerso corpore mollitiei sensus,& libido pernicioſa tangendi, inde int⁹ in anima ebrietas illa desideriorum,& fornax quædam ambitionis,auaritiæ,inuidiæ,contumaciæ,nequitiæ, & omnium denique vitiorum affectibus vehementer accensa.Quot enim corpus illecebras, quot oblectamenta mundus habere videtur, tot patitur tribulationes, tot sustinet tentationes vir iustus. Et quemadmodum ambulans quis in carne,sensuum voluptate delectatur,& delicias computat esse sub sentibus : sic & omnis qui in spiritu seminare desiderat,spinas & tribulos quos propria terra ex maledicto vtique germinat, potius eradicare quam propagare contendit,quippe qui conuertitur in ærumna sua quotiens configitur spina. Huic ergo tam multipha
H riæ pesti,per singula quæque resistere,quàm multiplex tribulatio?A planta pedis vsque ad verticem non est sanitas,in me totum infecit concupiscentia, lex peccati in membris omnibus inuenitur,vndique per feneſtras mors intrare contendit, & intus fomes totius nequitiæ periculosius seuit, crudelius malignatur. Minimé tamen in hac tam multiplici lucta deficiendum, aut desperatione cedendum est. Licet enim abundent tribulationes pro Christo,sed abundant & consolationes per ipsum.Denique audi consolationem,Peccatum in foribus est,nisi ipse aperias, non intrabit. Appetitus in corde prurit, sed sub te est. nisi sponte cesseris, nil nocebit. Audi
Gene.4.a consolationem.Consensum cohibe ne prævaleant hæc,& immaculatus eris,vt sine macula ingrediaris & ipse ad habitandum in tabernaculo,& requiescendum in monte sancto domini dei tui.Si tui non fuerint dominati,tunc immaculatus eris, & emundaberis à delicto maximo. Maximum plane delictum,quod interiorem & exteriorem hominem occupat vniuersum.Audi adhuc consolationem.In sex,inquit,tribulationibus liberaberis,& in septima non tanget te malum. Si puer
Iob.5.c Hebræus es, sex annis seruiens liber egredieris in septimo. Sex tibi tribulationes sunt contra desideria cordis, & quinquepertitam sensualitatis corporeæ voluptatem : sed in his sex liberaberis à septima,non quidem ne veniat, sed ne lædat, ne noceat,ne tangat te malum.Veniet quidem mors : ipsa e-
I nim est septima tribulatio : sed somnus erit dilectis domini, & ecce hæreditas eius.Erit iauua vitæ,erit initium refrigerij, erit sancti illius montis scala,& ingressus in locum tabernaculi admirabilis quod fixit deus & non homo. In septima itaque non tanget te malum. Malum vtique triplex quod eos manet in septima,qui in sex tribulationibus dissimulant perfectè interim liberari,nec in sex hydriis purificantur ad liquidum vt exhibeantur in nuptiis sponsi non habentes maculam neque rugam.Monet enim eos horror in exitu,dolor in transitu,pudor in conspectu gloriæ magni dei. Vnde nobis ista dissimulatio est fratres mei ? Vnde hæc tam pernicioſa tepiditas,vnde hæc securitas maledicta ? Quid seducimus miseri nosmetipsos? Forsitan iam diuites facti sumus, forsitan iam regnamus.Nonne ostium domus nostræ horribiles spiritus illi obsident?Nonne exitum nostrum laruales illę facies præstolantur?Quis ille pauor erit ô anima mea, cum dimissis omnibus quorum tibi est tam iucunda præsentia, tam gratus aspectus,cohabitatio ipsa tam familiaris,sola ingrediens incognitam penitus regionem,occurſantia tibi cateruatim ruere teterrima illa monstra videbis?Quis tibi in die tantę necessitatis occurret ? Quis tuebitur à rugientibus præparatis ad escam?quis consolabitur ? quis deducet ? Filioli mei, memoremur hæc nouissima nostra, ne peccemus. Nam & per ignem nobis transeundum est,& vniuscuiusque opus quale sit, ignis probabit. Ibi enim aurum nostrum vertetur in scoriam,ibi re
uelabitur vniuersa impuritas,ibi veritas ipsa accepto tempo- K
re quod nobis interim datum contemnimus, iustitias iudicabit.Quid verò illic omnes iustitiæ nostræ, nisi pannus menstruatę reputabuntur?Quicquid nunc paruipendendo transimus,palpando tegimus,dissimulando negligimus, quanto illic cruciatu vindex flamma consumet? Vtinam magis nunc daret quis capiti meo aquas, & oculis meis fontem lachrymarum : forte enim non reperiret ignis exurens quod interim fluẽs lachryma diluisset.Iam verò post ignem illum putas residuum aliquid inuenietur in nobis ? Aut tantum erit vt audeamus illud vultui maiestatis offerre :aut eius sic astare, conspectui?Quis ille pudor erit,quęve confusio,post tanta beneficia tam tepidos,tam imperfectos,tam vacuos apparere ante faciem dei nostri? Fugiebat Adam vt absconderetur ab eo, post vnius vtique pomi vetiti gustum.quid nos post tanta flagitia,post tanta facinora præsumemus ? Quando ab hac confusione purgabitur oculus cordis, cui nunc operam dare negligimus vt irreuerberata acie veri illius solis radios valeat intueri?Sicut fluit cera à facie ignis, sic peribunt peccatores à facie dei.Ingrediatur vtique putredo in ossibus meis,& sub
Psal.67.a ter me scateat,vt requiescam in die tribulationis huius septimę,& in ea non tangat me malum.Malum hoc triplex, horroris,doloris,& pudoris. Fœlix siquidem anima,quæ fiduciaLiter inimicis suis loquetur in porta : Quid hic astas cruenta bestia?Nihil in me funeste reperies.Fœlicior cuius opus non
L arserit,quem superædificasse aurum,argẽtum,lapides preciosos,examen illud inueniet.Fœlicissimus qui sine vlla nube cõfusionis reuelata penitus facie gloriam domini speculãdo, in eandem imaginem transformabitur,& similis erit illi, videns eum sicuti est,vtique super omnia deus benedictus & laudabilis,& gloriosus in secula seculorum, Amen.

De diligendo deo, Sermo.

NOlite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt.Omnia enim quæ in mundo sunt,concupiscentia carnis,& concupiscentia oculorum, & ambitio spiritus, quæ non sunt ex patre. Quid ergo ? Sunt aliqua ex patre,quibus nobis ista recompensentur. Sunt vtique omnino dulciora his & amabiliora,sed hæc non creduntur seruis,multo minus inimicis.Quisquis verò amicus voluerit esse huius mundi, inimicus dei constituetur. Amicis creIoan.15.b ditur consilium,quibus dicitur : Quia omnia quæcunque audiui à patre meo,nota feci vobis. Exponit beatus Gregorius, quia amor ipse, notitia est. Est ergo triplex amor qui tria illa excludat quæ non sunt ex patre. Et propterea credo ter
Ioan.21.c interrogatur Petrus,amas me,amas me,amas me?Sed & forte
Deu.6.a hæc sunt de quibus in lege præcipitur. Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota
M virtute tua,id est diliges dulciter siue affectuose,diliges prudenter, diliges fortiter. Siquidem amor cordis simile quiddam habet carnalis amoris. nam affectiones, propriæ cordis esse dicuntur.Anima verò aliquanto iam superius sonat,vnde & merito dicitur sedes sapientiæ, vt merito videatur illi attribuendum prudenter diligere deum. Sane ad affectuosum illum quem dicimus cordis amorem plurimum valet incarnationis Christi cogitatio, sed & totius dispensationis quam gessit in carne,& maximè passionis. Videns enim deus homines omnino carnales effectos,tantam eis dulcedinem exhibuit in carne, vt duriſſimi cordis sit quisquis eum toto affectu non diligat. Volens siquidem nobilem creaturam hominem recuperare,si,inquit,inuitum coegero,asinum habeo,non hominem,quoniam quidem non libens veniet nec spontaneus vt possit dicere: Volũtariè sacrificabo tibi.Nunquid asinis dabo regnum meum?Nunquid de bobus cura est deo?Vt ergo haPsal.52.b beam voluntarium, terrebo eum, si forte conuertatur & viuat.Et comminatus est acerbiora quæ excogitari possunt,tenebras æternas,vermes immortales,ignem inextinguibilem. Cum autem nec sic homo reuocaretur,ait : Non solum timidus, sed etiam cupidus est. promittam ei quod potiſſimum desiderabile videatur. Desiderant homines aurum & argentum & similia,& super hæc omnia vitam desiderant. Manifestum est hoc,& valde manifestum.Si,inquit,tantopere desiderant miseram hanc laboriosam vitam & momentaneam,quantum

A tum diligent vitam quietam,æternam, beatam ? Promisit itaque vitam æternam,promisit quod nec oculus vidit,nec auris audiuit,nec in cor hominis ascendit. Videns autem quod nihil proficeret,vnum,inquit,restat adhuc.Ineſt homini non solum timor & cupiditas,sed & amor,nec quicquam in eo vehementius ad trahendum. Venit igitur in carne, & tam amabilem se exhibuit, vt illam nobis impenderet charitatem, qua maiorem nemo habet,vt animam suam daret pro nobis.Quis quis sanè nec ob hoc quidem conuerti voluerit, nonne merito audiet : Quid debui facere tibi, & non feci? Et vere in nullo sic commendat deus charitatem suam quomodo in mysterio incarnationis eius & passionis,in nullo sic reuelatur eius pietas,in nullo sic apparet benignitas,quomodo in humaad Ti.3.b nitate,apostolo teste qui ait: Apparuit benignitas & humaniAbac.3.a tas saluatoris nostri dei. Nam potentia quidem occultata est, quoniam in infirmitate venit. Vnde Abacuch: Absconditа est, inquit,fortitudo eius,haud dubium quin in cruce, cuius cornua in manibus eius. Sapientia quoque absconditа est & incarnata.Placuit enim ei per stultitiam verbi,saluos facere credentes.Nonne quodammodo stultum se fecerat, qui tradidit in mortem animam suam, & tulit peccata multorum, & quæ non rapuit,tunc exsoluebat?Nonne ebrius erat vino charitaMar.8.d tis,& immemor sui contra Petri consilium dicentis : propiB tius esto tibi ? Itaque absconditа est fortitudo, maximeque velata & incarnata sapientia, sed benignitas non potuit amplius declarari,nec abundantius exprimi,non euidentius commendari.Porro id quidem ad affectuosum cordis amorem diximus pertinere.Nam videre est homines sic affectos erga huiusmodi,vt vix sine lachrymis audiant vel recordentur. Hic ergo amor contra concupiscentiam carnis est.Quid enim dulce sit ei in carne,cui tanta dulcedo est in Christi passione?Verum hæc dulcedo falli potest si desit prudentia,& iam difficile caueri poterit in melle venenum . Necesse est igitur adesse prudentiam, qua diligenter interiora mysteria inuestigare possimus, vt parati simus omni poscenti reddere rationem.
Psal.118.m. Hic amor prudens excludit curiositatem. Siquidem animus his intentus, temporalium non poterit esse curiosus, dicens cum propheta : Quomodo dilexi legem tuam domine, tota die meditatio mea est. Tertium est vt fortiter quisque diligat,quatenus sicut falli non potest,ita nec cogi possit, paratus omnia pati propter iustitiam. Quis autem nesciat eum qui rex cœli sit,terrena regna & honores non ambire, sed maMat.5.a gis abiicere ? Porro beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Itaque de his tribus nunc Petrus interrogatur, quia prius inuentus fuerat minus habens. Audiens enim primo de passione domini ferre non potuit, tanquam dulciter diligens, sed absit, inquit,à te,vtpote insipienter amans. Vnde & audire meruit.
Mar.8.d Vade retro satana,quoniam non sapis ea quæ dei sunt.Simile
C aliquid in apostolis erat,quibus dicebatur . Si diligeretis me,
Ioan.14.d. gauderetis vtique quia vado ad patrem.immo verò quia diligunt,dolent . Et diligunt & non diligunt : diligunt dulciter, sed non sapienter.Nocte verò ipsa qua tradendus erat domiLuc.22.d nus,& dulciter & prudenter diligebat Petrus , cum diceret: Tecum paratus sum & in carcerem & in mortem irę:sed non diligebat fortiter:quoniam qui cecidit, stabili non erat illeActo.5.e gradu.Nondum venerat virtus ex alto, qua accepta non negauit,sed libera voce vsus,vos,inquit, iudicate vtrum deo magis obedire oporteat an hominibus.An non congrue de dilectione requiritur,qui pascendo preponitur gregi ? Ille enim
Ioan.21.d præesse debet aliis qui vino charitatis debriatus æstuat:immemor sui:vt non quęrat quæ sua sunt,sed magis quæ Iesu Christi.Et nota quia requisitus Petrus an diligat plus his, tantum respondit se diligere, non audens affirmare quod prius se dixisse temere confundebatur, & fortasse propterea contristaMat.14.c tus est.Dixerat enim prius:Etsi omnes scandalizati fuerint in te,sed non ego.

De ligno,fœno,& stipula, Sermo.

NVsquam est securitas fratres, neque in cœlo, neque in paradiso,multo minus in mundo . In cœlo enim cecidit angelus sub præsentia diuinitatis . Adam in paradiso de loco voluptatis . Iudas in mundo de schola saluatoris.Hæc idcirco dixerim , ne quis sibi de loco D
isto blandiatur, quia dicitur locus iste sanctus est : quia non locus homines,sed homines locum sanctificant. Sunt enim etiam inter nos tria genera hominum, ipsaque satis incongrua & ordini & homini qui hanc viam ingressus est . Sunt enim qui bene incœperunt,sed statim defecerunt . Et sunt qui nunquam incœperunt , sed in sua mollitie permanserunt & permanent.Et sunt qui rapiantur spiritu leuitatis, tardi ad audiendum,veloces ad loquendum,paratissimi cursim enumerare quod faciunt,si quid faciunt tamen.Nunquid vel istos repellet deus?Non,si in fundamento permanserint,sed salui erunt, sic tamen quasi per ignem. Per quem ignem ? Dicit apostolus:Fundamentum aliud nemo potest ponere præter id quod
1. Cor.3.c positum est,quod est Christus Iesus. Si quis ędificauerit super fundamentum hoc lignum, fœnum, stipulam : detrimentum patietur.Ipse autem saluus erit,sic tamẽ quasi per ignem. Fundamentum Christus est,lignum fragile est , fœnum molle,stipula leuis.Lignum sunt qui fortiter incœperunt,sed fracti non renodantur.Fœnum sunt, qui fugienda mollitie tepefacti,nec summitate digiti (vt dicitur) labores arduos attingere volunt.Stipula sunt, qui leuitatis motibus exsufflati,nun quam in eodem statu permanent.Et timendum quidem est de iltis,sed non desperandum : quia si in fundamento Christum habuerint,hoc est in hac via vitam finierint,salui erunt,sic tamen quasi per ignem. Ignis tria habet,fumum,lucem, ardorem. Fumus excitat lachrymas,lux vicina illuminat, ardor aE durit.Ita & qui eiusmodi est,fumum hoc est amaritudinem in mente habere debet,quia tepidus est,quia remissus est,quia leuis,quia ordinem quantum in se est subruit & perturbat. Sed & lucem in ore,vt qualis est in mente,talem se in confessione & dicat & plangat,vt & linguam acuat conscientia,& conscientiam arguat lingua.Necesse est quoque vt ardorem sentiat in corpore,id est pœnitentiæ tribulationem , etsi non multimodam,aliquam tamen.Putas quia sic compunctos corde,ore confessos,corpore fatigatos abiiciet,qui omnes homines vult saluos fieri,& neminem vult perire?Sunt & alij qui ædificant super fundamentum hoc,aurum,argentum,& lapides preciosos,qui vehementer incipiunt,vehementius proficiunt,vehementissimè perficiunt, non attendentes quid caro possit , sed quid spiritus velit.

De triplici genere cogitationum nostrarum, Sermo.

ADmonet nos beatus Benedictus (fratres) solicitos esse circa cogitationes nostras,sapientis vtique cõProu.4.d silium sequens, qui omni custodia cor custodire suadet,quoniam ex ipso vita procedit. Tria igitur occurrunt genera cogitationum, à quibus multa solicitudine cauere necesse sit eos qui conuertuntur ad cor , & dignum deo in semetipsis templum exhibere festinant . Sunt enim nonnullę interdum cogitationes penitus ociosæ , & ad rem F
non pertinentes: quas tam facile abiicere quam recipere facile possit anima,dummodo sit secum habitans in corde suo, & adsistens dominatori vniuersæ terræ . Sunt & aliæ cogitationes violentæ magis & fortius adhærentes, quæ videlicet ad necessitates naturæ pertinent,& quasi ex eodem adsumptæ limo de quo & nos facti sumus,si paululum insederint , auelli nequeunt sine læsione & difficultate . Sæpe enim sic afficit nos cogitatio carnalis de cibo, de potu siue vestimento , vt vix eradicari queat de cordibus nostris : quod non aliunde est,nisi quòd & ipsa limosa & viscosa quodammodo,limosam nihilominus & glutinosam inuenerit terram . Non sine causa enim dictum est,hominem plasmatum non de terra qualibet, sed de limo. Vide enim quam limosum sit corpus , quod ipsi quoque spiritui tam fortiter & penè indissolubiliter inhæret,vt vix cum multa afflictione possit aliquando separari.
Quid ergo agendum cum limosa illa cogitatio mentem subGene.49.a ierit ? Planè exclamandum nobis est cum sancto Iacob atque dicendum:Ruben primogenitus meus non cresces: ascendisti enim cubile patris tui.Rubea enim & carnalis atque sanguinea huiusmodi concupiscentia est : quæ tunc cubile nostrum ascendit,cum non solùm memoriam tangit cogitatione , sed & ipsum voluntatis stratum ingreditur & polluit praua delectatione.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G lectatione. Bene autem primogenitus noster dicitur appetitus ille carnalis, qui ab ipso nimirũ initio vitæ nostræ, in nobis pullulat, cum cætera vitia processu temporis ex malitia mundi huius variisque occasionibus contrahantur. Oportet ergo reprimere, quem extinguere non possumus appetitum: vt quam cito cubile nostrum ingreditur, crescere eum nullatenus patiamur, sed sub nobis sit, quemadmodum dicit scriptura: Subter te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius. Gene.4.d Iam verò tertium cogitationum genus immundum nimis ac fœtidum est, quod nec admittere quidem vlla ratione debemus, sed à longe præsentire fœtorem, & tota virtute repellere, toto animo propulsare, & conuersi statim ad gemitus, lachrymis atque suspiriis inuocantes spiritum, qui adiuuet infirmitatem nostram. Sic nimirum confusus abscedens non tam facile deinceps simile aliquid viriliter resistentibus nobis malignus hostis offerre vel asserre præsumet. Dico autem cogitationes illas immundas penitus ac fœtidas, quæ ad luxuriam, ad inuidiam & vanam gloriam pertinent, cæteraque vitia detestanda. Oportet enim si mundas conseruare volumus animas nostras, adhuc longe agentibus cogitationibus huiusce modi multa cum indignatione occurrere, & exsufflare à nobis, vt nullus eis detur accessus. Et primum quidem genus cogitationum ociosarum, scilicet ad rem non pertinentium, lutum est, sed lutum simplex, id est non inhærens nec fœtens, nisi forte diutius immoretur in nobis, & per incuriam ac negligentiam nostram in alterum genus cogitationum vertatur: quod quotidie experimur. Dum enim ociosa tanquam minima spernimus, ad turpia atque inhonesta dilabimur. Secundum verò cogitationum genus non lutum simplex, Sed vt iam diximus, viscosum ac limosum est. Nam tertium quidem sic cauendum est non tanquam lutum aut limus, sed tanquam immũ dissimum ac fœtidissimum cœnum.

H

De triplici iudicio, proprio, humano, & diuino, Sermo.

1. Cor.4.a Sic nos existimet homo vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum dei. Minister Christi sic debet conuersari, vt ex moribus exterioris hominis qui videtur, existimetur compositio interioris animi qui nõ videtur, ne vel ab alio vel à seipso possit iudicari, sed dicat cum eodem apostolo: Mihi pro minimo est vt à vobis iudicer, aut ab humano die: sed neque me ipsum iudico. qui autem iudicat me, dominus est. In quibus verbis notanda sunt tria iudicia, humanum, suum cuiusque proprium, & diuinum. Et humanum quidem potest iudicare de rebus exterioribus, quæ sensibus corporis percipiuntur: de interioribus vero non potest. 1.Cor.2.c Hinc enim scriptum est, Quis enim scit hominum quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis qui est in eo? I Quapropter de his quæ sunt in homine, potest iudicare spiritus hominis qui in ipso est. longe verò præstantius de his ipsis iudicat deus, cuius necdum fatetur apostolus euasisse iudicium, qui tamen iam humanum transcendisset & proprium. Porro humanum contemnebat qui dicebat: Mihi autem pro minimo est vt à vobis iudicer, aut ab humano die. Sed neque proprium timebat qui dicebat: Sed neque meipsum iudico. nihil enim mihi conscius sum. Solum ergo restabat diuinum: de quo ait. Qui autem iudicat me, dominus est. Debet tamen quisque quantum potest se irreprehensibilem exhibere, primum quidem coram deo, sed deinde etiam coram hominibus. Hoc nempe est quod alibi loquitur idem apostolus dicens: Rom.12.d. Prouidentes bona non tantum coram deo, sed etiam coram hominibus. Tribus siquidem modis prouidemus bona coram hominibus, id est habitu, actione, sermone. Habitu, ne sit notabilis: actione, ne sit reprehensibilis: sermone, ne sit contemptibilis. Tribus etiam modis coram deo, cogitatione, affectione, & intentione. Nam & cogitatio debet esse sancta. Vnde scriptum est: Cogitatio sancta seruabit te, & affectio pura, & intentio recta. Sunt autem tria ista, id est cogitatio, affectio, intentio, in anima. Sed in ea quoque propriis singula locis distincta videntur. Nam cogitatio in memoria est, affectio in voluntate, intentio in ratione consistit. Atque vt eorum vsum ac differentiam clarius videamus, sumamus nobis exemplum de rebus exterioribus. In corporibus si quilibet deformis color cutem tantum inficiat, corpus quidem turpius K redditur, sed nil ei de sua sanitate ex hoc adimitur. Si ergo carni putredo aliqua vel liuidus tumor insederit, iam non solum decus corporis, sed salus quoque perturbatur. Quòd si languor forsitan inualescens, cum ipsa carne ossa quoque medullitus occuparit, tunc demum de vita non immerito potest desperari. Eodem modo in anima si peccatum suggeritur memoriæ per cogitationem, nullum tamen præbuerit aut voluntas affectum, aut deliberatio ipsa consensum: fateor quidem deformitas est, nec audire interim anima illa meretur: Tota pulchra es amica mea: & si næuus est, sed non morbus. Quòd si voluntas quoque præoccupata sensu delectationis afficitur, resistit tamen adhuc deliberatio rationis, infirmatur quidem, sed necdum moritur anima, clamet tamen necesse est: Hie.17.c Sana me domine, & sanabor. Tunc verò mori dicitur, quando & ipsa ratio ad peccatum per intentionem curuatur. tunc enim consentit. Et de tali dicitur: Anima quæ peccauerit, ipsa Eze.18.d morietur. Hunc triplicem gradum deplorauit Dauid ex persona Adam, dicens domino expellenti de paradiso in latam huius seculi euagationem: Confirmasti super me manum tuam. Et quoniam carnalia desideria sunt pœna peccati: non est sanitas in carne mea à facie iræ tuæ. Iam verò nec robur est rationis. Non est pax ossibus meis à facie peccatorum meorum. Qui rursus eosdem gradus ex persona iusti decantat dicens: Psal.76.d Memor fui dei, & delectatus sum & exercitat⁹ sum. Delectatus enim per voluntatem, exercitatus per rationem. Ne ergo L à memoria repellat deum irruens turba plurimarum cogitationum, quæ solent effluere tanquam vilis plebs in atrium, ponatur ad eius portam ianitor, cuius nomen est recordatio propriæ professionis: vt cum turpibus sese cogitationibus sentit animus prægrauari, increpet se & dicat sibi: Tu ne hæc debes cogitare, qui sacerdos es, qui clericus es, qui monachus es? Cultor iustitiæ debet in se quicquam iniquum admittere? Decet seruum Christi, amatorem dei tale aliquid ad modicum meditari? Hæc dicendo, excludet fluxum illicitæ cogitationis per recordationem propriæ professionis. Similiter ad portam voluntatis in qua solent manere carnalia desideria, tanquam in domo domestica familia, statuatur ostiarius qui vocatur recordatio cœlestis patriæ. Hic enim potest prauum desiderium quasi cuneus cuneum expellere: & ipsum qui ait: Ecce sto ad Apo.3.d ostium & pulso, sine cunctatione recipere. Iam verò ad thalamum rationis talis & tam ferox adhibendus est custos qui nemini parcat, sed quicunq; hostis siue clam siue palam ingredi præsumpserit, procul eum arceat, & hic sit recordatio gehennę. In cæteris siquidem, id est memoria & voluntate, non ita est intolerabile si vel memoria recipiat quandoque vagã cogitationem, vel voluntas impuram affectionem. Hoc verò M grauissimum & omnino damnosum, si vnquam ratio perdiderit rectitudinem intentionis.

De uerbis psalmi uicesimitertij, Quis ascendet, Sermo. Psal.23.d

Quis ascendet in montem domini, aut quis stabit in loco sancto eius? Verbum exhortationis est fratres mei: vt quandoquidem omnes ascendere nitimur, omnes tendimus in sublime, sursum aspiramus omnes, omnes conamur in altum: illuc studeamus ascendere, vbi bonum sit nos esse, vbi securum sit nos esse, vnde cadere non oporteat, vbi stare possimus. Nec modo vt desiderium prouocet, ascensorem montis huius propheta requirit: verumetiam vt ascendere cupientem modum doceat ascendendi. Fœlix qui huius montis ascensiones in corde suo disposuit, concupiscens & deficiens in atria domini. Siquidem mõs Psal.83.b iste mons vber, bonorum omnium cumulus, mons voluptatis Ibidem.d. æternæ, domus dei est. Et beati qui habitant in domo tua domine, in secula seculorum laudabunt te. Audi testem fidelem Baruc.3.e. quia mons est domus ista. O Israel quam magna domus domini, & ingens locus possessionis eius, magnus & non habens consummationem, excelsus & immensus. Immo verò non solum mons est, sed & mons montium, & multæ in eo mansiones, multi montes. Denique etiam fundamenta eius in montibus sanctis. Et ne hoc quidem sanctus tacuit Esaias. Erit, inquit, mons domus domini præparatus in vertice montium, Psal.86.d Esa.2.d

& eleuabi-

A & eleuabitur super colles. Quidni montium mons, fundatus exultatione vniuersæ terræ, vbi tam multiplex omnium delectabilium copia, vbi copiarum omnium plenitudo? Erit enim mons pacis, mons gaudij, mons vitæ, mons gloriæ. Et hi omnes montes vnus mons consummatæ fœlicitatis. An non mons pacis, pax super pacem, pax quæ exuperat omnem sensum? Planè mons magnus pax in corde, pax in carne, pax ab iniquis hominibus, pax cum omnibus proximis, pax Ioan.16.c ab ipsis dæmonibus, pax cum deo, & pacis non erit finis. Erit gaudium, sed quale dominus ait, gaudium plenum, securum gaudium, quod nemo tollet à nobis, sed & vitam habituri sumus, & abundantius habituri, quòd non possit inefficax esse Ioan.10.b tanti pastoris aduentus, qui ad hoc ipsum venit ad oues (sicut ipse testatur) vt vitam habeant, & abundantius habeant. Nunquid non etiam mons tibi videtur æternum gloriæ pondus supra modum in sublimitate? Porro ex his omnibus, & si qua possunt similiter desiderabilia cogitari, vna est beatiLuc.6.f. tudinis mensura bona, conferta, coagitata, superefluens, ac si plurimos montes, alium quidem aureum, alium argenteum, alium ex hyacinthis & smaragdis atque omnium gemmarum gloria, alium quoque ex vermiculo purpura & byssо cæterisque eiusmodi opibus pariter coaceruans in vnum redigas montem. Omnia enim nobis multiplicata reddentur. Et qui aurum & argentum, lapides pretiosos superædificauerit fun B damento, ædificium humile in immensos montes excreuisse mirabitur, & ex modico semine magnos metet non tam manipulos quam aceruos manipulorum. Quis ergo ascendet in montem domini, aut quis stabit in loco sancto eius? Innocens manibus, & mundo corde. Beatus ille, si quis tamen ille Iob.25.b est. Sed quis gloriabitur innocentes manus aut castum se habere cor? Nemo mundus à sorde, nec infans cuius est vnius diei vita super terram. Vnus tamen est inter noxios innocens, mundus inter impuros, inter mortuos liber. vnus est, & Ioan.3.b non æstimabitur alius absque eo. Ipse est de quo legisti. Nemo ascendit in cœlum nisi qui descendit de cœlo, filius homi Ioan.10.d. nis qui est in cœlo. Erat enim innocens manibus, qui peccatum non fecit, sed multa bona operatus Iudæis libere aiebat: Quis ex vobis arguet me de peccato? An verò mundissimum Ioan.8.f cor fuisse quis dubitat vnitum personaliter sapientiæ, in quam nihil inquinatum incurrit, attingit autem vbique propter suam munditiam? Sed non in vano accepit animam suam qui solus potestatem habuit ponendi animam suam, & iterum resumendi. Non in vano accepit nascens, non in vano posuit moriens, non in vano recepit resurgens. At quomodo non in dolo iurauit proximo suo, quomodo non in vano accepit animam suam, quomodo non in vano omnia illa perfecit, si hic solus accipiat benedictionem? Ita ne oportebat Christum pati, resurgere, & sic introire in gloriam suam? Sua erat. Quæ vtilitas in sanguine eius, dum omnes descendimus in C corruptionem? Quæ veritas in promissione si (vt supra meIoan.3.b minimus) nemo ascendit in cœlum, nisi qui de cœlo descendit? Esto, hic accipiat benedictionem, misericordiam quare? At non solus hic accipiet, aut certè magis non soli sibi accipiet, si aducrtas. Perge enim per sacra verba prophetica, & vide quonam modo (velut occultè) multitudinem subinducit. Loquebatur de vno & dicebat, hic accipiet. Sed continuo hunc transfudit in hanc generationem, & ait, Hæc est generatio quærentium: vt in vno non personę singularitatem intelligas, sed spiritus vnitatem. Nimirum hic sponsus & hæc sponsa est, & scimus quis dixerit, Iam non sunt duo, sed vna caro. Ita ergo hic ascendet, hic accipiet benedictionem, sed ascendent etiam cum eo vel magis in eo qui ab eo accipient benedictionem. Audi hęc à propheta. Et enim benedictionem Psal.83.e dabit legislator, ibunt de virtute in virtutem. Atque hoc est Lu.ult.g propter quod oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis: vt prædicetur in nomine eius pœnitentia & remissio peccatorum, & pœnitentia ad innocentiam, remissio ad munditiam deputetur. Beatus enim, non in quo non inuenerit, sed Psal.31.a cui non imputabit dominus peccatum. Inueni, ait, hominem Act.13.d secundum cor meum. Nunquid vt gloriari possit castum se Iob.25.d habere cor? Non: quia stellæ non sunt mundæ in conspectu Psal.50.d eius, sed cor contritum & humiliatũ deus non despiciet. Cor contritum proximum cordi mundo, & hoc est esse iuxta cor dei. Siquidem prope est his qui tribulato sunt corde. Samari- D tanus est, proximus ei qui incidit in latrones. Non iurabit in Psal.33.d dolo huic proximo suo, sed faciet quod promisit: Amen dico Mat.19.d vobis, sedebitis & vos iudicantes. Simus ergo & nos dilectissimi pro nostro quidem modulo & manuum innocentiæ, & cordis munditiæ sectatores. Ante omnia quidem soliciti, etsi penitus cauere pro humana fragilitate non præualemus, quantum tamen declinare à malo possumus non modo actionis, sed & cogitationis. De cætero quoque ne in vano acceperimus animas nostras rationales, exerceamus nos in operibus bonis, & consilio rationis vtamur. Quomodo enim non frustra humanam accipit homo animam, qui tanquam vnum ex irrationabilibus animantibus incubans corporeis voluptatibus solum sequitur carnis appetitum? Addit quoque propheta. Nec iurauit in dolo proximo suo. Sicut enim munditiam intra nos, erga proximum innocentiam conuenit obseruari: sic & in nobis, & erga proximum exercenda virtutis opera, opera pietatis. Non ergo simus nobis inutiles, ne in vano receperimus animas nostras: non simus inutiles proximo nostro, ne in vano ei iurasse probemur. Nouit figmentum no- Psal.102.e strum spiritus qui loquebatur per prophetam, nec de vtilitate proximi simpliciter voluit commonere. De iuramento nos conuenit, vt agnoscamus debitum, vt promissam fidem irritam facere vereamur. Omnes enim proximis iurati sumus cum quibus in ecclesiæ venimus vnitatem. Et hæc professio fidei Christianæ, vt qui viuit, iam non sibi viuat, sed ei qui E pro omnibus mortuus est. Nec mihi dicat quis: Ei viuam, sed tibi non: quandoquidem ille non solum pro omnibus vixit, 2.Cor.5.e sed & pro omnibus mortuus est. Quomodo enim ei viuit qui negligit sic ab eo dilectos? Quomodo ei viuit qui legem eius non implet, qui mandatum eius non seruat? Queris legem queris mandatum? Hoc est, inquit, mandatum meum vt dili- Ioan.13.d gatis inuicem sicut dilexi vos. Et apostolus: Alter alterius Gala.6.a onera portate, & sic adimplebitis legem Christi. Noli ergo putare gratuitum bonum quod exhibes proximo, vt liceat etiam dissimulare si velis. Debitor es, sacramenti cautione, & propria professione teneris. Hic ergo accipiet benedictionem à domino, & misericordiam à deo salutari suo. Hic, quia vnus accipit brauium. Sed ne vnum hominem putes, hæc est 1.Cor.9.d generatio quærentium dominum. Hic accipiet benedictionem: quia caput & corpus vnus est Christus. Sed hæc est ge- Ephe.4.d neratio: quia in mensura ætatis plenitudinis Christi omnes pariter occurremus. Et forte idem ipse dominus mons domini est, de quo dicitur: Quis ascendet in montem domini, aut quis stabit in loco sancto eius? Nimirum ipse est abscissus si- Dan.2.g ne manibus lapis qui in montem creuit immensum: ipse qui exaltatus à terra omnia trahit ad se: mons coagulatus, mons Ioan 12.e pinguis. Vt quid vos Iudęi, vt quid suspicamini montes coa- F gulatos, mõtem in quo beneplacitum est deo habitare in eo? Io Beelzebub, inquiunt, principe dæmoniorum eiicit dæmo- Mat.12.c nia. Execranda suspicio, & blasphemia reprehensibilis. Prin- Luc.11.b ceps est Christus, & magnus princeps, cuius ne ipsi quidem dæmones possunt effugere principatum. At illorum regnum in seipsis diuisum desolabitur. Huius regnum integrum atq; perfectum, & regni eius non erit finis. Distat ergo inter prin- Ibidem. cipem & principes, nec vlla comparatio inter montem coagu Luc.1.c latum & pinguem, & montes tantum coagulatos. Vester iste Beelzebub mons coagulatus, sed non pinguis, magis autem sterilitate perpetua maledictus. Mons, quia elatus est: coagulatus, quia squama squamę coniungitur, & coagulatum est si- Psal.118.i. cut lac cor eorum. Christus dominus mons est, mons coagulatus, & mons pinguis. Mons est sublimitate, coagulatus multorum congerie, pinguis charitate. Et nunc vide quomodo trahat ad se omnia, quomodo ei omnia vniantur vnitate substantiali, personali, spirituali, sacramentali. Habet in se patrem cum quo est vna substantia, habet assumptum hominem cum quo est vna persona, habet adhærentem sibi fidelem animam cum qua est spiritus vnus, habet sponsam ecclesiam vnam omnium electorum, cum qua est caro vna. Et forte carnalis hæc vnio dicenda fuisse videbitur, sed sacramentalem dicere malui, dignius hoc vocabulum arbitratus, præsertim occasionem dante apostolo vbi ait: Sacramentum hoc ma- Ephes.5. gnum est, ego autem dico in Christo & in ecclesia. Pinguissimus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gmus planè & vberrimus mons in quo beneplacitum est deo habitare in eo: siquidem propterea vnxit eum oleo lætitiæ præ
Ephe.5.g *Psal.67.d.* participibus suis. Mons cœlestium aromatum, mons charisma
Psal.44.b. tum spiritualium, non ad mensuram accipiens spiritum, sed omnimodam obtinens plenitudinem gratiarum. Magnus mons, in quo omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi sunt, in quo tota humanitatis veritas, tota diuinitatis inhabitat plenitudo: excelsus & immensus: in quo omnia instauranturquæ in cœlis & quæ super terram, vt sit deus omnia in omnibus. Venite ascendamus in hunc montem fratres, & si via
Colo.2.a nobis videtur ardua, exoneremus nos. si arcta, etiam exinanire nos non parcamus: si longa, tanto magis festinemus. si laboriosa, clamemus ei: Trahe nos post te, in odore vnguento-
Canti.1.a rum tuorum curremus. Fœlix qui sic cucurrerit vt compre-
1.Cor.9.d. hendat, immo vt ipse comprehendatur, & in illam amplitudinem montis & plenitudinem corporis Christi mereatur admitti. Fœlix qui in illum beatificum montem tam desideranter & perseueranter ascenderit, vt in loco sancto locum accipiens stationis, deo patri in sancto eius appareat, simul & videat virtutem eius & gloriam. Haud aliam sanè quam eun-
Psal.62.a dem ipsum montem montium, montem coagulatum & pinguem, Iesum Christum dominum nostrum. In quo nimirum per prædestinationem ab æterno apparuit ei qui dilexit nos & gratificauit in dilecto filio suo, in quo elegit nos ante mundi
H constitutionem. Sed iam tunc cognoscemus sicut & cogniti sumus, cum plenius & perfectius exaltatus altissimus & vberri-
Ephe.1.a *1.Cor.13.c.* mus ille mons omnia trahet ad se, qui est super omnia benedictus in secula, Amen.

De *uerbis* Origenis, *Sermo.*

Leuit.10.b NOcere possunt, vt vereor, forte nonnullis verba quæ heri lecta sunt vobis, ex homilia scilicet Origenis super capitulum illud legis, vbi Aaron & filij eius vinum bibere prohibentur cum accessuri sunt ad altare: si recipiant ea simpliciter sicut sonare videntur. Saluator meus, inquit, luget etiam nunc peccata mea, & tandiu est in mœrore quandiu nos persistimus in errore. Plurima quoque alia in hunc modum abundantius forsitan quam circumspectius dicta, nec tam sobriè quam discrete. Quidnam sibi vult insolitus iste grunitus, aut quis inter vos nescio quid submurmurat? Scio quidem doctos in lege diuina huiusmodi verba ridere, sed nihilominus & minus sapientibus me confiteor debitorem. Nec modo de intellectu Origenis quæstio est, potuerit forsitan hyperbolicè loqui: ipse viderit, nihil interest nostra. Quanuis ne hoc quidem silẽdum arbitror quòd euidentissime illum contra fidem nonnulla scripsisse, sanctorum patrum tradat authoritas, atque ideo non sine circunspe-
I ctione monet esse legendum. Verum nos in præsenti nõ quid ipse senserit quærimus, sed id agere cupimus vt vos omnes quod ad sanam doctrinam pertinet sentientes, nihil moueamini verbis illis. Absit enim vt in cœlo credatur locus esse tristitiæ, sicut nec culpę. Nemo ibi delinquere nemo lugere potest, sicut nec in terra quidem pœna vlla fuisset, nisi iniquitas præcessisset. In cœlo vtique sola iustitia sola nihilominus lætitia est: in inferno solum peccatum, & pœna peccati: porro in
Iac.3.a medio vtraque inueniuntur, atque ideo neutra consummata. In multis offendimur, quia in multis offendimus omnes. quoniam enim nullus in cœlo passionis locus esse poterat vel doloris, propterea sanè vnigenitus dei patris passione sua hominem redempturus, sicut carnem in qua pateretur (qui pati nõ
Baru.3.d poterat in diuinitate) suscepit, sic etiam in terris visus est, &
Psal.43.c cum hominibus conuersatus est, vt humiliaret etiam semetipsum in loco afflictionis. Hic ergo turbare se, pauere quoque dignatus est & tędere, tentatus per omnia pro similitudine absque peccato. In terra inquam vere lachrymatus est Iesus, vere contristatus, vere passus, vere mortuus, vere sepultus: sed vbi surrexit, vetera transierunt. Noli vltra dilectum tuum in
Canti.3.a tuo quęrere lectulo. surrexit, non est hic. Vox sponsæ est, In
Mat.28.a. lectulo meo quæsiui quem diligit anima mea, quęsiui & non inueni. Maria fuit quæ dominum quęsiuit in lectulo, quęsiuit in tumulo nec inuenit. Magis autem inuenerunt eam vigiles, & dixerunt. Quid quæris viuentem cum mortuis? Fuit quidem cum mortuis, sed iã nõ est. fuit inter mortuos, sed & tũc K liber fuit. Siquidem ipse sese turbauit, ipse animam suam posuit, quia ipse voluit oblatus est, & omnis ei infirmitas de voluntate fuit, non de necessitate. Vnde & quod infirmum erat *1.Cor.1.d.* dei, fortius erat hominibus: quòd esset tunc quoque etiam inter paruulos magnus, inter infirmos validus, inter mortuos liber. Videtur quidem & in nostris aliquando tribulationibus esse nonnulla libertas, cum videlicet pro peccatis proximorum libera & liberali charitate laborem pœnitentiæ sustinemus, lugentes pro eis, ieiunantes pro eis, vapulãtes pro eis, & quæ non rapuimus exsoluentes. Vnde & Paulus: Cum liber *1.Cor.9.c.* essem, inquit, ex omnibus, omnium me seruum feci. Cæterum nihil hoc ad libertatem illius qui nihil proprij delicti habuit, qui nihil morti debuit, nihil meruit tribulationis. Nã & nobis quidem etiam voluntarias illas tribulationes etsi proximus exigere forsitan ex iure non potest, exigit tamen deus. Et si proximo forte videtur quis reddere plusquam debeat, deo tamen nemo vnquam totum reddit quod debeat. Mihi autem, inquit apostolus, pro minimo est, vt à vobis iudicer, *1.Cor.4.* aut ab humano die, sed neq; meipsum iudico. Nota sanè quod *1.Cor.11.g* alibi ait: Si nosmetipsos iudicaremus, non vtique iudicare- *1.Cor.2.d.* mur. Et item: Spiritualis homo omnia diiudicat. Non enim iudicare hic posuit, sed diiudicare: quod vtique discernere & probare est: sicut item ait: Beatus qui se non iudicat in eo *Rom.14.d* quod probat. Itaque pro minimo illi erat vt ab eis iudicare- L tur, quibus nihil sese debiti officij subtraxisse sciebat, nihil peccasse in aliquem, sed magis omnibus præstitisse, adeo vt secura conscientia ingenue loqueretur: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non vror? Nam & *2.Cor.11.g* Iudæis Iudęus factus est, vt Iudęos lucrifaceret, & his qui sine *1.Cor.9.c.* lege erãt, tãquã sine lege: postremo omnib' omnia factus est, vt omnes saluos faceret. Merito proinde pro minimo illi erat vt ab eis iudicaretur, quibus vsqueadeo sese sine offensione præbuerat: inter quos sic honorificauerat ministerium suum. Sed neque ipse se diiudicabat in eo quod probabat, perfecte etiam sibi quod debebat impendens, corpori castigationem, animæ miserationem, atque omnem custodiæ solicitudinem cordi suo, vt nec in se quoque peccati conscius haberetur. Sed non in hoc, inquit, iustificatus sum: qui autem iudicat *1.Cor.4.* me, dominus est. Illius enim prorsus nequeo declinare iudicium: & si iustus fuero, non leuabo caput, quòniam omnes iustitiæ meæ tanquam pannus menstruatę coram illo. Non est *Esa.64.b* qui in conspectu eius iustificetur, non est vsque ad vnum. Cæ- *Psal.142.a* terorũ siquidem nemo est quem non oporteat dicere deo, Ti- *Psal.5.a* bi peccaui, sed magnus qui in veritate potest dicere, tibi soli. Solus ille etiam inter mortuos penitus liber fuit, qui peccatum non fecit, cuius iustitia sicut montes dei. Cæterum iam nec inter mortuos est, sed assumptus ab eis, mutatus corpore, M mutatus corde, ingressus in potentias domini, & omni infir- *Zach.3.a* mitate priuatus, exutus nimirum sordidas illas vestes quibus sanè apud Zachariam prophetam primo vestitus apparuit, & indutus splendidis, sicut loquitur in psalmo: Concidisti sac- *Psal.29.c* cum meum, & circundedisti me lætitia. Quia enim veram humanę carnis & animæ substantiam suscepit, veram vtriusque naturam: nec corporis illi defuerunt nec animæ passiones, sed ex hoc iam glorificatus est in vtroque. Puto autem quod vtriusque glorificationem breui vno versiculo propheta comprehendit dicens: Dominus regnauit, decorem induit, induit *Psal.92.a* dominus fortitudinem. Decorem sanè in corpore claritatis, fortitudinem verò in perturbabili statu mentis. Denique tristis est, inquit, anima mea, sed vsq; ad mortem. Vnde & incli- *Mat.26.d.* nans caput dixit: Consummatum est: ne quid deinceps infir- *Ioan.19.f* mitatis in eo liceat suspicari. Sed ait iste: Si apostolus ipsius *2.Cor.12.g* luget quosdam qui ante peccauerunt nec pœnitentiam egerunt in his quæ gesserunt, quid dicam de ipso qui filius dicitur charitatis? Et deinde. Cum ergo quæ nostra sunt quæsierit, nunc iam nos non quærit, nec quæ nostra sunt cogitat, nec de erroribus nostris mœret, nec perditiones nostras deflet & contritiones qui fleuit super Hierusalem? Item. Nunc, inquit, *Psal.85.c* quia misericors & miserator est dominus, maiori affectu quam apostolus suus flet cum flentibus, & luget eos qui ante peccauerunt. Nec enim putandum est quod Paulus lugeat pro peccatoribus & fleat, dominus autem meus abstineat à fletu.

Hæc

A Hæc quidem sic accipere, quidni adhuc dilectum in lectulo quærere dicam? Nescit mortuus extra tumulum, nescit infirmus extra lectum, nescit paruulus extra lectulum querere quẽ diligit anima sua. Verum ille (vt suprà meminimus) non minus corde quam corpore glorificatus (immo tanto amplius quanto amplior anima & gloriæ capacior est quam caro) sicut non potest negligere suos, sic nec lugere pro eis. Sed quãdo humana fragilitas eiusmodi capere possit affectum qui sine miseria misereatur, & sic diligat eum qui dolet aut qui periclitatur, vt tamen ipse omnino nec doleat nec turbetur? Veruntamen etsi id longe supra nostram experiẽtiam est, deo tamen nihil impossibile est. Potest igitur non modo sibi, sed & suis omnibus quos infirmitate carnis exutos, virtute induit, & in potentias introduxit, eam conferre dilectionem quæ gaudeat cum gaudentibus, non autem fleat cum flẽtibus, & sic eos quos amat, efficacissimè & affectuosissimè vniat, vt ipsa tamẽ imperturbabilis perseueret. Nec dubium sanè quin lõge præstantior sit ea dilectio, quemadmodum medicina (si quæ tamen eiusmodi est) pretiosior vtique iudicatur, quæ sic curat vulnera vt inter curandum nec virtus eius in aliquo, nec substantia minuatur: quàm ea quæ sic curat, vt curando deficiat
Rom.6.b aut corrumpatur. Licet ergo fleuerit dominus super Hierusalem, ex hoc iam omnino non flebit: sicut mortuus est, sed re-
B surgens ex mortuis iam non moritur: sicut fuit in lectulo, sed exurgens iam in lectulo non inuenitur. Habet tamen etiam nunc ineffabiliter ampliorem affectum & efficaciorem quam habeant qui lugent pro delinquentibus, aut pro fratribus ponunt animas: quanuis ipse quidem consummato nimirum opere suo, neutrũ deinceps sit facturus. Nostræ infirmitatis istud
Matth.13.f est, quorum adhuc in mari sagena trahitur, & ex omni genere piscium congregat, nihil omnino discernens. Ille enim, nec modo ille, sed & apostoli, & cæteri qui cum eo sunt sancti, ad littus vtique peruenerũt, nec mixtos pisces in vasis posuere, sed electos, & bonos tantum. nam malos vtique foras miserunt. Quantos ego interim cogor trahere malos pisces, quantos anxios & molestos intra sagenam meam congregaui, quando vobis adhæsit anima mea. Congratulor proficientibus: iucunda affectio bonus est piscis. Condoleo deficientibus, fleo cum flentibus, angor pro periclitantibus, infirmor cum infirmantibus, vror cum scandalizatis. Grauia sunt hæc & acerba, vtique mali pisces. Malos autem dixerim non pro-
Psal.54.b. pter culpam, sed propter pœnam. Faciat deus ne à multitudine malorum piscium obruamur pusillanimitate spiritus & tempestate, donec perueniamus ad optati littoris stationem, vbi malos separemus & secludamus à bonis, vt videlicet de cætero nec luctus nec clamor, sed nec vllus dolor aut
C etiam timor sit in finibus nostris, sed gratiarum actio, & vox exultationis.

Parabola quæ beato Bernardo asscribitur de filio regis.

REx diues & præpotens deus omnipotens filium sibi fecit hominem quem creauerat, cui sicut puero delicato pędagogos delegauit legem prophetas, cæteros que tutores & auctores vsque ad præfinitum tempus eius consummationis. Instruxit eum & monuit dominum eum paradisi constituens, omnésque thesauros gloriæ suæ ei ostendens & repromittens si se non desereret. Et ne quid deesset bonis eius, etiam liberum arbitrium ei indulsit, vt bonum eius esset voluntarium, non coactum. Accepta licentia boni & mali, cœpit eum tędere bonorum suorum, à concupiscentia sciendi bonum & malum. Egressus igitur de paradiso bonæ conscientiæ, noua quærens quæ nesciebat, qui nulla adhuc nisi bona nouerat, paternis legibus & pędagogis relictis manducauit de ligno scientiæ boni & mali contra vetitum patris: & absconden se miser & fugiens à facie domini, cœpit vagari puer insipiens per montes altitudinis, per valles curiositatis, per campos licentiæ, per nemora luxuriæ, per paludes voluptatum carnalium, per fluctus curarum secularium. Videns antiquus prædo lasciuum puerũ sine custode sine rectore procul à domo patris vagantem, accessit & pomula illa inobedientiæ manu malę persuasionis ei porrigens, postquam cõsensum ab eo elicuit, aggressus est miserum, & in terram, id est in terrena eum desideria præcipitans, pedésq; id est mentis affectio- D nes, ne resurgat, fortissimis ei secularis concupiscentiæ vinculis alligans, manusque operationis, & oculos mentis, misit eũ in nauim malę securitatis, & flante vehementer vento adulationis, transuexit eum in longinquam regionem dissimilitudinis. Veniens ille in regionem non suam, venalis factus est omnibus qui prætergrediuntur viam. Discit porcos pascere, siliquas porcorum manducare, dediscit omnia quæ didicerat, & discit quæ nesciebat seruilia scilicet opera. Vinctusque in desperationis carcere, vbi in circuitu impii ambulant, in mola illa impię circuitionis cogitur molere emolumento malę conscientiæ. Prohdolor. Et vbi nunc est pater ille potentissimus & dulcissimus atque liberalissimus? Nunquid potest obliuisci filium vteri sui? Absit absit. Non obliuiscitur, sed miseretur, dolet & conqueritur de absentia & perditione filij sui. Mandat amicis, solicitat seruos, omnesque suscitat ad requirẽdum eum. Vnus seruorum timor, ad imperium domini, filij fugitiui vestigia prosequens, in profundo carceris inuenit filiũ regis, carnalibus peccatorum sordibus obsitum, vinculis & catenis malę consuetudinis ligatum, miserum & amentem, in miseriis securum & ridentem. Quem verbis & verberibus vrgens vt exiret & rediret, tanta miserũ confusione deiecit, vt sicut mor
ti iam vicinus iaceret, & adhæreret in terra venter eius. Egressus euestigio alius cui nomen spes, vidensque filium regis à ti
more non erutum sed obrutum, non adiutum sed deiectum, E accessit leniter, & suscitans de terra inopem, & de stercore erigens pauperem, leuansque caput eius, & coacta in vnum consolationis veste, oculos eius detergẽs & faciẽ: heu, inquit, quanti mercenarij in domo patris tui abundant panibus, tu autem hic fame peris? Surge obsecro & vade ad patrem tuum, & die ei: Pater fac me sicut vnum ex mercenariis tuis. Tunc ille tandem vix ad se modicum reuersus: tu ne es, inquit, spes? Et quomodo spei introitus potuit patere in tantum & tam horribile profundũ desperationis meæ? Ego ego, inquit, sum spes à patre tibi transmissa, te adiutura, te non desertura, donec te introducam in domum patris tui, & in cubiculũ genitricis tuæ. Et ô, inquit ille, dulce leuamen laborum, dulcis consolatio miserorum, ô vna & non infima de tribus cubiculi regis assistricibus, vides carceris mei profundum immane, vides vincula, quæ tamen ad ingressum tuum iam maxima ex parte dirupta sunt & dissoluta, vides concaptiuorum meorum immanem multitudinem, fortitudinem, velocitatem, astutiam: & quis tibi locus hic? At spes, ne timeas, inquit, qui nos adiuuat, misericors est: qui pro nobis pugnat, omnipotens est: pluresque sunt nobiscum quam cum illis. Super hæc omnia adduxi tibi à patre missum equum desiderij, cui cum insederis, me duce ab his omnibus securus proficisceris. Dixit, & mollibus stramentis pię deuotionis submissis, & bonorum exemplorum F calcaribus additis, equo desiderij imposuit filium regis, sed frenum defuit, tanta erat festinatio fugiendi. Illico equus curit infrenis, trahit spes ante, timor autem retro verberibus vget & minis. Tunc videntes hoc turbati sunt principes Edom, robustos Moab obtinuit tremor, obriguerunt omnes inhabitatores Chanaan. Irruat super eos formido & pauor in magnitudine brachij tui, fiant immobiles quasi lapis donec pertranseat filius tuus domine, filius tuus iste quem possedisti. Sed cum sic feruntur præcipites, effugiunt quidem, sed non sine periculo: quia sine modo, sine consilio. Propter quod à patre transmissa accurrit prudentia, vna de summis principibus palatij, in comitatu amicam habens temperantiam: & tenens currentes, parcius, inquit, obsecro parcius: dicit enim Salomon: Qui festinus est, pedibus offendit. Si sic curritis, of- *Prou.19.a* fenditis, si offenditis, caditis. si caditis, filium regis quem susceptistis liberandum, inimicis redditis. Nam si ceciderit, illico manus eorum erit super eum. Hæc dicens, frenum discretionis imposuit feruido illi equo desiderij, eiusque habenas temperantiæ regendas commisit. Cumque timor retro de vicinia & virtute inimicorum, & tarditate fugę causaretur: vade, inquit prudentia, retro satana, scandalum es nobis. Fortitudo & laus nostra dominus, & factus est nobis in salutem. Et ecce fortitudo miles domini egregius, accurrens per campum fiduciæ, extracto gladio lætitiæ, nolite, inquit, turbari: plures nobiscum sunt quam cum illis. Tunc prudentia curię cœlestis

Universidad de Deusto
Biblioteca

G assueta consiliis,cauete,inquit,obsecro,quia hereditas illa ad
quam in initio festinatur (sicut dicit Salomon) in fine bene-
dictione carebit. Proficiscimini igitur non tam festinanter
Prou.20.c quam prudenter. Inimici enim non sunt in itinere, sed iuxta
iter scandalum solent ponere, in biuiis & triuiis, & viarum
anfractibus. Præcedam itaque: vos autem tenete viam iusti-
tiæ:& velociter introducemus vos in castra sapientiæ, quæ
iam non procul sunt à nobis. Sapientia enim est de qua dici-
Eccli.1.d tur:Concupiscens sapientiam,discе iustitiam. Sic itaque dum
viam carpunt,vrget timor,spes trahit,munit fortitudo, tem-
perantia moderatur,prouidet & instruit prudentia, ducit &
perducit iustitia,appropinquat filius regis castris sapientiæ.
Quæ noui hospitis audito aduentu, præoccupat eum qui se
concupiscit,occurrit & ostendit se in viis hilariter. Fossa ve-
rò profundę humilitatis castra cingebat:super quam fortis-
simus & pulcherrimus murus obedientiæ ædificatus cœlos
penetrabat, quem bonorum exemplorum historiæ vndique
depictę mirabiliter decorabant. Aedificatus autem erat cum
propugnaculis,mille clypei ex eo dependebant, omnis arma-
tura fortium. Porta professionis omnibus patens: ianitor in
limine dignos inducens,& indignos abiiciens. Præco super
portam clamans:Si quis diligit sapientiam,ad me declinet, &
H eam inueniet: & eam dum inuenerit beatus est, si tenuerit
eam. Huc filius regis, occurrentis sibi sapientiæ ducatu in-
troductus,immò vlnis deportatus,familiæ regię vallatus ob-
sequiis ad mediæ ciuitatis arcem perducitur, vbi ipsa ędifi-
cauit sibi domum, scidit columnas septem, subdidit sibi gen
tes, superborum & sublimium colla propria virtute calca-
uit. Ibi collocatur in lecto sapientiæ, quem ambiunt sexa-
ginta fortissimi ex fortibus Israel, vniuscuiusque ensis su-
per fœmur suum. Adest Dauid in tympano & choro,in cor-
dis & organo: cæteriq́ue cœlestis curiæ paranymphi gau-
dentes & exultantes magis super vno peccatore pœnitentiam
agente,quam super nonagintanouem iustis qui non indigent
pœnitentia. Et ecce veniens ab Aquilone ventus turbinis &
ignis inuoluens totam concussit domum,sapientiæ castra tur
bauit. Egressus est enim Pharao cum curribus & equitibus,
persequens fugientem Israel. Cogitauerunt etiam vnanimiter simul aduersus eum, testamentum disposuerunt taber-
nacula Idumæorum & Hismaelitæ, Moab & Agareni, Iebal
& Amon & Amalech, alienigenę cum habitantibus Tyrum.
Etenim Assur ille magnus exterminator diabolus venit cum
illis. Quid multa? Obsessa est ciuitas,iam surgunt tentatio-
num machinę,vrget vndique inimicus ille, in insidiis draco,
in aperto leo,cogit socios, ignes iniicit,perfodit muros,bel-
la suscitat,insidias submittit,totius vrbis minitans excidium.
Intus verò timor & angustiæ, & à vehementi & improuiso
hostium impetu omnes turbati sunt, & moti sunt sicut ebri-
I us, & omnis sapientia eorum deuorata est,& clamauerunt ad
dominum cum tribularentur. Curritur ad arcem sapientiæ:
mala nunciantur:consilium quæritur. Reuersa enim ad se pru
dentia consulit sapientiam quid facto opus sit. Illa acceleran-
dum testatur,& regis summi quærendum consilium. Et quis,
inquit,ibit nobis? At sapientia, oratio, inquit. Et ne moram
faciat in eundo:ascendat super equum fidei. Quæsita diu ora
tio,& in tanto tumultu vix tandem inuenta adest:ascendit su
per equum fidei,proficiscitur per viam cœli,nec cessat donec
intret portas domini in confessione, atria eius in hymnis. Et
sicut familiare mancipium cum fiducia accedens ad thronum
gloriæ eius,exponit necessitatis suæ negocium. Audito rex fi-
lij periculo,conuersus ad cōsortem regni sui charitatem:ō in-
quit,quem mittam,& quis ibit nobis? At illa,ecce ego,inquit,
mitte me. Tunc rex prævalens,inquit,prævalebis,& liberabis
eum. Egredere,& fac ita. Illico egressam à facie domini regi-
nam cœli charitatem tota comitatur militia cœlestis:venienſ
q́ue & descendens in castra,à virtute & lætitia præsentiæ suæ
illico omnia exhilarauit,commota composuit,turbata paca-
uit. Reddita est miseris lux,timidis fiducia. Redit coram spes
quæ pene aufugerat,fortitudo quę pene corruerat. Resumit
constantiam tota sapientiæ militia. At inimici ciuitatem ob-
sidentes,quænam est, inquiunt, exultatio in castris? Non fuit
tanta exultatio heri & nudiustertius. Væ nobis, venit deus in
castra:væ nobis. Fugiamus Israelem: deus enim pugnat pro
eis. Sic fugientibus inimicis, gratiæ dei impetus lætificat ci K
uitatem dei,sanctificauit tabernaculum suum altissimus. De-
us in medio eius non commouebitur,adiuuabit eam deus ma
ne diluculo. Conturbatę sunt gentes,& inclinata sunt regna:
dedit vocem suam,mota est terra. Dominus virtutum nobis-
cum, susceptor noster deus Iacob. Suscipiens ergo puerum
dei,puerum suum regina charitas euexit ad cœlum, patriq́ue
deo repręsentauit. Cui pater placidus ac serenus occurrens,
cito,inquit,proferte stolam primam,& induite illum, & date
annulum in manu eius,& calceamenta in pedibus eius. Et pro
ducite vitulum saginatum,& occidite illum. Epulari enim &
gaudere oportet,quia iste filius meus mortuus fuerat & reui
xit,perierat & inuentus est. Nota hic quatuor in pueri no-
stri liberatione. Primo pœnitentiam,sed fatuam. Secundo fu-
gam,sed temerariam & irrationabilem. Tertio pugnam, sed
trepidam & meticulosam. Quarto victoriam validam & sa-
pientem. Quæ omnia in vnoquolibet fugiente de seculo in-
uenies. Primo enim est egens & insipiens,postea præceps & te-
merarius in prosperis: deinde trepidus & pusillanimis in
aduersis, postremo prouidus & eruditus & perfectus in re-
gno charitatis.

De tribus ordinibus ecclesiæ ad patres in capi-
tulo factis, Sermo. L

psal.103.c

HOc mare magnũ & spatiosum,in quo vtiq; certum
est nihil aliud q̄ præsens seculum amarum fluctuās
designari,tribus hominũ generib⁹ suo cuiq; modo
peruiũ est vt transeāt liberati. Tres enim sunt Noe,
Daniel,& Iob:quorum primus naui,secundus pōte,tertius va
do transit. Porro tres homines,tres ordines ecclesiæ signant.
Noe quidē arcā rexit ne periret diluuio,vbi protinus rectorū
ecclesiæ formā agnosco. Daniel vir desideriorū abstinentię &
castimoniæ deditus,ipse est soli deo vacās pœnitētium & con
tinentium ordo. Iob quoque substantiā huius mundi bene di-
spēsans in coniugio,fidelem designat populum terrena licite
possidētem. De primo igitur & secūdo nobis habēdus est ser
mo:quoniā assunt venerabiles fratres & coabbates nostri de
numero prælatorū,assunt & monachi de pœnitētium ordine:
à quo tamē nec nos abbates alienos reputare debemus,nisi for
te(quod absit)officij nostri gratia nostrę fuerimus,pfessionis
immemores. Tertium igitur coniugatorū videlicet ordinem
magis succincte transcurro,tanquam minus ad nos pertinen-
tem. Ipse est qui maxime mare magnum vado pertransit,labo
riosum prorsus & periculosum etiam & longum habens iter:
quippe qui nulla viæ compendia captet. Nam quòd periculo-
sum sit iter,in eo patet quod tā multos in eo perire dolem⁹,
tam paucos videmus sicut necesse est pertransire. Valde e-
nim difficile est, præsertim diebus istis quibus malitia nimis
invaluit,inter vndas huius mundi,voraginem vitiorum,& cri M
minalium peccatorum foueas declinare. At continentium
quidem ordo & ponte pertransit, quod iter breuius & faci-
lius & securius esse nemo est qui nesciat. Sed omitto laudes,
pericula magis ostendo:hoc enim multo melius atque vtilius
est. Recta quidem semita vestra charissimi,& securior coniu-
gatorum via,non tamen omnino secura. Timendum enim pe-
riculum triplex,id est ne forte aut æquare se alteri,aut respi-
cere retro,aut certe in medio ponte stare, aut residere quis
velit. Neque enim vllum ex his tribus pontis patitur angu-
stia, & arcta via quæ ducit ad vitam. Contra ergo primum
psal.35.d periculum oremus singuli cum propheta: Ne veniat pes su-
perbiæ: quoniam ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem.
Nam de eo qui mittens manum suam ad aratrum, postea re-
tro conuertitur,certum est quoniam labitur statim, & pela-
gus operit caput eius. Sed & qui stare voluerit, non quidem
relinquens ordinem, sed proficere in eo dissimulans, cadat
necesse est ab his qui sequuntur impulsus & euersus. Arcta
enim est via,& impedimento est proficere & proficisci volen
tibus. Hinc est quod iugiter arguunt & reprehendunt, quòd
ferre nequeunt tepiditatis eius segnitiem,quòd velut quibus
dam stimulis vrgent & impingunt manibus:vt vnum necesse
sit è duobus,aut proficere scilicet, aut prorsus deficere. Mi-
nime igitur oportet sistere gressum:retrospicere quoque,aut
æquare nos aliis, multo expedit minus: sed tota humilitate

currendum

A currendum nobis & properandum, nequando forte is qui e-
gressus est vt gigas ad currendam viam, longe à nobis fiat.
quem si bene sapimus prouidentes in conspectu nostro sem-
per,& in eius odore tracti facilius citiusq; curremus. Nec
verò angusta nimis inuenietur pontis semita currere in ea vo-
lentibus. tribus enim compactus est lignis:vt qui perfecte eis
inniti voluerint,non labatur in itinere pes eorum. Hæc autē
sunt pœna corporis,paupertas substantiæ mundialis,& humi
Act.14.d litas obediētiæ. Nam & per multas tribulationes oportet nos
1.Ti.6.b intrare in regnum cœlorum:& qui volunt diuites fieri, inci-
dunt in tentationem & laqueum diaboli: & quem à deo suo
exturbauit inobedientia,sine dubio per obediētiam recto tra
mite ad eum redit. Hæc itaque sibi inuicem compacta esse ne-
cesse est. Nā nec pœna corporis inter diuitias stabilis,nec obe
dientia sine pœna facile potest esse discreta, & paupertas in
voluptate & voluntate propria nullius potest esse momen-
ti,& obedientia in diuitiis & voluptate nec stabilis nec glo-
riosa. At verò his ritè compositis vide si non tria maris huius
pericula euasisti,concupiscentiam carnis,concupiscentiam o-
culorum,& superbiam vitæ. Rite inquam compositis,vt in pœ
na quidem nondum impatientiæ,in paupertate vero cupiditā-
tis scrupulum,in obedientia neuum caueas propriæ voluntā-
tis. Nam & qui murmurauerunt à serpentibus perierūt:& qui
B volunt diuites fieri,non ait qui sunt,sed qui volunt fieri,inci-
dunt in laqueum diaboli. Sed & illud quid refert si forte
(quod absit) non quidem diuitias,sed ea ipsa quæ paupertatis
sunt,toto affectu desideres,aut etiam ardentius quam diuitias
cupiant homines seculares? Quid distat quæcunq; substantia
desideretur,dum equaliter sit corruptus affectus,nisi quòd to-
lerabilius illud videri potest quæ pluris esse videntur, pluri-
mum desiderare? Porro quisquis vel aperte vel occulte sata-
Mat.4. git,vt quod habet in voluntate,hoc ei spiritualis pater iniun-
gat,ipse se seducit si forte sibi quasi de obedientia blandiatur.
Neq; enim in ea re ipse prælato,sed magis ei prælatus obedit.
Veruntamen quia iuxta sententiam saluatoris,in qua mensura
mensi fuerimus,remetietur nobis:bonum est homini hoc ad
cumulum dare,vt de eorum sit numero quibus mensuram bo-
nam & confertam & coagitatam & superefluentem dabunt in
sinus suos. Sufficit enim ad salutem,corporis molestias pa-
tienter ferre:sed cumulus est etiam libenter in feruore spiri-
tus eas amplecti. Sufficere potest superflua non requirere,sed
nec propter ipsa si forte desint necessaria murmurare:sed cu-
mulus est etiam exultare & libenter quærere quomodo alius
magis habeat necessaria,& ipse penuriā patiatur. Sufficit quo
que ad salutem,si nec impatientia nec simulatione ad id quod
desideras inuitum velis prælati animum inclinare:sed cumu-
lus est etiam fugere ea quibus voluntatem propriam senseris
oblectari,quantum sanè bona cum conscientia potes. Porro
C prælati quidem ipsi sunt qui descendunt mare in nauibus fa-
cientes operationem in aquis multis. Neq; enim certa pontis
aliqua seu vadi semita coarctantur:vt libere possint vsquequa
que discurrere,& occurrere singulis vt oportet,ac dirigere pō
tis semitam seu vadi,ordinare gradientes,pericula inuestiga
re ac declinare,excitare tepidos,pusillanimes sustentare. De-
niq; ascendunt vsq; ad cœlos, & descendunt vsq; ad inferos,
nunc quidem spiritualia tractantes atq; sublimia, nunc infer-
nalia & horribilia facta diiudicantes. Sed quæ poterit na-
uis inueniri quæ tam immanes sustineat fluctus,& in tanto se-
curā possit esse discrimine? Vtiq; fortis vt mors dilectio, du-
rat sicut infernus æmulatio: quia iuxta quod alibi habes, Aquę
Can.8.e multæ non poterunt extinguere charitatem. Necessaria est &
omnino necessaria nauis ista prælatis,tribus compacta late-
ribus,quæ est vtiq; forma nauium: vt sit nimirum iuxta Pauli do
1.Ti.1.b ctrinam,charitas de corde puro,& conscientia bona, & fide
non ficta. Puritatem quidem cordis in eo prælatus habeat, vt
prodesse desideret,non præesse: vt scilicet proprium commo
dum,vel honorē seculi,seu aliud quippiam suum in prælatio-
ne non quærat,præter solum beneplacitum dei,& animarum
salutem. Sed cum intentione pura,irreprehensibilis quoq; ne-
cessaria est conuersatio,vt forma factus gregis incipiat facere
& docere: & secundum magistri nostri regulam,quæcunq; do
cuerit discipulis esse contraria,hæc in suis actibus indicet nō
agenda,ne forte submurmurare possit frater quem arguit &

dicere: Medice cura te ipsum. Talis enim occasio plurima dā- D
natio prælati,plurima subditorum perditio est. Nō quòd ego *Luc.4.d*
bene id caueam,idcirco sic loquor:sed & mihi & omnibus pa
riter veritas clamat,quoniam oportet irreprehensibilem esse
eum qui præest,ita vt secura conscientia cum domino respō- *1.Ti.3.a*
deat exprobrātibus sibi verbum: Quis ex vobis arguet me de *Ioan.8.f*
peccato? Non quòd sine peccato penitus esse possit in hac mi
sera vita,sed quòd ea quę arguit in discipulis,oportet summo
pere vitare magistrum. Ob hoc,qualis est in cōuersatione, ta-
lis sit necesse est etiam in occulta cogitatione: ne videlicet fo
ris humilis,intus elatus sit,in corde suo præsumens de sapien
tia seu virtute aut sanctitate sua: quæ est sine dubio fides ficta,
quando non sicut ostendit humilitas cōuersationis,in sola dei
pietate confidit. Et vide quam proprie his tribus,cordis scili-
cet puritati,conscientiæ bonæ,& fidei non fictæ,conuenire vi
deantur alia quoq; ipsius apostoli verba dicentis: Mihi autem
pro minimo est vt à vobis iudicer,aut ab humano die &c. Nō *1.Cor.4.a.*
me iudico,inquit,quia nihil mihi cōscius sum,quod meum ali
quid queram,sed quæ Iesu Christi. Sed & pro minimo mihi est
vt à vobis iudicer,propter conscientiam bonam,& irreprehē
sibilem conuersationem. Qui autem iudicat me,inquit, domi
nus est. vt in eo solo spem suam positam esse doceret,humilia
tus sub potenti manu dei. Sed & illud tu iudica vtrum possit
his conuenienter aptari trina Petri interrogatio,vt hoc sit di
cere,Amas me,amas me,amas me? Habes charitatem de corde E
puro,& conscientia bona & fide non ficta? Merito siquidem
interrogatur an charitatem habeat piscator hominum consti-
tuendus.

Exhortatorij ad fratres de altitudine & basi-
tudine cordis, Sermo primus.

DE eo quod nuperrime dictum est sursum alios, alios
deorsum aspicere: habeo adhuc aliquid quod ve-
stræ non fileam charitati. Nam earum quidem cogi-
tationum quas expressimus tunc, si bene memini-
stis,licet perfectior altera,vtraque tamen vtilis est. Sunt au-
tem qui alio modo aut sursum cor habeant, sicut fecit deus
hominem rectum, & secure respondeant ad exhortantis vo-
cem presbyteri: Habemus ad dominum. Sunt & alij qui simi-
les brutis animalibus inclinati deorsum, derisui sese faciant
esse immundis spiritibus, qui profecto clamitant illudentes:
Incuruare vt transeamus. Scitis enim quod in congrega-
tione plurimorum impossibile est vnius omnes fortitudinis
esse seu corporum seu morum: nam vtramque infirmitatem
patienter ferre regulæ nostræ monet authoritas, & vtrique
aliquatenus condescendere iubet charitas. Videt hoc alter
quispiam, & fortassis incipit inuidere cui condolere debue-
rat. Hinc accidit vt sæpe beatificet eum in corde suo, ea de re
vnde miserum se ille reputat molestè ferens necessitatem su- F
am. Omnino igitur incuruatum se esse: & basso corde carnem
sapere probat,apud quem ne ipsa quidem miseria caret inui-
dia. Sed eis quas certa charitatis consideratione alienæ neces-
sitati dispensationes prælatus impendit, talibus apponit cor
suum, similia quærens: murmurat aduersus eum qui denegat
irrationabiliter postulanti. Hinc suspiciones, detractiones &
scandala suscitantur. Non idcirco id loquor charissimi, quasi
magnopere de vobis habeam conqueri super hac re,sed præ-
monere vos & præmunire necessarium duxi propter multos
qui inter vos sunt teneri & delicati: quibus aut ætas aut infir-
mitas rigorem communis regulæ exigit aliquatenus tempe-
rari. Gratias ei de cuius munere venit, quia multos hic vi-
deo quorum mens intenta deo tam longe facta est ab illo infi-
mo cogitatu, vt iuxta se positos debiliores prorsus ignorent,
se minus omnibus facere conquerantur. Nimirum quia supe-
riores semper attendunt,cum apostolo obliti quæ retro sunt,
& extenti in anteriora. Quātum putas illos ego admiror,quā-
tum veneror in corde meo,quantum amplector charitatis af-
fectu, qui velut nescientes eos quos secum quotidie vident:
vnum forte aut duos,seu etiam plures quos in maiore feruo-
re spiritus viderint,sibi ex omnibus eligunt: & cum ipsi for-
te meliores sint,semper tamen illorum sibi præponunt & pro-
ponunt in domino sancta studia & exercitia corporalia seu
etiam spiritualia. Memini me altera quoque iam vice dixis-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G se,sed iterum repetere non grauabor,quàm sublimi aliquan-
†Al's *frater quidam laicus.* do meditationi monachus † quidam laicus toto intendit spatio vigiliarum. Etenim summo mane apprehensum me in auditorium trahit, & prostratus pedibus:væ mihi, inquit, quia monachum in vigiliis vnum considerauí in quo triginta virtutes numeraui: quarum ne vnam quidem in me inuenio. Et fortasse nullam ille tantam habebat,quanta hæc ipsa erat religiosę æmulationis humilitas. Hic itaque fructus sit nostri huius sermonis, vt aliorum altiora semper attendat, quia in eo plenitudo constat humilitatis. Nam si forte in re aliqua maior tibi fratre aliquo gratia collata videtur,sed in multis (si bonus emulator fueris) iudicare te poteris inferiorem. Quid enim si forte laborare aut ieiunare plus illo potes, & ille te patientia superat, præcedit humilitate, supereminet charitate?Quid enim tota die super id quod videris habere, insipienti cogitatione versaris? Esto magis solicitus vt scias quid desit tibi.Hoc enim melius. Vtinam fratres nos sic essemus cupidi gratiæ spiritualis,quemadmodum seculares homines pecuniæ temporalis.Debuimus certe & multum debuimus vincere in bono malum,& tanto amplius desiderare,quanto preciosius est quod desideramus:sed vtinam vel æquales esse possimus. Magna enim confusio, magna valde, quòd ardentius illi perniciosa desiderant,quàm nos vtilia: citius illi ad mor
H tem properant, quàm nos ad vitam. Quanto enim desiderio pecuniæ crucietur auarus, quanto gloriæ appetitu ambitiosus exæstuet, quam violenter denique sua trahat quemque voluptas, quis explicet? Videas certe eos quicquid adepti sunt paruipendere,non attendere quanto labore& desiderio ea vix tandem consequi potuere: quoniam vilescunt eis omnia præ desiderio minoris forte rei quam alteri cœperint inuidere.

Et tu ergo non magnopere cogites quæ tibi videris habere:nisi forte interdũ vt gratias agere possis,& te noueris debitorem ei qui dedit:seu gratia consolationis, cum id necesse fuerit,ne qualibet ex causa tristior fias. De cætero ea semper magis attende quæ alius habet,tu non habes:quòd hæc cogitatio in humilitate te custodiat,& à defensu tepiditatis elonget,magis autem & accendat desiderio proficiendi. Vide autẽ quantum è regione malum cogitatio illa parturiat,qua seduleè versas in animo quod tibi habere videris,& alterum quempiam æstimas non habere. Hinc enim eleuaris in superbiam, dum te præponis alteri. Hinc proficere negligis, dum te magnum quempiam arbitraris. Hinc demum incipis & deficere, dum tibi alterius comparatione etiam nimis egisse videris,
Iac.4.b sicque in tepiditatem incidis,& incipis remissius agere. Sci-
Hie.48.d mus autem quia deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam,& quia maledictus qui opus dei negligenter fecerit. Beati verò qui esuriunt & sitiunt iustitiam:quia si spiritu fa-
I cta carnis mortificauerimus,viuemus:si verò secundum carnẽ vixerimus,moriemur.

Vnde supra, Sermo secundus.

Psal.23.b Haec est generatio quærentium dominum, quærentium faciem dei Iacob.E diuersis & diuersa quærentibus hominum turbis animo fatigatus,quàm desideranter ad hunc cuneum hodie spiritum refocillaturus accessi.Gratias deo,non sum fraudatus à desiderio meo,nõ
Psal.34.b frustratus à spe mea.Concupiui videre, vidi, & liquefacta est anima mea.Repletus sum consolatione,superabundo gaudio, omnia interiora mea nomini domini benedicunt, omnia ossa mea dicunt, domine quis similis tibi?Nempe prospiciens eminꝰ cum accederem,fateor videre mihi corporaliter visus sum quos in spiritu quondam propheta præuidit,& cõtinuo subiit animum quod ore ille deprompserat,vt cum eo psallerem dicens:Hæc est generatio quærentium dominum. Multę sunt generationes hominum, & (ni fallor) tertia ista generatio, quæ nunc viget & apparet in vobis. Prima siquidem generatio nec quærens adhuc dominum,nec quæsita fuit à domino: cum in obliuione mentis & reatu iniquitatis vnumquemque genuit mater sua.Secunda proinde statim (sicut necesse erat) ex aqua & spiritu remedium nobis exhibuit festinatum: & fuit illa generatio nondum quidem generatio quærentium, sed tamen iam quæsitorum,quòd nec scientes adhuc quærere dominum nec valentes ipse quæsierit. Quæsiuit igitur nos, & acquisiuit in generatione secunda, vt essemus iam popu- K
lus acquisitionis. Si adhuc forte senior frater murmurat,& inuidia contabescit, dicitur ei, Quoniam epulari & gaudere oportebat, quia hic frater tuus perierat, & inuentus est. Cæterum ad hoc statim quæsiuit nos dominus vt quæreretur tempore opportuno, cum iam posset quæri, posset & inueniri. Væ nobis quoniam tam diu dissimulauimus & negleximus quærere vitam, quærere eum qui solus bonus est quærentibus se, animæ sperauti in se. Væ tibi generatio prava & exasperans, mala & adultera generatio, mendacium vsque hodie quæritans, & diligens vanitatem, nec seruans fidem cui desponsata fueras veritati. Nunquid non opus habet eiusmodi generatio nasci denuo, iterum generari? Et maxime. Nempe genimina viperarum facti, tanto magis nunc necesse habent in ventrem matris gratiæ iterato introire & nasci, quanto facta noscuntur posteriora eorum deteriora prioribus. Gratias ipsi gratiæ, & si dici potest, plusquam gratuitæ miserationi, quæ beneficiis obruit non modo immeritos, sed nimium male meritos & ingratos. Gratias ei qui regenerauit vos etiam hac vice in spem vitæ, vt adoptionem filiorum reciperetis. Voluntariè enim nunc propriè genuit vos, verbo vtique veritatis. Nam quòd prius vos genuit sacramento equidem pietatis, etsi voluntarium generanti, genitis tamen voluntarium esse non potu- L
it, in quibus adhuc nullus voluntatis vsus, nullum rationis exercitium fuit, ac proinde nulla generationis ipsius agnitio, nulla tauti notitia genitoris. Nunc demum voluntaria generatio voluntarium exhibet sacrificium, iuxta illud. Voluntariè sacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo *Psal.53.b* domine,quoniam bonum est. Hæc est generatio quærentium dominum. Quærentium, an habentium dicam? Habentium vtique & quærentium. Alioquin non possent quærere non habentes. Sed quid habentes, aut quid quærentes? Vel potius quomodo habentes,quomodo requirentes?Verbo geniti,verbum habent.Nunquid non verbum dominus? Ioannem audi. Et deus erat verbum. Quid ergo iam amplius quærit *Ioan.1.a* generatio quærentium dominum? Considera quid sequatur *Psal.23.b* in psalmo Hæc est generatio quærentium dominum, quærentium faciem dei Iacob.Eundem proinde habent pariter & requirunt, quia vnus idemque & verbum patris, & splendor paternæ gloriæ est. Et is quidem non quæsitus haberi forsitan potest,non habitus autem quæri omnino non potest. Denique ipsa est quæ de se loquitur sapiẽtia:Qui edit me,adhuc *Eccli.24.c* esuriet.Potens ipse est præstare etiam se non quærenti,qui (vt supra ostendimus) de cumulo gratiæ & benedictione dulcedinis quærit & præuenit adhuc quærere non valentes. Nemo autem ante idoneus quærere quam habere,quia nemo, inquit, *Ioan.6.e* venit ad me nisi pater meus traxerit eum. Adest ergo qui trahit,& quodammodo necdum adest qui non aliò trahit quam M
ad seipsum. Nunquam enim nec vsquam sine filio pater adest per fidem vt ad speciem trahat. Quomodo ergo nunc nõ exultet spiritus meus,quomodo non sine modo iucũdetur in generatione ista quærentium dominum? Nempe testimonium credibile nimis gustatę sapientiæ,est esuries ipsa tam vehemens. Certissima mihi probatio & indubitabile argumentum quia habetis quem sic quęritis: & in vobis habitat,qui tam valide trahit vos ad seipsum. Non enim humanæ possibilitatis est cursus iste. eius dextera facit virtutem, cui semper necesse *Canti.1.d* est vt clametis: Trahe nos post te, in odore vnguentorum tuorum curremus. Non inquam ab homine forma ista conuersationis, nec aliud experimentum quærimus eius qui in vobis habitat Christus, quàm quòd ita quæritis Christum. Videtis enim fratres qualem spiritum accepistis, spiritum qui ex deo est, vt sciatis quæ à deo donata sunt vobis. Audiuimus apostolicum, audiuimus & propheticum, etiam & euangelicum gradum, quibus nihil à nobis arbitror posse sublimius affectari. Sanè è singulis mihi videor in vobis aliquid, & magnum aliquid inuenire. Quis enim cœlibem vitam, vitam cœlestem & angelicam dicere vereatur? Aut quod in resurrectione futuri sunt omnes electi, quomodo non iam nunc estis,sicut angeli dei in cœlo,à nuptiis penitus abstinentes? Amplectimini fratres, preciosissimam margaritam,amplectimini sanctimoniam vitæ,quæ vos efficit sanctorum similes,

A rum similes,& domesticos dei:dicente scriptura:Incorruptio
Sap.6.c facit proximum esse deo.Ita ergo non vestro quidem merito,sed gratia dei estis quod estis: quod ad castitatem & sanctimoniam spectat,angeli quidem terreni,aut potius cœli ciues:sed interim in terra peregrini. Quandiu enim sumus in
Luc.16.d hoc corpore,peregrinamur à domino. De prophetia quid dicimus?Lex & prophetæ vsque ad Ioannem:veritas ait.Verum
1.Cor.13.c. tamen non erat ille aduersarius,sed discipulus vtique veritatis,qui dicebat etiam post Ioannem.Ex parte enim cognoscimus,& ex parte prophetamus.Cessauit ergo prophetia, quia iam cognoscimus.necdum tamen tota cessauit,quia adhuc ex
Ibidem parte.Cum venerit,inquit, quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est. Siquidem ante Ioannem qui fuerunt prophetæ,vtrunque aduentum domini prophetabant,& quasi neutra adhuc pars salutis in notitia,sed vtraque in prophetia erat.Magnum sanè prophetandi genus cui vos deditos es se conspicio,magnum prophetiæ studium cui vos video man-
2.Cor.4.d cipatos.Quod illud?Nempe iuxta apostolum non considerare quæ videntur, sed quæ non videntur, sine dubio prophetare est.Ambulare in spiritu,ex fide viuere, quæ sursum sunt quærere,non quæ super terram:obliuiscì quæ retro sunt, & extendi in anteriora, ex magna parte prophetare est. Alioquin quonam modo nisi per spiritum prophetiæ conuersatio nostra in cœlis est?Sic nimirum prophetæ olim quasi non in-
B ter homines erant sui temporis, sed virtute & impetu quodam spiritus dies illos transilientes exultabant vt viderent
Mat.19.d diem domini,& videbant & lętabantur in ea. Sed & professionem apostolicam audiamus. Ecce nos reliquimus omnia: & secuti sumus te.Si gloriari licet, habemus gloriam: sed si sapimus, habere curabimus apud deum. Hæc enim vera est gloriatio,vt qui gloriatur,in domino glorietur. Nam neque manus nostra excelsa,sed dominus fecit hæc omnia. Fecit nobis magna qui potens est:vt merito magnificet anima nostra dominum.Ipsius enim magno munere factum est, vt magnum illud propositum vnde magni gloriabantur apostoli, magnificè sequeremur. Forte etiam si in hoc quoque gloriari voluero,non ero insipiens. Veritatem enim dicam, esse hic aliquos qui plusquam nauem & retia reliquere. Quid verò illud quod ipsi quidem apostoli reliquerant omnia,sed vt præ-
Ioan.20.g sentem in carne dominum sequerentur? Non est nostrum dicere,securius ipsum dominum audiamus. Quia vidisti me,inquit,Thoma credidisti:beati qui non viderunt,& crediderũt. Forte etiam prophetandi genus excellentius esse videbitur, non intendens quibuscunque temporalibus rebus & transituris aliquando:sed spiritualibus & æternis, nihilominus in vase fictili thesaurus castitatis illustrior,in carne fragili ex aliqua parte probabilior virtus. Vbi ergo angelica in hoc corpore conuersatio,in corde prophetica expectatio,in vtro-
C que apostolica perfectio inuenitur:quantus iste cumulus gratiarum?Quid retribuitis domino pro omnibus quæ retribuit vobis? Sublimis gradus, sed eo amplius periculosa ruina. Nunquid non tres cœli sunt quos ascendimus? Itaque qui
Luc.10.c stat,videat ne cadat. Videbam, inquit,satanam tanquam fulgur de cœlo cadentem.Ex alto corruit,confractus & comminutus est,desperata est plaga eius. Factus est spiritus eius vadens, & non rediens. Nunquid & vos vultis abire? Satanas ruit,nunquid & ruitis vos secum?Quàm salubrius vobis stare in viis domini,stare in gratia in qua statis. Non enim beatus vir qui non abiit in via peccatorum, beatus magis cuius est auxilium abs te domine. Ibunt enim huiusmodi de virtute in virtutem,ad videndum deum deorum in Sion,ad videndum in bonitate electorum tuorum,vt laudẽris cum hæreditate tua.Ipsi nempe hæreditas, ipsi sunt dij, & filij excelsi omnes. Itaque fratres mei, quandoquidem veriſſimè certissimeque hæc est generatio quærentium dominum, quæren-
Psal.104.a tium faciem dei Iacob:quid vobis dixerim aliud quam quod idem propheta ait:Lætetur cor quærentium dominum:quęrite dominum & confirmamini: quærite faciem eius semper?
Esa.21.c Et quod alius quidam dicit: Si quæritis, quærite. Quid est si quæritis,quærite?In simplicitate cordis quærite illum. Non aliud tanquam illum,non aliud præter illum, non aliud post illum.In simplicitate cordis quærite illum. Simplex natura, simplicitatem cordis exquirit. Denique & cum simplicibus sermocinatio eius. Vir duplex animo, inconstans est in om- D
nibus viis suis. Non potest quem quæritis inueniri ab his qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.

Aeternitas est: quæ nisi perseueranter quæsita, minime inuenitur.Væ etiam peccatori terram ingredienti duabus viis. Nemo enim duobus dominis seruire potest. Ne hanc qui- *Lucæ.18.c*
dem duplicitatem amat integritas illa, perfectio illa, illa plenitudo. Indignum enim est ei vt inueniendam se præbeat, nisi perfecto eam quæsieris corde. Cæterum si odibilis est canis reuersus ad suum vomitum, & sus lota in volutabro luti, sed & ipsum quoque quem inuenerit tepidum, ex ore suo euomere incipit deus: simulator & proditor vbi parebunt? Si maledictus qui facit opus dei negligenter: qui fraudulenter fecerit, quid meretur? Fugiamus hanc duplicitatem charissimi, & à fermento Pharisæorum omnimodis caueamus. Veritas est deus, & tales quæsitores requirit, qui quærunt eum in spiritu & veritate. Si nolumus frustra quærere dominum, quæramus veraciter, quæramus frequenter, quæramus perseueranter: vt nec pro illo quæramus aliud, nec cum illo aliud, sed nec ab illo ad aliud conuertamur. Facilius est enim cœlum & terram transire,quàm vt sic quærens non inueniat, sic petens non accipiat, sic pulsanti non aperiatur.

Quomodo malum duplex cooperetur in bonum, E
Sermo tertius unde supra.

Pauperes quidem videmur & sumus:sed si spiritum qui ex deo est accipiamus,vt sciamus quæ à deo donata sunt nobis:magna ab eo gloria, magna nobis est collata potestas. Quotquot,inquit, receperunt *Ioan.1.b* eum,dedit eis potestatem filios dei fieri. An non potestas filiorum dei est ista, quando etiam nobis seruiunt vniuersa? Sciebat enim apostolus ipse quoniam diligentibus deum, o- *Rom.8.e*
mnia cooperantur in bonum.Sed forte dicat aliquis vestrum, quid hoc ad me?& in pusillanimitate cordis sui talia meditetur:Glorientur certe de potestate filiorum dei, in quibus filialis erga eum feruet amor,viget affectus:vt præsumant omnia sibi cooperari in bonum, qui deum diligunt in veritate. Ego verò mendicus sum & pauper, carens affectu filiali, expers dignę deuotionis. Sed attende quod sequitur. Nullum enim deiperationi locum reliquit in scriptura sua,qui alio loco sic loquitur: Vt per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus. Affectus enim ille quem quæris, pax est,non patientia.in patria est,non in via:nec eos qui eiusmodi sunt, à scriptura opus est consolari. Ergo per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus, etiam si nondum possumus apprehendere pacem. Propterea cum di- F
xisset diligentibus deum omnia cooperari in bonum,solerter addidit, his qui secundum propositum vocati sunt sancti. In quo verbo non te terreat sanctitatis nomen,quando non secundum meritum,sed secundum propositum, non secundum affectionem, sed secundum intentionem sanctos vocat, iuxta illud prophetæ:Custodi animam meam,quoniã sanctus sum. *Psal.85.a*
Illam enim quam putas sanctitatem ne ipse quidẽ Paulus corruptibili adhuc grauatus corpore arbitrabatur se comprehendisse. Vnum autem,inquit,quę retro sunt oblitus,& in ea quę *Phil.3.c*
ante me sunt extendens,sequor ad palmam supernæ vocationis. Vides quia licet nondum apprehendisset brauium, habebat tamen propositum sanctitatis. Et tu ergo si proposueris in corde tuo declinare à malo,& facere quod bonum est, tenere quod accepisti,& proficere semper in melius, sed & si quid aliquando minus recte egeris (vt est humana fragilitas) non in eo persistere,sed pœnitere & corrigere quantum præuales:eris sine dubio sanct? & tu,sed cui interim clamare necesse sit:Custodi animam meam,quoniam sanctus sum. Vis ergo nosse quemadmodum huiusmodi sanctis omnia cooperantur in bonum? Non modo curro per singula, quia in longum protrahi sermonem hora non patitur. Eundum nobis est, iam enim campanam audiuimus,iam vespertinæ tempus orationis aduenit. Audite ergo verbum abbreuiatum quemadmodũ nobis vniuersa seruiant,omnia cooperentur in bonũ. Inimici nostri sint iudices. Etenim si quidem illi pro nobis, quis contra nos? Si pro nobis faciunt hostes nostri, quomodo non omnia

Universidad de Deusto
Biblioteca

G simul cum illis? Porro duo nobis (vt manifestum est) aduersantur hostium genera, malum videlicet duplex, quod facimus & quod patimur. Hæc autem, vt apertius dixerim, sunt culpa & pœna. Itaque cum sit nobis vtraq; contraria, erit si voluerimus vtraque pro nobis, vt hæc quidem ab illa liberet, & item aduersus istam iuuet illa, nec parum. Ecce enim cõpungimur in cordibus nostris & in cubili conscientiæ super delictis præteritis, sed delinit conscientiam, & corrodentium peccatorum dentes conterens reducit ad spem veniæ pœnitentia ista & voluntaria pœna quam patimur, nõ solum autem præterita, sed & futura repellit. Nam & tentãtia propulsat vitia, & nonnulla sic perimit, vt raro aut nunquam erigere caput audeant venenatũ. Sic pœna facit pro nobis aduersus culpam, vt vel omnino non sit, vel sit minor. Culpa verò nihilominus agit, vt aut non sit, aut minor sit pœna. Non quidem vt omnino non sit, siue à quantitate sua minoretur, quod nullatenus expediret: sed vt nõ sit pœna, aut minor sit pœna, videlicet vt aut non sit, aut minus sit onerosa. Quisquis enim perfectè senserit onus peccati, & animæ læsionem exteriorem, vtique aut parum sentiet, aut ex totọ non sentiet corporis pœnam, nec reputabit laborem quo peccata nouerit deleri præterita, futura caueri. Sic enim sanctus Dauid conuitiantis serui non reputauit iniurias memor filij persequentis.

2.Re.16.b

Vnde supra de duabus mensis, Sermo quartus.

H Labor iste fratres, exilij & paupertatis nostræ nos admonet, pfecto & iniquitatis. Vt quid enim morte afficimur tota die, in ieiuniis multis, in vigiliis abundantius, in laboribus & erumnis? Nunquid ad hæc creati sumus? Absit, nam licet homo natus sit ad laborem, sed minime ad laborem creatus est. natiuitas est in culpa, ideò & in pœna. Omnes enim oportet nos gemere cum propheta:

Psal.50.a

In iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. Aliena ab vtrisq; prima creatio, quia sicut nec culpam, ita nec pœnam deus fecit. Quod de ea quę maior est omnium, morte videlicet aperte scriptura testatur. Inuidia diabo li mors introiuit in orbem terrarũ. Et in alio loco. Deus mortem non fecit. Itaque sicut laborantibus manibus nec oculus propterea clauditur, nec auris abstinet ab auditu, sic imò & multo melius laborante corpore mens quoque ipsa suo intenta sit operi vt non vacet. Causam laboris cogitet in labore, vt ipsa ei pœna quam patitur, culpã pro qua patitur, repręsentet. Et dum videt vulnerum ligaturam, ipsa sub pannis vulnera meditetur. Huiusmodi siquidem cogitatione humiliamur sub potẽti manu dei, & dulci quadam pietate mens plena, miserabilem se exhibet in oculis eius. Hinc quippe scriptura nos

Eccli.30.d

admonet: Miserere, inquiens, animæ tuæ placens deo. Nec dubium quin ea quæ deo placet miseria facile possit eius misericordiam obtinere. Et ne dixerimus, vnde miserendum sit animabus nostris? Nisi enim insipienter dissimulauerimus, multa in eius miseratione digna poterunt inueniri. Vnum tamen dico, vt occasionem vobis dedisse videar, & cætera quoq; similiter aduertatis. Nonne velut inter duas mensas positi epulãtes hinc inde spectamus ieiuni? Sic sumus omnino, sic sumus. Vnde ergo sic positis risus, vnde iocus, vnde leuitas, vnde superbia, vnde extollentia oculorum? An forte non agnoscimus mensas, non consideramus epulas, delicias non videmus? Hinc mihi sunt quos video delicioſe viuẽtes in omnibus bonis sensibilis huius mundi: inde contemplor alios quibus dispositus Christus regnum, vt edant & bibant super mensam eius in regno patris sui. Vtrobique video similes mei homines, fratres meos, & heu me ad neutram licet extẽdere manum. Ab vtraque mensa prohibeor, ab hac quidem professionis, ab illa corporis vinculo, vt nec ad inferiorem audeam, nec ad superiorẽ accedere possim. Quid inter hæc restat nisi comedere panẽ doloris, vt sint mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, si quis forte cœlestium conuiuarum misericordia motus, in os latrãtis sub mensa catelli vel exigua aliqua deliciarum illarũ fragmenta dimittat? Nam inferior quidem cõsideratio qua nobis ipsis compatimur eorum respectu quos nouimus deliciosẽ viuentes in hoc seculo, infirmæ adhuc animæ est, nec omnino talis mihi placet affectio in anima spirituali. Longius enim positus est à iudicio veritatis, qui beatificat quos velut miserri-

I

mos lugere debuerat, qui peccant & non agunt pœnitentiam: K & se miserum reputat non sanè consensu iudicij, sed affectionis sensu, quòd non sit sicut illi, qui id magis optare debuerãt, vt omnes essent sicut ipse. Hoc tamen solum tali in cogitatione laudabile est, si miseriam ipsam quam reputat, pro amore siue timore dei patienter ferre deliberat, & cum pietate quadam dicit deo: Propter verba labiorum tuorum ego custodiui vias duras. Et hæc quidem cogitatio inchoantium est: tanquam lac paruulorum. At verò cum iam proficere cœperit anima, & affectione sequi iudicium rationis, omnia proculdubio detrimentum faciet, & quasi stercora arbitratus lugebit cum propheta super eos qui amplexati sunt stercora. Ipse verò sancta quadam humilitq; superbia hæc vniuersa despiciet, & magna in altitudine animi collocatus non beatum dicet populũ cui hæc sunt, sed miserũ planè, beatũ verò cuius dominus deus eius. Verum dum hic ita sui comparatione miseretur illis, inueniet vtiq; quorum comparatione sui quoq; misereatur, si suspexerit ad cœlestes diuitias, & delectationes in dextera domini vsq; in finẽ. Vnde fit vt qui prius de inferiori irriguo lachrymas fundẽs plangebat dicens, quoniam propter te morti ficamur tota die: niã de superiori abundantiores emittat fletus dicens. Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est.

Psal.16.b

Rom.8.d

Psal.119.a

Prologus beati Bernardi in sermonem sequentem.

Hugoni militi Christi, & magistro militiæ Christi. L

Bernardus Clareuallis solo nomine abbas, bonum certamen certare. Semel & secundo & tertio (ni fallor) petiisti à me Hugo charissime, vt tibi tuisque commilitonibus scriberem exhortationis sermonem: & aduersus hostilem tyrannidem quia lanceam non licebat, stilum vibrarem, asserens vobis non parum fore adiutorij, si quos armis non possum, literis animarem. Distuli sanè aliquandiu, non quòd contemnenda videretur petitio, sed ne leuis præcepsq; culparetur assensio, si quod melius melior inplere sufficeret, præsumerem imperitus, & res admodũ necessaria per me minus forte commoda redderetur. Verum videṡ me longa satis huiusce modi expectatione frustratum, ne iam magis nolle quam non posse viderer, tandem ego quidẽ quod potui feci, lector iudicet an satisfeci. Quãquam etsi cui forte aut minime placeat, aut non sufficiat, non tamen interest mea, qui tuæ pro meo sapere non defui voluntati.

Incipit sermo exhortatorius beati Bernardi abbatis Clareuallensis, ad milites templi.

Capitulum primum.

Nouum militiæ genus ortũ nuper auditur in terris, & in illa regione quã M olim in carne præsens visitauit oriens ex alto: vt vnde tunc in fortitudine manus suæ tenebrarum principes exturbauit, inde & modo ipsorũ satellites filios diffidentiæ in manu fortium suorum dissipatos exterminet, faciens etiam nunc redemptionẽ plebis sue, & rursum erigens cornu salutis nobis in domo Dauid pueri sui. Nouum inquam militiæ genus, & seculis inexpertum, qua gemino pariter conflictu infatigabiliter decertatur, tum aduersus carnem & sanguinem, tum contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus. Et quidẽ vbi solis viribus corporis corporeo fortiter hosti resistitur, id quidem ego tam non iudico mirum, quàm nec rarum existimo. Sed & quando animi virtute vitiis siue dęmoniis bellum indicitur, ne hoc quidem mirabile, & si laudabile dixerim, cum plenus monachis cernatur mundus. Cæterum cum vterque homo suo quisque gladio potẽter accingitur, suo cingulo nobiliter insignitur, quis hoc non æstimet omni admiratione dignissimum, quod adeo liquet esse insolitum? Impauidus profecto miles, & omni ex parte securus, qui vt corpus ferro, sic animum fidei lorica induitur. Vtrisque nimirum munitus armis, nec dęmonem timet, nec hominem. Nec verò mortem formidat, qui mori desiderat.

A siderat. Quid enim vel viuens vel moriens metuat, cui viuere Christus est & mori lucrum? Stat quidem fideiter libenterq; pro Christo, sed magis cupit dissolui, & esse cum Christo: hoc enim melius. Securi igitur procedite milites, & intrepido animo inimicos crucis Christi propellite, certi quia neque mors neque vita poterit vos separare à charitate dei quæ est in Christo Iesu: illud sanè vobiscum in omni periculo replicantes, Siue viuimus, siue morimur, domini sumus. Quàm glorioſi reuertuntur victores de prælio, quàm beati moriuntur martyres in prælio. Gaude fortis athleta si viuis & vincis in domino, sed magis exulta & gloriare si moreris & iungeris domino. Vita quidem fructuosa: & victoria glorioſa: sed vtrique mors sacra iure præponitur. Nam etsi beati qui in domino moriuntur, num multo magis qui pro domino moriuntur?

Rom.14.b.

Et quidem siue in lecto siue in bello quis moritur, preciosa erit sine dubio in conspectu domini mors sanctorum eius. Cæterum in bello tanto profecto preciosior, quanto & glorioſior. O vita secura, vbi pura conscientia. O inquam vita secura, vbi absque formidine mors expectatur, immo & exoptatur cum dulcedine, & excipitur cum deuotione. O vere sancta & tuta militia, atque à duplici illo periculo prorsus libera, quo id hominum genus solet frequenter periclitari, vbi

B duntaxat Christus non est causa militandi. Quotiens nanque congrederis tu qui militiam militas secularem, timendum omnino ne aut occidas hostem quidem in corpore, te verò in anima: aut forte tu occidaris ab illo & in corpore pariter & in anima. Ex cordis nempe affectu non belli euentu pensatur vel periculum vel victoria Christiani. Si bona fuerit causa puguantis, pugnæ exitus malus esse non poterit: sicut nec bonus iudicabitur finis, vbi causa non bona & intentio nõ recta præcesserit. Si in voluntate alterum occidendi te potius occidi contigerit, moreris homicida. Quòd si præuales, & voluntate superandi vel vindicandi forte occidis hominem, viuis homicida. Non autem expedit siue mortuò siue viuo, siue victori siue victo esse homicidam. Infœlix victoria qua superans hominem, succumbis vitio. Et ira tibi aut superbia dominante, frustra gloriaris de homine superato. Est tamen qui nec vlciſcendi zelo, nec vincendi typo, sed tantum euadendi remedio interficit hominem: sed ne hanc quidem bonam dixerim victoriam: cum de duobus malis in corpore quam in anima mori leuius sit. Non autem quia corpus occiditur, etiã anima moritur: sed anima quæ peccauerit, ipsa moritur.

De militia seculari, Capitulum secundum.

1.Cor.9.b.

Vis igitur finis fructus ve secularis huius non dico militiæ, sed malitiæ, si & occisor læthaliter peccat, & occisus æternaliter perit? Enimuero vt verbis vtar apostoli, Et qui arat, in spe debet arare: & qui

C triturat, in spe fructus percipiendi. Quis ergo ô milites hic tam stupendus error, quis furor hic tam non ferendus, tantis sumptibus ac laboribus militare, stipendiis verò nullis nisi aut mortis aut criminis? Operitis equos sericis, & pendulos nescio quos panniculos loricis superinduitis: depingitis hastas, clypeos & sellas: frena & calcaria auro & argento gemmisque circumornatis, & cum tanta pompa pudendo furore & impudenti stupore ad mortem properatis. Militaria sunt hæc insignia, an muliebria potius ornamenta? Nunquid forte hostilis mucro reuerebitur aurum, gemmis parcet, serica penetrare non poterit? Denique quod ipsi sępius certiusque experimini, tria arbitror esse nec cessaria prælianti, vt scilicet strenuus industriusque miles & circunspectus sit ad se seruandum, & expeditus ad discurrendum, & promptus ad feriendum. Vos per contrarium in oculorum grauamen fœmineo ritu comam nutritis, longis ac profusis crinibus, ac camisiis propria vobis vestigia obuoluitis, delicatas ac teneras manus amplis & circunfluentibus manicis sepelitis. Super hæc omnia est, quod armati conscientiam magis terret, causa illa nimirum satis leuis ac friuola, qua videlicet talis præsumitur & tã periculosa militia. Non sane inter vos aliud bella mouet, litesque suscitat, nisi irrationabilis iracundiæ motus, aut inanis gloriæ appetitus, aut terrenæ qualiscunque possessionis cupiditas: talibus certe ex causis neque occidere neque occumbere tutum est.

De noua militia, Capitulum tertium. D

At verò Christi milites securi prælientur prælia domini sui, nequaquam metuentes aut de hostium cędę peccatum, aut de sua nece periculum: quandoquidem mors pro Christo vel ferenda vel inferenda & nihil habeat criminis, & plurimum gloriæ mereatur. Hinc quippe Christo, inde Christus acquiritur: qui nimirum & libenter accipit hostis mortem pro vltione, & libẽtius prębet seipsum militi pro consolatione. Miles inquam Christi securus interimit, interit securior. Sibi præstat cũ interit, Christo cum interimit. Non enim sine causa gladium portat. Dei etenim minister est ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum. Sanè cum occidit malefactorem: non homicida, sed (vt ita dixerim) malicida, & planè Christi vindex in his qui male agunt, & defensor christianorum reputatur. Cum autem occiditur ipse, non periisse, sed peruenisse cognoscitur. Mors ergo quam irrogat, Christi est lucrum: quam excipit, suum. In morte pagani Christianus gloriatur, quia Christus glorificatur. In morte Christiani regis liberalitas aperitur, cum miles remunerandus educitur. Porro super illo lętabitur iustus

Psal.57.b

cum viderit vindictam: de isto dicet homo: Si vtique est fructus iusto: vtique est deus iudicans eos in terra. Non enim vel pagani necandi essent, si quo modo aliter possent à nimia infestatione seu oppressione fidelium cohiberi. Nunc autem melius est vt occidãtur quam certè relinquatur virga peccatorum super sortem iusforum: ne forte extendant iusti ad iniquitatem manus suas. Quid enim? Si percutere in gladio omnino fas non est christiano, cur ergo præco saluatoris con-

E Luc.3.c

tentos fore suis stipendiis militibus indixit: & non potius omnem militiam interdixit? Si autem (quod verum est) omnibus fas est ad hoc ipsum duntaxat diuinitus ordinatis, nec aliud sanè quicquam melius professis, quibus quęso potius quã quorum manibus & viribus vrbs fortitudinis nostrę Sion pro nostro omnium munimine retinetur, vt depulsis diuinæ transgressoribus legis, secura ingrediatur gens iusta custodiens veritatem? Secure proinde dissipentur gentes quæ bella volunt, & abscindantur qui nos conturbant, & disperdantur de ciuitate domini omnes operantes iniquitatem, qui repositas in Hierosolymis Christiani populi inæstimabiles diuitias tollere gestiunt, sancta polluere, & hæreditate possidere sanctuarium dei. Exerat gladium vterque fidelium in ceruices inimicorum, ad destruendam omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam dei, quæ est Christianorum fides, nequando dicant gentes, vbi est deus eorum? Quibus expulsis reuertetur ipse in hæreditatem domumq; suam, de qua iratus in euangelio Ecce, inquit, relinquetur vobis domus vestra deserta. & per prophetam ita conqueritur. Reliqui do-

Matt.23.d

F mum meam, dimisi hæreditatem meam. implebitq; illud propheticum. Redemit dominus populum suum & liberauit eum:

Hie.12.b

& venient & exultabunt in monte Sion, & gaudebunt de bonis domini. Lætare Hierusalem, & cognosce iam tempus visitationis tuæ. Gaudete & laudate simul deserta Hierusalem,

Ibid.21.

Esa.52.a

quia consolatus est dominus populum suum, redemit Hierusalem, parauit dominus brachium suum sanctum in oculis omnium gentium. Virgo Israel corrueras, & non erat qui subleuaret te. Surge iam, excutere de puluere virgo captiua filia Sion. Surge inquam & sta in excelso, & vide iucunditatem quæ venit tibi à deo tuo. Non vocaberis vltra derelicta, & terra tua non vocabitur amplius desolata, quia complacuit domino in te, & terra tua inhabitabitur. Leua in circuitu oculos tuos & vide, omnes isti congregati sunt, venerunt tibi. Hoc tibi auxilium missum de sancto. Omnino per istos tibi iamiamq; illa persoluitur antiqua promissio: Ponam te in superbiam

Esa.60.c

seculorum, gaudium in generatione & generationem, & sugges lac gentium, & mamilla regum lactaberis. Et item: Sicut mater consolatur filios suos, ita & ego consolabor vos, & in Hierusalem cõsolabimini. Vides ne quam crebra veterum attestatione noua approbatur militia, & q, sicut audiuim⁹, sic vidimus in ciuitate domini virtutũ? Dumodo sanè spiritualibus non præiudicet sensibus literalis interpretatio, quo minus sicliceat speremus in æternum, quicquid huic tempori significando ex prophetarum vocibus vsurpamus, ne per id quod

 cernitur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G cernitur, euanescat quòd creditur, & spei copias imminuat penuria rei, præsentiumque atteſtatio ſit euacuatio futurorũ. Alioquin terrenæ ciuitatis temporalis gloria non deſtruit cœleſtia bona, ſed aſtruit: ſi tamen iſta minimè dubitamus illius tenere figuram, quæ in cœlis eſt mater noſtra.

De conuerſatione militum templi. Capitulum quartum.

SEd iam ad imitationem ſeu ad confuſionem noſtrorum militum non planè deo, ſed diabolo militantium, dicamus breuiter Chriſti equitum mores & vitam, qualiter in bello domi ve conuerſentur, quo palam fiat quantum ab inuicem differant dei ſeculique militia. Primo quidem vtrolibet diſciplina non deeſt, obedientia nequaquam contemnitur, quia teſte ſcriptura, & filius
Eccli.22.r indiſciplinatus peribit, & peccatum eſt ariolandi repugna-
1.Reg.15.c re, & quaſi ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere. Itur & reditur ad nutum eius qui præeſt: induitur quod ille donauerit: nec aliunde veſtimentum ſeu alimentum præſumitur. Et in victu & veſtitu cauetur omne ſuperfluum, ſolũ neceſſitati conſulitur. Viuitur planè in communi iucunda & ſobria conuerſatione abſque vxoribus & abſque liberis. Et ne quid deſit ex euangelica perfectione, abſque omni proprio habitant vnius
H moris in domo vna, ſolliciti ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis. Dicas vniuerſæ multitudinis eſſe cor vnum, & animam vnam, ita quiſque non omnino propriam ſequi voluntatem, ſed magis obſequi ſatagit imperanti. Nullo tempore aut ocioſi ſedent, aut curioſi vagantur, ſed ſemper dum procedũt (quod quidem raro contingit) ne gratis comedant panem, armorum ſeu veſtimẽtorum vel ſciſſa reſarciunt, vel vetuſta reficiunt, vel inordinata componunt, & quęque poſtremo facienda magiſtri voluntas & communis indicit neceſſitas. Perſona inter eos minimè accipitur, defertur meliori, non nobiliori. Honore ſe inuicem præueniunt, alterutrum onera portant, vt ſic adimpleant legem Chriſti. Verbum inſolens, opus inutile, riſus immoderatus, murmur vel tenue ſiue ſuſurrũ nequaquam ibi deprehenditur incmendatum. Scacos & aleas deteſtantur, abhorrent venationem, nec ludicra illa auium rapina (vt aſſolet) delectantur. Mimos & magos & fabulatores, ſcurrileſque cantilenas, aut ludorum ſpectacula, tanquam vanitates & inſanias falſas reſpuunt & abominantur. Capillos tondent, ſcientes iuxta apoſtolum ignominiam eſſe viro ſi comã nutrierit. Nunquam compti, raro loti, magis autem neglecto crine hiſpidi, puluere fœdi, lorica chaumate fuſci. Porro immi
nente bello, intus fide, foris ferro non auro ſe muniunt, quatenus armati, & non ornati, hoſtibus metum incutiant, non prouocent auaritiam. Equos habere cupiunt fortes & veloces, nõ tamen coloratos aut phaleratos: pugnam quippe non pompã, victoriam ſed non gloriam cogitantes, & ſtudentes magis eſſe formidini quam admirationi. Deinde non turbuleti aut impetuoſi, & quaſi ex leuitate prȩcipites, ſed conſultè atq; cum omni cautela & prouidentia ſeipſos ordinantes & diſponẽtes in aciem: iuxta quod de patribus ſcriptum eſt. Veri profecto
I Iſraelitæ procedunt ad bella pacifici. At verò vbi ventum fue-
Pſal.138.d rit ad certamen, tum demum priſtina lenitate poſtpoſita, tanquam ſi dicerent, Nonne qui oderunt te domine oderam, & ſuper inimicos tuos tabeſcebam? irruunt in aduerſarios, hoſtes velut oues reputant, nequaquam etſi pauciſſimi, vel ſeuã barbariem vel numeroſam multitudinem formidantes. Noue runt ſiquidem non de ſuis præſumere viribus, ſed de virtute domini ſabaoth ſperare victoriam: cui nimirum facile eſſe cõ
1.Mac.3.b.c fidunt iuxta ſententiam Macchabæi concludi multos in manus paucorum, & non eſſe differentiam in conſpectu dei cœli liberare in multis & in paucis: quia non in multitudine exercitus eſt victoria belli, ſed de cœlo fortitudo eſt. Quod frequentiſſimè experti ſunt, ita vt plerumq; quaſi perſecutus ſit vnus mille, & duo fugarint decem milia. Ita denique miro quodam ac ſingulari modo cernuntur & agnis mitiores, & leonibus ferociores: vt pene dubitem quid potius cenſeam appellãdos, monachos videlicet an milites, niſi quòd vtrunq; forſan congruẽtius nominarim, quibus neutrum deeſſe cognoſcitur, nec monachi manſuetudo, nec militis fortitudo. De qua re quid dicendum niſi quod à domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris? Tales ſibi elegit deus & collegit à finibus K terræ miniſtros ex fortiſſimis Iſrael, qui veri lectulum Salomonis ſacrum ſcilicet ſepulchrum vigilanter fideliterque cuſtodiant, omnes tenentes gladios, & ad bella doctiſſimi.

De templo, Capitulum quintum.

ESt verò templum Hieroſolymis in quo pariter habitant, antiquo & famoſiſſimo illi Salomonis impar quidem ſtructura, ſed non inferius gloria. Si quidem vniuerſa illius magnificentia in corruptibilibus auro & argento, in quadratura lapidum, & varietate lignorum continebatur: huius autem omnis decor, & gratę venuſtatis ornatus, pia eſt habitantium religioſitas & ordinatiſſima conuerſatio. Illud variis extitit ſpectandum coloribus: hoc diuerſis virtutibus & ſanctis actibus venerandum. Domum quippe dei decet ſanctitudo: qui non tam po- Pſal.92.d
litis marmoribus quam ornatis moribus delectatur, & puras magis diligit mentes, quàm ſuperauratos parietes. Ornatur tamen huius quoque facies templi, ſed armis, non gemmis: & pro antiquis coronis aureis, circumpendentibus clypeis paries operitur: pro candelabris thuribulis atque vrceolis, domus vndique frenis, ſellis, ac lanceis communitur. Planè his omnibus liquido demonſtrantibus eodem pro domo dei feruere milites zelo, quo ipſe quondam militum dux vehe-
mentiſſimè inflammatus armata illa ſanctiſſima manu, non Mar.11.b
tamen ferro, ſed flagello quod fecerat de reſticulis, introiuit L
in templum, negociantes expulit, nummulariorum effudit æs, & cathedras vendentium columbas euertit, indigniſſimum iudicans orationis domum huiuſcemodi forenſibus infeſtari. Tali proinde ſui regis permotus exemplo deuotus exercitus multo ſanè indignius longeque intolerabilius arbitrans ſancta pollui ab infidelibus quàm à mercatoribus infeſtari, in domo ſancta cum equis & armis commoratur, tam ab ipſa quàm à cæteris ſacris omni infidelitatis ſpurca & tyrannica rabie propulſata: ipſi in ea die noctuq; tam honeſtis quàm vtilibus officiis occupantur. Honorant certatim dei templum ſedulis & ſinceris obſequiis, iugi in eo deuotione immolantes non quidem veterum ritu pecudum carnes, ſed vere hoſtias pacificas, fraternam dilectionem, deuotam ſubiectionem, voluntariam paupertatem. Hæc Hieroſolymis actitantur, & orbis excitatur. Audiunt inſulæ, & attendunt populi de longe, & ebulliunt ab Oriente in Occidentem tãquam tor rens inundans gloriæ gentium, & tanquam fluminis impetus lætificans ciuitatem dei. Quodque cernitur iucundius, & agitur commodius, paucos admodum in tanta multitudine homi num illò confluere videas, niſi vtique ſceleratos & impios, raptores & ſacrilegos, homicidas, periuros, adulteros: de quorum profecto profectione ſicut duplex quoddam conſtat prouenire bonum, ita duplicatur & gaudium, quandoquidem tam ſuos de ſuo diſceſſu lætificant, quam illos de aduentu quibus ſubuenire feſtinant. Proſunt quippe vtrobique non ſolum M
vtique iſtos tuendo, ſed iam etiam illos non opprimendo. Itaque lętatur Aegyptus in profectione eorum, cum tamen de protectione eorum nihilominus lętetur mons Sion, & exultẽt filiæ Iudæ. Illa quidem ſe de manu eorum: iſta magis in manu eorum liberari ſe merito gloriatur. Illa libenter amittit crudeliſſimos ſui vaſtatores, iſta cum gaudio ſuſcipit ſui fideliſſimos defenſores: & vnde iſta dulciſſime conſolatur, inde illa æquè ſaluberrime deſolatur. Sic Chriſtus ſic nouit vlciſci in hoſtes ſuos, vt non ſolum de ipſis, ſed per ipſos quoque frequenter ſoleat tanto glorioſius, quanto & potentius triumphare. Iucundè ſanè & commode, vt quos diu pertulit oppugnatores, magis iam propugnatores hȩbere incipiat: faciatq; de hoſte militem, qui de Saulo quondã perſecutore fecit Pau Luc.15.b
lum prædicatorem. Quamobrem non miror ſi etiam ſuperna illa curia iuxta teſtimoniũ ſaluatoris exultat magis ſuper vno peccatore pœnitentiam agẽte, quàm ſuper plurimis iuſtis qui non indigent pœnitentia, dum peccatoris & maligni tantis proculdubio profit conuerſio, quantis & prior nocuerat conuerſatio. Salue igitur ciuitas ſancta, quam ipſe ſanctificauit ſibi tabernaculum ſuum altiſſimus, quo tanta in te & per te generatio ſaluaretur. Salue ciuitas regis magni, ex qua noua & iucunda mundo miracula nullis temporibus defuere ab initio.

A tio. Salue domina gentium, princeps prouinciarum, patriarcharum poſſeſſio, prophetarum mater & apoſtolorum, & initiatrix fidei, gloria populi chriſtiani, quã deus ſemper à principio paſſus eſt oppugnari: vt viris fortibus ſicut virtutis, ita fores occaſio & ſalutis. Salue terra promiſſionis, quæ olim fluens lac & mel tuis duntaxat habitatoribus, nunc vniuerſo orbi remedia ſalutis, vitæ porrigis alimenta. Terra inquam bona & optima, quæ in fœcundiſſimo illo ſinu tuo ex arca paterni cordis cœleſte granum ſuſcipiens, tantas ex ſuperno ſemine martyrum ſegetes protuliſti, & nihilominus ex omni reliquo fidelium genere fructum fertilis gleba triceſimum & ſexageſimum & centeſimum ſuper omnem terram multipliciter procreaſti. Vnde & de magna multitudine dulcedinis tuæ iucũdiſſimè ſatiati, & opulentiſſime ſaginati, memoriam abundantiæ ſuauitatis tuæ vbique eructant qui te viderunt, & vſque ad extremum terrę magnificentiam gloriæ tuæ loquuntur eis qui te non viderunt, & enarrant mirabilia quæ in te fiunt. Glorioſa dicta ſunt de te ciuitas dei. Sed iam ex his quibus affluis deliciis, nos quoque pauca proferamus in medium, ad laudem & gloriam nominis tui.

De Bethleem. Capitulum VI.

B IAbes ante omnia in refectione animarum ſanctarum Bethleem domum panis, in qua primum is qui de cœlo deſcenderat, pariente virgine panis viuus apparuit. Monſtratur piis ibidem iumentis præſepium, & in præſepio fœnum de prato virginali, quo vel ſic cognoſcat bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe domini ſui.
Eſa.40.d Omnis quippe caro fœnum, & omnis gloria eius vt flos fœni.
Porro ſuum homo quia in quo factus eſt honorem non intelligendo, comparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis
Pſal.48.c. factus eſt illis: verbum panis angelorum factum eſt pabulum iumentorum, vt habeat carnis fœnum quod ruminet, qui verbi pane veſci penitus diſſueuit, quouſque per hominem deũ priori redditus dignitati, & ex pecore rurſus cõuerſus in hominem, cum Paulo dicere poſſit: Et ſi cognouimus Chriſtum
1. Cor. 5.d ſecundum carnem, ſed nunc iam non nouimus. Quod ſane nõ
Ioan. 6.g. arbitror quempiam dicere poſſe veraciter, niſi qui prius cum Petro ex ore veritatis illud item audierit. Verba quæ ego locutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt, caro autem non prodeſt quicquam. Alioquin qui in verbis Chriſti vitam inuenit, carnẽ iam non requirit, & eſt de numero beatorum qui non viderunt & crediderunt. Nec enim opus eſt vel lactis poculum niſi vtique paruulo, vel fœni pabulum iumento. Qui autem non offendit in verbo, ille perfectus eſt vir, ſolido plane veſci cibo idoneus: & licet in ſudore vultus ſui, panem verbi comedit abſque offenſione. Sed & ſecurus ac ſine ſcãdalo loquitur dei ſapientiam duntaxat inter perfectos, ſpiritualibus ſpiritualia comparans, cum tamen infantibus ſiue pecoribus cau-
C tus ſit pro captu quidem eorum proponere tantummodo leſum Chriſtum, & hunc crucifixum. Vnus tamen idemque cibus ex cœleſtibus paſcuis ſuauiter quidem & ruminatur à pecore, & manducatur ab homine, & viro vires, & paruulo tribuit nutrimentum.

De Nazareth. Capitulum VII.

GErnitur & Nazareth, quæ interpretatur flos, in qua is qui natus in Bethleem erat tanquam fructus in flore coaleſcens nutritus eſt deus infans: vt floris odor fructus ſaporẽ præcederet, ac de naribus prophetarum, faucibus ſe apoſtolorum liquor ſanctus infunderet, Iudęiſq; tenui odore contẽtis, guſtu ſolido reficeret chriſtianos. Senſerat tamen hunc florem Nathanael, quòd ſuper omnia aromata ſuaue redoleret. Vnde & aiebat: A Nazareth
Ioan.1.g poteſt aliquid boni eſſe? ſed nequaquam ſola contentus fragrantia, reſpondentem ſibi, Veni & vide, Philippum ſecutus eſt. Imò vero mirę illius ſuauitatis admodum reſperſione delectatus, hauſtuq; boni odoris factus ſaporis auidior, odore ipſo duce, ad fructum vſque ſine mora peruenire curauit, cupiens plenius experiri quod tenuiter præſenſerat, præſensq; deguſtare quod odorauerat abſens. Videamus & de olfactu Iſaac, ne forte aliquid quod pertineat ad hæc ipſa quæ in manibꝰ ſunt, protẽderit. Loquitur de illo ſcriptura ſic: Statimq;
vt ſenſit veſtimentorum eius fragrantiam (haud dubium quin D
Iacob) ecce, inquit, odor filij mei ſicut odor agri pleni cui be Gene.27.d
nedixit dominus. Veſtimenti fragrantiam ſenſit, ſed veſtiti præſentiam non agnouit: ſoloq; veſtis tanquam floris odore forinſecus delectatus, quaſi fructus interioris dulcedinem nõ guſtauit, dum & electi filij ſimul & ſacramenti fraudatus cognitione remanſit. Quo ſpectat hoc? Veſtimentum profecto ſpiritus, litera eſt, & caro verbi. Sed ne nunc quidem ludæus in carne verbum, in homine ſic deitatem, nec ſub tegmine literæ ſenſum peruidet ſpiritualem: foriſq; palpans hœdi pellem, quæ ſimilitudinem maioris, hoc eſt primi & antiqui pecatoris expreſſerat, ad nudam non peruenit veritatem. Non ſane in carne peccati, ſed in ſimilitudine carnis peccati, q peccatum non facere, ſed tollere veniebat apparuit, ea ſcilicet de cauſa quam ipſe non tacuit, vt qui non vident videant, & qui
vident cæci fiant. Hac ergo ſimilitudine deceptus propheta Ioan.9.g
cęcus hodie quem neſcit benedicit, dum quem lectitat in libris, ignorat & in miraculis: & quem propriis attrectat manibus, ligando, flagellando, colaphizando minime tamẽ vel reſurgendo intelligit. Si enim cognouiſſent, nunquam dominũ 1.Cor.2.b.
gloriæ crucifixiſſent. Percurramus ſuccincto ſermone & cætera loca ſancta, & ſi non omnia, ſaltem aliqua: quoniam quæ admirari per ſingula non ſufficimus, libet vel inſigniora & ipſa breuiter recordari.

De monte Oliueti, & valle Ioſaphat. Capitulum VIII. E

DEſcenditur in montem Oliueti, deſcenditur in vallẽ Ioſaphat: vt ſic diuitias diuinæ miſericordiæ cogites, quatenus horrorem iudicij nequaquam diſſimules: quia etſi in multis miſerationibus ſuis multus eſt ad ignoſcendum, iudicia tamen eius nihilominus abyſſus multa, quibus agnoſcitur valde omnino terribilis ſuper filios hominum. Dauid denique qui montem Oliueti demonſtrat dicens, Homines & iumenta ſaluabis domine, quemadmodum Pſal.35.b
multiplicaſti miſericordiam tuam deus? etiam iudicij vallem in eodem pſalmo commemorat dicens: Non veniat mihi, in- Ibidem.d
quiens, pes ſuperbię, & manus peccatoris non moueat me. Cuius & præcipitium ſe omnino perhorreſcere fatetur cum in alio pſalmo ita loquitur orans: Confige timore tuo carnes Pſal.118.p.
meas, à iudiciis enim tuis timui. Superbus in hac vallem corruit & conquaſſatur, humilis deſcendit & minime periclitatur. Superbus excuſat peccatum ſuum, humilis accuſat, ſciens quia deus non bis iudicat in idipſum, & q; ſi noſmetipſos iudicauerimus, non vtique iudicabimur. Porro ſuperbus non attendens quàm horrendum ſit incidere in manus dei viuentis, facile prorumpit in verba malitię ad excuſandas excuſationes in peccatis. Magna reuera malitia, tui te non miſereri, & ſolum poſt peccatum remedium confeſſionis à te ipſo repellere, ignemque in ſinu tuo inuoluere potius quàm excutere, nec prębere aurem conſilio Sapientis qui ait: Miſerere ani
mæ tuæ placens deo. Proinde qui ſibi nequam, cui bonus? Eccli. 30.d
F
Nunc iudicium eſt mundi, nunc princeps huius mundi eiicietur foras, hoc eſt de corde tuo, ſi te tamen humiliando ipſe diiudicas. Erit iudicium cœli quando ipſum vocabitur cœlum deſurſum, & terra diſcernere populum ſuum: in quo ſane timendum ne proiiciaris tu cum ipſo & angelis eius, ſi tamen inuentus fueris iniudicatus. Alioquin ſpiritualis homo qui 1.Cor.2.d.
omnia diiudicat, ipſe à nemine iudicabitur. Propter hoc ergo iudicium incipit à domo dei, vt ſuos quos nouit iudex cum venerit inueniat iudicatos: & iam nil de eis habeat iudicare, quando videlicet iudicandi ſunt hi qui in labore hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur.

De Iordane. Capitulum IX.

QVam læto ſinu Iordanis ſuſcipit chriſtianos, qui ſe Chriſti gloriatur conſecratum baptiſmate. Mentitus plane eſt Syrus ille leproſus, qui neſcio quas Damaſci aquas aquis prætulit Iſraelis, cum Iordanis noſtri deuotus deo famulatus totiens probatus extiterit, ſiue quando Heliæ, ſiue quando Heliſęo, ſiue etiam (vt antiquius aliquid recolã) quando Ioſue & omni populo ſimul (impetum mirabiliter inhibens) ſiccum in ſe tranſitum præbuit. Denique quid in fluminibus iſto eminentius, quod ipſa

trinitas

Universidad de Deusto
Biblioteca

G trinitas sibi quadam euidenti præsentia dedicauit? Pater auditus, visus spiritus sanctus, filius est & baptizatus. Merito proinde ipsam eius virtutem quam Naaman ille consulente propheta sensit in corpore, iubente Christo vniuersus quoq; fidelis populus in anima experitur.

De loco Caluariæ. Capitulum X.

4.Reg.2.d Esa.8.d

EXitur etiam vel iam in Caluarię locū, vbi verus Heliseus ab insensatis pueris irrisus, risum suis infinuauit æternū, quibus ait: Ecce ego: & pueri mei quos mihi dedit deus. Boni pueri, quos per contrarium illorum malignantium ad laudem excitat psalmista

Psal.112.a dicens: Laudate pueri dominum, laudate nomē domini. Quatenus in ore sanctorum infantium & lactentium perficeretur laus, quæ ex ore defecerat inuidorum, eorum vtique de quibus queritur ita: Filios enutriui & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me. Ascendit itaque crucem caluus noster, mundo pro mundo expositus: & reuelata facie ac discoopérta fronte purgationem peccatorum faciens, probrosę & austerę mortis tā non erubuit ignominiam, quàm nec pœnam exhorruit, vt nos opprobrio sempiterno eriperet, restitueret glorię. Nec mirū. Quid enim erubescret qui ita lauit nos à peccatis, non quidē vt aqua diluens & retinens sordes, sed veluti solis radius deficcans & retinens puritatem? Est quippe dei sapientia vbiq;

Esa.1.d

H attingens propter munditiam suam.

De sepulchro. Capitulum XI.

INter sancta ac desiderabilia loca sepulchrum tenet quodammodo principatum, & deuotionis plus nescio quid sentitur vbi mortuus requieuit, quàm vbi viuens conuersatus est. Atque amplius mouet ad pietatem mortis quàm vitæ recordatio, puto q̄ illa austerior, hæc dulcior videatur: magisq; infirmitati blandiatur humanę quies dormitionis, quàm labor conuersationis: mortis securitas quàm vitæ rectitudo. Vita Christi, viuendi mihi regula extitit: mors, à morte redemptio. Illa vitam instruxit, mortē ista destruxit. Vita quidem laborioſa, sed mors preciosa: vtra que vero admodum necessaria. Quid enim Christi prodesse poterat siue mors nequiter viuēti, siue vita damnabiliter morienti? Nunquid denique aut mors Christi etiam nunc male vsque ad mortem viuentes à morte æterna liberat, aut mortuos ante Christum sanctos patres vitæ sanctitas liberauit?

Psal.86.g

sicut scriptū est: Quis est homo qui viuet & non videbit mortem, eruet animam suam de manu inferi? Nunc ergo quia vtrūque nobis pariter necessarium erat, & pie viuere, & secure mori: & viuendo viuere docuit, & mortem moriendo securam reddidit: quoniam quidem resurrecturus occubuit, & spē fecit morientibus resurgendi. Sed addidit & tertium beneficium, cum etiam peccata donauit, sine quo vtique cætera non

I valebant. Quid enim (quantum quidem ad veram summam q; beatitudinem spectat) quantalibet vitę rectitudo seu longitudo prodesse poterat illi, qui vel solo originali peccato teneretur astrictus? Peccatum quippe præcessit, vt sequeretur mors: quod sane si cauisset homo, mortem non gustasset in æternum. Peccando itaque vitam amisit, & mortē inuenit, quoniam quidem & deus ita prædixerat, & iustum profecto erat vt si peccaret homo, moreretur. Quid nanque iustius poterat quàm recipere talionem? Vita siquidem deus animæ est, ipsa corporis. Peccando voluntariè volens perdidit viuere, nolens perdat & viuificare. Sponte repulit vitam cum viuere noluit, non valeat eam dare cui vel quatenus voluerit. Noluit anima regi à deo, non queat regere corpus. Si non paret superiori, inferiori cur imperet? Inueuit conditor suam sibi rebellem creaturam, inueniat anima suam sibi rebellem pedissequam. Transgressor inuentus est homo diuinæ legis, inueniat ipse aliam legem in membris suis repugnantem legi mentis suæ, & captiuantem se in legem peccati. Porro peccatum (vt scriptum est) separat inter nos & deum, separet proinde etiam

Rom.6.d. Esa.59.a mors inter corpus nostrum & nos. Non potuit diuidi à deo anima nisi peccando, nec corpus ab ipsa nisi moriendo. Quid itaque austerius pertulit in vltione, id solum passa à subdito, quod præsumpserat in authorem? Nil profecto congruentius q̄ vt mors operata sit mortem, spiritualis corporalem, culpabilis pœnalem, voluntaria necessariam. Cum ergo hac gemina morte secundum vtranque naturam homo damnatus fuisset, altera quidem spirituali & voluntaria, altera corporali & necessaria: vtrique deus homo vna sua corporali ac voluntaria benigne & potenter occurrit, illaq; vna sua nostram vtrāque damnauit. Merito quidem. Nam ex duabus mortibus nostris, cum altera nobis in culpę meritum, altera in pœnæ debitum reputaretur, susciipiens pœnam & nesciens culpam, dum sponte & tantum in corpore moritur, & vitam nobis & iustitiam promeretur. Alioquin si corporaliter non pateretur, debitum non soluisset: si non voluntarie moreretur, meritum mors illa non habuisset. Nunc autem si (vt dictum est) mortis meritum est peccatum, & peccati debitum mors, Christo remittente peccatum, & moriente pro peccatoribus, profecto iam nullum est meritum, & solutum est debitum. Cæterum vnde scimus q̄ Christus possit peccata dimittere? Hinc proculdubio, quia deus est, & quicquid vult, potest. Vnde autem & q̄ deus sit? Miracula probant. Facit quippe opera quæ nemo alius facere possit, vt taceam oracula prophetarum, necnon & paternę vocis testimonium elapsæ cœlitus ad ipsum à magnifica gloria. Quod si deus pro nobis, quis contra nos? Deus qui iustificat, quis est qui condemnet? Si ipse est & non

Psal.50.d alius qui quotidie confitemur dicētes, Tibi soli peccaui: quis melius, imò quis alius remittere potest quod in eum peccatū est? Aut quomodo ipse non potest, qui omnia potest? Deniq; L. ego quod in me delinquitur valeo si volo donare, & deus nō queat in se commissa remittere? Si ergo peccata remittere & possit omnipotens, & solus possit, cui soli peccatur: beatus profecto cui non imputabit ipse peccatum. Itaque cognouimus q̄ peccata Christus diuinitatis suæ potentia valuit relaxare. Porro iam de voluntate quis dubitet? Qui enim nostrā & induit carnem, & subiit mortem: putas suam nobis negabit iustitiam? Voluntarie incarnatus, voluntarie passus, voluntarie crucifixus, solam à nobis retinebit iustitiam? Quod ergo ex deitate constat illum potuisse, ex humanitate innotuit & voluisse. Sed vnde rursum confidimus q̄ mortem abstulit? Hinc plane, q̄ eam ipse qui non meruit pertulit. Qua enim ratione iterum exigeretur à nobis, quod pro nobis ille iam soluit? Qui peccati meritum tulit, suam nobis donando iustitiam: ipse mortis debitum soluit, & reddidit vitam. Sic nāque mortua morte reuertitur vita, quemadmodum ablato peccato redit iustitia. Porro mors in Christi morte fugatur, & Christi nobis iustitia imputatur. Verum quomodo mori potuit qui deus erat? Quoniam nimirum & homo erat. Sed quo pacto mors hominis illius pro altero valuit? Quia & iustus erat. Profecto nāque cum homo esset, potuit mori: cum iustus, non debuit gratis. Non quidem peccator mortis sufficit soluere debitum pro altero peccatore, cum quisque moriatur pro se. Qui autem mori pro se non habet, nunquid pro

M alio frustra debet? Quāto sane indignius moritur qui mortē nō meruerit, tanto is iustius pro quo moritur, viuit. Sed quæ, inquis, iustitia est vt innocens moriatur pro impio? Non est iustitia, sed misericordia. Si iustitia esset, iam non gratis: sed ex debito moreretur. Si ex debito: ipse quidem moreretur, sed is pro quo moreretur, non viueret. At vero si iustitia non est, non tamen contra iustitiam est. Alioquin & iustus & misericors simul esse non posset. Sed etsi iustus non iniuste pro peccatore satisfacere valeat, quo tamen pacto etiam vnus pro pluribus? Etenim satis esse videretur ad iustitiam, si vnus vni moriens vitam restituat. Hinc iam respondeat Apostolus: Sicut enim, inquit, per vnius delictum in omnes homines in condemnationem, sic & per vnius iustitiam in omnes homines in iustificationem vitæ. Sicut enim per inobedientiam vnius hominis peccatores constituti sunt multi, ita & per vnius hominis obedientiam iusti constituuntur multi. Sed forte vnus pluribus iustitiam quidem restituere potuit, vitam non potuit? Per vnum, ait, hominem mors, & per vnum hominem vita. Sicut enim in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur. Quid enim? Vnus peccauit, & omnes tenentur rei: & vnius innocentia soli reputabitur vni? Vnus peccatum omnibus operatum est mortem, & vnius iustitia vni vitam restituet? Ita ne dei iustitia magis ad condemnandum quàm ad restaurandum valuit? Aut plus potuit Adam in malo, q̄

Roma.5.d

Ibidem.

A Io, q̄ Christus in bono? Adę peccatum imputabitur mihi, & Christi iustitia non pertinebit ad me? Illius me inobedientia perdidit, & huius obedientia non proderit mihi? Sed Adę, inquis, delictum merito omnes contrahimus, in quo quippe omnes peccauimus: quoniam cum peccauit in ipso eramus, & ex eius carne per carnis concupiscentiam geniti sumus. At-

Ephe.1.d qui ex deo multo germanius secundum spiritum nascimur, q̄ secundum carnem ex Adam: secundum quem etiam spiritum longe ante fuimus in Christo quàm secundum carnem in Adam, si tamen & nos inter illos numerari confidimus, de qui-

Ioan.1.b bus Apostolus: Qui elegit nos, inquit, in ipso (haud dubium quin pater in filio) ante mundi constitutionem. Quod autem etiam ex deo nati sunt, testatur euangelista Ioannes vbi ait:

1.Ioan.3.b Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex deo nati sunt. Item ipse in epistola: Omnis qui natus est ex deo, non peccat: quia generatio cœlestis conseruat eum. At carnis traducem, ais, carnalis testatur concupiscentia: & peccatum quod in carne sentimus, manifeste probat quod secundum carnem de carne peccatoris descendimus. Sed enim nihilominus spiritualis illa generatio non

1.Cor.2.d quidem in carne sentitur, sed in corde, ab his duntaxat qui cū Paulo dicere possunt: Nos autem sensum Christi habemus: in

Roma.8.c quo & eatenus profeciſse se sentiunt, vt & ipsi cum omni fidu-

2.Cor.2.c cia dicant: Ipse enim spiritus testimonium reddit spiritui nostro q̄ sumus filij dei. Et illud: Nos autem non spiritum huius

B mundi accepimus, sed spiritum qui ex deo est: vt sciamus quæ à deo donata sunt nobis. Per spiritum ergo qui ex deo est, charitas diffusa est in cordibus nostris: sicut & per carnem quæ est ex Adam, manat concupiscentia nostris insita mēbris. Et quomodo ista quæ à progenitore corporum descendit, nunquam in hac vita mortali à carne recedit: sic ille procedēs ex patre spirituum, ab intentione filiorum duntaxat perfectorum nunquam excidit. Si ergo in deo nati, & in Christo electi sumus, quęnam iustitia est vt plus noceat humana atq; terrena, q̄ valeat diuina cœlestisq; generatio: dei electionem vincat carnalis successio, & æterno eius proposito carnis præscribat temporaliter traducta concupiscētia? Quinimo si per vnum hominem mors, cur non multo magis per vnum & illū

Roma.5.c hominem vita? Et si in Adam omnes morimur, cur non longe potentius in Christo viuificabimur? Denique non sicut delictum, ita & donum. Nam iudicium ex vno in condemnationē, gratia autem ex multis delictis in iustificationem. Christus igitur & peccata dimittere potuit, cum deus sit: & mori, cum sit homo: & mortis moriendo soluere debitum, quia iustus: & omnibus vnus ad iustitiam vitamq; sufficere: quandoquidē & peccatum & mors ex vno in omnes processerit. Sed hoc quoque necessariè omnino prouisum est q̄ dilata morte homo inter homines dignatus est aliquandiu conuersari, quate-

C nus crebris & veris locutionibus ad inuisibilia excitaret, miris operibus astrueret fidem, rectis moribus instrueret. Itaq; in oculis hominum deus homo sobriè & piè conuersatus, vera locutus, mira operatus, indigna passus, in quo iam defuit nobis ad salutem? Accedat & gratia remissionis peccatorum, hoc est vt gratis peccata dimittat: & opus profecto nostræ salutis consummatum est. Non autem metuendum q̄ donandis peccatis aut potestas deo, aut voluntas passo & tanta passo pro peccatoribus desit, si tamen soliciti inueniamur digne, vt oportet, & imitari exempla, & venerari miracula, doctrinæ quoque non exiſtamus increduli, & passionibus non ingrati.

Itaque totum nobis de Christo valuit, totum salutiferum, totumq; necessarium fuit, nec minus profuit infirmitas quàm maiestas: quia etsi ex deitatis potentia peccati iugum iubendo submouit, ex carnis tamen infirmitate mortis iura moriendo concussit. Vnde pulchrè ait Apostolus: Quod infirmum est dei, fortius est hominibus. Sed & illa eius stultitia per quā

Roma.1.d. ei placuit saluum facere mundum, vt mundi confutaret sapientiam, confunderet sapientes: q̄ videlicet cum in forma dei esset, deo æqualis, semetipsum exinaniuit formam serui accipiens: q̄ diues cum esset, propter nos egenus factus est, de magno paruus, de celso humilis, infirmus de potente: q̄ esuriit, q̄ sitiit, q̄ fatigatus est in itinere, & cætera quæ passus est voluntate non necessitate: hæc ergo ipsius quædam stultitia nō-ne fuit nobis via prudentię, iustitię forma, sanctitatis exēplū?

D Ob hoc item Apostolus, quod stultum est, inquit, dei, sapien- 1.Cor.1.d
tius est hominibus. Mors ergo à morte, vita ab errore, à peccato gratia liberauit. Et quidem mors per iustitiam suā peregit victoriam: quia iustus exsoluendo quæ non rapuit, iure omnino quod amiserat accepit. Vita vero quod ad se pertinuit, per sapientiam adimpleuit: quæ nobis vitæ & disciplinæ documentum ac speculum extitit. Porro gratia ex illa (vt dictum est) potestate peccata dimisit, qua omnia quæcunque voluit fecit. Mors itaque Christi, mors est meæ mortis: quia ille mortuus est vt ego viuerem: quo pacto enim iam non viuat, pro quo moritur vita? Aut quis iam in via morum, seu rerum notitia errare timebit duce sapientia? Aut vnde iam reus tenebitur, quem absoluit iustitia? Vitam quidem seipse perhibet in euangelio: Ego sum, inquiens, vita. Porro duo sequen- Ioan.14.b
tia testatur Apostolus dicens. Qui factus est nobis iustitia & 1.Cor.1.d
sapientia à deo patre. Si ergo lex spiritus vitę in Christo Iesu liberauit nos à lege peccati & mortis: vt quid adhuc morimur, & non statim immortalitate vestimur? Sane vt dei veritas impleatur. Quia enim misericordiam & veritatem diligit deus, necesse est mori quidem hominem, quippe quod prę dixerat deus: sed à morte tamen resurgere, ne obliuiscatur miserēri deus. Ita ergo mors etsi non perpetuo dominatur, manet tamen propter veritatem dei, vel ad tempus in nobis: quē-

E admodum peccatum etsi iam non regnat in nostro mortali corpore: non tamen deest penitus nobis. Proinde Paulus ex parte quidem liberatū se à lege peccati & mortis gloriatur, sed rursum se vtraq; nihilominus lege aliqua grauari ex parte conqueritur: siue cum aduersus peccatum miserabiliter clamat, Inuenio aliam legem in membris meis & cætera. Siue Roma.7.d
cum ingemiscit grauatus (haud dubium quin lege mortis) 2.Cor.5.a
redemptionem expectans corporis sui. Siue itaque hæc, siue alia quęcunque in hunc modum (prout in talibus in suo quisque abundat sensu) ex occasione sepulchri christianis sensibꝰ suggerantur, puto q̄ non mediocris dulcedo deuotionis infundatur cominus intuenti, nec parum proficitur cernendo etiam corporalibus oculis corporalem locum dominicę quietis. Etsi quippe iam vacuum sacris membris, plenum tamen nostris & iucundis admodum sacramentis. Nostris inquam nostris, si tamen tam ardenter amplectimur, quàm indubitanter tenemus quod Apostolus ait: Consepulti enim sumus per baptismum in mortem, vt quomodo surrexit Christus à mortuis per gloriam patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius, simul & resurrectionis erimus. Quam dulce est peregrinis post multam longi itineris fatigationem, post plurima terræ marisq; pericula, ibi tandem quiescere vbi & agnoscitur suum dominum quieuisse. Puto iam præ gaudio non sentiunt viæ laborem, nec grauamen reputant expensarum: sed tanquam laboris præmium cursusve brauium assecuti, iuxta scripturæ sententiam, gaudent vehementer cum inuenerint sepulchrum. F
Nec casu vel subito, aut veluti lubrica popularis fauoris opi- Iob.3.d
nione id tam celebre nomē sepulchrum nactum esse putetur, cum hocipsum tantis retro temporibus Esaias tam aperte prę Esa.11.c
dixit: Et erit (inquit) in die illa radix Iesse qui stat in signum populorum ipsum gentes deprecabuntur, & erit sepulchrum eius glorioſum. Reuera ergo impletum cernimus quod legimus prophetatum, nouum quidem intuenti, sed legenti antiquum: vt sic adsit de nouitate iucunditas, vt de vetustate non desit authoritas. Et de sepulchro ista sufficiant.

De Bethphage. Capitulum XII.

VId de Bethphage dicam viculo sacerdotum, quam penè præterieram, vbi & confessionis sacramentū, & sacerdotalis ministerij mysterium continetur? Bethphage quippe domꝰ buccę interpretatur. Scri- Deut.32.
ptum est autem, Prope est verbum in ore tuo & in corde tuo. Rom.10.b.
Non in altero tantum, sed simul in vtroque verbum habere memineris. Et quidem verbum in corde peccatoris operatur salutiferam contritionem: verbum vero in ore noxiam tollit confusionem, ne impediat necessariam cōfessionem. Ait enim scriptura: Est pudor adducens peccatum, & est pudor adduEcclī.4.c
cens gloriam. Bonus pudor est quo peccasse aut certe peccare confunderis: & omnis licet humanus arbiter forte absit, diuinum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G uinum tanquam humanũ tanto verecundius reuereris aſpectũ, quanto & verius deum quàm hominem cogitas puriorẽ. Tantoq; eum grauius offendi à peccante, quanto conſtat longius ab illo eſſe omne peccatũ. Huiuſcemodi proculdubio pudor fugat opprobrium, parat gloriam, dum aut peccatum omnino non admittit, aut certe admiſſum & pœnitendo punit, & confitendo expellit, ſi tamen gloria etiam noſtra hæc eſt teſtimonium conſcientiæ noſtræ. Quod ſi quiſpiam confiteri confunditur, id quoque vnde compũgitur talis pudor peccatum adducit, & gloriam de conſcientia perdit, quando malum quod ex profundo cordis compũctio conatur expellere, pudor ineptus obſtruſo labiorum oſtio non permittit exire, cum eum exemplo Dauid dicere potius oporteret: Et labia mea non prohibebo, domine tu ſciſti. Qui & ſeipſum redarguẽs, puto ſuper hominum ſtulto & irrationabili pudore: Quoniam tacui, inquit, inueterauerunt oſſa mea. Vnde & optat oſtium poni circunſtantiæ labiis ſuis, vt oris ianuam & aperire confeſſioni, & defenſioni claudere norit. Denique & apertè hoc ipſum orans petit à domino, ſciens quia confeſſio & magnificẽtia opus eius. Et q̃ videlicet noſtram malitiam, & q̃ æquè diuinæ bonitatis & virtutis magnificentiam minime tacemus, magnum quidem geminæ confeſſionis bonum, ſed dei eſt donum. Ait itaque: Non declines cor meum in verba malitiæ ad excuſandas excuſationes in peccatis. Quamobrem miniſtros verbi ſacerdotes caute neceſſe eſt ad vtrũque vigilare ſolicitos, quo videlicet delinquentium cordibus tanto moderamine verbum timoris & cõtritionis infligant, quatenus eos nequaquam à verbo confeſſionis exterreant, ſic corda aperiant vt ora non obſtruant, ſed nec abſoluant etiam compunctum niſi viderint & confeſſum, quandoquidem corde creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem. Alioquin à mortuo (tanquã qui non eſt) perit confeſſio. Quiſquis igitur verbum in ore habet, & in corde non habet, aut doloſus eſt aut vanus. Quiſquis vero in corde & non in ore, aut ſuperbus eſt, aut timidus.

Pſal.39.b *Pſal.31.a* *Pſal.140.a* *Rom.10.c* *Eccli.17.c*

De Bethania. Capitulum XIII.

SAne non omnino (etſi multum feſtinẽ) debeo tranſire ſilenter domum obedientiæ, Bethaniam videlicet, caſtellum Marię & Marthę, in quo Lazarus eſt reſuſcitatus, vbi nimirum & vtriuſque vitæ figura, & dei erga peccatores mira clementia, necnon & virtus obedientię vna cum fructibus pœnitentiæ commendatur. Hoc ergo in loco breuiter intimatum ſufficiat q̃ quidem nec ſtudium bonæ actionis, nec ocium ſanctæ contemplationis, nec lachryma pœnitentis extra Bethaniã accepta eſſe poterunt illi qui tantam habuit obedientiã, vt vitam, quàm ipſam perdere maluerit, factus obediens patri vſque ad mortem. Hæ ſunt illę profecto diuitię quas ſermo ꝓpheticus ex verbo domini pollicetur: Conſolabitur, inquiens, dominus Sion, & cõſolabitur omnes ruinas eius, & ponet deſertum eius quaſi delicias, & ſolitudinem eius quaſi ortum domini, gaudium & lætitia inuenietur in ea, gratiarum actio, & vox laudis. Hæ igitur orbis decimæ, hic theſaurus cœleſtis, hæc fidelium hæreditas populorum, veſtræ ſunt chariſſimi credita fidei, veſtræ prudentiæ & fortitudini commendata. Tunc autem cœleſte depoſitum ſecurè & fideliter cuſtodire ſufficitis, ſi nequaquã de ipſa veſtra prudentia vel fortitudine, ſed de dei tãtum adiutorio vbique præſumitis, ſcientes quia non in fortitudine ſua roborabitur vir, & ideo dicentes cum propheta: Dominus firmamentũ meum & refugium meum & liberator meus. Et illud: Fortitudinem meam ad te cuſtodiam, quia deus ſuſceptor meus, deus meus, miſericordia eius præueniet me. Et item: Non nobis domine non nobis, ſed nomini tuo da gloriam: vt in omnibus ſit ipſe benedictus qui docet manus veſtras ad prælium, & digitos veſtros ad bellum.

Eſa.51.a *Pſal.17.a* *Pſal.58.b* *Pſal.113.b* *Pſal.143.a*

Incipiunt capitula ſermonis ſequentis, de conuerſione ad clericos.

1 Quod nemo conuerti ad dominum, niſi dei voluntate prę uentus, & eius voce interius clamante poſſit.
2 Quod ipſa vox domini omnibus ſeſe offerat, & animam ſibiipſi nolentem præſentet.
3 Quod per hanc animæ ratio quaſi in libro omnia mala propria deprehendere, reprehendere, diiudicare, & diſcernere valeat.
4 Quod qui diligit iniquitatem, non ſolum animã, ſed etiam carnem ſuam odire probetur.
5 De pœna poſt mortem tam animæ q̃ carnis, & pœnitẽtia infructuoſa.
6 In præſenti vermis conſcientiæ ſentiendus ac ſuffocandus non in immortalitatem fouendus & nutriendus.
7 Quod facile quibuſdam videtur vt voci diuinæ obtemperet voluntas humana.
8 Qualiter voluntas hominis per gulam, curioſitatem ac ſuperbiam, & per omnes ſenſus carnis renitatur voci diuinæ.
9 Vt ratio animæ iam tandem vexata præſumptę facilitatis arguatur, & difficultate confundatur.
10 Reſpiratio conſolationis quando huiuſcemodi pauperibus ſpiritu beatitudinẽ audit promitti regni cœleſtis.
11 Quod hoc regnum ſperare non poſſit in cuius adhuc carne peccatum regnat, & ideo attendendum quod ſequitur: Beati mites.
12 Appetitus gulę & libidinis actus & exitus quis habeatur, curioſitas, vanitas & amor diuitiarum, quę finẽ habeãt.
13 De indigna ſeruitute vitiorum, & incertitudine mortis.
14 De infidelitate diuitiarum congregatarum.
15 Quod tẽporalia opa quaſi ſemina ſunt mercedis æternæ.
16 Quod impoſſibile ſit peccatum latere.
17 Quid ſentiendum de his qui impie agunt, ſi & illi pereũt, qui bona bene non fecerunt.
18 Quod ſpiritui timore dei correpto & ad bonum parato reſiſtat caro.
19 Contra hanc luctam lugendum, poſt luctam conſolandũ: quia beati qui lugent.
20 Poſt luctum & conſolationem ad cœleſtia contemplanda accedendum eſt.
21 In hac contemplatione quieſcẽdum, guſtuq; eius delectandum & erudiendum eſt.
22 Quod guſtu contemplationis refectus, habet intelligere diuina: quia Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam.
23 Quod peccata noſtra punita & remiſſa nec iterata nil obeſſe poſſunt, ſed cooperantur potius in bonum.
24 De miſericordia quæ pœnitenti promittitur, ac miſeranti. Beati, inquit, miſericordes.
25 Quod vt deus videatur, cor mundandum eſt: quia Beati mundo corde, &c.
26 De pacato, pacante, & pacifico.
27 Increpatio ad ambitioſos, qui non prius ipſi mũdato corde ſe deum aliis pacificare preſumunt.
28 Admiratio quòd quidam ſupremum pacificorum gradum ſibi vſurpant, qui nullum inferiorum nec primum quidem attigerunt.
29 Exprobratio q̃ incontinentes ſacros ordines impudenter temerare non verentur.
30 Exhortatio ad pœnitentiam, & vt prius humilia ſapiant, vt poſtmodum digne alta conſcendant.
31 De perſecutione ſuſtinenda ſecundum vltimam beatitudinem, beati qui perſecutionem patiuntur, beati eritis cum vos oderint, &c.

Finis.

Quod nemo conuerti ad dominum, niſi dei uoluntate præuentus, & eius uoce interius clamante poſſit. Capitulum primum.

AD audiendum, vt credimus, verbum dei cõueniſtis. neque enim cauſa nobis alia veſtrę huius tam auidę concurſionis occurrit. Approbamus vtique deſiderium hoc, & laudabili ſtudio congaudemus. Beati eſtis qui audiũt verbũ dei, ſed ſi cuſtodiũt illud. Beati qui memores ſunt mandatorum eius, ſed vt faciant ea. Nimirum verba vitæ æternæ habet, & venit hora (vtinam & nunc ſit) quando audient vocem eius: & qui audierint, viuent. Siquidem vi-

Luce.11.d *Pſal.102.d* *Ioan.5.e*

A ta in voluntate eius. Et ſi vultis ſcire, voluntas eius conuerſio noſtra. Denique ipſum audite. Nunquid voluntatis meæ eſt mors impij, ait dominus, & non magis vt conuertatur & viuat? Ex quibus verbis euidenter agnoſcimus quoniam vera nobis vita non niſi in conuerſione eſt, nec aliter ad eam patet ingreſſus, dicente domino: Niſi conuerſi fueritis, & efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum. Merito ſane paruuli ſoli intrant, nam puer paruulus minat eos: qui in hoc ipſum natus & datus eſt nobis. Quæro igitur vocem quã audiant mortui, & cum audierint viuant, forte enim & mortuis euangelizare neceſſe eſt. Et occurrit interim verbum breue, ſed plenum, quod os domini locutum eſt: vt propheta teſtatur: Dixiſti, ait (loquens ſine dubio ad dominum deum ſuum) conuertimini filij hominum. Nec immerito ſane à filiis quidem hominum videtur exigenda conuerſio, peccatoribus vtique neceſſaria. Nam ſupernis ſpiritibus ea magis quæ rectos decet indicta laudatio eſt, eodem propheta pſallente: Lauda deum tuum Sion. Cæterum quod ait, dixiſti: meo quidem iudicio non negligenter prætereũdum eſt, nec ſimpliciter audiendum. Quis enim humanis comparare audeat dictis quod dixiſſe dicitur deus? Viuus profecto eſt ſermo dei & efficax, & vox eius in magnificentia & virtute. Denique ipſe dixit & facta ſunt. Dixit: Fiat lux, & facta eſt lux. Dixit: Conuertimini filij hominum, & conuerſi ſunt. Ita plane conuerſio
B animarum opus diuinæ vocis eſt, non humanę. Simon Ioannis piſcator hominum in hoc ipſum vocatus & conſtitutus à domino, incaſſum tamen & ipſe laborans tota nocte nil capiet, donec in verbo domini rete iactans concludere poſſit multitudinem copioſam. Vtinam iactemus & nos hodie in hoc verbo rete verbi, & experiamur quod ſcriptum eſt: Ecce dabit voci ſuę vocem virtutis. Si mendacium loquimur, id plane de proprio eſt. Sed & tunc forſitan noſtra iudicabitur vox eſſe non domini, ſi quęramus quæ noſtra ſunt, non quæ Ieſu Chriſti. Cæterum etſi loquimur iuſtitiam dei, & gloriam dei quærimus, effectum tamen ab eo ſolo ſperare, ab eo poſtulare neceſſe eſt: vt voci ſuæ vocem virtutis accommodet. Ad hanc ergo interiorem vocem aures cordis erigi admonemus, vt loquentem deum intus audire quàm foris hominem ſtudeatis. Illa enim vox magnificentiæ & virtutis, deſerta concutiens, deſerta diſcutiens, torporem excutiens animarum.

Eze.18.g *Mat.18.a* *Hie.3.d* *Pſal.147.a* *Hcb.4.c* *Pſal.67.g*

Quod ipſa uox domini omnibus ſe offerat, & animam ſibiipſi nolentem præſentet. Capitulum II.

NEc ſane laborandum eſt vt ad vocis huius perueniatur auditum, labor eſt potius aures obturare ne audias. Nimirum vox ipſa ſe offert, ipſa ſe ingerit: nec pulſare interim ceſſat ad oſtia ſingulorum. Denique quadraginta annis, inquit, proximus fui generationi illi, & dixi, ſemper hi errant corde. Adhuc nobis proximus eſt, adhuc loquitur, & non eſt forte qui audiat. Adhuc dicit, hi errant corde: adhuc ſapientia clamitat in plateis: Redite præuaricatores ad cor. Hoc nempe initium loquendi domino: & hoc verbum ad omnes qui conuertuntur ad cor, præceſſiſſe videtur, & non modo reuocans eos, ſed reducens & ſtatuens contra faciem ſuam. Eſt enim non tantum vox virtutis, ſed & radius lucis annuncians pariter hominibus peccata eorum, & illuminans abſcondita tenebrarum. Nec vero vlla interne huius vocis ac lucis differentia eſt, cum vnus idemq; ſit dei filius, & verbum patris, & ſplendor gloriæ, ſed & animæ quoq; ſubſtantia in ſuo quidem genere etiam ipſa ſpiritualis & ſimplex, ſine vlla diſtinctione ſenſuum ſic tota, ſi tamen tota dicenda eſt, & videns pariter & audiens videatur. Quid enim illo agitur ſiue radio, ſue verbo, niſi vt nouerit ſemetipſam? Aperitur ſiquidem conſcientiæ liber, reuoluitur miſera vitę ſeries, triſtis quædam hiſtoria replicatur, illuminatur ratio, & euoluta memoria velut quibuſdam eius oculis exhibetur. Vtraque'vero non tam ipſius eſt animæ quàm anima ipſa: vt eadem ſit & inſpiciens & inſpecta: cõtra ſuam ſtatuta facſem, & à violentis quibuſdam apparitoribus immiſſarum vtiq; cogitationum coacta proprio interim iudicanda aſſiſtere tribunali. Quis ſane iudicium hoc ſine tribulatione ſuſtineat? Ad meipſum anima mea turbata eſt (ait propheta domini) & tu contra faciem tuam ſine arguitione, ſine turbatione, ſed confuſione, ſtatui non poſſe miraris? D

C *Pſal.94.b* *Pſal.142.a*

Quod per uocem dei animæ ratio quaſi in libro omnia mala propria deprehendere, reprehendere, diiudicare diſcernere ualeat. Capitulum III.

NEc à me ſperes audire quid in memoria tua ratio deprehendat, quid diiudicet, quid decernat. Applica intus auditum, deflecte oculos cordis, & proprio diſces experimento quid agatur. Nemo enim ſcit quæ ſunt in homine, niſi ſpiritus hominis qui in ipſo eſt. Si ſuperbia, ſi inuidia, ſi auaritia, ſi ambitio, aut ſimilis aliqua peſtis abſcondita eſt, vix effugere poterit hoc examen. Si fornicatio, ſi rapina, ſi crudelitas, ſi fraus vlla, aut quælibet culpa admiſſa eſt, internum hunc iudicem non latebit reus ipſe, nec inficiabitur coram eo. Tranſiit enim velociter totus ille pruritus delectationis iniquę, & voluptatis illecebra tota breui finita eſt, ſed amara quędam impreſſit ſigna memoriæ, ſed veſtigia fœda reliquit. In illud ſiquidem repoſitorium velut inſentinam aliquam tota decurrit abominatio, & immunditia tota defluxit. Volumen grande cui vniuerſa inſcripta ſunt ſtilo vtique veritatis: amarum iam venter tolerat, etſi fauces miſeras breui tranſitu dulcedine quadam friuola viſum eſt oblectaſſe. Ventrem meum doleo miſer, ventrem meum doleo. Quidni doleam ventrem memoriæ, vbi tanta congeſta eſt putredo? Quis noſtrum fratres, exteriorem hanc veſtem qua tegitur, ſi repente obſcœnis vndique ſputis illitam, & fœdiſſimis quibuſque ſordibus inquinatam conſideret, non vehemẽter exhorreat, non velociter exuat, non indignanter abiiciat? Itaque qui non veſtem, ſed ſemetipſum intus ſub veſte talem reperit, eo amplius doleat & animo conſternetur oportet, quo propius tolerat quod exhorret. Neque enim vt tunicam abiicit ſuam, ſic abiicere contaminata anima poterit & ſeipſam'. Denique quis in nobis tantæ patientiæ eſt & virtutis, vt ſi forte (quemadmodum de Maria ſorore Moyſi legitur) carnem ſuam ſubitanea quadam lepra male cadentem viderit, equo animo ſtare poſſit & gratias agere creatori? Quid vero eſt caro iſta, niſi corruptibilis quædam tunica qua veſtimur? Aut quid lepra hæc corporea electis omnibus æſtimanda, niſi paternæ virga correptionis, & purgatio cordis? Ibi tribulatio vehemens, & iuſtiſſima cauſa doloris eſt, cum excitatus à ſomno miſerę voluptatis, interiorem cœperit quis deprehendere lepram quam ſibiipſe multo ſtudio & labore quæſiuit. Licet enim nemo oderit carnem ſuam, ſed multo minus odiſſe poterit anima ſemetipſam.

E *1.Cor.2.c* *Num.12.c*

Quod diligens iniquitatem, odit animam & carnem ſuam. Capitulum IIII.

AT forte aliquem moueat illud de pſalmo: Qui diligit iniquitatem, odit animam ſuam. Ego autem dico, odit & carnem. An non odit, cui gehennæ cumulos mercatur in dies, & cui ſecundum duritiam ſuam & cor impœnitens theſaurizat iram in die iræ? Cęterum hoc odium tam carnis quàm animæ, non in affectu, ſed in effectu potius inuenitur. Sic nimirum odit & phreneticus carnẽ ſuam cum ſibiipſi manus inferre laborat, rationis deliberatione ſopita. An vero grauior vlla phreneſis iudicatur q̃ impœnitentia cordis, & peccandi obſtinata voluntas? Siquidem manus nepharias iniicit ſibiipſi, nec carnem ſed mentem lacerat & corrodit. Si vidiſti hominem ſcalpere manus, & vſq; ad ſanguinem confricare, euidentem habes in eo ſimilitudinẽ animæ peccantis expreſſam. Cedit ſiquidem voluptas illa dolori, & ſuccedit pruritui cruciatus. Neque id ignorabat, ſed diſſimulabat ille dum ſcalperet. Sic laceramus, ſic exulceramus propriis manibus animas infœlices, niſi q̃ tanto grauius quanto excellentior eſt ſpiritualis creatura, & cui difficilius medeatur. Neque id quidem inimicitiarum ſtudio gerimus, ſed ſtupore quodam inſenſibilitatis internæ. Effuſus ſiquidẽ animus damna interiora non ſentit: quia nec intus eſt, ſed in ventre forſitan, aut ſub ventre. Denique & animus quorundam in patinis, quorundam in loculis inuenitur. Vbi eſt theſaurus tuus (inquit) ibi eſt cor tuum. Quid vero mirũ ſi propriam minime ſentiat anima læſionem, quæ ſuiipſius oblita, & penitus abſens ſibi, in longinquam profecta eſt regionem? F *Pſal.10.b* *Matt.6.c*

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Erit autem cum in semetipsam reuersa cognoscet quàm crudeliter miseræ venationis obtentu euisceraùit semetipsam. Neque enim id sentire poterat dum vilem muscarum prædam desiderio captans insatiabili, aranearum instar ex visceribus propriis intexere retia videretur.

De pœna tam animæ quàm carnis, & pœnitentia infructuosa post mortem. Capitulum V.

ERit autem hic redit⁹ sine dubio vel post mortem, cum vniuersa quibus ad vagandum foras & inutiliter sese occupandum in eam quæ præterit huius mundi figuram egredi consueuerat, ostia corporis clausa erunt, vt necessario maneat in seipsa, cui nullus iam pateat exitus à seipsa. Verum is quidem perniciosissimus erit reditus, & miseria sempiterna, quando iam pœnitentia haberi poterit, agi non poterit. Vbi enim deerit corpus, actus non erit. Sane vbi nulla fuerit actio, nec satisfactio quidem vlla poterit inueniri. Quocirca pœnitentiam quidem habere dolere est: nam pœnitentiam agere, remedium doloris est. Neque enim carenti mauibus erit vltra leuare cor in cœlum cum manibus: sed quisquis ante obitum carnis non redierit ad ipsum, in seipso maneat necesse est in æternum. Sed in quali seipso? Qualem sese fecerit in hac vita, qualem inuenerit exiens ab hac vita: nisi ꝙ fortasse erit nonnunquam deterior. nã melior
H qui malus est nunquam erit. Habet enim hoc ipsum quod nũc ponit, quandoque recipere corpus, non tamen ad pœnitentiã, sed ad pœnam. Vbi nimirum peccati ipsius & carnis quodammodo similis videbitur esse conditio, vt quemadmodum culpa semper puniri poterit, nec vnquam poterit expiari: sic nec in corpore aliquando tormenta finiri, nec corpus ipsum exinaniri valeat in tormentis. Merito quidem vltio sempiterna desquiet, ꝙ nunquã possit culpa deleri: & nec substantia carnis deficiet, ne simul cogatur etiam afflictio carnis terminari. Hæc fratres mei qui pauet, cauet: nam qui negligit, incidit.

Quod uermis conscientiæ in præsenti sentiri ac suffocari debet, non in immortalitatem foueri ac nutriri. Capitulum VI.

MIt ergo redeamus ad vocem vnde processimus: expedit nobis profecto redire ad cor, dum illic iter quo ostendat nobis salutare suum, qui tanto studio pietatis illuc reuocat prævaricatores. Nec sentiri interim pigeat morsus vermis interni, aut periculosa quædam animi amaritudo, & pernicios mollities persuadere queat vt præsentem velimus dissimulare molestiam. Optimũ est tunc sentiri vermem, cum possit etiam suffocari. Itaque mordeat nunc vt moriatur, & paulatim desinat modere mordendo. Rodat interim putredinem, vt rodendo consumat, & ipse quoque
I pariter consumatur, ne foueri incipiat in immortalitatem.
Esa. 66. g. Vermis, inquit, eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur. A facie illorum morsuum quis sustinebit? Multiplex enim nunc consolatio arguentis conscientiæ releuat cruciatum. Benignus est deus qui non patitur nos tentari vltra ꝙ possumus, nec vermem hunc supra modum patitur malignari. Maximéq; inter initia conuersionis oleo misericordiæ linit vlcera: vt nec morbi quantitas, nec difficultas curationis vltra ꝙ expedit innotescat, magis autem arridere videtur facilitas quædam, quæ postmodum euanescit, quando iam exercitatos habenti sensus certamen forte datur vt vincat, & discat quoniam omnium potentior est sapientia. Interim sane audiẽs quis vocem domini: Redite prævaricatores ad cor, & tantis in interiore cubiculo obscœnitatibus deprehensis, singula quæq; timari satagit, & quonam hæc influxerint aditu curiosus vestigator explorat, nec difficile patet foramen imò & foramina contuenti. Sed nec parum illi ex hac consideratione doloris accedit, cum per fenestras proprias mors ista deprehenditur introisse. Multa siquidem admisisse videtur petulantia oculorum, multa pruritus aurium, multa quoque olfaciendi, gustandi, tangendiq; voluptas. Nam spiritualia quidem vitia (quorum supra meminimus) difficile adhuc prout sunt, carnalis examinat. Vnde fit vt quæ sunt grauiora, aut minus aut minime sentiat, nec tam superbię aut inuidię ꝙ flagitiosorum aut facinorosorum recordatione actuũ mordeatur.

K *Quod quibusdam facile uidetur uoluntatem humanam obtemperare uoci diuinæ. Capitulum* VII.

BT ecce iterum vox de nubibus dicens: peccasti, quiesce. Et quod dicitur, tale est. Iam sentina redũdans, domum omnem intolerabili fœtore contaminat, & vanum tibi est dum adhuc sordes influant, exhaurire: dum peccare non destiteris, pœnitere. Quis enim eorum ieiunia probet, qui ad lites & contentiones ieiunant, & percutiunt pugno impie, sed & voluntates & voluptates *Esa. 58. b.*
proprię inueniuntur in eis? Non tale est ieiunium quod elegi, dicit dominus. Claude fenestras morti, obsera aditus, foramina obstrue diligenter, & sic demum non subeuntibus nouis, sordes poteris expurgare vetustas. Aestimat homo facile quod iubetur implendum, tanquam ignarus exercitij spiritualis. Quis enim prohibeat, inquit, quo minus imperem membris meis? Indicit igitur gulæ ieiunia, crapulam interdicit, obturari præcipit aures ne audiant sanguinem, auertit oculos ne videant vanitatem, manus non ad auaritiam, sed ad eleemosynam magis extendit: quibus forte & laborem imponere velit, prohibens latrocinia, sicut scriptum est: Qui furabatur, iã *Ephe. 4. c*
non furetur, magis autem laboret manibus suis quod bonum est, vt habeat vnde tribuat necessitatem patienti. Cæterum dũ suas quibusq; membris in hunc modum leges promulgat, & decreta proponit, interrumpunt subito vocem iubentis, & L
vno impetu clamant: Vnde hæc noua religio? Facere iubes vt libet. Sed inuenietur qui nouis decretis obuiet, qui nouis legibus cõtradicat. Quis enim ille est, inquit? Et illa. Nimirum ipsa quæ paralytica iacet in domo, & male torquetur. Ipsa est enim in cuius nos pridem deputasti obsequium (si non ignoras) ad obediendum vtique concupiscẽtiis eius. Expalluit miser ad hanc vocem, & confusus obmutuit. Anxiabatur enim in eo spiritus eius. Ad membra quidem ad suam illam infœliciss̃imam dominam incunctanter accedunt, vt aduersus dominum crudeliter interpellent, & imperia duriora causentur. Plangit gula parsimonię sibi modum adhibitum, prohibitam crapulę voluptatẽ. Oculus queritur indictas lachrymas, petulantiam interdictam. Quibus hæc & similia prosequentibus excitata & vehementer exacerbata voluntas, somnium ne est, inquit, an fabula quod narratis? Tũ vero opportunum suæ tempus nacta querimoniæ lingua: omnino ait, sic est vt audistis. Nam & ego à fabulis & mendaciis iussa sum reticere, & nihil deinceps nisi serium, imò & penitus necessarium loqui.

Qualiter uoluntas hominis per gulam, curiositatem, ac superbiam, & per omnes sensus carnis renititur uoci diuinæ. Capitulum VIII.

EXilit igitur vetula furens, & totius oblita languoris, procedit horrentibus comis, veste lacerata, pectore nudo, scalpens vlcera, frendens dentibus & M
arescens, atque ipsum inficiens aëra flatibus virulentis. Quidni confundatur, si quid adhuc supereſt rationis, ad talem miserę voluntatis occursum & incursum? Hæc inquit, est tota tui coniugij fides, sic cõpateris male patienti? Vsqueadeo super dolorem vulnerum meorum addere pepercisti? Subtrahendum forsitan ex immoderata dote aliquid videbatur, sed quid relinquitur hoc sublato? Solum hunc languenti miserè præstitisti, & omnia eius obsequia quemadmodum sint distributa aliquando, cognouisti. Nunc autem si tibi forsitan morbi huius pessimi quo laboro, triplex malignitas excidisse potuit, sed non mihi. Siquidem voluptuosa sum, curiosa sum, ambitiosa sum, & ab hoc triplici vlcere non est in me sanitas à planta pedis vsque ad verticem. Ita q; fauces, & quæ obscœna sunt corporis, assignata sunt voluptati, quandoquidem velut de nouo necesse est singula recenseri. Nam curiositati pes vagus & indisciplinatus oculus famulantur. At vanitati quidem aures & lingua seruiũt, dum per illam impinguat caput meum oleum peccatoris, per hanc ipsa suppleo quod in laudibus meis alij minus fecisse videntur. Valde enim delector & recipere ab aliis, & cum opportune possum etiã tradere aliis laudes meas, & meo & alieno ore semper cupiens prædicari. Cui potissimum morbo tuum quoq; ingenium plurima solet adhibere fomenta. Porro manus ipsas quibus est vndique liber

A ber motus, non vni specialiter alicui operi deputamus, sed modo vanitati, modo curiositati, modo voluptati sedulum satis exhibent famulatum. Quibus ita dispositis, non mihi hæc omnia vel in vno satisfacere aliquando potuerunt, quòd non satietur oculus visu, nec auris impleatur auditu, atque vtinam inter spectandum totum aliquando corpus fieret oculus, aut inter prandendum in fauces membra omnia verterentur. Tu ne igitur mihi id modicum consolationis quod vecunque mẽdico, tentas surripere? Dixit, & cum indignatione & furore recedens, teneo, inquit, longumq; tenebo.

Vt ratio animæ iam tandem uexata præsumptæ facilitatis arguatur, & difficultate confundatur. Capitulum IX.

AM vero rationi ipsa vexatio dat intellectum, iam innotescit aliquatenus huius negocij difficultas, iã præsumpta facilitas euanescit. Videt enim memoriam plenam spurcitiarum, videt abundantius alias atque alias influere sordes, videt ipsas fenestras morti patulas claudi omnino non posse: & quòd adhuc præsidens voluntas languida dominetur, ex cuius vlceribus sanies vniuersa profluxit. Videt denique anima sese contaminatam, nec per alium, sed per proprium corpus, nec aliunde quàm à seipsa. Est autem quoddam animæ, sicut memoria quæ inficitur, sic
B voluntas ipsa quæ inficit. Denique tota ipsa nihil est aliud quàm ratio, memoria, & voluntas. Nũc autem & ratio minus habens, cęca quodammodo quòd hactenus ista non viderit, infirma omnino quòd re agnita quidem præualuit temperare, & memoria fœdissima pariter & fœtidissima, & voluntas languida & horrendis vlceribus vndique scaturiens inuenitur. At ne quid ex omnibus quæ sunt hominis relinquatur, ipsum etiam corpus rebelle est, & singula membra, senestræ singulę quibus mors intrat ad animam, & incessanter exuberat ipsa confusio.

Respiratio consolationis pauperibus spiritu. Capitulum X.

Mat. 5. a AVdiat ergo anima quæcunque eiusmodi est vocem diuinam, & audiat cum stupore & admiratione dicentem: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorũ. Quis spiritu pauperior eo qui in toto spiritu suo non inuenit requiem, non inuenit vbi caput reclinet? Hoc quoque consilium pietatis, vt qui sibi displicet, placeat deo: & qui propriam domũ odit, domum vtique plenam spurcitiæ & infœlicitatis, inuitetur ad domum gloriæ, domum non manu factam æternam in cœlis. Nec mirũ si ad huius dignationis magnitudinem expaueſcit, si difficile
C credit huic auditui, si vehementi stupore admiratur, & ait: Ergo ne beatum hominem miseria facit? Cæterum quisquis eius modi es, non diffidas, non miseria sed misericordia facit beatum, sed huius propria sedes miseria est, vt humiliatio in hu-
Psal. 67. b militatem transeat, necessitas in virtutem. Pluuiam voluntariam (inquit) segregabis deus hæreditati tuæ, & infirmata est, tu vero perfecisti eam. Vtilis prorsus infirmitas quę medici manum requirit: & salubriter à se deficit, quam perficit deus.

Quod regnum sperare non possit in cuius adhuc carne peccatum regnat. Capitulum XI.

Matt. 5. a SEd quia non est via ad regnum dei sine primitiis regni, nec sperare potest cœleste regnum cui nec super propria membra adhuc regnare donatur, sequitur vox dicens: Beati mites: quoniam ipsi hæreditabunt terram. Ac ni euidentius dicat: Mitiga efferos voluntatis motus, & crudelem bestiam mansuefacere cura. Ligatus es, soluere studeas quod rumpere omnino non possis. Eua tua vita est. Vim facere, aut eatenus eam offendere nullo modo prævalebis. Nec mora respirans homo inter hæc verba atque id quoq; facilius reputans, licet verecũdus, accedit & delinire satagit viperam inflammatam. Arguit vitæ carnalis illecebras, & consolationes seculares nugacitatis accusat tanquam exiguas & indignas, sed & breuissimas quoque & pernicios̃imas omnibus amatoribus suis.

D *Appetitus gulæ & libidinis, & cæterarum uanitatum quem finem habeant. Capitulum* XII.

AVper hoc ait, nequã & inutili seruo tuo & ipsa fatere. Nec enim inficiari potes ne in modico quidẽ tibi vniuersa eius obsequia satisfacere aliquando potuisse. Voluptas gutturis quæ tanti hodie æstimatur, vix duorum obtinet latitudinem digitorum, & eius tã modicę partis tam exigua delectatio quanta operatur sollicitudine, quantam deinde molestiam parit? Hinc monstruosius dilatantur renes & humeri, hinc tumentes vteri non tam impinguantur quàm impregnantur arunia: & dum carnis onus ossa non sustinent, etiam morbi varij generantur. Sic libidinis illecebrosa vorago quantis laboribus & dispendiis, interdum & famę vel honoris, aut etiam vitæ ipsius periculo comparatur, vt ad modicum flagrans sulphureus vapor furentes stimulis agat, & apum par volantium vbi male grata mella fuderit, nimis tenaci feriat icta corda morsu: cuius appetitus anxietatis & vecordiæ, actus abominationis & ignominiæ, exitus pœnitudinis & verecundiæ plenus esse dignoscitur. *Boeth. li. 3 de conso. metro. 7.*

Cæterum spectacula vana rogo quid corpori præstant, quidve animæ conferre videntur? At certe nihil in homine cui curiositas profit inuenies. Friuola prorsus & inanis ac nugatoria consolatio, & nescio quid illi durius imprecer, quàm vt semper habeat quod requirat, qui iucunde quietis pacem fugitans, curiosa inquietudine delectatur. Liquet sane vel ex E
hoc ipso nihil his omnibus delectationis inesse, quorum solus transitus iuuat. Cæterum vanitas vanitatum quàm nihil sit, vel ex ipso nomine manifestius indicatur. Vanus vtique labor qui studio vanitatis assumitur. O doxa doxa (ait Sapiens) in milibus mortalium nihil aliud quàm aurium inflatio *Idem eod. li. prosa. 6.*
vana. Et tamen quantam putas infœlicitatem hæc ipsa non tam fœlix vanitas quàm vana fœlicitas parit? Hinc nãque cęcitas cordis, sicut scriptum est: Populo meus, qui te beatificant, in errorem te inducunt. Hinc ceruicosus furor animositatis, hinc suspicionis labor anxius, hinc liuoris crudele tormentum, & cremantis inuidię miserior quàm miserabilior cruciatus, hinc diuitiarum amor insatiabilis longe amplius desiderio torquet animam, q̃ refrigeret vsu suo: vtpote quarum acquisitio quidem laboris, possessio vero timoris, amissio plena doloris inuenitur. Postremo vbi multę opes, multi *Esaiæ. 3. b.* *Eccles. 5. a*
etiam qui comedunt eas: & vsus quidem diuitiarum apud alios, diuitibus solum nomen cedit & solicitudo. Et in his omnibus pro tam exiguis, aut magis ne exiguis quidem, sed nullis eam paruipendere gloriam quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit F
deus diligentibus se: non tam insipientię quam infidelitatis esse videtur.

De seruitute uitiorum & incertitudine mortis. Capitulum XIII.

NEc immerito sane mundus hic positus in maligno, vana promissione deludit animas proprię cõditionis & nobilitatis oblitas, quas non pudeat porcis in ministerio subiugari, in desiderio sociari, nec sic tamen infœlici edulio satiari. Vnde enim hæc tanta pusillanimitas & abiectio tam miserabilis, vt egregia creatura capax æternæ beatitudinis & gloriæ magni dei, vtpote cuius sit inspiratione condita, similitudine insignita, cruore redempta, fide dotata, spiritu adoptata, miseram non erubescat sub putredine hac corporeorum sensuum gerere seruitutem? Merito plane ne eos quidem apprehendere potest, quæ talẽ deserens sponsum, tales sequitur amatores. Merito siliquas esuriit & non accepit, qui porcos pascere maluit, quàm paternis epulis satiari. Insanus siquidem labor pascere sterilem quæ non parit, & viduę benefacere nolle: omittere curam cordis, & curam carnis agere in desiderio: impinguare & fouere cadauer putridum; quod paulo post vermium esca futurum nullatenus dubitatur. Nam & seruire mammonę, & auaritiam colere (quod est seruitus idolorum) aut vanitatem sectari, prorsus degeneris animæ indicium esse quis nesciat?

De

Universidad de Deusto
Biblioteca

G *De infidelitate diuitiarum congregatarum.*
Capitulum XIIII.

ESto tamen magna sint & honesta quæ mundus interim amatoribus suis erogare videtur,sed infida esse quis nesciat? Certa nimirum eorum breuitas, & ipsius quoque breuitatis finis incertus, sæpe viuentē deserunt: nam morientem nec raro sequuntur. Quid vero in rebus humanis certius morte, quid hora mortis incertius inuenitur? Non miseratur inopiam, non diuitias reueretur, non generi cuiuslibet,non moribus,non ipsi denique parcit ætati, nisi quòd senibus quidem in ianuis,adolescentibus in insidiis est. Infœlix proinde qui in huius vitæ tenebris & lubrico fidens perituram insumit operam,nec aduertit quoniam vapor est ad modicum parens,& vanitas vanitatum. Obtinuisti tandem ambitiosē quam ex longo concupieras dignitatem? serua quod habes. Implesti pecuniose loculos tuos? solicitus esto ne perdas. Vberes fructus attulit ager tuus? dirue horrea tua vt maiora ædifices: muta quadrata rotundis: dic animæ tuæ, habes multa bona reposita in annos plurimos. Erit enim qui
Luc.12.c dicat: Stulte,hac nocte animam tuam repetent à te: quæ autē parasti,cuius erunt?

Quod temporalia opera quasi semina sunt mercedis æternæ.
Capitulum XV.

H ATque vtinam tantum congregata perirent, & non deterius ipse quoque periret congregator eorum. Esset vtique tolerabilius perituro q̄ peremptorio insudare labori. Nūc vero stipendia peccati mors: & qui in carne seminat, de carne metet corruptionem. Nec enim opera nostra transeūt vt videntur,sed temporalia quęq; velut ęternitatis semina iaciuntur. Stupebit insipiens cum ex hoc modico semine copiosam viderit exurgere messem, seu bonam,seu malam, pro diuersa qualitate sementis. Hoc qui cogitat,nullum omnino paruum reputat esse peccatum, quòd futuram messem potius æstimet quàm sementem. Seminant ergo dum nesciunt,& seminant dum occultant homines iniquitatis mysteria, dum vanitatis consilia celant,dum perambulant in tenebris negocia tenebrarum.

Quod impoßibile sit peccantem latere. Caput XVI.

PArietes,inquit,sunt vndiq;,quis me videt? Esto nemo te videat, non tamen nullus. Videt te angelus malus,videt te angelus bonus,videt & bonis & malis maior angelis deus,videt accusator, videt testiū multitudo,videt & ipse iudex cuius te oportet assistere tribunali: sub cuius sane oculis velle delinquere tam insanū, quàm
I horrendum incidere in manus dei viuentis. Noli esse securus, latent insidię quas latere non possis. Latent, inquam,insidiæ, quas vt deprehendere ipse non potes,sic non potes ipse non deprehendi. Audit plane qui plantauit aurem: & qui finxit oculum, ipse considerat. Non illius solis arcet radios maceria lapidum,quos ipse creauit,non vel ipse corporis huius paries veritatis excludit aspectum. Nuda sunt eius oculis omnia,penetrabilior est ancipiti gladio. Ipsas quoque non modo cernit,sed & discernit cogitationum vias, & medullas affectionum. Denique si non totam humani cordis abyssum, & quicquid in ipso latet inspiceret præ ipso,non ille iam nil sibi conscius iudicantis sese domini sententiam tantopere formi-
1.Cor.4.d. daret. Mihi(inquit) pro minimo est vt à vobis iudicer, aut ab humano die, sed neque meipsum iudico: nihil enim mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum. Qui autem iudicat me,dominus est. Si tu obiectu parietis, aut cuiuslibet simulationis prætentu,humana frustrari posse iudicia gloriaris,certus esto non illum vera crimina præterire qui de falsis etiam accusare criminibus consueuit. Si tantopere eius qui nihilominus forte tuam vereatur,proximi conscientiam reformidas, multo minus eos contemnas quibus odiosa magis iniquitas, & longe amplius execrabilis corruptio est. Si denique deum non times,& solos hominum reuereris aspectus, memor esto hominem Christum hominum facta ignorare non posse: vt quod coram me attentare minime prorsus auderes,multo minus audeas coram ipso: quodque non dico non liceret, sed nec liberet quidem præsumere videnti conseruo, inspiciente K domino vel cogitare penitus exhorrescas. Alioquin si carnis oculum magis quàm gladium qui carnes habet deuorare formidas: & is quoque timor quem times, eueniet tibi,& accidet quod vereris. Nihil opertum quod non reueletur, vel occultum quod non sciatur. Arguentur à luce in lucem prolata opera tenebrarum: nec modo obscœnitatū abominanda secreta,sed iniqua commercia vendentium sacramenta, & fraudulenta suspiria adinuenientium dolos, & iudicia subuertentiū, qui nouit omnia,nota faciet vniuersis: cum cœperit scrutator ille cordis & renum scrutari Hierusalem in lucernis.

Quid sentiendum sit de his qui impie agunt.
Capitulum XVII.

QVid ergo ibi facturi sunt, imò potius quid passuri qui crimina commiserunt, vbi audituri sunt: Ite in ignem æternum, qui pietatis opera non fecerunt? Quando vero admittetur ad nuptias, qui nec lumbos præcinxit vt absti neret à malo,nec lucernam tenuit vt faceret bonum: quando nec virginitatis integritas,nec lampadum claritas solius olei poterit excusare defectum? Aut quis illos manere credendus est cruciatus, qui in hac vita non solum mala, sed forte pessima perpetrant, si sic sunt cruciandi qui hic bona receperunt,vt in medio flammę æstuantibus lin
L guis, ne minimæ quidem stillę obtinere refrigerium queant? Caueamus ergo mala opera, nec includentis sagenæ fiducia, libere intra ecclesiam delinquamus: hoc scientes quia non omnes quos sagena trahit, piscatorum vasa recipient,sed erit cum ad littus venerint,eligent bonos in vasa,malos autem foras mittent. Neque hoc contenti lumborum cingulo,accendamus etiam lucernas nostras,& instanter operemur bonum: cogitantes quòd omnis arbor non modo quæ malum fecerit fructum,sed etiam quæ bonum non fecerit, excidetur,& in ignem mittetur,illum vtique ignem ęternum qui paratus est diabolo & angelis eius. Cæterum sic declinemus à malo, vt faciamus bonum: inquiramus pacem, nō gloriam prosequamur.
Esa.42.b Illa enim dei est,& eam alteri non dabit. Gloriam,inquit,meā
Psal.113.b. alteri non dabo. Et dicebat homo secundum cor dei: Non nobis domine non nobis,sed nomini tuo da gloriam. Recordemur etiam scripturæ dicentis: Si recte offeras & non recte diuidas,peccasti. Recta est fratres,illa nostra diuisio, nemo detractet. Alioquin si cui forsitan minus placet, sciat non nostrā
Luc.2.b. esse,sed angelorum. Priores enim angeli cecinerunt: Gloria in excelsis deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Seruemus ergo in vasis oleum,ne forte(quod absit) clausas iā nuptiarum ianuas frustra pulsantes,verbum audiamus amarū, & deintus nobis sponsus respondeat, Nescio vos. Adhuc tamen mors posita est nō modo secus iniquitatem,sterilitatem, vanitatem, sed & secus introitum ipsius etiam voluptatis.
M Quocirca opus est fortitudine aduersus tentamenta peccati, vt rugienti leoni resistamus fortes in fide, & ignita ipsius iacula hoc ipso clypeo viriliter repellamus. Opus est iustitia, vt operemur bonū. Opus est prudētia, ne cum fatuis virginibus reprobemur. Opus denique temperantia,ne voluptatibus indulgentes, audiamus aliquando quod miser ille epularum pariter & vestium splendore finito, dum misericordiam precaretur audiuit: Memēto fili quod recepisti bona in vita tua,
Luc.16.f & Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris. Plane terribilis deus in consiliis super filios hominum, sed si terribilis est,etiam misericors inuenitur, dum futuri formam iudicij non occultat. Anima enim quæ peccauerit,ipsa morietur: & palmes qui fructum non fecerit excidetur. Virgo cui defuerit oleum,à nuptiis excludetur: & qui
Ezec.18.a bona receperit in hac vita,cruciabitur in futura. Quod si forte contingat in vno quolibet simul hæc quatuor inueniri, ea plane extrema desperatio est.

Quod spiritui ad bonum parato resistit caro.
Capitulum XVIII.

HAec igitur & his similia intus suggerit ratio voluntati, eo copiosius quo perfectius illustratione spiritus edocetur. Fœlix sane cuius voluntas sic cesserit & acquieuerit consilio rationis, vt à timore

A timore concipiens, promissionibus deinceps cœlestibus foueatur,& parturiat spiritū salutis. At forte inuenietur rebellis & obstinata voluntas, & nec impatiens solū, sed & monitis peior,& minis durior,& adhibitis acerbior blandimentis. Inuenietur forsitā quæ nihil mota suggestionibus rationis, imò & graui furore cōmota respondeat dicens: Quousq; vos patior? prædicatio vestra in me non capit. Scio quòd astuti estis, sed astutia vestra in me locum non habet. Forte & aduocans membra singula, solito amplius solitis iubet obedire concupiscentiis, nequitiis deseruire. Hinc nimirum est illud quod quotidianis discimus experimentis eos qui conuerti deliberant,tentari acrius à concupiscentia carnis: & vrgeri grauius in operibus luti & lateris qui Aegyptum egredi, & Pharaonis imperium effugere moliuntur.

Quòd lugendum sit, & post luctum consolandum.
Capitulum. XIX.

Prou.18.4 VTinam autē qui eiusmodi est,declinet impietatem, & terribile illud profundum caueat,de quo scriptū est. Impius cum venerit,in profundū malorum,contemnit. Fortissima siquidē potione curatur: & periclitabitur facile,nisi multa solicitudine studeat medici obtēperare consiliis,obseruare præcepta. Vehemens est tentatio,
B & proxima desperationi,nisi totum colligat,& ad miserandū animæ suæ quam adeo miseram & miserabilē videt, cōuertat
Matt.5.a affectum,& audiat vocem dicentem: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Lugeat abundanter: quia lugendi tēpus aduenit: & ad sorbendas iuges lachrymas ista sufficiūt. Lugeat,sed non sine pietatis affectu,& obtentu cōsolationis. Considereat nullam sibi inueniri requiem in seipso,sed omnia plena miseriæ & desolationis. Considereat non esse bonum in carne sua, sed in seculo nequā nihil nisi vanitatē & afflictionem spiritus contineri. Considereat, inquā, nec intus nec subtus nec circa se sibi occurrere consolationem: vt vel tandem aliquando discat quærendam sursum,& desursum esse sperādam. Lugeat interim plangens dolorem suum, exitus aquarū deducat oculus eius,& palpebra non quiescat. Nimirum purgatur lachrymis oculus ante caligans, & acuitur visus vt intendere possit in sereniss imi luminis claritatem.

Quòd post consolationem ad cœlestia contemplanda accedendum est. Capitulum. XX.

EX hoc sane suspiciat per foramen, prospiciat per cancellos,prædulcem radium prosequatur obtutu, & magorum sedulus imitator, lumen lumine quærat. Inueniet enim locum tabernaculi admirabilis,
C vbi panem angelorum manducet homo, inueniet paradisum voluptatis plantatum à domino, inueniet ortum floridum & amœnissimum,inueniet refrigerij sedem,& dicet: O si audiat vocem meam misera illa voluntas, vt ingrediens videat bona,& visitet locum istum: hic nimirum inueniet requiem ampliorem, & me quoque eo minus inquietabit, quo minus in-
Mat.11.d quietabitur ipsa. Neq; enim mentitur qui dixit: Tollite iugū meum super vos, & inuenietis requiem animabus vestris. In huius fide promissionis exacerbata blādius alloquatur, & simulata quadam hilaritate & spiritu mansuetudinis eam conueniens dicat: Cesset penitus indignatio tua: nō ego sum qui te offendere possim: tuum est corpus,tuus & ego ipse: nō est quod timeas,non est quod verearis. Nec mirum si forte amarius adhuc reddiderit illa responsum, vt dicat quia multæ cogitationes ad isaniā nos adduxerūt: sustineat interim equanimiter ac dissimulet omnino quod agitur,donec inter loquē dum inducens alia prouidentiis,opportune aliquando inferat dicens: Inueni hodie ortum pulcherrimum,& amœnissimum locum: bonum esset illic nos esse: nam & tibi nocet in hoc lecto ægritudinis, in hoc doloris strato versari, in hoc cubili tuo graui corde compungi. Aderit dominus quærenti se, animæ speranti in se, aderit votis supplicibus, & verbis eius efficaciam ministrabit. Excitabitur desiderium voluntatis, vt non modo videre locum,sed & introire paulatim, & mansionem inibi facere concupiscat.

Quòd in hac contemplatione requiescendum sit. D
Capitulum. XXI.

NEc vero locum reputes corporalē paradisum hunc voluptatis internę. Non pedibus in hūc ortum, sed affectibus introitur. Nec terrenarum tibi commendatur arborum copia, sed virtutum vtiq; spiritualium iucunda decoraq; plantatio. Ortus conclusus, vbi fons signatus in quatuor capita deriuatur, & ex vna sapientiæ vena virtus quadripertita procedit. Splendidissima quoq; inibi lilia vernant: & cum flores apparent,etiam vox turturis auditur. Illic nardus sponsę fragrantissimum præstat odorē, & cę tera quoque aromata fluunt. Austro spirante, Aquilone fugato. Ibi media est arbor vitæ, malus illa de cātico cunctis preciosior lignis siluarum,cuius & vmbra sponsam refrigerat,& fructus dulcis gutturi eius. Ibi continentiæ nitor, & syncerę veritatis intuitus oculos cordis irradiat: auditui quoque dat gaudium & lætitiam dulcissima vox consolatoris interni. Ibi quibusdam spei naribus influit iucundissimus odor agri pleni cui dominus benedixit. Ibi auidissime prælibantur incomparabiles delicię charitatis,& succisis spinis ac vepribus quibus antea pungebatur, vnctione misericordiæ perfusus animus in conscientia bona fœliciter requiescit. Quæ quidē non inter vitæ æternæ præmia,sed inter temporalis militiæ stipēdia deputantur: nec ad futuram pertinent, sed ad eam magis E quæ nunc est ecclesiæ promissionem: hoc enim centuplum est quod in hoc seculo seculi cōtēptoribꝰ exhibetur. Nec tibi illud nostro sperueris eloquio cōmendandū, solus spiritus est qui reuelat: sine causa paginam consulis, experientiam magis require. Sapientia est cuius precium nescit homo,de occultis trahitur,nec in terra suauiter viuentium inuenitur ista suauitas. Nimirum suauitas domini est: nisi gustaueris, nō videbis.
Psal.33.b Gustate,inquit,& videte quoniam suauis est dominus. Manna absconditum est, nomen nouum est, quod nemo scit nisi qui accipit. Non illud eruditio,sed vnctio docet: nec scientia,sed conscientia comprehendit. Sanctum est, margaritæ sunt, nec faciet ipse quod prohibet,qui cœpit facere & docere. Neque enim canes aut porcos iam reputat,quos prioribus abrenun-
1.Cor.6.c ciantes facinoribus atq; flagitiis etiam consolatur per apostolum,dicens: Hęc quidem fuistis,sed abluti estis,sed sanctificati estis: tantum caueat ne reuertatur canis ad vomitum, nec sus lota ad volutabrum luti.

Quòd gustu contemplationis refectus habet intelligere diuina.
Capitulum. XXII.

IN huius ergo ostio paradisi diuini susurrij vox auditur, & sacratissimum secretissimumq; consilium quod absconditum est à sapientibus & prudētibus, F paruulis reuelatur. Cuius sane vocis auditum non *Matt.5.a* sola iam ratio capit, sed gratanter eum communicat & voluntati: Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiā, quoniā ipsi saturabuntur. Altissimū plane consiliū, & inestimabile sacramentū. Fidelis sermo & omni acceptione dignus, qui de cœlo nobis à regalibus sedibus venit. Facta est valida fames in terra, & omnes iam nō egere cœpimus, sed ad extremam iam venimus egestatē. Deniq; & cōparati sumus iumentis insipientibus,& similes facti sumus illis: etiam porcorū siliquas insatiabiliter esurim⁹. Qui pecuniā diligit,nō satiatur: qui luxuriā diligit, non satiatur,qui gloriā quærit,non satiatur. Deniq; qui mundum amat,nūquam satiatur. Noui ego homines satiatos hoc mundo, & ad eius omnē memoriā nauseantes. Noui satiatos pecunia, & satiatos honoribus, satiatos voluptatibus & curiositatibus huius mūdi,nec mediocriter, sed vsq; ad fastidiū satiatos. Et facile est cuiq; nostrū hanc satietatē per dei gratiam obtinere: neq; enim parit hanc copia,sed contēptus. Sic fatui filij Adam porcorū vorando siliquas, nō esurientes animas,sed esuriem ipsam pascitis animarum. Sola nimirum hoc edulio inedia vestra nutritur, sola fames alitur cibo innaturali. Et dico plenius exempli gratia,vnū sumens è multis quæ humana vanitas concupiscit. Non prius satiabuntur corda hominum auro, q̄ auro corpora satientur. Nec indignetur auarus,& de ambitiosis & luxuriosis, etiā & de facinorosis eadē sententia est. Si quis mihi forte non credit,experientiæ credat, vel proprię vel multorum. Quis in vobis est fratres, qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

G satiari cupiat,& desiderium suum optet impleri? Incipiat esu
rire iustitiam,& non poterit non satiari. Panes illos desideret
qui in domo patris abundãt, & inueniet sese cõtinuo siliquas
fastidire porcorum. Gustum iustitiæ vel exiguum studeat ex-
perirj,vt eoipso desideret amplius, & amplius mereatur,sicut
Eccli.24.c scriptum est:Qui edit me,adhuc esuriet:qui bibit me, adhuc
sitiet. Hoc enim cognatum magis spiritui & naturalius desi-
derium vehementius occupat cor humanũ, cæteraq; viriliter
desideria pellit. Sic nimirum fortem armatũ fortior superat,
sic clauus clauo solet extundi. Beati ergo qui esuriunt & si-
tiunt iustitiã,quoniã ipsi saturabuntur. Nondum quidem ipsa
qua non satiabitur homo & viuet, sed cæteris vniuersis quæ
prius insatiabiliter fuerunt concupita:vt ex hoc sibi volũtas
ad seruiendum prioribus concupiscentiis corpus vendicare
desistens, rationi prorsus exponat, magis autem vrgeat ipsa
seruire iustitiæ in sanctificationẽ:nõ minore zelo quàm prius
exhibuisset seruire iniquitati ad iniquitatem.

Quòd peccata punita nec iterata nil possunt obesse.
Capitulum. XXIII.

H Aeterum iam & volũtate mutata, & in seruitutem
redacto corpore,velut siccato iã aliquatenus fon-
te,& oppilato foramine, tertium adhuc idq; gra-
uissimum restat,de purganda scilicet memoria, &
exhaurienda sentina. Quomodo enim à memoria mea excidet
vita mea? Membrana vilis & tenuis atramentũ forte prorsus
ebibit,qua deinceps arte delebitur? Non enim superficietenus
tinxit:sed prorsus totam intinxit. Fruſtra conarer eradere,
ante scinditur charta q̃ characteres miseri deleantur. Ipsam
enim forte memoriam delere posset obliuio,vt videlicet mẽte
captus eorum non meminerim quæ commisi. Cæterũ vt
memoria integra maneat, & ipsius maculę deleantur,quæ no-
nacula posset efficere? Solus itaque sermo viuus & efficax,&
penetrabilior omni gladio ancipiti: Dimittuntur tibi pecca-
Mar.2.d ta tua. Murmuret Pharisæus & dicat: Quis potest dimittere
peccata nisi solus deus? Mihi enim qui id loquitur deus est,&
non estimabitur alius ab illo qui adinuenit omnẽ viã discipli
Baruc.3.d næ,& dedit illam Iacob puero suo,& Israel dilecto suo: post
hæc in terris visus est, & cũ hominibus cõuersatus est. Huius
indulgentia delet peccatũ, non quidẽ vt à memoria excidat,
sed quod prius inesse pariter & inficere consueuisset, sic de
cætero insit memorię,vt eã nullatenus decoloret. Multorũ e-
nim nunc peccatorũ quæ vel à nobis vel ab aliis cõmissa noui
mus,recordamur:sed propria quidẽ inquinant, aliena nõ no-
cent. Vt quid hoc, nisi q̃ in his erubescimus singulariter,hæc
nobis singulariter imputanda veremur? Tolle damnationem,
tolle timorem, tolle confusionem: quæ quidem omnia plane
plena remissio tollit,& nõ modo nõ oberũt,sed etiã cooperabuntur
I in bonũ,vt deuotas ei referamus gratias qui remisit.

De misericordia quæ promittitur misericenti.
Capitulum. XXIIII.

Matt.5.a Iam vero supplicanti pro ea,congrue respondetur:
Beati misericordes,quoniã misericordiã consequẽ
tur. Miserere ego animæ tuæ, qui deum tibi vis mi
sereri. Laua per singulas noctes lectũ tuum lachry-
mis tuis stratum tuum rigare memento. Si compateris tibiipsi,si laboras in gemitu pœnitentiæ, (primus hic gradus mise
ricordiæ est)misericordiam vtiq; consequeris. Quòd si forte
magnus & multus peccator es, ac magnam quæris misericordiam,ac multitudinem miserationum,tu quoq; misericordiã
tuam magnificare & multiplicare labora, reconciliatus esto
tibiipsi:nam & tibi grauis factus eras,q̃ positus esses contrarius deo. Et hac sane in domo propria reformata pace eandẽ
necesse est prius erga proximos dilatari,vt nouissime oscule-
tur te & ipse oculo oris sui, & quemadmodum scriptum est:
Roma.5.a Reconciliatus,pacẽ habeas ad deũ. Dimitte his qui in te pec-
cauerunt,& dimittetur tibi quod ipse peccasti,dum secura cõ
Matt.6.b scientia orabis patrem,& dixeris: Dimitte nobis debita no
stra,sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Si forte quẽpiam defraudaueris,redde vel simplum,quod superest da pau
peribus,& misericordiam prestans misericordiam consequeris. Si fuerint peccata tua sicut coccinũ, quasi nix dealbabun-
Esa.1.e tur. Et si fuerint rubra quasi vermiculus,velut lana alba erũt.

K Vt non cõfundaris super cunctis adinuẽtionibus tuis qui-
bus præuaricatus es,in quibus nunc erubescis, fac eleemosynam,si non potes de terrena substantia,de voluntate bona: &
omnia munda erunt: non modo illuminata ratio, & correcta
voluntas,sed ipsa quoq; memoria munda erit:vt ex hoc iã vo
ceris ad dominũ,& audias vocẽ dicentis: Beati mundo corde.

Quòd ut deus uideatur, cor mundandum est.
Capitulum. XXV.

Matt.5.a BEati mundo corde,quoniam ipsi deũ videbunt. Ma
gna promissio fratres mei, & totis desideriis affe-
ctanda. Hæc enim visio,confirmatio est: sicut Ioan
1.Ioan.3.a nes apostolus ait: Nunc filij dei sumus,sed nondum
apparuit quid erimus. Scimus quia cum apparuerit,similes ei
erimus:quia videbimus eum sicuti est. Hæc visio vita æterna
Ioan.17.a est,sicut ipsa in euangelio veritas ait: Hæc est vita æterna, vt
cognoscant te solum verum deum,& quẽ misisti Iesum Christum. Odibilis macula quæ beatam nobis adimit visionem,&
execrabilis negligentia qua dissimulamus interim illius oculi
mundationẽ. Vt enim corporeus nobis visus aut humore interiori,aut exterioris iniectione pulueris impeditur:sic & intuitus spiritualis interdũ quidẽ ꝓprię carnis illecebra, interdũ curiositate seculari & ambitione turbat. Quod quidẽ nõ
Sapiẽ.9.d minus nos experiẽtia propria quàm diuina pagina docet:vbi
legitur scriptum: Corpus quod corrumpitur, aggrauat ani-
L mam,& deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. In vtroque tamen solum quod hebetat & confundit obtutum, peccatum est: nec aliud inter oculum & lucem, inter
deum & hominẽ separare videtur. Quandiu enim in hoc cor
pore sumus, peregrinamur à domino: non vtiq; corporis est
culpa,huius scilicet quod gerimus corpus mortis:magis autẽ
q̃ corpus peccati sit caro, in qua bonũ non est,sed potius lex
peccati. Interdũ tamẽ corporeus oculus nõ adhuc festuca manente sed iã sublata vel exsufflata aliquandiu caligare videtur:quod quidẽ & ipsum in interiori oculo qui in spiritu ambulat,sæpius experitur. Neq; enim vbi ferrũ extraxeris, cõtinuo vulnus redditũ est sanitati,sed tũc primũ necesse est adhibere fomenta, & operã dare curationi. Nemo ergo sentinam
eiiciens,mundatũ sese protinus arbitretur,quinimmo nouerit
se multis purificationib⁹ egere. Nec modo lauandũ aqua, sed
Psal.65.c & purgandum & examinandũ igni,vt dicat: Transiuimus per
Matth.5.d ignem & aquã,& eduxit nos in refrigeriũ. Beati ergo mundo
corde, quoniã ipsi deũ videbunt. Nunc quidẽ per speculũ in
ænigmate,in futuro autẽ facie ad faciẽ, vbi nimirũ faciei nostræ fuerit consummata mundities, vt sibi eam exhibeat gloriosam non habentem maculam neque rugam.

De pacato, patiente, & pacifico. Cap. XXVI.

Ibidem. MBi opportune illico subiungitur: Beati pacifici,quo-
niã filij dei vocabũtur. Est enim homo pacatus, qui
bona pro bonis reddẽs,quantũ in se est,nemini vult
nocere. Est alius patiens, qui non reddens mala pro
malis,etiam potens est sustinere nocentẽ. Est & pacificus, qui
bona pro malis reddens,in promptu habet & prodesse nocenti,primus quidem paruulus est,& facile scandalizatur: nec facile qui huiusmodi est,in hoc seculo nequam & pleno scandalis poterit obtinere salutem. Secundus (vt scriptum est) in patientia sua possidet animam suã. Nam tertius quidem nõ modo suam possidet,sed & multorum animas lucrifacit. Primus
quantũ in ipso est pacẽ habet. Secundus pacem tenet. Tertius
pacẽ facit. Merito proinde beatificatur nomine filij, q̃ opus
filij impleuerit, vt post suam non ingratus reconciliationem,
etiam alios reconciliet patri suo. Siquidẽ qui bene ministrauerit,bonum gradum sibi acquirit, nec in domo patris grad⁹
Roma.8.c melior credendus est esse q̃ filij. Si enim filij,& hæredes:hæredes quidem dei,cohæredes autem Christi: vt quemadmodũ dicit: Vbi ipse est,ibi sit & minister suus. Fatigauimus vos
Ioan.12.b ,plixitate sermonis, & detinuimus vltra q̃ oporteret. Ex hoc
iam finem loquacitati nostræ quem non imperat verecundia,
videtur imperare vel hora. Mementote tamen apostoli,quem
aliquando verbum prædicationis vsque in mediam noctẽ legitis protraxisse. Vtinam adhuc (vt ipsius verbis vtar) sus-
2.Cor.11.d tineatis modicum quid insipientiæ meæ. Aemulor enim vos
dei æmulatione.

Increpatio

A *Increpatio ad ambitiosos qui non mundato corde deum aliis pacificare præsumunt. Cap.* XXVII.

Sillioli mei,quis demonstrabit vobis fugere à ventura ira? Nemo enim magis iram meretur, quam amicum simulans inimicus. Iuda osculo tradis filiũ hominis,homo vnanimis, qui simul mecum dulces ca-
Luc.22.c piebas cibos,qui in paropside manum pariter intinxisti? Non
est tibi pars in oratione qua orat ad patrem & dicit: Pater ignosce illis, quia nescíunt quid faciunt. Væ vobis qui clauẽ
tollitis non scientiæ solum, sed authoritatis: nec ipsi introitis, & multipliciter impeditis quos introducere debuistis.
Osee.8.d Tollitis enim & nõ accipitis claues. De quibus dominus queritur per prophetam: Ipsi regnauerunt, & non ex me: principes extiterunt, & ego non vocaui eos. Vnde tantus prælationis ardor, vnde ambitionis impudentia tanta, vnde vesania tanta præsumptionis humanæ? audeat ne aliquis vestrũ
terreni cuiuslibet reguli, non præcipiente aut etiam prohibẽte eo occupare ministeria,præripere beneficia,negocia dispensare? Nec tu deum putes quæ in magna domo sua à vasis
ire aptis in interitum sustinet, approbare. Multi quidem ve-
Matt.5.a niunt,sed considera quis vocetur. Ordinem ipsum dominici
sermonis attende: Beati, inquit, mundo corde, quoniam ipsi
deum videbunt. Ac deinde: Beati pacifici,quoniã filij dei vocabuntur. Mundicordes vtique vocat pater cœlestis,qui non
B quærunt quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi: nec quod sibi vtile,sed quod multis. Petre,inquit,amas me? Domine,tu scis
Ioan.21.c quia amo te. Pasce oues meas. Quando enim sic amatas oues
committeret non amanti? Nimirum hoc quæritur inter dispẽsatores, vt fidelis quis inueniatur. Væ ministris infidelibus
qui necdum reconciliati,recõciliationis alienæ negocia quasi homines qui iustitiam fecerint apprehendunt. Væ filiis iræ,
qui se ministros gratiæ profitentur. Væ filiis iræ, qui pacificorum sibi vsurpare gradus & nomina non verentur. Væ filijs iræ, qui fideles sese mediatores pacis, vt peccata populi
comedant,mentiuntur. Væ qui ambulantes in carne deo placere non possunt, & placare velle præsumunt.

Quòd quidam pacificorum gradus sibi usurpent.
Capitulum. XXVIII.

NOn miramur fratres quicumque præsentem statum
ecclesiæ miseramur, non miramur de radice colubri regulum orientem. Non miramur si vindemiat
vineam dõmini, qui institutam à domino prætergreditur viam. Impudenter enim pacifici gradum & filij dei
vices occupat homo, qui nec primam quidem adhuc vocem
domini ad cor reuocantis audiuit: aut siquando forsitan cœperit audire, resiliens fugit ad folia: vt absconderetur in eis.
C Propterea necdum peccare quieuit, sed longam adhuc trahit
restem: necdum factus est vir videns paupertatem suam, sed
dicit quia dies sum & nullius egeo,cum sit pauper, & nudus
& miser & miserabilis. Nihil illi de spiritu mãsuetudinis,quo
præoccupatos in delicto possit instruere, considerans seipsum ne & ipse tentetur. Compunctionis lachrymas nescius
lætatur magis cum malefecerit, & in rebus pessimis exultat.
Luc.6.d Nimirum vnus eorum est, quibus dominus ait: Væ vobis
qui ridetis nunc, quoniam flebitis. Pecuniam non iustitiam
concupiscunt oculi eius, & omne sublime videt: miserabiliter esurit dignitates, gloriam sitit humanam, procul ab eo
misericordiæ viscera,sæuire potius & tyrannum exhibere lętatur, quæstum æstimat pietatem. Quid de munditia cordis
loquar? Vtinam non illud obliuioni dedisset tanquam mortuus à corde, vtinam non esset columba seducta non habens
cor,vtinam esset quod vel deforis est mundũ, nec ea quæ corporalis est maculata tunica inueniretur,vt obediret vel in hac
Esa.52.c parte dicenti: Mundamini qui fertis vasa domini.

Exprobratio quòd incontinentes sacros ordines non uerentur.
Capitulum. XXIX.

MOn accusamus vniuersitatem, sed nec vniuersitatem possumus excusare. Reliquit sibi domin⁹ multa milia. Alioquin nisi eorũ nos excusaret iustitia,
& illud nobis semẽ sanctum dominus Sabaoth reliquisset,olim iam sicut Sodoma subuersi essem⁹,& sicut Go-
morra similiter periissemus. Dilatata siquidem videtur ec- D
clesia, ipse etiam cleri sacratissimus ordo fratrum numerus su
per multiplicatus est. Verum etsi multiplicasti gen
tem domine, non magnificasti lætitiam, dum nihil minus apparet decessisse meriti,quàm numeri accessisse. Curritur passim ad sacros ordines,& reuerenda ipsis quoq; spiritibus angelicis ministeria homines apprehendunt sine reuerentia, sine consideratione. Neque enim signum regni occupare cœlestis,aut illius timent imperij gestare coronã,in quibus auaritia regnat, ambitio imperat, dominatur superbia, sedet iniquitas, luxuria etiam principatur: in quibus & pessima forte
appareat intra parietes abominatio, si iuxta Ezechielis prophetiam parietem fodiamus,vt in domo dei videamus horrẽdum. Siquidem post fornicationes, post adulteria, post incestus,nec ipse quidẽ apud aliquos ignominię passiones,& turpitudinis opera desunt: vtinam non fierent quæ vsqueadeo
non conueniunt, vt nec apostolum hæc scribere, nec nos dicere oporteret,vt nec dicentibus crederetur quod humanum
aliquando occupauerit animum, tam abominanda cupido.
Nunquid non olim ciuitates illę spurcitię huius matres diui-
no prædamnatę iudicio, & incendio sunt deletę? Nunquid nõ Gene.19.
gehennalis flamma moram non sustinens, execrabilem illam
prævenit tollere nationem,quod ipsius specialiter essent pęcata manifesta præcedentia ad iudicium? Nunquid non & ipsam vtpote conscíam tantæ confusionis tellurem absumpsit E
ignis,sulphur,& spiritus procellarum? Nunquid non in lacũ
horribilem solum omne redactum est? Amputata sunt hydrę
capita quinque, sed heu innumera surrexerunt. Quis reędificauit vrbes flagitij, quis turpitudinis mœnia dilatauit, quis
extendit propagines virulentas? Væ væ, inimicus hominum
sulphurei illius incendij reliquias infœlices circumquaque
dispersit, execrabili illo cinere ecclesiæ corpus asperšit, &
ipsorum quoque ministrorum eius nonnullos sanie fœtidissima spurcissimaque respersit. Heu genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, quis inter tua
illa primordia tam diuina,& spiritualibus affluentem charismatibus Christianę religionis ortũ,credere posset posse talia
in te aliquando reperiri? Ingrediuntur cũ hac macula tabernaculum dei viuentis, inhabitant cum macula, templum sanctum domini polluentes,iudicium multiplex accepturi,quod
& tam grauissimas conscientias gerũt,& nihilominus sese ingerunt in sanctuarium dei. Tales enim non modo non placant
deum, sed magis irritant, dum videntur in cordibus suis dicere: Non requiret. Irritant plane & infensum reddunt sibi:
vereor ne in his quibus eum repropitiare debuerant. Vtinam
magis turrim inchoaturi, sedentes cõputarent ne forte sumptus non habeant ad perficiendum. Vtinam qui continere nõ
valent, perfectionem temeratie profiteri, aut cœlibatui dare
nomina verentur. Sumptuosa siquidem turris est, & ver- F
bum grande, quod non omnes capere possunt. Esset autem
sine dubio melius nubere quam vri, & saluari in humili gradu fidelis populi,quam in cleri sublimitate & deterius viuere, & districtius iudicari. Multi enim,non quidem omnes,sed
tamen multi, certum est, nec latere queunt præ multitudine,
nec præ impudentia quærunt: multi vtique libertatem in
qua vocati sunt, in occasionem carnis dedisse videntur, abstinentes remedio nuptiali, & in omne deinceps flagitium
effluentes.

Exhortatio ad pœnitentiam, ut prius humiliati, post exaltentur. Capitulum. XXX.

PArcite obsecro fratres, parcite animabus vestris,
parcite sanguini qui pro vobis effusus est. Horrendum cauete periculum, ignem qui paratus est
declinate. Inueniatur tandem non irrisoria perfectionis professio, exhibeatur etiam filius in specie pietatis,
non sit inanis cœlibis vitæ forma, & vacua veritatis. Quidni
periclitetur castitas in deliciis, humilitas in diuitiis,pietas in
negociis, veritas in multiloquio, charitas in hoc seculo nequam? Fugite de medio Babylonis,fugite & saluate animas
vestras. Conuolate ad vrbes refugij, vbi possitis & de præteritis agere pœnitentiam, & in præsenti obtinere gratiam,
& futuram gloriam fiducialiter præstolari. Non vos retardet

 conscien

Universidad de Deusto
Biblioteca

G conſcientia peccatorum,quia vbi illa ſuperabundauerunt,ſu perabundare gratia conſueuit:non pœnitentiæ auſteritas ipſa deterreat. Neque enim condigne ſunt paſſiones huius tẽporis ad præteritam culpam quæ remittitur,non ad præſentem conſolationis gratiam quæ immittitur, non ad futuram gloriam quæ promittitur nobis. Denique nulla eſt tanta amaritudo quam non prophetica farina dulcoret,quam non ſapidam reddat ſapiẽtia lignum vitæ. Si verbis non creditis,operibus credite,exemplis acquieſcite plurimorum. Currunt vndique peccatores ad pœnitentiam, & natura pariter & cõſuetudine delicati exteriorẽ omnino aſperitatem non reputant, vt exaſperatę conſcientiæ leniantur. Nihil credentibus impoſſibile,nil amantibus difficile, nil aſperum mitibus, nil humilibus arduum reperitur, quibus & gratia fert auxilium, & obediendi deuotio lenit imperiũ. Quandiu ambulatis in magnis & mirabilibus ſuper vos? Magnum prorſus & mirabile eſt miniſtrum eſſe Chriſti, & myſteriorum dei eſſe diſpenſatorem. Longe ſuper vos eſt ordo pacificorum , niſi forte omiſſis gradibus præoſtenſis ſaltare magis quam aſcendere libet. Vtinam tamen quiſquis ſic intrat,ſi fieri poſſet,tam fideliter miniſtraret quã fiducialiter ſe ingeſſit . At difficile fortaſſis & impoſſibile eſt vt ex amara radice ambitionis,ſuauis fructus prodeat charitatis. Dico ego,ſi vultis audire, imò nõ
Luc.14.b ego, ſed dominus: Cum vocatus fueris ad nuptias, recumbe
H in nouiſſimo loco: quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui ſe humiliat,exaltabitur.

De perſecutione ſuſtinenda ſecundum ultimam beatitudinem. Capitulum. XXXI.

Matth.5.a BEati,inquit, pacifici,quoniam filij dei vocabuntur. Conſidera diligenter non pacidicos, ſed pacificos commendari. Sunt enim qui dicunt,& non faciunt. Sane quemadmodum non auditores legis iuſti ſunt ſed factores: ſic non annunciatores pacis ſunt beati, ſed actores. Vtinam tamen noſtri quicunque videntur hodie phariſæi (forte enim aliqui ſunt) etſi non facerent, ſaltẽ dicerẽt quod oportet. Vtinam qui ſine ſumptu euangelium ponere nolunt, ponerent vel pro ſumptu, vtinam vel euangelizarent vt man
Ioan.10.c. ducarent. Mercenarius,inquit, videt lupum venientem,& fugit. Vtinam hodie quicunque paſtores non ſunt,mercenarios gregi vellent ſe exhibere,non lupos: vtinam ipſi non lęderẽt, vtinam non fugerent nemine perſequente, vtinam non exponerent gregem,donec lupus veniens videretur. Nimirum ſuſti nendi fuerant,ſi inuenirentur,præſertim tempore pacis,recipientes mercedem ſuam: & pro mercede ſua ſaltem in cuſtodia gregis laborantes,dummodo non ipſi turbarent gregem, & gratis auerterent à paſcuis iuſtitiæ & veritatis. Nam perI ſecutio quidem indubitanter mercenarios à paſtoribus ſegregat & diſcernit. Quando enim tranſitoria damna non timeat qui tẽporalia lucra ſectatur? Quando terrenam ſuſtineat perſecutionem propter iuſtitiam, qui terrenam mercedem pluſquam iuſtitiam quærit? Beati, inquit, qui perſecutionem pa-
Matth.5.a tiuntur propter iuſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Paſtorum hæc beatitudo, non mercenariorum, multo minus latronum eſt vel luporum. Vſqueadeo ſiquidem perſecutionem non ſuſtinent propter iuſtitiam , vt perſecutionem malint quam iuſtitiam ſuſtinere. Nempe contraria eſt operibus eorum,grauis eſt etiam eis ad audiendum. Cæterum propter auaritiam, propter ambitionem paratos eos videas vniuerſa pericula ſubire, ſuſcitare ſcandala, ſuſtinere odia, diſſimulare opprobria, negligere maledicta : vt non minus pernicioſa ſit animoſitas talium , quam puſillanimitas mercenariorum. Veris ergo paſtoribus dicit paſtor eorum, paſtor bonus qui pro ouibus ſuis animam ſuam ponere non pepercit:
Ibidem Beati eritis cum vos oderint homines , & cum ſeparauerint vos, & eiecerint nomen veſtrum tanquam malum propter filium hominis, Gaudete in illa die & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cœlis . Siquidem non eſt quod fures timeant, qui ſibi in cœlo theſaurizant. Non eſt quod cauſentur de multiplici tribulatione, vbi multiplicationem mercedis attendunt . Quinimmo gaudeant magis, vt dignum eſt, quod non tam perſecutio quam remuneratio augeatur: & exultent eo abundantius , quo plura ſuſtinent propter Chriſtum, vt eos proinde copioſior merces maneat apud ipſum. K Quid timidi eſtis modicę fidei ? Fidelis extat ſententia irrefragabili veritate ſubnixa , quia nulla nocebit aduerſitas ſi nulla dominetur iniquitas . Sed parum eſt nocere,etiam proderit , & copioſius proderit: dummodo ſit iuſtitia in intentione , Chriſtus in cauſa , apud quem patientia pauperum non peribit in finem. Ipſi gloria & nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum. Amen.

Expliciunt ſermones beati Bernardi de tempore & ſanctis : & de diuerſis utilibus materiis.

INCIPIVNT BEATI BERNARDI PARvi ſermones. *Sermo primus.*

BEata illa & ſempiterna trinitas pater & filius & ſpiritꝰ ſanctus, vnus deus ſcilicet,ſumma potẽtia , ſumma ſapientia , ſumma benignitas creauit quandam trinitatẽ ad imaginem & ſimilitudinem ſuam,animam videlicet rationalem: quæ in eo præfert veſtigium quoddam illius ſummę trinitatis, quod ex me- L
moria ratione & voluntate conſtit. Creauit autem eam hoc modo, vt manens in illo,participatione eius eſſet beata: auerſa ab illo,quocunque ſe conferret, remaneret miſera . Sed hæc trinitas creata elegit potius per motum proprię voluntatis cadere,quam ex gratia conditoris per arbitrium ſtare. Cecidit ergo per ſuggeſtionẽ, delectationem,conſenſum,ab illa ſumma & pulchra trinitate ſcilicet potentia, ſapientia, puritate, in quandam contrariam & fœdam trinitatem,ſcilicet infirmitatem,cęcitatem,immunditiam. Memoria enim facta eſt impotens & infirma, ratio imprudens & tenebroſa, voluntas impura. Porro memoria quæ ſimplicis diuinitatis potentiam ſtans cogitabat, ab illa cadẽs & velut ſuper ſaxa corruens, in tres partes confracta diſſiliit, ſcilicet in cogitationes affectuoſas, oneroſas, ocioſas. Affectuoſas voco illas in quibus ipſa afficitur , vt in curis rerum neceſſariarum, edendi, bibendi,cæterorumque ſimiliũ. Oneroſas, in exterioribus adminiſtrationibus & occupationibus duris . Ocioſas, quibus nec afficitur nec oneratur, & tamen ab æternorum contemplatione per illa diſtenditur : vt ſi cogitet verbi gratia, equum currentem , aut auem volantem. Rationis quoque triplex caſus eſt. Siquidem eius erat diſcernere inter bonum & malum, verum & falſum, commodum & incommodum. In quibus diſcernendis tanta modo caligine M
cæcatur, vt ſæpe in contrarium ducat iudicium,recipiens malum pro bono , falſum pro vero , noxium pro commodo , & econuerſo . Nunquam vero in his falleretur , ſi nunquam lumine à quo creata eſt priuaretur . Sed quia & ipſa inde cecidit, proculdubio nihil aliud quam tenebras ſuæ cæcitatis inuenit. Vnde factum eſt vt & inſtrumentum perderet, ſcilicet illud triuium ſapientiæ, ethicam , logicam , phyſicam : quas nos poſſumus aliis vocare nominibus, moralem,inſpectiuam, & naturalem ſcientiam . Siquidem per ethicam eligitur bonum, reprobatur malum, per logicam cognoſcitur verum & falſum, per phyſicam cõmodum & incommodum, id eſt quid in vſum aſſumendum ſit, quid reſpuendum . Sequitur voluntas, cuius ruina ſimiliter tripertita eſt. Quæ enim ſummę benignitati & puritati inhærere, & eam ſolam diligere debuit: per propriã iniquitatem à ſupernis in hęc infima lapſa,per cõcupiſcentiam carnis & concupiſcentiam oculorum & ambitionem ſeculi terrena dilexit . Quid hoc infœlicius caſu poteſt æſtimari, vbi pereunte memoria, ratione, voluntate, tota animæ ſubſtantia perimitur? Veruntamen hunc tam grauem, tam tenebroſum, tam ſordidum lapſum noſtræ naturæ reparauit illa beata trinitas memor miſericordiæ ſuæ , immemor culpæ noſtræ. Venit ergo à patre miſſus dei filius, & dedit fidem : poſt filium miſſus ſpiritus ſanctus , & dedit charitatem . Per hæc duo , id eſt fidem & charitatem , facta eſt ſpes redeundi ad patrem . Et hæc eſt trinitas , ſcilicet fides, ſpes, charitas, per quam velut per tridentem reduxit de limo profun-

A profundi ad amiſſam beatitudinem illa incommutabilis & beata trinitas mutabilem,lapſam, & miſeram trinitatem. Et ſi des quidem illuminauit rationem, ſpes erexit memoriam, charitas vero purgauit voluntatem . Cum ergo venit (vt dictum eſt) dei filius, factus eſt homo qui erat deus: tanquam medicus bonus dedit præcepta,quibus obſeruatis reformaretur ſalus amiſſa. Vt vero præceptis faceret fidem, exhibuit ſigna . Vt eorundem præceptorum perſuaderet vtilitatem, promiſit beatitudinem . Eſt igitur fides alia præceptorum, alia ſignorum, alia promiſſorum: id eſt qua credimus in deum, qua credimus deum, qua credimus deo . Per fidem præceptorum credimus in deum. Credere autem in deum, eſt in eum ſperare & eum diligere. Per fidem ſignorum credimus deũ, qui talia poteſt, & omnia poteſt . Per fidem promiſſorum credimus deo , qui quicquid promittit, veraciter complet. Similiter quoq; ſpes triplex eſt , & procedit de prædicta triplici fide. Nam de fide præceptorum oritur ſpes veniæ : de fide ſignorum, ſpes gratiæ, de fide promiſſorum, ſpes gloriæ . Charitas itidem ternario numero colligitur, de corde puro,& de conſcientia bona , & fide non ficta. Puritatem debemus proximo , conſcientiam nobis, fidem deo. Puritas autem eſt vt quicquid agitur , aut ad vtilitatem proximi , aut ad honorem fiat dei. Maxime autem exhibenda eſt proximo, quia deo manifeſti ſumus. Proximo autem non poſſumus , niſi inquantum illi cor
B noſtrum aperimus . Conſcientiam bonam faciunt in nobis duo , pœnitentia & continentia , quando ſcilicet per pœnitentiam peccata commiſſa punimus , & per continentiam deinceps punienda non committimus : & hanc debemus nobis. Poſt hæc ſupereſt fides non ficta: quæ deo vigilanter exhibenda eſt, vt nec propter proximum cui nos impendimus, offendamus deum : nec propter conſcientiam quam per pœnitentiam & continentiam in humilitate cuſtodire volumus, minus exequamur mandatorum dei obedientiam, & hæc eſt fides non ficta . Non ficta autem ponitur ad differentiam mortuę fidei & fictę. Mortua fides eſt quæ ſine operibus eſt. Fides ficta quæ ad tempus credit , & in tempore tentationis recedit. Vnde etiam ficta , id eſt fragilis dicitur. Hęc omnia breuius poſſumus colligere, vt facilius commendentur memorię. Dicamus ergo. Eſt trinitas creatrix, pater & filius & ſpiritus ſanctus, ex qua cecidit creata trinitas, memoria, ratio,& voluntas. Et eſt trinitas per quam cecidit, videlicet per ſuggeſtionem , delectationem , conſenſum. Et eſt trinitas in quam cecidit, videlicet impotentia, cęcitas, immunditia. Rurſus trinitas quæ cecidit, id eſt memoria, ratio, voluntas. Singulæ cuiuſque tripertitus excidit caſus. Memoria cecidit in tres ſpecies cogitationum: affectuoſas, oneroſas, ocioſas. Ratio in triplicem ignorantiam: boni & mali, veri & falſi, commodi & incommodi . Voluntas in concupiſcentiam carnis, concupi-
C ſcentiam oculorum, ambitionem ſeculi. Eſt trinitas per quam reſurgit fides, ſpes, charitas. Quæ trimembres habent ſubdiuiſiones. Eſt enim fides præceptorum , ſignorum , promiſſorum : eſt & ſpes venię , gratiæ, glorię: & eſt charitas de corde puro,& conſcientia bona, & fide non ficta.

Sermo ſecundus.

AVe Maria gratia plena. Non in ſola virginitate conſtare poterat gratię plenitudo : neque enim omnibus eſt de ea accipere . Fœlices qui non inquinauerunt veſtimenta ſua, & cum regina noſtra virginiGen.27.d. tatis priuilegio gloriantur. Sed nũ vnam tantum benedictionem habes, ô domina ? Et mihi obſecro vt benedicas. Periit virtus illa à me,non eſt iam vel aſpirare ad illam. Computrui in ſtercore meo , vt iumentum factus ſum. Nunquid non erit mihi etiam aliquid apuꝺte , non erit vbi poſſim eſſe tecum,
Gene.24.e quia iam ſequi non valeo quocunque ieris? Quærit angelus puellam quam præparauit dominus filio domini ſui. Bibit ipſe de hydria tua,cognata ſibi virtute delectatus: ſed nunquid non & iumentis potum tribues ? Bibit angelus q̃ virum non cognoſcis,bibant iumenta q̃ de humilitate ſingulariter gloLuc.1.e riaris. Reſpexit(inquit)dominus humilitatem ancillę ſuę. Nã virginitas ſine humilitate habet fortaſſe gloriam, ſed non a-
Pſal.137.d pud deum. Humilia ſemper excelſus reſpicit, & alta à longe
Iaco.4.b. cognoſcit. Humilibus dat gratiam, ſuperbis reſiſtit. Sed forte ne in his quidem duabus metretis plena eſt hydria tua : capax D
eſt etiam tertię, vt non modo angelus & iumenta, ſed ipſe iam bibat architriclinus. Hoc enim vinum bonum quod ſeruaiIoan.2.b mus vſque adhuc. Miniſter angelus haurit, ſed vt ferat architriclino. Patrem loquor, qui principium trinitatis architricliLuc.1.d. nus iure vocatur. Ait ſane angelus, fœcunditatem Marię commendans quæ tertia eſt metreta: Quod ex te naſcetur ſanctũ, vocabitur filius dei. Ac ſi dicat: Cum eo ſolo tibi eſt generatio iſta communis.

Sermo tertius.

AVe Maria gratia plena. Bene plena: quia deo & angelis & hominibus grata . Hominibus per fœcunditatem, angelis per virginitatem, deo per humilitatem. In hoc tertio à domino ſe reſpectã teſtatur,
Pſal.137.a qui humilia reſpicit, & alta à lõge cognoſcit. Sicut enim oculi ſatanæ omne ſublime videut, ita oculi domini omnem humilem intuentur. Vnde ait in Cantico Canticorum : Reuertere
Canti.6.d reuertere Sunamitis , reuertere reuertere , vt intueamur te. Quater dicit reuertere, propter quadruplicem ſuperbiã, per quam auerſa à domino nõ videbatur. Eſt enim ſuperbia cordis, ſuperbia oris, ſuperbia operis, ſuperbia habitus. Superbia cordis eſt, quando homo in oculis ſuis magnus eſt. Cõtra quã
Eccli.22.a Sapiens orat dicens: Extollentiam oculorum meorum ne deEſa.5.c deris mihi. Et alibi: Vę qui ſapientes eſtis in oculis veſtris. Su E
perbia oris vel linguæ,quæ & iactantia dicitur, eſt quando homo non ſolum magna de ſe ſentit, ſed etiam loquitur . Vnde
Pſalm.11.a pſalmiſta: Diſperdat dominus vniuerſa labia doloſa,& linguã magniloquam. Superbia operis eſt, quando homo exteriori quadam ſuperbia, vt magnus appareat agit. De qua idem pſal
Pſal.100.b miſta ait: Nõ habitabit in medio domus meæ, qui facit ſuperbiam. Superbia habitus eſt, quando homo vt glorioſus videatur , precioſis ſe ornat veſtibus. Vnde Paulus: Non in veſte
1.Ti.2.c precioſa . Et dominus : Qui mollibus veſtiuntur , in domiMat.11.c bus regum ſunt , vbi ſuperbia abundat. Sunt autem quinque quę ad remedium tam mortiferę peſtis à domino rationali animæ ſunt poſita, locus, corpus, tentatio diaboli, prædicatio Chriſti, & eius conuerſatio. Locus quia exilium: corpus, quia oneroſum: tentatio, quia inquietat: Chriſti prædicatio, quia ædificat: & eius conuerſatio, quia informat. His quaſi quinq; ſenſibus deus humilitatem operatur in anima . Sicut enim anima vita eſt corporis, ita deus vita eſt animæ: & ſicut corpus mortuum eſt quod per quinq; ſenſus ab anima non vegetatur, ita anima mortua eſt quæ per hęc à domino non humiliatur.

Sermo quartus.

ENtrauit Ieſus in quoddam caſtellũ, & mulier quedam Martha nomine excepit illum in domum ſuã. Luc.10.g. Caſtellum vbi Chriſtus intrauit, voluntaria eſt paupertas , quæ habitatores ſuos à gemina impugnatione qua huius mũdi amatores expugnantur, reddit ſecuros, ſcilicet propria inuidia & aliena . Paupertas enim dũ putatur F
miſera, aliena caret inuidia: & qa eſt voluntaria, nemini quicq̃ inuidet. Duę iſtę ſorores, duas vitas amatorum paupertatis ſignificant. Quidam cum Martha ſoliciti domino Ieſu duo pulmentaria præparant, ſcilicet correctionem operis cum falſamento contritionis, & opus pietatis cum condimento deuotionis. Hi vero qui cum Maria ſoli deo vacant conſiderantes quid ſit deus in mũdo, quid in hominib', quid in angelis, quid in ſeipſo, quid in reprobis, contemplantur quia deus eſt mundi rector & gubernator, hominum liberator & adiutor, angelorum ſapor & decor, in ſeipſo principium & finis, reproborũ terror & horror. In creaturis mirabilis, in hominibus amabilis, in angelis deſiderabilis , in ſeipſo incomprehenſibilis, in reprobis intolerabilis.

Sermo quintus.

DIes diei eructat verbum. Dies diei angelus virgini. Pſal.17.a. Dies angelus propter beatitudinẽ, virgo dies propter integritatis virtutem. Et nox nocti indicat ſcientiam . Serpens nox propter malitiam : mulier nox propter ignorantiam . Dies diei eructat verbum . Deitas virginitati de vtero paternę maieſtatis, in vtero maternæ integritatis. Aliter: Dies diei eructat verbũ, deus pater animæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

G rationali per fidem illuminatæ. Et nox nocti indicat scientiam, creatura rationalis animę rationali nondum per fidem
Roma. 1.c illuminatę. Vnde Apostolus: Inuisibilia dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur à creatura mundi. Vnde nos dicimus, verbum indicatum, verbū inspiratum, verbum eructuatum. Primum fecit cognitionem, secundum conuersionē, tertium viuificationem. Primum obfuit, secundum non profuit, tertium viuificauit. Primum obfuit: quia cum cognouissent deum, non sicut deum glorificauerunt, aut gratias egerūt, sed euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiēs cor eorū. Secundū non profuit: quia nō data est lex quę posset viuificare. Tertium viuificauit: quia per crucem redemit. Primum totum deforis, secundum foris & intus, tertium totum intus. Et nota, quia quod eructuatur, de plenitudine eructuantis cum quodā ipsius substantiæ sapore profertur, & idcirco sapiētia incarnata dicitur habēs in se oēm plenitudinē. In miraculis cognitionem, in doctrina conuersionem, in passione viuificationē. Vnde ait propheta: Venite & reuertamur ad dominū: quia ipse cepit & sanabit nos: percutiet & curabit nos.
Osee.6.a Viuificabit nos post duos dies, scilicet cognitionis & conuersionis: in die tertia suscitabit nos, voce verbi incarnati per primam suam resurrectionem: & viuemus in conspectu eius viuificati per passionem, serenius illuminati per miraculorū cognitionem: sequemurq; vt cognoscamus dominum, instruH cti per doctrinæ conuersionem.

Sermo sextus.

Canti.3.d EGredimini filię Sion, & videte regem Salomonem. Non dicit Ecclesiastes aut Ididan. Nam & his nominibus appellatus est rex ille: & significat Iesum Christum nostrum verum Salomonem, qui est Salomon, id est pacificus in exilio: Ecclesiastes, id est concionator in iudicio: Idida, id est dilectus domini in regno. Vbiq; rex. In exilio rector morum, in iudicio discretor meritorum, in regno distributor præmiorum. In exilio mansuetus, in iudicio iustus, in regno gloriosus. In exilio amabilis, in iudicio terribilis, in regno admirabilis. In diademate quo coronauit eum mater sua. Est autem hæc corona misericordiæ, & in hac imitabilis. Coronauit eū & nouerca sua corona miseriæ, & in hac contemptibilis. Synagogam loquor, quę se ei nō matrem exhibuit, sed nouercam. Coronabit eum familia sua corona iustitię, & in hac terribilis. Coronat eum pater suus corona gloriæ, & in hac desiderabilis. Videant ergo eū pctōres in corona miseriæ, id est spinea, & cōpungantur. Videāt eum filiæ Sion animæ affectuosę in corona misericordiæ, & imiten
I tur. Videbunt eū impij in corona iustitiæ, & peribunt. Videbunt eū sancti in corona gloriæ, & perpetualiter gaudebunt. Egredimini filiæ Sion, animæ delicatę de sensu carnis ad intellectū mentis, de seruitute carnalis concupiscētiæ ad libertatē spiritualis intelligentiæ, & videte regē Salomonē in diademate quo coronauit eū mater sua. Coronantur quidem & alij imitatores ipsius, sed hoc ex industria adiuti per gratiam. Solus iste à matre coronatus est, quia solus cum ordinatis affectionibus tanquā sponsus è thalamo ,pcessit ex vtero mattris. Sunt autē affectiones istę quatuor notissimæ, amor & lætitia, timor & tristitia. Absque his non subsistit humana anima, sed quibusdam sunt in coronam, quibusdam in confusionem. Purgatę enim & ordinatę, gloriosam in virtutum corona reddunt animam. Inordinatę per confusionem deiectam & ignominiosam. Purgantur autem sic. Si amantur quæ amanda sunt, si magis amantur quæ magis amanda sunt: si non amantur quæ amanda non sunt, amor purgatus erit. Sic & de cæteris. Ordinantur autem sic: In initio timor, deinde lætitia, post tristitia, in consummatione amor. Compositio quarum talis est. De timore & lætitia nascitur prudentia, & est timor causa prudentiæ, lætitia fructus. De lætitia & tristitia nascitur temperantia, cuius est tristitia causa, lætitia fructus. De tristitia & amore nascitur fortitudo, & est tristitia causa fortitudinis, amor fructus. Clauditur circulus coronæ. De amore & timore nascitur iustitia, & est timor causa iustitiæ, amor fructus.

Considera ergo quomodo istę affectiones ordinatæ virtutes sunt, inordinatę perturbationes. Si timorem sequatur tristitia, desperationem generat: si amorem lætitia, dissolutionē. Sequatur ergo timorem lætitia, quia timor futura cauet, læti
K tia de præsenti gaudet, prudentis cautelę finem lætitia possidet. Probet ergo lætitia timorem. Probatus timor nihil aliud quam prudentia est. Comitetur lætitiam tristitia, quia moderate lęta amplectitur, qui tristia reminiscitur. Temperet ergo lætitiam tristitia. Temperata lætitia nihil aliud quam temperantia est. Iungatur amor tristitiæ, quia fortiter sustinet tristia, qui per amorem quæ sunt amanda desiderat. Confortet ergo amor tristitiam. Confortata verò tristitia nihil aliud quam fortitudo est. Iungatur amor timori: quia ordinate amandis inhæret, qui timenda non negligit. Ordinet ergo amor timorem. ordinatus timor nihil aliud quam iustitia est. Duæ affectiones lætitia & tristitia non se extendunt ad alia: in nobis enim lætamur, & in nobis tristamur. Amor & timor ad alia se extendūt. Timor enim affectio est naturalis quę nos coniungit superiori per inferiorem partem, & habet se ad solum deum. Amor affectio est quæ nos coniungit superiori, & inferiori, & equali, & habet se ad deum & proximum. In his autem duobus perfecta consistit iustitia, vt timeamus deum propter potentiam, amemus propter bonitatem, & proximum propter naturæ societatem.

Sermo septimus.

QVid est quod dicimus beatam Mariam purificari? Quid vero quod ipsum Iesum dicimus circuncidi? Enimuero tam non indiguit illa purificatione, quā L nec ille circuncisione. Nobis ergo & hic circunciditur, & illa purificatur, præbentes exemplum pœnitentibus, vt à vitiis continentes, primum per ipsam continentiam circū cidamur, deinde à commissis per pœnitentiam purificemur.

Sermo octauus.

QVid est autem quod Maria portat Iesum in vtero, Ioseph in humero, in Aegyptum scilicet iens & inde rediens: Simeon portat in brachiis? Significant isti tres, tres electorum ordines, Maria prædicatores, Ioseph pœnitentes, Simeon bonos operatores. Qui enim aliis euangelizat, quasi Iesum in vtero portat, vt eum aliis vel potius alios ei pariat. De talibus erat beatus Gala.4.e Paulus, qui dicebat: Filioli mei quos iterum parturio, donec Christus formetur in vobis. Qui verò pro Christo laboribus fatigantur, qui persecutiones patiuntur, qui nulli mala inferunt, sed ab aliis illata patienter ferunt, merito isti portare eum in humeris dicuntur: quibus & ab ipsa veritate dicitur: Qui vult venire post me, abneget semetipsum &c. Si Luc.9.c quis autem est qui porrigat panem esurienti, potum sitienti, cæteraque misericordiæ opera solicite impendat egenti: nonne iste rectè videtur eum portare in brachiis? Huiusmodi enī Matt.25.d dicturus est in iudicio dominus: Quandiu feciſtis vni ex minimis meis, mihi feciſtis.

Sermo nonus.

M

SApientia ædificauit sibi domum &c. Cum multis modis sapientia intelligatur, quærendum est quæ Prou.9.a. sapientia ædificauit sibi domum. Dicitur enim sa- Rom.8.b pientia carnis, quæ inimica est deo: & sapientia hu- 1. Cor.3.d ius mundi, quæ stultitia est apud deum: vtraque ista secundum Iacobum apostolum terrena est, animalis, diabolica. Secūdum Iaco.5.b. hanc sapientiam dicuntur sapientes vt faciant mala, bene autem facere nesciunt: & in ipsa sua sapientia arguuntur & perIob.5.b duntur, sicut scriptum est: Comprehendam sapientes in astu- 1.Cor.3.d tia eorum, & perdam sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. Et vtique talibus sapientibus videtur mihi digne & competenter dictum Salomonis aptari, quo ait: Est malitia quam vidi sub sole, virum qui videtur apud se sapiens esse. Nulla talis sapientia, siue carnis, siue mundi ædificat, immo destruit quancunque domum inhabitat. Est ergo alia sapientia quæ desursum est: primum quidem pudica, deinde pacifica. Hic est Christus dei virtus, & dei sapientia, de quo apostolus: Qui factus est, inquit, nobis sapientia à deo, & 1.Cor.1.d. iustitia, & sanctificatio, & redemptio. Hæc itaque sapientia quæ dei erat, & deus erat, de sinu patris ad nos veniens, ædificauit sibi domum, ipsam scilicet matrem suam virginem Mariam: in qua septem columnas excidit. Quid est in ea septem columnas excidere, nisi ipsam dignum sibi habitaculum fide & operibus præparare? Nimirum ternarius numerus ad fidem

A dem propter sanctam trinitatem, quaternarius pertinet ad mores propter quatuor principales virtutes. Quòd autem in beata Maria sancta trinitas fuerit (fuerit dico per præsentiam manifestatis) vbi solus filius erat per susceptionem humanitatis testatur nuncius cœlestis, qui ei arcana mysteria referans, ait:
Luc.1.c Aue gratia plena, dominus tecum. Et post pauca: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Ecce habes dominum, habes virtutem altissimi, habes spiritum sanctum, habes patrem & filium & spiritum sanctum. Neque enim potest esse, aut pater sine filio, aut sine patre filius, aut
Ioan.14.b sine vtroque procedens ab vtroque spiritus sanctus, ipso filio dicente: Ego in patre, & pater in me est. Et iterum: Pater autē in me manens, ipse facit opera. Manifestum est fuisse in corde virginis fidem sanctę trinitatis. Vtrum autem & quatuor principales virtutes tanquam quatuor columnas posſederit, inquisitione dignum videtur. Primum ergo videamus an fortitudinem habuerit. Quæ nimirum virtus quomodo illi abesse potuit, quæ abiectis secularibus pompis, spretisque voluptatibus carnis, soli deo in virginitate viuere proposuit? Nisi fallor, hæc virgo est quæ apud Salomonem legitur: Mulierem
Prou.31.a fortem quis inueniet? Procul & de vltimis finibus precium eius. Quæ adeo fortis fuit, vt illius serpentis caput conte-
Gene.3.c ret, cui à domino dictum est: Inimicitias ponam inter te & mulierem, & inter semen tuum & semen illius: ipsa conteret ca-
B put tuum. Porro quòd temperans, prudens & iusta fuerit, ex angeli collocutione, & sua ipsius responsione luce clarius cōprobamus. Salutata quippe tam venerabiliter ab angelo: Aue gratia plena, dominus tecum: non se extulit quasi quæ ex singulari gratiæ priuilegio benedicereturſed siluit: & qualis esset insolita hæc salutatio, secum cogitauit. Qua in re quid nisi temperans fuit? At verò cum de cœlestibus mysteriis ab eodē angelo doceretur, diligenter quæsiuit quomodo conciperet ac pareret, quæ virum vtique non cognosceret: & in hoc sine dubio prudens extitit. Iustitiæ autem præfert insigne vbi se
Psal.139.c ancillam domini confitetur. Nam quòd iustorum sit confessio, testatur qui ait: Veruntamen iusti confitebuntur nomini tuo, & habitabunt recti cum vultu tuo. Et alibi iustis dicitur: Et dicetis in confessione, opera domini vniuersa bona valde.

Fuit igitur beata virgo Maria fortis in proposito, temperans in silentio, prudens in interrogatione, iusta in confessione. His itaque quatuor morum columnis, & tribus fidei prædictis extruxit in ea sibi domum sapientia cœlestis: quę adeo mētem eius repleuit, vt de plenitudine mentis fœcundaretur & carō, ac virgo singulari gratia eandem ipsam sapientiam carne tectam pareret, quam prius mente pura conceperat. Nos quoque si eiusdem sapientiæ fieri domus volumus, necesse est vt eisdem septem columnis extruamur, id est vt fide & moribus ei præparemur. Et in moribus quidem solam puto sufficere iustitiam, cæteris tamen virtutibus circumfultam. Itaque
C ne errore fallatur ignorātiæ, sit ei præuia prudētia. Sint hinc inde temperantia atq; fortitudo, ne forte labatur, vel in dexteram, vel in sinistram partem declinando.

Sermo decimus.

Esa.9.b ET vocabitur nomen eius admirabilis, consiliarius, deus fortis, pater futuri seculi, princeps pacis. Admirabilis est in natiuitate, consiliarius in prædicatione, deus in operatione, fortis in passione, pater futuri seculi in resurrectione, princeps pacis in perpetua beatitudine. Hæc etiam nomina possunt ei congrue assignari in opere nostræ salutis. Nam primo dicitur admirabilis in conuersione nostræ voluntatis, quæ mutatio est solius dexteræ excelsi. Postmodum dicitur consiliarius in reuelatione
Act.9.b suæ voluntatis, quando reuelat quid sequendum sit iam conuersis. Vnde Paulus conuersus dicebat: Domine quid me vis facere? Conuersi autem necesse est compungantur pro præteritis delictis, in quorum remissione dicitur deus, cuius tantum est, peccata remittere. Hinc est quod saluatore nostro in terra remittente peccata. Iudæi dicunt eum blasphemare, quasi qui assumeret sibi quod erat solius dei. Quarto dicitur
1.Tim.3.c. fortis. Iuxta sententiam enim apostoli necesse est, vt omnes qui pie volunt viuere in Christo Iesu, persecutionē patiātur.

Sed quis sustinere nisi ille iuuaret? Vnde Dauid: Nisi quia D dominus adiuuit me, paulominus habitasset in inferno anima Psal.93.c mea. Cum ergo nos in tribulatione protegit, cum ipsas aerias potestates arcet à nobis ac repellit, quid aliud in hoc opere dici potest nisi fortis? Vnde dictum est: Dominus fortis & Psal.23.b potens, dominus potens in prælio. Et quoniam ipsa conuersio, & vita nostra in Christo agenda est non intuitu temporalium rerum, sed spe futurorum bonorum: ideo quinto loco ponitur, pater futuri seculi. Pater scilicet in regeneratione corporum nostrorum. Quia vero omnes quidem resurge- 1.Cor.15.g mus, sed non omnes immutabimur: vt discernat immutationem iustorum ab iniquorum resurrectione, ponitur sexto loco princeps pacis. Qua obtenta, tota perfectio impletur, nec iam vltra aliud quicquam appetendum relinquitur. Ipsa est enim in cuius exultatione concinit psalmista, dicens: Lauda Psal.147.a Hierusalem dominum, lauda deum tuum Sion: quoniam confortauit seras portarum tuarum, benedixit filiis tuis in te, qui posuit fines tuos pacem. Horum sex nominum consequentia & virtutem breuiter atque eleganter comprehendit vno nomine angelus loquēs ad Ioseph: Et vocabis inquit nomē eius Matt.1.d Iesum. Cuius videlicet nominis exponēs rationem: Ipse enim, Ibidem ait, saluum faciet populum suum à peccatis eorum.

Sermo undecimus.

E

EIlius dei apparuit vt nos adiuuaret & erudiret: quod potest, quia est virtus patris & sapientia. Virtus adiuuat, sapiētia erudit & informat. Infirmitati auxilium est necessarium. Cęcitas eruditione indiget & doctrina. Eruditi sane faciens abnegare impietatem & ad Tit.2.c secularia desideria, vt sobrie & iuste & pie viuamus. Impietas erat incredulitas, qtia deum nec credebamus nec colebamus. Deum enim sicut pium est colere, sic impium est abnegare. Secularia desideria sunt concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, superbia vitæ: quæ trahunt & inclinant ad amorem seculi. Istis abnegatis viuit homo sobrie, refrenans concupiscentiam carnis, concupiscentiam oculorum, superbiam vitæ. Postquàm vero incipit esse sobrius, contra duplicem ebrietatem duplicem ponit sobrietatem. Ebrietas exterior voluptatū effusio, interior curiositatum occupatio. Ecōtra sobrietas exterior voluptatum refrenatio, interior curiositatum exclusio. Ita viuit homo sobrie quantum ad seipsum, iuste quantum ad proximum, cui exhibet quod iustum est.

Iustitia est in duobus, in innocentia & in beneficentia. Innocentia iustitiam inchoat, beneficentia consummat. Pie quā- F tum ad deum. Pietas est in duobus, vt de nobis non præsumamus, sed in deo perfecte confidamus: vt per eum omnia mundi impedimenta vincamus. In deo non est diffidendum, sed secure & fiducialiter est agendum. Ipse tanquàm pius & laudabilis medicus prius bibit potionem quam parabat suis, id est passionem & mortem sustinuit, & sic sanitatem immortalitatis accepit, & impassibilitatis docens suos vt confidenter biberent potionem quę generat sanitatem & vitam: & qui post passionem vita ęterna viuit, spem dat nobis vt idem speremus ab eo securi.

Sermo duodecimus.

ERant ibi positę lapideæ sex hydriæ secundum puri- Ioan.2.d ficationem Iudæorū. Intelligamus has sex hydrias positas, esse sex obseruantias seruis dei propositas, in quibus tanquàm Iudæi purificari debeant. Sunt autem istę silentium, psalmodia, vigilię, ieiuniū, opus manuū, carnis munditia. In hydria silentij purificamur à peccatis quæ verbositate contrahimus. Cuius vitij sunt octo species. Est enim verbum stultum, vanum, mendax, ociosum, dolosum, maledicum, impudicum, excusatorium. Quæ nimirum pestis de loquacitate nascitur, & per silentij censurā, aut euertitur funditus, aut certe ne multum noceat, reprimitur. In psalmodia fit duplex confessio, vbi & peccator de culpis compungitur, & deo laudes super iudicia iustitiæ suæ dicuntur. In hac ergo hydria Iudæus quisque, qui scilicet rectè confitetur, purificatur ab immundo spiritu blasphemiæ, cui ante cōuersionem subiacebat. Dum enim seipsum laudaret, ac deum accu-

 saret,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gsaret, quid aliud quàm blasphemus erat? An non sunt blasphemi qui dicunt, non est æqua via domini? An non insipiens ille blasphemus qui dicit in corde suo, non est deus? Iam vero cõuersus & confessus, canticisq; diuinis instructus, correcta vita corrigit & verba: seque ipsum accusans, mala sibi computat: deum autem laudans, bonum quod in se videt, nõ sibi sed illi applicat: & hoc totum agitur in psalmodia. Per psalmodiam accipe quicquid deo agitur cum mentis melodia, siue sint psalmi, siue hymni, siue etiam quæcunque cática. Tertiam hydriã posui superius vigilias: has semper debet comitari orationũ instantia. Vnde & dominus in euangelio legitur in oratione pernoctasse: & discipulos suos exhortans, vtrumque simul cõiunxit, dicens: Vigilate & orate, vt non intretis in tentationem. Tales vigiliæ abluunt nos à sordibus quas contraximus per somnolentiam resoluti, dum obliuione quadam à via salutis intepuimus ac torpuimus. Quarta hydria est ieiuniũ, de quo quis dubitet an & ipsum purificet? Vera est illa sententia: Contrariis curantur contraria. Si ergo per gulam peccauimus & inglutiem, quid restat nisi vt per abstinentiã reparemur? Nec solum huius vitij fit per ieiuniũ purificatio, insuper & virtus ad expellendos dæmones comparatur, dicente domino: Hoc genus in nullo potest exire nisi in oratione & ieiunio. Sequitur quinta hydria quæ dicitur opus manuum. In quo si quæratur an sit aliqua purificatio, facile potest inueniri per multa. Nam vt plurima præteream, hoc solum quanti sit præconij, quantæ gratiæ, quis digne æstimet suo se quemque labore trãsigere, ac nullius aliquid desiderare? Ac ne me quisquam putet hæc magis declamatorie quàm ex veritate proferre, audiat ipsum doctorem nostrum in fide & veritate apostolum Paulum scribentem ad Thessalonicenses, hæc ipsa docentem & præcipientem: Rogamus vos, inquit, fratres, vt abũdetis magis, & operam detis vt quieti sitis, & vt vestrũ negotium agatis, & operemini manibus vestris sicut præcepimus vobis, & vt honeste ambuletis ad eos qui foris sunt, & nullius aliquid desideretis. Audiat eundem ipsum facientem quæ docebat. Ipsi enim scitis, inquit, quemadmodum oporteat vos imitari nos, quoniam non inquieti fuimus inter vos, neque panem gratis manducauimus ab aliquo, sed in labore & fatigatione, nocte & die operantes, ne quem vestrum grauaremus. Item audiat docentem quæ faciebat: Cum essemus apud vos, hæc denunciabamus vobis, quoniam si quis non vult operari, nec manducet. Vides quàm solicite obseruandum præcepit doctor gentium opus manuum? Cur hoc tantopere curauit, nisi quia sicut bonus & diligens pastor hoc ouium saluti plurimum expedire prouidit? Restat vltima carnis munditia. In hac fit purificatio ab illa quinquepertita corporis illecebra, visus, auditus, gustus, odoratus, tactus. Et cætera quidem prædicta, id est silentium, psalmodia, vigiliæ, ieiunium, opus manuum, exerceri sine ista possunt: sed si lumbi præcincti non sint, id est si desit carnis munditia, lucernæ ardentes quid proderunt? Hinc ergo colligendum est quòd sit necessaria huius hydriæ purificatio, quæ sola omnibus supradictis æquipollentem obtinet vim salutis. Et notandum quòd in his omnibus obseruantiis quatuor primas debemus nobis, quintã proximo, sextã deo. Nam silentium, psalmodiam, vigilias, ieiunium debet quisque exercere propter seipsum, hoc est propter suam disciplinam: opus manuũ propter proximum, ne quem grauet, sed magis habeat vnde tribuat necessitatem patienti: carnis munditiam propter deum, vt illi placeat, & eius voluntatem faciat. Vnde scriptum est: Hæc est enim volũtas dei sanctificatio vestra, vt abstineatis vos à fornicatione, vt sciat vnusquisque vestrum suum vas possidere in sanctificatione & honore. Quòd autẽ illę hydriæ lapideę, dicũtur, significat q̃ sine aliqua difficultate obseruari nõ possunt, & quòd dura & aspera est via quæ ducit ad vitam. Vel certe lapideæ dicuntur propter fortitudinem, ne facile frangantur aut dissoluantur, & effundatur liquor gratiæ qui in eis continetur: quod vtique cito contingere posset, si vel fictiles essent, vel ligneæ, seu cuiuslibet alterius fragilis materię. Vel etiam lapideæ, id est Christianæ, à lapide Christo, vt scilicet in fide Christi fiant.

Ezec.18.f
Psal.52.a
Mar. 14. d & Luc.22
Mar. 9.c
1.Thes.4.a
2.Thes.3.b
1
1.Thes.4.a

Sermo decimustertius. K

Apiẽtes singulę metretas binas vel ternas. Hic primum sciendum est q̃ huiusmodi hydriæ aliquando sunt vacuæ, aliquando sunt plenę. Plenę autem aliquando veneno, aliquando aqua interdum etiã vino. Vacuę quippe & inanes sunt, cum pro inani gloria, vel aliquo temporali emolumento fiunt. Plenę veneno sunt, si cum murmure & animi rancore gerãtur. Aqua plenę dicuntur, cũ ex timore dei obseruantur. Siquidem per aquã timor intelligitur. Vnde & apud Salomonem legitur: Timor domini, fons vitæ. Vino autẽ plenę sunt, cum timor vertitur in amorẽ, cum charitas excludit timorẽ, cũ ea quæ prius obseruabantur timore pœnę, iam exercẽtur delectatione & amore iustitiæ. Vt vacuę vel veneno infectę sint nõ vult dominus, vt impleantur aqua iubet dominus: vt autẽ aqua in vinum vertatur, hoc facit dominus. Sed quibus implere hydrias aqua imperat domin⁹? Ministris vtiq;, quos & cõstituit super familiã suã, vt dẽt illis in tempore tritici mensurã: quibus tamen Maria primum suggesserit dicens: Quodcunq; dixerit vobis, facite. Quo exemplo innuitur q̃ officium prædicationis non debent vsurpare sibi, nisi quos Maria, id est mater gratia prius instruxerit. Aliquin dicetur eis: Regnauerunt, & non ex me: principes extiterunt, & ego ignoraui. Implent ergo ministri hydrias aqua, prædicat mira de dulcedine regni, intentant horrẽda de terrore supplicij: fit summus auditoribus de vtroq; timor, ne vel illo fraudentur, vel isto plectantur, & ita capiunt hydriæ metretas binas. Quid est autẽ vel ternas? Addatur illis duob⁹ tertius timor, & capiunt hydriæ metretas ternas. Et illi quidem duo prædicti timores de futuro, sunt valde vtiles. Sed est alius timor de præsenti multo probabilior, quo timet homo & semper est pauidus ne interna gratia deseratur. Quisquis igitur hoc timore repletus fuerit, profecto binis metretas ternas addidit. Notandum autẽ q̃ cum hydriæ plenę factę sunt vsq; ad summum, tunc aqua versa est in vinum bonũ, quia nimirum ordo rationis est, vt si timor est initium charitatis, perfectum sequatur etiam plenitudo dilectionis. Vnde etiam architriclinus dicit ad sponsum: Omnis homo primum vinũ bonum ponit: & cum inebriati fuerint, tunc id quod deterius est. Tu autem seruasti vinum bonum vsq; adhuc? Consuetudinis est secularium hominum, vt cum aliquem honorẽ adipisci desiderãt, cæteros sibi prius per amorẽ acquirant. Cum vero adepti fuerint, elati potestate, eos ipsos per timorẽ sibi postmodum subiiciunt, quibus prius priuati non terrorem, sed amorem exhibuerant. Isti ponunt primum bonum vinum, id est amorem: & cum inebriati fuerint, tunc id quod deterius est, id est timorẽ. Econtrario facit sponsus noster. Semper enim seruat ad vltimũ bonum vinũ: quod vero in eius cõparatione deterius est, ante propinat dicens: Fili accedens ad seruitutẽ dei, sta in timore. Si ex timore te feceris ipsius seruum, faciet te ex charitate amicum suũ. Et sic aqua timoris cõmutabitur in vinum dilectionis. Ad hoc enim purificaris in illis sex hydriis aquis timoris, ad hoc in timore accedis ad ipsum tanq̃ seruus ad dominum, vt de seruo prouecharis in filium.

Ioan.2.a
Prou.14.d
Ioan.2.a
Ioan.2.a
M
Eccli. 2.a

Sermo decimusquartus.

Ecce vicit leo de tribu Iuda: radix Dauid aperire librum, & soluere septẽ signacula eius. Septẽ signacula sunt, temporalis natiuitas, legalis circuncisio, matris purgatio, fuga in Aegyptũ, carnis necessitudo, baptismus, passio. Hæc siquidem sunt veræ quædam humanitatis insignia, quibus se teneri ac ligari voluit incarnata dei sapientia. Ipsa quippe est secunda in trinitate persona: & licet eandẽ incarnationem simul fecerint pater & filius & spiritus sanctus, non tamen pater aut spiritus sanctus est incarnatus, sed solus filius. Impleuit quidẽ & pater & spiritus sanctus carnẽ filij, à quo neuter eorum poterat separari, sed impleuit maiestate, non susceptione. Ideoq; filius ostẽdit in carne potentiã patris per opera, exhibuit bonitatẽ spiritus sancti remittendo peccata, & quod ipse erat, id est sapientia, occultauit per illa prædicta signacula. Facta est igitur res mira & obstupenda. Infirmata est virtus summa, & vt ita dicam, si dici liceat, quod tamen reuerenter dico: quasi infatuata est sapientia.

Apoc.5.b

Apientia. Nec erubesco dicere quod non erubuit doctor gentium docere. Sic nempe credidit, sic docuit, sic scriptum reliquit. Nos, inquit, prædicamus Christum crucifixum, Iudæis quidẽ scandalum, gentibus autem stultitiã: ipsis autẽ vocatis Iudæis atq; Græcis, Christum dei virtutẽ, & dei sapientiam: quia quod stultum est dei, sapientius est hominibus: & quod infirmũ est dei, fortius est hominibus. Veruntamen hæc virtus abscondenda erat, & in humilitate perficienda: vt omniũ implerentur oracula prophetarũ. Passus est ergo in cruce impassibilis deus: & in carne nostra mortali mortuus ac sepult⁹ immortalis dei filius. Sed ecce tertia die resurrexit à mortuis: & qui agnus extiterat in passione, leo factus est in resurrectione. Surrexit, & vicit leo de tribu Iuda: quia mortẽ quã ex infirmitate nostra pertulit, ex virtute sua resurgendo calcauit. Resurgens enim à mortuis, iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur. Resurgẽdo autẽ & in cœlũ ascendẽdo, librũ aperuit, quia nimirum ex authoritate sacræ scripturæ q̃ deus esset, innotuit. Vnde scriptum est: Exaltare super cœlos deus, & super omnẽ terrã gloria tua. Septẽ quoq; eiusdẽ libri signacula soluit, quando eloquia sacra fideliũ mentibus reseranit: & quicquid de mysteriis suis lex & prophetę sub allegoriis prædixerant, de his scilicet quæ per hominem temporaliter gessit, de se prædicta, & in se ac per se completa, luce clarius indicauit.

1.Cor.1.d
Roma. 6.b
Psal.107.a
B

Sermo decimusquintus.

Vid est q̃ post mortẽ eius tres illæ sanctę mulieres emerunt aromata, vt in monumento positum vngerent eũ? Quid in sua actione nobis reliquerunt imitandum? Res enim gesta (vt ait beatus Gregorius) aliquid in sancta ecclesia signat gerendũ. Et nos ergo si Christum mortuum, id est fidẽ Christi mortuã in corde cuiuspiã fratris senserimus, danda nobis opera est, vt ad vngendũ corpus mortuum emptis aromatibus accedamus. Significant autem tres illę mulieres tres in nobis efficientias, quæ sibi congrua cõparant aromata. Quæ sunt illæ? Mens, manus, lingua. Omnis enim qui emit, dat & accipit aliquid: & quod dat, perdit, vt possideat quod accipit. Dat igitur mens nummũ proprię voluntatis, & cõparat affectũ cõpassionis, zelum iustitiæ, discretionem consilij. Dat manus obedientiam, & emit in tribulatione patientiam, in opere perseuerantiã, in carne continentiam. Dat lingua nummũ confessionis, & accipit modũ in correctione: copiam in exhortatione, efficaciã in persuasione. Talibus vnguentis compositis, dum ad monumentũ simul venerint colloquuntur inuicem & dicunt: Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? Lapis iste est, vel nimia tristitia, vel pigritia, vel duritia, quæ dum cordis aditum obstruit, frustra ad vngendũ mortuũ mens, vel manus, vel lingua cum quibuslibet aromatibus venit. Sed quoniã scriptum est. Præparationẽ cordis eius audiuit auris tua: vident lapidem reuolutum, introeunt in monumentũ: & quẽ vngere volebant mortuũ, audiunt suscitatũ. Quis hoc indicat? Quis hoc prædicat? Angelus vtiq; testis resurrectionis. Videtur scilicet huius in quo Christus resurrexit, vultus lętior, aspectus venustior, sermo purior, incessus modestior, & ad omne opus bonum spiritus promptior. Quæ omnia quid sunt aliud q̃ quidam interne resurrectionis hilaris nuncius? Cætera quoq; quæ in Christi resurrectione gesta vel dicta sunt, vt pote de inuento sudario, ac de ipso domino in Galilæa videndo, & aliis quæ euangelica cõtinet historia, possunt nimirum iuxta cœptam tropologiam interpretari: vt quod historice præcessit in capite, consequenter etiam credatur fieri moraliter in eius corpore.

Mar.16.a
Ibidem
Psalm.9.g
C

Sermo decimussextus.

Tres sunt qui testimoniũ dãt in cœlo, pater & filius & spiritus sanctus. Tres in terra, spiritus, aqua, & sanguis. Similiter in inferno, vt in Esaia legimus: Vermis eorũ nõ morietur, & ignis eorũ nõ extinguetur. Duo mala sunt vermis & ignis: altero roditur cõscientia, altero cõcremãtur corpora. Tertiũ additur desperatio, quę in eo vtiq; intelligitur quod dicitur nõ morietur, & nõ extinguetur. His qui in cœlo sunt, datur testimonium beatitudinis: his qui in terra, iustificationis: his qui in inferno sunt damnationis. Primum testimonium est gloriæ, secundum gratiæ, tertiũ irę.

1.Ioan.5.b
Esa.66.g

Sermo decimusseptimus. D

Eniens ad nos de via noster amicus, id est quilibet conuersus proximus: tribus panibus reficiẽdus est. Primus panis est continentia, qua restringitur corpus ne deficeps per mortiferas voluptates defluat. Secundus est humilitas, qua instruitur anima ne de ipsa sua continẽtia superbiat. Tertius est feruor charitatis, quo accẽditur spiritus, vt vtrũq;, id est corpus & anima in castitate & humilitate perseueranter custodiat. His tribus virtutibus, id est castitatis, humilitatis, charitatis, tanquàm tribus panibus reficitur homo dei & roboratur, vt secundum apostolum in die aduentus domini sit integer spiritus, anima & corpus. Spiritum autem voco gratiam, quę iuxta apostolum eũdem adiuuat infirmitatem nostram ne deficiamus, donec suo tempore metamus bonum quod seminauimus. Vocatur primus panis carnalis vel corporalis, secũdus rationalis, tertius spiritualis. Hi panes quotiens desunt, à deo requirendi sunt. Merito autem tres quæruntur, quia tres reficiendi veniunt: anima quasi vir, caro quasi coniunx, spiritus velut vtriusque vernaculus. Et notandum quòd nõ ait, da: sed, commoda mihi tres panes, quasi redditurus: quia sacerdos peccatori conuertenti debet quidem gratiam diuinitus impetrare, fructum vero eiusdem gratiæ non sibi debet, sed deo referre.

Luc. II.a

Sermo decimusoctauus. E

Nemo ascendit in cœlum nisi qui de cœlo descẽdit, filius hominis qui est in cœlo. Dominus & saluator noster Iesus Christus volens nos docere quomodo in cœlum ascenderemus, ipse fecit quod docuit, ascendit in cœlum. Et quoniam ascendere nõ poterat nisi prius descenderet: descendere autem eum vel ascendere non patiebatur diuinitatis suæ simplicitas: quippe quæ nec minui potest nec augeri aut aliquo modo variari: assumpsit in vnitatem suæ personę naturam nostram, id est humanam in qua descenderet & ascenderet, viamq; nobis qua & nos ascenderemus, ostenderet. Quod totum indicant sancti euangelij verba proposita. In eo enim quod dictum est. Nemo ascendit in cœlum nisi qui descendit, assumptio humanæ naturæ exprimitur: in eo autem quod infertur, qui est in cœlo, diuinitatis suæ incommutabilitas ostenditur. In quibus verbis illud etiã innuitur q̃ ipse sit via per quam ascendamus, ipse patria vbi maneamus: via scilicet transeuntibus, patria peruenientibus. Manẽs itaq; quod erat in natura sua, descendit & ascendit propter nos in nostra: attingens nimirum à fine vsq; ad finẽ fortiter, & disponens omnia suauiter. Descendit siquidẽ quo inferius non decuit, ascẽdit quo celsius nõ potuit. Ipsumq; descensum egit fortiter, quia virtus erat: ascẽsum disposuit suauiter, quia sapientia erat. Descendit autem dictum est, non cecidit: quia qui cadit, sine gradu ruit: qui autem descendit, gradatim pedem ponit. Sunt ergo gradus in descendendo, sunt in ascẽdendo. In descendendo primus quidẽ gradus est à summo cœlo vsq; ad carnem, secũdus vsq; ad crucẽ, tertius vsq; ad mortẽ. Ecce quousque descendit. Nunquid amplius potuit? Poterat iam certe rex noster dicere, & quasi quodã operis effectu clamare: Quid vltra debui facere & non feci? Maiorem hac dilectionẽ nemo habet, vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Videmus descẽsum videamus & ascẽsum. Sed & ille quoque triplex est, & eius primus gradus gloria resurrectionis, secundus potestas iudicij, tertius consessus ad dexteram patris. Et de morte quidem meruit resurrectionem, de cruce iudicij potestatem: vt quoniam in illa iniuste iudicatus est, de illa iustam obtineret iudicis censuram, ipso post resurrectionem dicente: Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra. Ipsam vero serui formam, id est carnem in qua passus & mortuus est, resuscitatam euexit super omnes cœlos, & super omnes angelorum choros: vsque ad dexteram patris. Quid hac dispositione suauius, vbi mors absorbetur in victoria, vbi ignominia crucis vertitur in gloriam? vt de illa dicant sancti: Absit mihi glorari nisi in cruce domini nostri Iesu Christi: vbi & ipsa carnis humilitas ex hoc mundo transit ad patrem. Hac ascensione nihil sublimius, hoc honore nihil gloriosius dici potest aut cogitari. Sic per incarnationis suæ mysterium descendit & ascendit dominus: relinquens

Esa.5.a
Ioan.15.b
Mat.28.d
Gala.6.d
Sapiẽ.8.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

G relinquens nobis exemplum vt sequamur vestigia eius. Sumamus & nos de mysterio eius moribus nostris exemplum.
Qui enim dicit se in Christo manere, debet sicut ipse ambulauit,& ipse ambulare . Descendamus per viam humilitatis, ponaturq; nobis primus eius gradus,id est primus profectus, nolle dominari, secundus velle subiici, tertius in ipsa subiectione quallibet contumelias , & iniurias illatas equanimiter pati.Primo gradu caruit in cœlo Lucifer ille,qui dixit in cor de suo:In cœlum ascendam , super astra dei exaltabo solium meum:sedebo inmonte testamenti,in lateribus Aquilonis:ascendam super altitudinē nubium,similis ero altissimo. Hæc dicens irreparabiliter cecidit de cœlo:& hoc ideo forte,quia omnino intolerabilis superbia est velle dominari.Secūdo gradu caruerunt primi homines in paradiso,qui licet sua maluerint voluntate abuti,quàm creatori subiici : non tamen præsumpserunt cæteris suæ sortis dominari.Ideoq; culpa eorum & pœna longe extitit dissimilis superbiæ atq; ruinæ diaboli: vnde & diuina clementia quandoq; meruerunt reparari.Tertium gradum non habent qui ad tempus credunt, sed in tempore tentationis recedunt. Hæc dicimus vt sciamus à quorū imitatione declinare debeamus . Nam & diabolus & homo vterq; ascendere præpostere voluit:hic ad scientiam, ille ad potentiam, ambo ad superbiam . Non sic ascendere velimus, quin potius audiamus prophetam quærentem quomodo ascē dendum sit. H Quis,inquit,ascendet in montem domini, aut quis stabit in loco sancto eius ? Innocens manibus & mundo corde, qui non accepit in vano animam suam, nec iurauit in dolo proximo suo. Vbi notandum q; triplicem gradum ascēdendi cōstituit.Primus gradus est innocētia operis, secundus munditia cordis: tertius,fructus ædificationis. Quos gradus miro modo inuenimus in superioribus gradibus descēsionis. Ibi quippe fuerat tertius gradus,tolerantia iniuriarū. Ipsa est enim quæ probat huius ascensionis primum gradum , id est innocentiam operis. Ibi secundus fuerat patientia subiectionis:& ipsam operatur munditia cordis,quæ est secundus ascē sionis gradus. Ad hoc enim doctores prælatos habemus , vt cor mundemus,dicente domino:Iam vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis. Ibi etiam primus gradus fuerat contemptus dominationis:hic tertius est fructus ædificationis . Quisquis autem dominari non appetit, is profecto fructuose præest cæteris instituendis.

Esa.14.d *psal.23.a* *Ioan.15.c*

Sermo decimusnonus.

psal.23.c

QVis ascendet in montem domini? Ascendit quidem semel Christus corporaliter super altitudinem cœlorum, sed & nunc ascendit quotidie spiritualiter in cordibus electorum . Si ergo volumus & nos cū eo ascendere,ascendendum nobis est in montes virtutum de vallibus vitiorum. Est autem gemina species ipsorum vitiorum. Alia enim sunt quæ nocent nobis,alia quæ proximis. Illa flagitia, ista vocantur facinora: & hæc omnia dicuntur vallis lachrymarum,quia omni fletus fluuio plangenda est vita peccatorum. De valle flagitiorum ascenditur ad montem castitatis triplici continentia,membrorum,sensuum, cogitationū. In prima continentia cohibetur actus,in secunda vitatur aspectus,in tertia resecatur affectus. Item de valle facinorum ascēditur in montem innocentiæ . Hic erigitur scala : Quod tibi nō vis fieri,alij ne facias:& ponitur in ea triplex gradus timoris, vel eius scilicet qui patiē ne reddat talionē, vel superioris potestatis ne inferat vltionē, vel interni iudicis q reddit vnicuique secundum opera sua. Cum autem ad hunc montē ascēderint,iam iusti sunt,& ex fide viuunt, sed necesse est eos secundum apostolum persecutionem pati. Itaque confugiendum est de monte innocentiæ ad montem patientiæ : & hic quoq; erigitur scala triplicis gradus. Primus est domini passio,secundus martyrum fortitudo,tertius premij magnitudo. Possunt sane gradus isti dici gradus pudoris,sicut in innocentia fuerunt gradus timoris.Et nota quòd mons iste patientiæ secundum hos gradus est arduus,spinosus, aridus.Arduus ,pter difficultatem imitandi passionem domini, spinosus propter aculeos tentationum quæ multiplices sunt, damna scilicet rerum, contumeliæ verborum, cruciatus corporū, in quibus sancti martyres examinantur.Aridus propter retributionem præmiorū,quæ non in hoc seculo speratur,sed in futuro. K

I

Post hunc montem restat ei alius mons ascendendus, mōs scilicet montium : ad quem cum peruenerit, iam in eo deus requiescit. Vnde scriptum est : Factus est in pace locus eius. *psal.75.a*
Sed & in hoc monte pacis erigitur scala charitatis, vnde dominus dicit : Quæcunque vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis . Volumus siquidem retribui nobis, volumus ignosci,volumus gratis dari. *Matt.7.b* *Tob.4.*

Sermo vigesimus.

DE spiritu sancto testatur scriptura, quia procedit, spirat,inhabitat,replet,glorificat.Procedere dicitur duobus modis : vnde, & quo. Vnde? à patre & filio. Quo?Ad creaturam . Procedendo prædestinat,spirādo vocat quos prædestinauit:inhabitando iustificat, quos vocauit:replendo accumulat meritis, quos iustificauit: glorificando ditat præmiis,quos accumulauit meritis.

Sermo vigesimusprimus.

SPiritus sanctus arguit mundum de peccato quod dissimulat:de iustitia quam non ordinat, dum sibi non deo eam dat: de iudicio quod vsurpat, dū tam de se q̄ de aliis temere iudicat. *Ioan.16.b*

Sermo vigesimussecundus.

QVi mihi ministrat, me sequatur . Quidam sunt qui non sequuntur Christum,sed fugiunt. Alij non sequuntur, sed præeunt. Nonnulli sequuntur, sed nō assequuntur. Alij vero sequuntur, & cōsequuntur. L
Non sequuntur,sed fugiunt qui necdum peccare desistunt,de quibus scriptum est : Omnis qui male agit,odit lucē.Et propheta:Ecce isti qui elongant se à te,peribunt. Nō sequuntur, sed præeunt,qui magistrorum sententiis suas præferūt.Quorum imaginem tenebat Petrus cum pro salute nostra volentem pati dominum increparet,dicens: Absit à te domine,non erit tibi hoc.Sequuntur,sed non assequuntur,qui segniter ac remisse agunt, vel vsque ad finem non perseuerantes de medio itinere reuertuntur . Talibus dicit apostolus : Remissas manus, & dissoluta genua erigite, & gressus rectos facite pedibus vestris, vt non claudicans quis erret , magis autem sanetur. Sequuntur & consequuntur, qui viam humilitatis eius deuoto mentis affectu perseueranter imitantur . Huiusmodi vere sequuntur dominum . Qui mihi ministrat, me sequatur, id est me imitetur. Quo fructu? Vt vbi sum ego, inquit, ibi sit & minister meus.Fructus itaque huius imitationis,mansio est æternæ beatitudinis. *Ioan.12.c* *psal.72.d* *Matt.16.c* *Heb.12.c* *Ioan.12.d* *Ibidem.*

Sermo vigesimustertius.

QVi vult venire post me,per me,ad me.Post me,quia veritas sum : per me,quia via sum : ad me,quia vita sum.Qui vult venire post me,abneget semetipsum, & tollat crucem suam,& sequatur me.Tria proposuit Christus dei virtus & dei sapientia, angelus magni consilij,animæ rationali ad imaginē trinitatis factæ, scilicet seruitutem, vilitatem, asperitatem.In abnegatione sui seruitus, in toleratione crucis vilitas, in imitatione Christi designatur asperitas:vt quę per inobedientiam de statu trinę fœlicitatis ciderat , humiliata afflictione trinæ miseriæ per obedientiam resurgat.Ciderat enim à seipsa,à societate angelorū,à visione dei,id est à libertate,à dignitate,à beatitudine.Audiat ergo consilium,vt abnegando semetipsam,id est propriā voluntatem,sui libertatem recuperet:tollendo crucem suam, id est carnem suam cum vitiis & concupiscentiis crucifigendo, per continentiæ bonum recuperet societatem angelorum:sequendo Christum,id est eius passionem imitando, recuperet claritatis eius visionē:quia si cōpatimur ei,& cōregnabimus. *Lucæ.9.d* M

Sermo vigesimusquartus.

PReciosam in conspectu domini mortem sanctorū eius facit aliquando vita,aliquando causa,aliquando vita simul cum causa. In cōfessoribus qui in domino moriuntur,facit preciosam, vita. In martyribus qui pro domino moriuntur, facit eam preciosam,aliquādo sola causa,aliquando causa pariter & vita . Et illa quidem mors preciosa est quā cōmendat vita: preciosior vero quā facit causa,preciosissima vero quā preuenit vita simul cū causa. *psal. 115.a*

Sermo

A

Sermo vigesimusquintus.

Ibidem

RECiosa in conspectu domini,mors sanctorum eius. Tria sunt quæ sanctum faciunt hominem,victus sobrius,actus iustus, sensus pius. Victus sobrius erit, si continenter, si socialiter,si obedienter,id est caste,charitatiue,humiliter vixerimus. Per cōtinentiam enim castitas,per socialitatem charitas,per obedientiam humilitas acquiritur.Et hæc est virtus quæ animam perfectè deo subditam,sub vmbra alarum ipsius securè facit viuere. Actus iustus erit si fuerit rectus,discretus,fructuosus.Rect⁹ per bonam intentionem,discretus per mensuram possibilitatis, fructuosus per vtilitatem proximorum.Sēsus pius erit,si fides nostra deum sentit summe potentem,summe sapientem,summe bonū: vt per eius potentiam,nostram credamus adiuuari infirmitatem:per eius sapientiam,nostram credamus corrigi ignorantiam:per eius bonitatem,nostram credamus dilui iniquitatē. Tria sunt quæ mortem sanctorum faciunt preciosam , quies à labore,gaudium de nouitate,securitas de æternitate.

Sermo vigesimussextus.

Matth.13.f

TRiplicem nobis commendat gradum parabola triplex lectionis vnius. Ager est corpus. Huic dum adhuc dominantur passiones desideriorum,iacet inculti,& obnoxius maledicto. Spinas & tribulos germinat,quid int⁹ lateat ignoratur. Quis enim eo tēpore idoneū reputet ferre dignos pœnitētiæ fruct⁹?Quid tā infipiēter exponis anima corp⁹ tuū?Nescis quid absc̄ōditū sit in eo. Quid nisi regnū cœlorum?Inuenire est in eo salutis opera,quib⁹ regnum cœlorum poteris adipisci.Eme ergo agrum, & à concupiscentiis tuis tibi vendica corpus tuum , dato nimirū precio fomentis & occasionibus ipsarum concupiscentiarum.Vbi verò thesaurum effoderis,esto iam negociator,& preciosas margaritas quære.Si preciosissimam vnam inueneris , etiam tunc vende quicquid habes,& eme eam.Quæ est tamenvna tā preciosa?Neq; enim mirum si pro thesauro vendidit quæcunque habebat,id est pro diuitiis salutis,& peccata & peccati somēta deseruit.Hæc quippe sola prius habebat.Nunc autem vbi thesaurum hunc reperit,quomodo quærit bonas margaritas, & pro vna omnia vendidit ? Ego vnam hanc nihil aliud quam vnitatem arbitror esse.Quærit autē bonas margaritas, qui in opere salutis suę non est cōtentus inferioribus bonis,sed summa quę̄q; & excellētiora perquirit. Nihil ergo preciosius inueniēs vnitate,nō parcat omnibus cęteris ,ppter eam:ieiuniis, vigiliis,orationibus audacter pręferat vnitatem. Volo autem vt in ea quoq; sic maneat,non quasivnus ex omnibus,sed quasi cum omnib⁹ vnus.Latum expandat sinum,ex omni genere affectionū claudat intra viscera sua,omnibus omnia fiat, & cōgaudere paratus & compati:gaudere cum gaudentibus , flere cum flētibus.Erit enim cū ad littus veniēs,malos pisces à sagena charitatis excludet , & quicquid molestum est, foras mittetur. B C

Sermo vigesimusseptimus.

Esa.14.d

EOdem ordine quo præcessit culpa,subsecuta est etiā culpę medicina.Primum peccatum est factum in cœlo per superbiam præuaricatoris angeli,qui dixit in corde suo : In cœlum conscendam , super astra dei exaltabo solium meum:sedebo in monte testamenti,in lateribus Aquilonis:ascendam super altitudinem nubium,ero similis altissimo.In seipso tumuit,& de sorte beatorum spirituum eiectus cœlorum regnum amisit . Contra hoc peccatum dictum est:Beati pauperes spiritu,quoniam ipsorū est regnum cœlorū . Secundum peccatū cōmissum est per inobedientiam mulieris in paradiso. Ex hoc peccato facta est caro rebellis spiritui,vt quoniam sp⁹s eius non fuit subiectus creatori,nec caro sit subiecta spiritui.Contra hoc est dictum:Beati mites, quoniā ipsi possidebunt terram.Horum duorum peccatorum cōprehēdit dominus medicinā dicens:Discite à me quia mitis sum,& humilis corde.Tertium peccatum fuit quod ipsa mulier virum quoq; secum traxit in culpam.Debuit quidē illa peccatum suum deflere,nec addere peccatum peccato:sed in hoc se putauit habere consolationem,si virum faceret peccati sui participem. Quodammodo enim naturale est vnumquenque velle,siue in vitiis,siue in virtutibus associare sibi consortem. *Matt.5.g* *Ibidem* *Matt.11.d.*

Contra hoc peccatū est istud remediū:Beati qui lugent,quoniam ipsi consolabuntur.Quartum peccatum commisit Adā, qui consensit.Adam enim(sicut ait Apostolus)nō est seduct⁹, mulier autem seducta in prævaricatione fuit.Illa per ignorantiam,iste peccauit per infirmitatem. Peccauit autem nimis diligendo vxorem, non quia eius voluntatem fecit,sed quia eā voluntati prætulit diuinæ.Vnde & à domino ei dictū est: Pro eo q̄ obedisti voci vxoris tuæ plusq̄ meæ, maledicta terra in opere tuo.Iustum quippe erat,vt illius magis voluntatem faceret, cui plus debebat . Quis vero ambigat plus eum debere conditori q̄ vxori?Siquidem vxori erat astrictus tantū per amorem,deo autem per timorem simul & amorem. Plus ergo debuerunt valere duo vincula ad tenendum eum erga dei præceptum,q̄ vnum tm̄ erga coniugis affectum . Contra hoc quartum peccatum , adhibitum est remedium: Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam,qm̄ ipsi saturabuntur.Habuit quidē Adam iustitiam,à iusto deo creatus iustus:sed quia nō eā ex libero arbitrio direxit , facile ab ea per idē liberum arbitrium defluxit.Quo contra dicitur per psalmistā de Christo: Dilexisti iustitiam,& odisti iniquitatem. Quintū æquè peccatum cōmisit, qui propriā culpā retorsit in vxorē, cum ait: Mulier quam'dedisti mihi sociam,dedit mihi de ligno,& comedi.Primo quidem crudelis in se , qui peccatum suum excusauit: secundo in vxorem quam accusauit. Et vtique satis sumpta est digna de peccato vindicta,quando eam accusauit, cuius amore peccauit . Contra hoc peccatum dictum est: Beati misericordes,quoniam ipsi misericordiam consequentur . Sextum peccatum fecit Eua,quę cum increparetur à domino cur hoc fecisset, respondit ei: Serpens decepit me, & comedi.Sic declinauit & ipsa in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis,refundens culpam in serpentem, quasi immunis à crimine,cum nil obfuisset suggestio serpentis, si illa negasset assensum propriæ voluntatis:& forte præcessit in ea aliquis motus superbię,vnde seduci meruit à serpente. Contra quod dictum est:Beati mundo corde,quoniam ipsi deum videbūt. Septimum peccatum factum est extra paradisum,quādo Cain consurrexit aduersus Abel fratrem suum , & interfecit eum. Ex eo iam tempore inueteratum est vt mali insurgant in bonos,& opprimant eos.Huius peccati remedium est illud:Beati pacifici:quoniam filij dei vocabuntur. Quod si ab infestatione cessare noluerint iniqui,patienter tolerent eos iusti:audientes consolationem quę sequitur,& dicit:Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam: quoniam ipsorum est regnum cœlorum.Ecce quàm necessarius fuit aduentus Christi,qui carnem subiiceret spiritui , hominem pacificaret sibi, deum reconciliaret homini. D *Matt.5.a* *1.Tim.2.a.* *Gene.3.c* *Mat.5.a* *psal.44.b.* *Gene.3.b* E *Mat.5.a* *Gene.3.b* *psal.140.a* *Mat.5.a* *Ibidem.*

Sermo vigesimusoctauus.

EX per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christum facta est. Duplex in lege veteri præceptorum genus inuenio. Sunt enim moralia quædā, vt est: Non concupisces, non adulterabis , honora patrem tuum,& his similia . Sunt etiam figuratiua & vmbratilia quædam,vt est taurorum immolatio, & sanguis hircorū. Veruntamen carnalis ille populus, nec illa implere poterat, nec in his obtinere salutem . Vnde & saluator in euangelio, legis præcepta improperat pharisæis q̄ propter traditiones suas irrita facerent dei mandata,ipsa sine dubio in quibus esset ædificatio morum. Nā de cæteris ipse loquitur per ,pphetā:Dedi eis præcepta non bona:ipsa plane in quibus esset vmbra futurorum.Quę enim consequētia ratiōis, vt homine peccāte aries mulctaret,& diceret cū ,ppheta: Quæ nō rapui,tūc exsoluebā?Merito sane non bona præcepta popul⁹ nō bonus accepit,dicēte ,ppheta:Cū sancto sanctus eris,& cū puerso pueterteris.Nouerat enim Iudæorum corda carnalia,vnde & carnalia eis tradidit sacramenta,quę nō possent iuxta conscientiā perfectū facere seruientē in iustitiis carnis.Venit proinde plenus gratia & veritate Christus dominus noster,vt ex hoc iam moralia quidē impleātur p gratiā:quę vero vmbratilia & mystica fuerāt, reuelata veritate deinceps non ad literā obseruētur,sed secundum spiritum spiritualiter intelligant. Propterea iā non aries vel taurus homine peccante mactatur, sed viua corporis hostia , rationale & acceptabile sacrificium in ieiuniis & laboribus veniam meretur pariter & gratiam. F *Ioan. 1. b* *Mat.19. c.* *Roma.13.c* *Exo. 20. d* *Mat.7.c* *Exe.20.d.* *psal.68.a.* *psal. 17.d.*

Sermo

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sermo vigesimusnonus.

1.Cor.4.d. SIc nos existimet homo vt ministros Christi,& dispensatores mysteriorum dei. Minister Christi sic debet conuersari,vt ex moribus exterioris hominis qui videtur,existimetur compositio interioris animi qui non videtur,ne vel ab alio,vel à seipso possit iudicari,sed dicat cum eodem apostolo:Mihi pro minimo est vt à vobis iudicer,aut ab humano die,sed neque meipsum iudico. Ibidem Qui autem iudicat me,dominus est.In quibus verbis notanda sunt tria iudicia. Humanum, suum cuiusque proprium, diuinum.Et humanum quidem potest iudicare de rebus exterioribus,quæ sensibus corporis percipiuntur:de interioribus verò non potest.Hinc enim scriptum est: Quis enim scit hominũ quæ sunt hominis,nisi spiritus hominis qui in eo est?Quapropter de his quę sunt in homine,potest iudicare spiritus hominis qui in ipso est.Longe verò præstantius de his ipsis iudicat deus,cuius necdum se fatetur apostolus euasisse iudicium, qui tamen iam & humanum transcendisset & proprium. 1.Cor.4.d. Porro humanum contemnebat qui dicebat : Mihi autem pro Ibidem minimo est vt à vobis iudicer,aut ab humano die. Sed neque Ibidem proprium timebat,qui dicebat:Sed neq; meipsum iudico.Nihil enim mihi conscius sum.Solum ergo restabat diuinum, de quo ait:Qui autem iudicat me,dominus est.Debet tamen quisque quantum potest irreprehensibilem se exhibere : primum H quidem coram deo,sed deinde coram hominibus. Hoc nem- 2.Cor.8.d pe est quod alibi loquitur idem apostolus dicens : Prouidentes bona non tantum coram deo, sed coram hominibus. Et notandum quod tribus modis prouidentur bona coram hominibus,id est habitu,actione,sermone.Habitu,ne sit notabilis:actione,ne sit reprehensibilis:sermone , ne sit contemptibilis.Tribus etiam modis coram deo,cogitatione,affectione, intentione.Nam & cogitatio debet esse sancta,vnde scriptum est:Cogitatio sancta seruabit te, & affectio pura , & intentio recta.Sunt autem tria ista,id est cogitatio,affectio,intentio,in anima:sed in ea quoque propriis singula locis distincta videntur.Nam cogitatio in memoria,affectio in voluntate,intentio in ratione consistit.Atque vt eorum vsum ac differentiam clarius videamus,sumamus nobis exemplum de rebus exterioribus. In corporibus si quilibet deformis color cutem tantum inficiat,corpus quidem turpius redditur,sed nil ei de sanitate sua ex hoc adimitur. Si ergo carni putredo aliqua vel liuidus tumor insederit , iam non solum decor corporis , sed salus quoque turbatur.Quod si languor forsitan inualescens, cum ipsa carne ossa quoque medullitus occuparit, tunc demũ de vita non immerito poterit desperari.Eodem modo in anima si peccatum suggeritur memoriæ per cogitationem , nullum tamen præbuerit,aut voluntas affectum, aut deliberatio ipsa consensum:fateor quidem deformitas est,nec audire in- I Canti.4.b. terim anima illa meretur:Tota pulchra es amica mea. Cæterũ & si neuus est:sed non morbus. Quod si voluntas quoq; ipsa iam sensu delectationis afficitur,resistit tamen adhuc deliberatio rationis,infirmatur quidem,sed necdum moritur anima: Hie.17.b clamet tamen necesse est:Sana me domine, & sanabor . Tunc Eze.18.a enim mori dicitur,quãdo & ipsa ratio ad peccatum per intẽtionem curuatur.Hoc nempe est peccatũ,de quo dicitur:Anima quæ peccauerit,ipsa morietur.Hũc triplicem gradum deplorat Dauid ex persona peccatoris,dicens domino:Expellẽdo de paradiso, in latam huius seculi euagationem : Confir- Psal.37.a. masti super me manum tuam . Et quoniam carnalia desideria Ibidem sunt peccati pœna: Non est sanitas in carne mea, à facie iræ tuæ. Iam vero vbi robur deest rationis,non est pax ossib⁹ meis, à facie peccatorũ meorum. Qui rursum eosdem gradus ex persona iusti decantat dicens : Memor fui dei , & delecta- Psal.76.a. tus sum,& exercitatus sum.Delectatus enim dicit per voluntatem, exercitatus per rationem . Ne ergo à memoria expellat deum irruens turba plurimarum cogitationum,quæ solent effluere tanquam vilis plebs in atrium : ponatur ad eius portam ianitor cuius nomen est recordatio propriæ professionis,vt cum turpibus sese cogitationibus senserit animus pregrauari , increpet se, & dicat sibi : Tu ne hæc debes cogitare qui sacerdos es,qui clericus es,qui monachus es?Cultor iustitiæ debet in se huiusmodi quicquam admittere ? decet seruum Christi,amatorem dei,tale aliquid vel ad modicum meditari. Hæc dicendo excludes fluxum illicitæ cogitationis K per recordationem proprię professionis. Similiter ad portam voluntatis in qua solent manere carnalia desideria tanq̃ in domo domestica familia, statuatur ostiarius qui vocat recordatio cœlestis patriæ. Hic enim potest prauum desideriũ quasi cuneus cuneum expellere , & ipsum qui ait: Ecce sto ad ostium & pulso,sine cunctatione recipere. Iam vero ad thalamum rationis talis & tam ferox adhibendus est custos qui nemini parcat, sed quicunque hostis siue clam siue palam ingredi præsumperit , procul eum arceat: & hic sit recordatio gehennæ.In cæteris siquidẽ,id est memoria & voluntate non ita est intolerabile,si vel memoria recipiat quãdoque vagam cogitationem,vel voluntas impuram affectionem . Hoc vero grauissimum est & omnino damnosum , si vnquam ratio perdiderit intentionis rectitudinem.

Sermo tricesimus.

1.Cor.5.f SIcut portauimus imaginem terreni hominis, portemus & imaginem cœlestis . Duo homines sunt, vetus & nouus . Adam vetus. Christus nouus . Ille terrenus,iste cœlestis:illius imago vetustas, istius imago nouitas.Est autem triplex vetustas,& econtrario , triplex nouitas.Est enim vetustas in corde, in ore,in corpore:in quibus trib⁹ modis peccauim⁹,cogitatione,locutione & opere.In corde sunt desideria carnalia & secularia , id est amor L carnis,& amor seculi.Similiter in ore est gemina vetustas,arrogantia & derogatio.Item gemina in corpore,flagitia & facinora.Hæc omnia sunt imago veteris hominis,& hæc omnia renouanda sunt in nobis. Si non esset vetustas in corde , non diceret Apostolus:Renouamini spiritu mentis vestræ , & in- Ephe.4.f duite nouum hominem qui secundum deum creatus est in iustitia & sanctitate veritatis . Item si non esset vetustas in ore, 1.Re.2.a non diceret scriptura:Recedant vetera de ore vestro. Et Apo- Ephe.4.g stolus dicit:Omnis sermo malus non procedat de ore vestro, sed qui bonus est,ad ędificationem fidei,vt det gratiam audientibus.Sed & de vetustate corporis mentionem facit , cum dicit:Sicut exhibuistis membra vestra seruire immunditiæ & Roma.6.d iniquitati ad iniquitatem.De cuius renouatione etiam subiungit:Ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitię in sanctificationem . Renouetur ergo cor nostrum à carnalibus & secularibus desideriis:vt exclusis illis introducatur amor dei, & amor patriæ cœlestis. Recedant ab ore nostro arrogãtia & derogatio,& succedant pro his vera peccatorum nostrorum confessio,& bona de proximis æstimatio . Pro flagitiis & facinoribus , quæ vetustas est corporis, assumatur continentia & innocentia,vt scilicet contrariis virtutibus contraria vitia depellantur.Hanc supradictam renouationem facit Christus habitans in nobis per fidem,sicut ipse ait: Ecce noua facio omnia. Vnde & ad sponsam loquitur in Canticis:Pone me vt Esa.44.e signaculum super cor tuum, vt signaculum super brachium Can.8.b tuum.Habitans igitur in corde est sapientia,habitans in ore M veritas,habitans in corpore iustitia.

Sermo tricesimus primus.

1.Cor.4.b. SPectaculum facti sumus mundo , & angelis & hominibus . Ita plane , & malis & bonis pariter. Illos enim solicitat inuidiæ passio, istos compassio misericordiæ, vt in nos incessanter intendant:illi quidem defectum nostrum , isti profectum desiderantes. Nimirum in probatione sumus , inter paradisum & infernum interim medij,velut inter claustrum & seculum constituti. Diligenter cõsideratur vtrinque quid agimus, vtrinque dicitur, ô si ad nos transeat : intentione quidem dissimili,sed non dispari forsitan voluntate.Quod si ita animum oculi in nos:nostri quo abierũt,aut quare soli ipsi recesserũt à nobis?A dextris siquidem & à sinistris tanto studio circunspecti,soli dissimulamus inspicere vitam nostram: soli nosmetipsos negligimus intueri,nec verẽtes deceptorios, nec administratorios Psal.141.b saltem spiritus reuerentes . Me expectant iusti , donec retri- Psal.118.m buas mihi.Et item:Me expectauerunt peccatores vt perderẽt me.Hinc mihi gehenna, inde corona paratur, & inter hanc atque illam medium nugari libet,oscitare delectat ? Vsqueadeo nec trahor desiderio , nec periculo terreor, nec cupidus plane

A plane nec pauidus,in quibus magis fuera tnecessariũ : pernicio- D sissime insensibilis ad vtrumq; Exurgamus aliquando fratres,nec in vano accipiamus animas nostras, pro quibus alij tanto zelo, vel in bonum vigilant, vel in malum. Non est res parua quam sic insectantur hostes,ciues sic præstolantur.

Sermo tricesimussecundus.

Gene.1.a MSque hodie in ciuibus Babylonis aquarum effusio, id est confusio cogitationum, terram facit inanem & vacuam. Dum enim fluctuat circa carnem cogitatio vniuersa,nullum ex ea sperare est fructum salutis. Diuidantur ergo aquæ ab aquis,quatenus anima quoq; (vt dignum est) partem sibi vendicet solicitudinis & meditationis.Sane inferiores certis liminibus coerceantur, certis contineantur alueis,necessitatis terminos non excedant,proPsal.84.b inde superiores copiosius dilatentur. Ex hoc sane dat dominus benedictionem, & terra nostra dabit fructum suum.

Sermo tricesimustertius.

Gene.27.d VM in populo dei carnales alij sint,& alij spirituales:nec illi tamen æternorum,nec isti carent omnimodo temporalium desiderio. In eo sane distant,q̃ plus alia appetunt alij, & secundum ea quæ præferunt,aut spirituales,aut carnales iudicantur.Hinc est q̃ in be- B nedictionibus Iacob & Esau, & ros cœli, & terræ pinguedo nominatur,sed non eodem ordine in vtroque. Det tibi deus de rore cœli & de pinguedine terræ abundantiam, ait Isaac ad Iacob.Ad Esau vero,In pinguedine terræ,inquit,& in rore cœli desuper,erit benedictio tua.Quid autem singuli præferant,à studiis eorum & solicitudinibus innotescat.

Sermo tricesimusquartus.

Psal.36.e NTegra & perfecta moralitas in duobus præcipue consistit,in euitandis vitiis, & appetendis virtutibus, quoniam non sufficit à malo abstinere, si non & bonum faciamus.Inde psalmista:Declina à malo, & fac bonum.Fugiamus ergo vitia, amplectamur virtutes.Hi storias igitur summatim delibantes, moralitatis fructus decerpamus.Fames coegit Israel intrare in Aegyptum : statim Gene.42. & 43.a reperit ibi nouum dominũ, & de libero seruus efficitur . Ex Exod.1.c illius regionis inhabitatione redigitur sub potestate Pharao nis:qui masculos præcepit interfici,fœminas reseruari. Israel operibus luti & lateris duriter affligitur. Pharao paleas ministrat laborantibus.Fames coegit.Non fames panis, neq; sitis aquæ,sed audiendi verbum dei, compellit multos intrare Aegyptũ:hoc verbũ dei est lux vera,quę illuminat oẽm homi- Ioan.1.a. nẽ veniẽtẽ in hũc mundũ. Vnde psalmista:Præceptũ domini Psal.18.b lucidum, illuminans oculos . Qui hanc lucem sequitur, non ambulat in tenebris,sed habet lumẽ vitæ. De luce præceptorum transitur ad lumen præmiorum. Qui huius diuini verbi patitur egestatem, cogitur intrare Aegyptũ, id est tenebras. Inuoluitur enim tenebris ignorãtię,& subiacet dominio Pharaonis,id est diaboli, qui princeps est Aegypti, hoc est tenebrarum,iuxta illud apostoli: Non est nobis colluctatio aduer- Ephes.6.b C sus carnem & sanguinẽ, sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harũ, contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus. Sub iugo Pharaonis fiunt lutea opera,id est dissoluta & sordida. Ab ipso dãtur palęæ,id est leues cogitationes.Palearũ est leuiter accendi,& in momento consumi.Sic & malę cogitationes à diabolo immissę, cito in mentibus nostris accenduntur, carnis mollitie consentiente. Sed si viriliter studeamus resistere , deo iuuante protinus extinguuntur. Paleis accensis coquebatur lutum, & solidabatur in lateres : & prauę cogitationes quæ sunt lutũ, paleis delectationis accenduntur.Quæ cum transeunt in actum,tunc decoquuntur:cum vero ducuntur in consuetudinẽ,tunc solidãtur.

Sermo tricesimusquintus.

Psalm.1.a BEatus vir qui non abiit in consilio impiorum . Pij sunt qui in deum credunt,& ipsum colunt.Est enim pietas cultus dei.Hic autem cultus in tribus consistit,fide,spe, & charitate quæ sunt inuisibilia. His tribus carent impij qui deum non colunt, & quorũ cõsiliũ est visibilia inuisibilibus,terrena cœlestibus præponere.Horum caput & princeps est diabolus, qui primus à pietate recessit, & impius factus etiã homines in paradiso positos,ab eadem pietate fraude sua deiecit,volens eos habere socios sui erroris,& participes iniquitatis.Ille enim Euam seduxit, & illa vi rum sibi subdidit. Similiter adhuc dæmon suggerit carni, caro spiritui, & fit impiorum consiliũ. Dicunt enim sibi inuicẽ: Omnium nostrũ sit vnum marsupiũ.Ponunt ergo in memoria Prou.1.b. quasi in marsupio quisq; obolum suum: dæmon scilicet suggestionem, caro delectationem , spiritus consensum . Inde tanq̃ de symbolo comparant sibi victũ competentẽ. Caro quidem combustionẽ,ignẽ scilicet qui non extinguitur, spiritus malã conscientiã,id est vermem qui nõ moritur.Dæmon autẽ emit vtriusq; sanguinem. Ad hoc consiliũ impiorum itur quatuor modis . Quidam enim trahuntur inuiti , alij attrahũtur illecti, alij seducuntur ignari, alij sequuntur spontanei. Istis necessariæ sunt quatuor virtutes,per quas armati resistant ne in eõsilio eant.Inuitis necessaria est fortitudo qua resistant vsq; ad mortem minis, cruciatibus, & damnis. Illi qui attrahuntur illecti, indigent temperantia quæ reprimit illicita desideria, nec cedit promissionibus , nec emollitur blanditiis.Illis qui seducuntur ignari, est opus prudẽtia quæ ab vtilibus inutilia discernit, & docet quid tenendum, quidve reiiciendum sit. Iustitia indigent illi qui sequuntur spontanei . Iustitia est rectitudo voluntatis,quæ nec amat peccare,nec peccato consentire.Iustitia & fortitudo sedem habent voluntatem:quia voluntas iusta debet esse & fortis. Est autẽ iustitia ordinata hoc modo,scilicet mala respuens, bonis meliora præponens. Hãc non videtur habuisse Adam,qui malo consentiẽs,quod vtile E erat deseruit.Prudentia & temperantia sedẽ habent in ratione,quia ratio prudens debet esse & tẽperata. Est quippe prudentia, ratio docta,scilicet à gratia vitare contagia iniustitię propter iustitiã. Vitat quidem non solum iniustitiã apertam, sed etiam illa quæ sunt aliquo modo contra iustitiã, attendẽs nõ quod licet,sed magis quod expedit:vitans diuitias & quędam alia,non quia illicita,sed quia iustitiæ solent esse impedimenta.Sed propter quosdã qui ex hypocrisi hoc faciunt, additur,propter iustitiã.Iustitia est perfectio animæ rationalis. Alię virtutes sunt ad eius acquisitionẽ vel conseruationẽ,fortitudo,temperantia,prudentia, quæ iustitiam conseruant ne amittatur aut minuatur . Postq̃ vero perfecta est iustitia , & trãsit in affectum cordis:idẽ est quod illa tria: quia fortis est, prudens,tẽperata. Qui non abiit.Abire pertinet ad illos qui sunt inconstantes,& leuiter possunt impelli.Quod quidã volentes euitare, fiunt euidenter obstinati, nullius consilio acquiescentes,propositũ suũ immobiliter tenentes : & ideo adiunctum est,& non stetit, scilicet vt nec leuis sit nec obstinatus.Via peccatorum est mundus,vel propria voluntas,quę est superbia,ex qua omnia mala : sicut ex communi sunt bona. Et in cathedra pestilentiæ non sedit . Sedet, qui docet exemplo Psalm.1.a suo facies peccare alios. Cathedra est hæc,& quatuor pedibus subsistit.Primus pes est malitia, secundus contemptus dei,tertius irreuerentia,quartus astutia.Malitia est amare ma F lum, & saporem mali habere:& malum, quia malum est diligere, sicut facit diabolus & nonnulli iniqui. Sed quia fit aliquando vt tales timeant deum non timore bono, sed ne incurrant,vel damnum rerum, vel corporis cruciatum : vt amplius fiant mali,contemnunt & ipsum deum,& fit secundus pes cõtemptus dei. Item posset fieri vt malum amarent, deum contemnerent,sed inhiberet eos pudor hominum cum quibus habitant:ideo ad augmentum mali sequitur tertius pes irreuerentia,vt nec deum timeãt,nec homines reuereantur. Ad consummationem vero malitiæ adest quartus pes astutia, vt sciãt vti tribus prædictis, miscentes oleo venenum,& melli acetum.Eminens pars cathedræ cui sedens inhæret,est potentia.Si enim potens est qui prædicta habet,tunc plurimum nocet, vel si potentem sibi allicere potest, quem consilio suo seducat, & ad malum impellat . Deinde apponitur puluinar,vt suauiter sedeat. Puluinar fit de leuibus pennis auium,significans vanam gloriam, & fauorem popularem, quibus homines delectati extolluntur. Scabellum pedibus supponitur, ne terram tangant. Tales enim nonnulli terrenas actiones non faciunt,sed spirituales simulant,vt magis decipiant.Horũ doctrina est quasi pestilentia,multa loca occupans & vastãs.Sed in lege domini volũtas eius. Superiori versu dictum est quid Ibidem. sit respuendum : in hoc autem dicitur quid sit appetendũ. In illo dictum est tanquam,declina à malo:in hoc autẽ, & fac bonum:

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gnum:quod vtiq; est ambulare in lege. Sed quoniam hæc via agitur non gressu corporis, sed affectu mentis : ideo dictum est. In lege domini voluntas eius. Velle enim (teste beato Gregorio) mente ire est. Per hanc viam incedunt,& quasi quædam cursum ducunt tria genera hominum, seruus, mercenarius, filius. Trahunt autem eundem currum iumenta, quorum nomina sunt, comminatio & promissio. Super commiuationē seruus sedet, super promissionē mercenarius. Horum vterq; trahit currū, alter timore, alter cupiditate, & vterq; propriis stimulis impellitur. Solus filius qui nec timore quatitur, nec illicitur cupiditate, sed spiritu dilectionis agitur, sine labore aut lesione vehitur in curru. Quicunq; enim spiritu dei agūtur, hi filij sunt dei. Habet etiam currus ille quatuor rotas, illas scilicet quatuor animi affectiones notissimas, amorē & lætitiam, timorem & tristitiam. Amant enim reprobi tēporalia,& lætantur cum malefecerint : sed hunc amorem & hanc lætitiam sequitur timor & tristitia sempiterna. Electi vero quibus dicitur : Mundus gaudebit, vos autē contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium: ponunt primas rotas timorē & tristitiā, posteriores amorē & lætitiā. Ipsis etenim cōmutatur timor in charitatē, tristitia in lætitiā sempiternā.

Roma.8.c

Ioan.16.d

Notandum autē q̄ hæc via legis domini consummatur sex diebus. Et prima quidē dicta est gemitus cordis, secunda confessio oris, tertia largitio, pprię possessionis, quarta labor corporis, quinta abnegatio proprię voluntatis, sexta contemptus mortis. In septima fit quies ab omnibus prædictis, sperans octauam resurrectionis. Et in lege eius meditabitur die ac nocte. In quocunque statu sit homo positus, nunq̄ recedendum est illi à lege domini, sed semper in die bonorum non immemor sit malorum, & in die malorum memor sit semper bonorum. Potest etiam per diem & noctem contemplatiua & actiua vita intelligi, quæ ambę continentur in lege domini.

H

Sermo triceſimusſextus.

Dixit insipiens in corde suo, non est deus. Deus licet vnus sit & vnum sit, tamen non sui varietate, sed animi nostri mutatione gustantibus nobis diuersos videtur habere sapores. Sapit enim timenti iustitiā & potentiam, sapit amanti bonitatem & misericordiā. Vnde & alibi ait idem iste propheta : Semel locutus est deus, duo hæc audiui: quia potestas dei est, & tibi domine misericordia. Idem quippe est audire hoc quod gustare : quia vtrunque fit vna & simplicissima mente. Itaque semel locutus est deus: quia vnum genuit verbum. Cæterum nos per vnum verbum duo hæc audimus siue sapimus, quia potestas dei est, & tibi domine misericordia. At is quidem penitus insipiens est, cui nec timorem deus sapit nec amorem. Discat quantum vult, ego sapientem nō dixerim, dum nec timebit nec diliget deū.

Pſal.52.a

Pſal.61.c.

I

Quomodo enim dixerimus in sapientia consummatum, quem video nec initiatum? Nam, initium sapientiæ timor domini: consummatio amor, media sibi vendicat spes. Cui ergo nec iustitiam sapit deus per timorem, nec misericordiā per amorem: is plane dicit, in corde suo, non est deus. Deum enim nō putat, quem nec iustum nec pium reputat.

Eccli.1.& prou.1.b

Sermo triceſimuſeptimus.

Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in studiis suis, non est qui faciat bonum, non est vsq; ad vnū. Habet anima corruptionem suam, habet & corpus suam. Corruptio animæ tripertita est, quadripertita est corporis. Corpus siquidem constat ex quatuor elementis. Anima vero in triplici vi subsistit. Est enim rationalis, cōcupiscibilis, irascibilis. Rationale cuius sanitas est cognitio veritatis, corrumpit superbia. Corrupta autem fallitur duobus modis: in cognitione sui, & cognitione dei. Concupiscētiam corrumpit vana gloria, iram inuidia. Corruptio corporis dicitur abominatio, & fit quatuor modis, secundum quatuor elementa ex quibus constat. Quatuor enim sunt quę corpus corrumpunt, curiositas, loquacitas, crudelitas, voluptas. Sunt autem quatuor partes corporis, in quibus singulis maxime vigent singula elementa. Nam in oculis est ignis: in lingua quæ vocem format, aer : in manibus quarum proprie tactus est, terra: in mēbris genitalib⁹, aqua. Has quatuor partes corrumpit illa quadripertita pestis. Oculos scilicet curiositas, linguam, loquacitas, manus crudelitas, genitalia voluptas. Sic fiunt homines corrupti & abominales, corrupti in anima, abominabiles in corpore, corrupti coram deo, abominabiles coram hominibus. Nō est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum. Quatuor genera sunt hominum, quorum omnium nullum est quod faciat bonum nisi vnum. Quidam enim sunt qui deum nec intelligunt nec requirunt, & hi mortui sunt. Alij intelligunt quidem, sed non requirunt: & hi impij sunt. Alij requirunt, non autem intelligunt: & hi fatui sunt. Alij vero & intelligunt, & requirunt, & hi sancti sunt. De quibus solis dici potest, quia ipsi sunt qui faciunt bonum.

Pſal.52.a

K

Sermo triceſimuſoctauus.

Multiplicatę sunt infirmitates eorū, postea accelerauerunt. Quid dissimulant homines in vita sua agere pœnitentiam, & extrema de confessione præsumunt? Quomodo sub vnius horę articulo reuocari posse estimant omnia animæ mēbra, cuius concupiscentiæ & desideria per totū mundū sparsa sunt, & vbiq; terrarū velut quodā visco tenētur? Non dico, ait dominus, quin & taliū saluem aliquos, potens sum enim in momento omnia reuocare: sed non congregabo cōuenticula eorū de sanguinibus, id est, qui in sanguine perseuerant, donec multiplicatis infirmitatibus deserantur à peccatis anteq̄ deserant ea, non magna taliū cōuenticula cōgregabo. Si bene memini, in toto canone scripturarū vnum latronē inuenies sic saluatū. Noli ergo huic tā periculosę expectationi credere temetipsum. Et quidem spiritus non modo vbi vult, sed quādo vult, spirat, nec ei difficile est de subito perfectā dare contritionem cordis, quam vix multo tēpore alij consequuntur: sed vnde scis q̄ tunc tibi ita subuenire velit, quē tu interim sic repellis? Benignus quidē est spiritus sapientiæ, sed non liberabit maledictum à labijs suis. Audi quis ille sit: Maledictus qui peccat in spe.

Pſal.17.8

Ibidem

L

Ioan.3.b

Sapien.1.b

Sermo triceſimuſnonus.

Præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis. Triplex nobis necessaria est benedictio, præueniens, adiuuans, & consummans. Prima misericordiæ, secūda gratiæ, tertia gloriæ. Præuenit misericordia conuersionem, adiuuat gratia conuersationem, perficit gloria consummationem. Nisi trinam hanc benedictionem dederit deus non potest dare terra nostra fructum salutis. Neq; enim aut inchoare bonum donec à misericordia præueniamur, aut agere bonum donec adiuuemur à gratia, aut cōsummari in bonis possumus donec gloria repleamur. Verum in his tribus non immerito dulcius sapit ea quæ non modo immeritos, sed & male meritos præuenit: vt dum adhuc filij fumus iræ, & operamur opera mortis, ipse cogitet super nos cogitationes pacis, & ne petentibus quidem imò & impetentibus, non inuocantibus, sed prouocantibus: non interpellantibus, sed etiā repellentibus, spiritum bonum, spiritum vitæ, adoptionis spiritum largitur. Quid illi animæ dulce sapiat, cui misericordia tanta non sapit? Merito proinde benedictio dulcedinis nomi natur ea quæ præuenit, quia quæ adiuuat fortitudinis, quę cō summat plenitudinis est.

Pſal.20.a

M

Sermo quadrageſimus.

Populus quem non cognoui, seruiuit mihi. Nō esset magnæ admirationis, si populus à deo cognitus seruiret illi. Cum vero incognitus illi seruiat, & in auditu auris obediat, magnæ laudi asscribendum est. Ex hoc genere cognitorum & non cognitorum, & cognoscētium, & non cognoscentium sunt quatuor differentiæ. Quidā enim sunt qui à deo cognoscuntur & deum cognoscunt, alij non cognoscuntur nec cognoscunt, alij cognoscuntur quidē, sed ipsi nō cognoscunt, alij nō cognoscuntur, & tamen cognoscunt. Cognoscere dei, est fœlicē facere: cognoscere hominis est gratias agere. Qui ergo cognoscūtur à deo, & deū cognoscunt, sancti angeli sunt, qui ab eo fœlices facti, eius laudibus semper vacant, & obsequiis deseruiunt. Qui nec cognoscuntur nec cognoscunt, pauperes sunt necessarij, quos nec rerum temporalium copia ditat, nec beatificat seruitus diuina. Qui autem cognoscuntur sed non cognoscunt, diuites sunt huius seculi, qui acceptis quidem opibus affluunt, sed carnalibus desideriis huius seculi pressi, nunquàm ad cœlestia cor su-

A corsuspendunt. Qui vero non cognoscuntur & cognoscunt, pauperes sunt volūtarij, quos nec tribulatio, nec angustia, nec alia quæcunq; pericula possunt separare à charitate dei. Et hi nimirū multis modis, pbantur aduersis, durisq; fatigātur tribulationibus, sicut scriptū est : Vasa figuli probat fornax, & homines iustos tētatio tribulationis. Ex quorū item persona loquitur psalmus: Deus deus me⁹ respice in me, quare me dereliquisti? Nunquid non incogniti videntur qui orant vt respiciantur? Veruntamen licet derelicti videantur, ipsi tamen deū cognoscunt: & ex persona cognoscentium statim in eodē psalmo subinfertur : Deus meus clamabo per diem, & non exaudies: & nocte, & non ad insipientiam mihi. De his ergo vox diuina dicit: Populus quem non cognoui, seruiuit mihi. Ac si aperte diceret angelis suis. Quid si vos mihi seruitis quos fœlices facio, quandoquidem illi mihi seruiunt quos in sua paupertate derelinquo? Et quid si vos mihi obeditis qui faciem meam videtis, cum & illi obediant qui me tantum audiunt, & non vident? Vident quippe angeli, audiunt homines. Audiunt scilicet & obediunt, vt quandoq; similes angelis facti, mereātur ipsi quoq; videre. Itaq; auditus est meritum videndi, visio præmium audiendi. Et prius est audire, videre posterius, sicut scriptū est : Audi filia, & vide. Quisquis ergo in futuro deū videre desiderat, profecto necesse est vt in præsenti prius deum audiat, & in auditu auris obediat.

Eccli.27.a

Pſal.21.a

Pſal.44.c

B

Sermo quadrageſimuſprimus.

Mors peccatorum pessima. Mala in amissione mundi, quia non possunt sine dolore separari ab eo quē diligunt. Peior in dissolutione carnis, à qua euelluntur eorum animæ à spiritibus malignis. Pessima in tormentis inferni, quando corpus & anima perpetuis simul addicuntur ignibus. Econtrario bonorum mors optima, quoniam quidem fit ibi quies à labore, fit iucunditas de nouitate, fit securitas de æternitate.

Pſal.33.d

Sermo quadrageſimuſecundus.

Ria sunt, tabernacula, atria, domus. In tabernaculis sunt omnes iusti in carne viuētes & laborātes, quia tabernacula laborantium sunt & militantium. Tabernaculum vero habet tectum, sed fundamēto caret, & portabile est: quia iusti in præsentibus non sunt fundati, sed inquirunt ciuitatem desursum fundamenta habentem. Fides etiam eorum quæ est fundamentum, non est in terrenis, sed in domino. Tectum habent, id est munimentum gratiæ & protectionem. Atria sunt domui vicina, amplitudinem habentia. In illis sunt animæ sanctæ corporibus exutę quæ in latitudine sunt, depositæ carnis angustia. Atria habent fundamentum sed non tectum, quia animæ quæ in amore dei sunt non ruunt, vnde stantes erant pedes nostri, sed non habent tectum adhuc expectantes augmentum, quod non erit nisi in resurrectione corporum suorum. Post ipsam sane resurrectionem cum angelis erunt in domo, quæ habet fundamentum & tectum. Fundamentum est stabilitas æternæ beatitudinis, tectum consummatio & perfectio ipsius.

Pſal.121.a

C

Sermo quadrageſimuſtertius.

Paratum cor meum deus, paratum cor meum. Via regia fratres, nec ad dexteram declinat, nec ad sinistram. Porro inuenire est hominem semel quidē paratum, non quidem secundo. Si dixerit ei deus, eiice ancillam & filium eius, dico autē opera carnis: non cunctatur. Si dixerit, immola mihi filium tuum quē diligis Isaac: hoc plane iam patienter audire non potest, vt fraternę vtilitatis aut vnitatis gratia, spiritualis sustinere videatur studij detrimenta. Quidni abiiciat facile seruus Christi quicquid ad corpoream pertinet voluptatem? At vero spirituali iucunditate æquanimiter fraudari quando aut obedientia cogit, aut fraternæ charitatis ratio postulat, hoc plane magnum & deo gratum offerre est holocaustum. Memento tamen non Isaac in hoc sacrificio, sed arietem contumacię iugulari.

Gene.21.b

Gene.22.b

Sermo quadrageſimuſquartus.

Scce q̄ bonum & quàm iucundum habitare fratres in vnum. Est vnitas naturalis, vnitas carnalis, vnitas virtualis, vnitas moralis, vnitas spiritualis, vnitas socialis, vnitas personalis, vnitas principalis. Vnitas naturalis est inter corpus & animam, vnitas carnalis inter virum & mulierē, de qua dictū est: Erunt duo in carne vna. Vnitas virtualis est quæ hominem sibi ipsi coniungit, vt non per diuersa effluat, sed cum propheta, vnam petat à domino. Vnitas moralis est quæ nos coniungit proximo. Vnde psalmista : Qui habitare facit vnius moris in domo. Vnitas spiritualis est quæ nos coniungit deo. Vnde apostolus : Qui adhæret deo, vnus spiritus est. Vnitas socialis inter angelos, quibus omnimodis idē velle est, idē nolle. Vnitas personalis in Christo. Vnitas principalis, quæ & substātialis est in trinitate. Ecce q̄ bonum & q̄ iucundum. Sunt quædam bona & iucunda, sunt quædam nec bona nec iucunda. Sunt quædam bona & non iucunda, sunt quædam iucunda & non bona. De bonis & non iucundis peruenitur ad bona & iucunda. De iucundis & non bonis peruenitur ad non bona & non iucunda. Bona & non iucunda sunt continentia, patiētia, disciplina. Iucunda & non bona, voluptas, curiositas & vanitas. Nec bona nec iucūda, inuidia, tristitia, acedia. Bona & iucunda, honestas, charitas & puritas. Ad hoc bonum & iucundum obtinendū, necessaria est vnitas virtualis, & vnitas moralis. Primam disturbāt pusillanimitas & leuitas. Pusillanimitas facit propositum relinquere, leuitas mutare. Alteram obstinatio, suspicio & simulatio disturbant. Obstinatio non recipit proximum, suspicio non credit proximo, simulatio nō se iungit pximo. Spes æternorū expellit pusillanimitatē, humilis obedietia leuitatē. Obstinatio humilitate, suspicio & simulatio charitate pelluntur.

Pſal.132.a

D

Gene.2.d

Pſal.26.b

Pſal.67.a

1.Cor.6.d.

E

Sermo quadrageſimuſquintus.

Non est speciosa laus in ore peccatoris. Etiam quæ est in ore peccatoris pœnitentis, non videtur speciosa: quia adhuc de peccati recordatione & memoria confusione patitur, & frequenter inde compungitur. Sed tamen in eo est vtilis & fructuosa confessio, etsi non speciosa decoraque laudatio. Postquàm vero de beneficiis dei proficiens adhæret diuinæ laudi, & in ea assidue delectatur & proficit, ita vt nihil aliud placeat ei: tunc in ore eius est speciosa laus dei, ad similitudinem agricolæ, qui dum stercorat agrum suum, totus in luto est & stercoribus, non est pulcher labor eius, etsi sit fructuosus: sed quādo colligit manipulos segetis, tunc labor est speciosus & dulcis.

Eccles. 15. c.

Sermo quadrageſimuſſextus.

Mni custodia serua cor tuū, quia ex ipso vita procedit. Duobus autē modis vita à corde procedit. Aut quia corde creditur ad iustitiam, & iustus ex fide viuit, & fide mundatur cor, & mundo corde deus videtur, id est agnoscitur, & hæc est vita æterna, vt cognoscāt te vnum deum, & quem misisti Iesum Christū: aut quia Christus vita nostra, qui nunc per fidē habitat in cordibus nostris, erit cum apparebit, & nos cum ipso apparebimus in gloria: & qui nunc latet in corde, tunc quasi de corde ad corpus procedet, quando reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Vnde & alius apostolus ait: Nunc filij dei sumus, & nondum apparuit quid erimus. Sed cō fiderandum est quomodo dicat. Omni custodia serua cor tuū.

Prou.4.d

Rom.10.c

Matt.5.d.

Ioan.17.a

F

Philip.3.d

1.Ioan.3.d

Solent dicere homines huius seculi, bonum castellum custodit, qui corpus suū custodit. Nos autē nō sic, sed sterquilinium vile custodit qui custodit corpus suum: apostolo teste: Quoniā qui seminat in carne, de carne metet corruptionem. Qui vero, inquit, in spiritu, de spiritu metet vitam æternam. Ac si dicat colendum, custodiendum magis animæ castrum, quoniam æterna ex ipso vita procedit. Sed castrum istud in terra inimicorum situm vndique impugnatur: & idcirco omni custodia, id est ex omni parte vigilanti solicitudine est muniendum, inferius, superius, ante & retro, à dextris & à sinistris. Inferius impugnat concupiscentia carnis quæ militat aduersus animā, quia caro concupiscit aduersus spiritum. Superius imminet iudiciū dei. Horrendum est enim incidere in manus dei viuētis. Solicite satis hac parte cor suū custodiebat, qui dicebat : Sēper enim quasi tumentes super me fluctus timui deū. Retro mortifera delectatio est, quę oritur ex recordatione præteritorū peccatorū. Ante instantia tentationū. A sinistris vero arrogantiū fratrū, & murmurantium inquietudo. A dextris obedientiū fratrū deuotio. Possunt enī hi quoq; (nisi

Gala.6.b

Heb.10.f

Iob.31.c

Universidad de Deusto
Biblioteca

G nisi caueatur) duobus nocere modis: aut bonis eorum actibus inuidendo,aut singularem gratiã æmulando. Vigilet ergo aduersus carnem rigor disciplinæ:contra iudicium dei, iu
1.Cor.11.g dicium propriẽ confessionis:& hoc sit duplex. Manifestũ de manifestis, occultum de occultis. Vnde ait apostolus: Si nosmetipsos diiudicaremus, non vtiq; iudicaremur. Contra delectationem quæ procedit de recordatione præteritorũ peccatorum,frequentia lectionis. Contra instantiam tentationis, iustantia supplicis orationis. Contra fratrum inquietudinem, patientia & compassio. Aduersus obedientium fratrum feruorem, congratulatio & discretio. Congratulatio enim expellit inuidiam, discretio nimiam æmulationem.

Sermo quadragesimusseptimus.

Prou.25.b MEl inuenisti:noli multum comedere,ne forte satiatus euomas illud. Potest non incongrue hoc loco mellis nomine,fauor humanæ laudis intelligi. Meritoq; non ab omni, sed immoderato mellis huius edulio prohibemur. Est enim cũ vtiliter humanas laudes recipimus, fraternæ duntaxat intuitu charitatis,& ad salutem eorum qui nobis propterea facilius acquiescunt. Hac ergo parcitate seruata,mellis huius moderata comestio non nocebit. Si quid vero amplius est,à malo est, & in perniciem conuertetur. Inuẽto enim melle immoderatius vescitur,quisquis apponẽs omnino cor suũ fauore humanę laudis inflatur,increpatur, impinguatur: à quo se propheta sanctus custodiri deprecatur à domino,non quidẽ mellis,sed olei satis vicina appellatione ipsum, quem prædiximus fauorem exprimens vbi
Psal.140.b ait: Oleum autẽ peccatoris non impinguet caput meum. Vis nosse quando euomat immoderatus epulator mellis eduliũ, quod vsq; ad satietatem sumens modum parcitatis excessit? Tunc sine dubio laudes quibus satiabatur, non alium fructũ quærens,sed fauore ipso contentus humano: tunc inquã multa cum anxietate euomit, quod cum pernicioſa delectatione comedit,cum alium quemlibet laudari audiens inuidia contabescit. Mens enim dedita vanitati,& arrogantia tumẽs, laudem alterius,suam reputat vituperationem.

Sermo quadragesimusoctauus.

Duo loca sunt animæ rationalis, inferior quẽ regit, & superior in quo requiescit. Inferior quem regit, corpus: superior in quo quiescit,deus. De vtroque
Eccles.10.a. potest recte intelligi quod scriptum est: Si ascẽderit super te spiritus potestatem habentis, locum tuum ne dimiseris:vel inferiorem scilicet regẽdo, vel superiorem quiescendo. Sed hoc quod prius dixi, conuenit rudibus adhuc & imperfectis,quibus loquitur apostolus: Humanum dico propter infirmitatẽ carnis vestræ. Sicut enĩ exhibuistis mẽbra vestra seruire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem,ita nunc
I exhibete membra vestra seruire iustitiæ in sanctificationem. Habet quippe anima tria facere in corpore,viuificare,sensificare,regere. Sed siue auferatur vita, siue sensus perturbetur, de neutro condemnatur. Sin vero tentatori victa succubuit, hoc illi ad peccatum reputatur. Dicitur ei ergo ne ascendente super eam spiritu,locum suum deserat,hoc est ne ingruẽte tentatione membra sua arma iniquitatis peccato exhibeat. Notandũ autẽ quod dicitur. Si ascẽderit super te spiritus potestatẽ habentis. Nihil quippe aduersus nos malignus spiritus potest nisi missus aut permissus. Vnde cum eius sit voluntas semper mala: nunq; potestas est nisi iusta. Nam voluntas quidem mala ex seipso sibi inest,potestatem vero non aliũde quàm adeo habet. Quam tamen potestatẽ semper moderatur dominus, ne scilicet ex nequitia voluntatis plus puniat quàm eorum exigunt merita qui puniuntur. Et hæc de inferiori loco dicta sunt. Cæterũ de superiori hoc intelligitur, ne quietem mentis quam in deo habet,tentante diabolo deserat,sed vndecũque ille tentauerit, ipsa in deo fixa constãter in tranquillitate pmaneat. Hæc posterior sentẽtia cõuenit perfectis,
4.Reg.3.b qui cum Helia dicere possunt: Viuit dominus deus Israel, in
1.Ioan.4.d cuius conspectu sto. Et illud de Ioãne apostolo, quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mundo. Hæc inquam sententia conuenit perfectis,qui iam in sua conuersatione quodammodo imitantur statum æternitatis.

Sermo

Sermo quadragesimusnonus. K

Si ue ad Austrum siue ad Aquilonem arbor ceciderit,ibi erit. Austri calor & leuitas in sacra scriptura bonam solet habere significationem. Ab Aquilone vero panditur omne malum. Porro homines Eccles.11.b
sicut arbores vidit aliquis. Exciditur autem arbor in morte: & quocunq; ceciderit, ibi erit: quia ibi te iudicabit deus vbi inuenerit. Ibi inquam erit immutabiliter & irretractabiliter. Videat quo casura sit antequam cadat: quia postq̃ ceciderit, nõ adiiciet vt resurgat, sed nec vt se vertat. Quo vero casura
Psalm.40. sit arbor,si scire volueris:ramos eius attẽde. Vnde maior est & Hie.8.
copia ramorum & ponderosior: inde casuram ne dubites,si tamen fuerit tũc excisa. Rami nostri,desideria nostra sunt: quibus ad austrum extendimur, si spiritualia fuerint: si carnalia, ad Aquilonem. Quæ verò præponderent, medium corpus indicat. Ea namque præponderant,quæ secum traxerint corpus. Sic enim est corpus nostrum inter spiritum cui seruire debet, & carnalia desideria quæ militant aduersus animam siue potestates tenebrarum, ac si vacca sit inter raptorem & rusticum constituta. Quicquid ille minetur,quicquid intendat,si vaccã non duxerit,rusticus vicit. Sic quantũcunq; seuiat malignus, quantuncũq; praua desideria crucient: si vas suum sibi vendicat anima, vicisse credenda est, vt quemadmodum ait apostolus: Non regnet peccatum in nostro mortali corpore: sed si- Roma.6.
cut exhibuimus membra nostra seruire iniquitati ad iniquitatem, sic exhibeamus seruire iustitiæ in sanctificationem. L

Sermo quinquagesimus.

Boues sunt qui in opere dei strenue exercentur: qui seminant in lachrymis, sed in gaudio metent. Isti sane quæcunq; sunt mundi huius arbitrãtur vt ster-
cora. Piger vero cuius sabbata vidẽtes hostes deridẽt,dehonestatur ab hostibus in ocio suo, sicut boues strenui in laboribus suis honestantur à deo. Quem enim maligni spiritus pigrum vident ad spiritualia exercitia, in cogitationibus eius ingerunt importune terrena: velut de stercoribus boũ massas coagulantes, & pigrũ sicut dignus est, lapidantes.

Sermo quinquagesimusprimus.

Omnia fecisti in pondere & mensura & numero. Ad differentiam ipsius diuinæ essentiæ dictũ est. Crea- Sap.11.
turæ enim in pondere & mensura & numero factę sunt, solus creator his omnibus caret. Pondus in dignitate rei consideratur. In pondere igitur facta est, quæ rei sui generis est cõparanda, aut secundum maius, aut secundũ minus, aut secundũ æquale. Pondus habet quæ quanti valeat æstimari potest. Mensura vero, in loco & tempore consideratur. Quòd si locum solũ accipimus corporalẽ, incorporeorũ mensurã in tempore erit,& nõ in loco. Neque enim anima in M
loco potest esse corporeo: nec corpus, de quo magis videtur, locus animæ est. Quomodo enĩ corpore clauditur, quę sic vegetat exteriora sicut interiora, sic est in supficie cutis, sicut in visceribus intimis? Sed ex affectione carnali & cõsuetudine corporum sic errat anima, vt seipsam nesciat nisi corpoream cogitare. Vbi est enim thesaurus eius, ibi est & cor. Hoc sa- Mat.6.c
pit quod diligit. Affectionibus siquidẽ obligata & illita terrenis, suam ipsius faciem considerare non potest. Infixa est in limo profundi,& seipsam non videt, sed putat formam suam esse luteã illam quã portat imaginẽ. Sed omnino aliter est: & aliter consideratur mẽsura animæ secundũ locũ. Locus siquidem vnicuique rei, finis est suæ subsstantiæ. Subsstantia vero animæ in ratione, in memoria in consilio, in iudicio, cæterisq; similibus est: quæ omnia suo quoque fine clauduntur. In mensura est ergo factus omnis spiritus præter diuinum: quia & ratio eius & memoria,& cætera omnia suam habent mensurã. In numero facta sunt omnia, vel secundum partium compositionem, vt sunt corpora: vel secundum varietatem & mutabilitatem, vt sunt etiam incorporea. Solus deus est, in quem nec pondus nec mensura cadit omnino, nec numerus. Vnus deus est: non habet sui generis cui valeat comparari. Vnus est & solus ipse penitus inæstimabilis: æternus quoque & immensus: indiuisus & omnino inuariabilis.

Sermo

A *Sermo quinquagesimussecundus.*

Cant.1.d SCuletur me osculo oris sui. Tria sunt oscula: primum, pedum: secundum, manuum: tertium, oris. Cũ primo conuertimur, pedes domini osculamur. Duo autem sunt pedes domini: misericordia & veritas. Hunc vtrunque pedem deus conuertentium cordibus imprimit, & vtrũque pedem peccator quisque si vere conuertitur, amplectitur. Si enim solam misericordiam sine veritate reciperet, per præsumptionem caderet. Rursus si veritatẽ sine misericordia reciperet: nihilominus per desperationem periret. Sed vt fiat saluus, ad vtrũq; pedem humiliter prouoluitur, vt per veritatem peccata damnet,& per misericordiam veniam sperет: & hoc primum osculum. Secundum osculum sit, cum primum ad bona opera consurgimus. Tunc manus domini osculamur, cum ei nostra bona opera offerimus, vel cum ab eo virtutum dona recipimus. At vero tertium osculum tunc fit, cum iam consumpto luctu pœnitentiæ, iam acceptis virtutum donis mens cœlesti desiderio inspirata, ad secreta interioris cubiculi gaudia impatiens amoris introduci desiderat: cum
Psal.26.c dulcibus suspiriis vocem animi interrumpentibus pio cordis affectu decantat: Vultum tuum domine requiram. Et ita ex vehementi desiderio fit ei presens sponsus: quem sic amat,
B quem sic affectat, cui sic suspirat. Primum itaq; osculum fit in remissione peccatorum: & dicitur propiciatorium. Secũdum fit in donis virtutum, & vocatur muneratorium. Tertium fit in contemplatione cœlestium, & vocatur contemplatorium. Sciendum est autem esse duo genera contemplationis. Quidam enim sunt qui ascendunt,& cadunt: alij vero qui rapiuntur,& descendunt. Ascendunt sicut illi de quibus scriptũ est:
Rom.1.c Cum cognouissent deum, non sicut deum glorificauerunt, aut
Ibidem gratias egerunt. Gratias non egerunt: quia viribus suis & ingenio tribuerunt quod deus reuelauit illis. Ideo sequitur casus eorũ: & euanuerunt in cogitationibus suis. Dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt. Electi vero rapiuntur, sicut Paulus & sui similes. Sed & descendunt, vt ea quæ per excessum mentis viderint, loquantur paruulis: eo sane modo quo
2.Cor.5.c capiantur ab ipsis. Rapitur Paulus cum dicit: Sine mente ex-
Ibidem. cedimus deo. Descendit cum dicit: Siue sobrij sumus vobis.
Cant.1.d Hoc posteriori genere contemplationis rapi desiderat anima perfecta in caltissimos amplexus sponsi sui dicens: Osculetur me osculo oris sui. Ac si diceret: Ego non viribus meis, non industria, non meritis ad contemplanda gaudia domini mei assurgere valeo: sed ipse osculetur me osculo oris sui, id est eius gratia fiat: non per doctrinam, non per naturam, sed per gratiam suam osculetur me osculo oris sui. Miro autem modo gratiam operantis, & opus, & modum operis elegãter
C expressit. Cum enim dicit, osculetur: operantis gratia mostratur. Cum autem supponit, osculo: ipsum opus, id est contemplatio designatur. Cum vero adiũgit, oris sui, modum operis, scilicet quo fiat contẽplatio, euidenter expressit. Per os quippe verbum intelligitur. Fit autem contemplatio ex condescẽsione verbi dei ad humanam naturam: per gratiam & exaltationem humanæ naturę ad ipsum verbum per diuinum amorem. Nec absurdum cuiquam videri debet, si in contemplatione verbi dei hęc ita distinguamus: cum eiusdem quoque verbi dei incarnationem eodem ordine factam euangelium testetur. Ibi etenim gratia præmittitur, cum ab angelo virgo salutatur: Aue, inquit, gratia plena. Etenim cuius sit,& quãta sit
Luc.1.c ipsa gratia, subiungit dicens: Dominus tecum. Opus etiam eiusdẽ gratiæ subinfertur, cum dicitur: Benedictus fructus ventris tui. Fructus nãque vẽtris tui, incarnatio est verbi. Modus vero tãti operis edocetur vbi dicitur: Spiritus sanctus superueniet in te,& virtus altissimi obumbrabit tibi. In quibus operibus verbi, siue his quę de euangelio protulimus, siue his quæ de Canticis canticorum exposuimus: manifeste cõstat, & istam scilicet incarnationem ex sola vbertate diuinæ gratiæ esse factam: nec illam, id est contemplationem quandoq; humana voluntate, sed diuino tantum munere prouenire posse. Et notandum q̃ hęc ipsa contẽplatio tribus modis pro diuerso statu temporum distinguitur. Et primo quidem vocatur cibus, secundo potus, tertio ebrietas. Vnde & in consequentib⁹
Cant.5.d electi quoque voce sponsi inuitantur dicentis: Comedite ami ci & bibite, & inebriamini charissimi. Prius comedunt, dum in D
carne adhuc corruptibili degunt. Postmodum vero corpore exuti,& in cœlum trãslati iam bibere dicuntur eadẽ quę prius comederant: quia iam per speciem contemplantur sine labore quæ prius per fidem crediderant, dum in corpore positi pregrinarentur à domino, & in sudore vultus sui vescerentur pane suo: sicut & nos facili⁹ sumim⁹ ea quę bibim⁹ q̃ illa quæ mandimus: quia in illis nonnullus labor, in his leuis est transitus. In hoc ergo statu positi sancti bibere quidem possunt, sed inebriari non possunt: quoniam à perfectissima cõtemplatiõe diuinitatis quodammodo retardãtur, dum adhuc resurrectionẽ sui corporis in fine seculi præstolantur. Qua facta ita corpus menti,& deo mens inhærebit, vt iã deinceps nihil sit quo ab interna ebrietate contemplationis reuocari possit. Prima itaque inuitatione qui comedunt vocantur amici, id est chari: in secunda quia bibunt, chariores: in tertia quia inebriantur, charissimi. Quia meliora sunt vbera tua vino. Duo sunt v- Canti.1.d
bera sponsę, vnum congratulationis, alterum compassionis. Roma.12.c
Vnde Apostolus his duobus paruulos fouens, gaudere ait cũ gaudentibus: flere cum flentibus. Vinum accipitur desideriũ seculare, de quo scriptum est. Fel draconum vinum eorum, & Deut.32.c
venenum aspidum insanabile. Fragrantia vnguentis optimis, innuit q̃ aliqua sunt vnguenta bona, aliqua meliora, quibus omnibus superferantur hæc optima. Dicamus ergo tria ge-
nera esse vnguẽtorum. Primum sit de recordatione peccatorum, cum pro ipsis compungimur, & veniam petimus,& hoc vnguentum bonum est: quia cor contritum & humiliatũ deus non sperнit. Effunditur autem ad pedes domini, ibique remu- Psal.50.d
nerationem accipit, scilicet remissionem peccatorũ, cũ dominus dicit: Remittuntur ei peccata multa: quoniã dilexit multum. Secundum vnguentum sit de recordatione beneficiorũ Luc.7.g
dei. Et hoc recte ad caput effunditur: quia virtutes nõ nisi ad deum,à quo sunt referuntur. Hoc autem vnguentum iam charius est: quia de hoc scriptum est: Vt quid perditio ista vnguẽ- Matt.26.a
ti facta est? Poterat enim venundari plusquã trecentis denariis,& dari pauperibus. Sed hãc perditionẽ approbat domin⁹ cum dicit: Sinite eam. Quid illi molesti estis? Pauperes enim Ibidem.
semper habetis vobiscum, me aũt non semper habebitis. Non solum approbat, sed etiã remunerat, cum dicit: Amen dico vo- Ibidem
bis vbicũq; prædicatũ fuerit hoc euangelium, in toto mundo dicetur & q̃ hæc fecit in memoriam eius. Tertiũ ergo vnguẽtum componitur de preciosis aromatib⁹, sicut de quibusdam sanctis mulieribus scriptũ est q̃ emerunt aromata vt venientes vngerent Iesum. Sed huius tertij vnguenti non fit aliqua Mar.16.a
effusio vel perditio: quia noluit dñs illud sup corp⁹ suũ mortuũ effundi, sed seruari viuo corpori suo, id est ecclesiæ sanctę cui nimirũ mulieres quæ cũ vnguẽtis venerant, mittuntur resurrectionem euãgelizare. Primum itaq; vnguentum vocatur vnguentũ cõpunctionis,& absumitur igne cõtritiõis. Secũdũ F
deuotionis,& absumitur igne charitatis. Tertiũ vocatur vnguentũ pietatis, quod non absumitur, sed integrũ cõseruatur.

Sermo quinquagesimustertius.

Sicut de Christo duo sunt, vnum nobis incognitum, scilicet generatio diuina, de qua scriptum est, Gene- Esa.53.c.
rationem eius quis enarrabit? alterum cognitum, vt generatio vel opera humana: Ita etiam de spiritu sancto aliud eius nostris est mentibus occultum, scilicet quomodo procedat à patre & filio, cum sit equalis & cœternus eidem patri & filio: aliud vero ipso docente manifestũ, videlicet quibus modis operetur gratiã suã in nobis. Duplex quippe est operatio sancti spũs. Operat enim in nobis aliud, ꝑpter nos: aliud propter proximos. Propter nos, id est propter vtilitatem nostram, operatur in nobis primo cõpunctionẽ, consumendo peccata. Secundo deuotionẽ, vngendo & sanando vulnera. Tertio creando intellectum tanq̃ pane confirmat nos & roborat. Quarto hæc ipsa multiplicius augendo,& amorem infundendo: quasi vino inebriat. Cætera charismata, id est sapientia, cõsilia & huiusmodi: dantur nobis ad vtilitatẽ aliorũ. Vnde Apostolus cum de distributiõe donorũ loqueretur, nõ ait simpliciter: alij datur sapiẽtia, alij scientia, sed addidit dicens, sermo scientię: sermo sapientiæ: vt ostenderet quòd huiusmodi dona propter alios dantur, scilicet vt alij ædificen- 1.Cor.12.a
tur. In quibus operibus cauendum est duplex periculum,

P ne vel

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gne vel illa quæ dantur propter nos, diuidamus proximis: vel illa quæ propter proximos, reseruemus nobis. Si enim quæ pro vtilitate aliorum accepimus, retinemus tantum nobis, Eccli.20.d charitatem non habemus,& dicitur nobis: Sapientia abscondita,& thesaurus inuisus, quæ vtilitas in vtrisque? Rursus si de donis dei velimus innotescere hominibus, nō deo in occultis cordis placere, humilitatem perdimus, & merito illa voce increpamur, Quid habes quod non accepisti? Sic vtroque 1.Cor.4.b modo periclitamur,hinc humilitatem, illinc amittendo charitatem. Et quis sine humilitate & charitate potest saluus fieri? Rectus ergo profectus nostri ordo est vt illis donis scilicet compunctione & cæteris studeamus impleri primum, deinde si per gratiam spiritus sancti cętera supercreuerint,id est sapientia & scientia, curemus illa proximis partiri. Ita sane obtinebimus illud spiritus sancti donum quod vocatur discretio spirituum,si & ea quæ nobis tantum congruunt,nobis reseruemus,& ea quę ad aliorum vtilitatem conferuntur, nobis largiamur & proximis.

Sermo quinquagesimusquartus.

Can.1.a Osculetur me osculo oris sui. Os patris intelligitur Mat. 11. d filius. Nemo autem nouit filium nisi pater,& nemo nouit patrem nisi filius, & cui voluerit filius reuelare. At vero cuicunque fit ista reuelatio, siue patris siue filij,non fit nisi per spiritum sanctum. Hinc est quòd Matt. 16.c cum Petrus dixisset domino,Tu es Christus filius dei viui:ille respondit: Beatus es Simon Bariona, quod interpretatur Ibidem filius columbę: quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed 2.Cor.2.c. pater meus qui est in cœlis. Et Apostolus cum præmisisset quòd oculus non vidit, & auris non audiuit, & cætera. Statim subiunxit,nobis autem reuelauit deus per spiritum suum. Videtur ergo spōsa gratiam habere spiritus sancti, per quam cognoscat filium æqualem patri. Nec dicit, osculetur me ore suo(quod solius filij est dicere)non cuiusquā creaturæ:quippe quæ nullo modo potest esse æqualis patri, sed osculo oris sui. Porro osculum commune est osculantis & osculati. Si igitur se inuicem osculantur pater & filius,quid est eorum osculum nisi spiritus sanctus? Hoc itaque flagrat sponsa oscularj,osculetur me,inquiens,osculo oris sui. Hoc osculum te- Gala.4.b statur etiam Paulus eam accepisse,cum dicit:Quoniam estis filij,misit deus spiritum filij sui in corda nostra, clamantem, abba pater. Hoc osculum pollicebatur, & ipse saluator,cum Mat. 7.b ad instantiam orationis exhortaretur discipulos. Si vos, inquit,cum sitis mali,nostis bona data dare filiis vestris,quanto magis pater vester qui in cœlis est dabit bona,id est spiritum bonum petentibus se? Ex huius osculi impressione suscipit anima rationalis ab ipso sponso suo verbo dei cognitionem, I & amorem veritatis,quæ duo quasi labia imprimit ei ipsa dei virtus & dei sapientia. Siquidem sapientia cognitionem, virtus confert amorem. Habet & ipsa anima similiter duo labia quibus osculatur sponsum suum, id est rationem & voluntatem. Rationis est percipere sapientiam,voluntatis virtutem. Si sola ratio percipiat sapientiæ cognitionem,& voluntas nō habet virtutis amorem,non est plenum osculum. Aut si sola voluntas obtineat amorem,& ratio minime percipiat cognitionem, nihilominus est semiplenum. Tunc vero plenum & perfectum est, quando & sapientia illustrat rationem, & virtus afficit voluntatem.

Canti. 1.a Osculetur me osculo oris sui.Tria sunt oscula,reconciliatorium, muneratorium, contemplatorium. Primum,ad pedes:secundum,ad manum: tertium,ad os sumitur.In primo accipitur remissio peccatorum:in secundo, munus virtutum:in tertio,cognitio secretorum. Vel ita, osculum doctrinæ, naturæ, gratiæ.

Sermo quinquagesimusquintus.

Duo sunt vbera sponsę:congratulatio & compassio. Gemina lactis species: exhortatio & consolatio. Tria vnguenta:compunctio,deuotio,pietas. Compunctio de recordatione peccatorum, deuotio de recordatione beneficiorum, pietas ex consideratione miserorum.

Sermo quinquagesimussextus. K

Duo sunt pedes dei, misericordia & iudicium. His circuit & perambulat iugiter spirituales mentes Psal.18.b exultans vt gigas ad currendam viam: si tamen tales sunt de quibus merito dicat: Habitabo in illis, & deambulabo in eis. Hos ergo pedes primo vngit anima peccatrix illo primo vnguento quod dicitur compūctionis. Deniq; Maria quæ peccatrix erat, vnxit pedes Iesu. Nec mediocre sane vnguentum hoc videatur, de quo scriptum est: Et do- Ioan. 12.a. mus impleta est ex odore vnguenti. Nec mirum,cum etiam in cœlestibus sentiatur huiusmodi vnguenti fragrantia,veritate attestante quæ ait:Gaudium est angelis dei super vno pecca- Luc.15.b. tore pœnitentiam agente. Verum quantumlibet vnguentum hoc preciosum videatur, tamen comparatum alteri quod appellatur deuotionis, & conficitur ex memoria beneficiorum diuinorum,quo & vngitur caput domini, vile & nullius precij intelligitur. Denique de illo dicitur: Cor contritum & humiliatum deus non despicies. De isto vero: Sacrificium lau- Psal.50.d. dis honorificauit me. Caput ex eo vngis,cū de suis donis,deo Psal.49.d. gratias agis. Siquidē caput Christi,deus. Deitas ergo in Chri- 1.Co.11.a sto tangitur,quotiens ad laudem ipsius eius beneficia memoramus, sicut non tam deitas q̄ humanitas necesse est vt cogitetur,cum non eius dona,sed nostra peccata recordamur. Nā in carnis assumptione duos illos pedes ad hoc accepisse cognoscitur,id est misericordiam & iudicium, vt peccator qui L ad caput,id est ad deitatem accessum non habebat, ad pedes, id est ad humanitatem accēderet. Nisi enim pes ille quem diximus misericordiam,ad hominē assumptum pertineret,Pau- Heb.4.a. lus de illo non diceret: Tentatum autem per omnia pro similitudine absque peccato,vt misericors fieret. Et nisi iudicium æquē ad hominem pertineret, ipse homo deus de seipso non dixisset:Et potestatem dedit ei iudiciū facere,quia filius hominis est. Itaque ad hos pedes viri doloris & scientis infirmitatem, peccator accedere non dubitans, fidenter loquitur. Nunc autem cum fiducia accedimus ad thronum gratiæ. Nō Heb.4.d enim habemus pontificem qui non sciat compati infirmitatibus nostris. Peccatrix ergo ad pedes,iusta ad vngēdum caput accedit. Tanto autem vnguentum capitis illo alio quod pedibus apponitur preciosius est æstimandum, quanto species quibus conficitur,illis constat esse preciosiores. Has quippe facile & absque labore in nostra regione reperimus. Peccatores siquidem omnes sumus. Porro illas difficile ac de longinquo valde, vtpote de paradiso dei asportatas suscipimus. Omne enim datum optimum, & omne donum perfectum de- Iaco.1.c. sursum est descendens à patre luminum. Quid denique huiuscemodi vnguento excellentius,de cuius effusione etiam Apo Matt.26.d stoli murmurasse dicuntur dicentes: Vt quid perditio hęc? potuit enim venundari & dari pauperibus. Sed & nunc quoque M cum forte videtur quispiam vacare deo, tantę deuotionis & gratiæ,vt merito credatur vngere caput Christi,persistens iugiter in sancta quiete,& gratiarum actione, & diuinæ delectatione deuotionis,non desunt qui hoc perditionem dicant, & iusto vt sibi videtur murmure conqueruntur,q̄ is qui pluribus prodesse poterat,quiescat sibi,non q̄ sanctitati inuideant,sed q̄ prouideant charitati. Cæterum ipsa charitas deus huiuscemodi animæ plerumque parcit quam videt spiritualibus studiis delectari, maximęq; si talem eam nouerit quæ adhuc pusillanimitate & imbecillitate vt mulier sit,& necdum in virum perfectum profecerit: quod vtiq; melius ipse discernit qui intuetur cor,q̄ homines qui in facie tantum vident, & secundum faciē iudicant,cum videlicet minime attendunt nō esse eiusmodi facilitatis deuote qescere, & fructuosē occupari: humiliter subesse, & vtiliter præ.. le : regi sine querela, & regere sine culpa: obedire sponte, & imperare discretè: bonū denique esse inter bonos, & bonū inter malos: imò etiam esse pacatū inter filios pacis, & his qui oderūt pacem, exhiberi pacificum. Sciēs ergo Iesus qui sint quive non sint idonei implicari curis pro tali delicata anima quā pro sui adhuc tenerītudine tractandis negociis minus sufficere sentit,aduersus aliud sentiētes, & ob hoc eius quietem tanq̄ infructuosam bono quidē zelo,sed non secūdū scientiā insimulātes,ipso respō det effectu: Quid molesti estis huic mulieri? Nam etsi(quod Ibidem fatendum

A fatendum est)melius est ad quod illam trahere tentatis,bonū tamen opus est quod operata est in me. Sinite eam interim operari bonum quod potest. Noui enim ego quòd adhuc mulier sit. Cum autem mutatione dexteræ excelsi de muliere factus fuerit vir,(quod & me quando tamen erit latere non poterit,quia me prouocante promouebitur, me quoque seruan- Eccli. 42.c te tenebitur)tunc melior erit iniquitas viri quam nunc benefaciens mulier. Vnde & illud melius spero. Nec reputo perditionem vnguenti huius effusionē, in quo & mulieris deuotio designatur, & mea prefiguratur sepultura. Huc accedit q̄ tam late suam fragrātiam circunquaque diffundit,quare vbicunque prædicatum fuerit hoc euangelium,dici etiam habeat Matt.26.d quod & hæc fecit in eius commemorationem.

Sermo quinquagesimusseptimus.

IAm ad tertium vnguentū accedamus. Sane in duorum præmissorum alterutra collatione, priore sequens absque omni ambiguitate cognoscitur esse melius longeq; excellentius. Illud autem mirū vi- Canti.1.d. detur, si tertium aliquod inueniri queat,quod ambobus iure debeat anteponi,iuxta quod optimum vnguentum sponsa sua redolere vbera glorietur. Alioquin optima non sunt si non vincunt & meliora, sicut & meliora veraciter non dicuntur nisi quę superant bona. Porro tantæ excellentiæ vnguentum illud secundum quo caput vngitur,inuentum est, vt vix quælibet ei diuitiæ non dico præferri,sed nec saltem conferri possē videantur. Ego tamen non crediderim sponsam esse mentitam, quippe quæ habeat sponsum ipsam veritatem, cuius & hic verba loquitur,qui vtique sicut fallere non vult, ita nec falli potest. Alioquin frustra desiderat & suspirat veritatis amplexibus iungi,mentiens veritati. Quæ enim mendacio so- Psal.5.b cietas cum veritate? Quin potius veritas perdit omnes qui loquuntur mendacium. Fortassis in euangelio si quęrimus,inue- Mar.16.a nimus pręcessisse & huius figuram. Maria,inquit, Magdalene & Maria Iacobi & Salome emerunt aromata,vt venientes vngerent Iesum. Vides ne in prima fronte propositi capituli quanti æstimandum sit etiam hoc materiale vnguentum, cuius aromatibus comparandis non vna vel duæ sufficere potuerunt? Vna primum,vna & secundum attulit vnguentum. Ad hoc autem comparandum & præparandum tres pariter conueneruntt, vt simul videlicet emerent quod per se singulæ nō poterant, & sic venientes vngerent Iesum. Non solum pedes aut solum caput,sed vt venientes (inquit) vngerent Iesum,id est totum corpus. Sed attende q̄ tam preciosi huius vnguenti Christus pati noluerit perditionem fieri,& ideo non inuento corpore reportarunt illud, & iusse sunt exhibere viuo quod præparauerant mortuo. Quod & fecerunt,cum protinus nun C ciato gaudio resurrectionis, discipulorum (qui proculdubio membra Christi,& membra viua erant)tristia corda delinire curarunt. Quæ vtique membra nisi plus illo crucifixo corpore Christus diligeret, pro his illud crucifigendum non tradi disset. Liquet itaque q̄ duo illa tanto hoc vltimum pręcellit vnguenta: quanto Christus hoc suum corpus,id est ecclesiam cui exhibetur, illo quod ex eo vngi voluit, quod & propter huius redemptionem tradi voluit, constat esse amabilius.

Sermo quinquagesimusoctauus.

Canti.6.d. REuertere reuertere Sunamitis, reuertere reuertere vt intueamur te. Reuertere primo ab inepta lętitia, reuertere secundo ab inutili tristitia, reuertere tertio ab inani gloria, quarto reuertere à latenti superbia. Inanis gloria est quæ ab ore hominum venit extrinsecus. Superbia latens oritur intrinsecus. Cum hæc omnia vitia reliquerit anima, intuebitur eam sponsus eius. Ob hoc autem debet ab aliis abstinere, vt digna fiat eius complexib⁹. Vnde & ad eam dicitur, Reuertere reuertere,vt intueamur te.

Sermo quinquagesimusnonus.

Canti.4.d. EMissiones tuæ paradisus. Vox illius cœlestis Hierusalem, congaudentis huic quæ peregrinatur in terris. Sunt autem tres emissiones. Prima coniugatorum pœnitentium in mundo. Secunda conuersorum continentium in claustro. Tertia prælatorum prædicantium,& orantium pro dei populo. De prima emissione,id est pœnitentia dicunt angeli, quibus gaudium est super vno pec D catore pœnitentiam agente: Quæ est ista quæ ascēdit per de- Luc.15.b. sertum sicut aurora consurgens? Ascēdere autem dicitur hæc Canti.3.c anima pœnitēs per desertum, tertam scilicet inuiā & inaquo- 6.d.8.b sam,peccatorum suorum recordando. Ascendit sicut virgula, eadē peccata humiliter confitendo. Quæ confessio rectē fieri sicut virgula fumi dicitur,quia per plures peccatorum species tanquam fumus de thuribulo per plura foramina diriuatur. Et notandum q̄ cum fumus nūquam habeat splendorem, nonnunquam tamen habere possit odorem. Quod hic fumus confessionis odorem quēdam pietatis habeat, innuitur ex his quæ subiunguntur: Ex aromatibus myrrhę & thuris & vniuer Ibidem si pulueris pigmentarij. Confessionem debet semper comitari myrrha & thus,id est mortificatio carnis, & oratio cordis. Alterum enim sine altero, aut parum, aut nihil prodest. Nam si quis carnem mortificet,& orare dissimulet,superbus est: & dicitur ei: Nunquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo? Item si orauerit,& carnem suam mortificare neglexerit,audiet: Quid vocatis me domine domine, Luc.6.g & non facitis quæ dico? Et illud: Qui auertit aurem suam ne Prou.28.b audiat legem,oratio eius erit execrabilis. Vtrumque ergo alteri suffragatur,dum constat q̄ alterum sine altero reprobatur. Sequitur: Et vniuersi pulueris pigmentarij. Post recorda- Canti.3.c tionem & confessionem peccatorum, post mortificationem & orationem, exhibendus est fructus eleemosynarum. Quæ bene puluis dicuntur,quia de terrena substantia fiunt. Pigmē E tarius vero,quia suauissimum odorem emittūt. Hinc est quòd Cornelio bene agenti dictum est: Orationes tuæ,& eleemo- Acto.10.a synæ tuæ ascenderunt. Vel vniuersi pulueris pigmētarij: ideo dicitur: quia non solum magna,sed etiam minima quęq; peccata conterenda sunt per confessionem, & diluenda per compunctionem. Hæc de prima emissione dicta sufficiant.

Sermo sexagesimus.

Secūda est vita continentium in claustro vel eremo. In hac emissione nulla fit deserti mentio, aut fumi seu pœnitentię: sed lucis, splendoris atque virtutis. Denique in huius laude angelica voce cantatur: Canti.6.d. Quæ est ista quæ ascendit sicut aurora consurgens, pulchra vt luna,electa vt sol,terribilis vt castrorum acies ordinata? In quibus verbis triplex virtus eius ostenditur,humilitas, castitas,charitas. Aurora quippe finis est noctis, & initium lucis. Nox autem vitam peccatoris,lux significat vitam iusti. Aurora ergo quæ fugat tenebras, lucem nunciat, merito humilitatem designat: quia sicut illa diem & noctem,ita ista diuidit iustum & peccatorem. Nā hinc,id est ab humilitate iustus quisque incipit,& inde proficit. Vnde etiam ipsa aurora consurgens dicitur,vt videlicet virtutum structura surgens ab humilitate tanquam proprio fundamento erigatur. Igitur ad ostēdendam eius humilitatē dictum est: Sicut aurora consurgens. F Illud vero quod sequitur. Pulchra vt luna, castitatem demonstrat. Porro luna dicitur splendorem suum non à se habere, sed à sole trahere: quantoq; magis solis conspectui cernenda opponitur,tanto maiore sui parte ab eiusdem solis lumine illustratur. Similiter congregatio seu quæq; fidelis anima, si veri solis obtutibus offeratur intuenda, sine dubio ex visione illius admittit protinus in se decus quoddam pulchritudinis, & venustatem castitatis. Vnde fit,vt ex eius lumine crescens & proficiens etiam ad perfectionem prouehatur,vt recte dicatur de illa quod sequitur, Electa vt sol. Quare vt sol? An ideo quia refulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum? Sed ibi vnde sicut sol fulgebunt, nisi de splendore vestis nuptialis? Ipsa est enim qua vtique in terris positi vestiendi erāt illi quibus dictum est: Vos autem sedete in ciuitate donec induamini virtute ex alto. Hac virtute charitatis quam vestis illa nuptialis significat, quisquis indutus fuerit, eamq; in se rectè ordinauerit, erit proculdubio terribilis hostibus suis vt castrorum acies ordinata. Nam de cæteris quidem virtutibus quantascunque sine charitate habuerit, non curant dæmones. Cū vero charitatem & ipsam ordinatam in acie viderint,illico præcipites aguntur in fugam. Potest in eo quod dicitur electa vt sol,perseuerantia intelligi,quę tantum electorum est. In eo autem quod sequitē terribilis vt castrorum acies

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ordinata, discretio mater virtutum, per quam terrentur & fugantur dæmones, acquiruntur & conseruantur virtutes. Possunt & alia multa in hac secunda emissione congrue & intelligi & dici, sed hæc pauca de multis dixisse sufficiat. Tertia emissio conuenit sanctis prædicatoribus, de quorum vita & doctrina etiam vox illa sub admiratione profertur. Quæ est ista quæ ascendit de deserto deliciis affluens, innixa super dilectum suum? In prima emissione dictum fuerat, quæ est ista quæ ascendit per desertum, in hac autem quæ ascendit de deserto: quia nimirū ibi pœnitētes compungunt spinę per quas incedunt, hic vero doctores quicquid de seculo subripere potuerunt, sublimi mente calcauerunt. Ideo dictum est de deserto deliciis affluens. Sed quęrendum est quæ sint illæ delitiæ quibus affluere dicuntur, & quis ille dilectus, aut cur super eū inniti dicantur. Neque enim paruæ æstimandæ sunt quæ à supernis ciuibus delitiæ nominantur. Siquidem huiuscemodi delitiæ mentis sunt non ventris, animi non corporis, spiritus non carnis, rationis non sensualitatis, interioris non exterioris hominis. Quas vt breuiter aliquo modo describam, ipse sunt abundans infusio gratię spiritualis. Beata illa anima cui talis gratia infunditur, quæ in benedictionibus supernæ dulcedinis præuenitur, vt templum dei & oraculum spiritus sancti efficiatur. Tali quippe animæ deesse non possunt diuitiæ salutis sapientia & scientia, & eiusdē salutis optimus thesaurus timor domini. Quibus delitiis cum abundauerit & repleta fuerit, exaltet iam in ecclesiis dominum, & in cathedra seniorum laudet eum. Quod in aure audiuit, in cubiculis prædicet iam super tecta, & sic affluet delitiis. Affluere enim dictum est verbo doctrinę insistere, exemplo vitæ lucere, opus spirituale instanter exercere. Sed necesse est vt in his omnib' non suam, sed authoris sui quęrant gloriam. Ipse est enim dilectus eius, de quo scriptum est: Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi. Et de quo pater: Hic est filius me' dilectus: ipsum audite. Super quem innitendum est, vt videlicet illius gratiæ auxilio asscribatur opus eius à quo omnia, per quem omnia, & ad quem omnia referūtur. Cur autem super eum inniti debeat, ipse dilectus qui docet hominem scientiam, plenius nos doceat. Ait ille discipulis suis, quos huiusmodi delitiis implebat: Ego sum vitis, vos palmites: Sicut palmes non potest facere fructum nisi manserit in vite, sic & vos nisi in me manseritis. Et iterum: Sine me, inquit, nihil potestis facere. Ac si aperte diceret. Si delitiis vultis affluere, innitimini super me. Sed iam videamus quomodo illi affluant & innitantur. Veniat in medium vnus pro omnibus ille prædicator egregius. Eia beatissime Paule affluę deliciis tuis. Certe cum euangelium ab Hierusalem per circuitum ad Illyricum prædicasses, cum sine sumptu ipsum euangelium posuisses, cum cœlestes thesauros fideiq; sacramentum Græcis ac Barbaris sapientibus & insipientibus vt prudens ac fidelis dispensator erogasses: cum mortificationem Iesu in tuo mortali corpore circuntulisses, & inter multas admirandas virtutes tuas quas tu potuisti facere, nos vix possumus enarrare, etiā illud cum omni authoritate, sine omni arrogantia, cum esses apostolorum tuo iudicio minimus, tamen ausus es dicere: Gratia dei in me vacua nō fuit, sed abundantius omnibus illis laboraui. Magnæ, & vt ita dicam, deliciosę delicię. Sed ne illas amittas, inniteris super dilectum tuum. Non autem ego, inquit, sed gratia dei mecum. Rursum affluę: quoniam vt verum fatear, delectant valde tales deliciæ. Omnia possum ait. Iterum innitere. In eo, inquit, qui me confortat. Item dicit Apostolus: Qui gloriatur, in dominо glorietur: hoc est qui deliciis affluit, super dilectum suū innitatur. Hæc de tribus emissionibus in significatione trium generum hominum quos in hac vita continet sancta ecclesia, quos etiam apud Ezechielem designant Noe, Daniel, & Iob, adiuuante domino diximus: quanuis in singulis quibusq; perfectis possint non inconuenienter assignari. Et in his quoque prima emissio est pœnitentia, secunda iustitia, tertia doctrina. Primo enim pœnitendo conuertuntur, secundo bene viuendo iustitiam exercent, tertio si bene profecerint, ipsam iustitiam quam vita tenent, verbo docent. Sed qm̄ virtutibus insidiantur vitia, & ita iuxta sūt posita, vt qui ab illis deuiauerit, istorum laqueos iucurrat, oportet vt sit pœnitentia sine pudore, ne scilicet erubescat confiteri commissa peccata, caueat iustitia simulationem, eliminet prælatio elationem. Vbi enim magnitudo gratiarum est, ibi etiam magnitudo discriminis est.

Cant.2.d. *Luc.9.c*

Ioan.15.a

1.Cor.15.b

Ibidem

Philip.4.c *2.Cor.10.c*

Sermo sexagesimus primus.

Canti.5.a. *Canti.1.a.* *Canti.3.a*

VEni in ortum meum soror mea sponsa. Alibi dicitur: Introduxit me rex in cellarium suum. Alibi dicitur, in cubiculum suum. Hæc triplex introductio fit animæ rationali à sponso suo, verbo scilicet dei, secundum triplicem sensum scripturarum, historicum, moralem, mysticum. In orto est historicus, in cellario moralis, in cubiculo mysticus. In orto, id est in historia continetur triplex trinitatis operatio: creatio cœli & terræ, renouatio cœli & terræ, confirmatio cœli & terræ. Pater creauit, filius reconciliauit, spiritus sanctus confirmauit. Et aliud tempus est creationis, aliud confirmationis, aliud reconciliationis: sicut & in orto aliud est tempus plantationis, aliud fructus colligendi, aliud vescendi. Creatio & reconciliatio sunt præsentis, confirmatio futuri seculi. In principio temporis creauit pater, in plenitudine temporis reconciliauit filius, post omne præsens tempus confirmabit spiritus sanctus. De patre dixit filius: Pater meus vsque modo operatur. Et de se subiunxit, Et ego operor. Similiter & spiritus sanctus in consummatione seculi vere poterit dicere: Pater & filius vsq; modo operantur, & ex hoc iam operor ego: cum scilicet iam fecerit corpora nostra spiritualia, corpusq; adhæserit spiritui, & spiritus deo, hoc ipsum corpus eodem spiritu sancto sic confirmante, vt iam deinceps absque vllo temporis interuenientis momento fiat quod scriptum est: Qui adhęret deo, vnus spiritus est. De creatione instruit nos vetus testamentum, & promittit reconciliationem. Reconciliationem exhibet nouum testamētum, & spondet confirmationem.

Ioan.5.c *Ibidem*

1.Cor.6.d.

Sermo sexagesimus secundus.

SEcunda introductio est in cellarium. Hoc cellarium continet moralem scientiam, & habet tres distinctas mansiones. Prima dicitur aromatica. Secunda fructuaria. Tertia cella vinaria. In prima sunt qui bene se habent cum prælatis, in secunda qui cum æqualibus, in tertia qui cum subditis. Est ergo prima cella disciplinæ, secunda naturæ, tertia gratię. Qui enim perfectæ conuersationis nititur cumulum attingere, fit primum discipulus, & ingreditur cellam disciplinæ, in qua mores eius à magistro variis virtutibus velut à pigmentariis aromata diuersis speciebus componuntur. Vnde & ista cella dicitur aromatica, quia tales quiq; dū vltro amplectūtur disciplinæ laborem, optimū aliis exemplo suo effundunt imitationis odorem. Inde consequenter ingrediuntur in' secundam cellam naturæ: quoniam illi quidem cæteris condiscipulis concordare facile possunt, qui sub magistro propriam voluntatem frangere didicerunt. Et hæc cella vbi cum cæteris communiter viuitur, cōgrue cella naturæ dicitur, quia omnes homines æquales quidem natura genuit, sed alios aliis meritorum causa, vel præposuit, vel supposuit. Dicitur etiam fructuaria, quia magnę vtilitatis est, si quisque gratiam quam accipit, in alterutrum administrat. Vnde scriptum est: Frater fratrem adiuuans, exaltabitur sicut ciuitas munita. Et item dicit propheta: Ecce quàm bonum & quàm iucundum, habitare fratres in vnum. At vero cum consummati plene fuerint in hac secunda cella naturę, tunc tandem ingredi possunt tertiam quę est gratię, vt etiam cęteris instituendis præsint, qui cum cęteris iustè & sine querela vixerint. Et hęc quoque cella dicitur vinaria, vt scilicet ferueāt charitate qui cęteris præsunt in regimine. Dicitur etiam cella gratię, quod nomen scilicet aliis quoque duabus possit esse commune. Nam & disciplina & socialis vita donum gratię est, ista tamen sibi illud vendicat specialiter, quoniam quidem multum facile est subiici vel sociari: rarum vero & difficile ad aliorum regimen vtiliter quemuis posse transferri. His tribus cellis continentur & formantur omnium hominum mores. Omnes enim homines vel sunt præfati, vel æquales, vel subditi. Quemadmodum autem eliguntur de ortis quędq; potiora, & in cellariis reponuntur, vbi etiam distincta habent loca in quibus seruentur: ita de historia sumitur, & quasi reconditur in cellario moralis sensus, vnde omnis humana

Prou.18.c *Psal.132.a.*

A mana vita instruatur. Legunt etenim ibi prælati quales se exhibere subditis debeant cum eis dicitur: Non dominantes in clero, sed forma facti gregis. Et illud: Non quia dominamur fidei vestræ, sed adiutores sumus gaudij vestri. Et dominus in euangelio: Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis. Inueniunt etiam in eadem scriptura æquales, qualiter se habere debeant inuicem, cum legunt: Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi. Et illud: Honore inuicem preuenientes: & multa in hunc modum. Habent ibi & subditi quod eorum mores cōponat: quomodo scilicet subditi eos maioribus oporteat, quibus dicitur: Obedite præpositis vestris, & subiacete eis. Ipsi enim peruigilant quasi rationem reddituri pro animabus vestris.

1.Pet.5.a. *2.Cor.1.d.* *Ioan.10.b* *Gala.6.d* *Rom.12.c* *Heb.13.c*

Sermo sexagesimus tertius.

DEntes tui sicut grex tonsarum quæ ascenderunt de lauacro, omnes gemellis fœtibus, & sterilis non est in eis. Spiritus sanctus de cuius secretiori fonte cāticorum flumen emanat, in his (vt sentio) dentibus mysteria nobis non parua commendat. Non sunt hi dentes de quibus dicitur. Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum, vel de quibus ad virum sanctum vox diuina proclamat: Per gyrum dentium eius formido. Dentes isti lacte cādidiores. Quippe sponsę sunt, cuius speciem concupiuit altissimus, quæ non habet maculam neque rugam. Cum enim tota cādida sit: candidior probatur in dentibus. Noua tamen & inaudita comparatione in illius laudes perorat dicens: Dentes tui sicut grex tonsarum. Quid in hac rogo similitudine dignum est, vt eam de cœlestibus arcanis descendisse credamus? Magnum prorsus & magno animo magnifice sentiendum. Spiritus enim est qui loquitur: qui cum loquitur, nec vnū potest iota vacuum præterire. Aliquid profecto est in his dentibus inuolutum, quod euolutū sacratioris intelligentiæ præsignet arcanum. Dentes enim candidi sunt & fortes: carnem non habent: carent corio: nihil intra se pati possunt: non est dolor sicut dolor eorum: clausi sunt labiis ne videantur: indecens est cum videntur nisi ridendo: toti corpori masticant cibū: nullū inde saporem habent: non facile consumuntur: per ordinē positi sunt: superiores alij, & alij inferiores: & cū inferiores moueantur, superiores nunquam. Huiusmodi dentes ego arbitror homines monasticę professionis, qui viam cōpendiosiorem & securiorem vitam eligentes, de toto ecclesiæ corpore quod candidum est, candidiores esse videntur. Quid enim illis candidius qui totius immunditias spurcitię euitantes, cogitationum sicut actionum peccata deplorant? Quid fortius illis quibus tribulatio pro solatio, contumelia pro gloria, inopia pro abundantia ducitur? Isti carnem non habent, quia in carne carnem obliti audiunt ab Apostolo. Vos autem in carne non estis, sed in spiritu. Corio carent: quia nitorem & distensionē mundanarum solicitudinum non habentes, in pace in idipsum dormiunt & requiescūt. Nihil morari intra se patiuntur, quia nec modicum quidem offendiculum tolerabile reputant aut intra se, aut in conscientiis singulorum. Hinc est illa vestra opportuna importunitas, qua tam sæpe fatigatis nos vt multotiens etiam cum necesse non sit, multum in his diei expēdatis. Non est dolor sicut dolor eorum: quia nihil tam horrendum & horribile est sicut murmur & dissensio in congregatione. Clausi sunt labiis ne videantur: sic & nos materialibus vallis circuncingimur, ne secularium oculis & accessui pateamus. Indecens est si appareant, nisi interdū forte ad risum: quia nihil turpius q̄ monachus per vrbes & castella discurrens, nisi cum illa cogit quæ operit multitudinem peccatorum. Charitas enim risus est, quia hilaris est. Læta quidem, non tamē dissoluta. Toti corpori masticant cibum dentes: quia ipsi pro toto ecclesiæ corpore videlicet tam viuis q̄ mortuis orare sunt constituti. Nullū inde saporē habere debēt, nullā sibi gloriā assignare: sed dicere cū ppheta: Nō nobis dñe non nobis, sed nomini tuo da gloriā. Nō facile cōsumuntur: quia quāto annosiores, tāto feruēciores: & eo rapidius currūt, quo vicinius appropinquāt ad palmā. Per ordinē positi sunt. Vbi em̄ aliqd ordinatū est si hic nō est, vbi cibus & pot⁹, vigilare & dormire, laborare & quiescere, ambulare & sedere, & cętera omnia, in numero & mensura & pondere constituuntur? Superiores & inferiores sunt: quia inter nos prælati & subditi sunt, & sic superiores inferioribus iungūtur, vt inferiores à superiorib⁹ nō discordent. Cū autē inferiores moueantur, superiores nūq; moueri debent: quia & si subditi quādoq; turbēcur, prælatorū est in mente cōposita perdurare. Sicut grex tōsarū, inquit, Quā bene monachi tonsis ouibus cōparantur: quia reuera tō si sunt, quibus nec corda, nec corpora, nec aliquid mundanū in proprietate relictū est. Quæ ascenderunt de lauacro. Lauacrū baptismus est, de quo ascendit qui ad celsitudinem vitæ perfectioris intendit. Descendit aūt, qui se vitæ mancipat inhonestæ. Omnes gemellis fœtibus: quia & verbo pariunt & exemplo. Et sterilis non est in eis, quia nullus est infœcūdus.

Psal.57.a *Iob.41.a*

Sermo sexagesimus quartus.

3.Re.19.a

EImuit Helias Hiezabel, & furgēs abiit quocunque tulit eum voluntas: venitq; in Bersabee Iuda, & dimisit ibi puerum suum, & perrexit in desertū. Cūq; veniſſet subter vmbram iuniperi & sederet, precit se, & dormiuit. Et angelus domini tetigit eum, & dixit illi. Surge, & comede. Et respexit: & ecce ad caput suum subcinericius panis, & vas aquæ. Comedit ergo & bibit, & ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus & quadraginta noctibus vsque ad montem dei Oreb. Per Heliam quippe qui interpretatur dominus, vel dominus fortis, intelligitur quilibet iustus, qui persecutionem patitur propter iustitiam. Vnde illud: Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiā. Qui metuens Hiezabel, id est malitiam seculi, vel tyrannidē diaboli, surgit de tentatione peccaminum, & abit quocunque eum tulerit voluntas à domino sibi collata. Venitq; in Bersabee Iuda, in sanctam ecclesiam: quæ dicitur Bersabee, id est puteus septimus, propter abundantem septiformis spiritus gratiam, quæ inibi fidelibus diuiditur: vel puteus satietatis, propter mysteriorum dei profunditatem, & sanctarū scripturarum refectionem. De hac profunditate habemus in psalmo: Tenebrosa aqua in nubibus aēris. Et rursus: Iudicia tua abyssus multa. Ad eiusdem considerationem Apostolus expauescens, & pauescendo deficiens, clamare cōpellitur: O altitudo diuitiarū sapientiæ & scientię dei &c. De hac satietate legis in psalmo: Super aquam refectionis educauit me. Et item: Inebriabuntur ab vbertate domus tuę. Huiusmodi ebrietas non inducit fastidium, sed indeficientem quibusdam desideriis, prouocat appetitum. In hoc sacræ lectionis pelago agnus ambulat, & elephas natat. In catholicæ doctrinæ mensa iuxta modulum intelligentiæ sufficientes singulis epulæ apponuntur. Hæc est paradisus deliciarum, hic est ortus omnium pomorū. Veniens itaque in Bersabee in sanctam ecclesiam, vt dictum est, currit ad confessionem quæ per Iudam notatur: & dimittit ibi puerum suum, id est puerilem sensum, vel pristinorum actuum debilitatem: & pergit in desertum, id est in istius mundi contemptum. Quo postquam venit, sedet, id est à seculari tumultu quiescit, cantans cum propheta: Hæc requies mea in seculū seculi. Proiicit se, id est vilem se reputat, suis abrenuncians desideriis, iuxta illud euāgelicū: Qui vult venire ad me, abneget semetipsum. Obdormiuit in vmbra iuniperi, quia in atriis domus dei secundum sensus corporis vacat omnino ab omnibus prauitatibus, dicens cum psalmista: In pace in idipsum, dormiam & requiescam. Tūc angelica visio tangit eum, excitans ad bonum operandum, & ad altiora consurgendum. Respicit ad caput suum, id est ad Christum, qui caput est ecclesiæ. Et ecce subcinericius panis, id est past⁹ diuini dogmatis, forinsecus quidem rudis, sed medullitus ineffabiliter confortatiuus & dulcis. Et vas aquæ, hoc est fons lachrymarum cum cordis compunctione. Comedit & bibit, id est adimplet quę audit: & pergit in fortitudine ad montem dei: ad celsitudinem videlicet beatitudinis.

Psal.4.b. *Matt.5.*

Sermo sexagesimus quintus.

4.Re.4.d.

ERat fames in terra, & filij prophetarum habitabant coram Heliſæo, quibus fecit apponi pulmētū. Cūq; gustassent de coctione, exclamauerunt. Mors in olla vir dei. Et non potuerunt comedere. At ille: Afferte, inquit, farinam. Et misit in ollam, & ait: Infunde turbę. Et comedit: & non fuit quicquā amplius amaritudinis in olla. Fames in terra, penuria verbi dei in mente humana, filij prophetarum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gphetarum,filij prædicatorum. Propheta interpretatur vidēs. Et sancti prædicatores non ab re prophetæ appellantur: qui & arcana mysteriorum dei contēplantur:& prout vident mo res hominum, adhibent modos curationum. Hælisæus salus domini interpretatur: quo nomine quiuis prælatus & doctor ecclesiæ decenter censetur:cuius salubri persuasione domini salus populis annūciatur,& annunciādo impertitur. Hic talis ex debito sui officij apponit subiectis ollam grandem herbas agrestes continentem, id est admonitionem de grauibus differentem,acerbitate refertam, sed tamen igne sancti spiritus succensam. Subditi ergo perhorrescentes sermonum austeritatem clamant, Mors in olla: & non possunt gustare. Sapiens igitur dispensator non affert,imò afferri iubet farinam,quoniam non prębet, sed hortatur habere charitatem,cuius condimento redduntur dulcia quæ prius videbātur amara. Potest nāque prędicator monita salutis auribus circunstantium inso nare,sed nemo nisi solus deus valet saporem charitatis palato cordis infundere. Vnde Gregorius: Nisi sit intus spiritus qui doceat,doctoris lingua exterius in vacuum laborat. Alius est sapor cœli,alius est sapor terræ. Haudquaquam nobis placere potest sapor cœli,dum saporē quęrimus coci nostri. In deserto dantur coturnices & manna, id est in loco disciplinæ maiora & minora mandata. Cum vidissent filij Israel manna,dixerunt adinuicem,manhu?quid est hoc?Ignorabāt enim quid esset. Quibus ait Moyses: Iste est panis quem dedit dominus vobis ad vescendum. Huius facti mysterium in euangelio Ioannis conuenienter aperitur vbi dominus ait: Amen amen dico vobis,nisi manducaueritis carnem filij hominis &c. Multi ergo ex discipulis audientes dixerunt: Durus est hic sermo, quis potest eum audire?Ex hoc multi abierunt retro. Ad hunc itaque modum cum aliqui simplices ad conuersionem veniūt, seueritatem regulæ expauescunt: si fiat eis sermo de mundi contemptu, de virtutum vitiorumq; conflictu: si anxietas vigilandi,assiduitas orandi,parsimonia ieiunandi ab ipsis requiritur,dicunt conquerendo inter se: Quid est hoc: Quis tot & tanta implere sufficiat?Nesciunt enim quanta sit virtus assumpti ordinis. Sed pastor eis consolatorię habet respondere, & de afferenda eos solicitare farina.

Exo.16.c
Ibidem.
H
Ioan.6.f

Sermo sexagesimussextus.

Esa.12.b

Haurietis aquas in gaudio de fontibus saluatoris. Pro paradiso quē perdidimus,restitutus est nobis Christus saluator. Sicut ergo de vno fōte paradisi deriuantur quatuor flumina ad irrigādum paradisum: ita de pectoris eius arcano procedunt quatuor fontes,ex quibus hauriuntur quatuor aquarum genera, vnde tota per vniuersum mundum rigatur ecclesia. Sūt autem quatuor fontes,veritas,sapientia,virtus,& charitas. Ex his ergo fontibus hauriuntur aquæ, ex singulis scilicet singulę. Nam de fonte veritatis,sumuntur aquæ iudiciorum: de fonte sapientiæ,aquę consiliorū: de fonte virtutis,aquæ præsidiorum: de fonte charitatis,aquę desideriorum. In aquis iudiciorum cognoscimus quid liceat, vel quid non liceat. In aquis consiliorum discernimus quid expediat, vel quid non expediat. Sed quia electis viris recte per hæc gradientibus non desunt tentationes:(tentantur autem de duobus: aut terroribus vt concutiantur, aut blandimētis vt seducantur) idcirco armandi sunt contra terrores præsidiis diuinæ virtutis, contra blandimēta desideriis supernæ charitatis. Desideriis enim meliorum superantur(vt ait quidam sanctus) desideria deteriorum. Vel sic possumus procedere. Quid prodest nosse quid liceat & expediat(quod vtique docent iudicia atq; consilia)si posse perfici minimè cōtingat?Ideo post aquas iudiciorum & consiliorum,quærēdæ sunt aquæ præsidiorum. Rursum & posse quid valeat,si horū omniū non sit finis charitas?Recte itaq; post iudicia, post cōsilia, post præsidia, hauriuntur de fonte charitatis desideria, vt videlicet quicquid sapimus aut loquimur,quicquid operamur aut patimur,æternæ vitæ finis cōcludat. Sed vt hæc quæ dicta sunt de fontibus & aquis clarius eluceant,scripturarum testimoniis reor esse comprobanda, auriq; similitudines quas protulimus,vermiculādas argento. Ac primum quod dictum est quatuor illos fontes de pectore Iesu manare,nullum arbitror ambigere. Quomodo autem ex eisdem fontibus hauriantur prædictæ aquæ, id elaborandum est. Veniat ergo Dauid & dicat q; ex fonte veritatis procedant iudicia. Hoc certe vi- K
detur sensisse cum diceret: De vultu tuo iudicium meū prodeat. Neque enim vir sanctus iudicium suum diceret,quod'de vultu dei,id est de veritate non prodiret. Nouerat enim electos dei veritatis iudiciis tanquam virga ferrea regi, & quia sub eorum regimine se esse sentiebat, exultans psallebat: Iudicia dei vera,iustificata in semetipsa: desiderabilia super aurum & lapidem preciosum multum, & dulciora super mel & fauum. A quibus ne forte per incuriam deuient,audiant vocē patris per eundem prophetam comminantis. Si in iudiciis,inquit, meis non ambulauerint, & mandata mea non custodierint: visitabo in virga iniquitates eorum,& in verberibus peccata eorum. Hæc mysteria diuini iudicij referabat cœlestis regni clauicularius cum diceret: Tempus est vt incipiat iudiciū de domo dei. Si autem primum à nobis,quis finis eorum qui non crediderunt dei euangelio? Et hoc de electis dictum est. Cæterum est aliud de reprobis iudiciū, quod nihilominus ab ipsa veritate procedit. Vnde & per Paulū dicitur: Scimus cm quoniam iudicium est secundum veritatem in eos qui talia agunt. Et vtrūque quidem iudicium complectitur ipsa veritas, dicens: In iudicium ego veni in hunc mundum, vt qui non vident videant,& qui vident cæci fiant. Vtrunq; autem discernit cum item dicit: Et ibūt hi in suppliciū æternū,iusti autem in vitam æternam. Si vidimus quo de fonte veritatis hauriuntur iudicia: videamus quomodo de fonte sapiētiæ ,ppinentur cōsilia. Quis dubitet apostolū Paulū esse sapientē, cum & Petrus eius coapostolus sapientiā ei datā esse astruat,& eiusdē Apostoli tota verborū series nil aliud q̄ sapientiam redoleat? Proferat igitur consilia, & per ipsa nos doceat quid peregrinantibus & ad cœlestem patriam festinantibus expediat. De virginibus,inquit, præceptū domini nō habeo, cōsiliū autem do,tanq̄ misericordiā cōsecutus à domino vt sim fidelis. Existimo ergo hoc bonum esse ,pter instātē necessitatē, qm̄ bonū est homini sic esse,hoc est in virginitate manere. Si de virginibus præceptum haberet,nil aliud q̄ quod pręciperetur liceret. Nūc vero cū vtrūque liceat,vel nubere,vel non nubere: quid cōpendiosius dici potuit quàm bonū est homini sic esse: præsertim cum & necessitatis instantia frequenter obrepere soleat,& cito mori ipsa tēporis breuitas vrgeat,totiusq; mūdi figura prætereat? Itē cū de vidua loqueretur: Beatior,inquit, erit si sic (id est innupta) permanserit secundum consilium meum. Ac ne de proprio corde,& nō potius de fonte sapiētiæ videretur hoc ipsum consiliū deprōpsisse, subiecit dicēs: Puto q; & ego spiritū dei habeā. Sed cur ego paucis immoror exemplis,cum in eius verbis omnis sexus,omnis ætas, omnis conditio consilium inueniat si diligenter quęrat salutis? Quod si quis curiosius velit pspicere vtrū verū sit quod dictum est de sapiētia consilia manare, legat libros qui inscribuntur sapientiæ,vbi totus orationis contextus consilia parere videtur. Si vero consultius & vtilius studet vitam inde eligere, audiat ipsam salubriter inuitantem sapientiam. Si vis, inquit,ad vitam venire,serua mandata. Quæris cuius? Deum, inquit,time,& mandata eius obserua. Audiat eam ipsam materno affectu inclamantem: Da mihi cor tuum. O quantū vellem,& ego cor meum in eius verbum suspendere, de cui⁹ ore mirifico tā dulcia vitæ cōsilia audio personare. Vtinā autē & linguæ meę calamū in ei⁹ fonte possem intingere,quo idone⁹ essem ea quoq; quæ restāt de duob⁹ fontibus,id est virtutis & charitatis,vtiliter exarare. Et qm̄ quatuor isti fontes ita sibi inuicem saporem transfundunt, vt qui de vno biberit, quadā ineffabili dilectionis dulcedine inuitetur ad alium: libet iā de sapientia ad virtutē tranfire,& qualiter illinc hauriātur aquæ præsidiorū,quātum ab ipsa virtute ꝙdiuuor ostēdere. Sicut autē superius dixi gemina esse veritatis iudicia,quia scilicet determinat quid liceat,vel qd non liceat: itidem sapiētiæ duo, hoc est qd expediat, vel quid nō expediat: ita & hic agnoscam⁹ de fonte virtutis hauriendas duplices præsidiorū aquas, quę vel abluāt electos à culpis,vel refrigerēt in tormētis. De vtrisq; sumam⁹ exēplū. Refert Lucas euāgelista,q; quædā mulier quæ fluxū sanguinis patiebat,erogata i medicos tota substantia cum minime curari potuisset,accesserit retro & tetigerit fimbriā vestimēti domini,& cōfestim steterit flux⁹ sanguinis: Iesum vero dixisse,quis me tetigit?Cūq; discipuli respon derent,

Ibidem
Psal.16.a.
Psal.18.c.
Psal.88.c.
1.Pet.4.d
Rom.2.a.
Ioan.9.g
Matt.25.d
L
2.Pe.3.d
1.Cor.7.c
Ibidem
Ibidem
M
Matt.19.c
Eccles.12.d
Prou.23.c
Luc.8.f

A derent,turbę te comprimunt & affligūt,& dicis, quis me tetigit?Rursum repetiisse,tetigit me aliquis: nā & ego noui virtutem de me exisse. Ecce quas aquas præsidij hauserit mulier de fonte virtutis,quibus abluta est à profluuio sanguinis,quę nulla medicorū arte poterat sanari. Quod si quis obiiciat,platum testimoniū nihil ad rem præsentis operis pertinere,eo q; illa mulier nequaq̄ abluta esse videatur à culpis, sed tātum ab ęgritudine carnis,nouerit moris esse diuinæ virtutis prius cordi mederi q̄ corpori. Vnde & alibi cum quidā ei paralyticus offerretur curandus,tanq̄ bonus & pius medicus volēs sanare prius quod erat potius,id est mentem q̄ carnem: ait idem paralytico: Confide fili,remittuntur tibi peccata tua. Itaque sanata conscientia,consequenter sanatur corpus,cum dicitur: Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam. Sic ergo & huius cor mulieris prius abluit intus per donū fidei, sicut scriptum est: Fide mundans corda illorum, per quam meruit exterius impetrare salutē corporis. Hoc enim innuit ipse dominus,cum dicit: Filia,fides tua te saluam fecit,vade in pace. Quod autem de hoc ipso fonte virtutis hauriantur aquę præsidij in tormentis,ostendunt & illi tres pueri in fornacis incēdio estuantis positi,quibus ipsa flamma refriguit,& præcipuè inclytus ille martyr Vincentius,qui cum grauiter torqueręt, non solum tolerasse, sed etiam tortorem suum constāter prouocasse fertur his verbis: Insurge(inquit)& toto malignitatis spiritu debacchare,videbis me dei virtute plus posse dum torqueor,quam possis ipse qui torques. Possent plura de hoc fonte virtutis copiosius dici,sed eū succinctè prætereo: quia de fonte virtutis bibere potius q̄ scribere desidero. Ad hunc fontem inuitamur redemptoris nostri voce dicentis: Si quis sitit,veniat & bibat,& de ventre eius fluent aquæ viuæ. Et sequutus euangelista exposuit ad quem fontē nos inuitaret dicens: Hoc autem dixit de spiritu quem accepturi erant credētes in eum. Quem nisi spiritum charitatis, quem mundus non potest accipere, sed soli accipiunt qui vere credunt in eum? Ex hoc ergo fonte hauriamus nobis aquas desideriorum, ipsas q; partiamur in geminos riuulos,vt sicut eiusdem charitatis duo sunt præcepta,ita sint & desideria gemina,quibus impleant ipsa præcepta. Aliud est enim desideriū quo deus propter seipsum,aliud quo proxim⁹ diligitur in deo, vel propter deum. In illo nullus modus,sed ex toto corde,tota anima,tota virtute diligitur deus: in hoc autem præscribitur quidā modus,cum dicitur: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Illo flagrabat propheta,cū diceret: Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum,ita desiderat anima mea ad te deus. Et item: Concupiscit & deficit ānima mea in atria domini. Hoc exhibebat Apostolus Romanis, quibus scribebat. Desidero enim videre vos,vt aliquid gratiæ spiritualis impertiar vobis. Et domi nus in euangelio discipulis suis: Desiderio desideraui hoc pascha manducare vobiscum anteq̄ patiar. Et notandū q; ad illud excitatur mens humana specialiter tribus affectionibus ac prouehitur: vnde & deum diligere toto corde,tota anima, tota virtute iubetur. Prima quidem dulcis,secunda prudens, tertia fortis est. Primam habuit Petrus, cum domino mori dissuaderet: Ex corde enim dulciter diligebat,cuius passionē expauescebat. Sed cum audiret: Vade retro sātana,non sapis quæ dei sunt,sed quæ hominis: his verbis eruditus & intelligens quid boni haberet mors Christi, cœpit tota anima prudenter diligere quem prius tantum diligebat dulciter toto corde, necdum vero diligebat tota virtute. Quod si faceret, nec propter mortis discrimen eum negaret. At vero post resurrectionem & ascensionem dato desuper spiritu,tunc demū tota virtute dilexit,pro quo etiam horrendum crucis supplicium postmodum subire non expauit. Erga charitatem quoq; proximi exercemur tripliciter, vel vt ædificetur ipsa charitas vbi nō est,vel certe ne pereat vel minuatur vbi est. Quisquis autem hanc puro affectu erga proximum operatur, illā proculdubio quæ deus est, vlterius promeretur.

Matth.9.a
Ibidem
Acto.15.c.
Luc.8.g
B
Ioan.7.f
Ibidem
Matt.22.d
Psal.41.a
Psal.83.a
Roma.1.a
Luc.22.b
C
Mar.8.d
Ibidem.

De donis spiritus sancti, Sermo continens septem capitula.

Capitulum primum.

Psal.118.x

Prima gratia est timor domini. Qui hanc habet gratiam, omnē odit iniquitatem,iuxta illud psalmistæ: Iniquitatem odio habui,& abominatus sum. Et alio loco. Omnem viam iniquitatis odio habui. Scriptum nanque est. Timor domini odit malum. Et item: Time deum,& recede à malo. Et de Iob dicitur. Vir timens deum,& recedens à malo. Sine hac gratia prima gratiarum,quæ totius religionis exordium est,nullum bonum pullulare vel manare potest. Sicut enim securitas vel desidia causa est & mater omnium delictorum, sic timor domini radix est & custos omnium bonorum. Vnde scriptum est. Si non in timore domini tenueris te instāter,cito subuertetur domus tua. Omne nanque virtutum ędificium illico vergit in præcipitium, si huius gratiæ amiserit præsidium. Vnde Salomon ait: In timore domini esto quotidie, quia habebis spem in nouissimo, & præstolatio tua non auferetur. Hinc & Apostolus: Cum metu & tremore vestram salutem operamini. Et quid plura? Connexa sunt timor & religio,nec manere potest alterū absque altero. Vnde Cornelius vir religiosus ac timens deum,& Simeon iustus & timoratus. Vnde Salomon. Deum,inquit,time,& mandata eius obserua. Hunc vero sic habere debemus, quomodo asserit se habuisse Iob beatissimus. Semper quasi tumentes super se fluctus deum timuit. Per hunc timorem dei vniuersa deserimus, mundo abrenūciamus,nosq; ipsos,sicut dominus ait, abnegamus nobis: Si quis vult post me venire,abneget semetipsum. Iste ergo ditatus timor qui eū quē perfectè imbuit, paupertati subiicit, & a malo diuidit,ita est primus in ordine gratiarum,sicut pauertas in serie beatitudinum. De qua dominus in cæterarum fundamento virtutum eam ponēs, ait: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.

Proū.3.a
Iob.1.a
Eccli.27.a
Prou.23.b
Philip.2.b
Acto.10.c
Luc.2.d
Eccles 12.d
Iob.31.c
Luc.9.c
E
Mat.5.a

Capitulum secundum.

Secundū charisma est spiritus pietatis, illi secundæ quæ in euangelio ponit beatitudini simile,de qua dominus sic ait: Beati mites: quoniam ipsi possidebunt terram. De talibus dominus in Esaia ait: Spiritus domini superme, ad annunciandum mansuetis misit me. Moyses quoq; mitissimus erat super omnes homines qui morabantur in terra. De talibus Iob dicit: Dominus ponit humiles in sublime: & mœrentes erigit sospitate. Vnde illud de domino dicitur: Humiles spiritu saluabit. Econtra de superbis dicitur: Dominus superbis resistit. Ante ruinam exaltatur cor. Supbia de supernis ad ima præcipitat,humilitas de imis ad superna eleuat. Angelus enim in cœlo superbiēs ad tartara corruit,homo in terra se humilians ad cœlos ascendit. Tanto vero quisque debet esse humilior,quanto est sublimior. Vnde scriptum est: Quanto magnus es humilia te in omnibus, & coram deo inuenies gratiam. Hinc ipse dominus ad discipulos ait: Qui voluerit inter vos primus esse,erit vester seruus. Item cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite, serui inutiles sumus. Item ipse dicit: Discite à me quia mitis sum & humilis corde. Sine hac humilitatis virtute,reliquę virtutes nequeunt prodesse. Vnde beatus Gregorius ait: Qui virtutes sine humilitate congregat, est quasi qui in ventum puluerem portat. Sicut enim puluis venti validi flatu dispergitur,sic omne bonum sine humilitate inanis vento gloriæ rapitur. Multo etiam melius est peccatorem esse humilem, q̄ iustum arrogantem. Quod à domino euidenter ostenditur, vbi publicanus & pharisæus in exemplum adducuntur, sicut quidam sapiens ait: Melior est in malis factis humilis confessio,quàm in bonis factis superba gloriatio.

Matt.5.a
Esa.61.a
Numer.12.a
Iob.5.b
Psal.33.d
Iaco.4.b
Prou.16.c
Eccli.3.c
Mat.20.d
Luc.17
Mat.11.d
F
Luc.18.b

Capitulum tertium.

Tertiū donum est spūs scientię,de quo Salomon ait: Qui addit scientiam,addit & dolorem. Vera nāque scientia est scire nos mortales & caducos & fragiles esse, & in hoc exilio, & in hoc ergastulo,in hac peregrinatione,in hac valle lachrymarum dolendum & lugēdū esse. Vnde dicitur in tertia beatitudine, huic tertio dono cōgrueti: Beati qui lugēt: quoniā ipsi consolabuntur. Itē. Væ vobis qui nunc ridetis: quia plorabitis. Hinc Salomon ait: Risus dolori miscebitur,& extrema gaudij luctus occupat.

Eccles.1.d
Matt.5.a
Luc.6.d
Prou.14.b

Capitulum quartum.

Quarta gratia est spiritus fortitudinis,quartæ in euāgelio beatitudini similis, de qua dicitur: Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam: quoniam ipsi saturabuntur. Qui enim iustitiā esurit & sitit,cōtra quæ-

Mat.5.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

Glibet aduersa fortis insuperabilis & imperterrit⁹ existit. Vnde Salomon ait: Iustus vt leo confidit, & absque terrore erit.
Prou.28.a
Prou.12.c Item: Non contristabitur iustus quicquid ei acciderit. Hoc
Heb.11.g. spiritu erant præditi omnes de quibus loquitur Apostolus: Sancti ludibria & verbera experti, insuper & vincula & carceres, lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt. Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egẽtes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus. In solitudinibus errantes, in montibus & in speluncis & in cauernis terræ. Hæc & Apostolus ipse, qui ait: Quis nos separabit
Rom.8.g à charitate Christi? Tribulatio & cætera. Iste spiritus omnem alienam malitiã sustinet, & aduersus hostiles insidias instruit
Canti.6.a. & munit. Vnde sponsus in sponsę prœconio ait: Pulchra es amica mea, suauis & decora sicut Hierusalem, terribilis vt castrorum acies ordinata.

Capitulum quintum.

VIntum donum est consilij spiritus, qui aliis facit compati & misereri, illi competens de qua dicitur quintę beatitudini: Beati misericordes: quoniam
Matt.5.a ipsi misericordiam consequentur. Hinc & Salomõ
Prou.22.b ait: Qui pronus est ad misericordiam, benedicetur. Hanc principaliter tripharian exercemus, vel quando sex eius quæ in euangelio leguntur opera implemus, vel quando delinquentes corrigere & ad bonum reducere studemus, vel quãdo iniurias nobis illatas facile indulgemus. Iste secundus clementiæ modus, siue consilij spiritus, deum fecit semetipsum exinanire, formam serui accipere, scilicet vt sic posset ouem errantem corrigere, & ad proprium ouile reducere. Vnde Apo
Gala.1.a stolus ait: Semetipsum dedit pro peccatis nostris, vt nos eriperet de præsenti seculo nequam. Huic consulendi modo sic
2.Ti.4.a oportet insistere, vt iniungitur ab Apostolo monente: Insta opportune importune. Est & alius consulendi modus, scilicet discretionis virtus, qua veras à palliatis atque simulatis virtutibus discernimus, qua etiam ipsum satanam hypocrisis au-
2. Cor.11.c thorem dignoscimus. Ipse enim satanas (vt ait Apostolus) transfigurat se in angelum lucis: & iuxta beati Cypriani dictum, ministros iniustitiæ subornat, noctem afferentes pro die, interitum pro salute. Ista quidem cęterarum virtutum magistra ac domina, omnes alias proinde tẽperat, ac supernè gubernat, & ne vltra vel citra euagentur licenter, imperialiter ac discrete conseruat. Vnde Boethius. Virtutes medium tenẽt. Si vel vltra vel infra q̃ oportuerit fiat, à virtute discedit.

Capitulum sextum.

SExta gratia est spiritus intelligentię, illi sextę beatitudini congruus: Beati mundo corde, quoniam
Matt.5.a ipsi deum videbunt. Nisi enim mentis intuitus diligenter purificatus fuerit, mystica ac diuina liquide intelligere nequit. Nam scriptum est: Spiritus sanctus dis-
Sapi.1.b ciplinę effugiet fictũ, & auferet se à cogitationib⁹ quæ sunt
Prou.15.c sine intellectu. Vnde Salomon: Abominatio domini, cogitationes malę. Peruersę cogitationes separant à deo. Qui ergo
I vult sincerum ac lucidum intellectum habere, prauarum cogitationũ phantasias ac nebulas studeat effugare, & omni diligentia & cautela cor seruare. Vnde Salomon: Omni custo-
Prou.4.d dia serua cor tuum, quoniam ex ipso vita procedit.

Capitulum septimum.

SEptimum donum est spiritus sapientiæ, quidam internus sapor, ac suauissimus gustus. Vnde psalmi-
Psal.33.b sta: Gustate & videte quoniam suauis est dominus.
Psal.45.b Et item: Vacate & videte. Et iterum: Accedite ad
Psal.33.a eum, & illuminamini. Hoc diuinę sapientiæ interno gustu superna prælibamus, videlicet contemplates q̃ amœnum sit angelicis cœtibus interesse, vbi nil poterit quod displiceat esse, nil quod placeat abesse. Ista septima gratia illi verę beatitu-
Mat.5.a dini congruit, de qua ait dominus: Beati pacifici: quoniam filij dei vocabuntur. Qui enim mentem pacificam & serenam habent, de supernis dulcius sapiunt, & subtilius vident. Nam
Prou.19.b quisquis patientior, eo probatur esse sapientior. Vnde Salo-
Psal.118.x mon. Doctrina viri, per patientiam dignoscitur. De talibus alibi dicitur: Pax multa diligentibus legem tuam, & non est illis scãdalum. Hæ septem gratiæ sunt septem mulieres virum vnum apprehendentes, septem spiritus super florem requiescentes, septem in candelabro lucernæ fulgentes, septem in lapide oculi, septem spiritus ante thronum dei. R

Finiunt beati Bernardi parui sermones cum adiecto sermone de donis spiritus sancti.

Sequitur eiusdem liber continens diuersas morales ac utiles sententias.

FActus est in pace locus eius. Est pax ficta, vt in Iuda: est inordinata, vt in Adã & Eua. Harum neutra est locus dei. Sola pax christiana quam dominus reliquit & dat discipulis suis, ipsa est in qua dominus requiescit. Hæc offertur per sanctos prædicatores vniuerso generi humano, sed eam quidam repellunt, aliqui recipiunt. Nos vero excutientes puluerem pedũ nostrorum super odientes pacem, ad dilectorem eiusdem pacis nos conferamus. Eorum alij dicuntur recipientes pacem, alij retinentes pacem, alij facientes. Possunt & aliis nominibus vocari, scilicet pacati, patientes, pacifici. Et hæc nomina sortiuntur secundum diuersos status pacis in quibus proficiunt. Nam pacati per hanc pacem possident terram corporis sui, quia mites sunt. Patientes possident animam suam, quibus dicitur: In patientia vestra possidebitis animas vestras. Pacifici possident non solum suam, sed etiam aliorũ in quibus faciunt pacem. Vnde merito filij dei vocantur. Pacati ergo dicuntur qui pacem recipiunt, de quibus scriptum est. Si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra. Sed quia pusilli sunt, scandalis exagitati cito pacem quam receperant perdũt. Patientes autem sunt qui receptã retinent, nec quauis iniuria exasperati eam amittunt. Istis tanquam robustioribus præcipitur: Pacem diligite & sanctimoniã sine qua nemo videt deũ. Pacifici vero qui non solũ in se & in aliis eã faciunt, sed etiã volentes auferre diligunt, sicut scriptum est: Cũ his qui oderũt pacem, eram pacificus: ecce isti sunt in quibus requiescit & mansionem deus facit. Ecce isti sunt quos sicut filios deus diligit, & de quibus tanq̃ viuis lapidibus templum sibi sapientia construit. De quo ædificio, ne vllo impulsu possint labefactari, ipso deo inhabitante pariter & operante, ad similitudinem lapidis quadrantur quatuor modis, superius, inferius, à dextris, & à sinistris. Superius, cum diuinę voluntati suam humiliter & prudenter subiiciunt. Inferius, cum carnem subiectam temperanter regunt. A dextris, iuste bonos amplectendo. A sinistris, malos fortiter tolerando.

Psal.65. *Matt.5.a* *Lucæ.21.d* L *Matt.10.b* *Heb.12.d* *Psal.119.b*

ANte omnia sine murmuratione sint fratres. Forte aliqui leue peccatum æstimant murmurare, sed nõ hic qui ante omnia monet esse cauendum. Puto aũt ne illum quidem leue reputasse. Qui murmurantibus aiebat: Non contra nos est murmur vestrum, sed cõtra dñm. Nos eñ quid sum⁹? Sed ne illũ quoq; qui dixit: Nõ murmuraueritis, sicut quidã murmurauerũt, & perierũt ab exterminatore. Illo nimirũ exterminatore qui positus est in hoc ipsum, vt à terminis beatæ illius ciuitatis arceat murmurantes, & lõge faciat à finibus eius, cui dicitur: Lauda Hierusalem dominum, lauda deum tuum Sion, qui posuit fines tuos pacem. Nihil enim commune habent murmur & pax, gratiarum actio & detractio, zelus amaritudinis, & vox laudis. Itaque in ore triũ & talium testium stet hoc verbum, vt pestem istam murmurationis summopere nobis nouerimus esse cauendam.

M *Philip.2.b* *Exo.16.b* *2.Cor.10.b*

TRes sunt quib⁹ recõciliari debem⁹, hoib⁹, angelis, deo. Hoib⁹ p aperta opera, angelis per occulta signa, deo p puritatẽ cordis. Nã de operib⁹ quę corã hominib⁹ facienda sunt, scriptũ est. Luceat lux vestra corã hoib⁹ vt videãt vestra opera bona, & glorificẽt patrẽ vestrũ q̃ in cœlis est. De angelis dicit Dauid: In cõspectu angelorũ psallã tibi. Occulta aũt signa sunt gemitus, suspiria, vsus cilicij, & cætera pœnitentiæ insignia, quæ angelis placẽt. Vnde est illud, Gaudium est angelis dei super vno peccatore pœnitentiam agente. Vt autem deo reconciliemur, nec operibus nec signis, sed puritate & simplicitate cordis indigem⁹. Scriptum est enim: Beati mũdo corde: quoniam ipsi deum videbunt. Et illud, Si oculus tuus fuerit simplex, & cætera.

Matt.5.b *Psal.137.a* *Lucæ.15.b* *Mat.5.a* *Matt.6.c*

Quatuor

A QVatuor sunt genera hominum regnum cœlorũ possidentium. Alij violenter rapiunt, alij mercantur, alij furantur, alij ad illud compelluntur. Rapiunt
Mat.5.a qui dereliquerunt omnia, & sequuntur Christum: de quibus dicitur. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Sunt alij inferioris gradus à quibus metuntur carnalia dum eis spiritualia seminantur: & his loquitur
Luc.16.b in euangelio dominus. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis: vt cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Tales dicuntur mercatores, quia dant in præsenti paupe ribus temporalia quæ possident, vt in futuro recipiant ab eis æterna, quæ non nisi per eos habere merentur. Necesse est enim omnes qui in futuro iudicio examinandi sunt, vel esse iudicis amicos, vel apud iudicem intercessores habere amicos. Habent ergo primum beatitudinis locum qui intercedunt, habent hi pro quibus intercedunt secundum. Sunt alij qui nonnulla bona occulte faciunt, pro quibus merentur regnum cœlorum: sed tamen furari illud dicuntur, quia laudem humanam vitantes, solo diuino testimonio contenti sunt. Horum figuram tenuit mulier illa in euangelio quæ fluxum sanguinis pa-
Luc.8.f tiens cogitauit intra se dicens: Si tetigero fimbriam vestimẽti eius, salua ero. Quo dicto accessit occulte & tetigit, & salua facta est. Alij sunt qui compelluntur: verbi gratia vt pauperes necessarij, quos scilicet hic ignis paupertatis deo dispensante
B purgat: ne in futuro ignis iudicij puniat. De quibus scriptum
Luc.14.c est. Compelle intrare, vt impleatur domus mea. Compellũtur multi variis necessitatibus & oppressionibus afflicti: qui mira dei prouidentia dum temporalem pœnam si non libenter, tamen patienter sustinent, vitam consequuntur æternam.

VAntum distat inter pastorem & gregem, tantũ debet distare inter episcopum & plebem. Stat ille sublimis & rectus, curuat iste caput solo depressus.
Ouidius Vnde poeta: Pronaq̃ cum spectent animalia cætera terram: Os homini sublime dedit. Ille regit, iste regitur: ille pascit, iste pascitur: vt ex ipsa forma & habitu vterque discernatur. Habet ille in manu virgam qua feriat, vel potius ducat & reducat ouem. Quid est autem habere in manu virgam, nisi in opere disciplinam, vt subiectos suos exemplo magis instruat quam verbo? Erubescunt enim superbi esse discipuli, si
Act.o.1.a eos in humilitate præcesserint magistri. Vnde & de domino scriptum est: Quæ cœpit Iesus facere & docere. Habet etiam baculum, quo feriat lupum. Virga ouem, baculo lupum. Hoc est mites & obedientes debet lenius corripere, duros verò corde & improbos acrius arguere: cumque necesse fuerit, etiam anathematis sententia ferire. Tenet carnem in fune, zelum sci licet in discretione, ne sit de illis de quibus scriptum est. Habent zelum, (alias æmulationem) dei, sed non secundum sciẽ-
Rom.10.a tiam. Habet etiam pastor bonus panem in pera, hoc est verbũ dei in memoria.

C DVo sunt amores, carnalis & spiritualis: ex quibus colliguntur quatuor modi diligendi, scilicet diligere carnem carnaliter, spiritum carnaliter, carnem spiritualiter, spiritum spiritualiter. In his fit quidam profectus & ascensus ab inferioribus ad superiora. Nam vt homines qui tantum nouerant diligere carnem carnaliter, ad hoc proficerent, vt deum quoque diligerent spiritualiter, deus caro factus est: & loquendo & conuersando cum hominibus, primum ab eis carnaliter dilectus est. Cum autem pro amicis suis animam ponere vellet: iam spiritum diligebant,
Matt.16.c sed adhuc carnaliter. Vnde & Petrus loquenti de passione sua respondit: Absit à te domine, non erit tibi hoc. Sed cum per eandem passionem fieri mysterium redemptionis agnoscerẽt, in ipsa passione iam carnem spiritualiter diligebant. Resurgente autem eo & ascendente, spiritum spiritualiter amant,
2.Cor.5.d. lætique decantant. Etsi cognouimus secundum carnem Christum, sed nunc iam nõ nouimus. Nos quoque carnem nostrã carnaliter diligimus: cum eius desideria diligimus & perficimus. Spiritum carnaliter, quando eum flendo, suspirando, gemendo in oratione conterimus. Carnem spiritualiter, cum eam spiritui subiectam in bonis spiritualiter exercentes, cum discretione seruamus. Spiritum spiritualiter, cum etiam ipsa spiritualia studia nostra fraternæ vtilitati ex charitate postponimus.

ESt ad deum quidam redeundi modus primi hominis casui oppositus. Adam quippe in paradiso positus, primo perdidit circunspectionem dei. Testatur enim beatus Augustinus quod nequaquam tentator hominem de paradiso eiecisset, nisi aliqua elatio in animam hominis præcessisset, cum verissime scriptum sit: Ante
Prou.16.c. ruinam exaltatur cor. Secundo perdidit iustitiam, quãdo vxoris voci plus quam diuinæ obediuit. Iustitia enim est virtus quæ suum cuique reddit. Tertio amisit iudicium, cum post peccatum correctus, oblique per mulierem retorsit propriam culpam in authorem, dicens: Mulier quam dedisti mihi soci-
Gene.3.b am, dedit mihi de ligno, & comedi. Eisdem ergo virtutum gradibus redeundum est homini in exilio posito, quibus primus expelli meruit de paradiso. Primum itaque faciendum est iudicium, deinde exercenda iustitia, tandem circunspectio adhibenda. Et iudicium quidem nobis, vt nosipsos iudicemus & accusemus, iustitiam proximo, circunspectionem debemus deo. Hanc redeundi viam ostendit nobis Micheas propheta
Miche.6.b dicẽs: Indicabo tibi ô homo quid sit bonum, & quid deus requirat à te: vtique facere iudicium, & diligere misericordiam & ambulare solicite cum deo tuo. Hanc salutis viam testatur apostolus Christum docuisse, dicens: Apparuit gratia dei sal-
ad Ti.2.c. uatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos vt abnegantes impietatem & secularia desideria, sobriè & iustè & piè viuamus in hoc seculo &c. Sobriè scilicet quantum ad nos, iuste ad proximum, piè ad deum. Qui etiam manifestius intulit E
Ibidem circunspectionem dei, dicens: Expectantes beatam spem & aduentum gloriæ magni dei & saluatoris nostri Iesu Christi. Et in multis aliis scripturæ sacræ locis si hic ordo viæ & institutio vitæ quæratur, potest inueniri, vt illud: Beatus vir qui
Eccli.14.d in sapientia morabitur, & qui in iustitia meditabitur, & in sensu cogitabit circunspectionem dei. Moratur siquidem in sapientia & sapiens est qui semetipsum hic diiudicat, vt æternum
1.Cor.11.g dei iudicium euadat. Si enim (ait apostolus) nosmetipsos diiudicaremus, non vtique iudicaremur. Sapiens est non secundũ sapientiam huius seculi, sed secundum illam quæ trahitur de occultis, per quam vtiq; miro dei opere agitur vt electi quiq; tunsionibus & pressuris hic attriti, in ædificio veri Salomonis sine sonitu mallei postmodum collocentur.

QVatuor gradibus distinguitur omnium electorum profectus. Primo enim fit quisque amicus suæ animæ, secundo fit amicus iustitiæ, tertio sapiẽtię, quarto fit sapiens. In primo profectu vitat omnia quæ animam possunt offendere, & diligit ea quæ eam possunt mulcere. Horret ergo infernum, & cœlum concupiscit: ita potest implere illud diuinum præceptum quod in prima conuersione sua accepit: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Nam F
Mat.22.d dum secundum carnem ambulat, nullo modo potest. Cum autem spiritu dei agitur, facile potest. Quid enim habeat emolumenti homo si proximus eius ardeat in inferno: aut quid perdiderit si secum fuerit in paradiso? Neque enim talis est illa paradisi hæreditas, vt possidentium numero minuatur. Diligit ergo proximum, quem non vult malum pati, sicut nec seipsum, & quem sicut seipsum vult possidere cœlum. Hoc autem suo, id est hominis spiritu, quando posset, vt scilicet expauescerat gehennam, ac cœlestia desideraret? Sed potest hoc illius spiritu cui dictum est: Si ascendero in cœlũ, tu illic es &c.
Psal.138.b. Spiritus quippe sapientiæ vbique præsens, nouit quid in cœlo, & quid agatur in inferno. Cumque mentem humanam repleuerit, & de pœnis inferni incutit timorem, & cœlestium amorem infundit: sicque facit hominem amare seipsum, & di-
Eccli.30.d cit ei: Miserere animæ tuæ, placens deo. Primum igitur est diligere se, deinde proximum. Non enim dictum est, diliges te sicut proximum, sed diliges proximum sicut te. Hoc modo fit amator animæ suæ per spiritum sanctum quem ex fide accepit. Accepto autem hoc dono, non debet eo solo contentus esse, sed ad maiora prouehi, & in melius proficere. Viuit autem iam per spiritum. Sed si per spiritum viuimus (ait apostolus) spiritu & ambulemus. Et alibi dicit: Nos verò omnes re-
Gala.5.c uelata facie gloriam dei speculantes, in eandem imaginem &.6.a transformamur à claritate in claritatem, tanquam à domini 2.Cor.3.a. spiritu. Hoc ipsum & psalmista de sanctis videtur sensisse. Benedictionem, inquit, dabit legislator, ibunt de virtute in
Psal.83.b. virtutem,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G virtutem,videbitur deus deorum in Sion. Ambulet & iste quẽ
in manibus habemus,eat & proficiat donec ad quartum gra-
dum perueniat. Ibi sine dubio factus sapiens, videbit deum
deorum in Sion. Porro eo ipso quod dixi, qui bene diligit a-
nimam suam,debet etiam diligere iustitiam. Alioquin si dili-
git iniquitatem, odit plane non diligit animam suam. Dili-
gendo autem iustitiam transit ad secundum gradum,& audit
illud sapientiæ præceptum: Diligite iustitiam qui iudicatis
Sap.1.a terram. Quam si perfectè dilexerit,debet pro ea ferre patien-
ter omnem pœnam & quancunque illatam cõtumeliam. Duo
quippe præstabit ei iustitia,vnum vt faciat quod debet, alte-
rum vt patiatur quod debet, scilicet vt si bonum non fecerit
quod debuit,malum quod meruit patiatur. Sic miro modo ne
deserendo quidem iustitiam ab ipsa deserimur,dum per ipsam
quilibet præuaricationis reatus punitur. Neque enim est qui
se abscondat à calore eius. Hanc autẽ pœnam non solum vir-
iustus non horret,verumetiam libenter excipit, dum per eam
Prou.12.c. præteritæ vitæ peccata purgari fideliter credit. Hinc enim
scriptum est: Non contristabit iustum quicquid ei acciderit.
Opponit igitur variis voluptatibus quibus corruit, contraria
medicamenta per quæ resurgat. Verbi gratia: cecidit per in-
obedientiam,per obedientiæ laborem redit ad vitam: lubri-
cus extitit ac dissolutus,per continentię studium rigoremq́
H disciplinæ reparatur. Patitur ab ipsis elementis mundi pœ-
nam,quorum vsum dudum inflixerat ad voluptatem. Quibus
cruciatibus cum diu tanquam aurum in fornace probatus fue
rit,quantum scilicet dignum iudicabit is qui in pane lachry-
marum nos cibat,& potum dat nobis in lachrymis in mensu-
ra,incipit iam consolari,& audit illam Esaiæ vocem dicentis:
Esa.40.a Consolamini consolamini populę meus,dicit deus vester. Lo
quimini ad cor Hierusalem,& aduocate eam, quoniam com-
pleta est malitia eius,id est afflictio: dimissa est iniquitas illi-
us. Suscepit de manu domini duplicia pro omnibus peccatis
suis. Postquam verò consolationem receperit, solicitus est &
quærit quomodo placeat ei cui se probauit. Facit quicquid
boni facit,vt soli placeat suo conditori. Transit ad tertium
gradum sui profectus,vt sit scilicet amicus sapientiæ,quæ ma
terno affectu loquitur sibi cum dicit: Præbe fili cor tuum mi
Prou.25.c. hi. Cum ergo ad hunc gradum peruenerit, nihil aliud ei re-
stat nisi vt ad quartum ascendat,vbi dicitur esse sapiens. Hoc
autem fit quando iam operatur non vt ipse deo placeat, quod
vtique in tertio gradu fecerat, sed quia placet ei deus,, vel
quia placeat deo quod operatur. Quisquis talis est, potest
cum tota fiducia ac securitate conscientiæ illud sapientis can
Eccli.24.a ticum decantare: In omnibus requiem quæsiui &c. Hic enim
requiescit in omnibus,cum per omnia ei placeat deus,qui nõ
dei voluntatem ad suam curuare, sed suam didicit ad dei vo-
I luntatem erigere. Morabitur in hæreditate domini,sicut ei e-
Gene.8.a iusdem domini voce promittitur cum dicitur: Terram in qua
dormis tibi dabo, hoc est quietem istam ad quam peruenisti
labore tuo & munere meo,stabilem tibi faciam atque perpe-
tuam. Quod autem subiungit,& semini tuo, sic possumus in-
telligere: vt non solum spiritui detur tranquillitas ista & hic
& in futuro,sed etiam semini tuo,id est operibus tuis dabitur
corporis tui glorificatio.

TRia sunt loca,cœlum,terra,infernus: & habent singu-
la habitatores suos: cœlum solos bonos,terra mixtos,
infernus solos malos.

QVatuor sunt quæ impediunt confessionem, pudor,
timor,spes,desperatio. Quosdam enim impedit pu-
dor,qui scilicet pro sola confusione dicere erube-
scunt peccata quæ commiserunt. De quo per Salo-
Eccli.4.c monem dicitur: Est confusio adducens peccatum. Quo con-
tra de his qui confitentur,iterum dicitur: Est confusio addu-
cens gloriam. Quos etiam commendat propheta dicens: Con
Psal.103.a fessionem & decorem induisti. Et alibi. Confessio & magnifi-
centia opus eius. Alios impedit timor. Timent enim si confi-
teantur, ne grauis eis pœnitentia iniungatur: & hos arguit
Iob.6.c Iob dicens: Qui timet pruinam,irruet super eum nix. Sunt au
tem nonnulli qui in hoc mundo adhuc aliquid concupiscunt,
nec putant se adepturos quod desiderant, si hominibus qua-
les sint,innotescant. Horum confessionem impedit spes,id est
cupiditas potiendi desiderij: talibus comminatur dominus in
euangelio: Væ prægnantibus & nutrientibus in illis diebus. K
Sunt item alij qui nil horum verentur, sed solum hoc timent Mat.24.b.
quia post peccatorum confessionem ab ipsis abstinere mini-
mè possent. Et his obest desperatio. Quibus non incongruè
illud potest aptari. Peccator cum venerit in profundum ma- Prou.18.d
lorum,contemnit. Fit verò nonnunquam vt hæc omnia simul
confessionem impediant. Sed qui quatuor his malis premitur Ioan.11.e
rectè iam in monumento iacet,& velut ille euangelicus qua- Eccli.17.c
triduanus fœtet. Scriptum est enim. A mortuo velut qui non
sit,perit confessio. Quod si is mortuus est qui non confitetur,
vtique reuiuiscet qui confitebitur. Veniat ergo Iesus,& dicat Ioan.11.f
Veni foras. Et ad vocem eius illico suscitabitur mortuus. Ex-
cipiat hic noster mortuus exhortationem,& non differat con
fessionem. Dicatur ergo illi quem pudor afficit: Cur te pu-
det peccatum tuum dicere,quem non puduit facere? Aut cur
erubescis deo confiteri, cuius oculis non potes abscondi?
Quòd si fortè pudor est tibi vni homini & peccatori peccatũ
tuum exponere, quid facturus es in die iudicij, vbi omnibus
exposita tua conscientia patebit? Hæc itaq; tria proponenda
sunt contra pudorem,scilicet consideratio rationis, reueren-
tia intuentis dei,comparatio maioris confusionis. Similiter cõ
tra timorem opponenda sunt tria. Considerandum enim est q̃
sit longa pœna inferni,quàm grauis,quàm infructuosa. Econ-
trario verò præsentis temporis pœnitentia breuis est,& leuis,
& fructuosa. Contra spem quoq; itidem tria opponuntur, L
bona scilicet futuri seculi, præsentis vitæ bonis maiora, cer-
tiora, durabiliora: ad quorum comparationẽ quicquid in hoc
mũdo desiderari potest,modicum est & incertum: &,vt ita di
cam,momentaneum. Ita contra desperationem vincendi pec-
catum,tria sunt remedia. Primum est vigor ipse propositi bo-
ni,quem assumit ex confessione. Secundum est gratia dei quã
meretur ex humilitate. Tertium est auxilium quod ex eius ha
bet cui confitetur compassione.

DVo sunt in quibus consistit nostra salus,iustificatio
& glorificatio. Altera initium,altera perfectio est.
In illa labor, in hac autem fructus laboris est. Et
nunc quidem iustificatio fit per fidem,nam glorifi-
catio erit per speciem. Quanta autem sit in futura vita glori-
ficatio sanctorum,humanus interim non potest attingere in-
tellectus. De illa enim scriptum est, quòd oculus non vidit, Esa.64.d
nec auris audiuit &c. Hac ergo interim omissa, quoniam vi-
res nostras excedit,de iustificatione quæ nunc agitur aliquid
ad ædificationem fratrum nostrorum, quod necessarium vi-
sum est,loquamur. Ipsa est enim via per quam fit transitus ad
glorificationem,dicente apostolo: Quos prædestinauit,hos Rom.8.f.
& vocauit: & quos vocauit, hos & iustificauit. Quos autem
iustificauit,hos & magnificauit. Neque enim poterit obtineri
magnificatio,nisi iustificatio præcesserit: cum ista meritum, M
illa præmium sit. Hoc in euangelio docuit dominus, qui cum
discipulis euangelizaret regnum dei, primum eis proposuit Mat.5.c
iustitiam, dicens: Nam nisi abundauerit iustitia vestra plus
quam scribarum & pharisæorum: non intrabitis in regnum
cœlorum. Notandum autem quod sicut in illo beatitudinis
regno præsentem se electis suis exhibebit dominus ad glori-
ficationem,ita etiam se eisdem ipsis exhibet in via peregrina-
tionis ad iustificationem, vt à quo scilicet glorificandi sunt
per speciem,ab ipso prius iustificentur per fidem. Et quidem
tria sunt à quibus abstinere debent quicunque iustificari de-
siderant. Primo vtiq; ab operibus prauis,secũdo à carnalibus
desideriis,tertio à curis seculi. Item tria sunt quibus debent
insistere,quæ etiam continet sermo domini in monte,eleemo-
syna,ieiunium oratio. Sic enim adimpletur iustificatio, dum
ab interdictis vitiis abstinent, & bona quæ præcepta sunt fi-
deliter exercent. Opponantur ergo prauis operibus opera mi
sericordiæ,contra carnalia desideria adhibeantur ieiunia,&
pro curis seculi succedat amor dei,& frequentia orationis.

PAstorum est vigilare super gregem propter tria
necessaria,videlicet ad disciplinam, ad custodiam,
ad preces. Ad disciplinam propter morum correc-
tionem,ne grex commissus propria molestia defi-
ciat. Ad custodiam propter diabolicam suggestionem, ne ho
stili seducatur calliditate. Ad preces propter tentationum
instantiam, ne vincatur à pusillanimitate. In disciplina ri-
gor

A gor iustitiæ, in custodia spiritus consilij, in prece affectus
compassionis.

DVas ad intelligendum se condidit vniuersitatis au-
thor creaturas,hominem & angelum. Hominem iu-
stificant fides & memoria, angelum beatificant in-
tellectus & præsentia. Et quia homines quandoque
perducendi sunt ad æqualitatem angelorum, necesse est vt
Esa.6.b interim iustificentur per fidem, & proficiant ad intellectum.
Scriptum est enim: Nisi credideritis,non intelligetis. Itaque
fides via est ad intelligendum: nam mundatur cor fide, vt in-
tellectus videat deum. Similiter & memoria dei, via est ad
præsentiam dei. Qui enim hic habet mandatorum eius vt ea
faciat memoriam, merebitur quandoque vt eius quoque
videat præsentiam. Habeant igitur intellectum & præsen-
tiam angeli dei in cœlo, habeamus & nos eius fidem & me-
moriam in mundo.

TRes sunt status animæ. In corpore, posito corpore,
recepto corpore. Primus datus est ei ad agendam
pœnitentiam,reliqua duo ad habẽdam requiem vel
pœnam,scilicet prout gessit in corpore,siue bonũ,
siue malum. Ad agendam vero pœnitentiam tria sunt necessa-
2.Cor.6.a ria,tempus,corpus,& locus. Quod tempus sit necessarium,di-
cit apostolus: Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies
2.Cor.5.b salutis. Similiter & de corpore idem scribit: Omnes nos o-
B portet manifestari ante tribunal Christi, vt referat quisque
propria corporis prout gessit. Sed & de hoc loco loquitur scri
Eccles.10.a ptura dicens: Si ascenderit super te spiritus potestatem ha-
bentis,locum tuum ne deseras. Porro tempus in tria diuidi-
tur,in præteritum,in præsens,in futurum. Horum nullũ per-
dit quisquis rectè pœnitentiam agit. Nam præteritum quidẽ
quod perdiderat restaurat,dum in amaritudine animæ suę o-
mnes annos suos recogitat. Præsens autem tenet iam per exer
citium operis. Futurum verò per constantiam boni propositi.
Ephe.5.d. De præterito loquitur apostolus,cum dicit: Redimentes tem
pus,quoniam dies mali sunt. Ad præsentis vero operationem
Gala.6.c hortatur nos cum dicit: Dum tempus habemus operemur bo-
num ad omnes,maximè autem ad domesticos fidei. Futuri nos
Matt.10.c admonet dominus,cum ait: Qui perseuerauerit vsque in finẽ,
saluus erit. Corpus quoque necessarium est ad agendam pœni
tentiam. In corpore quippe possumus mala pati,& bona ope-
rari. Pati scilicet pro commissis delictis, operari pro adipis-
cendis æternis præmiis. Qui ergo corpore caret,dignos pœ-
nitentiæ fructus facere quomodo valet? Et notandum quod
pœnitentia quę per corpus geritur,breuis est & leuis. Breuis,
quia corporis morte terminatur. Leuis, quia per societatem
corporis fertur facilius. Grauis siquidem esset si eam solus ani
mus portaret. Cum verò & ipsi corpori eius partitur pondus,
quanto magis inde corpus oneratur,tãto amplius animus exo
C neratur. Locus etiam videtur necessarius esse & vtilis,ecclesia
scilicet vitæ præsentis: in qua quisquis dum in corpore viuit,
pœnitentiam rectè agere negligit,nullum in futuro salutis re
medium obtinere poterit.

TRiplici morbo laborat genus humanum. Principio,
medio,& fine,id est natiuitate,vita,& morte. Natiui-
tas immunda, vita peruersa, mors periculosa. Venit
Christus,& contra triplicem hunc morbum attulit triplex re
medium. Natus est enim,vixit,mortuus est: atque eius natiui-
tas purgauit nostram,mors illius destruxit nostram, & vita e-
ius instruxit nostram.

SIcut eger ad medicum, sic esse debet peccator ad
creatorẽ suum. Qui ergo peccator est,debet ora-
re deum,sicut æger medicum. Duobus autem mo-
dis impeditur oratio peccatoris, vel nulla vel ni-
mia luce. Nulla luce illustratur,qui peccata sua nec videt nec
confitetur. Econtrario nimia luce obruitur qui ea tanta videt
vt de indulgentia desperet. Horum neuter orat. Quid ergo?
Temperanda est lux,vt peccata sua videat peccator & confi-
teatur,ac pro ipsis oret vt remittantur. Primo ergo eius ora-
tio debet fieri verecundo affectu,hoc autem fit cum necdum
peccator audet per seipsum accedere ad deum,sed quærit ali-
quem sanctum virum,aliquem sanctum pauperem spiritu, qui
sit in ora vestimenti domini tanquam fimbria, per quem ha-
beat accessum. Huius orationis tenuit typum illa euangelica
mulier quæ fluxum sanguinis patiebatur,cupiénsque sanari ac D
cessit,& intra se cogitauit dicens: Si tetigero fimbriam vesti- Luc.8.f
menti eius,salua ero. Secunda oratio fit puro affectu: & hoc fit
quando scilicet peccator iam per seipsum accedit,& ore pro-
prio confitetur. Talis orationis reliquit nobis exemplum illa
peccatrix quæ lachrymis rigauit pedes domini, & capillis ca-
pitis sui tersit, de qua dictum est à domino. Remittuntur ei Luc.7.f.
peccata multa,quoniam dilexit multum. Tertia oratio effun-
ditur amplo affectu: & hoc fit quando is qui pro se orauerat,
orat iam pro aliis. Sic orauerunt apostoli pro muliere Chana
nęa pro filia sua rogante. Dimitte,inquiunt,illam, quia cla- Mat.15.c
mat post nos. Quarta oratio emittitur,deuoto affectu,quæ de
cordis puritate sine vlla hæsitatione cum gratiarum actione
depromitur. Talem orationẽ fecit ipse dominus quando qua-
triduanum de monumento Lazarum resuscitauit,& ait: Pater Ioan.11.e.
gratias ago tibi,quia audisti me. Tales orationes docuit nos
apostolus facere frequentes,dicens: Sine intermissione orate, 1.Thes.5.d
in omnibus gratias agite. Has quę dictæ sunt quatuor oratio-
num species,id est verecundam,puram,amplam,deuotam, nun
cupat apostolus aliis nominibus,& ad eas nos hortatur dicẽs:
Obsecro primo omnium fieri obsecrationes,orationes, postu
lationes,gratiarum actiones. Nam obsecrationes verecundo, 1.Tim.2.d.
orationes puro,postulationes amplo, gratiarum actiones fiũt
affectu deuoto.

DIximus de generibus affectionum & orationum, di- E
camus etiam qua puritate sit orandum. Et quidem
tria videntur mihi hic esse necessaria,quibus ora-
tionis intentio firmiter est astringenda. Considera-
re nanque debet is qui orat,& quid petit,& ipsum quem pe-
tit,& seipsum qui petit. In eo autem quod petit,duo debet at
tendere,vt secundum deum sit quod postulat,& vt hoc ipsum
in summo affectus desiderio habeat. Verbi gratia. Si mortem
inimici, si læsionem seu deiectionem proximi orando petie-
rit,non est secundum deum talis oratio,cum ipse præcipiat &
dicat: Diligite inimicos vestros: benefacite his qui oderunt Luc.6.d
vos: & orate pro persequentibus & calumniantibus vos. Si ve
rò peccatorum remissionem,si spiritus sancti gratiam,si virtu
tem atque sapientiam,si fidem,veritatem,iustitiam, humilita-
tem,patientiam,mansuetudinem,& cætera spiritualia charis-
mata quæsierit,& ea cogitando vehementer affectauerit, hæc
secundum deum est oratio, & hæc verè meretur audiri. De
huiusmodi enim orationibus loquitur per Esaiam deus: An- Esa.65.d
tequam clament ego exaudiam, adhuc illis loquentibus ego
audiam. Sunt & alia quæ cum desunt,à deo dantur, & possunt
esse vel non esse secundum deum,quantum duntaxat interest
finis ad quam referuntur,vt est corporis sanitas,pecunia, cæ-
terarumque rerum affluentia: quæ etsi à deo sint, non tamen
sunt magnipendenda,nec ex desiderio possidenda. Similiter
& in ipso quem petit,debet duo considerare,bonitatem,& ma
iestatem. Bonitatem qua gratis velit, & maiestatem qua pla- F
nè possit dare quicquid petitur. Sed & in seipso qui petit de-
bet nihilominus duo attendere,id est vt pro suis meritis nihil
accepturum putet,sed de dei misericordia tantum quicquid
rogauerit,impetraturum speret. Tunc ergo dicitur cor purũ,
quando tria hæc quæ dicta sunt,& eo modo quo dicta sunt,co
gitat. Et quisquis hac puritate & intentione cordis orauerit,
exaudiri se sciat,quia sicut testatur Petrus apostolus, Non est Act.10.e
personarum acceptor deus,sed in omni gente qui timet deum
& operatur iustitiam,acceptus est illi.

Mors animæ obliuio,de qua morte suscitatur hoc modo.
Per memoriam sentit, per obedientiam audit, per intel-
ligentiam videt, per circunspectionem olfacit, & gustat
per dilectionem.

QVatuor sunt genera volũtatis humanæ. Sicca in re-
probis & terrenis, quorum corda nullo rore gra-
tiæ perfunduntur. Recta in inchoantibus,qui vitæ
pristinæ tortitudinem relinquentes,ad boni operis
rectitudinem mutatione voluntatis assurgunt. Deuota in pro
ficientibus,qui vsu orationis assiduæ in amorem bene agendi
cœlitus eriguntur. Beata in consummatis,qui pene nihil aliud
nisi deum cogitantes,in ipso totius desiderij sui finem repo-
nunt. Inter siccam & rectam voluntatem chaos quoddam fir-
matum est,vt qui voluerit transire non possit,peruersa scilicet
intentio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G intentio. Inter rectam & deuotam, inolita consuetudo. Inter deuotam & beatam, corporalis affectio. Quę tria quasi quidā lapides dum in via nostri operis se opponunt, ne de virtute in virtutem ascendamus, impediunt.

RAtionalis creatura ad hoc se debet diligere, vt beata sit: & deum, per quem solum beatificari possit: cuius insecutor & æmulus ad hoc elaborat, vt eam in vtraque sui qualitate corrumpat. Corpoream igitur qualitatem appetitu gulæ, & fluxu luxuriæ deprauat penitus & corrumpit, iumentumque carnis his duobus aculeis agitatum in præcipitia mortis impellit. Inuisibilem ergo humanæ substantiæ portionem spiritualibus aggreditur armis, eamque gemina peste inficiens, tumore superbiæ, & auaritiæ labe commaculat, sicque totam massam fermenti huius colluuione corrumpens, homini præripit beatitudinem quam amisit.

QVatuor sunt quorum in hac vita obsequiis deseruimus, caro, mundus, diabolus, deus. Carni militamus gulæ illecebris seruiendo, luxuriæ stimulis obsequendo. Mundo militamus auaritiæ æstibus anhelando, honoris altitudinem affectando. Diabolo militamus bonorum profectibus inuidendo, & contra deum superbiæ spiritu intumescendo. Deo militamus pietatis operibus humiliter insistendo, potestates aerias virtute spiritus oppugnando. Habent & singuli principes isti donatiua sua propria. Caro suis tyronibus elargitur momentaneam voluptatem: mundus transitoriam sublimitatem: diabolus perpetuam captiuitatem: deus interminabilem fœlicitatem. Hæc sola præponderat.

Luc. 10. 4. EVangelica sanctione præceptum est vt in via mortalitatis huius terrenis affectibus inhærentem neminem salutemus. Quos autem ab hac vita suspensos viderimus: illis securæ salutationis gaudium oferamus. Vnde & in euangelio tria salutationis genera inueniminus. Virgo siquidem Maria salutauit Elizabeth, angelus Luc. 1. d Ibidem verò Mariam, dominus autem Iesus discipulos salutauit post Ioan. 20. c. resurrectionem. Cum ergo videmus eos qui in sterilitate vitę huius senuerant, montana confessionis ascendendo, feruorem pœnitentiæ quasi filium quendam concipere: illis vicem salutationis, illis in verbo domini remissionis & gratiæ & veniæ largitatem debemus offerre. Quos verò in sanctitate & castimonia domino seruire conspicimus, inuitando ad meliora, benedictionem & gratiæ fœcunditatem eis necessario promittamus. Quos sanè in conclaui remotioris vitæ positos, ad imitationis apostolicæ fastigium tendere videbimus: illis quietis & pacis geminam soliditatem, cuius etiam in suo corpore quædam præludia sentiunt, viuæ vocis ministerio spondeamus.

I DOminum Iesum Christum subire crucis & mortis ignominiam, tria quædam præcipua coactione voluntaria compulerunt. Filialis & pura obedientia, qua prioris inobedientiæ piaculum solueretur. Compassibilis & communis miseria, quæ illius iustitiam inflexibilem, virgam ferream ad misericordiam hortabatur. Erat miseria illa & ponderosa & grauis, quæ ceruices hominū communis peccati & mortis conditione premebat. Publica & generalis, quæ iustos & iniustos simili damnationis sententia pariter obligabat. Continua & perennis, quę nisi per Christum redemptionis gratia fieret, irremediabilis captiuitatis nexu omne genus Adam damnationis voragine absorbebat. Porro tertium quod spontaneè cogit in mortem, celeberrima & solennis victoria, cuius successu, inuitabilis diaboli & mortis potentia in monumento gloriosè & efficaciter erat imminuenda.

TRibus modis exaltat dominus caput nostrum, mentem scilicet à terrenis affectibus suspendendo, vt spe cœlestium transitoria contemnamus: diuinam scientiam conferendo, vt eorum quæ temporaliter non videntur, scientiam teneamus: ad amorem cœlestium subleuando, vt in carne positi, ipsam quoque carnem diuinæ dilectionis altitudine transcendamus.

Homines habent triformem statum viuendi. Non delinquere, quod agit vtiq; timor seruilis. Nolle delinquere, quod exhibet filialis. Non posse delinquere, quod sola confert beatitudo perennis. R

Quatuor esse dicuntur quæ nostræ gratiam deuotionis adaugent. Memoria peccatorum, quæ hominem reddit humilem apud se. Recordatio pœnarum, quæ illum solicitat ad bene agendum. Consideratio peregrinationis, quæ illum hortatur vi fibilia debere contemni. Desiderium vitæ perennis, quę hominem incitans ad perfectum, cogit eum à terrenis affectibus voluntatis mutatione suspendi.

NOstræ inscientiæ tarditatem erudit dominus tribus modis. Indulti beneficij largitate, quæ nostræ duritiam mentis emollit & excitat ad amorem. Frequenti verberum seueritate, quæ præstans intellectum auditui, incutit nobis timorem. Contemptus publica vilitate, quo implens facies nostras ignominia parit nobis verecundiam & ruborem.

Motus & titillatio carnis nostræ, tribus ex causis contingit. Ex præcedenti cogitatione, cum formas & imagines illicitas intus trahentes, in earum retractatione turpiter commouemur. Ex ventris plenitudine: quia cum venter eiborum cumulositate distenditur, caro lasciuiens ad motum luxuriæ cō citatur. Ex maligni spiritus impugnatione, quia quo iustos superare se minime posse considerat, eo per carnis titillationem grauius eos impugnat.

VThoritate scripturarum male cogitare, & male dicere, & male facere prohibemur, quia in male cogitare vel immunditia est, cum res sordidę & impurę memoria reuoluuntur: vel superbia, cum animus quasi superior super proximos suos erigitur & inflatur: vel auaritia, cum diabolo instigante contra præceptum dei res proximi concupiscitur. Necesse est enim malę cogitationi horum trium aliquid semper inesse. In male dicere vero sermo est vel superuacuus ratione, & vtilitate carens: vel detractorius, fraterna bona inuida corrosione & odij instinctu diminuens: vel adulatorius, caput alicuius falsa olei delinitione demulcens. In male facere quoq; opus est vel simulatorium, cum aliud intendimus quam opere demonstramus: vel impium, cū proximos nostros lędimus: vel impudicū, cum nos aliquo modo sordidamus.

PE conualle plorationis ascensuri, semper ad altiora tendere & anhelare debemus. Est enim quasi quoddam desertum vita ista mortalis, de qua dicitur. Terra deserta inuia & inaquosa. Sed triformis est species desertorum. Est quippe desertum momentanea scilicet vanitas, quam despicere vitæ moderatione debemus. De quo deserto ascendere nos oportet, sicut dicitur: Quę est ista Cant. 3. c. & 8. d. quæ ascendit de deserto deliciis affluens, iunixa super dilectum suum? Deliciis affluimus, cum virtutibus abundamus. Super dilectum innitimur, cum deo asscribimus quicquid boni operamur. Est aliud desertum, Christianæ simplicitatis humilitas: vocata desertum, quia fere nullus est imitator Christi q studeat istud bonum operari. Per hoc desertum necesse est al- Ibidem cendamus. Vnde dicitur: Quæ est ista quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus? Sicut virgula fumi ex aromatibus ascendimus, cum virtutum studio & disciplina exercitati proximos nostros ad bene agendi similitudinem incitamus. Est aliud quoque desertum, innocentiæ purioris simplicitas vel integritas. Ad hoc debemus ascendere, quia ad veram munditiam vt simus sancti corpore & spiritu, debemus anhelare. Ascendamus ergo de deserto momētaneæ vanitatis per desertum humillimę simplicitatis ad desertum integerrimæ puritatis.

DOminus noster habet propriè sagittas, quibus hostes suos vulnerat, & in brachio virtutis expugnat. Sunt autem tres sagittæ, quibus hostes sauciantur. Stimulus amissæ pecuniæ, quia valde cōteritur qui instrumenta viuendi, & satellites voluptatum diuitias amisisse reminiscitur. Sequitur pestis corporalis molestiæ quę vt eius vias ex omni parte sepiat, cum quem ad peccatum festinare considerat, etiam corporis contritione flagellat. Sequitur malleus infernalis memoriæ, quia cum se homo vndiq; circunseptum pondere pœnarum corporalium pēsat, etiam ad illam quę fine caret angustiam oculos porrigens, horribilem gehēnę fornacem

A næ fornacem timida secum consideratione tractat.

SVnt & aliæ tres sagittę, quibus dominus etiā eos sauciat quos ad degustandam dulcedinem suæ dilectionis inuitat. Quarum prima est timor castus: qui ideo sic vocatur, quia & timeri dominum à seruo iubet, & seruum ab illicitis continere respectu domini admonitione continua persuadet. Sequitur amor deuotus: qui dum mentem occupauerit, totam igne suauissimæ dilectionis accendit. Sequitur desiderij virtus, quæ dum latitudinem cōscientiæ veluti aura lenis afflauerit, ea quæ retro sunt mens oblita, ad solam faciem conditoris anhelās, quia sui voti finem minime consequitur, contabescit.

Oblatio nostræ laudis quam deo immolamus, triformis esse debet. Affectuosa, vt mens concordet voci. Fructuosa, vt ædificationem pariat intuenti. Gratiosa, vt placeat cōditori qui gratis dedit.

Decretis & adhortationibus sanctorum patrum bene cogitare, & bene dicere, & bene facere iugiter admonemur: quia in bene cogitare cogitatio est vel honesta nihil impuritatis contrahens, vel humilis nihil superbum sapiens, vel pia nihil crudele moliens. In bene dicere vero sermo est vel auditori commodum afferens, vel humilis nihil inanis eloquentiæ lepore turgescens, vel verisimilis nihil fuco simulationis obtectum in sua prætextione prætendens. In bene facere quoq; B factum vel purum, quod munditiam exhibet, vel pium quod misericordiam redolet, vel pudicum quod oculos intuentium non offendat aut violet.

MIsitatum est satis & tritum, seculum istud merito ęcitatis & ignorantiæ suæ, Aegypti vocabulo nuncupari. Quod nimirum quotiens mutatione voluntatis egredimur, tria nobis occurrunt. Stimulus cupiditatum, qui veluti mare rubrum sensum rationis nostræ tumidis & procellosis vndis cogitationum inuoluit: & nisi virga discreti iudicij aquæ superiores ab inferioribus secernantur, subruit funditus & demergit. Sequitur cumulus tentationum quasi aliter Iordanis aluei sui metas excedens, & terram corporis nostri solito plenius occupans, nisi arca testamenti, id est sententia veritatis intercedens impetus illius refrenet, & ipsum penitus arefaciat & exsiccet. Sequitur aculeus molestiarum, qui cum ingruerit quasi iterum Iordanis Helisæo occurrens, sumendum Heliæ pallium, & mediis fluctibus opponendum: vt quicquid nos temporaliter cruciat, respectu dominicę passionis sapore mutato, noua nobis suauitate dulcescat.

VIæ quæ ducunt ad mortem, ratione trifaria diuiduntur. Alia ęrūnosa, alia laboriosa, alia delicios a. Aerūnosa est in pauperib⁹, qui in paupertate sua regio spiritu & diuite animo tumescentes, ab inopia temporali ad ęternam miseriam transferuntur. Laboriosa est in auaris & cupidis, qui dum diuersarum anxietate curarum miserabiliter distenduntur, obliuiscuntur ea quęrere quæ dei sunt: & auaritiæ æstibus anhelantes, vsque ad vitæ terminum ab inquietudine temporali ad æterni laboris angustias transferuntur. Deliciosa in diuitibus delicatis, qui in deliciis & voluptatibus enutrientes corpora & corda sua, post dulcedines momentaneas, & horarias suauitates, ad sempiternas amaritudines deferuntur.

VIa quoque quæ ducit ad vitam, simili ratione distinguitur. Est enim alia sanguinea, alia purpurea, alia lactea. Sanguinea in martyribus, qui in sanguine agni suorum corporum indumenta lauerūt, & per iter martyrij triumphalis altitudinis solium attigerunt. Purpurea est in cōfessoribus, qui in sua carne vestigia dominicę passionis per abstinentiam expresserunt, & in suis corporibus vulnerum Christi stigmata portauerūt. Lactea in virginibus, quę in seipsis puritatis angelicæ candidatum & virtutes sanctimoniæ consecrauerunt, & per viam munditiæ ad amplexus & thalamos veri sponsi virtutum pennis fœliciter euolarunt.

LIgna sunt omnes iusti, qui plantati in medio ecclesiæ temporalis facere debent fructus vitæ qui maneant. Videat autem quisque vt eligat sibi locum irriguum, in quo fructificans proferat in tempore suo vitæ fructum. Sunt autem tres decursus aquarum. Incitamenta scripturarum: quæ per minas & promissa honestam in D homine suscitant voluntatem. Charismata gratiarum: quæ hominem spiritualem ex animali efficiunt, ad sui prouisionem & curam informando, & docendo omnem veritatem, ministrant operum fœcunditatem. Stillicidia lachrymarum: quæ dum venas intentionis atq; propositi suo rore irrigant & infundunt ne lignum moriatur, perseuerātiam largiuntur. Qui iuxta hęc fluenta radicatus fuerit, per menses singulos faciet fructum, & folia ligni illius ad suauitatem gentium.

VInum eodemque modo omnes qui ebrij fuerint, debriantur. Aliud est vinum malitiæ, quod effluit de vua fellis, & à diabolo initium habuit: qui amaritudinem peccati & mortis humano generi propinauit: quo debriantur iniqui conformes facti ei. Aliud est vinum molestiæ, quod emanat de labrusca conditionis humanæ: quæ domino suo acetum iniquitatis appotuit. Hoc vino quisquis inebriatur, non iniustè, sed merito peccati sui à deo hoc perpeti comprobatur. Aliud est vinum gratiæ, quod ex botro Cypri, id est conditoris largitate discurrit: & hoc est mustum quo sponsi filij debriantur: quod mittitur etiam & in vtres nouos.

REges sunt & sacerdotes omnes electi: & eos oportet oleo vnctionis inungi. Est autem oleum triforme. Aliud siquidem est oleum effusionis: videlicet verbum dei quo initiantur veterem hominem E exuentes: vt quasi adolescentulæ in amorem sponsi surgant. Aliud est oleum puritatis: quo lagenæ operum nostrorum impleri debēt: quod in lampade diuini feruoris ignem debet incessanter nutrire. Aliud verò oleum exultationis: charitas videlicet principalis: quæ mentem quam repleuerit dilatat: vt gustans quam suauis est dominus, in vertice iustitiæ sedens in solo deo glorietur & gaudeat.

CHristiani à Christo nomen acceperunt: & operepretium est vt sicut sunt hæredes nominis, ita sint imitatores sanctitatis. Tria ergo sunt quæ in Christo nobis expressa, plenis viribus exercere debemus: videlicet improbare viuaciter seculi vanitatem: quia & Iesus ne rex constitueretur à turbis, aufugit. Exercere viriliter pœnitentiam: quia & Iesus sicut agnus occisus est. Et habere veraciter geminam charitatem: quia Iesus pro inimicis orauit.

SEptem gradus descensionis habet humilitas. Abdicationem rerum: exemplo apostolorum. Abdicationem vestium: sicut Helias & Ioannes. Corporis exercitium: vt Paulus. Directionem in prosperis: instar Dauid pauperis & regis. Patientiam in aduersis: sicut Iob & Thobias. Proprium abhorrere consilium: & proprię voluntatis affectum. F

ARma virtutis quibus arma nequitiæ expugnantur, sunt hæc. Plena peccati cognitio, quæ expellit tenebras voluptatis. Pœnitētialis afflictio contra dulcedinem carnalitatis. Humilis & vera confessio contra venenum iniquitatis. Sufficiens & digna correctio in mutatione pristinę voluntatis. Perseuerantiæ plena successio, vt perfecta subrogetur custodia sanitatis.

Necessaria sunt pœnitentiæ tria hæc. Abstinentia, per quā carnis superbia edomatur. Lectio, cuius fructu reformandus in vigorem animus saginatur. Oratio, cuius munimine & tute la virtutum examina proteguntur.

Humilitatis virtus habet hæc tria. Superiori subdi, vt ad eius æqualitatem nulla ambitione vel inuidia rapiatur. Aequali nō præferri, ne illicito appetitu superior velle fieri videatur. Minori subdi potius quam præponi: vt ex hoc humilitatis veritas comprobetur.

Non omnes vniformiter gradiuntur ad deum. Quidam passu, sicut illi qui terrenorum curis impliciti, vix aliquando respirant vt domini recordentur. Quidam modesto incessu: sicut hi qui domini seruitio mancipati, & deo quidem seruiunt, & tamen erga seipsos indulgentiores existunt. Alij veloci, id est rapido cursu: sicut hi qui super carne sua se intuentes, & se & transitoria contemnentes, celeriter proficiscuntur ad deum, hoc solummodo cupientes, in pace quiescere in idipsum.

Electos

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Electos tria in futuro manent. Interna satietas:æterna iu-
Psal.67.a. cunditas:iucunda voluptas. De his dicitur: Exultent iusti &c.

Triforme est desiderium electorum. Vnanimiter habitare
Psal.26.b. in domo. Vnde est: Vnam petij à domino. Victoriam obtine-
Rom.7.b. re de mundo. Vnde est: Quis me liberabit de corpore mortis
Phil.1.c huius? Præsentialiter frui deo. Vnde est & illud: Cupio dissol
ui, & esse cum Christo.

Trifarius est prælatorum timor. Ne audientium animos exquisitior apparatus commoueat, ne interni iudicis oculos immoderatior vsus offendat, ne iustitiæ retributio in præsenti eis fiat.

Triformis est sanctorum dolor: quia ceciderunt de paradiso: quia tenentur in exilio: quia differuntur à regno.

In monte montium Christo fuerunt hæc duo: coagulũ passionis: & pinguedo sanctitatis.

Vituli quos domino immolare debemus, tres sunt. Nouæ conuersionis effectus: quasi vitulus nouellus cornua producens & vngulas. Sacræ religionis profectus: qui est vitulus tenerrimus de armento. Consummatę virtutis affectus: qui est vitulus saginatus.

Quadriformis est pressura nostra. Corruptibilis carnis angustiæ: quæ sunt dolores mortis. Temporalium pressurarum molestiæ: quæ sunt torrentes iniquitatis. Occulti hostis latentes insidiæ: quæ sunt dolores inferni. Deceptoriæ facies mun-
H danæ gloriæ: quæ sunt laquei mortis.

Eumus est ab ira dei: quia in consideratione iræ dei electi compunguntur. Ignis à facie eius: quia per cognitionẽ & præsentiam eius ad amorem accenduntur. Caligo sub pedibus eius: quia per districtum illius examen reprobus desperationis nebulis obscuratur.

Ambulat dominus super pennas ventorum, cum electi eius
Can.8.d dulcedinem vel tenuiter attingunt. Volat cum de incircũscripta eius substantia nihil percipiũt. Vnde est. Fuge dilecte mi. Ponit dominus tenebras profunditatis & altitudinis latibulum diuinitatis suæ, in sole manifestationis & laboris taberna culum carnis suæ, in luce puritatis & sanctimoniæ habitaculum mansionis suæ.

Portas suas mundus habet quibus ingredimur ad eum: quę sunt corrupta sensualitas, & incesta cupiditas. Vnde est: Ap-
Psal.106.b propinquauerunt vsque ad portas mortis. Portæ inferi, cæca
Matt.16.c desperatio, & dura obstinatio. Vnde est: Portę inferi non
Act.12.b. præualebunt. Portę cœli, humilis patientia, quæ est porta ferrea ducens ad ciuitatem: & amoris concordia, quæ est porta
Ezc.43.a orientalis.

Genera retributionis sunt quatuor, duo in hoc seculo, & duo in futuro. Retributio prosperitatis & abũdantię impio-
Matt.5.g. rum. Vnde est: Receperunt mercedem suam. Damnationis &
6.4.c. ignominiæ eorum, familiaritatis & gratiæ iustorum, dulcedi-
I nis amoris & gloriæ. Duo autem sunt quæ remunerantur: iustitia operis, & puritas cordis.

Tres sunt lucernæ, regula disciplinæ Christus, quę accẽditur vt drachma perdita inueniatur. Forma veritatis in euangelio: quę ponitur super candelabrum. Scientiæ puritas in corde bono: quę illuminatur à domino.

Pedes nostri esse debent sicut ceruorum & sicut vituli.

Alij sunt filij alieni, qui mentiuntur: alij filij Belial, qui nõ cognoscunt deum: alij filij Israel, qui cognoscunt.

Triforme est semen. Veritatis & iustitiæ, quod in terra iactum facit fructum centuplum: iniquitatis & malitiæ, quod est genimen viperatum, erroris & malitiæ, quod est Chanaan & non Iuda.

Sapientia dei quasi perdix fouet filios quos non peperit: quasi gallina congregat pullos sub alis: quasi aquila prouocat ad volandum.

Trifaria est vestis nostra. Pœnitentialis anxietas, quę est vestis viduitatis: religiosa maturitas, quæ est vestis iucũditatis: sincera integritas, quę est vestis virginum.

Vestes Esau, honestas vitæ, & maturitas disciplinæ:
Gene.27.d pelliculæ hœdorum, abiectio noxiæ vetustatis, & mortificatio propriæ voluntatis. Cibi, hilaris obedientia, & humilis abstinentia. Pater tangit filium apposita probationis manu. Osculatur secretæ inspirationis instinctu. Benedicit religionis profectu.

Tria sunt necessaria puritati. Integritas actionis, simplici- K
tas intentionis, tranquillitas deuotionis.

Puritas tria confert. Spiritum libertatis, gaudium securitatis, firmitudinem charitatis.

Reprobi aliquando sunt sicut fumus: quia in sua altitudine euanescunt. Aliquando sicut puluis, quia nullum charitatis humorem proferunt. Aliquando sicut cera: quia ad calorem, id est impulsum tentationis facile liquefiunt.

Portę Sion, ecclesiæ sunt sacramenta, sine quibus ecclesiam non intramus. Portę iustitiæ sunt virtutes mediæ, quas temporaliter exercemus. Portę æternales sunt præcipuę virtutes, quas etiam in futuro habituri sumus.

Tria sunt quibus obnoxij sumus deo. Signaculum naturæ, quod ad similitudinem dei facti sumus. Talentum fidei, quod per bonum opus deo integrum resignare debemus. Titulus professionis, quoad seruiendum deo sponsionis vinculis alligamur.

Tribus modis nos interrogat deus. Promulgatione præcepti, vt nostra nobis obedientia nota fiat. Inuectione flagelli, vt patientia nostra proximis innotescat. Reuelatione secreti, vt se nobis virtus humilitatis aperiat.

Tribulatio tria confert. Exercitium, ne virtus amoris ocij tepore frigescat. Probationem, vt nostræ constãtiæ fortitudo ad exemplum hominibus innotescat. Pręmium, vt iuxta tribu L
lationis modum immensum glorię pondus accipiat.

Aduersitati tria sunt opponenda. Electorum agones & angustiæ quas patiuntur qui piè viuunt. Redemptoris afflictiones & molestię, quas ei sæuissimi principes intulerũt. Dispositio moderatricis iustitię, cuius altitudinem quasi virgæ Ioseph summitatem non discutere, sed adorare debemus. Hęc sunt tria illa ostia, vectes & termini, quibus dominus circundat mare seculi.

Triforme est exercitium electorum. Austeritas ieiuniorum qua excolitur terra carnis vt fructum ferat. Assiduitas lectionum, qua reficitur animus vt homo interior pinguescat. Instãtia orationum, qua mens ad cœlestium appetitum assurgat.

Auctor mirabilium deus, tria quædam mirabilia operatus est in Maria. Integritatem munditiæ mirabiliter suscitauit, vt arca testamenti auro purissimo tegeretur. Puritatem virginea potentialiter fœcundauit, vt rubus ardens non comburetur. Ima supernis ineffabiliter copulauit, vt scala Iacob mediante terrena cœlestibus vnirentur.

Tria nobis contulit Mariæ fœcunditas. Auertit iugum captiuitatis antiquę, remisit iram indignationis diuinæ, deleuit notam iniquitatis humanæ.

Electi tria præstolantur in futuro. Quod in eis mortale est à vita penitus absorberi: perennis gloriæ compensatione ditari: deum sicuti est, insatiabiliter contemplari.

Reprobi tria sperare dicuntur. Voluptatem corpoream M
sibi ad sufficientiam cumulari, momentaneam gloriam ad beatitudinem suffragari, mores suos & opera nullo posse iudicio reprobari.

Imitator Christi tria debet agere. Simplicis innocẽtię sensum tenere, vt cum Christo puer efficiatur. Abiectum & humilem habitum amare, vt infantiæ Christi pannis vilibus inuoluatur. In disciplina simpliciter ambulare, vt cum Christo in præsepio positus inueniatur.

Spiritus sunt administratorij, qui curam habent salutis nostræ, sunt operarij qui authores existunt sospitatis humanæ, sunt contemplatorij qui assistunt vultui maiestatis diuinæ.

Beati spiritus visione satiantur, dulcedine debriantur, charitate sociantur.

Homines deum expectantes debent esse suspensi quando veniat, dubij quid eis deferat, hilares & deuoti, diligentius adornati, tria sperantes in eo, nuptialem præsentiam, familiarem gratiam, liberalem munificentiam.

Tres sunt species nuptiarum. Prima reconciliationis per fidem, in qua sunt tria fercula. Peccatorum ablutio, gratiæ consecutio, naturæ reformatio. Secunda adoptionis per spem, in qua etiam sunt eloquij diuini cõsolatio, alimoniæ cœlestis cõmunio, dulcedinis internæ prælibatio. Tertia est glorificationis perfectę per charitatem. Cuius fercula sunt æterna incorruptio, vera glorificatio, perennis dei visio.

Tres

A Tres sunt equorum species. Mundialis superbia, cuius ascẽ
sor cadit retro. Spiritualis scięntia, cuius collo circundatur hinnitus. Integralis munditia, quam omnis cœlorum exercitus sequitur in vestimentis albis.

Verba consolationis dei sunt ablutio culpę, restitutio gratiæ, euasio exilij, consecutio regni, consortium diuinitatis, adeptio æternitatis.

Arma fidelium tria sunt. Sapientiæ plenitudo, quæ est funda Dauid, de qua sententiarum lapides emittuntur. Patientiæ firmitudo, quæ est baculus quo luporum rabies propulsatur. Charitatis amplitudo, quæ est pera Dauid, de qua orationes proferuntur.

Tria prælatis necessaria sunt. Viua fidei & doctrinæ sinceritas, vt inhabitent in eadem regione. Studiosa bene operandi sedulitas, vt vigilias cum pastoribus celebrent. De salute subditorum diligens curiositas, vt custodiant gregem suum.

Bubulcus habere debet duo, vocis suauitatem, quę laborẽ mulceat operantium. Aculei punctionem, quæ torporem excutiat pigritantium.

Tres sunt species pœnitentiæ. Simulatoria & infructuosa, cuius exemplum est in Esau & in Saul. Crudelis & desperata, sicut in Cain & Iuda. Vtilis & consummata, sicut in Maria & Zachęo: cuius partes sunt quinque. Contritio in corde, con-
B fessio in ore, maceratio in carne, correctio in opere, perseuerantia in virtute.

Tria inueniuntur in Petro, fidei vnitas, pœnitentiæ veritas, amoris soliditas.

Tria sunt genera mutationum. Sublimitas in humilitatem: quando verbum carnem assumpsit. Contemptibilitas in maiestatem: quando se homo deus coram discipulis transformauit. Mutabilitas in æternitatem: quando resurgens cœlum regnaturus ascendit.

Ea quæ agimus, vel in lumine vultus hominum facimus, vt hominibus placeamus: vel in lumine vultus nostri, vt benefacere quod malum est nos credamus: vel in lumine vultus dei, vt ipsi soli quicquid boni in nobis est, humiliter ascribamus.

Tria sunt quæ patientiam subruunt. Anxietas nimia doloris: causa iusta innocentis: indignitas inferentis.

Qui à societate recedit, amittit conuentorum solatia, prosequẽdo socios subit fastidia: aberrans facile sequitur deuia: incurrit sępius vitę naufragia.

Magistri operum Pharaonis tres sunt. Fœtidus ardor æstuantis luxuriæ: anxius furor sęuientis auaritiæ: noxius appetitus inanis gloriæ.

Tres sunt in nobis principes quos necesse est mori vt Christus viuat. Prudentia secularium, quæ est Ioseph. Eloquentia spiritualiũ, qui est Moyses. Copia temporaliũ, quæ est Iosue.

Triforme est impiorum refugium. Deceptricis documentum fallaciæ: quæ est Phiton. Secularis munimentum poten-
C tiæ: quæ est Rameſſe. Simulatricis figura iustitiæ: quæ est ciuitas solis. Has iubet Pharao ædificari.

Tres sunt calices quos dominus nobis propinat. Pœnitentiæ & doloris: qui est plenus mixto. Patientiæ & laboris: quem bibit Iesus. Beniuolentiæ & amoris: qui est inebrians & præclarus.

Quinq; sunt torrentes. Crudelitatis & malitiæ, qui est Cyson: apud quem Iabin occiditur. Philosophialis eloquentiæ: hic est Cedron, vltra quem Iesus egreditur. Passionis & angustiæ: hic est in via: de quo Iesus dicitur bibisse. Cœlestis sapientiæ, apud quem Helias pascitur. Iucunditatis & lætitię, quo potantur electi.

Tribus modis renouamur. Carne per baptismi mysterium ab originali peccato: opere per pœnitentiæ remedium ab actuali delicto: carne & spiritu per resurrectionis donum.

Species terræ quadriformis est. Flos & viriditas temporalium bonorum, quę irrigatur sicut paradisus. Vtilis vita & cõuersatio electorum, de qua oritur panis. Amœnitas cœlestium mansionum: quę fluit lacte & melle. Situs gehennalium locorum: quę est terra miseriæ & tenebrarum.

Quadrifarium est genus deserti. Inuia mundani exilij soli tudo, de quo Dauid: In terra deserta inuia & inaquosa &c. Disciplinæ Christianę difficilis altitudo: in qua peregrinantur filij Israel. Cœlestis Hierusalem delectabilis amplitudo: in qua relinquuntur oues nonagintanouem. Gehennalis miseriæ ter- D
ribilis habitudo, quę est desertum solitudinis.

Quatuor sunt species curruum. Elatiõis & dominij: in quo mergitur Pharao. Humilitatis & studij, in quo sedet Eunuch⁹. Deuotionis & obsequij, in quo sedens Ioseph occurrit patri. Amoris & desiderij, in quo rapitur Helias.

Triformis est ascensus domini. Victoriosus, quo ascẽdit super occasum. Speciosus, quo ascendit super cœlos cœlorum. Gloriosus, quo ascendit super pennas ventorum.

Regnum cœlorum alij violenter rapiunt, vt pauperes spiritu: alij mercantur, vt illi qui faciunt amicos de mammona iniquitatis: alij furantur, vt mulier quæ tangit fimbriam: alij cõpelluntur intrare, vt pauperes seculi.

Quatuor sunt quæ veram conferunt humilitatem. Vilitas operis, assiduitas subiectionis, comparatio melioris, iudicium conditoris.

Tria sunt iudicia, alienum, proprium, diuinum.

Precioſam mortem aliquando facit vita, vt in confessoribus, aliquando causa, vt in martyribus: aliquando vita & causa, vt in plerisque.

Tria sunt pręputia quę pręciduntur. Carnis præputium in Iudęo, cordis præputium in christiano, linguæ præputium in perfecto.

Quatuor sunt tempora, præfigurationis, prænunciationis, visitationis, redemptionis.

Modis quatuor visitat nos de⁹. Exhibitione præcepti. Præ- E
ceptum enim aliud carnale, aliud spirituale. Asperitate flagelli, cuiusmodi sunt quinque causæ. Vt ab iniquitate corrigat, ne quis de collata virtute superbiat, vt virtus hominibus innotescat, vt alios eius exemplo compescat, vt corona cumuletur & crescat. Nouitate miraculi: quod visibile est & inuisibile. Inspiratione subtili.

Quater luctatus est Iacob. In vtero cum Esau, in adolescentia cum eodem, in Mesopotamia cum Laban, in Bethel cum angelo.

Iesus dicitur ter fleuisse. In ipso ortu, genus humanum: processu temporis, Lazarum: ad vltimum in Hierusalem futurum casum.

In fronte aliquando lepram, aliquando Thau, aliquando lamiam auream gerimus.

Dominus sedet aliquando in valle Iosaphat, aliquando in monte, aliquando in solio excelso.

Tonitruum aliud igneum, aliud pluuiale.

Duo sunt calcaria quibus vrget propheta asinam suam. Pudor ne temporaliter polluatur, timor ne ęternaliter puniatur.

Tria sunt quæ nos restringunt & cohibent, & quasi cincto ria dici possunt. Corporeæ mortis memoria: quæ est zona pellicea qua cingebatur Helias & Ioannes. Probabilitas & decor pudicitiæ, qua cingitur Aaron accedens ad deum. Amor reli- F
gionis & iustitię, quę est zona aurea, & ea pręcingitur Iesus ad mamillas.

Quatuor virgines sunt quas in coniugium sociare debemus. Eloquẽtia philosophialis, quæ est Zelpha ancilla Iacob. Sententia iurisdicialis, quæ per Balaam designatur. Innocẽtia actualis, quæ Lia potest dici. Contemplatio spiritualis, quæ Rachel intelligitur.

Duo sunt oculi sponsę. Rerum labentium cõsideratio, quæ est velut flamma ignis: & cœlestis patriæ digna æstimatio, in qua vulneratur cor sponsi.

Vestimenta communia ministris dei tria sunt. Cœlestis sapientia, quæ est Ephod, & caput operit: perseuerans iustitia, quæ poderis est, & totum corpus induit: carnalis continentia, quæ lumbos cingit.

Candelabra in scripturis reperiuntur tria. Legalis obscuritas, quæ sphęrulas habet & lilia: prophetalis subtilitas, quæ habet duas oliuas in cacumine suo: & euangelica veritas, quæ habet in medio sui similem filio hominis.

Munitiones quibus anima vallatur: tres sunt. Sedula circunspectio, quę est sepes: sanctorum intercessio, quæ est vallum firmissimum: diuina protectio, quæ est murus protegens ab incursu hostium.

Spem nostram triplex ratio discutit & roborat. Humilitas collatę sapientiæ, quod est ouum in aqua coquere. firmitas cõ

stantis

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Stantis patientiæ,quod est ouum igni assare:veritas inspiratio nis occultæ,quod est ouum in sagimine frigere.

Tria sunt quibus deus vindictam exercet in hostes.Lauacri salutaris remediũ,quodvelut mare rubrũ occidit Aegyptios. Pœnitentiæ condignę exercitium,quod velut sulphur peccatores intermit. Districtionis extremæ iudicium, quod velut ignis ad vocem Heliæ inuoluit.

Lectus animæ in quo pausat:tripertitus est.Grauitas debilitatis corporeæ,quam sibi languidis sanatus substernit.Trauquillitas quietæ conscientiæ, in qua fugiente Dauid statua ponitur. Hæc est cui duæ culcitræ supponuntur. De præterito securitatis & fiduciæ amplitudo, de futuro remunerationis & præmij certitudo. Ceruical quod supponitur capiti,diuinæ familiaritatis & gratiæ largitudo.Lectus tertius humilitas superioris gloriæ,quæ est lectus floridus, quem sexaginta fortes ambiunt.

Vitreæ per quas solis radius infunditur,tres sunt:charitatis integritas,per quam peccati remissio se infundit.humilitatis puritas,per quam Mariæ gratia cœlestis illapsa est:intellectus subtilitas,per quam radius sapientiæ cor illustrat.

Septem lampades thronum electę mentis illuminant : charismata scilicet spiritus , quæ plenius propheta prosequitur. Quæ dum oleum gloriæ iuncumque timoris & infirmitatis cœlesti igne consumunt, lumen veritatis incessabiliter ad-
H ministrant.

Quod nobis apponitur ad edendum, trifarium est carnis edulium : hœdus de capris in fructu pœnitentiæ, quem Iacob obtulit Isaac vt benediceretur: vitulus de armento in actu iustitiæ, quem Abraham expendit in cibos angelorum vitulus saginatus in cumulo gloriæ, quem pater recepto filio legitur victimasse.

Triplex est ortus in quo electę animæ spatiantur. Molestia corruptibilis vitæ, quæ est ortus nucum in quo Susanna lauatur.Amœnitas iucunditatis supernæ, quæ est ortus deliciarum in quo ponitur Adam,vt operetur & custodiat. Dulcedo & suauitas visionis diuinæ, quæ est ortus conclusus in quo Ioseph statuit sibi monumentum in petra excisum. Munda quoque conscientia, pro sui diuersitate hos in se susscipit ortos.

Esuriei nostræ mensæ tres apponuntur, legis & euangelij sacramentum,in quo sumuntur sapientiæ dapes: catholicę institutionis mysteriũ,vbi accipitur caro piscis assi,& fauus mellis:æternæ satietatis arcanum,quod intra velum est : & panes continet propositionis & vitæ.

Thesauri quos thesaurizare debemus,tres sunt . Desideriũ pietatis in corde:qui absconditur in agro vt ematur. Doctrina veritatis in ore,quæ est thesaurus niuis & grandinis. Assi-
I duitas perseuerans in homine,quæ habet frumentum & hordeum & oleum & mel.Hi sunt thesauri Magorum qui aurum, thus,& myrrham nato domino obtulerunt.

Quatuor differentiæ panum in scripturis reperiũtur, quibus diuersæ generis humani deplorantur miseriæ,panis coct⁹ in stercore humano,bouino,cinere & clibano,quibus diuersi affectus mentis humanæ exprimuntur.

Altaria quibus vota superponere debemus,tria sunt, diuinarum sanctionum expletio , quod fit de lignis sethim in deserto:beatorum multiplex aduocatio,quod fit de lapidibus quos ferrum non tetigit, redemptoris humilis incarnatio, quod fit de terra.

Puellę quæ euertunt sensum nostrum:tres sunt. Teneritudo carnis nostræ,quæ est Dalida quæ Sampsoni eruit oculos. Amœnitas mundialis gloriæ,quæ est Hiezabel,& Naboth occidit. Diffidentia futuræ vitæ,quæ est filia Herodiadis: & aufert caput prophetæ.

Duæ sunt tribus Leui & Iudæ,ex quibus sacerdotes sumũtur,Aaron & Christus & eorum successio.Quod qualiter cõueniat,ex nominum interpretatione poterit coniectari.

Aquilæ dominico corpori assidentes tres sunt. Magnitudo potentiæ laicalis,grãdis & magnarum alarum. Abusio propositi clericalis,quę ponit in cœlo nidum suum.Humilium subtilitas spiritualis,quæ prouocat ad volandum pullos suos.

Quadripertitum est officium sacerdotale,viuam carnis hostiam immolare,quod leuiticum est:virtutum charismata deo offerre,quod est incendere aromata,& filiorum Aaron est,cũ K
feruore martyrij cœlum intrare,quod est introire cum sanguine sancta sanctorum:gratiæ & precum vota cœlo transfunde re,quod est panem & vinum deo offerre.

Fontes quibus animæ lauantur:tres sunt. Anxietas contritionis,quæ irrigat superficiem terræ : humilitas confessionis quæ posita est extra vrbem:deuotio compunctionis super quã Iesus moratur & sedet.

Panes quibus alimur in hac vita,tres sunt.Purgatorius cum amaritudine , quem mulier Sarreptana ministrat in fame: consolatorius cum dulcedine , quem angelus apponit quiescenti in vmbra : solidus cum fortitudine , qui perducit ad montem dei Oreb.Hi in tribus portionibus corporis dominici continentur.

Lucernæ quæ noctem vitæ huius illustrant:tres sunt. Intelligentiæ vigor in animo,quæ accenditur vt drachma reperiatur. Sapientiæ splendor in verbo,qui in alto ponitur vt lumen eius videatur. Iustitiæ forma in proximo,quæ venienti ad nuptias antefertur,vt candelabris portari possit.

Tres riui salutis fluxerunt à corpore Iesu.Verbum doloris in quo confessio,sanguis aspersionis in quo afflictio, aqua emundationis in qua compunctio.

Piscinę tres in scriptura reperiuntur.Vetustas erroris quæ est post duos muros . Sensualitas carnis in qua decumbebant languidi.Perspicacitas rationis quæ est in via agri fullonis.In his adaquantur oues,& holocausta lauantur.

Fomenta ignis tria in nobis . Stipula cogitationis immundę . Fœnum locutionis prauæ . Lignum operationis illi- L
citæ. Hæc ad ignem nos nutriunt , nisi superioribus fontibus extinguantur.

Contemplatiuorum fenestræ tres sunt.Originaria , quæ est versus Orientem.Gubernatricia,quæ vergit ad Austrũ. Consummatiua,quæ respicit ad Occidentem.

Quatuor fontes irrigant ortum dei , reatus proprij deploratio,quę circuit terram Aethiopię:excessionis fraternæ compassio,quæ vadit contra Assyrios: indultę gratiæ consideratio,quę medium intersecat Babylonis : desiderioſa charitatis affectio , quæ circuit omnem terram Euilath . Hi fontes habent irriguum superius, & irriguum inferius , habentes aquas maris , fluminis , fontis , & niuis.

In scutella dei tria fercula continentur,claritas perspicuitatis,quæ fulgebit vt sol:integritas puritatis,quæ erit vt angeli:firmitas æternitatis,quæ erit vt deus.

Ostia per quæ transitur ad vitam,tria sunt:fidei veritas,retro quam Sarra ridet : spei firmitas , quæ est in latere arcę: charitatis soliditas : quam obseruant Cherubim cum flammeo gladio.

Triforme vinum est in scypho dei , rubicundum in longanimitate sanctorum , quod lætificat Isaac in ægritudine : al- M
bum in remuneratione iustorum , quo debriatur Noe : nigrum & acidum in damnatione prauorum,quod Iesus gustat, sed non vult bibere.

Vestis qua sacerdos vti debet,triplex est:exterioris operis grossitudo,quo induitur Aaron coram populo:spiritualis sanctimoniæ habitudo,quam apud se Rebecca abscondit,& ea vtitur Aaron in tabernaculo:contemplatiuę dulcedinis pulchritudo,quæ inconsutilis est,& ea vtitur Iesus.

Tunicę quibus vestimur,tres sunt:castigatiua corporis edomatio,quæ pellicea est & induit Adam:constantis perseueran tię longitudo,qua dilectus amicitur Ioseph . Remuneratricis gratiæ largitudo,qua vestitur Iesus.

Seraphim sex alæ sunt,duæ pedales,pudor de præteritis,& metus de futuris. Laterales quibus volatur,timor deprimens, & spes sustollens.Capitaneæ,humilitas prouehens , & charitas perficiens.

Solia duo deus habet,angelicam substantiam,quæ est excelsum solium:& humanam naturam,quæ est solium eleuatum.

Quatuor animalibus quatuor pennæ sunt, timor & pœnitentia , quæ corpus velant : amor & spes , quæ sibi iunguntur & volant.

Animalibus nouæ legis sex alæ insunt, naturalis suggestio, legalis institutio,prophetalis assertio,euangelica sanctio,apostolica

A stolica iussio,ecclesiastica consuetudo.

Cubile Iesu triplex est:vnitas testamẽtorum,quæ est quasi vterus virginalis:ecclesia electorum,quę est quasi præsepium, conscientia purgatorum,quæ est quasi sepulchrum in petra.

Tria sunt quæ nobis in sanctis apponuntur ad edendum: exterior corporis habitudo,quam tria fata cõstituunt:in vultu grauitas,in habitu vilitas,in incessu maturitas.Hic est panis quo quinque milia satiantur,& est hordeaceus . Sequitur interior spiritus aptitudo,quam tria quoque fata constituunt, in prosperis humilitas,in aduersis soliditas,in cunctis mediocritas.Hic est panis siligineus,quo quatuor milia saturantur. Sequitur superior & deo similis pulchritudo.Huius fata constituit in deo & homine charitatis triformitas,quę amicum & inimicum complectitur & diligit propter deum.Hic est panis frumentitius qui spiritus sancti vapore decoquitur , & panis angelorum vocatur.

Duæ sunt domus dei . Exterior rerum ministra curiositas: quæ tabernaculum est super quod apparet gloria domini & recedit:deo vacans & seruiens deuota simplicitas , quæ templum est,& de loco non mouetur.

Duæ sunt arcę in veteri lege.Textus historiæ literalis,quę habet in se homines & iumenta : & sensus continentiæ spiritualis,quæ habet manna & virgam Aaron.

In scriptura inueniuntur tres currus . Elatio potentiæ
B temporalis , cuius auriga est tumor præsumptionis & audaciæ,habens equum robur propriæ confidentię.Rotę eius præceps mobilitas vanitatis,& fœlix successio prosperitatis. Hic
Exo.14.g est currus Pharaonis, in quo moritur Rechab . Sequitur altiEt.15.c tudo conuersationis & vitæ.Auriga eius sermo commonitionis diuinæ , habens equum votum perseuerantiæ . Rotæ eius
Act.8.c horrenda terribilitas tormentorũ,& mira delectabilitas præmiorum . Hic est currus in quo legit cum Philippo eunuchus . Sequitur celsitudo contemplationis & gratiæ . Auriga eius amor cœlestis patriæ:habens equum desiderium beatitudinis & vitæ.Rotę,improbatio gloriæ mundialis, & diui-
4.Re.2.b c næ reuerentia maiestatis.Hic est currus igneus,in quo Helias rapitur in cœlum.

Tria sunt operimenta altaris.De peccatis pœnitentialis affictio,quæ est cilicium:de venia laudis & lætitiæ magnitudo, quæ est velut æs sonans:de gratia præconialis iubilatio, quæ rutilat velut aurum.

Claues quæ nobis occulta reserant,tres sunt. Anxij temporis austeritas,quæ aperit puteum abyssi:præsumptiuę spei subtilitas,quæ referat regnum cœlorum,verę dilectionis conspicuitas,quæ est clauis Dauid.

Fluuij quibus peccatores se lauant,duo sunt.Fluxus corruptionis & lasciuiæ,pestis adulationis & fallaciæ,qui sunt Aba
C na & Pharphar fluuij Damasci.

Quibus iusti se balneant,duo sunt . Inuectio corruptionis & contumeliæ,suauitas consolationis & gratiæ , qui sunt Ior & Dan fluuij Iudęæ.

Exo.15.d Cantica fidelium quatuor sunt . Victoriæ, quod submerNum.3.d so canitur Pharaone.Adhortationis,quod terram promissio-
2.Re.2.d nis concinunt intraturi.Lætitiæ,quod de susceptione filij can
Psal.69.a tat Anna . Fortitudinis , quod Dauid cantat de manu Saulis ereptus.

Quatuor species herbarum sunt in orto dei . Puritas corporalis munditiæ , quæ est quasi lilium:gratia spiritualis innocentiæ , quæ est quasi hyssopus : veritas liberalis eloquentiæ , quæ est quasi viola : iustitia operationis continuæ , quæ est quasi rosa.

Martyrium sine sanguine triplex est . Parcitas in vbertate, quam habuit Dauid & Iob:largitas in paupertate,quam exercuit Thobias & viduæ:castitas in iuuentute , qua vsus est Ioseph in Aegypto.

Duo sunt & pedes quib⁹ vti debem⁹,natura,& cõsuetudo.

Equi quibus ad cœlum euehimur,tres sunt. Dolor ex pœnitudine,cuius vngulas coluber mordet . Huius sella est de veniæ perceptione præsumptio,frenum & chamus solatia scripturarum,& exemplaria veterum . Calcaria quibus vrgetur, de reatus enormitate confusio,de pœnæ cõsideratione formido. Fouea,desperatio. Sequitur feruor ex religione,cui supersedet Mardocheus in veste regia. Huius sella temperans discretionis grauitas , frenum & chamus suspecta conditio carnis suæ,& vtilis emersio perseuerantiæ . Calcaria exercendæ honestatis cupiditas,& fraternæ commoditatis auiditas . Fouea intemperantia . Sequitur desiderium ex amore , cui datur fortitudo,& circũdatur hinnitus.Calcaria,fluxa labilitas præsentium,stabilis æternitas futurorum. Ductor,affectuositas videndi deum. Fouea,indiscretio. D

Spelunce in libris sacris inueniuntur tres.Peruersa impie- 1.Re.24.c
tas voluntatis,quæ est latronum,in qua Saul purgat ventrem. Gene.23.d
Solida firmitas æquanimitatis:quæ fit in altari, & est vnius cubiti.Exercitium geminę pietatis.Hæc est spelunca duplex , in qua patriarchę sepeliuntur.

Quatuor sunt arma quibus principaliter cõmunimur.Prudens & humilis intelligentia:quę est quasi galea,& caput operit:mediocris & parca temperantia,quæ est lorica , & pectus tegit:perseuerans & patiens constantia,quæ est quasi scutum, & dexteram munit:retributrix æquitatis iustitia,quæ est gladius vtrobique incidens ad diuisionem animæ & spiritus.

Tria sunt sacrificia.Pia contritio habens butyrum humilitatis,& absinthium indignationis:digna operatio habens oleum discretionis,& acetum confusionis:gratiarum actio habẽs balsamum deuotionis,& venenum ingratitudinis.

Quatuor sunt in quibus anima captiuatur . Mundialis nequitia,inutilis tristitia,inanis gloria,latens superbia.

Cœli ad quos rapimur,tres sunt.Dignitas ecclesiasticæ pu- E
ritatis,ad quã rapitur Helias in corpore:veritas angelicæ subtilitatis,ad quam rapitur Ezechiel in spiritu:summæ incircũscriptio deitatis,ad quam rapiuntur animæ electorum.

Sex sunt refugij ciuitates.Interdictæ præuaricationis cautio,sequendæ præceptionis obeditio , propitiandæ diuinitatis ambitio . Hæ sunt in terra Chanaan . Mundanæ fabricæ consideratio , vrbis tyrannicæ iugis inspectio , & superemi-
nens verbi dei cognitio.Hæ sunt trans Iordanem , & sunt de sorte Leuitica.

Paradisorum tria genera sunt. Voluptuosa dulcedo'visibilium:quæ irrigatur sicut ortus deliciarum:syncera puritas spiritualium:quæ in se conseruat hominem:delicioſa veritas supercœlestium,vbi Paulus audit arcana verba.

Montium genera quatuor sunt.Montes Gelboe,vbi abiici 2.Re.1.b
tur clypeus Saul. Montes Samariæ,qui nimis eriguntur.Mon Amos.3.c
tes Armeniæ,super quos arca requieuit.Mõtes Israel,qui ex- Gene.8.d
pandunt ramos suos. Eze.36.d

Quæ nos deuocãt à proposito nostro,duo sunt.Rubor incepti operis,& desperatio exequendæ virtutis.Hi Rechab & Banaa.qui occidunt Hisboseth in stratu suo.

Pallia quibus nostra nuditas operitur,quatuor sunt. Vetu- Gene.3.b
stas erroris & nequitiæ:quæ est quasi perizoma verendorum. Gene.28.g
Nouitas conuersationis & vitæ , qua Rebecca descendens de F
camelo operuit vultum suum.Integritas cœlestis sanctimonię 4.Re.2.c
quam Helias reliquit Helisæo,& diuidit Iordanem . Claritas immortalitatis æternæ,quod est pallium sapphirinum,quo in die festo vtitur Mardochæus.

Bonus est deus temporale beneficium largiter impendendo.Patiens est vltionem peccatorum misericorditer differendo.Longanimis est reos ad pœnitentiam inuitando.

Hostes quibus tradimur,tres sunt . Immundorum desideriorum impuritas,quæ sunt quasi mures rodentes posteriora. Corporaliũ passionũ obscœnitas,quæ sunt quasi locustæ more scorpij percutientes.Rationis & sensus obstinata peruersitas,quæ sunt serpentes igniti.

Latrones qui nobis optima quæque furãtur,quatuor sunt. Psal. 90.b
Hebetati intellectus secordia tollens nobis scientiam veritatis.Hic latro apud Psalmistam dicitur negocium in tenebris. Ibidem.
Indomitæ carnis lasciuia rapiens meritum integritatis,& dæ- Ibidem.
monium dicitur meridianum.Fauorabilis auræ iactantia tollens plenitudinem sanctitatis,& dicitur sagitta volans in die. Vitæ huius amor & appetentia,rapiens præmium æternitatis, & dicitur timor nocturnus.Hi sunt latrones Syriæ.

Oscula tria sunt.Reconciliatorium,quo duo pedes domini misericordia & iustitia continguntur.Remuneratorium , quo duæ manus opus creatricis iustitiæ , & modus gubernationis continuę complectuntur.Contemplatorium,quod sumitur ad os,& verbum dei atq; hominem in vnitate miranda cõnectit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G possunt quoq; dici Naturale,quando spontanea voluntate ducimur ad bonũ.Doctrinale,quando admonitione alterius inuitamur ad deum.Gratiosum,quando iucũda inspiratione trahimur ad bene agendum.

Vocationes tres sunt. Diuina, sicut in Paulo.Humana in quinque mulibus conuersis ad vocem apostolorum. Necessaria in primo eremita Paulo.

Contemplatio dicitur cibus in hac vita,vbi in sudore vesci mur pane nostro.Potus in futura,vbi ljbere & sine dolore sumitur.Ebrietas in vltimo,cum anima recepto corpore cõgaudebit:vnde dicitur.Comedite amici &c.

Cant.5.
Exod.19.
Acto.10.b.

Contemplatiui alij ascendunt & corruunt,sicut bestia quæ tangit montem:alij rapiuntur & descendũt,sicut Petrus post excessum descendit de cœnaculo.

Duo sunt vbera.Compassio de qua fluit lac consolationis, quo nutriuntur infirmi:congratulatio vnde fluit lac adhortationis,vnde sustentantur validi.

Vnguenta tria sunt. Cõpunctio de memoria peccatorum, quæ infundit pedes Iesu.Deuotio ex recordatione beneficiorum,qua perungitur caput Iesu. Pietas ex consideratione miserorum, quæ ad vngendum corpus Iesu à mulieribus præparatur.

Exod.14.d
H
Num.17.d
1.Re.17.e.

Virgę tres sunt.Virga Moysi,quæ diuidit mare rubrũ. Virga Aaron,quæ confert sacerdotium. Virga Dauid pastoralis propulsans aduersarium.

Triplex fuit forma Iesu.Communis & despecta, sole clarior & tota splendida:spiritualis & diuina,sed humanis visibus temperata.

Cibi Israel tres sunt.Azyma scientiæ secularis in exitu de Aegypto.Manna intelligentiæ in deserto.Palma victoriæ triumphalis in promissionis regno.

Diuinorum conscij secretorum tres sunt. Agnitæ fidei firmissimus executor : ingruentium vitiorum strenuus supplantator:perceptæ gratiæ humilis confessor:hi sunt Petrus, Iacobus,& Ioannes.

Tres ex omni populo liberantur.Noe,Daniel,& Iob.

Tres in sacerdotium assumuntur. Moyses, Aaron, & Samuel.

Latrones innocentiæ vestem diripiunt,tentationum sagittis confodiunt,cœlesti consolatione destituunt.

A domina nostra rei habent veniam, iusti gratiam, angeli lætitiam.

Bona prouidere coram hominibus debemus.Habitu ne sit notabilis:actione, ne sit reprehensibilis: sermone,ne sit contemptibilis.Coram deo cogitatiõe sancta, affectione pura,intentione recta.

Duo sunt in Christo.Generatio diuina,& generatio humana:& in spiritu sancto processio & gratia. Operatur aliud in nobis propter nos,vt cõpunctionẽ dimittendo peccata,deuotionem sanando opera,amorem reuelando cœlestia . Propter proximos aliud,vt doctrinã sermonũ,gratiã curationum &c.

I

Duplex est periculum,ne vel ea quæ propter nos,diuidam⁹ proximis:vel ea quæ propter proximos, reseruemus nobis. Hæc est discretio spirituum.

Ianitor memoriæ,recordatio professionis:voluntatis ianitor,memoria patriæ cœlestis.Portitor intentionis,consideratio gehennalis.

Modi diligendi sunt quatuor. Carnem amare carnaliter, spiritum carnaliter, carnem spiritualiter, spiritum spiritualiter.

Luc.11.d

Tres sunt panes quos de via veniens quærit amicus: continentia,humilitas,charitas.

Pax triformis.Ficta,vt in Iuda.Inordinata,vt in Adam & in Eua.Vera quam Christus reliquit discipulis suis.

Sequentium pacem tria sunt genera.Pacati,qui in pace possident terram suam: patientes , qui in patientia sua possident animas suas:pacifici,qui pacem faciunt inter discordes.

Contemplatores alij ascendunt & cadunt , vt illi qui euanuerunt in cogitationibus suis:alij rapiuntur & descendũt vbi sine mente excedimus deo.

Quadrus lapis est superius amando cœlestia,inferius contemnendo terrena,à dextris vilipẽdendo prospera, à sinistris equanimiter sustinendo contraria.

Minuendi sanguinis duplex est causa. Interdum qualitas, K interdum quantitas obest.Nec minus pernicioſa immoderata abundantia , quam corruptio . Sanguis animæ meæ , voluntas mea.Naturæ siquidem cognatus præ cæteris humoribus sanguis dicitur,& animæ vita in voluntate est.Minuatur ergo prauavoluntas,quæ morbi causa est spiritualis.Minuatur inquam dum penitus exhauriri exsiccarique non potest . Scindatur & aperiatur vena ferro compunctionis,vt peccati,etsi non omnis sensus,certe consensus effluat & abiiciatur. An dubitas inueniri & in anima sanguinis non inutilis inutilem abundantiam? Audi sapientem medicum,qui & ipsum docet iustitiæ sanguinem minuendum.Noli,inquit,nimium esse iustus.Simile est & *Eccli.7.c.* istud apostoli.Nõ plus sapere,quam oportet,sed sapere ad so- *Rom.12.a.* brietatẽ.Cui putas venę parcendũ est,si & iustitia & sapiẽtia egent minutione?Quis enim sanguis vtilior? Illud tamẽ memento,nec nimis iustum,iustum:nec ebriam(vt ita loquar)sapientiam oportet sapientiam nominari.Sic nimirum & in sanguine corporis inuenire est vbi excreuerit nimis,non iam nutrimentum afferre corpori,sed detrimentum.Quamobrem si peccare delectat adhuc,sanguis vitiosus est,& minuere festinato.Si vis agere pœnitentiam,castigare vt oportet membra, corpus affligere,iudicare temetipsum,vt non incidas in man' dei viuentis:iustum id quidẽ, sed ne quid nimis. Alioquin reprimendus est feruor immoderatus ne noceat vnitati , seruiat indiscretioni.

L

Pars tua sumus domine, quam tulisti de manu Amorrei in *Gene.48.d* gladio & arcu tuo.Gladius tuus sermo viuus & efficax.Arcus *Heb.4.c* tuus incarnatio tua.Ibi enim velut curuato sapientiæ ligno,& pio quodam modo flexa diuinitate,neruus carnis vehementer extensus,& humanitas ineffabiliter aucta cognoscitur.Pars er *1.Pe.2.b* go tua sumus & populus acquisitionis tuæ,quem acquisisti verbo prædicationis,& mysterio incarnationis.

In circumcisione domini nec neruus rumpitur,nec os comminuitur,vt robustiora quæque & firmiora seruentur illęsa. Aperitur autem cutis,amputatur caro,sanguis effunditur , vt illecebrosa mollities castigetur . In carne quidem peccatum quod in ea manet intellige,porro in cute experimentum eius, in sanguine vero incentiuum.Hæc igitur vera circumcisio spiritu non litera,si velamen excusationis & dissimulationis per compunctionem cordis,& confessionem oris amoucas:si peccati consuetudinem correctione conuersionis abscindas:si denique,vt necessarium est,occasiones quoq; peccati & fomitem fugias concupiscentiarum.

Obtulerunt Magi domino aurum, thus,& myrrham. Hæc *Mat. 2. b* fortassis pro loco & tempore necessaria videbãtur.Audi precium ob paupertatem:myrrhę vnguentum ob infantilis(vt assolet)corporis teneritudinem:thuris odoramentum ob sordidam stabuli mãsionem.Nos verò quoniã illa iam omnia trãsierunt,offeramus ei acceptabili ora munera,myrrhæ vnctionem in communionem socialis vitæ,thuris speciem in suaueolen- M tiam bonę famę,auri splendorem in conscientiæ puritatẽ,quo videlicet nec de officiosa conuersatione familiarem gratiam, nec de laudabili opinione inanem gloriam,sed honorem dei, & fratrum vtilitatem quærere studeamus.

Caueamus fratres , ne vasorum interim vacuo splendore decepti,sero conqueri habeamus quod lampades nostræ extinguuntur.Ego enim reor minime fuisse accensas, quæ tunc videntur extingui.Sic nempe habes.Simile est regnum cœlorum decem virginibus quæ accipientes lampades suas . Ac- *Mat.25.d.* cipientes dixit , non accendentes . Quomodo enim accenderunt,quæ non sumpserunt oleum secum? Aut vbi ignis materia defuit,quomodo ignis fuit? At lucet castitas etiam ex seipsa.Sed quanto lucidior lampas ardens,quam sine igne, tanto pulchrior casta generatio cum charitate . Sic & à cæteris voluptatibus temperantia & patientia in aduersitatibus, honestas in conuersatione,& circunspectio in sermone, eleemosyna quoque & eiusmodi opera pietatis naturali quadam placere gratia & velut ingenito decore etiam apud fatuas virgines renitere videntur. At quoniam vitrea magis quam igneа claritate fulgebant,eo ipso lampades suas arbitrabantur extingui,quo nimirum inanem hunc splendorem ab æterna cõspexerint luce reprobari.

Quanta est miseria nostra, & indigẽtia nostra q̃ multiplex.

Etiam

A Etiam verbis opus habemus . Et cum vtrunque sit miserum, non iam mirum quod inter nos:mirum magis, quod etiam ad
1.Cor.2.c. nosipsos.Nemo scit quæ sunt in homine,nisi spiritus hominis
Luc.16.f qui est in ipso.Chaos magnum inter nos firmatum est,nisi interueniente quasi instrumento verborum fiat adinuicem transitus quidam cordium in communicatione cogitationum. Hac necessitate inuenta sunt verba . Quis nesciat? Veruntamen & nosipsos verbis iam alloqui necesse est . Nonne deo
Psal.61.a. subiecta eris anima mea?propheta ait . Ab ipso enim salutare meum . Et cui non frequenter necesse est animam reuocare suam,aduocare rationem suam,suos conuocare affectus? Cui non opus est crebro seipsum conuenire verbis,increpare minis,solicitare monitis,vrgere accusationibus?Quinetiam ratiociniis suadere expedit:quale est:Ab ipso enim salutare meum:& consolari aliquando,iuxta illud:Quare tristis es anima
Psal.41.b mea,& quare conturbas me?Et interdum velut excitare & di
Psal.145.a cere:Lauda anima mea dominum.Et nonnunquam diligẽtius
Psal.102.a cõmonere de quibus oportet,vt est.Benedic anima mea dño, & noli obliuisci omnes retributiones eius.Nempe cor meum dereliquit me,& necesse habeo ad meipsum,immo ad me alterum loqui.Atque id interim tanto amplius,quanto minus sum adhuc reuersus ad cor,reuersus in me,vnitus deniq; mihiipsi. Nam ne inuicem quidem erit iam verbis vti, vbi in vnũ vtiq;
B virum perfectũ occurremus omnes.Opportune igitur linguę cessabũt,nec medius requiretur interpres,vbi vsqueadeo medium omne charitate constrauerit ille vnicus mediator,vt & nos in vnum facti simus in ipsis qui vere sempiterneque vnum
Cant.4.c sunt,deo patre,& ipso domino Iesu Christo.
Eccles.12. El & lac sub lingua eius . Id quidem'necesse . Nam
Psal.54.e quod in lingua est , durum sonat . Verba sapientis
Psal.140.b quasi stinuli , & sicut claui in altum defixi . Alius est cuius molliti sunt sermones super oleum , sed oleum peccatoris nõ impinguet caput meũ.Corripiat me magis iustus & increpet,nam hoc in misericordia est:quam illud impinguet oleum caput meum,in quo est dolus . Pulchrè enim non molles,sed molliti dicuntur sermones vel suasoris adulatoris,vel suasoris iniqui,quòd sit in eis non tam vera & solida,quam superducta & simulata suauitas . Siquidem ipsi sunt iacula.Denique sub lingua eius quid? Audi prophetam.
Psal.9.c Labor & dolor . Porro sub lingua eius mel & lac , qui iuxta
Psal.93.d eundem prophetam laborem fingit in præcepto.Miraris fingere veritatem?nam mirari licet,dubitare non licet. Si & al-
Luc.24.d terum testem quæris,lege in euangelio quia finxit se longius ire. Quidni figmentum figmento exhibeat?Siquidem ipse no uit figmentum nostrum,vtique laboris impatiens,dilationem non sustinens,fragile ad vtrunque. Piè ergo prouidit vt haberet pietas promissionem vitæ eius quæ nunc est & futuræ,nec laborem verum imponeret , sed magis fingeret in præcepto.
Matt.11.d. C Audi quomodo laborem fingere ipse se prodat . Tollite iu-
Ibidem gum meum super vos,& inuenietis requiem animabus vestris. Iugum enim meum suaue est,& onus meum leue . Quomodo non fictus labor,vbi non labor,sed requies inuenitur? Ita ergo labor in lingua,mel sub lingua.Quid supra linguam?Inef
2.Cor.12.a fabilia,quæ non licet homini loqui . Miseri qui solum quod in lingua sonuit attendentes , nec quod sub lingua reconditum,nec quod supra repositum fuit,capere potuerunt.Durus
Ioan.6.f est hic sermo,inquiunt . Durus equidem , sed tamen idem est
Mat.10.d verbum vitæ. Qui non baiulat crucem suam , & sequitur me,
Luc.14.f non est me dignus.Si quis venit ad me,& non odit patrem & matrem,adhuc autem & animam suam , non est me dignus. Quid durius poterat dici?Noli errare . Lapis videtur, panis est.Durus in cortice,sed suauissimus in medulla.Tentat te dominus deus tuus.Fidei exercitatio,& probatio dilectionis est fictio ista laboris.Esto tamen lapis sit.Num tu credis quod &
Mat.4.a dęmones credunt?Si filius dei es,dic vt lapides isti panes fiant.Omnes nouimus quis hoc dixit.Non dubitat ille posse solo dictu (quo quidem facilius nihil est) ex lapide panem facere quem filium dei esse credit. Fas est & ab hoste doceri. Dicamus & nos filio dei,dic vt lapides isti panes fiãt. Nam & ille qui hominũ vtiq; non dæmonũ venerat in salutẽ, sic cõfutauit aduersarios vt paruulos eruditet.Non enim dicẽs quod ille voluit,sed quod oportuit nos audire, vt videlicet nostrer
Ibidem hic lapis panis fieret,nõ illi⁹.Nõ,inquit,in solo pane viuit homo,sed in omni verbo quod procedit de ore dei . Quid tu ad D hæc veritatis inimice submurmuras?Quod quidem ipse fateris,& negare omnino non potes,potens est filius dei dicere vt lapides panes fiant.Vbi ergo ille de verbis dei ait,& generaliter ait quia sic viuitur,& in talibus vita spiritus mei,quid tu mihi subtilibilas ad quoduis eorum dicens : Durus est hic sermo:Quæ dei filius dixit,& facta sunt alimenta vitæ:tu ne saxa dixeris,qui filius dei non es? Non sum ego qui te arbitrer (quod temeraria prorsus rapina arbitratus es ipse) esse te æ- *Phil.2.a* qualem deo, vt dicente te panis in lapidem reuertatur . Qui filius dei non es , sine causa dicas vt lapides isti panes fiant. Nec minus frustra tuum nobis apponas pro pane lapidem, scorpionem pro ouo , pro pisce serpentem . Væ enim his qui *Esa.5.e* panem lapidem,lapidem panem dicunt,ponentes lucem tenebras , & tenebras lucem : iugum Christi asperum , & esse subsentibus delicias reputantes. Has delicias ego nolim . Opto *Psal.33.b* magis gustare & videre quoniam suauis est dominus. Hoc enim non frustra is ipse qui monet,studuerat experiri . Deniq; *Psal. 118.n* ait.Quam dulcia faucibus meis eloquia tua.Et rursum:Quam *Psal.30.c* magna , inquit multitudo dulcedinis tuæ domine , quam abscondisti timentibus te. Vbi putas absconditur? Nempe sub *Canti.2.e.* lingua sua,sub capite ei⁹ quæ dicit:Leua eius sub capite meo: & dextera illius amplexabitur me.Licet enim in promissione vitæ eius quæ nunc est , dulcedo & multitudo dulcedinis , & magna quoque & quam magna sit multitudo,perfectio tamen E nõ nisi in promissione futurę.Perfecisti,inquit,his qui sperãt *Psal.30.f* in te,in conspectu filiorum hominum.Quid perfecit?Non est hic sermo in lingua,sed supra linguam . Ideo enim auris non audit:quia nec lingua protulit quod præparauit deus his qui diligunt eum.Nec sane in absconditio consummatio illa , sed in conspectu filiorum hominum erit.Congrue verò nõ adhuc perfecturum,sed iam perfecisse cum sperantibus ait.Spe enim *Rom.8.e* salui facti sumus.

INter Babylonem & Hierusalem nulla pax est , sed guerra continua . Habet vnaquæque ciuitas regem suum . Rex Hierusalem Christus dominus est , rex Babylonis diabolus.Et cum alterum in iustitia, alterum in malitia regnare delectet:rex Babylonis quos potest de ciuibus Hierusalem per ministros suos scilicet spiritus *Rom.6.d* immundos seducere,vt seruire eos faciat iniquitati ad iniquitatem,in Babylonem trahit . Vnde dum vnum de ciuibus suis constitutus speculator super muros Hierusalem trahi cerneret,nunciauit regi captam prædam in Babylonem duci . Rex verò Hierusalem aduocans spiritum timoris , militem in talibus strenuum : vade, inquit, cripe prædam nostram . Ille vt semper ad omnia imperata paratus , cum velocitate hostes persequitur,& in auribus eorum factus est repente sonus tan quam aduenientis spiritus vehementis.Timor enim super eos *Actu.2.* intonuit,& ad vocem virtutis eius hostium robur omne contremuit : quos in fugam conuersos timor non longius prosecutus est,sed ereptum conciuem reducebat ad propria . Ve- F rum vnus ex aduersariis tristitiæ spiritus non erat cum eis quando timor aduenit.Hic cum cerneret socios subito fugiẽtes,ab insidiis in quibus latebat , ocyus aduolauit. A timore, inquiunt,solo factum est istud,& est opprobrium omnibus nobis.At ille : Ne timeatis à timore isto . Scio enim quid facto opus sit.Ibo & ero spiritus mendax in angulis semitarum , & amicum me simulabo timoris.Noui enim hominem,nec est agendum cum eo vi,sed fraude . Vos autem expectate finem. Fecit vt dixerat,& viarum compendia captans præcessit timorem.Referénsque iter per viam qua gradiebatur timor,obuius ei factus est,amica sed iniqua cum eo colloquia commiscẽs, ita vt seducere eum cœperit,& timor nescius bono animo sequebatur.Prope iam erat vt eos in foueam desperationis impelleret . Sed spectator regi indicat quid agatur . Rex autem vnum de militibus suis,spem scilicet,præcepit accersiri,quem cum equo desideri,& ense lætitiæ in auxilium iubet accelerare timoris.Fidelis miles ad imperium egrediens , cum peruenisset ad locum,vibrans ensem lætitiæ,tristitiam effugauit. Sicque liberatum conciuem & impositum equo desiderij precedens trahebat funiculo promissionum,& timor sequens vrgebat facto flagello de funiculis peccatorum. Ibat igitur voluntarius equus,hinc attractus,inde compulsus,sed in tam ra-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G pido cursu timendum ei fuerat ab incursu. Vnde & collegerunt milites Babylonici consiliũ dicentes: Quid facimus quia sic euadit, quem iam quasi cum securitate possidebamus? Quomodo planctus inferni versus est in planctum, & per solos duos milites gaudium est in cœlis super sui liberatione concitis? Quomodo periit versutia diabolicæ fraudis? Vnus autem ex eis cæteris nequior, cum sceleris huius opifex esset, prophanum protulit consilium, dicens: Vos nescitis quicquã, nec cogitatis quia modo ad capiendum facilior sit, etsi captus difficilius eripi possit. Vos igitur à longe prosequimini, ego me in angelum lucis transfiguro, vt ignaros viæ tanquam aduenas & peregrinos docendi simulatione decipiam. Hunc igitur in modum fraude disposita, regi nostro speculator annunciat venire quidem hominem equo impositum desiderij, sed plꝰ quã oporteat properare, eo quòd frenum & sella deesset. Hostes, inquit, à longe prosequuntur, alij tanquam inueterati malorũ, viarum compendia captant. Sed & nunc vnum video in quo atmorum nostrorum relucet effigies, à nobis tamẽ ille exiuit. Necesse est eat qui interrogare nouerit eum, noster es, an aduersariorum? Porro rex cuius animum cura semper solicitat animarum, duos consiliarios suos emittit, prudentiam & temperantiam. Quarum temperantia quidem equo frenum discretionis imposuit, & spem moderatius incedere persuasit. Prudẽtia verò timorem increpans & arguens improbitatis, de futuro commonuit, & equo sellam circũspectionis apposuit, vt nõ caderet ascensor eius retro, sed retro prꝛteriti cõfessione peccati, antè meditationi iudicij, à sinistris patientiæ inniteretur, à dextris humilitati. Porro spes & timor dedere calcaria, spes in dextro pede expectationẽ præmij, timor in sinistro supplicij metum. Et facta mora cum aduesperasceret & inclinata esset iam dies, rursus cõgregati sunt hostes in multitudine vt dimicent contra eos. Pauet timor, spes accelerat: sed vix tandem ad consilium eos prudentia temperantiaq; reuocauit. Et illa. Videtis, inquit, quia dies præcessit, & nox appropinquauit: & qui ambulat in tenebris, nescit quo vadat? Porro vobis grandis restat via, nec parua est hostium multitudo. Est autem miles quidam regi nostro fidelissimus quem ego noui, castrum habens prope nos positum, & firmissimum est habitaculum: quia in petra posuit nidum suum. Diuertamus ad illum si placet, quia bonum est illic esse. Quod cum placuisset omnibus, & ducem itineris quæsissent, ait prudentia: Armiger meus ratio præcedet nos: est enim gnarus viarum, & notꝰ iustitiæ, vtpote consanguineus eius. Præcedẽte itaq; ratione, cæteris subsequentibus anteuenit ratio: & salutata iustitia, nũciauit hospites aduentare. Quærit illa qui sint, vnde, ad quid veniant, sciscitatur. Et cum rem cognouisset, hilari vultu surgens fugientibus occurrit cum panibus, & obuiauit illis quasi mater honorificata, susceptamq; animam ab equo deposuit: & in penetralibus domus auidam collocauit. Insequitur hostilis exercitus, & castrum obsidens vndiq; inquirit si quis forte pateret ingressus, ac tanquam leo circuit quærens quem deuoret. Sed cum vndiq; illud munitum inueniunt, tentoria figunt, & excubias ordinant: ne quis ingredi aut egredi valeat, vt mane facto instructis machinis diruant & irruant super eos. Interim pauor pauiditate & solicitudine non piger, nec vnquam securus commilitones excitat, iustitiam cõuenit, de munitione loci, de præparatione armorum quærit, adiiciens & illud ne forte sustentationi deficiant alimenta. Ad hæc iustitia respõdit. Situs loci, vt animaduertere potestis, saxosus & inaccessibilis est, nec in armis nec in machinis inimicorum timet insultum. Sed quia aridus est, paucos habet indigenas quos arido hordeacei panis cibo vtcunque sustentat. Et nunc supersunt nobis quinq; panes hordeacei & duo pisces. Et timor. Quid hæc, inquit, sunt inter tantos? Cœpit igitur magis pauere & tẽdere, & arguens animam quod ab equo desideri) descendisset, illud sępius memorabat esse nouissima hominis illius peiora prioribus. Equus enim ille præpeti cursu festinus aduolabat ad vrbem, nunc solius rationis commissus ducatui. Ipse, inquit, videris si non melius erat tibi tunc magis quam nunc. Prope iam erat vt aduersus spem contraria sentientem timor insurgeret, sed tẽperantia prudentiam aduocauit. Accersita prudentia improbitatem timoris obiurgans, in aduersarios, inquit, tuus ô timor mucro desęuiat. Nescis quia rex noster, rex virtutum est, dominus fortis & potens, dominus potens in prælio? Eat igitur nuncius qui suorum necessitates exponat, adiutorium flagitet, auxiliatorem adducat. Et quis ire poterit? ait timor. Tenebræ operiunt terram, & muros obsidet hostium peruigil multitudo, & nos ignari viæ tanquam in regione longinqua. Aduocauerunt igitur hospitem suum iustitiam, si quid, inquiunt, potes adiuua nos. Quibus illa: Bono animo estote. Est enim mihi nuncius fidelissimus regi bene notus & curiæ, oratio scilicet, quæ in secreto noctis silentio per ignotas semitas arcana cœli penetrare, & cubiculum regis adire, & opportuna importunitate pium regis animum flectere non indoctus, supplicatione miserabili laborantibus auxilium solitus impetrare. Eat ille si placet: ecce enim præsto est. Cunque respondissent omnes, placet: prudentia quid regi insinuet dictan te, iustitia vt fideliter agat & ne vacuus reuertatur præcipiente, cæteris & maxime timore vt iter acceleraret deprecantibus, per occultos quosdam muri exitus dimissus est. At ille hostium cuneos penetrans securus, omni aue velocior in momento, in ictu oculi vsque ad portas nouæ Hierusalem peruenit. Quas cum clausas reperisset & pulsasset, ianitoribus ægrè ferentibus quod intempestæ noctis silentio ciuitatem impleret clamoribus, & regi ipsi importunus esse non vereretur, ille perseuerabat pulsans, & amplius loquebatur. Aperite mihi, inquit, portas iustitiæ, & ingressus in eas confitebor domino regi nostro in ore meo secundum multitudinem dolorum meorum qui sunt in corde meo. Hæc, inquit, porta domini mei: iustitia me misit aduos vt introducar ad regem, quia ad ipsum habeo secreta quę perferam. Vox turbinis audita est in terra nostra. Et cum cognouisset nuncium esse iustitiæ, introduci eum præcepit. Ingressa oratio ad regem adorauit & ait: Rex in æternum viue. Et ille. Rectè ne sunt omnia circa dominum tuum, & quæ illius sunt? Et oratio: Rectè domine: vestri gratia. Porro vnum est necessarium. Seruus ille vester à cornibus vnicornium ad imperium regis ereptus diuertit ad militem vestrum dominum meum: & domine mi terra illa australis & arens est, & cibum non habet. Det dominus benedictionem, & terra nostra det fructum suum, & congregati hostes in multitudine vt dimicent contra nos. Da nobis domine auxilium de tribulatione: quia non est alius qui pugnet pro nobis, nisi tu deus noster. Porro rex noster, cuius natura bonitas, motus his lachrymis: ait, Quem mittemus? Ad quem charitas. Ecce ego domine mitte me. Rex autem quærebat de sociis, sed charitas domesticam sibi familiam respondit sufficere. Exit ergo vna cum nobili illo comitatu suo, gaudio, pace, patientia, longanimitate, benignitate, bonitate, mansuetudine. His stipatus dux insignis progreditur, certusque de victoria erecto signo triumphali primam pertransiit inimicorum secundamq; custodiam. Cumque venisset ad portam, vltro aperta est ei. Ad cuius ingressum facta est lætitia magna in oppido. Cumq; suadente gaudio vociferarentur omnes & acclamarent, exortus clamor exterorum castra perterruit. Et illi: Quæ est ista, inquiunt vox exultationis in auribus nostris de castris Israel? Non ita erat heri & nudiustertius. Forte venit eis auxilium, & impetum facient in nos. Fugiamus ergo Israel: dominus enim pugnat pro eis contra nos. Interim charitas more impatiens ordinari exercitum, aperiri portas, & persequi præcepit inimicos, aperte denuncians, vadam ad portas inferi. Sicque vno impetu vniuersus charitatis exercitus procedit, quos Babylonij non ferentes fugiunt, sed non effugiunt. Cadunt à latere timoris mille, & à dextris charitatis decem milia.

Incipit

INCIPIT EXPOSITIO VENERABILIS BERNARDI ABBATIS CLAREVALLIS, IN CANTICA CANTICORVM.

Sermo primus.

VObis fratres alia quam aliis de seculo aut certè aliter dicenda sunt. Illis siquidem lac potum dat & non escam, qui apostoli formam tenet in docendo. Nam spiritualibus solidiora apponenda esse, itidem ipse suo docet exemplo. Loquimur, inquiens, non in doctis humanæ sapientiæ verbis, sed in doctrina spiritus spiritualibus spiritualia comparantes. Item sapientiam loquimur inter perfectos, quales vos nimirum esse confido, nisi frustra forte iam ex longo studiis estis cœlestibus occupati, exercitati sensibus, & in lege dei meditantes die ac nocte. Itaque parate fauces non lacti, sed pani. Est panis apud Salomonem, isque admodum splendidus sapidúsque, librum dico qui Cantica canticorum inscribitur. Proferatur si placet & frangatur. Nam de verbis Ecclesiastes satis (ni fallor) per dei gratiam instructi estis mundi huius cognoscere & contemnere vanitatem. Quid & parabolas? An non vita & mores vestri iuxta eam quæ in ipsis inuenitur doctrinam sufficienter emendati sunt & informati? Proinde illis ambobus prælibatis quos nihilominus de amici arca præstitos accepistis, accedite & ad tertium hunc panem: vt probetis forsitan potiora. Cum enim duo sint mala quæ vel sola vel maximè militant aduersus animam, vanus scilicet amor mundi, & superfluus sui: pesti vtriq; duo illi libri obuiare noscuntur, alter sæculo disciplinæ praua quæq; in moribus & carnis superflua resecans, alter luce rationis in omni gloria mundi fucum vanitatis sagaciter deprehendens, veraciterq; distinguens à solido veritatis. Deniq; vniuersis humanis studiis ac mundanis desideriis prætulit deum timere, eiúsque obseruare mandata. Merito quidem. Verę etenim sapientiæ primum illud initium, secundum consummatio est: si tamen constat vobis non aliud veram & consummatam esse sapientiam, quam declinare à malo, & facere bonum: itemq; recedere à malo neminem posse perfectè absque timore dei, nec bonum opus omnino esse præter obseruantiam mandatorum. Depulsis ergo duobus malis duorum lectione librorum, competèter iam acceditur ad hunc sacrum theoricumq; sermonem: qui cum sit amborum fructus, non nisi sobriis mentibus & auribus omnino credendus est. Alioquin ante carnem disciplinæ studiis edomitam, & mancipatam spiritui, ante spretam & abiectam seculi pompam & sarcinam, indigne ab impuris lectio sancta præsumitur. Quomodo nempe lux incassum circunfundit oculos cæcos vel clausos, ita animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus dei. Quippe spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum, quod est vita incontinens. Sed nec erit ei vnquã pars cum mundi vanitate, cum veritatis sit spiritus. Quæ enim societas ei quæ desursum est sapientiæ, & sapientiæ mundi, quæ stultitia est apud deum: aut sapientiæ carnis, quæ & ipsa inimica est deo? Puto autem quod iam non habebit vnde aduersum nos murmuret is qui nobis de via venit amicus, cum & tertium istum insumpserit panem. Sed quis franget? Adest paterfamilias, cognoscite dominum in fractione panis. Quis enim alter idoneus? Non equidem ego mihi istud temere arrogauerim. Sic spectetis ad me, vt ex me non expectetis. Nam & ego vnus sum de expectantibus, mendicans & ipse vobiscum cibum animæ meæ, alimoniam spiritus. Reuera pauper & inops pulso ad eum qui aperit & nemo claudit, super sermonis huius profundissimo sacramẽto. Oculi omniũ in te sperant domine. Paruuli petierunt panem: non est qui frangat eis. Speratur id à benignitate tua. O piissime frange esurientibus panem tuum, meis quidem (si dignaris) manibus, sed tuis viribus. Dic quæso nobis à quo, de quo, ad quẽm ve dicitur: Osculetur me osculo oris sui? Aut quale est istud ita subitaneum, & factum repente de medio sermonis exordium? Sic quippe in verba prorumpit quasi quempiam loquentem præmiserit, cui consequenter respõdentem & hãc introducat personam quæcunque est ipsa quæ osculum flagitat. Deinde si se osculari à nescio quo vel petit vel præcipit, cur signanter & nominatim ore, & ore suo, quasi aliud quam os, aut alienum & non potius suum exhibere sibi soleant osculantes? Quanquam nec hoc quidem dicit, osculetur me ore suo: sed aliud profecto insitatius: osculo, inquit, oris sui. Et quidem iucundum eloquium, quod ab osculo principium sumit, & blanda ipsa quædam scripturæ facies facile afficit & allicit ad legendum, ita vt quod in ea latet, delectet etiam cum labore inuestigare, nec fatiget inquirendi forte difficultas, vbi eloquij suauitas mulcet. Verum quem non valde attentum faciat istiusmodi principium sine principio, & nouitas locutionis in veteri libro? Vnde constat hoc opus non humano ingenio, sed spiritus arte ita compositum, vt quanuis sit difficile intellectu, sit tamen inquisitu delectabile. Sed quid? Titulũ prætermitto? Non oportet ne vnum quidem iota: quando & minutias iubemur colligere fragmentorum, ne pereant. Titulus talis est. Incipiunt Cantica cãticorũ Salomonis. Obserua in primis pacifici nomen quod est Salomon, conuenire principio libri qui incipit à signo pacis, id est ab osculo, simulq; aduerte huiuscemodi principiis solas ad hanc intelligendam scripturã mentes inuitari pacificas, quæ sese iam à vitiorum vendicare perturbationibus & curarum tumultibus præualent. Dehinc ne hoc quoque ociosum putes, quod non simpliciter cantica, sed cantica canticorum habet inscriptio. Multa quippe legi cãtica in scripturis, & nullum illorum memini taliter appellari. Cecinit Israel carmẽ domino, quòd gladium pariter & iugũ euaserit Pharaonis, gemino maris mirabiliter liberatus simul & vindicatus obsequio. Non tamẽ quod cecinit, dictum est cãticum canticorum, sed si bene recolo, cecinit (ait scriptura) Israel carmen hoc domino. Cecinit etiam Delbora, cecinit & Iudith, cecinit & mater Samuelis, prophetæ quoque aliqui cecinerunt, & nemo eorum legitur appellasse canticum suum cãtica canticorum. Sane omnes (ni fallor) cecinisse reperies pro quocunqne suo fuorũmve percepto commodo. Verbi gratia pro obtentu victoriæ, pro euasione periculi, aut pro cupitę rei qualiscunq; adepto beneficio. Ita ergo plerique cecinerunt singuli pro singulis causis, ne ingrati diuinis beneficiis inueniren tur: iuxta illud: Confitebitur tibi cum benefeceris ei. At verò rex iste Salomon sapiẽtia singularis, sublimis gloria, rebus affluens, pace securus, nullius taliũ eguisse cognoscitur pro quo accepto ista decantare libuerit. Sed nec scriptura ipsa sui vspiam tale aliquid significare videtur. Itaque diuinitus inspiratus, Christi & ecclesiæ laudes, & sacri amoris gratiam, & æterni connubij cecinit sacramenta, simulq; expressit sanctę desiderium animæ, & epithalamij carmen exultans in spiritu, iucundo composuit eulogio, figurato tamen. Nimirum velabat & ipse instar Moysi faciem suam non minus forsitan in hac parte fulgentem, eo quod illo adhuc in tempore nemo aut rarus erat qui reuelata facie gloriam istam speculari sufficeret.

Igitur pro sui excellentia reor nuptiale hoc carmen huiusmodi titulo præsignitum, vt merito Cantica canticorum singulariter appellet, sicut is quoq; cui canitur, singulariter est dictus rex regum, & dominus dominantiũ. Cæterum vos si vestram experientiam aduertatis, nonne in victoria qua vicit mũdum fides vestra, & in exitu vestro de lacu miseriæ & de luto fecis cantastis & ipsi domino canticum nouum quia mirabilia fecit? Rursus cum adiecit primum supra petram statuere pedes vestros, & dirigere gressus vestros, puto quòd & tunc nihilominus pro indulta nouitate vitæ immissum sit in os vestrũ canticum nouum: carmen deo nostro. Quid cum pœnitẽtibus vobis non solum peccata dimisit, sed insuper promisit & præmia, num multo magis spe gaudentes futurorum bonorum, cãtastis in viis domini, quoniam magna est gloria domini? At si cui forte vestrum clausum vel obscurum aliquid de scripturis interdum eluxerit, tunc prorsus necesse est pro percepta cœlestis panis alimonia diuinas mulceat aures in voce exultationis & confessionis sonus epulantis. Sed & in quotidianis exercitiis & bellis quæ nulla hora pie in Christo viuẽtibus desunt à carne, à mundo, à diabolo, sicut militiam esse vitam hominis super terram incessanter experimini in vobismetipsis, quotidiana

Universidad de Deusto
Biblioteca

diana necesse est cantica pro assecutis victoriis innouari.

Quotiens tentatio superatur, aut vitium subiugatur, aut imminens periculum declinatur, aut laqueus insidiantis deprehenditur, aut annosa & inueterata quæcúnque animæ passio semel perfectéque sanatur, aut multum diúque cupita & sæpius petita virtus tandem aliquando dei munere obtinetur, quid nisi totiens iuxta prophetam personat gratiarum actio & vox laudis, & ad singula quæque beneficia benedicitur deus in donis suis? Alioquin ingratus reputabitur cum discussio venerit, qui non poterit dicere deo: Cantabiles mihi erant iustificationes tuæ in loco peregrinationis meæ. Arbitror vos in vobisipsis illa iam recognoscere quæ in psalterio non Cantica canticorum, sed cantica graduum appellantur, eo quòd ad singulos profectus vestros iuxta ascensiones quas quisque in corde suo disposuit, singula sint cantica depromẽda ad laudem & gloriam promouentis. Quonam modo impleatur aliter ille versiculus non video: Vox exultationis & salutis in tabernaculis iustorum, aut certè apostoli illa pulcherrima salubertimaque exhortatio: In psalmis, hymnis & canticis spiritualibus cantantes & psallentes in cordibus vestris domino.

Sed est canticum quod ex sui singulari dignitate & suauitate cunctis merito quæ memorauimus, & iuxta sunt alia antecellit, & iure hoc appellauerim Canticum canticorum, quia cæterorum omnium ipsum est fructus. Istiusmodi canticum sola vnctio docet, sola addiscit experientia. Experti recognoscant, inexperti inardescant desiderio non tam cognoscendi quam experiendi. Non est enim strepitus oris, sed iubilus cordis: non sonus labiorum, sed motus gaudiorum: voluntatum, non vocum consonantia. Non auditur foris, nec enim in publico personat, sola quæ cantat audit, & cui cantatur, id est sponsus & sponsa. Est quippe nuptiale carmen exprimens castos iucundosque complexus animorum, morum concordiam, affectuumque consentaneam ad alterutrum charitatem.

Cæterum non est illud cantare seu audire animæ puerilis & neophytæ adhuc & recenter conuersæ de seculo, sed prouectæ iam & eruditæ mentis quæ suis nimirum profectibus deo promouente intantum iam creuerit, quatenus ad perfectam ætatem, & ad nubiles quodammodo peruenerit annos, annos dico meritorum non temporum, facta nuptiis cœlestis sponsi idonea, qualis deniq; suo loco plenius describetur. Sed præterit hora qua nos exire vrget ad opera manuum & paupertas, & institutio regularis. Cras in nomine domini quod cœperamus prosequemur de osculo, quia de titulo hodiernus sermo nos expediuit.

De incarnatione Christi per patriarchas & prophetas prænunciata, & ardentißimè ab eis expectata. Sermo secundus.

I Ardorem desiderij patrum suspirantium Christi in carne præsentiam frequentissimè cogitans compungor & confundor in memetipso, & nunc vix cõtinuo lachrymas, ita pudet teporis torporisque miserabilium temporum horum. Cui nanque nostrũ tantum ingerat gaudium gratiæ huius exhibitio: quantum veteribus sanctis accẽderat desiderium promissio. Ecce enim quam multi in hac eius quæ proximè celebranda est natiuitate gaudebunt, sed vtinam de natiuitate, non de vanitate. Illorum ergo desiderium flagrans & pię expectationis affectum spirat mihi vox ista: Osculetur me osculo oris sui. Senserat nimirum in spiritu quisquis tunc spiritualis esse poterat, quanta foret gratia diffusa in labiis illis: propterea loquens in desiderio animæ aiebat: Osculetur me osculo oris sui: nimirum omnimodis cupiens tãte suauitatis participio nõ fraudari. Dicebat enim perfectus quisque. Quo mihi ora hæc seminiuerbia prophetarum? Ipse potius speciosus forma præ filiis hominum, ipse me osculetur osculo oris sui. Non audio iam Moysen: impeditioris siquidem linguæ factus est mihi. Esaiæ labia immunda sunt: Hieremias nescit loqui, quia puer est: & prophetæ omnes elingues sunt. Ipse ipse quem loquuntur, ipse loquatur, ipse me osculetur osculo oris sui. Non in eis iam aut per eos loquatur mihi, quoniam tenebrosa aqua in nubibus aeris: sed ipse me osculetur osculo oris sui, cuius gratiosa præsentia, & admirandæ fluenta doctrinæ fiant in me fons aquæ salientis in vitam æternam. Quem vnxit pater oleo lætitiæ præ consortibus suis, nunquid non ex ipso mihi vberior infunditur gratia, si tamen dignetur me osculari osculo oris sui? Cuius vtique sermo viuus & efficax osculum mihi est non quidem coniunctio labiorum, quæ interdum pacem mentitur animarum, sed planè infusio gaudiorum, reuelatio secretorum, mira quædam & quodammodo indiscreta commixtio superni luminis & illuminatę mentis. Adhærens quippe deo, vnus spiritus est. Merito proinde visiones & somnia non recipio, figuras & ænigmata nolo: ipsas quoque angelicas fastidio species. Quippe & ipsos longe superat Iesus meus specie sua & pulchritudine sua. Non ergo alium siue angelum siue hominem sed ipsum peto osculari me osculo oris sui. Nec sanè præsumo me osculatum iri ab ore ipsius: (est enim hoc assumpti hominis vnicę fœlicitatis & prærogatiuæ singularis) sed humilius ab osculo oris sui peto me osculari: quod commune vtique est multorum qui dicere possunt: Et nos omnes de plenitudine eius accepimus. Intendite. Sit os osculans verbum assumens, osculatum caro quæ assumitur: osculum verò quod pariter ab osculante & osculato conficitur, persona ipsa ex vtroque compacta mediator dei & hominum homo Christus Iesus. Hac ergo ratione sanctorum nemo dicere præsumebat. Osculetur me ore suo: sed tantum osculo oris sui: ipsi sane seruantes prærogatiuam istam, cui singulariter semelque os verbi impressum tunc est, cum ei se corporaliter plenitudo omnis diuinitatis indulsit. Fœlix osculum, ac stupenda dignatione mirabile: in quo non os ori imprimitur: sed deus homini vnitur. Et ibi quidem contactus labiorum complexum significat animorum, hic autem consideratio naturarum diuinis humana componit, quæ in terra sunt & quæ in cœlis pacificans: Ipse est enim pax nostra, qui fecit vtraque vnum. Ad hoc igitur osculum sanctus quisque antiqui temporis suspirabat: eo quòd iucunditatem & exultationem thesaurizari super eum, & thesauros omnes sapientiæ & scientiæ in ipso absconditos præsentirent cuperentq; & ipsi de plenitudine eius accipere. Sentio, placet vobis quod dicitur. Sed accipite & alium sensum. Non latuit sanctos & ante aduẽtum saluatoris deum super mortalium genus cogitare cogitationes pacis. Nec enim faceret verbum super terram quod non reuelaret seruis suis prophetis. Erat tamen verbum hoc absconditum a multis. Fuit namque in tempore illo rara fides in terris: & tenuis admodum spes in pluribus quoque illorum qui expectabant redemptionem Israel. Qui verò præsciebant, ipsi & prædicebant Christum in carne venturum, & cum ipso pacem. Vnde quidam eorum, & pax erit, inquit, in terra nostra cum venerit. Immo per ipsum dei gratiam homines recuperaturos cum omni fiducia sicut diuinitus acceperant prædicabant. Quod & præcursor domini Ioannes suo tempore impletum agnouit & perhibuit, gratia (inquiens) & veritas per Iesum Christum facta est: & ita verum esse omnis nunc Christianus populus experitur. Cæterum illis prænunciantibus pacem: moram autem faciente authore pacis, nutabat populi fides, dum non erat qui redimeret, neque qui saluum faceret. Itaque causabantur homines moras, quod ille totiens nunciatus necdum veniret princeps pacis, sicut locutus fuerat per os sanctorum qui à seculo sunt prophetarum eius: & suspectas habentes promissiones, signum promissę reconciliationis (quod est osculum) flagitabant: ac si nunciis pacis vnus quilibet responderet de populo. Quousque tollitis animas nostras? Iam olim prædicitis pacem, & non venit: promittitis bona, & adhuc turbatio. Ecce hoc ipsum multipariè multisque modis & angeli patribus, & patres nostri annunciauerunt nobis, dicentes pax pax, & non est pax. Si mihi vult esse persuasum deus quod de suæ beneplacito voluntatis tam crebra iam legatione spondet nec exhibet, osculetur me osculo oris sui, sicque in signo pacis faciat de pace securum. Nam verbis iam quomodo credam? Opus magis est opere verba firmari. Probet veridicos nuncios suos deus: si tamen nuncij eius sunt: & sequatur eos ipse, vt sæpius promiserunt: quia sine ipso possunt facere nihil. Misit puerum, tulit baculum, & necdum est vox neque vita. Non surgo, non suscitor, non excutior de pulnere, non respiro in spem si non propheta ipse descendat, & osculetur me osculo oris sui.

Huc ac-

A Huc accedit quod is qui nostrum profitetur se mediatorẽ
1.Tim.2.b ad deum, dei filius est, & deus est. Et quid est homo vt innotescat ei, aut filius hominis vt reputet eum? Quæ mihi fiducia vt tantę me audeam credere maiestati? Vnde inquam terra & cinis præsumo deum curam habere mei? Ad hæc diligit patrem suum, me verò opus non habet, bonorum meorum nõ eget. Vnde ergo constabit mihi quod mediator meus in parte nequaquã sit? Tamen si vere (vt dicitis) decreuit misereri deus, cogitatq; vt complacitior sit adhuc, statuat testamentum pacis, & fœdus perpetuum feriat mihi in osculo oris sui. Vt quæ procedunt de labiis suis, non faciat irrita: exinaniat se, humiliet se, inclinet se, & osculetur me osculo oris sui. Vt ex æquo partibus congruens mediator neutri suspectus sit, deus filius dei fiat homo, fiat filius hominis, & certum me reddat in hoc osculo oris sui. Securus suscipio mediatorem dei filiũ, quem agnosco & meum. Minime planè iam mihi suspectus erit. Frater enim & caro mea est. Puto enim spernere me iam nõ
Gene.2.d poterit os de ossibus meis, & caro de carne mea. Ita ergo vetus querela sacrosanctum osculum, id est incarnandi verbi mysterium exigebat, dum longa & molesta expectatione fatigata fides deficeret, & infidelis populus aduersus promissa dei victus tędio murmuraret. Adinuentio mea est si non hoc idem & vos recognoscitis de scripturis. Inde profecto erant
Esa.28.c querulæ illæ & plenę murmure voces. Manda remanda. Expe
B cta, reexpecta. Modicum ibi: modicum ibi. Inde anxiæ illę &
Exe.36.c plenæ pietate preces. Da mercedem domine sustinentibus
Ibidem te, vt prophetæ tui fideles inueniantur. Item: Suscita domine precationes quas locuti sunt in nomine tuo prophetæ priores. Inde blandæ illæ & plenæ consolatione promissiones:
Abac.2.d. Ecce apparebit dominus, & non mentietur: si moram fece-
Esa.14.d. rit, expecta eum, quia veniens veniet, & non tardabit. Item.
Esa.66.d Prope est vt veniat tempus eius, & dies eius non elongabun
tur. Et ex persona promissi. Ecce ego, inquit, declino in vos vt flumen pacis, & vt torrens inundans gloriæ gentium. In quibus verbis satis apparet & prædicatorum instantia, & diffidentia populorum. Sic itaque & plebs murmurabat, & fides nutabat: & (iuxta Esaiæ vaticinium) angeli pacis amarè flebant. Ne ergo vniuersum genus humanum moram faciente Christo desperatione periret, dum se contemni suspicaretur infirma mortalitas, suaque reconciliationis cum deo de gratia totiens repromissa diffideret: sancti qui de spiritu certi erant, certitudinem de carnis præsentia exoptabant, ac signum reformandæ pacis propter pusillanimes & incredulos omni instantia requirebant. O radix Iesse qui stas in signum populorum, quàm multi reges & prophetæ voluerunt
Luc.2.d te videre & non viderunt? Fœlix tamen ex omnibus Sime-
Psal.91.b. on, cuius senectus in misericordia vberi. Is nempe exultauit vt videret desiderij signum, & vidit & gauisus est: acceptoque
C osculo pacis in pace dimittitur, ante tamen aperte pronuncians Iesum esse natum in signum cui contradicendum erat.
Luc.2.d Omnino ita fuit. Contradictum est exorto signo pacis, sed ab his qui oderunt pacem. Nam pax hominibus bonæ voluntatis, maleuolis autem petra scandali, & lapis offensionis.
Matt.2.d Herodes denique turbatus est, & omnis Hierosolyma cum
Ioan.1.b illo. Siquidem in propria venit, & sui eum non receperunt. Fœlices illi in sua pernoctatione pastores qui signi huius visione digni habiti sunt. Iam tunc se absconderat à sapientibus & prudentibus, & reuelabat paruulis. Et Herodes vide-
Luc.10.d re voluit: sed quia non bona voluntate, non meruit. Pacis siquidem signum erat, datum tantum hominibus bonæ voluntatis. Herodi verò & similibus eius non dabitur nisi signum Ionę prophetæ. Porro ad pastores, & hoc (ait angelus) vobis signum: vobis humilibus: vobis obedientibus: vobis non alta sapientibus: vobis vigilantibus, & in lege dei meditantibus die ac nocte. Hoc, inquit, vobis signum. Quod? Quod angeli promittebant, quod populi requirebant, quod prophetæ prædixerant, hoc fecit dominus nunc & ostendit vobis: in quo recipiant increduli fidem, pusillanimes spem, perfecti securitatem. Hoc ergo vobis signum. Cuius rei signum? Indulgentiæ, gratiæ, pacis, & pacis cuius non erit
Luc.2.b finis. Hoc est ergo signum. Inuenietis infantem pannis qui-
2.Cor.5.d. dem inuolutum, & positum in præsepio: deus est tamen in ipso
Rom.5.a mundum reconcilians sibi. Morietur propter peccata vestra, & resurget propter iustificationem vestram, vt iustificati per D
fidem, pacem habeatis ad deum. Hoc signum pacis pro- Esa.7.b
pheta quondam regi Acham proponebat petendum à domino deo suo siue in excelso supra, siue in inferno deorsum. Sed impius rex recusauit non credẽs miser quod in signo hoc ima summis in pace socianda essent: quatenus & inferi domino descendente salutati in osculo sancto signum pacis & ipsi recipiant, & superni spiritus idipsum nihilominus cum ad cœlos redierit, æterna suauitate participent. Sermo finiendus est sed vt quod in eo disputatum est, breui recolligam summam, patet hoc sanctum osculum duabus ex causis necessariè indultum mundo: vt & infirmis faceret fidem: & desiderio satisfaceret perfectorum. Porro ipsum osculum esse non aliud quam mediatorem dei & hominum, hominem Iesum Christum. Qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat deus per omnia secula seculorum, Amen.

De osculo pedis, manus, & oris domini &c. Sermo tertius.

Quoniam legimus in libro experientiæ. Conuertimini ad vosipsos, & attendat vnusquisque conscientiam suam super his quæ dicenda sunt. Explorare velim si cui vnquam vestrum ex sententia dicere datum
E sit: Osculetur me osculo oris sui. Non est eni cuiusuis hominũ ex affectu hoc dicere: sed si quis ex ore Christi spirituale osculum vel semel accepit, hunc proprium experimentum profecto solicitat & repetit libens. Ego arbitror neminem vel scire posse quid sit: nisi qui accipit. Est quippe manna absconditum: & solus qui edit, adhuc esuriet. Est fons signatus, cui non communicat alien?: sed solus qui bibit, adhuc sitiet. Audi expertum quomodo requirit. Redde mihi, inquit, lætitiam salutaris tui. Mimime ergo id sibi arroget mei similis anima onera Psal.50.c
ta peccatis, sueque adhuc carnis obnoxia passionibus quę suauitatem spiritus necdum senserit, internorum ignara atq; inexperta penitus gaudiorum. Ostendo tamen ei quæ huiusmodi est, locum in salutari sibi congruentem. Non temere assurgat ad os serenissimi sponsi, sed ad pedes seuerissimi domini mecum pauida iaceat, & cum publicano terram tremens non cœlum aspiciat: ne confusa in luminaribus cœli facies assueta tenebris opprimatur à gloria: atque insolitis reuerberata splendoribus maiestatis, densioris rursum cęcitate caliginis obuoluatur. Non tibi ô quæcunq; es talis anima, non tibi ille locus vilis aut despicabilis videatur, vbi sancta peccatrix peccata deposuit, induit sanctitatem. Ibi Aethiopissa mutauit pellem, & in nouum restituta candorem, iam tunc fiducialiter veraciterque respondebat exprebrãtibus sibi verbum. Nigra
F sum sed formosa, filiæ Hierusalem. Miraris quanam id arte potuerit, vel quibus obtinuerit meritis? Paucis accipe. Fleuit a- Canti.1.b
mare, & de intimis visceribus longa suspiria trahens, salutaribus intra se succussa singultibus felleos humores euomuit. Cœlestis medicus celerrimè subuenit: quia velociter currit Psal.147.a
sermo eius. Nunquid non potio est sermo dei? Est vtiq; for Psal.7.c
tis & vehemens, & scrutans corda & renes. Deniq; sermo dei Heb.4.c
viuus & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens vsque ad diuisionem animæ ac spiritus, compagum quoque & medullarum, & discretor cogitationum. Huius ergo beatæ pœnitentis exemplo prosternere & tu ô misera vt desinas esse misera, prosternere & tu in terram, amplectere pedes, placa osculis, riga lachrymis, quibus tamen non illum laues sed te, & fias vna de grege tonsarum quæ ascendunt de lauacro: ita sane vt suffusum pudore ac mœrore vultum non ante sustollere audeas, quàm audias & ipsa, Dimittũtur tibi peccata tua quam audias: Consurge consurge captiua filia Sion, con Luc.7.g.
surge, excutere de puluere. Sumpto itaque ad pedes primo Esa.52.a
osculo, nec sic quidem præsumes statim ad osculum oris assurgere: sed erit tibi gradus ad ipsum medium quoddam aliud osculum quod secundo loco ad manum accipies. De quo & talem accipe rationem. Si dixerit mihi Iesus, dimittuntur tibi peccata tua: nisi ego peccare desiero, quid proderit? Exui tunicam meam: si reinduero eam, quantum profeci? Si rursus pedes meos quos laueram inquinauero, nunquid aliquid lauisse valebit? Sordens omni genere vitiorum iacui diu in luto fecis: sed erit sine dubio recidenti, quam iacenti deteri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G us. Denique qui me sanum fecit, ipsum mihi dixisse recordor.
Ioan.5.c Ecce sanus factus es, vade iam amplius noli peccare: ne deterius aliquid tibi contingat. Qui autem dedit voluntatem pœnitendi, opus est vt addat & continendi virtutem: ne iterem pœnitenda, faciamq; nouissima mea peiora priorib⁹. Vę enim mihi etiam pœnitenti si statim subtraxerit manum, sine quo ni
Eccli.7.b. hil possum facere. Nihil inquam: quia nec pœnitere nec continere. Audio proinde quod consulit sapiens. Verbum (inquit) in oratione ne iteres. Paueo & quod iudex intentat arbori non facienti fructum bonum. Fateor pro huiusmodi non sum omnino contentus priori gratia qua iam malorum sum pœ-
Matt.3.b nitens nisi & secundam accepero: vt videlicet dignos faciam
2.Pe.2.b pœnitentiæ fructus: & deinceps non reuertar ad vomitum.

Hoc ergo restat mihi prius petendum & accipiẽdum quam præsumam altiora & sacratiora contingere. Nolo repente fieri summus: paulatim proficere volo. Quantum displicet deo impudentia peccatoris: tantum pœnitentis verecundia placet.
Eccli.3.c Citius placas eum si mensuram tuam seruaueris: & altiora te non quæsieris. Longus saltus & arduus est de pede ad os, sed nec accessus conueniens. Quid enim? Recenti adhuc respersus puluere, ora sacra continges? Heri de luto tractus, hodie vultui gloriæ præsentaris? Per manum tibi transitus sit. Illa prius te tergat: illa te erigat. Quomodo erigat? Dan-
H do vnde præsumas. Quid istud? Decor continentiæ, & digni
Psal.112.a. pœnitentiæ fructus, quæ sunt opera pietatis. Hæc te de stercore erigent in spem audendi potiora. Sane accipiendo donum, osculare manum: hoc est non tibi sed nomini eius da gloriam. Da semel & da iterum, tum pro donatis criminibus, tum pro collatis virtutibus. Aut certe videto vnde munias frontem contra ictus istos. Quid habes quod non accepisti? Si
1.Cor.4.b. autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?

Iam tandem in osculis duobus geminum habens diuinæ dignationis experimentum, forsan non confunderis præsumere sanctiora. Quantum quippe creseis in gratia: tantum & in fiducia dilataris. Inde fit vt & ames ardentius, & pulses fidentius pro eo quod tibi deesse sentis. Porro pulsanti aperietur. Iam summum illud quodcunque est summæ dignationis & miræ suauitatis osculum credo non negabitur sic affecto. Hæc via: hic ordo. Primo ad pedes procidimus, & ploramus coram domino qui fecit nos, ea quæ fecimus nos. Se-
Psal.94.b. cundo manum quærimus subleuantis & roborantis genua dissoluta. Postremò cum ista multis precibus & lachrymis obtinemus, tum demum audemus forsitan ad ipsum os gloriæ caput attollere (pauens & tremens dico) non solum speculandum sed etiam osculãdum: quia spiritus ante faciem nostram Christus dominus: cui adhærentes in osculo sancto, vnus spiri-
Psal.26.c tus ipsius dignatione efficimur. Tibi domine Iesu tibi merito
I dixit cor meum, exquisiuit te facies mea, faciem tuam domine requiram. Nempe auditam fecisti mihi mane misericordiam tuam, cum iacenti primum in puluere, tuaque deosculanti reuerenda vestigia, quod male vixeram remisisti. Porro in progressu diei lætificasti animam serui tui, cum deinde in osculo manus etiam beneviuendi gratiam indulsisti. Et nũc quid restat ô bone domine, nisi vt iam in plenitudine lucis, in feruore spiritus ad oris quoque osculum dignanter admittens ad-
Psal.15.c impleas me lætitia cum vultu tuo? Indica mihi ô suauissime ô
Can.1.b serenissime, indica mihi vbi pascis, vbi cubas in meridie. Fratres, bonum est nos hic esse, sed ecce auocat nos diei malitia. Hi siquidem qui modo superuenisse nunciantur, gratum cogunt rumpere magis quam finire sermonem. Ego exibo ad hospites, ne quid desit officiis eius de qua loquimur charitatis: ne forte & de nobis audire contingat: Dicunt enim & non
Matt.23.a faciunt. Vos orate interim vt voluntaria oris mei beneplacita faciat deus ad vestram ipsorum ædificationem, & laudem & gloriam nominis sui.

De triplici profectu animæ qui fit per osculum pedis, manus, & oris domini. Sermo quartus.

Triplicem quendam animæ profectum, sub nomine trium osculorum sermo hesternus complexus est. Nunquid excidit vobis? Is mihi hodierna disputatione prosequendus erit, prout parare dignabitur in dulcedine sua pauperi deus. Diximus, si recolitis, illa oscula sumi ad pedes, ad manum, ad os, singula singulis referentes. In primo sane primordia dedicantur nostræ conuersionis. Secundum autem proficientibus indulgetur. Porro tertium sola experitur & rara perfectio. Ab hoc solo quod vltimum positum est, sumpsit exordium scriptura ista quam tractare suscepimus, & ipsius causa reliqua duo à nobis adiuncta sunt. An verò necessariè, vos iudicabitis. Puto enim facies ipsa eloquij facile admonet & ista requirere. Mirum verò si non & vos aduertitis oportere reuera esse aliud siue alia oscula à quibus illud oris distinguere voluit qui dixit: Osculetur me osculo oris sui. Cur enim cum Canti.1.a
sufficere poterat dixisse simpliciter, osculetur me: præter morem tamen vsumque loquendi distincte & signanter adiecit, osculo oris sui, nisi vt ostenderet ipsum quod petebat osculum summum esse, non solum? Nonne denique ita inuicem loquimur, osculare me, vel da mihi osculum, & nemo sequitur vt dicat ore tuo siue osculo oris tui? Quid alterutrum osculari parantes, num versus inuicem ora tendimus, quæ tamen abinuicem non requirimus nominatim? Denique qui narrat (verbi gratia) à domino susceptum in oscu-
Mar.14.c lo proditorem, & osculatus est (ait) eum: nec addidit ore suo vel osculo oris sui. Sic nimirum omnis & qui scribit & qui loquitur consueuit. Sunt ergo hi tres animarum affectus siue profectus expertis duntaxat satis noti & manifesti, cum
L aut de actis malis indulgentiam, aut de bonis agendis gratiam, aut ipsius etiam indultoris & benefactoris sui præsentiam, eo quidem modo quo in corpore fragili possibile est, obtinet intueri. Cæterum primum & secundum qua ratione
Sap.1.a oscula nominauerim, manifestius accipite. Osculum, pacis indicium esse omnes nouimus. Porro autem si (vt scriptura loquitur) peccata nostra separant inter nos & deum, tollatur de medio quod interest, & pax est. Cum ergo satisfacimus vt ablato quod separat peccato reconciliemur, indulgentiam quam recipimus, quid nisi quoddam osculum dixerim pacis? Idque interim non alibi, quam ad pedes sumendum.

Humilis quippe & verecunda debet esse satisfactio qua emendatur superba transgressio. At cum etiam ad viuendum emendatius, deoque dignius conuersandum, placita quadam amplioris gratiæ familiaritate donamur, cum amplioris fiducia caput iam leuamus de puluere, largitoris (vt assolet) manum osculaturi, si tamen de accepto munere non nostram sed authoris gloriam quærimus, eique sua dona & non nobis asscribimus. Alioquin si in te & non magis in domino gloriaris, propriam profecto & non domini manum osculari conuinceris, quod iuxta beati Iob sententiam est iniquitas Iob.31.b
maxima, & negatio in deum. Si ergo ad scripturæ testimonium propriam gloriam quærere, propriam est osculari manum, profecto qui dat gloriam deo, dei dicitur non incongrue M
manum osculari. Et in hominibus quidem ita esse videmus, seruos videlicet offensorum dominorum osculari solere pedes cum ab ipsis veniam petunt, & pauperes diuitum manus cum
Ioan.4.c ab eis munus accipiunt. Verum quia spiritus est deus, & nullis simplex illa substantia membris distincta corporeis, erit forsan qui nullatenus de illo recipiat tale aliquid, sed à me sibi dei manus & pedes flagitet demonstrari, sicque probari quod de osculo pedum manúsve diffinio. Sed quid si & ego vicissim ab ipso meo scisciatore de ore quoque dei requisiero quatinus quod de oris osculo scriptura loquitur, ad deum pertinere demonstret? Nempe aut cum isto simul & illa habet, aut cum illis pariter & isto caret. Sed enim & os habet deus quo docet hominem scientiam, & manum habet qua dat escam omni carni, & pedes habet quorum terra scabellum est, ad quos nimirum peccatores terræ conuersi atque humiliati satisfaciunt. Hæc inquam habet deus omnia per effectum, non per naturam. Inuenit profecto apud deum & verecunda cõfessio quò se humiliando deiiciat, & prõpta deuotio vbi se innouãdo reficiat, & iucunda cõtẽplatio vbi excedẽdo quiescat. Omnia omnibus est qui omnia administrat, nec quicquã est omnium propriè. Nam quod in se est, lucem habitat inaccessibilem, & pax eius exuperat omnem sensum, & sapientiæ eius nõ est numerus, & magnitudinis eius nõ est finis, nec potest eũ videre homo vt viuat. Non q; longe ab vnoquoq; sit, qui esse
1.Tim.6.c. Phil.4.b
omnium

A omnium est, sine quo omnia nihil, sed vt tu plus mireris, &
Psal.146.a nil eo præsentius, & nil incomprehensibilius. Quid nempe
Exo.33.d cuique rei præsentius, quàm esse suum? Quid cuique tamẽ in-
1.Ioan.4.c comprehẽsibilius, q̃ esse omnium? Sane esse omnium dixerim deum, non quia illa sunt quod est ille, sed quia ex ipso & per
Roma.11.d ipsum & in ipso sunt omnia. Esse est ergo omnium quæ facta sunt, ipse factor eorum, sed causale, non materiale. Tali proinde modo dignatur illa maiestas suis esse creaturis, omnibus quidem quod sunt, animantibus autem quòd & viuunt, porro ratione vtentibus lux, recte vero vtentibus virtus, vincẽtibus gloria. Et in his omnibus creandis, gubernãdis, administrãdis, mouendis, promouendis, innouandis, firmandis nullis corporeis indiget instrumentis, qui omnia solo verbo & corpora creauit & spiritus. Animæ corporibus & corporeis egent sensibus per quæ sibi inuicem innotescant & valeant. At non ita omnipotens deus, cui de sola voluntate celeris suppetit efficientia tam creandis rebus, quàm ordinandis prout voluerit. Valet cui vult, quantum vult, & absque corporalium officio obsequiõue membrorum. Quid? Ad intuenda quæ condidit ipse, putas sibi requirat corporei sensus adiutorium? Nihil omnium omnino latet aut effugit lucem vbique præsentem, nec tamen vt agnoscat aliquid, necessarium habet renunciantis sensus ministerium. Nec solum vniuersa noscit sine corpore, sed & innotescit mundis corde sine corpore. Dico autem
B idem latius, vt planius fiat. Sed forte quia finiendi iam sermonis angustia non admittit, consilij magis est vt in crastinum differamus.

De quatuor generibus spirituum: videlicet dei, angeli, hominis & pecoris. Sermo quintus.

Quatuor spirituum genera nota sunt vobis, pecoris, nosster, angelicus, & qui condidit istos. Non est ex omnibus cui siue propter se, siue propter alium, sive propter vtrumque necessarium corpus non sit, corporisve similitudo, excepto duntaxat illo cui omnis tam
Psal.15.a corporalis, quàm spiritualis creatura merito confitetur & dicit, deus meus es tu: quoniam bonorum meorum non eges. Et primum quidem ita corpore egere constat, vt nec subsistere absque illo vtcunque possit. Simul quippe & viuificare desinit & viuere ille spiritus quando moritur pecus. Verum nos viuimus quidem post corpus, sed ad ea quibus beatè viuitur,
Roma.1.c. nullus nobis accessus patet nisi per corpus. Senserat hoc qui dicebat: Inuisibilia dei per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Ipsa siquidem quę facta sunt, id est corporalia & visibilia ista, non nisi per corporis instrumentum sensa in nostram notitiam veniunt. Habet ergo necessarium corpus spiritualis creatura quæ nos sumus, sine quo nimirum nequaquã illam scientiam assequitur, quam solam accepit gradum ad ea
C de quorum fit cognitione beata. Hic si mihi obiicitur de paruulis regeneratis, quòd absque scientia rerum corporaliũ exeuntes de corpore, ad beatam vitam nihilominus transire credantur, breuiter respondeo hoc illis conferre gratiam, nõ naturam. Et quid ad me de miraculo dei, qui de naturalibus differo? Iam quòd & supercœlestes spiritus opus corporibus habeant, illa maxime certos nos faciat vera & vere diuina sen
Heb.1.d. tentia. Nonne omnes (ait) administratorij spiritus sunt, missi in ministerium propter eos qui hæreditatem capiunt salutis? Quonam ergo modo implent ministerium suum absque corpore, præsertim apud viuentes in corpore? Denique non est discurrere, nec de loco ad locum transire nisi corporum, quod frequenter angelos facere tam indubitata quam nota probat authoritas. Hinc est q; & visi sunt patribus, & ad eos intrauerunt, & manducauerunt, & pedes lauerunt. Ita inferior superiorq; spiritus propriis corporibus egent, sed tamen quibus iuuent, non etiam iuuentur. At pecus quidem ex debito seruitutis & ad vsus tantum temporalium corporaliumq; necessitatum iuuando seruit: ideoque ille spiritus & cum tempore
Ioan.8.d. transit, & cum corpore deficit. Seruus quippe non manet in domo in æternum: licet qui bene eo vtuntur, omnem vsum hujus temporalis seruitutis ad quæstum referant æternorum. Angelus vero curat satagitq; in libertate spirit⁹ administrare officium pietatis, futurorum bonorum prõptum mortalibus alacremq; ministrum sese exhibens, vtpote suis in æternũ futuris ciuibus & cohæredibus supernæ iucunditatis. Ille ergo vt iure seruiat, iste vt pie subueniat, ambo proculdubio suis corporibus egent vt iuuent. Nã in quo ipsi eis iuuentur, non video: ad profectum duntaxat æternitatis. Irrationalis nempe spiritus etsi corporalia per corpus & ipse hauriat, nunquid tamen eoúsque iuuatur corpore suo vt per corporalia & sensibilia quæ per illud sentit, etiam ad spiritualia & intelligibilia proficiendo pertingat? Ad quæ tamen capessenda pro suo corporali temporaliq; obsequio nosci tur iuuare illos qui omnem vsum rerum temporalium ad fructum transferunt æternarum, vtentes hoc mundo tanquam non vtentes. Porro autem supercœlestis spiritus absque adiutorio corporis, & absque intuitu horum quæ per corpus sentiuntur, sola profecto suæ vicinitate ac viuacitate naturę sufficit apprehendere summa, & intima penetrare. An non hoc Apostolus intelRoma.1.c. lexit, qui cum diceret: Inuisibilia dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur: adiecit protinus, à creatura mundi? Nimirum quoniam à creatura cœli, non ita. Quo enim is inuolutus carne & terræ incola spiritus ex consideratione sensibilium proficiens, gradatim quodam modo paulatim q; nititur peruenire: eo ille cœlestium habitator ingenita subtilitate ac sublimitate sua in omni velocitate facilitate q; pertingit, nullo vtique sensus corporei adminiculo fultus nullo corporei membri adiutus officio, nullo corporeq; cuiuscunque rei informatus intuitu. Cur enim inter corpora spirituales scru- E
tetur sensus quos in libro vitæ & absque cõtradictione legit, & absque difficultate intelligit? Cur in sudore vultus sui laboret excutere grana de paleis, de vuis vina, & de amurca oleum, qui ex omnibus satis abunde q; ad manum habet? Quis mendicet victum suũ per domos alienas, in sua abundans panibus? Quis puteum fodere curet, & in terræ visceribus venas aquarum cum labore rimari, cui vltro affatim aquas lympidas fons viuus emanat? Nec brutus ergo nec angelicus spiritus ad ea capessenda quæ beatam spiritualem faciunt creaturam, suis vllo modo corporibus adiuuantur, ille quidẽ pro innata stoliditate non capiens, iste vero pro excellentioris gloriæ prærogatiua non indigens. Porro hominis spiritum qui medium quendam inter supremum & infimum tenet locum, vsque adeo ad vtrũque necessarium habere corpus manifestum est, vt absque eo nec ipse proficere, nec alteri prodesse possit. Nam vt taceam membra cætera corporis, officiáue membrorum, quonam modo quęso aut sine lingua instruis audientem, aut sine auribus percipis instruentem? Itaque cum absque corporis adminiculo nec bestialis spiritus seruilis cõditionis soluere debitum, nec spiritualis cœlestis q; creatura implere ministerium pietatis, nec rationalis anima tam proximo, q̃ etiam sibi sufficiat consulere ad salutem, liquet omnẽ creatum spiritum siue vt iuuet, siue vt iuuetur simul & iuuet, corporeo prorsus indigere solatio. Quid enim siqua anim- F
tia quantum ad vsum sui reperiantur incommoda, nullis q; apta vsibus humanarum necessitatum? Prosunt profecto visu & si non vsu, vtiliora cordibus intuentium, q̃ vtentium corporibus esse possent. Etsi nociua, etsi etiam pernicioſa temporali hominum constet esse saluti, non tamen deest eorum corporibus vnde cooperentur in bonum his qui secundum propositum vocati sunt sancti, & si non cedendo in cibum, aut exhibẽdo ministerium, certe ingenium exercendo, iuxta eum qui vtique omni vtẽti ratione præsto est communis disciplinæ profectum, quo inuisibilia dei per ea quę facta sunt intellecta cõspiciũtur. Nam & diabolus eiusque satellites, cum sit semper eorum maligna intentio nocere quidem semper cupiunt, sed bonis æmulatoribus quibus dicitur: Quis vobis nocere poterit si boni æmulatores fueritis? absit vt possint: magis autem prosunt & nolentes, cooperanturq; in bonum bonis. Cæterum angelica corpora vtrumnam ipsis spiritibus naturalia sint sicut hominibus sua, & sint animalia sicut homines, immortalia tamen, quod nondum sunt homines: porro ipsa corpora mutent & versent in forma & specie qua volunt quando apparere volunt, densantes & solidantes ea quantum volunt, cum tamen in sui veritate præ subtilitate naturæ atque substãtiæ suæ impalpabilia sint, & nostris omnino inattingibilia visibus: an vero simplici spirituali substantia subsistentes, corpora cum opus est sumant, rursumq; expleto opere ponant in
eandem

Universidad de Deusto
Biblioteca

Geandem de qua sumpta sunt materiam dissoluenda: nolo vt à me requiratis. Videntur patres de huiusmodi diuersa sensisse:nec mihi perspicuum est vnde alterutrum doceam: & nescire me fateor. Sed & vestris profectibus non multum conferre arbitror harum rerum notitiam. Illud autem scitote,nullum creatorum spirituum per se nostris mentibus applicari,vt videlicet nullo mediante nostri suiue corporis instrumento,ita nobis immisceatur & infundatur quo eius participatione docti siue doctiores, vel boni siue meliores efficiamur. Nullus angelorum,nulla animarum hoc modo mihi capabilis est,nullius ego capax. Nec ipsi angeli ita se alterutrum capiunt. Sequæstretur proside prærogatiua hæc summo ac incircūscripto spiritui,qui solus cum docet angelum siue hominem scietiā, instrumentum non quærit nostrę corporeę auris sicut nec sibi oris. Per se infūditur,per se innotescit, purus capitur à puris. Solus nullius indiget, solus & sibi & omnibus de sola omnipotenti voluntate sufficiens. Operatur tamen immensa & innumera per subiectam creaturam corporalem siue spiritualē: sed quasi imperans: non quasi mendicans. En(verbi gratia) quod linguam meam corporalem assumpsi nūc in opus suum, docere videlicet vos, cum per se absque dubio facilius suauiúsque id posset, profecto indulgentia est: non indigentia. In profectu siquidem vestro meritum quærit mihi, non sibi solatium. Idipsum sapere opus est omni homini operanti bonū,
H ne forte in se de bonis domini & non in domino glorietur.

Est tamen qui bonum operatur non volens siue homo malus siue angelus malus,& constat non fieri propter eum quod fit per eum,cum prodesse nullum bonum possit inuito. Igitur ei quidem dispensatio tantum credita est, sed nescio quomodo gratius iucundiusque sentimus bonum, quod per malum dispensatorem ministratur. Ipsa est ergo causa cur & per malos deus faciat bona bonis, non autem, ꝙ opera eorum indigeat in benefaciendo. Porro his quę ratione vel sensu carentia sunt, multo minus deum egere quis dubitet? Sed quando in opus bonum & ipsa concurrunt, apparet quoniam omnia
Psal.49.b. seruiunt ei cui merito est dicere: Meus est orbis terræ. Aut certe quia nouit quę per quæ conuenientius fiant, de seruitute corporeę creaturę non efficaciam quærit, sed congruentiā. Esto deinde ꝙ corporum ministeria opportune plerūque diuinis operibus applicētur, vt verbi gratia pluuiæ viuificandis seminibus,& multiplicandis segetibus,& fructibus maturandis,quid proprio quęso, de corpore facere habet, cui ad nutū indifferenter vniuersa corpora cœlestia atque terrestria obsequi constat? Plane superfluo haberet suum qui nullum sibi reperit alienum. Verum si cuncta quæ hoc loco dicenda occurrunt, præsenti velimus sermone concludere,sermo modū
I excedet,& vires forsitan aliquorum. Propterea quæ restant, sub alio seruemus absoluenda principio.

De summo & incircunscripto spiritu qui est deus: & quomodo misericordia & iudicium dicantur pedes domini. Sermo sextus.

VT præcedenti sequens sermo cohæreat, tenetis ne datum superius solum summum & incircūscriptum spiritum ad omne quod facere vel fieri vult,corporis instrumento siue obsequio non egere? Demus ergo securi veram soli deo sicut immortalitatem, ita & incorporeitatem, ꝙ solus spirituum vniuersam corpoream naturā eo vsque transcendat, vt quocunque corpore in quocunque opere non indigeat,solo spirituali nutu cum vult ad quęcunque vult agenda contentus. Sola igitur est quæ nec propter se nec propter alium solatio corporei instrumenti opus habet illa maiestas, cuius omnipotenti arbitrio incunctanter presto est omne opus, omne altum inclinat,omne aduersum cedit,omne creatum fauet,etiam nullo interueniente vel subueniente solatio corporali siue spirituali. Docet vel monet sine lingua,præbet vel tenet sine manibus, sine pedibus currit & succurrit pereuntibus. Actitabat ista & cum patribus prioribus seculis,experiebātur homines sedula beneficia,sed latebat eos beneficus. Ille quidem attingebat à fine vsque ad
Sapien.8.a finem fortiter, sed disponens omnia suauiter non sentiebatur ab hominibus. Et gaudebant de bonis domini,& dominū sabaoth(eo ꝙ cū trāquillitate iudicaret omnia)omnino nescie-
K bant. Ab ipso erant, sed non cum ipso. Per ipsum viuebāt, sed nō ipsi. Ex ipso sapiebant,sed non ipsum,alienati,ingrati,insensati. Hinc demum factum est vt quod erant, quod viuebant,quod sapiebant, non authori tribuerent, sed naturæ asscriberent,aut certe(quod insipientius erat)fortunę. proprię quoque industrię atque virtuti multi multa arrogabāt. Quanta sibi vsurparunt seductorij spiritus? quanta soli & lunæ data sunt? quanta terris & aquis attributa? quanta etiam manufactis fabrilibusque mortalium deputata operibus? Herbis, arbustis, minutissimis vilissimisq; seminibus pro numinibus
Psal.105.c deferebatur. Heu sic homines perdiderunt & commutauerūt
Ibidē. 18.a gloriam suam in similitudinem vituli comedētis fœnū. Quorum deus miseratus errores,de monte vmbroso & condenso dignanter egrediens,in sole posuit tabernaculum suum. Obtulit carnem sapientibus,carnem: per quam discerent sapere & spiritum. Nam dum in carne & per carnem facit opera non carnis,sed dei naturæ vtique imperans, superansq; fortunam, stultam faciens sapientiam hominum, dęmonumq; debellans tyrannidem,manifeste ipsum se indicat esse per quem eadem & ante fiebant quando fiebant. In carne inquam & per carnē potenter ac patenter operatus mira, locutus salubria, passus indigna,euidenter ostendit quia ipse sit qui potenter, sed inuisibiliter secula condidisset,sapienter regeret,benigne protegeret. Denique dum euangelizat ingratis,signa præbet in-
L fidelibus,pro suis crucifixoribus orat: nonne liquido ipsum se esse declarat qui cum patre suo quotidie oriri facit solem suum super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos?
Matt.5.g. Hoc enim est quod ipse aiebat: Si non facio opera patris mei,
Ioan.10.g nolite credere. En aperit os carnis suæ docens in monte discipulos qui in silentio angelos in cœlestibus docet. En ad tactum corporeę manus curatur lepra, fugatur cæcitas, auditus reparatur, lingua muta resoluitur, discipulus propè mersus erigitur,& is indubitantur agnoscitur cui dixerat longe ante Dauid: Aperis tu manum tuam, & imples omne animal bene-
Psal.144.d dictione. Et item: Aperiente te manum tuam, omnia replebun
Psal. 103.d tur bonitate. En secus corporales pedes iacens ac pœnitens audit peccatrix, Remittuntur tibi peccata tua,& recognoscit
Matt.9.c eum de quo ex multis retro temporibus scriptum legerat: Egredietur diabolus ante pedes eius. Vbi nempe peccatum re-
Abac. 3.d mittitur, ibi proculdubio diabolus de corde peccatoris expellitur. Hinc vniuersaliter de cunctis pœnitentibus dicit: Nunc
Ioan.12.c iudicium est mundi, nunc princeps huius mundi ejicietur foras: ꝙ scilicet humiliter confitenti remittat deus peccatum, & diabolus eum quem in hominis corde inuaserat, amittat principatum. Deniq; ambulat super vndas carnalibus pedi-
Psal.76.d bus, cui necdum carne vestito iam psalmista præcinerat: In mari via tua, & semitę tuę in aquis multis. Quod est conculcas corda tumentia superborum,& fluxa desideria carnalium cōprimis,iustificans impios, & superbos humilians. Quod tamen M
quia inuisibiliter fit,carnalis nō sentit à quo fit. Vnde & subdit, Et vestigia tua non cognoscentur. Hinc rursus pater ad fi-
Psal.109.d lium. Sede, inquit, à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum, hoc est donec omnes qui te cōtemnunt, tuę voluntati subiiciam, siue inuitos & miseros, siue vo-
1.Cor.2.d. luntarios & beatos. Itaq; hoc opus spiritus quia caro nō percipiebat, animalis quippe homo non percipit ea quæ sunt spiritus dei: opus fuit vt corporalibus pedibus corporaliter incubans, & corporalibus labiis pedes eosdem deosculans, veniam peccatorum peccatrix peciperet: sicq; illa mutatio dexte-
Psal.76.e rę excelsi, qua mirabiliter sed inuisibiliter iustificat impium, etiam carnalibus innotesceret. Verum illos spirituales pedes dei quos primo loco spiritualiter osculari pœnitentem oportet, præterire me non oportet. Noui ego curiositatē vestram, quæ nil sua voluntate inscrutatum omnino prætereat. Nec vero ducendum contemptui, nosse quibus scriptura pedibus tam frequenter deum commemorat, nunc quidem sta-
Psal.131.b. re: vt ibi: Adorabimus in loco vbi steterunt pedes eius: nunc vero ambulare: vt ibi: Et habitabo in illis, & deambulabo in
Psal.18.c eis: nunc etiam currere, iuxta illud: Exultauit vt gigas ad currendam viam. Si recte Apostolo visum est caput Christi referre ad deitatem, puto & nobis non incongrue videri pedes ad hominem pertinere: quorum alterum misericordiam, alterum iudicium nominemus. Nota sunt vobis duo ista vocabula: &

A Ia: & de plerisque scripturæ locis ambo pariter si cogitatis occurrunt. Quia vero misericordiæ pedem deus in carne cui se vniuit assumpserit, docet epistola ad Hebræos, tentatum perhibens per omnia Christum pro similitudine absque peccato,vt misericors fieret. Quid illum alterum qui iudiciū nūcupatus est,nōne ad hominem ęquè assumptum & ipsum pertinere ipse deus homo aperte significat, vbi datam sibi perhibet à patre potestatem iudiciū facere,quia filius hominis est? His duobus ergo pedibus apte sub vno diuinitatis capite cō
Baruc.3.d currētib⁹ natus ex muliere,factus sub lege,inuisibilis Emmanuel in terris visus est,& cum hominibus conuersatus est. His certe pertransit & nunc benefaciendo & sanando omnes oppressos à diabolo, sed spiritualiter, sed inuisibiliter. His inq̄ pedibus deuotas perambulat mentes,incessanter lustrans scrutansq; corda & renes fidelium. Vide autem ne forte hæc illa sint sponsi crura quæ sponsa tam magnifice commendat in consequentibus,comparās ea(ni fallor)columnis marmoreis
Psal. 48.b fundatis super bases aureas. Pulchre omnino quoniam quidē
Psal.24.b incarnata dei sapientia(quæ auro designatur)misericordia & veritas obuiauerunt sibi: denique vniuersæ viæ domini misericordia & veritas. Fœlix mens cui semel dominus Iesus vtrūque infixerit pedem. A duobus signis cognoscite eam quę huiusmodi est, quę secum necesse est referat diuinis impressa
Psal.146.b vestigiis. Ipsa sunt timor & spes: ille iudicij, ista misericordię
B repręsentans imaginem. Merito beneplacitum est deo super timentes eum, & in eis qui sperant super misericordia eius:
Prou.1.a cum sapientiæ timor initium sit, spes profectus. Nam consummationem sibi charitas vendicat. Quæ cum ita sint, non paruus fructus est in primo hoc osculo quod ad pedes accipitur, tantum curato vt neutro frauderis illorum. Porro enim si iam dolore peccati & iudicij timore cōpungeris, veritatis iudiciique vestigio labia impressisti. Quod si timorem doloremque diuinæ inuitu bonitatis,& spe consequendæ indulgentię tēperas, etiam misericordiæ pedem amplecti te noueris. Alioquin alterum sine altero osculari non expedit, quia & recordatio solius iudicij in barathrum desperationis præcipitat,& misericordię fallax assentatio pessimam generat securitatem. Datum est & mihi misero nonnunquam sedere secus pedes domini Iesu: & modo hunc, modum illum tota deuotione amplecti, inquantum me sua benignitas dignabatur admittere. At si quando miserationis oblitus stimulante conscientia, iudicio paulo diutius inhærerem: mox metu incredibili ac miserabili confusione deiectus,& tenebroso circunfusus horrore, hoc solum palpitans de profundis clamabam: Quis nouit potestatem iræ tuæ: & præ timore tuo iram tuā dinumerare? Quod si eo relicto pedem misericordiæ plus tenere contingeret, tanta econtrario incuria & negligentia dissoluebar, vt
C confestim & oratio tepidior: & actio pigrior, & risus promptior, & sermo incautior, & omnis denique vtriusque hominis status incōstantior appareret. Proinde magistra instructus experientia, non iudicium iam solum aut solam misericordiā: sed misericordiam pariter & iudicium cantabo tibi domine.
psal.100.a In æternum non obliuiscar iustificationes istas. Cantabiles mi
psal.70.a. hi erunt ambæ pariter in loco peregrinationis meæ: quousq; misericordia superexaltata iudicio, miseria conticescat, ac sola cantet tibi de cętero gloria mea,& non compungar.

De amore ardenti quo anima diligit deum: & de attentione habenda quando homo orat uel psallit coram deo & angelis eius. Sermo septimus.

APse mihi laborem fuscito: qui vos sponte prouoco ad quærendum. Quia enim ego primi osculi occasione spirituales dei pedes propriis diffinitionibus ac nominibus equidem ex abundanti demonstrare curaui, vos pergitis inquirere & de manu,quæ secundo loco osculanda proponitur. Annuo,gero vobis morem,insuper nō manum sed manus ostendo, propriisq; distinguo vocabulis. Latitudo vna,altera fortitudo dicatur: ꝙ & tribuat affluēter, & defendat potenter quod dederit. Vtrāque profecto osculabitur qui ingratus nō fuerit: deum vtique bonorum omniū sicut largitorem,ita & conseruatorem recognoscens & confitens. Satis de duobus osculis dictum esse reor, videamus &
Canti.1.d de tertio. Osculetur, inquit, me osculo oris sui. Quis dicit? Sponsa. Quænam ipsa? Anima sitiens deum. Sed pono diuersas affectiones: vt ea quæ propriæ sponsæ cōgruit, distinctius eluceścat. Si seruus est, timet à facie domini. Si mercenarius, sperat de manu domini. Si discipulus, aurem parat magistro. Si filius, honorat patrem. Quæ vero osculum postulat, amat. Excellit in naturę donis affectio hæc amoris: præsertim cum ad suum recurrit principium, quod est deus. Nec sunt inuenta æquè dulcia nomina quibus verbi animęq; dulces adinuicem exprimerentur affectus, quemadmodum sponsus & sponsa: quippe quibus omnia cōmunia sunt, nil proprium, nil à se diuisum habentibus. Vna vtriusque hæreditas, vna domus, vna mensa, vnus thorus, vna etiam caro. Denique propter hanc re-
Gene.2.d linquet ille patrem & matrem,& adhęrebit vxori suę: & erūt
Ephe.5.g. duo in carne vna. Hæc quoque iubetur nihilominus obliuisci
psal.44.c populum suum,& domum patris sui: vt concupiscat ille decorem eius. Si ergo amare specialiter sponsis principaliterq; conuenit, non immerito sponsę nomine censetur anima quæ amat. Amat autem quæ osculum petit. Non petit libertatem, non mercedem, non hæreditatem, non denique vel doctrinā, sed osculum. More plane castissimę sponsæ ac sacrum spirantis amorem,nec omnino volentis flammam dissimulare quam patitur. Vide enim quale prępripiat sermōis exordium. Magnū quid à magno petitura,nullo tamen, vt assolet vtitur blanditiarū fuco: nullis circūuolutionibus ad id quod desiderat ambit. Non facit procemium: non captat benevolentiam: sed ex
E abundantia cordis repente prorumpens, nudè frontoseq; satis, osculetur me,ait, osculo oris sui. An non tibi quasi dicere manifeste videtur: Quid mihi est in cœlo, & à te quid volui super terrā? Amat profecto caste: quæ ipsum quem amat, quærit: non aliud quicquam ipsius. Amat sancte, quia non in concupiscentia carnis,sed in puritate spiritus. Amat ardēter: quæ ita proprio debriatur amore, vt maiestatem nō cogitet. Quid enim? Respicit terram, & facit eam tremere: & ista se ab eo postulat osculari? Ebria ne est? Ebria prorsus. Et forte tunc cū
Cāt.1.e.2. ad ista prorupit, exierat de cella vinaria, quo se nimirum introductam postmodum gloriatur. Nam & Dauid de quibusdam dicebat deo: Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ: &
psal.35.b torrente voluptatis tuæ potabis eos. O quanta amoris vis: quanta in spiritu libertatis fiducia. Quid manifestius, quàm ꝙ
1.Ioan.4.c perfecta charitas foras mittit timorem? Verecunde tamen non ad ipsum sponsum sermonem dirigit: sed ad alios tanq̄ de absente, osculetur me, inquiens, osculo oris sui. Grandis quippe res petitur, & opus est verecundia comitari precem, commendare petentem. Itaque per domesticos & intimos accessus ad intima quæritur, ambitur ad desideratum. Quinam illi? Credimus angelos sanctos astare orantibus, offerre deo preces & vota hominum, vbi tamen sine ira & disceptatione leuari puras manus perspexerint. Probat hoc angelus ita loF quens ad Thobiam: Quando orabas cum lachrymis,& sepe-
Tho.12.c liebas mortuos, & derelinquebas prandium,& mortuos abscōdebas per diem in domo tua, & nocte sepeliebas: ego obtuli orationem tuam domino. Puto id vobis satis & aliis scripturæ testimoniis persuasum. Nam quod psallentibus quoq; dignanter admisceri sancti angeli soleant, quid eo manifestius quod psalmista ait: Præuenerūt principes coniuncti psal
psal.67.b. lentibus in medio iuuencularum tympanistriarum? Vnde &
psal.137.a. dicebat: In conspectu angelorum psallam tibi. Doleo proinde aliquos vestrum graui in sacris vigiliis deprimi somno, nec cœli ciues reuereri, sed in præsentia principum tanquam mortuos apparere, cum vestra ipsi alacritate permoti, vestris interesse solenniis delectentur. Vereor ne vestram desidiam quandoque abominantes, cum indignatione recedant: & incipiat vnusquisque vestrum sero cum gemitu dicere deo: Lon-
psal. 87.b. ge fecisti notos meos à me: posuerunt me abominationem
Ibidem.d sibi. Et illud: Elongasti à me amicum & proximum,& notos
psal. 37.c meos à miseria. Item: Qui iuxta me erant, de longe steterunt: & vim faciebant qui quærebāt animam meam. Pro certo enim si se à nobis boni spiritus elongauerint, impetus malignorum quis sustinebit? Dico ergo his qui eiusmodi sunt: Maledictus
Hier. 48. qui opus dei facit negligenter. Dicit quoque non ego sed dō minus. Vtinam te calidum aut frigidum inueniſſem: sed quia
Apoc.3.c te tepidum inueni, incipiam te euomere ex ore meo. Eapropter attendite principes vestros cum statis ad orandum vel psallendum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G psallendum, & state cum reuerentia & disciplina, & gloriami
Mat. 18. b ni, quia angeli vestri quotidie vident faciem patris. Nimirum
Heb. 1. d missi in ministerium propter nos: qui hæreditatem capimus
salutis: deuotionem nostram in superna ferunt, referunt gra-
tiam. Vsurpemus officium quorum sortimur consortium: vt
in ore infantium & lactentium perficiatur laus. Dicamus eis:
Psalm. 8. a Psallite deo nostro, psallite. Atque audiamus eos vicissim re-
Psal. 46. b spondentes: Psallite regi nostro psallite. Laudem ergo cum
cœli cantoribus in commune ducentes, vtpote ciues sanctorũ
& domestici dei, psallite sapienter. Cibus in ore, psalmus in
corde sapit. Tantum illum terere non negligat fidelis & pru-
dens anima quibusdam dentibus intelligentiæ suæ, ne si forte
integrum glutiat & non mansum, frustretur palatum sapore
desiderabili & dulciori super mel & fauum. Offeramus cum
apostolis in cœlesti conuiuio & in dominica mensa fauũ mel-
lis. Mel in cera, deuotio in litera est. Alioquin litera occidit,
1. Cor. 5. b si absque spiritus condimento glutieris. Si autem cum Apo-
1. Cor. 14. c stolo psallas spiritu, psallas & mente, cognosces & tu de illius
Ioan. 6. c veritate sermonis quem dixit Iesus: Verba quæ locutus sum
Eccli. 24. c vobis, spiritus & vita sunt. Et item quem legimus dicente sa-
Esa. 55. a pientia. Spiritus meus super mel dulcis. Sic delectabitur in
Psal. 19. a crassitudine anima tua, sic holocaustum tuum pingue fiet. Sic
placabis regem: sic placebis principibus: sic denique totam
H tibi curiam beneuolam reddes, & odorati odorem suauitatis
in cœlestibus, de te quoque dicent: Quæ est ista quæ ascen-
dit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhę &
Psal. 67. f thuris, & vniuersi pulueris pigmentarij? Principes, inquit,
Iuda duces eorum, principes Zabulon, & principes Nepta-
lim, hoc est confitentium, continentium, contemplantium. No
runt siquidem principes nostri regi suo acceptam esse psallẽ-
tium confessionem, continentium fortitudinem, contemplan
tium puritatem, & soliciti sunt exigere à nobis istiusmodi
primitias spiritus, quæ profecto non aliud sunt quàm primi
& purissimi fructus sapientiæ. Quod enim non ignoratis, Iu-
das laudans vel confitens, & Zabulon habitaculum certitu-
dinis, Neptalim ceruus emissus interpretatur: quia nimirum
agilitatis suę saltibus exprimitur speculantis excessus, sed &
opaca penetrare nemorum (vt ille sensuum) consueuit. Sci-
mus autem qui dixerit: Sacrificium laudis honorificabit me.
psal. 49. d Verum si non est speciosa laus in ore peccatoris, nonne per-
Eccli. 15. b. necessariam habetis continentiæ virtutem per quam fiat vt
non regnet peccatum in vestro mortali corpore? Porro con-
tinentia non habet meritum apud deum quę gloriam requirit
humanam. Ideoque maxime opus est, etiam puritate intentio-
nis, qua solimens vestra deo & placere appetat, & valeat in-
hærere. Neque enim aliud est inhærere deo, q̃ videre deum:
I quod solis mundicordibus singulari fœlicitate donatur. Cor
Psal. 62. c. mũdum habebat Dauid qui dicebat deo: Adhæsit anima mea
Psal. 72. d. post te. Item: Mihi autem adhærere deo bonum est. Videndo
adhærebat, & adhærendo videbat. Animę ergo in his exerci-
tatæ cœlestes sese nuncij familiares exhibent & frequentes,
præsertim si frequenter orantem persenserint. Quis dabit
mihi per vos, ô benigni principes petitiones meas innotesce-
re apud deum? Non enim deo, cui etiam cogitatio hominis cõ
fitetur, sed apud deum, hoc est ipsis qui cum deo sunt tã bea-
Psal. 112. a. tis virtutibus q̃ carne solutis spiritibus. Quis suscitabit me
de terra inopem, & de stercore eriget pauperem, vt sedeam
cum principibus, & solium gloriæ teneam? Non ambigo quin
gratanter in pallatio colligant quem dignanter in sterquili-
nio visitant. Denique lætati sunt de conuersione, & in assum-
ptione non agnoscent? Hos itaque puto inter orandũ alloqui
sponsam, & ipsis tanquam sponsi domesticis ac sodalibus de-
siderium cordis sui aperire cum ait: Osculetur me osculo o-
ris sui. Et vide familiare amicum q̃ colloquium animæ in car
ne suspirantis cum cœlestibus potestatibus. Gestit in oscula:
petit quod cupit, non tamen nominat quem amat: quia illos
nosse non dubitat, vtpote de quo sibi frequẽs cum illis soleat
esse confabulatio. Propterea non dicit: Osculetur me ille vel
ille, sed osculetur me tantum: sicut & Maria Magdalena non
exprimebat ex nomine quem quæreret: sed tantum aiebat ei
Ioan. 20. a quem putabat ortulanum: Domine si tu sustulisti eum. Quem
eum? Non aperit: quia palam omnibus esse credit quod à suo
corde nec ad momentum recedere potest. Ita ergo & ista lo-

quens sodalibus sponsi sui tanquam conscijs & quibus se no- K
uerat manifestam: tacito nomine repente in hæc de dilecto
verba prorumpit: Osculetur me osculo oris sui. De quo iam
osculo nolo vos diutius protrahere, sed sermone crastino au-
dietis quicquid orantibus vobis suggerere mihi inde digna-
bitur docens de omnibus vnctio. Neque enim hoc secretum
reuelat caro & sanguis: sed is qui scrutatur profunda dei spi-
ritus sanctus, qui à patre filioq̃ procedens, cum ipsis pariter
viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

Quomodo per osculum oris dei significatur spiritus sanctus, quem ecclesia sibi petit dari ad notitiam sanctæ trinitatis. Sermo octauus.

Odie vobis sicut hesterna promissione tenetis, de
summo, id est de oris osculo disputare propositum
est. Audite attentius, quod sapit suauius, & gusta-
tur rarius, & intelligitur difficilius. Mihi videtur
(vt paulo altius inchoem) ineffabile quoddam atque inexper-
tum omni creaturæ osculum designasse qui ait: Nemo nouit
filium nisi pater, & nemo nouit patrem nisi filius, aut cui vo-
luerit filius reuelare. Pater enim diligit filium, & singulari Ioan. 10. c.
dilectione amplectitur: summus æqualem: æternus coæternũ:
vnus vnicũ. Sed enim non minori ipse à filio affectione astrin-
gitur: quippe pro cuius amore & moritur, ipso attestãte cum L
ait: Vt sciant omnes quia diligo patrem, surgite eamus. Haud Mat. 26. e
dubium quin ad passionem. Illa itaque mutua gignentis geni-
tiq̃ cognitio pariter & dilectio, quid nisi osculum est suauis-
simum, sed secretissimum? Ego pro certo ad tantum & tam
sanctum diuini amoris arcanum ne ipsam quidem angelicam
admitti arbitror creaturam. Etenim Paulo hoc ipsum sapien- Phil. 4. b
te, pax illa exuperat omnem etiam angelicum sensum. Vnde
nec ista (quamquam multum præsumens) audet tamen dicere:
osculetur me ore suo: soli illud scilicet reseruans patri: sed a-
liquid minus postulans, osculetur me (inquit) osculo oris sui.
Videte nouam sponsam nouum osculum accipientem, non ta
men ab ore, sed ab osculo oris. Insufflauit, inquit, eis, haud du
bium quin Iesus apostolis, id est primitiuæ ecclesiæ: & dixit: Ioan. 20. c.
Accipite spiritum sanctum. Osculum profecto fuit. Quid?
Corporeus ille flatus? Non: sed inuisibilis spiritus: qui pro-
pterea in illo dominico flatu datus est, vt per hoc intelligere-
tur & ab ipso pariter tanquam à patre procedere, tanquã ve-
re osculum, quod osculanti osculatoq̃ commune est. Itaque
sufficit sponsæ si osculetur ab osculo sponsi, etiam si nõ oscu
letur ab ore. Nec enim exiguum quid aut vile putat osculari
ab osculo: quod non est aliud nisi infundi spiritu sancto.

Nempe si recte pater osculans, filius osculatus accipitur:
non erit ab re osculum spiritum sanctum intelligi, vtpote qui
patris filiiq̃ imperturbabilis pax sit: gluten firmum, indiui- M
duus amor, indiuisibilis vnitas. De ipso igitur audet sponsa,
ipsum q̃ infundi sibi fidenter sub osculi nomine petit. Tenet
quippe aliquid vnde non desit occasio præsumendi. Dicens e- Luc. 10. d
nim filius: Nemo nouit filium nisi pater, & nemo nouit patrẽ
nisi filius: adiecit, aut cui voluerit filius reuelare. Non autem
diffidit sponsa quin sibi velit, si cui voluerit. Petit ergo au-
denter dari sibi osculum, hoc est spiritum illum in quo sibi
& filius reueletur & pater. Alter enim sine altero nequaquam
innotescit. Vnde est illud. Qui videt me, videt & patrem me- Ioan. 14. d.
um. Et illud Ioannis. Omnis qui negat filium, nec patrem ha- 1. Ioan. 2. c
bet. Qui autem confitetur filium, & patrem habet. Ex quibus
liquido constat quia nec pater sine filio, nec filius sine patre
agnoscitur. Merito proinde non in alterius tantum, sed in v-
triusque cognitione constituit summam beatitudinem qui di
cit: Hæc est vita æterna, vt cognoscant te verum deum, & Ioan. 17. d
quem misisti Iesum Christum. Denique & qui sequũtur agnũ,
referuntur habere nomen eius & nomen patris eius scriptum
in frontibus suis, quod est de vtriusque notitia gloriari.

Sed dicit aliquis. Ergo & spiritus sancti agnitio non est ne- Apoc. 14. d
cessaria, vt cum dixerit esse vitam æternam nosse & patrem &
filium, de spiritu sancto tacuerit. Est vtique: sed vbi pater & fi
lius perfecte agnoscitur, vtriusque bonitas, quæ spiritus san-
ctus est, quomodo ignoratur? Neque enim integre homo ho-
mini innotescit, quandiu latet vtrumnam bonæ an malæ sit vo
luntatis: q̃q̃ & cum dictum est, hæc est vita æterna vt cogno-

scant

A scant te verum deum, & quem misisti Iesum Christum: profec-
to si missio illa beneplacitum tam patris benigne mittentis,
q̃ filij volũtarie obedientis demonstrat, non omnino tacitum
est de spiritu sancto, vbi tantę vtriusque gratiæ mentio facta
est. Vtriusque siquidẽ amor & benignitas spiritus sanctus est.

Trinę ergo huius agnitionis infundi sibi gratiam, quantum
quidem capi in carne mortali potest, sponsa petit cum osculũ
petit. Petit autem à filio: quia filij est cui voluerit reuelare.
Reuelat ergo filius seipsum cui vult, reuelat & patrem. Reue
lat aũt sine dubio per osculum, hoc est per spiritum sanctum,
1. Cor. 2. c. Apostolo teste, qui ait: Nobis autem reuelauit deus per spiri
tum suum. At vero dando spiritum per quem reuelat, etiam ip
sum reuelat. Dando reuelat, & reuelãdo dat. Porro reuela-
Roma. 5. a tionę quæ per spiritum sanctum fit, non solum illustrat ad agni-
tionem, sed etiam accendit ad amorem, dicente Paulo: Charis
tas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctũ qui
datus est nobis. Et ideo forsan de his qui cognoscentes deum
non tanq̃ deum glorificauerunt, non legitur q̃ spiritu sancto
reuelante cognoscerent, quia cum cognoscerent, non amaue-
runt. Sic quippe habes. Deus enim illis reuelauit. Nec enim
adiunctũ est per spiritũ suum, ne sibi sponsæ osculum mentes
impiæ vsurparent, quę contentę ea quę inflat, eam quæ ædifi-
Roma. 1. c. cat nescierunt. Denique ipse Apostolus dicat per quid cogno
uerunt. Per ea, inquit, quæ facta sunt, intellecta conspiciũtur.
B Vnde & constat quia nec perfectè cognouerũt quem minime
dilexerunt. Si enim integre cognouissent, bonitatem qua pro
eorum redemptione in carne nasci & mori voluit, non igno-
rassent. Audi denique quid eis de deo reuelatum fuerit. Sem-
Ibidem. piterna (ait) virtus eius & diuinitas. Vides quia quod sublimi-
tatis, quod maiestatis est, in præsumptione spiritus non dei,
sed sui rimati sint: q̃ autem mitis sit & humilis corde, nõ intel
Iob. 41. c lexerint. Nec mirum, quia & caput eorũ Behemoth nihil hu-
Psal. 130. a mile, sed (sicut de eo legitur) omne sublime videt. Quo con-
prou. 25. b tra Dauid non ambulabat in magnis, neque in mirabilibus su
per se, ne scrutator maiestatis opprimeretur à gloria. Vos
quoque vt caute in arcanis sensibus pedem figatis, memẽtote
Eccli. 3. c. semper quod Sapiens admonet: Altiora (inquit) te ne quæsie-
ris, & fortiora te ne scrutatus fueris. In spiritu ambulate in il
lis, & non in sensu proprio. Doctrina spiritus non curiosi-
tatem acuit, sed charitatem accendit. Merito proinde sponsa
quem diligit anima sua inquirens, non se suæ carnis sensibus
credit, nõ curiositatis humanæ inanib⁹ ratiocinijs acquiescit,
sed petit osculum, id est spiritum sanctum inuocat, per quem
accipiat simul & scientiæ gustum, & gratiæ condimentum. Et
bene scientia quę in osculo datur, cum amore recipitur: quia
amoris indicium osculum est. Scientia ergo quę inflat, cum
sine charitate sit, non procedit ex osculo. Sed nec qui zelum
C dei habent, & non secundũ scientiam, sibi vllatenus arrogent
illud. Vtrumque enim munus simul fert osculi gratia, & agni
tionis lucẽ, & deuotiõis pinguedinẽ. Est quippe spũs sapiẽtiæ
& intellect⁹, qui instar apis cerã portãtis & mel, habet omni-
no & vnde accẽdat lumẽ sciẽtię, & vnde ifũdat saporẽ gratię.

Neuter ergo se osculũ percepisse putet, siue qui veritatem
intelligit, nec diligit, siue q diligit, nec intelligit. Sane in oscu
lo isto nec error locũ habet nec tepor. Quãobrẽ geminę gra-
tiæ sacrosancti oculi suscipiẽdæ paret è regione duo labia sua
Psal. 44. a quæ spõsa est, intelligẽtię ratione, sapiẽtiæ volũtatẽ: vt de ple
no osculo glorians mereatur audire: Diffusa est gratia in la-
biis tuis: propterea benedixit te deus in æternum. Itaq; pa
ter filium osculans, plenissime illi arcana suæ diuinitatis eru-
Psal. 17. a. ctuat, & spirat suauitatem amoris, scriptura hoc significante
cum ait: Dies diei eructat verbum. Cui sane sempiterno singu
lariter q̃ beato complexui, nulli omnino (vt iam dictum est)
Roma. 11. d creaturæ interesse donatur, solo vtriusque spiritu teste ac cõ
scio mutuę agnitionis & dilectionis. Quis enim cognouit sen
sum domini, aut quis consiliarius eius fuit? Sed dicat mihi
fortasse aliquis: Tibi ergo vnde innotuit quod nulli fateris
creditum creaturæ? Profecto vnigenitus qui est in sinu patris,
ipse enarrauit. Enarrauit, dixerim, nõ mihi misero & indigno,
sed plane Ioanni amico sponsi, cuius hæc verba sunt: non so-
lum autem, sed & Ioanni euangelistæ, vtique discipulo quem
diligebat Iesus. Placita eñ fuit deo & anima illi⁹, digna pror
sus nomine & dote sponsę, digna spõsi amplexibus, digna de-

nique quæ recumberet super pectus domini. Hausit Ioannes D
de sinu vnigeniti quod de paterno hauserat ille. Nec solus ip
se tamen, sed & omnes quibus idem aiebat magni consilij an-
gelus. Vos dixi amicos, quia omnia quęcunque audiui à patre Ioan. 15. b.
meo, nota feci vobis. Hausit & Paulus, cuius euangelium non Gala. 1. a
est ab homine, neque ab homine illud accepit, sed per reue-
lationem Iesu Christi. Profecto hi omnes tam fœliciter quàm
veraciter dicere possunt: Vnigenitus qui erat in sinu patris,
ipse enarrauit nobis. Et illa enarratio qd eis nisi osculũ fuit?
Sed osculum de osculo, & non de ore. Audi siquidem osculũ
de ore. Ego & pater vnum sumus. Item: Ego in patre, & pater Ioan. 10. f
in me est. Osculum est ore ad os sumptum, sed nemo appro-
piat. Osculũ plane dilectionis & pacis, sed dilectio illa super-
eminet omni scientiæ, & pax illa omnem sensum exuperat. Ve
rũtamen quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor
hominis ascendit, Paulo reuelauit deus per spiritum suũ, hoc
est per osculum oris sui. Igitur filium in patre, & patrem esse
in filio, osculum de ore est. Quod autem legitur, Non enim 1. Cor. 2. c.
accepimus spiritum huius mundi, sed spiritum qui ex deo est,
vt sciamus quę à deo donata sunt nobis: osculum sane de oscu
lo est. Et vt apertius alterutrum distinguamus, qui plenitu-
dinem capit, osculum de ore sumit. Qui vero de plenitudine,
osculum de osculo recipit. Magnus quidẽ Paulus, sed quan-
tumlibet sursum porrigat os, etiam si se vsque ad tertium cœ
lum extendat citra os altissimi tamen necesse est vt remaneat, E
& modo suo contentus in se subsistat: & cum pertingere ad
vultum gloriæ non valebit, condescendi sibi & ex alto trans-
mitti osculum humiliter petat. Qui vero non rapinam arbi- phil. p. 2. a
tratur esse se æqualem deo, ita vt audeat dicere: Ego & pater Ioan. 10. f
vnum sumus: quia ex equo coniungitur, ex equo complecti-
tur: non osculum de loco inferiori mendicat, sed pari celsitu-
dine os ori coniungit, & singulari prærogatiua osculum de
ore sumit. Christo igitur osculum est plenitudo, Paulo par-
ticipatio: vt cum ille de ore, iste tantum de osculo osculatum
se glorietur. Fœlix tamen osculum per quod non solum
agnoscitur deus, sed & diligitur pater: qui nequaquã plene co
gnoscitur, nisi cum perfecte diligitur. Quæ in vobis anima
sensit aliquando in secreto conscientiæ suæ spiritum filij cla
mantem, abba pater? Ipsa ipsa paterno se diligi præsumat affe-
ctu, quæ eodem se spiritu quo & filius, affectam sentit. Confi-
de quęcunque es illa, confide nihil hæsitans. In spiritu filij, fi-
liam cognosce te patris, sponsam filij & sororem. Vtroq; vo-
cabulo eam quę huiusmodi est inuenies appellari. Ad manum
est vnde id probem, non multum laborabo. Vox sponsi est ad
ipsam. Veni in ortum meum soror mea sponsa. Soror siquidẽ Cantis. 5. a
est, quia ex vno patre: sponsa, quia in vno spiritu. Nam si car-
nale matrimonium constituit duos in carne vna, cur non ma-
gis spiritualis copula duos coniunget in vno spiritu? Deniq; F
qui adhæret deo, vnus spiritus est. Sed audi etiam de patre q̃
amanter quamq; dignanter & filiam eam nominat, & nihilo-
minus tanquam nurum propriam ad filij blandos inuitet am-
plexus. Audi (inquit) filia & vide, & inclina aurem tuam: & Psal. 44. c.
obliuiscere populum tuum & domum patris tui, & concupi-
scet rex decorem tuum. Ecce à quo ista flagitat osculum. O
sancta anima reuerentiam habe, quoniam ipse est dominus
deus tuus, & fortasse non osculandus, sed adorandus cum pa-
tre & spiritu sancto in secula seculorum, Amen.

De uberibus sponsi, id est Christi: quorum unum dicitur expectatio eius erga peccatorem: & alterum dicitur benigna susceptio eius, quãdo peccator conuertitur ad pœnitentiam. Sermo nonus.

Accedamus iam ad librum, verbis q̃ sponsæ rationẽ
demus & consequentiam. Pendent enim & præru-
pta nutant absque principio. Ideoque præmittendũ
cui competenter cohæreant. Ponamus proinde
istos quos sponsi sodales diximus, visitandi salutandiq̃ gra-
tia, sicut heri & nudiustertius, accessisse nunc quoque ad spon
sam, ipsamq̃ submurmurantem & tedentem reperisse, mirari
causam, & quasi alloqui in hunc modum. Quid noui acci-
dit? Quid te cernimus solito tristiorem? Quę inopinati mur-
muris causa? Certe cum auersa & alienata ires post amatores
tuos cum quibus male erat tibi, compulsa tandem reuerti ad

virum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G virum tuum priorem, nonne vt saltē merereris tāgere pedes, multis precibus & fletibus institisti? Recolo, inquit. Quid? Obtento eo, simulq; accepta in osculo pedum indulgentia de offensis, nunquid non rursus facta impatiens, & tanta nequaquam dignatione contenta, sed maioris familiaritatis cupida, secundam quoque gratiam eadem qua prius instantia postulasti & impetrasti, ita vt in osculo manus adepta sis virtutes non paucas & non paruas? Non diffiteor, ait. Et illi. Enimuero num tu es quę iurare & obtestari solebas si vnquam ad osculum manus peruenire daretur, sufficere iam tibi, nil te de cætero petituram? Ego. Quid igitur? Forte horum quæ acceperas quippiam ablatum causaberis? Nihil. An vero times repetitum iri quod tibi de mala tua pristina conuersatione indultum præsumpseras? Non. Age tamen die vnde queamus satisfacere tibi. Non quiesco (ait) nisi osculetur me osculo oris sui. Gratias de osculo pedum, gratias & de manus: sed si cura est illi vlla de me, osculetur me osculo oris sui. Non sum ingrata, sed amo. Accepi, fateor, meritis potiora, sed prorsus inferiora votis. Desiderio feror, non ratione. Ne quęso causemini præsumptionem vbi affectio vrget. Pudor sane reclamat: sed superat amor. Nec ignoro q̄ honor regis iudicium diligit, sed præceps amor, nec iudicium præstolatur, nec consilio temperatur, nec pudore frenatur, nec rationi subiicitur. Rogo, supplico, flagito, osculetur me osculo oris sui. Eu gratia ipsius multis iam annis caste sobrieq; viuere curo, lectioni insisto, resisto vitiis, orationi incumbo frequenter. Vigilo cōtra tentationes, recogito annos meos in amaritudine animæ meæ. Sine querela me arbitror quantum in me est conuersari inter fratres. Superioribus potestatibus subdita sum, egrediens & regrediens ad imperium senioris. Aliena non cupio: mea potius & me pariter dedi. In sudore vultus mei comedo panem meum. Cæterum quod in his omnibus est, totū constat de cōsuetudine, de dulcedine nihil. Quid nisi (iuxta prophetam) vitula Ephraim sum, docta diligere triturā? Denique in euangelio qui hoc solū quod facere debet, facit, seruus inutilis reputatur. Mandata forsan vtcunque adimpleo, sed anima mea sicut terra sine aqua in illis. Vt igitur holocaustum meum pingue fiat, osculetur me, quęso, osculo oris sui.

Plerique vestrum mihi quoque (vt memini) in priuatis confessionibus suis conqueri solent super huiusce modi arentis animi languore, atque hebetudine stolidę mentis, quòd dei scilicet alta atque subtilia penetrare nequeant, quòd de suauitate spiritus aut nil aut parum sentiant. Quid isti nisi ad osculum suspirant? Suspirant plane, & inhiant spiritui sapientiæ & intellectus, intellectus vtique quo pertingant, sapietiæ qua gustent quod intellectu apprehenderint. Ego in hoc ipso affectu sanctum puto orasse prophetam cum diceret: Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea, & labiis exultationis laudabit os meum. Osculum omnino petebat, & illud osculū in cuius tactu perfusis labiis pinguedine gratiæ specialis sequeretur, quod alibi idemipse precatur. Repleatur os meum laude, vt cantem gloriam tuam, tota die magnitudinem tuam. Denique & ructauit vbi gustauit. Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ domine quam absconditi timentibus te. Satis hoc osculum detinuit nos, & necdum me illud (vt verum fateat) digne satis expressisse confido. Sed transeamus ad reliqua: quia id melius impressum quàm expressum innotescit.

Sequitur. Quia meliora sunt vbera tua vino, fragrantia vnguentis optimis. Et hæc verba cuius sint, author non loquitur, relinquens nobis libere commentari cui potissimum personæ conueniant. Mihi vero non deest vnde illa congruenter assignem siue sponsæ, siue sponso, siue etiam sponsi sodalibus. Et primum sponsæ qualiter congruant, indicabo. Interim cōfabulatibus illa pariter atque illis, accessit ipse de quo sermo erat. Vtique libens appropiat de se loquentibus. Sic solet. Sic euntibus in Emaus, & conferentibus inter se, iucundum se facundumq; exhibuit comitem. Nempe hoc est quod in euangelio pollicetur. Vbi duo vel, tres congregati fuerint in nomine meo, ego sum in medio eorum. Et per prophetam: Antequam, ait, clament ego exaudiam, adhuc loquentibus illis dicam, ecce adsum. Ita ergo nunc non vocatus affuit, & delectatus verbis præuenit preces. Arbitror quòd interdum nec verba expectat, sed solis cogitationibus aduocetur. Denique ait homo qui inuentus est secūdum cor dei: Desiderium pauperum exaudiuit dominus, præparationem cordis eorum audiuit auris tua. Attendite & vos vobis in omni loco, scientes quoniā omnia vestra norit, scrutans corda & renes deus, qui finxit sin gillatim corda vestra, & intelligit omnia opera vestra. Sponsa ergo sponsum adesse persentiens subsistit. Pudet enim præsumptionis in qua se deprehensam intelligit. Nam verecundius id moliri per internuncios existimarat. Moxq; conuersa ad ipsum, temeritatem prout valet excusare conatur: quia meliora sunt, inquiens, vbera tua vino, fragrantia vnguentis optimis. Ac si dicat: Si altum sapere videor, tu feciti ô sponse, qui in dulcedine vberum tuorum tanta me dignatione lactasti, quatenus omni metu tui charitate non mea temeritate depulso audeam plus forte quàm expediat. Audeo sane pietatis memor, immemor maiestatis. Hęc pro verborum consequentia dicta sint. Nunc qualis sit ista vberum sponsi commendatio, videamus. Duo sponsi vbera, duo in ipso sunt ingenitæ mansuetudinis argumenta, quòd patienter expectat delinquentem, & clementer recipit pœnitentem. Gemina, inquam, dulcedo suauitatis exuberat in pectore domini Iesu, longanimitas videlicet in expectando, & in donando facilitas. Et audi quia non sit hoc inuentum meum. Legis profecto de longanimitate. An diuitias bonitatis eius & patientiæ & longanimitatis contēnis? Idem: An ignoras quia benignitas dei ad pœnitentiam te adducit? Ad hoc siquidem diu suspendit sententiam vltionis à contemnente, vt quandoque exhibeat gratiam remissionis in pœnitente. Non enim vult mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. Ponamus exempla & de altero vbere, quod dictum est remittendi facilitas. Legis & de ipsa. Quacunque hora ingemuerit peccator, peccatum suum remittetur ei. Legis: Derelinquat impius viam suam, & vir iniquus cogitationes suas, & reuertatur ad dominum, & miserebitur eius: & ad deum nostrum: quoniam multus est ad ignoscendum. Pulchre Dauid paucis comprehendit vtrumque dicens: Longanimis, & multum misericors. Huius ergo geminę bonitatis experimento in eam se fiduciam excreuisse fatetur sponsa, vt auderet petere osculum: quid mirum (dicens) si sic præsumo de te ô sponse, quæ de tuis vberibus tantam sum experta abundantiam suauitatis? Ergo ad audendum me prouocat dulcedo vberum tuorum, non meorum confidentia meritorū. Quod autem dicit, Meliora sunt vbera tua vino, hoc est: Pinguedo gratiæ quę de tuis vberibus fluit, efficacior mihi est ad spiritualem profectum, quàm mordax increpatio prælatorū. Nec solum meliora vino, sed & fragrantia vnguentis optimis: quia non modo internæ dulcedinis lacte præsentes alis, sed bonæ quoque opinionis grato odore respergis absentes, bonum habens testimonium & ab his qui intus & ab his qui foris sunt. Habes inquam lac intus, & foris vnguenta: quoniā quidem non essent quos lacte reficeres, si non prius odore attraheres. Sane de his vnguentis si quid dignum consideratione contineant, videbitur post hæc, cum eo ventum fuerit, vbi dicit in consequentibus. In odore vnguentorum tuorum curremus. Nunc iuxta promissum nostrum hæc ipsa verba quæ sponsę data sunt, an & sponso congruant videamus. Spōsa loquente de sponso, repente (vt dixeram) adest ille, annuit voto, dat osculum, implet̄q; in ea sermonem qui scriptus est. Desiderium cordis eius tribuisti ei, & voluntate labiorum eius non fraudasti eum. Quod & probat ex eius vberum repletione. Tantæ nempe efficaciæ osculum sanctum est, vt ex ipso mox cum acceperit illud sponsa cōcipiat, tumescentibus nimirum vberibus, & lacte quasi pinguescentibus in testimonium. Quibus studiū est orare frequenter, experti sunt quod dico. Sæpe corde tepido & arido accedimus, ad altare orationi incumbimus: persistentibus autem repente infunditur gratia, pinguescit pectus, replet viscera inundatio pietatis, & si sit qui premat, lac conceptæ dulcedinis vbertim fundere non tardabunt. Dicat ergo. Habes sponsa quod petiisti, & hoc tibi signum, quia meliora facta sunt vbera tua vino. Hinc te scilicet noueris osculum accepisse, quod te concepisse sentis. Vnde & vbera tibi intumuerunt, facta in vbertate lactis meliora vino scientiæ secularis quæ quidem inebriat, sed curiositate, non charitate: implens, non nutriens: inflans, non ædificans: ingurgitans, non confortans. Sed demus & sodalibus ista

A bus ista depromere. Iniuste (inquiūt) murmuras aduersus spōsum: quia id plus valet quod ille iam dedit, q̄ quod tu petis. Quod enim postulas, te quidem delectat: sed vbera quibus paruulos alis quos & paris, meliora hoc est necessariora sunt vino cōtemplationis. Aliud siquidem est quod vnius ſetificat cor hominis, & aliud quod edificat multos. Nam etsi Rachel formosior, sed Lya fœcundior est. Noli ergo nimis insistere osculis cōtemplationis: quia meliora sunt vbera prędicatiōis.

Occurrit & alius sensus quem quidem non proposueram, sed minime prœteribo. Vt quid enim verba hæc non magis cō uenire eisipsis dicamus quibus præest in solicitudine tanquā paruulis mater aut nutrix? Nec enim æquanimiter ferunt iuuenculę & tenere adhuc animæ, illam vacare quieti, cuius plenius erudiri doctrina, & exemplis informari desiderant. An non denique talium in subsequenti compescitur inquietudo, vbi sub graui contestatione prohibentur suscitare dilectam quousque ipsa velit? Hæ itaq; sentientes osculis inhiare sponsam, secretum quærere sibi fugitare publicum, declinare turbas, & curę ipsarū propriam præferre quietem, noli (inquiūt) noli: quia maior in vberibus quàm in amplexibus fructus existit. Per ea siquidem nos vendicas à carnalibus desideriis, quę militant aduersus animam, eripis mundo, & acquiris deo. Hoc ergo est quod aiunt, quia meliora sunt vbera tua vino.

B Carnis (inquiunt) voluptatem qua paulo ante tanquam vino ebrię tenebamur, vincunt hæ quas tua nobis vbera stillāt deliciæ spirituales. Et pulchre vino comparant carnalem affectum. Vt enim vua semel expressa non habet iam quod denuo fundat, sed perpetua ariditate damnatur, sic caro in pressura mortis ab omni prorsus sua delectatione siccatur, nec vltra reuirescit ad libidines. Vnde propheta: Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius tanquam flos fœni. Exsiccatum est fœnū, & cecidit flos. Et Apostolus: Qui seminat in carne, de carne & metet corruptionem. Et rursum: Esca ventri, & vēter escis, deus autem & hunc & has destruet. Vide autem ne non carni tantum, sed & mundo forte competat ista proportio. Siquidē & ipse transit & concupiscentia eius. Et cum omnia quæ in mundo sunt finem habeant, finis eorum non erit finis. Verum vbera non sic. Hæc enim cum exhausta fuerint, rursum de fonte materni pectoris sumunt quod propinent sugentibus. Merito proinde meliora carnis seculive amore asseruntur vbera sponsę, quæ nullo vnquam lactentium numero aresiunt, sed semper abundant de visceribus charitatis vt iterū fluant. Flumina siquidem fluunt de ventre eius, fitq; in ea fons aquæ salientis in vitam æternam. Cumulatur deinde laus vberū fragrātia vnguentorū, q̄ non solum verborum sapore pascat, sed & factorū opiniōe redoleāt. Iā quæ sint vbera, quo tumida lacte, qualibus delibuta vnguētis, sub alio sermonis principio Christo adiuuante monstrabimus. Qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat deus per omnia secula seculorum, Amen.

C

De tribus unguentis spiritualibus, scilicet deuotionis, contritionis, & pietatis. Sermo decimus.

NOn sum ego profundi sensus, neque adeo perspicacis ingenij, vt noui quippiam ex me adinuenire possim: sed est fōs magnus & indeficiēs os Pauli, quod patet ad nos. De ipso haurio mihi etiam nunc in ostensione vberum sponsę, sicut & frequenter soleo. Gaudere, inquit, cum gaudentibus, flere cum flentibus. Materni breuiter exprimuntur affectus: quia nec dolere paruuli, nec valere queunt absque illa quæ genuit. Vtrobique necesse est suis eā conformari visceribus. Igitur iuxta Pauli sententiam, duas illas affectiones duobus sponsę vberibus assignabo, compassionem vni, & congratulationem alteri. Alioquin paruula est, & nondum nubilis, si nondum vbera misit, si le videlicet neque ad congaudendum sentiat promptam, neque pronam ad condolendum. Talis si forte ad regimen animarum, seu ad officium prædicationis assumitur, aliis quidem non prodest, sibi vero obest plurimum. Porro sese ingerere, quantæ impudentiæ est? Sed redeamus ad vbera sponsę, ac pro diuersitate vberum diuersas, & lactis species proponamus. Nam congratulatio quidem exhortationis, compassio vero consolationis lac fundit. Porro vtramq; speciem vbertim cœlitus irrorari pio pectori suo spiritualis mater totiēs sentit, quotiēs osculum sumit. Videas eam mox plenis vberibus paruulis incubare lactandis, & ex vno quidem consolatoria, ex altero vero exhortatoria vberius ministrare, prout singulis conuenire videbit. Verbi causa. Si quem forte ex his quos genuit in euangelio, deprehenderit forti aliqua tentatione concussum, & inde turbatum ac tristem pusillanimemq; factum non posse iam ferre vim tentationis: quomodo condolet, quomodo mulcet, quomodo plangit, quomodo consolatur, quot argumenta pietatis mox reperit, quibus erigat desolatum? Econtra si promptum, si alacrem, si bene proficientem cognouerit: exultat, aggreditur salutaribus monitis, accendit amplius, instruit de quibus potest vt perfecerit, vtique in melius semper proficiat exhortatur. Omnibus se conformat, omnium in se transfert affectus, matrem se denique probat nō minus deficientium quàm proficientium. Quanti hodie secus affectos se ostēdunt, de his dico qui animas regere susceperūt. Quod enim sine miserabili gemitu dicendum non est: Christi opprobria, sputa, flagella, clauos, lanceam, crucem, & mortem, hæc omnia in fornace auaritiæ conflant, & profligant in acquisitionem turpis quæstus, & precium vniuersitatis suis marsupiis includere festinant: hoc solo sane à Iuda Scariothis differentes, quòd ille horum omne emolumentum, denariorum numero compensauit: isti voraciori ingluie lucrorū infinitas exigunt pecunias. His insatiabili desiderio inhiant, p̄ his ne amittant, timent: & cum amittūt dolent, harum in amore quiescūt, quantum duntaxat liberum eis est à seruandi vel augmentandi cura. Animarum nec reputant casus, nec salus. Non sunt profecto matres, qui cum sint de crucifixi patrimonio nimiū incrassati, impinguati, dilatati, non compatiuntur super contritione Ioseph. Quæ mater est, non dissimulat: habet vbera, & non vacua. Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus nouit, nec cessat exprimere de vbere quidem congratulationis lac exhortationis, de vbere vero compassionis lac consolationis. Et de sponsę vberibus & vberum lacte ista sufficiant.

Iam qualibus etiam vnguentis eadem vbera redoleant, indicabo, si tamen vestris orationibus iuuer, vt quod inde mihi sentire datum est, detur & eloqui digne ad audientium vtilitatem. Alia sponsi, atque alia sponsę vnguenta sunt, quemadmodum & sua cuique vbera. Sed de spōsi quo in loco tractandum sit, superius prefixum est. Nunc sponsæ vnguentis intendamus, idq; attentius, tanquam his quæ scriptura non mediocriter commendauit, ita vt ea pronunciauerit non simpliciter bona, sed optima. Et pono diuersas species vnguētorum, quo ex pluribus ea quę potissimum sponsę vberibus congruant, eligamus. Est vnguentum contritionis, & est vnguentum deuotionis, est & pietatis. Primum pungitiuum, dolorem faciēs. Secundum temperatiuum, dolorem leniēs. Tertium sanatiuū, etiam morbum expellens. Nūc de singulis latius disseramus.

F Est ergo vnguentum quod sibi conficit anima multis irretita criminibus, si cum incipit cogitare vias suas, colligat, congerat, conteratq; in mortariolo cōscientiæ multas ac varias species peccatorum suorum, & intra æstuantis pectoris ollam simul omnia coquat igne quodā pœnitentiæ & doloris, vt possit dicere cum propheta: Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescet ignis. Ecce hoc est vnum vnguētum quo anima peccatrix suæ conuersionis primordia cōdire debet, plagisq; suis recentibus adhibere. Primum namque sacrificiū deo spiritus contribulatus. Quandiu ergo non habet tanquam pauper & inops vnde sibi melius ac preciosius componat vnguentum, non negligat parare interim istud, licet de vilibus speciebus, quia cor contritum & humiliatum deus nō despiciet. Tanto autem minus vile diuinis apparebit conspectibus, quanto plus sibi illa viluerit in recordatione peccatorum suorum. Tamen si illo visibili quo visibiliter vncti à peccatrice corporei pedes dei referuntur in euangelio, inuisibile hoc & spirituale fuisse dicimus figuratum: non omnino vile reputare poterimus. Quid enim de illo legitur? Et domus, inquit, impleta est ex odore vnguenti. Peccatricis manibus distillabatur, & extremis membris corporis, id est pedibus fundebatur: & tamen nō vsque adeo contemptibile aut vile fuit quin totam domum vis aromatum & suauitas repleret odoris. Quod si attendamus quanta in vnius peccatoris conuersione fragrantia respergatur ecclesia, & quantis fiat odor vitæ ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gtæ ad vitam quiuis pœnitens si publice perfecte'q; pœniteat, profecto & de hoc æquè indubitâter pronũciabimus, quia do
Luc.15.d mus impleta est ex odore vnguenti. Denique & supernas beatorum mansiones attingit pœnitentiæ odor, ita vt (teste ipsa veritate) magnum gaudium sit inter angelos dei super vno peccatore pœnitentiam agente. Gaudete pœnitentes, pusillanimes confortamini, vobis dico quos nuper conuersos de seculo, & à viis vestris prauis recedẽtes excepit mox amaritudo & confusio animi pœnitentis, ac velut recentium adhuc vulnerum dolor nimius excruciat & perturbat. Securę manus vestrę distillent myrrhę amaritudinem in salubrẽ hãc
Psal.50.d vnctionem: quia cor contritum & humiliatum deus non despiciet. Non est omnino spernenda nec vilis æstimanda huiusce modi vnctio, cuius odor non solũ homines prouocat ad correctionem, sed & angelos ad exultationem inuitat. Sed est vnguentum tanto isto profecto preciosius, quanto de meliotribus compositum speciebus. Huius siquidem species ne longe quærantur, penes nos & absque difficultate reperimus, ac de nostris ortulis talium perfacile copiam tollimus quotiensH cunque necessitas poscit. Quis enim non satis de proprio cũ
Ieco.1.c. vult ad manum habet iniquitates & peccata, si non dissimulat? Hæ autem sunt (sicut recognoscitis) species vnguenti primi quod iam descripsimus. At vero secundi huius aromata, terra nostra nequaquam profert, sed procul & de vltimis finibus ea nobis conquirimus. Nempe omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est descendens à patre luminum. Fit enim vnguentum istud de diuinis collatis humano generi beneficiis. Fœlix qui ipsa sibi studiosè colligere, & ante mentis suæ oculos digna cum gratiarum actione reducere curat. Profecto cum fuerint in vasculo pectoris pistillo crebrę meditationis contusa atque contrita, deinde'q; igne sancti desiderij simul decocta omnia, & demum impinguata oleo lætitiæ, erit vnctio longe preciosior, excellentior'q; priore. Sufficit ad probandum eius testimonium qui ait: Sacrificium laudis honorificabit me. Nec dubium quin excitet ad laudandũ beneficiorum recordatio. Porro cum scriptura hoc solum testetur de illo alio quia nequaquam despicitur, liquet amplius esse commendatum quod & honorificat. Denique illud pedibus apponitur, hoc capiti. Si enim in Christo caput ad di-
1.Cor.11.d uinitatem referẽdum est, dicente Paulo, Caput Christi deus: procul dubio caput vngit qui gratias agit, quoniam deum tangit, non hominem. Non quia non sit homo qui deus est, siquidem deus & homo vnus est Christus: sed quia omne bonum à deo, non ab homine est, etiam ipsum quod per hominem ministratur. Profecto enim spiritus est qui viuificat, caro non prodest quicquam. Propterea & maledictus qui spem suam ponit in homine: quoniam etsi spes nostra tota merito pendet ex homine deo, non tamen quia homo: sed quia deus est. Itaque illud pedibus, hoc capiti exhibetur: quoniam & humiliatio contriti cordis humilitati congruit carnis, & maiestatẽ decet glorificatio. En quale vnguentum proposui vobis, quo se nimirum tangi caput illud tremendum principatibus non ducit indignum, imò & honoris insigne iudicat, dicens: Sacrificium laudis honorificabit me. Quamobrem non est
Psal.94.d. pauperis & inopis seu pusillicordis animæ conficere istiusmodi vnctionem, nempe cuius aromata & species sola confidentia possidet, quæ tamen de libertate spiritus & cordis puritate descendit. Quæ enim pusillanimis est & modicę fidei mens, rei suæ familiaris tenuitate constringitur, nec valet præinopia ociari ad vacandum diuinis laudibus seu his quæ laudes pariunt intuendis beneficiis. Et si quando certe conatur assurgere, confestim domesticarum necessitatum curis vrgentibus reuocatur ad sua, & in se comprimi propria egestate cõpellitur. Quod si huius miseriæ quæritur à me causa, dicam quod ipsi in vobis (nisi fallor) aut esse aut fuisse recognoscetis. Duabus de causis videtur mihi huiusce modi animi ægritudo & diffidentia solere contingere, aut de nouitate videlicet conuersionis, aut certe de conuersationis tepore, etiam si in conuersione longum tempus habuerit. Vtrũque profecto humiliat & deiicit conscientiam, & inquietam facit, dum siue pro tempore siue pro tepore antiquas animi passiones necdũ in se emortuas sentit: & necesse proinde habens resecandis intendere de cordis ortulo spinis iniquitatum, & vrticis cupiditatum, longius à semetipsa euagari non sinitur. Quid e- K
nim? Qui laborat in gemitu suo, poterit ne simul & in dei laudibus exultare? Quonam modo in ore gementis & plangentis sonabit pariter illud Esaię, gratiarum scilicet actio, & vox
Esa.51.d. laudis? Nam sicut à sapiente accepimus, musica in luctu, importuna narratio est. Denique gratiarum actio beneficium
Eccli.22.d sequitur, non præcedit. Quæ autem adhuc in tristitia est anima, beneficio non gaudet, sed indiget. Habet ergo vnde preces offerat, non autem vnde referat grates. Quomodo enim recolet beneficiũ quod non accepit? Merito proinde dixi non esse animæ pauperis conficere hoc vnguentum, quod de recolendis diuinis beneficiis componi debet: quoniam non potest videre lucem donec tenebras intuetur. Nẽpe in amaritudine est, occupat'q; memoriam tristis recordatio peccatorũ, nec libet lętum quippiam simul admittere. Idcirco talibus denun-
Psal.126.a ciat spiritus propheticus dicens. Vanum est vobis ante lucem surgere. Quod est: Frustra surgitis ad intuenda beneficia quę delectant, nisi prius recepto lumine cõsolationis de reatibus qui conturbant. Non est ergo pauperum hoc vnguẽtum. Sed
Actu.5.b videte quinam de eius copia non immerito glorientur. Ibant gaudentes apostoli à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Multum sibi profecto instillauerant de pinguedine spiritus, quorum lenitas non dico verbis, sed nec verberibus cessit. Erant enim diuites in charitate, quæ nullis exhauritur expensis, & de ipsa facile hoL locausta medullata offerre sufficiebant. Fundebant passim sudantia pectora liquorem sanctum quo imbuta plenius erant
Actu.2.b quando loquebantur variis linguis magnalia dei, prout spiritus sanctus dabat eloqui illis. Nec dubium quin & illi abundarent iisdem vnguentis, quibus Apostolus testimonium perhibebat dicẽs: Gratias ago deo meo semper pro vobis in gra-
1.Cor.1.d tia dei quæ data est vobis in Christo Iesu: quia in omnibus diuites facti estis in illo, in omni verbo & in omni scientia, sicut testimonium Christi cõfirmatũ est in vobis, ita vt nihil vobis desit in vlla gratia. Vtinam & pro vobis ego has ipsas gratias referre possim, vt videam vos diuites in virtutibus, alacres in laudibus dei, spirituali hac pinguedine abundantius redundantes in Christo Iesu domino nostro.

De duobus, hoc est fructu & modo pertinentibus ad opus humanæ redemptionis. Sermo undecimus.

DIxi in fine sermonis, nec me iterare piget, quòd cupiam vos omnes fieri sacræ vnctionis participes, illius videlicet in qua dei beneficia cum lætitia & gratiarũ actione recolit sancta deuotio. Hoc enim bonum est, tum propter releuandos vitæ præsentis labores, qui vtiq; tolerabiliores nobis fiunt exultãtibus in laude dei: tum quia nihil ita proprie quendam terris repręsentat cœlestis habitationis statum, sicut alacritas laudãtium deũ: scriptura dicente: Beati qui habitant in domo tua domine, in secula
Psal.83.d seculorum laudabunt te. De hoc præcipue vnguento puto dixisse prophetam: Ecce q̃ bonum, & q̃ iucundum habitare fratres in vnum, sicut vnguentũ in capite. Neq; enim priori videtur congruere posse. Illud enim etsi bonũ sit, non est tamẽ iucundum: quia recordatio peccatorũ amaritudinẽ facit, non iucunditatem. Sed nec quĩ illud faciunt, in vnũ habitant, cũ quisque peccata propria lugeat atque deploret. Qui vero in gratiarum actione versantur, deum solum intuentur & cogitant, ac per hoc ipsi vere habitãt in vnum. Bonum est aũt quod faciunt, quia seruant ei iustissime gloriam cuius est: & nihil omnus iucundum, quia delectat. Quamobrem suadeo vobis amicis meis reflectere interdum pedem à molesta & anxia recordatione viarum vestrarum, & euadere in itinera planiora sereniorismemoriæ beneficiorũ dẽi: vt qui in vobis confundimini, ipsius intuitu respiretis. Volo vos experiri illud quod
Psal.36.a sanctus ppheta cõsulit dicẽs: Delectare in domino, & dabit tibi petitiões cordis tui. Et qdẽ necessari⁹ dolor ꝓ peccatis, sed si nõ sit cõtinuus. Sane interpoletur lętiori recordatiõe diuinę benignitatis, ne forte præ tristitia induretur cor, & desperatione plus pereat. Misceamus absinthio mel, vt salubris amaritudo salutẽ dare tũc possit, cũ immixto tẽperata dulcore bibi poterit. Audi deniq; deum quomodo ipse cõtriti cordis temperat amaritudinem, quomodo pusillanimẽ à desperationis

Anis barathro reuocat, quomodo blãdę & fidelis promissionis melle mœrentem consolatur, erigit diffidentem. Ait per pro-
Esa.48.b phetam: Ego infrenabo os tuum laude mea ne intereas, hoc est: Ne interitu facinorum tuorum nimiam incurras tristitiã, atq; instar effrenis equi desperatus in præceps ruas & pereas.

Freno te (inquit) inhibebo indulgentiæ meæ, & meis laudibus erigam, respirabisq; in bonis meis, qui de tuis confunderis malis, dum me sane benigniorem q̃ te culpabiliorem inuenies. Hoc freno si infrenatus fuisset Cain, nequaq̃ desperando dixisset: Maior est iniquitas mea, q̃ vt veniam merear.
Gene.4.b Absit, absit. Maior enim est eius pietas q̃ quæuis iniquitas.
Prou.18.c. Ideo iustus nõ cõtinue, sed tantũ in principio sermonis accusator est sui. Porro autẽ in dei laudes extrema sermonis clau-
Psal.118.b dere consueuit. Videte deniq; iustum hoc ordine procedentem. Cogitaui (ait) vias meas, & conuerti pedes meos in testimonia tua, vt videlicet qui contritionem & infœlicitatem in viis ꝓpriis perpessus fuerat, in via testimoniorũ dei delectaretur sicut in omnibus diuitiis. Et vos igitur exẽplo iusti si
Sapien.1.a de vobis in humilitate sentitis, sentite & de domino in bonitate. Sic enim legitis apud sapientem. Sentite de domino in bonitate, & in simplicitate cordis quærite illum. Hoc autem facile menti persuadet diuinæ munificentiæ frequens imò cõtinua recordatio. Alioquin quomodo implebitur apostolicũ illud: In omnibus gratias agẽtes: si ea pro quibus gratiæ dẽ-B bentur, à corde recesserint? Nolo vos Iudaico notari opprobrio, de quibus scriptura testatur quòd non fuerint memo-
Psal.77.b res benefactorũ eius, & mirabilium eius quæ ostendit eis.

Verum quoniam bona quæ largiri mortalibus non cessat
Psal.105.a misericors & miserator dominus, recolere & recolligere omnia, omni homini impossibile est (quis enĩ loquetur potentias domini, auditas faciet omnes laudes eius?) id saltẽ quod præcipuum est & maximum, opus videlicet nostræ redẽptionis à memoria redemptorum aliquatenus non recedat. In quo opere duo potissimum quæ nunc occurrunt, vestris studiis intimare curabo. Et hoc quàm paucis ad compendium potero
Prou.9.b memor illius sententiæ. Da occasionem sapienti & sapiẽtior erit. Duo ergo illa sunt modus & fructus. Et modus quidem dei exinanitio est, fructus vero nostri de illo repletio. Hoc meditari, sanctę spei seminarium est, illud summi amoris incentiuum. Vtrumque profectibus nostris necessarium, ne aut spes mercenaria sit, si amore non comitetur: aut amor tepescat, si infructuosus putetur. Porro fructum talem expectam⁹ nostri amoris, qualẽ ipse quẽ amamus promisit, mensurã, (in-
Luc.6.f. quiẽs) plenã & confertã & coagitatã & superefluentẽ dabũt in sinum vestrum. Mensura ista (vt audio) erit sine mensura. Sed velim scire cuius rei futura sit illa mensura, vel potius illa immensitas quæ repromittitur. Oculus non vidit deus absq; te, quæ præparasti diligentibus te. Dic nobis tu qui præpa-
Esa.64.a C ras, quid præparas? Credimus, confidimus, reuera sic promittis, replebimur in bonis domus tuæ. Sed quibus, quæso, bonis vel qualibus? Forte frumento, vino, oleo, auro, atque argento, lapidibúsve preciosis? Sed hæc nouimus & vidimus, & videmus & fastidimus. Id quærimus quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascẽdit. Hoc placet, hoc
Ioan.6.c. sapit, hoc delectat inquirere, quodcũq; est illud. Erũt, inquit, omnes docibiles dei, & ipse erit omnia in omnibus. Vt audio, plenitudo quam expectamus à deo, non erit nisi de deo. Quis vero comprehendat quàm magna multitudo dulcedinis in breui isto sermone comprehensa sit. Erit deus omnia, in omnibus? Vt de corpore taceam, in anima tria intueor: rationem, voluntatem, memoriam: & hæc tria ipsam animam esse. Quantum cuiq; horum in præsenti seculo desit de integritate sua & perfectione, fetit omnis qui ambulat in spiritu. Quare hoc, nisi quia deũ nondũ est omnia in omnibus? Hinc est quòd & ratio sępissime in iudiciis fallitur, & volũtas quadruplici perturbatione iactatur, & memoria multiplici oblivione cõfunditur. Triplici huic vanitati nobilis creatura subiecta est non volens, in spe tamen. Nam qui replet in bonis desiderium animæ, ipse rationi futurus est plenitudo lucis, ipse voluntati multitudo pacis, ipse memoriæ continuatio æternitatis. O veritas, charitas, æternitas. O beata & beatificãs trinitas, ad te mea misera trinitas miserabiliter suspirat, quoniam à te infœliciter exulat. Discedens à te quantis se intricauit erroribus, doloribus, timoribus. Heu me qualem pro te D
commutauimus trinitatem? Cor meum conturbatum est, &
Psal.37.b inde dolor: dereliquit me virtus mea, & inde ꝓuor: & lumen oculorum meorum non est mecum, & inde error. En q̃ dissimilem trinitatem ô animæ meæ trinitas exulans offendisti.

Veruntamen quare tristis es anima mea, & quare cõturbas me? Spera in deo, quoniam adhuc confitebor illi: cum error
Psal.41.b videlicet à ratione, à voluntate dolor, atq; à memoria timor omnis recesserit, & successerit illa quam speramus mira serenitas, plena suauitas, æterna securitas. Primum illud faciet veritas deus, secundum charitas deus, tertium summa potẽstas deus, vt sit deus omnia in omnibus, ratione recipiente lucem inextinguibilem, voluntate pacem imperturbabilem consequente, memoria fonti indeficienti æternaliter inhęrente. Videritis vos recte ne primum illud filio, spiritui sancto sequẽs, patri vltimum assignetis, sic tamen vt nihil horũ vel patri vel filio vel spiritui sancto subtrahatis, ne cui forte personarum aut plenitudinem minuat distinctio, aut proprietatem tollat perfectio. Simul & hoc aduertite, quid simile filij huius seculi experiantur de carnis illecebris, de mundi spectaculis, &
de pompis satanę, cum tamen hoc totũ sit vnde vita præsens
1.Ioan.2.c eludit miseros amatores suos, dicente Ioanne: Quicquid in mundo est, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & ambitio seculi. Hæc de redemptionis fructu. In modo quoque quem (si recolitis) dei esse exinanitionem diffini- E
uimus, tria item prępcipue vobis intuenda commendo. Non enim simplex aut modica illa exinanitio fuit, sed semetipsum
Philip.2.d exinaniuit vsq; ad carnem, ad mortem, ad crucem. Quis digne pensęt quantę fuerit humilitatis, mansuetudinis, dignationis, dominum maiestatis carne indui, mulctari morte, turpari cruce? Sed dicit aliquis. Non valuit opus suum reparare creator absq; ista difficultate? Valuit, sed maluit cum iniuria sui, ne pessimum atq; odiosissimum vitium ingratitudinis occasionem vltra reperiret in homine. Sane multum fatigationis assumpsit, quo multę dilectionis hominem debitorem teneret, commoneretq̃ue gratiarum actionis difficultas redẽptionis, quem minus esse deuotum fecerat conditionis facilitas.
Quid enim dicebat homo creatus & ingratus? Gratis quidẽ
cõditus sum, sed nullo authoris grauamine vel labore. Siquidem dixit, & factus sum: quemadmodum & vniuersa. Quid magnum est quamlibet magna in verbi facilitate donaueris? Sic beneficium creationis attenuans humana impietas, ingratitudinis materiam inde sumebat vnde amoris causam habere debuerat, idq̃ue ad excusandas excusationes in peccatis. Sed
Psal.140.c obstructum est os loquentiũ iniqua. Luce clarius patet quan-
Psal.62.c tum modo pro te ô homo dispendium fecit: de domino seruus, de diuite pauper, caro de verbo, & de dei filio hominis filius fieri non despexit. Memento iam te etsi de nihilo factũ, non tamen de nihilo redemptum. Sex diebus cõdidit omnia, & te inter omnia. At vero per totos triginta annos operatus F
est salutem tuam in medio terræ. O quantum laborauit sustinens. Carnis necessitates, hostis tentationes', nonne sibi crucis aggrauauit ignominia, mortis cumulauit horrore? Neces-
Psal.35.b sarie quidem. Sic sic homines & iumenta saluasti domine,
Ibidem quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam deus? Hæc meditamini, in his versamini. Talibus odoramentis refouete viscera vestra, quæ diu torsit odor molestior peccatorum, vt abundetis & his vnguẽtis non minus suauibus q̃ salutaribus. Nec tamen adhuc vos putetis habere illa optima quæ in spõsæ vberibus commendantur. De quibus incipere, modo finiẽdi iã sermonis angustia prohibet. Quæ dicta sunt de aliis, tenete memoria, probate vita, & de his iuuate me precibus vestris vt digne loqui possim quod & dignum sit tantis sponsę deliciis, & vestras animas ad amorem ędificet sponsi Iesu Christi domini nostri. Amen.

De pręcioso unguento pietatis: & de ueneratione habenda à subditis erga prælatos suos, Sermo duodecimus.

DVo me vnguenta vobis tradidisse recordor. Vnum contritionis, delicta multa complectens. Alterum deuotionis, multa continens beneficia. Ambo salubria, sed non ambo suauia. Primum siquidem pungitiuũ sentitur, quia mouet ad compunctionem amara recor-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G datio peccatorum,& dolorem facit: cum sequens mitigatorium sit, diuinæ bonitatis intuitu consolationem dante,& sedante dolorem. Sed est vnguentum quod ambobus longe antecellit,& hoc appellauerim pietatis,eo q̃ fiat de necessitatibus paupertum,de anxietatibus oppressorum,de perturbationibus tristium,de culpis delinquentium, & postremo de omnibus quorũlibet miserorum ærũnis,etiam si fuerint inimici.
Matt.5.a Despicabiles videtur species istę,sed est super omnia aromata vnguentũ quod ex eis conficitur. Sanatiuum est: Beati enim misericordes,quoniam ipsi misericordiam consequentur. Igitur multæ miseriæ collectæ,atque oculo pietatis inspectę,ipsę sunt species ex quibus vnguenta optima cõponuntur,spõsę digna vberibus,sponsi sensibus grata. Fœlix mens quæ talium collectione aromatum sese ditare & impinguare curauit, infundens ea oleo misericordiæ, & ardore decoquens charitatis.
Psal.111.a Quisputas est iucundus homo qui miseretur & commodat, pronus compati, subuenire prõptus,dare quàm accipere beatius iudicans: ignoscere facilis, irasci difficilis, vlcisci penitus non acquiescens,& per omnia proximorum æquè vt ꝓprias respiciens necessitates? O quæcunq; es anima sic affecta,sic imbuta rore misericordiæ,sic affluens pietatis visceribus,sic te omnibus omnia faciens, sic facta ipsa tibi tanquam
H vas perditum, vt cæteris præsto vbique semper occurras atq; succurras,sic denique mortua tibi,vt viuas omnibus: tu planè tertium optimumq; vnguentum fœlix possides,& manus tuæ distillauerunt totius suauitatis liquorem. Non exsiccabitur in tempore malo,nec feruor persecutionis ebibet illum: sed semper deus memor erit omnis sacrificij tui, & holocaustum tuum pingue fiet. Sunt viri diuitiarum in ciuitate domini virtutum, quæro an apud aliquos hæc vnguenta inueniantur. Et primus occurrit(sicut vbiq; solet)mihi Paulus vas electionis,reuera vas aromaticum,vas odoriferum,& refertum omni puluere pigmentario. Christi enim erat bonus odor deo in
2.Cor.2.d omni loco. Multę profecto suauitatis fragrantiam longe lateq̃ spargebat pectus illud,quod sic affecerat solicitudo omniũ ecclesiarũ. Vide enim quales species & qualia aromata
2.Cor.11.g coaceruauerat sibi. Quotidie (inquit) morior propter vestrã
1.Cor.15.d gloriam. Et rursum: Quis infirmatur, & ego non infirmor?
2.Cor.11.g Quis scandalizatur, & ego non vror? Et multis talibus (quæ vobis bene nota sunt) abundabat dies iste in componendis vnguentis optimis. Decebat nanque primis & purissimis aromatibus redolere vbera quæ Christi mẽbra lactarent, quorũ
Gala.4.c Paulus mater erat, pro certo parturiens semel & iterum donec Christus formaretur in eis, ac mẽbra capiti suo reformarentur.
I Audi & de alio diuite quomodo ad manum habebat electas species de quibus optima vnguenta conficeret.
Iob.31.d Foris (inquit) non mansit peregrinus. Ostium meum viatori
Iob.29.c patuit. Item. Oculus fui cęco, & pes claudo. Pater eram pauperum, conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam. Si negabam quod volebant pauperibus,& oculos viduę expectare feci. Si comedi bucellam meam solus, & non comedit pupillus ex ea. Si despexi prætereuntem eo quòd non haberet indumentũ, & absque operimento pauperem. Si non benedixerunt mihi latera eius,& de velleribus ouium mearum calefactus est. Quanto putamus vir iste odore terram respersérat in his operibus? Singula opera singula erant aromata. His propriam repleuerat conscientiam, vt fœtorem putridę carnis internæ suauitatis exhalatione sibi tempe
Gene.45.a raret. Ioseph postq̃ vniuersam Aegyptum post se fecit currere in odore vnguentorum suorum, etiam suis venditoribus eandem demum fragrantiam propinauit. Equidem increpatoria verba vultu proferebat, irato, sed erumpebant lachrymæ de pinguedine cordis, non irę indices, sed gratiæ proditrices. Samuel lugebat Saul qui se quærebat occidere, & ad
1.Re.15.g ignẽ charitatis incalescente pectore liquefactus intus pietatis adeps foras emanabat per oculos. Ob bonũ deniq; quę circunquaque diffuderat suæ opinionis odorem, refert de eo scriptu
1.Reg.3.d ra quia cognouerunt omnes à Dan vsque Bersabee, quòd fidelis Samuel propheta esset domini. Quid de Moyse dicã, quãto adipe & pinguedine & ipse repleuerat viscera suа? Nec domus illa exasperans in qua pro tempore versabatur, potuit vnq̃ in omni murmure & furore suo vnctionem spiritus, qua semel imbutus fuerat exterminare, quo minus inter assiduas lites & quotidiana iurgia ipse in sua mansuetudine perduraret. Merito testatus est spiritus sanctus de eo quòd esset mitis
Num.12.a simus omniũ hominum qui morabantur super terram. Siquidẽ
Psal.119.b cum his qui oderant pacem, erat pacificus, intantum vt populo ingrato & rebelli non modo non iraſceretur, sed & iraſcẽtem deum suo interuentu leniret, sicut scriptum est: Dixit vt
psal.15.d disperderet eos, si non Moyses electus eius stetisset in confractione in conspectu eius, vt auerteret iram eius ne disperderet eos. Denique, si dimittis (ait) dimitte: sinautẽ dele me
Exo.32.c de libro tuo quem scripsisti. O vere hominem vnctũ vnctione misericordiæ. Loquitur plane parentis affectu, quam nulla possit delectare fœlicitas, exortibus quos parturiuit. Verbi gratia, si diues quispiam mulieri paupercule dicat: Ingredere tu ad prandium meum, sed quem gestas infantulum relinque foris, quoniam plorat, & molestus est nobis, nunquid faciet? Nonne magis eligeret ieiunare, quàm exposito pignore charo sola prandere cum diuite? Ita nec Moysi sedet solum se introduci in gaudium domini sui, foris scilicet remanente populo, cui licet inquieto & ingrato, vice pariter & affectione matris inhæret. Dolet viscera, sed tolerabiliorem sibi iudicat tortionem, quàm eulsionem. Quid Dauid mansuetius, qui
2.Reg.1. illius mortem lugebat, qui suam semper sitierat? Quid beni-
2.Re.19.c gnius, quàm vt ei⁹ moleste ferret decessum, cui succedebat in regnum? Sed & de morte parricidę filij, quàm difficile consolationem admisit? Magnam profecto optimæ vnctionis copiã
L præferebat talis affectio: ideo & securus orabat, dicens: Me-
psal.131.a mento domine Dauid, & omnis mansuetudinis eius. Ergo hi omnes habuerunt vnguenta optima, quibus hodieque per vniuersas ecclesias suauissime redolent. Nec solum ipsi, sed & quicunque se in hac vita ita beneuolos & beneficos præbuerunt, ita inter homines humane viuere studuerunt, quatenus omnem quam visi sunt habuisse gratiam non sibi tenerẽt, sed in commune deducerent, æstimantes se amicis pariter & inimicis, sapientibus & insipiẽtibus debitores: cumque fuissent vtiles omnib⁹, humiles in omnibus: & præ omnibus extiterũt dilecti deo & hominibus: quorũ fragrantia in bũ dictione est: quotquot inq̃ tales præcesserunt, fragrarũt suis tẽporibus, fragrãt & hodie vnguentis optimis. Tu quoq; si donũ quod desup accepisti, nobis cõtubernalibus tuis libẽter impertiaris, si te exhibeas vbiq; inter nos officiosum, si affectuosum, si gratum, si tractabilem, si humilem: testimonium habebis ab omnibus quòd fragres & ipse vnguẽtis optimis. Omnis in vobis qui fraternas infirmitates tam corporum, quàm animorũ non solum patiẽter supportat, sed insuper si licet, & si valet iuuat obsequiis, confortat alloquiis, consiliis informat: si hoc non potest propter disciplinam, solicitis saltem orationibus solatiari non cessat infirmo: omnis inquàm qui talia operatur in vobis, bonum omnino spargit odorem inter fratres, & odorem de vnguentis optimis. Balsamum in ore, huiuscemodi
M frater in congregatione, monstratur digito, & dicunt de eo omnes: Hic est fratrum amator, & populi Israel, hic est qui
2.Macha. multum orat pro populo & vniuersa sancta ciuitate. Sed
15.c recurramus ad euangelium, atque aliquid quod forte spectet
Mar.16.a & ad hæc vnguenta. requiramus. Maria Magdalene & Maria Iacobi & Salome emerunt aromata, vt venientes vngerent Iesum. Quænam ista vnguenta tam preciosa vt Christi corpori parentur & comparentur, tam copiosa vt toti sufficiãt? Neutrum quippe duorum præcedentium aut emptum aut factum specialiter ad opus domini, aut toto in corpore legitur fuisse
Matt.26.a diffusum, sed de subito introducitur mulier vno quidem in lo-
Mar.14.a co osculans pedes, & vnguento vngens: in altero vero vel ipsa vel altera habens alabastrum vnguenti, & illud mittens in caput. Cæterum nunc emerunt aromata vt venientes vngerent Iesum. Emunt non vnguenta, sed aromata: & vnctio in obsequium domini non facta assumitur, sed noua conficitur: nec ad vngendam tantum aliquam corporis partem, verbi gratia pedes aut caput, sed sicut scriptũ est, vt venientes vngeret Iesum, quod est totius complexio, non partis distinctio.
Tu quoque si te induas viscera misericordiæ, liberalem benignumq̃ exhibeas non tantum parentibus siue cognatis tuis, aut, quos tibi vel benefactores tenes, vel benefacturos speras, nam & Ethnici hoc faciunt, sed (iuxta Pauli consiliũ) studeas operari bonum ad omnes, ita vt propter deum nec

A inimico officium humanitatis corporale seu spirituale negan
Esa.48.b dum subtrahendumq̃ existimes: constat te quoque abundare vnguentis optimis, nec caput aut pedes domini tantum, sed passim quantum in te est vngere suscepisse totum corpus quod est ecclesia. Et forte prouide ob hoc dominus Iesus paratam sibi confectionem expendi noluit in suo corpore mortuo, vt seruaret viuo. Viuit enim ecclesia, quæ manducat panem viuum qui de cœlo descendit. Ipsa est charius corpus Christi, quod ne mortem gustaret, morti illud alterum traditum fuisse nullus Christianus ignorat. Ipsam vngi, ipsam foueri desiderat, ipsius infirma membra cupit fomentis accuratioribus releuari. Ipsi ergo preciosa vnguenta retinuit, cum anticipans horam, & accelerans gloriam, mulierum deuotionem non elusit, sed instruxit. Renuit vngi, sed parcens, non spernens. Non recusans obsequium, sed reseruans proficuum. Proficuum dico non huius materialis atque corporalis vnguenti, sed plane spiritualis quod in isto designatum est.
In isto ergo pepercit magister pietatis vnguentis optimis pietatis, quæ membris suis indigentibus tam corporaliter quàm spiritualiter omnino cuperet exhiberi. Denique pauloante cum in caput eius, aut etiam in pedes funderetur vnguẽtum, ipsumq̃ satis preciosum, nunquid prohibuit? Imò & obstitit prohibentibus. Nam & Simoni indignanti quòd se tangi
B à peccatrice permitteret, longam texuit reprehensionis parabolam: & aliis perditionis vnguentum causantibus respondit
Matt.26.a dicens: Quid molesti estis huic mulieri? Nonnũquam ego (vt modicum faciam excessum) cum federẽ mihi ad pedes Iesu mœrens & offerens sacrificium spiritus contribulati in recordatione peccatorum meorum: aut certe ad caput siquando vel raro starem & exultarem in recordatione beneficiorum
Ibidem eius, audiui dicentes: Vt quid perditio hæc? Causantes videlicet quòd soli viuerem mihi, qui (vt putabant) multis prodesse possem. Et dicebant: Potuit enim venundari multo, & dari pauperibus. Sed non bonum mercatum mihi est etiam si vniuersum mundum lucrer, meipsum perdere, & detrimentũ
Eccl's.10.a mei facere. Vnde intelligens verba hæc inter illas esse quas
Esa.3.b scriptura loquitur muscas morituras quæ perdunt suauitatem vnguenti, recordatus sum diuinæ illius sententiæ: Populo meus, qui te beatificant, in errorem inducunt. Verum audiant excusantem dominum, & respondentem pro me, qui me
Matt.26.a quasi de ocio incusant. Quid (inquit) molesti estis huic mulieri? quod est: Vos videtis in facie, & ideo secundum faciem iudicatis. Non est vir (vt putatis) qui possit mittere manum ad fortia, sed mulier. Quid tentatis ei imponere iugum ad quod ego eum minus sufficientem intueor? Bonum opus operatur in me. Stet in bono quãdiu non cõualescat ad melius. Siquãdo de muliere in virũ & virũ perfectũ profecerit, poterit
C & in opus perfectionis assumi. Fratres, reuereamur episcopos, sed vereamur labores eorum. Si labores pensamus, non affectamus honores. Agnoscamus impares vires nostras, nec delectet molles & fœmineos humeros virorũ supponere sarcinis, nec obseruemus eos, sed honoremus. Inhumanè nempe eorum redargũis opera, quorum onera refugis. Temerariè obiurgat virum de prælio reuertentem mulier nens in domo. Dico enim. Si is qui de claustro est, eum qui versatur in populo, interdũ minus districte minúsve circunspecte sese agere deprehenderit (verbi gratia in verbo, in cibo, in somno, in risu, in ira, in iudicio) non ad iudicandum confestim prosiEccli.42.c liat, sed meminerit scriptum: Melior est iniquitas viri, quàm benefaciens mulier. Nam tu quidem in tui custodia vigilans bene facis, sed qui iuuat multos, & melius facit & virilius. Quod si implere non sufficit absque aliqua iniquitate, id est absque quadam inæqualitate vitæ & conuersationis suæ, me-
Iaco.5.d mento quia charitas operit multitudinem peccatorum. Hæc dicta sint contra geminam tentationẽ, qua sæpe viri religiosi episcoporum vel ambire gloriam, vel excessus temere iudicare diabolicis instigationibus incitantur. Sed redeamus ad vnguenta sponsę. Vides ne quàm sit præferendum cæteris istud pietatis vnguentum, de quo solo permissum non est per-
Matt.10.d ditionem fieri? In tantum perditio de ipso non fit, vt nec aquæ frigidę munus irremuneratum sinatur. Bonum tamen cõ tritionis vnguentũ, quod de recordatione peccatorum confi-
Psal.50.d citur, mittiturq̃ in pedes domini: quia cor contritum & humiliatum deus non despiciet. Cæterum longe melius esse D
arbitror id quod dicitur deuotionis, factum de recordatione beneficiorum dei, quippe quod & capiti idoneum reputatur, ita vt perhibeat de ipso deus. Sacrificiũ laudis honorificabit
Psal.49.d me. Porro vtrumque vincit vnctio pietatis, quæ de respectu miserorum fit, & per vniuersum Christi corpus diffunditur. Corpus dico non illud crucifixum, sed quod illius acquisitum est passione. Optimum reuera vnguentum, in cuius cõparatione cætera nec respicere se ostendit qui ait: Misericor-
Matt.9.b diam volo, & non sacrificium. Hanc ergo potissimum inter cæteras virtutes redolere puto vbera sponsę, quæ sponsi per omnia gestit congruere voluntati. An non odore misericordię Thabita etiam in morte fragrabat? Et ideo cito de morte cõ-
Actuũ.9.g ualuit: quia præualuit odor vitæ. Sed audite verbum abbreuiatum super præsenti capitulo. Quisquis & inebriat verbis, & fragrat beneficiis, sibi dictum putet, quia meliora sunt
Canti.1.e vbera tua vino, fragantia vnguentis optimis. Et ad hæc quis idoneus? Quis nostrum vnum saltem horum integre perfectęque possideat, vt non videlicet interdum & in dicẽdo sterilior, & in operando tepidior sit? Sed est quæ merito & nõ dubie hoc præconio glorietur, ecclesia vtique, cui nunq̃ de vniuersitate sua deest & vnde ebriet, & vnde fragret. Quod enim sibi deest in vno, habet in altero, secundum mensuram
1.Cor.12.b donationis Christi, ac moderationem spiritus diuidentis singulis prout vult. Fragrat ecclesia in his qui sibi faciunt amicos de mammona iniquitatis, inebriat in ministris verbi, qui E
vino lætitiæ spiritualis infundunt terram, & inebriant eam, & fructum referunt in patientia. Ipsa audacter securęq; sese nominat sponsam, tanquam quæ verè habet vbera meliora vino, & fragrantia vnguentis optimis. Quod etsi nemo nostrum sibi arrogare præsumat, vt animam suam quis audeat sponsam domini appellare: quoniam tamen de ecclesia sumus, quę merito hoc nomine & re nominis gloriatur: non immerito gloriæ huius participium vsurpamus. Quod enim simul omnes plenè integreq̃ possidemus, hoc singuli sine cõtradictione participamus. Gratias tibi domine Iesu qui nos charissimę ecclesiæ tuę aggregare dignatus es, non solum vt fideles essemus, sed vt etiam tibi vice sponsę in amplexus iucundos, castos, æternosq̃ copularemur, reuelata & ipsi facie speculãtes gloriam tuam, quę tibi communis pariter est cum patre & spiritu sancto in secula seculorum. Amen.

De gloria & laude deo semper attribuenda pro omnibus bonis eius nobis impensis. Sermo. XIII.

RIgo fontium & fluminum omnium mare est: virtutum & scientiarum dominus Iesus Christus. Quis enim dñs virtutum nisi ipse est rex gloriæ? Sed & 1.Reg.2.d
iuxta Annę canticum, idem ipse deus scientiarum dominus est. Continentia carnis, cordis industria, voluntatis F
rectitudo, ex illo fonte manant. Non solum autem, sed & si quis callet ingenio, si quis nitet eloquio, si quis moribus placet, inde est. Inde scientiæ, inde sapientiæ sermo. Thesauri si- Coloſ.2.d
quidẽ sapientiæ & scientiæ ibi omnes absconditi sunt. Quid? Casta consilia, iusta iudicia, sancta desideria, nonne riuuli fontis illi⁹ sunt? Quòd si copię aquarũ secretis subterraneis q̃; recursibus incessanter æquora repetunt, vt inde rursus ad visus vsusq; nostros iugi & infatigabili erumpant obsequio, cur nõ etiam spirituales riui vt arua mentium rigare non desinant, proprio fonti sine fraude & sine intermissione reddãtur? Ad locum vnde exeunt reuertantur flumina gratiarum, vt iterum fluãt. Remittatur ad suum principium cœleste profluuiũ, quo vberius terræ refundatur. Qualiter inquis? Qualiter dicit apostolus. In omnibus gratias agentes. Quicquid sapientiæ, 1.Theſ.5.d
quicquid te virtutis habere confidis, dei virtuti & dei sapientiæ deputa Christo. Et quis tam insanus (ais) vt aliunde præsumat? Nemo plane, adeo vt & pharisæus gratias agat: cuius Lucæ.18.b
tamen iustitiæ non est laus à deo. Nec enim illa gratiarum actio (si bene recolis euangelium) gratiorem eum facit. Quare? Quia quicquid in ore deuotum sonuerit, cordis non sufficit excusare tumorem apud eum qui alta à longe cognoscit. Pſal.137.b
Deus, ô pharisæe, non irridetur. Putas tu habes aliquid 1. Cor.4.b
quod non accepisti? Nihil, inquit, & ideo gratias refero largitori. Si omnino nihil, ergo nec meritum præcessit in te vl-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G lum vt illa de quibus gloriaris acciperes. Quod si & fatearis, primo quidem frustra inflaris aduersus publicanum, qui ideo non habet quod tu, quia non accepit vt tu. Deinde vide etiam ne non integre sua dona resignes deo, & tibi inflectens aliquid de gloria & honore ipsius, fraudis merito arguaris, & fraudis in deum. Si enim de his quæ iactas, ex te tibi quippiā forte arrogares, falli te magis quàm velle fraudare crederem, & errorem corrigerem. Nunc vero quia gratias agendo, probas te tibi nihil tribuere, sed dei esse dona, tua merita prudenter agnoscere: certe cæteros aspernendo prodis te quòd in corde & corde locutus sis, altero commodans linguam mē dacio, altero veritatis vsurpans gloriam. Non enim iudicares publicanum contemnendum præ te, si non præ illo te honorandum censeres. Sed quid respondes apostolo præscribenti
1.Tim.1.d & dicenti. Soli deo honor & gloria? Quid angelo distinguēti & docenti quid sibi retinere placeat deo, & quid partiri
Luc.2.b dignetur hominibus? Nam gloria, inquit, in excelsis deo, & in terra pax hominibus bonę voluntatis. Cernitis ne pharisæum agentem gratias, labiis quidem honorare deum, cordis autem sententia se? Sic vsu quodam magis quàm sensu vel affectu personare in ore multorum gratiarum actionem aduertere est, intantum vt homines quoque sceleratissimi ad quęque flagitia & facinora sua soleant gratias deo agere quòd be
H ne prosperecue (vt quidem ipsi sapiunt) cesserit sibi in adimpletione peruersarum voluntatum suarum. Audias (verbi gratia) furem cum impię machinationis male cupitum manipulum reportarit, exultantem clam, & dicentem: Deo gratias, non inanes vigilias feci, nocturnum laborem meum non perdidi. Similiter qui hominem interfecit, nonne gloriatur, & refert gratias quòd præualuit aduersus æmulum, aut de hoste se vindicauit? Et nihilominus adulter tripudians gestit in dei laudes, quòd diu optato concubitu tandem potitus sit. Nō ergo omnis gratiarum actio accepta est deo, nisi quæ de cordis pudica & mera simplicitate procedit. Pudica sane dixerim, propter eos qui & de malis actibus suis gloriantes, deo gratias agere solent, quasi deus more ipsorum lætetur cum
Prou.2.c male fecerint, & exultet in rebus pessimis. Audiet qui huiusmodi est. Existimasti inique quòd ero tui similis? arguam te, &
Psal.69.d statuam contra faciem tuam. Mera vero adiunxi propter hypocritas, qui deum quidem de bonis suis, sed verbotenus glorificantes, corde retinent quod ore præbuerant: & quoniam dolose agunt in conspectu eius, inuenitur iniquitas eorum ad odium. Illi impie mala sua deo, isti dei bona fraudulenter intorquent sibi. Et quidem primum illud tam stultum tamque seculare ac quodāmodo etiam bestiale est, vt necesse non habeam de ipso monere vos. Cæterum sequens religiosis maxime & spiritualibus viris insidiari solet. Magna & rara virtus profecto est, vt magna licet operantem, magnum te nescias, & manifestam omnibus, tuam te solum latere sanctitatem. Mirabilem te apparere, & contemptibilē reputare: hoc ego ipsis virtutibus mirabilius iudico. Fidelis reuera famulus es, si de multa gloria domini tui etsi non exeunte ex te, tamen transeunte per te, nil tuis manibus adhærere contingat. Tunc
Esaiæ.33.c iuxta prophetam proiicis auaritiam ex calumnia, & excutis
Mar.5.b manus tuas ab omni munere. Tunc iuxta mandatum domini, lux tua lucet coram hominibus, ad glorificandum non te,
Philip.2.c sed patrem qui in cœlis est. Sed & imitator Pauli fideliumque
& 4.d prædicatorum, non prædicantium semetipsos, æquè nec tu
Matt.25.b quæ tua sunt quæris, sed quæ Iesu Christi. Quamobrem audies & tu: Euge serue bone & fidelis: quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam. Ioseph cum domum & omnia bona Aegyptij domini sui sibi credita sciret, dominam non ignorauit exceptam: & ob hoc non acquieuit cōtingere.
Gene..39 Non est, inquit, ex omnibus bonis domini mei quod non in mea potestate sit vel non tradiderit mihi, præter te quæ vxor
1.Cor.7. eius es. Mulierem nouerat gloriam esse viri, & iniquum sibi iudicauit vice contraria inglorium facere eum qui se fecerat glorioſum. Aduertit homo dei sapientia prudens, virum vxorem fortiter tanquam propriam zelare gloriam, sibique ipsi retinuisse seruandam, non alij credidisse, & manum ad nō cōcessum extendere non præsumpsit. Quid ergo? Homo zelat gloriam suam, & deum audet velle fraudare de sua quasi non zelantem? Sed audi quid dicat. Gloriam, inquit, meam alteri non dabo. Quid ergo dabis nobis domine, quid dabis no K
bis? Pacem, inquit, do vobis, pacem relinquo vobis. Sufficit Esa.48.b
mihi. Gratanter suscipio quod relinquis, & relinquo quod re Ioan.14.d.
tines. Sic placet, sic mea interesse nō dubito. Abiuro gloriam prorsus, ne forte si vsurpauero non concessum, perdam merito & oblatum. Pacem volo, pacem desidero, & nihil amplius.
Ephe.2.c Cui non sufficit pax, non sufficis tu. Tu es enim pax nostra, qui fecisti vtraque vnū. Hoc mihi necessarium, hoc satis est,
Iob.7.d reconciliari tibi, reconciliari mihi. Nam ex quo posuisti me contrarium tibi, factus sum etiam mihimetipsi grauis. Cautus sum, nec ingratus fore beneficio datę pacis, nec sacrilegus inuasor gloriæ tuæ. Tibi domine tibi gloria tua maneat illibata, mecum bene agitur si pacem habuero. Golia prostrato lætatus est populus pace recepta, sed Dauid singulariter extitit glorioſus. Iosue, Iepthe, Gedeon, Sanson, Iudith quoque, q̄q̄ fœmina, glorioſe in diebus suis triumpharunt de hostibus, sed pace cum gaudio fruentibus cæteris nemo eis communicauit in gloria. Iudas Macchabæus multis & ipse inelytus victoriis, cum frequenter exultanti populo pacem forti- 1.Mac.4.g
ter pugnando tribuisset, nunquid gloriam quandoque est paritus alicui? Denique & facta est, inquit, non gloria, sed lætitia magna in populo. Quid minus ab his omnibus cōditor omnium fecit quominus & ipse debeat gloriari singulariter? Esa.63.b
Solus cuncta creauit, solus de hoste triumphauit, solus captiuos liberauit: & socium habebit in gloriæ? Et brachiū, inquit, Ibidem
meum auxiliatum est mihi. Item. Torcular calcaui solus, & de L
gentibus non est vir mecum. Quid mihi ergo cum victoria si nec in prælio fui? Impudentissime mihi arrogo vel gloriam absque victoria, vel victoriam sine pugna. Sed susci- Psal.71.a
pite montes pacem populo, pacem suscipite nobis, non gloriam, ipsi soli eam seruantes qui solus & pugnauit & vicit.
Ita quæso ita sit, gloria in excelsis deo, & in terra pax homi- Luce.2.b
nibus bonę voluntatis. At vero non bonę, sed plane iniquę voluntatis est, qui nequaquam pace contentus, superbo oculo & insatiabili corde inquietus anhelat & ad gloriam dei, nec pacem proinde retinens, nec gloriam apprehendens. Quis credat parieti, si se dicat parturire radium quem suscipit per fenestram? Aut si glorietur nubes quòd imbres genuerint, quis non irrideat? Mihi liquido constat nec de canalibus oriri riuos aquarum, nec de labiis vel dentibus verba prudentiæ, etsi sensus vltra corporeus non attingat. Si qua sane in sanctis digna laude vel admiratione intueor clara luce veritatis discutiens, profecto reperio laudabilem siue mirabilem alium apparere, atque alium esse, & laudo deum in sanctis eius: siue sit Helisæus, siue ille magnus Helias, mortuorum vtique suscitatores, ipsi quidem suo non imperio sed ministerio foris exhibent nobis noua & insueta: deus vero in ipsis manens ipse facit opera: inuisibilis & inaccessibilis in se, in suis spectabilis
M atque mirabilis est & solus mirabilis qui facit mirabilia so- Psal.71.d.
lus. Nec laus calami, laudabilis est pictura siue scriptura, nec
Esa.10.d gloria linguæ aut labiorū sermo bonus. Tempus est vt & propheta loquatur. Nunquid gloriabitur, inquit, securis contra eum qui secat in ea, aut exaltabitur serra cōtra eum à quo trahitur? Quomodo si eleuetur virga contra eleuantem se, & exaltetur baculus qui vtique lignum est, sic contra dominum omnis qui gloriatur, si non in domino glorietur. Si gloriandum est, Paulus me docuit vnde & in quo. Gloria, inquit, no- 2.Cor.1.a
stra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ. Securus glorior, si teste conscientia de gloria conditoris nihil mihi vsurpo. Securus plane: quia iam non contra dominum, sed in domino. Hæc nobis gloriatio non solum non prohibetur, sed & suadetur, cum dicitur: Gloriam abinuicem quæritis, & glo- Ioan.5.g
riam quæ à solo deo est non vultis? Reuera gloriari in solo deo, non nisi à solo deo est. Nec mediocris ista gloria, quippe tam vera quàm de veritate, & in veritate tam rara, vt vix vel paucitas perfectorum perfecte glorietur in ea. Eant ergo Psal.61.a
vani filij hominum, mendaces filij hominum, eant & decipiant ipsi de vanitate in idipsum. Nam sapiens gloriator probabit opus suum, atque ad lumen veritatis diligenter examinabit, & sic habebit in semetipso gloriam, & non in ore alterius. Stultus sum si cistellæ labiorum tuorum gloriam meam credidero, & cœpero mendicare eam abs te cū habere voluero. Nōne nempe in tuo arbitrio est probare me vel improbare, prout

A prout volueris? Sed si retineo penes me, ipse fidelius seruo mihi. Imò nec mihi eam credo, ipsi potius repono seruandam,
2.Tim.1.c. qui potens est depositum meum seruare in illum diem, cautus in custodiendo, fidelis in restituendo. Secura tunc erit vnicuique laus à deo, his duntaxat qui humanas laudes contempserint. Nam gloria in confusione eorum qui terrena sa-
Psal.52.b. piunt, dicente etiam Dauid: Qui hominibus placent, confusi sunt, quoniam deus spreuit eos. Fratres, si hæc scitis, nemo vestrum velit laudari in vita ista: quia quicquid hic fauoris captas quod ad deum non retuleris, ipsi furaris. Tibi enim vnde gloria putide puluis, tibi vnde? De vitæ sanctitate? Sed spiritus est qui sanctificat, spiritus dico, non tuus, sed dei. Et si prodigiis aut signis effulgeas, in manu tua fiunt, sed virtute dei. An blanditur popularis fauor, quòd verbum bonum & bene forte deprompseris? Sed Christus donauit os & sapientiam. Nam lingua tua, quid nisi calamus scribæ? Et hoc ipsum mutuo accepisti. Talentum creditum est, repetendum cum vsura. Si inuentus fueris ad opus impiger, ad fructum referendum fidelis, pro labore tuo mercedem accipies. Si quo minus, tolletur à te talentum, & nihilominus exigetur lucrum, & vocaberis seruus nequam & piger. Omnis igitur de bonis multiformis gratiæ apparētis in vobis referatur ad ipsum laus, laudabilium siquidem vniuersorum au-
B thorem & largitorem. Idque non ficte, quemadmodum ab hypocritis: nec sola consuetudine, sicut à seculāribus: sed nec quadam necessitate, vt iumenta ferendis oneribus applicantur: sed sicut decet sanctos, sinceritate fida, deuotione solicita, hilaritate grata, sed non dissoluta. Immolantes itaque hostiam laudis, & reddentes vota nostra de die in diem, curemus omni vigilantia iungere sensum vsui, affectum sensui, exultationem affectui, grauitatem exultationi, humilitatem grauitati, libertatem humilitati, quo interdum liberis purgatę mentis passibus procedamus, & excedamus per inusitatas quasdā affectiones spirituales lætitias in iubileis amœnitatibus, in lumine dei, in suauitate, in spiritu sancto, ,pbantes nos cōprehensos in his quos propheta intuebatur cū diceret: Dñe in lumine vultus tui ambulabunt, & in nomine tuo exultabunt tota die, & in iustitia tua exaltabuntur. At fortasse aliquis mihi dicat: Bene admones, sed si ea diceres quæ tuo proposito conuenirent. Expectate paulisper. Non sum im-
Canti.1.a memor. Nonne in manibus est id tractare quod dicitur: O-
Aeneï.6. leū effusum nomen tuū? Hoc opus, hic labor est. Et quę præmisimus, an fuerint necessaria, vos videritis. Nunc quod ad me attinet, quia hinc aliena non sint, paucis aduertite. Non recordamini in sponsę vberibus extremam commendatā esse suaueolentiam vnguentorum? Quid ergo consequentius q̄ vt eandem fragrantiam sponsa ne sibi arrogare putetur, de
C sponsi beneficio recognoscat? Cui plane sensui illa omnia quæ prætaxauimus, subseruire cognoscitis. Quòd vbera, inquit, mea sic redolent & sic placent, nec studiis nec meritis asscribo meis: sed tuæ ô sponse tribuo largitati, de oleo vtique effuso nomine tuo. Hoc pro literę consequentia. Cæterum explanatio ipsius capituli, cuius occasione super nequissimo vitio ingratitudinis præsentem sermonem tam in longum protraximus, tēpus aliud, & aliud exordium sermonis desiderat. Nunc hoc solum admonitos vos esse sufficiat, si sponsa vtiq; de omni virtute sua vel gratia minime audet sibi quippiam arrogare, quanto minus adolescentulę forte quæ
Psal.113.b. nos sumus? Dicamus proinde & nos sponsę vestigia insectantes, dicamus: Non nobis domine non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Dicamus non verbo & lingua tantum, sed opere
Psal.77.d & veritate, ne forte (quod nimis vereor) dicatur & de nobis: Quoniam dilexerunt eum in ore suo, & lingua sua mentiti sunt ei: cor autem eorum non erat rectum cum eo, nec fideles habiti sunt in testamento eius. Dicamus ergo dicamus, clamantes plus medullis cordis, quàm labiis oris: Saluos fac nos domine deus noster, & congrega nos de nationibus, vt confiteamur nomini sancto tuo, nō nostro, & gloriemur in laude non nostra, sed tua, in secula seculorum. Amen.

De ecclesia fidelium christianorum: & de synagoga Iudæorum perfidorum, Sermo XIIII. D

NOtus in Iudæa deus, in Israel magnum nomen eius. Psal.75.a.
Populus gentium qui ambulabat in tenebris, vidit Esa.9.a
lucem magnam, quæ erat in Iudæa & in Israel, vo- Psal.33.a
luitque accedere & illuminari, vt qui aliquādo nō populus, nunc populus esset, lapisque vnus angularis ambos in se parietes venientes è diuerso reciperet, & esset decætero 1.Pet.2.b
in pace locus eius. Porro fiduciam dabat inuitantis vox quæ Roma.15.c
iam sonuerat: Lætamini gentes cum plebe eius. Ergo accede- Psal.75.a.
re voluit, sed vetuit synagoga, immundam asserens ecclesiā de gentibus & indignā, idololatriæ fecem & ignorantiæ cęcitatem improperans, & dicebat: Tu enim quo merito? Noli me tangere. Cur inquit? An Iudæorum tantum deus? Nonne Rom.3.d.
& gentium? Etsi mihi certe meritum deest, sed non illi miseratio. Nunquid solummodo iustus est? Est & misericors. Do- Psal.118.k
mine veniant mihi miserationes tuæ, & viuam. Et rursum. Mi- Ibidem.n
sericordiæ tuæ multę domine, secundum iudicium tuum viui fica me: quod nimirum temperatum, misericordia est. Quid faciet iustus & misericors dominus, altera gloriante in lege, & applaudente iustitiam sibi, nec indigente misericordia, sed despiciente ipsam quæ indiget: altera è regione propria cognoscente delicta, confitente indignitatem, renuente iudiciū, flagitante misericordiam: quid inquam faciet iudex, & ille iu E
dex cui & iudicare & misereri sic vtrūq; familiare est, vt neutrum altero familiarius? Quid sane possit conuenientius, quàm vt pro suo quæque accipiat voto, iudicium illa, ista misericordiam? Iudæus iudicium quærit, & habeat: gentes autē super misericordia honorant deum. Et est iudiciū, vt qui contemnunt dei misericordem iustitiam, & suam volunt constituere: (quæ profecto non iustificat, sed accusat) eidem suæ iustitiæ relinquantur, opprimendi magis quàm iustificandi.

Est quippe ex lege (quæ neminem vnq̄ duxit ad perfectū) est iugum quod neque ipti neque patres eorum vnquam portare potuerunt. Sed synagoga fortis est, non curat onus leue, nec iugum suaue. Sana est, non est ei opus medicus, nec vnctio spiritus. Confidit in lege, liberet eam si potest. Non autē data est lex quæ possit viuificare, insuper & occidit. Litera e- 2.Cor.3.b.
nim occidit. Propterea, inquit, dico vobis moriemini in peccatis vestris. Hoc ergo iudicium ô synagoga quod flagitas. Errori tuo cęca & contentiosa deseueris, donec plenitudo gē tium (quas superba spernis, & inuida repellis) introeat, & agnoscat etiā ipsa ipsum qui notus est in Iudæa deus, quodq; Ioan.9.g
est in Israel magnū nomē eius. Hoc quippe in iudiciū venit Iesus in hunc mundum, vt qui non vident videant, & qui vident cęci fiant. Ex parte tamen: quia non repellet dominus plebem Psal.93.c
suam, ex toto, seruans sibi ad semen apostolos & multitudinē & 94.a
credentium quorum erat cor vnum, & anima vna. Sed nec re- F
pellet in finē, reliquias saluaturus. Iterū enim suscipiet Israel Luc.1.c.
puerum suū, & recordabitur misericordiæ suæ: vt ne ibi quidem iudicium deserat comes misericordia, vbi nullum ipsa
reperit locum. Alioquin si pro meritis recepisset, iudicium Iaco.2.c
profecto sine misericordia ei qui nō facit misericordiam. Habet quippe Iudæa oleum multum diuinæ notitiæ, idque in se tanquam in vase clausum auara retinet. Peto, & non misereturnec commodat. Sola dei cultum, sola notitiam, sola vult possidere magnum nomen eius. Nec zelat sibi, sed inuidet mihi. Ergo tu domine iudica iudicium meum, & nomen tuum magnum magnificetur adhuc, & oleum quod multum est, multiplicetur magis. Crescat, ebulliat, effundatur, deriuetur & in gentes, & sentiat omnis caro salutare dei. Quo pacto (vt vult Iudæus ingratus) tota in barba Aaron remaneat vnctio salutaris? Non barbę, sed capitis est. Caput autem non barbę folius, sed & totius est corporis. Capiat sane prima, non sola. Refundat & inferioribus membris quod accepit ipsa desuper. Descendat descendat & in vbera ecclesiæ supernus liquor. Auida quippe nimis hunc sibi exprimere de barba non despicit. Perfusaque rore gratiæ, vt se non ingratam probet, dicat: Oleum effusum nomen tuum. Sed exuberet quæso Canti.1.a
adhuc & perueniat vsque in oram vestimenti, in me vtique omnium nouissimo atque indignissimo, de vestimento tamen. Nam & ego illud mihi de maternis vberibus tanquā paruulus

Universidad de Deusto
Biblioteca

G in Christo iure profecto pietatis efflagito. Quod si murmuret homo cui de bonitate oculus nequam est, domine respondepro me: De vultu tuo iudicium meum prodeat, & non de superciliso Israel. Imò responde pro te, & dic calumniatori, tibi quippe calumniatur quòd tribuas gratis. Dic proinde illi. Volo & huic nouissimo dare similiter. Displicet phariseo. *Matt.20.b*
Quid mussitas? Ius meum, voluntas est iudicis. Quid iustius ad meritum, quid ad præmium ditius? An non licet ei quod vult facere? Mihi quidē misericordia, sed tibi minime iniuria fit. Tolle quod tuū est, & vade. Si decreuerit saluare & me, quid tu perdis? Exaggera quantum vis merita, & extolle sudores, melior est misericordia domini super vitas. Fateor nō sustinui pondus diei & æstus, sed iugum suaue & onus leue pro beneplacito patrisfamilias porto. Opus meum vix vnius est horę: & si plus, præ amore non sentio. Iudæus proprias exercitet vires, mihi probare libet quæ sit voluntas domini bona & beneplacens & perfecta. Ex ea sane operis ac temporis damna mihi resarcio. Ille pacto conuentionis, ego placito voluntatis inito credo, & non ad insipientiā mihi. Nam vita in voluntate eius. Illa mihi reconciliat patrem, illa hæreditatem restituit, etiam cumulatiori gratia symphoniæ & cantus & epularum ac totius exultantis familię celeberrima gaudia suscitat mihi. Si indignatur frater meus senior ille, qui hædum comedere mauult cum amicis suis foris, quàm mecum in paterna domo vitulum saginatum, respondebitur illi: Epulari & gaudere oportet, quia hic filius meus mortuus fuerat & reuixit, perierat & inuentus est. Adhuc synagoga foris epulatur cum amicis suis dęmonibus, quibus satis placet quòd hædum peccati insipiens deuorat transglutiens & reponens, atque quodammodo occultans sibi illud in ventre socordiæ & insipientiæ suæ, dum contemnens dei iustitiam, & suam volens constituere, dicit se non habere peccatum, nec morte egere vituli saginati, mundam siquidem iustamque ex legis operibus se reputans. At vero ecclesia scisso velo occidentis literæ in morte verbi crucifixi, audacter ad eius penetralia præcunte spiritu libertatis irrumpit, agnoscitur, placet, sortitur æmulę locum, fit sponsa, fruitur præreptis amplexibus, & in calore spiritus Christo domini cui confricatur inhærēs, stillante ac fundente vndique sui oleum exultationis, hoc illa præ participibus suis excipiens, ait: Oleum effusum nomen tuum. Quid mirum si vngitur, quæ vnctum amplectitur? Ecclesia ergo recumbit intus, sed ecclesia interim perfectorum. Spes tamen est & nobis. Excubemus pro foribus qui minus perfecti sumus, spe gaudentes. Sponsus & sponsa soli interim intus sint, mutuis secretisque fruantur amplexibus, nullo strepitu carnalium desideriorum, nullo corporeorum phantasmatū perturbante tumultu. Turba vero adolescentularum quæ absque huiusmodi inquietudinibus nondum estI se possint, foris expectet. Expectentque secure, scientes ad *Psal.44.d.* se illud spectare quod legunt: Adducentur regi virgines post eam, proximę eius afferentur tibi. Et vt quæq; sciat cuius spiritus sit, virgines dico illas quę ante Christo fœderatę quàm fœdatę mundi complexibus, ipsi firmiter perseuerant, cui se tanto fœlicius quanto maturius deuouerunt: proximas vero, quæ pristinam suam deformitatem in qua mundo huic quandoque conformes, mundi principibus id est spiritibus spurcis in omni carnali concupiscentia sese turpiter prostituerāt, tandem aliquando erubescentes & exeuntes in noui hominis formam, quanto serius tanto syncerius reformare festinant. Et hæ & illę sane proficiant, non deficient neque fatigentur, etsi necdum plene in se sentiunt vnde dicant & ipsæ: Oleum effusum nomen tuum. Nec enim audent adolescentulæ per se facere verba sponso. Tamen si magistræ vestigiis pressius inhærere student, effusi olei saltem odore delectabuntur, & incitabuntur etiam de odoris perceptione cupere & quærere potiora. Frequenter egoipse (quod fateri nō verecundor) maximeque in initio conuersionis meæ, corde durus & frigidus, & quærens quem vellet diligere anima mea, nec adhuc enim diligere poterat quem nondum inuenerat, aut certe minus q̄ vellet diligebat, & ob hoc quęrebat vt magis diligeret, quem nequaquam quæreret, nisi iam aliquatenus dilexisset. Cum ergo eum quærerem in quo recalesceret atque requiesceret spiritus meus, vtique torpens & languens, nec vlla de parte occurreret qui succurreret, per quem videlicet pruina K rigens quæ sensus stringebat internos dissolueretur, & vernalis illa suauitas ac spiritualis amœnitas reuerteretur, tunc magis ac magis languebat & tædebat & dormitabat anima mea præ tędio tristis pene & desperans, & musitans secum illud: A facie frigoris eius quis sustinebit? cum subito forte *psal.147.b* ad affatum vel etiam aspectum cuiuspiam spiritualis perfectique viri, interdum & ad solam defuncti seu absentis memo- *Ibidem.* riam flabat spiritus & fluebant aquæ: & erant mihi lachrymæ *psal.31.c* illę panes die ac nocte. Quidnam istud nisi odor exhalantis vnctionis qua erat ille perfusus? Non enim vnctio, quæ ad me nimirum nisi homine mediante non pertingebat. Eapropter etsi gaudebam de munere, confundebar tamen & humiliabar quòd sola ad me tenuis exhalatio, & non pinguis aspersio peruenisset. Odoratu quippe delectatus non tactu, indignum me proinde cognoscebam cui per seipsum dulcesceret deus. Et nunc idipsum si accidat, auidus quidem suscipio munus indultum, gratumque habeo: sed dolens doleo per meipsum non meruisse, atque vt dicitur, de manu in manum minime accepisse, cum obnixe id peterem. Pudet nimirum magis ad hominis quàm ad dei moueri memoriam. Et tunc cum gemitu clamo. Quando veniam & apparebo ante fa- *psal.41.c* ciem dei? Existimo & aliquos vestrum idem esse expertos, & experiri interdum adhuc. Qua in re quid sentiendum nisi q̄ nostra aut superbia conuincitur, aut humilitas custoditur, aut fraterna charitas nutritur, aut desiderium excitatur? Vnus i- L demque cibus & ægrotis est medicina, & ægrotatiuis dięta. Porro & debiles confortat, & delectat valentes. Vnus idemque cibus & languorem sanat, & seruat sanitatem: & corpus nutrit, & palato sapit. Sed redeamus ad verba sponsę, & fic curemus audire quæ ait, vt studeamus sapere & quod sapit. Sponsa (vt dixi) ecclesia est. Ipsa est cui plus dimissum est, & quæ plus diligit. Quod æmula improperat ei ad conuitium, hoc sibi ipsa inflectit ad commodum. Inde māsuetior ad correptionem, inde patientior ad laborem, inde ardentior ad amorem, inde sagacior ad cautelam, inde humilior pro conscię tia, inde acceptior pro verecundia, inde ad obediendum paratior, inde ad gratiarum actionem deuotior ac solicitior. Denique illa (vt dictum est) murmurante & memorante merita sua & labores & pondus diei & æstus, ecclesia beneficium recolit dicens. Oleum effusum nomen tuum. Hoc plane te- *Canti.1.d* stimonium Israel ad confitendum nomini domini. Non tamē *psal.121.d* Israel secundum carnem, sed eius qui secundum spiritum est. Nam hoc ille quo pacto dicat? Non quòd non habet oleum, sed non habet effusum. Habet, sed reconditum, habet in codicibus, sed non in cordibus. Foris hæret in litera: contrectat manibus vas plenum, sed & clausum, nec aperit vt vngatur. Intus intus est vnctio spiritus, aperi & vngere, & iam non eris domus exasperans. Quid facit oleum in vasis, si non sentias M & in membris? Quid tibi prodest pium saluatoris nomen letitare in libris, nec habere pietatem in moribus? Oleum est. Effunde, & senties virtutem eius, quæ triplex est. Sed Iudęus ista fastidit, vos audite. Volo dicere cur nomen sponsi oleo comparetur, quod nondum dixeram. Et tres huius rei occurrunt causę. At quoniam pluribus vocabulis appellatur (eo q̄ nullum quo proprie dicatur inuenitur, ineffabilis quippe est) prius nobis inuocandus est spiritus sanctus, vt de multis vnum quod vult hoc loco intelligi (quoniam scripto designare non placuit) per se nobis aperire dignetur. Sed hoc quoque alias. Nam etsi in promptu nunc essent omnia, & neque vos onerati, nec ego fatigatus essem, hora tamen finem indicit. Tenete in quo attentos vos reddidi, vt non sit cras necesse repetere. Hoc incumbit, hoc in manibus est, docere scilicet cur nomen sponsi oleo comparętur: & quod de nominibus. Et quoniam non possum ego à me dicere quicquam, indicta oratio est vt nobis sponsus ipse reuelet per spiritum suum Iesus Christus dominus noster, cui est honor & gloria in secula seculorum. Amen.

Quali-

A *Qualiter hoc nomen Iesus est medicina salubris fidelibus Christianis in omnibus aduersis, Sermo. XV.*

Sap.1.b Benignus est spiritus sapientiæ, & nō consueuit esse
Esa.58.c difficilis se inuocantibus, qui sæpe & anteq̄ inuocetur, dicit: Ecce adsum. Audite iam quod orantibus vobis per me indicare dignatur de eo quod heri ad hoc ipsum distulimus, & orationum vestrarum fructum tempestiuum percipite. En ostendo nomen quod oleo merito cōparatur, & quo merito, dicam. Multa quidem sponsi vocabula sparsa per omnem diuinam paginā legitis, sed in duo ea vobis vniuersa complector. Nullum vt arbitror reperietis quod nō aut pietatis gratiam, aut potentiā maiestatis sonet. Spiritus ita dicit etiam per sibi familiarius organū. Duo hæc audiui: quia potestas dei est, & tibi domine misericordia. Er-
Psal.61.c go secundum maiestatem sanctum & terribile nomen eius.
Psal.110, b Secundum pietatem non est nomen aliud sub cœlo datum ho-
Acto.4.c minibus in quo oporteat nos saluos fieri. Sed exemplis ma-
Hie.23.b gis perspicuum fiet. Hoc est, inquit, nomen quod vocabūt eū,
Esa.7.c dominus iustus noster. Nomen potentiæ est. Item. Et vocabitur nomen eius Emmanuel. Pietatem insinuat item ipse de se.
Ioan.13.b Vos vocatis me, ait, magister & domine. Primum gratiæ est, secundum maiestatis. Non enim minus pium est docere animum scientiam, q̄ præbere escam corpori. Rursum prophe-
Esa.9.b ta. Vocabitur, inquit, nomen eius admirabilis, consiliarius,
B deus fortis, pater futuri seculi, princeps pacis. Primū, tertium, quartum, maiestatē sonant, reliqua pietatē. Quod horū ergo effunditur? Profecto maiestatis ac potentiæ nomē, in id quod est pietatis & gratiæ, quodammodo transfunditur, ipsumque effunditur abunde per Iesum Christum saluatorem nostrum. Nomen (verbi causa) quod deus est, nonne in id quod est nobiscum deus, hoc est in Emmanuel liquescit & deficit? Sic admirabilis in id quod est cōsiliarius, sic deus & fortis in ea quę sunt pater futuri seculi & princeps pacis. Et dominus iustus noster, misericors & miserator dominus. Nō dico nouū quid, quondam quoque nihilominus Abram in Abraham, & Sarrai in Sarram effusa sunt, & iam tunc salutifere effusionis celebratum præfiguratumq̄ mysterium recordamur. Vbi iam illud quod apud antiquos tam terribiliter q̄ frequēter intonare solebat, ego dominus, ego dominus? Mihi dictatur ora-
Exo.20.d tio, cuius principium nomine dulci paterno sequentium ob-
Leui.20. tinendarum petitionum præbet fiduciam. Serui nominantur
Num.35.d amici, & resurrectio non tantum discipulis, sed fratribus nū-
Esa.27.d ciatur. Nec mirum si cum venit plenitudo temporis, facta est effusio nominis, deo quippe quod per Iohelē promiserat adimplente, & effundente de spiritu suo super omnem carnem, cum tale aliquid & apud Hebræos olim contigisse legā. Credo vos præuolare & scire iam quid dicere velim. Quale erat
C inq̄, quod scisciatanti Moysi primo respōsum est: Ego sum qui
Exod.3.d sum, & qui est, misit me ad vos? Nescio an vel ipse Moyses caperet sic, si nō videlicet effunderetur. Sed fusum est, & captū est. Nec modo fusum, sed & effusum. Nam infusum iam erat. Iam cœli habebant illud: iam angelis innotuerat. Est autē foris missum: & quod angelis ita erat infusum, vt esset & priuatum, effusum & in homines est, ita vt iam tunc merito clamaretur de terra: Oleum effusum nomen tuum: si nō ingratę ple-
Canti.1.a bis exosa peruicacia obstitisset. Ait enī: Ego sum deus Abra-
Exod.3.d ham, & deus Isaac, & deus Iacob. Currite gentes, ad manū est salus, effusum est nomē, quod quicunq; inuocauerit, saluus erit. Angelorum deus, etiam hominū deum se nominat. Oleū misit in Iacob, & cecidit in Israel. Dicite fratribꝰ vestris: Date nobis de oleo vestro. Si nolunt, rogate dominū olei vt mittat & vobis. Dicite: Aufer opprobrium nostrum. Ne quæso insultet maleuolus dilectę tuæ, quam à finibus terræ euocare placuit tibi, tanto vtiq; dignantius, quanto minus dignā. Decet ne obsecro vt benigni patrisfamilias inuitatos seruus nequam excludat? Ego sum (ais) deus Abraham, & deus Isaac, & deus Iacob. Et non amplius? Effunde, effunde, aperi manum tuam adhuc, & impleo omne animal benedictione. Veniant
Mat.8.b ab oriente & occidente, & recumbāt cum Abraham, Isaac, &
Psal.121.a Iacob in regno cœlorū. Veniant veniāt tribus tribus domini: testimonium Israel ad confitendū nomini domini. Veniant & recumbant, epulentur & delectentur in lætitia, & vnus vbiq; resonet in voce exultationis & confessionis sonus epulantis: D oleum effusum nomen tuū. Vnum scio, si Philippū & An- *psal.41.a* dream habuerimus ostiarios, repulsam omnino non patimur quicunq; oleum petimus, quicunq; volumus Iesum videre. Incunctāter Philippus dicet Andreę: Andreas autē & Philippus *Ioan.12.c* dicent Iesu. Iesus autem quid? Profecto quod Iesus. Nisi gra- *Ibidem.* num frumenti cadens in terrā mortuū fuerit, ipsum solū manet. Si autem mortuum fuerit, multū fructum affert. Moriatur igitur granum, & surgat gentium seges. Oportet pati Christum, & resurgere à mortuis, & prædicari in nomine eius pœnitentiā & remissionem peccatorū non solum in Iudæam, sed etiā in omnes gentes, quatinus ab vno nomine quod est Christus, milia milium credentium Christiani dicantur, & dicant: Oleum effusum nomen tuū. Agnosco enim nomē quod in Esaia legi. Seruos suos, inquit, vocabit nomine alio, in quo q *Esa.65.c* benedictus est super terrā, benedicetur in domino. Amen. O nomen benedictū. O oleū vsq; quaq; effusum. Quousq; ? de cœlo in Iudæā, & inde in omnē terram excurrit, & de toto orbe clamat ecclesia: Oleum effusum nomen tuum. Effusum plane, quod non solum cœlos terrasq; perfudit, sed asperfit & inferos, adeo vt in nomine Iesu omne genu flectatur cœlestiū terrestrium & infernorum, & omnis lingua confiteatur & dicat: *phil.2.b* Oleū effusum nomen tuū. Ecce Christus, ecce Iesus, vtrumq; infusum angelis, vtrūq; effusum in homines, & illos homines qui cōputruerant tanq̄ iumēta in stercore suo, homines & iu- E menta saluans, quēadmodū multiplicauit misericordiā suam deus. Quàm carū, q̄ vile. Vile, sed salubre. Si vile non esset, nō mihi effunderetur. Si salubre nō esset, nō me lucraretur. Particeps nominis sum, sum & hæreditatis. Christianus sum: fra- *Roma.8.c* ter Christi sum. Si sum quod dico, hæres sum dei, cohæres au- *phil.2.a* tem Christi. Et quid mirū si sponsi effusum est nomen, cū ipse quoq; effusus sit? Nam semetipsum exinaniuit formam serui *psal.21.c* accipiens. Deniqne ait: Sicut aqua effusus sum. Effusa est plenitudo diuinitatis, habitans super terrā corporaliter, vt de illa plenitudine omnes qui corpus mortis gestamus caperem⁹, ac vitali odore repleti diceremus: Oleum effusum nomē tuū. En quod nomen effusum, & qualiter & quatenus. Cur vero oleum? Nam hoc nondum dixi. In sermone superiore dicere cœperam, sed interuenit subito aliud quod prædicendum videbatur: q̄q̄ intermiserim vltra quàm credidi. Quod non aliud esse reor nisi quòd fortis mulier sapientia misit manum ad colum, & digiti eius apprehenderunt fusum. Nouit enim *prou.31.c* modicam lānam vel linum in longum producere filum, atque in telę extendere latitudinem, & sic omnes domesticos suos vestire duplicibus. Est produldubio inter oleum & nomē spō si similitudo, nec ociose spiritus sanctus alterutrum comparauit. Ego autem dico in triplici quadam qualitate olei, quod lucet, pascit, & vngit: si vos melius nō habetis. Fouet ignem, nutrit carnem, lenit dolorem, lux, cibus, medicina. Vide idē nunc & de sponsi nomine. Lucet prædicatum: pascit recogi- F tatum: inuocatum lenit & vngit. Et percurramus singula. Vn de putas in toto orbe tanta & tam subita fidei lux nisi de prędicato Iesu? Nonne in huius nominis luce deus nos vocauit in admirabile lumē suum, quibus illuminatis & in lumine isto videntibus lumen, dicat merito Paulus: Fuistis aliquando te- *Ephes.5.b* nebrę, nunc autem lux in domino. Hoc denique nomen corā regibus & gentibus & filiis Israel portare iussus est idem apostolus, & portabat nomen tanquam lumen, & illuminabat patriam, & clamabat vbique: Nox præcessit, dies autem appro- pinquauit: abiiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur *Roma.13.d* arma lucis, sic vt in die honeste ambulemus. Et monstrabat omnibus lucernam super candelabrum: annuncians in omni loco Iesum, & hunc crucifixum. Quomodo lux ista insplenduit ac perstrinxit cunctorum intuentium oculos, quādo de ore Petri tanquam fulgur egrediens, claudi vnius corporales plantas solidauit & bases, multosque spiritualiter cęcos illuminauit? Nunquid non ignem sparsit cum ait: In nomine Iesu Chri- *Acto.3.c* sti Nazareni surge & ambula? Nec tantum lux est nomen Iesu, sed est & cibus. An non totiens confortaris, quotiēs recordaris? Quid æquè mentem cogitantis impinguat? Quid ita exercitatos reparat sensus: virtutes roborat: vegetat mores bonos atque honestos: castas fouet affectiones? Aridus est omnis animæ cibus si non oleo isto infunditur. Insipidus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gest si non hoc sale conditur. Si scribas, non sapit mihi nisi legero ibi Iesum. Si disputes aut conferas, nō sapit mihi nisi sonuerit ibi Iesus. Iesus mel in ore, in aure melos, in corde iubilus. Sed est & medicina. Tristatur aliquis nostrum? veniat in cor Iesus, & inde saliat in os, & ecce ad exortum nominis lumen, nubilum omne diffugit, redit serenum. Labitur quis in crimen, currit insuper ad laqueum mortis desperando? nonne si inuocet nomen vitæ, confestim respirabit ad vitam? Cui ali quando stetit ante faciē salutaris nominis, duritia (vt assolet) cordis, ignauię torpor, tǽcor animi, languor acediæ? Cui fons forte siccatus lachrymarum, inuocato Iesu non cōtinuo erupit vberior, fluxit suauior? Cui in periculis palpitanti & trepidanti, inuocatum virtutis nomen non statim fiduciam præstitit, depulit metum? Cui quæso, in dubiis æstuanti & fluctuati, non subito ad inuocationē clari nominis emicuit certitudo? Cui in aduersis diffidenti, iamiamque deficienti, si nomen adiutorij sonuit, defuit fortitudo? Nimirum morbi & languores animæ isti sunt, illud medicina. Denique & probare licet. Inuoca me, inquit, in die tribulationis, eruam te, & honorificabis me. Nihil ita irę impetum cohibet, superbię tumorem sedat, sanat liuoris vulnus, restringit luxuriæ fluxum, extinguit libidinis flammam, sitim temperat auaritiæ, ac totius indecoris fugat pruriginem. Siquidem cum nomino Iesum, hominem mihi propono mitem & humilem corde, benignum, sobrium, castum, misericordem, & omni denique honestate ac sanctitate conspicuum, eundemq; ipsum deum omnipotentē, qui suo me & exemplo sanet, & roboret adiutorio. Hæc omnia simul mihi sonant cum insonuerit Iesus. Sumo itaque mihi exempla de homine, & auxilium à potente, illa tanquam pigmentarias species, hoc tanquam vnde acuam eas, & facio cōfectionem, cui similē medicorum nemo facere possit. Hoc tibi electuarium habes ô anima mea, reconditum in vasculo vocabuli huius quod est Iesus, salutiferum certe, quodque nulli vnquam pesti tuæ inueniatur inefficax. Sēper tibi in sinu sit, semper in manu, quo tui omnes in Iesum & sensus dirigantur & actus. Denique & inuitaris. Pone me, inquit, signaculum in corde tuo: signaculum in brachio tuo. Sed hoc alias. Nunc vero habes vnde & brachio medearis & cordi. Habes inquam in nomine Iesu vnde actus tuos vel prauos corrigas, vel minus perfectos adimpleas: itemque vnde tuos sensus aut serues ne corrumpantur, aut si corrumpantur, sanes. Habuit & Iudæa quosdam Iesus, quorum vacuis gloriatur vocabulis. Illa enim nec lucent, nec pascunt, nec medentur. Idcirco synagoga in tenebris est vsq; adhuc, fame & infirmitate laborans. Et non sanabitur nec satiabitur quousque sciat meum Iesum dominari Iacob & finium terræ, & conuertatur ad vesperam, & famem patiatur vt canes, & circumeat ciuitatem. Et illi quidem præmissi sunt tanquam baculus ad mortuum, prophetā prænuntiētes, & sua interpretari nomina nequiuerūt. Vacua quippe erant. Superpositus mortuo baculus est: & nō erat vox neque sensus: quoniam baculus erat. Descendit qui baculū misit, & mox saluum fecit populum suum à peccatis eorum, probans se esse quod dicebatur. Quis est hic qui etiam peccata dimittit? Nimirū qui dicit: Salus populi ego sum. Iam vox, iam sensus est, & patet eum non inane portare nomen instar priorum. Sentitur infusa salus, & beneficium nō tacetur. Intus sensus, foris vox. Compungor & confiteor, & confessio vitā indicat. A mortuo enim tanquam qui non est perit confessio. Ecce vita, ecce sensus. Suscitatus perfecte sum: integra est resurrectio. An aliud mors corporis est, nisi cum sensu priuatur & vita? Peccatum quod mors animæ est, nec compunctionis mihi sensum, nec confessionis reliquerat vocem, & erā mortuus. Venit is qui peccata dimittit, & vtrumq; restituit: & dicit animæ meæ. Salus tua ego sum. Quid mirum si cedit mors vbi vita descendit? Iam corde creditur ad iustitiam, & ore cōfessio fit ad salutē. Iam oscitat puer, & oscitat septies: & dicit. Septies in die laudem dixi tibi domine. Videte hunc septenarium. Sacer numerus est, non vacat. Sed melius hoc alij seruamus sermoni: quo famelici & non fastidiosi ad tam bonas epulas accedamus, inuitante nos sponso ecclesię domino nostro Iesu Christo, qui est super omnia deus benedictus in secula. Amen.

Psal.49.c.

Can.8.b.

4.Reg.4.c

Mar.2.d

Eccli.17.c

Psal.34.d.
Roma.10.
4.Reg.4.f
Psal.118.x

De cordis contritione: & de tribus speciebus K
ueræ confessionis, Sermo XVI.

QVid sibi ergo vult septenarius iste? Nescio enim an ita simplex quispiam in nobis sit qui ociosas esse has vices, & numerum hunc putet fortuitum. Ego nec illud vacare reor quòd propheta incumbens super mortuum, ad mensuram puerilis corporis sese contraxit, os suum ori illius coniunxit, oculisque oculos, & manibus manus. Spiritus sanctus sic omnia fieri, & sic scribi fecit: ad eruditionem proculdubio illorum spirituum quos corrupti corporis circumuenit infida societas, ac stulta mundi sapientia desipere docuit. Corpus quippe quod corrumpitur, aggrauat animam: & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Propterea nemo miretur ac moleste accipiat si in his scrutandis tanquam quibusdam spiritus sancti apothecis curiosus existo, cum sciam quia sic viuitur, & in talibus vita spiritus mei. Dico tamen his qui præuolantes ingenio, in omni sermone ante pene flagitant finem q̄ principium teneant: debitorem me etiam tardioribus esse: & maxime. Sed nec studiū tam esse mihi vt exponam verba, q̄ vt imbuam corda. Et haurire & propinare me oportet, quod non fit celeriter percurrē do, sed tractando diligēter, & exhortando frequenter. Quāquam & præter spem quoq; meam diu nos discussio detinuit sacramentorum. Putaui fateor vnum ad hoc sermonem sufficere: siluamque istam vmbrosam latebrosamque allegoriarū pertransire nos cito: & ad planitiē moralium sensuum itinere diei quasi vnius peruenire: sed secus contigit. Biduum quippe iam in eo expendimus: & adhuc restat via. Ictus oculi eminus summitates ramorum & montium cacumina peruolabat: sed vallium subteriacens vastitas & densitas dumetorum frustrabatur obtutus. Nunquid (verbi gratia) Helisæi miraculum præuidere valebam, quia nobis videlicet de gentium vocatione, & repulsione Iudæorum differentibus, ita de subito in medium prosiliret? Et nunc quandoquidem incidimus, nō pigeat nos paululum immorari, consequenter ad id quod intermittimus, postea reuersuros. Siquidem animarum cibus nihilominus est iste. Canibus quoque ac venatoribus plerūque contingit à bestia quam aggressi erant desistere, & sequi aliam quæ inopinantibus forte occurrerit. Nō paruum fiducię robur præstat mihi quòd magnus ille vir propheta potens in opere & sermone, de excelso mōte cœlorum descendēs visitare dignatus est me, cum sim cinis & puluis: misereri mortuo: inclinare se iacenti: contrahi & coæquari paruo, ęco partiri lumen oculorum suorum: & os mutum oris proprij osculo soluere: debilesque manus suarum roborare contactu. Suauiter rumino ista, & replētur viscera mea: & iteriora mea saginantur: & omnia ossa mea germinant laudem. Hoc semel cōtulit vniuersitati, hoc quotidie singuli in nobis actitari sentimus, & cordi scilicet tribui intelligentię lumen, & ori ædificationis verbum, & manibus opus iustitiæ. Dat sentire fideliter, dat proferre vtiliter, dat efficaciter adimplere. Et est funiculus triplex, qui difficile rumpitur ad extrahendas animas de carcere diaboli, & trahendas post se ad regna cœlestia, si recte sentias, si digne proloquaris, si viuendo confirmes. Oculis suis tetigit meos, interioris hominis frontem claris luminaribus ornans, fide & intellectu. Ori meo iunxit suū, & mortuo signum pacis impressit: quoniam cum adhuc peccatores essemus, reconciliauit nos deo, iustitiæ mortuos. Os ori applicuit, iterato inspirans in faciem meam spiraculum vitæ: sed sanctioris quàm primo. Nam primo quidem in animā viuentem creauit me: secundo in spiritum viuificantem reformauit me. Manus suas meis superposuit, exemplum præbens bonorum operum, formam obedientiæ. Aut certe manus suas misit ad fortia: vt doceret manus meas ad prælium, & digitos meos ab bellum. Et oscitauit, inquit, puer septies. Sufficiebat ad gloriam manifestādi miraculi oscitasse semel: sed multiplicitas & insignis numerus, mysterij admonent. Si illud ingens vniuersi humani generis primum quidem exanime corpus attendas: vides vbiq; ecclesiam (ex quo vitam propheta incumbente recepit) quasi septies oscitare; quia septies in die laudem dicere consueuit. Si teipsum aduertas, in hoc te noueris vita viuere spirituali, ac mysticum hunc implere numerum, si sensualitatis tuæ quinarium, charitatis binario subiicis, exhi-

4.Reg.4.f

Sap.9.d

Esa.38.c

Eccles.4.c

4.Reg.4.f

Gene.2.b

prou.31.c

4.Reg.4.

Psal.118.x

A exhibeasque iuxta apostolum membra tua seruire iustitiæ in
Roma.6.d sanctificationē, quæ prius exhibuisti seruire iniquitati ad iniquitatem: aut certe si eundē quinarium proximorū saluti impertiens, ad perficiendū septenariū duo hæc adiicias: misericordiā scilicet & iudiciū cantare deo. Habeo & alias septē oscitationes: septē videlicet experimenta sine quibus vera & certa salus rediuiui spiritus minime constat: quatuor ad sensum compunctionis, tria ad confessionis solum pertinentia. Si viuis, si vox, si sensus est, tu quoq; eadem in te recognoscis. Porro sensum ex integro recuperasse te scias, si tuā conscientiam quadruplici sentis compūctione morderi: pudore gemino, & gemino metu: nam vitam ad perficiendū septenariū triplex cōfessionis species attestatur, de quib⁹ postea videbitur. Nonne & sanctus Hieremias in suo planctu obseruat hunc numerum? Et tu igitur in tua pro te lamentatione formā habens propheticā, deū cogita factorē tuū, cogita & benefactorē, cogita patrē, cogita dominū. Ad omnia reus es, plāge per singula. Ad primū & vltimū respondeat timor tuus: ad duo media pudor. Pater sane non metuitur, cum pater sit. Patris enim est misereri semper & parcere. Et si percutit, virga non baculo percutit, & cum percusserit sanat. Paterna vox est. Percutiā
Deut.32.f. & ego sanabo. Nō est proinde quod à patre formides, qui etsi quandoq; feriat vt emendet, nunq̄ tamen vt vindicet. At vero
B cogitantem q⁹ patrē offenderim, est certe quod pudeat: etsi non quod terreat. Voluntarie genuit me verbo veritatis, nō stimulo carnalis cupiditatis excussit, quemadmodum genitor carnis meæ. Deinde etiam non pepercit vnigenito pro sic genito. Ita ipse quidē patrem se exhibuit mihi, sed non ego me illi vicissim filium. Quanā fronte attollo iam oculos ad vultum patris tam boni tam malus filius? Pudet indigna gessisse
Psal.68.b genere meo, pudet tanto patre vixisse degenerē. Exitus aquarum deducite oculi mei: operiat cōfusio faciē meam, vultum
Psal.30.c meum pudor suffundat, occupetq; caligo. Deficiat in dolore vita mea, & anni mei in gemitibus. Proh pudor quem fructū habui in quibus nunc erubesco? Si in carne seminaui: de carne non metam nisi corruptionem. Si in mundo, & ipse transit
Gala.6.b
1.Ioan.2.c & concupiscentia eius. Quid? Caduca, vana, & prope nulla, & quorum finis mors est, infœlix & insanus præferre nō erubui æterni patris amori & honori. Confundor confundor audi-
Mala.1.b re. Si ego pater: vbi est honor meus? Sed & si pater non essem: obrueret me beneficiis. Instaurat aduersum me testes (vt alia innumera taceam) huius corporis victum, & vsum temporis huius, & super omnia sanguinem dilecti filij clamantem de terra. Pudet ingratitudinis, quanquam ad confusionis cumulum, arguar etiam reddidisse mala pro bonis, & odium pro dilectione. Minime quidem mihi à benefactore, sicut nec à pa
C tre timendum. Verus quippe beneficus est, dans affluenter, &
Iaco.1.a non improperans. Non improperat dona, quia dona sunt: & beneficia sua mihi dedit: non vendidit. Denique sine pœnitētia sunt dona eius. At quanto de illo benignius: tanto de me indignius sentire cogor. Erubesce & dole nihilominus anima mea, quoniam etsi illum non repetere & non improperare decet: nos tamen omnino dedecet ingratos immemoresque exactitisse. Heu, quid vel nunc tandem retribuam domino pro o-
Psal.115.a mnibus quæ retribuit mihi? Quòd si segnior forte suas partes minus exequitur pudor: timor sanē excitetur in adiutorium. Excitetur, vt excitet. Sepone parum pia vocabula benefactoris & patris, atque ad austeriora cōuertere. Nempe qui le-
2.Cor.1.a gitur pater misericordiarum, & deus totius consolationis: legitur nihilominus deus vltionū dominus. Legitur deus iu-
Psal.65.a. dex iustus & fortis, Legitur terribilis in consilijs super filios
Psal.7.c hominū. Legitur deus zelās. Quòd pater est, q⁹ beneficus est,
Exo.20.a tibi est: q⁹ dominus ac creator, sibi. Etenim ,ppter semetipsum
Esa.48.b fecit omnia, scriptura teste. Qui ergo quod tuum est tibi de-
37.g.& fendit ac seruat, putas & pro se aliquando non zelabit: putas
Psal.9.f sui non requiret principatus honorem? Propter hoc irritauit impius deum, quia dixit in corde suo, nō requiret. Et quid est in corde suo dicere, non requiret, nisi non metuere quod requirat? Sed requiret vsq; ad nouissimum quadrantem: requiret & retribuet abundanter facientibus superbiā. Requiret à redempto seruitium: honorem & gloriam ab eo quem plasmauit. Esto q⁹ dissimulet pater: ignoscat beneficus: sed non dominus & creator. Et qui parcit filio, non parcet figmento, nō parcet seruo nequā. Pensa cuius sit formidinis & horroris, D
tuum atq; omnium contempsisse factorē, offendisse dominum maiestatis. Maiestatis est timeri, domini est timeri, & maxime huius maiestatis, huiusq; domini. Nam si reum regię maiestatis quāuis humanæ, humanis legibus plecti capite sancitū sit: quis finis contemnentium diuinam omnipotentiam erit? Tangit montes, & fumigant: & tam tremendam maiestatem au-
Psal.143.b det irritare vilis puluiculus, vno leui flatu mox dispergendus, & minime recolligendus? Ille ille timendus est, qui postq̄ occiderit corpus, potestatem habet mittere & in gehennam.

Paueo gehennam, paueo iudicis vultum, ipsis quoq; tremē dum angelicis potestatibus. Contremisco ab ira potentis, à facie furoris eius, à fragore ruentis mundi, à conflagratione elementorum, à tempestate valida, à voce archangeli, & à verbo aspero. Cōtremisco à dētibus bestię infernalis, à vētre inferi, à rugiētibus preparatis ad escā: horreo vermē rodētē, & ignē torrentem, fumū & vaporē & sulphur, & spiritum procellarū. Horreo tenebras exteriores. Quis dabit capiti meo aquā, Hiere.9.c
& oculis meis fontem lachrymarum, vt præueniā fletibus fletum & stridorem dentium, & manuum pedumq; dura vincula & pondus catenarum præmentiū, stringentium, vrentium, nec consumentium? Heu me mater mea, vt quid me genuisti filiū doloris, filiū amaritudinis, indignationis & plorationis æternæ? Cur exceptus genibus, cur lactatus vberibus, natus in cō-
E bustionem, & cibus ignis? Qui sic afficitur, sensum proculdubio recuperauit, & in duplici metu isto, itemque pudore illo æquè duplici habet oscitationes quatuor. Tres quæ restāt ex voce confessionis adiiciet, & nequaq̄ dicetur iam de eo q⁹ non sit vox neque sensus, si tamen de corde humili, simplici, fideliq̄ processerit illa confessio. Omne ergo quod remordet conscientiam, confitere humiliter, pure fideliter, & has
Prou.2.c vices implesti. Sunt qui gloriantur cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis: quos notans propheta, peccata sua, in-
Esa.3.b quit, prædicauerunt sicut Sodoma. Verum hos ab hac disputatione tanq̄ seculares amoueo. Nam quid ad nos de his qui foris sunt? Quanquam & de his qui religiose vestiti & religionem professi sunt, nonnunquam audimus aliquos reminisci & iactitare impudentissime mala sua præterita, quæ (verbi gratia) aliquando vel fortiter gladiatorio, vel argute literatorio gessere conflictu, seu aliud quid secundum mundi quidem vanitatem fauorabile, secundum animæ vero salutē nociuum, pernicioſum, damnosum. Secularis adhuc animi indicium est hoc: & humilis habitus qui gestatur à talibus, nō sanctę nouitatis est meritum, sed priscę vetustatis operculum. Nonnulli talia quasi dolendo & pœnitendo rememorant, sed gloriam intentione captantes, commissa sua non diluunt, sed seipsos illudunt. Nam deus non irridetur. Veterem hominem
F non exuerunt, sed nouo palliant. Non proditur aut proiicitur vetus fermentum illa confessione: sed statuitur, secundum illud: Inueterauerunt ossa mea dum clamarem tota die. Pu-
Psal.31.a det reminisci quorundam tantam proteruiam, vt non pudeat eos cum exultatione lugenda iactitare, quòd & post susceptū sanctum habitum callide quempiā supplantauerint, & circunuenerint in negotio fratrem, aut quòd talionem pro conuicio vel maledicto, id est malum pro malo, aut maledictum pro maledicto audacter reddiderint. Sed est confessio eo periculosius noxia, quo subtilius vana, cum ipsa etiam inhonesta & turpia de nobis detegere non veremur, non quia humiles sumus, sed vt esse putemur. Appetere autem de humilitate laudem, humilitatis est non virtus, sed subuersio. Verus humilis vilis vult reputari, non humilis prædicari. Gaudet contemptu sui, hoc solo sane superbus quòd laudes contēnit. Quid peruersius, quid ve indignius quàm vt humilitatis custos confessio superbię militet, & inde velis videri melior vnde videris deterior? Mirabile iactantiæ genus, vt non possis putari sanctus, si non appareas sceleratus. At talis confessio speciem habens humilitatis non virtutem, non solum veniam non meretur, sed & prouocat iram. Nunquid profuit Saul quòd se ad increpationem Samuelis peccasse confessus est? Culpabilis ,peculdubio fuit illa confessio, quę culpam nō diluit. Quomodo enim humilem contēneret confessionem humilitatis magister, & cui humilibus dare gratiam certe ingenitum est? Omnino nō poterat non placari, si quæ in ore sonuit, in corde radiasset

Universidad de Deusto
Biblioteca

G diaſſet humilitas. Ecce cur humilem eſſe debere confeſſionẽ dixi. Oportet autem & eſſe ſimplicem. Non intentionem (forte quia latet homines) excuſare delectet ſi ſit rea, nec leuigare culpam quæ grauis eſt, nec alieno adumbrare ſuaſu cũ inuitum nemo coegerit. Primum illud non confeſſio eſt ſed defenſio, nec placat ſed prouocat. Sequens monſtrat ingratitudinem, ex quo minor reputatur culpa, eo minuitur & gloria indultoris. Sed enim minus libenter beneficium datur, quod minus grate minúſve neceſſarie prouenire ſentitur. Veniam proinde ſibi abiudicat qui munus largitoris attenuat: quod quidem omnis qui reatum ſuum verbis alleuiare conatur, facit. Iam à poſtremo primi hominis dehortetur exemplum, nec culpam ſiquidem diffitentis, nec tamen conſequentis veniã, non dubium quin ob reatus mulieris admixtionẽ. Genus excuſationis eſt, cum argueris tu, alium incuſare. Porro excuſare te velle quando corriperis, quàm ſit non modo minime fructuoſum ſed & pernicioſum, ſanctum Dauid interroga.

Verba nempe malitiæ excuſationes in peccatis appellat, ne in ea declinet cor ſuum rogans & ſupplicans. Merito quidem. In animam etenim ſuam peccat qui ſe excuſat, repellens proinde à ſe indulgentiæ medicinam, & ſic vitam ſibi proprio ore intercludens. Et quænam maior malitia quàm propriam
Eccli.14.o armari in ſalutem, & linguæ tuæ tẽmetipſum mucrone confodere? Denique qui ſibi nequam, cui eſt bonus? Sit autem &
H fidelis confeſſio, vt confitearis in ſpe, de indulgentia penitus non diffidens, ne tuo te ore non tam iuſtifices quàm condemnes. Iudas certe proditor domini, & Cain fratricida con-
Matt.27.d feſſi ſunt, & diffiſi ſunt. Alter. Peccaui, inquit, tradens ſanguinem iuſtum. Alter. Maior eſt iniquitas mea, quàm vt veniã
Gene.4.b merear: & verax licet nil eis profuit infidelis confeſſio. Hæ itaque tres confeſſionis obſeruantiæ, iunctę quatuor ſuperioribus compunctionis, ſeptenarium implent. Iam vero ſic compunctus, & ſic cõfeſſus, ac propria proinde certus de vita, certus quoque nihilominus es (vt arbitror) vacuo nequaquam nomine appellari Ieſum, eum qui in te talia valuit & voluit operari, nec vacue ſubſecutum fuiſſe baculum quem præmiſerat. Non venit vacue quia non venit vacuus. Nam quomodo vacuus, in quo habitauit plenitudo? Neque enim ei datus eſt ad menſuram ſpiritus. Denique & venit in plenitudine
Pſal.44.b temporis, plenum proinde venire ſe indicans. Bene plenum, quem vnxit pater oleo lætitiæ præ conſortibus ſuis. Vnxit &
I miſit plenum gratiæ & veritatis. Vnxit vt vngeret. Omnes ab eo vncti ſunt, qui de plenitudine eius meruerunt accipere.
Eſa.61.a Ideo ait. Spiritus dñi ſuper me, eo q; vnxerit me, ad annunciãdum manſuetis miſit me: vt mederer contritis corde, vt prædicarem captiuis indulgentiam, & clauſis apertionem, vt prædicarem annum placabilem domino. Veniebat (vt audis) vngere contritiones noſtras, ac lenire dolores. Ideoque venit vnctus, venit manſuetus & mitis, & multæ miſericordiæ omnibus inuocantibus ſe. Sciebat ſe ad infirmos deſcendere, exhibuitq; qualẽ oportuit. Et quoniã multę erant infirmitates, multa quoq; prouidus medicus medicamina curauit afferre. Attulit ſpiritum ſapientiæ & intellectus, ſpiritum conſilij & fortitudinis, ſpiritum ſcientiæ & pietatis, & ſpiritum timoris domini. Vides quot phialas plenas odoramentis cœleſtis medicus præparauit ad ſananda vulnera illius miſeri qui incidit in latrones? Septem ſunt numero, ſeptem fortaſſe præfatis oſcitationibus excitandis accommodatæ. Spiritus enim vitæ erat in phialis. Ex his profecto infudit oleum meis vulneribus. Infudit & vinum, ſed minus quàm olei. Sic nempe congruebat infirmitatibus meis, vt miſericordiam ſuperexaltaret iudicio, quemadmodum vino oleum ſuperfertur infuſum. Attulit proinde quinque cados olei, vini non niſi duos. Vinum ſiquidẽ timor tantum & fortitudo fuere, reliqua quin que oleum propria ſuauitate deſignant. In ſpiritu denique for
Pſal.77.g titudinis tanquam potens crapulatus à vino deſcendit ad inferos, contriuit portas æreas, & vectes ferreos confregit, alligauit fortem, & vaſa captiuitatis eripuit. Deſcendit nihilominus in ſpiritu timoris, ſed timendus, non timidus. O ſapiẽtia, quanta arte medendi in vino & oleo animæ meæ ſanitatem reſtauras, fortiter ſuauis, & ſuauiter fortis. Fortis pro me & ſuauis mihi. Denique attingis à fine vſq; ad finem fortiter, & diſponis omnia ſuauiter, propellens inimicum, & infirmum fouens. Sana me domine & ſanabor, pſallam & confitebor no K
mini tuo & dicam: Oleum effuſum nomen tuum. Non vinum Cant.1.d
effuſum (nolo enim vt intres in iudicium cum ſeruo tuo) ſed Pſal.142.
oleum, quia coronas me in miſericordia & miſerationibus. & 102.d
Oleum plane, quod dũ ſuperenatat cũctis quibus immiſcetur liquoribus, liquido illud deſignat nomẽ, quod eſt ſuper omne nomen. O nomen præſuaue & prædulce. O nomen præclarũ, prælectum & præexcelſum, & ſuperexaltatum in ſecula. Hoc vere oleum quod exhilarat faciem hominis, quod caput ieiunantis impinguat, vt oleum peccatoris non ſentiat. Hoc nomen nouum quod os domini nominauit, quod & vocatum
Eſa.62.d eſt ab angelo priuſquàm in vtero conciperetur. Hoc non ſo- Lucæ.2.c
lum ludæus, ſed quicunque inuocauerit ſaluus erit, intantum Iohel. 2.g
vſquequaque effuſum eſt. Hoc pater donauit filio, ſponſo eccleſiæ domino noſtro Ieſu Chriſto, qui eſt ſuper omnia deus benedictus in ſecula. Amen.

Sermo XVII. in quo tractatur de Luciferi deiectione.

PVtamus ne ſatis proceſſum eſt in ſanctuario dei dum ſcrutamur mirabile ſacramentum, an ad perſcrutandum adhuc ſi quid reſtat, audemus ſpiritũ ad interiora ſequi? Spiritus nempe iſte ſcrutatur non ſolum hominum corda & renes, ſed etiã profunda dei: & ſiue ad noſtra ſiue ad alia, ſecurus ſequor eum quocunque ierit. Tantum vt cuſtodiat corda noſtra, & intelligẽtias noſtras, L
ne forte cum non aderit adeſſe putemus, noſtrumque pro ipſo ſequamur ſenſum deuiantes. Venit nanque & vadit prout Ioan. 8.b
vult, & nemo facile ſcit vnde veniat aut quo vadat. At iſtud ſine damno fortaſſe ſalutis neſcire licet. Cæterum quãdo veniat vel quando vadat, id plane periculoſiſſime ignoratur. Cum enim hæ ſpiritus ſancti circa nos diſpenſatorię quidem viciſſitudines vigilantiſſime non obſeruantur, ſit vt nec abſentem deſideres, nec præſentem glorifices. Nempe qui idcirco recedit vt auidius requiratur, quonam modo ſi abeſſe neſcitur, requiritur? Et rurſum qui dignanter ad hoc redit vt conſoletur, qualiter digne pro ſua maieſtate ſuſcipitur, ſi nec adeſſe ſentitur? Mens ergo quæ ignorat abſceſſum, patet ſeductioni: & quæ reditum non obſeruat, erit ingrata viſitationi. Petiit quondam aliquid Heliſæus à magiſtro, cum di- 4.Reg.2.d
ſceſſum eius imminere præſenſit, nec obtinuit, ſicut ſcitis, niſi ea quidem conditione ſi videret quando tolleretur à ſe. In figura contigit hoc illis, ſcriptum eſt autem propter nos.

Vigiles eſſe & ſoliciti circa opus noſtræ ſalutis (quod mira ſubtilitate ac ſuauitate diuinæ ſuæ artis inceſſanter actitat ſpiritus in intimo noſtri) prophetico docemur & monemur exemplo. Nunquam ſane ſine noſtra conſcientia magiſtra vnctio quæ docet de omnibus, tollatur à nobis, ſi duplicato volumus munere non fraudari. Nunquam cum venerit inueniat imparatos, ſed ſemper vultus ſuſpenſos expanſoſque habentes ſinus ad largam domini benedictionem. Tales deniq; M
quærit, ſimiles hominibus expectantibus dominum ſuũ quan- Lucæ.12.c
do reuertatur à nuptiis: qui vtique ab illis ſuperne menſę copioſis deliciis vacua nunquam reuertitur manu. Vigilandum proinde, & vigilandum omni hora, quia neſcimus qua hora ſpiritus venturus ſit, ſeu iterum abiturus. It & redit ſpiritus, & qui ſtat eo tenente, deſerente cadat neceſſe eſt: ſed non collidetur, quia dominus rurſum ſupponit manum ſuam. Et has alternare vices non ceſſat in his qui ſpirituales ſunt, vel quos potius ſpirituales proinde ipſe creare intendit viſitans diluculo, & ſubito probans. Denique ſepties cadit iuſtus, & ſe- Prou.24.b
pties reſurgit: ſi tamen cadat in die, vt ſe cadere videat, & cecidiſſe ſciat, & reſurgere cupiat, & requirat manum adiuuantis, & dicat: Domine in voluntate tua præſtitiſti decori meo virtutem: auertiſti faciem tuam à me, & factus Pſal.29.b
ſum conturbatus. Aliud eſt dubitare de veritate, quod patiaris neceſſe eſt cum ſpiritus minime ſpirat: & aliud ſapere falſitatem, quod facile caues ſi eandem tuam ignorantiam non ignoras, quatenus dicas & tu: Et ſi quid ignoraui, ignorantia mea mecum eſt. Sancti Iob ſententia eſt. Agnoſcite. Peſſimę matris ignorantiæ, peſſimę itidem filiæ duę ſunt. Iob.19.d
falſitas & dubietas. Illa miſerior, iſta miſerabilior. Pernicioſior illa, iſta moleſtior. Cum loquitur ſpiritus, cedit vtraque: & eſt non ſolum veritas, ſed & certa veritas. Eſt quippe veritatis.

A ritatis ille ſpiritus, cui contraria falſitas eſt. Eſt & ſapientiæ, quæ cum ſit candor vitæ æternæ, & vbique attingat propter munditiam ſuam, obſcurum ambigui non admittit. Cauenda ſane cum ſpiritus iſte non loquitur, etſi non moleſta dubietas, certe falſitas execrãda. Aliud eſt enim ſub incerto hoc vel illud opinando ſentire, aliud temere affirmare quod neſcias. Aut ergo loquatur ſemper ſpiritus, quod noſtri quidẽ minime arbitrij eſt: aut quando ſilere placet, hoc ipſum indicet, & loquatur ſaltem ſuum ſilentium, ne ipſum nobis falſo præire putantes, noſtrum pro ipſo male ſecuri ſequamur errorem. Et ſi ſuſpenderit ambiguo, non relinquat mendacio.
Eſt qui dubie profert mendacium, nec mentitur: & eſt qui veritatem quam neſcit affirmat, & mẽtitur. Nam & ille non quidem quod non eſt eſſe, ſed ſe quod credit credere dicit, & ve rum dicit, etiam ſi hoc verum non ſit quod credit: & is cum ſe certum vnde non eſt certus dicit, verum non dicit, etiam ſi verum ſit de quo aſſerit. His præmiſſis ad cautelam talia inexpertorum, ſequar iam ſpiritum ſicut confido præeuntem, eadem tamen cautela ſi potero quam præmiſi, & tentabo facere
Roma.2.c ipſe quod doceo, ne dicatur & mihi: Tu qui alios doces, teipſum non doces. Diſtinguendum ſane inter manifeſta & dubia, nec illa ſcilicet adduci in dubium, nec iſta temere affirmari. Quod quidem ipſum de magiſterio ſperandũ eſt ſpiritus. Nec enim noſtra ad illud omnino induſtria ſufficit.

B Quis nouit hominum an id quod inter homines iudicatum à deo ſermo ſuperior (à quo videlicet, ſi bene memini, quartus eſt iſte) patefecit, in ſupernis quoque iudicium iam factũ præceſſerit? Quod dico, tale eſt. Putas ne Lucifer ille qui ma ne oriebatur, ſed præpropere eleuabatur, antequam verteretur in tenebras, generi noſtro inuiderit & ipſe olei effuſionẽ, vt per ſeipſum iam tunc indignabundus muſſitaret dicẽs intra ſe quodammodo. Vt quid perditio hæc? Hoc ego non aſſero dicere ſpiritum, ſed nec contradicere dico. Neſcio enim. Potuit autem contingere (ſi tamen incredibile non putetur) plenum ſapientia, & perfectum decore: homines præſcire potuiſſe futuros, etiam & profecturos in parem gloriam. Sed ſi præſciuit, in dei verbo abſque dubio vidit, & in liuore ſuo inuidit, & molitus eſt habere ſubiectos, ſocios dedignatus. Infirmiores ſunt, inquit, inferioreſque natura: non decet eſſe conciues, nec æquales in gloria. An forte prodit impiam hanc eius machinationem illa præſumpta aſcenſio ſeſſioque ſignificans magiſterium? Aſcendam, inquit, ſuper montem exceł-
Eſa.14.d ſum, & ſedebo in lateribus Aquilonis: quo altiſſimi quandam proinde ſimilitudinem obtineret, ſi quemadmodum ille ſuper Cherubim ſedẽs gubernat omnem angelicam creaturam, ita & ipſe altus ſederet, regeretque genus humanum. Abſit.
Iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo, mentiatur iniquitas
C ſibi. Nos alium non cognoſcimus iudicem q̃ authorem. Nõ diabolus, ſed dominus iudicabit orbem terræ: ipſe deus noſter in ſeculum & in ſeculum ſeculi: ipſe reget nos in ſecula. Ergo in cœlo concepit dolorẽ, & in paradiſo peperit iniquitatem prolem malitiæ, matrẽ mortis & ærumnarum omniũq;
Sapiẽ.10.b prima parens ſuperbia. Nam etſi inuidia diaboli mors intra-
Hier.14.b uit in orbem terrarum, initium tamẽ omnis peccati ſuperbia. Verũ quid illi profuit? Nihilominꝰ tu in nobis es domine: & nomẽ tuũ inuocatum eſt ſuper nos. Et dicit populus acquiſi-
Can.1.e tionis, dicit eccleſia redemptorũ. Oleum effuſum nomen tuũ. Cum eiicior ego, tu illud effundis poſt me, & in me: quoniam cum iratus fueris, miſericordiæ recordaberis. Accepit tamen ſatan regnum ſuper omnes filios ſuperbię, factus princeps tenebrarum harum, vt regno humilitatis etiam ſuperbia militet, dum in vno ſuo principatu temporali & tali multos humiles excelſos æternoſq; reges conſtituit. Iucundum iudicium, vt ſuperbus ille humilium malleator, eiſdẽ ipſis neſciẽs fabricet coronas perpetuas, impugnando omnes, & omnibus ſuccumbendo. Siquidem vbiq; & ſemper iudicabit dominus populos, & ſoluos faciet filios pauperum, & humiliabit calũniatorem. Vbiq; & ſemper defenſabit ſuos, propulſabit nocẽtes, & tollet virgã peccatorum de ſuper ſortẽ iuſtorum, vt nõ
Pſal.45.b extendant iuſti ad iniquitatẽ manus ſuas. Eritq; tandem cum ex toto arcum conteret, & confringet arma, & ſcuta comburet igni. Tu tibi miſer ſedem collocas in Aquilone, plaga nebuloſa & frigida, & ecce ſuſcitantur de puluere inopes, & de ſtercore pauperes, vt ſedeant cum principibus, & ſoliũ glorię D
teneant, doleaſque impleri illud: Pauper & inops laudabunt nomen tuum. Gratias tibi pater orphanorum, & iudex pupillorum, incaluit ſuper nos mons coagulatus, mons pinguis, cœli diſtillauerunt à facie dei Sinai, effuſum eſt oleum, dilatatũ eſt nomen quod nobis & cui nos inuidebat iniquus. Dilatatũ inquam vſq; ad corda & ora paruulorum, & in ore infantium pſal. 8.d
& lactentium perficitur laus. Porro peccator videbit & ira- pſal.111.b
ſcetur, & erit ſicut ira implacabilis ſic flãma inextinguibilis, quæ iam parata eſt ei & angelis eius. Zelus domini exercituũ faciet hoc. Quomodo mẽ amas deus meus, amor meus? quomodo me amas, vbiq; recordans mei, vbiq; zelans ſalutẽ egeni & pauperis, non ſolum aduerſum homines ſuperbos, ſed etiam aduerſus ſublimes angelos? In cœlo & in terra iudicas domine nocentes me, expugnas impugnantes me. Vbique ſubuenis, vbiq; aſſiſtis, vbiq; à dextris es mihi domine ne cõmouear. Hæc cantabo domino in vita mea, pſallam deo meo quandiu ſum. Hæ virtutes eius, hæc mirabilia eius quæ fecit. Hoc primum & maximum iudicium, quod mihi illa conLucæ.1.a ſcia ſecretorum aperuit virgo Maria. Depoſuit, inquiens, potentes de ſede, & exaltauit humiles. Eſurientes impleuit bonis, & diuites dimiſit inanes. Secundũ autem ſimile eſt huic quod Ioan.9.g
iam audiſtis, vt qui non vidẽt videant, & qui vident cęci fiãt. In his duobus iudicijs conſoletur ſe pauper, & dicat: Memor pſal.118.g
fui iudiciorum tuorum à ſeculo domine, & conſolatus ſum. E
Sed reuertamur ad noſipſos, ſcrutemurq; vias noſtras: & vt in veritate id poſſimus, inuocemus ſpiritum veritatis, & reuocemus ab alto quo nos eduxerat, quatenus antecedat nos etiam ad nos, quoniã ſine ipſo poſſumus nihil. Nec verendum q; dedignetur condeſcendere nobis, qui potius ſi vel exiguũ quid abſque ipſo conamur, indignatur. Non eſt enim illa vadens & non rediens, ſed ducit nos & reducit de claritate in claritatẽ tanq̃ domini ſpiritus, quandoque rapiens ad ſe in lumine ſuo, quandoq; contẽperans, & illuminans tenebras noſtras: vt ſiue ſupra nos, ſiue apud nos, ſemper in luce, ſemper vt filij lucis ambulemus. Tranſiuimus allegoriarum vmbras: ventũ eſt ad indaganda moralia. Aedificata eſt fides, inſtruatur vita: exercitatus eſt intellectus, dictetur actus. Siquidem intellectus bonus omnibus facientibus eum, ſi tamen & actus & intelligentia dirigantur in laudem & gloriam domini noſtri Ieſu Chri pſal.110.b.
ſti, qui eſt ſuper omnia deus benedictus in ſecula. Amen.

De duabus operationibus ſpiritus ſancti quarum una uocatur effuſio: & alia infuſio, Sermo. XVIII.

OLeum effuſum nomen tuum. Quid certum demonCanti.1.d
ſtrat ſpiritus ſanctus nobis in nobis occaſione huius capituli? Profecto (quod interim occurrit) gemine cuiuſdam ſuæ operationis experimẽtũ. Vnius quidem qua nos primo intus virtutibus ſolidat ad ſalutẽ, al- F
terius vero qua foris quoque muneribus ornat ad lucrum. Illas nobis, hæc noſtris accipimus, verbi gratia, fides, ſpes, charitas, nobis propter nos dantur. Abſque his quippe ſalui eſſe non poſſumus. Porro ſcientiæ ſeu ſapientiæ ſermo, gratia curationis prophetia, ſimiliaque, quibus carere cum integritate etiam ſalutis proprię poſſumus, proximorum proculdubio in ſalutem expendenda donantur. Et has ſpiritus ſancti operationes quas vel in nobis vel in aliis experimur, vt ex re nomina accipiant, infuſionem ſi placet atque effuſionem nominemus. Cuinam ergo harũ conuenit oleum effuſum nomen tuum? Nonne effuſioni? Nam de infuſione, infuſum, potius q̃ effuſum, dixiſſet. Deniq; de vberum foris ſpirante fragrantia, & non de internis ſponſę virtutibus prolatũ eſt, oleũ effuſum nomen tuum. Deniq; ob bonũ odorẽ vberũ extrinſecus perfuſorum, ait ſponſa. Oleum effuſum nomen tuum: aſſcribens ipſum odorem nomini ſponſi tanq̃ oleo effuſo ſuper vbera. Et quicunq; munere gratiæ exterioris perfuſum ſe ſentit, quo & ipſe aliis refundere poſſit, etiã huic dicere eſt, oleum effuſum nomen tuum. Sed ſane cauendum in his aut dare quod nobis accepimus: aut quod erogandum accepimus, retinere. Rem profecto proximi retines tibi, ſi (verbi cauſa) plenus virtutibus cum ſis, foriſq; nihilominus donis ſcientiæ & eloquentiæ adornatus, metu forte aut ſegnitie aut minus diſcreta humilitate verbum bonum quod poſſet prodeſſe multis, inutili im

mo &

Universidad de Deusto
Biblioteca

G mo & damnabili ligas silentio,certe maledictus quòd frumẽta abscondis in populis. Rursum quod tuũ est spargis & perdis,si priusquàm infundaris tu, totus semiplenus festines effundere, contra legem arans in primogenito bouis, & ouis *Deut.15.b* primogenitum tondens. Nimirum vita atque salute quam alteri das,te fraudas, dum sana vacuus intentione,gloriæ inanis vẽto inflaris, aut terrenæ cupiditatis veneno inficeris, & lethali apostemate turgens interis. Quamobrem si sapis, concham te exhibebis, & nõ canalem. Hic siquidem pene simul & recipit & refundit. Illa vero donec impleat expectat, & sic quod superabundat sine suo damno communicat, sciens maledictum qui partem suam facit deteriorem. Et ne meum consilium contemptibile ducas, audi sapientiorem me: Stul- *Prou.29.b* tus (ait Salomon) profert totum spiritum suum simul, sapiẽs reseruat in posterum. Verum canales multos hodie habemus in ecclesia,conchas vero perpaucas. Tantę charitatis sunt per quos nobis fluenta cœlestia emanant, vt ante effundere quàm infundi velint,loqui quàm audire paratiores, & prompti docere quod non didicerunt,& aliis præesse gestientes, qui seip sos regere nesciunt. Ego nullum ad salutem pietatis gradum illi gradui anteponendum existimo, quem sapiens posuit dicens: Miserere animæ tuæ placens deo. Quòd si non habeo ni- *Eccli.30.d* si parumper olei quo vngar,putas tibi debeo dare,& remanere inanis? Seruo illud mihi,& omnino nisi ad prophetę iussionem non profero. Si institerint rogitantes aliqui ex his qui forte existimant deme supra id quod vident in me aut audiũt *Matt.25.a* aliquid ex me,respondebitur eis: Ne forte non sufficiat nobis & vobis,ite potius ad vendentes,& emite vobis. Sed cha- *1.Cor.13.b* ritas,inquis,non quærit quæ sua sunt. Et tu scis quamobrẽ? Non quærit quæ sua sunt,profecto quia nõ desunt. Quisnam quærat quod habet? Charitas quæ sua sunt,id est proprię saluti necessaria nunquàm non habet. Nec modo habet, sed etiam abundat. Vult abundare sibi, vt possit & omnibus. Seruat sibi quantum sufficiat, vt nulli deficiat. Alioquin si plena non est,perfecta non est. Cæterum tu frater cui firma satis propria salus nondum est,cui charitas adhuc aut nulla est,aut adeo tenera atque arundinea,quatenus omni flatui cedat,omni credat spiritui,omni circunferatur vento doctrinę,imò cui charitas tanta est,vt vltra mandatum quidem diligas proximum tuum plus quàm teipsum: & rursum tantilla vt contra mandatum fauore liquescat,pauore deficiat,perturbetur tristitia,anaritia cõtrahatur,protrahatur ambitione,suspicionibus inquietetur,conuitiis exagitetur,curis euiscereturque, honoribus tumeat, liuore tabescat: tu inquam ita in propriis teipsum sentiens,quanam dementia, quæso, aliena curare aut ambis aut acquiescis? Sed enim audi quid consulat cauta vigil- *2.Cor.8.c.* que charitas: Non quòd aliis, inquit, sit remissio, vobis autem tribulatio, sed ex æqualitate: Noli nimium esse iustus. *Eccli.7.c* I Sufficit vt diligas proximum tuũ tanquàm teipsum, hoc quip- *Psal.61.d.* pe est ex æqualitate. Dicit enim Dauid: Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea, & labiis exultationis laudabit os meum: infundi nimirum prius volens,& sic effundere. Nec solũ infundi prius, sed & impleri, quatenus de plenitudine eructaret,non oscitaret de inanitate. Caute quidem: ne quod aliis remissio, sibi esset tribulatio. Et nihilominus caste imitans illum de cuius plenitudine omnes accepimus. Disce & tu non nisi de pleno effundere, nec deo largior esse velis. Concha imitetur fontem. Non manat ille in riuum nec in lacum extenditur donec suis satietur aquis. Non pudeat concham non esse suo fonte profusiorem. Denique ipse fons vitæ plenus in seipso, & plenus seipso, nonne primum quidem ebulliens & saliens in proxima secreta cœlorum, omnia impleuit bonitate,& tunc demum impletis secretioribus superioribusque partibus erupit ad terras, ac de superfluo homines & iumenta saluauit, quemadmodum multiplicauit misericordiam suam deus? Prius interna repleuit: & sic exundans in multis miserationibus suis visitauit terram, & inebriauit eam, multiplicauit locupletare eam. Ergo & tu fac similiter. Implere prius,& sic curato effundere. Benigna prudensq; charitas affluere consueuit, non effluere. Fili mi,ne perefluas, *Heb.2.d* ait Salomon: & apostolus. Propterea, inquit, debemus intendere his quæ dicuntur, ne forte perefluamus. Quid enim? Tu ne Paulo sanctior, sapiẽtior Salomone? Alioquin nec mihi sedet ditari ex te exinanito. Si enim tu tibi nequam, cui K bonus eris? De cumulo si vales adiua me. Sinautem, parcito tibi. Sed iam audite quæ & quanta saluti propriæ necessaria sint, quæ & quanta infundi oporteat prius quàm effundere præsumamus,quæ tamen impræsentiarum breuiter colligere potero. Hora siquidem iam multum ascendit,& sermonis vrget ad finem. Accedit medicus ad vulneratum, spiritus ad animam. Quam enim non reperiat gladio diaboli vulneratam etiam post sanatum vulnus antiqui delicti medicamento baptismatis? Ergo ad illam animam quæ dicit: *Psal.37.a* Putruerunt & corruptę sunt cicatrices meæ à facie insipientię meæ: cum accedit spiritus, quid primo opus est? Vt tumor vel vlcus quod forte supercreuit in vulnere, & potest impedire sanitatem, ante omnia amputetur. Abscindatur itaque ferro acutę compunctionis vlcus inueteratę consuetudinis. Sed est acerbus dolor, leniatur proinde vnguẽto deuotionis, quod non est aliud nisi concepta de spe indulgẽtię exultatio. Hãc continendi parit facultas, & victoria de peccato. Iam *Psal.115.b* gratias agit, & dicit: Diripuisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis. Deinde apponitur medicamentum pœnitentiæ, malagma ieiuniorum, vigiliarum, orationum,& siqua sunt alia pœnitentium exercitia. In labore cibandus est cibo boni operis, ne deficiat. Quod opus sit cibus, inde doceris. *Ioan.4.c* Meus cibus est, inquit, vt faciam voluntatem patris mei. Itaque comitentur pœnitentiæ labores pietatis opera quæ con- L fortent. Magnam,ait, fiduciam præstat apud altissimum e- *Thob.4.b* leemosyna. Cibus sitim excitat, potandus est. Accedat cibo boni operis orationis potus componens in stomacho conscientiæ quod bene gestum est, & commendans deo. Orando bibitur vinum lætificans cor hominis, vinũ spiritus,quod inebriat, & carnalium voluptatum infundit obliuionem. Humectat interiora arentis conscientiæ: escas bonorum actuum digerit, & deducit per quædam animæ membra, fidem roborans, spem confortans, vegetans ordinansque charitatem, & impinguans mores. Sumpto cibo potuque, quid iam restat nisi vt pauset ægrotus, & quieti contemplationis post sudores actionis incumbat? Dormiens in contẽplatione deum somniat. per speculum quidem in ænigmate,non autẽ facie ad faciem interim intuetur. Tamen sic non tam spectati quàm conjectati, idque raptim & quasi sub quodam coruscamine scintillulæ transeuntis, tenuiter vix attacti inardescit amore, & ait: Anima mea desiderauit te in nocte,sed & spiritus meus in *Esa.26.b* præcordiis meis. Talis amor zelat: hic decet amicum sponsi: hoc necesse est ardeat fidelis seruus & prudens quem constituit dominus super familiam suam. Hic replet: hic feruet: hic ebullit: hic iam securus effundit: exundans & erumpens, ac dicens: Quis infirmatur & ego non infirmor? Quis scandalizatur & ego non vror? Prædicet,fructificet,innouet signa immu- *1.Cor.11.g* M tet mirabilia: nõ est quo se immiscat vanitas, vbi totum occupat charitas. Siquidẽ plenitudo legis & cordis est charitas, *Roma.13.e* si tamen plena. Deus deniq; charitas est, & nihil est in rebus quod possit replere creaturam factã ad imaginem dei,nisi cha- *1.Ioan.4.b* ritas deus,qui solus maior est illa. Eam nondum adeptus periculosissime promouetur, quantislibet aliis videatur pollere virtutibus. Si habuerit omnẽ scientiã,si dederit omnẽ substantiam suam pauperibus,si tradiderit corpus suũ ita vt ardeat: absq; charitate vacuus est. En quanta prius infundẽda sunt: vt effundere audeamus de plenitudine non de penuria largientes. Primo quidẽ compunctio,deinde deuotio, tertio pœnitẽtiæ labor,quarto pietatis opus,quinto orationis studiũ,sexto contemplationis ocium,septimo plenitudo dilectionis. Hæc omnia operatur vnus atq; idem spiritus secundum operationem quæ infusio appellatur: quatenus illa quæ effusio dicta est,pure & ob hoc tute iam adminiſtretur ad laudem & gloriam domini nostri Iesu Christi. Qui cũ patre & spiritu sancto viuit & regnat deus in secula seculorum. Amen.

De nouem ordinibus angelorum, Sermo. XIX.

ADhuc sponsa amatoria loquitur, adhuc pergit amplius prosequi laudes sponsi. Et gratiam prouocat dum monstrat eam quam iam acceperat, in se vacuam non fuisse. Audi etenim quid secuta adiungit. Propterea, inquit, adolescentulæ dilexerunt te nimis. *Cant.1.d*

Quasi

A Quasi dicat. Non frustra nec inaniter nomen tuum exinanitum est ô sponse,atque effusum in vbera mea: propterea enim adolescentulæ dilexerunt te nimis. Propter quid? Propter nomen effusum,& propter vbera ex eo perfusa. Inde quippe excitatę sunt in amorem sponsi, inde sumpserunt vt diligant. Sponsa infusum munus excipiente, illę mox senserẽ fragran- *Roma.5.a* tiam,quæ longe à matre minime esse poterant: atque illa suauitate repletę dicunt: Charitas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis. Ergo ipsarũ deuotionem sponsa commendans: hic, inquit, fructus ô spõse effusi nominis tui, quòd propterea adolescentulę dilexerunt te. Effusum siquidem sentiunt,quod integrum capere non valebant: propterea dilexerunt te. Effusio quippe, nomen facit capabile,captus amabile,sed adolescentulis duntaxat. Qui capaciores sunt,integro gaudent,effuso non indigent. Angelica creatura irreperculsa mentis acie intuetur diuinorũ iudiciorũ abyssum multã,quorũ summę æquitatis ineffabili delectatione beata gloriatur insuper effectui ea mancipari per suum ministerium, ac palam fieri: & propterea diligit merito dominum Christum. Nonne omnes, ait, administratorij *Heb.1.d* spiritus sunt, missi in ministerium propter eos qui hæreditatem capiunt salutis? Porro archangelos (vt eis aliquid differentius ab his qui simpliciter angeli sunt tribuamus) mirabiliter credo delectat,quòd ipsis quoque æternæ sapientiæ con- B filiis familiarius admittuntur, eademque per ipsos locis quęque suis atque temporibus summo moderamine dispẽsantur. Et hæc causa quòd diligunt dominum Christum & ipsi. Illę quoque beatitudines quæ virtutes ex eo forsitan appellatę sunt, quòd virtutum ac prodigiorum occultas perpetuasque causas fœlici curiositate rimari ac mirari diuinitus ordinatę, signa quæ & quando volunt ex omnibus elementis terris potenter exhibeant: & ipsę ergo exinde non immerito inardescunt diligere dominum virtutum,& dei virtutem Christum. Plenum quippe est suauitatis & gratiæ, incerta & occulta sapientiæ in ipsa sapientia intueri: plenum nihilominus honoris & gloriæ, causarum in dei verbo absconditarum mundo spectandas mirandasq; in manu ipsorum dirigi efficiẽtias. Sed & illi spiritus qui potestates nominãtur, dum crucifixi nostri diuinam omnipotentiam vbiq; fortiter attingẽtem intueri ac magnificare delectantur, exturbare & debellare dæmonũ hominumq; contrarias potestates pro his qui hæreditatẽ capiũt salutis, accipiunt potestatem. Et hi nonne iustissimam habent causam vt diligant dominũ Iesum? Sunt & super istos principatus qui ipsum altius speculantes & liquido peruidentes vniuersitatis esse principium,& primogenitum omnis creaturæ: tanta proinde principatus dignitate donãtur, vt vbiq; terrarum habeant potestatem quasi de summo quodam rerũ cardine regna & principatus & quaslibet pro arbitrio mutare & C ordinare dignitates, pro quorumq; meritis facere primos nouissimos, & nouissimos primos: deponere potentes de sede, & exaltare humiles. Et hæc istis quoq; ratio diligendi. Sed diligũt & dominationes. Cur? Nescio quid subtilius sublimiusque indagare de Christi interminabili atq; irrefragabili dominatu, laudabili quadã præsumptione feruntur, q̃ scilicet vbique vniuersitatis non solum potens sed & præsens, supra infraq; obsequi rectissimę voluntati suæ cursus temporũ, motus corporum, nutus mentium, ordine vtiq; pulcherrimo cogat, idq; cura tam vigili, vt ne puncto quidẽ aut iota vni, vt dicitur, horum omnium debitum subtrahere famulatum vllatenus liceat: opera tamen tam facili, vt turbationem seu anxietatẽ vllã omnino gubernator non sentiat. Intuentes ergo dominum Sabaoth tanta cũ tranquillitate omnia iudicantẽ, intẽtissimę suauissimęq; contemplationis stupore nimio sed sensato rapti in illud diuinæ claritatis tam ingens pelagus recipiunt sese in secretiori quodã mirę trãquillitatis recessu, vbi tanta pace ac securitate fruuntur, vt quiescentibus ipsis prorsus reuerẽtia prærogatiuę tanq̃ vere dominationibus ministrare & militare videatur cætera multitudo. In thronis sedet deus. Et puto quòd his spiritibus supra omnes qui memorati sunt, & iustior causa & copiosior sit materia diligẽdi. Etenim si intres hominis regis cuiuscunq; palatiũ, nonne cum plenum sit sellis, scamnis, cathedrisque, regia sedes in eminenti posita cernitur? Et nõ est necesse quærere vbi rex sedere solitus sit: nimirum mox occurrit manifesta sedes eius, cæteris altior or D natiorque sedilibus. Sic quoq; omni decoris ornatu cunctis aliis præeminere spiritibus istos intellige, in quibus speciali quodam stupendę dignationis munere diuina elegit residere maiestas. Quòd ii sessio significat magisteriũ: puto illum qui vnus est nobis magister in cœlo & in terra, dei sapiẽtiã Christum cum alias quidẽ vbiq; attingat propter munditiã suam, specialius tamen istos atq; principalius tanq̃ propriã sedẽ sua illustrare præsentia, & inde tanq̃ de solẽni auditorio docere angelum, docere hominem scientiã. Inde angelis diuinorum notitia iudiciorum, inde consiliorũ archangelis: ibi virtutes audiunt quando & vbi & qualia proferant signa. Ibi denique vniuersi siue sint potestates siue principatus siue dominationes, discunt profecto quid ex officio debeãt, quid pro dignitate præsumãt, & (quod præcipue cautũ est omnibus) accepta potestate ad propriã voluntatẽ seu gloriam non abuti. Illa tamen cœli agmina quæ Cherubim nuncupantur (si eis sui vocabuli seruetur interpretatio) arbitror nil habere quod ab ipsis aut per ipsos accipiant, cum de ipso fonte ad plenum haurire liceat, ipso ea per se domino Iesu dignanter introducẽte in omnẽ plenitudinẽ veritatis, & thesauros sapientiæ sciẽtiæque (qui in eo omnes absconditi sunt) largissime reuelante. Sed nec ea quę appellata sunt Seraphim, quippe quæ ipsa charitas deus in se adeo traxit & absorbuit, atq; in eundem rapuit sanctę affectionis ardorẽ, vt vnus cũ deo esse spiritus videantur: E instar profecto ignis, qui aerem quẽ inflãmat dum suum ei totum calorem imprimit, induitque colorem, non ignitum sed ignẽ feciſſe cernitur. Amant itaq; præcipue contẽplari in deo illi quidẽ spiritus scientiã cuius nõ est numerus: hi vero charitatem quæ nunq̃ excidit. Vnde & nomina ista sortiti sunt ex eo quique in quo præeminere videntur. Nam Cherubim quidem plenitudo scientiæ. Seraphim vero incendentia vel incẽsa dicũtur. Diligitur ergo ab angelis deus ob iudiciorũ suorum summã æquitatẽ. Ab archangelis ob consiliorũ summam moderationẽ. Porro à virtutibus ob beniguissimã exhibitionem miraculorum, per quæ incredulos dignãtissime trahit ad fidẽ. A potestatibus vero ob illã iustissimę potentiæ vim qua solet à piis malignantibus propulsare & arcere crudelitatẽ. Verũ à principatibus ob æternã & originalem illam virtutẽ qua dat esse & essendi principiũ omni creaturę superiori & inferiori, spirituali & corporali, attingens à fine vsq; ad finẽ fortiter. A dominationibus quoq; ob placidissimã voluntatem, qua licet vbiq; dominetur in fortitudine brachij sui, virtute tamẽ potẽtiori pro sua ingenita lenitate & imperturbabili trãquillitate disponit omnia suauiter. Diligitur & à thronis ob beneuolentiã magistræ sapiẽtię sine inuidia sese cõmunicãtis, & vnctionem quæ gratis docet de omnibus. Cæterũ à Cherubim, ꝓpterea diligitur, quia deus sciẽtiarũ domin⁹ est, F & sciẽs quid cuiq; opus sit ad salutẽ, discrete prouideq; dona sua digne posscẽtibus, put nouit expedire distribuit. A Seraphim quoq; quia charitas est, & nihil odit eorũ quæ fecit, & vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionẽ veritatis venire. Hi ergo omnes, put capiunt diligũt. Sed enim adolescẽtulę quoniã minus sapiũt, minus & capiũt, nec omnino sufficiũt ad tã sublimia. Paruulæ quippe in Christo sunt, lacte & oleo nutriẽdę. Ergo ex vberib⁹ sponsę opus sumere habẽt vnde diligãt. Habet oleum effusum spõsa, ad cuius illæ excitãtur odorẽ gustare & sentire q̃ suauis est dominus. Cũq; amore fla- *Can.1.a* grantes persenserit, conuertens se ad spõsum, oleum ait effusum nomen tuũ, propterea adolescentulę dilexerunt te nimis. Quid est nimis? Valde, vehementer, ardenter. Vel certe magis ex obliquo vos qui nuper venistis tangit spiritualis sermo, vestram illam (quam & nos frequenter reprimere conati sumus) minus discretam vehementiam, imò intemperantiam prorsus nimium obstinatam redarguens. Non vultis esse communi cõtenti vita. Non sufficit vobis regulare ieiunium, non solennes vigiliæ, non imposita disciplina, non mensura quam vobis partimur in vestimentis & alimentis: priuata præsertis communibus. Qui vestri curam semel nobis credidistis, quid rursum de vobis vos intromittitis? Nam illam qua totiens deum conscientiis vestris testibus offendistis, propriam scilicet voluntatem vestram, ecce nunc iterum magistram habetis, non me. Illa vos naturæ docet non parcere, rationi non

acquie-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G acquiescere, non obtemperare seniorum consilio vel exemplo, non obedire nobis. An ignoratis quia melior est obediē tia quàm victimę? Non legistis in regula vestra quòd quicquid sine voluntate vel consensu patris spiritualis sit, vanæ gloriæ deputabitur, non mercedi? Non legistis in euange lio quam formam obediendi puer Iesus pueris sanctis tradi-
Luc.2.g derit? Nam cum remansisset in Hierusalem, & dixisset in his quæ patris sui erant oportere se esse: non aquiescentibus pa rentibus eius, sequi illos in Nazareth non despexit, magister discipulos, deus homines, verbum & sapientia fabrum & fœminam. Quid? etiam addit sacra historia. Et erat, inquit, subditus illis. Quousque vos sapientes estis in oculis vestris? Deus se mortalibus credit & subdit, & vos in viis vestris adhuc ambulatis? Bonum receperatis spiritum: sed non bene
1. Cor.11.c vtimini eo. Vereor ne alium pro isto recipiatis, qui sub specie boni supplantet vos: & qui spiritu cœpistis, carne con-
Rom.12.a summemini. An nescitis quia angelus satanę multotiens trāsfigurat se in angelum lucis? Sapientia est deus, & vult se amari non solum dulciter, sed & sapienter. Vnde apostolus. Rationabile, inquit, obsequium vestrum. Alioquin facillime zelo tuo spiritus illudet erroris, si scientiam negligas. Nec habet callidus hostis machinamentum efficacius ad tollendā de corde dilectionē, quàm si efficere possit vt in ea incaute & nō
H cum ratione ambuletur. Quamobrē ego cogito modos quos dam tradere vobis quos operęprecium est deum diligētibus obseruare. Sed quia hic sermo finē desiderat, cras eos, si deus vitam mihi & ocium quod nunc habemus ad differendum seruauerit, explicare conabor. Tunc enim recreatis nocturna quiete sensibus, & (quod est præcipuum) oratione præmissa alacriores, vt iustum est, ad sermonem de dilectione conueniemus, præstante domino nostro Iesu Christo, cui honor & gloria in secula seculorum. Amen.

De triplici modo dilectionis quæ deum diligimus. Sermo. XX.

1.Cor.16. NAT à magistri verbis sermo exordium sumat. Qui nō amat dominum Iesum: anathema sit. Valde omnino mihi amandus est, per quem sum, viuo, & sapio. Si ingratus sum, & indignus. Dignus plane est morte, qui tibi domine Iesu recusat viuere, & mortu⁹ est: & qui tibi non sapit, desipit: & qui curat esse nisi propter te, pro nihilo
Psal.143.a est, & nihil est. Denique quid est homo nisi quia tu innotuisti ei? Propter temetipsum deus fecisti omnia: & qui esse vult si-
Eccles.12. bi & non tibi, nihil esse incipit inter omnia. Deum time, & mā data eius obserua: hoc est, inquit omnis homo. Ergo si hoc est omnis homo, absq; hoc nihil omnis homo. Inclina tibi deus modicum id quod me dignatus es esse, atque de mea misera vita suscipe obsecro residuum annorum meorum: pro his ve-
I ro quos viuendo perdidi quia perdite vixi, cor contritum &
Psal.50.d humiliatum deus non despicias. Dies mei sicut vmbra declinauerunt, & preterierunt sine fructu, impossibile est vt reuocem, placeat vt recogitē tibi eos in amaritudine animæ meæ. Iam de sapientia, ante te est omne desiderium meum, & propositum cordis mei. Siqua esset in me, seruarē ad te. Sed deus tu scis insipientiam meam: nisi quòd hoc ipsum fortasse sapere est, quòd & ego agnosco eam, & quidem ex munere tuo. Auge illud mihi minime quidem ingrato pro munusculo, sed solicito pro eo quod deest. Pro his ergo ita sum amās te quā-
Psal.32.b tum possum. Sed est quod me plus mouet, plus vrget, plus accendit. Super omnia inquam reddit amabilem te mihi Iesu bone calix quem bibisti, opus nostræ redemptionis. Hoc omnino amorem nostrum facile vēdicat totum sibi. Hoc inq̄ est quod nostram deuotionem & blandius allicit, & iustius exigit; & arctius stringit, & afficit vehemētius. Multū quippe laborauit in eo saluator, nec in omni mūdi fabrica tantū fatigationis auctor assumpsit. Illa deniq; dixit & facta sunt mandauit & creata sunt. At vero hoc & in dictis suis sustinuit con tradictores & in factis obseruatores, & in tormētis illusores, & in morte exprobratores. Ecce quomodo dilexit. Adde
Rom.11.d quòd hanc ipsam dilectionem non reddidit, sed addidit. Nam
1.Ioan.4.b quis prior dedit, & retribuetur ei? Sed vt sanctus Ioannes euā gelista ait: Nō quia nos dilexerimus deū, sed quia ipse prior dilexit nos. Deniq; dilexit etiam nō existentes. Sed adiecit &
Rom.5.b testantes diligere, iuxta Pauli testimoniū dicentis: Quoniā cū adhuc inimici essemus, recōciliati sumus deo per mortē fi- K
lij eius. Alioquin si non dilexisset inimicos, nondū possedisset amicos: sicut necdum quos sic diligeret essent, si non dilexisset qui nondum essent. Dilexit autem dulciter, sapiēter, fortiter. Dulce nempe dixerim quod carnem induit, cautum q̄ culpam cauit, forte quòd mortem sustinuit. Nam quos sane in carne visitauit, carnaliter tamen nequaq̄ amauit, sed in pruden tia spiritus. Spiritus quippe ante faciem nostram Christus do minus, æmulans nos dei æmulatione, non hominis, & certe saniori q̄ primus Adam Euam suā. Itaq; quos in carne quęsiuit: dilexit in spiritu, redemit in virtute. Plenū prorsus omni suauitatis dulcedine, videre hominem hominis conditorem. At dum naturam prudenter selegit à culpa, etiam potenter mortem populit à natura. In carnis assumptione condescēdit mihi, in culpę vitatione consuluit sibi, in mortis susceptione satisfecit patri, amicus dulcis, consiliarius prudens, adiutor fortis. Huic securus me credo, qui saluare me velit, nouerit, possit. Quem quæsiuit, hunc & vocauit per gratiam suā: nunquid veniente eiiciet foras? Sed nec vim nec fraudem metuo profecto vllam, q̄ me videlicet de manu eius possit eruere, qui & vincente omnia vicit mortem, & seductorē vniuersitatis serpentem arte vtiq; sanctiore delusit, isto prudentior, illa potē tior. Carnis quidē assumit veritatē, sed peccati similitudinē, dulcem prorsus in illa exhibens consolationem infirmo, & in L
hac prudenter abscōdens laqueū deceptionis diabolo. Porro vt patri nos reconciliet, mortem fortiter subit & subigit, fundens precium nostræ redemptionis sanguinem suū. Ergo nisi amasset dulciter, non me in carcere requisisset illa maiestas. Sed iunxit affectioni sapientiā, qua tyrannū deciperet: iūxit & patientiam, qua placaret offensum deum patrē. Hi sunt modi quos vobis promiserā, sed prēmisi eos in Christo, vt cō mendabiliores haberetis. Disce ô Christiane à Christo quemadmodū diligas Christum. Disce amare dulciter, amare prudenter, amare fortiter. Dulciter, ne illecti: Prudenter, ne decepti: Fortiter, ne oppressi ab amore domini auertamur. Ne mūdi gloria seu carnis voluptatibus abducaris, dulcescat tibi præ his sapientia Christus. Ne seducaris spiritu mēdacij & erroris, lucescat tibi veritas Christus. Ne aduersitatibus fatigeris, cōfortet te virtus dei Christus. Zelum tuū inflammet charitas, informet scientia, firmet constantia. Sit feruidus, sit circūspectus, sit inuictus. Nec teporē habeat, nec careat discretione, nec timidus sit. Et vide ne forte tria ista tibi & in lege
Deute.6.a tradita fuerint, dicente deo. Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua. Mi hi videtur (si alius competentior sensus in hac trina distinctione non occurrit) amor quidem cordis ad zelum quendā M
pertinere affectionis, animæ vero amor ad industriā seu iudicium rationis, virtutis autem dilectio ad animi posse referri constantiam vel vigorem. Dilige ergo dominum deum tuum toto & pleno cordis affectu: dilige tota rationis vigilantia & circunspectione. dilige & tota virtute, vt nec mori pro eius amore pertimescas, sicut scriptum est in consequentibus: quoniā fortis est vt mors dilectio, dura sicut infernus æmulatio. Sit suauis & dulcis affectui tuo domin⁹ Iesus, cōtra male vtique dulces vitæ carnalis illecebras, & vincat dulcedo dulcedinem, quemadmodū clauū clauus expellit. Sed sit nihilominus intellectui præuia lux, & dux rationi, non solum ob cauendas hæreticę fraudis decipulas, & fidei puritatem ab eorum versutiis custodiendā, verū vt cautus quoq; sis nimiā & indiscretā vehementiā in tua conuersatione vitare. Sit etiā fortis & constās amor tuus, nec cedens terroribus, nec succumbens laboribus. Ergo amemus affectuose, circunspecte & valide, scientes amorē cordis quem affectuosum dicimus, absque eo qui dicitur animæ, dulcem quidē, sed seductibilem: istū vero absq; illo qui virtutis est, rationabilē esse, sed fragilem. Et vide in manifestis exēplis hoc ita esse vt dicimus. Cum egre ferrent discipuli quod de ascensuri magistri discessu ab eodē
Ioan.14.b ipso audierant, audierunt: Si diligeretis me, gauderetis vtiq;, quia vado ad patrem. Quid ergo? Non diligebant de cuius discessione dolebant? Sed diligebant quodāmodo & nō diligebāt. Diligebant dulciter, sed minus prudenter. Diligebant carnaliter sed non rationabiliter. Deniq; diligebant toto cor de, nō autē tota anima. Dilectio eorū cōtra salutē eorū. Vnde
Ibidem. & aiebat:

A & aiebat: Expedit vobis vt ego vadam. culpans cōsilium, non affectum. Loquenti item de morte sua futura, obuiare sibi co nantem Petrum, qui eum tenere diligebat, cum ita vt meministis increpando repressit, quid in eo aliud q̄ imprudentiam
Mar.8.d reprehendit? Postremo quid est, non sapis quæ dei sunt: nisi, non sapienter diligis, humanum sequens affectū, contra diuinum consiliū? Et vocauit satanam, eo q̄ salutī etsi nescies aduersaretur, qui saluatorē mori prohiberet. Vnde & correct⁹, repetentē postmodum triste verbū minime iam mori vetuit, sed se cōmoriturum esse promisit. Non autem impleuit, quia necdum ad tertiū peruenerat gradum, in quo virtute tota diligitur. Erat tota anima doctus diligere, sed adhuc infirmus. Bene instructus, sed parum adiutus, non ignarus mysterij, sed martyrij pauidus. Non plane illa fortis vt mors dilectio tunc fuit quæ morti succubuit. Fuit autē postea, cū ex promissione Iesu Christi indutus virtute ex alto, tanta tandem cœpit vir-
Actu.5.c tute diligere, vt in concilio prohibitus prædicare nomē sanctum, constanter prohibentibus respōderet: Obedire oportet magis deo q̄ hominibus. Tūc demū tota virtute dilexit, cū
Ioan.15.b nec vitæ suæ pepercit pro dilectione. Maiorē siquidē charitatē nemo habet, q̄ si animā suā ponat quis, p amicis suis. Quā etsi minime tunc posuit, iam tamē exposuit. Ergo non abduci blanditiis, nec seduci fallaciis, nec iniuriis frangi: toto corde, tota anima, tota virtute diligere est. Et nota amorē cordis
B quodāmodo esse carnalem, q̄ magis erga carnem Christi, & quæ in carne Christus gessit vel iussit, cor humanum afficiat. Hoc repletus amore, facile ad omnem de huiusmodi sermonē compungitur. Nihil audit libentius, nihil legit studiosius, nihil frequētius recolit, nil suauius meditatur. Inde holocausta orationum tanq̄ ex adipe vituli saginati impinguat. Astat oranti hominis dei sacra imago, aut nascentis, aut lactētis, aut docentis, aut morientis, aut resurgentis, aut ascendentis, & quicquid tale occurrerit, vel stringat necesse est animum in amorē virtutum, vel carnis exturbet vitia, fuget illecebras, desideria sedet. Ego hanc arbitror præcipuā inuisibili deo fuisse causam quòd voluit in carne videri, & cum hominibus homo conuersari, vt carnalium videlicet qui nisi carnaliter amare non poterant, cunctas primo ad suæ carnis salutarem amorem affectiones retraheret, atque ita gradatim ad amorē perduceret spiritualem. Nonne denique in hoc gradu adhuc
Luc.18.c stabant qui aiebant. Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te? Solo profecto corporalis præsentiæ amore reliquerant omnia, adeo vt salutaris futurę passionis & mortis ne audire quidem verbum æquanimiter sustinerent, sed nec gloriā ascendentis postmodum nisi cū graui mœrore suspicere. Hoc
Ioan.16.b enim est quod eis dicebat: Quia hæc locutus sum vobis, tristitia impleuit cor vestrū. Itaq; in sola interim gratia præsentis suæ carnis eos ab amore omnis carnis suspenderat. Mon-
C strabat autem postea eis altiorē amoris gradum cum diceret:
Ioan.6.g Spiritus est qui viuificat, caro non prodest quicq̄. Puto hunc
2.Cor.5.d. ascenderat iam qui dicebat: Etsi cognouimus Christum secundum carnē, sed nunc iam non nouimus. Fortassis & nihilominus propheta in hoc ipso stabat cum diceret: Spiritus ante faThre.4.d ciem nostrā Christus dominus. Nam quod subiungit, sub vm-
Ibidem bra eius viuemus inter gentes: mihi videtur ex persona incipientium addidisse, vt quieścāt saltem in vmbra, qui solis fer re ardorem minus validos se sentiunt, & carnis dulcedine nutriantur, dum necdū valent ea percipere quę sunt spiritus dei. Vmbrā siquidē Christi, carnē reor esse ipsius, de qua obūbra-
Luc.1.d. tum est & Mariæ, vt eius obiectu feruor splendorq̄ spiritus illi tēperaretur. In carnis ergo deuotione interim cōsoletur, qui viuificantē spiritū necdum habet, eo duntaxat modo quo
2.Cor.5.d. habent illi qui aiunt: Spiritus ante faciem nostram Christus dominus. Et item. Etsi cognouimus Christū secundum carnē, sed nunc iam non nouimus. Nam alias quidem nequaq̄ sine spiritu sancto vel in carne diligitur Christus, etsi non in illa plenitudine. Cuius tamen mensura deuotionis hæc est, vt totū cor illa suauitas occupet, totum sibi ab amore vniuersę carnis ac carnalis illecebrę vēdicet. Hoc quippe toto corde diligere est. Alioquin si carnis meæ quanlibet consanguinitatem vel voluptatem forte præfero carni domini mei: per quod me videlicet minus ea implere contingat, quæ in carne manēs verbo & exemplo me docuit: nonne liquido constat q̄ toto ne-
quaquàm diligo corde, cum id diuisum habens partem impē- D
dere videar carni eius, partem intorquere ad propriā? Deniq; Luc.18.e
ait: Quj amat patrem aut matrē plus q̄ me, non est me dignus. Et qui amat filium aut filiam plus q̄ me: non est me dignus. Ergo vt breuiter dicam, toto corde diligere, est omne quod blanditur de carne propria vel aliena, sacrosanctæ carnis eius amori postponere. In quo & mundi equè gloriam comprehēdo, quia gloria mundi gloria est carnis: & qui in ea delectantur, carnales esse non dubium est. Licet vero donum & magnū donum spiritus sit istiusmodi erga carnem Christi deuotio, carnalem tamen dixerim hunc amorē, illius vtiq; amoris respectu quo non tam verbum caro iam sapit, q̄ verbum sapientia, verbum iustitia, verbum veritas, verbum sanctitas, pietas, virtus, & siquid aliud quod sit huiusmodi dici potest. Et hæc nempe omnia Christus, qui factus est nobis sapientia à deo & iustitia & sanctificatio & redemptio. An tibi æquè & vno modo affecti videntur, is quidem qui Christo passo pie compatitur, compungitur, & mouetur facile ad memoria horum quæ pertulit, atq; istius deuotionis suauitate pascitur, & confortatur ad quæq; salubria, honesta, pia: itemq; ille qui iustitiæ zelo semper est accensus, qui veritatem vbique zelat, qui sapientiæ feruet studiis, cui amica sanctitas vitæ, & morū disciplina cuius mores erubescunt iactantiam, abhorrent detractionem, inuidiam nesciunt, superbiā detestantur, omnem humanam gloriā nō solū fugiunt, sed & fastidiunt & contēnunt, E
omnē in se carnis & cordis impuritatem vehementissime abominātur & persequuntur, omne deniq; tanq̄ naturaliter & malum respuunt, & quod bonū est amplectūtur? Nonne si cōpares vtriusq; affectiones, constat quodāmodo illum superiorē respectu quidem huius amare quasi carnaliter? Bonus tamen amor iste carnalis, per quem vita carnalis excluditur, cōtemnitur & vincitur mundus. Proficitur autē in eo cum fit & rationalis, perficitur cū efficitur etiā spiritualis. Porro rationalis tunc est cum in omnibus quæ oportet de Christo sentiri, fidei ratio ita firma tenetur, vt ab ecclesiastici sensus puritate nullaverisimilitudine, nulla hæretica seu diabolica circūuētione aliquatenus deuietur. Itemq; cum in propria conuersatione illa cautela seruatur, vt discretionis meta nulla superstitione vel leuitate, vel spiritus quasi feruentioris vehementia excedatur. Et hoc esse tota anima deū diligere, iā supra diximus. Quòd si etiā adiuuantis spiritus vigor tantus accedat, vt nulla vi laborum vel tormentorū, sed nec mortis metu iustitia vnquā deseratur, in hoc etiam tota virtute diligitur, & est amor spiritualis. Quod nimirū nomen huic specialiter amori congruere puto: ob prærogatiuam vtique plenitudinis spiritus qua præcellit. Et hæc sufficiant pro eo quod sponsa dicit: Canti.1.d
Propterea adolescentulæ dilexerunt te nimis. In his quæ sequuntur, dignetur nobis aperire thesauros misericordiæ suæ ipse custos eorum Iesus Christus dominus noster. Qui viuit F
& regnat cum patre in vnitate spiritus sancti deus per omnia secula seculorum. Amen.

Qualiter sponsa id est ecclesia trahi se optat post sponsum id est Christum, Sermo. XXI.

TRahe me post te: in odore vnguentorum tuorū curremus. Quid? Sponsa ne ergo necesse habet trahi, Canti.1.d
& hoc post sponsum? Quasi vero inuita eum & nō libens sequatur. Sed non omnis qui trahitur, inuitus trahitur. Nec enim infirmum aut debilem, eum videlicet qui per se ire non valet, trahi ad balneum seu ad prandium piget, etsi reum pigeat trahi ad iudicium vel ad pœnam. Denique trahi vult quæ & hoc rogat. Non autem rogaret, si sequi per seipsam dilectum prout vellet, valeret. Vt quid vero non valet? An infirmam fateamur & sponsam. Si vna quæuis ex adolescentulis infirmā se diceret, & peteret trahi, nequaquā miraremur. At vero despōsa quæ trahere & alios vtpote fortis & perfecta posse sufficere videbatur, cui non durū sonet quòd & ipsa trahi tanquam infirma vel debilis necesse habeat? De quanam anima iam confidimus quòd valida sit & sana, si illam infirmā dici consenserimus quæ pro sui singulari perfectione & excellētiori virtute spōsa domini nominatur? An ecclesia forte id dixerit cū intueretur dilectū ascendentē, gestiens eum sequi, atq; assumi cum ipso in gloria? Quanq̄ &
quanteuis

Universidad de Deusto
Biblioteca

G quanteuis perfectionis anima, quandiu quidem gemit sub corpore mortis huius, & huius seculi nequam retinetur inclusa carcere, vincta necessitatibus, torta sceleribus, lētius segniusque assurgat necesse est ad contemplanda sublimia, nec omnino liberum habet sequi sponsum quocunq; ierit. Hinc lachrymosa vox illa gementis: Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Hinc supplex illa precatio. Educ de carcere animam meam. Dicat proinde, dicat cum gemitu etiam sponsa: Trahe me post te: quia corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. An hoc dicat cupiens dissolui & esse cum Christo, præsertim dum videat eas propter quas manere ipsam in carne necessarium videbatur, bene proficientes amare iam sponsum, & stare in tuto charitatis? Siquidem hoc præmiserat, propterea, inquiens, adolescentulæ dilexerunt te. Nunc ergo quasi dicat, ecce adolescentulæ amant te, & amando firmiter inhærent tibi, meq; minime iam opus habent, nulla mihi causa in hac vita vlterius commorandi. Idcir co ait. Trahe me post te. Hoc sentirem, si dixisset, trahe me ad te. Nunc vero quia dicit post te, magis illud mihi postulare videtur, vt conuersationis eius valeat vestigia sequi, vt possit æmulari virtutem, & normam tenere vitæ, & morum queat apprehendere disciplinam. In his quippe maxime opus est adiutorio, quo valeat abnegare semetipsam, & tollere crucē suā,

H & sic sequi Christum. Hic prorsus trahi necesse habet spōsa, nec sane trahi ab alio q̄ ab eo ipso qui ait: Sine me nihil potestis facere. Scio, inquit, me nequaquam posse peruenire ad te nisi gradiendo post te, sed neq; hoc quidem nisi adiutam abs te: ideoq; precor vt trahas me post te. Beatus siquidem cuius est auxilium abs te, ascensiones in corde suo disposuit in valle lachrymarum, peruenturus quandoque ad te in montibus gaudiorū. Quàm pauci post te ô domine Iesu ire volūt, cū tamen ad te peruenire nemo sit qui nolit, hoc scientibus cunctis quia delectationes in dextera tua vsque in finem. Et propterea volunt omnes te frui, at non ita & imitari: conregnare cupiunt, sed non compati. Ex his erat ille qui dicebat: Moriatur anima mea morte iustorum, & fiant nouissima mea horū similia. Optabat sibi extrema iustorū, sed nō ita & principia.

Mortem spiritualium optant sibi etiam carnales, quorum tamen vitam abhorrent, scientes preciosam mortem esse sanctorum: quoniam cum dederit dilectis suis somnum, ecce hereditas domini: & quia beati mortui qui in domino moriuntur, cum econtrario iuxta prophetæ sententiam, mors peccatorum pessima sit. Non curant quærere quem tamen desiderant inuenire, cupientes consequi, sed non & sequi. Nō sic illi quibus aiebat. Vos estis qui permansistis mecum in tentationibus meis. Beati qui digni habiti sunt testimonio tuo benigne Iesu. Ipsi reuera ibant post te & pedibus & affectibus. Notas eis fecisti vias vitæ, vocans eos post te, qui via & vita es, &

I dicens: Venite post me, faciam vos fieri piscatores hominum. Item. Quj mihi ministrat, me sequatur: & vbi sum ego, illic & minister meus erit. Dicebant ergo gloriantes: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Sic itaque & dilecta tua relictis omnibus propter te, concupiscit semper ire post te, semper tuis iuhærere vestigiis, ac sequi te quocunque ieris, sciens quoniam viæ tuæ viæ pulchræ, & omnes semitę tuæ pacificę: & quia qui sequitur te, nō ambulat in tenebris. Precatur autem se trahi, quoniā iustitia tua sicut montes dei, nec sufficit ad illā suis viribus. Precatur se trahi (vt assolet) quia nemo venit ad te, nisi pater tuus traxerit eum. Porro quos pater trahit, trahis & tu. Opera quippe quæ pater facit, hæc & filius similiter facit. Sed familiarius à filio postulat trahi, tanq̄ à sponso proprio, quem pater misit obuiam ei ducem ac præceptorem, qui sibi præiret in via morum, & præpararet iter virtutum, & erudiret eam sicut semetipsum, & viam prudentiæ doceret, & traderet ei legem vitæ & disciplinæ, & sic merito ipse concupiscet decorem eius. Trahe me post te, in odore vnguentorū tuorum curremus. Propterea opus habeo trahi, quoniam refriguit paulisper in nobis ignis amoris tui, nec valemus à facie frigoris huius currere modo sicut heri & nudiustertius. Curremus autem postea, cum reddideris lætitiam salutaris tui, cum redierit melior temperies gratiæ, cum sol iustitiæ iterum incaluerit, & pertransierit tentationis nubes, quæ hunc operire ad horam cernitur, atque ad lenem flatum auræ blandioris solito cœperint vnguenta liquescere, & aromata fluere, & dare odorem suū. Tunc curremus, in odore illo curremus. Spirantibus inquam vnguentis curremus, quoniam abscedet torpor qui nunc est, & reuertetur deuotio, & iam non erit opus nobis vt trahamur: quippe odore excitatis, vt sponte curramus. Nunc vero interim trahe me post te. Vides ne illum qui in spiritu ambulat, nequaquam permanere in vno statu, nec eadem semper facilitate proficere, & quòd non sit in homine via ejus, sed quemadmodum ei spiritus moderator prout vult dispensat, nunc segnius, nunc alacrius quæ retro sunt obliuiſci, & ad interiora sese extendere? Puto ꝙ hoc ipsum si attenditis, vestra vobis experientia intus respondet quod ego foris loquor. Ergo cum te torpore, acedia vel tędio affici sentis, noli propterea diffidere aut desistere à studio spirituali, sed iuuantis require manum, trahi te obsecrans sponsę exemplo, donec denuo susćitante gratia factus promptior alacriorq̄, curras & dicas: Viam mandatorum tuorū *Psal.118.d*
cucurri, cum dilatasti cor meum. Sic autem quandiu adest gratia, delectare in ea, vt non te existimes donum dei iure hæreditario possidere, ita videlicet securus de eo, quasi nunq̄ perdere possis: ne subito cum forte retraxerit manum, & subtraxerit donum, tu animo cōcidas, & tristior q̄ oportet fias. Denique ne dixeris in abundantia tua, non mouebor in æternū: *Psal.29.b.*
ne etiam illud quod sequitur, dicere cum gemitu quidem cogaris: Auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus. *Ibidem.*
Curabis potius (si sapis) pro consilio sapientis in die malorū *Eccli.11.c*
non immemor esse bonorum, atque in die bonorum non immemor esse malorum. Ergo in die virtutis tuæ noli esse securus, sed clama ad deum cum propheta & dic: Cum defecerit *Psal.70.b*
virtus mea, ne derelinquas me. Porro in tempore tentationis consolare, & dic cum sponsa: Trahe me post te, in odore vnguentorum tuorum curremus. Sic te non deseret spes in tempore malo, nec in bono prouidentia deerit, erisq; inter aduersa & prospera mutabilium temporum tenens quandam æternitatis imaginem, vtiq; hanc inuiolabilem & inconcussam cōstantis animi æqualitatem, benedicens dominum in omni tempore, proindeque vendicans tibi etiam in huius nutabundi seculi dubiis euentibus certisque defectibus perennis quodammodo incommutabilitatis statum, dum te cœperis renouare & reformare in insigne illud antiquum similitudinis æterni dei, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. Quippe sicut ipse est, ita & tu eris in hoc mūdo, *Iaco.1.c.*
nec in aduersis timidus, nec in prosperis dissolutus. In hoc, inquam, nobilis creatura facta ad imaginem & similitudinem eius qui se fecit, antiqui honoris dignitatē receptare iam iāq; & recuperare se indicat, cum sibi indignū ducit huic labēti seculo cōformari, reformari magis satagēs (iuxta Pauli doctrinā) in nouitate sui sensus in eā similitudinē in qua se conditā *Rom.12.c.*
nouit, ac per hoc etiam cogens (vt dignum est) seculum istud
M quod propter se factum fuit, versa vice mirum in modum cōformari sibi, dum omnia ei cooperari in bonum incipiunt, tāq̄ in ꝓpria & naturali forma, abiecta degeneri specie recognoscentia dominum suum, cui ad seruiendū creata fuere. Vnde arbitror illum sermonem quem dixit de se vnigenitus, videlicet si exaltaretur à terra, omnia traheret ad seipsum: cunctis quoque eius fratribus posse esse communem, his vtique *Ioan.12.c*
quos pater præsciuit & prædestinauit cōformes fieri imaginis filij sui, vt sit ipse primogenitus in multis fratrib⁹. Et ego igitur si exaltatus fuero à terra (audacter dico) omnia traham *Ibidem.*
ad meipsum. Nec enim temerarie vsurpo mihi fratres mei vocem cuius me induo similitudinem. Quod si ita est, non putēt diuites huius seculi fratres Christi sola possidere cœlestia quia audiunt dicentem: Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Non eos, inquam, estiment sola *Matt.5.d*
cœlestia possidere quia ea sola audiunt in promissione: possident & terrena, & quidem tanquam nihil habētes, sed omnia possidentes: non mendicantes vt miseri sed vt domini possidentes, eo pro certo magis domini, quo minus cupidi. Denique fideli homini totus mundus diuitiarum est. Totus plane: quia tam aduersa q̄ prospera ipsius æque omnia seruiunt ei, & cooperantur in bonum. Ergo auarus terrena esurit vt mendicus, fidelis contēnit vt dominus. Ille possidendo mendicat,

iste

A iste contēnēdo seruat. Quære à quouis eorum qui insatiabili corde lucris temporalibus inhiant, quidnam de his sentiat qui sua vendentes & dantes pauperibus, regna cœlorum pro terrena mercantur substantia, sapienter agant necne? procul dubio respondebit, sapienter. Quære itē cur quod approbat, ipse non facit? Non possum, inquiet. Quare? profecto quia domina auaritia non permittit: quia liber non est: quia non sunt sua quæ possidere videtur: sed nec ipse sui iuris. Si vere tua sunt expende ad lucra, & pro terrenis cœlestia commutato. Si non vales, fatere te pecuniæ tuæ non dominum esse, sed seruum: custodem, non possessorem. Deniq; & conformaris crumenæ tuæ tanquam seruus dominę suæ, dum quomodo ille illi necessario & congaudet gaudenti, & dolenti condolet: tu quoque cum crescente tuo marsupio crescis pariter animo, & cum decrescente decrescis. Nam & contraheris tristitia cum illud exinanitur: & lætitia solueris, aut certe inflaris superbia cum impletur. Hoc ille. Nos vero sponsę curemus ęmulari libertatem atque constantiam, quæ sicut bene instructa in omnibus, & erudita corde in sapientia, scit abundare, scit & penuriam pati. Cum se rogat trahi, ostendit quid desit sibi, nō pecuniæ, sed virtutis. Rursum cū se nihilominus de spe reditu rę gratiæ consolatur, etsi deficere, non tamē diffidere se probat. Dicit ergo. Trahe me post te, in odore vnguentorū tuorum curremus. Et quid mirū si indiget trahi, quæ post gigātē

B currit, quæ cōprehendere nititur eum qui salit in montibus, *Psal.147.a* transilit colles? Velociter, ait, currit sermo eius. Non valet ex *Psal.18.b* equo currere, non potest pari cum illo celeritate contendere, qui exultat vt gigas ad currendam viam, non potest suis viribus, & propterea rogat se trahi. Fessa sum, inquit, deficio, nolī me deserere: sed trahe me post te, ne incipiam vagari post amatores alios, nec curram quasi in incertum. Trahe me post te: quia satius mihi est vt me trahas, vt scilicet vim qualemcūque mihi, aut terrendo minis, aut exercendo flagellis inferas, quàm parcens in meo me torpore male securam derelinquas. Trahe quodammodo inuitam, vt facias voluntariam. Trahe torpentem, vt reddas currentem. Erit quando non indigebo tractore: quoniam voluntarie & cum omni alacritate curremus. Non curram ego sola, etsi solam me trahi petierim: current & adolescentulæ mecum. Curremus pariter, curremus simul, ego odore vnguentorum tuorum, ille meo excitatę exēplo atque hortatu, ac per hoc omnes in odore vnguentorum tuorum curremus. Habet sponsa imitatores sui, sicut & ipsa est Christi. Et ideo non ait singulariter curram, sed curremus.

Sed oritur quæstio, cur similiter cum se petiit trahi, etiam adolescentulas non adiunxit, vt non trahe me, sed trahe nos diceret. Quid enim? forte ne sponsa indiget trahi, & adolescētulæ non indigent? O pulchra, ô fœlix, ô beata, edissere nobis

C huius distinctionis rationem. Trahe me ais. Quare me, & non nos? An hoc bonum inuides nobis? Absit. Neque enim protinus dixisses adolescentulas tecum esse cursuras, si sola post sponsum ire voluisses. Cur ergo pluraliter mox subiunctura curremus, trahi te singulariter postulasti? Charitas, inquit, ita postulabat. Disce per hoc verbum à me in spirituali exercitio duplex auxilium desuper sperare, correptionem, & consolationem. Altera foris exercet, altera visitat intus. Illa reprimit insolētiam, ista in fiduciam erigit. Illa operatur humilitatem, ista pusillanimitatem consolatur. Illa cautos, ista deuotos facit. Timorem domini docet illa, ista ipsum timorem infuso temperat gaudio salutari, sicut scriptum est: Lętetur cor meū *Psal. 85.b* vt timeat nomen tuum. Item seruite domino in timore, & ex- *Psal.2.c* ultate ei cum tremore. Trahimur cum tentationibus & tribulationibus exercemur. Currimus, cum internis consolationibus & inspirationibus visitati, tanquam in suaueolentibus vnguentis respiramus. Ego quod austerum & durum videtur, retineo mihi tanquam forti, tanquam sanæ, tanquam perfectę, & dico singulariter, trahe me. Quod suaue & dulce, tibi tanquam infirmo communico, & dico, curremus. Noui ego adolescentulas delicatas & teneras esse, & minus idoneas sufferre tentationes, & propterea mecum volo vt currant, sed non vt mecum trahantur. Volo habere socias consolationis, nō autem & laboris. Quare? Quoniam infirmę sunt, & vereor ne deficiant, ne succumbant. Me, inquit, ô sponse corripe, me exerce, me tenta, me trahe post te: quoniam ego in flagella parata sum, & potens ad sustinendum. Certatim simul curremus, id est sola trahar, sed simul curremus. Curremus curremus, sed in odore vnguentorum tuorum, non in nostrorum fiducia meritorum. Nec in magnitudine virium nostrarum currere nos confidimus, sed in multitudine miserationum tuarū. Nam & si quando cucurrimus ac voluntarię fuimus, non fuit volentis neque currentis, sed miserentis dei. Reuertatur misę- *Roma. 9.c* ratio, & curremus. Tu quidem in virtute tua tanquam gigas & potens curris, nos nisi vnguenta tua spirauerint, non curremus. Tu quem pater vnxit oleo lætitiæ præ consortibus tuis, curris in ipsa vnctione, nos in illius odore curremus. Tu *psal.44.b.* in plenitudine, nos in odore. Tempus esset vt persoluerem quod de vnguentis sponsi longe supra promisisse me memini, si non huius sermonis longitudo vetaret. Differo ergo. Nam & materiæ dignitas arctari molesta breuitate non patitur. Rogate dominum vnctionis, vt voluntaria oris mei beneplacita facere dignetur ad insinuandum vestris desideriis memoriam abundantiæ suauitatis suæ, quæ est in sponso ecclesiæ Iesu Christo, domino nostro, & cætera.

D

F

De quatuor unguentis sponsi, atque de quatuor uirtutibus cardinalibus. Sermo nicesimussecundus.

E Si ita preciosa ita magnifica sponsę vnguenta inuenta sunt, quemadmodum cum tractarentur audistis: sponsi qualia sunt? Etsi digne ea nos prout sunt non sufficimus explicare, haud dubium tamen quin excellentior horum virtus, & gratia efficacior sit, quorum solus non solum adolescentulas, sed ipsam quoque sponsam odor excitat ad currendum. Si enim aduertis, nil tale de propriis vnguentis ausa est polliceri. Et quidem illa optima esse gloriatur, sed non dicit tamen, quia in eis cucurrisset aut curreret, quod in istorum solo odore promittit. Quid si ipsam vnctionem in se effusam sentiret, cuius ita tenui exhilarata fragrantia permouetur vt currat? Mirum si non & volaret. Sed dicit aliquis: Desine iam commendare, satis cum ea cœperis assignare, apparebit quid sint. Non. Minime ego istud polliceor. Sane an vel ipsa sint quæ animo suggeruntur dicenda, crede mihi, adhuc nescire me fateor. Exiitimo enim sponsum varias aromatum atque vnguentorum habere species, & non paucas: & alias quidem esse in quibus singulariter oblectatur sponsa, tanquam propinquior ac familiarior: alias vero quæ vsque ad adolescentulas perueniunt: alias quæ pertingunt etiam ad longe positos & extraneos, vt non sit qui se abscondat à calore eius. Sed licet suauis dominus vniuersis, maxime tamen domesticis. Et quanto quis ei familiarius pro vitæ meritis ac mentis puritate appropiat, tanto eum arbitror recentiorum aromatum & vnctionis suauioris sentire fragrantiam.

Porro in huiusmodi non capit intelligentia nisi quantum experientia attingit. Ego vero haud temere mihi arrogarim sponsæ prærogatiuam. Nouit sponsus quibus deliciis spiritus foueat dilectam, quibus singulariter refocillet sensus eius inspirationibus, & mulceat odoramentis. Sit sibi fons proprius, in quo ei non communicet alienus, nec indignus bibat ex eo. Est quippe ortus conclusus, fons signatus. Cæte- *Canti.4.b.* rum deriuantur aquę inde in plateas. Eas me habere ad manum fateor, dum tamen nemo mihi molestus sit aut ingratus si de publico haurio & propino. Nam vt paulisper ministeriū meum in hac parte commendem, non nullus profecto fatigationis est atque laboris, quotidie sciliċet exire & haurire etiam de manifestis riuulis scripturarum, & ex eis singulorum necessitatibus inseruire, vt absque suo labore quisque vestrū prę sto habeat aquas spirituales ad omne opus, verbi gratia ad lauandum, ad potandum, ad cibos coquendos. Et nimirum aqua sapientię salutaris sermo diuinus, non modo potās, sed & lauans, dicente domino: Et vos mundi estis propter ser- *Ioan.13.b* monem quem locutus sum vobis. Sed & crudos carnis cogitatus igne spiritus sancti accedente coquit diuinum eloquiū ac vertit in sensus spirituales & cibos mentis, ita vt dicas: Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescet *Psal.38.d* ignis. Qui mente sane puriori per seipsos apprehendere subli- *& 15.d* miora sufficiunt q̄ per nos proferantur, non solū non ꝓhibeo, sed & multū cōgratulor, dum & ipsi nos patiātur simpliciora

f simplicio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G simplicioribus ministrare. Quis dabit mihi vt omnes prophetent? Vtinam mihi necesse non esset in his occupari. Vtinam aut alteri cura incumberet ista, aut certe (quod mallem) nemo in vobis esset qui ea indigeret, essentq; omnes docibiles dei, & ego possem vacare & videre quoniam sponsus est deus. Nunc vero quem minime interim non dico intueri, sed ne inquirere quidem licet (quod sine lachrymis non loquor) regem in decore suo sedentem super cherubim, super solium excelsum & eleuatum, in ea forma qua æqualis patri in splendoribus sanctorum ante luciferū genitus est, in qua & semper desiderant angeli eum prospicere, deū apud deum: ipsum saltem hominem homo hominibus loquor secūdū eam formam in qua vt se manifestū nimia sua dignatione & dilectione præberet, minoratus ab angelis, in sole posuit tabernaculum suū, tanq̄ sponsus procedens de thalamo suo. Suauē magis q̄ subli mē, & vnctum non altum loquor, qualē deniq; spiritus domi ni vnxit, & misit euangelizare pauperibus, mederi contritis corde, prædicare captiuis indulgentiam, & clausis apertionē, prædicare annum placabilem domino. Saluo igitur cuique quod forte sublimius subtiliusq; de sponsi vnguentis speciali munere sentire sibi & experiri donatū est, ego quod de cōmuni accepi, profero in commune. Ipse siquidem fons vitæ, ipse fons signatus, de intra ortum conclusum erumpens, per os Pauli fistulam suam, tanq̄ vere illa sapientia quæ iuxta beati Iob sententiam trahitur de occultis, in quatuor fese riuos dif
Iob.28.c. H fudit, & deriuauit in plateas, vbi videlicet & assignat nobis eum factum à deo sapientiam & iustitiam & sanctificationē & redemptionem. Ex his vtiq; quatuor riuis tanquam precioſiſſimis vnguentis, (nil enim obstat vtrūque intelligi, & aquā & vnctionem: aquam quia mundant, vnctionem quia fragrāt) ex his inquam quatuor premissis tanquam vnguentis precioſiſſimis super montes aromatum de cœlestibus speciebus confectis, tanta ecclesiæ nares odoris suauitas repleuit, vt mox à quatuor mundi partibus excitata illa dulcedine, supernū properaret ad sponsum, tanquam vere illa regina Austri festinās
3. Re.10.a à finibus terræ audire sapientiam Salomonis, opinionis siquidem odore prouocata. Sane & ecclesia non ante currere valuit in odore sui Salomonis, quousque is qui ab æterno ex patre sapientia erat, factus est ei in tempore à patre sapientia, quo ipsius odorem percipere posset. Sic iustitia, sic sanctificatio, sic & redemptio nihilominus ei factus est, vt horum quoque in odore currere posset, cum hæc æquè omnia in se ante
Ioan.1.d. omnia esset. Nam & in principio quidem erat verbum, sed tūc demum ad videndum ipsum pastores venerunt festinantes, cū nunciatum est factum. Denique & loquuntur admodicē: Transeamus vsque Bethleē, & videamus hoc verbum quod factum
Luc.2.b est, quod fecit dominus, & ostendit nobis. Et sequitur quia venerunt festinantes. Prius non se mouebant, dum verbum erat
I tantum apud deum. At vbi verbum quod erat, factum est, vbi
Ioan.1.d hoc dominus fecit & ostendit, tunc venerunt festinantes: tūc cucurrerunt. Quomodo ergo in principio erat verbum, sed verbum erat apud deum, factum est autem quatenus esse inciperet & apud homines: sic nihilominus in principio sapietia erat, erat iustitia, erat sanctificatio & redemptio, sed angelis, vt esset & hominibus: fecit eū hæc omnia pater, & fecit quod pater. Denique qui factus est, inquit, nobis sapientia à deo, & non ait simpliciter, qui factus est sapientia, sed qui factus est nobis sapientia: quoniā quod erat angelis, factus est & nobis.

At angelis, inquis, quomodo redemptio fuerit, non video. Nec enim authoritas scripturarum vspiam assentire videtur eos aliquando aut peccato extitisse captiuos, aut morti obnoxios vt necessariam haberent redemptionem, exceptis dūtaxat illis qui superbię lapsu irremediabili corruentes redimi deinceps non merentur. Si itaque angeli nunquam redempti sunt, alij vtique non egentes, alij non promerentes, illi quidē quia nec lapsi sunt, hi autem quia irreuocabiles sunt: quo pacto tu dicis dominum Iesum Christum eis fuisse redemptionem? Audi breuiter. Qui erexit hominem lapsum, dedit stanti angelo ne laberetur, sic illum de captiuitate eruens, sicut hunc à captiuitate defendens. Et hac ratione fuit æquè vtrique redēptio, soluens illum, & seruans istum. Liquet ergo sanctis angelis dominum Christum fuisse redemptionem, sicut iustitiā, sicut sapientiam, sicut sanctificationem, & nihilominus tamen hæc ipsa quatuor esse factum, propter homines, qui inuisibilia K
dei non nisi per ea quę facta sunt intellecta cōspicere possunt. Rom.1.c
Sic ergo omne quod erat angelis, factus est nobis. Quid? Sapientia, iustitia, sanctificatio, redemptio. Sapientia in prædicatione, iustitia in absolutione peccatorum, sanctificatio in conuersatione quam habuit cum peccatoribus, redemptio in passione quam sustinuit pro peccatoribus. Vbi ergo hæc à deo factus est, tunc ecclesia odorem sensit, tunc cucurrit. Vide iam quadrifariam vnctionem, vide affluentissimam atque inęstimabilem suauitatem eius, quem vnxit pater oleo lætitię præ consortibus suis. Sedebas ò homo in tenebrosis & vmbra mortis per ignorantiam veritatis, sedebas vinctus catenis delictorum. Descendit ad te in carcerem non vt torqueret, sed vt erueret de potestate tenebrarum. Et primo quidem veritatis doctor depulit vmbram ignorantiæ tuæ, luce sapien
Ioan. 8.c tiæ suæ. Per iustitiam deinde quæ ex fide est, soluit funes peccatorum, gratis iustificans peccatorem. Quo gemino beneficio impleuit sermonem illum sancti Dauid: Dominus soluit Psal.145.b
Ioan.3.d. compeditos, dominus illuminat cæcos. Addidit quoque sanctè inter peccatores viuere, & sic tradere formam vitæ tanquam vię qua redires ad patriam. Ad cumulum postremo pietatis tradidit in mortem animam suam, & de proprio latere
Lucæ.7.g protulit precium satisfactionis quo placaret patrē: per quod illum plane ad se versiculum traxit. Apud dominum misericordia, & copiosa apud eum redemptio. Prorsus copiosa: quia
Psal.129.d L non gutta, sed vnda sanguinis largiter per quinque partes corporis emanauit. Quid tibi debuit facere, & non fecit? Illuminauit cæcum, soluit vinctum, reduxit erroneum, recōciliauit reum. Quis non post illum libenter atque alacriter curat, qui & ab errore liberat, & errata dissimulat, qui deinde merita viuendo tradit, præmia moriendo conquirit? Quam excusationem habet qui in odore horum vnguentorum non currit, nisi ad quem forte odor minime peruenit? Sedenim in omnem terram exiuit odor vitæ: quoniam misericordia domini plena est terra, & miserationes eius super omnia opera eius. Ergo qui vitalem hanc sparsam vbique fragrantiam non sentit, & ob hoc non currit: aut mortuus est, aut putidus. Fragrantia fama est, præuenit opinionis odor, excitat ad currendum, perducit ad vnctionis experimentum, ad brauium visionis. Vox vna lætantium, omnium peruenientium: sicut au-
Psal. 47.b diuimus, sic vidimus in ciuitate domini virtutum. Omnino propter mansuetudinem quæ in te prædicatur, currimus post te domine Iesu audientes quòd non spernas pauperem, peccatorem non horreas. Non horruisti confitentem latronem, non lachrymantem peccatricem, non Chananęam supplicātē, non deprehensam in adulterio, non sedentem in telonio, non supplicantem publicanum, non negantem discipulum, nō persecutorem discipulorum, non ipsos crucifixores tuos. In odore horum currimus. Porro sapientiæ tuę odorem ex eo per-
M cipimus quod audimus, quia si quis indiget sapientia, postu-
Iaco.1.d let eam à te, & dabis ei. Aiunt siquidem quòd des omnibus affluenter, & non improperes. At vero iustitiæ tuæ tanta vbique fragrantia spargitur, vt non solum iustus, sed etiam ipsa dicaris iustitia, & iustitia iustificans. Tam validus denique es ad iustificandum, quàm multus ad ignoscendum. Quamobrem quisquis pro peccatis cumpunctus esurit & sitit iustitiam, credat in te qui iustificas impium, & solam iustificatus p fidem, pacem habebit ad deum. Sanctitatem quoque suauissime & copiosissime tua redolet, non solum conuersatio, sed & conceptio. Peccatum siquidem non commisisti nec contraxisti. Qui ergo iustificati à peccatis sectari desiderant delibe rantq̄ue sanctimoniam, sine qua nemo videbit deum, audiant te clamantem: Sancti estote, quoniam ego sanctus sum. Con-
Leui.19.b siderent vias tuas, & discant à te quia iustus sis in omnibus
psal.144.b viis tuis, & sanctus in omnibus operibus tuis. Iam redemptionis odor quantos currere facit? Cum exaltaris à ter-
Ioan.12.e ra, tunc prorsus omnia trahis ad teipsum. Passio tua vltimum refugium, singulare remedium. Deficiente sapientia, iustitia non sufficiente, sanctitatis succumbentibus meritis, illa succurrit. Quis enim de sua vel sapientia, vel iustitia, vel
1.Cor.3.b sanctitate præsumat sufficientiam ad salutem? Non quòd sufficientes, inquit, simus cogitare aliquid à nobis tanquam ex nobis, sed sufficientia nostra ex deo est. Itaque cum defece-
rit virtus

A rit virtus mea, non conturbor, non diffido, scio quid faciam.
Psal.115.a Calicem salutaris accipiam, & nomen domini inuocabo. Illu-
Psal.12.b mina oculos meos domine, vt sciam quid acceptum sit coram
Psal.24.b te omni tempore, & sapiens sum. Delicta iuuentutis meæ, &
Psal.85.b. ignorantias meas ne memineris, & iustus sum. Deduc me do-
& 138.d. mine in via tua, & sanctus sum. Veruntamen nisi interpellet
Roma.8.g sanguis tuus pro me, saluus non sum. Pro his omnibus currimus post te, dimitte nos, quia clamamus post te. Nec currimus æqualiter omnes in odore omnium vnguentorum, sed videas alios vehementius studijs flagrare sapientiæ, alios magis ad pœnitentiam spe indulgentiæ animari, alios amplius ad virtutum exercitium vitę & conuersationis eius prouocari exemplo, alios ad pietatem passionis memoria plus accendi. Putamus nos de singulis posse reperire exempla? Currebant in odore sapientiæ qui missi fuerant à phariſeis, cum re-
Ioan. 8.c uersi dicerent: Nunquam homo sic locutus est. Vtique admirantes doctrinam, & confitentes sapientiam. Currebat in hoc
Ioan.3.4. ipso odore sanctus Nicodemus, qui venit ad Iesum nocte, in splendore multo sapientiæ: de multis quippe instructus edoctusq; recessit. Verum in odore iustitiæ cucurrit Maria Mag-
Lucæ.7.g dalena, cui dimissa sunt peccata multa, quoniam dilexit multum. Iusta profecto & sancta, & non iam peccatrix quemadmodum phariſeus exprobrabat, nesciens iustitiam seu sanctitatem dei esse munus, non opus hominis, & quia non modo iu-
B stus, sed & beatus cui non imputabit dominus peccatum. An oblitus erat quomodo vel suam ipsius vel alterius corporalem tangendo lepram fugarat, non contraxerat? Sic tactus à peccatrice iust⁹ iustitiā impertit, nō perdit, nec sorde peccati
Luc. 18.c qua illam mundat, se inquinat. Cucurrit & publicanus, qui cū propiciationem peccatis suis humiliter imploraret, descēdit
Luc. 22.g iustificatus, teste ipsa iustitia. Cucurrit Petrus, qui lapsus fleuit amare, quatenus culpam dilueret, recuperaret iustitiam. Cucurrit Dauid, qui reatum agnoscens & confitens audire
2.Re.12.d. meruit. Et dominus transtulit à te peccatum tuum. Porro in sanctificationis odore Paulus currere sese testat, cum Christi
Philip.3.d se imitatorem esse gloriatur, dicens ad discipulos: Estote imitatores mei, sicut & ego Christi. Cucurrerunt & omnes qui
Mat.19.d. aiebant: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Deliderio quippe sequendi Christum reliquerant omnia. Hortatur generaliter vniuersos ad eūdem odorem ista sententia:
1.Ioan.2.a Qui se dicit in Christo manere, debet sicuti ille ambulauit & ipse ambulare. Iā qui in odore cucurrerint passionis, si audire vis, vniuersos martyres accipe. En quatuor vnguenta assignata habetis, primum sapientiæ, secundum iustitiæ, tertium sanctificationis, quartum redemptionis. Tenete nomina, percipite fructum: & compositionis modum, vel numerum specierum quibus confecta sunt, nolite requirere. Non enim facile
C in sponsi vnguentis hæc prę sto esse possunt nobis, quemadmodum in superioribus illis sponsæ fuerunt. In Christo nempe
Psal.146.a rerum plenitudo est sine numero & sine modo. Nam &
Psal.35.b sapientiæ eius non est numerus, & iustitia ipsius sicut montes dei, sicut montes æterni, & sanctitas singularis, & redemptio inexplicabilis. Dicendum & hoc: quia frustra huius seculi sapientes de quatuor virtutibus tam multa disputauerunt, quas tamen apprehendere omnino nequiuerunt, cum illum nesciernt qui factus est nobis à deo sapientia docens prudentiam, & iustitia delicta donans & sanctificatio, in exemplum temperantiæ continenter viuens, & redemptio in exemplum patientiæ fortiter moriens. Forsitan dicit aliquis. Cętera bene conueniunt, sed sanctificatio ad temperantiam minus proprie referri videtur. Ad quod respondetur primum, id esse cō tinentiam, quod temperantiam. Deinde, vsitatum in scripturis sanctificationem pro continentia seu munditia poni. Denique quid ille apud Moysen tam crebrę sanctificationes aliud erat q̄ quædam purificationes hominum temperantium se à cibo, à potu, à concubitu, his q̄ similibus? Sed audi ipsum præcipue apostolum q̄ familiare habeat vel vti vel vsurpare sanctificationem in hoc sensu. Hæc est, inquit, voluntas dei, sanctifica-
1.The.4.a tio vestra, vt sciat vnusquisque vestrum suum vas possidere
Ibidem. in sanctificatione, & non in passione desiderij. Item. Nō enim vocauit nos deus in immundiciam, sed in sanctificationem. Liquet q̄ sanctificationem pro temperantia ponit. Educto itaq; in lucē quod subobscurū videbatur, redeo ad id vnde digres-
sus eram. Quid vobis cum virtutibus, qui dei virtutē Chri D
stum ignoratis? Vbinam quæso vera prudentia nisi in Christi doctrina? Vnde vera iustitia nisi de Christi misericordia? Vbi vera temperantia, nisi in Christi vita? Vbi vera fortitudo nisi in Christi passione? Soli ergo qui eius doctrina imbuti sunt, prudentes dicendi sunt, soli iusti qui de eius misericordia veniam peccatorum consecuti sunt, soli temperantes qui eius vitam imitari studeut, soli fortes qui eius patientię documenta fortiter in aduersis tenent. Incassum proinde quis laborat in acquisitione virtutum, si aliunde eas sperandas putat quàm à domino virtutum, cuius doctrina, seminarium prudentiæ: cuius misericordia, opus iustitiæ: cuius vita, speculum temperantiæ: cuius mors, insigne est fortitudinis. Ipsi honor & gloria in secula seculorum, Amen.

De tribus modis contemplationis circa deum sub figura trium cellarum. Sermo uicesimustertius.

NTroduxit me rex in cellaria sua. Ecce vnde odor, Can.1.d
ecce quo curritur. Dixerat quia currendum, & in quo currendum, sed quo currendum esset, non dixerat. Ergo ad cellaria curritur, & curritur in odore qui ex ipsis procedit, sponsa illum solita sua sagacitate præsentiente, & cupiente in ipsius plenitudinem introduci. Verū de cellariis his quid sentiendum putamus? Cogitemus ea interim loca quædam redolentia penes sponsum, plena odoramentis, E
referta deliciis. In istiusmodi nempe officina potiora quæque ex orto siue ex agro seruanda reponuntur. Illuc ergo pariter currunt. Qui? Spiritu feruentes animæ. Currit sponsa, currūt adolescentulę, sed quę amat ardentius, currit velocius, & citius peruenit. Peruenienti non dico repulsionem, sed nec cunctationem patitur. Sine mora aperitur ei, tanquam domesticę, tanq̄ charissimę, tanq̄ specialiter dilectæ, & singulariter gratę. Adolescentulę autem quid? Sequuntur à longe. Neque enim cum adhuc infirmę sint, pari possunt deuotione cum sponsa currere, nec ipsius omnino imitari desiderium & feruorem: ideoque tardius peruenientes, foris remanent. At charitas sponsę non quiescit, neque insolescit (vt assolet) successibus suis vt eas obliuiscatur, consolans magis & hortans ad patientiam, quatenus æquanimiter & sui ferant repulsam, & illius absentiam. Denique & nunciat eis gaudium quod percepit, non ob aliud sane nisi vt sibi congaudeant, dum confidant minime alienum fore à se quicquid gratię matri accesserit. Nam nec illa ita proficere curat, quo ipsarum negligat curam, nec iuuandos suos profectus putat illarum dāno. Quocunq; proinde meritorum prerogatiua tollatur ab illis, charitate absq; dubio & pia solicitudine necesse est eam semper esse cū illis. Oportet denique eam sponsum suum imitari & petentem nimirum cœlos, & nihilominus in terris cum suis se fore vsque F
ad consummationem seculi pollicentem. Sic & ista quantūuis proficiat, quātūlibet promoueatur: cura, prouidētia atq; affectu ab his quas in euangelio genuit, nunq̄ amouetur, nūquam sua viscera obliuiscitur. Dicat itaque eis: Gaudete, confidite.

Introduxit me rex in cellaria sua: putate & vos pariter in- Ibidem
troductas. Sola introducta videor, sed soli non proderit. Vestrum omnium est meus omnis profectus: vobis proficio, vobiscum partibor quicquid plus forte vobis meruero. Vis indubitāter scire quia in hoc sensu & affectu locuta sit? Audi quid illę respondeant: Exultabimus & lætabimur in te. In te, inqui- Ibidem.
unt, exultabimus & lætabimur, nam in nobis necdū meremur. Et addunt. Memores vberum tuorum: hoc est, æquanimiter sustinemus dum venias, scientes te plenis ad nos reuersuram vberibus. Tunc nos confidimus exultare & lætari, memores interim vberum tuorum. Quod adiungunt, super vinum, significant se adhuc quidem pro sui imperfectione carnalium desi- Ibidem.
deriorum (quæ vino designantur) recordatione pulsari, vinci tamen eadem desideria memoria abundantiæ suauitatis, quam iam ex vberibus fluentem experte sunt. Dicerem de vberibus, si non me satis dixisse superius meminissem. Nunc vero vides quomodo de matre præsumunt, quomodo eius lucra & gaudia sua reputant, proprię repulsę iniuriam illius introductione consolantes. Minime ita confiderent nisi matrem agnoscerent. Audiant hoc prælati qui sibi commissis semper volunt esse formidini, vtilitati raro. Erudimini qui iudicatis terram. Psal. 2.e

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Discite subditorum matres vos esse debere, non dominos. Studete magis amari quàm metui. Et si interdum seueritate opus est, paterna sit non tyrannica. Matres souendo, patres vos corripiendo exhibeatis. Mansuescite, ponite feritatem. Suspendite verba, producite vbera: pectora lacte pinguescant, non typo turgeant. Quid iugum vestrum super eos aggrauatis, quorum potius onera portare debetis? Cur morsus à serpente paruulus, fugit conscientiam sacerdotis, ad quem eum magis oportuerat tanquam ad sinum recurrere matris?
Gala.6.a Si spirituales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis, cõsiderans vnusquisque seipsum, ne & ipse tentetur. Alioquin il
Ezec.3.c le in peccato suo morietur, sanguinem autem eius, ait, de manu tua requiram. Sed hæc aliàs. Nunc quoniam literæ consequentia ex his quæ prætaxauimus manifesta est, videamus iam de cellariis quid spiritualiter sentire debeamus. In consequentibus mentio fit etiam de orto & de cubiculo, quę ambo nunc adiungo istis cellariis, & in præsentem disputationem assumo. Nam simul tractata, melius ex inuicem innotescent. Et quæramus si placet tria ista in scripturis sanctis, ortum, cellarium, cubiculum. In ipsis nempe libenter deum sitiens anima versatur & moratur, sciens se ibi absque dubio inuenturam quem sitit. Sit itaque ortus simplex ac plana historia, sit cellarium moralis sensus, sit cubiculum arcanũ theo
H ricę contemplationis. Et primum quidem historiam ad ortum puto non immerito deputaui, quòd in ea inueniantur viri virtutum tanquam ligna fructifera in orto sponsi & in paradiso dei, de quorum bonis actibus ac moribus quot sumis exempla, tot carpis poma. An forte quis ambigat dei esse plantationem bonum hominem? Audi sanctum Dauid de viro bono quid canat: Erit, ait, tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod ad humorem mittit radices suas, & non time-
Hier.17.b. bit cum venerit æstus. Item propheta. Iustus vt palma flore-
Psal. 91.c. bit, & sicut cedrus libani multiplicabitur. Et de seipso: Ego
Psalm.51.b autem sicut oliua fructifera in domo dei. Est ergo historia ortus, & ipsa tripertita. Continetur namque in ea cœli & terræ creatio, reconciliatio & reparatio. Creatio quidem tan quam orti satio siue plantatio. Reconciliatio autem quasi ger
Esa.45.d minatio satorum vel plantatorum. Tempore nempe suo rorantibus cœlis desuper, & nubibus pluentibus iustum, aperta est terra, & germinauit saluatorem, per quem facta est cœli
Ephe.2.c. terræque reconciliatio. Ipse est enim pax nostra, qui fecit vtraque vnum pacificans in sanguine suo quæ in terris sunt, & quæ in cœlis. Porro reparatio futura est in fine seculi. Erit
I enim cœlum nouum, & terra noua, & colligẽtur boni de medio malorum, tanquam fructus de orto, in dei promptuaria
Esa.4.a reponendi. In die illa (vt scriptum est) erit germen domini in magnificentia & gloria, & fructus terræ sublimis. Habes igitur tria tempora in orto historici sensus. In morali quoque disciplina tria æquè aduertere est, cellas quasi tres in cellario vno. Et idcirco forsitan pluraliter cellaria dixit, & non cellarium, cellarum videlicet hunc numerum cogitans. Infra denique introductam se gloriatur in cellam vinariam. Nos ergo quia legimus, Da occasionem sapienti, & sapientior erit:
Prou.9.b habentes occasionem ex vocabulo quod spiritus sanctus cellę huic censuit imponendum, reliquis quoque duabus nomina imponamus, aromaticam vni, & vnguentariam alteri. Causas horum vocabulorum videbimus postea. Nunc autem aduerte cuncta apud sponsum salubria, cuncta suauia reperiri, vinum,
Iudic.9.b. vnguenta, aromata. Vinum (scriptura teste) lætificat cor ho-
& Psalm. minis. Exhilarari nihilominus faciem in oleo legis, quo vtiq;
103.b puluis pigmentorum infunditur vt vnguenta fiant. Aromata non modo grata suauitate odoris, sed vi quoque medendi vtilia sunt. Merito se introductam illuc exultat sponsa, vbi tanta redundat vbertas gratiæ. Sed habeo & alia nomina, puto & euidentiorem sui gerentia rationem. Et vt suo ordine nominentur, primam nuncupauerim disciplinæ, secundam naturæ, postremã gratiæ. In priori discis iuxta ethicę partis rationẽ inferior esse, in sequenti par, in posteriore superior, hoc est sub alio, cum alio, super alium. Vel sic: Subesse coesse, præesse. Primo ergo discis esse discipulus, secundo socius, tertio K
& magister. Equidem omnes homines natura æquales genuit. At quoniam bono naturæ in moribus superbia deprauato, facti sunt homines æqualitatis impatientes, contendentes inuicem superiores constitui, atque alterutrum supergredi cupientes, & inanis glorię cupidi, inuicem inuidentes, inuicem prouocantes: primo omnium in cella priori iugo disciplinæ insolentia morum domanda est quousque duris ac diutinis seniorum attrita legibus humilietur & sanetur ceruicosa voluntas, bonumq; in se naturæ quod superbiendo amiserat, obediendo recipiat, dum solo iam naturali affectu, nõ metu disciplinæ, cum vniuersis naturæ suæ sociis, id est cum omnibus hominibus socialiter quantum in se est, quieteq; sese
Psal.132.a. habere didicerit, in cellam tandem naturę transiens, experiens q; quod scriptum est: Ecce quàm bonum & q̃ iucundũ habitare fratres in vnum, sicut vnguentum in capite. Accedit nimirum disciplinatis moribus tanquam tritis speciebus oleũ lætitiæ bonum naturæ, & fit vnguentum bonum atque iucundum. Quo quasi vnctus redditur homo suauis & mitis, homo sine querela, neminem circũueniens, neminem concutiens, neminem lædens, nemini se superextollens aut præferens, insuper & libenter communicans in ratione dati & accepti. Puto si bene intellexisti vtriusque cellę proprietates, non incõgrue me hanc vnguentariam illam aromaticam appellasse testaberis. In illa denique sicut pigmentorum vires atque fragran L
tiam pistilli extorquet & exigit violenta cõtusio, sic rectorũ morum elicit quodammodo & exprimit naturalem vim vis magisterij, & districtio disciplinæ. In hac autem voluntarię & tanq̃ innatę affectionis grata mansuetudo spõte officiosa currit, instar plane vnguenti quod est in capite, ad leuem caloris tactum delcendentis ac diffluentis per totum. Itaque in cella disciplinæ tanq̃ siccę ac simplices aromatum species continentur, & inde aromaticam eam denominandam putaui. In ea vero quæ naturæ dicta est, quoniam iam quasi confecta reponuntur & seruantur vnguenta, nihilominus ex re nomen & ipsa accepit vt vnguentaria nuncupetur. Nam vinariam quoq; cellam non aliam sane fui nominis arbitror ferre rationẽ, nisi q̃ in ea vinũ zeli in charitate feruẽtis reconditur. Nec debet omnino præesse aliis qui in eam necdum meruit introduci. Oportet prorsus hoc vino æstuet, qui aliis præsidet, quemadmodũ doctor gentium æstuabat, quando dicebat: Quis infir-
2.Cor.11.g matur, & ego non infirmor? Quis scandalizat, & ego nõ vror? Alioquin improbe satis præesse affectas quibus prodesse non curas: & quorũ non zelas salutem, subiectionem nimis ambitiose vendicas tibi. Hanc ego cellam quoque gratiæ nominaui, nõ q̃ absq; gratia vel reliquas duas obtinere omnino quis possit, sed ob plenitudinẽ quæ singulariter in ista percipitur. Deniq; plenitudo legis est charitas, & qui diligit fratrem, legem impleuit. Vidisti rationẽ vocabulorũ, vide & differen M
tiam cellarum. Nec enim paris facilitatis seu facultatis eiusdẽ est, petulantes vagosq; sensus atq; intemperantẽ carnis appetitũ magistri cõprimere metu, ac rigida disciplinæ cohibere censura, & spontaneo affectu bene cũ sociis cõuenire: castigatis sub ferula viuere moribus, & sola magistra volũtate gratũ paribꝰ gerere morẽ. Nam neq; vnius rursum quis dicat esse meriti, vniusve virtutis, socialiter viuere, & vtiliter præesse. Quam multi denique sub præceptore quieti viuunt, quos si iugo absolueris, videas non posse quiescere, nec se vllo modo æqualibus seruare innoxios. Itemq; innumeros cernes simpliciter ac sine querela inter fratres conuersari, super fratres non solum inutiliter, sed & insipiẽter & nequiter. Quadã siquidẽ bona mediocritate contenti sunt qui huiusmodi sunt, sicut eis mensuram gratiæ partitus est deus, minime quidem egentes magistro, nec tamen idonei magistrare. Prioribus ergo sequentes quidem in moribus antecellunt, sed vtriusq; superiores existunt, qui superiores esse sciunt. Deniq; & accipiunt in promissione qui bene præsunt, constitui super omnia bona dominii sui. At pauci profecto qui vtiliter, pauciores, qui & humiliter præsint. Facile tamen vtrunque adimplet qui matrem virtutum discretionem perfecte adeptus, vino nihilominus charitatis vsq; ad contemptum propriæ gloriæ, vsq; ad suiipsius obliuionem, & non ad quærenda quæ sua sunt debriatur, quod solo ac miro spiritus sancti magisterio intra cellam vi-
Roma.13.c
nariam

nariam obtinetur. Virtus siquidem discretionis absque cha-
A ritatis feruore iacet, & feruor vehemens absque discretionis temperamento præcipitat. Ideoque laudabilis cui neutrum deest, quatenus & feruor discretionem erigat, & discretio feruorem regat. Ergo taliter oportet esse moratum eum qui præest. Optimum autem in moribus dixerim, & summam disciplinæ huius perfecte apprehẽdisse, cui totas has cellas absque offendiculo percurrere & circuire donatum est, qui in nullo prorsus aut resistat prioribus, aut inuideat paribus, aut subiectis vel desit in cura, vel in superbia præsit, prælatis obediens, sociis congruens, subditis vtiliter condescẽdẽs. Quod quidem perfectionis insigne haud dubius sponsę annuerim. Innuit hoc etiam sermo quem dixit: quia introduxit me rex
Can.1.a in cellaria sua: dũ nõ in vnam aliquã cellam, sed in cellaria pluraliter se introductam ostendit. Iam ad cubiculum veniamus. Quid & istud? Et id me præsumo scire quid sit? Minime mihi tantę rei arrogo experientiam, nec glorior in prærogatiua quæ soli seruatur beatæ sponsę, cautus iuxta illud Græcorum, scire meipsum, vt sciam etiam cum propheta, quid desit mihi. Tamen si nihil omnino scirem, nihil dicerem. Quod
Psal.93.b scio, nõ inuideo vobis nec subtraho. Quod nescio, doceat vos qui docet hominem scientiam. Dixi, & meministis, in theoricę contemplationis arcano regis esse quærendum cubiculum. Sed quomodo de vnguentis dixisse me scio, multa videlicet & diuersa penes sponsum ea esse, nec omnia præsto omnibus,
B sed sua quibusq; pro diuersitate indulta meritorum: sic quoque non vnum puto cubiculum regi esse, sed plura. Nam nec vna est regina profecto, sed plures, & concubinę multę sunt, & adolescentularum non est numerus. Et vnaqueque inuenit
Esa.24.c secretum sibi cum sponso, & dicit: Secretum meum mihi, secretum meum mihi. Non omnibus vno in loco frui datur grata & secreta sponsi præsentia, sed vt cuique paratum est à patre ipsius. Non enim nos eum eligimus, sed ipse elegit nos, & posuit nos, & vbi ab eo quisque positus est, ibi est. Denique mulier vna compuncta secus pedes domini Iesu sortita est locum, cum altera suæ deuotionis fructum ad caput inuenerit, si tamen altera. Porro Thomas in latere, Ioannes in pectore, Petrus in sinu patris, Paulus in tertio cœlo, secreti huius gratiam sunt assecuti. Quis nostrum digne distinguere sufficiat has varietates meritorum vel potius præmiorum? Ne omnino tamen præteriisse quod ipsi nouimus videamur, prior mulier strauit sibi in tuto humilitatis, posterior in solio spei, Thomas in solido fidei, Ioannes in lato charitatis, Paulus in intimo sapientiæ, Petrus in luce veritatis. Sic ergo apud sponsum mansiones multæ sunt, & siue regina, siue concubina, siue etiam de numero sit adolescentularum, congruum quæque pro meritis accipit ibi locum, terminumq; quousque liceat sibi contemplando procedere, & introire in gaudium domini
C sui, & rimari dulcia secreta sponsi. Quod suo loco distinctius quantum dignabitur ipse suggerere, demonstrare conabor.

Nunc vero id nosse sufficiat, nulli adolescentularum, nulli concubinarum, nulli vel reginarum patere omnino accessum ad secretum illud cubiculi quod suę illi columbæ formosæ, perfectæ vni vnicum sponsus seruat. Vnde nec ego sane indignor si non ad illud admittor, præsertim cum constet mihi ne ipsam quidem sponsam interim adhuc ad omne quod vult
Canti.1.b. peruenire secretum. Denique & flagitat indicari sibi vbi pascat, vbi cubet in meridie. Sed audite quousque peruenerim, aut me peruenisse putauerim. Nec enim iactantiæ deputandũ est quod in vestros pando profectus. Est locus apud sponsum de quo sua iura decernit, & disponit cõsilia ipse vniuersitatis gubernator leges constituens omni creaturæ, pondus & mensuram & numerum. Et locus iste altus & secretus, sed minime quietus. Nam etsi ipse quantum in se est disponit omnia suauiter, disponit tamẽ, & contemplantem qui forte eo loci peruenerit, quiescere non permittit: sed mirabiliter quanuis delectabiliter rimãtem & admirantem fatigat, redditq; inquietũ.

Pulchre vtrumque in consequentibus sponsa exprimit, & delectationem videlicet istiusmodi contemplationis, & inquietudinem, vbi & se dormire, & cor suum vigilare fatetur. Nam in somno quidem suauissimi stuporis placidęq; admirationis sentire quietem, in vigiliis vero inquietę nihilominus curiositatis ac laboriosę exercitationis pati se fatigationem

significat. Hinc beatus Iob, Si dormiero, ait, dico, quando con D
surgam? & rursus expectabo vesperam. Sentis ne in his ver- *Iob.7.c*
bis sanctam animam velle interdum molestam quodammodo declinare suauitatem, eandemq; rursum suauem molestiam affectare? Non enim dixisset quando consurgam, si ex toto ei quies illa suæ contemplationis placuisset: sed etsi ex toto displicuisset, non denuo expectasset horam quietis, id est vesperam. Non igitur locus est iste cubiculi, vbi nequaquam per omnem modum quiescitur. Est item locus de quo super rationalem reprobam quidem creaturam immobilis vigilat secretissima & seueriſſima animaduersio iusti iudicis dei terribilis in consiliis super filios hominum. Ceruitur inquam à timorato contemplatore hoc loco deus iusto, sed occulto iudicio suo reproborum, nec diluens mala, nec acceptans bona, insuper & corda indurans, ne forte doleant & resipiscant & conuertantur, & sanet eos. Et hoc non absque certa & æterna ratione quod tanto formidolosius cõstat esse, quanto immobilius fixum extat in æternitate. Pauendum valde quod in propheta de huiusmodi legimus, vbi loquens ad angelos suos deus sic ait: Misereamur impio. Quibus pauentibus atque *Esa.26.b*
quærentibus, Non ergo discet facere iustitiam. Non, inquit, *Ibidem.*
subdens q; causam, in terra, ait, sanctorum iniqua gessit, & non videbit gloriam domini. Timeant clerici, timeant ministri ecclesię, qui in terris sanctorum quas possident, tam iniqua gerunt, vt stipendiis quæ sufficere debeant minime contenti, superflua quibus egeni sustentandi forent, impie sacrilegeque E
sibi retineant: & in vsus suæ superbiæ atque luxuriæ victum pauperum consumere non vereantur, duplici profecto iniquitate peccantes, quòd & aliena diripiunt, & sacris in suis vanitatibus & turpitudinibus abutuntur. Talibus ergo cum impræsentiarum parcere ac misereri, ne in æternum parcat, cuius iudicia abyssus multa aduertitur: quis hoc loco requiem quęrat? Habet hæc visio tremorem iudicij, non securitatem cubiculi. Terribilis est locus iste, & totius expers quietis. Totus inhorrui siquando in eum raptus sum, illam apud me replicans cum tremore sententiam: Quis scit si est dignus amo- *Eccles.9.a*
re an odio? Nec mirum si titubo ego ibi (folium vtique quod *Iob.13.d*
à vento rapitur, & stipula sicca) vbi & maximus ille contemplator suos quoque fatetur pene motos fuisse pedes, pene effusos gressus. Et dicebat, Zelaui super iniquos, pacem pec- *Psal.72.a.*
catorum videns. Quare? In labore, inquit, hominum non sunt, *Ibidem.*
& cum hominibus non flagellabuntur: ideoque tenuit eos superbia, ne humilientur ad pœnitentiam, sed damnentur propter superbiam cum superbo diabolo & angelis eius. Nã qui in labore hominum non sunt, in labore demonum profecto erunt, dicente iudice: Ite maledicti in ignem æternum, qui *Mat.25.d*
paratus est diabolo & angelis eius. Est tamẽ dei locus & iste, *Genc.28.d*
plane non aliud quàm domus dei, & porta cœli. Hic nempe *Psal.110.b.*
timeri dicitur deus. Hic sanctum & terribile nomen eius, & *Ibidem.*
tanquam ingressus gloriæ. Initium plane sapientiæ timor do- *Eccli.1.b*
mini. Nec te moueat quòd initium sapientiæ huic demum lo F
co dederim, & nõ priori. Ibi quippe in quodam quasi auditorio suo docentem de omnibus magistram audimus sapientiã, hic & susc ipimus. Ibi instruimur quidem, sed hic afficimur. Instructio doctos reddit, affectio sapientes. Sol non omnes
quibus lucet, etiam calefacit. Sic sapiẽtia multos quos docet quid sit faciendum, non continuo etiam accẽdit ad faciendũ. Aliud est multas diuitias scire, aliud & possidere: nec notitia diuitem facit, sed possessio. Sic prorsus sic aliud est nosse deũ, & aliud timere: nec cognitio sapientem, sed timor facit, qui & afficit. Tu ne sapientem dixeris, quem sua scientia inflat? Quis illos sapientes nisi insipientissimus dicat, qui cum cognouissent deum, non tanquã deum glorificauerunt aut gratias egerunt? Ego magis cum Apostolo sentio, qui insipiens cor eorũ *Rom.1.c*
pronunciat. Et bene initium sapientiæ timor domini: quia tunc primum deus animæ sapit, cum eam afficit ad timendum, non cum instruit ad sciendum. Times dei iustitiam, times potentiam, & sapit tibi iustus & potens deus: quia timor sapor est. Porro sapor sapientem facit, sicut scientia scientem, sicut diuitiæ diuitem. Quid ergo prior locus? Tantum præparat ad sapientiam. Illic præpararis, vt hic initieris. Præparatio, rerum cognitio est. Verum hanc facillime sequitur elationis tumor, si nõ reprimat timor, vt merito dicatur: initium

Universidad de Deusto
Biblioteca

G sapientiæ timor domini, qui se pesti insipientiæ primus opponit. Ibi itaque quidam accessus est ad sapientiã, hic & ingressus. Porro nec hic nec ibi speculanti perfecta est quies: quia illic deus apparet tanquam solicitus, hic tanquam turbatus. Non ergo cubiculum quæsieris in his locis, quorum alter auditoriũ quasi docentis, alter prætoriũ iudicis magis apparet.

Sed est locꝰ vbi vere quiescẽs & quietus cernit deus, locus omnino non iudicis, non magistri, sed sponsi: & qui mihi quidem (nam de aliis nescio) plane cubiculum sit, siquando in illum contigerit introduci. Sed heu rara hora, & parua mora. Clare ibi agnoscitur misericordia domini ab æterno & vsque in æternum super timentes eum. Et fœlix qui dicere potest.

Psal.118.b. Particeps ego sum omnium timentium te, & custodientium mandata tua. Stat propositum dei, stat sententia pacis super timentes eum, ipsorum & dissimulans mala, & remunerans bona, vt miro modo eis non modo bona, sed & mala cooperentur in bonum. O solus vere beatus cui non imputauit dominus peccatum. Nam qui non habuerit peccatum, nemo. Omnes enim peccauerunt, & omnes egent gloria dei. Quis accusabit tamen aduersus electos dei? Sufficit mihi ad omnem iustitiam solum habere propitium cui soli peccaui. Omne quod mihi ipse non imputare decreuerit, sic est quasi non fuerit. Non peccare, dei iustitia est: hominis iustitia, indulgẽtia dei.

1.Ioan.3.b Vidi hæc, & intellexi illius sententiæ veritatem: Omnis qui
H natus est ex deo non peccat: quia generatio cœlestis seruat eum. Generatio cœlestis, æterna prædestinatio est, qua electos suos deus dilexit & gratificauit in dilecto filio suo ante mundi constitutionẽ sic in sancto apparentes sibi vt viderent virtutem suam, & gloriam suam, quo eius forent consortes hæreditatis, cuius & apparerent conformes imaginis. Hos ergo aduerti quasi nunquam peccasse, quoniam & si qua deliquisse videntur in tempore, non apparent in æternitate: quia charitas patris ipsorum cooperit multitudinem peccatorum: & dixi beatos quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata: cum subito tanta mihi quoque de me suborta fiducia, & infusa lætitia est, quantus certe in loco horroris, id est in loco secundę visionis non præcesserat timor, ita vt mihi visus sim tanquam vnus ex illis beatis esse. O si duraret. Iterum iterumq; visita me domine in salutari tuo, ad videndũ in bonitate electorum tuorum, ad lætandum in lętitia gentis tuæ. O verę quietis locus, & quem non immerito cubiculi appellatione censuerim, in quo deus non quasi turbatus ira, nec velut distentus cura prospicitur, sed probatur voluntas eius in eo bona & beneplacens & perfecta. Visio ista non terret, sed mulcet, inquietam curiositatẽ non excitat, sed sedat, nec fatigat sensus sed tranquillat. Hic vere quiescitur. Tranquillus deus tranquillat omnia, & quietum aspicere quiescere est. Cernere est regem post diurnas forensium quasi lites causarum, dimissis à se turbis, curarum molestias declinãtem, petẽtem de nocte diuersorium, cubiculum introeuntem cum paucis, quos hoc secreto & hac familiaritate dignatur, eo certe securius, quo secretius quiescentem, eo serenius se habentem, quo placidius solos intuentem quos diligit. In hoc arcanum & in hoc sanctuarium dei si quem forte vestrũ aliqua hora sic rapi & sic abscondi contigerit, vt minime auocet aut perturbet vel sensus egens, vel cura pungens, vel culpa mordẽs, vel ea certe quę difficilius amouentur irruentia imaginũ corporearum phantasmata: poterit quidem hic cum ad nos
Canti.1.a redierit, gloriari & dicere: Introduxit me rex in cubiculum suum. Quod tamen an ipsum sit de quo exultat sponsa, non temere affirmauerim. Est tamẽ cubiculum, & cubiculum regis: quia nimirum de tribus quos triplici assignauimus visioni, solus factus est in pace locus iste. Vt enim aperte monstratum est, & in priori exigua, & in secundo nulla percipitur quies, cum & illic apparens admirabilis, ad indagandi studium exerceat curiositatem, & hic innotescens terribilis, infirmitatem concutiat. At vero tertio isto in loco nõ plane terribilis, nec tam admirabilis quã amabilis apparere dignatur, serenus & placidus, suauis & mitis, & multæ misericordiæ oĩbus intuentibus se. Iam vt horũ quę de cellario, orto, cubiculo, longiori sunt disputata sermone, memoria vestra compendium teneat: mementote trium temporum, trium meritorum, trium quasi præmiorum. In orto aduerte tempora, merita in cellario, præmia in triplici illa contemplatione cubiculum inquirentis. Et K
de cellario quidem ista sufficiant. Porro de orto vel cubiculo si qua addenda, aut alia forte quàm dicta sint, modo aduerteda occurrerint, loco suo non prætereamus. Sinautem, sufficiant quę dicta sunt, & minime iterentur, ne vnquam in fastidium (quod absit) veniant ea quę proferuntur ad laudem & gloriam sponsi ecclesię domini nostri Iesu Christi. Qui est super omnia deus benedictus in secula, Amen.

Hic ostenditur qualiter beatus Bernardus diu distulerit prosequi præsens opus propter schisma quod in ecclesia suscitauerat Petrus Leonis contra uerum papam Innocentium secundum: tandem diuina clementia suffragante beatus Bernardus ipsum schisma sedauit: & omnes ecclesiæ aduersarios mortuo Petro Leone cum papa Innocentio pacificauit: & postmodum ad opus hoc quod intermiserat, repedauit.

Sermo XXIIII.

HOc demum tertio fratres reditum ab vrbe nostrũ clementior oculus è cœlo respexit, & vultus tandẽ serenior desuper arrisit nobis, quieuit leonina rabies, finem accepit malitia, ecclesia pacem recepit. Ad nihilum deductus est in conspectu eius malignus, qui, eam per hoc ferme octennium diro schismate conturbarat. Num L
vero ego gratis de tãtis periculis ero redditus vobis? Vestris desideriis donatus sum, vestris me profectibus paro: quorum viuo meritis, volo viuere studiis & saluti. Quodq; dudum cœpta in Canticis me exequi vultis, libenter quidem accipio, & dignum arbitror interruptum potius resarcire sermonem, q̃ noui ordiri quippiam. Vereor autem ne dissuetum per id tempus animum & distentum diu habitum, non solum ad tã diuersa, sed etiam ad tam indigna, dignitas materiæ prout oportet non admittat. Sed si quod habeo, hoc vobis do: poterit & fideli obsequio meo deus, etiam quod non habeo dare vt dẽ. Si non, culpetur sane ingenium, non voluntas. Locus autẽ vndecincipere debemꝰ (ni fallor) iste est: Recti diligũt te. Quod
Canti.1.d anteq̃ explanare incipiamus quid sit, videamus cuius sit, quisnam hoc videlicet dicat. A nobis nãq; exigitur quod author non loquitur. Et fortasse melius adolescentulis id damus, vt suis verbis & hoc addant: Recti diligunt te. Et cui hoc potissimum personę congruere iudicamus? Si adolescentulis, matri sine dubio id loquuntur. Siquidem cum dixissent ei: Exul-
Ibidem tabimus & lętabimur in te, memores vberũ tuorum super vinum, nec dubium quin matri loquerentur: continuato sermone hoc quoque intulerunt: Recti diligunt te: puto propter aliquas de numero ipsarum, quæ non idem saperent, licet pariter currere viderentur, quæ sua sunt quærentes, & non ambulãtes simpliciter neque sincere, sed speciali glorię matris M
inuidentes, & captantes occasionem murmurandi aduersus eam, ex eo nimirum q; sola in cellaria introiisset. Quod nõ est
2. Cor.11.f aliud nisi quod Apostolus ait: periculum in falsis fratribus. Ipsę sunt denique quibus exprobrantibus subinde pro se satisfacere cogitur, vbi eis ita respondet: Nigra sum, sed formo
Can.1.b. sa filiæ Hierusalem. Itaque propter murmurantes & blasphemãtes dicitur ab his quę bonæ, quæ simplices, quæ humiles & mansuetæ sunt, ab his inquam dicitur sponse, consolandi gratia: Recti diligunt te. Non sit tibi, inquiũt, cura de iniqua reprehensione blasphemarum harum, cum constet, quia recti diligunt te. Bona profecto consolatio cum blasphemamur à malis bene facientes, si recti diligant nos. Omnino sufficit aduersus os loquẽtium iniqua, opinio bonorum cum testimonio
psal.33.a conscientiæ. In domino laudabitur anima mea, audiant mansueti, & lætentur. Mansueti, inquit, lætentur, mansuetis placeam, & æquanimiter audio quicquid in me iactare voluerit liuor perditarum. Ergo in hoc sensu puto appositum, recti diligunt te. Nec absurde, vt æstimo: cũ vbiq; penè in choro adolescentularum tales inueniam quæ acta sponsę curiosè observent, derogandi non imitandi causa. Torquentur in bonis seniorum suorum, malis pascuntur. Videas ambulare seorsum, conuenire sibi & sedere pariter, mox q; laxare procaces linguas in detestandum susurrium. Vna vni coniungitur, nec spiraculum incedit in eis, tanta est libido detrahendi, audiendive

A dive detrahentem. Ineunt familiaritatem ad maledicendum, concordes ad discordiam. Conciliant inter se inimicissimas amicitias, & pari consentaneæ malignitatis affectu celebratur odiosa collatio. Haud secus egere quondam Herodes & Pi-
Lucæ.23.b latus, de quibus narrat euangelium, quia facti sunt amici in illa die, hoc est in die dominicę passionis. Conuenientibus sic in
1.Cor.11.d vnum, non est dominicam cœnam manducare, sed magis propinare & bibere calicem dęmoniorum, dum importantibus linguis aliorum perditionis virus, aliorum aures intran-
Hierc.9.f. tem mortem libenter excipiunt. Sic quippe iuxta prophetam, intrat mors per fenestras nostras, cum prurientes auribus & oribus, læthale poculum detractionis inuicem nobis ministra re contendimus. Non veniat anima mea in concilio detra-
Roma.1.d. hentium: quoniam deus odit eos, dicente apostolo: Detracto res deo odibiles. Quam sententiam deus ipse loquens in psal
Psal.100.a mo, audi quomodo affirmat: Detrahentẽ, inquit, secreto proximo suo, hunc persequebar. Nec mirum, cum id præcipue vitium charitatem quæ deus est, & quidem cæteris acrius, impugnare & persequi cognoscatur, quemadmodum vos quoque potestis aduertere. Omnis qui detrahit, primum quidem seipsum prodit vacuum charitate: deinde quid aliud detrahendo intendit, nisi vt is cui detrahit, veniat in odium vel contẽptum ipsis apud quos detrahit? Ferit ergo charitatem in omnibus qui se audiunt, lingua maledica: & quantum in se est, ne-
B cat funditus & extinguit: non solum autem, sed & in absentibus vniuersis ad quos volans verbum forte per eos qui præsentes sunt peruenire contigerit. Vides quàm facile & in breui ingentem multitudinem animarum velociter currens sermo tabe malitiæ huius inficere possit? Propterea dicit de talibus propheticus spiritus: Quorum os maledictione & amari-
Psal.13.b tudine plenum est, veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. Vtique tam veloces, quàm velociter currit sermo.
Ibidem Vnus est qui loquitur, & vnum tantum verbum profert, & tamen illud vnum verbum vno in momento multitudinis audientium dum aures inficit, animas interficit. Cor siquidem
Luc.6.g felle liuoris amarum per linguæ instrumentum spargere, nisi amara non potest, dicente domino: Ex abundantia cordis os loquitur. Et sunt species pestis huius, dum alij quidem nudè atque irreuerenter vti in buccam venerit, virus euomant detractionis. Alij autem quodam simulatæ verecundiæ fuco conceptam malitiam quam retinere non possunt, adumbrare conantur. Videas præmitti alta suspiria, sicq; quadam cum gra
C uitate & tarditate, vultu mœsto, demissis superciliis, & voce plangenti egredi maledictionem, & quidem tanto persuasibiliorem, quanto creditur ab his qui audiunt, corde inuito, & magis condolentis affectu, quàm malitiosè proferri. Doleo, inquit, vehementer, pro eo quòd diligo eum satis, & nũquam potui de hac re corrigere eum. Et alius: Mihi quidem, ait, bene compertum fuerat de illo istud, sed per me nunquam innotuisset. At quoniam per alterum patefacta est res, veritatem negare non possum: dolens dico, reuera ita est. Et addit: Grande damnum. Nam alias quidem in pluribus valet, cæterum in hac parte (vt verum fateamur) excusari minime potest. His paucis aduersus malignissimum vitium commemoratis, reuertamur ad explanandi ordinem, & demonstremus qui sint hoc loco intelligendi recti. Non enim arbitror sentire quempiam rectę intelligentiæ, secundum corpus rectos dici eos qui sponsam diligunt. Propterea demonstranda à nobis est spiritualis, id est animi cordisve rectitudo. Spiritus est qui loquitur, spiritualibus spiritualia comparans. Ergo secundum animum nõ secundum terrenam & feculentam materiam deus hominem rectum fecit. Ad imaginem quippe & similitudinem suam
Psal.91.c. creauit illum. Ipse vero, quemadmodum psallis, rectus dominus deus noster, & non est iniquitas in eo. Rectus itaque deus rectum fecit hominem similem sibi, id est sine iniquitate, sicut non est iniquitas in eo. Porro iniquitas cordis est, non carnis vitium, vt per hoc noueris in spirituali portione tui, & non in crassa luteaq; substantia dei similitudinem conseruandam fore, siue reparandam. Spiritus enim est deus, & eos qui volunt similes ei, vel perseuerare: vel fieri, oportet intrare ad cor, atque in spiritu id negocij actitare: vbi reuelata facie speculantes gloriam dei, in eandem imaginem transformentur, de claritate in claritatem, tanquã à domini spiritu. Quan-
D quam & corporis staturam dedit homini deus rectam, forsitã vt ista corporea exterioris vilioris q; rectitudo figmenti, hominem interiorem illum qui ad imaginem dei factus est, spiritualis sue seruandæ rectitudinis admoneret, & decor limi deformitatem argueret animi. Quid enim indecentius quàm curuum recto corpore gerere animum? Peruersa res est & fœda, luteum vas quod est corpus de terra, oculos habere sursum, cœlos libere suspicere, cœlorumq; luminaribus oblectare aspectus: spiritualem vero cœlestemq; creaturam suos ecõtrario oculos, id est internos sensus atque affectus, trahere in terram deorsum, & quæ debuit nutriri in croceis, hærere luto tanquam vnam de suibus, amplexariq; stercora. Erubescе anima mea diuinam in pecorinam commutasse similitudinem. Erubescе volutari in cœno, quæ de cœlo es. Erubescе anima (ait corpus) in mei consideratione. Creata similis creanti recta, me quoque accepisti adiutorium simile tibi, vtique secundum lineamenta corporeę rectitudinis. Quocunque te vertas,
Ephe.5.f. siue ad deum sursum, siue ad me deorsum (nemo siquidem carnem suam vnquam odio habuit) vbique occurrit tibi species decoris tui, vbique pro statu tuę dignitatis habes de magisterio sapientiæ familiarem admonitionem. Me ergo meam (quã tui gratia accepi) retinente & seruãte prærogatiuam, tu quomodo non confunderis amisisse tuam? Cur suam in te conditor intuetur abolitam similitudinem, cum tuam in me tibi cõseruet, assidueq; repręsentet? Iam omne adiutorium quod tibi E
ex me debebatur, vertisti tibi in confusionem: abuteris obsequio meo, indigne humanum corpus inhabitas, brutus & bestialis spiritus. Istiusmodi ergo curuę animæ non possunt diligere sponsam, quoniam non sunt amicę spōsi, cũ sint mundi. Qui vult, inquit, amicus esse huius mũdi, inimicus dei con-
Iaco.4.b stituitur. Ergo quærere & sapere quæ sunt super terram, curuitas animæ est: & è regione meditari ac desiderare quæ sursum sunt, rectitudo. Et hanc rectitudinem, vt sit perfecta in omnibus, inueniri necesse est sensu atque consensu. Illum vero rectum corde dixerim, qui & recte in omnibus sentiat, & à recto quod senserit, in nullo dissentiat. Ecce de quibus dicitur ad sponsam: Recti diligunt te. Qui videlicet in omnibus & recte & recto acquiescunt. Rectum reuera te dixerim, si recte in omnibus sentias, & factis non dissentias. Inuisibilis animi statum nunciet fides & actio. Rectum iudica, si fide catholicum, & iustum opere probaueris. Si quò minus, curuum censere non dubites. Sic nempe habes: Si recte offers, & recte non diuidis, peccasti. Recte quidem quodcunque horũ offers, recte autem ab alterutro ea non diuidis. Noli esse rectus oblator, & prauus diuisor. Quid diuidis actum à fide? Inique diuidis fidem perimens tuam. Nam fides sine operibus mortua
Iaco.2.d. est. Munus mortuum offers deo? Si enim quædam anima fidei ipsa deuotio est, quid fides quæ non operatur ex dilectione, nisi cadauer exanime? Bene honoras deum munere fœtido? bene placas tuæ fidei interfector? Quomodo hostia pacifica, vbi tam sæua discordia est? Non mirum si Cain insurre-
F *Genes.4.b* xit in fratrem, qui suam prius occiderat fidem. Quid miraris, ô Cain si ad tua non respicit munera qui te despicit? Nec hoc mirum si non respicit ad te, qui ita diuisus es in te. Si manum deuotioni, quid animum das liuori? Non concilias deum tibi, discors tecum. Non placas, sed peccas: & si nondum quidem impie feriendo, sed tamen diuidendo non recte. Etsi necdum fratricida, iam tamen fideicida teneris. Nunquid rectus vel quando manum porrigis deo, cuius cor in terram trahit liuor & fraternum odium? Quomodo rectus, cuius fides mortua, cuius opus mors, cuius nulla deuotio, amaritudo multa? Erat quidem in offerente fides, sed non in fide dilectio. Recta oblatio, sed crudelis diuisio. Mors fidei est separatio charitatis. Credis in Christum? fac Christi operа, vt viuat fides tua. Fidem tuam dilectio animet, probet actio. Non incuruet terrenum opus, quem fides cœlestium erigit. Qui te dicis in Christo manere, debes sicut ipse ambulauit, & tu ambulare. Quod si propriam gloriam queris, floренti inuides, absenti detrahis, reponis lędenti te: hoc Christus non fecit. Confiteris te nosse deum, factis autem negas?
ad.Tit.1.d Non recte plane, sed impie linguam Christo, animam dedi-
Mar.7.b sti diabolo. Audi ergo quid dicat: Homo iste labiis me honorat, cor autem eius longe est à me. Non es profecto rectus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G qui tam non recte diuidis. Non potes attollere caput pressum
diaboli iugo. Non te surrigere præuales, cui dominatur ini-
Psal.37.a. quitas. Iniquitates tuæ supergressæ sunt caput tuum, & sicut
onus graue grauatę sunt super te. Iniquitas denique sedet
super talentum plumbi. Vides quòd non faciat hominem re-
ctum fides etiam recta, quæ non operatur ex dilectione? At
qui sine dilectione est, non habet vnde diligat sponsam.

Sed nec opera quanuis recta rectum cor efficere sufficiunt
sine fide. Quis enim rectum dicat hominem non placentem
deo? Sine fide autem impossibile est placere deo. Qui nō pla
Hebr.11.b cet deo, non potest illi placere deus. Nam cui placet deus, deo
displicere non potest. Porro cui non placet deus, nec sponsa
eius. Quomodo ergo rectus qui nec deum diligit, nec eccle-
Canti.1.d. siam dei cui dicitur: Recti diligunt te? Si ergo nec fides sine
operibus, nec opera sine fide sufficiunt ad animi rectitudinē:
nos qui in Christum credimus fratres, rectas studeamus face-
re vias nostras & studia nostra. Leuemus corda nostra cum
manibus ad deum, vt toti recti inueniamur, fidei nostrę recti-
tudinem rectis actibus comprobantes, dilectores sponsę, di-
lecti à sponso Iesu Christo domino nostro, qui est deus bene-
dictus in secula, Amen.

De nigredine & formositate sponsæ, id est ecclesiæ
quid sint. Sermo uicesimusquintus.

H ECce quod dixeram in sermone, quia æmulis laceſ-
sentibus sponsa respondere cogatur, quæ corpore
quidem de numero adolescentularum esse viden-
tur, animo autem lōge sunt. Ait nempe: Nigra sum
Canti.1.b sed formosa, filiæ Hierusalem. Patet ꝙ detraherent ei, nigre-
dinem improperantes. Sed aduerte sponsę patientiam ac be-
nignitatem. Non modo enim non reddidit maledictum pro
maledicto, sed insuper benedixit, filias Hierusalem vocans
quæ magis pro sua nequitia filiæ Babylonis vel filiæ Baal:
aut si quod aliud nomen improperij occurrisset, appellari me-
Esa.42.a ruerant. Sane didicerat à propheta, imò ab ipsa vnctione quæ
docet suauitatem, calamum quassatum non conterendum, &
linum fumigans non extinguendum. Propterea non puta-
uit amplius irritandas satis commotas per se, nec quicquam
Psal.119.b addendum stimulis inuidię qua torquebantur. Magis autem
cum his qui oderunt pacem studuit esse pacifica, sciens se e-
tiam insipientibus debitricem. Maluit ergo ipsas fauorabili
demulcere vocabulo, quia curæ fuit ei infirmarum potius o-
peram dare saluti quàm proprię vltioni. Omnibus quidem
optanda est ista perfectio, propriè autem optimorum forma
est prælatorum. Sciunt quippe boni fidelesque præpositi lan
guentium sibi creditam animarum curam, non pompam. Cun-
que internum murmur cuiuspiam illarum querulę vocis indi-
cio deprehendunt: etsi in ipsos vsque ad conuitia & contu-
melias prorumpentis, medicos se & non dominos agnoscen-
tes, parant confestim aduersus phrenesim animæ non vindi-
ctam, sed medicinam. Hæc igitur ratio cur sponsa filias Hie-
rusalem dicat eas ipsas quas maleuolas sustinet atque male-
dicas, videlicet vt in blando sermone deliniat murmurantes,
Prou.15.d. commotionem sedet, sanet liuorem. Scriptum est enim: Lin-
gua pacifica compescit lites. Alias vero filiæ reuera Hieruſa-
lem quodammodo sunt quæ huiusmodi sunt, nec falso ita eas
nominat sponsa. Siue enim propter sacramenta ecclesiæ, quæ
indifferenter quidem cum bonis suscipiunt, siue propter fidei
æquè communem confessionem, siue ob fidelium corporalem
saltem societatem, seu etiam propter spem futuræ salutis, à
qua omnino non sunt quandiu hic viuunt vel tales desperan-
dæ, quamtumlibet viuant desperatæ: non incongrue filię Hie
rusalem nominantur. Videamus iam quid illud fuerit dice-
re: Nigra sum, sed formosa. Nulla ne in his verbis repugnan-
tia est? Absit. Propter simplices dico, qui inter colorem &
formam discernere non nouerunt, cum forma ad compositio-
nem pertineat, nigredo color sit. Non omne denique quod
nigrum est, continuo deforme est. Nigredo (verbi causa) in
pupilla non dedecet. Et ingredi quidam lapilli in ornamen-
tis placent. Et nigri capilli candidis vultibus etiam decorem
augent & gratiam. Sic tibi quoque facile aduertere est in re-
bus innumeris. Quamquam sine numero sunt quæ in superfi-
cie quidem reperies decoloria: in compositione vero deco-
ra. Tali fortassis modo potest sponsa cum pulchritudine vti- K
que compositionis, neuo non carere nigredinis, sed sane in lo
co peregrinationis suæ. Alioquin erit cum eam sibi in patria
exhibebit sponsus gloriæ gloriosam non habentem macu-
lam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi. At vero nunc si dice-
ret, quia nigredinem non haberet, seipsam seduceret, & veri-
tas in ea non esset. Quamobrem ne mireris quia dixit: Nigra
sum: & rursum nihilominus, quia formosa sit, gloriatur. Quo-
modo enim non formosa cui dicitur: Veni formosa mea? Cui
autem dicitur, veni, nondum peruenerat: ne forte quis putet
hoc dictum, non quidem huic nigræ quæ adhuc laborat veni-
endo in via, sed beatæ illi quæ iam prorsus absque nigredine
regnat in patria. Sed audiamus vnde nigram, & vnde for-
mosam se dixerit. An nigram quidem ob tetram conuersatio-
nem quam prius habuit sub principe huius mundi, imaginem
terrestris hominis adhuc portans: formosam vero de cœlestis
similitudine quam postea commutauit ambulans iam in noui-
tate vitæ? Sed si hoc est: cur non magis de præterito, nigra fui
& non nigra sum, dicit? Si cui tamē placet hic sensus: id quod
sequitur, sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis: sic *Can.1.b*
oporteret intelligi, vt de veteri quidē conuersatione Cedar,
de noua vero Salomonis se dixerit tabernaculum. Hoc enim
esse pelles quod tabernaculum, propheta ostendit dicens:
Repente vastata sunt tabernacula mea: subito pelles meæ. *Hiere.4.c.*
Prius igitur nigra sicut vilissima tabernacula Cedar: postea L
formosa sicut pelles glorioſi regis. Sed videamus quo-
modo ad statum potius vitæ potioris vtrumque respiciat. Si
consideremus habitum exteriorem sanctorum, eum qui in
facie est, quàm sit humilis vtique & abiectus, & quadam
neglectus incuria: cum tamen identidem intus reuelata fa-
cie gloriam dei speculantes, in eandem imaginem transfor-
mentur de claritate in claritatem, tanquam à domini spiri-
tu: nonne vna quælibet talis anima merito nobis videbitur
posse respondere exprobrantibus sibi nigredinem: Nigra
sum, sed formosa? Vis tibi denique demonstrem animam &
nigram pariter & formosam? Epistolę (inquiunt) graues sunt: *2.Cor.10.c*
sed præsentia corporis infirma, & sermo contemptibilis. Pau-
lus hic erat. Ita ne Paulum ô filiæ Hierusalem, de præsentia
corporis æstimatis, & tanquam decolorem deformemq; con-
temnitis, quia cernitis homunculum afflictari in fame & siti,
in frigore & nuditate, in laboribus plurimis, in plagis supra
modum, in mortibus frequenter? Hæc sunt quę denigrant
Paulum. Pro huiusmodi doctor gentium reputatur inglo-
rius, ignobilis, niger, obscurus: tanquam denique peripse-
ma huius mundi. Enimuero nonne ipse est qui rapitur in pa-
radisum, qui vnum alterumque perambulans, vsque ad ter-
tium sui puritate penetrat cœlum? O vere pulcherrima ani-
ma, quam etsi infirmum inhabitantem corpusculum, pulchri-
tudo cœlestis admittere non despexit: angelica sublimitas nō M
reiecit, charitas diuina non repulit: hanc vos dicitis nigram?
Nigra est, sed formosa, filiæ Hierusalem. Nigra vestro, formo
sa diuino angelicoq; iudicio. Et si nigra est, forinsecus est. Si-
bi autem pro minimo est, vt à vobis iudicetur, aut ab his qui
secundum faciem iudicant. Homo siquidem videt in facie, de⁹
autem intuetur cor. Propterea etsi nigra foris, sed intus for-
mosa, vt ei placeat cui se probauit. Non enim vobis, quibus si
adhuc placeret, Christi seruus non esset. Fœlix nigredo, quæ
mentis candorem parit, lumen scientię, conscientiæ puritatē.

Audi denique quid per prophetam deus promittat istiusmo-
di nigris quos aut humilitas pœnitentiæ, aut charitatis ze
lus, tanquam solis æstu decoloraſſe videtur. Si fuerint, ait, pec *Esa.1.e*
cata vestra vt coccinum, quasi nix dealbabuntur: etsi fuerint
rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt. Non plane con-
temnenda in sanctis ista nigredo extera, quæ candorem ope-
ratur internum, & sedem proinde præparat sapientiæ. Cador
est enim vitæ æternæ sapientia, vt sapiens diffinit: & candi- *Sap.7.d*
dam oportet esse animam in qua ipsa sedem elegerit. Quod si
anima iusti sedes est sapientiæ, haud dubie dixerim animam
iusti esse candidam: & fortassis iustitia ipsa candor est. Iustus
autem erat Paulus, cui reposita fuerat corona iustitiæ. Can-
dida proinde Pauli anima erat, & sapientia sedebat in ea, *2.Tim.4.b*
ita vt sapientiam loqueretur inter perfectos, sapientiam in
mysterio absconditam, quam nemo principum mundi huius
agnouit.

A agnouit. Porro hunc in eo sapientiæ iustitiæque candorem ni
gredo illa exterior de præsentia corporis infirma, de labori-
bus plurimis, de ieiuniis ac vigiliis multis, aut operabatur, aut
promerebatur. Ideoque & quod nigrum est Pauli, speciosius
est omni ornatu extrinseco, omni etiam regio cultu. Non cō-
parabitur ei quantalibet pulchritudo carnis, non cutis vtique
nitida & arsura, non facies colorata vicina putredini, non ve-
stis preciosa obnoxia vetustati, non auri species, splendórve
gemmarum, seu quæque talia, quæ omnia sunt ad corruptio-
nem. Merito proinde omnis cura sanctorum, spreto orna-
tu cultuque superfluo exterioris sui hominis, qui certe cor-
rumpitur, omni se diligentia præbet, & occupat excolendo ac
decorando interiori illi qui ad imaginem dei est, & renoua-
tur de die in diem. Certi sunt enim deo non posse esse, quic-
quam acceptius imagine sua, si proprio fuerit restituta deco-
ri. Propterea & omnis gloria eorum intus non foris est, hoc
est non in flore fœni, aut in ore vulgi, sed in domino. Vnde &
2.Cor.1.c. dicunt: Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ no-
stræ: quòd conscientiæ solus sit arbiter deus: cui soli placere
desiderant: & cui placere, sola vera & summa gloria est. Non
mediocris planè gloria illa quæ intus est, in qua gloriati di-
Psal.44.c. gnatur & dominus gloriæ, dicente Dauid: Omnis gloria eius
filiæ regis ab intus. Et tutior sua cuiq; gloria, dum habet eam
B in semetipso, & non in altero. At non in solo fortassis candore interno, sed in exteriori quoque nigredine gloriandum, ne
quid omnino sanctis depereat, sed omnia cooperentur in bo-
num. Non solum igitur in spe, sed & gloriari in tribulationi-
2.Cor.12.c bus. Libenter, ait, gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabi-
tet in me virtus Christi. Optanda infirmitas quæ Christi vir-
tute compensatur. Quis dabit mihi non solum infirmari, sed
& destitui ac deficere penitus à memetipso, vt domini virtu-
Ibidem tum virtute stabiliar? Nam virtus in infirmitate perficitur.

Denique ait: Quando infirmor, tunc fortis sum & potens.
Quod cum ita sit, pulchre sponsa conuertit sibi ad gloriam
quod ei pro opprobrio ab æmulis intorquetur, non modo
formosam, sed & nigram esse se glorians. Non enim erubesc-
it nigredinem, quam nouit præcessisse & in sponso: cui simi-
lari quantę etiam gloriæ est? Nil sibi gloriosius proinde pu-
tat quam Christi portare opprobrium. Vnde vox illa prorsus
Gal.6.d exultationis & salutis: Absit mihi gloriari, nisi in cruce domi
ni mei Iesu Christi. Grata ignominia crucis ei qui crucifixo
ingratus non est. Nigredo est, sed forma & similitudo domi-
ni. Vade ad sanctum Esaiam, & describet tibi qualem in spi-
ritu illum viderit. Quem namque alium dicit virum doloris,
Esa.53.d & scientem infirmitatem, & quia non erat ei species neque
Ibidem decor? Et addidit: Nos putauimus eum tanquam leprosum, &
percussum à deo & humiliatum. Ipse autem vulneratus est
propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera no-
stra, & liuore eius sanati sumus. Ecce vnde niger. Iunge &
C illud sancti Dauid: Speciosus forma præ filiis hominum, &
Psal.44.a. habes totum in sponso quod sponsa de se hoc in loco testata
est. Num tibi recte & ipse videtur secundum ea quę dicta sunt
æmulis posse respondere Iudæis, niger sum sed formosus, fi-
Psal.21.b lij Hierusalem? Niger planè: cui non erat species neque de-
cor. Niger, quia vermis & non homo, opprobrium hominum,
& abiectio plebis. Denique seipsum fecit peccatum, & nigrum
dicere verear? Intuere sanè pannis fordidum, plagis liuidum,
illitum sputis, pallidum morte, & nigrum vel tunc profecto
fatebere. Percunctare etiam apostolos eundem ipsum qualem
in monte perspexerint, aut certe angelos in qualem prospice-
re concupiscant, & nihilominus formosum mirabere. Ergo
formosus in se, niger propter te. Quam formosum & in mea
forma te agnosco domine Iesu, non ob diuina tantum quibus
effulges miracula, sed & propter veritatem & mansuetudi-
nem & iustitiam. Beatus qui te in his hominem inter homi-
nes conuersantem diligenter obseruans, seipsum præbet pro
viribus imitatorem tui. Hoc iam beatitudinis munus formosa
tua primitias suæ dotis accepit, nec quod formosum est tui
imitari pigra, nec quod nigrum sustinere confusa. Vnde & di-
cebat: Nigra sum, sed formosa filiæ Hierusalem. Et addidit si-
militudinem, sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis.
At istud obscurum est, nec attingendum omnino fatigatis. Ha
betis tempus ad pulsandum. Si non dissimulatis, aderit qui re-
uelat mysteria: nec cunctabitur aperire, qui & ad pulsandum D
inuitat. Ipse est enim qui aperit, & nemo claudit: sponsus eccle *Apoc.3.b*
siæ Iesus Christus dominus noster, qui est benedictus in secu-
la seculorum, Amen.

Sermo uigesimussextus, in quo beatus Bernardus in-
terserit planctum & mœrorem suum pro morte
uenerabilis Gerardi monachi fratris sui.

SIcut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis. *Canti.1.b.*
Hinc incipiendum, quia hic desiit sermo superior.
Hoc expectatis audire quid sit, & qualiter ei quod
proximo tractatum est capitulo coaptetur: quia
similitudo est. Potest enim hoc ita subiunctum fuisse, vt vtra-
que pars similitudinis ad id solum respondeat quod ibi præ-
cesserat, nigra sum. Potest & ita vt duobus illis duo ista, id est
singula singulis referantur. Ille sensus simplicior, iste obscu-
rior est. Sed tentemus vtrumque: & prius quidem hunc qui
difficilior apparet. Non autem in duobus primis, sed in duo-
bus duntaxat extremis difficultas est. Nam Cedar quidem
(quod interpretatur tenebræ) aperte satis cum nigredine cō-
uenire videtur: sed pelles Salomonis cum formositate nō ita.
Porro tabernacula in eandem nihilominus concurrere con-
uenientiam quis non videat? Quid enim tabernacula, nisi nō-
stra sunt corpora, in quibus peregrinamur? Nec enim habe-
mus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. Sed & E
militamus in eis tanquam in tabernaculis: prorsus violenti ad
regnum. Denique militia est vita hominis super terram. Et *Iob.7.a*
quandiu militamus in hoc corpore, peregrinamur à domino,
id est à luce. Nam dominus lux est: & inquantum quisque cum
eo non est, intantum in tenebris est, hoc est in Cedar. Flebi-
lem proinde vocem illam agnoscat suam. Heu mihi quia inco
latus meus prolongatus est, habitaui cum habitantibus Ce- *Psal.119.a.*
dar, multum incola fuit anima mea. Est ergo hoc habitacu-
lum nostri corporis non ciuis mansio, aut domus indigenæ,
sed aut tabernaculum militantis, aut stabulum viatoris. Est
inquam hoc corpus tabernaculum, & tabernaculum Cedar,
quod nimirum animam quasi obiectu sui, incircunscripti lu-
minis interim nunc fraudat aspectu: nec sinit omnino videre
illud, nisi per speculum quidem & in ænigmate, non autem fa *1.Cor.13.d.*
cie ad faciem. Vides ne vnde ecclesiæ nigredo, vnde pul-
cherrimis quoque animabus nonnulla rubigo inhæserit? De
tabernaculo profecto Cedar: de exercitio laboriosæ militiæ:
de diuturnitate miseri incolatus: de angustiis grumnosi exilij:
de corpore denique fragili & graui: quia corpus quod cor- *Sap.9.d*
rumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio
sensum multa cogitantem. Propterea & cupiunt dissolui: vt
corpore leuatæ, Christi auolent in amplexus. Vnde & gemēs
vna de miseris aiebat: Infœlix ego homo, quis me liberabit *Rom.7.d.*
de corpore mortis huius? Scit nimirum quæ huiusmodi est,
quòd non possit in tabernaculo Cedar carere ad purum macu F
la aut ruga, non quantulacunque nigredine, & cupit exire vt
se possit exuere. Et hæc ratio cur sponsa nigram se dixerit si-
cut tabernacula Cedar. Sedenim quomodo formosa sicut pel
les Salomonis? At nescio quid sublime ac sacrum sentio in
his pellibus inuolutum, quod minime ausim omnino contin
gere, nisi ad nutum sane ipsius qui reposuit & signauit. Le-
gi nimirum: Qui scrutator est maiestatis, opprimetur à glo- *Prou.25.d*
ria. Supersedeo igitur & differo. Vobis interim curæ erit so-
lito impetrare fauorem vestris precibus: vt eo alacriores quo
fidentiores redeamus ad id quod attentioribus eget animis.
Et fortassis inueniet pius pulsator quod temerarius scrutator
non posset: quanquam & mœror finem imperat, & calamitas
quam patior. Quousque enim dissimulo, & ignis quem in-
tra meipsum abscondo, triste pectus adurit, interiora depas-
citur? Clausus latius serpit, sęuit acrius. Quid mihi & cantico
huic qui in amaritudine sum? Vis doloris abducit intentio-
nem, & indignatio domini ebibit spiritum meum. Subtracto
siquidem illo per quem mea in domino studia vtcumque libe
ra esse solebant, simul & cor meum dereliquit me. Sed feci
vim animo, ac dissimulaui vsque huc, ne affectus fidem vin-
cere videretur. Denique plorantibus aliis ego (vt aduertere
potuistis) siccis oculis secutus sum inuisum funus, siccis ocu-
lis steti ad tumulum quousque cuncta peracta sunt exequia-
rum solen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G rum solennia. Indutus sacerdotalibus, solitas in eum orationes proprio ore compleui, terram meis manibus ex more ieci super dilecti corpus, terram mox futurum. Qui me intuebantur flebant, & mirabantur quod non flerem ipse: cum non illum quidem, sed me potius qui illum amisissem, omnes miserarentur. Cuius enim vel ferreum pectus super me ibi non moueretur, quem videret Gerardo superstitem? Commune damnum: sed præmeo non reputabatur infortunio. At ego quibus poteram viribus fidei reluctabar affectui, nitens vel inuitus non moueri frustra addictione naturæ, vniuersitatis debito, conditionis vsu, potentis iussu, iudicio iusti, flagello terribilis, domini voluntate. Pro huiusmodi semper extunc & deinceps exegi à memetipso non indulgere multo fletui, multum tamē turbatus & mœstus. Nec potui imperare tristitiæ, qui potui
Psal.76.a. lachrymę, sed vt scriptum est: Turbatus sum, & non sum locutus. At suppressus dolor altius introrsum radicauit, eo (vt sentio) acerbior factus, quo non est exire permissus. Fateor victus sum. Exeat necesse est foras quod intus patior. Exeat sane ad oculos filiorum, qui scientes incommodum planctum humanius æstiment, dulcius consolentur. Scitis, ô filij, quam iustus sit dolor meus, quam dolenda plaga mea. Cernitis nempe quam fidus comes deseruit me in via hac qua ambulabam,
H quam vigil ad curam, quam non segnis ad opus, quam suauis ad mores. Quis ita mihi perneceſſari? cui æquè dilectus ego? Frater erat genere, sed religione germanior. Dolete quæso, vicem meam vos, quibus hæc nota sunt. Infirmus corpore eram, & ille portabat me. Pusillus corde eram, & confortabat me. Piger & negligens, & excitabat me. Improuidus & obliuiosus, & commonebat me. Quo mihi auulsus es? quo mihi raptus è manibus homo vnanimis, homo secundum cor meum?

Amauimus nos in vita: quomodo in morte sumus separati? Amarissima separatio, & quam non posset omnino efficere nisi mors. Quando enim me viuus viuum desereres? Omnino opus mortis, horrendum diuortium. Quis enim tam suaui vinculo mutui nostri non pepercisset amoris, nisi totius suauitatis inimica mors? Bene mors, quæ vnum rapiendo, duos furiosa peremit. Au non mors etiam mihi? Immo plus mihi, cui vtique omni morte infœlicior vita seruata est. Viuo vt viuens moriar, & hoc dixerim vitam? Quam mitius me priuares, ô austera mors vitæ vsu quam fructu. Nam vita sine fructu, grauior mors. Denique duplex malum ligno paratur infructuoso, securis & ignis. Ergo meis laboribus inuidens, e-
Mat.3.c longasti à me amicum & proximum: per cuius maxime studium erant (si quando erant) fructuosi. Satius proinde mihi fuisset periclitari vita quam tua Gerarde præsentia, qui meorum in domino studiorum eras solicitus incitator, fidelis ad-
Psal.87.d. iutor, cautus examinator. Cur quæso aut amauimus aut amisimus nos? Dura conditio, sed mea miseranda fortuna, non & illius. Nam tu chare frater si charos amisisti, chariores vtique recepisti. Me verò quænam iam miserum consolatio manet post te vnicum solatium meum? Placita fuit pariter vtrique societas corporum pro morum cōcordia: sed solum me diuisio vulnerauit. Commune quod libuit: quod triste & lugubre, meum: in me transierunt iræ, in me confirmatus furor est.
Ibidem. Erat ambobus alterutrum grata præsentia, dulce consortium, suaue colloquium: sed tantas vtriusque delicias ego perdidi, tu mutasti. Et quidem immutatis illis retributio multa. Quanto fœnore gaudiorum, ac benedictionum cumulo cares hodie nobis frater charissime: tanto habes certe pro me tātillo repositam tibi Christi præsentiam. Nec dispendium sentis absentiæ à nobis tuæ angelorum admixtus choris. Non est igitur quod causeris tu de nostra quasi subtracta tibi præsentia, cui affatim sui suorumque copiam dominus maiestatis indulsit. At ego pro te quid? quam vellem scire quidnam sentias nunc de me illo vnico tuo, mediis nutante curis & pœnis, destituto te baculo imbecillitatis meæ: si tamen licet adhuc cogitare de miseris ingresso abyssum luminis, atque illo pelago æternæ fœlicitatis absorpto: forte enim etsi nosti nos
Psal.70.c. secundum carnem, sed nunc iam non nosti, & quoniam introisti in potentias domini, memoraris iustitiæ eius solius, immemor nostri. Cæterum qui adhæret deo, vnus spiritus est, & in
1. Cor.6.d diuinum quendam totus immutatur affectum: nec potest iam
Ioan.4.c sentire aut sapere nisi deum, & quod sentit & sapit deus, plenus deo. Deus autem charitas est, & quanto quis coniunctior K deo, tanto plenior charitate. Porro impassibilis est deus, sed non incompassibilis, cui proprium est misereri semper & parcere. Ergo & te necesse est misericordem esse, qui inhæres misericordi, quanuis iam minime miser sis: & qui non pateris, compateris tamen. affectus proinde tuus non est imminutus sed immutatus, nec quoniam deum induisti, nostri cura te
1.Pe.5.a exuisti: & ipsi enim cura est de nobis. Quod infirmum est ab-
1.Cor.13.b iecisti, sed non quod pium. Charitas denique nunquam excidit: Non obliuiscetis me in finem. Videor mihi quasi audire
Psal.73.d fratrem meum dicentem: Nunquid mater obliuisci poterit fi-
Esa.49.d lij vteri sui? Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui. Non expedit prorsus. Scis vbi verser, vbi iaceam, vbi reliqueris me. Non est qui porrigat manum. Ad omne quod emerserit, respicio ad Gerardum vt consueueram, & non est. Heu tunc ingemisco miser, sicut homo sine adiutorio. Quem consulam in ambiguis, cui in aduersis fidam, quis portabit onera, quis pericula propulsabit? Nonne vbique gressus meos Gerardi oculi anteibant? Nonne tuum Gerarde pectus curæ meæ notius quam meum ipsius habebant, familiarius incursabant, acrius vrgebant? Nonne in lingua tua illa placabili & potenti meam à sermonibus seculi frequentissimè vendicabas, &
Esa.50.b amico reddebas silentio? Dominus dederat illi linguam eruL ditam, vt sciret quando deberet proferre sermonem. Ita denique in prudentia responsorum suorum, & in gratia data sibi desuper, & domesticis satisfaciebat & exteris, vt pene me nemo requireret cui prior forte Gerardus occurrisset. Oc currebat autem aduentantibus, opponens se, ne subito meum ocium incursarent. Si quibus sane per se satisfacere non quibat, hos perducebat ad me, cæteros emittebat. O virum industrium, ô amicum fidelem: & amico gerebat morem, & officiis charitatis non deerat. Quis vacua ab eo recessit manu? Si dives, consilium: si pauper, subsidium reportabat. Nec quærebat quæ sua sunt, qui se mediis ingerebat curis vt ego vacarem. Sperabat enim (sicut erat humillimus) maiorem de nostra quiete fructum, quam si vacaret ipse. Interdum tamen postulabat absolui, & alteri cedere quasi qui melius prouideret. Sed vbi ille inueniretur? Nec petulanti aliquo (vt assolet) in eo officij detinebatur affectu, sed solo intuitu charitatis. Siquidem plus omnibus laborabat, & minus omnibus accipiebat, ita vt sæpe cum aliis necessaria ministraret, egeret ipse in pluribus, verbi causa cibo aut veste. Denique cum se sentiret decessui propinquare: Deus, inquit, tu scis quod quantum in me fuit semper optaui quietem mihi intendere, tibi vacare. Sed implicitum tenuit timor tuus, voluntas fratrum, & studium obediendi, super omnia abbatis pariter & fratris germana dilectio. Ita est. Gratias tibi frater, de omni
M fructu meorum, si quis est in domino studiorum. Tibi debeo si profeci, si profui. Tu intricabaris, & ego tuo beneficio feriatus sedebam mihi, aut certe diuinis obsequiis sanctius occupabar, aut doctrinæ filiorum vtilius intendebam. Cur enim securus intus non essem, cum te scirem agentem foris manum dexteram meam, lumen oculorum meorum, pectus meum, & linguam meam? Et quidem indefessa manus, oculus simplex, pectus consilij, lingua loquens iudicium, sicut scriptum
Psal.36.f est: Os iusti meditabitur sapientiam, & lingua eius loquetur iudicium. Sed quid dixi foris agentem illum, quasi interna Gerardus nesciret, ac spiritualium expers esset donorum? No runt qui illum norunt spirituales, quam verba eius spiritum redolerent. Norunt contubernales quam mores eius & studia non carnem saperent, sed feruerent spiritu. Quis illo rigidior in custodia disciplinæ, quis in castigando corpus suum districtior, suspensior vel sublimior in contemplando, subtilior in differendo? Quotiens cum eo differens ea didici quæ nesciebam, & qui docturus aduenerām, doctus magis abscessi? Nec mirum de me, cum magni ac sapientes viri idipsum ni-
Psal.70.c. hilominus ex illo sibi accidisse testentur. Non cognouit literaturam, sed habuit literarum inuentorem sensum, habuit & illuminantem spiritum. Nec in maximis tantum, sed & in minimis maximus erat. Quid (verbi causa) in ædificiis, in agris, ortis, aquis, cunctis denique artibus seu operibus rusticorum, quid inquam vel in hoc rerum genere Gerardi subterfugit peritiam? Cæmentariis, fabris, agricolis, ortolanis, sutoribus,

A sutoribus atque textoribus facilè magister erat. Cumque omnium iudicio omnibus esset sapientior, solis in suis oculis non erat sapiens. Vtinam multos etsi minus sapientes, non
Esa.5.e plus tangeret illa maledictio: Væ qui sapientes estis in oculis vestris. Scientibus ista loquor, & adhuc plura his de illo, & maiora compertis. Parco tamen, quia caro mea & frater est, hoc tamen securus addo, mihi vtilis in omnibus & præ omnibus fuit. Vtilis in paruis & magnis, in priuatis & publicis, foris & intus. Merito ex eo pendebam totus, qui mihi totum erat. Solum pene reliquerat mihi prouisoris honorem & nomen. Nam opus ipse faciebat: Ego vocitabar abbas, sed ille præerat in solicitudine. Merito requieuit in illo spiritus meus, per quem licebat delectari in domino in omnibus, prædicare liberius, orare securius. Per te inquam mihi frater mi mens sobria, & grata quies, sermo efficacior, pinguior oratio, frequentior lectio, & feruentior affectus. Heu sublatus es, & hæc omnia simul. Tecum omnes pariter abiere deliciæ & lætitiæ meæ. Iam curæ irruunt, iam molestiæ hincinde pulsant, & angustiæ vndique solum me repererunt, solæ mihi te abeunte remanserunt, solus sub sarcina gemo. Aut ponere aut opprimi necesse est, quia tu tuos humeros subduxisti. Quis mihi tribuat cito mori post te? Nam pro te nolim, nec te tua fraudare gloria. Porro superuiuere tibi, labor & dolor. Viuam quoad viuam in amaritudine, viuam in mœrore:
B & hæc sit mihi consolatio, vt mœrēdo affligar. Non parcam,
Iob.19.c & iuuabo manum domini. Etenim manus domini tetigit me. Me inquam tetigit & percussit, non illum, quem vocauit ad requiem. Me occidit, cum succidit illum. Nunquid enim occisum quis dixerit quem plantauit in vita? At quod illi vitæ ianua fuit, mihi planè est mors: meque illa morte mortuum dixerim, non hunc qui obdormiuit in domino. Exite exite lachrymæ iampridem cupientes: exite, quia is qui vobis meatum obstruxerat, commeauit. Aperiantur cataractæ miseri capitis, & erumpant fontes aquarum, si forte sufficiant sordes diluere culparum quibus iram merui. Cum consolatus fuerit super me dominus, tunc fortassis & ego merear consolari, si tamen non pepercero à mœrore. Nam qui lugent, ipsi
Mat.5.a consolabuntur. Propterea condescendat mihi omnis sanctus, & in spiritu lenitatis qui spiritualis est, sustineat lamentantem. Luctus meus humano quæso pensetur affectu, non vsu. Videmus nempe mortuos quotidie plangere mortuos suos, fletum multum, & fructum nullum. Non culpamus affectum nisi cum excedit modum, sed causam. Ille nimirum naturæ est, & eius turbatio pœna peccati: hæc vanitas & peccatum. Etenim ibi sola (nisi fallor) plorantur damna gloriæ carnis, vitæ præsentis incommoda. Et plorandi qui ita plorant. Nunquid ego sic? Similis mihi affectus, sed altera causa, dissimilisque
C intentio. Nulla mihi sanè querela de omnibus quæ sunt mundi. In his profecto quæ sunt dei ademptum doleo fidele auxilium, salutare consilium. Gerardum lugeo, Gerardus est in causa, frater carne, proximus spiritu, socius proposito.

Adhæsit anima mea animę illius: & vnam fecit de duabus non consanguinitas, sed vnanimitas. Carnis quidem necessitudo non defuit: sed plus iunxit societas spiritus, consensus animorum, morum conformitas. Cum ergo essemus cor vnum & anima vna, hanc meam pariter atque ipsius animam pertransiuit gladius, & scindens mediam partem locauit in cœlo, partem in cœno deseruit. Ego ego illa portio misera in luto iacens, truncata parte sui, & parte potiori: & dicitur mihi, ne fleueris? Auulsa sunt viscera mea à me, & dicitur mihi, ne senseris? Sentio, sentio vel inuitus, quia nec fortitudo lapidum fortitudo mea, nec caro mea ænea est: sentio prorsus & doleo, & dolor meus in conspectu meo semper. Non sane nos poterit duritiæ & insensibilitatis arguere ille qui verberat, quomodo illos de quibus ait: Percussi eos, & non doluerunt. Affectum meum confessus sum, & non negaui. Carnalem quis dixerit, ego humanum non nego, sicut nec me hominem. Si ne hoc sufficit, nec carnalem negauerim. Nam & ego carnalis sum, venundatus sub peccato, addictus morti, pœnis & ærumnis obnoxius. Non sum fateor insensibilis ad pœnas, mortem horreo meam & meorum. Meus Gerardus erat, meus plane. An non meus qui frater sanguine fuit, professione filius, solicitudine pater, consors spiritu, intimus affectu? Is re-
D cessit à me, sentio Iesus sum, & grauiter. Ignoscite filij: immo
Iob.19.c si filij, vicem dolete paternam. Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei, qui certè consideratis quam grauia pro peccatis recepi de manu domini. In virga indignationis suæ percussit me, digne pro meritis, durè pro vitibus. An leue quis dixerit, viuere me absque Gerardo, nisi qui ignorat quid mihi cum Gerardo? Nec tamen contradico sermonibus sancti. Nec reprehendo iudicium quo recepit quisque quo dignus est, ille coronam quam meruit, ego quam debui pœnam. Nunquid quia sentio pœnam, reprehendo sententiam? Humanum est illud, hoc impium. Humanum inquam & necesse affici erga charos, siue delectabiliter cum præsto sunt, siue cum absunt molestè. Non erit ociosa socialis conuersatio, præsertim inter amicos: & quid effecerit mutuus amor in sibi præsentibus, horror indicat separationis, & dolor de inuicem in separatis. Doleo super te Gerarde charissime, non quia dolendus, sed quia ablatus. Et ideo fortassis dolendum mihi potius super me, qui bibo calicem amaritudinis. Et solus dolendus, quia solus bibo. Non enim & tu. Solus ego patior quod solent pariter pati qui se diligunt cum se amittunt. Vtinam non te amiserim, sed præmiserim, vtinam vel tarde aliquando sequar te quocunque ieris. Non enim dubium quin ad illos ieris quos circa medium extremæ noctis tuæ inuitabas ad laudem, cum in vultu & voce exultationis subito erupisti in
E illud Dauidicum, stupentibus qui assistebant: Laudate domi-
Psal.148.a num de cœlis, laudate eum in excelsis. Iam tibi frater mi no-
Psal.138.b ctè adhuc media diescebat, nox sicut dies illuminabatur. Prorsus illa nox illuminatio tua in deliciis tuis. Accitus sum ego ad id miraculi, videre exultantem in morte hominem, & insultantem morti. Vbi est mors victoria tua? Vbi est mors stimulus tuus? Iam non stimulus, sed iubilus. Iam cantando moritur homo, & moriendo cantat. Vsurparis ad lætitiam mater mœroris, vsurparis ad gloriam gloriæ inimica, vsurparis ad introitum regni porta inferi, & fouea perditionis ad inuentionem salutis: idque ab homine peccatore. Iustè nimirum, quia tu inique in hominem innocentem & iustum potestatem temeraria vsurpasti. Mortua es, ô mors, & perforata hamo quem incauta glutiisti, cuius illa vox est in propheta: O mors
Oseæ.13.d. ero mors tua, morsus tuus ero inferne. Illo inquam hamo perforata, transeuntibus per medium tui fidelibus latum lætumque exitum pandis ad vitam. Gerardus te non formidat Iarualis effigies. Gerardus per medias fauces tuas transit ad patriam, non modo securus, sed & lætabundus & laudans. Cum ergo superueniissem, & extrema iam psalmi me audiente clara voce complesset, suspiciens in cœlum ait: Pater, in
Psal.30.b. manus tuas commendo spiritum meum. Et repetens eundem sermonem, ac frequenter ingeminans pater, pater, conuersus ad me, exhilarata quidem facie, quanta, inquit, dignatio dei, patrem hominum esse: quanta hominum gloria, dei filios esse F & hæredes? Nam si filij, & hæredes. Sic cantabat quem nos lugemus, in quo & meum fateor luctum pene in cantum conuertit, dum intentus gloriæ eius, propriæ fere miseriæ obliuiscor. Sed reuocat me ad me pungens dolor, facileque à sereno illo intuitu tanquam à leui excitat somno perstringens anxietas. Plangam igitur, sed super me, quia super illum iam vetat ratio. Puto enim si opportunitas daretur, modo di-
Luc.23.d ceret nobis: Nolite flere super me, sed super vosipsos flete. Planxit merito Dauid super parricida filio, cui perpetuo sciret obstructum exitum de ventre mortis mole criminis. Me-
2.Reg.1. rito super Saul & super Ionatham: quibus æquè absorptis semel, emersio iam non sperabatur. Et quidem resurgent, sed non ad vitam. Immo ad vitam, vt viui in morte infœlicius moriantur. Quanquam de Ionatha possit non immerito hærere sententia. At mihi etsi non ista suppetit plangendi ratio, non tamen nulla. Plango primum super mea ipsius plaga, atque huius iactura domus. Plango deinde super pauperum necessitatibus, quorum Gerardus pater erat. Plango certè & super vniuerso statu nostri ordinis, nostræ professionis, qui de tuo Gerarde zelo consilio & exemplo robur non mediocre capiebat. Plango postremo etsi non super te, propter te tamen. Hinc prorsus, hinc afficior grauiter, quia vehementer amo. Et nemo mihi molestus sit, dicens non debere sic affici: cum benignus Samuel super reprobo rege, & pius Dauid super

parricida

Universidad de Deusto
Biblioteca

G parricida filio satisfecerint affectioni, & non ad iniuriam fi-
2.Re.17.g dei,non in superni suggillationem iudicij.Absalon fili mi(ait
Luc.19.f sanctus Dauid) fili mi Absalon : & ecce plus quam Absalon
hic.Saluator quoque videns ciuitatem Hierusalem,& præui-
dens ruiturам,fleuit super eam . Et ego propriam & quæ in
præsenti est desolationem non sentiam?Plagam meam recen-
tem,& grauem non doleam?Ille fleuit compatiendo , & ego
patiendo non audeam?Et certe ad tumulum Lazari,nec flen-
tes arguit,nec à fletu prohibuit , insuper & fleuit cum flenti-
Ioan.11.c bus.Et lachrymatus est,inquit, Iesus . Fuerunt lachrymæ illæ
Ibidem testes profectò naturæ,non indices diffidentiæ . Denique &
prodiit mox ad vocem eius qui erat mortuus,ne continuo pu
tes fidei præiudicium dolentis affectum. Sic nec fletus vti-
que noster infidelitatis est signum,sed conditionis indicium.
Iob.6.a Nec quia percussus ploro,arguo ferientem,sed prouoco pie-
tatem,scueritatem flectere satago. Vnde & verba mea dolore
sunt plena,non tamen & murmure . Nunquid non plenum iu-
stitiæ protuli,quòd vnius sententiæ complemento & punitus
est qui debuit,& coronatus qui meruit?Et adhuc dico . Bene
vtrunque fecit dulcis & rectus dominus.Misericordiam & iu-
dicium cantabo tibi domine . Cantet tibi misericordia quam
fecisti cum seruo tuo Gerardo,cantet & iudicium quod nos
portamus.In altero bonus,in altero iustus laudaberis. An so-
Psal.118.s. H lius laus bonitatis?Est & iustitiæ:Iustus es domine, & rectum
iudicium tuum?Gerardum tu dedisti,Gerardum tu abstulisti:
& si dolemus ablatum , non tamen obliuiscimur quod datus
fuit,& gratias agimus quod habere illum meruimus, quo ca-
rere intantum non volumus,inquantum non expedit . Recor-
Psal.50.a dor domine pacti mei,& miserationis tuæ,vt magis iustifice-
ris in sermonibus tuis,& vincas cum iudicaris.Cum pro cau-
sa ecclesiæ anno præterito Viterbij essemus, ægrotauit ille,
& inualescente languore cum iam proxima videretur voca-
tio,ego ægerrimè ferens comitem peregrinationis , & illum
comitem in terra reliquere aliena,nec resignare his qui mi-
hi eum commiserant , quoniam amabatur ab omnibus , sicut
erat amabilis valde:conuersus ad orationem cum fletu & ge-
mitu:Expecta inquam domine vsque ad reditum . Restitutum
amicis tolle iam eum si vis,& non causabor.Exaudisti me de-
us,conualuit , opus perfecimus quod iniunxeras , rediuimus
cum exultatione reportantes manipulos pacis . Porro ego o-
blitus pene sum meæ conuentionis , sed non tu . Pudet sin-
gultuum horum qui præuaricationis meæ arguunt . Quid
plura ? Repetisti commendatum , recepisti tuum . Finem
verborum indicunt lachrymæ, tu illis domine finem modum-
que indixeris.

De ornatu sponsæ, & qualiter quælibet anima sancta
cœlum dicatur, Sermo uigesimusseptimus.

I Q Via debitis humanitatis officiis amicum reuertentem in patriam prosecuti sumus , redeo fratres ad
propositum ædificandi quod intermiseram . Incongruum namque est diu flere lætantem,& sedenti ad
epulas, lachrymas multas ingerere,importunum.Sed & si no-
Esaiæ.33.c stras desleamus ærumnas,ne id quidem oportet nimis, ne non
Mar.5.b tam amasse illum,quam nostra quæsisse de illo commoda vi-
deamur.Temperet sane dilecti gaudium mœstitiam desolato-
rum , & tolerabilius fiat nobis quod nobiscum non est , quia
cum deo est.Fretus ergo orationibus vestris volo in lucem, si
possum prodere quicquid illud est quod opertum illis pelli-
bus sentio quæ in exemplum decoris sponsæ productæ sunt:
hoc (si recolitis) tactum fuit,sed indiscussum remansit:porro
discussum & declaratum quomodo nigra sit sicut tabernacu-
la Cedar . Quomodo ergo sicut pelles Salomonis formosa,
quasi Salomon in omni gloria sua quicquam habuerit condi-
gnum decore sponsæ,& gloria ornatus eius?Et quidem si non
ad decorem sponsæ, sed ad nigredinem potius nescio quas
pelles istas , sicut & tabernacula Cedar respicere diceremus,
fortassis competeret,nec deesset vnde id congruere monstra-
remus,sicut & monstrabimus.At verò si sponsæ claritati quа-
rumcunque decorem pellium comparandum putamus , hic
prorsus opus nobis est eius ad quem pulsastis auxilio, quate-
nus mysterium hoc digné aperire possimus.Quid namque eo-
rum quæ in faciem lucent, si internæ cuiuspiam sanctæ animæ
pulchritudini comparetur,non vile ac fœdum recto appareat R
æstimatori ? Quid inquam tale in se ostendit ea quæ præterit
figura huius mundi,quod æquare speciem animæ possit illius
quæ exuta terreni hominis vetustatem , eius qui de cœlo est,
decorem induit,ornata optimis moribus pro monilibus, ipso
purior sicut & excelsior æthere, sole splendidior ? Noli ergo
respicere ad istum Salomonem cum indagare cupis cuiusmo-
di se pellibus similem in decore sponsa glorietur. Quid
est ergo quod dicit:Formosa sum sicut pelles Salomonis?Ma Canti.1.b
gnum & mirabile quiddam,vt ego æstimo,si tamen non hunc,
sed illum hic attendamus de quo dicitur:Ecce plus quam Sa-
lomon hic.Nam vsque adeo is meus Salomon Salomon est,vt
non modo pacificus (quod quidem Salomon interpretatur)
sed & pax ipsa vocetur, Paulo perhibente , quia ipse est pax Ephe.2.c
nostra . Apud istum Salomonem non dubito posse inueniri
quod decori sponsæ omnino comparare non dubitem:& præ-
sertim de pellibus eius aduerte in psalmo:Extendens, ait,cœ- Psal.103.c.
lum sicut pellem . Non ille profecto Salomon (etsi multum
sapiens,multumque potens) extendit cœlum sicut pellem,sed
is potius qui non tam sapiens quam ipsa sapietia est,ipse pror
sus extendit & condidit.Htius siquidem & non illius illa vox
est:Quando præparabat cœlos (haud dubium quin deus pa- Prou.8.c
ter) ego aderam, Aderat sine dubio præparanti cœlos sua vir-
tus suaque sapientia. Nec putes astitisse ociosam , & quasi ad
spectandum solummodo,quia dixit,aderam , non etiam præ-
parabam.Respice paulisper inferius , & inuenies aperte sub- L
iungentem,quia erat cum eo componens omnia.Denique ait:
Quæcunque enim pater facit , hæc & filius similiter facit. Et Prou.8.c
ipse itaque extendit cœlum sicut pellem . Pulcherrima pellis, Ioan.5.c
quæ in modum magni cuiusdam tentorij vniuersam operiens Psal.103.c.
faciem terræ,solis,lunę,atque stellarum varietate tam spectа-
bili humanos oblectat aspectus . Quid hac pelle formosius?
Quid ornatius cœlo?Minimè tamen vel ipsum vllatenus con
ferendum gloriæ & decori sponsæ,eoipso succumbens, quod
præterit & hæc figura ipsius , vtpote corporea , & corporeis
subiacens sensibus.Quæ enim videntur,temporalia sunt:quæ
autem non videntur , æterna . Sed est rationalis quædam
sponsæ species , spiritualisque effigies, ipsaque æterna , quia 1.Cor.13.c
imago æternitatis . Decor eius (verbi gratia) charitas est , &
charitas,sicut legitis,nunquam excidit.Est certe & iustitia, & Psal.111.a
iustitia eius,inquit,manet in seculum seculi.Est etiam patien- Psal.9.d
tia,& legitis nihilominus,quia patientia pauperum non peri-
bit in finem.Quid voluntaria paupertas, quid humilitas?Nõne
altera regnum æternum,altera æquè exaltationem prome- Psal.18.d
retur æternam ? Eò quoque spectat , & timor domini sanctus
permanens in seculum seculi. Sic prudentia , sic temperantia,
sic fortitudo,& si quæ sunt virtutes aliæ, quid nisi margaritæ
sunt quædam in sponsæ ornatu,splendore perpetuo coruscan
tes?Perpetuo inquam,quia sedes & fundamentum perpetui- M
tatis.Nec enim perpetuæ beatæque vitæ omnino locus in ani- Psal.83.c
ma est , nisi mediis quidem interiectisque virtutibus . Vnde Ephe.3.d
propheta deo (qui vtique vita beata est) iustitia,inquit,& iu-
dicium præparatio sedis tuæ.Et apostolus dicit Christum ha- Mat.21.b
bitare non omnimodo quidem,sed signanter per fidem in cor
dibus nostris.Domino quoque sessuro super asellum, vestes
suas discipuli substrauerunt , significantes saluatorem seu sa-
lutem nequaquam insidere nudæ animæ , quam non videlicet
vestitam inuenerit doctrina & moribus apostolorum.Et ideo
ecclesia promissionem habens futuræ fœlicitatis , curat inter- Psal.44.c
im præparare & præornare se in vestitu deaurato, circundata
varietate gratiarum atque virtutum (qualem quidem ex par-
te descripsimus) quo digna & capax plenitudinis gratiæ in-
ueniatur. Cæterum spirituali huic tam pulchrę varietati,
quam de prima interim stola in quadam veste suæ sanctifica-
tionis accepit, nullo pacto ego comparauerim in decore cœ-
lum hoc visibile atque corporeum,quanuis in suo genere qui-
dem siderea varietate pulcherrimum.Sed est cœlum cœli , de
quo propheta:Psallite,inquit,domino,qui ascendit super cœ Psal.67.&
lum cœli ad Orientem . Et hoc cœlum intellectuale ac spiri- Psal.135.a.
tuale:& qui fecit cœlos in intellectu,creauit illud & statuit in
sempiternum,ipsumque inhabitat.Ne verò putes sponsæ de-
uotionem citra illud remanere cœlum , in quo scit habitare
dilectum.Vbi enim thesaurus eius,ibi & cor eius.Aemulatur Mat.6.c
saue

A sane assistentes vultui ad quem suspirat:& quibus se interim
Psal.25.b. non valet videndo associare,studet conformare viuendo,mo-
ribus magis quam vocibus clamans:Domine, dilexi decorem
domus tuæ , & locum habitationis gloriæ tuæ. Prorsus de
hoc cœlo minime sibi indignum ducit ducere similitudinem.
Hoc extentum sicut pellis,non spaciis tamen locorum,sed af-
fectibus animorum.Hoc miris variisq; artificis distinctũ ope-
ribus. Diuisiones autem sunt nõ cœlorum, sed beatitudinum.
Nam alios quidem posuit angelos , alios autem archangelos,
alios vero virtutes, alios dominationes , alios principatus , a-
lios potestates,alios thronos,alios cherubim,atque alios se-
raphim.Sic stellatum cœlum hoc.Sic depicta hæc pellis. Hæc
vna de pellibus mei Salomonis,& hæc præcipua in omni orna
tu multiformis gloriæ eius . Habet autem grandis ista pellis
quam plurimas in se æquè Salomonis pelles , quoniam vnus-
quisque beatus & sanctus qui ibi est,pellis est vtique Salomo
nis. Benigni siquidem sunt atque extenti in charitate , pertin-
gentes vsque ad nos,quibus gloriam quam habent , non inui-
dent,sed optant , ita vt ex ipsis huius rei gratia demorari a-
pud nos non grauentur , seduli circa nos , & curam gerentes
Heb.1.d nostri , omnes administratorij spiritus , missi in ministerium
propter eos qui hæreditatem capiunt salutis . Quamobrem
sicut cœlum cœli singulariter dicitur vniuersa illa multitudo
collecta beatorum,sic & cœli cœlorum propter singulos, qui
B vtique cœli sunt,nominantur:& ad singulos spectat quod di-
Psal.103.c. citur:Extendens cœlum sicut pellem. Videtis credo quænam
illę pelles,& cuius sint Salomonis , de quarum sponsa simili-
tudine gloriatur. Nunc iam intueamini eius gloriam , quæ
& cœlo se comparat : & illi cœlo quod tanto est glorioſius,
quanto diuinius . Nec immerito vsurpat inde similitudinem,
vnde originem ducit . Nam si propter corpus quod de terra
habet,tabernaculis Cedar se assimilat : cur non & propter a-
nimam quæ de cœlo est,cœlo æquè similem se esse glorietur,
præsertim cum vita testetur originem,testetur naturæ digni-
tatem & patriæ? Vnum deum adorat & colit quomodo ange-
li,Christum super omnia amat quomodo angeli,casta est quo-
modo angeli,idque in carne peccati & fragili corpore ; quod
non angeli:quærit postremo,& sapit quæ apud illos sunt,non
quæ super terram.Quod euidentius cœlestis insigne originis
quam ingenitam , & in regione dissimilitudinis retinere simi-
litudinem,gloriam vitæ cœlibis in terra & ab exule vsurpari,
in corpore denique pene bestiali viuere angelum ? Cœlestis
sunt ista potentiæ,non terrenæ,& quòd verè de cœlo sit ani-
Apoc.21.a ma quæ hæc potest, aperte indicantia . Audi tamen apertius:
Vidi, inquit, ciuitatem sanctam Hierusalem nouam , descen-
Ibidem dentem de cœlo , à deo paratam tanquam sponsam ornatam
viro suo:& addidit : Et audiui vocem magnam de throno di-
centem:Ecce tabernaculum dei cum hominibus, & habitabit
C cum eis.Ad quid?Credo vt sibi acquirat sponsam de hominі-
Canti.6.c. bus.Mira res.Ad sponsam veniebat,& absque sponsa non ve-
niebat.Quærebat sponsam, & sponsa cum ipso erat . An duæ
Ioan.10.c. erant?Ablit.Vna est enim,ait, columba mea. Sed sicut de
diuersis ouium gregibus vnum facere voluit,vt sit vnum ouі-
le,& vnus pastor:ita cum haberet sponsam inhærentem sibi à
principio multitudinem angelorum,placuit ei & de hominі-
bus conuocare ecclesiam,atque vnire illi quæ de cœlo est , vt
sit vna sponsa,& sponsus vnus . Ergo ex adiecta ista , perfecta
Canti.6.c. est illa,non duplicata,& agnoscit de se dictum:Vna est perfe-
cta mea.Porro vnam conformitas facit, nunc quidem in simili
deuotione,postea verò & in pari gloria.Habes itaque vtrun-
que de cœlo,& sponsum scilicet Iesum , & sponsam Hieruſa-
Phil.2.a lem.Et ille quidem vt videretur , semetipsum exinaniuit for-
mam serui accipiens,in similitudinem hominum factus,& ha-
bitu inuentus vt homo . At illam in quanam putamus forma
seu specie , aut in quo habitu videlicet descendentem vidit
ille qui vidit? An forte in frequentia angelorum, quos vi-
dit descendentes & ascendentes super filium hominis ? Sed
melius dicimus quod sponsam tunc viderit cum verbum in
carne vidit,agnoscens duos in carne vna . Dum enim sanctus
ille Emmanuel terris intulit magisteriũ disciplinæ cœlestis,
dum supernæ illius Hierusalem quæ est mater nostra , visibі-
lis quædam imago & species decoris eius per ipsum nobis &
in ipso expressa innotuit:quid nisi in sponso sponsam perspe-
ximus,vnum eundemque dominum gloriæ admirantes,& spō- D
sum decoratum corona,& sponsam ornatam monilibus suis?
Ipse igitur qui descendit,ipse est & qui ascendit:vt nemo as-
cendat in cœlum nisi qui de cœlo descendit,vnus idemque do
minus,& sponsus in capite,& sponsa in corpore . Nec frustra
in terris visus est homo cœlestis , cum de terrenis cœlestes
quam plurimos fecerit sibi similes, vt sit quod legitur:Qua-
lis cœlestis, tales & cœlestes . Extunc igitur in terra viuitur 2.Cor.15.f
more cœlestium,dum instar supernæ illius beatæque creatu-
ræ,hæc quoque quæ à finibus terræ venit audire sapientiam
Salomonis,cœlesti viro nihilominus casto inhæret amore:etsi
necdum quomodo illa iuncta per speciem,tamen sponsata per
fidem , iuxta promissum dei dicentis per prophetam : Spon- Osee.2.d
sabo te mihi in misericordia & miserationibus , & sponsabo
te mihi in fide.Vnde magis magisque conformari satagit for
mæ quæ de cœlo venit,discens ab ea verecũda esse & sobria,
discens pudica & sancta, discens patiens atque compatiens,
postremo discens mitis & humilis corde. Et ideo moribus hu
iusce modi cõtendit,& absens placere ei in quem angeli pro-
spicere concupiscunt,vt dum desiderio feruet angelico , probet
se proinde ciuem sanctorum , & domesticam dei , probet Ephe.2.d
dilectam , probet sponsam. Ego puto omnem animam ta-
lem non modo cœlestem esse propter originem,sed & cœlum
ipsum posse non immerito appellari propter imitationem. Et
tunc liquido ostendit , quia verè origo ipsius de cœlis est, E
cum conuersatio eius in cœlis est.Est ergo cœlum sancta ali-
qua anima,habens solem intellectum,lunam fidem , astra vir-
tutes. Vel certe sol iustitiæ zelus aut feruens charitas,& luna
continentia.Quomodo enim claritas,vt aiunt, lunę non nisi à
sole est:sic absque charitate seu iustitia continentiæ meritum
nullum est.Hinc denique sapiens:O quam pulchra est, inquit, Sap.4.a
casta generatio cum charitate . Porro stellas dixisse virtutes
non me pœnitet, considerantem congruentiam similitudinis.
Quomodo nempe stellæ in nocte lucent,in die latent: sic vera
virtus quæ sæpe in prosperis non apparet, eminet in aduersis.
Illud sane cautelæ est, hoc necessitatis . Ergo virtus est sidus,
& homo virtutum,cœlum. Nisi quis forte cum deum per pro-
phetam dixisse legit, Cœlum mihi sedes est:cœlum hoc volu- Esa.66.a
bile visibileque intelligendum existimet , & non potius illud
de quo alibi apertius scriptura commemorat : Anima, inqui- Sap.7.d
ens,iusti sedes est sapientiæ.Qui autem ex doctrina sapit sa-
luatoris spiritum esse deum,atque in spiritu adorãdum: etiam
sedem ei non ambigit assignare spiritualem . Ego verò fiden-
ter id fecerim , non minus in hominis iusti quam in angelico
spiritu . Confirmat me in hoc sensu maximè illa fidelis pro- Ioan.14.c.
missio:Ego (ait filius) & pater ad eum (id est ad sanctum ho
minem) veniemus,& mansionem apud eum faciemus. Pro-
phetam quoque non de alio dixisse cœlo arbitror . Tu autem F
in sancto habitas laus Israel.Manifeste autem apostolus dicit, Psal.21.a
habitare Christum per fidem in cordibus nostris.Nec mirum
si libenter inhabitat cœlum hoc dominus Iesus, quod vtique Ephe.3.d
non quomodo cæteros dixit tantum vt fieret , sed pugnauit
vt acquireret,occubuit vt redimeret.Ideo & post laborem vo
to potitus ait:Hæc requies mea in seculum seculi, hic habita- Psal.131.c.
bo,quoniam elegi eam.Et beata cui dicitur : Veni electa mea,
& ponam in te thronum meum.Quid tu tristis es nunc, ô ani- Psal.42.b.
ma mea,& quare conturbas me?Putas ne & tu penes te inue-
nias locum domino?Et quis nobis locus in nobis huic idoneus
gloriæ,sufficiens maiestati?Vtinam vel mereamur adorare in
loco vbi steterunt pedes eius . Quis dabit mihi saltem vesti-
gijs adhærere sanctę cuiuspiam animæ,quam elegit in habita-
tionem sibi ? Tamen & si dignetur infundere , & meam ani-
mam vnctione misericordiæ suæ,atque ita extendere sicut pel
lem,quæ vtique cum vngitur,dilatatur,quatenus & ego dice-
re valeam:Viam mandatorum tuorum cucurri , cum dilatasti Psal.118.d.
cor meum : potero etiam ipse fortassis ostendere in meipso,
etsi non cœnaculum grande stratum vbi possit recumbere cũ
discipulis suis,attamen vbi saltem reclinet caput.A longe sus-
picio illos certe beatos de quibus dicitur : Et inhabitabo in 2.Cor.6.d
eis, & deambulabo in illis. O quanta illi animæ latitudo,
quanta & meritorum prærogatiua,quæ diuinam in se præsen
tiam,& digna inuenitur susciпere,& sufficiens capere ? Quid
illa cui & spatia suppetunt , & deambulatoria ad opus qui-
dem

Universidad de Deusto
Biblioteca

G dem maiestatis? Non est profecto intricata forensibus causis curisve secularibus, nec certe ventri & luxuriæ dedita, sed nec curiosa spectandi, seu cupida omnino dominandi, vel etiã tumida dominatu. Oportet namque primo quidem his omnibus vacuam esse animam, vt cœlum fiat, atque habitatio dei. Alioquin quomodo poterit vacare & videre quoniam ipse est deus? Sed & odio siue inuidiæ aut rancori minime prorsus
Psal.45.b indulgendum, quoniam in maleuolam animam non introibit
Sap.1.a sapientia. Deinde necesse est eam crescere ac dilatari vt sit capax dei. Porro latitudo eius, dilectio eius: sicut dicit Apostolus: Dilatamini in charitate. Nam etsi anima minimè, cum sit spiritus, quantitatem corpoream recipit, tamen confert illi gratia quod negatum est à natura. Crescit quidem & extenditur, sed spiritualiter. Crescit non in substantia, sed in virtute. Crescit & in gloria. Crescit etiam in templum sanctum in domino. Crescit denique & proficit in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Ergo quantitas cuiusque animæ æstimetur de mensura charitatis quam habet, vt verbi gratia, quæ multum habet charitatis, magna sit: quæ pa-
1.Cor.13.a rum, parua: quæ verò nihil, nihil: dicente Paulo: Si charitatem non habuero, nihil sum. Quòd si quantulamcũque habere cœperit, vt saltem diligentes se diligere curet, ac salutare vel fratres suos, & eos qui se salutant: iam non nihil quidem illam animam dixerim, quæ in ratione dati & accepti socialem saltem retinet charitatem. Veruntamen iuxta sermonem domini quid amplius facit? Nec amplam proinde nec magnam, sed planè angustam modicamque censuerim animam quam adeo modicę charitatis esse cognouerim. At si grandescat & proficiat, ita vt transiens limitem angusti obnoxiúque amoris huius, latos fines bonitatis gratuitæ tota libertate spiritus apprehendat, quatenus largo quodam gremio bonę voluntatis ad omnem sespsam curet extendere proximum, diligendo vnumquemque tanquam seipsam: nunquid iam illi rectę dicetur: Quid amplius facis? quippe quæ seipsam tam amplam facit? Amplum inquam gerit charitatis sinum, quæ complectitur vniuersos etiam quibus nulla se nouit carnis necessitudine iunctam, nulla spe percipiendi commodi cuiusquam illectam, nulla percepti redhibitione obnoxiam, nullo denique omnino astrictam debito, nisi illo sane de quo dicitur: Nemi-
Rom.13.b ni quicquam debeatis, nisi vt inuicem diligatis. Verum si adiicias etiam vsquequaque vim facere regno charitatis, vt vsque ad vltimos eius terminos occupare illud pius inuasor prævaleas, dum ne inimicis quidem claudenda viscera pietatis existimes, benefacias his quoque qui te oderunt, ores & pro persequentibus ac calumniantibus te, necnon & cum his qui oderunt pacem esse pacificus studeas: tunc prorsus latitudo cœli, latitudo tuæ animæ, & altitudo non dispar, sed nec dissimilis pulchritudo: impleturque tunc demum in ea quod
I dicitur: Extendens cœlum sicut pellem. In quo iam miræ lati-
Psal.103.c tudinis, altitudinis, ac pulchritudinis cœlo summus & immensus atque gloriosus non modo dignanter habitat, sed & spaciosè deambulat. Vidésne quales in se habeat ecclesia cœlos, cum sit nihilominus ipsa in sua quidem vniuersitate ingens quoddam cœlum extentum à mari vsque ad mare, & à flumine vsque ad terminos orbis terrarum? Vide etiam consequenter cui & in hoc ipso assimiles eam, si tamen non tibi excidit illud quod paulòante memoratum est huius rei exemplar, de cœlo videlicet cœli, & cœlis cœlorum. Ergo exemplo illius quæ sursum est mater nostra, hæc quoque quæ adhuc peregrinatur, habet cœlos suos, homines spirituales vita & opinione conspicuos, fide puros, spe firmos, latos charitate, contemplatione suspensos. Et hi pluentes pluuiam verbi salutarem, tonant increpationibus, coruscant miraculis: hi enarrant gloriam dei, hi extenti sicut pelles super omnem terram, legem vitæ & disciplinæ digito quidem dei scriptam in semetipsis ostendunt, ad dandam scientiam salutis plebi eius: ostendunt & euangelium pacis, quoniam Salomonis sunt pelles.

Agnosce iam in his pellibus supernarum illarum imaginem, quæ in sponsi ornatu non longe superius describebãtur.
Psal.44.c Agnosce similiter & reginam astantem à dextris eius circumamictam similibus ornamentis, non tamen paribus. Nam etsi
psal.109.c huic etiam in loco peregrinationis suæ, & in die virtutis suæ, in splendoribus sanctorum, non minima claritatis atque decoris est portio: differenter tamen illum coronat integritas & K consummatio gloriæ beatorum. Quauquam & sponsam dixerim perfectam atque beatam, sed ex parte. Nam ex parte tabernaculum Cedar, formosa tamen, siue in illa portione sui quæ iam beata regnat, siue etiam in illustribus viris, quorum etiam in hac nocte sua sapientia atque virtutibus tanquam cœlum suis sideribus adornatur. Vnde propheta: Qui docti, in-
Dan.12.b quit, fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. O humilitas, ô sublimitas. Et tabernaculum Cedar, & sanctuarium dei: & terrenum habitaculum, & cœleste palatium: & domus lutea, & aula regia: & corpus mortis, & templum lu-
Canti.1.b cis: & despectio denique superbis, & sponsa Christi. Nigra est sed formosa, filiæ Hierusalem, quam etsi labor & dolor longi exilij decolorat, species tamen cœlestis exornat, exornant pelles Salomonis. Si horretis nigram, miremini & formosam. Si despicitis humilem, sublimem suspicite. Hoc ipsum quam cautum, quam plenum consilij, plenum discretionis & congruentiæ est, quòd in sponsa deiectio ista, & ista celsitudo secundum tempus quidem eo moderamine sibi pariter contemperantur, vt inter mundi huius varietates & sublimitas erigat humilem, ne deficiat in aduersis: & sublimem humilitas reprimat, ne euanescat in prosperis? Pulchræ omnino ambę res cũ adinuicem contrariæ sint, sponsæ tamen pariter cooperantur in bonum, subseruiunt in salutem. Et hæc pro eo quod sponsa L videtur de pellibus Salomonis inducere similitudinem. Restat tamen aperiẽdus ille super eodem capitulo sensus quem in principio commemoraui & promisi, qualiter videlicet tota ad solam nigredinem similitudo referatur: qua quidem non est iis promissione fraudandi. Cæterum id differẽdum in aliud sermonis principium: tum quia hoc iam huius flagitat longitudo, tum etiam vt præueniat ex more oratio ea quæ in laudẽ & gloriam sunt referenda sponsi ecclesiæ Iesu Christi domini nostri: qui est deus benedictus in secula seculorum, Amen.

De nigredine & formositate sponsi, & quomodo nõ per uisum, sed potius per auditum corporis peruenitur ad notitiam ueritatis, Sermo uigesimus octauus.

TEnetis credo cuius & quibus Salomonis pellibus decorem sponsæ sentiam comparatum, si tamen ad ostensionem commendationemque referatur decoris data ex his similitudo. At si ad nigredinem magis referenda putetur, sicut & illa de tabernaculis Cedar: nõ equidem aliunde occurrit mihi quicquam de pellibus huiusmodi Salomonis, nisi quas forte rex in vsum tabernaculi soleret assumere, siquando in tentoriis habitare liberet, quas vtique (si quæ tamen fuerunt) obscuras sine dubio & tetras esse necesse fuit, tanquam quæ quotidiano forent expositæ soli, & frequentium iniuriis pluuiarum. Neque id frustra, sed M vt is qui intus repositus erat ornatus, nitidior seruaretur.

Hoc exemplo sponsa non negat nigredinem, sed excusat, nec probro ducit qualemcunque habitum quem charitas formet, iudicium veritatis non improbet. Denique quis infirmatur cum quo non infirmetur? quis scandalizatur, & non vritur? Induit se compassionis neuum, vt morbum in altero pas-
2.Cor.11.g sionis leuet vel sanet. Nigrescit candoris zelo, lucro pulchritudinis. Multos candidos facit vnius denigratio, non cum tingitur culpa, sed cum afficitur cura. Expedit, inquit, vt vnus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. Expedit
Ioan.11.f vt vnus pro omnibus denigretur similitudine carnis peccati, & non tota gens nigredine condemnetur peccati. Splendor & figura substantiæ dei obnubiletur in forma serui pro vita serui. Candor vitæ æternæ nigrescat in carne, pro carne purganda. Speciosus forma præ filiis hominum, pro filiis hominum illuminandis obscuretur in passione, turpetur in cruce, palleat
psal.44.d in morte, ex toto non sit ei species neque decor, vt sibi speciosam atque decoram acquirat sponsam ecclesiam sine macula & sine ruga. Agnosco pellem Salomonis, immo ipsum in pelle foris nigra Salomonem amplector. Habet & Salomon nigredinem, sed in pelle. Foris niger, in cute niger, non intus. Alioquin omnis gloria eius filiæ regis ab intus. Intus diuinitatis candor, decor virtutum, splendor gloriæ, innocentiæ puritas. Sed tegit hæc despicabilior infirmitatis color, & quasi

A quasi absconditus vultus eius & despectus, dum tentatur per omnia pro similitudine absque peccato. Agnosco denigratę formam naturæ. Agnosco tunicas illas pelliceas protoplastorum peccantium habitum. Denique semetipsum denigrauit
phil.2.a formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Agnosco sub pelle hædi (qui peccatum significat) & manum quæ peccatum non fecit, & collum per quod mali cogitatio non transiuit, Ideoque non est
Esa.53.c inuentus dolus in ore eius. Noui quòd sis lenis natura, mitis &
Psal.44.b. humilis corde, blandus aspectu, suauis spiritu. Et quidem vnctus oleo lætitiæ præ consortibus tuis. Vnde ergo nunc instar Esau pilosus & hispidus? Cuiusnam rugosa & tetra imago hæc, & vnde hi pili? Mei sunt, nam pilosæ manus similitu-
Iob.19.d dinem proximi exprimunt peccatoris. Meos agnosco hos pilos, & in pelle mea videbo deum saluatorem meum. Non tamen Rebecca sic illum induit, sed Maria, tanto digniorem qui benedictionem acciperet, quanto sanctior quæ peperit. Et bene in meo habitu: quia mihi benedictio vendicatur, mihi
Psal.2.b. postulatur hæreditas. Siquidem audierat: Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ. Tuam, inquit, hæreditatem, tuamq; possessionẽ dabo tibi. Quomodo dabis ei, si sua est? Et quomodo suam
Esa.53.b mones vt postulet? Aut quomodo sua, si necesse habet vt postulet? Mihi proinde postulat, qui meam ad hoc induit formam, vt suscipiat causam. Quippe disciplina pacis nostræ super
B Heb.2.d eum, dicente propheta: & dominus in eo posuit iniquitatem omnium nostrum: vnde debuit fratribus per omnia similari, sicut ait apostolus, vt misericors fieret. Propterea vox
Gene.27.c quidem vox Iacob: manus autem, manus sunt Esau. Suum est, quod auditur ex eo: quod in eo videtur, nostrum. Quod loquitur, spiritus & vita est: quod apparet, mortale & mors. Aliud cernitur, & aliud creditur. Nigrum sensus renunciat, fides candidum & formosum probat. Niger est, sed oculis insipientium, nam fidelium mentibus formosus valde. Niger est, sed formosus. Niger reputatione Herodis, formosus confessione latronis, Centurionis fide. Quam formosum aduerterat qui
Mar.15.d exclamauit: Verè homo hic filius dei erat. Sed in quo aduertit, aduertendum. Si enim attenderet quod apparebat, quomodo formosus, quomodo filius dei? Quid nisi deforme & nigrum oculis spectantium occurrebat, cum expansis in cruce manibus, medius duorum nequam risum malignantibus daret, fletum fidelibus? Et solus erat risui, qui solus poterat esse terrori, solus honori debuerat. Vnde igitur aduertit pulchri tudinem crucifixi, & quòd is sit filius dei, qui cum iniquis re-
Esa.53.d putatus est? Respondere aliquid ad id, nostrum nec fas nec opus est. Nec enim euangelistæ hoc diligentia præteriit. Sic enim habes: Videns autem Centurio qui ex aduerso stabat,
Mar.15.d quia sic clamans expirasset, ait: Verè hic homo filius dei erat.
C Ergo ad vocem credidit, ex voce agnouit filium dei, & non ex facie. Erat enim fortasse ex ouibus eius, de quibus ait: O-
Ioan.10.d. ues meæ vocem meam audiunt, & cognosco meas, & cognoscunt me meæ. Auditus inuenit quod non visus. Oculum species fefellit, auri veritas se infudit. Oculus pronunciabat infirmum, oculus fœdum, oculus miserum, oculus morte turpissima condemnatum. Auri dei filius, auri formosus innotuit: sed non Iudæorum, quia erant incircuncisi auribus. Merito Petrus abscidit auriculam serui: vt viam faceret veritati, & veritas liberaret eum, id est liberum faceret. Erat ille Centurio incircuncisus, sed non aure, qui ad vnam expirantis vocem sub tot infirmitatis indiciis dominum maiestatis agnouit. Ideoque non despexit quod vidit, quia credidit quod non vidit. Non autem credidit ex eo quod vidit: sed ex eo procul dubio quod audiuit, quia fides ex auditu. Dignum quippe fuerat per superiores oculorum fenestras veritatem intrare ad animam: sed hoc nobis ô anima, seruatur in posterum, cum videbimus facie ad faciem. Nunc autem vnde irrepsit morbus, inde remedium intret, & per eadem sequatur vestigia vita mortem, tenebras lux, venenum serpentis, antidotum veritatis: & sanet oculum qui turbatus est, vt serenus videat quem turbatus non potest. Auris prima mortis ianua, prima aperiatur & vitæ. Auditus qui tulit, reparet visum: quoniam nisi credideri mus, non intelligemus. Ergo auditus ad meritum,
psal.50.b visus ad præmium. Vnde propheta: Auditui meo, inquit, dabis gaudium & lætitiam: quòd fidelis retributio auditionis, D
beata visio sit, & beatæ meritum visionis fidelis auditio: Beati, ait, mundo corde, quoniam ipsi deum videbunt. Porro fide
Mat.5.a oportet mundari oculum qui videat deum, quemadmodum habes: Fide mundans corda eorum. Interim ergo dum nec-
Actor.15.c dum paratus est visus, auditus excitetur, auditus exercitetur, auditus excipiat veritatem. Fœlix, cui veritas attestatur dicens: In auditu auris obediuit mihi. Dignus qui videam, si
psal.17.g priusquam videam, obedisse inueniar. Securus videbo, ad quem meæ obedientiæ munus præcesserit. Quam beatus qui ait: Dominus deus aperuit mihi aurem, & ego non contradico, retrorsum non abij. Vbi & voluntariè habes obedientiæ
Esa.50.b formam, & longanimitatis exemplum. Qui enim non contradicit, spontaneus est: & qui retro non abiit, perseuerat. Vtrunque necessarium, quoniam hilarem datorem diligit deus. Et qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Vti-
2.Cor.9.b nam & mihi aperiat aurem dominus, intret ad cor meum ser-
Mat.10.c mo veritatis, mundet oculum, & lætę præparet visioni, vt di-
ex.24.b cam deo etiam ipse: Præparationem cordis mei audiuit auris
Psal.9.g tua. Vt audiam à deo, etiam ipse cum cæteris obedientibus. Et vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum
Ioan.15.a vobis. Nec omnes mundantur qui audiunt, sed qui obediunt. Beati qui audiunt, & custodiunt illud. Talem requirit audi-
Luc.11.d tum qui mandat dicens: Audi Israel. Talem offert qui ait: Lo-
Deut.6.a quere domine, quia audit seruus tuus. Talem spondet qui di-
1.Reg.3.b. cit: Audiam quid loquatur in me dominus deus. Et vt scias etiam spiritum sanctum hunc in animæ spirituali profectu or-
psal.84.b dinem obseruare, vt videlicet prius formet auditum, quam E lætificet visum. Audi, inquit, filia & vide. Quid intendis oculum? Aurem para. Videre desideras Christum? oportet te
psal.44.c prius audire eum, audire de eo, vt dicas cum videris: Sicut au-
psal.47.b diuimus, sic vidimus. Immensa claritas, visus angustus, & non potes ad eam. Potes auditu, sed non aspectu. Clamantem deni-
que deum, Adam vbi es? non videbam iam peccator, audiebam
Gene.3.b tamen. Sed auditus aspectum restituet, si pius, si vigil, si fidelis præcesserit. Fides purgabit, quem turbauit impietas. Et quem inobedientia clausit, aperiet obedientia. Denique à mandatis
psal.118.n tuis intellexi, inquit, quòd intellectum reddat obseruatio mãdatorum, quem tulit transgressio. Aduerte adhuc in sancto Isaac quomodo præ cæteris sensibus auditus in iam sene viguerit. Caligant oculi patriarchæ, palatum seducitur, fallitur manus, non fallitur auris. Quid mirum si auris percipit ve
Rom.10.c. ritatem, cum fides ex auditu, auditus per verbum dei, verbum
Gene.27.c dei veritas sit? Vox, inquit, vox Iacob est: nihil verius. Manus autem, manus sunt Esau: nihil falsius. Falleris, manus similitudo decepit te. Nec in gustu veritas, etsi suauitas est. Nam quomodo habet veritatem, qui se putat edere venationem, cum domesticis vescatur hædorum carnibus? Multo minus oculus
Esa.5.e qui nihil videt. Non est veritas in oculo, non sapientia. Væ
F qui sapientes estis, ait, in oculis vestris. Num bona sapientia, cui maledicitur? Mundi est, ac per hoc stultitia apud deum. Bona & vera sapientia trahitur de occultis, vt sapit beatus Iob.
Iob.28.c Quid foris eam quæris in corporis sensu? Sapor in palato, in corde sapientia est. Ne quæras sapientiam in oculis carnis, quia caro & sanguis non reuelat eam, sed spiritus. Non in gustu oris: nec enim inuenitur in terra suauiter viuentium. Non in tactu manus, cum sanctus dicat: Si osculatus sum manum
Iob.31.c meam ore meo, quod est iniquitas maxima, & negatio in deũ. Quod tunc fieri arbitror cum donum dei quod est sapientia, non deo sed meritis asscribitur actionum. Sapiens fuit Isaac, sed tamen errauit in sensibus. Solus habet auditus verum, qui percipit verbum. Merito carnem rediuiuam verbi tangere prohibetur mulier carnaliter sapiens, plus quippe tribuens oculo quam oraculo, id est carnis sensui, quam verbo dei. Quem enim mortuum vidit, resurrecturum non credidit, cum tamen hoc promiserit ipse. Denique non quieuit oculus vsque dum satiatus est visus, quoniam non erat consolatio fidei, nec dei rata promissio. Nonne cœlum & terra, & quicquid omnino carnis oculus attingere potest, ante habent transire & perire, quam iota vnum aut vnus apex ex omnibus quæ locutus est deus? Et tamen cessauit à fletu in visu oculi, quæ noluit consolari in verbo domini, pluris habens experimentum quam fidem. At experimentum fallax. Mittitur ergo ad certiorem

Universidad de Deusto
Biblioteca

G certiorem fidei cognitionem,quæ vtique apprehendit quod
Ioan.20.d. sensus nescit, experimentum non inuenit. Noli me tangere (inquit) hoc est,dissuesce huic seducibili sensui,innitere verbo,fidei assuesce.fides nescia falli, fides inuisibilia comprehendens,sensus penuriam non sentit. Denique transgreditur fines etiam rationis humanæ,naturæ vsum,experientiæ terminos.Quid interrogas oculum ad quod non sufficit? Et manus quid explorare conatur quod supra ipsam est? Minus est quicquid ille vel illa renunciet.Sane fides pronunciet de me, quæ maiestati nihil minuat.Disce id habere certius ,id tutius sequi,quod illa suaserit.noli me tangere,nondum enim ascendi ad patrem meum.Quasi verò cum iam ascenderit,tunc tangi ab ea velit aut possit.Et vtique poterit,sed affectu non manu,voto non oculo,fide non sensibus.Quid tu me'(ait) modo
Ibidem. tangere quæris, quæ sensu corporis gloriam æstimas resurrectionis?Non recordaris quomodo tempore adhuc meæ mortalitatis transfigurati ad horam morituri corporis gloriam oculi discipulorum sustinere nequiuerunt? Adhuc quidem tuis sensibus gero morem formam ingerendo seruilem,quam
Psal.138.a de consuetudine recognoscas. Cæterum mirabilis facta est gloria mea ex te,confortata est,& non poteris ad eam. Differgo iudicium, suspende sententiam, & tantæ rei diffinitionem ne credas sensui,fidei reseruato.Illa dignius,illa diffiniet certius,quæ plenius comprehendet. Denique comprehen-
1.Cor.2.c dit illo suo mystico ac profundo sinu quæ sit longitudo, latitudo,sublimitas,& profundum. Quod oculus non vidit, nec auris audiuit,nec in cor hominis ascendit,illa inse quasi quodam inuolucro clausum portat,seruatque signatum. Illa igitur digne me tanget,quæ patri consedentem suscipiet, nõ iam in humili habitu,sed in cœlesti carne ipsa,sed altera specie.
Quid deformem vis tangere? Expecta vt formosum tangas. Nam qui deformis modo, tunc formosus. Deformis tactui, deformis aspectui.Deformis denique deformi tibi, quæ sensibus plus inhæres, fidei minus. Esto formosa, & tange me. Esto fidelis,& formosa es.Formosa formosum & dignius tanges & fœlicius.Tanges manu fidei,desiderij digito, deuotionis amplexu. Tanges oculo mentis. At nunquid adhuc nigrum? Absit.Dilectus tuus candidus & rubicundus. Formo-
Cant.5.c sus planè,quem circundant flores rosarum, & lilia conuallium,hoc est martyrum virginumque chori.Et qui medius residco,vtrique non dissideo choro,virgo & martyr. Quomodo denique candidis non congruo virginum choris,virgo,virginis filius,virginis sponsus? Quomodo non roseis martyrum, causa virtus, fructus & forma martyrij? Talem talis taliterque tange,& dic: Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex milibus.Milia milium cum dilecto, & decies centena
Ibidem. milia circa dilectum, & nemo ad dilectum. Num tibi verendum erit ne forte in quempiam de multitudine errore incidas querendo quem diligis?Non prorsus ambiges quemnam eligas,facile occurret electus è milibus, cunctis insignior, &
Esa.63.a dices:Iste formosus in stola sua,gradiens in multitudine fortitudinis suæ.Non ergo in pelle nigra,quæ hactenus sane ingerenda fuit oculis persequentium, vt contemnerent occidendum:aut etiam amicorum,vt recognoscerent rediuiuum: non,inquam,iam in pelle occurret nigra,sed in veste alba,speciosus forma non modo præ filiis hominum, sed etiam præ vultibus angelorum. Quid me vis tangere in humili habitu, seruili forma,specie contemptibili? Tange cœlesti decorum specie, gloria & honore coronatum: diuina quidem maiestate tremendum,sed ingenita serenitate gratum ac placidum.
Inter hæc aduertenda prudentia sponsæ, & profunditas sermonum eius,quæ sub figura pellium Salomonis,scilicet in carne rimata est deum,in morte vitam,summam gloriæ & honoris inter opprobria,& sub nigro denique habitu crucifixi candorem innocentiæ,splendoremq; virtutum, sicut illæ vtique pelles cum essent nigræ atque despectæ, preciosa & præcandida prædiuitis regis in se ornamenta seruabant. Merito nigredinem non contemnit in pellibus,decorem qui sub pellibus est aduertens. Et ideo quidam illam contempserunt,
1.Cor.2.b. quia hunc minime cognouerunt.Si enim cognouissent, nunquam dominum gloriæ crucifixissent. Non cognouit Herodes,& idcirco despexit.Non cognouit synagoga, quæ nigre-
Matt.27.e dinem illi passionis & infirmitatis improperans: Alios (ait) saluos fecit,seipsum non potest saluum facere. Christus rex K
Israel descendat de cruce,& credimus ei. Sed cognouit latro de cruce,licet in cruce,qui & innocentiæ puritatem confessus
Lu.23.c est:Hic autem (inquiens) quid mali fecit?Et gloriam regiæ
Ibidem maiestatis simul est protestatus:Memento mei,dicens,dum ve-
Mat.27.f neris in regnum tuum.Cognouit centurio,qui filium dei clamat.Cognoscit ecclesia,quæ & æmulatur nigredinem, vt decorem participet. Non confunditur nigra videri, nigra di-
psal.68.b ci,vt dicat dilecto: Opprobria exprobrantium tibi, ceciderunt super me.At sane nigra instar pellium Salomonis, foris scilicet,& non intus.Neque enim intus nigredinem meus Salomon habet.Denique non ait:nigra sum sicut Salomon, sed sicut pelles Salomonis:quod in superficie tantum sit veri nigredo pacifici.Peccati nigredo intus est,& prius interiora cul-
Mat.15.b pa commaculat:quam ad oculos prodeat. Denique de corde exeunt cogitationes malę,furta,homicidia, adulteria,blasphemiæ,& hæc sunt quæ coinquinant hominem:sed absit vt Salomonem. Minimè prorsus apud verum pacificum istiusmodi inquinamenta reperies. Oportet namque esse sine peccato eum qui tollit peccata mundi, quoad reconciliandos peccatores inuentus idoneus, iure sibi nomen vendicet Salomonis.
Sed est nigredo affligentis pœnitentiæ:cum assumitur lamentatio pro deliciis.Hanc fortassis non abhorreat in me Salomon si spontè tamen induam mihi pro peccatis meis: quia cor contritum & humiliatum deus non despiciet.Est & afficipsal.50.d. entis compassionis,si afflicto condoleas,& fraternum te deco L
loret incommodum.Nec hanc profecto reiiciendam putat no ster pacificus, quippe quam & sibi ipse pro nobis dignanter induit,qui peccata nostra tulit in corpore suo super lignum.
Est & persecutionis:quæ etiam pro summo ornamento habe 1.Pet.2.d
tur,si quidem suscipiatur pro iustitia & veritate. Vnde est illud:Ibant gandentes discipuli à conspectu concilij, quoniam
Act.5.g digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Deniq; beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam.Hac po
Mat.5.a tissimum gloriari ecclesiam arbitror,hanc libertius imitari de pellibus sponsi.Denique & habet in promissione:Si me per-
Ioan.15.c secuti sunt,& vos persequentur. Vnde & addit sponsa.No-
Cant.1.b lite me considerare quod fusca sim,quia decolorauit me sol: hoc est,nolite me notare quasi deformẽ,quia cernitis pro ingruente persecutione minus florentem,minus secundum gloriam seculi coloratam.Quid exprobratis nigredinem, quam feruor persecutionis,non conuersationis pudor inuexit?Vel solem dicit zelum iustitiæ quo accenditur & accingitur aduersus malignantes, dicens deo: Zelus domus tuæ comedit psal.68.b
me.Et illud:Tabescere me fecit zelus meus, quia obliti sunt psal.118.f
verba tua inimici mei.Illud quoque:Defectio tenuit me pro Ibidẽ.g.
peccatoribus derelinquentibus legem tuam.Item:Nonne qui psal.138.g
oderunt te domine oderam, & super inimicos tuos tabescebam? Etiam illud sapientis cautè obseruat: Filiæ (ait) tibi M
sunt?noli ostendere lætum vultum ad ipsas:vt scilicet remissis Eccli.7.c.
& mollibus & fugitantibus disciplinam,non cãdorem serenitatis,sed obscurum seueritatis exhibeat.Vel decolorari à sole,est ignescere charitate fraterna,flere cum flentibus,cum infirmantibus infirmari,vri ad scandala singulorum.Vel sic:Sol iustitiæ decoloravit me Christus,cuius amore langueo. Languor iste coloris quædam exterminatio est,& defectus in de-
psal.76.a siderio animæ.Vnde & dicit: Memor fui dei, & delectatus sum,& exercitatus sum,& defecit spiritus meus. Ergo instar vrentis solis desiderij ardor peregrinantem in corpore decolorat,dum vultui gloriæ inhiantem,impatientem facit repulsa,& excruciat amantem dilatio. Quis nostrum ita sancto amore ardet,vt desiderio videndi Christum omnem colorem
Hie.17.c præsentis gloriæ lætitiæque fastidiat & deponat, illa ei prophetica voce contestans:Et diem hominis non desideraui: tu
psal.76.d. scis?Item cum sancto Dauid:Renuit consolari anima mea, id est præsentium bonorum inani lætitia despicit colorari. Vel certè. Decolorauit me sol,sui nimirum comparatione splendoris,dum appropians illi, ex eo me obscuram deprehendo, nigram inuenio,fœdam despicio.Cæterum aliàs quidem formosa sum,quid fuscam dicitis solius solis pulchritudini succumbentem?At sensui priori videntur magis assentire ea quæ sequuntur.Adiiciens siquidem:Filij matris meæ pugnauerunt contra me: persecutionem passam se esse aperte significat.

Sed hinc

A Sed hinc aliud sermonis principium ordiemur, quoniam sufficere hac vice possunt quæ accepimus de gloria sponsi ecclesiæ domini nostri Iesu Christi dono ipsius,qui est deus benedictus in secula, Amen.

De querimonia ecclesiæ contra suos impugnatores, uel contra illos qui impugnant unitatem fraternam, Sermo uigesimusnonus.

Filij matris meæ pugnauerunt contra me. Annas & Caiphas & Iudas Ischarioth filij synagogæ fuerunt,& hi contra ecclesiam æquè synagogæ filiam in ipso exortu ipsius acerbissime pugnauerunt, suspendentes in ligno collectorem ipsius Iesum. Iam tunc siquidem deus impleuit per eos quod olim præsignauerat per
Mat.26.c prophetam dicens: Percutiam pastorem, & dispergentur o-
Zach.13.c nes.Et fortassis illius vox illa est in cantico Ezechiæ. Precisa
Esa.38.c est velut à texente vita mea:dum adhuc ordirer, succidit me. De his ergo atque aliis qui de illa gente Christiano nomini contradixisse sciuntur,puta dictum à sponsa:Filij matris meæ pugnauerunt contra me.Et pulchrè filios matris suæ,non autem & patris sui illos vocat,qui non habebant patrem deum, sed ex patre diabolo erant:homicidę vtique,sicut & ille ho-
Ioan.8.f micida erat ab initio.Propterea non dicit fratres mei, aut filij
B patris mei,sed filij (inquit) matris meæ pugnauerunt contra me.Alioquin si non ita distinguere t,videretur etiam apostolus Paulus comprehensus in his de quibus conqueritur,quod
1.Cor.15.c & ipse aliquando persecutus sit ecclesiam dei.Sed misericor-
1.Ti.1.c diam consecutus est: quia ignorans hoc fecit manens in incredulitate: & approbauit deum se habere patrem, fratrem ecclesiæ tam ex patre quam ex matre esse. Sed attende quomodo nominatim filios matris suæ,& solos incusat, quasi soli in culpa sint.Quanta & ab exteris passa est,iuxta illud
Psal.128.a apud prophetam: Sæpe expugnauerunt me à iuuentute mea, & supra dorsum meum fabricauerunt peccatores.Quid ergo singulariter filios matris tuæ causaris, quæ te minime ignoras & ex aliis atque aliis nationibus sæpissime impugnatam?
Prou.23.d. Ad mensam diuitis vocatus, diligenter (inquit) considera quæ tibi apponuntur. Fratres,ad mensam Salomonis sedemus.Quis ditior Salomone? Non de terrenis dico diuitiis, quanquam & ipsis Salomon abundaret. Sed intuemini præsentem mensam, quomodo supernis est referta deliciis. Spiritualia sunt & diuina quæ nobis in ea apponuntur. Diligenter ergo (inquit) considera quæ tibi apponuntur,sciens quia talia te oportet præparare. Ego vtique quod in me est diligenter attendo id mihi apponi in his verbis sponsæ,& ad meam prorsus doctrinam cautelamque respicere,quod ita ex no mine ac sola exprimitur persecutio à domesticis, & tacentur tot & tam grauia quæ vbique terrarum nihilominus ex omni
C natione quæ sub cœlo est ab infidelibus,ab hæreticis & schismaticis pertulisse cognoscitur. Noui sponsæ prudentiam nec putauerim casu hæc illam, aut quasi immemorem præteriisse. Sed profecto id expressius plangit,quod & sentit differentius, quodque vigilantius nobis cauendum existimat.
Quidnam hoc?Malum vtique intestinum atque domesticum.
Mat.10.c Hoc tibi manifeste in euangelio ore ipsius saluatoris expri-
Mich.7.b mitur cum dicit: Et inimici hominis domestici eius. Hoc &
Psal.39.c in propheta:Homo (inquit)pacis meæ,qui edebat panes me-
Psal.54.b. os,magnificauit super me supplantationem. Item quoniam si inimicus meus maledixisset mihi,sustinuissem vtique. Et si is qui oderat me,super me magna locutus fuisset,absconditissem me forsitan ab eo.Tu verò homo vnanimis dux meus & notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos, hoc est quod à te patior conuiua & contubernali meo, id molestius sentio,fero ægrius. Scitis hæc querimonia cuius, & de quo sit. Agnoscite ergo & sponsam eodem de filiis matris suæ conquerentem affectu, quoniam in eodem spiritu, cum ait:
Psal.37.b Filij matris meæ pugnauerunt contra me. Vnde & alibi loquitur: Amici mei & proximi mei aduersum me appropinquauerũt & steterũt. Longe quæso à vobis facite semper hoc tam abominabile & detestabile malum,vos qui experti estis & quotidie experimini quam bonum sit & quam iucundum habitare fratres in vnum,si tamen in vnum,& non in scandalum.
Psal.132.a. Alioquin nec iucundum plane nec bonum, sed pessimum ac molestissimum. Væ autem homini illi per quem vnitatis vin- D
culum iucundum turbatur. Iudicium profecto portabit quicunque est ille. Ante mihi contingat mori,quam audire in vobis quempiam iustè clamitantem: Filij matris meæ pugnauerunt contra me.Nonne præsentis congregationis tanquam vnius matris filij omnes vos estis, singuli alterutrum fratres? Quid ergo à foris vos conturbare aut contristare possit, si intus bene estis,& fraterna pace gaudetis? Denique quis vo-
1.Pet.3.c bis nocere poterit (inquit)si boni æmulatores fueritis?Quã-
1.Cor.12.d obrem æmulamini charismata meliora,vt bonos vos probetis æmulatores.Charisma peroptimum charitas est.Plane incomparabile,quod nouæ sponsæ cœlestis sponsus totiens inculcare curabat, nunc quidem dicens: In hoc cognoscent omnes
Ioan.13.d quia mei estis discipuli,si dilectionem habueritis adinuicem. nunc vero:Mandatum nouum do vobis,vt diligatis inuicem: &,hoc est præceptum meum vt diligatis inuicem.itemque o-
Ioan.15.b. rans vnum eos fore sicut ipse & pater vnum sunt. Et vide si non ipse Paulus qui te ad charismata meliora inuitat, inter cætera charitatem in summo ponit,siue cum fide & spe dicit
1.Cor.13.d eam esse maiorem,& supereminentem scientiæ:siue cum enu-
1.Cor.12.d meratis pluribus aut mirabilibus supernæ gratiæ donis, tandem ad superexcellentiorem viam nos mittit: haud aliam profecto illam quam charitatem distinxerit. Denique quid-
1.Cor.13.a nam huic comparandum putemus quæ ipsi præfertur martyrio ne fidei transferenti montes? Hoc igitur est quod dico.
Pax vobis à vobis sit,& omne quod extrinsecus minari videE
tur,non terret:quia non nocet. Nam econtrario quicquid foris blandiri apparet, nulla est profecto consolatio, si intus (quod absit) seminarium discordiæ germinauerit. Proinde dilectissimi,pacem habete ad vos, & nolite lædere inuicem, non facto,non verbo,non signo qualicunque:& ne quis forte exacerbatus & præoccupatus à pusillanimitate spiritus & tempestate deum interpellare cogatur aduersus eos qui se læserint aut contristauerint,& prorumpere in verbum graue contingat,filij matris meæ pugnauerunt contra me. Sic enim peccantes in fratrem,in Christum peccatis,qui ait: Quod vni
Mat.25.d. ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Nec cauendum à grauioribus tantum offensis, verbi gratia ab aperto conuitio seu maledicto,sed à clandestino quoque & venenato susurrio.Non,inquam, sufficit os custodire ab his & his similibus,cauenda sunt & leuia. Si tamen leue debeat dici quodcunque in fratrem præsumpseris voluntate lædendi:cum hoc solo si iraseris illi,diuini reus iudicij tenearis. Merito quidem. Nam quod tu leue putas, & ob hoc leuius præcipitas, plerumque alius aliter accipit, tanquam homo videns in facie,& secundum faciem iudicans, paratus festucam trabem suspicari,& scintillam putare fornacem. Non enim est om- F
nium charitas illa quæ omnia credit.Proni sunt autem sensus
1.Cor.13.b hominis & cogitationes ad malum potius suspicandum,quam
Gene.8.d ad bonum credendum:præsertim vbi disciplina silentij,nec te qui in causa es excusare permittit,nec illum vulnus suspicionis aperire quod patitur vt curetur.Ita vritur ille,& moritur clauso & læthali vulnere,intra semetipsum gemens,dum totus in ira & disceptatione positus, nil aliud silens versare in mente possit,nisi iniuriam quam accepit. Non potest orare, non potest legere, non sanctum aut spirituale aliquid meditari.Et ita intercepto vitali spiritu,dum suis destituta alimentis vadit ad mortẽ anima pro qua Christus mortuus est,quid tu interim quæso animi habes? Quid oratio tua aut opus quodcunque interim feceris sapit tibi,contra quem nimirum Christus anxiè clamat de pectore fratris tui quem contristasti, filius (inquiens) matris meæ pugnat contra me: & qui simul mecum dulces capiebat cibos,repleuit me amaritudine?
Quod si dixeris illum non tam grauiter pro tam leui causa debuisse turbari:Respondeo. Quanto leuior est, tanto à te leuius potuit non committi: quanquam nescio quomodo leue dicas (vt iam dixi) quicquid amplius est quam irasci, cum vel hoc ipsum obnoxium esse iudicio ex ore ipsius acceperis iudicis.Quid enim?Tu ne leue dixeris in quo offenditur Christus,vnde ad dei iudicium pertrahi habes,cum horrendum sit
Heb.10.f incidere in manus dei viuentis?Tu ergo accepta forte iniuria (quod quidem interdum non accidere in his conuentibus difficile est) non continuo more secularis, oblique referre sta-

t trem

Universidad de Deusto
Biblioteca

G trem responsione festines, sed neque sub specie quasi corripiendi verbo acuto & vrenti transfigere audeas vllatenus animam pro qua Christus affigi cruci dignatus est,non grunnire quasi increpando,non labiis mussitare quasi murmurando, non narem contrahere,aut cachinnare quasi subsannando,nō frontem rugare quasi inuehendo aut comminando.Sane commotio tua ibi moriatur vbi oritur,nec permittatur exire quæ
Psal.76.a mortem portat,ne perimat,vt dicere possis & tu cum prophe ta:Turbatus sum, & non sum locutus. Quosdam altius intellexi sentire istud,quasi de diabolo & angelis eius dictum, qui cum fuerint & ipsi filij Hierusalem illius quæ sursum est mater nostra:ex quo lapsi sunt,non cessant sororem suam ecclesiam impugnare.Sed neque contendo si quis vsurpet hoc etiam in bonam significationem, secundum quod spirituales qui sunt in ecclesia,aduersus carnales fratres suos dimicant in
Ephe.6.d gladio spiritus,quod est verbum dei,vulnerantes eos ad salu-
Psal.140.b tem,atque ad spiritualia istiusmodi impugnationibus prouo-
Deut.32.f. hentes.Vtinam corripiat me iustus in misericordia, & increpet me,percutiens & sanans,occidens & viuificans,quo audeam & ego dicere : Viuo autem iam non ego, viuit verò in me
Gal.2.d Christus.Esto (inquit) consentiens aduersario tuo dum es cū
Matt.5.d eo in via,ne tradat te iudici,& iudex tortori.Bonus aduersarius,cui si consentiens ero,non erit vnde aut iudex me calumnietur, aūt tortor. Ego profecto si quos vestrum aliquando
H pro huiusmodi contristaui,non me pœnitet.Contristati enim sunt ad salutem.Et quidem nescio id me fecisse vnquam absque mea quoque magna tristitia,secundum illud:Mulier cum
Ioan.16.d parit,tristitiam habet.Sed absit vt iam meminerim pressuræ, tenens fructum doloris mei, dum perinde videam Christum formatum in sobole. Nescio autem quomodo etiam teneriùs mihi astricti sunt qui post increpatoria & per increpatoria tādem conualuerunt de infirmitate, quam qui fortes ab initio permanserunt,non indigentes istiusmodi medicamento.

Ergo in hunc sensum poterit ecclesia seu anima diligens deum dicere quod decolorauit eam sol,mittēdo scilicet & armando de filiis matris eius qui eam salubriter expugnarent, & captiuam ducerent ad fidem amoremque ipsius,multis vtiq;
Psal.119.b. confixam sagittis illis de quibus scriptum est:Sagittę potenPsal.37.a tis acutę.Et item:Sagittę tuæ infixæ sunt mihi. Ideoque sequi
Mat.26.d. tur & ait,quoniam non est sanitas in carne mea : vt secundum
2.Cor.12.c animam sanior proinde fortiorque factus dicat:Spiritus quidem promptus est,caro autem infirma.Et cum apostolo:Quādo enim infirmor,tunc potens sum & fortis . Vides quia carnis infirmitas robur spiritui augeat,& subministret vires ? Ita econtrario noueris carnis fortitudinem debilitatem spiritus
Gal.5.c operari.Et quid mirum si hoste debilitato , tu fortior efficeris ? Nisi forte illam tibi insanissime ducas amicam, quæ non cessat concupiscere aduersus spiritum . Vide ergo si non prudenter sagittari & impugnari salubriter postulat sanctus cum
I
Psal.118.p. dicit in oratione : Confige timore tuo carnes meas. Optima timor iste sagitta,qui configit & interficit carnis desideria,vt spiritus saluus sit.Sed & qui castigat corpus suum,& in
Heb.4.c seruitutem redigit:nonne is tibi videtur etiam manum contra se pugnantis ipse iuuare?Est & sagitta sermo dei viuus &
Mat.10.d efficax,& penetrabilior omni gladio ancipiti . De quo saluator:Non veni (inquit) pacem mittere,sed gladium. Est etiam sagitta electa amor Christi , quæ Mariæ animam non modo confixit,sed etiam pertransiuit,vt nullam in pectore virginali particulam vacuam amore relinqueret,sed toto corde,tota anima,tota virtute diligeret , & esset gratia plena . Aut certe pertransiuit eam , vt veniret vsque ad nos , & de plenitudine illa omnes acciperemus,& fieret mater charitatis cuius pater est charitas deus , parturiens & in sole ponens tabernaculum
Esa.49.b eius , vt scriptura impleretur quæ dicit. Dedi te in lucem gentium, vt sis salus mea vsque ad extremum terræ . Hoc enim impletum est per Mariam,quæ in carne visibilem edidit, quem inuisibilem nec de carne nec cum carne suscepit . Et illa quidem in tota se grande & suaue amoris vulnus accepit: ego verò me fœlicem putauerim si summa saltem quasi cuspide huius gladij pungi interdum me sensero , vt vel modico accepto amoris vulnere dicat etiam anima mea : Vulnerata charitate ego sum . Quis mihi tribuet in hunc modum non modo vulnerari , sed & expugnari omnino vsque ad exterminationem coloris & caloris illius qui militat aduersus a- K
nimam ? Si exprobrauerint filiæ huius seculi illi animæ quæ huiusmodi est,dicentes pallidam & sine colore esse,nonne tibi congruè posse respondere videbitur:Nolite me considerare quod fusca sim : quia decolorauit me sol ? Et si se ad hoc meminerit peruenisse adhortationibus seu increpationibus aliquorum seruorum dei æmulantium eam dei æmulatione,nonne consequenter veraciterque inferre poterit: quia filij matris meæ pugnauerunt contra me ? Erit ergo sensus (iuxta quod dictum est) vt ecclesia seu studiosa quæuis anima id loquatur,non quasi gemens aut conquerens,sed quasi gaudēs & gratias agens , insuper & glorians quod pro nomine & amore Christi digna sit fusca,seu decolor esse & dici:atq; hoc-
Rom.10.c. ipsum ascribat non suæ industriæ,sed gratiæ & misericordiæ præuenientis se, & mittentis ad se . Nam quomodo crederet sine prædicante?Quomodo autem prædicarent nisi mitteren tur?Filios matris suæ contra se pugnasse memorat non vt irata,sed vt non ingrata.Vnde & sequitur.Posuerunt me custodem in vineis.Quod verbum vtique si spiritualiter examinetur,puto nil in se querimoniæ aut rancoris habere videbitur, sed magis fauorabile aliquid redolere . Verum ad id contingendum prius sane quam manum apponere audeamus (locus enim sanctus est) conciliandus est nobis solitis precibus & sic consultandus ille spiritus qui scrutatur alta dei , aut certè vnigenitus qui est in sinu patris sponsus ecclesiæ Iesus Christus dominus noster,qui est super omnia deus benedictus in L
secula, Amen.

Qualiter populi fidelium seu animæ electorum per uineas significantur, quarum ecclesia custos dicitur: & de prudentia carnis, quæ est mors, *Sermo triceſimus.*

POsuerunt me custodem in vineis . Qui ? Tui ne illi oppugnatores,quos proximè memorasti?Audite & intelligite si non se ab illis ipsis fatetur ista promotam,à quibus & passam.Nec mirum tamē,siquidem fuerit causa pugnandi intentio corrigendi . Nam quis nesciat multos amicabiliter vtiliterq; multotiens oppugnatos?Quam multos quotidie experimur piis impugnationibus prælatorum ad meliora proficere,prouehi ad altiora?Ergo illud potius demonstremus si possumus,quemadmodum aduersus ecclesiam pugnatum sit à filiis matris suæ & hostili animo,& damnotili.Id enim iucundius,cum qui nocere intendunt,prosunt & nolentes.Vtrunque verò sensum tenet superior interpretatio,quoniamquidem non defuerunt & qui bene & qui male æmularentur eam diuersa intentione pugnantes , sed vtrique
M profuerunt.Intantum denique se profecisse ex iis quę ab æmulis passa est gloriatur,vt pro vna vinea quam sibi abstulisse vi
Psal.136.b. si sunt,super multas se gaudeat cōstitutam.Hoc mihi(inquit) præstitere pugnando contra me & contra vineam meam , qui dicunt:exinanite exinanite vsque ad fundamentum in ea:vt vnam pluribus commutarim.Hoc quippe est quod infert,vineam meam non custodiui:tanquam causam subiungēs vnde hoc illi contigerit,vt non in vna iam sed in pluribus custos posita sit. Et litera quidem sic est.Sed si eam simpliciter sequimur contenti eo solo quod sonare in superficie illa videtur,putabimus nos legere in scriptura sancta de his vineis corporeis & terrenis , quas quotidie cernimus de rore cœli & de pinguedine terræ accipere vnde fundunt vinum in quo est luxuria:& sic nihil non dico domini sponsæ dignum,sed nec cuiuis cæterarum congruum quid de tam sancta & diuina scriptura attulisse videbimur . Quæ enim conuenientia sponsis & custodiæ vinearum?Sed & si conuenire putetur,vnde docebimus fuisse aliquando ecclesiam istiusmodi deputatam officio ? Nunquid de vineis cura est deo? Si autem spirituali sensu vineas eccle
Esa.5.b sias,id est fideles interpretamur populos,iuxta prophetæ sen sum dicentis: Vinea domini sabaoth domus Israel est:incipiet fortassis elucere nobis quomodo sponsæ minimè indignum sit fieri custodem in vineis.Puto quidē q; & non parua insuper & in hoc ipso apparebit prærogatiua,si quis diligentius curet aduertere quantū vbiq; per orbē in huiusmodi vineas dilatauerit terminos suos à die illa qua Hierosolymis à filiis matris suæ

A suæ expugnata est & exturbata,vna cum prima illa sua nouella plantatione,multitudinem dico credentium, quorum
Act.4.f legitur fuisse cor vnum,& anima vna. Et ipsa est quam modo fatetur se minime custodisse,sed nō ad insipientiam sibi. Nec enim ita inde euulsa in persecutione fuit,vt non alibi plantaretur,atque aliis locaretur agricolis,qui reddant fructus eius temporibus suis.Non prorsus,non periit,sed migrauit, etiam creuit & dilatata est,tanquam cui benedixit dominus. Deniq;
Psal.79.b leua oculos tuos,& vide si non operuit montes vmbra eius, & arbusta eius cedros dei:si non extendit palmites suos vsque ad mare,& vsque ad flumen propagines eius. Nec mirum,dei e-
2.Cor.3.b nim ædificatio est,dei agricultura est.Ipse fœcūdat,ipse propagat,ipse putat & purgat eam vt fructum plus afferat.Quando nempe sua destituerat cura vel opera,quam plantauit dextera eius?Non plane habenda neglectui , in qua apostoli palmites,dominus vitis,& pater eius agricola est . In fide plantata,in charitate mittit radices,defossa sarculo disciplinæ, ste corata pœnitentium lachrymis, rigata prædicantium verbis, & sic sane exuberans vino in quo est lætitia, sed non luxuria, vino totius suauitatis,nullius libidinis.Hoc certè vinum lætificat cor hominis,hoc constat & angelos bibere cum lætitia. Denique gaudent in conuersione & pœnitentia peccatorum,salutem hominum sitientes . Lachrymæ pœnitentium
B vinum eorum,quod in illis vitæ odor,sapor gratiæ sit, indulgentiæ gustus,reconciliationis iucunditas, sanitas redeuntis innocentiæ,serenatę suauitas conscientiæ.Ergo ex illa vna vinea quam sęuę persecutionis visa est deleuisse tempestas,quantæ in vniuersa terra propagatę resoruerunt ? Et in his omnibus custos posita sponsa est,vt non contristetur quod primam vineam non custodiuit.Consolare filia Sion:si cęcitas ex parte contigit in Israel,quid tu perdis?Mirare mysterium,& noli plangere detrimentum.Dilata sinum , & collige plenitudi-
Act.13.g nem gētium.Dic ciuitatibus Iudæ.Vobis oportebat primum loqui verbum dei , sed quoniam repulistis illud , & indignos vos iudicastis æternæ vitæ,ecce conuertimur ad gentes. Moy-
Exo.32.b si sane oblatum est à deo , si præuaricatorem populum vellet dimittere,& diuinæ exponere vltioni,ipsum quidem fieri posse in gentem magnam,sed ille renuit.Quare?Ob nimiam profecto dilectionem qua illi fortiter deuinctus populo tenebatur , & quoniam non requirebat quæ sua sunt sed dei honorem,& non quod sibi vtile foret,sed quod multis.Et ille quidem sic. Ego autem consilio secretiori puto hoc munus diuinitus pro sui magnitudine seruatum spōsæ vt ipsa potius & non Moyses mitteretur in gentem magnam.Non enim oportebat amicum sponsi prępripere sponsę benedictionem,& propterea non quidem Moyses, sed noua sponsa cui dicitur : Ite
Mat.ult.d in mundum vniuersum,prædicate euangelium omni creaturę:
C ipsa,inquam,prorsus missa est in gentem magnam.Num in maiorem potuit quam in vniuersitatem?Et facile vniuersitas cesset portanti pacem,gratiam offerenti.Sed non sicut gratia,ita & lex:quam dissimili vultu ad omnem conscientiam se offerunt suauitas huius,& illius austeritas.Quis sane ex æquo respiciat condemnantem & consolantem,repoſcentem & ignoscentem,plectentem & amplectentem?Non pari profecto acceptabitur voto vmbra & lux,ira & pax , iudicium & misericordia,figura & veritas,virga & hæreditas, frenum & oscu-
Exo.17.c lum. Graues deniq; Moysi manus testibus Aaron & Hur.
Act.15.c Graue iugum testibus ipsis apostolis , qui hoc & sibi & patribus importabile clamitant : Graue iugum, & vile præmium : nam terra est in promissione . Pro huiusmodi non est Moyses missus in gentem magnam . Verum tu mater ecclesia promissionem habens vitæ quæ nunc est & futuræ , facile in duplici gratia obtines ab vniuersis te recipi,& propter iugum suaue,& propter regnum sublime. Pulsa de ciuitate , ab vniuersitate exciperis,dum sic prouocat quod promittis,vt quod
Esa.60.c imponis non terreat . Quid adhuc vnius vineæ plangis damnum,quod tanto tibi fœnore compensatum est? Pro eo quod fuisti derelicta,& odio habita , & non fuit qui per te transiret,ponam te (inquit) in superbiam seculorum , gaudium in generatione & generationem:& suges lac gentium,& mamilla regum lactaberis , & scies quia ego dominus saluans te , & redemptor tuus fortis Iacob.Tali itaque modo dicit se sponsa positam custodem in vineis,& quia vineam suam non custo
D diuit. Ego loci huius occasione meipsum reprehendere so leo quod animarum susceperim curam,qui meam non sufficerem custodire,vineas animas interpretans. Quod si probas & tu hanc nostram interpretationem , vide etiam consequenter an recte quoque dicamus fidem,vitem:virtutes, palmites:botrum,opus:deuotionem,vinum?Siquidem nec palmes absque
Heb.11.b vite, nec virtus sine fide aliquid est.Sine fide enim impossibile est placere deo,fortasse & displicere necesse erit.Denique
Rom.14.d omne quod non est ex fide,peccatum est . Hoc ergo considerare oportuit illos qui me posuerunt custodem in vineis,si vidolicet propriam custodissem.At quanto tempore incultæ iacuit & desertæ,redacta in solitudinem ? Prorsus defecerat vinum ex ea,arefactis præsterilitate fidei,virtutum palmitibus. Erat fides,sed mortua.Quomodo enim non mortua sine operibus?Et id quidem in seculari vita . Cæterum conuersus ad dominum,meliusculè cœpi,fateor,custodire,non tamen prout oportuit.Et quis nempe ad hoc idoneus?Nec sanctus propheta,qui ait:Nisi dominus custodierit ciuitatem, frustra vi-
Psal.126.a. gilat qui custodit eam.Quantis etiam tunc meminī me patere insidiis illius qui sagittat in occultis immaculatum?Quantum nobis ô vinea mea furtiuis subreptum est machinamentis eo ipso tempore quo vigilantius intendere cœpimus curæ & custodiæ nostri?Quot & quales piorum botros operū aut præfocauit ira,aut tulit iactantia,aut fœdauit inanis gloria?Quāta ab illecebra gulæ,quanta ab acediæ spiritu,quanta à pusil-
E lanimitate spiritus & tempestate sustinuimus?Sic eram,& nihilominus tamen posuerunt me custodem in vineis, non considerantes quid de mea ego facerem vel fecissem,nec audientes arguentem magistrum ac dicentem : Si quis domui suæ præesse nescit,quomodo ecclesiæ dei diligentiam habebit?

Miror audaciam plurimorum quos videmus de suis vineis non colligere nisi spinas & tribulos,vineis tamen dominicis etiam se ingerere non vereri.Fures sunt & latrones, non custodes neque cultores.Hoc illis . Væ autem mihi etiam nunc à periculo vineæ meæ,immo magis nunc quando pluribus intentus , minus circa vnam diligens , minusque solicitus fieri cogor.Nec sepem circundare,nec torcular fodere in ea licet. Heu destructa est maceria eius,& vindemiant eam omnes qui
Psal.79.b. prætergrediuntur viam.Patet exposita tristitiæ,iracundiæ atque impatientiæ peruia . Demoliuntur eam sedulæ quædam vulpeculæ instantium necessitatum . Irrumpunt vndique anxietates,suspiciones,solicitudines.Turbæ discordātium, causarum molestiæ,rara hora desunt . Non est prohibendi facultas,non copia declinandi,sed nec orandi spacium.Quo imbre lachrymarum perfundere sufficiam sterilitatem animæ meæ? vineæ meæ volui dicere,sed de psalmo sic incidit propter vsum,& sensus idem est.Nec piget erroris qui admonet similitudinis,quia non de vinea sermo est,sed de anima . Ergo ani-
F ma cogitetur cum vinea legitur . Siquidem sub huius specie & nomine illius sterilitas deploratur . Quibus ergo lachrymis rigabo sterilitatem vineæ meæ ? Omnes palmites eius aruerunt præinopia . lacent sine fructu,eo quòd non habeant humorem. Iesu bone , quos fasciculos sarmentorum ex eis in tuo quotidie sacrificio vtio contriti cordis mei te teste absumit?Sit obsecro sacrificium tibi spiritus contribulatus,cor
Psal.50.d contritum & humiliatum deus ne despicias. Et ego quidem sic pro imperfecto meo traho ad me capitulum præsens. Perfectus autem omnis erit qui alias dicere poterit . Vineam meam non custodiui : illo videlicet sensu quo saluator loquitur in euangelio : Qui perdiderit animam suam propter
Mat.10.d. me , inueniet eam . Idoneus plane & dignus qui ponatur custos in vineis , quem propriæ cura vineæ à commissarum diligentia & solicitudine non impedit aut retardat . Dum non quærit quæ sua sunt,neque quod sibi vtile est,sed quod multis . Propterea sane Petro cura ista credita est in tam mul-
Luc.22.d tis vineis quæ erant de circumcisione,quia homo paratus erat & in carcerem & in mortem ire , vsque adeo sue vineæ id est suæ animæ non detinebatur amore quo minus curę intenderet creditarum.Merito & Paulo inter gentes tam ingēs sylua credita est vinearum,quod & ipse in suæ custodia vineæ minimè curiosus inuentus sit,ita vt non solum alligari,sed & mori in Hierusalem paratus fuerit propter nomen domini Iesu Christi.Deniq; nihil horum vereor(inquit) nec facio animam meā
Act.21.e

Universidad de Deusto
Biblioteca

G preciosiorem quàm me. Optimus æstimator rerũ, qui nil suorum sibi præferendum existimet. Quam multi saluti propriæ modicam vilissimamque pecuniam prætulerunt? Paulus nec animam. Non (inquit) facio eam preciosiorem quam me. Ergo differentiam facis inter te & animam tuam. Prudenter quidem tu tibi pluris es quam quiduis tuum. Sed quomodo non tua anima tu? Arbitror quòd quia Paulus iam tunc in spiritu ambularet, & mente consentiret legi dei quoniam bona
Rom.7.c est, idcirco hanc ipsam mentem suam tanquam principale ac supremum quiddam sui, dignum duxerit suimet potius quam suæ cuiuspiam rei nomine designare: reliquum verò quod constat naturæ esse inferioris, & inferiori proinde viliorique essentiæ (quod est corpus) inhærere, non modo officio viuificandi ac sensificandi, sed & fouendi nutriendique desiderio: hoc, inquam, sensuale atque carnale appellatione sui homo spiritualis indignum iudicans, inter sua magis censuit deputandum, quam se personaliter exprimendum per illud. Cum me dico (inquit) excellentius quod in me est, in quo & sto per gratiam dei, id est mentem ratic nemque intellige. Cum loquor animam meam, hoc inferius accipe quod carni animandæ vides accommodatum, etiam & iunctum in concupiscentia. Id me fuisse quidem, sed iam non esse agnosco, quia non
H secundum carnem adhuc ambulo, sed secundum spiritum. Vi
Rom.8.a uo ego iam non ego, viuit verò in me Christus. Secundum mẽ
Gal.2.d tem ego, secundum carnem non ego. Quid enim si carnaliter
Rom.7.c etiam nunc anima concupiscit? Iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Et ideo non me quidem, sed tamen meum dixerim quod in me carnaliter sapit, idque non aliud quam ipsam animam. Reuera enim animæ portio est carnalis affectio eius, & vita quam administrat corpori. Hanc ergo animam suam Paulus spernebat præ se, paratus pro domino non solum alligari, sed mori in Hierusalem, & sic perdere animam suam iuxta co silium domini. Tu quoque si propriam deseras voluntatem, si corporis voluptatibus perfectè renuncies, si carnem tuam crucifigas cum vitiis & concupiscentiis, sed & mortifices membra tua quæ sunt super terram: probabis te Pauli imitatorem, qui non facies animam tuam preciosiorem teipso: probabis & Christi discipulum etiam illam perdendo salubriter. Et quidem prudentius eam perdis vt custodias, quam custodis vt perdas. Nam qui voluerit animam
Matt.16.d suam saluam facere, perdet eam. Quid hic vos dicitis observatores ciborum, morum neglectores? Hippocrates & sequaces eius docent animas saluas facere in hoc mundo: Christus & eius discipuli perdere. Quemnam vos è duobus sequi magistrum eligitis? At manifestum se facit qui sic disputat, hoc oculis, hoc capiti, & illud pectori vel stomacho nocet.
Profecto vnusquisq; quod à suo magistro didicit, hoc in me-
I dium profert. Num in euangelio legisti has differentias, aut in prophetis, aut in literis apostolorum? Caro & sanguis pro certo reuelauit tibi hanc sapientiam, non spiritus patris. Est enim carnis hæc sapientia. Sed audi quid de ipsa nostri medi-
Rom.8.a ci sentiant. Sapientia (inquiunt) carnis mors est. Item: Sapien-
Ibidem tia carnis inimica est deo. Num Hippocratis seu Galeni sententiam, aut certe de schola Epicuri debui proponere vobis? Christi sum discipulus: Christi discipulis loquor. Ego si peregrinum dogma induxero, ipse peccaui. Epicurus atque Hippocrates corporis alter voluptatem, alter bonam habitudinem præfert, meus magister vtriusque rei contemptum prædicat. Animæ in corpore vitam, quam summo studio iste vnde sustentet, ille vnde & delectet inquirit atque inquirere docet, saluator monet & perdere. Quid enim tibi aliud de Christi auditorio sonuit cum pauloante clamatum est: Qui amat animam suam, perdet eam? Perdet eam dixit, siue ponendo vt martyr, siue affligendo vt pœnitens. Quanquam genus martyrij est, spiritu facta carnis mortificare, illo nimirum quo membra cęduntur ferro, horrore quidem mitius, sed diuturnitate molestius. Vides ne hac sententia magistri mei carnis
Iob.28.c sapientiam condemnari, per quam vtique aut in luxum voluptatis diffluitur, aut ipsa quoque bona valetudo corporis vltra quam oporteat appetitur? Denique quòd vera sapientia in voluptates non effluat, audisti profecto à sapiente ne inueniri quidem hanc in terra suauiter viuentium. Qui autem inue-
Sap.7.a nit, dicit: Super salutem & omnem pulchritudinem dilexi sapientiam. Si super salutem & pulchritudinem, quanto magis K
super voluptatem & turpitudinem? Quid verò prodest temperare à voluptatibus, & inuestigandis diuersitatibus complexionum, ciborumq; varietatibus exquirẽdis, quotidianam expendere curam? Legumina (inquit) ventosa sunt, caseus stomachum grauat, lac capiti nocet, potum aquæ non sustinet pectus, caules nutriunt melancholiã, choleram porri accendunt, pisces de stagno aut de lutosa aqua meæ penitus complexioni non congruunt. Quale est hoc vt in totis fluuiis, agris, ortis, cellariisve reperiri vix possit quod comedas? Puta te, quæso, monachum esse, non medicum, nec de complexione iudicandum, sed de professione. Parce obsecro primum quidem quieti tuæ, parce deinde labori ministrantium, parce grauami ni domus, parce conscientiæ. Conscientiæ dico, non tuæ sed alterius, illius videlicet qui propè sedens, & edens quod sibi apponitur, de tuo singulari ieiunio murmurat. Scandalo quippe est ei aut tua odiosa superstitio, aut duritia quam forte putat illius qui tibi habet prouidere. Scandalizatur, inquam, in tua singularitate frater iudicans te superstitiosum tanquam superflua quæritantem, aut certe me durum causans, qui non perquiram victui tuo necessaria. Fruſtra sibi quidam blan-
1.Tim.5.d diuntur de exemplo Pauli hortantis discipulum non bibere aquam, sed modico vti vino propter stomachum & frequentes suas infirmitates. Qui attendere debent primum quidem L
apostolum minimè sibiipsi rem istiusmodi suadere, sed nec discipulum æquè exposcere sibi. Deinde non monacho hoc intimari, sed episcopo, cuius vita tenerę adhuc & nascenti ecclesiæ perneccssaria esset. Timotheus hic erat. Da mihi alterum Timotheum, & ego cibo eum si vis etiam auro, & poto balsamo. Cæterum tu tibimetipsi dispensas, misertus tui. Suspecta est mihi fateor tua ipsius in te dispensatio, & vereor tibi illudi sub tegmine & nomine discretionis à carnis prudentia. Id te saltem volo admonitum esse, vt si tibi ita authoritas apostoli placet de bibendo vino, modico, quod ille adiunxit, non prætermittas. Et de hoc satis. Sed reuertamur ad spõsam, & discamus ab ea vineas proprias vtiliter non custodire, præsertim nos qui videmur deputati custodes in vineis sponsi ecclesiæ Iesu Christi domini nostri, qui est super omnia deus benedictus in secula, Amen.

De excellentia diuinæ uisionis, & qualiter in præsenti sanctis uiris gustus diuinæ præsentiæ uariatur pro uariis animæ desideriis, Sermo triceſimusprimus.

INdica mihi quem diligit anima mea, vbi pascas, vbi cubes in meridie. Studiosis mentibus verbum spõsus frequenter apparet, & non sub vna specie. Quid ita? Profecto quoniam nondum videtur sicuti est. Nempe illa visio stat, quia forma stat quæ tunc videtur. Est
M enim nec vllam capit ex eo quod est fuit vel erit mutationem. Tolle nempe fuit & erit, vnde iam transmutatio aut vicissitudinis obumbratio? At quicquid veniens ex eo quod fuit non cessat tendere in id quod erit, transitum sane habet per est, sed omnino non est. Nam quomodo est, quod nunquam in eodem statu permanet? Solum proinde vere est quod nec à fuit præciditur, nec ab erit expungitur: sed solum atque inexpugnabile remanet ei est, & manet quod est. Nec fuit sane tollit illi esse ab æterno, nec erit esse in æternum: ac per hoc sibi vendicat verum esse, id est increabile, interminabile, inuariabile. Cum igitur ipse qui sic est, immo qui non sic aut sic est, videtur sicuti est, stat vt dixi illa visio, quia nulla eam interpolat vicissitudo. Et tunc ille de euangelio vnus omnibus qui sic vident denarius redditur in vna
Matt.20.d specie quæ offertur. Nam & quod apparet, vt inuariabile in se est, ita inuariabiliter intuentibus præsto est: & quibus apparet, nil videre desiderabilius volunt, nil possunt delectabilius. Quando ergo illa vel fastidiet auiditas, vel se subtrahet suauitas, vel fraudabit veritas, vel deficiet æternitas? Quod si in æternum extenditur videndi copia pariter & volũtas: quomodo nõ plena fœlicitas? Nil quippe aut deest iam semper videntibus, aut supereſt semper volẽtibus. At talis visio non est vitæ præsentis, sed in nouissimis reseruatur,
1.Ioan.3.d his duntaxat qui dicere possunt: Scimus quia cum apparuerit: similes ei erimus, quia videbimus eum sicuti est. Et nunc quidem

A dem apparet quibus vult, sed sicuti vult, non sicuti est. Non sapiens, non sanctus, non propheta videre illum sicuti est potest aut potuit in corpore hoc mortali, poterit autẽ in immortali, qui dignus habebitur. Itaque videtur & hic, sed sicut videtur ipsi, & non sicuti est. Nam neque hoc luminare magnum (solem loquor istum quem quotidie vides) vidisti tamen aliquando sicuti est, sed tantum sicut illuminat, verbi causa aerem, montem, parietem. Quod nec ipsum quidem aliquatenus posses, si non aliqua ex parte ipsum lumen corporis tui pro sui ingenita serenitate & perspicuitate cœlesti lumini simile esset. Non denique alterum membrum corporis capax est luminis, ob multam vtique dissimilitudinem. Sed nec ipse oculus cum turbatus fuerit, lumini propinquabit, nimirum ob amissam similitudinem. Qui ergo turbatus, nullatenus serenum solem videt propter dissimilitudinem, serenus aliquatenus videt propter nonnullam similitudinem. Profecto si pari prorsus puritate vigeret, videret omnino inoffensa facie eum sicuti est, propter omnimodam similitudinem. Ita & solem iustitiæ illum qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, videre in hoc mundo sicut illuminat illuminatus potest, tanquam iam in aliquo similis: sicuti est,
Psal.33.a omnino non potest, tanquam nondum perfectè similis. Pro-
B terea dicit: Accedite ad eum & illuminamini: & facies vestræ non confundentur. Ita sane, sed si quantum satis est illuminamur, vt reuelata facie speculantes gloriam dei, in
2.Cor.3.d. eandem imaginem transformemur de claritate in claritatem tanquam à domini spiritu. Ergo accedendun ad eum, non irruendum, ne irreuerens scrutator maiestatis opprimatur à
Prou.25.d gloria. Nec locis sane accedendum, sed claritatibus, ipsisque non corporeis, sed spiritualibus tanquam à domini spiritu. A domini plane & non à nostro, quamuis in nostro. Qui itaque clarior, ille propinquior: esse autem clarissimum, peruenisse est. Porro iam præsentibus nõ aliud est videre sicuti est, quam esse sicuti est, & aliqua dissimilitudine non confundi. Sed id tunc, vt dixi. Interim verò tanta hæc formarum varietas, atque numerositas specierum in rebus conditis, quid nisi quidam sunt radij deitatis monstrantes quidem quia verè sit à quo sunt, non tamen quid sit prorsus diffinientes? Itaque de ipso vides, sed non ipsum. Cum autem de eo quem non vides, cætera vides, scis indubitanter existere quem oportet inquirere, vt inquirentem non fraudet gratia, negligentem ignorantia non excuset. Verum hoc genus videndi commune. In
Roma.1.c. promptu enim est iuxta apostolum omni vtenti ratione, inuisibilia dei per ea quæ facta sunt intellecta conspicere.
Alius procul dubio ille modus quo quondam patribus ere
C bra illa atque ambitiosa diuinæ præsentiæ familiaritas dignanter indulta est, quanquam nec ipsis sicuti est, sed sicut dignata est. Nec vno omnibus modo, sed vt ait apostolus, multifariè multisque modis: cum ipse in se sit vnus, dicente ipso
Heb.1.a ad Israel: Dominus deus tuus deus vnus est. Et hæc demon-
Deut.6.a stratio non quidem communis, sed tamen foris facta est, nimirum exhibita per imagines extrinsecus apparentes seu voces sonantes. Sed est diuina inspectio eo differentior ab his quo interior, cum per seipsum dignatur inuisere deus animam quęrentem se, quæ tamen ad quęrendum toto se desiderio & amore deuouit. Et hoc signum istiusmodi aduentus e-
Psal.96.a. ius: sicut ab eo qui expertus est edocemur. Ignis ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu eius inimicos eius. Oportet namque vt sancti desiderij ardor præueniat faciem eius ad omnem animam ad quam est ipse veturus, qui omnem consumat rubiginem vitiorum, & sic præparet locum domino. Et tunc scit anima quoniam iuxta est dominus, cum se senserit illo igne succensam, & dixerit cum propheta: De excelso misit
Thre.1.d ignem in ossibus meis, & erudiuit me. Et illud: Concaluit
Psal.38.a cor meum intra me, & in meditatione mea exardescet ignis.
Tali animæ suspiranti frequenter immo sine intermissione oranti & afflictanti se præ desiderio, cum interdum desideratus ille qui ita quæritur, miseratus occurrit, puto illi de propria experientia conuenire vt dicat cum sancto Hieremia:
Thre.3.c Bonus es domine sperantibus in te, animę quęrenti te. Sed & angelus eius qui vnus est de sodalibus sponsi, in hoc ipsum deputatus, minister profecto & arbiter secretæ mutuæq; salutationis, is, inquam, angelus quomodo tripudiat, quomodo collętatur & condelectatur, & conuersus ad dominum di- D
cit: Gratias ago tibi domine maiestatis, quia desiderium cor-
Psal.20.a dis eius tribuisti ei, & voluntate labiorum eius non fraudasti eam. Ipse est qui in omni loco sedulus quidam pedissequus animæ non cessat solicitare eam, & assiduis suggestionibus mo nere dicens: Delectare in domino, & dabit tibi petitiones cor
Psal.36.a dis tui. Et rursum. Expecta dominum, & custodi viam eius.
Ibidem.f. Item si moram fecerit, expecta eum, quia veniens veniet, & nõ
Abac.2.a tardabit. Ad dominum autem. Sicut ceruus (inquit) desiderat
Psal.41.a ad fontes aquarum, ita desiderat anima ista ad te deus. Desiderauit te in nocte, sed & spiritus tuus in præcordiis eius de ma ne vigilauit ad te. Et iterum: Tota die expandit ad te manus
Psal.87.b. suas, dimitte illam quia clamat post te. Conuertere aliquan-
Mat.15.c tulum, & deprecabilis esto super eam. Respice de cœlo & vi-
Psal.89.c de & visita desolatam. Fidelis paranymphus, qui mutui amoris conscius, sed non inuidus, non suam quærit, sed domini gratiam: discurrit medius inter dilectum & dilectam, vota offerens, referens dona. Excitat istam, placat illum. Interdum quoque (licet raro) repręsentat eos pariter sibi, siue hanc rapiens siue illum adducens. Siquidem domesticus est & notus in palatio, nec veretur repulsam, & quotidie videt faciem patris.
Vide autem tu ne quid nos in hac verbi animæque commixtione corporeum seu imaginatorium sentire existimes. Id loquimur quod apostolus dicit, quoniam qui adhæret deo, vnus spiritus est. Excessum purę mentis in deum, siue dei pi- E
um desensum in animam, nostris quibus possumus exprimi-
1.Cor.6.b mus verbis, spiritualibus spiritualia comparantes. Itaque in spiritu fit ista coniunctio, quia spiritus est deus, & concupiscit decorem animæ illius quam forte aduerterit in spiritu am
Ioan.4.c bulantem, & curam carnis non perficientem in desiderio, præsertim si sui amore flagrantem conspexerit. Non ergo sic affecta & sic dilecta, contenta erit omnino vel illa quæ multis per ea quæ facta sunt, vel illa quæ paucis per visa & somnia facta est manifestatio sponsi, nisi & speciali prærogatiua intimis illum affectibus atque ipsis medullis cordis cœlitus illapsum susciṕiat habeatque præsto quem desiderat non figuratum, sed infusum: non apparentem, sed afficientem: nec dubiũ quin eo iucundiorem, quo intus, non foris. Verbum nempe est non sonans, sed penetrans: non loquax, sed efficax: non obstrepens auribus, sed affectibus blandiens. Facies est non formata sed formans, non perstringens oculos corporis, sed faciem cordis lætificans: gratia quippe amoris munere, non colore. Non tamen adhuc illum dixerim apparere sicuti est, quanuis nõ omnino aliud hoc modo exhibeat quam quod est. Neque enim vel sic continue præsto erit quanuis deuotissimis mentibus, sed nec vniformiter omnibus. Oportet nanque pro variis animæ desideriis diuinæ gustum præsentiæ variari, & infusum saporem supernæ dulcedinis diuersa appeten F
tis animi aliter atque aliter oblectare palatum. Denique aduertisti in hoc amatorio carmine quotiens mutauerit vultum, & in quanta multitudine dulcedinis suæ coram dilecta digna tus sit transformari, & quomodo nunc quidem instar verecundi sponsi sanctæ animæ secretos petat amplexus, & oscu-
Psal.96.a. lis delectetur, nunc verò in oleo & vnguentis medicum exhibere appareat, nimirum propter teneras & infirmas animas istiusmodi adhuc indigentes fomentis & medicamentis, vnde & delicato adolescentularum nomine designantur. Si mussitet quis, audiet quia non est opus sanis medicus, sed
Mat.9.b male habentibus. Nunc rursum quasi viator quispiam itinerantibus sponsę simul atque adolescentulis sese associans, iucundissimis confabulationibus suis à labore viæ omnem releuat comitatum, ita vt eo discedente loquantur: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis de Iesu dum loqueretur nobis in via? Facundus comes, qui in sermonum & morum
Luc.24.c suauitate suorum, tanquam in quadam suaueolentia spirantium vnguentorum post se currere faciat vniuersos. Vnde & dicunt: In odore vnguentorum tuorum curremus. Item ali-
Canti.1.a quando occurrens quasi prędiues aliquis paterfamilias qui in domo sua abundet panibus, immo tanquam rex magnificus & potens, qui sponsę pauperis videatur pusillanimitatem erigere, prouocare cupiditatem, demonstrans illi omnia desiderabilia gloriæ suæ, diuitias torcularium ac promptuariorum, ortorum & agrorum copias, demum etiam introducens eã in

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ipsa secreta cubiculi. Nimirum confidit in ea cor viri sui, &
prou.ult. b non est ex omnibus quod ab illa existimet absondendū, quam
redemit inopem, probauit fidelem, amplexatur amabilem. Atq;
ita non cessat siue hoc siue illo modo interno iugiter ap-
parere conspectui quærentium se, vt sermo impleatur quem
Mat.ult. d dixit: Ecce ego vobiscum sum vsq; ad consummationem secu-
li. Et in his omnibus suauis & mitis & multę misericordiæ. Nā
in osculis quidem affectuosum & blādum, in oleo autem & in
pigmentis atque vnguentis clementem & affluentem visceri-
bus pietatis & compassionis. Porro in via hilarem, affabi-
lem, plenum gratię & solatij, in ostensione vero diuitiarum ac
possessionum munificum se ac largum pro regia liberalitate
remuneratorem demonstrat. Ita per omnem huius carminis
textum reperies verbum istiusmodi similitudinibus adumbra
ri. Vnde ego puto id significatum apud prophetam vbi ait:
Thre.4.d Spiritus ante faciem nostram Christus dominus, in vmbra e-
ius viuemus inter gentes: quod scilicet videamus nūc per spe-
culum & in ænigmate, & necdum facie ad faciem. At istud sa-
ne donec viuimus inter gentes. Nā inter angelos aliter: quan-
do iam indifferenti omnino fœlicitate cum ipsis videbimus
eum & nos sicuti est, hoc est in forma dei, & non in vmbra.
Quomodo nanque apud veteres quidem vmbram figuramq;
dicimus extitisse, nobis autem per gratiam Christi in carne
præsentis ipsam per se illucescere veritatem: ita nos quoque
H respectu futuri seculi in quadam interim veritatis vmbra vi-
uere non negabit: nisi qui non acquiescit apostolo dicenti: Ex
1.Cor.13.c parte cognoscimus, & ex parte prophetamus. Et illud: Non
phil.3.c arbitror me comprehendisse. Quomodo enim non est distin-
ctio eius qui per fidem ambulat, & illius qui per speciem? Er-
Abac.2.d go iustus ex fide viuit, beatus exultat in specie. Et ideo san-
ctus homo viuit interim in vmbra Christi, sanctus angelus in
splendore vultus gloriæ gloriatur. Et bona fidei vmbra,
Act.15.c quæ lucem temperat oculo caliganti, & oculum præparat lu-
ci. Scriptum est enim: Fide mundans corda eorum. Fides ita-
que lucem non extinguit, sed custodit. Quicquid sane est illud
quod videt angelus, hoc mihi vmbra fidei seruat, fideli sinu
repositum, in tempore reuelandum. An non expedit tenere
Lucæ.1.e vel inuolutum quod nudum non capis? Denique & mater do-
Ibidem mini viuebat in vmbra fidei, cui dictum est, & beata quæ cre-
didisti. Habuit & de Christi corpore vmbram, quæ audiuit, &
virtus altissimi obumbrabit tibi. Nec enim vilis vmbra quæ
de virtute altissimi formatur. Et vere virtus in carne Christi,
quæ virgini obumbrauit, vt quod impossibile erat mortali fœ
minæ, obiectu tamen inuolucri viuifici corporis ferret præ-
sentiam maiestatis, & lucem sustineret inaccessibilem. Vir-
tus plane in qua omnis contraria fortitudo debellata est. Et
virtus & vmbra fugans dęmones, tutans homines. Aut certe
virtus vegetans, vmbra refrigerans. Viuimus proinde in vm-
I bra Christi qui per fidem ambulamus, & carne ipsius pasci-
Ioan.6.f mur vt viuamus. Caro enim Christi verè est cibus. Et vide ne
propterea etiam nunc describatur hoc loco apparens, tan-
quam in schemate pastorali, vbi illum sponsa quasi vnum quę-
piam de pastoribus videtur alloqui dicens. Indica mihi vbi
pascas, vbi cubes in meridie. Bonus pastor qui animam suam
Ioan.10.b dat pro ouibus suis. Animam pro illis, carnem illis. Illam in
precium, istam in cibum. Res mira: ipse pastor, ipse pascua
est, ipse redemptio. Verum sermo in longum pergit, quoni-
am locus amplus est, & grandia continens, & non explicabi-
tur paucis, atque hac necessitate videtur mihi iam rumpen-
dus potius quam finiendus. Oportet autem vt quoniam ma-
teria pendet, memoria vigilet, quatenus vbi pausatum erit,
inde mox resumatur & pertractetur prout dominus dabit Ie-
sus Christus sponsus ecclesiæ, qui est super omnia deus bene-
dictus in secula, Amen.

Qualiter Christus suscipitur ab anima sancta tan-
quam sponsus, & ab anima infirma tanquam
medicus: & de differentia cogitationum
unde oriantur, Sermo. xxxij.

INdica mihi vbi pascas, vbi cubes in meridie. Hic
sumus, hinc progredimur. Sed antequam tractari
incipiat visio ista & allocutio, recapitulandum bre-
uiter arbitror de aliis visionibus quæ præcesserūt,
quomodo nobis aptari spiritualiter possint pro votis & me- K
ritis singulorum, vt apprehensis illis (si tamen hoc datum fue
rit) facilior & in huius discussione eluceat intellectus. Verum
id difficillimum. Nam etsi illa verba quibus ipsę visiones seu
similitudines describuntur, sonare corpora atque corporea vi
deantur, spiritualia tamen sunt quæ nobis ministrantur in his,
ac per hoc in spiritu quoque causas & rationes earum oportet
inquiri. Et quis idoneus inuestigare & comprehendere tam
multos animę affectus profectusque, quibus hæc de præsentia
sponsi tam multiformis gratia dispensatur? Tamen si intre-
mus ad nos, & spiritus sanctus in lumine suo dignetur osten-
dere nobis, quod opere suo non dedignatur assiduè actitare
in nobis, puto non omnino nos in his sine intellectu reman-
suros. Confido enim non accepisse nos spiritum huius mun- *1.Cor.2.c.*
di, sed spiritum qui ex deo est, vt sciamus quæ à deo donata
sunt nobis. Ergo si cui nostrum cum sancto propheta ad-
hęrere deo bonum est, & (vt loquar manifestius) si quis in no
bis est ita desiderij vir, vt cupiat dissolui & cum Christo esse, *psal.72.d*
cupiat autem vehementer, ardenter sitiat, assiduè meditetur,
is profecto non secus quam in forma sponsi suscipiet verbum
in tempore visitationis, hora videlicet qua se astringi intus
quibusdam brachiis sapietiæ, atque inde sibi infundi senserit
sancti suauitatem amoris. Siquidem desiderium cordis eius *Psal.20.a*
tribuetur ei, etsi adhuc peregrinanti in corpore. Ex parte ta-
men, idq́ue ad tempus, & tempus modicum. Nam cum vigi-
liis & obsecrationibus & multo labore & imbre lachryma- L
rum quæsitus affuerit, subito dum teneri putatur elabitur: &
rursum lachrymanti & insectanti occurrens comprehendi pa
titur, sed minime retineri, dum subito iterum quasi è manibus *Ibidem*
euolat. Et si institerit precibus & fletibus deuota anima, de-
nuo reuertetur, & voluntate labiorum eius non fraudabit eā:
sed rursum mox disparebit, & non videbitur, nisi iterum to-
to desiderio requiratur. Ita ergo & in hoc corpore potest esse
de præsentia sponsi frequens lætitia, sed non copia: quia etsi
visitatio lætificat, sed molestat vicissitudo. Et hoc tandiu
necesse est pati dilectam, donec semel posita corporeæ sarci-
na molis, auolet & ipsa leuata pennis desideriorum suorum
libere iter carpens per campos contemplationis, & mente se-
quens expedita dilectum quocumque ierit. Nec tamen vel
in transitu præsto erit sic omni animæ, nisi illi duntaxat quam
ingens deuotio, & desiderium vehemens, & prędulcis affectus
sponsam probat, & dignam ad quam gratia visitandi accessu-
rum verbum decorem induat formam sponsi accipiens. Qui e-
nim nondum inuenitur ita affectus, sed compunctus magis a-
ctuum recordatione suorum, loquens in amaritudine animæ *Iob.10.d*
suæ dicat deo: Noli me condemnare: aut forte etiam adhuc pe
riculose tentatur à propria concupiscentia abstractus & ille-
ctus: hic talis non sponsum requirit, sed medicum, ac per hoc
non oscula quidem vel amplexus, sed tantum remedia vulne-
ribus accipiet suis, in oleo vtique & vnguentis. An non sæpe- M
numero sic sentimus & sic experimur orantes, nos qui nostris
quotidie adhuc excessibus tentamur præsentibus, mordemur
præteritis? A quanta me amaritudine frequenter liberasti ad-
ueniens Iesu bone? Quotiens post anxios fletus, post inenar-
rabiles gemitus & singultus, sauciam conscientiam meam va-
xisti vnctione misericordiæ tuæ, & oleo lætitiæ perfudisti?
Quotiens me oratio quem pene desperantem susceperit, reddi-
dit exultantem & præsumętem de venia? Qui similiter affici-
untur ecce hi sciunt quod vere medicus sit dominus Iesus, qui
sanat contritos corde, & alligat contritiones eorum. Qui ex- *Psal.146.d*
perti non sunt, credant inde eidem ipsi dicenti: Spiritus domi- *Lucæ.4.c*
ni vnxit me, ad euangelizandum mansuetis misit me, vt mede
rer contritis corde. Si adhuc dubitant, accedant certe & pro-
bent, & sic in semetipsis discant quę sit, misericordiam vo- *Mat.9.b*
lo, & non sacrificium. Sed videamus & reliqua. Sunt qui
in studiis spiritualibus fatigati, & versi in teporem, atque in
defectu quodam spiritus positi ambulant tristes vias domi-
ni, corde arente & tędente accedunt ad quæq́ue iniuncta, fre-
quenter murmurant, longos dies, longas conqueruntur &
noctes, loquentes cum sancto Iob: Si dormiero dicam, quan- *Iob.7.d*
do consurgam? & rursum expectabo vesperam. Ergo vbi con-
tingit tale aliquid pati, si misertus dominus appropiet no-
bis invia qua ambulamus, & incipiat loqui de cœlo qui de cœ-
lo est,

A Io est, necnon fauorabile quippiam cantare nobis de canticis
Sion, narrare etiam de ciuitate dei, de pace ciuitatis, de æter-
nitate pacis, de statu æternitatis, dico vobis erit pro vehicu-
lo animæ dormitanti & pigritanti lęta narratio, ita vt pellat
omne fastidium ab animo audientis, & à corpore fatigatio-
Psal.118.d nem. An tibi aliud vel pati vel petere ille videtur qui ait: Dor
Ibidē.n. mitauit anima mea præ tædio, confirma me in verbis tuis? Et
nonne cum obtinuerit, clamabit: quomodo dilexi legem tuam
domine, tota die meditatio mea est? Sunt enim quædam
verba verbi sponsi ad nos, nostræ meditationes de ipso & e-
ius gloria, elegantia, potentia, maiestate. Non solum autem,
sed & cum auida mente versamus testimonia eius & iudicia
oris eius, & in lege eius meditamur die ac nocte: sciamus pro
certo adesse sponsum, atque alloqui nos, vt non fatigemur la-
boribus, sermonibus delectati. Tu ergo cum tibi aliqua ta-
lia volui animo sentis, non tuam putes cogitationem, sed il-
Esa.63.a lum agnosce loquentem, qui apud prophetam dicit: Ego qui
loquor iustitiam. Simillima enim sunt nostræ cogitata men-
tis sermonibus veritatis in nobis loquentis: nec facilè quis
discernit quid intus pariat cor suum quid ve audiat, nisi qui
Mat.15.b prudenter aduertit dominum in euangelio loquentem, quia
Ibid.9.a de corde exeunt cogitationes malæ. Et illud. Quid cogitatis
Ioan.8.f mala in cordibus vestris? Et qui loquitur mendacium, de suo
2. Cor.3. b loquitur. Apostolus autem: Non quòd sufficientes (inquit)
B simus cogitare aliquid à nobis tanquam ex nobis, sed audis bo
num, sed sufficientia nostra ex deo est. Cum ergo mala in cor-
de versamus, nostra cogitatio est: si bona, dei sermo est. Illa
Psal.84.b. cor nostrum dicit, hæc audit. Audiam (ait) quid loquatur in
me dominus deus, quoniam loquetur pacem in plebem suam.
Itaque pacem, pietatem, iustitiam deus in nobis loquitur: nec
talia nos cogitamus ex nobis, sed in nobis audimus. Cæte-
rum homicidia, adulteria, furta, blasphemiæ, & his similia de
corde exeunt, nec audimus ea, sed dicimus: Denique dixit
Mat.15.b insipiens in corde suo, non est deus. Et propter hoc irrita-
Psal.13. & 52.a uit impius deum, quia dixit in corde suo, non requiret. Sed
Ibid.9.c est præterea quod corde quidem sentitur, non tamen cor-
dis est verbum: nec enim de corde exit sicut nostra cogita-
tio, sed neque illud est quod ad cor fieri diximus, verbum vi-
delicet verbi, cum sit malum: immittitur autem à contrariis
Psal.77.c. potestatibus sicut fiunt immissiones per angelos malos, qua-
Ioan.13.a. le (verbi causa) fuit quod legitur mississe in cor diabolus vt
traderet dominum Iudas Simonis Iscariotis. Verum quis
ita vigilet diligens obseruator motionum internarum sua-
rum, siue in se siue & ex se factarum, vt liquido ad quæq́ue
illicita sensu cordis sui discernat inter morbum mentis, &
morsum serpentis? Ego nulli hoc mortalium possibile puto,
nisi qui illuminatus à spiritu sancto speciale accepit donum
quod apostolus inter cætera charismata quæ enumerat, no-
1.Cor.12.b minat discretionem spirituum. Quantumlibet enim quis (se-
Prou.4.d cundum Salomonem) omni custodia seruet cor suum, & om-
C nia quæ intra se mouentur, vigilantissima intentione obser-
uet, etiam si diuturnum forte in his habuerit exercitium, &
frequens experimentum: non poterit tamen ad purum in se di
noscere discernereve abinuicem malum innatum, & malum se-
minatum. Nam delicta quis intelligit? Nec multum refert no-
Psal.18.d. stra scire vnde inest nobis malum, dummodo inesse sciamus:
vigilandum potius & orandum vndecunq́ue sit, ne consentia-
mus. Denique orat propheta contra vtrumq; malum dicens:
Ibidem Ab occultis meis munda me domine, & ab alienis parce seruo
tuo. Et ego non possum tradere vobis quod non accepi. Non
autem accepi fateor vnde assignem certam notionē inter par-
tum cordis & seminarium hostis. Quippe vtrumque malum,
vtrumq; à malo: vtrumque in corde, sed non vtrumque de cor
de. Hoc totum certum mihi in me, etsi incertum quid cordi,
quid hosti tribuam? Et id quidem (vt dixi) absque periculo.

Sed sane est vbi periculose immo damnabiliter erratur, at-
que ibi merito nobis certa præfigitur regula, ne quod dei est
in nobis, demus nobis, putantes verbi visitationem nostram es
se cogitationem. Ergo quantum distat bonum à malo, tantum
ista duo à se, quoniam nec de verbo malum, nec de corde exiet
bonum, nisi quod prius forte de verbo conceperit, quia nō po
Mat.7.c test bona arbor malos fructus facere, nec arbor mala fructus
bonos. At satis dictum esse credo quid dei, quid nostrū in no-
stro sit corde, nec superfluè (vt arbitror) sed vt sciant inimici D
gratiæ, absque gratia nec ad cogitandum bonum sufficere cor
humanum, sed sufficientiam ipsius ex deo esse, dei vocem bonū
2.Cor.3.b quod cogitatur non cordis prolem existere. Tu ergo si vocem
eius audis, non iam nescias vnde veniat, aut quo vadat, sciens
quia à deo exit, & ad cor vadit. Vide autem quomodo verbum
quod egreditur de ore dei, nō reuertatur ad eum vacuum, sed
prosperetur & faciat omnia ad quæ misit illud, vt dicere pos-
1.Cor.15.b sis & tu quia gratia dei in me vacua non fuit. Fœlix mens cui
verbum indiuiduus comes, vbique se affabilem præbet, cuius
indesinenter oblectata suauitate facundiæ, à carnis molestiis
Ephe.5.d & vitiis sese vendicet omni hora redimendo tempus à diebus
Prou.12.c. malis. Non lassabitur, non molestabitur, quoniam sicut dicit
scriptura: Non contristabit iustum quicquid ei acciderit.

Iam verò magni patrisfamiliàs seu regiæ maiestatis schema
apparere existimo his qui accedentes ad cor altum de maiori
spiritus libertate, & puritate conscientiæ magnanimiores fa-
cti consueuerunt audere maiora, inquieti prorsus & curiosi se-
cretiora penetrare, & apprehendere sublimiora, & tōtare per-
fectiora non modo sensuum, sed & virtutum. Hi enim pro fi-
dei magnitudine digni inueniuntur qui inducātur in omnem
plenitudinem, nec est omnino in omnibus apothecis sapientię
à quo deus scientiarum dominus arcendos censeat cupidos ve
ritatis, vanitatis non conscios. Talis erat Moyses qui audebat E
dicere deo: Si inueni gratiam in oculis tuis, ostende mihi tei- *Exo.33.c*
psum. Talis Philippus, qui sibi & suis condiscipulis patrem *Ioan.14.b*
flagitabat ostendi. Talis & Thomas, qui nisi sua manu tange- *Ioan.20.f*
ret vulnus & fossum latus, credere recusabat. Pusilla fides, sed
de magnitudine animi miro modo descendens. Talis quoque
Dauid, qui & ipse dicebat deo: Tibi dixit cor meum, ex- *Psal.26.c*
quisiuit te facies mea, faciem tuam domine requiram. Tales
itaque magna audent, quoniam magni sunt: & quæ audent
obtinent iuxta verbum promissionis ad ipsos, quod est isti-
usmodi: Quemcunque locum calcauerit pes vester, vester e- *Deut.11.c*
rit. Magna siquidem fides, magna meretur: & quatenus in
bonis domini fiduciæ pedem porrexeris, catenus possidebis.

Denique Moysi ore ad os loquitur deus, & palam non per *Num.12.b.*
ænigmata & figuras dominum videre meretur, cum prophe-
tis aliis tantum in visione apparere se dicat, & per somnium
loqui. Philippo quoque secundum petitionem cordis sui o-
stensus est pater in filio, in eo proculdubio quod incontinen- *Ioan.14.b*
ti audiuit: Philippe qui videt me, videt & patrem: & quia ego *Ioan.20.f.*
in patre, & pater in me est. Sed & Thomæ iuxta desiderium
cordis eius palpandum se præbuit, & voluntate labiorum e-
ius non fraudauit eum. Quid Dauid? Nonne & ipse voto se
non omnino fraudari significat vbi ait non daturum se som- *Psal.131.a.*
num oculis suis, nec palpebris suis dormitationem, donec in-
ueniret locum domino? Igitur istiusmodi magnis spiritibus
magnus occurrit sponsus, & magnificabit facere cum eis, e- F
mittens lucem suam, & veritatem suam, eosque deducens & *psal.125.d.*
adducens in montem sanctum suum & in tabernacula sua, ita *psal.42.a*
vt dicat qui eiusmodi est, quia fecit mihi magna qui potens
est. Regem in decore suo videbunt oculi eius præeuntem se
ad speciosa deserti, ad flores rosarum, & lilia conuallium, ad *Luc.1.e*
amœna ortorum, & irrigua fontium, ad delicias cellariorum, *Esa.33.c*
& odoramenta aromatum, postremo ad ipsa secreta cubiculi.

Isti sunt thesauri sapientiæ & scientiæ penes sponsum ab-
sconditi, hæc vitæ pascua prępparata in refectionem animarum
sanctarum. Beatus vir qui impleuit desiderium suum ex ipsis.
Hoc solum admonitus sit, ne solus habere velit quæ possunt *psal.126.a.*
sufficere pluribus. Propterea enim fortassis post ista omnia
sponsus tanquam pastor apparere describitur, vt proinde ad-
moneatur assecutor tantorum munerum pascendi gregis sim-
pliciorum, qui scilicet tam non valent per semetipsos ap-
prehendere ista, quam non audent sine pastore oues exire
in pascua. Denique hoc ipsum sponsa prudenter aduertens *Canti.1.b*
postulat sibi indicari vbi ipse pascat & cubet sub meridia-
no feruore, parata (vt quidem ex hoc intelligi datur) pasci &
pascere cum illo & sub illo. Nec enim tutum arbitratur lon-
ge agere gregem à summo pastore, nimirum ob incursiones
luporum, eorum maximè qui veniunt ad nos in vestimentis
ouium: & propterea satagit in eisdem cum ipso pariter pasce-
re pascuis, & cubare vmbris. Et causam ponit. Ne incipiā (in-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G quiens) vagari post greges sodalium tuorum: ipsi sunt qui se volunt videri amicos sponsi, & non sunt: & cum suos non illius greges pascere cura sit eis, hinc inde tamen insidiantes dicunt: Ecce hic est Christus, ecce illic est, videlicet vt multos seducant & abducant à Christi gregibus, & socient suis. Hoc pro literæ textu. Iam verò spiritualem sensum qui in ea latet, sub alio sermonis prælio expectate, quicquid illud erit quod mihi inde vobis orãtibus sua misericordia partiri dignabitur sponsus ecclesiæ Iesus Christus dominus noster, qui est super omnia deus benedictus in secula, Amen.

De his quæ semper sectanda sunt à mente deuota, & quid sit meridies, & de quatuor generibus tentationum semper euitandis, Sermo. xxxiij.

Iob.10.a INdica mihi quem diligit anima mea, vbi pascas, vbi cubes in meridie. Et alius quidam. Indica (inquit) mihi cur me ita iudices. Vbi non sane sententiam causatur, sed scrutatur causam, erudiri flagellis petens, non erui. Item alius precatur dicens. Vias tuas domi-
Psal.24.b. ne demonstra mihi, & semitas tuas edoce me. Quas dixerit
Psal.22.a vias vel semitas, manifestat alibi: Deduxit me (inquit) super semitas iustitiæ. Ergo tria ista anima curiosa dei non
H cessat inquirere, iustitiam, & iudicium, & locum habitationis gloriæ sponsi, tanquam viam in qua ambulet, cautelam qua ambulet, & ad quam ambulet mansionem. De qua man-
Psal.26.b. sione sic habes in propheta: Vnam petij (inquit) à domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo domini omnibus diebus vitæ meæ. Et iterum: Domine dilexi decorem domus
Psal.25.b. tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ. Porro de reliquis
Psal.88.c duobus, iustitia & iudicium (ait) præparatio sedis tuæ. Merito tria ista mens deuota requirit, vtpote sedem dei, & sedis præparationem. Et pulchrè in sponsæ prærogatiuam concurrunt pariter omnia ad consummationem virtutum, vt de forma iustitiæ sit formosa, de iudiciorum notitia cauta, de desiderio præsentiæ seu gloriæ sponsi casta. Talem prorsus decet esse sponsam domini pulchram, eruditam & castam. Ergo petitio quam vltimam posui, istius est loci. Petit siquidem ab eo quem diligit anima sua, indicari sibi vbi pascat, & vbi cubet in meridie. Et primo aduerte quam eleganter amorem spiritus à carnis discernat affectu, dum dilectum exprimere magis ipsa affectione quam nomine volens, non simpliciter quem diligo, sed ô (inquit) quem diligit anima mea, spiritualem designans dilectionem. Deinde quidnam eam in loco pascuę adeo delectet, diligenter attende. Sed nec illud prætereat te de hora meridiana, & quòd is potissimum exploratur locus, in quo qui pascit cubat simul: quod est magnę securitatis indicium. Arbitror enim ob hoc additum,
I cubat, quod eo loci minimè necesse sit stare & vigilare super custodiam gregis, quãdo grex etiam cubante pastore & pausante sub vmbris liberè nihilominus discurrat in pascuis.

Fœlix regio in qua pro libitu oues ingrediuntur & egrediuntur, & non est qui exterreat. Quis mihi tribuat videre
Mat.18.b vos, meque pariter in montibus pasci vnà cum illis nonaginta nouem quæ illic relictæ leguntur, cum pastor earum dignanter ad vnam descendit quæ errauerat? Secure proculdubio cubat prope, qui & longe recedere minimè dubitauit, sciens quia in tuto eas reliquerat. Merito sponsa illò suspirat, merito inhiat loco pascuæ simul & pacis, sed quietis, sed securitatis, sed exultationis, sed admirationis, sed stuporis. Nam & me miserum heu longe agentem & de longe salutantem. En ipsa eius recordatio ad lachrymas prouocat, planè iuxta affe-
Psal.136.a ctionem & vocem dicentium: Super flumina Babylonis illic sedimus & fleuimus, dum recordaremur tui Sion. Libet exclamare & me cum sponsa pariter & cum propheta: Lauda
Psal.147.a deum tuum Sion, quoniam confortauit seras portarum tuarum, benedixit filiis tuis in te. Qui posuit fines tuos pacem, & adipe frumenti satiat te. Quis non illic vehementer cupiat pasci et propter pacem, & propter adipem, & propter satietatẽ? Nihil ibi formidatur, nihil fastiditur, nihil deficit. Tuta habitatio paradisus, dulce pabulum verbum, opulentia multa nimis, æternitas. Habeo & ego verbum, sed in carne, & mihi apponitur veritas, sed in sacramento. Angelus ex adipe frumẽti saginatur, & nudo saturatur grano, me oportet interim quo-

K dam sacramenti cortice esse contentum, carnis furfure, literæ palea, velamine fidei. Et hæc talia sunt quæ gustata afferunt mortem, si non de primitiis spiritus quantulumcunque accipiant condimentum. Prorsus mors mihi in olla, nisi ex 4.Re.4.g.
prophetæ farinula dulcoretur. Denique absque spiritu & sacramentum ad iudicium sumitur, & caro non prodest quicquam, & litera occidit, & fides mortua est. Sed spiritus est qui viuificat, vt viuam in eis. At quantalibet sane abundantia spiritus pinguescant ista, non pari omnino iucunditate sumitur cortex sacramenti & adeps frumenti, fides & spes, memoria & præsentia, æternitas & tempus, vultus & speculum, imago dei & forma serui. Nempe in omnibus his fides loculos mihi, intellectus pauper. Nunquid verò par sapor intellectui fideique, cum sit in meritum ilta, ille in præmium? Vides ergo distare inter pabula quantum & inter loca, & sicut exaltantur cœli à terra, ita habitantes in eis bonis potioribus abundare? Festinemus proinde filij festinemus ad locum tutiorem, ad pastum suauiorem, ad vberiorem & fertiliorem agrum. Festinemus vt habitemus sine metu, abundemus sine defectu, epulemur sine fastidio: Tu enim domine
Psal.83.c sabaoth qui cum tranquillitate iudicas omnia, etiam cum securitate æquè omnia ibi pascis. Idem ipse & dominus exercituum & pastor ouium. Ergo & pascis & cubas pariter, sed
Act.7.g. non hic. Denique stabas cum è cœlo prospiceres vnam ex tuis ouiculis (Stephanum loquor) à lupis circundari super terram. Et propterea quæso indica mihi vbi pascas, vbi cubes
L in meridie, hoc est tota die. Etenim illa meridies tota est dies, & ipsa nescions vesperam. Et ideo melior dies illa in atriis tuis super milia, quia nescit occasum. At matutinum
Psal.83.e forsitan habuit, cum primum videlicet dies sanctificatus illuLuc.1.g xit nobis per viscera vtique misericordiæ dei nostri, in quibus visitauit nos oriens ex alto. Verè tunc suscepimus deus
Psal.47.b. misericordiam tuam in medio templi tui, cum in medi- vmbræ mortis exortus matutini lux orta est nobis, & mane vidimus gloriam domini. Quanti reges & prophetæ voluerunt videre, & non viderunt: Quare, nisi quia nox erat, & necdum venerat illud expectatum mane cui fuerat repromissa misericordia? Vnde & orabat quis dicens: Auditam fac mihi mane
Psal.142.b misericordiam tuam, quia in te speraui. Fuit nanque quædam huius aurora diei, ex quo sol iustitiæ per archangelum Gabrielem nunciatus est terris, & virgo deum in vtero de spi-
1. Cor. 2.b ritu sancto concepit & peperit virgo, ac deinceps quoad in terris visus est, & cum hominibus cõuersatus est. Nam vsqueadeo per totum id temporis lux pusilla & tanquam lux reuera
Ioan.12.f aurorę apparuit, vt diem esse interim apud homines pene vniuersitas ignoraret. Denique si cognouissent, nunquam dominum gloriæ crucifixissent. Et vtique ipsis paucis discipulis dicebatur: Adhuc modicum lumen in vobis est, eo quòd aurora
M esset & initium vel potius indicium diei, dum sol adhuc abscõderet radios suos, & minimè eos spargeret super terram. Pau-
Rom.13.d. lus quoque dicebat, quoniam nox præcessit, dies autem appropinquauit: significans esse tunc adhuc adeo modicum lumen, vt propinquasse quam venisse diem dicere maluerit. Quando autem hoc dicebat? Profecto quando sol reuersus ab inferis, iam se ad alta cœli sustulerat. Quanto magis cum adhuc similitudo carnis peccati instar densæ nubis operiret auroram, iuxta omnes nimirum nostri corporis passiones, ita vt neq; amaramors, nec crux probrosa defuerit: quanto magis, inquam tunc exigua tenuisque admodum lux fuit, & quæ de aurorę magis quam de solis prodire præsentia videretur? Erat ergo aurora, & ipsa subobscura satis tota illa Christi conuersatio super terram, vsque dum occumbens & rursum exoriens, solaris suæ præsentiæ lumine clariori fugauit auroram, & mane facto absorpta est nox in victoria. Denique habes. Et
Mar.16.a valde mane vna sabbatorum veniunt ad monumentum orto iam sole. An non mane fuit quando ortus est sol? Attulit autem nouum de resurrectione decorem, & sereniorem solito
2.Cor.5.d lucem, quoniam etsi noueramus eum secundum carnem, sed nunc iam non nouimus. Est scriptum in propheta: Decorem
Psal.92.a. induit, induit fortitudinem, & præcinxit se, quod carnis infirma tanquam nubila quædam excusserit, stolam gloriæ induens. Sane extunc eleuatus est sol, & sensim demum diffundens suos radios super terram, cœpit paulatim vbique clarior apparere,

A apparere, feruidiorque sentiri. Verum quantumlibet incalescat & inualescat, multiplicet & dilatet radios suos super omne huius nostræ mortalitatis curriculum (erit enim nobis cũ vsque ad consummationem seculi) non tamen ad meridianum perueniet lumen, nec in illa sui plenitudine videbitur modo, in qua videndus est postea, ab his duntaxat quos hac visione ipse dignabitur. O vere meridies, plenitudo feruoris & lucis, solis statio, vmbrarum exterminatio, deficcatio paludum, fœtorum depulsio. O perenne solstitium, quando iam non inclinabitur dies, ô lumen meridianum, ô vernalis temperies, ô æstiua venustas, ô autumnalis vbertas, & (ne quid videar præteriisse) ô quies & feriatio hyemalis. Aut certe si hoc magis probas, sola tunc hyems abiit & recessit. Hunc locum (inquit), tantæ claritatis & pacis & plenitudinis indica mihi, vt quem-
geno.32.g admodum Iacob adhuc in corpore manens vidit dominum facie ad faciem, & salua facta est anima eius, vel certe sicut Moy-
Num. 12.b ses vidit eum non per figuras & ænigmata seu per somnia, vti
Esa. 6.a prophetę alij, sed modo plane præcellenti atque inexperto cæteris, sibi noto & deo: vel sicut Esaias reuelatis oculis cordis vidit eum super solium excelsum & eleuatum: vel etiam
1.Cor.12.a quomodo Paulus raptus in paradisum audiuit verba ineffabilia, & dominum suum Iesum Christum vidit oculis suis: ita ego quoque te in lumine tuo & in decore tuo per mentis exces-
B sum merear contemplari pascentem vberius, quiescentem securius. Nam & hic pascis, sed non in saturitate. Nec cubare licet, sed stare & vigilare oportet propter timores nocturnos.

Heu nec clara lux, nec plena refectio, nec mansio tuta: &
Mat.5.a ideo indica mihi vbi pascas vbi cubes in meridie. Beatam me
Psal. 64.a dicis cum esurio & sitio iustitiam. Quid hoc ad illorum fœli-
Psal.67.a. citatem qui repleti sunt in bonis domus tuæ, qui epulantur &
Matt.5.a exultant in conspectu dei, & delectantur in lætitia? Sed & si quid patior propter iustitiam, nihilominus beatam pronuncias. Et certe pasci vbi timeas pati, iucunditatem habet, sed non securitatem. Porro aũt pasci & pati simul, nonne molesta iucunditas est? Omnia mihi hic cedunt citra perfectum, plura
Psal. 15.c præter votum, & tutum nihil. Quando adimplebis me lætitia
Psal.26.c cum vultu tuo? Vultum tuum domine requiram. Vultus tuus meridies est. Indica mihi vbi pascas, vbi cubes in meridie. Scio satis vbi pascas non cubans, indica mihi vbi pascas & cubes. Non ignoro vbi aliis temporibus pascere soleas, sed scire velim vbi in meridie pascas. Nam in tempore quidem mortalitatis meæ, & in loco peregrinationis meæ consueui sane sub tua custodia pasci & pascere in lege & prophetis & psalmis de te, necnon in euangelicis pascuis, & apud apostolos similiter requieui, frequẽter etiam de gestis sanctorũ & verbis & scriptis eorum victum mihi atque attinentibus mihi mendicaui vt potui: frequentius autem (quoniam is magis ad manum fuit) manducaui panem doloris, & vinum compunctio-
C nis bibi, & factæ sunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte,
Psal.41.a. dum dicitur mihi quotidie, vbi est deus tuus? Nisi quòd de
Psal.22.b mensa tua, siquidem parasti in conspectu meo mensam aduersus eos qui tribulant me. De ipsa, inquam, tuæ quidem beneficio miserationis accipio, in quo vtcunque respiro quotiens tristis est anima mea, & quotiens conturbat me. Hæc pascua noui & frequentaui te secuta pastorem, sed indica quæso etiã quæ non noui. Sunt quidem & alij pastores qui dicunt se esse sodales tuos, & non sunt, habentes greges suos, & fines suos pabulo mortis refertos, in quibus pascunt nec tecum nec
Mar. 13.c. per te, quorum vtique terminos non intraui, nec appropiaui eis. Ipsi sunt qui dicunt: Ecce hic est Christus, ecce illic est: ꝓmittentes sapientię & scientiæ pascua vberiora, & creditur eis, & confluunt ad eos multi, & faciunt eos filios gehennę duplo quàm se. Cur hoc nisi quia non est ibi meridies & perspicua lux vt liquido veritas cognoscatur, facileq; pro ea recipitur falsitas propter verisimilitudinem, quæ non facile in
Prou.9.d obscuro à vero discernitur, præsertim quia aquæ furtiuę dul-
Canti.1.b ciores sunt, & panis absconditus suauior? Et propterea quæso vt indices mihi vbi pascas vbi cubes in meridie, id est in manifesto, ne seducta incipiam vagari post greges sodalium tuorum, quemadmodum & ipsi vagi sunt, nulla stabiles certitudine veritatis, semper discentes, & nunquam ad scientiam veritatis peruenientes. Hæc sponsa propter philosophorum & hæreticorum varia & vana dogmata. Mihi vero videtur non solum propterea, sed & propter dolos inuisibilium po-
D testatum, sicut sunt seductorij spiritus sedentes in insidiis, &
ꝑsal. 10.a parantes sagittas suas in pharetra, vt sagittent in obscuro rectos corde: propter hos inquam & maxime videtur mihi illa meridies optanda etiam nobis, vt clara luce deprehendamus astutias diaboli, atque angelum satanæ illum, qui se transfi-
1.Cor.11.c gurat in angelum lucis, ab angelo nostro facillime discerna-
ꝑsal.90.b mus. Non enim aliter nos custodire sufficimus ab incursu & dęmonio meridiano, nisi in meridiano æquè lumine. Quod quidem dęmonium idcirco meridianum dictũ existimo, quia sunt aliqui de numero malignorum qui cum merito tenebrosæ obstinatęq; voluntatis suæ nox & nox perpetua sint, diem tamen se ad fallendum simulare nouerunt, nec modo diem, sed & meridiem: sicut eorum princeps non contentus esse æqualis deo, etiam aduersatur, & extollitur supra id quod dicitur, aut quod colitur deus. Itaque nisi cordi illius quem forte aliquod istiusmodi dęmonium meridianum tentandum acceperit, oriens ex alto illuxerit verus meridies, qui falsum cõuincat & prodat, non poterit omnino caueri, sed tentabit & supplantabit sine dubio sub specie boni, pro bono scilicet malum incauto & improuido persuadens. Et tunc meridies, id est maior claritas apparet tentans, cum quasi boni maioris imaginem præfert. Quotiens (verbi causa) suggessit antici-
E pare vigilias, quoad solennia fratrum illuderet dormitanti?
Quotiens produci ieiunia, vt diuinis obsequiis eo inutilem redderet, quo imbecillem? Quotiens bene proficientibus in cœnobiis inuidens, obtentu quasi maioris puritatis eremum petere persuasit, & cognouerunt miseri tandem quàm verus sit sermo quem frustra legerant: Væ soli, quoniam si cecide-
Eccles.4.c rit, non habet subleuantem? Quotiens ad opus manuum plus quàm opus fuerat incitauit, & fractum viribus cæteris regularibus exercitiis inualidum reddidit? Quàm multis exercitationem corporis (quæ iuxta Apostolum ad modicum valet) non modicam persuasit, & pietate fraudauit? Denique ipsi experti estis quomodo quidam (ad verecũdiam illorum dico) qui ante inhiberi non poterant, (ita in spiritu vehementi ad omnia ferebantur) post ad tantam ignauiam deuenerũt, vt se-
Gala.3.a cundum illud Apostoli cum spiritu cœperint, nunc carne consummentur, quàm turpe iniere fœdus cum suis corporibus, quibus crudele ante indixerant bellũ. Videas proh pudor importune superflua queritare, qui prius necessaria obstinatissime recusabant. Quanq; si qui in sua forte inuicti obstinatione perdurant indiscretius abstinentes, & singularitate notabili conturbantes eos cum quibus habitare debent vnius moris in domo, haud scio sane an se existiment pietatem retinere, cum huiusmodi mihi videantur & longius abiecisse. Nam qui sapientes in oculis suis decreuerunt apud se nec cõsilio acquiescere nec præcepto, videant quid respondeant, non mihi, sed
F dicenti, quoniam quasi peccatum hariolandi est repugnare, &
1.Reg.15.c quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere. Præmiserat autem
Ibidem.c qa melior est obedientia q̃ victima, & auscultare magis quàm offerre adipem arietum, id est abstinẽtiam contumaciũ. Vnde
ꝑsal.49.c dominus per prophetam: Nunquid manducabo (ait) carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo? significãs minime sibi accepta fore ieiunia superborum vel immundorum.

Sed sane vereor ne damnantes superstitiosos videamur frena laxare gulosis: & audiant illi ad periculum sui quod ad remedium his dicitur. Quamobrẽ audite vtraq; pars quatuor esse tentationum genera, & ipsa nobis ita prophetico sermõe describi. Scuto (inquit) circundabit te veritas eius: non time-
ꝑsal.90.a bis à timore nocturno, à sagitta volãte in die, à negocio perambulante in tenebris, ab incursu & dęmonio meridiano. Attendite nihilominus & vos alij quod omnibus spero profuturum. Illud omnes in nobis sentimus & sensimus qui conuersi sumus ad dominum quod sancta scriptura dicit: Fili accedens
Eccli.2.a ad seruitutem dei, sta in timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Itaque primordia nostræ conuersionis (iuxta cõmunis quidem experientiæ rationem) primus exagitat timor, quẽ intrantibus statim horror vitæ ingerit arctioris, & insueta austeritas disciplinæ. At is timor nocturnus dicit, vel quia nox in scripturis designare solet aduersa, vel quoniam propter quod aduersa pati aggredimur, id nõdum reuelatum est. Si enim dies ille luceret in cuius lumine pariter & labores &

præmia

Universidad de Deusto
Biblioteca

G præmia videremus, timor omnino quorumuis laborum nullus esset præ desiderio præmiorum, dum clara luce appareret quoniam non sunt condignę passiones huius temporis ad
Rom.8.d futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. Nunc vero quoniam absconditа sunt ab oculis nostris, & nox est interim in hac parte, tentamur nimirum à timore nocturno, & pro bonis quę non videmus, formidamus quæ impręsentiarum sunt aduersa tolerare. Vigilandum proinde & orandum primo intrā tibus contra hanc primam tentationem, ne subito præoccupati à pusillanimitate spiritus & tempestate, à bono cœpto (quod absit) resiliant. Superata autē hac tentatione, armemus nos nihilominus & aduersus hominū laudes, quę de laudabili potissimum vita sumūt materiam. Alioquin patebimus vulneri à sagitta volante in die, quæ est inanis gloria. Fama siquidem volat: & ideo in die, quia ex operibus lucis. Si hæc exsufflatur tanquam inanis aura, restat vt solidius aliquid afferatur de diuitiis & honoribus seculi, si forte qui non curat laudes, appetat dignitates. Et vide si nō hic ordo tentandi seruatus est in domino nostro, cui post suggestum ad solam vanitatem præcipitium, ostensa sunt omnia regna mundi atque
Matt.4.b oblata. Tu ergo exemplo domini & ista renue. Aliter necesse est circūueniri tę à negocio perambulante in tenebris, quod
Psal.90.a est hypocrisis. Etenim ista de ambitione descendit, & in tene-
H bris habitatio eius, quippe absconditur quod est: & quod non est, mentitur. Negociatur autem omni tempore, formam retinens pietatis ad sese occultandum, virtutem autem eius vendicans, & emens honores. Postrema tentatio est dæmoniū meridianū: q̄ soleat maxime insidiari perfectis, qui videlicet tanq̄ viri virtutum omnia superauerint, voluptates, fauores, honores. Quid enim iam supereſt ei qui tentat, in quo possit pugnare palam aduersus huiusmodi? Venit proinde occultus, qui manifestus non audet: & quem satis expertus est apertum omne horrere malū, falso bono supplantare molitur. Qui au-
2.Cor.2.c tem dicere possunt cum Apostolo: Non enim ignoramus astu tias eius: quo plus proficiunt, eo magis soliciti sunt cauere à laqueo isto. Hinc est q̄ Maria angelica salutatione turbatur,
Iosue.5.c dolum (nisi fallor) suspicans. Et Iosue non prius amicum angelum suscipit, q̄ esse amicum nouerit. Denique scisciatur, suus ne sit, an aduersariorum, tanq̄ qui expertus sit dæmonij meridiani versutias. A postoli quoque aliquando cum laborarent in remigando vento aduersante & iactante nauiculam, vi dentes dominum ambulantem supra mare, & putantes esse
Mar.6.e phantasma, ita vt clamarent præ timore, nonne apertam meridiani suspicionem dæmonij prætenderunt? Et recordamini scripturæ dicentis quia quarta vigilia noctis venit ad eos ambulans supra mare. Quarto igitur, id est supremo demū loco hæc tentatio formidetur, & quo se in summo stare quis vi-
I derit, eo sibi vigilantius ab incursu & dęmonio meridiano cauendum intelligat. Porro discipulis verus se manifestauit meridies in eo quod audierunt: Ego sum: nolite timere: & falsi
Matt.28.b suspicio ab eis depulsa est. V tinam & nobis quotiens palliata falsitas molitur irrepere, emittat lucem suam & veritatē suā ad prodendam illam oriens ex alto verus meridies, & diuidat
Esa.5.e lucem à tenebris, vt non notemur à propheta tanquam ponentes lucem tenebras, & tenebras lucem. Adhuc nisi tędio fuerit longitudo sermonis, has quatuor tentationes tētabo suo ordine assignare ipsi corpori Christi, quod est ecclesia. Et ecce q̄ breuius possum percurro. Videte primitiuam ecclesiam, si non primo peruasa est acriter nimis à timore nocturno. Erat enim nox quando omnis qui interficeret sanctos, arbitrabatur obsequium se præstare deo. Hac autem tentatione deuicta, & sedata tēpestate, inclyta facta est, & iuxta promissionem ad se factam in breui posita in superbiam seculorum. Et dolens inimicus q̄ frustratus esset, à timore nocturno conuertit se callide ad sagittā volantē in die, & vulnerauit in ea quos dā de ecclesia. Et surrexerunt hoies vani, cupidi gloriæ, & voluerunt sibi facere nomen, & exeuntes de ecclesia diu eandem matrem suam affixeruut in diuersis & peruersis dogmatibus. Sed hæc quoque pestis depulsa est in sapientia sanctorū, sicut & prima in patientia martyrum. En tempora ista libera quidē deo miserante ab vtraque illa malitia, sed plane fœda à negocio perambulante in tenebris. Væ generationi huic à fermento phariseorum quod est hypocrisis, si tamen hypocrisis dici debet, quæ iam latere præ abundantia non valet, & præ impu K dentia non querit. Serpit hodie putida tabes per omne corpus ecclesiæ, & quo latius, eo desperatius, eoq̄ periculosius, quo interius. Nam si insurgeret apertus inimicus hæreticus, mitteretur foras & arescceret: si violentus inimicus, absconderet se forsitan ab eo. Nunc vero quem eiiciet, aut à quo abscōdet se? Omnes amici, & omnes inimici: omnes necessarij, & omnes aduersarij: omnes domestici, & nulli pacifici: omnes pximi, & omnes quæ sua sunt quęrunt. Ministri Christi sunt, & seruiunt antichristo. Honorati incedunt de bonis domini, qui domino honorem non deferunt. Inde is quem quotidie vides meretricius nitor, histrionicus habitus, regius apparat⁹, inde aurum in frenis, in sellis & calcaribus, & plus calcaria quàm altaria fulgent. Inde splendidæ mēsæ & cibis & scyphis, inde
Psal.143.c comessationes & ebrietates, inde cithara & lyra & tibia, inde redundantia torcularia, & promptuaria plena eructantia ex hoc in illud. Inde dolia pigmentaria, inde referta marsupia. Pro huiusmodi volunt esse & sunt ecclesiarum præpositi, decani, archidiaconi, episcopi, archiepiscopi. Nec enim hæc merito cedunt, sed negocio illi quod perambulat in tenebris. Olim prædictum est, & nunc tempus impletionis aduenit. Ecce
Esa.38.c in pace amaritudo mea amarissima. Amara prius in nece martyrum, amarior post in conflictu hæreticorū, amarissima nunc in moribus domesticorū. Non fugare, non fugere eos potest,
L ita inualuerunt, & multiplicati sunt super numerum. Intestina
Psal.39.b & insanabilis est plaga ecclesiæ, & ideo in pace amaritudo eius amarissima. Sed in qua pace? Et pax est, & non est pax. Pax
Esa.1.a à paganis, & pax ab hæreticis, sed non profecto à filiis. Vox plangentis in tempore isto: Filios enutriui & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me. Spreuerunt & maculauerunt me à turpi vita, à turpi quæstu, à turpi commercio, à negocio denique
Psal.90.a perambulante in tenebris. Supereſt vt iam de medio fiat dæmonium meridianum ad seducendos si qui in Christo residui sunt adhuc permanentes in simplicitate sua. Siquidem absorbuit fluuios sapientium, & torrentes potentium, & habet fiduciam vt Iordanis influat in os eius, id est simplices & humiles
Iob.40.c qui sunt in ecclesia. Ipse enim est Antichristus, qui se non solum diem, sed & meridiem mentietur, & extolletur supra id quod dicitur aut quod colitur deus: quem dominus Iesus interficiet spiritu oris sui, & destruet illustratione aduentus sui, vtpote verus & æternus meridies, sponsus & aduocatus ecclesiæ, qui est super omnia deus benedictus in secula, Amen.

Sermo XXXIIII, *in quo tractatur de humilitate & patientia.*

SI ignoras te ô pulchra inter mulieres, egredere, &
Cant.1.c abi post greges sodalium tuorum, & pasce hædos
M tuos iuxta tabernacula pastorum. Olim sanctus Moyses quoniam multum præsumebat de gratia & familiaritate quam inuenerat apud deū, aspirabat ad quandam visionem magnam, ita vt diceret deo: Si inueni gratiam
Exo.33.c in oculis tuis, ostende mihi teipsum. Accepit autem pro ea visionem longe inferiorem, ex qua tamen ad ipsam quam volebat, posset aliquando peruenire. Filij quoque Zebedei in sim
Matt.20.c plicitate cordis sui ambulantes, magnum aliquid & ipsi ausi sunt, sed ad gradum nihilominus sunt reducti per quem fuerat ascendendum. Ita & modo sponsa quoniam rem grandem postulare videtur, reprimitur sane austeriori responsione, sed plane vtili & fideli. Oportet nāque humiliter sentire de se nitentem ad altiora, ne dum supra se attollitur, cadat à se, nisi in se firmiter per veram humilitatem fuerit solidatus. Et quia ni si humilitatis merito maxima minime obtinentur, propterea qui prouehēdus est, correptiōe humiliatur, humilitate meret.

Tu ergo cum te humiliari videris, habeto id signum in bonum, omnino argumentum gratiæ propinquantis. Nam sicut ante ruinam exaltatur cor, ita ante exaltationem humiliatur.
Iaco.4.b Sane vtrūque legis, deum scilicet & superbis resistere, & humilibus dare gratiam. Nonne denique seruum suum Iob, cum post insignem triumphum, tantam & tam probatam ipsius patientiam larga remunerandam benedictione censeret, prius in multis & districtis percūctationibus humiliare curauit, & sic parare viam benedictioni? At parum est cum per seipsum humiliat nos deus si tunc libenter accipimus, nisi quando & per alium

A alium hoc facit, sapiamus similiter. Quamobrē accipite huius rei mirabile documentum de sancto Dauid. Aliquando male-
2.Re.16.b dictum est illi & à seruo. At ille nec cumulatam iniuriam sen-
Psal.7.a sit, quia præsensit gratiam. Quid mihi, ait, & vobis filij Saruię? O vere hominem secundum cor dei, qui se vlciscenti potius q̄ exprobranti succensendum putauit. Vnde & secura cōscientia loquebatur, Si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam merito ab inimicis meis inanis. Vetuit ergo prohiberi maledicum conuitiantem, quęstum æstimans maledicta. Et addit: Dominus misit illum ad maledicendum Dauid. Prorsus secundum cor dei, qui de corde dei ferebat sententiam. Sequebat lingua maledica, & ille intendebat quid in occulto ageret deus. Vox maledicentis in auribus, & animus inclinabat se ad benedictionem. Nunquid in ore blasphemi deus? Absit. Sed
Psal.118.i eo vsus est ad humiliandum Dauid. Nec latuit prophetam, quippe cui incerta & occulta sapientiæ suæ manifestauerat deus: & ideo dicit: Bonum mihi q̄ humiliasti me, vt discam
B iustificationes tuas. Vides quia humilitas iustificat nos? Humilitas dixi, & non humiliatio. Quanti humiliantur, & humiles non sunt? Alij cum rancore humiliantur. Alij patiēter, & alij libenter. Primi rei sunt, sequentes innoxij, vltimi iusti. Quāquam & innocentia portio iustitiæ est, sed consummatio eius apud humilem. Qui autem dicere potest, bonum mihi quia humiliasti me: is vere humilis est. Non potest hoc dicere qui inuitus tolerat, minus qui murmurat. Neutri horum promittimus gratiam q̄ humiliatur, & si sane longe hi duo à se differant: & alter quidem in patientia sua postideat animam suam, alter in suo murmure pereat. Sedenim & si vnus irā, neu ter tamē gratiam promeretur, quoniam non humiliatis sed humilibus deus dat gratiam. Est autem humilis qui humiliatio-
Iaco.4.b. nem conuertit in humilitatem, & ipse est qui dicit deo: Bonū
Psal.118.i mihi q̄ humiliasti me. Nemini prorsus quod patienter fert bonū est, sed plane molestum. Scimus autem q̄ hilarem datorem
2.Cor.9.b diligit deus. Vnde & cum ieiunamus iubemur caput nostrum
Mat.6.c. vngere oleo, & faciem lauare, vt nostrum scilicet opus bonū spirituali quodam gaudio cōdiatur, & holocaustum nostrum pingue fiat. Etenim sola gratiam quam præfert meretur lęta & absoluta humilitas. Quæ enim coacta fuerit vel extorta,
Iaco.1.a. qualis vtique est in viro patiente illo qui possidet animā suā: hæc inquam humilitas etsi vitam obtinet propter patientiā, propter tristitiam tamen gratiam non habebit. Non enim cōgruit ei qui eiusmodi est, illud scripturæ: Glorietur humilis in exaltatione sua: quoniam non sponte humiliatur, neque libenter. Vis autem videre humilem recte gloriantem, & vere
2.Cor.12.c dignum gloria? Libenter, inquit, gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Christi. Non dicit patienter se ferre infirmitates suas, sed & gloriari, & libenter gloriari in illis, probans etiam sibi bonū esse q̄ humiliatur: nec sufficere
C omnino vt possideat animam suam tanq̄ patiēter humiliatus, nisi & gratiam accipiat tanq̄ sponte humiliatus. Generalē vero hinc audi regulam. Omnis qui se humiliat, ait, exaltabi-
Luc.14.c tur. Significat profecto non omnem exaltandam esse humilitatem, sed eam tantum quæ de voluntate venit, non ex tristitia nec ex necessitate. Nec enim per contrariū omnis qui exaltatur, humiliandus erit: sed tm̄ qui se exaltat, humiliabitur, ni mirum ob voluntariam vanitatē. Ita ergo nō qui humiliatur, sed qui sponte se humiliat, exaltabitur: vtiq; ob meritū voluntatis. Esto enim q̄ humilitatis materia per alium ministratur, verbi gratia, probra, damna, supplicia: nō tamen idcirco recte ab alio q̄ à semetipso humiliatus ille dicetur, qui illa omnia tacita & lęta conscientia, causa dei subeūda decreuerit. Sed quo pgredimur? Patienter vt sentio sustinetis excessum in verbo de humilitate & patientia, sed reuertamur ad locū de quo digressi sumus. Id nāque iccidit nobis ex occasione respōsi quo grandia præsumentem sponsam reprimendā censuit sponsus, & non ad insipientiam illi, sed vt sane ex eo probabilioris & maioris humilitatis daretur occasio, p quā dignior potiorum atq; eorū ipsorū quæ petebat, capacior efficeretur. Verūtamē qa adhuc in ianuis sumus præsentis capituli, discussionis eius initium principio si placet sermonis alterius ordiamur, præsertim ne verba sponsi vel recensēatur cum tędio vel audiantur. Quod ipse auertat à seruis suis Iesus Christ⁹ dominus noster, qui est super omnia deus benedictus in secula, Amen.

De increpatione dura quam facit sponsus ad sponsam, & de duplici ignorantia nimium pauenda & fugienda. D

Sermo XXXV.

SI te, inquit, ignoras, egredere. Dura & aspera increCant.1.a patio q̄ dicit, egredere. Hoc quippe verbum serui audire solent à valde irascentibus & indignantib⁹ dominis, vel ancillæ à dominabus suis cum graviter illas offenderint. Exi hinc, exi à me, egredere à conspectu meo, & à domo ista. Hoc ergo verbo aspero & amaro satis ni miumq; increpatorio vtitur modo sponsus contra dilectā, sub conditione tamen si seipsam ignorauerit. Nil quippe validius efficaciusve ad terrendum potuit in eam intendere, q̄ vt egredi minaretur. Quod & tu aduertere potes, si bene attēdas vn de quo egredi iubeatur. Vnde enim quo putas, nisi de spiritu ad carnem, de bonis animi ad secularia desideria, de interna requie mentis ad mūdi strepitum, & inquietudinem curarum exteriorum? In quibus omnibus non est nisi labor & dolor, atque afflictio spiritus. Quæ enim anima semel à dño didicit & accepit intrare ad seipsam, & in intimis suis dei præsentiam susspirare, & quærere faciem eius semper (spiritus est enim deus, & qui quęrunt eū, oportet eos in spiritu ambulare, & non in carne vt secundum carnem viuant) talis inquam anima nescio an vel ipsam gehennam ad tempus experiri horribilius pœnaliusve ducat, q̄ post spiritualis studij huius gustatam semel suauitatem exire denuo ad illecebras vel potius ad
E molestias carnis, sensuumq; inexplebilem repetere curiositatem, dicente Ecclesiaste: Oculus non impletur visu, nec auris
Eccles.1.b auditu. Audi enim hominem expertum quæ loquimur. Bonus
Thre.3.c es, inquit, domine sperantibus in te, animę quærēti te. Ab hoc bono si quis auertere sanctam illam animam conaretur, puto haud sec⁹ accepisset q̄ si se de paradiso, & ab ipso introitu gloriæ consspiceret deturbari. Audi adhuc & aliū similem huic.
Psal.26.c Tibi dixi cor meum, ait, exquisiui te facies mea, faciem tuam domine requirā. Vnde & dicebat: Mihi autem adhęrere deo
Psal.72.d bonum est. Et item loquens ad animam suam dicit: Conuerte-
Psal.114.b. re anima mea in requiem tuam, quia dominus benefecit tibi.

Dico ergo vobis, nihil est quod intantū formidet quisquis hoc beneficiū semel accepit, q̄ ne gratia derelictus necesse habeat denuo egredi ad carnis consolationes, imò desolatiōes, rursumq; carnalium sensuum sustinere tumultus. Terribilis proinde & nimis formidolosa comminatio, Egredere, & pasce hædos tuos. Quod est, indignam te noueris illa tua familiari & suaui rerum contēplatione cœlestium, intelligibilium, diuinarum. Quamobrē egredere de sanctuario meo corde tuo,
2.Pa.26.c. vbi secretos sacrosq; veritatis ac sapiētiæ sensus dulciter haurire solebas: & magis tanquam vna de secularibus, pascendis & oblectandis tuę carnis sensibus intricare. Hædos quippe (qui peccatum significant, & in iudicio collocandi sunt à sinistris) dicit vagos & petulantes corporis sensus, per quos
F peccatum tanquam mors per fenestras intrauit ad animā. Cui & bene congruit quod sequitur in scriptura, iuxta tabernacu
Cant.1.c. la pastorum. Non enim supra sicut agni, sed iuxta tabernacula pastorum hędi pascuntur. Pastores siquidem qui veri pastores sunt, licet tabernacula habeant de terra & in terra, corpora videlicet sua his diebus quibus nunc militant, non tamen de terra, sed de cœlestibus pascuis greges dominicos pascere cō fuerunt: neque enim suam eis, sed domini prædicant voluntatem. At hędi (qui sunt corporis sensus) cœlestia non requirūt, sed iuxta tabernacula pastorum in omnibus videlicet bonis sensibilibus huius mundi (quæ est regio corporum) sumūt vn de sua desideria non tam satient quàm irritent. Turpis mutatio studiorum, vt cui ante studij fuerat peregrinantem & exulem animam suam sacris meditationibus tanq̄ cœlestibus pascere bonis, dei bene placitū & mysteria voluntatis eius inquirere, penetrare deuotione cœlos, & mente supernas circuire mansiones, salutare patres atque apostolos & choros prophetarum, martyrumque admirari triumphos, ac stupere pulcherrimos ordines angelorum: nunc omnibus his omissis, turpi se mancipet corporis seruituti ad obediendum carni, ad satisfaciendum ventri & gulæ, ad mendicandum in vniuersa terra vnde ex ea quæ præterit mundi huius figura, suam semper famelicam curiositatem aliquatenus consoletur. Exitus aquarum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gen.4.8. G rum deducant oculi mei super huiusmodi animam, quæ cum nutriretur in croceis, demū amplexatur stercora. Pascit enim iuxta beati viri sententiam, sterilem quæ non habebat filios, & viduę non benefacit. Et vide quia non simpliciter egredere: sed, egredere, inquit, & abi post greges sodalium tuorum, & pasce hędos tuos. In quo (vt mihi videtur) magnæ cuiusdā rei nos admonet. Quid istud? Heu quòd egregia creatura iam olim facta de grege, & nunc in peius miserabiliter prorūens, non saltem inter greges remanere permittitur, sed post abire iubetur. Quomodo, inquis? Quomodo legis: Homo cum
Psal.48.d. in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Ecce quomodo de grege facta est egregia creatura. Puto dicerent iumenta si loqui fas
Gen.3.c. esset: Ecce Adam factus est quasi vnus ex nobis. Cum in honore esset, inquit. In quo honore quęris? Habitabat in paradiso, & in loco voluptatis conuersatio eius. Nihil molestiæ, nihil indigentiæ sentiebat, & odoriferis stipatus malis, fulcitus floribus, gloria & honore coronatus, & constitutus super opera manuum plasmatoris. Magis autem ob insigne diuinæ similitudinis præcellebat, & erat illi sors & societas cum plebe angelorum, & cum omni militia cœlestis exercitus.

Ps.103.c. Sed mutauit istam gloriam dei in similitudinem vituli comedentis fœnum. Inde est q panis angelorum factus est fœnū positum in præsepio, appositum nobis tanquam iumentis. Verbum quippe caro factum est, & iuxta prophetam omnis caro
Esa.40.b fœnum. At fœnum istud minime desiccatum est, nec ex eo ce-
H cidit flos, quia requieuit super ipsum spiritus domini. Propter hoc nāque aliquando finis venit vniuersæ carnis, quia spi
Gene.6.a ritus recesserat vitæ. Denique ait: Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est. Carnis nomine hoc loco vitium designari intellige, non naturam. Nec enim spiritum natura expungit, sed vitium. Propter vitium ergo omEsa.40.b. nis caro fœnum, & omnis gloria eius tanquam flos fœni. Exsiccatum est (inquit) fœnum, & cecidit flos, sed non ille flos qui de virga & radice Iesse ascēdit, eo q requieuit super eum spiritus domini. Nec illud fœnum quod verbum factum est,
Ibidem pro eo quòd sequitur in propheta: Verbū autem domini manet in æternum. Si enim fœnum verbum, & verbum in æternū manet, fœnū quoque necesse est maneat in æternum. Alioquin quomodo vitam præbet æternam, si ipsum minime manet in
Ioan.6.e æternum? Ait enim: Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet
Ibidem. in æternum. Et quem panem dicat, aperit cum subiungit: Et panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Quomodo ergo æternum non est, quo æternaliter viuitur? Sed recole nunc mecum vocem filij ad patrem loquentis in psalmo: Non
Psal.15.c dabis (inquit) sanctum tuum videre corruptionem. Haud dubium quin de corpore dicat, quod in sepulchro iacebat exanime. Hoc enim sanctum & angelus qui nunciauit virgini locutus est dicens, & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius dei. Quo ergo pacto sanctum fœnum poterat videre corruptionem, quod de incorrupti vteri perpetuo virore vernantibus pascuis ortum, etiam auidos angelorum in se figere pos-
I sit obtutus, insatiabiliter oblectādos? Perdat sane fœnum viriditatem, si Maria virginitatem amiserit. Ergo cibus hominis mutauit se in pabulum pecoris, homine mutato in pecus. Heu tristis & lachrymosa mutatio, vt homo paradisi accola, terræ dominus, cœli ciuis, domesticus domini sabaoth, frater beatorum spirituum, & cœlestium coheres virtutum, repentina se conuersione inuenerit & propter infirmitatem iacentē in stabulo, & propter pecorinam similitudinem indigentem fœno, & propter indomitam feritatem alligatum præsepio,
Psal.31.b. sicut scriptum est: In chamo & freno maxillas eorum constrin
Esa.1.a ge, qui non approximant ad te. Agnosce tamen ô bos possessorem tuum, & ô tu asine præsepe domini tui, vt prophetæ dei fideles inueniantur qui ista sunt dei mirabilia prælocuti. Cognosce pecus, quem non cognouisti homo. Adora in stabulo quem fugiebas in paradiso. Honora præsepium cuius cō tempsisti imperium. Comede fœnum, quem panem, & panem angelicum fastidisti. Sed quęnam causa (inquis) tantę deiectionis? Profecto quòd homo cum in honore esset, non intellexit. Quid non intellexit? Non dicit: Non dicamus. Positus in honore non intellexit quòd limus esset, honoris fastigio delectatus: & continuo in se expertus est quòd tanto post tepore homo de filiis captiuitatis & prudenter aduertit, & ve- K raciter protulit dicens: Qui se putat aliquid esse cum nihil Gala.6.a
sit, ipse se seducit. Vę misero, quòd non fuit qui iam tunc diceret ei: Quid superbis terra & cinis? Hinc egregia creatura gregi admixta est, hinc bestiali similitudine dei similitudo mutata est, hinc societas cum iumentis pro consortio angelorum inita est. Vides quàm sit fugienda nobis hæc ignorantia, de qua tot milia malorum vniuerso nostro generi prouenerunt? Ait enim propterea hominem iumentis insipientibus psal.48.d
comparatum, quia non intellexit. Cauenda proinde omnimodis ignorantia, ne forte si adhuc sine intellectu & post vexationem inuenti fuerimus, multo plura & grauiora prioribus mala inueniant nos, dicaturq; de nobis: Curauimus Babylo- Hie.51.a
nem, & non est sanata. Merito quidem, quòd nec vexatio dederit intellectum auditui. Et vide ne forte etiam hic sponsus cum dilectam ab ignorantia tanto increpationis tonitruo deterreret, propterea minime dixerit, egredere cum gregib⁹, aut egredere ad greges, sed egredere (ait) post greges sodalium tuorum. Vt quid hoc? Sane vt secundam proinde ignorantiam priore magis pauendam pudendamque ostenderet, quòd illa hominem bestiis parem fecisset, ista & posteriorem. Nam homines quidem merito ignorantiæ ignorati, id est reprobati, & ad tremendum illud iudicium stare, & igni perpe- L
tuo tradi habent, non autem & pecudes. Nec dubium fore deterius his qui sic erunt, quàm his quæ omnino non erunt. Mar.14.c
Melius ei fuerat (inquit) si natus non fuisset homo ille. Nō vtique si natus non fuisset omnino, sed si natus non fuisset homo, sed verbi gratia aut pecus, aut alia quæpiam creatura, quæ quoniam iudicium non haberet, ad iudicium non veniret, ac per hoc nec ad supplicium. Sciat ergo anima rationalis quæ se ob priorem ignorantiam erubescit pecudes habere sodales in perfruendis vtique bonis terræ, non etiam similiter socias habituram in perferendis tormentis gehennæ, & tum demum etiam ab ipsis gregibus suorum sodalium iumentorum cum dedecore exturbandam, nec iam vel cum ipsis iturам, sed plane post, quando illis nihil mali sentientibus, ipsa malis omnibus exponetur. A quibus non liberabitur in æternum, si quidem secundo ignorare adiecerit. Egreditur itaque homo & solitarius abit post greges sodalium suorum, cum solus in inferno inferiori retruditur. An non tibi posteriorem videtur tenere locum, qui ligatis manibus & pedibus proiicitur in te- Luc.11.d
nebras exteriores? Et erunt profecto nouissima hominis illius peiora prioribus, quando qui prius bestiis æquabatur, nūc & postponitur. Puto quòd & in præsenti vita, si bene aduertas, posteriorem ire pecoribus hominem iudicabis. An nō siquidem tibi videtur ipsis bestiis quodammodo bestialior es- M
se homo ratione vigens, & ratione non viuens? Nam pecus quidem si se ratione non regat, excusationem habet à natura, à qua hoc ei penitus munus negatum est: non habet homo, cui ab ipsa speciali prerogatiua donatum est. Merito proinde eoipso censetur homo egredi, & post ire gregalibus animantibus, quòd solum hoc animal conuersatione degeneri iura naturæ transgrediens, rationis compos, rationis expertia moribus & affectibus imitatur. Conuincitur ergo ire post greges homo, & nunc quidem deprauatione naturæ, postmodum autem & extremitate pœnæ. Ecce sic maledicetur homo qui ignorantiam dei habere inuentus fuerit. Dei dicam, an sui? Vtrūque sine dubio, vtraque ignorantia damnabilis est, vtralibet sufficit ad perditionem. Vis scire quia ita est? Sed de dei minime dubitas, si tamen constat tibi non aliam vitam esse æternam, quàm vt patrem cognoscas deum verum, & quē misit Iesum Christum. Audi ergo sponsum liquido & aperte in anima etiam animę ignorantiam condemnantem. Quid enim dicit? Non vtique si deum, sed si ignoras te, inquit, &c.

Patet ergo quia ignorans ignorabitur, siue se, siue deum 1.Cor.14.g
ignorare contingat. De qua vtraque ignorantia erit nobis (si tamen deus manum apponat) vtilis admodum disputatio. Nō modo tamen, ne fatigati, & non præmissa ex more oratione, aut ego minus diligenter rem necessariam prosequar, aut vos minus attente, quæ non nisi magno suscipienda sunt desiderio audiatis. Etenim si corporis cibus cum absque appetitu & satiatus illum sumis, non modo non prodest, sed & nocet plurimum, multo magis panis animæ cum fastidio sumptus, non scientiæ

A scientię nutrimentum, sed magis tormentum conscientię importabit. Quod à nobis auertat sponsus ecclesiæ Iesus Christus dominus noster, qui est super omnia deus benedictus in secula, Amen.

Quod scientia literarum sit bona ad instruendum, sed scientia propriæ infirmitatis sit utilior ad salutem.

Sermo XXXVI.

EN ego meæ promissioni, en ego desideriis vestris, en ego etiam deo pro debito famulatu triplici, vt videtis, ratione vrgeor ad loquendum, pacti veritate, charitate fraterna, timore domini. Si tacuero, os meum condemnabit me. Quid si loquar? Profecto vereor idem iudicium, ne loquentem videlicet & non facientem idē-
Rom.15.f. tidem os meum cōdemnet me. Iuuate me orationibus vestris vt semper possim & loqui quæ oportet, & opere implere quę loquor. Non ignoratis hodiernum vobis propositum esse sermonem de ignorantia, vel potius de ignorantiis, quoniam duę si meministis, propositę sunt, nostri vna, & altera dei. Quas & monuimus ambas esse cauendas, quòd ambæ damnabiles sint. Superest vt clarius hoc ipsum faciam, edisseram plenius. Sed prius quærendum existimo, sit ne ignorantia omnis damnabilis. Et mihi quidem videtur non esse, (neque enim omnis ignorantia damnat) sed multa & innumera esse quę nescire li-
B ceat absque diminutione salutis, verbi gratia si ignoras fabrilem artem, seu carpentariam, aut cementariam, & quæcunque istiusmodi sunt artes quę ad vsus vitæ huius præsentis ab hominibus exercentur, nunquid impedit ad salutem? Etiam absque omnibus illis artibus quæ liberales dicuntur, quanuis honestioribus vtilioribusq; studiis & discantur & exerceantur, & quàm plurimi hominum salui facti sunt placentes moribus
Heb.11. atque operibus: quantos enumerat Apostolus in epistola ad Hebręos factos dilectos non in scientia literarum, sed in conscientia pura & fide non ficta? Omnes placuerunt deo in vita sua, vitę meritis, non scientiæ. Petrus & Andreas & filij Zebedæi, cęteriq; condiscipuli omnes non de schola rhetorum aut philosophorum assumpti sunt, & nihilominus tamen saluator per ipsos operatus est salutem in medio terræ. Non in sapientia quæ in ipsis esset plus quàm in cunctis viuentibus, quemadmodum sanctus aliquis de semetipso confessus est, sed in fide & lenitate ipsorum saluos fecit illos, etiam & sanctos, etiā & magistros. Denique notas mundo fecerunt vias vitæ, & nō in sublimitate sermonis, aut in doctis humanæ sapientiæ verbis, sed sicut placuit deo per stultitiam prædicationis eorum saluos facere credentes, quia mundus eum in sua sapientia nō cognouit. Videar forsan nimius in suggillatione scientiæ,
C & quasi reprehendere doctos, ac prohibere studia literarum. Absit. Non ignoro quantum ecclesiæ profuerint & prosint literati sui, siue ad refellendos eos qui ex aduerso sunt, siue ad
Osee.4.b simplices instruendos. Denique legi. Quia tu repulisti scien-
Dan.12.b tiam, repellam & ego te, vt non fungaris mihi sacerdotio. Legi. Qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas
1.Cor.8.a æternitates. Sed & scio vbi legerim scientia inflat: & rursum,
Eccles.1.d qui apponit scientiam, apponit & dolorem. Vides quia differentia est scientiarum, quando alia inflans, alia contristans est? Tibi vero velim scire quęnam harum videatur vtilior seu magis necessaria ad salutem, illa ne quæ tumet, an quę dolet? Sed non dubito quin dolentem tumenti præferas: quia sanitatem quā tumor simulat, dolor postulat. Qui aūt postulat, ꝓpīquat
Lucæ.11.b salutī: qm̄ qui petit accipit. Deniq; qui sanat cōtritos corde,
Psal.146.a execratur inflatos, dicēte sapiētia, quia deus superbis resistit,
Iaco.4.b. humilib⁹ aūt dat gratiā. Et apostol⁹ aiebat: Dico aūt p gratiā
Roma.12.b quæ data est mihi, omnib⁹ qui sunt inter vos, nō plus sapere q̄ oportet, sed sapere ad sobrietatem. Non prohibet sapere, sed plus sapere quàm oportet. Quid est autem sapere ad sobrietatem? Vigilantissime obseruare quid scire magis priūsve oporteat. Tempus enim breue est. Est autem quod in se est omnis scientia bona, quæ tamen veritate subnixa sit: sed tu qui cum timore & tremore tuam ipsius operari salutem pro temporis breuitate festinas, ea scire prius ampliusque curato, quæ senseris viciniora saluti. Nonne medici corporum medicinę portionē diffiniunt eligere in sumendis cibis quid prius, quid posterius, & quemadmodum quid q; sumi oporteat? Nā D
etsi bonos constat esse cibos quos deus creauit, tu tamen ipsos tibi si in sumendo modum & ordinem non obserues, reddis plane non bonos. Ergo quod dico de cibis, hoc sentite & de scientiis. Sed melius mitto vos ad magistrum. Non est enim nostra ista sententia, sed illius imò & nostra, quoniam ve
1.Cor.8.a ritatis. Qui se, inquit, putat aliquid scire, nondum scit quomodo oporteat eum scire. Vides quoniam non probat multa scientem, si sciendi modum nescierit? Vides inquam quomodo fructum & vtilitatem scientię in modo sciendi constituit? Quid ergo dicit modum sciendi? Quid nisi vt scias quo ordine, quo studio, quo fine quæque nosse oporteat? Quo ordine? vt id prius, quod maturius ad salutem. Quo studio? vt id ardentius, quod vehementius ad amorem. Quo fine? vt non ad inanem gloriam, aut curiositatem, aut aliquid simile, sed tantum ad ædificationem tuam vel proximi. Sunt nāque qui scire volunt eo fine tantum vt sciant, & turpis curiositas est. Et sunt qui scire volunt vt sciantur ipsi, & turpis vanitas est. Qui profecto non euadent subsannantem satyricum, & ei
Persius satyra. 1. qui eiusmodi est decantantem. Scire tuum nihil est, nisi te sci re hoc sciat alter. Et sunt item qui scire volunt vt scientiam suam vēndant, verbi causa pro pecunia, pro honoribus: & turpis quęstus est. Sed sunt quoque qui scire volunt vt ædificent, & charitas est. Et item qui scire volunt vt ædificentur, & pru
E dentia est. Horum omnium soli vltimi duo non inueniuntur in abusione scientiæ, quippe qui ad hoc volunt intelligere vt benefaciāt. Deniq; intellectus bonus omnibus faciētibus eū.
Psal.110.b Reliqui omnes audiant: Scienti bonum & non facienti, pec
Iaco.4.d catum est ei. Ac si per similitudinem dicat. Sumenti cibum & non digerenti, pernicioſum est ei. Cibus siquidem indigestus & qui bonam non habet decoctionem, malos generat humores, & corrumpit corpus, & non nutrit. Ita & multa scientia ingesta stomacho animę, quę est memoria, si decocta igne charitatis non fuerit, & sic per quosdam artus animæ mores scilicet atque actus transfusa atque digesta, quatenus ipsa de bonis quæ nouerit vita attestante & moribus bona efficiatur: nonne illa scientia reputabitur in peccatum, tanquam cibus conuersus in prauos noxios q; humores? An non malus humor peccatum? an non mali humores praui mores? An non inflationes & tortiones in conscientia sustinebit qui huiusmodi est, sciens videlicet bonum, & non faciens? An non responsum mortis & damnationis totiens in semetipso habebit, quotiēs in mentem venerit sermo quem dixit deus, quia seruus sciens voluntatem domini sui & non faciens digna, plagis vapulabit Luc.12.f.
multis? Et vide ne forte in persona talis animæ propheta plangeret dicens: Ventrem meum doleo, ventrem meum do- Hiere.4.c.
leo. Nisi quòd ipsa ingeminatio geminū videtur innuere sensum, vt præter hunc quem diximus, etiam alium requiramus. F
Puto enim quòd in sua persona potuit hoc dixisse propheta, quòd videlicet scientia plenus, & æstuans charitate, & omnino effundere cupiens, non inueniret qui curaret audire, & sic quasi oneri sua sibi scientia erat, quam communicare non poterat. Plangit itaque pius ecclesiæ doctor tam illos qui scire contemnunt quomodo sit viuendum, quàm illos qui scientes male nihilominus viuunt. Et hoc pro eo quòd eundem sermonem propheta repetit. Aduertis ne iam quàm verum sensit Apostolus, quia scientia inflat? Volo proinde animam primo omnium scire seipsam, quòd id postulet ratio & vtilitatis & ordinis. Et ordinis quidem: quoniam quod nos sumus, primum est nobis: vtilitatis vero, quia talis sciētia non inflat, sed humiliat, & est quædam præparatio ad ædificandum. Nisi enim super humilitatis stabile fundamentum, spirituale ædificium stare minime non potest. Porro ad se humiliandum nihil anima inuenire viuacius seu accommodatius potest, q̄ si se in veritate inuenerit, tantum non dissimulet, non sit in spiritu eius dolus, statuat se ante faciem suam, nec se à se auertere abducatur. Nonne sic ita intuens clara luce veritatis inueniet se in regione dissimilitudinis, & suspirans misera quam iam latere non poterit quòd vere misera sit, nonne cum propheta clamabit ad dominum, In veritate tua humiliasti me? Nam quomodo non vere humiliabitur in hac vera cognitione sui, cum se perceperit oneratam peccatis, mole huius mortalis corporis aggrauatam, terrenis intricatam curis, carnaliū

desiderіorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G defideriorum fece infectam,cęcam, curuam, infirmam,implicitam multis erroribus, expositam mille periculis,mille timoribus trepidam, mille difficultatibus anxiam, mille suspicionibus obnoxiam,mille necessitatibus ęrumnosam, procliuem ad vitia, inualidam ad virtutes? Vnde huic iam extollentia oculorum, vnde leuare caput? Nonne magis conuertetur in ærumna sua, dum configitur spina? Conuertetur inquam ad lachrymas,conuertetur ad planctus & gemitus,conuertetur ad
psal.31.a dominum, & in humilitate clamabit, sana animam meam: *psal.40.a*
quia peccaui tibi. Porro conuersa ad dominum recipiet consolationem,quia pater est misericordiarum, & deus totius cō solationis. Ego quandiu in me respicio, in amaritudine moratur oculus meus. Si autem suspexero & leuauero oculos ad diuinæ miserationis auxilium: temperabit mox amaram visio-
psal.41.b. nem mei, visio læta dei, cui & dico: Ad meipsum anima mea conturbata est, propterea memor ero tui. Nec mediocris dei visio,pium & deprecabilem experiri,sicut reuera benignus & misericors est,& præstabilis super malitia, quippe cuius natura bonitas, & cui proprium est misereri semper & parcere. Tali itaque experimento & tali ordine salubriter innotescit deus cum prius se homo nouerit in necessitate positum,& cla-
psal.49.c. mabit ad dominum,& exaudiet eum,& dicet: Eruam te,& honorificabis me. Atque hoc modo erit gradus ad notitiam dei, cognitio tui: & eximagine sua quæ in te renouatur,ipse vide-
H bitur, dum tu quidem reuelata facie gloriam domini cum fiducia speculando,in eandem imaginem transformaris de claritate in claritatem tanquam à domini spiritu. Sed iam demum aduerte quomodo vtraque cognitio sit tibi necessaria ad salutem,ita vt neutra carere valeas cū salute. Nam si ignoras te,non habebis timorem dei in te,non humilitatem. An vero sine timore dei & sine humilitate de salute præsumas, tu videris. Bene feciſtis grunniendo significare quòd minime ita sapiatis,imò quòd non ita desipiatis,ne in eo quod planum est immoremur. Sed attendite cætera. An potius pausandū est nobis propter somnolentos? Putabam me vno sermone implere quod promisi de duplici ignorantia: & feciſſem nisi fastidiosis longior videretur. Quosdam siquidem oscitantes, quosdam & dormitantes intueor. Nec mirum. Precedentis no ctis vigiliæ(longissimę quippe fuerunt)excusant eos. Verum illis quid dicam qui & tunc dormierunt, & modo nihilominus dormiunt? Sed non pergo nunc vlterius exagitare verecundiam eorum,sufficit tetigisse. Puto quòd melius deinceps vigilabunt, nostræ obseruationis cauterium verituri. In hac spe gerimus eis hac vice morem, & quod continuādum ratio exigebat,eorum charitate(pendente licet disputatione) partimur, facientes finem vbi non erat finis. Ipsi vero super sibi facta indulgentia nobiscum glorificent sponsum ecclesiæ le-
I sum Christum dominum nostrum, qui est super omnia deus benedictus in secula, Amen.

De *duabus notitiis, & de duabus ignorantiis: & de his quæ ex se parturiunt.*

Sermo XXXVII.

PVto non habemus nunc opus hortari ad vigilandum, cum absq; dubio sermo ille suggillatorius vigilet, vtpote adhuc recēs, qui heri à nobis charitatiuè prolatus, bene aliquos expergefecit. Ergo tenetis memoria quòd teneam assensum vestrum, neminem absque sui cognitione saluari: de qua nimirum mater salutis humilitas oritur, & timor domini, qui & ipse sicut initium sapiētiæ: ita est & salutis. Nemo dico absque illa cognitione saluatur, qui tamen ætatem habeat ac facultatē cognoscēdi. Quod propter paruulos loquor & propter fatuos, quorum alia ratio est. Quid si ignoras deum? Poteritne spes esse salutis cum dei ignorantia? Ne hoc quidem. Nec enim potes aut amare quem nescias, aut habere quem non amaueris. Noueris proinde te, vt deum timeas: noueris ipsum, vt æquè ipsum diligas. In altero initiaris ad sapientiam, in altero & consummaris: quia initium sapientię timor domini est, & plenitudo legis est charitas. Tam ergo vtraque ignorantia cauenda est tibi, quàm sine timore & amore dei salus esse non potest. Cætera indisserentia sunt, nec salutem si sciantur, nec damnationem si nescian tur habentia. Non tamen dico contemnendam aut negligendam scientiam literarum, quæ ornat animam, & erudit eam, & K
facit vt possit etiam alios erudire. Sed duo illa oportet & expedit vt præcedant, in quibus summam salutis constitui superior ratio declarauit. Et vide si non intuebatur & si non docebat hūc ordinem qui dicebat: Seminate vobis ad iustitiam, *Esa.37.c. & Osee 10.d.*
metite spem vitæ, & tunc demum illuminate vobis(ait)lumē scientię. Vltimam posuit scientiam, tanquam picturam, quæ statum habere nequeat super inane, & ideo illa duo præmisit & subiecit illi tanquam si solidum aliquid picturę substerneret. Securus iam intendam scientiæ, si vitæ prius per beneficium spei securitatem accepero. Tu ergo seminasti tibi ad iustitiam, si ex vera notitia tui euigilasti timere deum, temetipsum humiliasti, fudisti lachrymas, eleemosynas profudisti, cæteris q̄ te pietatis actionibus mancipasti, ieiuniis & vigiliis afflixisti corpus, si pectus tunsionibus, cœlos clamoribus fatigasti. Hoc siquidem seminare est ad iustitiam. Semina sunt bona opera, bona studia, semina lachrymæ sunt. Ibant (inquit) & fle- *psal.125.a,*
bant mittentes semina sua. Sed quid? Semper flebunt? Absit. *Ibidem.*
Sed venient cum exultatione portantes manipulos suos. Merito cum exultatione, cum reportant manipulos gloriæ. At istud(inquis) in resurrectione in nouissimo die, & est nimis longa expectatio. Noli animo frangi, noli deficere à pusillanimitate spiritus, habes interim de primitiis spiritus, quod ad præsens in exultatione metas. Seminate(ait) vobis iustitiam, L
metite spem vitę. Non te modo mittit ad diem nouissimum qñ res iā erit in re, & non in spe: sed de presenti loquit. Prorsus magna lætitia & exultatio multa nimis cū vita venerit.

Sed nunquid tantæ lętitię spes erit sine lætitia? Spe gaudē- *Roma.12.c*
tes: ait Apostolus. Et Dauid non lætaturum, sed lætatum se di- *psal.121.a*
xit q̄ in domum domini se speraret iturum. Nondum vitam tenebat, sed spem profecto vitę messuerat: atque in semetipso experiebatur veritatem scripturæ perhibentis, quia non modo remuneratio, sed ipsa quoque expectatio iustorum lætitia. Hanc parit in animo illius qui sibi ad iustitiam seminauit, *Prou.10.d*
præsumpta indulgentia delictorum, si tamen ipsam indulgentiam efficacia attestatur acceptæ gratiæ ad viuendum sanctius deinceps. Omnis in vobis qui hæc sentit intra se actitari, scit quid loquitur spiritus, cuius vox atque operatio minime inter se vnquam dissentiunt. Propterea ergo intelligit quæ *1.Cor.12.a*
dicuntur, quoniam quæ foris audit, intus sentit. Nam qui in nobis loquitur, operatur in vobis, vnus atque idem spiritus diuidens singulis prout vult: aliis quidem loqui, aliis autem operari quod bonum est. Quisquis itaque vestrum post illa amara & lachrymosa conuersationis suę primordia respirasse in spem, atque in quoddam serenum supernæ consolationis pēnis gratiæ subleuatum se euolasse lætatur, is profecto iam metit suarum recipiēs fructum temporaneum lachrymarum, & ipse vidit deum, & audiuit vocem dicentis: Date ei de fru- *Prou.31.b*
M
ctibus manuum suarum. Nam quomodo non vidit deum, qui gustauit & vidit quoniam suauis est dominus? Quàm dulcem & suauem te sensit domine Iesu, cui à te non modo peccata donata sunt, sed & munus sanctitatis indultum est: neque id solum, sed addita insuper ad cumulum bonorum vitæ æternæ promissio? Fœlix qui tantum iam messuit, habēs interim quidem fructum suum in sanctificationem, finem vero vitam æternam. Merito qui se inuento fleuit, gauisus est viso domino, ad cuius vtique miserationis intuitum tantos iam leuauit manipulos, remissionem, sanctificationem, spem vitæ. O q̄ *psal.125.a*
verus est sermo qui in propheta legitur: Qui seminant in lachrymis, in exultatione metent. Vbi breuiter comprehensa vtraque cognitio est, & nostri quidem in lachrymis serens: quæ autem dei, metens in gaudio. Hac ergo in nobis gemina prœeunte notitia, iam ea quæ forte supercreuerit scientia minime inflat, vtpote quæ nihil afferre valeat terreni commodi vel honoris, quod non sit sane inferius spe concepta, lætitiaq; spei iam altius radicata in animo. Spes autem non confundit, quia charitas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum *Roma.5.a*
sanctum qui datus est nobis. Ideo illa non confundit, quia ista infundit certitudinem. Per hanc enim ipse spiritus testimonium perhibet spiritui nostro quod filij dei sumus. Quidnam igitur nobis de nostra quantacunque scientia prouenire possit quod non sit minus hac gloria qua inter dei filios numeramur? Parum dixi, nec respici in eius cōparatione potest orbis

A orbis ipse & plenitudo eius, etiam si totus cedat vniuersis nostrum in possessionem. Cęterum si nos ignorantia dei tenet, quomodo speramus in eum quem ignoramus? si nostri, quomodo humiles erimus, putantes nos aliquid esse, cum nihil simus? Scimus autem nec superbis nec desperatis partem esse vel societatem in sorte sanctorum. Intuere ergo nunc mecum quanta cura & solicitudine ambas istas repellere à nobis ignorantias debeamus, quarum omnis peccati altera initium parit, altera consummationem: sicut duarum è regione notitiarum initium sapientiæ vna, perfectionem altera gignit: illa timorem domini, ista charitatem. At istud de notitiis supra ostensum est. Nunc de ignorantiis vide. Etenim sicut initiū sa-
Eccles.1.b. pientię timor domini, sic initium omnis peccati superbia: &
10.b quomodo perfectionem sibi sapientiæ vendicat amor dei, ita desperatio sibi omnem malitiæ consummationē. Et quemadmodum ex notitia tui venit in te timor dei, atque ex dei notitia dei itidem amor: sic ecōtrario de ignorantia tui superbia, ac de dei ignorantia venit desperatio. Sic autem superbiam parit tibi ignorantia tui, cum meliorem quàm sis decepta & deceptrix tua cogitatio te esse mentitur. Hoc quippe est superbia, hoc initium omnis peccati, cum maior es in tuis oculis quàm apud deū, quàm in veritate. Et ideo qui primus peccauit hoc grande peccatum (diabolum loquor) de ipso dictū
Ioan.8.f. B est, quia in veritate non stetit, sed mendax est ab initio: quoniam quod in sua fuit cogitatione, non fuit in veritate. Quid si in eo discordaret à veritate, vt minorem se inferioremque putaret quàm veritas haberet? Excusaret eum sua proculdubio ignorantia, & minime reputaretur superbus, nec tam inueniretur iniquitas eius ad odium, quàm humilitas fortassis ad gratiam. Si enim in quonam statu vnumquemque nostrum habeat deus, liquido cognoscerem us: nec supra sane nec infra secedere deberemus, veritati in omnibus acquiescentes.
1.Reg.22.b Nunc autem quia consilium hoc posuit tenebras latibulum
Eccles.9.a suum, & sermo absconditus est à nobis, ita vt nemo sciat si di-
Luc.14.b gnus sit amore vel odio, iustius tutiusq; profecto iuxta ipsius veritatis consilium nouissimum nobis locum eligimus, de quo postmodum cum honore superius educamur, quàm præsumimus altiorem, vnde cedere mox oporteat cum rubore. Non est ergo periculum quantumcunque te humilies, quantumcūque reputes minorem quàm sis, hoc est quàm te veritas habeat. Est autem grande malum, horrendumque periculum, si vel modice plus vero te extollas, si vel vni videlicet in tua cogitatione te præferas, quem forte parem tibi veritas iudicat: aut etiam superiorem. Quemadmodum enim si per ostium transeas cuius superliminare(vt ad intelligentiam loquar) nimium bassum sit, non nocet quantumcunque te inclinaueris, nocet autem si vel transuersi digiti spatio plus quàm ostij pa-
C titur mēsura erexeris, ita vt impinguas, & capite quassato collidaris: sic in anima non est plane timenda quamtalibet humiliatio, horrenda autem nimiumq; pauenda vel minima temere præsumpta erectio. Quamobrem noli te homo comparare maioribus, noli minoribus, noli aliquibus, noli vni. Quid scis enim ô homo si vnus ille quem forte omnium vilissimum atque miserrimum reputas, cuius vitam sceleratissimam ac singulariter fœdissimam horres, & propterea illum putas spernendum non modo præte, qui forte iam sobrie & iuste & pie viuere te confidis, sed etiam præ cæteris omnibus sceleratis
psal.76.c tāquam omnium sceleratissimum: quid scis, inquam, si melior & te & illis mutatione dexteræ excelsi in se quidem futurus sit, in deo vero iam sit? Et propterea non mediocrem, non vel penultimum, non ipsum saltem inter nouissimos eligere
Luc.14.b locum nos voluit: sed recumbe, inquit, in nouissimo loco: vt solus videlicet omnium nouissimus sedeas, teq; nemini non
Eccli.10.b dico præponas, sed nec comparare præsumas. En quantum malum venit de ignorantia nostri. Vtique peccatum diaboli, & initium omnis peccati superbia. Quid etiam dei parturiat ignorantia, aliàs videbimus. Nam nunc horę breuitas non permittit, quoniam hodie tarde conuenimus. Itaque sufficiat vnumquęque modo ne seipsum ignoret admonitum esse non solum sermone nostro, sed ipsius quoque dignatione sponsi ecclesiæ Iesu Christi domini nostri, qui est super omnia deus benedictus in secula, Amen.

Qualiter ex ignorantia dei nascitur desperatio, & qualiter sponsa dicatur pulchra inter mulieres. D

Sermo XXXVIII.

QVid igitur dei ignorantia parturit? Nam hinc incipiendum est, sicut recordamini hic heri fuisse termi natum. Quid itaque parturit? Diximus desperationem: sed quonam modo, dicamus. Forte aliquis reuersus in se, & displicens sibi in omnibus malis quæ fecit, cogitans q̄ resipiscere & redire ab omni via mala & carnali conuersatione sua, si ignorat q̄ sit bonus deus, q̄ suauis & mitis, & q̄ multus ad ignoscēdum: nonne sua carnalis cogitatio arguet *Sapiē.12.a* *Esa.55.c*
eum, & dicet: Quid facis? Et vitam istam vis perdere & futuram? Peccata tua maxima sunt: & nimium multa. Nequaquam pro tot & tantis, nec si te excories, sufficies satisfacere. Complexio tenera est, vita extitit delicata, consuetudinem difficilè vinces. Pro his & similibus desperatus resilit miser, ignorans q̄ facile omnipotens qui neminem vult perire, cuncta ista dissolueret: sequitur q̄ impœnitentia, quæ est delictum maximum, & blasphemia irremissibilis: ipse vero aut conturbatus nimia tristitia absorbetur & fertur in profundum, minime iā vt consolationem recipiat emersurus sicut scriptum est: Im- *Prou.18.a.*
pius cum venerit in profundum malorum, contemnit. Aut certe dissimulans, & sibi qualicūque verisimili blandiens ratio- E
ne reuocat se irreuocabiliter in seculum ad perfruendum & deliciandum in omnibus bonis eius quoad licuerit. Cum aūt *1.Thes.5.a*
dixerit pax & securitas, tunc repentinus ei superueniet interitus, sicut dolor in vtero habentis, & non effugiet. Ita ergo & de ignorantia dei, vniuersæ malitiæ consummatio venit, quæ est desperatio. Apostolus dicit q̄ ignorantiam dei quidam habent. Ego autem dico omnes ignorare deum qui nolunt cō- *1.Cor.15.a&e*
uerti ad deum. Neque enim ob aliud proculdubio renuūt: nisi quia grauem & seuerum imaginantur qui pius est: durum & implacabilem, qui misericors est: ferum & terribilem, qui amabilis est, & mentitur iniquitas sibi, formans sibi idolum p̄ eo quod non est ipse. Quid timetis modicę fidei, vt peccata nolit remittere? Sed affixit ea cruci cum suis manibus. Quod teneri & delicati estis? Sed ipse nouit figmentum nostrū. Quod male assueti, & ligati peccandi consuetudine? Sed dominus *Psal.145.b*
soluit compeditos. Forte ne irritatus immanitate & multitudine criminum cunctetur porrigere manum adiutorij? Sed vbi abundauit delictum, superabūdare & gratia consueuit. An *Rom.5.d*
de vestimento soliciti estis vel cibo, cæteris q̄ corpori vestro necessariis, & propterea cunctamini relinquere vestra? Sed scit quia his omnibus indigetis. Quid vultis amplius? Quid iā impedit à salute? Sed hoc est quod dico, deum ignoratis, sed F
nec creditis auditui nostro: vellem vos vel expertis credere: quia nisi credideritis, non intelligetis. Sed non est omnium fides. Absit autem vt de tali, hoc est de dei ignorantia spōsam commonitam sentiamus, quæ tanta sponsi pariter & dei sui non dico agnitione, sed amicitia & familiaritate donata est, vt eius crebra colloquia & oscula mereretur, & nunc familiari ausu loquitur: Indica mihi vbi pascas, vbi cubes in meridie. *Cant.1.d*

Vbi sane non ipsum, sed locum habitationis glorię eius sibi indicari requirit: quāquam non aliud ipse, & aliud locus eius vel gloria. Sed reprimēda censetur propter præsumptionem, & de sua ipsius commonenda cognitione, in qua nimirū visa est aliquatenus caligare, quæ tantæ se æstimarit idoneam visioni, siue minus attendens præ excessu suo quod esset in corpore: siue frustra sperans etiam manentem in corpore ad illam se posse inaccessibilem accedere claritatem. Ergo ad se ipsam protinus reuocatur, & ignorantia conuincitur, & inso- *Cant.1.e*
lentia castigatur. Si ignoras te(inquit)egredere. Terribiliter sponsus intonat in dilectam, non tanquam sponsus, sed tanquā magister, & non quasi iratus, sed vt territa purgaretur, purgata idonea redderetur huic ipsi cui inhiat visioni. Mundicordibus nempe illa visio sequestratur. Pulchre autem pulchram, non omnimodè quidem, sed pulchram inter mulieres eam dicit, videlicet cum distinctione: quatenus & ex hoc amplius reprimatur, & sciat quid desit sibi. Ego enim puto mulierum nomine hoc loco appellatas animas carnales ac seculares, nihil in se virile habentes, nihil forte aut constans in suis actibus demonstrantes, sed totum remissum, totum fœmineum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G neum & molle quod viuunt & quod agunt. Spiritualis autem anima etsi inde iam pulchra quòd non secundum carnem ambulat, sed secundum spiritum, ex eo tamen quòd adhuc in corpore viuit, citra perfectum adhuc pulchritudinis proficit, ac proinde non pulchra omnimodo, sed pulchra inter mulieres, id est inter animas terrenas, & quæ non sunt sicut ipsa spirituales, non autem inter angelicas beatitudines, non inter virtutes, potestates, dominationes. Sicut patrum aliquis olim inuentus & dictus est iustus in generatione sua, id est præ omnibus sui temporis suæq; generationis, & Thamar iustificata perhibetur ex Iuda, hoc est præ Iuda: & in euangelio publicanus descendisse refertur de templo iustificatus, sed iustificatus à pharisæo: & quomodo magnus ille Ioannes magnifice quondam commendatus est, quòd videlicet superiorem non haberet, sed hoc inter natos mulierum, non autem inter choros beatorum cœlestium q; spirituum: ita & sponsa modo dicitur pulchra, sed interim adhuc inter mulieres, & non inter cœlestes beatitudines. Desinat proinde quandiu in terris est, quę in cœlis sunt curiosius inuestigare, ne forte scrutatrix maiestatis opprimatur à gloria. Desinat inquam donec inter mulieres versatur, inquirere quæ apud sublimes illas sunt potestates, solis ipsis perspicua, solis licita tanquam cœlestibus cœlestia ad videndum. Mirabilis facta est, inquit, visio ista ex te ô sponsa, quam tibi postulas demonstrari: nec modo præuales intueri meridianam & miram quam inhabito claritatem.

H Dixisti em: Indica mihi vbi pascas, vbi cubes in meridie. Sed enim induci in nubes, penetrare in plenitudinem luminis, irrũpere claritatis abyssos, & lucem habitare inaccessibilem, nec temporis est huius nec corporis. Id tibi in nouissimis reseruatur, cum te mihi exhibuero glorioſam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid huiusmodi. An nescis quia quandiu viuis in hoc corpore, peregrinaris à lumine? Quomodo quæ necdum tota pulchra es, idoneam te existimas vniuersitatem pulchritudinis intueri? Quomodo denique quæris me in mea claritate videre, quæ adhuc ignoras te? Nam si te plenius nosses, scires vtique corpore quod corrumpitur aggrauatam nullatenus posse attollere oculos, & figere in illum sulgorem in quem prospicere angeli concupiscunt. Erit cum apparuero quòd tota pulchra eris, sicut ego pulcher sum totus:

Cant.4.a & simillima mihi, videbis me sicuti sum. Tũc audies. Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Nunc vero etsi ex parte iam similis, ex parte tamen dissimilis, contenta esto ex

Eccli.13.c parte cognoscere. Teipsam attẽde, & altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutata fueris. Alioquin si ignoras te ô pulchra inter mulieres, nam & ego te dico pulchram, sed inter mulieres, hoc est ex parte. Cum autem venerit quod perfectũ

1.Cor.13.c est, tunc euacuabitur quod ex parte est. Si ergo ignoras te, sed quæ sequuntur, dicta sunt, & non oportet iterum dici. Promi

I seram me de duplici ignorantia vtiliter disputaturum. Si quo minus implesse videor, date veniam volenti. Nam velle adiacet mihi, perficere autem non inuenio, nisi quantum sua benignitate ad vestram ædificationem largiri dignabitur sponsus ecclesiæ Iesus Christus dominus noster, qui est super omnia deus benedictus in secula, Amen.

Genc.6.b. & 38.a Lucæ.18.c Lucæ.7.b.

De curribus Pharaonis id est diaboli, & de principibus exercitus, qui sunt malitia, luxuria, & auaritia. Sermo XXXIX.

Cant.1.c. QVitatui meo in curribus Pharaonis assimilaui te amica mea. Ante omnia in his verbis libenter accipimus ecclesię typum in patribus præcessisse, & nostræ sacramenta salutis præostensa esse. In exitu Is-

Psal.113.a. rael de Aegypto, geminoq; illo admirabili maris obsequio, & transitum scilicet populo dantis, & vltionem de hostibus, baptismi gratia cuidenter exprimitur, saluantis homines, &

1.Cor.10.a crimina submergentis. Omnes, inquit, sub nube fuerunt, & omnes in Moyse baptizati sunt in nube & in mari. Sed oportet consequentiam sicut solemus signare verborum, & sequentia prioribus copulare, & ita demum elicere suaue quippiam si possumus quod prosit moribus instruendis. Vbi itaque sponsæ præsumptio dura & austera increpatione repressa est: ne tristior remaneret, bona illi aliqua quæ iam acceperat, ad memoriam reducuntur, & aliqua quæ nondum acceperat promittun-

K tur: sed & pulchra denuo perhibet, & appellatur amica. Quod tibi, inquit, dure locutus sum amica mea, nulla in me tibi suspicio fit odij vel rancoris: nam signa amoris mei in te euidentia sunt ipsa mea munera quibus te honoraui & ornaui. Nec mihi animi est illa retrahere, sed magis addere ampliora. Vel sic. Non ęgreferas amica mea minime te accipere modo quod postulas, quæ tanta à me iam accepisti, & maiora horum accipies, si in præceptis meis ambulaueris, & in amore meo perseueraueris. Hęc pro literæ consequentia. Nunc iam videamus qualia sint quæ se donasse commemorat. Et primũ quidẽ est quòd eã assimilauit equitatui suo in curribus Pharaonis, liberando vtique à iugo peccati, mortificatis vniuersis operibus carnis, quemadmodum ille populus liberatus est à seruitute Aegypti, subuersis & submersis cunctis curribus Pharao *Exo.14.c.*
nis. Id quidem miseratio maxima, in qua ego quoque si gloriari voluero, nõ ero insipiens: veritatem enim dicam. Fateor & fatebor, nisi quia dominus adiuuit me, paulominus habitasset in inferno anima mea. Non sum ingratus, non sum oblitus. *Psal.93.c*
Misericordias domini in æternum cantabo. Verum hactenus *Psal.88.a*
mihi cum sponsa. De reliquo, illa singulari dignatione postquam liberata est asciscitur in amicam, decorem induitur tanquam domini sponsa, interim tamen in genis duntaxat & in collo. Ad hæc illi promittuntur murenulę pro ornatu, ipsęq; aureę pro precio, & distinctę argento pro decore. Cui nõ admodum placeat ordo ipse donationum? Primum misericordi-

L ter liberatur, secũdo dignanter adamatur, tertio benigne abluitur & purgatur, postremo optimi ornamenti accipit promissionem. Non ambigo quosdam iam vestrum in semetipsis recognoscere quæ dicuntur, proprioq; experimento commonitos ad intelligentiam præuolare. Sed sane memor versiculi illius: Declaratio sermonum tuorum illuminat, & intellectum *Psal.118.b.*
dat paruulis: pro huiusmodi dignum duco eadem modice latius explanauda. Benignus est enim spiritus sapientię, & placet illi doctor benignus & diligens, qui ita cupiat satis facere studiosis, vt morem gerere tardioribus non recuset. Deniq; *Eccli. 24.c*
qui elucidant me, vitam æternam habebunt: ait ipsa sapientia. Quo quidem præmio ego fraudari noluerim. Quanquam in his etiam quæ plana videntur, quandoque talia latent, quæ ipsis quoque qui capaciores videntur & præuolantes ingenio, non erit inutile si diligentius declarentur. Sed vide iam similitudinem de Pharaone & exercitu eius, & domini equitatu. Non inter ipsos exercitus similitudo data est, sed de ipsis. Quæ enim societas luci ad tenebras, aut quæ pars fideli cum infideli? Sed inter sanctam spiritalemq; animam & equitatum domini plane comparatio est, & inter Pharaonem & diabolum, amborumq; exercitus. Nec miraberis vnam animam equitatus multitudini similatam, si aduertas quantę in ipsa vna quę tam sancta anima sit virtutum acies habeantur, quanta in affectionibus ordinatio, quanta in moribus disciplina, quan-

M ta in orationibus armatura, quantum in actionibus robur, quantus in zelo terror, quanta denique ipsi cum hoste conflictuum assiduitas, numerositas triumphorum. Denique in consequentibus legitur: Terribilis vt castrorum acies ordi- *Can.6.d.*
nata. Et item: Quid videbis (inquit) in Sunamite nisi choros *Cant.7.a*
castrorum? Aut si id tibi non placet, noueris huiusmodi animam nunquam esse sine angelorum custodia, qui eam æmulatur dei æmulatione, soliciti suo viro seruare, & virginem castam exhibere Christo. Et ne dixeris in corde tuo: Vbi sunt? *2.Cor.11.d.*
Quis eos vidit? Vidit eos propheta Helisęus, insuper & fe- *4.Reg.6.*
cit orando vt videret etiam Giezi. Tu non vides, quia non es propheta, nec puer prophetæ. Vidit patriarcha Iacob, & ait: Castra dei sunt hæc. Vidit & doctor gentium, qui dicebat: Nonne omnes administratorij spiritus sunt, missi in mi- *Gene.32.d.*
nisterium propter eos qui hæreditatem capiunt salutis? Er- *Heb.1.d*
go angelicis fulta ministeriis, & superno stipata agmine sponsa incedens similis est equitatui domini, illi vtique qui quondam in curribus Pharaonis tam stupendo diuini adiutorij
miraculo triumphauit. Si enim diligẽter aduertas cuncta quæ *Exo.14.fg*
ibi miraris magnifice perpetrata, inuenies hic nihilominus admiranda. Nisi quòd in eo nunc magnificẽtius triumphatur, quòd quæ illic corporaliter præcesserunt, hic spiritualiter adimplentur. An non tibi nempe multo fortius longęque gloriosius esse videtur diabolum prosternere quàm Pharaonem, atque

A atq; aerias debellare potestates q̃ currus Pharaonis subuertere? Ibi deniq; pugnatum est aduersus carnem & sanguinẽ,
Ephe.6.b hic aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitię in cœlestibus. Et prosequere modo mecum singula proportionis membra. Ibi populus eductus de Aegypto, hic homo de seculo. Ibi prosternitur Pharao, hic diabolus. Ibi subuertuntur
1.Pet.2.c currus Pharaonis, hic carnalia & secularia desideria quæ militant aduersus animam, subruuntur. Illi in fluctibus, isti in fletibus. Marini illi, amari isti. Puto & nunc clamitare dæmonia,
Exo.14.f si forte contingat incidere in talem animã: Fugiamus Israelem, quia dominus pugnat pro eo. Vis ne etiam aliquos de principib⁹ Pharaonis propriis tibi designem nominibus, & de curribus describam, instar quorum tu quoq; alios si qui sunt per teipsum valeas inuenire? Magnus quidem princeps spiritualis atque inuisibilis regis Aegypti profecto malitia est, magnus luxuria, magnus auaritia. Et hi quidem possidẽt terminos suos sub rege suo, sicut sui cuiq; assignati sunt. Nã malitia in omni regione maleficiorum atque facinorum dominatur. Luxuria omni imũditiæ & turpitudini carnis præest. Auaritia in partes rapinæ & fraudis sortita est principatum. Accipe nunc quoq; quales his suis principibus Pharao præparauerit currus ad persequendum populum dei. Ha-
B bet nanque malitia currum suum rotis quatuor consistẽtem: sęuitia, impatientia, audacia, impudentia. Valde etenim velox est currus iste ad effundendum sanguinem, qui nec innocẽtia sistitur, nec patientia retardatur, nec timore frenatur, nec inhibetur pudore. Trahitur autem duobus admodum pernicibus equis, & ad omnem perniciem paratissimis, terrena potẽtia, & seculari pompa. Tunc nanq; quadriga ista malitię currit valde velociter, cum hinc quidem potẽtiæ effectus subest eius adimplendis malitiosis conatibus, inde plausus pompę arridet perpetratis sceleribus, vt sermo impleatur qui scriptus est, quoniam laudatur peccator in desideriis animæ suę,
Psalm.9.d & iniquus benedicitur. Et iterum alia scriptura: Hæc est, inquit, hora vestra & potestas tenebrarum. Porro præsident
Luc.22.f duobus his equis aurigę duo, tumor & liuor: & tumor quidẽ pompam, liuor vero potentiam agit. Is enim rapido fertur diabolicarum amore pomparum, cuius apud se cor prius intumuit. Nã quod in se firmiter stat timore cõpressum, grauitate modestum, humilitate solidum, puritate sanum: aura huius vanitatis nequaquam leuiter rapietur. Item terrenę iumentum potentiæ nonne inuidia agitur, & quasi quibusdam liuoris vrgetur hinc inde calcaribus, suspicione vtique decedendi, & metu succumbendi? Aliud est enim quòd suspectus est successor, & aliud q̃ timetur inuasor. His itaq; stimulis terrena potentia continue agitatur. Et currus quidem mali-
+ C tiæ sic se habet. Luxuriæ vero currus quadriga nihilominus voluitur vitiorum, ingluie videlicet vẽtris, libidine coitus, mollitie vestium, ocij soporis q; resolutione. Trahitur equis æquẽ duobus prosperitate vitæ, & rerum abundantia: & qui his præsident duo, ignauię torpor, & infida securitas: quia & copia in ignauiam soluit: & secundum scripturam, prosperitas stultorum perdet illos: non sane ob aliud, nisi quoniã ma-
Prou.1.d le securos reddat. Cum autem dixerim pax & securitas, tunc
1.Thes.5.a subitaneus superueniet eis interitus. Hi calcaria minime habent, neq; flagella vel aliquid huiusmodi, sed pro his vtũtur paruulo papilione conopeo ad faciendam vmbram, & flabello ad citandum ventum. Porro conopeum dissimulatio est, vmbram faciens, & protegens ab æstu curarum. Propriũ nanque est mollis & delicatę animæ etiam necessarias dissimulare curas, & ne æstuantes solicitudines sentiat, sub latibulo dissimulationis absc̃di. Flabellũ vero effusio est vẽtũ adulationis apportans. Largi sunt enim luxurioſi ementes auro vẽtum de ore adulatorum. Et de hoc satis. Iam vero auaritia rotis & ipsa vehitur quatuor vitiorum, quæ sunt pusillanimitas, inhumanitas, contemptus dei, mortis obliuio. Porro iumenta trahentia, tenacitas, & rapacitas: & his vnus aurigæ ambobus præsidet, habendi ardor. Sola siquidẽ auaritia quoniam conducere plures non patitur, vno contenta est seruitore. Ipse vero iniũcti operis promptus admodum atque infatigabilis exẽcutor, vrgendis sane iumentis trahentibus, flagris vtitur acerrimis, libidine acquirendi, & metu amittendi.

Sunt & alij principes regis Aegypti, habentes & ipsi currus suos in expeditione domini sui, sicut superbia quæ vnus D est de maioribus principib⁹, sicut inimica fidei impietas, magnum & ipsa tenens locum in domo & regno Pharaonis: & multi adhuc sunt alij inferioris ordinis satrapæ & equites quorum non est numerus in Pharaonis exercitu, quorum & nomina & officia necnõ & arma & apparatus eorum vestris studiis (vt in his exerceamini) inquirenda relinquo. In istorũ itaque principum fortitudine, curruumq; suorum inuisibilis Pharao vbique discurrens, in omnem familiam domini quibus potest viribus more tyrannico debacchatur, in his etiam his diebus exeũtem Israel de Aegypto insequitur. At ille nec subuectus curribus, nec protectus armis, nihilominus tamen sola domini manu confortatus secure decantat: Cãemus do *Exo.15.d*
mino, glorioſe enim honorificatus est, equum & ascensorem proiecit in mare. Item. Hi in curribus, & hi in equis, nos au- *Psal.19.b*
tem in nomine domini nostri inuocabimus. Et hæc dicta sint pro adducta similitudine de equitatu domini, & curribus Pharaonis. Post hæc amica appellatur. Nam ipse quidem & ante liberationẽ amicus erat, alioquin non liberasset quã non amasset, sed illa beneficio liberationis adducta est vt esset amica. Audi deniq; confidentem: Non quia dilexerimus *1.Ioan.4.b*
eum nos, inquit, sed ipse prior dilexit nos. Recordare nunc mihi & Moysi & Aethiopissę, & agnosce iam tunc præfiguratum coniugium verbi & animæ peccatricis, & discerne si E potes quid tibi dulcius sapiat in consideratione suauissimi sacramenti, verbi ne nimium benigna dignatio, an animæ inæstimabilis gloria, an inopinata fiducia peccatoris. Sed non potuit Moyses Aethiopissę mutare pellem, potuit Christus. Sequitur enim. Pulchræ sunt genę tuæ sicut turturis. Sed hoc sermoni alteri reseruetur: vt semper quæ in mensa sponsi *Num.12.a*
nobis apponuntur, cum auiditate sumentes, eructemus in ipsius laudem & gloriam Iesu Christi domini nostri, qui est super omnia deus benedictus in secula. Amen.

Quòd intentio sit facies animæ, cuius quæ sit pulchritudo aut deformitas declaratur, & quæ eiusdem sit solitudo & pudicitia, Sermo XL.

PVlchræ sunt genæ tuæ sicut turturis. Tenera est *Cant.1.c*
sponsę verecundia, & ad increpationem sponsi puto facies eius rubore suffusa est, pulchriorq; ex eo apparens illico audit: Pulchræ sunt genæ tuę sicut turturis. Vide autem ne carn aliter cogites coloratam carnis putredinem, & purulentiam flaui sanguinei ve humoris vitreæ cutis superficiẽ summatim atq; æqualiter sustundentem, è quibus sibi inuicem moderate permixtis ad venustandam genarum effigiem rubor subpallidus in efficientiã corporeæ pulchritudinis temperatur. Alioquin incorporea illa animæ inuisibilisque substantia nec corporeis distincta mẽ- F
bris, nec visibilibus extat fucata coloribus. Tu vero spiritualem essentiam spirituali si potes attinge intuitu, & ad coaptandum propositę similitudinis schema cogita animæ faciem mentis intentionem: ex qua nimirum rectitudo operis, sicut ex facie pulchritudo corporis æstimatur. Porro verecũdiam intellige tanquam colorem in facie, q̃ hæc potissimum virtus & venustatem ingerat, & augeat gratiam. Pulchræ ergo sunt genæ tuæ sicut turturis. Poterat vsitatius faciem ponere & describere pulchrã, sicut solet cuius pulchritudo laudatur, pulchra facie seu decora facie dici. sed nescio quid sibi voluerit vt magis genas pluraliter dicendum putauerit, nisi q̃ minime id crediderim ociosum. Spiritus nanque sapientiæ loquitur, cui non est fas vel modicum quid omnino ascribere ociosum, aut secus dictũ quàm oportuerit. Est itaque sine dubio causa, quæcunque illa sit, cur pluraliter genas maluerit q̃ singulariter faciem dicere. Et si tu melius non habes, ego quod mihi videtur aperio. Duo quædam in intentione quam faciem animæ esse diximus, necessariæ requiruntur, res & causa, id est quid intendas, & propter quid. Et ex his sane duobus animæ vel decor vel deformitas iudicatur, vt (verbi causa) anima quæ ambo ista recta atque pudica habuerit, illi merito veraciterque dicatur: Pulchræ sunt genæ tuæ, sicut turturis. Quæ vero altero horum caruerit, non poterit dici de ea q̃ pulchrę sint genæ eius sicut turturis, propter eam quæ adhuc ex parte erit deformitatem. Multo au-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tem minus illi hoc poterit conuenire quæ neutrum horũ habere laudabile inuenitur. At id totũ fiet planius in exemplis.

Si(verbi causa)intendat quis animum inquirendę veritati, atque id solo veritatis amore, nonne is tibi videtur & rẽ & causam habere honestã,meritoque sibi vendicare quod dicitur:Pulchræ sunt genę tuæ sicut turturis,quippe cui in neutra genarum neuus reprehẽsionis appareat? Quòd si minime quidem veritatis desiderio,sed aut inanis gloriæ,aut alterius qualiscunq; commodi tẽporalis obtentu in veritatem intẽderit,iam etsi vnã genarum videatur habere formosam, non tamen, vt arbitror, dubitabis iudicare vel ex parte deformẽ cuius alteram faciem causę turpitudo fœdauerit.Si autem videris hominem nullis honestis studiis intendẽtem, sed carnis illecebris irretitum, ventri & luxuriæ deditum, quales sunt
Philip.3.d illi quorum deus venter est,& gloria in confusione eorũ qui terrena sapiunt:quid istum,nonne ex vtraq; parte fœdissimũ iudicabis,in cuius vtiq; intẽtione & res & causa reproba inuenitur?Ergo intendere non in deum sed in seculum,seculo-
H ris animæ est, nec vllam prorsus genarum speciosam habentis. Intendere autem quasi in deum, sed non propter deum: hypocritæ plane animæ est : cuius etsi vna facies decora videtur, quod ad deum qualicunque intentione respiciat: ipsa tamen simulatio omne decorum in ea exterminat: & magis per totum ingerit fœditatẽ. Si autẽ vel solũ vel maxime ob vitæ præsentis necessaria ad deum cõuerterit intentionẽ, non quidẽ fecę hypocrisis putidam, pusillanimitatis tamẽ vitio dicimus subobscuram,& minus acceptam.Porro ecõtrario intendere in aliud quàm in deum,tamen propter deũ, nõ ocium Mariæ,sed Marthę negocium est. Absit autem vt quæ huiusmodi est,quicq̃ illã dixerim habere deforme,nec tamen ad perfectum affirmauerim peruenisse decoris, quippe quæ
Luc.10.g adhuc solicita est & turbatur erga plurima, & nõ potest terre norum actuum vel tenui puluere non respergi.Quẽ tamen cito facileq; deterget vel in hora sanctę dormitionis casta intentio,& bonæ conscientiæ interrogatio in deum.Ergo solum inquirere deum propter ipsum solũ, hoc plane est vtrãque bipertitę intentionis faciẽ habere pulcherrimã, atque id proprium ac speciale sponsę,cui merito singulari prærogatiua audire conueniat. Pulchræ sunt genę tuę sicut turturis.
Canti.1.c Cur vero sicut turturis?Pudica auicula est,& cõuersatio eius non cum multis,sed solo degere fertur contẽta compare: ita vt si illum amiserit, alterum non requirat, sed sola deinceps conuersetur. Tu ergo qui hæc audis : vt sane non ociose audias ea quæ scripta sunt propter te, & nunc propter te versantur & disputantur : tu inquam si ad istiusmodi spiritus sancti incitamenta moueris,& inardescis dare operam quomodo
I animam tuã facias sponsam dei,stude ambas speciosas habere has genas tuæ intẽtionis, vt imitator castissimę volucris,
Thre.3.d sedeas secundũ prophetam solitarius, quoniam leuasti te supra te. Omnino supra te est angelorum domino desponsari. An non supra te adhærere deo,atq; vnum spiritum esse cum eo?Sede itaq; solitarius sicut turtur,nihil tibi & turbis,nihil
Psal.44.c cum multitudine cæterorum ,etiamq; ipsum obliuiscere populum tuum,& domum patris tui,& concupiscet rex decorẽ tuum.O sancta anima sola esto,vt soli omniũ serues teipsam, quem ex omnibus tibi elegisti. Fuge publicum,fuge & ipsos domesticos, secede ab amicis & intimis, etiam & ab illo qui tibi ministrat.An nescis te verecundum habere sponsum, & qui nequaq̃ suam velit tibi indulgere præsentiam præsentibus cæteris?Secede ergo, sed mente non corpore, sed intentione,sed deuotione,sed spiritu. Spiritus enim ante faciẽ tuã Christus dominus, spiritusq; requirit, non corporis solitudinem:quanq̃ & corpore interdum non ociose te separas, cũ
Mat.6.d opportune potes, præsertim in tempore orationis. Tenes etiam in hoc & mandatum sponsi & formam. Tu, inquit, cum
Luc.6.d oraueris , intra in cubiculum tuum , & clauso ostio ora . Et quod dixit,fecit. Solus in oratione pernoctabat, nõ modo se abscondens à turbis, sed nec vllum quidẽ discipulorum, nec vllum domesticorũ admittens.Deniq; tres secum intimos sibi adduxerat cum vltro properaret ad mortem,auulsus est,& ab ipsis orare volens. Ergo & tu fac similiter, quando orare volueris.Decætero sola indicitur tibi mentis, & spiritus solitudo. Solus es si non communia cogites, si non affectes præsentia,si despicias quod multi suspiciũt, si fastidias quod K
omnes desiderant,si iurgia deuites,si damna non sentias,si nõ recorderis iniuriarum. Alioquin nec si solus corpore es, solus es. Vides ne posse esse te, & solum cum inter multos, & inter multos cũ solus es ? Solus es in quantacunq; hominum verseris frequentia, tantum caue alienę conuersationis esse, aut curiosus explorator,aut temerarius iudex. Etiam si perperam actum quid deprehendas,nec sic iudices proximũ,magis autem excusa. Excusa intensionẽ si opus non potes, puta ignorantiã,puta subreptionẽ, puta casum . Quod si omnẽ omnino dissimulationem rei certitudo recusat,suade nihilominus ipse tibi,& dicito apud temetipsum: Vehemẽs fuit nimis tentatio.Quid de me illa feciſſet,si accepiſſet in me similiter potestatem ? Et memento me modo alloqui sponsam, & non amicum spõsi instruere,cui alia ratio est diligentius obstruendi ne quis peccet,& explorandi an peccet, & emendandi si peccatum fuerit.A qua sane necessitate sponsa libera est,soli viuens sibi,& ipsi quem diligit spõso pariter & domino suo, qui est super omnia deus benedictus in secula. Amen.

Qualiter sponsa recipit interim magnam consolationem de contemplatione diuinæ claritatis antequã perueniat ad eius speciem futuram, Sermo XLI.

L
Cantic.1.c COllum tuũ sicut monilia.Solet ornari collum monilibus, non ipsis comparari. Sed hoc illę faciant, quibus quia de proprio nõ ineſt decor,aliunde necesse est vt mendicẽt vnde se speciosas mentiãtur. Nam sponsę collum ita in seipso formosum, & tam decenter quasi natura formatum est, vt extrinsecus nõ requirat ornatũ. Quid enim opus est peregrinorum fucos adhibere colorum,cui propria & tanquã innata sufficit pulchritudo, intantum vt ipsorũ quoq; quæ ad ornandũ quæruntur monilium possit adequare nitorem?Hoc nẽpe intelligi voluit, qui mini me quidẽ a collo(vt assolet) pẽdere monilia,sed ipsum potiꝰ esse sicut monilia dixit. Nunc iam inuocandus est nobis spiritus sanctus, vt sicut spirituales sponsę genas sua dignatione tribuit inuenire,ita etiam ipsius spirituale collum demõstrare dignetur.Et meo quidẽ intellectui (quia mihi incumbit lo qui quæ sentio)nihil interim verisimiliꝰ ,pbabiliúsve elucet, q̃ ipsum animæ intellectũ colli nomine designari. Tu quoq; idẽ (vt arbitror) approbabis,si aduertas similitudinis rationem. An non siquidẽ tibi videtur colli quodãmodo vice fungi intellectus,per quẽ tua anima traiicit in se spiritus vitalia alimenta, atq; in quædam transfundit viscera morum affectuumq; suorum?Hoc ergo sponsę collũ, id est purus & simplex intellectus, cũ nuda & aperta veritate satis per seipsum retineat,non indiget ornamento, sed ipsum magis tanq̃ preciosum monile animã decenter exornat, ac ,pinde simile mo M
nilibus ipsis describitur . Bonũ monile veritas,bonum puritas siue simplicitas, bonum plane monile sapere ad sobrietatem.Philosophorum vel hæreticorum intellectus non habet hunc in se puritatis veritatisq; nitorem:& ideo multam curã gerũt ipsum colorare & fucare phaleris verborum, & versutiis syllogismorum,ne si nudus appareat,falsi etiam appareat turpitudo. Sequitur.Murenulas aureas faciemus tibi,vermiculatas argento. Si, faciam singulariter,& non pluraliter, *Canti.1.c*
faciemus,dixisset: absolute & indubitanter etiam hoc loqui sponsum pronunciassem. Nunc autem vide ne forte magis solidalibus eius congruẽtius assignemus , sponsam quasi consolãtibus tali promissione ꝙ donec perueniat ad visionẽ cuius sic flagrat desiderio , facturi sint illi murenulas pulchras & preciosas,quæ sunt aurium ornamenta.Atq; hoc ,pterea(vt opinor)quia fides ex auditu, & quãdiu per fidẽ ambulatur & non per speciem, danda opera potiꝰs instruendo auditui, q̃ visui exercendo.Frustra nanq; intenditur oculus qui non sit
Acto.15.c fide mundatus:cum solis qui mundo corde sunt, videndi copia promittatur.Scriptum vero est. Fide mundans corda eorum. Quia ergo fides ex auditu, & ex illa visus purgatio est, merito illi ornandis auribus intendebant, dum auditus sicut ratio docuit, visus sit præparatio.Tu, inquiunt, ô sponsa intuẽdę dilecti inhias claritati,sed hoc alterius tẽporis est.Damus autẽ impręsentiarũ ornamenta auribus tuis, quod erit tibi interim cõsolatio, erit & prępparatio ad hoc ipsum quod
postulas.

A postulas. Ac si illud ,pphetæ ei dicant: Audi filia & vide.Vi-
Psal.144.b dere desideras,sed audi prius. Gradus est auditus ad visum. Proinde audi & inclina aurem tuam ornamentis quæ tibi facimus, vt per auditus obedientiam ad gloriam peruenias vi-
Psal.50.b sionis. Nos auditui tuo damus gaudium & lætitiam.nam visui non est nostrum dare (in quo gaudij plenitudo,& tui desiderij adimpletio est) sed illius quem diligit anima tua . Ipse
Psal.15.c vt gaudium tuum plenum sit, ostendet seipsum tibi. Ipse adimplebit te lætitia cum vultu suo. Tu interim accipe ad consolationem murenulas has de manu nostra,cæterum delecta-
Canti.1.c tiones in dextera eius vsque ad finem. Aduertendum cuius modi ei murenulas offerũt.Aureas,inquit, & vermiculatas argento.Aurum diuinitatis est fulgor, aurum sapiẽtia quæ desursum est.Hoc auro fulgentia quædam quasi veritatis signacula spondẽt se figuraturos hi,quibus id ministerij est, superni aurifices, atque internis animæ auribus inserturos . Quod ego non puto esse aliud quàm texere spirituales quasdam similitudines,& in ipsis purissima diuinæ sapientiæ sensa animę contemplantis conspectibus importare, vt videat saltem per
1.Cor.13.d speculum & in ænigmatẽ quòd nondum facie ad faciem valet vllatenus intueri . Diuina sunt,& nisi expertis prorsus incognita quæ effamur , quomodo videlicet in hoc mortali corpore, fide adhuc habente statum,& necdum propalata perspi
B cui substantia luminis,iam tamen interim purę interdum contemplatio veritatis partes suas agere intra nos vel ex parte præsumit, ita vt liceat vsurpare etiam alicui nostrum cui hoc
1.Cor.13.c datum desuper fuerit illud apostoli. Nũc cognosco ex parte. Item : Ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus. Cum autem diuinius aliquid raptim & veluti in velocitate corusci luminis interluxerit menti spiritu excedenti, siue ad temperamentum nimij splendoris,siue ad doctrinæ vsum:cõtinuo (nescio vnde) adsunt imaginatorię quædam rerum inferiorum similitudines infusis diuinitus sensis conuenienter accommodatę, quibus quodammodo adumbratus purissimus ille ac splendidissimus veritatis radius, & ipsi animæ tolerabilior fiat , & quibus communicare illum voluerit capabilior. Existimo tamen ipsos formari in nobis sanctorum suggestionibus angelorum, sicut econtrario contrarias & malas
1.Cor.13.d ingeri immissiones per angelos malos non dubium est. Et fortassis hinc illud est speculum atque ænigma (vt dixi) per quod videbat apostolus ex istiusmodi puris pulchrisque imagitationibus angelorum quasi manibus fabricatum : quatenus & dei esse quod purum & absque omni phantasia corporearum imaginum cernitur, sentiamus : & elegantem quamlibet similitudinem, qua id digne vestitum apparuerit, ministerio deputemus angelico . Quod signasse expressius videtur alia interpretatio dicens : Similitudines aurifabri facie-
Canti.1.d C mus tibi, cum distinctionibus argenti. Vnum est cum distinctionibus argenti, & vermiculatas argento . In quo mihi significare videtur non modo similitudines intus per angelos suggeri, sed nitorem quoq; eloquij per ipsos extrinsecus ministrari, quo congrue atque decenter ornatę, & ab auditoribus facilius capiantur & delectabilius. Quòd si dixeris,quid
Psal.11.a eloquio & argento? dicit tibi propheta : Eloquia domini, eloquia casta, argentum igne examinatum . Ita ergo illi cœlestes administratorij spiritus peregrinanti in terris sponsę faciunt murenulas aureas vermiculatas argento. Vide autem quomodo illa aliud cupit, & aliud accipit , & nitenti ad contemplationis quietem labor prædicationis imponitur : & sitienti sponsi præsentiam , filiorum sponsi pariendorum alendorumque solicitudo iniungitur. Neque nunc tantum accidit
Canti.1.c illi hoc, sed & alia vice (vt memini) cum sponsi amplexus & oscula suspiraret, responsum est ei : Quia meliora sunt vbera tua vino : vt ex hoc se intelligeret matrem, atque ad dandum lac paruulis, nutriendumque filios reuocari. Fortassis & in aliis cantici huius locis hoc ipsum tu quoque (nisi piger fis ad inquirendum) per teipsum aduertere poteris. An non res
Gene.29.e ista quondam in sancto patriarcha Iacob præfigurabatur,cum frustratus optatis diuque expectatis Rachelis amplexibus, ,p sterili & decora , fœcundam & lippam inuitus atque ignarus accepit ? Ita ergo nunc sponsa scire cupiens & inquirens vbi in meridianis horis dilectus pascat & cubet,murenulas pro eo reportat aureas, vermiculatas argento, id est sapientiam eum eloquentia, haud dubium quin ad prædicationis opus. Do- D
cemur ex hoc sane intermittenda plerunque dulcia oscula ,ppter lactentia vbera , nec quenquam sibi, sed omnes illi qui mortuus est pro omnibus,esse viuendum. Væ qui bene de deo & sentire & eloqui acceperunt : si quæstum æstimẽt pietatẽ, si conuertant ad inanẽ gloriam quod ad lucra dei acceperant erogandum: si alta sapientes,humilibus non consentiant . Paueant quod in propheta legitur dicente domino: Dedi eis aurum meum & argentum meum,ipsi autem de argento & auro meo operati sunt Baal. Tu ergo audi quid spõsa agenda hinc quidẽ increpatione,inde vero promissione,respondeat. Neq; enim vel de promissis extollitur,vel pro repulsa iracscitur,sed sicut scriptum est: Corripe sapientem, & amabit te . Et item *Prou.9.b*
quod ad donationes & promissiones spectat , Quanto maior *Eccli.3.c*
es, humilia te in omnibus. Quod ex eius responsione melius vtrumq; patebit.Sed ipsa si placet discussio in aliud sermonis principium differatur. Et de iis quæ dicta sunt, glorificemus sponsum ecclesiæ dominum nostrum Iesum Christum, qui est super omnia benedictus deus in secula. Amen.

De duplici humilitate, una uidelicet quam parit ueritas, & altera quam inflammat charitas, Sermo XLII.

Canti.1.c QVm esset rex in accubitu suo,nardus mea dedit odorem suum.Hæc sunt verba sponsę quæ in hodier E
num diẽ distulimus,hoc responsum quod dedit vbi increpata est à sponso, non tamen sponso, sed eius sodalibus.Quod facile est aduertere ex verbis ipsis. Cum enim non dicit quasi ad secundam personam, cum esses rex in accubitu tuo : sed, cum esset in accubitu suo, patet quòd nõ ad ipsum loquitur,sed de ipso.Puta proinde sponsum, vbi eam (quatenus visum fuit) aut corripuit, aut repressit, comperta ex suffusione genarum verecundia, cessisse loco, vt illa se absente loqueretur liberius quæ sentiret: sed & si pauidior (vt assolet) quam oportuerit, & deiectior animo facta esset, sodalium eam consolationes erigerent . Quod tamen & per seipsum facere non neglexit,quantum iudicauit pro tempore oportere. Nam vt clarum relinqueret quantũ sibi in illa correptione cõplacuit,quippe quam sensit digne,& prout oportuit acceptari , non sane ante se absentauit, q̃ ex abundantia (quod nõ est dubium) cordis prorumperet in laudes eius, & genarum colliq; ipsius pulchritudinem cõmendaret : propterea & qui cum ipsa remanent,blande loquuntur illi, & munera offerunt scientes domini voluntatẽ. Ad ipsos ergo respõsio eius.Et literalis quidem contextio schematis ita se habet.

Sed priusq̃ ex hac testa nucleũ spiritus elicere inchoemus, dico vnum breuiter : Fœlix cui sua obiurgatio sic respondet quemadmodum habemus formam præsentis loci. Vtinam magis neminẽ obiurgare necesse fit:hoc enim melius. Sed quo- F
niam in multis offendimus omnes, mihi tacere non licet, cui ex officio incumbit peccantes arguere,magis autẽ vrget charitas . Quòd si arguero & fecero quod meum est, illa autẽ increpatio procedens minime quod suum est faciat, neq; id ad quod missi illam,sed reuertatur ad me vacua tanq̃ iaculum feriẽs & resiliẽs, quid me animi tũc habere putatis fratres?Nõne angor,nonne torqueor?Et vt mihi vsurpẽ aliquid ex verbis magistri (quia de sapientia non possum) prorsus coarctor è duobus, & quid eligam nescio, placere ne mihi in eo quod locutus sum,quoniam quod debui feci:an pœnitentiam agere super verbo meo: quia quod volui,non recepi. Volui nimirũ
Ezech.3.b perimere hostem,& eripere fratrem:& non feci sic,magis autem contrarium accidit. Nam læsi animã,& culpã auxi. Siquidem acceſſit & contemptus . Nolunt audire te, inquit, quia nolunt audire me. Vides quæ maiestas contemnitur? Non te putes me solum spreuisse,dominus locutus est.Et quod dixit *Luc.10.c*
prophetæ,dixit & apostolis:Qui vos spernit,ait,me spernit.

Non sum propheta, non sum apostolus,& prophetæ tamẽ & apostoli (audeo dicere) vice fungor:& quibus non æquor meritis, eorum implicor curis. Et si ad meam multam confusionem,& si ad grande periculum mihi super cathedrã Moysi sedeo,cuius tamen non vendico mihi vitam,nec experior gratiam. Quid tamẽ?Num ideo cathedræ nũ deferetur, quoniam occupata est ab indigno?Etiam si Scribæ & Pharisæi in ea sedeant, inquit, quæ dicunt facite. Plerumque etiam impatien-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tia contemptui iungitur, ita vt aliquis non ſolum non curet corrigi obiurgatus,ſed inſuper obiurganti indignetur more phrenetici manum medici repellẽtis. Mira peruerſitas. Medicanti iraſcitur qui non iraſcitur ſagittanti. Eſt enim qui ſagittat in obſcuro rectos corde, qui & teipſum nũc ſagittauit ad mortem,& in illum non commoueris? Mihi indignaris,qui ſanum te fieri cupio? Iraſcimini,inquit,& nolite peccare. Si peccato iraſceris, non ſolum minime peccas, ſed & quod peccaras, exterminas. Nunc vero & peccatum retines medicamentum reſpuendo, & peccare apponis irrationabiliter iraſcendo,& eſt ſupra modum peccans peccatum. Aliquotiens additur & impudentia,vt non modo impatienter ferat ꝙ corripitur,ſed etiam id vnde reprehenditur,impudenter defendat.

Hoc plane deſperatio. Frons,inquit,mulieris meretricis facta eſt tibi,noluiſti erubeſcere. Et ait. Receſſit zelꝰ meus à te,vltra non iraſcar tibi. Solo auditu contremiſco. Sentis ne quãti periculi quantique horroris & tremoris res ſit peccati defenſio? Dicit iterum. Ego quos amo,arguo & caſtigo. Si ergo te zelus deſeruit: & amor. Nec eris amore dignus,qui indignꝰ caſtigatione cenſeris. Vides quia tũc magis iraſcitur deus, cum non iraſcitur? Miſereamur impio,inquit,& non diſcet facere iuſtitiam. Miſericordiam hanc ego nolo. Super omnem iram miſeratio iſta, ſepiẽs mihi vias iuſtitiæ. Satius profecto mihi iuxta prophetæ conſilium,apprehẽdere diſciplinam,ne quando iraſcatur dominus, & pereamꝰ de via iuſta. Volo iraſcaris mihi pater miſericordiarum, ſed illa ira qua corrigis deuium, non qua extrudis deuia. Illud tua nobis benigna animaduerſio parit,hoc formidoloſa nutrit diſſimulatio. Nõ enim cum neſcio,ſed cum ſentio te iratum,tunc maxime confido propitium: etenim cum iratus fueris,miſericordiæ recordaberis. Deus,inquit,tu propitius fuiſti eis,& vlciſcens in omnes adinuentiones eorum. Moyſen loquitur & Aaron atque Samuelẽ,quos modo præmiſerat, & hoc vocat ꝓpitiationẽ,ꝙ eorum deus non pepercit exceſſibus. I nunc tu ergo,atq; hãc tibi excludito in æternum, defendendo errorem, & accuſando correptionem. An non iſtud eſt malum dicere bonum, & bonum malum? An non ex hac odioſa impudentia pullulabit mox impœnitẽtia,mater deſperationis? Quem enim pœniteat ſuper bono quod putat? Væ illis,inquit. Væ illud æternũ eſt. Aliud eſt quẽque tentari à propria concupiſcentia abſtractũ & illectum,& aliud ſponte appetere malum tanquam bonum, ad mortem,quaſi ad vitam male ſecurum properare. Pro huiuſmodi dico mallem aliquãdo tacuiſſe & diſſimulaſſe quod agi perperam deprehendi,quàm ad tantam reprehẽdiſſe perniciem. Dicas forſan mihi ꝙ bonum meum ad me reuertatur, & quia liberaui animam meam,& mundus ſum à ſanguine hominis cui annunciaui & locutus ſum, vt auerteretur à via ſua mala, & viueret. Sed etſi innumera talia addas,me tamẽ minime iſta conſolabuntur, mortem filij intuentem. Quaſi,vero meam illa repreheaſione liberationem quæſierim, & non magis illius. Quæ enim mater etiãm ſi omnem quam potuit curã & diligentiam ægrotanti filio adhibuiſſe ſe ſciat, ſi demum fruſtratam ſe viderit, & omnes labores ſuos eſſe penitus ineficaces, illo nihilominus moriente propterea vnquam à fletibus temperauit? Et illa quidem hoc pro morte temporali, quanto magis me pro morte æterna mei filij manet vtiq; ploratus & vlulatus multus, etiam ſi nihil mihi cõſcius ſum quo minus annunciauerim illi? Vides etiam à quantis è regione malis & ſe & nos liberat,qui correptus manſuete reſpondet, verecunde acquieſcit, modeſte obtemperat, humiliter confitetur? Huic ego animæ in omnibus me profitear debitorem, huic me miniſtrũ & ſeruum tanq̃ digniſſimę domini mei ſpõſę,& quæ reuera dicere poſſit: Cum eſſet rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuum. Bonus humilitatis odor,qui de hac valle plorationis aſcendens, perfuſis circunquaq; vicinis regionibus,ipſum quoque regium accubitum grata ſuauitate reſpergat. Eſt nardus humilis herba, quam & calidę ferunt eſſe naturæ hi qui herbarum vires curioſius explorarũt: & ideo per hanc videor mihi non inconuenienter hoc loco virtutem humilitatis accipere, ſed quæ ſancti amoris vaporibus flagret. Quod propterea ſane dico,quoniam eſt humilitas quam nobis veritas parit,& non habet calorem: & eſt humilitas quam charitas format & inflãmat. Atque hæc quidem in affectu, illa in cognitione conſiſtit. Etenim tu ſi temetipſum intus ad lumen veritatis & ſine diſſimulatione inſpicias, & ſine palpatione diiudices: non dubito quin humilieris & tu in oculis tuis, factus vilior tibi ex hac vera cognitione tui, quanuis needum fortaſſe id eſſe patiaris in oculis aliorum. Eris igitur humilis, ſed de opere interim veritatis, & minime adhuc de amoris infuſione. Nam ſi veritatis ipſius quæ te tibi veraciter atque ſalubriter demonſtrauit, ſicut ſplendore illuminatus,ita affectus amore fuiſſes: voluiſſes proculdubio, quod in te eſt, eandem de te omnes tenere ſententiam, quam ipſam apud te veritatem habere cognoſcis. Sane quod in te eſt dixerim, quoniam plerunq̃ non expedit innoteſcere omnibus omnia quæ nos ſcimus de nobis, atque ipſa veritatis charitate, & charitatis veritate vetamur palã fieri velle quod noceat agnoſcenti. Alioquin ſi priuato amore tui tentus detines pariter intra te iudicium veritatis incluſum,cui dubium eſt minus te veritatem diligere, cui proprium præfers, vel commodum, vel honorem? Vides igitur non eſſe idipſum, hominem de ſeipſo non altum iam ſapere, veritatis lumine redargutum: & humilibus ſponte conſentire, munere charitatis adiutum. Illud enim neceſſitatis eſt, hoc voluntatis. Semetipſum exinaniuit,inquit, formam ſerui accipiens,& formam humilitatis tradens. Ipſe ſe exinaniuit, ipſe ſe humiliauit, non neceſſitate iudicij, ſed noſtri charitate. Poterat nimirum vilem ſe & contemptibilem demonſtrare, ſed plane non reputare, quoniam ſciebat ſeipſum. Voluntate proinde humilis fuit, & non iudicio,qui talem ſe obtulit qualem eſſe neſciuit: magis autem placuit minimum reputari,qui ſe ſummum non ignorabat. Denique ait: Diſcite à me quia mitis ſum, & humilis corde. Corde dixit, cordis affectu, id eſt voluntate. Itaque neceſſitatem excluſit,qui voluntatem confeſſus eſt. Non enim quomodo ego vel tu inuenimus nos in veritate dignos dedecore & contemptu, dignos omni extremitate & inferioritate, dignos etiam ſuppliciis, dignos plagis: non inquam ita & ille: quæ tamen omnia expertus eſt, quia voluit tanquam humilis corde. Humilis videlicet illa humilitate quam cordis ſuaſit affectio, non quam extorſit diſcuſſio veritatis. Propterea dixi hanc voluntatię humilitatis ſpeciem, non redargutione veritatis, ſed charitatis intra nos infuſione creari: quia cordis eſt, quia affectionis,quia voluntatis: an vero recte,tu iudica. Itemq̃ etiam hoc tuo æquè examinetur iudicio, digne ne eandem domino aſſignarim,quem charitate conſtat exinanitum, charitate minoratum ab angelis, charitate parentibus ſubditum, charitate Baptiſtę manibus inclinatum, charitate carnis infirma paſſum, charitate poſtremo morti obnoxium, cruce inglorium extitiſſe. Sed & hoc vnum adhuc tui ſit conſiderare arbitrij,recte ne etiam hanc ipſam humilitatem ita charitate calentem, herba humili & calida,id eſt nardo putauerim deſignatam. Et ſi ita cuncta probaueris, (probabis enim rationi manifeſtiſſimæ acquieſcens, tunc ſi jam apud teipſum humiliatus es neceſſaria illa humilitate quam ſcrutans corda & renes veritas ſenſibus ingerit animæ vigilantis) adhibe voluntatem, & fac de neceſſitate virtutem, quoniam nulla eſt virtus ſine conniuentia voluntatis. Sic autem fiet iſtud, ſi nolis alter apparere foris, quã te inuenis intus. Alioquin time ne de teipſo legas: Quoniam doloſe egit in cõſpectu eius,vt inueniatur iniquitas eius ad odium. Pondus, inquit, & pondus abominatio eſt apud deum. Quid enim? Tu te depreciaris in ſecreto apud teipſum veritatis trutina ponderatus,& foris alterius precij mentiens maiori te pondere vendis nobis quàm ab ipſa accepiſti? Time deum,& noli hanc rem peſsimam facere: vt quem humiliat veritas, extollat voluntas: hoc enim eſt reſiſtere veritati, hoc pugnare contra deum. Magis autem acquieſce deo, & ſit voluntas ſubdita veritati, nec tantum ſubdita, ſed & deuota.

Nonne deo, inquit, ſubiecta erit anima mea? Et parum eſt eſſe ſubiectum deo, niſi ſis & omni humanę creaturæ propter deum: ſiue abbati tanquam præcellenti, ſiue prioribus tanquam ab eo conſtitutis. Ego plus dico ſubdere paribus, ſubdere & minoribus. Sic enim decet nos,inquit,omnem implere iuſtitiam. Vade & tu ad minorem ſi vis in iniuſtitia eſſe perfectus,defer inferiori, iuniori te inclinato. Hoc enim faciẽs trahes & ipſe ad te ſponſę ſermonẽ quẽ dixit: Quia narduſ mea

A dus mea dedit odorem ſuum. Odor deuotio eſt, odor bona opinio quæ ad omnes peruenit,vt Chriſti ſis bonus odor in omni loco,ſpectabilis omnibus,amabilis omnibus. Non poteſt hoc ille humilis quem veritas ad humilitatem cogit, quoniã ſibi habet illam,& exire non patitur,vt ſparſa foris redoleat. Magis autem non habet odorem, quia non habet deuotionẽ, vtpote qui non ſponte neque libenter ſe humiliat: ſponſę vero humilitas tanquam nardus ſpargit odorem ſuum, amore calens,deuotione vigens,opinione redolens. Sponſę humilitas voluntaria eſt, perpetua eſt, fructifera eſt. Odor eius nec reprehenſione exterminatur,nec laude. Audierat: Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut turturis, & collum tuum ſicut monilia. Acceperat & repromiſſionem ornatus aurei, & nihilominus tamen cum humilitate reſpondet: & quanto maiorem ſe audit, tanto humiliat ſe in omnibus. Non gloriatur in meritis, nec inter laudes ſuas humilitatis obliuiſcitur, quam & humiliter confitetur ſub nardi nomine. Ac ſi voce virginis Mariæ dicat: Nullius mihi meriti conſcia ſum ad tantam dignationem, niſi quòd reſpexit deus humilitatem ancillæ ſuæ.

Nam quid eſt aliud, nardus mea dedit odorẽ ſuum, quàm placuit mea humilitas? Non mea, inquit, ſapientia, non mea nobilitas,non mea pulchritudo,quæ nulla erant mihi,ſed quę ſola inerat humilitas dedit odorem ſuum, id eſt ſolitum, Solito placet deo humilitas. Solito plane atque ex conſueto excelſus dominus humilia reſpicit: & ideo cum eſſet rex in accubitu, id eſt in excelſo habitaculo ſuo, illuc quoque humilitatis odor aſcendit. In altis habitat, inquit, & humilia reſpicit in cœlo & in terra. Ergo cum eſſet rex in accubitu ſuo, nardus ſponſę dedit odorem ſuum. Accubitus regis,ſinus eſt patris: quia ſemper in patre filius. Nec dubites regem hunc eſſe clementem, cui perennis accubitus eſt paternæ benignitatis diuerſorium. Merito clamor humilium aſcendit ad eũ, cui fons pietatis eſt manſio, cui familiaris ſuauitas, cui ſubſtantialis vel potius conſubſtantialis bonitas eſt: cui ideo totum quod eſt, de patre eſt, vt nil prorſus in regia maieſtate niſi paternum,humilium trepidatio ſuſpicetur. Denique propter miſeriam inopum & gemitum pauperum nunc exurgam, dicit dominus. Horum igitur conſcia ſponſa (vtpote domeſtica atque chariſſima) non ſe putat arcendam ſponſi gratia penuria meritorum, ſola de humilitate præſumens. Regem denique nominat, nam ſponſum interim territa increpatione non audet, & in alto habitare fatetur, nec ſic tamen diffidit humilitas. Primitiuæ eccleſiæ potes hunc congruentiſſime aptare ſermonem, ſi recordaris dies illos quibus aſſumpto domino vbi erat prius, & ſedente in dextera patris illo ſuo antiquo nobili atque glorioſo accubitu, diſcipuli erant congregati in loco vno, perſeuerantes vnanimiter in oratione cum mulieribus & Maria matre Ieſu & fratribus eius. Nonne tibi videtur reuera tunc temporis nardum paruulę & trepidantis ſponſę dare odorem ſuum? Denique cum factus eſt repente de cœlo ſonus tanquam aduenientis ſpiritus vehementis, & repleuit totam domum vbi erant ſedentes: an non merito paupercula tunc dicere potuit: Cũ eſſet rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuum? Patuit pro certo omnibus in loco manentibus quàm gratus humilitatis & quàm beneplacitus odor aſcenderat, cui mox tam copioſa & glorioſa remuneratione reſponſum eſt. Cæterum illa non ingrata beneficij fuit. Audi enim quomodo mox repleta deuotione parat ſe ad omnia mala perferenda pro nomine eius. Nam ſequitur. Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur. Infirmitas mea (quã noſtis) non ſinit vlterius progredi. Hoc ſolum dico: quia tribulationum amaritudines ſub myrrhæ nomine dicit ſe ſubire paratam amore dilecti. Reliquum capituli alias proſequemur, ſi tamẽ exoratus à vobis ſpiritus ſanctus affuerit, qui nos intelligere faciat verba ſponſæ quæ ipſe inſpirando formauit, ſicut nouit illius cuius ipſe ſpiritus eſt, laudibus cõuenire, ſponſi eccleſię Ieſu Chriſti domini noſtri, qui eſt ſuper omnia deus benedictus in ſecula. Amen.

Qualiter conſideratio paſſionis & laborum Chriſti facit ſponſam id eſt animam pergere illæſam inter proſpera & aduerſa huius mundi.

Sermo XLIII.

FAſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur. Ante rex, modo dilectus. Ante in accubitu regio, modo inter ſponſę vbera. Magna humilitatis virtus, cui etiam deitatis maieſtas tam facile ſe inclinat. Cito reuerentiæ nomen in vocabulum amicitiæ mutatum eſt: & qui longe erat, in breui factus eſt prope. Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi. Myrrha amara res, dura & aſpera tribulationum ſignificat. Ea ſibi dilecti cauſa imminere proſpiciens, gratulabunda id loquitur, confidens ſe omnia viriliter ſubituram. Ibant, inquit, gaudentes diſcipuli à conſpectu concilij,quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati. Propterea denique non faſcem,ſed faſciculum dilectum dicit,quòd leue præ amore ipſius ducat quicquid laboris immineat & doloris. Bene faſciculus: quia paruulus natus eſt nobis. Bene faſciculus,quia nõ ſunt condignę paſſiones huius temporis ad futuram gloriam quę reuelabitur in nobis. Id enim,inquit,quod in præſenti eſt momentaneum & leue tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternum pondus gloriæ operatur in nobis. Erit ergo quandoque nobis ingens cumulus gloriæ, qui modo eſt faſciculus myrrhæ. An nõ faſciculus cui? iugũ ſuaue eſt,& onꝰ leue? Non quia leue in ſe (nec enim leuis paſſionis aſperitas, mortis amaritudo) ſed leuis tamen amanti. Et ideo nõ ait tantum faſciculus myrrhæ dilectus meus: ſed mihi, inquit, quæ diligo, faſciculus eſt. Vnde & dilectum nominat, monſtrans dilectionis vim omnium amaritudinum ſuperare moleſtiam, & quia fortis eſt vt mors dilectio. Et vt ſcias nõ in ſe illam,ſed in domino gloriari, neque de propria virtute ſed de domini adiutorio præſumere fortitudinem, dicit illum inter vbera ſua commoraturum,cui ſecura decantet: Etiam ſi ambulauero in medio vmbrę mortis, non timebo mala quoniam tu mecum es. Memini me in vno ſuperiorum ſermonum duo ſpõſę vbera congratulationem diffiniſſe atque compaſſionem, iuxta Pauli doctrinam, dicentis: Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. Quia vero inter aduerſa & proſpera verſans, nouit vtrobique pericula non deeſſe, medium huiuſcemodi vberum ſuorum vult habere dilectum, cuius aduerſus vtraq; continua protectione munitam,nec læta extollant, nec triſtia deiiciant. Tu quoq; ſi ſapis, imitaberis ſponſę prudentiam,atq; hunc myrrhæ tam charum faſciculum de principali tui pectoris,nec ad horã patieris auelli, amara illa omnia quę pro te pertulit,ſemper in memoria retinens,& aſſidua meditatione reuoluens: quo poſſis dicere & tu: Faſciculus myrrhę dilectus meus mihi, inter vbera mea cõmorabitur. Et ego fratres ab incunte mea conuerſione pro aceruo meritorũ quæ mihi deeſſe ſciebam,hunc mihi faſciculum colligare,& inter vbera mea collocare curaui, collectum ex omnibus anxietatibus & amaritudinibꝰ domini mei. Primum videlicet infantilium illarum neceſſitatum. Deinde laborum quos pertulit in prædicando,fatigationum in diſcurrendo,vigiliarum in orando,tentationum in ieiunando,lachrymarum in compatiendo, inſidiarum in colloquendo, poſtremo periculorũ in falſis fratribus, conuitiorũ, ſputorum, colaphorum, ſubſannationum, exprobrationum, clauorũ horumq; ſimilium, quę in ſalutẽ noſtri generis ſylua euãgelica copioſiſſime noſcitur protuliſſe.

Vbi ſane inter tot odoriferæ myrrhæ huius ramuſculos minime prætermittendam putaui etiã illam myrrham qua in cruce potatus eſt, ſed neq; illam qua vnctus eſt in ſepultura. Quarum in prima applicuit ſibi meorum amaritudinẽ peccatorum. In ſecunda futuram incorruptionem mei corporis dedicauit. Memoriam abundantiæ ſuauitatis horum eructabo quoad vixero. In æternum non obliuiſcar miſerationes iſtas: quia in ipſis viuificatus ſum. Has olim ſanctus Dauid cum lachrymis requirebat, veniant mihi, inquiens, miſerationes tuæ, & viuam. Has & alius quidã ſanctorum cum gemitu memorabat dicẽs: Miſericordiæ domini multę: quã multi reges & prophetæ voluerunt videre,& nõ viderunt: & audire,& nõ audierunt. Ipſi laborauerunt,& ego in labores eorũ introiui.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Ego messui myrrham quam illi plantauerunt. Mihi hic salutaris fasciculus seruatus est. Nemo tollet eũ à me, inter vbera mea commorabitur. Hæc meditari dixi sapientiam, in his iustitiæ mihi perfectionem constitui, in his plenitudinem scientiæ, in his diuitias salutis, in his copias meritorum. Ex his mihi interdum potus salutaris amaritudinis, ex his rursum suauis vnctio consolationis. Hæc me erigunt in aduersis, in prosperis reprimunt, & inter læta tristiaque vitæ præsentis via regia incedenti tutum præbent vtrobique ducatum, hincinde mala imminentia propulsando. Hæc mihi conciliant mundi iudicem, dum tremendum potestatibus mitem humilemq; figurant, dum non solum placabilem, sed & imitabilem repręsentant eum qui inaccessibilis est principatibus, terribilis apud reges terræ. Propterea hæc mihi in ore frequenter, sicut vos scitis: hæc in corde semper, sicut deus scit: hæc stylo meo admodũ familiaria, sicut apparet: hæc mea sublimior interim philosophia, scire Iesum, & hunc crucifixum. Non requiro sicut sponsa vbi cubet in meridie, quem lætus amplector mea inter vbera commorantem. Non requiro vbi pascat in meridie, quem intueor saluatorem in cruce. Illud sublimius, istud suauius vel paratius. Panis illud, hoc lac. Hoc viscera reficit paruulorum, hoc replet vbera matrũ: & ideo inter vbera mea commorabitur. Hunc & vos dilectissimi, tam dilectum fasciculum colligite vobis, hunc medullis inserite cordis, hoc munite aditum pectoris, vt & vobis inter vbera commoretur.

Cant.1.a

H Habete illum semper non retro in humeris, sed ante præ oculis, ne portantes & non odorantes, & onus premat, & odor nõ erigat. Mementote, quia accepit eum Simeon in vlnis suis. Maria gestauit in vtero, fouit in gremio sponsa sibi inter vbera collocauit. Et ne quid prætermittam, factum est verbũ in manu Zachariæ prophetæ, necnon & quorundam aliorum. Arbitror & Ioseph virum Mariæ super genua frequenter illi arrisisse. Hi omnes ante se eũ habuerunt, & nullus retro. Exemplo ergo sint vobis, vt & vos similiter faciatis. Si enim ante oculos habueritis quẽ portatis, pro certo videntes angustias domini, leuius vestras portabitis, ipso auxiliante ecclesiæ sponso qui est super omnia deus benedictus in secula. Amen.

Luc.2.d

Ioan.13.b

Quòd uir ecclesiasticus debet esse pius in corrigendo mansuetos, & econuerso durus & austerus cõtra aspe-ros & obstinatos quando ipsi delinquunt.
Sermo XLIIII.

Canti.1.d BOtrus Cypri dilectus meꝰ mihi in vineis Engaddi. Si dilectus in myrrha, multo magis in botri suauitate. Ergo dominus meꝰ Iesus myrrha mihi in morte, botrus in resurrectione, seipsum mihi saluberrimum temperauit in potum, in lachrymis in mensura. Mortuus

Rom.4.d.

I est propter peccata nostra, & resurrexit propter iustificationem nostram, vt peccatis mortui iustitiæ viuamus. Itaque tu

Psal.103.a si peccata luxisti, bibisti amaritudinem. Si autem iam respirasti in spem vitæ vita sanctiori, mutata est tibi myrrhæ amaritudo in vinum quod lætificat cor hominis. Et fortassis hoc illud significauerit quod saluatori oblatum est in cruce vinum myrrhatum, & ideo noluit bibere, quoniam istud sitiebat. Tu ergo post myrrhæ (vt dixi) amaritudines, vinum iucunditatis experiens, haud temere & ipse dicere poteris: Botrus Cypri

Canti.1.d dilectus meus mihi in vineis Engaddi. Engaddi duplicẽ habet interpretationẽ, & vni ambæ intellectui seruiunt. Dicitur nãque fons hędi, & baptisma gentium, lachrymasq; peccantium aperte designat. Dicitur & oculus tentationis, qui & lachry-

Esa.9.a mas æquè fundat, & tentationes quæ minime vnquam desunt vitæ hominis super terram, prosperiat. Sed & populus gentium qui ambulabat in tenebris, nunquam per se laqueos tentationum agnoscere, ac pér hoc nec euadere potuit, donec per gratiã illius qui illuminat cęcos, recepit oculos fidei, donec venit ad ecclesiã quæ habet oculũ tẽtationis, donec se tradidit viris spiritualibus instruendum, qui illuminati spiritu sapientiæ, suo & experimẽto docti, possunt veraciter dicere, quia non ignoramus astutias diaboli, & cogitationes eius. Fe-runt in Engaddi arbusculas balsami crescere, quæ in modum vinearum ab indigenis excoluntur: & inde forsitan vineas appellauit. Alioquin quid faceret botrus Cypri in vineis Engaddi? Quis vnquam botros de vineis in vineas transportauit? Solet siquidem vinum vbi deest aliunde euehi, non vbi adest. Ergo vineas Engaddi dicit plebes ecclesiæ, quæ habet balsami liquorem spiritum mansuetudinis, in quo paruulorum adhuc in Christo teneritudinem blande fouet, & dolores pœnitentiũ consolatur. Sed & siquis frater in aliquo delicto præoccupatus fuerit, vir ecclesiasticus qui hunc spiritum iam accepit, curabit huiusmodi mox instruere in eodem spiritu lenitatis, considerans seipsum, ne & ipse tentetur. In hoc typo quotquot baptizandi sunt, etiam corporaliter ecclesia oleo materiali vngere consueuit. Quia vero vulnera *Luc.10.c* illius qui incidit in latrones, & iumẽto corporis pij Samaritani ecclesiæ est deportatus in stabulum, non in solo oleo, sed in vino simul & oleo sanitatem recipiunt: necessarium habet spiritualis medicus etiam vinum feruidi zeli cum oleo mansuetudinis, cui sane conuenit nõ modo cõsolari pusillanimes, sed & corripere inquietos. Si enim viderit illum qui vulneratus est, id est qui peccauit, blandis aut lenibus hortamentis quæ in eum prærogata sunt, minime emendatum, magis autem forte etiam abutentẽ sua mansuetudine, & patientia negligentiorem fieri, & in peccato suo etiam securius obdormire: frustrato tam suauium oleo monitorũ, oportebit sane mordacioribus vti medicamentis, & vinum compunctionis infundere, duris videlicet cum eo increpationibus atq; inuectionibus agere, & si causa requirit, & duritia tanta est, etiã censurę ecclesiasticę baculo percellere contemptorem. Sed vnde illi L hoc vinum? Nec enim in vineis Engaddi vinum inuenitur, sed oleũ. Quærat ergo in Cypro, nam illa insula ferax est vini, & vini optimi: tollensq; inde sibi ingentẽ botrũ, quem olim exploratores de Israel in vecte ferebant, chorũ propheticũ prędecentem, & subsequentem apostolicum, medium autem Iesum pulchro schemate figurãtes. Hunc ergo botrum accipiẽs sibi dicat. Botrus Cypri dilectus meus mihi. Vidimus botrum, videamus qualiter zeli vinũ exprimatur ex eo. Etenim si peccanti homini homo peccator minime indignatur, sed magis quasi quendã ei suauissimi balsami rorem sudans pium exhibet compassionis affectum: hoc scimus vnde venit, & iam audistis, sed non aduertistis forsitan. Dictũ nanq; est ꝙ ex cõsideratione sui ipsius cuiq; veniat mansuetum esse ad omnes, *Gala.6.a* dum homo consilio sapientissimi Pauli, vt pie condescendere sciat præoccupatis in peccato, considerat seipsum, ne & ipse tentetur. An non hinc deniq; amor proximi radicem trahit, de quo in lege mandatur: Diliges proximũ tuum sicut teipsum? Ex intimis sane humanis affectibus primordia ducit sui ortus fraterna dilectio, & de insita homini ad seipsum naturali quadã dulcedine tanq̃ de humore terreno sumit proculdubio vegetationẽ & vim per quam spirante quidem gratia desuper fructus parturit pietatis: vt quod sibi anima naturaliter appetit, naturæ conforti id est alteri homini iure quodam humanitatis vbi poterit & oportuerit non existimet denegan- M dum, sed spõte ac libẽs impartiatur. Inest ergo naturæ si peccato nõ obsolescat, istiusmodi gratę & egregię quasi suauitatis liquor, vt molliorẽ magis ad compatiendũ peccantibus, q̃ ad indignandum asperiorem seſe sentiat & exhibeat. Verũ quia iuxta sapientis sententiam, musce morituræ exterminant *Eccles.10.* hoc suauitatis vnguentũ, & minime habet in se natura vnde id reparet sibi semel amissum, sẽtit se dolẽda mutatione corruere in illud quod veraciter ait scriptura: Proni sunt sensus *Gene.8.d* hominis & cogitationes in malum ab adolescentia. Nõ bona adolescẽtia, in qua filius iunior portionẽ sibi paternę substantiæ postulat sequestrari, & bonũ incipit velle diuidere quod in cõmune dulcius possidet, & habere solus quod participatione nõ minuitur, partitione amittit. Deniq; omnia, inquit, *Luc. 15.a* bona sua dissipauit, viuendo luxurioſe cũ meretricibus. Quę-nam hę meretrices? Vide ne ipsę sint quę exterminant suauitatis vnguentum carnales videlicet concupiscẽtiæ, de quibus saluberrime scriptura te admonens, post concupiscẽtias, *Eccli.18.d* inquit, tuas non eas. Et merito morituras describit sapiens: quoniã & mundus transit, & concupiscẽtia eius. His ergo dũ *1.Ioan.2.c* satisfacere singulariter volumus, boni nos socialis atq; communis singulari suauitate priuamus. Hæ prorsus muscę sordidę & pungentes, quæ in nobis decorem naturę fœdant, mentem curis & solicitudinibus lacerant, socialis gratiæ suauitatem

A tem exterminãt. Hinc homo iunior filius appellatur, quòd natura quodam insensatæ lubrico adolescentiæ deprauata, omnem virilis maturitatis ac sapientiæ succum amiserit, & versus in asperum arente animo præter se vniuersos despiciat, factus sine affectione. Igitur ab incunte adolescentia ista pessima atque miserrima proni sunt sensus hominis & cogitationes in malum, & natura ad indignandum, q̃ ad compatiendum paratior. Inde homo tanq̃ omnino exutus hominem, in quo vult sibi cum opus habet ab hominibus subueniri, non vult ipse hominibus opus habentibus subuenire. Magis autem iudicat, spernit, irridet homo homines, delinquentes peccator, non considerans seipsum ne & ipse tentetur. A quo malo minime per se (vt dixi) natura resurget, neque recuperabit oleum ingenitę mansuetudinis, quod semel est exterminatum in ea. Veruntamen quod non potest natura, potest gratia. Quem ergo hominũ vnctio spiritus misĕrata, perfundere denuo sua benignitate dignabitur: is continuo reuertetur in hominem, insuper & aliquid melius à gratia, q̃ à natura recipiet. In fide & lenitate sanctum faciet illum, & dabit illi non oleũ, sed balsamum in vineis Engaddi. Nec enim dubiũ ex fonte hædi profluere charismata meliora, cuius vtiq; vnctio hædos vertit in agnos, & de sinistra transfert in dexteram peccatores, abundantius quidem ante perfusos vnctione misericor-

Rom.5.d diæ, vt vbi abundauerunt delicta, superabundet & gratia. An

B non vere videtur tibi redisse quodammodo is homo in homi nem, qui animi secularis feritate deposita, & recuperata etiã cum fœnore gratiæ humanę vnctione mansuetudinis, quam in ipso muscę carnalium cupiditatum penitus exterminarant, de suo quẽ gestat homine (imò qui ipse est) & materiam sumit, & formã miserẽdi hominibus aliis, ita vt tanquam feralem quendam rictum exhorreat, non solum cuiquam facere hominum, quod pati ipse nolit, sed etiam non facere omnia omnibus quæcunque sibi fieri velit? En vnde oleum. Vinum vnde? Profecto ex botro cypri. Etenim si amas dominum Iesum toto corde, tota anima, tota virtute tua, nunquid si videris eius

Psal.77.g iniurias, contemptumq;, ferre vllatenus æquo animo poteris? Minime, sed mox arreptus spiritu iudicij & spiritu ardoris, &

Psal.118.f tanquam potens crapulatus à vino, repletus zelo Phinees, dices cum Dauid: Tabescere me fecit zelus meus, quia obliti sunt verba tua inimici mei. Et cum domino: Zelus domus tuę

Deut.4.d comedit me. Vinum est ergo feruidissimus zelus iste expressum de botro cypri, & calix inebrians Christi amor. Deniq; deus noster ignis consumens est, & propheta ignem dicebat

Thre.1.d de excelso missum in ossibus suis, eo quòd diuino amore flagraret. Habens itaque ex fraterno oleum mansuetudinis, &

C ex diuino amore vinum æmulationis, securus accede ad sanan da vulnera illius qui incidit in latrones, piissimi Samaritani optimus imitator: secure quoque dicito & tu cum sponsa.

Canti.1.d Botrus cypri dilectus meus mihi in vineis Engaddi: hoc est, zelus iustitiæ amor dilecti mei mihi in affectibus pietatis. Et de hoc satis. Nam & infirmitas mea pausandũ indicit, sicut & sæpe facit, ita vt plerunq̃ue cogar imperfectas (vt ipsi scitis) relinquere disputationes, residuaque capitulorum in diẽ alterum reseruare. Sed quid? Ego in flagella paratus sum,

psal.37.d sciens me adhuc longe recipere imparia meritis. Vapulem sane vapulem vt male operans, si forte verbera in merita reputentur: fortassis miserebitur flagellato, qui bonum in me non inuenit quod remuneret sponsus ecclesiæ Iesus Christus dominus noster, qui est super omnia deus benedictus in secula. Amen.

De duplici pulchritudine animæ, & qualiter anima loquitur ad dei uerbum, & uerbum ad animam: & quæ sint eorum linguæ, Sermo. XLV.

Canti.1.d ECce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra: oculi tui columbarum. Pulchre optimę ex amore sponsę præsumptio, ex amore indignatio sponsi. Hoc rei exitus probat. Etenim præsumptionem correptio, correptionem emendatio, emendationẽ remuneratio secuta est. Adest dilectus, amouetur magister, rex disparet, dignitas exuitur, reuerentia ponitur. Cedit quippe fastus vbi inualescit affectus. Et sicut quondam quasi amicus ad amicum Moyses loquebatur, & dominus respondebat: ita & nunc inter ver-

bum & animam, ac si inter duos vicinos familiaris admodum D celebratur confabulatio. Nec mirum. Ex vno amoris fonte vtrique influit diligere inuicem, confoueri pariter. Ergo dulciora melle volant hinc inde verba, mutui in se totius suauitatis feruntur aspectus, sancti indices amoris. Denique is illã amicam nuncupat, pulchram pronunciat, pulchram iterat, eadem ab illa vicissim recipiẽs. Nec ociosa iteratio, quæ amoris confirmatio est, & fortassis aliquid innuit requirendũ. Quæramus geminam animæ pulchritudinem. hoc enim mihi videtur innuere. Decor animæ humilitas est. Non à meipso hoc dico, cum propheta prior dixerit: Asperges me hyssopo, & *Psal.50.b.* mundabor: humili herba & pectoris purgatiua, humilitatem significans. Hac se post grauem lapsum rex & propheta lauari confidit, & sic niueum quendam innocẽtiæ recuperare candorem. Verum in eo qui grauiter peccauit, etsi amanda, nõ tamen admiranda humilitas. At si quis innocentiam retinet, & nihilominus humilitatem iungit: nonne is tibi videtur geminum animæ possidere decorem? Sancta Maria sanctimoniam non amisit, & humilitate non caruit. Et ideo concupiuit rex *psal.44.c* decorem eius, quia humilitatem innocentiæ sociauit. Deniq; *Luc.1.c* respexit, inquit, humilitatem ancillę suæ. Ergo beati qui custodiunt vestimenta sua munda, videlicet simplicitatis & innocentiæ, si tamen & decorem induere humilitatis adiiciant. E Profecto audiet quę huiusmodi inuenitur: Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra. Vtinã vel semel dicas animæ meæ domine Iesu. Ecce tu pulchra es. Vtinam mihi humilitatẽ custodias. Nam primam vestẽ ego male seruaui. Seruus tuus sum *Psal.118.q* ego. Nec enim audio profiteri amicum, qui testimonium decoris mei cum repetitione nõ audio. Sufficit mihi si semel audiam. Sed quid si & hoc in quæstione sit? Scio quid faciam, venerabor amicam seruus, cumulatum in ea decorem deformis homunculus admirabor, gaudebo ad vocem sponsi tantam nihilominus pulchritudinem admirantis. Quis scit si saltem ex hoc inuenturus sim gratiam in oculis amicę, vt gratia ipsius & ipse inueniar inter amicos? Denique amicus sponsi stat, & gaudio gaudet propter vocem sponsi. En vox eius in auribus dilectę, audiamus & gaudeamus. Assunt sibi, loquuntur pariter, stemus simul, nulla nos huic subducat colloquio seculi cura, nulla illecebra corporis. Ecce, inquit, tu pulchra es amica mea: ecce tu pulchra. Ecce admirantis vox est, reliquũ *Cant.1.d* laudis. Merito admiranda, cui sanctitas amissa humilita- F tem non attulit, sed seruata admisit. Merito pulchra repetitur cui neutra defuit pulchritudo: Rara auis in terris, aut *Iuue.7.Sa-* sanctitatem non perdere, aut humilitatem sanctimonia non *tyra.* excludi, & ideo beata quæ vtranque retinuit. Denique probatum est, nihil sibi conscia est, & correptionem non abnuit. Nos & cum magna delinquimus, vix ferimus reprehẽdi: hæc autem æquo animo audit contra se amaritudines, nihil peccans. Nam si desiderat videre claritatem spõsi, quid mali est? Magis & laudis est, & tamen increpata pœnitentiam agit, & dicit: Fasciculus myrrhę dilectus meus mihi, inter vbera mea *Cant.1.d* commorabitur. Hoc est: Sufficit mihi, nolo iam scire nisi Iesum, & hunc crucifixum. Magna humilitas. Actu innocens suscipit pœnitentis affectum, & quæ non habet vnde pœniteat, habet tamen vt pœniteat. Cur ergo, inquis, increpata est, si nihil mali fecit? Sed enim audi nunc dispensationẽ & prudentiam sponsi. Sicut Abrahæ olim obedientia sane tẽtata est, ita *Gene.22.d* & nunc humilitas sponsę. Et quomodo ille impleta obedięntia tunc audiuit: Nunc cognoui ꝙ timeas deum: sic & huic modo quasi sub aliis verbis dicitur. Nũc cognoui quòd humilis sis. Hoc enim est quod ait. Ecce tu pulchra es. Et ideo pręconium iterat, vt gloriæ sanctitatis additum signet humilitatis deco- *Cant.1.d* rem. Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra. Nunc cognoui ꝙ pulchra sis, non solum ex meo amore, sed etiam ex tua humilitate. Non dico nunc pulchram inter mulieres nec pulchram in genis nec in collo, sicut ante dicebam: sed pulchram simpliciter fateor. non vtique pulchram ex comparatione, non cum distinctione, non ex parte. Et addit. Oculi *Ibidem.* tui columbarum. Aperte adhuc commendatur humilitas. Ad hoc siquidem respicit, quòd illa reprehensa de alta inquisitione sua, continuo non cunctata est ad simpliciora descẽdere, ita vt diceret: Fasciculus myrrhę dilectus meus mihi. Mul- *Cant.1.d* tum profecto distat inter vultum gloriæ & fasciculum myr-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G rhę:& ideo magnũ humilitatis insigne, inde huc acquiescere
Ibidem. reuocari. Ergo oculi tui columbarum. Iam,inquit, non ambu-
psal.130. las in magnis,neque in mirabilibus super te, sed instar simpli
cissimę volucris contenta es simplicioribus, nidificans in fo-
raminibus petrę,meis vulneribus immorans,& libẽter ea quę
sunt de me duntaxat incarnato & passo,oculo intuens columbino. Aut certe quia in specie auis huius spiritus sanctus ap-
paruit,spiritualis magis quàm simplex in ea intuitus columbę
nomine commendatur. Et si hoc placeat,oportet referas capi
tulũ præsens ad id quod paulo ante sodales murenulas ei fa-
cere aureas promiserunt,non intendentes (vt tunc docui) or
nare aures corporis, sed informare auditũ cordis. Potuit ita-
que fieri vt fide quæ est ex auditu,corde amplius mundato ad
videndum quod ante non poterat, instructior redderetur.

Et quoniam de acceptis murenulis in visu acutiori ad in-
telligentiam spiritualem visa est profecisse:placuit spōso,cui
semper (quod in se est) placet magis videri in spiritu: & an-
numerans id quoq; eius laudibus,ait: Oculi tui columbarum.
Canti.1.d Iam me,inquit,intuere in spiritu,quia spiritus ante faciem tuã
Christus dominus. Et habes vnde id possis, quia oculi tui co-
lumbarum. Ante non habebas,& ideo reprimenda fuisti: sed
nunc copiam habeto videndi, quia oculi tui columbarum, id
est spirituales. Non sane copiam quam petebas: nec enim vel
modo adhuc ad illam potes, sed quæ tamen interim sufficere
H possit. Sane ducenda es de claritate in claritatem: & propte-
rea vide vt potes modo, & cum plus poteris, plus videbis.
Non puto fratres,non puto mediocrem hanc, neque commu-
nem esse omnibus visionem, etsi sit inferior illa qua videndus
est in futuro. Denique ex his quæ sequuntur aduertite. Se-
Can.1.d quitur enim: Ecce tu pulcher es dilecte mi, ecce tu pulcher.
Vides q̃ in excelso stat,& in sublime mẽtis verticem extulit,
quæ vniuersitatis dominum quadam sibi proprietate vendi-
cet in dilectum. Attende enim quomodo non simpliciter di-
lecte,sed dilecte mi inquit,vt proprium designaret. Magna vi
sio prorsus, de qua ista in id fiducię & authoritatis excreuit,
vt omnium dominum,dominum nesciat, sed dilectum. Existi-
mo enim nequaq̃ hac vice eius sensibus importatas imagines
carnis,aut crucis,aut alias quascunq; corporearum similitudi
nes infirmitatum. In his namq; iuxta prophetam non erat ei
species neque decor. Hæc autẽ cum intuita nũc pulchrũ de-
corumq̃ue pronunciat,in visione meliori illum sibi apparuis-
se significãs. Ore enim ad os(sicut quõdã cum sancto Moyse)
loquitur cum sponsa,& palã non per ænigmata,& figuras deũ
videt. Talem denique ore pronunciat,qualem & mẽte consPi-
Esa.33.c catur,visione plane sublimi & suaui. Regem in decore suo vi-
derunt oculi eius,non tamen vt regem,sed vt dilectum. Vide-
I rit eum sane quis super solium excelsum & eleuatum,& alius
facie quoque ad faciem sibi apparuisse testatus sit:mihi tamẽ
videtur eminentia in hac parte esse apud sponsam quòd ibi vi
Esa.6.a sus legitur dominus,hic dilectus. Sic enim habes: Vidi domi-
3.Re.22.d num sedentem super solium excelsum & eleuatum. Et item:
Gene.32.g Vidi dominum facie ad faciem, & salua facta est anima mea.
Sed si ego dominus,inquit,vbi est timor meus? Quòd si illis
facta est reuelatio cum timore: quia vbi dominus, ibi timor:
ego profecto si optio daretur, tanto libentius tantoque cha-
rius sponsę amplecterer visionem,quanto in meliori affectio-
ne quæ est amor factã aduerto. Nam timor pœnã habet,perfe
cta autem charitas foras mittit timorem. Multum sane inter-
est apparere terribilem in consiliis super filios hominum, &
Psal.65.a apparere speciosum forma præ filiis hominum. Ecce tu pul-
cher es dilecte mi & decorus. Verba ista plane amorem reso-
nant, non timorem. Sed forte ascendunt cogitationes in
corde tuo,& quæris dubius apud te dicens: Qua ratione ver-
ba verbi facta ad animam referuntur: & rursum animæ ad ver
bum,vt illa audierit vocem loquentis sibi,& perhibẽtis quòd
pulchra sit,vicissimq̃ue idem præconium suo mox reddiderit
laudatori? Quomodo possunt hæc fieri? Nam verbo loqui-
mur,non verbum loquitur. Itemq̃ue anima non habet vnde lo
quatur,nisi os corporis sibi verba formauerit ad loquendũ.
Bene quæris,sed attende spiritum loqui, & spiritualiter opor
tere intelligi quæ dicuntur. Quotiẽs proinde audis,vel legis
verbũ atq; animã pariter colloqui,& se inuicẽ ituri, noli ti-
bi imaginari quasi corporeas itercurrere voces,sicut nec cor
poreas colloquentium apparere imagines. Audi potius quid K
tibi sit in huiusmodi cogitandum. Spiritus est verbum, spiri-
tusque anima, & habent linguas suas quibus se alterũtrũ al-
loquantur, præsentesq; indicent. Et verbi quidem lingua fa-
uor dignationis eius, animæ vero deuotionis feruor. Eliguis
est anima atque infans quæ hanc non habet,& non potest ipsi
vllatenus sermocinatio esse cũ verbo. Ergo huiusce modi lin-
guam suam cum verbum mouet volens ad animam loqui,non
potest anima non sentire. Viuus est enim sermo dei & efficax
& penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens vsque ad
diuisionem animæ & spiritus. Et rursum cum suam animam
mouet, verbum latere multo minus poterit, non solum quia
vbique est præsens,sed propter hoc magis quòd nisi ipso sti-
mulante,deuotionis lingua minime ad loquendum mouetur.
Verbo igitur dicere animæ,pulchra es,& appellare amicã in-
fundere est vnde & amet,& se præsumat amari. Ipsi vero ver
bum vicissim nominare dilectũ, & fateri pulchrũ, quod amat
& quod amatur,sine fictione & fraude asscribere illi,& mira-
ri dignationem,& stupere ad gratiam. Siquidem pulchritudo
illius,dilectio eius, & ideo maior quia præueniens. Medullis
proinde cordis & intimarum vocibus affectionum tanto am-
plius atque ardentius clamitat sibi diligendũ,quanto id prius
sensit diligens q̃ dilectum. Itaque locutio verbi infusio doni,
responsio animę cum gratiarum actione admiratio. Et idcirco
plus diligit, quòd se sentit in diligendo victam, & ideo plus L
miratur,q̃ præuentam agnoscit. Vnde non contenta est semel
dicere pulchrum nisi repetat & decorum, eminentiam deco-
ris illa repetitione designans. Aut certe in vtraq; Christi sub-
stantia dignum expressit omni admiratione decorem,in alte-
ra naturæ, in altera gratiæ. Quàm pulcher es angelis tuis
domine Iesu in forma dei,in die æternitatis tuæ,in splendori-
bus sanctorum ante Luciferũ genitus,splendor & figura sub-
stantiæ patris, & quidem perpetuus minimeq̃ue fucatus can-
dor vitæ æternæ. Quàm mihi decorus es domine mi in ipsa
tui huius positione decoris. Etenim vbi te exinaniuisti,vbi na
turalibus radiis lumen indeficiens exuisti,ibi pietas magis e-
micuit,ibi charitas plus effulsit, ibi amplius gratia radiauit.
Quàm clara mihi oriris stella ex Iacob,q̃ lucidus flos de radi- *Num.24.c*
ce Iesse egrederis,q̃ iucundum lumen in tenebris visitasti me *Esa.11.a*
oriens ex alto. Quàm spectabilis & stupendus etiam virtuti-
bus supernis in conceptu de spiritu,in ortu de virgine,in vitę
innocentia,in doctrinæ fluentis, in coruscationibus miracu-
lorum,in reuelationibus sacramentorum. Quàm denique ru-
tilans post occasum sol iustitiæ de corde terræ resurgis,quàm
formosus in stola tua demum rex gloriæ in alta cœlorum te
recipis. Quomodo non pro his omnibus omnia ossa mea
dicẽt. Domine quis similis tui? Hæc ergo similiaq; puta in di
lecto intuentem sponsam aduertisse cum diceret: Ecce tu pul M
cher es dilecte mi & decorus. Neque hæc sola, sed insuper ali
quid proculdubio de naturæ decore superioris quod nostrũ
omnino præteruolat intuitum, & effugit experimẽtum. Ergo
iteratio vtriusq; decorem substantiæ designauit. Audi dein-
de quomodo tripudiat ad aspectum affatumq; dilecti,& corã
ipso nuptiali carmine quæ amoris sunt gratulabunda decãtat.
Sequitur enim. Lectulus noster floridus,tigna domorum no- *Can.1.d*
strarũ cedrina, laquearia nostra cypressina. Sed seruemus re-
centiori principio sponsę cantilenam, vt & nos de quiete fa-
cti alacriores,liberius exultemus & lætemur in ea ad laudem
& gloriam sponsi ipsius Iesu Christi domini nostri qui est su-
per omnia deus benedictus in secula. Amen.

De statu & compositione totius ecclesiæ, & quomodo per actiuam uitam quæ sub obedientia agitur, peruenitur ad contemplatiuam.
Sermo XLVI.

LEctulus noster floridus, tigna domorum nostrarũ *Canti.1.d*
cedrina, laquearia nostra cypressina. Epithalamiũ
canit,cubile,& thalamos pulchro sermone descri-
bens. Sponsum inuitat ad requiem. Hoc enim me-
lius,quiescere & cum Christo esse. Necessarium autem exire
ad lucra propter saluandos. Verum nunc opportunitate (vt
putat) inuenta, ornatum nunciat thalamum, lectulumque ve-
lut di-

A lut digito monstrans,dilectũ (vt dixi) inuitat ad requiem,&
cum euntibus in Emaus cordis ardorem non sustinens, ad mẽ
tis pertrahit hospitium,secum pernoctare compellit, & cum
Petro loquitur: Domine bonum est nos hic esse. Iam quid spi
ritualiter ista contineant, requiramus. Et in ecclesia quidẽ le-
ctũ in quo quiescitur, claustra existimo esse & monasteria in
quibus quiete à curis viuitur seculi,& solicitudinibus vitæ.
Atque is lectus floridus demonstratur,cum exemplis & insti-
tutis patrum tanquam quibusdam bene olentibus respersa
floribus fratrũ cõuersatio & vita refulget. Porro domos po-
pulares conuentus intellige Christianorum,quos hi qui in su
blimitate positi sunt,Christiani vtique vtrusq; ordinis prin-
cipes, quasi tigna parietes, iustis impositis legibus fortiter
stringunt,ne sua quisque lege vel voluntate viuentes,tanquã
psal.61.a parietes inclinati & macerię depulsę dissideant à semetiplis,
& sic omnis structura ædificij corruens dissipetur. Laquearia
vero quæ à tignis firmiter pendent, & domos insigniter or-
nant,puto bene instituti cleri mansuetos & disciplinatos mo
res, riteq; administrata officia designare. Quomodo nanque
stabunt ordines clericorum, & administrationes eorum,si nõ
principum tanquam tignorum beneficio & munificentia su-
stententur,& protegantur potẽtia? Quòd autem tigna cedri-
na, & cypressina laquearia describuntur, natura absque dubio
B habet in his speciebus lignorum quod congruat præfatis or-
dinibus. Et cedrus quidem quoniam imputribile est necnõ &
odoriferum alteq; proceritatis lignum,satis indicat quales
oporteat assumi viros in vices tignorum. Ergo validos & cõ-
stantes necesse est esse eos qui super alios ordinantur, necnon
& longanimes in spe, atq; ad superna mentis verticem attol-
lentes,qui etiam bonum fidei suæ & conuersationis vbiq; o-
2.Cor.2.d dorem spargentes,dicere cum apostolo possint: Christi enim
bonus odor sumus deo in omni loco. Cypressus item boni
æquè odoris & imputribile similiter lignum, incorruptę vi-
tæ & fidei etiam quemuis de clero debere esse demonstrat,vt
Psal.92.a merito decori domus ac laquearium ornatui deputetur. Scri-
ptum est enim: Domũ tuam decet sanctitudo domine in lõgi-
tudinem dierum. Vbi sane & sanctimonię decus,& indeficie-
tis gratiæ expressa perseuerãtia est. Oportet ergo virum qui
ad ornamentum & decorem assumitur domus,bonis ornatum
moribus esse,& quanuis semper ipse sit intus,bonum tamẽ te-
stimonium habere & ab his qui foris sunt. Sunt & alia in na-
tura lignorum horum competentia his quæ spiritualiter dis-
seruntur, sed breuitatis causa prætereo. Notandum vero
pulchrè omnem ecclesiæ statum breui vno versiculo compre
hensum,authoritatem scilicet prælatorũ,cleri decus, populi
disciplinam,monachorum quietem. In horum prorsus cum re
cte sunt omnia, sancta mater ecclesia consideratione lætatur,
C & tunc ea quoque offert intuenda dilecto,cum ad eius tanquã
omnium authoris refert omnia bonitatẽ, nihil sibi ex omni-
bus tribuens. Nam q̃ ait noster & nostrarum, non vsurpatio-
nis est signũ,sed dilectionis,quòd nimię videlicet fiducia cha
ritatis, nihil eius quem valde diligit,à se ęstimet alienũ. Nec
enim se sponsi contubernio, aut quietis eius putat arcendam
consortio,quæ semper non quæ sua,sed quæ illius sunt quæ-
Cantic.1.d rere consueuit: & hæc causa cur sibi & sponso simul, siue lec-
tulum, siue domos ausa sit pronunciare communes. Dixit e-
nim lectulus noster,& tigna domorum nostrarum, & laquea-
ria nostra: audacter se in possessionem associans cui iunctam
non dubitat in amore. Non ita illa quę proprię voluntati nõ-
dum abrenunciauit,sed per se iacet,per se habitat: magis autẽ
Lucæ.15.c non per se,sed cum meretricibus luxuriosę viuendo conuer-
satur,concupiscentias loquor carnis,cum quibus dissipat bo-
na sua,& portionem substantiæ quam sibi diuidi postulauit.

Cæterum tu qui has spiritus sancti voces audis vel legis,
putásne aliqua horum quæ dicuntur,valeas applicare tibi, ac
de fœlicitate sponsę quæ hoc amoris carmine ab ipso spiritu
canitur,aliquid recognoscere in temetipso,ne dicatur & tibi
quia vocem eius audis,& nõ scis vnde veniat, aut quo vadat?
En forte appetis & ipse contemplationis quietem,& bene fa-
cis, tantum ne obliuiscaris flores quibus lectulum sponsę le-
gis aspersum. Ergo cura & tu tuum similiter circundare bono
rum floribus operum, virtutum exercitio tanq̃ flore fructum
sanctum ociũ præuenire. Alioquin delicato satis ocio dor
mitare voles,si non exercitatus quiescere appetas,& Lię fœ- D
cũditate neglecta,solis cupias Rachelis amplexibus oblecta-
ri. Sed & præposterus ordo est ante meritũ exigere præmiũ,
& ante laborem sumere cibum,cum dicat apostolus: Qui nõ *2.Thes.3.c*
laborat non manducet. A mandatis tuis intellexi, inquit, vt *Psal.118.n*
scias nisi obedientiæ mandatorum contemplationis gustũ pe-
nitus non deberi. Nõ igitur putes de propriæ amore quietis,
sanctę obedientiæ actibus, seniorũmve traditionibus præiu-
dicium vllatenus faciendum. Alioquin non dormiet tecũ spõ-
sus in lecto vno,illo præsertim quem tibi pro obedientiæ flo
ribus,cicutis atq; vrticis inobedięti ę aspersisti. Propter quod
non exaudiet orationes tuas,vocatusque nõ veniet. Nec enim
dabit inobedienti copiam sui tantus obedientiæ amator, vt
mori q̃ non obedire maluerit. Sed neque approbat tuæ contẽ
plationis inane ocium qui dicit per prophetam: Laboraui su- *Hiere.6.c*
stinens: significans tempus quo exul cœlo, & patria summę
quietis, operatus est salutem in medio terræ. Magis autẽ ve-
reor,ne te quoque inuoluat formidolosa illa sententia ita in-
tonans in perfidiam Iudæorum: Neomenias vestras & sabba- E
Esa.1.d tum,& festiuitates alias non feram. Item: Kalendas vestras &
solennitates vestras odit anima mea, facta sunt mihi molesta.
Et lugebit super te propheta,& dicet: Viderunt eam hostes, *Thren.1.c*
& derisерunt sabbata eius. Cur enim quod dilectus repudiat,
non irrideat inimicus? Miror valde impudentiam aliquo-
rum qui inter nos sunt, qui cum omnes nos sua singularitate
turbauerint, sua impatientia irritauerint, sua contumacia &
rebellione contempserint, sua inobedientia coinquinauerint,
audent nihilominus ad tam fœdum concupiscentiæ suæ lectu-
lum omni orationum instantia totius puritatis dominum in-
uitare. At cum exteḋeritis,ait, manus vestras, auertam oculos
meos: & cum multiplicaueritis orationem,non exaudiã. Quid
enim? Lectulus non est floridus,magis autem & putidus est,&
tu illuc regem gloriæ trahis? Ad pausandum hoc facis, an ad
causandum? Centurio vetat illum intrare sub tectum suum, p- *Mat.8.b*
ter suam indignitatem, cuius tamen fides in vniuerso redo-
let Israele: & tu ad te cõpellis intrare tantorum sordẽs spur-
citia vitiorum? Clamat apostolorum princeps, exi à me domi- *Luc.5.b.*
ne: quia homo peccator sum: & tu dicis: Intra ad me domine,
quoniam sanctus sum? Omnes,inquit, vnanimes in oratione e- *1.pet.2.c*
stote, fraternitatem diligite. Et vas electionis, leuantes puras *1.Tim.2.b*
manus, ait, sine ira & disceptatione. Vides ne quomodo con-
cordent sibi, & eodem spiritu de pace & tranquillitate animi
(quam habere debet ille qui orat) loquantur princeps aposto
lorum,& doctor gentium? Perge ergo tu tota die expandere
ad deum manus tuas,qui fratres tota die molestas, vnanimita
tem impugnas,ab vnitate te separas. Et quid me vis facere, *Apo.9.a*
inquis? Profecto vt primo quidem emundes conscientiam ab
omni inquinamento irę & disceptationis,& murmuris & liuo
ris, & quicquid omnino aduersari cognoscitur, aut paci fra- F
trum, aut obedientiæ seniorum, de cordis habitaculo elimi-
nare festines. Deinde etiam circundare tibi flores bonorum
quorumq; actuum & laudabilium studiorum atque odoramẽ-
ta virtutũ,id est quæcunque sunt vera,quæcũq; pudica, quæ-
cunque iusta,quæcunque sancta,quæcunque amabilia, quęcũ-
que bonæ famæ,si qua virtus,si qua laus disciplinæ. Hęc cogi-
tare,in his exerceri curato. Ad istiusmodi secure vocabis spõ
sum, quoniam cum introduxeris eum, veraciter dicere pote-
ris & tu,quia lectulus noster floridus,redolente nimirum cõ-
scientia pietatẽ,sed pacẽ,sed mansuetudinem,sed iustitiã, sed
obedientiã,sed hilaritatẽ,sed humilitatẽ. Et de lectulo quidẽ
sic. Domum vero dei spiritualẽ scipsum quisque agnoscat,
qui tamen iam non in carne ambulet, sed in spiritu. Templũ *1.Cor.3.d*
enim dei,ait,sanctum est,quod estis vos. Curate ergo fratres,
spirituali huic ædificio(quod vos estis) ne forte cum in supe
riora proficere cœperit, vacillet & corruat si lignis fortibus
non fuerit subnixum & colligatum: curate inquam illi tigna
dare imputribilia & immobilia, timorem videlicet domini,
illum castum qui permanet in seculum seculi: patientiam de
qua scriptum est quia patientia pauperum non peribit in fi-
nem: longanimitatem quoque quæ sub quouis structurę pon-
dere inflexibilis perseuerãs in infinita secula vitæ beatæ pro-
tenditur,saluatore loquente in euangelio: Qui perseuerauе- *Matt.10.c*
rit vsque in finem,saluus erit. Magis autem super omnia cha-
ritatem

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gritatem quæ nunquam excidit, quia fortis est, inquit, vt mors dilectio, dura sicut inferus æmulatio. Studete deinde his tignis substernere & alligare ligna alia æquè preciosa & pulchra, cui tamen illa ad manum fuerint in opus laquearium ad decorem domus, sermonem scilicet sapientiæ, siue scientiæ propheticam, gratiam curationum, interpretationem sermonū, & cætera talia quæ magis noscuntur sane apta ornatui, q̄ necessaria fore saluti. De his præceptum non habeo, consiliū autem do. Quoniam quidem istiusmodi ligna constat & laboriosè quæri, & difficilè inueniri, & periculosè elaborari (nam & rara ea præsertim his temporibus terra nostra producere reperitur) consulo sane & moneo non multopere ista requiri. Magis autem ex lignis aliis laquearia præparari, quæ etsi minus appareant splendida, non minus tamen valida esse probā tur, insuper & facilius possidentur & tutius. Vtinam & mihi illorum suppetat copia lignorum, quibus ortus sponsi ecclesia copiosè densatur, pax, bonitas, benignitas, gaudium in spiritu sancto, misereri in hilaritate, tribuere in simplicitate, gau
Rom.12.c dere cum gaudentibus, flere cum flentibus. An non tu illā domum (quod ad laqueariа spectat) satis abundeq̄ ornatā censeas, quam talibus lignis insp exeris sufficienter compositeq̄ue
psal.25.b tabulatam? Domine dilexi decorem domus tuę, semper da mihi ligna hæc quæso, quibus tibi semper ornatum exhibe
H am thalamum conscientiæ, conscientiæ dico & meæ & alterius. His contentus ero, erunt & qui meo in hac re consilio acquiescere volent, quia & te puto fore contentum: cætera sanctis apostolis & viris apostolicis derelinquo. Sed & vos dilectissimi, tametsi illa ligna non habeatis, nihilominus tamē si hæc habetis confidite, nihilominus cum omni fiducia accedite, ad lapidē summum, angularem, electum preciosum, nihi lominus super fundamentum apostolorum & prophetarum & ipsi tanq̄ lapides viui superædificamini domos spirituales, sacerdotium sanctum, offerre spirituales hostias acceptabiles deo per Iesum Christum sponsum ecclesiæ dominum nostrū, qui est super omnia deus benedictus in secula. Amen.

De triplici flore, scilicet virginitatis, martyrij, & bonæ operationis: & de deuotione habenda circa diuinum officium, Sermo XLVII.

Canti. 2. a EGo flos campi, & lilium conuallium. Ad hoc respicere puto q̄ sponsa de respersis lectulum floribus cō mendarat. Ne enim sibi flores asscriberet illos quibus lectulus decoratus, & venustatus thalamus videbatur, infert sponsus se esse florem campi, nec de thalamo sane prodire flores, sed de campo, & suo munere & sui participatione fieri quod renitet, & quod redolet. Ne quis ergo
I exprobrare illi posset & dicere. Quid habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi nō acceperis? ipse dilectæ suæ sicut ambitiosus amator, ita informator benignus, pie illi dignanterq̄; demonstrat cui nitorem de quo gloIbidem. riabatur, ac suaue olentiam lectuli debeat deputare. Ego flos campi, inquit, de me est quod gloriaris. Saluberrime admonemur & ex hoc loco quia nequaq̄ gloriari oportet: & si quis gloriatur, in domino glorietur. Et secundum literam istud.

Nunc iam scrutemur, ipso de quo loquimur adiuuante, spiritualem qui in ea tegitur intellectum. Et primo aduerte nūc mihi trifarium quendam floris statum, in campo, in orto, in thalamo: vt post hoc etiam illud facilius compertum fiat, cur se potissimum campi florem elegerit appellare. Et in campo quidem & in orto oritur flos, in thalamo autem minime redolet & lucet in eo, nō tamen erectus & stans vt in orto vel campo, sed plane iacens tanq̄ qui illatus sit, non innatus. Propterea & necesse est sane reparare frequenter & semper recē tiores apponere flores, q̄ diu odorem suum minime retineant nec decorem. Quod si (vt in alio sermone præfatus sum) lectu
2.Cor.9.b lus respersus floribus conscientia est bonis referta operibus, vides certe vt similitudo seruetur, nequaq̄ sufficere semel vel secundo operari quod bonum est, nisi incessanter addas noua prioribus, quatenus seminans in benedictionibus, de benedictionibus & metas. Alioquin iacet & marcet flos boni operis, atque in breui omnis ex eo & nitor exterminatur & vigor, si non aliis atque aliis superiectis pietatis actibus continue reparetur. Hoc in thalamo. In orto autem non ita, sed neque in cāpo similiter. Ex se enim semel productis floribus K assidue subministrant vnde diu in ipsis decus ingenitum perseueret. Differunt tamen & ipsi inter se, quòd ortus quidē vt floreat hominum manu & arte excolitur, campus vero ex semetipso naturaliter producit flores, & absque omni humanæ diligentię adiutorio. Putásne iam tibi videris aduertere quisnam ille sit campus, nec sulcatus vomere, nec defossus sarculo, nec simo impinguatus, nec manu hominis seminatus: venu stratus tamen nihilominus nobili illo flore super quem constat
Gen.27.d requieuisse spiritum dominiſ Ecce, inquit, odor filij mei sicut odor agri pleni cui benedixit dominus. Necdum speciem suā ille flos agri induerat, & iam dabat odorem suum, quando eū vt hoc præ gaudio exclamaret præsensit spiritu, corpore marcens sanctus & senex patriarcha caligans visu, sed odoratu sagax. Nō se proinde debuit florem thalami protestari, qui flos est perpetuo vigens: sed neque item orti, ne humano videretur opere generatus. Pulchrè autem & conuenientissimè flos campi sum, ait, qui & absque humana industria prodiit, & se
psal.15.c mel prodeunti nulla est deinceps dominata corruptio, vt sermo impleatur quem dixit: Nō dabis sanctum tuū videre corruptionem. Sed si placet accipe & aliam huius rei rationē (vt arbitror) non spernendam. Non enim sine causa sane mul
L tiplex spiritus à sapiente describitur, nisi quòd sub vno literæ cortice diuersos plerumque sapientiæ intellectus tegere consueuit. Itaque iuxta præfatam de floris statu partitionem, flos est virginitas, flos martyrium, flos actio bona. In orto virginitas, in campo martyrium, bonum opus in thalamo. Et bene in orto virginitas, cui familiaris verecundia est fugitās publici, latibulis gaudens, patiens disciplinæ. Denique in orto flos clauditur, qui in campo exponitur, spargiturq̄ue in thalaCanti.4.d mo. Et habes: Ortus cōclusus, fons signatus. Quod vtiq; clau strum pudoris signat in virgine, & inuiolatę custodiā sanctitatis: si tamen talis fuerit quę, sit sancta corpore & spiritu. Be ne item in campo martyrium, dum martyres ludibrio omniū exponantur, spectaculum facti & angelis & hominibus. Nōne
psal.78.a illorum miseranda vox est in psalmo: Facti sumus opprobriū vicinis nostris, subsannatio & illusio his qui in circuitu nostro sunt? Bene quoque in thalamo actio bona, quæ conscientiam & quietam facit & tutam. Post bonum denique opus securius in contemplatione dormitur, & tanto quis fiducialius sublimia intueri & inuestigare aggreditur, quanto sibi conscius est minime se propriq̄ amore quietis charitatis operibꝰ defuisse. Et hæc omnia secundum aliquid dominus Iesus.

Ipse flos orti, virgo vriga virgine generatus. Idem flos cāpi, martyr, martyrum corona, martyrij forma. Denique foras ciuitatem eductus est, extra castra passus est, in ligno eleuatus
M est, spectandus hominibus, subsannandus ab omnibus. Ipse itē thalami flos, speculum, & exemplum totius beneficētię, quēIoā.10.f admodum ipse Iudæis protestatus est dicens: Multa bona o-Acto.10.f pera ostendi vobis ex patre meo. Et itē scriptura de eo: Qui pertransiit, ait, benefaciendo & sanando omnes. Si igitur hęc tria dominus, quæ fuit causa, vt è tribus se campi florem maluerit appellare? Profecto vt eam ad tolerātiam animaret, cui nouerat imminere (siquidē vellet pie viuere in Christo) persecutionem pati. Id se ergo libentius profitetur ad quod potiActo.14.d ssimum vult habere sequacem, atq; hoc est quod aliàs dixi, quoniam semper & illa appetit quietem, & ille incitat ad laborem, denuncians ei quòd per multas tribulationes oportet intrare in regnum cœlorum. Vnde cum noua in terris eccleIoan.16.d sia nouiter desponsata sibi redire ad patrem disponeret, dicebat ei: Venit hora vt omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare deo. Itē: Si me, ait, persecuti sunt, & vos persequentur. Potes & tu in euangelio multa colligere huic denunciationi malorum perferendorum similia. Ego flos campi, & lilium conuallium. Illa ergo monstrante lectulū, ille Canti.2.d vocat ad campum, ad exercitium prouocat. Nec putat quicq̄ persuasibilius fore illi ad ineundum certamē, q̄ si seipsum certantis, aut exemplum proponat aut præmium. Ego flos cāpi. Sane vtrumuis in hoc sermone intelligi datur, vel quòd sit vi delicet pugnantis forma, vel quòd gloria triūphantis. Vtrūque es mihi domine Iesu, & speculum patiendi, & præmium patientis. Vtrumque fortiter prouocat, ac vehementer ac-
psal.17.e cendit. Tu doces manus meas ad prælium exemplo virtutis tuæ,

A tuæ, tu caput meum post victoriā tuæ coronas præsentia maiestatis, siue quia pugnantem te specto, siue quia te expecto non solum coronantem, sed & coronam: in vtroq; mirabiliter
Canti.1.a tibi me allicis: vterq; funis violentissimus ad trahēdum. Trahe me post te, libenter te sequor, libentius fruor. Si sic bonus es domine sequentibus te, qualis futurus es consequentibus? Ego flos campi: Qui diligit me, veniat in campum, nō refugiat
1.Ti.6.c mecum, & pro me inire certamen, vt possit dicere: Bonū certamen certaui. Et quoniam non superbi vel arrogantes, sed humiles potius qui de se præsumere nesciūt, martyrio idonei sunt, addit se etiam lilium esse conuallium, id est humiliū coronam, specialem gloriam futuræ exaltationis ipsorum huius eminentia floris designans. Erit nanque cum omnis vallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur, & tunc
Esa.40.a candor ille vitæ æternæ lilium plane non collium sed conual lium apparebit. Iustus germinabit sicut lilium, inquit. Quis iu stus nisi humilis? Denique cum se manibus Baptistæ serui do
Matt.3.d minus inclinaret, & ille expauescret maiestatē, Sine, inquit, sic enim decet nos implere omnem iustitiam consummationem profecto iustitiæ in humilitatis perfectione constituēs. Iustus ergo humilis, iustus conuallis est. Et si humiles inuēti fuerimus, germinabim⁹ & nos sicut liliū, & florebim⁹ in ęternum ante dominū. An nō vere vel tunc maxime se liliū cōuallium comprobabit, cū reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ? Nō ait corpus nostrum,
B sed corpus humilitatis nostrę: vt huius lilij miro & sempiterno candore solos significet humiles illustrādos. Et hæc dicta sint pro eo q̄ sponsus se florem campi, & lilium esse cōualliū protestatus est. Iam etiam quid de sua consequenter charissima protestetur, bonum esset audire, sed hora non patitur.

Ex regula nanq; nostra nihil operi dei præponere licet. Quo quidem nomine solennia quæ deo in oratorio quotidie persoluuntur, pater ideo Benedictus voluit appellari, vt ex hoc clarius aperiret quàm nos operi illi vellet esse intentos. Vnde vos moneo dilectissimi, pure semper ac strenue diuinis interesse laudibus. Strenue quidem, vt sicut reuerenter, ita & alacriter domino assistatis, non pigri, non somnolenti, non oscitantes, non parcentes vocibus, non præcidentes verba dimidia, non integra transilientes, non fractis & remissis vocibus muliebre quiddam balba de nare sonantes, sed virili (vt dignum est) & sonitu & affectu voces sancti spiritus depromentes. Pure vero vt nil aliud dum psallitis q̄ quod psallitis cogitetis. Nec solas dico vitandas cogitationes vanas & ociosas: vitandę sunt & illę illa duntaxat hora & illo loco quas officiales fratres pro communi necessitate quasi necessario frequenter admittere compelluntur. Sed ne illa quidem profecto recipere tunc consuluerim quæ forte pauloante in clausſtro sedentes in codicibus legeratis, qualia & nunc me
C uiua voce differente ex hoc auditorio spiritus sancti recentia reportatis. Salubria sunt, sed minime illa salubriter inter psalIendum reuoluitis. Spiritus enim sanctus illa hora gratum nō recipit quicquid aliud quàm debes, neglecto eo quod debes, obtuleris. Cuius semper facere voluntatem ad eius voluntatem ipso inspirante possimus, gratia & misericordia sponsi ecclesiæ Iesu Christi domini nostri, qui est super omnia deus benedictus in secula. Amen.

De laude reciproca quæ sit inter sponsum & sponsam: & qualiter per umbram Christi intelligatur corpus & fides eius, Sermo XLVIII.

Canti. 2. a SIcut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. Non bonę filiæ quæ pungunt. Attende pessimum germen eius cui maledictum est terræ nostræ. Cū, inquit, coluerīs eam, spinas & tribulos germinabit
Gene.3.d tibi. Donec ergo in carne est anima, inter spinas profecto versatur, & necesse est vt patiatur inquietudines tentationū, tribulationumq̄ue aculeos. Quòd si lilium est ipsa iuxta sponsi verbū, videat q̄ vigilem solicitamq̄ue esse oporteat super custodia sui, septa vndique spinis hincinde aculeos intendentibus. Nec enim vel leuissimā spinę sustinet vllatenus punctionem floris tenerituḍe, sed mox vt modicè premitur, perfora-
Psal.2.c tur. Sentis q̄ merito necessarieq̄ue hortetur nos propheta ser
philip.2.b uire domino in timore, & item apostolus cum timore nihilominus & tremore nostram ipsorum operari salutē? Tenebāt D nimirum proprio experimento huius sententię veritatem, vtpote amici sponsi, qui minime prorsus ambigerent, & ad suas animas pertinere quod dicitur, sicut lilium inter spinas, sic a-Canti. 2. a micа mea inter filias. Denique vnus eorum, cōuersus sum, ait, in ærumna mea dum cōfigitur spina. Bene confixus, qui cō
Psal. 31. a uersus exinde est. Bene pungeris si compungeris (multi cum sentiunt pœnam, corrigunt culpam) & talis dicere potest, cō uersus sum in ærumna mea, dum cōfigitur spina. Spina culpa est, spina pœna est, spina falsus frater, spina vicinus est malus. Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. O candens lilium, ô tener & delicate flos, incredule & subuersores sunt tecum, vide quomodo caute ambules inter spinas. Plenꝰ est mundus spinis. In terra sunt, in aere sunt, in carne tua sunt. Versari in his, & minime lędi, diuinæ potentiæ est, non virtutis tuæ. Sed confidite, inquit, quia ego vici mundum. Et si igi
Ioan.16. g tur vndique tibi intendi prospicias tribulationum tanquā tri bulorum aculeos, non turbetur cor tuum neque formidet,
Roma.5.a sciens quia tribulatio operatur patientiam, patientia probationem, probatio spem, spes autem non confundit. Considera lilia agri quomodo inter spinas vigent & nitent. Si fœnum quod hodie est & cras in clibanum mittitur, deus sic custodit, quanto magis amicam & sponsam suam charissimam? Denique custodit dominus omnes diligentes se. Sicut lilium
Psal.145.d inter spinas, sic amica mea inter filias. Non mediocris titulus E profectò virtutis inter prauos viuere bonū, & inter malignātes innocentiæ retinere candorē, & morum lenitatem: magis autem si his qui oderunt pacem, pacificum & amicum ipsis te exhibeas inimicis. Id plane tibi similitudinem datam de lilio iure quodam proprietatis specialiter vendicabit, quòd ipsas vtique pungentes & spinas candore proprio illustrare & venustare non cessat. An non proinde lilium tibi videtur, implere quodammodo euangelij perfectionem, qua orare iu
Luc. 6.d bemur pro calumniantibus & persequentibus nos, benefacere his qui oderunt nos? Ergo & tu fac similiter, & erit anima tua amica domini, & laudabit te de te dicens: quia sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. Sequitur. Sicut mal⁹
Cantic.2.d inter ligna siluarū, sic dilectus meus inter filios. Reddit spōsa
Ibidem præconij vicem commendanti se sponso: à quo laudari est laudabilem fieri, & quem laudare intelligere, & admirari laudabilem. Et sicut ex eminenti flore figurata à sponso laus eius est, ita è regione & ex excellēti ligno, ipsa illi⁹ singularē gloriam eminentiamq̄ue demonstrat. Mouet tamen me de ligno hoc q̄ non tantę esse excellentiæ videatur quantę aliqua cæterorū, & ideo minus digne assumi in opus similitudinis, vtpote quòd non sufficiat laudis vicem implere. Sicut malus inter ligna siluarum, sic dilectus meus inter filios. Denique nec sponsa magni ęstimasse videtur, quæ hoc in lignis siluarum tā
F tum afferre curauit, nimirum sterilibus, nec fructus humano victui aptos ferentibus. Cur ergo omissis melioribus & nobilioribus lignis huius mediocritas arboris adducta in mediū est ad formandum sponsi præconium? Ita ne ad mensuram laudem recipere debuit, qui ad mensuram spiritum non accepit?

Hæc nempe data de illa arbore similitudo facit vt videatur habere superiorem, qui parem non habet. Quid dicemus ad hæc? Fateor parua laus, quoniam parui laus. Non enim hoc loco prædicatur magnus dominus & laudabilis nimis, sed par uus dominus & amabilis nimis, paruulus vtiq; qui natus est
Esa. 9.a nobis. Ergo non maiestas attollitur hic, sed commendatur hu militas, digneq; ac rationabiliter quod infirmum & stultum est dei, hominum fortitudini & sapiētiæ ante fertur. Ipsi sunt nanque ligna siluestria & infructuosa, quoniam secundū prophetam omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt, non est
Psal.13. 4 qui faciat bonum, non est vsq; ad vnum. Sicut malus inter
Canti. 2. 4 ligna siluarum, sic dilectus meus inter filios. Vna inter ligna siluarum dominus Iesus arbor faciens fructum, secundum hominem sane & si prælatus hominibus, sed ab angelis minoratus. Miro etenim modo & angelis sese factus caro subiecit, &
Psal.8. b angelos sibi manens deus subiectos retinuit. Denique videbi tis (inquit) angelos ascendentes & descendentes super filium
1oan.1. g hominis, q̄ in vno eodemq̄; homine Christo Iesu & infirmitatem foueant, & stupeant maiestatem. Quia ergo spōsę id dul cius q̄ se imminuit, sapit: libentius attollit gratiam, præfert misseri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

misericordiam, stupet dignationem. Libuit proinde hominē inter homines admirari, non inter angelos deum tanquā malus inter ligna excellit syluarum, & non plane inter ortorum plantaria. Nec putat minui laudes, vbi de consideratione infirmitatis, pietatis bonitas exaltatur. Quo enim iuxta aliquid à laudibus tēperat, eo item iuxta aliquid magis laudat: minus prosequens gloriam dignitatis, vt gratia dignationis emineat. Sicut ergo apostolus quod stultum & infirmum est dei, sapientius fortiusque dicit esse hominibus, sed non angelis, & sicut propheta speciosum prædicat forma præ filiis hominum, & non præ angelis: sic ista certe in eodem spiritu loquens sub typo fructiferę arboris syluestriumque lignorum hoc loco efferre voluit hominem deum super omnem gratiā hominum, non autem super excellentiam angelorum. Sicut malus inter ligna syluarum, sic dilectus meus inter filios. Et bene inter filios, quia cum esset vnicus patris sui, multos illi & absque inuidia filios acquirere studuit, quos non confunditur vocare fratres, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. Iure autem præponitur vniuersis adoptatis per gratiam is qui per naturam filius est. Sicut malus inter ligna syluarum, sic dilectus meus inter filios. Merito sicut malus qui instar fructiferę arboris & vmbram refrigerij habet, & fert fructū optimū. An non vere fructiferum lignum cuius flores fructus honoris & honestatis? Deniq; lignū vitę est apprehēdētibus eū. Non cōparabūtur huic omnia ligna syluarū: quia etsi sint arbores pulchrę & magnę quæ opem ferre videantur orando, ministrando, docendo, exemplis iuuando, solus tamen dei sapientia Christus lignum est vitæ, solus panis viuus qui de cœlo descendit, & dat vitam mundo. Ideo ait. Sub vmbra eius quem desideraueram sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo. Merito eius desiderauerat vmbram de quo & refrigerium esset & refectionem pariter acceptura. Nam cętera quidem syluarum ligna etsi vmbram solatij habent, sed non vitæ refectionem, non fructus perpetuos salutis. Vnus est enim vitæ author, vnus mediator dei & hominum homo Christus Iesus, qui dicit sponsę suæ: Salus tua ego sum. Non Moyses (inquit) dedit vobis panem hunc de cœlo, sed pater meus dat vobis panem de cœlo verum. Propterea ergo Christi potissimū desiderauerat vmbram, q̄ solus sit cui non solū ab æstu refrigerat vitiorum, sed & replet delectatione virtutum. Sub vmbra eius quem desideraueram sedi. Vmbra eius, caro eius: vmbra eius, fides. Mariæ obumbrauit proprij filij caro, mihi domini fides: quanq̄ & mihi quoque quomodo non obumbrat caro, qui in mysterio māduco eam? Et sancta nihilominus virgo fidei & ipsa experta est vmbram, cui dictum est: Et beata quæ credidisti. Sub vmbra eius quem desideraueram sedi. Et propheta. Spiritus (inquit) ante faciem nostram Christus dominus, in vmbra eius viuimus inter gentes. In vmbra in gentibus, in luce cum angelis. In vmbra sumus quandiu per fidem ambulamus, & non per speciem. Et ideo iustus in vmbra, qui ex fide viuit. At qui viuit ex intellectu beatus est: quia non in vmbra iam, sed in lumine. Iustus erat Dauid, & ex fide viuebat cum dicebat deo: Da mihi intellectum vt discam mandata tua, & viuam: sciens successurum fidei intellectum, intellectui reuelandum lumen vitæ, & luminis vitam. Prius est venire ad vmbram, & ita ad id cuius vmbra est pertransire, quoniam nisi crediderit is (ait) non intelligetis. Vides fidem & vitam esse & vitæ vmbram? Nam è regione vita in deliciis agens quoniam non est ex fide, & mors est, & vmbra mortis. Quæ enim (inquit) vidua in deliciis est, viuens mortua est. Denique sapientia carnis mors est. Sed & mortis est vmbra, illius scilicet quæ cruciat in æternum. Sedimus & nos aliquādo in tenebrosis & vmbra mortis, carnaliter conuersantes, & non ex fide viuentes, mortui iam quidem iustitiæ, à morte vero secunda paulominus absorbendi. Quantum etenim vmbra prope est corpori cuius est vmbra, tantum pro certo vita illa nostra inferno appropinquauit. Deniq; nisi quia dominus adiuuit me, (inquit) paulominus habitasset in inferno anima mea. Nunc autem de vmbra mortis ad vitæ transiuimus vmbram magis autem translati sumus de morte in vitā, in Christi vmbra viuentes, si tamen viuentes, & non mortui. Nec enim reor continuo vt quis in vmbra eius fuerit, q̄ viuat in ea, quia non plane omnis qui fidem habet, ex fide viuit. Nam fides sine operibus mortua est, nec potest dare vitam quā minime ipsa habuerit. Ideo propheta cum dixisset: Spiritus ante faciem nostram Christus dominus: non contentus fuit sequi & dicere, in vmbra eius sumus, sed in vmbra (inquit) eius viuimus inter gentes. Et tu ergo vide vt viuas exemplo prophetæ in vmbra eius, vt quādoque & regnes in lumine eius. Nec enim tātū vmbrā habet habet, & lucē. Ipse per carnem vmbra est fidei, ipse intelligentiæ lumen per spiritum. Et caro est enim & spiritus. Caro in carne manentibus, spiritus ante faciē nostram, id est in futuro, si tamen quæ retro sunt obliuiscentes, ad ea quæ ante sunt nosmetipsos extendimus, quo peruenientes experiamur de verbo quod dixit: Caro non prodest quicq̄, spiritus est qui viuificat. Nec ignoro q̄ in carne adhuc manens quis dixerit: Etsi cognouimus Christum secundū carnem, sed nunc iam non nouimus. At hoc ille. Nos vero qui nōdum in paradisum, nondum ad tertium cœlū rapi meruimus, Christi interim carne pascamur, mysteria veneremur, exempla sectemur, fidem seruemus, & viuimus profecto in vmbra.

In vmbra eius quem desideraueram sedi. Fortassis fœlicius aliquid ista expertam se gloriatur in eo quòd se in vmbra dicit non vt propheta viuere, sed sedisse. Sedere enim quiescere est. Plus est autē quiescere in vmbra, quàm viuere, sicut viuere plus est, quàm tantummodo esse in ea. Igitur quod est commune multorū, propheta assumens sibi, in vmbra eius viuimus, inquit: sponsa vero habens prærogatiuam, etiam quòd sub ea singulariter sederit, gloriatur. Non enim vt ille pluraliter viuimus dixit, ita & hic sedimus, sed singulariter, sedi: vt agnoscas prærogatiuam. Vbi itaque nos cum labore viuimus qui conscij peccatorum sub timore seruimus, ibi hæc deuota & amans suauiter requiescit. Denique timor pœnā habet, amor suauitatem. Vnde ait, & fructus eius dulcis gutturi meo, gustum contemplationis significans, quem obtinuerat per amorem suauiter subleuata. At istud in vmbra, quia per speculum & in ænigmate. Erit cum declinauerint vmbrę crescente lumine, imò penitus disparuerint, & subintrabit sicut perspicua ita & perpetua visio: eritque non modo suauitas gutturi, sed & satietas ventri, sine fastidio tamen. Sub vmbra eius quem desideraueram sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo. Nos quoque vbi sponsa pausat, pausemus pariter, de sumpto gustu patremfamilias glorificantes, qui nos ad tales epulas inuitauit, sponsum ecclesiæ Iesum Christum dominū nostrum, qui est super omnia deus benedictus in secula. Amē.

Qualiter per discretionem ordinatur charitas, ut omnia membra ecclesiæ, id est electi inuicem colligentur.

Sermo XLIX.

INtroduxit me rex in cellam vinariam, ordinauit in me charitatem. Vt quidem propositi capituli videtur sonare litera, habito pro votis dulci admodum familiariq̄; colloquio cū dilecto, illo abeunte sponsa regreditur ad adolescentulas, aspectu ita ipsius affatuq; refecta aq; accensa quatenus ebriæ similis appareret. Et quasi illis stupentibus nouitatem, & quærentibus causam, respondit mirum minime esse, si vino estuaret quæ in cellam vinariam introisset. Et secundum literam ita. Secundum spiritum quoq; non negat ebriam, sed amore, non vino, nisi quòd amor vinū est. Introduxit me rex in cellam vinariā. Quando præsens est sponsus, & sponsa ad ipsum sermonē dirigit: tunc sponsus dicitur aut dilectus, aut quē diligit anima mea, inquit, loquens vero de ipso adolescentulis, regē nominat. Vt quid hoc? Propterea credo, quia & sponsę amanti atq; dilectę conueniat vti familiarius (quod à se est) amoris nominibus: & adolescentulis tanq̄ disciplina indigentibus opus sit reuerēdo premi vocabulo maiestatis. Introduxit me rex in cellam vinariam. Quænam ista sit cella vinaria, prætereo dicere, quia dixisse me recolo. Tamen si ad ecclesiam referatur, sermo, cum repleti spiritu sancto discipuli musto ebrij à populo putarentur: tunc tanquam amicus sponsi pro sponsa stans Petrus in medio eorum: non (inquit) sicut vos æstimatis, hi ebrij sunt. Attende interim q̄ non omnino ebrios sed ebrios sicut ab illis æstimati sunt, denegauit. Erant enim ebrij, sed spiritu sancto, non musto. Et quasi testificarentur ad plebem reuera in cellā se fuisse vinariā introductos, rursum Petrus ,p omnibus:

Sed

Sed hoc est (ait) quod dictum est per prophetam Ioel: Et erit in nouissimis diebus, dicit dominus, effundam de spiritu meo super omnem carnem, & prophetabunt filij vestri & filiæ. Iuuenes vestri visiones videbunt, & senes vestri somnia somniabunt. An non tibi cella videtur fuisse vinaria illa domus in qua erant discipuli pariter congregati, cum factus est repente de cœlo sonus tanquam aduenientis spiritus vehemētis, & repleuit totam domum vbi erant sedentes, adimpleuitque prophetiam Ioelis? Et nonne vnusquisque illorum exiēs inebriatus ab vbertate domus illius, & torrente voluptatis tantæ potatus, dicere merito quibat, quoniam introduxit me rex in cellam vinariā? Sed & tu quoque si collecto tuo spiritu mente sobria & vacua curis, orationis domum solus introeas, & stans coram deo ad vnum aliquod de altaribus cœli ianuam tangas sancti desiderij manu, & præsentatus choris sanctorum tua penetrante deuotione (si quidem oratio iusti penetrat cœlos) in ipsorum præsentia miserandus deplores miserias & calamitates quas pateris, crebris suspiriis & gemitibus inenarrabilibus prodas necessitatem, flagites pietatem: si inquam hoc egeris, confido in eo qui dixit: Petite, & accipietis, quia si perseueraueris pulsans, non exibis vacuus. Verum cum te nobis reddideris plenum gratia & charitate, nec poteris spiritu feruēs dissimulare munus acceptum, quod sine inuidia cōmunicabis, erisque omnibus in gratia, quæ data est tibi, non modo gratus, sed fortassis etiam admirandus: poteris & ipse veraciter protestari, quia introduxit me rex in cellam vinariam: tantum cautus esto non in te, sed in domino gloriari. Nec omne donum quanuis spirituale prodire dixerim de cella vinaria, cum sint & aliæ penes sponsum cellæ vel apothecę, diuersa in se recondita habentes dona atque charismata secundum diuitias gloriæ eius: de quibus cellis memini me alibi latius disputasse. Nonne hæc cōdita sunt (inquit) apud me, & signata in thesauris meis? Ergo pro diuersitate cellarum, diuisiones gratiarum sunt, & vnicuique manifestatur spiritus ad vtilitatem. Et quanquam alij quidem detur sermo sapientię, alij autē sermo scientiæ, alij vero prophetia, alij gratia curationum, alij genera linguarum, alij interpretatio sermonum, aliaque aliis his similia: non tamen quis horum pro huiusmodi dicere poterit quòd introductus fuerit in cellam vinariam. Ex aliis quippe cellis siue thesauris ista sumuntur. Sed si quis orando obtineat mente excedere in id diuini arcani vnde mox redeat diuino amore vehementissime flagrans, & æstuans iustitiæ zelo, necnon & in cunctis spiritualibus studiis atque officiis pernimium feruens, ita vt possit dicere: Concaluit cor meum intra me, & in meditationibus meis exardescit ignis: is plane cum ex charitatis abundantia beatam & salutarem vini lætitiæ ructare crapulam cœperit, in cellam non immerito perhibebitur vinariam introisse. Cum enim duo sint beatę contemplationis excessus, in intellectu vnus, & alter in affectu: vnus in lumine, alter in feruore: vnus in agnitione, alter in deuotione: pius sane affectus, & pectus amore calens, & sanctæ deuotionis infusio, etiam & vehementis spiritus repletus zelo, non plane aliunde, quàm è cella vinaria reportantur: & cuicunque cum horum copia surgere ab oratione donatur, potest in veritate loqui, quia introduxit me rex in cellam vinariam. Sequitur. Ordinauit in me charitatem. Omnino necessarie. Importabilis siquidem absque scientia est zelus. Vbi ergo vehemens æmulatio, ibi maxime discretio est necessaria, quæ est ordinatio charitatis. Semper quidem zelus absque scientia minus efficax minusque vtilis inuenitur, plerunq̄; autem & pernicios us valde sentitur. Quo igitur zelus feruidior, ac vehementior spiritus, profusiorque charitas: eo vigilantiori opus scientia est quæ zelum supprimat, spiritum temperet, ordinet charitatem. Proinde sanē ne tanquam nimia & importabilis pro impetu spiritus quem è cella videtur vinaria reportasse, præsertim ab adolescentulis sponsa timeatur, iungit quod discretionis est etiam se pariter accepisse id est ordinem charitatis. Discretio quippe omni virtuti ordinem ponit, ordo modum tribuit & decorem, etiam & perpetuitatem. Denique ait: Ordinatione tua perseuerat dies: diē virtutem appellans. Est ergo discretio non tam virtus quàm quædam moderatrix & auriga virtutum, ordinatrixque affectuum, & morum dotrix. Tolle hanc, & virtus vitium erit, ipsaque affectio naturalis in perturbationem magis conuertetur, exterminiumque naturæ. Ordinauit in me charitatem. Factum est autem hoc cum in ecclesia quosdam quidem dedit apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero euangelistas, alios pastores & doctores ad consummationem sanctorum. Oportet autem vt hos vna omnes charitas liget & contemperet in vnitatem corporis Christi: quod minime omino facere poterit si ipsa nō fuerit ordinata. Nam si suo quisque feratur impetu secundum spiritum quem accepit, & ad quæque volet indifferēter prout afficitur & non rationis iudicio conuolarit, dum sibi assignato officio nemo contētus erit, sed omnes omnia indifferēta administratione pariter attentabunt, non plane vnitas erit, sed magis confusio. Ordinauit in me charitatem. Vtinam & in me dominus Iesus tantillum ordinet charitatis quod dedit, vt sic mihi curę sint vniuersa quæ sunt ipsius, vt tamen quod mei potissimum propositi seu officij esse constiterit, ante omnia curē, sed sane ita id prius, vt tamen ad multa quę mihi specialiter non attinent, afficiar amplius. Non enim semper quod prius curandum, id etiam diligendum amplius erit: cum sępe quod prius est ad solicitudinem, minus sit ad vtilitatem, ac per hoc minus esse oporteat & in affectu. Frequenter proinde quod pro iniuncto præponitur, de iudicio posthabetur: & quod veritas iudicat præponendum, id charius amplectendum ordo postulat charitatis. Nonne (verbi gratia) ex iniuncto incumbit mihi cura omnium vestrum? Iam quicquid huic forte prætulero operi, quòd minus ipsi inuigilē digne & vtiliter pro viribus exequendo: etsi ex charitate fortassis id facere videar, ordinis tamen ratio non consentit. Quòd si ante omnia quidem (vt debeo) huic intendo curę, non autem magis ad maiora gaudeo dei lucra, quæ per alterum fieri forte comperero, patet me ordinem charitatis ex parte tenere, ex parte nequaquam. Si vero me & ad id amplius quod specialius incūbit solicitum, & nihilominus ad illud quod maius est magis affectum exhibeā, vtrobique profecto inuenior charitatis ordinem assecutus, & non est cur dicere non possim etiam ipse, quia ordinauit in me charitatem. Si autem dicas difficile quenquam plus alieno gaudere magno bono quàm proprio paruo: aduertes certe vel ex hoc excellentiā gratiæ apud spōsam, & quoniam non cuilibet animæ dicere sit, quia ordinauit in me charitatem. Quare facies deciderunt quorundam vestrum modo ad hunc sermonem? Nam alta suspiria testantur tristitiam animorum, conscientiarumque deiectionem. Nimirum metientes nosmetipsos nobis, sentimus aliqui nostrū pro nostræ imperfectionis experientia, quàm rara virtus sit alienę non inuidere virtuti, nedum gaudere ad illam, nedum etiam tanto plus quàm ad propriā quemque gratulari, quāto se perpenderit in virtute superatum. Adhuc modicum lumen in nobis est fratres, quotquot de nobis ita sentimus. Ambulemus dum lucem habemus, ne tenebræ nos comprehendant. Ambulare, proficere est. Ambulabat apostolus qui dicebat: Non arbitror me comprehendisse. Et addit: Vnum autem quæ retro sunt obliuiscens, ad ea quæ ante sunt, me extendo. Quid est, vnum autem? Vnum autem, inquit, quasi remansit mihi ad remedium, ad spem, ad consolationem. Quid illud? Quæ retro sunt videlicet obliuiscens, ad ea quæ ante sunt me extendo. Magna fiducia, quòd magnum electionis vas perfectum abnuens, profectum fatetur. Ergo non ambulantē, sed sedentem à mortis tenebris comprehendi periculum est. Et quis sedens, nisi qui non curat proficere? Id caueto: & si morte præoccupatus fueris, in refrigerio eris. Dices deo: Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo nihil omnis (inquit) omnes scribentur. Qui omnes? Profecto qui in desiderio proficiendi inueniuntur. Sequitur enim. Dies formabuntur, & nemo in eis. subaudis, peribit. Dies proficientes intellige, qui si morte præoccupati fuerint, in eo quod eis deest perficiendi sunt. Formabuntur, & nemo in eis informis relinquetur. Et quomodo (ais) ego proficere possum, qui fratri proficienti inuideo? Si doles quòd inuides, sentis, sed non consentis. Passio est quandoque sananda, non actio condemnanda. Tantum non illic resideas iniquitatem meditans in cubili tuo, qualiter videlicet foueas morbum, satisfacias pesti, persequaris insontem, bene ab illo gesta calumniando, deprimendo,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G mendo, peruertendo, atque impediendo gerenda. Alioquin
Rom.6.b non nocet ambulanti & extendenti se ad meliora quod iam
non ipse operatur, sed quod habitat in eo peccatum. Nō est
ergo damnatio illi qui non dat membra sua arma iniquitati,
non linguam ad detrahendum, non quicquam reliqui corporis
ad lędendum nocendúmve aliquo modo, magis autem cōfunditur sic se esse male affectum: & inolitum ex longo vitiū,
confitendo, flendo, orando conatur expellere: & cum nō prędualet, mitior inde ad omnes, atq; apud se humilior inuenitur.
Matt.11.d Quis sane sapiens hominem damnet qui à domino didicit mitis esse, & humilis corde? Absit vt inueniatur expers salutis
imitator saluatoris spōsi ecclesiæ domini nostri, qui est super
omnia deus benedictus in secula. Amen.

De *duplici charitate, scilicet actuali & affectuali: & eius ordinatione, Sermo. L.*

VOs forsitan expectatis tractari sequentia, explicitum putantes versiculum qui nouissime tractabatur. Verū ego aliud molior. Habeo enim quod adhuc vobis apponam de fragmentis hesterni conuiuij, quæ mihi collegeram ne perirent. Peribunt autem si nulli apposuero. Nam si volucro ea habere solus, ipse peribo. Nolo proinde vestram illis quam bene noui fraudare ingluuiem, præsertim cum sint de ferculo charitatis, eo dulcia quo subH tilia, eo sapida quo minuta. Alioquin contra charitatem est
Cantic.2.a valde nimis de ipsa charitate fraudare. Itaque hic sum: Ordinauit in me charitatem. Est charitas in actu, est & in affectu.
Et de illa quidem quæ operis est, puto datam esse legem hominibus, mandatumque formatum. Nam in affectu quis ita habeat vt mandatur? Ergo illa mandatur ad meritum, ista in præmium datur. Cuius initium quidem profectumq; vitam quoque præsentem experiri diuina posse gratia nō negamus: sed plane cōsummationē defendimus futuræ fœlicitati. Quomodo ergo iubenda fuit, quæ implenda nullo modo erat? Aut
philip.3.c si placet tibi magis de affectuali datum fuisse mandatum, non inde contendo, dummodo acquiescas & tu mihi quòd minime in vita ista ab aliquo hominum possit, vel potuerit adimpleri. Quis enim sibi arrogare id audeat quod se Paulus ipse fatetur non comprehendisse? Nec latuit præceptorem, præcepti pondus hominum excedere vires: sed iudicauit vtile ex hoc ipso suæ illos insufficientiæ admoneri, & vt scirent sane ad quem iustitiæ finem niti pro viribus oporteret. Ergo mandā-
Rom.3.c. do impossibilia, non prævaricatores homines fecit, sed humi-
Ibidem les, vt omne os obstruatur, & subditus fiat omnis mundus deo: quia ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram illo. Accipientes quippe mandatum, & sentientes de-
2.Tim.1.c fectum, clamabimus in cœlum, & miserebitur nostri deus: &
I sciémus in illa die, quia non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos, sed secundum suā misericordiā saluos nos fecit. Atq; hoc dixerim si quidem consenserimus affectualem lege fuisse mandatam. Sed actuali id potius conuenire inde vel maxime
Luc.6.d apparere videtur, ꝙ cum dixisset dominus. Diligite inimicos
Ibidem vestros: mox de operibus infert, benefacite his qui oderunt
Rom.12.d vos. Item scriptura: Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi: & hic de actu habes, non de affectu. Sed au-
Ioan.14.b di item dominum etiam de sui dilectione mandantem. Si dilitis me (inquit) sermones meos seruate. Atq; hic quoq; ad opera mittimur per iniunctam obseruātiam mandatorū. Superuacue autem de opere monuisset, si in affectione iam fuisset
Matt.22.d dilectio. Sic te ergo necesse est & illud accipere ꝙ iuberis diligere proximum tuum sicut teipsum, etsi non ita aperte expressum sit. An non deniq; satis tibi esse iudices ad implendū istud de proximi dilectione mandatum, si id perfecte obser-
Mat.7.b ues in quo omni homini recte de lege naturæ præscribitur: Quod tibi non vis fieri, alij ne feceris? Et item illud: Quæcunq; vultis vt faciāt vobis homines, & vos facite illis. Neq; hoc dico, vt sine affectione simus, & corde arido sōlas moueamus manus ad opera. Legi inter alia quę scribit apostolus magna & grauia hominum mala, hoc quoq; adnumeratum sci-
Rom.1.d licet, sine affectione. Sed est affectio quam caro gignit, & est quā ratio regit, & est quam condit sapientia. Prima est quā apostolus legi dei dicit non esse subiectam, nec esse posse. Secunda quam perhibet è regione consentientem legi dei, quoniam bona est. Nec dubium distare inter se contentiosam & K
consentaneam. Longe vero tertia ab vtraq; distat, quæ & gustat & sapit quoniā suauis est dominus, primā eliminans, secū Psal.33.c
dam remunerans. Nam prima quidem dulcis, sed turpis: secunda sicca, sed fortis, vltima pinguis & suauis est. Igitur per secundam opera fiunt, & in ipsa charitas sedet, nō illa affectualis quæ sale sapientiæ condita pinguescens magnam menti importat multitudinem dulcedinis domini, sed quædam potius actualis: quæ etsi nondum dulci illo amore suauiter reficit, amore tamen amoris ipsius vehementer accendit. Non di- 1.Ioan.3.b
ligamus (ait) verbo neq; lingua, sed opere & veritate. Vides quomodo caute medius incedit inter vitiosum atq; affectuosum amorem, ab vtroq; pariter hanc distinguens actualem & salutiferam charitatē? Nec linguę mentientis in hac dilectione recipit fictum, nec rursum afficiētis exigit sapiētiæ gustū.
Opere (inquit) diligamus & veritate, ꝙ videlicet moueamur Ibidem.
ad bene operandum magis quodam viuidę veritatis impulsu: q̄ sapidę illius charitatis affectu. Ordinauit in me charitatem. Quam putas harum? Vtramq;, sed ordine oppositō. Nam Canti.2.c
actualis inferiora prefert, affectualis superiora. Etenī in bene affecta mente non dubium (verbi causa) quin dilectioni hominis dei dilectio præponatur, & in hominibus ipsis perfectiores infirmioribus, cœlum terræ, æternitas tempori: anima carni. Attamen in bene ordinata actione sæpe aut etiam semper ordo oppositus inuenitur. Nam & circa proximi curā & plus L
vrgemur, & pluries occupamur, & infirmioribus fratribus diligentiori sedulitate assistimus, & paci terræ magis, q̄ cœli gloriæ iure humanitatis & ipsa necessitate intendimus, & tēporalium inquietudine curarum vix aliquid sentire de ęternis permittimur, & lāguoribus nostri corporis postposita animæ cura pœnę continuę inseruimus, & ipsis deniq; infirmioribus membris nostris abundantiorem honorem iuxta sententiam 1.Cor.12.c
apostoli circundamus: per hoc quodammodo facientes ver- Matt.20.b
bum domini de quo habes: Erunt nouissimi primi, & primi nouissimi. Orantem denique hominem cum deo loqui quis dubitet? Quotiens tamen inde charitate iubēte abducimur & auellimur propter eos qui nostra indigēt opera vel loquela? Quotiens pie cedit negociorum tumultibus pia quies? Quotiens bona conscientia ponitur codex, vt operi manuum insudetur? Quotiens pro administrandis terrenis, iustissime ipsis superfedemus celebrandis missarum solenniis? Ordo præposterus, sed necessitas non habet legem. Agit ergo suū actua-
lis charitas ordinem iuxta patrisfamilias iussionem incipiens Ibidem.
à nouissimis. Pia certe & iusta, quæ nō sit acceptrix personarum, nec precia consideret rerum, sed hominum necessitates. At non ita affectualis, nam à primis ipsa ducit ordinem.
Est enim sapientia per quam vtique quęq; res sapiūt prout sunt: vt (verbi gratia) quæ pluris natura habet, pluris quoque M
ipsa affectio sentiat, minora minus, minima minime. Et illum quidem ordinem charitatis veritas facit, hunc autem veritatis ordinē charitas vendicat sibi. Nam & vera in hoc est charitas vt qui indigent, amplius accipiant prius: & rursus in eo chara apparet veritas, si ordinem tenemus affectu, quem illa
Mat.22. ratione. Tu ergo si diligas dominum deum tuum toto corde, tota anima, tota virtute tua, & amorem amoris illum quo cōtenta est charitas actualis, affectu feruentiori transiliens, ipso comminus diuino amore (ad quem is est gradus) accepto in plenitudine, spiritu totus igneścas, sapit tibi profecto deus, & si non digne omnino prout est (quod vtique impossibile est omni creaturæ) certe prout tuum sapere est. Deinde sapies etiam ipse tu tibi prout es, cū te senseris nil habere prorsus vnde te ames nisi inquantum dei es: quippe qui totum vnde amas, in illum effuderis. Sapies inquam tibi prout es, cum
Ibidem. ipso experimento amoris tui, & affectionis quam ad teipsum habebis, nihil dignum te esse inuenies quod vel à teipso ametur nisi propter ipsum, sine quo ipse es nihil. Iam vero ꝓximus, quem vere te oportet diligere tanquam teipsum, vt tibi & ipse sapiat prout est, haud aliud profecto sapiet tibi, q̄ tu tibi, qui hoc est quod tu. Est enim homo. Qui itaque te nō diligis nisi quia diligis deum, consequenter omnes qui similiter diligunt eum: diligis tanquam teipsum. Porro inimicum hominem, quoniam nihili est, pro eo ꝙ non diligit deum, non potes quidem diligere tanquam teipsum, qui deum diligis: di-

liges

A liges tamen vt diligat. Non est autem idipsum diligere vt diligat, & diligere quia diligit. Proinde vt tibi & ipse sapiat prout est, sapiet tibi non quidem quod est, qui vtique nihili est, sed quod futurus forsitā est, quod est prope nihili, quippe quod adhuc pendet sub dubio. Etenim de quo constat ꝙ ad amorem dei non sit deinceps rediturus, sapiat tibi necesse est non prope iam nihil, sed nihil ex toto, vtpote quod inæternum nihili est. Illo igitur excepto qui non modo iam non
Psal.138.d diligendus, insuper & odio habendus est, secundū illud: Nōne qui oderunt te domine oderam, & super inimicos tuos tabescebā? decętero nulli vel inimicissimo homini negari quātuluncunq; affectū charitas sane in hac parte ambitiosa permittit. Quis sapiens & intelliget hæc? Da mihi hominem qui ante omnia quidem ex toto se diligat deum: se vero & proximum inquantum diligunt ipsum, inimicum autem tanquam aliquando forsitan dilecturum: porro parentes carnis suæ germanius propter naturam, spirituales vero eruditores suos profusius propter gratiam, atque in hunc modum ad cætera quæque dei ordinato intendat amore, despiciēs terram, suspiciens cœlum, vtens hoc mundo tanquam non vtens, & inter vtenda & fruenda intimo quodam mētis sapore discernens, vt transitoria transitorie, & ad id duntaxat quod opus & put opus est curet, æterna desiderio amplectatur æterno: talem, inquā, da mihi hominem, & ego audaćter illum sapien-
B tem pronuncio, cui nimirum quęque res reuera sapiunt prout sunt, & cui in veritate atque securitate competit gloriari
Canti.2.a & dicere: quia ordinauit in me charitatem. Sed vbi ille, aut quando ista? Quod flens dico, quousq; odoramus & non gustamus, prospicientes patriam, & non apprehendentes, suspirantes & de longe salutantes? O veritas exulum patria, exilij finis, video te, sed intrare non sinor carne retentus, sed nec dignus admitti, peccatis sordens. O sapientia quæ attingis à fine vsq; ad finē fortiter in institutēdis & continēdis rebus, & disponis omnia suauiter in beandis & ordinandis affectibus, dirige actus nostros prout nostra temporalis necessitas poscit, & dispone affectus nostros prout tua veritas æterna requirit, vt possit vnusquisque nostrum secure in te gloriari & dicere: quia ordinauit in me charitatem. Tu es enim dei virtus & dei sapientia Christus sponsus ecclesiæ dominus noster super omnia deus benedictus in secula. Amen.

Qualiter sponsa petit sibi accumulari fructus bonorum operum cum floribus, & odoramentis fidei, & de spe & timore, Sermo LI.

Canti.2.d VLcite me floribus, stipate me malis: quia amore lā-
C gueo. Creuit amor: quia incentiua amoris plura solito processerunt. Vides siquidē quanta hac vice non videndi tantum, sed & colloquendi copia fuit. Ipsa quoque visio appāret vultu indulta sereniori, & sermo iucundior, & sermocinatio longior atq; ꝓtractior. Nec solū oblectata colloquio, sed & gloriata præconio est. Ad hæc, eius quē desiderauerat refrigerata est vmbra, cibata fructu, potata calice. Nec enim sitibunda putanda est exisse de cella
Eccli.24.c vinaria, in quam se introductam modo nouissime gloriatur. Imò vero sitibunda, quoniā qui bibit me, inquit, adhuc sitiet. Post ista omnia sponso more suo secedente, illa languere amore se perhibet, id est præ amore. Quo enim gratiorē fuerat experta præsentiam, eo postmodum absentiam molestiorem sensit. Subtractio nempe rei quā amas, augmentatio desiderij est, & quod ardentius desideras, cares egrius. Rogat proinde ista interim odoramentis florū ac fructuū confoueri, quousq; denuo reuertatur quem molestissime sustinet demorantem. Atq; is ordo sermonum. Nunc iam spiritualē fructum qui in ipsis est spiritu duce veritatis tentemus eruere. Et si communis ecclesia sanctorum hic recipitur loquens, nos in floribus fructibusq; designati sumus, sed & quiq; cōuersi de seculo in toto seculo. In floribus quidem nouella & tenera adhuc incipientium conuersatio demonstratur, in fru-
Philip.1.c ctibus vero proficientium fortitudo, & maturitas perfectorum. His stipata mater peregrinans & fructificans, cui viuere Christus est, & mori lucrum: profecto æquanimius fert mole
Prou.31.b stiam suæ dilationis, quoniam iuxta scripturam datur ei de fructu manuum suarum tanq̄ ex primitiis spiritus, & laudant eam in portis opera eius. Si autem secūdum moralem sensum D
in vna anima vis tibi vtraq; hæc assignari, & flores videlicet & fructus: fidem florem, fructum actum intellige. Nec incōgrue (vt opinor) id tibi videbitur, si aduertas quomodo instar floris necessario præcedentis fructum, bonum quoq; opus fide oporteat præueniri. Alioquin sine fide impossibile
Heb.11.b est placere deo, Paulo attestante: magis autem æquè ipso do-
Rom.14.d cente: Omne quod non est ex fide, etiam peccatum est. Itaq; nec sine flore fructū, nec sine fide opus bonū. Sed & fides sine
Iaco.2.d operibus mortua est, sicut inutiliter quoque flos apparet vbi non sequitur fructus. Fulcite me floribus, stipate me malis: quia amore langueo. Ergo ex bonis operibus in fide non fi-
Canti.2.d cta radicatis recipit consolationem mens assueta quieti, quoties sibi (vt assolet) lux contemplationis subtrahitur. Quis enim non dico continue, sed vel aliquandiu dum in hoc corpore manet, lumine contemplationis fruatur? At quotiēs (vt dixi) corruit à contemplatiua, totiens in actiuam se recipit, inde nimirum tanq̄ è vicino familiarius reditura in idipsum, quoniam sunt inuicem contubernales hæ duæ, & cohabitant pariter. Est quippe soror Mariæ Martha. Neque enim etsi à contemplationis lumine cadit, patitur tamen vllatenus se incidere tenebras peccati seu ignauiam ocij, sane in luce bonę operationis se retinens. Et vt scias etiā opera lucē esse, luceat lux vestra, inquit, coram hominibus: quod non est dubium de
Mat.5.b operibus fuisse dictum, quæ homines poterant intueri. Fulcitē me floribus, stipate me malis, quia amore langueo. Cū prę-
Cantic.2.d sto est quod amatur, viget amor, languet cū abest. Quod non E
est aliud q̄ tediū quoddā impatientis desiderij, quo necesse est affici mentem vehemēter amantis absente quem amat, dū totus in expectatione, quantanlibet festinationē reputat tarditatem. Et ideo ista postulat sibi accumulari bonorum operum fructus cum fidei odoramentis, in quibus moram faciēte sponso interim requiescat. Loquor vobis experimentum meum quod expertus sum. Siquādo sane comperi profecisse aliquos vestrum ex meis monitis, tunc non me piguit, fateor, curam prætulisse sermonis proprio ocio & quieti. Cum enim (verbi gratia) post sermonem iracundus quispiam reperitur mutatus in mitem, superbus in humilem, pusillanimis in fortem: porro mitis, humilis, fortis, in sua quisque gratia excreuisse, & seipso melior factus esse agnoscitur, sed & qui forte tepuerant & languebant circa spirituale studium torpentes & dormitantes, ad ignitum eloquium domini referbuisse & euigilasse videntur, & qui deserto fonte sapientiæ foderant Psal.118.g
sibi proprię voluntatis cisternas nō valentes aquas cōtinere, ꝓptereaq; ad oīe iniūctū grauati corde arido murmurabāt, nullum in se habentes deuotionis humorem: hi inq̄ cum de rore verbi & pluuia voluntaria quam segregauit deus hæreditati suæ refloruisse probantur in opera obedientiæ, facti in omnibus voluntarij & deuoti, non est (dico vobis) vnde subeat mentem quasi pro intermisso studio iucundę contempla- F
tionis tristitia, cum talibus fuero circundatus floribus atque fructibus pietatis. Patienter auellor ab infœcundæ Rachelis amplexibus, vt de Lya mihi exuberent fructus profectuum vestrorum. Minime prorsus pigebit me intermissæ quietis pro cura sermonis, cum videro in vobis germinare semen meum, atque ex eo augeri incrementa frugum iustitię vestrę.
Charitas enim quæ non quærit quæ sua sunt, id mihi iamdu-
1.Cor.13.b dum facile persuasit, nil scilicet desiderabilium meorum vestris præferre vtilitatibus. Orare, legere, scribere, meditari, etsi qua sunt alia spiritualis studij lucra, hæc arbitratus sum propter vos detrimēta. Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo. Hoc itaq; locuta est sponsa adole-
Canti.2.d scentulis in sponsi absentia, monens eas in fide proficere & operibus bonis, donec veniat, sentiens in eo fore & beneplacitum sponsi & filiarū salutem, & suam ipsius consolationē. Scio me hunc locum in libro de dilectione dei plenius explicuisse, & sub alio intellectu, potiori ne an deteriori, lector iudicet, sicui vtrumq; videre placuerit. Non sane à prudēte de diuersitate sensuum iudicabor, dummodo veritas vtrobique nobis patrocinetur, & charitas cui scripturas seruire oportet, eo ædificet plures, quo plures ex eis in opus suū veros erudierit intellectus. Cur enim hoc displiceat in sensibus scripturarum, quod in vsibus rerum assidue experimur? In quan

tos

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gtos (verbi causa) sola aqua nostrorum assumitur corporum vsus? Ita vnus quilibet diuinus sermo non erit ab re si diuersos pariat intellectus, diuersis animarū necessitatibus & vsibus accommodandos. Sequitur. Lęua eius sub capite meo, & dextera eius amplexabitur me. Et super hoc quoque in præfato opusculo memini vberius disputatum: sed signemus sermonis ordinem. Liquet denuo adesse sponsum credo vt sua præsentia languentem erigat. Quomodo enim non in presentia eius conualesceret quam absentia consternarat? Ergo non sustinet dilectę molestiam, adest. neque enim moram facere potest tantis desideriis euocatus. Et quia illam comperat donec absens fuit fidelem ad opera, & solicitam ad lucra, in eo nimirum ꝙ flores sibi & fructus præceperat adunari, etiam cum propensiori hac vice remuneratione gratiæ est reuersus. Deniq; vno brachiorum suorum sustentat caput iacentis, alterum ad amplexandum paratus vt sinu foueat. Fœlix anima quæ in Christi recūbit pectore, & inter verbi brachia requiescit. Lęua eius sub capite meo & dextera eius amplexabitur me. Non ait, amplexatur: sed, amplexabitur me: vt noueris priori gratiæ adeo non ingratam, vt secundā gratiarum actione præuenerit. Disce in referendo gratiā nō esse tardus aut segnis, disce ad singula dona gratias agere. Diligenter, inquit, cōsidera quæ tibi apponuntur, vt nulla vi delicet dei dona debita gratiarum actione frustrentur, non grandia, non mediocria, non pusilla. Denique iubemur colligere fragmenta ne pereant, id est nec minima beneficia obliuisci. Nunquid non perit quod donatur ingrato? Ingratitudo inimica est animæ, exinanitio meritorum, virtutum dispersio, beneficiorum perditio. Ingratitudo vētus vrens, siccans sibi fontem pietatis, rorem misericordiæ, fluenta gratię. Propter hoc denique sponsa mox vt gratiam de lęua sensit, gratias egit, non expectans plenitudinem quæ in dextera est. Neque enim vbi memorata est lęuā iam esse sub capite suo, etiam secuta est à dextera se similiter amplexatam, sed amplexabitur me, inquit. Cæterum quid putamus verbo sponso lęuam esse siue dexteram? Num id quod dicitur hominis verbum, istiusmodi corporeas partes habet in se diuisas, & lineamenta distincta, ac distinguentia inter sinistram & dexteram? Quanto magis is qui dei & deus est sermo, varietatem prorsus aliquam non admittit, sed est qui est, in sua nimirum natura tam simplex vt non habeat partes, tam vnus vt nō habeat numeros. Est enim dei sapientia: de qua scriptum est: Et sapientiæ eius non est numerus. At si quod inuariabile est, id incōprehēsibile, ac per hoc etiā ineffabile esse necesse est: vbi quæso inuenias verba quibus illam maiestatem vel digne assignes, vel proprie proloquaris, vel competenter diffinias? Tamen vtcūque loquamur quod vtcunq; de ea spiritu sancto reuelante sentimus: docemur authoritate patrum & consuetudine scripturarum congruentes de rebus notis licere similitudines vsurpare, sed & verba nō noua iuenire, sed nota mutari vel transferre, quibus digne & competenter eædem similitudines vestiantur. Alioquin ridicule ignota per ignota docere conaberis. Ergo quia per dextrum & sinistrum aduersa solent atque prospera designari: videtur mihi hoc loco intelligi posse lęuam quidem verbi comminationem supplicij, dextram vero regni promissionem. Est autem cum mens nostra formidine pœnæ seruiliter premitur: & tunc nequaq̄ sub capite, sed super caput lęua esse dicenda est: nec potest sic affecta anima omnino dicere: quia læua eius sub capite meo. At vero si proficiens ex hoc spiritu seruitutis trāsierit in quendam spontanei obsequij digniorem affectum, quatenus videlicet præmijs potius prouocetur quām arctetur suppliciis, magis autem si amore boni ipsius agatur: tunc indubi tanter dicere poterit, quia lęua eius sub capite meo: quippe qui illum seruilem metum qui in sinistra est, meliori atque excellētiori habitudine superarit animi, & dignis desideriis etiam ipsi appropiauerit dextere, in qua sunt omnes promissiones, dicente propheta ad dominum: Delectationes in dextera tua vsq; in finem. Vnde & certa spe concepta cum fiducia loquitur: Et dextera eius amplexabitur me. Tu iā mecum videris an ita affectę & affecutæ hunc tantę suauitatis locum, illud quoque conueniat de psalmo vsurpare, vt dicat etiam ipsa: In pace in idipsum dormiam & requiescam, præsertim cum suppetat causa quæ sequitur, quoniam tu domine singulariter in spe cōstituisti me. Quod quidē tale est. Donec quis premitur à spiritu seruitutis, parumq; habet de spe, de timore plurimum, non est ei pax neque requies, fluctuante nimirum conscientia inter spem & timorem, maximeq; ꝙ à superexcellente timore abundantius crucietur. Nam timor pœnam habet. Et ideo non est illi dicere: In pace in idipsum dormiam & requiescam, quando necdū se singulariter in spe constitutum dicere potest. Cæterum si paulatim per incrementum gratiæ cœperit deficere timor, & proficere spes, cū demum ad hoc ventum fuerit vt totis viribus exurgens charitas in adiutorium spei foras mittat timorem, nonne eiusmodi anima singulariter in spe constituta videbitur, ac proinde etiam in pace in idipsum dormire iam & requiescere? Si dormiatis, inquit, inter medios cleros pennæ columbæ deargētatę. Quod propterea dictum puto, quoniam est locus inter timorem & securitatem, tanquam inter lęuam & dexteram, media videlicet spes, in qua mens & conscientia molli nimirum suppositio charitatis stratu suauissime requiescit. Et forte in consequentibus huius ipsius cantici hic locus fuerit designatus, vbi in descriptione ferculi Salomonis inter cætera habes: Media charitate constrauit propter filias Hierusalem. Nā qui se singulariter in spe cōstitutum sentit, nō iam in timore seruit, sed rꝙquiescit in charitate. Denique requiescit & dormit sponsa: pro qua dicitur: Adiuro vos filiæ Hierusalem per capreas ceruosq; camporum, ne suscitetis neque euigilare faciatis dilectam quoadusque ipsa velit. Magna & stupenda dignatio quòd quiescere facit animam contemplantem in sinu suo, insuper & custodit ab infestantibus curis, ꝓtegitq́ue ab inquietudinibus actionum, & molestiis negociorum, nec patitur omnino suscitari nisi ad ipsius vtique voluntatem. At istud non in angustiis finiendi iam sermonis adoriendum est, magis autem hinc alius inchoetur, quatenus locus delectabilis debita in tractando diligentia non fraudetur. Non ꝙ vel tunc sufficientes simus cogitare aliquid à nobis quasi ex nobis (præsertim in tam digna tamque excellente & omnino supereminente materia) sed sufficientia nostra ex deo est, sponso ecclesiæ Iesu Christo domino nostro, qui est super omnia deus benedictus in secula. Amen.

De excessu qui contemplatio dicitur, in qua sponsus facit quiescere animam sanctam, pro eius quiete zelans, Sermo LII.

ADiuro vos filiæ Hierusalem, per capreas ceruosq; camporum, vt nō excitetis neq; euigilare faciatis dilectam quoadusq; ipsa velit. Prohibentur adolescentulę. Has enim filias Hierusalem dicit, quia etsi delicatę & molles quasi fœmineis adhuc affectibus & actibus infirmæ: sponsę tamē inhęrent spe, ꝓficiēdi, & ꝓficiscēdi Hierusalē. Prohibētur ergo ab infestatione spōsę dormiētis, ne scilicet præter voluntatē ipsius vllatenus eam excitare præsumant. Propterea enim dulcissimus sponsus lęuā suā capiti eius supposuit, secundū ea quæ præmissa sunt, quatenus in sinu suo eā quiescere faceret & dormire. Et nūc sicut subinde scriptura prosequitur, ipse custos illius dignātissime & beneuolētissime vigilat super eam, ne adolescentularū crebris minutisq; necessitatibus inquietata euigilare cogatur. Ita est literalis cohærētia textus. Sed enim cōtestatio illa facta per capreas ceruosq; camporū, nihil omnino secundū literā consequētiæ rationabilis habere videtur, adeo totam sibi eam vendicat intelligentia spiritualis. At quoquo modo illa se habeat, interim bonū est nos hic esse, & intueri paulisper naturę diuinæ bonitatē, suauitatē, dignationē. Quid nāq; tu homo in humanis vnquā affectibus expertus es dulcius, q̄ modo tibi exprimitur de corde altissimi? Et exprimitur ab illo qui scrutatur alta dei, & nō potest nescire quę in eo sunt quia spiritus ipsius est: nec aliud plane loqui q̄ quod apud ipsum vidit, quoniam veritatis spiritus est. Deniq; nec deest in nostro genere qui hoc munere fœlix lętificari meruerit, & sic in semetipso suauissimi arcani huius habuerit experimētum: nisi tamen scripturæ loco qui præ manibus est omnino decredimus, vbi manifeste inducitur cœlestis spōsus vehementissime zelans pro quiete cuiusdam dilectæ suæ solicitus seruare

Auare inter brachia propria dormientem, nequa forte molestia vel inquietudine à somno suauissimo deturbetur. Non me capio præ lætitia, ꝙ illa maiestas tam familiari dulciq́ue consortio nostræ se inclinare infirmitati minime dedignatur, & superna deitas animæ exultantis inire connubia, eiq́ue sponsi ardentissimo amore capti exhibere affectum non despicit. Sic sic in cœlo esse non ambigo, vt lego in terra: sentiet'q; pro certo anima quod continet pagina, nisi quòd non sufficit ista omnino exprimere quantum capere illa tunc poterit, sed nec quantum iam potest. Quid putas illic accipiet, quę hic tanta familiaritate donatur, vt dei brachiis amplecti se sentiat, dei sinu foueri, dei cura & studio custodiri, ne dormiens forte à quopiam donec vltro euigilet, excitetur? Age iam itaque dicamus si possumus quisnam ille sit somnus quo dilectam suā sponsus obdormire velit, nec patiatur omnino nisi ad ipsius arbitrium excitari, ne forte cum legerit quis apud Apostolū: Hora est iam nos de somno surgere, siue apud prophetam exorari ab ipso deum illuminare oculos suos ne vnquam obdormiat in morte: nominum equiuocatiōe turbetur, nec inueniat omnino quid digne de dormitione sponsę quę hoc loco memoratur, sentire possit. Nam ne illud quidem simile est huic quod de Lazaro ait in euangelio dominus: Lazarus amicus noster dormit, eamus & à somno excitemus eum. Hoc enim dicebat de morte corporis eius, cum discipuli de dormitione somni dictum putarent. Non est autem is sponsę somnus dormitio corporis, vel placida quæ sensus carnis suauiter sopit ad tempus, vel horrida quę funditus vitam tollere cōsueuit. Multo magis vero & ab illa alienus existit qua obdormitur morte, cum videlicet in peccato quod est ad mortem, irre uocabiliter perseueratur. Magis autē istiusmodi vitalis vigilque sopor sensum interiorem illuminat, & morte propulsata vitam tribuit sempiternam. Reuera enim dormitio est: quæ tamen sensum non sopiat, sed abducat. Est & mors (quod non dubius dixerim) quoniam Apostolus quosdam in carne adhuc viuentes commendando sic loquitur: Mortui estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in deo. Proinde & ego nō absurde sponsę extasim vocauerim mortem, quę tamen nō vita, sed vitæ eripiat laqueis, vt possit dicere: Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium. Inter medios nāque laqueos in hac vita inceditur, qui vtique totiens non timentur, quotiens sancta aliqua & vehementi cogitatione anima à semetipsa abripitur: si tamen eous'q; mente secedat & auolet, vt & hunc communem transcendat vsum & consuetudinē cogitandi. Etenim frustra iacitur rete ante oculos pennatorum. Quid enim formidetur luxuria, vbi nec vita sentitur? Excedē te quippe anima, & si non vita, certe vitæ sensu, necesse est etiam vt nec vitę tentatio sentiatur. Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam? Vtinam hac morte ego frequenter cadam, vt euadam laqueos mortis, vt nō sentiā vitæ luxuriantis mortifera blandimenta, vt non obstupescam ad sensum libidinis, ad estū auaritiæ, ad iracundiæ & impatiētiæ stimulos, ad angores solicitudinū, & molestias curarū. Moriatur anima mea morte iustorū, vt nulla illā illaqueet fraus, nulla oblectet iniquitas. Bona mors, quæ vitam nō aufert, sed transfert in melius. Bona qua nō corpus cadit, sed anima subleuatur. Verū hæc hominū est. Sed moriatur anima mea morte etiam (si dici pōt) angelorū, vt præsentium memoria excedens, rerū se inferiorū corporearūq; non modo cupiditatib⁹, sed & similitudinibus exuat, fit'q; ei pura cum illis cōuersatio cū quibus est puritatis similitudo. Talis (vt opinor) excessus aut tantum, aut maxime contemplatio dicitur. Rerum etenim cupiditatibus viuendo non teneri, humanæ virtutis est: corporū vero similitudinibus speculādo nō inuolui, angelicę puritatis est: vtrūq; tamen ꝺiuini muneris est, vtrūque excedere, vtrūq; teipsū transcēdere est, sed lōge vnū, alterū non longe.

Beatus qui dicere potest. Ecce elongaui fugiēs, & mansi in solitudine. Non fuit cōtentus exire nisi & longe se faceret, vt posset quiescere. Transilisti carnis oblectamenta, vt minime iā obedias cōcupiscētiis eius, nec tenearis illecebris: profecisti: separasti te, sed nondū elongasti, nisi & irruentia vndique phantasmata corporearū similitudinū transuolare mentis puritate pręualeas. Hucusque noli tibi promittere requiē. Erras si citra inuenire te existimas locum quietis, secretum solitudinis, luminis serenum, habitaculū pacis. Sed da mihi qui illuc peruenerit, & incūctārer fateor quiescentē, qui merito dicat: Cōuertere aia mea in requiē tuā: quia dominꝰ benefecit tibi. Atque hic vere in solitudine locus, & in lumine habitātio, prorsus iuxta prophetā, tabernaculum in vmbraculū dici ab æstu, in securitatem & absconsionem à turbine & à pluuia. De quo & sanctus Dauid: Abscōdit me, inquit, in tabernaculo suo in die malorum, protexit me in absconsito tabernaculi sui. Puto ergo in solitudinē hāc secessisse spōsam, ibiq; præamœnitate loci inter amplexus spōsi suauiter obdormisse, id est in spiritu excessisse, quādo prohibitæ sunt adolescētulæ expergefacere illā quoadusq; ipsa voluerit. At illud qualiter? Nō enim simpliciter, neque leui (vt assolet) cōmonitione prohibitæ sunt: sed omnino noua & insueta contestatione, per capreas scilicet ceruosq; cāporū. Quo quidē genere ferarum videntur mihi satis congruenter expreiłæ sanctæ animę exutæ corporibus, simul & qui cū deo sunt angeli, nimirū, ppter acumen visus, & saltus celeritatem. Vtrūque hoc siquidem vtrisque spiritibus conuenire cognoscimus, nā facile & petūt summa, & intima penetrant. Quorum quoque in campis designata conuersatio euidenter liberos atque expeditos signat in contemplatione discursus. Quid sibi vult ergo adiuratio facta per istos? Profecto ne inquietæ adolescētulæ audeant leui ex causa euocare dilectā à tam reuerendo collegio: cui absq; dubio totiens admiscetur, quotiens contemplando excedit.

Pulchre itaque horum authoritate terrentur, à quorum sōcietate constat auelli illam ipsarum importunitate. Attendāt adolescentulæ quos offendant pariter cum matrem inquietant, & minimę ita materna de charitate confidant, vt non in illum cœlestem conuentum sine magna necessitate irruere vereantur. Id quippe se agere cogitent quotiens in contemplatione quiescenti plus iusto molestæ sunt. Ponitur sane in voluntate ipsius, & vacare sibi, & curę illarum intendere prout oportere iudicauerit, cum vetatur excitari ab illis quousque ipsa velit. Nouit sponsus quanta flagret dilectione etiam erga proximos spōsa, & satis propria charitate solicitari matrem de profectibus filiarum, nec se vllo pacto illis subtractu ram seu denegaturam quantum & quotiens opus fuerit, propterea q; securę discretioni eius credendam censuit hanc dispensationem. Non enim est talis quales multos videmus, ꝓphetica inustione notatos, qui quod crassum est, & forte assumentes quod debile est proiiciunt. Nunquid medicus valentes requirit, & non potius ægrotantes? Si contingat, facit forsitan vt amicus, sed non vt medicus. Quos docebis magister bone, si omnes indoctos repuleris? Quibus quæso adhibebis diligentiam disciplinæ, si indisciplinatos vel effugaueris omnes vel fugeris? In quibus obsecro tuam probabis patientiam, si solos admiseris mansuetos, inquietos excluseris?

Sunt tamen de hic sedentibus qui vtinam præsens capitulum attentius obseruarent. Cogitarent certe quanta præpositis reuerentia debeatur, quos temere inquietando cœli quo que ciuibus se reddunt infestos: & nobis forte plusculum solita parcere demum inciperent, nec tam irreuerenter leuitérque se ingererent cum vacamus. Rara satis mihi ad feriādum à superuenientibus (vt bene norunt) conceditur hora, etiam cum ipsi me in omni patientia sustinebunt. Verum ego scrupulosius moueo istiusmodi querelam, ne quis forte pusillanimis supra vires proprię patientiæ dissimulet à necessitatibus suis, dum me inquietare veretur. Supersedeo igitur, & ne magis impatientiæ exemplum videar dare infirmis. Pusilli domini sunt credentes in eum, non patior vt ex me scandalum patiantur. Non vtar hac potestate: magis autem ipsi me vtantur vt libet, tantum vt salui fiant. Parcēt mihi si non pepercerint, & in eo potius, requiescam, si non me inquietare timuerint, ꝓ necessitatibus suis. Geram eis morem quoad potuero, & in ipsis seruiam deo meo quandiu fuero in charitate non ficta. Non quæram quæ mea sunt, nec quod mihi est vtile, sed quod multis, id mihi vtile iudicabo. Hoc solum deprecor, vt fiat acceptum eis fructuosum q; ministerium meum, si forte vel ex hoc inueniam in die mala misericordiam in oculis patris eorum simul & sponsi ecclesiæ Iesu Christi domini nostri, qui cum eo est super omnia deus benedictus in secula, Amen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Qualiter per montes & colles significantur beatitudines cœlestium spirituum, in quibus transiliit, id est notum fecit mysterium suæ incarnationis ueniens ad incarnandum.

Sermo LIII.

VOx dilecti mei. Videns sponsa nouam adolescentularum verecundiam, & verecundum timorem, q̃ scilicet de nouo cœpissent non audere se ingerere sanctæ ocio ipsius, nec sicut heri & nudiusterti⁹ molestę fieri quiescenti in contẽplatione præsumerent, agnoscit hoc sibi prouenisse cura & opera sponsi: & exultans in spiritu siue pro illarum profectu quę à nimia & superflua inquietudine cõpescuntur, siue pro sua deinceps futura liberiori quiete, siue etiã pro dignatiõe & fauore spõsi adeo p̃ hac ipsa ei⁹ quiete zelãtis, & tanto studio defensantis suauissima ocia sua, imò studia feruentissima: ait hoc facere vocem dilecti sui huius rei gratia factam ad illas. Etenim is qui aliis præest in solicitudine, vix vnquam vel raro secure vacat sibi, dum semper timet sui penuriam facere subditis, & non placere deo q̃ communi vtilitati propriam præfert quietem, & contemplationis dulcedinem. Non autem parũ gaudij & securitatis accedit interdum suauiter ferianti, cum ex metu quodam & reuerentia erga se immissa diuinitus cordibus subditorum, intelligit
H suam deo placere quietem, qui facit vt illi equo magis animo suas necessitates sustineant q̃ patris spiritualis grata audeant ocia temere perturbare. Nam iuxtà trepidatio paruulorũ manifeste signat audisse eos intus quasi minacem atque increpatoriam illius proculdubio vocem qui in propheta loquitur:
Esa.73.a Ego qui loquor iustitiam. Vox eius, inspiratio eius est, ac iusti timoris incussio. Comperta ergo hac voce sponsa gaudens & exultans, vox, inquit, dilecti mei. Amica est, & gaudio gaudet propter vocem sponsi. Et addit. Ecce iste venit saliens
Cantic.2.b in montibus, transiliens colles. Comperta ex auditu vocis dilecti præsentia, incunctanter intendit bene curiosos oculos ad videndum quem audierat. Auditus ducit ad visum: quia fides ex auditu, qua corda mundantur, vt possit videri deus. Sic
Acto.15.c. enim habes: Fide mundans corda. Videt itaque venientẽ quẽ loquentem audierat, obseruante etiam hic ordinem illum spi
Psal.44.c ritũ sancto qui apud prophetam descriptus est ita: Audi filia, & vide. Et vt certius aduertas, non casu neque fortuitu, sed de studio magis & industria, ob illam scilicet rationẽ quam premisimus, auditum hoc loco premissum visui, vide si non hic or
Iob.42.a do verborum à sancto quoque Iob obseruatus inuenitur, vbi sic loquitur deo: Auditu auris audiui te, & nunc oculus meus videt te. Sed & vbi spiritus sanctus super apostolos in die Pẽtecostes descendisse memoratur, nonne auditus visum præue
Acto.2.a nisse describitur? Ait enim: Factus est repente de cœlo sonus
I tanquam aduenientis spiritus vehementis. Et infra: Et apparuerunt illis dispertitę linguæ tanquam ignis. Et hic ergo spiritus sancti aduentum primo auditus, dehinc visus percepisse refertur. Sed de hoc satis: quoniam tu quoque si curas operam dare huiusce modi inquisitioni, poteris & ipse fortassis in aliis scripturæ locis nonnulla similia reperire. Nunc iam illud consideremus quod diligentioris eget inquisitionis, & difficiliores habet accessus. Ad quod nimirum omnino me egere fateor adiutorio spiritus sancti, vt ponere in lucem possim qui sint illi montes seu colles super quos salientem & transilientem eos, ecclesia spõsum lętis spectauit obtutibus, credo cum properaret ad ipsius redemptionem cuius cõcupierat decorẽ. Nam id quidem propterea ita & non dubie sensierim, quoniã simile quid de propheta occurrit mihi euidenter in spiritu
Psal.18.d. præuidente & exprimẽte saluatoris aduentum. In sole posuit tabernaculum suũ, & ipse tanq̃ spõsus procedens de thalamo
Ibidem suo, exaltauit vt gigas ad currendam viam: à summo cœlo egressio eius, & occursus eius vsque ad summum eius. Cursus & recursus is notissimus est à quo: & ad quid initus consummatus q̃, notissimũ. Quid igitur? Pingemus nobis siue in psalmis ista legentes, siue in præsenti cantico, virum gigantem procere staturę, absentis cuiuspiam mulierculę amore captũ, & dum properat ad cupitos amplexus, transilientem montes colles q̃ hos, quos videmus mole corporea super plana terę tanta altitudine eminẽtes, vt & supra nubes aliqui illorum verticem extulisse cernantur? Verum non decet istiusmodi corporeas phantasias imaginari, præsertim tractantes hoc K
canticum spirituale: sed nec licet omnino nobis, qui meminimus legisse in euangelio, quia spiritus est deus, & eos qui ado- *Ioan.4.c.*
rant eum, in spiritu oportet adorare. Qui sunt ergo hi spirituales montes & colles, vt postmodum consequenter agnoscamus, sponsus qui deus, ac per hoc & spiritus est, quales & cuiusmodi dabat saltus in illis vel super illos? Si illos puta- *Mat.18.b*
mus in quibus euangelium refert olim fuisse relictas nonagintanouem oues, cum pius pastor earum venit vnam in terris quærere quæ perierat, nihilominus & adhuc in obscuro
res est, & intellectus hæret, dum difficile sit inuenire spiritua
les illas & supercœlestes beatitudines (nam ipsę sunt sine dubio quæ ibi memoratę sunt oues) quos vel quales alios habeant spirituales similiter montes vel colles ad habitandum, pa
scẽdúmve in illis. Veruntamen si non in veritate aliqui essent, veritas hoc non dixisset. Sed neque propheta longe ante de ciuitate superna Hierusalem protulisset, quia fundamẽ- *Psal.86.a.*
ta eius sint in montibus sanctis, si non vere inibi essent montes sancti. Denique quòd cœlestis habitatio sancta illa vere
habeat nõ modo spirituales, sed & viuos ac rationales mõtes
colles q̃, audi Esaiam: Mõtes & colles cantabũt corã deo lau- *Esa.55.d*
des. Quinam igitur isti nisi iidem ipsi cœli inhabitatores spiritus, quos dominica voce oues dixim⁹ appellatos, vt ipsi sint montes qui oues? Nisi forte absurdum tibi videatur, aut in
montibus montes, aut in ouibus oues pasci: & iuxta literam L
quidem durum sonat, secundum spiritualem autem intelligentiam dulcẽ sapit, si subtiliter aduertamus quomodo vtrarumque ouium pastor, dei scilicet sapientia Christus, vnum idẽq̃
pabulum veritatis aliter in terris, aliter in cœlestibus gregibus suis administret. Nam nos quidem mortales homines interim in loco peregrinationis nostræ, in sudore vultus nostri comedere panem nostrum necesse habemus, foris illum in labore & ęrumna mendicantes, id est vel à doctis viris, vel à sacris libris, vel certe per ea quę facta sunt, inuisibilia dei intellecta conspicientes. Angeli autem in omni plenitudine etsi non à semetipsis, tamen in semetipsis tãta facilitate quanta & fœlicitate accipiũt, vnde & beate viuunt. Sunt enim omnes docibiles dei: quod sane electos hominum quandoque assecuturos certa veritate promittitur, & nondum experiri tribuitur fœlicitate secura. Pascuntur proinde in montibus montes, vel oues in ouibus, cum sane supernæ illæ subsłantiæ spirituales intra semetipsas de verbo vitæ vnde suam beatã perpetuent vitam, affluenter inueniunt, iidem ipsi & montes & oues: montes propter plenitudinem vel celsitudinem, oues propter mãsuetudinem. Pleni quippe deo, celsi meritis, cumulati virtutibus, nihilominus tamen erectos vertices tota & humili obediendia submittunt & inclinant illius lõge super-
eminentis imperio maiestatis, tanquam oues mansuetissimę M
ad nutum sui pastoris per omnia ambulantes, & sequentes eũ
quocunque ierit. Et in his secundum prophetam Dauid vere *psal.86.a*
montibus sanctis tanquam prima omnium creata sapientia, fundamenta ciuitatis domini ab initio firmiter stabilita consistunt: quæ vtique vna est in cœlo & in terra, licet ex parte peregrinans, & ex parte regnans. Et ex his nihilominus, iuxta
Esaiam: tanquam quibusdam vitalibus cymbalis bene sonan- *Esa.51.b*
tibus iugis resonat gratiarum actio, & vox laudis, suaui & incessabili voce implentibus quod ex eodem propheta paulo-
ante memorauimus: quia montes & colles cantabunt coram deo laudes: & item quod ille alius loquens ad dominum deũ:
Beati (ait) qui habitãt in domo tua domine, in secula seculorũ *Psal.83.d*
laudabunt te. Hi ergo (vt ad id recurramus vnde aliquantulum, sed vt puto necessariè digressum est) illi sunt montes atque colles in quibus ecclesia vidit cœlestem sponsum mira alacritate salientem, cum ad suos properaret amplexus: nec modo salientem, sed & transilientem eos. Vis tibi hos saltus ex literis prophetarum apostolorum q̃ demonstrem? Non quòd nunc omnia quę de hac re apud illos ab ociosis inueniri queunt testimonia replicare incipiam (huc enim longũ est, & opus non est) sed ea tantummodo pono quæ breuiter & à-
perte astruere videantur id quod dicitur de spõsi saltib⁹. Di- *Psal.18.d*
cit de illo Dauid, quia posuit in sole tabernaculum suum, & ipse tãquam sponsus procedens de thalamo suo: exultauit vt gigas ad currendam viam, à summo cœlo egressio eius. En

quantum

A quantum saltum dedit à summo cœlo ad terras. Sane enim nõ inuenio alibi, vbi in sole posuerit tabernaculum suum, id est in luce & in manifesto suam dignatus sit exhibere præsentiã
Baruc.3.d. ipse lucis inaccessibilis habitator, nisi vtique in terris. Deniq; in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est. In terris inquam palam, quod est in sole posuit tabernaculum suum, corpus videlicet quod de virginis corpore ad hoc sibi aptare dignatus est, vt in eo in se inuisibilis videretur, & sic vi-
Luc.3.b deret omnis caro salutare dei, cum in carne veniisset. Saliit ergo in montibus, id est in illis supremis spiritibus, cum ad eos vsque descendit sacramentum à seculis absconditum, & magnum pietatis mysterium eis dignanter aperiens. Sed transiẽs hos superiores atque eminentiores montes, Cherubim scilicet atque Seraphim, necnon dominationes, principatus & po-
testates virtutes q̃, etiam vsque ad inferiorem ordinem angelorum descendere tanquam ad colles dignatus est. Sed nunquid vel in illis remansit? Transiliit & colles. Nõ enim, inquit,
Heb.2.d. angelos, sed semen Abrahę apprehendit, quod vtique angelis inferius est, vt sermo impleretur quem dixit memoratus prophęta loquens ita ad patrem de filio: Minuisti eum paulominus ab angelis. Quanquam hoc sane ad commendationem na-
Psal.8.d turæ humanę dictum possit intelligi, quòd homo ad imaginẽ
Ibidem & similitudinem dei conditus ac prædituś ratione instar vtique angeli, modicum tamen distet ab angelo propter corpus
B de terra. Sed audi Apostolum Paulum aperte pronunciantem de eo. Qui cum in forma dei esset, non rapinam arbitra-
Philip.2.a batur esse se ęqualem deo: quia semetipsum exinaniuit, formã serui accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Et rursum. Vbi venit (inquit) plenitudo
Gal.4.d. temporis, misit deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege, vt eos qui sub lege erãt redimeret. Qui ergo factus ex muliere, factus & sub lege est, proculdubio non solũmodo
Lucæ.7.d tes, id est maiores superiores q̃ beatitudines, sed etiam minores angelos descendendo transiliit, qui quidem in comparatione superiorum merito collium nomine designantur. Cæterum qui minor est in regno cœlorum, maior est quouis carnem portante super terram, etiam si sit ille magnus Ioannes Baptista. Nam etsi sane deum hominem fateamur, etiam in homine super omnem principatum & potestatem longe incomparabiliter præeminere, certum tamen quia etsi præit maiestate, sed infirmitate succumbit. Ita ergo saliit in montibus, & transiliit colles, cum non solum superioribus, sed & inferioribus spiritibus dignantissime se inferiorem exhibuit. Nec modo illis supernis spiritibus, sed & ipsis qui domos luteas inhabitant, subiectum se exhibuit, transiliens & vincens humilitate etiam hominum humilitatem. Erat denique subditus
Luc.2.f. Mariæ & Ioseph, cum esset duodennis in Nazareth: & apud
Luc.24.c. Iordanem Ioannis se manibus iam iuuenis inclinauit. Sed &
C inclinata est dies, nec adhuc omnino de his montibus descendere libet. Cæterum si hac vice voluerimus cuncta horum prout delectat explorare amœna, abdita perscrutari: verendũ ne aut sermo grata breuitate careat, aut larga excellens q̃ materies debita diligentia festinatione fraudetur. Pausemus proinde hodie iam si placet in montibus istis: quoniam bonũ
Mat.17.a est nos hic esse, vbi à pastore Christo vna cum sanctis angelis
psal.22.a in loco pascuę collocati, & iucundius pascimur & vberius. Et
Psal.94.b nos siquidem oues pascuæ eius. Ruminemus ergo tanq̃ munda animalia boni pastoris quę de hodierno sermone tota auiditate glutiuimus, sermone altero residua capituli eiusdem attẽtius percepturi, largiente sponso ecclesiæ Iesu Christo domino nostro, qui super omnia est de⁹ benedictus in secula, Amẽ.

Qualiter tantum per montes significantur angeli & homines, & per colles dæmones. Item de triplici timore quo quisque timere debet ne perdat gratiam bene operandi quam à deo susscepit. Sermo LIIII.

SVper eodem capitulo quod hesterno sermone versatum est, dicturus sum alium intellectum quem hodierno seruaui, vos probate, & eligite potiora. Nõ est opus superiora repetere, quæ excidisse non arbitror in tam breui. Si quo minus tamen, scripta sunt vt dicta
D sunt, & excepta stylo, sicut & sermones cæteri vt facile recuperetur quod forte exciderit. Quapropter accipite alia. Ecce
Canti.2.b. venit is (inquit) saliens in montibus, transiliens colles. Sponsum loquitur: qui profecto tunc in montibus saliit, cum missus à patre ad euangelizandum pauperibus, angelorum fungi non est dedignatus officio, factus magni consilij angelus, qui dominus erat. Per se descendit ad terras, qui alios delegare
psal.97.a solebat, per se notum fecit dominus salutare suum, per se in
Heb.1.d. conspectu gentium reuelauit iustitiam suam. Cum itaque omnes iuxta Pauli sententiam administratorij spiritus sint, missi in ministerium propter eos qui hæreditatem capiunt salutis: qui erat super illos, factus est inter illos tanquam vnus ex illis, dissimulans iniuriam, & accumulans gratiam. Sed audi ip-
Mat.20.d. sum. Non veni, inquit, ministrari, sed ministrare, & animam meã dare pro multis. Quod quidẽ cæterorũ nemo fecisse inuentus est, vt omnes quotquot ministrasse visi sunt, ipse deuotis transierit fidelibus q̃ obsequiis. Bonus minister qui carnẽ suam in cibum, sanguinem in potum, animam ministrauit in precium. Bonus plane, qui spiritu alacer, charitate feruens,
1.Cor.11.b pietate deuotus, non solum salit in montibus, sed & transilit colles, id est superat & vincit alacritate ministrandi, vtpote quem vnxit deus deus suus oleo lætitiæ præ consortibus suis.
psal.44.b In quo vtique singulariter exultauit vt gigas ad currendam viam. Denique transiliit Gabrielem, & peruenit ad virginem, eodem archangelo testante, cum ait: Aue gratia plena, domi-
Luc.1.c nus tecum. Quid? Quem modo reliquisti in cœlo, nunc in v-
Psal.17.b tero reperis. Quonam modo? Volauit & præuolauit super pẽ E
nas ventorum. Victus es ô archangele: transiliit te qui præmisit te. Aut certe saliebat in montibus eum in angelis olim patribus apparebat, quod vtique proprietati literæ magis cõuenire videtur. Non enim (ait) saliens in montes, sed in montibus, vt ipse in eis videatur salire qui facit & dat vt saliant, quemadmodum loquitur in prophetis, operatur in iustis, cum illis verba, & istis opera tribuit. Adde q̃ aliqui eorum personam eius gerebant, ita vt loqueretur quisque illorum non tãquam angelus, sed tanquam dominus. Verbi gratia. Ille angelus qui cum Moyse loquebatur, dicebat: Non ego domini, sed ego dominus, atque id frequentius iterabat. Saliebat ergo in montibus, id est in angelis, in quibus & loquebatur, & suam hominibus exhibebat præsentiam. Ad homines enim saliebat, sed in angelis, non in se. Nõ in sua natura, sed in subiecta creatura. Qui enim salit, de loco ad locum vadit: quod non cadit in deũ. Ergo in montibus, id est in angelis saliebat, qui in se non poterat: & saliebat vsque ad colles, id est patriarchas & prophetas cæteros q̃ spirituales viros de terra. Sed transiliebat & colles, cum non solum magnis & spiritualibus viris, sed & aliquibus de populo etiam & nonnullis mulieribus æquè in angelis loqui & apparere dignatus est. Vel colles dicit aerias potestates, quæ inter montes quidem minimę iam numerantur, pro eo q̃ à virtutum celsitudine desluxerunt
F per superbiam, nec tamen vsque ad humilia vallium, siue ad valles humilium per pœnitentiam detumescunt. De his arbitror illud dictum in psalmis: Montes sicut cera fluxerunt à facie domini. Hos itaque tumentes ac steriles colles tanquam medios positos inter montes perfectorum & valles pœnitẽtiũ proculdubio transiliit, qui in montibus salit, hisque præteritis & despectis descendit ad valles, vt valles abundent frumẽ-
Psal.64.c. to. Porro illi è regione æterna ariditate ac sterilitate dãmnantur, sicut habes prophetæ super illos imprecationem.

Nec ros, inquit, nec pluuia descendant super vos. Atque
2.Reg.1.e vt noueris quòd ad angelos qui præuaricati sunt, sub figura
1.Re.17.g montium Gelboe ista loquatur, vbi, inquit, ceciderunt vulnerati multi. Quàm multi in his maledictis montibus de exercitu Israel ceciderunt à principio & quotidie cadunt. De quibus & habes in eodem propheta, cum dicit domino: Sicut vulnerati dormientes in sepulchris, quorum non es memor
psal.87.a. amplius, & ipsi de manu tua repulsi sunt. Non est ergo mirum si steriles & infructuosi permanent isti, non montes cœlici, sed aerij colles, super quos nec ros nec pluuia descendit, quippe authore gratiæ & benedictionum largitore transiliente eos, & descendente ad valles, vt cœlesti imbre perfundat humiles qui sunt super terram, & fructum afferant in patientia, fructum tricesimum, sexagesimum, & centesimum. Denique

Universidad de Deusto
Biblioteca

G visitauit terram,& inebriauit eam:multiplicauit locupletare
Psal. 64. b eam.Terram visitauit, non aerem:quia misericordia domini
Psal. 32. a. plena est terra.Denique operatus est salutem in medio terræ,
Psalm. 73 c nunquid & in medio aeris ? Hoc aduersum Origenem,qui in
aere dominum gloriæ denuo pro dæmonibus impudenti cru-
cifigit mēdacio,cum huius conscius mysterij Paulus affirmet
Roma. 6. b quòd resurgens ex mortuis iam non moritur, mors illi vltra
non dominabitur.Verum non solum visitauit terram qui ae-
rem transiliuit,sed etiam cœlum : dicente scriptura: Domine
Psal. 35. b in cœlo misericordia tua,& veritas tua vsque ad nubes. Vsq;
ad nubes enim cœlum est quod inhabitant sancti angeli,quos
non transiliit spōsus,sed salit in eis,ita vt imprimat ipsis duo
quædam vestigia pedum suorum misericordiam & veritatē.
De quibus domini vestigiis memini me in superiorib⁹ sermo-
nibus plenius disputasse. A nubibus vero & infra dæmonum
habitatio est in aere isto infimo & caliginoso,in quibus non
salis sponsus,sed transilit illos & præterit,nec vllum in se re-
tinent dei transeuntis vestigium. Nam quomodo in diabolo
Ioan. 8. f. veritas est,de quo in euangeliis veritatis sententia extat q̄ in
veritate non stetit:sed mendax extitit ab initio?Sed nec misē-
cordem quis dixerit eum, qui nihilominus ab initio homi-
cida fuisse eadem ipsa euangelij veritate conuincitur. Porro
Psal. 112. a autem qualis paterfamilias,tales & domestici eius. Pulchre
proinde de sponso ecclesia psallens quòd in altis habitet,&
H humilia respiciat in cœlo & in terra,nullam omnino mentio-
nē facit de his qui in aere versantur spiritibus superbis:quo-
Iaco. 4. b niam deus superbis resistit, & humilibus dat gratiam. Videt
ergo illum salientem in montibus & transilientem colles,iu-
Psal. 124. a xta imprecationem Dauid dicentis:Omnes montes qui in cir
cuitu eius sunt, id est in circuitu Gelboe, visitet dominus,à
Gelboe autem transeat. Diabolo nempe(qui per Gelboe de-
signatur) hinc inde sunt montes quos visitat dominus, supra
angeli,infra homines. In pœnam siquidem suam locū in aere
isto medium inter cœlum & terram de cœlo cadens sortitus
est, vt videat & inuideat, ipsaq; inuidia torqueatur,scriptura
dicente:Peccator videbit & irascetur,dentibus suis fremet &
Psal. 111. b tabescet.Quàm miser cum suspicit cœlos,in quibus innume-
ros montes intuetur diuina claritate fulgentes, diuinis laudi-
bus resultantes,sublimes in gloria,abūdātes in gratia. Quàm
miserior cum respicit terram, mōtes nihilominus q̄ plurimos
de populo acquisitionis habentem,fide solidos,spe excelsos,
charitate spatiosos,cultos virtutibus,bonorum operum fru-
ctibus refertos, de rore cœli tanquam de saltu sponsi quoti-
dianam capientes benedictionem. Cum quanto putamus do
lore & rancore aspiciat ille cupidissimus gloriæ istos in cir-
cuitu suo tam glorioſos montes, cū se & suos è regione incul
I tos,tenebrosos,bonis omnibus infœcūdos despiciat,ita vt se
sentiat esse opprobriū hominū & angelorū qui omnibus ex-
Psal. 103. c probrat,secundum illud in psalmis:Draco iste quem formasti
ad illudendum ei. Atque hoc quia ob ipsorum superbiā transi
lit eos sponsus,saliens in montes qui in circuitu eius sunt,tan
quam fons ascendens de medio paradisi,irrigans vniuersa, &
Psal. 35. b. implens omne animal benedictione. Beati qui torrente volu-
ptatis huius potari interdum vel raro promerentur, in quib⁹
etsi non continue fluit,saltem per horas salit aqua sapientiæ,
& fons vitæ,vt fiat in ipsis quoque fons aquæ salientis in vitā
Psal. 45. a æternam.Et quidem huius fluminis impetus lætificat ciuitatē
dei,& sane perenniter & affluenter.In nostros autem montes
qui in terra sunt,vtinam interdū facta quasi inundatione sal-
tus dare aliquos non despiciat, quibus sufficienter irrigati,
nobis quoque qui valles sumus, stillare vel raras guttulas pos
sint,ne omnino aridi & steriles remaneamus. Miseria & ege-
stas & omnino fames valida in regione illa quæ nullis vnquā
istiusmodi vel saltibus, vel instillationibus humectatur, præ-
tersluente & transiliente illam fonte sapientiæ.Et quia nō ha
buerunt,inquit,sapientiā,perierunt propter suam insipientiā.
Canti. 2. b. Ecce venit is saliens in montibus,transiliens colles.Ad hoc
salit vt transiliat , qui non vult ad omnes pertingere. Neque
1. Cor. 10. c enim in omnibus beneplacitum est deo. Fratres,si iuxta sapi-
entiam Pauli scripta sunt ista ad correctionem nostram,obser
uemus sponsi discretos & circūspectos saltus , quemadmodū
videlicet tam apud angelos quàm apud nos, & in humiles sa-
Psal. 137. b liat,& superbos transiliat.Siquidem excelsus dominus & hu-
milia respicit,& alta à longe cognoscit. Hęc,inquam,attenda K
mus, quo cauti simus sponsi nos salutiferis saltibus præpara-
re,ne veluti à montibus Gelboe forte transeat, & à nobis , si
indignos nos sua visitatione consp exerit. Quid superbis ter-
ra & cinis ? Et de angelis transilit dominus execrans eorum
superbiam.Ergo repudiatio angelorum fiat emendatio homi
num:scripta est enim ad ipsorum correctionem . Cooperetur
Psal. 57. b. mihi in bonum etiam diaboli malum,& lauem manus meas in
sanguine peccatoris . Qualiter inquis ? Audi.Superbo certe
diabolo horrenda , & formidolosa maledictio intorquetur,
propheta Dauid in spiritu dicente de illo sub typo Gelboe,
Psal. 124. a vt supra memoratum est : Montes,inquit, qui in circuitu eius
sunt , visitet dominus , à Gelboe autem transeat. Sane ego
hoc legens , referensq; oculos in me,& intuens diligenter,
inuenio me peste ipsa infectum quam in angelo dominus in-
tantum exhorruit,quatenus propterea declinaret ab eo, cum
omnes in circuitu eius montes, siue de angelis, siue de homi-
nibus visitationis suæ gratia dignaretur : & pauens trem ēnsq;
aio ad memetipsum:Si sic actum est cum angelo,quid de
me fiet terra & cinere?Ille in cœlo intumuit,ego in sterqui-
linio. Quis non tolerabiliorem in diuite superbiam quàm in
paupere ducat?Væ mihi.Si tam dure in potente illo animad-
uersum est pro eo quòd eleuatum est cor illius, nec ei profuit
quòd cognata potentibus superbia esse cognoscitur,quid de L
me exigēdum & misero & superbo? Denique iam luo pœnas,
iam acerbissime vapulo.Non sine causa sane ab heri & nudius
tertius inuasit me languor iste animi, & mentis hebetudo,in-
solita quædam inertia spiritus . Currebam bene:sed ecce la-
pis offensionis in via,impegi,& corrui. Superbia inuēta est in
me,& dominus declinauit in ira à seruo suo. Hinc ista sterili-
tas animæ meæ, & deuotionis inopia quam patior. Quomo-
do ita exaruit cor meum, coagulatum est sicut lac,factum est
Psal. 118. i. sicut terra sine aqua?Nec compungi ad lachrymas queo: tan-
ta est duritia cordis.Non sapit psalmus,non legere libet,non
orare delectat, meditationes solitas non inuenio.Vbi illa in-
ebriatio spiritus ? Vbi mentis serenitas & pax & gaudium in
spiritu sancto?Ideo ad opus manuum piger, ad vigilias som-
nolentus,ad iram præceps,ad odium pertinax, linguæ & gulæ
indulgentior , segnior obtusiorque ad prædicationem.Heu
omnes montes in circuitu meo visitat dominus,ad me autem
non appropinquat.Num collis non sum ex his quos transilit
dominus sponsus? Nam alium quidem intueor singularis ab-
stinentiæ,alium vero patientię admirandæ,alium autē summę
humilitatis & mansuetudinis,aliū multæ misericordię & pie-
tatis,illum in contemplatione frequenter excedere, hunc pul
sare & penetrare cœlos orationum instantia, aliosq; in aliis
præeminere virtutibus . Hos inq̄ considero omnes feruentes,
omnes deuotos,omnes in Christo vnanimes,omnes donis cœ
lestibus,& gratia affluētes,tanq̄ spirituales reuera mōtes qui M
à domino visitantur,& sponsum in se salientem frequenter re
cipiunt.Ego aūt qui horum in me inuenio nihil,quid me aliud
putē q̄ vnum de montibus Gelboe quem præterit in ira & in-
dignatione sua ille cæterorum omnium benignissimus visita-
tor?Filioli,hæc cogitatio tollit extollentiam oculorum, con
ciliat gratiā,sponsi saltibus præparat. Hæc ego in me trā sfi-
guraui ,ppter vos,vt & vos ita faciatis.Imitatores mei esto- 1. Cor. 4. d
te.Quod non de exercitio dico modo virtutū, aut morum di
sciplina, aut gloria sanctitatis (nec enim de huiusmodi quicq̄
mihi temere arrogauerim imitatione dignū) sed volo vos nō
parcere vobis,sed accusare vosmetipsos, quotiens forte in vo
bis,vel ad modicum tepere gratiā, virtutem languescere de-
prehenditis,sicut & ego pro huiusmodi memetipsum accuso.
Hoc facere hominis est qui curiosus circunspector est sui, &
scrutator viarum suarū ac studiorum,atq; in omnibus semper
suspectum habet arrogantiæ vitium ne subrepat . In veritate
didici nil æquè efficax esse ad gratiam promerendam, retinen
dā,recuperandam,q̄ si omni tempore corā deo inueniaris non
Prou. 28. c altum sapere,sed timere. Beatus homo qui semper est pauī-
dus.Time ergo cum arriserit gratia,time cum abierit,time cū
denuo reuertetur, & hoc est semper pauidum esse. Succedant
vicissim sibi in animo tres isti timores,secūdum q̄ gratia vel
adesse dignatur,vel offensa recedere,seu iterum placata redi-
re sentietur.Cū adest, time ne non digne opereris ex ea.Nam
hoc

A hoc monet Apostolus: Videte (inquiens) ne in vacuum gra-
2. Cor. 6. a tiam dei recipiatis.Et ad discipulum.Noli (inquit)negligere
1. Tim. 4. d gratiam quæ in te est.Et de semetipso dicebat,quia gratia dei
1. Cor. 15. b in me vacua non fuit.Sciebat homo consilium dei habens,re-
dundare in contemptum donantis, donum negligere, nec ex-
pendere ad quod donatum est,idq; intolerabilem esse superbiam iudicabat, & propterea studiosissime hoc malum & ip-
se cauebat , docebatq; cauendum . Sed rursum latet fouea
hic,quæ nolo vos lateat,de qua is ipse superbiæ spiritus tan-
Psal. 9. f to periculosius quanto occultius(sicut habetis in psalmo)in-
sidiatur quasi leo in spelunca sua. Nam si impedire non præ-
ualet actionem,tentat intentionem,suggerēs & suadens qua-
tenus effectum gratiæ arroges tibi . Quod quidem superbiæ
genus longe illo priore intolerabilius esse nō ambigas.Quid
Deut. 32. a enim odiosius illa voce qua quidam dixerunt : Manus nostra
excelsa,& non dominus fecit hæc omnia? Sic ergo timendum
manente gratia. Quid si recesserit?Num multo magis tunc ti
mendum?Plane multo magis, quia vbi deficit tibi gratia, de-
Ioan. 15. a ficis tu. Audi etenim quid dator gratiæ dicat:Sine me(ait) ni
hil potestis facere . Time ergo subtracta gratia tanquam mox
casurus . Time & contremisce deo tibi vt sentis irato . Time
quia reliquit te custodia tua. Nec dubites in causa esse super-
biam,etiam si non appareat,etiā si nihil tibi cōscius sis. Quod
B enim tu nescis,scit deus,& qui te iudicat,ipse est.Sed nec qui
seipsum commendat , ille probatus est , sed quem deus com-
Iaco. 4. b mendat. Nunquid commendat te deus , cum gratia priuat?
Aut nunquid qui humilibus dat gratiam, humili auferet da-
tam?Ergo argumentum superbiæ,priuatio est gratiæ. Quam-
quam tamen interdum subtrahitur gratia siue retrahitur non
pro superbia quæ iam est,sed quæ futura est nisi subtrahatur.
Habes huius rei euidens documentum de Apostolo qui sti-
mulos carnis suæ sustinebat inuitus, non quia extolleretur,
sed ne extolleretur.Sed siue iam existens siue nondum,super-
bia tamen semper causa erit subtractę gratię.Iam si gratia re-
propitiata redierit , multo amplius tunc timendum, ne forte
Ioan. 5. c. contingat recidiuum pati,iuxta illud in euangelio: Ecce sanus
factus es , vade & amplius iam noli peccare,ne aliquid dete-
rius tibi contingat. Audis recidere quàm incidere esse dete-
rius?Proinde inualescente periculo,inualescat & metus. Bea-
tus es sicor tuum triplici isto timore repleueris , vt timeas
quidem pro accepta gratia,amplius pro amissa, lōge plus pro
recuperata. Hoc fac, & eris hydria in Christi cōuiuio imple-
ta vsque ad summum,continens nimirum metretas non binas
tantum,sed & ternas,vt Christi mercaris benedictionem quæ
aquas tuas conuertat in vinum lætitiæ,& perfecta charitas fo
ras mittat timorem. Quod dico , tale est. Aqua timor est,
1. Ioan. 4. d qm̄ ab æstu refrigerat desideriorū carnaliū.Initiū(inquit)sa-
C pietiæ timor domini.Et habes.Aqua sapientiæ salutaris pota
uit illum.Si timor sapientia,& sapientia aqua timor aqua est.
Psal. 110. b Denique timor domini, inquit, fons vitæ.Porro hydria mens
Eccli. 15. a tua.Capientes,inquit,singulæ metretas binas vel ternas.Tres
Prou. 14. d metretę, timores tres . Et impleuerunt eas, inquit,vsque ad
Ioan. 2. b summum.Non vnus timor,non duo quoque , sed toti tres si-
mul replent vsque ad summum.Omni tempore time deum, &
ex omni corde tuo , & implesti hydriam tuam vsque ad sum-
mum.Amat deus integrum munus, affectum plenum,perfectū
sacrificium. Cura proinde nuptiis cœlestibus plenam inferre
hydriam,vt de te quoque dicatur, quia repleuit eum spiritus
Esa. 11. a timoris domini . Qui sic timet , nihil negligit.Vnde namque
negligentia intret in plenitudinem ? Alioquin quod capere
adhuc aliquid potest , plenum non est . Eadem sane ratione
non potest simul & sic timere, & altum sapere. Non est enim
quo admittas superbiam,repletus timore domini . Et sic de
cæteris vitiis sentiendum , quia necesse est omnia plenitu-
dine timoris excludi . Tunc demum si plene , si perfectè ti-
mueris , dabit charitas saporem aquis tuis ad domini bene-
Psal. 103. b dictionem. Sine charitate enim timor pœnam habet. Et qui-
1. Ioan. 4. b dem charitas vinum , quod lætificat cor hominis . Perfecta
autem charitas foras mittit timorem,vt vbi aqua fuerat,vi-
num esse incipiat ad laudem & gloriam sponsi ecclesiæ Iesu
Christi domini nostri,qui est super omnia deus benedictus in
secula,Amen.

Qualiter homo per ueram pœnitentiam potest euadere iudicium dei. Sermo LV. D

Similis est dilectus meus capreę hinnuloq̄ ceruo-
rum.Ex præcedenti versiculo pendet . Quem enim Canti. 2. b
salientem & properantem modo descripserat, con-
sequenter comparat capreę hinnuloq̄ ceruorum.
Apte quidem,quòd hoc genus animātium cursu velox, & sal-
tu agile sit. Porro sermo de sponso est,& sermo sponsus est.
Et propheta dicit de deo,quia velociter currit sermo eius,sa- Psal. 147. a
ne congruens huic loco,vbi sponsus(qui sermo dei est)saliēs
transiliensq̄ describitur, similis proinde factus capreę hin-
nuloq̄ ceruorum. Et hæc ratio similitudinis. Adde tamen
ne vlla similitudinis ipsius vel minima proportiuncula vacet,
quia caprea quidem non modo cursus pernicitate,sed & acu-
mine visus eminet. Quod vtique proprię illam respicit natra
tionis partem qua sponsus, non solum saliens,sed & transili-
ens apparere refertur:quia nisi acuto & perspicaci intuitu nō
posset omnino,præsertim inter currēdum, discernere in quos
salire, & quos transilire deberet. Alioquin poterat sufficere
ad designandam festinantis velocitatem,de solo hinnulo com
paratio.Is quippe rapidiori se ferre nosc itur cursu. Nunc ve-
ro quoniam sponsus iste etsi ardenter amans cursim ruere in
dilectæ videatur amplexus,nihilominus tamen gressus vel po E
tius saltus suos prudenti cōsideratione dirigere nouit,cautus
vbi oporteat figere pedem, oportuit profecto cum hinnulo
etiam de caprea similitudinem dari, quatenus & pet illum sa-
lientis desiderium, & per hanc eligentis exprimeretur iudiciū.
Christus nēpe iustus & misericors saluator & iudex,& quia
amat vult omnes homines saluos fieri,& ad agnitionem veri-
tatis venire:& quia iudicat,nouit q̄ sunt eius,& ipse scit quos 1. Ti. 2. b
elegit à principio. Igitur duo hæc bona sponsi, misericor- Ioan. 13. b
diam scilicet & iudicium in his duobus animantibus commē
data à spiritu sancto nobis interim sentiamus,vt in testimo-
nium integritatis & perfectionis fidei nostrę, nos quoq; pro-
phetam imitantes,misericordiam & iudicium cātemus domi-
no.Ego autem nō dubito, & alia de horum natura ab his qui-
dem qui talium curiosi & gnari sunt,posse monstrari,quę ipō
so aptari vtiliter & congruenter queant:sed hęc(vt arbitror)
sufficere possunt ad dandam rationem adductę similitudinis.
Pulchre tamen spiritus sanctus non de ceruo,sed de hinnulo
ceruorum similitudinem dedit , in quo & patrum fecit men-
tionem è quibus Christus secundum carnem, & infantiæ me-
minit saluatoris. Vt hinnulus quippe apparuit paruulus qui Esa. 9. a
natus est nobis.Verum tu qui aduentum desideras saluatoris, Sopho. 1. c.
time scrutinium iudicis , time oculos capreę,time illum qui
per prophetam dicit:Et erit in die illa & ego scrutabor Hie F
rusalem in lucernis'. Acuto visu est , nihil inscrutatum relin-
quet oculus eius. Scrutabitur renes & corda,ipsaq; cogitatio Psal. 7. c
hominis confitebitur illi. Quid tutum in Babylone si Hieru-
salem manet scrutinium? Puto enim hoc loco prophetā Hie-
rusalem nomine designasse illos qui in hoc seculo vitam du-
cunt religiosam,mores supernæ illius Hierusalem conuersa-
tione honesta & ordinata pro viribus imitantes,& non veluti
hi qui de Babylone sunt:vitam in perturbatione vitiorū sce-
lerumq̄ confusione vastantes. Denique illorum peccata ma
nifesta sunt præcedentia ad iudicium,& non egent scrutinio,
sed supplicio. Mea autem (qui videor monachus & Hiero-
solymita)peccata certe occulta sunt, nomine & habitu mona
chi adumbrata. Et idcirco necesse erit subtilitea inuestigari
discussione,& quasi admotis lucernis de tenebris in lucē pro-
di. Possumus afferre aliquid & de psalmo ad confirmandum
id quod dicitur de scrutanda Hierusalem . Ait namque sub Psal. 74. a
persona domini: Cum accepero tempus,ego iustitias iudica-
bo.Vias iustorum(ni fallor)& actus eorum discussurum se &
examinaturum dicit . Verendum valde cum ad hoc ventum
fuerit, ne sub tam subtili examine multæ nostræ iustitiæ (vt
putantur)peccata appareant. Vnum est tamen,si nosmetipsos
diiudicauerimus,non vtique iudicabimur . Bonum iudicium 1. Cor. 11. g
quod me illi districto diumóque iudicio subducit & abscon-
dit.Prorsus horreo incidere in manus dei viuentis.Volo vul-
tui irę iudicatus præsentari , non iudicandus.Spiritualis ho- 1. Cor. 2. d.
mo omnia diiudicat, & ipse à nemine iudicatur. Iudicabo

Universidad de Deusto
Biblioteca

G proinde mala mea, iudicabo & bona. Mala melioribus curabo corrigere actibus, diluere lachrymis, punire ieiuniis, cæteris q̃ sanctæ laboribus disciplinæ. In bonis de me humiliter sentiam, & iuxta præceptum domini seruum me inutilem reputabo, qui quod facere debui, tantum feci. Dabo operam
Sopho.1.c. nec lolia pro granis, nec paleas cum granis offerre. Scrutabor ego vias meas & studia mea: quo is qui scrutaturus est Hieru salē in lucernis, nihil inscrutatum in me siue indiscussum inueniat. Neq; enim iudicaturus est bis in idipsum. Quis mihi det ita ad liquidum prosequi & persequi vniuersa delicta mea, vt in nullo oporteat vereri oculos capreę, in nullo ad lumen contingat erubescere lucernarum? Et nūc videor, sed non video.
Præsto est oculus cui omnia patent, etsi non patet ipse. Erit quando cognoscam sicut & cognitus sum. At nunc quidem cognosco ex parte, non tamen ex parte cognitus, sed ex toto.
Vereor aspectum exploratoris illius qui post parietem stat. Hoc enim scriptura addit de illo quem pro acumine visus ca-
Canti.2.c preę assimilauit. En ipse stat, inquit, post parietem respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos. De quo suo loco videbimus. Hunc ergo vereor occultum occultorum exploratorem. Sponsa nihil veretur, quia nihil sibi conscia est. Quid denique vereatur, amica, columba formosa? Nempe subinde
Ibidem. habes. En dilectus meus, inquit, loquitur mihi. Mihi non loH quitur, & ideo formido aspectum, quoniam non habeo testimonium. Tu quid audis de te ô sponsa? Quid tibi loquitur dilectus tuus? Surge, inquit, propera amica mea, colūba mea, speciosa mea. Verum hoc quoque alteri seruabo principio, nec breuitate arctabo ea quæ diligentiam desiderantia sunt, ne forte & de hoc reus inueniar, si quo minus vos inueniamini in hac parte ædificati ad intelligentiam & amorem sponsi ecclesiæ Iesu Christi domini nostri, qui est super omnia deus benedictus in secula, Amen.

Quod peccata & uitia sunt tanquam parietes mediantes inter deum & peccatorem. Sermo LVI.

Canti.2.c EN ipse stat post parietem, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos. Secundum literam quidem videtur dicere, quia is qui cum saltibus aduentare prospiciebatur, appropiasset vsque ad contubernium sponsæ, & stans post parietem curiosius introspiceret per fenestras & rimas, & verecunde non præsumeret sese ingerere. Secundum spiritum autem appropiasse quidem nihilominus intelligitur, sed aliter, ita sane quemadmodum & à cœlesti sponso agi oportuit, & à spiritu sancto dici. Nil quippe quod vel authorem dedeceat vel narratorem, verus & spiritualis intellectus admittet. Ergo appropiauit parieti, cū adI hæsit carni. Caro paries est: & appropiatio sponsi, verbi incarnatio. Porro cancellos & fenestras per quas respicere perhibetur, sensus (vt opinor) carnis, & humanos dicit affectus, per quos experimentū cœpit omniū humanarū necessitatum. Deniq; languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Humanis ergo affectionibus sensibusq; corporeis pro
Esa.53.b foraminibus vsus est & fenestris, vt miserias hominum homo factus experimento sciret, & misericors fieret. Sciebat & ante sed aliter. Sciebat denique virtutem obediendi ipse dominus
Heb. 5.c virtutum, & tamen teste Apostolo didicit ex his quæ passus est, obedientiam. In hunc modum & misericordiā didicit, etsi misericordia domini ab æterno. Docet hoc quoque idē gen-
Hebr.4.c tium doctor, vbi eum asserit tentatum per omnia pro similitudine absque peccato, vt misericors fieret. Vides ne factum esse quod erat, & quod nouerat didicisse, & sibi apud nos quę-
Canti. 2. c sisse ruinas, & fenestras, per quas calamitates nostras diligentius exploraret? Tot autem in nostro ruinoso & pleno rimarū pariete inuenit foramina, quot nostræ infirmitatis & corruptionis in suo corpore sensit experimenta. Sic itaque sponsus post parietē stans, & per fenestras & cancellos respicies erat. Et bene stans, quia solus reuera in carne stetit, qui carnis peccatum nō sensit. Possumus & hoc fideliter sapere, quia stetit per diuinitatis potentiam, qui per carnis infirmitatem occu-
Mat.26.d. buit, dicente ipso: Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. Ego autem puto etiam illuc huic sentētiæ suffragari, quod sanctus Dauid in hoc mysterio, vtpote propheta domini & prophetans de domino loquebatur: & quidem Moysen K loquens, sed dominū intuens. Ipse enim verus est Moyses, qui vere per aquam venit, & non in aqua tantū, sed in aqua & sanguine. Ait itaque memoratus propheta: Dixit vt dispergeret eos (patrem si quidem loquebatur) si nō Moyses electus eius psal. 105. d stetisset in confractione in conspectu eius vt auerteret iram eius ne disperderet eos. Quonam modo quæso, Moyses stetit in confractione? Quemadmodum inq̃ aut stetit, si confractus est: aut si stetit, quomodo cōfractus est? At ego tibi ostēdo si vis qui vere stetit in confractione. Ego alium noui neminem qui hoc potuerit nisi dominum meū Iesum, qui certe in morte viuebat, qui corpore fractus in cruce, diuinitate stabat cum patre, in vno nobiscū supplicans, in altero cum patre ꝓpitiās.

Et stabat post parietem, dum quod iacebat in illo, manifestum erat in carne: & quod stabat in ipso, quasi post carnē latebat, sane vnus idemq; homo manifestus, & deus abscōditus. Sed & vnicuique nostrum qui desideramus aduentum ipsius, puto illum nihilominus post parietem stare, dum corpus hoc nostrum, quod certe peccati est, abscondat interim nobis faciem eius, & præsentiam intercludat. Denique quādiu sumus 2.Cor.5.d. in hoc corpore, inquit, peregrinamur à domino. Non quia in corpore, sed quia in corpore hoc, quod vtiq; de peccato est, L & sin: peccato non est. Et vt scias quoniam obstant non corpora sed peccata, audi scripturam: Peccata nostra, inquit, sepaEsa. 59. a rant inter nos & deum, Et vtinā vnus mihi tantū obstet paries corporis, solumq̃ obicem patiar id quod est in carne peccatum, & nō multæ intersint maceriæ vitiorum. Vereor enim ne etiam præter illud quod in natura est, quàm plurima de ꝓpria iniquitate adiecerim, quorum à me interiectu nimium elonga tum sponsum, ita vt si verum dicere velim, post parietes magis mihi illum stare fatear, non post parietem. Sed dico hoc planius. Sponsus quidem equaliter atque indifferenter præsto vbique est, diuinæ vtique præsentia maiestatis, & magnitudine virtutis suæ. Gratiæ tamē exhibitione seu inhibitione quibusdam longe, quibusdam prope esse dicitur angelorum duntaxat & hominum, id est rationalium creaturarum. Deniq; lōge à peccatoribus salus. Et sanctus Dauid nihilominus dicit: Psal.118.b. Vt quid domine recessisti longe? Cæterum à sanctis pia dis- Psal.9.d. pensatione ad tempus & nō ex toto, sed iuxta aliquid aliquando longe se facit. Peccatoribus autem de quibus dicitur: Su- psal.73.a perbia eorum ascendit semper: & item: Inquinatæ sunt viæ il- Psal.9.e lorum in omni tempore: semper valdeq; longe est, atque in ira hoc, & nō in misericordia. Quamobrem orat ad deū sanctus, & ait: Ne declines in ira à seruo tuo. Sciēs qa & in misericor psal. 26. c. dia potuerit declinare. Prope est ergo dominus sanctis & eleM ctis suis etiam cum longe esse videtur, & non æqualiter omnibus, sed aliis plus, aliis minus, pro meritorum diuersitate. Nam etsi prope est dominus omnibus inuocantibus eum in veritate, & iuxta est his qui tribulato sunt corde, non tamen omnibus forsan ita vt dicere possint, quia ipse stat post parietē. Sponsę vero q̃ prope est, quę vno tantum pariete diuiditur? Propterea cupit dissolui, & rupto medio pariete cū illo esse, quem post parietem esse confidit. Ego autem quoniā peccator sum, dissolui non cupio sed formido, sciens quia mors psal.33.d. peccatorum pessima. Quomodo non pessima mors, vbi non subuenit vita? Formido exire, & in ipso contremisco portus ingressu, dum non confido prope assistere qui excipiat exeuntem. Quid enim? Secure ne exeo si nō dominus custodiat exitum meum? Heu ero ludibrio dęmonum intercipientum me, non assistente qui redimat, neque qui saluum faciat. Nil tale verendum erat animę Pauli, cui ab aspectu & amplexu dilecti vnus tātummodo paries obsistebat, videlicet lex peccati, quā inueniebat in membris suis. Ipsa est carnis concupiscentia, qua carere omnino non potuit donec in carne fuit. Hoc sane vno interiecto pariete non longe ꝑegrinabatur à domino. Roma.7.d

Vnde & optabat clamans: Quis me liberabit de corpore mortis huius? sciens se mortis cōpēdio continuo ad vitā peruenturū. Hac ergo Paulus se fatebatur vna lege teneri, scilicet concupiscentia quam carni suæ immobiliter insitam tolerabat inuitus. De cætero nihil, inquit, mihi conscius sum. Ve- 1.Cor.4.a. rum quis similis Paulo, qui non videlicet huic interdum consentiat concupiscentiæ ad obediendum peccato? Nouerit proinde is qui peccato cōsenserit, & alterum sibi se opposuisse

A se parietem, ipsum vtique prauum illicitumq̃ consensum: nec potest gloriari qui huiusmodi est, quia stet sibi post parietem sponsus, quando iam parietes intersint, non paries. Multo minus si consensus venerit ad effectum, cum tertius quoq; iam paries sponsi arceat impediatq; accessum: actus videlicet ipse peccati. Quid si & consuetudo forte peccatum in vsum, aut vsus etiam in contemptum perduxerit? sicut scriptum est:
prou.18.a. Impius cum venerit in profundum malorum, contemnit. Nōne si ita exieris, milies ante à rugiētibus præparatis ad escam poteris deuorari, quàm peruenire ad sponsum, non vno siquidem iam, sed tanta à te parietum numerositate intercluso? Primus concupiscentia. Secundus consensus. Tertius actus. Quartus consuetudo. Quintus contemptus. Cura ergo concupiscentię priori totis resistere viribus, vt non pertrahat in cōsensum, & omnis deinceps malignitatis fabrica euanescit: nec est omnino quod sponsum prohibeat appropinquare tibi præter solum parietem corporis, quatenus gloriari possis & tu dicens de illo: quia en ipse stat post parietem nostrum. Sed & hoc tibi tota vigilantia prouidendum, vt apertas semper inueniat fenestras, & cancellos quosdam confessionum tuarū, per quos te intus benigne respiciat: quoniam respectus eius, profectus tuus. Aiunt cancellos angustiores esse fenestras, quales
B vtique hi qui libros describunt, aptare sibi solent ad recipiendum lumen paginis. Vnde & puto cancellarios eos appellari, qui chartis conscribendis ex officio deputantur. Cum ergo sint duo genera compunctionis, vnum in mœrore pro nostris excessibus, alterū in exultatione pro diuinis muneribus, quotiens sane eam quæ sine angustia cordis minime fit, peccatorū scilicet meorum facio confessionem: videor mihi cancellum, id est angustiorem aperire fenestram. Nec dubium quin liben
Esa.43.d ter per istam respiciat is qui stat post parietem pius explorator: quia cor contritum & humiliatum deus nō despiciet. Denique & hortatur ad hoc ipsum. Dic tu (inquiens) iniquitates tuas vt iustificeris. Quod si interdum corde dilatato in charitate, pro consideratione diuinæ dignationis ac miserationis libet animum laxare in vocem laudis, & gratiarum actionē: puto me non iam angustam, sed amplissimam stanti post parietē sponso aperire fenestram, per quam (ni fallor) tanto libentius respicit, quanto amplius sacrificium laudis honorificat eum. Ad manum est de scripturis vtraque hanc approbare confessionem, sed scientibus ista loquor, & non estis superfluis onerandi, qui vix necessariis indagandis sufficitis. Tanta quippe sunt sacramenta epithalamij huius & laudum præconia quę in eo decantantur ecclesiæ & sponso eius Iesu Christo domino nostro, qui est super omnia deus benedictus in secula, Amen.

De uisitationibus domini quæ fiunt animæ sibi recte uacanti, & quid per Martham, Lazarum & Mariam significatur. Sermo LVII.

C

Canti.2.c EN dilectus meus loquitur mihi. Videte processus gratiæ, & dignationis diuinæ animaduertite grad⁹. Attendite sponsę deuotionem atque solertiam, q̃ vigili vtique oculo sponsi obseruat aduentum, & deinceps ipsius omnia intuet. Venit ille, accelerat, appropiat, adest, respicit, alloquitur, & nihil horum momentorum sponsæ industriam effugit, anticipātve notitiam. Venit in angelis, accelerat in patriarchis, appropiat in prophetis, adest in carne, respicit in miraculis, alloquitur in apostolis. Vel sic. Venit affectu & studio miserendi, accelerat subueniendi zelo, appropiat humiliando semetipsum, adest præsentibus, prospicit in futuros, loquitur docens & suadens de regno dei. Sic ergo est aduentus sponsi. Benedictiones & diuitiæ salutis cum eo, & vniuersa quę de ipso sunt, affluunt deliciis, redundantia certe iucundis ac salutaribus sacramentis. Porro quę amat,
Luc. 12.c vigilat & obseruat, & beata quam dominus inuenerit vigilantem. Non transibit illam, nec præteribit ab ea, sed stabit & loquetur ei, loqueturq̃ amatoria, siquidem vt dilectus. Sic
Canti.2.c quippe habes: En dilectus meus loquitur mihi. Bene dilectus qui venit amatoria locuturus, non autem increpatoria. Neque enim de illis est qui à domino merito arguuntur quòd faciem cœli diiudicare nossent, tempus vero aduentus eius minime cognouissent. Hæc namque tam solers & prudens ac bene vigilans, & venientem à longe prospexit, & salientem pro festinatione aduertit: & transilientem superbos vt humili sibi per D humilitatem propinquaret, vigilantissime obseruauit, & demum cum iā staret, & occultaret se post parietē, nihilominus ibidem. præsentem agnouit, sed & respicientem per fenestras cancellosq̃ persensit, & nunc pro remuneratione tantæ deuotionis & religiosę solicitudinis loquentem audit. Sane enim si respexisset, & minime locutus fuisset, suspectus poterat esse ille respectus, ne forte magis indignationis foret, quàm dilectionis. Denique respexit Petrum, & non fecit ei verbum. Et ideo fortassis fleuit ille, quòd respiciens se, tacuerit. Hæc Lucæ.22.g autem quoniam post aspectum meruit & affatum: non modo non flet, sed & gloriatur præ lætitia clamans: En dilectus meo loquitur mihi. Vides intuitum domini cum in se semper maneat idem, non tamen eiusdem semper efficaciæ esse, sed conformari meritis singulorum quos respicit, & aliis quidem incutere metum, aliis vero magis consolationem & securitatem afferre? Denique respicit terram, & facit eam tremere: cum è regione respexerit Mariam, & infuderit gratiam. Respexit Luc.1.e (ait) humilitatem ancillæ suæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Non sunt hæc verba plorantis aut trepidantis, sed gaudentis. Respexit similiter hoc loco sponsam, & nec tremuit illa nec fleuit instar Petri, quia non sapiebat terram sicut ille. Dedit vero lætitiam in corde eius, affatu testificans quo eam respexerit affectu. Denique verba quæ loquitur, audi quàm non indignantis sint, sed amantis. Sequi- E tur. Surge, propera amica mea, columba mea, formosa mea, & veni. Fœlix conscientia, quæ de se ista meretur audire. Quis Cant.2.c putas in nobis est adeo vigilans & obseruans tempus visitationis suæ, sponsumque aduentantem ita per singula eius momenta diligenter explorans, vt cum venerit & pulsauerit, confestim aperiat ei? Non enim sic ista de ecclesia referuntur, vt Luc. 12.e non singuli nos, qui simul ecclesia sumus, participare his eius benedictionibus debeamus. Etenim in hoc generaliter omnes atque indifferenter vocati sumus, vt benedictionem hæreditate possideamus. Vnde & audebat dicere ad dominum quidam: Hæreditate acquisiui testimonia tua in æternum, quia Psal.118.o exultatio cordis mei sunt. Illa puto hęreditate qua se esse præsumebat filium patris sui qui est in cœlis. Porro si filium, & hæredem: hæredem dei, cohæredem autem Christi. Magnam vero rem gloriatur se acquisiuisse hæreditate ista, testimonia domini. Vtinam ego de me vel vnum meruerim tenere testimonium domini: quia is non in vno, sed in multis exultat testimoniis. Denique ait iterum: In via testimoniorum tuorum psal. 118.b. delectatus sum, sicut in omnibus diuitiis. Et reuera quid diuitiæ salutis, quid deliciæ cordis, quid animæ vera & cauta securitas, nisi domini attestationes? Non enim, inquit, qui seipsum 2.Cor.10.d commendat, ille probatus est, sed quem deus commendat. Vt quid nos hactenus adhuc fraudamur commendationibus seu attestationibus his diuinis, & paterna hæreditate priuamur? F Quasi minime & nos voluntarie genuerit verbo veritatis, sic in nullo nos meminimus ab illo taliter commendatos, nec vlla de nobis assecutos testimonia eius. Vbi est quod Apostolus dicit, quia ipse spiritus dei testimonium perhibet spiritui Rom.8.c nostro quòd filij dei sumus? Quomodo filij, si expertes hæreditatis? Arguit nos pro certo negligentiæ & incuriæ ipsa inopia nostra. Nam si quis nostrum integrē & perfectē iux- Eccli.39.c ta verbum sapientis cor suum tradat ad vigilandum diluculo ad dominum qui fecit illum, & in conspectu altissimi deprecetur, simulq̃ votis omnibus studeat secundum Esaiam pro- Esa.4.a phetam parare vias domini, rectas facere semitas dei sui, cui psal. 24.c cum propheta sit dicere, Oculi mei semper ad dominum, & Psalm.15.c quia prouidebam dominum in conspectu meo semper: nonne Psal.23.a hic accipiet benedictionem à domino, & misericordiam à deo salutari suo? Visitabitur profecto frequenter, nec vnq̃ ignorabit tempus visitationis suę, quantumlibet is qui in spiritu visitat, clandestinus veniat & furtiuus, vtpote verecundus amator. Adhuc ergo longe agentem bene vigilans anima sobria mente prospiciet, & deinceps vniuersa comperiet quæ in dilecti aduentu sponsam tam solerter quàm signanter aduertisse monstrauimus: quia ipse ait: Qui mane vigilauerint Prou.8.b ad me, inuenient me. Nam & desiderium festinantis agnoscet: & quando prope & quando præsto iam erit, continuo sentiet, sed & respicientis se oculum quasi solis radium per

Universidad de Deusto
Biblioteca

G feneſtras & rimas parietis ſubeuntem beato oculo cernet, & demum audiet voces exultationis & amoris appellata amica,
Cant.2.c columba formoſa. Quis ſapiens & intelliget hęc,ita vt ea etiam digne abinuicem diſtinguere, & deſignare ſingula queat, ac diffinire ad intelligentiam aliorum? Si à me illud ſperatur,ego ea mallẽ ab experto audire, & qui aſſuetus ſit & exercitatus in talibus. At quoniam quiſque qui huiuſmodi eſt, verecũde magis ſilentio abſcondere eligit quod ſilentio percipit,& ſeruare ſecretum ſuum ſibi,id ſibi tutius arbitratur: dico ego cui ex officio loqui eſt,nec tacere licet, quicquid illud eſt quod de huiuſmodi vel proprio vel alieno teneo experimento , & quod facile experiri plures queunt, ſane altiora relinquens apprehendere illa valentibus. Si igitur admonitus fuero,vel foris ab homine,vel intus à ſpiritu de tuenda iuſtitia,& ſeruanda æquitate,iſtiuſmodi ſalutaris ſuaſio erit mihi profecto prænuncia imminentis aduentus ſponſi,& prepa-
Pſal.84.b. ratio quędam ad dignè ſuſcipiendum ſupernum viſitatorem,
Pſal.88.c prophęta hæc mihi indicante,dicendo quia iuſtitia ante eum ambulabit. Et item loquitur deo ſic: Iuſtitia & iudicium(inquit)præparatio ſedis tuæ.Nihilominus vero ſpes eadem arridebit,ſi ſermo inſonuerit de humilitate vel patientia, ſeu etiam de fraterna charitate & obedientia deferenda prælatis:
H maxime autem de ſectanda ſanctimonia & pace,& cordis puritate quęrenda, quoniam quidem ſcriptura ait: Domum do-
Pſal.92.a mini decet ſanctitudo,& factus eſt in pace locus eius,& mun-
Pſal.75.a di corde deum videbunt. Quicquid itaque ſiue de his ſiue de
Mat.5.a aliis quibuſlibet virtutibus ſuggeſtum animo fuerit, ſignificatio, vt dixi, erit mihi viſitationem domini virtutum immi-
pſal.140.b nere animæ meæ. Sed & ſi corripuerit me iuſtus in miſericordia,& increpauerit me,idipſum ſentiam,ſciens quia emulatio iuſti & beneuolentia iter faciunt ei qui aſcendit ſuper occaſum.Bonus occaſus, cum ad correptionem iuſti ſtat homo, & corruit vitium,& dominus aſcendit ſuper illud, conculcans hoc pedibus & conterens ne reſurgat. Non ergo contemnenda increpatio iuſti, quæ ruina peccati, cordis ſanitas eſt,necnon & dei via ad animam.Sed nec vllus omnino ſermo qui ædificet ad pietatem, ad virtutes, ad mores optimos,neligenter eſt audiendus,quoniam & illic iter quo oſtenditur ſalutare dei . Quod ſi ſermo gratus venit & placidus,quatenus pulſo faſtidio cum deſiderio audiatur:iam non modo venire ſponſus,ſed & accelerare,id eſt cum deſiderio venire credendus eſt . Illius namque deſiderium tuum creat & quòd tu eius properas ſermonem admittere , inde eſt quòd ipſe feſti-
1.Ioan.4.b nat intrare. Non enim nos eum, ſed ipſe(inquit)prior dilexit nos.Iam & ſi etiam ignitum eloquium ſentis,atque ex eo cõ-
I ſcientiam vri in recordatione peccati,recordare tunc de quo
Pſal.96.a. ſcriptura dicit,quia ignis ante ipſum prædecet:& ipſum prope eſſe non dubites. Denique iuxta eſt dominus his qui tri-
pſal.33.d bulato ſunt corde . Si vero non ſolum compungeris in ſermone illo,ſed & conuerteris totus ad dominum,iurans & ſtatuens cuſtodire iudicia iuſtitiæ eius: etiam adeſſe ipſum iam noueris,præſertim ſi te inardeſcere ſentias amore eius.Etẽ vtrũque de illo legis,& ignem videlicet ante ipſum prædere,& ipſum nihilominus ignem eſſe.Moyſes ſiquidem de illo
Deut.4.c dicit,quia deus ignis conſumens eſt.Differunt autem,quòd is qui prẽmittitur ignis ardorem habet,ſed non amorẽ:coquẽs, ſed non excoquens:mouens nec promouens.Tantum ad excitandum prẽmittitur & præparandum, ſimulq; ad commonendum quid ex te ſis , quo dulcius ſapiat poſtmodum quod ex deo mox eris . At vero ignis qui deus eſt, conſumit quidẽ,ſed non affligit,ardet ſuauiter, deſolatur fœliciter.Eſt enim vere carbo deſolatorius: ſed qui ſic in vitia exerceat vim ignis, vt in anima vicem exhibeat vnctionis.Ergo in virtute qua immutaris, & in amore quo inflammaris,dominum præſentem intellige. Nam dextera domini facit virtutem . Non autem fit
Pſal.117.c hęc mutatio dexteræ excelſi niſi in feruore ſpiritus, & in cha-
pſal.76.c ritate non ficta, ita vt dicat qui huiuſmodi eſt: Concaluit cor
pſal.38.a meum intra me,& in meditatione mea exardeſcet ignis.Porro hoc igne conſumpta omni labe peccati,& rubigine vitiorum, ſi iam emundata ac ſerenata conſcientia,ſequatur ſubita quędam atque inſolita latitudo mentis,& infuſio luminis illuminãtis intellectum vel ad ſcientiam ſcripturarum,vel ad myſteriorum notitiam,quorum alterum propter nos oblectandos, K alterum propter ædificandos proximos reor dari: oculus re-
ſpicientis proculdubio eſt iſte educens quaſi lumen iuſtitiam tuam, & iudicium tuum tanquam meridiem : iuxta illud pro-
Eſa.58.c phetæ Eſaiæ: Orietur(inquit) tanquam ſol lux tua &c. Sed ſane non per oſtia aperta, ſed per anguſta foramina is tantæ claritatis radius ſe infundet ſtante adhuc dũtaxat hoc ruinoſo pariete corporis.Erras ſi aliter ſperas, ad quãtãcũque cordis proficias puritatem,cum ille præcipuus contemplator dicat: Videmus nunc per ſpeculũ & in ænigmate,tunc autem fa-
1.Cor.13.d cie ad faciem.Poſt hunc tantę dignationis ac miſerationis reſpectum ſequitur vox blande & leniter diuinam inſinuans voluntatem,quæ non eſt alius q̃ ipſe amor, qui ocioſus eſſe non
Canti.2.c poteſt,de his quæ dei ſunt ſolicitans & ſuadens.Denique audit ſpõſa vt ſurgat & properet,haud dubium quin ad animarum lucra.Hoc ſiquidem vera & caſta contemplatio habet,vt mentem quam diuino igne vehementer ſuccenderit,tanto interdum repleat zelo & deſiderio acquirendi deo qui eum ſimiliter diligant,vt ocium contemplationis pro ſtudio prædicationis libentiſſime intermittat:& rurſum potita votis , aliquatenus in hac parte tanto ardentius redeat in idipſum,quãto ſe fructuoſius intermiſiſſe meminerit,& item ſumpto contemplationis guſtu, valentius ad conquirenda lucra ſolita alacritate recurrat. Cæterum inter has viciſſitudines plerũq; mens fluctuat, metuens, & vehementer exęſtuans,ne forte alteri horum dum ſuis affectionibus hincinde diſtrahitur, plus L
iuſto inhæreat,& ſic in vtrolibet vel ad modicum à diuina deuiet voluntate.Et fortaſſe tale aliquid ſanctus Iob patiebatur
Iob.7.a cum diceret:Si dormiero,dico,quando conſurgam?& rurſum expectabo veſperam.hoc eſt.Et quietus neglecti operis,& occupatus perturbatę nihilominus quietis me arguo. Videsvirũ ſanctum inter fructum operis,& ſomnum contemplatiõis gratiam æſtuare:& in bonis licet ſemper verſantẽ, ſemper tamẽ quaſi de malis pœnitentiam agere,& dei cum gemitu momentis ſingulis inquirere voluntatem? Vnicũ quippe in huiuſmodi remedium ſeu refugium oratio eſt, & frequens gemitus ad
Canti.2.c deũ: vt quid,quando,& quatenus nos facere velit,aſſidue nobis demonſtrare dignetur. Habes(vt ego opinor) tria hæc id eſt prædicationem,orationem contemplationem,in tribus commendata & deſignata vocabulis.Etenim merito amica dicitur,quæ ſponſi lucra ſtudioſe ac fideliter prædicando, conſulendo, miniſtrando conquirit. Merito columba,quę nihilo
Canti.2.c minus pro ſuis delictis in oratione gemens & ſupplicans, diuinam ſibi non ceſſat cõciliare miſericordiam.Merito quoq;
Ibidem formoſa quæ cœleſti deſiderio fulgẽs, ſuperne contẽplatiõis decorem ſe induit,horis dũtaxat quibus cõmode & opportune id poteſt . Sed & illud vide ſi valeat coaptari huic triplici vnius animæ bono, de tribus videlicet perſonis illis in domo vna commanentibus, amicis vtiq; ſaluatoris,& admodũ fami
Lucæ.10.g liaribus ei:Marthã loquor miniſtrantẽ,& Mariam vacantẽ,& Lazarum quaſi gementẽ ſub lapide,& reſurrectionis gratiam
M flagitantẽ. Hæc dicta ſunt pro eo q̃ ſponſa deſcribitur adeo ſolers & peruigil in obſeruando ſemitas ſponſi,vt minime eã latere poſſit quãdo,& in quanta feſtinatione ad ſe veniat, ſed & quando longe,& quãdo prope, & quãdo præſens ſit nulla ſubitatione præoccupari valeat vt ignoret:& quia ,pinde meruerit,nõ ſolũ reſpici miſericorditer,ſed & dignãter lętificari amoris vocibus,& gaudere gaudio propter vocẽ ſpõſi. Nos quoq; ad hęc(quãuis audacter)adiecimus, q̃ quæuis etiam de nobis anima ſi ſimiliter vigilet,ſimiliter & ſalutabitur vt amica,conſolabitur vt colũba,amplexabitur vt formoſa.Perfect? omnis reputabitur in cuius anima tria hæc congruẽter atque opportune cõcurrere videbũtur, vt & gemere pro ſe, & exultare in deo nouerit, ſimul & proximorũ vtilitatibus potẽs ſit ſubuenire, placẽs deo, cautus ſibi,vtilis ſuis.Sed ad hæc quis idoneus? Vtinam ipſa in vniuerſis nobis,etſi non tota in ſingulis,ſaltem ſingula in diuerſis ſicut hodie haberi videntur,longis reſeruentur temporibus . Habemus ſiquidem Martham tãquam ſaluatoris amicam in his qui exteriora fideliter admiſtrant. Habemus & Lazarum tanquam columbã gementem nouitios vtique,qui nuper peccatis mortui, pro recẽtibus adhuc plagis laborant in gemitu ſuo ſub timore iudicij, & ſicut
Pſal.87.a vulnerati dormientes in ſepulchris, quorum nemo eſt memor amplius,ſic ſe non putant reputari, donec ad Chriſti iuſſionem

A nem ſublato pondere timoris tanquam prementis lapidis mole,reſpirare in ſpem veniæ poſſint.Habemus quoque Mariam contemplantem,in illis qui proceſſu longioris temporis cooperante gratia dei in aliquid melius & lętius profiœre potue runt,quando iam de indulgentia præſumentes,non tam verſare intra ſe ſoliciti ſunt triſtem imaginem peccatorum, quam
Pſal.1.a certe in lege dei meditari die ac nocte inſatiabiliter delectantur interdum etiam reuelata facie gloriam ſponſi cum ineffabili gaudio ſpeculantes , in eandem imaginem transformantur de claritate in claritatem tanquam à domini ſpiritu . Iam ad quid ſponſam ſurgere & properare hortetur is qui pauloante defenſare viſus eſt eam ne dormiens ſuſcitaretur, alio ſermone videbimus . Adſit ipſe vt & huius nobis ſacramenti rationem aperire dignetur ſponſus eccleſiæ Ieſus Chriſtus dominus noſter, qui eſt ſuper omnia deus benedictus in ſecula, Amen.

Qualiter ſponſus hortatur ſponſam id eſt uiros perfectos ad regimen imperfectorum, & de putatione uitiorum in eis faciendа ut uirtutes ſuccreſcant, Sermo LVIII.

Canti.2.c Vrge propera amica mea , columba mea , formoſa mea,& veni. Quis hoc dicit ? Abſque dubio ſponſus. Et nonne ipſe eſt qui paulo ante ſuſcitari dilectam tantopere prohibebat ? Quo pacto ergo nunc
B non ſolum vt ſurgat,ſed vt & acceleret iubet ? Venit in men-
Mat.26.d. tem ſimile quid ex euangelio.Ea quippe nocte qua dominus tradebatur,cum fatigatos productioribus vigiliis diſcipulos qui ſecum erant,dormire demum ac requieſcere præcepiſſet,
Ibidem in ipſa hora ſurgere cogit:ſurgite eamus (inquit) ecce appropinquat qui me tradet. Nunc quoque ſimiliter vno pene momento & prohibet ſuſcitari ſponſam,& ſuſcitat,ſurge (inquiCanti.2.c ens) & veni.Quid ſibi itaque vult tam ſubita hæc mutatio voluntatis ſiue conſilij?Putamus ne leuitate vſum ſponſum,& aliquid voluiſſe prius quod mox noluerit?Minimè. Sed agnoſcite eas quas vobis ſupra,ſi meminiſtis , commendaui & non ſemel viciſſitudines vtique ſanctæ quietis,ac neceſſarię actionis,& quia non ſit in hac vita copia contemplandi,nec diuturnitas ocij,vbi officij & operis cogentior vrget inſtantiorque vtilitas.More igitur ſuo ſponſus vbi dilectam paululum in ſinu proprio quieuiſſe perſentit,ad ea denuo quæ vtiliora viſa ſunt,trahere non cunctatur . Non tamen quaſi inuitam:nec enim quod fieri vetuit,faceret vllatenus ipſe. Sed trahi ſane à ſponſo ſponſæ,eſt ab ipſo accipere deſiderium quo trahatur, deſiderium bonorum operum,deſiderium fructificandi ſponſo,quippe cui viuere ſponſus eſt & mori lucrum . Et eſt deſi-
C derium vehemens quod eam non tantum ſurgere, ſed & ſurgere feſtinanter ſolicitat.Sic quippe habes: Surge,propera & veni. Nec parum confortat quod audit,veni:& non,vade: per hoc ſe intelligens non tam mitti quam duci , & ſecum pariter
Iob.17.a ſponſum eſſe venturum . Quid enim difficile ſibi illo comite
pſal.22.a reputet?Pone me (inquit) iuxta te , & cuiuſuis manus pugnet contra me.Item.Si ambulauero in medio vmbræ mortis,non timebo mala , quoniam tu mecum es . Non vtique ſuſcitatur
Canti.2.c præterquam velit, quando fit prius vt velit : quod non eſt aliud niſi ſancti quæſtus immiſſa auiditas. Animatur etiam ad opus iniunctum,& de temporis opportunitate redditur alacrior.Tempus faciendi (inquit) ô ſponſa,quia hyems tranſiit,quando operari nemo poterat . Imber quoque qui inundatione facta operiebat terram , culturas impediebat , & vel
Ibidem fata necabat,vel ſeri vetabat:is inquam imber excurrit , abiit & receſſit.Flores apparuerunt in terra noſtra, vernalem profecto temperiem adeſſe ſignantes , operandi commoditatem,
Ibidem frugum vicinitatem ac fructuum . Deinde ſubdit vbi & quid primum operari oporteat.Tempus (inquiens) putationis aduenit . Ad vineas ergo excolendas ducitur . Quæ vt poſſint vberioribus fructibus reſpondere colonis,ante omnia neceſſe eſt ſarmenta ſterilia proiici,ſuccidi noxia,putari ſuperflua. Hæc iuxta literam. Nunc iam videamus quid iſtiuſmodi quaſi hiſtorico ſchemate ſpiritualiter nobis innuatur intelligendum.Et vineas quidem animas eſſe vel eccleſias, ſimulque huius rei rationem quænam ſit,dixi vobis iam,& audiſtis , nec opus habetis iterato audire.Ad has itaque reuiſendas, corri- D
gendas,inſtruendas,ſaluandas,anima perfectior inuitatur,quæ tamen id miniſterij ſortita ſit non ſua ambitione , ſed vocata à deo tanquam Aaron.Porro inuitatio ipſa quid eſt , niſi intima quædam ſtimulatio charitatis pie nos ſolicitantis æmulari
Pſal.25.b fraternam ſalutem , æmulari decorem domus domini , incrementa lucrorum eius , incrementa frugum iuſtitiæ eius , laudem & gloriam nominis eius ? Iſtiuſmodi itaque circa deum religioſis affectibus quotiens is qui animas regere , aut ſtudio prædicationis ex officio intendere habet, hominem ſuum interiorem ſenſerit permoueri,totiens pro certo ſponſum adeſſe intelligat,totiens ſe ab illo ad vineas inuitari. Ad quid niſi vt euellat & deſtruat, & ædificet & plantet ? Verum quoniam operi huic ſicut & omni rei ſub cœlo non omne tempus ſuppetit & aptum eſt,addit is qui inuitat, tempus putationis adueniſſe . Adeſſe hoc nouerat qui dicebat : Ecce nunc tempus
2.Cor.6.a. acceptabile,ecce nunc dies ſalutis,nemini dantes vllam offenſionem,vt non vituperetur miniſterium noſtrum. Vitioſa ſine dubio atque ſuperflua , & omne denique quod offendiculum dare,& impedire fructum ſalutis poſſit,putare iam & reſecare monebat,ſciens quia tempus putationis aduenerit.Ideo & aie Canti.2.c bat fideli cuidam cultori vinearum: Argue, increpa, obſecra. 2.Ti.4.a in primo & ſecundo horum putationem vel extirpationem,in vltimo plantationem indicens.Et hæc quidem ſponſus per os Pauli de tempore operandi . Sed audi quid per proprium os
E de temporum conſideratione ſub alio quidem rerum ſchemate & nomine cum noua ſponſa ſit locutus.Nonne vos dici-
Ioan.4.d. tis (inquit) quia quatuor menſes ſunt,& meſſis venit?Ecce dico vobis.Leuate oculos veſtros & videte regiones,quia albę
Mat.9.d ſunt iam ad meſſem.Item.Meſſis quidem multa,operarij pauci:rogate dominum meſſis vt mittat operarios in meſſem ſuam.Sicut igitur ibi metendi animarum ſegetes tempus adeſſe monſtrabat,ita & hic vineas æquè intelligibiles,id eſt animas vel eccleſias tempus putandi adueniſſe denunciat, id forſitan inter vtraſque res volens vocabulorum diuerſitate diſtingui, vt meſſes plebes , vineas congregationes ſanctorum cohabitantium intelligamus. Porro hyemale tempus quod præteriiſſe ſignificat , illud mihi deſignare videtur cum dominus Ieſus iam non palam ambularet apud Iudæos , eo quòd conſpiraſſent aduerſus eum volentes eum interficere. Vnde & di-
Ioan.7.a cebat ad quoſdam : Tempus meum nondum aduenit , tempus
Ibidem autem veſtrum ſemper eſt paratum.Et rurſum. Aſcendite vos ad diem feſtum hunc,ego non aſcendam . Aſcendit tamen poſtea & ipſe,non palam , ſed quaſi in occulto . Extunc ergo & deinceps vſque ad aduentum ſpiritus ſancti quo recaluerunt
Luc.12.f. torpentia fidelium corda tanquam igne quem dominus ad hoc ipſum miſit in terram,hyems fuit . Tu ne negaueris hyemem
Ioan.13.c tunc fuiſſe , cum Petrus ſederet ad prunas non minus gelido corde,quam corpore? Denique erat frigus, inquit . Magnum F
reuera frigus cor negantis conſtrinxerat.Nec mirum tamen, cum ignis ab eo ablatus eſſet.Nam pauloante non paruo feruebat zelo,quippe adhuc igni proximus , qui euaginato gla-
Lucæ.22.c dio ne ignem perderet , ſerui auriculam amputauit . Sed non
Mat.26.e erat tempus putationis,& ideo audit : Conuerte gladium tuũ in locum ſuum . Erat enim hora & poteſtas tenebrarum , & quiſquis tunc diſcipulorum leuaret gladium vel ferri vel verbi,aut ferro truncandus erat,& neminem lucraretur,nec quippiam fructus afferret : aut certe timoris gladio ad negandum cogẽdus,& ſic magis ipſe periret,iuxta verbum domini quod ſubiunxit mox ita dicens: Omnis qui accipit gladium, gladio
Ibidem peribit. Quis nempe cæterorum ante pauendam mortis imaginem impauidus ſtaret,trepidante & cedente principe ipſo, & qui voce confortatoria ſui imperatoris fuerat præmunitus & præmonitus alios confortare ? Cæterum nec is nec illi ſibi adhuc induerant virtutem ex alto , & ob hoc tutum non erat eis exire in vineas,& exerere linguæ ſarculum,& gladio ſpiritus putare vites,purgare palmites vt fructum plus afferrent.Denique ipſe dominus tacebat in paſſione , & in multis
Mat.15.c interrogatus non reſpondebat,factus(iuxta prophetam)ſicut homo non audiens , & non habens in ore ſuo redargutiones.
Pſal.37.c Dicebat autem:Si vobis dixero , non credetis mihi : ſi autem
Luc.22.c & interrogauero, non reſpondebitis mihi.Sciens tempus putationis nondum adueniſſe,nec reſponſuram prorſus vineam ſuam impenſis laboribus,id eſt nec fidei nec boni operis fructum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ctum aliquem relaturam. Quare? Quia hyems erat in cordibus perfidorum,& hyemales quidam malitiæ imbres occupauerant terram,iacta semina verbi suffocare quam fouere parationes, sed & cultui vinearum omnem nihilominus impendendam operam frustraturi. Quos vos me nunc putatis dicere imbres? Istos ne quos videmus currentes per aera nubes turbulento spiritu spargere super terram? Non est ita. Sed quos de terra in aerem sursum ferunt homines turbulenti spiritus,ponentes in cœlum os suum, & lingua eorum transiens in terram,tanquam pluuia amarissima terram ipsam palustrem ac sterilem facit,& tam plantis quam satis inutilem, non quidem his visibilibus atque corporeis ad nostros vtique corporeos vsus datis,de quibus nulla plane sicut nec de bobus cura est deo. Sed quibus? Profecto quæ seuit & plantauit dei manus & non hominis,quæ & vel germinare vel radicari in fide & charitate poterant,& fructus parturire salutis, si bonis & temporaneis imbribus rigarentur. Animæ denique sunt pro quibus Christus mortuus est. Væ nubibus pluentibus istiusmodi imbres super eas qui lutum faciant, fructum non afferant. Nam sicut sunt & bonę & malę arbores ferentes quæque fructus pro sui dissimilitudine differentes, bonæ videlicet bonos,& malę malos: ita & arbitror nubes & bonas quæ bonos,& malas quæ malos pluant imbres. Et vide ne forte innueret nobis hanc nubium imbriumque differentiam qui
Esa.5.b H dicebat. Mandabo nubibus meis ne pluant super eam (haud dubium quin super vineam) imbrem. Cur putas adiunxisse signauter,meis,nisi quia sunt & malæ nubes,quæ non sunt eius?
Ioan.19.c. Tolle tolle (inquiunt) crucifige eum. O nubes violentas & turbidas. O imbrem procellosum,ô torrentem iniquitatis, euertere magis quam fœcundare idoneum. Nec minus malus minúsve amarus,minori licet impetu proruens,imber ille qui subsecutus est. Alios saluos fecit, seipsum non potest saluum
Luc.23.d facere? Christus rex Israel descendat nunc de cruce,& credimus ei. Philosophorum ventosa loquacitas non bonus imber est, qui sterilitatem magis intulit terris quam fertilitatem. Multo magis praua dogmata hæreticorum, mali imbres sunt,quæ pro fructibus spinas producunt & tribulos. Mali imbres etiam traditiones pharisæorum quos saluator redarguit,& ipsi nubes malę. Et nisi existimes me iniuriam facere
Ezc.20.d Moysi,nam bona nubes est illa,non omne quod pluit vel ipsa, bonum tamen dicam,ne illi contradicam qui ait: Dedi illis, id est Iudæis præcepta non bona, haud dubium quin per Moysen,& iustificationes in quibus non viuent in eis. Literalis illa (verbi causa) obseruatio sabbati sonantis requiem non donā-
2.Mac.7.d tis,indictus sacrificiorum ritus, interdictus porcinę carnis esus,nonnullorumque similium quæ immunda à Moyse censentur,pluuia est hoc totum ex illa nube descendens,sed nolo in agrum vel ortum meum quandoque descendat. Fuerit sane
I bona suo tempore,post tempus si venerit non bonam iam cēseo. Omnis etiam lenis & leniter descendens pluuia si sit intempestiua,molesta est. Donec ergo istiusmodi aquę pestilentes occupauerunt terram & inualuerunt super eam, tempus suum vineæ non habuerunt,nec fuit quod sponsa inuitaretur ad putandas vineas. Cæterum illis decurrentibus terra apparuit arida,& flores apparuerunt in ea, significantes tempus putationis adesse. Quæris quando hoc fuit? Quando putas, nisi cum resoluit caro Christi in resurrectione? Et hic primus & maximus flos qui apparuit in terra nostra, nam primi-
1.Cor.15.c tiæ dormientium Christus. Ipse inquam flos campi, & lilium
Canti.2.a. cōuallium Iesus, vt putabatur filius Ioseph à Nazareth,quod
Luc.3.c interpretatur flos. Is ergo flos apparuit primus, non solus.
Mat.27.f. Nam & multa corpora sanctorum qui dormierant,pariter surrexerunt,qui veluti quidam lucidissimi flores simul apparuerunt in terra nostra. Denique venerunt in sanctam ciuitatem, & apparuerunt multis. Flores etiam fuerunt qui primi crediderunt de populo,primitiæ sanctorum. Flores eorum miracula instar florum producentia fructum fidei. Nam postquam ille infidelitatis imber aliquantulum vel ex parte abiit & recessit, secuta mox est pluuia voluntaria quam segregauit deus
Psal. 84.b hæreditati suæ, & flores apparere cœperunt. Dominus dedit
Acto.2.g benignitatem, & terra nostra dedit flores suos, ita vt vna die
c.4.d tria milia,in alia quinque milia de populo crederent,adeo in breui creuit florum numerus,id est credentium multitudo. Et non potuit gelu malitiæ prævalere aduersus flores qui apparebant,nec præripere (vt assolet) fructum vitæ quam promittebant. Nam cum omnes qui crediderant,induerentur virtute ex alto: surrexerunt ex eis homines qui minas hominum contemserunt,fortes in fide, passi sunt quidem quam plurimos
1.Pe.5.c contradictores,sed non cesserunt,neque subterfugerunt quo minus & facerent & annunciarent opera dei. Nam iuxta illud
psal.125.a. & 106.d in psalmo,spiritualiter quidem & seminauerunt agros,& plātauerunt vineas,& fecerunt fructum natiuitatis. Processu temporis tempestas sedata est,& pace reddita terris creuerunt vinęæ,& propagatæ & dilatatæ sunt, & multiplicatæ super numerum. Et tunc demum sponsa ad vineas inuitatur, non quidem ad plantandum, sed ad putandum quod plantatum iam
psal.149.b erat. Opportune quidem,nam id opus pacis tempus requirebat. Quando etenim persecutionis tempore id liceret? Alioquin sumere in manus gladios ancipites, facere vindictam in
Ibidem. nationibus,increpationes in populis,alligare reges eorum in compedibus,& nobiles eorum in manicis ferreis, & facere in eis iudicium conscriptum: hoc quippe putare vineas est. Hæc inquam omnia vix vel pacis tempore actitantur in pace. Et de his satis. Poterat etiam finiri sermo, si prius quemque vestrum iuxta morem meum de sua vinea monuissem. Quis enim ita ad vnguem omnia à se superflua resecauit, vt nil se habere putet putatione dignum? Credite mihi,& putata repullulant, L & effugata redeunt,& reaccenduntur extincta, & sopita denuo excitantur. Parum est ergo semel putasse, sæpe putandum est. Immo si fieri possit semper, quia semper quod putari oporteat (si non dissimulas) inuenis. Quamtumlibet in hoc
Iudic.1.c corpore manens profeceris, erras si vitia putas emortua, & non magis suppressa. Velis nolis intra fines tuos habitat Iebu
Roma.7.d seus, subiugari potest, sed non exterminari. Scio (inquit) quia non habitat in me bonum. Parum est nisi & malum inesse fateatur. Ait,non quod volo bonum hoc ago,sed quod odi malum illud facio. Si autem quod odi illud facio, iam non ego operor illud,sed quod habitat in me peccatum. Aut te ergo si audes præfer apostolo (nempe ipsius ista vox est) aut fatere cum illo te quoque vitiis non carere. Medium denique vitiorum virtus tenet,ac proinde sedula eget non solum putatione,sed & circuncisione. Alioquin verendum ne circumquaque à lambentibus vel potius à rodentibus vitiis illa dum nescis paulatim elagueat,aut si supercreuerint,suffocetur. Vnum in tanto discrimine consilium est, obseruare diligenter, & mox vt renascentium capita apparebunt, prompta sęueritate succidere. Non potest virtus cum vitiis pariter crescere. Ergo vt illa vigeat,ista crescere non sinantur. Tolle superflua,& salubria surgunt,vtilitati accedit quicquid cupiditati demis. Demus operam putationi. Putetur cupiditas vt virtus roboretur. Nobis fratres,putationis semper est tēpus,sicut semper est opus. Confido enim quia nobis hyems iam transiit. Sci-M tis quam hyemem dicam? Timorem illum qui non est in cha-
Canti.2.c ritate,qui cum omnes initiet ad sapientiam, neminem consummat: quoniam superueniens charitas extundit illum tanquam hyemem æstas. Aestas enim charitas est. Quæ si iam venit, immo quia venit (sicut iustum est mihi sentire de vobis) siccauerit necesse est omnem hyemalem imbrem,omnem vide licet anxietatis lachrymam,quam amara recordatio peccati, & timor ante extorquebat iudicij. Itaque (quod non dubius dico) etsi non de omnibus vobis, profecto de pluribus hic iam imber abiit & recessit. Nam & flores apparent, indices pluuiæ suauioris. Habet & æstas pluuias suas suaues & vberes. Quid dulcius lachrymis charitatis? Flet quippe charitas, sed ex amore, non ex mœrore. Flet ex desiderio. Flet cum flentibus. Tali imbre non ambigo rigatos vberius actus obedientiæ vestræ,quos lętus intueor,non murmure tetros, non tristitia subobscuros: sed quodam spirituali gaudio iucundos & floridos. Sic sunt ac si semper flores gestetis in manibus. Ergo si hyems transiit,imber abiit & recessit,si demum flores apparuerunt in terra nostra, & subinde quædam spiritualis gratiæ vernalis temperies tempus putationis indicit,quid restat nisi vt decętero toti incumbamus huic operi tam sancto, tam necessario? Scrutemur iuxta prophetam vias nostras &
Thre.3.c studia nostra,& in eo se quisque iudicet profeciſse: non cum non inuenerit quod reprehendat, sed cum quod inuenerit reprehendet.

A prehendet. Tunc te non frustra scrutatus es,si rursum opus es se scrutinio aduertisti. Et totiens non te fefellit inquisitio tua, quotiens iterandam putaueris. Si autem semper hoc cum opus est facis, semper facis. Semper ergo opus esse tibi memineris superni auxilij & misericordiæ sponsi ecclesiæ Iesu Christi domini nostri, qui est super omnia deus benedictus in secula, Amen.

De gemitibus animæ suspirantis ad cœlestem patriam,& de commendatione castitatis & viduitatis, Sermo quinquagesimusnonus.

Cant.2.c VOx turturis audita est in terra nostra. Minimè iam dissimulare queo quod ecce secūdo is q de cœlo est de terra loquitur. Vtique tam dignanter, tam socialiter,quasi vnus è terra. Spōsus est iste. Qui cum
Ibidem præmitteret flores apparuisse in terra,adiunxit,nostra: & nūc nihilominus vox (inquit) turturis audita est in terra nostra. Ergo ne ratione carebit deo quidem tam insueta (ne dicam indigna) locutio? Nusquam (vt opinor) de cœlo sic locutum reperies,nusquam alibi de terra. Aduerte igitur quantæ suauitatis sit,deum cœli dicere in terra nostra. Quique terrigenæ & filij hominum audite: Magnificauit dominus facere nobiscum. Multum illi cum terra,multum cum sponsa, quam de
psal.125.a. B terris sibi asciscere placuit. In terra (inquit) nostra. Non plane principatum sonat vox ista,sed consortium, sed familiaritatem. Tanquam sponsus hoc dicit, non tanquam dominus. Quid? Conditor est,& consortem se reputat. Amor loquitur, qui dominum nescit. Carmen nimirum amoris est, nec aliis hoc quam amatoriis fulciri oportuit. Amat & deus,nec aliunde hoc habet, sed ipse est vnde amat. Et ideo vehementius, quia non amorem tam habet,quam hoc est ipse. Verum quos amat,amicos habet,non seruos. Denique amicus fit de magistro. nec enim amicos discipulos diceret si non essent. Videsamori cedere etiam maiestatem? Ita est fratres, neminem
1.Cor.6.d. suspicit amor,sed ne despicit quidem. Omnes ex æquo intuetur qui perfectè se amant,& in seipso celsos humilesque contemperat,nec modo pares,sed vnum eos facit. Tu deum forsitan adhuc ab hac amoris regula excipi putas,sed qui adhæret deo,vnus spiritus est. Quid miraris hoc? Ipse factus est tanquam vnus ex nobis. Minus dixi,non tanquam vnus, sed vnus. Parum est parem esse hominibus,homo est. Inde terram nostram vendicat sibi,sed quasi patriam,non quasi possessionem.
Ibidem Quidni vendicet? Inde illi sponsa, inde substantia corporis. Inde sponsus ipse,inde duo in carne vna. Si caro vna, cur non
Psal.113.d. & patria vna? Cœlum cœli domino (inquit) terram autem dedit filiis hominum. Ergo vt filius hominis hæreditat terram, vt dominus subiicit,vt conditor administrat,vt sponsus communicat. Dicendo nempe,in terra nostra,proprietatem profecto abnuit,societatem non respuit. Et hæc pro eo quod sponsus tam benigno vsus est verbo,vt dignatus sit dicere in terra
Cant.2.c nostra. Nunc cætera videamus. Vox turturis audita est in terra nostra. Et hoc indicium est transactæ hyemis,tempus nihilominus putationis adesse denuncians. Id iuxta literam. Alias turturis vox non dulce admodum sonat, sed signat dulcia. Ipsa auicula si emis, non magni: si discutis, non parui precij est. Et vox quidem gementi,quam canenti similior,peregrinationis nostræ nos admonet. Illius doctoris libenter audio vocem, qui non sibi plausum sed mihi planctum moueat. Vere turturem exhibes,si gemere doceas. Et si persuadere vis, gemendo id magis quam declamando studeas oportebit. Exemplum sane tum in aliis multis,tum vel maximè hoc in negocio verbo efficacius est. Dabis voci tuæ vocem virtutis, si quod suades prius tibi illud cognoscaris persuasisse. Validior operis,quam oris vox. Fac vt loqueris, & non solum me facilius
Mat.23.a emendas, sed te quoque non leui liberas probro. Non iam
Rom.2.c pertinebit ad te si quis dicat: Alligant onera grauia & importabilia, & imponunt ea in humeros hominum, digito autem suo nolunt ea mouere. Sed neque illud verearis oportet. Tu qui alios doces, teipsum non doces? Vox turturis audita est in terra nostra. Donec homines pro dei cultu mercedem tantum in terra, & tantum terram acceperunt (illam vtique lacte & melle manantem) minimè se cognouerunt peregrinos super terram,nec more turturis ingemuerunt veluti patriæ reminiscentes: magis autem pro patria exilio abutentes, D dederunt se comedere pinguia,& bibere mulsum. Ita tam diu non est vox turturis audita in terra nostra. Vbi ergo regni cœlorum promissio facta est, tunc intellexerunt homines se non habere hic ciuitatem manentem, sed futuram inquirere tota auiditate cœperunt,& tunc primum manifestè sonuit in terra vox turturis. Nam dum sancta quæque iam anima Christi præsentiam suspiraret, regni dilationem molestè ferret, desideratam patriam gemitibus & suspiriis à longe salutaret: nonne tibi videtur vice fungi gemebundæ ac castissimæ turturis quæcunque anima in terris ita feciſſet? Extunc ergo & deinceps vox turturis audita est in terra nostra. Quidni moueat mihi crebras lachrymas & gemitus quotidianos Christi
Psal.37.b absentia? Domine ante te omne desiderium meum, & gemi-
Psal.6.a tus meus à te non est absconditus. Laboraui in gemitu meo,
Ibidem tu scis,sed beatus qui dicere potuit: Lauabo per singulas noctes lectum meum,lachrymis meis stratum meum rigabo. Nō solum autem mihi,sed & omnibus qui diligunt aduentum ejus, gemitus isti comperti sunt. Hoc quippe est quod ipse
Mat.9.b aiebat: Nunquid possunt (inquit) filij sponsi lugere quandiu cum illis est sponsus? Venient autem dies cum auferetur ab eis sponsus,& tunc lugebunt. Ac si diceret. Et tunc vox tur-
Canti.2.c turis audietur. Ita est Iesu bone,venerunt dies illi. Nam & ipsa creatura ingemiscit & parturit vsque adhuc, reuelatio- E nem filiorum dei expectans. Non solum autem illa,sed & nosipsi intra nos gemimus adoptionem filiorum dei expectantes redemptionem corporis nostri: hoc scientes, quia quandiu sumus in corpore hoc, peregrinamur à domino. Nec vacui gemitus,quibus è cœlo tam misericorditer respondetur: Propter miseriam inopum & gemitum pauperum nunc exurgam: dicit dominus. Fuit & in tempore patrum vox ista gementium,sed rara & penes quemque suus gemitus. Vnde &
Esa.24.c dicebat quis: Secretum meum mihi,secretum meum mihi. Sed
Psal.37.b & qui aiebat: Gemitus meus à te non est absconditus, profecto monstrabat absconditum esse qui soli deo non esset absconditus. Et ideo tunc dici non potuit: Vox turturis audita
Canti.2.c est in terra nostra, quoniam secretum adhuc paucorum iam tunc in multitudinem non exiuit. At vbi palam clamatum est, quæ sursum sunt quærite, vbi Christus est in dextera dei se-
Colo.2.a dens,ad omnes iam cœpit pertinere gemitus iste turtureus,& vna omnibus esse gemendi ratio, quia omnes sciebant dominum,secundum quod in Hieremia legitur: Et cognoscent me
Hiere.31.f. omnes à minimo vsque ad maximum,dicit dominus. Cæterum si multi gementes, quid sibi vult vnius expressio? Vox turturis inquit. Quare non turturum? Forte apostolus id sol-
F uit vbi ait, quia ipse spiritus postulat pro sanctis gemitibus
Rom.8.c inenarrabilibus. Ita est. Ipse inducitur gemens,qui gementes facit. Et quamlibet multi sint quos ita gemere audias, vnius per omnium labia vox sonat. Quidni illius qui ipsam in ore singulorum pro quorunque necessitatibus format? denique vnicuique datur manifestatio spiritus ad vtilitatem. Sua vox
1.Cor.12.a quemque manifestum facit,& præsentem indicat. Et audi ex
Ioan.3.b. euangelio quod vocem habeat spiritus sanctus. Spiritus (inquit) vbi vult spirat,& vocem eius audis, & nescis vnde veniat,aut quo vadat. Et si ille nesciebat qui literam occidentem docebat mortuos magister mortuo⁹, nos sciamus qui trāslati de morte ad vitam per viuificātem spiritum certo & quotidiano experimento ipso nos illuminante probamus vota & gemitus nostros ab ipso venire, & ad eum ire, illicque inuenire misericordiam in oculis dei. Quando enim sui spiritus vocem irritam faceret deus? At ipse scit quid desideret spiritus, quia secundum deum postulat pro sanctis. Nec soli commendant turturem gemitus, commendat & castitas. Huius denique merito digna fuit dari hostia pro virgineo partu. Sic
Luc.2.d quippe habes,par turturum,aut duos pullos columbarum. Et licet alias quidem per columbam spiritus sanctus soleat designari,tamen quia libidinosa auis est, non decuit offerri eam in sacrificium domini, nisi ea sane ætate qua nesciret libidinem. At turturis non designatur ætas,quoniam agnoscitur castitas in quacunque ætate. Denique compare vno contenta est,quo amisso alterum iam non admittit, numerositatem in hominibus nuptiarum redarguens. Nam etsi forsitan culpa propter incontinentiam venialis est, ipsa tamen tanta incon-

tinentia

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tinentia turpis est. Pudet ad negocium honestatis rationem non posse in homine, quod natura possit in volucre. Cernere enim est turturem tempore suæ viduitatis, sanctæ viduitatis opus strenuè atque insatigabiliter exequentem. Videas vbique singularem, vbique gementem audias, nec vnquam in viridi ramo residentem prospicies, vt tu ab eo discas voluptatum virentia velut virulenta vitare. Adde quòd in iugis montium & in summitatibus arborum frequentior illi conuersatio est, vt quod vel maximè propositum pudicitiæ decet, doceat nos terrena despicere, & amare cœlestia. Ex quibus colligitur quod vox sit turturis, etiam prædicatio castitatis. Neque enim à principio vox ista in terris audita fuit, sed magis illa:
Genc.1.c Cresçite & multiplicamini, & replete terram. Incassum profecto vox illa pudicitiæ sonuisset, necdum propalata resurgentium patria: in qua longe fœlicius homines neque nubent
Lucæ.20.f neque nubentur, sed sunt sicut angeli dei in cœlis. Tu ne voci illi tempus fuisse tunc dicas cum maledicto omnis subiacebat sterilis in Israel, cum patriarchæ ipsi plures simul haberent vxores, cum frater fratris absque liberis defuncti semen suscitare ex lege compellebatur? At vbi insonuit ex ore cœlestis turturis commendatio illa spadonum qui se castrauerũt propter regnum dei, & item alterius cuiusdam castissimæ turturis consilium de virginibus vbique inualuit, tunc primum dici veraciter potuit, quia vox turturis audita est in terra no-
Can.2.c H stra. Ergo si in terra nostra & flores apparuerunt, & vox turturis audita est, profecto & visu veritas comperta est & auditu. Vox quippe auditur, flos cernitur. Flos miraculum est, vt nostra superior interpretatio habet, quod voci accedens fructum parturit fidei. Et si fides ex auditu, sed ex visu confirma-
Psal.84.b tio est. Sonuit vox, splenduit flos, & veritas de terra orta est,
Psal.92.a. per fidelium confessionem verbo signoque pariter concurrentibus in testimonium fidei. Testimonia ista credibilia facta sunt nimis, dum flos voci, auri oculus attestatur. Audita visa confirmant, vbi duorum testimonium (auris loquor & oculi)
Lucæ.7.d. ratum sit. Propterea dominus aiebat: Ite renunciate Ioanni (eius nempe discipulis loquebatur) quæ audistis & vidistis. Nec breuius illis nec planius intimari fidei valuit certitudo. Eadem sane in breui etiam vniuersæ terræ persuasio facta est, & eodem argumenti compendio. Quæ audistis (inquit) & vidistis. O verbum abbreuiatum, attamen viuum & efficax. Haud dubius profecto assero quod auribus oculisque percepi. Intonat tuba salutaris, coruscant miracula, & mundus credit. Cito persuadetur quod dicitur, dum quod stupetur, osten-
Mat.16.d. ditur. Habes autem quia profecti apostoli prædicauerunt vbique domino cooperante & sermonem confirmante sequentibus signis. Habes in monte stupenda claritate trãsfiguratum, & nihilominus superna testificatum voce. Habes in Iordane similiter & columbam designantem, & vocem testificantem.
I Itaque hæc duo vbique pariter vox & signum ad introducendam fidem ex diuina largitate concurrunt, vt latus ad animam per vtrasque fenestras ingressus pateat veritati. Sequitur.
Cant.2.c Ficus protulit grossos suos. Non comedamus ex eis, nec enim esui habiles sunt ob immaturitatem sui. Bonarum ficuum habent speciem, sed similitudinem, non saporem, forte hypocritas designantes. Non abiiciamus tamen, aliàs forsitan his opus habebimus. Alioquin satis per seipsos leuiter & ante tempus cadent, sicut fœnum tectorum quod priusquam euellatur
Psal.128.a exaruit. quod ego de hypocritis dictum reor. Non sine causa tamen in carmine nuptiali eorum mentio facta est. Erunt sine dubio etsi non esui, vsui qualicunque. Multa in nuptiis præter dapes necessariè procurantur. Ego verò istud adeo minime prætereundum existimo, vt quicquid illud est, inter angustias extremitatum sermonis huius discutere nolim: sed differo in diem alterum, & horam liberiorem. An verò necessariè, vobis tunc experiri licebit, tãtum mihi opportunitatem facultatemque obtineant vota vestra ad proferendum quod sentio, in vestram ipsorum ædificationem, in laudem & gloriam spon si ecclesię Iesu Christi domini nostri, qui est super omnia deus benedictus in secula. Amen.

De incredulitate Iudæorum qua compleuerunt mensuram patrum suorum occidẽdo Christum, Sermo sexagesimus. K

Ecce protulit grossos suos. Ex superioribus pendet præsens locus. dixerat enim tempus putationis ve- *Canti.2.c.*
nisse, tam ex floribus qui iam apparebant, quam ex audita turturis voce hoc asserens. Idipsum adhuc ex grossorum productione affirmat: quia non solum ex floribus & voce turturis experimentum capitur temporis, capitur & ex ficu. Non enim non est aer indulgentior tunc cum ficus grossos suos protulerit. Ficus flores non habet, sed pro floribus grossos mittit tempore quo cæteræ arbores florent. Et quomodo flores apparent & trãseunt, ad nihil vtiles nisi quod secuturi fructus quidam prænuncij sunt: ita & grossi oriuntur, sed immature cadũt, & dant locum maturandis, ipsi minimè habiles ad vescendum. Et hinc ergo (vt dixi) sumit sponsus experimentum temporis, & argumentum suasionis, vt non pigritetur pergere sponsa ad vineas, quia non perit opera quæ tempestiua venit. Et litera quidem sic. Quid verò spiritus? Vt plane hoc loco non ficum intueamur, sed populum: nempe de hominibus cura est deo, non de arboribus. Verè ficus est populus, fragilis carne, paruulus sensu, animo humilis, cuius primi fructus (vt interim nomini alludamus) grossi vti- L
que & terreni. Nec enim popularis est studij primum quæ- *Mat.6.d*
rere regnum dei & iustitiam eius, sed vt ait apostolus, cogitare quæ mundi sunt, quomodo placeant vxoribus, vel illæ viris. Tribulationem carnis habebunt huiusmodi, sed in nouissimis non negamus eos fructus fidei assecuturos, si bonam habuerint nouissimam confessionem, maximeque si carnis opera eleemosynis redemerint. Ergo primi plebium fructus nec fructus sunt, non magis quam ficuum grossi. Deniq; si dignos *Mat.3.b*
postmodũ fructus pœnitentiæ fecerint (non enim prius quod spirituale est, sed quod animale) dicetur illis. Quem fructum habuistis tunc in quibus nunc erubescitis? Ego tamen hoc loco non quemuis populum interpretari liberum puto, vnus signanter exprimitur. Neque enim, protulerunt, dixit, quasi de plurib', sed quasi de vna protulit, inquit, ficus grossos suos, & (vt sentio ego) quæ est plebs Iudæorum. Quanta in hanc saluator parabolicè in euangelio loqui videtur? vt est illud. Ar- *Luc.13.b*
borem fici habebat quidam plantatam in vinea sua &c. Item. *Luc.21.f*
Videte ficulneam & omnes arbores. Et Nathanaeli dictum *Ioan.1.g*
est: Cum esses sub ficu, vidi te. Et rursum maledicit ficulneæ *Mar.11.b*
pro eo quod non inuenit in ea fructum. Bene ficus, quæ bona licet patriarcharum radice prodierit: nunquam tamen in altum proficere, nunquam se humo attollere voluit, nunquã respondere radici proceritate ramorum, generositate florum, fœcunditate fructuum. Male prorsus tibi cum tua radice conuenit arbor pusilla, tortuosa, nodosa. Radix enim sancta. Quid M
ea dignum tuis apparet in ramis? Ficus (inquit) protulit gros- *Cant.2.c*
sos suos. Non hos nobili à radice traxisti semen nequã. Quod in ea est, de spiritu sancto est, ac per hoc subtile totum ac suaue. Tibi vnde hi grossi? Et verè quid non grossum in gente Ia? Nec actus profecto, nec affectus, nec intellectus, sed nec ritus quem in colendo deum habuit. Nam actus in bellis, affectus in lucris totus erat, intellectus in crassitudine literæ, cultus in sanguine pecudum & armentorum. At dicit aliquis: Cum istiusmodi grossos non aliquando proferre gens illa cessauerit, ergo non aliquando tempus putationis non extitit, quia vnum vtrique rei tempus existere perhibetur. Non ita est. Dicimus mulieres filios procreasse, non cum parturirent, sed cum iam pepererunt. Dicimus & arbores edidisse flores suos, non cum cœperint florere, sed potius cum desierint. Ita hic quoque dictum est quia ficus protulit grossos suos, non cum aliquos edidit, sed cum totos, id est cum ad finem peruenit editio. Quæris quo tempore istiusmodi complementum *Mat.23.d*
illi populo accidit? Cum Christum occidit, tunc completa est *Ioan.19.f*
malitia eius, iuxta quod ipse eis prædixerat. Implete mensuram patrum vestrorum. Vnde in patibulo traditurus iam spiritum, consummatum est, inquit. O qualem consummationem dedit grossis suis ficus hæc maledicta, & subinde æterna ariditate damnata? O quam sunt nouissimi peiores prioribus? Incipiens ab inutilibus, ad pernicioſos peruenit & venenatos.

O grossum

A O grossum vipereumque affectum, odire hominem qui homi
num & corpora sanat, & animas saluat. O nihilominus intel-
lectum grossum & certe bouinum, qui deum non intellexe-
runt nec in operibus dei. Nimium me fortasse queratur in sui
suggillatione Iudæus, qui intellectum illius dico bouinum.
Esa.1.d Sed legat in Esaia: & plus quam bouinum audiet. Cognouit
(inquit) bos possessorem suum, & asinus præsepe domini sui,
Ibidem. Israel non cognouit me, populus meus non intellexit. Vides
Psal.48.c me Iudæ mitiorem tibi propheta tuo? Ego te comparaui iumentis, illesubiicit. Quanquam in sua persona prophẽta non
Ioan.10.g. dixit hoc, sed in dei, qui deum se & ipsis operibus clamat. Et si
mihi, inquit, non creditis, operibus credite: & si non facio opera patris mei, nolite credere, nec sic tamen euigilant ad intelligendum. Non fuga dæmonum, non obedientia elementorum, non vita mortuorum bestialem hanc & plus quam bestialem hebetudinem ab eis depellere quiuit. De qua non minus mirabili, quam miserabili cæcitate factum est vt in illud tam horrendum tanque enormiter grossum facinus proruerint, domino maiestatis iniicientes manus sacrilegas. Extunc
Canti.2.c itaque dici potuit quia ficus protulit grossos suos, cum iam vi
delicet legitima illius populi esse cœperunt quasi in exitu su
Leui.26.b. per summum, vt nouis (iuxta veterem prophetiam) superue-
nientibus vetera proiicerentur. Non aliter sane quam quomo
B do grossi cadunt & cedunt suboriẽtibus ficubus bonis. Quã-
diu, inquit, non cessauit ficus producere grossos suos, non te
vocaui ò sponsa, sciens non posse vnà prodire optimas ficus.
Nunc autem productis qui prius producendi erant non iam
intempestiue te inuito, cum boni ac salutares fructus in pro-
Canti.2.c ximo esse noscantur, inutiles expuncturi. Nam vineæ, inquit, florentes odorem dederunt, quod nihilominus appropin
quantis fructus indicium est. Hic odor serpentes fugat. Aiunt
florescentibus vineis omne reptile venenatum cedere loco,
nec vllatenus nouorum ferre odorem florum. Quod volo at-
tendant nouici) nostri, & fiduciali ter agant, cogitantes qua-
lem spiritum acceperunt, cuius primitias dæmones non sustinent. Si sic nouicius feruor, quid erit absoluta perfectio? Perpendatur ex flore fructus, & saporis virtus ex vi æstimetur odoris. Vineæ florentes odorem dederunt. Et in principio
quidem sic fuit. Ad prædicationem nouę gratiæ secuta est no
2.Cor.2.d. uitas vitæ in his qui crediderunt, qui conuersationem suam
inter gentes habentes bonam, Christi erant bonus odor in o-
mni loco. Odor bonus, testimonium bonum. Hoc de bono o-
pere tanquam de flore odor procedit. Et quoniam tali flore &
tali odore inter primordia nascentis fidei fideles animæ velu
ti quædam spirituales vineæ referte apparuerunt, habentes te-
stimonium bonum & ab his qui foris erant, non incongrue
(vt opinor) de ipsis dictum sentimus quia vineæ florentes o-
C dorem dederunt. Ad quid? Vt eo sane prouocati etiam qui
necdum crediderant, ex bonis operibus illos considerantes
glorificarent & ipsi deum, atque ita eis odor vitæ ad vitam es
se inciperet. Idcirco ergo dedisse odorem non immerito refe-
runtur, qui non suam gloriam, sed aliorum de sua bona opi-
nione quæsiere salutem. Alioquin poterant more quorundam
quæstum æstimare pietatem, verbi gratia, ostentationis mer-
cedis. At istud esset non dare odorem, sed vendere. Nunc
verò quia omnia sua in charitate faciebant, non plane vendi-
derunt odorem, sed dederunt. Cæterum si vineæ animæ, flos
Psal.126.a opus, odor opinio est, fructus quid? Martyrium. Et verè fru-
ctus vitis, sanguis est martyris. Cum dederit, inquit, dilectis
suis somnum, ecce hæreditas domini filij merces fructus ventris. Propemodum dixissem, fructus vitis. Quidni sanguinem
vuæ dixerim meracissimum, sanguinem innocentis, sanguinem iusti? Quidni mustum rubens probatum, preciosum, plane de vinea Soreth, torcularj passionis expressum? Denique
preciosa in conspectu domini mors sanctorum eius. Hæc
pro eo quod dictum est vineas florentes odorem dedisse. Ita
si ad tempora gratiæ hunc locum respicere malimus, aut si
placet magis referri ad patres: (nam vinea domini sabaoth
domus Israel est) erit sensus: Christum in carne nasciturum
& moriturum odoraverunt prophetæ & patriarchæ, sed non
dederunt tunc eundem odorem suum, quia non exhibuerunt
in carne quem in spiritu præsenserunt. Non dederunt odorem
suum, nec secretum suum publicauerunt, expectantes vt reue-
laretur in suo tempore. Quis sane tunc caperet sapientiam in D
mysterio absconditam, in corpore non exhibitam? Ita vineæ
tunc quidem non dederunt odorem suum. Dederũt autem postea, cum per successiones generationum nascẽtem ex se Christum secundum carnem partu virgineo seculis ediderunt.
Tunc plane inquam spirituales illę vineæ dederunt odorem
suum, cum apparuit benignitas & humanitas saluatoris nostri *Tit.3.b*
dei, & cœpit præsentem habere mundus quem pauci adhuc
absentem præsenserant. Vir ille (verbi causa) qui Iacob tangens, & Christum sentiens, ecce, inquit, odor filij mei sicut o-
dor agri pleni cui benedixit dominus: cum hoc dicebat: habe *Gene.27.d*
bat delicias suas sibi, nec cuiquam illas communicabat. At vbi *Gal.4.4.a*
venit plenitudo temporis in quo misit deus filium suum factũ
ex muliere, factum sub lege, vt eos qui sub lege erant redimeret: tunc prorsus odor ille qui in illo erat, sese vbique sparsit, adeo vt à finibus terræ ipsum sentiens clamaret ecclesia,
oleum effusum nomen tuum: currerentque adolescentulæ in
odore olei. Ita ista vinea dedit odorem suum, & eo temporis
dederunt & cæteræ in quibus hic ipse odor vitæ extiterat.
Quidni dederunt, è quibus Christus secundum carnem? Dictum est itaque vineas dedisse odorem, siue quia fideles animæ bonam de se vbique opinionem spargunt, siue quod palam facta sunt mundo oracula & reuelationes patrum, & in
omnem terram exiuit odoratus eorum, dicente apostolo: Ma- *1.Tim.3.d.*
nifeste magnum est pietatis sacramentum quod manifestatum E
est in carne, iustificatum est in spiritu, apparuit angelis, prædicatum est gentibus, creditum est mundo, assumptum est in gloria. Mirum verò si nec ficus nec vineæ istę aliquid habent
quod mores ædificet. Ego hunc locum arbitror esse & moralem. Dico autem per gratiam dei quæ in nobis est, & ficus
nos habere & vineas. Ficus quidem qui suauiores in moribus
sunt, vineas verò qui spiritu feruentiores. Omnis qui se inter
nos communiter socialiterque agit, & non solum sine quere-
la conuersatur inter fratres, sed & multa cum suauitate fruen
dum se omnibus præbet in omni officio charitatis, quidni il-
lum vicem agere ficus conuenientissime dicam? Qui tamen
grossos suos prius protulerit proiecerit que oportet: timo-
rem vtique iudicij, quem perfecta charitas foras mittit: & a-
maritudinem peccatorum, quæ verę confessioni & infusioni
gratiæ, crebrarumque profusioni lachrymarum cedat necesse *1.Cor.13.c.*
est, cæteraque talia instar grossorum præuentia fructuum sua- F
uitatem, quæ vos quoque per vosmetipsos cogitare potestis.
Vt tamen adhuc ego aliquid adiiciam de eiusmodi quod oc-
currit, videte ne forte etiam hæc inter grossos deputari pos- *Luc.10.c*
sint, scientia, prophetia, lingue, similiaque. Etenim ista more
grossorum deficere habent, & cedere melioribus, dicente apo
stolo quia & scientia destruetur, & prophetiæ euacuabuntur,
& lingue cessabunt. Fidem quoque ipsam intellectus excludet
speique succedat visio necesse est. Quod enim videt quis, quid
sperat? Sola non excidit charitas, sed illa qua deus toto corde,
tota anima, tota virtute diligitur. Ideo hanc minime grossis
annumerauerim, ne ad ficum quidem dixerim pertinere, sed ad
vineas. Iam qui vineæ sunt, seueriores nobis, quam suauiores
se exhibent in spiritu vehementi agentes, zelantes pro disci-
plina vitia acerrime corripientes, aptantes sibi congruentis- *Psal.138.d.*
sime vocem illam: Nonne qui oderunt te domine oderam, & *Psal.68.b*
super inimicos tuos tabescebam? Item: Zelus domus tuæ co-
medit me. Et mihi quidem illi in dilectione proximi, isti in di
lectione dei eminere videntur. Sed libet pausare sub hac vite
& sub hac ficu, vbi dei proximique obumbrat dilectio. Vtrã-
que teneo cum te amo domine Iesu Christe, qui meus pro-
ximus es, quoniam homo es, & fecisti mecum misericor-
diam, & nihilominus es super omnia deus benedictus in se-
cula, Amen.

Qualiter ecclesia reperit diuitias diuinæ misericordiæ in foraminibus vulnerum Christi: & de fortitudine martyrum quam à Christo receperunt, Sermo. LXI.

Surge amica mea sponsa mea & veni. Commendat *Canti.2.c.*
sponsus multam dilectionem suam iterando amoris
voces. Nam iteratio, affectionis expressio est: & q
rursum ad laborem vinearum solicitat dilectam, o-

stendit

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gstendit quam sit de animarum salute solicitus. Nam vineas animas esse iam audistis non immoremur superuacue in his quę dicta sunt. Videte sequentia. Sponsam tamen nusquam (vt memini) in hoc toto opere aperte adhuc nominarat, nisi modo cum ad vineas itur, cum vino charitatis appropinquatur. Quæ cum venerit & perfecta fuerit, faciet spirituale coniugium, & erunt duo non in carne vna, sed in vno spiritu: dicente apostolo: Qui adhæret deo, vnus spiritus est. Sequitur. Colũba mea in foraminibus petrę, in cauernis maceriæ, ostende mihi faciẽ tuam, sonet vox tua in auribus meis. Amat, & pergit amatoria loqui. Columbam denuo blandiendo vocat, suam dicit, & sibi asserit propriam. quodq; ipse rogari obnixius ab illa solebat, ipsius nunc versa vice & conspectum postulat & colloquium. Agit vt sponsus: sed vt verecundus, publicum erubescit, decernitque frui deliciis suis in loco sequestri, vtique in foraminibus petrę, & in cauernis maceriæ. Puta ergo sic dicere sponsum: Ne timeas amica, quasi hæc ad quam te hortamur opera vinearum, negocium amoris impedire seu interrumpere habeat. Erit certe & aliquis vsus in ea ad id quod pariter optamus. Vineæ sane macerias habent, & diuersoria grata verecundis. Hic literalis lusus. Quidni dixerim lusum? Quid enim serium habet hæc literæ series? Ne auditu quidem dignũ quod foris sonat, si non intus adiuuet spiritus infirmitatem intelligentiæ nostræ. Ne ergo remaneamus foris, ne & turpiũ (quod absit) amorum videamur lenocinia recensere. afferte pudicas aures ad sermonem qui in manibus est de amore: & cum ipsos cogitatis amantes, non virum & fœminam, sed verbum & animam sentiatis oportet. Et si Christum & ecclesiam dixero, idem est, nisi quòd ecclesiæ nomine non vna anima, sed multarum vnitas vel potius vnanimitas designatur. Nec sane foramina petræ aut cauernas maceriæ, latebras putetis operantiũ iniquitatem, nequa prorsus suspicio subeat de operibus tenebrarum. Alius hunc locum ita exposuit, foramina petræ vulnera Christi interpretans. Rectè omnino, nam petra Christus. Bona foramina, quæ fidem attruunt resurrectionis, & Christi diuinitatem: Dominus meus, inquit, & deus meus. Vnde hoc reportatum oraculum nisi ex foraminibus petræ? In his passer inuenit sibi domum, & turtur nidum, vbi reponat pullos suos. In his se columba tutatur, & circunuolitantem intrepida intuetur accipitrem. Et ideo ait: Columba mea in foraminibus petræ. Vox columbæ, In petra exaltauit me. Et item. Statuit, inquit, supra petram pedes meos. Vir sapiens ædificat domum suam supra petram, quod ibi nec ventorum formidet iniurias, nec inundationum. Quid non boni in petra? In petra exaltatus, in petra securus, in petra firmiter sto. Securus ab hoste, fortis à casu, & hoc quoniam exaltatus à terra. Anceps est enim & caducum terrenum omne. Conuersatio nostra in cœlis sit, & nec cadere nec deiici formidamus. In cœlis petra, in illa firmitas atque securitas est. Petra refugium herinaciis. Et reuera vbi tuta firmaque infirmis securitas & requies, nisi in vulneribus saluatoris? Tanto illic securior habito, quanto ille potentior est ad saluandum. Fremit mundus, premit corpus, diabolus insidiatur, non cado: fundatus enim sum supra firmam petram. Peccaui peccatum grande, turbatur conscientia, sed non perturbabitur, quoniam vulnerum domini recordabor. Nempe vulneratus est propter iniquitates nostras. Quid tam ad mortem quod non Christi morte saluetur? Si ergo in mentem venerit tam potens tanque efficax medicamentum, nulla iam possum morbi malignitate terreri. Et ideo liquet erasse illum qui ait: Maior est iniquitas mea, quam vt veniam mereat. Nisi quòd non erat de membris Christi, nec pertinebat ad eum de Christi merito vt suum præsumeret, suum diceret quod illius esset tanquam rem capitis mẽbrum. Ego verò fideter quod ex me mihi deest, vsurpo mihi ex visceribus domini, quoniam misericordia affluunt, nec desunt foramina per quæ effluant. Foderunt manus eius & pedes, latusque lancea foraverũt: & per has rimas licet mihi sugere mel de petra, oleumque de saxo durissimo, id est gustare & videre quoniam suauis est dominus. Cogitabat cogitationes pacis, & ego nesciebam. Quis enim cognouit sensum domini, aut quis consiliarius eius fuit? At clauis reserans clauus penetrans factus est mihi, vt videam voluntatem domini. Quidni videam per foramen? Clamat clauus, clamat vulnus quod verè deus sit in Christo mundum reconcilians sibi. Ferrum pertransiit animam eius, & appropinquauit cor illius, vt non iam non sciat compati infirmitatibus meis. Patet arcanum cordis per foramina corporis, patet magnum illud pietatis sacramentum, patent viscera misericordiæ dei nostri in quibus visitauit nos oriens ex alto. Quidni viscera per vulnera pateant? In quo enim clarius quam in vulneribus tuis eluxisset quod tu domine suauis & mitis, & multæ misericordiæ?

Maiorem enim miserationem nemo habet, quam vt animam suam ponat quis pro addictis morti & damnatis. Meum proinde meritum, miseratio domini. Non plane sum meriti inops, quandiu ille miserationum non fuerit. Quod si misericordiæ domini multæ, multus nihilominus ego in meritis sum. Quid enim si multorum sim mihi conscius delictorum? Nempe vbi abundauit delictum, superabundauit & gratia. Et si misericordiæ domini ab æterno & vsque in æternum, ego quoque misericordias domini in æternum cantabo. Nunquid iustitias meas? Domine memorabor iustitiæ tuæ solius. Ipsa est enim & mea. Nempe factus es mihi tu iustitia à deo. Nunquid mihi verendum ne non vna ambobus sufficiat? Non est pallium breue, quod secundum prophetam non possit operire duos. Iustitia tua iustitia in æternum. Quid longius æternitate? Et te pariter & me operiet largiter larga & æterna iustitia. Et in me quidem operit multitudinem peccatorum, in te autem domine quid nisi pietatis thesauros, diuitias bonitatis? Hę in foraminibus petræ repositæ mihi. Quam magna multitudo dulcedinis tuæ in illis, opertæ quidem, sed in his qui pereunt. Vt quid enim sanctum detur canibus, vel margaritę porcis? Nobis autem reuelauit deus per spiritum suum, etiam & apertis foraminibus introduxit in sancta, quanta in his multitudo dulcedinis, plenitudo gratiæ, perfectioque virtutum. Ibo mihi ad illa sic referta cellaria, atque ad admonitionem prophetę relinquam ciuitates, & habitabo in petra, ero quasi columba nidificans in summo ore foraminis, vt cum Moyse positus in foramine petræ, transeunte domino mercar saltem posteriora eius prospicere. Nam faciem stantis, id est incommutabilis claritatem quis videat, nisi qui introduci iam meruit non in sancta, sed in sancta sanctorum? Nec vilis tamen aut contemnenda posteriorum contemplatio. Contemnat Herodes, ego tanto magis non contemno, quanto magis contẽptibilem se ostendit Herodi. Habent etiam aliquid & posteriora domini quod videre delectet. Quis scit si conuertatur & ignoscat deus, & relinquat post se benedictionem? Erit cum ostendet faciem suam, & salui erimus. Sed interim præueniat nos in benedictionibus dulcedinis, illis vtique quas post se relinquere consueuit. Nunc dignationis suæ posteriora demonstret aliàs in gloria dignitatis faciem suam demonstraturus. Sublimis in regno, sed suauis in cruce. In hac me visione præueniat, in illa adimpleat. Adimplebis me, ait, lętitia cum vultu tuo. Vtraque visio salutaris, vtraque suauis: sed illa in sublimitate, ista in humilitate. Illa in splendore, hæc in pallore est. Denique, inquit, & posteriora dorsi eius in pallore auri. Quomodo non in morte pallescat? Sed melius pallens aurum quam fulgens aurichalcum, & quod stultum est dei, sapientibus est hominibus. Aurum verbum, aurum sapientia est. Hoc aurum semetipsum decoloravit absconsens formam dei, & formam serui prætendens. Decoloravit & ecclesiam, quæ ait: Nolite me considerare quod fusca sim, quia decoloravit me sol. Ergo & posteriora ipsius in pallore auri, quæ fuscum non erubuit crucis, vstionem passionis non horruit, liuorem vulnerum non refugit. Et iam complacet sibi in illis, & optat nouissima sua fore horum similia. Idcirco denique audit: Columba mea in foraminibus petræ, quod in Christi vulneribus tota deuotione verſetur, & iugi meditatione demoretur in illis. Inde martyrij tolerantia, inde illi magna fiducia apud deum altissimum. Non est quod vereatur martyr exanguem liuidamque leuare ad eum faciem, cuius liuore sanatus est, gloriosam repręsentare similitudinem mortis eius vtique in pallore auri. Quid vereatur cui etiam à domino dicitur: Ostende mihi faciem tuam? Ad quid? Vt mihi videtur, se magis ostendere vult. Ita est, videri vult, non videre. Quid enim ille non videt? Non est ei opus vt quis se ostendat, à quo nil non videtur, nec si se abscondat. Vult ergo videri, vult benignus

Ephes.5.g
1.Cor.6.d
Cant.2.d
ibidem
Ioan.20.d
Psal.83.d
Cant.2.d
Psal.26.b
Psal.39.a
Mat.7.d
Psal.103.b
Gene.4.b.
Psal.21.d
Psal.80.c
Deut.32.b
Psal.33.b
Hie.29.c
Luce.1.g.
Thre.3.c
Rom.5.d
Psal.70.c
Esa.28.f
Psal.118.s.
Psal.30.e
1.Cor.2.c
Hie.48.c
Exo.33.d
Psal.79.b.
Psal.20.a
Psal.15.c
Psal.67.c
Cant.1.b
Cant.2.d.

Agnus dux deuoti militis vultum & oculos in sua sustolli vult nera, vt illius ex hoc animum erigat, & exemplo sui reddat ad tolerandum fortiorem. Enimuero non sentiet sua dum illius vulnera intuebitur. Stat martyr tripudians & triumphans toto licet lacero corpore, & rimante latera ferro, non modo fortiter, sed & alacriter sacrum è carne sua circunspicit ebullire cruorem. Vbi ergo tunc anima martyris? Nempe in tuto, nempe in petra, nempe in visceribus Iesu, vulneribus nimirum patentibus ad introeundum. Si in suis esset visceribus scrutans ea, ferrum profecto sentiret: dolorem non ferret: succumberet, & negaret. Nunc autem in petra habitans, quid mirum si in modum petræ durueriẽ? Sed neque hoc mirum, si exul à corpore, dolores non sentiat corporis. Neque hoc facit stupor, sed amor. Submittitur enim sensus, non amittitur. Nec deest dolor: sed superatur, sed cõtemnitur. Ergo ex petra martyris fortitudo, inde plane potens ad bibendum calicem domini. Et calix hic inebrians quam præclarus est. Præclarus inquam atque iucundus non minus imperatori spectanti quam militi triumphanti. Gaudium etenim domini, fortitudo nostra. Quidni gaudeat ad vocem fortissimę confessionis? Denique & requirit eam cum desiderio. Sonet, inquiens, vox tua in auribus meis. Nec cunctabitur rependere vicem secundum suam promissionem continuo, vt qui se confessus fuerit corã hominibus, confiteatur & ipse eum coram patre suo. Rumpamus sermonem, nec enim potest finiri modo: ne sit sine modo, si cuncta quæ adhuc ex proposito capitulo restant, vno isto verbo limus sermone complecti. Ergo quod superest seruemus principio alteri, vt de nostro sane & verbo & modo gaudeat sponsus ecclesiæ Iesus Christus dominus noster, qui est super omnia deus benedictus in secula, Amen.

Qualiter intelligatur hoc quod dicitur: Oratio iusti penetrat cœlos. Et quod nemo potest bene deum contemplari, & uerbum dei prædicare, nisi perfectam habuerit mẽtis puritatem, Sermo. LXII.

Columba mea in foraminibus petræ, in cauernis maceriæ. Non tantum in foraminibus petræ tutum reperit columba refugium, reperit & in cauernis maceriæ. Quod si macerianon congeriem lapidum, sed sanctorum communionem accipimus, videamus ne forte cauernas maceriæ dixerit angelorum qui ob superbiam lapsi sunt loca quasi vacua derelicta: quippe quæ repleri ex hominibus habent tanquam ruinæ de lapidibus viuis reficiendæ. Vnde apostolus Petrus. Accedentes, inquit, ad lapidem viuum & ipsi tanquam lapides viui superedificamini domos spirituales. Nec puto ab re esse si intelligimus angelorum custodiam vicem exhibere maceriæ in vinea domini, quæ est ecclesia prędestinatorum: cum Paulus dicat: Nonne omnes administratorij spiritus sunt missi in ministerium propter eos qui hæreditatem capiunt salutis? Et propheta. Immittit angelus domini in circuitu timentium eum. Et si ita sedet, erit sensus quia ecclesiam tempore & loco peregrinationis suæ duæ res consolentur. De præterito quidem memoria passionis Christi, de futuro autem quod se in sortem sanctorum cogitat & confidit recipiendam. Ambo hæc veluti ante & retro oculata insatiabili desiderio contuetur, & vterque illi intuitus admodum gratus, vterque est illi refugium, à tribulatione malorum & dolore integra consolatio: cum non solum quid sibi expectandum, sed & vnde id sit præsumendum nouerit. Expectatio læta nec dubia, quæ Christi morte firmata est. Cur paueat ad præmij magnitudinem, quæ precij dignitatem considerat? Quam libens mente inuisit foramina per quæ sibi sacrosancti sanguinis precium fluxit. Quam libens cauernas perambulat & diuersoria & mansiones quæ sunt in domo patris multæ atque diuersæ, in quibus habet collocare filios suos pro quorumque diuersitate meritorum. Et nunc quidem (quod solum interim potest) sola in his memoria requiescit, cœleste habitaculum quod desursum est, iam animo induens. Erit autem cum implebit ruinas, cum cauernas & corpore inhabitabit & mente, cum vacua domicilia quæ antiqui reliquerunt habitatores, ipsa suæ vniuersitatis illustrabit præsentia, nec vlla vltra apparebit cauerna penitus in cœlesti maceria, fœlici decætero perfectione sui atque integritate gaudente. Aut si id magis probas, dicemus has cauernas à studiosis & piis mentibus non inueniri, sed fieri. Quonam modo inquis? Cogitatione & auiditate. Cedit nempe in modum maceriæ mollioris pia maceries desiderio animæ, cedit purę contemplationi, cedit crebrę orationi. Denique oratio iusti penetrat cœlos. Non vtique aeris huius corporei spatiosas altitudines veluti quodam remigio alarum suarum instar volucris volantis scindet, aut quasi gladius acutus ipsius firmamẽti solidum celsumque verticem perforabit. Sed sunt cœli sancti, viui, rationales, qui enarrant gloriam dei, qui fauorabili quadam pietate nostris se votis libenter inclinant, & sinuatis ad tactum nostræ deuotionis affectibus in sua nos recipiunt viscera quotiens digna ad eos intentione pulsamus. Pulsanti enim aperietur. Licebit itaque vnicuique nostrum etiam hoc tempore nostræ mortalitatis cauare sibi quacunque parte volet cauernas supernæ maceriæ: nunc quidem patriarchas reuisere, nunc verò salutare prophetas, nunc senatui immiscere apostolorum, nunc martyrum inseri choris: sed & beatarum virtutum status & mansiones à minimo angelo vsque ad Cherubim & Seraphim tota mentis alacritate percurrendo lustrare, prout quemque sua deuotio feret. Apud quos magis afficietur immittente sibi spiritu prout vult, si steterit & pulsauerit, confestim aperietur ei, & facta quasi cauerna in montibus vel potius mentibus sanctis, dum se vltro inflectunt ad pietatem, requiescet vel paululum apud illos. Omnis animæ sic facientis & facies & vox deo grata existit, facies propter puritatem, vox propter confessionem. Etenim confessio & pulchritudo in conspectu eius. Vnde & dicitur illi qui eiusmodi est. Ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis. Vox admiratio in animo contemplantis, vox gratiarum actio est. Delectatur admodum istiusmodi cauernis deus, è quibus sibi vox resonat gratiarum actionis, vox admirationis & laudis. Fœlix mens quæ sibi in hac maceria frequenter cauare studuit: sed quæ in petra, fœlicior. Licet quidem cauare & in petra, sed ad hoc puriore mentis acie opus est, & vehementiori omnino intentione, etiam & meritis potioribus sanctitatis. Et ad hæc quis idoneus? Nempe ille qui dixit: In principio erat verbum, & verbum erat apud deum, & deus erat verbum: hoc erat in principio apud deum. Nonne tibi videtur ipsis se verbi penetralibus immersisse, & de abditis pectoris eius quandam intimæ sapientiæ sacrosanctam eruisse medullam? Quid ille qui sapientiam loquebatur inter perfectos, sapientiam in mysterio absconditam, quam nemo principum mundi huius cognouit? Nonne vno & altero cœlo acuta sed pia curiositate tenebratis, è tertio tandem hanc pius scrutator euexit? ad ipsam non siluit nobis verbis quibus potuit fidelibus fideliter intimans. Audiuit autem verba ineffabilia, quæ non licuit illi loqui. Non vtique homini, nam sibi illa loquebatur & deo. Puta ergo deum quasi solicitam Pauli charitatem hoc modo consolari, & dicere: Quid anxiaris quod conceptum tuum auditus non capit humanus? Sonet vox tua in auribus meis, hoc est. Si quod sentis non licet reuelare mortalibus, consolare tamen, quod vox tua diuinas queat mulcere aures. Vides sanctam animam nunc quidem charitate sobriam nobis, nunc verò puritate excedentem deo? Vide etiam de sancto Dauid ne forte ipse ille sit homo de quo cum deo quasi de alio loquitur, quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi, & reliquiæ cogitationis diem festum agẽt tibi. Ergo quod de cogitatione prophetica verbo & exemplo prophetæ venire ad medium poterat, id propheta in publicam mox laxabat confessionem, & ex eo confitebatur in populis domino, reliquum sibi & deo seruans, vnaque festiuum ducens in lætitia & exultatione. Hoc ergo est quod nobis intimare memorato versiculo voluit, quicquid videlicet sua illa scrutabunda & auida cogitatione ex arcano sapientiæ eruere prævalebat, partem quam poterat in salutem populorum solicita prædicatione impartiebatur, reliquum quod capere plebes non poterant, festiua iubilatione in dei laudibus expendebat. Vides sanctæ contemplationi deperire nihil, dum quod expendi in plebium ædificationem non potest, id vel maximè deo sit iucunda decoraque laudatio? Quæ cum ita sint, duo liquet contemplationis genera esse, vnum de statu & fœlicitate & gloria ciuitatis supernæ, quo vel actu vel ocio ingens illa cœlestium ciuium occupata sit

Cant.2.d
Psal.109.a
1.Pet.2.a
Hebr.1.d
Psal.33.b
Psal.118.g
Psal.22.b
Cant.2.d
Mar.8.d
Psal.95.b
Cant.2.d.
Ioan.1.a.
2.Cor.12.a
Cant.2.d.
Psal.75.b
Psal.146.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

G sit multitudo: alterum de regis ipsius maiestate, æternitate, diuinitate. Illa in maceria, ista in petra. Sed hoc quanto difficilius cauatur, tanto suauius quod inde eruis sapit. Nec vereris illud quod scriptura minatur scrutatoribus maiestatis, tantum affert purum & simplicem oculum: non opprimeris à gloria, sed admitteris, nisi non dei, sed tuam quæsieris gloriam. Alioquin sua quisque opprimitur, non dei gloria, dum procliuis in istam, ad illam leuare ceruicem non sinitur, nimirum grauem cupiditate. Hac excussa securè scrutemur in petra in qua thesauri absconditi sapientiæ & scientiæ sunt. Si adhuc dubitas, audi ipsam petram. Qui operantur, inquit, in me, non peccabunt. Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo & requiescam? Ibi requiem inuenit mansuetus & simplex, vbi dolosus opprimitur, vel elatus, & cupidus inanis gloriæ. Ecclesia columba est, & ideo requiescit. Columba, quia innocēs, quia gemens. Columba inquam, quia in mansuetudine suscipit insitum verbum. Et requiescit in verbo, hoc est in petra. nam petra est verbum. Ecclesia ergo in foraminibus petræ per quā introspicit & videt gloriam sponsi sui, nec opprimitur tamen à gloria, quoniam non sibi vsurpat eam. Non opprimitur, quia non scrutatrix maiestatis est, sed voluntatis: nam quod maiestati attinet, interdum quidem & in ipsam intendere audet, sed quasi admirans, non quasi scrutans. Sed & si quando per excessum rapi in illam contingat, digitus dei est iste, dignanter leuans hominem, non hominis temeritas insolenter
H dei alta peruadens. Cum enim apostolus raptum se commemoret, vt ausum excusет: quisnam alter præsumat mortalium huic se diuinæ maiestatis horrendo scrutinio propriis intricare conatibus, & importunus contemplator pauenda irrumpere in arcana? Scrutatores proinde maiestatis tanquam irruptores dici reor, non qui scilicet rapiuntur in eam, sed qui irruunt. Ipsi itaque opprimuntur à gloria. Ergo formidolosa scrutatio maiestatis, at voluntatis tam tuta quam pia. Quidni tota diligentia scrutando instem sacramento gloriæ voluntatis, cui mihi parendum per omnia scio? suauis gloria quæ non aliunde quam de ipsius suauitatis contemplatione procedit, quam de diuitiarum bonitatis ac multæ miserationis intuitu. Denique vidimus gloriam hanc, gloriam quasi vnigeniti à patre. Totum nempe benignum & verè paternum quod apparuit gloriæ in hac parte. Non me opprimet gloria ista totis licet viribus intendentem in se, ego potius imprimar illi. Etenim reuelata facie speculantes in eandem imaginem transformamur de claritate in claritatem, tanquam à domini spiritu. Transformamur cum conformamur. Absit autem vt in maiestatis gloria, & non magis in voluntatis modestia, dei ab homine conformitas præsumatur. Gloria mea hæc est si vnquam de me audiero: Inueni hominem secundum cor meum. Cor sponsi, cor patris sui. Ipsum quod? Eftote, ait, misericordes sicut & pater vester misericors est. Hæc forma quam videre
I desiderat cum ecclesiæ dicit: Ostende mihi faciem tuam: forma pietatis & mansuetudinis. Hanc cum omni fiducia leuat ad petram cui similis est. Accedite, inquit, ad eum, & illuminami ni, & facies vestræ non confundentur. Quo pacto humilis ab humili confundetur, à pio sancta, & à mansueto modesta? Non plane abhorrebit à puritate petræ pura facies sponsæ, non magis quam à virtute virtus, à lumine lumen. Sed quia non ex omni interim parte adhuc ad petram forandam ecclesia accedere potest (neque enim omnium est qui in ecclesia sunt, sacramenta diuinæ voluntatis inspicere, aut apprehendere per semetipsos profunda dei) ideo non solum in foraminibus petræ, sed & in cauernis maceriæ habitare ostenditur. Ergo in perfectis quidem qui rimari ac penetrare arcana sapientiæ & puritate conscientiæ audent, & intelligentiæ acumine possunt, habitat in foraminibus petræ. De reliquo in cauernis maceriæ, vt qui in petra per semetipsos fodere aut non sufficiunt, aut non præsumunt: in maceria fodiant, contenti vel gloriam sanctorum mente intueri. Si cui ne hoc quidem possibile sit, huic sane proponet Iesum, & hunc crucifixum: vt & ipse absque suo labore habitet in foraminibus petræ, in quibus non laborauit. Iudæi in his laborauerunt, & ipse in labores infidelium introibit, vt sit fidelis. Nec verendum quod patiatur repulsam, qui & vocatur vt intret. Ingredere, inquit, in petram, absconde in fossa humo à facie timoris domini, & à gloria maiestatis eius. Infirmę adhuc & inerti animę K
(quæ iuxta quod in euangelio quidam de semetipso confitetur, fodere non valet, mendicare erubescit) fossa ostenditur humus vbi lateat, donec conualescat & proficiat, vt possit & ipsa per se cauare sibi foramina in petra, per quæ intret ad interiora verbi, animi vtique vigore & puritate. Et si intellexi-
mus fossam humum, illam quæ ait: Foderunt manus meas & pedes meos: non erit ambigendum de sanitate in ea citius adipiscenda animæ vulneratę quæ in ea demorabitur. Quid enim tam efficax ad curanda conscientiæ vulnera, necnon ad purgandam mentis aciem quam Christi vulnerum sedula meditatio? Verum donec purgata & sanata perfectè fuerit, non video qualiter illi aptari possit quod dicitur: Ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis. Quomodo denique faciem suam ostendere audeat, vel leuare vocem suam, cui & latere indicitur? Abscondere, inquit, in fossa humo. Quare? Quia non est pulchra facie, nec digna quæ videatur. Non erit digna videri, quandiu non erit videre idonea. Cum autem per inhabitationem fossę humi in sanando oculo interiori tantum profecerit, vt reuelata facie speculari gloriam dei & ipsa possit: tunc demum quæ videbit fiducialiter iam loquetur, voce & facie placens. Placeat necesse est facies quæ in dei claritatem intendere potest. Neque enim id posset nisi clara ipsa quoque esset & pura, vtique transformata in eandem quam conspicit claritatis imaginem. Alioquin ipsa dissimili- L
tudine resiliret insolito reuerberata fulgore. Ergo cum pura puram intueri potuerit veritatem, tunc faciem ipsius sponsus videre cupiet, consequenter & vocem eius audire. Nam quantum illi placeat cum puritate quidem mentis prædicatio veritatis, ostendit cum subinde infert: Vox enim tua dulcis. Quia enim non placeat vox si displiceat facies, demonstrat cum illico subdit: Et facies tua decora. Quid internæ decor faciei, nisi puritas? In pluribus hæc absque prædicationis voce complacuit, illa absque ista in nemine. Impuris non se ostendit veritas, non se credit sapientia. Quid ergo loquuntur quam non viderunt? Quod scimus, inquit, loquimur, & quæ vi
dimus testamur. Id ergo tu audes testari quod non vidisti, & loqui quod ignoras? Quæris quem dicam impurum? Qui laudes requirit humanas, qui non ponit sine sumptu euangelium, qui euangelizat vt manducet, qui quæstum æstimat pietatem, qui non requirit fructum, sed datum. Impuri sunt tales, & cum non habeant vnde videant veritatem propter impuritatem, habent tamen vnde illam loquantur. Quid præpropere agitis? Cur lucem non expectatis? Cur opus lucis ante lucem præsumitis? Vanum est vobis ante lucem surgere. Lux est puritas lux charitas quæ nō quærit quæ sua sunt. Hæc præcedat, & pes
linguæ in incerto non ponitur. Superbo oculo veritas non videtur, syncero patet. Non est quod se veritas deneget intuendam puro cordi, ac per hoc nec eloquendam. Peccatori autem dicit deus: Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamē M
tum meū per os tuum? Multi puritate neglecta, ante loqui quā videre conati sunt, & aut grauiter errauerunt nescientes de quibus loquerentur, neque de quibus affirmarent: aut turpiter viluerunt, dum qui alios docerent, seipsos non docuissent. A quo nos gemino malo semper custodiat exoratus à nobis sponsus ecclesiæ Iesus Christus dominus noster, qui est super omnia deus benedictus in secula, Amen.

Quòd uiro sapienti uita seu mens sua sit sibi uinea in cultu. Et de duobus uulpium generibus: scilicet adulatoribus & detractoribus. Et de tentationibus monachorum nouiciorum,

Sermo. LXIII.

CApite nobis vulpes parvulas quæ demoliuntur vineas, nam vinea nostra floruit. Liquet quòd non ocioſe ad vineas itum sit, quando ibi inuentæ sunt vulpes demolientes eas. Litera quidem istud. Spiritus autem quid? Ante omnia sane vt communem, & vsitatum literæ sensum in hac explanatione penitus respuamus: vtpote ineptum & insulsum, indignumq; plane qui recipiatur in scriptura tam sancta tam authentica. Nisi quis forte ita vecors & animo stolidus sit, vt pro magno habeat didicisse ex ea instar filiorum huius seculi curam gerere terrenarum possessionū, custodire

A custodire & defensare vineas ab incursantibus bestiis, ne forte contingat amittere fructum vini, in quo est luxuria, simulque pereat opera & impensa. Grande scilicet damnū, vt propterea librum sanctum tanto studio & tanta cum veneratione legamus, quod docemur in eo à vulpibus vineas custodire, ne in excolendis illis frustra marsupia vacuentur, si in custodiendis pigri fuerimus. Non est is tam rudes, neq; adeo spiritualis gratiæ expertes, vt ita carnaliter sapiatis. Ergo in spiritu ista quæramus. Ibi sane inuenimus, sano quidem intellectu, sensuq; nihilominus digno, & vineas florentes, & vulpes demolientes, in quibus capiendis vel amouendis & honestius laboratur & fructuosius. An vos dubitatis longe vigilantius insistendum mentibus seruandis quam frugibus, longe curiosius inuigilandum cauendis propter illas spiritualibus nequitiis, quam capiendis propter istas fraudulentis vulpeculis?

Sed iam à me demonstrandę sunt spirituales istę tam vites quam vulpes. Vestra interierit filij, suæ quemque vineæ prouidere, cum me disputante aduerterit in quibus sibi & à quibus maximè sit cauendum. Viro sapienti sua vita vinea est, sua mens, sua conscientia. Nil quippe incultum desertūmve in se sapiens derelinquet. Stultus non ita. Cuncta apud eum negle
cta inuenies, cuncta iacentia, cuncta inculta & sordida. Non
B est vinea stulto. Quomodo vinea, vbi nil plantatum, nil elaboratum vspiam paret? Tota spinis siluescit & tribulis stulti vita, & vinea est? Et si fuit, iam non est redacta in solitudinem. Vbi vitis virtutis? Vbi botrus boni operis? Vbi vinum lætiæ spiritualis? Per agrum hominis pigri transiui, inquit, & per vineam viri stulti, & ecce totum repleuerant vrticæ, & operuerunt superficiem eius spinæ, & maceria lapidum destructa erat. Audis sapientem irridentem stultum quod bona naturæ & dona gratiæ, quæ forte per lauacrum regenerationis acceperat, tanquam illam quam plantauit deus & non homo primam suam vineam, in non vineam negligēdo redegit. Deniq; non potest vinea esse vbi vita non est. Nam stultus q̄ viuit, mortem potius quam vitam esse censuerim. Quomodo vita cum sterilitate? Arbor arida & in sterilitatem versa, nō
ne mortua iudicatur? Et sarmenta mortua sunt. Et occidit, in-
quit, in grandine vineas eorum. monstrans vita priuatas quæ sterilitate damnatę sunt. Sic stultus eoipso quod inutiliter viuit, viuens mortuus est. Soli itaq; conuenit sapiēti habere vel potius esse vineam, qui vitam habet. Est lignum fructiferum in domo dei, ac per hoc lignum viuens. Siquidem & ipsa sapientia qua sapiens dicitur & est, lignum vitę est apprehendentibus eam. Quidni viuat apprehensor eius? Viuit, sed ex fide. Iustus nempe est sapiens, & iustus ex fide viuit. Et si anima iu
C sti sedes est sapientię, sicut est: profecto is sapiens, qui iustus. Is ergo siue iustum nomines siue sapientem, nunquam absque vinea viuet, quia nunquam non viuet. Hoc quippe est illi vinea quod vita. Et bona vinea iusti, immo bona vinea iustus, cui virtus vitis, cui actio palmes, cui vinum testimonium conscientiæ, cui lingua torcular expressionis. Deniq; gloria nostra hæc est, inquit, testimonium conscientiæ nostræ. Vides apud sapientem vacare nihil? Sermo, cogitatio, conuersatio, & siquid aliud est ex eo, quidni totū dei agricultura, dei ædificatio est, & vinea domini sabaoth? Quid deniq; illi de se pe
rire possit, quando & folium eius non defluet? Cæterum tali vineæ nunquam infestationes, nunquam insidiæ deerunt. Nēpe vbi multæ opes, multi sunt & qui comedunt eas. Sapiēs erit solicitus seruare vineam suam non minus quam excolere, nec sinet eam vorari à vulpibus. Pessima vulpes occultus detractor, sed non minus nequam adulator blandus. Cauebit sapiens ab his. Dabit operam, sane quod in ipso est, capere illos qui talia agunt, sed capere beneficiis atque obsequiis monitisq; salutaribus & orationibus pro his ad deum. Non cessabit istiusmodi carbones ignis cōgerere super caput maledici, & item super adulatoris, quousq; (si fieri potest)' & illi inuidiam, & isti simulationem de corde tollat, faciens mādatum sponsi dicentis: Capite nobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineas. An non tibi captus ille videtur qui suffusus ora rubore, quippe proprium erubescens iudicium, ipse suæ confusionis & pœnitudinis testis est, siue q̄ oderit hominem amore dignissimum, siue quòd dilexerit tātum verbo & lingua eum à quo se diligi opere & veritate vel sero expert?
est? Captus planè, & captus domino, secundum quod nominatim ipse expressit: capite, inquiens, nobis. Vtinam ego omnes aduersantes mihi sine causa ita capere possim, vt Christo eos vel restituam vel acquiram. Sic sic confundantur & reuerean
tur qui quærunt animam meā, auertātur retrorsum & erubescant qui volunt mihi mala, quatenus inueniar & ipse obediēs sponso, non modo in capiendo vulpes, sed & in capiendo ipsi. Sed reflectatur sermo ad sui principium, vt suo ordine series explanationis procedat. Capite nobis vulpes paruulas quę demoliuntur vineas. Locus moralis est, & iuxta morum disciplinam, nos iam ostendimus spirituales has vineas, nō nisi spirituales viros esse: quorum cum omnia interiora culta sint, omniaq; germinantia, omnia fructificantia & parturiētia spiritum salutis, quomodo de regno dei, sic de his vineis æquè domini sabaoth possum dicere quoniam intra nos sunt. Deni
que in euangelio legitur dari gentibus regnum facientibus fructus eius. Hi sunt quos Paulus enumerat dicēs. Fructus autem spiritus est charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. Fructus isti, profectus nostri. Hi accepti sponso, quia ipsi cura est de nobis. Num de virgultis cura est deo? Homines non arbores amat homo deus, & nostros profectus suos fructus deputat. Tempus horum diligenter obseruat, ar
ridet apparentibus, & solicitus satagit ne pereant nobis cum
E apparuerint, immo verò ne pereant sibi: se enim reputat tanquam nos. Ideoque prouidens capi sibi iubet insidiantes vulpeculas, ne nouellos fructus ipsæ præripiant. Capite, inquit, nobis vulpes paruulas, quæ demoliūtur vineas. Et quasi quis dicat, præpropere times, nondum venit fructuum tempus: nō est ita, inquit: nam vinea nostra floruit. Post flores non est fructuum mora, adhuc illis cadentibus isti erumpunt illico, illico incipiunt apparere. Parabola ista instantis est temporis. Videtis istos nouicios? Nuper venerunt, nuper conuersi sunt, non possumus de ipsis dicere, quia vinea nostra floruit. Floret enim. Interim quod in eis apparere videtis, flos est, fructuum tempus nondum aduenit. Flos nouella cōuersatio est, flos formula recens vitæ emendatioris est. Induerunt sibi faciem disciplinatam, & bonam totius corporis compositionem. Placent, fateor, quæ in facie sunt, negligentior vtique is
qui foris apparet corporum cultus & vestium, sermo rarior, vultus hilarior, aspectus verecundior, incessus maturior. Verum quia hæc nouiter cœpere, ipsa sui nouitate flores censenda sunt, & spes fructuum magis quam fructus. Vobis filioli, non timemus à fraude vulpium, quæ fructibus magis quam floribus inuidere nosc̄untur. Vestrum aliunde periculum est.
F Vstionem certè metuo floribus, non subreptionem, sed vstionem à frigore. Aquilo mihi suspectus est & frigora matutina quæ intempestiuos flores solent perdere, fructus præripere. Itaque ab Aquilone panditur vestrum malum. A facie
frigoris eius quis sustinebit? Hoc frigus si semel animam, a-
nimæ quidem (vt assolet) incuria spiritu dormitante peruaserit, ac nemine deinde (quod absit) inhibente ad interiora eius peruenerit, descenderit in viscera cordis & sinum mentis, concusserit affectiones, occupauerit consilij semitas, perturbauerit iudicij lumen, libertatem addixerit spiritus, mox (vt in corpore solet euenire febricitantibus) subit quidam animi rigor, & vigor lentescit, languor fingitur virium, horror austeritatis intenditur, timor solicitat paupertatis, contrahitur animus, subtrahitur gratia, protrahitur longitudo vitę, sopitur ratio, spiritus extinguitur, deferuescit nouitius feruor, ingrauescit tepor fastidiosus, refrigescit fraterna charitas, blanditur voluptas, fallit securitas, reuocat consuetudo. Quid plura? Dissimulatur lex, abdicatur ius, fas proscribitur, derelinquitur timor domini. Dantur postremo impudentiæ manus, præsumitur ille temerarius, ille pudendus, ille turpissimus, plenus ille ignominia & confusione saltus de excelso in abyssum, de pauimento in sterquilinium, de solio in cloacam, de cœlo in cœnū, de claustro in seculum, de paradiso in infernum. Principium & originem huius pestis, & vel qua arte vitetur, vel qua superetur virtute, non est huis temporis demonstrare. Alias erit hoc, nunc cœpta prosequamur. Ad prouectiores & firmiores sermo est retorquendus, ad vineam quæ iam floruit, cui quidem etsi non est quod floribus

Universidad de Deusto
Biblioteca

G formidet à frigore, sed non fructus securi sunt à vulpibus. Dicendum apertius quid sint spiritualiter hæ vulpes, cur pusillę dicantur, cur iubeantur potissimum capi, & non abigi vel occidi: etiam introducenda diuersa genera harum bestiarum ad maiorem audientium notitiam & cautelam, non sanè sermone isto, vt fastidio consulamus, & nostræ deuotionis alacritas perpetuetur in gratia & confessione gloriæ magni ecclesiæ sponsi domini nostri Iesu Christi, qui est super omnia deus benedictus in secula, Amen.

De tentationibus monachorum prouectorum, & de hæreticis, Sermo. LXIIII.

Cant.2.d ADsum promissioni meæ. Capite nobis vulpes parvulas quæ demoliuntur vineas, nam vinea nostra floruit. Vulpes, tentationes sunt. Necesse est vt veniant tentationes. Quis enim coronabitur, nisi
2.Ti.2.d qui legitime certauerit? Aut quomodo certabunt, si desit qui impugnet? Tu ergo accedens ad seruitutem dei sta in timore, & præpara animam tuam ad tẽtationem, certus omnes qui
2.Ti.3.c pie volunt viuere in Christo, persecutionem passuros. Porro tentationes diuersæ sunt, pro temporum diuersitate. Et initiis quidem nostris tanquam nouellarum teneris floribus plantationum in euidenti vis algoris incumbit, cuius memi-
H nimus in sermõe altero, & incipiẽtes ab hac peste cautos reddidimus. Iam verò proficientium sanctiorib⁹ studiis minimèquidem sese opponere contrariæ virtutes apertè audent, sed solent ex occulto insidiari quasi quædam fraudulentę vulpeculæ: specie quidem virtutes: re autem, vitia. Quantos (verbi gratia) ingressos vias vitæ, progressos ad meliora, super semitas iustitiæ bene securęque proficiscentes & proficientes, fraude prohpudor vulpium harum turpiter supplantatos expertus sum, & sero in se virtutum suffocatos plangere fructus. Vidi ego hominem currentem bene, & ecce cogitatio (quidni vulpecula fuit?) quantis, inquit, bonum quo solus fruor, si essem in patria, possem vtique impartiri fratribus & cognatis, notis & amicis? Amant me, & facile acquiescerent suadenti. Vt quid perditio hæc? Vado illuc, & saluo multos
Mat.26.d. ex illis, & me pariter. Nec verendum in loci mutatione. Etenim dum benefaciam, quid interest vbi, nisi quòd illic proculdubio satius vbi fructuosius degam? Quid plura? It, & perit miser, non tam exul ad patriam quam canis reuersus ad vomitum. Et se perdidit infœlix, & suorum acquisiuit neminem. En vna vulpecula, ista videlicet frustratoria spes quam habuit in acquisitione suorum. Potes tu quoque per teipsum in teipso alias atque alias similes huic inuenire seu aduertere si non negligas. Vis tamen vt vnam adhuc ego ostendam tibi? Facio etiam & tertiam, & quartam quoque demon-
I strabo, si te ad capiendas eas, quas forte ex his in tua aduerteris vinea, inuenero vigilantem. Interdum bene proficientis cuiuspiam, cum sibi profusius aliquid supernæ gratiæ senserit irrorari, subit animum desiderium prædicandi, non quidem ad parentes & propinquos, iuxta illud: continuo non ac-
Gala.1.a quieui carni & sanguini: sed quasi purius, fructuosius, fortiusque passim ad extraneos & ad omnes. Caute omnino. Sane ti-
Prou.11.d. met propheticum incurrere maledictum, si quæ absconditio accepit frumenta, abscondat in populis: & contra euãgelium
Mat.10.c facere, nisi quæ in aure audiuit, prædicauerit super tecta. Vulpes est, atque illa priore eo nociuior quo occultior veniens.
Deu.15.d Sed capio tibi eam. Primus Moyses dicit: non arabis in primogenito bouis. Hoc Paulus interpretans, non neophytum,
1.Tit.3.b inquit, ne in superbiam elatus incidat in iudicium diaboli.
Heb.5.a Et rursum. Nec quisquam, inquit, sumit sibi honorem, sed
Rom.10.c. qui vocatur à deo tanquam Aaron. Item ipse. Quomodo prædicabunt ait, nisi mittantur? Et scimus monachi officium esse non docere, sed lugere. Ex his similibusque collectis mihi texo rete, & capio vulpem, ne demoliatur vineam. Ex his nempe claret & certum est quod publice prędicare nec monacho conuenit, nec nouitio expedit, nec non misso licet. Porro contra hæc tria venire quanta conscientiæ demolitio est? Ergo quicquid tale animo suggeratur, siue sit illud tua cogitatio, siue immissio per angelum malum, dolosam agnosce vulpeculam, id est malum sub specie boni. Sed aspice aliam. Quantos ex monasteriis spiritu feruẽtes eremi solitudo suscepit, & aut tepefactos euomuit, aut tenuit contra eremi legem nõ modo K
remissos, sed etiam dissolutos: sicque apparuit vulpeculam affuisse vbi tanta facta est vastatio vineæ, id est vitæ & conscientiæ hominis detrimentum. Cogitabat si solus degeret, multo se copiosiores fructus spiritus percepturum, quippe qui in communi vita tantum spiritualis gratiæ fuisset expertus. Et bona visa est sua cogitatio sibi, sed rei exitus indicauit magis eandem illi cogitationem, vulpem demolientem fuisse. Quid illud quod nos quoq; totiens in domo ista tam grauiter inquietat, notabilem loquor quorundã qui inter nos sunt superstitiosamq; abstinentiam, ex qua se omnibus, sibiq; omnes molestos reddunt? Quomodo nõ hæc ipsa discordia tam generalis & suæ illis cõscientiæ dissipatio est, & quod in ipso est, grandis vineæ huius quam plantauit dextera domini, ve-
Mat.26.b. strę scilicet omnium vnanimitatis demolitio? Vę homini per
Mar.9.f quem scandalum venit. Qui scandalizauerit, inquit, vnum de his pusillis, durum est quod sequitur. Quanto duriora meretur qui tantam & tam sanctam multitudinem scandalizat? Iudicium prorsus durissimum portabit quicũq; est ille. Sed hęc aliàs. Nunc verò intendamus iis quæ à sponso dicuntur super pusillis & astutis his animalibus demoliẽtibus vineas. Pusillis dixerim, non malitia, sed subtilitate. Astutum siquidem natura hoc genus est animantis, promptumq; admodũ ad nocendum in occulto: & videtur mihi cõgruentissimè designare subtilissima quædam vitia specie palliata virtutum, qualiũ vtiq; formam præmissis ad notitiam exemplis, paucis licet, iã aliquantisper expressi. Nec enim aliter nocere queunt nisi q̃ se virtutes virtutum quadam similitudine mentiuntur. Sũt au tem cogitationes hominum aut vanæ, aut factæ immissiones per angelos malos, angelos satanæ qui se transfigurant in an-
2.Cor.11.c gelos lucis, parantes sagittas suas in pharetra, hoc est in oc-
Psal.10.d culto, vt sagittent in obscuro rectos corde. Vnde & pusillas eas propter hoc reor dici, q̃ cum cætera vitia quadam quasi corpulentia sui manifesta se præbeãt, hoc genus pro sui subtilitate haud facile agnosci, & ideo nec caueri possit: nisi dum taxat à perfectis & exercitatis, & qui habeant illuminatos oculos cordis ad discretionem boni & mali, maximeq; ad discretionem spirituum, qui cum apostolo possint dicere: quia
2.Cor.2.c. non ignoramus astutias satanæ, neq; cogitationes eius. Et vide ne forte ob hoc à sponso iubeantur non quidem exterminari vel abigi vel occidi, sed capi: quod videlicet huiusmodi spirituales dolosasq; bestiolas omni vigilantia & cautela obseruari oporteat & examinari, & sic capi, id est comprehendi in astutia sua. Ergo cum proditur dolus, cum fraus aperitur, cũ conuincitur falsitas, rectissime tũc dicitur capta vulpes pusilla quæ demoliebatur vineam. Deniq; dicimus hominem
Mat.22.d in sermone capi, sicut habes in euangelio, quia conuenerunt
Cantic.2.d Pharisęi in vnum vt caperent Iesum in sermone. Ita ergo spõ M
sus capi iubet vulpes pusillas quæ demoliuntur vineas, id est deprehendi, conuinci, prodi. Solum hoc malignitatis genus id propriũ habet, vt agnitum iam minime noceat, ita vt agno sci sit illi expugnari. Quis enim nisi demens comperta decipula sciens & prudens pedem mittit in illam? Sufficit proinde si capiantur quæ eiusmodi sunt, hoc est si prodas & deducas ad medium: quippe quibus apparere, perire est. Non sic cętera vitia. Nempe manifestè veniunt, manifestè nocent, sciẽtes captiuant, superant reluctantes, vtpote vi non dolo agentia. Ergo contra huiusmodi aperte sęuientes bestias non inue stigatione opus est, sed refrenatione. Solas has vulpes paruulas, dissimulatrices maximas (quia proditę iam non nocent) sufficit educi in lucem, & capi in calliditate sua. Nam foueas habent. Tali itaque ex causa vulpes istæ & capi iubentur, & paruulæ describuntur. Vel ideo paruulæ, vt nascentia vitia, in ipso ortu, donec vtiq; paruula sunt, vigilanter obseruans illico comprehendas, ne crescentia plus noceant, & difficilius capiantur. Et si iuxta allegoriam ecclesias, vineas, vulpes, hæreses vel potius hæreticos ipsos intelligamus: simplex est sensus, vt hæretici capiantur potius quam effugentur. Capiantur dico non armis, sed argumentis quibus refellantur errores eorum: ipsi verò si fieri potest reconcilientur catholicæ, reuocentur ad veram fidem. Hæc est enim voluntas eius,
1.Ti.2.b. qui vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Hoc deniq; velle se perhibet, qui non simpliciter,

A ter, capite vulpes: sed, capite, inquit, nobis vulpes paruulas. Sibi ergo & spõsæ suæ, id est catholicæ iubet acquiri has vulpes, cum ait: Capite eas nobis. Itaque homo de ecclesia exercitatus & doctus, si cũ hæretico homine disputare aggreditur, illò intentionem suam dirigere debet, quatenus ita errãtem conuincat vt & conuertat, cogitãs illud apostoli Iacobi:
Iaco.5.d quia qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, saluabit animam eius à morte, & operit multitudinem peccatorum. Quod si reuerti noluerit, nec conuictus post primã iam & secundã admonitionem (vtpote qui omnino subuersus est) erit secundum apostolum deuitandus. Ex hoc iam melius (vt quidem ego arbitror) effugatur, aut etiam religatur, quam finitur vineas demoliri. Nec propterea sane nihil se egisse putet qui hæreticum vicit & conuicit, hæreses cõfutauit, verisimilia à vero clare aperteq; distinxit, praua dogmata, plana & irrefragabili ratione praua esse monstrauit, prauum deniq; intellectum extollentem se aduersus scientiam dei in captiuitatem redegit. Nempe cepit nihilominus qui talia operatus est, vulpem, etsi non ad salutem illi: & cepit eam sponso & sponsæ, quanuis aliter. Nam etsi hæreticus non surrexit de fece, ecclesia tamen confirmatur in fide, & quidem de profectibus sponsæ, sponsus sine dubio gratulatur. Gaudiũ etenim domini est fortitudo nostra. Deniq; non putat à se aliena lucra nostra, qui se nobis tam dignanter associat, dum iubet ca
B pi vulpes non sibi, sed nobis secum, capite, inquiens, nobis. Aduertere est enim quod ait, nobis. Quid hac voce socialius? An non tibi videtur hoc dicere, quasi quidam paterfamilias qui per se nihil habeat, sed omnia communia cum vxore & filiis atque domesticis? Et qui loquitur deus est, minime tamen vt deus id loquitur, sed vt sponsus. Capite nobis vulpes. Vides quam socialiter loquitur qui socium non habet? Potest dicere, mihi, sed maluit, nobis, consortio delectatus. O suauitatem, ô gratiam, ô amoris vim. Ita ne summus omnium vnus factus est omnium? Quis hoc fecit? Amor dignitatis nescius, dignatione diues, affectu potens, suasu efficax. Quid violentius? Triumphat de deo amor. Quid tamen tam non violentum? Amor est. Quæ est ista vis quęso, tam violenta ad
Phil.2.d victoriam, tam victa ad violentiam? Denique semetipsum exinaniuit, vt scias amoris fuisse quod plenitudo effusa est, quod altitudo adæquata est, quod singularitas associata est. Cum quonam tibi ô admirande sponse tam familiare consortium? Nobis inquis, capite. Cui tecum? An ecclesiæ de gentibus? De mortalibus & peccatoribus collecta est. Illam scimus quæ sit. Sed tu quis es, Aethiopisse huius tam deuotus tã ambitiosus amator? Sane non alter Moyses, sed plusquam Moyses. Num tu ille es speciosus forma præ filiis hominum? Pa-
psal.44.d. rum dixi, candor es vitæ æternæ, splendor & figura substantiæ dei. Postremo super omnia deus benedictus in secula,
C Amen.

De duplici genere hæreticorum, scilicet manifestorum, & occultorum. Et de impietate quorundam qui ne secretum prodatur, peierare permittunt: dicentes uiros posse mulieribus cohabitare sine detrimẽto continentiæ, Sermo. LXV.

DVos vobis super vno capitulo disputaui sermones, tertium edere paro, si audire non tædeat. Et necessarium reor. Nam quod ad nostram quidem spectat domesticam vineam (quæ vos estis) satis me arbitror in duobus feciss̃e sermonibus pro munimento illi aduersus insidias tripartiti generis vulpium, qui sunt adulatores, detractores, ac seductorij quidam spiritus, gnari & assueti mala sub specie boni inducere. Verum dominicæ vineę non ita. Illam loquor quæ impleuit terram, cuius & nos portio sumus: vineam grandem nimis, domini plantatam manu, redemptam sanguine, rigatam verbo, propagatam gratia, fœcundatam spiritu. Ergo plus proprij curam gerens, in commune minus profui. Mouet me autem pro ipsa multitudo demolientium eam, defensantium paucitas, difficultas defensionis. Difficultatem occultatio facit. Nam cum ecclesia semper ab initio sui vulpes habuerit, cito omnes cõpertę & captæ sunt. Confligebat hæreticus palam, nam inde hæreticus maximè, quod palam vincere cupiebat, & succumbebat. Ita ergo facile illæ capiebantur vulpes. Quid enim si posita in lucem veri-
D te hæreticus in suæ pertinaciæ tenebris remanens, solus foris religatus aresceret? Nihilominus capta reputabatur vulpes cõdemnata impietate, & impio foras misso, ostentui vtique iam victuro, non fructui. Ex hoc iuxta prophetam, erant
Ozee.9.d. illi vbera arentia, & venter sterilis: quia non repullulat error publice confutatus, & falsitas aperta non germinat. Quid faciemus his malignissimis vulpibus vt capi queant, quæ nocere quã vincere malunt, & ne apparere quidem volunt, sed serpere? Omnibus vna intentio hæretici semper fuit captare gloriam de singularitate scientiæ, sola ista malignior cæteris versutiorq; hæresibus, damnis pascitur alienis, propriæ gloriæ negligens. Docta, credo, exemplis veterum, quæ prodite euadere non valebant, sed confestim capiebantur. cauta est nouo maleficij genere operari mysterium iniquitatis, eo licentius quo latentius. Denique indixere (vt dicitur) latebras sibi, firmauerunt sibi sermonem nequam. Iura, periura: secretum prodere noli. Enimuero aliàs ne tenuiter quidem iurare
Matt.5.e vllatenus acquiescunt, propter illud de euangelio, non iura-
Iaco.5.c re neque per cœlum neq; per terram &c. O stulti & tardi corde, repleti plane pharisaico spiritu, liquãtes cũlicem, & camelum glutientes. Iurare non licet, & peierare licet? An in hoc solovtrunque licet? De quonam mihi euangeliorũ loco pro-
E ducitis istam exceptionẽ, qui ne iota quidem (vt falso gloriamini) præteritis? Patet vos & superstitiosè obseruare iuramẽto, & flagitiosè præsumere de periurio. O peruersitatem. Quod ad cautelam consultum est, videlicet non iurare: hoc isti mandati vice tam contentiosè obseruant: & quod immobili iure sancitum est, non peierandum scilicet, hoc tanquam indifferens pro sua voluntate dispẽsant. Non, inquiunt, sed ne mysterium publicemus. Quasi gloria dei non sit reuelare sermonem. An dei inuident gloriæ? Sed magis credo quod pandere erubescant, scientes inglorium. Nam nefanda & obscœna dicuntur agere in secreto, siquidem & vulpium posteriora fœtent. Sed taceo quę negarent: ad manifesta respõdeant.
Matt.7.d. An iuxta euangelium cauent sanctum dare canibus, & margaritas porcis? At istud aperte fateri est se non esse de ecclesia, qui omnes qui de ecclesia sunt, canes censent & porcos. Sine exceptione enim omnibus qui de sua secta non sunt, suum illud quicquid est subtrahendum existimant. Cæterum hoc & si sentiant non respondebunt, ne manifesti fiant, nempe quod omnimodo fugiunt, sed non effugient. Respondeo mihi ô homo, qui plus q̃ oportet sapis, & plus quam dici potest desipis.
F Dei est an non mysterium quod occultas? Si est, cur non ad eius gloriam pandis? Nam gloria dei reuelare sermonem. Si non, cur fidem habes in eo quod non est dei, nisi quia hæreticus es? Aut igitur dei secretum ad dei gloriam prodant, aut dei negent mysteriũ, & minimè se hæreticos negẽt: aut certe nihilominus manifestos se fateantur inimicos gloriæ dei, qui nolunt manifestum fieri quod ei norũt fore ad gloriam. Stat
Prou.25.d nempe scripturæ veritas: Gloria regum celare verbum, gloria dei reuelare sermonem. Non vis tu reuelare? Non ergo vis deum glorificare. Sed forte non recipis scripturam hanc. Ita est, solius euangelij se profitentur æmulatores, & solos. Respondeant proinde euangelio. Quod dico, ait, in tenebris,
Mat.10.c dicite in lumine: & quod in aure auditis, prædicate super tecta. Iam non licet silere. vsquequo occultum tenetur quod palam deus fieri iubet? Vsquequo opertum est euangelium vestrum? Suspicor: vestrum non est Pauli. Nam ille suum fatetur opertum non esse. Et si, inquit, opertum est euangelium me-
2.Cor.4.d um, in his opertum est qui pereunt. Videte ne vos diceret apud quos euangelium inuenitur opertum. Quid apertius q̃ pereatis? An forte nec Paulum recipitis? De quibusdam ita audiui. Non enim inter vos omnes per oia concordatis, etsi à nobis omnes dissentiatis. At verò eorum verba & scripta & traditiones qui corporaliter cũ saluatore fuerũt pari authoritate euangelij, cuncti (ni fallor) indifferenter recipitis. Nunquid illi opertum tenuere euangelium suum? Nũquid in deo carnis infirma, mortis horrida, crucis ignominiam tacuere? Et quidem in omnem terram exiuit sonus eorum. Vbi apostolica forma & vita, quam iactatis? Illi clamant, vos fusuratis, Illi in publico, vos in angulo. Illi vt nubes volant,
Esa.60.b vos in tenebris ac subterraneis domibus delitescitis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Quid simile illis in vobis ostenditis? An quod vobiscum mulierculas non vtique circunducitis,sed includitis? Non æquè comitatio vt cohabitatio suspicioni patet. Verum quisnam de illis siniſtrum quippiam suſpicaretur,qui mortuos ſuſcitabant? Fac tu similiter,& vnà recubantem putabo fœminam virum. Alioquin temere tibi vſurpas illorum diſpenſationem,quorum ſanctitatem nō habes. Cum fœmina ſemper eſſe,& non cognoſcere fœminam,nonne plus eſt quam mortuum ſuſcitare? Quod minus eſt non potes,& quod maius eſt vis credam tibi? Quotidiç latus tuum ad latus iuueniculæ eſt in mensa. Lectus tuus ad lectum eius in camera, oculi tui ad illius oculos in colloquio,manus tuæ ad manus ipſius in opere,& continens vis putari? Eſto vt ſis,ſed ego ſuſpicione non careo. Scandalo mihi es,tolle ſcandali cauſam,quo te probes verum (vt iactitas) euangelij æmulatorem. Qui ſcandalizauerit vnum de eccleſia,nonne euangelium condemnat illum? *Mat.15.d* Tu eccleſiam ſcandalizas. Vulpes es demoliens vineam. Iuua te me ſocij vt capiatur. Vel potius capite vos nobis eam ô angeli ſancti. Verſuta eſt valde,operta eſt iniquitate & impietate ſua. Planè tam puſilla atq; ſubtilis,vt facile quidem humanos fruſtretur obtutus. Nunquid & veſtros? Propterea vox illa ad vos,vtpote ſodales ſponſi,Capite nobis vulpes paruulas. Ergo facite quod iubemini,capite nobis hanc tam verſi- *Canti.2.d* H pellem vulpeculam, quam ecce iam diu fruſtra inſequimur. Docete & ſuggerite qualiter fraus deprehēdatur. Hoc enim eſt cepiſſe vulpem: quia longe plus nocet falſus catholicus, quam ſi verus appareret hæreticus. Non eſt autem hominis ſcire quid ſit in homine,niſi quis forte ad hoc ipſum fuerit vel illuminatus ſpiritu dei,vel angelica informat⁹ induſtria. Quod ſignum dabitis vt palam fiat peſſima hæreſis hæc docta mentiri non lingua tantum ſed vita? Et quidem recens vaſtatio vineæ vulpem indicat affuiſſe,ſed neſcio qua arte fingendi ita ſua confundit veſtigia callidiſſimum animal,vt quà vel intret vel exeat,haud facile queat ab homine deprehendi. Cumque pateat opus,non apparet author: ita per ea quæ in facie ſunt,cuncta diſſimulat. Denique ſi fidem interroges, nihil Chriſtianius. Si conuerſationem,nihil irreprehenſibilius: & quæ loquitur,factis probat. Videas hominem in teſtimonium ſuæ fidei frequentare eccleſiam, honorare presbyteros,offerre munus ſuum,confeſſionem facere,ſacramentis cō municare. Quid fidelius? Iam quod ad vitam moreſque ſpectat,neminem concutit,neminem circūuenit,neminem ſupergreditur. Pallent inſuper ora ieiuniis,panem non comedit ocioſus,operatur manibus vnde vitam ſuſtentat. Vbi iam vulpes? Tenebamus eam: quomodo elapſa eſt è manibus? Quomodo tam repente diſparuit? Inſtemus,inueſtigemus: à fructibus eius cognoſcemus eam. Et certe vinearum demolitio I teſtatur vulpem. Mulieres relictis viris,& item viri dimiſſis vxoribus ad iſtos ſe conferunt. Clerici & ſacerdotes populis eccleſiiſque relictis intonſi & barbati apud eos inter textores & textrices plerumq; inuenti ſunt. An non grauis demolitio iſta? An non opera vulpium hæc? Verum nō apud omnes forte iſta tam manifeſta deprehenduntur: & ſi ſint,non eſt vnde probentur. Quonam modo capimus illos? Reuertamur ad conſortium & contubernium fœminarum. Hoc enim inter eos nemo qui careat. Interrogo vnumquempiam horū. Heus tu bone vir,quænā hæc mulier,& vnde hæc tibi? Vxor ne tua? Non inquit,nam voto meo iſtud non conuenit. Filia ergo? Non. Quid? Non ſoror,non neptis, non aliquo ſaltem propinquitatis vel affinitatis gradu attinēs tibi? Nullo prorſus. Et quomodo tuta tibi cum iſta continentia tua? Sane nec licet tibi iſtud. Cohabitationem (ſi neſcis) virorum & fœminarum in iis qui vouere continentiam,eccleſia vetat. Si non vis ſcandalizare eccleſiam,eiice fœminam. Alioquin ex hoc vno cætera quæ non adeo manifeſta ſunt,proculdubio credibilia fiunt. Sed quo mihi,inquit, euangelij loco monſtras prohibitum iſtud? Euangelium appellaſti? ad euangeliū ibis. Si obedias euangelio,non facies ſcandalum. Prohibet enim plane euangelium ſcandalum fieri. Facis autem tu, iſtam non amouendo iuxta conſtitutum eccleſiæ. Suſpectus eras,at nūc manifeſtè cenſebere & contemptor euāgelij,& eccleſiæ aduerſator. Quid iudicatis fratres? Si pertinax fuerit vt nec obediat euangelio,nec eccleſiæ acquieſcat: quid iam tergiuerſari poteſt? Nonne aperte vobis videtur deprehenſa fraus, comprehenſa vulpes? Si non amouet fœminam,non amouet ſcandalum. Si non amouet ſcandalum cum amouere poſſit, tranſgreſſor tenetur euangelij. Quid factura eccleſia eſt niſi vt amoueat illum qui non vult amouere ſcandalum,ne ſit ſimilis illi inobediens? Nam hoc mandatum habet ex euangelio, nō parcere nec proprio oculo ſcandalizanti ſe,non manui,nō pe- *Mat.5.e* di: ſed eruere illum,abſcidere iſta,& proiicere à ſe. Si,inquit *Mat.18.c* eccleſiam non audierit,ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus.

K Fecimus ne aliquid? Puto quia fecimus. Cepimus vulpem: quia fraudem percepimus. Manifeſti ſunt qui latebant falſi catholici,veri deprædatores catholicæ. Etenim dum mecum dulces capiebas cibos,corpus dico & ſanguinem Chriſti, dū in domo dei ambulauimus cum conſenſu: fuit ſuadendi loc⁹, immo opportunitas ſeducendi,iuxta illud Sapientiæ: Simulator ore decipit amicum ſuum. Nunc autem facile ſecūdum *Prou.11.b.* ſapientiam Pauli,poſt vnam & ſecundam admonitionem hæ *Tit.3.c* reticum hominem deuitabo,ſciens quia ſubuerſus eſt qui eiuſmodi eſt,ac proinde cautus prouidere ne iam ſit & ſubuerſor. Itaque nonnihil eſt (iuxta verbum ſapiētis) in inſidiis *Prou.11.b.* ſuis captos eſſe iniquos. Illos præſertim iniquos qui inſidiis pro armis vti cauti ſunt. Nam cōflictus omnino ab his & defenſio periit. Vile nempe hoc genus & ruſticanum ac ſine literis,& prorſus imbelle. Denique vulpes ſunt,& puſillæ: ſed L neq; illa in quibus male ſentire dicūtur,defenſibilia ſunt,nec tam ſubtilia quam ſuaſibilia,idq; duntaxat mulierculis ruſticis & idiotis,& quales vtiq; omnes ſunt quotquot adhuc de ſecta hac eſſe expertus ſum. Nec enim in cunctis aſſertionibus eorum (nam multæ ſunt) nouum quid aut inauditum audiſſe me recolo,ſed quod tritum eſt & diu ventilatum inter antiquos hæreticos,à noſtris autem contritum & euentilatum. Dicendum tamen & dicam quænā ille ineptiæ ſint,partim quas ſciſcitantibus ſe catholicis minus caute reſpondentes ipſi confeſſi ſunt,partim quas diuiſi abinuicem litigantes de inuicem prodiderunt,partim quoq; quas nonnulli eorum redeuntes ad eccleſiam detexerunt: nō quòd ad omnes reſpō deam (nec enim neceſſe eſt) ſed tantū vt innoteſcāt. At iſtud alterius erit opus ſermonis, in laudem,& gloriam nominis ſponſi eccleſiæ Ieſu Chriſti domini noſtri,qui eſt ſuper omnia deus benedictus in ſecula, Amen.

De erroribus quorundam negantium nuptias & circa baptiſmum paruulorum, purgatorium ignem, & orationes pro defunctis, Sermo. LXVI.

Cantic.2.d M Apite nobis vulpes paruulas quæ demoliuntur vineas. Ecce ego ad vulpes iſtas. Ipſæ ſunt quæ prætergrediuntur viam, & vindemiant vineam. Non ſunt contentæ deſerere viam, niſi & deſertare vineam poſſint,addentes præuaricationem. Non ſufficit hæreticos eſſe,niſi & hypocritæ ſint,vt ſit ſupra modum peccans peccatum. Hi ſunt qui veniunt in veſtimentis ouium ad nudandas oues,& ſpoliandos arietes. An non tibi vtraque res impleta videtur vbi & fide plebes,& plebibus ſacerdotes deprędati inueniuntur? Quinam iſti prædones? Hi oues ſunt habitu,aſtu vulpes,actu & crudelitate lupi. Hi ſunt qui boni videri,non eſſe: mali non videri,ſed eſſe volunt. Mali ſunt & boni videri volunt,ne ſoli ſint mali: mali videri timent, ne parum ſint mali. Etenim minus ſemper malitia palam nocuit, nec vnquam bonus niſi boni ſimulatione deceptus eſt. Ita ergo in malum bonorum boni apparere ſtudent: mali nolunt, vt plus liceat malignari. Neque enim eſt apud eos virtutes colere, ſed vitia colorare quodam quaſi virtutum minio. Denique ſuperſtitionis impietatem nomine religionis intitulant. Innocentiam diffiment tantum in aperto non lædere,innocentiæ proinde ſolum ſibi vendicantes colorem. In operimentum turpitudinis,cōtinentiæ ſe inſigniēre voto. Porro turpitudinem in ſolis exiſtimant reputandam vxoribus: cum vel ſola ſit ea quæ cum vxore eſt cauſa quæ turpitudinem excuſat in coitu. Ruſticani homines ſunt & idiotæ & prorſus contemptibiles, ſed non eſt (dico vobis) cum eis negligenter agendum. Multum enim proficiunt ad impietatem,& ſermo eorum vt cancer ſerpit. Denique non neglexit ſpiritus ſanctus qui de his quondam tam manifeſtè vaticinatus

A cinatus eſt, dicente apoſtolo: Spiritus autem manifeſtè dicit *1.Tim.4.d* quia in nouiſſimis temporibus diſcedent quidam à fide, attendentes ſpiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum in hypocriſi loquentium mendacium,& cauteriatam habētium ſuam conſcientiam, prohibentium nubere, abſtinere à cibis quos deus creauit ad percipiendum cum gratiarum actione. *Ibidem* Iſtos prorſus iſtos dicebat. Hi nubere prohibent, hi à cibis abſtinent quos deus creauit. de quibus poſtea videbimus. Nunc autem videte ſi non propriè dæmonum & non hominum iudificatio hęc, ſecundū quod prędixerat ſpiritus. Quære ab illis ſuæ ſectæ authorem, neminem dabunt. Quæ hæreſis non ex hominibus habuit proprium hæreſiarcham? Manichæi Manem habuere principem & præceptorem, Sabelliani Sabellium, Ariani Arium, Eunomiani Eunomium, Neſtoriani Neſtorium. Ita omnes cæterę huiuſmodi peſtes ſingulæ ſingulos magiſtros homines habuiſſe noſcuntur, à quibus origi nem ſimul duxere & nomen. Quo nomine iſtos titulóve cen ſebis? Nullo, quoniam non eſt ab homine illorum hęreſis, neque per hominem illam acceperunt. Abſit tamen vt per reuelationem Ieſu Chriſti, ſed magis & abſque dubio (vti ſpiritus ſanctus prædixit) per immiſſionem & fraudem dæmo- *1.Tim.4.d* niorum in hypocriſi loquentium mendacium, prohibentium nubere. In hypocriſi plane hoc & vulpina doloſitate loquun B tur, fingentes ſe amore id dicere caſtitatis, quod magis cauſa turpitudinis ſouendę & multiplicandæ adinuenerunt. Res ta men tam in aperto eſt, vt mirer quomodo vnquam homini Chriſtiano ſuaderi potuerit: niſi quòd hi adeo aut beſtiales ſunt vt non aduertant qualiter omni immunditiæ laxat habenas qui nuptias damnat: aut certe ita pleni nequitia, & diabolica malignitate abſorpti, vt aduertentes diſſimulēt, & lætentur in perditione hominum. Tolle de eccleſia honorabile connubium & torum immaculatum, nonne reples eam concubinariis, inceſtuoſis, ſeminiſluis, mollibus, maſculorum concubitoribus, & omni denique genere immundorum? Elige ergo vtrumlibet, aut ſaluari vniuerſa monſtra hæc hominum, aut numerum ſaluandorum ad continentium redigi pau citatem. Quam parcus in vno, quam largus in altero? Neutrū horum cōpetit ſaluatori. Quid? Coronabitur turpitudo? Nihil minus decet honeſtatis authorem. Damnabitur vniuerſitas præter pauculos continentes? Non eſt hoc eſſe ſaluatorē. Rara in terris continentia, neque pro tantillo quæſtu ad terras plenitudo illa ſemetipſam exinaniuit. Et quomodo de illa omnes accepimus, ſi ſolis indulſit continentibus participium ſui? Non eſt quod ad hoc reſpondeant. Sed neq; ad illud credo: Si honeſtati in cœlis eſt locus, nō ſit autem honeſto & turpi conſortiū, ſicut nō eſt ſocietas luci ad tenebras: profecto *Gala.5.d* C neminem immundorum locus in loco ſalutis manet. Si quis aliter ſapit, arguet illum apoſtolica vox, abſq; omni ambiguo aſſerens quoniam qui talia agūt, regnum dei non poſſidebūt. Qua iam exiet de cauerna hæc inſidioſa vulpecula? Puto in ſouea deprehēſam, i qua ſibi duo quaſi foramina fecerit, vnū quo intret, alterum quo exeat. Nam conſueuit ita. Vide ergo quomodo vtrobique illi intercluſus ſit exitus. Si ſolos in cœleſtibus collocat continentes, perit ex maxima parte ſalus. Si omnem ſpurcitiam pariter cum continentibus collocat, perit honeſtum. Sed iuſtius perit ipſa, neque hac exitura neq; illac, recluſa perpetuo & capta in ſouea quam fecit. Quidā tamen diſſentientes ab aliis, inter ſolos virgines matrimonium cōtrahi poſſe fatentur. Verum quid in hac diſtinctione rationis afferre poſſint, non video: niſi quòd pro libitu quiſq; ſuo ſacramenta eccleſiæ tanquā matris viſcera dente vipereo certatim inter ſe dilacerare contendunt. Nā quod dicuntur prętendere de primis coniugibus quia virgines erant, quid iſtud quæſo matrimonij præiudicat libertati, quo minus & inter non virgines contrahi liceat? Sed neſcio quid ſe in euangelio inueniſſe ſuſurrant, quod ſuæ ineptiæ fruſtra exiſtimāt ſuffra- *Gene.1.c* gari. Illud credo quòd dominus cum præmiſiſſet teſtimoniū de Geneſi, Et creauit hominem deus ad imaginem & ſimilitu- *Mar.10.d* dinem ſuam, maſculum & fœminam creauit illos: poſtea intulit, Ergo quod deus coniunxit, homo non ſeparet. Hos, inquiunt, coniunxit deus, quia virgines ambo erant, & iam non licuit ſeparari: non erit autem ex deo copulatio ſecus preſumpta. Quis tibi dixit propterea à deo coniunctos, quia virginines erant? Nam ſcriptura hoc non loquitur. An non virgines D erant? inquit. Erant, ſed non eſt idipſum, copulatos virgines, & copulatos, quia virgines. Quanquam neque hoc quidē nominatim dictum reperies quod virgines eſſent, quāuis eſſent. Sexuum ſane expreſſa diuerſitas eſt, non virginitas, cum dictum eſt, Maſculum & fœminam creauit illos. Merito quidē. Non enim maritalis copula corporum requirit integritatem, ſed ſexuum aptitudinem. Bene proinde ipſam inſtituens ſpiritus ſanctus, ſexum expreſſit, & virginitatem tacuit, nec dedit occaſionem venādi verbum inſidioſis vulpeculis. Quod vtique libenter feciſſent, quanuis id quoque fruſtra. Quid enim ſi dixiſſet, Virgines creauit illos? Num propterea continuo obtinuiſſes ſolos virgines licere coniungi? Et tamen quomodo exultaſſes ex ſola verbi occaſione? quomodo inſultaſſes catholicæ ſcorta lenonęſque adinuicem tanto libentius coniungenti, quanto proinde eos de turpi ad honeſtum tranſire non dubitat? Fortaſſis & reprehenderes deum prophetæ pręcipien- *Oseæ.1.d* tem fornicariam ducere: nunc autem & occaſio deeſt, & libet gratis hæreticum eſſe. Nam teſtimonium quod vſurpaſti ad aſtruendum errorem tuum, plus ad deſtruendum valere inuē tum eſt, pro te facere nihil, contra te plurimum. Nunc autem audi quod te ex toto aut confundit aut corrigit, & hæreſim *1.Cor.7.g* E tuam prorſus conterit & comminuit. Mulier quanto tempore vir eius viuit, alligata eſt viro: ſi autem dormierit vir eius, ſoluta eſt à lege viri, cui vult nubat, tantum in domino. Paulus eſt qui cōcedit viduæ vt cui vult nubat: & tu econtra prę cipis, nulla præter virginem nubat, & hoc non niſi virgini: vt nō cui vult nubat vel ipſa. Quid manum dei abbreuias? Quid largam benedictionem nuptiarum reſtringis? Quid propriū vendicas virgini quod indultum eſt ſexui? Non concederet hoc Paulus niſi liceret. At parum dico concedit, vult quoq;. Volo, inquit, adoleſcentiores nubere. nec dubium quin viduas dicat. Quid manifeſtius? Ergo quod concedit quia licet, etiam vult quia expedit. Quod licet & expedit, hæreticꝰ prohibet? Nihil ex hac prohibitione perſuadebit, niſi quòd hæreticus eſt. Supereſt vt & de reſiduo apoſtolicæ prophetię iſtos aliquantulum exagitemus. Abſtinent nanque hi (vt prędixit ille) à cibis quos creauit deus ad percipiēdum cum gratiarum actione. Hinc quoq; hæreticos ſe probantes, non ſane quia abſtinent, ſed quia hæreticè abſtinent. Nam & ego interdum abſtineo, ſed abſtinentia mea ſatisfactio eſt pro peccatis, non ſuperſtitio pro impietate. Num redarguimus Paulum quòd caſtigat corpus ſuum, & in ſeruitutē redigit? Ab- *1.Cor.9.d* ſtineo à vino, quia in vino luxuria eſt: aut ſi infirmus ſum, mo- *Ephe.5.d* dico vtor, iuxta conſilium Pauli. Abſtineo à carnibus, ne dum F nimis nutriunt carnem, ſimul & carnis nutriant vitia. Panem ipſum cum menſura ſtudebo ſumere, ne onerato ventre ſtare ad oraadum tædeat, & ne improperet etiam mihi propheta *Leui.26.d* quia panem meum comederim in ſaturitate. Sed nè ſimplici *Eſa.23.d* quidem aqua ingurgitare me aſſueſcam, ne diſtentio ſane vē tris uſque ad titillationem pertingat libidinis. Hæreticus ali ter. Nempe horret lac, & quicquid ex eo conficitur: poſtremo omne quod ex coitu procreatur. Rectè & Chriſtianè, ſi non idcirco quia ex coitu, ſed ne ad coitum prouocent. Cæterum quid ſibi vult quod ita generaliter omne quod ex coitu generatur vitatur? Suſpicionem generat mihi obſeruatio iſta ciborum tam ſignanter expreſſa. Veruntamen ſi de regula medicorum hæc profers nobis, non reprehendimus curam carnis quam nemo vnquam odio habuit, ſi tamen non nimia fuerit. Si de diſciplina abſtinentium, id eſt ſpiritualium medicorum ſchola: etiam virtutem approbamus qua carnem domas, frenas libidinem. At ſi de inſania Manichæi præſcribis beneficentiæ dei, vt quod ille creauit & donauit ad percipiendum cum gratiarum actione, tu non modo ingratus ſed & cenſor temerarius immundum decernas, & tanquam à malo abſtineas: non planè abſtinentiam collaudabo, ſed execrabor malitiam & blaſphemiam: te magis immundum dixerim qui immundum quid putas. Omnia munda mundis, ait ille re- *Tit.1.d* rum optimus æſtimator: & nihil immūdum, niſi ei qui immūdum quid putat. Immundis autē & infidelibus nihil eſt mundum, ſed polluta eſt eorum & mens & conſcientia. Væ qui reſpuitis cibos quos deus creauit, iudicantes immundos & in-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G dignos quos traiiciatis in corpora vestra: cum propterea vos corpus Christi quod est ecclesia, tanquam pollutos & immũdos expuerit. Non ignoro quòd se & solos corpus Christi es se glorientur: sed sibi hoc persuadeãt qui illud quoque persuasum habent, potestatem se habere quotidie in mensa sua corpus Christi & sanguinem consecrandi ad nutriendũ se in corpus Christi & membra. Nempe iactãt se esse successores
Mat.5.b apostolorum, & apostolicos nominant, nullum tamen aposto latus sui signum valentes ostendere. Quousque lucerna sub modio? Vos estis lux mundi, dictum est apostolis; & ideo apostoli super candelabrũ, vt toto luceant mundo. Pudeat huc
Ibidem cessores apostolorum lucem non esse mundi, sed modij, mundi autem tenebras. Dicamus eis, Vos estis tenebræ mundi. Et transeamus ad alia. Se dicunt ecclesiam, sed contradicunt ei qui dicit: Non potest ciuitas absondi supra montem posita. Ita ne lapidem de monte abscissum sine manibus, montem factum, & implentem mundum, vestris creditis incluſum antris? Et ne hic quidem immorandum. Ipsa opinio refugit publicari, suo contenta susurrio. Habet & semper habebit integram Christus hæreditatem suam & possessionem suam terminos terræ. Se potius subtrahunt huic magnæ hæreditati, qui Christo illã conantur detrahere. Videte detractores, videte canes. Irridentnos quia baptizamus infantes, quod oramus pro mortuis, quod sanctorum suffragia postulamus. In o-
H mni genere hominum atque in vtroque sexu festinant proscribere Christum, in adultis & paruulis, in viuis & mortuis. Hinc quidem infantibus ex impossibilitate naturæ, inde verò adultis ex difficultate continentiæ præscribentes. Porro mortuos viuentium fraudantes auxiliis, viuẽtes nihilominus
Psal.94.a. sanctorum qui decesserunt suffragiis spoliantes. Absit. Non relinquet dominus plebem suam quæ est sicut arena maris, nec contentus erit paucitate hæreticorum qui omnes redemit. Neque enim parua, sed plane copiosa apud eum redemptio. Quantus verò numerus istorum ad magnitudinem precij? Se magis precio fraudant qui ipsum euacuare conantur. Quid enim si infans pro se loqui non potest, pro quo vox sanguinis fratris sui & talis fratris clamat ad deum de terra? Astat & clamat nihilominus mater ecclesia. Quid tamẽ infans? Nonne & ipse videtur tibi inhiare quodammodo de fontib⁹ saluatoris, vociferari ad deum, suisq; vagitibus clamitare, domine vim patior, respondepro me? Flagitat auxilium gratiæ: quia vim patitur ab origine. Clamat innocẽtia miseri, clamat ignorantia paruuli, clamat addicti infirmitas. Ita ergo clamãt hæc omnia, sanguis fratris, fides matris, destitutio miseri, & miseria destituti. Et clamatur ad patrem. Porro pater seipsum negare non potest, pater est. Nemo mihi dicat quia non habet fidem cui mater impertit suam inuoluens illi in
I sacramento quousque idoneus fiat proprio non tantum sensu sed assensu euolutam puramque percipere. Nunquid breue pallium vt non possit ambos cooperire? Magna est eccle-
Mat.15.c siæ fides. Nunquid minor fide Chananææ mulieris, quam constat & filiæ sufficere potuisse & sibi? ideo audiuit: O mulier magna est fides tua, fiat tibi sicut petisti. Nunquid minor fide illorum qui paralyticum per tegulas demittentes, animæ illi simul & corporis obtinuere salutem? Denique habes: Quo-
Mat.9.a rum fidem vt vidit, ait paralytico: Confide fili, remittuntur ti
Ioan.5.a bi peccata tua. Et paulopost. Tolle grabatum tuum, & ambula. Qui hæc credit, facile huic persuadebitur merito ecclesiam præsumere non solum paruulis baptizatis in sua fide salutem, sed etiam interfectis pro Christo infantibus coronam martyrij. Quæ cum ita sint, nullum præiudicium sustinebunt regenerati de eo quod dictum est: Sine fide impossi-
Heb.11.b bile est placere deo, cum sine fide non sint qui in testimonium fidei baptismi gratiam perceperunt. Sed neq; de eo quod
Mat.16.d item dictum est: Qui verò non crediderit, condemnabitur. Quid enim credere est nisi fidem habere? Itaque & mulier
1.Ti.2.d saluabitur per generationem filiorum si permanserit in fide cum lenitate, & infantibus per lauacri regenerationem succurretur, & adulti qui continere non poterunt, coniugij tricesimo fructu se rediment, viuentium quoque preces & hostias mortui qui opus habebunt & digni erunt, mediantibus percipient angelis, & eorum qui iam peruenerunt, viuẽtibus adhuc nequaquam solatia deerunt per deum qui vbique est, & in deo nusquam affectu charitatis absentium. Nam & Chri K
stus propter hoc mortuus est & resurrexit, vt viuorum domi Rom.14.b naretur & mortuorum. Propter hoc quoque & infans natus est, & per singulos ætatum gradus profecit in virum, vt nulli deesset ætati. Non credunt autem ignem purgatorium restare post mortem, sed statim animam solutam à corpore,
Mat.12.c vel ad requiem transire, vel ad damnationem. Quærant ergo ab eo qui dixit quoddam peccatum esse quod neq; in hoc seculo neq; in futuro remitteretur, cur hoc dixerit si nulla manet in futuro remissio purgatiove peccati? Iam verò qui ecclesiam non agnoscunt, non est mirum si ordinibus ecclesiæ detrahunt, si instituta non recipiunt, si sacramenta contemnunt, si mandatis non obediunt. Peccatores, inquiunt, sunt apostolici, archiepiscopi, episcopi, presbyteri, ac per hoc nec dandis nec accipiendis idonei sacramentis. Nunquam verò duo ista conuenient, episcopum esse & peccatorem? Falsum est. Episcopus erat Caiphas, & tamen quantus peccator qui in dominum mortis dictabat sententiam? Si negas episcopum, arguet te testimonium Ioannis qui eum in testimonium sui pontificatus etiam prophetasse refert. Apostolus erat Iudas, & licet auarus & sceleratus, electus à domino. An tu de illius
Ioan.6.g apostolatu dubitas quem dominus elegit? Nonne ego, inquit vos duodecim elegi, & vnus ex vobis diabolus est? Audis eũdem electum apostolum, & extitisse diabolum, & negas pos- L
se esse episcopum qui peccator est? Super cathedram Moysi sederunt scribę & Pharisæi, & qui non obedierunt eis tãquã episcopis, inobedientiæ rei fuerunt, etiam in ipsum dominũ
Mat.23.a preçipientem & dicentem: Quæ dicunt facite. Patet quanuis scribæ, quanuis pharisæi, quanuis videlicet maximi peccatores, propter cathedram tamen Moysi ad eos quoque nihilominus pertinere quod item dixit: Qui vos audit, me audit: &
Lucæ.10.c qui vos spernit, me spernit. Multa quidem & alia huic populo stulto & insipienti à spiritibus erroris in hypocrisi loquentibus mendacium mala persuasa sunt, sed non est respondere ad omnia. Quis enim omnia nouit? Deinde labor infinitus esset, & minime necessarius. Nam quantum ad istos, nec rationibus conuincuntur, quia non intelligunt: nec authoritatibus corriguntur, quia non recipiunt: nec flectuntur suasionibus, quia subuersi sunt. Probatum est, mori magis eligũt quã conuerti. Horum finis interitus, horum nouissima incendium manet. Horum siquidem in facto Sampson ex successis vul-
Iudic.15.a. pium caudis figura præcessit. Plerumque fideles iniectis manibus aliquos ex eis ad medium traxerunt. Quæsiti fidem, cũ de quibus suspecti videbantur, omnia prorsus suo more negarent, examinati iudicio aque, mendaces inuenti sunt. Cumq; iam negare non possent, quippe deprehensi, aqua eos non recipiẽte, arrepto, vt dicitur, freno dentibus tam misere quàm libere impietatem non confessi, sed professi sunt, palam pietatem astruentes, & pro ea mortem subire parati. Nec minus M
parati inferre qui astabant. Itaque irruens in eos populus nouos hæreticis suæ ipsorum perfidiæ martyres dedit. Approbamus zelum, sed factum non suademus: quia fides suadenda est, non imponenda. Quanquam melius proculdubio gladio coercerentur, illius videlicet qui non sine causa gladium portat, quam in suum errorem multos traiicere permittãtur. Dei Rom.13.b. enim minister ille est, vindex in iram ei qui male ait. Mirabantur aliqui, quod non modo patienter, sed & lęti, vt videbatur, ducerentur ad mortem: sed qui minus aduertunt quanta sit potestas diaboli, non modo in corpora hominum, sed etiam in corda quæ semel permissus possederit. Nõne plus est sibimet hominem inijcere manus, quam id libenter ab alio sustinere? Hoc autem in multis potuisse diabolũ frequẽter experti sumus, qui seipsos aut submerserunt aut suspenderunt.
Mat.27.a Deniq; Iudas suspendit seipsum, diabolo sine dubio immittente. Ego tamen maius existimo, magisq; admiror quod potuit immisisse in cor eius vt traderet dominũ, quam vt semetipsum suspenderet. Nihil ergo simile habent constãtia martyrum, & pertinacia horũ: quia mortis cõtemptum in illis pietas, in istis cordis duritia operatur. Et ideo ppheta martyris
psal.118.f forsitan voce dicebat: Coagulatũ est sicut lac cor eorũ, ego verò legem tuam meditatus sum: pro eo videlicet quod & si pœna eadem videretur, lõge diuersa esset intentio, illo vtiq; durante cor contra dominum, isto in lege domini meditante.

Quæ cum

A Quæ cum ita sint, non est opus (vt dixi) frustra multa aduersus homines stultissimos atque obstinatissimos dicere, sufficit innotuisse illos vt vitentur. Quamobrem vt deprehendãtur, cogendi sunt vel abiicere fœminas, vel exire de ecclesia: vtpote scandalizantes ecclesiam in conuictu & contubernio fœminarum. Dolendum valde quòd non solum laici principes, sed & quidam, vt dicitur, de clero, necnon de ordine episcoporum, qui magis eos persequi debuerant, propter quæstum sustineant, accipientes ab eis munera. Et quomodo, inquiunt, damnabimus nec conuictos nec confessos? Friuola satis non ratio, sed occasio. Hoc solo etiam si aliud nõ esset facile deprehendis, si (vt dixi) viros & fœminas qui se continentes dicunt, abinuicem separes, & fœminas quidem cum aliis sui & sexus & voti degere cogas, viros æquè cum eiusdẽ propositi viris. Per hoc enim consultum erit vtrorumque voto simul & fame cum continentiæ suæ & testes habuerint & custodes. Quod si non sustinent, iustissime eliminabuntur de ecclesia quam scandalizant non solum notabili, sed etiam illicita cohabitatione. Ergo ista sufficiant pro deprehendẽdis harum vulpium dolis, ad dandam scientiam & cautelam dilectæ & gloriosæ sponsæ domini nostri Iesu Christi, qui est super omnia deus benedictus in secula, Amen.

B *De mirabili affectu dilectionis sponsæ quem exultat propter amorem Christi sponsi,*

Sermo. LXVII.

Canti.2.d. DIlectus meus mihi, & ego illi. Hactenus verba sponsi. Adsit ipse vt digne ad gloriam ipsius & nostram ipsorum salutem sponsæ eius possimus inuestigare sermones. Neque enim tales sunt qui à nobis considerari & discuti, prout dignum fuerit, valeant, nisi ipse fuerit dux verbi. Sunt enim quam suaues ad gratiam tam fœcundi ad sensus, tam etiam profundi ad mysteria. Cui similabo eos? Vni interim alicui epularum, quæ triplici quadam emineat gratia, delicioſa ad saporem, solida ad nutrimentum, efficax ad medicinam. Sic, inquam, sic singulus quisque sponsæ sermo, & ex eo quod suauiter sonat, affectum mulcet, & de
Psal.138.a sensuum vbertate mentem impinguat & nutrit, & de altitudine mysteriorum dum intellectum quo plus exercet, plus terret, miro modo tumorem sanat inflantis scientiæ. Etenim si vnus quispiam ex his sorte qui sibi scioli videntur, curiosius sese dederit scrutinio horum, cum viderit ingenij sui succumbere vires, & redigi in captiuitatem omnem intellectum persenserit, nonne humiliatus ad illam vocem compelletur vt dicat: Mirabilis facta est scientia tua ex me, confortata est, & non potero ad eam? Et nunc quidem principium verborũ eius quantæ suauitatis insigne præfert? Nam vide quale principium dederit: Dilectus, inquit, meus mihi, & ego illi. Sim-
C plex vox videtur, quoniam suauiter sonat. Sed de hoc videbitur postea. Nunc verò à dilectione incipit, de dilecto prosequitur, nihil aliud se scire indicans nisi dilectum. Patet de quo sermo: cum quo, non ita. Non enim vt cum ipso eodem fuerit sentire permittitur, cum ipse iam non affuerit. Neque id dubium, nempe mox eum reuocare videtur, & quasi post tergum clamare: reuertere, inquiens, dilecte mi.
Lucæ.6.g Vnde adducimur non aliud sane coniicere, nisi quòd finitis verbis suis, iterum suo more se absentauerit, & illa remanserit nihilominus de eo loquens, qui nunquam absens est sibi. Ita est, in ore retinuit qui non recedebat à corde nec quando recedebat. Quod de ore exit, de corde venit, & ex abundantia cordis os loquitur. Ergo loquitur de dilecto vt verè dilecta & verè diligenda, quoniam diligit multum. Quæri-
Canti.2.d. mus cum quo? Nam de quo, nouimus: & non occurrit, nisi forte cum adolescentulis quæ à matre abesse non possunt, vbi discesserit sponsus. Sed melius (vt opinor) sentimus secum potius & non cum altero sic locutam, præsertim quòd truncа & minus continens inueniatur ipsa locutio, insufficiens plane ad dandam intelligentiam auditori, ob quam vel maximè inuicem loquimur. Dilectus meus mihi, inquit, & ego illi. Non plus? Pendet oratio, immo non pendet, sed deficit. Suspenditur auditor, nec eruditur, sed erigitur. Quid est hoc q, dicit, ille mihi, & ego illi? Nescimus quid loquitur: quia non sentimus quod sentit. O sancta anima quid tuus ille tibi, quid tu illi? Quænam, quæso, hæc inter vos tam familiariter fauo- D
rabiliterque discurrens exhibitio & redhibitio? Tibi ille, tuq; viciſſim illi. Sed quid? dipsum ei tu, quod tibi ille, an aliud? Si nobis, si ad nostra loqueris intelligẽtiam, euidenter quod sentis edicito. Quousque animas nostras tollis? An secũdum
Ioan.10.e prophetam secretum tuum tibi? Ita est, affectus locutus est, nõ
Esa.24.c intellectus, & ideo non ad intellectum. Ad quid ergo? Ad nihil nisi quòd mirabiliter delectata & affecta vehementer ad desideratos affatus, finẽ illo faciente nec tacere omnino quiuit, nec tamen quod sensit exprimere. Neque enim vt exprimeret sic locuta est, sed ne taceret. Ex abundantia cordis os
Lucæ.6.g locutum est, sed non pro abundantia. Habent suas voces affectus per quas se etiam cum nolunt, produnt: timor (verbi causa) meticulosas, dolor gemebundas, amor iucundas. Nun quid dolentium planctus, mœrentiúmve singultus vel gemitus, percussorum itemque pauentium subitas & efferatas clamitationes, seu etiam saturatorum ructus, aut vsus creat, aut ratio excitat, aut deliberatio ordinat, aut præmeditatio formatꝰ Eiusmodi certum est non nutu prodire animi, sed erumpere motu. Sic flagrans ac vehemens amor præsertim diuinus, cum se intra se cohibere non valet, non attendit quo ordine, qua lege, quáve serie seu paucitate verborum ebulliat, dummodo ex hoc nullum sui sentiat detrimentum. Interdum nec verba requirit, interdum nec voces omnino vllas, solis ad E
hoc contentus suspiriis. Inde est quòd sponsa sancto amore flagrans, idque incredibili modo, sane pro captanda quantulacunque euaporatione ardoris quem patitur, non considerat quid, qualiter eloquatur: sed quicquid in buccam venerit, amore vrgente non enunciat, sed eructat. Quidni eructet sic refecta & sic repleta? Reuolue textum epithalamij huius ab ipso exordio vsque huc, & vide si tanta vspiam illi quanta hac vice in cunctis visitationibus & allocutionibus sponsi copia eius indulta fuerit, & si vnquam ex ore ipsius non modo tam multos, sed & tam iucundos sermones acceperit. Quæ ergo repleuerat in bonis desiderium suum, quid mirum si ru-
Psal.102.a ctum potius quam verbum fecit? Et si verbum feciſſe tibi videtur, eructatum puta, & non subordinatum aut præordinatum. Nec enim sponsa rapinam arbitratur sibi aptare prophetæ dictum. Eructauit cor meum verbum bonum, quippe cõ-
psal.44.a repleta spiritu, Dilectus meus mihi, & ego illi. Nihil conse-
Canti.2.d. quentiæ habet, deest orationi. Quid inde? Ructus est. Quid tu in ructu queris orationum iuncturas, solennia dictionum? Quas tu tuo ructui leges imponis vel regulas? Non recipit tuam moderationem, non à te compositionem expectat, non commoditatem, non opportunitatem requirit: per se ex intimis non modo cum non vis, sed & cum nescis erumpit, euulsus potius quam emissus. Tamen odorem portat ructus, quan-
doque bonum quandoque malum pro vasorum è quibus asce- F
dit contrariis qualitatibus. Denique bonus homo de bono thesauro suo profert bonum, & malus malum. Bonum vas sponsa domini mei, & bonus mihi odor ex illa. Gratias ago tibi domine Iesu, qui me dignatus es admittere saltem ad odorandum. Ita domine, nam & catelli edunt de micis quæ cadũt
Mat.15.c de mensa dominorum suorum. Mihi, fateor, bene redolet ructus dilectæ tuæ, & de plenitudine eius quamuis modicum quid gratanter accipio. Memoriam abundantię suauitatis tuę
psal.144.b eructat mihi, & nescio quid ineffabile tuæ dignationis & a-
Canti.2.d. moris odoratus sum in voce ista: Dilectus meus mihi, & ego illi. Ipsa (vt dignum est) epuletur & exultet in cõspectu tuo,
psal.67.a & delectetur in lætitia. Veruntamẽ sic tibi excedat, vt sobria sit nobis. Ipsa ergo repleatur in bonis domus tuæ, & torren-
psal.64.d. te voluptatis tuæ potetur: sed quæso, perueniat ad me pauperem vel tenuis odor eructãte illa cum satiata fuerit. Bene mihi eructauit Moyses, & bonus odor in ructu eius creantis potentiæ. In principio, inquit, creauit deus cœlum & terram. Be-
Gene.1.a ne Esaias, nam suauissimum redimẽtis misericordiæ odorem dedit, ita eructuans: Tradidit in mortem animam suam, & cũ
Esa.53.d sceleratis reputatꝰ est, & ipse peccata multorum tulit, & pro transgressoribus rogauit, vt non perirent. Quid æquè miseri cordiam redolet? Bonus quoque ex ore Hieremiæ ructus, bonus ex Dauid, qui ait: Eructauit cor meum verbum bonum.
psal.44.a Repleti sunt omnes spiritu sancto, & eructantes omnia impleuerunt bonitate. Ructum Hieremiæ requiritis? Non sum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G oblitus, iam parabam illum. Bonum est præstolari cum silen
Thre.3.c tio salutare domini. Eius est (non fallor) admouere naribus,
balsamum vincit suauitas remunerantis iustitiæ quam impor
tat. Patientem pro iustitia vult me expectare mercedem in
posterũ, non recipere in præsenti, quòd iustitiæ merces salu
tare non seculi, sed domini sit. Si moram fecerit, inquit, ex
Abac.2.a pecta eum & ne murmuraueris, quoniam bonum est cum si
3.Re.19.b. lentio expectare. Ego faciam quod hortatur, expectabo do
minum saluatorem meum. Sed peccator sum, & adhuc mi
hi grandis restat via: quia longe à peccatoribus salus. Non
murmurabo tamen, in odore vel dolore interim consolabor
Psal.63.b me. Lętabitur iustus in domino, gustu experiens quod ego
sentio odoratu. Quem spectat iustus, peccator expectat, &
Rom.8.d expectatio odoratio est. Nam expectatio, ait, creaturæ reue
lationem filiorum dei expectat. Porro spectare gustare est, &
Psal.33.b videre quoniam suauis est dominus. An potius iustus qui ex
pectat, & qui iam tenet beatus? Denique expectatio iustorum
prou.10.d lætitia. Nam peccator nihil expectat. Et inde peccator, quòd
Soph.3.b bonis præsentibus non modo detentus, sed & contentus, ni
hil in futurum expectat, surdus ad vocem illam: Expecta me
(dicit dominus) in die resurrectionis meæ in futurum. Et i
deo iustus erat Simeon quia expectabat & odorabat iam
H Christum in spiritu, quem necdum in carne adorabat. Et bea
Luc.2.d tus in expectatione sua: quia per odorem expectationis per
uenit ad gustum contemplationis. Denique ait, & viderũt o
culi mei salutare tuum. Iustus quoque Abraham qui & ipse
Ioan.8.g expectauit vt videret diem domini, & non est cõfusus ab ex
pectatione sua, nam vidit & gauisus est. Iusti apostoli cum au
Luc.12.c diebant: Et vos similes hominibus expectantibus dominum
Psal.39.a suum. Quidni iustus & Dauid quando aiebat: Expectans
expectaui dominum? Ipse est quartus de numero prænomi
natorum ructatorum meorum, quem pene prætereram. Non
psal.118.r expedit quidem. Iste os suum aperuit, & attraxit spiritum, &
saturatus non modo eructauit, sed & cantauit. Iesu bone, quã
tam meis naribus & auribus iste infudit suauitatem in ructu
psal.44.a & cantu suo de oleo lætitiæ quo vnxit te deus deus tuus præ
consortibus tuis ex myrrha & gutta & cassia à vestimentis
tuis à domibus eburneis, ex quibus delectauerunt te filiæ re
gum in honore tuo? Vtinam me digneris occursu tanti vatis
& amici tui in die solennitatis & lætitiæ, quando egredietur
de thalamo tuo epithalamium suum canens in psalterio iu
cundo cum cithara, affluens deliciis, respersus & respergens
vniuersa istiusmodi puluere pigmentario. In illa die, vel
potius in illa hora, nam hora est siquando est, & fortassis ne
hora quidem, sed horæ dimidium, iuxta illud scripturæ: Fa
Apoc.8.a. ctum est silentium in cœlo quasi media hora: ergo in illa ho
psal.125.a. ra replebitur gaudio os meum, & lingua mea exultatione,
dum singulos non dico psalmos, sed versus singulos sentiam
I ructus & quidem odoriferos super omnia aromata. Quid
Ioannis ructu fragrantius, qui verbi mihi redolet æternita
tem, generationem, diuinitatem? Quid de Pauli ructibus lo
quar, quanta orbem suauitate repleuerint? Denique Chri
sti bonus odor erat in omni loco. Verba certe ineffabilia &
si non profert vt audiam: offert tamen vt cupiam: & libeat o
dorare quæ audire non licet. Nescio enim quo pacto: quo
plus latent plus placent: & auidius inhiamus negatis. Sed
iam aduerte apud sponsam similem rem: quomodo instar
Pauli: in præsenti capitulo: & secretum non aperit: nec præ
terit tamen intactum, aliquid quasi olfactui nostro indulgẽs:
quod gustui forte interim non competere iudicarit: siue
propter indignitatem nostram: siue propter incapacitatem.
Cantic.2.d Dilectus meus mihi: & ego illi. Quod non est dubium: duo
rum quidem hoc loco amor mutuus flagrat: sed in amore
summo vnius profecto fœlicitas: alterius mira dignatio. Ne
que enim inter pares est consensio seu complexio hæc. Cæ
terum quid ista ex hac prærogatiua amoris glorietur impen
sum sibi, repensumque vicissim à se: quis se liquido nosse
præsumat: nisi qui præcipua puritate mentis, & corporis
sanctitate, in semetipso meruerit tale aliquid experiri? Res
est in affectibus: nec ratione ad eam pertingitur: sed con
2.Cor.3.d formitate. Quam pauci vero qui dicant: Nos autem reue
lata facie speculantes gloriam domini: in eandem imaginem
transformamur de claritate in claritatem: tanquam à domi-

ni spiritu. Verum vt sub aliqua qualicunque intelligen- K
tiæ forma, quod legitur redigatur: saluo quidem sponsæ
suo singulari secreto, ad quod interim non datur accede
re: præsertim talibus quales nos sumus: apponendum sanè
aliquid nobis: eo accommodatius ad communem sensum,
quo vsitatius quod & verbis consequentiam & intellectum
det parunlis. Et mihi quidem videtur satis esse ad nostram psal.118.r
grossam, & quodammodo popularem intelligentiam: si di
cendo: dilectus meus mihi: subaudiamus, intendit: vt sit
sensus: dilectus meus intendit mihi: & ego illi. Quanquam Canti.2.d
tamen nec solus ego id senserim nec primus: cum prophe psal.39.a
ta ante me dixerit: Expectans expectaui dominum, & in
tendit. Habes aperte intentionem domini ad prophetam:
habes & prophetæ ad dominum in eo quod ait: expectans
expectaui. Nam qui expectat intendit: & expectare inten
dere est. Idem omnino sensus: eadem pene verba apud
prophetam quæ apud sponsam: sed prius ex propheta trans
posita. Prius siquidem is quod illa posterius posuit: & e
conuerso. Cæterum sponsa rectius locuta est, & non præ
tendens meritum, sed præmittens beneficium, & se præ Rom.11.d.
uentam dilecti gratia confitens. Rectè omnino. Nam quis 1.Ioan.4.b
prior dedit illi & retribuetur ei? Denique audi Ioannem
quid in epistola super hoc senserit: In hoc est charitas, in
quit, non quasi nos dilexerimus deum, sed ipse prior dilexit
nos. Propheta tamen gratiæ præuentionem etsi tacuit, non L
negauit subsecutionem. Plane non tacuit. Sed accipe & a
lio loco certiorem de re ista ipsius confessionem. Et mise psal.22.b
ricordia tua inquit (domino loquebatur) subsequetur me o
mnibus diebus vitæ meæ. Audiet de præuentione identidem
ipsius non minus certam manifestam ve sententiam. Deus psal.58.c
meus, inquit, misericordia eius præueniet me. Item ad domi psal.78.b
num. Cito, ait, anticipent nos misericordiæ tuæ, quia paupe
res facti sumus nimis. Pulchrè sponsa posterius (ni fallor)
hæc eadem verba non eodem ordine ponit, sed sequitur & i
psa prophetæ ordinem, loquẽs hoc modo: Ego dilecto meo,
& dilectus meus mihi. Cur ita? Nempe vt tunc magis gratia
plenam se probet, cum totum gratiæ dederit, & primas scili
cet illi partes asscribens & vltimas. Alioquin quomodo gra
tia plena, si quid habuerit quod non sit ex gratia? Nõ est quo
gratia intret vbi iam meritum occupauit. Ergo iam plena
confessio gratiæ, ipsius gratiæ plenitudinem signat in anima
confitentis. Nam si quid de proprio inest, inquantum est, gra
tiam cedere illi necesse est. Deest gratię quicquid meritis de
putas. Nolo meritum quod gratiam excludat. Horreo quic
quid de meo est vt sim meus, nisi quòd illud magis forsitan
meum est quod me meum facit. Gratia reddit me mihi iusti
ficatum gratis, & sic liberatum à seruitute peccati. Deni
que vbi spiritus domini, ibi libertas. O fatuam sponsam syna M
gogam, quæ contemnens dei iustitiam, id est gratiam sponsi
sui, & suam volens constituere, iustitiæ dei non est subiecta.
Ob hoc misera repudiata est, & iam non est sponsa, sed eccle
sia, cui dicitur: Desponsaui te mihi in fide. Desponsaui te mi Osee.2.d
hi in iudicio & iustitia. Desponsaui te mihi in misericordia
& miserationibus. Nec tu me elegisti, sed ego elegi te: nec
vt te eligerem, tua inueni merita, sed præueni. Ita ergo in fi Ioan.15.e
de desponsaui te mihi, & non in operibus legis, desponsaui
que in iustitia, sed iustitia quæ est ex fide, non ex lege. Restat
vt iudices iudicium rectum inter me & te, iudiciũ quo te des
ponsaui, vbi constat interuenisse non tuum meritum, sed meũ
placitum. Hoc est autem iudicium vt tua merita non extollas
non præferas opera legis, non iactes pondus diei & æstus, quę Matt.20.b
magis in fide & in iustitia quæ est ex fide, necnon in miseri
cordia & miserationibus nosceris desponsata. Quæ verè spõ
sa est agnoscit ista, & vtramque gratiam confitetur. Primo
quidem eam quæ prima est, qua & præuenta est, postea verò Canti.2.d.
& subsequentem. Ait itaq; nunc, dilectus meus mihi, & ego
illi: principiũ dilecto tribuens. In consequẽtibus, ego, inquit,
dilecto meo, & dilectus meus mihi. consummationẽ illi æquè
concedens. Nunc iam videamus quid dicat, dilectus meus mi
hi. Si enim hoc recipitur vt subaudiamus, intendit, sicut iam
diximus, & sicut propheta ait: Expectans expectaui domi psal.39.a
num, & intendit mihi: ego autem in verbo isto sentio nescio
quid non plane exiguum, nec mediocris prærogatiuæ. Sed
non est

A non est ingerenda fatigatis auribus & mentibus res omni a
lacritate digna. Si non grauat, differatur, & non in longum:
crastinus inde incipiat sermo. Tantũ orate vt ab irruentibus
occupationibus interim custodiat nos gratia & misericor
dia sponsi ecclesiæ Iesu Christi domini nostri, qui est super
omnia deus benedictus in secula, Amen.

Qualiter sponsus Christus intendit sponsæ ecclesiæ, & ipsa illi. Et de cura quam habet deus de electis, & unde insit ecclesiæ. Quid sit mereri uel non, aut præsumere. Sermo LXVIII.

AVdite iam quod heri distulimus, audite gaudium meum quod sensi. Et vestrum est: audite gaudentes. In vno verbo sponsę sensi hoc, & quasi odoratus abscondi, eo vobis hodie festiuius exhibendũ quo tempestiuius. Sponsa locuta est, & dixit sponsum intendere sibi. Quæ est sponsa, & quis est sponsus? Hic de⁹ noster est, & illa (si audeo dicere) nos sumus, cum reliqua quidem
2.Cor.1.c. multitudine captiuorum quos ipse nouit. Gaudeamus. Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ. Nos sumus in quos intendit deus. Quanta tamen disparilitas. Quid terrigenę & filij hominum coram illo? Secundum prophetã sic sunt quasi non sint, & quasi nihilum & inane reputati
B sunt ei. Quid sibi ergo vult ista inter tam dispares compara tio? Aut illa in immẽsum gloriatur, aut is in immẽsum amat. Quam admirabile est quòd illius intentionem ista sibi quasi
Canti.2.d. propriam vendicat dicens: Dilectus meus mihi? Nec eo contenta tamen, pergit amplius gloriari, respondere se illi quasi ex equo morem gerere, rependere vicem. Sequitur enim. Et ego illi. Insolens verbum, & ego illi. Nec minus insolens, dilectus meus mihi: nisi q⁹ vtroque insolentius vtrumque simul. O quid audet cor purum, & conscientia bona, & fides non ficta? Mihi, inquit, intendit. Ita ne huic intenta est illa ma iestas: cui gubernatio pariter & administratio vniuersitatis incumbit, & cura seculorum, ad sola trãsfertur negocia imò ocia amoris & desiderij huius? Ita plane. Ipsa est enim eccle
2.Tim.2.b sia electorum, de quibus Apostolus: Omnia, inquit, propter
Sap.4.c electos. Et cui dubium quòd gratia & misericordia dei sit in sanctos eius, & respectus in electos illius? Ergo prouidentiã cæteris creaturis non negamus, curam sponsa vendicat sibi.
1.Cor.9. Nunquid de bobus cura est deo? Nec dubium quin idem pos simus dicere de equis, de camelis, de elephantis, & de cũctis bestiis terræ: similiter & de piscibus maris, & volatilibus cœ li, postremo de omni re quæ est super terram, solis sane ex
1.Pet.5. ceptis quibus dicitur: Omnem solicitudinem vestram proii cientes in eum: quoniam ipsi curæ est de vobis. An non tibi videtur veluti his verbis dictum, Intendite illi quia ipse in
C tendit vobis? Et obserua Apostolum Petrum (eius enim verba sunt) si non & ipse verborum sponsæ obseruauerit ordinem. Nempe non ait: omnem solicitudinem vestram proiicientes in eum, vt sit ipsi cura de vobis: sed, quia ipsi cura est de vobis: aperte proinde monstrans, ecclesia sanctorum non modo quoniam dilecta, sed & quòd prius dilecta fuerit.

Constat non ad eam pertinere de verbo quod de bobus di xit Apostolus, nam curam illius habet qui dilexit illam, &
1.Cor.9.b semetipsum dedit pro illa. Nonne hæc est ouis errans, cuius cura etiam supernorum curæ gregum prælata est? Denique illis expositis, pastor descendit ad istam, quæsiuit diligenter, inuentam non reduxit, sed reuexit: noua cum illa & de illa intulit cœlis festa gaudiorum populis angelorum inuitatis ad solennitatem. Quid ergo? Propriis humeris dignatus est eam reportare, & curam illius non habebit? Ideo non confun
Psal.39.d. ditur dicere: Dominus solicitus est mei. Nec se existimat er
Psal.137.b rare cum item dicit: Dominus retribuet pro me. Et si quid est aliud quod curam dei circa ipsam significare videatur. Inde est quòd dominum sabaoth dilectum suum dicit, & eũ qui cum trãquillitate iudicat omnia, sibi intẽdere gloriatur.
Esa.49.d Quidni glorietur? Audiuit illum dicentem sibi: Nunquid mater potest obliuisci vt non misereatur filio vteri sui? Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui. Denique o culi domini super iustos. Et quid sponsa nisi congregatio iu storum? Quid ipsa, nisi generatio quærentium dominum, quærentium faciem sponsi? Non enim ille intendit huic, & non ista illi. Propterea vtrumque ponit dicens: Ille mihi, & D
Canti.2.d. ego illi. Ille mihi, quia benignus & misericors est: ego illi, quia non sum ingrata. Ille mihi gratiã ex gratia: ego illi gra tiam pro gratia. Ille meæ liberationi, ego illius honori. Ille saluti meæ, ego illius voluntati. Ille mihi & non alteri, quo niam vna sum columba eius: ego illi, & non alteri. Nec enim audio vocem alienorum, nec enim acquiesco dicentibus mi hi, Ecce hic est Christus: aut, ecce illic est. Hæc ecclesia.
Quid singulis quisque nostrum? Putamus ne in nobis quem- Mat.13.e
piam esse cui aptari queat quod dicitur: Quid dixi in nobis? Ego autẽ & de quouis intra ecclesiam constituto si quis hoc quęrat, non omnino reprehendendum censuerim. Nec enim vna vnius ratio est atque multorum. Denique non propter animam vnam, sed propter multas in vnam ecclesiam colligendas, in vnicam astringendas sponsam deus tam multa & fecit & pertulit cum operatus est salutem in medio terræ.
Psal.73.c. Charissima illa est vna vni, non adhærens alteri sponso, non cedens alteri sponsæ. Quid ista non audeat apud tam ambitiosum amatorem? Quid non ab illo speret qui se quæsiuit è cœlo, vocauit à finibus terræ? Nec modo quæsiuit, sed acqui siuit. Adde & de modo acquisitionis in sanguine acquisitoris. Alias vero (vt assolet) propterea magis præsumit, quoniam prospiciens in futurum non ignorat quoniam dominus se opus habet. Quæris ad quid? Ad videndum in bonitate e
E lectorum suorum, ad lætandum in lętitia gentis suæ, vt laudetur cum hæreditate sua. Nec parum hoc opus existimes, nullum dico tibi remanebit opus perfectum si hoc nutarit. Nonne de statu & consummatione ecclesiæ finis omnium pendet? Tolle hanc, & frustra inferior ista creatura reuelationem filiorum dei expectat. Tolle hanc, & neque patriarchæ neque prophetæ aliqui consummabuntur, cum Paulus
Heb.11.g asserat deum ita prouidisse pro nobis ne sine nobis consummarentur. Tolle hanc, & ipsa sanctorum angelorum pro imperfectione sui numeri gloria claudicabit, nec dei ciuitas de sui integritate gaudebit. Vnde ergo implebitur propositum dei, & mysterium voluntatis eius, magnumq; illud pietatis sacramentum? Vnde postremo dabis mihi infantes & lactentes
Psalm.8.d quorum ex ore laudem suam perficiat deus? Cœlum non habet infantes, habet ecclesia, quibus & dicit: Lac vobis potũ
2.Cor.3.a. dedi, non escam. Et hi ad laudem quasi complendam à propheta inuitantur, dicente: Laudate pueri dominum. Tu pu
Psal.112.a tas deum nostrum totam habiturum suæ gloriæ laudem do
Psal.137.a nec veniant qui in conspectu angelorum psallant sibi? Læta
Psal.89.b ti sumus pro diebus quibus nos humiliasti, annis quibus vi dimus mala. Hoc genus lætitiæ cœli nescierunt nisi per ecclesiæ filios: hoc nemo vnquam lætatur, qui nunquam non lętatur. Opportune post tristitiam gaudium subit, post laborem quies, post naufragium portus. Placet cunctis secu
F ritas, sed ei magis qui timuit. Iucunda omnibus lux, sed euadenti de potestate tenebrarum iucundior. Transisse de morte ad vitam, vitæ gratiam duplicat. Pars mea hæc in cœlesti conuiuio, & seorsum ab ipsis spiritibus beatis. Audeo dicere expertem meæ beatitudinis ipsam beatam vitam, nisi si dignetur fateri quòd per charitatem ea in me fruitur, & per me. Aliquid sane videtur etiam perfectioni illi accessisse ex
Luc.15.b me, neque hoc parum. Denique gaudent angeli ad pœniten tiam peccatoris. Quod si deliciæ angelorum lachrymæ meę, quid deliciæ? Omne opus ipsorum laudare deum, sed deest
Psal.65.c. laudi si desint qui dicant: Transiuimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium. Fœlix proinde in sua vniuersitate ecclesia, cuius omnis gloriatio impar est causę, non pro his tantum quæ illi iam facta sunt, sed pro his quoque quę de illa adhuc oportet fieri. Nam & de meritis quid solicita sit, cui de proposito dei firmior suppetit securiorque gloriandi ratio? Non potest seipsum negare deus, neque non facere quæ iam fecit, vt scriptum est, qui fecit quę futura sunt. Faciet, faciet, nec decrit suo proposito deus. Sic non est quod iam quæras quibus meritis speremus bona, præsertim cum audias apud prophetam: Non propter vos, sed propter me
Ezec.36.e. ego faciam, dicit dominus. Sufficit ad meritum scire quòd non sufficiant merita. Sed vt ad meritum satis est, de meritis non præsumere: sic carere meritis, satis ad iudicium est. Porro infantium renatorum neminem carere meritis, sed

Christi

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Christi habere merita. Quibus se tamen indignos reddunt si sua iungere nō nequiuerint,sed neglexerint:quod quidem periculum iam adultæ ætatis est. Merita proinde habere cures:habita, data noueris: fructum speraueris dei misericordiam,& omne periculū euasisti paupertatis, ingratitudinis, præsumptionis. Pernicioſa paupertas, penuria meritorum: *prou.30.b.* præsumptio autem spiritus,fallaces diuitiæ. Et ideo diuitias & paupertates ne dederis mihi domine, ait sapiens. Fœlix ecclesia, cui nec merita sine præsumptione, nec præsumptio absque meritis deest. Habet vnde præsumat,sed non merita. Habet merita, sed ad promerendum,non ad præsumendum. Ipsum non præsumere,nonne promereri est? Ergo eo præsumit securius,quo non præsumit: & non est quòd confundatur in verbo gloriæ, cui multa materies gloriandi. Miseri- *Psal.118.u.* cordiæ domini multæ,& veritas eius manens in æternum.

Psal. 84. d Quidni glorietur secura,in cuius testimonium gloriæ, mi- *psal. 39.a* sericordia & veritas obuiauerunt sibi? Siue igitur dicat, dile- *Ibidem.* ctus meus mihi:siue dicat, expectans expectaui dominum, & intēdit mihi:siue etiam,dominus solicitus est mei, vel si quę sunt eiusmodi voces aliæ atque alię, quæ diuinum quendam affectum ac singularem fauorem erga aliquid similiter expri mere videantur, nihil horum à se alienum putabit,cui ratio præsumendi domini constitutio est,præsertim cum non alteram videat sponsam, alteramve ecclesiam, cui possint fieri H quæ non possunt non fieri. Ergo de ecclesia patet quòd in nullo illa omnia sibi aptare verebitur. De vna anima quæritur etiam si sit spiritualis & sancta,liceat ne illi vllo modo audere in talibus. Neque enim prærogatiuas omnes vnius il lius catholicæ multitudinis, ob quam omnia fiunt, vna de multitudine arrogabit sibi, quantalibet emineat sanctitate. Et ideo difficilius, vt sentio ego,inuenietur(si tamen inuenietur) quomodo possit licere. Vnde necessarium reor alio istud sermone tentari,nec modo ingredi vias scrupulosæ di sputationis,quarum adhuc exitum ignoramus, nisi prius super verbo absc̄odito oratum fuerit ad eum qui aperit & nemo claudit,sponsum ecclesiæ Iesum Christum dominum nostrum, qui est super omnia deꝰ benedictus in secula, Amē.

Qualiter omnis altitudo se extollens aduersus scientiam dei, deijcitur: & de aduentu & mansione patris & uerbi apud animam deum diligentem, & familiaritate quæ inde inter deum & animam contrahitur. Sermo LXIX.

Cant.2.d. Dilectus meus mihi,& ego illi. Hanc vocem vniuersali ecclesiæ sermo superior assignauit, propter fa ctas sibi à deo promissiones vitæ eius quę nunc est pariter & futuræ. De anima proposita quęstio est, quia non potest sibi arrogare vna quod vniuersitas audeat, I nec aliquo modo ad se trahere illam. Si non licet, referamus proinde oportet ita ad ecclesiam, vt nullatenus ad personā. Nec modo hanc, sed & reliquas voces similes huic loquen- *psal.39.a* tes grandia, verbi gratia, Expectans expectaui dominum,& intendit mihi, & si quas alias sermo superior perstrinxit. Quod si quis licere putat, ego non abnuo, sed interest cui. Non enim cuicunque. Prorsus habet ecclesia dei spirituales suos qui non modo fideliter, sed & fiducialiter agant in eo, *1.Cor.1.c* cum deo quasi cum amico loquentes, testimonium illis perhibente conscientia gloriæ eius. Quinam illi sint,id quidem penes deum,tu vero audi qualem te esse oporteat si talis vis esse. Quod tamen dixerim non quasi expertus,sed quasi experiri cupiens. Da mihi animam nihil amantem præter deum, & quod propter deum amandum est,cui viuere Christus non tantum sit,sed & diu iam fuerit,cui studij & ocij sit prouidere deum in conspectu suo semper, cui solicite ambulare cum domino deo suo, non dico magna,sed vna volun tas sit,& facultas non desit:da inquam talem animam,& ego non nego dignam sponsi cura,maiestatis respectu,dominantis fauore, solicitudine gubernantis: & si voluerit gloriari, *Ibidem* non erit insipiens,tantum vt qui gloriatur,in domino glorie tur. Ita in quo multi audent, audet & vnus, sed alia ratione. Nempe sanctam multitudinem causæ supradictæ fidentem fa ciunt.sanctam animam duplex quædam ratio. Primo quidem quòd habeat in natura simplicissima sponsi diuinitas quasi vnum respicere multos, & quasi multos vnum. Nec ad mul- K titudinem multus erit, nec ad paucitatem rarus,nec ad diuer sitatem diuisus, nec restrictus ad vnum, nec anxius ad curas, nec perturbatus seu turbulentus ad solicitudines. Sic sane vni intentus,vt non detentus: sic pluribus vt non distentus.

Deinde quod vt probare suauissimum,ita charissimū probasse est: tanta est verbi dignatio,tanta beneuolentia patris verbi erga bene affectam & bene compositam animam(quod quidem ipsum patris munus, & verbi opus est)vt quam sua tali benedictione præuenerint & præparauerint sibi, sua quoque dignentur præsentia, & ita vt non modo ad eam ve- *Ioan. 14.c.* niant,sed etiam mansionem apud eam faciant. Non enim suf- ficit exhiberi,nisi & copiam sui prębeant. Quid est venire ad animam verbum? Erudire in sapientia. Quid est patrem ve- *Sap.8. d.* nire? Afficere ad amorem sapientiæ,vt dicere possit: Quia a- matrix facta sum formæ illius. Patris diligere est,& ideo patris aduentus ex infusa dilectione probatur. Quid faceret eruditio absque dilectione? Inflaret. Quid absque eruditiōe dilectio? Erraret. Denique errabant de quibus dicebatur. *Rom.10.c* Testimonium illis perhibeo quòd zelum dei habent, sed nō secundum scientiam. Non decet sponsam verbi esse stultam: porro elatam pater non sustinet. Pater enim diligit filium, & omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiā verbi, semper in promptu habet deiicere atque destruere,siue immittendo zelum, siue intendendo:quorum alterum mise- L ricordiæ,alterum iudicij est. Vtinam in me omnem extollen tiam comprimat,imò deiiciat, & ad nihilum redigat non accensus furor,sed infusus amor. Vtinam discam non superbire,sed vnctione potius q̄ vltione magistra. Domine ne in fu *Psal. 6. d.* rore tuo arguas me, sicut angelum extollentem se in cœlo: neque in ira tua corripias me,sicut hominē in paradiso. Ambo iniquitatem meditati sunt,altitudinem affectantes,ille po tentię,iste scientiæ. Denique credidit insipiens mulier polli centi,sed seducenti: Eritis sicut dij,scientes bonum & malū. *Gene.3.b* Iam sese ante seduxerat,cui persuaserat similem fore altissi- *Esa.14.d* mo. Nam qui se putat aliquid esse cum nihil sit,ipse se sedu- *Gala.6.a* cit. Verum vtraq; altitudo deiecta est, sed in homine mitius: iudicante ita illo qui omnia facit in pondere & mensura. Nam angelo in furore punito, imò damnato,homo iram tan tum sensit, & non furorem. Nempe cum iratus fuit,misericordiæ recordatus est. Propter hoc semen eius filij iræ & non furoris vsque in hodiernum diem. Si non nascerer filius iræ,non opus esset renasci. Si furoris filius nascerer: aut non contigisset,aut non profuisset renasci. Vis videre furoris filium? Si vidisti satanam tanquam fulgur cadentem de *Luc. 10.c.* cœlo,quod est in impetu furoris præcipitatum: & cognouisti de furore dei. Denique non est recordatus misericordiæ suæ:quia cum iratus fuerit,misericordiæ recordabitur, non M cum iam vsque ad furorem exarserit. Væ filiis diffidentiæ, his quoque qui ex Adam sunt,qui nati iræ filij,ipsi sibi iram in furorem, virgam in baculum imò in malleum diabolica obstinatione conuertunt. Denique thesaurizant sibi iram *Rom.2.* in die iræ. Ira autem accumulata,quid nisi furor? Peccauerūt peccatum diaboli,& diaboli sententia percelluntur. Væ etiā quamuis mitius quibusdam filiis iræ:qui nati in iram,non expectauerunt renasci in gratia. Nempe mortui in quo & nati,iræ filij permanebunt. Iræ dixerim,non furoris: quia vt piissime creditur,& humanissime gemitur,mitissimę sunt pœ næ totum quo addicti sunt aliunde trahentium. Ergo in furore diabolus iudicatus est:quia inuenta est iniquitas eius ad odium: hominis autem ad iram, & ideo in ira corripitur. Ita omnis altitudo contrita est,& quæ inflat,& quæ præcipitat, patre nimirum zelāte pro filio. Vtrobique siquidem iniuria filij est & de vsurpata potentia aduersus virtutem dei quæ ipse est, & de præsumpta scientia aliunde q̄ à sapientia *Psal. 34. b* dei quę nihilominus ipse est. Domine quis similis tibi? Quis nisi splēdor & figura substātiæ tuæ? Quis nisi imago tua? So *Philip.2.d* lus in forma tua, solus non rapinam arbitratus est esse se æqualem tibi altissimus altissimi filius. Quomodo non æqualis? etiam vnum estis ipse & tu. Sedes illi à dextris tuis, non sub pedibus. Quo pacto audet quis peruadere locum vnigeniti tui? Præcipitetur. Ponit sibi sedem in excelso: subuertatur cathedra pestilentiæ. Item quis docet hominem scientiam?

A tiam? Nonne tu ô clauis Dauid aperiens cui vis,& cui vis claudens? Et quomodo sine claue ad thesauros sapientiæ & scientiæ introitus imò irruptio tentabatur? Qui non intrat per ostium, fur est & latro. Petrus ergo intrabit qui claues accepit. Non tamen solus,nam & me si voluerit introducet, aliumq; excludet quem forte voluerit,in scientia & potesta- *Matt.16.c* te sibi data desuper. Et hæ claues quæ? Potestas aperiendi,& claudendi, atque inter excludendos & admittendos di scretio. Et non in serpente thesauri, sed in Christo. Et ideo non potuit dare scientiam serpens quam non habuit: sed qui habuit,dedit. Nec enim potuit habere potestatem quam non accepit: sed qui accepit, habuit. Dedit Christus,accepit Petrus,nec inflatus de scientia,nec precipitandus de potentia. Quare? Quia in neutra extollit se aduersus scientiam dei, qui nihil horū præter dei scientiam affectauit: sicut ille qui *1.Pet.1.d* dolose egit in conspectu eius,vt inueniatur iniquitas eius ad odium. Quomodo denique præter scientiam dei,qui se scribit Apostolum Iesu Christi secundum præscientiam dei patris? Et hæc dicta sint pro eo quod incidit de zelo dei quē intendit in præuaricantes angelum hominemq; Nam in ambobus reperit prauitatem, qualiter videlicet in ira & in furore suo destruxerit omnem altitudinem extollētem se aduersus scientiam dei. Nunc iam recurrendum ad zelum misericordiæ, id est qui non intenditur, sed qui immittitur,quo- B niam qui intenditur(vt iam diximus)iudicij est, & satis nos terruit ex memoratis exemplis tam grauiter punitorū. Propterea ibo ego mihi ad locū refugij à facie furoris domini, ad illum vtique pietatis zelum suauiter ardentem, efficaciter expiantem. Nunquid non expiat charitas? Et potenter. *Eccli.23.d* Legi quòd operiat multitudinem peccatorū: sed dico,Nunquid non idonea est seu sufficiens ad deiiciendam humiliandamque omnem extollentiam oculorum & cordis? Et maxime. Nam non extollitur,non inflatur. Si ergo dominus Iesus dignetur venire ad me,vel potius in me,non in zelo furoris, & ne ira quidem: sed in charitate & spiritu mansuetudinis, æmulans me dei æmulatione (quid enim ita dei vt charitas? nempe & deus est) si inquam in ista venerit, in hoc cognoscam quòd non sit solus, sed venerit etiam pater suus cum eo. Nam quid æquè paternum? Propter hoc nempe,non pa- *2.Cor.1.d.* ter verbi tantum, sed & pater misericordiarum est appellatus,quòd innatum habeat misereri semper & parcere. Si sensero aperiri mihi sensum vt intelligā scripturas,aut sermonē sapientię quasi ebullire ex intimis,aut infuso lumine desuper reuelari mysteria,aut certe expandi mihi quasi quoddam largissimum cœli gremium, & vberiores desursum influere animo meditationum imbres,non ambigo sponsum adesse.

Verbi siquidem hæ copiæ sunt,& de plenitudine eius ista accipimus. Quod si se pariter infuderit humilis quædam,sed pinguis intimę aspersionis deuotio,vt amor agnitę veritatis C necessarium quoddam odium vanitatis in me generet & con temptum, ne forte aut scientia inflet', aut frequentia visitationum extollat me:tūc prorsus paternè sentio agi mecum, & patrem adesse non dubito. Si autem perseuerauero huic dignationi dignis semper(quod in me est)affectibus & actibus respondere,& gratia dei apud me vacua non fuerit: etiam mansionem apud me faciet tam pater enutriens quàm verbum erudiens. Quanta putas ex hac mansione inter animam & verbum familiaritatis gratia oriatur,quanta de familiaritate sequatur fiducia? Non est (vt opinor)quòd iam talis anima dicere vereatur. Dilectus meus mihi: quæ ex eo quòd se diligere,& vehementer diligere sentit, etiam diligi nihilominus vehementer non ambigit, ac de sua singulari intentione,solicitudine, cura,opera,diligentia,studioq; quo incessanter & ardēter inuigilat quemadmodum placeat deo, æquè hæc omnia in ipso indubitanter agnoscit recordans *Matt.7.d* promissionis eius: In qua mensura mensi fueritis,remetietur vobis: nisi quòd redhibitionem gratiæ prudens sponsa ad suam magis cauta est trahere partem, sciens se potius præuentam à dilecto. Inde est quod illius operam præfert.

Cant.2.d Dilectus inquiens meus mihi,& ego illi. Ergo ex propriis quæ sunt penes deum agnoscit: nec dubitat se amari quæ amat. Ita est. Amor dei amorem animæ parit, & illius præcurrens intentio intentam animam facit,solicitudoq; solicitam. Nescio enim qua vicinitate naturæ cum semel reuelata facie D gloriam dei speculari anima poterit,mox illi se conformari necesse est, atque in eandem imaginem transformari. Igitur qualem te paraueris deo, talis oportet appareat tibi deus. Cum sancto sanctus erit, & cum viro innocente innocens e- rit. Quidni æquè & cum amante amans,& cum vacante va- *Psal.17.d* cans, & cum intento intentus, & solicitus cum solicito.

Denique ait:Ego diligentes me diligo,& qui mane vigi- *Prou. 8.b.* lauerint ad me,inuenient me. Vides quomodo non solum de amore suo certum te reddat, si quidem tu ames illum:sed etiam de solicitudine sua quam pro te gerit,si te senserit solicitum sui. Vigilas tu? vigilat & ille. Consurge in nocte in principio vigiliarum tuarum. Accelera quantum vis etiam ipsas anticipare vigilias,inuenies eum non præuenies. Temere in tali negocio vel prius aliquid tribuis tibi vel plus, & magis amat & ante. Si hæc anima scit,imò quia scit,miraris quòd illa maiestatem quasi cętera non curantem soli sibi intendere glorietur, cui soli ipsa postpositis curis omnibus to ta se deuotione custodit. Sermo finem desiderat, sed vnum dico spiritualibus qui in nobis sunt mirum quidem,sed verum:animam deum videntem haud secus videre quàm si so la videatur à deo. Ea ergo fiducia dicit illum intendere sibi, E sęq; illi, nihil præter se & ipsum videns. Bonus es domine animæ quęrenti te, occurris,amplecteris,sponsum exhibes, qui dominus es, imo qui es super omnia deus benedictus in secula, Amen.

Vnde sponsus dilectus dicatur, & de ueritate, mansuetudine & iustitia, cæterisque uirtutibus que sunt lilia inter que pascitur. Sermo LXX.

Dilectus meus mihi,& ego illi: qui pascitur inter lilia. Quis huic iam imputet præsumptioni vel inso- *Canti.2.d.* lentię, si se dicat iniisse societatem cum illo qui pascitur inter lilia? Etiam si inter sidera pasceretur, eo solo quo pasceretur,nescio quid magnum videri possit cū eiusmodi amicitias seu familiaritatem habere. Aliquid prorsus ignobile & humile sonat,pasci. Nunc vero cum & pasci inter lilia perhibetur, deiectionis adiectio longius amouet & propulsat temeritatis notam. Quid enim sunt lilia? luxta verbum domini,fœnum quod hodie est, & cras in clibanum mittitur. Quātus est iste qui fœno pascitur, quasi vnus agno *Mat.6.d.* rum aut vitulorum? Et agnus plane & vitulus saginatus. Sed tu forte vigilantius aduertisti non pabulum hoc loco designari, sed locum: nec enim dictum est,liliis eum pasci: sed, F inter lilia. Esto. Non fœnum comedit vt bos, in fœno tamen versari, & super fœnum discumbere instar vnius de turba, quid eminentię habere potest? Quid vero glorię hinc,habere dilectum illum qui hoc egerit? Et secundum literā quidem sponsę verecundia & cautela prudentię eius in loquendo satis apparet, vtique disponentis sermones suos in iudi- cio,& rerum gloriam verborum modestia temperātis. Alias *psal.111.a.* autem non ignorat vnum esse & qui pascitur, & qui pascit: inter lilia commorantem,& regnantem super sidera. At libēter humilia dilecti memorat,propter humilitatem quidem, vt dixi,magis autem quod exinde cœpit esse dilectus,ex quo & pasci. Nec modo exinde,sed inde. Nā qui in altissimis est dominus,in imis est dilectus,super sidera regnans,& inter lilia amans. Amabat & super sidera,quia nusquam & nunquam potuit non amare,quia amor est: sed donec ad lilia descēdit, & pasci inter lilia compertus est, nec amatus est nec factus dilectus. Quid? Num amatus est à patriarchis & prophetis? Est,sed non prius quàm visus est,& ab ipsis inter lilia pasci. Neque enim non viderunt quem præuiderunt: nisi ita quis absque spiritu sit,vt videntem in spiritu,puret videre nihil. Vnde ergo videntes (nam sic prophetę appellati sunt)si ni- *1.Reg.9.b* hil viderunt? Inde est quod voluerunt videre quę non vide- runt. Nec enim poterant velle videre in corpore, quem in spiritu non vidissent. Sed dico,nunquid omnes prophetę? Quasi omnes videre voluerint, aut fuerit omnium fides? Sed enim qui viderunt, aut prophetę fuerunt,aut prophetis acquiescentes. Et credidisse enim,vidisse est. Non modo namque qui per prophetię spiritum,sed & qui per fidem videt,si quis ipsum quoque dicat videre in spiritu,mihi non videtur errare.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G errare. Ita ergo quòd ad lilia descendere,& inter lilia pasci dignatus est is qui omnes pascit: dilectum fecit illum,quia non potuit ante diligi quàm agnosci. Ac per hoc cum de dilecto facta est mentio,pulchre & illud memoratum est,quod dilectionis & agnitionis extitit causa. Quærenda in spiritu refectio hæc inter lilia:nam corporea cogitare ridiculũ est. Quia ipsa lilia spiritualia(si quidem potuerimus)demõstranda à nobis erunt. Puto hoc quoque dicere nos oportebit,vnde inter lilia pascatur dilectus,liliis ne ipsis, an aliis inter lilia reconditis herbis vel floribus? Et in his illud mihi difficilius apparet,quod pasci non pascere perhibetur. Nam quia pascat dubium non est,nec enim indignum ei. At pasci,indigentiam sonat,& ne spiritualiter quidem sine iniuria maiestatis facile illi posse assignari videtur. Nec ego sane recordor vsque modo aduertisse me in hoc cantico pastum vspiá perhiberi, cum pascentem puto recordemini & vos mecum.

Cant. 1. b Denique postulauit sibi aliquando demonstrari vbi in meridie pasceret & cubaret. Et nunc quidem(quod necdum dixerat)perhibet pasci,sed non similiter postulat locum indicari sibi: sed ipsa indicat, assignans inter lilia. Nouit hoc, illud non nouit:quia æquè præsto esse non potest quod sublime & in sublimi est,& quod humile & super terram. Sublime opus,sublimis & locus:nec accessus ad eum vsque adhuc vel ipsi sponsę. Et ideo semetipsum exinaniuit vsque ad hoc vt pasceretur ipse omnium pastor,& inuentus est inter lilia, & visus ab ecclesia, adamatus est ab inope pauper,factus dilectus propter similitudinem. Non solum autem,sed & propter veritatem & mansuetudinem & iustitiam:q; per eam scilicet promissiones adimplętę sunt,quod superbi dęmones vna cũ principe suo iudicati sunt,q; iniquitates remissę sunt.

Psal. 44. a.

Talis ergo apparuit qui merito amaretur verax per se, mitis hominibus,iustus pro hominibus. O vere amandum & totis medullis cordis amplectendum sponsum. Quid iam cunctetur ecclesia totam se tota deuotione committere tam fido redditori,tam pio indultori,tam iusto propugnatori? Porro pręmiserat propheta dicens: Specie tua & pulchritudine tua intende prospere. Vnde species hæc & pulchritudo? Puto ex liliis. Quid lilio speciosius? Sic nihil formosius sponso.

Ibidem.

Ibidem. Quæ sunt ergo illa lilia, è quibus species decoris eius? Procede, inquit, & regna propter veritatem & mansuetudinem & iustitiam. Lilia sunt,lilia inquam orta de terra, nitentia super terram,eminentia in floribus terræ, fragrãtia super odorem aromatum. Ergo inter hæc lilia sponsus, & omnino ex his speciosus & pulcher. Alias enim (quod quidem ad carnis infirma spectat:) non erat ei species neque decor. Bonum autem lilium veritas,candore conspicuum, odore præcipuũ.

Esa. 53. a.

I Denique candor est lucis æternæ, splendor & figura substantię dei. Lilium plane, quod ad nouam benedictionem terra nostra produxit & parauit ante faciem omnium populorum, lumen ad reuelationem gentium. Donec sub maledicto fuit terra,spinas & tribulos germinauit. At nunc veritas de terra orta est, domino benedicente, speciosus omnino quidẽ flos campi,& lilium conuallium. Agnosce lilium ex candore, qui mox in ipso exortu floris pastoribus de nocte emicuit,dicente euangelio,quia angelus domini stetit iuxta illos,& claritas dei circumfulsit illos. Bene dei,quia non angeli,sed lilij candor ille aderat, sed illuc micabat abusque Bethleem. Agnosce liliũ & ex odore, quo & lõge positis innotuit. Magis. Et quidem stella apparuit, sed eam minime viri graues secuti fuissent, nisi intima quadam suaueolentia orti lilij traherentur. Et vere lilium veritas,cuius odor animat fidem,splendor intellectum illuminat. Leua etiam oculos nunc in ipsam personam domini,qui in euangelio loquitur: Ego sum veritas. Et vide quàm competenter veritas lilio comparetur. Si non aduertisti, aduerte de medio floris huius quasi virgulas aureas prodeuntes, & cinctas candidissimo flore pulchre ac decẽter dispositio in coronam: & agnosce auream in Christo diuinitatem humanę coronatam puritate naturæ,id est Christum in diademate quo coronauit eum mater sua. Nã in quo coronauit eum pater suus,lucem inhabitat inaccessibilẽ,nec posses in eo illum interim adhuc videre. Sed de hoc alias.

Sap. 7. d.

Luc. 2. c

Psal. 84. a

Luc. 2. b.

Ioan. 14. b.

Nunc vero lilium veritas est. Est & mansuetudo. Et bene lilium mansuetudo habens innocentiæ candorem,& odorem spei, quoniam sunt reliquiæ, inquit, homini pacifico. Bonæ K spei vir mãsuetus,nec minus etiam in præsenti lucidũ quodam vitæ est socialis exemplar. An non lilium quæ lucet officio,redolet spe? Adde quod sicut veritas de terra orta est, *Psal. 84. b.* ita mansuetudo. Nisi quis dubitet ortum de terra agnum do *Esa. 16. a* minatorem terræ,illum agnum qui ad occisionem ductus est *Esa. 53. c* & non aperuit os suum. Nec tantum mansuetudo seu veritas de terra orta est,sed & iustitia: propheta dicente: Rorate cœ *Esa. 45. b* li desuper,& nubes pluant iustum: aperiatur terra,& germinet saluatorem, & iustitia oriatur simul. Quod autem iustitia lilium sit, recordamini de scriptura,quia iustus germinabit sicut lilium,& florebit in æternum ante dominum. Nequaquam lilium hoc hodie est, & eras in clibanum mittitur, *Psal. 111. b.* quia in æternum florebit. Et florebit ante dominum,cuius in memoria æterna erit iustus, & ab auditione mala non timebit,illa scilicet auditione qua in clibanum ignis peccatores ire iubentur. Porro huius lilij candor cui non splendet,nisi *Sap. 5. c* cui non placet? Denique sol est,non ille qui oritur super bonos & malos. Neque enim qui dicturi sunt: Sol iustitiæ non ortus est nobis: lucem illius quandoque viderunt: viderunt autem quotquot audierunt: Vobis autem qui timetis deum, orietur sol iustitię. Ergo candor huius lilij apud iustos, fra- *Mala. 4. a.* grantia etiam vsque ad iniquos diffunditur,etsi non in bonum ipsis. Denique audiuimus iustos,dicentes,quia Christi *2. Cor. 2. d* bonus odor sumus in omni loco, sed aliis quidem odor vitæ in vitam, aliis odor mortis in mortem. Quis vel sceleratissimus iusti non probet opinionem, quanuis non amet opus? L Et beatus si se nõ iudicat in eo quod probat. Iudicat autem, *Rom. 14. d* q; probans bonum,& non amans: ideoque non beatus plane, sed miser, proprio condemnatus iudicio. Quid eo miserius cui odor vitę,non vitæ,sed mortis nũcius est? Imo nec nũcius quidẽ, sed baiulus. Sunt multa apud sponsum & alia lilia præter hæc quæ ex propheta inciderunt nobis, veritatem lo quor & mansuetudinem & iustitiam, nec erit difficile iam cuilibet vestrum similia reperire per semetipsum in orto tã delicioso sponsi. Abundat & superabundat talibus. Quis illa enumeret? Nempe quot virtutes, tot lilia. Quis finis virtutũ apud dominum virtutum? Quod si plenitudo virtutum in Christo & liliorum, & fortassis propterea ipse se lilium appellauit, quod totus verse tur in liliis, & omnia quæ ipsius sunt,lilia sint: conceptio,ortus, conuersatio,eloquia,miracula,sacramenta,passio,mors,resurrectio, ascẽsio: quid horum non candidum,& non suauissime redolens? Tanta denique in conceptione refulsit superni luminis claritas de superueni- *Ioan. 20. g* entis abundantia spiritus, vt ne ipsa quidem virgo sancta sustinuisset, si non sibi obumbratum foret à virtute altissimi. M Porro ortum candidauit incorrupta virginitas matris,conuersationem innocentia vitæ, eloquia veritas, miracula puritas cordis,sacramenta pietatis arcanum, passionem patiendi voluntas,mortem libertas non moriendi, resurrectionem martyrum fortitudo,ascensionem exhibitio promissionum. Quam bonus fidei odor in his singulis,nostra quidem qui cã dorem non vidimus,tempora & viscera replens. Et beati qui *Ioan. 20. g* non viderunt,& crediderunt. Pars mea in his odor vitæ qui procedit ex ipsis. Is infusus naribus meis apto quodam fidei instrumento,& quidem copiosius pro multitudine liliorum, sane & exilium leuat, & patriæ desiderium assidue innouat in visceribus meis. Habent lilia & aliqui sodalium sponsi, sed non copiam. Omnes enim ad mensuram spiritum acceperunt,ad mensuram virtutes & dona. Solus ille non habet mo *Ioan. 3. d.* dum,qui habet totum. Aliud est lilia habere,aliud non nisi lilia habere. Quem dabis mihi de filiis captiuitatis adeo innocentem & sanctum,qui totam terram suam floribus occupare potuerit,& istiusmodi floribꝰ? Nec infans certe vnius diei *Iob. 15. b* sine sorde est super terram. Magnus est qui tria vel quatuor lilia ædificare potuerit in terra sua in tanta densitate spinarum & tribulorum, quæ sunt germina inueterata maledictionis antiquę. Mecum vero qui pauper sum, bene agitur si vnquam ab hac pessima segete iniquitatum videlicet atque vitiorum tantillum terrę meę vendicare extirpando & excolendo sufficiam,vnde vnum saltem producere lilium possim, si forte & penes me pasci interdum dignetur is qui pascitur inter lilia. At parum dixi, vnum de penuria cordis mei os meum

A meum locutum est. Vnum prorsus nõ sufficit, duo ad minus necessaria sunt. Dico autem continentiam & innocentiam. quarum vna sine altera nec saluabit. Frustra denique ad vnãquãlibet harum inuitabo sponsum, qui non ad lilium pasci, sed inter lilia perhibetur. Dabo proinde operã habere lilia, ne de singularitate causetur lilij,qui non vult nisi inter lilia *Psal. 26. c* pasci,& sic declinet in ira à seruo suo. Pono itaque primam omnium innocentiam: & si huic iungere continentiam quiuero, diuitem me putabo in possessione liliorum. Rex sum autem si tertiam his adiungere potero patientiam. Et quidẽ possunt sufficere illę, sed quia & deficere in tentationibus *Iob. 7. a.* possunt,siquidem tentatio est vita hominis super terram: opus profecto patientia est,quę vtriusque sit quasi tutrix quędam & custos. Puto si venerit amator ille liliorum,& ita inuenerit, quòd non dedignabitur iam pasci apud nos,& apud nos facere pascha: vbi illi & multa suauitas in duabus,& magna erit securitas propter tertiam. Verum quo pacto dicatur pasci, qui pascit omnia,postea videbitur. Nunc vero apparet sponsum non modo apparere inter lilia, sed minime omnino extra lilia posse aliquando inueniri,cum omne quod de eo est & ipse sit, lilium sponsus ecclesiæ Iesus Christus dominus noster, qui est super omnia deus benedictus in secula, Amen.

B *Vnde est animæ candor liliorum, quod sponsus & pascit nos, & pascitur à nobis. Et qualis sit unitas animæ sanctæ ad deum. Sermo* LXXI.

Cantic. 2. a In his præcedentis sermonis, principium huius. Est ergo lilium sponsus, sed non lilium inter spinas, quoniam non habet spinas qui peccatum nõ fecit. Denique sponsam protestatus est lilium inter spinas,quoniam si dixerit vel ipsa quia spinas non habeat, seipsam seducit, & veritas in ea non est. Se vero florem quidẽ & *Ibidem.* lilium professus est,non tamẽ inter spinas. Magis autem,ego (inquit)flos campi,& lilium conuallium: & non est spinarum mentio, q; solus sit hominum qui opus non habeat dicere: *Psal. 31. a.* Conuersus sum in ęrumna mea dum configitur spina. Ergo absque liliis nunquam est, qui absque vitiis semper est: quia totus & semper est candidus,speciosus forma prę filiis homi- *Psal. 44. a.* nũ. Tu ergo qui hæc audis vel legis,cura habere lilia penes te,si vis habere hunc habitatorem liliorum habitãtem in te. Opus tuum,studium tuum,desiderium tuum,lilia esse protestentur moralis quidam rerum ipsarum candor atque odor. Habent & mores colores suos,habent & odores. Neq; enim C in spiritibus idipsum est color & odor, non magis q̃ in corporibus. Ergo de colore conscientia consultetur,de odore *Exo. 5. d.* fama. Fœtere fecistis odorem nostrum coram Pharaone & seruis eius,aiunt illi dicẽtes de opinione. Porro colorẽ operi tuo dat cordis intentio,& iudiciũ conscientiæ. Nigra sunt vitia,virtus candida est. Inter hanc atque illa,conscientia cõsulta discernit. Stat sententia domini de oculo nequam & lucido,qua inter candidum & nigrum certos fixit limites,& diuisit lucem à tenebris. Quod ergo de corde puro & conscientia egreditur bona,candidum est,& est virtus. Si autem & bona fama secuta fuerit, & lilium est,quippe cui nec candor lilij desit nec odor. Porro virtus etsi non propterea maior,pulchrior tamen illustriorq; efficitur. Quod si in conscientia neuus fuerit,nec quod ex ea pdierit,carebit neuo. Nã si radix in vitio: & ramus. Ac per hoc quicquid illud fit quod radix vitiata non absque traduce vitij ex se producat: verbi gratia,sermo,actio,oratio: etiã si fama applaudere videatur, non est quod debeat lilium dici,quiã & si odor conniuere videtur, sed non color. Quo pacto enim lilium cum impuritatis neuo? Nec sane fama valebit vendicare virtuti, quod esse vitium conuicerit conscientia. Erit quidem virtus contenta candore conscientiæ,vbi sequi non poterit odor famę: cæterum odor famę nec excusare sufficiet vitium conscientiæ decoloris. Prouidebit tamen semper(quod in se est)homo virtutis bona,non tantum coram deo,sed etiam coram hominibus,vt vere sit lilium. Sed est etiam candor animæ indulgentia dei,ipso dicente per prophetam: Si fuerint peccata vestra *Esaiæ. 1. c* vt coccinum, quasi nix dealbabũtur: & si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt. Et est candor quem sibi induit is qui miseretur in hilaritate. Etenim si intuearis illũ D quem propheta depingit iucundum hominem,qui miseretur *Psal. 111. a.* & commodat: nonne is tibi videbitur de ipsa animi iucunditate induisse candorem quendam pietatis vultui pariter & operi suo? Sicut è regione si ex tristitia & velut ex necessitate quis tribuat, non candidum plane, sed tetrũ prefert manu & fronte colorem. Et ideo hilarem datorem diligit deus. *1. Cor. 9. b* Nũquid & tristẽ? Profecto qui respexit ad Abel ob alacritatis cãdorẽ: auertit faciẽ à Cain, quia conciderat facies eius, vtiq; à tristitia & liuore. Aduerte qualis color tristitię seu in uidiæ sit,qui dei à se auertit aspectũ. Pulchre & eleganter in colorando beneficio candor iucunditatis laudatus est voce illa poetæ: Super omnia vultus Accessere boni. Nec modo hilaris dator, sed & qui tribuit in simplicitate,diligitur à deo, & simplicitas candor est. Probamus à contrario, nam neuus duplicitas. Parum dixi, macula est. Quid duplicitas nisi dolus? Sedenim qui dolosè egit in conspectu dei,inuenta est iniquitas eius ad odiũ. Et ideo beatus cui non imputabit dominus peccatum,nec est in spiritu eius dolus. Pulchre dominus *Psalm. 31. a* paucis vtrãque notauit maculam,dolũ tristitiamq;,nolite,in- *Matt. 6. a* quiens,fieri sicut hypocritæ tristes. Spõsus itaque & cum sit virtus,in virtutibus complacet sibi: & cum sit lilium,libẽter inter lilia commoratur: & cum sit candor,delectatur cãdidis.

Et fortassis hoc est quod dicitur pasci inter lilia, candore & odore virtutũ delectari. Et quidẽ pascebatur olim corpo- E raliter apud Mariã & Marthã,& recũbens etiã corpore inter lilia(illas loquor,nam lilia erant)nihilominus spiritũ refocil labat deuotione & virtutibus mulierũ. Quod si illa hora intrasset propheta aut angelus seu alius quiuis spiritualis, tñ nõ ignorans quæ maiestas recũberet,nõne stupens dignationẽ & familiaritatẽ quam illi esse conspiceret cũ puris animis pudicisq; corporibus tamẽ terrenis & sexus infirmioris, merito testaretur,quia vidi illum nõ modo cõmorantẽ,sed & pascentẽ inter lilia? Ita ergo secũdũ vtrũq;(carnẽ dico & spiritũ) pasci inter lilia sponsus inuentus est. Puto aũt q; & ipse vicissim pasceret,sed in spiritu. Hoc ipso quo pascebat, quomodo pascebat? Quomodo inq; cõfortabat timiditatẽ fœminarũ,iucũdabat humilitatẽ,impiguabat deuotionẽ? Sed si vidisti q; pasci illi sit pascere,vide etiam nunc ne forte & econuerso pascere sit ei pasci. Domine qui pascis me à iuuentute *Gene. 48. c* mea, ait sanctus patriarcha Iacob. Bonus pater familias, qui suorum domesticorum curam gerit,maxime in diebus malis, vt alat eos in fame,cibans illos pane vitę & intellectus,& sic nutriens ad vitam æternam. At pascens ita puto nihilominus pascitur ipse, & quidem escis quibus libenter vescitur profectibus nostris. Etenim gaudium domini fortitudo nostra. Ita ergo & cum pascit pascitur, & pascitur cum pascit, simul nos suo gaudio spirituali reficiens,& de nostro æquè spirituali profectu gaudens. Cibus eius pœnitentia mea, & F cibus eius salus mea,cibus eius egoipse. An non cinerem tan *Psal. 101. b* quam panem manducat? Ego autem quia peccator sum,cinis sum,vt manducer ab eo. Mandor cum arguor, glutior cũ instituor,decoquor cum immutor, digeror cũ transformor, vnior cum conformor. Nolite mirari hoc,& manducat nos, & manducatur à nobis,quo arctius illi astringamur. Non sane alias perfecte vnimur illi. Nam si manduco & non mandu cor, videbitur in me esse ille,sed nondum in illo ego. Quod si manducor quidem nec manduco, me in se habere ille, sed nõ etiam in me esse videbitur. Nec enim perfecta vnitio in vnoquouis horum. Si enim manducet me,vt habeat me in se: & à me vicissim manducetur vt sit in me,quatinus integra firmaq; sit connexio,cum ego in eo, & nihilominus in me ipse erit. Vis tibi per simile ostendam quod dicitur? Attolle oculos nunc in quandam sublimiorem quidem rerum conuenientiam, similem tamen huic. Si ipse sponsus in patre ita esset vt non tamen in ipso pater, aut ita pater in ipso esset vt non esset ipse in patre: audeo dicere,& ipsorum citra perfectum vnitas remaneret, si tamen iam vnitas esset. Nunc vero cum & ipse in patre, & pater in ipso sit,nõ est quo claudicet vnitas,sed vere perfecteq; vnum sunt ipse & pater. Sic igitur *Psal. 72. d* anima cui adhærere deo bonum est,non ante se existimet ipsi perfectè vnitam, nisi cum & illum in se,& se in illo manentẽ persenserit. Non quia vel tunc vnum dicatur cum deo, sicut

vnum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G vnum sunt pater & filius: quanuis qui adhæret deo, vnus spi-
1.Cor.6.d ritus est. Legi hoc, sed illud non legi. Non dico de me, qui
nihil sum, sed plane nemo nisi demens siue de terra, siue de
Ioan.10.f cœlo vsurpabit sibi illam vnigeniti vocem. Ego & pater v-
num sumus. Et tamen ego licet puluis & cinis, fretus quidem
scripturę authoritate minime istud dicere verear, quia vnus
1.Ioan.4.d cum deo spiritus sum: si vnquam tamen certis fuero persua-
sus experimentis deo me adhærere instar vnius illorum qui
in charitate manent, ac per hoc in deo manent, & deus in eis,
manducantes deum, & manducati à deo. Nam de tali adhæ-
1.Cor.6.d sione puto dictum: Qui adhæret deo, vnus spiritus est. Quid
ergo? Dicit filius. Ego in patre, & pater in me est, & vnum
sumus. Dicit homo, Ego in deo, & deus in me est, & vnus spi
ritus sumus. Sed nunquid pater & filius vt sint in inuicem,
ac proinde vnum, inuicem se manducant, sicut deus & homo
mutua se quadam in sese manducatione traiiciunt, vt per hoc
etsi non vnum, vnus certe spiritus sint? Absit. Nec enim vno
modo insunt sibi hi atque illi, sed neque vna vnitas vtrorun-
que. Denique innuitur tibi vnitatum diuersitas per vnus &
vnum, quoniam nec patri & filio vnus, nec homini & deo v-
num poterit conuenire. Tu si sapis occasione accepta eris sa
pientior, prudenter aduertens illic quidem per vnum vnita-
tem substantię vel naturæ: hic vero per vnus equè vnitatem,
sed ideo longe alteram, quia inter substantias & naturas, ho
H mini nempe & deo sua cuique & natura, & substãtia est, cum
patris filioq; constet penitus esse vnam. Vides illam nec vni-
tatem esse si quidem huic singulari summęq; vnitati compa-
retur? Nam quomodo vnitas vbi numerus naturarum, subsiã
tiarum diuersitas? Et tamen vnus spiritus dicitur & est cum
deo anima adhęrens deo, nec prędudicat rerum pluralitas v-
nitati huic, quam facit non confusio naturarum, sed voluntа-
tum consensio. Propter hanc quoque multa corda vnum, &
Act.4.f multæ animæ vna dicuntur, sicut scriptum est: Multitudinis
credentium erat cor vnum, & anima vna. Et hæc ergo vnitas.
Cæterum quid ad illam quæ non vnitione constat, sed extat
æternitate? Non plane illã quædam instar huius mutua man-
ducatio facit, quia nec fit. Est enim. Sed nec coniunctio vel
quasi compositio, vel tale aliquid quod vnius non est. Est au
tem patri filioq; natura, essentia, voluntas non modo vna, sed
vnum. Hoc nempe est illis esse quod naturam esse: hoc velle
quod esse, vel naturam esse. Non est itaque quod vnitas qua
vnũ sunt pater & filius, dicatur fieri de naturis vel essentiis,
vel voluntatibus, quia non sunt: non est quod dicatur vel fie-
ri, quia est. Nec enim factitia est, sed natiua. Sunt in sese pater
& filius, non solum ineffabili, sed etiam incomprehensibili
modo sui ipsorum capabiles pariter & capaces, sed sane ita
capabiles vt non partibiles, ita capaces vt non participes. Nã
I vt in hymno ecclesia canit: In patre totus filius, & totus in
verbo pater. Est pater in filio, in quo sibi semper bene com-
placuit: & est filius in patre, à quo vt nunquam non natus,
1.Ioan.4.f ita nunquam est separatus. Porro per charitatem homo in
deo, & deus in homine est, dicente Ioanne: quia qui manet in
charitate, in deo manet, & deus in eo. Consensio quædam
hæc vt sint duo in vno spiritu, imò vnus spiritus sint. Vides
ne diuersitatem? Non est idem profecto consubstantiale &
consentibile. Quanquam si aduertisti, satis tibi per vnus &
vnum, ipsarum quoque innuitur differentia vnitatum, quo-
niamquidem nec patri & filio, vnus: nec homini & deo, vnũ
poterit conuenire. Non possunt dici vnus, pater & filius, quia
ille pater, & ille filius est: vnum tamen dicuntur & sunt, q
vna omnino illis & non cuique sua subStantia est. Quo con-
tra homo & deus, quia vnius non sunt substantiæ vel naturę,
vnum quidem dici non possunt, vnus tamen spiritus certa &
absoluta veritate dicuntur, si sibi glutino amoris inhęreant.
Quam quidem vnitatem non tam essentiarum cohærentia fa
cit, q̃ conuiuentia voluntatum. Patet (ni fallor) satis non
modo diuersitas, sed & disparilitas vnitatum, vna in vna, al-
tera in diuersis existente essentiis. Quid tã distans à se quàm
vnitas plurium & vnius? Ita inter vnitates (vt dixi) discrimi-
nant vnus & vnum, q per vnum quidẽ in patre & filio essen-
tiæ vnitas, per vnus vero inter deum & hominem non hæc,
sed cõsentanea quędam affectionum pietas designatur. Cum
adiectione tamen etiam pater & filius saniſſime dicuntur
vnus, verbi causa vnus deus, vnus dominus, & quicquid aliud K
est quod ad se quisque & non ad alterum dicitur. Siquidem
non est illis diuersa diuinitas siue maiestas, non magis q̃ sub-
stantia, vel essentia vel natura. Nempe hæc ipsa omnia si pie
consideres, non diuersa seu diuisa in illis, sed vnum sunt. Mi
nus dixi, vnum sunt & cum illis. Quid illa vnitas qua multa Act.4.f
corda vnum, & multæ animæ vna leguntur? Nec consenda
(vt reor) nomine vnitatis comparata huic quæ non multa v-
nit, sed vnum singulariter signat. Ergo singularis ac summa
illa est vnitas quæ non vnitione constat, sed extat æternи-
tate. Nec sane hanc spiritualis illa præfata manducatio facit,
quia nec fit. Est enim, Multo minus eam facere putanda est
essentiarum qualiscunque coniunctio, seu consensio volun-
tatum, quia non sunt. Vna enim illis (vt dictum est) & essen-
tia & voluntas: vni vero non est consensus, non compositio,
non copulatio, aut tale aliquid. Duas esse oportet ad minus
voluntates vt sit consensus, duas æquè essentias vt sit coniun
ctio siue vnitio per cõsensum. Horum nihil in patre & filio,
quippe nec essentias duas, nec duas habentibus voluntates.
Vna est vtraq; res illis, vel potius (vt præfatum me memini)
vnum duo ista in illis, vnum & cum illis sunt, ac per hoc ipsi
sicut incomprehensibiliter, ita incommutabiliter inuicem in
se manentes, vere & singulariter vnum sunt. Si quis tamen
inter patrem & filium dicat esse consensum: non contendo, L
dummodo nõ voluntatum vnionem, sed vnitatem intelligat
voluntatis. At qui deum & hominem, quia propriis extant ac
distant & voluntatibus & substantiis, longe aliter in se alter-
utrum manere sentimus, id est non substantiis confusos, sed
voluntatibus consentaneos. Et hæc vnio ipsis communio vo-
luntatum, & consensus in charitate. Fœlix vnio si experiaris,
nulla si comparaueris. Vox experti. Mihi autẽ adhærere deo Psal.72.d
bonum est. Bonum plane, si omni ex parte adheseris. Quis est
qui perfecte adhæret deo, nisi qui in deo manẽs tanquam di-
lectus à deo, deum nihilominus in se traxit vicissim diligen
do? Ergo cum vndique inhærent sibi homo & deus, inhærẽt
autem vndique intima mutuaq; dilectione inuisserati alteru
trum sibi: per hoc deum in homine, & hominem in deo esse
haud dubie dixerim. Sed homo quidem ab æterno in deo tan
quam ab æterno dilectus, si tamen ex illis sit qui dicũt, Quo- Ephe.1.b
niam dilexit & gratificauit nos in dilecto filio suo ante mun
di constitutionem. Deus vero in homine, ex quo dilectus ab
homine est. Et si ita est, homo quidem in deo est & quãdo in
homine deus non est: deus autem in homine non est qui non
sit in deo. Manere enim in dilectione non potest etsi forsitan
ad tempus diligat non dilectus, potest autem nõdum diligere
etiam dilectus. Alioquin quomodo stabit, Quoniam ipse 1.Ioan.4.d
prior dilexit nos? Porro cum iam etiam diligit qui ante dili- M
gebatur, & homo in deo, & deus in homine est. Qui autem nũ
quam diligit, constat q nunquam dilectus est: ac per hoc nec
ipse in deo, nec deus in eo est. Hæc dicta sint ad dandam diffe
rentiam inter illam connexionem qua pater & filius vnum
sunt, & illã qua adhærens deo anima, vnus spiritus est: ne for
te quia legitur de homine manente in charitate, quia in deo
manet, & deus in eo, & item de filio q nihilominus in patre
sit, & pater in ipso: par prerogatiua adoptati putaretur & v-
nici. His ergo ita absolutis, recurrendum nobis ad illũ qui
pascitur inter lilia, quia inde excursus hic factus est vsq; huc,
vtrũnã non ociose, vos iudicabitis. Et iam quidẽ loci ipsius
duos intellectus posueram, siue q virtutibus pascitur candi-
datorum qui virtus & candor est, siue q peccatores recipit
ad pœnitẽtiam in corpore suo (quod est ecclesia) pro quibus
sibi incorporandis seipsum fecit peccatum, qui peccatũ non Rom.6.d
fecit, vt destrueretur corpus peccati cui aliquando cõplanta-
ti fuere peccantes, essentq; iustitiæ in ipso iustificati gratis.
Tertiam adhuc pono sententiam quæ occurrit: & satis fore
or nõ modo pro loci explanatione, sed & pro fine sermo-
nis. Sermo dei veritas est, & ipse sponsus. Nostis hoc, audite
cætera. Is cũ auditur, & minime obeditur illi: vacuus interim
& ieiunus quodãmodo remanet, omnino tristis & querulus
q prolatus in vacuum sit. Si aũt obeditum fuerit, nonne tibi
verbum videbitur in quandam excreuisse corpulentiam, quia
verbo opus accessit, vtpote refectũ quibusdã fructibus obe-
dientię, iustitiæ frugibus? Inde est q in Apocalypsi loquitur. Apoc.4.
Ecce

A Ecce sto ad ostium & pulso, si quis audierit vocem meam, &
aperuerit mihi ianuã, introibo ad illum, & cœnabo cum eo,
& ipse mecũ. Videtur approbari hic sensus & apud prophe-
tam sententia domini, vbi dicit q verbum suum non reuerte-
retur ad eum vacuum, sed prosperabitur, & faciet ad quę misit
illud. Non reuertetur, inquit, ad me vacuum vel ieiunũ, sed
quasi prospere in omnibus agens, saturabitur bonis a[illegible]is
eorum qui in dilectione acquiescent illi. Deniq; vsu loquen-
di sermo impletus tunc dicitur, cum fuerit mancipatus effe-
ctu, q videlicet tandiu inanis & macer ac quodammodo fa-
melicus sit donec opere compleatur. Sed audi ipsum quo
Ioan.4.e se dicat cibo ali. Meus, inquit, cibus est vt faciam volũtatem
patris mei. Verbum verbi est aperte indicantis esse suum ci-
bum factum bonum, si tamen inuenerit illud inter lilia, hoc
est inter virtutes. Alioquin fi extra reperit, & si bonus (quod
in se est) videtur cibus, non tanget illum is qui pascitur inter
Matt.6.4. lilia. Verbi causa, nõ recipit eleemosynam de manu raptoris
Ibidem. seu fœneratoris, sed nec de hypocritæ quidem, qui cum facit
eleemosynam, facit turba cani ante se, vt glorificetur ab ho-
minibus. Sed nec illius orationẽ aliquo modo exaudiet qui
prou.28.b amat orare in angulis platearum vt ab hominibus videatur.
Matt.5.e Nempe oratio peccatoris execrabilis erit, frustra quoque of
Gene.4.a. fert munus suum ad altare qui conscius est sibi, q frater suus
B habet aliquid aduersum se. Deniq; non respexit ad Cain mu-
Esa.1.d. nera, eo quòd non recte ambularet cum fratre suo. Teste san
cto propheta etiam abominabatur sabbata & neomenias &
sacrificia Iudæorum, ita vt manifeste protestaretur odisse ea
animam suam, & dicebat: Cum veniretis ante conspectum
meum, quis quæsiuit ea de manibus vestris? Credo non redo
lebant lilia manus illę, & propterea respuebat munus ex illis
qui pasci inter lilia consueuit, & non inter spinas. Quidni
spinosas habebant manus, quibus aiebat: Manus vestræ san-
guine plenę sunt? Et manus Esau pilosę erãt spinosis similes,
ideoq; non sunt admisse vt ministrarent sancto. Vereor
ne & inter nos aliqui sint quorũ non acceptet munera spon-
sus, eo quòd non redoleant lilia. Etenim si in die ieiunij mei
inueniatur voluntas mea, non tale ieiunium elegit sponsus,
nec sapit illi ieiunium meum, quod non lilium obedientiæ,
sed vitium proprię voluntatis sapit. Ego autem non solum
de ieiunio, sed de silẽtio, de vigiliis, de oratione, de lectione,
de opere manuũ, postremo de omni obseruatione monachi
vbi inuenitur voluntas sua in ea, & non obedientia magistri
sui, idipsum sentio. Minime prorsus obseruantias illas etsi bo
Ibidem. nas in se, tamen inter lilia, id est inter virtutes censuerim de-
putandas: sed audiet à propheta qui eiusmodi est: Nunquid
tale est obsequiũ quod elegi? dicit dominus. Et addit. In die
C bonorum tuorum inueniuntur voluntates tuæ. Grande ma-
lum propria voluntas, qua fit vt bona tua tibi bona non sint.
Oportet proinde extra lilia fiãt qui huiusmodi sunt, quia ni
hil omnino quod propria inquinatum sit voluntate, gusta-
bit is qui pascitur inter lilia. Sapientia est vbique attingens
propter munditiam suam, & nil inquinatum in eam incurrit.
Canti.2.d. Ita ergo inter lilia pasci amat sponsus, id est apud munda &
nitida corda. Sed quousque? Donec aspiret dies, & inclinen-
tur vmbræ. Vmbrosus locus est & condensus, non intremus
syluam hanc profundi sacramenti nisi clara luce diei. Iã enim
disputante me longius, inclinata est dies, dum inuiti abstra-
himur ab his liliis. Nec sum veritus prolixitatem, cui fastidiũ
omne detraheret odor florum. Modicum quid restare vide-
tur de præsenti capitulo. At istud modicum reconditum ni-
mis, sicut & cætera vniuersa carminis huius. Sed qui reuelat
mysteria, aderit vt confido cum pulsare cœperimus: & non
Prou.20.c claudet ora loquentium se, cui familiare magis est referare
Heft.13.d clausa, sponsus ecclesiæ dominus noster Iesus Christus, qui
est super omnia deus benedictus in secula, Amen.

Dies aspirans, & umbræ inclinatæ quæ sint. Et quod genus humanum accepit concupiscentiam hæreditariam ex transgressione primorum parentum, Ser. LXXII.

Canti.2.c. DIlectus meus mihi, & ego illi, qui pascitur inter li-
lia donec aspiret dies, & inclinentur vmbræ. No-
uissima tantum capituli huius tractanda pars est,
& dubito in ipso ingressu cuinam potissimum eam iungam D
duarum præcedentium. Nam possum indifferenter vtrique.
Siue enim dicas, dilectus meus mihi, & ego illi donec aspiret
dies, & inclinentur vmbræ, interposito tantum qui pascitur
inter lilia, siue pro literæ serie, qui pascitur inter lilia donec
aspiret dies, & inclinentur vmbrę: non inconuenienter vtro-
uis assignas. Hoc sane refert quòd, donec, si primo iunxeris,
inclusiuum oportet intelligas: si medio, exclusiuum sentias
necesse est. Esto nempe quòd desinat sponsus pasci iam inter
lilia vbi aspirauerit dies, nunquid similiter cessabit etiã spon
sæ intendere, aut ipsa illi? Absit. In æternum perseuerabunt
fibi, nisi quòd tunc fœlicius cum vehementius, tunc vehemẽ
tius cum expeditius. Sic ergo tale hoc, donec, quale est illud
apud Matthæum vbi narratur non cognouisse Mariam Io-
seph, donec peperit filium suum primogenitum. Non enim Matth..d
post cognouit. Vel certe quale est illud in psalmo: Oculi no Psal.122.a
stri ad dominum deum nostrum donec misereatur nostri. Nõ
enim auertentur cum cœperit misereri. Vel quale item illud
domini ad apostolos: Ecce ego vobiscum sum vsque ad con- Mat.28.d
summationem seculi. Non enim post non erit cum illis. Ve-
rum hoc ita, si donec, referas ad dilectus meus mihi, & ego
illi. Si autem ad qui pascitur inter lilia, respicere malis, erit
alio sensu accipiendum. Porro operosius ostendetur quomo
do tunc dilectus pasci desinat cum aspirauerit dies. Etenim si E
dies resurrectionis is est, quidni multo magis pasci ibi inter
lilia iuuet, vbi horum maior admodum copia erit? Et pro ap
tanda quidem literæ consequentia hæc dicta sint. Nunc
iam aduerte mecum, toto licet liliis fulgentibus regno, spon
soq; medio existente & deliciante, non tamen esse quòd di-
catur & pasci, iuxta id quidem quod ante consueuerat. Vbi
namque iam peccatores quos sibi incorporet Christus man-
sos morsosque quasi quibusdam dentibus disciplinæ auste-
rioris, afflictione scilicet carnis, & cordis contritione? Sed
neque cibum sibi iam exiget verbum sponsus ex aliquibus
factis seu operibus obedientiæ, vbi omne negotium ocium,
soloque in intuitu & affectu res erit. Et quidem cibus eius vt
faciat voluntatem filius vnigenitus patris sui: sed hic, non
ibi. Quid enim faciat factam? Et perfectam tunc esse constat.
Denique probare iam tunc est omnibus sanctis quæ sit vo-
luntas dei bona & beneplacẽs & perfecta. Et certe post per-
fectum, faciendum supereſt nihil. Frui de cætero restat, non
fieri: experiri, non operari: ea viuere, non exerceri in ea. Nõ
ne ipsa est quam instantissima prece docti quidem à domino,
sicut in cœlo ita & in terra perfici postulamus, quo eius iam
delectet fructus, actus non fatiget? Non erit itaque sponso
verbo operis cibus, quia cesset necesse est omne opus, vbi
plenius ab vniuersis percipitur sapientia. Nam qui minoran-
tur actu, percipiunt eam. Sed videamus nunc si quod dici- F
mus stare possit, & secundum illam sententiam qua pasci in-
ter lilia, candidatu virtutum oblectari, quidam interpretan-
tur. Nam & nos ipsam inter cæteras non præteriuimus. Di-
cemus ne aut non fore, aut sponso minime sapere tunc vir-
tutes? Et quidem sentire alterutrum, dementię est. Sed vide
ne forte alias illis delectetur, nam constat delectari, sed for-
sitan potu magis quàm pastu. Sane in tempore & corpore
isto nulla nostra virtus ita ad purum defecata erit, nulla ita
suauis & mera, vt sponso habilis sit ad potandum. Sed qui
1.Tim.2.d vult omnes homines saluos fieri, dissimulat multa, & quos
non potest potandi interim facilitate glutire, curat ex ea vel
quippiam elicere sapidum, quasi arte quadam & quodam la-
bore mandendi. Erit cum erit virtus colabilis, nec premetur
dente, nec fatigabitur à mandente, vel potius non fatigabit
mandentem, quæ bibentem absque opera delectabit, tanquã
vtique potus, non esca. Denique habes spondentem in euan-
gelio quia non bibam de hoc genimine vitis, inquit, donec Matt.26.6
bibam illud nouum vobiscum in regno patris mei. Et de ci-
bo nulla mentio est. Sed apud prophetam quoque legitur,
tanquam potens crapulatus vino. De cibo autem nihil ibi Psal.77.g
penitus inuenitur. Sponsa ergo conscia mysterij huius, cum
dilectum pasci inter lilia comperisset ac perhibuisset, consti- Canti.2.d.
tuit terminum quoad id dignaretur, imò constitutum agno-
uit & perhibuit dicens, donec aspiret dies, & inclinentur
vmbræ. Sciebat enim virtutibus eum postea potandum po-
tius

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gtius quàm pascendum. Cõuenire videtur, & consuetudo est, quia post cibum potus sumi de more solet. Ergo qui hic mãducat, illic bibet, eo tunc suauius, quo securius: glutituras & ea ipsa quæ scrupulosius modo & quodammodo laboriosius quasi mandendo liquat. Nunc iam intendamus considerare de die illo & illis vmbris, qui ille, quę iste: ille qua ratione aspirans, hæ in qua potestate habeant inclinari. Signanter omnino dictum est: donec aspiret dies, imò singulariter. Solo quippe hoc loco (nisi fallor) diem aspirantem cõperies. Aurę nempe non tempora spirare dicuntur. Spirat homo, spirãt animalia cętera, quibus indesinenter reciprocatus aer vitam continuat. Et quid hoc nisi ventus? Spirat & spiritus sanctus, & inde spiritus. Quo pacto ergo dies spirans qui nec vętus, nec spiritus nec animal est? Quanquam nec spirans quidem, sed quod signantius sonat aspirans dictus sit. Nec minus præter solitum dictum, & inclinentur vmbrę. Denique ad exortum huius corporei visibilisq; luminis vmbræ non inclinantur, sed adnullantur. Extra proinde corpora quærẽdę hę res.

Et siquidem spirituales inuenerimus diem & vmbras, tũc forsitan & inclinatio harum, & illius aspiratio facilius elucebit. Qui illum diem de quo propheta dicit: Melior est dies vna in atriis tuis super milia: corporeum opinatur, nescio quid iam non corporeum opinetur. Est & in mala significatione dies, cui maledixere prophetæ. Absit autem vt ex visibilibus his, quos fecit dominus. Itaque spiritualis est. Iam vmbram quis ambigat spiritualem, qua Mariæ obumbratum est concipienti, & item eam quæ in propheta sic memoratur: Spiritus ante faciem nostram Christus dominus, sub vmbra eius viuemus inter gentes? Ego tamen vmbrarum nomine hoc loco magis arbitror designatas contrarias potestates, quę non modo vmbrę vel tenebræ, sed & principes tenebrarum harum ab Apostolo perhibentur, simulq; inhærentes illis ex genere nostro filios vtique noctis, & non lucis neque diei. Hæ siquidem vmbræ non plane cum aspirauerit dies in nihili reuertentur, sicut à facie huius corporeæ lucis vmbras corporeas non disparere tantum, sed & penitus deperire videmus. Itaque erunt minime quidem extremius nihilo, miserius tamen. Erunt, sed inclinatę & subditę. Denique inclinabit se, inquit, & cadet (haud dubium quin princeps vmbrarum) cum dominatus fuerit pauperum. Ergo non natura delebitur, sed potentia subtrahetur. Non peribit substãtia, sed transibit hora & potestas tenebrarum. Tolluntur ne videant gloriam dei, non adnullantur, vt semper vrantur. Quidni inclinabuntur vmbræ, cum deponentur potentes de sede, ponenturq; scabellum pedum? Quod vtique oportet fieri cito. Nouissima hora est. Nox præcessit, dies autem appropinquauit. Aspirabit dies, & expirabit nox. Nox diabolus est, nox angelus satanæ: etsi se transfiguret in angelum lucis. Nox etiam antichristus, quem dominus interficiet spiritu oris sui, & destruet illustratione aduẽtus sui. Nunquid non dominus dies est? Dies plane illustrans & spirans, qui spiritu oris sui fugat vmbras, & destruit laruas illustratione aduentus sui.

Aut si magis placet simpliciter verbum inclinationis accipere, nihilq; aliud inclinari quàm adnihilari esse putãdum, neque huic desimus sensui: dicimus vmbras figuras & ænigmata scripturarum, necnon & sophisticas locutiones, cauillationesq; verborum & implicita argumentorum, quę omnia veritatis interim lumen obũbrant. Ex parte enim cognoscimus, & ex parte prophetamus. Verum aspirante die inclinabuntur vmbræ, quia occupãte omnia luminis plenitudine, nulla pars supereſſe poterit tenebrarum. Denique cum venerit quod perfectum est, tunc euacuabitur quod ex parte est. Hactenus de his sufficere poterat si spirans dies illa & non aspirans dicta fuisset. Nunc vero pro tantillo licet additamento adhuc aliquid addendum existimo, nimirum pro inuestiganda huius diuersitatis ratione. Ego enim (vt verum fatear) iam olim mihi persuasi in sacri preciosiq; eloquij textu, nec modicam vacare particulam. Solemus autem hac voce vti cum vehemẽter aliquid desideramus, vt (verbi gratia) cum dicimus, ille ad illum honorem vel illam dignitatem aspirat. Designatur itaque per hoc verbum mira affutura affluentia vehementiaq; spiritus die illo, cum non solum corda, sed & corpora suo quidem in genere spiritualia erunt, & & qui digni inuenientur, inebriabuntur ab vbertate domus domini, & torrente voluptatis illius potabuntur. Vel aliter. Iam sanctis angelis dies sanctificatus illuxit spirans illis iugi impetu perpetis meatus melliflua sempiternæ diuinitatis arcana. Denique fluminis impetus lętificat ciuitatem dei, sed ciuitatem cui dicitur: Sicut lætantium omnium habitatio est in te. Cum autem & nobis qui terram inhabitamus, spirare adiecerit, erit non modo spirans, sed & aspirans, q; dilatato sinu admittat & nos. Vel (vt paulo altius repetamus, & disseramus latius) plasmato homine de limo terræ, plasmator sicut vera narrat historia, inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ, factus proinde illi dies inspirans. Et ecce inuida nox callide impegit in diem hanc, luce vtique simulata. Nam dum quasi splendidius lumen scientiæ pollicetur, inopinatas nouę luci offudit praui tenebras consilij, & primordiis originis nostræ tetram damnosę pręuaricationis inuexit caliginem. Væ vę nescierunt neque intellexerunt, in tenebris ambulant nescientes, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras. Denique comedit de ligno mulier quod sibi dederat serpens, quod vetuerat deus: deditq; viro suo, & cœpit illis quasi de nouo diescere. Nam illico aperti sunt oculi amborum, & factus est dies consp irans, inspirantem extundens, & substituens expirantem. Conspirauerunt siquidem & conuenerunt in vnum aduersus dominum & aduersus Christum eius, serpentis astutia, mulieris blanditiæ, viri mollities. Vnde & loquebantur mutuo, dominus scilicet & Christus eius. Ecce Adam factus est quasi vnus ex nobis, quod ad vtriusque iniuriam lactantibus se peccatoribus acquieuisset. In hac die nascimur vniuersi. Portamus denique omnes impressum nobis cauterium conspirationis antiquæ, Eua vtique viuente in carne nostra, cuius per hæreditariam concupiscentiam serpens nostrum suæ factioni sedula satagit solicitudine vendicare consensum. Propterea (vt dixi) huic diei maledixere sancti, breuem optãtes & cito verti in tenebras, q; sit contentionis & contradictionis dies, dum non cesset in ea caro concupiscere aduersus spiritum, legiq; mentis membrorum contraria lex rebellione infatigabili assidue cõtradicat. Itaque dies expirans factus est. Extunc enim & deinceps, quis est homo qui viuet & non videbit mortem? Dicat pro ira quis, ego non minus pro misericordia putem, ne electos scilicet propter quos omnia fiũt, diu defatiget molesta contradictio qua captiui ducuntur & ipsi in lege peccati, quę est in membris ipsorum. Horrent nimirum ęgerrimeque ferunt turpem captiuitatem, & tristem contentionem. Festinemus proinde respirare à cõspiratione antiqua & iniqua, qm breues dies hominis sunt. Ante sane excipiat nos dies respirans, q̃ nox suspirans absorbeat æternę caliginis tenebris exterioribus inuoluendos. Quæris in quo respiratio ista? In eo si incipiat spiritus vicissim cõcupiscere aduersus carnem. Huic si repugnas, respiras. Si spiritu facta carnis mortificas, respirasti. Si hanc cum vitiis & concupiscentiis suis crucifigis, respirasti. Castigo (inquit) corpus meum, & in seruitutem redigo, ne forte cum aliis prædicauerim, ipse reprobus efficiar. Vox est respirantis, imò qui iam respirarat. Vade & tu fac similiter, vt te respirasse probes, vt diem denuo inspirantem tibi noueris illuxisse. Nec nox mortis prævalebit aduersus rediuiuum hunc diem, magis autem in tenebris lucet, & tenebræ eum non comprehenderunt. Intantum non reor nec vita decedente cedere lumen vitę, vt nemini cõgruentius q̃ sic mortuo assignandam censeam vocem illam. Et nox illuminatio mea in deliciis meis. Quidni clarius videat, nube vel potius fece corporis euolutus? Erit sine dubio vinculis solutus corporeis inter mortuos liber, & inter cęcos videns. Nam quemadmodum olim omni oculo caligante per vniuersam Aegyptum solus in mediis tenebris clare videbat populus videns deum, id est populus Israel: dicente scriptura, quia vbicunq; Israel erat, lux erat: sic inter filios tenebrarum in tetra mortis caligine fulgebunt iusti & videbunt, eo vtique clarius quo exuti corporum vmbris. Nam & hi qui ante non respiraverunt (nec enim quęsierunt inspirantis diei lumen, & sol iustitiæ non ortus est eis) hi, inq̃, ibunt de tenebris in tenebras dẽsiores, vt qui in tenebris sunt, tenebrescat adhuc: & qui vident, videant magis. Vbi non inconuenienter

Ater forsitan adducetur etiam sermo domini quem dixit: quia habenti dabitur, & abundabit: ei autẽ qui non habet, & quod videtur habere, auferetur ab eo. Ita est, & additur in morte videntibus, & non videntibus demitur. Quo enim hi minus & minus, eo illi magis magisq; vident donec & hos excipiat suspirans nox, & illos aspirans dies, quæ sunt nouissima vtrorumque, extrema videlicet cęcitas, & suprema claritas. Ex hoc iam non est quod demur omnino vacuis, non est quod addatur plenis, nisi quòd hi nescio quid pleno amplius se accepturos præsumunt secundum promissionem à deo ad se factam. Et promissionis quidem verbum tale est. Mensuram bonam & confertam & coagitatam & supereffluentẽ dabunt in sinum vestrum. An non plus pleno quodammodo tibi esse videtur quod supereffluit? Porro placide audies plenum & plenius, si te legisse memineris in ęternum & vltra. Ergo is cumulus aspirantis erit diei. Ipsa, inquã, adiiciet ad mẽsuram inspiratę plenitudinis, ad inspirãtis diei copiam, suprà modum in sublime poadus gloriæ operans, ita vt redundet in corpora supereffluens clarificationis adiectio. Hac de causa enim non spirans, sed aspirans dicta est, quòd addat ad inspirantem, hoc significante spiritu sancto per adiectam, ad, præpositionem: quia quos illa intus illuminat, hos ista adornat foris & stola gloriæ induit eos. Atque id satis pro danda ratione vocabuli quod est aspirans. Et si vultis scire, dies aspirans ipse est saluator quem expectamus, qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Nam & inspirans nihilominus idem ipse est secundum operationem qua nos respirare prius facit in lumine quod inspirat, vt simus & nos dies respirans in ipso, secundũ quod interior noster homo renouatur de die in diem, & renouatur in spiritu mentis suæ ad imaginem eius qui se creauit, factus proinde dies ex die, & lumen ex lumine. Cum igitur duo in nobis præcedant dies, vnus quidem inspirans pro corporis vita, alter vero respirãs in sanctificationis gratia, porro tertius supersit aspirans in resurrectionis gloria: claret profecto aliquando adimpletum iri in corpore quod præcessit in capite, magnum vtique pietatis sacramentum, & prophetæ testimonium, qui ait: Viuificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos, & viuemus in conspectu eius, sciemus, sequemurq́ue, vt cognoscamus dominum, ipse est in quem angeli prospicere concupiscunt, sponsus ecclesiæ Iesus Christus dominus noster, qui est super omnia deus benedictus in sęcula. Amen.

Qualiter Christus ad iudicandum ueniet in forma humana, ut mitis appareat electis, qui conculcabit impios.

Sermo LXXIII.

Reuertere, similis esto dilecte mi, capreæ hinnuloque ceruorum. Quid? Modo it, modo reuocas? Quid subitum in tam breui emersit? Oblita ne aliquid? Etiã oblita totum quod nõ ille est, se quoque ipsam. Denique cum sit rationis non expers, non tamen modo vt videtur rationis est compos. Sed nec in sensu illi vllatenus apparet verecundia esse, quam fortè habet in moribus. Amor intemperans facit hoc. Nempe is est qui omnem in se triumphans captiuansq; pudoris sensum, conuenientiæ modum, deliberationis consilium, totius modestiæ & opportunitatis neglectum quendam & quandam incuriam parit. Nam vide nunc quomodo illum pene adhuc incipiẽtem ire, iam tamen redire flagitat. Etiam accelerare rogat, & quidem currere instar vnius alicuius ferę syluarum velociter currentis, verbi gratia, capreæ hinnulive ceruorum. Hic literę tenor, & hæc Iudæorum portio. Ego vero quemadmodum accepi à domino, in profundo sacri eloquij gremio spiritũ mihi scrutabor & vitam, & pars mea hæc, qui in Christum credo. Quidni eruam dulce ac salutare epulum spiritus de sterili & insipida litera tanq̃ granum de palea, de testa nucleum, de osse medullam? Nihil mihi & literę huic, quæ gustata carnem sapit, glutita mortem affert. Sed enim quod in ea tectum est, de spiritu sancto est. Spiritus autem loquitur mysteria, teste apostolo: sed Israel pro velato mysterio ipsum mysterij velamen tenet. Quare, nisi quia adhuc velamen est positum super cor eius? Ita quod sonat litera, illius est: quod designat, meum est: ac per hoc illi ministratio mortis in litera, mihi vita in spiritu. Nam spiritus est qui viuificat, dat quippe intellectum. An non vita intellectus? Intellectum da mihi & viuam, ait propheta domino. Intellectus non remanet extra, non hæret in superficie, non instar cæci palpat forinseca, sed profunda rimatur, preciosissimas solitus exinde veritatis exuuias tota auiditate diripere ac tollere sibi, & cũ prophetа dicere domino: Lætabor ego super eloquia tua, sicut qui inuenit spolia multa. Nempe ita regnum veritatis vim patitur, & violenti rapiunt illud. Verum ille senior frater qui de agro veniens formam tenuit populi veteris & terreni, qui pro terrena hæreditate doctus diligere trituram, attrita frõte gemit axius sub graui iugo legis, portatq́ue pondus diei & æstus: is, inquam, quia intellectum non habuit, foris stat etiam nunc, & non vult nec inuitatus à patre intrare domum conuiuij, semetipsum fraudans vsque adhuc participio symphonię & chori & vituli saginati. Miser qui renuit experiri quàm bonum sit & quàm iucundum habitare fratres in vnũ. Et hæc dicta sint pro distinctione partis ecclesiæ, partisq; synagogæ, quo & cęcitas huius, ex illius prudentia manifestior fiat: & fœlicitas illius, ex huius miseranda fatuitate præemineat. Nunc iam scrutemur verba sponsæ, & sic conemur castos exprimere sancti amoris affectus, vt nil in sacro eloquio ratione carens, nil indecorum importunúmve resedisse omnino appareat. Et si in mentem venerit hora illa cum dominus Iesus (is enim sponsus est) transiret ex hoc mundo ad patrem, simulq́ue quid tunc animi gereret sua illa domestica ecclesia noua vtique nupta cum se deseri cerneret quasi viduam desolatam vnica spe sua (apostolos loquor, qui relictis omnibus secuti fuerant eum, atque cum ipso permansẽrat in tentationibus suis) si hæc, inquam, cogitauerimus, non immerito neque incongrue puto videbitur quantum de absessu tristis, tantum solicita extitisse de reditu, præsertim sic affecta & sic relicta. Itaque diligenti & indigẽti hæc ipsa duplex ratio erat commonendi dilectum, vt quandoquidem persuaderi non poterat quin iret & ascenderet vbi erat prius, saltẽ promissum denuo maturaret aduentum. Quòd enim optat & postulat similem fore feris, & eiusmodi feris quæ cursu agiliores esse videntur, cupientis animi indicium est, cui nihil satis festinatur. Nonne hoc quotidie postulat cum dicit in oratione: Adueniat regnum tuum? Ego tamen præter agilitatem, existimo non minus signanter exprimi etiam infirmitatem, & quidem sexus in caprea, ætatis in hinnulo. Vult itaque eum (vt mihi videtur) etsi cum potestate venire, non tamen in forma dei in iudicio apparere, sed sane in ea qua non modo natus, sed & paruulus natus est nobis, idq́ue solo de infirmiori fœmineo sexu. Cur hoc? Nempe vt ex vtroque admoneatur infirmo miteſcere in die irę, meminerit q́ue in iudicio misericordiam superexaltare iudicio. Etenim si iniquitates obseruauerit, etiam electorum quis sustinebit? Astra non sunt munda in conspectu eius, & in angelis suis reperit prauitatem. Audi denique sanctum & electum quid dicat deo: Tu (inquit) remisisti impietatem peccati mei, pro hac orabit ad te omnis sanctus in tẽpore opportuno. Opus itaque habent & sancti pro peccatis exorare, vt de misericordia salui fiant, proprię iustitiæ non fidentes. Omnes enim peccauerunt, & egẽt misericordia dei. Vt ergo cum iratus fuerit, misericordiæ recordetur, rogatur ab ista apparere in misericordiæ habitu, illo de quo apostolus: Et habitu, inquit, inuentus vt homo. Necessarie quidem. Si enim cũ hoc quoque temperamento tanta erit in iudicio æquitas, in iudice feritas, in maiestate sublimitas, nouitas in facie ipsa rerũ, vt secundum prophetã non possit cogitari dies aduẽtus eius, quid putas foret, si ignis ille consumens (deum loquor omnipotentem) in illa suæ diuinitatis magnitudine, fortitudine, puritate, venisset contra folium quod vento rapitur ostensurus potentiam suam, & stipulam siccam persecuturus? Et homo est, inquit, & quis videbit eum? Et quis stabit ad videndũ eum? Quanto magis deum nobis absq; homine exhibentem nemo hominũ ferret: vtpote claritate inaccessibilẽ, celsitudine inattingibilem, incomprehensibilẽ maiestate? Nunc vero cum exarserit in breui ira eius, q̃ grata, ppter filios gratię apparebit blanda quædã visio hominis, sane firmamentũ fidei,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Spei robur, fiducię augmentum, q̃ scilicet gratia & misericordia sit in sanctos eius, & respectus in electos illius. Denique ipse pater deus dedit filio iudicij potestatem, & nõ quia suus, sed quia filius hominis est. O vere patrẽ misericordiarum, vult per hominem homines iudicari, quo in tanta trepidatione & perturbatione malorum, electis fiduciam præstet naturæ similitudo. Prædixerat hoc quondam sanctus Dauid
Psal.71.a orans pariter & prophetans, deus (inquiens) iudicium tuum regi da, & iustitiam tuam filio regis. Sed neque huic dissonat ꝓmissio facta per angelos qui eo assumpto ita ad apostolos
Actо.1.b loquebantur: Hic Iesus qui assumptus est à vobis in cœlum, sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in cœlũ, hoc est in hac ipsa corporis forma atque substantia. Liquet ex his omnibus sponsam in se diuinum habere consilium, & mysterium superne voluntatis minime ignorare, quæ sub vmbra imbellium imbecillium q̃ animantium naturam infirmiorem vel potius inferiorem (quia iam infirma non erit) in iudicio exhibendam, & orantis affectu, & spiritu prophetantis enun-
Psal.64.b ciat, quatinus qui cœlũ terram q̃ mouebit in virtute sua, accinctus potentia contra insensatos, & suauis nihilominus & mitis & quasi omnino inermis appareat propter electos.
H Vbi hoc quoq; addi potest quia ad discernendum alterutros à se, opus erit quodammodo illi cum hinnuli quidem saltibus, luminibus capreæ, quatinus videre & discernere in tanta multitudine & in tanta turbatione possit in quosnam salire, & quos transilire oporteat, ne forte cõtingat iustum pro impio conculcari, cum in ira populos confringet. Nam quãtum ad impios, necesse est vt impleatur ꝓphetia Dauid, imò
Psal.17.f sermo domini loquentis per os eius: quia comminuam eos vt puluerem ante faciem venti, vt lutum platearum delebo eos. Et item alius sermo quem per alium prophetam prędixerat, impletus nihilominus tunc cognoscetur, cum ad angelos re-
Esa. 63.a diens dicet: Calcaui eos in furore meo, & conculcaui eos in ira mea. Si cui autem magis ita intelligendum videtur, vt malos potius transilire, atque in bonos salire hinnulus noster debeat, non contendo: tantum cogitet saltus dispositum iri in discriminationem bonorum malorumve. Nam & à me (si bene memini) ita dictum est in sermone altero vbi capitulũ idem alibi supra & ab authore positum, & à me expositũ nihilominus reperitur. Verum ibi secundum dispensationem
Eph.3.d quidem gratiæ quæ in præsenti vita aliis datur, aliis non datur, iusto quidem dei iudicio sed occulto, salire & transilire is hinnulus dictus est, hic autem secundum vltimam ac variã retributionem meritorum. Et forte sensui huic videatur asti
I pulari extremum capituli huius, quod quidem pene oblitus fueram. Dicens nanq;: Similis esto dilecte mi, capreæ hin-
Cantic.2.b nuloq; ceruorum, addit, supra montes Bethel. Nec enim in domo dei (quod sonat Bethel) mali montes sunt. Quamobrem saliens in eos hinnulus non conculcat, sed lætificat, vt
Esa.55.d scriptura impleatur quæ dicit: Mõtes & colles cantabunt coram deo laudes. Et quidem sunt montes quos secundum euãgelium tollit fides cõparata sinapi, sed non sunt montes Bethel. Etenim quicunque sunt Bethel, minime eos tollit fides, sed colit. Quòd si principatus & potestates necnon & cætera nihilominus beatorum spirituum agmina cœlorumq; virtutes montes sunt Bethel, vt de his intelligamus dictum:
Psal.86.a Fundamenta eius in montibus sanctis, non sane is hinnulus vilis ac contemnendus, qui supra tam excellentes montes visus est apparere, tanto angelis melior effectus, quanto differentius prę illis nomẽ hęreditauit. Quid enim si in psalmo
Psal.8.b legimus minoratum ab angelis? Neque enim nõ melior quia minor, nec cõtraria sunt locuti apostolus & propheta, quippe habentes eundem spiritum. Nam si dignationis fuit quòd minoratus est nõ necessitatis, nihil plane in hoc bonitati prę-scribitur, sed asscribitur. Denique minoratum propheta perhibuit, non minorem, attollens gratiam, & propellens iniuriam. Nam & minoritatem natura recusat, & minorationem excusat causa. Nempe minoratus est, quia ipse voluit. Minoratus est sua voluntate, & nostra necessitate. Sic minorari, mi
Hebr.2.a sereri fuit. Quænam perditio hæc? Profecto accessit pietati quicquid maiestati visum est deperiisse. Quanquam nec apostolus tacuit hoc magnum magnę pietatis arcanum, sed ait: Eum autem qui modico quàm angeli minoratus est videmus Iesum propter passionem mortis gloria & honore coronatũ. K

Et hæc dixerimus ꝓ nomine & similitudine hinnuli, quatinus sponso eam (iuxta sermonem sponsæ) absque maiestatis iniuria aptaremus. Quid dico absque maiestatis iniuria, quãdo nec infirmitas inhonorata remãsit? Hinnulus est, parvulus est, capreæ quoque similis perhibetur, tanquam factus ex muliere, attamen super montes Bethel, attamen excelsior cœlis factus. Non dicit, excelsior cœlis manens vel existens: sed, excelsior cœlis factus, ne quis putet de illa natura dictũ
Hebr.7.d in qua est, q̃ est. Sed & vbi præfertur angelis, melior nihilominus perhibetur effectus, & non dicitur manens vel existẽs melior. Ex quibus apparet quòd non modo in eo quod ab æterno est, sed etiam in eo quòd in tempore factus est, omnem sibi eminentiam vendicet supra omnem principatum & potestatem, supra omnem denique creaturam, vtpote primogenitus omnis creaturæ. Itaque quod stultum est dei, sapiẽtius
1.Cor.1.d est hominibus: & quod infirmum est dei, fortius est hominibus. Hoc quidem apostolus. Mihi autem non videtur errare si quis etiam sapientiæ & fortitudini angelorum præferendum dicat identidem stultum infirmumq; dei. Ita ergo prę-sens locus conuenienter aptabitur vniuersali ecclesiæ. Iam vero quod ad vnam singulariter animam spectat, nam & vna, si deum dulciter, sapienter, vehementer amat, sponsa est, quis-
L que spiritualis in semetipso aduertere potest quid sibi inde proprium respondeat experimentum. Ego vero quicquid illud est quod in me de huiusmodi experiri donatum est, corã eloqui non verebor. Nam & si vile forsitan cum fuerit auditum & despicabile videatur, nõ mea refert, quia qui spiritualis est, nõ me despiciet: qui minus, nõ me intelliget. Attamẽ si in alium istud sermonem seruauero, forte non deerunt qui ædificentur in iis quæ exoratus interim dominus inspirabit, sponsus ecclesiæ Iesus Christus dominus noster, qui est super omnia deus benedictus in secula. Amen.

De uisitationibus uerbi sponsi quæ fiunt in spiritu ad animam sanctam, de quibus sanctus iste uir Bernardus se præbet exemplũ ad ædificationem audientiũ.

Sermo LXXIIII.

Canti.2.d RFuertere (inquit). Liquet non adesse quem reuocat, affuisse tamen, idq; non longe ante, quippe qui dum adhuc abiret, reuocari videtur. Intempestiua reuocatio magni vnius amoris, magnę alteri⁹ amabilitatis indicium est. Qui sunt isti charitatis cultores, amatoriiq; tam indefessi sectatores negocij, quorum alterũ prosequitur, alteram vrget tam inquietus amor. Et mihi quidem vt memini meæ promissionis, incumbit assignare hunc M locum verbo & animæ, sed ad hoc vt digne vel aliquantisper fiat, ipsius adiutorio verbi egere me fateor. Et certe sermo iste decuerat magis expertum magisq; consciũm sancti & arcani amoris, sed non possum officio deesse meo, non vestris omnino votis. Periculum meum video & non caueo, vos me cogitis. Prorsus cogitis ambulare in magnis & in mirabilibus super me. Heu q̃ vereor ne subinde audiam: Quare tu enarras delicias meas, & assumis sacramentum meum per os tuũ? Audite me tamen hominem qui loqui trepidat, & tacere non potest. Excusabit forsitan ausum trepidatio ipsa mea, magis autem vestra si prouenerit ædificatio. Et forte hæ lachrymæ pariter videbuntur. Reuertere, ait. Bene. Abibat, reuocatur. Quis mihi referet huius mutabilitatis sacramentũ? Quis mihi digne explicet ire & redire verbi? Nunquid leuitate vtitur sponsus? Vnde quo venire seu denuo ire queat qui totum implet? Quem deniq; motum habere localem possit qui spiritus est? Aut quem postremo vel cuiuscunq; generis motum das illi qui deus est? Est quippe omnino incõmutabilis.

Psal.130.d Psal.49.c

Verum hæc qui potest capere, capiat. Nos autem in expositione sacri mysticiq; eloquij caute & simpliciter ambulantes geramus morem scripturæ quæ nostris verbis sapientiam in mysterio absconditam loquitur nostris affectibus, dum deũ figurat, insinuat notis rerum sensibilium similitudinibus tanquã quibusdam vilioris materię poculis ea quæ preciosa sunt, ignota & inuisibilia dei, mentibus propinat humanis.

Sequamur proinde & nos eloquij casti consuetudinem, dicamusque verbum dei deum sponsum animæ prout vult venire

A nire ad animam, & iterum dimittere eam, tantum vt sensu animæ non verbi motu ista fieri sentiamus. Verbi causa, cum sentit gratiam, agnoscit præsentiam: cum non, absentiã que-
Psal.26.c ritur, & rursum præsentiam quærit, dicens cũ propheta: Exquisiuit te facies mea, faciem tuam domine requiram. Quidni requirat? Neq; enim subducto sibi tam dulci sponso, interim aliqd aliud non dico desiderare, sed nec cogitare libebit. Restat igitur vt absentem studiose requirat, reuocet abeuntem. Ita ergo reuocatur verbum, & reuocatur desiderio animæ, sed eius animæ cui semel indulserit suauitatem sui. Nun-
Psal.9.d quid non desiderium vox? Et valida. Deniq; desiderium pauperum, inquit, exaudiuit dominus. Verbo igitur abeunte, vna interim & continua animæ vox, continuum desiderium eius, tanq̃ vnum continuumq̃ue reuertere donec veniat. Et nũc da mihi animam quam frequenter verbum sponsus inuisere soleat, cui familiaritas ausum, cui gustus famẽ, cui contẽptus omnium ocium dederit: & ego huic incunctanter assigno vocem pariter & nomen sponsę, nec ab ea penitus locum qui in manibus est, censuerim alienum. Talis nempe inducitur loquens. Quem enim reuocat, eius absque dubio probat se meruisse præsentiam, etsi non copiam. Alioquin non reuocasset illum, sed vocasset. Porro reuocationis verbum reuertere
B est. Et forte ideo subtraxit se, quo auidius reuocaretur, teneretur fortius. Nam & aliquando simulabat se longius ire,
Luc.24.d non quia hoc volebat, sed volebat audire. Mane nobiscũ domine, quoniam aduesperascit. Et rursum alia vice super mare
Mar.6.g ambulans, cum apostoli nauigarent & laborarent in remigãdo, quasi volens præterire eos, nec tunc quidem istud volebat, sed magis probare fidem, & elicere precem. Deniq; sicut ait euangelista, turbati sunt & clamauerunt, putantes phãtasma esse. Ergo istiusmodi piam simulationem, imò salutarem dispensationem quam tunc corporaliter verbum corpus interdum exhibuit, non cessat identidem verbum spiritus modo suo spirituali cum deuota sibi anima sedulo actitare.

Iob.7.d Præteriens teneri vult, abiens reuocari. Neque enim hoc irreuocabile verbum. It & redit pro beneplacito suo, quasi visitans diluculo, & subito probans. Et ire quidem illi, quodammodo dispensatorium: redire vero semper voluntarium
Ioan.14.d est, vtrumq; autem plenum iudicij. At penes ipsum horũ ratio. Nunc vero constat in anima fieri huiusmodi vicissitudines euntis & redeuntis verbi, sicut ait. Vado & venio ad vos.
Ioan.16.c Item. Modicum & non videbitis me, & iterum modicũ & videbitis me. O modicum & modicum. O modicum longum. Pie domine, modicum dicis q̃ non videmus te? Saluũ sit verbum domini mei, longum est & multum valde nimis. Verumtamen vtrunq; verum, & modicum meritis, & non modicum
Abac.2.a votis. Habes vtrunq; in propheta: Si moram fecerit, inquit,
C expecta eum, quia veniens veniet, & non tardabit. Quomodo non tardabit si moram fecerit, nisi q̃ ad meritũ satis est, sed non satis ad votum? Porro anima amãs votis fertur, trahitur desideriis, dissimulat merita, maiestati oculos claudit, aperit voluptati, ponens in salutari, & fiducialiter agẽs in eo. Intre-
Canti.2.d pida denique & inuerecunda reuocat verbum, & cum fiducia repetit delicias suas, solita libertate vocans non dominum,
2.Cor.11.a sed dilectum. Reuertere dilecte mi. Et addit: Similis esto capreæ hinnuloq; ceruorum super montes Bethel. At istud postea. Nunc vero sustinete modicum quid insipientiæ meæ. Volo dicere, nam & hoc pactus sum, quomodo mecum agitur in eiusmodi. Non expedit quidem. Sed prodar sane, vt ꝓsim, & si profeceritis vos, meam insipientiam consolabor. Si non, meam insipientiam confitebor. Fateor & mihi aduentasse verbum, in insipientia dico, & pluries. Cumq; sępius intrauerit ad me, non sensi aliquotiens cum intrauit. Adesse sensi, affuisse recordor, interdũ & pręsentire potui introitũ eius, sentire nunquã, sed ne exitum quidem. Nam vnde in animam meam venerit, quove abierit denuo eã dimittens: sed & qua
Ioan.3.a vel introierit vel exierit, etiam nunc ignorare me fateor, se-
Psal.76.d cundum illud: Nescis vnde veniat, aut quo vadat. Nec mirũ tamen, quia ipse est cui dictum est: Et vestigia tua nõ cognoscentur. Sane per oculos non intrauit, quia non est coloratũ. Sed neque per aures, quia non sonuit. Sed neque per nares, quia non aeri miscetur sed menti, nec infecit aerem, sed fecit. Neq; vero per fauces, quia non est mansum vel hausturn. Nec D tactu comperi illud, quia palpabile nõ est. Qua igitur introiuit? An forte nec introiuit quidem, quia non de foris venit? Neq; enim est vnum aliquid ex iis quæ foris sunt. Porro nec de intra me venit, quoniam bonum est, & scio quoniam non est in me bonum. Ascẽdi etiam superius meum, & ecce supra hoc verbum eminens. Ad inferius quoq; meum curiosus explorator descendi, & nihilominus infra inuentum est. Si foras aspexi, extra omne exterius meum comperi illud esse, si intus, & ipsum interius erat. Et cognoui verum quidem esse quod legeram: quia in ipso viuimus, mouemur, & sumus: sed
Act.17.f ille beatus est in quo est ipsum, qui illi viuit, qui eo mouetur.

Quæris igitur cum ita sint omnino inuestigabiles viæ ei⁹, vnde adesse norim? Viuũ & efficax est, moxq; vt intus venit,
Prou.5.b expergefecit dormitantem animam meam, mouit & molliuit & vulnerauit cor meum, quoniam durum lapideumq; erat, &
Canti.4.c male sanum. Cœpit quoq; euellere & destruere, ædificare & plantare, rigare arida, tenebrosa illuminare, clausa reserare, frigida inflammare, necnon & mittere praua in directa, & as-
Esa.40.e pera in vias planas, ita vt benediceret anima mea domino, & omnia quæ intra me sunt nomini sancto eius. Ita igitur intrãs ad me aliquotiens verbum sponsus, nullis vnquam introitum
Psal.102.d suum indiciis innotescere fecit, non voce, non specie, non incessu. Nullis denique suis motibus compertum est mihi, nullis meis sensibus illapsum penetralibus meis, tantum ex motu cordis (sicut præfatus sum) intellexi præsentiam eius, & E ex fuga vitiorum, carnaliumq; compressione affectuum aduerti potentiam virtutis eius, & ex discussione siue redargutione occultorum meorum admiratus sum profunditatẽ sapientiæ eius, & ex quantulacunq; emendatione morum meorum expertus sum bonitatem mansuetudinis eius, & ex renouatione ac reformatione spiritus mentis meæ, id est interioris hominis mei percepi vtcunq; speciem decoris eius, & ex contuitu horum omnium simul expaui multitudinem magni tudinis eius. Verum quia hæc omnia vbi absscesserit verbum, perinde ac si ollę bullienti subtraxeris ignem, quodam illico languore torpentia & frigida iacere incipiunt: atque hoc mihi signum absscessionis eius, tristis sit necesse est anima mea donec iterum reuertatur, & solito recalescat cor meum intra me, idq; sit reuersionis indicium. Tale sane experimentũ de verbo habens, quid mirum si & ego vsurpo mihi vocem sponsę in reuocando illud cum se absentauerit, qui etsi non pari, simili tamen vel ex parte desiderio feror? Familiare mihi erit quoad vixero ꝓ verbi reuocatione reuocationis verbum, quod vtiq; reuertere est. Et quotiens elabetur, totiens repetetur à me, nec cessabo clamitare quasi post tergum abeuntis ardẽti desiderio cordis, vt redeat: & reddat mihi lætiPsal.50.e tiam salutaris sui, reddat mihi seipsum. Fateor vobis filij, nil F aliud interim libet, dum non præsto est quod solum libet. Et hoc oro vt non vacuum veniat, sed plenum gratiæ & veritatis, more vtiq; suo sicut heri & nudiustertius. In quo mihi
Ioan.1.b similitudinem capreę & hinnuli exhibitum iri posse videtur, cum veritas capreæ oculos habeat, gratia hinnuli hilaritatẽ. Vtraque res necessaria mihi, & veritas quidem cui absscondi non possim, gratia autem cui nolim. Alioquin sine alterutra visitatio plena non erit, cum & illius scueritas absq; hac onerosa, & hui⁹ hilaritas absq; illa dissoluta possit videri. Amara est veritas sine condimento gratiæ, sicut absque veritatis freno leuis & nescius modum plerunq; & insolens ipsa denotio. Quãm multis non profuit gratiam percepisse pro eo q̃ temperamentum de veritate pariter nõ acceperunt? Ex hoc enim plus q̃ oportuit complacuere sibi in ea, dum veriti non sunt veritatis obtutus, dum nõ respexerũt ad capreæ maturitatem, magis autem se totos hinnuli leuitati hilaritatiq; dederunt. Inde factũ est vt in qua priuatim exultare voluerãt gratia priuarentur, quibus vel sero dici potuerit: Euntes ergo discite quid sit: Seruite domino in timore, & exultate ei
Psalm.2.c cum tremore. Dixerat nanque sancta anima quædam in abundantia sua: Non mouebor in æternũ, cũ subito sensit auersam
Psal.29.b à se faciem verbi, seq; non modo moram, sed etiam cõturbatam, & sic in tristitia didicit opus fuisse sibi cũ munere quidem deuotionis, etiam pondere veritatis. Ergo non in sola

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deus quærendus est debito tempore, modo & loco. K
Et quòd nunc sit acceptabile tempus, in quo quisque per bona opera potest sibi inuenire deū, ac suam operari salutē, Sermo LXXV.

IN lectulo meo quęsiui per noctes quem diligit anima mea. Non est reuersus sponsus ad vocem & votum reuocantis. Quare? Vt desiderium crescat, vt probetur affectus, vt exerceatur amoris negociū. *Cantic.3.a*

Sane ergo dissimulatio est, non indignatio. Sed superest vt quæratur si forte reperiatur quæsitus, qui vocatus nō venit: dicente domino: Omnis qui quærit inuenit. Porro verbum reuocationis tale est. Reuertere assimilare dilecte mi capreę hinnuloq; ceruorum. Ad quam vocem dum non est reuersus. *Matt. 7. b*
Canti. 2. d

vtiq; ob illas causas quæ dictę sunt: hinc ista quæ amat facta cupidior, mox sese ad requirēdū tota auiditate dedit. Et primo quidē querit illum in lectulo, sed minime inuenit. Surgit inde, circuit ciuitatem, it & redit per plateas & vicos, & non occurrit neque apparet. Interrogantur quique forte occurrerint, nihilque certi reportatur. Neque vici vnius aut vnius noctis quæsitio hæc, & hæc frustratio, cum dicat ista: quia quæsiui per noctes. Quid hoc desiderij est & ardoris, vt surgens de nocte publicum non erubescat, percurrat ciuitatem, percunctetur palam & passim de dilecto, atque à vestigandis semitis eius nulla valeat ratione auerti, nulla præpediri difficultate, non tempestiuę retineri amore quietis, non sponsæ verecundia, non vel timore nocturno? Et tamen in his omnibus frustrata est vsq; adhuc à desiderio suo. Quare? Quid sibi vult pertinax hæc & diuturna fraudatio tędiorum nutrix, suspicionum fomes, impatientiæ fax, nouerca amoris, mater desperationis? Si adhuc dissimulatio est, nimis est molesta. *L*

Ésto ꝙ pie vtiliterque interim fuerit dissimulatum, donec in sola adhuc vocatione seu reuocatione res erat. Nunc vero cum requiritur, & ita requiritur, quid iam conferre poterit dissimulatio? Si de carnalibus sponsis & pudendis amoribus quæstio est, sicut literalis superficies præluisse videtur, & si inter illos talia contingere queant, mea non interest, ipsi viderint. Quòd si animarum quærentium dominū, mentibus & affectibus pro quantulocunq; posse meo respōdere & satisfacere me oportet, eruendum sane est de scriptura sancta (in qua se vitam habere confidunt) eo vitale aliquid quo spirituale, vt edant pauperes & saturentur, & viuant corda eorū. Et quid tam cordium vita, quàm dominus meus Iesus Christus, de quo aiebat qui eo viuebat: quia cum Christus apparuerit vita vestra, tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria? Ipse ergo ad medium veniat, quo & nobis veraciter dici possit: Medius autem vestrum stetit, quem vos nescitis. Quanq̄ nescio quomodo non sciatur à spiritualibus spōsus spiritus, qui tamen ita in spiritu profecerūt vt possint dicere cū propheta: Spiritus ante faciem nostram Christus dominus: & cū apostolo: Etsi cognouimus Christum secundum carnem, sed nunc iam non nouimus. Nonne is est quem sponsa quærebat? Is vere est sponsus, & amans & amabilis. Is, inquam, vere sponsus, sicut caro eius vere est cibus, & sanguis eius vere est potus: totum quod de ipso est, vere est, quando ipse est, nō aliud sane quàm ipsa veritas. Verum is sponsus quid est ꝙ non inuenitur quęsitus, cū requiratur tam studiosè & impigre, nunc quidem in lectulo, nunc vero in ciuitate, aut etiam in plateis vel vicis, ipse autem dicat: Querite & inuenietis: & qui quęrit inuenit: propheta quoq; loquitur ad eum: Bonus es domine animæ quærenti te: & item sanctus Esaias: Quærite dominum dum inueniri potest? Quomodo ergo implebuntur scripturæ? Neq; enim quæ hic inducitur quærens, vna est ex his quibus ipse ait: Quæretis me, & non inuenietis. Sed attēdite tres esse causas quæ interim occurrunt & quærētes frustrari solent, cum aut videlicet non in tempore quærunt, aut non sicut oportet, aut non vbi oportet. Si enim omne tempus aptum est ad quærendum, cur ergo dicit propheta (quod iam memoraui) Quærite dominū dum inueniri potest? Erit absque dubio cum inueniri non poterit, & ideo addit: Vt inuocetur dum prope est: quia futurum est, iam nō prope futurū. A quo enim tunc non requiretur? Mihi (inquit) curuabitur omne

Psal. 21. f *Colo. 3. a* *Ioan. 1. d* *Esa. 55. b* *Ioan. 7. c* *Esa. 55. b* *Esa. 45. d*

A omne genu, &c. Nec tamen inuenietur ab impiis, quos vltores angeli arcebunt profecto & tollent ne videant gloriam dei. Frustra inclamabunt & fatuæ virgines, minime prorsus iam ad eas exit, clausa ianua. Sibi proinde dictum putēt illę: Quæretis me, & non inuenietis. Cæterum nunc tempus acceptabile, nunc dies salutis sunt, tempus plane & quærendi & inuocandi, quādo plerūq; & anteq̄ inuocetur adesse sentitur.

Ioan. 7. c *2. Cor. 6. a* *Esa. 65. d*

Audi deniq; quid polliceatur. Anteq̄ me inuocetis (inquit) dicam, ecce adsum. Nec latuit benignitas hæc & facilitas tēporis quod nunc est, illum qui in psalmo loquitur: Desiderium pauperum exaudiuit dominus, præparationem cordis eorum audiuit auris tua. Quòd si per bona opera quæritur deus, ergo dum tempus habemus operemur bonum ad omnes, præsertim quia dominus aperte prænunciat venire noctem, quādo nemo potest operari. Tu ne aliud ad quęrendum deum, ad operandum quod bonum est reperturus es tibi tempus in seculis venturis, præter hoc quod constituit tibi deus in quo recordetur tui? Et ideo dies salutis: quia in his ipse deus rex noster ante secula operatus est salutem in medio terræ.

Psalm. 9. d *Gal. 4. c* *Psal. 74. c*

I ergo tu, & in medio gehennę expectato salutem, quę iam facta est in medio terræ. Quam tibi somnias prouenturā inter ardores sempiternos facultatem veniam promerendi, cū iam transiit tempus miserendi? Non relinquitur tibi hostia ꝑ peccatis, mortuo in peccatis. Non crucifigitur iterum filius dei, mortuus est semel, iam non moritur: Non defęcēdit ad inferos sanguis qui effusus est super terram. Biberunt omnes peccatores terræ, non est quod sibi ex eo vendicent dęmones ad restinguendos focos suos, sed neque homines socij dęmoniorū. Semel illo descendit nō sanguis sed anima, & hæc portio eorum qui in carcere erant, vna illa visitatio quæ tunc facta est per præsentiam animæ, cum corpus penderet exanime super terram. Sāguis aridam rigauit, sanguis infudit terram, & inebriauit eā, sanguis quæ in terra & quæ in cœlis sunt pacificauit: nō autem & quæ apud inferos, nisi quod semel illo, vt dixi, anima eius excucurrit, & fecit ex parte redemptionē, ne vel eo momenti vacarent opera charitatis, sed vltra non adiiciet. Ergo nunc tempus acceptabile & aptum ad quærendum, in quo plane qui quærit inuenit: si tamē vbi & vti oportet quęrit. Et hęc vna causa quæ impedire potest ne inueniatur sponsus à quærentibus se, cum non quærunt in tempore opportuno. At non ea impedit sponsam, nempe inuocantem & quærentem in tempore opportuno. Sed ne illa quidem cū tepide aut negligenter seu perfunctorie quærit: nam corde ardenti & omnino infatigabiliter quærit, plane vt decet.

Roma. 6. b *B* *2. Cor. 6. a*

Restat vt de tertia videamus ne videlicet vbi non decet quærat. In lectulo meo quæsiui quem diligit anima mea. An forte non in lectulo quęrēdus erat, sed in lecto: quippe cui or bis augustus est? Sed non horreo lectulum, qui noui paruulū. Paruulus denique nobis natus est. Exulta tu & lauda habitatio Sion, quia magnus in medio tui sanctus Israel. At idē dominus in Sion magnus, apud nos paruulus, apud nos infirmus repertus est, ex vno iacere, ex altero & in lectulo iacere habens. An non lectulus tumulus? an non lectulus præsepium? an non lectulus vterus virginis? Neque enim magni patris vterus lectulus est, sed lectus magnus: de quo ad filium: Ex vtero (inquit) ante luciferum genui te. Quanquam nec lectus quidem forsitan digne censendus sit vterus ille, qui regentis potius q̄ iacentis est locus. Manens enim in patre, regit cum patre vniuersa. Cantic. 3. a

Cantic. 3. a *Esaiæ. 9. b* *C* *Ibidem.*

Denique non iacere, sed sedere ad dexteram patris filium fides indubitata habet, & ipse cœlum sibi sedē esse non lectum perhibet: vt scias illum in suis, id est in superis nequaq̄ solatia habere infirmitatis, sed potestatis insignia. Merito proinde sponsa ponens lectulum dicit suum, quia omne quod infirmum est dei, non de proprio inesse illi manifestū est, sed de nostro. Ex nobis assumpsit quæ pro nobis sustinuit, nasci, lactari, mori, sepeliri. Mea est mortalitas nati, mea infirmitas paruuli, mea expiratio crucifixi, mea sepulti dormitio. Quæ priora transierunt, & ecce noua sunt omnia. In lectulo meo quæsiui per noctes quem diligit anima mea. Quid? In tuo quærebas qui se iam in sua receperat? Nū videras filium hominis ascendentem vbi erat prius? Iam cœlum tumulo commutauit & stabulo, & tu illum in tuo adhuc lectulo quæris? Surrexit, non est hic. Quid quæris in lecto fortem, in lectulo magnum, clarificatum in stabulo? Introiuit in potentias domini, decorem induit & fortitudinem: & ecce sedet super Cherubim qui sub lapide iacuit. Ex hoc iam non iacet sed sedet, & tu tanquam iacenti subsidia paras? Sine, vt absolutior veritas sit, aut sedet iudicans, aut stat adiuuans. Sic vos ô bonę mulieres, cuinam quæso excubias exhibetis, cui aromata comparatis, paratis vnguenta? Si sciretis quantus is est, quanque sit inter mortuos liber mortuus iste quem vngere pergitis, vos forsitā petisſetis ab eo potius vngi. Nonne iste est quem vnxit deus suus oleo lætitiæ præ consortibus suis? Beati eritis vos si gloriari potueritis reuertētes, & dicere, quia de plenitudine ei⁹ & nos accepimus. Enimuero factum est ita. Nam reuera vnctę remeant quæ vnctę venerant. Quidni vnctę tam læto nuncio nouę odoriferęque resurrectionis? Quàm speciosi pedes euangelizantium pacem, euangelizantium bona. Missę ab angelo opus faciunt euangelistæ: factęque apostolę apostolorum dum festinant ad annunciandum mane misericordiam domini, dicunt: In odorem vnguentorum tuorum currimus. Extunc ergo & deinceps frustra in lectulo quæsitus est sponsus, quia etsi cognouerat eum ecclesia secundum carnem, id est secundum carnis infirmitatem, sed nunc iam non nouit. Denique quęsitus est postmodum à Petro & Ioanne identidem in sepulchro, sed minime inuentus. Vide tu vtrum ne apte & competenter quisque horum tunc dicere quiuerit: In lectulo meo quæsiui quem diligit anima mea, quęsiui & non inueni. Nempe itura ad patrem caro quę non erat ex patre, prius per gloriam resurrectionis omne infirmum se exuit, accinxit potentia, induit lumine sicut vestimento: in quali nimirum gloria & ornatu decuit eam paternis aspectibus præsentari.

Psal. 70. c *Psal. 92. a* *Psal. 87. 6.* *Psal. 44. b* *Ioan. 1. b* *Rom. 10. c* *Canti. 1. d* *Canti. 3. a* *D* *E* *F*

Pulchrē vero sponsa non quem diligo ego, sed quem diligit anima mea, inquit, quòd vere & proprie ad solam pertineat animā illa dilectio qua aliquid spiritualiter diligit verbi gratia deum, angelum, animam. Sed & diligere iustitiam, veritatem, pietatem, sapientiam, virtutesq̄ alias, eiusmodi est. Nam cum secundum carnem quippiam diligit vel potius appetit anima, verbi gratia cibum, vestimentum, dominium, & quæ istiusmodi sunt corporalia siue terrena, carnis potius quàm animæ amor dicendus est. Et hoc pro eo quòd sponsa minus vsitate sed non minus proprie animam suam sponsum diligere dicit, monstrans proinde spiritum esse spōsum, & à se non carnali sed spirituali amore diligi. Et bene per noctes se quæsisse eum ait. Nam si iuxta Paulum, qui dormiunt, & qui ebrij sunt, nocte ebrij sunt: ita non absurde (vt opinor) dici potest quòd qui ignorant, nocte ignorant: ac per hoc qui quærunt, nocte quærunt Quis enim quęrat quod palam habet? Porro dies palam facit quod nox absondit: vt reperias in die quod in nocte quęsieras. Nox est itaque donec quęritur sponsus: quoniam si dies esset, de medio fieret, & minime quęreretur. Et de hoc satis: nisi forte numerositas hæc noctium adhuc aliquid quęrendum signet: quia non noctem, sed noctes posuit. Et mihi videtur, si tu melius non habes, talis posse ratio reddi. Habet mundus iste noctes suas, & non paucas. Quid dico quia noctes habet mundus, cum pene totus ipse sit nox, & totus semper versetur in tenebris? Nox est Iudaica perfidia, nox ignorantia paganorum, nox hęretica prauitas, nox etiam catholicorum carnalis animalisve conuersatio. An non nox vbi non percipiuntur ea quæ sunt spiritus dei? Sed & apud hæreticos vel schismaticos quot sectę: tot noctes. Frustra per has noctes iustitiæ solem & lumen quęritis veritatis, id est sponsum: quia nulla societas lucі ad tenebras. Sed dicit aliquis quòd non sit tam stulta támve ęca sponsa, vt quęrat lumen in tenebris, quęrat dilectum apud ignorantes, & qui nō diligunt eum. Quasi vero se per noctes nunc quęrere dicat, & non potius quęsisse. Non ait quęro: sed, quęsiui per noctes, quem diligit anima mea. Et est sensus, quia cum esset paruula, sapiebat vt paruula, cogitabat vt paruula, & quęrebat veritatem vbi non erat, errans, & non inueniens: iuxta illud in psalmo: Erraui sicut ouis quę periit. Denique in lectulo se memorat tunc adhuc esse: tanquam ętate imbecillam ac paruulam sensu: si tamen ita construas: in lectulo meo, subaudis existēs vel iacens: quęsiui quem diligit anima mea. Nō quæsiui in lectulo, sed sedens in

1. Thes. 5. b *Psal. 118. y* *Canti. 3. a*

Isaco. 4. d *Luce. 12. f* *Isaco. 2. d* *1. Cor. 1. c* *Mat. 25. b* *I* *Ioan. 1. b* *Psal. 142. a*

quidem gratia plenitudo gratiæ est, sed ne in sola quidem veritate. Quid prodest scire quid te oporteat facere, si non detur & velle facere? Quid si velis quidem, sed minime possis? Quantos expertus sum agnita veritate tristiores, & ideo magis, ꝙ iam confugere ad ignorantiæ excusationem non liceret, scientes & non faciētes quod veritas hortaretur? Quę cum ita se habeant, neutrum sine altero sufficit. Parum dixi. Non expedit quoq;. Vnde id scimus? Scienti (inquit) bonum & non facienti, peccatum est illi. Item. Seruus sciens voluntatem domini sui, & non faciens digna, vapulabit multis. At istud pro parte veritatis. Pro gratiæ quid? Scriptum est: Et post buccellā introiuit in eum satanas. Iudam loquitur, qui accepto munere gratiæ, quia in veritate non ambulabat cū veritatis magistro, vel potius cū magistra veritate, locum in se diabolo dedit. Audi adhuc: Cibauit illos ex adipe frumēti, & de petra melle saturauit eos. Quos? Inimici domini mē titi sunt ei. Quos melle cibauit & adipe, hi mentiti sunt ei facti inimici: quia veritatem gratiæ non iunxerunt. De quibus alibi habes: Filij alieni mentiti sunt mihi, filij alieni inueterati sunt, & claudicauerunt à semitis suis. Quidni claudicarent, vno pede gratiæ contenti, & non apponentes veritatē? Erit igitur tempus eorum in secula, sicut & principis ipsorum, qui & ipse in veritate non stetit, sed fuit mendax ab initio, ideoque audiuit. Perdidisti in decore tuo sapientiam. Nolo decorem qui mihi sapientiam tollat. Quæris quis ille tam noxius tamque perniciosus decor? Tuus. Adhuc forte sine intellectu es? Planius audi. Priuatus, proprius. Nō culpamus donum, sed vsum. Deniq; si aduertisti, non in decore, sed in suo decore dictus est ille perdidisse sapientiam. Et (ni fallor) vnus angeli animæque decor ipsa est. Quid enim vel hæc vel ille absque sapientia, nisi rudis deformisq; materia est? Ea ergo ille non modo formatus, sed & formosus fuit. Sed perdidit eam cum fecit suam: vt non sit aliud in decore suo, quàm in sua sapientia perdidisse sapientiam. Proprietas in causa est. Quod sibi sapiens fuit, quòd non dedit gloriam deo, quòd non retulit gratiam pro gratia, quòd non secundū veritatem ambulauit in ea, sed ad suam eam retorsit voluntatem: istud est cur eam perdidit, imò istud est quòd eā perdidit. Etenim sic habere, perdere est. Et si Abraham (inquit) ex operibus iustificatus est, habet gloriam, sed nō apud deū. Et ego. Non ergo in tuto inquam. Perdidi quicquid habeo non apud deum. Nam quid tam perditum quàm quod extra deum exulat? Quid mors nisi priuatio vitæ? Ita nihil perditio nisi alienatio à deo est. Væ qui sapientes estis in oculis vestris, & coram vobismetipsis prudentes. De vobis dicitur: Perdam sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. Perdiderunt sapientiam: quia sua sapiētia perdidit eos. Quid non perdiderunt qui ipsi perditi sunt? An vero non perditi quos nescit deus? Porro autē virgines fatuę, quas quidem non aliunde fatuas puto, nisi quia dicentes se esse sapientes, stultę factę sunt: hæ, inquam, à deo audire habent: Nescio vos. Et item illi qui gratiam miraculorum ad suam vsurpauerunt gloriam, nihilominus audituri sunt, quia non noui vos: vt liquido ex his claresçat gratiam non prodesse, vbi veritas non est in intentione, sed obesse magis. Et quidem penes sponsum vtraque res. Denique gratia & veritas per Iesum Christum facta est, ait Ioannes Baptista. Si ergo cum vna quauis harum sine altera pulsauerit ad ostium meum dominus Iesus Christus (ipse est enim dei verbum, animæ sponsus) intrabit sane nō tanq̄ sponsus, sed tanquam iudex. Absit, nequaq̄ fiat hoc. Nō intret in iudicium cum seruo suo. Intret pacificus, intret iucundus & hilaris, maturus tamē & ferius intret qui seueriori quodam veritatis vultu in me dum insolentiam reprimit, purget lætitiam. Intret quasi hinnulus saliens, quasi caprea circunspectus, qui culpam dissimulando transiliat, pœnam miserando respiciat. Intret quasi descendens de montibus Bethel festiuus & splendidus, quasi procedens à patre suauis & mitis, qui non dedignetur dici & fieri sponsus animæ quærenti se, cum sit super omnia deus benedictus in secula. Amen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G lectulo quæsiui. Hoc est: Cum adhuc infirma & inualida forem, & omnino minus idonea sequi sponsum quocunq; iret, sequi & ardua & excelsa sublimitatis illius: incidi in multos
Mar.13.c qui cognoscentes desiderium meum dicebant mihi: Ecce hic est Christ⁹, ecce illic est: & neq; hic, neq; illic erat. Incidi autem, & non ad insipientiam mihi. Nam quo propius accessi,
Cantic.5.b & exploraui diligentius, eo citius certiusque cognoui veritatem apud eos minime esse. Quæsiui enim, & non inueni: &
Canti.3.a deprehendi noctes, qui se dies mentiebantur. Et dixi: Surgam, & circuibo ciuitatem: per vicos & plateas quæram, quē diligit anima mea. Intuere vel nunc, quia iacet quæ dicit, surgam. Pulchrè omnino. Quidni surgeret, recognito de resur-
Colo.3.a rectione dilecti? Cæterum ō beata si consurrexisti cum Christo, quæ sursum sunt sapias oportet, neque deorsum sed sursum quæras Christum necesse est: vbi sedet in dextera patris.
Psal.58.b Sed circuibo (ais) ciuitatem. Ad quid? In circuitu impij ambulant. Iudæis istud relinquito: quibus proprius eorum pro-
Hie.14.d pheta hoc vaticinatus est, quia famem patientur vt canes, & circuibunt ciuitatem. Et si introieris in ciuitatem, secundum prophetam alium, ecce attenuati fame: quod vtique non esset si in ea fuisset panis vitæ. Surrexit de corde terræ, sed super terram non remansit. Ascēdit autem vbi erat prius. Nam qui descendit, ipse est & qui ascendit, panis viuus qui de cœlo descendit, idem ipse sponsus ecclesiæ Iesus Christus dominus noster: qui est super omnia deus benedictus in secula. Amen.

H *De claritate sponsi in qua coæqualis patri sedet à dextris gloriæ eius: & qualiter boni pastores debent esse soliciti uigiles & discreti circa pascendas animas sibi cōmissas. Sermo* LXXVI.

Canti.3.a DEr vicos & plateas quærā, quē diligit anima mea. Adhuc vt paruula sapit. Puto arbitrata est egressum de tumulo, publicū mox petiisse, vt solito doceret populos, ac sanaret infirmos, & vt manifestaret gloriam suam in Israel, si forte reciperent resurgentē de morte, qui se recepturos promittebant descendentem de cruce. Verum ille perfecerat opus quod sibi dederat pater vt faceret: quod sane ista intellexisse debuerat vel ex voce pendē-
Ioan.19.f tis, illa scilicet qua illico expiraturus ait: Consummatum est. Non erat iam q⁹ se denuo crederet turbis: quæ nec sic forsitā erant in eum creditur̄e. Et festinabat ad patrem qui sibi dice-
Psal.109.a ret: Sede à dextris meis: donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Fortius nempe atque diuinius cum exal-
Ioan.12.a tatus fuerit à terra, omnia trahet ad seipsum. Hæc autem per vicos & plateas quærendum putauit, fruendi auida, sed igna-
Cantic.5.b ra mysterii. Iterum ergo frustrata repetit dicens: quæsiui illū & non inueni: vt sermo impleretur quem dixit: quia vado ad patrem, & iam non videbitis me. Dicat forsitan ista. Quomodo ergo credent in eum, quem non viderunt? Quasi fides ex visu sit, & non potius ex auditu. Quid magni est credere quod videris, & tuis nō negare oculis fidem quid laudis meretur? Sed si quod non videmus speramus, per patientiam ex-
Ioan.20.g pectamus, & patientia meritum est. Beati denique qui nō viderunt & crediderunt. Proinde vt non euacuetur meritū fi-
I dei: subducat se visui, daus virtuti locum. Etiā & tempus est vt iam in suum sese recipiat. Quæris in quem suum? In dexte-
Philip.2.a ram patris. Neque enim rapinam arbitrabitur esse se æqualē deo, cum sit in forma dei. Ergo is sit vnigeniti locus, in quo omnis eius iniuria propulsata videatur. Sedeat sane iuxta nō infra, vt omnes honorificent filium sicut honorificant patrem. In hoc apparebit maiestatis æqualitas, si nec inferiorem patre, nec posteriorem suspexeris. At ista interim nihil horū aduertit, sed quasi ebria præ amore hac illacq́ue discurrens quærit oculis quem iam oculus non contingit, sed fides. Non enim existimat Christum aliter oportere intrare in gloriam suam, nisi prius resurrectionis gloria palam mundo innotescente confutetur impietas, exultent fideles, glorientur discipuli, populi conuertantur, demumq́ue ab vniuersis glorificetur ipse, cum ex præsentia resurgentis cunctis claruerit veritas prædicentis. Falleris ô sponsa. Oportet quidem hæc fieri: sed in tempore. Nunc vero interim vide ne forte id dignū magis & supernę consentaneum iustitiæ sit si non detur sanctum canibus, & margaritę porcis, si potius secundū scriptu-
ram tollatur impius ne videat gloriam dei. K
Esa.26.d si non fraudetur fides merito, quę tunc sane probatior esse dignoscitur cū creditur quod non videtur, si penes ipsam seruetur dignis quod occultatur indignis, vt qui in sordibus sunt sordescāt adhuc,
Apo.22.b & iusti iustificentur magis, si non dormitent præ tędio. Cœli & cœli cœlorum tabescant & confundātur ab expectatione sua, si non ipse pater omnipotens diutius iam frustretur à desiderio cordis sui, si non demum vnigenitus vltra ab introitu gloriæ suæ (quod vel solum indignissimum est) aliquatenus retardetur. Quanti putas ęstimanda sit gloria quantacunque mortalium, vt ab ea quæ à patre suo ab æterno parata est debeat eum vel ad modicum retinere? Adde q⁹ nulla ratione in longius protrahi decet ipsius filij petitionem. Quam dicam
Ioan.17.a petitionem quæris? Nempe illam qua dicit. Pater clarifica filium tuum. Quod tamen eum petisse sensim nō vt supplicem, sed vt prę̄scium. Libere petitur quod in potestate petētis accipere est. Ergo dispensatoria filij petitio est non necessaria: quippe donantis cum patre quicquid à patre acceperit.

Vbi & hoc dicendum, quia non solum pater clarificat filium, sed & filius clarificat patrem, ne quis dicat filium minorem patre, quasi à patre clarificetur, cum & ipse clarificet pa-
Ibidem. tre: dicente filio. Pater, clarifica filium tuū, vt filius tuus clarificet te. Sed forte adhuc submittendum putes filium, quòd quasi inglorius videatur à patre recipere claritatem quā demum patri refundat: Audi quia non est ita: Clarifica me (inquit) pater claritate quam habui priusquam mundus fieret a- L
pud te. Si ergo claritas filij posterior non est, vtpote quæ ab æterno est: ex equo se clarificant pater & filius. Et si ita est, vbi patris primatus? Aequalitas, pfecto est vbi coæternitas. Et vsqueadeo æqualitas, vt vna sit claritas amborum, sicut ipsi vnum sunt. Vnde mihi videtur dicendo rursum: Pater clarifica nomen tuum, non sane aliud petere quàm se clarificari, in quo & per quem nomē patris proculdubio clarificaretur. Et responsum accepit à patre: Et clarificaui & iterum clarificabo. Quę quidem ipsa responsio non parua filij glorificatio fuit. Cæterum abundantius ad fluenta Iordanis augustiusque clarificatus dignoscitur & Ioannis testimonio, & colūbę de-
Matt.3.d signatione, & voce dicentis: Hic est filius meus dilectus. Sed
Ibidē.17.a & in monte coram tribus discipulis nihilominus magnificentissime clarificatus est, tum voce eadem denuo ad se cœlitus delapsa, tum mira illa eximiaq́; transfiguratione corporis sui, tum etiam prophetarum attestatione duorum, qui ibidem apparuerunt cum eo loquentes. Superest ergo vt iuxta promissum patris semel adhuc clarificetur, eaque erit plenitudo gloriæ, cui non queat amplius addi. Sed vbi illa dabitur benedictio? Non est, vt ista suspicata est, in plateis vel
Tob.13.c vicis, nisi forte in illis de quibus dicitur: Plateæ tuæ Hie- M
rusalem sternentur auro mundo, & per omnes vicos tuos alleluia cantabitur. In his reuera illam recepit à patre filius claritatem, cui non poterit similis inueniri, ne in cœlestibus
Psal.109.a quidem. Cui enim aliquando angelorum dictum est: Sede à dextris meis? Non modo autem de numero angelorum, sed nec de superioribus quidem reliquis beatorum ordinibus omnino quis repertus idoneus est ad capessendam superexcellentem hanc gloriam. Ad neminem prorsus illorum facta est vox illa gloriæ singularis, nemini vocis in se efficieutiam experiri datum. Siue throni, siue dominationes, siue principatus, siue potestates, profecto desiderant in eum prospicere, non se illi comparare præsumunt. Igitur domino meo singulariter à domino & dictum & datum est sedere à dextris gloriæ ipsius: vtpote in gloria coæquali, in essentia consubstantiali, pro generatione consimili, maiestate non dispari, æternitate non posteriori. Ibi ibi enim illum qui quæret inueniet, & videbit gl̄riam eius: non gloriam
Ioan.1.b quasi vnius cæterorum, sed plane gloriā quasi vnigeniti à patre. Quid facies ô sponsa? Putas potes sequi eum illuc? Aut te ingerere audes vel vales huic tam sancto arcano, tamq́ue arcano sanctuario, vt filium in patre, & patrem intuearis in filio? Non vtique. Vbi est ille, tu non potes venire modo, venies autem postea. Age tamen, sequere, quære, nec te inaccessibilis claritas vel sublimitas à quærendo deterreat, ab
Matt.9.b inueniendo desperare faciat. Si potes credere: omnia possi-
Rom.10.b bilia sunt credenti. Prope est (inquit) verbum in ore tuo, & in corde

A in corde tuo. Crede & inuenisti. Nam credere inuenisse est. Norunt fideles habitare Christum per fidē in cordibus suis.
Thre.3.c Quid propius est? Quære ergo secura, quære deuota, bonus est dominus animæ quærenti se. Quære votis, sequere actibus, fide inueni. Quid non inuenit fides? Attingit inaccessa, deprehendit ignota, comprehendit immensa, apprehendit nouissima, ipsam denique æternitatem suo illo vastissimo sinu quodammodo circuncludit. Fidenter dixerim, æternam beatámque trinitatem quam non intelligo, credo: & fide teneo, quod non capio mente. Sed dicit aliquis, quomodo credet sine prædicante, cum fides ex auditu sit, auditus per verbum prædicationis? Deus hoc prouidebit. Et ecce iam præsto sunt qui nouam sponsam cœlesti nupturam sponso, de quibus oportet instruant & informent, fidem doceant, formam pietatis ac religionis tradant. Audi denique quid
Canti.3.a. adiiciat: Inuenerunt me vigiles qui custodiunt ciuitatem. Qui enim vigiles hi? Nempe illi quos saluator in euangelio beatos pronūciat, si cum venerit inuenerit vigilantes. Quàm boni vigiles qui nobis dormientibus ipsi peruigilant, quasi
Luc.12.e rationem reddituri pro animabus nostris. Quàm boni custodes qui vigilantes animo, atque in orationibus pernoctātes, hostium insidias sagaciter explorant, anticipant consilia malignantium, deprehendunt laqueos, eludunt tendiculas, retiacula dissipant, machinamenta frustrantur. Hi sunt fratrum
B amatores & populi Christiani qui multum orant pro populo & vniuersa sancta ciuitate. Hi sunt qui multū soliciti pro sibi commissis dominicis ouibus, cor suum tradunt ad vigilandum diluculo ad dominum qui fecit illos, & in conspectu altissimi deprecantur. Et vigilant & deprecantur, scientes suam insufficientiam in custodienda ciuitate, & quia nisi dominus custodierit ciuitatem, frustra vigilat qui custodit
Psal.126.a Luc.22.c eam. Porro cum dominus ita præcipiat: Vigilate & orate, ne intretis in tentationem: liquet quòd absque duplici hoc exercitio fidelium, studióque custodum, non potest esse secura ciuitas, non sponsa, non oues. Horum differentiam quæris? Vnum sunt. Ciuitas propter collectionem, sponsa propter dilectionem, oues propter mansuetudinem. Visne scire hoc
Apo.21.a sponsam quod ciuitatem esse? Vidi, inquit, ciuitatem sanctā Hierusalem nouam descendentem de cœlo, à deo paratam tanquam sponsam ornatam viro suo. Identidem tibi hoc & de ouibus liquido apparebit, si recorderis primus ille custos (Petrum loquor) cum sibi primo oues committerentur, quàm attentè simul de amore commonitus sit. Quod vtique tanta cura sapiens creditor non fecisset, nisi se sentiret sponsum, id sibi vtique ex intimo respondente cōscientia. Audite hæc amici sponsi, si tamen amici. At parum dixi, amici: amicissimi
C sint oportet, qui priuilegio tantæ familiaritatis donantur.
Ioan.21.c. Non ociose totiens repetitum est, Petre amas me in commissione ouium. Et ego quidem id significatum perinde puto ac si illi dixisset Iesus: Nisi testimonium tibi perhibente conscientia quòd me ames, & valde perfecte q; ames, hoc est plus quàm tua, plus quàm tuos, plus quàm & te, vt huius repetitionis meæ numerus impleatur, nequaquam suscipias curam
Prou.1.d hanc, nec te intromittas de ouibus meis, pro quibus sanguis vtique meus effusus est. Terribilis sermo, & qui possit etiam
1.Thes.5.a impauida quorumuis tyrannorum corda concutere. Propterea attendite vobis quicunque opus ministerij huius sortiti estis, attendite, inquam, vobis: & precioso deposito quod vobis creditum est. Ciuitas est, vigilate ad custodiam concordiamque. Sponsa est, studete ornatui. Oues sunt, intendite pastui. Et hæc tria ad illam domini trinam scisitationem forte non incongrue pertinere dicentur. Porro custodia ciuitatis vt sit sufficiens, tripharia erit, à vi tyrannorum, à fraude hæreticorum, à tentationibus dęmonum. Sponsę vero ornatus in bonis operibus & moribus & ordinibus. At pastus ouium communiter quidem in pascuis scripturarum tāquam in hæreditate domini, sed est distinctio in illis. Nam sunt mā data quæ duris atque carnalibus animis imponuntur ex lege vitæ & disciplinę. Et sunt olera dispensationum, quæ infirmis & pusillis corde de respectu misericordiæ apponunt̄. Et sunt consiliorum solida fortiaque, quæ ex intimis sapientiæ proponuntur sanis & qui exercitatos habent sensus ad discretionem boni & mali. Paruulis nāque tanquam anniculis adhortationis lac potus datur, non esca. Ad hęc boni solicitique D
pastores impinguare pecus nō cessant bonis lętisq; exēplis, & suis magis q̄ alienis. Nam si alienis & non suis, ignominia est illis, & pecus ita nō proficit. Si enim (verbi causa) ego qui video r inter vos pastoris gerere curā, vobis apposuero Moysi mansuetudinem, patientiam Iob, misericordiam Samuelis, Dauid sanctitatem, & si qua sunt eiusmodi exempla bonorū: immitis ipse & impatiens atque immisericors & minime sanctus sermo (vt vereor) minus sapide euenict, & vos minus auide capietis. Verum hoc supernæ pietati relinquo, vt quod minus vobis ex nobis est, ipsa suppleat: & quod perperam, ipsa corrigat. Nunc vero bonus pastor hoc quoque curabit, vt
Mar.9.g secundum euangelium inueniatur habere sal in semetipso, sciens quia sermo sale conditus quantum placuerit ad gratiam, tantum proderit ad salutem. Hæc interim de custodia ciuitatis, atq; ornatu sponsæ, necnon & pastu ouiū dicta sint.

Volo tamē adhuc eadem paulo expressius designare propter eos qui dum auide nimis honoribus inhiant, minus prouide grauibus se supponunt oneribus, exponunt periculis: vt sciant ad quid venerint, sicut scriptum est: Amice, ad quid ve
Matt.26.c nisti? Ni fallor, ad solam ciuitatis custodiam vt quantum satis est procuretur, opus est viro forti, spirituali, fideli. Forti ad propulsandas iniurias, spirituali ad deprehendendas insidias, fideli qui non quæ sua sunt, quærat. Porro autem ad mo E
res honestandos vel corrigendos (quod vtique ad decorem pertinet sponsę) quis non liquido agnoscat per necessariā forte cum multa quidem diligentia disciplinæ censuram? Ea propter omnis cui hoc opus incumbit, oportet ferueat zelo illo quo accensus præcipuus ille æmulator sponsæ domini aiebat: Æmulor vos dei æmulatione: despondi enim vos vni vi-
2.Cor.11.a ro virginem castam exhibere Christo. Iam quomodo in pascua diuinorū educet eloquiorum greges dominicos pastor idiota? Sed & si doctus quidem fuerit, non sit autem bonus, verendum ne nō tam nutriat doctrina vberi, q̄ sterili vita noceat. Temere itaque & in hac parte hoc onus subitur absque scientia pariter vitaq; laudabili. Sed ecce quod nō laudamus. Finis indicitur, vbi non erat finis. Euocamur in materiam alteram, & cui hāc cedere indignum. Angor vndique, & quod ęgrius feram ignoro, auelli ab ista, an distendi in illa, nisi q⁹ vtrolibet simul vtrūque molestius. O seruitutem. O necessitatem. Non quod volo hoc ago, sed quod odi illud facio. Notate tamen vbi desinimus, vt quam cito in id redire liberum erit, inde mox ordiamur i noīe spōsi ecclesię Iesu Christi dñi nostri, qui est super omnia deus benedictus in secula, Amen.

De malis pastoribus ecclesiæ, & item quomodo spiritus & animæ sanctorum simul cum angelis adiutorio sunt electis adhuc peregrinantibus. Sermo LXXVII. F

EIa expediti sumus. Diximus hesterno sermōe quales in via hac qua ambulamus, vellemus habere duces, non quales habemus. Longe dissimiles exporimur. Non omnes sunt amici sponsi quos hodie sponsæ hincinde assistere cernis, & qui (vt vulgo aiunt) eam quasi addextrare videntur. Pauci admodum sunt qui nō quæ sua sunt quærant, ex omnibus charis eius. Diligunt munera, nec possunt pariter diligere Christum: quia manus dederunt mammonæ. Intuere quomodo incedunt nitidi & ornati, circumamicti varietatibus, tanq̄ sponsa procedens de thalamo
Psal.18.b suo. Nonne si quēpiā taliū repente eminus procedentē aspexeris, spōsam potius putabis q̄ sponsæ custodem? Vnde vero hanc illis exuberare existimas rerū affluentiā, vestiū splendorē, mensarū luxuriē, congeriē vasorū argenteorū & aureorū, nisi de bonis sponsæ? Inde est q⁹ illa pauper & inops & nuda relinquitur facie miseranda, inculta, hispida, exāgui. Propter hoc non est hoc tēpore ornare spōsam, sed spoliare: nō est custodire, sed perdere: nō est defendere, sed exponere: non est instituere, sed prostituere: non est pascere gregē, sed mactare & deuorare: dicente de illis domino: Qui deuorant plebem
Psal.13.b Osee.4.b meam vt cibum panis: & quia comederunt Iacob, & locū eius desolauerunt. Et in alio propheta: Peccata populi mei comedent: quasi dicat. Peccatorum precia exigunt, & peccantibus debitam solicitudinem non impendunt. Quem da-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G bis mihi de numero præpositorū qui non plus inuigilet subditorum vacuandis marsupiis, q̄ vitiis extirpandis? Vbi qui orādo flectat iram, qui prædicet annum placabilem domino? Leuiora loquimur, grauiora grauius manet iudicium. Sine causa tamen vel his vel illis immoramur: quia non audiunt nos. Sed & si literis forsitan mandētur ista quæ dicimus, dedignabuntur legere: aut si forte legerint: mihi indignabuntur, quānuis rectius sibi hoc facerēt. Propterea relinquamus istos non inuentores sponsę, sed venditores: & inquiramus potius illos à quibus sponsa se inuentam loquitur. Et quidē illorum isti fortiti sunt ministerij locum, sed non zelum. Sue cessores omnes cupiunt esse, imitatores pauci. O vtinam tam vigiles reperirentur ad curam, quàm alacres currunt ad cathedram. Vigilarent vtique solicite seruantes ab illis inuētam, sibi creditam. Imò vero euigilarent pro semetipsis, nec sinerent de se dici. Amici mei & proximi mei aduersum me appropinquauerunt & steterunt. Iusta omnino querimonia, nec ad vllam iustius quàm ad nostram referanda ætatem. Parum est nostris vigilibus quòd non seruant nos, nisi & perdant. Alto quippe demersi obliuionis somno, ad nullum dominicę comminationis tonitruum expergiscuntur vt vel suū ipsorum periculum expauescant. Inde est vt non parcant suis qui non parcunt sibi, perimentes pariter & pereuntes. Sed enim quinam illi sunt vigiles à quibus se inuentam perhibet H sponsa? Nempe apostoli, atque apostolici viri. Vere hi sunt qui custodiunt ciuitatem, id est eam ipsam quam inuenerunt ecclesiam, eoque vigilantius, quo nunc temporis grauius periclitantem cōspiciunt, à malo vtiq; domestico & intestino, sicut scriptum est: Et inimici hominis domestici eius. Neque enim pro qua vsque ad sanguinem restiterunt, suo derelinquunt patrocinio destitutam, sed protegunt & custodiunt eā die ac nocte, hoc est in vita & in morte sua. Et si preciosa est in cōspectu domini mors sanctorū eius, nō ambigo ego quin etiam tanto in morte potentius id agant, quanto in ipsa etiā confortatus est principatus eorū. Sic ista asseris, ait quis, ac si oculis tuis videris ea: sunt autem ab humanis secluſa cōspectibus. Cui ego: Si tu tuorum oculorum testimonium fidele putas, testimonium dei maius est. Ait vero: Super muros tuos Hierusalem constitui custodes tota die & tota nocte, in perpetuum non tacebunt. Sed de angelis, inquis, id dictū est. Non abnuo, omnes sunt administratorij spiritus. At quis me prohibeat itidem & de istis sentire, qui potentia quidem mi nime iam ipsis angelis impares sunt, affectu autem & misericordia eo nobis forsitan germaniores existunt, quo natura cō iunctiores? Iunge & tolerantiam earundem passionum & miseriarum in quibus nos pro tempore adhuc versamur. Nihil ne amplius miserationis pro nobis vel solicitudinis operabi I tur in mentibus sanctis, quòd & se transisse per eas proculdubio meminerunt? Nonne illa ipsorum vox est. Transiuimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium? Quid? Ipsi transierunt, & nos in mediis ignibus vel fluctibus derelinquent, nec saltem manum porrigere dignabuntur periclitātibus filiis? Nō est ita. Bene tecum agitur ô mater ecclesia, bene tecum agitur in loco peregrinationis tuæ: de cœlo & de terra venit auxilium tibi. Qui custodiunt te, non dormitāt neque dormiunt. Custodes tui angeli sancti, vigiles tui spiritus & animæ iustorum. Non errant qui te ab vtrisque inuentam spiritibus senserint ab vtrisque pariter custodiri. Et est huius solicitudinis ratio quibusq; sua, his quidem quòd sine te non consummentur, illis verò quòd nisi de te ad sui plenitudinem minime restaurētur. Nam quis nesciat satana cadēte de cœlo & eius complicibus, numerum superne multitudinis parte non modica imminutum? De te itaque omnes consummationem expectant, alij numeri, alij desiderij sui. A- gnosce proinde vocem in psalmo: Me expectant iusti donec retribuas mihi. Et aduertendum quòd non ista illos, sed illi istam potius inuenisse referuntur, vtque ego suspicor, ad hoc ipsum studium destinati. Nam quomodo prædicabūt nisi mittantur? Denique habes loquentem in euāgelijs: Ite ecce ego mitto vos, & ite prędicate euangeliū omni creaturæ. Ita est.

psal.37.b

Mich.7.b

psal.115.a
psal.138.d

Esa.62.c

Heb.1.d

psal.65.c

psal.141.b

Luc.10.a

Illa quærebat spōsum & spōsū nō latebat. Nēpe qui in hoc ip K sū excitauerat eā vt se quęreret, & dederat illi cor ad præcepta & legē vitæ & disciplinæ dūmodo esset qui instrueret & doceret viam prudentiæ. Et misit in occursum eius plantatores & rigatores qui eam enutrirent & confirmarent in omni certitudine veritatis, hoc est indicarent illi certam q̄; redderent de dilecto: quia veritas est quam quærit, & quam vere diligit anima eius. Et reuera quis fidus verusve animę amor, nisi vtique is quo veritas adamatur? Rationis sum compos, veritatis sum capax, sed vtinam non forem si amor veri defuerit. Horum quippe ramorum is fructus est, & ego radix. Non sum securus à securi si absque eo inueniar. In illo nimirum naturæ munere illud diuinæ imaginis enitere insigne haud dubium est, ex quo cęteris præsto animantibus. Inde est quòd audet anima mea ad dulces castosque assurgere veritatis amplexus, & sic in amore ipsius tota securitate ac suauitate quiescere, si tamen inueniat gratiam in oculis tanti spon si, vt dignam reputet quæ ad hanc pertingat gloriam, imò ipse eam sibi exhibeat non habentem maculam aut rugam aut aliquid eiusmodi. Quanti putas esse discriminis quáve dignū pœna tantum dei donum ociosum tenere? Verum hoc alias.

Nunc vero sponsa quē quærebat, minime reperit: & quos non quærebat, reperta est ab ipsis. Audiant hoc qui sine duce & præceptore vias vitæ ingredi non formidant. Ipsi sunt in L arte spirituali existentes & discipuli pariter & magistri. Nō sufficit hoc, etiam coaceruāt discipulos sibi, cęci duces cęcorum. Quam multi ex hoc à recto tramite periculosissime aberrasse comperti sunt. Nimirum ignorātes astutias satanę & cogitationes ipsius, factum est vt qui spiritu cœperant, carne consummarētur, abducti turpiter, lapsi damnabiliter. Videāt proinde qui eiusmodi sunt, quomodo caute ambulent, & de sponsa exemplum sumant, quæ non prius ad eum quem desiderabat, vllo modo valuit peruenire quàm sibi occurrerent quorum magisterio vteretur ad cognoscendum de dilecto, certe ad discendum timorem domini. Seductori dat manum, qui dare dissimulat præceptori. Et qui dimittit oues in pascua absque custode, pastor est non ouium, sed luporum. Nūc iam videamus de sponsa quomodo se dicat inuentam. Mihi enim insuetę satis verbum inuentionis posuisse videtur. Nam ita hoc dicit, ac si vno de loco ecclesia venerit. Venit enim *Matt.8.b* ab Oriente & Occidente, iuxta verbum domini, & à cunctis finibus terræ. Sed neque aliquando congregata est in vnum locum, vbi ab apostolis seu ab angelis inueniretur deducēda vel dirigenda ad eum quē diligit anima sua. Fuit ne prius inuenta quàm collecta? Non: quia nec erat. Quamobrem si collectam, si congregatam, si certe (quod magis vocabulo ecclesiæ competit) conuocatam à prædicatoribus se dixisset, tran M sisse simpliciter, minime in aliquo cunctabundus. Coadiu- *Mat.12.c* tores enim dei sunt, quem & audiere loquentem: Qui nō colligit mecum, dispergit. Sed neque hoc mihi ab re videbitur si dixerit quis ab eis fundatam sue ædificatam. Siquidem hoc fecerunt vna cum illo qui in euāgeliis loquitur: Et super hāc *Mat.16.c* petram ædificabo ecclesiam meam: &, quia fundata est supra *& 7.d* firmam petram. Nunc vero nihil horum loquens sed præter solitum quidem perhibens se inuentam, cunctari aliquantum nos facit, atque in suspicionem adducit latere loco quod sit diligentius intuendum. Volebā fateor præterire, meque subducere huic scrutinio, cui sufficere non sentirem. Cæterū re minisćens in quantis æquè dubiis & obscuris vobis quidem surſum corda leuantibus, etiam supra spem meam adiutū me senserim, pudet diffidentię: & reprehendens timorem meum adorior non quidem temere quod timide refugiebā. Aderit (vt confido) solitum adiutorium: quod si minus, apud beneuolos tamen auditores non erit ociosum quod volui. Verum hoc habebit sequens sermo principium, nam præsentem hic claudimus. Ipse autem det vobis ea quæ dicuntur non solum tenere memoriter, sed & ardenter diligere, & efficaciter adimplere sponsus ecclesię Iesus Christus dominus noster, qui est super omnia deus benedictus in secula. Amen.

Quòd

A *Quòd sponsa id est ecclesia electorum prædestinata est à deo ante secula, & præuenta ab eo ut quæreret eum & conuerteretur, Sermo LXXVIII.*

AD verbum inuentionis (si bene memini) illic stetimus & hęsimus scrupulosius, videlicet audiētes q̄ sponsa à prædicatoribus suis se inuentam dixerit. Porro causæ nostræ cunctationis & dubitationis à nobis expresse sunt, & visum est à nobis aliquid esse quærendum: sed nō in calce sermonis, quo iā arctabamur, quod quæsitum est potuit explicari. Quid restat nisi vt debitum iā soluamus? In explicatione sacramenti magni, illud loquor quod *Ephes.5.g* doctor gētium interpretatus est in Christo & in ecclesia sanctum castumq; connubium: ipsum est opus nostræ salutis: in eo, inquam, tres sibi inuicem cooperantur, deus, angelus, homo. Et deus quidem quidni operetur, & curam gerat nuptiarum dilecti filij sui? Ipse vero ac tota voluntate & vtique per se ipse sufficeret, & absque adminiculo horum, hi autem sine ipso possunt facere nihil. Ergo quod ex illis ascitur in opus ministerij huius, non sibi solatium, sed profectum quæsiuit in illis. Nam hominibus quidem merita locauit in opere, secun- *Luc.10.b* dum illud: Dignus est operarius mercede sua: & quia vnusquisque secundū proprium laborem accipiet, siue qui in fide plantat, siue qui rigat quod plantatum fuerit. Angelorum autem cum ad salutem humani generis ministerio vtitur, nō- B ne facit vt ab hominibus angeli diligantur? Nam quia ab angelis homines diligantur, inde vel maxime aduerti potest, q̄ antiqua sue ciuitatis damna ex hominibus resarcitum iri angeli non ignorant. Nec aliis profecto legibus regnum charitatis regi decebat quàm piis ipsorum, qui pariter regnaturi sunt mutuisq; amoribus & puris affectionibus in inuicem & in deum. Est autem in modo operandi differentia multa, pro cuiusq; nimirum operarij dignitate. Deus nempe facit quod vult sola ipsa facilitate volendi, sine estu, sine motu, sine prę- *Sap..8.a* iudicio loci vel temporis vel causę vel personæ. Est enim dominus Sabaoth, qui cum tranquillitate iudicat omnia. Est sapientia disponens omnia suauiter. Porro angelus non absque motu operatur tam locali quàm temporali, sine æstu tamen. Homo autē nec ab æstu animi, nec à motu corporis animiq; liber est in operando. Deniq; cum timore & tremore suā ip- *Gene.3.d* sius iubetur operari salutem, atque in sudore vultus sui comedere panem suum. His ita explicitis intuere nunc mecū in hoc tam magnifico opere nostræ salutis tria esse quædam quæ sibi vendicat author deus, præuenitq̄ue in illis omnes auxiliatores & cooperatores suos, prædestinationē, creationem, inspirationem. Quarum prædestinatio, non dico ab exortu ecclesiæ, sed ne à mundi principio quidem principiū C habuit, nō denique à tempore illo vel illo: ante tempora est. Porro creatio cum tempore, inspiratio iam in tēpore fit vbi & quando vult deus. Sane secundum prædestinationem nunquam ecclesia electorum penes deum non fuit. Si miratur hoc infidelis, audiat quod magis miretur, nunquā non grata extitit, nūnq̄ non dilecta. Quidni audaćter loquar arcanum quod mihi de corde dei promptus ille supernorū delator cō siliorū aperuit? Paulum dico, qui vt multa alia, ita hoc quoq; de diuitiis bonitatis eius non est veritus diuulgare secretum. Benedixit nos (inquiens) in omni benedictione spiri- *Ephe.1.a* tuali in cœlestib⁹ in Christo, sicut elegit nos in ipso ante mū di constitutionem, vt essemus sancti & immaculati in conspe- *Ibidem.* ctu eius in charitate. Et addit. Qui prædestinauit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum in ipso, secundum p- positum voluntatis suæ in laudem gloriæ gratiæ suæ, in qua gratificauit nos in dilecto filio suo. Nec dubium quin voce omnium electorum ista dicātur, & ipsi ecclesia sunt. In illo igitur tam profundo æternitatis sinu antequā in lucem opus prodiret huius creationis, quis illam vel beatorum spiritū inuenire aliquo modo valuerit: nisi cui ipsa æternitas deus voluerit reuelare? Sed & cum iam ad nutum creantis visa est emersisse in species formasq; factitias has atq; visibiles, nō cō tinuo tamen inuenta est à quoq̄ hominum vel angelorum, eo quòd non agnosceretur, imagine terrestris hominis adumbrata, & opta mortis caligine. Sine quo generalis velamine confusionis nemo filiorum hominum intrauit hanc vitā, vno sane excepto qui ingreditur sine macula. Emmanuel is est, qui D tamen & ipse ex nobis pro nobis nostri se induit maledicti *Psal.14.a* nostrique peccati similitudinem, non veritatem. Sic enim habes: quia apparuit in similitudine carnis peccati, vt de pecca- *Rom.8.a* to damnaret peccatū in carne. De cætero vnus omnibus per omnia introitus est, electis dico & reprobis. Non enim est distinctio. Omnes peccauerunt, & omnes capitium suæ verecundiæ portant. Propter hoc itaque etsi in rebus conditis iā creata existens ecclesia, nec sic tamen à creatura vlla inueniri poterat vel agnosci, miro vtroque modo interim latens & intra gremium beatę prædestinationis, & intra massam miserę damnationis. Cæterum quam celauerat ab æterno prædestinans sapientia, & item creans potentia minime prodiderat ab initio: visitans profecto gratia suo in tempore reuelauit, secundum operationem quam ideo inspirationem supra nominaui, q̄ de sponsi spiritu humanis infusum spiritibus quippiam fuerit in præparationem euangelij pacis, id est parare viam domino, atque euangelio glorię eius ad corda omnium quotquot erant prædestinati ad vitam. Fruſtra vigiles laborasſent in prędicando, si non hæc gratia præcessisset. Nunc vero videntes velociter currere verbum, & populos nationū ad dominum in omni facilitate conuerti, concurrere in vnita tem fidei tribus & linguas, atque in vnam colligi matrem catholicam terminos terræ, cognouerunt de diuitiis gratiæ, E quæ à seculis absconditę tenebantur in abdito prædestinationis eternæ, & gauisi sunt eam se inuenisse quam ante secula dominus elegerat in sponsam sibi. Ex quo (vt opinor) clarum fit non ociosum esse q̄ se inuentam ab his sponsa testata est, sed propterea q̄ se ab ipsis collectam agnosceret nō electam, cōpertā nō conuersam. Ei nempe asscribenda cuiusque conuersio est, cui dicere necesse habent vniuersi illud de psalmo: Cōuerte nos deus salutaris noster. Sed non æquè illi *Psal. 84.a* fortassis inuentionis vocem competenter aptarim sicut conuersionis, imò vero sic est. Nō est inuenire domino, sed prævenire, & inuentionem præuentio excludit. Denique quid inueniat, qui nihil vnquam non nouit? Nouit dominus qui *2.Tim.2.c* sunt eius, ait quidam. Ipse vero quid? Ego scio (ait) quos ele- *Ioan.13.b* gerim à principio. Plane quam ab æterno præsciuit, quā elegit, quam dilexit, quam condidit: rationis non erat ab eodem perhiberi inuentam: præparatam tamen ab ipso vt inueniretur, fidenter dixerim. Nam qui vidit, testimonium perhibuit, *Ioan.19.f* & scimus quia verum est testimonium eius. Vidi, inquit, ciui *Apoc.21.a* tatem sanctam Hierusalem nouam descendentem de cœlo, à deo paratam tanquam sponsam ornatam viro suo. Isque è vigilibus vnus qui custodiunt ciuitatem. Sed audi ipsum eius præparatorem veluti digito eam demonstrantem vigilibus, sed sub tropo altero. Leuate oculos vestros, ait, & videte regiones quia albę sunt iā, id est præparatæ ad messem. Ex hoc *Ioan.4.c* paterfamilias operarios inuitat ad opus, quando iam senserit F sic omnia præparata vt absque multo sui ipsorum labore gloriari & dicere queant, quoniā coadiutores dei sumus. Quid enim facturi sunt? Nempe sponsam quæsituri, inuentęque indicaturi de dilecto. Non enim suam quęrent, sed sponsi gloriam, quoniam sponsi amici sunt. Et pro hac non multū apud illam laborabunt, adest, iamque illum tota deuotione requirit, intantum præparata est voluntas eius à domino. Denique necdum illis vigilibus quicquam loquētibus interrogat de dilecto, & prænenit prædicatores suos, præuēta ipsa, per- *Cantic.3.b* cunctans & dicens: Num quem diligit anima mea, vidistis? Be ne proinde se inuentam perhibuit ab his qui custodiunt ciuitatem, quæ à domino ciuitatis prægognitam iam se nouerat & præuentam, quatenus illi talem eam inuenirent, non faceret. Sic à Petro Cornelius, & Paulus ab Anania inuēti sunt: nam ambo præuenti à domino erāt & præparati. Quid Saulo paratius, qui supplici iam & mente & voce clamauerat: Do- *Acto.9.a* mine, quid me vis facere? Nec minus Cornelius, qui eleemosynis & orationibus suis, domino quidem eas sibi inspirante, *Acto.10.a* promeruit peruenire ad fidem. Inuenit quoq; Philippus Na- *Ioan.1.f* thaelem, sed prius dominus illum cum esset sub ficu iam viderat. Quę domini visio, nunquid nō præparatio fuit? Et Andreas Simonem fratrē suum nihilominus inuenisse refertur, sed præuisum æquè à domino atque prescitum vt vocaretur Cephas, quasi fortis in fide. Legimus de Maria quòd inuēta

fuerit

Universidad de Deusto
Biblioteca

G fuerit in vtero habens de spiritu sancto. Exisitimo autẽ simile quid habere in hac parte sponsam domini matri ipsius. Ni si enim & ipsa inuenta esset habens de spiritu sancto, nequaq̃ ab inuentoribus suis tam familiariter requisisset de eo cuius spiritus est ille. Non sustinuit vt illi effarentur ad quid venissent, ipsa locuta est, & quidẽ ex abundantia cordis. Nũ quẽ diligit anima mea, vidistis? Sciebat quia beati oculi qui vidissent: & admirãs eos qui viderant, aiebat: Num vos estis quibus videre donatum est quem tot reges & prophetæ voluerunt videre & non viderunt? Num vos estis qui meruistis in carne aspicere sapientiam, in corpore veritatem, in homine deum? Multi dicunt, ecce hic est, & ecce illic: sed ego tutius mihi arbitror fidem accommodare vobis, qui manducastis & bibistis cum eo postquam resurrexit à mortuis. Et hoc dictum sit de eo quod sponsa scisscitata est à vigilibus. Si quo minus, supplebitur sermone alio. Nunc autem ex hoc, vel maxime liquet præuentã fuisse à spiritu sancto: ab his vero qui custodiunt ciuitatem inuentam compertamq̃, quòd vere ipsa sit quam præsciuit, & prædestinauit ante secula deus, præparauitque dilecto filio suo delicias sempiternas in seculis æternis, vt sit sancta & immaculata in conspectu eius, germinans sicut lilium, & florens in æternum ante dominum patrẽ domini mei Iesu Christi sponsi ecclesiæ, qui est super omnia deus benedictus in secula. Amen.

H

De amore tenaci & indissolubili quo anima tenet sponsum, & qualiter sponsus in fine seculi reuertetur ad synagogam Iudæorum saluandam.

Sermo. LXXIX.

Matth.1. c

Matt.13.b

Mar.13.c

Canti.3.b

NVm quem diligit anima mea, vidistis? O amor præceps, vehemens, flagrans, impetuose, qui præter te aliud cogitare non sinis, fastidis cætera, contemnis omnia præter te, te contentus. Confundis ordines, dissimulas vsum, modum ignoras, totum quod opportunitatis, quod rationis, quod pudoris, quod cõiugalis iudicii ve videtur, triumphas in temetipso, & redigis in captiuitatem. Et omne quod cogitat ista & quod loquitur, te sonat, te redolet, & aliud nihil: ita tibi ipsius, & cor vendicasti, & linguã. Ait: Num quem diligit anima mea, vidistis? Quasi vero hi sciant quid cogitet ipsa. Quẽ diligit anima tua, de ipso scisciteris? Et non habet nomen. Quænã vero tu, & ille quis? Et hæc ita dixerim propter singularitatem eloquij, & insignem verborum incuriam, qua præsens scriptura cæteris dissimilis satis apparet. Vnde in epithalamio hoc non verba pensanda sunt, sed affectus. Cur ita nisi quòd amor sanctus quem totius huius voluminis vnam constat esse materiam, non verbo sit æstimandus, aut lingua, sed opere & veritate? Amor vbiq; loquitur: & si quis horum quæ leguntur, cupit adipisci notitiam, amet. Alioquin frustra ad audiendum legendúmve amoris carmen, qui non amat, accedit: quoniam omnino non potest capere ignitum eloquium, frigidum pectus. Quomodo enim Græcè loquentem non intelligit qui Græcum non nouit, nec Latine loquentem, qui Latinus non est, & ita de cæteris: sic lingua amoris ei qui non amat barbara erit, sicut ęs, sonans, aut cymbalum tinniens. Isti vero (vigiles loquor) quoniã de spiritu, & ipsi acceperunt vt ament, sciunt quid loquitur spiritus, & amoris vocibus optime compertis sibi, in promptu habent respondere in simili lingua, id est studiis amoris, pietatisque officiis. Denique ita in breui edoctam emittunt de eo quod quærit, vt dicat: Paululum cum pertrãsissem eos, inueni quem diligit anima mea. Bene paululum, quia verbũ abbreuiatum fecerunti, symbolũ fidei tradẽtes. Et quod sequitur, tale est. Oportebat quidem sponsam transire per eos per quos cognosceret veritatem, sed tamen & pertransire. Nisi enim pertransisset & ipsos, non inuenisset quem quærebat. Atque hoc ipsum suasum ab illis non ambigas. Nõ enim prædicabant semetipsos, sed dominum suum Iesum, qui absq; dubio, & supra ipsos est, & vltra. Vnde & ait: Transite ad me omnes qui concupiscitis me. Nec sufficiebat transire, sed & pertransire docetur. Siquidem pertransierat is quem vestigabat. Non modo enim de morte ad vitam transierat, sed pertransierat ad gloriam. Quidni etiam hanc oportuit pariter pertransire? Alioquin non poterat apprehendere quem non

Ibidem.

I

Canti.3.b

Eccli.24.

per eadem vestigia sequeretur quocunq; ierat. Et vt quod dico clarius sit, si dominus me⁹ Iesus surrexisset quidẽ à mortuis, sed ad cœlos minime ascendisset, non poterat dici de eo quòd pertransierit: sed tantum transierit, ac per hoc sponsam illum quærentem transire solummodo oporteret, non pertransire. Nunc vero quoniam iam resurgendo transierat, & adierat pertransire, vtique ascendendo: merito se etiam ista nõ transisse, sed pertransisse perhibuit: quæ hunc quidem fide & deuotione ad cœlos vsque secuta est. Igitur credere resurrectionem transire est, credere etiam ascensionem pertrãsire. Et fortasse (quod vna dierum dixisse me memini cum tractarem) nouerat illam, istam non nouerat. Ergo quod sibi deerat instructa ab illis, quia scilicet qui resurrexerat, etiam ascendisset: ascendit & ipsa pariter, hoc est, pertransiit & inuenit. Quidni inuenerit pertingens mente vbi ille corpore est? Paulum cum pertransissem eos: & bene eos, nam tam ipsos q̃ cætera membra sua quæ sunt super terram, caput nostrũ punctis præcessit duobus atque transcendit, resurrectione (vt iã diximus) & ascensione. Et enim primitię Christus. Quòd si ille præcessit, & fides nostra. Vbi enim illa eum non sequeretur? Si ascenderit in cœlum, ipsa illic est: si descenderit in infernum, adest. Et si sumpserit pennas suas diluculo, & habitauerit in extremis maris: illuc, ait, manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua. Nonne deniq; secundũ hanc omnipotens, & summe bonus pater sponsi conresuscitauit & consedere nos fecit in dextera sua in cœlestibus? Atq; hoc pro eo quòd dixit ecclesia, quia pertransiui eos, quoniam & semet pertransiit, fide stans quo necdum re ipsa peruenit. Arbitror & illud planum cur se pertransisse potius q̃ trãsisse dicere maluit. Et nos transeamus ad ea quæ sequuntur: Tenui eum nec dimittam, donec introducam illum in domũ matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ. Ita est, extunc & deinceps nõ deficit genus Christianum, nec fides de terra, nec charitas de ecclesia. Venerunt flumina, flauerunt venti, & impegerunt in eam, & non cecidit, eo quòd fundata esset supra petram: Petra autem est Christus. Itaque nec verbositate philosophorũ, nec cauillationibus hæreticorum, nec gladiis persecutorum potuit ista, aut poterit aliquãdo separari à charitate dei, quæ est in Christo Iesu, adeo fortiter tenet quẽ diligit anima sua, adeo illi adhærere deo bonum est. Glutino bonum est, ait Esaias: Quid hoc tenacius glutino, quod nec aquis eluitur, nec ventis dissoluitur, nec scinditur gladiis? Denique aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem. Tenui eum, nec dimittam. Et sanctus patriarcha: Non te, inquit, dimittam, nisi benedixeris mihi. Ita ista non vult eum dimittere, & forte magis quàm patriarcha id non vult, quia nec pro benedictione quidem. Siquidem ille benedictione accepta dimisit eũ, hæc autem non sic: Nolo, inquit, benedictionem tuam, sed te. Quid enim mihi est in cœlo, & à te quid volui super terram? Non dimittam te, nec si benedixeris mihi. Tenui, nec dimittam. Nec minus forsitan ille teneri vult, cum perhibeat dicẽs: Deliciæ meę esse cum filiis hominũ. Quodque pollicens ait: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi. Quid hac copula fortius, quæ vna duorum tam vehemẽti voluntate firmata est? Tenui eum, inquit. Sed nihilominus ipsa vicissim tenetur ab eo quem tenet, cui alibi dicit: Tenuisti manum dexteram meam. Quæ tenetur & tenet, quomodo iam cadere potest? Tenet fidei firmitate, tenet deuotionis affectu. At nequaquã diu teneret, si nõ teneretur. Tenetur autẽ potẽtia & misericordia domini. Tenui eũ, nec dimittã, donec introducam illum in domum matris meę, & in cubiculum genitricis meæ. Magna ecclesiæ charitas, quę ne æmulę quidem synagogę suas delicias inuidet. Quid benignius q̃ vt quem diligit anima sua, ipsum communicare parata sit inimicę? Nec mirum tamen, quia salus ex Iudæis est. Ad locũ vnde exierat, reuertatur saluator, vt reliquiæ Israel saluæ fiant. Non rami radici, non matri filij ingrati sint. Non rami radici inuideant quod ex ea sumpsere, non filij matri quod de eius suxere vberibus. Teneat itaque ecclesia firmiter salutem quam Iudæa perdidit, ipsa apprehendit, donec pleni tudo gentiũ introeat, & sic omnis Israel saluus fiat. Velit in commune communem venire salutem, quę sic ab omnibus capitur, vt nil singulis minuatur. Vtiq; hoc facit, & plus. Quid plus.

K

Canti.3.b

Psal.138.b

L

Canti.3.b

Matt.7.d

1.Cor.10.

Psal.72.d

Esa.41.b

M

Psal.72.d

Cantic.3.b

Prou.8.d

Matt.28.d

Psal.72.d

Canti.3.b

A plus? Quòd & nomen sponsę illi optat & gratiam. Prorsus super salutem hoc. Incredibilis charitatis, si non sermo quẽ locuta est ipsa, fecisset fidem. Dixit enim (si aduertisti) velle se introducere quem tenebat, non modo in domum matris, sed & in cubiculum quoque, quod est prærogatiuę indicium. Sufficiebat ad salutem, si domum intraret: at secretum cubiculi signat gratiã. Hodie, ait, huic domui sal⁹ facta est. Quidni sit domesticis salus saluatore ingresso domum? Sed quę in cubiculum meretur recipere, seorsum habet secretum suũ sibi. Salus domui sit: thalamo deliciæ reconduntur. In domũ matris meæ introducam eum, inquit. In quam domum, nisi de qua olim prænunciarat Iudæis: Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta? Fecit quod dixit, sicut habes, & de hoc testimonium eius in propheta: Reliqui, ait, domum meam, dimisi hæreditatem meam: & nunc ista pollicetur reducere illum, & domui matris suæ perditam salutem restituere. Et si hoc parum videtur, audi quid boni adiiciat: Et in cubiculum genitricis meæ. Qui ingreditur thalamum, sponsus est. Magna amoris potentia. Saluator indignabundus exierat de domo & hæreditate sua, & nunc ad huius gratiam mitigatus inflectitur ita, vt redeat nõ modo saluator, sed & spõsus. Benedicta tu à domino filia, quæ & indignationem compescis, & hæreditatem restituis. Benedicta tu matri tuæ, cuius beneficio auertitur ira, reuertitur salus, reuertitur qui dicat illi:

B Salus tua ego sum. Non sufficit hoc, addat & dicat: Despõsabo te mihi in fide, despõsabo te mihi in iudicio & iustitia, despõsabo te mihi in misericordia & miserationibus. Sed memento, quia quæ has conciliat amicitias, sponsa est. Quomodo ergo sponsum & hunc sponsum alteri cedit, ne dicam cupit? Non est ita. Cupit quidem illum matri filia bona, nõ tamen vt cedat illi, sed vt communicet. Sufficit vnus duabus, nisi q̃ iam non erunt duę, sed vna in ipso. Ipse est enim pax nostra, qui facit vtramque vnam, vt sit vna sponsa, & sponsus vnus Iesus Christus dominus noster, qui est super omnia deus benedictus in secula. Amen.

Ibidem

Psal.34.a

Osee.2.d

De imagine siue uerbo dei, & anima quæ ad imaginem est, subtilis disputatio: & de errore Gilleberti Pictauensis episcopi, quem Eugenius papa damnauit in concilio Remensi.

Sermo LXXX.

C Vidam vestrum (vt comperi) minus equo animo ferunt, q̃ ecce iam per aliquot dies dum stupori & admirationi sacramentorum inhærere delectat, sermo quem ministramus, aut nullo fuerit, aut exiguo admodum moralium sale conditus. Id quidem præter solitũ. Sed num quæ dicta sunt reuisere licet? Nõ ꝓcedo nisi prius reuoluam omnia. Eia dicite (si recordamini) à quonam scripturæ loco cœperit defraudatio hæc, vt rursum inde adoriar. Meum est resarcire damna, imò domini, de quo totum præsumimus. Quo itaq; repetendũ principio? An inde: In lectulo meo quæsiui per noctes, quem diligit anima mea? Ni fallor, inde. Abhinc tantum & deinceps cura vna fuit mihi harum allegoriarũ densa discussa caligine ponere in lucẽ Christi, & ecclesiæ secretas delicias. Igitur redeamus ad indaganda moralia. Nec enim mihi poterit esse pigrum quod vobis commodum fuerit. Atque hoc ita congrue fiet, si quæ dicta sunt in Christo & in ecclesia, verbo animæq; eadem nihilominus assignemus. Sed dicit mihi aliquis: Quid tu duo ista coniungis? Quid enim animæ & verbo? Multum per omnẽ modum. Primo quidem q̃ naturarum tanta cognatio est, vt hoc imago, illa ad imaginem sit: deinde q̃ cognationem simi litudo testetur. Nempe non ad imaginem tantum, sed ad similitudinem facta est. In quo similis sit quæris? Audi de imagine prius. Verbum est veritas, est sapientia, est iustitia: & hæc imago. Cuius? Iustitiæ, sapientiæ, & veritatis. Est enim imago hæc iustitia de iustitia, sapientia de sapientia, veritas de veritate, quasi de lumine lumen, de deo deus. Harum rerum nihil est anima, quoniam non est imago. Est tamẽ earundem capax, appetensq;: & inde fortassis ad imaginem. Cella creatura in capacitate quidem maiestatis, in appetentia autem rectitudinis insigne præferens. Legimus quia deus hominem rectũ fecit, quod & magnum capacitas (vt dictum est) probat. Oportet namque id quod ad imaginẽ est, cum imagine cõeni-

Canti.3.a

re, & non in vacuum participare nomen imaginis, quemadmodũ nec imago ipsa solo, vel vacuo nomine vocitatur imago. Habes vero de eo qui imago est, quia cum in forma dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem deo. Vbi tibi vtique eius & in forma dei innuitur rectitudo, & in æqualitate maiestas, vt dum rectitudini rectitudo, & magnitudo magnitudini comparatur, consonanter sibi altrinsecus respõdere appareat quod ad imaginem est, & imaginem: sicut imago quoque nihilominus in vtroque respondet illi cuius imago est. Nempe ipse est de quo sanctum Dauid audistis in psalmis canentem, nunc quidem: Magnus dominus noster, & magna virtus eius: nũc vero, Rectus dominus deus noster, & nõ est iniquitas in eo. Ab isto recto & magno deo habet imago eius, vt & ipsa recta & magna sit, habet anima quæ ad imaginem est. Sed dico, nihil ne ergo amplius habet imago ab anima quæ ad imaginem est, quia & huic magnum rectúmq; assignamus? Et plurimum. Hæc ad mensuram accepit, illa ad æqualitatem. An nõ plus hæc? Aduerte & aliud. Huic vtrũque aut creatio, aut dignatio consulit, illi generatio. Atq; id magnificentius esse non dubium est. Sed ne hoc quidem eminentius esse quis abnuat, quòd cum à deo huic, illi & de deo vtrunq; sit, id est de dei substãtia. Est enim consubstantialis deo imago sua, & omne quod eidem suæ imagini impartiri vidętur, ambobus est substantiale, non accidentale. Adhuc vnũ attende in quo imago non parum eminet. Magnum & rectũ, ista duo natura à sese discrepare quis nesciat? In imagine vnũ sunt. Neque hoc solum, vnum sunt, & cum imagine. Imagini enim nõ modo id rectum est esse quod magnum esse, sed etiã id magnum rectumq; esse, quod esse: animæ non ita. Et magnitudo eius, & rectitudo ipsius diuersę ab ea, diuersę abinuicem sunt. Si enim (vt supra docui) eo anima magna est quo capax æternorum, eo recta quo appetens supernorũ, quæ nõ quærit nec sapit quæ sursum sunt, sed quæ super terram: non plane est recta, sed curua, cum tamen pro huiusmodi magna esse non desinat, manens vtique etiam sic æternitatis capax. Neque enim illius aliquando non capax erit, etiam si nunquã capiens fuerit, vt sit quomodo scriptum est: Veruntamen in imagine pertransit homo. Ex parte tamen, vt eminentia verbi appareat de ipsa integritate. Quo enim à magno rectóve verbum cadat, quod sic ea vtiq; habet, vt sit quę habet? Vel ideo ex parte, ne si toto priuaretur, non superesset spes salutis. Nã si desinat magna esse, & capax. Quippe de capacitate (vt dixi) æstimatur animæ magnitudo. Quid vero sperare posset cuius capax non foret? Itaque per magnitudinem quam retẽtat etiam perdita rectitudine, in imagine pertransit homo, vno quasi claudicans pede, & factus filius alienus. De talibus enim reor dictum: Filij alieni mentiti sunt mihi, filij alieni inueterati sunt, & claudicauerunt à semitis suis. Pulchrè appellati sunt filij alieni: nam filij propter retentam magnitudinem, alieni propter amissam rectitudinem. Nec dixisset, claudicauerunt, sed corruerunt, aut quippiã simile, si ex toto hominis imaginem exuissent. Nunc vero secundum magnitudinem quidem in imagine pertransit homo: quantum vero ad rectitudinem veluti claudicãs conturbatur & deturbatur ab imagine, scriptura ita dicente: Veruntamen in imagine pertransit homo: sed & frustra conturbatur. Frustra omnino thesaurizat, & ignorat cui congregabit ea. Cur ignorat nisi quia inclinans se ad hæc infima & terrena, thesaurizat sibi terrã? Prorsus ignorat de his quæ terræ committit, cui congregabit ea, tineę ne demolienti, an furi effodienti, hosti diripiẽti, an igni deuoranti. Et inde misero homini incuruanti se, & incubanti his quæ in terra sunt, flebilis vox illa de psalmo: Miser factus sum, & curuatus sum vsque in finem, tota die contristatus ingrediebar. In semetipso siquidem experitur veritatem illius sententiæ sapientis: Deus rectum hominẽ fecit, ipse autem se implicuit doloribus multis. Et continuo vox ludibrij ad eum: Incuruare vt transeamus. Sed vnde venimus huc? Nempe inde cum docere vellemus rectum magnũque (quo gemino bono diffinieramus imaginẽ) nec in anima esse vnũ, nec cũ anima quemadmodũ in verbo & cũ verbo ea vnũ esse fideli æquè assertione docuimus. Et de rectitudine quidẽ ex his quæ dicta sunt, liquet q̃ diuersa & ab anima sit, & ab animæ magnitudine, quandoquidẽ ea etiã non existẽre, & ani-

D

Philip.2.a

Psal.146.a

Psal.91.c

E

Psal.38.b

Psal.37.a

Eccles.7.d

Esa.51.g

F

Universidad de Deusto
Biblioteca

G & anima manet & magna. Verum magnitudinis animæq; diuersitas vnde docebitur? Non enim inde potest vnde rectitudinis animæq; monstrata est, cum non sicut rectitudine ita & magnitudine sua priuari anima possit: non est tamen sua magnitudo anima. Nam etsi anima non inuenitur absque magnitudine sua, ipsa tamen & extra animam reperitur. Quæris vbi? In angelis. Inde quippe magni sunt angeli, vnde animæ magnitudo comprobatur, ex captu videlicet æternitatis. Quòd si eo constitit animam discrepare à rectitudine sua, q̃ ea carere possit: quidni æquè liqueat esse diuersam, & à sua magnitudine quam sibi propriam vendicare non possit? Cum itaq; nec illa in omni, nec ista in sola sit anima, patet vtramque indifferēter differre ab ea. Item. Nulla forma est id cuius est forma. Est autē magnitudo forma animæ. Nec enim ideo nō forma, quia inseparabilis est illi. Hoc siquidem sunt substantiales differentię omnes, hoc non modo proprie propria, sed & propria quædam, hoc etiam alię innumerabiles formę. Nō igitur sua magnitudo anima, nō magis q̃ sua nigredo coruus, q̃ suus cādor nix, q̃ sua risibilitas seu rationalitas homo: cū tamē nec coruū sine nigredine, nec sine cādore niuē, nec hominē qui non & risibilis sit & rationalis, vnq̃ reperias. Ita & anima & animæ magnitudo, etsi inseparabiles, diuersę tamen abinuicē sunt. Quomodo non diuersæ: cum hæc in subiecto, illa
H quæ est trinitas deus, hāc sibi vendicat meram singularemq; suæ essentiæ simplicitatē, vt nō aliud & aliud, nō alibi quoq; & alibi, sed ne modo quidē, & modo inueniatur in ea. Nempe in semet manens quod habet est: & quod est, semper & vno modo est. In ea & multa in vnum, & diuersa in idem redigun-tur, vt nec numerositate rerum sumat pluralitatem, nec alterationem de varietate sentiat. Loca omnia continet, & quęq; suis ordinat locis, nusquam contenta locorum. Tempora sub ea transeunt, non ei. Futura non expectat, præterita non recogitat, præsentia non experitur. Recedant à nobis charissimi, recedant nouelli non dialectici, sed hæretici, qui magnitudinem qua magnus est deus: & item bonitatem qua bonus, sed & sapientiam qua sapiens, & iustitiam qua iustus: postremo diuinitatem qua deus est, deum non esse impiissime disputāt. Diuinitate, inquiunt, deus est, sed diuinitas non est deus. For sitan non dignatur deus esse quæ tāta est vt faciat deum. Sed si deus non est, quid est? Aut enim deus est, aut aliquid quod non est deus, aut nihil. Equidem nō das deum esse. Sed ne nihilum quidem (vt opinor) dabis, quam vsque adeo necessariam deo esse fateris, vt non modo absq; ea deus esse non possit, sed ea sit. Quòd si aliquid est quod nō est deus: aut minor erit deo, aut maior, aut par. At quomodo minor, qua deus est? Restat vt aut maiorem fatearis, aut parem. Sed si maior, ipsa est summum bonum, non deus. Si par, duo sunt summa bona, non vnum. Quod vtrumque catholicus refugit sensus. Iā de magnitudine, bonitate, iustitia, sapientiaq̃e, idem per omnia quod de diuinitate sentimus, vnum in deo sunt & cum deo. Nec enim aliunde bonus q̃ vnde magnus, nec aliunde iustus aut sapiens, q̃ vnde magnus & bonus: nec aliunde deniq; simul hæc omnia est q̃ vnde deus, & hoc quoque non nisi seipso. Sed dicit hæreticus: Quid? Deum diuinitate esse negas? Non, sed eandem diuinitatem qua est, deum nihilominus
I assero, ne deo excellentius aliquid esse assentiar. Nam & magnitudine dico magnū, sed quæ ipse est, ne maius aliquid deo ponam: & bonitate fateor bonum, sed non alia q̃ ipse est, ne melius ipso aliquid mihi videar inuenisse: & de cæteris in hunc modū. Securus & libens pergo inoffenso (vt aiunt) pede in eius sententiam qui dicebat: Deus non nisi ea magnitudine magnus est, quæ est quod ipse. Alioquin illa erit maior magnitudo q̃ deus. Augustinus hic est validissimus malleus hæreticorum. Si quid itaq; de deo proprie dici possit, rectius congruentiusque dicetur, deus est magnitudo, bonitas, iustitia, sapientia: q̃ deus est magnus, bonus, iustus, aut sapiēs. Vnde non immerito nuper in concilio quod papa Eugenius Remis celebrauit, tam ipsi q̃ cæteris episcopis peruersa visa est, & omnino suspecta expositio illa in libro Gilleberti episcopi Pictauensis, quo super verba Boethij de trinitate, sanissima quidem atque catholica commentabatur hoc modo. Pater est veritas, id est verus. Filius est veritas, id est verus. Spiritus sanctus est veritas, id est verus. Et hi tres simul non tres K
veritates, sed vna veritas, id est vnus verus. O obscuram peruersamque explanationem? Quàm verius sanius que per contrarium ita dixisset: Pater est verus, id est veritas. Filius est verus, id est veritas. Spiritus sanctus est verus, id est veritas. Et hi tres vnus verus, id est vna veritas. Quod quidem fecisset, si sanctum dignaretur Fulgentium imitari, qui ait: Vna quippe veritas vnius dei, imò vna veritas vnus deus non patitur seruitium atque culturam creatoris creaturę q̃; cōiungi.

Bonus corrector, qui veracissime de veritate loqueretur, qui pie catholiceque sentiret de vera & mera diuinæ simplicitate substantiæ, in qua nihil esse possit quod ipsa non sit, & ipsa deus. Quanquam manifestius in nōnullis locis aliis à rectitudine fidei liber ille prefati episcopi visus est discrepare, quorum (verbi causa) adhuc vnū pono. Nam dicente authore: Cum dicitur deus deus deus, pertinet ad substantiam: noster commentator intulit, nō quæ est, sed qua est: quod absit, vt assentiat catholica ecclesia, esse videlicet substantiam, vel aliquam omnino rem qua deus sit, & quæ nō sit deus. Sed hęc minime iam contra ipsum loquimur (quippe qui in eodem conuentu sententiæ episcoporum humiliter acquiescens, tam hæc q̃ cætera digna reprehēsione inuenta proprio ore dānauit) sed propter eos qui adhuc librū illū contra apostolicum vtique promulgatum ibidem interdictum transcribere & lectitare feruntur, contentiosius persistentes sequi episcopum L
in quo ipse non stetit, & erroris q̃ correctionis magistrum habere malentes. Nō solum autem, sed & propter vos, occasione accepta de differentia imaginis, & animæ quæ ad imaginē facta est, operæprecium credidi excursum hunc facere, vt si qui forte ex aquis furtiuis, quæ dulciores videntur, aliquando aliquid biberint, sumpto antidoto euomant illud, & purgato mentis stomacho ad id quod secundum promissionē nostram dicendum de similitudine supereſt accedentes, puriora iam in gaudio nō de nostris hauriant, sed de fontibus saluatoris sponsi ecclesiæ Iesu Christi domini nostri, qui est super omnia deus benedictus in secula. Amen.

Qualiter anima uerbo dei similatur per simplicitatem essentiæ, immortalitatem, & arbitrij libertatem, Sermo LXXXI.

QVæsitum est ante de affinitate animæ ad verbum: atque id quidem necessariè. Quæ enim conuentio tantę maiestati & tantę paupertati, vt more & amore sponsorum veluti ex equo sese complecti referantur sublimitas illa & illa humilitas? Nam si vere id dicimus, valde læta fiducia est: si falso, valde punienda audacia. Propterea ergo de conueniētia horum quærendum fuit, quæ quidem iam multa inuenta est, sed nō omnis. Quis enim vel nimis hebes non videat quàm se è vicino respiciant imago, & M
quod ad imaginem est? Quorum vtique vnum vni, & alterum alteri, sermo (si recolitis) assignauit hesternus. Nec de imagine tantum, sed etiam de similitudine demonstrata ibidē propinquitas est, nisi q̃ ipsa similitudo in quo vel in quibus potissimum constet, necdum à nobis est declaratum. Age iam intendamus declarationi huic, vt quo anima plenius suā agnouerit originem, eo amplius erubescat vitam habere degenerem. Imò vero quod peccato vitiatū deprehēderit in natura, studeat reformare industria: vt digne suo genere, dei quidem munere sese regens, ad amplexus verbi fidenter accedat. Aduertat igitur ex hac diuinæ ingenuitate similitudinis inesse sibi illam suæ substantiæ naturalem simplicitatē, qua hoc est illi esse quod viuere: & si non quod bene, quódve beate viuere: vt sit similitudo, non æqualitas. Gradus propinquus, gradus tamen. Neq; enim vnius excellētiæ parisve fastigij sunt, hoc habere esse quod viuere, & item habere hoc esse quod beate viuere. Ergo si verbi est illud propter sublimitatem, hoc animæ ꝓpter similitudinē, salua quidē eminentia verbi: palā est affinitas naturarū, palā animæ prærogatiua. Et vt q̃d dicitur planius fiat, soli deo, id est esse, quod beatū esse atque hoc primū & purissimū simplex. Secūdū autē simile est huic, id videlicet habere esse quod viuere, atq; hoc animæ est. Ex hoc etsi inferiori gradu ascendi potest, nō modo ad bene sed etiam ad beate viuendum, non quia vel tūc sit hoc esse quod beatum

A beatū esse illi qui eò peruenerit, quatenus ita glorietur pro similitudine, vt tamen pro disparitate habeat semper vnde omnia ossa eius dicant: Domine, quis similis tui? Bonus tamē animæ gradus, ex quo & solo ad beatam ascenditur vitam. Sunt namq; viuentia, & horum genera duo, quæ sentiūt, & quæ non sentiunt. Porro insensibilibus sensibilia præferūtur, atque vtrisque vita qua viuitur & sentitur. Non stabunt pariter in gradu vno vita & viuens, multo minus vita, & quæ sunt sine vita. Vita anima est viuens quidem, sed non aliunde quàm seipsa, ac per hoc non tam viuens q̃ vita, vt proprie de ea loquamur. Inde est quòd infusa corpori viuificat illud, vt sit corpus de vitæ præsentia non vita, sed viuēs. Vnde liquet, ne viuo quidem corpori id viuere esse quod esse, cum esse, & minime viuere possit. Multo minus quæ vitæ expertia sunt, ad hunc gradum assurgent. Sed nec omne quod vita dicitur, vel est, continuo valebit pertingere huc. Est pecorum, est & arborum vita, sensu altera vigens, altera carens. At neutri tamen idem esse quod viuere est: cum (vt quidem multorū opinio est) ante in elementis q̃ vel illa in membris, vel ista in ramis extiterint. At secundum hoc cum desinunt viuificare, simul viuere cessant, sed nō & esse. Soluuntur pariter & dissoluuntur, tanq̃ nō alligatę tantum, sed & colligatę. Neq; enim vnum simplex est quęq; harum, sed ex pluribus constans: & propterea nō redigitur in nihilum, sed dissilit in partes, vt &
B ad suum quodq; reuertatur principiū: verbi causa, aer ad aerē, ignis ad ignem, & reliqua in hunc modum. Nequaq̃ igitur tali vitæ idem esse & viuere est, quæ est & quando non viuit.

Porro nihil horum quibus nō hoc esse quod viuere sit, ad bene beateq; viuendū quandoq; proficiet vel emerget: quippe quod neq; ad hunc inferiorem gradum potuit peruenire. Solā quæ in ipso stare cognoscitur anima hominis, in eo dignitatis creata est vita à vita, simplex à simplici, immortalis ab immortali: vt non sit longe à summo gradu, vbi scilicet id esse quod beate viuere est, in quo solus stat beatus, & solus potens, rex regum, & dominus dominantium. Accepit itaq; in sui conditione anima etsi non esse, posse tamē esse beata, summo proinde gradui quantum licet appropians, non pertingens tamen. Neq; enim vel ipsi (vt supra diximus) hoc erit aliquando esse quod beatam esse, nec quando beata erit. Fatemur similitudinem, æqualitatem renuimus. Verbi causa, vita deus, vita & anima est: similis quidē, sed dispar. Porro similis, ꝙ vita, q̃ seipsa viuens, ꝙ non tantum viuens, sed & viuificans: sicut & ille hæc omnia est. Dispar vero quantum à creante creata. Dispar, ꝙ vt nisi creata ab illo nō esset, sic nisi ab ipso viuificata non viueret. Non viueret dico, sed spirituali vita, non naturali. Nam naturali quidem etiam quę non spiritualiter viuit, immortaliter viuat, necesse est. At qualis vita, in qua satius foret non nasci, q̃ non ab ea mori? Mors po
C tius est, & ideo grauior, quia peccati, non naturæ. Denique
Psal.33.d mors peccatorū pessima. Ita ergo quę secundū carnē viuit anima, viuens mortua est, quippe cui bonū erat omnino nō viuere q̃ sic viuere. A qua nimirum vitali quadā morte minime vnq̃ resurget, nisi per verbum vitæ, imò per verbū vitā, viuentem vtiq; & viuificantē. Alias autē immortalis est anima, & in hoc nihilominus verbo similis quidē, sed non æqualis. Nā intantum superexcellit immortalitas deitatis, vt apostolus
1.Tim.6.c dicat de deo: Qui solus habet immortalitatem. Quod ego
Mala.3.b reor pro eo dictum, ꝙ solus sit natura incommutabilis deus, qui ait: Ego dominus, & non mutor. Vera nanq; & integra immortalitas tam non recipit mutationem q̃ nec finē, ꝙ omnis mutatio quædam mortis imitatio sit: omne etenim quod mutatur, dum de vno ad aliud transit esse, quodāmodo necesse est moriatur quod est, vbi esse incipiat quod nō est. Quòd si tot mortes quot mutationes, vbi immortalitas? Et huic vanitati subiecta est ipsa creatura non volens, sed propter eum qui subiecit eam in spe. Attamen immortalis anima est: quoniam cum ipsa sibi vita sit, sicut non est quo cadat à se, sic nō est quo cadat à vita. Verum cum constet suis affectibus mutari eam, agnoscat ita se deo in immortalitate similē, vt sciat sibi deesse non modicam immortalitatis partē, soli cedēs absolutam perfectamq; immortalitatē, apud quem nō est trāsmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. Non mediocris tamen animæ dignitas præsenti disputatione cōperta est, quæ gemina quadam vicinitate naturæ verbo appropiare videtur, D
simplicitate essentię, & perpetuitate vitæ. Sed enim adhuc vnum occurrit quod minime præteribo: nec enim minus insignem similémve minus verbo animā facit, & forte etiā plus. Arbitrij libertas hæc est, plane diuinum quiddā præfulgens in anima tanq̃ gemma in auro. Ex hac nempe inest illi inter bonum quidē & malū, necnō inter vitā & mortē, sed & nihilominus inter lucem & tenebras & cognitio iudicij, & optio eligendi: & si qua sunt alia quæ similiter circa animi habitū sese è regione respicere videātur, nihilominus inter ipsa censorius quidā arbiter is animæ oculus diiudicat & discernit: sicut arbiter in discernendo, ita in eligendo liber. Vnde & li- *Liberum*
berum nominatur arbitriū, quòd liceat versari in his pro ar- *arbitrium.*
bitrio voluntatis. Inde homo ad promerendum potis. Omne etenim quod feceris bonum malūve, quod quidē nō facere liberū sit, merito ad meritū reputatur. Et vt merito laudatur, non is tantū qui potuit facere mala & nō fecit, sed & qui potuit non facere bona & fecit: ita malo non caret merito tā is qui potuit non facere malā & fecit, q̃ qui potuit facere bona & non fecit. Vbi autē non est libertas, nec meritum. Propterea quæ sunt carentia ratione animalia nihil merētur: quia sicut deliberatione, ita & libertate carēt. Sensu aguntur, feruntur impetu, rapiūtur appetitu. Neq; enim iudiciū habēt quo se diiudicent siue regant, sed ne instrumentū quidē iudicij, id E
est rationē: inde est ꝙ non iudicātur, quia nō iudicant. Quanam quippe ratione ab his exigatur ratio quā nō acceperūt? Hanc vim à natura solus homo non patitur, & ideo solus inter animantia liber. Et tamen interueniente peccato patitur quandā vim & ipse, sed à voluntate, nō à natura, vt ne sic quidem ingenita libertate priuetur. Quod enim voluntariū, & liberum. Et quidē peccato factum est, vt corpus quod cor- *Sap.9.d*
rumpitur aggrauet animam, sed amore, nō mole. Nam ꝙ surgere anima per se iam non potest quæ per se cadere potuit: voluntas in causa est, quæ corrupti corporis vitiato ac vitioso amore languescens & iacens, amorē pariter iustitię nō admittit. Ita nescio quo prauo & miro modo ipsa sibi voluntas: peccato quidē in deterius mutata, necessitatem facit, vt nec necessitas cum voluntaria sit excusare valeat voluntatē, nec voluntas cum sit illecta excludere necessitatem. Est enim necessitas hæc quodāmodo voluntaria. Est fauorabilis vis quędam, premendo blandiens, & blandiendo premens: vnde sese rea voluntas, vbi semel peccator consenserit, nec excutere iam per se, nec excusare tamen vllatenus de ratione queat. Inde querula illa vox veluti gementis sub onere necessitatis huius: Domine, inquit, vim patior, responde pro me. Sed rur- *Esa.38.c*
sus sciens ꝙ non iuste causaretur aduersus dominum, cum voluntas sua ipsius potius in causa foret, attende quid secutus intulerit: Quid dicam, aut quid respondebit mihi, cum ipse fecerim? Premebatur iugo, non alio tamen q̃ voluntariæ cu- F
iusdam seruitutis, & erat pro seruitute quidē miserabilis, sed pro voluntate inexcusabilis. Voluntas enim est quæ se cū esset libera seruam fecit peccati, peccato assentiendo: volūtas nihilominus est, quæ se sub peccato tenet voluntarie seruiēdo. Vide quid dicas, ait aliquis mihi: Tu ne voluntariū dicis, quod iam necessarium constat esse? Verum quidem est ꝙ voluntas seipsam addixerit, sed non ipsa se retinet, magis retinetur & nolens. Bene hoc saltem das, quia retinetur. Sed vigilanter retine voluntatem esse quam retineri fateris. Itaque voluntatem nolentem dicis? Non vtique voluntas retinetur non volens. Voluntas enim volentis est, non nolentis. Quod si volens retinetur, ipsa se retinet. Quid ergo dicet, aut quid respondebit ei, cum ipsa fecerit? Quid fecit? Seruam se fecit: *Ioan.8.d*
vnde dicitur: Qui facit peccatū, seruus est peccati. Propterea cum peccauit (peccauit autem cum peccato obedire decreuit) seruam se fecit. Sed fit libera, si non adhuc facit. Facit autem in eadem seruitute se retinens. Neq; enim non volens voluntas tenetur: voluntas enim est. Ergo quia volens, seruam seipsam fecit: non modo fecit, sed facit. Merito proinde (quod sæpe memorandum est) quis respondebit illi cū ipsa fecerit, ipsa & faciat? Sed non me, inquis, decredere facies necessitatē quam patior, quam in memetipso experior, contra quam & assidue luctor. Vbinam quæso hanc necessitatem sentis? Nonne in voluntate? Non ergo parum firmiter

vis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G vis,quod & necessario vis. Multum vis quod nolle nequeas, nec multū obluctās. Porro vbi volūtas, & libertas. Quod tamen dico de naturali,non de spirituali,qua libertate(vt di
Gal.4.d cit apostolus) Christus nos liberauit. Nam de illa idem ipse
1.Cor.3.d dicit: Vbi spiritus domini, ibi libertas. Ita anima miro quodam & malo modo sub hac voluntaria quadam ac male libera necessitate & ancilla tenetur & libera : ancilla propter necessitatem,libera propter voluntatem: & quod magis mirum, magisque miserum est, eo rea quo libera, eo{que ancilla quo rea, ac per hoc eo ancilla quo libera. Miser ego homo, quis me liberabit à calumnia huius pudendę seruitutis? Miser,sed liber.Liber,quia homo,miser,quia seruꝰ. Liber, quia
Iob.7.d similis deo:miser,quia cōtrarius deo. O custos hominū,quare posuisti me contrarium tibi ? Posuisti enim cum non prohibuisti. Alioquin ipse me posui, & factus sum mihimetipsi grauis.Iustissime quidem,vt hostis tuus,hostis sit & meus,& qui tibi repugnat, repugnet & mihi. Ego vero qui tibi, ego qui mihimet contrarius factus sum, atque in membris meis inuenio quod contradicat,& mēti meæ,& legi tuæ.Quis me liberabit de manibus meis ? Non enim quod volo, hoc ago, sed me non alio prohibente.Et quod odi, illud facio, sed me non alio compellente. Atque vtinam prohibitio hæc & hæc compulsio,ita esset violenta, vt non esset voluntaria, forsitā enim sic possem excusari,aut certe ita esset voluntaria, vt nō
H violenta, profecto enim sic possem corrigi. Nunc vero nusquam exitus misero patet,quem & voluntas(vt dixi) inexcusabilem,& incorrigibilē necessitas facit. Quis me'eripiet de manu peccatoris, & de manu contra legem agētis & iniqui?

Quærit quis de quo querar ? De me.Ego ille peccator,ille exlex,ille iniquus.Peccator,quia peccaui : exlex,quia voluntate persisto agere contra legem.Nam mea voluntas ipsa est lex in membris meis, legi diuinæ recalcitrans. Et quoniā
Psal.36.f lex domini lex mentis meæ, sicut scriptum est : Lex dei eius in corde ipsius, per hoc & mihiipsi mea ipsius voluntas contraria inuenitur,quæ est iniquitas maxima. Cui enim non ini-
Eccli.14.d quus qui mihi sum?Qui sibi nequam, ait, cui bonus ? Fateor non sum bonus, quia non est in me bonum . Consolabor me
Rom.7.d tamen,quia & sanctorum vox ista est.Scio quia non est in me bonū,inquit. Discernit tamē qđ dicit:in se,in carne sua interpretans, propter contradictoriā legē quæ in ea est. Nam habet legem & in mente, eaque melior. An non lex dei bona? Quod si malus propter legē malam : quomodo non propter bonā bonus ? An mala sua est quæ est in carne sua, & ideo de mala malus,& minime bonus de bona?Non est ita. Lex dei eius in mente ipsius,atque ita in mente,vt sit & mentis.Testis
Rom.7.d est ipse qui ait:Inuenio aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ. Nunquid suum quod carnis suæ est,& non suū quod mentis suæ est?Ego dico & plus.Quid-
I ni dicam,quod idem ipse magister dicit?Nam mente quidem seruiens legi dei,carne autem legi peccati, quid magis suum fateatur euidenter ostendit,cum malum quod in carne est,ita
Ibidem. à se alienū censet, vt dicat: Itaque iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Et ideo fortassis signāter aliam dixerit legem inuentam in membris suis,ꝙ alienā hāc, & quasi aduentitiā reputaret. Vnde & adhuc ego aliquid audeo amplius, haud temere quidem, Paulum videlicet non iam malum propter malum quod in carne habet, magis autē bonum propter bonum quod in mente habet. An non bonus, qui consentit legi dei quoniam bona est ? Nam & si se itidem fateatur seruire legi peccati, carne hoc facit,non mente. Cū autē mente quidem seruiat legi dei, carne autē legi peccati, quidnā potissimum horū Paulo imputandū putes, tu videris: nam mihi fateor facile persuasum quod mentis q̄ quod carnis est pluris esse,non solum mihi,sed & ipsi Paulo, vt iam dictum est,qui ait:Si autē quod nolo,illud facio,iam nō ego
Ibidem. operor illud,sed quod habitat in me peccatum. Sed de libertate ista sufficiant.In libello quē de gratia,& libero arbitrio scripsi, diuersa fortassis de imagine & similitudine disputata legūtur,sed(vt arbitror)non aduersa. Legistis illa,ista audistis,quænam magis probetis, vestro iudicio derelinquo : vel si quid melius vtrisq; sapitis,in hoc gaudeo & gaudebo . At quoquo modo illa se habeant,tria quidē impręsentiarū pręcipua cōmendata tenetis,simplicitatē, immortalitatē, libertatem.Et hoc vobis liquido apparere iam arbitror, animā pro K
ingenita atq; ingenua similitudine,quæ in his tā eximiè claret,non paruam cum verbo habere affinitatem,sponso ecclesiæ Iesu Christo domino nostro,qui est super omnia deus benedictus in secula.Amen.

Qualiter anima similis deo manens, per peccatum tamen dissimilis facta est in simplicitate, immortalitate, & libertate, Sermo LXXXII.

Vid vobis videtur? Possumus ne iā regredi ad exponendi ordinem vnde digressi sumus, quia patet propinquitas verbi & animæ,pro qua vtiq; demōstranda digressio ipsa facta est?Possemus (vt mihi videtur)nisi parum quid dubietatis in his quæ dicta sunt adhuc residere sentirē. Nil furari volo. Non libenter prętereo quod vobis vtile putē.Et quomodo id audeam, de his prętertim quæ vobis accipio? Scio hominē aliquid aliquando interloquendum ex his quæ suggerebat spiritus (etsi nō infideli, minus tamen fidenti animo) retentantem & reseruātē sibi vt haberet quod diceret denuo tractaturus, & ecce vox ad eum (vt quidem ei visum est)donec istud tenebis,aliud non accipies. Quid si retinuisset nō prouidendo suæ inopię, sed fraternis profectibus inuidēdo,nōne merito & hoc ipsum quod videbatur habere,auferretur ab eo?Quod quidē longe à ser
L uo vestro semper faciat deus,sicut semper fecit.Sic mihi iugiter abundare dignetur fons ille indeficiens sapientiæ salutaris, quomodo sine inuidia vobis cōmunicaui, & refudi quicquid mihi infundere hactenus dignatus est ipse. Si ego vos fraudo,à quo iā non vereat ipse fraudari? Ne à deo quidem. Est itaq; in his quæ dicta sunt aliquid quod (vt vereor ego) offendiculū dare queat,si non cōplanetur.Et,ni fallor,sunt de hic stantibus, quibus iam scrupulū mouit quod dicere volo. Trina illa verbi similitudo quā animæ affignauimus,imò qua insignitā aduertimus,recolitis ne ꝙ etiam inseparabiliter inesse illi visa fuerit nobis? Id quidē videatur aliquibus scriptu
Psal.48.d rarum testimoniis obuiare : vt,verbi gratia,est illud in psalmo:Homo cū in honore esset,non intellexit,cōparatus est iu
Psal.105.d mentis insipientibus,& similis factus est illis. Et item illud: Mutauerunt gloriam suam in similitudinē vituli comedentis
Psal.49.d fœnū,sed & quod aperte dictū est in persona dei: Existimasti inique ꝙ ero tui similis ? & pleraq; alia quæ similitudinē dei in homine post peccatum deletam concorditer asseuerare videntur. Quid ergo dicemus ad hæc? Tria illa in deo minime esse, & sic alia quærenda in quibus similitudinē assignemus,aut esse quidem in deo,sed non in anima, & ne sic quidē in his similitudinē inueniri, aut esse & in anima, sed posse etiam non inesse, ac per hoc non inseparabilia esse? Absit . Et in deo & in anima sunt,& semper insunt,nec est quod nos a-
M liquid horum dixisse pœniteat,ita totum subnixum est inducitata, & absolutissima veritate . Sed quod scriptura loquitur de dissimili tudine facta : non quia similitudo ista deleta sit loquitur,sed quia alia superducta. Non plane anima natiuam se exuit formam,sed superinduit peregrinam. Illa addita,non ista perdita est: & quæ superuenit, obscurare ingenitam potuit,sed non exterminare. Denique obscuratū est in-
Rom.1.c sipiens cor illorū,ait apostolus.Et ꝓpheta:Quomodo obscu
Thre.4.d ratum est aurum, mutatus est color optimus? Obscuratū aurum plangit,sed aurum tamē,mutatum colorē optimum, sed non fundamentum coloris euulsum . Manet in fundamento prorsus inconcussa simplicitas, sed minime apparet duplicitate operta humanæ dolositatis, simulationis, hypocrisis.

Quā incongrue simplicitati duplicitas admiscetur,q̄ indigne tali fundamento talis structura committitur. Huiusmodi sibi versutiam serpens induerat,cū se vt deciperet consiliarium exhibebat,simulabat amicum. Huiusmodi quoq; se-
Gene.3.b ducti ab eo paradisi incolæ induerant sibi cum pudendam iā nuditatem tegere conarentur,& vmbra frondosi ligni, & frō diū succinctoriis,& verbis excusatoriis.Quàm late extunc & deinceps omnē posteritatē hæreditariū hypocrisis virus infecit.Quē dabis de filijs Adā qui quod est, nō dico velit,sed vel patiatur videri?Sed perseuerat nihilominus in omni anima cum originali duplicitate generalis simplicitas,vt de collatione confusio augeatur. Perseuerat æquè immortalitas, sed fusca

A sed fusca & tetra, irruente tenebrosa corporeæ mortis caligine.Nam etsi nō priuatur vita,vitæ tamen beneficiū suo cor
Eccc.18.a pori iam non sufficit vendicare. Quid ꝙ ne suā quidē spiritualē duntaxat vitā retinet sibi? Anima nempe quæ peccauerit, ipsa morietur. Nonne morte ista duplici incursante, illa qualiscunq; immortalitas quā retentat,tenebrosa satis reddi tur & miserlla? Adde ꝙ appetentia terrenorū(quæ quidē omnia ad interitum sunt)densat tenebras, ita vt in anima sic viuente nil à parte aliqua nisi pallida facies & imago quædam mortis apparere cernatur. Cur non enim quæ immortalis est,similia sibi immortalia appetit & æterna:vt quod est, appareat,& quod facta est,viuat?Cęterū contraria sapit & quærit, & mortalibus sese degeneri conuersatione conformans, immortalitatis candorem quodam mortiferę consuetudinis piceo colore denigrat.Quidni mortalium appetitus immor
Eccli.13.d talem mortali similem,immortali dissimilem faciat?Qui tangit picem(ait sapiens) inquinabitur ab ea.Fruendo mortalibus mortalitatē se induit, & vestē immortalitatis incidente mortis similitudine decoloraut,non exuit. Euā attēde quomodo eius anima immortalis,immortalitatis suæ gloriæ, fucum mortalitatis inuexit,mortalia vtiq; affectando. Vt quid enim cū immortalis esset, mortalia non contempsit & transitoria, contenta sibi similibus immortalibus & æternis? Vi-
Gene.3.b dit,inquit,lignum ꝙ esset pulchrum oculis, & aspectu delectabile,ac suaue ad vescēdum.Non est tua, ô mulier ista suaB uitas,ista delectatio,istaq; pulchritudo.Etsi tua pro parte lu ti,non tua solius,sed cōmunis cunctis animātibus terræ.Tua, quæ vere tua est,aliunde & alia: nam æterna est de æternitate. Quid tu animæ tuæ aliā formā, imò deformitatē imprimis alienā?Enimuero quod delectat habere,id etiā perdere timet,& timor color est.Is libertatem dum tingit,tegit,& eam nihilominus sibimet reddit dissimilē.Quàm diguius sua origine nihil cuperet vbi nihil metueret,ac per hoc à seruili timore isto ingenitā sibi defenderet libertatem, manentē in vigore & decore suo.Heu non ita est,mutatus est color optiIbidem. mus.Fugitas & latitas,audis vocem domini dei,& abscondis te.Cur hoc nisi quia quē amabas times, & libertatis speciem forma seruilis exclusit?Sed & voluntaria illa necessitas & cō traria lex inflicta in membris (de qua proximo sermone disserui) eidem incubat libertati, & liberam natura creaturam per propriam ipsius voluntatē dum allicit,subiicit seruituti, implens faciem eius ignominia, ita vt vel carne seruiat legi peccati,& non volens.Quia ergo naturæ ingenuitatem,morum probitate defensare neglexit: iusto authoris iudicio factum est,non quidē vt libertate propria nudaretur, sed tamē superinduereturut sicut diploide confusione sua.Et bene sicut diploide, vbi veste veluti duplicata manente libertate propter voluntatē, seruilis nihilominus conuersatio necessitatē
C ꝓbat.Hoc de simplicitate, hoc de immortalitate animæ aduertere est:& nil tibi in ea,si bene cōsideres, apparebit quod non sit istiusmodi similitudinis pariter & dissimilitudinis diploide adopertum. An non diplois vbi non innata, sed affixa,& quadam quasi acu peccati assuta simplicitati fraus, immortalitati mors,necessitas libertati ? Neque enim essentiæ simplicitati præscribit duplicitas cordis,non naturæ immortalitati mors,aut voluntaria peccati, aut necessaria corporis non arbitrii) libertati necessitas voluntarię seruitutis. Itaque bonis naturæ mala aduentitia dum non succedunt,sed accedunt,turpant vtique ea non exterminant, conturbant non deturbant.Inde anima dissimilis deo, inde dissimilis est & sibi:inde comparata iumentis insipientibus, & similis facta est
Psal.105.c illis:inde quod legitur cōmutasse gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fœnum: inde homines tanquam vulpes duplicitatis & fraudis foueas habent: & quia pares vulpibus se fecerunt, partes vulpium erunt : inde iuxta Salomonem vnus exitus homini & iumento. Quidni similiter exeat,
Eccles.3.d qui similiter vixit?More bestiali incubuit terrenis,morte bestiali excedet terris. Audi aliud. Quid mirum si similem sortimur exitum, qui & similem habemus introitū ? Vnde enim hominibus,nisi de similitudine bestiali ille tam intemperans ardor in coitu, tam immoderatus dolor in partu ? Ita homo in conceptu & ortu,in vita & morte comparatus est iumētis insipientibus,& similis factus est illis . Quid quod libera creatura sibi subditum appetitum nō regit vt domina, sed se- D
quitur & obsequitur vt ancilla?Nonne & in hoc se assimilat & annumerat cæteris animantibus quæ natura nō in libertatem vocauit, sed condidit in seruitutem seruire suo ventri, appetitui obedire?Nonne tali merito confunditur perhiberi vel existimari similis deus?Ideoque ait: Existimasti inique ꝙ *Psal.49.d*
ero tui similis? Et infert: Arguam te, & statuam contra faciē *Ibidem.*
tuam.Non est sese videntis animæ,deum existimare similem sibi,animæ duntaxat (qualis mea est) peccatricis & iniquę. Eiusmodi nanque arguitur : Existimasti inique (ait) & non dicit, existimasti anima, vel existimasti homo, quòd ero tui similis . Sed si statuatur iniquus ante faciem suam, & contra vultum quendam morbidum putidumque interioris hominis sui sistatur,vt dissimulare aut declinare non queat impuritatem conscientiæ suæ,sed videat, vel inuitus sordes peccatorum suorum,vitiorum inspiciat deformitatem,nequaquam poterit existimare deum fore similem sibi, sed quasi diffidēs pro tanta dissimilitudine quam videbit, puto exclamabit & dicet:Domine,quis similis tibi?Quod quidem dictū pro voluntaria illa & nouicia dissimilitudine. Nam manet prima similitudo, & ideo illa plus displicet ꝙ ista manet. O quantū bonum ista,quantumq; malum illa ex mutua tamen collatione vtraq; res in genere suo plus eminet . Cū ergo anima tantam in se vna rerum distātiam cernit, quidni clamet inter E
spem & desperationem vtique posita: Domine, quis similis tui? Trahitur in desperationem pro tanto malo, sed reuocatur in spem à tanto bono. Inde est, vt quo sibi plus displicet in malo quod in se videt,eo se ardentius ad bonū quod æquè in se cōspicit trahat,cupiatq; fieri ad quod facta est,simplex & recta,& timens deum,ac recedens à malo. Quidni recedere possit, ad quod accedere potuit? Quidni accedere, à quo recedere potuit?Quod tamen vtrūq; dixerim de gratia præsumendū,non de natura, sed ne de industria quidē. Nempe sapientiā vincit malitiā,non industria vel natura.Nec deest occasio præsumendi,ad verbum est conuersio eius.Nō est apud verbum ociosa animæ generosa cognatio,de qua triduo iam tractamus, & cognationis testis similitudo perseuerans. Dignanter admittit in societatē spiritus similē in natura.Et cer te de ratione naturæ,similis similē quærit. Vox requirentis: Reuertere Sunamitis, reuertere vt intueamur te.Intuebitur *Cant.6.d*
similem,qui dissimilē non videbat,sed & se intuendū prestabit.Scimus quoniā cum apparuerit, similes ei erimus,quoniā videbimus eū sicuti est . Puta ergo de difficultate magis, q̄ de impossibilitate venire illā percunctationē : Domine,quis similis tibi?Aut si hoc magis probas,vox est admirantis. Admiranda prorsus & stupenda illa similitudo quā dei visio comitatur,imò quæ dei visio est,ego autem dico in charitate. Charitas illa visio,illa similitudo est. Quis non stupeat charitatem dei spreti & reuocantis? Merito iniquus arguitur il- F
le qui supra inductus est dei similitudinem vsurpans sibi,cum diligendo iniquitatem,neq; posit se diligere,neq; deum,sic enim habes:Qui diligit iniquitatem,odit animam suā.Facta *Psal.10.b*
igitur de medio iniquitate,quæ eam quæ ex parte est dissimilitudinem facit, erit vnio spiritus, erit mutua visio, mutuaq; dilectio.Siquidem veniente quod perfectum est,euacuabitur quod ex parte est, eritq; ad alterutrum casta & consummata dilectio,agnitio plena,visio manifesta, coniunctio firma, societas indiuidua,similitudo perfecta.Tunc cognoscet anima sicut cognita est,tunc amabit sicut amata est,& gaudebit spōsus super sponsam,cognoscens & cognitus,diligens & dilectus,Iesus Christus dominus noster, qui est super omnia deus benedictus in secula.Amen.

Qualiter anima quantuncunque uitiis corrupta adhuc per amorem castum & sanctū potest redire ad similitudinem sponsi, id est Christi, Sermo LXXXIII.

Vantum quidem regularis hora permisit quā nobis constituimus ad loquendū, biduum hoc in demonstranda verbi animæque affinitate expensum est.Quæ vtilitas in omni labore isto?Nempe hęc, docuimus omnem animam licet oneratam vitiis,peccatis irretitam,captam illecebris,exilio captiuam,corpore carceratam,luto hęrentem,infixam limo,affixam membris,confixam curis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

curis, distentam negociis, contractam timoribus, afflictá doloribus, erroribus vagam, solicitudinibus anxiam, suspicionibus inquietam, & pœnitentia aduenam in terra inimicorũ iuxta prophetæ vocem, coinquinatam cum mortuis, deputatam cum his qui in inferno sunt, licet inquam sic damnatam, & sic desperatam, docuimus tamen hanc in sese posse aduertere non modo vnde respirare in spem venię, in spem misericordiæ queat, sed etiam vnde audeat aspirare ad nuptias verbi, cum deo inire fœdus societatis non trepidet, suauc amoris iugum cum rege ducere angelorum non vereatur. Quid enim non tute audeat apud eum cuius se insignem cernit imagine, illustrem similitudine nouit? Quid, inquam, vereatur de maiestate, cui de origine fiducia datur? Tantum est vt curet naturæ ingenuitatẽ vitæ honestate seruare, imò cœleste decus quod sibi originaliter inest, dignis quibusdam studeat morũ affectuumq́ue venustare & decorare coloribus. Vt quid enim dormitet industria? Grande profecto in nobis donũ naturæ ipsa est: quæ si minus suas exequatur partes, nõne quod reliquum habet natura in nobis, totum turbabitur, totũ quasi quadam vetustatis operietur rubigine? Id quidem iniuria authori. Et vtiq; ad hoc author ipse deus diuinæ insigne generositatis perpetuo voluit in anima cõseruari, vt semper hęc in sese ex verbo habeat quo admoneatur semper, aut stare cũ verbo, aut redire si mota fuerit. Nõ mota quasi locis migrãs, aut pedibus gradiens, sed mota (sicut substantiæ vtique spirituali moueri est) cum suis affectibus, imò defectibus à se quodammodo in peius vadit, cum se sibi vitæ & morum prauitate dissimilem facit, reddit degenerem: quæ tamen dissimilitudo non naturæ abolitio, sed vitium est, bonum ipsum naturæ quantũ sui cõparatione attollens, tantũ fœdans coniunctione. Iam vero animæ reditus, conuersio eius ad verbũ, reformandę per ipsum, conformandæ ipsi. In quo? In charitate. Ait enim: Estote imitatores dei sicut filij charissimi, & ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit vos. Talis conformitas maritat animã verbo, cũ cui videlicet similis est per naturã, similẽ nihilominus ipsi se exhibet per voluntatẽ, diligens sicut dilecta est. Ergo si perfecte diligit, nupsit. Quid hac conformitate iucundius? quid optabilius charitate? qua fit vt humano magisterio non contenta, per temet ô anima fiducialiter accedens ad verbum, verbo constanter inhęreas, verbũ familiariter percuncteris consulteſq; de omni re, quãtum intellectu capax, tantũ audax desiderio. Vere spiritualis sanctiq; connubij contractus est iste. Parum dixi contractus, cõplexus est. Complexus plane, vbi idem velle, & nolle idem, vnũ facit spiritũ de duobus. Nec verendũ ne disparitas personarum claudicare in aliquo faciat conuenientiam voluntatũ, quia amor reuerẽtiã nescit. Ab amãdo quippe amor, nõ ab honorãdo denominatur. Honoret sane qui horret, qui stupet, qui metuit, qui miratur, vacant hæc omnia penes amãtem. Amor sibi abundat, amor vbi venerit, cæteros in se omnes traducit & captiuat affectus. Propterea quæ amat, amat, & aliud nouit nihil. Ipse qui honori merito, merito stupori & miraculo est, amari tamen plus amat. Spõsus & spõsa sunt. Quam quæris aliam inter sponsos necessitudinẽ, vel connexionem pręter amari & amare? Hic nexus vincit etiã quod natura arctius vinxit, vinculũ parentum ad filios. Deniq; propter hoc, ait, relinquet homo patrẽ suum & matrẽ suã, & adhærebit sponsæ. Vides iste affectus q̃ sit in sponsis nõ cæteris tantũ affectibus, sed etiã seipso potentior. Adde q̃ iste sponsus nõ modo amans, sed amor est. Nunquid honor? Contendat quis esse, ego non legi. Legi autẽ quia deus charitas est, & non quia honor est vel dignitas legi, non quia honorẽ non vult deus, qui ait: Si ego pater, vbi est honor meus? Verũ id pater. Sed si sponsum exhibeat, puto quia mutabit vocem, & dicet: Si ego spõsus, vbi est amor meus? Nam & ante ita locutus est. Si ego dominus, vbi est timor meus? Exigit ergo deus timeri vt dominus, honorari vt pater, vt sponsus amari. Quid in his prędtat, quid eminet? Nẽpe amor. Absq; hoc & timor, pœnam habet, & honor nõ habet gratiã. Seruilis est timor, quãdiu ab amore nõ manumittitur. Et qui de amore nõ venit honor, nõ honor, sed adulatio est. Et quidẽ soli deo honor & gloria, sed horũ neutrũ acceptabit deus, si melle amoris condita nõ fuerint. Is per se sufficit, is per se placet, & pter se. Ipse meritũ, ipse præmiũ sibi est amor, pręter se nõ requirit causã, nõ fructũ. Fructꝰ eius, vsus eius. Amo, quia amo, amo vt amem. Magna res amor, si tamen ad suum recurrat principium, si suæ origini redditus, si refusus suo fonti semper ex eo fumat vnde iugiter fluat. Solus est amor ex omnibus animæ motibus sensibus atque affectibus, in quo potest creatura etsi non ex æquo respondere authori, vel de simili mutuam repẽdere vicẽ. Verbi gratia: Si mihi irascatur deus, num illi ego similiter reirascar? Non vtique, sed pauebo, sed contremiscam, sed veniã deprecabor. Ita si me arguat, non redarguetur à me, sed ex me potius iustificabitur. Nec si me iudicabit, iudicabo ego eũ, sed adorabo: & saluans me nõ quærit à me ipse saluari, nec vicissim eget ab aliquo liberari, quia liberat omnes. Si dominatur, me oportet seruire: si imperat, me oportet parere, & non vicissim à domino, vel seruitium exigere, vel obsequiũ. Nunc iam videas de amore q̃ aliter sit. Nam cum amat deus, non aliud vult q̃ amari, quippe non ad aliud amat nisi vt ametur, sciens ipso amore beatos qui se amauerint. Magna res amor, sed sunt in eo gradus. Sponsa in summo stat. Amant enĩ & filij, sed de hęreditate cogitãt: quã dum verentur quoquo modo amittere, ipsum à quo expectãt hæreditas, plus reuerentur, minus amant. Suspectus est mihi amor cui aliud quid adipiscendi spes suffragari videtur. Infirmus est qui forte spe subtracta, aut extinguitur, aut minuit. Impurus est qui & aliud cupit. Purus amor mercenarius non est. Purus amor de spe vires non sumit, nec tamen diffidentię damna sentit. Sponsæ hic est, quia hoc sponsa est quæcunque est. Sponsæ res & spes vnus est amor. Hoc sponsa abundat, hoc contentus est sponsus. Nec is aliud quærit, nec illa aliud habet. Hinc ille sponsus, & sponsa illa est. Is spõsis proprius est quem alter nemo contingat, nec filius quidẽ. Denique ad filios clamat, vbi est honor meus? & non vbi est amor meus dicit, seruans sponsæ prętogatiuam. Sed & iubetur homo honorare patrem suum & matrem suam, & de amore tacetur: nõ quia nõ amandi sint parentes à filiis, sed quia multi filiorum honorare parentes magis q̃ amare affecti sunt. Esto q; honor regis iudicium diligat, sed sponsi amor, imò spõsus amor solam amoris vicem requirit & fidem. Liceat proinde redamare dilectam, quidni amet sponsa, & sponsa amoris? Quidni ametur amor? Merito cunctis renuncians affectionibus aliis, soli & tota incumbit amori, quæ ipsi respondere amori habet in redhibendo amore. Nam & cum se totam effuderit in amorem: quantũ est hoc ad illius fontis perenne profluuium?

Non plane pari vbertate fluunt amans & amor, anima & verbum, sponsa & sponsus, creator & creatura, non magis q̃ sitiens & fons. Quid ergo? Peribit propter hoc, & ex toto euacuabitur nupturę votum, desiderium suspirantis, amantis ardor, præsumentis fiducia, quia non valet ex æquo currere cum gigante, dulcedine cum melle contendere, lenitate cum agno, candore cum lilio, claritate cum sole, charitate cum eo qui charitas est? Nõ. Nam etsi minus diligit creatura, quoniã minor est, tamen si ex tota se diligit, nihil deest vbi totũ est. Propterea (vt dixi) sic amare, nupsisse est: quoniã non potest sic diligere, & parũ dilecta esse: vt in cõsensu duorũ integrũ stet perfectumq́; connubiũ: nisi quis dubitet animã à verbo & prius amari, & plus. Prorsus & præuenitur amãdo, & vincitur. Fœlix quæ meruit præueniri in tãtę benedictione dulcedinis. Fœlix cui tantę suauitatis complexum experiri donatũ est. Quod non est aliud q̃ amor sanctus & castus, amor suauis & dulcis, amor tantę serenitatis, quantę & synceritatis, amor mutuus, intimus, validusq́ue, qui nõ in carne vna, sed vno plane in spiritu duos iungat, duos faciat iam non duos, sed vnũ, Paulo ita dicente: Qui adhæret deo, vnus spiritus est. Et nũc potius eam super his audiamus quam facile magistram de omnibus fecit, & magistra vnctio, & frequens experiẽtia. Nisi forte id melius seruamus in aliud sermonis principiũ, ne rem bonam coarctemus inter angustias huius iam propemodum finiẽdi. Et si probatis, facio finem etiam ante finem: vt famelici tempestiue conueniamus eras ad delicias sanctæ animæ, quibus beata meretur frui cum verbo, & de verbo sponso vtique suo Iesu Christo domino nostro: qui est super omnia deus benedictus in secula. Amen.

Quòd

Quod anima quærens deum, præuenta est ab eo, & quid sit illa quæsitio in qua iam ab eo præuenta est, Ser. LXXXIIII.

IN lectulo meo per noctes quęsiui quẽ diligit anima mea. Magnum bonum quærere deum. Ego hoc nulli in bonis animę secundum existimo. Primum in donis, vltimum in profectibus est. Virtutum nulli accedit, cedit nulli. Cui accedat quam nulla præcedit? Cui præcedat quæ omnium magis consummatio est? Quæ enim virtus asscribi possit non quærenti deum: aut quis terminus quęrẽti deũ? Quærite (inquit) faciẽ eius semp. Existimo, quia nec cum inuentus fuerit, cessabitur à quærendo. Non pedum passibus, sed desideriis quęritur deus. Et vtique non extũdit desiderium sanctum fœlix inuentio, sed extendit. Nunquid consummatio gaudij, desiderij consumptio est? Oleũ magis est illi: nam ipsum flamma. Sic est. Adimplebitur lętitia, sed desiderij non erit finis, ac per hoc nec quærendi. Tu vero cogita, si potes, quęritandi hoc studium sine indigentia, & desiderium sine anxietate. Alterum profecto præsentia, alterum copia excludit. Nunc iam videte cur ista pręmiserim. Nimirum, vt omnis inter vos anima quærens deum, ne magnum bonum in magnum sibi detorqueat malũ, nouerit se pręuentam in illo, & antè quæsitam q̃ quærentem. Sic enim de magnis bonis mala oriri non minima solẽt: cum facti eximij de bonis domini, vtimur donis tanquam non datis, non damus gloriam deo. Ita profecto qui maximi videbantur pro accepta gratia, pro non redhibita minimi reputãtur apud deum. Ego autem parco vobis. Vsus sum modestioribus vocibus, maximo, minimoq;, sed quod sentio non expressi. Discrimen inuolui, ipse nudabo: optimum pessimumq; dixisse debuerã. Nã vere & absque dubio, eo quisque pessimus quo optimus, si hoc ipsum quo est optimus asscribat sibi. Nempe pessimũ hoc. Quod si dicat qs: absit, agnosco, gratia dei sum id quod sum: studeat autem captare gloriolam pro gratia quam accepit: nonne fur est & latro? Audiat qui eiusmodi est: Ex ore tuo te iudico serue nequam. Quid nequius seruo vsurpante sibi gloriam domini sui? In lectulo meo per noctes quæsiui quem diligit anima mea. Quærit anima mea verbum, sed quę à verbo prius quęsita sit. Alioquin semel à facie verbi egressa vel iecta, non reuertetur oculus eius vt videat bona si non requiratur à verbo. Quasi vero aliud anima nostra sit, q̃ spiritus vadens & non rediens, si sibi fuerit derelicta. Audi profugam & deuiam, quid doleat, & quid petat: Erraui, ait, sicut ouis quę periit, quęre seruum tuũ. O homo redire vis? Sed si in voluntate res est, quid opem flagitas? Quid aliunde mendicas, in quo abundas tu tibi? Palam est, quia vult & non potest, sed spiritus est vadens & non rediens, etsi is sit longius agens qui nec vult: quãquam non omnino illam animam expositam dixerim vel relictam, quæ reuerti cupit, & requiri petit. Vnde enim voluntas hæc illi? Inde (ni fallor) q̃ à verbo visitata iam sit & quæsita: nec ociosa quæsitio, quæ operata est voluntatem, sine qua reditus esse non poterat. Sed non sufficit semel quæri: tantus est animæ languor, tantaq́ue in reditu difficultas. Quid enim si vult? lacet voluntas, vbi facultas non suppetit. Nam velle adiacet mihi, inquit, perficere autem bonum non inuenio. Quid ergo ille quem de psalmo induximus, quærit? Non plane aliud quàm quæri, quod non quæreret nisi quæsitus fuisset, & rursum nõ quęreret, si quęsitus satis fuisset. Quod & postulat, quere, inquiens, seruum tuũ, vt qui dedit velle, det & perficere pro bona voluntate. Mihi tamen non videtur istiusmodi animæ posse competere locus præsens, quæ secundã gratiam necdũ percepit, volens quidẽ, sed non valens adire quem diligit anima sua. Nã quomodo potest illi cõuenire quod ibi sequitur, surgere & circuire ciuitatem, sed & p̃ vicos & plateas quærere dilectum, quæ eget ipsa quæri? Faciat hoc quæ potest, tãtũ se meminerit quęsitã prius, sicut & prius dilectã, atq; inde esse & quod quærit, & quod diligit. Oremus & nos charissimi, vt cito anticipent nos misericordiæ iste, quia pauperes facti sumus nimis, quod nõ de omnib⁹ nobis dico. Scio enĩ q̃plurimos vestrũ ambulãtes in dilectiõe qua Christꝰ dilexit nos, & in simplicitate cordis quærẽtes illum. Sed sunt aliqui (quod tristis dico) qui nullum nobis adhuc in se dedere indicium huius tam salutaris anticipationis, ac per hoc nec suæ salutis, homines seipsos amantes non dominũ, & quærentes quæ sua sunt, non quæ domini. 'Quæsiui (ait illa) quẽ diligit anima mea. Nempe huc te prouocat anticipantis benignitas illius qui te & prior quęsiuit, & prior dilexit. Minime prorsus nisi prius quęsita quæreres, sicut nec diligeres nisi dilecta prius. Nõ in vna tantũ benedictione, sed in duabus præuenta es, dilectione & quæsitione. Dilectio causa quæsitionis, quęsitio fructus dilectionis est & certitudo. Dilecta es, ne ad supplicium potius quęsitam suspiceris: quæsita es, ne frustra dilectam conqueraris: vtraque tam amica comperta suauitas, & animum dedit, & verecundiam depulit, & reditum perfacilem, & mouit affectum. Hinc zelus, hinc ardor iste quærendi quem diligit anima tua, quia profecto nec non quęsita quęrere poteras, nec non quærere quęsita nunc potes. Sed noli obliuisci vnde huc veneris. Et vt in me potius transfigurẽ quę dicuntur (id enim tutius) tu ne es, ô anima mea, quæ relicto viro tuo prior rem cum quo tibi bene fuerat, primam fidem irritam fecisti, iens post amatores tuos? Et nũc quoad libuit fornicata cum illis, fortè & contempta ab illis, audes impudens, & frontosa velle reuerti ad illum quem superba contempsisti? Quid? Digna latebris quæris lucem, & curris ad sponsum, dignior plagis quàm osculis? Mirum si non pro sponso iudicẽ offendas. Fœlix qui ad hæc animam suam respondẽtem audierit: Non timeo, quia amo: quod non amata omnino non facerem. Itaque etiam amor. Nihil dilectę timendum. Paueant quę nõ amant. Quidni assidue inimicitias suspicentur? Ego vero amans, amari me dubitare non possum, non plus q̃ amare. Nec possum vereri vultum cuius sensi affectum. In quo? In eo q̃ talem nõ modo quæsiuit, sed & affecit, fecitq; certam proinde de quæsitu. Quidni respondeam in quęsitu, cui in affectu respondeo? Nunquid irascetur quæsitus, qui etiam contemptus dissimulauit? Quinimmo non repellet requirentem, qui & contemnentem requirit. Benignus est spiritus verbi, & benigna nunciat mihi, intimans & suadens de verbi & zelo desiderioq;, quod vtique sibi non potest esse absconditum. Scrutatur alta dei, consciis earum quas cogitat cogitationes pacis & non afflictionis. Quidni animer ad quærendum experta clementiam, & persuasa de pace? Fratres, hoc suaderi, à verbo quæri est: persuaderi, inueniri est. Sed non omnes capiunt hoc verbum. Quid faciemus paruulis nostris (illos loquor qui adhuc inter nos incipientes sunt, non tamen insipientes) cum teneant initium sapientiæ, subiecti inuicem in timore Christi? Vnde illis inquam facimus fidem q̃ hæc ita se habeant penes sponsam, cum ipsi talia agi secum necdũ persenserint? Sed mitto eos ego ad talem cui decredere non debeant. Legant in libro, quod in corde altero, quia nõ cernũt, non credunt. Est scriptum in prophetis: Si dimiserit vir vxorem suam, & illa recedens duxerit virum alium: nunquid reuertetur vltra? nunquid non polluta & contaminata erit mulier illa? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis: & tamen reuertere ad me dicit dominus, & ego suscipiam te. Verba domini sunt: non est fas suspendere fidem. Credant quod non experiuntur, vt fructum quandoque experientiæ fidei merito consequantur. Satis arbitror declaratũ, quid sit, quæri à verbo, & quæ hæc sit necessitas non verbo, sed animæ: ni si q̃ quæ experta est, & plenius ista nouit & fœlicius. Restat vt sequenti tractatu doceamus sitientes animas quærere à quo quæsitæ sunt, vel potius id discamus ab illa quæ hoc loco inducitur quærens ipsum quem diligit anima sua sponsum animæ Iesum Christum dominum nostrum, qui est super omnia deus benedictus in secula, Amen.

De septem necessitatibus propter quas anima quærit verbum: quæ tandem reformata accedit ad eius dulcedinem contemplandam atque perfruendam. Ser. LXXXV.

IN lectulo meo quæsiui quẽ diligit anima mea. Ad quid? Dictum est, & iterare superfluum: propter quosdam tamen qui non interfuerunt cũ tractaretur, dico aliquid breuiter, & quod fortasse ne hos quidẽ qui interfuerũt, audire pigebit. Nec eñ totũ dici tũc potuit. Quærit aia verbũ cui cõsẽtiat ad correctionẽ, quo illuminet ad cognitionẽ, cui innitat ad virtutẽ, quo reformet ad

A sapientiam,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G sapientiam,cui conformetur ad decorē,cui maritetur ad fœcunditatem, quo fruatur ad iucunditatem. Propter has omnes causas quęrit anima verbum. Non ambigo esse q̄ plures & alias,sed hæ interim occurrunt. Poterit autem si cui cordi fuerit,facile alias atque alias aduertere in semetipso. Siquidem multæ sunt auersiones nostrę, multæ & infinitæ animæ necessitates,& anxietatum non est numerus. At verbū ditius pleniusq; superabundat in bonis, vtpote sapientia vincit malitiam,vincens in bonis mala. Et nunc harum quas posui, accipite rationem. Et primo quod primum est,videte quemadmodum consentiat ad correptionem. Legimus verbum in euangeliis loquens : Esto consentiens,inquit,aduersario tuo, dum es cum illo in via,ne forte tradat te iudici,& iudex tortori. Quid consultius? Verbi consilium est(ni fallor)se aduersarium protestantis, q̄ aduersetur carnalibus desideriis nostris dum dicit,semper hi errant corde. Tu vero qui hæc audis,si pauens cœperis velle fugere à ventura ira:credo solicitus eris quomodo huic consentias aduersario qui tibi illam tam terribiliter intentare videtur. At istud impossibile, nisi dissentias tecum,nisi tibimet aduerseris,nisi graui & vigili lucta tuipse contra teipsum insatigabiliter prælieris:postremo nisi valefacias inueteratę consuetudini,innatęq; affectioni. Id quidem durum. Si tuis attemperaueris viribus,tale
H erit,ac si in vno digitorum tuorum torrentis impetum sistere,aut ipsum denuo coneris Iordanem cōuertere retrorsum. Quid facies? Quære verbum cui consentias,ipso faciente vt consentias. Fuge ad illum qui aduersatur,per quem talis fias cui iam nō aduersetur,vt blandiatur qui minabatur,& sit ad immutandum efficacior infusa gratia,q̄ intensa ira. Hæc prima(vt opinor)necessitas ob quā anima incipit quærere verbum. Sed si ignoras quid ille velit cui iam voluntate cōsentis,nonne & de te dicetur,quia zelum dei habes,sed non secundum scientiam? Et ne hoc leue existimes, memineris scriptum,quia ignorans ignorabitur. Scire vis quid consulā, & in hac necessitate? Quod in prima. Meo consilio nunc quoq; ibis ad verbum,& docebit te vias suas,ne volendo quidē,sed ignorando bonum dum curris contingat excurrere,& errare in inuio & non in via. Lux est enim verbum. Declaratio deniq; sermonum illuminat,& intellectum dat paruulis. Beat⁹ es si dicas & tu: Lucerna pedibus meis verbum tuum,& lumen semitis meis. Nec parum profecit anima tua, cuius immutata voluntas,cuius illuminata ratio est vt bonum,& velit & nouerit. In altero vitam, in altero visum recepit. Nam & malum volendo mortua erat,& bonum ignorando cæca.

Iam viuit,iam videt,iam stat in bono, sed ope & opere ver
I bi. Stat manu verbi leuata veluti super pedes duos,deuotionem & agnitionem. Stat inq̄, sed sibi putet dictum : Qui se existimat stare,videat ne cadat. Putásne stare p se possit quę surgere per se non potuit? Non opinor. Quid enim? Verbo domini cœli firmati sunt,& terra stabit sine verbo? Cur ergo si stare per se poterat,orabat homo de terra: cōfirma me,inquiens,in verbis tuis? Denique & probarat. Eius ipsius illa vox fuit: Impulsus euersus sum vt caderem,& dñs suscepit me. Quæris quis ille impulsor? Non est vnus. Impulsor diabolus est,impulsor mundus,impulsor homo. Quis iste homo sit queris? Quisq; sui. Noli mirari,vsq; adeo homo impulsor sibi est,& suimet præcipitator, vt non sit quod ab altero impulsore formides,si ipse à te proprias cōtineas manus. Quis enim,inquit,vobis nocere poterit,si boni æmulatores fueritis? Manus tua consensus tuus: si diabolo suggerente vel seculo suadente quod non oportet,assensum tuum tenueris,& nō dederis mēbra arma iniquitati,nec pmiseris regnare peccatū in tuo mortali corpore: bonū te æmulatorē probasti, cui malitia omnino nil nocuit,vide ne magis profuerit. Scriptum est enim: Bonum fac,& habebis laudem ex illa. Confusi sunt qui quærebant animam tuam,tu vero cantabis: Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero. Boni plane æmulatoris insigne dedisti,si consilio sapientis misereris animæ tuæ,si omni custodia seruas cor tuum, si iuxta Apostolū teipsum castum custodis. Alioquin & si vniuersum mundū lucreris,animæ autem tuæ detrimentum patiaris, non plane bonum te censemus æmulatorem, quoniamquidem nec saluator. Cū igitur tres sint stanti imminentes stratores,horum diabolus liuore malitiæ, mundus vento vanitatis,homo semetipsum pondere suæ corruptionis impellit. Impellit diabolus,sed non euertit,siquidem tuū illi negaueris assensum. K

Denique habes: Resistite diabolo,& fugiet à vobis. Iste est qui stātes in paradiso impulit inuidus & euertit, sed consentientes, non resistentes. Iste est qui seipsum de cœlo superbus nullo impellente præcipitauit: vt scias multo magis hominē suo ipsius casui imminere,quem propriæ substantiæ pondus grauat. Est & mundus impulsor,quia in maligno positus est: impellit omnes,sed solos euertit amicos suos,id est consentaneos sibi. Nolo esse amicus mundi,ne cadā. Nā qui vult esse huius mundi amicus,inimicus dei constituitur,quo vtique nullus grauior casus. Ex quib⁹ satis claret q̄ sit homo præcipuus impulsor sui, qui suo sine alieno impulsu cadere potest,alieno absque suo cadere non potest. Cuinam horum præcipue resistendum? Nempe huic qui eo molestior quo interior solus deiicere sufficit, cum sine ipso alij possint facere nihil. Non sine causa sapiēs expugnatori prætulit vrbiū virū qui animo dominatur. Multū hoc ad te, opus virtute habes,& non quacūq;,sed qua induaris ex alto. Ipsa enim si perfecta sit,facile sic animū victorem sui,& sic inuictū reddit ad omnia. Est quippe vigor animi cedere nescius pro tuenda ratione. Aut si magis probas, vigor animi immobiliter stantis cum ratione vel pro ratione. Vel sic: Vigor animi quod in se L
est omnia ad rationem cogens vel dirigens. Quis ascendet in montem domini? Huius ad verticem montis,id est ad virtutis perfectionē quisq; conscendere adorietur,sciet profecto q̄ sit ascensus arduus,& casus concitus absq; verbi adiutorio. Fœlix anima quæ angelis spectantibus præbuit gaudiū pariter & miraculum sui,vt audiret de se loquentes: Quæ est ista,quæ ascendit de deserto deliciis affluens, innixa super dilectum suum? Alioquin frustra nititur,si non innititur. Sane etiam contra se innitēs inualescet,& facta seipsa validior coget pro ratione vniuersa: iram,metum,cupiditatem & gaudiū veluti quendā animi currū bonus auriga reget: & in captiuitatē rediget omnem carnalem affectū, & carnis sensum ad nutū rationis in obsequiū virtutis. Quidni omnia possibi lia sint innitenti super eū qui omnia potest? Quantæ fiduciæ vox,omnia possum in eo qui me confortat? Nil omnipotētia verbi clariorem reddit,q̄ q̄ omnipotētes facit omnes qui in se sperant. Deniq; omnia possibilia sunt credenti. An non omnipotēs cui omnia possibilia sunt? Ita animus si non præsumat de se,sed si confortetur à verbo,poterit vtiq; dominari sui,vt non dominetur ei omnis iniustitia. Ita inq̄ verbo innixū,& indutū virtute ex alto,nulla vis,nulla fraus, nulla iā illecebra poterit,vel statē deiicere,vel subiicere dominatē.

Vis non timere impulsorē? Non veniat tibi pes superbiæ, & manus impellentis non moueat te. Ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem. Ibi diabolus & angeli eius corruerunt,q̄ licet non pulsi extrinsecus,expulsi sunt tamen, nec potuerūt stare. Deniq; in veritate non stetit,qui non innix⁹ est verbo, qui in sua virtute cōfisus est. Et ideo fortassis sedere voluit, quia stare nō valuit. Dicebat enim: Sedebo in mōte testamēti. Cæterum deo aliter iudicante,nec stetit,nec sedit, sed cecidit: dicēte domino: Videbā satanā sicut fulgur de cœlo cadentem. Ergo qui stat,si non vult cadere,non fidat sibi,sed nitatur verbo. Verbum loquitur: Sine me nihil potestis facere. Ita est,nec surgere ad bonum,nec stare in bono possumus sine verbo. Tu ergo qui stas,da gloriam deo, & dic: Statuit supra petram pedes meos,& direxit gressus meos. Cuius manu erigeris,ipsius necesse est virtute tenearis. Hæc pro eo q̄ dixi opus nos habere verbo cui innitamur ad virtutem. Nūc iā videndum est de eo quod item memoraui,p verbū scilicet nihilominus nos reformari ad sapientiam. Verbum virtus, verbū sapientia est. Sumat ergo anima de virtute virtutem, ac de sapientia sapientiam, & vni verbo munus vtrūq; asscribat. Alioquin si aliunde aut vtrāque,aut alterutram arroget sibi: neget etiam simul, vel de fonte riuum, vel de vite vinū, vel lumen oriri de lumine. Fidelis sermo: Si quis,inquit,indiget sapientia,postulet à deo,qui dat omnibus affluenter,& non improperat: & dabitur ei. Hæc ille. Ego vero haud secus de virtute senserim. Cognata virtus sapientiæ est. Donū dei virtus est,deputanda in donis optimis,descendens & ipsa de
sursum

A sursum à patre verbi. Et si quis existimet id per omnia eam quod sapientiam esse, non inficior,sed in verbo,nō in anima. Quæ enim in verbo pro eius singulari diuinæ naturæ simplicitate vnum sunt,vnum tamen effectum in anima non habēt, sed ad illius varias & diuersas necessitates veluti diuersa sese participanda accommodant. Iuxta quam rationem profecto aliud est animo virtute agi,& aliud sapientia regi : aliud dominari in virtute,aliud in suauitate deliciari. Licet nāque & sapientia potēs,& virtus suauis existat: vt tamen proprias quibusque reddamus vocabulis significantias, vigor virtutem, sapiētiam placiditas animi cum spirituali quadam suauitate demonstrat. Hanc puto ab Apostolo designatam, vbi post multa hortamenta pertinentia ad virtutem, adiecit, 2. Cor.6.a quod sapientiæ est: In suauitate,in spiritu sancto. Igitur stare,resistere,vim vi repellere,quæ vtique in partibus virtutis deputantur,honor quidem,sed labor est. Non est enim idipsum honorem tuum laboriose defendere, & quiete possidere. Non est idem virtute agi,& virtute frui. Quicquid virtus elaborat, sapientia fruitur: & quod sapientia ordinat, deli- Eccli.38.c berat, moderatur, virtus exequitur. Sapientiam scribe in ocio,ait sapiens. Ergo sapientiæ ocia negocia sunt, & quo ociosior sapiētia, eo exercitatior in genere suo. E regione virtus exercitata clarior est,eoq; probatior quo officiosior. Et si quis sapientiam virtutis amorem diffinierit, nō à vero deB uiare videbitur. Vbi autem amor est, labor nō est,sed sapor. Et forte sapientia à sapore denominatur, q̄ virtuti accedēs quoddam veluti condimentum sapidam reddat, quæ per se insulsa quodammodo & aspera sentiebatur. Nec duxerim reprehendendum si quis sapientiam saporem boni diffiniat. Hunc saporem perdidimus ab ipso pene exortu generis nostri. Ex quo cordis palatum sensu carnis prævalente infecit virus serpentis antiqui,cœpit animę non sapere bonum,ac sapor noxius subintrare. Deniq; proni sunt sensus hominis, Genes.8.d. & cogitationes in malum ab adolescētia,hoc est ab insipientia primæ mulieris. Ita insipientia mulieris saporē boni exclusit,quia serpētis malitia mulieris insipientiam circūuenit. Sed vnde malitia visa est vicisse ad tempus, inde se victam dolet in æternum. Nam ecce denuo sapientia mulieris cor & corpus impleuit,vt qui per fœminam deformati in insipientiam sumus,per fœminam reformemur ad sapientiā. Et nunc assidue sapientia vincit malitiam in mentibus ad quas intrauerit,saporē mali quē illa inuexit,sapore exterminās meliori. Intrans sapientia dum sensum carnis infatuat,purificat intellectum,cordis palatum sanat & reparat. Sano palato sapit iam bonum, sapit ipsa sapientia,qua in bonis nullum melius.

Quam multa fiunt bona,& non sapiunt facientibus: siquidem non sapore boni ad illa, sed aut ratione aut qualicūque
C occasione, seu necessitate impelluntur: & econtrario multis quæ faciunt non sapiunt mala,sed ad hæc inducūtur,aut metu,aut cupiditate rei cuiusp iam potius q̄ sapore mali. Qui au tē transierunt in affectū cordis,aut sapientes sunt,& ipso delectantur sapore boni,aut maligni sunt, & ipsa complacet sibi malitia,etiam nulla spe alterius commodi blandiente. Malitia vero quid nisi sapor est mali? Beata mēs quā sibi totā vēdicauit sapor boni,& odiū mali. Hoc reformari ad sapientiam est, hoc sapientiæ victoriam fœliciter experiri. Nam in quo euidentius sapientia vincere malitiā cōprobatur, q̄ cum excluso sapore mali,qui nō aliud q̄ ipsa malitia est,boni quidā intimus sapor mētis intima occupare tota suauitate senti tur? Itaq; ad virtutē spectat tribulationes fortiter sustinere, Psal.26.d. ad sapientiā gaudere in tribulationibus. Cōfortare cor tuū, Psal.33.b & sustinere dominum,virtutis est: gustare & videre q̄m suauis est dominus,sapientię est. Et vt magis ex ꝓprio bono naturæ bonū quodq; clareſcat: modestia animi probat sapiētē, constātia virū virtutis ostendit. Et bene post virtutē sapientia,q̄ virtus sit quoddā quasi stabile fundamētū super quod Prou.9.a sapiētia ædificet sibi domū. Oportuit aūt præcedere notitiā boni,qa non est societas luci sapiētiæ,& tenebris ignorātię. Oportuit & bonā voluntatē,quia in maleuolā animā non introibit sapiētia. Iam si in voluntatis mutatione reddita innotuit animæ vita,in eruditione sanitas,in virtute stabilitas, in sapiētia postremo maturitas: supereſt vt decorē illi inueniamus,sine quo speciosо forma præ filiis hominum placere
Psal.44.a. non potest. Denique audit,quia concupiſcet rex decorē tuū. D
Quanta enumerauimus animæ bona,dona verbi,voluntatem bonam, scientiam,virtutem,sapiētiam,& nihil horum verbū rex concupiscere legitur: sed tātum concupiscet, inquit, rex decorem tuum. Ait propheta : Dominus regnauit,decorem Psal.92.a. induit. Quidni imagini suæ pariter & sponsę simile cupiat indumentum? Tanto profecto sibi charior illa quanto similior sibi. In quo ergo animæ decor? an forte in eo quod honestum dicitur? Hoc interim sentiamus,si melius non occurrit. De honesto aūt exterior interrogetur conuersatio, nō q̄ ex ea honestum prodeat, sed pr eam. Nam in conscientia & habitatio eius & origo. Siquidem claritas eius testimonium conscientiæ. Nihil hac luce clarius,nihil hoc gloriosius testimonio,cum veritas in mente fulget, & mens in veritate se videt. Sed qualē? Pudicam, verecundam, pauidam, circunspectam,nihil penitus admittentem quod euacuet gloriam conscientię attestantis, in nullo conscium sibi quod erubescat præsentiam veritatis,quo cogatur auertere faciem quasi con fusam & repercussam à lumine dei. Hoc plane,hoc illud decorum est,quod super omnia bona animę diuinos oblectat aspectus,& nos nominamus ac diffinimus honestum. Cum autem decoris huius claritas abundantius intima cordis repleuerit, prodeat foras necesse est tanq̄ lucerna latens sub mo- Mat.5.b dio,imò lux in tenebris lucens,latere nescia. Porro effulgen Ioan.1.a tem & veluti quibusdam suis radiis erumpentem mentis simulacrum corpus excipit, & diffundit per mēbra & sensus, E quatenus omnis inde reluceat actio,sermo,aspect⁹, incessus, risus, si tamen risus mixtus grauitate, & plenus honesti.

Horum & aliorum profecto artuum sensuumq; motus,gestus & vsus cum apparuerit serius,purus,modestus,totius expers insolentiæ atque lasciuię,tum leuitatis,tum ignauiæ alienus,æquitati autem accommodus,pietati officiosus: pulchri tudo animę palam erit,si tamen non sit in spiritu eius dolus. Potest enim fieri vt simulentur omnia hæc, & non ex abundantia cordis taliter moueantur. Et vt magis eluceat is animę decor, ipsum si placet honestum in quo hunc locandum censuimus,diffiniatur mentis ingenuitas solicita seruare cum conscientia bona famę integritatem. Vel iuxta Apostolum, prouidere bona,non tantum coram deo,sed etiam coram ho 2.Cor.8.d minibus. Beata mens quæ hoc se induit castimoniæ decus,& quendam veluti cœlestis innocentiæ candidatum, per quē sibi vendicet gloriosam conformitatem,non mundi,sed verbi, Sap.7.d de quo legitur q̄ sit candor vitæ æternæ, splendor & figura Heb.1.a. subsistantiæ dei. Ex quo iam gradu audet quæ huiusmodi est cogitare de nuptiis. Quidni audeat,eo se nubilem,quo similem cernēs? Non terret celsitudo quam sociat similitudo, amor conciliat, professio maritat. Professionis forma hæc est: Iuraui & statui custodire iudicia iustitiæ tuæ. Hanc secu- Psal.118.o ti Apostoli aiebant: Ecce nos reliquimus omnia,& secuti sumus te. Simile est illud quod in carnali quidem dictum,Chri F sti & ecclesiæ cōnubium spirituale signauit: propter hoc re- Mat.19.d linquet homo patrem suum & matrem suam, & adhærebit Ephe.5.g vxori suæ: & erunt duo in carne vna. Et apud prophetā gloriatio maritatę: Mihi autem adhærere deo bonum est: pone- Psal.72.d. re in domino deo spem meam. Ergo quam videris animā relictis omnibus verbo votis omnibus adhærere: verbo viuere: verbo se regere,de verbo concipere quod pariat verbo: quæ possit dicere, mihi viuere Christus est & mori lucrum: puta coniugem,verbo q̄ maritatam. Confidat in ea cor viri sui,sciens fidelem,quæ prę se omnia spreuerit, omnia arbitretur vt stercora vt sibi ipsum lucrifaciat. Talem nouerat de quo dicebat: Vas electionis est mihi iste. Prorsus pia mater & fide- Acto.9.c lis viro suo anima Pauli cum diceret : Filioli mei, quos iterum parturio donec formetur Christus in vobis. Sed attende in spirituali matrimonio duo esse genera pariendi: & ex hoc etiam diuersas soboles, sed non aduersas: cum sanctæ matres aut prædicando animas,aut meditando intelligentias pariunt spirituales. In hoc vltimo genere interdum excediturr & seceditur etiam à corporeis sensibus,vt sese non sentiat quæ verbum sentit. Hoc fit cum mens ineffabili verbi illecta dulcedine, quodammodo se sibi furatur, imò rapitur atque elabitur à se ipsa vt verbo fruatur. Aliter sape afficitur mens fructificans verbo, aliter fruens verbo. Illic solicitat

 necessitas

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gnecessitas proximi, hic inuitat suauitas verbi. Et quidem lęta in prole mater, sed in amplexibus sponsi lætior. Chara pignora filiorum, sed oscula plus delectant. Bonum est saluare multos: excedere autem & cum verbo esse, multo iucundius. At quãdo hoc, aut quandiu hoc? Dulce commercium: sed breue momentum, & experimẽtum rarum: hoc est quod supra post alia memini me dixisse, quærere vtique animam verbum, quo fruatur ad iucunditatem. Pergat quis forsitan quærere à me etiam verbo frui quid sit? Respondeo. Querat potius expertum à quo id quærat. Aut si & mihi experiri daretur, putas me posse eloqui quod ineffabile est? Audi expertum: Siue, inquit, mẽte excedimus deo, siue sobrij sumus vobis: hoc est. Aliud mihi cum deo, solo arbitro deo: aliud vobiscum mihi. Illud licuit experiri, sed minime loqui, in hoc ita condescendo vobis, vt & ego dicere, & vos capere valeatis. O quisquis curiosus es scire quid sit hoc verbo frui, para illi non aurem, sed mentem. Non docet hoc lingua: sed docet gratia. Absconditur à sapientibus & prudentibus, & reuelatur paruulis. Magna fratres, magna & sublimis virtus humilitas, quæ promeretur quod nõ docetur, digna adipisci quod non valet addisci, digna à verbo & de verbo concipere quod suis ipsa verbis explicare non potest. Cur hoc? non quia sit meritum, sed quia sic placitum coram patre verbi sponsi animæ Iesu Christi domini nostri, qui est super omnia deus benedictus in secula, Amen.

2.Cor.5.c.

Mat.11.d

H

De cautela & uerecundia sponsæ quærentis uerbum: & de commendatione uerecundiæ. Ser. LXXXVI.

NOn est quod à me iam quæratur cur quærat anima verbum, satis superq; id intimatũ supra. Age prosequamur reliqua presentis capituli, duntaxat quę ad mores spectant. Vbi primam nunc aduerte sponsę verecundiam, qua nescio an quicquam gratius aduerti in moribus hominum queat. Hanc primo omnium libet quodã modo in manibus sumere, & quasi speciosum quendam florẽ decerpere loco, nostrisq; apponere adolescentibus. Nõ quia non sit & in prouectiori ætate omni studio retinenda, quę est certe omnium ornatus ætatum: sed ꝙ teneræ gratia verecundię in teneriori ætate amplius pulchriusq; eniteat. Quid amabilius verecundo adolescente, q̃ pulchra hæc & q̃ splendida gemma morum in vita & vultu adolescẽtis, q̃ vera & minime dubia bonę nuncia spei, bonę indolis index? Virga disciplinæ est illi qui pudendis affectibus imminens, lubricę ætatis motus actusq; leues coerceat, comprimat insolentes. Quid ita turpiloquij & omnis deceps turpitudinis fugitãs? soror continentiæ est. Nullum æquè manifestum indicium columbinę simplicitatis: & ideo etiam testis innocentiæ. Lãpas est pudicę mentis iugiter lucens, vt nil in ea turpe vel indecorum residere attentet, quod non illa illico prodat. Ita expũctrix malorum, & propugnatrix puritatis innate, specialis gloria conscientiæ, & famę custos, vitæ decus, virtutis sedes, virtutum primitiæ, naturæ laus, & insigne totius honesti. Rubor ipse genarum quem forte inuexerit pudor, quantum gratiæ & decoris suffuso afferre vultui solet? Vsque adeo genuinum animi bonũ verecundia est, vt & qui male agere non verentur, videri tamen verecundentur, dicente domino: Omnis qui male agit, odit lucem. Sed & qui dormiunt, nocte dormiunt: & qui ebrij sunt, nocte ebrij sunt: opera nimirum tenebrarum & digna latebris, tenebris occultantes. Interest tamen, ꝙ occulta dedecoris, quę verecundia horum non habere, sed prodere erubescit, sponsæ verecundia omnino non operit, sed expuit, sed propellit. Idcirco ait sapiens: Est pudor adducens peccatum, & est pudor adducens gloriã. Quærit sponsa verbum verecunde quidem, quia in lectulo, quia p noctes: sed hęc verecundia habet gloriã, non peccatum. Quærit hoc ad purificationem conscientiæ: quærit ad testimoniũ, vt possit dicere: Gloria mea hęc est testimonium conscientiæ K meæ. In lectulo meo per noctes quæsiui quem diligit anima 2.Cor.1.c
mea. Verecundia tibi, si aduertis, & loco signatur & tempore. Quid tam amicum verecundo animo q̃ secretum? Porro Cant.3.a.
secretum & nox & lectulus habet. Denique orare volentes Matt.6.a.
iubemur intrare cubiculum: vtique secreti gratia. Id quidem ad cautelã: ne coram orãtibus laus humana orationis furetur fructum, frustretur effectum. Sed doceris nihilominus verecũ diam sententia hac. Quid tam proprium verecundiæ q̃ propriasvitare laudes, vitare iactantiam? Patet ꝙ signanter & ad verecundiam orantibus petere secretum indixerit pudoris filius & minister. Quid tam indecorum maxime adolescenti q̃ ostentatio sanctitatis? Cum tamen ab hac potissimum ætate aptum profecto capiatur temporaneumq; religionis exordium, Hieremia dicente: Bonum est homini, si portauerit iu- Thre.3.c
gum domini ab adolescentia sua. Bona commendatio secuturæ orationis, si præmittas verecundiam: dicens, Adolesc- Psal.118.c.
tulus sum ego & cõtẽptus, iustificatiões tuas nõ sum oblit⁹.

Nec modo locum & tempus obseruare oportet eum qui sibi orare voluerit. Tempus feriatum commodius aptiusq; maxime autem cum profundum nocturnus sopor indicit silentium, tunc plane liberior exit puriorq; oratio: Consurge Thre.2.f.
in nocte, inquit, in principio vigiliarum tuarum, & effunde sicut aquam cor tuum ante cõspectum domini dei tui. Quam L
secura ascendit de nocte oratio, solo arbitro deo, sanctoque angelo qui illam superno altari suscipit præsentandã. Quàm grata & lucida verecundo colorata rubore. Quàm serena & placida nullo interturbata clamore vel strepitu. Quã deniq; mũda atq; syncera nullo respersa puluere terrenæ solicitudinis, nulla aspicientis laude seu adulatione tentata. Propter hoc ergo sponsa non minus verecundè quàm caute & lectuli secretum petebat & noctis, orare hoc est verbum quærere volens. Vnũ est enim. Alioquin non recte oras, si orando præter verbum aliquid quæras, aut quod propter verbum non quæras, quoniam in ipso sunt omnia. Ibi remedium vulnerũ, sibi subsidia necessitatum, ibi resarcitus defectuum, ibi profectuum copię, ibi denique quicquid accipere vel habere hominibus expedit, quicquid decet, quicquid oportet. Sine cau sa ergo aliud à verbo petitur, cum ipsum sit omnia. Nam & si ista temporalia, cum necesse est, postulare videmur, si verbũ in causa est (vt quidem dignum est) non vtique illa, sed hoc potius quærimus, propter quod alia postulamus. Norunt hoc qui omnem vsum harum rerum ad promerendum verbum dirigere consueuerunt. Non pigeat tamen scrutari adhuc secreta lectuli huius & temporis, si forte in his aliquid lateat spirituale quod venire ad medium prosit. Et si placet sentire lectuli quidem nomine humanam figurari infirmitatem, nocturnis autem tenebris, ignorantiam què humanam, M
consequens est & congruum satis vt dei virtus & dei sapientia verbum, contra vtrunque originale malum instantius requiratur. Nempe quid conuenientius q̃ vt infirmitati virtus, ignorantiæ sapientia opponatur? Et ne quid simpliciorum cordibus de hac interpretatione resideat dubium: audiant quid super hoc sanctus propheta dicat: Dominus opem ferat Psal.40.a.
illi super lectum doloris eius: vniuersum stratum eius versasti in infirmitate eius. Atque id quidem de lectulo. Iam de ignorantiæ nocte quid manifestius quàm quod in alio identidem loquitur psalmo: Nescierunt neque intellexerunt, in psal.81.a
tenebris ambulant? pro certo exprimens ipsam in qua nati sunt totius humani generis ignorantiam. Ipsa est (vt opinor) cui se beatus apostolus & fatetur natum, & gloriatur ereptũ, Coloss.1.b
dicens: Qui eruit nos de potestate tenebrarum. Vnde & di- 1.Thess.5.b
cebat. Non sumus filij noctis neque tenebrarum. Item ad om- Ephe.5.b
nes electos, Vt filij, inquit, lucis ambulate.

Expliciunt sermones LXXXVI. beati Bernardi super Cantica: quos morte preuentus non compleuit.

Sequũtur epistolæ beati Bernardi.

Miraculum de prima epistola.

FRater Robertus sancti uiri monachus, & secundum carnem propinquus, in adolescentia sua quorundam persuasione deceptus, Cluniacum sese contulerat. Venerabilis autem pater posteaquam aliquãdiu dissimulauit, eundem fratrem statuit per epistolam reuocare. Quo dictante uenerabilis Vuillelmus Rieuallis postea monasterij primus abbas in mẽbrana scribens, eandem excipiebat epistolam. Erant autem pariter sub dio sedentes (ad dictandum quippe secretius septa monasterij egressi fuerant) Subito autem inopinatus imber erupit: & is qui scribebat (sicut ipso referente didicimus) chartam reponere uoluit. Ad quem pater sanctus: Opus, inquit, dei est, scribere ne timeas. Scripsit ergo epistolam in medio imbre sine imbre. Cum enim undique plueret, chartam expositam uirtus operuit charitatis: & quæ dictabat epistolam, scbedulam quoque pariter cõseruabat. Et hæc quidem epistola ob tam grande miraculum in codice epistolarum eius à fratribus non immerito prima est ordinata.

INCIPIVNT EPISTOLAE diui Bernardi Abbatis.

Epistola prima ad Robertum nepotem suum, qui de ordine Cistercienſi transierat ad Cluniacum.

SAtis & plusquam satis sustinui dilectissime fili Roberte, si forte dei pietas, & tuam per se, & meam per te animam dignaretur inuisere: tibi scilicet inspirando salutarem compunctionem: mihiq; de tua salute lętitiam. Sed quoniam vsque adhuc frustratũ me cerno ab expectatiõe mea: iam nõ valeo tegere dolorem meum, anxietatem reprimere, dissimulare tristitiam. Vnde & contra iuris ordinem cogor reuocare Ieſus, eum qui me læsit: spretus requirere contemptorem: iniuriam passus, iniuriatori satisfacere: rogare denique à quo rogari debueram. Dolor quippe nimius non deliberat, non verecundatur, non C consulit rationem, non metuit dignitatis damnum: legi non obtemperat, iudicio non acquiescit, modum ignorat & ordinem: id omnimodo & solummodo satagente animo, quo vel careat quod se dolet habere, vel habeat quo se dolet carere. At, inquis, nec læsi quempiam, nec spreui: sed spretus potius ego, ac multifariè læsus, tantum fugi malefactorem meum. Cui iniuriam feci, si iniurias fugi? An non expedit cedere persecutori quàm resistere? fugere frietem quàm referire? Recte. Assentio. Non vt contenderem cœpi hæc, sed vt contentionem dirimerem. Fugere persecutionem non est culpa fugientis, sed persequentis. Non contradico. Omitto quod factum est, non requiro, cur, vel quomodo factum est: culpas non discutio, non retracto causas, non recordor iniurias. Solent enim hæc magis instigare q̃ mitigare discordias. Solum quod mihi magis est cordi, loquor. Me miserum ꝙ te careo, ꝙ te nõ video, ꝙ sine te viuo: pro quo mori, mihi viuere est: sine quo viuere mori. Non igitur quæro, cur abieris: sed ꝙ iã non redieris, queror. Non causas discessionis, sed moras causor regressionis. Veni tantum, & pax erit. Reuertere, & satisLuc.c.15.c factum est. Redi, inquam, redi, & lætus cantabo: Mortuus fuerat, & reuixit, perierat, & inuentus est. Fuerit certe meæ culpę ꝙ discessisti: delicato quippe adolescentulo austerus extiteram, & tenerum durus nimis inhumanè tractaui. Hinc enim & præsens quondam aduersum me (quantum memini) murmurare solebas: hinc & nunc (sicut audiui) etiam absenti derogare non cessas. Nõ tibi imputetur. Possem forsitã excusare & dicere: quia sic lasciui pueritiæ motus coercendi erãt: ac rudibus annis debebãtur aspera illa disciplinæ districtioris initia: scriptura attestante quæ ait: Percute filium tuum Prou.23.b.
virga, & liberabis animã eius à morte. Et rursum, Quos enim Hebr.12.a.
diligit dominus, corripit, flagellat autem omnem filium quẽ Prou.27.a
recipit. Et illud, Vtiliora sunt verbera amici, q̃ oscula inimici. Sed fuerit (vt dixi) meæ culpæ quod discessisti, ne dum de reatus perpetratione contenditur, emendatio retardetur. At vero hinc vel proculdubio incipiet esse & tuæ, si non parcas pœnitenti, indulgeas confitenti, quia potui quidem aliquando in aliquibus fuisse erga te indiscretus, sed certe non maleuolus. Quod si & in futuro hãc ipsam indiscretionem meã suspectam habes, noueris me iam non esse qui fueram, quia nec te puto fore qui fuisti. Mutatus mutatum inuenies, & quẽ ante metuebas magistrum, comitẽ amplectere securus. Itaq; siue mea culpa recesseris (vt tu putas, & ego non excuso) siue tua (vt multi putãt, etsi ego non accuso) siue mea simul & tua (quod ego magis puto) ex hoc iã si redire renueris, sol⁹ profecto inexcusabilis eris. Vis ab omni culpa liber esse? Re- F
uertere. Si tuam agnoscis, ignosco. Ignosce & tu mihi, vbi meam agnosco. Alioquin aut tibi nimis indulges, qui tuam culpã & agnoscis & dissimulas, aut mihi nimis immisericors es, cui nec satisfacienti ignoscendum putas. Iam si redire recusas, aliam quære occasionem vnde falso blandiaris conscientiæ tuæ, quia non erit vltra quod formidare debeas de rigore districtionis meæ. Neque enim formidandum est ꝙ futurus sim præsenti formidolosus, cui adhuc absenti iam toto sum corpore prostratus, totis astrictus visceribus. Humilitatem exhibeo, charitatem promitto, & tu times? Intrepidus veni quo te vocat humilitas, pertrahit charitas. Securus accede, talibus præuentus obsidibus. Fugisti sæuum, reuertere ad mansuetum. Reuocet te mea lenitas, cuius seueritas effugauit. Vide fili, qua te cupiam duci, non spiritu seruitutis iterum in timore, sed spiritu adoptionis filiorum, in quo clamare & tu non confundaris, Abba pater, causam vtique tanti doloris mei non minus apud te, sed blandimentis, precibus, non terroribus agens. Alius forsitan aliter tentaret. Et vere quis alius non magis discuteret reatum, & incuteret metum, non opponeret votum, & proponeret iudicium, non argueret inobedientiæ, non indignaretur apostasiæ, ꝙ de tunicis ad pellicias, de oleribus ad delicias, ꝙ denique ad diuitias de paupertate transieris? Sed ego noui animum tuum, qui facilius possit amore flecti, q̃ timore cõpelli. Deniq; quid necesse est bis pungere non recalcitrantem, valde timidum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G magis exterrere: per se satis erubescentem confundere amplius:cui sua ratio magister,cui propria conscientia virga,& ingenita verecundia lex disciplinæ est? Quod si cui mirum videtur quomodo puer verecūdus, simplex, timorat⁹,ausus fuerit contra voluntatem fratrum,magistri imperium,regulare decretum,suum deserere & votum & locum; miretur etiam quòd & Dauid sanctitati subreptum sit, quòd sapientiæ Salomonis illusum, ꝙ Sampson fortitudini obuiatum. Qui protoplastum dolo captū expulit de patria fœlicitatis: quid mirum si tenero subripuit adolescentulo in loco horroris & vastę solitudinis? Huc accedit quod nec sicut illos Babylo- 4.Reg.5.f
nicos senes,specie decepit eum: nec sicut Giezi pecuniæ amor: nec honoris ambitio,sicut Iulianum apostatam:sed fefellit illum sanctitas, seduxit religio,perdidit authoritas seniorum. Queris quomodo? Primo quidem missus est magnus quidam prior ab ipso principe priorum: foris quidem apparens in vestimentis ouium:intrinsecus autē lupus rapax. Deceptisque custodibus,æstimātibus quippe ouē esse:vę vę admissus est solus ad solam lupus ouiculam. Nec refugit ouicula lupum:quem & ipsa putabat ouem. Quid plura? attrahit,allicit,blanditur:& noui euangelij prædicator commendat crapulam, parsimoniam damnat: voluntariam paupertatem miseriam dicit:ieiunia, vigilias,silentium, manuumq; laborem,vocat insaniam.E contrario:ociositatem, contemplationem nuncupat: edacitatem, loquacitatem, curiositatem, H
cunctam denique intemperantiam nominat discretionem.
Quādo,inquit,delectatur deus cruciatibus nostris? Vbi precipit scriptura quempiam sese interficere? Qualis vero religio est fodere terram, siluam excidere, stercora comportare? Nunquid non sententia veritatis est: Misericordiam vo- Mat.9.b
lo, & non sacrificium? Et, Nolo mortem peccatoris: sed ma- Eze.18.g
gis vt conuertatur & viuat. Et, Beati misericordes:quoniam Matt.5.a
ipsi misericordiam consequentur. Vt quid vero deus cibos
creauit:si non liceat manducare? Vt quid nobis corpora de- Eccli.14.a
dit si prohibeat sustentare? Denique qui sibi nequam:cui bonus? Quis vnquam sanum sapiens,carnem suam odio habuit? Talibus tandem allegationibus male credulus puer circumuentus seducitur: seductorem sequitur: Cluniacum ducitur, tondetur,raditur,lauatur, exuitur rusticanis, vetustis,sordidis, induitur preciosis nouis ac nitidis: & ita in conuentum susciputur. Sed cum quali putas honore? Cum quo triūpho? Cum quanta reuerentia? Defertur ei super omnes coętaneos suos: & tanquam victor rediens à pugna, sic laudatur peccator in desideriis animæ suæ. Sustollitur in altum: statu non Psal.9.c
mediocri collocatur:ita vt multis senioribus prælatus sit adolescens: fauet, blanditur, congratulatur ei vniuersa fraternitas: exultant omnes tanquā victores capta pręda quando diuidunt spolia. O Iesu bone: quàm multa facta sunt pro Esa.9.a
vnius animulę perditione. Cuius ad hæc quantumlibet robustum pectus non emollescere? Cuius interior quantumuis I
spiritualis oculus non turbaretur? Cui inter talia ad suam liceat recurrere conscientiam? Quis denique in tanta pompa vel veritatem valeat agnoscere: vel obtinere humilitatem?
Mittitur interea pro eo Romam: apostolica compellatur authoritas: & vt papa non neget assensum,suggeritur ei infantem olim à parentibus oblatum fuisse monasterio. Non fuit qui refelleret: nec enim contradictor est expectatus: iudicatum est de parte: abiudicatū absentibus. Iustificati sunt qui iniuriam fecerunt:exciderunt à causa qui passi sunt:absque satisfactione absoluitur reus: firmatur priuilegio crudeli nimium clemens sententia absolutionis: quo reportato confirmaretur fluctuanti male suasa stabilitas: securitas dubitanti. Et hic tenor literarum: hæc iudicij summa: hæc totius causę diffinitio,vt teneant qui tulerunt,fileant qui amiserunt. Inter hæc autem pereat anima pro qua Christus mortuus est: & hoc quia Cluniacenses volunt. Fit professio super professionem: vouetur quod non soluetur: proponitur quod non tenebitur. Et cum primum pactum irritum factum fit:in secūdo geminatur prævaricatio: & fit supra modū pec cans peccatum. Veniet veniet qui male iudicata reiudicabit: illicite iurata confutabit:qui faciet iudicium iniuriam patiē-
Psal.145.b tibus:qui iudicabit in iustitia pauperes: & arguet in æquitate pro mansuetis terræ. Veniet pro certo qui per prophe-

tam minatur in psalmo dicens:Cum accepero tempus:ego iu K
stitias iudicabo. Quid faciet de iniustis iudiciis: qui ipsas Esa.11.a
quoque iustitias iudicabit? Veniet inquam, veniet dies iudi- Psal.74.a
cij:vbi plus valebunt pura corda,quàm astuta verba: & conscientia bona,q̄ marsupia plena: quando quidem iudex ille nec falletur verbis, nec flectetur donis. Tuum domine Iesu tribunal appello: tuo me iudicio seruo, tibi cōmitto causam meam. Domine deus Sabaoth qui iudicas iuste,& probas renes & corda:cuius oculi sicut fallere nolunt,ita falli non possunt:tu vides,qui tua:vides, qui quærūt & sua. Tu nosti quibus ei visceribus in cunctis tentationibus suis semper affuerim:quantis pro eo gemitibus aures tuę pietatis pulsauerim: qualiter ad quęque illius scandala, perturbationes, molestias ego vrebar,torquebar, affligebar. Et nunc timeo ne frustra. Puto enim,quantum expertus sum: adolescentis per se satis feruentis & insolescentis,nec corpori talia expedire fometa, nec menti illa gloriæ tentamenta. Itaq; arbitrer meus domi- Psal.16.a
ne Iesu:de vultu tuo iudicium meū prodeat, oculi tui videāt æquitatem. Videant & iudiceat quid potius stare debuerit: an votum patris de filio,an filij de seipso,præsertim cum filius aliquid maius deuouerit. Videat & famulus tuus legis- Ioan.9.d
lator noster Benedictus,quid regularius fuerit: vtrum quod factū est de infantulo nesciēte ipso,an quod ipse per se postmodum prudens & sciens fecit: cum iam ætatem haberet vt de se loqueretur. Quanquam dubium non sit promissum illū L
fuisse,nō donatū. Nec enim petitio quā regula præcipit,pro eo facta fuit à parentibus: nec manus illius cū ipsa petitione inuoluta palla altaris,vt sic offerretur coram testibus. Ostenditur deinde terra quæ cum illo & pro illo dicitur data fuisse. Sed si cum terra eum receperunt, cur non & cum terra eū retinuerunt? An forte requirebant magis datum q̄ fructum: & pluris æstimata est terra q̄ anima? Alioquin oblatus monasterio: quid quærebat in seculo? Nutriendus deo: cur expositus erat diabolo? Ouis Christi: cur inuenta est patere morsibus lupi? De seculo quippe, non de Cluniaco: te teste Roberte venisti Cisterciū. Quæsisti,petisti,pulsasti: sed tui adhuc teneritudine,te licet inuito, dilatus es per bienniū. Quo tempore patienter expleto,& absq; calumnia:tuis demū precibus:multisque,si meministi,lachrymis,diu expectatam impetrasti misericordiam, & quem satis desideraueras ingressum,obtinuisti. Post hæc per annum iuxta regulam in omni patientia probatus, perseueranter & sine querela conuersatus, post annum sponte professus: tunc primum seculari veste reiecta, religionis habitum suscepisti. O insensate puer, quis te fascinauit non soluere vota tua,quæ distinxerunt labia tua? An non vel ex ore tuo iustificaberis, vel ex ore tuo condemnaberis? Quid de parentis voto solicitus es, negligens tui: cum ex ore tuo non illius habeas iudicari, tuorum non illius vota labiorum exigendus sis? Et quid tibi frustra quispiam blanditur de absolutione apostolica,cuius conscie M
tiam diuina ligatam tenet sententia? Nemo, inquit, mittens Luc.9.g
manum suam ad aratrum,& respiciens retro,aptus est regno dei. Nunquid & hoc persuadebunt non esse retro respicere qui dicunt tibi, euge euge? Filiole, si te lactauerint pecca- Prou.1.b
tores,ne acquiescas eis. Noli credere omni spiritui. Sint tibi 1.Ioan.4.a
multi necessarij, vnus autem sit tibi consiliarius de mille. Eccli.6.a
Tolle occasiones, respue blandimenta, adulationibus claude aures, te interroga de te, quia tu te melius nosti quàm alius. Attende cor tuum, discute intentionem, consule veritatem: tua tibi conscientia respondeat, cur abieris, cur ordinem tuū, cur fratres,cur locum,cur me:qui & tibi propinquus carne, & propinquior spiritu sum,deserueris. Si vt arctius, vt rectius,vt perfectius viueres:securus esto, quia non Philip.3.c
retro aspexisti, sed & gloriare cum apostolo dicens. Quæ retro oblitus, & ad ea quæ ante sunt extentus, sequor ad palmam gloriæ. Sin alias, noli altum sapere, sed time, quoniā (vt cum venia tui dixerim) quicquid tibi amplius indulges in victu vestituque superfluo, in verbis ociosis, in vagatione licentiosa & curiosa, quàm videlicet promisisti, quàm apud nos tenuisti: hoc proculdubio retro aspicere est, prævaricari est,apostatare est. Et hæc dico fili, non vt te confundam, sed vt tanquam filium charissimum moneā: quia & si multos habeas in Christo pędagogos, sed non multos patres. Nam si digna-

A dignaris:& verbo, & exemplo meo in religionem ego te genui. Nutriui deinde lacte quod solum adhuc paruulus capere poteras,daturus & panem,si expectares vt grandesceres. Sed heu quàm præpropere & intēpestiue ablactat⁹ es. Et vereor ne totum quod foueram blandimentis,roborareram adhortationibus,orationib⁹ solidaueram, iamiam q̄ euanescat, deficiat, pereat: & lugeam miser non tā casti laboris damnum, q̄ damnatę sobolis miserabilem casum. Placet ne tibi ꝙ alius nunc glorietur de te,qui nihil vtique laborauit in te? Simile
3.Reg.3.c. mihi contigit,quod & illi meretrici apud Salomonem: cui vi delicet paruulus suus ab altera quæ suum à se oppressum extinxerat:furtim sublatus est. Tu quoque de sinu mihi, & vtero absciſſus es. Ablatū gemo,repeto violenter aulsum. Nō possum obliuisci viscera mea. Quorum nimirum parte detracta non modica,non potest nisi torqueri pars reliqua. Verūtamen quo tuo commodo: qua tui necessitate hoc nobis moEsa.1.d. liti sunt amici nostri? quorum manus sanguine plenæ sunt:
Psal.56.a quorum animam meam pertransiuit gladius:quorum dentes arma & sagittę,& lingua eorum gladius acutus. Nam vtique mihi si in aliquo vnquam eos offenderam (quod vtique mihi conscius non sum) plenam prorsus rependere vicem. Mirum vero si nō plus talione recepi:si videlicet tale aliquid in eos deliquisse potui,quale nunc ab eis pertuli. Nam vt verum fa
B tear,non os de ossibus meis:vel carnem de carne mea:sed tulerunt mihi gaudiū cordis mei:fructum spiritus mei:coronā spei meæ: & velut mihi sentire videor, animæ meę dimidiū. Vt quid hoc? Forte miserti sunt tui: & cæco cæcum ducenti indignantes:ne perires post me:in suū te transtulere ducatū. O molesta charitas: ô dura necessitudo. Tantū tuā dilexere salutē:vt in meā impingerent. Nisi me perēpto:tu saluari nō poteras? Et vtinā ipsi te absq; me saluent. Vtinā & si ego moriar:vel tu viuas. Sed quid? Salus ergo magis in cultu vestium,& ciborum est opulentia: q̄ in sobrio victu vestituque moderato? Si pellicię lenes & calidę:si panni subtiles & precioſi:si longę manicę: & amplū caputiū: si opertoriū sylueſtre: & molle stamineū, sanctū faciunt:quid moror & ego ꝙ te non sequor? Sed hæc infirmantiū sunt fometa:nō arma pu
Mat.11.d gnantiū. Ecce enim qui mollibus vestiuntur,in domibus regū sunt. Vinū & similia,mulsum & pinguia corpori militant:nō spiritui. Frixuris non anima saginatur:sed caro. Multi in Aegypto fratres:multo tēpore deo sine piscibus seruierunt. Piper,zinziber, cyminū,saluia, & mille huiusmodi species salsamentorū:palatū quidē delectant:sed libidinē accendūt. Et tu mihi in his securitatē pones? tu cū huiusmodi tutā duces adolescentiā? Prudenter sobrieq; cōuersanti, satis est ad omne cōdimentū sal cū fame. Qua sola nō expectata:necesse est alias atq; alias de nescio quibus succis extraneis cōfici per-
C mixtiones,quæ videlicet palatū reparent:gulā prouocēt:excitent appetitū. Sed quid faciet inquis:qui aliud nō potest? Bene. Scio quia delicatus es:& ꝙ his assuetus modo duriora non possis:sed quid si potes facere vt possis? Quæris quomodo? Surge, precingere: tolle ociū:exere vires:moue brachia, complosas explica manus: exercitare in aliquo:& statim senties sola te appetere quæ famē tollant: non fauces demulceant. Reddet quippe sapores rebus exercitium: quos tulit inertia. Multa quę respuis ociosus,post laborem sumes cū desiderio. Siquidem ocium parit fastidium: exercitium famem. Fames autem miro modo dulcia reddit,quæ fastidium facit insipida. Olus,faba, pultes,panisq; cibarius cum aqua: quiescenti quidem fastidio sunt:sed exercitato magnæ videntur deliciæ. Iam forte tunicis dissuetus exhorres nimirum eas: tā propter hyemis frigus, quàm propter æstatis ardorem. Sed
Iob.6.c nunquid legisti: Qui timet pruinam, veniet super eum nix? Vigilias times & ieiunia? manuumq; laborem. Sed hæc leuia sunt meditanti flammas perpetuas. Recordatio deinde tenebrarum exteriorum facit non horrere solitudinem. Si futu-
Mat.12.c. ram cogitas de verbis ociosis discussionem: non valde displi-
Ibi.13.f cebit silentium. Fletus æternus & stridor ille dentium ante cordis oculos reductus: pares tibi reddet mattam & culcitram. Denique si totum de nocte quod regula præcipit bene ad psalmos vigilaueris: nimis durus erit lectus in quo quietè non dormias. Si tantū in die quantum professus es manibus laboraueris: durus erit cibus quem libenter non comedas.

Surge miles Christi,surge,excutere de puluere, reuertere ad prælium vnde fugisti: fortius post fugam præliaturus, D
gloriosius triumphaturus. Habet quidem Christus mul- Philip.2.a
tos milites qui fortissimè cœperunt, steterunt, vicerunt: paucos autem qui de fuga conuersi rursus se periculo ingesserint quod declinauerant: rursus fugarint hostes quos fugiebant. Et quia omne rarum precioſum: gaudeo te de illis posse esse qui quanto rariores, tanto apparebunt gloriosiores. Aliàs autem si multum timidus es: cur vel times vbi non est timor: non autem times vbi magis est timendum? An quia fugisti ex acie: putas te manus hostium euasisse? Libentius te insequitur aduersarius fugientem, quam sustineat repugnantem: & audacius insistit à tergo quam resistat in faciem. Securus nunc proiectis armis, capis matutinos somnos: cum illa hora Christus resurrexerit: & ignoras quod exarmatus & tu timidior: & hostibus minus timendus sis? Ar matorum multitudo circumuallauerunt domum,& tu dormis? Iam ascendunt aggerem,iam dissipant sepem: iam irruūt per posticum. Tutius ne est ergo tibi vt te inueniant solum quam cum aliis? nudum in lectulo quam armatum in campo? Expergiscere, sume arma: & fuge ad commilitones tuos quos fugiens deseruerasvt qui te ab eis disiunxerat, ipse te denuo timor iungat. Quid armorum refugis pondus & aspe- E
ritatem delicate miles? Aduersarius instans & circumuolantia spicula facient clypeum non esse oneri: loricam non sentiri vel galeam. Et quidem subito procedenti de vmbra ad solem: de ocio ad laborem: graue cernitur omne quod incipit. Sed postquam ab his dissuescere,& ad illa se paulisper assuescere cœperit,vsus tollit difficultatem: inueniq̄ue facile esse quod impossibile ante putauit. Solēt etiam fortissimi milites audita buccina ante cōgressum trepidare. Atvbi ad prælium vētum fuerit: spes victoriæ,& timor ne vincātur, reddit intrepidos. Quid verò tu trepidas? quę fratrum vnanimitas armatorū circūmuniet,cui angeli assistent à latere: quem dux belli Christus præibit,suos animans ad victoriā,& dicēs: Cō- Ioan.16.g
fidite,ego vici mundū. Si Christus pro nobis,quis cōtra nos? Rom.8.f.
Securus potes pugnare,vbi securus es de victoria. O verè tuta pro Christo & cum Christo pugna: in qua nec vulneratus,nec prostratus,nec conculcatus,nec milies si fieri possit occisus fraudaberis à victoria: tantum ne fugias. Sola causa qua perdere possis victoriam,fuga est. Fugiendo potes illam amittere, moriendo non potes: & beatus si pugnando moriaris: quia mortuus, mox coronaberis. Væ autem si declinando pugnam: perdis & victoriam simul & coronam. Quod ipse auertat à te fili dilectissime,qui in iudicio de his meis literis maiorem tibi habet inferre damnationem, si nullam ex eis in te repererit emendationem.

Ad Fulconem puerum postea Lingonensem archidiaconum, Epistola secunda. F

BOnę indolis adolescenti Fulconi, frater Bernardus peccātor: inde lætari in adolescentia vnde in senectute non pœniteat. Non miror si mireris, sed miror si non mireris vnde mihi ad te scribere velle,ciuem rusticus,scholasticum monachus,cum nulla hinc tibi occasio necessaria occurrat,nulla se ratio patens ostendat. At si attenderis quod scriptū legis: Sapientibus & insipienti- Roma.1.b.
bus debitor sum.& illud,Charitas non quærit quæ sua sunt, 1.Cor.13.
forsitā intelligeres quicquid illa iusserit,nō esse præsumptum. Charitas enim ad te obiurgādū me cōpulit,quę tibi cōdolet, quāuis nō doleti,quæ tibi miseretur,licet non miserabili. Et inde magis dolet,quod cum sis dolendus,non doles. Et inde magis miseretur,quod cum miser sis,miserabilis non es. Nec Psal.37.a
frustra forsitā tibi compatitur,dummodo patienter tu audias vnde compatiatur. Vult te tuum sentire dolorem, vt iam non habeas vnde dolere: vult te tuam scire miseriam, vt inci- Eccles.7.b
pias miser non esse. O bona mater charitas,quæ siue foueat infirmos,siue exerceat prouectos, siue arguat inquietos, diuersis diuersa exhibens,sicut filios diligit vniuersos. Cum te arguit, mitis est, cum blanditur,simplex est. Piè solet sæuire,sine dolo mulcere: patienter nouit insci, humiliter indignari. Ipsa est quæ hominum mater & angelorum, non solum quæ in terris,sed etiam quę in cœlo sunt, pacificauit. Ipsa

Universidad de Deusto
Biblioteca

G est quæ deum homini placans, hominem deo neconciliauit. Ipsa est mi Fulco, quæ fratres illos cum quibus olim dulces capiebas cibos: habitare facit vnius moris in domo. Hæc talis tãque honorabilis mater à te se queritur offensam, expostulat læsam. Læsa tamen non prouocat: sed spreta te reuocat: ostendens tibi in te de se veraciter scriptum esse: Charitas patiens est, benigna est. Licet læsa, licet offensa, si conuersus fueris ad illam: obuiabit tibi quasi mater honorificata. Contemptus oblita sui ruet in amplexum tui: gaudens quem perdiderat esse inuentum, qui mortuus fuerat viuum. Sed in quo, inquis, læsi? in quo contempsi? Audi. In eo, proculdubio, quòd te quem sinu suo lacte nutriendum materno susceperat, ante tempus ablactasti: quòd expertam lactis dulcedinem in quo posses crescere in salutem, tam leuiter tam celeriter exsufflasti. O puer insensate. O puer magis sensu quàm ætate: quis te fascinauit à bene incepto itinere tam cito discedere? Auunculus, inquies. Sic Adam quondam vxorem, vxor serpentem ad excusandas excusationes in peccatis prætendebant. Vterque tamen suæ culpæ dignam excepit sententiam. Nolo decanum accuses: nolo te per illum excuses. Inexcusabilis enim es. Illius culpa, tuam non excusat. Quidnam ille fecit? Nunquid te rapuit? nunquid vim intulit? Rogauit, non ligauit. Blandiendo attraxit, non violenter traxit. Quis te cogebat credere blandienti, assentire
H attrahenti? Ille sua nondum reliquerat: quid mirum si te qui suus eras, requirebat? Si agnum de grege, vitulum de armento cum perdit requirit, & nemo causatur: te quoque qui multis ouibus vel vitulis apud eum pluris es: ademptum si repetit: quis inde miretur? Siquidem non vsurpat illam sibi perfectionem de qua dicitur: Si quis abstulerit tua, ne repetas. Repetebat ergo suum, qui sua adhuc tenebat. At tu qui iam seculum spreueras, secularem sequi debebas? Fugit ouis tremebunda, veniente lupo. Abscondit se columba tremens, accipitre viso. De cauernula sua mus esuriens exire non audet, ambiente cato. Et tu cum videbas furem, currebas cum eo? Nam quid aliud quàm furem dixerim, qui pretiosam Christi margaritam, id est animam tuam furari non dubitauerit? Volebam si possem illius errorem dissimulare, ne odium & nullum fructum consequerer ex veritate. Sed non potui, fateor, intactum transire, quem vsque ad hanc diem comperi spiritui sancto pro viribus restitisse. Nam qui manum non retinet à malo quo potest: licet quandoque frustretur effectus, non minus culpatur affectus. In me certe feruorem nouitium extinguere voluit, sed deo gratias, non valuit. Alteri quoque nepoti suo Guirrico cognato tuo multum restitit. Sed quid nocuit? Imo plurimum præstitit. Destitit inuitus tãdem senex auunculus à persecutione: extitit inuictus puer nepos: gloriosior de tentatione. Sed heu, quomodo te vicit,
I qui illum vincere non potest? Aut quomodo qui te vicit: ab illo superatus est? Nunquid te fortior ille? Nunquid prudẽtior? Certe qui antea vtrũq; nouerant, Guirrico Fulconem præferebant. At postq̃ ventum est ad bellum: exitus indicauit hominum errasse iudicium. Ibi prohpudor fugit qui præferebatur: vbi fortiter vicit qui inferior credebatur. Sed quid de auunculi dicam malitia qui à Christi militia retrahit nepotes suos: vt secum trahat ad inferos? Ita ne solet beare amicos? Quos Christus vocat secum in æternum mansuros: auunculus reuocat secum in æternum arsuros. Miror si iam Christus ei non irascitur: & dicat: Quotiens volui cõgregare nepotes tuos: quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti? Ecce relinquetur tibi domus tua deserta. Christus dicit: Sinite paruulos venire ad me: talium enim est regnũ cœlorum. Auũculus ait: Sinite nepotes meos vt ardeant mecum. Christus dicit: Mei sunt: mihi debent seruire. Sed oportet, inquit, auunculus, eos mecum perire. Christus dicit: Mei sunt: ego illos redemi. Sed ego, inquit, auunculus, eos nutriui. Tu quidem, ait Christus, illos nutristi, sed pane meo non tuo: ego vero redemi non sanguine tuo, sed meo. Sic carnalis auunculus contra patrem spirituum pro nepotibus certat: quos dum bonis cupit onerare terrenis, cœlestibus exhæredat. Christus tamen non rapinam arbitratus, si suos quos fecit & redemit sanguine proprio, ad se venientes collegerit: iuxta quod ante promiserat: Et eum qui venit ad me, non eiiciam foras. Fulconi primo pulsanti lætus aperuit: K lætis amplexibus lætum excepit. Quid plura? Veterem hominem exuitur, & nouum induitur: quod q; solo nomine extiterat, moribus & vita canonicum profitetur. Fama volat, bonus odor Christo: rei nouitas circũquaque diffusa peruenit ad aures auunculi. Quid ergo faceret carnalis nutricius qui carnis quam nutrierat, quam carnaliter amabat, solatium perdebat? Et si aliis fuit res illa odor vitæ ad vitam: sed non illi. Quare? quia animalis homo non percipit ea quę sunt spiritus dei. Stultitia enim illi videtur. Nam si spiritum Christi haberet, nõ tam de carne doleret: quàm gauderet de spiritu. Sed quia terrena non quæ sursum sunt sapiebat: turbatus & tristis tale aliquid secum voluebat. Quid audio? Væ mihi: à quanta spe cecidi? Sed quid? Debet ne stare quicquid absque meo consilio: absque mea licentia fecerit? Quod ius, quę lex, quę iustitia, quæ ratio, vt quem ex vtero nutriendum susceperi: alius fruatur adulto? Iam caput aspersus canis, heu vitæ meæ reliquum expendam cum mœrore: quia me deseruit baculus senectutis meæ. Heu mihi. Si hac nocte expetitur à me anima mea: quæ paraui, cuius erunt? Promptuaria mea plena eructantia ex hoc in illud: oues meæ fœtosæ, abundantes in egressibus suis: boues meæ crassæ cui remanebunt? Prædia, prata, domus, argentea vasa & aurea: cui congregata sunt? Ditiores quosque ac quæstuosiores ecclesiæ meæ honores acquisieram mihi: reliquos etsi non licebat habere: spe tamen in Fulcone tenebam. Quid igitur faciam? Propter illum
L vnum tot & tanta perdam? Nam quicquid sine illo possederim: amississe me iudico. Quin potius & ista retinebo, & illum reuocabo si potero. Sed quomodo? Factum est: auditum est. Quod factum est, non potest non fieri: quod auditum est, celatum esse non poterit. Fulco canonicus est regularis: si reuertitur ad seculum, notabilis erit & infamis: sed tolerabilius est hæc audire de illo, quam viuere sine illo. Cedat ergo nunc honestas vtilitati: pudor necessitudini. Malo nõ parcere verecundiæ pueri: quàm miserabili subiacere tristitiæ. Acquiescens itaque consilio carnis, rationis oblitus & legis, tanquam leo paratus ad prædam, & sicut lęna rapto catulo rapiens & rugiens, sacra non veritus, sanctorum irrupit habitaculum, in quo tyrunculũ suum Christus absconderat à contradictione linguarum, postmodum admixturus consortio angelorum. Quærit ac flagitat reddi sibi nepotem suũ: queritur & clamat iniuste se ab illo relictum: Christo reclamante & dicente: Quid agis miser? quid furis? Quid me persequeris? Non sufficit tibi q̃ tuam, tuoq; exemplo multorũ mihi animas tuleris: si non etiam hunc ausu sacrilego rapias de manu mea? Non times tu futurum iudicium? An contemnis terrorem meum? Cui hoc facis? Cui bellum indicis? Terribili vtique: & ei qui aufert spiritum principum. Insane redi ad cor tuum. Memorare nouissima tua, & non peccabis. Memorare quę tua substantia, & vtiliter timebis. Et tu puer, inquit, si assenseris, si acquieueris, morte morieris. Memento vxoris Loth de Sodoma quidem eiectę, quia deo credidit: sed in via mutatę, quia retro aspexit. Discę in euãgelio quod non liceat retro aspicere ei, qui semel manum ad aratrum misit. Auunculus tuus quærit animam tuam, qui iam perdidit suam. Verba oris eius, iniquitas & dolus. Noli intelligere si li mi, vt male agas: noli intendere in vanitates & insanias fal sas. Ecce in via qua ambulas, abscondit laqueos, tendit retia. Molliti sunt sermones eius super oleum: & ipsi sunt iacula. Vide fili mi, ne rapiaris à labiis iniquis, & à lingua dolosa. Configat carnes tuas diuinus timor, ne te decipiat carnalis amor. Blanditur, sed sub lingua eius labor & dolor. Lachrymatur, sed insidiatur. Insidiatur vt rapiat pauperem: rapere pauperem dum attrahit eum. Caue, inquam, fili mi, ne acquiescas carni & sanguini: nam gladius meus deuorabit carnes. Sperne blandimenta, contemne promissiones. Promittit magna, sed ego maiora. Offert plura, sed ego plurima. Dimittes ergo pro terrenis cœlestia, pro temporalibus æterna? Alioquin oportet te soluere vota tua, quę distinxerunt labia tua. Iuste exigitur ad soluendum, qui non cogitur ad vouendum. Nam etsi cum pulsares, non repuli: tamen vt intrares, non compuli. Non licet ergo dimittere quod sponte promisisti. Non est fas requirere quæ per te dimisisti. Envtrumque

A vtrumque vestrum præmoneo, vtrique salubriter consulo. Tu, inquam, ad auũculum, regularem ne reducas ad seculum: quia si reducis, seducis quem apostatare facis. Tu regularis secularem ne sequaris: quia si illum sequeris, me persequeris: cui de teipso iniuriam facis. Tu si seduxeris animam pro qua mortuus sum, crucis meæ te constituis inimicum. Qui enim non colligit mecum, dispergit. Quanto magis qui collectos dispergit? Tu verò si ei consentis, à me dissentis: quia qui non est mecum, contra me est. Tu si circunuenis paruulum qui ad me venit, seductor ac sacrilegus iudicaberis. Tu verò si quod ædificaueras, iterum destruis, prævaricatorem te constituis. Ambos vos necesse est meo iudicio præsentari, ambos assistere meo tribunali. Alter de propria prævaricatione, alter de alterius seductione iudicabitur. Et vnde alter in iniquitate sua morietur: inde morientis sanguis de manu alterius requiretur. Hæc & his similia vtriusque teste conscientia: vtrique Christe inuisibiliter, sed terribiliter intonabas: his sacris monitis amborum mentes piè terrendo pulsabas. Quis ad hæc non timeret, timendo resipisceret, nisi qui
B more aspidis surdæ, & obturantis aures suas, vocem venefici incantantis sapienter, aut non audiret, aut se audire dissimularet? Sed vsquequo iam satis vel nimis longam protrahimus epistolam: dum inuiti loquimur rem silentio dignam? Cur tantis circuitionibus ad veritatem ambimus: dum pudenda reuelare timemus? Dicam tamẽ, dicam cum pudore, quod multis cognitum, occultare & si volo non valeo. Sed quare cum pudore? Vt quid me scribere pudeat, quod illos non puduit facere? Si pudeat audire quod impudenter egerunt: non pudeat emendare quod libenter non audiunt. Prohdolor. Neutrum illorum reuocare potuit, aut illum à seductione timor & ratio, aut hunc à prævaricatione pudor & professio. Quid plura? Verba præcipitationis concinnat lingua dolosa. Concepit dolorem, & persuasit iniquitatem. Subuertit peruersus conuersum: reuertitur canis ad vomitum. Ecclesia vestra suum recepit alumnum, quem melius habebat amissum. Sic Lugdunum olim studio similiter & industria sui decani: eiusdem decani nepotem suum canonicum: quem bene perdiderat, male recuperauit. Sicut ille Fulconem beato Augustino: sic Othbertum iste sancto Benedicto subripuit. O quam ordinatius ipse cum sancto sanctus efficeretur, quam cum peruerso sanctus peruerteretur. O quam pulchrius senem secularem puer religiosus ad se traheret, & sic vinceret vterque, quam religiosum secularis ad se retraheret, in quo victus est vterque. O senem infœlicem, ó auunculum crudelem, qui iam decrepitus, statim moriturus, nepotis animam
C prius interfecit: quem vt peccatorum suorum haberet hæredem, à Christi sorte priuauit. Sed qui sibi nequam est, cui bonus? Maluit in suis facultatibus habere successorem, quam pro iniquitatibus intercessorem. Sed quid ad me de decanis magistris nostris, qui principatum meruerunt in ecclesiis? Clauem scientiæ tenent, & primas cathedras in conuentibus possident. Viderint ipsi qualiter subditos iudicent, fugitiuos reuocent, reuocatos si ita voluerint iterum effugient, dispersos colligant, collectos dispergant. Quid ad me? Fateor aliquãtum in illos propter te mi Fulco, modum nostræ paruitatis excessi: dum tuam de illis cupio palliare verecundiam, temperare culpam. Omitto ergo illos, ne non tam reprehensioni, quam reprehensori iuste indignentur: nec tam de sua correctione cogitent, quam mihi de præsumptione calumnientur. Non ecclesiæ principem, sed puerum scholarem obiurgare suscepi: qui nesciat indignari, non norit irasci: nisi forte & tu sensu non malitia paruulus, idipsum mihi calumnieris, & dicas: Immo quid mihi & ipsi? Quid ad illum de peccato meo? Nunquid ego sum monachus? Et ad hoc fateor quod respondeam non habeo: nisi quòd confisus sum tum de tua quam in te credidi ingenita mansuetudine, tum de dei charitate, qua & in principio epistolæ excusasse me memini. Cuius zelo tantum, tui erroris misertus, tantum tuæ miseriæ compassus sum: quatenus sup ra modum & morem meum de te non meo me intromiserim. Grauis lapsus tuus ac miserabilis casus prouocauit me vt hoc præsumpserim. Quem enim coætaneorum tuorum me vidisti arguere? Cui vel breuissimas aliquando literas direxisse? Non tamen quod omnes cæ- D teros sanctos putauerim: aut nihil in eis reprehensione dignum inuenerim. Cur ergo, inquis, singulariter me reprehendis: cum & in aliis videas quod iustius forsitan reprehendere possis? Ad quod ego: Propter singularitatem erroris tui: propter immanitatem peccati tui. Nam etsi plerique alij perdite viuunt: etsi inordinati & indisciplinati sunt: nondum tamen ordinem aut disciplinam professi sunt. Sunt quidem peccatores: sed non prævaricatores. Tu verò quantumlibet modestè & honestè viuas: si castè, si sobriè, si omnino religiosè te habeas: deo tamen minus accepta est tua religio, quam deturpat voti prævaricatio. Idcirco charissime, ne te tuis coætaneis compares: à quibus professio separat. Nec respectu secularium de tua tibi forte paulo grauiori continentia blandiaris: cum tibi dominus dicat: Vtinam te calidum aut frigidum inueniſſem. Hic ostenditur aperte quia minus deo tepidus places: quam si vel quales illi sunt, frigidus esses. Illos vtique deus patienter expectat de frigore quandoque ad calorem proficere. Te verò indignans, aduertit de calore iam in teporẽ defecisse. Et quia tepidum te inueni, incipiã, inquit, te euomere ex ore meo. Et merito: quia tu ad tuum vomitum redisti: quia tu eius gratiam euomuisti.

Heu quomodo Christum tam cito fastidis: de quo scriptum est, Mel & lac sub lingua eius? Miror quòd ad gustum cibi dulcissimi nausearis: si tamen gustasti quam dulcis est dominus. Aut certè nondum gustasti, & nescis quid sapit Christus: ideoque non appetis inexpertum: aut si gustasti, & dulce non sapuit, sanum non habes palatum. Ipse quippe dei est sapientia, quæ ait: Qui comedit me, adhuc esuriet: & qui bibit me, adhuc sitiet. Sed quomodo potest esurire vel sitire Christum, plenus quotidie siliquis porcorum? Non potes bibere simul calicem Christi, & calicem dæmoniorum. Calix dæmoniorum superbia est: calix dæmoniorum detractio & inuidia est. Calix dæmoniorum crapula & ebrietas est. Quæ cum impleuerint vel mentem vel ventrem tuum, Christus in te non inueniet locum. Non mireris quod dico. In domo auunculi tui non potes inebriari ab vbertate domus dei. Cur, inquis? quia domus deliciarum est. Quomodo ignis & aqua simul esse non possunt: sic spirituales & carnales deliciæ in eodem se non patiuntur. Vbi crapulam ructantis inter pocula senserit Christus: vina sua dulciora super mel & fauum menti propinare non dignatur. Vbi curiosa ciborum diuersitas: vbi diuitis supellectilis discolor varietas oculos pariter pascit & ventrem: cœlestis panis ieiunam deserit mentem. Eia lætare iuuenis in adolescentia tua: vt decedente pariter cum ætate temporali lætitia: succedat quæ te absorbeat æterna tristitia. Sed absit hoc ab adolescentulo nostro: auertat hoc deus à puero suo. Quin potius disperdat dominus vniuersa labia dolosa eorum qui tibi tale consilium donant: qui dicunt tibi quotidie, euge euge: & quærunt animam tuam. Hi sunt cum quibus habitas: quorum praua colloquia adolescentis bonos mores corrumpunt. Sed quandiu iam non exis de medio eorum? Quid facis in vrbe qui clausstrum elegeras? Quid tibi cum seculo qui seculum spreueras? Funes ceciderunt tibi in pręclaris: & tu opibus inhias terrenis? Si vis habere simul hæc & illa: breuiter tibi respondebitur.

Memento fili, quia recepisti bona in vita tua. Recepisti dixit: non rapuisti: ne etiam de hoc tibi frustra blandiaris, quod tuis contentus aliena non rapias. Veruntamen quæ sunt illa tua? Beneficia ecclesiæ? Recte: quia surgis ad vigilias: vadis ad missas: horis chorum nocturnis diurnisque frequentas. Bene facis. Sic ecclesiæ præbendam gratis non accipis. Dignum est vt qui altario deseruit: de altario viuat. Conceditur ergo tibi vt si bene deseruis, de altario viuas: non autem vt de altario luxurieris, vt de altario superbias, vt inde compares tibi frena aurea, sellas depictas, calcaria deargentata, varia grisea que pellicea à collo & manibus ornatu purpureo diuersificata. Denique quicquid præter necessarium victum, ac simplicem vestitum de altario retines, tuum non est, rapina est, sacrilegium est. Orabat quidam sapiens tantum victui suo tribui necessaria: non superflua. Habentes (ait apostolus) victum & vestitum: non victum & ornatum. Et quidam alius sanctus, Si dederit, inquit, mihi dominus panem ad manducandum,

Matt.12.c. Psal.57.c. Psal.7.d. 2.Pe.2.d Psal.17.d Eccli.14.c Psal.143.c. Psal.35.a Psal.54.d Psalm.9.c Ibidem.f Gala.1.d Deut.32.d Psal.65.c. Matt.23.d Matt.19.b Ioan.6.d. Psal.16.c Psal.30.f. Act.9.c Psal.75.b. Eccli.7.d. Gen.19.e Luc.9.g. 1.Cor.13.b Luc.15.g 1.Cor.2.d Luc.6.d. Psal.49.c. Gene.3.a.b Apoc.3.c Ibidem Canti.4.c. Eccli.24.c Eccle.11.d Psal.11.a Psal.69.d Psal.15.b Luc.16.f Prou.30.b 1.Ti.6.b Gene.28.d

Universidad de Deusto
Biblioteca

G candum,& vestimentum quo operiar. Nota,quo operiar. Sic ergo & nos contenti simus vestimentis quibus operiamur: non quibus lasciuiamus,non quibus superbiamus, non quibus mulierculis,vel similari,vel placere studeamus. Sed hoc faciunt,inquis,cum quibus habito:si non facio quod cæteri, de singularitate notabor. Propterea,inquam,exi de medio eorum,ne aut in vrbe notabiliter viuas, aut exemplo pereas aliorum. Quid agis in vrbe delicate miles? Commilitones tui quos fugiens deseruisti : pugnant & vincunt, pulsant & intrant,cœlum rapiunt & regnant. Et tu sedens super ambulatorem tuum indutus purpura & byssо:circuis plateas, vicos perambulas? Hæc sunt pacis ornamenta, non belli munimenta. An dicis pax,& non est pax? Purpura non propulsat libidinem,non superbiam,nõ auaritiam repellit:& si qua sunt alia ignea inimici iacula non extinguit. Denique quod magis metuis,febrem non prohibet,mortem nõ arcet. Vbi sunt arma bellica,vbi scutum fidei,vbi galea salutis,vbi patientię lorica? Quid trepidas? Plures sunt nobiscum,quam cum illis. Sume arma,resume vires,dum adhuc prælium durat. Assunt angeli spectatores & protectores: adest ipse dominus adiutor & susceptor,qui doceat manus tuas ad prælium,& digitos tuos ad bellum. Procedamus in adiutorium fratrum,ne si forte sine nobis pugnent,sine nobis vincant, sine nobis in
H grediantur:nouissime cum clausa fuerit ianua,sero pulsanti-
Mat.25.b bus,deintus nobis respondeatur : Amen dico vobis, nescio vos. Fac,quæso,te prius sciri,fac te prius videri:ne tunc nesciaris ad gloriam,sciaris autem ad pœnam. Si te Christus agnoscit in bello,recognoscet in cœlo:& sicut promisit, manifestabit tibi seipsum:si tamen & tu pœnitendo respiscendo talem te exhibueris,vt cum fiducia dicere possis: Tunc co
1.Cor.13.d gnoscam sicut & cognitus sum. His interim admonitionibus verecundum adolescentis animum pulsatum esse sufficiat. Iam enim nostris etiam precibus pro eo diuina pulsanda est pietas. Quæ si ad ictus nostratum inuectionum eius mętem,vel parum mollitam inuenerit:confido de ipsa quod citius nos de ipso lætificabit.

Ad quosdam canonicos regulares,
Epistola tertia.

EXhortatio illa in literis vestris tam salubris, tam compendiosa:magna quidem scientiæ,mira charitatis vestræ indicia mirantibus nobis,& congratulantibus prefert. Sed quod de laudibus nostris pro vestra deuotione,quæ tamen non probastis, tam excellentia præmisistis:etsi ad humilitatis quoque formam quantum ex vobis est,non mediocriter instruere nos potuit, conscientias tamen nostras multo inferius iacentes,quantum in nobis est,
I vehementer exterruit. Quis enim nostrum suam attendens conuersationem:tanta de se & tam indebita sine magno vel metu,vel periculo possit audire? De huiusmodi quippe alieno,seu etiam proprio se iudicio committere,securum nõ est.
2.Cor.5.d Qui enim iudicat nos,dominus est. Cæterum de fratribus de quorum salute vestram nimirum charitatem solicitam esse cognouim°:vt securos vos reddamus,noueritis multorum illustrium virorum,& maximè clarissimi viri Vvilhelmi Cathalaunensis episcopi,hortatu & consilio ad nos declinasse: seque à nobis suscipi multis precibus ac supplicationibus impetrasse:ea videlicet intentione, vt ob tenorem arctioris vitæ,ab institutionibus beati Augustini ad obseruantias sancti Benedicti dei adiutorio sic transeant:vt tamen ab eius magisterio qui vnus est omnibus magister in cœlo & in terra, non discedant:illamque primam fidem quam apud nos, imo quam primum in baptismo promiserunt : non irritam faciãt, sed saluam integramque custodiant. Talibus itaque taliter susceptis:absit vt synceritatem vestram, aut in suscipiendo læsam,aut in retinendo lædendam esse credamus:dum tamen illos si forte infra annum probationis qui regulariter constitutus est,cœpta deserere, & ad vos redire velle contigerit: inuitos non detineamus. Alioquin sanctissimi fratres, vestra non refert vt spiritum libertatis qui in eis est, anathemate inconsulto frustra impedire nitamini : nisi forte (quod deus auertat) quæ vestra: non quæ Iesu Christi sunt, quærere studeatis.

Ad Arnoldum abbatem Morimundi, K
Epistola quarta.

DOmino abbati Arnoldo frater Bernardus de Claraualle spiritum compunctionis & consilij. Primo scire te volo domnum Cistercien̄sem,necdũ quando tuus nuncius ad nos venit de Flandria,quo pauloãte per nos transierat remeasse:& ob hoc nec literas accepisse quas ei iussisti præsentari:& adhuc esse tantæ à te præsumptæ nouitatis ignarum. Fœlix interim cui tam tristes rumores, vel ad tempus liceat ignorare. Deinde quòd de tui desperando nos reuocatione interdicis:ne quod quasi inconcusse apud te fixum est,frustra tibi literas dirigendo dissuadere conarer:in hoc tibi obedire fortasse quidem pro ratione non debui:reuera autem præ dolore,fateor, non potui:cũ & si pro certo scirem,vbi te opportune inuenissem:ipse potius venissem,quam has misissem, effecturus fortasse per me ipsum quod nullis literis possum. Rides forsitan meam huiusmodi tanquam cassam fiduciam,vtpote propriæ pertinaciæ conscius : ad quam vtique flectendam, nullam vim : nullam precem : nullam speras præualere industriam. At verò
Mar.9.d ego de illius potentia non diffidens qui dixit : Omnia sunt possibilia credenti, fideliter vsurpans & mihi illam sententiam:Omnia possum in eo qui me confortat. Quanuis in ma
Phi.4.c gna parte lapidei cordis tui obstinationem & ipse non igno
L. rem:vtinam nunc tamen siue fructuosè siue frustra tuo lateri adhærerem. Quanta quæ me mouent aduersum te:frustra nescio an fructuosè, iacerem tibi in faciem : non solum verbis,sed & vultu & oculis. Tuis deinde prouolutus vestigiis: tenerem pedes:amplecterer genua:totusque à collo pendẽs illud mihi dulcissimum caput deosculare:quod subuno mecum proposito, suaui iugo Christi iam pluribus annis attritum est. Flerem quoque quantum valerem:rogarem & obsecrarem per dominum Iesum:quatenus parceres: primo quidem eius cruci, qua vtique redemit quos tu quantum in te est perimis:collegit quos tu dispergis. Perimis,inquam,& dispergis:siue quos tecum ducis:siue quos huc deseris : quibus vtique etsi diuersum,non dispar tamen vtrisque metuimus periculum. Deinde etiam parceres & nobis amicis tuis: quibus licet immeritis, non nisi fletũ & lachrymas reliquisti. O si hoc mihi licuisset,flexissem forsitan affectione,quem ratione non possum:pectusq; illud ferreum quod nec Christi timori in hac re duntaxat cedere acquiescit,fraterna forte pietas emollisset. Sed heu:& hanc nobis copiam subtraxisti. O magna nostri ordinis columna. Patienter, quæso, audi amicum vel absentem tuæ penitus discessionis impatientem:tuo medullitus & labori & periculo compatientem.
M O inquam magna nostri ordinis columna:non metuis te ruente magnam mox proculdubio ruinam secuturam? At ego, inquies,non ruo:scio quod facio : bonam conscientiam habeo. Esto. Credimus tibi de te. Sed nunquid de nobis : qui iam & grauia tuo ex discessu gementes sustinemus scandala, & grauiora pauentes expectamus pericula? An & tu quoque non ignoras ista sed dissimulas? Qua ratione ergo multorum faciendo ruinam,te ruere non præsumis:qui in hoc videlicet positus eras:vt non quod tibi est vtile, sed magis q̃ aliis:nec quæ tua,sed quæ Iesu Christi sunt,quærere debeas? Quomodo inquam securus abis:qui gregi tibi commisso,omnem de se securitatem in perpetuum aufers? Quis occurret lupis incursantibus : quis consolabitur in tribulationibus:quis prouidebit in tentationibus:quis denique leoni re
1.Pe.5.c sistet rugienti & quærenti quem deuoret? Patebunt sine du-
psal.52.d bio morsibus malignantium qui deuorant plebem Christi sicut escam panis. Heu quid facient nouellæ plantationes Christi quæ per manus tuas consitę fuerant diuersis in locis, & locis horroris & vastæ solitudinis? Quis circunfodiet: quis impinguabit fimo:quis sepem circundabit:quis succrescentes solicitus erit rescindere surculos? Aut flante profecto tentationum vento:tenerrimę adhuc:heu facile eradicabuntur:aut inter fruteta certe simul exorientia : cum non erit qui purget,suffocatę nullum afferent fructum. Quæ cum ita sint:iudica tu quale hoc tuum bonum erit, aut si vel esse poterit bonum cum tantis malis. Quantumlibet dignos fa-
cturum

A cturum te fructus pœnitentiæ confidas : nonne huiusce modi spinis necesse erit suffocari? Nonne denique si rectè offers: & non rectè diuidis:peccas? Quid enim? Rectè ne forte diuidere esse dices : soli animæ tuæ consulere : & filios tuos quos orphanos relinquis,consilio paterno destituere? O miseros & miserabiles,& eo miserabiliores quo viuo se conspiciunt orbari patre. Quanquam dubitare te quoque oportuerit an vel tibi rectè consulas:in eo videlicet quod absque consilio fratrum & coabbatum tuorum:absque patris & magistri tui licentia:rem tam nouam præsumis. Illud etiam multos permaximè mouet:quod pueros imbecilles & delicatos iuuenes tecum ducis. Alioquin si boni & robusti sunt:desola tę domui fuerant necessarij. Si delicati(vt dixi)& imbecilles duræ ac laboriosæ peregrinationi non erunt idonei. Sed & regẽdis animabus eorum nequaquam te vltra credimus velle præesse:quippe cuius cognouimus esse propositum, pastoralem abiicere sarcinam duntaxat tuorum,& soli deinceps viuere tibi. Valde enim incongruũ esset:vt alibi præsumptuosè non vocatus resumeres:quod alibi prohibitus inconsultè relinquis. Sed iam ne omnia sciẽti multa superfluo ingeram: in fine & in fide tibi polliceor : si opportunitatem loquendi
B tecum mihi dederis:daturum me operam quatenus idipsum quod inordinate & periculosè aggressus es:licitè & ob hoc secure peragas. Vale.

Ad Adam monachum : qui prædicto abbati Morimundi adhæsit, in qua dissuadet ne peregrinetur cum illo, Epistola quinta.

LIcet mihi satis comperta humilitas:& instantis periculi necessitas:præbet mihi fiduciam conuenienti te acrius:& arguendi liberius. O insensate,quis te fascinauit tam cito recedere ab illo saluberrimo consilio,in quo dudum tibi pariter, & mihi deo solo te-
Psal.118.b. ste conuentum est? Cogita insipiens vias tuas, & conuertere pedes tuos in testimonia domini. Non recordaris quod primo in Maiori monasterio tuæ conuersionis initia dedicasti: secundo apud Fusniacum,nostræ te qualicunque prouidentiæ commendasti : tertio in Morimundo stabilitatem tuam firmasti:quarto mecum rursus inito consilio, suggestæ tibi ab abbate Arnoldo peregrinationi,immo vagationi, ingenuè abrenunciasti:ipsius quoque tibi consortium,si non ipse licitè posset abire,illicitum iudicasti? Quid enim? Licitè ne dices illum recedere,qui & sibi commissis lachrymabile scãdalum reliquit, nec commissoris licentiam expectauit? Sed quorsum, inquies, tenduut hæc quæ sic retractare voluisti? Vt te manifestæ leuitatis arguam,vt est,& nõ esse te apud te
C euidẽter ostendam:sicque errorem tuum iam tandem agnoscens & erubescens,vel sero discas ab apostolo,non omni spi-
1.Ioan.4.d ritui credere, discas à Salomone multos quidem amicos, v-
Eccli.6.d. num autem habere consiliarium de mille, discas præcursoris
Mat.11.d domini exemplo,non solum mollibus non vestiri,sed nec in modum vento agitatæ arundinis circunferri omni vento doctrinæ,discas ex euangelio domum tuam supra petram fun-
Mat.7.d dare,discas & cum discipulis serpentis non obliuiscì pruden-
Mat.10.b tiam cum simplicitate columbæ, & tam ex his quam ex aliis atque aliis scripturarum testimoniis hanc colligas summam, quantum tibi videlicet vsque modo milleformis ille seductor illusit,qui cum in te boni initiũ non valuit prepedire,inuidit perseuerantiæ. Hoc nimirum suæ posse sufficere malitię iudicans,si hanc posset auferre tibi,quam solam virtutum nouerat coronari. Obsecro te per viscera misericordiæ Christi vt nullatenus abeas,aut vel non prius quã ad nos loco quidem opportuno venias loqui,si quod forte tantis malis, quæ iam nobis ex vestra discessione,aut venisse sentimus, aut ventura metuimus,queat remedium inueniri. Vale.

Ad Brunonem Colonien̄sem, unde supra
Epistola sexta.

DOmino Brunoni Colonien̄si viro illustri, & dilecto suo frater Bernardus abbas dictus de Claraualle salutem, & si quid potest peccatoris oratio.
Ex quo dudum Remis nostri inuicem vtrique gratam cepimus notitiam, non puto vos nostræ penitus fuisse paruitatis oblitum. Et ob hoc non timidè tanquam ad extra- D
neum,sed fidentissimè scribo ad vos quæcunque volo,vt ad notum & familiarem nostrum. Arnoldus abbas Morimundensis in graue totius nostri ordinis scandalum,suum nuper monasterium satis inordinatè deseruit. Quippe qui nec coabbatum suorum in tam scrupuloso facto expectauit consilium, nec ipsius cui precipuam debebat subiectionem,abbatis scilicet Cistercien̄sis licentiam vel assensum. Sed cum esset homo sub potestate,habens & ipse sub se milites,potestatis impatiens superioris,alienum quidem iugum à propria ceruice superbus abiecit,suum autem superbior in subiectos retinuit. Siquidem de magna multitudine monachorum quos circuiens mare,& aridam inaniter congregarat,non Christo,sed sibi,paucis admodum, hisque simplicioribus ac remissioribus relictis desolatis, meliores quosque & perfectiores sui socios erroris assumpsit. Inter quos tres quorum nos maximè ablatione turbauit,ausus est etiam seducere,& secum ducere statuit:Eurardum videlicet fratrem nostrum, & Adam quem bene nostis, nobilemque illum puerum Conradum, quem & pridem non sine scandalo tulerat de Colonia. Quos tamen,si operam dare volueritis,vestra confidimus posse reuocari industria. Nam de ipsius Arnoldi reuocatione : quia E
iam in pluribus eius inflexibilis animi obstinationem probauimus, incassum laborare vos nolumus. Audiuimus autem Eurardum & Adam, & nonnullos eiusdem consortij alios fratres,in vestris adhuc partibus demorari. Quod si verum est,oportet vos eos per vos interim,si dignamini,conuenire, flectere precibus,ratione conuincere,& columbinam eorum simplicitatem prudentia instruere serpentina,ne putent obedientiam inobedienti adhærere,ne licite sequi se posse confidant vagantẽ illicitæ,ne seducantur deserere professum ordinem propter inordinatum hominem, cum ipsum quoque angelum de cœlo,si aliud eis euangelizauerit, dubitare non
Gala.1.b oporteat apostolica authoritate anathema dicere : & ab ipso doceantur apostolo, se ab omni fratre inquietè ambu-
2.Thes.3.b lante debere subtrahere. Qui vos quoque doceat non su-
1.Ti.6.d perbè sapere, nec sperare in incerto diuitiarum, donec omuibus abrenunciantem probatum sibi Christus vendicet discipulum. Valete.

Ad Adam monachum,unde supra, in qua monet eum ut mortuo abbate redeat, & quod non debuit ei obedire, Epistola septima.

DImaneres in charitate quam in te olim, aut nouimus,aut putauimus,charitatis profecto damna sentires,quæ vtique sunt scandala pusillorum. Nec enim charitas charitatem offenderet, aut contem- F
neret cum sentiret offensam. Nam seipsam non potest negare,nec enim in se diuisa est. Nouit potius in se diuisa coniungere,coniuncta diuidere nescit. Proinde,vt dixi : si maneret in te,non fileret,non quiesceret,non dissimularet,gemens & æstuans,& intra pium pectus tuum proculdubio submurmurans illud, Quis scandalizatur, & ego non vror? Siquidem
2.Cor.11.g benigna est. Pacem diligit, congaudet vnitati. Sola quippe est quæ illam generat,colligat,solidat,& conseruat vbicunque seruari cognoscitur in vinculo pacis. Insensa ergo vobis hac tam honorabili matre vnitatis & pacis,quo pacto quæso vestrum quodcunque sacrificium deo fore acceptum præsumitis,cum absque illa nec martyrium quidem aliquid esse pu-
1.Cor.13.d tet apostolus? Aut qua ratione vobis forte insensam non esse confiditis,cuius castis visceribus,cuius charis pignoribus tam inhumanè agendo non pepercistis nec parcitis,scindentes vnitatem,rumpentes vinculum pacis? Ponendum est ergo munus quodcunque offerre paratis, & prius habenti aduersum vos non fratri,sed fratrum multitudini reconciliandum. Ecce nimirum vniuersæ fraternitatis vnitas aduersum vestram paucitatem:quodam veluti vestri discessus gladio sauciata conqueritur, quasi quæ plangens miserabiliter dicat,
Cantl.1.d. Filij matris meæ pugnauerunt contra me. Et merito. Qui enim non est cum illa,contra illam est. Putas sine gemitu tam iustum filiæ gemitum pia possit mater charitas audire? Ideo & ipsa nostris lachrymis iungens suas ait de vobis, Filios e-
Esa.1.d nutrui & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me. Charitas ipse
Ephe.2.e deus est.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G deus est. Pax nostra Christus, qui fecit vtraque vnum. In trinitate vnitas maximè commendatur. Cui ergo charitas, pax & vnitas irata cognoscitur: quid habet in regno Christi & dei? Sed forsitan dicis, Abbas noster abduxit nos, & secum ire præcepit, num inobedientes esse debuimus? Scis quidem, nisi forte oblitus sis, quid quadam die cõmunicato mecum iam conspirati scandali consilio, ac diligẽter mutua collatione discusso, inter nos conuenerit. In quo si permansisses, & de te illud non incongruè diceretur: Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum. Sed esto. Debuistis obedire filij patri, magistrum sequi discipuli. Licuerit certè abbati monachos suos ducere quo libuerit, & docere quod voluerit, sed quandiu vixit. Nunc verò mortuo illo, quem vel audire doctorem, vel sequi ducem cogimini, quo adhuc tam graue scandalum emendare cunctemini? Quis iam prohibet non dico me, sed deum nostrum per os Hieremiæ benigne vos reuocantem audire? Ait enim, Nunquid qui cecidit, non resurget, aut qui auersus est, non reuertetur? An & ille moriens interdixit ne vel post casum tentetis resurgere, post auersionem mutire audeatis de reuersione? Ita ne etiam defuncto necesse est vos obedire, & obedire contra charitatem, obedire in vestræ ipsorum salutis periculum? Sed arbitror quod nequaquam firmius seu tenacius dices esse vinculum abbatum ad subditos, quam coniugum ad seipsos, quorum quippe deus copulam, & non homo, inuiolabili ligauit sacramento, loquente saluatore. Quod deus coniunxit, homo non separet. Apostolo autem asserente solutam esse mulierem à lege viri mortuo illo, tu te abbatis existimas defuncti lege teneri, & hoc contra legem quæ sanctior est, legem videlicet charitatis? Et hæc dixi non quod putem vos vel viuenti in hoc paruisse debere, aut vel dicendam esse obedientiam sic paruisse. Alioquin generalis de huiusmodi illa sententia est, Declinantes autem in obligationes, adducet dominus cum operantibus iniquitatem. At ne forte quis abbatum etiam in malo obedientiam ab hoc maledicto liberam esse contendat, audi alibi apertius, Filius non portabit iniquitatem patris, & pater non portabit iniquitatem filij. Ex his ergo liquido apparet mala imperantibus non esse parendum, præsertim dum prauis obtemperans imperiis, in quo homini videris obediens, deo plane qui omne quod perperam agitur, interdixit, inobedientem te exhibes. Valde autem peruersum est profiteri te obedientem in quo noscris superiorem propter inferiorem, id est diuinam propter humanam soluere obedientiam. Quid enim? Quod iubet homo, prohibet deus, & ego audiam hominem, surdus deo? Non sic apostoli. Clamãt quippe dicentes, Melius est obedire deo, quam hominibus. Hinc dominus in euangelio pharisæos increpans: Quare & vos, inquit, transgredimini mandatum dei propter traditionem vestram? Et per Esaiam, Sine causa autem, ait, colunt me, mandata & doctrinas hominum tenentes. Et item ad protoplastum: Pro eo quod obedisti voci vxoris tuæ plusquam meæ, maledicta terra in opere tuo. Igitur facere malum quolibet etiam iubente, constat non esse obedientiam, sed potius inobedientiam. Saue hoc aduertendum quod quædam sunt pura bona, quædam pura mala, & in his nullam deberi hominibus obedientiam: quoniam nec illa omittenda sunt etiam cum prohibentur, nec ista vel cum iubentur committenda.

Porro inter hæc sunt media quædam, quæ pro modo, loco, tempore vel persona, & mala possunt esse, & bona, & in his lex posita est obedientiæ, tanquam in ligno scientiæ boni & mali, quod erat in medio paradisi. In his profecto phas non est nostrum sensum sententiæ præscribere magistrorum. In his omnino prælatorum nec iussio nec prohibitio contemnenda. Videamus ne forte tale fuerit quod arguimus in vobis: & ob hoc forsitan argui non debuerit. Quod euidentius elucebit, si præmisse diuisioꝰ exempla subiecero. Fides, spes, charitas, & cætera huiusmodi: pura sunt bona, quæ quia male non possunt vel uberi vel teneri, bene non possunt vel prohiberi vel non teneri. Pura mala sunt: furtum, sacrilegiũ, adulterium, & cætera talia, quæ vtique nec vel bene præcipi vel perfici possunt, nec male prohiberi vel non fieri. Aduersus huiusmodi non est lex. Nullius quippe prohibitio valet obuiare præceptis: nullius iussio præiudicare prohibitis.

Sunt deinde media quæ quidem per se nec bona esse noscuntur nec mala: possunt tamen indifferenter & bene pariter & male vel prohiberi vel iuberi, sed male nullatenus in his à subditis obediri. Ex his sunt, vt exempli gratia ponam, ieiunare: vigilare, legere, & quæque talia. Sciendum verò quia media quædam in purorum plerumque bonorum seu malorum transeunt rationem. Nam coniugium cum & fieri liceat, & non fieri: factum iam solui non licet. Quod ergo ante nuptias medium esse liquebat: in iam coniugatis puri boni vim obtinet. Item propria possidere, seculari quidem homini medium est: quoniam & non possidere licet, monacho verò quia possidere non licet, purum malum est. Vides ne iam frater, vestrum factum cui potissimum membro diuisionis conueniat? Si puris aptandum bonis: probabile est. Si puris malis deputandum, vituperabile est. Sin verò collocandum inter media: via quidem excusari forsitan potest propter obedientiam, mora verò penitus non potest quæ non fit per obedientiam. Nam mortuo iam abbati, si quid ante iussit quod non debuit: nequaquam esse parendum, superior patefecit disputatio. Etsi res per se iam satis elucescat, tamen propter quosdam qui quærunt occasionem vbi ratio non suppeditat, clarum faciam breuiter, & ita clarum vt omnis dubietatis vmbra dispareat: quod nec purum nec medium bonum, sed plane purum fuerit malum sic obedisse, sic vestrum monasterium reliquisse. Et quidem taceo de mortuo, qui suum & solum iam iudicem habet deum, & verè nũc suo domino aut stat aut cadit: ne fortè indignans & merito indignans dicat deus: Tulerunt homines à me iudicium. Tamen ad correctionem viuentium, non quidem quod gessit, sed quod iussit, discutio, vtrum videlicet illa iussio vim habere debuerit, quatenus in scandalum multorum ei fuerit obsequendum. Et præmittendum quod siqui simpliciter, nihilque suspicantes mali, male licet proficiscentem secuti sunt putantes eum episcopi Lingonensis & abbatis Cistercienſis (nam vtrique debitor erat) licentia proficisci (quod vtique nonnullos de illo comitatu sic credidisse incredibile non est) nostra hæc illos non tangit reprehensio, dummodo vbi compererint sine mora regrediantur. Igitur auersus illos tantum, immo pro illis sermo est nobis, qui scientes & prudentes miserunt manus in ignem, qui conscij præsumptionis, secuti sunt præsumptorem, non audientes apostolum prohibentem & denunciantem vt se ab omni fratre ambulante inordinate subtraherent, contemnentes & ipsius domini vocem dicentis: Qui non colligit mecum, dispergit. Vos fratres, vos, inquam, aperte & specialiter notat illud apud Hieremiam, quod cum dolore quidem reminiscor, opprobrium: Hæc est, inquit, gens quæ non audiuit vocem dei sui. Dei enim proprie vox est ista: hostem suum proprio designantis ex officio, & tanquam digito demonstrantis, vt simplices ab eius impio deterreat consectatu. Qui non est, inquit, mecum, dispergit. Ac si dicat: In hoc te iam mecum non esse intelligas, si sequeris dispersorem. Deo ergo clamante. Qui non colligit mecum, dispergit, sequi vos oportuit dispersorem? Deo, inquam, vos inuitante ad colligendum, homini potius ad dispergendum obsequi debebatis? Magistros contemnebat, subditos exponebat, socios conturbabat: & vos videntes furem currebatis cum eo? Silere de mortuo statueram, sed compulsus sum, fateor, aliquantulum prætergredi, dum non potuit improbari obeditio: si non reproba monstraretur & iussio. Porro iussio hominis & actio cum diuersa non fuerint, impossibile visum est vnam sine altera vel approbari vel respui. Liquet tamen huiuscemodi iussioni non fuisse obtemperandum, deo quippe imperante contraria. Item maiorum institutis, minorum non esse præponenda, aut communibus priuata non præiudicare imperia quis dubitat? Nam ex regula sancti Benedicti hoc habemus. Possem quidem abbatem Cistercienſem ad medium deducere, qui vtique superior illo quantum pater filio, quantum magister discipulo, quantum denique abbas commisso sibi monacho, merito se à vobis propter ipsum queritur fuisse contemptum. Possem & episcopum cuius nihilominus quia non fuit expectatus consensus, inexcusabilis est & conteptus, cum ad ipsos & de ipsis dominus dicat: Qui vos spernit, me

A nit, me spernit. Sed quoniam his posset ambobus opponi & anteponi Romani pontificis tanquam grauior authoritas cuius quippe vos aiunt premunitos fuisse licentia, quæ & ipsa licentia fuo quidem loco erit discutiẽda, talis potius proferatur cuius omnino fas non sit authoritati contradicere.

Heb.9.c Certe summus ille pontifex qui per sanguinem proprium solus & semel introiuit in sancta æterna redemptione inuenta,

Mat.18.d terrifica voce denunciat in euangelio, nequis vnum de pusillis eius audeat scandalizare. Vobis autem vnius donetur scãdalum, si non vltra processit malum. Facilis sequatur venia culpam, ex qua graue damnum non oritur. Nunc vero quod dubium non est pluribus scandalizatis, quis aperte non videat quàm inhumanè humanam iussionem diuinæ prætuleritis? Quod quidem audere, quis nisi amens dicere audeat bonum esse, aut bonum fieri posse, quantelibet dignitatis homine præcipiente? Quod autem nec bonum est, nec bene fieri potest, purum proculdubio malum est. Vnde consequenter aduertitur quòd iter vestrum in multorum vsurpatum scandalum, ac per hoc & contra dei mandatum, non purum bonum aut medium, sed purum omnino fuerit malum, quoniam quidem & purum bonum semper bonum est, & medium bene fieri potest. Quomodo ergo vel abbatis iussio vel papæ

B permissio licitum facere valuit quod purum (sicut irrefutabiliter probatum est) malum fuit, cum superius nihilominus allegatum sit ea quæ huiuscemodi sunt, id est pura mala, vt nunquam iuste iuberi, sic nec licite posse fieri? Vides quàm inanis excusatio de humana obedientia, vbi in deum conuincitur facta transgressio? Nec timendum mihi arbitror quòd ad illud domini responsum de sibi nunciato scandalo pharisæorum refugias, vt quomodo ille nihili pendebat dicens: Si

Mat.15.b. nite illos, cæci sunt, & duces cæcorum, ita & nostra vobis scandala non esse timenda existimes. Vides nempe quàm nil simile habeat in hac parte proportio. Nam si compares personas, illic pharisæi superbi, hic pauperes Christi scandalizãtur. Si causas, hic leuitas, ibi veritas in causa esse dignoscitur. Rursus, quod & superius propositum est, vos non solum diuinis humana, sed & communibus priuata prætulisse imperia, hoc solum ad probationem sufficiat, quod vestræ illi & nouitati insolitę, & insolenti præsumptioni: non tantum nostri ordinis vniuersitas, sed etiam omnium monasteriorum & cõsuetudo & institutio reclamare videtur. Quod & vos quoque non immerito timentes, nec satis de propria causa confidentes, remorsas ac remordentes conscientias, apostolica conati estis delinire licentia. O friuolũ satis remedium, quod non est aliud nisi more protoplastorum cauteriatis conscientiis texere perizomata, videlicet ad velamẽtum, non ad me-

C dicamentum. Apostolicam, inquiunt, licentiam quęsiuimus, & impetrauimus. Vtinam non licentiam quęsissetis, sed consilium, id est non vt liceret, sed an liceret. Vnde tamen quærebatis licentiam? Vt liceret quod non licebat? Facere itaq; volebatis quod nõ licebat. Sed quod non licebat, malũ erat. Mala igitur erat intentio, quæ in malum tendebat. Nisi forte tale hoc fuisse dicatur, quod absque licentia quidem non liceret, liceret autem si cum licentia fieret. Verum id iam superius inuincibili exclusum est ratione. Nec enim deus vbi ait: Nolite contẽnere vnum ex iis pusillis qui in me credunt:

Mat.18.d addidit etiam nisi cum licentia, aut dicens, Qui scandalizauerit vnum de pusillis meis & cætera. Determinauit subiungens sine licentia. Constat igitur vbi veritas, & veritas necessaria in causa non est, nec licite scandalum quodlibet posse à quolibet committi, nec iuste præcipi, nec innoxiè consentiri. Huius tamen patrandi mali quærendam putastis esse licentiam. Sed ad quid? An vt quanto licentius, tanto securius, & quo securius, eo & periculosius peccaretis? Mira cautela, & stupenda prouidentia. Malum quod iam corde conceperant, opere tamen cauti fuerunt non implere nisi cum licẽtia. Conceperunt dolorem, sed non pepererunt iniquitatem donec iniquo papa conceptui prębuisset assensum. Quo lucro? Quóve saltem compendio mali? Nunquid ideo aut malum esse desiit, aut vel minoratum est, quia papa concessit? Quis vero malum esse neget, assensum præbere malo? Quod tamen summum fecisse pontificem nequaquam crediderim, nisi aut circunuentum mendacio, aut importunitate victum.

Quando etenim aliter huiuscemodi vobis licentiam indulgeret, seminandi videlicet scandala, schismata suscitandi: P amicos contristandi, fratrum conturbandi pacem, & confundendi vnitatem, propriumque insuper contemnendi episcopum? Et hæc qua necessitate, necesse non habeo dicere, cum rei exitus satis indicet. Profectos nempe plangimus, profectum non cernimus. His ergo talibus & tam grauibus malis dare assensum, exhibere obsequium, impendere adiutorium, tu mihi obedientiam nominas, modestiam nuncupas, appellas mansuetudinem? Tu, inquam, conaris pessima vitia virtutum palliare nominibus? An te putas hoc sine iniuria facere domini virtutum, quod virtutibus facis iniuriam? Vanissimam præsumptionem, turpissimam leuitatem, crudelissimam dissensionem, obedientiæ, modestię, mansuetudinis nominibus velas, & velatis sordibus sacra illa vocabula maculas. Hanc ego nunquam æmuler obedientiam. Talem mihi nunquam libeat modestiam vel potius molestiam imitari. Huiuscemodi mansuetudo semper longe fiat à me. Talis siquidem obedientia, omni est contemptu deterior. Talis quoque modestia vltra omnem modum extenditur. Vltra dicam, an citra? Sed verius forsitan & vtroque competentius dixerim extra. Qualis denique illa est mansuetudo, quæ ipso etiam auditu omnium aures exasperat? Volo tamen eam ipsam vt & mihi modo exhibeas. Cum tam patiens sis vt à quoli- E bet etiam quo non licet pertrahi non contendas, liceat & me, obsecro, paulo nunc confidentius agere tecum. Alioquin male multum merui de te, si quod nemini soles, soli mihi indignandum putaueris. Igitur tuam conuenio conscientiam. Volens, an inuitus profectus es? Sed si ex voluntate, iam non ex obedientia. Si autem inuitus, suspectum videris habuisse imperium, cui obsequi grauabaris. Vbi verò suspicio, ibi discussio necessaria. Verum tu vt tuæ patientiæ dares vel caperes experimentum: nihil discutiens, trahi te passus es non solum præter voluntatem tuam, sed & contra conscientiam.

O patientia omni digna impatientia. Non possum, fateor, non irasci huic contentiosissimæ patientiæ. Videbas dispergentem, & sequebaris? Scandala dictantem audiebas, & obsequebaris? Vera patientia est, pati vel agere contra quod libeat: sed non præter quod liceat. Mirum vero quòd hominem audiebas furtiue susurrantem, deum non audiebas aperte reclamantem tali quasi cœlitus emisso tonitru: Vę illi per Mat.18.d quem scandalum venit. Non tantum autem dominus: sed & sanguis ipsius clamore nihilominus vehemẽti (surdis licet) terribiliter irrugiebat. Clamor ei?: eius effusio. Effusus quippe pro dispersis filiis dei vt eos congregaret in vnum, iustè fremebat in dispersores. Odit nimirum dispersores, qui non nouit nisi colligere. Magnus eius clamor, & vehemens: qui corpora de sepulchris, animas ab inferis excitauit. Terram cœlosque tuba illa conuocauit in vnum, quippe quæ in terra F & quæ in cœlis sunt pacificans. In omnem terram exiuit sonus ille, & vestram non valuit rumpere surditatem? Vox nem Psal.18.d pe illa in virtute, vox illa in magnificẽtia. Et quid clamat? E- Psal.28.d xurgat deus, & dissipentur inimici eius. Et iterum, Disperge Psal.58.e illos in virtute tua, & depone eos protector meus domine. Sanguis Christi est, frater Adam, sanguis Christi est qui propiis congregatis aduersus impios dispersores quasi tuba exaltat vocem suam. Minatur autem se dispersores dispergere, qui pro dispersis colligendis effusus est. Et si eius vocem tu non audis, audit eam de cuius latere manauit. Quomodo nam que proprium non audit, qui Abel sanguinem audiebat? Sed quid ad me? inquis. Ille viderit cui mihi contradicere fas non erat. Non est discipulus super magistrum. Docendus, non docturus, eius lateri adhærebam. Sequi debui, non præire præceptorem auditor. O istorum temporum Paule simplex, si tamen & ille alterum se tibi exhibuisset Antonium, vt quicquid vel leuiter de labiis eius procederet, necesse non haberes discutere, sed sine cunctatione ad omnia nihil hæsitans obedires. O monachum obedientissimum, cui ex quibuslibet seniorum verbulis ne vnum quidem iota præteruolet. Non attendit quale sit quod præcipitur. Et hæc est obedientia sine mora. Si ita oportet, sine causa legitur in ecclesia: Omnia 1.Thes.5.d probate, quod bonũ est tenete. Si ita oportet, deleamus iam Mat.10.b de libro euangelij: Estote prudentes sicut serpentes, sufficien

te quippe

Universidad de Deusto
Biblioteca

G te quippe quod sequitur,& simplices sicut columbę.Nec di
co à subditis mandata præpositorum esse diiudicanda, vbi
nil iuberi deprehenditur diuinis contrarium institutis, sed
necessariam assero & prudentiam,qua aduertatur si quid ad-
uersatur,& libertatem,qua & ingenuè contemnatur. Cæte-
rum iste nihil,inquit,habeo interrogare,viderit ille quid iuſ
serit. Dic quæso,si dato in manus gladio,suum te armari iuſ
sisset in iugulum,acquieuisses? Aut si se tuo voluisset impul-
su in ignem vel in aquam præcipitem dari, obtemperasses?
Nonne etiam ab his non prohibere cum possis,in crimen ti-
bi reputatur homicidij? Age ergo,vide ne forte sub prætex-
tu obedientiæ,in quippiam ei grauius inseruieris. Non igno-
ras certè qui dixerit (nam mihi hinc fortasse non crederes)
Mat.18.d. expedire scandala facientibus, demergi potius in profun-
dum maris. Cur hoc dixit,nisi quia significare voluit tam gra
uia illos in posterum manere tormẽta,vt eis comparata mors
temporalis,nec pœnalis esse videatur sed commoda? Qui er
go eum scandala facere iuuisti,iuuisti enim sequendo illum,
obsequendo illi:nonne vtilius iuxta præmissam veritatis sen
tentiam:molam asinariam collo eius suspenderes:& sic eum
demergeres in profundum maris ? Quid ergo? Tu ille obe-
dientissimus discipulus,illum patrem & præceptorem tuum
quem ne puncto quidem temporis: vel transuerso, vt dici-
tur,pedis,à te quandiu vixit passus es elongari: ita vt in fo-
H ueam quoque post eum:non quidem cæcis,sed apertis more
Balaam oculis cadere non cunctatus sis:tu ne, inquam, illum
tuo ita beandum putasti obsequio: vt morte illi grauiorem
exhibueris obedientiam ? Reuera nunc experior quam vera
Mich.7.b sit illa sententia. Inimici hominis,domestici illius. Sic itaque
sentiens,sic conscius ipse tibi:nonne si sapis gemis:& si non
desipis,tremis? Quippe cuius obedientia non meo, sed
veritatis iudicio, peior inuenta est homicidio ? Si hæc non
ignoras:quo modo non trepidas? Quod si trepidas:quomo-
do non emendare festinas ? Alioquin qualem hinc ad illud
tribunal terrificum conscientiam portas:vbi iudex teste non
indiget,vbi veritas discutit intentiones, vbi inquisitio cul-
parum pertingit ad abdita cordis,vbi denique secretissimos
recessus mentium diuinus ille inuestigat intuitus:& ad subi-
tum illum solis iustitiæ fulgorem, animarum expansi sinus,
cuncta siue bona siue mala euomunt quæ celabant ? Ibi,fra-
ter Adam: facientes & consentientes pari pœna punientur.
Ibi fures & socij furum similem sunt accepturi sententiam.
Ibi par subibunt iudicium: & qui lactant: & qui lactantur
peccatores. Perge igitur iam dicere,quid ad me? Ille viderit.
Tange picem: & dic, non sum inquinatus ab ea. Absconde
ignem in sinu tuo:& te iactato non aduri. Pone denique por-
Esa.6.b tionem tuam cum adulteris: nihilque tua interesse putato.
Non ita Esaias: Redarguit enim seipsum non solum quia i-
I pse immundus:sed & quod socius sit immundorum:quia, in-
quiens,vir pollutus labiis ego sum: & in medio populi im-
Ibidem munda labia habentis ego habito. Redarguit autem se di-
xerim:non quia cum malis habitaret: sed quia mala non re-
darguerit. Sic namque ait: Væ mihi,quia tacui. Quando ve-
rò ipse malum facere acquieſceret: quod se in aliis non re-
darguisse redarguit? Quid enim etiam Dauid? Nonne alieni
contagione peccati se senserat inquinari posse:cum diceret:
Psal.140.b Cum hominibus operantibus iniquitatem,& non communi-
Ibi.18.d cabo cum electis eorum? Denique & orat dicens: Ab occul-
tis meis munda me domine: & ab alienis parce seruo tuo.
Psal.25.a Vnde etiam malorum quorum noluit participare malum:stu
Ibidẽ.b duit declinare consortium. Ait etenim: Non sedi cum concili
lio vanitatis: & cum iniqua gerentibus non introibo. Huic
Prou.1.b versiculo concinit & subsequens: Odiui (inquit) ecclesiam
malignantium,& cum impijs non sedebo. Audi denique &
sapientis consilium: Fili mi (ait) si te lactauerint peccatores,
ne acquiescas eis. Tu ergo aduersus hæc atque alia in hunc
modum innumera veritatis testimonia,putasti cuipiam obe-
diendum? O odiosa peruersitas. Obedientiæ virtus quæ sem
per militat veritati, aduersus veritatem accingitur ? Fœli-
cem ego dixerim fratris Henrici inobedientiam, cui cito re
sipiscenti ab errore,& reuertenti ex itinere, talem contigit
non experiri obedientiam. Quam potiorem nunc & dulcio-
rem suæ huiusmodi inobedientiæ carpit, iamiamque degu-

stat fructum: bonam habens conscientiam,quod cæteris col- K
legis suis fraterna corda graui scandalo concutientibus,ipse
inter fratres in proposito & ordine suo sine querela conuer
setur. Cuius ego,si optio detur,pigram potius elegerim ino-
bedientiam cum ipsius conscientia, quam horum studiosam
obedientiam cum scandalo. Aestimo enim quia melius agit
iste sic inobediens abbati,sed non charitati,seruando vnita-
tem in vinculo pacis,quam illi qui ita obtemperant homini
vni,vt vnum præferant vnitati. Fidenter & hæc addiderim,
expedire magis cuilibet sola vnius hominis pericli tari obe-
dientia,quam reliquis omnibus pietatis bonis: & votis pro-
priæ professionis. Siquidem vt cætera taceam: duo præci-
pua nobis in monasteriis conuersantibus obseruanda tra-
duntur: subiectio abbati,& stabilitas in loco. Et ita obseruan
da quòd neutrum præpediat alterum, nec alterutrum sibi
præiudicent. Vt verbi gratia: sic te stabilem in loco exhibe-
as,vt abbati subiici non contemnas: sic obedias subiectus ab
bati,vt stabilitatem non amittas. Porro si detestaris in loco
licet perseuerantem,qui abbatis forte subdi contemnit im-
periis: miraris si reprehendimus obedientiam quæ vobis ve-
strum deserendi locum vel causa extitit vel occasio: præser-
tim cum in professione regulari sic promittatur stabilitas: vt
de subiectione abbati exhibenda, nulla penitus mentio fiat?
Sed quæris forsitan,inquiens,mihi: Quid ergo tu de stabili-
tate tua facis: quam apud Cistercium firmasti:& nunc alibi L
habitas? Ad quod respondeo. Ego quidem Cisterciensis mo
nachus ibidem professus: ab abbate meo vbi nunc habito
missus sum: sed missus in pace: missus sine scandalo,sine dis-
cordia, missus iuxta consuetudinem & communem institu-
tionem. Quandiu ergo in eadem qua missus sum pace & con
cordia perseuero: quandiu in vnitate sto, communibus pri-
uata non præfero: quietus & subditus in quo positus sum
permaneo: secura dico conscientia, quod promisi, firmiter
teneo. Quomodo enim stabilitatis præuaricor votum: qui
vnanimitatis non rumpo vinculum: pacis firmamentum non
desero? Et si corpus absentauit obedientia: sed spiritum sem
per ibidem præsentem tenet concors deuotio,& in nullo dis
similis conuersatio. Qua die autem (quod quidem deus auer
tat) aliis incipiam viuere legibus,aliis moribus conuersari,
diuersis deseruire obseruantiis, adinuenire noua, extraneas
vsurpare consuetudines: transgressor professionis, promis-
sam stabilitatem iam non me tenere confido. Dico ergo ab-
bati per omnia obtemperandum,sed salua professione. Ve-
rum tu professus secundum regulam sancti Benedicti: vbi
promisisti obedientiam, promisisti & stabilitatem. Quod si
obedieris quidem: stabilis autem non fueris,dum offendis in
vno,factus es omnium reus. Si omnium, & ipsius obedien-
tiæ. Vides itaque pondus tuæ obedientiæ ? Quomodo nem-
pe stabilitatis transgressionem sufficit excusare,quæ nec sibi
quidem valet patrocinari. Item. Notum est solenniter ac re- M
gulariter profiteri quemque in præsentia abbatis. In præsen-
tia ergo tantum: non etiam ad nutum ipsius fit cuiusque pro-
fessio. Testis proinde adhibetur abbas,non dictator profes-
sionis: adiutor non fraudator adimpletionis,vindex non au-
thor præuaricationis. Quid igitur ? Ponam in manu abbatis
quod absque vlla exceptione coram deo & sanctis eius pro-
pria manu & ore firmaui: audiens ex regula, si quando aliter
fecero: à deo me esse damnandum, quem irrideo ? Si abbas
meus aut etiam angelus de cœlo contraria iusserit: libere re
cusabo huiusmodi obedientiam: quæ me transgressorem vo-
ti proprij, & peierare faciat nomen dei mei. Scio enim me
iuxta scripturæ veritatem ex ore meo vel condemnandum
vel iustificandum: & quia os quod mentitur, occidit animã: *Sap.1.c*
& quod deo veraciter canitur: Perdes omnes qui loquun- *Psal.5.a*
tur mendacium: & quia vnusquisque onus suum portabit: &
vnusquisque pro se rationem reddet. Alioquin qua fronte
psallam mentiens in cõspectu dei & angelorum illud de psal *Psal.65.c*
mo: Reddam tibi vota mea,quæ distinxerunt labia mea? Vi-
derit denique abbas meus quid sibi faciendum putet de eo
quod ex regula ad ipsum specialiter dirigitur: vt præsentem
regulam in omnibus conseruet. Et item quod vniuersaliter
præcipitur,& nemo excipitur: vt omnes scilicet per omnia
magistram sequantur regulam: nec ab ea temere deuietur à
quoquam.

A quoquam. Ego sic ipsum sequi decreui semper & vbique ma
gistrum,vt nequaquam à regulę quam teste ipso iuraui & sta
tui custodire,deuiem magisterio. Occurramus breuiter quę-
stioni quæ à latere nobis surgere posse videtur: & sic iam ni-
mis longam finiamus epistolam. Videor nempe contraria lo-
qui rei quam facio. Quæri etenim à me potest: si hos damno
qui abbatis sui non solum consensu sed & iussu suum mona-
sterium deseruerunt: quo pacto illos & recipiam & retineam
qui de aliis monasteriis fracto stabilitatis voto, & contem-
pto seniorum imperio, ad nostrum ordinem veniunt ? Ad
quod quidem breuis responsio: sed periculosa. Vereor nam-
que displicere quibusdam quod dicturus sum. Cæterum mi-
hi magis verendum puto ne tacendo veritatem: illum versi-
Psal.31.b culum non veraciter cantem: Iustitiam tuam non abscondi in
corde meo: veritatem tuam & salutare tuum dixi. Hac ergo
ratione illos suscipimus: quoniam non putamus esse malum
si vota labiorum suorum quæ in locis suis potuerunt qui-
dem promittere,sed nequaquam persoluere,deo qui vbique
est,vbicunque poterunt reddant, & solius ruptæ stabilitatis
damna, reliquorum regularium præceptorum integra ob-
seruatione compensent. Si cui displicet hoc, & murmurat
Matt.20.b aduersus hominem quærentem salutem suam: respondebit
pro eo salutis author: Nonne oculus tuus nequam est: quia
B ille bonus? O quisquis es qui saluti inuides alienæ: parcito
vel tuæ. An nescis quod inuidia diaboli intrauit mors in or-
bem terrarum? Attende itaque tibi. Si enim vbi inuidia, ibi
mors: profecto non potes simul & inuidere & viuere. Quid
molestus es fratri tuo quoniam satagit quemadmodum quæ
processerunt de labiis suis, non faciat irrita ? Si quærat ho-
mo quomodo & vbi persoluat quod pollicitus est deo: quid
tu perdis ? Fortassis si aliquantæ pecuniæ tu eum debitorem
teneres: circuire cogeres mare & aridam donec vsque ad no
uissimum quadrantem debitum redderet vniuersum. Quid
igitur meruit de te deus tuus quoniam non vis vt & ipse à
suo quod suum est debitore recipiat? Immo vni inuidens,duo
bus tibi reddis infensos: dum & dominum serui obsequio: &
domini gratia seruum fraudare conaris. Tu quare illum po-
tius non imitaris: & ipse videlicet persoluendo quod debes?
Putas ne & tuum non requiretur debitum ? An potius pro-
pter hoc magis irritas impie deum: quia dicis in corde tuo,
non requiret? Quid inquis? Omnes ergo damnas qui simili-
ter non faciunt? Non. Sed audi quid & de ipsis sentiam: & no
li frustra calumniari. Quid me vis odiosum facere multis mi
libus sanctorum qui sub nostra professione non nostro con-
uersantes more: tamen aut sanctè viuunt: aut beate defuncti
3.Re.18.d. sunt? Num ignoro quòd reliquerit sibi deus septem milia vi
Rom.11.a. rorum qui non curuauerunt genua sua ante Baal? Audi ergo
æmule: calumniator ausculta. Dixi cur de aliis monasteriis
C ad nostra venientes,recipiendos cẽsuerim. Nunquid non ve-
nientes damnaui ? Excuso illos: non istos accuso. Soli sunt
inuidi: quos excusare nec volo nec valeo. Quibus exceptis,si
quis cæterorum ad regulæ cupiat transire puritatem: sed
propter scandalum non audeat: aut certè etiam ob certam
corporis infirmitatem: puto quia non peccat: dum tamen in
suo studeat loco sobriè & iustè & pie conuersari. Nam si qua
ex more monasterij minus forte districtè quam regula con-
stituisse videtur,obseruare compellitur: excusabit hoc forsi-
1.Pe.4.d tan, aut illa charitas qua cunctatur migrare ad melius pro-
pter scandalum, iuxta illud: Charitas operit multitudinem
peccatorum: aut illa humilitas qua propriæ conscius infirmi
Iaco.4.b tatis se reputat imperfectum. Siquidem & de ipsa scriptum
est: Deus humilibus dat gratiam. Multa quidem tibi locutus
sum charissime,cum multis opus non habeas: quippe cui sit
& ingenium velox ad intelligendum quod dicitur: & volun
tas agilis ad eligendum quod vtiliter suadetur. Sed licet spe
cialiter quidem ad te: non tamen tam multa propter te scri-
benda putaui. Hæc itaque: quibus deus prouidit fore neces-
saria. Te autem vt meum iam olim familiarissimum paucis &
cum omni fiducia moneo ne iam diutius animas desideran-
tium te: in tuæ quidem animæ horrendum periculum, tui ex-
pectatione suspendas. En tua eorumque (ni fallor) qui tecum
sunt,& mors & vita in manu tua est. Arbitramur enim quic-
quid feceris tu aut volueris: illos esse facturos. Alioquin a-
perte denuncia illis,quia iuxta omnium abbatum nostrorum D
non contemnendam sententiam quę merito processit in vos: *Ezc.18.g*
qui redierint viuent: qui renuerint morientur.

Ad Brunonem Colonienſem electum.
Epiſtola octaua.

SVæris à me consilium vir illustris Bruno: an vo-
lentibus te promouere ad episcopatum acquiesce
re debeas. Quis hoc mortalium diffinire præsu-
mat? Deus forsitan vocat: quis audeat dissuadere?
Forte non vocat: quis appropinquare consulat? Vtrum verò
vocatio dei sit,an non sit: quis scire possit excepto spiritu
qui scrutatur etiam alta dei: vel si cui forte reuelauerit ipse?
Magis quoque dubium reddit consilium illa in literis tuis
humilis sed terribilis confessio: qua vitam tuam tam grauiter
& vt credo non nisi veraciter accusas. Nec enim negan-
dum est huiusmodi vitam esse indignam tam sacri dignita-
te ministerij. Sed rursum non immerito è regione times
(nam & nos idipsum metuimus) si ob malum conscientiæ de
commisso scientiæ talento non facis lucrum: nisi quod alio
forte negociandi genere etsi minus copiosè,minus tamen pe
riculosè fructificare valeres. Horreo fateor: sic enim tibi vt
mihi loqui debeo quod sentio. Horreo, inquam, considerans
vnde quo vocaris: præsertim cum nullum intercurrerit pœ- E
nitentiæ tempus,per quod vtcunque huiusmodi periculo-
sissimus transitus fiat. Et quidem rectus ordo requirit vt
prius propriam,deinde alienas curare studeas conscientias.
Primus quippe pietatis gradus est de quo scriptum est. Mise- *Eccli.30.d*
rere animæ tuæ placens deo. Ex hoc autem ad miserandum
proximum, recto iam tramite charitas ordinata procedit:
quippe quem ad sui quisque mensuram amare præcipitur.
Quod si in hunc modum quo te hactenus ipse amasti, & tibi
committendos amaturus es: malo ego quidem tibi non com
mitti quam sic diligi. Si autem prius te diligere didicisses: &
me forsitan scires amare. Sed quid si suam deus acceleret ti-
bi gratiam,& multiplicet misericordiam: & sit ad restituen-
dam innocentiam efficacior velox clementia quam diuturna
pœnitentia ? Beatus siquidem, cui non imputabit dominus *Psal.31.a*
peccatum. Nam quis accusabit aduersus electum dei ? Si de-
us iustificat: quis est qui condemnet? Hoc salutis compendi- *Luc.23.f*
um sanctus ille latro consecutus est: vno eodemque die si-
mul & confessus latrocinia,& introductus in gloriam: breui
quodam contentus ponte crucis ad transigendum de regio-
ne dissimilitudinis in terram viuentium, & de luto fecis in
paradisum voluptatis. Hoc subitum pietatis remedium per- *Luc7.f*
cepit fœlix illa peccatrix: cum repente vbi superabundaue-
rant delicta,abundare cœpit & gratia. Absque multo pœni-
tentiæ labore dimissa sunt ei peccata multa,quoniam dilexit F
multum: & in breui meruit charitatis accipere latitudinem:
quæ (vt scriptum est) cooperit multitudinem peccatorum. *1.Pe.4.b*
Hoc & ille paralyticus in euangelio duplex atque celerrimũ *Mat.9.a*
potentissimæ bonitatis persensit beneficium, prius mente
quam carne curatus. Sed aliud est celerem adipisci veniam
peccatorum: & aliud de ipsis sceleribus ad infulas mox pro- *Ibidem*
uehi dignitatum. Video tamen Matthæum de telonio ad apo
stolatus culmen assumptum, sed hoc me rursum conturbat,
quod non prius audierit cum cæteris coapostolis suis: Ite in *Mar.16.d.*
orbem vniuersum,prædicate euangelium omni creaturę,quã
egerit pœnitentiam,multo tempore ac labore sequendo do-
minum quocunque iret, permanens cum eo in tentationibus
suis. Sed & si occurrat de Ambrosio quòd de tribunalibus
ad sacerdotium raptus fuerit,non me valde confortat, cum
à puero mundam in mundo duxerit vitam, & sic etiam fuga
& latebris multisque dissimulationum modis declinare co-
natus sit. Si de Saulo quoque factus repente Paulus, repente
vas electionis,repẽte doctor gentium, in exemplum adduci-
tur,hoc exempli euacuat similitudinem,quod ille ideo mise-
ricordiam consecutus sit, quia ignorans ipso teste peccauit,
manens in incredulitate. Quanquam si tale quippiam quan- *1.Tim.1.c*
doque bene & vtiliter factum fuisse agnoscitur, de quo dici *Psal.76.c*
veraciter possit: Hæc est mutatio dexteræ excelsi, non tam
exemplum quam miraculum afferre debeat. Hæc interim à
me ad id quod quæritis suspensiuè responsa sufficiant. Neque
enim

Universidad de Deusto
Biblioteca

Genim possum vnde certus non sum, certam proferre sententiam. Sic contingere debet quærenti rem vbi non sit. Sermo à propheta, consilium à sapiente quærendum est. Nunquid enim de luto lympidum quippiam haurire potestis? Vnum tamen est quod amico absque periculo, & nequaquam sine fructu impendere possumus, nostræ videlicet pro hac re orationis ad deum qualecunque suffragium. Deo ergo relinquentes sui quod ignoramus secretum consilij, ipsum supplici deuotione & deuota supplicatione precamur vt in vobis & de vobis operetur quod & se deceat: & vobis expediat. Habetis autem dominum Norbertum: quem melius præsentem præsens de talibus interrogare potestis. Nam tanto vir ille in diuinis aperiendis mysteriis nobis promptior: quanto & deo propior esse cognoscitur.

Ad eundem iam archiepiscopum Colonien sem.
Epistola nona.

DIgnationis vestræ suscepi scripta deuotus, & ad diuincta solicitus fui: & si profui, vos probabitis. Sed de hoc satis. Porro in eadem charitate audeo quæ sequuntur. Si cunctos qui vocantur ad ministerium, constat eligi & ad regnum, profecto securus est Colonien sis archiepiscopus. Quod si etiam & Saulem in regno, & Iudam in sacerdotio legitur elegisse non alius quam ipse
H deus: & non potest solui scriptura quæ hoc asserit, timeat
1.Cor.1.d necesse est & Colonien sis archiepiscopus. Si verò (quod verum est) & illa sententia hodie quoque viget, quia non multos nobiles, nos multos potentes, non multos sapientes elegit deus, nunquid non triplicem quoque habet timendi causam Colonien sis archiepiscopus? Curemus ergo in alto po-
Eccli.32.d. siti, non altum sapere, sed timere, sed humilibus consentire.
Eccli.3.c Principem, inquit, te constituerunt: esto in illis tanquam vnus ex illis. Et iterum: Quanto maior es: tanto humilia te in omnibus. Sapiens est qui hoc consulit: quippe haud secus sentiens ab ipsa sapientia quæ ait: Qui maior est vestrum, fiat sicut minor. Alioquin iudicium durum his qui præsunt, timeat potestas. Seruus quoque sciens voluntatem domini sui, & non faciens digna, vapulabit multis. Timeat qui cognouit literaturam. Timeat nobilis, quia iudex omnium non est acceptor personarum. Iste profecto necessarij timoris funiculus triplex, difficile rumpitur. Durús ne videor quia non blandior, quod metum incutio, quod amico cupio initiũ
Luc.9.f. sapientiæ? Sic mihi contingat semper beare amicos id est ter
Sap.6.a rendo salubriter, non adulando fallaciter. Ad illud me pro-
Prou.28.c uocat qui dicit: Beatus homo qui semper est pauidus. Ab
Esa.3.b hoc reuocat qui ait: Popule meus, qui te beatificant, in errorem inducunt.

Ad eundem, Epistola decima.

I TOrrendum punire nephas etsi duplici ratione incumbat vobis, tum pro debito videlicet officij, tum quia & apostolica iniungit authoritas, puto tamen quod non superuacua in re tanta, etiam amici commonitio accedit. Hoc autem est quod amicum & patrem cupimus esse admonitum, vt hæc ipsa vltio quæ facienda est, eo quoque zelo quo facienda est fiat, quatenus nõ solum præsens facinus mulctatum esse videatur, sed etiam à simili temeritate audiens omnis maligultas compescatur.

Ad Cartusienses, & Guigoni priori.
Epistola undecima.

INter patres reuerendissimos, & inter amicos charissimis Guigoni priori Cartusien si: cæterisque sanctis qui cum eo sunt, frater Bernardus de Claraualle salutem æternam. Sanctitatis vestræ literas tam lætus accepi, quam auidus & olim desideraueram. Legi eas, & quas voluebam in ore literas, scintillas sentiebam in pectore, quibus & concaluit cor meum intra me tanquam ex illo igne quem dominus misit in terram. O quantus in illis meditationibus exardescit ignis, è quibus huiuscemodi euolant scintillæ? Vestra illa succensa & succendens salutatio sic mihi (vt verum fatear) accepta fuit & est: quasi non ab homine, sed certissimè ab illo qui mandat salutes. Iacob, descendere videretur. Non me sanè arbitror salutatum in via, non in transitu: non veluti ex occasione, vt assolet, consuetudinis, sed planè ex visceribus, vt sentio, charitatis prodiit hæc tam grata & inopinata benedictio. Benedicti vos à domino qui me in benedictionibus dulcedinis tantę præuenire curastis, vt daretur puero vestro vobis primum scribentibus: fiducia referendi, scribere quidem ad vos iam pridem gestienti, sed non præsumenti. Verebar nimirum sanctam quam in domino habetis importunis scriptitationibus infestare quietem, iuge illud vestrum sacrumque silentium à seculo, susurrium cum deo, vel ad modicum interrumpere, nostraque ingerere auribus secretis penitus occupatis supernis eulogiis. Timebam omnino molestus fieri vel Moysi in monte, vel Heliæ in deserto, aut certe excubanti in templo Samueli, si diuinis intentissimos consabulationibus aliquatenus auocare tentassem. Clamat Samuel: Loquere domine, quia audit seruus tuus, & ego me audiri præsumerem? Timebam, inquam, ne si & Dauid elonganti se & fugienti manentique in solitudine, importunus insisterem, indignans excusaret & diceret: Sine me, non audio te modo, audiam potius quod dulcius auscultо. Audiam quid loquatur in me dominus deus, quoniam loquetur pacem in plebem suam, & super sanctos suos, & in eos qui conuertuntur ad cor. Aut certe illud: Declinate à me maligni, & scrutabor mandata dei mei. Quid enim? Ego ne tam temerarius essem, vt inter sponsi brachia suauiter quiescentem auderem susc itare dilectam quousque vellet ipsa? Putarem ilico audi turum me ab illa. Noli mihi molestus esse. Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi, qui pascitur inter lilia. Verum quod non audeo ego, audet charitas, & cum omni fiducia pulsat ad ostium amici, nequaquam putãs pati se debere repulsam, quæ amicitiarum matrem se nouit, nec veretur vestrum & si gratissimum paulisper inquietare ocium, propter suum negocium. Ipsa profecto, ipsa cum vult facit vos excedere deo. Ipsa & cum voluit fecit sobrios nobis, adeo vt minimè duceretis indignum, me non modo sustinere loquentem, sed tacentem insuper benigne prouocare. Amplector benignitatem, dignationem admiror, laudo & veneror puritatem, qua de nostris profectibus quos putatis, tanta in domino exultatione gloriamini. Glorior & ego plurimum tanto testimonio, & seruorum dei tam grata quam gratuita admodum familiaritate delector. Hæc iam gloria mea, hoc gaudium meum, hæ deliciæ cordis mei, quod non frustra leuauerim oculos meos in montes, vnde quippe iam non mediocre venit auxilium mihi. Hi iam nobis stillarunt montes dulcedinem, & adhuc spero quia stillabunt quousque valles nostrę abundabunt frumento. Festiuus enim erit mihi dies ille ducendus, & memoriale sempiternum, in quo virum illum videre ac suscipere merui, per quem factum est vt in cordibus vestris ego reciperer. Et quidem iam ante receperatis, vt apparet in literis vestris, sed nunc arctius vt comperi & familiarius cum ille vobis retulit de me quædam, quæ etsi non probauerit, putauit tamen. Fidelis quippe & religiosus, absit vt aliter loqueretur quam credidit. En reuera in me experior quod ait saluator: Qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. Mercedem quippe iusti dixerim quod iustus reputor, non ob aliud nisi quod iustum recepi. Nam si qua superaddita sunt, ea iustus non tam ex veritate rei quam ex puritate sui locutus est. Audistis, credidistis, exultastis, scripsistis, & me non parum lætificastis, non solum quod aliquem locum gratiæ, & locum non mediocrem apud vestram merui sanctitatem, sed & quòd nobis vestrorum non parua ex parte puritas animorum innotuit. Paucis pro certo aperuistis cuius spiritus estis. Gaudeo pœinde mihi, gaudeo & vobis, meæ vtilitati, & vestræ synceritati. Illa siquidem vera & syncera est charitas, & omnino de corde puro & conscientia bona & fide non ficta iudicanda procedere, qua proximi bonum æquè vt nostrum diligimus. Nam qui magis aut certè solum diligit suum, conuincitur non castè diligere bonum, quod vtique propter se diligit, non propter ipsum. Et hic talis non potest obedire prophetæ, qui ait: Confitemini domino quoniam bonus. Confitetur quidem quia fortassis bonus est sibi, non autem quoniam bonus est in se. Quapropter noK

L

M

Mat.10.d

Psal.117.d

Auerit in se dirigi illud ab eodem propheta opprobrium.
Psal.48.d. Confitebitur tibi cum beneficeris ei. Est qui confitetur domino quoniam potens est: & est qui confitetur quoniam sibi bonus est. Et item qui confitetur quoniam simpliciter bonus est. Primus seruus est & timet sibi: secundus mercenarius est, & cupit sibi: tertius filius, & defert patri. Itaque & qui timet, & qui cupit, vterque pro se agunt. Sola quæ in fi-
Psal.18.b lio est charitas: non quærit quæ sua sunt. Quamobrem puto de illa dictum. Lex domini immaculata, conuertens animas: quod sola videlicet sit quæ ab amore sui & mundi auertere possit animum, & in deũ dirigere. Nec timor quippe nec amor priuatus conuertit animam. Mutant interdum vultum vel actum: affectum nunquam. Facit quidem etiam seruus nonnunquam opus dei: sed quia non sponte, in sua adhuc dulcitia permanere conuincitur. Facit & mercenarius: sed quia non gratis, propria trahi cupiditate cognoscitur. Porro vbi proprietas: ibi singularitas. Vbi autem singularitas: ibi angulus. Vbi verò angulus: ibi sine dubio sordes siue rubigo. Sit itaque seruo sua lex timor ipse quo constringitur: sit mercenario sua cupiditas: qua & ipse arctatur: quando ab ipsa tentatur abstractus & illectus. Sed harum nulla aut sine macula est, aut animas conuertere potest. Charitas verò
B dixerim immaculatam: quòd nil sibi de suo retinere consueuit. Cui nempe de proprio nihil est: totum profecto quod habet, dei est. Quod autem dei est: immundum esse non potest. Lex ergo domini immaculata, charitas est, quæ non quod sibi vtile est quærit, sed quod multis. Lex autem domini dicitur siue quod ipse ex ea viuat, siue quòd eam nullus nisi eius dono possideat. Nec absurdum videatur quod dixi etiam deum viuere ex lege: cum non alia dixerim quam charitate. Quid verò in summa & beata illa trinitate summam & ineffabilem illam conseruat vnitatem nisi charitas? Lex est ergo, & lex domini charitas, quæ trinitatem in vnitate quodammodo cohibet: & colligat in vinculo pacis. Nemo tamen me existimet charitatem hic accipere qualitatem
1.Ioan.4.c vel aliquod accidens: alioquin in deo dicerem (quod absit) esse aliquid quod deus non est: sed substantiam illam diuinam: quod vtique nec nouum nec insolitum est: dicente Ioanne: Deus charitas est. Dicitur ergo recte charitas & deus, & dei donum. Itaque charitas dat charitatem: substantia accidentalem. Vbi dantem significat: nomen est substantiæ. Vbi donum, qualitatis. Hæc est lex æterna: creatrix & gubernatrix vniuersitatis. Siquidem in pondere, & mensura, & numero per eam facta sunt vniuersa, & nihil sine lege relinquitur, cum ipsa quoque lex omnium sine lege non sit, non tamen alia quam seipsa, qua & seipsam etsi non creauit, regit
C tamen. Cæterum seruus & mercenarius habent legem non à domino, sed quam ipsi sibi fecerunt, ille deum non amando, iste plus aliud amando. Habent, inquam, legem non domini, sed suam, illi tamen quæ domini est subiectam. Et quidem suam sibi quisque legem facere potuerunt, non tamen eam incommutabili æternæ legis ordini subducere potuerunt. Tunc autem dixerim quemque sibi suam fecisse legem, quando communi & æternæ legi propriam prætulit voluntatem, peruersè vtique volens suum imitari creatorem, vt sicut ipse sibi lex, suique iuris est, ita is quoque seipsum regeret, & legem sibi suam faceret voluntatem, graue vtique & importabile iugum super omnes filios Adam, heu inclinans
Rom.7.d & incuruans ceruices nostras, adeo vt vita nostra inferno appropinquauerit. Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Quo vtique sic premor, vt nisi quia do-
Iob.7.d minus adiuuit me, paulominus habitasset in inferno anima mea. Sub hoc onere grauatus gemebat qui dicebat: Quare posuisti me contrarium tibi, & factus sum mihimetipsi grauis? Vbi dixit, factus sum mihimetipsi grauis, ostendit quòd lex ipse sibi esset, nec alius hoc quam ipse sibi fecisset. Quod autem deo loquens præmisit, posuisti me contrarium tibi, dei se tamen non effugisse legem indicauit. Hoc quippe ad æternam iustamque legem dei pertinuit, vt qui à deo noluit suauiter regi, pœnaliter à seipso regeretur, quiq; sponte iugum suaue & onus leue charitatis abiecit, propriæ voluntatis onus importabile pateretur inuitus. Miro itaque modo

D

Ibidem.

Rom.13.b

1.Tim.1.b

E

1. Cor.9.c

Matt.11.d

Mat.5.b

Psal.18.a
1.Ioan.4.d
F

1.Cor.15.c

æterna lex fugitiuum suum, & posuit sibi contrarium & retinuit subiectum, dum videlicet nec iustitiæ pro meritis legem euasit, nec tamen cum deo in sua luce, in sua requie, in sua gloria remansit, subiectus potestati, & submotus fœlicitati. Domine deus meus cur non tollis peccatum meum, & quare non aufers iniquitatem meam, vt abiecta graui sarcina propriæ voluntatis, sub leui onere charitatis respirem, nec iam seruili timore coercear, nec mercenaria cupiditate illiciar, sed agar spiritu tuo, spiritu libertatis, quo aguntur filij tui, qui testimonium reddat spiritui meo quod & ego sim vnus ex filiis, dum eadem lex mihi fuerit quæ & tibi, & sicut tu es, ita & ipse sim in hoc mundo? Hi siquidèm qui hoc faciunt quod ait Apostolus: Nemini quicquam debeatis, nisi vt inuicem diligatis, proculdubio sicut deus est, & ipsi sunt in hoc mundo, nec serui aut mercenarij sunt, sed filij. Itaque nec filij sunt sine lege, nisi forte aliquis aliter sentiat propter hoc quod scriptum est: Iustis non est lex posita. Sed sciendum est quod alia lex est promulgata à spiritu seruitutis in timore, alia à spiritu libertatis data in suauitate. Nec sub illa coguntur esse filij, nec sine ista patiuntur. Vis audire quia iustis non est lex posita? Non accepistis (inquit) spiritum seruitutis iterum in timore. Vis audire quod tamen sine lege charitatis non sint? Sed accepistis (ait) spiritum adoptionis filiorum. Denique audi iustum vtrunque de se fatentem, & quòd non sit sub lege, nec tamen sit sine lege: Factus sum (inquit) his qui sub lege erant, quasi sub lege essem, cum ipse non essem sub lege. His qui sine lege erant, tanquam sine lege essem, cum sine lege dei non essem, sed in lege essem Christi. Vnde apte non dicitur: Iusti non habent legem, aut iusti sunt sine lege, sed iustis non est lex posita, hoc est non tanquam inuitis impositа, sed voluntariis eo liberaliter data, quo suauiter inspirata. Vnde & pulchre dominus: Tollite, ait, iugum meum super vos. Ac si diceret: Non impono inuitis, sed vos tollite si vultis. Alioquin non requiem sed laborem inuenietis animabus vestris. Bona itaque lex charitas & suauis, quæ non solum leuiter suauiterque portatur, sed etiam seruorum & mercenariorũ leges portabiles ac leues reddit, quas vtique non destruit, sed facit vt impleantur, dicente domino, Non veni legem soluere, sed adimplere. Illã temperat, istam ordinat, vtramque leuigat. Nunquam erit charitas sine timore, sed casto, nunquam sine cupiditate, sed ordinata. Implet ergo charitas legem serui, cum infundit deuotionem, implet & mercenarij, cum ordinat cupiditatem. Porro timori permixta deuotio ipsum non annullat, sed castificat. Pœna tantum tollitur, sine qua esse non potuit dum fuit seruilis, & timor manet in seculum seculi castus & filialis. Nam quòd legitur, Perfecta charitas foras mittit timorem, pœna intelligenda est quæ seruili (vt diximus) nunquam deest timori, illo scilicet genere locutionis quo sæpe causa ponitur pro effectu. Deinde cupiditas tunc rectè à superueniente charitate, ordinatur cum mala quidem penitus respuuntur, bonis verò meliora præferuntur, nec bona nisi propter meliora appetuntur. Quod cum plene per dei gratiam assecutum fuerit, diligetur corpus & vniuersa corporis bona tantum propter animam, anima propter deum, deus autem propter seipsum. Veruntamen quia carnales sumus, & de carnis concupiscentia nascimur, necesse est cupiditas vel amor noster à carne incipiat, quæ si recto ordine dirigitur, quibusdam suis gradibus duce gratia proficiens, spiritu tandem consummabitur, quia non prius quod spirituale, sed quod animale, deinde quod spirituale. Et prius necesse est portemus imaginem terrestris, deinde cœlestis. In primis ergo diligit seipsum homo propter se. Caro quippe est, & nil sapere valet præter se. Cumque se videt per se non posse subsistere, deum sibi quasi necessarium incipit per fidem inquirere & diligere. Diligit itaque in secundo gradu deum, sed propter se, non propter ipsum. At verò cum ipsum cœperit occasione propriæ necessitatis colere & frequentare cogitando, legendo, orando obediendo, quadam huiuscemodi familiaritate paulatim sensimque deus innotescit, consequenter & dulcescit, & sic gustato quam suauis est dominus, transit ad tertium gradum vt diligat deum non iam propter se, sed propter ipsum. Sane in hoc gradu sta-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tur, & nescio si à quoquam hominum quartus in hac vita perfectè apprehenditur, vt se scilicet homo diligat tantum propter deum. Asserant hoc si qui experti sunt, mihi, fateor, impossibile videtur. Erit autem proculdubio cum introductus fuerit seruus bonus & fidelis in gaudium domini sui, & inebriatus ab vbertate domus dei. Quasi enim ebrius miro quodam modo oblitus sui, & à se penitus velut deficiens totus perget in deum, & deinceps adhærens ei vnus spiri-
Psal.70.c. tus erit. Arbitror hoc prophetam sensisse cum diceret: Introibo in potentias domini, domine memorabor iustitiæ tuę solius. Sciebat profecto cum introiret in spirituales potentias domini, exutum se iri vniuersis infirmitatibus carnis, vt iam nil de carne haberet cogitare, sed totus in spiritu memoraretur iustitiæ dei solius. Tunc pro certo singula Christi membra dicere poterunt de se, quod Paulus aiebat de
2.Cor.5.d. capite: Et si cognouimus secundum carnem Christum, sed nunc iam non nouimus. Nemo ibi se cognoscit secundum
2.Cor.15.f carnem, quia caro & sanguis regnum dei non possidebunt. Non quòd carnis substantia illic futura non sit, sed quòd carnalis omnis necessitudo sit defutura, carnisque amor amore spiritus absorbendus, & infirmæ quæ nunc sunt humanæ affectiones, in diuinas quasdam potentias habeant commutari. Tunc sagena charitatis, quæ nunc tracta per hoc mare magnum & spatiosum ex omni genere piscium congregare non
H definit, cum perducta ad littus fuerit, malos foras mittens, bonos solummodo retinebit. Siquidem in hac vita ex omni genere piscium intra sinum suæ latitudinis, charitatis rete concludit, vbi se pro tempore omnibus conformans, omniumque in se siue aduersa siue prospera traiiciens, ac sua quodammodo faciens, non solum gaudere cum gaudentibus, sed etiam flere cum flentibus consuevit. Sed cum peruenerit ad littus, velut malos pisces omne quod triste patitur foras mittens, sola quæ placere & iucunda esse poterunt, retinebit. Nunquid enim tunc (verbi gratia) Paulus aut infirmabitur cum infirmis, aut vretur pro scandalizatis, vbi scandala & infirmitas procul erunt? Aut certe lugebit eos qui ante non egerunt pœnitentiam, vbi certum est sic neminem sane fore qui pœniteat, quomodo qui peccet non erit? Absit autem vt vel eos qui ignibus æternis cum diabolo & angelis eius deputandi sunt, plangat & defleat in illa ciuitate, quam fluminis impetus lætificat, cuius diligit dominus portas super omnia tabernacula Iacob, quod videlicet in tabernaculis etsi quandoque gaudetur de victoria, laboratur tamen in pugna, & plerumque pericliatur de vita, in illa autem patria nulla prorsus admittatur aduersitas
Psal.86.d. siue tristitia, quemadmodum de illa canitur: Sicut lætantium omnium habitatio in te. Et rursum, Lætitia sempi-
Esa.61.c terna erit eis. Denique quomodo misericordiæ recordabi-
I tur, vbi memorabitur iustitiæ dei solius? Proinde vbi iam non erit miseriæ locus, aut misericordiæ tempus, nullius profecto esse poterit miserationis affectus. Longum quidem adhuc texere sermonem insatiabili colloquendi ad vos desiderio pulsor fratres mei charissimi & desideratissimi, sed tria sunt quæ finem indicunt. Primum quidem quod maxime vereor ne fiam onerosus vobis. Secundum, quia pudet loquacitatis. Tertium quòd domesticis vrgeor curis. In fine precor miseremini mei, & si exultastis in bonis de me tantum auditis, certe quæso, compatimini malis. Vidit fortassis qui vobis ea narrauit, aliqua parua, & de paruis grandia æstimauit. Vestra autem syncericas facile credidit quod libenter audiuit. Gratulor quidem de charitate, quæ omnia credit: sed confundor pro veritate quæ omnia nouit. Volo vos mihi credere de me magis quam alteri qui tantum videt in facie. Nemo quippe scit quæ sunt
1.Cor.2.c in homine, nisi spiritus hominis qui in eo est. Dico vobis ego qui de me loquor non ex coniectura, sed ex sententia. Non sum talis qualis putor vel dicor: quod quidem tam securus fateor quam certus experior: ita vt nil malim vestris orationibus specialiter obtinere, quam vt talis fiam qualem literæ vestræ prædicant.

Ad eosdem, in qua supplicat ut orent pro ipso, K
Epistola duodecima.

AMantissimo domino & reuerendissimo patri Guigoni priori Cartusiensi: & sanctis fratribus adhærentibus ei: frater Bernardus de Claraualle modicum id quod est. Primum quòd accedēs ad partes illas non adieci peruenire vsque ad vos videre facies vestras, rememorari iniquitates & necessitates meas: & si forsitan vobis satisfacere possum: mihi fateor non possum. Irascor occupationibus meis: quibus factum est non vt neglexerim: sed vt nequiuerim. Hoc frequenter patior, & ideo frequenter irascor: dignus vtinam cui omnis sanctus condoleat. Alioquin dupliciter miser sum: si nec miserabilis sum. Ego verò fraternæ pietati locum in me ostendo, non meritum. Miseremini mei, non quia dignus: sed quoniam inops & pauper sum ego. Iustitia meritum quærit: misericordia miseriam intuetur. Vera misericordia non iudicat, sed afficit: non nititur discussione, occasione contenta. Non enim
1.Re.15.g. expectatur ratio, vbi affectio trahit. Lugebat Samuel Saul,
2.Re.18.g miserans non deliberans. Fundebat lachrymas Dauid filio parricidæ: & si non profuturas: pias tamen. Ita & vos miseremini mei: non quia merui, sed quia egeo. Miseremini tan
L quam misericordiam consecuti à domino: vt sine timore à mundi tumultibus liberati seruiatis ei. Fœlices quos abscondit in tabernaculo suo in die malorum, in vmbra alarum suarum sperantes, donec transeat iniquitas. Cæterum ego infœlix: pauper & nudus homo natus ad laborem: implumis auicula pene omni tempore nidulo exulans: vento exposita & turbini: turbatus sum & motus sum sicut ebrius: & omnis scientia mea deuorata est. Miseremini proinde: & si nil meriti, certè sic affecti.

Ad dominum papam Honorium,
Epistola decimatertia.

SVmmo pontifici Honorio: frater quidam professione monachus, conuersatione peccator: seipsum quantillus est. Aiunt apud vos plus valere pauperis precem: quam potentis vultum. De qua vestra singulari dignatione tam sancta opinio facit me dignitatis celsitudinem non vereri quo minus audeam loqui ad vos, id præsertim quod charitas suggerit (de ecclesia dico domine Cathalaunensi: cuius quantum in me est nec valeo nec debeo dissimulare periculum). Videmus nimirum iam iamque imminere, sentimus nos qui vicini sumus, pacem videlicet memoratæ ecclesiæ grauiter mox esse turbandam: si electioni illustris illius viri, id est magistri Alberici: in quam vtique totus tam clerus quam populus pari voto & voce cō
M uenerant, & conueniunt: vestræ pietatis assensum impetrare nequiuerint. De qua re si & nostra quæritur aut curatur sententia: nouimus hominem sanę fidei & doctrinæ hactenus extitisse: in diuinis pariter & humanis prudentem esse: & speramus in domo dei (si tamen ipse elegit eum) fore vas in honorem: & vtilem futurum non solum illi, sed & omni Gallicanę ecclesiæ. Vestræ iam discretionis est iudicare an merito flagitetur à vobis facienda dispensatio: vnde talis potest sperari recompensatio.

Ad eundem dominum Honorium papam,
Epistola decimaquarta.

SVmmo pontifici Honorio: frater Bernardus vocatus abbas Clareuallis, salutem, & si quid potest peccatoris oratio. Quanto ad vos timore scribā: nouit ipse quem timemus in vobis. Sed vt audeā, domina charitas facit: quippe quæ imperat & vobis. Pro ecclesia Diuionensi rogatus, susceptum facere precem: sed quid potissimum precari debeam, pene dubito. Nam sicut tentare aliquid vel prece vel precio aduersus iustitiam iniquum est: sic pro iustitia multum laborare apud iustitiæ amatorem superfluum. Verum etsi nos quid oremus sicut oportet nescimus: confidimus tamen quod vestra benignitas præsertim in causa religiosorum ociosa esse non poterit. Et quidem sanctitatis vestræ prudentia solicitaque discussio, quid inuentura sit ego nescio: sed hoc dico quod audiui & frequenter audio, quia

A dio, quia videlicet longo & inconcusso tenore fertur Diuionensis ecclesia possedisse ea de quibus aduersus eam causantur Lexouienses: ita vt hi qui videntur antiquiores de vicinis, mirentur & indignentur: nouam abominantes calumniam.

Ad Haimericum cancellarium, unde supra.
Epistola decimaquinta.

VIro illustri domino Haimerico apostolicæ sedis cancellario Bernardus de Claraualle, quæ retro sunt obliuisci: & ad ea quę ante sunt, apostolum sequi. Nō latet amicos nostros quod me familiari affectu diligitis, & tantæ mihi fœlicitatis fructum inuident, si solus habere voluero. Monachi Diuionenses ob antiquam illius ecclesiæ religionem mihi charissimi sunt. Sentiant si placet, quòd non sit amor ociosus: siue vester ad nos: siue noster ad illos: salua tamen in omnibus iustitia: contra quam, ne amicum quidem respicere fas est.

Ad Petrum Presbyterum cardinalem, unde supra.
Epistola decimasexta.

CHarissimo domino suo Petro presbytero cardinali: frater Bernardus abbas Clareuallis salutem & non in via. Ego causam non habeo: causam tamen Diuionensium monachorum, quia viri religiosi
B sunt, meam facio. Manutenete eam vt meam. Sic tamen meam: vt & iustitiæ sit. Quod vtique, & nos confidimus, & tota fere patria testatur.

Ad Petrum diaconum cardinalem legatum, unde supra.
Epistola decimaseptima.

DOmino venerabili Petro Romanæ ecclesiæ diacono cardinali & legato: frater Bernardus seipsum quantum potest. Quod ad vos non veni vt mandatis: non mea pigritia, sed causa fuit non contemnenda, Siquidem salua vestra omniumque bonorum reuerentia, mihi propositum est nequaquam egredi de monasterio: nisi certis ex causis. Quarum vtique nulla modo se obtulit vt licite possem vestræ in hoc, immo & nostræ satisfacere voluntati. Verum vos quid facitis de eo quod iamdudum vestrarum priorum literarum promissione tenemus, vestro scilicet quem adhuc sustinemus aduentu? Quæ illa deinde scripta sint quæ & ante nobis fieri iussistis, & nunc requiritis, omnino nescimus: ideoque nihil parauimus. Ego enim nescio me quippiam quandoque scriptitasse de moralibus, quod vestræ excellentiæ studio dignum putem. Aliqui fratres nonnulla ex his quæ me coram audiere loquentem, stylo suo excepere. Quorum vnus vobis præsto est: præcentor videlicet Trecensis, & archidiaconus Gebuinus: & facile
C potestis habere siqua placent: quæ ab illo excepta sunt. Tamen si curæ vobis, aut curis quandoque vestris vacuum fuerit, & ita dignum iudicatis, dignitatis videlicet vestræ promissam præsentiam expectantibus exhibere filiolis: tunc si quid in manibus inuentum, aut nostro posse adhuc elaborari studio visum fuerit quod forte delectet: vestræ omnino pro viribus non deero voluntati. Diligimus enim bonam famam vestram: reueremur quam in vobis audiuimus circa res dei solicitudinem & syncericatem: & ideo valde gratum habemus si nostra vobis forte in aliquo esse possit officiosa rusticitas.

Ad eundem Petrum, Epistola decimaoctaua.

SVm totum me dedero vobis: parum est, vt digne mihi videar recompensasse vel dimidium beneuolentię, quam erga nostram humilitatem habere vos aiunt. Gaudeo quidem de gratia: sed temperat fateor pro tanto fauore lætitiam, quod eundem mihi fauorem non opus, sed opinio acquisierit. Pudet nimirum granditer exultare: cum sentio in me venerari vel diligi non quidem quod sum, sed quod putor. Neque enim ego tunc diligor quando sic diligor: sed nescio quid in me pro me, quod non sum ego. Immo vt verius loquar, non nescio: nam certissime scio quod nihil. Nihil enim proculdubio est, quicquid putatur & non est. Porro cum amatur quod non est, sed esse putatur: non amor vel amans nihili est, sed quod amatur. Mi D randum: sed magis dolendum quam mirandum: quod id quod nihil est: amari potest. Hinc plane sentimus vnde, quo venimus: quid perdidimus, quid inuenimus. Adhærendo ei qui semper & beate est, semper & nos esse, & beatè esse poteramus. Adhærendo autem dixerim: non solum per cognitionem, sed per amorem. Nam quidam ex filiis Adam cum cognouissent deum, non sicut deum glorificauerunt, aut gratias egerunt: sed euanuerunt in cogitationibus suis. Merito proinde obscuratum est insipiens cor eorum, quia cum veritatem cognoscerent & contemnerent, iure receperunt in pœnam vt nec cognoscerent. Heu sic adhærendo veritati per cognitionem, sed ab illa defluendo per amorem, amando pro illa scilicet vanitatem, homo vanitati similis factus est. Et quid vanius quam diligere vanitatem? Et quid iniquius quā contemnere veritatem? Quid verò iustius quam contemptoribus subtrahi & ipsam cognitionem? Quid, inquam, iustius, quam vt iam de eius cognitione gloriari non possit, qui coguitam non glorificauit? Itaque appetitus vanitatis est contemptus veritatis, contemptus veritatis, causa nostræ cęcitatis. Et quia non probauerunt (inquit) deum habere in notitiam: tradidit illos in reprobum sensum. Ex hac ergo cæcitate descendit, quod plerumque pro eo quod est, amamus vel approbamus quod non est, quoniam dum sumus in hoc cor- E pore, peregrinamur ab eo qui summè est. Et quid est homo ô deus, nisi quod innotuisti ei? Itaque si notitia dei causa est vt homo aliquid sit, ignorantia facit vt nihil sit. Sed qui vocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt, miseratus quodammodo redactos in nihili, manna illud absconditum, de quo apostolus: Et vita (inquit) vestra abscondita est cum Christo in Col.3.c deo, quia necdum possumus contemplari per speciem, vel plene amplecti per amorem, dedit interim nobis & sapere per fidem, & quærere per desiderium, per quæ vtique duo ad esse de non esse secundo reducti, fieri incipiamus initium aliquod creaturæ eius, transituri quandoque in virum perfectū, in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Quod proculdubio erit, cum iustitia conuertetur in iudicium, hoc est fides in intellectum, iustitia videlicet quæ ex fide est, in iudicium plenę cognitionis, & item desiderium peregrinationis in plenitudinem commutabitur dilectionis. Si enim adhuc absentes iniiat fides & desiderium, præsentes profecto consummat intellectus & amor. Sicut autem fides ducit ad plenam cognitionem, sic desiderium ad perfectam dilectionem. Et sicut di- Esa.7.b citur: Nisi credideritis, non intelligetis, sic dici æquè non absurde potest: Si non desideraueritis, non perfectè amabitis. Intellectus igitur est fructus fidei, perfecta charitas desiderij. Interim iustus ex fide viuit, nam beatus ex intelle- Abac.2.a ctu. Interim iustus desiderat ad deum sicut ceruus ad fontes aquarum. nam beatus haurit iam in gaudio de fontibus sal- F uatoris, hoc est delectatur in plenitudine charitatis. His ergo fortassis quasi duobus animæ brachiis, intellectu videlicet & amore, id est cognitione & dilectione veritatis, amplectitur & comprehenditur cum omnibus sanctis longitudo, latitudo, sublimitas & profundum, hoc est æternitas, charitas, virtus & sapientia. Et hæc omnia Christus. Aeternitas est Ioan. 17.a quia hæc est vita æterna, vt cognoscant te verum deum, & 1.Ioan.5.c quem misisti Iesum Christum. Charitas est, quia deus est. Deus enim charitas est. Est & dei virtus, & dei sapientia. Sed quando hæc erunt? Quando videbimus eum sicuti est? Quando amabimus eum prout est? Nam expectatio creaturæ, reuelationem filiorum dei expectat. Vanitati enim creatura subiecta est non volens. De qua vniuersali vanitate ineſt nobis & velle laudari cum simus vituperabiles, & nolle laudare quos scimus esse laudabiles. Sed & hoc vanum est, quod nostra plerumque ignorantia & tacetur quod est, & prædicatur quod non est. Quid ad ista dicemus, nisi quia vani filij hominum, Psal.61.c mendaces filij hominum in stateris, vt decipiant ipsi de vanitate in idipsum? Laudamus mendaciter, delectamur inaniter, vt & vani sint qui laudantur, & mendaces qui laudant. Alij adulantur, & ficti sunt, alij laudant quod putant, & falsi sunt, alij vtrorumque prœconiis gloriantur, & vani sunt. Solus sapiens qui cum apostolo dicit: Parco autem ne quis me existi- 2.Cor.12.b met supra id quod videt in me, aut audit aliquid ex me. Hæc

Universidad de Deusto
Biblioteca

G interim vobis nimis festinè: & ob hoc minus festiuè: exaraui potius quam dictaui: ac fortassis loquacius quã debui: sed omnino veracius non potui: prout sapui. Sed vt inde sumat epistola finem vnde sumpsit exordium: nolo vos de me incertæ famæ nimis credulum esse: quæ, vt optime nostis, sæpe in sua solet vtrobique falli sententia: & de laude videlicet & de vituperatione. Probate si placet & æstimate quatenus amor vel fauor vester: & iustus: & eo sit amplius amico gratus, quo pro meritis moderatus: vt cum laus de grauitate iudicij: non mendacio processerit vulgi, & si minus honoris, minus quoque conferat & oneris. Est certe quod me magis, quantuluscunque sum, facit esse vestrum: quod videlicet in rebus dei strenuè syncereque (vt aiunt) pro vestra vice versamini. Hoc vt semper de vobis verè dicatur: semper in vobis veré inueniatur. Librum quem quæsistis, ad transcribendum habetis. Opuscula nostra quæ requiritis: & pauca sunt: & nihil est in eis omnino, quod vestro studio dignum putem. Tamen quia melius iudico mihi nostrum culpari ingeniolum quam voluntatem: & periclitari apud vos potius imperitiam quam obedientiam: quæ horum & quo vobis placet vt mittam, scripto nobis per præsentem nuncium significate: vt quæ modo penes me non sunt, ab his qui habent ea requiram: & dirigam quocunque mandaueritis. Et vt sciatis quid petatis: scio me scripsisse libellum qui inscri-
H bitur, de humilitate: & quatuor homilias in laudibus virginis matris: nam hunc habet titulum: super illum videlicet
Luc.1.c. locum euangelij apud Lucam, vbi dicitur: Missus est angelus Gabriel. Necnon & apologiam ad quendam amicum nostrum: vbi aliqua disserui de Cluniacensibus & nostris, id est Cistercien sibus obseruantiis. Sed & paucas ad diuersos epistolas dictaui. Aliqui fratres ex his qui me coram audiere loquentem, suo stylo exceperunt & penes se retinent. Vtinam, quod minime spero, nostra vobis in aliquo possit esse officiosa rusticitas.

Item ad eundem, Epistola decimanona.

TEmpus est vt promissum exigam: vtq; probem ne forte frustra de vobis semper confisus sim: ex quo vestram & notitiam merui & amicitiam. Mihi siquidem vos præstitisse confidite: quicquid opis vestræ isti Remenses legati præsto sibi esse persenserint. Nõ quia me tanti putem, hæc audeo, sed quia vos promisistis: vtrum ne digne, vos videritis.

Ad Haimericum cancellarium. unde supra,
Epistola uigesima.

I VIro illustri domino Haimerico sanctæ Romanæ sedis cancellario: frater Bernardus de Claraualle salutem & orationem. Quia semel cœpi, loquar & loquar ad vos: eroq; importunus: sed importunus charitatis: sed veritatis: sed iustitiæ. Nam etsi tanti non sum vt Romæ habeam propria negocia: nulla tamen quæ dei esse constiterit à me duco aliena. Quapropter si verè id mihi gratiæ apud vos manet, quod multorum habet opinio, liceat illud obsecro legatis domini archiepiscopi Remensis in præsenti negocio experiri. Nil quippe eos nisi quod iustum est perferre vel quærere suspicamur.

Ad Matthæum legatum, Epistola uigesimaprima.

EVit quidem parere paratum cor meum: sed non æquè & corpus meum. Sæuientis siquidem acutæ febris exusta ardoribus: & exhausta sudoribus: non valuit sufficere spiritui prompto caro infirma. Volui ergo: sed præuolanti voluntati obstitit ea quam dixi occasio. Quæ an iusta sit, ipsi iudicent amici nostri: qui me omni excluſa excusatione: obedientiæ retibus circumclusum: quotidie de clausſtro ad ciuitates pertrahere moliuntur. Simulque attendant istam me occasionem non fallaciter adinuenisse: sed grauiter pertulisse: vt vel nunc experiantur quia non est consilium contra consilium dei. Quibus si ego respondissem: Exui tunicam meam: quomodo in-
Cant.5.b. duam illam? Laui pedes meos, quomodo inquinabo illos? profectò indignarentur. Nunc autem diuino aut succensent aut acquiescant iudicio: quo factum est vt & si velim, K non valeam proficisci. Sed grandis inquiunt fuit causa: grauisque necessitas. Quærendus ergo fuerat qui grandibus diffiniendis fuisset idoneus. Si me talem putant, ego me talem non esse nequaquam puto, sed scio. Deniq; siue grandia sint siue parua: ad quæ me ita perurgent: ego causam non habeo. Quæro siquidem, facilia sunt an difficilia: quæ ad perturbandum amicum silentium tantopere imponere curatis amico? Si facilia: absque me possunt fieri. Si difficilia: per me non possunt effici. Nisi forte tanti æstimor, cui grandia & impossibilia reseruentur: tanquam ea ego possim, quæ nemo alius facere potest. Quod si ita est: domine deus meus quomodo tuum de me solo frustratum est iudicium: ponens sub modio lucernam quæ poterat lucere supra candelabrum: & vt apertius loquar, tentans me facere mouachum & volens abscondere in tabernaculo tuo in die malorum, hominem necessarium mundo: sine quo episcopi non possunt sua pertractare negocia? Sed & hoc mei mihi necessarij præstiterunt: vt nunc quoque videar loqui turbatus homini, cuius nunquam nisi serenus & cum omni iucunditate solet recordari. Vos tamen, vobis dico pater, noueritis quia paratus sum, & non sum turbatus: vt custodiam mandata vestra. Vestræ autem indulgentiæ erit parcere mihi, vbi parcendum decreueritis. L

Ad Humbaldum Lugdunensem archiepiscopum
& legatum. Epistola uigesimasecunda.

REuerendissimo domino & patri suo Humbaldo Lugdunensi archiepiscopo & Romanæ sedis legato, frater Bernardus Clareuallis abbas, si quid potest peccatoris oratio. Dominus episcopus Meldensis cum accepit literas vestras, forte tunc ad nos visitandi gratia veniebat. Cumque iam è domo nostra rescribere pararet, suis nostras tanquam vestri familiaris literas iũgere curauit: suo sperans negocio profuturas. Cui cum non possem negare quod vellet, id solum vestræ reuerentiæ familiariter breuiterq; intimandum putaui: quia si aduersus episcopum quærentem quæ sunt Iesu Christi, homines seipsos amantes, & quæ sua sunt quærentes audieritis, hoc nec vestræ congruit dignitati, nec officio.

Ad Attonem Trecensem episcopum,
Epistola uigesimatertia.

PAuperi episcopo pauper abbas, paupertatis consequi præmium, quod est regnum cœlorum.

Laudarem vos, & iure laudarem, si non me reuocaret illa sententia, neminem laudaueris in vita M
sua. Siquidem rem laude dignam egistis, sed ei laus asscri- Eccli.11.d.
benda est, à quo accepistis & velle & perficere quod merito laudaretur. Deum ergo per vos & in vobis operantem glorificamus, qui tamen ad hoc in vobis voluit glorificari, vt & vos redderet glorioſum. Qui nimirum cum sit mirabilis in maiestate sua, etiam in sanctis suis glorioſus apparere dignatur, ne solus habeat gloriam. Ipse nempe licet sibi sufficiens ad omnem magnificentiam, quærit tamen gloriam & in sanctis, non vt augeat sibi, sed vt suis communicet. Nouit autem qui sunt eius, sed nobis non facile innotescunt, ni- Psal.72.a
si cum ipse reuelare dignabitur. Scimus sane de qualibus scriptum est. In labore hominum non sunt, & cum homi-
nibus non flagellabuntur. Et quia vobis hæc ipsa sententia Prou.3.b
non congruat, nihilominus modo cognoscimus. Scriptum quoque est: Quem diligit dominus corripit, flagellat autem omnem filium quem recipit. Fagellatum video & emendatum, & aliud suspicer quam vnum esse ex filiis? Porro correptionis vestræ clarum satis insigne tenemus, ipsam paupertatem nunc vestram. Nobilis reuera titulus paupertatis, quam ipse deus ore commendans prophetico: Ego Thre.3.a
sum, ait, vir videns paupertatem meam. Super omnes regios thesauros, hic vos titulus nobilitat amplius, & reddit illustrem. Scio me ex scriptura commemorasse superius, non esse laudandum hominem in vita sua. Verum quomodo me possum cohibere à laude illius, qui post aurum abire iam desiit, & sperare contempsit in pecuniæ thesauris? De quali nimirum

A mirum scriptura sic loquitur: Quis est hic? & laudabimus
Eccli.31.a. eum. fecit enim mirabilia in vita sua. An fortasse non est quidam laudandus homo in vita sua, quæ tentatio est super terram, nec ideo tamen laudandus non est, cum mortuus peccato viuit deo? Vana quidem laus & seductoria qua laudatur peccator in desideriis animæ suæ, in quo qui me beatificat, in errorem inducit, sed non idcirco prædicanda, & multum commendanda non erit illius vita qui dicere potest: Vi-
Gal.2.d uo autem iam non ego, viuit verò in me Christus. Cum ergo laudatur homo in quo iam viuit non ipse sed Christus, non in sua laudatur, sed in Christi vita, ac per hoc non laudatur, contra sententiam quæ prohibet hominem laudari in vita sua. Cur denique dignus meis laudibus non erit, quem
Psal.73.d. sui quoque nominis deus laude dignatur, dicente Dauid, Pauper & inops laudabunt nomẽ tuum? Laudatur Iob quòd sua patienter amisit, & non laudabitur episcopus qui & libenter dimisit, & liberaliter distribuit? Non expectauit mortem, quando iam nec dare nec retinere in sua haberet potestate, quod vtique multi faciunt, quorum videlicet testamentum non nisi in mortuis confirmatur, sed adhuc inter spem vitæ metumque positus mortis, viuens libensque disperſit & dedit pauperibus, vt iustitia eius maneret in seculum seculi. B Nunquid & pecunia mansura similiter erat in seculum seculi? Bona ergo recompensatio iustitiæ pro pecunia, quando pro eo quod teneri non poterat id restituitur est quod fœliciter maneat in æternum. Melior est enim incomparabiliter iustitia quàm pecunia, quod illa ditet & repleat arcam, hæc animam. Denique sacerdotes dei induuntur iustitia, & multo vtique decentius & ditius quam auro vel serico. Sed gratias deo, qui iam harum rerum in vobis gloriæ transitoriæ glorioſum est operatus contemptum, dum de animæ periculo saluberrimum incussit metum. O mira circa vos diuina clementia. Mortem intentauit, ne inferret. Formidare vos voluit, quam vos noluit experiri. Cum hoc fecit, quid effecit nisi ne vestra vobis essent chariora quam vos? Inter medullas artuum febris acuta sæuiebat, & tardante sudore, cruciatus vehemens indies ingraueſcebat. Cunque iam foris membris frigeſcentibus calor moleſtiſſimus introrsum se colligens, exhausta longa inedia viscera depasceret, pallidæ interim mortis ante oculos tristis versabatur
Esa.43.d imago. Et ecce tanquam de supernis vox emissa diuinitus insonuerit, Ego sum, ego sum qui deleo non te, sed iniquitates tuas. Mox vbi sacerdos dei vt pauper moreretur sua omnia pauperibus erogauit, cœperunt subito de intimis desperati iam sudoris inopinati fontes erumpere, sicque animæ pariter & corporis suo ordine salus vtraque procedens, liquido monstrauit in vobis adimpletum quod in scriptura sua
C pollicetur deus. Ego occidam, & ego viuere faciam, percu-
Deu.32.f tiam, & ego sanabo, & non est qui de manu mea possit eruere. Percussit carnem, vt anima sanaretur. Occidit auaritiam, vt iustitiæ viueretis. Sic viuificato & sanato quid sperandum est, nisi vt iam non sit qui vos de manu dei possit eruere? si tamen euangelicum illud consilium obseruare non negligitis, Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne deterius aliquid
Ioan.5.c tibi contingat. Quod videlicet idcirco præmonet pius pater, quia non vult vt contingat, quippe qui non vult mortem peccatoris, sed magis vt cõuertatur & viuat. Et merito. Quæ enim vtilitas in sanguine peccatoris? Non enim infernus cõfitebitur deo, neq; mors laudabit eum, sed vos qui viuitis benedicitis domino, & dicitis, Non moriar sed viuam, & narra-
Psal.117.c. bo opera domini. Et illud, Impulsus euersus sum vt caderem
Ibidem.b & dominus suscepit me.

Ad magistrum Gilbertum uniuersalem episcopum Lon-
donienſem, Epistola uigesimaquarta.

LOnge satis exiit sermo quem fecisti, & magnum dedit suauitatis odorem, ad quoscunque potuit peruenire. Extincta est auaritia, cui non suaue redoleat? Charitas regnat, cui dulce non sapiat? Quando hoc cognoscunt omnes quia vere sapiens sis, qui sapientiæ hostem maximum contriuisti, hoc certe & tuo sacerdotio dignum & nomine. Tali profectò decebat specialem tuam philosophiam clarescere testimonio, hoc præclara illa tua studia fine compleri. Vera illa & indubitata sapientia D
est, quæ turpia lucra contemnit, & indignum sibi iudicat eodem cum idolorum seruitute contubernio frui. Non magnum fuit magistrum Gilbertum episcopum fieri, sed episcopum Londonienſem pauperem viuere, id planè magnificum. Nec enim tanto nomini quicquam augere gloriæ potuit sublimitas dignitatis, auxit autem plurimum humilitas paupertatis. Pauperiem æquo animo ferre, virtus patientiæ est, sponte appetere, sapientiæ laus est. Laudatur denique & admirabilis prædicatur, qui post aurum non abiit, qui verò & abiecit, plus nihil merebitur? Nisi quòd vigil ratio miran dum minime ducit si sapiens sapiẽter agit, & ille sapiens qui in cunctis huius mundi sapientium literis & studiis ludens, omnem quoque studuit & potuit diuinam quodammodo reuocare & renouare scripturam. Quid enim? Diſperſisti, dedisti pauperibus, sed pecuniam. Quid verò pecunia est ad il-
lam quam pro ea commutasti iustitiam? Iustitia, inquit, eius Psal.111.a
manet in seculum seculi. Num ita & pecunia? Quastuosum sane honestumque commercium, illam quæ præterit, pro illa dare quæ permanet. Sic semper tibi negociari detur bone & omni laude prosequẽde magister. Superest vt laudabile principium condignum consequatur finem, & cauda hostiæ capiti coniungatur. Benedictionem tuam libenter accepimus, præsertim quod tanta tuæ huius perfectionis fuerit cumula- E
ta iucunditate. Latorem epistolæ etsi pro seipso satis commẽdabilem, tamen etiam pro me vestræ magnificentiæ esse cupio commẽdatum. Est siquidem mihi pro sua honestate & religiositate charissimus.

Ad Hugonem Rothomagensem archiepiscopum,
Epistola uigesimaquinta.

SI diei malitia inualescit, non prævalcat. Si turbat, non perturbet. Mirabiles elationes maris, sed mirabilior in altis dominus. Benigne, si non dissimulas, egit tecum vsque adhuc superna miseratio, pater illustris. Prouida nanque dispensatione, non prius præfectus es malis, quam sociatus bonis, quorum consortio & exemplo bonus fieres, vt sic postmodum etiam inter malos viuere bonus posses. Et quidem inter bonos bonum esse, salutem habet, inter malos verò & laudem. Illud tantę facilitatis est, quantæ & securitatis, hoc tantæ virtutis, quantæ & difficultatis. Quale nempe est istud, tangere picem, & non inquinari ex ea, in igne sine læsione versari, & in tenebris absque caligine? Palpabant quondam tenebras Aegyptij, cum tamen de populo dei scriptura dicat, Vbicumque Israel erat, lux e- Exo.10.f
rat. Erat Dauid verus Israelita, & ideo caute dicebat se ha- F
bitare non in Cedar, sed cum habitantibus Cedar, tanquam Psal.119.b.
qui semper habitaret in lumine, licet ipsi fuerit cum habitantibus Cedar, corporalis cohabitatio. Vnde & arguit quosdam non veros Israelitas, quòd commixti inter gentes didicerint opera eorum, & factum sit illis in scandalum. Dico ergo: Sufficiebat tibi apud Cluniacenſes custodire innocentiam, sicut scriptum est: Cum viro innocente innocens eris. Psal.17.d
Porro apud Rothomagenſes opus est patientia, quemadmodum docet apostolus: seruum dei, inquiens, non oportet litigare, sed magis patientem esse ad omnes. Nec solum patien- 2.Ti.2.d
tem qui nolit vinci à malo, sed & pacificum, qui vincat in bono malum. Alterum, vt malos portes: alterum, vt & quos sustines, sanes. In patientia tua possides animam tuam, sed sis et- Luc.21.d
iam pacificus: vt & commissas tibi possideas. Quæ tanta gloria quam dicere posse: Cum his qui oderunt pacem, eram Psal.119.b.
pacificus? Esto ergo patiens, quia es cum malis: esto pacificus, quia præes malis. habeat charitas zelum, sed adhibeat pro tempore modum seueritas. Censura quidem nunquam remissa, intermissa tamen plerumque plus proficit. Vigor iustitiæ semper feruidus: sed nunquam præceps. Sicut non omne quodlibet, licet: sic non omne quod licet, statim etiam expedit. Hæc melius me ipse nosti, ideoque supersedeo. Orari pro me instanter postulo, quia incessanter pecco.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G *Ad Guidonem Lauſcnnenſem epiſcopum,*
Epiſtola vigeſimaſexta.

MAnum veſtram miſiſtis ad fortia: opus eſt fortitudine. Speculator domui Iſrael factus eſtis: opus eſt prudentia. Sapientibus & inſipientibus debitor eſtis: opus eſt iuſtitia. Poſtremo maximè temperantia opus eſt: ne qui aliis prædicat, ipſe (quod abſit) reprobus fiat.

Ad Ardutionem Gebennenſem electum,
Epiſtola vigeſimaſeptima.

GRedimus electionem tuam eſſe à deo, quam tanto cleri populique conſenſu fuiſſe celebratam accepimus. Gratulamur gratiæ eius, ne dicam meritis tuis: quoniam ne tibi pluſquam oportet blandiamur, non ex operibus iuſtitiæ quæ feciſti, ſed ſecundum ſuam miſericordiam hoc fecit tibi. Si ſecus tu (quod abſit) ſapis: erit exaltatio in ruinam. Si autem cognoſcis gratiam: vide ne in vacuum acceperis. Bonas fac decætero vias tuas, & ſtudia tua, & miniſterium ſanctum, ſi vitę ſanctitas non præceſſit, ſequatur ſaltem. Tunc verè fatebimur te præuentum in benedictionibus dulcedinis, tibi de bonis meliora ſperantes. Exultabimus & lætabimur quòd fidelis ſeruus & prudens conſtitutus ſit ſuper familiam domini: futurus ex hoc filij fœlix & potens, ſuper omnia bona patris conſtituendus. Alioquin ſi aliorem quam meliorem eſſe delectat: non præmium ſed prędi pitium expectamus. Optamus & oramus ne hoc cõtingat: parati ſi opus eſt obuias manus apponere: & pro noſtro exiguo poſſe, iuuare ad id potius quod decet & expedit.

H

Ad eundem iam epiſcopum, Epiſtola vigeſimaoctaua.

RRæbet audaciam charitas: vt fiducialius loquar tibi. Cathedra chariſſime, quam nuper ſortit⁹ es, hominem multorum expetit meritorũ: quæ in te aut nulla: aut non quantum ſatis eſt, præceſſiſſe dolemus. Siquidem & facta tua & ſtudia tua præterita in nullo prorſus viſa ſunt epiſcopali conuenire officio. Quid tamen? Non poteſt deus de lapide hoc ſuſcitare filium Abrahæ? Nõ poteſt facere deus vt quæ præire debuerant bona, vel ſubſequantur? Quod vtique & libentius accipimus, ſi contingat. Neſcio enim quo pacto plus placebit ſubita hęc mutatio dexteræ excelſi, quam ſi vitæ prioris merita ſuffragarentur. Dicemus nempe quia à domino factum eſt illud: & eſt mirabile in oculis noſtris. Sic Paulus ex perſecutore doctor gentium factus eſt. Sic Matthæus de telonio vocatus: ſic Ambroſi⁹ de palatio aſſumptus eſt: iſte ad epiſcopatum, ille ad apoſtolatum. Sic alios quamplures nouimus de vita & habitu ſeculari vtiliter extitiſſe promotos. Denique nonne multoties vbi ſuperabundauerunt delicta: videtur ſuperabundare & gratia? Et tu igitur chariſſime, his atque huiuſmodi animatus exemplis, præcinge ſicut vir lumbos tuos: bonas facito deinceps vias tuas, & ſtudia tua: quatenus nouiſſima tua antiqua ſopiant: & delicta iuuentutis tuæ deleat veſpertina correctio. Paulum imitari curato in honorificando miniſterium tuum. Honorificabis autem grauitate morum: maturitate cõſiliorum: actuum honeſtate. Hæc ſunt quæ officium epiſcopale maximè nobilitant & ornant. Omnia fac cum conſilio: nec tamen omnium aut quorumcumque, ſed tantum bonorum. Bonos in conſilio, bonos in obſequio: bonos habeas contubernales: qui vitæ & honeſtatis tuæ & cuſtodes ſint, & teſtes. In hoc enim te bonum probabis, ſi teſtimonium à bonis habueris. Sint pietati veſtræ commendati pauperes fratres noſtri, qui circa vos ſunt: Alpenſes illi de Bonomonte, & illi de Altacumba. In his experiemur quanta vobis de nobis cura ſit.

I

Ad Stephanum Metenſem epiſcopum,
Epiſtola vigeſimanona.

STephano Metenſis eccleſiæ dei gratia ſtrenuo miniſtro: eius in Chriſto humiles fratres de Claraualle: ſalutes & orationes. Ex quo dudum ſi recolitis noſtræ vos fraternitati dignanter ſociaſtis: noſtris vos orationibus humiliter commendaſtis: ſemper ſoliciti fuimus (vt debuimus) aliquid ſcire de eſſe veſtro: & euentus veſtros crebro ſciſcitari ſtuduimus à quibus potuimus, deſiderantes iugiter & orantes vos proſperari in dei opere ad quod aſſumptus fueratis: & greſſus veſtros dirigi in ſemita mandatorum ipſius. Benedictus itaque deus qui non amouit orationem noſtram & miſericordiam ſuam à vobis: lætificans vtique nos per hunc venerabilem fratrem Gulielmum: cuius profecto non minus verbis, quam noſtris credimus oculis, de veſtra ſoſpitate & proſperitate ac pace per vos eccleſiæ reddita. Congratulamur vobis: ſed damus gloriam deo: ſcientes quod eſtis & quod poteſtis, ipſius non veſtrum eſſe. Quod & vos ſemper ſentire in vobis amicabiliter admonemus: ne nihil & eſſe & poſſe incipiatis ſi quid aliter ſapitis, & veſtris (quod abſit) meritis vel viribus quippiam horum aſſcribitis. Alioquin verendum ne pax veſtra conuertatur in perturbationem: & proſperitas in aduerſitatem: ſic nimirum illo iuſte iudicante qui vt humilibus gratiam dare, ita & ſuperbis reſiſtere conſueuit: qui & non ſolum cum ſancto ſanctus, ſed & cum peruerſo peruerſus, in pſalmo legitur: nec tantum faciens pacem, ſed & creas malum, per prophetam deſcribitur. K

Pſal.17.d
Eſa.45.b

Ad Alberonem primicerium Metenſem,
Epiſtola trigeſima. L

HOnorabili viro Alberoni dei gratia Metenſis eccleſiæ primicerio: fratres qui in Claraualle qualicunque obſequio ſeruiunt deo, ſalutes & orationes. Fidelem curam veſtram in his quæ dei ſunt: & ſi iam olim & audieramus & videramus: ſed nunc in nobiſipſis experiendo perſenſimus. Cæterum, cum in his quæ nuper à nobis miſſi fratres, veſtro quidem conſilio ſuggeſſerunt epiſcopo: & veſtram beneuolentiam, & ipſius epiſcopi promptum teneamus aſſenſum: quia tamen dei quoque beneplacitum in omnibus, & his maximè quæ ad eum pertinent, ante omnia & ſuper omnia neceſſe eſt nos & inquirere & cuſtodire, idcirco ad comprobandum certius quid ipſe de hac re potius velit, rem ſicut inter epiſcopum monachoſque conuenerat veſtra vtique induſtria mediante & ordinante qualiter fieri deberet, & hortante vt celeriter, & iuuante vt honorabiliter fieret: non quidem omittendam, ſed vſque poſt meſſionem: tum pro veſtra, tum pro temporis opportunitate expectanda, neceſſario intermittendam eſſe putauimus. Iam verò tunc, ſi & epiſcopi voluntas in eodem perſtiterit: & vobis nihilominus idipſum æquè vt modo placuerit: tali coniectura dei quoque eſſe conſilium ſecurius confidentes, ſperamus nos veſtræ vtriuſque deuotioni iuxta quod diffinitum erat, ſatis eſſe facturos. Arbitramur enim acceptũ eſſe deo, ſi quantum in nobis eſt, nemini oneri eſſe ſtuduerimus: ne non tam fructum, quam datum in hoc eius negocio requirere (quod abſit) videamur, & præcipue veſtris nos ma ioribus atq; inſtantioribus occupationibus ſub huius rei occaſione importunius ingerere: & moleſtos cum neceſſe non eſt vobis exhibere: & hoc gratum non eſſe deo, & noſtris ſcimus moribus non congruere. M

Ad Hugonem comitem Campaniæ, militem templi factum, Epiſtola trigeſimaprima.

SI cauſa dei factus es ex comite miles, & pauper ex diuite: in hoc profecto tibi, vt iuſtum eſt, gratulamur, & in te deum glorificamus: ſcientes quia hæc eſt mutatio dexteræ excelſi. Cæterum quòd tua iucunda præſentia nobis ita neſcio quo dei eſt ſubtracta iudicio, vt ne interdum quidem te videre valeamus, ſine quo nunquam ſi fieri poſſet eſſe vellemus: hoc æquanimiter fateor non portamus. Quid enim? Poſſumus ne obliuiſci antiqui amoris, & beneficiorum quæ domui noſtræ tam largiter contuliſti? Vtinam ipſe pro cuius amore feciſti: in æternum non obliuiſcatur deus. Nam nos quantum in nobis eſt, minime prorſus ingrati: memoriam abundantiæ ſuauitatis tuæ mente retinemus: & ſi liceret, opere monſtraremus. O quam libenti animo & corpori tuo pariter & animę prouidiſſemus, ſi datum fuiſſet, vt ſimul fuiſſemus.

Quod

A Quod quia non eſt, reſtat vt quem præſentem habere non poſſumus, pro abſente ſemper oremus.

Ad abbatem ſancti Nicaſii Remenſis,
Epiſtola trigeſimaſecunda.

QVanto tibi affectu condoleam, ſcit ille qui noſtros omnium dolores in corpore ſuo tulit. Quam libẽter tibi ſi ſcirem cõſulerem, ſi poſſem ſuccurrerẽ: tam efficaciter ipſe mihi qui omnia ſcit & omnia poteſt, in cunctis meis neceſſitatibus conſulat & ſuccurrat. Si frater Drogo de ſua diſceſſione me conſuluiſſet, abſit vt cõſentirem. Si poſt diſceſſionem ad nos diuertiſſet, abſit vt ſuſciperem. Deniq;, quod ſolum potui, ad abbatem qui eum ſuſcepit, noſtras mox (ſicut ſcis) pro eo literas miſi. Et nunc ſu per hoc quid tibi vltra poſſum facere pater? Iam verò quantum ad te pertinet, optimè mecum nouit ſanctitas tua perfectos ſolere viros non ſolum in ſpe: ſed & in tribulationibus gloriari, conſolante eos ſcriptura, & ſic loquente: Vaſa figuli probat fornax: & homines iuſtos tentatio. Et iuxta eſt dominus his qui tribulato ſunt corde. Et per multas tribulatio nes oportet nos introire in regnum cœlorum. Et omnes qui piè volunt viuere in Chriſto, perſecutionem patiuntur. Nec idcirco tamen immerito his quos in anxietate poſitos videmus, amicis noſtris compatimur: quibus vtique dum exitum ignoramus, defectum metuimus, quoniamquidem ſicut ſanctis & electis tribulatio operatur patientiam, patientia probationem, probatio ſpem, ſpes autem non confundit: ſic damnandis & reprobis tribulatio parit econtrario puſillanimitatem, puſillanimitas perturbationem, perturbatio deſperationem, & illa interimit. Ne ergo hæc te tam horrenda (quod deus auertat) demergat tempeſtas aque: ne huius tam tremẽdę abyſſi abſorbeat profundum: nęve vrgeat ſuper te tã inexplebilis puteus os ſuum: ſolicite ſtudeat humilis prudentia tua non vinci à malo: ſed vincere in bono malum. Vinces autem: ſpem tuam in deo fortiter figendo, & rei finem longanimiter expectãdo. Et ſi quidem ille reſpueriti: ſiue ob tui timorem: ſiue ob ſuum laborem: bene. Si nautem: bonum eſt tibi humiliari ſub potenti manu dei: & nequaquam velle reſiſtere ſuperne diſpoſitioni: quia ſi ex deo eſt, non poterit diſſolui. Conandum eſt potius tibi: tuæ licet iuſtæ indignationis ſtimulos illa reprimere ſententia, quam quidam ſanctorũ in ſimili fertur cauſa protuliſſe. Siquidem inſtigantibus eum quibuſdam fratribus atque increpãtibus, cur ſuum in ſui iniuriam ab alia ſuſceptum eccleſia fugitiuum non requireret, nequaquam, inquit, vbicunque enim eſt, ſi bonus eſt, meus eſt. Fraudulenter tibi & non fideliter conſulo: ſi idipſum à meipſo nõ exigo. Nam cum vnus noſter nõ ſolum religione profeſſus, ſed & carne propinquus, Cluniaci me inuito & ſuſceptus ſit & detineatur, doleo quidem, ſed ſileo: orans & pro illis, vt velint ablatum reddere: & pro illo, vt velit ſponte redire: ſin vero, ſeruans ei vindictam qui facturus eſt iudicium iniuriam patientibus, & arguere habet in æquitate pro manſuetis terræ. Fratrem Hugonem de Lauſanna ore tuo, & noſtro ſpiritu commonemus non omni ſpiritui credere: & ne cito moueatur certa pro incertis deſerere: ſciens diabolum ſoli ſemper perſeuerantiæ inſidiari: quam ſolem virtutum nouit coronari: tutiuſque eſſe in ea vocatione qua vocatus eſt ſimpliciter perſeuerare, quam ſub ſpecie quaſi melioris boni, id quidem quod iam cœpit, amittere: nec ad id quod præſumit, fortaſſis ſufficere. B C

Eccli.27.d
Pſal.33.d
Act.14.d
2.Ti.3.c

Ad Hugonem Pontiniacenſem abbatem,
Epiſtola trigeſimatertia.

SIlectiſſimo ſuo domino Hugoni abbati frater Bernardus de Claraualle idem quod ſibi. In noſtris prioribus literis aut ego, quantum ex veſtris perpenditur, minus aperte ſcripſi quod volui: aut vos aliter illas intellexiſtis quam debuiſtis. Siquidem quæ vobis de monachi illius ſuſceptione euentura denunciaui, veraciter ita timui, & adhuc timeo vt ſcripſi. Non tamen ad hoc illa vobis prædicere ſtudui, quod vel ſuaderem vel conſulerem: vel certe vt ſcribitis, cenſerem illum debere reddi, quippe qui ipſius iam dudum feruentiſſimum deſiderium nouit, & ei potius quod nunc illud adimpleuerit debeo congratulari. Sed cum à familiariſſimo nobis abbate eius, & ab archiepiſcopo Remenſi: noſtræ literæ ad requirendum illum vehementer exigerentur: vt à me ſi fieri poſſet omnem depellerem ſuſpicionem: tales prout ſciui dictare curaui: quibus & ipſis ſatisfacerem: & vos contra eorundem imminentes calumnias, vobis illas nõ tacendo præmunirem. Hæc me ita in illis literis ſenſiſſe veſtram ſagacitatem vel ex eo aduertere poſſe credidi, quod in fine illarum poſuiſſe me memini: ſi tamen eo à vobis oculo legeretur, quo à me ſcriptum fuit. Nam cum denunciatis malis quæ non im merito vobis metuebam, tandem inferrem, quod ſi hæc omnia pati melius ducitis, quam illum amittere: mea nihil intereſt, vos videritis. Aut enim ipſa mea verba ſunt hæc, aut prope ipſa, cum itaque hoc in fine dixi: quid aliud vobis quam illa ſuperiora diſpenſatoriè (vt non dicam ſimulatoriè) à me ita ſcripta fuiſſe latenter intimaui? Quod verò ſcripſiſtis me per nuncium eidem monacho de quærenda, ſi ad nos diuertiſſet, ipſius abſolutione priuatim inſinuaſſe: veritatem teſtor hoc verum non eſſe. Ego ne de notiſſimo mihi monaſterio vel iactarem vel ſperarem monachum me poſſe ſuſcipere: quem nec vos quidem puto ſine grandi ſcandalo poſſe retinere? Sed eſto. Inuidebam illum vobis, & mihi attrahere geſtiens, aliquid de eius obtinenda abſolutione machinari me poſſe ſperabam ſiue fingebam. Sed nunquid credendum fuit me hoc meum conſilium ipſi nuncio, quod vtique contra ſuum monaſterium excogitaueram, voluiſſe patefacere? Sed iam ne quod de noſtra erga vos dilectione hucuſque crediditis, falſo vos credidiſſe inueniatis: pro veſtra vt video cauſa: non ſaltem æquè vt pro mea: immo multo amplius laborandum eſt mihi: & hoc non quomodo hucuſque ſolebam: vt videlicet noſtra vnanimitas fortius ſolidetur, ſed ne penitus diſſoluatur. Quid dicam vobis? Ego certe nec vobis nec de vobis tale aliquid credere poſſem: quale vos ſola de me ſuſpicione diuinaſtis. De cętero nouerit veſtra benignitas comitem Theobaldum noſtras pro Humberto literas iam recepiſſe: ſed necdum ſuo mihi reſcripto quicquam reſpondiſſe. Quid ſuper hoc vobis agendum ſit: ipſa vos melius pietas docebit: ſi piè hominis iniuſtè exulantis miſeriam penſare non negligitis. D E

Ad Drogonem monachum, unde ſuprà,
Epiſtola trigeſimaquarta.

QVam non immerito tui iam dudum non mediocri fueram affectus amore, nunc apparet dilectiſſime Drogo. Et ante quidem totum pulchrum, totum erat amabile quod cernebaris, ſed ego neſcio quid aliud de te ſupra id quod videbam aut audiebam ex te, excellentiori dignum veneratione præſenſeram. Nunquid forte cœleſtis ſponſi, cuius nunc arctius caſtis te amplexibus impreſſiſti, iam tunc vocem audieras dicentis ad pudiciſſimam turturem ſuam animam tuam: Tota pulchra es amica mea, tota pulchra, abſque eo quod intrinſecus latet? Quid feciſti? Quis hoc crederet? Sanctum te ac religioſiſſimum tota ciuitas perſonabat, ita vt nihil tibi addi poſſe crederetur ex omnibus bonis, & tu velut ê ſecularibus vnus, monaſterium tanquam ſeculum deſerens, iam attritum Chriſti ſarcina collum, nouę rurſum obſeruantiis diſciplinæ ſubmittere non erubeſcis? In te nunc frater, veram probamus illam eſſe ſententiam qua dicitur: Cum conſummatus fuerit homo, tunc incipit. Indicium ergo tuæ conſummationis eſt quod nunc cœpiſti, & in quo arbitrabaris te non comprehendiſſe, iam comprehenderas. Nemo quippe perfectus, qui perfectior eſſe non appetit. Et in eo quiſque perfectiorem ſe probat, quod ad maiorem tendit perfectionem. Sed ecce chariſſime, is cuius inuidia mors intrauit in orbem terrarum, arcum ſuum tetendit, & parauit illum: & quia pulſus de corde tuo intus poteſtatem amiſit, foris ſæuiet quantum poterit. Et vt apertius loquar, neſcis quia phariſæi ſcandalizati ſunt in hoc verbo quod feciſti? Sed memento non omnium ſcandalum magnopere eſſe curandum, iuxta reſponſionem domini dicentis: Sinite illos, cæci ſunt, & duces cæcorum. Melius eſt enim vt F

Canti.4.b
Eccli.18.a
Mat.15.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

G enim vt scandalum oriatur, quam veritas relinquatur. Memento qui natus fuerit in ruinam & resurrectionem multorum,& non mireris si tu quoque aliis quidem sis odor vitæ in vitam,aliis odor mortis in mortem. Si maledictiones intentauerint, si anathematum intorserint spicula, audi Isaac pro te respondentem: Qui maledixerit tibi, sit ille maledictus,& qui benedixerit tibi,benedictionibus repleatur. Sed & tu muro inexpugnabili conscientiæ tuæ circummunitus deintus,responde & dic. Si consistant aduersum me castra, non timebit cor meum: Si exurgat aduersum me prælium, in hoc ego sperabo. Non enim confunderis cum sic loqueris inimicis tuis in porta. Confido autem in domino quod si ad primos ictus fortiter steteris, & nec minis eorum cesseris nec blandimentis, cito conteres satanam sub pedibus tuis, & tunc videbunt recti & lætabuntur, & omnis iniquitas opilabit os suum.

Luc.2.e

Genc.27.c

Psal.26.4

Ad magistrum Hugonem Farsitum.
Epistola trigesimaquinta.

H Harissimo fratri & coabbati suo Hugoni frater Bernardus debitum syncerissimæ dilectionis affectum. Humbertum istum iniuste (vt aiunt) exhæredatum,cuius nos pro dei amore apud vestrũ comitem causam tueri suscepimus,de vestra confidentes charitate vestro patrocinio committimus, per vos (vt fideliter speramus) terræ principi,cœli domino cooperante,reconciliandum,patriæ,vxori,filiis,rebus & amicis suis restituendũ. Hoc autem satagẽdo & egenum de manu peccatoris liberabitis,& oppressoris ipsius nihilominus saluti consuletis, nobis quoque vos non mediocriter officiosum exhibebitis,sed & officium implendo pacificorum, vobis inter filios dei sedem in excelso collocabitis. De cætero: Epistolam illam quam ad me iam olim scribere sanctitas vestra dignata est, non me (sicut vos audisse audiui) incendio tradidisse,sed penes me adhuc seruare noueritis. Quid enim hoc liuoris, imo furoris fuisset,opus vtile & laudabile,vbi nihil nisi quod sane fidei,quod doctrinæ saluberrimę,quod ædificationis spiritualis est deprehendi,temerario damnare iudicio? Excepto quia inter amicos contra veritatem nulla debet esse meticulosa (cum sit periculosa) palpatio, quod hoc me fateor mouit & mouet, quod illam inter nos iam ante habitã de sacramentis collationem,in principio prædicti opusculi defendere & astruere conatus estis. In qua vtique collatione, si vestræ summam sententiæ bene meministis,an sensui conueniat vel congruat ecclesiastico,vos videritis. Vestræ autem ingenuæ humilitatis est non erubescere corrigi,si quid aliquando aliter sapuistis. Valete.

Ad eundem, Epistola trigesimasexta.

I Dilectissimo suo & olim & modo, dei gratia sancto abbati Hugoni frater Bernardus de Clarauallе ir reuerberatum syncerę dilectionis affectum. Ad literas vestræ dignationis licet quidem breuiores quam cupierim,longiores tamen quam meruerim,rescribere largius & debui & volui, sed festinans nuncius non permisit. Ne tamen vacuus omnino recederet, pro tantis, quarum me debitorem agnosco,has tantillas,quas & vix expectauit, velocissime reddidi. Vbi primum breuiter ac veraciter insinuo antiquum nostrum & dilectorem & dilectum totis me charitatis visceribus & suscipere vt catholicum,& suspicere vt sanctum,& amplecti vt charissimum. Siquidem de integritate fidei,credo vestræ confessioni,famæ & opinioni,de sanctitate,de affectu quem erga vos me habere protestatus sum propriæ conscientiæ. Nam quòd illius sententiæ quæ meæ simplicitati merito vt mihi videbatur scrupulum mouebat, oblitum vos esse fatemini,tam libenter accipio, quam lætus compendiosam purissimę veritatis assertionem in literis vestris nouissimis lego,ita vt me potius sensa vestra non intellexisse,quam vos quippiã mali sensisse pene crediderim. Deinde modestiæ vestræ fraterna præsumptione consulo quatinus episcopum sanctum & doctum quem quietè viuere permisistis,mortuum inquietare desinatis: ne dum non valentem pro se respondere reprehenditis,magis hoc ex charitatis inopia,quam veritatis fiducia descendere,totam pro eo respon K dentem ecclesiam audiatis. Pro Humberto sicut rogaui vos, iterum rogo,vt vestrum ei cum poteritis,nec cõsilium desit, nec patrocinium. Valete.

Ad comitem Theobaldum, Epistola trigesimaseptima.

Saudabili principi Theobaldo B. eorum qui in Clarualle sunt seruorum dei,inutilis seruus, sospitatem & pacem. Quod de nostra infirmitate vos audiui fuisse solicitum, non mediocriter gratum habeo. In hoc quippe dum vestram erga me agnosco dignationem,deum quoque vos diligere non dubito. Quando enim tantillum tantus vel nosse dignaremini, nisi propter deum? Cum ergo cõstet quod diligitis deum,& me propter ipsum: miror quomodo ad vnam dei fiducia præsumptam petitiunculam,nec iniustam, vt puto,nec irrationabilem, à vobis tamen repulsus sum. Si aurum,si argentum,vel quodcunque huiusmodi quæsissem. Sed quid dico quæsissem? Nam etiam nõ quærens,iam plurima vestrę largitatis beneficia suscepi. Hoc autem vnum quod non mei,sed dei causa,nec tam mihi quam vobis à vobis postulaui,quid causæ extitit quod accipere nõ merui? Quid enim? Ergo ne iudicastis indignum vel mihi ad petendum,vel vobis ad præbendum, vt homini Christiano quantolibet apud vos crimine accusato,postquam se purgauit,faciatis misericordiam? Aut certe si non creditis quòd plene se purgauerit, quia hoc in curia vestra non fecit, eiusdem rursus vos in vestri præsentia recipiatis satisfactionem, & sic consequatur indulgentiam. An ignoratis quis minetur: Cum accepero tempus,ego iustitias iudicabo? Quod si iustitias, quanto magis iniurias? An non timetis quod rursum scriptum est,quia in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis? An nescitis quia quam facile vos Humbertum, tam facile,immo incomparabiliter facilius deus Theobaldũ (quod absit) exhęredare possit? Et quidem in talibus vbi culpa tam aperta atque inexcusabilis esse videtur,quatenus nulla nisi cum iustitiæ periculo misericordiæ occasio relinquatur,etiam tunc tremens & dolens vindicem vos exhibere debetis,magis videlicet officij compulsus necessitate,quam vindicandi libidine. Vbi autem obiectum crimen aut minus certum esse cognoscitur,aut excusandum suscipitur,hoc non solum non renuere,sed & libentissime debetis amplecti, lætus nimirum quod salua iustitia, pietas vestra locum inuenerit. Ecce hoc secũdo vestrę supplico eximietati,vt sicut deum vobis vultis misereri,ita vos Humberto misereamini, siue illa vobis promissione dominica blandiẽte: Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur,siue illa vos comminatione terrente: Iudicium sine misericordia illi, qui non fecerit misericordiam. Vale.

L

Psal.74.d

Mat.7.d

Mat.5.d

Iaco.2.c

Ad eundem, Epistola trigesimaoctaua. M

Plo principi Theobaldo,Bernardus abbas de Clarauallе, salutem & orationes. Valde timeo ne occupatissimis auribus vestris,crebris interpellationibus meis præsumptuosius me ingerendo molestus fiam. Sed quid faciam? Si vos offendere timeo sæpius ad vos scriptitando, quanto magis deum, cui vtique magis timoris debeo, timendum est mihi ne offendam non interpellando pro misero? Alias autem indulgeat mihi benignitas vestra, quia non possum non misereri illius miseri, pro quo iam en & altera vice importunus forsitan precator accessi, Humberti videlicet mendici & pauperis, & hoc facti de diuite, quod est infœlicius. Non possum non compati viduæ & orphanis, sed viuo orbatis patre, quod est miserabilius. Gratias ago vobis pro gratia quam de hac re in oculis vestris inuenire merui, & quòd ipsius Humberti pro se dignanter acquieuistis veram suscipere defensionem, & quòd falsam aduersus ipsum iustissimè repulistis accusationem. Illud autem quod ad consummandum pietatis opus, reddendam vxori & liberis eius suam hæreditatem benignissimè disposueratis, satis mirari non possum quid impedierit, vt tam pium verbum vestrum necdum factum consecutum sit. Et quidem in aliis principibus siquando verbum leuitatis, aut etiam falsitatis deprehendimus, nec nouum nec mirum reputamus.

A reputamus. At vero apud comitem Theobaldum: est,& non: nequaquam omnino patienter audimus: cui vt dicitur,simpliciter dicere, iurare est: & leue mendacium, graue periurium imputatur. Inter plurima quippe virtutum insignia quę vestram plurimum nobilitant dignitatem, & vestrum per orbem clarum reddunt & celebre nomen: præcipue laudatur in vobis veritatis constantia. Quis ergo suo vel hortatu vel consilio tantum robur firmissimi pectoris vestri eneruare tẽtauit? Quis inquam veritatis in vobis tam sanctum, tam eximium,tam omnibus imitabile principibus propositum euellere sua fraude conatus est? Fallaciter non veraciter vos diligit: fraudulenter & non fideliter vobis consulit: qui tam gloriosam de veritate famam vestram obnubilare sua cupiditate contendit: dum verbum quod os vestrum locutum est: & verbum deo placitum: vobis dignum,pie iustum: & iuste piũ: euacuare nescio qua malitia,nocendo pauperi satagit. Obsecro vos per misericordiam dei vt eandem vos consequamini: cauete ne superbiat impius vnde incenditur pauper: & hoc potius agite,quatinus promissionis vestræ veritas compleatur: qua primum quidem domino Norberto: deinde etiam nobis pollicitus estis restituturum vos Humberti hæreditatem eius & vxori & filiis. Valete.

Ad eundem, Epistola XXXIX.

B Vm multa mihi vestræ erga me dignationis indicia præbeatis, hoc me maxime toto vobis affectu dilectionis astringit: quòd cum sciam me vestram iam pro multis ausum fuisse interpellare dignitatem: in nullo tamen repulsum me memini. Hinc non immerito factus fidentior: rursum pro canonicis de Larzicurte non dubius precator accedo. Non quidem pro ipsorum iure nunc precor: intantum quippe de vestra iustitia & legalitate confidens, vt nec hosti vestro in vestra curia placitanti de suo iure timendum esse existimem. Sed hoc est quod pro ipsis & cum ipsis omni qua possum absens supplicatione deposco: & quod eis omnino esse cognoui necessarium vt videlicet ad vestræ serenitatis vultum, solito illis clementiorẽ atque promptiorem indulgeatis accessum, quatinus vicini eorum religioni debitam discant exhibere reuerentiam: cum vos eis beneuolum esse cognouerint. Et si quis forte militũ seu ministrorum vestrorum res illorum iniuste contingere, aut quietem quam in deo habere dicunt,infestare in aliquo tentauerit: pro certo se sciat vestram sibi ob hanc rem gratiam grauissime redditurum insensam. Item aliud est quod supplex exoro. Nuper forte per Barrum transeunti occurrit mihi mulier satis miseranda: anima quippe eius in amaritudine erat: & mea super suis doloribus commouit viscera, satisq; egit suis precibus ac lachrymis quatinus pro ipsa apud vos intercedere deberem. Ipsa est vxor Belini illius hominis vestri: in quem dudum iuxta malum quod ipse commiserat: multa & grauia reddidistis. Facite cum ea misericordiam,vt & vos apud deum eam inueniatis. Et quia semel cœpi: loquar adhuc cum domino meo. In manu Barrensis præpositi dudum facto duello: qui victus fuit,statim ex vestra iussione oculos amisit. Insuper quoque quasi parua hæc mala essent,q; & victus,& oculis orbatus fuerat: res ei omnes suæ à ministris vestris,sicut ipse conqueritur,ablatæ sunt. Iustum est, si vobis placet: vt ei vestra pietate restituatur vnde misera eius vita possit vtcunque sustentari. Sed & filiis eius innocentibus patris iniquitas non debet imputari: quo minus si qua sunt paterna hæreditent ædificia. In fine volumus vos sanctos episcopos qui pro his quæ ad deum pertinent,in vestra ciuitate conuenerunt: omni habere acceptione dignos. Sed & ipsi legato qui vos vestramque ciuitatem tanti celebratione concilij voluit honorare: per omnia quantum in vobis est, deuotus & obediens assistatis: roborare & confirmare bona quæq; ab eo iussa & instituta curetis. Nostrum quoque ac vestrum pariter episcopum,id est Lingonensem, abundantiori vt decet honore susciptatis: & de casamento quod tenetis, homagium quod debetis,reuerenter ei & humiliter offeratis. Valete.

C

D

Ad eundem. Epistola XL.

Vo vobis commendamus in homine isto quem videtis: paupertatem & religionem: vt si vni non compatimini,alterum in eo reuereamini: quo nullatenus id ei negare possitis, propter quod vos cũ tanto labore de longe requirere curauit. Itaque & si nõ propter ipsum,certe propter vos ei succurrite: quia quãtum vos illi sua paupertas: tantum, imò amplius vobis illum necessarium facit sua æquè religiositas. Deniq; de multis quos iam eadem de causa ad vos misimus, nullum fuisse recolimus de quo magis deo placere sciamus: quàm si huic benefeceritis. Valete.

Ad eundem, Epistola XLI.

Timeo vos grauari in tam crebris scriptitationib⁹ nostris. Sed in hanc importunitatem vrget me Christi charitas: & amicorum necessitas. Hunc itaque & senem,vt videtis,& de domo,vt nos scimus religiosa ad vos missum: non remitti vacuum supplicamus: & insuper vt vestris literis ad aunculum vestrum regem iturum munire dignemini, rogamus. Vellem omnes seruos dei,si fieri posset,vestros fieri debitores, qui pro mãna iniquitatis quandoque vos reciperent in æterna tabernacula. Valete.

E

Ad Henricum Senonensem archiepiscopum.
Epistola XLII.

Domino venerabili Henrico Senonensium archiepiscopo, Frater. B. si quid potest peccatoris oratio. Placuit præstantiæ vestræ nouum aliquid à nobis dictatum requirere. Grauamur pondere dignitatis, sed dignationis munere gratulamur. Et blanditur petentis fauor: & petitionis terret exactio. Qui enim nos sumus vt scribamus episcopis? Sed rursum qui sumus,qui non obediamus episcopis? Vnde dare, inde & negare compellor quod postulor. Scribere tantę altitudini,supra me est: & eidem non obedire,contra me. Vtrobique periculum: sed in ea parte maius imminere videtur,si non obediero. Hac itaque exiens qua minus apparet: facio quod iubetis. Dat quippe ausum ipsius dignitatis dignanter iudulta familiaritas: & excusat præsumptionẽ authoritas imperãtis. Igitur ex quo regni cœlorũ claues deo authore vobis traditas suscepistis,ac iuxta ritum fortis illius mulieris manũ mittere cœpistis ad fortia, si qua vos aut egisse quæ non deberetis: aut pertulisse quæ nolletis audiuimus: & illa agentem doluimus: & condoluimus hæc patienti. Inter hæc autem ego recordabar illorum versiculorum: Qui descendunt mare in nauibus facientes operationem in aquis multis, ascendunt vsque ad cœlos,& descendũt vsque ab abyssos: anima eorum in malis tabescebat: turbati sunt & moti sunt sicut ebrius: & omnis sapientia eorum deuorata est. Et ideo non iudicabam vt assolet: magis quippe ad compassionem me prouocabat huiusce modi cogitatio. Si inquam,tentatio est cuiuscunque hominis vita super terram: quantis putatis periculis patet vita pontificis cui omniũ necesse est ferre tentationes? Si ego latens in cauerna: & quasi sub modio: non quidem lucens, sed fumigans,ventorum tamen impetus nec sic declinare sufficio: sed continuis tentationum variis⁹q; fatigatus impulsibus,instar vento agitatę arundinis,hac illac⁹q; circũferor: quid positus supra montem, positus supra candelabrum? Solus mihi seruandus: solus tamen ipse mihi sum scandalo: solus tædio, solus oneri atque periculo: ita vt propriæ gulæ & ventri,& oculo scandalizãti,frequẽter irasci oporteat. Quibus ergo molestiis angitur, quibus lacessitur iniuriis: cui etiã etsi propria cessent: nunq; tamen de alienis desunt foris pugnę,intus timores? Nuper autẽ nobis à vestris partibus flare cœpit aura secundior. Rumoribus siquidem recentioribus nunciata sunt de vobis solito lętiora: & non ex incerto famę,sed ore veridico venerabilis Meldensis episcopi. Interrogatus enim de esse vestro: vultu alacri,& tanq; bene fidens vnde requirebatur: puto,inquit,hominem ex hoc iam consiliis se subacturum Carnotẽsis episcopi. Hoc ab eo responsum tam lætus accepi: q; certus fui consilia viri fidelissima fore. In nullo melius poterat nobis cordis vestri propositum commendare: in nullo spem

Prou.31.c

Psal.106.c

F

darg

Universidad de Deusto
Biblioteca

G dare certiorem vestri profectus in domino. Secure (ni fallor) præfatis ambobus viris & vos & vestra credetis. Talibus vtē do consiliariis: bonam vobis seruabitis & famam & conscie tiam. Sic dei sacerdotem: sic tantę ciuitatis decet episcopū, Luc.x.6.d. puerilibus non agi secularibusve consiliis. Omnes iuxta domini præceptum etiam inimici diligantur: sed ad consiliū soli eligantur qui & prudentes esse videantur & benevoli. Absque prudentia & beneuolentia non esse perfecta consilia. Propterea dominus & imprudens discipuli & fratrū insi Mat.8.d dele consilium refutabat: respondens improuido: Non sapis quæ dei sunt: & maleuolis: Vos ascendite ad diem festum Ioan.7.e hunc: ego autem non ascendam. Nec istorum malitiæ, nec illius imprudentiæ se credendum putauit. Quærens denique cui se credere debeat: cui tuto sua committat dispensanda mysteria: & quasi difficile inueniens sub admiratione interrogat: Quis putas est fidelis seruus & prudens quem constiMat.24.d. Ioan.21.e tuit dominus super familiam suam? Quamobrem & Petro curam ouium crediturus: prius eius studuit probare benevolentiam, ter scisitans si se diligeret. Probauit & prudentiam, quando errantibus hominibus & putantibus ipsum esse quempiam ex prophetis, ille prudenter veritatem aduerMatt.16.c tens: deum potius prophetarum confessus est: Tu es (inquiens) Christus filius dei. Væ nostro generi ab imperfectione sua. Vix in multitudine hominum vnum reperias in vtraque gratia consummatum. Haud facile siquidem vel prudenti be H neuolentiam: vel fideli ineſſe sapientiam deprehendas. Sine numero autem sunt, quos vtriusque muneris expertes esse constiterit. Prudenter igitur cogitastis sacerdotale onus, episcopale opus, curamq; pastoralem digne non posse administrari sine consilio. Hinc ipsa castorum consiliorum mater prou.8.b sapientia de seipsa loquens: Ego sapientia (inquit) habito in consilio. Sed quali consilio? Nunquid in qualicunque? Et eruditis (ait) interſum cogitationibus. Sed & quòd infida con Prou.25.b silia declinanda sint, per os Salomonis taliter monet: Causam tuam tracta cum amico tuo: & secretum extraneo ne reueles. Pulchre quoque per alium quendam sapientem cum sine consilio nil agendum consulat: virorum tamen consilij Eccli.6.d. intuens paucitatem, ita loquitur: Multi sint tibi amici: vnus autem sit tibi consiliarius de mille. Vnus, inquit, de mille. Benignam ego non dubitauerim vobis esse diuinitatem, cui de tanta raritate inter mortales non vnum, sed duos, ipsosq; idoneos satis indulsit consiliarios, prouidos, beneuolos, & vt facile adsint comprouinciales: vt gratis, debitores iure subiectionis. Horum acquiescendo consiliis, nec præceps eritis in sententia, nec vehemens in vindicta. Non in corrigendis remissior, non seuerior in parcendis, non pusillanimis in expectandis. Nec superfluus in victu, nec notabilis in vestitu. Non citus ad promittendum, non ad reddendum tardus, I nec prodigus dator. Istorum consilium longe semper faciet à vobis malum tempori vetus, sed cupiditati nouum, simoniam, & matrem eius auaritiam, quæ est idolorum seruitus. Et, vt breui omnia sermone concludam, si his credideritis: in omnibus exemplo Apostoli honorificabitis ministerium veRom.11.b strum. Ministerium inquam, non dominium. Ipsum itaque honorificabitis, non vos. Nam qui quærit quæ sua sunt: se cupit honorari, non ministerium. Honorificabitis autem non cultu vestium, non equorum fastu, non amplis ædificiis: sed ornatis moribus, studiis spiritualibus, operibus bonis, q̄ multi aliter. Cernitur in nonnullis sacerdotibus vestium cultus plurimus: virtutum aut nullus aut exiguus. Quib⁹ ego si re1. Tim.2.c memorem illud apostolicum: Non in veste preciosa: vereor ne indigneutur: dum nimirum indignum ducant in se assumptam sententiam, quam prius in villiorem sexum & ordinem prolatam fuisse recognouerint. Quasi vero non eodem vtantur medici ferro secandis regibus, quo & popularibus hominibus: aut capiti fiat iniuria si ipsis forpicibus capilli excrescentes detondeantur: quibus & vnguium fuerint resecata superflua. Attamen si dedignantur pari cum mulierculis non quidem à me, sed ab Apostolo feriri sententia: dedignentur & cum ipsis eadē inuolui culpa. Despiciant iam textricū siue pellificū: & non propriis operibus gloriari. Horreant & murium rubricatas pelliculas, quas gulas vocant: manibus circūdare sacratis, & sacrantibus tremenda mysteria. Respuant & apponere pectori: quod decentius ornat gemma sapiētiæ. K Pudeat & collo circūtexere: quod honestius atque suauius Christi iugo submittitur. Non Christi stigmata sunt hæc, quæ isti martyrum exemplo circūferant in corpore suo. Muliebria potius esse noscuntur insignia: quæ vtique curiosius & sumptuosius ille sibi præparare consueuerunt: cogitantes nimirum quæ sunt mundi: quomodo placeant viris. Verum tu sacerdos dei altissimi, cui ex his placere gestis, mundo an deo? Si mundo, cur sacerdos? Si deo, cur qualis populus, talis & sacerdos? Nam si placere vis mundo: quid tibi prodest sacerIaco.4.d. dotium? Nec enim potes duobus dominis seruire. Qui autem vult amicus esse huius mundi: inimicus dei constituitur. Psal.52.b. Et propheta: Deus, inquit, dissipabit ossa eorū qui hominib⁹ placent, confusi sunt, quoniam deus spreuit eos. Et Apos Gala.1.b tolus: Si hominibus placerem, Christi seruus non essem. Voles itaque placere hominibus, deo non places. Si non places: nō placas. Cur ergo, vt dixi, sacerdos? Sin vero quod addidi, placere intendis non mundo sed deo, cur qualis populus, & sacerdos? Enimuero si sacerdos pastor est, & populus oues: dignum est vt in nullo appareat ouibus pastor dissimilis? Si instar mei qui ouis sum, pastor meus & ipse incuruus graditur. vultum gerens deorsum, & terram semper respiciens: & soli ventri mente ieiunus pabula quæritans: in quo discernimur? Vę, si venerit lupus, non erit qui præuideat, qui occurrat, qui eripiat. Decet ne pastorem more pecorum, sensibus incubare corporeis, hærere infimis, inhiare terrenis: & non L potius erectum stare vt hominem: cœlum mente suspicere: quæ sursum sunt & quærere & sapere: non quæ super terrā? Cęterum mihi indignatur si vel nutum facere audeā: iubetq; ori manum apponere: dicens monachum, qui non habeam iu dicare de episcopis. Vtinam & oculos mihi claudas, vt nec cernere possem quæ cōtradicere prohibes. Magna vero præsumptio si ouis cum sim, in ipsum pastorem meum lupas sæuissimas vanitatem & curiositatē irruere cernens infremuero, quo ad meum forte balatum cruentis bestiis à quopiam occurratur & succurratur perituro. Quid facient de me qui ouicula sum; quę & in ipsum pastorē tanta feritate insiliunt? Et quidem si non vult vt clamem pro se: nunquid non & pro me balare licebit? Sed etsi ego sileo, ne ponere videar in cœlum os meum: clamatur tamen in ecclesia: non in veste preciosa. Clamatur autem specialiter ad fœminas, vt erubescat 1. Ti.2.c. in se deprehendi episcopus, quod in fragiliori quoque sexu audierit reprehendi. An forte nulla timetur confusio: si ego solus submusitare desiero? Nunquid & si ego nō loquor, sua cuique non loquitur conscientia? Quid si alius audacior me non quidem de Apostolo vt ego, non de euāgelio, nō de propheta: non denique quippiam ecclesiasticum: sed illud tantū gentilitiū ingerat: Dicite pontifices, non quidem in sancto, sed freno, quid facit aurum? Quàm tolerabilius cernitur in M sancto, q̄ in freno. Hoc me etiam tacente: etsi non curia regum, tamen penuria pauperum clamat. Sileat licet fama: sed non fames. Fama quidem siler, quia non potest mūdus odisse vos. Nam quomodo arguet mundus peccatum, à quo potius laudatur peccator in desideriis animæ suæ: & iniquus benedicitur? Clamāt vero nudi, clamant famelici: conqueruntur & dicunt: Dicite pontifices, in freno quid facit aurum? Nun Psal.9.d quid aurum à freno repellit frigus siue esuriem? Nobis frigore & fame laborātibus quid conferunt tot mutatoria vel extensa in perticis: vel plicata in manticis? Nostrū est quod effunditis, nobis crudeliter subtrahitur quod inaniter expenditis. Et nos enim dei plasmatio: & nos sanguine Christi redempti sumus. Nos ergo fratres vestri. Videte quale sit de fraterna portione pascere oculos vestros. Vita nostra cedit vobis in superfluas copias. Nostris necessitatibus detrahitur, quicquid accedit vanitatibus vestris. Duo denique mala de vna prodeunt radice cupiditatis: dum & vos vanitando peritis, & nos spoliando perimitis. Iumēta gradiuntur onusta gemmis, & nostra non curatis crura nuda caligulis? Annuli, catenulę, tintinnabula, & clauatę quædam corrigiæ, multaq; talia tam speciosa coloribus, quàm ponderibus preciosa, mulorum dependent ceruicibus, fratrum autem lateribus nec semicinctia miserantes apponitis? Huc accedit quòd hęc omnia nec negociationis studio: nec proprio manuum exercitio

A citio vobis elaborastis: sed nec iure hæreditario possidetis:
Psal.82.e nisi forte & vos in corde vestro dixeritis: Hæreditate possideamus sanctuarium dei. Et hęc pauperes modo quidem coram deo tantum, cui corda loquuntur. Nec enim audent aperte causari aduersum vos: quibus interim pro sua vita necesse habent potius supplicare. Cęterum in futuro stabunt in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerunt: stāMatt.25.d te quippe pro eis patre orphanorum, & iudice viduarum. Ipsius enim tunc vox erit: Quandiu non feciſtis vni de his minimis meis, nec mihi feciſtis. Vos autem reuerendissime pater, vos inquam absit vt in talibus honorificandum putetis ministerium vestrum. Videtur quidem honorifica: sed oculo qui videt in facie, non qui videt in absconditо. Nam quę videntur in absconditо, nullis apparent fucata coloribus: spectabilia sunt tamen. Nullis condita saporibus, prædulcia sunt tamen. Nullis eleuata culminibus, excelsa tamen. Castitas, charitas, humilitas: nullius quidem coloris sunt, sed non nullius decoris. Nec mediocris decoris: qui diuinos quoque delectare possit aspectus. Quid castitate decorius: quæ mūdum de immundo conceptum semine, de hoste domesticum, angelum denique de homine facit? Differunt quidem inter se homo pudicus & angelus: sed fœlicitate, non virtute. Sed etsi illius castitas fœlicior: huius tamē fortior esse cognoscitur. B Sola est castitas quæ in hoc mortalitatis & loco & tempore statum quendam immortalis glorię repręsentat. Sola inter nuptiarum solennia: morem beatæ illius vendicat regionis in qua neque nubunt, neque nubuntur: præbens quodammodo terris, cœlestis iam illius conuersationis experientiam. Vas interim fragile quod portamus, in quo & crebro pericli tamur: tenet castitas, vt monet Apostolus, in sanctificationē, & instar odoriferi balsami quo condita cadauera incorrupta seruantur: sensus ipsa & artus continet & constringit: ne Iorl.1.d. dissoluantur ociis, ne corrumpantur desideriis, ne carnis voluptatibus computrescant: quemadmodum legitur de quibusdam, quia computruerunt vt iumēta in stercore suo. Hoc itaque tantæ pulchritudinis ornamentum, digne dixerim sacerdotium honorare, quod dilectum deo & hominibus faciat sacerdotem, cuius quippe memoria non in carnis successione, sed in spirituali benedictione sit: reddatq; similem in gloria sanctorum, in hac licet adhuc regione dissimilitudinis constitutum. Verum quantalibet venustate sui castitas eminere appareat, sine charitate tamē nec precium habet nec
1. Cor. 13.d meritum. Nec mirum. Quod enim absque illa bonum suscipitur? Fides? Sed nec si montes transferat. Scientia? Sed ne illa quidem quæ lingua loquitur angelorum. Martyrium? Nec
Ibidem si tradidero, inquit, corpus meum ita vt ardeam. Nec absque illa quodlibet bonum suscipitur: nec cum illa quālibet exiC guum respuitur. Castitas sine charitate lampas est sine oleo. Subtrahe oleum, lampas non lucet. Tolle charitatem, castiSap. 4.d. tas non placet. Sed ô quàm pulchra est (vt sapiens clamat) casta generatio cum charitate? Cum illa inquam charitate
1. Ti. 1. d. quam describit Apostolus, de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta. Porro puritas cordis in duobus cōsistit: in quærenda gloria dei, & vtilitate proximi: vt in omnibus videlicet actis suis vel dictis nihil suum quærat episcopus: sed tantum aut dei honorem, aut salutem proximorum, aut vtrunque. Hoc enim agens implebit, non solum pontificis officium, sed & etymologiam nominis: pontem vtique seipsum faciens inter deum & proximum. Pertingit pons iste vsque ad deum ea fiducia qua non suam, sed illius gloriā quærit. Pertingit vsque ad proximum illa pietate qua & ipsi non sibi prodesse desiderat. Offert deo bonus mediator preces & vota populorum, reportans illis à deo benedictionem & gratiam. Supplicat maiestati pro excessibus delinquentium: viu dicat in peccantes iniuriam dei. Ingratis improperat beneficia pietatis, contemnentibus potentię seueritatem insinuat. Vtrisque tamen nihilominus placare studet indignantis furorem: nunc quidem hominum obtendens infirmitatem: nūc diuinæ magnitudinem pietatis. Denique siue excedat deo, siue sobrius sit nobis, aut deo semper quantum in ipso est placere gestit, aut præstare nobis: non quod sibi omnino vtile est quærens, sed quod multis. Fidelis pontifex, qui bona quęliber per manus suas transeuntia, siue diuina beneficia ad homines, siue hominum vota ad deum, columbino intuens oculo, nihil sibi retentat ex omnibus. Nec populi requirit datū, sed lucrum, nec dei gloriam vsurpat sibi. Acceptum talētum non ligat in sudario, sed partitur numulariis, à quibus & v- Cant. 3.a. suras recipit non sibi, sed domino. Non habet foueam vt vulpes, non tanquam volucres nidum, non loculos quomodo ludas: non denique (sicut nec Maria) locum in diuersorio. Imitatur profectò illum qui nō habebat vbi reclinaret caput: factus impręsentiarum tanquam vas perditum: quandoq; proculdubio futurum vas in honorem: & non in contumeliam. Denique perdit animam suam in hoc mundo, vt in vitam æternam custodiat eam. Hoc tanto puritatis intimę bono gloriari non potest veraciter, nisi qui extinsecas gloriolas perfecte respuerit. Nec enim pure valet dei vel proximi quærere lucra, qui propria non contempserit. Is tantum puritatis interioris gloria non fraudatur, qui dicere potest cum domino: Si ego quæro gloriam meam, gloria mea nihil est. Et Ioan.8.f. cum Apostolo. Mihi viuere Christus est & mori lucrum: Et Philip.1.c. cum propheta. Obliuioni datus sum tāquam mortuus à corPsal.30.d. de, id est à propria voluntate. Bona obliuio, si te ipsum nescias vt proximo prosis. Bene autem mortuus à corde, si iam non tibi viuere studeas: sed ei qui pro te mortuus est. Bene mortuus est à corde qui dicit: Viuo autem iam non ego. Sed Gala.2.d si mortuus à se, non tamen à Christo. Sequitur enim. Viuit E vero in me Christus. Mortem hanc quæ fit à corde, infert Cantic.4.c charitas: de qua loquitur sponsa in Canticis: Vulnerata charitate ego sum. Fortis quippe est vt mors dilectio: & mortē Canti.ul.b in nobis non vitam occidit. Vnde & audaciter minatur: O Osee.13.d. mors, ero mors tua. Peccatum extinguit, quod animæ vitam expulerat, animamq; restituit innocentiæ. Verum si pręualet morti charitas, ita vt illam in congressu perimere possit: cur dicitur fortis vt mors: & nō potius morte fortior? An forte quia & ipsa est mors, & seipsa fortior esse non potest? Bona mors non vitæ, sed mortis. Bona mors, & nequaquam abhorrenda, quæ vitam etsi adimit, non perimit. Adimit quidem, sed ad tempus, restituendam in tempore, duraturam sine tempore. Denique mortui estis, inquit, & vita vestra absconditа Colos.3.a est cum Christo in deo. Cum autem Christus apparuerit vita vestra: tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria. Libenter igitur carebo ad tempus, vt in æternum possideam. Et ista sufficiant pro eo quod scriptum est: Charitas de corde puro. Sa 1. Tim.1.a. ne in tanta obliuione sui necesse est cor bene esse conscium sibi, quo se in lucra securius foris extendat, cum securā intra se reliquerit conscientiam. Quid enim prodest homini si vMatth.1. niuersum mundum lucretur, animæ autem suæ detrimentum patiatur? Sed & ordinis exigit ratio, vt qui ad sui mensuram proximum iubetur diligere, prius seipsum diligere horit. Itaque duo sunt præcipue quæ bonam reddunt conscientiam, pœnitere de malis, & abstinere à malis, hoc est (vt verbis loF quar beati Gregorij) & commissa flere, & flenda non committere. Horum neutrum solum sufficit. Nam si primum absque secundo sufficeret, frustra & Dauid hortaretur dicens: Declina à malo. Et Esaias: Quiescite agere peruersè: & deus Psal.36.c. ipse ad Cain, Peccasti, quiesce. Rursum si secundū per se post Esa.1.c. peccatum bonam sufficit restaurare conscientiam, sine causa clamat pœnitens in psalmo, Beati quorum remissæ sunt iniPsalm.31.a quitates, & cætera. Et illud, Vide humilitatem meam & labo & 118.u rem meum, & dimitte omnia delicta mea. Et in oratione dominica, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus Luc.11.a debitoribus nostris. Vtriusque virtutis bene cōscius animus secure iā seipsum deserat, & quodāmodo perdat, vt aliquos lucrifaciat. Cum infirmantibus infirmetur, vratur cum scandalizatis: fiat etiam (si oporteat) Iudæis Iudæus, nihil'q; formidet cum tali conscientia, exemplo Hieremiæ & Ezechie- Hier.42.b. lis, in Aegyptum, vel in Chaldæam cum transgressoribus ca 4.Re.24.b ptiuari, & cum sancto Iob frater fieri draconū, & socius struIob.30.d thionū, cum Moyse quoq; (quod grauius est) deleri de libro Exo.32.g dei, & cum Paulo anathema esse à Christo pro fratribus non Roma.9.a timeat cum huiusmodi conscientia. Ipsam denique si necesse est intrare gehennam securus medias penetrans flammas læta decantet conscientia, Et si ambulauero in medio vmbræ Psal.22.d mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es. Comparemus, si placet, thesauros regum, & fastigia regnorum cum huiusmodi

Universidad de Deusto
Biblioteca

G iusmodi fiducia. Nonne cuncta horum fœlicitas, præ tanti boni diuitiis, miseria reputabitur? Et hanc fiduciam operatur charitas de corde puro & conscientia bona. Iam vero quod restat de fide non ficta: & item quod ex alio loco in mentem venit: fides sine operibus mortua est: duo ista mittunt nos ad quandam fidei trifariam diuisionem: vt dicatur fides mortua, ficta, probata. Et mortuam quidem Apostolus distinxit eam esse quæ sine operibus est, id est quæ non operatur ex dilectione quasi non habẽs animam ipsam dilectionem, qua vegetetur & moueatur ad opera. Fictam autem ego arbitror illam vocari fidem, quæ suscepta quidem ex charitate, vita moueri inchoat ad bene operandum, sed non perseuerans deficit & moritur tanquam abortiua. Eo vtique sensu fictam dixerim nominatam, quo vasa figuli vocamus fictilia: non quia videlicet vtilia nõ sint quandiu durant: sed quia fragilia cum sint, diu minime durant. De hac fidei fictione puto illos notari in euangelio qui ad tempus credunt: & in tempore tentationis recedunt. Interroga eos qui dicunt charitatem à quo semel accipitur, nequaquam vltra recedere.

Iaco.2.d.

Luc.8.a

H Ait veritas de quibusdam: Et hi radices non habent: quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. Vnde & quo recedunt? Vtique à fide in infidelitatem. Item quero: Poterant ne in illa fide saluari, an non poterant? Si nõ poterant, quæ iniuria saluatori: quæve tẽtatori lætitia, quòd hinc recedant vbi salus non sit? Siquidem nec saluator zelatur nisi salutem: nec malignus inuidet nisi saluti. Si autem poterant, quomodo aut sine charitate sunt quandiu in illa fide sunt: cum sine charitate salus esse non possit: aut deserentes fidem, non etiam deserunt charitatem, cum charitas & infidelitas simul esse non possint? Recedunt ergo quidam à fide: quia veritas asserit. Consequenter & à salute: quia saluator redarguit. Inde nos colligimus q̃ & à charitate, sine qua salus esse non potuit. Et hi, inquit, radicem non habent. Nec negat eos habere bonum: sed in bono potius radicatos non esse causatur. Denique sequitur & ait: Quia ad tempus credunt. Bonum est, sed vtinam duraturum. Non enim qui cœperit, sed qui perseueraueit vsque in finem hic saluus erit. Non autem durant, quoniam in tempore tentationis recedunt. Beati si interim rapti fuissent antequã malitia mutaret corda eorum. Nunc vero væ prægnantibus & lactantibus in illis diebus, teneros vtique fœtus gestantibus, & de vita recenti facile in periculis exturbandos. Tales sunt animæ parua adhuc & teneram habentes charitatem: & ob hoc earum fidẽ viuam, sed fictam necesse est in tentatione deficere. Vasa figuli, ait, probat fornax: & homines iustos tentatio: illos videlicet qui ex fide viuunt. Iustus nempe ex fide viuit: sed ex fide qua viuat. Neque enim quæ mortua est, vitam dare potest. Dæmonum fides nõ adducitur in examinationem, vacua quippe charitate mortua est. Credunt quidem & contremiscunt, sed timor non est in charitate. Proinde in labore hominum non sunt: & cum hominibus non flagellantur: non quòd extincte fidei nulla iam debeatur probatio, sed reprobatio. Solam vtique iusto & fidem, id est viuorum viuam, fornax tentationum suscipit examinandam. Sed non omniũ iustitia manet in seculum seculi: quoniam sunt qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. Qualis sit cuiuscunque fides: tribulatio probat. Si cuius deficit (deficit enim cum in charitate nõ perseuerat) ficta esse dignoscitur. Si cuius perseuerat, probata & perfecta censetur. Liquet ex his satis (vt arbitror) non omnes qui habuerint charitatẽ, habere & perseuerantiam in charitate. Alioquin frustra commoneret discipulos dominus: Manete, inquiens, in dilectione mea. Aut enim si necdum diligebant, non debuerat dicere, manete: sed estote in dilectione mea: aut si iam diligebant, necesse non erat moneri de perseuerãtia, qua secundum istos priuari non poterant. Curet igitur seruus bonus & fidelis fide seruare non ficta charitatem de corde puro & conscientia bona: pluris æstimans animę vitam, quàm corporis: minus horrens carnis mortem quàm fidei. Iam de tribus quæ superius proposuimus sola (ni fallor) tractãda restat humilitas. Hęc duabus præmissis virtutibus intantum est necessaria: vt absque ista ille nec esse virtutes videãtur. Nempe vt castitas seu charitas detur, humilitas meretur: quoniam humilibus deus dat gratiam. Seruat acceptas: quia non requiescit spiritus domini nisi super quietum & humilem. Seruatas consummat: nam virtus in infirmitate, hoc est in humilitate perficitur. Inimicã omnis gratiæ omnisq; initium peccati debellat superbiã: & tam à se q̃ à cæteris virtutibus, superbam illius propulsat tyrannidem. Siquidem cum ex aliis quibusq; bonis viriũ magis suarum capere soleat incrementum superbia: sola hæc omnium propugnaculum quoddam turrisq; virtutum, eius fortiter resistit malitiæ: obuiat præsumptioni. Sola denique est de qua omnium plena virtutum Maria gloriandum esse putauit. Audito quippe ab angelo: Aue gratia plena, quasi solã ex ipsa plenitudine humilitatem in se recognoscceret, solam rependisse ac respondisse memoratur in gratiam: Respexit, inquiens, deus humilitatem ancillę suæ. Quid deinde author & dator virtutum Christus in quo omnes thesauri sapientiæ & scientiæ sunt absconditi, in quo omnis quoque plenitudo diuinitatis habitat corporaliter: nonne tamen & ipse de humilitate, tanq̃ summa suæ doctrinæ suarumq; virtutum gloriatus est? Discite (ait) à me nõ q̃ fortis, aut castus, aut prudẽs, aut aliquid eiusmodi: sed quia mitis sum, & humilis corde. A me, inquit, discite. Non ad doctrinam patriarcharũ, nõ ad prophetarum libros ego vos mitto: sed me vobis exẽplũ, me formam humilitatis exhibeo. Inuiderunt mihi altitudinẽ quam habeo apud patrem angelus & fœmina: ille potentiæ: illa scientiæ. Vos aũt emulamini charismata meliora, discentes à me quia mitis sum, & humilis corde. Commodũ reor indagare aliqd & de superbia: quatin? ex opposito sibi vitio virtutis decor manifestior appareat. Superbia est appetitus propriæ excellentiæ. Hæc in species duas diuiditur: in cęcã, & vanam superbiam. Quę quidem & aliis nominibus appellari possunt: contumacia, & vanitas: quarum prior intelligentiæ: posterior voluntatis vitium est. Nam ex illa rationis fallitur oculus, & ex ista voluntatis malæ appetitus afficitur. Quod melius ex singularum diffinitionibus demõstrabim?. Cæca superbia seu contumacia, est vitium quo se existimans aliquis vel esse bonum quod non est, vel à se esse quod est: in se, non in domino gloriatur. Vana superbia seu vanitas est vitium quo quis tã de eo quod est q̃ de eo quod nõ est, suis magis q̃ dei laudibus delectatur. His ita præmissis aptemus iam contraria humilitati, singula singulis opponentes. Humilitas est contemptus proprię excellentię. Contemptus opponitur appetitui. Duabus quoque superbiæ speciebus duæ nihilominus humilitatis opponuntur. Contra cæcam, vt quis de se nouerit sentire humiliter. Contra vanam, nec consentire aliter sentientibus. Nẽpe qui de seipso sentire humiliter nouit: in neutro ipsius de se iudicium falli potest: videlicet vt aut mai? aliquid putet se esse q̃ sit: aut à se esse quod sit. Et ideo patienter carẽs quod sibi nouit deesse: humiliter de eo quod certus est adesse, non in se, sed in domino gloriatur. Porro aduersus hoc vt de se altius se aliquid sentiat, solet ne insolescat verus humilis illud sibi iugi meditatione reuoluere: Nõ alta sapientes, sed humilibus consentientes. Et illud: Nõ ambulaui in magnis, neque in mirabilibus super me. Si nõ humiliter sentiebã, sed exaltaui animam meam. Et item: Qui se putat aliquid esse, cum nihil sit: ipse se seducit. Contra hoc autem vt à se sentiat esse quod se sentit esse, solicite seipsum interrogat: Quid habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? Item qui humanas laudes consueuit perfectè contemnere, cum se laudari percipit de eo quod in se nouit non esse, nullatenus acquiescens illud sibi commemorat: Qui te beatificant, in errorem te mittunt. Sed & illius nihilominus versiculi recordatur: Verumtamen vani filij hominum, mendaces filij hominum in statheris: vt decipiant ipsi de vanitate in ipsum. Proinde solicite studet imitari Apostolum ita de se loquentem: Parco autem, ne quis me existimet supra id quod videt in me, aut audit aliquid ex me. Cum vero laudari se comperit de bono quod se forte habere cognoscit: nihilominus quantum in se est scuto veritatis curat à se iaculum fauoris repellere, dans gloriam deo, & dicens: Gratia dei sum id quod sum. Et propulsans à se omnem suspicionem, ait domino: Non nobis domine non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Metuit nimirum si aliter egerit, ne forte audiat ab ipso: Recepisti mercedem tuam. Et iterum.

Ecclı.27.a
Roma.1.b.
Abac.2.a

Ioan.15.b.

Ibidem.
Matt.10.c

Esa.ulti.a
2.Cor.12.c

Luc.1.c

Ibidem

Mat.11.d

Rom.12.c.
Psal. 130.a
Gal.6.a

1.Cor.4.d.

Esa.3.b
Psal.61.c

2.Cor.12.b

Psal.113.b

Mat.6.a.

A iterum. Gloriam abinuicem quæritis: & gloriam quæ à solo deo, non vultis. Refugiens ergo & de hoc ad consilium Apostoli probat ipse opus suum, vt sic habeat in semetipso gloriam, & non in altero. Fidelis suimet custos, qui sibi oleum fauoris sine fraude reseruet, ne in aduentu sponsi lampas cõ scientiæ vacua extinguatur. Non in altero inquam. Nec enim tutum arbitratur labiis hominum committere gloriam suã: arce vtique sine claue & sine sera, nullíq; omnino clausę nocere volenti. Non tutum plane, sed stultum, ibi thesaurum tuum recondere: vnde non valeas resumere cum volueris. Si ponis in os meum: iam non in tua, sed in mea potestate est: cũ vtique pro meo libitu vel laudare te possim, vel derogare tibi. Sanum vas & inconcussum conscientia: & secretis seruandis idoneum: nullis patens insidiis, nulli violentiæ cedens: nulli quippe oculo vel manui accessibilis, excepto duntaxat spiritu qui scrutatur etiam alta dei. Quicquid in ea reposuero, securus sum quia non perdam: seruabit viuo, defuncto restituet. Nam quocunque vado ego, ipsa it mecum: secum ferens depositum quod seruandum acceperit. Adest viuo, mortuum sequitur: vbi mihi vel gloria vel confusio inseparabilis pro qualitate depositi. Beati qui in veritate dicere possunt: Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ. Non potest dicere nisi humilis, qui iuxta vulgare & oculos campi metuere: & siluarum aures soleat semper habere suspectas. Beatus nempe homo qui semper est pauidus. Non potest dicere arrogans & præsumptor: qui seipsum impudenter ostentans passim & vbique tanquam per campũ incedens, totus fertur in gloriam. Gloriatur etiam cum malefecerit: & exultat in rebus pessimis. Aestimat se non videri, dum plures habeat imitatores, quàm reprehensores, cæcus dux cæcorũ. Sed habet hic campus oculos, sanctorum proculdubio angelorum, quos semper offendere solet indisciplinata conuersatio. Non dicet hypocrita, gloria mea est testimonium conscientiæ meę: quia etsi iudicantium secundum faciem, verbo, vultu, habitúve simulatorio eludat opinioni: sed non eius qui scrutatur renes & corda fallit vel euadit iudicium. Siquidem deus non irridetur. Timeat ergo & iste nemoris aurem. Lingua licet manuq; cessantibus, auri tamen vbiq; præsenti de quacunque sylua latebrosę duplicitatis & spinosę callidi tatis, tacentis & quiescentis cor loquitur, cogitatio confitetur. Prauum est cor hominis & imperscrutabile: ita vt nemo sciat quæ sunt in homine nisi spiritus hominis qui in eo est: sed nec ipse plene. Nam cum Apostolus diceret: Mihi p minimo est vt à vobis iudicer, aut ab humano die: adiecit, sed nec ego meipsum iudico. Quare? Quoniam non possum, ait, ratam vel ipse de me proferre sententiam. Ego enim nihil mihi conscius sum: non tamen in hoc iustificatus sum. Nõ ex

C toto credo me vel ipsi conscientiæ meæ, quippe cum ne ipsa quidem queat me comprehẽdere totum. Nec potest iudicare de toto qui totum non audit. Qui autem iudicat me, dominus est. Dominus, inquit, cuius vtique scientiam non effugit: sententiam non subterfugit etiam quod propriam latet conscientiam. Audit deus in corde cogitantis, quod non audit vel ipse qui cogitat. Aderat auris prophetæ absentis ori furtiuè poscentis pecuniam: & ego quantumlibet in occulto lædere cogitans, aut proximum nequiter, aut turpiter meipsum non verear aurem nusquam absentem? Tremẽda prorsus auris & reuerenda, cui non cessat quies: non tacet silẽtiũ. Denique ait. Auferte malum cogitationum vestrarũ ab oculis meis. Sed quid est quod dicit, ab oculis meis? An & nostra deus non solum audit: sed & videt arcana? Quales oculi qui contemplantur cogitationes? Non sunt colorate vt videantur: sicut nec sonant vt audiantur. Solent sentiri à cogitante, non audiri ab auscultante: non à contemplante videri. Meritotamen dominus scit cogitationes hominum quoniam vanę sunt. Cur enim nesciret, quas & audit & videt? His præcipue duobus sensibus, id est visui & auditui nemo fidem putat esse negandam. Hoc nos scire constanter astruimus: quod vidimus & audiuimus. Merito itaque non erat opus domino Iesu vt quis testimonium perhiberet de homine. Ipse nimirũ sciebat quæ essent in homine. Quid cogitatis (ait) mala in cordibus vestris? Respondebat non sermonibus, sed cogitationibus. Audiebat non loquentes: videbat non apparentes.

Ioan.5.g.
Gala. 6.d.

1.Cor.1.c

B

Prou.28.c

1.Cor.4.d.

Esa.1.c.

Matt.9.d.

Contremisco totus tuam domine Iesu quantillo possum intuitu consideranis maiestatem, præsertim cum recordor in quantis ipsius aliquando contemptor extiterim. Sed & nunc cum iã à facie maiestatis fugi ad genua pietatis, quid amplius facio? Vereor ne qui aliquando contrarius extiti maiestati: & nunc ingratus pietati inueniar. Quid enim si cessant manus, & non cesset pectus? Quid si os iam silet: necdũ cor quiescit? Si singuli illiciti motus animi mei singula sunt quædam in te deus conuitia, vtputa iracundiæ motus in mansuetudinem, inuidiæ in charitatem, in frugalitatem luxuriæ, turpitudinis in castitatem: & innumera his similia quæ de cœnoso lacu prurientis pectoris mei etiam nunc incessanter ebulliunt inundantes & impingentes in serenitatem præfulgentis vultus tui: quid magnum feci solos cohibere artus, actus corrigere? Si has atque huiusmodi, quas foris licet vacans, intus actitare non cesso iniquitates obseruaueris, ô domine quis sustinebit? An forte iã non ago illa, sed patior? Aguntur quidẽ in me, sed à me non aguntur si non consentio. Sane si mei non fuerint dominata, tunc immaculatus ero: & immaculatus coram eo, si non solum caruero, sed & si obseruauero me ab iniquitate mea. Mea dixerim: non quia facio, sed quia sustineo. Corpus gesto mortis, carnem q̃ peccati: sufficit interim mihi si non regnet peccatũ in meo mortali corpore. Sic corpus crimini nõ reputatur, nec quod habitat in eo peccatum: D si tamen non delector: si tamen non exhibeo membra mea arma iniquitati. Pro hac orabit ô misericors quiuis etiam sanctus in tempore opportuno: supplex nimirum q̃ malum sentiat: & nihilominus sanctus dum non consentiat. Supplex pro periculo, sanctus pro virtute. Sanctus plane atque beatus, qui condelectatus legi secundum interiorem hominem de malo quod ita inesse corpori sentit, vt nisi pariter cum corpore carere non possit merito sese consolatur, & ait: Iam non ego operor illud: sed quod habitat in me peccatum. Verũtamen delicta quis intelligit? Nam si possem dicere cum Paulo, quod quidem longe est à me: Nihil mihi conscius sum: non tamẽ in hoc esse iustificatũ oporteret me gloriari. Non enim qui sepipsum commendat, ille probatus est: sed quem deus commendat. Si applauserit mihi iustitiam humanus dies: pro minimo habeo, quia ille lucet tantum in facie. Homo enim videt in facie: deus autem intuetur cor. Propter hoc Hieremias non satis popularibus sententiis velut quibusdam humani diei radiis mouebatur: sed fidẽter loquebatur deo: Diem hominis non concupiui, tu scis. Si meus mihi arriserit dies: neq; meipsum, inquit, iudico: quia nec ipse me satis intelligo. Solus merito constitutus est iudex viuorum & mortuorum, qui finxit sigillatim corda vniuersorũ, & intelligit omnia opera eorũ.

Roma.7.e

1.Cor.4.a.

Iaco.4.b.

Psal.142.d

Hier.17.b

Solum attendo iudicem, quem & solum iustificatorẽ agnosco. Pater dedit ei iudiciũ facere: quia filius hominis est. Nõ vsurpo mihi vel super me seruus filij potestatem: nec me annumero illis de quibus ita conqueri solet: Tulerũt homines à me iudiciũ. Pater nõ iudicat quẽquam, sed omne iudiciũ dedit filio. Et ego mihi præsumã quod nec ipse pater sibi assumit? Velim nolim ipsi me astare necesse est: ipsi horum quæ gesserim in corpore, reddere rationem, cui nec verbum præteruolat, nec subterfugit cogitatio. Sub tam equo libratore meritorum: sub tam intimo secretorum inspectore: quis gloriabitur castum se habere cor? Sola profecto quæ non solet gloriari: non nouit præsumere: contendere nõ consueuit: gratiam inuentura est in oculis pietatis humilitas. Deus nãque superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Non contendit iudicio, nec prætendit iustitiam qui vere humilis est: sed dicit: Non intres in iudicium cum seruo tuo domine. Recusat iudicium, & postulat misericordiam: facilius sibi veniam impetrare posse, q̃ iustitiam vendicare confidens. Nouit naturam diuinam naturaliter piam: quæ nostram nequaq̃ humilitatem abhorreat. Non despicit illa maiestas cor contritum & humiliatũ in nostro genere, quæ corpus ex eo humilitatis assumere nõ dedignata est. Nescio quo pacto familiari? semper humilitati propinquare solet diuinitas. Denique illa se induit: vt appareret hominibus. Substantiam, formam habitumq; gestauit humilem: ipsius nobis commendans virtutis excellentiam: quam speciali sui voluerit honorare præsentia.

Vobis autem dilectissime, vobis præcipue tãto magis arbitror

Universidad de Deusto
Biblioteca

G bitror hanc esse necessariam: quanto maior noscitur materia suppetere superbiendi. Genus, ætas, scientia, cathedra: & qđ maius est, primatus prærogatiua: cui non essent insolentię tomes, elationis occasio? Quanquam esse possint & humilitatis. Meditantibus quidem honores blandiuntur, sed onera pensantibus tædio sunt atque formidini. Non autem omnes capiunt hoc verbum. Multi enim non tanta fiducia & alacritate currerent ad honores, si esse sentirent & onera. Grauari profecto metuerent, nec cum tanto labore & periculo quarumlibet affectarent infulas dignitatum. Nunc vero quia sola attenditur gloria & non pœna, purum esse clericum erubescitur in ecclesia, seq; viles æstimât & inglorios, qui quocunque eminentiori in loco non fuerint sublimati. Scholares pueri & impuberes adolescentuli ob sanguinis dignitatẽ promouentur ad ecclesiasticas dignitates, & de sub ferula transferuntur ad principandum presbyteris: lætiores interim q virgas euaserint, quàm q meruerint principatum: nec tam illis blanditur adeptum, q̃ adẽptum magisterium. Et hoc quidem in initio. Processu vero temporis paulatim insolescẽtes docti sunt in breui vendicare altaria, subditorum marsupia vacuare, magistris nimirum in hac disciplina vtẽtes idoneis, ambitione & auaritia. Verum quantauis industria tua tibi lucra conquirere cautulus videaris, quantalibet vigilantia rem possis seruare tuã: quantocunque studio regum tibi ac principum gratiam captare cures: dicimus tamẽ: Væ terræ, cuius
Eccli. 10.c
H rex est puer: & cuius principes mane comedũt. Nec dicimus quãcunque ætatem dei grãtiæ præmaturam, sicut nec seram: cum multos videamus iuniorum super senes intelligere, moribus antiquare dies, prẽuenire tempora meritis: & quod ętati deest, compensare virtutibus. Boni pueri, qui quod ætate videntur, esse studeant & malitia. Malitia, inq̃, sed non sensu:
1.Ti.4.c. quorũ iuxta admonitionẽ Apostoli, nemo cõtẽnat adolescẽtiam. Meliores bonę indolis adolescentes, inueteratis dierũ malorum. Puer centũ annorum maledictus est: & est è regione senectus venerabilis, non diuturna, neque numero annorũ computata. Bonus puer Samuel, qui loquenti deo promptus
1.Reg.3.b. aderat auditor, dicens: Loquere domine, quia audit seruus tuus. Ac si diceret: Paratus sum & non sum turbatus vt custo
Hier. 1. d. diam mãdata tua. Bonus & Hieremias qui ante sanctificatus q̃ natus, cum se excusaret de pueritia: nihilominus cõstitutus
Dani.13.f. est super gentes & super regna. Bonus quoque Daniel, cuius spiritum suscitauit deus vt conuinceret iniqua iudicia: & sanguinem innoxium liberaret. Denique cani sunt sensus hominis: & ętas senectutis vita immaculata. Sicubi huiuscemodi puer senex promotus inuenitur: opus dei est, his qui tales nõ sunt mirandum, non imitandum. Cæterum curritur in clero passim ab omni ætate & ordine à doctis pariter & indoctis ad ecclesiasticas curas: tanquam sine curis iam quisque victurus sit cum ad curas peruenerit. Nec mirũ de his qui necdum in semetipsis experti sunt. Videntes quippe illos qui iã
I proprios humeros cupitę sarcinę summiserunt, non solũ non gemere tanquam sub onere, sed insuper appetere plus onerari: non deterrentur periculis: qui cupiditate cæcati non vident: sed fauoribus amplius quos illis inuident, prouocantur. O infinita semper ambitio: & insatiabilis auaritia. Cum primos honorum gradus meruerint in ecclesia: meruerint autem vel vitæ merito vel pecunię, siue etiam carnis & sanguinis, quæ regnum dei non possidebunt, prerogatiua: non ideo corda quiescunt: duplici semper æstuãtia desiderio: quo vtique magis ac magis & dilatẽtur in plura, & ad celsiora subli mentur. Verbi gratia, cum factus quis fuerit in quacunq; ecclesia decanus: præpositus, archidiaconus, aut aliquid huiusmodi: non contentus vno in vna, plures sibi imo quotquot valet conquirere honores satagit tam in vna, q̃ in pluribus. Quibus tamen omnib⁹ si locus euenerit, libenter vnius præferet episcopi dignitatem. Sed nunquid sic satiabitur? Factus episcopus, archiepiscopus esse desiderat. Quo forte adepto: rursum nescio quid altius somnians, laboriosis itineribus & sumptuosis familiaritatibus Romanum statuit frequentare palatium quæstuosas sibi quasdam exinde comparans amicitias. Si lucri spiritualis gratia hęc faciũt: laudãdus est zelus: sed præsumptio corrigenda. Nõnulli cum ista non possint: vertunt se ad aliud ambiendi genus, in quo nihilominus ape-
K riunt eam quam habent dominandi libidinem. Nã cum prædideãt vrbibus valde populosis: & totas, vt ita dicam, patrias propriæ diœcesis ambitu circũcludant, occasione inuenta ex quocũq; veteri priuilegio, satis agunt vt & vicinas sibi subii ciant ciuitates: quatinus duæ quibus duo vix præsules sufficiebant, sub vno redigãtur antistite. Rogo quæ hæc tã odiosa præsumptio: quis hic tantus ardor dominandi super terrã: quæ principandi tam effrenis cupiditas? Certe cum primum tract⁹ es ad cathedrã, flebas, refugiebas: vim querebaris: multum à te & omnino supra te esse dicens: miserum clamitãs & indignum, qui non esses idoneus tam sancto ministerio, tantis non sufficeres curis. Quid igitur nunc verecunda depulsa formidine, sponte ambis ad ampliora: imo irreuerenti audacia: propriis non contentus, inuadis aliena? Cur hoc? Forte vt plures populos saluos? Sed in alienam messem tuã mittere falcem iniuriosum est. Vt tuæ præstes ecclesiæ? Sed ecclesiarum sponso non placet tale vnius incrementum, quod sit detrimentum alterius. Crudelis ambitio, & incredibilis si fidem oculi non astruerent. Vix tenent manus quin illud ad
Amos.1.d literam impleant quod legitur in propheta: Secuerunt præ-
L gnantes Galaad ad dilatandũ terminos suos. Vbi est illa ter-
Esa.1.b rifica comminatio: Væ qui coniũgitis domum ad domum, & agrum agro copulatis? Nunquid in his duntaxat exiguis væ istud metuẽdum est, non autem cum vrbes vrbibus, aut prouincię prouinciis continuantur? Imò etiã respondeant si volunt se imitari dominum Christum: facientes & ipsi vtraque vnum, adducentes & ipsi ex diuersis pascuis greges: vt fiat vnus pastor, & vnum ouile. Huius rei gratia non pigritantur crebro terere limina apostolorum, inuenturi & ibi, quod magis dolendum est, qui suæ faueant improbę voluntati: non q valde Romani curẽt quo fine res terminetur: sed quia valde diligũt munera, sequũtur retributiones. Nude nuda loquor, nec retego verenda, sed inuerecunda confuto. Vtinam priuatim & in cameris hæc fierent: vtinam soli viderimus & audierimus: vtinam nec loquentibus crederetur: vtinam nobis reliquerint moderni Noe vnde à nobis possent aliquatenus operiri. Nunc vero cernente orbe mundi fabulam soli tacebimus? Caput meum vndique conquassatum est, & ego sanguine circunquaque ebulliente, putauerim esse tegendum? Quicquid apposuero, cruentabitur, & maior erit confusio voluisse celare cum celari nequiuerit. Bona humilitas, quę & impręsentiarum ab huiusmodi mordacibus curis mentem facit esse quietã, & à minacibus pœnis in futuro securã reddit conscientiam. Hæc vestros pater animos ab horum omnium pestifera æmulatione compescat. Audite potius prophetam
Psal.36.d. taliter à talibus dehortantem: Noli, inquit, æmulari in mali-
M gnantibus: neque zelaueris facientes iniquitatem. Aemulari
2.Cor.10.c magis oportet Apostolum non gloriãtem in immensum, nec se vltra se extendentem: nec audentem se (vt ipse fatetur) cõparare quibusdam qui seipsos commendant, sed se sibi comparantem & metientem secundum mensuram regulæ quam
1.Cor.7.d mensus est ei deus: Audiendo etiam ex ore eius: Nolite fraudare inuicem: propriis placebit esse contentum. Qui & prouocans ad humilitatem: suum illud archiepiscopo non cunctabitur salubriter intimare. Noli altum sapere, sed time.
Rom.11.c. In alto posito non altum sapere difficile est, & omnino insuetũ: sed quanto inusitatius, tanto gloriosius. Timor de adepta iam altitudine, tędere magis, quàm placere faciet altiora. Nõ vos ergo fœlicem quia præestis: sed si non prodestis, infœlicem putate. Vt autem secure præesse possitis: subesse & vos si cui debetis non dedignemini. Dedignatio quippe subiectionis, prælationis reddit indignum. Sapientis est
Eccli.3.c consilium: Quanto maior es, tanto humilia te in omnibus. Sa-
Luc.9.f. pientiæ vero præceptum: Qui maior est vestrum, fiat sicut iunior. Quod si expedit etiam minoribus esse subiectum: maiorum iugum quomodo licebit contemnere? Videant in vobis potius subditi quod vobis redhibeant. Intelligitis quæ dico? Cui honorem: honorem. Omnis anima (inquit) potestatibus sublimioribus subdita sit. Si omnis, & vestra. Quis vos excipit ab vniuersitate? Si quis tentat excipere: conatur decipere. Nolite illorum acquiescere consiliis, qui cum sint Christiani, Christi tamen vel sequi facta, vel obsequi dictis opprobrio ducunt. Ipsi sunt qui vobis dicere solent: Seruate vestrę
Rom.4.d

A te vestræ sedis honorem. Decebat quidem ex vobis: vobis commissam ecclesiam crescere: nunc vero saltem in illa quã suscepistis maneat dignitate. Et vos enim vestro prædecessore impotentior? Si non crescit per vos, nõ decrescat per vos.
Mar.12.b. Hęc isti. Christus aliter iussit & gessit. Reddite (ait) quę sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt dei, deo. Quod ore locutus est, mox opere implere curauit. Conditor Cæsaris, Cæsari non cunctatus est reddere censum. Exemplum enim dedit vobis, vt & vos ita faciatis. Quando vero dei sacerdotibus debitã negaret reuerentiam: qui hanc secularibus quoque potestatibus exhibere curauit? Porro vos si Cęsaris successori, id est regi sedulus in suis curiis: consiliis, negociis, exercitibus q; adestis, indignum erit vobis cuicunque Christi vicario taliter exhibere: qualiter ab antiquo inter ecclesias ordinatum
Rom.13.d. est? Sed quæ sunt, inquit Apostolus à deo, ordinata sunt. Viderint ergo huius ignominiæ diffuasores: quale sit dei ordinationi resistere. Valde ignominiosum seruo, si sit sicut dominus eius: aut discipulo, si sit sicut magister eius. Plurimum se vobis deferre putant cum vos Christo præferre conantur:
Ioã. 13.b ipso reclamante ac dicente: Non est seruus maior domino suo: neque Apostolus eo qui misit eum. Quod nõ dedignatus est magister & dominus, talis q; & magister & dominus, indignum sibi iudicabit seruus bonus, deuotus q; discipulus?
B
Luc.7.b Quam pulchre locutus est beatus ille Centurio, cuius fidei nulla par inuenta est in Israel. Et ego, inquit, homo sum sub potestate, habens sub me milites. Non iactabat potestatem, quam nec solam protulit nec priorem. Dicturus quippe, habens sub me milites, præmisit: homo sum sub potestate. Prius se agnouit hominem q̃ potentem. Agnouit, inquam, se hominem, homo gentilis: vt in se iam impleri ostenderet quod lon
Psal.9.d. ge ante dixerat Dauid: Sciant gẽtes quoniam homines sunt. Homo, inquit, sum, & homo sub potestate. Iã quicquid subinferas, suspectam non habemus iactantiam. Præmissa siquidem est humilitas, ne altitudo præcipitet. Nec enim locum inuenit arrogantia, vbi tam clarum humilitatis insigne præcesserit. Agnoscis infirmitatem, confiteris subiectionem: iam & te sub te habere milites profitere securus. Reuera, quia non confusus est de subiectione, iure ex prælatione meruit honorari. Non erubuit super se potestatem, & ideo dignus qui haberet & sub se milites. Ex abũdantia cordis os loquebatur: & iuxta quod intus ordinatas habuit affectiones, foris quoque verba decenter composuit. Dedit prius honorẽ præpositis: vt iam à subditis iuste reciperet: sciens se à superioribus accipere quod impenderet inferioribus: & quia melius propriæ subiectionis disceret experimento sua ipse moderari imperia. Forte non ignorabat quòd subiecto sibi homini deus omnia subiecerit sub pedibus eius: offendenti
C se, infensa reddiderit: & is quem humilem constituerat super opera manuũ suarum, superbię merito comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Nouerat & fortassis q humanus spiritus subditus conditori subiectam sibi possederit carnẽ, rebellis rebellem inuenerit: factus q; transgressor legis superioris, sentire cœperit aliam legem in membris suis repugnãtem legi mentis suæ: & captiuantem se in legem peccati. Miror quosdam in nostro ordine monasteriorum abbates hanc humilitatis regulã odiosa contentione infringere: & sub humili (quod peius est) habitu & tonsura tam superbe sapere, vt cum ne vnum quidem verbulum de suis imperiis subditos prætergredi patiantur: ipsi propriis obedire contemnant episcopis. Spoliant ecclesias vt emancipentur, redimunt se ne obediant. Non ita Christus. Ille siquidem dedit vitam, ne perderet obedientiam: qua isti vt careant, totũ fere suum suorumq; victum expẽdunt. Quid hoc est præsumptionis ô monachi? Neq; enim quia prælati monachis: ideo non monachi? Nempe mõnachũ facit professio, prælatũ necessitas. Vt autem nõ præiudicet necessitas professioni, acce
Eccli.32.d. dat non succedat prælatio monachatui. Alioquin quomodo illud implebitur: Principem te constituerunt: esto inter illos tanquam vnus ex illis? Quomodo tanquam vnus ex illis: manens inter humiles superbus: inter subditos rebellis: immitis inter mansuetos? Vt te putemus tanquam vnum ex illis, videamus tam exhibere paratum q̃ exigere obedientiam: videamus tam libenter præpositis obtemperare subiectum, q̃ imperare subiectis. Quod si semper vis obedientes habere, D & nunq̃ esse, probas te non esse tanquam vnum ex illis: dum vnus esse renuis ex obedientibus: à quibus dum te superbiendo segregas: quorum aggregeris consortio patenter aduertimus: & si tu vel impudenter contemnis, vel imprudenter dissimulas, reputari profecto inter illos te noueris de quibus scriptum est: Alligant onera grauia & importabilia: & impo
Mat.23.a nunt humeris hominum: digito autem suo nolũt ea mouere. Quorum ergo tibi indignus consortium iudicas: delicatorũ magistrorum, quos veritas increpat: an obedientium monachorum, quos amicos suos commemorat? Ait siquidem: Vos
Ioan.15.b amici mei estis, si feceritis quæ præcipio vobis. Vides igitur quale est iubere quod ipse nõ feceris: aut nolle facere quod docueris? Deinde vt taceam illud de regula vbi à sancto Benedicto tibi præcipitur, vt quæ doces discipulis esse cõtraria: in tuis factis iudices non agenda, vt item prętermittam quod aperte diffinit tertium humilitatis esse gradũ, vt quis pro dei amore omni obedientia se subdat maiori: in regula veritatis attende quod legitur: Qui soluerit, inquit, vnum de his minimis meis mandatis, & docuerit sic homines, minim⁹ vocabitur in regno cœlorum. Proinde tu docens & renuens obedire: non minimum, sed maximum Christi mandatum & docere & soluere conuinceris. Itaque doctor & solutor mandati: minimus tu vocandus es in regno cœlorum. Si ergo tui E
putas iniuriam prioratus, minorem summis videri sacerdotibus: non magis indignum æstimandum est minimum vocari in regno cœlorum? Si multum superbus es: plus minimus q̃ minor vocari confundere. Minor quippe vilitas est minore videri quàm minimum. Longe autem præstantius solis subdi episcopis: q̃ vniuersitari. Sed non propter me, inquit, facio: sed quęro ecclesiæ libertatẽ. O libertas omni (vt ita loquar) seruitute seruilior. Patienter ab huiusmodi libertate abstineam, quæ me pessime addicat superbiæ seruituti. Plus timeo dentes lupi: q̃ virgam pastoris. Certus sum enim ego monachus, & monachorum qualiscunque abbas: si mei quandoque pontificis à propriis ceruicibus excutere iugum tentauero, q satanæ mox tyrannidi meipsum subiicio. Aduertens nimirum cruenta illa bestia quæ circuit quærens quem deuoret, elongatam custodiam: heu, statim insilit in præsumptorem. Merito enim non cũctatur præsidere superbo, qui se iure regem gloriatur super omnes filios superbiæ. Quis dabit mihi centum in mei custodiam deputari pastores? Quanto plures sentio mei curam gerere: tanto securior exeo in pascua. Stupenda insania. Animarum non cunctor turbas mihi custodiendas colligere: & vnum super propriam grauor habere custodem? Et quidem subiecti me de reddenda pro se ratione solicitant. Qui autẽ præsunt mihi: ipsi potius Paulo dicẽte perui F
gilant tanq̃ rationem pro me reddituri. Illi & si honorant, o-
Heb.13.e. nerant: hi non tam premunt, q̃ protegunt. Scio me legisse: Iu
Sap.6.a. dicium durissimum his qui præsunt: exiguo autem conceditur misericordia. Quid igitur vos, ô monachi: sacerdotũ gravat authoritas? Metuitis infestationẽ? Sed si quid patimini propter iustitiã, beati. Secularitatẽ cõtẽnitis? Sed secularior nemo Pilato: cui dominus æstitit iudicandus. Non haberes,
Io.19.b inquit, in me potestatem, nisi tibi data esset desuper. Iã tunc per se loquebatur: & in se experiebat, quod post p apostolos clamauit in ecclesiis: Non est potestas nisi à deo. Et qui resRom. 13.a stit potestati: dei ordinationi resistit. Ite nunc ergo resistere Christi vicario: cũ nec suo aduersario Christ⁹ restiterit. Aut dicite, si audetis, sui præsulis deum ordinationem nescire: cũ Romani præsidis potestatẽ Christus super se quoq; fateatur fuisse cœlitus ordinatam. Verũ aperte indicant quidam horũ quid cogitent, dũ multo labore ac precio apostolicis adeptis priuilegiis, per ipsa sibi vendicant insignia pontificalia: vtentes & ipsi more pontificum: mitra, annulo, atque sandaliis. Sane si attenditur rerum dignitas, hanc monachi abhorret professio. Si ministerium, solis liquet congruere pontificibus. Profecto esse desiderant quod videri gestiunt: merito q; non queunt esse subiecti, quibus iam ipso se comparãt desiderio. Quid si & nomen eis conferre priuilegiorum posset authoritas, quanto putas auro redimerent, vt appellarentur pontifices? Quo ista, ô monachi? Vbi timor mẽtis? vbi rubor frontis? Quis vnquam probatorum monachorum tale aliquid aut

verbo

Universidad de Deusto
Biblioteca

G verbo docuit: aut reliquit exemplo? Duodecim humilitatis gradus magister vester edisserit, propriisq; distinguit descriptionibus. In quo, quæso, illorum docetur aut continetur, vt hoc fastu delectari monach⁹, has quærere debeat dignitates?

Labor & latebræ & voluntaria paupertas: hæc sunt monachorum insignia: hæc vitam solent nobilitare monasticam. Vestri aũt oculi omne sublime vident: vestri pedes omne forum circumeunt: vestræ linguæ in omnibus audiuntur consiliis: vestræ manus omne alienum diripiunt patrimonium. Tamen si ita oportet vt emancipati à subiectione pontificum, pari cum successoribus apostolorum gloria, pari cathedra, iisdemq; solennium indumentorum insignibus attollamini: cur non & sacros ordines celebratis, & benedictiones datis in populis? Quam multa moueor dicere aduersus impudentissimam præsumptionem: sed frenat impetum, quod auribus occupatis scribere me recolens, longiori lectione vereor fieri onerosus archiepiscopo: & quia res tam manifesta est vt multitudo reprehendentium videatur impudentiam obdurasse. Quod si & hæc ipsa cernuntur gratas excedere compẽdij metas, vobis ô domine donate, qui me & in hoc propriá prodere coegistis imperitiam, dum morem modumq; solennem in scribendo seruare nescierim.

Ad eundem, Epistola XLIII.

H PRioris precis nostræ benigna susceptio prębet ampliora sperandi fiduciam. Præmissa itaque deuotissimarum gratiarumactione pro experta beneuolentia, iterum audeo petere quod iterandis gratiis secundo me faciat debitorem, quatinus videlicet Molismensi ecclesiæ ipsam ecclesiam pro qua se vestram serenitatem quoquo modo obnubilasse dolebat, eadem libertate tenere concedatis, qua prædecessorum vestrorum temporibus eam certum est tenuisse. Valete.

Ad eundem, Epistola XLIIII.

Videtis certe quantum præsumam de vestra beneuolentia: vt nec crebra impetratio preces finiat, & totiens exauditus, rursum accedere precator importunus non verear. Magna quidem præsumptio: sed non meretur indignationem, quoniam de charitate, non de temeritate descendit. Meminit (nisi fallor) vestra paternitas, q̃ dudum Trecis querelas vniuersas quas pro ecclesia Senona aduersum Molismenses monachos ante habueratis, pro amore dei & nostro penitus omisistis. Et ecce iidem monachi conqueruntur q̃ nescio quas nouas, & (vt ipsi aiunt) indebitas vobis consuetudines in prædicta ecclesia vendicetis. Obsecro ergo & ipsas dimitti, confidens me, ne hac quidem vice passurum repulsam: vt qui iam de maioribus merui non repeli, in obtinendis minoribus non confundar. Valete.

Ad Ludouicum regem Francorum, Epistola XLV.

EXimio regi Francorum Ludouico, Stephanus abbas Cistercienſis, totusq; conuentus abbatum & fratrum Cistercienſium, ſalutem, ſoſpitatem, & pacem in Chriſto Ieſu. Rex cœli & terræ regnum vobis in terra donauit, donaturus & in cœlo, ſi id quod accepiſtis, iuſte & ſapienter adminiſtrare ſtudueritis. Hoc eſt quod vobis optamus, & pro vobis oramus: vt & hic fideliter, & illic fœliciter regnetis. Cæterum vos quonam conſilio eiſdem noſtris pro vobis orationibus (quas, ſi recolitis, olim tam humiliter requiſiſtis) modo tam acriter repugnatis? Qua enim iam fiducia manus pro vobis leuare præſumimus ad ſponſum eccleſiæ, quam ita, & ſine cauſa, vt putamus, auſu inconſulto contriſtatis? Grauem ſiquidem aduerſum vos apud eundem ſponſum & dominum ſuum querimoniam deponit, dum quẽ acceperat defenſorem, ſuſtinet oppugnatorem. Attenditis iã cui ex hoc infenſum vos redditis? Non vtique epiſcopo Pariſienſi, ſed domino paradiſi, & quidem terribili, & ei qui auſert ſpiritum principum. Ipſe quippe eſt qui ad epiſcopos dicit: Qui vos ſpernit, me ſpernit. Hæc ita vobis & pro vobis audacter quidem, ſed amanter intimare curauimus: monentes & rogantes per illam inuicem amicitiam noſtram & fraternitatem, cui vos ſatis dignanter ſociaſtis, ſed nunc ipſam grauiter læſiſtis, quatinus à tãto malo citius deſiſtatis. Alioquin ſi non meremur exaudiri, ſed contemnimur & nos fratres & amici veſtri, & qui quotidie oramus pro vobis & filiis veſtris & regno: ex hoc iam noueritis paruitatem noſtrã in quibus valuerit non poſſe deeſſe eccleſiæ dei & miniſtro eius venerabili videlicet patri & amico noſtro epiſcopo Pariſienſi: qui noſtram aduerſus vos humilitatem interpellans, noſtras pro ſe ad dominũ papam iure fraternitatis literas requiſiuit. Verum nos iuſtum ducentes his prius literis veſtram excellentiam conuenire: præſertim quia idem epiſcopus per manum omnium religioſorum ſe ad iuſtitiam offert: ſi tamẽ prius, quod quidem eadem ipſa iuſtitia videtur exigere: res ei ſuæ iniuſtè ablatę reſtituantur: eius interim petitioni differendo ſuperſedimus. Et ſiquidem deo inſpirante placuerit vobis noſtris precibus aurem inclinare: noſtro conſilio ſtudioq; pacem cum epiſcopo: imò cum deo reformare: parati ſumus huius rei gratia fatigari vſque ad vos quocunque vobis placuerit. Sinautem, nos amicum audire, & dei ſacerdoti obedire neceſſe eſt. Valete.

Ad dominum papam Honorium, Epistola XLVI.

SVmmo pontifici Honorio: pauperum Chriſti abbates: Hugo de Pontiniaco: & Bernardus de Claraualle: quicquid poteſt peccatorum oratio. Lachrymabilem epiſcoporũ imo totius eccleſiæ querimoniam: nos quoque eius filij, ſi tamen digni, diſſimulare non poſſumus. Quæ vidimus loquimur. Magna ſiquidem nos neceſſitas de clauſtris ad publicum traxit: vbi & quod loquimur vidimus. Triſtes vidimus: triſtes eloquimur: honorẽ eccleſiæ, Honorij tempore non minime læſum. Iam regis flexerat iram humilitas, vel potius conſtantia epiſcoporum: cũ ecce à ſummo pontifice ſumma ſuperueniens authoritas, heu deiecit conſtantiam: ſuperbiam ſtatuit. Scimus quidem id vobis per mendacium fuiſſe ſurreptum: quod ex veſtris literis palam datur aduerti: vt euerti tam iuſtum tamque neceſſarium interdictum iuberetis. Sed nunquid non vel tandem deprehenſo mendacio, mentitam ſe ſentiet iniquitas ſibi, & nõ tantę vtique maieſtati? Eſt autem quod miramur quanam ratione iudicatum ſit de ſparte: abiudicatum abſenti. Quod quidem non temeraria præſumptione reprehendimus, ſed filiali amore paterno cordi ſuggerimus quantum ex hoc & ſuperbit impius, & incenditur pauper. Cæterum quandiu illum pati: quantúmve huic cõpati debeatis: non eſt noſtrum præſcribere vobis. Vos veſtra hinc potius dulciſſime pater viſcera conſulite. Valete.

Ad eundem ex perſona Gaufridi Carnotenſis epiſcopi, Epiſtola XLVII.

TRiſtiſſimæ hiſtoriæ ſeriem vobis & cauſam repli care ſuperfluum eſt: qua iam quippe paternitatis veſtræ viſcera: ſcribente religioſo Pariſienſi epiſcopo, commota eſſe non ambigo. Ne tamen fratri & coepiſcopo etiam noſtrum deeſſet teſtimonium: quæ vidi ego & audiui, neceſſariũ duxi breuiter intimare. Excepta ſiquidem tam modeſta prædicti epiſcopi querimonia: Senonenſis diœceſis vniuerſi epiſcopi vnà cum venerabili metropolitano noſtro: aſcitis etiam nobiſcum quibuſdam aliis religioſis perſonis, regem ſuper graui iniuria per noſipſos humiliter vt debuimus conuenimus: vt epiſcopo nil quidem tale merito, ſua quæ tulerat reſtitueret rogauimus: nec impetrauimus. Sentiens tandem nos ad arma eccleſiæ pro eccleſia velle confugere, timuit, annuitq; ſeſe omnia redditurum. Sed in eadem forte hora ſuperuenientibus literis veſtris, quibus eius terram ab interdicto abſolui præcepiſtis, male in malum cõfortatus: quod bene promiſerat, minime executus eſt. Die tamen nominata qua id ſe rurſum promiſit executurum, eius nos conſpectui præſentantes, ſuſtinuimus pacem, & non venit: quæſiuimus bona, & ecce turbatio. Hoc denique literis veſtris factum eſt, vt malè ablata peius teneantur: & reliqua paſſim indies rapiantur: eo vtique ſecurè, quo impunè illa retinentur. Soluto nempe ad veſtrum imperium epiſcopi iuſto (vt putamus) interdicto: noſtroq; quod parabamus & quo ſperabamus pacem conſequi, veſtro æquè timore ſuſpenſo, interim facti ſumus opprobrium vicinis noſtris. Quouſque, veſtræ viderit pietatis compaſſio.

Ad

A *Ad Haimericum Romanæ ſedis cancellarium, Epiſtola* XLVIII.

VIro illuſtri Haimerico ſanctæ Romanæ ſedis Cancellario, frater Bernardus abbas dictus Clareuallis, ſalutem & non in via. Etiám ne pauperi & inopi veritas odium parit: & ne ipſa quidem miſeria declinare inuidiam poteſt? Querar an glorier q̃ factus ſum & ipſe inimicus vera dicens? Vera dicens, an recta agẽs? Sed hoc viderint fratres veſtri, qui contra legem maledicunt ſurdo,
Eſa.5.c. & maledictum propheticum non verentes dicunt bonũ malum, & malum bonum. Quid in me ô boni viri, diſplicuit paternitati veſtræ? Vtrum ne quod apud Cathalaunum amotus eſt à villicatione ſibi credita, homo vſquequaq; diffamatus quia in eccleſia Virdunenſi cui præfuerat, diſſipaſſet bona domini ſui? An q̃ in vrbe Cameracenſi monaſterij ſui manifeſtus deſtructor Fulbertus cedere compulſus eſt Paruino, qui omnium teſtimonio fidelis eſt ſeruus & prudens? An certe quòd Lauduni de proſtibulo veneris ſuum deo ſanctuarium reſtitutum eſt? Propter quod horum me non dico lapidatis, ſed laceratis, vt minus aliquid recipiá à domino meo? Et hoc merito atque cum omni gloria reſponderem, ſi quid in eis meum cognoſcerem. Nunc autem vt quid iudicor ego
B de factis alienis? Aut ſi meis, cur tanquam de malis: cum cuncta hæc iuſtè & præclare geſta fuiſſe nulla imprudentia dubitare, nulla negare impudentia poſſit? Eligite nunc vtrũlibet, aut negate certe, aut fatemini me horum authorem. Si feci, laude dignũ eſt laudabilia peregiſſe, & inique redarguor vnde laudari meueram. Si non feci, vt laudem non merui, ſic nec profecto vituperationem. Nouum genus detractionis, & reuera ſimile aliquid habens operi Balaam, qui ductus & cõductus ad maledicendum populo, magis cumulabat benedictionibus. Quid iuſtius, quid iucundius, quàm vt quem reprehendere intendis, plus commendes: vt præconiis pro conuitiis vtaris neſcius: & volens detrahere, laudes inuitus? Quaſi vero nulla mea mala inueniant, vt pro malis mihi bona obiiciant, vel potius adiiciant aliena. At ego nec indignis vituperationibus moueor: nec indebitas recipio laudes: nil mea refert de his, quorum author non extiti. Laudẽt ſi volunt vel vituperent, ſi audent: de primo quidem dominum Albanenſem, de ſecundo vero dominum Remenſem, porro de tertio eundem æquè archiepiſcopum ſimul & epiſcopum Laudunẽſem, cum rege pariter & multis aliis reuerendis perſonis, qui ſe vtique authores in his & principes extitiſſe minime diffitentur. Si bene egerunt, quid ad me? ſi aliter, quid æquè ad me? An tota & ſola mea culpa eſt quòd aſſui, homo ſolis latebris dignus, ſolus mihi iudex, ſoli accuſator & arbiter conſtitutus quatinus monſtret actio quod habet profeſſio, & nomen monachi ſolitaria mihi conuerſatio interpretetur? Affui
C enim, negare non poſſum: ſed vocatus, ſed tractus. Si hoc ámicis meis diſplicuit, fateor & mihi. Vtinam nõ iſſem ad illa, vtinam non irem ad ſimilia. Vtinam & nuper non iſſem vbi vidiſſem aduerſum eccleſiam apoſtolica (prohdolor) authoritate violentam armari tyrãnidem, quaſi non ſatis per ſe inſaniſſet. Tum demum ſenſi iuxta
Pſal.121.b prophetã adhæreſcere linguã meam palato meo: cum ſubito põdus ſuperiectum eſt noſtris
Pſal.38.a ceruicibus atq; irrefragabilis authoritas literarum. Obmutui, & humiliatus ſum, & ſilui à bonis: & dolor meus renouatus eſt quando vidi repente ad illas literas impleri facies innocentium ignominia, & lætari amplius impios q̃ malefecerint, & exaltare in his rebus peſſimis. Miſertum eſt impio, vt
Eſa.26.b iuxta dictum propheticũ, non diſceret facere iuſtitiá: & qui in terra ſanctorũ iniqua geſſit, ipſius terra iuſtiſſimo quo tenebatur abſoluta eſt interdicto. Propter huiuſmodi & ſi aliud non ſit, grauor intereſſe cauſis: quarum præſertim mea nõ intereſſe cognoſco. Grauor, ſed trahor. At vero ab hac neceſſitate per quem melius retrahi poſſe ſperauerim, q̃ per vos viros optime: cui in hac re, nec poteſtas deeſt, nec voluntas, vt comperi? Gaudeo nempe q̃ & veſtræ prudentiæ noſtram in talibus occupationem diſplicere cognoui. Et quidem iuſtiſſime & amiciſſime. Age ergo ſi ita vultis, imò quia ſic cernitis ac decernitis & amico expedire, & monacho conuenire: date, quæſo, operam quatinus vna vtriuſq; voluntas citius impleatur, quo & vobis videlicet ſatisfiat ad iuſtitiam, & mihi ad ſa D
lutem animæ conſulatur. Indicatur, ſi placet, clamoſis & importunis ranis de cauernis non egredi, ſed ſuis contẽtas eſſe paludibus. Non audiantur in conciliis, in palatiis non inueniantur, ad cauſas, ad negocia nulla neceſſitas, nulla trahere poſſit authoritas. Sic forſitan poſſet veſter amicus declinare præſumptionis notam. Nam noxam vnde contraherepotuerim ignoro, cum ſciam mihi conſilium eſſe & propoſitum nunquam (ſi cauſa duntaxat noſtri ordinis non fuerit) exire de monaſterio: niſi aut apoſtolicæ ſedis legato, aut certe proprio vocante epiſcopo, quibus noſtræ humilitati, ſicut optime noſtis, contradicere omnino fas non eſt, niſi ex quocunque ſuperioris authoritatis priuilegio. Quod vtique ſi vnquam per manum veſtram, vt ſpero, mihi in manus venerit, tunc proculdubio & pax mihi, & pax erit de me. Non tamen idcirco etiam me latente & tacente ceſſare puto murmur eccleſiarum: ſi non ceſſet Romana curia pro voluntate aſſiſtentium facere præiudicium in abſentes. Valete.

Ad dominum Papam Honorium pro Henrico Senonenſi archiepiſcopo, Epiſtola XLIX.

SVmmo pontifici Honorio: ſerui, & ſi digni iudicamur, filij, Stephanus Ciſtercienſis: Hugo Pontiniacenſis B. de Claraualle, quod reuerendiſſimo domino, quod benigniſſimo patri. Degẽtes in mo
E naſteriis, ad quæ nos noſtra peccata compulerunt: non ceſſamus orare pro vobis: & pro commiſſa vobis eccleſia dei: congaudentes & ſponſæ domini ſuper tam fido cuſtode: & ſponſi amico ſuper labore tam fructuoſo. Fidenter proinde atque fideliter veſtræ paternitati ſuggerimus quæ in regno noſtro eidem matri noſtræ dolentes cernimus aduerſari. Quantum quidem nos ſentimus qui vicini ſumus: rex Ludouicus non tam epiſcopos quàm in ipſis iuſtitiæ perſequitur zelum, pietatis cultum, habitumq; religionis. Quod veſtræ quoque prudentia ſanctitatis vel ex eo facile aduertere poteſt, quòd qui ante in habitu actuque ſeculari honorati ſunt ſublimes: iudicati fideles: habiti familiares: modo inimici facti ſunt digne ſuo ſacerdotio conuerſantes: & per omnia honorificantes miniſterium ſuum. Hinc grauibus contumeliis & iniuriis epiſcopi Pariſienſis innocentia pulſata eſt: ſed non quaſſata, quia dominus ſuppoſuit manum ſuam, cum veſtram oppoſuit. Hinc & nunc domini huius Senonenſis cõſtantiam concutere & labefactare conatur: vt metropolitano (quod abſit) ejecto, facile prout voluerit graſſetur in ſuffraganeos. Poſtremo quis ambigit non aliud eum quàm oppugnare religionẽ, quam nimirum aperte ſui regni deſtructionem, ſuæ coronæ pronunciat inimicã? Et alter Herodes Chriſtum non iam in cunabulis habet ſuſpectum, ſed in eccleſiis inuidet exaltatum. Nec aliud ſane credimus eum habere aduerſus archiepiſcopum, niſi q̃ ſpiritum in ipſo ſicut in cæteris laborat extinguere. Denique ſi fallere de his quę atteſtamur, fallive putamur: veſtræ citius inueniet examinationis diſcuſſio: ſi tamen (quod & vehementer optamus, & ſupplicitér oramus) de vultu tuo pater ſanctiſſime iudiciũ prodeat, de quo profecto confidimus q̃ cuſtodias innocentiam, & videas æquitatem. Alioquin reduci cauſam in regis præſentia atque potentia: non plane eſt aliud quàm tradi (heu) homini en in animam inimicorum eius.

Ad eundem, Epiſtola L.

PRorebat quidẽ, ſi ita veſtræ viſum fuiſſet authoritati: vt in veſtri præſentia cauſa domini Senonẽſis diſcuteretur: ne infenſus videlicet regi, in regis præſentia & potẽtia ſuis pro ſe aduerſariis reſpõſurus, traditus homo videretur in animã inimicorũ eius. Sed quoniam vt tenendum irrefragabiliter quicquid præcipitis, ſic ſperandum indubitanter bonum de omni re quam decernitis: id ſolum à veſtra pater pietate depoſcit omnium qui apud nos eſſe videntur religioſorum humilitas, vt ſi ſe ad vultum forte potentis (vt aſſolet) ſenſerit prægrauari, confugere ſibi liceat ad viſcera patris, quod vtique hactenus oppreſſo nemini negatum audiuimus. Alioquin videat Ioſeph vir iuſtus quid ſibi etiã nũc faciẽdũ ſit de puero & matre ei?

C quia,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G quia etiam nunc in Senonẽsi prouincia Christus quæritur ad perdendum. Nam vt quod verũ est manifestius proferamus, rex in archiepiscopo ex eo aperte nouam persequi religionem dignoscitur, quòd eum in antiqua seculari conuersatione & habitu sicut promoueri omnimode voluit, sic ab omni penitus securum infestatione dimisit.

Ad Haimericum Romanæ sedis cancellarium, Epistola LI.

VIro illustri Haimerico sanctæ Romanæ sedis cancellario B. abbas dictus de Claraualle salutem, & si quid valet peccatoris oratio. Quousq; durat illa sententia: Omnes qui pie volunt viuere in Christo, persecutionem patiuntur? Quousq; relinquitur virga peccatorum super sortem iustorum? Quis det vt stare incipiant iusti in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerũt? Quis iam ferat tantam inter cœlum terramq; discordiam, vt exultantibus angelis super emendatione malorũ, filij Adã fremant & tabescant? Quasi non sit passus Iesus pacificans in sanguine suo quæ in terra sunt, & quæ in cœlo: aut in ipso deus non fuerit mundum reconcilians sibi. Laudabatur quõdam archiepiscopus in desideriis animæ suæ, & in seculari vita & habitu benedicebatur. At nunc sub pannis infantiæ Iesu quæritur simonia, & inter nascentes virtutes emortuorum H vel cadauera vitiorum scrutatur curiosa malitia. Videtis & nunc stare Iesum in signum cui contradicitur. Per ipsum vos obsecro, pro ipso supplico vobis. Habet siquidem vnde & illum reuereamini, & vnde illi misereamini. State pro ipso nũc in defensione archiepiscopi, cui quandoque & vos astare habetis in examinatione vestri.

1.Tim.3.c

Ad eundem, Epistola LII.

AMicus vester & noster dominus Carnotensis episcopus voluit vos etiam per me certum fieri, quia id quod de ipso à quibusdam domino papæ persuasum fuisse cognouimus, vt eũ videlicet Hierosolymã permitteret proficisci, nec sui fuerit studij, nec voluntatis. Quod etsi multũ voluisset proficisci, tamen nõ poterat nisi cum graui scandalo omnium qui apud nos sunt bonorũ, metuẽtium quippe ne plus mali eius absentia faceret suis, quã boni alienis præsentia. Hæc pro episcopo. Cæterum vt & p me aliquid loquar secundũ quod scriptura admonet: Miserere, inquiens, animæ tuæ placens deo, placẽtne vobis vt causis onerer, occuperq; negociis, nihilq; prosit exoccupari ,ppriis, cum totus implicer alienis? Si inueni gratiã in oculis vestris, date operam vt prorsus amouear ab huiusmodi, quatenus liceat mihi pro meis atq; vestris orare delictis. Et quidẽ nihil mihi securius iudico, q̃ obedire domini papæ voluntati, sed si dignetur attendere ipse quid possim. Vtinam nempe nouerit q̃ ista nõ possum, aut q̃ difficile possim. Et de hoc satis dictum est sapienti. Quæsiuit à me præfatus episcopus aliqua ex nostris opusculis, quæ vobis mitteret, sed non fuit ad manum quod vestro dignum crederem studio. Libellum tamen de gratia & libero arbitrio nuper edidi, illum vobis libẽter mittam, cum vos velle cognouero. Valete.

Eccli.30.d

Ad eundem, Epistola LIII.

PRo multis & per multos memini me scripsisse ad vos, sed nunc ipse qui loquebar: ecce adsum. Tres in duobus conspicitis, quoniam absque me esse nõ possunt, in quorum iugiter pectoribus requiesco, & quidẽ securius atque suauius q̃ in proprio. Mẽtiri videor, sed ei qui amicitiæ vim nũquã sensit, qui virtutem charitatis ignorat, qui non credit multitudinis credentiũ fuisse cor vnum, & animam vnam. Qui ergo videt eos, videt & me, & si non in meo corpore. Et quod loquuntur ipsi, ego pariter loquor, sed eorum linguis. Corpore fateor absum, sed hæc est exigua portio mei. Porro qui vidit faciem meam tãtum, sine culpa & sine nota mendacij asserit se non vidisse partem mei, sed me: cum tamen non nisi partem, & partem modicam viderit. Quanto itaque verius esse me dixerim, etiam sine præsentia corporis, vbi meam sentio voluntatem, meum spiritũ & amorem, quæ vtique est pars potior digniorq; mei. Tribus ergo in corporibus vnum nos esse noueritis, non pari sanK ctitate, qua ambobus ego inferior sum, sed eadẽ voluntate, & summa concordia animorũ. Cur enim vnitatem hanc inter diuersos non faciat compago charitatis in vno spiritu, si carnalis copula efficit vt sint duo in carne vna? Quartũ vos addi velim, si dignum iudicatis & in eandem concurrere vnitatem dilectionis. Quod facile si non contẽnitis obtinebitis, tantũ id vos nequaq̃ contemnere eis cognitum faciatis. Vale.

Ad eundem, Epistola LIIII.

VOlo & precor vt harum lator venerabilis Altecũbę abbas Viuianus, mihi ob suam religiositatẽ admodum familiaris amicus, amicum vos pro dei amore & nostro, in suo negocio experiatur. Et hęc pro illo, reliqua autem vobis. Quid prodest homini si vniuer Mat.16.d sum mundum lucretur, animæ autem suæ detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationẽ pro anima sua? Nec totus mundus sufficeret. Magna res anima, que Christi sanguine redempta est. Grauis animæ casus, quæ non nisi Christi cruce potuit reparari. Si rursum corruerit peccato duntaxat ad mortem, vnde iam reparabitur? Nunquid aut alter Christus aut idẽ iterũ crucifigi habet pro illa? Super hoc vellem vos nunquam obliuisci illud sapientis consilium. Fili Eccli.7.d memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis.

Ad Gaufridum Carnotensem episcopum, Epistola LV. L

FIdelissimo ac prudentissimo seruo dei Gaufrido Carnotensi episcopo B. pauperum Christi de Claraualle seruus, claritate perfundi montium æternorum. Quantum vobis honoris vestra laudabilis vita, tantum affert & oneris laudans fama. Ecce enim is per quem & pro quo præsentes literas accipitis exemplo cęterorũ quos sæpe tales non paucos experimini, motus & ipse bono odore vestri, quem de longe sensit, tam communem cum fiducia pietatem requirit, spe vtique ductus inueniendi nõ solum consilium quid agere debeat, sed & auxilium quo perficere valeat. Est autem hæc causa eius. Quadam se cella pro amore dei & ,ppositio inclusserat. Egressionis atq; trãsgressionis suæ vobis ipse causas exponet. Et quidem ad propositum redire cupit, sed per vos implere proposuit, si tamen nostris hoc precibus, quibus se præmunire curauit, obtinere potuerit. Facite ergo morem vestrum, ferte opem misero, imò quia vos sapientibus & insipientibus debitorem agnoscitis, erroneam Christi ouiculam de faucibus lupi festinate eripere, & ad pastum reducendo priorem: iuxta aliquod ouilium vestrorum quacunque in cella iubete recludi, nisi forte aliud quid ei magis expedire perspexeritis, & licere iudicaueritis, & persuadere potueritis.

Ad eundem, Epistola LVI. M

QVod à me de domino Norberto scisitamini, si vidélicet iturus sit Hierosolymã, ego nescio. Nam cum ante hos paucos dies eius faciẽ videre, & de cœlesti fistula, ore videlicet ipsius, plurima haurire meruerim: hoc tamen ab ipso non audiui. Verum de antichristo cum inquirerem quid sentiret: durãte adhuc ea quę nunc est generatione, reuelandũ illum esse certissime se scire protestatus est. At cum eandem certitudinẽ vnde haberet: sci scitanti mihi exponere vellet: audito quod respondit: nõ me illud pro certo credere debere putaui. Ad summã tamẽ hoc asseruit, non visurum se mortẽ nisi prius videat generalẽ in ecclesia persecutionẽ. Decætero memorari vestram pietatẽ volo illius pauperis & exulis Humb̃erti nomine: qui dudum cum Trecis essetis vobis supplicabat quatinus ad comitem Theobaldum qui eum exhęredauerat intercederetis. Quod & ego nunc pro ipso & cum ipso itidem à vestra flagito pietate. Nam nostras literas de hac re precatorias iam ad prædictum principem misi: sed gratiam non inueniens nihil effeci. Iam quod libenter auditis, libenter debeo dicere vobis. Stephanus vester sic currit non quasi in incertum: sic pugnat nõ quasi aerem verberans. Orate quatenus sic currat vt comprehendat: sic pugnet vt vincat.

Ad

A *Ad eundem, Epistola* LVII.

SIcut is à vestra mihi parte reportauit, idcirco ipsius desiderio & petitioni vsq; adhuc satisfacere distulistis, quia primum votum, pergendi videlicet Hierosolymam, irritum vobis fecisse videtur. Super quo si nostrã sententiam requiritis, ego non arbitror minora vota impedire debere maiora, nec deum exigere quodcunque sibi promissum bonũ, si pro eo melius aliquid fuerit persolutum. Enimuero alicui forte debẽti vobis duodecim nummos, nunquid si pro eis die constituto marcham solueret argenti, iuste irascereminie? Iam si & ab huius episcopo aliquid timetis, securum vos reddo: quia non solum ei si quod huic auxilium impenderitis, non displicebit: sed etiã valde gratum habebit. Vale.

Ad Ebalum Cathalaunensem episcopum, Epistola LVIII.

DOmino Ebalo venerabili sanctę Cathalaunensis ecclesiæ dei gratia episcopo: frater B. abbas de Claraualle, si quid potest peccatoris oratio. Nauiculę illius (de ecclesia loquor omnium sanctorum quæ sub oculis vestris gubernatore destituta fluctuat) non est bonum vobis negligere vel dissimulare periculum. Res quippe vestræ curæ est. Vnde miror qua ratione quáve secuB ritate à clerico illo qui à religiosis personis vir (vt aiunt) religiosus, eidem ecclesiæ electus est, requirendo desistitis, etiam si hoc quorundam qui in ipsa ecclesia sunt incuria vel desidia non mereatur. Qui (vt audiuimus) illum qui electus est nolentes, nec aliud nisi quòd religiosus est afferentes, de eligendo alio vestram quoque ausi sunt compellare grauitatem, quasi qui videatur esse communior & affabilior, qui nõ sit extraneus, sed ciuibus tam gratus q̃ cognitus, morum patrię gnarus, rebus ecclesiæ tractandis idoneus. Reuera, vt ad istos cautissimos consultores me vertam, qui vitia vestra nõ redarguat, qui miserę conuersationi vestræ aut cõsentiat, aut contradicere non audeat. Non sunt audiendi, sed potius velint nolint omnimodo satagendum est vobis, vt is qui boni testimonij est, ecclesiæ desolatę quantocyus perquiratur: quoniã si talis est qualis prædicatur, deus proculdubio cum ipso erit, qui suam ei gratiam ministrabit, placentẽ omnibus, efficacem in omnibus. Quòd si hunc istis non meritibus fortasse nullo modo haberi posse contigerit: alius de alia qualicunque domo religiosa qui videatur idoneus prouideatur: non qualem isti volunt, qui nisi quod suæ carnalitati blanditur nolunt, sed qui sic sciat negocia disponere rerum exteC riorum, vt norit per omnia præponere curam animarũ. Certe duobus monasteriis, sancti videlicet Petri & sancti Vrbani, pastorali aliquando solatio similiter destitutis, bonę memoriæ prædecessor vester dominus Vuillemus nõ longi itineris laborem, non hyemis reputans asperitatem, bis (nisi fallor) Cluniacum, semel Diuionem per seipsum adiit, hincq; virum bonum dominũ Hugonẽ qui post defunctus est, illinc virum venerabilem qui adhuc supereſt dominum Radulphũ vix multis precibus impetratos abducens, singulum singulo præposuit monasterio, tutum videlicet non arbitrans cuiquã monachorum domesticorum illam committere cũrã. Quod ideo vobis in exemplum adduxi, vt vestram charitatem commonefaciam, qualiter & in hoc quod nunc in manibus est oporteat eam esse non minus cautam q̃ solicitam.

Ad Guilencum Lingonensem episcopum, Epistola LIX.

DOmino suo & patri Guilẽco dei gratia Lingonensi episcopo, frater Bernardus Clareuallis abbas seipsum. Audito obitu domini Garneri archidiaconi, necessarium duximus vestram paternitatem precibus præuenire, imò præmunire cõsilio, si tamen dignum putatis monitis nostræ acquiescere paruitatis, quatenus videlicet de rebus sancti Stephani Diuionensis quas tenebat, placeat liberalitati vestræ misericordiam superexaltare iudicio. Siquidem non ignoramus quòd in manum vestram debeant redire, iuxta quod in capitulo Lingonensi dispositum & scripto firmatum fuisse etiam nos meminimus, quando filius vester Harbertus in illa ecclesia primus abbas regularis consti D tutus est. Sed quia canonicis grauis scandali, & abbati magni improperij occasionem fore cognouimus si ad ea quę diu tenuit illa ecclesia, quacunque occasione manum vestram extẽderitis, conquerentibus quippe illis de illo quasi qui malum principium dederit aduenienti, cum eius causa & ad eius introitum tam grande ecclesia damnum incurrerit: pietati vestræ supplicamus, & supplicando cõsulimus, vt & tot pusillis Christi à tanto scandalo parcatis, & hunc vicarium Christi à tanto improperio simul liberare curetis, concedendo vtique ecclesiæ quod hactenus iuris ecclesiæ fuisse cognoscitur.

Ad eundem, Epistola LX.

PRo ecclesia Molismensi supplex, non vt arbitror importunus interuẽtor accedo. Multa quippe sunt quæ me confortant, vt repulsam non metuat hæc nostra petitio. Primum quia non pro qualibet extranea: sed pro vestra vobis ecclesia supplicamus. Deinde q̃ eandem ecclesiam non alienum vsurpare, sed suum ius tantum à vestra æquitate requirere credimus. Tertio quòd idip sum talis nobiscum postulat qui solus ad impetrandum etiã maius aliquid à vobis sufficere possit, videlicet comes Theobaldus. Quartum quoque si addidero, nõ temere id me præsumere putauerim. Neque enim vel ipsi de vestra adeo humilitate diffidimus, quin audacter si opus sit, per nosmetipE sos ad vestræ celsitudinis nobis iam satis expertam beneuolentiam, perituri quod rationabile visum fuerit, accedamus. Vale.

Ad Ricuinum Tullensem episcopum, Epistola LXI.

REuerendo patri domino Ricuino gratia dei Tullensi episcopo, frater Bernardus dictus abbas de Claraualle, salutem & orationes. Peccatori huic, quem ad nos peccatores ob animæ suæ consilium vestra vt ipse perhibuit, dirigere curauit dignatio, nihil ad præsens sanius consulere in promptu habuimus, quàm vt ad sinum paternę pietatis rediret, & ex ore sacerdotis legem requireret. Nos enim nostræ paruitatis & officij mensuram attendentes, nec nos vltra nos extendentes, dare pœnitentiam maxime in criminalibus nulli hominum præsumere omnino solemus nisi solis quos in nostram curã suscepimus. Qua nanque temeritate tractanda episcoporum negocia, & huiusmodi negocia, peccatores & imperiti suscipiemus, qui ipsi quoque sicut & cæteri hominum quotiens grauior aliqua causa inter nos oboritur quã per nos diffinire aut nescim⁹, aut nequimus, aut non audemus: episcopali, vt dignum est, sententiæ reseruamus: & nisi summi prius sacerdotis vel iudicio vel cõsilio confirmati, securi non sumus? Prouideatur igitur morbidę oui à proprio pastore: & tali pastore qui canones non ignorat: congrua pœnitentię medicina: ne si in peccato, quod F absit anima pro qua Christus mortuus est moriatur: sanguinem eius de manu vestra summus pastor requirat. verum nos deo illi inspirante mundum relinquere persuasimus: si tamen homo senex & pauper in aliquo se recipi intra diœcesim vestram sanctorum conuentu, vestro obtinere potuerit interuentu. Plenum vos dierum suscipiat dies vna illa melior in atriis domini super milia: sancte ac venerabilis pater.

Ad Henricum Virdunensem episcopum, Epistola LXII.

DOmino Henrico dei gratia Virdunensi episcopo: frater Bernardus dictus abbas de Claraualle, salutem & orationem. Hæc muliercula quam ecce iam multis annis, multis & perplexis peccatorum nodis sathanas alligauit: super statu salutis suæ, nostræ paruitatis consilium expetiit: & tale accepit vt post multum videlicet ac diuturnum erratum ad proprij pastoris sinum profuga ouicula fideliter recurreret: qui vtique eo citius ac solicitius inopi ferret opem quo se certius atq; districtius de sibi commissa, agno qui pro ipsa mortuus est, redditurũ nouit rationem. Noxiũ fuit deuiantẽ corrigere: vestrũ sic peccatricẽ nõ despicere: imò pœnitentẽ suscipere: & si vera est suæ quã nobis exposuit infœlicitatis historia: aut viro suo priori si adhuc

Universidad de Deusto
Biblioteca

G viuit reconciliare, aut si ille noluerit, sicut hanc innuptā, sic illum cogere absque vxore manere. Vale.

Ad eundem, Epistola LXIII.

SVper his quæ à nobis vestræ excellentiæ placuit scisciscitari, aut nos fallimur, aut ille qui ea vobis retulit, fallit. Si quid tamen fuit, suspectam quippe meam habeo quam noui labilem memoriam, ne tā tam in fratre qui hæc loquitur suspicer falsitatē, hoc me certissime scire cōfido, & vos indubitāter credere volo nemini me super nomine vestro reprehensionis aliquando vel accusationis verba feciſſe vel iniunxisse. Absit hæc à nostra pusillitate temeritas, vt cōtra episcopos & absentes loqui, quæ ad nos non attinent audeamus, præsertim quæ nō probauimus. Deinde ꝙ nostri notitiā dignanter expetitis, gratanter accipimus, abundantius nos & innotescere vobis, & vos noscere cupientes. Qua iam sane fiducia prestantiæ vestrę supplicamus, imò vestram fidenter commonemus beneuolentiam, de illo loco quē sub tutela vestra, vestro, vt aiūt, hortatu frater reuerendus & coabbas noster dominus Guido de tribus fontibus constructre susceperit. In illo nobis quantū nos curatis ostendite, & quicquid ei feceritis, nobis factū reputate. Vale.

Ad Alexandrum Lincolienſem, Epiſtola LXIIII.

H VIro honorabili domino Alexandro dei gratia Lincolienſi episcopo: Bernardus abbas dictus Clareuallis, velle honorari magis in Christo q̄ in seculo. Philippus vester volēs proficisci Hierosolymam, compendium vię inuenit, & cito peruenit quo volebat. Trāsfretauit in breui hoc mare magnum & spatiosum, & prospere nauigans attigit iam littus optatum, atq; ad portum tandem salutis applicuit. Stantes sunt iam pedes eius in atriis Hierusalem, & quem audierat in Effrata, inuēto in campis syluę, libenter adorat in loco vbi steterunt pedes eius. Ingressus est sanctam ciuitatem, sortitus est cum illis hæreditatem quibus merito dicitur: Iam non estis hospites & aduenę, sed estis ciues sanctorum, & domestici dei. Cum quibus intrans & exiēs tanquam vnus è sanctis, gloriatur & ipse cum cæteris dicens: Conuersatio nostra in cœlis est. Factus est ergo nō curiosus tantum spectator, sed & deuotus habitator, & ciuis conscriptus Hierusalem, non autem terrenę huius, cui Arabiæ mons Syna cōiunctus est, quæ seruit cum filiis suis, sed liberę illius quæ est sursum mater nostra. Et si vultis scire, Clarauallis ipsa est Hierusalem, ci quæ in cœlis est, tota mentis deuotione, & conuersationis imitatione, & cognatione quadam spiritus sociata. Hæc requies illius, sicut ipse promittit, in seculū seculi, elegit eam in habitationem sibi, eo quòd apud eam sit etsi nondum visio, certe expectatio verępacis, illius vtique de qua dicitur: Pax dei, quæ exuperat omnem intellectum. Verum hoc suum bonum etsi desuper accepit, in vestro tamē beneplacito facere cupit, imò se facere confidit, sciens vos sapientis non ignorare sententiam, ꝙ filius vtique sapiens sit gloria patris. Rogat autem paternitatem vestram, rogamus & nos cum illo & pro illo, quatinus de præbenda sua quod ipse suis creditoribus constituit, immobiliter stare faciatis: ne in aliquo fraudator (quod absit) debiti, & præuaricator pacti inueniatur, & ita munus cōtriti cordis quod offert quotidie, non recipiatur, dum frater quispiam habet aliquid aduersus eum. Precatur deinde vt domus quam ipse matri suæ in terra ecclesię construxit, cum terra quam ibi delegauit, eidem matri quandiu vixerit concedatur. Hæc pro Philippo.

Reliqua hæc pauca pro vobis, ipso quidem intimāte, imò vero inspirāte deo adiiciēda putauimus, hortari vos in charitate præsumentes, ne casuri gloriā mundi quasi stantē aspiciatis, & vere stantem amittatis, nec plus vobis aut pro vobis vestra diligatis, & sic vos & vestra perdatis, ne blandiēs præsens prosperitas sui vobis finem abscondat, & aduersitas sine fine succedat, ne lætitia temporalis luctum vobis ęternum & operiat quem parit, & pariat quem operit, ne mors lōge esse putetur, & præoccupet improuidum, & vita dum longa expectatur, cito deserat male conscium, sicut scriptum est: Dum dixerint pax & securitas, tunc subitaneus superueniet eis interitus tanquam in vtero habenti, & non effugient. Valete.

Ad Ephc.2.d

Philip.3.d

I

Philip.4.c

Prou.10.a

Ad abbatem Aluiſum Aquiſcinti, Epiſtola LXV. K

ALuiso abbati Aquiscinti monasterij B. salutem ex corde. Retribuat vobis deus misericordiam quam fecistis sancto filio vestro Goduino. Audiuimus enim ꝙ audito eiꝰ obitu, mox velut immemor pristinę calumnię, sed non amicitiæ, consolatorem potius, q̄ vltorem vos exhibuistis. Patrem quippe vōs cognouistis, vt res exigebat, non iudicem. Ideoq; quod pietatis, quod charitatis est, vt fere filio pater impendere studuistis. Quid melius, quid laudabilꝰ, quid vobis dignius agere poteratis? Sed quis hoc crederet? Vere nemo scit quæ sunt in homine, nisi spiritus hominis qui in eo est. Vbi est nūc illa austeritas, illa seueritas, illa indignatio quæ olim in illum lingua, vultus, oculi terribiliter ostentare & intentare solebant? Ad vnum nempe nuncium de morte filij, paterna viscera cōmota sunt, subitoq; hæc omnia quæ simulatoria, sed dispensatoria ac per hoc transitoria erant, disparuerunt. Illa vero quæ vera erant, sed latebant, charitas, pietas, benignitas, apparuerunt. Siquidem in religioso animo vestro misericordia & veritas obuiauerūt sibi, & quia nimirum misericordia superabundauit iudicio, iustitia & pax osculatæ sunt. Nam quantum mihi videor coniiciendo videre, quid animi tunc habueritis, cū ad vlciscendam illam quæ vobis videbatur facta iniuriam, iustitiæ zelo accensa veritas se accingeret, illa quæ exemplo Ioseph prudenter antea dissimulabatur misericordia, vltra iā latere nō ferens, ne in hoc quidem dissimiliter ab Ioseph, ex abdito celatę pietatis erupit, seq̄ue veritati adiungēs repressit motum, temperauit zelum, pacem cum iustitia fecit. Tunc de purissimo placidi pectoris fonte talium credo lympidissimi cogitationum riuuli ebullierūt: Quid opus est indignari? Misereri potius oportet, & non obliuisci quod scriptum est: Misericordiam volo, & non sacrificium, & implere quod iussum est: Soliciti seruare vnitatē spiritus in vinculo pacis, & expectare quod promissum est: Beati misericordes, quoniā ipsi misericordiam consequentur. Alioquin num filius meus erat iste? Quis vero irasci filio potest? Nisi forte tunc tātum filius meus fuit dum mecum fuit, & nō etiam cum me deseruit. Sed nunquid quia corpore ad tempus recessit, etiam animo recedere potuit? Aut forte vel ipsa mors eum mihi poterit auferre? Ita ne localis corporalisve necessitas animorum se se amā tium libertatem angustat? Certus sum quia nec locorum distantia, nec corporum vel mors, vel absentia disiungere poterit quos vnus spiritus vegetat, vna charitas ligat. Denique si iustorum animæ in manu dei sunt, profecto & qui iam in ipso depositā carne quiescunt: & qui ipsi adhuc in carne nō secūdum carnem militamus, simul proculdubio sumus. Meus ergo erat viuus, meus erit defunctus, meū in patria recognoscam. Si quis est qui de manu dei possit eruere, & à me illum separare valebit. Itaque pro filio quidem vestra vobis affectio satisfecit. Sed de nobis pater quid erit? Quæ, inquam, de nobis digna vobis satisfactio placebit, quibus vtiq; pro grādi iniuria imponitis quòd à vobis recedens, à nobis receptus sit? Quid dicam? Si dixero non recepimus (quod vtinam sine peccato dicere possem) mentior plane. Si dixero recepimus quidem, sed iuste: excusare me velle videor. Sed tutius respō debo, peccauimus. Veruntamen quantum? Non ad defensionem dico. A quo enim ille non reciperetur? Quis, inquā, sanctum illum aut pulsantē repelleret, aut susceptū expelleret? Quis vero scit, si de vestra abundantia nostram deus voluerit supplere inopiam, vt scilicet vnum de multis qui forte apud vos religiosi tunc erant ad nos dirigeret, nobis quidē ad solatium: sed nihilominus vobis ad gloriam? Filius quidem sapiens gloria est patris. Denique non eum preuenimus solicitando: non circunuenimus attrahendo: quo vos desereret, vel ad nos veniret: quin potius rogantem, pulsantem, supplicantem non prius (deus scit) consensimus recipere: quàm remittere ad vos tentauimus. Non autem eo acquiescente, eius nos importunitati vix tandem acquieuimus. Hominem ergo religiosum peregrinum solum: si culpa est quòd suscepimus, & ita suscepimus, non erit vobis indignum semel tantum commissam culpam talemq; culpam dimittere: cui etiā phas non est ne vsque quidem septuagiesseptiēs peccantibus in vos, veniam

Gen. 45.e

L

Oſee.6.b

Ephe. 4. a

Mat.5.a

Sapien.3.a

M

A veniam negare. Vt tamen noueritis q̄ non leuiter seu negligenter, imò q̄ non impune feramus quòd vnquā reuerentiam vestram quoquo modo offendimus: sæpe deum testor, quod corpore non possum, mente ad vos supplici transeo, sæpe genibus flexis humiliter satisfacientꝭ vobis astare me video. Vtinam ipse qui id mihi fortasse iuspirat, vobis quoq; spiritus sentire faciat q̄ flebilis q̄ miserabilis tanq̄ præsens ad genua vsq; vestra descendo, q̄ frequenter nudus humeros virgasque in manibus gestans, & quasi ad vestram iussionem vapulare paratus peto veniam, gratiam tremebundus expecto. Hæc qualiter vobis pater accepta sint, vestro si vos non grauat citius scire flagitamus rescripto, vt sic satis iam securi de indulgentia consolemur, si quo minus, magis (vt dignum est) humiliemur, & amplius aliquid à nobis si possumꝰ exigamus, quo dignius satisfacere debeamus. Valete.

Ad Gaufridum abbatem ſancti Theodorici. Epiſtola LXVI.

PRimo precor vt præsentes literas domino abbati Acquiscinti monasterij dirigere nō graueris. Deinde vt ad id quod portāt, pro absente amico præsens satagas cum venerit locus. Neque enim cuiusłibet, nedum tanti patris iustum iniustūve aduersum me debeo scandalum dissimulare. Quod quàm non faciam, loquēs potius quàm scribens ei aperire forsitan potuissem. Nam solet in talibus acceptior esse sermo viuus quàm scriptus, & efficacior lingua q̄ litera. Oculi quippe loquentis fidem faciūt dictis, nec ita potest affectum exprimere digitus, quomodo vultus. Nunc autem quia absens per me non possum, per te satisfacio quantum possum. Rogo ergo te, & iterum rogo, vt de regno dei quod est videlicet intra nos, scandalum auferas dum salubriter potes, ne si (quod absit) vsque ad angelos qui vtique in fine seculi in id ministerij deputandi sunt, perdurauerit rancor, necesse sit irreuocabiliter aut ambos aut alterum è nobis de medio tolli. Vnde autem ad me tu iamdudum scripsisti conquerendo super tribulationibus vestris, scitis quia iuxta est dominus his qui tribulato sunt corde. De ipso confidite, quia ipse vicit mundum. Ipse scit inter quos habitatis, & in cōspectu eius sunt omnes qui tribulant vos. Ipse exaudiet vos in absconditō tempestatis, qui nunc probat ad aquas contradictionis. Valete.

B

Ad monachos Flauiacenſes, Epiſtola LXVII.

DOmino H. patri Flauiacensis ecclesiæ, & fratribus qui cum eo sunt, fratres qui in Claraualle sunt, salutem. Lectis literis vestris vestram reuerentiam propter quendam monachum qui apud nos est cō tristatam cognouimus. De qua vestra tristitia nos quoq; cōtristati sumus, timentes ne non sit illa tristitia de qua quibusdam dicebat apostolus: Contristati enim estis secundū deū. Nam si secundum deum esset, nō vsq; adeo vos commouisset vt nos etsi vobis ignotos, fratres tamē vestros, & si placet amicos, quos necdū vel præsentes verbo conueneratis, vel absentes scripto prę monueratis, hac prima vice tam subito, tā acriter argueretis. Miramini (vt scribitis) ꝙ fratrē G. suscepimus, minamini nisi eum vobis cito restituerimus. Proponitis nobis de regula, de noto monasterio monachum nō suscipiendum, pro constanti scilicet habentes vestrum non esse ignotum. Sed quid si aliis notum, dummodo nobis ignotum sit? Etsi enim, vt verba ipsa ponam religionis vestræ se adeo fama effuderit, vt etiam Romæ ecclesiæ vestræ habeatur notitia, nos tamē qui vtiq; multum citra Romam positi sumus, nescio quo pacto ita præteriit, vt ne vnius quidem vestrū, abbatis scilicet vel monachorum, non ipsius vestræ habitationis, non religionis ac conuersationis, vsq; ad hoc tempus vel tenuem notitiā habuerimus, sed nec aliquam aliquando mētionem nobis de vobis factam fuisse meminimus. Nec tamē mirum, quia & multis terrarum spatiis & diuersis prouinciis & dissimilibus linguis abinuicem distamus. Nec solum episcopatibus propriis absumus, sed etiam in eodē archiepiscopatu non degimus. Putamus autem ꝙ non de cuicunq; notis, sed tantū de nobis notis monasteriis monachos suscipere prohibemur, alioquin cum nullum monasterium sit quod alicui notum non sit, nullum nobis relinquitur de quo quis regulariter suscipiatur. Quomodo ergo illud implebitur quod à beato Benedicto vel præcipitur vel permittitur, peregrinū videlicet monachum nō solū debere suscipi ad habitandū, ꝓ hospite, quanto cupit tēpore, sed etiam inuentum vtilē suaderi ad manendum omni tempore? Quāq̄ tamē nos aliter erga prædictum fratrem egerimus. Nam cum veniēs se suscipi à nobis humiliter postularet, primo quidem repulsus, deinde admonitus est vt ad monasterium suum rediret. Sed ille non acquiescens, in vicinam nobis eremum se contulit, ibique septem ferme menses nullam interim calumniam passus quiete habitauit. Sed cum sibi tutū non crederet quòd solus degeret, post primam repulsam idipsum à nobis requirere non erubuit. Rursus nos admonentes eum de reditu, cum causam suæ ab eo discessionis requireremus, abbas, inquit, meus habebat me nō monachum sed medicum. Cogebat seruire, imò ipse seruiebat per me, non deo, sed seculo, quando ne secularium maleuolentiam incurreret principum, mederi me compellebat etiam tyrannis, raptoribus, excommunicatis. Quod animæ meæ periculum cum ei, nunc priuatim, nunc palam fugessissem, nec profecissem, quorundam tandē sapientium virorum consilio fretus fugio meam damnationē, non congregationem, perditionem, non religionē. Consulite salutē quærenti, aperite pulsanti. Cuius nos videntes constatiā, audiētes causam & nullam contra eum calumniā, annuimus introitum, probauimus susceptum, astrinximus probatū, tenemus professum. Nec intrare cōpulimus, nec exire cogemus. Quamuis si eum eiiceremus, ad vos (vt ipse asserit) non rediret, sed magis se adhuc à vobis elongaret. Desinite ergo fratres, desinite tā indebitis innoxios lacessere iurgiis, & calsis scriptitationibꝰ inquietare, quia nec cumulatis etiam contumeliis prouocari poterimus vt vobis nisi quod reuerentiæ est respondeamus, nec minis his exterreri quo minus monachum teneamus, quē regulariter susceptum esse nos credimus.

C

D

E

Ad eoſdem de eodem, Epiſtola LXVIII.

MOdestiæ quidem vestræ erat ô boni fratres, super querimonia vestra priori nostra satisfactione cōtentos esse debere, etiam ab immeritorum infestatione quiescere. Sed quia prioribus malis peiora iunxistis, & rursum nobis iurgiorum seminaria transmisistis, quæ absit vt germinent, sicut nec priora germinauerūt in nobis, ne tamen non respondendo, culpam (quæ non est) cognoscere videamur, hoc etiam secundo ad ea quæ procaciter obiicitis, veraciter respōdemus. Hæc tota nostra culpa est, quātum æstimamus: hæc grādis illa iniuria quam vobis fecimus: quòd monachum, solum, peregrinum, pauperem, miserabilē: animæ suæ periculum fugitātem: salutem suam solicitè quærentem, pulsantem, supplicantē susceperimus: seu quòd talem taliter à nobis susceptum denuo sine causa non eiicimus, vt quod ædificauimus iterum destruentes, præuaricatores nos constituamus. Hinc regulę, hinc canonum, hinc ipsius naturalis legis trangressores iudicamur. Opponitis enim indignantes, cur vestrum & à vobis excommunicatum nobis sociare præsumpsimus, quod vtique ab alio patinolumus. Sed de excommunicatione quid respondebimus, quando vos inde vobis satisfacitis pro nobis, scientes proculdubio prius à nobis fuisse receptum quàm à vobis excommunicatum? Cū autem prius susceptus, dum tamen regulariter, fuerit: profecto non iam in vestrum sed in nostrum vestræ maledictionis sententiam intorsistis. Quod si recte factum sit, vos videritis. Restat igitur sciendum, & hoc tantum queritur inter nos, an rationabiliter susceptus fuerit. Et vos quidem quoniam de ignoto monasterio monachum regulariter posse susscipi negare non potestis, vestrum nobis notum esse contenditis. Negamus, & non creditis. Verum si non creditis simpliciter negantibus, credite vel iurantibus. In veritate quæ deus est, vobis dicimus, nec nouimus vos nec noscimus, ignotorum scripta susscepimus, ad ignotos rescripsimus. Sensimus quidē stimulationes & inquietationes vestras, sed necdum stimulatores & inquietatores ipsos agnouimus. Vos tamen ad conuincendum nos de simulata ignorantia, inuictissimum argumentum inducitis, non posse videlicet ignotos esse

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tos esse nobis,quorum & abbatis scilicet & ipsius monasterij nomen in nostris posuimus literis,quasi mox vt rerum vocabula scimus, etiam res ipsas nouerimus. Multum ergo valet mihi Michaelis,Gabrielis, Raphaelis nomina nosse, quando ex solo auditu vocabulorum,etiam de ipsorum beatorũ spirituum cognitione iam beatus sum. Non mediocriter inquã profeci, quia didici ab apostolo Paradisum & tertium cœlũ nominare, si etiam non raptus cũ apostolo, solis ex nominibus secreta cœlestia iã noui, & audiui ineffabilia verba, quæ non licet homini loqui. Stultus ego qui iam sciens nomen dei mei,nescio quid adhuc superfluo quotidie gemo, frustra suspirans & dicens cum propheta: Vultum tuũ domine requiram. Et illud: Quando veniam & apparebo ante faciẽ dei? Et ostende nobis faciem tuã & salui erimus. Sed quid est quod vobis facimus,quod nobis fieri nolum⁹? Hoc nos vtiq; nolle putatis, vt quis à nostro monasterio discedens monachus in alio suscipiatur. Vtinam omnes commissos nobis, sine nobis saluare possetis. Si quis de nostris ad vos maioris perfectionis gratia & arctioris vitæ desiderio conuolauerit, non solũ non causamur,si ei in tali studio consulitis, sed & multũ precamur vt hoc faciatis. Nec offensos nos cõqueremur, sed valde in hoc adiutos esse fatebimur. Negatis deinde quod de vobis audieram⁹ vestro scilicet iussu vel assensu fratrẽ B. quãdiu fuit apud vos, in medicinali arte secularibus deseruisse, ipsumque qui hoc dixit,falsiratis arguitis. Si mentitus sit nescimus, ipse viderit. Sed hæc scimus quia siue per se, vt vos fatemini,siue per vos,vt ipse testatur, hæc fecerit, in magno interim periculo fuit. Quis vero tã inhumanus qui sic periclitanti nõ succurreret si posset,non consuleret si nosset? Attamen si, vt asseritis, non compulsus obedientia, sed proprij quæstus cupiditate, ac vagandi curiositate, hæc illaque artem suam venditans discurrebat, quid causę extitit quòd à vobis discessit? An quia iam tandem censurę pastoralis districtione non ei licebat quod ante licuerat? Cur igitur cum iam apud nos esset volentes eum reuocare , ad persuadendum de reditu promisistis ei quietem in clausтro, nisi quia hæc velle hominem noueratis, hæc quæsisse memineratis ? At ille iam adepto apud alienos quod non potuit inter suos ,ne certa pro incertis desereret , tenuit quo iam fruebatur , spernens quod sero sibi offerebatur. Desinite itaque fratres , desinite fratrem solicitare de quo non valde necesse est vos solicitos esse, nisi forte (quod absit) quæ vestra non quæ Iesu Christi sunt quæratis, & magis vestrum de illo solatium, quàm eius salutem diligatis. Nam cũ semper apud vos gyrouagus fuisset:&, vt scribitis ,contra suum propositum & abbatis imperium in proprios vsus quod de arte sua conquirebat, expenderet, gaudeat qui eum diligit, quòd apud nos deo miserante sanatus sit. Testimonium enim ei perhibemus quòd nusquam modo aliqua occasione vagatur , sed quiete perseuerans in monasterio, pauper inter pauperes sine querela conuersatur,primam fidem quam quidem apud vos promisit, sed non tenuit, non irritam,vt dicitis,faciens,sed ratam integrãque custodiens morum vtique conuersione, & obedientissima conuersatione,sine qua sese fallit qui de loci stabilitate confidit. Rogamus vos fratres , vt quiescat iam indignatio vestra , & desinat inquietatio nostra . Sinautem , facite quod vultis , scribite vt vultis , persequimini quantum vultis, charitas omnia suffert, omnia sustinet . Nobis autem decretum est ex hoc iam vos pure diligere,reuerenter suspicere, familiariter colere.

Psal.26.c
Psal.41. a.
Psal.97. b

H

I

Ad Guidonem abbatem de tribus fontibus,
Epistola LXIX.

Nde te contristatũ cognouimus,contristatum quidem esse laudauimus, sed si non nimis. Contristatus enim (nisi fallor) quomodo ait apostolus, secundum deum,nec dubium est huiusmodi tristitiã tuam conuerti quandoque in gaudium . Itaque dilectissime, irascere & noli peccare. Peccabis autem nõ minus nimis irascendo,quàm omnino non irascendo. Siquidem non irasci vbi irascendum sit,nolle emẽdare peccatum est. Plus vero irasci quàm irascendum sit,peccatum peccato addere est. Quod si malum est peccatum non emendare, quomodo malum non

2.Cor.7.c

erit augmentare? Si ex rerum euentibus reatuũ penderet iudicium,non foret culpanda tua etiam ingens tristitia,vbi nimirũ constitisset quòd ingens fuisset & culpa. Tanto quippe culpa grauior, quanto res sacrior appareret . Nunc vero quia rerum causa, non materia nec exitus actuum, sed intentionis propositum culpas discernit & merita, dicente domino:Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidũ erit: si nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit, in tui quoque examinatione cõmissi non tam,vt arbitror,sacrorum est attendenda maiestas,q̃ propria intentio discutienda.Porro ego & prior noster rem ipsam & intra nos pẽsantes, & intra nos conferentes,tuam quidem ibi deprehendimus ignorantiam,ministrantium quoq; negligẽtiam, sed plane nullius malitiam. Et certe optime nosti nullum esse bonum nisi fuerit spontaneum.Malum ergo poterit esse magnum,quod cõstat voluntarium non fuisse ? Alioquin si quod fit à non volente,bonum quidẽ nullam gratiam,malum autẽ multã consequitur pœnã.Hoc est,si circa vnam eandẽq; causam & malũ imputatur,& bonũ non suscipitur,quisquis ita sentit, asserat si vult & q̃ non sapientia malitiã, sed malitia vincit sapiẽtiã.

Mat.6.c

K

Vt tamen faciamus satis inquietiori conscientiæ tuæ,& ne forte malum hoc mali cuiuspiam grauioris latentis adhuc in monasterio fuerit cõmonitio,pro pœnitẽtia tibi iniungimus vij. pœnitentiales psalmos quotidie vsque ad Pascha septies prosternendo te decantare, vij. disciplinas accipere. In hunc modum satisfaciat & ille qui tibi ad illã missam ministrauit. De illo autem qui sibi ante apparuerat,& oblitus est mittere vinum in calicẽ,cuius & maiorẽ in hoc æstimamus culpã,si tamẽ & tu ita putas, tuo arbitrio derelinquimus. Sane si sermo exiit inter fratres, & ipsi omnes singuli singulas accipiant disciplinas,vt fiat quod legitur: Alter alterius onera portate. Deinde q̃ comperta sero licet negligentia, vinum fudisti in calicem super hostię sacratę particulam, laudamus, nec subtanto articulo melius fieri potuisse putamus, arbitrantes liquorem etsi non ex consecratione propria atq; solẽni in sanguinem Christi mutatũ,sacrum tamen fuisse ex contactu corporis sacri. Aiunt tamen nescio quem aliũ aliud sensisse scriptorem, non posse videlicet absq; tribus, id est pane vino & aqua hoc sacrificium esse, ita vt si quodlibet deesse contigerit,reliqua non sanctificentur. Sed de huiusmodi vnusquisq; in suo sensu abundat.Ego autem pro meo fatuo sensu,si mihi idem contigisset quod tibi,vellem ad remedium mali vnum ẽ duobus egisse,aut ipsum quod fecisti,aut certe ab illo loco vbi dicitur:Simili modo postea q̃ cœnatum est: verba sancta iteratse:& sic complesse quod restabat de sacrificio.Neq; enim dubitauerim de corpore iam consecrato: qui vtiq; iuxta ritum ecclesiæ didici ab ipsa quod & ipsa accepit à domino: panem scilicet ac vinũ & simul apponere: non simul tamen ex his sacra conficere. Cum ergo prius de pane corpus q̃ de vino sanguis more ecclesiastico conficiatur : si per obliuionem tardius quod posterius sacrandum est apponatur, non video quid sacris præcedẽtibus tarditas possit præripere consequẽtium.Puto enim q̃ si domino post factũ de pane suum corpus vini consecrationem placuisset aliquandiu intermittere aut certe penitus omittere: nihilominus corpus mãsisset quod fecerat : nec factis facienda præscriberent . Nec nego panem & vinũ aqua quidẽ mixtũ simul debere apponi : quin potius assero haud aliter debere fieri.Sed aliud est culpare negligẽtiam,aliud negare efficaciã.Aliud inq̃ est quod causamur nõ bene quippiã fieri:& aliud quod mẽtimur nec fieri.Hæc interim de hac re dixerim & sentirim absque præiudicio vel tuæ sententiæ,si quid melius sapis, vel cuiuslibet sanius sapiẽtis.

Gala.6.a

L

M

Ad eundem, *Epistolą* LXX.

Considerans miseri huius miserabilẽ conditionem, misereor quidẽ, sed vereor ne frustra. Neq; enim nõ ideo mihi videor frustra misereri, q̃ ipso licet remanente in sua miseria,mea tamen vel mihi non sit infructuosa misericordia:in quã vtiq; misericordiam non propria vtilitas inclinauit: sed intimis eã visceribus proximi miseria & fraternus dolor inflixit.Misericordia quippe affectio est quæ nec voluntate coercetur,nec rationi subiicitur: quãdo nõ eã in se quisq; ptrahit volũtario nutu:sed ipsa pias mentes

A mentes ad compassionẽ dolentium necessario cogit affectu: ita vt etiã si peccatum esset misereri, etsi multum vellem,non possem tamen non misereri. Potest quidẽ ratio vel voluntas affectui effectum subtrahere, sed nunquid ipsum affectũ euellere ? Discedant à me qui consolantur, & dicunt quia oratio mea in sinu meo reuertetur, dũ is pro quo emissa est,nondũ conuertitur. Nec audio illos qui mihi blandientes asserunt: Iustitia iusti super eum erit, dum impius in sua adhuc impietate remoratur.Non inquam recipio consolationem vbi fratris video desolationem. Si ergo dulcissime fili, tua quoque pia mens similiter affecta est, imò quia aliter affecta non est, q̃q̃ tibi infœlix iste cunctas suæ egressionis de monasterio,& denuo regressionis,regulares vices infœliciter percurrisse videtur,quia tamẽ ipse aliter putat,non solũ patiẽter,sed etiã libenter audiendũ est quod humiliter calũniatur, si forte tã desperatę salutis reparandæ rationabilis vlla occasio inueniatur,quã(vt bene mecũ tua intelligit experientia) difficile quidẽ in cõgregatione,sed multo difficili⁹ foris poterit obtinere. Inito itaq; omniũ fratrũ cõsilio,omnia quę in eũ fecisti iudicia diligenter retractare non dedigneris, quatenus tua humilitate eius cõtumacia sanetur,si vel sic videlicet adinueniri poterit quomodo adhuc semel regulariter suscipiatur. Nec timendum est in hac retractatione q̃ displiceat iusto ac misericordi deo, si misericordia supexaltatur iudicio.

Psal.34.b
Eze.18.c

B

Ad monachos eiusdem loci, *Epistola* LXXI.

Quod nondum veni ad vos,nõ putetur incuria. Curamus quidem vos tanquam viscera nostra. Si mater potest filij vteri sui negligere curã,possum & ego forsan in suspicionem duci & argui negligẽtiæ. Itaque opportunitatem expectauimus & expectamus vt cum venerimus, visitatio nostra nõ sit sine fructu. Interim de abscessu patris vestri non turbetur cor vestrum. Deus vobis prouidebit alium,sicut speramus,pro eo idoneum: sed nec istum perdetis.Nam etsi transłatus est,non tamen ablatus. Tamen qui vobis fuerat specialis, erit communis & nobis. Donec ergo venio,viriliter agite,& confortetur cor vestrum,& omnia vestra in charitate fiant.

Psal.101.b

Ad Ramaldum Fusmacensem abbatem,
Epistola LXXII.

Dilectissimo suo Ramaldo B. eius non pater aut dominus,sed frater & conseruus, quod fratri charissimo,& fideli cõseruo. Primo ne mireris si terrear dignitatis nominibus,cũ me ipsis rebus sentiã indignum.Et te quidem decet vt facis,sed mihi assentire non expedit. Nam si tibi obseruandum putas illud:Honore inuicem pręuenientes,& subiecti inuicem in timore Christi,si nõ frustra vtrobiq; positum est inuicem, intelligis æquè & mihi æquè vtrũq; congruere.Quòd si cogitas tibi illam regulę sententiam obseruandam: Iuniores priores suos honorẽt,mihi è regione in mentem venit ex regula veritatis: Erunt primi nouissimi, & nouissimi primi.Et qui maior est vestrũ,fiat sicut iunior.Et quãto maior es,tanto humilia te in omnibus. Et principem te constituerunt, esto inter illos quasi vnus ex illis. Et non quia dominamur fidei vestræ, sed adiutores sumus gaudij vestri . Et nolite vocari ab hominibus rabbi . Et patrem nolite vocare vobis super terram. Quantũ itaq; tuis attollor fauoribus,tantum his mollibus premor . Vnde merito in psalmo non canto,sed plango:Exaltatus autem humiliatus sum, & conturbatus. Et, quia eleuans allisisti me. Sed verius fortasse proferrẽ quod sentio:quia videlicet qui me exaltat,humiliat,& qui me humiliat,exaltat. Tu me ergo potius exaltãdo deiicis,& extollẽdo premis . Sed ne ita premas vt opprimas,consolantur me hæc & his similia veritatis testimonia:quę miro modo dũm reprimunt erigũt : dum deiiciũt eruditunt,ita vt vnde proiectus, inde & prouectus, tota cum hilaritate decantem:Bonũ mihi domine quia humiliasti me: vt discã iustificationes tuas. Bonum mihi lex oris tui, super milia auri & argenti. Et hoc miraculum agit sermo dei viuus & efficax,hoc illud verbũ per quod facta sunt omnia,benignissime & potentissime operatur,hoc deniq; facit iugum Christi suaue,& onus leue.Libet admirari q̃ leue sit onus veritatis. Num vere leue est quod portantẽ non grauat sed leuat ?Quid eo leuius onere,quod non solum non onerat, sed & portat omnem cui portãdum imponitur? Hoc onus potuit vterum grauidare virgineum,grauare non potuit. Hoc onus ipsa quibus se præbuit sustentãdum, senis Simeonis brachia sustentabat.Hoc etiam Paulum in graui licet & corruptibili corpore positum rapiebat vsq; ad tertium cœlum.Quæro in rebus si quid forte huic exoneranti oneri simile inueniamus, occurrit mihi de pennis auium, quod vtcunq; coaptem, quæ quodã videlicet singulari modo & corpulentiorem reddũt substantiã, & agiliorẽ. Mirum opus naturæ. Vnde grossescit materia,inde sarcina leuigatur: & quantum crescit in massa, tantum decrescit in pondere.Hoc plane in pennis Christi oneris exprimit similitudinem, q̃ & ipsę ferunt à quibus feruntur.Quid & de quadriga dicam?Hæc nimirum admota iumẽto sarcina quæ ab ipso moueri nõ poterat,auget quidem,sed portabiliorem facit.Onus oneri additur,& minus onerat.Sic & oneri grauissimo legis accedẽs quadriga euangelij, & auxit perfectionem,& difficultatem minuit.Velociter,ait, currit sermo eius.Sermo vtiq; ante notus in Iudæa tantum, nec se præ sui quidem grauedine valens vltra extendere, quippe qui & ipsius Moysi manus suo põdere prægrauatas dimitteret,leuigatus per gratiam, & rotis euangelicis superpositus velociter in omne terrã exiuit, & in fines orbis terræ celerri me peruolauit.Sed longe nimis digredior. Tu itaq; dilectissime, cessa iam indebitis me honoribus magis obruere q̃ attollere. Alioquin cœtui te inimicantium mihi amica licet voluntate cõmisces. Ipsi sunt de quibus soleo soli deo ita conqueri in orationibus. Et qui laudabant me, aduersum me iurabant.Ad quam meam querimoniã deum audio respondentem mox & attestantẽ q̃ verax sit: Vere,inquit, qui te beatifi cant,in errorem te mittunt. Et ego: Auertantur ergo, inquã, erubescentes,qui dicunt mihi,euge euge.Quod tamen ne putetur in quoscunq; aduersarios à me quandoq; intorta maledictio vel imprecatio,exponere debeo qualiter intelligam. Precor nimirum vt quicunq; existimant de me supra id quod vident in me, aut audiunt aliquid ex me, auertantur, id est à laudibus meis in quas ignari nimie feruntur , resiliant & pedem retrahant.Quomodo? Quandoq; videlicet cognoscentes plenius quẽ immoderatius laudant, & consequenter erubescentes vel errorem suum,vel amici deprehensam inutilitatem.Et hoc modo vtrumq; nocẽtium genus, & illi scilicet qui volunt mihi mala, & me adulatorie cõmendant, & hi qui licet innocenter,tamen nocent, dum beneuole quidẽ, sed nimie laudant,auertantur retrorsum,& erubescãt : hoc est tam vilis & abiectus eis appaream,quatinus pudeat eos talem ita laudasse,& sic desinant iam indiscrete laudare.Igitur aduersus vtrosq; laudatores illis me duobus munire consueui versiculis.Contra maleuolos quidẽ priorem: Auertantur retrorsum & erubescant qui volunt mihi mala . Contra beneuolos autẽ proferens sequentẽ: Auertantur statim erubescẽtes qui dicũt mihi,euge euge.Cum ergo, vt ad te reuertar, exemplo apostoli tuæ religiositati non dominari sed congratulari tantum debeam,& iuxta verbum domini vnus sit pater noster in cœlis:nos autẽ omnes fratres simus,non immerito domini patris q̃ celsa nomina quibus me honorandum, sed non onerandum putasti , scuto à me veritatis repuli congruentius pro his me fratrem nominans & cõseruum, tum propter eandem hæreditatem,tum propter æquam conditionem,& ne si forte quod dei est vsurpauero mihi,audiam ab ipso : Si ego dominus,vbi est timor meus?Si pater,vbi est honor me⁹? Et patris quidem habere me erga te affectum non nego, sed authoritatem renuo. Nec enim te minore(vt existimo) q̃ paterno cõplector affectu.Hæc ergo pro tituli causa.Iam vero vt ad reliqua epistolæ tuæ respondeam,eandem quam tu de mei,possem & ego vicissim de tui absentia nõ immerito facere querimoniam,nisi quia nostris (quod ipse non negas) & affectibus & profectibus dei est præponenda voluntas. Alioquin quando ego te comitem mihi charissimum valdeq; necessarium,quippe obedientissimum in agendis, studiosissimum in inquirendis,in conferendis vtilissimum,promptissimũ in rememorandis, paterer longe fieri à me,si nõ esset Christus in causa?Beati si sic permanserimus vsq; in finẽ, semper & vbique quærentes non quæ nostra sunt, sed quæ Iesu Christi.

Rom.12.c
Ephe.5.d

C

Matt.20.b
Luc.22.c.
Eccli.3.c
Eccli.32.a
2.Cor.1.d
Matt.23.a
Ibidem.
Psal.87.b
Psal.101.b

Psal.118.i.

Psal.34.d

F

Ibidem.

2. Cor.1.d

Universidad de Deusto
Biblioteca

G

Ad eundem, Epistola LXXIII.

PLangis dilectissime fili R. super multis tribulationibus tuis: piisque querimoniis me quoq; excitas ad plangẽdum. Nec enim te dolẽte possum nõ dolere, nec nisi molestus & anxius tuas molestias & anxietates audire. Verum quia hæc ipsa mala quæ te inuenisse causaris, & ego præuideram, & tibi si recordaris prædixeram, puto leuius te præscita portare debere: & mihi vnde parcere potes, molestum non esse. Satis nanque & plusquam satis crucior te carendo, te non videndo, te dulcissimo mihi solatio nõ fruendo: ita vt pene pœniteat me q̃ te elongauerim à me. Et licet charitas hoc cogeret: quacunq; tamen necessitate quo te non videã missum, plango te tanq; amissum. Cum ergo super hoc etiã velut quodam tuæ pusillanimitatis baculo me percellis, qui mihi debueras esse baculus sustentationis, tristitiã super tristitiã ingeris, & cruciatũ cruciatibus addis. Etsi mihi piũ est nullas tuas angustias dissimulare: tibi tamen durum est sic affecto cunctas indicare. Quid enim necesse est satis solicitum amplius solicitare: & absentia filij saucia patris viscera grauioribus torquere doloribus? Onus meum tibi partitus sum vt filio, vt necessario, vt fideli coadiutori meo. Vide quomodo te oporteat paternam portare sarcinam. Si enim sic portas vt me non alleues, sed magis premas, tu quidem es oneratus, sed ego non, sum exoneratus. Hoc autem onus animarum est, & infirmarum. Nam quæ sanæ sunt, portari non indigent: ac per hoc, nec onus sunt. Quoscunque igitur de tuis inueneris tristes, pusillanimes, murmuriosos, ipsorum te patrem, ipsorum te noueris esse abbatem. Consolando, exhortando, increpando agis opus tuum, portas onus tuum, & portando sanas quos sanãdos portas. Si quis vero ita sanus est, vt magis iuuet te, q̃ iuuetur à te, huius te non patrem, sed parem, comitem, non abbatem agnoscas. Quid igitur causaris te aliquorum qui tecum sunt, magis grauari consortio, quam frui solatio, cũ solus omnium omnibus datus sis solatium, tanquam omnibus senior, omnibus fortior, qui omnibus sufficias per dei gratiã solatiari, & à nemine omnium indigeas confortari? Denique inquantum grauaris, intantum lucraris, & inquantum iuuaris, intantum tua tibi præmia minuis. Elige ergo quos eligas, an qui grauando iuuant, an qui iuuando grauant. Hi tibi promeritores, illi fraudatores meritorum existunt. Nam qui socij laboris, proculdubio & mercedis participes erunt. Sciens ergo te missum iuuare, non iuuari, illius te agnosce vicarium qui venit ministrare, non ministrari. Plurã tibi ad tui consolationem scribere volebam, sed non fuit necessarium. Nam quid opus est verbis superfluis mortuam chartam implere, vbi viua præsens loquitur? Viso siquidem priore, puto quòd ista tibi sufficiant, & ad eius præsentiam spiritus tuus reuixerit, ita vt iam consolationem scriptorum non requiras, cui interim licet verborum illius solatio releuari, in quo & per quem meum quoque spiritum, quem tibi in tuis literis misti postulasti, siquo modo tamen mittere potui, missum esse non dubites: cui quippe, vt bene nosti, idem mecum consiliũ, eadem solet esse voluntas.

I

Ad eundem, Epistola LXXIIII.

SPerabam charissime, aliquod me percepturũ meæ pro te solicitudinis remedium, si tua te non indicante nescirem incommoda. Vnde & in alia epistola memini me ad te sic inter cætera scripsisse. Etsi inquam mihi pium est nullas tuas angustias dissimulare, tibi tamen durum est sic affecto cunctas indicare. Sed ecce vnde meas mihi curas credidi leuigari, inde fateor ampli⁹ grauari me sentio. Nã ante quidẽ sola quę te innotescẽte perceperã, aut dolebam aut metuebam. Nunc autem quid vnquam mali euenire potest quod ego non metuam? Imò iuxta tuum Ouidium: Quando ego non timui grauiora pericula veris? Ego quippe suspectus omnia, quo incertus de omnibus, veram læpe de falsis tristitiam contrahere cogor. Mens siquidem quam semel affecerit charitas, sui iuris esse non sinitur. Metuit quod nescit, dolet quod non oportet, solicitatur plusquam voluerit, & vnde noluerit: compatitur nolens, miseretur inuita. Et quia vides fili nec meã meticulosam industriã, nec tuam piam prudentiam in hac parte prodesse mihi: iam, quæso, noli celare quæ circa te aguntur: ne vnde te mihi parcere putas, magis affligas. Opuscula mea quæ habes, da operam cum opportune potueris, vt habeam.

Ouidius 1. epist.

Ad Artaudum Fultariensem abbatem, Epistola LXXV.

QVicquid gratiæ & dilectionis sibi impendere possunt absentes amici, puto & me debere tibi: & mihi deberi à te, non solum ob consortium propositi & professionis, sed etiam ex debito nostrę inuicem pristinę societatis. Quæ tam grata vtrique, tamq; debita deuotio, quantum in vnoquoq; nostrum ferueat, in nullo cui dentius agnoscere seu innotescere possumus, quam si alterutrum non celemus si quid forte de alterutro quod nõ deceat audimus. Audiui autem ego de te, q̃ de sancto conuentu tuo abbatiam in Hispania constituere velis. Quod mihi nimirum in magnam admirationẽ venit, quid causę videlicet sit, quid consilij, quidve vtilitatis, quòd filios tuos exulare cupis: in locum vtiq; tam longinquũ: tanto sumptu & labore & quærendum & ædificandum: cum prope te habere possis, vbi eos colloces, iam ædificatum & bene præparatum. Nec enim (vt reor) hinc te excusare potes quòd locus ille tuus non sit: cũ certissime sciam, q̃ facillime si vis tuus esse possit. Nunquidnam abbas dominus P. qui illum tenet, tibi requirenti negaret? Imò si velles accipere, gratissimum haberet: non quia bonus non est, sed quia sibi, vt scis, opus non est. Timendum valde tibi pariter & mihi, ne si solicite in operibus nostris non seruamus quod apostolus dicit: Nemo adolescentiam tuam contemnat, citius quia iuuenes sumus de leuitate notemur. Sed confido quia tu consultius ages: & locum qui vicinior etiam constructus est, eliges: quem amico quidem tenenti, nosti oneri esse, tibi autem necessarium fore.

H

K

L

Ad eundem, Epistola LXXVI.

VNde placuit tuæ dignationi fratrem hunc nostram paruitatem consulere: sic nos quod nobis visum fuit, noueris consilium dedisse, vt saniori non præiudicauerimus. Ne ergo rerum quas scis, superflua narratione te grauemus, hæc est summa cõsilij. Periculosum quidem est, & fortassis illicitum: hominem post diutinam in domo & habitu religionis conuersationem ad seculum redisse: quiq; prius & adhuc priore vxore viuente ac consentiente fortissime ac diutissime continentiam tenuit, secundis rursus amplexibus se ineptissime atque inhonestissime implicuisse. Quia tamen publice ac solenniter iuxta morem cæterorum hominum, & sine querela vel calumnia ipsum qualecunque coniugium celebratum fuit: non nobis videtur tutum, illum illam non consentientem dimittere nisi prius episcopalis authoritatis vel consilio fretum vel imperio, aut certe ecclesiastico canonicoque iudicio. Quoniam vero hoc tam grande hominis periculum ad te nimirum non minima ex parte respicere credimus (ex eo quippe quòd volentem ac flagitantem suum confirmare propositum, nimis suscipere distulisti, occasione sumpta, diabolus in hæc eum mala præcipitauit) omnino ex charitate suademus & consulimus vt quacunque industria, quocunque sumptu vel labore potes miserum omnimodo satagas liberare: conueniendo scilicet aut mulierem vt illum sponte dimittat, & continentiam promittat, aut episcopũ vt ambos vocari iubeat, & quod recto posse fieri credimus iudicio, separet.

M

Ad magistrum Hugonem de sancto Victore, Epistola LXXVII.

SI tibi videor tardius rescripsisse: scito me tarde quoque accepisse ad quod rescriberẽ. Nam quod miseras: nõ continuo ad me vsq; perlatum est, sed Pontiniaci diu ante retentum. Porro vbi accepi, moram minime feci in rescribendo. Cæterum id breuius q̃ tua forte deposcebat intentio, sed non plane quàm mea occupatio sineret. Curaui tamen ne te vtcunque lateret quicquid super interrogatis ego sentirem, tuo sane eadem mea sensa & ocio & ingenio plenius astruenda relinquens, si ita oportere cognoueris. Nec dubito ad manum tibi esse rationes certas &

A tas & congruas authoritates quibus facile id possis. Is ergo cuius me respondere assertionibus iubes: & nomen taces, tibi nouerit à me super consultis quod sentio dictum, non sibi contradictum, etiã si quid aliter ab ipso sapimus. Nam si verum nos sapimus, veritas ei contradicit, non nos. Sed enim si nõ confunditur acquiescere veritati, & veritas cum eo sapit, & nos. Sinautem, seruum dei tamen non oportet litigare: sed magis patientem esse ad omnes. Ideoque non quærimus pu-

2. Tim. 2. d gnas verborum, nouitates quoque vocum iuxta apostolicam doctrinam euitamus. Patrum tantum opponimus sententias, ac verba proferimus, & nõ nostra. Nec enim sapientiores sumus quàm patres nostri. Abundet sane in suo sensu qui vult quantum vult, dummodo nos patiatur in scripturarum sensibus abundare, quomodo dicit apostolus: Non quòd sufficien-

2. Cor. 3. b tes simus cogitare aliquid à nobis, tanquam ex nobis, sed sufficientia nostra ex deo est. Scribis itaque quendam asserere (nescio quem: nam non nominas) ex quo primum dictũ

Ioan. 3. a. à domino legitur: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, nõ intrabit in regnũ cœlorũ, ex eo neminẽ absque eodem percepto actualiter visibili sacramẽto, vel eius vice martyrio, vllatenus potuisse saluari, sed etsi forte illud quispiam cum vera fide & contritione cordis expeteret, sed præuentus mortis articulo assequi quod cuperet non valeret, tamen o-

B mnino damnari. Vbi primo de temporis quidem præfixione durum nimis austerumq; videtur, vt videlicet verbũ absconditum palam iam noceat, & ante iudex feriat quàm minetur: quodq; interim in tenebris loquitur & in aure saluator, nõdum quidem saluet, quia nondum apparet, & iam mundũ impleat condemnatis. Ita ne ergo verbum salutis, & præceptũ vitæ nõ prius vitam restituere valuit q̃ mortem inflixerit, idque eo innocentibus quo & nescientibus adhuc voluntatem domini sui? Num gentem ignorantem & iustam, vt cum ethnico loquamur, debuit interficere deus? Quis ita sapiat? Nõ equidem vitæ concordat author, morte quidem quam exterminare venerat, vti mox in initio viarum suarum ad præiudicium seculi, cœleste adhuc recentissimum ignorantis edictũ. Nephas est profecto sentire de omnium largitore bonorum q̃ tam malum principium dederit aduenienș. Minime prorsus id ego cuipiã de Christo assenserim, quod magis ab antichristo merito formidatur, quia videlicet & ipse parauerit sagittã suam in pharetra, vt sagittaret in obscuro rectos corde. Quanti namq; interim toto orbe non baptizati moriuntur, profecto ignorantes quid cum Nichodemo Iesus nocte secretoque confabuletur? Quid ergo? Necdum lex promulgatur, & iam præuaricantes tenentur? Et quomodo, inquit, credent in eum quem non audierunt? Quomodo vero audiẽt sine prædicante? Quomodo autem prædicabunt nisi mittantur? Necdum iniuncta, necdum vulgata, necdum audita prædicatio est, & iuxta pigri ac neq̃ serui sententiam tam durus est dominus, vt necdum fata iam metere velit, & non sparsa colligere? Absit. Sed audi magis huius rei veritatem. Qui vnus est magister in cœlo & in terra, ei qui magister tantũ in Israel erat, familiari priuatoque colloquio tradebat quod traderet, docebat quod doceret, non quod exigeret & ab absentibus, non vnde præscriberet & his qui non audierant.

Rom. 10. c

C

Valde quippe iniuste exigitur obeditio, vbi non præcesserit auditio. Neque enim tale est hoc, quod & absque promulgatione naturalis lex ignorare non sineret, quale verbi gratia

Tob. 4. c illud est: Quod tibi non vis fieri, alij ne feceris. Factitium enim magis quodammodo est, & non naturale mandatũ. Quenam enim natura seu ratio docet internam æternamque salutem, mortalium neminem posse percipere, cuius foris corpus perfusum visibili non fuerit elemento? Sacramentum dei altissimi est suscipiendum, non discutiendum, venerandum, non diiudicandum, fide sortitũ, non innatum, traditione sancitum, nõ adinuentum ratione. Porro fidem necesse est vt au-

Rom. 10. c ditus præcesserit, dicente apostolo: Ergo fides ex auditu. Quod ergo omnino sciri non poterat si non audiretur, quo pacto queso exigi debeat & anteq̃ audiretur? Vide autẽ quomodo hoc refugit apostolus, & de solo auditu conuincit incredulos. Sed dico, inquit, nunquid non audierunt? Ac si di-

Psal. 18. a cat. Excusari poterant, si non audissent. Vbi enim nõ est lex, nec præuaricatio. Nunc vero cum in omnem terram exierit sonus prædicantium, & in fines orbis terræ verba eorũ: quia dissimulari iam non valet auditus, profecto inexcusabilis est & contẽptus. Multa profecto scienda nesciuntur, aut scien-

D di incuria: aut discendi desidia, aut verecundia inquirendi. Et quidem huiusmodi ignorantia non habet excusationem. Sed nunquid forte tale est hoc quod inquisitum humano possit addisci magisterio? Homo hominis nisi ipso indicante nõ intelligit cogitatum, quanto minus diuinum quis poterit inuestigare consilium: nisi cui ipse voluerit reuelare? Audi denique ipsum: Si non venissem ait, & locutus eis non fuissem: *Ioan. 15. d* peccatũ non haberent. Non dicit simpliciter, & locutus non fuissem, sed interserẽs eis, & locutus eis, inquit, non fuissem: ostendens sine dubio non ante censeri inexcusabiles de contemptu, quàm ad ipsorum vsque notitiam iussio peruenisset. Nam si locutus quidem fuisset, sed non eis, inobedientiæ culpam ignorantia nihilominus excusaret. Nunc autem, inquit, quoniam locutus sum eis, excusationem non habent de pec-

Ioan. 18. d. cato suo. Vnde & aiebat: Ego palam locutus sum mundo, & in occulto locutus sum nihil. Non q̃ suos domesticos multa in occulto priuatimq; non docuerit, sed q̃ tanq̃ nihilum interim reputaret, & nec pœnam nec præmium ea augere quæ in secreto tradebat iudicaret, donec de medio fierent, & p-

Mat. 10. c dirẽt in lumine. Denique & dicebat: Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine, vt merito videlicet iam audientibus

E obedientiæ vel meritum asscriberet vel contemptum cum in medio proferrentur. Item, qui vos audit, inquit, me audit, &

Luc. 10. c qui vos spernit, me spernit. Ac si diceret: Iudicium meum inter obedientes & contẽnentes, nõ de mea secreta traditione, sed de vestra publica prædicatione pendebit. Sed forte aliquis dicat eos quidem qui non audierunt, etsi non de contẽptu iudicari, damnari tamen propter originale peccatum, à quo vtique nisi per lauacrum emundari minime potuerunt. At vero quis nesciat & alia præter baptismum contra originale peccatum remedia antiquis non defuisse temporibus? Abrahæ quidem & semini eius, circuncisionis sacramentum, in hoc ipsum diuinitus traditũ est. In nationibus vero quotquot inuenti fideles sunt: adultos quidem fide & sacrificiis credimus expiatos, paruulis autem etiam solã profuisse imò & suffecisse parentum fidem. Porro hoc ita vsque ad baptismi tempora perduraſſe, quo vno substituto, vacasse cætera. Quærimus itaque baptismi tempus ex quo cœperit. Ex quo, inquit, primum dictum est: Nisi quis renatus fuerit &c. Tene *Ioan. 3. a* ergo firmiter dictum hoc ad Nichodemum vtiq; amicum Iesu, occultũ tamen propter metum Iudæorum, occultumque illud de nocte requisisse colloquiũ. Quanta autẽ putas obisse interim, vt de gentibus taceam, milia circunciſorum, cũ necdum in lucem prodierit quod de baptismo tunc in tenebris dicebatur? Quid ergo? Damnatos illos omnes dicimus, quia

F baptizati non sunt? Fit ergo iniuria antiquo illi dei æquẽ mãdato, si nouo adhuc furtiue quodammodo superueniente, nõ tamen subueniente, illud ita subito euanuisse putetur vt prodesse deinceps non valeret. Et quidem q̃ longe post putas publice prædicatum & clamatum super tecta fuisse: Si circunci-

Gala. 5. a damini, Christus vobis non proderit? Quomodo deinde sta-

Matt. 11. d bit illud, quia à diebus Ioannis Baptistæ regnum cœlorum vim patitur, si præcipue tunc temporis contigisse constiterit huiusce modi à regno violentam intercluſionem, qualis quidem nec ante fuerit, nec post futura sit? Sancito quippe noui mysterij decreto, sed adhuc secreto: quisnam, quæso, morientibus interim ad regnũ patet accessus, dum & vetus iam deficit, quoniam à nouo excluditur: & nouum tamen non subuenit, quoniã dum nescitur non percipitur? O infœlicissima illa tempora: quæ sola à seculis omni penitus salutis remedio vacua transierunt, dum & circuncisio quæ illo vsque viguerat, prodesse iam subripiente baptismate non auderet: & baptisma quoniam adhuc lateret non succurreret. Forsan dormiebat eo tẽpore deus, nec fuit interim qui redimeret, neq; qui saluum faceret. Satis profecto ex his quantum reor apparet quòd damnatio non baptizatorum, & frustratio circunciſorum: & euacuatio sacrificiorum quæ forte contra originale peccatum ritus obseruabat antiquus: generaliter iam tũc minime cœperit quando Nichodemo clam dictum est: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto: non intrabit in re-

Ioan. 3. a gnum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gnum cœlorum, sed nec quando apostolis palam iniunctum
Mat. 28. d est: Ite & docete omnes gentes, baptizãtes eos in nomine patris, & filij, & spiritus sancti. Sed ex eo tempore tantum cuiq; cœpit antiqua obseruatio non valere, & nõ baptizatus quisque nouj præcepti reus existere, ex quo præceptũ ipsum inexcusabiliter ad eius potuit peruenire notitiã. Sane paruulis & necdum ratione vtentibus, quia sola nocere creditur peccati contagio, non etiã mandati præuaricatio, tandiu credendum est antiqua valuisse sacramenta, quandiu palam interdicta non fuisse constiterit. An vero vltra, penes deũ est, non meum diffinire. Porro in maiori ætate quisquis post vulgatum vbiq; baptismi remedium renuit iam baptizari, generali originaliq; maculæ addit & ex proprio crimen superbię, duplicem secum portans iustissimę damnationis causam si sic de corpore exire contigerit. Tamẽ si ante exitum resipuerit, & voluerit & petierit baptizari, sed mortis præoccupatus articulo forte obtinere nequiuerit, dum non desit fides recta, spes pia, charitas syncera, propitius sit mihi deus, quia huic ego ob solã aquã si defuerit, nequaq̃ omnino possum desperare salutem, nec vacuam credere fidem, nec confundere spẽ, nec excidere charitatem, tantum si aquam non contemptus, sed sola (vt dixi) prohibeat impossibilitas. Si quis aliter sapit, viderit vnde sibi quod asserit persuaserit, nam me non facile fateor assentire si non firmior induxerit vel ratio ad intelligendum, vel ad credendum authoritas. Sed miror admodum si nouus iste nouarum inuẽtor assertionum, & assertor inuentionum, inuenire in hoc rationem potuerit quę sanctos patres latuerit Ambrosium & Augustinum, siue authoritatẽ eorundem authoritate potiorem. Nam si nescit, vterq; idem profecto sensit quod fatemur sentire & nos. Librum certe Ambrosij de morte Valentiniani legat si non legit, recolat si iam legit, nõ dissimulet si recolit, & aduertet sine dubio sanctum, homini non baptizato & mortuo fidenter de sola fide salutem præsumere, & tribuere indubitanter bonę voluntati quod defuit facultati. Legat & Augustini contra Donatistas de vnico baptismo librum quartũ, & se vel agnoscat imprudenter deceptum, vel probet impudẽter obstinatum. Baptismi, inquit, vicem aliquando implere passionẽ, de latrone illo
Luc. 23. f cui nõ baptizato dictum est: Hodie mecum eris in paradiso: beatus Cyprianus non leue documentum assumit. Et addit. Quod etiam atq; etiam considerans, inuenio, inquit, nõ tantum passionem pro nomine Christi, id quod ex baptismate deerat posse supplere, sed etiam fidem conuersionemq; cordis si forte ad celebrandum mysterium baptismi in angustiis temporum succurri non potest. Et infra. Quantum itaq; ait valeat etiam sine visibili sacramento baptismi quod ait apo
Rom. 10. c stolus: Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit
I ad salutem, in illo latrone declaratũ est. Sed tunc, inquit, impletur inuisibiliter, cum mysterium baptismi nõ contemptus religionis, sed articulus necessitatis excludit. Et quidem non ignoro retractare ipsum id quod posuerat testimoniũ de latrone, minusque idoneum ad comprobandam illam sententiã confiteri, eo q̃ sane incertum sit vtrumnã fuerit baptizatus. Cæterum sententiã & audacter prosequitur, & multipliciter confirmat, nec vspiam (nisi fallor) retractasse reperies. Itẽ in alio loco Augustinus cum aliquos præmisisset quos scriptura commemorat inuisibiliter quidem non tamen etiam visibiliter sanctificatos, tandem infert. Ex his colligitur aut inuisibilem sanctificationẽ quibusdam affuisse & profuisse sine visibilibus sacramentis, quæ pro temporũ diuersitate mutata sunt, vt alia tũc fuerint, & alia modo sint. Et paulopost. Nec tamen, inquit, visibile sacramentum omnino contemnendum, nam contemptor eius inuisibiliter sanctificari non potest. Vbi satis euidenter ostendit fidelem & conuersum ad dominum, non si nequiuerit, sed si contẽpserit baptizari: fructu priuari baptismatis. Ab his ergo duabus columnis (Augustinum loquor & Ambrosium) crede mihi difficile auellor. Cum his inquam me aut errare, aut sapere fateor: credẽs & ipse sola fide hominem posse saluari, cum desiderio percipiendi sacramentũ: si tamen pio adimplendo desiderio mors anticipans, seu alia quæcunq; vis inuincibilis obuiarit. Vide
Mar. 16. d etiam ne forte ob hoc saluator cum diceret: Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit: caute & vigilãter non repetierit. Qui vero baptizatus non fuerit, sed tantum, qui vero, K
inquit, non crediderit, condemnabitur. Nimirum inuens solam interdum fidem sufficere ad salutem, & sine ipsa sufficere nihil. Quapropter etsi martyrium vicem baptismi posse implere conceditur, non plane hoc facit pœna, sed ipsa fides. Nam absque ipsa quid est martyrium nisi pœna? Quæ ergo martyrio præstat vt absque vlla dubietate pro baptismate reputetur, ipsa ita infirma & imbecillis per se erit, vt quod dare alteri valet, sola non valeat obtinere? Et prorsus sangui nis pro Christo effusio magnæ cuiusdam fidei indubitata ꝓbatio, non deo tamen, sed hominibus. Sed quid si deus qui ꝓfecto ad probandum quod vult, nullis indiget experimentis, æquè magnam in corde cuiuspiam in pace morientis inspicit fidem, martyrio quidem non interrogatam, martyrio tamen idoneam? Si recordatus fuerit homo necdum se salutis percepisse mysterium, & dolens pœnitensq̃ue toto desiderio expetierit, sed assequi mortis celeritate præoccupatus nequiuerit, damnabit fidelem suum deus, damnabit inquam hominem pro se etiam paratum mori? Paulus dicit: Nemo potest 1. Cor. 12. a
dicere dominus Iesus, nisi in spiritu sancto. Hunc ergo qui in articulo mortis non solum inuocat dominum Iesum, sed ipsius quoque toto desiderio expetit sacramentum, dicemus aut non loqui in spiritu sancto, & falsus erit apostolus, aut & cum spiritu sancto damnari? Saluatorẽ habet habitantem per
H fidem in corde, & in ore per confessionem, & cum saluatore L
damnabitur? Pro certo cum non aliunde martyrium nisi ex fidei merito illam obtinuerit prærogatiuam, vt singulariter vice baptismi secure suscipiatur, non video cur nõ, ipsa æquè & sine martyrio apud eum tantundem possit, cui & sine martyrij probamento proculdubio innotescit. Possit sane tantũdem dixerim quantum ad salutis spectat obtentum, non autẽ ad meriti cumulum, quo indubitanter martyrium antecellit.
1. Ioan. 3. e Legimus: Omnis qui odit fratrem suum, homicida est. Et itẽ:
Matth. 5. d Qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, iam mœchatus est in corde suo. Quid planius quàm ꝙ voluntas pro facto reputetur vbi factum excludit necessitas? Nisi forte putetur in malo quàm in bono efficacior inueniri volũtas apud deum qui charitas est, & promptior esse ad vlciscendum q̃ ad remunerandum misericors & miserator dominus. Quomodo is qui alieno debito se teneri forte in extremis positus recolit, si desit vnde persoluat, sola nihilominus pœnitẽtia & cordis contritione obtinere veniam creditur, ne iam pro eo dãnetur, sic sola fides & mentis ad deum conuersio sine effusione sanguinis & sine perfusione aquæ salutem sine dubio operatur volenti sed non valenti prohibente articulo baptizari. Et sicut nulla illi pœnitentia remittitur peccatũ, si cũ possit non restituit ablatum, sic & huic nulla proderit fides si cũ possit non percipit sacramentum. Quanquam & fidẽ con
C uincitur non habere perfectam si negligit. Vera enim & plena M
fides vniuersa præcepta complectitur. Est autem hoc vnũ, ipsumque præcipuum ex præceptis. Merito ergo non fidelis, sed plane rebellis atque contemptor reputabitur quisquis obedire renuerit. Quomodo denique fidelis, qui dei contemnit sacramentum? Sane infantes quia hanc prohibente ætate non possunt habere fidem, hoc est cordis ad deum cõuersionem, consequenter nec salutẽ si absque baptismi perceptione moriuntur. Non quòd vel ipsi quando baptizantur, fide omnino careant, sine qua impossibile est vel ipsos placere deo, sed saluantur & ipsi per fidem, non tamen suam, sed alienam. Dignum nempe est & ad dei spectat benignitatem, vt quibus fidem ætas denegat propriam, gratia prodesse concedat alienam. Nec enim omnipotentis iustitia propriam putat ab his exigendam fidem, quos nouit propriam nullam habere culpam. Porro aliena opus est fide, cum sine sorde non nascantur aliena, quatinus nec à paruulis alienum sit quod de omnibus generaliter dicitur: Fide mandans corda eorum. Nec
Act. 15. c dubium ꝙ macula contracta ab aliis, aliorum quoq; fide valeat vel debeat emundari. Hæc sunt quippe iudicia diuinę iustitiæ, in quibus exultans sanctus Dauid, memor fui, inquit,
Psal. 118. 2 iudiciorum tuorum à seculo domine, & cõsolatus sum. Hucusque de his. Asserit præterea, vt dicis, ille quem dicis, omnes antiquos iustos, quotquot videlicet Christi aduentũ precesserunt, tantam omnino habuisse prescientiam futurorum, quantam

A quantam nos qui post sumus, præteritorum scientiam: ita vt nullus vel simplicium iustorum aliquid prorsus ignoraret ex omnibus quæmodo nobis euangelica pandit historia. Verbi gratia. Verbum incarnatum, partum virginalem, doctrinam saluatoris, miracula, crucem, mortem, sepulturam, descensum ad inferos, resurrectionem, & ad cœlos ascensionem, sic omnino omnibus illorum temporũ iustis & aperte omnia & distincte singula fuisse prænota: quemadmodũ suo sunt tempore post exhibita, & modo cognita nobis: adeo vt nec iusti fuerint nec salui sint quibus ita clara omnia & perspicua nõ fuerunt. Et id quidem falsum. Verum ad refellendum tu tanta in tua epistola posuisse videris, vt nil addendum penitus putem: & pene quid addi possit, non inueniam. De homine tamen qui ista loquitur, pace ipsius dico paucis quod sentio. Videtur plus nouitatis curiosus, q̃ studiosus veritatis, grauarique de omni re sentire cum aliis, & dicere quod aut solus nõ dixerit, aut primus. Vnde fit vt in his quæ sentit & loquitur, modum omnino tenere aut ignoret aut dissimulet. Ecce enim & in hac assertione sua dum pares in scientia facit omnes qui ventura sperabant, iis qui præterita legunt: deum profecto aut nimis parcum prædicat, aut nimis largum: oculum discretionis ex nulla parte aperiens. Aut enim numerum electorum illius temporis sub paucitate redigit rarissimorũ spiritualium quos pro suæ sanctitatis speciali excellentia in-
B fignes illustres q̃; illis temporibus extitisse, ac singulari munere spiritus singula vti ventura erant præuidere certissime potuisse scriptura commemorat: & sic nimis abbreuiat manũ dei: dum præter paucos illos perfectissimos neminem eo tempore putat potuisse saluari: aut certe si & illa tempora multitudinem saluandorum etiam præter istos habuisse non diffitetur, magnam sed inauditam diuini muneris largitatem veteri populo collatam asserit: si quidẽ omnem multitudinem omnia quæ de mysterio nostræ redemptionis superius enumerata sunt, liquido prægnouisse constiterit. Cum enim ex his quippiam tunc nec scriptum manifeste, nec publice prædicatum fuisse manifestum sit: restat vt fateamur omnia omnibus per spiritum reuelata fuisse: & sic omnes spirituales, omnes perfectos, omnes extitisse, pphetas, quotquot ab aduentu domini retro iusti & salui fuerunt. Fuit itaq; antiquis tẽporibus aut perrara salus, aut nimium numerosa perfectio. Quorum quidẽ quodlibet sapere, discretionis terminos excedere est. Quòd si videtur tolerabilius, imò & deo iustius iudicatur, replesse potius & ditasse secula illa multitudine perfectorum, quàm saluandorum tanta fuisse paucitate contentum, quatinus & salui non pauci tunc fierẽt, & omnes nihilominus repleti spiritu prophetico necdum reuelata mysteria iam tunc penetrarẽt: si inq̃ hoc recipitur, benedicimus quidem deum in donis suis: sed quid tẽpori gratiæ reseruatum sit, non videmus: nisi ꝙ tempus gratiæ illud potius iuxta
C sententiã hanc fuerit appellandum, in quo tot & tãtæ dei populo diuitiæ spiritus affluebant: vt illud prorsus incredibili fœlicitate cerneretur impletum quod Moyses optabat cum
Num. 11. f diceret. Quis dabit vt omnes prophetent? Quæso quid simile attulit euangelium? Frustra gloriatur Paulus de primitiis spiritus quas se putat cum suis coapostolis accepisse: cum nil
1. Cor. 12. d tale in diebus suis potuerit experiri. Deniq; aiebat: Nunquid
Gala. 1. a omnes prophetæ? Frustra inq̃ gloriatur de euãgelio suo quia non ab homine neq; per hominem illud acceperit, sed quasi speciali quadam prærogatiua per reuelationem Iesu Christi: cum & ante ipsum per spiritum fuerit etiam populis reuelatum. Sed nec apostolus Petrus profecto debuit propheticũ
Act. 2. c illud ad sua tempora retorquere: Effundã de spiritu meo super filios & filias vestras: & prophetabunt filij vestri & filię, si abundantior iam præcesserat transactis seculis effusio spiritus. Aut certe propheta, vel potius in propheta deus, si vere illa tempora apostolica cum hoc diceret intuebatur, non plane effundam sed subtraham magis de spiritu meo dixisse debuerat. Quid enim? Si filiis euangelij omnes veteres iustos pares facimus in scientia, nunquid non & superiores in gratia consequenter fateri necesse est, vtpote quos non lectio sicut nos, aut prædicatio, sed ipsa vnctio docuerit omnes de omnibus? Esto tamen, toleremus nos nostram iniuriã, & apostoli quoq; suam, vt & ipsis minimi etiã antiquorum iustorũ comparentur in scientia, præferantur in gratia. Sed est sane D
quod vllo omnino pacto merito non ferimus, vt dominus videlicet gloriæ sentiatur vel falli vnq̃ potuisse, vel fallere vo luisse. Qui quidem ipse protestatus est, inter natos mulierũ Mat. 11. b
maiorem Ioanne Baptista non surrexisse. Vide autem si non vere falsum fateri cogimur veritatis hoc testimonium, si tantum tribuamus veteribus quantũ nec Ioanni vendicare valemus. Non vtiq; fit iniuria Ioanni, si quid ignorasse creditur aut dicitur, nimirum quod & ipse non diffitetur. Sed si quod præconi veritatis negamus, contra præconiũ veritatis alteri damus, hoc non tantum iniuria, sed & blasphemia est, & plane Ioanni non cõtradicere, sed veritati. Quid ergo? Amicus Ibidem.
sponsi dubitat & quærit. Tu es qui venturus es, an alium expectamus? & nos milibus homiuum certitudinem de omnibus nostro mendacio confirmamus? Nec ipsos de se ita veteres sensisse paucis aduertere possumus. Moyses scribit deum
Exo. 3. b ad se loquentem dixisse sic: Ego sum deus Abraham, & deus Isaac, & deus Iacob, & nomen meum Adonai non indicaui eis, subaudis, sicut tibi. Ostendit ergo se de dei notitia plus aliquid præcedentibus patribus accepisse. Dauid quoque super doctores suos & seniores donum sibi intelligentiæ audacter præsumit ita dicens: Super omnes docentes me intel-
Psal. 118. n lexi: quia testimonia tua meditatio mea est. Et rursum. Super senes intellexi. Sed & propheta Daniel. Pertrãsibunt, ait, plu-
Dan. 12. b rimi: & multiplex erit scientia, ampliorem scilicet rerum notitiam promittens & ipse posteris. Si ergo (vt ait etiam sanctus papa Gregorius) secundum incrementa temporum creuit & scientia spiritualium patrum, & quanto viciniores aduentui saluatoris extiterunt, tanto mysterium salutis plenius perceperunt, non est dubium quin in his qui & præsentes fuerunt, multo amplius contulerit rerum ipsarum exhibitio, atq; præsentia exhibentis. Deniq; & audiunt: Beati oculi qui vi-
Luc. 10. d dent quæ vos videtis. Item. Vos autem dixi amicos, quia om-
Ioan. 15. c nia quæcunq; audiui à patre meo, nota feci vobis. Multi, in-
Luc. 10. d quit, reges & prophetæ voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis, & nõ audierunt. Quare? Vt videlicet clarius largiusq; perciperent, quod vix tenuiter obscureque presenserant. Alioquin quid opus erat foris videre carnem, & carnis audire sermones: si iam intus à spiritu fuerant perfecte instructi de omnibus: præsertim cum domi-
Ioan. 6. g nus dicat: Caro non prodest quicq̃: spiritus est qui viuificat? Quòd si prophetæ & qui illustriores videbantur in illo populo: non omnes omnia liquido æqualiter agnoscere valuerunt: sed alij plus, alij minus, prout eis spiritus dabat, diuidẽs singulis prout volebat, idq; absq; præiudicio suæ sanctitatis atq; perfectionis: quanto magis simpliciores quiq; iusti sine detrimento salutis, saluationis tempus, modum & ordinẽ nescire potuerunt: quæ tamen certa spe & fide vti promissa fue-
F rant firmissime tenuerunt? Quanti hodieque profecto in populo Christiano vitæ æternæ, seculiq; futuri quod indubitanter credunt & sperant, & ardenter desiderant, formam tamen ac statum ne cogitare quidẽ vel tenuiter norũt? Ita ergo multi ante saluatoris aduentum, deum omnipotentem tenẽtes & diligentes suę salutis gratuitum promisserẽ: credentes in promissione fidelem: sperantes certissimum redemptorẽ: in hac fide & expectatione saluati sunt: licet quando & qualiter & quo ordine salus repromissa fieret, ignorarent. Denique Beda aperte docet aperta omnia omnibus nequaquam fuisse quæ de Christo futura erant: quod tu quoque testimonium in tua epistola posuisti. Vnum, inquit, idemq; dominicę crucis trophęum prius prophetæ & Moyses q̃ apostoli nouerant & prædicabant: sed prophetæ hoc aliquotiens figuratis velatisque sermonibus: apostoli autem apostolorumque successores patefacta luce euangelij semper aperte prædicabãt: ita vt nunc omnis populus Christianus scire & confiteri debeat fidem quam eo tempore pauci admodum, & perfectiores quiq; nouerunt: quanuis omnis populus dei etiam tunc eiusdem mysteria fidei in legalibus ceremoniis typice portaret. Multa sunt quæ ad hæc confirmanda concurrunt: sed modus epistolaris cuncta non patitur, nec opus est. Arbitror enim (vt ante iam dixeram) me quoque non respondente: ea potuisse sufficere quę tua super hoc epistola cõtinet. Sed hoc addidi, ne intactum quid præterirem ex omnibus quę petiti.

Iam

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Iam contra assertionem tertiam non multum nobis arbitror laborandum: tum q manifestam nimis præferat falsitatē, tum q ipse eius inuentor, in sua superiori sententia ipsam per se satis impugnet, sibimetipsi contrarius. Cum enim de nocturno illo priuatoque susurrio domini cum Nichodemo, laqueū nectat publicę damnationis per totum orbem ignorantibus, arbitratus videlicet neminem ex illa hora potuisse saluari qui non fuerit baptizatus, nonne aperte peccatum ignorantię, & peccatū damnabile confitetur? Nisi forte tam proteruus sit, vt deum homines sine culpa damnare existimet. Verendū tamen ne si vel breuiter non respondetur stulto iuxta stultitiā suam, putans forte sapientiam, securius spargat seminarium vecordię in auribus insipientium, & ita iam insipientiæ eius non sit numerus. Veritatis proinde testimoniis paucis & manifestis, manifestum mendacium confutetur. Is forsitan qui asserit non posse peccari per ignorantiam, nunquam pro suis ignorantiis deprecatur, sed potius prophetā irrideat deprecantem & dicentem: Delicta iuuentutis meæ & ignorantias meas ne memineris. Forsitan & reprehendet deum exigentē pro peccato ignorantiæ satisfactionē. Loquitur enim in Leuitico ad Moysen dicens: Anima si peccauerit per ignorantiam, feceritq; vnum ex his quæ lege domini prohibentur, & peccati rea intellexerit iniquitatem suam, offeret arietem immaculatum de gregibus sacerdoti, iuxta mensuram æstimationemq; peccati. Et rursum: Qui orabit pro eo quod nescies fecerit, & dimittetur ei, quia per errorem deliquit in dominō. Si ignorantia nunq̄ peccatum est, cur dictum est in epistola ad Hebræos, quia in secundo tabernaculo semel in anno solus pontifex intraret nō sine sanguine quem offerret pro sui & populi ignorantia? Si peccatum ignorantiæ nullum est, nō ergo peccauit Saulus q persecutus est ecclesiam dei, quoniā quidem ignorans hoc fecit, manens in incredulitate. Bene itaq; faciebat quòd erat blasphemus & persecutor, & contumeliosus, q erat spirans minarum & cędis in discipulos domini, in hoc ipso quippe abundāter æmulator existens paternarum suarum traditionum. Non ergo debuit dicere, miseri-
cordiam consecutus sum, sed mercedem recepi, quippe quem
ignorantia à peccato reddebat immunem, insuper & æmulatio remunerabilem iudicabat. Si, inq̄, ignorantia nunq̄ peccatur, quid ergo causamur aduersus occisores apostolorū, quoniamquidem non solum malum esse nescierunt interficere illos, sed insuper quoque id faciendo arbitrati sunt obsequiū se præstare deo? Sed & frustra in cruce saluator pro suis orabat crucifixoribus, quippe nescitēibus (ipso teste) quid facerent, & ita nequaq̄ peccantibus. Neque enim phas est vllatenus suspicari mentitum fuisse dominum Iesum aperte perhibentem eos ignorare quid facerēt, etsi forte de apostolo dubitet quis q carnem suam æmulans, sicut homo mentiri potuerit vbi ait: Si enim cognouissent, nunquam dominum gloriæ crucifixissent. Nunquid non ex his satis apparet in quantis iaceat ignorantiæ tenebris, qui ignorat peccari posse interdum per ignorantiam? Sed de his hactenus. In fine mihi insinuas, amicabiliter quidem, moueri aliquos super quadam mea sententia qua dixi cum euangelium exponerem, consiliū dei nulli etiam beatorum angelorum anteq̄ virgini reuelatū. Primo quidem inde (vt arbitror) quia non satis iuste mouentur aduertere possunt, q eandem sententiam non constanter affirmo, sed cum temperamento, suspendens sub disiunctiua particula, vel ideo inquā dictum est à deo. Siquidem præmissa vna causa quę mihi videbatur cur euangelista cū diceret: Missus est angelus Gabriel, nominatim subiecerit à deo, alteram quoque temperate quidem & sub disiunctione subiunxi, quo & mihi non incumberet defendēdi necessitas, & lectori daretur eligendi facultas quam è duabus voluisset. Si igitur vna quęlibet illarū stare potest, de altera quid suggillor, quippe q neutrā affirmans, lectoris vtranq; magis iudicio derelin quo? Quanq̄ & si ex sententia dixerim ignotum vsq; adhuc sanctis angelis fuisse dei consilium, non quidem quia per incarnandi verbi mysterium dei propositum erat quandoque operari salutem in medio terræ, hoc enim & multis mortaliū & præscire donatum est & prædicere, sed quod potissimum tempus, quēmve locum, vel modum, præcipueque quam virginem ad implendum propositum suum elegisset deus, si inquam, hoc dei consilium non de opere sed de tempore, loco, modo, atque persona, etiam sanctos ignorasse angelos senserim & scripserim, profecto non video cur incredibile videatur. Sane ibi vnusquisq; in suo sensu securus abundat, vbi aut certę rationi, aut non contemnendę authoritati quod sentitur non obuiat. Quænam enim me ratio siue authoritas sentire cogat etiam tempus illud ab antiquo angelis innotuisse, de quo apostolus: Postquam venit, inquit, plenitudo temporis misit deus filium suum factum ex muliere, factū sub lege? Credibilius magis fortasse videtur vt sicut futuri aduentus domini (ipso teste) diem prorsus ignorant, ita quoque prioris tempus nequaq̄ præscierint. Quis scit enim si modo illo spirituali dei sapientia de primo aduētu suo & angelis illud locuta sit, quod apostolis per os carnis assumptę de secundo legitur respondisse: non est, inquiens, vestrum nosse tempora vel momenta quæ pater posuit in sua potestate? Quæ me rursum credere compellat necessitas, angelos iam ante aduertisse ciuitatem Nazareth, q̄ illō cernerent missum archangelū virginem salutare, & partum nunciare diuinum? Siquidem q præelecta fuerit Bethleem natiuitati: Hierusalem passioni, etiam sic aperte præscitum & prædictū est à prophetis. Quòd autem & Nazareth prouisa similiter est conceptioni, non tamen similiter, vt arbitror, præuisum fuisse & à prophetis, cui dēs aliquod inuenitur de scripturis testimonium. Nam quod legitur: Quoniam Nazaræus vocabitur, profecto euāgelista qui hoc de propheta sumit, non tam ad conceptionem q̄ ad educationem referri satis euidēter ostendit, quod illo videlicet ex Aegypto reportatus fuerit, illicq̄ue nutritus. Denique Iudæi ad Nichodemum: Scrutare, aiunt, & vide, quoniam propheta à Galilęa non surgit. Et quidē scienti legem loquebantur, & qui magister erat in Israel, nihilq̄ue facile ignoraret ex omnibus, & tamen tota fiducia instabant monstrantes scripturas non loqui Christum venire à Galilæa, cuius Nazareth ciuitas esse cognoscitur. Plus sane ad manum fuit eis testimonium de propheta, ex quo regi locum scisciti natiuitatis, incunctanter Bethleem responderunt: Itaque natus in Bethleē Christus est, & in Hierusalem passus, & vtrumque aperte prædixisse prophetas manifestum est. Conceptus æquè est & in Nazareth ciuitate Galilææ, nec tamen visum est occurrere quippiam vel Nichodemo per quod siue Galilęā siue Nazareth ad Christi aduentum vndecunque pertinere doceret. Sic quoque Nathanael doctus & ipse in lege, Philippo nuncianti Iesum filium Ioseph à Nazareth, mox sub interrogatione admirando respondit: A Nazareth, inquit, potest aliquid boni esse? Nimirum admirans q à Nazareth Christus nunciaretur, quod ex nulla penitus scriptura recoleret. Aut si non interrogando quidem, sed magis affirmando illud respondisse contēditur, memor vtique præfati testimonij, quoniam Nazarēus vocabitur, non tamē perinde q in Nazareth conceptus fuerit Iesus, eum agnouisse constabit, cum multę aliæ causæ occurrere potuissent cur illud propheta prædixerit. Potuit ergo & de cōceptionis loco vt prophetas, sic & angelos diuinum latuisse consilium. Modum deinde illū tam incomprehensibilem: quem & virgo solicita requisiuit, vnde quæso docere queam angelis fuisse præcognitum? Mihi vero videtur ne ipsi quidem (vt pace eius dixerim) qui nunciabat. Quod & ipse fatetur, si eius verba diligenter aduertimus. Respondens quippe, spiritus sanctus superueniet in te, nonne aperte mittit ad magisterium spiritus sancti, cuius vnctione doceatur de omnibus quorum ipse sibi non præsumit scientiam, & discat experiendo, quod audiendo non poterat? Denique subiungit: Et virtus altissimi obumbrabit tibi: expressius profecto significās modum secretissimum arcani incomprehensibilis & ineffabilis sacramenti, quo quasi in vmbra cum sola & in sola virgine, sola trinitas conceptum fuerat operatura diuinum. Ad hoc quoque inuestigandum mysteriū, minus se idoneum confitetur ille magnus Ioannes, cū se indignum perhibet soluere corrigiam calceamenti. Sed & ipsam virginē rogo vnde probabitur ex nomine vel ex facie ante cognitam angelis, q ipsa videlicet esset quam deus elegerit in matrem sibi, excepto duntaxat archangelo, cui & seruanda ab initio tradita fuisse credenda est? Porro autē si diabolus eam nec post conceptionem agnouit, Ioseph vtiq; desponsa-

Gala.4.a

Actor.1.c

Matt.2.d

Ioan.7.f

Ioan.1.g

Lucæ.1.e

Ibidem.

Ioan.1.d

A sponsatione deceptus: credi potest & sanctis angelis vel ante minime innotuisse q ipsa videlicet esset mater dei futura. Sane etenim reprobi spiritus etsi destituti sunt participatione gratiæ spiritualis: non tamen viuacitate industriæ naturalis. Videsne in quantis salua fide & veritate scripturarum. diuinum angeli consilium poterant ignorasse, præsertim vt horum reuelandorum prærogatiua matri virgini seruaretur? Primum equidem est tempus: secundum locus, tertium modus, quartum electio personę virginalis. Hoc respondefratribus qui me reprehendunt, q dixerim ad laudem virginis ideo positum esse à deo, ne cui forte vel beatorum angelorū suum consilium deus priusquam virgini reuelasse putetur: excepto duntaxat archangelo Gabriele. Suum consilium dixi, non de opere, sed de operis tēpore, de loco, de modo, de personæ quoque electione. Vale.

Ad Suggerium abbatem sancti Dionysij,
Epistola LXXVIII.

EXiit sermo bonus in terram nostram, in bonū sine dubio bonis cooperaturus, ad quoscunque perneuerit. Enimuero audientes omnes qui timent deū, quanta fecit animæ tuæ: gaudent & stupent super tanta & tam subita mutatione dexterę excelsi. Vbiq; in domino laudatur anima tua: audiunt mansueti & lætātur: & mirantur etiam qui te non nouerunt, sed tantum audiūt qualis de quali factus es, atq; in te deum glorificāt. Auget vero gaudium & miraculum pariter, q salutis consilium cœlitus infusum tibi, protinus tuis refundere, atque ita implere sategisti quod legitur: Qui audit, dicat, veni. Et illud. Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: & quod in aure auditis, prædicate super tecta. Sic strenuus in bello miles: imò sic pius ac fortis militum dux: vbi suos forte conspexerit in fugā versos: iamq; hostili passim gladio trucidari: etsi se vel solum videat euadere posse: libet tamen mori magis cū illis, sine quibus viuere pudet. Proinde stat in prælio: fortiter dimicat, & inter cruentos gladios per medias acies hac illacq̄ue discurrens: voce & ense terret quantum valet aduersarios, animat suos. Vbi acrius insistere hostem: sociisq; grauius comperit imminere periculum: ibi adest. Occurrit feriēti, pereunti succurrit: eo quippe mori paratus pro singulis: quo desperatus de vniuersis. At vero dum paulisper retētare & retardare nititur insequentes: suos vero quos valet erigit corruentes: reuocat fugientes: fit plerunque vt in manu forti tam gratam q̄ inopinatam obtineat salutem suis, hostibus confusionem. Fugant tandem quos fugiebant, superant quos pene sustinebant victores. Et qui prius periclitabantur de vita, postmodum exultāt & de victoria. Sed quid nos tam religiosum, tam forte factum secularibus comparamus, quasi exempla nobis de ipsa nobis desint religione? An nō liquido certus erat deo pollicente Moyses, si quidem perisset populus cuius præerat, se non solum pariter periturum non esse, sed insuper & missum iri in gentem magnam? Et tamen quo affectu, quo studio, quibus pietatis viscēribus irritantibus subuenit, obuiat irascenti? Denique & se obiiciens pro delinquentibus ait: Si dimittis, dimitte: sinautem, dele me de libro tuo quem scripsisti.

Fidelis aduocatus, qui quoniam non quærit quæ sua sunt, facile obtinet omne quod quærit. Plane benignus, qui tanq̄ caput vnitum membris, genti suæ firma charitate cohærens, aut illam saluabit secum, aut non potest nisi idem cum illis subire periculum. Hieremias quoque vinctus & ipse inseparabiliter suis, sed affectu compassionis, non contentionis assensu, præ communi exilio & seruitute contēpsit natale solū, ac propriam voluntatem. Quippe cui cęteris migrantibus libere manere in patria liberum fuit, sed maluit captiuus abduci cū populo, cui se fore & in ipsa captiuitate nouerat necessarium. Paulus eodem proculdubio spiritu optās anathema esse etiam ab ipso Christo pro fratribus, proprio experitur affectu quàm vera sit illa sententia: Fortis est vt mors dilectio, dura sicut infernus æmulatio. Videtis quorū vos imitatorem probaueritis? Sed addo adhuc (quem pene prætermiseram) & sanctum Dauid, qui cernens dolens que populi stragem, angelo percutienti festinus occurrit, & in se potius domumq; patris sui diuinā transferri flagitat vltionē. Quis hanc tibi perfectionem proponebat? Ego tanta fateor audire de te etsi desiderabā, non tamen sperabā. Quis nempe te crederet saltu (vt ita dicam) repentino summam occupare virtutum, sublimia meritorum attingere? Sed absit, vt pro nostræ fidei speiue angustiis, immensa dei pietas æstimetur, qui quod vult in quo vult operatur, accelerans opus, & alleuans onus. Quid enim? Tua certe, non & tuorum errata, sanctorū carpebat zelus: tuis, non ipsorum excessibus succensebant: solāq; in personam tuam, nō etiam in abbatiā fraternum susurrium immurmurabat. Solum deniq; te in causam vocauerant. Tu te corrigeres, & nil residuū quod pateret calumniæ. Te inquā mutato, mox omnis tumultus cōsideret, quiesceret strepitus. Solumq; ac totū erat quod nos mouebat, tuus scilicet ille habitus & apparatus cum procederes, q paulo insolētior appareret. Deponeres fastum: habitumque mutares, & facile omnium quiescere poterat indignatio. Cæterum tu & fecisti satis causantibus: & adiecisti quod merito collaudemus. Quid enim iam in humanis operibus iure laudabitur: si hoc summa admiratione & laude dignissimum non habetur? Quanquam non humanum: sed diuinum profecto sit opus: tantorū simul & tam repentina immutatio. In cœlestibus magnum suscitat gaudium vnius peccatoris conuersio: quid totius congregationis? Quid & istius? Locus quippe ab antiquo nobilis: & regię dignitatis extiterat: palatij causis, regumq; exercitibus deseruire solebat. Sine cunctatione & fraude sua Cæsari red debantur: sed non etiā deo quæ dei sunt persoluebātur æquè fideliter. Quod audiuimus: non quod vidimus loquimur, clausstrum ipsum monasterij frequenter (vt aiunt) stipari militibus: vrgeri negociis: iurgiis personare: patere interdū & fœminis. Quid inter hæc cœleste: quid diuinū: quid spirituale poterat cogitari? Nūc vero vacatur inibi deo: studetur cōtinentiæ: disciplinæ inuigilatur: lectionibus sanctis intenditur. Iuge quippe silentium, & ab omni strepitu secularij perpetua quies, cogit cœlestia meditari. Porro continentiæ labor, & rigor disciplinæ: psalmorum hymnorumq; dulcedine releuantur. Pudor de præteritis: nouę conuersationis temperat austeritatem. Is autem qui in præsenti per patientiam capitur bonæ conscientiæ fructus: futurorum quoq; bonorum operatur desiderium, quod non frustrabitur: & spem quæ nō cōfundit. Venturi timor iudicij: pio cedit fraternę charitatis exercitio. Charitas quippe foras mittit timorem. Tędium & acediam procul pellit sanctarum varietas obseruationum. Et hæc reteximus ad laudem & gloriam dei tanquam omnium authoris: non tamen sine vestra, tanquā ipsius coadiutoris in omnibus. Potuit quidem ea ipse agere sine vobis, sed maluit vos operum habere consortem, vt haberet & gloriæ. Increpabat saluator quosdam q orationis domum speluncam latronum facerent. Habebit ergo sine dubio commendatum, qui è regione operam dedit vendicare sanctum à canibus, à porcis margaritam, cuius studio & industria Vulcani officina studiis videtur mancipata cœlestibus, imò sua deo habitatio reddita, & in id potius quod ante fuit, ex synagoga satanę restituta. Sane non ad confusionem cuiuspiam siue improperium præterita mala reteximus, sed vt ex comparatione veterum, nouitatis decus gratius venustiusque appareat: quia tunc recentia iucundius bona clarescunt, cū fuerint malis comparata prioribus. Similia ex similibus innotescunt, sed ex contrariis contraria aut placent amplius, aut displicent. Iunge nigra candidis, & mutua collatione in proprio quęque colore distinctius enitescunt. Sic fœda admota pulchris, pulchriora reddunt, magis fœda redduntur. Ne qua tamen offensionis vel confusionis subrepat occasio, replicamus & nos vobis illud apostoli: Et hoc quidem fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis. Iam nullus secularibus in domum dei patet aditus, nullus ad sancta curiosis accessus. Nulla iam cum ociosis confabulatio permiscetur, solitus puerorum aut puellarū strepitus nō auditur. Solis pueris Christi, de quibus dicitur: Ecce egō & pueri mei mecū, locus sanctus puius & expositus diuinis tantum laudibus ac sacris soluendis votis, debita solicitudine & reuerentia custoditur. Quam læta martyres aure (quorum permaxima locum ipsum turba nobilitat) horum clamorem puerorum strepitusque percipiunt, quibus & vicissim non minori vtique suæ affectionis clamore respō-

dent:

Apo.22.d

Mat.10.c

Exo.32.g

Hier.43.b

Roma.9.a

Canti.8.b

2.Reg.24

Matt.21.b

1.Cor.6.c

Esa.8.d

Universidad de Deusto
Biblioteca

G dent: Laudate pueri dñm: laudate nomẽ domini. Et rursum:
Psal.112.a Psallite deo nostro psallite: psallite regi nostro psallite. Dũ
Psal.46.b manibus pectora, genub⁹ pauimẽta tundũtur, votis & deuotis precibus altaria cumulantur, sordent genæ lachrymis, ge
mitibus atque suspiriis mugiunt diuersoria, & pro forensibus causis, canticis spiritualibus sacra tecta resultant, nil su
pernis ciuibus magis spectare libet, nil regi summo iucũdius
Psal.49.d exhibetur. Quid enim aliud est quod ait: Sacrificium laudis honorificabit me? O si quis haberet oculos apertos, quos o
rando propheta puero reuelauit? videret proculdubio quẽ
Ibidẽ.67.f admodum præueniunt principes coniuncti psallentibus, in medio iuuencularum tympanistriarum. Videret, inquam, qua cura, quove tripudio intersunt cantantibus, adsunt orãtibus, insunt meditantibus, supersunt quiescentibus, ordinantibus & procurantibus præsunt. Agnoscunt nimirum supernæ po
testates conciues suos, & pro his qui hæreditatem capiunt sa
lutis, solicite congaudent, confortant, instruunt, protegunt, prouidentq́ue omnibus omnes in omnibus. Fœlicem ego me dixerim qui adhuc viuam, ista etsi non videre, quoniam absens sum, certe vel audire. Cæterum vos fratres longe fœliciores, quibus ea datum est & actitare. Porro super omnes benedictus, quem tanti primatu boni, totius auctor boni dignatus est. De qua merito prærogatiua tibi præcipue charissime congratulamur, per quem vtique totum est quod miramur. Grauaris forsitan laudibus nostris, sed non oportet.
Esa.5.f Nil quippe simile habet quod loquimur, illorum blanditiis qui dicunt bonum malum, & malum bonum: atque ita quẽcunque beatificant, in errorem inducunt. Blanda, sed periculosa laus: cum laudatur peccator in desideriis animæ suæ, &
Psal.9.d iniquus benedicitur. Noster qualiscunque fuit de charitate procedit, & veritatis limitem prout sapimus nõ excedit. Securus gloriatur, qui in domino gloriatur: hoc est in veritate. Nos non malum bonum, sed malum diximus quod malum erat. Verum si malis audacter cum vidimus, oblatrauimus: nũc cum ad bona ventum est, silere debemus, & non magis testimonium perhibere bono? Alioquin corrosores fuisse cõuincimur, non correctores: quia mordere quàm emẽdare maluimus, si bonis obmutescimus, qui intantum reclamauimus malis. Iustus corripit in misericordia, peccator adulatur in impietate, ille vt curet, iste vt occultet quod erat curandum.
Nihil tibi apud eos qui timentes dominum glorificant, suspicandum est de oleo peccatoris, quo tuum quondam caput impinguare solebant. Laudamus te, quoniam tu facis vnde. Nõ nos sane adulamur, sed in te dei munere adimpletur quod
Psal.118.h pſallis: Qui timent te, videbunt me, & lætabuntur, quia in
Eccli.39.b verbo tuo superspera ui. Et item. Collaudabunt multi sapientiam eius. Et tuam quam plures prædicant sapientiam, sed
I qui priorem detestati sunt insipientiam. Volo te talium præconiis delectari, qui tam timeant palpare vitia, quàm detrectare virtutibus. Veri isti sunt laudatores, qui ita bona laudare soleant, vt lactare in malis non nouerint. Sunt enim ficti laudatores, veri autem detractores, quos scriptura com-
Psal.61.c memorat dicens: Vani filij hominum, mendaces filij hominum in stateris, vt decipiant ipsi de vanitate in idipsum. Hi
Prou.1.b plane sunt deuitandi, iuxta consilium sapientis dicentis: Fili si te lactauerint peccatores, ne acquiescas eis. Habent ergo & lac & oleũ peccatores, suaue quidem, sed venenosum, sed mortiferum. Molliti sunt, inquit, sermones eius, hoc est adulatoris, super oleum, & ipsi sunt iacula. Habet oleũ & iustus, sed misericordiæ, sed sanctificationis, sed lætitiæ spiritualis. Habet etiam & vinum, quod animæ insolentis infundat vulneribus. Siquidem dolentis, & quam corde viderit esse contrito, oleo misericordiæ consueuit delinire tristitiam. Vbi corripit, vinum infundit: oleum, cum blanditur. Et quidem vinum absq; odio, oleum sine dolo. Proinde non omnis laus, adulatio, sicut nec omnis reprehensio de animi rancore de-
Psal.140.b scendit. Beatus qui dicere potest: Corripiet me iustus in misericordia & increpabit me, oleum autem peccatoris nõ impinguet caput meum. Quod vbi longe fecisti à te, dignum te probasti oleo & lacte sanctorum. Querant sibi iam in paruulis Babylonis, dulces sed truces matres, quibus lac mortis emulgeant, quos blandis mulceant fauoribus, ac flammis nutriant sempiternis. Nam ecclesiæ alumnus ex vberibus sa-

K pientiæ lactis melioris expertus dulcedinem, iam in eo cœpit crescere in salutem, iam & ex eo satiatus eructat dicens:
Cant.1.d Meliora sunt vbera tua vino, fragrantia vnguentis optimis. Et hoc ad matrem. Verũ item gustato ac probato quàm suauis est dominus, vt vere patrem dulcissimum ait ad ipsum:
Psal.30.e Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ domine, quam abscondisti timentibus te. Impletum est profecto desideriũ nostrum. Olim enim cum dolens cernerem tanta te auiditate de labiis adulantium, mortis escam, peccati fugere fomitem, optans tibi & gemens: intra me agebam: Quis mihi det te fratrem meũ sugentem vbera matris meæ? Sint procul à te iam blãdi ac fraudulẽti lactatores, qui cum in faciẽ te benedicerent: probris omnium atque ludibriis exponebant, & eorum præsens euge, orbis tibi fabulam pariebat, imò te fabulã orbi. Si musitant etiam nunc, dicito illis. Si adhuc vobis placerem: Christi seruus non essem. Quibus in malis placuimus, æquè & in bonis placere nõ possumus, nisi forte mutati prius incipiant & ipsi odisse quod fuimus, & sic demũ quod sumus diligere. Duę nostris tẽporib⁹ ortæ sunt in ecclesia nouæ & execrandę præsumptiones, quarum vna (vt pace tua cõmerem) tua est illa pristinæ conuersationis insolentia. Sed hæc authore deo emendata est, ipsi ad gloriam, tibi ad coronam, ad gaudium nobis, omnibus ad exemplũ. Potest etiã facere deus vt citius & super altera consolemur. Quam sane odiosam admodum nouitatem & vereor proferre in medium, L & prętermittere grauor. Vrget quippe linguam in verba dolor, sed timor ligat. Timor, duntaxat ne quem offendam si pa
lam fecero quod me mouet, quoniam veritas nonnunq̃ odiũ parit. Veruntamẽ de huiusmodi odio, ipsam quæ parit illud,
Mat.18.d ita me audio consolantẽ. Necesse est, ait, vt veniant scandala. Nec me, vt æstimo, tangit omnino quod sequitur: Væ autem homini illi per quem scandalum venit. Cum enim carpuntur vitia, & inde scandalum oritur, ipse sibi scandali causa est qui fecit, quod argui debeat, nõ ille qui arguit. Denique nec cautior sum in verbo, nec circũspectior in sensu, illo qui ait: Melius est vt scandalum oriatur, q̃ veritas relinquatur. Quanq̃ nescio quid profit, si quod mundus clamat, ego tacuero, omniumque passim naribus iniecto fœtore solus dissimulo pestem, nec audeo nasum contra pessimum putorẽ propria munire manu. Cuius enim cor non indignatur, cuius vel clã lingua non submurmurat, diaconum contra euangelium deo & mammonę pariter ministrantẽ, sic quippe sublimatum honoribus ecclesiasticis, vt nec episcopis inferior videatur: sic implicatum militaribus officiis, vt præferatur & ducibus? Rogo quid hoc est monstri, vt cum & clericus & miles simul videri velit, neutrum sit? Par satis vtrobique abusio, siue quòd diaconus mensę regię deputetur ministerio, siue ꝙ regis dapifer mysteriis altaris inseruiat. Quis sane non miretur, imò & detestetur, vnius esse personę, & armatum armatam ducere militiam, & alba stolaq́; indutum, in medio ecclesiæ pronunciare euãgelium, tuba indicere bellum militibus, & iussa M
episcopi populis intimare? Nisi forte (quod intolerabilius est) erubescit euangelium, de quo vas electionis admodum gloriatur, & confunditur videri clericus, magisq́ue honorabile ducit putari se militem: curiam ecclesiæ præfert, regis mensam altari Christi, & calici domini calicem dæmoniorũ. Quod plane credibilius ex eo videtur, quia cum honores nõ paucos, sed quantos nec canones, nisi inuiti patiuntur, teneat in ecclesia, vnius tamen quem & in palatio assecutus est, magis (vt aiunt) gloriatur ex nomine, quam cæterorum quolibet appellari. Cumq́; sit archidiaconus, decanus, præpositusq́ue in diuersis ecclesiis, nihil horum tamen tam eum q̃ regis delectat vocitari dapiferum. O noua & exosa peruersitas. Ita ne plus decet hominis quàm dei famulũ nominari? ac terreni q̃ cœlestis regis dici officialem, ambitioris ducitur dignitatis? Qui clero militiam, forum anteponit ecclesiæ, diuinis profecto humana, cœlestibus præferre terrena conuincitur. Ergo pulchrius est vocari dapiferum quàm decanum, q̃ archidiaconum? Et quidem: sed laico, non clerico: militi, non diacono.
Mira sed cæca ambitio, magis imis quam summis delectari, & cui funes ceciderant in præclaris, insatiabili desiderio amplexari stercora, & pro nihilo habere terram desiderabilem. Confundit penitus ordines, & vtroque officio delicate satis

A satis abutitur: dum & hinc eum delectat pompa non militia secularis: & illinc quęstus, non cultus religionis. In quo quis facile non aduertat quantum sit dedecoris non minus vtiq; regno q̃ sacerdotio? Vt enim clericalis constat nõ esse dignitatis, regum stipendiis militare: sic nec regię maiestatis, rem fortium administrare per clericos. Deniq; quisquam regum suæ vnq̃ militiæ clericum præfecit imbellem: & non magis quempiã fortissimum ex militibus? Quis item aliquando clericorum æquè sibi non iudicauit indignum, laicę cuiuscunq; personæ mancipari obsequiis? Ipsum certe quod gestat in capite signum: plus regius decet fastus q̃ famulatus. Itemq́; regale fastigium magis armis q̃ psalmis innititur. Sane si alteri forte (vt assolet) accessisset quod detrahitur alteri, quo vel regis videlicet humiliatio clericum amplius sublimasset, aut clerici certe deiectio, regio contulisset honori, vt (verbi gratia, si nobilis aliqua mulier viro nubat plebeio: illa quidẽ minuitur ex illo: sed ex illa crescit ille) si ita inquam vel rex ex clerico, vel clericus ex rege ꝓficeret: malũ quod ex parte fuisset, vtcũq; forsitã tolerari debuerat. Nunc autẽ cũvtriuslibet diminutio neutrũ ꝓuehat: sed suæ potius alterutrũ plurimum detrahant dignitatis, quando nec clericum decet regis (vt dictum est) esse vocarive dapiferum: & nihilominus regem nisi in manu vtique fortium regni guberuacula possidere: mirum valde quomodo vtraque potestas hoc patitur: ꝙ
B vel ecclesia non abiicit diaconum militarem, vel curia clericum principem non contemnit. Et acrius ista & multiplicius inculcare volueram, ac fortassis debueram: nisi epistolaris breuitas supersedendum indiceret: maximeq́ue quia te offendere veritus sum, peperci homini: quippe quem tibi aiunt familiaribus iam olim amicitiis esse deuinctum. Sed nollẽ te habere contra veritatem amicum. Si tamen persistis: verũ te amicum proba: & da operam quomodo & ipse amicus sis veritatis. Tunc demum verę erunt amicitiæ: si veritatis fuerint fœderatę consortio. Quod si ille non acquieuerit tibi: tene quod tenes, hostiæq́; caudam iunge capiti, ac tunicã dei gratia iam polymitam cura facere & talarem: quoniã cœpisse nil proderit, si (quod absit) non perseuerare contigerit. Et hic sit epistolæ finis, vbi tu de fine boni commonitus es.

Ad abbatem Lucam, Epistola LXXIX.

BOnum nobis de te charissime, & bonum valde rarum ostendisti: dum minoris te, non solum nõ contempseris monita: sed gratias insuper retuleris monitori, prudenter vtiq́ue non à quo, sed quod monereris attendẽs. Gratias ago & ipse deo: ꝙ mea præsumptio gratiam egit magis, q̃ indignationem meruerit. Tenẽtes itaque tuæ tantæ humilitatis insigne: ampliori iam fiducia monemus quod & prius monuimus. Obsecramus per sanguinem illum qui pro animabus fusus est: ne tanti emptarum paruipendatur periculum: quod maxime ex virorum & fœminarũ
C cohabitatione nõ immerito timetur ab his, qui in schola dei diu iam contra diaboli tentamenta luctati, propria experiẽtia edocti dicere possunt cũ apostolo: Non enim ignoramus
2.Cor.2.c astutias eius. Denique q̃ non negligenter te oporteat audire non meum, sed ipsius apostoli de hac re consilium: imò præceptum aperte clamantis: Fugite fornicationem: istius nunc tam turpiter lapsi fratris (super quo & nostram dignatus es consulere paruitatem) te doceat experimentum. De quo quidem miror quid tibi visum fuerit me tam remotum expetere consultorem, cum prope habeas virum sapientem nostri ordinis: & tuæ prȩcipue domus amatorem: Vvilhemum scilicet abbatem sancti Theodorici. Sed & apud Præmonstratum non ambigo viros esse consilij: qui in rebus dubiis enodandis & prudentes sint & fideles. Veruntamen quia sic tibi placuit, videris tu cur ita placuerit, ego labia mea non prohibebo. Si frater casum suum quantumlibet grauem, quantũlibet turpem, prior ipse confessus fuisset: & curandus foret, & non effugandus. Nunc autem quoniam tanti mali aliunde fœtor emersit, nihilominus quidem eius, si fieri potest, curationi operam dare necesse est, sed aliter. Fortassis enim non expedit vt vlterius apud vos remorari sinatur: ne forte (quod te non immerito quidem timere scripsisti) pusillus & nouellus grex huiusmodi tabe contaminetur. Nec tamen filio quantumlibet peccatori paterna omnino claudẽda sunt viscera. Arbitror autem & patri pium, & filio tutum esse consilium: si quęras ei quomodo in aliqua è remotioribus domini Norberti domibus recipiatur vbi sub districtiori disciplina mutato loco non proposito pœnitentiam agat, donec quandoque cum tibi visum fuerit ad locum proprium reuocetur. Nam ad nostrum ordinem vt transeat, vestro fortassis nõ expedit. Et quidem quod scripsisti illum sæpe dixisse nostra se promissione tenere, quia eum si cum licentia veniret susciperemus: hoc in nostra præsentia etiam ipse negauit. Sane si tibi non placet vsquam eum quę illorum dixi locorum mittere ad habitandum, aut te volente iste forsitan nõ consentit, aut cum vtrique complaceat, forte non inueniatur qui eum recipere velit: tunc oportet vt aut vrgẽte necessitatis causa, quocunque ad saluandam animam suam ire voluerit, cum literis dimittatur, aut dispensante pietatis gratia, in suo loco retineatur: si tamen persentiri potuerit quomodo ibidem omnis ei occasio iterandi aut seminandi hanc turpitudinem penitus subtrahatur. Et de isto ista sufficiãt. Est aliud apud vos de quo ea præsumptione qua soleo, non cunctabor dicere quod sentio. De molendino illo dico quod cõuersi custodiẽtes, fœminarum pati coguntur frequẽtiam. Si mihi creditur: vnum è tribus fiet. Aut videlicet fœminarum accessus omnimodis à molendino prohibebitur: aut molendinum cuicũq; extraneo & non conuersis custodiendum committetur: aut E
idem omnino molendinum relinquetur.

Ad Guidonem abbatem Molismensem, Epistola LXXX.

VAnto tibi in hac quam audiui tua aduersitate affectu condoleam: nouit affectuum deus omnium cognitor: bonorum immissor. Sed rursum cum cõsidero non per quem, sed à quo immissa sit hæc tribulatio, quantum tibi de præsenti molestia compatior, tantũ de prosperitate mox futura spero congratulari, si tamẽ & tu consilium in perturbatione non amittendo, idipsum mecum sapias: & de manu domini mala sicut & bona cum sancto Iob æquanimiter susciꝑias, imò exemplo sancti Dauid non tam his etsi seruis tuis pro tantis malis indignari, quàm sub potenti manu dei (qui proculdubio illos misit ad malefaciendũ tibi) humiliari te oportere scias. Verum quia & ad te cõstat pertinere correctionẽ illorũ, vtpote seruorum ecclesiæ tibi commisse, dignum est vt pro tam nefaria præsumptione serui neq̃ corripiantur, ac de rebus eorum damnum monasterij aliqua ex parte recompensetur. Sed ne tuam magis in hoc vlcisci injuriam, q̃ illorum ferire culpam videaris, rogo, rogãsq́ue consulo, ne tam quod illi digni sunt penses, vt quod tibi F
dignum est non consideres: vt videlicet misericordia iudicio superexaltetur, & in tua modestia deus glorificetur. Porro illum filium tuum, mihi quoque propter te & propter seipsum satis charum: ore tuo, & nostro spiritu commonemus, vt non eatenus sua etsi iusta indignatione debrietur, quatenus dominici illius præcepti obliuiscatur: quo percutienti vnam *Mat.5.f*
maxillam, præbere iubemur & alteram.

Ad Gerardum abbatem Pultarien sem, Epistola LXXXI.

SCripsisse me aliquid ad comitem Niuernensem in tuæ personæ accusationem, nec recordor, nec verum est. Cæterũ si pro ecclesia tua ad eundẽ principem literas misi: hoc non aduersum te, sed pro te egisse me arbitror. Siquidem audieram ipsum tuo & assensu & consilio proposuisse venire ad visitandum vos: ad probandum de tantis malis quæ de domo vestra diuulgabantur, an vera essent: aut cui⁹ culpa essent: vt quod forte sinistrum reperiret, ibidem eius & studio & solicitudine corrigeretur.
Cuius tam iustum & tam pium propositum si hortatu nostro roborare curaui: cur te inde lesum iure conqueraris, non video. Puto enim me recte fecisse si de domo dei, zelum dei habens: eius prouidentiam qui emendaturus erat commonui. Quòd autem ex authoritate scripturæ arguis me peccasse: quasi qui prius te non corripuerim: scito me nullam de persona tua querelam habere: sed solum vt pax fiat in ecclesia

tua

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tua ex charitate procurare. Denique ipsius rei veritatem plenius cognoscēs: si ad nos causam ipsam (vt dicis) attuleris. Poteris autem hic me inuenire quacunque instantis hebdomade die libuerit.

Ad abbatem sancti Ioannis Carnotensis,
Epistola LXXXII.

AD ea de quibus nostram curasti consulere paruitatem, primum quidem non respondere statuerā, nō q̄ dubitauerim quid respondere deberē, sed quia viro consilij consiliū dare, aut præsumptuosum iudicabā, aut superfluum. Cęterum cogitans quod plerisq; imò cunctis pene contingere sapientibus solet: in rebus videlicet dubiis plus alieno se q̄ proprio credere iudicio, & qui aliorū facile ambigua quæq; elucidant, in suis consueuerunt scrupulosius hæsitare: statutum non (vt arbitror) irrationabiliter frango, sed simpliciter pando quod visum est mihi, non præiudicans sanius sapiēti. Significasti mihi (nisi fallor) per virū religiosum Vrsum abbatem sancti Dionysii, suggeri tibi à cogitationibus tuis deserere patriam, domumq; cui deo authore præes, & pergere Hierosolymā, vacare deinceps deo, viuere tibi. Et quidem tendenti ad perfectionē, patriam relin
Genes.12.a quere fortasis expediat, dicente deo: Exi de terra tua & de cognatione tua. Sed qua ratione curam tibi creditam animarum exponere debeas, omnino non video. Quid enim? Blā
H ditur depositæ sarcinæ libertas? Sed charitas non quærit quę sua sunt. Forte quietis pronocat & ocij gustus suauior? Sed euacuatur dispendio pacis. Libenter carebo quantolibet etiam spirituali quæstu qui non possit acquiri nisi cum scandalo. Vbi enim scandalum, ibi proculdubio charitatis est detrimentum. Vbi autem diminutio charitatis, miror quod vel quale possit spiritualis exercitij sperari lucrum. Denique si propriam quisque quietem cōmuni prætulerit vtilitati, quis
Philip.1.c iam veraciter dicere poterit. Mihi viuere Christus est, &
Rom.14.b mori lucrum? Vbi erit quod iterum dicit apostolus: Nemo sibi
1.Cor.10. viuit, & nemo sibi moritur? Et, non quod mihi vtile est, sed
2.Cor.5.c quod multis? Et, vt qui viuit, non iam sibi viuat, sed ei qui p omnibus mortuus est? Sed dicis. Vnde ergo mihi tantum desiderium, si ex deo non est? Pace tua dixerim quod sentio: Aquæ furtiuę dulciores sunt, & huiusce modi omni (vt ita loquar) absinthio amariorem dulcedinē ab angelo satanę sub prætextu angeli lucis, sitienti cordi tuo infundi non dubitat quisquis eius astutias non ignorat. Et reuera quis alius possit scandalorum esse suggestor, dissidij author, turbator vnitatis & pacis, nisi veritatis aduersarius, charitatis æmulus, hostis antiquus generis nostri, & inimicus crucis Christi diabolus? Siquidem is cuius inuidia mors intrauit in orbem terrarum: etiam nunc bonis quæ te facere videt, inuidet: & cum sit mendax ab initio, mentitur & nunc: meliora pollicēs quæ
I non videt. Quando nanque veritas fidelissimæ illi sententiæ
1.Cor.7.c obuiaret: Alligatus es vxori, noli quærere solutionem? Aut quando charitas scandalum suaderet, quæ ad omnium scandala vri se perhibet? Ille ergo, inq̄, ille nequissimus & charitati per liuorem, & per mendacium veritati contrarius, falsum mel cum vero felle permiscēs, dum promittit dubia pro certis, immittit etiā vera pro falsis, non vt conferat quod frustra speras: sed vt auferat qđ fructuose tenes. Circuit & quærit qualiter ouibus curā pastoris subripiat, dum non erit qui eripiat: & nihilominus pastorē illi horrendo maledicto subiiciat.
Matt.18.a Væ illi per quem scandalum venit. Sed confido de sapientia tibi à deo data, q̄ nullis maligni versutiis abduci vel seduci poteris spe incerti boni certum inire malum, & æquè certum deserere bonum.

Ad Simonem abbatem sancti Nicolai,
Epistola LXXXIII.

PErsecutionem quam propter iustitiam pateris, per literas tuas non sine compassione cognoscentes, licet Christi consolatio de promissione regni tibi sufficiat, tamen nos quod nostrum est, & consolationem quam possumus, & consilium quod intelligimus sanū, fideliter exhibemus. Quis enim sine anxietate videat Petrum de mediis fluctibus brachia tendentem? sine dolore audiat columbā Christi non cantantem sed gementē tanq̄ quæ dicat: Quomodo cantabimus canticū domini in terra aliena? K
Quis, inquam, sine lachrymis lachrymas ipsius Christi de li- *Psal.136.a*
mo profundi etiam nunc leuantis oculos suos in mōtes, vnde veniat auxilium sibi, respiciat? Veruntamen nos ad quos pro humilitate tua respicere te dicis, montes non sumus, sed & ipsi de conualle lachrymarum laborioſis conatibus enitētes aduersus renitētis inimici insidias, ac mundialis malitiæ violentiam, tecum clamamus: Auxilium nostrum à domino, qui *Psal.120.a*
fecit cœlum & terram. Omnes quippe, qui pie volunt viuere in Christo: persecutionem patiuntur. Ita vt cum eis nūquam desit pie viuere, non semper tamen adsit & perficere p *2.Ti.3.c*
bona voluntate. Sicut enim impiorum est piis bonorum propositis assidue reluctari, sic contra pietatem non est, propter multitudinem aduersantium, quanuis iusta & sancta desideria paucorum, plerumq; non perfici. Sic Aaron sceleratis tumul *Exo.32.a*
tuantis populi contra voluntatem suam clamoribus cessit. Sic Samuel eidem populo inordinate regem petenti: inuitus *1.Re.10.d*
Saulem inunxit. Sic Dauid cum vellet deo cōstruere templū, propter infestātium tamen bella inimicorum, quia vir bellicosus erat, prohibitus est facere quod sanctę proposuit. Simili forma tibi pater venerande consulimus, vt tamen sapiētiorum consilio non p̄iudicemus, quatinus ad tempus propositi tui tibiq̄ consentientium rigorem sic temperes, vt infirmorum salutem non negligas. Inuitandi quippe sunt ad
L arctiorem vitam, non cogendi, quibus vtique semel in ordine illo Cluniacensi præesse consensisti. Illis autem qui altius viuere desiderant, aut condescēdere imbecillioribus ex charitate (quantum sine peccato possunt) suadendum est, aut ibidem tenere quod cupiunt permittendum, si absque vtrarum̄q; partium scandalo fieri potest, aut certe de congregatione liberos dimitti, fratribusq̄ aliis secundum eorum p positum viuentibus sociari oportet.

Ad eundem.

PRouide (vt videtis) & non frustra erronea ouicula vestra contra morem nostrum à nobis, non nobis sed sibi & vobis detēta est, cū tali circunuentione imò vtili subuentione & fratri pro arctioris vitæ desiderio, & pro fratris reditu vestræ tandē nihilominus voluntatis satisfactum sit. Hæc autem dico non vt nostram erga vos in hoc velim commendare beneuolentiam, quam per quicquid facere possum, vix sufficerem sicut est demōstrare: sed vt certum habeatis, quod ante vobis dixisse me memini, quia sæpe inquietos animos, quibus sua in qua sunt vita non sufficit, districtior experta compescit. Consiliū nostrū super ipso fratre reconciliato, velle vos scripsistis audire, sed non putaui necesse fore, cum paratus veniat non suam, vt solet, à vobis extorquere: sed vestræ, vt decet, in omnibus voluntati acquiescere. Difficultatē ingressus, quā valde timet, pro ipso M
& cū ipso supplicamus pie tēperari, & aliquāto mitius cū eo agi, q̄ cum cęteris solet fugitiuis. In similibus enim factis causa dissimilis simile recusat iudicium. Multum quippe differunt à se, qui timore aut odio religionis de monasterio fugit, & qui eiusdem amore & desiderio transit ad aliud.

Ad Vuillelmum abbatem sancti Theodorici,
Epistola LXXXIIII.

QVod me huiusmodi operi operam dare iubes, per quod tollendū sit scandalū de regno dei, libenter accipio: sed quomodo id velis fieri, necdū satis elucet mihi. Nam illam tuam dulcissimā epistolam legens & relegens (sæpius quippe repetita placebat) intellexi quidem te velle vt illis qui de nobis tanq̄ detractoribus Cluniacensis ordinis conqueruntur, satisfaciā, quatenus videlicet sciatur non esse verum quod male hucusq; de nobis putarunt vel putari voluerunt. At si post hanc satisfactionem rursus victus corū ac vestitus superfluitatem & cætera quæ subiungis, quēadmodū iniungis carpere voluero: & mihi videbor contradicere, & quomodo sine scandalo facere queā, non video. Nisi forte & ordinem quidē laudabilē, & ordinis reprehensores reprehensibiles doceā, & nihilominus tamen ipsius superflua reprehēdā. Si hoc modo vis, aut forte aliter magis expedire vides, manda apertius: & vt valeam quod vis,

A vis, eo modo quo vis: ora instantius. Scito tamen non modico me in huiusmodi scriptitationibus feriri detrimēto, quia multum hinc mihi deuotionis subtrahitur, dum studium orationis intermittitur, præsertim cū nec vsus suppetat dictandi, nec otium.

Ad eundem, Epistola LXXXV.

SI nemo scit quæ sunt in homine nisi spiritus hominis qui in ipso est: si sola in facie videt homo, quia solus de⁹ intuetur cor: miror, nec satis mirari possum, quomodo, quāve ratione tuam atque meam adinuicem dilectionem pēsare vel distinguere potuisti, quatinus non solum de proprio: sed & de alieno sentētiam corde proferres. Error siquidem est humanæ mentis, non modo bonum putare malum, & malum bonum, aut verum falsum, & econuerso: sed etiam certa recipere pro dubiis, dubia pro certis. Forte verum est quod dicis, minus scilicet à me amari te, quam me diligis: sed certe certus sum, certum non esse tibi. Quomodo ergo pro certo affirmas, de quo certum est,
1.Cor.4.d. quia certus minime sis? Mirum. Paulus se suo iudicio nō credit: sed neque inquiens meipsum iudico. Petrus luget suam qua se fefellerat præsumptionem cum de suo loqueretur discens: Et si oportuerit me mori tecum, non te negabo. Discipuli de proditione domini, nec in suis fidentes conscientiis,
Mat.26.d. B
Ibidem singuli respondebant: Nunquid ego sum domine? Dauid suā
Psal.24.b. de se ignorantiam fatetur orans & clamans, Et ignorantias meas ne meminēris. Tu vero nescio qua fiducia, non solum de tuo: sed & de meo corde tam aperte declamas, Vt plus amans, inquiens, minus diligar? Hæc quippe sunt verba tua, quæ nollem fuisse tua, quia nescio si sunt vera. Sed & tu si scis: vnde scis? Vnde inquam probasti magis nos à te diligi: q̄ te à nobis? An ex hoc quod in tuis literis subiunxisti, quia vi delicet qui vadunt & veniunt per te de nostris, nullum tibi à nobis deferunt monimentum gratiæ vel amoris? Quod vero monimentum, quod amoris experimentum à nobis requiris? Nunquid forte scrupulum mouet tibi, q̄ ad plura iam tua ad nos scripta, necdum vel semel rescripsi? Sed quando ego maturitatem sapientiæ tuæ delectari posse putarem scriptitationibus imperitiæ meæ? Sciebam enim qui dixit: Filioli nō
1.Cor.3.c diligamus verbo neque lingua, sed opere & veritate. Quando vero vnquā opere meo opus tibi fuit & defuit? O scrutās renes & corda de⁹, qui vnus sol iustitię diuersa seruorū tuorū corda diuersis gratiis velut radiis illustras, q̄ diligam illum ex dono tuo, & suo merito, tu scis, & ego sentio. Quaten⁹ autem diligam, tu scis, ego nescio. Tu, inq̄, domine qui dedisti, scis quantum dedisti vel illi me, vel mihi illū amare. Et quomodo aliquis nostrum cui tu non dixisti, audet dicere: Plus amans, minus diligor: nisi forte qui iam in lumine tuo videat lumen suum, id est in lumine tuæ veritatis agnoscat quātum
C ardeat igne charitatis? Ego autem domine interim contētus videre in lumine tuo tenebras meas, quoadusque visites sedentem in tenebris & vmbra mortis, & per te reuelentur cogitationes cordium, & manifesta fiant absconditā tenebrarum, fugatis q̄ tenebris iam non videatur in lumine tuo nisi lumen: sentio quidem de munere tuo q̄ eum diligam: sed necdum video in lumine tuo si vel satis diligam. Neq; enim scio si iam peruenerim ad illam, qua nemo maiorem habet dilectionem, vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Nam quis gloriabitur castum se habere cor, nedum perfectum? O domine qui illumiuas lucernam meam, qua iam video & horreo tenebras meas: Deus meus illumina ipsas tenebras meas, vt videam & gaudeam ordinatam in me charitatem, sciens & diligens quæ diligenda sunt: & quantum, & ad quid diligenda sunt: me quoque nolens diligi nisi in te, & quantum diligendus sum. Væ etenim mihi, si quod valde vereor, aut ego plus ab illo q̄ merui, aut ille à me minus quàm dignus sit, diligatur. Veruntamen si meliores magis diligendi sunt, sunt autem meliores, qui magis diligunt: quid aliud dixerim quam illum plus me diligere, quem meliorem esse non dubito: me vero minus illum q̄ debeo, quia minus valeo? Sed quanto in te (tibi pater dico) maior est charitas, tanto minus contemnenda est à te nostra possibilitas: quia etsi plus diligis quoniam plus vales, non tamen plus diligis quam vales. Nos autem et si minus diligimus q̄ debemus, diligimus tamen quan- D
tum valemus. Tantum autem valemus, quantum accepimus. Trahe nos post te, vt te apprehendamus, & tecum amplius accipiamus vnde largius diligam⁹. Quid ergo tu niteris nos apprehendere, & quereris non posse, quos apprehendisti si attendisti, & adhuc facere poteris, cum volueris, quales quidem sumus, non quales sperabas? Nescio quippe quid aliud intueris in nobis quod non habemus: & sequeris pro nobis quod non sumus. Ideoque non consequeris quia non sufficimus: & vt denique in epistola tua iuste causaris, deus tibi in nobis, non nos deficimus. Nunc vero si talia placent qualia modo nugatus sum, mandato, & adiiciam: vt cum obediero, præsumptionis non timeam notam. Præfatiunculam quam tibi mitti iussisti, non habui modo ad manum. Neque enim adhuc dictaueram, quia nec necessarium esse putabam. Quicquid vel tibi vel amicis tuis recte vis, qui dedit velle, det & perficere pro bona voluntate, omni mihi amicitiæ iure colende pie ac reuerendissime pater.

Ad eundem, Epistola LXXXVI.

FRater B. de Claraualle, suo illi quod suo. Hanc mihi tu salutationis formulam tradidisti, scribendo, suus ille quod suus. Accipe quod tuum est, & agnosce vsurpationem vnanimitatis esse indicium: & cum quo est mihi commune verbum, animum non distare. E
Iam ad tuas literas breuiter pro tempore respondēdum est. Quæ cū mihi in manus venerunt, natalis domine nostræ dies festus illuxerat: cuius me totum iure sibi deuotio vendicans, nihil aliud cogitare sinebat. Sed & nuncius repedare festinans, vix vsque in crastinum vt hæc iam festo exoccupatus qualiacunque referiberem, expectauit. Fugitiuum itaq; fratrem dure āme, vt pote durum corde, increpatum: nihil melius interim potui, q̄ ad locum remittere vnde fugerat. Quippe quem iuxta nostras consuetudines domi absque consensu abbatis sui retinere nō debui. Oportet autem & à te eum similiter aspere increpari, & ad humilē prouocari satisfactionem, deinde tuis confortari literis, ad abbatem pro eo directis. De infirmitate nostra nihil certius modo scisciranti tibi indicare possum, nisi q̄ infirmus & fui & sum: nec minus solito, nec multum plus. Quod vero nō misi quem missurus eram, causa est plus me animarum scandalum, q̄ vnius corporis periculum timuisse. Iam ne quid horum de quibus mādasti, omnino prętermittam, venio etiam ad te. Velle te audire scripsisti, quid te ego (tanquam qui omnia tua norim) facere velim. Sed hoc (nisi fallor) si modo dicerem: nec tu posses, nec ego consulerem. Volo enim & ipse, quod te velle de te iam olim non latet me. Cęterum mea atque tua equè, vt equū est, volūtate postpositā, magis quod velle deum de te puto, & mihi vt tibi suadeam, tutum duco: & tibi si persuadeam, non incommodum. Tene itaque meo consilio quod tenes, F
mane in quo es, & stude prodesse quibus præes, nec præesse refuge, dum prodesse potes: quia, væ quidem tibi si præes, & non prodes: sed væ grauius, si quia præesse metuis, prodesse refugis.

Ad Ogerium canonicum regularem, Epistola LXXXVII.

NOtis viscęribus charitatis amplectendo, fratri Ogerio canonico, frater B. monachus, sed peccator digne deo conuersari vsque in finem. Si tibi ad tuas literas tardius videor rescripsisse, noueris potius opportunitatem nunci⁹ defuisse. Quas enim nunc primum legis, iamdudum crede dictatas. Sed vt dixi, propter latoris inopiam tardaui mittere, quod scribere non tardaui. Legi itaque in tuis literis te illam quam grauiter ferebas curæ pastoralis sarcinam deposuisse, licentia siquidem ab episcopo vix impetrata, imò extorta tua importunitate. Et hoc non aliter, nisi vt in eius episcopatu quocūque alibi manens ab eius subiectione non recederes. Tu vero cum tibi hoc non placeret, archiepiscopum adiens, & ab ipso tanquam superiori authoritate securitatem accipiens, ad priorem locum & ad tuum abbatem reuersus es. Vbi qualiter post hæc viuere debeas, à me doceri flagitas: egregio vtique doctore, & magistro incomparabili. Qui cum cœpero docere quod nescio, vel tunc incipiet sciri quàm nihil scio. Ita ne lanam

D quærit

Universidad de Deusto
Biblioteca

G quærit ouis à capra: aquam molendinum à furno: verbum sapiens à stulto? Præterea per totam seriem literarum attolens me supra me, multum de me laudabilia intermisces. Quorum, quia ipse mihi conscius non sum: & tuæ hæc beneuolentiæ ascribo, & ignosco ignorantiæ. Tu enim vides in facie: deus in corde. Sub cuius tremendo aspectu si solicite me circunspicio, certum est quòd eo ipse mihi notior sum quàm tibi, quo propinquior. Ideoque magis credo mihi de me videnti me: quàm tibi opinanti de me quod non vides in me. Quod si quid forte à me audisti quod possit prodesse tibi, gratias deo age: in cuius manu sunt & nos & sermões nostri. Satisfacis etiam mihi pro eo q̃ consilium meum non tenueris, confortantis te & monentis animo non frangi, pusillanimitate non vinci: sed portare patienter onus impositũ, quod semel susceptum deponere non licebat. De qua re ipse mihi sicut postulas, satisfacio pro te. Agnoscens siquidem sapientiæ meæ siccitatem, imò insipientiæ meæ semper suspectam habens temeritatem, cum nõ sit quod fieri laudo, nec audeo nec debeo indignari, desiderans quẽq; cõsultius agere quam à me acceperit. Quotiens vero mea sententia eligitur ac tenetur, graui, fateor, onere me premi sentio, rei finem semper pauidus & nunquam securus expectans. Videris tu tamen si consulte meum de hac re consilium mutaueris. Viderint hi quorum saniori, si quorum tamen, super hoc fretus es consi-
H lio, an rationabiliter egeris. Viderint, inquam, si liceat Christiano iniunctam sibi dimittere obedientiam ante mortem, cum Christus factus sit obediens patri vsque ad mortem. Etiam, inquis, per licentiam: nam quæsiui eam ab episcopo, & accepi. Bene, licentiam quidem quæsisti, sed quomodo non licebat, ac per hoc non accepisti: sed extorsisti. Extorta autem seu coacta licentia, licentia non est, sed violentia. Quod ergo tua importunitate victus episcopus fecit inuitus, non fuit absoluere, sed abrumpere. Congratulor quidem tibi quòd sis exoneratus: sed vereor ne deus à te quantum in te est exhonoratus sit: cuius proculdubio ordinationi resistis, dum promotus ab illo tu te deiicis. Quod si excusans paupertatis prætendis necessitatem, necessitas parit coronam. Si difficultatem, si impossibilitatem, omnia possibilia sunt credẽti. Sed respondes, quod verius est, quia scilicet placuit tibi magis quies tua, q̃ vtilitas aliena. Nec mirum: Placet fateor & mihi q̃ hæc quies placeat tibi, si tamen non nimis. Quodcunque autem bonum ita placet, vt si recte fieri non possit, placeat tamen fieri eo etiam modo quo fas non est, nimis est: ac per hoc iam quia bene non fit, non est bonum. Scriptum est enim. Si recte offers, & non recte diuidis, peccasti. Aut ergo oportuit te gregem dominicum minime seruandum suscipere, aut susceptum nequaquam relinquere, iuxta illud:
1.Cor.7. Alligatus es vxori: noli quærere solutionem. Sed ad quid
I nitor his ratiocinationibus? Nunquid suadeo tibi redire ad onus regiminis, cum iam non pateat locus recuperationis? Aut desperare te intendo: quasi qui te tali ligaueris culpa, quam iam soluere non possis? Absit. Sed tantum nolo te illud tanquam nullum vel paruum malum negligere: imò semper timere: semper pœnitere: semper securum non esse: sicut scri
Prou.2.d ptum est: Beatus homo qui semper est pauidus. Vides certe quem timorem tibi incutere nitor: non qui tibi sit laqueus desperationis, sed qui spem acquirat beatitudinis. Est siquidem timor inutilis, tristis, crudelis, qui veniam quia non quærit, non consequitur. Est siquidem timor pius, humilis, fructuosus: qui cuilibet quantumlibet peccatori facile misericordiam promeretur. Talis timor generat, nutrit, & seruat humilitatem, sed mansuetudinem, sed patientiam, sed longanimitatem. Quem non delectat tam inclyta proles? Alterius vero misera soboles est pertinacia, immoderata tristitia, rancor, horror, contemptus & desperatio. Non hoc ergo, qui desperationem, sed illo qui generat spem, timens ne non timeres vel parum timeres, tuam tibi culpam sic rememorandam esse putaui. Est etiam adhuc quo magis timeo tibi: ne forte
Prou.28.c sicut de quibusdam scriptum est q̃ lætantur cum malefecerint: & exultant in rebus pessimis: tu quoque deceptus, non solum hoc putes culpam non esse, sed insuper (quod absit) in corde tuo glorieris te magnum aliquid, & quod à paucis solet fieri, feciſſe: dum qui emancipatus etiam aliis præeras, cõ-
tẽnens prælationem rursus subdi prælato malueris. Falsa humilitas veram inducens superbiam in cor talia cogitantis. Quid nãque superbius q̃ spontaneę & tanquam libere asseri bere voluntati: quod vel cogit necessitatis vis, vel pusillanimitatis infirmitas? Quod si nec labore victus, nec necessitate compulsus, sed volens hoc fecisti: nihil hoc quoq; superbius. Dei quippe consilio tuum prętulisti, magis eligens tibi quiescere, q̃ ei⁹ operi deseruire, ad quod te ipse assumpserat. Si ergo vnde deum contempsisti, inde ad maiorem eius gloriaris contemptum: non est bona gloriatio tua. Sed caue gloriationem, tolle & securitatem, quatinus vtiliter semper solicitus sis, semper humiliter pauidus, non illo, scilicet timore qui sicut iam dixi, prouocat iram, sed illo qui mitigat. Qui horribilis timor siquando terrẽdo tuum pulsauerit animum, tacite suggerens tuum obsequium deo esse non posse acceptum, & q̃ tua sit infructuosa pœnitentia, quia videlicet vnde deus à te offensus est, per te emendari nõ potest: ne ad momentum quidem recipias, sed fidenter responde & dic: Male quidẽ egi, sed factũ est, & iam non potest non fieri. Quis scit si hoc mihi de⁹ expedire prouiderit: & de malo meo ipse qui est bonus: bonum mihi operari voluerit? Malum ergo puniat quod ego feci, bonum autẽ maneat quod ipse prouidit. Nostris quippe inordinatis seu voluntatibus, seu actionibus nouit bonitas dei vti semper quidem recte in sui ordinis pulchritudinem: sæpe etiam pie in nostram vtilitatem. O clemen- L
tissima circa filios Adam diuinæ pietatis recordatio, quę sua non desinit largiri beneficia, non solum vbi nullum inuenit meritum, sed plerũque etiam vbi totum videt contrariũ. Sed ad te redeamus. Secundum ergo duos timores qui supra distincti sunt, volo te timere & non timere, præsumere & non præsumere. Timere vt pœniteas, nõ timere vt præsumas. Porro presumere ne diffidas: nõ præsumere ne torpescas. Agnosce frater quantum de te cõfisus sum, qui te tam acriter increpare, tuum factum nec mihi satis probatum tam audaẽter diiudicare non dubitauerim: cum id forsitan rationabilius à te actum fuerit, q̃ mihi hucusque notum sit. Neque enim tu in tuis literis fortasse rationes illas quibus excusari posset hoc factum, ponere voluisti: vel ꝓpter tuã humilitatẽ, vel ꝓpter literarum breuitatem. De re ergo quam plene non noui, suspensam relinquens sententiam, vnum quod fecisti irretracta biliter laudo: q̃ videlicet deposito iugo regiminis: sine iugo tamen esse noluisti: sed amicã repetens disciplinam, de magistro fieri denuo discipulus non erubuisti. Nam cũ pastorali vinculo solutus posses tui remanere iuris (siquidẽ promotio abbatis, emancipatio filij est) tu tamen hac potestate tui non vtens, sicut aliis dominari renueras: sic tibi quoq; præesse timuisti: quiq; vt magister esses aliorũ, minus te iudicabas idoneum: nec te quidẽ tibi credens, tuus fieri discipulus contem
M psisti. Et merito, quia qui se sibi magistrũ constituit, stulto se discipulum subdit. Et quidem quid alij de se sentiãt, ignoro: ego de me expertus sum quod dico: & facilius imperare, & securius possum præesse aliis multis, quàm soli mihi. Prudẽs ergo humilitas, humilisq; prudentia fuit, q̃ nequaquam credens ad salutem te posse sufficere tibi, alieno potius arbitrio deinceps viuere proposuisti. Laudo etiam q̃ non nouum vel magistrum vel locum requisisti: sed ad clausſtrum de quo exieras, & ad patrem sub quo profeceras, familiariter redisti. Rectius quippe fuit vt domus quæ te nutrierat, sed pro fraterna charitate dimiserat, exoccupatum reciperet, q̃ de eius desolatione aliena gauderet. Quod tamen in hoc episcopi licẽtiã nõ habueris: nolo vt negligẽter ducas: sed aut p te aut p mediã psonã quãtum in te est satisfacere non differas. Post hæc conuersare simpliciter inter fratres, deuotus deo, magistro subditus, senioribus obediens, iunioribus contemperans, angelis placens, verbo vtilis, humilis corde, manſuetus ad omnes. Caue autẽ ne quia olim in honore positus fuisti: etiam nunc te putes præ cæteris honorandum, sed magis humilem omnibus exhibeas tanq̃ de cæteris vnũ. Nec enim dignum est, vt inde exigas honorem, vnde refugis laborem. Potest hinc etiam nasci aliud periculum, ad quod te præmonitum & præmunitum esse volo. Nam sicut oẽs ita mutabiles sumus, vt plerunq; quod heri volebamus, hodie recusemus: & quod hodie nolumus, cras desideremus: sic quãdoque diabolo

A bolo suggerente poterit contingere, vt ex memoria relicti honoris tuum animum pulset cupiditas, ita vt omnia quę viriliter contempsisti, pueriliter desiderare incipias. Dulcescẽt animo quæ prius amara fuerunt, sublimitas loci, domus cura, rerum dispensatio, obsequia famulorum, libertas tui, potestas in alios: intãtum vt prope reliquisse te pœniteat quod prius tenere grauabat. Cui pessimę tentationi, si vel ad horam (quod absit) assensum præbueris, non mediocre damnum incurres tuæ conuersationis. En tota illius elegantissimi & eloquentissimi doctoris sapientia, à quo doceri de tam longinquo postulasti. En illud expectatum ac desideratum eulogium: quod audire tantopere studuisti. Hæc summa nostræ eruditionis. An adhuc aliquid magnum expectas? Totum audisti. Quid amplius requiris? Exhaustus est fons: & tu queris
Luc.21.d aquam in sicco? Exemplo illius euangelicę viduę: de paupertate mea totum quod habui misi. Quid verecundaris? Quid vultum demittis? Tu me coegisti, sermonem quęsisti, sermonem habes. Sermonem, inquam, habes iam satis longum, sed mutum, verbis plenum, sensibus vacuum: non quo vt petieras in corde tuo charitas ordinetur: sed quo mea insciția publicetur. Nam vnde iam poterit excusari? Possem forsitan dicere, quòd febre tertiana laborans: quòd pro officio meo curis
Eccli.38.c occupatus hæc dictauerim, cum scriptum sit: Sapientiam scribe in ocio. Sed hæc recte prætenderem, si grande aliquod at
B que operosum opus aggressus fuissem. Nunc autem in tantillo opusculo vt occasionibus me non excusem: nihil horum certius prætendere possum, quàm (vt sępe iam dixi) scientiæ paupertatem. Sed habeo nonnullam meæ confusionis consolationem. Nam etsi non feci vt petieras: si non misi quod speraueras, agnoscis certe quia volui. Sufficiet autem voluntas, vbi deesse vides facultatem explendi. Denique & si tibi nullam conferat vtilitatem: vel mihi proficiet ad humilitatem. Stultus quippe dum non loquitur, sapiens putatur. Nã quod non loquitur, non sensus inopia, sed humilitatis esse custodia creditur. Ego itaque si adhuc siluissem, sapiens dicerer: sed non essem. Nunc autem alij insipientem me ridebunt: alij subsannabunt idiotam: alij præsumptori indignabuntur.

Putas ne paruum hoc mihi conferat religionis emolumentum: cum humilitas ad quam vtique ducit humiliatio, totius sit spiritualis fabricæ fundamentum? Siquidem humiliatio via est ad humilitatem: sicut patientia ad pacem, sicut lectio ad scientiam. Si virtutem appetis humilitatis: viam non refugias humiliationis. Nam si non pateris humiliari, non poteris ad humilitatem prouehi. Prodest itaque mihi meam insipientiam sciri: & à scientibus iure confundi: cui sæpe contigit à nescientibus iniuste laudari. Terret me Apostolus: qui & ipse territus dicit. Parco autem, ne quis me existimet su-
C pra id quod videt in me, aut audit aliquid ex me. Quàm pulchre dixit, parco. Non parcit sibi arrogans: non parcit sibi superbus: nõ cupidus vanæ gloriæ: & iactator actuum suorum: qui vel sibi arrogat quod est: vel mẽtitur de se quod nõ est.

Solus qui vere humilis est, parcit animæ suæ: qui ne putetur quod non est, semper quantum in se est vult nescire quod est. Grande reuera periculum, audire quenquam de se supra q̃ sentit in se. Quis dabit mihi apud homines tantum de veris digne humiliari: quantum vel de falsis datum est indigne exaltari? Illam mihi vocem propheticam iure assume-
Psal.87.d rem: Exaltatus autem, humiliatus sum: & conturbatus. Et il-
2.Reg.6.d lud. Ludam, & vilior fiam. Ludam scilicet vt illudar. Bonus ludus quo Michol irascitur: & deus delectatur. Bonus ludus qui hominibus quidem ridiculum: sed angelis pulcherrimũ spectaculum præbet. Bonus inquam ludus quo efficimur opprobrium abundantibus: & despectio superbis. Nam reuera quid aliud secularibus quàm ludere videmur: cum quod ipsi appetunt in hoc seculo, nos per cõtrarium fugimus: & quod ipsi fugiunt, nos appetimus? More scilicet iuculatorum & saltatorũ: qui capite misso deorsum, pedibus q̃ sursum erectis, prę ter humanum vsum stant manibus vel incedunt: & sic in se omnium oculos defigunt. Non est hic ludus puerilis: non est de theatro: qui fœmineis fœdis q̃ anfractibus prouocet libidinem: actus sordidos repræsentet. Sed est ludus iucundus, honestus, grauis, spectabilis: qui cœlestium spectatorum delectare possit aspectus. Hoc casto & religioso ludo lude-
bat qui dicebat: Spectaculum facti sumus angelis & homini- D
bus. Hoc ludo & nos interim ludamus vt illudamur: confun 1.Cor.3.b.
damur: humiliemur: donec veniat qui potentes deponit: & exaltat humiles: q̃ nos lætificet: glorificet: inæternũ exaltet.

Ad eundem, Epistola LXXXVIII.

Emitto nunc imperitiam meam: taceo professionis humilitatem: seu humilitatis professionem: nec iam obtendo vel loci, vel nominis mei non dico abiectionem: sed mediocritatem: quia quicquid tale dixero: tu hoc non necessariam excusationem: sed dilatoriam occasionem nominabis: qui meam vt mihi videbatur iustam verecundiam pro tuo libitu nunc indiscretionem: nũc falsam humilitatem: nunc etiam veram superbiam interpretaris. Horum itaque, quia tibi in dubium venire possunt, nihil assero. Illud autem simpliciter tuæ dilectioni intimo: quod indubitanter te credere volo: toto, scilicet hoc tempore ex quo tuus nuncius non is, sed alius recessit à me: nullum mihi omnino fuisse ocium ad id quod poscis idoneum: tum propter dierum malitiam: tum propter noctium breuitatẽ. Sed & nunc quoque ita me nouissimę tuæ literæ occupatissimum inuenerunt: vt ipsas etiam occupationum causas pro mei excusatione longum fuerit mihi scribere tibi. Vix quippe illas tuas inter prandendum (nam illa hora mihi primum E
redditæ sunt) perlegere potui. Vix has meas quantulascunq; furtim: raptim: anticipatis horis: breuiter succinctęq; rescripsi. Quarum quidem breuitatem an æquo animo feras: tu videris. Ego enim, vt verum fatear, propter te mi Ogeri, ipsis curis meis compellor irasci, quanquam in his, teste conscientia, soli charitati cupiam deseruire. Cuius profecto imperio, quia sapientibus & insipientibus debitor sum: ipsa sola facere potuit, vt necdũ tibi potuerim satisfacere. Quid ergo? Charitas tibi denegat quod tu petis ex charitate? Petisti, quæsisti, pulsasti: & charitas te frustrata est. Quid mihi indignaris? Si vis: si audes, irascere charitati. De qua namque præsumis impetrare quod postulas: ipsa prohibente, fit ne impetres. Et ecce iam longum causatur sermonem: & tibi indignatur qui cogis. Non quòd sibi displiceat zelus quo id facis: quippe quem & ipsa donauit tibi: sed vult te illum habere secundum scientiam: vt cautus sis maiora minoribus non impedire. Vides quàm inuitus auellor à longiori epistola: dũ ductus delectatione tibi colloquendi, & desiderio satisfaciendi, dominę charitati molestus fio: qua iamdudum imperante finem fieri, necdum taceo. O quàm lata in tuis literis patet materia respondendi. Quod si digne licuisset vt libuisset: & tibi forsitan satis esset & mihi. Sed quæ aliud præcipit, domina est, imò dominus est. Deus enim charitas est: & satis agit pro imperio: quatenus debeam potius obtem- F
perare sibi quam vel mihi vel tibi. Et quoniam oportet charitati deo magis obedire quam hominibus: nolens dolensque non quidem nego quòd postulas, sed interim differo: ne dum tuę cupio humiliter satisfacere voluntati, sub prætextu falsæ humilitatis per veram superbiam, arcem tantę potestatis, quæ te quoque veraciter attestante, etiam angelis imperat in cœlis: terrenus vermiculus in terris videar impugnare. Libellum quem requiris, ipse quoque antequam tuus nuncius ad nos veniret, ab eo cui commendaueram requisiui: sed necdum recepi. Dabo autem operam, vt vel cum veneris: si tamen vnquam aliquando veneris: illum inuenias, videas, & legas: non autem transscribas. Nam illum alium quem te significas transscripsisse, ego quidem legendum tibi misera: non transscribẽdum: videris tu qua vel quorum vtilitate transscripseris. Quod aũt te mittente eum nunc habet abbas de sancto Theoderico, ego quidẽ non iusseram: nec tamen displicet mihi. Vt quid enim libellus meus oculos eius formidaret, cui se videndum animus quoq; meus totum si posset expenderet? Sed heu in quanta sermonis angustia mentio se ingessit de tali viro, ne liceat vt dignũ erat, in tam dulcissima nobis memoria aliquandiu immorari, quando iãiamq; desiderat epistola finẽ. Obsecro te ne graueris opportunitatẽ quęrere quomodo ad eũ pergas: prædictum quoque opusculum non prius cuiq̃ scribendum vel legendum exponas: q̃ cũ eo totum peruideas: pariterq; cõferatis, & corriga-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tis quæ corrigenda sunt: vt in ore duorum testium stet omne verbum. Et tunc demum an passim cuilibet, an paucis tantum: an vel cuiquam, an forte etiam nulli expediat demonstrari: & si illa præfatiuncula quam de nostris aliis literis tu eidem coaptasti: apte sedeat, an vero aptior queri debeat: vestro vtriusque iudicio derelinquo. Sed iam pene mihi excideratquod in principio epistolæ tuę questus es: quòd te arguerim mendacij. Hoc aliquando me locutum fuisse: non satis recolo. Si quid tamen fuerit (nam magis me oblitum quàm tuum nuncium mentitum esse crediderim) iocando potius quàm serio dictum fuisse non dubites. Ego ne leuitate te vsum putauerim, aut apud te esse est & non? Absit à me hæc suspicio de te: qui iugo veritatis beatus quod portas ab ado lescentia, lasciuos annos morum superas grauitate. Nec tam simplex sum vt simplicem oris prolationem sine cordis duplicitate mendacium putem: nec tam incuriosus tui vt oblitus sim vel quod iamdudum conceperis in affectu: vel quid ab effectu impederit.

Ad eundem, Epistola LXXXIX.

TNdignaris forsitan, vel, vt temperantius dicam, mi
taris quòd pro longiori epistola quam à nobis spe
raueras: tam breuem chartulam receperis. Sed me
mento iuxta virum sapientem: omnia sub cœlo tẽ
H pus habere: & tempus quidem loquendi, & tempus esse tacẽ
di. Quando autem suum tempus silentium habebit: si hos etiam sacros dies quadragesimę, nostra sibi venditat confabulatio? Eaque ipsa tanto occupatior quanto laboriosior, dum non quidem presentes alterutrum dicere leuiter valemus quæ volumus: sed absentibus necesse est nobis inuicem diligenter dictare quæ vel petimus abinuicem vel petimur. Dũ vero absens cogito, dictito, scriptito, mitto q; quod præsens legas: rogo vbi ocium, vbi silentij quies? Sed hæc, inquies, omnia facere potes in silẽtio. Mirum si ex sententia hoc respondeas. Quantus enim tumultus est in mente dictantium, vbi multitudo perstrepit dictionum, vbi orationum varietas, & diuersitas sensuum concurrit. Vbi sępe respuitur quod occurrit, & requiritur quod excidit. Vbi quid pulchrius secundum literam, quid consequentius iuxta sententiam, quid planius propter intelligentiam, quid vtilius ad conscientiã, quid denique cui, vel post, vel ante ponatur, intentissime attenditur: multaq; alia quę à doctis in huiusmodi curiosius obseruantur. Et tu in hoc mihi dices esse quietem? tu hoc, etiam si lingua fileat, silentium nominabis? Quanquam non solum temporis, sed nec meæ professionis est huic rei operam dare quam postulas, nec possibilitatis adimplere quod optras. Siquidem vel monachi quod esse videor, vel peccatoris quod sum, officium nõ est docere, sed lugere. Indoctus quoque (quod & vere me fateor esse) si præsumat docere quod
I nescit: nihil indoctius agit. Docere itaque nec indocto est in promptu: nec monacho in ausu: nec pœnitenti in affectu.
Psal.54.b. Sed & propter hoc elongaui fugiẽs, & maneo in solitudine,
Psal.38.a. & cum propheta proposui custodire vias meas, vt non delin-
Psal.139.c. quam in lingua mea: quoniam iuxta eundem prophetam: Vir
Prou.18.d linguosus non dirigetur super terram: & secundum aliam
Esa.32.d. scripturam: Mors & vita in manibus linguę. Silẽtium autem,
Hiere.3.c dicente Esaia: cultus iustitiæ est. Et bonum est expectare (vt docet Hieremias) salutare dei cum silentio. Ad hunc ergo iustitiæ cultum: ad hanc omnium virtutum matrem nutricem custodem: ne penitus videar negare quod petiisti: & te & quicunque tui similes proficere cupiunt in virtutibus, inuito & prouoco: etsi non verbo doctrinę, certe mei silentij exemplo: vt vel silendo doceam te silere, qui loquendo compellis me docere quod nescio. Sed quid ego facio? Mirum si nõ rides q; ego qui multiloquium tantopere damnare videor, in tam multa verba tam loquaciter iam progredior, & dum cupio tibi commendare silentium, contra silentium per multiloquium pugno. Vverricum nostrum de cuius cõuersatione & pœnitentia consolari desideras: quantum ex fructibus eius perpendimus, noueris deo digne conuersari, dignosq; pœnitentię facere fructus. Libellum autem quem à me exigis, penes me modo non habeo. Quidam enim amicus noster eodem zelo quo tu flagitas, diu est quòd apud se illum detinet. Sed ne tuæ benignitatis petitionem abire patiar omnino frustratam, alium nuper à me editum in laudibus virgi- K
nis matris tibi transmitto. Quem quia eius exemplar nõ teneo, rogo vt quantocyus ad me remittas: vel si maturius adueneris, ipse deferas tecum.

Ad eundem, Epistola XC.

BReues breuibus reddidi literas, occasionem vtiq; breuiter rescribendi, de tuarum breuitate libenter accipiens. Et vere quid iuuat veras, & vt veraciter loqueris, æternas amicitias vanis atque transitoriis iactitare verbulis? Quantalibet versuum diuersitate, verborum multiplicitate, scriptorũ varietate tuam mihi charitatem ostentare seu commendare coneris, minus certe sentio te exprimere quàm diligis. Idẽq; tu de me sentiendo non falleris. Cum tuæ literę in manus nostras venerunt: te in corde nostro qui eas miseras inuenerunt. Has quoque nostras, nec me sine te scribere certus sum, nec te sine me confido lecturum. Laboramus quidem vterque ad alterutrũ scriptitando: alterius fatigantur & nuncij ad alterum scripta portãdo: sed nunquid spiritus grauantur amando? Cessent igitur quæ absque labore non possunt actitari: & illud frequentetur qđ quanto attentius satagitur, tanto minus constat laborari. Quiescant, inquam, à dictando ingenia: labia à confabulando: à scribendo digiti: à discurrendo nuncij: non autem quiẽscat corda die ac nocte meditari in lege domini, quę est charitas. A quo negocio quanto quietiores sumus, tanto minus L
quiescimus, quanto q; occupatiores sumus in illo, tanto nos quietiores sentimus ex illo. Amemus & amemur in altero nobis, in altero nostris consulentes. Nam quos amamus, in ipsis profecto requiescimus. A quibus autem amamur: ipsis nos in nobis requiem paramus. Porro amare in deo, charitatẽ habere est. Studere vero propter deum amari, charitati seruire est. Sed quid ego facio? Ego promissor breuitatis: iam tenebor prolixitatis exhibitor. Si de fratre Vverrico desideras, imò quia desideras scire: sic currit non quasi in incertum, sic pugnat non quasi aërem verberans. Sed quoniam scit neque pugnantis esse neque currẽtis, sed miserentis dei: ipsum rogat à te orari pro se, quãtẽ qui iam donauit ei & pugnare & currere, det & vincere & peruenire. Abbatem vestrum mihi non tantum propter te, sed & propter suam bonam famam charissimum, corde meo & ore tuo saluto, gratantissime eum visurus illo & tempore & loco quo promisisti. Notifico etiam tibi q; & nunc paulisper aggrauata manu domini super me: impulsus euersus sum vt caderem: ita vt securi ad radicem infructuosæ arboris corporis mei appositа, iamiamq; succidi metuerem: cum ecce tuis cæterorumq; amicorum nostrorum orationibus & hac vice pius dominus peper cit mihi, sub spe tamen promissi fructus in futuro.

Ad abbates Sueßione congregatos,
Epistola XCI. M

RUerendis abbatibus apud Suessionem in nomine domini congregatis: seruus sanctitatis eorum frater Ber. abbas dictus de Claraualle, quę recta sunt videre, constituere & tenere. Irascor occupationibus meis, quibus impedior interesse conuentui vestro, corpore tamen duntaxat. Nam spiritum nec spatia terrarum, nec turba curarum absentare queunt: quippe orantem pro vobis, congratulantem vobis, atque in vobis quiescentem. Non me, inquam, sanctorum potest carere cõuentus, nec loci corporisve distantia priuat prorsus à consilio iustorum & congregatione. Illo præsertim consilio in quo non hominum traditiones obstinatius defensantur, aut superstitiosius obseruantur: sed diligenter humiliter q; inquiritur quæ sit volũtas dei bona, & beneplacens, & pęrfecta. Illuc toto desiderio feror, deuotione immoror: condelector amore, inhęreo consensu, emulatione persisto. Ne ergo inuacuum vos (quod absit) conueniſſe subsannent qui dicũt vobis euge euge, cõtendite, obsecro, bonas facere vias vestras & studia vestra, quæ profecto nimis bona esse non possunt. Esto q; possis nimiũ fortassis esse iustus, possis & nimium sapiens: sed plane bonus vltra modum esse non potes. Et quidem lego, noli esse nimiũ iustus. Lego, non plus sapere q̃ oportet sapere. Nunquid autem aut ne sis nimium bonus: aut non plus bonus quàm oportet?

A tet? Nemo esse bonus plusquam oportet potest. Bonus erat iam Paulus: & tamen nequaquam contentus, libenter se ad ea quæ ante se sunt extendebat, posteriora obliuiscens, & seipso semper melior effici studens. Solus deus melior seipso esse idcirco non vult, quia non valet. Recedant à me & à vobis qui dicũt: nolumus esse meliores q̃ patres nostri, tepidorum & dissolutorum se filios protestãtes. Quorum memoria in maledictione est, quia manducauerunt vuas acerbas, quibus dentes filiorum obstupuerũt. Aut si sanctis & bonę memorię patribus gloriantur, imitentur certe sanctitatẽ, quorum indulgentias dispensationes q; pro lege defendũt. Quã-
3.Re.19.c. quam sanctus Helias non sum, inquit, melior q̃ patres mei, & non dixit se nolle patribus esse meliorem. Vidit Iacob in scala angelos ascendentes & descendentes. Nunquid stantem quempiam siue sedentem? Non est stare omnino in pendulo fragilis scalę, neque in incerto huius mortalis vitę quicquã in eodem statu permanet. Non habemus hic manentem ciuitatem, nec futuram adhuc possidemus: sed inquirimus. Aut ascendas necesse est aut descendas: Si attentas stare, ruas necesse est. Minime pro certo est bonus qui melior esse non vult. Et vbi incipis nolle fieri melior, ibi etiam desinis esse bonus. Recedant etiam à me & à vobis qui dicunt bonum malum, & malum bonum. Qui dicũt cultum iustitiæ malum: quodnam bonum iam reputaturi sunt? Vnum verbum olim locutus est dominus, & pharisęi scandalizati sunt. At nouos nunc pharisæos non verbum, sed silentium scandalizat. In
B hoc vno certe aduertitis q̃ occasionem quærunt aduersum vos. Sed sinite illos: cæci sunt, & duces cæcorum. Intendite saluti paruulorum, non murmuri maleuolorum. Non valde illorum vobis curandum est scandalum, qui non sanantur nisi vos infirmemini. Sed nec vt vestris ipsis omnia omnibus placeant quæ statuitis, expectandum. Alioquin aut nullum aut rarum bonum constituitis. Satius vero ipsorum profectibus quàm voluntatibus prouidetis. Fideliusq; inuitos tractitis ad deum, quàm desideriis cordis eorum relinquitis. Cõmendo me sanctis orationibus vestris.

Ad Henricum regem Anglorum, Epistola XCII.

HEnrico illustri Anglorum regi B. abbas dictus de Claraualle, cœlorum regi de terreno regno seruire fideliter, & humiliter obedire. In terra vestra tenetur præda domini mei atque vestri: & illa præda pro qua maluit mori quàm carere illa. Ego eam sequi disposui, & mittere de nostra militia qui in manu valida si vobis non displicet, requirant, recuperent & reducant. Et nunc huius rei gratia præmisi hos quos præsentes cernitis exploratores, qui esse rei indagent sagaciter, renunciẽtque fideliter. Assistite eis tanquam nunciis domini vestri, & in ipsis feudum vestrum deseruite. Ipse vero ad honorem suũ, ad salutem vestram, ad patriæ sospitatem & pacem, lætum
C vos & inclytum perducat in bonum ac placidum finem.

Ad Henricum Vuintonensem episcopum,
Epistola XCIII.

VIro illustri domino Henrico dei gratia Vvintonẽ si episcopo B. abbas dictus de Claraualle, in domino salutem. Multorum iam relatione lætabundus accepi locum gratiæ non infimum humilitatem nostram apud vestram celsitudinem obtinere. Non sum meritus, sed eo non ingratus. Itaque refero gratiam pro gratia, & si non condignã, certe quam possum. Nec vereor quantula sit oblatam vel potius relatam à vobis sperni, quam & amanter promereri, & dignanter præuenire curastis. Verum modo plura scribere supersedi, donec vestro, si dignum iudicatis, agnoscam rescripto qualiter pauca hæc accipiatis. Quę autem rescribere vel iniungere verbo placuerit, abbati Ogerio bene committere potestis, per quem & hęc nostra recipitis. Pro quo etiam vestram excellentiam compellamus, quatenus & notum ex hoc habeat & commendatum, vtpote hominem honestate, scientia religioneq̃ commendabilem.

Ad abbatem cuiusdam monasterij Eboracensis unde exierat prior cum aliquantis fratribus.
Epistola XCIIII. D

COnsilium expetitis à me literis trãsmarinis, quod vtinam ab alio potius quæsissetis. Coactor siquidem è duobus. Si enim non respondeo, taciturnitas contemptum quodammodo sonare videbitur. Respondere autem sine periculo me posse non video, cum quicquid respondero, necesse sit aut scandalum cuipiam generare, aut reddere securum quenquam plus quam oportet, aut certe in quo non oportet. Quòd à vobis recesserunt fratres vestri, nec nostro nec nostrorum factum est, me sciente, consilio vel hortatu. Credimus autem ex deo fuisse, quod nec tantis potuit dissolui conatibus. Credimus hoc idem & ipsos sentire fratres, qui nostrum tantopere de seipsis consilium flagitant, credo remordente eos conscientia quòd retro abierint. Alioquin beati sunt (secun-
Rom.14.d dum Apostolum) si se non iudicant in eo quod probant. Cæterum quid faciam vt interrogatus nec silendo nec respondendo molestus sim cuiquam è Ita fortassis expediat, si misero eos qui me interrogant, ad doctiorem, & cuius reuerentior sanctiorq; authoritas sit. Sanctus papa Gregorius in libro pastorali: Quisquis bonũ maius subire, inquit, proposuit: bonum minus quod potuit, sibi illicitum fecit. Ad E
quod probandum subiicit testimonium de euangelio dicẽs: Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retro, *Lucæ.9.g.*
aptus est regno cœlorum. Et infert: Qui igitur fortiori studio intenderat: retro respicere conuincitur, si relictis bonis amplioribus ad minima retorquetur. Item ipse in homilia tertia super Ezechielem. Sunt nonnulli qui bona quidem quæ nouerunt operantur, atque hæc operantes meliora deliberant, sed retractantes meliora quæ deliberauerant immutant. Et quidem bona agunt quæ cœperant, sed à melioribus quæ deliberauerant succumbunt. Hi nimirum ante humana iudicia stare videntur in opere, sed ante omnipotentis dei oculos ceciderunt in deliberatione. En speculum. In hoc non vultum natiuitatis, sed factum reuersionis suæ considerent, hic se discutiant, hic se diiudicent, cogitationibus suis accusantibus siue defendentibus, & quidem apud spiritualem qui omnia diiudicat, & ipse à nemine iudicatur. Quidnam vero maius aut minus, superius an inferius, arctius siue remissius sit, quod videlicet reliquerunt, an ad quod sederunt, ego quidem haud temere diffinierim: ipsi viderint. Et hoc illis Gregorius. Tibi vero pater reuerende, tam tuta certitudine quàm nuda veritate ego dixerim, omnino non F
expedire spiritum velle extingũere. Noli, inquit, prohi- *Prou.3.b.*
bere eum qui potest benefacere, sed si vales & ipse benefac. Gloriari autem magis oportet in profectibus filiorum, quoniam filius sapiens gloria est patris. De cætero *Prou.10.c*
nemo mihi molestus sit quòd iustitiam dei non abscondi in corde meo, nisi quòd minus fortasse ob vitandum scandalum quàm debui dixi.

Ad archiepiscopum Eboracensem, Epistola XCV.

SPlendor operis, & opinionis odor bene (vt compẽri) in gloria vestra conuenerunt. Opinionem opus probat nec falsam fuisse nec vacuam: cum quod ante sparserat vbique volans fama, vbique res ipsa faciat manifestum: quomodo nunc maxime claruit zelus iustitiæ, eminuit & inualuit sacerdotalis vigor, in defensione videlicet pauperum, & pauperum quibus non erat adiutor. Olim quidẽ operamisericordiæ & eleemosynas vestras enarrabat omnis ecclesia sanctorum. Sed hoc vobis commune cũ pluribus, quippe quod à cunctis substantiam huius mundi habentibus exigitur. Verum hoc opus episcopale, hoc paternæ pietatis tam egregium specimẽ, hic vere diuinus feruor quo pro tuẽdis suis pauperibus, ille proculdubio zelum vestrum accendit & accinxit, qui facit angelos suos spiritus, & ministros suos ignem vrentem: hoc totum, inquam, speciale accessit, vestræ dignitatis decus, insigne officij, ornamentum coronæ. Aliud est reficere ventrẽ esuriẽtis, & aliud sanctã paupertatẽ. Ibi em̃ seruit naturæ, hic gratiæ. Visitabis, inqt, *Iob.5.d*

 speciem

Universidad de Deusto
Biblioteca

G speciem tuam: & non peccabis. Ergo qui alienam carnem fouet: facit ne peccet: qui autem alienam sanctitatem honorat,
Mat. 10.d. fructificat sibi. Ideo ait: Desudet elemosyna in manu tua donec inuenias iustum cui des. Quo fructu? Quoniam qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. Soluamus proinde naturae debitum, ne peccemus: simus gratiae coadiutores, vt & participes fieri mereamur. Sane vtrumque ita in vobis admiramur, vt vtrúque datum vobis desuper fateamur, quatinus diuinis laudibus eternaliter misceatur quicquid ex vobis temporaliter necessitatibus nostris impenditur, merito reuerende & omni amoris synceritate colende atque amplectende pater.

Ad Ricardum Fontanensem abbatem & socios eius.
Epistola XCVI.

GVanta audiuimus & cognouimus, ea & fratres nostri vterq; Gaufridus annunciauerunt nobis quẽ admodum nouiter recaluistis igne dei: conualuistis de infirmitate: resloruistis in nouitate sancta. Digitus dei est iste, subtiliter operans, suauiter renouans, salubriter mutans, non quidem de malis bonos, sed de bonis faciens meliores. Quis dabit mihi vt transeam & videam visionem hanc magnam? Nec enim minus mira minúsve iucunda ista promotio est quàm illa mutatio: nisi q̃ multo facilius
H reperias multos seculares conuerti ad bonum, quàm vnum quempiam de religiosis transire ad melius. Rarissima auis in terris est, qui de gradu quem forte in religione semel attigerit, vel parum ascendat. Vestrũ proinde dilectissimi, tam insigne q̃ salubre factum non solum nos qui serui vestrae sanctitatis esse percupimus: sed & vniuersam merito lætificat ciuitatem dei: quippe quo rarius, eo & carius. Erat autem & necessarium ad cautelam proximam defectui mediocritatem transcendere, & declinare teporem, qui deo vomitum prouocat, sed & sic oportebat propter conscientiam. Professis siquidem sanctam regulam, an citra eius puritatem sistere gradum tutum sit, ipsi sensistis. Dolens doleo q̃ vrgente diei malitia & nuncio festinante plenum affectum exili cogor designare stylo, & breui chartula latam comprehendere charitatem. Si quid deest, frater. G. viua voce supplebit.

Ad ducem Conradum, Epistola XCVII.

OMnis potestas ab ipso est cui dicit propheta: Tua est potentia: tuum regnum domine: tu es super omnes gentes. Hinc ergo dignum duxi tuam ô illustris princeps, commonere excellentiam: quantum te oporteat deferre terribili, & ei qui aufert spiritum principum. Comes Gebennensis, vt accepimus per os eius, ad iustitiam se obtulit & offert de omnibus quae te dicis habere aduersus eum. Si super hoc alienam pergis inuadere terram, ecclesias destruere, incendere domos, exulare pauperes, homicidia perpetrare, & humanum fundere sanguinẽ: non est dubium quin grauiter irrites aduersum te patrem orphanorũ, & iudicem viduarum. Eo certe irato nõ expedit tibi dimicare in quantalibet multitudine vel fortitudine. Nihil enim intererit apud omnipotentem dominum sabaoth, in multis an in paucis cui volet dare victoriam. Ipse nimirum cum voluit fecit vt vnus mille, & duo fugarent decem milia. Hæc pauper ego, pauperum permotus clamoribus, tuæ magnificẽtiæ scribere volui, sciens tibi honorificentius humilibus cõsentire, q̃ hostibus cedere. Non q̃ putem hostem te fortiorẽ, sed q̃ nouerim deum omnipotentem potentiorẽ, qui superbis resistit, humilibus dat gratiam. Huius rei gratia tuam virnobilis præsentiã adissem si licuisset. Nunc autẽ pro me hos de fratribus nostris destinare curaui, si forte suis & nostris precibus à tua dignatione obtineat vel perfectam cõcordiã, si fieri potest: aut certe inducias vsque dum liceat nobis firmam quærere pacem, ad dei voluntatem, & honorem tuum, & patriæ salutem. Alioquin si nec oblatam iustitiam recipis, nec nos precantes respicis, imò deum in nobis de tua te salúte commonentem non attẽdis, videat ipse & iudicet. Scimus autem quòd merito formidamus difficile posse congredi tãtos exercitus absque vtriusque partis grauissima strage.

De Maccabæis, sed ad quem scripta sit, ignoratur. K

Epistola XCVIII.

QVod per fratrem Hescelinum tua charitas à mea paruitate quæsiuit, inde iam ad me scripserat Fulco Sparnacensis abbas. Cui ego nil rescripsi: volens si quam forte super hoc reperissem patrũ sentẽtiam, ipsam potius ei transmittere, quàm nouum vel nostrũ quippiam respondere: qua non facile occurrente, iam quod sentio ego sic interim vtrique respondeo, vt quodcunq; forte rationabilius quilibet vestrum super eadem quæstiuncula quandoque vel legerit vel audierit, vel certe ipse senserit: mihi vicissim impartiri nõ negligat. Quæris itaque quidnam vsum patribus fuerit: vt solis ex omnibus antiquis iustis singulari quodam priuilegio Maccabæis annuam celebritatem pari cum nostris martyribus veneratione decernerent in ecclesia solenniter exhibendam? Si dixero dignos merito martyrum gloria iudicatos, quibus non impar fuit in martyrio virtus: erit forsitan solutum cur ipsos, sed necdum plane cur solos, cum & alios nonnullos ex veteribus pari constet zelo pietatis occubuisse, non tamen pari & tripudio recoli meruisse. Quod si illis non immerito huiusce modi negatur solennis celebritas, quia nimirum quod præbuit virtus, præripuit tempus: cur non & eadem fuit in Maccabæis consideratio? Siquidem & ipsi pro tempore non ad cœli mox gaudia: L sed ad inferni tenebras descenderunt: ne tunc quippe apparẽ te primogenito ex mortuis, qui aperiret credentibus regna cœlorum: agno videlicet de tribu Iuda: qui aperit, & nemo claudit: ad cuius introitum cum omni authoritate supernis
Psal.23.b potestatibus diceretur: Tollite portas principes vestras, & eleuamini portę æternales, & introibit rex gloriæ. Proinde si incongruum videtur cum gaudio recolere transitum qui gaudij non fuit: caueatur & in istis. Aut si istos ob suæ virtutis meritum festiuo prosequi fauore placet: cur non itidem deferetur & illis? An dicendum est vtrosque quidem in morte communem habuisse cum martyribus pietatis causam, sed non etiam vtrosque pariter eandem cum illis adeptos fuisse martyrij formam? Vniuersis nempe tam veteris q̃ noui testamenti martyribus æquè conuenit pro iustitia occubuisse: sed interest q̃ isti passi sunt quia illam tenebant: illi quia non tenentes reprehendebant. Isti q̃ eam non deserebant: illi q̃ deserentes perituros esse asserebant. Et vt breuiter totũ in quo differunt proferamus: hos cultus, illos zelus iustitiæ martyres fecit. Soli ex veteribus Maccabæi, quia non solũ causam, sed & formam (vt dixi) noui martyrij tenuerunt, iure fortasse in ecclesia cum nouis ecclesiæ martyribus eandem consuetę celebritatis gloriam assecuti sunt. Instar quippe martyrũ nostrorum libare & ipsi diis alienis, patriamq; deserere legem: imò mandata dei transgredi cogebantur, renuebant, & M moriebantur. Non sic Esaias, non sic Zacharias, non denique vel magnus ille Ioannes Baptista ita mortuus est: quorũ primus serra fertur scissus fuisse, secundus inter templum & altare legitur occisus, tertius in carcere decollatus. Si quæritur à quibus, ab iniustis & impiis. Si qua causa, pro iustitia & pietate. Si quomodo, non tam eas confitendo quàm proponendo. Proponebant veritatem audientibus eam: veritas pariebat eis odium, & odium mortem. Licet iniusti & impij, nõ tam tamen in illis pietatem persequebantur, q̃ à se repellebant: nec tam in illorum iustitiam ferebantur, q̃ propriã tuebantur iniustitiam. Aliud est aliena inuadere, aliud defendere sua. Non est idipsum nolle sequi veritatem, & persequi, inuidere credentibus, & increpantibus indignari: obturare os confitentium, & redarguentium stimulos non ferre patiẽter. Deniq; misit Herodes & tenuit Ioannem. Quamobrem? Quia Christum prædicabat? Quia vir bonus erat & iustus? Imo propter hoc magis reuerebatur illum, & audito eo multa faciebat. Sed quoniam arguebat Herodem Ioannes propter Herodiadem vxorem Philippi fratris sui: ideo vinctus: ideo & decollatus est: passus quidem & ipse pro veritate, sed quam zelare videretur, non negare cogeretur. Hinc est quòd hæc ipsa tanti martyris passio, multorum etiam longe minorum festiuitatibus minus festiuè recolitur. Profecto si tali ratione & ordine passi fuissent Maccabæi, ne vlla quidẽ fieret

A fieret de eis mentio. Nunc autem quoniam similes illos fecit martyribus Christianis, non dissimilis veritatis confessio: merito eos similis prosequitur & veneratio. Nec moueat fane q̃ quemadmodum martyres nominatim & ipsi pro Christo minime passi sunt, quia non interest siue sub lege pro legalibus obseruantiis: siue sub gratia pro mandatis euangelicis quis patiatur. Vterque enim æquè pro veritate, ac per
Ioan. 14.d hoc pro Christo, qui dixit: Ego sum veritas, pati cognoscit. Itaque plus contulit Maccabęis in hac parte martyrij genus quàm virtus: quando ne hos quidem ex patribus, quos pari constat virtute illo in tempore pro iustitia decertasse, pari etiam honorę concelebrat præsens duntaxat ecclesia. Puto q̃ arbitretur indignum quantumlibet laudabili morti quæ Christi mortem præcederet, diem festum impendere: præsertim cum ante illam salutiferam passionẽ, non festiua gaudia, sed clausura tenebrosa quosque morientes exciperent. Sane Maccabęos ideo (vt dictum est) excipiendos iudicauit ecclesia: quoniam quod eis negabat tempus: contulit martyrij genus. Nec solum ipsos, sed & qui forte vitę iam in carne manifestatę mortem sua morte præuenerunt, siue morientes in ipsa, sicut Simeon & Ioãnes Baptista: siue etiam pro ipsa, sicut innocentes: quos alia ratione licet ad inferos & ipsi descenderint ritu nihilominus solenni veneramur. Et innocentes
B quidem quoniam iniustum profecto fuit innocentiam pro iustitia morientem vlla vel præsenti gloria defraudari. Ioannes quoq; sciens q̃ à diebus suis regnum cœlorum vim patitur,
Matt.3.a vnde & clamat: Agite pœnitẽtiam, appropinquabit regnum cœlorum: simulq; videns vitam se protinus secuturam, mortem lætus excepit. Quod vtique ab ipso domino moriturus sciscitari solicitus fuit, ac certificari meruit. Nam cum per di
Matt.11.d. scipulos eum interrogasset: Tu es, inquiens, qui venturus es, an alium expectamus? Post enarrata plura miracula audiuit: Et beatus qui non fuerit scandalizatus in me. In quo nimirũ verbo significauit se dominus moriturum, & tali morte quæ posset Iudæis esse scandalum, gentibus stultitia. Ad hanc vocem spõsi gaudens amicus sponsi alacri animo præcessit, quo & illum in proximo esse venturum, iam dubitare non potuit. Porro qui lætus & tam lętus potuit mori: potuit & lętam sibi memoriam promereri. Sed & senex ille tam plenus virtutum quàm dierum, morte iam propinqua vitam baiulans in
Lucæ. 2.c. manibus aiebat: Nunc dimittis seruum tuum domine, secundum verbum tuum in pace: quia viderunt oculi mei salutare tuum. Ac si diceret. Securus descendo in carcerem, qui tam præsto meam sentio redemptionem. Et hic ergo qui cum tã secura iucunditate, & iucunda securitate moritur, merito in ecclesia celebrari cum gaudio memoratur. Cæterum illa quaratione mors festiua reputabitur, quam nulla gaudiorum fe-
C stiuitas comitatur? Aut vnde gaudium sumeret moriturus, qui se & ad infernales descendere tenebras certus erat, nec certi quippiam secum ferebat vnde in proximo de sui liberatore consolaretur. Inde est quòd vnus sanctorum cum au-
Esa.38.d. diret: Dispone domui tuę, quia morieris tu, & non viues: cõuertit se ad parietem, & fleuit fletu magno, atque ita impetrauit exose mortis aliquam dilationem. Hoc denique & miserabiliter plangebat dicens: In dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi. Et paulopost. Non videbo, inquit, dominum deum in terra viuentium, non aspiciam hominem vltra, & habitatorem quietis. Hinc & alius quidam: Quis mihi
Iob.14.c hoc, ait, tribuat vt in inferno protegas me, & abscondas me donec pertranseat furor tuus: & constituas mihi tempus in
Genc.42.g quo recorderis mei? Israel quoque ad filios aiebat: Deducetis canos meos cum dolore ad inferos. Quid in his solennis lętitiæ, quid festiuę celebritatis apparet? Nostri autem martyres cupiunt dissolui, & esse cum Christo: certi vbicunque est corpus, illo sine mora congregatum iri & aquilas. Mox inquam ibi exultant iusti in conspectu dei, & delectantur in lætitia. Ibi ibi benignissime Iesu, ibi statim vt de hoc seculo nequam sanctus quisque eripitur, adimpletur lætitia cum vultu tuo. Vna ibi vox iubilo resonat sempiterno, vox vna exultationis & salutis in tabernaculis iustorum: Anima
Psal.123.d. nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium: laqueus contritus est, & nos liberati sumus. Nunquid hoc decantare libebat apud inferos sedentibus in tenebris & vmbra mortis: dum non erat qui redimeret: neque qui saluum faceret: D quando necdum visitauerat nos oriens ex alto, primitiæ scilicet dormientium Christus? Merito igitur ecclesia quæ gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus nouit: quos pares iudicat ex virtute, discernit tamen ex tempore: nec pari putat prosequendum obsequio & transitum ad vitam, & descẽsum ad inferos. Itaque martyrium facit causa, tempus genusq; discernunt. Tempus quippe Maccabæos à nouis martyribus disiungit, coniungit antiquis. Genus vero nouis aggregat, segregat à veteribus. Et hæ quidem in ecclesia præmissis ex causis differentiæ obseruantur. Cæterum apud deũ vniuerso cœtui sanctorum commune est quod sanctus ait
Psal.115.d. propheta: Preciosa in conspectu domini mors sanctorum e-
Psal.36.d. ius. Vnde autem preciosam dixerit, exponat nobis. Cum dederit, inquit, dilectis suis somnum: ecce hæreditas domini filij merces fructus ventris. Nec putemus solos martyres esse dilectos: cum recolamus dictum de Lazaro, Lazarus amicus
Ioan.11.b noster dormit. Denique, beati mortui qui in domino moriun-
Apo. 14.c. tur. Non soli qui pro domino sicut martyres, sed qui in domino moriuntur sicut confessores, profecto beati sunt. Duæ proinde res mihi videntur mortem facere preciosam, vita & causa: sed amplius causa quàm vita. Porro illa erit preciosissima, quam & causa commendat & vita.

Epistola XCIX. E

NVncium quo te dicis fuisse turbatum, frater Vuillelmus non sua, sed tua necessitate putauit ad te dirigendum. Siquidem ipse suo more dei gratia fortiter agit, alienam à se interim adhuc faciens illam sententiam: Vir duplex animo, inconstans est in omni-
Iaco.1.a bus viis suis. Vias quippe domini simpliciter ac per hoc confidenter ambulans, non sentit illud, væ, de quo dicitur: Ve ter-
Eccli. 2.c ram ingredienti duabus viis. Te autem audieramus in discordiam versari, domum vestram non sine graui scandalo abbatis & fratrum deseruisse, solumq; habitare in nescio quo satis inconuenienti loco. Quo rumore nobis permotis, anxiéque quærentibus si quo modo tibi à nobis posset consultum iri, nihil parati? occurrere potuit, quàm vt te vocato ad nos, per te de te certiores prius effici curaremus. Sicque quod in promptu esset, præsentes præsenti consuleremus. Sed iam tuo scripto, nostroq; rescripto, vtrorumq; ab alterutro falsę suspicionis timore depulso, pariter quiescamus. Verum hac falsitate quàm vera sit ad nos inuicem dilectio, comprobatũ est. Quam quidem dilectionem per hanc mutuam nostri solicitudinem, nõ infructuose nunc renouatam esse putauerim. Cuius fructum tunc nos quidem copiose sperare mus accipere, si tui nobis copia cum opportunitate daretur. Alioquin opportunius ducimus nos nostra contentos esse inopia, quàm importuna copia abundare. F

Epistola C.

SI minus vos pro tanti operis susceptione feruere comperissemus, hortandus nobis super hoc & obsecrandus essetis. Nunc vero cum prima inuitauerit nos vestra præcurrens deuotio, restat vt ei à quo bona cuncta procedunt, & referamus grates pro bono quod dedit velle, & fundamus preces vt adiiciat & perficere pro bona voluntate. Tamen gaudium meum non tacebo vobis. Quas nempe putatis delicias cordi meo afferat vestra huiusce modi intentio? Delectabitur in crassitudine anima mea, si infatigabilem cognouero vos in studiis salutaribus & honestis. Gaudeo enim non quia quæro donum, sed requiro fructum. Libenter accipio beneficium quod profit dãti. Alioquin non ambulo in charitate illa quę non quærit quę sua sunt. Et quidem nobis in hoc benefacitis, sed vobis melius: nisi forte excidit vobis illa sententia: Beatius est dare quàm accipere. Hoc plane decet episcopum, hoc sacerdotiũ vestrum commendat, ornat coronam, nobilitat dignitatem, si quem ministerium prohibet esse pauperem, administratio
Actо.20.g probet pauperum amatorem. Non enim paupertas virtus reputatur, sed paupertatis amor. Denique beati pauperes, nõ rebus, sed spiritu.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Epistola CI.

EFratrem Lambertum,quem in aliquibus forte fluctuantem suscepimus, orátibus quidem vobis pro ipso constantem remisimus, & nulla iam(vt opinamur)scrupulositate pristina laborantem. Causam quippe aduentus eius, necnon & discessionis modum & intentionem solicite nobis perscrutantibus:intentionem quidem visus est habere inculpabilem, sed causam non plane sufficiẽ vt tali modo,id est sine licentia discedere debuisset. Vnde & sumpta iustę in eum inuectionis occasione increpato vt oportebat,& confirmato in quibus nutabat,reditum ei persuasimus. Et pro redeunte rogamus dilectissimi fratres, esse vos videlicet præstabiles super fratris præsumptiõe,sed præsumptione vt videtis satis simplici,& non malitiosa: quãquidem neque ad dexteram neque ad sinistrã declinauit: sed directo ad nos tramite venit,quos vtique pro certo sciebat sanctitatis vestrę esse seruos,vestrę religionis amatores syncerissimos,& æmulatores fidelissimos. Suscipite ergo eũ vos qui spirituales estis,in spiritu lenitatis:confirmeturque in eo charitas, & excuset malum factum intentio bona. Imo recuperate cum gaudio quem dolebatis amissum:contractamque de fratris egressione ac transgressione tristitiam, effuget citissima de regressione lætitia. Confido autem de omnipotentis misericordia,quia quicquid exasperauit inordinata discessio,postmodum deliniet emendata conuersatio.

Ad quendam abbatem, Epistola CII.

SVper fratre turbato & turbante fratres,& contẽnente magistrum,breue tibi,sed fidele damus consilium. Diaboli studium est circuire in domo dei, & quærere quem deuoret:tuæ econtra vigilãtię, inquantum potes,nunquam locum dare diabolo. Quanto igitur ille acrius insistit quomodo à grege infirmam separet ouiculam , quatinus eo licentius rapiat , quo non fuerit qui eripiat:tanto enixius tibi quantum in te est,resistendum est ne de manu tua possit eam eruere, nequando dicat inimicus,prævalui aduersus eum. Itaque aggredere fratrem omni officio charitatis , videlicet beneficiis , salutaribus monitis, secretis increpationibus, publicis exhortationibus, duris etiam & verborum & verberum correptionibus, quodq; efficacius esse solet , tuis ad deum pro eo fratrumque piis orationibus. Quod si iam hæc omnia fecisti nec profecisti,ad apostoli consilium confugiendum est, dicentis: Auferte malũ ex vobis. Auferatur ergo malꝰ,ne malos generet. Neq; enim potest arbor mala fructus nisi malos facere . Auferatur autẽ dico,sed non quomodo ipse vult: vt videlicet tãquam ex tua licentia,cum male secura conscientia extra congregationem contra professionem deuitãs subiectionem,sui iuris esse, sua permittatur viuere lege . Sed abscidatur vt ouis morbida à grege, vt putridum membrum à corpore: qui iam exinde se pro certo nouerit à te haberi tanquam ethnicum & publicanum . Et ne timeas esse contra charitatem,si vnius ejectione scandalum multorum recompensaueris pace: quippe qui sua forte malitia, fratrum cohabitantium turbare facile poterat vnanimitatem. Consoletur te illa Salomonis sententia:

Quem deus negligit, nemo potest corrigere. Et illa saluatoris. Omnis plantatio quam non plantauit pater meus,eradicabitur. Et illa beati Ioannis euangelistæ de schismaticis. A nobis exierunt,sed non erant ex nobis. Et rursus apud apostolum. Infidelis si discedit,discedat. Alioquin non est relinquenda virga peccatorum super sortem iustorum,vt non extendant iusti ad iniquitatem manus suas . Melius est enim vt pereat vnus quàm vnitas.

Psal.12.b *1.Cor.5.d.* *Eccles.7.c* *Mat.15.b* *1.Ioan.2.c* *1.Cor.7.c*

Epistola CIII.

ETsi facie ignotus nobis, etsi corpore remotus à nobis,amicus tamen es:& amicitia notum iam nobis, & præsentem te facit. Hanc tibi te nesciente comparauit non caro & sanguis , sed spiritus dei qui Vvillelmũ fratrem tuũ æterna nobis societate & spirituali charitate deuinxit,ac per eum te quoque si dignum iudicas. At si sapis , non contemnes eorum amicitiam quos veritas beatos clamat,& reges pronunciat cœlorum. Quam quidem beatitudinem non inuidemus tibi . Nec enim communicata tibi,nobis minuitur:nec nostri proinde termini restringuntur,si & tu regnaueris. Quænam vero inuidiæ causa potest esse,vbi sortium magnitudini,consortium multitudo nil detrahit ? Volo te esse amicum pauperum, magis autem imitatorem. Ille gradus poficientium est,hic perfectorum. Amicitia pauperum, regum amicos cõstituit:amor paupertatis,reges. Regnum denique cœlorum pauperũ est,& est regiæ potestatis beare pro voluntate amicos. Facite,inquit, vobis amicos de mammona iniquitatis:vt cum defeceritis,recipiant vos in æterna tabernacula. Vides quia magna dignitas, sancta paupertas sit:vt non modo patrocinium ipsa sibi non quærat,sed & ferat indigentibus . Quale est hoc,absque interuentu cuiuspiam angelorum vel hominum,sola diuinę gratiæ confidentia accedere per temetipsum ad vultum glorię,capessere summa rerum,attingere totius magnificentiæ culmen? Verum qualibus ista tu tibi impedias rebus,vtinam sine dissimulatione attendas. Væ,væ,vapor est ad modicum parens,quod æternæ fœlicitatis aditum intercludit, quod perennis luminis incircumscriptam claritatem abscondit, quod vniuersitatis scientia fraudat,quod summę priuat dignitatis honore. Quousque tu tantæ gloriæ præfers fœnum quod hodie est, & cras in clibanum mittitur , carnem dico & eius gloriam? Siquidem omnis caro fœnum,& omnis gloria eius tanquam flos fœni. Si sapis,si habes cor , si tecum est lumen oculorum tuorum,desine iam ea sequi quæ & assequi miserum est.

Luc.16.b *1.Pet.1.d*

Beatus qui post illa non abiit quæ possessa onerant, amata inquinant , amissa cruciant. An non ea satius cum honore spernis,quàm cum dolore perdis? An non ea prudẽtius Christi cedis amori quàm morti? Est in insidiis prędo:cuius manibus nec te,nec tua potes subducere. Non poterit præuideri,quia tanquam fur in nocte ita veniet. Nihil intulisti in hũc mundum , haud dubium quia nec quicquam auferes. Dormies somnum tuum , & nihil inuenies in manibus tuis . Sed nosti hęc,non est in docendo te superflue laborandum. Orandum potius vt quod tibi iam nosse datum est,detur & implere prout oportet.

Psal.75.d.

Ad magistrum Galterum de Caluo monte. Epistola CIIII.

SAepe meum animum dulcissima tui subeunte memoria,doleo super te Galtere charissime, cogitãs nimirum illud tuæ iuuentutis decus, & ingenij acumen,scientiæ & eruditionis ornatum,quodque his omnibus excellentius est in Christiano, tuos illos mores ingenuos quàm inanibus studiis atteras, dum de tantis muneribus non authori Christo , sed rebus deseruias transitoriis. O si (quod auertat deus) mors inopinata subripiens ista concusserit,heu subito cuncta velut ad impulsum vrentis & furentis venti, tanquam fœnum velociter arescent,& quemadmodum olera herbarum cito decident. Quid ergo tecum tolles de omni labore tuo , quem operatus fueris super terram? Quid retribues domino pro omnibus quæ tribuit tibi? Quid inquam lucri pro tot tibi creditis talentis referes creditori? O si vacuã manũ inuenerit ille, ille donorũ promptus quidẽ author, sed importunus exactor. Veniet enim veniet, & non tardabit,ad requirendũ vtiq; quod suũ est cum vsura. Suum nempe asserit omne quod te in tua patria põsis,sed periculosis fauoribus nobilitare videtur. Genus clarũ , corpus aptum,forma elegans,ingenium velox,eruditionis vtilitas , & honestas morum , gloriosa quidem sunt,sed ei à quo sunt. Si tibi vsurpas,est qui querat & iudicet. Esto tamen: liceat tibi hęc interim asscribere nomini tuo,& gloriari in laude tua,& vocari ab hominibus rabbi,& facere tibi nomẽ grã de duntaxat super terrã:quid tibi post mortem de his omnibus,nisi sola fortasse memoria relinquetur,& hoc quoq; solummodo super terram ? Scriptum quippe est:Dormierunt somnum suum,& nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus suis. Quod si hic est finis omnium laborum tuorum (vt pace tua dixerim) quid habes amplius iumento? Siquidẽ & de tuo Palefrido cum mortuus fuerit , perhibebitur, quia bonus fuit . Simul vide quid tibi ante tribunal illud terrificum respondendum sit de eo quod acceperis in vano animam tuam,& animã talem, si tamen inueniaris nil egisse amplius

plius de immortali & rationali spiritu tuo,quam quoduis pecus de suo,cum brutus vtique spiritus non viuat nisi quandiu viuificat, & vno eodemque momento & viuificare pariter desinat & viuere. Quid,quæso,dignum te iudicabis: qui factus ad imaginem factoris, tantæ in te maiestatis non defendis dignitatem,& tu homo cum in honore esses, honorem tuum non intelligens , comparatus iumentis insipientibus , & similis factus sis illis:dum nil spirituale videlicet aut æternum elaboraueris,sed instar beluini spiritus,qui vt à corpore,ita cum corpore dissoluitur,solis fueris contentus corporalibus ac temporalibus bonis,euangelici illius surdus auditor consilij:Operamini non cibum qui perit:sed qui permanet in vitam æternam?Scriptum est autem quod non ascẽdit in montem domini,nisi qui non accepit in vano animam suã. Sed ne is quidem,nisi etiam fuerit innocens manibus,& mundo corde. Videris tu an de tuis hoc operibus simul & cogitationibus præsumere audeas. Sinautem, attende quid mereatur iniquitas,si sola sufficit inutilitas ad damnationem. Et reuera securа non erit spina vel tribulus:vbi securis infructuosæ arbori poni videbitur:nec parcet pungenti , qui minatur & sterili. Væ igitur & væ iterum de quo dicetur : Expectaui vt faceret vuas:& fecit labruscas. Sed noui ego quam liquido & copiosè hæc me quoque tacente cogitare sufficias,materno verò deuinctus amore , necdum possis abiicere quod iam contemnere noris. Et quid ego ad hæc respondebo tibi? Vt matrem deseras? Sed inhumanum videtur . Vt cum ipsa maneas? Sed nec ipsi expedit vt sit filio causa perditiõis. Forte vt & mũdo simul milites & Christo? Sed nemo potest duobus dominis seruire. Mater tua vult contraria tuæ,ac per hoc & suę ipsius saluti. Elige ergo tu ẽ duobus quod vis:aut vnus videlicet satisfacere voluntati,aut vtriusque saluti . Verũ si multum eam diligis,desere potius ipsam propter ipsam:ne si Christum deseras vt maneas cum ipsa,propter te pereat & ipsa. Alioquin male meruit de te quæ te peperit,si propter te perit. Quomodo enim nõ perit,quæ ipsum quem peperit permisit? Et hæc dixerim vt tuo aliquo modo carnali condescẽdam consulamque affectui. Cęterum fidelis sermo,& omni acceptione dignus:vt etsi impium est contemnere matrem,contemnere tamen propter Christum,piissimum est. Nam qui dicit:Honora patrem & matrem:ipse etiam dixit: Qui amat patrem aut matrem plus quam me,non est me dignus.

Ioan.6.d *Psal.23.a* *Esa.5.d* *Mat.15.d* *Mat.10.d.* *Apo.14.c*

Ad Romanum Romanæ curiæ subdiaconum, Epistola centesimaquinta.

BErnardus abbas Clareuallis Romano suo quod suo. Bene fecisti charissime , tui nobis per literas & renouans dulcem memoriam:& excusans molestissimam moram. Minime quidem desiderantium te cordibus vlla potuit subripere quandoque obliuio tuæ dilectionis, sed te tui fateor pene oblitum esse putauimus priusquam illas literas videremus. Nunc itaque rumpe moras,fac cito quod scripsisti:etsi veraciter stylus expressit affectum,efficaciter opus stylum testificetur . Quid tardas ipsum quem iamdudum conceperas spiritum parturire salutis? Nil mortalibus vel morte certius,vel incertius hora mortis. Siquidem tanquam fur in nocte ita veniet. Væ prægnantibus in illa die. Si superuenerit & præuenerit hunc tam salutiferum partum:heu perfodiet domum , sanctum germen extinguet. Cum enim dixerint pax & securitas:tunc repentinus superueniet eis interitus sicut dolor in vtero habenti, & non effugient. Volo te mortem etsi non effugere , certe vel non timere. Iustus quippe mortem etsi non cauet , tamen non pauet. Denique si morte præoccupatus fuerit,in refrigerio erit. Moritur quidem & iustus,sed securè : quippe cuius mors vt præsentis est exitus vitæ:ita introitus melioris. Bona mors si peccato moriaris,vt iustitiæ viuas. Hæc mors necesse est vt præcurrat , vt sequatur illa secura . In hac vita quandiu durat,compara tibi illam quæ semper durat . Dum viuis in carne,morere mundo,vt post mortem carnis deo viuere incipias. Quid enim si conciderit mors saccum corporis tui,dum te subinde circundet lætitia? O quam beati mortui qui in domino moriuntur,audientes à spiritu vt requiescant iam à laboribus suis . Non solum autem , sed & succedit iucunditas de nouitate, ac de æternitate securitas . Bona proinde mors iusti propter requiem,melior propter nouitatem,optima propter securitatem . Econtra:mors peccatorũ pessima. Et audi vnde pessima. Mala siquidem est in mundi amissione,peior in carnis separatione,pessima in vermis ignisque duplici contritione. Eia ergo festina,exi, recede:moriatur anima tua morte iustorum,quo fiant & nouissima tua horum similia. O quam preciosa in conspectu domini mors sanctorum eius. Fuge quæso,in via peccatorum ne steteris. Quomodo viuere potes,vbi mori non audes? Cum panibus occurrere fugienti,paratos nos esse confidito.

Psal.33.d *Psal.115.a.*

Ad magistrum Henricum Murdach, Epistola centesimasexta.

DIlecto suo Henrico Murdach, Bernardus abbas dictus de Claraualle salutem,& non in via. Quid mirum si inter prospera fluctuas & aduersa : qui necdum statuisti supra petram pedes tuos? At si iures & statuas custodire iudicia iustitiæ domini , quid horum te poterit separare à charitate Christi ? O si scires & quid dicam? Oculus deus non vidit absque te , quæ præparasti diligentibus te. Sed tu frater qui (vt audiui) prophetas legis, putas intelligis , quæ legis ? Nam si intelligis , sentis vtique sensum propheticæ lectionis esse Christum. Quem videlicet si apprehendere cupis,citius illum sequendo quam legendo consequi potes. Quid quæris verbum in verbo, quod iam caro factum præsto est oculis? Iam enim de latibulo prophetarum egressus est ad oculos piscatorum:iam de monte vmbroso & condenso tanquam sponsus de thalamo suo prosiliit in campum euangelij. Iam qui habet aures audiendi , audiat illum clamantem in templo: Qui sitit,veniat ad me & bibat. Et,venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis , & ego reficiam vos. Tu ergo times deficere , vbi se veritas reficere te promittit ? Certe si tantum te delectat tenebrosa aqua de nubibus aeris:quanto iucundius haurias de serenissimis fontibus saluatoris? O si semel paululum quid de adipe frumenti vnde satiatur Hierusalem,degustares:quam libenter suas crustas rodendas literatoribus Iudæis relinqueres ? O si te vnquam in schola pietatis sub magistro Iesu merear habere sodalem? O si mihi liceat purificatum prius tui pectoris vasculum supponere vnctioni quæ docet de omnibus ? O quam libens tibi pariter calidos panes , quos vtique adhuc fumigantes,& quasi modo de furno (vt aiunt) recens tractos, de cœlesti largitate crebro Christus suis pauperibus frangit? Vtinam si quam mihi guttam quandoque de pluuia voluntaria quam segregauit hæreditati suæ , stillare dignetur in dulcedine sua pauperi deus,mox eam tibi possem refundere: & rursus à te vicissim recipere quod senseris? Experto crede, aliquid amplius inuenies in syluis quam in libris. Ligna & lapides docebunt te quod à magistris audire non possis . An non putas posse te sugere mel de petra , oleumque de saxo durissimo? An non montes stillant dulcedinem, & colles fluunt lac & mel,& valles abundabunt frumento? Multis occurrentibus mihi dicendis tibi , vix me teneo . Sed quia non lectionem sed orationem petis , adaperiat dominus cor tuum in lege sua & in præceptis suis. Vale.

Ioan.7.f *Mat.11.d* *Esa.64.a*

Idipsum ipsi Vvillelmus & Iuo . Quid super hoc vobis dicemus? Quod vos videre , & ad quid desideremus , scitis: quantum vero , nec nos dicere , nec vos scire potestis. Oramus ergo deum,vt vobis quo nos præesse debueratis,tribuat vel sequi : quatinus & in hoc tantæ humilitatis magistrum teneamus , cum videlicet non despexeritis magister sequi discipulos.

Ad Thomam præpositum de Beuerla. Epistola centesimaseptima.

THomæ dilecto filio suo Bernardus quod filio. Quid opus est verbis ? Feruens spiritus & vehemens desiderium aperiri sola lingua non sufficit. Loquantur nobis affectum tuum & reliqua membra. Præsens melius & innotescens nobis:& nos cognosces. Iamdudum ab inuicem tenemur alterutrum debitores : ego fidelis curæ:tu humilis obedientiæ. Probet vtrumque si pla-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G cet opus,non calamus. Volo te & tibi vsurpare,& in me probare illam vnigeniti vocem: Opera quæ dedit mihi pater vt
Ioan.5.f faciam, ipsa testimonium perhibent de me. Sic reuera: sic vnici filij spiritus testimoniū perhibet spiritui nostro quòd filij dei sumus & nos,cum suscitans ex operibus mortuis largitur opera vitæ. Non ex foliis,non ex floribus,sed ex fructu
Mat.7.c arbor bona malâve dignoscitur. Denique à fructibus,ait,cognoscetis eos. Opera ergo & non verba discernunt inter filios dei & filios diffidentiæ. Operibus proinde desiderium & aperi tuum, & experire nostrum. Desideramus præsentiam tuam,quærimus optatam, immo promissam exigimus. Cur tanto? Nil in ea sane expetimus de carne & sanguine. Aut proficere ex te cupimus, aut prodesse tibi. Generositas sanguinis, proceritas corporis,forma elegans, iuuenilis decor,prædia,palatia, immēsa supellex,infulæque dignitatum: adde & mundi sapientiam: de mundo sunt hæc: & mundus quod suum est diligit. Sed quousque? Non solum enim non semper,vtpote qui non semper erit,verum nec diu quidem.

Diu siquidem ista in te mundus habere non poterit: & te quippe ipsum in breui non habiturus. Nam breues dies hominis sunt. Mundus quidem cum suis concupiscentiis transit,sed te prius emittit, quam ipse pertransit. Quid te sine
H fide delectat amor mox finiendus? Nos verò te,non tua diligimus. Tua sint à quo sunt. Tu tuæ promissionis memor, tui nobis copiam diutius non negaris amantibus te synceriter, & amaturis perenniter. Puré siquidem nos amantes in vita nostra,in morte quoque non erimus separati. Nam ea quæ in te vel potius tibi appetimus,non huius corporis sunt: nec huius temporis tantum: ideoque nec cum corpore deficiunt, nec cum tempore prætereunt. Quinimmo posito corpore plus delectant,post tempora durant. Nil simile habent cum supra enumeratis eorúmve similibus,quæ vtique insunt tibi, non ex patre,sed ex mundo. Quid horum enim vel non præuenit mortem: vel non inuenit? At verò ista optima pars est, quæ non auferetur in æternum. Quid istud? Nec oculus vidit: nec auris audiuit: nec in cor hominis ascendit. Qui homo est,& secundum hominem ambulat,qui videlicet (vt manifestius dicam) carni adhuc acquiescit & sanguini: quid illud sit, penitus nescit: quia caro & sanguis non reuelabunt quæ solus reuelat deus per spiritum suum. Animalis ergo homo ad hoc secretum nequaquam admittitur: siquidem non percipit ea quæ sunt spiritus dei. Beati qui audiunt: Vos autem dixi amicos: quia omnia quæcunque audiui à patre meo, nota feci vobis. O seculum nequam,quod solos tuos sic soles beare amicos,vt dei facias inimicos: consequenter & indignos consilio beatorum. Plane enim qui amicus vult esse
I tuus: inimicus dei constituitur. Quod si seruus nescit quid faciat dominus ejus,quanto minus inimicus? Porro autem amicus sponsi stat: & gaudio gaudet propter vocem sponsi. Vn-
Cant.5.c de & loquitur: Anima mea liquefacta est,vt dilectus locutus est. Amicus itaque mundi excluditur à consilio amicorum
Mat.11.d dei: qui non spiritum huius mundi acceperunt: sed spiritum qui ex deo est: vt sciant quæ à deo donata sunt sibi. Confiteor tibi pater quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus,& reuelasti ea paruulis. Ita pater,quia sic fuit placitum ante te: non quia sit meritum vel ab ipsis. Omnes enim peccauerunt,& egent gloria dei: vt gratis mittas spiritum filij tui clamantem in cordibus filiorum adoptionis abba pater. Hoc quippe spiritu qui aguntur,hi filij sunt: nec paterno prorsus arcendi consilio. Habent nempe in se manētem spiritum qui scrutatur etiam profunda dei. Denique quid ignorent: quos vnctio docet de omnibus? Væ vobis filij huius seculi à vestra insipiente prudentia,ignorantes spiritum salutarem: nec participantes consilium quod solus soli eructat filio: excepto cui voluerit filius reuelare. Quis enim cognouit sensum domini: aut quis consiliarius eius fuit? Non equidem nullus: sed rarus. Soli sane qui veraciter dicere possunt. Vnigenitus qui est in sinu patris,ipse enarrauit nobis. Væ mundo à strepitu.
Luc.8.d Clamat in populis iisdem vnigenitus tanquam magni consilij angelus: Qui habet aures audiendi,audiat. Et quoniam dignos non inuenit sensus, quibus patris committat arcanum, texit parabolas turbis: vt audientes non audiant, & videntes non intelligant. Cæterum amici seorsum audiunt: Vobis datum est nosse mysterium regni dei. Quibus & loquitur, No- K
Luc.12.d lite timere pusillus grex: quia complacuit patri vestro dare vobis regnum. Qui sunt hi? Vtique quos præscíuit & prædestinauit conformes fieri imaginis filij dei: vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. Magnum secretumque innotuit consilium. Nouit dominus qui sunt eius. Sed quod notum erat dei,manifestatum est hominibus. Nec alios sane dignatur tanti participatione mysterij nisi eosipsos,quos suos præsciuit & prædestinauit. Nam quos prædestinauit,hos & vocauit. Quis enim sane nisi vocatus ad dei accedit consilium? Quos autem vocauit, hos & iustificauit. Oritur quippe sol: non is qui quotidie oriri cernitur super bonos & malos, sed qui timentibus deum prophetica pronunciatione promittitur solis ad consilium vocatis: Vobis,inquit,qui time-
Mal.4.a tis deum,orietur sol iustitiæ. Manentibus igitur in tenebris filiis diffidentiæ: euadit in nouam hanc lucem lucis filius de potestate tenebrarum,si tamen iam fideliter deo dicere po-
Psal.118.h test: Particeps ego sum omnium timentium te. Vides quia præcedit timor,vt sequatur iustificatio? Forsitan ergo timore vocamur, amore iustificamur. Denique iustus ex fide viuit,illa proculdubio quæ operatur ex dilectione. Audiat itaque in sui vocatione peccator quod timeat: & sic accedens ad solem iustitiæ,videat illuminatus quod diligat. Quidnam
Psal.102.c L est illud? Misericordia domini ab æterno & vsque in æternum,super timentes eum. Ab æterno propter prædestinationem,in æternum propter beatificationem. Altera carens principio,altera nesciens finem. Siquidem quos ab æterno prædestinat,in æternum beatificat: intercedente sane media vocatione vna cum iustificatione,duntaxat in adultis. Sic ad ortum solis iustitiæ, sacramentum absconditum à seculis de prædestinatis & beatificandis emergere quodammodo incipit ex abysso æternitatis,dum quisque vocatus per timorem, iustificatus per amorem: præsumit se quoque esse de numero beatorum: sciens nimirum quia quos iustificauit, illos & magnificauit. Quid enim? Audit se vocari,cum timore concutitur: sentit & iustificari,cum amore perfunditur: & de magnificatione dissidet? Initiatur, prouehitur: & de sola consummatione desperabit? Nempe si initium sapientiæ timor domini: in quo dicta est esse nostra vocatio: quid nisi profectus in sapientia est amor dei: is duntaxat qui interim ex fide est,ex quo & nostra fit iustificatio? Quid item nisi consummatio in sapientia est: ipsa quam in fine speramus de diuina illa & deifica visione glorificatio? Sic abyssus abyssum inuocat in voce cataractarum suarum,cum in terrore iudiciorum suorum immensa illa æternitas, & æterna immensitas, cuius sapientiæ non est numerus: cor hominis prauum & inscrutabile,mira sua bonitate & potentia educit in admirabile lumen suum. Verbi gratia. Ponamus hominem in seculo,seculi
M adhuc & suæ carnis amore retentum: & cum terrestris hominis imaginem portet,incubantem terrenis, nīl de cœlestibus cogitantem: quis hunc non videat horrendis circunfusum tenebris,nisi qui in eadem mortis vmbra sedet: quippe cui nullum adhuc suæ salutis signum eluxerit: cui necdum in aliquo interna testetur inspiratio an boni de se quippiam æterna teneat prædestinatio. At verò si superna eum miseratio dignanter quandoque respexerit: immiseritque spiritum compunctionis: quatenus ingemiscat & resipiscat, mutet vitam, domet carnem,amet proximum,clamet ad deum: proponatque decætero viuere deo,non seculo: ex qua deinde superni luminis gratuita visitatione & subita mutatione dexteræ excelsi,agnoscat se merito quidem non iam iræ sed gratiæ filium: quippe qui paternum erga se diuinæ bonitatis experitur affectum, quod se vtique hactenus intantum latuerat, vt non solum nesciret,vtrumnam dignus foret amore an odio: verumetiam odium magis & non amorem propria conuersatio testaretur: erant enim tenebræ adhuc super faciem abyssi: nonne is tibi videtur quasi de abysso profundissima & tenebrosissima horrendæ ignorantiæ, in aliam quandam quoque trahi abyssum è regione amœnam & lucidam claritatis æternæ? Et tunc demum quasi diuidit deus lucem à tenebris, cum peccator sole illucescente iustitiæ, abiectis operibus tenebrarum induitur arma lucis,& is quem priorvita ac propria conscientia tanquam reuera filium gehennæ deputauerat

A rat ardoribus sempiternis,ad tantam visitantis se orientis ex alto dignationem respiraus, gloriari etiam incipit præter spem in spe gloriæ filiorum dei,quam iam nimirum è vicino
Psal.4.b reuelata facie exultans nouo in lumine speculatur, & dicit: Signatum est super nos lumen vultus tui domine: dedisti lætitiam in corde meo. O domine,quid est homo quia innotuisti ei: aut filius hominis quia reputas eum? Iam se ô bone pater,vermis vilissimus & odio dignissimus sempiterno, tamen confidit amari: quoniam se sentit amare: immo quia se amari præsentit,non redamare confunditur. Iam apparet in lumine tuo ô inacceſſibilis lux,quid boni penes te, etiam cum malus esset,miserum maneret homunculum. Amat proinde non immerito: quia amatus est sine merito. Amat sine fine: quia sine principio se cognoscit amatum. Prodit in lucem ad miseri consolationem, magnum consilium quod ab æterno latuerat in sinu æternitatis: quod nolit videlicet deus mortem peccatoris: sed magis vt conuertatur & viuat. Habes homo huius arcani indicem spiritum iustificantem: eoque ipso
Psal.118.c testificantem spiritui tuo quod filius dei & ipse sis. Agnosce consilium dei in iustificatione tui. Confitere & dic: Consilium meum iustificationes tuæ. Præsens nanque iustificatio tui: & diuini est consilij reuelatio,& quędam ad futuram gloriam præparatio. Aut certe prædestinatio: ipsa potius præpa-
B ratio est: iustificatio autem magis iam appropinquatio. De-
Matt.3.a nique ait: Agite pœnitentiam,quia appropinquabit regnum cœlorum. Audi & de prædestinatione,quod ipsa sit præpara-
Mat.25.d tio: Percipite, inquit, regnum quod vobis paratum est ab origine mundi. Nemo itaque se amari diffidat, qui iam amat. Libenter dei amor nostrum quem præuenit subsequitur. Nam quomodo redamare pigebit, quos amauit & necdum amantes? Amauit inquam,amauit. Habes enim dilectionis pignus spiritum,habes & testem fidelem Iesum, & hunc crucifixum. O geminum ipsumque firmissimum dei erga nos amoris argumentum. Christus moritur: & meretur amari. Spiritus afficit: & facit amari. Ille facit cur ametur,iste vt ametur. Ille suam multam dilectionem in nobis commendat, iste & dat. In illo cernimus quod amemus: ab isto lumimus vnde amemus. Charitatis igitur ab illo occasio, ex isto affectio. Quanta confusio dei filium ingratis oculis cernere morientem? Quod quidem facile contingit: si desit spiritus. Nunc autem quia charitas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis,amati amamus: amantes amplius meremur amari. Si enim cum adhuc inimici
Rom.5.b essemus,reconciliati sumus deo per mortem filij eius,multo magis reconciliati salui erimus in vita ipsius. Quid enim? Qui proprio filio non pepercit: sed pro nobis omnibus tradidit illum: num etiam omnia cum ipso donabit nobis? Cum ergo geminum teneamus nostræ salutis indicium: geminam sanguinis & spiritus effusionem: neutra sine altera
C prodest. Nam nec spiritus datur nisi credentibus in crucifixum: nec fides valet si non operatur ex dilectione. Dilectio autem donum spiritus est. Quod si secundus homo (Christum loquor) factus est non solum in animam viuentem: sed etiam in spiritum viuificantem: ex vno videlicet moriens, ex altero mortuos suscitans: quid mihi prodesse potest quod in
Ioan.6.g ipso moritur,absque eo quod viuificat? Denique ipse ait.
Ezc.8.a Caro non prodest quicquam: spiritus est qui viuificat. Quid est autem,viuificat: nisi iustificat? Cum enim mors animæ peccatum sit,anima quippe quæ peccauerit, ipsa morietur: vita eius sine dubio iustitia est,quoniam iustus ex fide viuit. Iustus autem quis est,nisi qui amanti se deo,vicem rependit amoris? Quod non fit nisi reuelante spiritu per fidem homini æternum dei propositum super sua salute futura. Quæ sane reuelatio non fit aliud quam infusio gratiæ spiritualis: per quam dum facta carnis mortificantur, homo ad regnum præparatur, quod caro & sanguis non possident, simul accipiens in vno spiritu,& vnde se præsumat amatum, & vnde redamet,ne gratis amatus sit. Hoc itaque est illud sacrum secretumque consilium quod à patre filius in spiritu sancto accipiens: suis quos nouit per eundem spiritum iustificando eos communicat,& communicando iustificat, quando id quisque accipit in sui iustificatione, vt incipiat & ipse cognoscere sicut & cognitus est: cum videlicet datur,& ipsi præsenti- D
re aliquid de sua ipsius futura beatitudine: quemadmodum ab æterno latuit in prædestinante, plenius appariturum in beatificante. De qua tamen iam percepta suimet ex parte certitia: interim quidem glorietur in spe,nondum tamen in securitate. Quam miserandi qui ad tam iucundum iustorum
E consilium, nullum adhuc tenent suæ vocationis testimonium? Domine,quis credidit auditui nostro? O vtinam saperēt
Esa.53.a & intelligerent. Verum nisi crediderint,non intelligent. Sed habetis & vos, ô infœlices seculi male securi amatores, vestrum seorsum à iustis consilium. Squama squamæ coniungitur,& non est spiraculum in vobis. Habetis inquam & vos ô impij,communicatum adinuicem consilium: sed plane aduersum dominum,& aduersus Christum eius. Etenim si dicente
Psal.2.a scriptura pietas est cultus dei: profectò quisquis plus amat mundum quam deum,impius atque idololatra esse conuincitur,colens & seruiens creaturæ, potius quam creatori. Habentibus autem (vt dictum est) sanctis atque impiis suum ad se quibusque consilium,magnum proculdubio inter vtrosque chaos firmatum est. Nam quomodo iustus longe se facit à cō
F filio & concilio malignantium: ita nec resurgunt omnino impij in iudicio,neque peccatores in cōsilio iustorum. Est quippe iustorum consilium, pluuia voluntaria quam segregauit
Psal.1.b deus hæreditati suæ. Est concilium verè secretum: descendēs nimirum sicut pluuia in vellus. Est fons signatus,cui alienus non communicat. Est sol iustitiæ, qui timentibus deum
E tantum oritur. Porro cæteros aduertēs prophetа in sui ficcitate & cæcitate remanentes: iustorum siquidem imbris & lucis expertes,infœcundos ac tenebrosos,confusos & auersos,
Hierre.7.f subsannat & notat. Hæc est,inquiens, gens quæ non audiuit vocem dei sui. Non vultis,ô miseri,dicere cum Dauid: Audiá quid loquatur in me dominus deus. Vtiq; foris fusi in vanitates & insanias falsas: intimum optimumque non requiritis veritatis auditum: Filij hominum vsquequo graui corde? Vt
Psal.84.b. quid diligitis vanitatem,& quæritis mendacium? Surdi ad vocem veritatis,ignorantes consilium cogitantis cogitationes
Psal.4.a pacis: sed & loquētis pacem in plebem suam,& super sanctos suos,& in eos qui conuertuntur ad cor. Iam vos,inquit,mun-
Ioan.15.a di estis,propter sermonē quem locutus sum vobis. Ergo qui hunc sermonem non audiunt,immundi sunt. Cæterum tu ô charissime,huic voci dei tui dulciori super mel & fauum: si præparas aurem interiorem,fuge curam exteriorem,vt expedito & vacante interno sensu,dicas & tu cum Samuele: Lo-
1.Reg.3.b. quere domine,quia audit seruus tuus. Vox hæc non sonat in foro,sed nec auditur in publico. Secretum concilium, secretum quærit auditum. Auditui tuo gaudium pro certo dabit & lætitiam,si sobria aure perceperis. Abrahæ præcipitur exi
Gene.12.a re de terra,& de cognatione sua,vt videre & possidere meretur terram viuentium. Iacob relicto fratre & patria Iorda-
Gene.29.f nem transit in baculo,& excipitur Rachelis amplexibus. Io-
Gene.39.a seph dominatur Aegypto,mercatione furtiua patri sublatus & patriæ. Ecclesiæ iubetur,vt concupiscat rex decorem eius
Psal.44.c & obliuiscì populum suum,& domum patris sui. Puer Iesus
Luc.2.f inter cognatos & notos à parentibus quæritur,nec tamen inuenitur. Fuge fratres tuos & tu,si tuam vis inuenire salutem. Fuge,inquam,de medio Babylonis,fuge à facie gladij Aquilonis. Parati sumus cum panibus occurrere fugienti. Abbatem tuum me nominas,non renuo interim propter obsequium. Obsequium dico,non quod exigam,sed quod exhibeam: sicut filius hominis non venit ministrari,sed ministrare, & animam suam dare in redemptionem pro multis. Veruntamē si dignum iudicas,accipe condiscipulum,quem magistrum eligis. Vnus sit ambobus magister Christus,& ipse sit epistolę finis,qui finis est ad iustitiam omni credenti.

Ad alterum Thomam de sancto Audomaro, qui transgressus terminum quem posuerat, annuas adhuc petebat inducias, ob studium literarum tardans conuersionem suam, Epistola centesimaoctaua.

Charissimo filio suo Thomæ frater Bernardus Clareuallis vocatus abbas, in spiritu timoris ambulare. Benefacis agnoscens debitum tuæ promissionis, & dilatæ reatum solutionis non diffitens.

Sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Sed volo te non ſolum quid,ſed & cui promiſeris,cogitare. Nam ego mihi nihil vſurpo:ex eo quod me coram,& non mihi promiſſum ipſe mecum recolis.Fruſtra proinde times exprobratum tibi iri à me ſuper fruſtratoria dilatione: qui teſtis accitus ſum,& non dominus voti. Vidi, & gauiſus ſum. Et hoc oro,vt gaudium meum plenum ſit,quod non erit niſi cum fuerit impleta promiſſio.Terminum poſuiſti,quem non oportuit tranſgredi.Tranſgreſſus es,quid ad me?Tuo domi no ſtas aut cadis.Mihi ſane decretum eſt pro imminenti periculo non probris,non minus agere tecum,ſed monitis, idque quatenus æquo admiſeris animo.Si me audieris,bene: ſi non,ego non iudico quenquam: eſt qui quærat & iudicet. Qui enim iudicat nos,dominus eſt. Et hinc tibi plus timendum arbitror ac dolendum:quia non homini,ſed deo mentitus es.Et ſi ego (vt vis) tuæ verecundiæ parco coram hominibus:num illa quæ coram deo eſt impudentia,impunita relinquitur?Quid quæſo rationis habet verecundari ad diem hominis,& vultum dei non vereri?Nam vultus domini ſuper facientes mala. Tu ergo plus times opprobria quam tormenta:& qui trepidas ad linguam carnis,contemnis gladium qui deuorat carnes?Hæccine eſt illa morum pulcherrima cõpoſitio,qua informari te ſcribis ſcientiæ huius apprehenſione:cuius ſtudio & amore ſic ferues, vt non vereari ſancto propoſito præiudicium facere? Sed quæſo te, quod memo-
H riale virtutis: quæ laus diſciplinæ, quis ſcientiæ profectus, vel artis fructus, trepidare timore,vbi non eſt timor, & timorem domini relinquere?Quam ſalubrius diſceres Ieſum, & hunc crucifixum? Quam vtique ſcientiam haud facile niſi qui mundo crucifixus erit,apprehendit. Falleris fili, falleris ſi te putas inuenire apud mundi magiſtros,quam ſoli Chriſti diſcipuli, id eſt mundi contemptores dei munere aſſequuntur.Nec enim hanc lectio docet,ſed vnctio:non litera, ſed ſpiritus:non eruditio,ſed exercitatio in mandatis domi-
Oſee.10.d. ni.Seminate,inquit,vobis ad iuſtitiam,metite ſpem vitæ: illuminate vobis lumen ſcientiæ.Vides quia non recte proditur ad lumen ſcientiæ,niſi iuſtitiæ germen præcedat ad animam:ex quo formetur granum vitæ, & non palea gloriæ. Quid ergo? Nondum tibi ad iuſtitiam ſeminaſti: nondum ſpei manipulos meſſuiſti,& veram te præſumis ſectari ſcientiam?Niſi forte pro vera ſupponitur illa quæ inflat, & ſtultius erras appendens argentum tuum non in panibus,& labores tuos non in ſaturitate. Obſecro redi ad cor, & aduerte hunc annuum terminum, quem tu tibi indulſiſti in iniuriam dei,non eſſe annum placabilem domino,ſed diſcordiæ ſeminarium, iræ fomitem, nutrimentum apoſtaſiæ, qui ſpiritum extinguat, gratiam intercludat, teporem afferat illum qui deo ſolet vomitum prouocare. Heu heu videris mihi vno ſpiritu ambulare,ſicut & vno cenſeri nomine cum altero illo
I Thoma:olim ſcilicet præpoſito de Beuerle,qui cum ſe ſimiliter noſtro ordini,& noſtræ domui toto deſiderio deuouiſſet,cœpit inducíari:& ita paulatim refrigeſcere, donec ſubita & horrenda morte præreptus,factus de medio eſt ſeculari & præuaricator,& duplo filius gehennę.Quod ab eo,ſi fieri poteſt,auertat miſericors & miſerator dominus. Extat epiſtola quam ad eum fruſtra ſcripſi, niſi quòd meam ipſius animam liberaui, denuncians quod in me fuit quæ oportet fieri cito. Beatus foret ſi me audiſſet.Diſſimulauit: mundus ego ſum à ſanguine eius.Verum id non ſufficit mihi:quia etſi ſim in facto iſto ſecurus de me: illa tamen quæ non quærit quæ ſua ſunt,charitas vrget me lugere illum,qui ſecurus nõ exiit,quoniam male ſecurus vixit. O iudiciorum dei abyſſus multa, ô terribilis in conſiliis deus ſuper filios hominum.Spiritum donauit,quem erat denuo ablaturus, vt eſſet ſupra modum peccans peccatum,& gratia ſubintrauit, vt abundaret delictum. Quod tamen non fuit culpa dantis, ſed addentis præuaricationem. Sui nimirum arbitrij erat, quod male liber liberum habuit contriſtare ſpiritum,contemnere gratiam,nec mancipare effectui ſuggeſtum dei,vt poſſet di-
1.Cor.15.b cere:Gratia dei in me vacua non fuit. Tu ſi ſapis, illius inſipientia proderit tibi,& laudis manus tuas in ſanguine peccatoris,& curabis cito abſoluere te à laqueo perditionis,me à timore horribili. Ego enim haud ſecus fero, fateor, auerſionem tuam,quam cuiſcerationem meam:quoniam chariſſimus factus es mihi,& paterno te amplector affectu. Eapropter ad omnem recordationem tui,animam meam tranſuerberat gladius iſte timoris, tanto acerbius, quanto te minus timentem conſidero.Scio nempe vbi de talibus legerim:Cũ dixerint pax & ſecuritas,tunc ſubitaneus eis ſuperueniet in- 1.Theſſ.5.a
teritus,tanquam in vtero habenti,& non effugient.Multa autem præſentio imminere tibi pauenda tardanti reſipiſcere, tãquã multa expertus,quæ ô ſi cognouiſſes & tu.Crede ergo experto, crede amanti,cui ex altero non falli, ex altero non fallere ineſſe cognoſcis.

Ad illuſtrem iuuenem Gaufridum de Perona, & ſocios eius. Epiſtola centeſimanona.

Dilectis filiis Gaufrido & ſociis eius Bernardus abbas dictus Clareuallis,ſpiritum conſilij & fortitudinis.Sermo qui inſonuit, ædificat multos, immo vniuerſalem lætificat ciuitatem dei,ita vt lætentur cœli,& exultet terra,& omnis lingua glorificet deum de veſtra conuerſione.Terra mota eſt, quia cœli deſtillauerunt à facie dei Synai,pluentes iſtis diebus ſolito abundantius pluuiam voluntariam quam ſegregauit deus hæreditati ſuæ.

Non apparebit vltra vacua in vobis crux Chriſti, quemadmodum in multis filiis diffidentiæ,qui tardantes conuerti ad dominum de die in diem, improuiſa morte ſubtracti, in
L puncto deſcendunt ad inferos. Omnino reſoluit, & nunc quaſi de nouo lignum in quo pependit dominus gloriæ, qui mortuus eſt,non tantum pro gente,ſed vt filios dei qui erant diſperſi,congregaret in vnum.Ipſe ipſe colligit vos, qui diligit vos tanquam viſcera ſua, tanquam fructum preciоſiſſimum crucis ſuæ, tanquam digniſſimam recompenſationem effuſi ſanguinis ſui.Si ergo gaudent angeli ſuper vno peccatore pœnitentiam **agente**, quid in tam multis & in illis pec- Luc.15.b
catoribus qui quanto illuſtriores videbantur in ſeculo, ſcientia,genere,iuuentute,tanto pluribus erãt perditionis exẽplum?Legeram: Non multos nobiles,non multos ſapientes, 1.Cor.1.d
non multos potentes elegit deus: at nunc præter regulam mira dei potentia talium conuertitur multitudo.Vileſcit gloria præſens,iuuentutis flos conculcatur, non reputatur generoſitas,ſapientia mundi,ſtultitia iudicatur, non acquieſcitur carni & ſanguini,parentum & charorum renunciatur affectibus,fauores,& honores,& dignitates reputantur vt ſtercora,vt Chriſtus lucrifiat.Laudarem vos,ſi vobis hæc accidiſſe ex vobis cognoſcerem.Cæterum digitus dei eſt iſte, & mutatio plane dexteræ excelſi. Datum optimum eſt, & donum perfectum, nec dubium quin deſcendens à patre luminum.Idcirco in ipſum omne præconium iure referimus, qui facit mirabilia ſolus, qui fecit ne in vobis ociоſa iam eſſet
M ea quæ apud ſe eſt copioſa redemptio. Quid igitur opus eſt facto dilectiſſimi, niſi vt ſatagatur quomodo laudabile propoſitum, dignum conſequatur effectum? Studete proinde perſeuerantiæ, quæ ſola virtutum coronatur. Non inueniatur apud vos, eſt & non, vt ſitis filij patris veſtri qui in cœlis eſt, apud quem nimirum non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio. Vos quoque fratres in eandem imaginem transformamini à claritate in claritatem tanquam à domini ſpiritu, curantes omni vigilantia, & ipſi non inueniri leues, inſtabiles, fluctuantes. Scriptum eſt enim, Vir du- Iacо.1.a.
plex animo, inconſtans eſt in omnibus viis ſuis. Et rurſum: Eccli.3.d
Væ ingredienti terram duabus viis. Et ego chariſſimi quantum congratulor vobis, tantum gratulor & mihi, qui vt accepi, dignus habitus ſum miniſter eligi conſilij huius. Et conſilium do, & auxilium ſpondeo. Si videor neceſſarius, aut certe ſi dignus iudicor, non recuſo laborem, non deero pro viribus. Deuotus ſuppẽdo humeros, etſi iam feſſos,ſarcinæ huic,ſi mihi cœlitus imponatur.Lætus,& obuias (vt dicitur) manibus excipio ciues ſanctorum,& domeſticos dei.Quam libens iuxta mandatum propheticum, occurro cũ Eſa.21.d
panibus fugientibus à facie gladij,aquam fero ſitientibus. Reliqua poſui in ore noſtri,immo & veſtri Gaufridi. Quicquid vobis vice noſtra dixerit ille,noſtrum non dubitetis eſſe conſilium.

Ad

A *Ad parentes eiuſdem Gaufridi conſolatoria. Epiſtola centeſimadecima.*

Si filium veſtrum deus facit & ſuum,quid vos perditis, aut ipſe quid perdit? Fit de diuite ditior, de nobili generoſior,clarior de illuſtri: & quod his omnibus maius eſt,ſanctus de peccatore.

Oportet autem eum præparari regno quod ſibi paratum eſt ab origine mundi,atque huius rei gratia modicum tempus quod viuere habet,manere nobiſcum:donec abraſa ſpurcitia vitæ ſecularis,ac terreno deterſo puluere,cœleſti manſioni fiat idoneus.Si diligitis eum, gaudebitis vtique: quia vadit ad patrem,& talem patrem. Ipſe quidem vadit ad deum, ſed vos non perditis eum, quin potius multos per eum acquiritis vobis filios.Quotquot ſumus in Claraualle,vel de Claraualle,ipſum in fratrem,vos in parentes ſuſcipimus. At fortaſſis metuitis corpori eius vitæ aſperitatem, quod nimi-
Pſal.13.b rum tenerum noſtis eſſe ac delicatum.Cæterum de huiuſmodi timore dicitur: Ibi trepidauerunt timore,vbi non fuit timor.Confidite,conſolamini. Ego ero illi in patrem, & ipſe erit mihi in filium,quouſque de meis manibus excipiat eum pater miſericordiarum,& deus totius conſolationis. Nolite ergo lugere,& nolite flere: quia Gaufridus veſter feſti-
B nat ad gaudium,non ad luctum.Ego ero illi pater, & ego mater,ego frater & ſoror.Ego faciam ei praua in directa, & aſpera in vias planas.Ego ei omnia ſic temperabo,& ſic diſpẽſabo,vt & ſpiritus proficiat,& corpus non deficiat.Denique ſeruiet domino in lætitia & exultatione,& cãtabit in viis domini,quoniam magna eſt gloria domini.

Ex perſona Heliæ monachi ad parentes ſuos, Epiſtola centeſimaundecima.

Matt.10.d Sola cauſa qua non liceat obedire parentibus,deus eſt.Ipſe enim dicit:Qui amat patrem & matrẽ plus quam me,non eſt me dignus. Si me vere vt boni,vt pij parentes diligitis:ſi veram,ſi fidelem erga filium pietatem habetis,quid me patri omnium deo placere ſatagentem inquietatis,& ab eius ſeruitio,cui ſeruire re
Mich.7.b gnare eſt,retrahere attentatis?Vere nunc cognoſco quia inimici hominis domeſtici eius. In hoc vobis obedire non debeo,in hoc vos non agnoſco parentes,ſed hoſtes. Si diligeretis me, gauderetis vtique: quia vado ad meum atque veſtrum,immo vniuerſorum patrem.Alioquin quid mihi & vobis? Quid à vobis habeo niſi peccatum & miſeriam? Hoc ſolum quod geſto corruptibile corpus,de veſtro me habere
C fateor & agnoſco.Non ſufficit vobis quod me in hanc ſeculi miſeriam miſeri miſerum induxiſtis: quod in peccato veſtro & peccatores peccatorem genuiſtis,quod in peccato natum,de peccato nutriſtis: niſi etiam inuidendo mihi miſericordiam quam conſecutus ſum ab eo qui non vult mortem peccatoris, filium inſuper gehennæ faciatis? O durum patrem, ô ſæuam matrem,ô parentes crudeles & impios, immo non parentes,ſed peremptores, quorum dolor, ſalus pignoris:quorum conſolatio,mors filij eſt.Qui me malunt perire cum eis,quam regnare ſine eis. Qui me rurſus ad naufragium,vnde tandem nudus euaſi:rurſus ad ignem, vnde vix ſemiuſtus exiui: rurſus ad latrones, à quibus ſemiuiuus relictus ſum,ſed miſerante Samaritano iam aliquantulum conualui,reuocare conantur: & militem Chriſti prope iam rapto cœlo triumphantem (quod non in me glorior,ſed in eo qui vicit mundum) ab ipſo iam introitu gloriæ:tanquam canem ad vomitum,tanquam ſuem ad lutum,ad ſeculum reducere moliuntur.Mira abuſio.Domus ardet,ignis inſtat à tergo,& fugienti prohibetur egredi,euadenti ſuadetur regredi:Et hæc ab his qui in incendio poſiti ſunt, & obſtinatiſſima dementia, ac dementiſſima obſtinatione fugere periculum nolunt. Proh furor. Si vos contemnitis mortem veſtram,cur etiam appetitis meam?Si,inquam,negligitis ſalutem veſtram, quid iuuat etiam perſequi meam? Quare vos non potius ſequimini me fugientem, vt non ardeatis? An hoc eſt veſtri cruciatus leuamen, ſi me etiam perimatis: & hoc ſolum timetis,ne ſoli pereatis?Ardens ardentibus quod ſolatium præſtare poterit?Quæ,inquam, conſolatio damnatis ſocios habere ſuæ damnationis?Quod ve remedium mo D
rientibus,alios videre morientes? Non hoc mihi perſuadet dives ille qui in tormentis deſperatus de ſui liberatione:re- Luc.16.g
gabat nunciari fratribus ſuis, ne & ipſi venirent in locum eundem tormentorum,timens proculdubio ex ſuorum cruciatu augeri ſuum. Quid ergo?Ibo & conſolabor lugentem matrem meam mei ad tempus viſitatione,vt in æternum lugeam,& me & ipſam ſine conſolatione?Ibo,inquam, & ſatisfaciam patri meo iraſcenti pro mei ad tempus abſentia: conſolandus & ipſe ad tempus de eius præſentia,vt poſtmodum & quiſque pro ſe,& vtrique pro alterutro inconſolabili deſolemur triſtitia?Et potius exemplo apoſtoli non acquieſcens carni & ſanguini:vocem audiam domini iubentis: Di
Matt.8.c mitte mortuos ſepelire mortuos ſuos. Et cantabo cum Da-
Pſal.76.a. uid:Renuit conſolari anima mea.Et cum Hieremia:Diem ho-
Hie.17.b minis non concupiui:domine,tu ſcis:Quid enim?Funes ceciderunt mihi in prælaris, & cœleſtis hæreditas præclara eſt mihi,& terrena adulatur promiſſio,blanditur conſolatio carnis? Guſtato ſpiritu,neceſſe eſt deſipere carnem. Affectanti cœleſtia,terrena non ſapiunt. Aeternis inhianti,faſtidio ſunt tranſitoria.Definite igitur parentes mei,deſinite & vos fruſtra plorando affligere,& me gratis reuocando inquietare:ne ſi adieceritis nuncios vltra mittere pro me, plus me elongare cogatis.Si autem dimittis, Claramuallem in perpe-
E tuum non dimittam.Hæc requies mea in ſeculum ſeculi, hic habitabo quoniam elegi eam.Ibi pro meis atque veſtris peccatis iugiter orabo:ibi precibus aſſiduis (quod & vos cupitis) impetrabo ſi potero,vt qui eius amore hoc modico tempore ab inuicem ſeparamur:in alio ſeculo ſimul fœlici & inſeparabili ſocietate,in eius amore viuamus per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Ad Gaufridum Lexouienſem, Epiſtola centeſimaduodecima.

Doleo ſuper te fili mi Gaufride, doleo ſuper te. Et merito. Quis enim non doleat florem iuuentutis tuæ,quem lætantibus angelis deo illibatum obtuleras in odorem ſuauitatis,nunc à dæmonibus conculcari: vitiorum ſpurcitiis, & ſeculi ſordibus inquinari? Quomodo qui vocatus eras à deo,reuocantem diabolum ſequeris?& quem Chriſtus trahere cœperat poſt ſe,repente pedem ab ipſo introitu gloriæ retraxiſti? In te experior nunc veritatem ſermonis domini quem dixit:Inimici hominis,do- Mich.7.b
meſtici eius. Amici tui & proximi tui aduerſum te appropin- Pſal.37.b:
quauerunt,& ſteterunt.Reuocauerunt te in fauces leonis,& in portis mortis iterum collocauerunt te.Collocauerunt te in obſcuris ſicut mortuos ſeculi,& iam parum eſt,vt deſcendas in ventrem inferi,iam te deglutire feſtinat, ac rugientibus præparatis ad eſcam, tradere deuorandum. Reuertere
F quæſo:reuertere priuſquam te abſorbeat profundum, & vrgeat ſuper te puteus os ſuum: priuſquam demergaris vnde vlterius non emergas,priuſquam ligatis manibus & pedibus proiiciaris in tenebras exteriores, vbi eſt fletus & ſtridor dentium,priuſquam detrudaris in locum tenebroſum, & opertum mortis caligine.Erubeſcis forte redire, quia ad horam ceſſiſti? Erubeſce fugam, & non poſt fugam reuerti in prælium.& rurſum pugnare,necdum finis pugnæ,necdum ab inuicem dimicantes acies diſceſſerunt, adhuc victoria præ manibus eſt.Si vis,nolumus vincere ſine te,nec tuam tibi inuidemus gloriæ portionem. Læti occurremus tibi, lætis te excipiemus amplexibus,dicemuſque: Epulari & gaudere o- Luc.15.g
portet,quia hic filius noſter mortuus fuerat,& reuixit: perierat,& inuentus eſt.

Ad Sophiam uirginem, Epiſtola centeſimadecimatertia.

Bernardus abbas de Claraualle,Sophiæ virgini virginitatis ſeruare titulum,apprehendere fructum.

Fallax gloria,& vana eſt pulchritudo:mulier timens deum,ipſa laudabitur.Condelector filia gloriæ virtutis tuæ qua fallacem mundi gloriam reſpuiſſe narraris.Ipſa quidem digne reſpuitur, ſed quia multi aliter ſapientes in eius æſtimatione deſipiunt, tu iure laudaris, quia non falleris. Flos fœni eſt, vapor eſt ad modicum parens. Ipſe eius qualiſcũque ſtatus, nonne plus anxietatis quam iucundi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G cunditatis habet? Dum vendicas, dum defendis, dum inuides, dum suspicaris, dum semper ambis quæ non habes: & nonnullis adeptis, acquirendi non tepescit ardor: quæ requies in gloria tua? Si qua tamen est, præterit iucunditas non reditura, & manet anxietas nõ relictura. Cæterum videas eam quãplurimos non apprehendere, contemnere perpaucos. Cur hoc? Profecto quia necessitas multorum est, virtus paucorũ. Paucorum, inquam, paucorum, præsertim nobilium. Denique non multos nobiles, sed ignobilia mundi elegit deus. Proinde benedicta tu in nobilibus: quæ pro gloria certantibus cæteris, de contemptu gloriæ gloriosius sublimaris, & sublimius gloriaris. Insignior plane atque illustrior, quod de paucis facta es, quam quòd orta de magnis. Illud namque dei munere tuum est, hoc tuorum. Porro quod tuum est, tanto carius est, quanto rarius. Nam si in viris virtus, rara est auis in terris, quanto magis in fœmina fragili & nobili? Denique mulierem fortem quis inueniet? Multo magis quis fortem & nobilem? Minime quidem deus est acceptor personarum: nescio tamen quo pacto virtus in nobili plus placet. An forte quia plus claret? Siquidem ignobilis cum caret gloria, non facile liquet, vtrum quia nolit, an quia non possit habere.

Prou. 31. b.

H Laudo factam de necessitate virtutem: sed plus illam quã eligit libertas, non indicit necessitas. Certent ergo cæteræ quæ spem non habent pro rerum fugacium atque fallacium vili breuique gloriola: tu spei quæ non confundit inniteres. Tu te, inquam, ei quod breue hoc ac momentaneum tribulationis tuæ supra modum in sublime operatur ponderi gloriæ reseruato. Quod si tibi exprobrauerint filiæ Belial: illæ quæ extento collo, fractis incedunt gressibus, compositę & circumornatæ vt similitudo templi, Respondę: Regnum meum non est de hoc mundo. Respondę: Tempus meum nondum aduenit, tempus autem vestrum semper est paratum. Respondę: Gloria mea absconditа est cum Christo in deo. Cum autem Christus apparuerit vita mea: tunc & ego apparebo cum ipso in gloria. Quanquam & si gloriari oportet, potes tu quoque ingenuè, potes secure tantum in domino. Omitto sane coronam quam tibi dominus præparauit in æternum. Sileo repromissiones quæ te in posterum manent, quod fœlix sponsa admittẽda es reuelata facie speculari gloriam sponsi tui, quod te sibi exhibiturus est gloriosam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid huiusmodi: quod æternis excepturus amplexibus, ponet ęquam sub capite tuo, & dextera illius amplexabitur te. Prætereo locum nominatum, quem virginitatis prærogatiua singularem à filiis & filiabus in regno es proculdubio sortitura. Sileo & canticum illud nouum: quod virgo cum virginibus singulari nihilominus dulcique modulamine canitura lætaberis in ipso, & lætificabis ciuitatem dei cantans, & curritans, & sequens agnum quocunque ierit. Illud siquidem nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quod tibi præparatum est, & cui te præparari oportet. Hæc ergo prætermitto quæ in futuro reposita sunt tibi, præsentia tantum loquor, ea loquor quæ de primitiis spiritus iam tenes: sponsi xenia, arras sponsalitias: benedictiones dulcedinis, in quibus te præuenit: quem & subsecuturum atque quod deest completurum expectas. Ille ille in medium veniat summo decore spectabilis: ipsis quoque angelis admirandus ornatus, & proferant si quid simile habent filiæ Babylonis, quarum verè gloria in confusione. Induuntur purpura & bysso, & subinde conscientia pannosa iacet. Fulgent monilibus, moribus sordent. Econtra tu foris pannosa, intus speciosa resplendes, sed diuinis aspectibus, non humanis. Intus est quod delectat, quia intus est quem delectat, nisi forte tu dubitas habitare Christum per fidem in corde tuo. Denique omnis gloria eius filiæ regis abintus. Iocundare filia Sion, & exulta satis filia Hierusalem, quia concupiuit rex speciem tuam: si tamen confessionem & decorem induis amicta lumine sicut vestimento. Nẽpe confessio & pulchritudo in conspectu eius. Cuius? Speciosi forma præ filiis hominum. Ipsius in quem desiderant angeli prospicere. Audis cui places, ama vnde places. Ama confessionem, ob quam amaris. Ama confessionem, si affectas decorem. Confessioni iungitur decor, iungitur pulchritudo. Habes vtrunque: Confessionem & decorem induisti. Et confessio & pulchritudo in conspectu eius. Reuera vbi confessio, ibi pulchritudo, ibi decor. Si peccata sunt, in confessione lauantur: si bona opera, confessione commendantur. Cum mala tua confiteris, sacrificium est deo spiritus contribulatus. Cum dei beneficia, immolas deo sacrificium laudis. Bonum animæ ornamentum confessio, quæ & peccatorem purgat, & iustum reddit purgatiorem. Absque confessione iustus iudicatur ingratus, & peccator mortuus reputatur. A mortuo quippe, tanquam qui non sit, perit confessio. Cõfessio igitur, peccatoris est vita, iusti gloria. Et necessaria est peccatori, & iustum nihilominus decet. Denique rectos decet laudatio. Serica & purpura & tincturarum fucus: decorẽ habent, sed non præbent. Quicquid tale applices corpori, exponit speciem suam, non deponit. Secum denique tollit, cum tollitur ipsum. Porro decor qui cum veste induitur, & cũ veste dęponitur, vestis proculdubio est, non vestiti. Tu ergo noli æmulari in malignantibus, & mendicantibus pulchritudinem alienam, vbi perdiderint suam. Natiuo quippe & interno se produnt decore nudas, quæ tanto studio & precio de diuersis & variis speciebus eius quæ præterit figuræ mundi, foris sibi conficere satagunt, vnde oculis insipientium appareant speciosæ. Indignum tibi iudica, formam à pellibus murium, & operibus vermium mutuari. Tua tibi sufficiat.

K Psal. 95. d
Psal. 49. c
Eccli. 17. c.
Psal. 32. a
Psal. 36. c

L Ille est verus propriusque cuiusque rei decor, qui nulla interiacẽte materia per se ineſt. O quam decenti rubore genas suffundit virgineas ingeniti gemma pudoris. Quæ inaures reginarum huic comparabuntur? Nec inferioris insigne decoris, disciplina præfert. O quam compositum reddit omnem puellaris corporis statum, nedum & mentis habitum disciplina? Ceruicem submittit, ponit supercilia, componit vultum, ligat oculos, cachinnos cohibet, moderatur linguam, gulam frenat, iram sedat, format incessum. Talibus decet pudicitiæ vestem distingui margaritis. Istiusmodi circundata varietate virginitas, cui gloriæ merito non præfertur? Angelicæ? Angelus habet virginitatem, sed non carnem, sane fœlicior quam fortior in hac parte. Optimus & optabilis valde ornatus iste, qui & angelis possit esse inuidiosus. Sed aduerte & aliud de eodem. Profecto tanto tibi manet tutus, quanto & proprius. Vides nempe auro & argento lapidibus precio sis, & omni denique cultu regio non tam ornatas quam oneratas. Vides longas post se trahentes fimbrias, ipsasque preciosissimas, & densas pulueris nubes excitantes in aera. Non te moueant hæc. Illæ illa vel in morte deponent, te tua sanctitas non relinquet. Non sunt sua quæ portant. Cum interierint, non sument omnia, neque descendet cum eis gloria hęc. Mundus cuius sunt, nudis illis exeuntibus retinebit, eisdem vanis vanas similiter alias seducturus. At verò tuus ille ornatus non sic. Firmissime tibi (vt dixi) manet, propterea tutus, quia tuus. Nullius facile, aut cedit iniuriis, aut patet insidiis. Aduersus huiusmodi nil furis calliditas, nil furentis crudelitas potest. Nec à tineis roditur, nec vetustate corrumpitur, nec consumitur vsu. In morte viuit. Nimirum animæ res est, non corporis: & ob hoc simul cum anima de corpore abit, nõ obit cum corpore. Porro animæ non habent quid faciant, etiam qui corpus occidunt.

Psal. 48. d

M

Ad alteram sanctimonialem, Epistola centesimadecimaquarta.

MAgnum est mihi gaudium quod te ad verum & perfectum gaudium velle tendere comperi. quod non est de terra, sed de cœlo: id est, non de hac conualle plorationis, sed de illa quam fluminis impetus lætificat ciuitatem dei. Et reuera illud verum & solum est gaudium, quod non de creatura, sed de creatore concipitur: & quod cum possederis, nemo tollet à te. Cui comparata omnis aliunde iucũditas, mœrorẽ est: omnis suauitas, dolor est: omne dulce, amarum: omne decorum, fœdum: omne postremo quodcunque aliud delectari possit, molestum. Denique tu mihi testis es in hac re. Teipsam interroga: quia tu tibi familiarius credes. Nunquid non hocipsum clamat in corde tuo spiritus sanctus? An non tibi iam ab ipso priusquam à me huius rei veritas persuasa est? Quando enim tu fœmina & iuuencula, formosa & ingenua, sic fragilem & sexum vinceres & ætatem, sic spectabilem & formam & generositatem contemnereres, nisi cuncta quæ corporis sensibus subiacent, in illorum iam tibi comparatione vilescerent: quæ te interius & confortant vt vincas, & delectant vt præferas? Nec immerito. Modica, transitoria, terrena sunt quæ despicis: maxima, æterna, cœlestia sunt quæ appetis. Plus dicam, & verum dicam. Tenebras deseris, & lucem ingrederis. De profundo fluctuum, emergis ad portum. De misera seruitute, infœlicem libertatem respiras. De morte denique transis ad vitã. Siquidem vsque modo tua non dei voluntate, tua viuens non dei lege, viuens mortua eras. Viuens mundo, mortua deo: siue (vt verius loquar) nec mundo viuens, nec deo. Volens quippe sub habitu & nomine religionis instar vnius de seculo conuersari, sola deum à te voluntate repuleras. Non autem valens quod stulte volebas, non tu quidem mundum, sed te mundus repulerat. Deum ergo repellens, & à seculo repulsa, inter duas (vt dicitur) sellas corrueras. Nec deo itaque viuebas, quia nolebas: nec seculo, quia non poteras: alteri quidem volens, alteri inuita, sed tamen vtrique mortua. Sic debet contingere his qui vouent & non soluunt, qui aliud foris ostentant, & intus aliud appetunt. At verò nunc per dei misericordiam incipis reuiuiscere, non peccato, sed iustitiæ: non seculo, sed Christo: sciens quia & seculo viuere, mors est: & in Christo etiam mori, vita. Beati nempe mortui, qui in domino moriuntur. Ex hoc iam nec votum tuum irritum, nec cassam professionem causabimur. Ex hoc iam nec corporis integritas animi corruptione infirmabitur: nec morum prauitate virginitatis titulus obscurabitur. Ex hoc iam nec falsum nomen, nec vacuum velamen portabis. Vt quid enim hactenus nonna & sanctimonialis vocitata es, quæ sub sanctitatis nomine non tamen sancte conuersata es? Cur velum in capite mentiebatur reuerentiam, & sub velo petulans oculus exhibebat impudentiam? Caput siquidem gerebas velatum, sed elatum. Sub signo verecundiæ sermo resonabat inuerecundus. Risus immoderatior, incessus lasciuior, vestis ornatior: vni inflatæ magis quam velatæ congruerent. Sed ecce iam vetera Christo authore transierunt, & noua fieri incipiunt omnia: dum cultum exteriorem interiore commutas, & magis vitam quam vestem appetis habere ornatã. Facis quod debes, immo quod iam olim feciſſe debueras: nam olim iam voueras. Sed spiritus qui sicut, & vbi vult, & quando vult, spirat, necdum spirauerat. Et idcirco forsitan quod hucusque egisti, excusationem habet. Cæterum si flammantem spiritum quo nunc recaluit sine dubio cor tuum intra te, & in meditationibus tuis exardescentem ignem diuinum iam extingui permiseris: quid restat nisi vt te illi seruandam noueris igni, qui non possit extingui? Sed extingat potius idem spiritus in te concupiscentias carnales, ne forte ab his præfocato (quod absit) nuper concepto sancto desiderio, in flammas cõtingat incidere gehennales.

A B C

Ad sanctimonialem quandam de monasterio sanctæ Mariæ Trecensis, Epistola centesimadecimaquinta.

RElatum est mihi te quasi asperioris vitæ desiderio tuum monasterium velle deserere. Quam rem disuadentibus tibi atque omnimodis prohibentibus spirituali matri tuæ, siue sororibus cum acquiescere nolles, placuisse tandem nostrum super hoc consilium eligere: vt quicquid ego laudauerim, id tibi credas expedire. Debueras quidem doctiorem ad hoc cõsilium eligere. Quia tamen sic tibi visum est: quod hinc mihi rectius videtur, non cælo. Hoc itaque tuum desiderium ex quo cognitum habui: cogitans atque recogitans quo quidem spiritu conceperis, facile iudicare non audeo. Potes namque in hac re zelum dei habere: vt excusabilis sit tua intentio: sed quomodo secundum scientiam, tua talis voluntas impleatur, omnino non video. Cur, inquis? Non est sapere, vt opulentiam, vt vrbis frequentiam, vt pinguia fugiam & delicias? An non mea mihi pudicitia tutior erit in eremo, vbi in pace cum paucis aut sola conuersans, soli placeam cui me probaui? Nequaquam. Nam volenti perperam agere, & desertum abundantiam habet: & nemus vmbram, & silentium solitudo. Malum quippe quod nemo videt, nemo arguit. Vbi autem non timetur reprehensor, securius accedit tentator, licentius perpetratur iniquitas. In conuentu verò bona siqua facis, nemo prohibet. Malum autem facere si vis, non licet. Mox etenim à pluribus comperitur, arguitur, emendatur: sicut econtrario bonum cum vident: omnes mirantur, venerantur, imitantur. Vides ergo filia quod & tua merita immanior in conuentu gloria sequitur: & citior culparum correctio, quando ibi sunt, & quibus de bonis exemplum præbeas, & quas de malis offendas. Denique vt ex illa iam euangelica partitione omnem tibi auferam tui excusationem erroris, aut de fatuis virginibus vna es (si tamen virgo es) aut de prudentibus. Si de fatuis, congregatio tibi necessaria est. Si de prudentibus, tu congregationi. Nam si sapiens & probata es, religio certe quæ in loco illo nouiter innouata nũc vbiq; laudatur, multũ tua discessione diffamabitur & infirmabitur, vt timemus. Dicetur quippe quod bona cum sis, bonum ordinem nequaquã desereres. Quod si fatua cognita es, & recedis, dicem' quòd quia cum bonis male viuere non licet: bonas mala non ferens, quæris vbi viuere liceat vt libet. Et merito. Nam ante ordinis emendationem nunquam (vt aiunt) inde locuta es. At vbi religio creuit, sanctior subito facta, feruore repentino cogitare cœpisti de eremo. Agnosco filia agnosco, vtinam & tu mecum agnoscas serpentinum virus, fraudulenti dolum, versipellis astutiam. In nemore lupus habitat. Si sola ouicula vmbras nemoris penetras, præda vis esse lupo. Sed audi me filia: fidele audi consilium. Siue peccatrix, siue sancta sis: noli te separare à grege: nequando rapiat, & non sit qui eripiat. Sancta es? stude tuo exemplo tuæ socias acquirere sanctitatis. Peccatrix es? noli addere peccata peccatis. Sed age pœnitentiam vbi es: ne discedens cum tui quidem periculo, vt ostensum est: & sororibus quidem scãdalum relinquas, & multorum in te prouoces detrahentium linguas.

D E

Ad Ermangardem quondam comitissam Britanniæ. Epistola centesimadecimasexta.

DIlectæ in Christo filiæ suæ Ermangardi: quondam eximiæ comitissæ: nunc humili Christi ancillæ, Bernardus abbas Clareuallis, pium sanctæ dilectionis affectum. Vtinam sicut chartam nunc præsentem: ita & meam tibi mentem expandere possem. O si legere posses in corde meo: quod ibi de amore tuo, suo digito deus scribere dignatus est: certe agnosceres quam nulla lingua vel penna sufficiat exprimere, quod in intimis mihi medullis dei spiritus imprimere potuit. Et nũc quidem præsens sum spiritu: licet corpore absens, sed nec mihi nec tibi est vnde appaream. Est tamen penes te vnde possis de me vtcunque coniicere, etsi nondum cognoscere quod dico. Intra ergo cor tuum, & inspice meum: & vel tantum mihi tribue amoris erga te, quantum tibi erga me inesse sentis: ne si nos quidem minus, te verò amplius amare præsumpseris, eo te nobis præferre puteris, quo & vincere nos charitate putaueris. Cæterum tuæ modestiæ est, potius id sentire de nobis, vt qui te affecit ita me diligere & eligere ad consilium tuæ salutis, æquè affecerit, & me in obsequium tuæ dilectionis. Tu ergo videris quomodo me tecum retineris: ego (vt verum fatear) nusquam abs te absque te recedo. Hęc tibi interim de via breuiter in transitu scribere volui: sperans me maiori otio maiora missurum si deus annuerit.

G

Ad eandem, Epistola centesimadecimaseptima.

REcepi delicias cordis mei, pacem tui. Lætus sum, quia tu læta nunciaris: méque admodum animo reddit incolumem, tua innotescens alacritas. Hæc nimirum lætitia nil habet de carne & sanguine, cum humilis ex sublimi, ex ingenua ignobilis: pauper ex diuite viuas: fratris, filij, patriæque destituta solatio. Sine dubio ergo quod in te alacritatis natum est, de spiritu sancto est. Quippe iamdudum à timore dei concipiens parturisti, iam tandem spiritum salutis, foras vtique mittente charitate timorem. O quam libentius ista præsens colloquerer, quam scribo absens? Crede mihi iraſcor occupationibus, quibus frequenter impediri video re ne te videam: & delector occasionibus quibus vel interdum expediri videor, vt te videam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G deam. Rara quidem datur huiusmodi opportunitas: sed cara, fateor, est mihi, vel ipsa raritas. Est enim sane melius videre te vel nonnunquam, quam nunquam omnino. Spero me in proximo venturum ad te: iam nunc prælibans gaudium proximè pleneque futurum.

Ad Beatricem nobilem, & religiosam matronam, Epistola centesimadecimaoctaua.

MIror tuæ deuotionis studium, tuæ erga nos dilectionis affectum. O bona domina, quid tibi & nobis? Vnde tanta tibi solicitudo de nobis? Si filij, si nepotes, si vel aliqua extrema propinquitatis linea tibi iuncti essemus, tua crebra beneficia, frequentes salutationes: innumera denique tui amoris insignia quæ quotidie experimur: non tam nobis miranda viderentur, quam ex debito suscipienda. Nunc autem cum genere tantum dominam non. matrem te cognoscamus, non mirum si miramur, sed mirum si satis mirari possumus. Quis enim notorum vel cognatorum nostrorum curam habet de nobis? Quis vnquam de nostra salute interrogat? Quis, inquam, non dico solicitus, sed vel memor nostri est in seculo? Amicis, propinquis, vicinis nostris facti sumus tanquam vas perditum, sola nos obliuisci non potes. Inquiris de esse & statu sanitatis nostræ, de via quam nuper egimus, de monachis quos ad alium H locum transtulimus. De quibus breuiter respondeo quod de terra deserta, & de loco horroris & vastæ solitudinis introducti sunt in abundantiam rerum, ędium, & amicorum: in terram deniq; fertilẽ, & locũ amœnæ habitationis. Lætos itaq;, & in pace reliquimus, læti nos & in pace reuersi sumus: præter quod ego paucis diebus, sed non parum, febre redeunte, ita vt mori timerem, aggrauatus fui. Sed rursum deo miserãte cito conualui, ita vt nunc fortiorem sanioremq; me sentiã post viam peractam, quam ante inchoatam.

Ad ducem & ducissam Lothoringiæ, Epistola centesimadecimanona.

DVci & ducisse Lothoringię Bernar. abbas de Claraualle, sic suis adinuicem charis ac castis delectari amplexibus, vt solus Christi amor superet in ambobus. Ex quo cœpimus mittere pro nostra necessitate in terram vestram: multam semper inuenimus in oculis vestræ dignitatis familiaritatem & gratiam. Benedictionem largitatis vestræ: nostris hominibus cum necesse fuit, liberaliter exhibuistis. Passagium transeuntibus: etsi quod est aliud iuris vestri debitum, mercantibus libenter dimisistis. De quibus omnibus sine dubio merces vestra multa est in cœlis: si tamen verum esse credimus quod dominus in Mat.25.d euangelio promittit: Quandiu feciſtis vni ex minimis meis, I hoc mihi feciſtis. Sed quid est quod ministros vestros, quæ vos donastis: exigere rursum permittitis? Dignum est vobis & honorificum, vt quod vobis pro salute animarum vestrarũ placuit donare, nemo vestrorum repetere audeat. Si ergo vos (quod absit) beneficiorum vestrorum non pœnitet: donumq; quod in beneplacito vestro à vobis sæpe recepim⁹, æquè adhuc vt habeamus vtriq; vestrum complaceat: iubete ita firmiter & inconcussè teneri, quatenus vltra fratres nostri à nullo ministrorum vestrorum timeant propter hoc disturbari. Alioquin nõ renuimus domini nostri sequi exemplum, qui pro se non dedignatus est soluere censum: parati & nos libenter quæ sunt Cæsaris Cæsari reddere, & vectigal cui vectigal, & tributũ cui tributum: præsertim quia iuxta apostolum nõ tam debemus requirere datũ nostrum, quam fructum vestrum.

Ad ducissam, Epistola centesimaundecima.

GRatias agimus deo pro tam deuota voluntate quã erga ipsum, & seruos eius vos habere cognouim⁹. Quotiens enim in corde carnali terrenis dignitatibus alto, vlla vel minima scintillula cœlestis amoris accensa videtur: diuinum sine dubio est munus, nõ hominis virtus. Et nos quidem largitatis vestræ vestris in literis nobis oblata beneficia gratanter amplectimur. Sed cognita illa subita & grandi satis occupatione, qua vos nunc detineri necesse est: conueniens ducimus vestram quantum vobis placuerit, expectare opportunitatem. Nemini etenim K quantum in nobis est vellemus esse oneri, præsertim in his quæ ad deum pertinent: vbi non dati lucrum, sed dantis fructum magis requirere debemus. Diem itaque nobis si placet atq; locum rescribendo per hunc nuncium nominate, quo iuuante deo, præsenti expedita instãtia, nostris partibus appropinquare debeatis, & fratre Vvidone vobis obuiam facto, si quid in terra vestra inuenerit quod aptum sit ordini nostro, promissa vestra expeditius atq; alacrius compleatis. Hilarem enim datorem diligit deus. Aut si forte non placet vobis di- 2.Cor.9.b. latio, & hoc notificate, quia parati sumus in hac re quantũ ratio patitur, vestræ obtemperare voluntati. Ore vestro ducem salutamus: & tam ipsum quam vos admonemus: vt si castrum pro quo guerram facturi estis, vestri iuris non esse noueritis pro dei amore relinquatis. Scriptum quippe est: Quid prodest Mat.16.d homini, si mundum vniuersum lucretur: se autẽ perdat, & detrimentum sui faciat?

Ad ducissam Burgundiæ, Epistola centesimaundecimaprima.

VEstræ dignationis specialis familiaritas quam erga nos pauperes homines habere videmini, eousque progressa est: vt quisquis vestram dignitatem se habere sentit insensam, per nullum facilius quã per nos confidat redire in gratiam. Hinc est quòd dudum Dijone cum essem: Hugo de Besua multis me precibus ad placandam sibi vestram quam meruerat, indignationem applicauit: & vt coniugio de filio suo quod vobis quidem non placitum, sed sibi (vt putat) commodum irretractabiliter facere statuerat, amore dei, & nostro assensum præberetis. Cui⁹ rei causa ecce nunc rursus tam suis quam suorum precibus aures nostras pulsare curauit. Et nos quidem vtilitates illius terrenas non valde curamus. Verũtamen quia res (vt ipse dicit) ita in arcto posita esse videtur: quatinus nisi cum ipsius periurio nequaquam possit obuiari coniugio: hoc vobis intimare conueniens duximus: quia grandis debet esse vtilitas, quam christiani & vestri hominis legalitati præponere debeatis. Neque enim & periurus esse, & legalis simul manere poterit. Quanquam etiam vobis non solum nullum lucrum, sed & multum videamus ingruere periculum: si quos fortassis deus coniungere disposuit, per vos disturbari contigerit. Suam gratiam adiiciat dominus super vos, & super filios vestros, nobilissima, mihique in Christo dilectissima domina. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis: erogate vestrum frumentum pauperibus Christi, vt in æternum cum vsura recipiatis.

Epistola domini Hildeberti Turonensis archiepiscopi ad Bernardum abbatem, Epistola centesimaundecimasecunda.

BAlsamum ex odore suo, & arborem ex fructu cognosci, paucos credimus ignorare. Sic & nobis ex M opinione tua charissime frater innotuit quam sis ad sanctimoniam compositus, & integer ad doctrinam. Cum enim locorum interstitio longius à te separemur: ad nos tamen vsque peruenit quam iucundas noctes cum tua Rachele ducas, quæ progenies ex Lya tibi exuberet, quã totum te exhibeas & cultorem virtutis, & hostem carnis. Nõ alium loquuntur te, quicunque loquuntur nobis de te. Talis est odor olei effusi nominis tui, talia iam tuorũ præmia meritorum. Has ex agro tuo spicas ante supremam colligis messionem. In hac enim vita quædam merces virtutis est, conspicuum & immortale testimonium. Hoc ipsa sibi comparat, hoc sibi ipsa custodit. Huius splendor non minuitur inuidia, non exterioribus studiis adiuuatur. Quippe bonorum æstimatio, sicut falsis delationibus auferri non potest, ita nec adulatoriis fauoribus acquiri. Penes ipsos est: eam vel vbertate virtutum proficere, vel defectu minorari. Sane de celeberrima opinione tua spes in sinu ecclesiæ reposita est: eam minime casuram, quoniam fundata creditur supra firmam petram. Ex ea nos tua edocti deuotione, desiderio desideravimus in sacrarium familiaritatis tuæ recipi: ibiq; recordatione tecum esse, vbi teipsum furatus colloquiis mortalium, pro mortalibus loqueris cum rege angelorum. Porro huic desiderio nostro N. Trecensis archidiaconus plurimum adiecit, vir

A cit, vir moribus & literatura conspicuus. Eum tibi censerem⁹ commendandum, nisi constaret illos quos tua dignaris gratia, commendatione alia non egere. Si nescis, illius etiam attestatione didicimus te in ecclesia esse qui ad eruditionem virtutis, & exemplo sufficias & verbo. Cæterũ ne literis prolixioribus onereris: scripto ponimus finem supradictæ petitioni, donec exaudiri mereamur, finẽ minime posituri. Quid autem ex hoc animi geras, doceri deprecamur tuarum recursu literarum.

Rescriptum Clareuallis abbatis ad eundem, Epistola. CXXIII.

BOnus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum. Scripta gloriæ tuæ, immo & meæ satis libenter accepi, vir totius reuerentiæ: tenens in illis vnde te non immerito glorificem, & ipse non immerito glorier. Siquidem gloria nostra hæc est tuæ sublimitatis dignatio, tua nostræ reputatio paruitatis. Nempe in alto non altum sapere, sed humilibus consentire, nil deo charius, nil rarius apud homines. Quis sapiens nisi qui sapientiæ Eccli.3.c consiliis acquiescit? Ait autem: Quanto maior es, tanto humilia te in omnibus. Hoc tu mihi exhibuisti: minori maior, senior iuniori. Possim proinde & ego tuam probatam sapientiam non indebitis efferre laudibus, & forte iustioribus his, quibus me dignata est ipsa. Quippe interest ad dandam re- B rum certitudinem: quid incerta iactet opinio, quidq; opus euidens reddat indubitatum. Quod autem certius probamus, hoc & prædicamus securius. Quæ ergo ad me de me tibi scribere placuit, videris tu vnde probaueris: ego laudum tuarum argumentum teneo minime dubium ipsas mei laudatrices literas tuas, in quibus alium fortasse delectet eruditionis insigne: sermo suauis & purus, oratio luculenta, gratum laudabi leq; compendium. Mihi verò præ his illa ducitur mirãda humilitas qua tantillum tantus præuenire curasti: & obsequio salutandi, & præconio prædicandi, & precandi reuerentia. Sane quod ad me attinet, lego de me in literis tuis, non quod sum, sed quod esse vellem, & quod non esse pudet. Veruntamen quod sum, tuum est: etsi quid melius dei vnquam munere fuero, tuum fore confidito, reuerendissime atque amande dissime pater.

Ad Hildebertum Turonensem archiepiscopum qui nondum receperat papam Innocentium, Epistola. CXXIIII.

MAgno sacerdoti & excelso in verbo gloriæ Hildeberto dei gratia Turonensium archiepiscopo Bernardus Clareuallis abbas dictus, in spiritu ambula re, & spiritualiter omnia examinare. Vt verbis vos Oseæ.13.d. propheticis alloquar: consolatio abscondita est in oculis, quia mors diuidit inter fratres. Quidam enim iuxta Esaiam C videntur fœdus percussisse cum morte, & cum inferno fecisse pactum. Ecce namque Christus domini iste Innocentius positus est in ruinam & in resurrectionem multorum. Nam qui dei sunt, libenter iunguntur ei: qui autem ex aduerso stat aut Antichristi est, aut Antichristus. Cernitur abominatio stare in loco sancto, quem vt obtineret, incendit igni sanctuarium dei. Persequitur Innocentium, & cum eo omnem innocentiam. Fugit ille nimirum à facie leonis, sicut dicit prophe- Amos.3.d. ta: Leo rugiet, quis non timebit? Fugit secundum præceptum Mat.10.c domini dicentis: Si vos persecuti fuerint in vna ciuitate, fugi te in aliam. Fugit, & in hoc verè virum se apostolicum probans, quod apostolica sese forma insignierit. Nec enim Pau- Acto.9.e lus erubuit in sporta dimitti per murum, & sic effugere manus quærentium animam suam. Subfugit autem non parcens vitæ luæ, sed dans locum iræ: non vt mortem euaderet, sed vt vitam acquireret. Merito ecclesia Innocentio concedit ipsius vicem, quem per eadem vestigia gradientem cernit. Nec sane ociosa fuga Innocentij. Laborat quidem, sed honestatur in laboribus suis. Pulsus vrbe, ab orbe suscipitur. A finibus terræ occurritur cum panibus fugienti, etsi furor Semei, Gerardi Engolismensis nõdum ex toto quiescat maledicere Dauid. Velit nolit peccator qui videt & irascitur: magnificatur in conspectu regum, portans coronam gloriæ. Nunquid non omnes principes cognouerunt, quia ipse est verè dei electus? D Francorum, Anglorum, Hispanorum, & postremo Romanorum rex, Innocentium in papam suscipiunt, & recognoscunt singularem episcopum animarum suarum. Solus adhuc ignorat Achitofel suum iam patefactum ac dissipatum consilium. 2.Re.17.c. Frustra molitur miser super populum dei malignare consiliũ: & cogitare aduersus sanctos, sancto firmissime adhærẽtes, & contemnentes curuare genua ante Baal. Nulla fraude præualebit parricidę suo obtinere regnum super Israel, & super ciuitatem sanctam: quæ est ecclesia dei viuentis, columna fidei, & firmamentum veritatis. Funiculus triplex difficile rumpi- Eccles.4.c tur. Electio meliorum, approbatio plurium: & quod his efficacius est, morum attestatio: Innocentium apud omnes commendant, summum confirmant pontificem. Ad quod sane & vestra pater, expectatur sicut pluuia in vellus, vel sera sententia. Non improbamus tarditatem, quæ grauitatem redolet, leuitatis abolet notam. Nam & Maria non statim respondit Luc.1.c. angelo salutanti, prius cogitans qualis esset illa salutatio. Et 1.Tim.5.d Timotheo præcipitur nemini cito manum imponere. Dico tamen ego notus pontifici. Ne quid nimis: dico vt familiaris & notus. Non plus sapere quam oportet sapere. Pudet fateor quod serpens vetustissimus noua audacia relictis insipientibus mulieribus, etiam robur pectoris vestri visus est attentare: & tantam ecclesiæ columnam ausus concutere. Cõfidimus E autem quia etsi concutit, non deiicit: quoniam amicus sponsi stat: & gaudet ad vocem spõsi: vocem exultationis & salutis, vocem vnitatis & pacis.

Ad magistrum Gaufridum de Loratorio, Epistola. CXXV.

QDor in flore, in fructu sapor requiritur. Odore prouocati charissime frater, olei effusi nominis tui, cupimus & ex fructu operis cognoscere te. Non enim nos tantum, sed ipse quoque qui nullius eget deus: opus tamen habet hoc in tempore opere tuo, si non dissimulas. Gloriosum tibi est dei esse posse coadiutorem, posse & non esse damnosum. Porro autem gratiam habes apud deum & homines, habes scientiam, habes spiritum libertatis: habes verbum viuum & efficax, & sale cõditum: nec oportet te pro tantis viribus sponsæ Christi deesse in tanto discrimine, cum sis amicus sponsi. Amicus siquidem in necessitate probatur. Quid enim? Tu tibi quiescis, & mater tua ecclesia grauiter conturbatur? Habuit sua tempora quies, & sanctum otium hactenus sua negocia licenter libenterque exercuit: Tempus fa- Psal.118.g ciendi nunc, quia dissipauerunt legem. Bestia illa de apoca- Apo.13.b lypsi, cui datum est os loquens blasphemias, & bellum gerere cum sanctis, Petri cathedram occupat, tanquam leo paratus ad prædam. Altera quoq; bestia iuxta vos subsibilat, sicut catulus habitans in abditis. Illa ferocior, ista callidior, pari- F ter conuenerunt in vnum aduersus dominũ, & aduersus Chri- Psal.2.a. stum eius. Demus operam cito dirumpere vincula eorum, & proiicere à nobis iugum ipsorum. Nos in nostris partib⁹ vna cum aliis dei seruis diuino igne accensis: deo cooperante laborauimus in conueniendo populos in vnum & reges, ad diripiendum prauorum consensum, ad destruendam omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam dei. Nec instructuosè: Alemaniæ, Franciæ, Angliæ, Scotiæ, Hispaniarum & Hierosolymorum reges cum vniuerso clero, & populis fauent, & adhærent domino Innocentio tanquam filij patri, tãquam capiti membra, soliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Merito autem illum recipit ecclesia, cuius & opinio clarior, & electio sanior inuenta est, nimirum eligẽtium, & numero vincens, & merito. At tu frater quid adhuc negligis? Quousq; vicino serpente tua male secura dormitat industria? Scimus quidem te filium pacis nulla posse ratione induci deserere vnitatem: sed profecto nõ sufficit, nisi & defensare, atq; ipsius quoq; turbatores totis viribus debellare studueris. Nec quietis timeas detrimẽtum, quod non paruo tuæ gloriæ incremento recompensabitur, si fera illa vicina vobis tuo studio mansuescat, vel obmutescat, & tantam ecclesiæ prædam (comitem dico Pictauensem) in manu tua dei pietas de ore leonis eripiat.

E Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

G *Ad episcopos Aquitaniæ contra Gerardum Engolismensem episcopum, Epistola,* CXXVI.

DOminis & patribus honorandis, Lemouicensi, Pictauensi, Petragoricensi, & Xantonensi, dei gratia episcopis sanctis, frater Bernard⁹ abbas dictus de Claraualle cõstantiam in aduersis. Virtus in pace acquiritur, in pressura probatur, approbatur in victoria. Tempus est quo vestra, siqua est, nec latere iam, nec torpere sinatur, reuerendi & merito suspiciendi patres. Hostilis siquidem gladius, qui vniuerso Christi corpori mortem denuo nunc temporis intentare videtur, vestris potissimum ceruicibus imminet, & in vos eo acrius, quo comminus debacchatur: ita vt quotidianis assultibus, aut resistere fortiter, aut turpiter (quod absit) cedere compellamini. Nam is qui amat primatum gerere inter vos Diotrephes, non recipit vos. Nec enim agnoscit eum quem tota vobiscum amplectitur ecclesia venientem in nomine domini. Non hunc, inquam, sed qui venit in nomine suo, illum recipit. Nec mirũ. Et ipse nempe insatigabilis ad nomen grande multum anhelat, etiam in hac ætate. Nec sane falsa vel incerta opinione ducor notare hominẽ super vanitate istiusmodi, sed de ore suiipsius eum iudico. In literis siquidem quas nuper ad cancellarium scripsit familiares, nonne legationis sese & onere grauari, & nomine honorari, tanto indignius supplicat, quanto humilius? Vtinam tamen obtinuisset. Minus forsan nocuisset potita votis ambitio, quam frustrata. Tunc quippe soli, aut pene soli obesset sibi, nunc verò sæuit in orbem. Vides quid facit amor gloriæ? Legatio sarcina grauis, humeris præsertim senilibus. Quis nescIat? Et tamẽ homini senissimo grauior videtur pœna, reliquum id breue dierum suorum viuere sine hac pœna. Sed forte causabitur se de suspicione iudicari, & nos temeritatis arguet, qui de occultis suis reprehendimus, quod non probauimus. Fateor, suspiciosus sum in hac parte: sed nescio an vel simplicissimus quis secus sentire possit, quippe in tam manifesta coniectura. Vt enim simplicem referam breuiter actionem, primus aut inter primos scribit papæ Innocentio: legationem postulat, non obtinet. Indignatur, resilit ab illo, transit ad alium, ipsius se esse legatum gloriatur. Quod si ab illo antè non poposcisset, aut postmodum non accepisset ab isto, credi poterat alium quemcunque habuisse in præuaricatione intuitum, etsi non rectum aliquem. Nunc autem excusationem non habet de ambitione sua. Denique ponat etiam nunc legati vel vacuum nomen, nam opus amisit: & ego quidem hac suspicione carebo si potero. Si non, suspicabor inuitus, & me intemperantiæ reprehendam. Verum difficile persuadebitur ei, ego scio. Nimirum homo diu magnus habitus
I inter suos videri seipso inferior erubescit. Agnoscitur is quẽ
Eccli.4.c scriptura loquitur, pudor adducens peccatum. An non grande peccatum & delictum maximum, superba ista verecundia, qua terram & cinerẽ pudet, non dico subijci, sed non dominari? Propter hoc ergo reliquit homo illum suum patrẽ sanctum Innocentium: sic enim eum nominabat, & matrem suam sanctam ecclesiã catholicam, & adhæret schismatiarchæ suo,
Psal.82.a & sunt duo in vanitate vna. Percusserunt fœdus adinuicem,
Iob.41.b & super populum dei malignauerunt consiliũ. Squama squamæ coniungitur, & spiraculum non est in eis. Iste illum papã, ille hunc vicissim legatum scriptitat, vt decipiant ipsi de vanitate in idipsum. Inuicem se consolantur, tuentur, commendant, quisque tamen pro se, non pro inuicem. Nimirum homines sunt seipsos amantes. Pari quidem studio conuenerunt in vnum aduersus dominum, & aduersus Christum eius, sed pla
Psal.2.a. ne intentionibus non cohærent. Quærit magis ex alterutro vterque profecto quæ sua sunt, idque (quod audere nefarium est) in hæreditate Christi. Quid nisi ante oculos vestros conantur, si patimini, proscribere Christum? Iam nouos apud vos suo papæ cudit legatus episcopos, ne soli sit sibi papa. Nec mortuis successores: sed viuis inuasores tyrannica fretus potentia superintrudit, nactus scilicet de malitia principum occasionem, qui suarum ciuitatum episcopos odio perse
Psal.9.e quuntur iniquo. Sic sedet in insidiis cum diuitibus in occultis, vt interficiat innocentes. Per tale ostium intrat in ouile ouium. Nunquid autem talia gratis legatus actitat pro papa suo? En ille totam (vt is gloriatur) Franciam atque Burgundiam legationi eius antiquę superaddidit. Potest & adiungere si vult Medos & Persas, & medios fines Decapoleos. Quare non & vltra Sauromatas, & quemcunque denique locum calcauerit pes suus, suus sit, quo vel vacuis nominib⁹ glorietur? O homo non minus sine fronte quam sine mente: nec dei memor timoris, nec suæ honestatis. Putat se non videri, cum sit subsannatio & illusio omnibus qui in circuitu eius sunt. *Psal.78.a.*
Merito quidem. Certe enim pro foro, sacrario vtitur: & instar hominis negociatoris quæritantis lucra sua, & modo hunc, modo illum explorantis venditorem, vt ab illo demum emat quod amat, à quo vilius impetrare valuerit: ita iste solicite sibi ecclesiasticam dignitatem hincinde perquirens, eum tandem pro suo arbitrio delegit habere papam qui se legatum esse consenserit. Ergo nisi tu legatus fueris, Roma papam habere non poterit? Vnde hoc tibi priuilegium in ecclesia dei? Quis nam tibi hanc concessit in Christi hæreditatem prærogatiuam? Nunquid tu hæreditate possides sanctuarium dei? Donec enim in obtinenda pudenda, & impudenti petitione spes tibi vlla promerendi domini Innocentij gratiam esse potuit, sanctus ille te scribente & papa fuit. Quomodo ergo nunc schismaticum criminaris? Nunquid cum eadem vana spe tua illius simul & sanctitas euanuit & papatus? Mirum quòd potuit ita in breui dulce & amarum ex eodem fonte procedere. Heri catholicus, & sanctus, & L
summus pontifex: hodie nequam, schismaticus & turbator. Heri pater Innocentius: hodie Gregorius diaconus sancti Angeli. Itaque vno quidem ex ore, sed corde profecto du*Psal.11.a.* plici contraria processere. Labia dolosa in corde, & corde locuta sunt. Sed enim homo cui cor & cor diuerberat conscientiam, & est & non, diuaricat linguam: putas quia timor ei in mente sit, aut in fronte pudor? Male autem iuxta apostolum, prouidet bona coram deo & hominibus, qui more illius *1.Cor.8.d.*
iniqui iudicis, nec deum timet, nec hominem reuerętur. *Lucæ.18.a*

Et certe ambitio cum prorumpit in impudentiam, efficaciam perdit: & cum improbus affect⁹ se aperit, perit effectus. Ambitio mater hypocrisis latebras amat & tenebras, lucis impatiens est. Ambitio spurcum vitium in imo iacet: videt tamen omne sublime, sed videri ipsa refugit. Nec mirum. Optato namque necesse est, careat, nisi caueat arbitros. Quo enim gloria plus affectatur, eo minus apprehenditur, vbi deprehenditur affectari. Quid denique tam inglorium, quam glorię cupidum deprehendi, præsertim inter episcopos? Nec simplicẽ sanè Christianum gloriari oportet, nisi in cruce domini nostri Iesu Christi. Inclytus erit ambitiosus, quandiu in nocte versabitur: & donec turpis lucri negocium perambulabit in tenebris, poterit hypocrita iustus sanctusque videri, sed oculo qui videt in facie. At vbi forte foras mittit impudenti, vel imprudenti quod latet in conscientia, nonne intemperans ap M
petitus apparet ad confusionem procacior, quam promptior ad gloriam? Sic reuera sic probatur quod legitur: Gloria in *Phil.3.d.*
confusione eorum qui terrena sapiunt. Et illud: Si ego glo- *Ioan.8.g*
riam meam quæro, gloria mea nihil est. Impleturque in illo
qui eiusmodi est, quod propheta sanctus imprecatur (nisi fal *Psal.128.a*
lor) hypocritis: Fiat, inquiens, sicut fœnum tectorum, quod
priusquam euellatur exaruit. Non adeo periit pudor à mortalibus, vt nuda impudensque vel ab ipsis honoretur ambitio, præsertim in sene & sacerdote, quem eo magis profecto puerilis ista dedecet vanitas, quo eum maior grauitas, maiorque decet sanctitudo. Et si in facie benedicitur ab adulante: sed à tergo subsannatur ab omnibus. Est sobria quædam & quodammodo oculata ambitio, moliens saltem caute, etsi non caste. Si valet proficere, clam negocia sua curat. Sin verò, manet in se, & pudoris vmbram non deserit. Equidem talis etsi deum nondum metuit ad salutem, pro ingenita tamen verecundia honestatem interim retinet, quod homines reuereretur & publicum erubescit. Cæterum quænam ista præceps est, & frontosa libido dominandi, vt pro obtentu vix annuæ, quod certe palam est, legationis, primo quidem suo nec parcat senio, nec deferat sacerdotio, deide nec lateri saluatoris, quod in aqua & sanguine colligendi in fidei vnitate populi protulit redẽptionem: vt quisquis tentaret diuidere quos ille colligeret, & inde redimeret: probaret sese non Christianum,

sed

A sed Antichristum, reus mortis & crucis Christiæ. O impatiens & effrenis turpis quæstus cupiditas, ô ardor intemperans, ô cæca & pudenda ambitio. Aperte prius frontosęque, vt iam dixi, & ipse, prohpudor, non diffitetur, adit indigna satis petitione tentare catholicum: dolensque repulsam, incunctanter ad schismaticum refugit: & accepta de manu sacrilega male cupita potestate, latus denuo domini gloriæ crudeliter confodere non veretur. Diuidit nempe ecclesiam, pro qua illud est in cruce diuisum, visurus proculdubio & ipse in
Psal.9.c quem transfixerit. Cognoscetur profecto dominus iudicia faciens, qui nunc iniuriam patiens ignoratur. Cum enim cœperit facere iudicium omnibus iniuriam patientibus, & arguere in æquitate pro mansuetis terræ, putas auertere poterit aurem à charissima sponsa sua cum clamauerit stans aduer
Psal.37.b sus eos qui se angustiauerunt? non: omnino non poterit non audire plangentem: Amici mei & proximi mei aduersum me appropinquauerunt & steterunt: & qui iuxta me erant, de longe steterunt, & vim faciebant qui quærebant animam meam. Quomodo namque non recognoscet os de ossibus suis, & carnem de carne sua, immo verò iam quodammodo spiritum de spiritu suo? Quasi verò non ipsa sit dilecta illa cuius concupiuit decorem, cuius formam induit, cui se mirabili dignatione castis atque indiuiduis deuinxit amplexibus, ita vt
B essent duo in carne vna: vnum in vno spiritu quandoque futuri. Nam etsi cognouerat secundum carnem Christum: sed tũc iam non recognoscet, quia spiritus antè faciem eius Christus dominus: cui adhærens vnus spiritus erit, cum absorpta morte in victoria, quod infirmum de carne est, in virtute spiritus conualuerit, cum exhibuerit eam sibi sponsus glorię gloriosam columbam suam, perfectam suam, formosam suam, nõ habentem maculam peccati, neque rugam corruptionis, aut aliquid huiusmodi. Dum libenter in his immoror, pene cœpti
Ephe.5.d immemor factus sum, ita cupiens redimere tempus, quoniam dies mali sunt. Excedentem deutio leuat, sed reuocat zelus & vbi rapior, ibi & cogor recidere, & plãgere dolorem meum. Audet (quod & flẽs dico) inimicus crucis Christi suis fe
Apo.13.b dibus pellere sanctos, qui nolunt bestiam adorare, quæ aperuit os suum in blasphemias, blasphemare nomen domini, & tabernaculum eius. Altare contra altare erigere tentat, confundere fasque nefasq; non confunditur, abbates abbatibus, episcopos episcopis superintrudere nititur, amouere catholicos, promouere schismaticos. Miseri & miserandi, qui ita promoueri, & ab isto consentiunt. Siquidem circuit mare & aridam, vt faciat vnum episcopum: & cum fecerit, facit eum filium gehennæ duplo quam se. Quænam verò putas est tanti causa furoris? Non alia sane, nisi quòd displicet mortalibus angelica illa partitio, qua gloria deo, pax hominibus nun
C ciatur: & dum gloriam vsurpant, turbant pacem. Solus gloriam meretur, qui facit mirabilia solus, sicut dicit apo*1.Tim.1.d* stolus: Soli deo honor & gloria. Porro autem cum nostro genere bene agitur, si datur frui pace dei, pace cum deo, & quidem fœliciter & misericorditer. Quonam ergo modo stabit pax hominum coram deo, vel cum deo, si deo non potest apud homines esse tuta sua gloria? O stulti filij Adam, qui contemnentes pacem, & gloriam appetentes, & pacem perdunt & gloriam. Ob hoc denique & nunc deus vltionum commouit terram, & conturbauit eam: ostendit populo suo dura, po
Psal.59.a. tauit nos vino compunctionis. Velimus nolimus, impleri quandoque necesse est veritatem spiritus sancti, fierique illam quæ prophetico spiritu prænunciata legitur in scriptu*Mar.14.e* ris discessio: sed væ homini per quem venit. Melius erat ei, si natus non fuisset homo ille. Quis verò ille nisi homo peccati, qui super electum à catholicis catholicum, & canonice, locum sanctum inuasit, quem tamen non quia sanctus, sed quia summus est, affectauit? Inuasit, inquam, inuasit armis, igne, pecunia, non vitæ merito vel virtutum: peruenit in quo stat, & stat in quo peruenit. Nam illa quam iactat iuratorum suorum non electio, sed factio, vmbra tantum fuit & occasio & velamentum malitiæ. Dici potest electio, sed impudenter, sed mendaciter. Stat quippe sententia ecclesiastica & authentica, post primam electionem non esse secundam. Celebrata proinde prima, quæ secundo præsumpta est, non est secunda, sed nulla. Nam etsi quid minus forte solenniter, minùs ve ordinabiliter processit in ea quæ prę D
cessit, vt hostes vnitatis contendunt: nunquid tamen præsumi altera debuit, nisi sane priore prius discussa ratione, cassata iudicio? Eapropter qui se superingerere festinant, quique temerario temere manus imponere nihilominus accelerauerunt, apostolo prohibente: Nemini cito manum impo*1.Tim.5.d* nas: ipsi proculdubio maius peccatum habent: ipsi authores schismatis, ipsi grandis malitiæ huius principes extitere. Cæterum nunc iudicium expetunt, quod antè debuerant expetiisse: & quam suo loco oblatam renuerant, tandem iustitiam offerunt, vt videlicet si recusetur, iusti vos videamini. Si recipiatur, litigantibus inter se partibus, dilatio redimat tempus, & interim fiat aliquid. An de vestra iustitia desperatis, & damnum iam crescere non timetis, quemcunque casa exitum sortiatur? Quicquid (inquiunt) hactenus factum sit, modo quærimus audientiam, iudicium sumus subire parati. Tergiuersatio est. Quid in omni impio conatu vestro vobis relinquitur aliud, quod afferre queatis ad seducendum simplices, ad armandum maleuolos, ad vestram ipsorum palliandam malitiam? Si hoc non diceretis, quid diceretis? Cæterum iam deus iudicauit quod sero repetit homo. Iudicauit autem operis euidentia, non decreti sententia. Nunquid dei iudicium audeat humana temeritas retractare? Quid si causetur, & clamet per prophetam deus. Tulerunt homines à me iudicium? Non est consilium contra cõsilium domini. Ve- E
lociter currit sermo eius, in conueniendo populos in vnum *Psal.147.a*
& reges, vt domino papæ Innocentio seruiant & obediant. Quis reuocabit? Dei esse iudicium senserunt, & consenserũt Galterius Rauennas, Hildegarius Terraconensis, Norbertus Magdeburgensis, Conrardus Salreburgensis archiepiscopi. Dei esse iudicium cognouerunt, & acquieuerunt episcopi Equipertus Monasteriensis, Hildebrannus Pistorienſis, Bernardus Papiensis, Landulphus Astensis, Hugo Granopolitanus, Bernardus Parmensis. Horum gloria specialis & præcipua sanctitas, & authoritas etiam hostibus reuerenda, facile nobis qui minorem & meriti & officij tenemus locum, aut errare secum, aut sapere persuasit. Taceo multitudinem cæterorum, Tusciæ, Campaniæ, Longobardiæ, Germaniæ, & Aquitaniæ, Galliarum denique & Hispaniarum omnium, necnon & vniuersæ Orientalis ecclesię tam archiepiscoporum quam episcoporũ, quorum nomina sunt in libro vitæ, sed epistolæ breuitas non admittit. Hi omnes vnanimes non conducti pecunia, non seducti fallacia, non illecti priuato carnis vel cognationis amore, non timore compulsi potentiæ secularis: sed dei proculdubio voluntatem sicut non ignorantes, ita nec dissimulantes, Petrum Leonis ingenuè refutauerunt, ac secure Gregorium in papam Innocentium susceperunt. Nostratum sanè nemo ex nomine in his expressus est literis, quia & omnes compendium non fert, & aliquorum in- F
uidiosa designatio, adulationis notam non effugit. Non autem debeo prætermittere sanctos, qui mundo mortui, deo melius viuunt: quorum vita absconditа est cum Christo in gloria, vbi certe studiosè inquirunt, & non dubie inueniunt beneplacitum dei, qui soliciti sunt quomodo placeant ei. Itaq; Camaudulienses, Vvallambrosani, Cartusienses, Cluniacenses, & qui de Maiorimonasterio sunt, mei quoque Cistercienses, Cistemblenses, Cadumenses, Tironenses, & Sauiniacenses: vniuersitas denique & vnanimitas fratrum tam clericorum quam monachorum regularis vitæ probateque conuersationis sequentes episcopos tanquam greges pastores suos, Innocentio firmiter adhærent, syncere fauent, humiliter parent, verum apostolorum successorem fideliter recognoscũt. Quid reges & principes terræ? Nonne in eodẽ spiritu vna cũ subiectis sibi plebibus, Innocẽtium pariter amplectuntur, cõfitẽtes & ipsi papam & episcopum animarũ suarum? Quis postremo in quocunq; ordine vitæ illustris & boni nominis homo idipsum non sapit? Et tamen adhuc isti nescio qua contẽtiosa importunitate: & importuna contẽtione reclamant, vocant in causam orbẽ, & cum sua paucitate vniuersitatem flagitant iudicari: & qui præiudicauerunt in electione, de cõfirmatione reiudicare contẽdũt, tũc præpropere agẽtes, modo præpostere retractantes. Quis tantos, quæso, in vnũ cogere queat exercitus vtriusq; ordinis principum, ne dicam plebium, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

G adducere in examinationem? Quis tot sanctorum milibus persuadere sufficiat: quod prius ædificauerunt, iterum destruere, & abducere semetipsos in præuaricationem? Quis deinde locus omnibus tantus, omnibus tutus? Vniuersę quippe ecclesiæ negocium est, non vnius causa personæ. Videtis quòd de impossibili calumniam struitis matri vestræ? Immo vobis foueam foditis in quam præcipitemini, & laqueum nectitis quo teneamini ne ad gremium reuertamini matris vestræ. Occasio nunquam deerit ei qui vult recedere ab amico. Sed esto. Mutet consilium suum deus (secundum hominem dico) reuocet sententiam, conuocet à finibus terræ consilium iudicari bis in idipsum, quod ipse non facit, patiatur, quosnam, quæso, dabūt iudices sibi? omnes quippe in parte sunt, & partibus de iudicio haud facile conueniet, atque ita ad litem magis quam ad pacem tantus conuentus fatigabitur. Deinde velim scire cui ille interim vellet credere Romam, quam tanto amore ex longo tempore concupiuit, tanto labore & sumptibus acquisiuit, tanto fastu possidet, tanto pudore timet amittere, ne frustra conuenisse seculum omne cernatur, si cum ille cadet à causa, non tamē cadat à Roma. Alioquin quis causam spoliatus ingrediturᵉ? Nec leges profecto cogunt, nec canones. Et hæc dicimus, non de nostra iustitia diffidentes, sed à vestra cauentes versutia. Iam enim deus eduxit tanquam lumen iustitiam suam, & iudicium suum tanquam meridiem, & H si cæco, nec lumen appareat, nec meridies luceat: quoniam sicut tenebræ eius, ita & lumen eius. Duo itaque sunt de quibus contenditur, quisnam eorum rectius videatur papa. Quorum primo quidem, si personas compares, vt neutri sane vel derogare videar, vel adulari, dicam quod dici passim reperies, & neminem arbitror diffiteri, quia videlicet Innocētij nostri vita vel fama, nec æmulum timet, cum alterius nec ab amico tuta sit. Dehinc si electiones discutias, nostri itidem mox occurrit & promotione purior, & ratione probabilior, & prior tempore. Porro de tempore constat. Reliqua duo merita probant, & dignitas eligētium. Hanc enim (ni fallor) partem saniorem inuenies, tam episcopos quam cardinales: diaconos siue presbyteros, & quorum maxime interest de electione summi pontificis, & quanti in eligendo iuxta patrū scita sufficiant. Quid & in consecratione? Nonne Hostiēsem ad quem specialiter spectat habemus? Cum igitur & electus dignior, & electio sanior, & actio ordinabilior teneatur, qua ista ratione, imo qua contentione contra ius & fas, & vota omniū bonorum, inuitę & renitenti dei ecclesiæ præficere alium, & illum deponere tētant? Horum conatui tam maligno, tam indigno, tam temerario, totis certe viribus renitendum esse videtis reuerendissimi & illustrissimi patres. Quod cum omni familiæ dei, tamen vobis maxime vestrisq; conuenit, si tamē zelus domus dei comedit animas vestras. Vobis, inquam, & vestris maximè vigilandum est & orandum ne intretis in tentationem. In ea sane parte maiore opus est fortitudine & cautela, vnde acrior insistit aduersarius, & vis belli maior incumbit. Quam sæuus & callidus hostis insurrexerit in vos, proprio certe agnoscitis experimento. Heu, quam multum iam malitia illius in illis partibus pro accepta potestate processit, vtroque sæuiens genere malignandi, vi & dolo. Nunquid autem malitia vincet tandem sapiētiam? Sed hæc est hora ipsius, & potestas tenebrarum. Cæterum hora nouissima est, & potestas cito transit. Ne terreamini, ne seducamini. Dei virtus, & dei sapientia Christus vobiscum est, qui in causa est. Confidite, ipse vicit mundum, fidelis est, non permittet vos tentari supra id quod potestis. Videtis stultum firma radice? Sine dubio statim maledicetur pulchritudini eius. Non enim diu derelinquet dominus virgam peccatorum super sortem iustorum. Verum vestræ interim vigilantiæ est, vestris pro vestro officio solicite prouidere, sicut & prouidetis, vt non extēdant iusti ad iniquitatem manus suas. Oratio pro catholicis, Benefac domine, bonis & rectis corde. Pro schismaticis: Imple domine facies eorum ignominia, vt quærant nomen tuum domine.

1.Cor.1.d
Psal.124.a
Ibidem.
Psal.82.c

Ex *persona ducis Burgundiæ.* Epistola. CXXVII.

Villermo dei gratia egregio comiti Pictauorum, & duci Aquitanorum: Hugo eadem gratia Burgū diæ dux, timere terribilem, & eum qui aufert spiritum principum. Errorem vestrum vltra dissimulare non fero, K quippe carne propinquus, & corde amicus. Si quis de populo deuiat, solus perit. Verū principis error multos inuoluit, & tantis obest quantis præest ipse. Nec præsumus, sicut scitis, vt perdamus, sed vt regamus subiectos. Per quem reges regnant, ipse nos præfecit populis suis, à nobis tuendis, non subuertendis, plane sanctæ suæ ecclesiæ ministros, non dominos. Cui vos ministerio cum digne aliàs pro vestri magnitudine potētatus, & laudabiliter deseruisse noscamini, miror quanam versutia modo vestra illa prudentia circunuenta fuerit eandem matrem vestram & dominam deserere in tempore malo, nisi forte & hoc vobis vestri illi consiliarij persuadere conentur, ad solam Petri Leonis domum, vniuersalem ecclesiam esse redactam. Viri mendaces, quos veritas ficut & caput eorum Antichristum destruit spiritu oris sui, affirmans eam per os Dauid ad vniuersos fines terræ, & ad vniuersas familias gentium dilatari. Habet tamen ducem Apuliæ, sed solum ex principibus, ipsumque vsurpatæ coronæ mercede ridicula comparatum. Denique quid boni, quid virtutis, quid honestatis afferunt de summo pontifice suo, vt & nos prouocent ad fauorem? Si vera sunt quæ vbique diuulgat opinio, nec vnius dignus est vinculi potestate. Si vera non sunt, decet nihilominus caput ecclesiæ, non solum vitæ habere sanitatem, sed & famæ decorem. Tutius proinde vobis est mi cognate charissime, vt in susceptione vniuersalis L papæ, ab vniuersitatis consensu, & consilio non recedatis. Quem omnis religio, quem regum vniuersitas receperunt, vobis quoque & honorificum & salutiferum est vt recipiatis. Domini papæ Innocentij & innocens vita, & integra fama, & electio canonica prædicatur. Priora duo, nec hostes diffitentur. Tertium calumniam habuit, sed per Christianissimum Lotharium nuper falsi calumniatores in suo sunt mendacio deprehensi.

Gala.3.a

Ad eundem, Epistola. CXXVIII.

In eo animo, & in ea voluntate memini me discessisse dudum à te princeps eximie, vt totis affectibus bene tibi tuisque cuperem, totis nisibus salutem vestram & honorem vestrum vbicunque possem iuuarem, eo quòd non redirem fraudatus fructu aduentus mei ad vos, sed lætus præter spem multorum reportarem mecum pacem ecclesiæ, cum exultatione vniuersæ terræ. Miror autem quo cuiusve cōsilio mira illa mutatio dexteræ excelsi tam subito in deterius est mutata, vt rursum ad iniuriam ecclesiæ clericos sancti Hilarij de ciuitate expelleres: & irā dei in te grauius quam primum excitares. Quis te fascinauit tam cito recedere à via veritatis & salutis? Profecto iudiciū portabit quicunq; est ille. Vtinam & abscindantur quivos cō turbāt. Reuertere, quæso, reuertere, ne & tu (quod absit) abscindaris. Reuertere, inquam, & reuoca amicos tuos ad pacē, & clericos ad ecclesiam: antequam irrecuperabiliter reddas tibi aduersum terribilem: & eum qui aufert spiritum principum, terribilem apud reges terræ.

M

Ad Ianuenses, Epistola. CXXIX.

Ianuensibus suis consulibus cum cōsiliariis & ciuibus vniuersis Bernardus abbas dictus de Claraualle, pacem & salutem & vitam æternam. Quod aduētus noster ad vos anno præterito non fuerit ociosus: ecclesia paulopost in sua necessitate probauit, à qua & missi fueramus. Honorifice nos, & suscepistis, & tenuistis exiguum quod apud vos fuimus: & quidem digne vobis, sed supra nostræ humilitatis modum. Profecto vt non immemores, sic non ingrati fumus. Vicem rependat qui potest, & qui in causa fuit deus. Nos enim vnde illum recompensemus venerationis cultum, sed obsequium, sed affectum plenum amoris & gratiæ? Nō quòd nostro delectemur fauore, sed vestræ deuotioni collætamur. O mihi dies illos festiuos, sed paucos. In æternum non obliuiscar tui plebs deuota: honorabilis gens, ciuitas illustris. Vespere & mane & meridie (more vtique prophetæ) narrabam & annunciabam, & erat tanta audiendi auiditas, quanta & audientium charitas. Portabamus verbum pacis: cumque inuenissemus filios pacis, requieuit super eos

Psal.54.c

A per eos pax nostra. Exieram plane seminare semen, non meum sed dei: & cadens in terram bonam semen bonum, fructum fecit centuplum, & tempestiuum. Mira celeritas, quia magna necessitas. Nec tarditatem passus sum, nec difficultatem, vna pene die, & serens, & metens, & reportans cum exultatione manipulos pacis. Hæc quippe messis quam messui. Exulibus, captiuis, compeditis & incarceratis: euadendi atque repatriandi lætam reportauimus spem, metum hostibus, confusionem schismaticis, gloriam ecclesiæ, orbi lætitiam. Et nunc quid restat charissimi, nisi vt admoneamini de perseuerantia, quæ sola meretur viris gloriam, coronam virtutibus? Prorsus absque perseuerantia, nec qui pugnat, victoriam, nec palmam victor consequitur. Vigor virium, virtutum consummatio est, nutrix ad meritum, mediatrix ad præmium. Soror est patientiæ, constantiæ filia, amica pacis, amicitiarum nodus, vnanimitatis vinculum, propugnaculum sanctitatis. Tolle perseuerantiam: nec obsequium mercedem habet: nec beneficium gratiam: nec laudem fortitudo. Denique non qui cœperit: sed qui perseuerauerit vsque in finem: hic saluus erit.

1.Re.15.d. Saul cum esset paruulus in oculis suis: rex est super Israel constitutus: non perseuerans in humilitate & regnum amisit & vitam. Si cautela Sanson, si Salomonis deuotio perseuerantiam retinuissent, nec is profecto priuaretur sapientia:

B nec ille viribus. Hoc summæ honestatis insigne, hanc totius probitatis vnicam fidamque custodem, custodiri à vobis firmiter hortor & precor. Custodite diligenter quod libenter audistis. Mementote scriptum quia metuebat Herodes Ioannem: & libenter eum audiebat. Sed beatus foret: si audita libenter æquè seruasset. Denique non qui audiunt: sed beati, inquit, qui audiunt & custodiunt verbum dei. Seruate proinde vos pacem fratribus vestris Pisanis: fidem domino papæ: fidelitatem regi: vobis honorem. Hoc enim expedit, hoc decet, hoc iustitia requirit. Audiuimus veniſſe ad vos nuncios ducis Rogerij: quid attulerint quid ve retulerint: nos nescimus. Verum ego iuxta illud poetæ (vt verum fatear) semper timui Danaos, & dona ferentes. Si quis forte in vobis (quod deus auertat) rem tam fœdam committere deprehendatur, extendere videlicet manum ad turpe lucrum: hunc protinus notate, & iudicate hostem nominis vestri: ciuium proditorem: ac venditorem communis honoris & honestatis. Si quis item susurro in populo, diaboli sibi assumens vicem, iurgia seminare, & pacem turbare velle reperiatur: quemadmodum ille discordiæ semper est amator & author: huic rigidę censurę remedio citius obuietur: eo quippe pessime: quo intime petisti. Hostilis exercit⁹ vastat agros: domosq; spoliat: praua autem consilia corrumpunt bonos mores, & modicum fermē tum totam massam corrumpit. Serite: plantate, negociamini, vt antiqua mala non solum non iteretis, sed etiam de iustis laboribus vestris expiare & delere possitis. Scriptum quippe

C est: Redemptio animæ viri, propriæ diuitiæ. Et rursum: Date eleemosynam, & omnia munda sunt vobis. Quod si militare placet, & vestræ fortitudinis ac strenuitatis iterū experiri vires, arma probare delectat: non equidem id præsumendū aduersus vicinos & amicos: cum magis ecclesiæ inimicos expugnare deceret, sed & regni vestri inuasam à Siculis defensare coronā. Super illos sane & honestius acquiretis, & iustius possidebitis acquisita. Deus pacis & dilectionis maneat semper cum omnibus vobis. Amen.

Prou.13.b.
Luc.11.f

Ad Pisanos, Epistola. CXXX.

Isanis nostris consulibus cum consiliariis & ciuibus vniuersis: Bernardus abbas dictus de Claranalle: pacem & salutem & vitam æternam. Beneficiat vobis deus: & meminerit fidelis seruitij & piæ compassionis & consolationis & honoris, quæ sponsæ filij eius in tempore malo & in dieb⁹ afflictionis suæ exhibuistis & exhibetis. Et quidem hoc iam impletur ex parte: & orationis huius nonnullus capitur fructus. Digna plane retributio celeri iam compensatur effectu. Iam pro meritis tecum actitat deus populus quem elegit in hæreditatem sibi: omnino populum acceptabilem: sectatorem bonorum operum. Assumitur Pisa in locum Romæ: & de cunctis vrbibus terræ ad apostolicę sedis culmen eligitur. Nec fortuitu siue humano contigit istud consilio: sed cœlesti prouidentia: & D dei benigno fauore fit: qui diligentes se diligit: qui dixit Christo suo Innocentio: Pisam inhabita: & ego benedicens benedicam ei. Hic habitabo, quoniam elegi eam. Me authore tyranni Siculi malitiæ Pisana constantia non cedit, nec minis concutitur, nec donis corrumpitur, nec circunuenitur dolis. O Pisani Pisani: magnificauit dominus facere vobiscum, facti sumus lætantes. Quæ ciuitas non inuidet? Serua depositum vrbs fidelis: agnosce gratiam: stude prærogatiuę non inueniri ingrata. Honora tuum & vniuersitatis patrem: honora mundi principes qui in te sunt: & iudices terræ: quorum te præsentia reddit illustrem, gloriosam, famosam. Alioquin si ignoras te ô pulchra inter ciuitates: egredieris post greges sodalium tuorum pascere hædos tuos. Sapiētibus sat dictum est: Commendo vobis Marchionem Engelbertum: qui domino papæ & amicis eius missus est in adiutorium: iuuenis fortis & strenuus, &, si non fallor, fidelis. Habetote eum vestris precibus magis commendatum: quia & ego ei vos amplius commendare curaui: monuique vt vestris potissimum consiliis innitatur.

Ad Mediolanenses, Epistola. CXXXI.

Vis Mediolanensibus, vniuerso videlicet clero & populo Bernardus abbas dictus de Claraualle, in domino salutem. Bene vobiscum facit deus: ben e vobiscum facit Romana ecclesia. Facit E ille quod pater: facit illa quod mater. Et reuera quid vobis debuit facere & non fecit? Si postulastis mitti vobis de curia honorabiles personas ad honorem dei & vestrum, factum est. Si postulastis confirmari quod vnanimitas vestra de venerabilis patris vestri electione firmauerat, factum est. Si voluistis licuisse vobis quod illicitum nisi pro magna quidem necessitate sacri canones iudicant: translationem episcopi scilicet in archiepiscopum: concessum est. Si rogastis erui ciues vestros de vinculis Placentinorum: quod vtique ego prætermittere nec volo nec valeo: & hoc factum est. In quo postremo quæcunque rationabilis petitio filiæ: non dico repulsam: sed vel moram passa est apud piam matrem? En ad complementum pallium præsto est, plenitudo honoris. Nunc verò audi me inclyta plebs: gens nobilis: ciuitas gloriosa. Audi, inquam, me (veritatem dico, non mentior) dilectorem tui: zelatorem salutis tuæ. Romana ecclesia valde clemens est: sed nihilominus potens. Fidele consilium & omni acceptione dignum: Noli abuti clementia: ne potentia opprimaris. Sed dicit aliquis. Debitam ei reuerentiam exhibebo: & nihil amplius. Esto. Fac quod dicis: quia si exhibeas debitam, & omnimodam. Plenitudo siquidem potestatis super vniuersas orbis ecclesias, singulari prerogatiua apostolicę sedi donata est: qui igitur huic F potestati resistit: dei ordinationi resistit. Potest, si vtile iudicauerit, nouos ordinare episcopatus vbi hactenus non fuerunt. Potest eos qui sunt, alios deprimere: alios sublimare: prout ratio sibi dictauerit, ita vt de episcopis creare archiepiscopos liceat: & econuerso si necesse visum fuerit. Potest à finibus terræ sublimes quascunque personas ecclesiasticas euocare: & cogere ad suam præsentiam, non semel aut bis, sed quotiens expedire videbit. Porro in promptu est ei omnem vlcisci inobedientiam: si quis forte reluctari conatus fuerit. Denique probasti & tu. Quid enim contulit tibi vetus tua rebellio & recalcitratio male fuasa à pseudoprophetis tuis? Quem fructum habuisti, in quibus nunc erubescis? Agnosce potius in qua potestate, gloria & honore suffraganeorum tuorum tam diu priuata extitisti. Quis pro te valuit obuiare apostolicæ authoritatis iustissimæ seueritati: cum prouocata tuis excessibus, decreuit te tuis illis antiquis ac præclaris ornamentis nudare: mutilare membris? Et hodie confusa & trū cata iaceres: si non benignius quam potentius tecum actum fuisset. Quis eam prohibere valebit etiam à grauioribus: si rursum (quod absit) adieceris prouocare? Vide ne patiaris recidiuum: quia pro certo (nisi fallor) non tam facile denuo poterit inueniri remedium. Si quis itaq; dixerit tibi, partim oportet obedire: partim non oportet: cum tu in te experta sis plenitudinē apostolicę potestatis, authoritatis integritatem:

Universidad de Deusto
Biblioteca

G nonne huiusmodi aut seductus est, aut seducere vult? Sed fac quod dico: nam ego te non seduco. Conuertere magis ad humilitatem: ad mansuetudinem. Siquidē & humilibus dat deus gratiam: & mansueti hæreditabunt terram. Esto cauta domine & matris tuæ recuperatam seruare gratiam. Et sic ei place re studeas de reliquo, quatenus placeat ei non solum seruare tibi quæ reddidit, sed etiam adiicere quæ nondum dedit.

Ad clerum Mediolanensem, Epistola. CXXXII.

BEnedicti vos à domino: quorum studio & industria ciuitas vestra liberata est ab errore: & relicto schismate, ad catholicam rediit vnitatem. Exiit sermo iste inter catholicos: audiuit & lætata est Sion, & est vobis gloria coram deo & omni populo. Quam lætis amplexibus mater ecclesia colligit tot & tantorum multitudinem filiorum: quos se amisisse dolebat? Quam læto & sereno vultu deus pater recipit hoc sacrificium de manibus vestris? Quod autem & paci terræ intenditis, facitis quod filij pacis. Et ego fratres, particeps & socius gaudij vestri fieri cupiens: iuxta petitionem vestram ad vos cum dilectis fratribus nostris nunciis vestris veniebam: de quibus mihi scripsistis, plenius secundum rationem in beneplacito dei satisfacturus. Sed quia tempus breue est quo ad concilium festinamus: non grauet vos vsque ad reditum nostrum sustinere.

H

Ad uniuersos ciues Mediolanensium, Epistola. CXXXIII.

VT ex scriptis vestris percipio: nonnullus mihi locus gratiæ apud vos est. Et quoniam meum non inuenio meritum: diuinitus credo datum. Non recuso fauorem ingentis insigniscq; populi. Amplector oblatam gratiam: & obuiis manibus gloriosæ ciuitatis deuotionem deuotus excipio: præsertim hoc tempore quo abiecto errore schismaticorum: ad sinum matris ecclesię cum gaudio totius orbis reuersa est. Arbitror tamen non solum mihi gloriandum quod inuitor ad pacem quærēdam, & à famosissima vrbe, cum sim pauper ignobiliscq; persona, tanti boni mediator atque minister assumor: sed vobis quoq; per talem nihilominus honor est flecti ad pacem & concordiam vicinorum, vestrorum, quos nec multarum ciuitatum hostilis impetus (vt bene notum est mundo) cedere aliquando compulit. Itaq; festinans ad concilium, spero me rediturum pervos, & probatu rum de gratia quam promittitis. Qui autem gratiam dedit: faciat ne in me vacua sit.

Ad nouitios apud Mediolanum conuersos.
Epistola. CXXXIIII.

I

MHarissimis fratribus de Mediolano nuper conuersis ad deum Bernardus abbas dictus de Claraualle, in spiritu consilij & fortitudinis quod bene cœptum est, digno exitu consummare. Benedictus deus qui fecit vobis vilescere mundi gloriam, largiturus suam.

Ioan.5.g O quam vani filij hominum, quam mendaces filij hominum in stateris, qui secundum illud euangelij: gloriam abinuicem quærunt, & gloriam quæ à solo deo est nolunt: plane in hoc ipsi decipientes de vanitate in idipsum. Vos autem non sic. Ab hoc vos opprobrio liberauit nunc diuina misericordia,

Luc.15.d vt essetis Christi bonus odor deo in omni loco, ipsi ad gloriam, angelis ad lætitiam, hominibus ad exemplum. Si quidem gaudium est in cœlo super vno peccatore pœnitentiam agente, quanto magis super tot & talibus viris: & de tali vrbe conuersis? Et ego fratres tanta lætitia prouocatus, sed & vocatus à vobis, per charissimos fratres Ottonem & Ambrosium quos ad hoc ipsum direxistis, decreueram simul cum ipsis venire ad vos. Cæterum melius existimans, non in articulo temporis neque in transitu vos videre, distuli vsque ad reditum nostrum. Properamus quippe ad concilium, per vos deo auxiliante reuersuri, consilium & auxilium quod secūdum rationem poterimus, vestro sancto proposito præbituri.

Ad Petrum Papiensem episcopum, K
Epistola. CXXXV.

SI semen bonum iactum in terram bonam, fructum attulisse videtur, ipsius est gloria qui dedit semen serenti: fœcunditatem terræ: semini incrementū. Quid in his nos capimus? Ego sane gloriam Christi alteri non dabo, multo verò scrupulosius vlurpabo mihi. Profecto lex domini conuertit animas, & non ego. Te- Psal.18.b stimonium domini fidele sapientiam præstat paruulis, non ego. Laudatur de bona literæ tornatura manus, non calamus. Fateor, vt multum tribuam mihi, lingua mea calamus scribæ Psal.44.d velociter scribentis. Sibi ergo, inquis, quid afferunt boni speciosi pedes euangelizantium bona? Multum per omnem modum: primum quidem, quia filij sunt patris sui qui in cœlis est: & gloriam quam deferunt patri, nequaquam à se ducunt alienam. Nam si filij, & hęredes. Deinde verò quòd proximo rum salutem, suam nihilominus arbitrantur: quippe quos tanquam seipsos diligunt. Tertio quoq; quod labor labiorum ipsorū sibi penitus perire non poterit. Vnusquisq; enim mercedem accipiet secundum proprium laborem. Ego labia mea non prohibui: tu aperuisti & viscera, ideo proculdubio plus accepturus quoniam plus laborasti. Certus sum enim, quia non vacat tibi quod sitienti tulisti aquam, & cum panibus occurristi fugientibus. Non, inquam, vacant officia humanita- L tis, non hortamenta salutis: quibus Christi verè viscera in illis pauperibus refouisti. Ambo tamen collaboratores, ambo coadiutores dei sumus: ambo pariter speremus fructum in refectione animarum sanctarum. Quis mihi det nunquam memoriam tui deferere, nunquam ab ipsa deseri?

Ad eundem, Epistola. CXXXVI.

SI tristia semper accideret: quis sustineret? Si semper prospera: quis non contemneret? Sed rerum tanta gubernatrix sapientia, horum perneces- saria vicissitudine eo moderamine electis suis cursum vitæ temporalis alternat, vt nec aduersa frangant: nec læta dissoluant, cum potius & ista ex illis gratiora: & illa ex his tolerabiliora reddantur. Benedictus per omnia deus: tristitia nostra versa est in gaudium: acceperunt oleum post vinum vulnera nostra. Raptores & prædones compuncti humiliantur. Sacerdotem domini in quem ausi sunt mittere manus cum honore remittunt. Spolia quæ diripuerant, & sine desidia recolligunt: & sine fraude restituunt. Si quid horum est quod inueniri non possit: Dalphinus pro eo satisfaciet ad beneplacitum vestrum. Hoc quippe manu sua in nostra firmauit. Pro qua sua promissione adimplenda si venerit ad pedes vestræ maiestatis, quod & proposuit: mitius quā meruit supplicamus agi cum iuuene. Non quòd velimus impunitum esse M tam grande facinus, sed vt ecclesia ita (si fieri potest) debita satisfactione honoretur: vt is qui satisfacit, supra vires patientiæ suæ non exasperetur, & pœniteat hominem nostris acquieuisse consiliis.

Ad imperatricem Romanorum, Epistola. CXXXVII.

IN reconciliatione Mediolanensium non obliti sumus vnde à vestra excellentia præmoniti fueramus. Quod etsi non monuissetis, nihilominus honori vestro & regni vtilitatibus intenderemus: sicut vbique & semper fideliter, quantum possumus, facimus. Non antè sane Mediolanenses in gratiam domini papæ & ecclesiæ vnitatem recepti sunt: quousque palam Conrado refutato & abnegato, dominum nostrum Lotharium in suum regem & dominum receperunt: & Romanorum imperatorem Augustum vnà cum toto orbe conf. essi sunt: & de iniuria trā facta, iuxta consilium & mandatum domini papę, digne vobis se satisfacturos esse tacto sacrosancto euangelio spoponderunt. Vnde magnas agentes gratias diuinæ bonitati: quæ absq; bellorum periculis: absq; humani sanguinis effusione: inimicos vestros sic humiliauit: rogamus vestram satis nobis expertam clementiam: vt tempore suo cum requisierint prædicti Mediolanenses per dominum papam vtique mediatorem suæ reconciliationis gratiam vestram: benignos vos atque placabiles

A placabiles inueniamus: quatenus nec eos pœniteat sanis paruisse consiliis: & vos de eis debitum habeatis seruitium & honorem. Non enim decet vt fideles vestri qui pro honore vestro laborant: apud vos confundantur. Confundentur autem si quibus de benignitate vestra spem indulgentiæ promiserunt: cum pro ipsis interuenerint, inuenerint vos (quod absit) inexorabiles.

Ad Henricum regem Anglorum, Epistola. CXXXVIII.

HEnrico illustrissimo Anglorum regi Bernardus abbas dictus de Claraualle honorem, sospitatem, & pacem. Velle vos instruere de his præsertim quæ spectant ad honestatem: aut insipientis est: aut vos penitus ignorantis. Eapropter rem simpliciter intimare sufficit: & hoc paucis: quoniā facilè omnia tenenti, multa superflue ingeruntur. In ingressu vrbis sumus: salus est in ianuis: iustitia nobiscum est: sed Romanis militibus cibus iste non sapit. Itaq; iustitia placamus deum: militia terremus hostes: solis necessariis necessaria non habemus. Quid opus sit facto vt opus vestrum compleatur: quod de domini papę Innocentij magnifica & honorifica illa susceptione fecistis: vos melius nostis.

Ad Lotharium imperatorem. Epistola. CXXXIX.

B

MOthario dei gratia Romano imperatori Augusto, Ber. abbas de Claraualle: si quid potest peccatoris oratio. Benedictus deus qui vos elegit & erexit cornu salutis nobis: ad laudem & gloriam nominis sui: & reparandum imperij decus: ad subueniendum ecclesiæ suæ in tempore malo: postremo ad operandum etiā nunc salutem in medio terræ. Ipsius est enim opus: quod corona gloriæ vestræ ita indies ampliatur & sublimatur, mirabiliter crescens ac proficiens in omni decore & magnificentia apud deum & homines. Ipsius profecto nuper opus & virtus fuit: quod iter satis laboriosum & meticulosum pro pace regni, & ecclesiæ liberatione susceptum: in tanta prosperitate peregistis: Romæ siquidem imperialis culminis plenitudinem gloriosissime assecutus: idque, quod maius fuit: in manu non magna: vt animi fideiq; magnitudo clarius emineret. Quod si ante tantillum exercitum terra tremuit & quieuit: quantus putamus horror hostium corda inuadere habeat: cum cœperit rex procedere in magnitudine brachij sui? Animabit insuper honestas causæ: immo duplex prouocabit necessitas. Non est meum hortari ad pugnam: est tamen (secur' dico) aduocati ecclesiæ arcere ab ecclesiæ infestatione schismaticorum rabiem: est Cæsaris propriam vendicare coronam ab vsurpatore Siculo. Vt enim constat Iudaicam sobolem se-

C dem Petri in Christi occupasse iniuriam: sic proculdubio omnis qui in Sicilia regem se facit: contradicit Cæsari. Si autem vtrunq; incumbit Cæsari: restituere scilicet Cæsari quæ sunt Cæsaris: & quæ sunt dei deo: cur apud Tullum res dei minuitur: cum Cæsar nihil ibi lucretur? Verendum est ne minimorum neglectus: impedimentum sit maximorum. Hoc est quod dico. Ecclesia sancti Gengulfi grauiter iniuste q; (vt dicitur) in illa ciuitate opprimitur: & aiunt vestræ prudentiæ nescio qua fraude subreptum: vt domino papæ per iustitiam subuenire paranti: vestræ interuentu precis obuiaretis. Obsecro & consulo consultius agi: noxiam reuocari precem: dari locū iustitiæ: antequam ecclesia illa funditus destruatur. Pauper sum ego: fidelis tamē vester: & si videor importunus, fortassis inde est. Dominam imperatricem in Christi charitate oppidò salutamus.

Ad eundem, Epistola centesimaquadragesima.

MIror cuius instinctu vel consilio vigilantiæ vestræ subripi potuerit, vt homines digni certe duplici honore & gratia: contraria à vobis audirent (Pisa nos dico: qui primi & soli interim adhuc erexere vexillum, aduersus inuasores imperij.) Quam iustius in eos regia incanduisset indignatio, qui populum strenuum & deuotum quacunque occasione offendere ausi sunt: eo præcipuè tē pore quo accincti in multis milibus suis exierant oppugnare tyrannum: vlcisci iniuriam domini sui: & imperialem defen- D sare coronam? Vt enim congruentissime assignem huic genti quod olim de sancto Dauid dicebatur: quænam, quæso, in omnibus ciuitatibus sicut Pisa: fidelis, egrediens, & regrediens: & pergens ad imperium regis? Nonne hi sunt qui nuper regni illum vnicum ac potentissimum hostem ab obsidione Neapolis fugauerunt? Nonne hi sunt qui etiam, quod pene incredibile dictu est: in vno impetu suo expugnauerunt Amalfiam: & Rebellem, & Scalam, atque Atturinam, ciuitates vtique opulentissimas & munitissimas: omnibusque qui antehac tentauerunt, vsque ad hoc tempus (vt aiunt) inexpugnabiles? Quam dignum, quam æquum, quam plenum ratione & iustitia fuerat, vt fidelium terra interim saltem dum hęc actitarent, ab omni hoste secura consisteret: tum pro præsentia summi pontificis: quem iamdudum exulem Pisani apud se cum summo honore seruabant & seruant: tum pro seruitio imperatoris: pro quo & ipsi tunc temporis exulabant? Factum est autem per contrarium: vt gratiam qui offenderunt, & qui seruierunt iram mererentur. Sed vos fortassis adhuc ista nesciebatis. Oportet ergo nunc quando res est nota vobis: immo & decet & expedit: mutare vos & verbum & animum: vt viri regiis magis fauoribus & muneribus honorādi, à vestra parte decætero audiāt & recipiāt prout meriti sunt. O quantum meruere Pisani, quantum adhuc mereri possunt? E Sat est dictum sapienti.

Ad Humbertum abbatem Igniacensem: qui abbatiam suam dimiserat, Epistola. CXLI.

PArcat tibi omnipotens deus. Quid voluisti facere? Quis te crederet ad tantum prorumpere malum, hominem tantis prædituм bonis? Quomodo potuit arbor bona pessimum hunc ex se producere fructum? O quam terribilis deus in iudiciis super filios hominum. Non miror quòd diabolus istud potuit, sed quod deus permisit, quippe cui iam tot annis pure, sicut credimus, & deuote seruisti. Quid faciet de me vtique pigro & negligenti seruo, qui fidelem famulum suum sic vel ad tempus tradidit in animam inimicorum eius? Quid quæso rationis, immo quid non impietatis habet hæc fuga tua, de qua filij lugent, aduersarij rident? Miror quòd te non terruit Arnaldi abbatis exemplum: cuius similis præsumptio digno sed pauendo fine (vt bene meministi) in breui est vindicata. Et quidem ille qualemcunque (vt bene noui ego) habuit causam, tu nullam. Nunquid enim aut monachi tuis erant inobedientes imperiis, aut conuersi segnes in operibus, aut vicini forte tibi tuisve rebus infesti, aut certe modica & non sufficiens substantia mundi quatenus relinquere cogereris quos F vel regere vel pascere non sufficeres? Vide ne & te tangat vox illa dei: quia odio habuerunt me gratis. Quid enim debuit tibi facere: & non fecit? Vineam tibi plantauit electam & speciosissimam. Sepem ei circundedit votiuæ continentiæ, torcular districtissimæ disciplinę fodit in ea: & ædificauit sanctæ paupertatis turrim ad cœlos vsque pertingentem, te cultorem atque custodem constituit. Honestauit te in laboribus tuis: & complebit illos si permittis. Sed tu, proh nefas, destruis maceriam eius: & racemis optimis plenam exponis omnibus qui prætergrediuntur viam. Heu, quis prohibebit aprum de sylua vt non exterminet, & singularem ferum ne depascat eam? Mirum verò si in hoc morti te bene præparare putas, quod quidem ad me scripsisti, vt in tanto scandalo & in anathemate domini papæ mori velle non timeas. Deinde si ita necessarium erat, non potuit aliud tempus considerari, nisi cum necessitatibus vniuersalis ecclesiæ detineor, vt illi miserę quam exponis non liceat subuenire? Obsecro te per eum qui pro te crucifixus est, vt satis afflictos, amplius cruciare parcas, & tristitiam super tristitiam addere desistas: quia, vt verum fatear, sic pro hac ecclesiæ generali gra uique scissura affectus sum, vt tędeat animam meam vitæ meę etiam te & tuis in pace degentibus.

Ioan.15.d

Universidad de Deusto
Biblioteca

G *Ad monachos Alpenſes, Epiſtola.* CXLII.

DOnus pater veſter atque noſter,authore deo ad alt
Abac.3.c tiorem gradum aſſumptus eſt.Faciamus ergo charriſſimi,quod dicit propheta:Eleuatus eſt ſol, & luna ſtetit in ordine ſuo.Sol eſt ille per quem Alpẽſis congregatio illuſtris vbique redditur, tanquam luna per ſolem. Eleuato itaque illo ſtemus nos in ordine noſtro, quicũque elegimus abiecti eſſe in domo dei noſtri, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum. Ordo noſter abiectio eſt,humilitas eſt, voluntaria paupertas eſt, obedientia, pax, gaudium in ſpiritu ſancto. Ordo noſter eſt eſſe ſub magiſtro,ſub abbate,ſub regula,ſub diſciplina. Ordo noſter eſt ſtudere ſilentio,exerceri ieiuniis,vigiliis,orationibus, opere manuum,& ſuper omnia excellentiorem viam tenere,quę eſt charitas.Porro in his omnibus proficere de die in diem,& in ipſis perſeuerare uſque ad vltimum diem.Et hæc quidem aſſiduè vos confidimus actitare. Cæterum vnum opus feciſtis,
Luc.17.c & omnes mirantur, quod cum ſancti eſſetis, non reputantes veſtram ſanctitatem,alienam participare curaſtis, vt eſſetis ſanctiores.Impletum eſt quòd legitur in euangelio:Cum feceritis omnia quæ mandata vobis fuerint,dicite,ſerui inutiles ſumus. Inutiles vos reputatis,& humiles inuenti eſtis.
H Recta facere,& inutilem ſe reputare,apud paucos inuenitur, & ideo multi admirantur.Hoc,inquam,hoc prorſus vos de illuſtribus reddit illuſtriores: ſanctiores de ſanctis. Et vbicunque diuulgatus eſt ſermo iſte:repleuit omnia odore ſuauitatis.Hæc virtus,me iudice,præſertur etiam protractis ieiuniis:& anticipatis vigiliis:omni denique corporali exercitio:tanquam vera pietas quæ ad omnia valet.Quam læto ſi-
1.Tim.4.c nu collegit vos multitudo Ciſtercienſis: quam alacri vultu ſpectauit hoc angelica celſitudo?Nouerunt ſiquidem illi ſpiritus omnipotenti deo placere ſuper omnia fraternam ſocietatem & confœderationem: cum dicat per prophetam: Glutino bonum eſt.Et per alium:Ecce quam bonum & quam iucundum,habitare fratres in vnum.Item,frater fratrem adiuuans,ambo conſolabuntur.Aduertitur etiam hoc factum humilitatem redolere. quæ quam accepta ſit diuinæ maieſtati,
Iac.4.b docet ille qui dicit:Superbis deus reſiſtit, humilibus autem
Mat.11.d dat gratiam. Oſtendit & ipſe humilitatis magiſter per ſemetipſum dicens: Diſcite à me quia mitis ſum, & humilis corde. Quid dicam de noſtro puſillo grege Clareuallis, cui ſpecialius adhæſiſtis, quanto vos & quam ſpeciali complectatur affectu? Non poteſt dici verbo, quod de mutua charitate inter nos & vos ſpiritualis infuſio mirabiliter operatur. Supereſt fratres, vt inuocato ſpiritu ſancto, maturetis vobis eligere patrem. Nam ſi me expectaretis, vereor
I ne aduentus noſter differatur in longum, & illa dilatio eſſet periculoſa. Sed vocate ad vos fratrem noſtrum chariſſimum Godefridum priorem Clareuallis, qui & in hoc ſicut in aliis impleat vicem noſtram, vt conſilio eius,vel forte illorum quos ipſe pro ſe miſerit, ſi venire non poterit, necnon & patris veſtri Guarini, talem perſonam eligatis,de qua & deus honorem habeat, & vos ſalutem. Memores mei eſtote fratres.

Ad ſuos Clareuallenſes, Epiſtola. CXLIII.

CHariſſimis fratribus Clareuallis,monachis, conuerſis, nouitiis, frater Bernardus gaudere in domino ſemper. Ex vobis perpendite quid patiar ego.Si vobis moleſta eſt abſentia mea, nemo dubitet mihi eſſe moleſtiorem.Non enim paris iacturæ, nec eiuſdem grauaminis eſt me vno carere vos,meque veſtra vniuerſitate deſtitui.Tot me neceſſe eſt affici curis, quot vos eſtis,& ad ſingulos quoſque veſtrum dolere abſentiam, timere pericula. Duplex contritio iſta non me deſeret, quouſque meis viſceribus ego reddar.Quod quidem & vos ſentire pro me non ambigo,ſed ego vnus ſum. Vobis ergo vna, mihi multiplex incumbit triſtandi ratio, vtpote pro omnibus vobis.Nec ſolum cruciat quod abſque vobis vel ad tempus viuere cogor, ſine quibus & regnare miſeram mihi reputo ſeruitutem, ſed etiam quòd verſari compellor in his quæ amicam quietem omnino perturbant,& meo propoſito minus fortaſſe conueniunt. Hæc ſcientes, moræ meæ, quæ K meæ non eſt voluntatis,ſed eccleſiaſticæ neceſſitatis, non oportet vos indignari,ſed compati.Spero autem quòd non erit longa,vos orate vt non ſit infructuoſa. Detrimenta quæ interim forte contingent, emolumenta reputentur, quoniam deus in cauſa eſt. Qui cum ſit benignus, & omnia poſſit, facile damna reſarciet,non ſolum integre, ſed etiam cumulate.Propterea bono animo ſimus,deum habentes nobiſcum, in quo & vobis præſentes ſumus, quantiſlibet terrarum ſpatiis diuiſi à nobis videamur. Quicunque in vobis bene officioſum ſeipſum exhibet, humilem, timoratum, ſtudioſum lectionis,orationibus vigilem, fraternæ charitatis ſolicitum,non me putet abſentem ſibi. Nam quomodo ei præſens ſpiritu non ſum, cum quo eſt mihi cor vnum & anima vna?Si quis autem ſuſurro (quod abſit)extitit inter vos,aut bilinguis,aut murmurans,aut contumax, aut impatiens diſciplinæ,aut inquietus & vagus,& qui panem ocioſus comedere non erubeſcat,huic etiam ſi corpore præſens eſſem, lon ge eſſet ab eo anima mea,eo quòd ipſe longe fecerit à ſe deum,morum non locorum diſtantia. Interim fratres dum venio,ſeruite domino in timore, vt ſine timore quandoque de manu inimicorum veſtrorum liberati ſeruiatis illi.Seruite in ſpe,quoniam fidelis eſt in promiſſis. Seruite ex merito, quia multus in meritis eſt.Nam etſi cætera taceam,hoc ſolo certe non immerito vitam ſibi vendicat noſtram,quod pro ea prę- L
2.Cor.5.c buit ſuam.Nemo igitur ſibi viuat:ſed ei qui pro ſe mortuus eſt.Cui enim iuſtius viuam,quam ei qui ſi nõ moreretur, ego non viuerem?Cui commodius,quam promittenti vitam æternam?Cui magis ex neceſſitate, quam flammas perpetuas minitanti?Sed ſeruio voluntariè, quia charitas libertatem donat.Huc prouoco viſcera mea. Seruite in charitate illa quæ timorem expellit,labores non ſentit,meritum non intuetur, præmium non requirit,& tamen plus omnibusvrget.Nullus terror ſic ſolicitat,nulla præmia ſic inuitant,nulla iuſtitia ſic exigit.Ipſa vos mihi inſeparabiliter iungat,ipſa me vobis iugiter repræſentet,horis maxime quibus oratis, chariſſimi & deſideratiſſimi fratres.

Ad eoſdem, Epiſtola. CXLIIII.

CHriſtis eſt anima mea vſque dum redeam, & non vult conſolari vſque ad vos. Quæ enim eſt mihi conſolatio in tempore malo,& in loco peregrinationis meæ?Nonne vos in domino? Minime quidem deſerit me quocunque iero dulcis memoria veſtri: ſed quanto memoria dulcior,tanto abſentia moleſtior. Heu mihi quia incolatus meus non ſolum prolongatus eſt:ſed etiam *Pſal.68.f*
cumulatus.Et reuera iuxta prophetam,ſuper dolorem vulnerum meorum addiderunt,qui me à vobis aliquando vel corpore ſeparant. Eſt commune exilium,ipſumque moleſtum ſatis,quod quandiu ſumus in hoc corpore, peregrinamur à M
domino. Huic acceſſit & ſpeciale (quod pene impatientem me reddit) vt cogar viuere ſine vobis,longa moleſtia,& tædioſa expectatio,vanitati huic occupanti omnia, tandiu manere ſubiectum, feculẽti corporis horrido circundari carcere,& mortis vinculis,funibuſque peccatorum necdum abſolui,& tanto tempore non eſſe cum Chriſto. Cæterum aduerſus hæc omnia vnum mihi remedium qualecunque erat,& vere datum deſuper,pro vultu videlicet gloriæ qui abſcõditus eſt vſque adhuc,videre interim templum dei ſanctum quod eſtis vos.Ex hoc templo facilis mihi videbatur tranſitus ad
Pſal.26.b illud glorioſum, ad quod propheta ſuſpirat dicens: Vnam petij à domino,hãc requiram,vt inhabitem in domo domini omnibus diebus vitæ meæ:vt videam voluntatem domini,& viſitem templum eius.Quid dicam?quotiens id ſolatium interpolatum eſt mihi?Ecce hoc tertio (niſi fallor) auulſa ſunt à me viſcera mea.Paruuli ablactati ſunt ante tempus: ipſos quos per euangelium genui,non licet educare. Propria deniq; deſerere,& aliena curare cogor,& dubito pene quid magis ægrè feram,an ſubtrahi illis,aut intricari iſtis. Ita ne bone Ieſu,tota deficiet in dolore vita mea,& anni mei in gemitibus?Bonum mihi domine magis mori quam viuere eſt,nõ tamen niſi inter fratres,inter domeſticos,inter chariſſimos. Id ſiquidem dulcius, humanius, tutiuſque eſſe conſtat. Immo verò

A vero pium eſt, vt in hoc remittas mihi,vt refrigerer priuſquam abeam & amplius non ero.Si placet domino meo vt oculi patris qualiſcũq; qui non ſum dignus vocari pater, claudantur manibus filiorum,vt extrema videant, exitum conſolentur,ſpiritum ſuis deſideriis leuent ad conſortium ſi dignũ iudicas beatorum,cum paupertum corporibus, pauperis corpus ſepeliant: hoc prorſus, ſi inueni gratiam in oculis tuis, precibus & meritis eorundem fratrum meorum obtinere to to affectu deſidero. Veruntamen non mea voluntas: ſed tua fiat. Nec mihi viuere volo, nec mori. Sed dignum eſt,vt qui dolorem meum audiſtis, etiam conſolationem non ignoretis:ſi qua eſt.Primum quidem de omni labore & calamitate quam patior, ſolum arbitror eſſe in cauſa eum cui omnia viuunt.Velim nolim,neceſſe eſt me viuere illi,qui meam ſibi propriæ vitæ poſitione acquiſiuit,qui & potẽs eſt ſiquid patimur pro ipſo,recompenſare nobis in illa die miſericors & iuſtus iudex.Quod ſi inuitus militauero ei,diſpenſatio mihi tantum credita eſt,& ero ſeruus nequam.Si autem volẽs,gloria eſt mihi.In hac ergo aliquantulum conſideratione reſpiro.Deinde ꝙ ſæpe non meis meritis ſuperna gratia honeſtauit me in laboribus meis, & gratia illa in me vacua non fuit, ſicut in multis expertus ſum,& vos ex parte non latuit. Sed & hac vice q̃ neceſſaria eccleſiæ dei ſit vel fuerit præſentia
B paruitatis noſtræ:dicerem ad conſolationem veſtram,ſi non gloriam redoleret. Nunc autem melius eſt vt hoc per alios cognoſcatis, inſtantiſſima poſtulatione imperatoris, apoſtolico'q; mandato, necnon eccleſiæ ac principum precibus flexi,dolentes & nolentes, debiles atque infirmi,&,vt verum fatear,pauidę mortis pallidam circũferentes imaginem, trahimur in Apuliam.Rogate quæ ad pacem ſunt eccleſiæ, rogate quę ad ſalutem ſunt nobis,vt iterum vos videamus,vobiſcum & viuamus & moriamur: & ſic viuite vt obtineatis. Infirmus in arcto temporis,certe cum lachrymis & ſingultibus iſta dictaui teſte chariſſimo fratre noſtro Balduino qui ſtylo ea excepit:quem eccleſia vocauit ad aliud officium & ad aliam dignitatem.Orate & pro ipſo tanquam vnico ſolatio meo, & in quo ſpiritus meus plurimum requieſcit. Orate pro domino papa,qui me pariter & vniuerſitatem veſtram paterno fouet affectu.Orate & pro domino cancellario,qui mihi pro matre eſt:& pro ipſis qui cum eo ſunt domino Luca,& domino Griſogono,magiſtro Yuone:qui ſe nobis exhibẽt fratres vterinos. Qui mecum ſunt frater Bruno & frater Girardus ſalutant vos,ſupplicantes & ipſi pro ſe orari.

Ad abbates Ciſtercij congregatos, Epiſtola CXLV.

IN multa infirmitate corporis, & cordis anxietate
C (deus ſcit)dictaui iſta ad vos, homo miſer, homo natus ad laborem,frater tamen veſter.Vtinam nũc ipſum ſpiritum in quo congregati eſtis,merear habere interpellatorem ad veſtram vnanimitatem, qui imprimat pectoribus veſtris calamitatem quam patior:qui imaginem mei triſtem ac ſupplicem, ſicut eſt, fraternis affectibus repreſentet. Non hoc oro, vt creet in vobis nouam miſericordiam,quia noui ego q̃ familiaris vniuerſitati veſtrę ſit illa virtus: ſed hoc oro,vt in intimo ſentiatis quo & quanto affectu oporteat miſereri. Certus enim ſum quia ſi id datum fuerit,continuo lachrymę de theſauro pietatis erũpent, ſingultus & gemitus & ſuſpiria hincinde pulſabũt cœlos, & audiet deus,& placabitur mihi,& dicet: Reddidi te fratribus tuis: non morieris inter extraneos:ſed inter tuos. Tantis ſiquidẽ laboribus & doloribus affectus ſum, vt ſæpe tædeat me etiã viuere.Humanum autem dico propter infirmitatem noſtrã. Deſidero differri vſque dum reuertar ad vos,vt non moriar niſi inter vos. De cętero fratres, bonas facite vias veſtras & ſtudia veſtra,quæ recta,quæ honeſta, quæ ſalubria ſunt conſtituentes & tenentes, ante omnia ſoliciti ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis:& deus pacis erit vobiſcum.

Ad Burchardum Balernenſem abbatem. Epiſtola CXLVI.

IGnitum eloquium tuum vehementer,& ignitum il
lo igne, quem dominus miſit in terram. Legi illud, & concalcuit cor meum intra me. Benedixi illi for naci de qua huiuſmodi ſcintillę euolaſſent. Nonne cor tuum D
ardẽs erat in te cum iſta dictabas? Bonus homo de bono the ſauro ſuo profert bona. Si laboraui in te, vti tu humiliter memoras, non me piget. Araui in ſpem profecto percipiendi fructus,& ſpes non cõfundit. En de fructu operum meorum ſatiantur viſcera mea in terra aliena,& ſentio ipſo meo experimento ſemen meum non ſecus viam, nõ ſuper lapides, non inter ſpinas,ſed in terram bonam & optimam cecidiſſe. Et ſi cum parerem,triſtitiam habui, iam non memini preſſurę prę gaudio,quia natus eſt infans in mundo.Infans dixerim malitia,non ſenſu:quem poſſet ſaluator præponere ſenibus
Matt.18.a ad imitandum,denuo dicens: Niſi conuerſi fueritis, & effi ciamini ſicut paruuli ,non intrabitis in regnũ cœlorum. In-
Pſal.118.m. fans qui dicat: Super ſenes intellexi,quia mandata tua quæſiui.Qui dicat: Adoleſcentulus ſũm ego & contemptus, iuſtificationes tuas non ſum oblitus.Confiteor tibi pater domine cœli & terræ,quia abſcondiſti hęc à ſapientibus & prudentibus,& reuelaſti ea paruulis.Ita pater:quia ſic placitum eſt ante te. Tuo placito ſunt id quod ſunt,non ſuo merito. Nec enim inuenis merita:ſed præuenis.Omnes peccauimus, & egemus præueniri.Tu ergo frater,agnoſce te pręuentum, & præuentum in benedictionibus dulcedinis: non à me qui nihil ſum,ſed ab illo qui me vt de tua te ſalute monerem, aſpirando præuenit. Nam vt multum mihi tribuas,plantator ſum, rigator ſum: abſque illo tamen qui incrementum dat, E
quid ſum? Ipſi te in omni humilitate ſubiicias,ipſi tota deuotione inhereas.Me vero vtere eius ſeruo,conſeruo tuo,comite in via,cohærede futuro in patria,ſi tamen ſtudioſiſſime impleuero miniſterium ad quod tibi miſſus ſum: idq; quantum in me eſt effecero,vt hæreditatem capias ſalutis. Ad ea de quibus queſtus es, ita reſpondeo: Neceſſitates tuas vt meas portabo cum venero.

Ad Petrum abbatem Cluniacenſem. Epiſtola CXLVII.

DOmino & patri reuerendiſſimo Petro Cluniacenſi abbati,ſuus Bernardus, quod ſuus. Viſitet te orieus ex alto, ò bone vir,quia viſitaſti me in terra aliena, & in loco peregrinationis meæ conſolatus es me.Bene feciſti, intelligens ſuper egenum & pauperem. Abſens eram, & abſens etiam longo tempore,& recordatus es nominis mei, homo magnus,& occupatus in magnis. Benedictus ſanctus angelus,qui pio pectori tuo id ſuggeſſit.Benedictus deus noſter qui perſuaſit.En teneo, vnde glorier apud extraneos,literas tuas,& illas literas, in quibus tuam mihi animam effudiſti. Glorior q̃ me habeas non modo in me- F
moria,ſed etiam in gratia.Glorior priuilegio amoris tui, refectus ſum de abundantia ſuauitatis pectoris tui.Non ſolum autem:ſed & glorior in tribulationibus,ſi quas dignus habitus ſum pro eccleſia pati.Hæc plane gloria mea, & exaltans caput meum,eccleſię triumphus. Nam ſi ſocij fuimus laboris, erimus & conſolationis.Collaborandum fuit & compa-
Pſal.37.b. tiendum matri,ne & de nobis quereretur dicens:Qui iuxta me erant,de longe ſteterunt,& vim faciebant qui quærebant animam meam.Deo autem gratias qui dedit ei victoriam,honeſtauit eam in laboribus:& compleuit labores illius. Triſtitia noſtra in gaudium,& luctus noſter verſus in citharam eſt.Hyems tranſiit,imber abiit & receſſit, flores apparuerũt in terra noſtra,tempus putationis aduenit,amputatum eſt ſarmentum inutile,putre membrum.Ille ille iniquus qui peccare fecit Iſrael, morte abſorptus eſt, & traductus in ventrem
Eſa.28.d inferi.Fecerat quippe ſecundum prophetã pactum cum morte,& cum inferno fœdus inierat.Ideoque,iuxta Ezechielem, factus eſt perditio,& non ſubſiſtit in æternum.Alius quoque omniũ ſicut maximus, ita & peſſimus inimicus, abſciſſus nihilominus eſt. Et is erat vnus ex amicis eccleſiæ:ſed illis de quibus ſolet quæri & dici:Amici mei & proximi mei aduerſum me appropinquauerunt & ſteterunt.Si qui reſtant, cito ſperamus de ſimilibus idem iudicium. Prope eſt vt reuertar ad fratres meos: ſi vita comes fuerit,per vos ſicut intendo tranſiturus. Interim commendo me ſanctis orationibus veſtris.Salutamus fratrem H. camerarium,& omnes qui circa vos ſunt,cum reliqua ſancta multitudine.

Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad eundem, Epistola CXLVIII.

DOmino Petro abbati Cluniacensi B. humile dilectionis obsequium. Lectis literis vestris lætatus sum in eis, quòd tantillum videlicet tantus in benedictionibus dulcedinis præuenire curastis. Cæterum videndi nos inuicem,& colloquendi pariter,quoniam dignum iudicatis,quando se offeret illa opportunitas, quando conueniens locus,quando iusta occasio?Hæc interim pauca vestris pauca reddidimus, ampliora libenter donaturi, cùm ea vobis onerosa non fore cognouerimus. Alioquin quando hocipsum auderet nostra pusillitas, nisi daret ad dignitatem vestram accessum vestræ dignationis humilitas?

Ad eundem, Epistola CXLIX.

VAm nolim fieri quod vestræ putem obuiare reuerentiæ,credo synceritatem vestram non latere. Ea fiducia suggerere vobis non dubito, quod suggerēdum videtur. De monasterio sancti Bertini vellem vos moderatius agere,quàm cœpistis.Nam & si hoc vobis in pace subiicere, & absque omni contradictione possetis, ne tunc quid vestra referret video.Neque enim crediderim vos delectari honore, cum tanto onere. Nunc vero cum nec absque magno labore vendicare vobis præfatum
H monasterium, nec in pace, vt aiunt, queatis possidere: honesta vobis (vt mihi videtur) præbetur quiescendi occasio, timor inquietandi.

Ad dominum papam Innocentium, Epistola CL.

SAnitas capitis redundet in membra.Vnguentum quod descendit in barbam de capite, extrema quoque fimbria vestimenti participet.Si percusso pastore diffugerant oues, valente & incolumi secure reuertātur ad pastum.Quod dicimus,hoc est:de glorię vestrę crebris successibus,creber nuncius lætificat ciuitatem dei.Iustum proinde est vt vestra prosperatio, ecclesiæ roboratio sit:& cum exaltat deus electum de plebe sua,ipsa quoque se sentiat exaltari,ac de roboris incremento fortiorem agnoscat. Nam si compassa est, & conregnare debet. Sic dignum vobis,sic nobis necessarium. Quid enim? Si in timore & angustia equitatis vigor non languit, non tepuit feruor, modo cedimus cum appropinquamus ad palmam? Quæ eminuit in infirmitate,in sublimitate virtus succumbet? Quàm nempe in manu valida ordinatum est nobile illud monasterium Virziliacense?Nec insanis profecto tumultibus armatę plebis, nec effreni furentium atque obstrepentium vesaniæ monachorum,nec quod his fortius fuit,copiis mammonæ cedendum putauit,vel ad modicum apostolica celsitudo.Quid
I apud sanctum Benedictum?Nunquid regia indignatio prohibere potuit spiritum libertatis accensum atque accinctum aduersus carnem & sanguinem?Sic sancti Meminii,sic sancti Satyri,miro modo ecclesię immutatę sunt, & de synagoga sanctę restitutę sunt in sanctuarium dei,vellent nollent omnes iniqua agentes superuacuè.Sed nec Leodij ceruicibus immi nens mucro barbaricus compulit acquiescere importunis improbisq; postulationibus iracundi atque irascentis regis. Quis vero dignis efferat laudibus, quod nouissime diebus istis de manu potentis, eminus licet, emissum est in turbatores ecclesiæ Aurelianensis?Reuera nunc sagitta Ionathę non abiit retrorsum, & hasta eius non est auersa. In quo tamen verbo rex quidem turbatus est:sed non omnis Hierosolyma cum illo. Magis autem mitigauit omnem iram suam & ipse tandem. Erubuit siquidem & timuit frustra armari aduersus dominum, & aduersus Christum eius. Hinc prorsus eleuata est magnificentia tua super cœlos: tantum vt laudabile principium condigno exitu perornetur. Quod quidem vniuersi qui vos amant,vehementer expectant: idq; flagitant maturari. Sane simili zelo,& in manu equè potenti,ecclesiæ Turonensi iamiamq; subuenire necesse est. Alioquin prope interitum est & ipsa, nisi cito feratis auxilium.Reuixit(vt aiunt) Gilberti spiritus in Philippo : ipsius plane & nepote carnis, & hærede ambitionis.Quanta nempe dominandi cupiditate & iste iuuenis inardescat:indicat matris suæ ecclesiæ diuturnus & miserabilis cruciatus : quo pene eam euiscerat miser, K
vt se parturiat in honorem. Est tamen authore deo eius tergiuersationibus finis tādem impositus: si tamen quod dictan te iustitia, & compellente malitia, & pace prouocāte in eum actum est:apostolicę authoritati ratū habere placuerit. Absit autem vt confundat fideles suos benigna maiestas:quibus idem negocium dignum duxit committere terminandum. Absit,absit vt sęua ambitio refugium habeat apud innocentiæ defensorem. Hoc ipsum quantę audacię est quod tentat, quantę dementię quod sperat? Semel & secundo iam apostolici contemptor mandati, iustitiam subterfugit:& nunc impudentiori temeritate audet denuo nihilominus tantæ æquitatis vultibus præsentari?Cui obscurum est quàm impie cogitet in mammonę viribus turrim fortitudinis oppugnare: homo qui de iustitia penitus non præsumit? Sed securi sumus.Siquidem qui tentatur:Innocentius est, & filius iniquitatis'non apponet nocere ei.De cætero memoriam abundan *Psal. 88. d*
tiæ suauitatis tuæ dulcissime pater dum suspiramus: præsentiam dulciter inuicem eructamus : quia caremus illa, in ista consolamur.Hæc sedula cordibus: hæc oribus frequens est. Sal est in omni sermone: aures mulcet: dulcorat ora: corda recreat & inflammat. Celeberrima est in conuentibus sanctorum: colloquia condit:impinguat preces:ad orandum solicitat.Oramus & nunc soliciti pro vobis & vestris,vt æterna memoria dignos vos ipsa æternitas habeat:cui & pro qua
L temporaliter laboratis. Amen.

Ad Philippum Turonensis ecclesiæ electum, Epistola CLI.

DOleo super te Philippe charissime:sed quęso te ne rideas dolorem meum.Nam si tibi minime videris forsitan esse dolendus : ideo magis dolendus. Tu videris quid de te sentias:ego te arbitror omni lachrymarum fonte plangendum.Dolor meus non est dignus substantione,sed compassione: quia dolor meus non est de carne & sanguine,non de amissione rerum perituratum, sed de te ô Philippe.Non potui expressius demonstrare magnitudinem causæ doloris. Philippus est in causa. Cum hoc dico,grauem ecclesiæ pronuncio luctum:quæ te aliquando suo gremio confouebat,germinantem sicut lilium:florentem donis innumeris.Quis tunc temporis non clamabat, bonæ spei iuuenem: bonæ indolis adolescentem? Sed heu mutatus est *Thre.4.d.*
color optimus. A quanta spe decidit Francia:quæ te genuit & nutriuit. O si cognouisses & tu. Tu,inquam,si apponeres scientiam,apponeres & dolorem,& dolor tuus faceret ne nostrum omnium esset infructuosus.Procederem si sequerer spiritum mem:sed nolo proferre plurima in incertum, & esse quasi aërem verberans.Sed hæc scripsi vt nostrum vtcunque erga te affectum cognoscerес, & vt nos scires esse in proxi- M
mo,si forte deus inspiraret tibi nostrum curare colloquium, & optatam nobis tui velles exhibere præsentiā. Sumus enim Viterbij,& te morari in vrbe audiuimus. Dignare rescribere nobis quicquid illud sit quod de his literis corde conceperis,vt sciamus quid faciendum sit nobis,plus videlicet minùsve dolendum.Quod si omnia contemnis: & in nullo nos audis : ego quidem fructum non perdam literarum : quæ ex charitate procedunt:sed tu de contemptu ante tribunal terrificum respondebis.

Ad dominum papam Innocentium pro Trecensi episcopo. Epistola CLII.

INsolentia clericorum,cuius mater est negligentia episcoporum,vbique terrarum turbat & molestat ecclesiam.Dant episcopi sanctum canibus, & margaritam porcis:& illi conuersi conculcant eos.Merito quales fouent, tales & sustinent. Quos ditant ecclesiæ bonis,non corrigunt eorū mala,malosq; grauati portāt.Alienis nimirum laboribus locupletantur clerici:comedunt fructum terræ absque pecunia:&prodit quasi ex adipe iniquitas *Psal.72.d.*
eorum.Quos propriè hodieq; respicit vetus illa scriptura: Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere. *Exo.32.b*

Mens quippe assueta deliciis, nec exculta disciplinæ sarculo : multas contrahit sordes. Porro inueteratam rubiginem si

A nem si tentes abradere : nec summis saltem digitis contingi
Deu.32.b. patientur,sed sicut scriptum est:incrassatus est dilectus, & recalcitrauit. Insurrexerunt testes iniqui : homines quos delectat vitam semper alienam rodere : negligere suam. Supplicat puer vester pro eo cuius in hac dicordia(si non fallor)tota culpa est, quòd culpas redarguerit clericorum. Hæc pro episcopo. In reliquo pro me satisfacio.Scripta dignationis vestrę quibus me venire ad vos cum iubere possetis, rogare dignantissime maluistis : norit paternitas vestra ad me ante natiuitatem sanctę Mariæ minime peruenisse.Itaque non dico:luga boum emi quinque,aut villam emi: aut vxorem duxi : sed plane (quod & vos non ignoratis) paruulos lactare me fateor:& ideo quomodo sine graui scandalo ac periculo ipsorum venire possim,non video.

Ad Bernardum de portis, de ordine Cartusiensi. Epistola CLIII.

DEtis instanter : & ego constanter abnuo, sed parcens mihi,non te spernens. O vtinam tuo studio ingenioq; dignum aliquid elaborare possem.Lumen oculorum meorum,& ipsam quoque animā, si fieri posset,partirer tibi amice charissime:& in Christi visceribus mihi potissimum in omni plenitudine dilectionis spiritualiter amplectende frater.Cęterum vbi ingenium:aut
B quando ocium mihi sufficiens ad id quod petis?Neque enim leue quid aut vile, & quod nos possumus,postulare videris. Minime quippe pro minimis sic instares. Nam voluntatem tuam & curam in hoc satis produnt crebræ epistolæ tuæ, & vehementior spiritus eas animans. Nimirum proinde quanto id curiosius velle te sentio,tanto crede mihi scrupulosius acquiesco.Cur hoc?Ne magna videlicet expectanti, ridiculum producam murem.Hoc vereor, & hæc causa cunctationis meę.Et quid mirū si vereor dare:quod edere verecūdor?

Inuitus fateor præbeo: quod me existimem non tam edere profuturum:quàm prodere contemnendum. Quis sane dare velit,quod dedisse dedeceat:accepisse non possit? Libēs do, inuitus perdo.Scimus quoniam speranti grandia,modica minus grata venire solent.Quod autem nō venit gratum: perditum est:non datum.Tibi studij est,vtpote ocioso & vacanti,vndecunque perquirere incētiua igni quo ardes: vt ardeas
Luc.12.f magis, & impleas voluntatem domini tui dicentis: Et quid volo nisi vt ardeat? Laudo sed si illic ea quæras,vbi te frustratum postmodum non queraris. Erras si apud nos quæris. Ego potius illa abs te mendicare debuerim.Scio quidem dare q̄ accipere beatius esse,sed si detur quod danti honestum, accipienti vtile sit:quale vtique penes me quicquam esse penitus nescio.Quod autem habeo,vereor si in medium venerit : ne te quoque optasse illud pudeat, pœniteat postulasse.
C Sed quid?Non melius nos apud te tuipse excusabis?Tui tibi certe fidem oculi faciant.Cedo importunitati tuæ:vt vel exhibitio tollat suspicionem. Res est cum amico. Non parco iam verecundiæ, prorsus dum fiat quod tu vis : insipientiæ meæ non memorabor.Sermones paucos in principio Canticorum Salomonis recēs dictatos, en facio transcribi:& tibi cum necdum ediderim,quamcitius mitto.In quo opere cū accepero tempus (Christo imperante curis)tentabo procedere : si tamen me inde confortes.Dominum & patrem nostrum priorem vestrum cum cæteris fratribus,per te deuote saluto,& propitios habere apud deū corde humili supplico.

Ad eundem, Epistola CLIIII.

DIssimulare non valeo tristitiam cordis mei:nec patior vltra latere te cruciatum quem patior Bernarde charissime.Memor antiquæ meę promissionis, propositum habui & desiderium magnum transire per vos:reuisere quos diligit anima mea:itineri meo solatiū: laboribus leuamen : peccatis remedium postulare: & culpis meis exigentibus factū est non vt nollem,sed vt non possem. Pœnam siquidem hoc agnosco culparum : non culpam. Certus sis homo dei minime prorsus amici fuisse incuriam, non pigritiam:non negligentiam, sed causam obstitisse plane nō
Psal.37.b negligendam,& causam dei. Nihilominus tamen vermis iste continue rodit me, & dolor meus in conspectu meo semper.

Et quidem aliàs satis tribulor, sed vt verum fatear,in nullo D
æquè.Vincit labores itineris,caloris incommodum,curarum anxietates. Ecce aperui vulnus amico:tua frater interest cōpati mihi, hoc est portare mecum quod patior, vt releuer ego. Tuas & per te sanctorum cum quibus es orationes supplex flagito. Sermones super principia Canticorum quos tu petisti,& ego promiseram,transmitto tibi.Quibus lectis peto vt q̄ citius opportune poteris, tuo rescripto moneamur vel ad procedendum,vel ad supersedendum.

Ad dominum papam Innocentium pro eodem quādo electus est. Epistola CLV.

DIlectum deo & hominibus Bernardum de portis pater venerande, vocatione vestra cogi ad opus & onus episcopale audiuimus. Probabilis res, ac digna plane vestro apostolatu, ponere in lumine lumen absconditum : ne sibi soli viuat,qui & alios ad vitam trahere possit. Vsquequo nāque latet & ardet tantummodo qui & lucere valet?Leuetur si placet super candelabrum, vt sit lucerna ardens & lucens: sed sane vbi non præualeat vis ventorum:ne forte(quod absit)extinguatur.Siquidem insolentia Lombardorum & inquietudo eorum cui nō est nota? Aut cui magis q̄ vobis?Nobis melius nostis quam sit ille episcopatus dissipatus : quāque domus exasperans. Quid putamus esse facturum iuuenē viribus corporis fractum,& quietis eremi assuetum : in populo barbaro, tumultuoso,procel- E
loso?Quando poterit cōuenire tantę sanctitati,& tantę peruersitati:tantæ simplicitati,& tantę dolositati?Reseruetur si placet congruentiori loco:atque alteri populo:cui sic præsit vt prosit, & festinatione non pereat fructus quem poterit dare in tempore suo.

Ad eundem pro clericis Aurelianensibus, Epistola CLVI.

VSquequo misera illa Aurelianensis ecclesia in cassum viscera pulsat patris orphanorum, & iudicis viduarum? Quippe iacet iam olim in puluere virgo nobilis Israel, non solum viduata viro, sed & charis orbata pignoribus.Prohdolor,non est qui subleuet eam.Quousque & filios non dimittitis cum matre misera clamantes post vos:Illos dico qui amissis rebus & domibus,capitibus suis refugium solum inuenere diffugium. Quid tardat intrepida manus : nullis hactenus vel negata oppressis, vel remissa præsumptoribus?Quid tardat(inquam) afflictos eripere de manu fortium, & reddere retributionem superbis?Et si tardat:non derelinquat vsquequaque.Oportet magis dilatum auxilium tandem venire validius, & subuenire perfectius.Illa sit,si placet, molestę tarditatis recompēsatio, vt & qui apostolica patientia superbe abusi sunt,nihil inde in fine lucrentur: & qui in verbo vestro patienter passi sunt, minime eos suæ quandoque pigeat patientiæ. F

Ad Haimericum pro eisdem. Epistola CLVII.

SPeciali amico suo Haimerico, dei gratia diacono cardinali, & apostolicę sedis cancellario : frater B.de Claraualle : luce sapientiæ & virtutis clarescere.Nisi quia vestram noui & circa afflictos cōpassionem : & contra proteruos indignationem: opportune importune instarem vobis pro magistro Vvilhelmo Maudunensi & sociis eius: compellerem vos aduersus oppressores & calumniatores eorum. Nunc autem sufficiat memorasse: vestrum est opere probare cito quod reuera sufficiat.

Ad dominum papam Innocentium super interfectione magistri Thomæ prioris sancti Victoris Parisiensis, Epistola, CLVIII.

AMantissimo patri & domino Innocentio summo pontifici B. Clareuallis abbas indignus minimum id quod est:& quod potest in domino.Fera pestilens quæ deuorauit Ioseph, canum nostrorum importunitatem non ferens,ad vestræ dicitur defensionis auxiliū cōfugisse.In quātam misera deuenit amentiam: vt vaga & profuga & tremens super terram,illuc potissimum fugam inierit:vbi plus timere oportuit.Sceleratissime,tu summæ æquitatis sedem putas esse speluncam latronum,aut cubile leonum?

Universidad de Deusto
Biblioteca

G num? Tu filij recentem adhuc cruorem ore rabido ac ferali
spumans & masticans, fugis ad sinum matris, patris audes ap
parere conspectibus? Tamen si pœnitentiam petit, neganda
ei non est. Quod si audientiam: accipiat illam si placet, quam
vel Moyses indulsit populo ante conflatile curuanti genu:
vel Phinees fornicanti Israelitę: vel Mathathias dæmonibus
immolanti: vel certe vt vobis de vestris aliquę proponam,
quam à beato Petro Ananias & Sapphira meruerunt: quam
denique audientiam dedit negociatibus in templo saluator.
An ignoramus quorundam peccata præcedere ad iudicium?
Nõne vox sanguinis fratris tui clamat aduersum te de terra?
Credimus & nostri martyris spiritum quẽ nouissime diebus
istis tua crudelitas morti dedit: cum cęteris animabus inter-
fectorum, voce valida sub altari clamare & flagitare vindi-
ctam: eoq; instantius, quo recentius ipsius sanguis effusus est
super terram. Sed nunquid ego, inquit, occidi eum? Non vti-
que tu: sed tui, & propter te. An & per te, videat deus & iu-
dicet. Si excusabilis tu es, cuius dentes, arma & sagittę: cuius
lingua gladius acutus: proinde nec Iudæi Christi de morte
culpandi sunt: quippe & ipsi manus continuere cauti. Ob il-
licitas exactiones quas sibi occasiõe archidiaconatus in pres-
byteros minime iam vt consueuerat vsurpare liceret: beati
H amatoris & defensoris: oderat illum, & mortem ei iam ipso
odio homicida minitari solebat. Multi se audiuisse nũc per-
hibent: quibus discredẽdum non est. Postremo nepotes eius
vt impias manus in sanctum domini mitterent: quid aliud vn
quam aduersus eum habuerint: ipse certe dicat, si potest. Si
ergo iste qui causa, qui incentor, qui etiam (vt omnium pene
suspicio est) extitit & dictator facinoris: si is, inquam, impu-
ne ferat (quod vtique mira impudentia de vestra apostolica
authoritate præsumit) quanta putamus impunitas ista in ec-
clesia parturiet punienda? Vnum è duobus fore necesse est:
aut nullos ex nobilibus siue potentibus secundum hoc secu
lum admitti deinceps ad honores ecclesiasticos: aut passim
ad omne illicitum permitti libere clericos sacris abuti offi-
ciis: ne forte si quispiam zelo dei accensus prohibere tenta-
uerit, ferro illico militari reus iustitiæ trucidetur. Atq; ita
quid spirituali gladio: quid censurę ecclesiasticę: quid Chri-
stianę legi & disciplinæ: quid reuerẽtiæ sacerdotali: quid de-
nique diuino timori relinquitur: si metu potentiæ secularis,
nullus mutire iam audeat contra insolentiam clericorum?
Quid enim insolentius, quidve indignius in ecclesia esse po-
test: q̃ vt sibi quisque ecclesiasticas vendicet dignitates feri-
tate armorum, non morum probitate? Quamobrem domine
pater aliquid, vt videtis, prorsus decernendum in hominem
quod ecclesiæ prosit, vt salus facta hoc tẽpore per vos trans-
fundatur in posteros: & cognoscat generatio altera, non so-
I lum quod fuit præsumptum, sed & qualiter vltum. Alioquin
si serpat venenum: nec sequatur pariter & antidotum: mul-
tos (quod absit) habeat perimere.

Ad eundem in persona Stephani Parisiensis episcopi: unde supra, Epistola CLIX.

Piissimo patri Innocentio summo pontifici: Ste-
phanus miserandus episcopus ecclesiæ Parisiensis,
misericordiam & iudicium. Vir religiosus prior
sancti Victoris magister Thomas in obsequio cha
ritatis: in itinere quod indixerat pietas: in opere sancto: in
sanctorũ comitatu: in dominico die: certe in sinu meo & in-
ter manus meas crudeliter ab impiis pro iustitia excerebra-
tus est, factus obediens vsque ad mortem. Nunc opus est pre-
ce: vbi pietatem melius in silentio lachrymæ prouocant: &
singultus qui interrumpit precem, exprimit affectionẽ. Hæc
plane compassionem veram etsi non postulant: merentur ta-
men: vtpote quæ verum indicant produntq; dolorem, & simu
lationis fugant ambiguum. Puto proinde sufficere mihi ad
incutiendam paternis visceribus calamitatem quam patior:
rem vt est simpliciter intimasse. Tristis flebilisq; historia sa-
tis pro se agit: præsertim apud vos: & suasoriis fucari nõ in-
Psal.37.b. diget. Exitus aquarũ deducite oculi mei: quoniam dereliquit
me virtus mea: & lumen oculorum meorum, & ipsum non est
mecum. Nec enim illum lugeo: sed me. Nam ille quo pacto
lugeatur, qui mortis preciosę compendio transiuit ad vitam? K
Quis illum non magis laudibus q̃ fletibus prosequatur: cui
viuere Christus fuit, mori est lucrum? Episcopi nomen ego
gerebam: ille exercebat opus. Honore spreto: onus totis vi-
ribus supportabat. Idcirco ille reuera mortuus ad vitam: ego
viuus in morte. Ille mortis vincula non incidit: sed euasit: &
ecce circundant me dolores mortis, & torrentes iniquitatis
conturbant me. Ego igitur ego miser: ego miserandus in *Psal.17.a*
morte tua mi frater dulcissime Thoma: blando (heu) ablacta
tus solatio: cauto priuatus consilio, & certe tuto patrocinio
destitutus. Expediebat me magis mori pro te: q̃ post te viue-
re. Propter hoc defecit in dolore vita mea, & anni mei in ge-
mitibus. Condolet mihi ecclesia: sed dolet & pro se. Com-
mune damnum: communis desolatio est: mecum omnis religio plorat: paternam pariter implorat consolationem. Si
Theobaldus Noterius adierit vos: sentiat vel ipse in se quo-
niam exaudiuit dominus vocem fletus mei. Nepotes ipsius,
authores extitere sceleris: ipse causa. Vtrum & dictator: in
quæstione est. Non attendatis ad verba eius, donec veniat
qui mittendus est: qui vobis plenius insinuans veritatem: cau
tum faciat à labiis iniquis & à lingua dolosa.

Ad Haimericum cancellarium in persona eiusdem episcopi: unde supra, Epistola CLX. L

Domino Haimerico charissimo venerabili sanctæ
Romanę ecclesię diacono cardinali & cãcellario:
suus Stephanus Parisiẽsis quod domino & amico.
Amicus in necessitate probatur. Quod dico non
quia de sanctitate dilectionis vestræ dubitem: sed ne contin
gat vt dubitem. Continget autem proculdubio: si zelum illũ
vestrum modo (quod absit) dissimulare comperero. Porro
dissimulationis id mihi argumentum inexcusabile fore noue
ritis, si Theobaldum Noterium non recipere pro meritis
quacunque occasione contigerit: qui dimidium animæ meæ
nepotum suorum manibus crudeli ambitione præcidit: soli
cruciatui parte reliqua reseruata.

Ad dominum papam Innocentium, unde supra: Epistola CLXI.

Vox sanguinis Archebaldi subdecani Aurelianen
sis inualuit. Nam ecce (proh dolor) iuxta prophe-
tam: Sanguis sanguinem tangit, & simul iũcti for- *Osee.4.c*
tius clamant ad vos de Francia. Clamat, inquam,
& vociferatur vterque sanguis clamore tam valido, vt valeat
ipsum quoque palatium cœleste concutere, tam pio vt & sa-
xea pectora debeat emollire. Quid facis amice spõsi: custos
sponsæ Christi: pastor ouium Christi? Putas ne sufficies ex-
cogitare remedium quod huic obuiet pesti tam nefandæ, tã
inauditę? Id sane necesse est inueniri, quod de recenti, eccle-
siæ vulneri impręsentiarum medelam afferat: & posteris va- M
leat ad cautelã. Ergo accingere gladio tuo super femur tuũ,
potentissime. Si non steterit & nunc Phinees & placauerit:
non cessabit quassatio. Si, inquam, vigor ecclesiasticus pepe
cerit istis: Ioanni dico & Theobaldo Noterio: quorum & si
non manu, assensu certe, forte & instinctu sanguis innoxius
effusus est super terrã: quis non videat quid sequatur? Quan
tos in clero horum impunitas contra ius & phas faciet pro-
moueri: metu vtique suorum: non suæ merito sanctitatis? No
uis morbis: nouis obuiandum est medicamentis. Vtilissime,
vt multis videtur, iustissimeque eos apostolica falce ab omni
succideres ecclesiastica dignitate: ita vt habitis careant, &
de cætero ad alias non assurgant.

Ad Haimericum cancellarium pro eodem, Epistola CLXII.

Hrequentem & amicabilem recordationem qua do
minum episcopum Parisiensem commendare sole-
tis, ego postmodum ipsi frequenter testatus sum.
En à vobis exigitur non verbo aut lingua, sed ope-
re & veritate probare nec me fuisse fallacem: nec vos men-
dacem. Sic vestra interest, non solum propter episcopum: sed
& propter alios amicos vestros: qui vobis pro certo grauiter, si quo modo præter spem procedere causam contingeret:
turbarentur.

Ad

A *Ad Ioannem Cremensem cardinalem presbyterum, de eodem.* Epistola CLXIII.

Dilectionem & dignationem qua me amplecti à vo-
bis nullius dignitatis homuncio sensi: in æternum
non obliuiscar. Pœnitentiam & conuersionem ve-
stram de qua iam angelis collętatus sum & conde-
lectatus: dignos facere fructus opto iugiter, & oro frequen-
ter. Et nunc maxime ipsos nostra illa Gallicana ecclesia me-
cum expectat: credo non intempestiuos. Interest vestræ pa-
riter & meę famę, vt non confundar in vobis. Sic ergo cla-
reat omnibus zelum apud vos veritatis iustitiæq; & feruere
contra interfectores clericorum, & instigatores eorum, vt nõ
me pigeat gloriatum fuisse de vobis.

Actio causæ Lingonensis ecclesiæ ad dominum Innocentium papam, Epistola CLXIIII.

Dum adhuc Romæ essemus: contigit illo venire do
minum archiepiscopum Lugdunensem. Venerunt
& cum eo Robertus decanus ecclesiæ Lingonen.
& Olricus canonicus: quęrentes licere sibi & ca-
pitulo Lingonensi eligere sibi episcopum. Mandatum siquidem à domino papa acceperant, nequaquam præsumere hoc
B nisi ad consilium religiosorum virorum. Quod dum per me
cuperent & peterent obtinere: absit, inquam, nisi sciam & cer
tus sim q̃ bonam idoneamq; personam intẽdatis eligere. Re-
sponderunt propositum suum atque intentionem, de nostro
pendere arbitrio: nec aliud se facturos, nisi quod ego consu-
lerem. Et spoponderunt. Verum me non satis fidem aecom-
modante accessit ad persuadendum archiepiscopus, pollicẽs
firmiter idipsum. Et addidit q̃ si secus clerici agere moliren
tur: quicquid aliud facerent, minime se confirmaturum: nec
ratum habiturum. Adductus est & dominus cancellarius in
testimonium. Nec contenti: adiuimus etiam præsentiam
domini papæ, vt eius fauore & authoritate quod inter nos
conuenerat confirmaretur: prius tamen habita inter nos col
latione mutua ac diuturna super faciẽda electione: & de mul
tis personis quarum ibi mentio facta est, duabus tandem no-
minatis à quibus nullus nostrum penitus dissentiret, quamli-
bet illarum eligi placuisset. Itaque quod nobis complacuit,
dominus papa immutabiliter obseruari præcepit: & tam ar-
chiepiscopus q̃ clerici firmiter promiserunt. Illis abeuntib⁹,
ego post discessum eorum dies paucos in vrbe faciens: vbi à
domino meo impetrare potui facultatem redeundi, ad fra-
tres iter arripuimus. Et transalpinantes comperimus instare
diem qua foret sacrandus homo in episcopum Lingonẽsem:
C de quo vtinam meliora atque honestiora audiuissemus. No-
lo autem dicere quæ inuitus audiui. Quid plura? A religio-
sis viris non paucis qui nobis salutandi gratia occurrerant,
persuasi sumus diuertere per Lugdunum, quatenus si fieri
posset rem nefariam ne fieret prohiberemus. Nam ego ali-
unde ob vię compendium ire statueram, consulens valetudi-
ni & lassitudini corporis, præsertim q̃ non liquido, fateor,
credebam rumoribus. Quis enim crederet tantum virum tan
ta vti leuitate, vt postposita tam recente promissione sua, in-
super domini sui mandato: personę notabili manum impo-
nere non timeret? Itaque consilio religiosorum acquiescen-
tes: Lugdunum iter direximus: & peruenientes, omnino sicut
audiuimus, sic vidimus. Parabantur illa non festa, sed infau-
sta solennia. Decanus tamẽ & maxima (ni fallor) pars Lugdu
nensium canonicorum constanter aperteq; contradicebant.
Sed & rumor pudendus dolendusque passim crebrescens &
inualescens, ciuitatem repleuerat. Quid facerem? Conueni
archiepiscopum reuerẽter quidẽ super pacto quod fecerat,
& super mandato quod acceperat: & nihil horum negauit.
Causam vero præuaricationis referens in filium ducis, qui à
constituto refilierat: ne ille turbaretur, in id se mutabilitatis
incidisse dicebat: pacis videlicet intuitu. Et intulit quia quic
quid hactenus egerit: iam pro nostro deinceps arbitrio se fa
cturum. Tum ego gratias agens: absit inquam: tamen non no
stra, sed dei potius voluntas fiat. Quæ ita forsitan cogno-
scetur, si res ponatur in consilio episcoporum aliarumque
religiosarum personarum quæ hic ad vestram ipsius voca-
tionem conueneruut, vel adhuc venturę sunt. Quod si inuo- D
cato sancto spiritu consensus omnium vos ad procedendum
in cœpto opere animauerit: procedite vt cœpistis. Sinautem,
acquiescendum Apostolo dicenti: Nemini cito manum impo *1.Tim.5.d.*
nas. Visum est consilium placuisse. Interim homo ille venisse
nunciatur: sed in hospitium: non in palatium. Vespere sextæ
feriæ venit: sabbato mane recessit. Non est meum dicere cur
nec in curia apparere voluerit, ad quam ei curæ fuit lõgo itи-
nere peruenire: nisi q̃ verecundia monachalis honorisque
contemptus forsan putari posset, si non aliud alia quę secuta
sunt indicaret. Et reuera quid aliud tunc suspicari debuim⁹:
quando archiepiscopus rediens ab illo: testatus est coram o-
mnibus nullo modo eum voluisse acquiescere: sed quicquid
de eo factum fuerat, penitus refutare? Denique & mandauit
mox electionem fieri. Hoc per quosdam Lingonenses canо-
nicos tunc præsentes: hoc & per literas quæ adhuc extant.
Quibus in capitulo Lingonẽsi oblatis & lectis: proh pudor
incontinenti leguntur aliæ per omnia contrariæ illis: asse-
rentes vtique consecrationem dilatam, non dimissam, assigna
tes diem & locum ad causam decidendam, quam litere prio-
res nunciabant decisam. Putares in literis non modo diuer-
sas: sed & aduersas sibi loquentes personas aduersum sciniui-
cem contendentes: nisi q̃ vna eademque imago impressa ce-
ris: vnum idemque nomen præsignatum in schedulis: mani- E
feste de vno fonte dulce & amarum illud manare cunctis qui
aderant mirantibus declarabant. Tenentur in manibus con-
tradictoriæ literæ: vtrislibet obedire decreueris, inobediens
necesse est tenearis. Aut enim priorem te recipientem episto
lam, posterior condemnabit: aut si posteriorem sequi eligas,
prior murmurabit. Et vtinam secunda epistola sicut potuit
euertere primam, ita posset sese vel ipsa tueri aduersus ter-
tiam. Sed ecce literæ contra literas: mandatum aduersus
mandatum: ita vt non iam quemadmodum in propheta, man *Esa.28.c*
da remanda, sed manda demanda potius inculcetur. Interim
nempe homo qui & consecrationem fugerat, & electionem
refutarat, festinauit ad regem, regalium inuestituram obtinuit,
quibus meritis, ipse viderit. Mox directis epistolis & locus
qui assignatus fuerat, est mutatus, & dies anticipatus, vt loci
temporisq; opportunitate subtracta, & copia agendi pariter
subtrahatur contradicturis, & consecrationis dies subripia-
tur appellaturis. Cæterum non est consilium contra consiliũ *Prou.21.d*
domini, cuius prouidentia factum est vt nec contradictores
defuerint, nec appellatores. Appellatum est à Falconę deca-
no Lugdunensis ecclesię, appellatum & à Pontio archidiaco-
no Lingonensi, appellatum à Bono amico sacerdote & cano
nico ęquè Lingonensi, appellatum & à fratribus nostris Bru
none atque Gaufrido, ignorantibus quidẽ omnibus his præ- F
parationem cordis eorum, sed casu superuenientibus, haud
dubium dei prouida voluntate. Tãta siquidem fuit breuitas
termini, vt vix ex quo resciuimus diem, spatio quatuor dierũ
nũcius noster cum literis accurrere potuerit, quatenus præ-
ueniret quod parabatur non sacramentum, sed sacrilegium.
Et is quoque nihilominus contradixit, & tam consecrandum
q̃ consecraturos ad sedem apostolicam appellauit. Et ipse e-
rat Lingonensis canonicus. Veritatem dico, non mentior, ni-
hil à me hic dictum personæ odio, sed solo veritatis amore
veraciter omnia posita, teste ipsa veritate.

Ad Falconem decanum & Guidonem thesaurarium Lugdunensis ecclesiæ, Epistola CLXV.

Plaga, vt videtis charissimi, ecclesiæ nostræ magna
est, & multa eget cura. Nec modo multa, sed cita,
ita vt assidue cum lachrymis medico cœlesti insте-
mus dicentes, Domine descende priusq̃ moriatur. *Ioan.4.g.*
Vnum est quod magis exacerbat dolorem, & pene desperat
curationem, quia nimirum inde est orta tribulatio, vnde con
solatio sperari debuerat. Quisnam enim ô misera, malũ hoc
quod plangis, induxit super te? Profecto non inimicus, non
is qui oderat te, sed homo vnanimis, dux tuus & metropoli-
tanus tuus. Quomodo ab Austro & nõ iam ab Aquilone pã-
ditur omne malum? Merito proinde non est dolor sicut do-
lor meus, quoniam de quibus potissimum præsumebamus,
ab ipsis passi sumus, & non ab aliis. O Lugdunensis pia ma-

ter

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ter ecclesia: cuiusmodi non sponsum, sed monstrum tuæ filiæ procurasti nunc? Non plane matrem te in hoc, sed nouercam sensimus. Gener hic tuus quàm lõge à nobili illa tua antiqua honestate, grauitate, probitate, degenerat. Quid enim? Ego ne id dixerim honorabile connubium, & thorum immaculatum: quod de tali & taliter factum est? Sine lege: sine ordine: sine ratione sic confusa sunt omnia: imò ita cuncta in fraude & temeritate præcepta & præsumpta fuisse constat, vt nõ dico episcopum, sed ne villicum quidẽ aut teloniarium quẽpiam in hunc modum decuerit ordinari. Quibus vos laudibus efferam dulcissimi, qui soli cõdoluistis afflictę: & tam in prima q̃ in secunda sua defensione oppressę astitistis: ascendentes ex aduerso, & opponentes vos murum pro domo Israel? Non est inuentus similis vobis in illo conuentu, qui cõseruaret legem excelsi: qui sacris obtemperaret canonibus:
Nu. 25.b. qui denique se induere t zelum Phinees, & linguæ mucrone confoderet fornicantes. Quæ cum ita de vobis ad dei & vestram ipsorum gloriam vbique clarescãt: restat vt principio tam laudabili condignum exitum dare, & hostię capiti caudã iungere satagatis.

Ad dominum papam Innocentium, unde supra.
Epistola CLXVI.

H Verum clamo, iterum pulso, & si non clamosis vocibus, certe lachrymosis gemitibus. Cogit iterare clamores iterata in nos iniuria perditorum & prolongantium iniquitatem suam. Confortati sunt addentes præuaricationem. Apponunt iniquitatem super iniquitatem: & superbia eorum ascẽdit semper. Inualuit furor, pudor euanuit, & timor dei. Quem contra tuam pater castam iustamq̃ dispositionem non timuerunt eligere: etiam post appellationem tui nominis ausi sunt execrare. Et hoc præsumpserunt Lugdunenses, Eduenses, Matisconenses: amici Cluniacenses. In fraude & temeritate istorum, heu q̃ ingens multitudo sanctorum turbabitur, si angariati fuerint tale portare iugum, taliterq̃ impositũ. Proh nephas: hoc ita accepturi sunt
Esa. 28.d ac si cogantur genua curuare Baal, aut certe iuxta prophetã pactum facere cum morte, & cum inferno fœdus inire. Rogo vbi ius: vbi lex: vbi sacrorum authoritas canonum: vbi denique reuerentia maiestatis? Illa illa quæ nulli negatur oppresso, soli mihi nõ profuit appellatio. Vbi nimirum imperabat aurum: iudicabat argentum: leges canones q̃ silebant: locum ratio & equitas non habebant. Eisdem telis (quod intolerabilius est) arcem quoque apostolici culminis oppugnare minantur. Id vero ridiculè. Fundata est enim supra firmam petram. Sed quid ago? Excessi fateor, non est meum accusare quenquam aut reprehendere: sufficit mihi vt plangam dolorem meum. Post longam moram multos q̃ labores quos pro
I seruitio Romanæ ecclesię pertuli: cum tandem placuit serenitati vestræ reditum annuere ad fratres meos, etsi fractus viribus corporis tanquam male operans, lætus tamen ob manipulos pacis quos reportabam: ad monasterium cum prosperitate perueni. Credidi me de labore euasisse ad requiẽ: licere mihi vtcunque resarcire spiritualium damna studiorum, ac sanctę quietis detrimenta quæ foris incurreram: &
Psal. 118.s. ecce tribulatio & angustia inuenerunt me. En lectulo recubantẽ plus cordis quàm corporis dolor excruciat. Nec enim ego deploro temporale incommodum vllum. Anima mea in manibus meis: salus eius in causa est. Placet vobis vt illi homini credam animam meam, qui perdidit suam? Scio quia nõ placet. Quamobrem dixi animæ meæ expedire magis inire fugam, q̃ & mœrore cõsumere residuum dierum meorum, & nihilominus in periculum salutis incidere. At deus vobis potius inspiret, quod potius est: reducere videlicet ad memoriã (si dignum iudicatis) qualiter vobiscum egerim: & ponere oculos pietatis super puerum vestrum, & liberare afflictum de angustia. Quin potius non obliuiscì quanta deus ipse fecerit vobis, & in quantulęcunque vicem recompensationis: ad ipsius gloriam quod tam perperam factum est reuocare.

Ad eundem, pro eodem negocio. *Epistola* CLXVII.

C Lementissime pater, nonne præcipiẽdo præcepisti in Lingonensi ecclesia personam eligi religiosam atque idoneam, & ad consilium pueri tui? Nonne dominus Lugdunensis hoc ipsum mandatum ex apostolico K
ore tuo præsens excepit: tam fideliter executurum: q̃ firmiter iniunctum, ac frequenter inculcatum? Nonne denique & spopõdit? Quid ergo visum est ei mutare voluisse quod vtilissime & consultissime statutum fuerat, aliudq̃ sua præsumptione moliri quod non conueniebat: in vestrę ipsius maiestatis contemptum, & in nostræ pusillanimitatis scandalum? Quomodo non erubuit bonus ille vir apud se est, & non inueniri: tentans imponere tam indignum iugum ceruicibus tam numerosę multitudinis religiosorum seruorum tuorum, aduersus statutum tuum: & promissum sum? Inquire pater, inquire diligenter quale homo ille cui festinat manum imponere, testimonium habeat, & ab his qui prope sunt: & ab his qui longe sunt. Mihi enim interdicit dicere pudor quid publica fama de eo dicit: imò infamatio celeberrima diuulgauit. Et quid dicam? Tristis est anima mea vsq; ad fugam. Et iam forsitan fugissem: nisi me retinuisset consolationis spes quam de visceribus vestris expecto. Volebam scribere per ordinem, per lachrymabilem miserię nostræ historiam, sed præ tristitia languet manus: sensus hebescit: horret lingua eloqui malignam fraudem: sed subreptionem: sed circuẽtionem: sed temeritatem: sed perfidiam. Quid ergo? Filius tuus Pontius archidiaconus: qui & in hac causa constanter fideliterq̃ se habuit: cuncta tibi pater narrabit, & quid factum doleamus, & quid faciendum flagitemus. Ipsi crede tanq̃ mihi. L
Ego autem hoc vnum vt parturiens loquor. Nisi isti à tam scelerato tãque temerario ausu deficiant: vt meipsum nunc sentio, deficiet in dolore vita mea, & anni mei in gemitibus. Psal. 30.a

Ad episcopos & cardinales Romanæ curiæ, unde supra.
Epistola CLXVIII.

N Os scitis, si dignum ducitis recordari, qualiter vobiscum in tempore malo conuersatus sum: egrediens & regrediens, & pergens ad imperium regis: persistens ac permanens vobiscum in tentationibus vestris: ita vt consumptis pene viribus corporis, vix post redditam cœlitus pacem ecclesiæ repatriare potuerim. Et recolo hoc non glorians aut improperans, sed prouocans & essłagitans: monens & reposcens debitum vestræ miserationis affectum. Vrget necessitas modo omnes repetere debitores. Ego vero si feci quod facere debui: haud aliud me ex
Luc. 17.c eo quam seruum inutilem reputo: iuxta sermonem domini. Veruntamen si feci quod oportuit, aut quod faciendum fuit:
Psal. 114.d nunquid merui vapulare? Et ecce rediens à vobis, tribulationem & dolorem inueni, & nomen domini inuocaui, sed non profuit. Inuocaui & vestrum, & non valuit. Siquidem dij fortes terræ vehementer eleuati sunt: Lugdunensis scilicet archiepiscopus, & Cluniacensis abbas. Hi confidentes in virtute sua, & in multitudine diuitiarum suarum gloriantes, aduersum me appropinquauerũt & steterunt. Et non aduersum M
me tantum, sed aduersum magnam multitudinem seruorum dei, aduersum vos quoque, aduersum seipsos, contra deum, contra omnem equitatem & honestatem. Denique imposuerunt hominem super capita nostra: quem (proh pudor) & boni horrent, & mali ridẽt. Quo ordine, imò q̃ extraordinarię, videat deus & iudicet, videat & Romana curia. Videat & doleat, misereatur & accingatur ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum. Quid enim? Placet tibi domina, mundi vniuersitati constituta vindex in iram, iudex in misericordiam: placet inquam tibi q; dum superbit impius, incenditur pauper, & ille pauper qui pro tuo seruitio cum non haberet censum quem effunderet, sanguini non pepercit? Dignum ne tibi videtur tua perfrui pace, & nostram non curare, nec recipere in sortem consolationis quos habuisti consortes laboris? Si inueni gratiam in oculis vestris, eripite inopem de manu fortiorum eius, egenum & pauperem à diripientibus eũ. Alioquin ego quidem vt potero laborabo in gemitu meo, &
Iob. 6.c erunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, vobis autẽ legam illum versiculum, Qui tollit ab amico misericordiam, ti
Ibidem morem domini dereliquit. Et illud. Omnes necessarij mei re
Psal. 37.c cesserunt à me. Illud quoque. Qui iuxta me erant, de longe steterunt, & vim faciebant qui quærebant animam meam.

Ad

A *Ad dominum papam Innocentium, unde supra:*
Epistola CLXIX.

D Iguatio vestra fecit me familiarem: familiaritas præsumptorem. Adsit solita cordi vestro benignitas: ne forte presumptio parĳat indignationẽ. Audite tamen patienter, non solum quid egerim: sed & cur egerim: si forte causa factum possit vel aliquatenus excusare. Ausus sum retinere clericos Lingonenses qui vocati erant: composita tamen pace inter eos: ipsisq̃ persuasis stare deinceps de facienda electione in beneplacito vestro, & consilio bonorum, sicut in literis eorum continetur. Erat autem pernecessarium eos hac vice remanere: propter terras & possessiones ecclesiæ quæ datę sunt prædę & direptioni, dum non est qui custodiat aut defendat. Itaque personis quę non sint suspectę: quæ non querant quæ sua sunt: sed quæ Iesu Christi: iniungatur, si placet, cura eligendi qui deo placeat, & finem tandem accipiat ecclesię iam diuturna & miseranda vexatio. Reliqua vero dicenda commisimus domino Herberto abbati sancti Stephani Diuionensis, & archidiaco no Lingonensi, sociisq̃ eorum. Adiicimus etiam vt archidiaconum Lingonensem, & Bonum amicum eiusdem ecclesiæ presbyterum, quoniam fideles in causa dei extiterunt: eos &
Luc. 10.b res eorum in defensione vestra recipiatis. Dignus est enim operarius mercede sua.

B *Ad Ludouicum iuniorem regem Francorum, unde supra:*
Epistola CLXX.

S I totus orbis aduersum me cõuraret vt quippiam molirer aduersus regiam maiestatem: ego tamen deum timerem: & ordinatum ab eo regem offendere temere non auderem. Nec enim ignoro vbi
Rom. 13.a. legerim: Qui potestati resistit, dei ordinationi resistit. Sed nec me latet q̃ omni Christiano: q̃ meæ præcipuę professioni mentiri contrarium sit: Veritatem dico, non mentior: quod Lingonis de priore nostro factum est: præter spem: præter intentionem episcoporum & meam factum est. Sed est qui no lentium quodammodo extorquet assensum, & suo arbitrio etiam aduersas hominum voluntates prout vult subseruire compellit. Quando enim ego periculum quod mihi timui, illi æquè non metuerem, quem diligo tanquã meipsum? Quan do ego illorum consortium non horrerem, qui alligant onera grauia & importabilia, & imponunt humeris hominum, digito autem suo nolunt ea mouere? Factum est tamen quod factum est: contra vos nihil, contra me plurimum. Mihi baculus imbecillitatis meę subtractus est: mihi lumen oculorũ meorum ereptum est: mihi abscissum dextrum brachiũ meũ. Omnia excelsa ista & fluctus isti super me transierunt. In me
C transierunt iræ. Mihi euadendi nulla ex parte patet via. Vnde onera fugio, inde subeo inuitus & ingratus. Durum mihi sentio contra stimulum calcitrare. Tolerabilius fortasse spontaneo q̃ nolenti & renuenti fuisset. Nam si quid virium in me est, nonne id facilius meis q̃ alienis humeris exercerem? Sed acquiesco aliter disponenti: cum quo vtique aut iudicio aut viribus contendere, nec cautum mihi omnino, nec possibile est, sed nec regi. Siquidem terribilis est etiam apud reges ter
Psal. 75.a. ræ. Horrendum est incidere in manus dei viuentis etiam tibi
Heb. 10.f. ô rex. O q̃ molestis auribus audiemus contraria tam bonis pricipiis vestris? O q̃ amarior ecclesiæ mœror post tãta prælibata gaudia: si frustrari (quod absit) contigerit tam iucunda spe singularis clypei sui vestræ indolis, sicut hactenus est experta. Heu corruit virgo Remensis ecclesia: non est qui subleuet eam. Corruit & Lingonensis: non est qui porrigat manum. Auertat diuina clemẽtia à corde & consilio vestro super dolorem nostrum adiicere, cumulare tristitiam super tristitiam. Quis mihi tribuat mori, ne videam regem bonę opinionis, sed spei melioris, conari dei consilio obuiare: irritare aduersus semetipsum summi iudicis iram: pedes patris orphanorum madefacere lachrymis afflictorum: pulsare cœlos clamoribus pauperum: sanctorum precibus: iustisq̃ querimoniis charissimę sponsæ Christi: quæ est ecclesia dei viuẽtis? Absit, absit. Meliora speramus: expectamus iucundiora. Non obliuiscetur misereri deus: nec continebit in ira sua mi-
sericordias suas. Non contristabit per illum & de illo ecclesiam suam, per quem & de quo in tantis iam lętificauit. Quę D
suo munere contulit, sua longanimitate seruabit: & si quid aliter sapitis, & hoc ipsum vobis reuelabit: & erudiet corda in sapientia. Hoc optamus, hoc oramus die ac nocte. Hoc sentite de nobis, hoc sentite de nostris. Non infringetur veritas hæc in nobis, non imminuetur honor regis, regnię vtilitas per nos. Gratias autem agimus vestræ clemẽtiæ pro benigno responso quod à vestra dignatione meruimus. Veruntamen dilatio terret nos, qui videmus terram datam prædę & direptioni. Terra vestra est, & in hoc plane cognoscimus & dolemus dedecus regni vestri, quod vos iure abhorrere mandastis, si non fuerit qui defendat. Nam in quo alio regia maiestas, recte in eo quod factum est, imminuta dicatur? Electio rite celebrata est: electus fidelis est. Non autem esset fidelis: si vestra & non per vos habere vellet. Necdum ad vestra manum extendit, necdum ciuitatem vestram ingressus est: necdum prorsus se intromisit de aliquo, quanquam inuitatio cleri & populi, & oppressorum afflictio, & vota bonorum id ab eo vehementissime flagitarint. Quæ cum ita sint, opus est, vt videtis, maturatione consilij: non minus vestro honori, q̃ no
stræ necessitati. Et nisi per præsentes nuncios expectanti populo qui vester est, serenitas vestra pro voto responderit: multorum religiosorum aduersum vos (quod non expedit) deuota vobis nunc corda turbabitis, & regalibus vestris ipsis E
quæ ad ecclesiam pertinent, non paruum, vt veremur, incommodum acquiretis.

Ad dominum papam Innocentium pro Falcone Lugdunensi archiepiscopo, *Epistola* CLXXI.

O Vi in aliorum negociis totiens exauditus sum, puto in proprio non confundar. Ego domine mi, causam archiepiscopi mei meam duco: vtpote membrum quod nil à se ducat alienũ quod capitis sit. Quod tamen non diceremsi homo ipse sibi assumpsisset honorem, & non magis à deo vocatus tanquã Aaron. Nec enim ab alio æstimauerim factum q; vota tot hominum tam facile conuenerunt in eum: vt non dico contradictio: sed nec cũctatio vlla fuerit. Et merito. Est quippe illustris, non minus mentis generositate q̃ sanguinis, est scientia, est vitę honestate. Denique famę eius integritas, nec inimici quidem dentẽ veretur. Quod ergo de tali, & tali modo factum est: dignum profecto est vt fauor apostolicæ gratiæ prosequatur, & honoris plenitudine, quæ sola deest, gaudia plebis suæ consueta benignitate imò debita liberalitate accumulet. Hoc vniuersa ecclesia instantissima supplicatione deposcit: hoc puer vester solita præsumptione efflagitat.

Ad eundem in persona Godefridi Lingonensis episcopi. F
Epistola CLXXII.

I Nter crebra mala quæ his diebus in ecclesiis videntur accidere occasione electionum: dominus de cœlo prospexit super matrem nostram Lugdunensem ecclesiam, qui decedenti pię memoriæ Petro archiepiscopo, virum optimum Falconem decanum in omni pace subtituit. Peto domine, vt qui à suis concorditer est electus: vtiliter promotus: rite consecratus: à vobis honoris sui officiiq̃ plenitudinem consequatur. Quod vtiq; audere me facit non meriti conscientia, sed debiti. Debiti dico, non solum quo id à me illa ecclesia iure metropolitico exigit, sed quia in hoc positus sum, vt testimonium perhibeam veritati.

Ad ipsum Falconem, *Epistola* CLXXIII.

S Cripsimus ad dominum papam dominus episcopus & ego pro vobis: prout oportere putauimus: & habetis exemplar literarum. Habemus autem in volũtate in æternum non deficere vobis pro viribus: propter bonum quod de vobis confidimus. Vestra autẽ interest facere, vt non confundamur sic confidentes. Decætero si inueni gratiam in oculis vestris: intelligite super egenos & pauperes illos, qui sunt apud benedictionem dei. Quod enim vni ex illis feceritis: mihi, imò Christo, facietis. Nam & pau-

peres

Universidad de Deusto
Biblioteca

G peres sunt, & habitant inter pauperes. Hoc præcipuè obsecramus, vt Sauiniacenses monachos prohibeatis ab infestatione eorum, quoniam calumniantur eos iniuste, vt putamus. Aut sibi confidunt habere iustitiam, iudicate inter illos. Filius noster abbas Albericus, etsi suis meritis commendabilior, nostris tamen precibus vobis vt commendatior sit obsecramus. Tenerè quippe diligo eum: tanquam mater vnicum filium: & diliget eum qui diligit me. Denique in eo experiar si me curatis. Quo enim longe à me positus est: eo magis necessariam habet paternam vestram consolationem.

Ad canonicos Lugdunenses de conceptione sanctæ Mariæ.
Epistola CLXXIIII.

INter ecclesias Gallię constat profecto Lugdunensem hactenꝰ præminuisse, sicut dignitate sedis, sic honestis studiis, & laudabilibus institutis. Vbi enim æquè viguit disciplinę censura, morum grauitas, maturitas consiliorum, authoritatis pondus, antiquitatis insigne? Præsertim in officiis ecclesiasticis haud facile vnquā repentinis visa est nouitatibus acquiescere, nec se aliquando iuuenili passa est decolorari leuitate, ecclesia plena iudicij. Vnde miramur satis quid visum fuerit hoc tempore quibusdam vestrum voluisse mutare colorem optimum, nouam
H inducendo celebritatem, quam ritus ecclesiæ nescit, nō probat ratio, non commendat antiqua traditio. Nunquid patribus doctiores aut deuotiores sumus? Periculose præsumimꝰ quicquid ipsorum in talibus prudentia præteriuit. Nec vero id tale est: quod nisi prætereundum fuerit: patrum quiuerit omnino diligentiam præteriisse. At valde honoranda est (inquis) mater domini. Bene admones: sed honor reginę iudicium diligit. Virgo regia falso non eget honore, veris cumulata honorum titulis: infulis diguitatum. Honora sanè integritatem carnis, vitæ sanctitatem. Mirare fœcunditatem in virgine: prolem venerare diuinam. Extolle nescientem vel in concipiendo concupiscentiam, vel in pariendo dolorem. Prædica reuerendam angelis, desideratam gentibus, patriarchis prophetisq; præcognitam: electam ex omnibus: prælatam omnibus. Magnifica gratiæ inuentricem: mediatricem salutis, restauratricem seculorum. Exalta denique exaltatam super choros angelorum: ad cœlestia regna. Hæc mihi de illa cantat ecclesia, & me eadem docuit decantare. Ego vero quod ab illa accepi, securus & teneo & trado: quod nō, scrupulosius fateor, admiserim. Accepi sane ab ecclesia illum diem cum summa veneratione colendum quo assumpta de seculo nequam: cœlis quoque intulit celeberrimorum festa gaudiorum. Sed & ortum virginis didici nihilominus in ec-
I clesia & ab ecclesia indubitanter habere festiuum atque sanctum, firmissime cum ecclesia sentiens in vtero eam accepisse
Hier. 1.4 vt sancta prodiret. Et de Hieremia siquidem lego quòd priusquam de ventre exiret, sanctificatus sit. Et de Ioanne Baptista non secus sentio, qui ex vtero dominum in vtero sensit.
Luc. 1.c Videris etiam tu an & de sancto Dauid idipsum liceat opi-
Psal. 70.b. nari: pro eo q dicebat deo: In te(ait) confirmatus sum ex vte-
Psal. 21.b ro: de ventre matris meæ tu es protector meus. Item, De ventre matris meæ deus meus es tu, ne discesseris à me. Et Hieremiæ quidē sic dictū est: Priusq; te formarem in vtero, noui te: & antequā exires de vulua, sanctificaui te. Quàm pulchre inter figurationem in vtero, & parturitionem ex vtero diuinum distinxit oraculum, vt illam tantum præcognitam: istam & sanctitatis munere pręornatam ostenderet, ne quis prophetæ prærogatiuam de sola præscientia seu prædestinatione putauerit æstimandam. Esto tamen vt hoc de Hieremia concedamus. Quid respondebitur de Ioanne Baptista: quem angelus prænunciauit spiritu sancto repletum iri adhuc in vtero matris suæ? Prorsus hoc ad prædestinationem præscientiā ve referri posse non arbitror. Verba nempe angeli (sicut ipse prædixit) completa absque dubio sunt in tempore suo: & quem prælocutus est spiritu sancto replendum, non est phas credere non repletum: idq; loco & tempore quo prædixit. Certissime autem sanctus spiritus quem repleuit, sanctificauit. Cæterum quatenus aduersus originale peccatum hæc ipsa sanctificatio valuerit, siue pro isto, siue pro illo propheta: vel si quis alius simili præuentus gratia fuerit, non temere di K
xerim. Sanctificatos tamen non dubitauerim dicere, quos deꝰ sanctificauit, & cum eadem sanctificatione prodisse ex vtero, quam acceperunt in vtero, nec reatum quem in conceptione traxerunt, valuisse vllatenus horum natali iam donatam prępedire seu præripere benedictionem. Attamen quis dicat spiritu sancto repletum, manere adhuc filium nihilominus iræ: & si mori in vtero contigisset eum hac plenitudine spiritus, pœnas luiturum damnationis? Durum est. Minime tamen ausim hinc quippiam mea sententia diffinire. Sed quicquid de hoc sit, merito ecclesia quę cæterorum non natiuitatem, sed mortem sanctorum iudicat & prædicat pretiosam, singulari quadam exceptione festis prefert gaudiis, veneraturq; illius natalem, de quo nunciante angelo singulariter legit. Et mul- *Luc. 1.b*
ti in natiuitate eius gaudebunt. Cur enim non sit illius exitus sanctus, ac proinde festiuus & lætus: qui potuit exultare & in vtero? Quod itaque vel paucis mortalium constat fuisse collatum: phas certe non est suspicari tantę virgini esse negatum: per quam omnis mortalitas emersit ad vitam. Fuit proculdubio & mater domini antè sacta q̄ nata. Nec fallitur omnino sancta ecclesia, sanctum reputans ipsum natiuitatis eius diem: & omni anno cum exultatione vniuersæ terræ votiua celebritate suscipiens. Ego puto q̄ & copiosior sanctificationis benedictio in eam descēderit, quæ ipsius non solum
sanctificaret ortum, sed & vitam ab omni deinceps peccato L
custodiret immunem, quod nemini alteri in natis quidē mulierum creditur esse donatum. Decuit nimirum reginā virginum singularis priuilegio sanctitatis, absq; omni peccato ducere vitam, quę dum peccati mortisq; pareret peremptorem, munus vitæ & iustitiæ omnibus obtineret. Sanctus igitur ortus: quoniam immensa prodiens ex vtero sanctitas sanctū fecit illum. Quid adhuc addendū his putamus honoribus? Vt honoretur, inquiūt, & conceptus qui honorandū prejuit partum: quoniam si ille non præcessisset, nec iste esset qui honoratur. Quid si alius propter eandem causam etiam vtriq; parenti eius festos honores asserat deferendos? Sed de auis & proauis idipsum posset pro simili causa quilibet flagitare: & sic tenderetur in infinitum: & festorum non esset numerus. Patrię est, non exilij, frequentia hæc gaudiorum, & numerositas festiuitatum ciues decet, non exules. Sed profertur scriptum superneq; (vt aiunt) reuelationis, quasi & quiuis nō queat scriptum æquè producere in quo virgo videatur idipsum mādare & de parentibus suis: iuxta domini mandatum dicētis: *Exo. 20.b.*
Honora patrem tuum & matrem tuam. Ipse mihi facile persuadeo scriptis talibus non moueri: quibus nec ratio suppeditare, nec certa inuenitur fauere authoritas. Nam quid consequentiæ habet: vt quoniam sanctum præcessit natalem conceptus: propterea reputetur & ipse sanctus? Nunquid quoniā præcessit eum: fecit & sanctum? Quia si præcessit vt esset, nō M
tamen vt sanctus esset. Vnde etenim illa ipsi sanctitas quā secuturo transmitteret? An non potius quia præcessit absque sanctitate conceptus: oportuit nimirū sanctificari cōceptam, vt sanctus sequeretur iam partus? an forte mutuatus sit sanctitatem à posteriori prior? Potuit sane illa quæ in iam concepta, facta est sanctificatio, ad ipsum qui sequebatur transire natalem: redire vero retrorsum ad conceptum qui præcesserat: iam omnino non potuit. Vnde ergo conceptionis sanctitas? An dicitur sanctificatione pręuenta: quatenus iam sancta conciperetur, ac per hoc sanctus fuerit & conceptus: quēadmodum sanctificata iam in vtero dicitur, vt sanctus cōsequeretur & ortus? Sed non valuit antè sancta esse, q̄ esse. Siquidē non erat anteq̄ conciperetur. An forte inter amplexus maritales sanctitas se ipsi conceptioni immiscuit: vt simul & sanctificata fuerit & concepta? Nec hoc quidē admittit ratio. Quomodo nāq; aut sanctitas absq; spiritu sanctificante: aut facto spiritui societas cū peccato fuit, aut certe peccatū qūo non fuit vbi libido non defuit? Nisi forte quis dicat de spiritu sancto eam, & non de viro conceptam fuisse. Sed id hactenus inauditum. Lego deniq; spiritū sanctum in eam, nō cum ea venisse: dicēte angelo: Spiritus sanctus superueniet in te. Et si licet loqui quod ecclesia sentit (& verum ipsa sentit) dico gloriosam de spiritu sancto concepisse: non autem & cōceptam fuisse: dico peperisse virginem, non tamen & partā à
virgine.

A virgine. Alioquin vbi erit prærogatiua matris domini qua
Ioan. 7.c singulariter creditur exultare & munere ꝑlis: & integritate carnis: si tantundem dederis & matri ipsius? Non est hoc virginem honorare: sed honori detrahere. Si igitur ante conceptum sui sanctificari minime potuit, quoniam non erat: sed nec in ipso quidem conceptu, propter peccatū quod inerat: restat vt post conceptum in vtero iam existens, sanctificationem accepisse credatur: quæ excluso peccato sanctam fecerit natiuitatem: non tamen & conceptionem. Quamobrē etsi quibus vel paucis filiorum hominū datum est cum sanctitate nasci: non tamen & concipi: vt vni sane seruaretur sancti prærogatiua cōceptus: qui omnes sanctificaret: solusq; absq; peccato veniens, purgatione faceret peccatorū. Solus itaque dominus Iesus de spiritu sancto conceptus: quia solus & ante conceptū sanctus. Quo excepto: de cętero vniuersos respicit ex Adam natos, quod vnus humiliter de semetipso ac veraciter confitetur. In iniquitatibus, inquiens, cōceptus sum: & in
Psal. 50.a peccatis concepit me mater mea. Cum hæc ita se habeant: quęnam iam erit festiuę ratio conceptionis? Quo pacto, inquam, aut sanctus asseretur conceptus, qui de spiritu sancto non est: ne dicam de peccato est: aut festus habebitur qui minime sanctus est? Libenter glorioſa hoc honore carebit, quo vel peccatū honorari: vel falsa induci videtur sanctitas. Alioquin nulla ei ratione placebit cōtra ecclesiæ ritum præsumpta nouitas, mater temeritatis: soror superstitionis: filia leuitatis. Nam si sic videbatur: confulenda erat prius apostolicæ
B sedis authoritas: & nō ita præcipitanter atq; inconsulte paucorū sequēda simplicitas imperitorum. Et ante quidem apud aliquos errorem compererā: sed dissimulabam, parcēs deuotioni: quę de simplici corde & amore virginis veniebat. Verum apud sapientes: atq; in famosa nobiliq; ecclesia: & cuius specialiter filius sum: superstitione deprehēsa, nescio an sine graui offensa etiā vestri omnium, dissimulare potuerim. Quæ autem dixi: absque præiudicio sane dicta sint sanius sapientis. Romanæ præsertim ecclesiæ authoritati atq; examini totum hoc sicut & cætera quæ eiusmodi sunt vniuersa reseruo: ipsius siquid aliter sapio, paratus iudicio emendare.

Ad patriarcham Hierosolymorum, Epistola. CLXXV.

PAtriarchalibus scriptis sæpius visitatus: ingratus iam videbor si non rescripsero. At si saluto eū qui me salutauit: quid amplius feci? Tu enim me præuenisti in benedictionibus dulcedinis, tu me prior dignatus es tuis trāsmarinis epistolis visitare, tu mihi primas humilitatis charitatisq; præripuisti partes. Quid condignū iam referam? Nihil mihi denique reliquisti quod pari queam rependere vice: qui etiam de thesauro seculorum mihi impertire curasti, id est de ligno domini. Quid tamen? Debeo ne omittere quod possum, quoniā quod debeo minime possum?
C Affectum saltem voluntatemq; aperio rescribendo duntaxat, atque resalutando, quod solū interim per tot vtique spatia terræ & maris licet. Ostendam autem si vaquam accepero tempus, me nequaquam diligere verbo siue lingua, sed opere & veritate. Super milites tēpli ponite quæso oculos vestros, & tantę pietatis viscera, tam strenuis ecclesiæ propugnatoribus aperite. Hoc siquidem acceptum erit deo, & gratum hominibus, si fouetis eos qui suas animas pro fratribus posuerunt. De loco autem ad quem nos inuitatis, frater Andreas discet vobis voluntatem nostram.

Ad dominum papam Innocentium, ex persona
Alberonis Treuerensis archiepiscopi,
Epistola CLXXVI.

VOluntas cordis mei & desiderium satis inquietum adeundi & videdi desideratam beatitudinis vestræ præsentiam: sed & cognoscendi certius quæ circa vos sunt, rursumque qualiter se habeant nostra, vobis vicissim diligētius intimandi, iam dudū itineris me admonet, atque indesinenter solicitat. Cæterum terræ ac diei malitia, & præter instantiam meam quotidianam etiam nonnulla vestræ necessitatis causa impeditus: voto facere satis non potui vsque adhuc, sed necdum possum. Sed quid? Sanum iustumque propositum nunquid omittendum ex toto fuit: quia ex toto adimpleri non potuit? Fuit ergo consilij, per hūc ve- D
nerabilem. H. Tullensis ecclesiæ archidiaconum interim saltem aliquatenus consolari conceptum iam olim desiderium, curamque reuelare quam patior. Nec enim fidelior, studiosior, cautior ve illo ad manum esse potuit siue in perferendo ad vos quæ nos illi iniungimus: siue in referendo ad nos siqua vestræ dignationi placuerit remandare. Itaque de beneplacito: de statu curię: ac vestrę sospitate personę: & si quid blandius aura secundior à diuina clementia recens fortè spirauerit ecclesiæ, aduersus schismaticorum procacē, sed ineffi cacem rabiem desudāti: de his omnibus plenius instrui cupimus & supplicamus. Porro nostrā citramontanam ecclesiam tam in nostro quàm in Francorum regno noueritis fortem in fide, pacificā in vnitate, deuotā in vestra obedientia, promptā ad seruitiū. Nequaquā nos Beneuenti: non Capuæ: non ipsius Romæ terret, deo sic iudicante, amissio: scientes ecclesiæ statum non armis æstimari: sed meritis. Ipsius quippe non alterius agnoscimus voces illas in psalmo: Si consistāt aduersum *Psal. 26.a*
me castra, non timebit cor meū: Si exurgat aduersum me prelium: in hoc ego sperabo. Propterea & nos quia de ecclesia sumus, non timebimus dum turbabitur terra, & transferentur montes in cor maris. Glorietur tyrannus Siculus quantū vult, glorietur in malitia q̄ potēs est in iniquitate: nostra autem virtus in infirmitate perficitur. Ecclesia quando infirmatur, Pauli magisterio didicit esse potētior. Didicit ē regione *2. Cor. 12.*
E
& à Salomone q̄ prosperitas stultorum occidit eos. Didicit & stultum firma radice cū viderit, statim maledicere pulchritudini eius. Ideo cum sancto Dauid sese in vtroq; consolatur, *Prou. 1.d*
& hostium videlicet casu: & liberatione sui. Ait siquidē: Hi *Iob. 5.a.*
in curribus & in equis: nos autem in nomine domini dei nostri inuocabimus: Ipsi obligati sunt, & ceciderunt: nos autem surreximus, & erecti sumus. Hæc pauca vobis consolādi gratia de quibus certus fui, fideli attestatione intimandum esse putaui: ad reuelandam vel ex aliqua parte eam quæ vestra viscera incessanter affligit solicitudo omnium ecclesiarū. Hoc quoq; addo, dominū regē, deo eum confortante, feruere & accingi ad liberationem ecclesiæ: & parare sibi exercitū multum nimis: nos quoq; fideliter ad hoc ipsum pro viribus laborare, exhortari, & solicitare quos possumus: & cum tēpus aduenerit, non expensis, non personæ propriæ parciturum.

Ad eundem in persona eiusdem, Epistola CLXXVII.

NVnquid petiui episcopatum à domino meo? Et si forte cathedram affectaui, sed non Treuerensem. Sciebam quippe domum exasperantem, populūq; durę ceruicis. Oderā illos, q̄ semper in fece discor die iacuissent, ecclesiæ resistentes. Pro qua si quos labores quandoq; sustinui, non me piget: sed hunc inde fructum nec speraui, nec volui. Laboraui sustinens, libens quidem, sed nō
F hac spe præmij. Duram prouinciā nactus sum, peccatis meis exigentibus. Inter cætera quibus angor, sustraganeos accepi iuuenes & nobiles. Adiutores esse deberent: & vtinam non aduersarentur. Sed supersedeo, per aliū malo vt innotescant vobis mores eorū & studia, si nescitis. Dico tamē, ius, fas, honestas, religio: in nostris episcopatibus perierūt. Malū quod p debito officij dissimulare nō audeo, breuiter simpliciterq; intimaui: vt quod nō placet prouidētię vestræ per me corrigi, per me saltem vobis qui corrigere potestis innotescat, ne omnino vacuum videar portare nomen archiepiscopi. Et mihi melius quidem esset non ascendisse, q̄ sic descendere cum rubore. Sed de me quæ cura? Bene quod dignus sum patiar: tanq̄ male operans. Sim certe opprobrio etiam meis, sua spe nimirum frustratis, quam de me vt sibi me præsse vellent, conceperant: dum comperiant ecclesiæ sue per me magis imminui dignitatem, cuius per me etiam antiqua damna restitui posse putauerant. Hæc omnia sustineo: & si non libenter, certe patienter, ne vnq̄ videar recalcitrare obedientiæ, pro qua etiam dare animam si necesse sit debere me fateor. Verū hoc solicitudinem vestrā attendere velim, creationis iniuriā respicere ad creantem: & vires quas mihi subtrahitis, vobis minuitis: & contemptus meus & deiectio mea, redundat in vos. Multa habeo conqueri vobis de vobis, sed reseruo ea pandenda nuncio, quem noui ad hoc satis industrium & fi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G delem. Significo etiam vobis sustinere nos periculum in falsis fratribus. Legati quippe schismaticorum intrant & exeunt ad quosdam de nostris liberius q̄ solebant, & verba tyranni Siculi familiariter admittuntur.

Ad dominum papam Innocentium pro Alberone Treuerensi archiepiscopo, Epistola CLXXVIII.

REuerentissimo patri & domino Innocentio summo pontifici: suus B. quod suus. Fideliter loquor, quia fideliter amo. Nec enim syncerus est amor vbi dubietatis scrupulus, suspicionis fecem retinet. Querimonia domini Treuerensis, non est eius solius, sed cōmunis multorum, eorumq; præcipue qui synceriori affectu vos diligunt. Vox vna omniū qui fideli apud nos cura populis præsunt, iustitiam in ecclesia deperire, annullari ecclesiæ claues, episcopalem omnino vilescere authoritatem, dum nemo episcoporū in promptu habeat vlcisci iniurias dei, nulli liceat illicita quęuis ne in propria quidem parœcia castigare. Causam referunt in vos, curiamq; Romanam. Recte gesta ab ipsis (vt aiunt) destruitis, iuste destructa statuitis. Quiq; flagitiosi & contentiosi de populo sue de clero aut etiam ex monasteriis pulsati currunt ad vos, redeuntes iactant & gestiunt se obtinuisse tutores, quos magis vltores sensisse debuerāt. An
H non gladius Phinees promptissime atque iustissime eductus fuerat ad condemnandum incestuosum concubitum Drogonis & Milis? Sed confusus atq; retusus abiit retrorsum, scuto nimirum apostolicæ defensionis opposito. Prohpudor, quos cachinnos res ista mouit & mouet ecclesiæ inimicis, eisque etiam ipsis quorum fortasse metu aut fauore à retro tramite abducti sumus. Amici confundūtur, fidelibus insultatur, episcopi vbiq; in opprobrium veniunt & contemptum, quorum dum recta iudicia contemnuntur, vestræ quoq; plurimū derogatur authoritati. Ipsi sunt enim qui honorem vestrum zelant, qui vestra pro pace & exaltatione laborāt fideliter quidem, sed vereor ne inefficaciter. Quid vobis vires minuitis? quid robur vestrum deprimitis? Quousque retunditis arma fidelia militantia vobis, humiliatis cornua erecta vestræ virtutis & salutis? Plorans plorat desolationem suam apud Tullum, ecclesia sancti Gengulfi, nec est qui cōsoletur eam. Quis enim se opponat brachio excelso, torrentis impetui, summæ arbitrio potestatis? Eandem se sustinere beatus Paulus violentiam apud Virdunum conqueritur, archiepiscopo iam non valente eum defendere ab insania monachorum, quippe apostolicis sustentationibus amplius confortata, quasi non satis per se insanirent. Quid quæso nouæ rationis tandem inuentum est, vt quod semel bonę famę & vitę canonicis vestra fuerat prouida & necessaria dispensatione concessum, secundo confirmatum, tertio (vt aiunt) roboratum: rursum veniat in
I ius: reuocetur in discussionem? Siquidē & duo illa supra memorata, per vos nihilominus sancita, per vos & conuulsa dicētur. Talibus hostiis nō promeretur deus, heu nō placatur ira, non conciliatur gratia, non prouocatur misericordia. Pro his atque similibus necdū auertitur furor domini, sed adhuc brachium eius extentum, & virga illa apud Hieremiam vigilans super peccata nostra. Et quidem iratus est deus schismaticis: sed catholicis nequaquam propitius. Ecclesia quoque Metensis graui (quod vobis bene compertum est) episcopi & clericorum contentione periclitatur. Super quo quid decernere vobis placuerit, vos scitis: sed pax nondum est, nec proxime futura speratur. Ego (vt quod super his meæ visum est parui tati, non taceam) & hoc & duo illa alia, Tullense dico ac Virdunense terminanda negocia securius metropolitano atq; cōuenientius posse committi putauerim, qui & omnia nouit, & in multis probatus, ecclesiæ testimonio fidelis inuētus est. Alioquin videte quid illis episcopatibus faciatis: Metensi scilicet atq; Tullensi: quia, vt verum fatear, videntur esse absque episcopis. Et vtinā absq; tyrannis. Tales cū defensantur, sustentantur, honorantur, fouentur, mirantur nimirum & scandalizātur multi, qui illa in moribus & vita eorum certissime sciunt, quæ magis essent nō dico in episcopis, sed etiā in quibuslibet secularibus damnanda penitus & execranda. Quæ quidē & me scribere puduit, nec vos decuisset audire. Esto q̄ nemine accusante non possint deponi, nunquid tamen quos passim accusat fama, apostolicæ sedis essent familiaritate spe K
ciali donādi, vel amplius exaltādi? Quonā enī merito suæ vel sacerdotalis sanctitatis vel episcopalis honestatis obtinuit Metensis vt & electio facta à canonicis, ad nutum eius vna cū ecclesiæ libertate cassetur, & primicerius ad consilium eius contra illius ecclesiæ priuilegia eligatur? Quàm iustius honestius q̄, si vestræ placuisset discretioni, homo maiori dignus honore, debito proprioq́ue non priuaretur? Treuerensem dico, quem & ab hoc & à cæteris diœcesis siue terminandis negociis quasi suspectum aut minus expertum non sine murmure multorum deum timentium exclusistis. Credite fideli vestro, quia prouinciæ illi, quantum comperi, omnino non expedit. Hæc scribens, præsumptionis metuerem notam, si nescirem cui, & nescirer qui scribam. Sed noui ingenitā māsuetudinem vestram, noui & me notum vobis, & affectū quo hæc audeam apud vos, dulcissime atque amantissime pater. Iterum de Treuerensi vt sciatis qualiter nunciū eius suscipi oporteat, & verba quæ portat, dico vobis q̄ magnum locum tenet in regno illo, vobis & ecclesiæ dei homo fidelis, & constās, & nullatenus maleuolis & subuersoribus assensum prębens, à quibus non deest ei frequens & satis importuna tentatio, nec deerit insultatio, si quo minus à vobis eum exaudiri contigerit. Nuncium in fine cōmendare volui, sed satis eū sue honestatis commendant merita, præcipueq; amor specialis L
& fidelis deuotio qua ipsum vobis firmiter inhærere si non crederem, nequaq̄ per eum tam familiaria scriberem.

Ad eundem pro eodem, Epistola CLXXIX.

QVomodo malitia vincit sapientiam? Nosti pie domine, nosti Treuerensem archiepiscopum? Scio quia nosti. Nosti & illum sancti Maximini non sanctum abbatem? Puto quia non nosti. Quis dignior honore illo priori? Sic nemo confusione dignior isto sequēti, & tamen iste honoratus est, ille opprobrio datus. Quid peccauit archiepiscopus? Prædam ecclesiæ suæ recuperauit, captiuā ecclesiā de manu laica liberauit. Nunquid pro bono redditur malum, & odium pro dilectione? Hic, quæso, hic eui gilet oculus pietatis, & semotis paulisper occupationibus cō sideret quantū subreptum sit ei: vt talis, qualē pudet dicere, talem qualē tuipse nosti, faciat opprobrium vicinis suis, inimicis tuis. Piissime pater, affectus filialis loquitur. Hucusq; condoluimus misero & miserabili archiepiscopo. Verum ex hoc iam si non fuerit emendatum, dolor cordis nostri & compassio ex intimis medullis, tota transibit ad illum per quē potuit emendari. Sunt & alię læsiones præfati viri, quas cum ei alleuiaueritis, vobis proculdubio laborabitis. Quicquid dulcissimi domini mei nomen decolorat, cor meum excoriat.

Ad eundem pro eodem, Epistola CLXXX. M

ITerum supplicatio, iterum preces, & decies repetitę nō desinēt. Nō desistimus, quia non diffidimus. Bonam causam habemus, & æquum iudicem, qui non cunctabitur euacuare quod subreptum est, cū apparebit quod verū est, nec poterit inde ridere, q̄ voluit ir- *Psal. 26. d*
ridere: sed vt scriptū est, mētita est iniquitas sibi. Hoc solet habere præcipuum apostolica sedes, vt non pigeat reuocare quod à se forte deprehenderit fraude elicitum, non veritate promeritum. Res plena æquitate, & laude digna, vt de mendacio nemo lucretur, præsertim apud sanctam & summam sedem. Hæc sciens puer vester, secure supplicat pro Treuerēsi, & sic instat non quasi in incertum. Ego quippe, ego hominis illius noui merita, causam, intentionem. Propter quod horū monachi eum volunt lapidare? Quia male meruit? Sed fideliter astitit, & multum seruiuit. Ob cuius iniustitiam? Sed iniustum nemo nisi iniustus causabitur. Quòd de manu laica ventum nemo nisi iniustus causabitur. Quòd de manu laica ventum dicauit? Imò recuperauit sedi episcopali monasterium, tanq̄ clauam de manu Herculis extorquens in manu fortiori. Ob prauitatem intentionis? Sed pium est reformare religionē in monasterio, quod ille intendit. Adsit dominus cordi domini mei, ne iterum possit ei subripi à monachis, non tam (vt simulant) appetentibus libertatem, q̄ fugitantibus disciplinam.

Ad

A *Ad Haimericum cancellarium, Epistola* CLXXXI.

SI verbis contendere velim ad beneficia quibus me obruitis: idem erit ac si impetitus sagittis, festucis dimicem: nisi q̄ hoc iocus videbitur, illud dolus. Facta factis compensari oportet. Verum id quidē multum est ad me. Nam vnde sufficerem pauper & modicus? Sed rebus pauper & viribus: nō voluntate. Acquabo ergo beneficia votis, quæ factis nō possum. Desideriis diues sum: affectibus abundo. Et certe verus beneficus, amplius non requirit. Nam quomodo beneficus: qui non & beneuolus sit? Porro beneuolus nil sibi charius ipsa æstimat beneuolentia: qua & beneuolus nominat, & beneficus est. Deniq; beneuolētia fructū est beneficij, nisi quis forte beneficiū putet q̄d in spe seuerit, aut timore dimiserit. Sed quis non videat hoc relictum, illud venditum, neutrum datum? Oportet autem beneficum vt vere sit, esse gratuitū. Danti itaq; rependi quicq̄ gratius ab accipiente non potest: q̄ si gratum habuerit quod gratis accepit. Et hæc beneuolentia creatur de beneuolentia dantis in animo accipiētis, beneficio quidē interueniēte. Hac me fateor locupletē: hanc de corde pleno dignam profecto offero remunerationē meo benefactori: hāc deuotus immolo sacrificiū laudis factori omniū pro salute mei benefactoris.

B *Ad Henricum Senonensem archiepiscopum, Epistola* CLXXXII.

PRo multis visus sum multotiēs scribere fateor, pter vos: & statueram non facere ob vestram odibilem duritiam, sed charitas prævalebit. Volo vobis amicos vestros retinere, & non dignamini: volo reconciliare inimicos, & non patimini. Non vultis habere pacem: manibus ac pedibus accersitis vestram cōturbationē: sed confusionem: sed depositionē. Multiplicatis vobis accusatores: defensores subtrahitis. Excitatis in vos olim sopita discrimina, prouocatis aduersarios, patronos offenditis. Vbique apud vos pro ratione voluntas, totum pro imperio, nihil ex timore dei. Qui de vobis non rident inimici, non conqueruntur amici? Quomodo deuestitis hominem, non dico iudicio non conuictū, sed nec verbo conuentū? Quantos hoc verbum scandalizabit? quot ora ad subsannandum, quot corda ad succendendum mouebit? Ita ne putatis periisse iustitiam de toto orbe, sicut de vestro corde: vt homo sic ablatum perdat archidiaconatum? Sed vos forsitan plus amatis reddere, & perdere: quàm gratiam de beneficio retinere. Nolite quæso, nolite facere hanc rem: quam qui audierint omnes mirabuntur, nemo laudabit. Hæc vobis mordacius audaciusq́ue quàm velletis audire scripsi: sed non ad insipientiam vobis, si velletis corrigere.

C *Ad Conradum regem Romanorum, Epistola* CLXXXIII.

SCripta vestra & salutationes tā deuotus suscipio, q̄ modicus sum ad illa. Modicus dixerim dignitate: sed non deuotione. Querimonię regis nostræ sunt, & maxime illa quam dignanter exprimitis de inuasione imperij. Regis dedecus, regni diminutionē nūq̄ vo
Rom. 13. d lui: volentes odit anima mea. Legi quippe: Omnis anima po-
Ibidem. testatibus sublimioribus subdita sit. Et qui potestati resistit, dei ordinationi resistit. Quam tamen sententiam cupio vos, & omnimodis moneo custodire, in exhibenda reuerētia summę & apostolicæ sedi, & beati Petri vicario, sicut ipsam vobis vultis ab vniuerso seruari imperio. Sunt quæ non putaui scribenda, præsens ea fortassis opportunius intimarem.

Ad dominum papam Innocentium, Epist. CLXXXIIII.

EXtremam Andream lætum incolumēq; suscepimus, & læta nunciantem de vestra incolumitate & gloria, de pace & prosperitate ecclesiæ: de curiæ statu florente & valente: postremo de gratia & beneuolentia quæ nobis apud vos perseuerat. Bene sua misericordia deus dignatus est facere nobiscum: facti sumus lætantes. Verum quòd vobis de mittendis ad vos fratribus placet, difficile adimplebitur, præsertim cum non sit copia personarum quæ esse solebat. Siquidem præter illos qui bini aut trini ad diuersa destinati sunt loca, tria ex eis noua monasteria ex quo D
à vobis discessimus, integre ordinata sunt: & adhuc restant alia proxime ordinanda. Curamus tamen vndecunque euocare, quos vobis mittamus: cupientes per omnia vestris obedire mandatis.

Ad Eustachium occupatorem Valentinæ sedis, Epistola CLXXXV.

VIro illustri Eustachio frater B. salutem tibi vir illustrissime etsi non scribo: opto tamē. Optare quis prohibet? Affectui nec leges imperant, nec principes dominātur. Liber est, & maxime si spiritu du
2. Cor. 3. d citur: quia vbi spiritus domini, ibi libertas. Inde est sane ausus iste meus de præsenti quo ad tuam magnitudinem presumo scribere tanq̄ aliquis magnus, fateor nec iussus à te, nec rogatus, nec inuitatus. Sed quid si charitas iubet? Alius aliter fortassis accipiat, ego virum nobilem, quod in me est, in vera charitate decreui his literis suæ ipsius cōmonere salutis, exci
Ioel. 2. d tare à somno, reuocare ad cor, prouocare ad gratiam. Quis scit si conuertatur & ignoscat deus, & relinquat post se benedictionē? Imò quis nescit quas & quantas iam diuitias suæ bonitatis & lōganimitatis thesaurizauit super eū misericors & miserator dominus? Deniq; miseretur, parcit, expectat, dissimulatq; vsq; adhuc, factus sicut homo non audiens, & nō ha
Psal. 37. c E bens in ore suo redargutiones, tardans ferire, paratus ignoscere. Sed tu domine vsquequo? Tu, inquam, ô bone vir, quousque dissimulas? quousque contēnis? Durum tibi est contra
Acto. 9. a stimulum calcitrare. An ignoras quia benignitas dei ad pœ-
Roma. 2. c nitentiam te adducit? Quandiu autem tu secundum duritiam tuam, & cor impœnitens, thesaurizas tibi iram in die iræ? An non secundum duritiam quidem, sed secundum verecūdiam? Quid refert secundum quid pereas? O verecundia expers rationis, inimica salutis, totius ignara honoris & honestatis.
Eccli. 4. c Hæc plane illa quā sapiens loquitur, confusio adducens peccatum. Ita ne verecundū est homini vinci à deo, & probro dicitur humiliari sub potenti manu altissimi? Non ita rex ille
Psal. 50. c gloriosus Dauid. Tibi soli peccaui, inquit, & malum corā te feci, vt iustificeris in sermonibus tuis, & vincas cum iudicaris. Summum victorię genus, diuino cedere maiestati: & authoritati matris ecclesiæ nō reluctari, sūm⁹ honor & gloria.

O peruersitas. Non pudet inquinari, & ablui pudet? Est pudor iuxta sapientē adducens gloriam, si videlicet peccare pu-
Eccli. 4. c deat. Si non pudeat vel peccasse: & ita vel sera gloria non carebis: reducente nimirum pudore quam culpa fugauerat. Se-
Psal. 31. a. cundum tenent beatitudinis locum, quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Honorabile tegumentum de quo legitur: Confessio & pulchritudo in conspectu
Psal. 95. b F eius. Quis mihi tribuat videre te in vestitu deaurato: vt dicamus & tibi: Confessionem & decorem induisti, amictus lu-
Psal. 103. d mine sicut vestimento? Reuertere Sunamitis, reuertere vt intueamur te. Consurge consurge, induere fortitudine, indue-
Canti. 6. d re vestimēto salutis. Surge qui dormis, & exurge à mortuis,
Esa. 52. a & illuminabit te Christus. A mortuo tanquam qui non est,
Ephe. 5. c perit confessio. Vsquequo obliuisceris te in finem, vsque-
Eccli. 17. c quo dormis in morte, decus nobilium, fidelium fletus? Quandiu contra morem tuum pertinax, contra honorē tuū sequestris, contra salutē tuam rebellis? Quid illos egregios mores actusq; tuos tā dissimili pergis exitu cōsummare? Quo ætas ista quā in misericordia vberi requiescere oportebat, omniū præteritorum luit pœnas dierū tuorū, nec diluit culpas? Cur, prohdolor, sola veneranda canicies solita veneratione fraudatur, sola sine honore marcescit, quā vel maxime decuit hono-
Eccli. 30. d rari? Miserere animæ tuæ placens deo. Etenim qui hoibus
Psal. 52. b placēt, cōfusi sunt, q̄n deus spreuit eos. Breues dies hominis
Iob. 14. a sunt: seni mors in ianuis est. Modicū habes prorsus modicū tempus, cum his qui dicunt tibi, euge, euge. Sit etiam pro modico tibi iudicari ab ipsis, aut ab humano die: qui angelico examini iamiamq; es præsentandus: qui ad tribunal terrificum Christi ipso iam defectu naturæ miserandus vrgeris.
Illi te oportet præparare iudicio: illi sęculo cōformare, illius curiæ affectare fauorē, formidare repulsam. Quid illorū sententia conturbaris, quorum nec laude probatus, nec vitupe-
Psal. 61. c ratione reprobus inueniris? Deniq; vani filij hominum, mē-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G daces filij) hominũ in stateris: vt decipiant ipsi de vanitate in
Esa.3.b idipsum. Propterea qui te beatificant, in errorem inducunt,
dantes verba,munera reportãtes. Vana hæc,atq; illa, sed ver
ba amplius. Et decipitis de vanitate in idipsum. sed tu magis
deciperis, illi minus. Das quippe quod vtcunque pluris est:
& das ingratis, das immeritis. Siquidem tua,non te diligunt.
Imò certe nec te,nec tua: sed quę sua sunt quærunt. Tua quo-
ad poterunt venabuntur adulationibus vanis & falsis. Mol-
Psal.54.b liti sunt sermones eorum super oleum: & ipsi sunt iacula. Et
Psal.140.b ideo dicebat Dauid: Oleum autem peccatoris nõ impinguet
Psal.9.d caput meum. Ab his laudatur peccator in desideriis animæ
suæ, & iniquus benedicitur. Ab his ergo cauere nõ ego sed
Prou.1.b sapiẽs doceat: Fili,ait,si te lactauerint peccatores: ne acquie-
scas eis. Attende potius illi qui iudicat in æquitate pro man-
suetis terræ: quos tua non pastoralis diligentia pascit, sed se-
cularis premit potentia, quam non haberes super eos vllã, nisi
Ioan.19.b data esset tibi desuper. Sed hæc est hora vestra, & potestas
Sap.6.a. & potentes potenter tormenta patientur. Hoc si paues, ca-
ues: si negligis, incidis: & horrendũ est incidere in manus dei
Heb.10.f viuentis. Auertat hoc vnus & verus deus: qui non vult mortẽ
Ezec.18.g peccatoris: sed vt magis cõuertatur & viuat. Plura adhuc lo-
qui fert animus, sed nõ fert forte auditus. Nec placent aspe-
ra, quanuis recta & salubria, quia sunt amara, & non sapiunt.
H Ponam itaque digitum super os meum, donec sciam ista qua-
liter acceptentur. Placebo autem si potero, non stylo neque
lingua, sed opere & veritate.

Ad Simonem filium castellani Cameracensis, Epistola CLXXXVI.

COgnoscens dilectissime, nunciante abbate Radul
fo de Valcellis, desiderare te nostri præsentiã at-
que colloquium, delectatus sum admodum tanta
tui erga me deuotione: nec certe ingratus beneuo
lentiæ. Noueris & meæ esse voluntatis, tuo satisfacere desi-
derio: sed corporali molestia impediri tam ab huius voluntatis effectu, quàm & ab aliis plurimis plurimũq; necessariis negotiis. Sed licet absens corpore, sum tamen præsens spiritu: donec quãdoque fiam, deo volente, & corpore & spiritu: si tamen non ore tantum & lingua, sed opere diligamus & ve-
ritate. Igitur in exhibitione operis liquebit veritas dilectio-
nis. Hoc est itaq; quod rogo: vt quod de meo apud te est, fra-
tres dico. Valcellẽses & eorum ecclesiam mei gratia diligas,
foueas, & manuteneas vbi necesse fuerit, vt in hoc & tuæ li-
beralitatis insigne præbeas documentum, & eius quam mihi
promittis charitatis claresçat indicium. Quam nunc charita-
tem in eo vel primum cupio experiri, si Ligecurtem quã mi-
I hi pater tuus præsenti contulit ad opus illius monasterij, tu
quoque concesseris, & donum patris tui non feceris irritum.
Nos quoque quod nostrum est, de præteritis gratias agen-
tes, & in reliquum similia sperantes, pro te tuisq; illi preces
Psal.164.d fundimus, qui voluntatem timentium se facit, & deprecatio-
nem eorum exaudit. Oramus te & vxorẽ tuam & omnes qui
ad vos pertinent, bene valere.

Ad episcopos Senonas conuocandos contra Petrum Abailardum, Epistola CLXXXVII.

EXiit sermo inter multos, & credimus ad vos pe-
uenisse: quomodo videlicet apud Senonas in octa-
uis Pentecostes vocamur & prouocamur ad litem
2.Tim.2.d pro defensione fidei: cum seruum dei nõ oporteat
litigare, sed magis patientem esse ad omnes. Si mea propria
causa esset, posset non immerito fortassis puer sanctitatis ve
stræ in vestro patrocinio gloriari. Nunc autem quia & vestra
est, imò plus vestra, fidẽtius moneo, & obnixius rogo, vt amí-
cos vos in necessitate probetis. Amicos dixerim nõ nostros,
sed Christi, cuius sponsa clamat ad vos in sylua hæresum, &
in segete errorum, quibus sub tutela & custodia vestra pullu-
lantibus, pene iam suffocatur. Amicus sponsi non deseret eam
in opportunitatibus in tribulatione. Nec miremini q̃ ita de
subito & in arcto temporis vos inuitamus: quoniã hoc quo-
que aduersa pars in sua versutia & calliditate prouidit, vt im
prouidos inuaderet, & congredi cogeret immunitos.

Ad episcopos & cardinales curiæ, de eodem, Epistola CLXXXVIII. K

DOminis & patribus reuerendis, episcopis & cardi-
nalibus qui sunt de curia, puer sanctitatis eorum.
Nulli dubium quin ad vos specialiter spectet tol-
lere scandala de regno dei, surgentes succidere spi
nas, sedare querelas. Sic enim præcepit Moyses cum montẽ
subiit: Habetis (inquiens) Aaron & Hur vobiscum, si quid Exo.24.d
natum fuerit quæstionis, referetis ad ipsos. Illũ loquor Moy-
sen, qui venit per aquam, & non in aqua solum, sed in aqua &
sanguine. Et ideo plusquam Moyses, quia & in sanguine ve-
nit. Et quoniam pro Hur & Aaron stat zelus & authoritas
Romanæ ecclesiæ super populum dei, ad ipsam merito refe-
rimus non quæstiones sed lesiones fidei, & iniurias Christi,
patrum proba atq; contemptus, præsentium scandala, pericu-
la posterorum. Irridetur simplicium fides, euiscerantur arca-
na dei, quæstiones de altissimis rebus temerarie ventilantur,
insultatur patribus q̃ eas magis sopiendas q̃ soluendas cen-
suerint. Inde fit q̃ agnus Paschalis contra dei statutum, aut
aqua coquitur, aut crudus discerpitur, more & ore bestiali.
Quod residuum est, non igne comburitur, sed conculcatur:
ita omnia vsurpat sibi humanum ingenium, fidei nil reseruãs.
Tentat altiora se, fortiora scrutatur, irruit in diuina, sancta L
temerat magis q̃ reserat, clausa & signata non aperit, sed diri
pit, & quicquid sibi non inuenit peruium, id putat nihilũ, cre
dere dedignatur. Legite si placet librũ Petri Abailardi quẽ
dicit theologiæ, ad manum est enim: cum, sicut gloriatur, à
pluribus lectitetur in curia, & videte qualia ibi de sancta tri-
nitate dicantur, de genitura filij, de ,pcessione spiritus sancti,
& alia innumera catholicis aurib⁹ & mẽtibus dissueta. Legite
& alium quẽ dicunt sententiarum eius, necnõ & illum qui in-
scribitur: Scito teipsum, & animaduertite quãtę & ibi sylue-
scant segetes sacrilegiorum atq; errorum, quid sentiat de a-
nima Christi, de persona Christi, de descensu Christi ad infe-
ros, de sacramento altaris, de potestate ligandi atq; soluẽdi,
de originali peccato, de concupiscentia, de peccato delecta-
tionis, de peccato infirmitatis, de peccato ignorantiæ, de o-
pere peccati, de voluntate peccãdi. Et siquidem iudicatis me
iuste moueri, mouemini & vos, ac ne frustra moueamini, agite
pro loco quem tenetis, pro dignitate qua polletis, pro pote
state quã accepistis, quomodo qui ascendit vsque ad cœlos,
descendat vsque ad inferos, & opera tenebrarum ausa pro-
dire in lucem, arguantur à luce in lucem, vt dum qui publice
peccat, publice arguetur, comprimant sese etiam alij ponen-
tes tenebras lucem, disputantes in triuiis de diuinis, qui lo-
quuntur mala in cordibus suis, & in codicibus suis scribunt,
& sic obstruatur os loquentium iniqua.

M

Ad dominum papam Innocentium de eodem, Epistola CLXXXIX.

AMantissimo patri & domino Innocentio dei gra-
tia summo pontifici B. Clareuallis vocatus abbas,
modicum id quod est. Necesse est vt veniant scan-
dala. Necesse, sed non suaue. Et ideo dicit prophe-
ta: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo & re- Psal.54.b
quiescam? Et apostolus cupit dissolui, & cum Christo quie- Philip.1.c
scere. Et alius quidam sanctorum: Sufficit mihi domine, ait:
tolle animam meam, neq; enim melior sum q̃ patres mei. Est
& mihi nunc aliquid commune cum sanctis, in voluntate dũ-
taxat, non immerito. Nam vellem & ipse modo de medio fie-
ri, victus, fateor, à pusillanimitate spiritus & tempestate. Ve-
reor autem ne non sicut pariter affectus, ita pariter & para-
tus inueniar. Tędet viuere, & amori expediat, nescio: &
ideo forte etiam in votis distem à sanctis, quod ipsi prouo-
centur desiderio meliorum: cum ego scandalis & ærumnis
compellar exire. Denique ait: Dissolui & cum Christo esse,
multo melius. Ergo & in sancto appetitus, & in me prævalet
sensus: & in hac miserrima vita nec ille habere quod appetit
bonum, nec ego quod molestum patior non habere valemus.
Et ob hoc exire quidem ambo pari cupimus voluntate: sed
non pari intentione. Stulte mihi dudum requiem promitte-
bam, si quidem leonina rabies quieuisset: & pax ecclesiæ red-
deretur,

A deretur. Nam ecce illa quieuit, sed non ego. Nesciebam me
esse in valle lachrymarum, aut oblitus fueram me habitare in
terra obliuionis. Non attendebam terram in qua habito, spi-
nas & tribulos germinare mihi, succisis succedere nouas, &
rursum illis alias sine fine, sine intermissione succrescere. Au
dieram hæc, sed melius vt nunc experior, ipsa vexatio dat in-
tellectum auditui. Innouatus est dolor, non exterminatus, la-
chrymę inundauerũt quia inualuerunt mala, & expertis pruí-
nam, iterum super eos nix. Ante faciem frigoris huius quis su
stinebit? Hoc frigore refrigescit charitas, vt abundet iniqui-
tas. Leonem euasimus, sed incidimus in dracouem, qui non
minus forsan nocet sedens in insidiis, q̃ ille rugiens de ex-
celso. Quanq̃ non iam in insidiis, cuius virulenta folia vtinã
adhuc laterent in scriniis, & non in triuiis legerentur. Volát
libri: & qui oderãt lucem quoniam mali sunt, impegerunt in
lucem, putantes lucem tenebras. Vrbibus & castellis inge-
runtur pro luce tenebrę, pro melle vel potius in melle vene-
num passim omnibus propinatur. Transierunt de gente in gẽ
tem, & de regno ad populum alterum. Nouum cuditur popu
lis & gentibus euangelium, noua proponitur fides, fundamẽ
tum aliud ponitur præter id quod positum est. De virtutibus
& vitiis non moraliter, de sacramentis ecclesię non fideliter,
B de arcano sanctæ trinitatis non simpliciter nec sobrie dispu-
tatur: sed cuncta nobis in peruersum, cuncta præter solitum
& præterq̃ accepimus ministrantur. Procedit Golias procero
corpore nobili illo suo bellico apparatu circummunitus,
antecedente quoq; eius armigero Arnoldo de Brixia. Squa-
ma squamę coniungitur, & nec spiraculum incedit per eas.
Siquidem fibilauit apis quæ erat in Francia, api de Italia: &
venerunt in vnum aduersus dominum, & aduersus Christum
eius. Intenderunt arcum, parauerũt sagittas suas in pharetra,
vt sagittent in obscuro rectos corde. In victu autẽ & habitu
habentes formam pietatis, sed virtutem eius abnegantes, eo
decipiunt plurimos, quo transfigurant se in angelos lucis, cũ
sint satanæ. Stans ergo Golias vnà cum armigero suo inter
vtrasq; acies, clamat aduersus phalangas Israel, exprobratq;
agminibus sanctorum, eo nimirum audacius, quo sentit Da-
uid nõ adesse. Deniq; in suggillationem doctorum ecclesię,
magnis effert laudibus philosophos, adinuentiones illorum
& suas nouitates catholicorum patrum doctrinæ præfert &
fidei. Et cum omnes fugiant à facie eius, me omnium minimũ
expetit ad singulare certamen. Deniq; scripsit mihi solicitã-
te quidem ipso archiepiscopus Senonensis diem statuens cõ-
gressionis, quo ille in præsentia eius & coepiscoporum suo-
rum deberet, si posset, statuere praua dogmata sua, contra
quæ ego ausus mutire fuissem. Abnui, tum quia puer sum,
C & ille vir bellator ab adolescentiã: tum quia iudicarem indi-
gnum rationem fidei humanis cõmitti ratiunculis agitãdam,
quam tam certa ac stabili veritate cõstet esse subnixam. Di-
cebam sufficere scripta eius ad accusandum eum, nec mea re-
ferre, sed episcoporum, quorum esset ministerij de dogmati-
bus iudicare. Ille nihilominus imò eo amplius leuauit vocẽ,
vocauit multos, congregauit complices. Quæ de me ad disci
pulos suos scripserit, dicere non curo. Disseminauit vbiq; se
mihi die statuto apud Senonas responsurum. Exiit sermo ad
omnes, & non potuit me latere. Dissimulaui primũ, nec enim
satis rumore populari mouebar. Cedens tamen (licet vix, ita
vt flerem) cõsilio amicorum, qui videntes quomodo se quasi
ad spectaculum omnes pararent, timebant ne de nostra absen-
tia & scandalum populo, & cornua crescerent aduersario, &
quia error magis confirmaretur cum non esset qui respondé-
ret aut contradiceret, occurri ad locum & diem, imparatus
Matt.10.b quidem & immunitus, nisi q̃ illud mente voluebam: Nolite
præmeditari qualiter respõdeatis, dabitur enim vobis in illa
Psal.117.a hora quid loquamini. Et illud: Dominus mihi adiutor, nõ ti-
mebo quid faciat mihi homo. Conuenerant autẽ præter epi-
scopos & abbates plurimi viri religiosi, & de ciuitatibus ma-
gistri scholarum, & clerici literati multi, & rex præsens erat.
Itaq; in præsentia omnium aduersario stante exaduerso pro-
ducta sunt quædam capitula de libris eius excerpta. Quæ cũ
cœpissent legi, nolens audire exiuit, appellans ab electis iudi
cibus, quod non putamus licere. Porro capitula iudicio om-
nium examinata, inuenta sunt fidei aduersantia, contraria ve-
ritati. Hæc pro me, ne leuitate aut certe temeritate vsus in D
tanto negocio putarer. Verum tu ô successor Petri iudicabis
an debeat habere refugium sedem Petri, qui Petri fidem im-
pugnat. Tu, inq̃, amice sponsi prouidebis quomodo liberes
sponsam à labiis iniquis & à lingua dolosa. Sed, vt paulo au-
dacius loquar cum domino meo, attende etiam tibi ipsi amã-
tissime pater, & gratiæ dei quæ in te est. Nõne cum esses pa-
uulus in oculis tuis, ipse te constituit super gentes & regna?
Ad quid ẽnisi vt euellas & destruas, & ædifices & plãtes? Qui
ergo tulit te de domo patris tui, & vnxit te vnctione miseri-
cordiæ suæ, attende quæso extunc & deinceps quanta fecit a-
nimæ tuæ, quanta per te ecclesiæ suæ, quanta in agro domini-
co, cœlo & terra testibus, tam potenter q̃ salubriter euulsa
sunt & destructa, quanta rursum bene ædificata, plantata, ꝓ-
pagata. Suscitauit deus furorẽ schismaticorũ in tuo tẽpore,
vt tuo opere contererẽtur. Vidi stultũ firma radice, & statim
maledictũ est pulchritudini eius. Vidi, inq̃, vidi impiũ supexal-
tatũ & eleuatũ sicut cedros Libani: & trasiui, & ecce nõ erat.
Oportet autem, ait, hæreses & schismata esse, vt qui probati 1.Cor.11.d
sunt, manifesti fiãt. Et in schismate quidẽ iã (vt dictũ est) do-
minus probauit te, & cognouit te. Sed ne quid desit coronę
tuæ, en hæreses surrexerũt. Itaq; ad cõsummationem virtutũ,
& ne quid minus feciśe inueniamini à magnis episcopis ante-
cessoribus vestris, capite nobis pater amãtissime vulpes quę
demoliũtur vineã domini, donec paruulę sunt, ne si crescãt & E
multiplicẽtur, quicquid taliũ per vos nõ fuerit exterminatũ,
à posteris desperetur. Quãq̃ nõ iam paruulę nec pauculę, sed
certe grãdiusculę & multę sint, nec nisi in manu forti vel à vo
bis exterminabũtur. Iacinctus multa mala ostẽdit nobis, nec
enim quæ voluit, fecit. Sed visus est mihi patiẽter ferẽdus de
me, qui nec psonæ vestræ nec curię in curia illa pepcit, quod
melius Nicolaus iste meus, imò & vester, viua referet voce.

Ad eundem contra quædam capitula illarum hæresum, Epistola CXC.

AMantissimo patri & domino Innocẽtio summo põ
tifici, frater B. Clareuallis vocatus abbas modicũ
id quod est. Oportet ad vestrũ referri apostolatũ
pericula quę q̃; & scandala emergẽtia in regno dei,
ea præsertim quæ de fide contingunt. Dignum nãq; arbitror
ibi potissimũ resarciri damna fidei, vbi nõ possit fides sentire
defectum. Hæc quippe huius prærogatiua sedis. Cui enim al-
teri aliquando dictum est. Ego pro te rogaui Petre, vt nõ de- Luc.22.d
ficiat fides tua? Ergo quod sequitur: à Petri successore exigi- Ibidem
tur: Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Id qui-
dem modo necessarium. Tempus est vt vestrũ agnoscatis pa-
ter amantissime principatum, probetis zelum, ministerium
honoretis. In eo plane Petri impletis vicem, cuius tenetis &
sedem, si vestra admonitione corda in fide fluctuantia confir F
matis, si vestra authoritate conteritis fidei corruptores. Ha-
bemus in Francia nouum de veteri magistro theologum, qui
ab ineunte ætate sua in arte dialectica lusit, & nunc in scriptu
ris sanctis insanit. Olim damnata & sopita dogmata, tam
sua videlicet quàm aliena suscitare conatur, insuper & noua
addit. Qui dum omnium quæ sunt in cœlo sursum, & quæ
in terra deorsum, nihil præter solum nescio quid nescire di-
gnatur, ponit in cœlum os suum, & scrutatur alta dei, rediẽs-
que ad nos refert verba ineffabilia, quæ non licet homini lo-
qui. Et dũ paratus est de omnibus reddere rationẽ, etiam quæ
sunt supra rationem & contra rationẽ præsumit, & contra fi-
dem. Quid enim magis contra rationẽ, q̃ ratione rationẽ co-
nari transcendere? Et quid magis cõtra fidẽ, q̃ credere nolle
quicquid nõ possit ratione attigere? Deniq; exponere volẽs
illud sapientis: Qui credit cito, leuis est corde: cito credere Eccli.19.a
est, inquit, adhibere fidẽ ante rationẽ, cũ hoc Salomõ non de
fide in deũ, sed de mutua inter nos dixerit credulitate. Nam
illã quæ in deum est fidẽ, beatus papa Gregorius negat plane
habere meritum si ei humana ratio præbeat experimentum.
Laudat autẽ apostolos, q̃ ad vnius iussionis vocẽ secuti sunt
redemptorem. Scit nimirum pro laude dictum: In auditu au- Psal.17.g
ris obediuit mihi: increpatos è regione discipulos quòd tar-
dius credidissent. Deniq; laudatur Maria q̃ rationem fide
præuenit, & punitur Zacharias q̃ fidem ratione tentauit. Et

Universidad de Deusto
Biblioteca

G rursum Abraham cõmendatur,qui contra spem in spem credidit.At contrà theologus noster: quid,inquit,ad doctrinam loqui proficit,si quod docere volumus,exponi non potest vt intelligatur? Et sic promittens intellectum auditoribus suis in his etiam quæ sublimiora & sacratiora profundo illo sinu sacræ fidei continentur,ponit in trinitate gradus,in maiestate modos, numeros in æternitate. Constituit deniq; deũ patrem plenam esse potentiam,filium quandam potentiam,spiritum sanctum nullam potentiam. Atq; hoc esse filium ad patrem,quod quandam potentiã ad potentiã, quod speciem ad genus,quod materiatum ad materiam, quod hominem ad animal, quod æreum sigillum ad æs. Nonne plus q̃ Arius hic? Quis hæc ferat? Quis non claudat aures ad voces sacrilegas? Quis nõ horreat prophanas nouitates & vocum & sensuum? Dicit etiam spiritum sanctum procedere quidem ex patre & filio,sed minime de patris esse filiive substantia. Vnde ergo? ante forte ex nihilo,sicut & vniuersa quæ facta sunt? Nam & ipsa ex deo esse non diffitetur apostolus, nec veretur dicere.

Rom. 11. d Ex quo omnia. Quid igitur? Dicemus ex patre & filio spiritum sanctum non alio prorsus procedere modo,q̃ omnia, id est non esse essentialiter,sed creabiliter, ac perinde creatum sicut & omnia? Aut nunquid tertium inueniet sibi modũ,quo eum ex patre filioq; producat,homo qui noua semper inquirit,& quæ non inuenit fingit,affirmans ea quę non sunt,tanq̃ H ea quæ sunt? At si esset,inquit,de substantia patris, profecto genitus esset, & duos pater filios haberet. Quasi vero omne quod de substãtia aliqua est, cõtinuo ipsum à quo est habeat genitorem. Num vero pediculi aut lendes aut phegmata, vel filij carnis sunt,vel non sunt de substãtia carnis? Aut vermes de ligno putrido prodeuntes, aliunde q̃ de ligni substantia sunt,qui tamen filij ligni non sunt? Sed & tineę de substantia pannorum substantiam habent,generationem non habent. Et multa in hunc modum. Miror autem hominem acutũ & scioIum,vt quidem sibiipse videtur,quomodo cum spiritum sanctum fateatur patri & filio consubstantialem,neget tamen ex patris filiiq; prodire substantia,nisi forte illos ex ipsius procedere velit. Quod quidem inauditum est,& nefandum. Si autem nec is de illorũ nec illi de huius substantia sunt,vbi quæso consubstantialitas? Aut ergo fateatur cum ecclesia spiritũ sanctum de substantia illorum esse à quibus non negat procedere,aut certe cum Ario consubstantialitatem deneget,& prædicet aperte creationem. Deinde si filius de substantia patris est,spiritus sanctus non est: differant necesse est à se inuicem, non solum quia spiritus sanctus genitus nõ est, quod filius est: sed etiam q̃ filius de substantia patris est,quod spiritus sanctus non est. Quam quidem posteriorem differentiam fides catholica hucusque nesciuit. Si eam admittimus, vbi trinitas,vbi vnitas? Siquidem spiritu sancto filioq; noua à se differentiarum numerositate distantibus,vnitas dissipatur,præsertim cum substantialem esse pateat differentiam quam iste conatur inducere. Porro autem spiritu sancto à patris filiiq; I substantia recedente,non trinitas remanet,sed dualitas. Neq; enim dignum est in trinitate admitti personã quæ nil habeat in substantia commune cum reliquis. Desinat ergo spiritus sancti processionem à patris filiiq; substantia separare, ne duplici impietate numerum & trinitati minuat, & tribuat vnitati: quod vtriq; fides abnuit Christiana. Et ne de re tãta solis videar humanis inniti rationibus, legat epistolam Hieronymi ad Auitum: & certe videbit inter cæteras quas redarguit Origenis blasphemias, etiam hoc eum detestantẽ quod dixerit spiritum sanctum de substantia patris nõ esse. Beatus Athanasius in libro de vnita trinitate ita loquitur: Solũ deũ vbi memoratus sum,nõ solam personam patris indicaui, quia filium & spiritum sanctum de hac ipsa sola substantia patris esse non abnegaui. Hoc Athanasius. Videt sanctitas vestra quomodo isto non disputante,sed dementante, & trinitas nõ cohæret,& vnitas pendet,nec istud sane absq; iniuria maiestatis. Quicquid nanque illud est quod deus sit,id sine dubio est quo non possit aliquid maius cogitari. Si ergo in hac vnica & summa maiestate iuxta consideration personarũ vel parum aliquid claudicare recipimus, dum quod vni plus datur, alteri minuitur, minus profecto est totum ab eo quo nil maius valeat cogitari. Maius enim sine dubio est quod totum maximũ est,quàm quod ex parte. Ille vero digne pro sua pos K sibilitate diuinã æstimat magnificentiam, qui nil in ea cogitat dispar, vbi est totum summum: nil distans,vbi totum est vnum: nil hians,vbi totum est integrum: nil denique imperfectum vel egens,vbi totum est totum. Totum nempe est pater, quod pater & filius & spiritus sanctus. Totum filius, quod ipse & pater & spiritus sanctus. Totum spiritus sanctus,quod & ipse & pater & filius. Et totum,vnum est totum,nec superabundans in tribus,nec imminutum in singulis. Nec enim verum summũq; bonum quod sunt, inter se particulariter diuidunt,quoniam nec participialiter id possident,sed hocipsum essentialiter sunt. Nam q̃ alter ex altero,vel alter ad alterum veracissime dicitur,personarum sane designatio est,non vnitatis diuisio. Licet nanq; in hac ineffabili & incomprehensibili deitatis essentia, alter & alter, id quidem requirentibus proprietatibus personarum, sobrie catholiceq; dicatur, non tamen ibi est alterum,& alterum: sed simplex vnũ: vt nec prę iudicium faciat vnitati trinitatis confessio,nec proprietatum sit exclusio, vera assertio vnitatis. Tam longe proinde fiat à sensibus nostris, q̃ est & à regula veritatis execranda illa de genere & specie non similitudo,sed dissimilitudo, & nihilominus illa de ere ereoq; sigillo: quoniã cũ genus quidẽ & species,quod ad se inuicẽ sunt,alterum superius, altera inferior sit: deus autem vnus sit, nunq̃ bene profecto conueniet tantæ æqualitati & tantę disparilitati. Et rursum de ære & quo- L dam ære quod est æreum sigillum, quoniam quod inde in eandem vsurpatur similitudinis rationẽ,simile est huic,idem iudiciũ. Cum enim species (vt dixi) minor sit & inferior genere,absit vt hãc in patre & filio diuersitatẽ cogitemus. Absit vt huic acquiescamus dicenti,hoc esse filiũ ad patrẽ,quod speciẽ ad genus,quod hominẽ ad animal,quod æreum sigillũ ad æs,quod aliquam potentiã ad potentiam. Sunt quippe cũcta hæc mutua sue connexione naturæ,ad seinuicem superiora & inferiora: & ob hoc nulla prorsus admittẽda similitudo ex his ad illud,vbi nihil est inæquale,nihil dissimile. Videtis de quanta vel imperitia vel impietate descendat harum adinuentio similitudinũ? Adhuc aduertite clarius quid sentiat, doceat,scribat. Dicit proprie & specialiter ad patrem potentiam,ad filium sapiẽtiam pertinere,quod quidẽ falsum. Nam & pater sapientia,& filius potentia verissime sunt, sanissimeque dicuntur: & quod est commune amborũ,non erit propriũ singulorum. Alia illa sunt profecto vocabula,quæ non ad seipsos dicuntur: sed ad alterutrum: & ideo est cuiq; suum, & nõ cõmune cum altero. Nam qui pater est,filius nõ est: & qui filius est,pater non est: quoniam non quod ad se, sed quod ad filium pater est,patris nomine designatur: & item nomine filij,non quod ad se filius,sed quod est ad patrem, exprimitur. Non sic potentia, non sic sapientia,neq; alia multa: quæ ad se dicuntur & pater & filius, non singulariter alter respectu alterius. Non,inquit,sed ad proprietatem personæ patris proprię vel specialiter inuenimus omnipotentiam attinere,quòd non solum cum cæteris duabus personis æquè omnia efficere potest: verumetiam ipse solus à se, non ab alio existere habet: & sicut habet ex se existere,ita etiã ex se habet posse. O alterum Aristotelem. An non eadẽ ratione,si hoc ratio esset: & sapientia & benignitas proprie pertineret ad patrem,cum & sapere & benignũ esse equè à se pater & nõ ab alio habeat, quèadmodũ & esse & posse? Quod si nõ abnuit(nec enim de ratione potest)quid quæso facturus est de illa nobili sua partitione,in qua vt patri potentiam,sic filio sapientiam, sic spiritui sancto benignitatẽ,prie ac specialiter assignauit? Nõ enim vna & eadem res proprie poterit cõuenire duobus, hoc est vt cuiq; propria sit. Eligat quod vult, aut det sapientiam filio, & tollat eam patri: aut patri tribuat, & auferat filio: & rursum benignitatem aut spiritui sancto sine patre, aut patri sine spiritu sancto assignet: aut certe desinat nomina cõmunia propria facere,& patri quoniam à seipso habet potentiã,non ideo tamen audeat concedere propriam, ne & benignitatem simul & sapientiam, quas à se nihilominus habet,identidem proprias ipsi sua ratione assignare cogatur. Sed expectemus adhuc & videamus q̃ theorice noster theologus inuisibilia dei cõpletur. Dicit (vt dixi) proprie omnipotentiam pertinere ad patrem,atque hanc vt sit integra & perfecta,in gerendo

A rendo & discernendo constituit. Porro filio, vt iam dictum est, assignat sapientiam, ipsamque non simpliciter quidẽ potentiam,sed quandam in deo potentiã esse dissinit, id est potentiam tantum discernendi. Forte timet iniuriam facere patri,si tantum tribuat filio quantum & ipsi: & cui non audet potentiam dare integram,concedit dimidiam. Et quod dicit, manifestis declarat exemplis,asserens potentiam discernẽdi, quæ est filius,ita quandam esse potentiam,quemadmodũ homo quoddam est animal, & sigillum æreum quoddam est æs: atque hoc esse potentiam discernendi,ad gerendi discernendiq; potentiã, id est filium ad patrem: quod homo ad animal est,quod ereum sigillum ad æs. Sicut enim,inquit, ex eo q̃ est ereum sigillum,exigit necessario vt æs sit: & ex eo q̃ est homo,vt animal sit: sed non econuerso: ita diuina sapientia quę est potentia discernendi,exigit q̃ sit diuina potentia, sed nõ econuerso. Quid igitur? Vis vt iuxta tuam similitudinem ad instar præcedentium, etiam ex hoc q̃ filius est, exigat vt pater sit,hoc est vt qui filius est,pater sit, quanq̃ non ecõuerso? Si hoc dicis,hæreticus es. Si non dicis, vacat similitudo. Ad quid enim tibi ipsam tanto circuitu de longe positis rebus, & minus conueniẽtibus emẽdicas,tanto labore colligis,tãta inculcas inani multiplicitate verborũ,tantis effers laudibus, si non facit ad quod adducitur, vt videlicet membra ad membra congruis proportionibus reducantur? Nonne hoc opus, hic labor est, vt per ipsam nos doceas eam quæ est inter pa- B trem & filium habitudinem? Tenemus autem te docente ad hominis positionem poni animal, sed non econuerso secundum regulam dialecticæ tuæ: qua non quidem posito genere ponitur species, sed posita specie ponitur genus. Cum ergo patrem ad genus, filium ad speciem referas, nõne id ratio similitudinis postulat, vt similiter posito filio, patrem poni ostendas,& non conuerti: vt quomodo qui homo est, necessario animal est, sed non conuertitur: ita quoq; qui filius est, necessario pater sit,& æquè non conuertatur? Sed contradicit tibi in hoc catholica fides,quę profecto vtrumq; recusat, tam patrẽ videlicet esse qui filius est, q̃ esse filium qui pater est. Nam alius procul dubio pater,atque alius filius: quanuis non aliud pater, q̃ filius. Nam per alius & aliud, nouit pietas fidei, caute inter personarũ proprietates, & indiuiduam essentiæ vnitatẽ,discernere, & mediũ iter tenẽs,regia incedere via,vt nec declinet ad dexteram,confundendo personas: nec respiciat ad sinistram,substantiã diuidendo. Quod si per simplex esse dicas vere consequi vt si filius est, necessario pater sit: nil te iuuat,cum ratio relationis necessario exigat vt conuertatur, & eadem veritas comitetur conuersam: quod non cõgruit adducẽ de genere & specie,vel de ere ereoq; sigillo similitudini. Neque enim sicut per simplex esse duntaxat verissime dicitur,si pater est, filius est: & si filius est, pater est: ita etiam possumus inter hominem & animal,siue inter ereũ C sigillum & æs in veritate conuertibilem texere consequentiam. Nam etsi verum sit dicere, si homo est,animal est: non tamen vera est conuersa qua dicitur,si animal est: homo est. Et item si sigillum ereum est,necessario sequitur vt æs sit: nõ tamen si æs sit, necessario sequitur vt sigillum ereum sit. Sed iam pergamus ad reliqua. En iuxta istum habemus omnipotentiam in patre,quandam potentiã in filio. Dicat nobis etiã de spiritu sancto quid sentiat. Benignitas ipsa,inquit, quę hoc nomine quod est spiritus sanctus demonstratur,nõ est in deo potentia siue sapientia. Videbam satanam tanq̃ fulgur caden- Luc. 10. c. tem de cœlo. Sic debet cadere qui ambulat in magnis & mirabilibus super se. Vides pater sancte quas scalas, imò quæ præcipitia iste sibi parauerit ad ruinam? Omnipotentiam, semipotentiam,nullam potentiã. Ipso auditu horreo, & ipsum horrorem puto sufficere ad refellendum. Veruntamen testimonium pono, quod turbato interim occurrit ad remouendam spiritus sancti iniuriam. In Esaia legitur,spiritus sapien- Esa. 11. d tiæ,& spiritus fortitudinis. Per quod vtiq; aperte satis istius audacia etsi non comprimitur,cõuincitur tamẽ. O lingua magniloqua. Esto vt iniuria filij vel patris remittatur tibi, nunquid blasphemia spiritus? Manet angel⁹ domini, qui te secet medium. Dixisti enim: Non est spiritus sanctus in deo potentia,siue sapientia. Ita pes superbiæ ruit cum irruit. Nec mirũ si homo qui non curat quæ dicat,irruẽs in arcana fidei, the- sauros absconditos pietatis tam irreuerenter inuadit atque D discerpit, cum de ipsa pietate fidei, nec pie nec fideliter sentiat. Denique in primo limine theologię (vel potius stultilogiæ suæ) fidem dissinit estimationẽ: quasi cuiq; in ea sentire & loqui quæ libeat liceat,aut pendeant sub incerto in vagis ac variis opinionibus nostræ fidei sacramenta, & non magis certa veritate subsistant. Nonne si fluctuat fides, inanis est & spes nostra? Stulti ergo martyres nostri, sustinẽtes tam acerba propter incerta, nec dubitantes sub dubio remunerationis præmio durum per exitum diuturnum inire exilium. Sed absit vt putemus in fide vel spe nostra aliquid,vt is putat,dubia æstimatione pendulum,& nõ magis totum quod in ea est, certa ac solida veritate subnixum,oraculis & miraculis diuinitus persuasum,stabilitum & consecratũ partu virginis, sanguine redemptoris,gloria resurgentis. Testimonia ista credi- Psal. 92. d. bilia facta sunt nimis. Si quo min⁹,ipse postremo spiritus red dit testimonium spiritui nostro q̃ filij dei sumus. Quomodo ergo fidem quis audet dicere estimationem, nisi qui spiritum istum nondum accepit,quive euangelium aut ignoret,aut fabulam putet? Scio cui credidi: & certus sum, clamat apostolus: & tu mihi subsibilas, fides est æstimatio? Tu mihi ambiguum garris,quo nihil est certius? Sed Augustinus aliter. Fides,ait, non coniectãdo vel opinãdo habetur in corde in quo est,ab eo cuius est,sed certa scientia, acclamante conscientia. Absit ergo absit,vt hos fines fides habeat Christiana. Academicorum sint istę æstimationes, quorum est dubitare de omnibus,scire nihil. Ego vero securus in magistri gentium sententiam pergo,& scio quoniã non confundar. Placet mihi,fateor,illius de fide diffinitio, & si iste etiã ipsam latenter insimulet. Fides est,ait,substantia rerũ sperandarũ, argumentum non apparentium. Substantia, inquit,rerũ sperandarum, non Heb. 11. d immaniũ phantasia coniecturarũ. Audis substantiã, nou licet tibi in fide putare vel disputare pro libitu,non hac illac q̃ vagari per inania opinionũ,per deuia errorũ. Substãtię nomine aliquid tibi certũ fixũq; præfigitur. Certis clauderis finibus, certis limitibus coarctaris. Nõ est enim fides æstimatio,sed certitudo. Sed aduertite cætera. Omitto q̃ dicit spiritũ timoris domini non fuisse in domino: timorẽ domini caltũ in futuro seculo non futurum: post consecrationẽ panis & calicis priora accidẽtia quæ remanẽt,pẽdere in aere: dęmonũ in nobis suggestiones contactu fieri lapidũ & herbarũ, put illorũ sagax malitia nouit: harũ rerũ vires diuersas diuersis icitadis & incẽdẽdis vitiis,cõuenire: spiritũ sanctũ esse animã mũdi: mundũ iuxta Platonẽ tanto excellentius animal esse,quanto meliorẽ animam habet spiritũ sanctũ. Vbi dum multũ sudat quomodo Platonẽ faciat christianũ se probat ethnicũ. Hæc inq̃ omnia,aliasq; istiusmodi nenias eius nõ paucas prætereo, venio ad grauiora. Nõ q̃ vel ad ipsa cuncta respõdeã, magnis enim opus voluminibus esset. Illa loquor quæ tacere nõ possum. Mysteriũ nostræ redẽptionis sicut in libro quodã sen- E tentiarũ ipsius,& item in quadã eius expositione epistolæ ad Romanos legi,temerarius scrutator maiestatis aggrediẽs,in ipso statim suæ disputationis exordio ecclesiasticorũ doctorum vnã omniũ de hac re dicit esse sententiã, & ipsam ponit ac spernit,& gloriatur se habere meliorẽ: non veritus cõtra præceptum sapientis transgredi terminos antiquos,quos posuerunt patres nostri. Sciendũ est ait: q̃ omnes doctores nostri post apostolos in hoc conueniunt, q̃ diabolus dominiũ & potestatẽ habebat super hominẽ, & iure eum possidebat, ideo scilicet q̃ homo ex libertate arbitrij quã habebat, spõte diabolo consensit. Aiunt nanq; q̃ si quis aliquẽ vicerit, victus iure victoris seruus constituitur. Ideo,inquit,sicut dicũt doctores,hac necessitate incarnatus est filiꝰ dei: vt homo qui aliter liberari non poterat,per mortem innocentis iure liberaretur à iugo diaboli. Sed vt nobis videtur, ait, nec diabolus vnq̃ ius aliquod in homine habuit,nisi forte deo permittente,vt carcerarius: nec filius dei vt hominem liberaret,cat nem assumpsit. Quid in his verbis intolerabilius iudicem, blasphemiam,an arrogantiã? Quid dãnabilius,temeritatem, an impietatem? An non iustius os loquens talia sustibus tunderetur,q̃ rationibus refelleretur? Nonne omnium merito in se prouocat manus, cuius manus contra omnes? Omnes, inquit,fic: sed non ego sic. Quid ergo tu? Quid melius affers,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G quid subtilius inuenis? Quid secretius tibi reuelatum iactas, quod tot præterierit sanctos, effugerit sapientes? Aquas furtiuas & panes absconditos puto apponet nobis iste. Dic tamẽ, dic quicquid illud est, quod tibi videt & nulli alteri: An q̃ filius dei non vt hominẽ liberaret, hominem induit? Hoc plane nemini te excepto videtur: tu videris vbi videris. Non enim hoc à sapiente, non à propheta, non ab apstolo, non denique ab ipso domino accepisti. Magister gẽtiũ accepit à domino, quod & tradidit nobis. Magister omnium suam doctrinam fatetur non esse suam, non enim, ait, à meipso loquor, tu vero de tuo nobis tradis, & quod à nemine accepisti: Qui loquitur mendaciũ, de suo loquitur. Tibi, pinde sint, quæ tua sunt. Ego, pphetas & apostolos audio, obedio euangelio, sed nõ euãgelio secundũ Petrũ. Tu nobis nouũ cõdis euangeliũ? Quintum ecclesia euãgelistã non recipit. Quid lex, quid prophetę, quid apostoli, quid apostolici viri nobis aliud euãgelizant, q̃ quod solus tu negas, deum videlicet factum hominẽ vt hominem liberaret? Et si angelus de cœlo aliud nobis euangelizauerit, anathema sit. Sed qui venerunt post apostolos doctores non recipis, homo qui super omnes docentes te intellexisti. Denique non erubescis dicere, quod aduersum te omnes sentiant, cum ab inuicem non dissentiãt. Frustra proinde illorum tibi fidem doctrinam q̃ proponerem, quos iam proscripsisti. Ad prophetas te ducã: Loquitur sub typo Hierusalem, ad populum acquisitionis, non propheta, sed in propheta dominus dicẽs: Saluabo te, & liberabo te, noli timere. Quæris à qua potestate? Non enim vis vt diabolus in hominẽ habeat, vel habuerit potestatem. Fateor nec ego. Non tamen idcirco non habet, quia ego & tu hoc nolimus. Si non confiteris tu, nec cognoscis: cognoscunt & dicunt qui redempti sunt à domino, quos redemit de manu inimici. Quod minime negares & tu, si non esses sub manu inimici. Non potes gratias agere cum redemptis, qui redemptus non es. Nam si redemptus esses, redemptorem agnosceres, & non negares redemptionem. Nec querit redimi, qui se nescit captiuum. Qui autem scierunt, clamauerunt ad dominum, & dominus exaudiuit eos, & redemit eos de manu inimici. Et vt intelligas hũc inimicũ qui sit, quos redemit, ait: de manu inimici: de regionibus congregauit eos. Non congregaret, nisi redimeret. Erant enim nõ solum dispersi, sed & captiui. Redemit & congregauit: redemit autem de manu inimici. Nõ dicit inimicorum, sed inimici. Inimicus vnus, regiones multæ. Siquidem non de regione, sed de regionibus congregauit eos, à solis ortu & occasu, ab Aquilone, & mari.

I Quis iste vnus tam potens dominus, qui non vni præfuit regioni, sed omnibus? Non alius vt arbitror, q̃ ille qui ab alio propheta dicitur absorbere fluuium, id est genus humanum, & non mirari: habere autem fiduciam q̃ & Iordanis, hoc est electo ipsa influat in os eius. Beati qui sic influunt vt effluãt, qui sic intrant vt exeant. Sed quid? nondum forte credis prophetis sic sibi concinentibus de diaboli potestate in hominẽ. Veni mecum, & ad apostolos. Dixisti nempe te nõ sentire cũ illis qui post apostolos venerunt: assentias vel apostolis: si forte & tibi contingat quod vnus eorum loquitur de quibus dam: Nequando, inquiens, det illis deus pœnitentiam ad cognoscendam veritatem, vt resipiscãt à diaboli laqueis, à quo captiui tenentur ad ipsius voluntatem. Paulus est iste, qui homines à diabolo captiuos teneri asserit ad eius voluntatem. Audis ad eius voluntatem, & negas potestatem? Si & Paulo non credis, veni iam ad ipsum dominũ, si forte audias & quiescas. Nempe ab ipso appellatur princeps huius mundi, & fortis armatus, possessorq̃ vasorum: & dicis eum non habere potestatem in homines? Nisi tu aliud putas hoc loco intelligi atrium q̃ mundum, vasa q̃ homines. Quòd si atrium diaboli, mundus erat, & homines vasa eius: quomodo non dominabatur in hominibus? Ait item dominus capientibus se. Hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum. Potestas ista non latuit illum qui dicebat: Qui eruit nos de potestate tenebrarum, &

Ioan.8.f

Sopho.3.d

Psal.106.a

2.Tim.2.d

Ioan.14.d

Luc.22.f

Colos.1.b

H

translulit in regnum filij claritatis suæ. Hanc ergo dominus nec in se quidem negauit diaboli potestatẽ, sicut nec Pilati, qui membrum erat diaboli. Ait siquidem: Non haberes potestatẽ in me vllã, nisi data tibi fuisset desuper. Quòd si in viride lignum intantum grassata est ista desuper data potestas, aridum quomodo non fuit ausa contingere? Nec iniustam puto iste causabitur potestatem datam desuper. Discat ergo diabolum non solum potestatem, sed & iustã habuisse in hominibus, vt consequenter & hoc videat, venisse vtique in carne dei filium propter liberandos homines. Cæterum etsi iustam dicimus diaboli potestatem, non tamen & voluntatem. Vnde non diabolus qui inuasit, non homo qui meruit, sed iustus dominus qui exposuit. Non enim à potestate, sed à voluntate iustus iniustúsve quis dicitur. Hoc ergo diaboli quoddam in hominem ius, etsi non iure acquisitum, sed nequiter vsurpatum, iuste tamen permissum. Sic itaque homo iuste captiuus tenebatur, vt tamen nec in homine nec in diabolo illa esset iustitia, sed in deo. Iuste igitur homo addictus, sed misericorditer liberatus. Sic tamen misericorditer, vt non defuerit iustitia quædam & in ipsa liberatione, quoniam hoc quoq; fuit de misericordia liberantis, vt (quod congruebat remediis liberandi) iustitia magis contra inuasorem q̃ potentia vteretur. Quid nanq; ex se agere poterat vt semel amissam iustitiã recuperaret, homo seruus peccati, vinctus diaboli? Assignata est ei proinde aliena, qui caruit sua, & ipsa sic est: Venit princeps huius mundi, & in saluatore non inuenit quicquã: & cum nihilominus innocenti manus iniecit, iustissime quos tenebat, amisit: quando is qui morti nihil debebat, accepta mortis iniuria, iure illũ qui obnoxius erat, & mortis debito, & diaboli soluit dominio. Qua enim iustitia id secundo homo exigeretur? Homo siquidem qui debuit, homo qui soluit. Nam si vnus, inquit, pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt: vt videlicet satisfactio vnius omnibus imputetur, sicut omniũ peccata vnus ille portauit: nec alter iam inueniatur qui forefecit, alter qui satisfecit: quia caput & corpus vnus est Christus. Satisfecit ergo caput p̃ mẽbris, Christus pro visceribus suis, quando iuxta euangelium Pauli, quo conuincitur mendacium Petri, mortuus pro nobis conuiuificauit nos sibi, donans nobis omnia delicta, delẽs quod aduersum nos erat chirographum decreti, quod erat contrariũ nobis, & ipsum tulit de medio, affigẽs illud cruci, expolians principatus & potestates. Vtinam ego inueniar in his spoliis quibus spoliatę sunt cõtrarię potestates, traductus & ipse in possessionem domini. Si me insecutus Laban arguerit q̃ recesserim clam ab eo, audiet clam me accessisse ad eum, & ob hoc clam recessisse. Subiecit me illi causa secretior peccati, subduxit me illi ratio occultioris iustitiæ. Aut si gratis venundatus sum, gratis non redimar? Si Assur sine causa calumniatus est mihi, sine causa causam exigit euasionis. Quòd si dixerit, pater tuus addixit te: respondebo: sed frater meus redemit me. Cur non aliunde iustitia, cum aliunde reatus? Alius qui peccatorem constituit, alius qui iustificat à peccato. Alter in semine, alter in sanguine. An peccatum in semine peccatoris, & nõ iustitia in Christi sãguine? Sed iustitia, inquiet, sit cuius est, quid ad te? Esto: Sed sit etiã culpa cuius est: quid ad me? An iustitia iusti super eum erit, & impietas impij non erit super eum? Non conuenit filium portare iniquitatem patris, & fraternæ fieri exortem iustitiæ. Nunc vero per hominem mors, & per hominẽ vita. Sicut enim in Adã omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur: quoniam nõ sic illi attineo vt nõ & isti. Si illi per carnem: & per fidẽ huic. Et si infectus ex illo originali concupiscentia, etiã & in Christi gratia spirituali perfusus eum. Quid mihi plus imputatur de præuaricatore? Si generatio, regenerationem oppono: nisi q̃ spiritualis est ista, illa carnalis. Nec patitur ratio æquitatis vt ex æquo contendãt, sed vincat necesse est spiritus carnem, & sit efficacior causa cui? est potior & natura: quo plus videlicet p̃sit generatio secũda, q̃ prima nocuerit. Sane peruenit delictum ad me, sed peruenit & gratia. Et non sicut delictum, ita & donum. Nam iudicium ex vno in condemnationem, gratia autem ex multis delictis in iustificationem. A primo homine manauit delictũ, à summo cœlo egressio gratiæ. Vtrumq̃ à parente, illud à primo, ista à summo. Terrena natiuitas

K

Ioã.19.b

Colo.2.c

Gene.31.c

M

L

A tiuitas perdit me, & non multo magis generatio cœlestis cõseruat me? Nec vereor sic erutus de potestate tenebrarũ repelli à patre luminũ iustificatus gratis in sanguine filij eius. Nempe ipse qui iustificat: quis est qui condemnet? Non condemnabit iustum, qui misertus est peccatori. Iustum me dixerim, sed illius iustitia. Quænam ipsa? Finis legis Christus, ad iustitiam omni credenti. Deniq; qui factus est nobis, inquit, iustitia à deo patre. Quæ ergo mihi iustitia facta est, mea nõ est? Si mea traducta culpa, cur non & mea indulta iustitia? Et sane mihi tutior donata q̃ innata. Nam ista quidẽ gloriam habet, sed non apud deum. Illa autem cum sit salutis efficax, materiam non habet gloriandi nisi in domino. Nam & si iustus fuero, inquit, non leuabo caput, ne videlicet respõsum accipiat: Quid habes quod nõ accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? Hæc est iustitia hominis in sanguine redemptoris, quã homo perditionis exsufflans & subsannans, intantum euacuare conatur, vt totum quod dominus gloriæ semetipsum exinaniuit, q̃ minoratus est ab angelis, q̃ natus de fœmina, q̃ conuersatus in mundo, q̃ expertus infirma, q̃ passus indigna, q̃ demum per mortem crucis in sua reuersus, ad id solum putet & disputet redigendum, vt traderet hominibus formam vitæ viuendo & docendo, patiendo autẽ & moriendo charitatis metam præfigeret. Ergo docuit iustiB tiam & non dedit, ostendit charitatem sed non infudit, & sic rediit in sua? Ita ne hoc totum est magnum illud pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, iustificatum est in spiritu, apparuit angelis, prædicatum est gentibus, creditũ est mũdo, assumptũ est in gloria? Incõparabilis doctor, qui etiam profunda dei sibi aperiens, & ea quibus vult lucida, & peruia faciens, altissimum sacramentum, & mysteriũ absconditum à seculis, sic nobis suo mendacio planum & apertum reddit, vt transire leuiter possit per illud quiuis, etiam incircuncisus & immundus, quasi dei sapiẽtia cauere nescierit, aut neglexerit quod ipsa prohibuit, sed dederit: & ipsa sanctum canibus, & margaritas porcis. Sed non est ita. Nam & si manifestatum est in carne, sed tamen iustificatum est in spiritu, vt & spiritualibus spiritualia conferãtur, & animalis homo non percipiat quę sunt spiritus dei, nec fides nostra sit in sapiẽtia verbi, sed in virtute dei. Vnde saluator ait: Confiteor tibi pater domine cœli & terræ, quia absconditi hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Et apostolus: Et si, inquit, opertum est euangelium meum, in his est opertum qui pereunt. Denique aduertite hominem irridentem quæ sunt spiritus dei, quoniam stultitia illi videntur, & insultantem apostolo loquenti dei sapientiam in mysterio absconditã, inuehentem in euangelium, dominum blasphemantem. Quãm prudentius quod non valet comprehendere, credere dignaretur, nec auderet contemnere, aut conculcare sacrum reuerendumq̃ mysterium. Longum est ad omnes eius ineptias & C calumnias, quas diuino struit consilio, respondere. Pauca tamen infero, è quibus cætera æstimentur. Cum solos, inquit, electos liberauerit Christus, quomodo eos diabolus possidebat, siue in hoc seculo, siue in futuro, magis q̃ modo? Respondemus. Imò quia diabolus electos dei possidebat, à quo (sicut dicit apostolus) captiui tenebantur ad ipsius voluntatem: vt dei propositum de ipsis impleretur, opus fuit liberatore. Oportuit autẽ liberari in hoc seculo, vt liberos haberet in futuro. Deinde infert: Nunquid etiam pauperem illum qui in sinu Abrahæ requiescebat, sicut & diuitem damnatum diabolus cruciabat, aut etiam in ipsum Abraham dominium habebat cæterosq̃ electos? Non, sed habuisset, si non liberati fuissent fide futuri, sicut de ipso Abraham scriptũ est: Credidit Abraham deo, & reputatum est ei ad iustitiam. Item, Abrahã exultauit vt videret diem meum: & vidit, & gauisus est. Propterea iam tunc sanguis Christi rorabat etiam Lazaro, ne flammas sentiret, q̃ & ipse credidisset in eũ qui erat passurus. Sic de omnibus electis illius temporis sentiẽdum, natos quidem & ipsos æquè vt nos, sub potestate tenebrarum, propter originale peccatum, sed erutos anteq̃ morerentur, & non nisi in sanguine Christi. Scriptum est enim. Turbæ autem quæ præcedebant, & quæ sequebantur, clamabant dicentes: Osanna filio Dauid, benedictus qui venit in nomine domini. Ergo Christo in carne venienti, & anteq̃ veniret & post, benedictũ

Rom.10.a

Iob.10.c

1.Cor.3.b

Gene.15.b

Ioan.8.g

Matt.11.d

2.Cor.4.a

Mat.21.d

est à turbis benedictorum, quanuis præeuntes plenam minime tunc consecuti sint benedictionem, seruata nimirum hac prærogatiua tempori gratiæ. Deinde laborãs docere & persuadere diabolum nullum sibi ius in hominem vendicare potuisse aut debuisse, nisi permissu dei, & q̃ sine iniuria diaboli iure deus profugum suum si vellet misereri, repetere, & solo verbo eripere posset, quasi hoc quis dissiteatur, post multa aliquando infert: Quæ itaque necessitas, aut quæ ratio, aut quod opus fuit, cum sola iussione sua diuina, miseratio liberare hominem à peccato posset, propter redemptionem nostram filium dei carne suscepta, tot & tantas inedias, opprobria, flagella, sputa denique ipsam crucis ignominiosam & asperrimam mortem sustinere, vt cum iniquis patibulum sustineret? Respondemus: Necessitas nostra fuit, & necessitas dura sedentium in tenebris & vmbra mortis. Opus æquè nostrum, & dei ipsius, & sanctorum angelorum. Nostrum, vt auferret iugum captiuitatis nostræ. Suum, vt impleretur propositum volũtatis eius. Angelorum, vt numerus impleretur eorum. Porro ratio huius facti fuit dignatio faciẽtis. Quis negat omnipotẽti ad manum fuisse alios & alios modos nostræ redemptionis, iustificationis, liberationis? Verum hoc non præiudicat huius quem è multis elegit efficaciæ. Et fortasse is præstat, per quem in terra obliuionis, grauedinis, lapsus nostri, tot & tantis grauaminibus reparatoris fortius & viuacius admoneremur. Alias autẽ nemo hominum nouit, nec noE scere ad plenum potest quid boni ad gratiam, quid congruẽtiæ ad sapientiam, quid decoris ad gloriam, quid cõmodi ad salutem, penes seipsam cõtineat huius venerandi mysterij inscrutabilis altitudo, quam propheta considerans expauit, nõ penetrauit, & præcursor domini indignum se iudicauit qui penetraret. Cæterum si non licet perscrutari diuinæ sacramẽtum voluntatis, licet tamen sentire effectum operis, fructum vtilitatis percipere. Et quod licet scire, non licet tacere, quia gloria regum celare verbum, & gloria dei inuestigare sermonem. Fidelis sermo, & omni acceptione dignus, quoniam cum adhuc peccatores essemus, reconciliati sumus deo per mortem filij eius. Vbi recõciliatio, & remissio peccatorum. Nam si dicente scriptura: Peccata nostra separant inter nos & deum: manente peccato non est reconciliatio. In quo ergo remissio peccatorum? Hic calix, inquit, noui testamẽti in meo sanguine, qui pro vobis effundetur in remissionẽ peccatorũ. Itaque vbi reconciliatio, ibi remissio peccatorum. Et quid ipsa nisi iustificatio? Siue igitur recõciliatio, siue remissio peccatorum, siue iustificatio sit, siue etiam redemptio vel liberatio de vinculis diaboli à quo captiui tenebamur ad ipsius voluntatem intercedente morte vnigeniti obtinemus, iustificati gratis in sanguine ipsius, in quo sicut idem dicit, habemus redemptionem per sanguinem eius, remissionem peccatorum, secundũ diuitias gratiæ eius. Cur, inquis, per sanguinẽ, quod potuit facere per sermonem? Ipsum interroga. Mihi scire licet q̃ ita: cur ita, non licet. Nunquid dicit figmentum ei qui se finxit, quid me finxisti sic? Sed hæc stultitia ei videntur, nõ potest tenere risum. Audite cachinnos: Quomodo, ait, iustificari nos vel recõciliari deo per mortẽ filij eius dicit apostolus, qui tanto amplius aduersus hominẽ irasci debuit, quãto amplius homines in crucifigendo filium suum deliquerunt, q̃ in transgrediendo primum eius præceptum vnius pomi gustu? Quali non potuerit deo in vno eodemq̃ facto & displicere iniquitas malignantium, & placere pietas patientis. Et ait: Quòd si tantum fuerat illud Adę peccatum vt expiari nõ posset nisi morte Christi, quam expiationem habebit ipsum homicidium quod in Christum commissum est? Breuiter respondemus, ipsum sanguinem quem fuderunt, & interpellationem ipsius quem occiderunt. Addit etiam: Nunquid mors innocentis filij intantum deo patri placuit, vt per ipsam recõciliaretur nobis, qui hoc peccãdo commisimus, propter quod innocens dominus est occisus: nec nisi hoc maximum fieret peccatum, illud multo leuius potuit ignoscere? Non mors: sed voluntas placuit sponte morientis, & illa morte expungẽtis mortem, operantis salutem, restituentis innocentia, triũphantis principatus & potestates spoliantis inferos, ditantis superos, pacificantis quæ in cœlo sunt, & quæ in terra, omnia instaurantis. Et quoniam hæc tam preciosa mors voluntarie

D

F

Universidad de Deusto
Biblioteca

G suſcipienda aduerſus peccatum, non tamen poterat fieri niſi per peccatum: non delectatus quidem, ſed tamē bene vſus malitia ſceleratorum, & mortem de morte, & de peccato damnauit peccatum. Et quanto illorum maior iniquitas, tanto huius voluntas ſanctior, & eo potentior ad ſaluādum, quatinus tanta mediante potentia antiquum illud quanuis grande peccatum, neceſſario tamen huic quod in Chriſtum commiſſum eſt cederet, tanq̄ minus maiori. Nec peccato ſiue peccātibus aſcribitur hæc victoria, ſed bene vtenti peccato, & peccantes fortiter perferenti, & conuertenti in vſum pietatis quicquid in ipſum auſa eſt crudelitas impiorum. Fuit vero ſanguis qui effuſus eſt, tam multus ad ignoſcendum, vt ipſum quoq; peccatum maximum quo factum eſt vt effunderetur, deleret, ac per hoc de antiqui illi⁹ vtpote leuioris deletione nullā omnino dubitatē relinqueret. Deinde iſte: Cui vero, inquit, non crudele & iniquum videtur, vt ſanguinem innocentis in precium aliquod quis requiſierit, aut vllo modo ei placuerit innocentem interfici, nedum deus tam acceptam filij mortem habuerit, vt per ipſam vniuerſo reconciliatus ſit mundo? Nō requiſiuit deus pater ſanguinem filij, ſed tamē acceptauit oblatum, non ſanguinem ſitiens, ſed ſalutem, quia ſalus erat in ſanguine. Salus plane, & nō ſicut iſte ſapit & ſcribit, ſola charitatis oſtēſio. Sic enim concludit tot calumnias & inuectiones ſuas quas in deū tam impie q̄ imperite euomuit, vt dicat

H totum eſſe q̄ deus in carne apparuit, noſtram de verbo & exemplo ipſius inſtitutionem, ſiue vt poſt modum dicit inſtructionem, totum q̄ paſſus & mortuus eſt, ſuę erga nos charitatis oſtenſionem vel commendationē. Cæterum quid prodeſt q̄ nos inſtituit, ſi non reſtituit? Aut nunquid fruſtra inſtruimur ſi non prius deſtruatur in nobis corpus peccati, vt vltra non ſeruiamus peccato? Si omne quod profuit Chriſtus, in ſola fuit oſtenſione virtutum, reſtat vt dicatur q̄ Adam quoque ex ſola peccati oſtenſione nocuerit. Siquidem pro qualitate vulneris allata eſt medicina. Sicut enim in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes viuificabūtur. Ergo ſicut hoc, ita & illud. Si vita quam dat Chriſtus, non eſt alia q̄ inſtitutio eius: nec mors vtique quam dedit Adam, nō alia erit ſimiliter q̄ inſtitutio eius: vt ille quidem ad peccatum exēplo ſuo: hic vero exemplo & verbo ad bene viuendum & ſe diligendum homines informarent. Aut ſi Chriſtianę fidei, & nō hæreſi Pelagianæ acquieſcentes, generatione nō inſtitutione traductum in nos confitemur Adę peccatum, & per peccatū mortem fateamur neceſſe eſt, & à Chriſto nobis non inſtitutione ſed generatione reſtitutam iuſtitiam, & per iuſtitiam vitam: vt ſicut per vnius delictum in omnes homines in cō-
Roma.5.c demnationem, ſic & per vnius iuſtitiam in omnes homines in iuſtificationem vitæ. Et ſi ita eſt, quomodo is dicit conſilium

I & cauſam incarnationis fuiſſe vt mundum luce ſuæ ſapientiæ illuminaret, & ad amorem ſuum accenderet? Vbi ergo redēptio? A Chriſto nēpe, vt fateri dignatur, illuminatio & prouocatio ad amorem. Redemptio & liberatio à quo? Eſto q̄ Chriſti aduentus illis proſit qui ſe illi poſſunt conformare per vitam, & vicem ei dilectionis rependere. Quid de paruulis? Quam dabit lucem ſapientiæ vix adhuc captantibus lucem vitæ? Vnde aſcendēt ad dei amorem, qui necdum matres ſuas amare nouerunt? Nihil ne proderit eis aduētus Chriſti? nihil q̄ complantati ſunt ſimilitudini mortis eius per bāptiſmum, quoniam nondum poſſunt prohibente ætate Chriſtum ſapere aut amare? Redemptio itaque, ait, noſtra eſt illa ſumma in nobis per Chriſti paſſionem dilectio. Ergo paruuli nō habent redemptionem, quia non habent ſummam illam dilectionem. An ſicut nō habēt vnde diligāt, ita nec vnde pereāt, vt non ſit eis in Chriſto neceſſaria regeneratio, vtpote quibus generatio ex Adam nihil nocuerit? Si hoc ſapit cum Pelagio, deſipit. Quicquid horum ſentiat, patet quantum humanæ ſacramento ſalutis inuideat, quantum quod in ipſo eſt, euacuet alti diſpenſationem myſterij, qui totum de ſalute tribuit deuotioni, regenerationi nihil: qui noſtræ gloriam redēptionis, & ſummam ſalutis non in virtute crucis, non in precio ſanguinis, ſed in noſtræ conſtituit conuerſationis profectibus. Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce domini noſtri
Gala.6.d Ieſu Chriſti, in qua eſt ſalus, vita, & reſurrectio noſtra. Et quidem tria quædam præcipua in hoc opere noſtræ ſalutis intueor. Formam humilitatis, in qua deus ſemetipſum exinaniuit: charitatis menſuram, quam vſq; ad mortem, & mortem crucis extendit: redemptionis ſacramentum, quo ipſam mortem quam pertulit, ſuſtulit. Horum duorum priora ſine vltimo ſic ſunt, ac ſi ſuper inane pingas. Magnū, pfecto & valde neceſſarium humilitatis, magnum & omni acceptione dignū charitatis exemplum: ſed non habent fundamentum, ac proinde nec ſtatum, ſi deſit redemptio. Volo totis niſibus humilem ſequi Ieſum, cupio eum qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me, quibuſdā brachiis vicarię dilectionis amplecti, ſed oportet me & agnum manducare paſchalē. Niſi enim manducauero carnem eius, & bibero eius ſanguinem, nō habebo vitam in memetipſo. Aliud eſt ſequi Ieſum, aliud tenere, aliud & manducare. Sequi, ſalubre conſilium: tenere & amplecti, ſolenne gaudium: māducare, vita beata. Caro enim Ioan.6.f
eius vere eſt cibus, & ſanguis eius vere eſt pot⁹. Panis eſt dei qui de cœlo deſcēdit, & dat vitam mundo. Quis ſtatus gaudio, ſine conſilio abſque vita? Nempe haud alius q̄ picturę abſque ſolido. Ergo nec humilitatis exempla, nec charitatis inſignia, præter redemptionis ſacramentū, ſunt aliquid. Hæc domine pater, de labore manuum pueri veſtri qualiacunque tenetis, aduerſus pauca quidem noue hæreſcos capitula. Vbi ſi non aliud q̄ zelum agnoſcitis meum, tamē proprię interim conſcientiæ ſatisfeci. Nam cum non eſſet quod agerem pro L
iniuria fidei quam dolebam, opere mihi precium arbitror, ſi illum monui cuius arma potentia dei, ad deſtructionem contrariarū aſſertionum, ad deſtruendam omnem altitudinē extollentem ſe aduerſus ſcientiam dei, & in captiuitatem redigendum omnem intellectum in obſequium Chriſti. Sunt & alia in aliis eius ſcriptis nō pauca nec minus mala capitula, ad quæ nec temporis nec epiſtolæ anguſtia reſpondere permittit. Quanquam nec neceſſarium putem, cum ſint adeo manifeſta, vt ipſa etiam vulgata fide facile refellantur. Collegi tamen aliqua, & tranſmiſi.

Ad eundem ex perſona domini Remenſis,
Epiſtola CXCI.

REuerēdiſſimo domino, & chariſſimo patri dei gratia ſummo pontifici Innocentio, Sanſon Remorum archiepiſcopus, Ioſlenus Sueſſionenſis, Gaufridus Cathalaunenſis, Aluiſus Atrebatenſis voluntariū debitę ſubiectionis obſequium. Auribus occupatis ad plurima, ſermonē facimus abbreuiatum de prolixo negocio, pro eo maxime quia idipſum diffuſius ac plenius continetur in literis domini Senonenſis. Petrus Abailardus Chriſtianę fidei meritum euacuare nititur, dum totum quod deus eſt, humana ratione arbitratur ſe poſſe comprehendere. Aſcendit vſque ad cœlos, & deſcendit vſq; ad abyſſos. Nihil eſt quod lateat M
eum, ſiue in profundum inferni, ſiue in excelſum ſupra. Homo eſt magnus in oculis ſuis, de fide cōtra fidē diſputans, ambulās in magnis & in mirabilib⁹ ſuper ſe, ſcrutator maieſtatis, hæreſum fabricator. Iamdudum fecerat librum de ſua trinitate, ſed ſub legato Romanæ eccleſię igne examinatus eſt, quia inuenta eſt in eo iniquitas. Maledictus qui reædificabit ruinas Hierico. Surrexit à mortuis liber ille, & cum eo multorum hæreſes quæ dormierant, ſurrexerunt, & apparuerunt multis. Iamiam extendit palmites ſuos vſque ad mare, & vſq; ad Romam propagines eius. Hæc gloriatio hominis illius, q̄ liber ſuus in curia Romana habet, vbi caput ſuum reclinet. Hinc confirmatus & confortatus eſt furor eius. Propterea cum in cōſpectu epiſcoporum ſuper his argueret eum abbas Clareuallis zelo fidei & iuſtitiæ armatus, nec confeſſus eſt, nec negauit: ſed à loco & iudice quem ſibi ipſe elegerat, ſine leſione, ſine grauamine, vt ſuam prolongaret iniquitatem, ſedem apoſtolicam appellauit. Epiſcopi autē qui propter hoc in vnum conuenerant, veſtræ reuerentiæ deferentes, nihil in perſonam eius egerunt, ſed tantummodo capitula librorum eius à ſanctis patribus condemnata, ne morbus ſerperet, medicinali neceſſitate abiudicauerunt. Quia ergo homo ille multitudinem trahit poſt ſe, & populum qui ſibi credat, habet: neceſſe eſt vt huic contagio celeri remedio occurratis. Sero enim medicina paratur, cum mala per longas inualuere moras. Proceſſimus in hoc negocio quouſque auſi ſumus,

tuum

A tuum eſt decætero beatiſſime pater prouidere ne in diebus tuis aliqua hæreticę prauitatis macula decor eccleſiæ maculetur. Tibi commiſſa eſt ſponſa Chriſti, amice ſponſi: tuū eſt tandem vni viro virginem caſtam exhibere Chriſto.

Ad magiſtrum Guidonem de caſtello qui Petri diſcipulus fuerat, & de quo potiſſimum præſumebat: qui poſtea fuit papa Cœleſtinus, Epiſtola CXCII.

MEnerabili domino & chariſſimo patri magiſtro Guidoni ſanctę Romanæ eccleſiæ dei gratia preſbytero cardinali B. Clareuallis vocatus abbas nō declinare ad dexteram nec ad ſiniſtram. Iniuriam facio vobis ſi aliquem à vobis ita diligi credam, vt cum eo pariter eius errores diligatis. Quiſquis enim ſic aliquem diligit, nondum nouit quemadmodum oporteat eum diligere. Talis nanque dilectio terrena eſt, animalis, diabolica, nocens æquè diligenti atq; dilecto. Exiſtiment alij de aliis prout volunt, ego adhuc de vobis æſtimare non poſſum, niſi quod vicinum eſt rationi, quod ad lineam pertinet æquitatis. Quidam prius iudicant, & poſtea probant: ego de potione vtrum dulcis ſit an amara, ante guſtum non iudicabo. Magiſter Petrus in libris ſuis prophanas vocum nouitates inducit & ſenſuū, diſputans de fide contra fidem, verbis legis legē impugnat.

B Nihil videt per ſpeculum & in ænigmate, ſed facie ad faciem omnia intuetur, ambulans in magnis & in mirabilibus ſuper ſe. Melius illi erat ſi iuxta titulum libri ſui ſeipſum cognoſceret, nec egrederetur menſuram ſuam, ſed ſaperet ad ſobrietatem. Ego non eum accuſo apud patrem, eſt qui eū accuſet, liber ſuus, in quo ſibi male complacuit. Cum de trinitate loquitur, ſapit Arium: cum de gratia, ſapit Pelagium: cum de perſona Chriſti, ſapit Neſtorium. Minus de veſtra q̄quitate præſumo ſi diu vos rogauero, vt in cauſa Chriſti nullum Chriſto præponatis. Illud autē ſcitote quia expedit vobis quibus poteſtas data eſt à domino, expedit eccleſiæ Chriſti, expedit illi etiam homini vt ei ſilentium imponatur, cuius maledictione os plenum eſt, & amaritudine & dolo.

Ad magiſtrum Yuonem cardinalem, de eodem,
Epiſtola CXCIII.

DIlectiſſimo ſuo Yuoni ſāctæ Romanæ eccleſiæ dei gratia preſbytero cardinali B. Clareuallis abbas, diligere iuſtitiam, & odire iniquitatem. Magiſter Petrus Abailardus ſine regula monachus, ſine ſolicitudine prælatus, nec ordinem tenet, nec tenetur ab ordine. Homo ſibi diſſimilis eſt: intus Herodes, foris Ioannes,
Gala.6.b totus ambiguus, nihil habens de monacho præter nomen & habitum. Sed quid ad me? Vnuſquiſque onus ſuum portabit. Aliud eſt, quod diſſimulare non poſſum, quod pertinet ad omnes qui diligunt nomen Chriſti. Iniquitatem in excelſo loC quitur: integritatem fidei, caſtitatemq; eccleſiæ corrumpit. Tranſgreditur terminos, quos poſuerunt patres noſtri, de fide, de ſacramentis, de ſancta trinitate diſputans & ſcribens: ſingula pro ſua voluntate mutat, auget, & minuit. In libris & in operibus ſuis oſtendit ſe fabricatorem mendacij, & cultorem peruerſorum dogmatum, hæreticum ſe probans nō tam in errore quàm in pertinacia & defenſione erroris. Homo eſt egrediens menſuram ſuam: in ſapientia verbi euacuans virtutem crucis Chriſti. Nihil neſcit omnium quæ in cœlo & quæ in terra ſunt: præter ſeipſum. Damnatus eſt Sueſſione cum opere ſuo coram legato Romanæ eccleſiæ. Sed quaſi non ſufficeret ei illa dānatio: iterū facit vnde iterū damnetur: & iā nouiſſimus error peior eſt priore. Secur⁹ eſt tamē, quoniam cardinales & clericos curię ſe diſcipulos habuiſſe gloriatur, & eos in defenſione prætęiti & præſentis erroris aſſumit: à quibus iudicari timere debuit & damnari. Si quis ſpiritū dei
Pſal.138.d habet: illius verſiculi recordetur: Nonne qui oderunt te domine oderam, & ſuper inimicos tuos tabeſcebā? Liberet deus per vos & per cæteros filios ſuos eccleſiam ſuam à labiis iniquis & à lingua doloſa.

Reſcriptum domini Innocentij papæ contra hæreſes
Petri Abailardi, Epiſtola CXCIIII. D

INnocentius epiſcopus ſeruus ſeruorum dei, venerabilibus fratribus, Henrico Senonenſi, Samſoni Remenſi, archiepiſcopis, eorumq̄ ſuffraganeis & chariſſimo in Chriſto filio Bernardo Clareuallis abbati: ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Teſtante Ephe.4.a
apoſtolo: ſicut vnus domin⁹, ita vna fides eſſe dignoſcitur: in qua tanquam in immobili fundamento præter quod nemo poteſt aliud ponere, firmitas catholicę eccleſiæ inuiolata cō ſiſtit. Inde eſt quòd beatus Petrus apoſtolorum princeps pro eximia huius fidei confeſſione, à domino ac ſaluatore noſtro audire meruit: Tu es, inquit, Petrus, & ſuper hanc petram Matt.16.c
ædificabo eccleſiam meam: petram vtique firmitatem fidei, & catholicæ vnitatis ſoliditatem manifeſte deſignans. Hæc ſiquidem eſt inconſutilis tunica redemptoris noſtri: ſuper quam milites fortiti ſunt, ſed eam diuidere minime potuerunt. Cōtra quam in initio fremuerunt gentes, & populi meditati ſunt inania. Aſtiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum. Verum apoſtoli duces dominici gregis, & eorum ſucceſſores apoſtolici viri, ardore charitatis & zelo rectitudinis ſuccenſi: fidem defendere, & eam in cordibus aliorum proprij ſanguinis effuſione plantare non dubitarūt. Demum ceſſante perſecutorum rabie: imperauit dominus ventis, & facta eſt in eccleſia tranquillitas magna. Sed quia hoſtis humani generis ſemper circuit quærens quem deuo- E
ret: ad impugnandam ſynceritatem fidei, fraudulentam hæreticorum fallaciam ſubinduxit. Contra quos viri eccleſiarum paſtores viriliter inſurgentes, eorum praua dogmata cū ipſorum authoribus condemnarunt. In magna namque Nicena ſynodo Arrius hæreticus eſt damnatus. Conſtantinopolitana ſynodus Manichæum hæreticum debita ſententia condemnauit. In Epheſina ſynodo Neſtorius condignam ſui erroris damnationem excepit. Chalcedonenſis quoque ſynodus Neſtorianam hæreſim, & Eutychianam cum Dioſcoro, & eius complicibus iuſtiſſima ſententia confutauit. Martianus præterea licet laicus, Chriſtianiſſimus tamen imperator catholicæ fidei amore ſuccenſus: prædeceſſori noſtro ſanctiſſimo papæ Ioanni ſcribens aduerſus eos qui ſacra myſteria prophanare contendunt: inter cætera ſic loquitur, dicens: Nemo clericus, vel militaris, vel alteri⁹ cuiuſlibet conditionis, de fide Chriſtiana publice tractare conetur in poſterum. Nam iniuriam facit iudicio reuerēdiſſimæ ſynodi: ſi quis ſemel iudicata, & recte diſpoſita reuoluere, & iterum diſputare contendit: & in contemptores huius legis tanquam in ſacrilegos pœna non deerit. Igitur ſi clericus erit qui publicè tractare de religione auſus fuerit, conſortio clericorum removebitur. Dolemus autem, quoniam ſicut literarum veſtrarum inſpectione, & miſſis à veſtra fraternitate nobis errorū capitulis cognouimus, in nouiſſimis diebus, quando inſtant F
tēpora periculoſa: in Petri Abailardi perniciоſa doctrina & prędictorū hæreſes, & alia peruerſa dogmata catholicæ fidei obuiantia pullulare cœperūt. Verum in hoc maxime cōſolamur, & omnipotenti deo gratias agimus: qui in partibus veſtris pro patribus tales filios ſuſcitauit, & tempore apoſtolatus noſtri in eccleſia ſua tam præclaros voluit eſſe paſtores, qui noui hæretici calumniis ſtudeant obuiare, & immaculatam ſponſam vni viro virginem caſtam exhibere Chriſto. Nos itaque qui in beati Petri cathedra cui à domino eſt dictum: Et tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos, li- Luc.22.d
cet indigni reſidere conſpicimur: communicato fratrum noſtrorum epiſcoporum & cardinalium, conſilio, deſtinata nobis à veſtra diſcretione capitula, & vniuerſa ipſius Petri peruerſa dogmata ſanctorum canonum authoritate cum ſuo authore damnauimus, eiq̄ue tanquam hæretico perpetuū ſilē tium impoſuimus. Vniuerſos quoq; erroris ſui ſectatores & defenſores, à fidelium conſortio ſequeſtrandos, excommunicationiſq; vinculo innodandos eſſe cenſemus. Datum Laterani decimoſeptimo Kalendas Auguſti.

Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad episcopum Constantiensem pro Arnaldo de Brixia, Epistola CXCV.

SI sciret paterfamilias qua hora fur veniret, vigilaret vtique, & non sineret perfodi domũ suã. Scitis quia fur de nocte irruperit domum, non vestrã sed domini: vobis tamen cõmissam? Sed dubiũ esse non potest, scire vos quod apud vos sit: quando id vsque ad nos vtiq; tam remotos potuit peruenire. Nec mirum si non horam præuidere, aut nocturnum furis ingressum obseruare quiuistis. Mirum autem si deprehensum iam non agnoscitis, non tenetis, nõ prohibetis exportare spolia vestra, immo pretiosissimas Christi exuuias: animas videlicet quas sua imagine præsigniuit, suo cruore redemit. Adhuc forsan hæretis, & miramini quemnam dicere velim. Arnaldum loquor de Brixia, qui vtinã tam sanę esset doctrinæ, q̃ districtę est vitæ. Et si vultis scire, homo est neq; manducans neq; bibens, solo cũ diabolo esuriẽs & sitiens sanguinẽ animarũ. Vnus de numero illorũ quos apostolica vigilantia notat, habentes formã pietatis, virtutẽ illius penitus abnegantes. Et ipse dominus: Venient (inquiens) ad vos in vestimentis ouium: intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Is ergo vsq; ad hanc ætatẽ vbicunque conuersatus est, tam sœda post se, & tam sęua reliquit vestigia: vt vbi semel fixerit pedem, illuc vltra redire omnino nõ audeat. Deniq; ipsam in qua natus est valde atrociter cõmouit terram: & conturbauit eam. Vnde & accusatus apud dominum papam schismate pessimo, natali solo pulsus est: etiã & abiurare compulsus reuersionem, nisi ad ipsius apostolici permissionẽ. Pro simili deinde causa & à regno Francorũ exturbatus est schismaticus insignis. Execratus quippe à Petro apostolo, adhæserat Petro Abailardo. Cuius omnes errores ab ecclesia iam deprehẽsos atq; damnatos: cum illo etiam & præ illo defendere acriter & pertinaciter conabatur. Et in his omnibus nõ est auersus furor eius: sed adhuc manus eius extenta. Nam etiã ita vagus & profugus super terram, quòd iam non licet inter suos, nõ cessat apud alienos tanquam leo rugiens circuiens & quærens quẽ deuoret. Et nunc apud vos sicut accepimus, operatur iniquitatem, & deuorat plebem vestram sicut escam panis. Cuius maledictione & amaritudine os plenum est: veloces pedes eius ad effundendum sanguinẽ. Contritio & infœlicitas in viis eius: & viam pacis non cognouit. Inimicus crucis Christi, seminator discordiæ, fabricator schismatum, turbator pacis, vnitatis diuisor. Cuius dẽtes arma & sagittę: & lingua eius gladi' acutus. Molliti sunt sermones eius super oleum: & ipsi sunt iacula. Vnde & solet sibi allicere blandis sermonibus & simulatione virtutum, diuites & potentes: iuxta illud: Sedet in insidiis cum diuitibus in occultis, vt interficiat innocentem. Demum cum fuerit de illorum captata beneuolentia & familiaritate securus: videbitis hominem aperte insurgere in clerum: fretum tyrannide militari, insurgere in ipsos episcopos: & in omnẽ passim ecclesiasticum ordinem deseuire. Hoc sciẽtes: nescio an melius salubriusve in tanto discrimine rerum agere valeatis: q̃ iuxta apostoli monitum auferre malum ex vobis: quãq̃ amicus spõsi ligare potius q̃ fugare curabit: ne iam discurrere, & eo nocere plus possit. Hoc enim & dominus papa dum adhuc esset apud nos: ob mala quæ de illo audiebat, fieri scribendo mandauit: sed non fuit qui faceret bonũ. Deniq; si capi vulpes pusillas demolientes vineã scriptura salubriter monet: num multo magis lupus magnus & ferus religandus est, ne Christi irrumpat ouilia, oues mactet & perdat?

Mat. 24. d
2. Tim. 3. a
Matt. 7. b
Psal. 9. c
1. Cor. 5. d
Canti. 2. d

Ad Guidonem legatũ, de eodem, Epistola. CXCVI.

ARnaldus de Brixia: cuius conuersatio mel, & doctrina venenũ: cui caput columbę, cauda scorpionis est, quem Brixia euomuit, Roma exhorruit, Francia repulit, Germania abominatur, Italia non vult recipere: fertur esse vobiscũ. Videte, quęso, ne vestra authoritate plus noceat. Nam cũ & artẽ habeat & voluntatem nocendi: si accesserit fauor vester, erit funiculus triplex, qui difficile rumpitur, supra modum (vt vereor) nociturus. Et vnum existimo de duobus: si tamen verum est q̃ vobiscum hominem habeatis, aut minus scilicet notũ vobis esse illum, aut vos (quod est credibilius) de eius correctione confidere. Et vtinam id non frustra. Quis det de lapide hoc suscitare filiũ Abrahę? Quãm gratũ muuus susciperet mater ecclesia de manibus vestris vas in honorem, quod tandiu passa est in contumeliam? Licet tentare, sed vir prudens cautus erit non transgredi præfinitũ numerũ ab apostolo qui ait: Hæreticũ homi nem post vnã & secundã correptionẽ deuita, sciens quia subuersus est qui eiusmodi est, & delinquit proprio iudicio condẽnatus. Alioquin familiarẽ habere & frequenter admittere ad colloquendũ ne dicã ad conuiandũ, suspicio fauoris est, & inimici hominis fortis armatura. Secure annunciabit & facile persuadebit quæ volet domesticus & cõtubernalis legati apostolicæ sedis. Quis enĩ à latere domini papæ mali quippiã suspicetur? Sed & si in manifesto peruersa loquitur: quis se facile opponere audeat vestro collaterali? Deinde videtis qualia post se vbicunque habitauit, reliquit vestigia? Non sine causa vigor apostolicus hominem Italia ortum transalpinare coegit, repatriare non patitur. Quis vero extraneorum ad quos eiectus est: non eum omnimodis cuperet suis reddidisse? Et certe sic se habere ad omnes, vt omnibus odio habeatur: approbatio iudicij est quod portat: ne quis dicat subreptum fuisse domino papæ. Quale est ergo summi põtificis suggillare sententiam, & illam sententiam cuius rectitudinẽ eius ipsius in quẽ data est, & si lingua dissimulat, vita clamat? Itaq; fauere huic, domino papæ cõtradicere est, etiã domino deo. Per quẽcunq; enim iusta sentẽtia iuste detur, ab illo certum est processisse, qui loquitur in ꝓpheta: Ego qui loquor iustitiam. Confido autem de vestra prudentia & honestate, quia visis his literis de veritate certus, non abducemini amodo quippiam assentire in hac re nisi quod vos deceat, & ecclesiæ dei expediat, pro qua legatione fungimini. Diligimus vos, & ad vestrum obsequium parati sumus.

ad Tit. 4. c
Esa. 63. d
Zach. 2. c

Ad Petrum Bisuntinum decanum, Epistola CXCVII.

REgrinationẽ abbatis Cariloci sic accipimus quasi iam mortuũ eũ videamus. Vobis maxime (quod vehementer doleo) imputatur quicquid illi periculi imminet: quicquid laboris incumbit. Nõ hoc à vobis expectauimus, quia nec meruimus. Alium vos putauimus, & alium experimur. Testimoniũ perhibẽt vobis qui interfuerunt actioni, ꝙ nec syncere, nec secundũ iustitiã in ea vos habuistis. Et credo ex parte. Nam & venerabilis abbas Belleualis non multũ sibi cõplacet in vobis. Nolite, quæso, nolite persequi seruos dei, quibus ab ipso dictũ legitis: Qui vos tangit, tangit pupillã oculi mei. Nolite radicitus euellere de cordibus nostris, si quid aliquãdo bene sensimus de vobis. Et hæc ita dicimus vobis, nõ quia vos non diligimus, sed vt de medio fiat quo potest contingere vt non diligamus. Dico autem tanq̃ amicus, nõ expedit vobis, neq; ecclesiæ vestrę, vt domino papæ quod actum est, sicut actum est, innotescat.

Ad dominum papam Innocentium, Epistola CXCVIII.

IN causę actione quæ per charissimũ fratrẽ nostrũ Guidonem Cariloci abbatẽ vestro conspectui præsentatur, puto satis apparet & lacessentis iniuria, & innocentia patientis, & incuria iudicis. Deniq; violentia calumniantis, & inopia iustitiæ compulsus est pauper confugere ad vestram præsentiam, non reputans laborem viæ, non expensas, non periculum temporis. Dedit manus morti, ne viuat in perturbatione, quietis amator. Clementer, quæso, respicite super egenum & pauperem: ne frustra vestris paternis auribus intimatus sit tantillarum virium tantus labor & dolor. Olim per epistolas semel & secũdo testificatus sum vobis de homine illo qui huic modo calumniatur, quòd sui esset & præuaricator propositi, & monasterij dissipator. Nũc autem & flens dico inimicum crucis Christi, sanctorum qui in circuitu eius sunt violentissimum oppressorem, & calumniatorem pauperum. Qui propria iam pene non habens quæ deuoret, in proxima passim more tyrannico debacchatur. Monachum habitu mentiens, re exhibet vnum de prędonibus, omnino immemor regulariũ obseruationũ, legũ canonumq̃ue contemptor. Frontosus ad verecundiam, insensatus ad metũ, inflexibilis ad pietatem: ad iram præceps, audax ad facinus, pronus

A pronus ad iniurias. Et miror quomodo vir religiosus abbas casę dei, in monacho suo tot & tanta vitia, aut ignorare possit, aut dissimulare. Sed de hoc quid ad nos? Ipse viderit. Ipse suo domino stat aut cadit. Nobis sufficit liberari de manibus eius. A vobis id omnimodis flagitamus: quod aliunde frustra tentatum est. Circunspeximus, & non erat auxiliator. Ventũ est ad cõmune refugium: illo confugimus, vbi confidimus liberari. Tantũ adsit pietas, nam facultas non deest. Et quidem ex priuilegio sedis apostolicę cõstat summã rerum ad vestrã potissimum respicere summã authoritatẽ, & plenariam potestatem. Verum hoc inter cętera vestri singularis primatus insignia, specialius, illustriusq; nobilitat vestrum, & inclytum reddit apostolatum, si eripitis pauperem de manu fortiorum eius. Nulla meo iudicio in corona vestra preciosior gemma zelo illo vestro, quo æmulari consueuistis oppressos, nec relinquitis virgam peccatorum super sortem iustorum. Nimirũ propter illud quod sequitur: Vt non extendãt iusti ad iniquitatem manus suas: vel propter illud quod alibi dicitur: Quia dum superbit impius, incẽditur pauper: & vnde alter torquetur in corpore, inde alter grauius in anima perit. Est itẽ monasterium de nostro ordine vicinum huic quod malorum similiter hominum graui infestatione vexatur, & non est qui redimat, neque qui saluum faciat. Et pro hoc quoque, puer verster paterna vestra viscera lachrymosis precibus concutere non veretur. Qui illi sint homines, quęve occasio calumniandi: præsentium lator abbas veraci, & viua voce referet vobis. Deus omnipotens vos nobis conseruet longis temporibus, ad nostram omnium protectionem, qui in habitu & proposito pœnitentiæ pauperem vitam ducimus: vt sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati, seruiamus illi.

Psal. 124. a
Psal. 9. d

Ad eundem, Epistola CXCIX.

VSquequo & superbit impius, & incenditur pauper? Vsquequo à tanta impudẽtia, innocentia tanta vexatur, & hoc viuo Innocentio? Peccata sine dubio nostra hoc faciunt, ꝙ dominus meus tam sero aduertit mentientes sibi: tam lente exaudit clamantes ad se in hac causa duntaxat. Nam aliàs quidem scimus familiare esse domino meo, & cito intelligere, & facile misereri. Propter eum qui elegit vos, & posuit vos refugium oppressorum: ponite iam tandem finem & malitiæ oppressoris, & laboribus afflictorum, quia satis vtraq; res venit in lucem & manifestationem. Deniq; ad mandatũ beneplaciti domini mei causa discussa, & terminata est, superest vt ipsius authoritate data sententia confirmetur. Ergo ne si venerit homo mendax aduersus tantorum virorum testimonium (Valentinum loquor, & Granopolitanum) audietur? Iterũ supplico, & ad pedes domini mei, ea qua possum mente anxia descendo, ne ab homine iniquo & doloso religiosum monasterium destrui patiatur. Etenim nõ parcet nostro, qui suum pene destruxit. Vnde addo solita præsumptione: Si puero vestro credideretis, hominẽ hunc qui beneficio pietatis vestræ abutitur, in clausttrum suũ remitteretis, & domino abbati casę dei mandaretis vt in monasterio quod ille inutiliter occupat, virum religiosum promoueret, & regularem ordinaret conuentum. Hoc plane dignum apostolatu vestro, hoc beneplacitum deo, hoc honor domino abbati casę dei, suoq; monasterio. Sic etiam liberaretis animã prædicti hominis, & ipsum cui incubat monasteriũ.

Matt. 18. a

Ad magistrum Vlgerium Andegauensem episcopum: pro graui querela quæ erat inter ipsum & abbatissam fontis Euerardi Epistola CC.

LAchrymas magis q̃ literas dare libet. Sed quoniã ad neutrum inops est charitas, & has oportet dare, & illas non omittere. Has vobis: illas mihi, & pusillis multis mei similibus qui scandalizantur. Dicitis forsitan scandalum non esse per vos. Nunquid propter vos esse negabitis? Facile cætera portarem, tantum vos non essetis in causa. Nam in culpa dicere non audeo. Non est meũ discutere hoc, est qui quærat & iudicet. Væ homini illi per quem scandalum venit. Iudicium profecto portabit quisquis est, ille vel illa. Cæterum ad vos mihi nũc sermo. Sustinete modicum quid insipiẽtiæ meæ. Quia semel cœpi loquar ad dominum meum. Faciam satis vel ex parte zelo & affectui qui loquitur. Non verebor ætatem: dignitate non terrebor, non cunctabor ad nomen grande magistri Vlgerij. Nam quo grandius nomen, eo grandius scandalũ. Propteraea meipsum transgrediar, & ero insipiens. Seniorem increpabo, episcopũ arguam. Magistrum conabor docere, consilium dare sapiẽti. Nullum præsumptionis genus prætereat charitas & æmulatio, quam olim pro sanctitate & gloria nominis vestri conceperam. Cuius gloriæ diffusum circunquaque spirituale odorem, inuidia diaboli interpolatum esse vel modice, mihi, ꝓ modico non est, sed neq; ecclesiæ dei, quæ vbiq; tam celebri gaudio in hoc meridiano lumine exultare solebat. Verũ vos quantum propriam gloriam contemnatis, satis apparet. Laudo, sed si non vsq; ad iniuriam dei. Laudo & constantiam qua nec summis potestatibus ceditis de iure vestro quod putatis, sed si non pertinacius, quam constantius id agi à vobis videretur. Quãm glorioſius & certe sanctius vobis illatã iniuriam fortiter sustineretis, & famam vestram ad gloriam dei custodiretis? quanquã nescio quomodo vel conscięntiã vestrã esse in tuto confidatis sub hoc scãdalo. Nec enim excusat vos etiam si in quenq̃ alterum iure culpam refunditis. Esto quòd alius mouerit scandalum, profecto compescere vos potestis. Nolle compescere, sine culpa erit: aut vero compescere, sine gloria erit? Malum si cõprimas tuum, reputabitur tibi ad iustitiam, si alienum, ad gloriam. Quicunq; author sit scandali, à vobis omnimodis exigitur tolli: & in eo loco excusatum dicimus, si non potestis. An non deniq; ministerium est angelorũ: tollere scandala de regno dei? Si dixeritis, quid ad nos? arguet vos illa sententia: Labia sacerdotis custodiunt scientiam: & legẽ requirunt de ore eius, angelus enim domini est. Si ergo hoc scandalum cum possitis non tollitis: plane nõ impletis ministerium vestrum. Quod quidem an nulla sit culpa, vos iudicabitis. Ego vero ne hoc sufficere dixerim si non & honorificatis. Est quoque quod adhuc addam, nisi quia timidior sum, fateor, quàm promisi. Sed tutius adduco magistrũ qui non vereatur episcopus episcopo nudam dicere veritatem. Hoc ipsum, inquit, delictum est in vobis quòd causas habetis inter vos. Quare non magis fraudem patimini? Oppositum speculum, refulsit iustitiæ sol: emicuit veritas, neuus apparuit. Quanti est igitur nescio quę illa possessiuncula maledicta, vt vlterius iam possit aut obumbrare tam manifestam veritatem, aut impedire tam optatam correptionem? Inspiret deus vobis acquiescere consilio, vt non dicam nostro, sed omnium qui æmulantur vos dei æmulatione, reuerende & omni gloria prosequende pater.

Mala. 2. b
1. Cor. 6. b

Ad Balduinum abbatem Reatini monasterij, Epistola CCI.

EPistola quam misisti, affectum tuum redolet: mouet meum. Et doleo ꝙ prout moueor non possum rescribere. Nec immoror in excusandis excusationibus, sciens ꝙ scienti me loquor. Nosti, inquam, sub qua sarcina gemo: & gemitus meus à te non est abscõditus. Tu vero pro schedulę breuitate affectum non æstimes, quem nulla sui prolixitate explicare posset oratio. Et malitia quidem occupationum potest facere vt paucis scribã, sed nõ vt parum diligã. Actum sane exclus... vel impediat actus, sed nunquid affectum? Sicut mater vnicum amat filium, ita te diligebam, hærentem lateri meo, placentẽ cordi meo. Diligam & absentem, ne solatium meum ex te, & non te videar dilexisse. Eras pernecessarius mihi. Atque hinc vel maxime claret quàm syncere te diligam. Hodie nempe nõ te caruissem: si quęsissem de te quæ mea sunt. Nunc autem vides ꝙ spretis vtilitatibus meis, tuis compendiis non inuidi, ponens te vtiq; ibi vnde aliquando transponaris super omnia bona domini tui. Tu autem cura inueniri fidelis seruus & prudens conseruis tuis cœleste triticum communicare, absque inuidia, & absq; desidia erogare, & noli frustra assumere excusationem quasi de tui nouitate aut de imperitia, quod putas forte vel simulas. Nam nec sterilis verecundia grata est, nec humilitas præter veritatem laudabilis. Officium ergo tuum attende. Pelle pudorem consideratione officij, age vt magister. Nouus es, sed debitor. Et extũc te noueris debitorem, ex quo te

Universidad de Deusto
Biblioteca

Galligasti. Nunquid nouitas excusabit apud creditorẽ damna lucrorum? Nunquid prima tempora vacua præterire patitur fœnerator? Sed non sum, inquies, ad ista sufficiens. Quasi vero deuotio tua accepta non sit ex eo quod habes, non ex eo quod non habes. De solo tibi credito talento respondere tibi para, securus de reliquo. Si multum accepisti, da multum. Quod si modicum est, & id tribue. Etenim qui in modico fidelis non est, nec in maximo. Totum da: quia totum repetendus es vsq; ad nouissimum quadrantẽ: sed sane quod habes, non quod non habes. Memento etiam voci tuæ dare vocẽ virtutis. Quid illud, inquis? Vt opera tua verbis concinant, imò verba operib⁹, vt cures videlicet prius facere q̃ docere. Pulcherrimus ordo est, & saluberrimus: vt onus quod portãdum imponis, tu portes prior: & ex te discas qualiter oporProu.26.b teat aliis moderari. Alioquin subsannabit te sapiens, vtpote Rom. 2.c pigrum illum cui labor sit manũ porrigere ad os. Arguet te Matt.23.a & apostolus dicens: Tu qui alios doces, teipsum non doces. Sed & notaberis vitio phariseorum, qui alligant onera grauia & importabilia, & imponunt ea in humeros hominum, digito autem suo nolunt ea mouere. Sermo quidem viuus & efficax, exemplum est operis, facile faciens suadibile quod dicitur, dum mõstrat factibile quod suadetur. Ergo in his duobus mandatis, verbi scilicet atq; exempli, summam tui officij H ad conscientiæ securitatem pendere intellige. Tu tamẽ si sapis, iunges & tertium: studium videlicet orationis, ad cõplementum vtique trinę illius repetitionis in euangelio de pasIoan.21.d cendis ouibus. In hoc noueris illius trinitatis sacramentum in nullo frustratum à te, si pascas verbo, pascas exemplo, pascas & sanctarum fructu orationum. Manent itaque tria hæc: verbum, exemplum, oratio: maior autem his est oratio. Nam etsi (vt dictum est) vocis virtus sit opus: & operi tamen & voci gratiam efficaciamq; promeretur oratio. Heu auellor, abripior, non licet vltra. Illud tamen breuiter admonitus sis: vt q̃ citius poteris, graui me cures soluere cura: & quid sibi vult quod inter alia questus es: vulnus à quo non sperabas te pertulisse, non negligas manifestius aperire. Id enim anxie me solicitat.

Ad clerum Senonensem, Epistola CCII.

DEstituti Benedicto pastore vestro, opus charissimi, vt de substituendo alio solicite satagatis. Sed sane id non præcipitanter agendum, non tumultuose aut inconsulte: ne forte euacuetur quod præter rationem & ordinẽ præsumitur: & vos intrare incipiatis circuitũ quorundã qui in circuitu vestro sunt. De vicinis si placet ecclesiis, sumite experimentum, & illarum vexatio det intellectum auditui in causa præsenti. Grandis quippe res est in ma- I nibus, nobili Senonensi ecclesiæ instaurare pastorem. Grandis prorsus, nec sine grandi adorienda cõsilio. Expectandum proinde suffraganeorum consilium episcoporum, expectandus assensus religiosorum qui sunt in episcopatu, atque in cõmune tractandum commune negocium. Alioquin dilectissimi molestẽ credite, intuebimur tribulationẽ ecclesiæ vestræ, molestẽ vestram ipsorum confusionem. Quod vtrumq; continget facile, si illud contingat effici quod oporteat reuocari. Ergo indicatur ieiunium, conuocẽtur episcopi, religiosi asciscantur: nec sua (quod absit) solennitate fraudetur tanti sacerdotis rite celebranda electio. Aderit (vt confidimus) spiritus sanctus votis vestris, & honor erit vobis honorificantibus ministerium vestrum, dum pari voto & consilio studueritis quod gloria sit dei, & salus populi.

Ad episcopum & clerum Trecensem, Epistola CCIII.

EGimus: Si errauerit quis ex vobis à veritate, & cõIacob.5.d uerterit quis eum, scire debet, quoniam qui cõuerti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ saluabit animam eius à morte, & operit multitudinem peccatorum. Errat Ancellus noster, errat. Cui dubium? Si dimittimus eum sic, non solus errabit. Quantos trahet post se suo exemplo illustrissimus iuuenis? Nec modo sequaces, sed & omnes qui poterunt eum reuocare nec reuocabunt, eodem errore iudicamus inuolui. Mundus ego sum à sanguine eius. Et ei prędixi per epistolã: & vobis nunc dico, quia rem illicitam præsumit. Nec clericus est pugnare armis militaribus, nec K subdiacono vxorem ducere. Annunciate peccatori opus eius, ne ille in peccato suo moriatur, sanguinem vero eius de manu vestra requirat, qui suo eum redemit sanguine pretioso. En de cœlo clamat: Virgo Israel corruit, & non est qui sub- Amos.5.a leuet eam. Quousq; in luto aurum iacet? Tollite margaritam tollite, leuate splendidissimam atque pretiosissimam gemmã de sterquilinio. Leuate eam antequam porcorum, id est spurcorum spirituum pedibus conculcetur, & iam non sit vas in honorem, sed in contumeliam.

Ad abbatem sancti Albani, Epistola CCIIII.

ET si facie ignotus es mihi, sed non fama: nec parum aut vile quid tui gratulor me tenere munere illius. Nam talis fateor per eam insinuatus es meo pectori: vt licet in multis occupatum, ipsa tamen serenissima recordatio tui mi dilectissime frater, facile me plerumq; ex omnibus vendicet sibi: ita vt in ea libenter immorer, & suauiter requiescam. Cæterum quo memoriam plus accepto, eo auidius suspiro præsentiam. Sed quando istud, aut si quando istud? Vtique & si nõ ante, profecto in ciuitate dei nostri, si tamen non habemus hic manentem ciuitatẽ: sed illã inquirimus. Ibi ibi videbimus nos, & gaudebit cor nostrum. Interim vero delectabor & lætabor nihilominus in his quæ dicta sunt mihi, sperans & expectans quod reliquum est de L visione corporali in die domini: vt gaudium meum plenum sit. Adde obsecro ad ea bona quæ abs te & de te nobis assidue veniunt, tuas tuorumq; pro nobis orationes, pater charissime & desiderantissime.

Ad episcopum Rofrensem, Epistola CCV.

DVre scribitis non merenti. Quid peccaui? Si monui magistrum Robertum Pullum aliquantum tempus facere Parisius, ob sanam doctrinam quæ apud illũ esse dignoscitur, id putaui necessariũ & adhuc puto. Si rogaui sublimitatem vestram vt permitt eretis, etiam nunc idipsum rogarem, nisi eam de priori prece indignatam sensissem. Si dixi hominem fultum gratia amicorum, quorũ in curia non minima authoritas est: id dixi quod vobis formidaui, & adhuc formido. Nam quòd post appellationem factã extendistis manum (vt accepimus) ad res appellantis: nec laudaui nec laudo. Veruntamen voluntati vestræ in aliquo contradicere nec cõsului ei nec consulo. Decætero vestri sumus: coronam vestram suscipere & colere semper digna & debita veneratione parati. Huius testimonio conscientiæ audemus adhuc ad vos (prece duntaxat atq; consilio) vt magister Robertus cum integritate gratiæ vestræ per aliquantum tempus possit Parisius demorari. Retribuat vobis dominus in vi tam æternam quòd viscera nostra refouistis: filios nostros M loquor quos misimus in Hyberniam.

Ad Reginam Hierosolymorum, Epistola CCVI.

ADuerunt homines quòd locum gratiæ habeam apud vos: & multi profecturi Hierosolymam petunt se vestræ excellentiæ per me commendari. Ex quibus est iste iuuenis cõsanguineus meus, iuuenis, vt aiunt, strenuus in armis: suauis in moribus. Et gaudeo q̃ ad tempus elegit militare deo magis q̃ seculo. Itaque facite morem vestrum: & bene sit huic propter me: sicut cæteris omnibus propinquis meis fuit, qui per me vobis innotescere potuerunt. Decætero cauete ne voluptas carnis & gloria temporalis impediãt vobis iter regni cœlestis. Nam quid prodest paucis diebus regnare super terram, & regno cœlorum æterno priuari? Sed confido in domino quòd melius facietis: & si verum est testimonium quod de vobis perhibet charissimus aunnculus meus Andreas, cui multum credimus: & hic & in æternum deo miserante regnabitis. Peregrinis: egenis, & maxime inclusis curã impẽdite: quia talibus hostiis promeretur deus. Scribite nobis frequentius: quia & vobis nõ oberit, & nobis proderit, si esse vestrũ & bona studia plenius certiusq; nouerimus.

Ad

A *Ad Rogerium regem Siciliæ Epistola CCVII.*

LOnge lateq; satis dilatata est magnificentia vestra super terram. Etenim gloria nominis vestri quos fines non attigit? Sed audite consilium diligentis vos. Studete, quod in vobis est, hanc ipsam gloriam referre ad illum à quo est, si nõ vultis eam perdere, aut certe perdi ab ea. Hoc autem sic fiet, si inter eos quos regiæ magnificentiæ celebris opinio euocat de longinquo, discretionis oculum aperitis, manumq; extenditis non tam cupiPsal.40.a dis q̃ egenis. Et vere beatus qui intelligit non super cupidum: sed super egenum & pauperem. Illum inquam pauperẽ qui inuitus petit: & verecunde accipit, & accipiens glorificat patrem suum qui in cœlis est. Cum autem deo sua gloria de vestro munere ex ore egentium ita fideliter resignabitur, v- beriori proculdubio riuo fluat vobis necesse est ille fons gloriæ qui diligentes se diligit, & glorificat glorificantes se: vt 2.Cor.9. qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metat. Pro huiusmodi obsecro vos ponere oculos vestros super latorem præsentium: quem pro certo ad vestram regiam præsentiam non cupiditas traxit: sed coegit necessitas. Necessitas dico nõ sua, sed suorum, multorum videlicet à quibus missus est seruorum dei fidelium. Audite patienter quid patiantur. 2.Tim.2.b Audite, & compatimini: quia si compatimini & conregnabiB tis. Nec contemnendum regi regnare cum talibus. Ipsorũ est Luc.16.b enim regnũ cœlorũ, qui contempserunt vitã mũdi. Facite vobis illos amicos de mammona iniquitatis: vt cum defeceritis à terreno regno vestro, recipiant vos in suum regnũ æternũ.

Ad eundem. Epistola CCVIII.

SIme quæritis, ecce ego & pueri mei quos dedit mihi deus. Fertur nanq; mea humilitas inuenisse gratiam apud regiã maiestatem, ita vt quærat videre Luc.2.23.a me. Et quis ego sum vt dissimulem beneplacitum regis? Accurro, & qui quærebar, ecce assum: non in præsentia corporis infirma, in qua despexit dominum Herodes, attamẽ in visceribus meis. Nam quis me separabit ab his? Sequar eos quocunque ierint: & si habitauerint in extremis maris, non erunt absq; me. Habes rex lumẽ oculorum meorũ, habes cor meum, & animam meam. Quid si modicũ nostri abest? Corpusculum loquor, vile istud mancipium: quod etsi voluntas exponeret, sed retineret necessitas. Non valet sequi volantẽ animum, quoniã infirmum est, & solum pene illi superest sepulchrum. Sed quæ cura? Anima mea in bonis demorabitur, cum semen meum hæreditabit terram. Semen meum, semen bonum. Germinabit, si tamen in terram bonam ceciderit. Lętabitur & delectabitur in crassitudine anima mea, quippe (vt confido) dabitur illi de fructu manuum suarum. Reposita est C hæc spes mea in sinu meo, vt patienter feram ab his vel corpore separari. Non mireris rex. Ante elegissem à corpore peregrinari, quàm istos emittere, si solus causæ deesset deus. Suscipe illos tanquam aduenas & peregrinos, verũtamen ciues sanctorum, & domesticos dei. Parũ dixi ciues, reges sunt. Ipsorum est enim regnum cœlorum, iure & merito pauperIob.3.c tatis. Non decet frustra è longinquo esse vocatos: & suis sedibus exules, inutili peregrinatione vagari. Putas poterunt cantare canticum domini in terra aliena? Sed non recte forte dixerim, alienã, quæ semini bono spontaneũ expandit sinũ, & precioſum depositũ iam lęto in gremio pie fouere susc epit. Cecidit vt video, cecidit granũ bonum in terrã bonã & optimam, spero in domino q̃ radicabit, germinabit, multiplicabitur, & referet fructum in patientia. Porro hunc cũ rege partibor, & vnusquisq; secundum suum laborem accipiet.

Ad eundem, Epistola CCIX.

HAbetis quod petiistis, feci stis quod promisistis. Quos in verbo vestro exposuimus, & misimus peregrinari regia sunt liberalitate susc epti. Occurristis eis cum panibus, eduxistis eos in refrigerium, constituistis eos super excelsam terram, vt comedãt fructus agrorum, vt sugant mel de petra, oleumq; de saxo durissimo: butyrum de armento, & lac de ouibus, & ficus cum medulla tritici, & sanguinem vuę bibant meracissimum. Et hæc quidem terrena sunt, sed cœlestia mercãtur. Sic itur ad astra. D Talibus hostiis promeretur deus. Istorum est enim regnum cœlorum, qui regi terræ, in terra viuentium reddere poterunt pro his terrenis vitam & gloriam sempiternam. Misimus vobis magistrum Brunonem, olim mihi per dies multos individuum comitem, nunc autem patrem multarum quidem animarum lætantium in Christo, sed egentium in seculo. Experiatur, & ipse munificam manum regis, vt augeatur numerus amicorum, qui ipsum recipiant in æterna tabernacula. Quod illi facitis, mihi facitis: quia quod illi deest, à me exigitur. At quia marsupium nostrum minus sufficiens est: ad vestrum sane quod aliquanto grossius esse liquet, pauperẽ Christi merito destinare curaui.

Ad dominum papam Innocentium, Epistola CCX.

DOminũ Sampsonem Remensem gloriæ vestræ cõmendamus: non tanquam de cæteris, sed vere præ cæteris vnum. Idque tam secure, quàm securi sum⁹ de sua erga vos fideli deuotione, syncera dilectione, voluntate subdita atque obediẽtissima. Honoretur, quoniam vas est in honorem. Sentiat, quod in vobis est, non frustra se honorificare ministerium suum: non frustra pollere his moribus quibus honoretur deus, ornetur ecclesia, qui denique deceant domini sacerdotem. E

Ad eundem, Epistola CCXI.

DOminus Cantuariensis vir bonus, & testimoniũ habens à bonis: iniuste in causam trahitur, & ab agẽdo violenter retrahitur. Parabat iter: nam in vestra præsentia fuerat terminanda: & ecce intercipitur à turbine & tempestate bellorum. Sit excusatus apud vos, cui molesta est excusandi necessitas: tum quia præsumit de iustitia, tum quia desiderio desiderabat videre faciẽ vestram. Addit & hoc puer vester, vt siqua alia petitio est venerabilis sacerdotis: tanto citius admittatur, quanto dignior est qui petit. Audeo adhuc: & quia semel cœpi, loquar ad dominũ meũ Ille ille antiquus amicus: fidelis seruus: deuotus filius (Robertum loquor Londonensem episcopum) clamat ad vos, q̃ occupator ille qui eum præuenit in sedem quam deo authore ipse sortitus est, ipsius ecclesiæ vadia terrasque distraxerit, & distracta restituere nolit. Quod quàm sit iniuriosum, & qualiter corrigendum: meæ humilitatis non est tantæ sapiẽtiæ prædicare.

Ad eundem, Epistola CCXII.

VIr illustris Salamãticensis quondam episcopus, rediens ab vrbe: non pigritauit diuertere ad puerũ vestrum, & auxilium ab homunculo flagitare non F despexit. Quo audito, recordatus sum prophetiæ dicentis: Montes & colles coram deo humiliabuntur, & erũt Esa.40.a praua in directa, & aspera in vias planas. Sic vos ludere nostis: alta comprimere: sedare tumentia: & enormia redigere in mẽsuram. Veruntamen cum tragœdię suæ historiam in auribus meis homo seriatim exposuisset: laudaui iudicem, iudicium approbaui, sed dico vobis compassus sum iudicato. Sic quippe totam suã lachrymosam illam orationem cõclusit: tãquã in calce ipsius diceret cũ propheta: Exaltatus autem hu- Psal.87.d miliatus sum & conturbatus: &, quia eleuans allisisti me. Cũ- Psal.101.b que memorarer iustitiæ vestræ, & virilis animi quem sciebã: cœpi tamen simul cogitare diuitias miserationum vestrarum quas in plurimis expertus sum, & dixi: Quis scit si conuertatur & ignoscat dominus, & relinquat post se benedictionẽ? Certe, inq̃. in omnibus & per omnia instructus est & æmulari, & ignoscere, & debellare superbos, & parcere nihilomin⁹ subiectis: nisi q̃ magistrũ sequens, etiã cõsueuit misericordiã superexaltare iudicio. Et acquieui solita illa mea præsumptione loqui ad dominũ meũ: cum sim puluis & cinis. Et ministrabat materiam spei, preci fiduciã, pietati rationẽ, q̃ adueterẽ hominẽ: non, vt assolet, versum in furorẽ, cum indignatione recedere, & repetere natale solum, moliri scandala, tentare seditiones: sed dedit locum irę, & induit spiritũ mansuetudinis: & declinauit ad vestros Cluniacenses, & inclinauit se humilium genibus: humiliũ precibus communiuit, armis

Universidad de Deusto
Biblioteca

G mis potẽtibus à deo. His telis ſtatuit aduerſum vos dimicare, & rigoris murũ oppoſitũ ſibi talib⁹, vt iactat, pietatis machinis labefactare conabitur. Confidit autẽ q̃ reſpicietis in orationem humiliũ, nec ſpernetis precẽ eorum, & vincet pietas quẽ tremunt poteſtates. Ego quoq; ſecurus cũ talibus tendo manus, flecto genua: ſupplico pro ſupplici: audacter pronunciãs debere miſero ſuã p̃deſſe humilitatẽ: cui adeo inſolẽtia ſua nocuit: nec decere virtutẽ vinci à vitio in retributione.

Ad eundem, Epiſtola CCXIII.

Vis mihi faciet iuſtitiam de vobis? Si haberem iudicem ad quem vos trahere poſſem: iam nunc oſtẽderem vobis (vt parturiens loquor) quid meremini. Extat quidem tribunal Chriſti, ſed abſit vt ad illud appellem vos: qui illic ſi vobis neceſſariũ, & mihi poſſibile eſſet, vellem magis totis viribus ſtare, & reſpõdere pro vobis. Itaq; recurro ad eum cui in præſenti datũ eſt iudicare de vniuerſis: hoc eſt ad vos. Vos appello ad vos: vos iudicate inter me & vos. In quo, quæſo, puer veſter tam male meruit de veſtra paternitate, vt eũ inurere & inſignire placeret nota & nomine proditoris? Nunquid non me veſtrũ vicariũ dignatio veſtra conſtituit in reconciliatione Petri Piſani, ſi forte illum deus per me reuocare à fece ſchiſmatis dignaretur? Si
H negatis, probabo tot teſtibus quot in curia tunc tẽporis fuerunt. Nunquid nõ deniq; poſt hæc iuxta verbum domini mei homo in ſuo ordine & honore receptus eſt? Quiſnã ergo cõſtantię veſtræ ſuo conſilio vel magis ſuo dolo ſubripuit indulta repetere: & quæ proceſſere de labiis veſtris, facere irrita? Et hoc ego dixerim non vt apoſtolicum reprehendã rigorem, & zelum igne dei ſuccenſum cõtra ſchiſmaticos, qui in ſpiritu vehemẽti conterat naues Tharſis, & inſtar Phinees cõ
Pſal.138.d fodiat fornicantes, iuxta illud: Nonne qui oderunt te domine oderã, & ſuper inimicos tuos tabeſcebã? Sed vbi non eſt par culpa, par plane nõ debet procedere pœna: nec cõuenit eadẽ inuolui ſententia, eũ qui peccatũ, cũ his quos magis peccatũ deſeruit. Propter eũ qui vt peccatoribus parceret, ſibiipſi nõ pepercit, auferte opprobrium meũ, & reſtituendo quẽ ſtatuiſtis, veſtræ etiã tam ſanę & integrę opinioni conſulite. Super hoc iam alia vice ſcripſeram vobis, ſed quia non eſt reſponſum mihi, puto nõ puenit ad vos hoc ipſum quod ſcripſerã.

Ad eundem, Epiſtola CCXIIII.

Si cura, ſi memoria quantulacũque mei extat adhuc in corde domini mei, & ſiqua portiuncula antiquę gratiæ inuenit etiã nũc in oculis eius à puero ei⁹: liceat hanc experiri viro nobili & humili Nicolao Cameracenſi epiſcopo. Fateor me obnoxiũ illi, & omniũ quę pro eo facere valeo debitorẽ, non ſolũ quia vbicunq; poteſt
I honorat nos & noſtros, ſed & propter veritatẽ, & manſuetudinem, & iuſtitiã: quæ eum etiã apud vos cõmendabilẽ reddere poſſunt. Et (niſi fallor) qui eũ tribulant, falſi ſunt, & non eſt in ore eorũ veritas. Deniq; vos probabitis, & nõ eſt mihi verbis laborandũ ſuper hoc. Eſt p̃terea cũ eo vir religioſus & ſanctus Godeſcalcus abbas montis ſancti Martini, pro quo ſimiliter ſi quid ad merita eius noſtra interuentio addere poteſt, obnixe oro, vt in ſuis petitionibus exaudiatur. Arbitror enim nullam illum facere, quæ non digna ſit exaudiri.

Ad eundem, Epiſtola CCXV.

Scribo vobis frequẽtiſſime vilis vermiculus: & in hanc impellor audaciã precibus amicorũ. Fateor audax ſum, ſed non mendax. Non ſuſpicetur dominus meus in ore pueri ſui inuentũ iri mendaciũ in omnibus quę ad ipſum ſcripſerit. Volo amicis gerere morẽ, non tamen in meam mortem. Nec enim ignoro vbi legerim:
Sap.1.c. Os quod mentitur, occidit animã. Falſitatẽ proinde nego, importunitatem non excuſo, ipſa inueniat veniam, cætera nõ timemus. Amicus eſt dominus Altiſſiodorenſis epiſcopus, & præcipuus. Quis neſciat? Habet quã cõmunicet amico anxietatem, non falſitatẽ. Fidelẽ pro decano ipſius afferimus excuſationẽ, abſolutionẽ exigimus. Filij ſumus vnius patris (quod ſolita præſumptione loquor) qui eſtis vos. Confidimus, quia
Pſal.144.d non repellet filios pater, ſed voluntatem timentium ſe faciet, & deprecationem eorum exaudiet, & lætos faciet illos.

Ad eundem de comite Radulpho, & uxore eius, Epiſtola CCXVI. K

Scriptum eſt: Quod deus coniunxit homo non ſeparet. Surrexerunt viri audaces, qui non timuerũt coniunctos à deo contra deũ diſiungere. Neq; id ſolum, inſuper & adiecerunt coniungere non coniungendos, addentes præuaricationẽ. Lacerantur ſacra eccleſiæ, ſcinduntur (prohdolor) veſtes Chriſti, idq; ad cumulum doloris, ab his à quibus reſarciri debuerant. Amici tui deus, *Pſal.37.b* & proximi tui aduerſum te appropinquauerunt, & ſteterunt. Nam qui mandatum tuũ tranſgrediuntur, non ſunt alieni, nõ ſunt extranei à ſanctuario tuo, ſed eorum locum tenent quibus dixiſti: Si diligitis me, mandata mea ſeruate. Comitẽ Ra- *Ioan.14.b* dulphum & vxorẽ eius deus coniunxerat per miniſtros eccleſiæ, & eccleſia per deũ, qui dedit poteſtatẽ talem hominibus. Quomodo quos eccleſia coniunxit, diſiunxit camera? In quo facto illud ſolum conueniẽter prouiſum eſt, q̃ in tenebris facta ſunt opera tenebrarum. Qui enim male agit, odit lucem, & non venit ad lucẽ, vt nõ arguantur opera eius à luce. Quid meruit comes Theobaldus? Quid peccauit homo ille? Si peccatum eſt q̃ diligit iuſtitiam, & odit iniquitatem, non poteſt excuſari. Si peccatum eſt q̃ reddit regi quę regis ſunt, & quę ſunt dei deo, non poteſt excuſari. Si archiepiſcopum Byturicenſem ſuſcepit ad imperiũ veſtrum, hoc eſt maximum & pri- *Pſal.37.d* mum peccatũ. En ſanguis iſte de manu eius exquiritur. Qui L retribuunt mala pro bonis, detrahunt ei, quoniam ſequitur bonitatem. Multi clamant ad vos in toto corde ſuo, vt iniuriam filij veſtri, & oppreſſionem eccleſiæ digna animaduerſione vindicetis, & artifices huius ſceleris, cum ipſo eorũ capite, cui quicquid libuit, licuit, apoſtolico vigore coerceatis, vt in verticem ipſius iniquitas eius deſcendat.

Ad eundem, Epiſtola CCXVII.

Tribulatio & anguſtia inuenerunt nos. Commota eſt, & cõtremuit terra in mortibus hominũ, in exiliis pauperum: diuitum quoq; vinculis & carceribus. Ipſa religio venit in opprobrium & contemptum. Probro ducitur apud nos ſaltem mentionẽ facere pacis. Nuſq̃ fides, nuſq̃ innocentia tuta. Amator innocentiæ, & pietatis cultor comes Theobaldus peue traditus eſt in animam inimicorum eius. Impulſus eſt vt caderet, ſed dominus ſuſcepit eum, & gaudet q̃ iuſtitia & veſtra obedientia in cauſa ſit, apoſtolo acquieſcente qui ait: Si quid autem patimini *1.Pet.3.c* propter iuſtitiam, beati. Et in euangelio: Beati qui perſecutionẽ patiũtur propter iuſtitiã. Væ nobis, hæc omnia preſentire, ſed minime præcauere potuimus. Quid plura? Vt nõ penitus deſolaretur terra, & omne regnum in ſeipſum diuiſum concideret, cõpulſus eſt ille deuotiſſimus filius veſter, & eccleſiaſtiçę libertatis defenſor, ſub iureiurãdo ꝑmittere quatenus ſententiam excommunicationis à legato veſtro bonæ M memoriæ magiſtro Iuone datam in terram & perſonam adulteri tyranni, qui caput & author extitit horũ omnium malorũ & dolorũ, atq; in ipſam adulterã, faceret amoueri. Quod ſane tamen præfatus princeps fecit prece & conſilio nõnullorum fideliũ ſapientium q̃ virorũ. Dicebãt nanq; id à vobis facile, & abſq; læſione eccleſiæ impetrari: dũ in manu veſtra ſit eandẽ denuo ſententiã quæ iuſte data fuit, incontinẽti ſtatuere, & irretractabiliter cõfirmare: quatenus & ars arte deludatur, & pax ꝑinde obtineatur: & qui gloriatur in malitia, & potẽs eſt in iniquitate, nihil inde lucretur. Multa habeo dicere vobis, ſed nõ eſt opus de omnibus ſcribere, cũ præſens ſit qui omnia ſcit, & viua voce plani⁹ poteſt & pleni⁹ aperire.

Ad eundem excuſatoriã, & nouiſſima, Epiſtola CCXVIII.

Domino & patri reuerendiſſimo Innocentio B. nihilum id quod eſt. Putabam me aliquando aliquid vel modicum eſſe: ſed nunc, vt ſentio, prorſus ad nihilum redactus ſum dum neſciui. Nec enim me dixerim omnino nihilum tunc fuiſſe cũ oculi domini mei ſuper puerum ſuum eſſent, & aures eius ad preces meas: cũ omne quod ſcriberem, obuiis manibus accepiſſet, & vultu hilari

A hilari perlegiſſet, beniginſſime atque pleniſſime ad omnia poſtulata reſpondens. Modo autem me merito non modicum dico, ſed nihilum: quoniam ab heri & nudiuſtertius auertit faciem ſuam à me. Cur hoc? Quid peccaui? Multum fateor: ſi pecunia cardinalis Iuonis bonę memoriæ meo arbitrio diſtributa fuit: & non ad nutum ipſius, quod vtique ad aures domini mei fuiſſe perlatum, mihi relatum eſt. Sed confido quia nunc huius rei veritatẽ cognoſcetis, & veritas liberabit me. Non ſum tã hebes, vt ignorem eccleſiæ eſſe, quicquid ille rerum ſuarum non dederit. Sed iam audite ſimpliciter veritatẽ. Si inuentum fuerit in ore meo mendacium: ipſum os meum cõdemnabit me. Quando homo exuit hominem, abſens erã: imò & valde remotus. Audiui autem ab his qui affuerunt, q̃ ipſe fecerit ſuum teſtamentum: & quod fecit, fecit & ſcribi: & de rebus ſuis quę voluit quibus voluit ipſe diuiſit: quod reſiduum fuit, duobus abbatibus aſſiſtentibus tunc ſibi: & mihi pariter qui abſens eram, diuidendum commiſit: eo q̃ nobis nota eſſent loca pauperiora ſanctorum. Porro abbates illi domum venientes: & non inuenientes me (detinebar enim tunc temporis ex veſtro mandato pacis quęrendę negociis) nihilominus pecuniam ſicut eis viſum eſt diuiſerunt: me non ſolum non conniuente, ſed & neſciente quid fecerint. Cedat iã ſi placet manifeſtę indignatio veritati: nec mihi deinceps
B ſerenitas blando & benigno vultu, ac ſuo denuo ſole læta facies induatur. Nam q̃ item comperi diſplicuiſſe me in multis ſcriptitationibus meis: hoc me iam metuere non oportebit: quoniam facile emendabo. Scio ſcio, præſumpſi pluſquam oportuit: parum attendens quis cui ſcriptitare præſumerem: ſed ad id quidẽ audendum veſtra me armarat benignitas, non negabitis. Vrgebat deinde charitas amicorum: etenim perpauca pro me ſcripſi: ſi bene memini. Sed ne quid nimis. Dabo ſi potero zelo meo decętero temperamentum, ſcientiam, & ponam digitum meum ſuper os meum. Tolerabilius enim offendam aliquos amicorum, q̃ multis precibus deſatigem Chriſtum domini. Et nunc quoque non ſum ſcribere auſus vobis de imminentibus eccleſiæ periculis, & graui ſchiſmate quod timemus, ac plurimis quæ ſuſtinemus incommodis. Scripſi autem ſanctis epiſcopis veſtro lateri adhærẽtibus: ab ipſis audire poteritis, ſi ſcire placuerit, quæ ſcripſerim ego.

Ad quatuor epiſcopos curiæ, Albericum Hoſtienſem, Stephanũ Prænęſtinum, Ignarum Tuſculanum, & Gerardum cancellarium, Epiſtola CCXIX.

Quantum malum ſchiſma in eccleſia ſit, & q̃ ſit deteſtandum, & omnimodis deuitandum: euidenter quõdam oſtendit famoſa & horrenda mors virorum illorum, quos ob iſtiuſmodi peſtem terra de-
C glutiens: viuos tranſmiſit ad inferos. Oſtendit & illa perſecutio Guibertina, ſiue Burdini temeritas quos noſtra iam tempora experta ſunt inter regnum & ſacerdotium diuidentes plaga pene incurabili, & caſtigatione crudeli. Oſtendit & illa quæ nuper adhuc poſt multam & multifariam eccleſiæ vexationem & vaſtationem, tandem deo miſerante finem accepit rabies leonina. Merito proinde ſaluator in euãgelio: Vę
Luc.17.a (inquit) homini illi per quem ſcandalum venit. Væ nobis qui viuimus: plangere quæ pertulimus: dolere quæ ſentimus: timere quæ expectamus. Et quod peius eſt, ad tam malum habitum humanæ res deuenerunt: vt nec rei humiliari velint,
Pſal.74.a. nec iudices miſereri. Dicimus iniquis: Nolite inique agere: & delinquentibus: Nolite exaltare cornu, & non audiũt nos,
Ezec.52.d quia domus exaſperans eſt. Supplicamus his quorum eſt peccata arguere: peccantes ſeruare, ne calamum quaſſatum conterant, & linum fumigans ꝺon extinguant: & magis in ſpiritu vehementi conterunt naues Tharſis. Si denunciamus filiis
Eſa.42.a cum Apoſtolo, vt obediant patribus per omnia, quaſi aerem verberamus. Si patribus loquimur ne ad indignationẽ prouocent filios: in nos potius eorum indignationem prouocamus. Nec delinquentes ſatisfacere, nec rectores ſeu correctores condeſcendere vllatenus acquieſcunt. Omnes ſuum ſtomachum ſequuntur: & totis viribus funem in diuerſa trahentes, rumpunt. Heu necdum recenti eccleſiæ plagæ cicatrix occalluit: & rurſum ſcindere parant, rurſus corpus Chriſti affigere cruci, rurſus fodere latus innoxium: rurſus veſtimenta diuidere: atque ipſam, quod in ipſis eſt, tunicam inconſutilem (quanuis fruſtra) dirumpere ſatagunt. Si qua in vobis ſunt viſcera pietatis, tantis vos opponite malis, ne in illa præcipuè terra ſciſſura fiat, in qua ſolent (ſicut optime noſtis) ſciſſuræ alię reſarciri. Nam ſi author ſcandali, ore ſingulariter iudicis tremendo addicitur maledicto, quibus putamus benedictionibus dignos huius nequitiæ fugatores & propugnatores? De duobus non excuſamus regem. Nam & iurauit illicitè, & perſeuerat iniuſte. Verum id non voluntate, ſed verecundia. Nam probro ducitur, ſicut optime noſtis, apud Francigenas iuramentum ſoluere: quamlibet male publice iuratum ſit, quanuis nemo ſapiens dubitet illicita iuramenta non eſſe tenenda. Veruntamen ne in hoc quidem excuſari poſſe fatemur. Neque enim excuſare nos, ſed veniam poſtulare ſuſcepimus. Vos videte an excuſare aliquatenus eum poſſit ira, ætas, maieſtas. Poterit ſine dubio, ſi miſericordiam iudicio ſuperexaltandam decernatis, quatenus videlicet talis aliqua' conſideratio in rege & puero habeatur, vt hac ei vice tali quidem tenore parcatur, quo tale aliquid decætero non preſumat. Parcatur ſane dixerim, ſi fieri poſſit, ſalua in omnibus eccleſiæ libertate, ſimul & archiepiſcopo debita veneratione ſeruata, quem manus apoſtolica cõſecrauit. Hoc ipſe rex humiliter petit, hoc noſtra vniuerſa citramõ E tana nimium iam afflicta eccleſia ſuppliciter deprecatur. Alioquin damus manus morti, tabeſcentes & areſcentes præ timore & expectatione quæ ſuperuenerunt vniuerſo orbi. Siquidem deprecatio mea ſuper hoc ab anno priore, & peccatis meis exigẽtibus deprecationem meam non exauditio, ſed indignatio, indignationẽ autẽ deſolatio pene vniuerſæ terrę ſecuta eſt. Si quid zelo vrgente erupit quod non fuit aut ſecus quam fuit dicendum, ſit quæſo apud vos quaſi non dictũ. Vbi verò dixi quod oportuit, & vbi oportuit dici, ſit non fruſtra dictum.

Ad Ludouicum regem Francorum, unde ſupra, Epi. CCXX.

Libenter quidem, ſicut ipſe fateri dignamini, etiam propria atteſtante conſcientia, quæ ad honorẽ veſtrum, & regni veſtri vtilitatem ſpectant, pro noſtro exiguo poſſe, & quærimus, & quæremus. Cæterum quod noſtræ humilitati querimini ſuper anathemate mox innouando in comitem Radulphum: & vultis me dare operam omnimodis, vt non fiat, ob multa mala quæ ſecuturã inde putatis, prorſus nõ video quomodo implere poſſim, & mandato obtiare apoſtolico. Quod etſi poſſem, non video q̃ rationabiliter poſſem. Doleo quidem de malis ſi inde proueniant, ſed non ideo tamen debemus facere mala, vt veniãt bona. Satius tutiusq̃ hoc totum profecto omnipotentis dei iudicio & diſpoſitioni relinquimus, qui poteſt facere, vt & F bona quæ ipſe vult fieri, fiant & maneant, & mala quæ mali moliuntur, non veniant, aut certe in eoſipſos potius qui ea volunt & quęrunt, veniant. Valde autem contriſtat me vnum quod in literis veſtræ celſitudinis continetur, q̃ videlicet debeat obuiare res iſta paci factæ inter vos & comitem Theobaldum. An neſcitis vos grauiter offendiſſe in eo q̃ comes Theobaldus violentia guerræ veſtræ contra deum & iuſtitiam iurare compulſus eſt, non ſolum quia quęreret, ſed etiã quia efficeret vt prædictus comes Radulphus & terra eius tam indebitè imò tam illicitè abſolueretur? Quid iterum vultis peccatum peccato addere, & iram dei ſuper vos (quod abſit) accumulare? Quid peccauit comes Theobaldus, vt iram veſtram rurſum incurrere mereatur, qui & abſolutionem comitis Radulphi licet iniuſtam (ſicut ſcitis) tanto labore & difficultate obtinuit, & rediuiuam excommunicationẽ quãuis iuſtiſſime redeuntem nec quæſiuit nec quærit, vtpote quod timore veſtro etiam abiurauit? Nolite quæſo, nolite domine mi rex, regi veſtro (imò omnium conditori) tam euidenter in ſuo regno & in ſua poſſeſſione audere reſiſtere, & manum extendere tam frequenti & temerario auſu aduerſum terribilem eum qui aufert ſpiritum principum, terribilem apud reges terrę. Acriter loquor, quia acriora vobis formido, quod non ita vehementer timerem, niſi vos vehementer diligerem.

G Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

G *Ad eundem, unde supra,* Epistola CCXXI.

SCit deus quantum vos ex quo noui, dilexi, & vestrum honorem volui: scitis vos quanto labore: quantaque solicitudine: toto anno præterito quærendę paci vestræ intendi: vnà cum aliis fidelibus vestris. Timeo aũt ne sine causa laborauerimus in vobis. Vos nãque (vt manifestum est) à bono & sano consilio quod accepe ratis, nimium cito nimiumque leuiter resilitis: & ad mala priora quæ dudum non immerito perpetrasse vos plangebamus, adhuc recentibus illis plagis, rursum vt audio, nescio quo diabolico consilio, festinatis. A quo enim nisi à diabolo procedere hoc consilium dixerim: per quod fit vt incendiis incendia: homicidiis homicidia addantur: clamor denuo pauperum: & gemitus compeditorum: & sanguis interfectorum: auribus pertonent patris orphanorum, & iudicis viduarum? Plane his hostiis hostis ille antiquus nostri generis oblectatur: quoniam ipse homicida est ab initio. Et nolite frustra occasionem sumere de comite Theobaldo ad excusandas excusationes in peccatis: cum vir ille paratum se dicat, & hoc omnimodis deprecetur, venire ad conuentiones quæ inter vos cucurrerunt quando facta est pax, & secundum iudicium diligentium nomen vestrum (eorum scilicet qui mediatores inter vos extiterunt) per omnia satisfacere velit: vt si præuaricationis forte ab ipsis argui poterit, quod non existimat, continuo ad honorem vestrum corrigere non cunctetur. Verum vos nec verba pacis recipitis: nec pacta vestra tenetis, nec sanis consiliis acquiescitis: sed nescio quo dei iudicio, omnia vobis ita vertitis in peruersum, vt probra honorem, honorem probra ducatis, tuta timeatis, timenda contemnatis: & quod olim sancto & glorioso regi Dauid Ioab legitur exprobrasse, diligitis eos qui vos oderunt, & odio habetis qui vos diligere volunt. Neque enim qui vos instigant priorem iterare malitiam aduersus non merentem, quærunt in hoc honorem vestrum, sed suum commodum: imò nec suũ commodum, sed diaboli voluntatem: vt regis (quod absit) potentiam concepti furoris habeant effectricem: quem suis se posse adimplere viribus non confidunt: inimici coronæ vestræ: regni manifestissimi turbatores. At quicquid vobis de regno vestro: de anima & corona vestra facere placeat: nos ecclesiæ filij, matris iniurias, contemptum & conculcationem omnino dissimulare non possumus: quæ illi præter illa quæ in eam iam præcessisse miserabiliter plangimus: iterũ de nouo partim inferri, partim imminere sentimus. Profecto stabimus & pugnabimus vsque ad mortem si ita oportuerit, pro matre nostra: armis quibus licet: non scutis & gladiis: sed precibus fletibus q̃ ad deum. Et ego quidem qui me memini præter quotidianas preces, quas pro pace & salute vestra atque regno coram domino supplex ipso teste fundebã: etiam apud sedem apostolicam literis & nunciis causam vestram egisse: fateor vsque pene ad propriæ conscientiæ læsionem: & ipsius summi pontificis iustam (quod diffiteri non debeo) contra me indignationem: ego, inquam, assiduis vestris, quæ innouare quotidie non cessatis, excessibus prouocatus: dico vobis, incipio pœnitere super insipietia mea priori: qua, plus iusto, vestrę adolescentiæ hucusq; faui: & de cætero pro mea exiguitate non deero veritati. Non tacebo q̃ cum excommunicatis iterato fœdus & societatem inire satagitis: q̃ in necem hominum, combustionem domorum, destructionem ecclesiarum, dispersionem pauperum: raptoribus & prædonibus (sicut dicitur) adhæretis: iuxta illud prophetæ: Si videbas furem, currebas cum eo: & cum adulteris portionem tuam ponebas. Quasi non satis per vos mala facere valeatis. Non silebo q̃ illicitum illud maledictum q̃ iuramentũ inconsultissime vsurpatum à vobis contra Bytericensem ecclesiam (pro quo, heu, tot & tanta mala iam nunc merito prouenerunt) non ita tandem corrigitis, vt Christi ouibus apud Cathalaunum pastorem præfici non sinatis: insuper & fratri vestro: eius q̃ militibus sagittariis q̃ domos episcopales contra ius & fas inhabitandas, & res ecclesiæ in huiusmodi nefarios vsus profligandas: audacter nimium exponitis. Dico vobis: non erit diu inultum si hæc ita facere pergitis. Et ideo domine mi rex amicabiliter moneo vos, & fideliter consulo vobis, vt citius ab hac malitia desistatis: si forte iam ferire parantis manum Niniuitę regis exẽplo, pœnitentia & humilitate præuenire possitis. Dure loquor, quia duriora vobis formido: sed mementote à sapiente dictũ, meliora esse verbera amici, quàm fraudulenta oscula inimici.

Ioan. 8. f

Psal. 49. c.

Ad Ioslenum Sueßionensem episcopum, & Sugerium abbatem sancti Dionysij. Epistola CCXXII.

SCripseram regi arguens eum super malis quæ fiunt in regno eius, ipsius (sicut dicitur) assensu. Et quod rescripsit, dignum duxi vobis qui de consilio eius estis: insinuandum. Miror enim si ita credit vt loquitur: & si non credit, quomodo conscio mihi vtiq; omnium (sicut scitis) quę ad pacem reformandam facta fuerunt, ista persuadere conatur. Ait enim, sicut potestis videre in literis eius (cum male seruata ex parte comitis pacta conaretur ostendere) Adhuc suspensi manent episcopi nostri: adhuc terra nostra interdicta est. Quasi vero cuiusquam ecclesiastici absolutio interdicti ad comitẽ Theobaldũ pertineat: aut hoc ipse aliquo modo pepigerit se facturũ. Illusus est (ait) comes Radulphus: & iterũ religatus est. Et hoc quid ad comitem Theobaldum? Nonne quicquid de hac re promisit, fideliter elaborauit, & efficaciter adimpleuit? Ille vero deprehensus est in astutia sua, & cecidit in foueam quam fecit. En est hoc totum cur irrita faceret rex pacta sua quæ distinxerunt labia vestra? An propter hoc decuit incandescere iram regis contra deum & ecclesiam eius: contra seipsum & regnum suum? Ita ne propter hoc debuit obliuisci honoris sui, vt ad debellandum hominem suum, quem non dico diffidauerat: sed nec submonuerat vel posuerat ad rationem, mitteret fratrem suum, id q̃ per Cathalaunum, de qua potissimũ ciuitate scitis quid rex cum comite Theobaldo pepigerit? Sed rex adhuc aliud addit, quòd matrimoniis sibi moliatur coniungere contra eius fidelitatem comitem Flandrensem & Sueßionẽsem. Et de fidelitate quidẽ suspicio est, non certitudo. Porro inanes suspiciones certis pactionibus præiudicare: quale sit, vos videritis. Quanquam id omnino credendum non fuerit de tali viro. Nunquid enim hostes sunt regis quibus alligatur comes, & non magis homines eius, & eius amici? Nonne consanguineus regis, & sicut fatetur, baculus regni comes Flandrensis est? Quid ergo contra regis fidelitatem facit eius homo, & fidelis ipsius, si aliis eius amicis, suorum matrimoniis copulatur? Nonne si quis simplici oculo rem vt est consideraret: magna potius pax regni: magnũque robur: & magna posset putari securitas? Illud autem miror, quomodo rex dicere nõ timuerit, cognoscere se quia nouerim ego comitem Theobaldum in partem suam cõtra regem, comitem Radulphum trahere attentasse. Nam & viua voce nuncio nostro plus dixit, q̃ scripserit: q̃ mandauerim sæpius dicto Radulpho maximam partem peccatorum eius me susc ipere, si vellet comiti Theobaldo adhærere. Si natus est homo ille per quem ista mandauerim: veniat & arguat me palam. Si scripsi literas: proferantur in medium. Viderit ipse cui crediderit: certus ego sum, quia nunquam nouerim quod imponit. Idem arbitror & de comite Theobaldo: quia & ipse omnimodis diffitetur. Videat proinde deus & iudicet quod nunc de suspicione comes Theobaldus arguitur ab eo qui manifeste contra pactiones suas ipsum sibi attrahit comitem Radulphum, contra dei præcepta, contra sententiam summi pontificis: adultero & excommunicato communicans. Ait quoque rex. Pene habuimus duos grauissimos oppugnatores. Et propheta subsannans respondet: Ibi trepidauerunt timore: vbi non erat timor. Ecce, inquit, oppugnamur, qui non oppugnauimus: persecutionem patimur, qui non persecuti fuimus. Quis oppugnat obsecro: quis oppugnat? quis ve persequitur? Nonne comes obsecrat & humiliatur: honorare paratus vt regẽ seruire & obsequi tanq̃ domino suo, obnixe pro pace supplicans, & bonam regis, quod in se est, sibi conciliare satagens voluntatem? Esto q̃ non sit ita, sed magis comes regi mala omnia moliatur: nonne ad id quod statutum fuisse scitis, fuerat recurrendum? Sic enim inter se pepigerunt, vt si qua de conuentionibus

Prou. 27. d

Psal. 7. d

Psal. 13. b

A conuentionibus illis controuersia aut dissensio nasceretur, nihil mali sibi inuicem facerent aut quærerent: donec coram nobis tribus pariter & domino Altissiodorensi ventilata res esset atque discussa: qui & tunc mediatores fuimus: & si quid emergeret controuersiæ, debuimus esse reconciliatores. At id modo omnimodis comes flagitat: sed rex abnuit. Denique esto quòd omnino male meruit comes: sed ecclesia dei quid meruit? Quid, inquam, meruit, non iam sola Byturicensis ecclesia: sed & Cathalaunensis, etiam & Remensis, etiam & Parisiensis? Habeat rex aduersus comitem ius: sed de quo iure, obsecro, de quo iure præsumit vt ecclesiarum possessiones & terras deuastet, vt Christi ouibus pastores præfici nõ permittat, vt his quidem electorum promotionem prohibeat: aliis vero (quod hactenus inauditum est) dilationem electionis indicat: donec vniuersa consumpserit, donec diripuerit pauperum facultates, donec penitus desoletur terra? An vos ei consulitis talia? Mirum valde, si contra vestrum consilium fiunt hæc: mirum magis & malum, si vestro consilio fiunt. Etenim consulere talia, manifeste schisma fabricare est: deo resistere: ecclesiam ancillare: & nouam in seruitutẽ ecclesiasticam redigere libertatem. Si quis dei fidelis, si quis ecclesiæ filius est: profecto stabit & opponet se, quoad poterit, murum pro domo dei. Nam & vosipsi si pacem desideratis ecclesiæ, sicut oportet filios pacis: quomodo non dicam tractatis ea: sed vel interestis consiliis tam malignis? Quicquid enim mali fecerit: merito non regi iuueni: sed consiliariis senibus imputatur.

B

Ad episcopum Sueßionensem durißime rescribentem ei: ita ut hæc fuerit salutatio: Salutem in domino, & non spiritum blasphemiæ, Epistola CCXXIII.

MInime quidẽ ego spiritum blasphemiæ habere me arbitror, sed nec cuiquam maledixisse aut maledicere velle me scio: prĩcipi præsertim populi mei. Cæterum quicquid illud sit, quo se lęsam vestra dignitas iudicat: peto veniam. Scio enim qui dixit: Blasphemamur, & obsecramus. Dico ergo cum beato Iob: Quæ locutus sum, vtinam non dixissem: & vltra non addam. Iam domino abbati sancti Dionysij pro communi querimonia scribens: vtrique vestrum responderam, & putaueram me feciße satis. Et quoniam, vt video, nondum quieuit indignatio vestra: quæ forsitan aduersus ecclesiæ conculcatores iustius incanduisset: etiam vobis dico: schismaticos vos aut fomitem esse scãdali, nec dixi, nec scripsi, nec credidi, & dico securus: nec vereor q̃ me mea pagina arguat mendacij. Scrutamini eã si placet: & si ita inueneritis, reum me fatebor grandis sacrilegij: & reuera sicut notatis, spiritu blasphemiæ agitatum illa scripsisse. Ne tamen humilis satisfactio spiritum videatur excludere libertatis, dolui fateor & doleo q̃ nondum ea vos libertate qua deceret comperimus Christi vlcisci iniurias: ecclesiæ defendere libertatem. Dolor iste compulit me scribere dura: non tamen illa quæ impingitis. Putaueram siquidem, & adhuc putarem, nisi timerem vobis in hoc esse molestus: nequaquam sufficere q̃ schismatis non estis authores: ni si & eos qui sunt, cuiuscunque dignitatis sint, tota libertate pro viribus coërceatis: & eorum consilium atque consortium execretis. Putarem, inquam, gloriam vobis esse, si dicere possetis & vos: Odiui ecclesiam malignantium: & cum impiis non sedebo. Nunquid solum decebat zelus ille prophetam, & non hodie quoque à domini sacerdote requiritur: de quo dicebat: Nonne qui oderunt te domine oderam, & super inimicos tuos tabescebam? Optarem sane (& salua vestra serenitate id quoque eloquar) hunc zelum vos exercuisse in puerum regem: qui non tam pueriliter quàm crudeliter sine causa irrita fecit & vestra sane consilia, & sua pacta: sine causa regnum suum conturbat: bella vbique cœlis terris q̃ suscitat: ecclesias vastat: sacra temerat: exaltat iniquos, bonos persequitur: perimit innocentes. Hæc, inquam, vellem vos dolere: his contradicere & resistere, quod in vobis est. Sed meũ non est magistrum docere Ioslenum, minus autem reprehẽdere episcopum, qui magis me & alios peccantes redarguere, & errantes corrigere debet. En quãtum vos timeo. Clausam habetis epistolam: qui de priore aperta male suspicatus estis. Nam ego quidem nihil in hoc aliud cogitaui: nisi q̃ ad diuersos scribentem necesse est iuxta consuetudinem epistolam cera non claudere. Iam & pro hoc quoque veniam peto.

1. Cor. 4. c.
Iob. 39. d.

Psal. 25. d

Psal. 138. d

C

D

Ad Stephanum Præneſtinum episcopum, Epistola CCXXIIII.

IOquitur Hieremias ad deum pro aduersariis suis ita dicens: Recordare domine, quòd steterim in conspectu tuo, vt loquerer pro eis bonum, & auerterem indignationem tuam ab eis. Et infert: Propterea, inquit, da filios eorum in famem: & deduc eos in manus gladij. Et adhuc alia in hunc modum æquè grauia imprecatur illis. Quod propterea nunc apud vestram reuerentiam memorandum putaui: quoniam simile mihi aliquid cum propheta video accidisse. Vos enim scitis quomodo ego quoq; pro rege steterim in conspectu domini mei: corpore quidem absens: sed præsens spiritu: vt loquerer pro eo bonum. Bona siquidem pollicebatur. Nunc autem ipso reddente pro bono malum: cogor contraria scribere. Pudet erroris: & falsę spei quam de eo conceperam: & gratias ago q̃ pro eo simpliciter supplicans non fuerim exauditus. Putabam me deferre regi pacifico, & ecce inuenio grauissimo hosti ecclesiæ assentasse. Conculcantur apud nos sancta, ecclesia turpiter ancillatur. Nam & electiones episcoporum prohibentur fieri: & ficubi id præsumptum à clericis fuerit, electus episcopari non sinitur. Denique sedet in tristitia ecclesia Parisiẽsis, proprio destituta pastore, & nemo qui de substituendo alio mutire audeat. Non sufficit spoliari bonis præsentibus domos episcopales: etiam in terras & in homines manus sacrilega circumquaque deseuit: totius insuper anni ex eis sibi reditus vendicando. Vestra Cathalaunensis fecit quidem electionem, sed qui electus est, ecce iam diebus multis debito honore frustratur, & scitis q̃ non absq; graui gregis dominici detrimẽto. Commisit rex germano suo Roberto vices episcopi, & ille in cunctis terris rebusq; ecclesiæ potestative versans, & pro vice sua vbique haud segniter agens, infert cœlis quotidianas hostias, non plane pacificas, clamores pauperũ, lachrymas viduarum, planctus orphanorum, gemitus compeditorũ, & sanguinẽ interfectorum. Verum angustus est malitiæ eius ille episcopatus. Remensem inuadit, atq; in terra sanctorum iniqua gerit, non clericis, non monachis, non sanctimonialib⁹ parcens. Denique sanctę Marię, sancti Remigij, sancti Nicasij sancti Theodorici terras fructiferas, & villas populosas, ita in ore gladij deuastauit, vt pene in solitudinem redegerit vniuersas. Frequens in omnium auribus vox: Hæreditate possideamus sanctuarium dei. Sic rex emẽdat quod in ecclesiam Byturicensem Herodiano iuramento commisit. Præterea rex nobis quidem non parum laborantibus, pacem cum comite Theobaldo fecerat, firmę vt putauimus amicitię fœdus inierat, & ecce occasiones quærit quomodo recedat ab amico. Atque hoc grande crimen quod impingitur comiti, quia cum baronibus regis, de liberis suis contrahit matrimonia. Suspecta est illi dilatatio charitatis, nec se putat regem, si se amauerint principes. Coniiciat prudentia vestra quid animi erga subditos gerat, qui de odio atque discordia si fuerit inter suos, se æstimat fortiorem. Videat & perpendat si est hic homo à deo, qui in suorum magis mutua simultate, quàm charitate confidit, cum charitas sit deus. Quod minime faceret si sapientiam illius haberet qui ait: Fortis est vt mors dilectio, dura sicut infernus emulatio. Præterea ergo pacis conuentiones & constitutiones manifeste transgreditur, nec tenet pacta sua, quæ distinxerunt labia sua. Denique reuocauit in domum suam, & ad consilium suum virum adulterum & excommunicatum, quem ex constituto eiecerat: & pro exercenda maiori malitia, aliis multis nequam æquè excommunicatis, periuris, incendiariis, homicidis, rex & aduocatus ecclesiæ aduersus ecclesiæ (quod non est dubium) amatorem & defensorem denuo sociatur, iuxta illud prophetæ: Si videbas furem, currebas cum eo: & cum adulteris portionem tuam ponebas. Ad hæc cogit suo more episcopos ad maledicendum benedicendis, & iterum benedicendum maledicendis; & quoniã non obtẽperatur pro suo libitu sibi, circuit

Hiere. 18. d

1. Ioan. 4. c
Canti. 8. b.

Psal. 82. b.

Psal. 49. c

Universidad de Deusto
Biblioteca

G mare & aridam vt inueniat iuratores, quorũ periuriis quos fortassis deus coniungit, per homines separentur. Qua fronte, obsecro, tantopere aliis præscribere de consanguinitate laborat, homo cum sua (quod palam est) tertio consanguinitatis gradu ferme permanens consobrina? Et quidem inter filium comitis Theobaldi, & comitis Flandrensis filiam: & itẽ inter comitem Suessionensem, & filiam comitis Theobaldi, si cosanguinitas sit nescio (scienter enim illicita matrimonia, nec laudaui vnquam nec laudo) sed sciatis vos & sciat domi nus meus, prohibere horum nuptias, si quo modo coniungi fas fuerit, exarmare ecclesiam est, & multam illi subtrahere fortitudinem. Nec aliam puto aduersantium ipsis nuptiis intentionem, nisi vt in terris præfatorum principum non possint habere refugium quicunque audebunt contradicere schismati quod minantur. Hucusque zelus meus. Non possum enim ego emendare quod potui redarguere: potui & commonere eum qui possit. Zelus domini mei faciet hoc. Ipsum dixi necessarium in magno ecclesiæ labore atque periculo compellandum, & per nullum dignius, quàm per vos, qui eius lateri & spiritui adhæretis. Apud quem quæso, habete me excusatum quòd rege mutato mutauerim stylum, qui ad ipsum deum dei prophetam dixisse scitis: Cum viro innocente innocens eris, & cum peruerso peruerteris.

Psal.17.d.

H *Ad episcopum Suessionem pro pace, Epistola* CCXXIIII.

SAborauimus: sed de profectu adhuc quæstio est. Seminauimus multum, sed intulimus parum. Fatemur nos eguisse vestra opera & præsentia. Verum quòd eã non requisiuimus in tanta necessitate, per amicum communem sancti Dionysij abbatem, docebimini. Nunc itaque ne de cætero dissimuletis, sed secundum sapientiam vobis à deo datam studeatis quæ ad pacem sunt, monemus sanctam solicitudinem vestram. Nam rogandus nõ estis pro tali re, qua vtique constat non modo valde honorificari ministerium vestrum, sed & turpari admodum si negligitis. In indicta celebritate apud sanctum Dionysium speramus videre vos.

Ad Ludouicum regem Francorum, unde supra, Epistola CCXXV.

EVdouico dei gratia illustri regi Francorum, & duci Aquitanorum, Hugo Altissiodorensis qualiscũque minister, Bernardus Clareuallis abbas, diligere iustitiam, & iudicare terram sapienter. Diu est quòd egressi de domibus nostris, expositis propriis vtilitatibus pro pace vestra & regni, fideliter (sicut nobis deus est testis) laboramus. Tristamur autem quòd, aut nullum, aut exi
I guum nostri laboris fructum adhuc tenemus. Adhuc pauperes clamant post nos, adhuc terra vadit quotidie in desolationem. Quæritis quæ terra? Vestra: non alia. Intra regnum enim, & contra regnum vestrum, ista omnia mala perpetrantur. Nam siue amici siue inimici vestri sint qui de guerra ista pauperantur, captiuantur, conteruntur: non aliunde q̃ de regno vestro sunt. In quo manifeste imminere iamiãq; videtur
Mat.12.d sermo saluatoris dicẽtis: Omne regnum in seipsum diuisum desolabitur. Huc accedit q̃ ipsi diuisores & desolatores, vos constituerunt sibi huius nequitiæ caput & principem, quem præcipue debuerant metuere defensorem, & sentire vltorem. Nos tamen credebamus vos tactum à deo & illuminatũ tantam illorum nequitiam aduertisse, & errorem vestrũ agnouisse, & cupere omnino consiliis sanioribus à laqueo isto retrahere pedem. Cæterum ab hac spe pene deiecit nos colloquium illud habitum nuper inter nos apud Corbolium. Scitis enim quomodo & quàm irrationabiliter (vt pace vestra dixerimus) à nobis tunc recessistis. Vnde factũ est q̃ sermonis illius qui vobis in dicto nostro displicuit, reddere ad liquidum rationem pro vestra nobis turbatione non licuit. Quã si expectare placido corde dignaremini, forsitan cognouissetis & vos q̃ nil vobis indecens aut importabile dictum fuisset, secundum q̃ iam res vestra processit. Nunc autem sine causa turbatus, turbatos nos & cõfusos, & quid faciamus dubios anxiosq; tenetis, homines q̃ vobis bona cupiũt & quærunt. Quod non est aliud nisi quia fraus iniquorũ, & rumusculi parum scientium hominum, dicentium malum bonum, K & bonum malum, conturbant vos. Verum nos etsi conturbati, non tamen omnino desperati de auxilio spiritus, quem vestrum animum salubriter super malis præteritis concussisse persensimus, adhuc stamus & expectamus vt redeatis ad cor: & quod prudẽter cœpistis, efficaciter compleatis. Huius rei gratia misimus fratrem charissimum nobis Andream de Baldemento, qui vobis ista plenius viua voce insinuet, & quicquid ad hæc respondere placuerit, fideliter renunciet nobis. Si autem persistitis (quod absit) non acquiescere sanis consiliis, mundi nos sumus à sanguine vestro, deus non permittet ecclesiam suam, siue à vobis, siue vestris diutius conculcari.

Ad episcopum Suessionensem, Epistola CCXXVI.

SEmper quidem egui officiis amicorum, homo nimirum mente semper & corpore miserandus: sed nunc maxime opus & tempus miserendi, cum vrgente conscientia, & aggrauata manu domini super me, duro me carceri mancipaui, durus iudex in memetipsum. Si adhuc pater estis (nam fuisse vos fateor) sentiat filius & ille filius in quo vsque ad hanc diem filialis erga vos affectus non tepuit. Scio scio, difficile posse extorqueri clauam de manu Herculis: & ideo multum insto, quia rem peto difficilem. At quanto difficilior, tanto violentior ad promerendã redhibitionem. Grandis me fatebor beneficij debitorem, L
grandis prorsus, si obtinuero. Nec ignoro dare q̃ accipere beati⁹ esse, sed credo necessitati, occurro periculis, angustiis
Acto.20.g consulo, honesti plane nunc, aut dissimulator, aut immemor. Cedens itaque honorabiliorem vobis, vt dignum est, partẽ, mihi verecundiorem assumo: non modo ad accipiendum inuerecundior, sed & importunior ad petendum. Peto ergo suppliciter, peto instanter, peto opportune, importune. Nec enim illud peto quod vos non deceat dare, aut me postmodũ pœniteat accepisse: etsi ita petere modo minus me deceat. Nam si liberatis pauperem à potente, in hoc nobis multum præstabitis, vobis plurimum. Eia monstrauimus affectum, rẽ vos scitis, fructum præstolantur afflicti.

Ad Petrum Cluniacensem abbatem conquerentem quòd ei non scriberet: Epistola CCXXVII.

TAta ne iocari libet? Dignanter sane atque amicabiliter, sed si ita luditis, vt non illudatis. Nolite mirari hoc. Nam suspectum id mihi facit vestra ipsa tam subita & inopinata dignatio. Non enim multum temporis est, q̃ scribens ad vos, debita reuerentia vestram magnitudinem salutaui, & non respondistis mihi verbum. Nec multo ante rursum scripseram ad vos ex vrbe Roma, & nec tunc quidem vel vnum iota recepi. Modo miramini quòd reuertenti nuper de Hispania, nugas meas de- M
nuo ingerere non præsumpsi? Quod si culpa est quacunque ex causa non scripsisse, sine culpa profecto non erit noluisse, ne dicam contempsisse rescribere. Et in quo pro me faceret iustitia (quia id à me flagitat) nisi mallem occurrere gratiæ redeunti, quàm retardare eam mihi, dum vel me inutiliter excusare volo, vel aliũ accusare. Sed hoc dixi ne quid clausum in mente retinerem, quod ore non promerem, quod id vera recusset amicitia. Decætero quia charitas omnia credit, iam *1.Cor.13.b* omnis suspicio de medio fiat. Gaudeo q̃ recaluistis prisce amicitiæ recordari, & vel lesum reuocare amicum. Libenter redeo reuocatus. Fœlix qui reuocor. Nullarum iam memor sum iniuriarum. Et ego, qui fueram vestræ profecto sanctitatis seruus & nunc & ante. Gratias ago, optime locatus sum, intimus vobis denuo factus, sicut dignamini scribere. Si forte intepueram, vt arguitis, haud dubium quin velociter recalescam, fotus vestræ charitatis visceribus. Et nunc quod placuit scribere, obuiis manibus suscepi. Legi auidè, libẽter relego, & placet sæpius repetitũ. Placet fateor iocus. Est enim & iucunditate gratus, & serius grauitate. Nescio siquidem quomodo inter iocandum ita disponitis sermones vestros in iudicio, vt & iocus, leuitatem non redoleat, & authoritas cõ seruata hilaritatis non minuat gratiam. Porro authoritas ita seruatur, vt illud sancti viri merito vobis possit aptari: Siquando ridebam, non credebant mihi. Eia rescripsi- *Iob.29.*
mus

A mus, & puto iam iure exigimus ampliora quæ promisistis. Dignum est vt sciatis, quæ penes nos sunt. Decretum est mihi vltra non egredi monasterio, nisi ad conuentum abbatum apud Cistertium semel in anno. Hic fultus orationibus ve-
Iob.14.c stris, & benedictionibus consolatus, paucis diebus quib⁹ nũc milito, expecto donec veniat immutatio mea. Propitius sit mihi deus, vt non amoueat orationem vestram & misericordiam suam à me. Fractus sum viribus, & legitimam habeo excusationem, vt iam non possim discurrere vt solebam. Sedebo & silebo, si forte experiar quod de plenitudine intimæ
Thren.3.c. suauitatis sanctus propheta eructuat: bonum est, inquiens, expectare dominum in silentio. Et ne solus videamini mihi lusisse, puto iam non audebitis me de hoc silentio meo reprehendere, & more vestro appellare soporem, quod vt puto cõ
Esa.33.c. gruentius ac magis propriè sanctus Esaias cultum iustitiæ nominat, & de quo legitis in hocipso propheta dicente domino: In silentio & spe erit fortitudo vestra. Commendate me orationibus sancti conuentus Cluniacensis, salutato prius ex me seruo omnium, si dignum iudicatis.

Ad tres episcopos, Hostiensem, Tusculanum, Prænestinum, Epistola CCXXIX.

B AD hoc vos deus in sublimitate posuit, vt tanto maiori ecclesiæ suæ vtilitati viuatis, quanto in ea eminentiori authoritate præstis. Alioquin deponet ille paterfamilias potentes de sede, qui pro accepta potestate inuenti fuerint suis vtilitatibus defuisse. Quanta sustineat sponsa Christi damna in episcopatu Metensi, etsi nos amplius horremus, quia viciniores sumus, tamen & vos arbitror non latere. En quãtus lupus illud ouile Christi tum insidiis, tum manifestis assultibus quotidie molitur irrumpere, & disperdere oues Christi sanguine congregatas? Idque non ab heri & nudiustertius, sed ex quo adhuc fuerat lupicellus, non cessat illum dominicum gregem quibus potest viribus infestare, & vastare rapinis, incendiis, homicidiis. Ego itaque quod in me est, demonstro lupum, instigo canes: iam quid interfit vestra, vos videritis: meum non est docere doctores.

Ad tres episcopos supradictos, pro abbate Latiniacensi, Epistola CCXXX.

VObis audeo loqui quicquid in buccam venerit. Nã & si oporuerit sustineri modicum quid inspientiæ meæ, geret mihi proculdubio morem benenolentia vestra, quæ sapientibus & insipientibus debitrix est. Et hoc dico non quia cogitem præcipitare verbum, quod ad rem non pertinet, aut leuitate vti intẽdam, aut nugari delectet, præsertim apud vos qui videmini columnæ
Mat.12.c ecclesiæ: sed ex abundantia cordis os loquitur, & veritas do
C lore vrgente intrinseco taciturnitatis impatiens, prorumpit
Psal.72.a. in medium. Mei enim, dico vobis, pene moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei, quòd execranda (vt videtur) conuersione tam frequenter sapientiam vincit malitia. Addũtur vbique cornua impiis, & exarmatur iustitiæ zelus: & non est qui facere bonum, non dico velit, sed possit. Superbi iniquè agunt vsquequaque, & nemo audet mutire contra. Et vtinam vel innocentia tuta esset, & iustitia ipsa suimet sufficere defensioni. Quid peccauit abbas Latiniacensis? An quòd bonus monachus, & melior abbas? quòd bonæ opinionis: & melioris est vitæ? An quia monasterium cui præest, & decorauit religione, & bonis temporalibus ampliauit: & bonorum fratrum numero cumulauit? En sanguis iste de manu eius exquiritur. Si crimen est, acceptum esse deo & hominibus, tollatur, & crucifigatur. Negari enim non potest hoc illum esse, cœlo & terra testibus. Si crimen est, esse hospitalem, benignum, sobrium, castum, humilem, decidat merito ab inimicis suis inanis. Reuera nãque & in his excusari non potest, conuincentibus se propriæ vitæ sanctitate, & famę gloria. At imponitur ei noluisse suscipere nuncium domini mei. Prorsus grauis offensa, si ita est. Non negat abbas hominem qui mittebatur in Angliã, cum esset honorifice susceptus hospitio, quærere loqui cum eo, sed paranti exire interuenit Humbertus præpositus dicens se potius exiturum, & homini vice ipsius satisfacturum. Si quominus quod oportuit actum fuit cũ viro: cuius culpa fuerit, vobis relinquimus iudicãdum. Accu D
satur item q̃ literas domini papæ prædicto Humberto violenter abstulerit, & diruperit: sed extant literæ integræ & bullatæ: nec in eas sicut mentitur, admisit, sed sponte dimisit, consilio vtique comitis Theobaldi, & nostro. Dicitur quoq; q̃ quosdam monachos in captionem posuerit. Atque id quidem falsum. Sed si quosdam turbatores & conspiratores in diuersa claustra diuisit, ne simul positi plus nocerẽt: quis hoc recte iudicans reprehendat? Iam de terris & bonis ecclesiæ quasi distractis & alienatis, & datis ab eo cognatis suis, corã venerabilibus episcopis Suessionensi & Altissiodorensi, comiteq; Theobaldo aduocato vtique monasterij, satis respon sum est, & adhuc respõdetur, sic illum dedisse suis quomodo alienis, id est ad eundem sensum vel consuetudinem. Porro autem à seculo non est auditum q̃ monachus rebellis, superbus, ambitiosus, priuilegium propriæ libertatis ex apostolica authoritate meruerit. A tempore Iudę Iscariotis nõ est inuentus similis illi, qui sic insurgeret in magistrum, & tradere
Psal. 40.e ret sanguinem iustum. Fœlix magister, cui cum magistro omnium communis prophetica illa vox est: Homo pacis meæ in quo sperabam, qui edebat panes meos, magnificauit super me supplantationem. Et olim quidem eratis contra apostolũ Petrum dominantes in clerum, imò & contra coapostolum eius Paulum dominabamini fidei totius orbis. At nunc nouum aliquid addidistis, vsurpantes amplius & in ipsam religionem. Quid restat nisi vt adiiciatis & ipsis angelis sanctis E
dominari? Nisi quod in hoc posterior Iudas priorem vicisse versutia & fraude videtur: quòd cum illius facinus condiscipuli horruerint vniuersi, iste callidior potuit ad conniuendum imò ad fauendum malitiæ, non quoslibet, sed ipsos apostolorum principes circumuenire. Nõ imputo domino meo, cui tanquam homini subripi potuit, & hoc oro ne deus imputet. Absit autem vbi veritatem agnouerit, vt prævaleat tam execrabilis maligni huius sacrilegus q̃ conatus. Et ego de hac re ad ipsum quoque solito ausu scripsissem, si non sensissem ipsum quicquid scribimus, minus solito acceptare. Quæso dolete vos qui monachi estis, vicem magistri vestri beati Benedicti: cui iam, vt videtis, prope est vt vbique contradicatur, & pereat omnis vigor monasticę disciplinę, monachis aduersus abbates suos cornua sumentibus de manu forti.

Ad eosdem, Epistola CCXXXI.

SI vera sunt quæ audistis de abbate sancti Theofredi, non potestis ea dissimulare sine periculo vestro, & propter officium, & propter cõscientiam. Conscientiam dico non tantum vestram, sed etiam aliorum'. Sunt autem verisimilia, credo quòd & vera. Verax est enim qui testimonium perhibet de his, præsentium lator. Vnde hoc quoque sciam quęritis? Fascem teneo literarum
F missarũ à viris sanctis, quos ego noui quia sancti & veridici sunt: & omnes illę pariter continent tam laudes & præconia huius, quàm illius horrendas blasphemias quem accusat.

Ad abbatem Ioannem de Busaio, qui abbatiam suam reliquerat, & abierat in solitudinem, Epistola CCXXXII.

EHeliõ charissimo Ioanni frater Bernardus in spiritu ambulare, & timorem domini non derelinquere. Dicere non possum in quanta amaritudine animæ meæ, & tristitia cordis, scribam ad te Ioannes charissime, pro eo quod me video in tot scriptitationibus meis proficere nihil, quia non capit in te sermo meus. Scripsi semel & denuo, nisi fallor: & exigentibus peccatis meis in nullo adhuc respondet mihi labor meus. Ecce tertio iacto semẽ, deum omnipotentem deprecans, vt non reuertatur ad me vacuum, sed prosperetur & faciat ad quod illud mitto, lætificans nos tandem aliquando de fructu tuæ obedientię & salutis. Si audieris me, imò si exaudierit me deus, lucratus fuim filium meum. Si non: conuertam me denuo ad arma consueta, orationes videlicet & lachrymas, non quidem contra te, sed pro te. Luxi & lugebo, & anxia traham suspiria ex imis visceribus, pro meis visceribus. Quis det te mihi fratrẽ meum sugentem vbera matris meæ? Quis reuocet te mihi in illam

Universidad de Deusto
Biblioteca

G quietem animi, concordiam morum, societatem spiritus, & serenitatem conscientiæ, in qua te aliquando tenui & possedi? Et ne quod ex me detrimentum in aliquo patiaris seu impedimentum, illud falsum esse non dubites, quod tibi à nescio quo vel quibus falsiloquis persuasum audiuimus: quia ego videlicet cogitarem sine ratione & iudicio te à regimine fraternarum animarum, quod tibi credideram submouere. Non est hoc verum, sed audi potius de hac re paucis, quod verum est. Hoc etsi voluissem, non licuisset: & si licuisset (vt de propria conscientia loquar) ego nullatenus voluissem. Hęc veritas. Si ergo hoc totum fuit quod auertit cor tuum: veritate comperta quid restat nisi vt respiscas, redeas ad te, redeas ad nos, arguas insuper teipsum leuitatis & credulitatis incaute? Si enim tantum potuit vna maledicta suspicio ad te alienandum & præcipitandum, quanto magis nunc absoluta certitudo valere debet ad erigendum & reuocandum te? Turpe est tibi falsitate posse seduci, & veritate reduci nõ posse. Habeat sane veniam acquieuisse ad tempus palliatę falsitati, at vero deprehensę iam & nudatę acquiescere adhuc, imò etiam non multum irasci, quantum confusionis habet? Quãobrem irascere & noli peccare, si vis nos vel deum potius non irasci. Nam quod subreptum est tibi, miserationem magis q̃ indignationem meretur. Nimirum homo es nauigans, *Psal.103.c*
H sicut & omne humanum genus, in hoc mari magno & spatioso manibus, vbi reptilia quorum non est numerus. Quis se iactet in eo assiduis non impelli vẽtis, nõ iactari fluctibus? Noueris te naufragasse in eis, periculum in falsis fratribus incidisse. Iterum dico: hæc veritas. Deceptus fuisti, & spiritus mendax in ore pseudoprophetarum supplantauit te. Sed ecce euanuit falsitas, luce veritatis oborta. Si adhuc (quod absit) pergis in tua obstinatione persistere, ego te interim non iudicabo, est qui quęrat & iudicet. Ego autem parco tibi, dissimulans & differens interim in virga venire ad te. Porro in misericordia & spiritu mansuetudinis allicere te nobis curabo si potero: nam id mihi sentio familiarius esse, & tibi persuasibilius fore non dubito. Illum sane euaginare super te gladiũ non cunctabor, qui in materno meo pectore iacet reconditus, continuus vtique dolor cordi meo, & creberrimi ad deũ gemitus pro te donec venias. Quod si omnes huius tam pie ferientis ensis, secundum duritiam tuam & cor impœnitens frustraueris ictus, nec possit quandoque dicere anima tua, quia vulnerata charitate ego sum: tu de te videris. Nam non solum iam veritas: sed & charitas liberabit nos. Sed quid dixi? Quomodo miser quomodo liberabor, effusis visceribus, filio pereunte? Non quiescet affectus, etsi non sequatur effectus: non sedabitur dolor, non cessabunt lachrymæ. Exhibebo tibi quandiu vixero alterum Samuelem, tu vtinam non al-
I terum Saulem mihi. Rogabo te, rogabo pro te, vt venias. Veni, veni priusquam moriamur: vt qui dileximus nos in vita, in morte non separemur.

Ad Herbertum abbatem sancti Stephani Diuionensis,
Epistola CCXXXIII.

SI frater Ioannes dixit in nos vel scripsit quod non decuit, vel quomodo non decuit, non tam nos læsit, quàm seipsum. Magis nãque ita scribendo suã prodidit leuitatem, q̃ nostrum deprehendit errorem. Quanquam etsi læsisset in aliquo, nostrum tamen non erat reponere malum. Attendens proinde non quid ille mereatur, sed quid me deceat, donari iuueni etiam à vobis hanc culpam rogo & supplico, quæ magis gloriolam, quàm malitiam redolere videtur: ita tamen, vt manũ deinceps inhibeat à scribendis tractandisve, quæ supra ipsum esse constiterit. Nam vt liquido satis apparet, in hoc exiguo quod præsumpsit, opus erat stylo & animo maturiori. Certum enim sit vobis hominem licet in breui pagina, aut non scripsisse vt sensit, aut non sensisse vt debuit.

Ad dominum papam Cœlestinum pro intruso Eboracensi,
Epistola CCXXXIIII.

POrtet vos secundum iustitiam quæ ex lege est, suscitare semen fratris vestri defuncti. Quod digne implebitur, si papæ Innocentio cui in hæreditate domini successistis & defenditis bene gesta, & minus adimpleta perficitis. Præ manibus est in quo id liceat K
experiri. Causam Eboracensis ecclesiæ per eum fuisse decisam quis nescit? At quomodo executioni mandatũ sit quod egressum est de labiis tanti viri, vtinam nescieretur. Quis det
2.Reg.1.c. vt non annuncietur in Geth, neque in compitis Ascalonis? Sed vt verbum abbreuiatum faciam auribus occupatis, audiat paucis dominus meus quid dictum fuerit, & quid factũ teneamus. Cum in multis accusaretur is, qui sibi vendicare electionem in præfata ecclesia impiè cupiebat, tandem omnis controuersia ad testimonium viri illustris Vvilhelmi ipsius ecclesiæ tunc decani conquiescere iussa est: vt nisi capitulum intrusionis quod huic inter cætera impingebatur, ille proprię manus iuramento amoueret, suis omnino conatibus tanta frustraretur ambitio. Hoc autem non ex iudicio, sed ex misericordia. Sic enim rogauerat ipse. Mitissima plane sententia, quippe cum de plurimis & pessimis pulsaretur, quæ nullatenus propulsare volebat. Sed vtinã vel ipsa stet. Quid enim si non sufficit iuri, dummodo sufficiat ecclesiæ liberationi? Non causamur sententię remissionem, quæ nil nocuit. Neque enim proficit aduersario etsi largior indulgentia, qui ne ipsum quod vltro spoponderat, implere prævaluit. Nam de quo præsumere visus est, defecit ei, ne sibiipsi desiceret peierans. Quando enim vir bonus attestaretur homini quem rumor publicę opinionis & operis veritas detestatur? L
Quid ergo? Ille non iurauit, & iste episcopus est. O rẽ ignorantia omnium dignam, & perpetuo, si fieri posset, silentio cõprimendam. Verum id sero. Heu, notus est orbi triumphus diaboli. Vbique pertonat plausus incircuncisorum, & planctus bonorum, pro eo quòd videatur sapientiam vicisse malitia. Monstratur digito, matris ecclesiæ turpitudo: patris Innocentij verenda irridentur denudata à seruo nequam, quoniam mortuum putat: sed viuit in vobis. Si is exitus imminebat, cur è longinquo Romam est pertracta causa spurcissima, vmbra magis & angulo digna? Cur tanta mari terraque à multis assumpta fatigatio? Cur à finibus terræ euocati viri religiosi, qui eum accusarent, & pauperum Christi marsupia longi itineris expensis exhausta sunt? Non poterat episcopari turpis infamisque persona (quod inuitus dolensque loquor) nisi quæ in illo horrebat Anglia, Frãcia abominabatur, etiam Roma cognosceret? Quam melius in Romana curia causa eius minime ventilata fuisset, & non tangeret, vel sacra limina generalis atque horribilis fœtor? Quam tolerabilius ignorasset apostolica sedes tam intolerabile malum, q̃ tolerat manifestũ? Quid istud temeritatis fuit? Publice infamatus, ante iudicem accusatus, nec purgatus, imò & cõuictus, & sic consecratus est. Viderit qui huic manum post ista imposuit, an magis execratus dicere debuerim. Nõ enim negabit sic se ista habere, non negabit sic se ex literis apostolicis ad se pro hoc ipso directis eadem comperisse. Dicat M
forte aliquis, quia non est datum iudicium, non fuisse conuictum. Ego dico & cõfessum. Nam qui vt iudicium euaderet, vltro elegit ad testimonium Vvilhelmi decani confugere, illo sibi deficiente, quid nisi suo iudicio à causa decidit, ore proprio condemnatus? Quæ cum ita sint, videte domine pater, ne declinet cor vestrum in opus malitiæ, quoniã secundum prophetam, declinantes in obligationem, adducet do- *Psal.124.a*
minus cum operantibus iniquitatem. Alioquin quod consiliũ datis miseris abbatibus illis quos ad accusandum eum vocatio apostolica Romam traxit, sed & aliis q̃pluribus ex illo episcopatu viris religiosis, sint ne obedituri huic, & sacramẽta accepturi ab homine bis intruso? Primo quidem per regẽ, deinde per legatum. Quippe qui illum in sanctuarium dei cõtra ius & fas, contra mandatum summi põtificis, in iniuriam summę sedis & totius Romanæ curiæ, cum non potuit per ostium, fodit argenteo (vt aiunt) sæculo, vnde impudenter intrusit. Ante (nisi fallor) suis sedibus exulabunt, q̃ dare acquiescant manus idolo huic, nisi vestra violenta authoritas obuiarit. Cæterum q̃ sanctiori vestroque apostolatu digniori zelo gladium Phinees in confusionem duorum tam turpiter fornicantium stringeretis, quàm tot sanctos, aut de suis fugere locis permittitis, aut contra conscientias suas cogitis remanere.

Ad

A *Ad totam curiam Romanam, unde supra:*
Epistola CCXXXV.

DOminis & patribus reuerendis episcopis & cardinalibus curię, frater Bernardus Clareuallis vocatus abbas, salutem & nostras qualescunque orationes. Omnibus scribendum fuit de eo quod spectat ad omnes. Nec vereor, ne forte præsumptionis arguar, quippe qui licet omnium minimus, tamen Romanæ curiæ iniuriam à me non iudico alienam. Vrimur assidue dico vobis, vrimur grauiter nimis, ita vt nos tędeat etiam viuere. In domo dei videmus horrenda. Et quia corrigere nos non possumus, saltem suggerimus his ad quos spectat. Si quidem emendauerint, bene: sinautem, nos animas nostras liberauimus: vos excusationem non habetis de peccato. Non ignoratis prolatam esse sententiam à domino papa bonæ memoriæ Innocentio, cum vestro & Romanæ curiæ generali assensu, irritam esse Vvilhelmi Eboracensis electionem, imò intrusionem, nisi Vvilhelmus alter tunc decanus, quod obiectum ei fuerat, proprię manus iuramento repelleret. Nec vos latuit q̃ plena esset sententia, non iudicij, sed misericordiæ: nimirum cum hoc Vvilhelmus ipse quæsisset. Sed vtinam vel ipsa stet, & quod aduersus eam factum est, stare non possit. Quid enim? Non iurauit ille, & iste in cathedra pestilentię sedet. Quis
B tribuat vt aduersus fornicationem hãc, Phinees cum pugione procedat, aut viuat in sede sua Petrus, qui spiritu labiorũ suorum interficiat impios? Multi clamant ad nos in toto corde suo, vt sacrilegium hoc digna animaduersione vindicare studeatis. Alioquin dico vobis, scandalum magnum nimis erit in ecclesia dei: & timeo ne Romanæ sedis authoritas grauem admodum iacturam & detrimentum grande suscipiat, nisi in eum qui peruertit generalem eius sentẽtiam, vindicta processerit, & taliter, vt cæteri metum habeant. Quid enim de eo dicam, quòd occultas & vere tenebrosas literas habuit se se gloriatur Vvilhelmus ille, vtinam à principibus tenebrarum, non à principibus apostolorum? Et ecce audierunt filij incircuncisorum, subsannant Romanam curiam, à qua post datam tam manifestam sententiam furtim datas esse aiũt contrarias literas. Quid dicam vobis? Si non vos vrit scandalum graue quo scandalizantur non pusilli, sed magni & perfecti viri: si non compatimini pauperibus abbatibus quos à finibus terrę vocatio apostolica Romam traxit, si non miseremini magnis & religiosis monasteriis, quibus omnino sub incubatore illo destructio imminet, si (quod primum dicere debui) zelus domus dei nõ comedit vos: nunquid vsqueadeo inimici hominis versutia prævalebit, vt proprium quoque contemptum, & infamiam hanc pessimam ecclesiæ principes æquanimiter ferant? Quid enim si sacrilegam homo ille consecrationem recepit? Profecto longe gloriosius erit iam eleuatum dejicere Simonem, quàm prohibere conantem. Alio-
C quin quid facietis religiosis viris, qui omnino non inueniunt salua conscientia, vel ipsa communia sacramenta de leprosa manu suscipere? Ante (ni fallor) eligent fugere, quàm dare manus morti: & exulare prius quàm vesci idolothytis. Quod si contra conscientias suas coẽgerit eos Romana curia curuare genua ante Baal, videat de? & iudicet, videat curia illa cœlestis, in qua nulla poterit ambitione subuerti iudicium. In fine omnium obsecrat vos puer vester per viscera misericordiæ dei nostri, si quis in vobis est zelus dei, miseremini ecclesiæ sanctę saltem vos amici eius, & quãtum potestis date operam ne tam detestabili facto detur assensus.

Ad omnem curiam Romanam quando elegerunt abbatem sancti Anastasij in papam Eugenium,
Epistola CCXXXVI.

DOminis & patribus reuerendis cardinalibus & episcopis omnibus qui sunt de curia, puer sanctitatis eorum. Parcat vobis deus, quid feceritis? Sepultum hominem reuocastis ad homines: fugitantem curas & turbas curis denuo implicuistis, & immiscuistis turbis. Fecistis nouissimum primum, & ecce nouissima illius periculosiora prioribus. Crucifixus mundo, per vos reuixit mundo: & q̃ elegerat abiect? esse in domo dei sui, ipsum vos in dominũ omnium elegistis. Cur consilium inopis confudistis? Cur pau D
peris hominis & mendici & compuncti corde iudicium perturbastis? Currebat bene. Quid vobis visum est sepire vias eius, auertere semitas, gressus inuoluere? Quasi descenderet de Hierusalem, & non magis ascenderet de Hierico, fic incidit in latrones. Et qui se (tanquam violentis quibusdam) diaboli manibus, carnis illecebris, & gloriæ seculi potenter excusserat, non tamen valuit effugere manus vestras. Num idcir co Pisam deseruit, vt reciperet Romam? Num qui in vna ecclesia non sustinuit vicedominatum, dominatum in omni ecclesia requirebat? Quid igitur rationis seu consilij habuit defuncto summo pontifice repente irruere in hominem rusticanum, latenti inijcere manus, & excussa è manibus securi & ascia vel ligone, in palatium trahere, leuare in cathedram, induere purpura & byssо, accingere gladio ad faciendam vin- *Psal.149.b*
dictam in nationibus, increpationes in populis, ad alligandos reges eorũ in cõpedib? & nobiles eorum in manicis ferreis? Sic non erat inter vos sapiẽs & exercitatus cui potius ista cõuenirent? Ridiculum profecto videtur, pannosum homũcionem assumi ad præsidendum principibus, ad imperandum episcopis, ad regna & imperia disponenda. Ridiculum, an miraculum? Plane vnum horum. Non nego, non diffido posse fuisse hoc etiam opus dei, qui facit mirabilia magna solus: præsertim cum audiam vsquequaque ex ore multorum, quo- E
niam à domino factum est istud. Sed nec ego oblitus sum iu *Psal.117.c.*
diciorum dei antiquorum, & scripturæ plurimos recensentis ex priuata seu etiam rusticana vita olim assumptos in voluntate domini ad regendum populum eius. Denique nonne (vt vnum è pluribus memorem) tali quodam modo elegit Dauid seruum suum, & suscepit eum de gregibus ouiũ, de post fœtantes accepit eum? Ita, inquam, ita & de nostro Eugenio in beneplacito domini potuit contigisse. Non sum securus tamen, quoniam filius delicatus est, & tenera verecũdia eius assueta potius ocio & quieti, quam tractandis quę foris sunt, timendumq; ne non ea authoritate qua oportuerit, sui apostolatus officia exequatur. Quid putatis gerere animi nunc hominem illum qui de secreto internæ contemplationis, & amica solitudine cordis tanquam infans è gremio & sinu matris subito perturbatus, tractum se ad medium videt, & quasi ouem ad victimam ductum ad tam insueta & insuauia? Nisi dominus supponat manum suam, heu, necesse est obruatur & opprimatur onere insueto & nimio, quod & gigantinis (vt aiunt) vel ipsis quoque angelicis humeris formidabile videatur. Veruntamen quia sic factum est, & sicut multi dicunt, à domino factum est: vestra interest charissimi, vestris feruentibus studiis fidelibusq; obsequiis solicite confoueri, quod vestris manibus constat elaboratum. Si qua ergo consolatio in vobis, si qua virtus charitatis in domino, si qua miseratio F
pietatis, si qua compassionis viscera: assistite & collaborate illi in opere ad quod assumptus est per vos à domino. Quæcunque sunt vera, quæcunq; pudica, quæcunq; iusta, quæcunque sancta, quæcunq; amabilia, quæcunq; bonę famę, hæc ei fuggerite, hæc suadete, hæc agite, & deus pacis erit vobiscũ.

Ad dominum papam Eugenium, prima.
Epistola CCXXXVII.

AMantissimo patri & domino dei gratia summo põtifici Eugenio Bernardus Clareuallis vocatus abbas, modicum id quod est. Auditum est in terra nostra & celebri sermone vulgatum verbum hoc, quod factum est de vobis à domino. Pręsseram stylum hactenus, rem tacitus considerabam. Expectabam enim literas vestras: & præuenri à vobis in benedictionibus dulcedinis. Expectabam virum fidelem qui veniret à latere tuo, qui diceret cuncta per ordinem: quid: quomodo: vel qualiter actũ esset. Expectabam si quis forte de filiis meis reuerteretur, qui leniret dolorem patris, qui diceret: Ioseph filius tuus vi *Gen.45.g.*
uit, & ipse dominatur in tota terra Aegypti. Hinc est q̃ literæ istæ non sunt voluntatis, sed necessitatis, & amicorum extortæ precibus, quibus negare non possum modicum illud quicquid residuum est vitæ meæ. Quia tamen semel cœpi, loquar ad dominum meum. Iam enim filium dicere non audeo, quia filius in patrem, pater mutatus est in filium. Qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

G post me venit, ante me factus est, sed non inuideo, quia quod
mihi deerat, in eo me habere confido, qui nō solum post me,
sed etiam per me venit. Nam si dignaris, quodammodo per
euangelium ego te genui. Quæ est ergo spes nostra: & gau-
dium nostrum: & corona gloriæ? nonne vos ante deum? De-
nique filius sapiens gloria est patris. Amodo tamen non vo-
caberis filius: sed vocabitur tibi nomen nouum: quod os do-
Psal.76.c mini nominauit. Hæc est mutatio dexteræ excelsi, & multi in
Gen.17.a. mutatione ista gaudebunt. Nam quemadmodum olim Abrā
Mat.3.b. in Abraham, Iacob in Israel: & vt de tuis magis prædeceſſo-
Act.13.a. ribus tibi proponam: sicut Simon in Cepham, Saulus in Pau
lum, sic filius meus Bernardus in patrem meum Eugenium,
læta prorsus & vtili, vt speramus transflatione promotus est.
1.Reg.2.b Digitus dei est iste: suscitans de puluere egenum, & de ſter-
Psal.122.a core erigens pauperem: vt sedeat cum principibus, & solium
gloriæ teneat. Supereſt vt facta hac mutatione tui, ipsa quo-
que quæ tibi commissa est domini tui sponsa mutetur in me
lius: & iam nequaquam Sarai, sed Sara decætero nominetur.
Intellige quæ dico. Dabit enim tibi dominus intellectum. Si
amicus sponsi es, ne dixeris dilectam eius principem meam,
sed principem: nil tuum in ea vendicans, nisi q̄ pro ea si opor
tuerit etiam animam dare debes. Si Christus te misit, æſti-
mabis te non ministrari, sed ministrare veniſſe: & ministrare
H non solum substantiam: sed ipsam quoque animam, sicut præ
2.Cor.1.d. fatus sum. Verus succeſſor Pauli dicet cum Paulo: Non quia
dominamur fidei vestræ, sed adiutores sumus gaudij vestri.
1.Pet.5.a Petri hæres, audiet Petrum dicentem: Neque vt dominantes
in clerum: sed forma facti gregis. Sic enim iam non ancilla:
sed libera etiam & formosa specioſiſſimi sponsi per te in de-
ſideratos adscisceturp amplexus. Alioquin per quem aliū hæc
tam debita libertas sperabitur: si & tu (quod absit) in Christi
hæreditate queras quę tua sunt: qui iam & ante didiceras nō
dico tua non retinere: sed nec tuus esse? Ergo fiduciam talē
habens in te, qualem in nullo prædeceſſorum tuorum à mul-
tis retro temporibus visa est habuiſſe: exultat merito vbique
& gloriatur in domino omnis ecclesia sanctorum: & ſpecia-
liter illa cuius vterus te portauit, & cuius vbera tu suxiſti.
Quid ergo? Nonne & mihi licet gaudere cum gaudentibus?
Nunquid non ero vnus de numero lætantium? Exultaui, fa-
teor: sed cum tremore. Exultaui, sed in ipso exultationis meę
articulo timor & tremor venerunt super me. Ego enim etſi
nomen patris deposui, sed non timorem, sed non anxietatem,
postremo nec affectum, nec viscera patris. Conſidero gradū:
& casum vereor. Conſidero fastigium dignitatis: & intueor
faciem abyssi iacentis deorsum. Attendo celsitudinem hono
ris: & è vicino periculum reformido, pro eo quod scriptum
Psal.48.c est: Homo cum in honore esset, non intellexit. Quod quidem
ad causam magis quàm ad tempus arbitror esse referendum:
I vt sic intelligatur dictum, cum in honore esset, non intelle-
xit, ac si diceretur: honor absorbuit intellectum. Et quidem
elegeras abiectus esse in domo dei tui: & recūbere in nouiſſi
mo loco in conuiuio eius: sed placuit dicere ei qui te inuita-
Luc.14.c uit: Amice ascende superius. Itaque ascendiſti in altum: noli
altum sapere, sed time: ne forte contingat fero miserabilem
Psal.101.b illam emittere vocem. A facie irę & indignationis tuæ, eleu-
ans alliſiſti me. Altiorem quippe locum sortitus es: sed non
tutiorem. Sublimiorem, non securiorem. Terribilis prorsus,
terribilis est locus iste. Locus, inquam, in quo stas, terra ſan-
cta est: locus Petri est: locus principis apostolorum, vbi ſtete
runt pedes eius. Locus illius est quem conſtituit dominus do
minum domus suæ, & principem omnis poſſeſſionis suæ. Si
forte declinaueris à via domini: sepultus est in eodem loco,
vt sit tibi contra te in testimonium. Merito tali pastori, tali
nutricio commissa est ecclesia: cum adhuc tenera, adhuc in cu
nabulis esset: cuius docta magisterio, & exemplo educata, om
nia terrena calcaret: vtpote qui excusſerat manus suas ab om
ni munere, qui dicebat de corde puro & conſcientia bona:
Act.3.a Argentum & aurum non est mihi. Hæc hactenus. Cæterum
causa quare ante tempus scripſerim vobis: hæc est. Vintonien-
sis episcopus, & Eboracensis archiepiſcopus, non gradiun
tur vno spiritu cum Cantuarienſi archiepiſcopo: sed incedūt
sibi ex aduerso: & hæc vetus est de legatione querela. Verū-
tamen quis est ille, & qui sunt illi? Nonne Eboracensis ipſe
est, cui te præsente, cum adhuc esſes quasi vnus ex nobis, fra- K
tres tui restiterunt in faciem, eo quòd reprehenſibilis erat?
Sed sperauit in multitudine diuitiarum suarum: & prævaluit
in vanitate sua. Certum est tamen quòd non intrauit per o-
ſtium in ouile ouium, sed ascendit aliunde. Si pastor fuiſſet,
diligendus erat: si mercenarius, tolerandus. Nunc autem ca
uendus & repellendus: vtpote fur & latro. Quid dicam de
domino Vintoniēſi? Opera quæ ipse facit, testimonium per-
hibent de eo. Porro archiepiſcopus Cantuarienſis cui aduer
santur: vir religioſus est, & suaue olentis opinionis. Pro ipso
petimus vt respondeat ei iustitia sua. Verum illorum ini-
quitas super eos: vt sit, sicut scriptum est: Iustitia iusti super Eze.18.e
eum erit: & impietas impij erit super eum. Cum acceperis
tempus, secundum opera manuum illorum retribues illis: vt
sciant prophetam esse in Israel. Quis mihi det antequam mo
riar videre ecclesiam dei sicut in diebus antiquis: quando A-
poſtoli laxabant retia in capturam: non in capturam argen-
ti vel auri: sed in capturam animarum? Quàm cupio illius
te hæreditare vocem, cuius adeptus es sedem? Pecunia, in- Acto.8.d.
quit, tua tecum sit in perditionem. O vox tonitrui, ô vox ma-
gnificentiæ & virtutis: ad cuius terrorem confundantur &
conuertantur retrorsum omnes qui oderunt Sion. Hoc vehe
menter expectat & omnino expetit à te mater tua: hoc filij
matris tuæ pusilli cum maioribus desiderant: hoc suspirant:
vt omnis plantatio quam non plantauit pater cœlestis, tuis L
manibus eradicetur. Ad hoc enim conſtituetus es super gen-
tes & regna, vt euellas & destruas: & ædifices & plantes. Mul
ti audito hoc verbo dixerunt apud se: Iam securis ad radicē
arborum posita est. Multi dicunt in corde suo: Flores appa-
ruerunt in terra nostra: tempus putationis aduenit: in quo sar
menta sterilia recidentur, vt ea quæ prævalent, vberius fru-
ctum afferant. Confortare igitur, & esto robuſtus: manus
tuæ in ceruicibus inimicorum tuorum. Vendica tibi animi
constantia & vigore spiritus partem, quam dedit extra fra-
tres tuos tibi omnipotens pater: quam & tulit de manu A-
morræi in gladio & arcu suo. In omnibus tamen operibus
tuis memento te esse hominem: & timor eius qui aufert
spiritum principum, semper sit ante oculos tuos. Quan-
torum in breui Romanorum pontificum mortes tuis o-
culis aspexiſti? Ipsi te prædeceſſores tui, tuæ certiſſimæ
& citiſſimę deceſſionis admoneant: & modicum tempus
dominationis eorum, paucitatem dierum tuorum nunci-
et tibi. Iugi proinde meditatione inter huius transeuntis
gloriæ blandimenta, memorare nouiſſima tua: quia qui-
bus succeſſiſti in sedem, ipsos sine dubio sequeris ad
mortem.

Ad eundem de Eboracensi intruso,
Epiſtola CCXXXVIII. M

Importunus sum: sed habeo excusationem. Euge-
nij apostolatus excusat me. Aiunt non vos esse pa-
pam, sed me: & vndique ad me confluunt qui ha-
bent negocia. Nec desunt in tanta multitudine a-
micorum, quibus officium negare non possum: non solum
absque scandalo, sed etiam absque peccato. Et nunc est etiam
alia excusatio non minus idonea: quia causa honeſtiſſima est.
Contra idolum illud Eboracense iterato stylus dirigitur: ea
scilicet neceſſitate, quòd sæpenumero hoc telo impetitum à
nobis, necdum confoſſum est. Cur hoc? Quia nil forte à no-
bis tale directum est qualis fuit gladius Ionathæ, qui nunquā
rediit retrorsum. Nec sane fuit culpa iaculi: sed dirigentis ia
culum. Patet enim quòd non in ea qua oportuit fortitudine
miſſum est. Nec mirum. Quis enim in manu forti sagittas mit
tere poteſt, niſi filius excuſſorum? Qui locum Petri tenet,
poteſt vno ictu extinguere Ananiam: vno Simonem Magū:
& vt planius quod loquimur fiat, peremptoriam dare senten-
tiam ad depoſitionem epiſcoporum, solius Romani pontifi-
cis noſcitur esse: pro eo nimirū ꝙ etſi alij multi vocati sunt
in partem solicitudinis: solus ipse plenitudinem habeat po-
teſtatis. Solus proinde, si dicere audeam, in culpa est, si culpa,
non feritur quæ ferienda est: & eo impetu quo fuerit feriен-
da. Quo autē impetu, non dico ferienda, sed fulminanda fue-
rit prædicti Eboracēſis culpa: vestræ conſciētiæ derelinquo.

Cæterum

A Cæterum quod factum non est, vobis credimus reſeruatum:
vt in eo experiatur ecclesia dei, cui ipso authore præſtis, fer
uorem zeli vestri: potentiam brachij vestri, & animi sapien-
tiam: & timeat omnis populus sacerdotem domini: audiēs sa
pientiam dei esse in illo ad faciendum iudicium.

Ad eundem pro eodem, Epiſtola. CCXXXIX.

Vam cupio semper illa de vobis audire, in quibus
glorificetur deus: honoretur miniſterium vestrum
& anima mea lætificetur. Inde est quòd audita reſ
ponsione vestra de quibusdam qui ad officium le-
gationis nimium videbantur & ambitioſe aſpirare: & impu-
denter sperare: supra quam dicere possumus, facti sumus læ-
tantes. Non autem nos tantum, sed & omnes qui diligunt no
men vestrum: gauiſi sunt gaudio magno. Porro viſis literis
vestris, quas pro causa Rutinenſis ecclesiæ deſtinaſtis: tunc
prorsus, tunc repletum est gaudio os nostrum: & lingua no-
stra exultatione. Hæc atque huiusmodi digna sunt vestro a-
poſtolatu: summam sedem nobilitant: decent plane orbis e-
piſcopum. Vnde & flecto genua mea ad ipsum vnici huius ve
stri primatus authorem: vt det vobis sic sapere, & sic agere
semper, in euellendo, & plantando: in deſtruendo, & ædifica-
do. Siquidem in ruinam & reſurrectionem multorum aſcen-
diſtis hanc cathedram. Ruant, ruant qui noxiē stant: erigan-
B tur digni. Ponatur securis ad radicem ſterilium plantatio-
num: purgentur fructiferæ, vt fructuū plus afferant. Præſidē-
te, inquam, humili Eugenio: deponantur superbi de sede, &
exaltentur humiles. Eſurientes impleantur bonis: & diuites
dimittantur inanes. Nuper nempe exultatione vniuerſæ ter-
ræ ita factum est in causa cuiuſdam pauperis epiſcopi. Age
ergo transeat iam sanctus hic pietatis zelus, & ad miseram
illam eccleſiam tranſmarinam: quia tempus miſerendi eius.
Vinea domini Sabaoth est: vinea electa, vinea ſpecioſiſſima:
sed, heu, in deſertum pene redacta: quia singularis ferus de-
paſcitur eam. Cur dicunt inter gentes, vbi est deus eius? Vbi
quem poſuerunt cuſtodem in vineis? Vbi manus putans, vbi
sarculus excolentis? Quouſque sarmento inutili occupatur
tellus, suffocatur fructus? Et certe tempus putationis adue-
nit. Siquidem homo pacis eius in quo sperauit: quod ſe pur-
gare deberet, non purgatione, sed amputatione opus esse te-
ſtatur. Extant denique literæ ipsius de eo ad apoſtolicę ſedis
legatum: in quibus manifeſte manifeſtam aſſerit intruſionē,
electionem negat. Ita ergo quem sibi parauerat defenſorem,
accuſatorem suſtinet. Ad hæc quæ vbique de eo publica fa-
ma concelebrat: etiam virum militarem poſſent omni iure
ſpoliare cingulo militari. Quomodo iam poterit stare, vbi
multiplex vobis subest ratio deiiciendi, & voluntas non de-
C eſt? Legi siquidem zelum vestrum pro eccleſia illa in literis
vestris: & iam exigo de manibus vestris. Quanam via prace-
dendum sit ad eius deiectionem (neque enim vna mihi esse
videtur) non est meum dictare sapienti. Nec multum noſtra
intereſt in qua parte arbor infructuoſa cadat: dummodo ca-
dat. Dico tamen. Qui sibi poſſeſſionem vendicat furtiuarum
commercio literarum: nonne fur est & latro? Deniq; vbi aſ-
ſerit habuiſſe se clandeſtinas literas execrationis suæ: aut ve-
rum est aut falsum quod loquitur. Si verum: reus est fur-
ti, & summi pontificis criminator. Si falsum: debet audi-
re: occidiſti & poſſedisti. Os enim quod mentitur, occi-
Sap.1.c dit animam. Sed absit vt tanta de tali viro credatur duplici-
tas, quanta ab iſto ei imponitur. Nempe Innocentius hic
erat: cui si pro ſe reſpondere liceret, proculdubio diceret
huic: quia ego palam in te dedi ſententiam: & in occulto lo-
cutus sum nihil.

Ad Hildefonſum comitem ſancti Egidij, de Henrico hæretico,
Epiſtola. CCXL.

Vanta audiuimus & cognouimus mala quæ in ec-
cleſiis dei fecit & facit quotidie Henricus hæreti
cus? Verſatur in terra vestra sub vestimentis ouiū
lupus rapax: sed ad domini deſignationem, à fru-
Mat.7.c. ctibus eius cognoſcimus illum. Baſilicę sine plebibus: plebes
sine sacerdotibus: sacerdotes sine debita reuerentia sunt: &
sine Christo deinde Christiani. Eccleſiæ ſynagogæ reputan-

tur: sanctuarium dei sanctum esſe negatur: ſacramenta non D
ſacra cenſentur: dies feſti feſtiuis fruſtrantur ſolenniis. Mo-
riuntur homines in peccatis suis: rapiuntur animæ paſſim ad
tribunal tertificum: heu, nec pœnitentia reconciliati: nec ſa-
cra communione muniti. Paruulis Chriſtianorum, Chriſti
intercluditur vita, dum baptiſmi negatur gratia: nec saluti
propinquare sinuntur, saluatore licet pie clamante pro eis:
Sinite, inquit, paruulos venire ad me. Ergo ne qui homines Mat.19.b
& iumenta saluauit: quemadmodum multiplicauit miſericor-
diam suam deus: ad solos tamen innocentes non patitur ean-
dem tam multam miſericordiam peruenire? Quid quæſo:
quid inuidet paruulis saluatorem paruulum qui natus est eis?
Inuidia hæc diabolica est: inuidia hac mors intrauit in or-
bem terrarum. An putat paruulos saluatore non egere: quia
paruuli sunt? Si ita est: ergo gratis magnus dominus factus
est paruus: vt omittam quòd flagellatus est: quod ſputis illi-
tus: quod cruci affixus: quod denique mortuus est. Non eſt
hic homo à deo: qui sic contraria deo & facit & loquitur.
Proh dolor: auditur tamen à pluribus: & populum qui sibi
credat, habet. O infœliciſſimum populum. Ad vocem vnius
hæretici siluerunt in eo omnes propheticæ & apoſtolicæ vo
ces, quæ de conuocanda in vna Chriſti fide è cunctis nationi-
bus eccleſia, vno veritatis ſpiritu cecinerunt. Ergo fefelle-
runt diuina oracula, falluntur omnium oculi & animi: qui E
quod legunt prædictum, intuentur impletum. Quam certe
manifeſtam omnibus veritatem solus iſte ſtupenda, & prorſus Iudaica cæcitate, aut non videns, aut inuidens adimple-
tam: simul neſcio qua arte diabolica perſuaſit populo ſtulto,
& inſipienti de re manifeſta, nec suis credere oculis: fefelliſſe
priores, errare poſteros: totum mundum etiam poſt effuſum
Chriſti ſanguinem perditum iri: & ad solos quos decipit, to-
tas miſerationum dei diuitias, & vniuerſitatis gratiam perue
niſſe. Et nunc huius rei gratia, licet in multa corporis infirmi
tate, iter arripui ad has partes: quas potiſſimum ſingularis fe
rus depaſcitur, dum non eſt qui reſiſtat, neque qui saluum fa-
ciat. Quippe de tota Francia pro ſimili effugatus malitia, has
ſolas sibi inuenit expoſitas: in quibus fiducialiter ſub tuo do
minatu in gregem Chriſti toto furore bacchatur. Quod tuo
ne honori congruat: princeps illuſtris ipse iudicato. Nec mi-
rum tamen si ſerpens ille callidus decepit te, quippe ſpeciem
pietatis habens, cuius virtutem penitus abnegauit. Sed nunc
audi quis ille sit. Homo apoſtata est: qui relicto religionis ha
bitu (nam monachus extitit) ad ſpurcitias carnis & ſeculi,
tanquam canis ad suum vomitum, est reuerſus. Præ confuſio-
ne autem habitare inter cognatos & notos non suſtinens, vel
potius non permiſſus ob magnitudinem criminis: ſuccinxit
lumbos suos: & iter qua neſciebat arripuit: factus gyrouagus F
& profugus ſuper terram. Cumque mendicare cœpiſſet, po-
ſuit in ſumptu euangelium: nam literatus erat. Et venale di-
ſtrahens verbum dei: euangelizabat vt manducaret. Si quid
ſupra victum elicere poterat à ſimplicioribus populi, vel ab
aliqua matronarum: id ludendo aleis, aut certe in vſus tur-
piores turpiter effundebat. Frequenter ſiquidem poſt diur-
num populi plauſum, nocte inſecuta cum meretricibus inuen
tus est prædicator inſignis: & interdum etiam cum coniuga-
tis. Inquire ſi placet vir nobilis, quomodo de Lauſana ciui-
tate exierit: quomodo de Cenomannis: quomodo de Picta-
ui: quomodo de Burdegali: nec patet ei vſpiam reuerſionis
aditus: vtpote qui fœda poſt ſe vbique reliquerit veſtigia.
Tu de tali arbore tandem bonos ſperabas fructus? Terræ
profecto in qua est, fecit fœtere odorem in vniuerſa terra:
quia non poteſt iuxta ſermonem domini arbor mala fructus
bonos facere. Hæc ergo, vt dixi: causa aduentus mei. Nec à Mat.7.c.
meipſo nunc venio: ſed vocatione pariter & miſeratione ec-
cleſiæ trahor: ſi forte ſpina illa, & parua ipſius, dum adhuc
parua sunt, germina de agro dominico extirpari queant,
non mea, qui nullus sum: ſed ſanctorum cum quibus sum e-
piſcoporum manu, tua quoque potenti dextera cooperante.
In quibus præcipuus est venerabilis Hoſtienſis epiſcopus ab
apoſtolica ſede ad hoc ipſum directus: homo qui magna fe-
cit in Iſrael: & victoriam dedit eccleſiæ suæ in multis per il-
lum dominus omnipotens. Tua intereſt vir inclyte, honoro-
rifice ſuſcipere illum & eos qui cum ipſo sunt: ac ne tantus

labor

Universidad de Deusto
Biblioteca

G labor tantorum virorum pro tua potissimum tuorumque salute susceptus, inefficax sit, secundum potestatem desuper data tam tibi, operam dare.

Ad Tolosanos post reditum suum, Epistola. CCXLI.

IN aduentu charissimi fratris & coabbatis nostri Bernardi de grandisylua exultauimus & delectati sumus in his quæ dicta sunt nobis ab illo de constantia & synceritate fidei vestræ in deum: de perseuerantia dilectionis & deuotionis in nos: de zelo & odio aduersus hæreticos: ita vt quisque vestrum merito dicere
Psal. 138.d possit: Nonne qui oderunt te domine, oderam: & super inimicos tuos tabescebam? Perfecto odio oderam illos: inimici facti sunt mihi. Gratias agimus deo quia non fuit ociosus aduentus noster ad vos. Et mora quidem breuis apud vos, sed non infructuosa. Veritate nimirum per nos manifestata non solum in sermone, sed etiam in virtute, deprehensi sunt lupi: qui venientes ad vos in vestimentis ouium deuorabant plebem vestram sicut escam panis, sicut oues occisionis, deprehensæ vulpes quæ demoliebantur preciosissimam vineam domini ciuitatem vestram. Deprehensæ, sed non comprehensæ. Propterea dilectissimi, persequimini & comprehendite eos,
H & nolite desistere donec penitus depereant & diffugiant de cunctis finibus vestris, quia non est tutum dormire vicinis
Psal. 9.c. serpentibus. Sedent in insidiis cum diuitibus in occultis, vt
Ioan.10.d. interficiant innocentes. Fures sunt & latrones, quales in euangelio dominus notat. Subuersi sunt & parati ad subuertendum, plane maculatores famæ vestræ, corruptores fidei ve-
2.Cor.15.d stræ, Corrumpunt bonos mores colloquia mala. Præsertim
2.Ti.2.c. talium sermo, sicut dicit beatus apostolus, serpit vt cancer. Quis dabit mihi vt habeam opportunitatem semel adhuc venien di ad vos? Nam voluntatem habeo siquo modo possim in voluntate domini secundo videre vos, laborem non reputaturus, quauis corpore infirmus & debilis, pro vestra exhortatione & salute. Interim autem sic state in domino charissimi, sicut cœpistis & accepistis à nobis. Obedite episcopo cæterisque præpositis vestris magistris ecclesiæ. Habe-
Gene.18.d te diligentiam hospitalitati, quia per hanc multi placuerunt
Gene.19.d deo. Abraham pater vester pro studio sancto quod in susciendis peregrinis habere solitus erat, angelos hospites suscipere meruit. Similiter & Loth nepos eius pro simili deuotione & pia consuetudine de eorum susceptione exultauit. Et vos itaque simili forma non angelos sed dominum angelorum susci pite in peregrinis, pascite in egenis, operite in nu
Mat. 25.d. dis, visitate in languentibus, redimite in captiuis. Talibus ho
I stiis promeretur deus, qui in iudicio dicturus est: Quod vni ex his minimis meis fecistis: mihi fecistis. Hoc etiam moneo vos charissimi, quod & dicebam vobis cum præsens essem, vt nullum extraneum siue ignotum prædicatorem recipiatis, ni si qui missus à summo seu à vestro permissus pontifice prædi
Rom.10.c. cauerit. Quomodo, inquit, prædicabunt nisi mittantur? Ipsi sunt qui inuentes sibi formam pietatis, & virtutem eius penitus abnegantes, prophanas nouitates vocum & sensuum, tãquam melli venenum, verbis cœlestibus intermiscent. Cauete proinde eos tanquam veneficos, & cognoscite in vestimentis ouium lupos rapaces. Sit vobis commendatus lator epistolæ venerabilis abbas grandisyluæ, & domus eius, quæ & nostra est, nuper nobis & nostro ordini ab ipso tradita, & ecclesiæ Clareuallis specialiter associata. Ostendite nobis in ipso & in sanctis qui cum eo sunt, quantum profeceritis ex nostra admonitione in operibus misericordiæ: & date in eis experimentum vestræ charitatis & deuotionis quam habetis erga nos. Quicquid illis feceritis, mihi factũ reputate. Gratia dei & pax sit vobiscum. Amen.

Ad Romanos quando discesserunt à domino papa Eugenio, Epistola. CCXLII.

1.Pe.3.b NObilibus & optimatibus atque vniuerso populo Romano frater Bernardus Clareuallis vocatus abbas, declinare à malo, & facere quod bonum est. Sermo mihi est ad te populo sublimis & illustris, cum sim vilis exiguaque persona, ac nullius pene momenti homuncio. Id quidem verecundum atque onerosum K
mihi consideranti, quis, quibus scribam, simulque quam aliter hoc alius iudicare possit. Sed leuius reor verecundia apud homines periclitari, quam condemnari apud deum silentio, veri taciturnitate, & absconsione iustitiæ. Ipse enim di-
Esa.58.a cit: Annuncia populo meo scelera eorum. Erit mihi etiam in
Psal.39.c testimonium ante faciem domini si dicere potero: Iustitiam tuam non abscondi in corde meo, veritatem tuam & salutare tuum dixi. Pro huiusmodi sanè non vereor, quauis verecundia reluctante, pro mea ignobilitate scribere de longinquo ad populum gloriosum, atque his literis transmontanis sui ipsorum periculi atque peccati commonere Romanos, si forte audiant & quiescant. Quis scit si conuertantur ad precem
Dan.13.c pauperis qui non cedunt potentium minis, non omni armaturæ fortium? Nonne quondam in Babylone ad vocem pueri iunioris vnius, omnis ille populus qui à senibus iniquis iudicibus seductus fuerat, reuersus est ad iudicium, & sic seruatus est sanguis innoxius in die illa? Ita nunc quoque etsi adolescentulus sum ego & contemptus, adolescentulus dico non annorum paucitate sed meritorum, potens est tamen deus dare etiam voci meæ vocem virtutis, per quam fiat vt & is populus quem nihilominus constat esse seductum, ad iudicium reuertatur. Mea ergo defensio ad eos qui mihi hinc forte succensendum indignandum ve putauerint, hæc sit. Si neque hoc satis est, etiam istud adiicio. Communis est causa, & L
non est distinctio pusilli & magni. Dolor nempe in capite est, ac per hoc minime alienus ne à minimis quidem vel extremis quibusque corporis partibus. Nec à me ergo. Peruenit profecto vsque ad me, quamuis omnium minimum, dolor maximus iste, quia maximus est, & quia cum sit capitis, non potest non esse & corporis, cuius membrum sum ego. Nunquid non dolente capite clamat lingua pro omnibus corporis membris, in capite se dolere, & omnia per ipsam suum caput suumque capitis fatentur incommodum? Dimittite proinde, quæso, dimittite vt plangam paululũ apud vos dolorem meum. Nec meum tantum, sed & totius ecclesiæ. Nonne ipsius vox est hodie per vniuersum mundum, caput meum doleo: caput meum doleo? Quis namque vel nouissimus Christianorum in toto sit orbe, qui non glorietur hoc capite, quod ambo illi gloriosi principes terræ, alter amisso, alter submisso in cruce capite, suo triumpho extulerunt, suo sanguine ornauerunt? Ad omnem itaque spectat Christianum iniuria
Psal.18.a apostolorum, & sicut in omnem terram exiuit sonus eorum, sic læsio eorũdem ab omnibus vsquequaque sentitur, vsquequaq; plangitur & doletur. Quid vobis visum est ô Romani, offendere principes mundi: vestros autem speciales patronos? Cur regem terræ, cur dominum cœli, furore tam intolerabili, quam irrationabili in vos pariter prouocatis, dum sacram & apostolicam sedem diuinis regalibusque priuilegiis singulariter sublimatam, ausu sacrilego incessere suoque minuere honore contenditis, quam vel soli contra omnes si oM
portuisset defendere debuistis? Sic fatui Romani non iudicantes, neque quod honestum est discernentes, caput vestrum atque omnium, quod in vobis est deturpatis: pro quo magis nec vestris ipsis ceruicibus parcẽdum à vobis foret, si necessitas exegisset? Patres vestri vrbi orbem subiugauerunt, vos
Osee.7.c vrbem properatis orbi facere fabulam. En Petri hæres: Petri sede & vrbe à vobis expulsus est. En rebus & domibus suis, vestris manibus spoliati sunt cardinales, atque episcopi ministri domini. O populc stulte & insipiens, ô columba seducta non habens cor. Nonne ille caput, & illi oculi tui erant? Quid ergo nunc Roma, nisi sine capite truncum corpus, sine oculis frons effossa, facies tenebrosa? Aperi gens misera aperi oculos tuos: & vide desolationem tuam iamiamque imminentem. Quomodo in breui mutatus est color optimus,
Thr. 4.a facta est quasi vidua domina gẽtium, princeps prouinciarum? Verum initia malorum sunt hæc, grauiora timemus. Nunquid non prope interitum es si persistis? Reuertere reuetere Sunamitis, reuertere ad cor tuum: agnosce iam vel sero, quæ, quanta, à quibus patiaris vel passa sis. Recordare qua causa, quo fine, per quos, & in quos vsus, non longe ante hos dies cunctarum quæ in te sunt ecclesiarum omnis ornatus & census profligatus est: quicquid in altaribus & in altarium vasis, quicquid

A quicquid in ipsis sacris imaginibus auri & argenti reperiri tunc potuit, manibus impiorum direptum & asportatum est. Quid ex his omnibus tu in tuis nunc marsupiis inuenis? Porro decor domus domini irrecuperabiliter periit. Et nunc quid tibi visum est iterare malitiam, innouare denuo super te dies malos? Quid modo vel lucri amplioris, vel certioris spei arridet tibi? Nisi quòd in eo nouissima tua cernuntur incautiora prioribus, quod tunc quidem non solum multi de plebe, sed etiam de clero & principibus nonnulli per orbem in schismate illo fauerunt tibi. Nunc verò sicut manus tuæ contra omnes: sic manus omnium contra te. Mundus est à sanguine tuo mundus omnis præter te solam, & filios tuos qui in te sunt. Væ ergo nunc tibi populc miserande, & væ duplo, quam ante, non ab exteris nationibus, non à feritate Barbarorum, non à milibus armatorum. Væ tantum à facie tuorum tibi, væ à domesticis & amicis, à clade intestina, à cruciatu præcordiorum, à tortionibus viscerum. Agnoscis ne iam quia non omnes pacifici qui domestici, nec omnes amici qui videntur? Et si alias noueramus, sed nunc per te manifestius edocemur omnem veritatem illius sermonis domini
Mich.7.b. quem dixit, quoniam inimici hominis domestici eius. Væ fra
& Mat.10 c. tri à fratre in medio tui, & filiis à parentibus. Væ non à gladiis, sed à labiis iniquis. & à lingua dolosa. Vsquequo male in malo vos alterutrum confortatis: & gladiis labiorum in-
B uicem sternitis, inuicem perditis, vt ab inuicem consumamini? Congregamini oues dispersæ, redite ad pascua, redite ad pastorem & episcopum animarum vestrarum. Redite prævaricatores ad cor. Quod loquor non quasi hostis conuicians, sed quasi amicus obiurgans. Habet vera amicitia nonnunquam obiurgationem, adulationem nunquam. Sed iungimus & obsecrationem. Obsecramus pro Christo reconciliamini deo, reconciliamini principibus vestris. (Petrum loquor & Paulum) quos vtique in vicario & successore suo Eugenio suis sedibus & ædibus effugastis. Reconciliamini, inquam, orbis principibus, ne forte incipiat pro eis pugnare orbis terræ contra insensatos. An nescitis quia his offensis nihil omnino valetis, his propitiis nihil omnino timetis? Nõ, inquam, non timebis sub horum tutela milia populi circundantis te, vrbs inclyta, ciuitas fortium. Reconciliare proinde illis simul & milibus martyrum, qui quidem apud te, sed contra te sunt propter grande peccatum quod peccasti, in quo & persistis. Reconciliare etiam omni ecclesiæ sanctorum, qui vbique terrarum audito hoc verbo scandalizati
Sap.5.a sunt. Alioquin pagina ista contra te in testimonium erit: sed & ipsi apostoli & martyres tui stabunt in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerunt, & qui abstulerunt labores eorum. Sed iam finem loquendi omnes pariter audiamus. Annunciaui iustitiam, prænunciaui periculum, veC ritatem non tacui, hortatus sum ad meliora: supereſt vt aut de vestra citius correctione lætemur: aut de iusta imminenti damnatione certi inconsolabiliter lugeamus, aresccntes & tabescentes præ timore & expectatione quæ superuenient vniuersæ vrbi.

Ad Conradum regem Romanorum, Epistola, CCXLIII.

NEc dulcius nec amicabilius, sed nec arctius omnino regnum sacerdotiumque coniungi seu complantari in inuicem potuerunt, quam vt in persona domini ambo hæc pariter conuenirent, vtpote qui factus est nobis ex vtraque tribu secundum carnem summus & sacerdos & rex. Non solum autem, sed & commiscuit ea nihilominus ac confœderauit in suo corpore, quod est populus Christianus, ipsius caput illius: ita vt hoc genus ho-
1.Pe.2.b. minum apostolica voce genus electum, regale sacerdotium appelletur. In alia quoque scriptura quotquot sunt predestinati ad vitam, nonne omnes reges & sacerdotes nominantur?
Mat.19.d Ergo quæ deus coniunxit, homo non separet. Magis autem quod diuina sanxit authoritas, humana studeat adimplere voluntas: & iungant se animis qui iuncti sunt institutis. Inuicem se foueant, inuicem se defendant, inuicem onera sua portent.
Prou.18. Ait sapiens: Frater adiuuans fratrem ambo consolabuntur. Quod si alterutrum se (quod absit) corroserint & momorderint, nonne ambo desolabuntur? Non veniat anima mea in D
consilium eorum qui dicunt, vel imperio pacem & libertatem ecclesiarum, vel ecclesiis prosperitatem & exaltationem imperij nociturum. Non enim vtriusque institutor deus in destructionem ea connexuit, sed in ædificationem. Si hoc scitis: quousque vos communem contumeliam, communem dissimulatis iniuriam? Nonne vt apostolica sedes, ita & caput imperij Roma est? Vt ergo de ecclesia taceam, num honor regi est truncum in manibus tenere imperium? Et quidem ignoro quid vobis super hoc consulant sapientes vestri & principes regni, sed ego in insipientia mea loquens quod sentio non tacebo. Ecclesia dei ab exortu sui vsque ad hæc tempora pluries tribulata est, & pluries liberata est. Denique audite quid ipsa de se loquatur in psalmo. Ipsius enim vox est: Sæpe ex-
Psal.128.c pugnauerunt me à iuuentute mea, etenim non potuerunt mihi. Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores, prolongauerunt iniquitatem suam. Certus esto ô rex, quoniam nec nunc quoque relinquet dominus virgam peccatorum super
Psal.124.a sortem iustorum. Non est abbreuiata manus domini, nec fa-
Esa.59.a cta impotens ad saluandum. Liberabit & hoc tempore absque dubio sponsam suam qui suo sanguine redemit eam, suo spiritu donauit, donis cœlestibus exornauit, ditauit nihilominus & terrenis. Liberabit, inquam, liberabit: sed si in manus alterius: viderint regni principes, id ne honor regis, regnive vtilitas sit? Non est vtique. Quamobrem accingere gla E
dio tuo super femur tuum potentissime, & restituat sibi Cæsar quæ Cæsaris sunt, & quæ sunt dei deo. Vtrumque interesse Cæsaris constat, & propriam tueri coronam, & ecclesiam defensare. Alterum regi, alterum conuenit ecclesiæ aduocato. Victoria, sicut in domino confidimus, præmanibus est. Superbia & arrogantia Romanorum plusquam fortitudo eorum. Quid enim? Nunquid quispiam magnus vel potens, verbi gratia, imperator aut rex fœdam rem istam in imperium pariter sacerdotiumque præsumit? Sed populus hic male dictus & tumultuosus, qui suas nescit metiri vires, cogitare finem, considerare prouentum, in insipiẽtia sua furore suo ausus est hoc grande sacrilegium attentare. Absit vt vel ad momentum stare possit ante faciem regis popularis manus, vulgi temeritas. Factus sum insipiens, qui cum sim vilis ignobilisque persona: tanquam aliquis magnus, consiliis tantæ magnitudinis tantæq; sapientiæ me ingessi, & de re magna. At quo ignobilior atq; abiectior, tanto liberior sum ad loquendum quod charitas suggerit. Vnde & adhuc addo in eadem insipientia mea: Si quis aliud, quam locutus sum vobis (quod nõ credimus) suadere conabitur, is profecto aut non diligit regem, aut parum intelligit quid regiam deceat maiestatẽ: aut certe quæ sua sunt quærit: & non valde quæ, vel dei, vel regis sunt curare conuincitur. F

Ad dominum papam Eugenium pro Aurelianensi episcopo, Epistola. CCXLIIII.

NAta quæso, ita facite. Semper consideretur non à quo, sed quid petatur. Pro Aurelianensi episcopo non est exauditus rex, minime tamen offensus, quia cor eius in manu dei est. Quod & si contigisset, sustinendum fuerat, ne deus offenderetur, qui vtique ex hoc magis propitiabitur, & citius respirare faciet à tribulatione malorum & dolore, si iustitia teneatur, si non relinquatur veritas. Hæc & his similia quæ de vobis per orbem celebri in dies iucunditate crebrescunt, quanta cor meum suauitate repleant, non est facile dictu. Hæc pro his. De cætero si suggestum vobis à quopiam fuerit de me amplius onerando, scitote mihi vires non suppetere ad ea quæ porto. Quantum mihi, tantum parcetis & vobis. Propositum meum monasterium non egrediendi, credo non latere vos. De fratre Balditio quauis dilecto, quauis necessario obeditum est sine mora. De abbate mittendo ad sanctum Anastasium, si factum non est, fiet statim vt factum non esse sciemus. Porro de alia mittenda persona quia in vltimis literis vestris nihil scripsistis: nihil præsumpsimus. Cæterum & hoc tam celeriter fiet: quam vobis accelerare placuerit. Plenius vobis & manifestius de his omnibus respondebunt dominus Altissiodorensis & frater Balditius. Quod sanctæ memoriæ Balduinus Pisanus

Universidad de Deusto
Biblioteca

G sanus archiepiscopus fecit in Sardinia de excommunicatione Auorensis iudicis: quia non, nisi iuste, hoc virum bonum fecisse credimus, vestra authoritate ratum & inconcussum manere rogamus. Porro Turritanus iudex quia bonus dicitur esse princeps, sit vobis commendatus, & à vobis manuteneatur.

Ad eundem pro eodem, quando prædictus Aurelianensis depositus est, Epistola. CCXLV.

TEmpus est vt & ego scribam non iam pro episcopo, sed pro paupere & humili monacho, idque quod miserabilius est, facto de diuite & sublimi. Hic iam non habet adulatio locum, habet miseratio. Multi pro eo scripserunt vt remaneret episcopus, sed multum hoc erat: non potui adduci ego vt id auderem. Nunc verò si res humanius æstimetur, ipsa nunc exigit quod ante vitabam. Spes erat homini adhuc, nam sperandi ratio suberat talis. Dicebat. Valde immutatus est rerum status ex quo mihi sententia purgationis imposita fuit. Et quidem grauem illam satis accepi, & quæ ab innocentissimo difficile impleri posset. Quid nunc cum cuncta pene in impossibile versa sunt? Niuernis non est episcopus, sed ne Trecis quidem. Altissiodorensis transalpinauit. Comprouincialium sane episcoporum per quos me purgari oportuit, pars multa hæc
H est. Non certe purgatores deficiunt mihi, sed episcopi vel desunt vel absunt. Quid ergo? Recte ne à me exigi potest, quod inueniri non potest? Si res ita iudicij comperta fuerit, mirum si de impossibili sententiam ferat. Aut si non ex toto impossibile, minimum quod forte minus est, leuiter effugiet vltro negligentius perscrutantem. Nempe misericordiam vult, non sacrificium. Quæ enim vtilitas in sanguine meo, vt quærat iniquitatem meam, & peccatum meum scrutetur? Maius autem quia benignus & misericors est, aliquid obliuiscetur, aliquid dissimulabit, aliquid & de suo addet. Dominus est. An non licet ei quod vult facere? Etiam si non quantum sat est, rationem mihi suppeditare aduerterit: quidni tota tamen libertate vtetur, promptèque misericordiam superexaltabit iudicio, vir apostolicæ mansuetudinis & authoritatis? Ergo cum sic liceret sperare timenti, nec frustra, vt sibi suisque videbatur: cessit tamen, & nostro se totum commisit arbitrio. Ac ne occasione ipsius diutius ecclesia fatigaretur, consulente me anticipans terminum & securis ictum, vltro episcopum exuit. Vnum est clementissime pater, vnde homini generoso ac verecundo in tam miseranda fortuna posset non parum consolationis afferri. Quæritis quid? profecto non ambulat in magnis: nec in mirabilibus super se. Sufficit si vestra indulgentia possit retinere sacerdotem: qui episco-
I pus fuit, tantum à nota infamiæ, & perpetuæ inustionis cauterio, scuto bonæ voluntatis vestræ obumbretur sibi. O dignam omni exauditu precem. Non rogat vt gloriosus, sed ne inglorius sit, qui extitit gloriosus. Quicquid illud sit quod medium est, eo contentus est. Liceat cadenti à gloria: honesto quo poterit mediocritatis sese excipere gradu: solamque non deuenire in extremitatem opprobrij. Iuuenis est: nobilis genere est: in sublimitate positus fuit: nec tamen humilem refugit locum, sed probrum. Nihil ne merebitur vel ista humi-
3.Re.21.g. litas? Humiliatus est impius Achab, & profuit ei: & in viro fideli ac nobili humilitas precium non habebit? Absit à summa sede, absit à sancta mente vestra, cor contritum & humiliatum despicere. Si dixerimus, humiliauit se, exaltetur: nihil in hoc temere à nobis præsumptum: possemus forsitan excusare: nimirum ex regula quam optime nostis. Nunc autem non dicimus exaltetur: sed ne conculcetur, & confundamur ab expectatione nostra. Imo verò si mala suscepimus de manu domini: bona quare non suscipiamus? Nunquid enim potestatem habetis deponere potentes de sede, & exaltare humiles non habetis? Porro potestate accepta malle in malo, quam in bono vti, abuti est. Præterea agitur debitis multis, cum sit pauper & inops. Iubeat authoritas vestra de rebus episcopalibus ea solui. Durum est enim simul & honore priuari, & onere premi debitorum.

Ad eundem pro Remensi archiepiscopo, K
Epistola. CCXLVI.

AMantissimo patri & domino Eugenio dei gratia summo pontifici Bernardus Clareuallēsis abbas, modicum id quod est. Parcat vobis de⁹. Quid fecistis? Faciem hominis verecundissimi cōfudistis: & cuius laus est in ecclesia, ipsum in facie ecclesiæ humiliastis. Lætificastis omnes inimicos eius, sed quantos vos contristasse putatis? Non est modus condolendi, quia amicorum non est numerus. Dilectus à deo & hominibus, grandis criminis luit pœnas: nullius conuictus: nullius confessus. Tenemus: Phinees sentimus zelum: Israelites perfoditur, sed non cum Madianitide. Imponitur ei quòd regem coronauit: sed in hoc non existimat excessisse se tenorem priuilegiorum suorum. Obiicitur quòd scienter diuina præsumpserit celebrare in ecclesia interdicta. Negat. Suo tempore probabitur illud: purgabitur istud. Esto tamen. Putemus omnia constare quæcunque in absentem aduersariis eius licuit aut libuit loqui. Debuit ne hoc solo excessu cuius cætera laudabilia extiterunt: tam durè feriri: tam seuere animaduerti? Semel excessisse, etiam virtus poterat reputari, si de vestro non de vultu inimicorum eius iudicium prodiisset. Deinde quid in arcto illo fieri oportebat? Dies celebris, solennis curia, iu-
L uenis rex: & quod his maius est, dei negocium, de Hierosolymitana, scilicet expeditione: propter quod omnes conuenerant. Prorsus hæc omnia missarum & coronæ regiæ solennis debitique honoris frustrationem nullatenus admittebant. Sed nec ipsi Byturicensi archiepiscopo omnino expediebat vt honor regis per eum impediretur. Quæ cum ita se habuerint, æstimamus locum misericordiæ non deesse vbi tanta necessitas typum excusat contumaciæ. Nunquid potestatem habetis tantum percutere: & nequaquam sanare? Nostis qui dixerit: Percutiam, & ego sanabo. Absit vt cuius tenetis vicem, non vsurpetis & vocem: vocem præcipuè pietatis. *Deu.32.f*
Ergo sola hac vice redeat sagitta Ionathæ retrorsum: & si necesse fuerit in me magis mittatur. Tolerabilius, fateor, habuissem interdici mihi missarum celebrationem: quam archiepiscopo pallij vsum. Est etiam quod non mediocriter vestro pio rigori obuiat in hac parte, quod filio vestro regi Ludouico possit hinc non paruæ offensionis & irritationis occasio dari: cum ipse sibi tota mali huius videatur esse occasio. Quod plane tempore isto non expedit: ne bonum quod vestro hortatu bono & magno animo cœpit, dignum (quod absit) non habeat exitum, si in scandalo & animi perturbatione hoc egerit. De cætero mandastis: & obediui: & fœcundauit obedientiam præcipientis authoritas. Siquidem *Psal.39.b*
annunciaui & locutus sum: multiplicati sunt super numerum. Vacuantur vrbes & castella: & pene iam non inueniunt quem M
apprehendant septem mulieres virum vnum: adeo vbique viduæ viuis remanent viris.

Ad eundem, Epistola. CCXLVII.

NOn est mihi more multorum procœmiis vti ad vos ambitu verborum: à re ipsa incipio. Homo fallax venit ad vos: credo vt fallat, sed absit vt vos. Hoc enim non nisi in multorum discrimen idque maximum posset accidere. Semper quidem sicut fallere malum: ita falli à malo est plerumque, & malum. Sed interest quis, & in quo fallitur. Quanto vestra potestas & dignitas maior, tanto ea quæ vobis forte subreptio fit, non modo periculosior sed & turpior est: præsertim in ecclesiasticis causis. Si verbi gratia, Sagiensis hæc vulpecula fraudulenta concinnans dolos vobis (sicut callide cogitat illuc ere) poterit ad vineam domini sabaoth, quam breui tempore parte non modica demolita est, vestra authoritate redire: quanta putatis malignitate de cætero sæuituram? Heu, quod reliquum est deuorabit. Nempe qui venit vulpecula, redibit leæna: & in quoscque tam cleri, quam populi non iam calliditate vtetur: sed crudelitate. Vigilandum vtique aduersus astutiam: ne ad tantam sæuitiam denuo prorumpere possit. Non ergo vos moueat hominis facies miseranda: vilis habitus, vultus supplex, demissa supercilia: verborum humilitas: sed nec ipse quidem lachrymulæ:

A lachrymulę: currentes, vt aiunt, ad nutum eius: docte mentiri.
Ioan.7.c Hæc omnia in facie sunt: & scitis qui dixerit: Nolite secundum faciem iudicare. In his atque similibus forma pietatis existit: sed non semper & virtus. Vestimenta ouium sunt hęc, frequenter (sicut designauit dominus) vsurpata à lupis in stragem maximam ouium: dum non se absconduntˌ quoniam illi absconditè veniunt. Inde est quòd aliqui etiam ex nostris pro eo scripserunt, talibus circumuenti mendaciis: parum aduertentes quod à sapiente sapienter ac veraciter dicitur:
Eccli.19.d Est qui se humiliat nequiter, & interiora eius plena sunt dolo. Vos ergo non attendatis ad verba eius: neque ad corporis gestus: opera interrogate. A fructibus eius cognoscetis
Matt.7.c eum. Multa & grauia dicuntur de eo, dicentur & in eum si est qui quærat & iudicet. Nolo dicere omnia quæ audiui. Nec enim omnibus credendum est: sed nec omnibus decredendum. Vnam pono breuiter meam coniecturam, certi ne aliquid habeat, vos iudicabitis. Cur datos sibi iudices declinauit? Si personas causatur, non erant suspecti. Si loci importunitatem, erat hoc in terra sua, & in cognatione sua, vbi & expensis paucis, & itinere non longo facile & absque labore totum negocium poterat explicari. Restat proinde nihil a-
B liud suspicandum, quam fugisse hominem subdolum accusantium multitudinem, qui extra patriam eum minime præ inopia sequi possent. Gratias agimus domino Lexouiensi: qui zelo domus domini tactus nec marsupio pepercit, nec corpori. Bonus frater, cui studium est semē defuncti fratris suscitare. Gratias & vos agite illi: quia vestro quoq; nomini hæc ei⁹ cura non parum conferre videtur: qua fit vt conuincatur maligˌnus, & sic deiiciatur, quæ est gloria vestra.

Ad eundem, Epistola. CCXLVIII.

SI rebus raritas precium facit: nil in ecclesia preciosius, nil optabilius bono vtilique pastore. Nempe rara auis est ista. Proinde sicubi talis interdum reperiatur: & occasio detur: confestim iniiciendæ sunt manus, & totis nisibus satagēdum, ne qua vi, ne qua arte malitiæ fructuosa promotio valeat præpediri. Audiuimus in ecclesia Valentina pari voto cleri & populi electum esse priorem Casæ dei. Mirum si bonus non fuerit ad opus ad quod assumitur. Scire vultis vnde id sperem? Boni hoc volunt, nec potest bonus nō esse qui bonis placet. Nec minus validum argumentum mihi videtur quod bonus sit, si malis ęregione displiceat. Decet sanctitatem vestram votis assentire bonorum, ne si ab isto forte resilire contingat alium quem nolletis, studio & consensu prauorum contingat recipere.

Ad Bernardum priorem Portarum, C
Epistola. CCXLIX.

REuerendissimis patribus & dominis amantissimis Bernardo priori Portarum, & sanctis qui cum eo sunt Bernardus Clareuallis vocatus abbas salutem in domino. Ex quodam beatitudinis vestræ rescripto comperi scripsisse me aliquid quod me indicaret commotum: vosque istud non parum metuere. Verum id frustra. Non est quod à puero vestro timendum sit vobis reuerendissimi patres, qui vos in veritate diligo vt amicos: & suspicio vt sanctos. Nisi forte non me, sed mihi paterno timuistis affectu, quod motus vobis viderer non ex ratione: aut si ex ratione, forte plus quam oporteret. Motus fateor fui, sed pro vobis, non contra vos, atque id tenuiter satis. Si & hoc temere, sed non temere confiteor aduersum me iniustitiam meā, & vos remittetis temeritatem peccati mei. Ignoscite mihi, sic sum, zelus domus vestræ comedit me. Nō patior plane quod in me est decolorari tantæ specimen sanctitatis, nam eorum pi posse, absit vt verear. Prorsus autem displicet in pulcherrimo corpore non solum morbus, sed & neuus. Non plane bonus color, si sanctorum quispiam anxiè ferre abiectionem suam videatur: de qua etiam & non gaudere, & non gloriari, minus est à perfecto. Porro in proposito perfectionis apparere imperfectum, neuus est. Ergo hic color mihi in fratre Natali displicuit. Quid enim & si castum id fuerit coram deo? Nempe oportet prouidere bona etiam coram hominibus. Sed dicitis: Non ipse grauiter tulit, sed nos. Ad idem re uertitur. Iterum dico quod sentio. Cur vobis graue fuerit, D
non video: nisi quia ipsi graue esse sensistis. Vos iudicate an hoc eum decuerit, præsertim in nouitate vitæ. Nam ante hāc (vt salua eius pace dixerim) non caruit hac nota, an verò nec culpa, fuæ ipsius conscientiæ relinquendum est. Et quid si forte hoc cogitauit dominus papa: cum sicut dicitis, electioni eius assentire renuerit? Veritus quippe, vt æstimo, linguas obtrectatorum, vetuit festinatam noui eremitæ promotionem, ne, vt dixi, lingua maliloqua dicere posset hunc esse quem semper optauerat eremi fructum. Veruntamen quicquid dominus papa intenderit, siue hoc siue aliud, me ignorasse sciatis illud eius consilium, ne quis dicat quod meo instinctu id fecerit. Nam quod ad me pertinet, mihi decretum est, vbi opportune possem, non solum non impedire, sed etiam totis viribus, & ambabus vt dicitur trahere manibus, vbi de gratia quæ in eo est, deo fructificare valeret. Quis dabit mihi homines literatos & sanctos in ecclesiis dei præsse pastores: si non in omnibus, certe in pluribus, certe in aliquibus saltem? Quid enim si iuuenis aliqua olim iuueniliter egisse memoratur? Vetera transierunt: noua facta sunt omnia. *2.Cor.5.d*
Consepultus est iterum Christo per eremi baptismum, ego olim sepulta vitia retractabo? Iam quod abbas Cisterciensis siue Trecensis dure dicuntur scripsisse vobis, omnino cum audiui, dure accepi, & cum accepero tempus, non dissimulabo, quantum quidem charitas postulabit, & familiaritas quæ E
mihi pro eorum religiositate ad ipsos est. Deo autem gratias, qui dedit vobis non vinci à malo, sed vincere in bono malum, quia non respondistis eis malum pro malo, aut maledictum pro maledicto. Porro illas quas ad me aduersus præfatos abbates ante scripseratis literas, nec studio, nec voluntate mea ad ipsorum notitiam peruenisse sciatis. Et de his satis. Tempus est vt non obliuiscar mei. Clamat ad vos mea monstruosa vita, mea ærumnosa conscientia. Ego enim quædam chimæra mei seculi, nec clericum gero, nec laicum. Nam monachi iamdudum exui conuersationem, non habitum. Nolo scribere de me quod vos per alios audisse existimo, quid actitem, quid studeam, per quæ discrimina verser in mundo, imò per quæ iacter precipitia. Si quominus audistis, precor vt inquiratis, & secundum quod audieritis, & consilium impendatis, & orationum suffragia.

Ad dominum papam Eugenium,
Epistola. CCL.

AMantissimo patri & domino Eugenio dei gratia summo pontifici Bernardus Clareuallis dictus abbas, modicum id quod est. Baluiensis monachi grauiter deliquerunt, sed non impune. Vobis pro hoc ipso laus & gratiarum actio ab vniuersa debetur ec- F
clesia, quia non siluistis, non dissimulastis, non quieuistis. Efferbuistis vt debuistis, percussistis, sed vt sanaretis. Quod si obliuiscatur misereri dominus, & contineat in ira sua misericordias suas, vnde sanitas? Eiducialiter proinde post iudicium misericordiam præstolamur, vt misericordiam & iudicium cantemus domino. Scimus scimus, non deuiabit vicarius à vestigiis eius cuius vicari⁹ est, nimirum cum ille dicat: Qui
Ioan.12.d mihi ministrat, me sequatur. Dicit autem de illo propheta:
Iohe.2.d Quis scit si conuertatur & ignoscat deus, & relinquat post se benedictionem? Hanc de vestris quoq; posterioribus audacter exigimus. Alioquin non decet vt perdatis innocentem cum impio. Etenim qui malum fecerunt, facti de medio sunt. Quid restat nisi vt reliquiæ saluæ fiant? Quidni saluentur qui obedierunt vobis, qui obedierunt prædecessori vestro? Paulum loquor qui aiebat: Auferte malum ex
1.Cor.5.d. vobis. Itaque miseremini illis, & non præiudicet iniquitas sceleratorum, iustitiæ innocentium. Hæc dico quia causa est eis cum Eduensibus in præsentia vestræ maiestatis, & timent ne noceat sibi iniquitas aliorum. Sane id præcipuè obsecramus, vt concordiæ & paci ipsorum operam detis, vtrisque si quidem bene volumus, atque ita vtrisque credimus expedire.

Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad eundem pro Eboracensi, Epistola. CCLI.

SAeuit frustrata ambitio: imo desperata furit. Currit ad laqueum homo perditionis: & debitam iam olim in se sententiam damnationis accelerat. Vel nunc manifesta sunt peccata eius præcedentia ad iudicium. Anticipat manum succisoris arbor maledicta & spinosa, & cunctantem securim in semet prouocat. Heu, quam iustius illa iamdudum excidisset, quam sancti illi quos contra ius & fas male stando deiecit? Etenim si non staret, stantes minime deiecisset. Et illi quidem in innocentia sua, & pro innocentia corruerunt, multo melius stantes: sed sanguis innoxius de manu illorum proculdubio requireturꝫ, qui vires furtiuas tam noxiæ arbori ne statim corrueret ministrauerūt. Clamat contra eorum capita sanguis sanctorum de terra: quorum animæ in manu dei sunt, & iam non tanget eos tormentum malitiæ. Veruntamen viscera mea erant: effusa sunt: nō recipio de verbis consolationem. Etsi possent esse qualicunqꝫ solatio siue remedio, deficiunt tamen præ dolore: mœrore præcludun tur: interrumpuntur singultibus. Vnum tamen ipsumqꝫ extremum quod vtiq; magis scribere, quam proloqui possum: adhuc audite, vel potius legite: Si adhuc steterit: prohdolor verēdum ne ipsius status sit vester casus: dum quicquid adiecerit, vtpote mala arbor, quæ non potest nisi malos fructus facere: non illi iam, sed vobis merito imputetur.

Mat. 7. c.

Ad abbatem de Præmonstrato, Epistola. CCLII.

AVdiui auditionem vestram, & timui. Scribitis enim contra me amaritudines: absit autem vt tam rationabiliter, quā terribiliter. Quid peccaui? an quòd vestram personam semper amaui, vestrum ordinem foui, & promoui semper quod in me fuit? Fidem, si verbis non habetur: opera facient. Vt quidem mea mihi conscientia respondet: ego à vobis debui commendari. Sed quia contraria potius loqui & scribere libet: dabo ego voci meæ vocem virtutis ex factorum testimonio. Id quidem graue. Videar improperare beneficia: quod vtique non decuerat. Vt minus sapiens faciam: vos me cogitis. Cui vnquam vestrum siue vestrorum nostra opera opus fuit, & defuit? Primo quidem locus ipse Præmonstrati in quo degitis, noster fuit, & nostro munere habuistis. Nam nobis frater Vvido (hoc nomen primi incolæ loci) per manum episcopi ante donauerat. Deinde quòd hi de Belloloco vobis se associauerunt: nostri potissimum studij fuit. Apud Hierosolymam rex Balduinus dum adhuc viueret, locum sancti Samuelis donauit nobis, & mille aureos simul de quibus ædificaretur: vos dono nostro & locum habetis, & aureos habuistis. Apud Virdunum pro
I ecclesia beati Pauli vt eam vos haberetis quantum laborauerim, multi norunt: quantum profecerim, ipsi sentitis. Si quominus recognoscitis vos: extant epistolæ nostræ ad beatę memoriæ papam Innocentium huius rei veri iudices: & quasi vi ui testes. Illis de Septemfontibus locum quem primum inhabitauerunt: Franceuals nomen ei nos contulimus. Propter quod horum vultis recedere ab amicis? Nunquid redditur pro bono malum: quia minanimi violare pactum: valedicere paci: societatem deserere: scindere vnitatem? Sed esto. De bono opere non me lapidatis, sed de iniuria: quod fratrem Robertum cum esset de vestra professione, susceperim, habitum ei monachicum tradens. Non inficior: apud nos est. Putaueram autem me super hoc satisfeciſſe vobis cum susceptionis illius rationem, ordinem, necessitatem, viua & veridica voce exposui, idque non semel. Quia verò necdum quiescitis, non erit mihi pigrum rescribere quod responderam: quando vobis durum non est repetere quod excusaueram.

Minime ego prædictum fratrem Robertum aliquando vt à vobis exiret solicitaui: magis autem à multis annis id cupientem: non semel, sed sæpe compressi. Quonam deniq; modo suspectus haberi possum quod fratrem Robertum subduxerim vobis: cuius consilio & hortatu magistrum Ottonem habetis? Si nescitis: ipsum interrogate. Si bene noui hominem: non negabit. Possem & alios forsitan non paucos nominare siue conuersos ad vos, siue reuersos: quos hodie non haberetis nisi à nobis suasi fuissent, vel coacti. Parco autem nō inops materiæ: sed verecundiæ satisfaciens diues. Inueni ego K
in claustris vestris qui ad verbum prædicationis nostræ compuncti & conuersi ad nos venire disposuerant: cum ecce solicitantibus vestris retrahentes pedem recepti & retenti sunt in ordine & habitu vestro. Postmodum verò remordente eos conscientia exire voluerunt: &, ni fallor, exiuissent, nisi nostro firmarentur non assensu tantum, sed & hortatu. Sed iam audite: quia iterum vultis audire: quomodo tandem fratrem Robertum receperim. Dominus papa præcepit: nempe rogatus ab illo & eius amicis. Dicebat vestrum sese & abbatis eius assensum prece sua obtinuisse: ne quis dicat quod præcepto extorsit. Negatis: quid' ad nos? Ipse viderit. Si vobis summum & sanctum pontificem falsitatis arguere libet, ignoscite nobis: quia nos tantę sanctitati non credere, & tantæ maiestati non obedire: nefas ducimus. Quanquam & venerabilis abbas Godescalcus qui de vestris est, (nam is à domino papa ad vos huius rei gratia fuerat destinatus:) non plane negauerat reportasse se à vobis & liberam fratris emancipationem, & vestram ipsius spontaneam confessionem. Iam de fratre Fromundo non est quod nos lacessatis: cum nequaquā eum sine voluntaria abbatis sui concessione receperim. Quod quidem nec vos latuisse, amara illa epistola demonstrat, in qua nobis de sola capituli non expectata conuentia calumniam struitis. Quasi verò vel in mutua nostra conuentione id prohibitum fuerit: vel emancipatio filij ad capitulum, & non potius ad solum spectet abbatem. Adiicitis & de domo quadam fratrum vestrorum de Bassofonte: quod eam nos de medio tulimus, licet extra statutos terminos constitutam. Atque vtinam prius quam nos argueretis, eosdem interrogassetis fratres: non solum quis eam de medio tulerit: sed etiam qua de causa. Neque enim celassent vobis (vt confidimus) huius rei veritatem. Cæterum audite eam nunc vel à nobis: ac deinde si ita placet, eos interrogate. Cœperant ædificare locum, vbi aliquas è sororibus suis constituerent: longe quidem ab abbatia sua: in confinio autem duarum grangiarum domus nostræ & prope pascua ouium nostrarum, rogauimus eos tanquam amicos: & quibus forte non inutiles fuissemus: ne seminarium scandali, & dissensionum fomitem suis pariter & nostris parerent, posteris relinquendum. At illi nihilominus ædificabant. Hæc fuit tota violentia nostra: sic nos de medio tulimus domum illam. Inexcusabiles sumus: si rogare, vim irrogare est. Reuera episcopus (quod negandum non est) indignatus non modo quod oratorium in suo episcopatu, sed & quòd domum in fundo ecclesiæ & terra feudi sui ædificare se inconsulto præsumpsissent, cœpto interuenit operi: quanuis frustra. Nam nec vetiti ab eo destiterunt. Exinde transeunti mihi per terram illam, is qui tunc erat abbas Bassi fontis occurrens: indicauit quòd ab ædificatione cessassent. Verumtamen non tam propter nos, M
sicut ex eius relatione cognoui, quam propter militem illum qui terram eis visus dedisse grauabat eos in multis: ita vt de eo plurimum quererentur. Quanquam etsi pro sola charitate nostra id voluntariè dimisissent, nec religionem eorum dedecuisset, nec immeritis forsitan præstitisse beneficium viderentur. Miror sane vnde hæc tandem querela emerserit, cum & abbas in bona (nisi fallor) & deuota erga nos voluntate præsentem finierit vitam: & qui substitutus est ei, frequenter & familiariter conueniens nos in necessitatibus suis, nullam nobis querimoniæ huius aliquando fecerit mentionem. Denique & postea in eadem domo humanissimè susceptus hospitio, nihil hinc vel ab ipso abbate vel alio quoquā audiui. Sed & vobiscum in Claraualle postmodum præsens fuit abbas: & nuperrime Barri iam instante capitulo vestro, vnde literæ illæ querulæ, ne dicam, calumnioſæ, venerunt: & nec hic nec ibi super hoc, siue ab eo siue à vobis vel tenuiter quidem memini me fuisse conuentum. Præterea causamini quod domunculam fratrum vestrorum de Brena, conuersus Igniacensis combussit. O domunculam. Nempe vmbraculum quoddam ramorum erat: vbi sederet frater qui stantes adhuc in agro segetes custodiret. Neque hoc combustum malitia: sicut fideli relatione cognouimus: sed quòd positum in agro quodam fratrum Igniacensium terram occuparet, quam excoli oportebat. Denique vix vno taxata est nummulo domun

cula

A cula hæc: & abbati de Brena ita iam, nisi fallimur, super hoc satisfactum, vt omnino nec queratur, nec habeat vnde queratur. Si quominus: vbi id nos fescire feceritis, parati sumus ad omnem satisfactionem. Sic & de abbate Longipontis, vbi primo querelam vestram accepimus, quod inter terminos vestros domum vellet ædificare, prohibuimus eum: & iam credimus destitisse. Sinautem: & id fiet: vbi factum non esse nouerimus. Super omnia plangitis quod ecclesiam sancti Foillani: quæ de ordine vestro est: abbas noster de Villari fecerit imbanniri. At forte iustius vobis fratris & coabbatis vestri de prædicta domo sancti Foillani incredibilis obstinatio, quam summi pontificis reprehēsibilis animaduersio displiceret. Noui siquidem quod multis vestrorum ipsius abbatis animositas displiceat grauiter: mirum valde si non etiam vobis. Ita ergo dico vobis hinc indignamini. Siquidem ipse est cuius aut cupiditas aut contumacia fratribus vestris diuina fecerit officia interdici. Et quidem prolixum est hoc negocium: & difficile esset vniuersa eius subterfugia epistolari breuitate concludi. Causam tamen interdicti, quam breuiter intimabo. Post duas aut plures conuentiones pacis, post diffinitiuam sententiam iudicij, iuxta mandatum capituli vestri per vestros & nostros abbates promulgatam, accitus demum
B episcopus Cameracensis: ad cuius parœciam locus sancti Foillani pertinere cognoscitur: cum videret abbatem obstinato animo omnia violare: etiā sententia eū ecclesiastica cogere voluit vt dicebat. Ille verò vt redimeret tempus: summi pontificis audientiam appellauit. Ventum est ante eum. Qui postquam testimonio tam vestrorum abbatum, quam aliorum religiosorum indubitanter agnouit abbatem sancti Foillani non solum resilire à compositionibus, sed & iudicio contraire, ecclesiam eius imbanniri iussit donec satisfeciſſet. Demum rogatis tam vos, quam ipse dominum Cistercien-
sem & nos, multisque tam vestris, quam vestrorum precibus extorsistis præsente & ipso episcopo qui promulgandæ sententiæ interdicti mandatum acceperat, vt prouideretur adhuc forma aliqua pacis. Absente abbate de Villari tractata compositio: dictumque est episcopo, vt si vel ipsam obseruaret abbas sancti Foillani, abstineret ab interdicto. Discedens autem nec illam tenuit: sed domum quam & iudicij sententia, & compositiones omnes diruendam esse diffinierant: ita vt semel etiam diruta iam fuisset: atque interim contra conuentionem & iudicium reædificata: hanc, inquam, & tenuit & tenet: & alteram quoque superædificauit. Quidni exequeretur episcopus mandatum apostolicum quod acceperat de promulganda sententia interdicti, præsertim addita præuaricatione? Ego tamen sperans tandem aliquando vincere in bono malum, eandem sententiam differri feci vsque ad octauas Epiphaniæ: si forte interim vir ille cogitaret, vt vel formam
C iudicij exequeretur, vel compositionem aliquam obseruaret. Atque vtinam sic contingat: faciat deus pacis vt requiescat super eum pax nostra. Cum hæc ita se habeant: non est quod de nobis queri debeatis: cum iustius nos de vobis, vt appa-
Ephe. 4. d ret, queri possimus. Reliquum est, vt diligentes vos diligatis, præsertim soliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Illo, inquam, vinculo quod inter nos & vos causa pacis charitatisque firmatum est: vtiliter quidem: & non minus forsitan vobis quam nobis. Si rumpendum decernitis: non expedit quidem. Sed nec licere vllatenus puto. Nempe vbi communis est causa, personæ reatus præiudicare non deberet, etsi vera essent quæ in nos dicitis. Ego autem fratres, quicquid faciatis: decreui semper diligere vos etiam non dilectus. Occasiones quærat qui vult recedere ab amico, mihi studij est & erit, nec cuiquam amicorum iustam in me discessionis causam dare: nec scrutari in alio: quod hoc quidem fictæ, illud verò
Esa. 41. b. neglectæ amicitiæ sit. Et quia secundum prophetam glutino bonum est: soluere vel potius abrumpere vos poteritis, sed non me. Adhærebo vobis etsi nolitis: adhærebo & si nolim ipse. Olim me alligaui forti vinculo: charitate non ficta, illa quæ nunquam excidit. Cum turbatis ero pacificus, conturbantibus quoque dabo locum iræ, ne diabolo dem. Vincar iurgiis, vincar obsequiis. Inuitis præstabo, ingratis adiiciam, honorabo & contemnentes me. Et nunc tristis est anima mea, quod quacunque occasione offenderim vos, e-

rit̃que tristis vsque dum vestra indulgentia releuetur. Si tardaueritis, ibo & accusabo, præ foribus perseuerabo pulsans, instabo opportunè importunè, donec vel merear, vel extorqueam benedictionem. Plusquam medium hyemis transiit iam, & tunicam nostram vsque adhuc frustratus expecto. D

Ad abbatem Garinum Alpensem, Epistola, CCLIII.

REuerendo patri & omni veneratione digno domino abbati Alpensi Garino, & vniuersis eiusdem loci fratribus, frater Bernardus vestræ sanctitatis seruus, de bono in melius semper proficere. Reuera nunc in te pater experior quod in sacris literis legisse memini. Cum consummatus fuerit homo, tunc incipit. Iam
Eccli. 18. d seni requies, iam corona debebatur emerito, & ecce tanquam nouus in Christo miles, noua iterum tibi excitas bella, prouocas aduersarium, & rem fortium præsumis fessus senex, dum ad iterandum certamen, antiquum hostem, & iam quodammodo inuitum compellis. Enimuero dum præter morem tuum tuorumque prædecessorum traditiones diuinitus inspiratus, ecclesias & ecclesiastica beneficia relinquis, synagogas satanæ, id est cellulas extra cœnobium in quib⁹ tres vel quatuor fratres sine ordine sine disciplina habitare solent, destruis, fœminas à monasterio arces, cæteriſque pietatis ac disciplinæ bonis studiosius inuigilas solito, quid aliud primus E
Psal. 111. b. maximus ille peccator nisi videbit & irascetur, dentibus suis fremet & tabescet? Sed quæ cura? Econtra tu in eius confusione & tua consolatione cantabis deo tuo: Qui timent te,
Psal. 118. k videbunt me, & lætabuntur, quia in verbo tuo superſperaui. Nec timendum quod succumbat hosti, qui nec cedit ætati. Vincit annos animus, & frigente iam corpore feruet sanctum in corde desiderium, artubusque fatiscentibus, durat tamen incolumis propositi vigor, nec sentit rugosæ carnis infirma spiritus prompt⁹. Nec mirum. Vt quid enim metuat veterani domicilij ruinas, qui fabricam spiritualem videt indies in
2. Cor. 5. a. sublime consurgere, proficere in æternitatem? Certus namque est, si terrestris domus ista dissoluitur, quod ædificationem habet ex deo domum non manufactam æternam in cœlis. Sed dicet aliquis: Quid si morte præuentus fuerit homo, necdum videlicet spirituali ædificio consummato? Perfectus quippe, nō habet quo proficiat. Et qui proficit, eoipso quo proficit, perfectus non esse conuincitur. Est quod securi de illo plena fide respondeamus. Dicemus nempe. Consum-
Sap. 4. c matus in breui, expleuit tempora multa. Bene multa, quia & vniuersa complectitur. Quomodo enim non expleuit omnia tempora, qui transit ad æternitatem? Quanta sane tempora non longeuitate, sed longanimitate, hoc est non annorum serie vel dierum numero, sed mentis deuotione & inextinguibili semper proficiendi desiderio percurrere potuit, tanta sibi in meritis non immerito vendicauit. Retinet quippe virF
tute, quod amisit in tempore. Porro vera virtus finem nescit, tempore non clauditur. Vnde est illud: Charitas nunquā
1. Cor. 13. b excidit. Et item: Patientia pauperum non peribit in finem. Et,
Psal. 9. d Timor domini sanctus permanet in seculum seculi. Nūquam
Psal. 18. c iustus arbitratur se comprehendisse, nunquam dicit, satis est,
Phil. 3. c sed semper esurit sititque iustitiam, ita vt si semper viueret, semper quantum in se est iustior esse contenderet, semper de bono in melius proficere totis viribus conaretur. Non enim ad annum vel ad tempus instar mercenarij, sed in æternum
Psal. 118. m diuino se mancipat famulatui. Audi denique vocem iusti: In
Ibidē. b æternum non obliuiscar iustificationes tuas, quia in ipsis viuificasti me. Et rursum. Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum. Non igitur ad tempus. Proinde
Psal. 111. b iustitia eius manet non aliquanto tempore, sed in seculum seculi. Sempiterna itaque iusti esuries, sempiternam meretur refectionem. Et licet in breui consummetur pro tempore, iudicatur tamen expleſſe tempora multa pro virtutis perpetuitate. Quo denique pacto temporis breuitas bonorum præiudicet perpetuæ deuotioni, quæ pertinacem reproborum malitiam excusare non sufficit? Ob hoc enim proculdubio inflexibilis & obstinatæ mentis punitur æternaliter malum, licet temporaliter perpetratum, quia quod breue fuit

tempore

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tempore vel opere, longum esse constat in pertinaci voluntate: ita vt si nunquam moreretur, nũquam velle peccare desineret: imò semper viuere vellet: vt semper peccare posset. Proinde potest & de isto per contrarium itidem dici: Consummatus in breui, expleuit tẽpora multa, quod merito multorum, imò omnium temporum receperit vicem, qui nullo tẽpore voluerit mutare intentionem. Itaq; indefessum proficiẽdi studium, & iugis conatus ad perfectionem, perfectio reputatur. Quod si studere perfectioni esse perfectum est, profecto nolle proficere, deficere est. Vbi ergo sunt qui dicere solent, sufficit nobis, nolum⁹ esse meliores quam patres nostri? O monache, non vis proficere? Non. Vis ergo deficere? Nequaquam. Quid ergo? Sic mihi, inquis, viuere volo, & manere in quo peruenì, nec peior fieri patior, nec melior cupio. Hoc ergo vis, quod esse non potest. Quid enim stat in hoc seculo?

Iob.14.a Et certe de homine specialiter dictũ est: Fugit velut vmbra, & nunquam in eodem statu permanet. Ipse denique hominis seculiq; author quandiu in terris visus est, & cum hominibus

Acto.10.f. conuersatus est, nũquid stetit? Et quidem teste scriptura, pertransiit benefaciendo & sanando omnes. Pertransiit ergo sicut non infructuosè, ita non remisse: non pigre, non lento

Psal.18.a gressu, sed quemadmodum item de eo scriptum est: Exultauit vt gigas ad currendam viam. Porro currentem non appre

H hendit qui & ipse pariter non currit. Et quid prodest Chri-

1.Cor.9.d. stum sequi: si non contingat consequi? Ideo Paulus aiebat:

Phil.2.b Sic currite vt comprehendatis. Ibi tu Christiane fige tui cursus profectusq; metam, vbi Christus posuit suam. Factus est, inquit, obediens vsque ad mortem. Quantumlibet ergo cucurreris: si vsque ad mortem non peruenieris, brauium non apprehẽdis. Brauium Christus est. Quod si illo currente tu gradum sistis: non Christo appropias, sed te magis elongas: ti-

Psal.72.d. mendumque tibi est quod ait Dauid: Ecce qui elongant se à te domine: peribunt. Itaque si proficere currere est: vbi proficere, ibi & currere desinis. Vbi verò non currere, ibi & defi-

Gene.28.c cere incipis. Hinc plane colligitur quia nolle proficere, non nisi deficere est. Vidit scalam Iacob: & in scala angelos, vbi nullus residens, nullus subsistens apparuit, sed vel ascendere vel descendere videbantur vniuersi: quatenus palam daretur intelligi inter profectum & defectum in hoc statu mortalis vitæ nihil medium inueniri: sed quomodo ipsum corpus nostrum continuè aut crescere constat aut decrescere, sic necesse sit & spiritum aut proficere semper aut deficere. Interest tamen quod nequaquam iuxta ordinem corporalium vicissitudinum etiam spiritus sua vel incrementa capit, vel patitur detrimenta. Nam semper in robusto & vegeto corpore animus mollior atque tepidior iacet, & rursum in corpore debi

I li & infirmo fortior viget promptiorque spiritus. Quod se

2.Cor.12.c vtique in se expertum contestans Apostolus: Quando infirmor, inquit, tunc fortior sum. Sed & libenter gloriatur in in-

2.Cor.4.d firmitatibus suis, vt inhabitet in me, ait, virtus Christi. Quod quidem sic astruimus exemplis, vt probemus & oculis: dum in te pater manifestum sit nobis quod dicitur. Cuius quippe etsi homo exterior corrumpitur: sed interior renouatur de die in diem. Vnde enim tantus ardor innouandi ordinis: nisi

Matt.12.c. ex renouatione mentis? Sic bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bona, sic arbor bona fructus bonos facit. Primi & purissimi fructus tui. Sed quænam arbor hos protulit nisi puritas cordis? Alioquin quando impurus animus tanto studio, regulæ inquireret eligeretque puritatem? Nec de turbido fonte lympidus emanat riuus, nec de sordida mente munda cogitatio. Intus est proculdubio: intus est quod delectat: & ex illa plenitudine intrinseca erumpit totum quod

Canti.1.a foris exuberat, atque in mente fulget quod sic placet in ope

2.Cor.2.d. re. Sequimini filij patrem: imitatores eius estote sicut & ipse Christi. Dicite: In odore vnguentorum tuorum curremus. Siquidem bonus odor Christi est in omni loco. Nam vt taceam de vobis qui præsentes cominus percipitis fragrantiam, tanta ad nos vsque qui longe absumus ex studiis eius bonis peruenit huius suauissimæ respersionis vbertas: vt nobis certissimæ fiat odor vitæ ad vitam. Puto quòd & in cœle-

Canti.3.c stibus id iam persenserint in odorem suauitatis, & quadam solito festiuiori exultatione decantent: Quæ est ista quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris, & vniuersi pulueris pigmentarij? Et illud. K Emissiones tuæ paradisus malorum punicorum cum pomo- Ibi.4.d rum fructibus. Quicunque inter vos hunc in cœlis iubilum non audit: inuidet. Quisquis hunc non sentit odorem: vt omnium pace dixerim, putet.

Ad Ludouicum regem Francorum, Epistola. CCLV.

LVdouico dei gratia excellentissimo regi Francorum Bernardus Clareuallis vocatus abbas fidelis suus salutem à rege regum, & domino dominantium, ipsi & dilectæ eius, & filiis eius. Regna terræ & iura regnorum tunc sane sana suis dominis atque illæsa persistunt: si diuinis ordinationibus ac dispositionibus non resistunt. Cur domine irascitur furor tuus contra dei electum, quem tua quoque sublimitas susceptit & prælegit, tibi quidem in patrem, filio autem tuo in Samuelem? Armatur regia indignatio non plane in extraneos, sed in semetipsam & suos. Non mirum si iuxta scripturam ira viri iustitiam dei non operatur, quæ propriæ quoque vtilitatis, sed indignitatis, sed salutis facit sæpe vt nec manifestum omnibus aduertas periculum, sentias damnum. Colligitur concilium. Quid in hoc detrahitur regiæ gloriæ, regni vtilitatibus? Ibi vniuersæ ecclesiæ commendabitur ac rememorabitur excellen- L tiæ vestræ prompta & specialis deuotio: quod regum primus aut certè inter primos rabiei persequentium eandem matrem vestram strenuissimè & Christianissimè defendendo obuiastis. Ibi gloriosè ab ingenti illa multitudine debitæ gratiæ referentur vobis: ibi à milibus sanctorum orabitur pro vobis & vestris. Aliàs autem quam sit hoc tempore necessarius conuentus episcoporum, nullus ignorat: nisi qui durus corde matris ecclesiæ angustias non attendit. At calor, inquiunt, nimius est: quasi nos glacialia corpora habeamus. An corda nobis magis congelata sunt, & nemo est qui iuxta Amos.6.b prophetam compatiatur super contritione Ioseph? Sed hæc aliàs. Nunc autem ego minimus in regno vestro, sed dignitate, non fidelitate, dico vobis, non expedit velle impedire tantum & tam necessarium bonum. Nec desunt euidentes causæ, quibus id manifestum facere possem, quas & nunc proferre in medium ad manum mihi est, nisi quod sat arbitror dictum sapienti. Tamen si quid ex apostolicæ authoritatis rigore processit, vnde se merito esse turbatam celsitudinis vestræ serenitas arbitratur, qualiter hoc ipsum reuocetur aut temperetur prout oportet ad honorem vestrum, fideles vestri qui adhærent, totis viribus enitentur. Interim nos quoque, si quid possumus, non dissimulabimus.

Ad dominum papam Eugenium, Epistola. CCLVI. M

NOn est leue verbum quod sonuit: triste satis & graue est. Et cui triste? Immo cui non triste? Soli filij iræ iram non sentiunt, nec tristantur tristibus, sed lætantur & exultant in rebus pessimis. Prou.2.c Decætero communis tristitia est, quia communis est causa. Bene feciſtis iustissimum zelum nostræ Gallicanæ ecclesiæ collaudando & corroborando authoritate literarum vestrarum. Non est (dico vobis) in causa tam generali & tam graui tepide agendum, sed ne timidè quidem. Legi apud quendam sapientem: Non est vir fortis cui non crescit animus in ipsa rerum difficultate. Ego autem dico: fideli homini magis & inter flagella fidendum. Intrauerunt aquæ vsque ad animam Christi, tacta est pupilla oculi eius. Exerendus est nunc vterque gladius in passione domini, Christo denuo patiente, vbi & altera vice passus est. Per quem autem nisi per vos? Petri vterque est: alter suo nutu, alter sua manu quotiens necesse est euaginandus. Et quidem de quo mi- Ioan.18.b. nus videbatur, de ipso ad Petrum dictum est: Conuerte gladium tuum in vaginam. Ergo suus erat & ille, sed non sua manu vtique educendus. Tempus & opus esse existimo ambos educi in defensionem Orientalis ecclesiæ. Cuius locum tenetis: zelum negligere non debetis. Quale est hoc, principatum tenere, & ministerium declinare? Vox clamantis.

Venio

A Venio Hierosolymam iterum crucifigi. Ad quam vocem etsi alij tepidi, alij & surdi sint: successori Petri dissimulare

Mat.26.c non licet. Loquetur & ipse. Etsi omnes scandalizati fuerint, sed non ego. Nec terrebitur damnis prioris exercitus: quibus magis resarciendis operam dabit. Nunquid ideo non debet facere homo quod debet, quia deus facit quod vult? Ego verò pro tantis malis, tanquam Christianus & fidelis meliora sperabo, & omne gaudium æstimabo, quod in varias

Iac.1.a tentationes incidimus. Reuera panem doloris comedimus, & potati sumus vino compunctionis. Quid diffidis amice sponsi: quasi non more suo vinum bonum seruauerit vsque adhuc benignus & sapiens sponsus? Quis scit, si conuertatur &

Ioel.2.d. ignoscat deus, & relinquat post se benedictionem? Et certe sic operari: sic iudicare superna diuinitas solet. scienti loquor. Quando autem magna bona mortalibus prouenerunt, quæ non magna præuenerint mala? Nam, vt cætera taceam: nonne illud vnicum & singulare beneficium nostræ salutis præcessit mors saluatoris? Tu ergo amice sponsi: amicum te in necessitate probato. Si triplici illo amore de quo tuus interrogatus est prædecessor, tu quoque toto corde, tota ani-

Ioan.21.c ma, tota virtute Christum diligis vt oportet, nihil reseruabis: nihil dissimulabis in tanto periculo sponsę eius: sed quic quid habes virium: quicquid zeli, quicquid solicitudinis, quicquid authoritatis: quicquid potestatis, impendes. Singu

B lare periculum, singularem exigit operam. Fundamentum cõcutitur: & tanquam imminenti ruinæ, totis est nisibus occurrendum. Et hæc propter vos: fidenter quidem, sed fideliter dicta. Decętero verbum illud quod iam, ni fallor, audistis: quomodo videlicet in Carnotensi conuentu (quonam iudicio satis miror) me quasi in ducem & principem militiæ elegerũt: certum sit vobis nec consilij mei nec voluntatis meæ fuisse vel esse: sed nec possibilitatis meæ (quãtum metior vires meas) peruenire vsq; illuc. Quis sum ego vt disponam castrorũ acies, vt egrediar ante facies armatorum? aut quid tam remotum à professione mea, etiam si vires suppeterent, etiam si peritia non deesset? Sed neq; hoc meum est vestram docere sapientiam: nostis hæc omnia. Tantum obsecro per illam charitatem qua mihi specialiter debitor estis, ne me humanis vo luntatibus exponatis, sed sicut singulariter vobis incumbit, diuinum consilium perquiratis: & operam detis, vt sicut fuerit voluntas in cœlo, sic fiat.

Ad eundem pro fratre Philippo, Epistola CCLVII.

ESt negocium quod cæteris nõ miscemus: quoniam cæteris amplius tangit & angit nos: & eget singulari propriæ precis instantia. Philippus noster cum se exaltauit, humiliatus est, sed cum se hu-

C miliauit, non est exaltatus: quasi vtrumque pariter dominus non dixisset. Rigor est, sed sine dispensatione. Iudicium: sed

Mat.7.a. sine misericordia. Multi (quod negandum non est) sic mensurauerunt: sed nullus ita sibi voluit mensurari. Si autem in qua mensura mensi fuerimus, remetietur nobis: erit profecto iudicium sine misericordia ei qui non fecerit misericordiam. Capax est vester apostolatus rei vtriusque: & zeli scilicet & miserationis. Et honor quidem maiestatis iudicium diligit: sed absit vt ad præiudicium mansuetudinis. Quanquam dis-

Luc.16.a pensator ille cuius laus est in euangelio, elegit potius fraudẽ facere suo domino, quam proximo non misereri. Deniq; pro centum nunc quidem octoginta: nunc verò quinquaginta redhibuit. Iustè laudatus est, qui domino suo rerum maluit, quã personarũ iacturam facere. Et quia dignus est qui sic operatur, mercede sua: vno tali opere quos ille retinuit seruos, iste sibi fecit amicos. Quid facimus? Videmur intrasse causam, nõ porrigere precem. Non expedit ita. Si pergimus ista dicere: iudicium prouocamus: non misericordiam. Nulla mihi fiducia in argumentationibus istis, non plus quam in telis aranearum. Frustra iacitur rete ante oculos pennatorum. Noui quã validiora valeant mihi responderi, præsertim à tali ingenio. Quamobrem arma mea preces pauperum sunt: & abundamus in genere isto. His cedat necesse est machinis turris fortitudinis, etsi aliàs inexpugnabilis. Non repellet pauperum preces pauperum pater, paupertatis amator. Quinam isti? Non sum solus: & si solus, fortasse præsumere possem. Omnes filij D vestri qui mecum sunt, & qui mecum non sunt: mecum tamen sunt in hac supplicatiõe. Quis numeret eos? Solus sanè frater Philipp⁹ excipitur, qui nec postulat, nec petit postulari, & an velit, ignoro: magis φ in se est elegit abiectus esse in domo dei sui. Sed nec nos quidem pro homine, sed pro ordine postulamus: cui dispensationem in eo factam non parum profuturam confidimus.

Ad eundem pro fratre Rualeno, Epistola CCLVIII.

AN veritate comperimus Rualenum nostrum nedum requiescere in quo positus est, sed nec aliquando requieturum confidimus. Quamobrem opus est maturato remedio, non solum illi, sed & mihi. Vror dico vobis, quandiu ille in scandalo est. Nolite mirari hoc, vna anima sumus: nisi quòd ego mater, ille filius: nam patris in eo cessi vobis & nomen & authoritatem. Solus qui transfundi non potuit, mihi remansit affectus, qui me excruciat. Mater autem non potest obliuisci filij vteri sui. Id me fu- Esa.49.d isse quis dixerit, ego adhuc esse sentio. Clamat matrem pectus triste, & continuus dolor cordis mei pro eo. Quæritis de quo querar? De me. De vobis mihi queror, sed vobis. Ego ego sęua & pia mater propriis visceribus non peperci, vt ca- E stificarem cor meum in obedientia charitatis. Immolaui de sinu meo chari pignoris hostiam: & non in angaria fateor, sed in voluntate mea parui voluntati, quæ quos vult angariat. At ille non ita. Renitebatur quanuis frustra plane angariatus tam à me, quam à vobis. Nunquid ego timere potui tanta obstinatione semper renisurum? Pij cordis est cedere importunitati, quæ ad id quod oportet adduci non patitur. Alioquin inuitum tenere ad quod inuitus tractus est, durum pro illo, fructuosum nemini est. Porro occupare locum, & non facere fructum, nec loco expedit, nec vos decet nec nos. Nemo (vt ait beatus Ambrosius) inuitus benefacit etiam si bonum est quod facit: quia nihil prodest spiritus timoris, vbi non est spiritus charitatis. Obsecramus itaq; per viscera misericordiæ dei nostri, exhibete viscera patris, & infantem, dum adhuc viuit, remittite ad verbera matris, cuius fortassis hic totus languor est, quod sit prępropere ablactatus. Melius enì viuere fiatur, quam diuiditur. Quæ vtilitas in sanguine eius? Vnum scio, non patris non matris illa vox erit: Nec mihi nec 3.Reg.3. tibi fit, sed diuidatur. Hoc vos forte non timetis, quia nõ creditis prouenturũ. Sed scriptitationes & musitationes frequẽtissime venientes in manus nostras, plenę sunt timore isto, minitantes hominis fugam, & diuisionem vel potius diruptionẽ non modo à vobis, sed & à nobis.

Ad eundem pro eodem, Epistola CCLIX. F

ET si quid aliquando volui quod velle me noluistis, mansuetudinis vestræ dignatio eò me prouocat: vt quod vultis, non modo velim, sed & auide velim. Placet vobis vt frater Rualenus abbas sit apud sanctum Anastasium, & mihi. Placuerat & ante, sed quia nimis ille nolebat, placitum in non placitum venit. Porro vestro beneplacito non conniuente rursum vt iustum est, non placitum in placitum redit. Experiri licet. Factũ est quod præcepistis, non quia præcepistis, sed quia voluistis. Ex voluntate ergo, & non quasi ex tristitia, vel ex necessitate executio maturata mãdati obedientiam probat, de voluntate stylus interrogetur. Luc.17.c Si contentus non forem mandatum facere, nonne iuxta verbũ domini seruus inutilis essem, soluens debitum? Nunc autem quia adieci velle, iam non seruus, sed filius.

Ad abbatem Rualenum, Epistola CCLX.

SAtis superque afflixit nos absentia tua Rualene charissime, sed longe magis comperta tua tristitia turbati sumus. Etenim iustius te quam nostram de te desolationem seu destitutionem plangere nobis videmur, & desolatio quidem non parum damnosa, & nõ parum molesta, nempe tam dulci filio, tam vtili fratre, tam necessario adiutore. Verum quo verius ista de tua amabilitate memoramus: eo affectuosius compatimur mœrori tuo,

H pluris

Universidad de Deusto
Biblioteca

G pluris multo habentes tuum incommodū:& longe ægrius ferentes,quam noſtrum damnum. Deniq; non diſſimulauimus, non quieuimus,non ſiluimus,tentantes ſuper hoc deum pene vſq; ad irritandum ſummum & ſanctum pontificem: vt quomodocunque vel cum noſtro periculo te reuocaremus. Sed quia adhuc fruſtrati ſumus in cunctis molitionibus & conatibus noſtris,ſupernis tandem iudiciis vel fatigati cedentes:& dantes potentiæ manus, quoniam quod volumus non valemus,id velle cogimur quod poſſumus. Tu igitur frater chariſſime & deſiderantiſſime,confortare in domino,& noli iam contra ſtimulum calcitrare,ne dum pungeris tu, plurimi qui te in domino plurimum amant:pariter compungantur.Parce tibi & nobis:qui tuo amore nec ipſi nobis pepercimus . Magis autem induere fortitudine:confidens & ſciens quia gaudium domini fortitudo tua.Induere lætitia ſalutari,vt & nos de tua iucunditate lætantes, hilarem datorem diligenti deo, tum pro tua pace,tum pro noſtra conſolatione laudes & gratias referamus.

Ad dominum papam Eugenium pro quodam paupere abbate,
Epiſtola. CCLXI.

VNus de militibus templi voluit monachari in ordine noſtro,nec defuerunt de noſtris qui ei in tali voluntate aſſentirent.Sed cum non auderent eum in ſuis clauſtris recipere,quoniam non licebat:occH ultò eum duxerunt ad quandam abbatiam quæ dicitur Vallis, mandantes & ſuggerentes abbati,vt nigrum habitum de alio ordine monachorum faceret ei tradi , & ſic eum reciperent,noſtrumque illi darent.Et factum eſt ita . Res nobis innotuit , & per nos delata ad capitulum eſt . capituli decreto frater ille foras miſſus eſt.At fratres de templo minime hoc contenti,literas nihilominus à veſtra maieſtate epiſcopo Cathalaunenſi attulerunt , quibus abbatem ſancti Vrbani (nam is eſt qui militi habitum tradiderat) ab introitu eccleſiæ ſuſpenderet , donec ſe veſtro conſpectui præſentaret . Inde eſt quod abbas de Vallibus quo rogante ille hoc fecit , nil mali ſuſpicatus , compulſus eſt in magna anxietate animi fratrem latorem præſentium mittere ad pedes miſericordiæ veſtræ, vt qui per eum intricatus eſt , per eum expediatur , ſi tamen hoc tam ipſe quam etiā nos alij filij veſtri,à veſtra ſancta paternitate potuerimus promereri.

Ad eundem pro monachis Moſomenſibus,
Epiſtola CCLXII.

NOn poſſum deeſſe denuo domino Remēſi in petitione ſua:præſertim cum digna ſit exauditu . Rogamus proinde & omni inſtantia ſupplicamus pro pauperibus monachis Moſomenſibus, vt ab oppreſſione quam ſuſtinent,ſicut per latorem preſentium noſſe poteritis,citius liberētur,& ab eis iniuriæ ſiue calumniæ maI lignantiū in manu veſtra valida propulſentur . Hoc enim eſt pro quo pauperes de longe miſerunt clamantes ad vos. Iam quale reſpōſum à vobis oporteat reportari,doceat vos amātiū tam iuſtitia quam paupertas,& præfati viri qui pro eis interuenit,& vos non parum diligit,reuerentia.

Ad eundem pro abbate Caziacenſi,
Epiſtola CCLXIII.

ROrrexeram preces,cum poſſem forte iubere,& me putaueram exauditum . Sed quia comperi non ita eſſe,mihi videor non iam ſimpliciter fore communiterque petendum , ſed clamandum in vociferatione.Neque enim tenuiter ſeu æquanimiter fero repulſam, quam hactenus expertus non ſum . Facite itaque quod debetis,facite quod ſoletis.nam conſuetudo debitorem vos fecit. facite,inquam,etſi non quia rogamini , certe quia iubemini. Itaque reuertimini ad iudicium,nec enim iuſtitiæ videtur eſſe,vt vir religioſus & amicus noſter & filius veſter abbas Caziacenſis quod iuris eſt monaſterij ſui perdatis propter verbum incaute à ſe inconſulteque prolatum , & abſque eccleſiæ ſuæ aſſenſu. Quāquam & ſi illi verbo omnino pertinaciter adhæreat aduerſarius , vtpote iuſtitiæ non confidens, iuſto,vt putamus,iudicio prædicto abbati non debebit obeſſe: cum viri illi in quorum conniuentia res poſita eſt , non concordaſſe,ſed potius diſſenſiſſe ſciātur.Ex hoc credimus quia K non contriſtabitis nos,neque conturbabitis. Sic deus lætificet animam veſtram , ſic vos ab omni perturbatione conſeruet,pater amande & honorāde ſi omnibus ſeruis Chriſti, ſed nobis ſpecialiter.

Petrus Cluniacenſis abbas ad Bernardum abbatem Clareuallenſem, Epiſtola CCLXIIII.

SOrti ac ſplendidæ monaſtici ordinis imò totius eccleſiæ dei columnæ , domino Bernardo Clareuallis abbati:Petrus humilis Cluniacenſis abbas ſalutem quam repromiſit deus diligentibus ſe.Si liceret,ſi dei diſpoſitio non obſtaret,ſi in hominis poteſtate eſſet via eius,maluiſſem chariſſimę beatitudini tuæ nexu indiſſolubili adhęrere,quamvel principari inter mortales alicubi vel regnare.Quid enim?Nōne regnis omnibus terrenis præferri à me deberet grata non ſolum hominibus,ſed & angelis ipſis cohabitatio tua?Conciuem te illorum ſi dixero,licet nondum ſpes in rem tranſierit,per miſericordiæ dei gratiam mendax non ero.Si plane mihi datum fuiſſet vſque ad vltimū ſpiritum tecum hic eſſe,daretur fortaſſis poſthac & vbi eſſes etiam perpetuo eſſe.Quo enim currerem niſi poſt te, tractus odore vnguentorum tuorum à te?Quod quia ſemper non datur,vtinam ſæpe daretur.Et quia nec illud eſt,vtinam ſaltem frequenter videam miſſos à te.Et hoc quoq; quia raro contin L git,volo vt vel in proximo ſanctitas tua amantem ſe per ſuū nuncium vſq; ad octauas domini mecum manſurum viſitet,in quo tuus,vt mihi videtur ex parte , & meus ex toto ſpiritus requieſcit.Videbo te ſancte frater in illo ,audiam te per illum,& quædam quæ ſecretò nota fieri volo ſapientię tuæ,mādabo per ipſum . Sanctæ animæ tuæ ſanctiſque ſub regimine tuo omnipotenti domino ſeruientibus,me noſtroſq; quantus poſſum precibus,quanta poſſum deuotione commendo.

Ad Petrum Cluniacenſem abbatem,
Epiſtola CCLXV.

QVid facis ô bone vir?Laudas peccatorem , miſerū beatificas . Reſtat vt ores ne inducar in errorem. Inducor autem ſi tantis delectatus preconiis,ignorare me cœpero.Propemodum id mihi contigerat viſis literis beatitudinis tuæ,& beatificationis meæ . Quam beatus nunc eſſem ſi verbis beari poſſem? Beatum tamen me dixerim,ſed fauore tuo,non meis laudibus.Beatum quòd diligor à te,quod diligo te.Quanquam & hanc mihi dulcem licet buccellam liquandam arbitror,nec omnino plenis, vt aiunt,buccis admittendam.Miraris cur hoc?Nempe nō video in me vnde tantum diligi meruerim,præſertim à tanto . Scio autem quia plus iuſto velle diligi:minus eſt à iuſto.Quis mihi det tantę humilitatis inſigne tam imitari poſſe,quam admirari?Quis mihi tribuat ſancta & deſiderata præſentia tua,nō M dico ſemper,non dico ſæpe,ſed vel ſemel in anno frui ? Puto quia nulla vice reuerterer vacuus.Non,inquam,fruſtra conſpicerem virtutis exemplar, diſciplinæ ſummam , ſpeculum ſanctitatis. Quodque minus vſque adhuc à Chriſto didiciſſe me fateor,non incaſſum fide oculata perciperem quàm ſis & tu mitis & humilis corde. Verū ſi tibi pergo facere quod à te mihi factum queror : & ſi veritatem dicam, veritatis tamen legi non concordabo in qua legitur:Quod tibi non vis fieri,alij ne feceris . Itaque iam reſpondeamus petitiunculæ veſtræ,qua epiſtolam concluſiſtis.Is quem mitti vobis iubetis,modo mecum non eſt,ſed cum domino Altiſſiodorenſi,& ita infirmus,vt ſine nimio incommodo , nec ad nos vſq; poſſe adhuc venire dicatur.

Tho.4.c

Ad Sugerium abbatem ſancti Dionyſij in obitu eius conſolatoria, Epiſtola CCLXVI.

CHariſſimo & intimo amico Sugerio dei gratia abbati ſancti Dionyſij:frater Bernard? gloriam quę abintus eſt: & gratiam quæ deſuper venit . Homo dei ne trepides exuere hominem illum qui de terra eſt:illum qui te deprimit vſque ad terram: & conatur deprimere vſque ad inferos.Iſte eſt qui vexat : qui onerat , qui oppugnat.Quid tibi & terrenis exuuiis:qui ad cœlum iturus ſtola gloriæ mox indui habes?Præſto eſt,ſed veſtito non dabitur.

A bitur.Veſtire nouit illa:non ſuperueſtire.Suſtine ergo patienter,imò libenter accipe nudus & nonveſtitus inueniri.Denique & deus ipſe vult veſtiri:ſed cum nudus eſt,non cum veſtitus.Homo dei non reuertetur ad deum:niſi is qui de terra eſt,& terra eſt,in terram ierit.Hi enim duo homines ſibi inuicem aduerſantur : nec erit pax donec ab inuicem ſeparentur.Et ſi pax fuerit,non erit pax domini,non erit pax cum domino.Non es tu de illis qui dicunt pax,& non eſt pax.Te exExc.13.b pectat pax illa quæ exuperat omnem ſenſum:te expectant iuſti donec retribuatur tibi : te expectat gaudium domini tui. Et ego quidem chariſſime , vehementer afficior ante videre te:vt benedictio morituri veniat ſuper me . Et quoniam non eſt in homine via eius: non audeo vnde certus non ſum pro certo polliceri:ſed quod nondum video quomodo poſſum, ſatisfago vt poſſim.Forte veniā:forte non veniam.Sed quodlibet horum ſit:dilexi à principio,diligam ſine fine.Fideliter dico,non poſſum perdere ſic dilectum vſq; in finem.Non mihi perit,ſed præit:cuius animæ anima mea adhæſit glutino q non diſſipabitur,& vinculo quod nō dirumpetur.Tanto memento noſtri cum peruenieris quo nos præuenis : vt & nobis cito detur venire poſt te,& ad te peruenire.Interim tamē nul latenus putes quia tua dulcis memoria recedat à noſtra , & ſi præſentia dolentibus ſubtrahatur.Quanquam potēs eſt deus te adhuc nobis donare rogātibus,ſeruare indigētibus:quod B vtiq; non eſt diffidendum.

Abbati Cluniacenſi, Epiſtola CCLXVII.

Ioan.17.b FIlius veſter frater Galtherus, factus eſt & noſter: ſecundum regulam illam:Omnia mea tua ſunt : & tua mea.Non ſit minus familiaris quia communis: ſed ſi eſt quod poſſit alia gratia,ſit familiarior atq; acceptior vt mihi quia veſter eſt:ſic vobis quia noſter eſt.

Ad dominum papam Eugenium pro fratribus de corona, Epiſtola CCLXVIII.

ALij vereantur maieſtatem in vobis:& tremulis labiis ac digitis quod ad rem pertinet,vix ad id vsquam longis ambagibus anfractibuſq; perueniāt. Ego certe vtilitatem veſtram, & honorem veſtrū tantummodo attendens,rem vt eſt nude & aperte illico aperio,& ſine cunctatione & obuolutione tanquam vni noſtrum apoſtolico quod opus eſt intimare non vereor.Subreptū eſt vobis,& grauiter:quod non dubius affirmauerim . Quis vobis ſuggeſſit hominem de ambitione notatum,conuictum,cō demnatum:ad eccleſiaſticam cogere dignitatem? Quaſi non ſatis per ſe,ipſe ſe ingerere voluiſſet.Nonne is eſt,quem ſanctæ memoriæ Lambertus epiſcopus deprehenſum in maleficiis deteſtandis,quæ ipſe ſtimulante ambitione perpetrarat, C nō ſolum à gradu in quo erat,ſed à ſpe totius promotionis ſo lenniter,vt debuit,degradauit? Non eſt niſi reuocare ſententiam. At propter anxietatem ſanctorum fratrū de corona qui pro hoc clamant ad vos,& ob reuerentiam epiſcopi ſancti & docti qui in hac re author extitit:ſed & propter conſcientiā (conſciētiam dico veſtram:non alterius) vnum reſtat vt hoc Pſal.4.a. & pro mea conſcientia inferam, iraſcimini & nolite peccare. Peccatis enim ſi non iraſcimini tanti ſuggeſtori mendacij: tam indignæ ſententiæ ſubreptori.

Ad eundem, Epiſtola. CCLXIX.

SErpens decepit me.Homo verſipellis & verſutus: iuſtitiæ inops:audientiam fugitans:propriæ conſciētiæ inimicus:fraternæ incubans iniuriæ:neſciēti mihi literas pro ſe per dominum Beluacenſem elicuit.Quid enim ille à me non obtineret?Si non vultis vltra modum onerare cōſciētiam meā:nil lucretur ſubreptione doloſus:nec de literis noſtris opprimat innocētes.Quanquā ne hoc quidē mihi ſatis fuerit:niſi & pœnam portet quā meruit ſubreptor maligniſſimus:& auariſſimus exactor.

Ad eundem, Epiſtola, CCLXX.

VI tentant nos:non dormitant , neque dormiunt. Quomodo nunc de nouo perſecuti ſunt in montibus:iuſidiati ſunt in deſerto? Cartuſienſes turbati ſunt. Turbati ſunt & moti ſunt ſicut ebrius, & propemoD dum omnis ſapientia eorum deuorata eſt.Scias domine mi: Mat.13.d inimicus homo hoc fecit . Quid dico, fecit ? Et adhuc facit. Adhuc fiduciam habet vt & illa ſanctitas influat in os eius. Eſca eius electa : noſti optime . Quoſdam iam præuaricatores conſtituit:alios per ſe expugnare non poterat , per illos impugnat bello domeſtico & inteſtino.Ab ipſa fundatione loci & ordinis non eſt auditum vt quis exiens , ſine ſatisfactione reciperetur . Qui male exierant,peius reintrauerunt:addentes præuaricationem.Quid putas pater ſancte, illi facturi ſunt,quorum egreſſio in tranſgreſſione : regreſſio in ſuperbia eſt ? Et nunc ſuperbia eorum aſcendit ſemper. Exultant in re peſſima quam egerunt:inſultant iniuriam pa- Pſal.73.d tientibus.Vicere,triumphant:prior iam non eſt prior . Dum ſuperbit impius , inceditur pauper . Exire etiam vult : non Pſal.9.d. poteſt videre deſtructionem ordinis ſui.Et iam exiſſet:ſi ſolus exire potuiſſet.Qui prior,neceſſe eſt vt bon? ſit,nā quorum innititur conſilio:audiuimus à bonis bonos eſſe. Vides ne clementiſſime pater,quantum ſubreptum ſit tibi?Nihil ne dignum recipiat ſubreptionis author?Si bene te nouit,portabit iudicium quicunque eſt ille.Venerunt ad te in veſtimentis ouium:in habitu ſancto:ſpecies decepit te. Quid mirum? Et tu homo es.Sed iam prodita in lucem fraude:exurgat zelus,& partes ſuas viriliter exequatur aduerſus malignantes. E Non veniat anima tua in conſilium eorum : diſſipetur conſi- 2.Re.15.g lium Achitofel . Teipſum cuſtodi. Non eſt paris periculi &.17.c ſcientiæ ſubripi,& zelum dormire.Illud excuſat ignorantia: hoc negligentia inexcuſabile facit.Forte aſcendat ex aduerſo, & aliud perſuadere conetur . Mentiatur iniquitas ſibi & non domino meo . Nam & veritas & res ſic ſe habet . Nil verò iucundius,nil iuſtius in iudiciis veſtris , quam cum ſe iſtiuſmodi occaſio præbet,ſi qui nocere voluit , cadat ipſe in Pſal.7.d foueam quam fecit, & conuertatur dolor eius in caput eius, & in verticem ipſius iniquitas eius deſcendat . Zelus domini mei faciet hoc . Et priorabitur iterum (vt confido) qui prior fuit:vt non glorietur omnis iniquitas.Alioquin (quod non fruſtra timemus) niſi prior reſtituatur in gradu ſuo:ordo non diu erit in ſtatu ſuo. Inſpiret deus vobis paternè accipere iſta, & reſpondere bona ad noſtram omnium conſolationem:qui valde deſolati ſumus & afflicti ſuper vires.Dominus Ciſtercienſis deſeruit nos plaga magna in ordine.Mihi verò duplex incumbit mœroris ratio : qui in vno homine & patrem amiſi & filium.Et nunc habemus pro eo dominum Gozuinum Bonevallis abbatem.Sit beneplaciti veſtri confortare eum literis apoſtolicis:& quod de eo factum eſt, veſtro roborare fauore.Noſtis eum:& non eſt ei apudvos opus commendatore,quem ſatis commendat vita ſua,& ſapientia F ſibi data à deo.Dominus Valentinus conualet:& vbivalet operatur bona.Propterea amatores boni diligunt eum:& ipſe diligit bonos.In hoc apparet quia bonus eſt.Veſtrum eſt tales diligere & fouere.Puer veſter plus ſolito infirmatur:gut tatim defluit:forte minime dignus qui occidatur ſemel,& ci to ingrediatur ad vitam.

Ad comitem Theobaldum, Epiſtola. CCLXXI.

SCitis quia diligo vos:ſed quātum, nouit deus melius,quam vos.Me quoque diligi à vobis non dubito:ſed propter deum . Quem ſi offendero , non erit quòd me diligere debeatis:cum iam non fuerit in cauſa deus.Quis enim ego ſum , vt de me tantillo tantus princeps curetis:niſi quandiu deum in me eſſe credetis? Ergo vt offendam eum,fortaſſis nec vobis expedit . Offendo autem proculdubio ſi facio quod requiritis . Nam honores & dignitates eccleſiaſticas non ignoro deberi his qui eas dignē ac ſecundum deum adminiſtrare & velint & poſſint. Poro eas acquiri paruulo filio veſtro precibus meis vel veſtris: nec vobis iuſtum : nec mihi tutum eſſe noueritis . Nam nec cuiquam vel adulto plures in pluribus eccleſiis habere licet:niſi diſpenſatorie quidem ob magnam vel eccleſiæ neceſſitatem,vel perſonarum vtilitatem.Quamobrem ſi vobis videtur hic durus ſermo : & placet quod cogitaſtis implere: parcite mihi in hoc:nam vos ſatis (ni fallor) per vos & per alios amicos veſtros iſtud obtinere poteſtis. Ita nec vos mi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G nus quod vultis efficitis:nec ego peccaui. Sane Vvillelmulo nostro cupio bene per omnia:sed ante omnia deum. Hinc est quòd contra deum nolo aliquid habeat, ne non habeat deum. Quod si alius secus voluerit : nolo per me habeat : ne perdam & ego deum. Vbi verò emerserit quod secundum deum habere possit, probabo me amicum: & operam meam si opus fuerit non negabo. Apud amatorem iustitiæ in excusando eo quod pro iustitia est, non multum mihi laborandum. Vos autē apud comitissam per ea quæ vobis rescripsi: habete me excusatum.

Episcopo Laudunensi, Epistola CCLXXII.

MEstri sumus. Si hoc scitis : immò quia non ignoratis : lator præsentium per nos vobis, & per vos aliis omnibus quos offendisse videtur, efficaciter firmiterque reconcilietur. Alioquin offenditis, quem vestrum non negatis: quod omnino facere nō audetis. Ex quo episcopari cœpistis: nullā à vobis adhuc benedictionem accepimus: neque sacculum, neque peram, neque calceamenta in pedibus.

Ad dominum papam Eugenium, Epistola CCLXXIII.

H AMantissimo patri & domino Eugenio dei gratia summo pontifici frater Bernardus Clarevallis vocatus abbas: modicum id quod est. Vox turturis audita est in capitulo nostro : exultauimus, & delectati sumus. Plane eloquium castum : feruidum zelo : cautum scientia. Spiritus vitæ spirabat in literis : spiritus vehemens: intonans & increpans, & æmulans nos dei æmulatione. Fateor non facile dixerim quid me amplius delectarit in illis : vestra benignitas, an nostra vtilitas : inclinata maiestas, an erecta humilitas : mordens seueritas, an mulcens pateruitas. Qui in nobis quantulumcunque esuriebant iustitiam, refecti sunt: qui minus compuncti sunt: qui minime, confusi sunt. Ita, quæso: ita iugiter faciatis. Solicitudo quæ omnibus debetur : nullo modo his quibus specialius debetur, subtrahenda est: sed propensius exhibenda est. charitas benigna est: dilatare se, non minorare nouit. Colligat sane & alios: sed nobiscum. Nec alienum à vestro apostolatu : fouere ciusmodi qui cum apostolis loqui possunt. Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Non sunt relinquendi qui ipsi se reliquerunt. Pusilli domini sunt, in ipsum credentes: non deseret eos fidelis seruus & prudens : is præsertim cui credita vniuersitas est. Nempe vniuersitatis portio hi : & quidem pusillus grex, sed qui (ni fallor) meruerunt patrem habere deum: accepturi coronam gloriæ de manu domini, & diadema regni de manu dei sui. Nec enim rapinā arbitrantur esse se hæredes dei: cohæredes autem Christi. Denique audierunt. Nolite timere pusillus grex : quia complacuit patri vestro dare vobis regnum. De his interim satis. Abbas trium fontium bene plantatus erat : vtpote secus decursus aquarum. Vereor ego ne arbor bona faciens fructum bonum: exemplantata faciat nullum. Vidimus interdum vitem in prima plantatione fœcundam: in secunda sterilem. Vidimus lignum bene plantatum viresc ere, transplantatum arescere. Grauiter proinde vulneraſtis cor meum, si non remittitis eum : quia sumus cor vnum & anima vna. Quandiu diuisum erit: necesse erit vt vtraque pars suo sanguine cruentetur. Heu, onus quod ambo vix portabamus : quomodo portabo solus subducto baculo senectutis meæ? Si de me parum est : moueat vos totius ordinis plaga non parua : & ne spe incerti boni, tam certa interim mala fieri velitis. Quod si omnino vobis in eo complacuit vt retineatis eum: placeat, obsecro, commendatum habere ipsum, ac deinceps ad deum leuare manus vt dignetur idoneum pro eo virum prouidere domui illi. Decætero super his quæ pro communi vtilitate totius ordinis, & pro aliis quoque negociis eidem abbati dignum (imò & necessarium) iudicauimus ad vos perferenda committere, festinatum expositimus benignitatis vestræ responsum : sed responsum facti, non verbi.

Abbati trium fontium contra nepotem episcopi Altisiodorensis, Epistola CCLXXIIII. K

POenitet me scripsisse pro iuuene illo : & velim si fieri possit reuocari precem, per quam videor approbasse iudicium amici super collata & male collocata ab eo præpositura. Quod vtiq; non facio, nec feci vnquā. Sed vicit me fateor, vt sic scriberem dilectio, qua tenebar vehementer astrictus aunnculo adolescentis, affectu grandi nimis, sed minus spirituali in hac parte. Vrgebat maxime plaga recens de morte illius. Videbar leuitate vsus, sed malo periclitari apud dominum meum precipitatione scribendi: quam apud deum suspicione mendacij. Quanquam caute ac prouide de præpositura scripsi, nihil ad ipsum, quod indubitanter scirem duos (vt memini) prædecessores eius ipsam aliter ordinasse atq; alias: & suo confirmasse priuilegio. Tu autem si efficere potueris apud ipsum, vt ecclesiæ priuilegium, & priuilegio efficaciam reddat: bonum opus operatus es. Vtinam à neuo sanguinis huius sanctum purgaret episcopum, & adolescenti in aliis prouideret.

Ad dominum papam Eugenium pro Altisiodorensi electione, Epistola CCLXXV. L

GVm primū vobis pro Altissiodorensi ecclesia scripsi: de prima audieram electione: de secunda nihil. Et ecce me veluti prophetante, opprobrium quod suspicatus sum, secutum est: & timor quem timebā, euenit. Mementote quomodo actum sit Niuernis, & videte si non simili arte, imò fraude non dissimili, eodemq; authore, vt aiunt, & nunc secunda electio præsumpta est : vt scilicet vno nominato duos eiiciant, & sic demum tertium quem volunt subinducant. Miserūt & isti ad me vt pro sua parte scriberem: & visum est mihi mittere fratrē à latere meo, qui de vtraque certius actione cognosceret: nosq; certificaret. Qui intrans ecclesiam, & de omnibus diligenter explorans: testimonio omnium qui conuenerant, inuenit nullum presbyterorum præter vnum, fratrem scilicet ipsius fratris Gaufridi Hugonem: nullum de diaconis præter Stephanum solum, ex parte illa esse: exceptis his qui authores extiterant personis ecclesiæ, cantore, archidiacono, &, vt dicebatur, thesaurario (neque enim ipse præsens tunc affuit.) Porro in parte altera præter alios inferioris ordinis diaconos nouē & presbyteros vndecim consentire. Duodecimus, qui & archipresbyter est, pro neutra parte velle se subscribere, pro neutra scripsisse testabatur: quamquam priorem plus vellet. Sigillū ecclesiæ præfatus Hugo tenebat, homo non pacis, sed partis alienę, nec considerauit in tradendo quod debuit, sed quod voluit. Sic se res habet. Et ego solita præsumptione vnum M infero. Nec malitiam gloriari oportet: nec sapientiam decipi decet, nec ecclesiam suspendi diutius expedit.

Ad eundem pro obitu episcopi Altisiodorensis, Epistola. CCLXXVI.

ADhuc suggero aliquid, quod antè non tacuissem si antè mihi compertum fuisset, sicut nunc est. Adest homo qui peccare fecit Israel: sanctū loquor episcopum : qui cum in morte aliquantum stupidus esset & turbatus, iste eum fecit mori pene intestatum. Cū enim pauperibus & ecclesiis, aut nihil aut parum daret, nepoti suo carnali adolescentulo seculari inutili totum pene quod acquisierat mensæ episcopali: Stephano suggerente & solicitante dimisit. Aiunt septem ecclesias & decimas & prata in propria sylua episcopi: insuper, quod pudor est, omni religioni, de mobilibus aureos suos & proprias equitaturas: & cum minus ille sufficerent ad conficiendum iter, vt pro his firmandis ad vos veniret: iussisse tradi etiam monasterij equitaturas. Quanquam quidam existimant episcopum donationes istas nescisse: sed Stephanum fecisse & sigillasse quę voluit: & credendum. Nempe & anno præterito in articulo, vt putabatur, mortis positum, ecclesiam quandam eidem nepoti donare fecerunt: quod donum postea conualescens, sicut certissimè comperimus, fecisse se minime recognouit. Quis denique credat virum sanctum spiritualem si sapuit, si compos

A compos sui fuit, testamentum tale fecisse? Quis vel secularis simus hoc dixerit testamentum sacerdotis? Hæccine dispositio hominis sobrij & spiritualis illius qui omnia diiudicat, & ipse à nemine iudicatur? A quo enim si ita remanserit: siue in cœlo siue in terra iste non iudicabitur? Tu ergo serue dei qui tenes gladium Petri: amputa confusionem opprobrij à religione: scandalum ab ecclesia: crimen à persona, à spirituali omniū qui eum in spiritu & non carnaliter diligebant, & tuo ipsius corde amaritudinem & dolorem. Exurge Phinees : sta & placa: vt sanetur quassatio. Sta, inquam, inflexibilis aduersus carnem & sanguinem: quo ariete murum tuæ constantiæ filij huius seculi proculdubio concutere conabuntur. Vera pietas est in aunnculum, si super huiusmodi extiteris impius in nepotem. Et hoc scitote quod viros religiosos decanum sancti Petri Altissiodorensis, & priorem sancti Eusebij tam pro se quam pro abbate sancti Laurentij, ob primam Altisiodorensis ecclesiæ electionem paratos venire ad vos: pars aduersa per comitem Niuernensem detinuit, & deterruit ne venirent. Siquidem comes ipse vocatis ad se denunciauit ne se intromitterent: & minis grauissimis ac manifestis prohibuit eos: sicut prior ipse à prædicto abbate suo & fratre suo carnali & à decano missus ad nos propter hoc ipsum, confessus & conquestus est nobis: rogans etiam per nos hoc ipsum innotescere vobis. Dixi & iterum dico: mementote quod factum B est Niuernis. Ordinatissimum est, minus interdū ordinate aliquid fieri. Claues vestras qui sanum sapiunt: alteram in discretione: alteram in potestate constituunt.

Ad eundem pro abbate Cluniacensi, Epistola. CCLXXVII.

STultum videtur scribere ad vos pro domino Cluniacensi, & ei quasi velle patrocinium ferre, quem omnes sibi patronum habere desiderant. Sed scribo etsi non necessariè illi, satisfaciens tamen affectui. Affectui dico meo, non alterius. Ipso enim quia corpore non possum, prosequor amicum peregrinantem. Quis nos separabit? Nec altitudo. Alpium, nec niuium frigora, nec lōgitudo itineris. Et nunc præsens sum, in literis his assistens illi. Sine me poterit esse nusquam. Debitor sum dignationi eius, per quam dignus habitus sum assumi in id gratiæ. Sed debito ipsa absoluit gratia, quia necessitas involuntatem transiit. Honorate virum, vt verè honorabile membrum in Christi corpore. Vas est in honorem (ni fallor) plenum gratiæ & veritatis, refertum plurimis bonis. Remittite eum cum lætitia, quamplurimos de suo reditu lætificaturum. Dignemini eum ampliori, vt dignum est, gratia, & itavt de plenitudine eius omnes cum redierit accipiamus. Sane si quid petierit in nomine domini Iesu, non debet apud vos pati difficultatem. Nam C si nescitis, iste est qui manus suas extendit ad pauperes ordinis nostri: iste est qui possessionibus ecclesiæ suæ quātū cum pace potest suorum, libenter frequenterq; largitur ad victū. In nomine Iesu, cur dixerim, audite. Si enim petierit (quod suspicor vereorq;) dimitti à regimine monasterij, quis illū noscens in nomine Iesu petere putet? Fallor si non solito timoratior, si non seipso melior factus sit ex quo vidistis eum. Quanquam pene ab introitu suo in multis ordinem illum meliorat se cognoscitur: verbi gratia, in obseruantia ieiuniorum, silentij, indumentorum preciosorum & curiosorum.

Ad eundem pro episcopo Beluacensi, Epistola. CCXXVLIII.

PEtitiones filij vestri episcopi Beluacēsis quam digne sint exauditu, non est quod vos doceamus, ipse satis per se paternis visceribus vestris quod dignum & iustum est, facile persuadebunt. Agimus tamen. Fouendus est deuotus iuuenis fauore paterno : & zelus bonus quem pro sua ecclesia gerit, non modo approbandus, sed & iuuandus. Sic seipso indies deuotior, feruentior, fortior fiet, cum vexationes & tribulationes quæ nunquā desunt illi ecclesiæ à malis hominibus, manu indeficientis auxilij vestri sibi sensserit è regione leuari. Petitionem fratris Arnulphi de Maiole petimus exaudiri. Magister G. (hoc nomē nuncio) dicet eam vobis. Sed & quod petit abbatissa de Para

eliro, per ipsum, si dignamini, scire potestis, & facere si dignū D iudicatis.

Ad Henricum comitem, Epistola. CCLXXIX.

ABbas de Castellione vir religiosus Romam proficiscens, in dei & nostri custodia sua omnia dereliquit : & ecce ministeriales Simonis homines de Bellefort abstulerūt porcos eorum. Maluissem dico vobis, vt nostros proprios rapuissent. A vobis requirimus illos. Ad hoc te constituit principem super terram princeps regum terræ, vt sub eo & pro eo bonos foueas, malos coerceas, pauperes defendas, facias iudicium iniuriam patientibus. Si hæc facis, opus principis facis: & spes est vt tuum deus dilatare & roborare debeat principatum. Si non, timēdum tibi ne hoc ipsum quod videris habere honoris & potestatis, auferatur (quod absit) à te.

Ad dominum papam Eugenium pro Altisiodorensi negocio, Epistola. CCLXXX.

BEnefacitis frequenti & benigno exauditu tempus breue quo hic sum, solando tædentem, pusillanimem erigendo. Facitis etsi non quod mereor ipse, certé quod vos decet. Non quòd ad vsum propriæ voluntatis tanta abuti benignitate delecter, paratus, teste conscientia, tam æquo accipere animo quod negare, quam quod præstare placuerit. Volo mihi geri morem sicut & omnis homo, sed non quod iustitiæ obuiet, quod veritati præiudicet, quod vestræ denique displiceat voluntati. Hoc pro eo, ne me suspicemini aut non aduertere beneficium, aut ingratum esse. Nunc quod res postulat audiat sanctitas vestra. Cum in me itur, leuis iactura est, & quæ leuari facili queat refarcitu. Ego plagis conscientiæ meæ nullum iudico accommodatius medicamentum, probris & contumeliis. Non est proinde quod pro me moueat, homuncio omni opprobrio dignus & despectione. At si vsque in Christum domini malignatio forte peruenerit, nutat fateor patientia, & omnis pene cedit mansuetudo. Nunquid petiui à domino meo ordinari per me ecclesias, disponi episcopatus, creari episcopos? Aptum videlicet instrumentum, formica plaustrum trahens. Voluistis hominem promoueri digne sane (ni fallor) in quem nimirum quid dicant non inueniunt, nec hi quidem qui cōtra volunt. Innotuit quibus oportuit mysterium bonę voluntatis. Et mysterium quidem publicatum est, fructu verò vsq; adhuc & vtilitate fraudamur. Queritis qui fecit hoc? Homo pacis vestræ, in quo sperabatis. Homo cui odio religio, cui oneri sapiētia, cui terrori iustitia est: qui domini sui non est veritus secretum prodere, euacuare decretum. Nec mirum qui se talem aperire non est confusus. Qui E dum proprio concedit liuori, etiam vestræ reuerentiæ nō pepercit. Confusus sum ego, sed quæ cura? Non recusso confusionem quam mihi obedientiæ zelus inuexit. A me quidem non transiit calix iste, sed per me plane vsq; ad vos pertransiit. In suggillatione, ne dicam deprauatione datæ sententiæ, cui clarum non sit authorem tangi potius quam denunciatorem? Cuius non potuit infamari persona, debuit ne infirmari promotio? Vnum est è duobus, aut stabit sermo quem à vobis egressum testati sumus, aut nos mendaces reputabimur, sicut iam reputamur. Sed melius vestroque dignius apostolatu, non gloriabitur in malitia qui potens fuit in iniquitate. Obeditum tamen mandatum ex parte est, & parte maiori. Tribus commissum erat vno contemnente, duobus consentientibus, quid restat nisi vt vox vestra suppleat quod minus est? Et quidem tutè hoc. Non est quod timeatis à scandalo illorum de quibus dominus dicit: Sinite illos, cæci sunt, & duces Matt.15.d cæcorum. Quod reliquum est, lætabitur populus, lætabitur senior pars cleri, etiam ipse lætabitur rex, lætabitur denique omnis ecclesia sanctorum. Multa bona opera ostenditis seculo nostro ex gratia quæ data est vobis. At nullum (vt arbitror) quod magis pro gloria vestra faciat, quā si sic feceritis. Testimonium perhibeo eis, q; multos de religione nominauerint, non religione delectati, sed impotentia, qui non possint malignitatē eorum coercere, qui vi vim repellere nō sufficiant: vt quorum sanctitatē non amāt, non sit q; timeāt po-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G teſtatem. Comes Niuernenſis vias patris non ambulat: aduerſatur tum huic,tum omni bono. Incubat terris bonisque eccleſiarum,ſicut leo paratus ad prædam.Paratus eſt recipere etiam Sarracenum,aut quempiam ex Iudæis vt iſto careat, quod ſolus ſibi videatur qui malitiæ & calliditati eius reſiſtere & norit & poſſit. Inde eſt quod nonnullis clericorum minis & manifeſtis grauaminibus (vt nobis ipſi confeſſi ſunt) ſilentium impoſuit,ne pars aduerſa de multitudine glorietur.Et vt breuiter quod ſentio exprimam,ſi iudicatur operæprecium in illo epiſcopatu monaſteria pauperari,eccleſias conculcari,religioni illudi, ipſam epiſcopalem ſedem, cuius præcipue facultatibus & poſſeſſionibus inhiat,in ſeruitutem redigi:Regniacenſis regnare nullatenus permittatur.Vbi eſt etiam nunc ſpiritus ille,quem habuiſtis in negocio Eboracēſi?Non ſentiet illum,qui ſimile opus tētauerit?Ecce is (ſicut accepimus) in ſpiritu illius venit, qui curiam aduerſum vos concitauit,ſi licuerit moliturus idipſum.De negocio domini Lundenſis,reducimus vobis ad memoriam. Cauſa dilationis ſublata de medio,non eſt niſi vt fiat quod faciendum erat.Et hoc addiderim, Habere bonum, iuſtum, & bonæ famæ cancellarium,apoſtolicæ dignitatis non modica pars eſt,apoſtolicæ adminiſtrationis non paruum adminiculum eſt, apoſtolicæ conſcientiæ non mediocris cuſtodia eſt.Semper quidem
H notabilis conſtitutio pernicioſa,at poſt longam deliberationem etiam turpis.

Abbati Brunoni de Claraualle,
Epiſtola, C C L X X X I.

REctè ne iraſceris tu modo? Non,vt opinor. Conuincunt te ſermones tui, non diſpoſiti in iudicio, ſed præcipitati in perturbatione. Nam iudicium quidem tale eſt:Meliora ſunt verbera amici,quam oſcula inimici. At ego ſine cauſa vapulo,inquis. Eſto: Nihilominus tamen verbera verborum noſtrorum amicabilem curam ſonant. Parum dixi,paternam loquuntur ſolicitudinem. Itaque ſi culpam non habes,nihil te læſimus, propria excuſatum conſcientia.Si habes,tibi potius iraſcendum quam mihi fuerat.Quereris quòd tibi non credidi,quaſi tu mihi inde aliquid locutus fueris.Eſto.Credidi querēti de te.Tibi quomodo credere aut decredere potui,qui dixeras nihil? Fac qđ locutus es.Solue quod debes,quam ante poteris,ne forte nō modo inter nos,ſed & de nobis ſcandalum oriatur.De nobis autem bene ſenti,bene de te ſentientibus,& non decredentibus tibi,ſicut pturbate loqueris,neſciens quid loquaris.Mea ſunt verba,meum loquuntur affectum.

Ad Ludouicum regem Francorum pro electo Altiſſiodorenſi
Epiſtola. C C L X X X I I.

I VOlui ego vnquam in aliquo imminui honorem regis,dignitatem regni?Deus ſcit,nec veſtra,vt confido,conſcientia id vobis reſpondet. Videte ne illi magis contra vos faciant, qui electiones diſturbant,ne ſint in eccleſiis qui ſeruiant regi, ſed ipſis de eccleſiarum reditibus ſeruiatur. Ego ego electioni Altiſſiodorenſi interfui.Concors fuit,quia clerici qui antehac in partes diſſilierant,ſine contradictione nunc tandem deo miſerante conuenerunt. Electum bene nouimus, teſtimonium ei perhibemus,quoniam bonus eſt.Neminem prorſus arbitror affuiſſe illi celebritati, qui de aſſenſu veſtro dubitaret, cum iam idem aſſenſus veſtris literis teneretur. Quis enim hoc vel cogitare poſſet repetendum alterum aſſenſum, nec ſufficere vnum,præſertim vbi nulla ex tunc interuenit altera electio?Nunquid quotiens diſſenſerint clerici,totiēs erit requirendus fauor regis?Nec ratio,nec cōſuetudo hoc habet.Denique nuper, ſi recordamini, in Sueſſionenſi eccleſia quotiens ad eligendum clerici conuenerunt,quotiens diſſenſerūt, & infecto negocio diſceſſerunt:nec tamen exiſtimo totiens repetiſſe aſſenſum veſtrum, quem ſemel promerueranr. Ita eſt domine mi rex:non eſt quod debeatis reprobare factas electiones,quibus,vt fierent, ſemel vos aſſenſiſſe conſtiterit. Sed ſunt aliqui qui vos conturbant, & conturbare nituntur eccleſias,ſua lucra ſectantes:quodque grauius eſt,ſummi pōtificis & ſereniſſimi regis mutuam gratiam & amorem diabolico ſtudio dirumpere molientes. Abſit hoc,iudicium portabunt quicunque ſunt illi,& rex ſemper faciet quod bonus rex,ſicut hactenus fecit.Itaq; cito mandentur iucundiora, ne diutius ſedeat in triſtitia eccleſia tādiu iam vexata & afflicta. De perſona nulla ſubeat ſuſpicio,aut ego nimium fallor, aut fidelis erit,& regi beneplacitum ſuper ea.Confido in domino quia non contriſtabitis multitudinem ſanctorum qui ſunt in illo epiſcopatu,nec me ſeruum veſtrum:qui vt verum fatear,nihil æquè vnquam à vobis moleſtum pertuli, quam ſi in hoc conſilio(quod non eueniat) perſtiteritis. K

Ad dominum papam Eugenium pro Gigniacenſibus,
Epiſtola. C C L X X X I I I.

APud Cluniacum occurrimus Gigniacenſibus ſpe pacis.Pro qua laboratum multum,elaboratum nihil.Nam totum quadriduanum laborem noſtrum, ſola demū ſecuta eſt ruina ſpei. Repetita eſt iuxta tenorem literarum veſtrarum damnorum reſarcitio, reſtitutio ablatorum,ſed incaſſum. Multum viſum eſt ad eos, quia nocuerant multum, quippe vltra triginta milia ſolidorum computatio facta eſt amiſſorum. Siquidem abbatia vna (ne per ſingula euagemur) tota deſtructa eſt. Cæterum de tantis amiſſis, multa dimittere parati fuimus, cum illi tam minimum obtulerunt, vt venerabilis abbas Cluniacenſis qui affectuoſius quam efficacius pro reformanda pace laborabat,nec dignum relatu iudicaret. Itaque non prouenit compoſitio, quia reparatio tam ridicula offerebatur. Dicebant autem: Quidam maligni de noſtris totum malum fecerunt. Quid ad nos?Ipſi viderint.Atq; id quoq; ridiculum. Clarum erat in tota regione, per homines eccleſiæ hoc grande facinus perpetratum,monachos quoq; aſſuiſſe quoſdam,conſenſiſſe omnes.Nam qui contradiceret malefactoribus,ne vnum quidem fuiſſe vſq; ad hoc tempus audiuimus.Deniq; ipſe dominus abbas iſtiuſmodi tergiuerſatores palam refellebat & conuincebat,affirmans iuſtē ab eccleſia repeti, quod per eccleſiam amiſſum eſſe conſtabat.Vltima expectatur manus veſtra in eo,quod non niſi in manu valida poſſe emendari ſatis ſuperq; probatum eſt. L

Ad dominum papam Eugenium pro Remenſi archiepiſcopo & aliis perſonis, *Epiſtola.* C C L X X X I I I I.

DOminus Sanſon Remenſis archiepiſcopus verſatur in domo magni patrisfamilias tanquam vas in honorem.Si hoc ſcitis, ſeruate honorem eius, honorem eccleſiæ eius.Si bene noui virum, quo magis honorabitis eum,eo plus honorabitur deus per illum & in illo.Dominus Atrebatenſis homo ſimplex & rectus,& adhuc permanens in humilitate ſua, non eſt opus vt per alium plus humilietur,ne perdat authoritatem,ac per hoc & vtilitatem.Hanc,ſi dignum ducitis, date ei vos, quia ſuo ſtudio nunquam habebit:vtpote ſui magis,quod in ſe eſt,mediocritate contentus.Eſt qui aduerſatur & extollitur: is plane vt humilietur, epiſcopo opus eſt: & eidem ipſi non minus. Superbis reſiſtere,& humilibus dare gratiam, familiare eſt domino veſtro,& audiſtis eum dicentem: Qui mihi miniſtrat, me ſequatur.Abbas de Avvecurt bonus homo eſt, ſecundum bonitatem ſuam reſpondeatur ei. Exaudiatur pro neceſſitatibus ſuis,& contra eum non audiatur apoſtata. Betunienſis decanus voluntate epiſcopi & aſſenſu aduocati bonam rem pro eccleſia ſua in eccleſia eadem conſtituit,bonum eſt vt veſtra authoritate firmetur. Similiter & pro decanis Sueſſionenſi & Cameracenſi rogamus,vt dignæ preces eorum exaudiantur.Periclitati ſumus in falſis fratribus, & multæ literæ falſatæ ſub falſato ſigillo noſtro in manus multorum exierunt:& quod magis vereor,etiam & que ad vos dicitur falſitas peruolaſſe.Hac neceſſitate abiecto illo,nouello quod certitis de nouo vtimur,continente & imaginem noſtram & nomen. Figuram aliam tanquam ex noſtra parte iam non recipiatis,niſi forte pro epiſcopo Clarimontis,cui ſub altero ſigillo literas dedi,cum necdum iſtud haberem. M

Ad

A *Ad eundem pro Odone abbate ſancti Dionyſij,*
Epiſtola C C L X X X V.

PRo eccleſia ſancti Dionyſij & pro perſona Odonis abbatis,etſi nemo alius ſcriberet,ego ſcribere non dubitarem. Cauſa bona eſt,& neutra ex parte nutans:eccleſia nobilis, & abbas boni teſtimonij eſt.Illud orbi,hoc nobis qui vicini ſumus notiſſimum eſt.Ad hæc & is & illa ſpecialis res veſtra eſt. Pro his omnibus vel ſolus (vt dixi) ſi opus ſit,ſcribere non confundor. Nunc verò tales mecum ſcribunt,quibus minime decrederetur,etiam me non ſcribente.Ipſi ſunt quorum manus ſatis ſuperq́ue tractauerunt de verbo hoc.Ecce hi ſciunt quid fecerit abbas, & quod ſciunt loquuntur. Securè prodeunt porrectæ à nobis preces pro eo tam indubitatis fultæ teſtimoniis. Securus veſtram ſolicitudinem pro veſtra ipſius proprietate ſolicito & compello, nempe inuaſa nequiter, vexata atrociter. Rogo, obſecro, leuate manum,extendite brachium, opponite ſcutum.Gladius Petri defendat patrimonium Petri.Fruſtra quidam inſurrexerunt in hominem,quem fama publica ſatis excuſat,imò celebris commendat opinio. Boni videlicet filij, qui patris verecunda tam curioſè ſcrutati ſunt,neſcio quę incomperta omnibus crimina ſomniantes.Stupent qui audiunt ad ſubitam & inopinatam criminationem. Erubeſcunt, quia
B nunquam dictus fuerat ſermo huiuſcemodi de Odone. Sancti Dionyſij abbas nequaquam ſub modio latet.Super candelabrum ſtat:vt,etſi velit, non poſſit diſſimulare quod eſt. Et lumen eius,vt fumus eius,ab omnibus videatur neceſſe eſt. Nunquid iſti lynceos in eū oculos intenderunt,videntes quę nemo adhuc videre alius potuit? Suſpecta, fateor,mihi horū delatio eſt.Magis autem incredibilem reddit vnus illorum nomine Raymundus,qui (vt aiunt)caput eſt huius attentatæ malitiæ:homo (vt comperi) palam loquax,clam ſuſurro, anxiè ambitioſus,adulatoriè blandus,totus compoſitus ad fallendum,ad perturbandūm non minus. Notaui ſub pelle quina lupum,ac certis deſignaui indiciis,quod iam aut mordere non audeat,aut nocere non valeat.

Item ad eundem pro eodem,Epiſtola C C L X X X V I.

SIſuſurrationes & ſubreptiones præualuerint aduerſus abbatem ſancti Dionyſij, mundus ego ſum à ſanguine eius, qui ſcripſi en alia vice aduerſus malignantes:veruntamen quam accuſationem afferunt aduerſus hominē illum? An quòd non inueniunt quod accuſent?Et quomodo ſi rectè iſti eum accuſant,excuſatur à vicinis omnibus qui recto ſunt corde?Accuſatur quòd debita multa fecerit,impigneruerit terras, dilapidauerit bona, quaſi hæc, vel neceſſariis, vel iuſtis ex cauſis non potuerint
C contigiſſe. Mandauit nobis de his vniuerſis conuentus illius eccleſiæ,& per fidelem perſonam teſtatus eſt aliter quam vobis dicta ſunt,ſe habere. Veruntamen inquiratur,nam certius de his oculus, quam iuramentum fidem faciet: & ſi inuenta fuerint quemadmodum iſti malitioſè componūt, quoquo modo acciderint,abbas non excuſetur. Si non fuerint: delatores nihil de falſitate lucrentur.Inſimulant eum de morte hominis: ſi ſe purgare non poteſt, moriatur. Quanquam quis non videat nec veriſimile eſſe, vt quem pauloante de morte eripuerat:in mortem tradiderit? Qua fronte hæc audent inſuſurrare vobis:qui viderunt & cognouerunt zelum abbatis in liberatione illorū qui prius homicidium perpetrauerant:& in vltione eorum, qui ſanguinem proximi vlti erant. Poſtremo ſi bene noſſetis iſtos:poſſet profecto ſuffi-cere ad decredendū quicquid non accipitis niſi per eos.Adſit deus ſanctæ menti veſtræ:ne quid illi lingua doloſa aduerſus innocentiam ſubripere poſſit.

Domino Hoſtienſi pro eodem abbate,
Epiſtola C C L X X X V I I.

DOminus abbas ſancti Dionyſij accuſatur ab iniquis hominibus:ſed à bonis omnibus qui in eccleſia & in circuitu eius ſunt,excuſatur. Pro quo tanto affectuoſius rogamus charitatem veſtram quanto meliorem de eo & habuimus & habemus æſtimationem. D
Stet pro eo veſtra benignitas: & ſi nō quia amicus noſter eſt: certe quia nec vera ſunt,nec veriſimilia quæ imponuntur ei. Si grauatus eſt debitis: cauſa euidens fuit temporis ipſius: quanquam fere nulla ſint debita, ad id quod impoſitum eſt.De terrarum diſtractione euidens falſitas comprobatur. Nam de morte G. ne ipſos quoque aduerſarios reor eum potuiſſe habere ſuſpectum: quippe qui eundem G.& ſuos omnes concluſos ab hoſtibus, ab ipſo mortis articulo, multo quidem labore eripuit. Pro his omnibus maximeque pro Raymundi non incognita nobis verſutia attentius rogamus, vt abbatis innocentiam veſtra ſolicitudo tueatur.

Ad Andream auunculum ſuum militem templi,
Epiſtola C C L X X X V I I I.

LIteræ tuæ,quas nouiſſimè tranſmiſiſti: inuenerunt me in lectulo decumbentem. Accepi eas obuiis manibus:libenter legi:libenter relegi, ſed libentius te vidiſſem.Legi in illis deſiderium tuum videndi me,legi & metum tuum pro periculo terræ quam dominus ſua præſentia honorauit: periculo ciuitatis quam ſuo ſanguine dedicauit.Væ principibus noſtris. In terra domini nihil boni fecerunt:in ſuis ad quas velociter redierunt,incredibilem exercent malitiam:& non compatiuntur ſuper con- E
tritione Ioſeph.Potentes ſunt vt faciant mala:bonum autem facere nequeunt.Confidimus autem quia non repellet dominus plebem ſuam:& hæreditatem ſuam non derelinquet.Poro dextera domini faciet virtutem: & brachium ſuum auxiliabitur ei:vt cognoſcant omnes, quia bonum eſt ſperare in domino,quam ſperare in principibus. Bene facis formicæ te comparans.Quid enim aliud quam formicæ quique terrigenæ & filij hominum ſumus:rebus inutilibus atque inanibus inſudantes? Quæ autem abundantia homini de vniuerſo labore,quo ipſe laborat ſub ſole? Ergo aſcendamus ſuper ſolem,& conuerſatio noſtra in cœlis ſit:iam mente præcedētes quo ſumus & corpore ſecuturi.Ibi mi Andrea:ibi fructus laboris tui:ibi retributio tua.Sub ſole militas, ſed ſedenti ſuper ſolem.Hic militantes,inde donatiua expectemus.Merces militiæ noſtræ non de terra:non de deorſum eſt: procul & ab vltimis finibus precium eius. Sub ſole penuria eſt: ſuper ſolem abundantia eſt.Menſuram bonam & confertam & coagitatam & ſupereffluentem dabunt in ſinus veſtros. Deſideras me videre:& de meo,vt ſcribis,arbitrio deſiderij tui pendet effectus.Nam mandatum ſuper hoc meum te indicas expectare.Et quid dicam tibi? Et cupio vt venias: & timeo ne venias.Ita inter velle & nolle poſitus: coarctor è duobus: & quid eligam ignoro.Vnum ne videlicet tuo ſatisfaciam deſiderio & meo pariter, an credam magis celebri de te opinioni,qua terræ ita perneceſſarius prædicaris,vt de tua abſentia F
non mediocris illi deſolatio imminere credatur. Itaq; quod mandare non audeo,opto tamen vt te videam antequam moriar.Tu melius id videre & cognoſcere potes, ſiquo modo ſine damno & ſine ſcandalo illius gentis venire poſſis.Et fieri poſſet quod aduentus tuus omnino non eſſet inutilis.Forte fauente deo non deeſſent qui te ſequerentur reuertentem ad ſubueniendum eccleſiæ dei, quoniam omnibus notus es & dilectus.Poteſt facere deus vt & tu cum ſancto patriarcha Iacob loquaris. In baculo meo tranſiui Iordanem iſtum, & ecce cum tribus turmis regredior. Vnum dico, ſi venturus es,ne tardaueris,ne forte venias & non inuenias. Ego enim iam delibor,nec puto me longum facere ſuper terram. Quis mihi tribuat tua in voluntate domini, amabili & dulci præſentia vel paululum refrigerari priuſquam abeam? Reginæ ſcripſi ſicut voluiſti,& gaudeo de bono teſtimonio quod ei perhibes. Magiſtrum & fratres veſtros omnes de templo, necnon & eos de hoſpitali, per te in domino ſalutamus. Incluſos quoque & ſanctos omnes ad quos opportunè loqui poteris,per te in domino ſalutantes, eorum nos orationibus commendamus.Eſto pro me ad eos. Girardum noſtrum qui in domo noſtra aliquando conuerſatus eſt,& nunc, vt audiuimus,epiſcopus factus eſt,& ipſum affectu magno deuotiſſimè ſalutamus.

Pſal.93.a. Hiere.4.f. Pſal.117.b Lucæ.6.f

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad reginam Hierosolymorum,
Epistola. C C L X X X I X.

DIlectæ in Christo filiæ. M. reginæ Hierosolymitanæ Bernardus Clareuallis vocatus abbas: miseri-
cordiam à deo salutari suo. Miror quòd à multo iã
tempore non vidimus literas tuas: non solitas salu-
tationes habuimus. Quasi nos obliti simus antiquæ tuæ erga
nos deuotionis: quam in multis probauimus. Audiuimus, fa-
teor, nescio quæ siniſtra: quæ etsi non pro certo credimus, do
luimus tamen siue veritate siue mendacio tuam aliquatenus
decolorari opinionem. Sane interuenit Andreas chariſſimus
aunculus meus: cui in nullo decredere possumus: scripto
suo nobis significans meliora: quod scilicet pacifice &
mansuetè te habeas: sapienter & consilio sapientium te & tua re-
gas, fratres de templo diligas: & familiares habeas: periculis
imminentibus terræ secundum sapientiam tibi à deo datam
salutaribus consiliis & auxiliis prouide & sapienter occur-
ras. Talia prorsus talia decent opera mulierem fortem, humi
lem viduam, sublimem reginam. Neque enim quia regina es:
indignum tibi viduam esse: quod si voluisses, non esses. Puto
quòd & gloria tibi est præcipue inter Christianos: non mi-
nus viuere viduam quam reginam. Illud succeſſionis est, hoc
H virtutis. Illud tibi ex genere, istud ex munere dei. Illud fœli-
citer nata es, hoc viriliter nacta es. Duplex honor: alter secũ-
dum seculum, alter secundum deum: vterque à deo. Nec pa-
uus tibi videatur honor viduitatis, de quo apostolus: Hono-
1.Tim.5.a. ra, inquit, viduas: quæ veræ viduæ sunt. Habes certe penes te-
2.Cor.8.d ipsam familiare commonitorium apostolicę iterum salutaris
sententiæ: qua doceris ab eo prouidere bona non tantum co
ram deo, sed etiam coram hominibus. Coram deo, vt vidua:
coram hominibus, vt regina. Attende reginam, cuius digna
indignâ ve non possunt latere sub modio. Super cãdelabrum
sunt: vt appareant omnibus. Memento viduam cui iam nõ est
quod velit placere viro: vt soli possit placere deo. Beata es
si saluatorem ponas tibi murum ad protectionem conſcien-
tiæ: & antemurale ad repulsionem infamiæ. Beatam, inquam,
si veluti desolatam & viduam totam te deo regendam com-
miseris. Alioquin bene non regis si bene non regeris. Re-
Mat.12.d gina Austrivenit audire sapientiam Salomonis: vt regi disce-
ret, & sic regeret. Et ecce plusquã Salomõ hic: Iesum loquor
& hunc crucifixum. Huic te committe regendam: huic docẽ-
Mat.11.d dam quomodo regere debeas. Discę tanquam vidua quod sit
Esa.11.a mitis & humilis corde, discę tanquam regina, quod iudicet in
iustitia pauperes: & arguat in æquitate pro mansuetis terræ.
Ergo cum cogitas dignitatem, attende & viduitatem: quia vt
pure apud te quod sentio proferam: nõ potes esse regina bo
na, si bona non fueris vidua. Quæris vnde bona vidua æstime
I tur? Ex hoc profecto quod apostolus dicit: Si filios educa-
1.Tim.5.d. uit: si hospitio recepit: si sanctorum pedes lauit: si tribula-
tionem patientibus subministrauit: si omne opus bonum sub
secuta est. Si hæc facis, beata es: & bene tibi erit. Benedi-
cat te dominus ex Sion: eximia in domino filia, & omni ve-
neratione digna. Admonitio præmissa est, prosecutio iam à
vestra dignatione expectatur. Occasio data est: excusatio iam
non admittitur si non renouata à nostra per te familiaritas, fa
miliaribus deinceps à vobis verbis & literis frequentetur.

De Iordano cardinali, domino Hostiensi,
Epistola. C C X C.

PErtransiit legatus vester de gente in gentem, & de regno ad populum alterum: fœda & horrenda
vestigia apud nos vbique relinquens. A radice Al-
pium & regno Theutonicorum per omnes pene
ecclesias Franciæ & Normaniæ & circumquaque circumiens
vsque Rothomagum vir apostolicus repleuit, non euange-
lio, sed sacrilegio. Turpia fertur vbique commisisse: spolia
ecclesiarum asportasse: formosulos pueros in ecclesiasticis
honoribus vbi potuit promouisse: vbi non potuit voluisse.
Multi se redemerunt ne veniret ad eos. Ad quos peruenire
non potuit: exegit & extorsit per nuncios. In scholis, in cu-
riis, in triuiis, fabulam seipsum fecit. Seculares: religiosi om-
nes male loquuntur de eo. Pauperes & monachi & clerici cõ
queruntur de eo. Homines quoque suæ professionis: ipsi sunt K
qui magis exhorrent & famam eius & vitam. Hoc testimo-
nium habet & ab his qui intus, & ab his qui foris sunt. Non
sic dominus Ioannes Paperons, non sic: cuius laus est in eccle
sia: quippe honorificantis vbique ministerium suum. Legite
literas has domino meo. Ipse viderit quid de tali homine fa-
ciendum sit: ego liberaui animam meam. Dico tamen præci-
pitatione qua soleo: Bonum est ei si purget ipse curiam su-
am: & si liberet conscientiam suam. Decreueram ista tacere,
sed venerabilis prior Montisdei ad hoc me impulit & ani-
mauit vt scriberem. Et scitote minus me dixisse, quam publi-
cè prædicatur.

Ad dominum papam Eugenium pro ecclesia sancti Eugendi
Iurensis, *Epistola.* C C X C I.

SAncti Eugendi nobile monasterium: olim diuitiis
& religione famosum: si vera sunt quæ dicuntur,
prope interitum est. Nec decredenda omnia. Do-
mos vicinas nobis: vobis notas, pertinentes ad ip-
sum, partim iam destructas, partim indies destrui cernimus &
dolemus. Quæ in membris videmus: hæc & his grauiora de
capite fama nunciante percepimus. Sed nunquid debeo ego
nunc malorum vobis quorum non est numerus, retexere nar-
rationem? Lator præsentium monachus præfati monasterii, L
& Archegaudus prior, homo nobis ab antiquo pro sua hone
state & religione dilectus: poterunt vobis intimare quæ ple-
nius norunt: & si nõ omnia. Quis enim hoc posset? Tot & tã-
ta pro certo, quæ apostolicam fecurim etsi dissimulãtem, etsi
dormitantem: mirum si nõ surgere & ferire compellant. Ego
liberaui animam meam, sed non sufficit, nisi & monasterium
liberetur. In manibus vestris mors & vita illius.

Ad quendam, qui ausus est nouitium dehortari à proposito,
Epistola. C C X C I I.

ETsi ignotus nobis facie, sed non fama. Ipsa refe-
rente didicimus quod sis homo sapiens, & secun-
dum seculum honoratus. Voluit autem dilectus fi-
lius meus Petrus: cui & notior & familiarior san-
guinis affinitate videris: vt tibi scriberem: immo rescribe-
rem. Tu enim scripseras illi: & vtinam vt te decuisset, & illi
expediret. Non sic fecisti. Nouum Christi militem ausus es
dehortari à seruitio domini sui. Dico tibi, est qui quærat &
iudicet. Non sufficiebant tibi peccata tua: nisi te & alienis
inuolueres: & rursum ad peccata quod in te fuit pœnitentem
iuuenem reuocares: & sic secundum duritiam tuam & cor im
pœnitens thesaurizares tibi iram in die iræ? Quasi non satis
eum per se tentet diabolus: nisi tu iuueris illum: homo Chri-
stianus, dux eius, & notus eius. Tu quidem illi serpentem al-
terum, sed non tibi ille alteram Euam exhibuit. Tuis impul- M
sus est manibus, sed non euersus: fundatus est enim supra fir-
mam petram. Veruntamen non reddimus tibi vicem, sed vin-
cimus in bono malum: orantes pro te, optantes tibi meliora,
& meliora scribentes. Primo quidem quia sapiens diceris,
vt quod diceris, verius sis, mitto te ad verum sapientem qui
ait: Noli prohibere eum qui potest benefacere, si vales & ip- *Prou.3.d*
se benefac. Habes tempus faciendi. Sed quandiu habiturus?
Quantulum superest vitæ tibi præsertim iam senescenti? Va-
por est ad modicum parens, & deinceps exterminabitur. Si
sapis, non veniet super te illa maledictio? Vidi stultum firma *Iob.5.a*
radice, & statim maledixi pulchritudini eius. Pulchrè
stultum pseudosapientem verus sapiens appellauit, sciens sa
pientiam huius mundi stultitiam esse apud deum. O vtinam *1.Cor.3.d.*
sapueres, & intelligeres, ac nouissima prouideres? Sapueres *Deu.32.d*
quæ dei sunt, intelligeres quæ mundi sunt, prouideres quæ
inferni sunt. Profecto inferna horreres, superna appeteres,
quæ sunt ad malum contemneres. Multa suggerit animus
imò spiritus loqui tibi de salute animæ tuæ, sed donec res-
cripto nouerim tuo qualiter ista acceperis, non adiiciam vl-
trà, ne fiam onerosus cui de cætero volo esse amicus, & adiu-
tor (si volueris) ad salutem. Dilectam nobis in Christo vxo-
rem tuam per te licet immeritam salutamus.

Petro

A *Petro abbati de Cella pro monacho Caziacensi qui transierat*
apud Claramuallem, *Epistola* C C X C I I I.

NOnde mihi scripsistis: ita respondeo vobis. Mole-
stiam domini Caziacensis nulli arbitror moleſtio-
rem esse quàm mihi. Sed puto vos non latere: vo-
luntate & præcepto ipsius iam ex longo illum mo
nachum factum nostrum: & mihi ipsum obedientiam promi-
sisse: & me curam illius suscepisse. Quotiens extunc volen-
tem venire repuli: venientem remisi, recordari facile non est.
Tandem modo veniens me nolente remansit: & nullo modo
ei persuadere reditum potui. Dicebat autem quia si nos eum
proiiceremus, iturum se lõgius, & nullatenus rediturum. Sed
nec sic assensum meum habens, imò & contra consilium meũ
intrauit. A quo vtique introitu salua conscientia eum prohi
bere non potui, nec proiicere possum, vtpote, vt dixi, iam o-
lim in meam receptum curam: & de quo redditurus sum ra-
tionem. Diu, fateor, periculum hoc conscientiæ meæ dissimu
laueram propter molestiam boni illius hominis: & adhuc
dissimulassem, si meo iste consilio quoquo modo acquiescere
voluisset. Quæ cum ita sint: vestrum est consolari hominem,
delinire tristitiam eius: excusatum me habere de tam ratio-
nabili causa. Postremo ipse quoque (vt scitis) in pendulo est,
& sæpe cogitauit relinquere domum suam. Quod si vellet
B nunc effectui mancipare, ego non prohiberem: pro eo q̃ in
ea non sine magna anxietate versetur.

Ad dominum papam Eugenium pro episcopo Cenomanensi,
Epistola C C X C I I I I.

ADest episcopus Cenomanensis. Ipse est (si nescitis)
de cuius veritate & honestate nullus dubitat: nisi
qui bene non nouit hominem. Mihi quidem ab in-
euntе iuuentute sua notus & dilectus est: tam pro
memoratis virtutibus: quàm pro aliis bonis moribus suis. Si
quid aliud paternitati vestrę de eo insusurratum est, aut ego
fallor, aut ille mẽtitus est in caput suum. Audite eum: & cum
plenitudine gratiæ vestræ remittite. Deceptus sum enim,
si bene non fuerit collocata. Abbas Vindocinensis qui spe-
cialiter vester est, rogamus vt & ipse specialem inueniat
gratiam: & rationabilis eius petitio haud difficilem assequi
mereatur effectum. Dominus Andegauensis mittit nuncium
suum: & per se & per nos aliquid petens. Exaudiatur & ipse
pro iustitia sua: & non exaudiatur contra eum susurro men-
dax. Dignum est enim vt qui omnibus viuitis: omnibus pro
meritis valeatis.

Domino Henrico cardinali pro eodem episcopo,
Epistola C C X C V.

C SIc tibi quasi mihi scribo: & hoc quotiens tibi scri
bo. Vbi enim tu es, me esse confido: quippe quem
tanquam meipsum diligo. Si me tu æquè diligis
(imò quia diligis) vide ne dominus Cenomanen-
sis ex te (quod in te est) in aliquo redeat contristatus. Alio-
quin ego contristarer in homine quem satis pro sua honesta-
te diligo, & à te diligi volo.

Domino Hostiensi, pro eodem,
Epistola C C X C V I.

QVidam clericus dicitur aures domini mei circũue-
nisse, aliquid contra episcopum suum & nostrum
amicum pro sua cupiditate molitus. Si mei cura est
vobis, imò iustitiæ dei, date operam vt nihil lucre-
tur de suo mendacio susurro malignus, nec lædatur in aliquo
innocens episcopus & fidelis amicus.

Abbati Arremarensi pro fugitiuo monacho,
Epistola C C X C V I I.

LAtor præsentium ad petitionẽ nostrã dudũ susce-
ptus in consortium vestrũ stultitia & leuitate sua
reiecto habitu sancto à vobis exiit. Sed quia du-
ctus pœnitentia (vt videtur) redire cupit: & se
iterum recipi humiliter petit: petimus & nos vt iterum reci
piatur: pœnitentiq; amore dei & nostro introitus & habitus
non negetur.

Ad dominum papam Eugenium, de Nicolao, D
Epistola C C X C V I I I.

NIcolaus ille exiit à nobis: quia non erat ex nobis.
Exiit autem fœda post se relinquens vestigia. Et
ego longe ante hominem noueram: sed expecta-
bam vt aut deus eum conuerteret, aut instar Iudæ
ipse se proderet. Quod & factũ est. Præter libros, denarios,
& aureos multos: in ipso exitu eius inuenta sunt super eum
sigilla tria: vnum eius proprium: alterum prioris: tertium no
strum: ipsumq; non antiquum, sed nouellum: quod & ob ip-
sius dolos & furtiuas subreptiones mutare nuper coactus fu
eram. Hoc enim est quod vobis tacito nomine scripsisse me
memini: quia videlicet periclitati sumus in falsis fratribus.
Quis possit dicere ad q̃ multas psonas sub nomine meo me
ignorante, quæ voluit scripsit? Quis mihi det vt ipsa curia
vestra ad purum purgetur fece mendaciorum eius? Quis mi-
hi det vt vel eorũ innocentia qui mecũ sunt, satis valeat excu
sari apud circũuentos & præuentos impudentissimis eius mẽ
daciis? Vobis quoque aliquoties in eadem falsitate scripsis-
se, & non semel, partim conuictus, partim & confessus est.
De turpitudinibus eius quibus terra sordet, & factæ sunt o-
mnibus in parabolam: superfedeo polluere labia mea & ve- E
stras aures. Si ad vos venerit (nam hoc gloriatur: & amicos
se habere confidit in curia) mementote Arnaldi de Brixia,
quia ecce plusquam Arnaldus hic. Nullus perpetua diguior
inclusione: mihil ei perpetuo silentio iustius.

Comiti Engolismensi pro fratribus de Brixia,
Epistola C C X C I X.

NOlite mirari si grauis nobis videtur tam grandis
reditus, qui de terra illa Brixię à fratribus nostris
exigitur: quia tale aliquid non consueuimus. Nã
multas fecimus abbatias: & nulla illarũ tali subia
cet exactioni. Sed quia vos ita vultis, & deus plus acceptat
voluntarium bonum q̃ coactum: sustinemus iuxta conuentio-
nem quam fratres nostri vobiscum fecerunt: donec deus me-
liorem vobis inspiret voluntatem: quod non diffidimus. De
cætero diligite eos, fouete, defendite, manutenete: quia tunc
securi stabitis ante tribunal Christi, si pauperes eius habue-
ritis vestri dilectores, & pro vobis intercessores.

Blesensi comitissæ, *Epistola* C C C.

SI quando in vos filius vester visus est excessisse,
doluimus & dolemus non minus excessum filij, q̃
matris iniuriam. Quod tamen & ipsum excusabile
est in adolescente filio. Nempe delicta iuuentu-
tis, ipsa quæ commisit excusat ætas procliuior. An nescitis F
quia proni sunt sensus hominis & cogitationes in malum ab *Gene.8.d*
adolescentia? Cõfidendum mutatũ iri in melius, patris meri-
tis & eleemosynis. Propterea insistẽdũ magis magisq; votis
& precibus ad deũ pro eo: quia etsi ille minus interdũ quàm
debuit filialem affectum exhibuit: mater tamen pro suis vi-
sceribus maternum deserere nõ debet, sed nec valet affectũ.
Nunquid potest mater obliuisci filij vteri sui? Et si illa, in- *Esa.49.d*
quit, oblita fuerit: ego tamen non obliuiscar tui. Oremus &
ploremus coram domino, vt deus tãtę indolis iuuenem, pro-
batitis paternę imitatorem (quod non diffidimus) sua faciat
pietate. Agendum cum eo in spiritu lenitatis, blandisq; obse
quiis: quia sic melius ad bona opera prouocabitur: q̃ si irri-
tationibus & increpationibus exasperetur. Ita sane de eius ci
ta lætaq; mutatione posse lætificari confidimus cor vestrum
& nostrum pariter. Quidni ego totis cupiam visceribus quo
tidie seipso fieri meliorem? Vtinam qualem inueni in me: ta
lem semper in omnes inueniam. Quid enim quantum ad nos
vnquam volui, & non fecit? Retribuat illi dominus. Cæte-
rum pro vobis, sicut sepe petistis, sepe prout oportuit, & mo
nui & monebo.

Santiæ sorori imperatoris Hispaniæ,
Epistola C C C I.

QVod factum est de receptione Tholdanos mona-
sterij, sciatis per me nõ esse factum: vtpote absen
tem & ignorantem quid fieret. Factum autem per
nostros non nego: consilio tamen multorum reli-

giosorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G gioſorum,epiſcopi conniuentia & aſſenſu: nobilis quoq; do
miuę quæ locum illum in propria poſſeſſione fundauit,petitione & voluntate publice, vt accepimus,& nihil in abſcondito factum. Exiſtimabant autem ſe libere poſſe ſuſcipere locum,quem in dei libertate & ſine alterius eccleſiæ ſubiectione fundatum ipſa quæ fundauerat,aſſerebat: & priuilegia(vt aiunt)præ manibus erant. Cæterum quia Carracenſes fratres factam ſibi in hoc iniuriam (vt ſcribitis) conqueruntur: nec audientes Salomonem qui ait: Noli prohibere eum qui bene vult facere: ſi potes & ipſe benefac:nobis in tam ſancto opere contradicunt: & quoniam ſeruos dei non oportet liti gare:conſilij nobis fuit ad veſtrum potiſſimũ conſilium cauſam remittere: vt veſtra authoritate & opera omnis inepta & iniuſta (vt aiunt) calumnia conquieſcat: & ordo in domo dei receptus ad eius gloriam & veſtram ipſius ſalutem deinceps in pace permaneat. Nam & frater Niuardus qui multũ gratulatur de vobis,ſatis in hoc de vobis confidere monuit: tum propter veſtram erga nos ſpecialem deuotionem: tum etiam propter bonam quam audiuit à vobis de hocipſo promiſſionem. Si autem veſtris(quod non credimus)ſalutaribus monitis aut conſiliis contradictores illi acquieſcere nolunt: tunc duorum iudicio epiſcoporum,ad quos duo illa loca iure parœciali pertinere noſcuntur, omnis inter eos controuerſia terminetur. Quodq; ab eis iudicatum ſiue cõſtitutum concorditer fuerit: veſtrum erit ratum habere,& de cætero firmiter manutenere. Si timetis deum, non patiemini impediri tantum bonum, nec bonam illam mulierem fruſtrari à deſiderio ſuo: nec fratres illos ſuæ deuotionis priuari fructu,nec deum denique tam accepto ſibi reformati ordinis ſacrificio defraudari. Obſecramus vos & pro nouella veſtra plantatione(illos loquor de ſpina) vt eis viſcera miſericordiæ exhibeatis: quatenus veſtro beneficio ſuſtentati,in ſeruitio dei & ſuo ordine perſeuerent.

Prou.3.d
2.Ti.2.d

Legatis apoſtolicis pro archiepiſcopo Moguntino,
Epiſtola CCCII.

DOminis & patribus reuerendis apoſtolicę ſedis legatis, puer ſanctitatis eorum Ber. Clareuallis vocatus abbas,per omnia deo placere,& gratos fructuoſæ ſuæ legationis manipulos reportare. Etſi corpore remoti, ſed affectũ & bona voluntate vobis appropiauimus: optantes & orantes dirigi actus & ſtudia veſtra ad omne quod decet & expedit. Inde eſt q̃ audientes miſerandum illum archiepiſcopum Moguntinenſem vocatum ad veſtram præſentiam,ibiq; reſponſurum aduerſariis ſuis: auſi ſumus veſtram pro eo interpellare bonitatem. In hoc enim credimus honorificari miniſterium veſtrum ſi quatenus ſalua iuſtitia licet,parieti inclinato & macerię depulſę humeros veſtræ authoritatis ſupponitis, nec calamum quaſſatum conteri,nec linum fumigans(quod in vobis eſt)extingui non permittitis. Sentiat obſecramus,ſibi profuiſſe & precem noſtrã, & ſuam ſimplicitatem,ob quam fertur à falſis fratrib⁹ circũuentus potius q̃ inuentus in aliquo dignus depoſitionis.

I
Eſa.42.a

Ludouico iuniori regi Francorum,
Epiſtola CCCIII.

SI homo ille de Britannia dimittere vellet adulteram, vt poſſet ſolui anathematis vinculo quo tenetur, vt illa paternam hereditatem ſuam ſecundum diuiſionem ſuam quam fecit cum fratre ſuo, à vobis requireret, & ſi hoc ipſo indigna:non eſſet forſitan recuſandum,vt proinde potentis viri ſeruitium & auxiliũ haberetis. Alioquin non eſt conſilium humilis fidelis veſtri cõcedi vllatenus,aut terram extraneo, aut veſtri fauorem domini excõmunicato & inceſtuoſo:ne(quod deus auertat) quan
Pſal.49.c. doque & vos audiatis: Si videbas furem, currebas cum eo:& cum adulteris portionem tuam ponebas. Nec tamen verbum præcipitanter & quaſi ex abrupto rũpere cõſuluerim. Agendum autem per fidelem & prudentem nuncium, quatenus ſi fieri poteſt,inducietur,& tempus redimatur. Quod ſi & hoc ille renuerit,& malignari maluerit:fidẽdum in domino, quia non prævalebit: quoniamquidem iuſtitia quæ cum rege eſt, erit pro rege. Neſcio autem an epiſcopus ad hoc conueniens ſatisq; idoneus ſit:non quia fidelis non ſit,& quidem fideliſſimus:ſed quia odit illum, nec ſuum,vt vereor,conſilium crK
det ei. Ipſe tamen paratus eſt pro veſtra voluntate ad omne quod cum dei volũtate facere poterit. Si quid eſt quod quaſi ex parte mea vobis ſecreti ſuggerat, à me hoc illud accepiſſe ſciatis,& tanquam ex ore meo id accipiatis. Homo eſt enim quem multum diligo, & ſatis credo ei, vosq; illi,ni fallor,credere quod volueritis ſecure poteſtis.

Eidem pro ipſius infirmitate ſolicito, Epiſtola CCCIIII.

IN literis quas miſit dignatio veſtra, lætificaſtis animam meam, lætificet vos ipſe qui in cauſa eſt deus. Quis ſum ego,aut quæ domus patris mei: vt de morte vel vita mea maieſtas regia cogitet? Et nũc quia tãti habitus ſum vt de meo eſſe ſcire curetis: ſciatis me aliquantulum conualuiſſe,& vt me ſentio,mortis interim ereptum periculo:debilem tamen,& debilem valde. De cętero ſcire vos volo dominum Robertum germanum veſtrum dignanter nos & deuotè ſatis viſitaſſe in infirmitate noſtra. Sed & ſic locutum in auribus noſtris, vt gaudium nobis & ſpem de ſe meliorem reliquerit. Diligite eum, quia ſi dictis facta compenſet, complacebit vobis in illo:& ſi dignum iudicatis, ſciat vobis placere q̃ noſtro & bonorum conſiliis de cætero ſe acquieturum promiſit. Sigillum non erat ad manum, ſed qui legit,agnoſcat ſtylum,quia ipſe dictaui. L

Ad dominum papam Eugenium pro epiſcopo Beluacenſi.
Epiſtola CCCV.

ILlius veſter ille Beluacenſis(quem dicerem & noſtrum,niſi inſolentiam redoleret)appellatus ad veſtram præſentiam veniebat:& libẽs, vtpote de ſua iuſtitia ſecurus, & de veſtro paterno fauore nõ dubius. Sed obſtiti ego,& vix eum potui retinere,quippe cupidum videndi faciem veſtram. Quod autem retinere volui,cũ multę occurrerent cauſæ, illud præcipuũ fuit,q̃ de veſtra dubitauimus voluntate. Deinde præter alias incommoditates non paucas quæ obuiare viderentur, ipſe & frater ſuus rex non ambulant in vno ſpiritu,& non erat ſatis tutum diu abſentari à ſuis. Nolo à me queratis cuius ſit culpa,non eſt meũ inculpare quenquam. Sufficit mihi excuſare epiſcopũ. Quicquid humilitatis,quicquid obſequij pro ſua perſona potuit, vidimus exhibentem, & nihil proficientem. Scitote tamen quicquid timeat,quicquid accidere debeat,ſine mora venturum,vbi vobis placiturum cognouerit. Perſona eius & cauſa eius in manu veſtra. Nec enim in ſibi credito ita agit,vel ita conuerſatur, vt ſe tali indignum putet prærogatiua. Itaque pro ſe direxit iſtum, ſciens q̃ ad patrem dirigeret. Scire placet quid iniunctum ſit ei? Nihil ex iniuncto agere,ſed totum committere veſtro conſilio,de quo totus pendet ipſe. Nempe fiduciam habet non modo iudicari cauſam ſuam à vobis: M
ſed iuuari,ſed foueri,ſed manuteneri. Si placet eam committere domino Remenſi archiepiſcopo: maturum poſſe ſortiri finem domino auxiliante confidimus: ſi tamen appellandi ſuffugium parti vtrique ſubtrahatur.

Domino Hoſtienſi pro electione abbatis Turoldi de tribus fontibus, Epiſtola CCCVI.

VAe mundo à ſcandalis. Ego vos ſcandalizo? Ego *Mat.18.d.*
vobis ſcandalo ſum? Quis hoc crederet poſſe contingere,niſi cui nota non eſſet noſtra vnanimitas, noſtra mutua charitas, & quomodo in domo dei ambulauimus cum conſenſu? Subita & dolenda mihi mutatio. Qui me portabat,nunc parat opprimere,qui me defenſabat,nunc terret minis, blaſphemiis impetit, arguit præuaricationis. Protoplaſti ſuper graui & ſingulari peccato confeſſionẽ requiſiti ſunt: Niniuitę ad pœnitentiam expectati ſunt: *Gene.3.b.* *Ionæ.3.c.*
Sodomitę non de auditu,ſed magis de viſu puniti ſunt. Mecũ *Gen.19.c*
eo differentius,quo contemptibilius actum eſt. Nõ ſum reputatus qui ponerer ad rationẽ, qui inuitarer ad ſatisfactionẽ, qui cauſam requirerer,qui pro me reſpondendi facultatẽ acciperem. Non conuentus,iudicatus ſum, non conuictus,condemnatus ſum. Et nunc audite ſi dignamini excuſationem noſtram: & ſi forte minime ſufficientem vobis,veram tamẽ. Vos Iuiſtis loco veſtri ſubſtitutũ fratrem Nicolaum: & ego memini, non

A ni,non diffiteor. Ita conuenit vobis pariter & mihi fore:credidi,propter quod locutus ſum. Quod ita nõ eſt factum,neceſſitas fecit,nõ duplicitas. Res in diſcordiã verſa eſt. Quid dico in diſcordiam? Concordia magis fuit. Tam concorditer diſcordes ab hac noſtra conniuẽtia omnes inuẽti ſunt,vt nec vnus quidem monachus ſiue conuerſus prẽter duos aut tres qui veſtrates erant, acquieuerit aſſentire. Tentauimus nihilominus tamen in multis argumentis,nunc blandiendo,nunc terrendo,quomodo res effectum ſortiretur, ſed vt vnanimiter,ita & pertinaciter obſtiterunt. Poſſemus vim facere: ſed ſic mihi parcat deus quomodo parcendo illi omiſimus:ne homo verecundus & puſillus corde(vt noſtis)& fugitans onus, in hoc tanto turbine remaneret. Nã prẽter ea quæ extrinſec⁹ ſunt,quæ probaſtis & vos,ſupra vires eius eſſe omnia videbãtur. Itaq; tollentes eum cum ſuis, impoſuimus onus quod eo leuius ferret,quo à noſtris pariter portaretur. Eſt enim locus nouiter ordinatus de fratribus noſtris, & vicinior nobis:vt poſſit à nobis facilius frequentari. De abbatibus ad locũ pertinentibus:quia aſſenſum veſtrum non tenebamus:nihil auſi, fratrem Robertum, quo nemo magis idoneus ad manũ eſſe tunc viſus eſt,dare voluimus:cum reſponſum eſt nobis,à veſtra diſcretione fuiſſe prohibitum. Quid plura? Acceperunt hominẽ qui veſtræ, ſicut accepimus,diſplicet ſanctitati. Nec
B latet cauſa. Inhoneſtũ,vt aiunt,publice prædicatis,& ob turpitudinis notam è priori monaſterio truſum cui ante præfuerat. Poteſt ita extitiſſe:me (quantum recordari valeo) vſque ad hoc tempus non audiſſe huiuſcemodi verbum de illo,deũ teſtor & angelos eius. Sed neq; ipſe archiepiſcopus cum eũ amouere omnimodis niteretur: tale aliquid vel ſcripto vel nuncio nobis aliquãdo ſignificauit. Egone turpitudinis aſſentator,fotor inhoneſti? Si ita de me ſentitis:videte ne veſtram quoque excellentiam pariter inuoluat hoc nubilum. Quippe qui cum eiuſmodi tam notam omnibus familiaritatem atque amicitiam ſemel initam,tãto ſtudio hucuſque fouiſtis. Et de archiepiſcopo quid dicitis:quid ſentitis? an & ipſe quem talẽ ſciret (nec enim poterat neſcire: cum notus eſſet ex longo) prior promoueret,& in loco cui ipſe præfuerat? Minime ego vel tenuiter ſuſpicer illud de tali viro & tanto amatore honeſtatis. Et quidem qui promouit, ipſe & amouit: non negauerim. Qua ratione hoc fecerit,viderit ipſe. Nam multis diſplicuiſſe factum cognoſcitur,nempe nec rationem nec ordinem nec conſuetudinem in eius amotione cernentibus. Tantũ archiepiſcopus ſic voluit,& ne contriſtaremus cum noſtro hortatu,iſte in pace ceſſit,& dedit locum ire. Vnum dico,ex quo ad nos intrauit (ſicut teſtimonium habet ab omnibus) nihil in eo quod promotioni huic obuiaret, compertum eſt. Sine querela conuerſatus eſt. Adhuc non deeſt homini literatura congruens,non doctrina,nõ affabilitas,non gratia in vultu & ſermone. Sed ſuſpecta eſt vobis breuitas temporis quod no-
C biſcum fuit: fateor & mihi. Fortaſſis bene faciet: fortaſſis male. Vereor omnia opera mea, & quod operor non intelligo. Iob.9.d
Vnde certus non ſum,certum vos facere minime poſſum. Factũ eſt,& quod factũ eſt,nõ poteſt non fieri. Si ꝓpheta fuiſſẽ, nõ profecto feciſſem vnde amicũ offenderẽ: ſanctũ turbarẽ: epiſcopum ſcandalizarẽ. Quid vultis vt faciam? Sic factũ eſt tali neceſſitate:taliq; ordine. Hæc excuſatio mea. Si ſufficit: tollatur de medio ſcandalum. Si minus, ego iudicium portẽ, quòd & quale decreueritis. Nam ſi quod ædificaui,tam cito iterum deſtruã,graue:niſi forte cauſa conueniens ſuperueneret,quod fortaſſe proceſſu tẽporis accidere poteſt. Si vultis vos amouere eum: poteſtatem habetis. Non obſiſto, non me oppono torrenti. Iniquè non egi,ſi inſipiẽter videor: in prõptu eſt vobis inſipientiã meam corrigere, aut ſi hoc dignius iudicatis,etiã & punire. Dico tamen,ſi pie,ſi chriſtianè mecũ
Pſal.140.b agitur,corripiet me iuſtus in miſericordia,& increpabit me: non in ira apud alios diffamabit. Habetis formam meam hic, niſi & hoc indignamini prẽſentibus literis. Nempe comperta per alios & non per vos veſtra indignatione, cautum habui nõ repẽdere vicẽ: ſed mox vobis de vobis per præſentia ſcripta cõqueri. De cętero benedictus deus qui & hoc quod dederat,& de quo mihi forte immoderatius blandiebar,ſolatiũ ante exitũ tulit: veſtram ſcilicet & domini mei gratiã, vt vel proprio experimento diſcam non ponere ſpem meã in hoſe.

Ad eundem, Epiſtola CCCVII. D

EStinè iſta dicto,& ob hoc minùs feſtiuè: ſiquidem viator tranſire feſtinans vrget. Res mira, ſed magis læta. Frater G. Fulcherius cum literis domini mei pariter & veſtris, ſimulq; præſentium lator peregrinus vno pene momento affuerũt: deo ita ſine dubio prouidente, vt haberem per quem feſtinanter reſcriberem: quod vtique cupienti mihi non poterat ſatis eſſe feſtinũ. Inde eſt q̃ hæc in infirmitate mea ipſe dictaui: q̃ non eſſet tunc alter ad manum. De domino Beluacenſi quod primum poſui ſtis: primum ita reſpondeo. Sui iuris eſt. Iam non eſt in mea poteſtate, ſed in ciuitate vita eius & converſatio. Si ſecus q̃ debet vel decet interdum agit,dolere poſſum: ſed emendare,prout volo,non valeo. Veruntamen quod vobis ſuggeſtũ eſt de vagatione eius,nimiũ extitiſſe in ea vſq; adhuc nos nõ comperimus: nec inde notatum apud nos quandoque audiuimus. Ex quo ad eum venit frater Robertus qui cum eo eſt, turpe & graue aliquid perpetraſſe, aut epiſcopo perſuaſiſſe, ad aures noſtras nondum omnino peruenit: & mirũ ſi ad vos potuit peruenire,quod latere nos potuit. Dabo tamen operam facere quod vultis de reuocatione eius,ſi quando honeſtè & opportune potuero. Iamq; feciſſem ſi cum pace epiſcopi potuiſſem,& non timuiſſem inutiliorem huic ſubrogãdũ. In quadrageſima venit ad nos ipſe epiſcopus parãtus ire ad E
curiam cauſa cuiuſdam appellationis,& veniſſet niſi nos diſſuaſiſſemus. Porro diſſuaſionis intentio fuit, q̃ non ita videretur eſſe paratus,ſiue in cõſilio,ſiue in comitatu, vt iuuenis epiſcopi perſonam decuiſſet. Propoſitum tamẽ eius eſt proficiſci tempore opportuno. Frater veſter eſt,facite cum illo miſericordiam, vt aduerſarij eius non prævaleant aduerſus eum. Vellem vos ad ipſum potius q̃ ad nos ſcripſiſſe,& fraternè monuiſſe ſuper his quæ de eo audiſtis. Deinde ſuper ſtatu corporis meis cognoui vos eſſe ſolicitũ. Verũ eſt quod audiſtis,infirmatus ſum vſque ad mortem,ſed interim reuocatus ad mortem: atque hoc(vt me ſentio)non diu. Lõge enim ſum debilior q̃ credi poſſit. Quod tamẽ dixerim abſque præiudicio diuinę prouidentiæ,quæ & mortuos ſuſcitare poteſt. Et in hoc ſit reſponſum non modo vobis,ſed & domino meo. Cui volo & oro vt ſi quãtacũq; deuotiõe poteritis accito vobis pariter domino Tuſculano,pleniſſimas grates referatis pro tanta dignatione & ſolicitudine tam pia. Iam de domino Lugdunenſi audite quod verum eſt,& quod certum ſit vobis. Vir ille aggreſſus eſt iter cum multa pecunia,& honorabili comitatu,prout decebat tantum archiepiſcopum: & ecce vndique in ipſo pene procinctu inſidiæ inimicorum. Quid faceret vir deſiderij? Progredi non licebat, & deſiſtere à ꝓpoſito ſibi grauius omni captiuitate iudicabat. Comites ſuos partim remiſit, partim diſperſit, maſſa pecuniæ ſe exonerauit,modicum retinens vnde cũ paucis poſſet perficere viã. F
Quid plura? Venit cum tribus aut quatuor miniſtris,ipſe nihilominus in habitu miniſtrantis,ſicq; ſtrata publica cum turba promiſcua peregrinorum tanquam vnus ex illis, peruenit ad ſanctum Egidium. Cumq; infirmaretur, pertranſiit vſque ad Montem Peſſulanum. Ibi aliquandiu commoratus cum medicis expendit & quod habebat, & quod non habebat.

Ad tres epiſcopos curiæ Romanæ, Epiſtola CCCVIII.

AD hoc vos deus in ſublimitate poſuit, vt tanto maiori eccleſiæ ſuæ vtilitate viuatis, quanto in ea eminentiori authoritate præeſtis. Alioquin depo- *Luc.1.e*
net ille paterfamilias potentes de ſede,qui pro accepta poteſtate inuẽti fuerint ſuis vtilitatibus defuiſſe. Quanta ſuſtineat ſponſa Chriſti damna in epiſcopatu Metenſi, & ſi nos amplius horremus, quia viciniores ſumus: tamen & vos arbitror non latere. En quantus lupus illud ouile Chriſti tum inſidiis, tum manifeſtis aſſultibus quotidie molitur irrumpere,& diſperdere oues Chriſti ſanguine congregatas? Idq; non ab heri & nudiuſtertius, ſed ex quo adhuc fuerat lupicellus,non ceſſat illum dominicum gregem quibus poteſt viribus infeſtare, & vaſtare rapinis, incendiis, homicidiis. Ego itaque quod in me eſt demonſtro lupum, inſtigo canes: iam quid interſit veſtra, vos videritis: meum non eſt docere doctores.

Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad Petrum abbatem Cluniacensem,
Epistola CCCIX.

DOmino & patri reuerendissimo Petro Cluniacensi abbati suus B. quod suus. Visitet te oriens ex alto ô bone vir, quia visitasti me in terra aliena, & in loco peregrinationis meæ consolatus es me. Bene fecisti, intelligēs super egenum & pauperem. Absens erā, etiam longo tempore absens, & recordatus es nominis mei, homo magnus, occupatus in magnis. Benedictus sanctus angelus tuus, qui pio pectori tuo id suggessit. Benedictus deus noster, qui persuasit. Enteneo vnde glorier apud extraneos, literas tuas, & illas literas in quibus tuam mihi animam effudisti. Glorior quòd me habeas non modo in memoria, sed & in gratia. Glorior priuilegio amoris tui, refectus sum de abūdantia suauitatis pectoris tui. Non solum autem, sed & glorior in tribulationibus, si quas dignus habitus sum pro ecclesia pati. Hęc plane gloria mea, & exaltans caput meum, ecclesię triumphus. Nam si socij sumus laborum, erimus & consolationis. Collaborandum fuit & compatiendum matri, ne & de nobis quereretur dicens: Qui iuxta me erant, de longe steterunt: & vim faciebant qui quærebant animam meam. Deo autem gratias qui dedit ei victoriam. Honestauit eam in laboribus: & compleuit labores illius. Tristitia nostra in gaudium, & luctus noster versus est in citharam. Hyems transiit: imber abiit & recessit, flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis aduenit. Amputatum est sarmentum inutile, putre membrum. Ille ille iniquus qui peccare fecit Israel, morte absorptus est, & traductus in ventrem inferi. Fecerat quippe, secundum prophetam, pactum cum morte, & cum inferno fœdus inierat. Ideoque iuxta Ezechielem factus est perditio, & non subsistet in æternum. Alius quoque omnium sicut maximus, ita & pessimus inimicus, abscissus nihilominꝰ est. Et is erat vnus ex amicis ecclesiæ, sed illis de quibus solet queri & dicere: Amici mei & proximi mei aduersum me appropinquauerunt & steterunt. Sed qui restant, cito speramus de similibus idem iudicium. Prope est vt reuertar ad fratres meos, si vita comes fuerit, per vos sicut intendo transiturus. Interim commendo me sanctis orationibus vestris. Salutamus fratrem H. camerarium, & omnes qui circa vos sunt, cum reliqua sancta multitudine.

Psal. 37.c.
Hest. 9.e
Cantic. 2.c
Esa. 28.d.
Psal. 37.a.

Ad Arnoldum Carnotensem abbatem Boneuallis,
Epistola CCCX.

SVscepimus charitatem vestram in charitate, & nō in voluptate. Quæ enim voluptas vbi totum sibi vendicat amaritudo? Nisi quòd solum nihil comedere vtcunque delectabile est. Somnus recessit à me, ne vel beneficio sopiti sensus, dolor vnquam recedat. Defectus stomachi, fere totum quod patior est. Frequenter & in die & in nocte exigit confortari modico admodū qualicunque liquore. Nam ad solidum omne inexorabiliter indignatur. Hoc parum quod dignatur admittere, non sine gravi molestia sumit: sed timet grauiorem si se vacuum omnino dimiserit. Quod si plusculum quid interdum admittere acquiescat, id grauissimum. Pedes & crura intumuerunt, quemadmodum hydropicis contingere solet. Et in his omnibus ne quid lateat amicum de statu amici solicitum, secundum interiorem hominem (vt minus sapiens dico) spiritus promptus est in carne infirma. Orate saluatorem qui non vult mortem peccatoris, vt tempestiuum iam exitum non differat, sed custodiat. Curate munire votis, calcaneum nudum meritis: vt is qui insidiatur, inuenire non possit vnde figat dētem, & vulnus infligat. Hæc ipse dictaui, sic me habens, vt per notam vobis manum, agnoscatis affectum. Veruntamen rescripsisse q̄ scripsisse maluerim.

Ezc. 18.&
33.c.

Hanc supradictam epistolam sanctus abbas Bernardus iam in extremis positus ultimam dictauit.

Ad fratres Hybernienses in obitu sancti Malachiæ episcopi,
Epistola CCCXI. *quæ incipit, Religiosis fratribus, quam uide supra inter Sermones.*

Ad Guidonem abbatem & fratres Arremarenses,
Epistola CCCXII.

VEnerabili Guidoni abbati Arremarensi, & sanctis qui cum eo sunt fratribus, Bernardus seruus sanctitatis eorum, seruire domino in sanctitate. Petis charissime mihi Guido abbas, & tecū pariter qui tecum sunt fratres, dictare me aliqua vobis legenda solenniter vel canenda in festiuitate sancti Victoris, cuius apud vos corpus sacratissimum requiescit. Cunctanti instas, dissimulantem vrges, meam & si iustam verecundiam dissimulans ipse: Adhibes mihi & alios precatores, quasi sit aliquid ad inclinandum me tuæ voluntati, tua ipsa voluntate conuenientius. Verum tu vel proprio iudicio consulens, cogitare debueras non affectum tuum erga me, sed meum in ecclesia locum. Sane altitudo negocij non amicum desiderat, sed eruditum, sed dignum: cuius authoritas potior, vita sanctior, stylus maturior & opus illustret, & consonet sanctitati. Quantulus ego in populo Christiano, cuius literæ in ecclesiis lectitentur? Aut quantula mihi ingenij eloquiue facultas, vt à me potissimum festiua & plausibilia requirantur? Quid? Quem cœli habēt laudabilem & laudatum, ego de nouo laudare incipio super terram? Supernis velle addere laudibus, detrahere est. Non q̄ glorificatos ab angelis, homines iàm laudare non audeant: sed quia in solennitate celebri, non nouella audiri decet vel leuia, sed certe authentica & antiqua, quæ & ecclesiā ædificent, & ecclesiasticam redoleant grauitatem. Quod si noua audire libet, & causa requirit: ea, vt dixi, recipienda cēsuerim, quæ cordibus audientium quo gratiora, eo vtiliora reddat & eloquij dignitas & authoris. Porro sensa indubitata resplendeant veritatem: sonent iustitiam: humilitatē suadeant: doceant æquitatem; quę etiam lumen veritatis mentibus pariant, formam moribus, crucem vitiis, affectibus deuotionem, sensibus disciplinam. Cantus ipse si fuerit, plenus sit grauitate, nec lasciuiam resonet, nec rusticitatem. Sic suauis, vt non sit leuis: Sic mulceat aures, vt moueat corda. Tristitia leuet: iram mitiget: sensum literæ non euacuet, sed fœcundet. Non est leuis iactura gratiæ spiritualis, leuitate cantus abduci à sensuum vtilitate: & plus sinuandis intendere vocibus q̄ insinuandis rebus. En qualia oportet esse quæ in audientiam ecclesiæ veniunt, qualémve horum authorem. Nunquid talis ego, aut talia quæ parauit? Et tamen de paupertate mea te pulsante, te inquietante, etsi non quia amicus es, certe ob tuam importunitatem surgēs, iuxta verbum domini, præstiti quod petisti. Præstiti dico, non quod tibi ad votum, sed quod mihi ad manum venire potuit, pro posse vtique meo, non pro velle tuo. Seruata tamen antiquorum veritate scriptorum quæ tu mihi transmiseras, de vita sancti duos sermones dictaui qualicunque sermone meo: illud quantum potui cauens, vt nec breuitas obscuros, nec prolixitas redderet onerosos. Deinde quod ad cantum spectat, hymnum composui, metri negligens, vt sensui non deesset. Responsoria xij. cum antiphonis xxvij. suis in locis disposui, addito responsorio vno quod prioribus vesperis assignaui, itemq; duobus aliis breuibus, ipso die festo pro vestra regulari consuetudine vno ad laudes, altero ad vesperas decantandis. Et pro his ōmnibus mercedem flagito, sequor retributionem. Quidni sequar? Siue placeant, siue non, mea non refert, quicquid habui, dedi. Ergo merces mea, oratio vestra.

Habetur supra inter sermones, quorū primus incipit: Victoris uita. secundus uero: Gaudete in domino dilectissimi.

Epistola beati Bernardi responsiua ad dubium sibi propositum, cur festa Maccabæorum ab ecclesia habentur celebria in ordine aliarum,
Epistola CCCXIII.

QVeris itaque quidnam vltum patribus fuerit, vt solis ex omnibus antiquis iustis, singulari quodam priuilegio Maccabæis annuam celebritatem pari cum nostris martyribus veneratiōe decernerēt in ecclesia solenniter exhibendam. Si dixero dignos merito martyrum gloria iudicatos, quibus non impar fuit in martyrio virtus: erit forsitan solutum cur ipsos, sed necdum plane cur solos, cum & alios nonnullos ex veteribus pari constet zelo pietatis occubuisse, non tamen & pari tripudio recoli meruisse.

A meruisse. Constat tamen vtrosque quidem in morte communem habuisse cū martyribus nostris pietatis causam, sed non vtrosque pariter eandem cum illis adeptos fuisse martyrij formam. Vniuersis nempe tam veteris q̄ noui testamenti martyribus æquè conuenit pro iustitia occubuisse: sed interest q̄ isti passi sunt, quia illam tenebant, illi quia non tenentes reprehendebant. Et vt breuiter totum in quo differunt profe ramus, hos cultus, illos zelus iustitiæ martyres fecit. Soli ex veteribus Maccabæi: quia non solum causam: sed & formam, vt dixi, martyrij noui testamenti tenuerunt, iure fortasse in ecclesia cum nouis ecclesię martyribus eandem celebritatis gloriam assecuti sunt. Itaque martyrium facit causa, tempus genusq; discernunt. Tempus quippe Maccabæos à nouis martyribus disiungit, coniungit antiquis. Genus verò nouis aggregat, quia libare & ipsi diis alienis cogebantur, & segregat à veteribus.

Ad dominum ac uenerabilem Eskilum Lundensem archiepiscopum, sedis apostolicæ in Dacia & Suetia legatum, cuius corpus gloriosum in Claraualle requieuit iuxta matrem eiusdem diui Bernardi, Epistola CCCXIIII.

B AMantissimo patri & domino Eskilo dei gratia Lūdensi archiepiscopo, frater Bernardus Clarevallis vocatus abbas, in vero salutari salutem. Scripta & salutationes vestras, imò affectiones cordis vestri tam libenter suscepi, q̄ specialiter & diligo vos, & diligor à vobis. Inde est quod auditis tribulationibus vestris, eas non solum meas feci, sed & inueni quia non possum te dolente non dolere dulcissime pater, nec nisi molestus & anxius tuas molestias & anxietates audire. Tangit & angit cor meū quicquid tuum exasperat: & quicquid illud sit quod te persequitur, non solum te persequitur, sed me tecum. Quicquid enim gratiæ & dilectionis impendere sibi possunt absentes amici, puto & me debere tibi, & mihi deberi à te. Audax fu, sed non mendax, & in hanc audaciam me compulit tuæ subli mitatis dignatio. Quando enim id præsumerem ego? quando tantam tantillus, & à tanto gratiam sperare auderem? Et si ego retribuere non potero, non est mortuus retributor meꝰ, quia dominus retribuet pro me. Dominus, inquam, in quo & pro quo tanta nos deuotione complecteris, tanta stringis affectione. Benedictus sanctus angelus tuus, qui pio pectori tuo id suggessit. Benedictus deus noster, qui persuasit. Glorior priuilegio amoris tui. Refectus sum per charissimum fratrem nostrum filium tuum Guillelmum de abundantia suauitatis pectoris tui. Refectus sum per nuncium tuum, refectus sum per literas tuas, refectus sum per omnes qui à te vsque ad nos vel per nos euadere possunt. Vtinam mihi datum esset desuper hæc dicere non dictare, vt me potius loquens q̄ scribens aperire valerem. Pro certo acceptior esset sermo vi uus quàm scriptus, efficacior lingua quàm litera. Oculi quippe loquentis fidem facerent dictis, & melius affectum vultus exprimeret q̄ digitus. Sed quia illud absens per me non possum, per literas quę secundum in huiusmodi locum obtinēt, satisfatio quantum possum. Nuncium tuum cum magna exultatione vidimus, & negocium tuum quantūcunque potuimus muniuimus ad dominum papam. De secreto autem verbo illo quod tam ardenter ascendit in cor tuum, respōdebit tibi ex parte nostra Guillelmus tuus: tuus, inquam, & specialiter tuus in visceribus Iesu Christi. Posui enim verba mea in ore eius, & ipsum audies tanquam me in negocio isto. Heu auellor, abripior, non licet vltra. Auocat diei malitia, reuocat turba superuenientium, & epistolam potius rumpūt q̄ finiūt. Sed nunquid quia faciunt vt paucis scribam, facere poterunt vt parum diligam? Actum excludunt à me non affectum: ille semper tecum est, qui sui iuris est: & tecum erit quandiu fuerit, oī mihi amicitię iure colēde pie ac reuerendissime pater.

Psal. 137.b

Ad sanctum Malachiam Hyberniæ archiepiscopum, Epistola CCCXV.

VEnerabili domino & beatissimo patri Malachiæ dei gratia Hybernien sium archiepiscopo apostolicę sedis legato, frater Bernardus Clareuallis vocatus abbas, inuenire gratiam apud dominum. Inter multiplices æstus & curas pectoris mei, præ multitudine D quarum anima mea turbata est valde, fratres de terra longin qua venientes vt seruiant domino, epistola tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt. Epistola in ostensione bonę voluntatis, baculus ad sustentandum corpus infirmitatis, fratres qui deo seruiunt in spiritu humilitatis. Omnia suscepimus, omnia placent, omnia pariter cooperantur in bonum. Quod autem voluistis duos de fratribus mitti vobis ad præuidendum locum: communicato cum fratribus consilio dignum duximus non eos separandos ab inuicem donec plenius in eis formetur Christus, donec ad integrum doceantur prę liari prę lia domini. Cum igitur fuerint in schola sancti spiritus eruditi, cum induti virtute ex alto, tunc demum ad patrem filij reuertentur, vt cantent canticum domini, non iam in terra aliena, sed in sua. Vos autem interim iusta sapientiam vobis datam à domino, secundum habitudinem locorum quæ vidistis apud nos, præuidete & præparate eis locum à tumultibus seculi separatum. Tempus enim prope est in quo vobis operante dei gratia nouos de veteribus homines producemus. Sit nomen domini benedictum in fecula, de cuius munere venit vt communes habeam filios vobiscum, quos vestra prædicatio plantauit, nostra exhortatio rigauit, deus autem incrementum dedit. Sanctitatem vestram rogamus vt verbum domini prædiceris, ad dandam scientiam salutis plebi eius. Duplex enim vobis incumbit necessitas, & ex officio E legationis, & episcopali negocio. De cętero quoniam in multis offendimus omnes: & inter homines seculi frequenter positi multum de puluere mundi contrahimus, vestris & vestro rum orationibus me commendo, vt in fonte misericordiæ suæ nos lauare & emaculare dignetur ipse fons pietatis Iesus Christus, qui dixit Petro: Nisi lauero te, non habebis par tem mecum. Sed & hoc ipsum, non solum precibus, verumetiam quasi ex debito requiro, cum ego clamem ad dominū pro vobis si quid possit peccatoris oratio. In domino valete.

Iacob. 3.a
Ioan. 13.a.

Ad eundem, Epistola CCCXVI.

MAlachię dei gratia episcopo sedis apostolicę legato frater Bernardus Clareuallis vocatus abbas, si quid potest peccatoris oratio, & si quid pauperis deuotio prodest. Fecimus quod præcepit sanctitas vestra: etsi non vt dignum: profecto vt possibile pro tempore fuit. Tanta apud nos vbiq; malitia grassatur, vt vix id tantillum quod factum est fieri licuerit. Misimus tam exiguum seminis quod videtis, ad seminandam vel modicam partem agri illius, in quem verus Isaac quondam exierat ad meditandum, cum primum adducta est ei Rebecca per puerum Abraham perenni coniugio fœliciter copulanda. Nec contenendum semen: de quo illud in partibus vestris experimur impletum hoc tempore: Nisi dominus sabaoth reliquisset nobis semen: quasi Sodoma fuissemus, & sicut Gomorra similes essemus. Itaq; ego seminaui: rigate vos, & deus incrementum dabit. Sanctos omnes qui apud vos sunt, per vos salutamus: humiliter ipsorum nos & vestris sanctis orationibus cō mendantes. Valete.

Gene. 24.c

F
Roma. 9.b

Ad eundem, Epistola CCCXVII.

AMantissimo patri & domino reuerendissimo Malachiæ dei gratia episcopo, sanctę & apostolicæ sedis legato: suus sanctitatis frater Bernardus Clareuallis vocatus abbas, salutem & qualescunque nostras orationes. Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua domine pater; quàm iucūda tuæ memoria sanctitatis. Si quid affectionis, si quid deuotionis, si quid animi in nobis est: totum sine dubio sibi vendicat tuæ dilectionis charitas. Nec opus est verborum multitudine, vbi multum viget affectus. Confido enim quòd testimonium perhibeat spiritui tuo spiritus quem habes à deo: tuum esse modicum id quod sumus. Tu quoque pater amantissime & desiderantissime, ne tradas obliuioni animam pauperis, charitatis nexibus adhærentem tibi, & animam pauperis tui ne obliuiscaris in finem. Neque enim quasi de nouo commendamus nos tibi, cum in multo iā tempore gloriemur in domino q̄ inuenire meruit paruitas nostra

Universidad de Deusto
Biblioteca

G nostra gratiam in oculis sanctitatis tuæ. Sed oramus vt dilectio iam non noua, nouis quotidie proficiat incrementis. Filios nostros imò & vestros tanto obnixius commendamus vobis, quanto amplius remoti sunt à nobis. Vos scitis quoniam tota post deum fiducia nostra fuit vt mitteremus eos: quoniã sanctitatis vestrę precibus non acquiescere illicitum videbatur. Facite quod vos decet, vt totis visceribus charitatis amplectamini eos & foueatis. Nequaquam occasione aliqua circa eos solicitudo & diligentia tepescat, & pereat quod plantauit dextera tua. Iam quidem quia bene proficit domus: & ex vestris literis, & ex fratrum nostrorum relatione didicimus: multiplicatur tam in tẽporalibus q̃ in spiritualibus. Vnde & cõgratulamur plurimum: & toto animo gratias agimus deo & paternæ solicitudini vestrę. Et quoniam multa adhuc opus est vigilantia, tanquam in loco nouo, & in terra tam insueta, imò & inexperta monastice religionis: obsecramus in domino ne retrahatis manum vestram, sed quod bene incepistis, optime perficiatis. De fratribus nostris qui redierunt à loco illo: nobis bene placuisset, si remansissent. Et fortasse nonnullam occasionem præbuerunt eis, fratrum qui de terra sunt minus disciplinati mores, in eo maxime q̃ minus facile eorum consiliis acquiescere videntur in his rebus quarum prius fuerant inexperti. Charissimum filium nostrum Christianum & vestrum remisimus ad vos, quantum potuimus in-
H structum plenius in his quæ ad ordinem pertinent, & de cætero circa obseruantias eius solicitiorem futurum, vt speramus. Nec miremini quòd non plures cum eo misimus fratres: quoniam nec idoneos inuenim⁹ fratres qui facile acquiescerent, nec inuitos cogere consilium fuit. Dilectissimus frater noster Robertus precibus nostris acquieuit etiam hac vice: tanquam filius obedientiæ. Vestrum erit iuuare eum: vt possit iam & in ædificiis & in cæteris necessariis promoueri domus vestra. Illud quoque paternitati vestræ suggerimus, vt viris religiosis & quos speratis vtiles fore monasterio, persuadeatis quatenus ad eorum ordinem veniant, quoniam hæc erit summa vtilitas domus: & vobis facilius acquiescent. Valeat sanctitas vestra nostri semper memor in Christo.

Ad dominum papam Innocentium, Epistola CCCXVIII.

Prou.1.d ALmantissimo patri & domino Innocentio summo pontifici frater Bernardus modicum id quod est. Cremonenses induruerunt: & prosperitas eorum perdit eos. Mediolanenses contemnunt: & confidentia ipsorum seducit eos. Hi in curribus & in equis spem suam ponentes, meam frustrauerunt, & laborem meum exinanierunt. Abibam tristis: cum ecce non mediocris à vestra parte consolatio, vt etsi abundant tribulationes pro Christo, abundent & consolationes per ipsum. Accepi optatas literas
I ferentes delicias cordis mei, certitudinem de vestra incolumitate, hostium infortuniis, successibus amicorum. Cæterum perlegenti rursum tristior finis lætitiam temperauit. Quem enim nõ terreat vestra indignatio? Fateor iustam: & eo plus terreor. Dico tamen, quod factum nondum est, faciẽdum est, sed tempore quo præuiderit deus. Si quo minus: erit vobis æquè in promptu quicquid intentatis inferre, & non æquè forsan periculosum. Alioquin quod tantis dei miserationibus, tantis vestris & vestrorum laboribus in populo isto nouiter ædificatum est: heu, quàm leuiter destrui potest. Mirum si ei qui misericordiam legitur superexaltare iudicio, placere potest. Sed ô infœlicem illum episcopum qui in vrbe Chaldæorum de quodam quasi paradiso translatus, frater factus est draconum, & socius struthionum. Quid faciet? Obedire vult, & ecce bestiæ Ephesi frendent in eum dentibus. Dissimulare vult prudenter pro tempore, & omni feritate formidolosiorem vestram indignationem incurrit. Angustiæ sunt ei vndique: nisi q̃ tolerabilius iudicat sibi esse sine populo, q̃ sine domino. Pluris habens, vt dignum est, apostolicam gratiam q̃ Mediolanensem cathedram. An vos de eius fidelitate dubitatis? Si quis vobis aliud de eo maligna persuadere suggestione tẽtauit, se magis prodidit infidelem, qui virum tam boni testimonij lingua perfida in suo liuore persequitur. Parce pater benigne, parce fideli tuo, parce adhuc recenti structurę: parce nouellę plantationi, parce deniq; populo acquisitionis tuæ: his q̃ ipsis beneficiis tuis quæ te K
eidem veracissime contulisse commemoras. Memento pie do
mine sermonis domini tui quem dixit: Ecce anni tres sunt, Luc.13.b.
inquit, ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac, & non inuenio. Tu vero vix tres expectasti menses, & iam securim paras. Si tres annos sustinuisses: quartum adhuc à fideli seruo dominici iure exigeremus exẽpli. Dicimus ergo & nos: Dimitte & hoc anno, si quo modo forte circũfossa humo ligone pœnitentiæ adhibito q̃ fimo lachrymarum suarum sterilitati Mediolanensium is cui etiam credidisti, consulere, & fructum elicere queat.

Ad Lelbertum abbatem sancti Michaelis, Epistola CCCXIX.

PAtri & amico suo Lelberto sancti Michaelis abbati: frater Bernardus eorum qui in Claraualle sunt seruorum dei inutilis seruus: debitũ dilectionis affectum. Hic filius vester peregrinationem quam etsi vestra licentia susceperat, nostro consilio deserens ad vos reuersus est. Cum enim cognouissemus viam illam & eum requisisse per leuitatem, & vos ob illius improbitatem annuisse: dure (vt dignus erat) increpatum reuerti persuasimus, suæ siquidem (quantum coniicere potuimus) leuitatis & improbitatis pœnitentem, ac de cætero emendationem polli
centem, rectius iudicantes quantumlibet reum in suo mona- L
sterio monachum pœnitentiam agere, quàm foris vagando prouincias circumire. Neque enim terrenam, sed cœlestem requirere Hierosolymam, monachorum propositum est: & hoc non pedibus proficiscendo, sed affectibus proficiendo. Vos autem pater non molestam habeatis eius reuersionẽ, Luc.15.c.
& si suspectam habeatis eius conuersationem: quin potius gaudete: quia hic filius vester mortuus fuerat, & reuixit: perierat, & inuentus est.

Ad priorem suum Godefridum, postea Lingonensem episcopum. Epistola CCCXX.

ERatri Godefrido, frater Bernardus salutem. In octauis Pentecostes ipsa die compleuit deus desiderium nostrum: ecclesiæ vnitatem, & vrbi dando pacem. Nam illa die filij Petri Leonis omnes simul humiliauerunt se ad pedes domini papæ, & facti homines eius ligij, iurauerunt ei ligiam fidelitatem. Clerici quoque qui in schismate erant, simul cum idolo quod erexerant, humiliantes se ad pedes domini papæ, obedientiam ei iuxta morem promiserunt: & facta est lætitia magna in populo. Hanc pacem nisi cum quadam securitate, occultata tamẽ diu à nobis expectauissemus, iam dudum venissemus. De cætero iam nihil est quod nos hic detineat. Facio quod imperastis: veniam vertim⁹ in venio. Ecce enim venio cito, etiam & mer- M
ces mea mecum est, victoria Christi, & pax ecclesiæ. Sexta feria post diem illum egressus est noster de ciuitate. Itaque venientes veniemus cum exultatione portantes manipulos pacis. Et hæc quidem verba pulchra sunt, sed pulchriora sunt facta. Etenim tam pulchra sunt, vt quisquis non lætatur in eis aut stultus sit, aut nequam. Vale.

Ad fratres de sancto Anastasio, Epistola CCCXXI.

DIlectissimis in Christo filiis nostris de sancto Anastasio, frater Bernardus Clareuallis vocatus abbas, salutem & deuotas orationes. Testem habeo in cœlis quam multum omnes vos cupiam in viscere ibus Iesu Christi, quanto si fieri posset desiderio desiderarem videre vos, non propter vos tantum, sed propter me: cui magnum certe solatium & prægrandis esset lætitia amplecti viscera mea, gaudium meum, & cõronam meam, quod estis vos. At quoniam id nondum cõceditur: concedetur enim, sicut bene confido de misericordia dei: & erit quando videbimus vos, & gaudebit cor nostrũ: & gaudium nostrum nemo tollet à nobis. Interim certe magna mihi est consolatio & lætitia multa in his quę de vobis audiui per dilectissimum fratrem & coabbatem nostrũ venerabilem Bernardum vestrũ. Multam enim vobis habeo gratiam quòd tam bene sibi complacet in vobis pro disciplina vestra & ordinis zelo: pro obedientia

A dientia & voluntaria paupertate: pro quibus sine dubio merces vestra multa est in cœlis. Vnde rogo vos fratres & multum obsecro, sic agite & sic state in domino dilectissimi, soliciti semper circa custodiam ordinis, vt ordo custodiat vos:
Ephe.4.a. soliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis: mutuam in vobismetipsis, maximẽ q̃ ad prælatos charitatem humilẽ habentes, quæ est vinculum perfectionis. Humilitatem ante omnia, super omnia pacem sectamini: propter inhabitantem spi-
Esa.66.a. ritum dei in vobis: qui non nisi super quietum & humilẽ requiescit. Cæterum vnum quidem à me petiit venerabilis abbas vester, quod mihi minime bonum videtur. Credo autem q̃ & ego spiritum dei habeam, & consilium dei in hoc. Scio quidem q̃ in regione habitatis infirma, & multis aliqui ex
1.Cor.12.c vobis laborant infirmitatibus, sed mementote quis dixerit: Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Christi. Et, cum infirmor, inquit, tunc fortior sum. Cõpatior vtiq; & multum ego compatior infirmitati corporũ, sed timenda multo magis, amplius q̃ cauenda infirmitas animarum. Propterea minime competit religioni vestræ, medicinas quærere corporales, sed nec expedit saluti. Nam de vi-
libus quidem herbis, & quæ pauperes deceant, interdum aliquid sumere: tolerabile est, & hoc aliquando solet fieri. At vero species emere: quærere medicos, accipere potiones: re-
B ligioni indecens est, & contrarium puritati: maximẽ q̃ ordi-
Matt.6.c. nis nostri nec honestati congruit nec puritati. Hęc enim om-
Roma.8.b nia gentes inquirunt. Scimus autem quia qui in carne viuunt,
1.Cor.2.d. deo placere non possunt. Spiritualia proinde spiritualibus
Psal.40.a comparanda, & quærenda potio humilitatis, & clamandum in toto corde: Sana animam meam domine: quia peccaui tibi. Huic sanitati fratres dilectissimi operam date: hanc sectami-
Psal.59.c ni: hanc seruate, quia vana salus hominum.

Eiusdem ad episcopum, clerum & populum Spirensem, hortans ad arma contra infideles suscipienda, Epi. CCCXXII.

DOmino & patri charissimo venerabili episcopo Spirensi & vniuerso clero & populo Bernardus Clareuallensis vocatus abbas in spiritu fortitudinis abundare. Sermo mihi ad vos de negocio Christi, in quo est vtique salus nostra. Hæc dico vt excusẽt indignitatem personæ loquentis, authoritas domini: excusẽt & consideratio propriæ vtilitatis. Modicus quidem sum, sed non modicum cupio vos omnes in viscer ibus Iesu Christi. Ea nunc mihi ratio scribendi ad vos: ea causa vt vniuersitatem vestram literis audeam conuenire. Agerem id libentius viua voce, si vt volũtas non deest, suppeteret & facultas. Ecce nũc
C fratres acceptabile tempus: ecce nunc dies copiosę salutis.
2.Cor.6.a Commota est siquidem & contremuit terra, quia cœpit deus cœli perdere terrã suam. Suam, in qua est visus, & annis plus quam triginta homo cum hominibus conuersatus. Suã vtiq; quam illustrauit miraculis, quã dedicauit sanguine proprio, in qua primi resurrectionis flores apparuerunt, & nunc peccatis nostris exigentibus, crucis aduersarij caput extulerunt sacrilegum, depopulantes in ore gladij terram promissionis. Prope enim est si non fuerit qui resistat, vt in ipsam dei viuentis irruant ciuitatem: vt officinas nostræ redemptionis euertant, vt polluant loca sancta, agni immaculati purpurata cruore. Ad ipsum (proh dolor) religionis Christianæ sacrarium inhiant ore sacrilego, lectumq; ipsum inuadere & conculcare conantur, in quo propter nos vita nostra obdormiuit in morte. Quid facitis viri fortes? Quid facitis serui crucis? Ita ne dabitis sanctum canibus, & margaritas porcis?
Mat.7.a Quàm multi illic peccatores confitentes peccata sua cum lachrymis, veniam obtinuerunt, postquam patrum gladiis eliminata est spurcitia pagan orum? Videt homo malignus & inuidet, frendet dentibus & tabescit. Excitat vasa iniquitatis suæ, nec vlla quidẽ tãtæ pietatis signa aut vestigia relicturus si quãdo forte (quod deus auertat) obtinere ualuerit illa sancta sanctorum. Verum id quidem omnibus deinceps seculis inconsolabilis dolor, quia irrecuperabile damnum: specialiter autem generationi huic impiissimę infinita cõfusio, & op-
Esa.50.a. probrium sempiternũ. Quid tamen arbitramur fratres? Nun quid abbreuiata manus domini, aut impotens facta est ad saluandũ: q̃ ad tuendum & restituendum sibi hæreditatẽ suam, exiguos vermiculos vocat? Nunquid non potest mittere an- D
gelorum plusquam duodecim legiones: aut certe dicere verbo, & liberabitur terra? Omnino subest ei cum voluerit posse. Sed dico vobis, tentat vos dominus deus vester. Respicit filios hominum si forte sit qui intelligat, & requirat, & doleat vicem eius. Miseratur enim dominus populum suum, & lapsis grauiter prouidet remedium salutare. Considerate quanto ad saluandos vos artificio vtitur, & obstupescite, in-
tuemini pietatis eius abyssum, & confidite peccatores. Non Esa.33.
vult mortem vestram, sed vt conuertamini & viuatis: quia sic quærit occasionem nõ aduersum vos sed pro vobis. Quid est enim nisi exquisita prorsus & inuentibilis soli deo occasio saluationis, quòd homicidas, raptores, adulteros, periuros, cæterisque obligatos criminibus quasi gentem quæ iustitia fecerit, de seruitio suo submouere dignatur omnipotẽs? No-
lite diffidere peccatores, benignus est dominus. Si vellet pu- Iohel.2.c.
nire vos, seruitium vestrum non modo non expeteret: sed nec susciperet quidem oblatum. Iterum dico, pensate diuitias bonitatis dei altissimi, consilium miserationis attendite, necessitatem se habere aut facit aut simulat, dum vestris cupit necessitatibus subuenire. Teneri vult debitor, vt militantibus sibi stipendia reddat, indulgentiam delictorum, & gloriam sempiternam. Beatam ergo dixerim generationem quam apprehendit tam vber indulgentię tempus, quam inuenit su-
perstitẽ annus iste placabilis domino, & vere iubilæus. Dif- E
funditur enim hæc benedictio in vniuersum mundum, & ad signum vitæ certatim conuolant vniuersi. Quia ergo fœcunda virorum fortium terra vestra, & robusta nosc itur in iuuẽtute referta (sicut laus est vestra in vniuerso mundo, & virtutis vestræ fama repleuit vniuersum orbem) accingimini & vos viriliter, & fœlicia arma accipite Christiani nominis zelo. Cesset pristina illa non militia sed plane malitia: qua soletis inuicem sternere, inuicem perdere, vt ab inuicem consumamini. Quæ miseros tam dira libido excitat quòd proximi corpus gladio, cuius fortassis & anima perit, transuerberent? Sed nec effugit qui glorietur: Et ipsius animam pertransibit gladius: cum solum hostem gaudeat cęcidisse. Illi se dare discrimini insanię est, non virtutis: nec audaciæ, sed amentiæ potius est asscribendum. Habes nunc fortis miles, habes vir bellicose vbi dimices absque periculo, vbi & vincere gloria, & mori lucrum. Si prudens mercator es, si conquisitor huius seculi: magnas quasdam tibi nundinas indico, vide ne pereant. Suscipe crucis signum, & omnium pariter de quibus corde contrito confessionem feceris indulgentiã obtinebis. Materia ipsa si emitur: parui constat, si deuoto assumitur humero, valet sine dubio regnum dei. Bene ergo fecerunt qui cœleste iam signaculum susceperunt, bene cæteri faciunt, sed nec ad insipientiam eis si festinent & ipsi apprehendere quod & eis in salutem existat. De cætero fratres
F monẽo vos, non autem ego, sed apostolus dei mecum: non
1.Ioan.4.f esse credendum omni spiritui. Audiuimus & gaudemus, vt in vobis feruear zelus dei: sed oportet omnino temperamẽtum scientiæ non deesse. Non sunt persequendi Iudæi, non sunt trucidandi, sed nec effugandi quidem. Interrogate eos diuinas paginas. Noui quid in psalmo legitur prophetatum de Iudæis: Deus ostendit mihi (inquit ecclesia) super inimi-
cos meos ne occidas eos: nequando obliuiscãtur populi mei. Psal.58.c.
Viui quidam apices nobis sunt, repręsentãtes dominicã passionem. Propter hoc dispersi sunt in omnes regiones, vt dum iustas tãti facinoris pœnas luunt, testes sint nostræ redẽptionis. Vnde & addit in eodem psalmo loquens ecclesia: Dis-
perge illos in virtute tua, & depone eos protector meus do- Psal.58.c
mine. Ita factum est: dispersi sunt, depositi sunt, dẽram sustinent captiuitatem sub principibus Christianis. Conuertẽtur tamen ad vesperam & in tempore erit respectus eorum. De-
nique cum introierit gentium multitudo, tunc omnis Israel Roma.11.d
saluus erit, ait apostolus. Interim sane qui moritur, manet in morte. Taceo quòd sicubi desunt: peius Iudaizare dolemus Christianos fœneratores, si tamen Christianos, & non magis baptizatos Iudæos conuenit appellari. Si Iudæi penitus cõterantur, vnde iam prosperabitur eorum in fine promissa salus siue cõuersio? Plane & gẽtiles si essent similiter expectandi, sustinendi forẽt potius q̃ gladiis expetẽdi. Nunc autẽ cum

in nos

Universidad de Deusto
Biblioteca

G in nos cœperint esse violenti: oportet vim vi repellere eos qui non sine causa gladios portant. Est autē Christianæ pietatis vt debellare superbos: sic & parcere subiectis, his præsertim quorum est legislatio repromissa: quorum patres: & ex quibus Christus secundum carnem, qui est benedictus in secula. Attamen exigendum ab eis iuxta tenorem apostolici mādati, vt omnes qui crucis signum susceperint, ab vsurarum exactione liberos omnino dimittant. Illud quoque admonitos vos esse est necesse fratres dilectissimi, vt si quis forte amans primatum gerere inter vos, expeditione sua regni voluerit exercitum præuenire, nullatenus audeat: & si à nobis missum se simulet, non est verum, aut ostendat literas tanquā à nobis datas: sed omnino falsas, ne dicam furtiuas esse dicatis. Viros bellicosos & guaros talium duces eligere est: & simul proficisci exercitum domini, vt vbique habeat robur, & non possit à quibuslibet violentiam sustinere. Fuit enim in priori expeditione antequam Hierosolyma caperetur: vir quidam Petrus nomine, cuius & vos (nisi fallor) sæpe mentionem audistis. Is populum qui sibi crediderat, solum cum suis incedens tantis periculis dedit, vt aut nulli aut paucissimi eorum euaserint, qui non corruerint aut fame aut gladio. Propterea omnino timendum est si similiter & vos feceritis, ne contingat & vobis similiter. Quod auertat à vobis deus,
H qui est benedictus in secula, Amen.

Ad Henricum Moguntinum archiepiscopum de fratre Radulfo, qui neci Iudæorum delatus est consensisse, Epi. CCCXXIII.

VEnerabili domino & charissimo patri Hērico Moguntino archiepiscopo Bernardus Clareuallis abbas inuenire gratiam apud deum. Literas dilectionis vestræ debita veneratione suscepi: sed præ multitudine negociorum breuis est responsio. Depositum querelæ vestræ apud nos signū est & pignus dilectionis: & præcipuē humilitatis indicium. Quis enim ego sum: aut quę domus patris mei: vt ad me referatur archiepiscopi cōtemptus, & metropolitanæ sedis iniuria? Nonne ego sum puer paruulus: ignorans introitum & egressum meum? Verūtamen non
Mat. 18.a. ignoro verbum veritatis vsquequaque, quod ex ore altissimi procedit. Necesse est vt veniat scandalum: væ autem illi per quem venit. Homo ille de quo agitur in literis vestris, neque ab homine neque per hominē, sed neque à deo missus venit. Quod si se monachū aut eremitā iactat: & ex eo sibi assumit libertatem vel officium prędicationis: potest scire & debet q̄ monachus non habet docentis, sed plangentis officium: quippe cui oppidum carcer esse debet, & solitudo paradisus.
I Hic vero à cōtrariis & solitudinem pro carcere, & oppidum habet pro paradiso. O hominem sine pectore: ô hominem sine fronte, cuius stultitia eleuata est super candelabrum: vt appareat omnibus qui sunt in domo. Tria sane sunt in eo reprehensione dignissima: vsurpatio prædicationis: contemptus episcoporum: homicidij approbati libertas. Nouum genus po
Ioan. 10.f tentiæ. Nunquid tu maior es patre nostro Abraham, qui eodem prohibente gladium deposuit: quo iubente leuauerat?
Luc. 22.e Nunquid tu maior est principe apostolorum, qui quæsiuit à domino: domine si percutimus in gladio? Sed instructus es omni' sapiētia Aegyptiorum, id est sapientia huius mundi quæ
1. Cor. 3. d. stultitia est apud deum. Aliter soluis quæstionē Petri, quam
Ioan. 18.b. ille qui dicit: Mitte gladium in locum suum. Omnis enim qui acceperit gladium, gladio peribit. Nonne copiosius triūphat ecclesia de Iudæis per singulos dies: vel conuincens vel conuertens eos: q̄ si semel & simul cōsumeret eos in ore gladij? Nunquid incassum constituta est illa vniuersalis oratio ecclesiæ, que offertur pro perfidis Iudæis à solis ortu vsque ad occasum: vt deus & dominus auferat velamen de cordib⁹ eorū, vt ad lumen veritatis à suis tenebris eruantur? Nisi enim eos qui increduli sunt, credituros speraret: superfluum videretur & vanum orare pro eis. Sed considerat oculo pietatis quòd dominus habet respectum gratiæ apud eum qui reddit bona
Psal. 58.c pro malis, & dilectionem pro odio. Vbi est ergo illud quod
Rom. 11.c. dictum est: Videas ne occidas eos? Vbi est, cum plenitudo gē
Psal. 146.a tium intrauerit: tunc omnis Israel saluus fiet? Vbi est, ædificans Hierusalem dominus, dispersiones Israelis cōgregabit? Tunc es ille qui mendaces facies prophetas: & euacuabis omnes thesauros pietatis & misericordię Iesu Christi? Tua do K
ctrina non est tua: sed eius qui misit te patris. Sed credo sustinet tibi si sis sicut magister tuus. Ille enim erat homicida ab initio. Ille mendax, & pater mēdacij. O monstruosa scientia. O sapientia infernalis, contraria prophetis, & apostolis inimica: submersio pietatis & gratiæ. O immunditissima hæresis. O meretrix sacrilega quæ impręgnata de spiritu falsitatis cō
Psal. 7. d. cepit dolorem, & peperit iniquitatem. Libet sed non licet vltra progredi. Ad vltimum, vt omnia quæ sentio super his, breuiter comprehendā: homo est magnus in oculis suis: plenus spiritu arrogantiæ: verba & opera eius prætendunt q̄ conatur sibi facere nomen iuxta nomen magnorum qui sunt in terris: sed non habet sumptus ad perficiendum. Vale.

Ad Leonium abbatem sancti Bertini pro Thoma de sancto Audomaro, Epistola CCCXXIIII.

DIlecto & venerabili domino Leonio abbati: & vniuerso cōuentui ecclesiæ sancti Bertini: frater Bernardus Clareuallis vocatus abbas: spiritū veritatis quem mundus non potest accipere. Literas dilectionis vestræ dilectissimi fratres suscepimus: indicium volū tatis & petitionis vestræ. Beneficiorum quæ nobis & nostris plena manu, hilari mente, vultu sereno exhibetis, in æternum non obliuiscar. Sed quid si non sum oblitus: & ingratus inue
L nior? Nunquid sola memoria hābebit me excusatum? Imò acerbius accusabit. Nec immemorem nec ingratū amicis meis me exhibere noui. Si tamen non habeo quid retribuam pro omnibus quæ accepi à vobis (vt minus sapiens loquor) domi
Psal. 136.b. nus retribuet pro me. De alieno liberalis sum: quoniā inops & pauper sum ego. Honorem ecclesiæ vestræ & decorem domus domini qui in vobis est, quantum diligam, ipse nouit qui plus profunditatem humani cordis ingreditur. Sed nec ego vereor verum dicere in hac parte. Ego diligentes me diligo, sed non in hoc iustificatus sum. Nam & ethnici hoc fa-
Mat. 5. 8. ciunt. Non multum laudis habet si amantes me amauero: sed si non amauero, sceleratus pro scelere iudicabor. Dilexi vos & ante meritum, quare etiam post meritum non diligerem? Quos enim etiā si nulla merita præcessissent, honorari oportuit, post beneficia non honorare, plusq̄ iniuria est. Diligam vos semper fratres charissimi in domino: & cum omni amore seruiā vobis in eo cuius serui estis. Imò Christū cuius mēbra estis, semper in vobis honorabo. Verūtamen vt rationabile sit obsequiū nostrū, & honor irreprehensibilis, quē vobis exhibere debemus: prudenter & caute id fieri oportet: quia ho
Psal. 98.d. nor regis iudiciū diligit. Super his igitur quæ mihi rescribitis, respōdeo charitati vestræ quia nec ego audeo, nec vos debetis prohibere eū qui benefacere pōt. Quid enim respōdere
M habemus apostolo dicēti: Spiritū nolite extinguere? Neque
1. Thes. 5. d enim securū est extinguere, quod extinctū accēdere nō sit tuę potestatis. Et vbi est illud: Vnusquisq; in ea vocatiōe qua vocatus est, in ea pmaneat? Vocatus est, inq̄, Thomas non à me:
Rom. 4.e sed ab eo qui vocat ea quæ non sunt, tanq̄ ea quæ sunt. Quid ad nos respicitis? quid nos intuemini in hoc facto: tanq̄ opus hominis sit, & non dei? Nō ab homine neq; p hominē, sed à domino factū est istud: nō enim homo, sed de⁹ est qui operat in cordibus hominum ad inclinandas eorum volūtates quocunq; voluerit. A domino, inq̄, factum est istud, & ideo nō so
Psal. 117.c. lū mirabile, sed immutabile esse debet in oculis nostris. Quis enim vel quid est homo vt adiuuet sensum domini, vel spiritum eius? Nouit ille qui querit ouē perditam, & quid querat, & vbi querat: & quō & vnde reuocet, & vbi collocet, sic vt eā vlterius nō perdat. Quē ergo domin⁹ vocauit, vide ne reuoces quē de⁹ erexit, tu inclinare noli, nec ponas ei offendiculum cui de⁹ manū porrigit ascēdenti. Sed iam videndū est quid ponderis habeat illud quod dicitis eum oblatū à parētibus. Videat prudentia vestra quid habeat plus vigoris & rationis: vtrum illud quod factū est de ipso per alium ipso nescīente, an illud quod sciēs & prudens de se ipse fecit. Nō aūt ipse, sed gratia dei, quæ volentē præuenit vt velit: quæ volentem subsequitur ne frustra velit. Ego autē dico q̄ votum parentū integrū manet, & oblatio eorū non est exinanita, sed cumulata. Nam & idem offertur quod prius oblatū est, & eidē offertur cui pri⁹ oblatū est, & quod pri⁹ à solis parētib⁹ oblatum

A tum fuerat, nunc offertur à filio. Præterea super hoc verbo præcipere vobis nihil habeo: consilium autem do. A domino egressus est fermo, nolite impedire cursum gratię dei, nolite reprimere primitias bonæ volūtatis. quod enim in eo cœptū est: de spiritu sancto est. Vos autē nolite dissimulare iniuriā quam vobis infertis: cum nunquam vos lęserimus in hac parte, vt fratres quos deus misit ad vos, vellemus subtrahere vobis. Nouerit autem ipse Thomas si irritum fecerit votū suū, cuius me testem adhibuit, nouerit alius quicūque sit ille qui eum ad hoc impulerit, q̄ ascendam ex aduerso, & stabo contra eos in die domini. Sed interim melius est ei vobis & no-
Ephe. 4. a & 6. b bis seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Vale.

Ad Aluisum Atrebatensem episcopum, pro eodem, Epistola CCCXXV.

VEnerabili patri & amico nostro Aluiso dei gratia Atrebatēsi episcopo frater Bernardus vocatus abbas salutem & nostras qualescunque orationes. Rogastis nos pro ecclesia sancti Bertini, quam & vos diligitis, & nos ipsi diligimus & dilexim⁹ ab initio. Veruntamen quod nunc rogat venerabilis abbas eiusdem monasterij, vtinam diligentius considerasset prudentia vestra quale sit istud non dicam facere, sed vel rogare. Neque enim dubito quin redarguissetis eum tanq̄ qui delinqueret grauiB ter & aduersum nos amicos suos, & aduersum ipsum cuius animam quērit, imò & aduersus deum, cuius conatur immutare consilium. Quid enim domine pater, id vobis persuaderi potuit vt ab amico vestro tale aliquid peteretis? Vocat deus Thomam de cœlo, vocat vt exeat de terra sua: & de cognatione sua: & de domo patris sui, & veniat in locum quem ipse ei ostēdit, ego quis sum qui prohibeam spiritum dei, qui debeam impedire eum qui proprias oues vocat nomine, pprio, & ipse ante eas vadit, vt alium non sequātur, sed ipsum? Thomas paupertatem elegit, ego eum ad diuitias deliciasque remittam? Nec ignoro quin possint apud sanctum Bertinū fratres suam ipsorum operari salutem, sed quos illuc vocauerit deus, vt vnusquisque in qua vocatione vocatus est, in ea per-
Luc. 9. g maneat. Scio scio vbi legerim: Nemo mittēs manum suam ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno cœlorum, quo nequaquā ego fraudare velim charissimum filium meū Thomam, & animam quę mihi à deo commissa est. Vnde satis admiror quonam modo subripi potuerit tantę discretioni rem huiusce modi postulare. Ego enim quoniā de vestra, sicut scitis, dilectione præsumo, paulominus respondeā quod ait do-
Mar. 10. b minus ad filios Zebedęi: Nescitis quid petatis. nisi quod cogitaui nō sic de charitate præsumendū, vt nō etiā sacerdotali cathedræ deferretur. Facite ergo morem vestrum, honorificate etiam in hac parte ministerium vestrum: & viriliter iuuate etiam has Christi sponsas: vt eum ad quem vocantur
C sponsi thalamum sine offensione, sine dilatione mereantur intrare. Agite, inquam, vt amicus sponsi: qui stat & gaudio gaudet propter vocem sponsi, & sicut bene soletis iuuare cę teros, sic iuuate & istos: vt non solum non extinguatis (quod absit) spiritum dei, sed & coadiutorem eius fidelem vos esse probetis. Hoc enim omnino certum sit paternitati vestræ, quoniam meo consilio siue permissione mea nusquā declinabunt: scio enim quoniam ipse peccarem, & eos peccare facerem, si quid eis aliud consulerem aut concederem. Reddant ergo vota sua quæ distinxerunt labia sua. Alioquin viderint ipsi quibus credāt dicentibus. Ecce hic est Christus, ecce illic est: quoniam oportebit eos mihi ante tribunal Christi super voto suo, cuius ego testis sum, respondere.

Ad abbatem Lesciensem, Epistola CCCXXVI.

VEnerabili patri Lesciensis monasterij, ac filiis eius, frater Bernardus seruorum dei, qui in Claraualle sunt inutilis seruus, seruire domino in timore, & exultare ei cum tremore. Remisimus vobis fratrem Robertum primum pro eo & cum eo precantes vt clementius cum ipso agatur in recipiendo, q̄ cum cæteris solet fugitiuis reuertentibus. Non enim par esse debet pœna, vbi dispar est causa. Deinde vt ab obedientia in qua cum periculo (vt ipse dicit) animæ suæ diu inuitus detentus est, amo
D neatur, & ad aliam in qua securius & salubrius viuat, transferatur. Alioquin quantum intentionem hominis attendo, timeo ne illum irreuocabiliter amittatis. Cæterum autē audiuimus dominum abbatem grauiter infirmari. Cuius nobis vi tam vel mortem flagitamus citius renūciari: vt aut de vita licet mortali recipiamus gaudium, aut de morte licet vitali luctum: siue, vt verius fatear, de qualibet & gaudium simul & luctum. De vita quidem ipsi condolentes q̄ sit retardatus: sed nobis gaudentes quibus est præseruatus. De morte vero ipsi nimirum congratulantes pro adepto præmio: nobis autē gementes pro adempto necessario.

Ad papam Innocentium, pro Aluiso Atrebatensi episcopo, Epistola CCCXXVII.

AMantissimo patri & domino dei gratia summo pōtifici Innocentio Bernardus Clareuallis abbas vocatus modicum id quod est. Nec nouum nec mirū est humanum animum posse falli vel fallere. Cauēdum & hoc & illud: quia vtrobiq; periculum, ad vtrūq; cautelam vobis apposuit magni consilij angelus, quando dixit:
Matt. 10.b Estote prudentes sicut serpentes: & simplices sicut columbę: vt nec prudentia decipi, nec simplicitas decipere posset. Marcianenses monachi venerunt ad vos in spiritu mēdacij, & spiritu erroris, aduersus dominum, & aduersus Christum eius.
E Verbum iniquum constituerunt aduersus Atrebatensem episcopum, cuius conuersationis & vitæ bonus odor fuit hactenus in omni loco. Qui sunt isti, qui vt canes mordent, qui dicunt bonum malum, qui ponunt lucē tenebras? Qui sunt isti
Esa. 5. c. qui contra legē maledicunt surdo, & coram cęco ponunt of-
Leui. 19. c fendiculum? Quare domine irasceris in filium tuum? quare lętificasti inimicos eius? Vbi est illud apostoli. Nolite omni
1. Ioan. 4. a spiritui credere, sed ,pbate spiritus si ex deo sunt? In domino confido quia dissipabitur consilium eorū: & cum apparuerit quod verum est, euacuabitur quod ex falso est, vt mētita sit iniquitas sibi. Auribus nostris audiuimus q̄ fideliter, q̄ costanter locutus sit in conspectu regis & principū pro fidelitate Romanæ ecclesiæ. Veniet ad vos in innocentia sua in die vocationis suæ, præmisit ante filium suum archidiaconum præsentium latorem, cuius personam & mores vestræ mansuetudini cōmendamus. Decætero venit ad vos abbas sancti Vedasti, homo plane inimicus fibi, suis, & ecclesię suę, homo qui accepit inuanum nomen abbatis: quærit enim quę sua sunt, nō quæ Iesu Christi. Sed & qualis pater, talis & filius qui cum eo est: qui nec conscientiæ, nec suæ famę pepercit, subsannatio & illusio his qui in circuitu eius sunt. G. loquor monachū
Psal. 78. a eius. Spiritus veritatis det vobis diuidere lucem à tenebris, det vobis reprobare malum, & eligere bonum.

Ad Alardum monachum, Epistola CCCXXVIII. F

DIlecto filio suo Alardo, frater Bernardus paternæ dilectionis affectum. Conqueritur frater Adamarus q̄ ei nimis amarus extiteris: non solum quia te agente domo expulsus sit, sed quia te quoque prohibente reconciliari non possit. Et ego quidem non nisi bono zelo te id facere crediderim. Sed cum recordor tuæ illius obstinationis quā tibi amicissima, vt scis, fiducia soleo sæpe improperare, vereor ne idem zelus tuus non sit secundū sciē tiam. Nam vt ipsa regulę verba ponam, quantæ audacię est quēq̄ cędere aut excommunicare, necdum eliminare, abbate scilicet absente & nescīente? An non magis tuæ humilitatis erat, alij nō facere quod tibi nolles fieri? Imò tuæ perfectio-
1. Cor. 9. d nis esse debuerat apostolum potius imitari dicentem? Factus
Gala. 6. a sum infirmis infirmus, vt infirmos lucrifacerem. Et rursum: Vos qui spirituales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis, cōsiderans teipsum, ne & tu tenteris. At prior, inquies, illum eiecit: non ego. Et hoc quidem ipse nouit. Sed te suadente, te omnimodis cōpellente. Vnde & nunc cum eū, sicut audiui, ipse quoq; prior miseratus cupiat reuocare, te in tua perdurante duritia, non finitur emendare quod compulsus est indiscretus egisse. Rogo quæ est hæc securitas, vt cæteris omnibus miserantibus, ipso quoq; domino abbate propitio, tu solus implacabilis flecti nō queas vt recipiatur? An nō legisti. Iudiciū sine misericordia ei qui nō fecit misericordiā?

Universidad de Deusto
Biblioteca

G An oblitus es quod rursum scriptū est: In qua mensura mẽsi fueritis, remetietur vobis? An vero contemnis quod misericordibus promissum est: quoniã ipsi misericordiã consequẽtur? Sed nescis, inquis, q̃ iuste expulsus sit. Sed iuste an iniuste expulsus sit, non quæro nec curo modo: sed hoc tantum queror, hoc causor, hoc vehementer admiror, q̃ humiliter satisfaciens, instanter petens, patienter sustinens, emendationem promittens, nec sic quidem exaudiri meretur, vt iuxta apostolum confirmetur in eo charitas, & secundū magistrum nostrū probetur iterum in omni patientia. Certe si iniuste expulsus fuit, iustum est vt reuocetur. Si iuste: pium est vt recipiatur. Vnde & hoc nostrum cõsiliũ licet indiscussa causa arbitratus sum esse securum, quo fit vt siue per iustitiam siue per misericordiam à iusto & misericorde deo non recedatur. Rogo ergo te dilectissime fili, vt quod ille suis apud te precibus nõ meruit, vel nostris, quas tam longe quęsuit, valeat adipisci.

Mat.7.a
Matt.5.a
2.Cor.2.b

Ad papam Innocentium, Epistola CCCXXIX.

AMantissimo patri & domino Innocentio summo pontifici frater B. Clareuallis vocatus abbas modicum id quod est. Cadit in interitum Remensis ecclesia, data est in opprobrium ciuitas gloriosa, clamat transeuntibus per viam: q̃ non sit dolor similis dolori eius. Foris enim pugnę, intus timores. Sed & intus pugnę, H quoniam filij eius pugnant contra eam: nec habet generatorem qui liberet eam, vnica spes eius Innocentius, qui abstergat lachrymas à maxillis eius. Sed vsquequo domine clypeus protectionis vestræ non opponitur? vsquequo cõculcabitur, nec inueniet subleuantẽ? Ecce rex humiliauit se: & iam quieuit indignatio eius. Quid ergo supereſt nisi vt man⁹ apostolica supponatur afflictę, & plagis eius curam adhibens & fomẽta? Primum itaque esse credimus vt maturetur electio: ne insolentia Remensis populi disperdat si quid residuum est, nisi in brachio excelso furori eius resistatur. Si hæc rite celebrata fuerit: confidimus quòd in reliquis quoque daturus sit dominus gratiam & effectum.

Ad eundem, Epistola CCCXXX.

AMantissimo patri & domino dei gratia summo põtifici Innocentio frater B. Clareuallis vocatus abbas modicum id quod est. Gratiam quam inueni in oculis vestris, nolo habere solus, cum amicis eam volo diuidere. Non enim timeo ne forte non sufficiat mihi & illis. Magna enim est. Multos possum facere participes eius, veruntamen ego exinanitus non ero. Quod igitur gratis accepi, gratis dabo: & liberalem me facit vestra liberalitas, sed de vestro. Præsentium latorem virum commendabilem vobis commendamus. Amicus est domine pauperum Christi, I & seruus seruorum tuorum. Peto domine, si quid habuerit apud tuam excellentiam, vt eum solita pietate pro nobis exaudias, imò pro ipso, qui talis est, vt per se tantum merito debeat exaudiri.

Ad eundem, Epistola CCCXXXI.

IVuenis iste magnanimus (vt aiunt) & strenuus in opere militari, vt meliorem militet militiam proficiscitur Hierusalem. Rogat puer vester rogatus ab ipso: vt in bono opere quod cœpit, vestram mereatur percipere consolationem, sed fauorem, sed orationẽ, Esa.58.c sed benedictionem. Propinquus noster est: & carnem meam, iuxta prophetam, non debui despexisse.

G. cancellario, Epistola CCCXXXII.

RAdeceſſor vester bonæ memoriæ Haimericus cãcellarius dominum Metensem episcopum speciali amplectebatur dilectione, & nuncios eius quotiẽs Romam venirẽt, plurimum acceptabat: & iuuabat studiosius. Vnde rogo vos quoque per eadem gradi vestigia, & nobili episcopo in magna necessitate posito, armis ecclesiæ subuenire.

Ad dominum Bernardum abbatẽ. Epistola. CCCXXXIII. K

DIlecto patri ac venerabili domino suo Bernardo dei voluntate ac gratia Clareuallis abbati reuerẽdissimo frater Ioannes minister suus qualiscunque Casemarij abbas, fœliciter currere, ac fœlicius Christi pietate consummare. Memor dulcedinis ac familiaritatis, quam mihi indigno pietas vestra quondam exhibuit: aperire cogitationes mei cordis paternitati vestræ quasi coram positus præsumo, vestra magis de mansuetudine confisus, quàm de offensa suspectus. Spero nanque affectionem ac dilectionem quam erga vos habeo, pietatem vestram non latere, & si aliquid etiam stultum dicerem, confido vos benigne ac mansuete quasi patrem filio ignoscere. Dictum est mihi pater charissime, quòd de hac re quæ non ita prosperę, vt fortitan volebatis, contingit (de via vero Hierosolymæ loquor) multum tristamini: eo quòd ecclesia dei vel gloria non sicut desiderabatis, accreuit. Quapropter quod mihi pro hoc diu cogitanti deus (vt credo) in corde misit, vobis humiliter suggero, nimirum perpendens quòd sæpe paruo cuilibet dominus aliquid ostẽdit, quod alicui magno & multis donis repleto videre nequaquam concedit, sicut Moysi sancto facie ad faciem cum deo loquenti Ietro alienigena consilium de- Exod.33.b dit. Videtur itaque mihi quòd omnipotens deus de hac via multum fructum fecit, non tamẽ eo ordine quo ipsi viatores L arbitrabantur. Siquidem si hoc quod cœperant, sicut decet Christianos, iuste ac religiosè prosequi vellent, dominus cũ eis esset, ac magnum fructum per eos perfeciſſet. Sed quoniã ipsi ad mala sunt deuoluti, & hoc nequaquam dominum qui author vię fuerat, à principio latere potuit, vt sua prouidentia in sui dispositione non falleretur, malitiam eorum in suã conuertit clementiam, & immisit eis persecutiones & afflictiones, quibus purgati ad regnum peruenire possent. Denique confessi sunt nobis qui redibant, quòd vidiſſent multos ibi morientes qui libenter se mori dicebant, neque velle reuerti, ne amplius in peccatis reciderent. Sed ne in dubium veniat quod dico, quasi patri meo spirituali in confessione aperio q̃ patroni loci nostri beatus Ioannes & Paulus sæpius nos visitare dignati sunt, quos ego super hac re interrogari feci, & huiusmodi sententiam responderunt. Dicebãt q̃ multitudinem angelorum qui ceciderant, de illis qui ibi mortui sunt, esse restauratam. Hoc autẽ scitote q̃ magnã vestri memoriam habuerunt, finemq̃ vestrum cito venturum prędixerunt. Quia igitur bene res etsi non secundum hominum desiderium, tamẽ secundum dei propositum euenit, vestræ erit prudentiæ in ipso de hac re cõsolari, cuius solius gloriã quęritis & desideratis. Idcirco nanq; vobis & exhortãdi & operandi gratiam in hoc negocio dedit, quia bonum, quod inde facturus erat, præuidit. Ipse igitur cursum vestrum fœliciter M compleat, nosq; vobiscum in sua gloria constituat.

Ad Rollandum cardinalem & cancellarium, Epistola CCCXXXIIII.

DOmino & amico charissimo Rollando dei gratia sanctæ Romanæ ecclesiæ presbytero cardinali & cancellario frater Bernardus Clareuallis vocatus abbas, salutem & deuotas orationes. Scripta dilectionis vestræ eo affectu suscepimus: quo semper apud nos est in benedictione memoria vestra. Nec sane egere vos credimus humanæ gratiæ verbis, aut cõmendatitiis epistolis ad nos: quoniamquidẽ vtriq; nostrum indubitabile (nisi fallor) testimonium perhibet spiritus veritatis, q̃ syncere & diligamus vos, & diligamur à vobis. Ille, inquã, spiritus per quem & diffunditur charitas ista in cordibus nostris. Benedictus deus qui secundũ suam misericordiam Eugenium nostrũ imò suũ præuenit in benedictionibus dulcedinis, parare scilicet lucernam Christo suo, & præmittere virum fidelem ad adiutorium eius, & nostram quoq; plurimam consolationẽ. Nam cum molesta esset amico amici vocatio & absentatio: cuius nimirum præsentia frui delectatur in domino: iam tũc vt manifeste video cogitabat ipse cogitationes pacis, & non afflI- Ioan.13.d ctionis, & dicebat: Quod ego facio, tu nescis modo: scies autem postea. Quamobrẽ solicitus sis charissime, pro eo cui te consolato-

A consolatorem consiliarium ordinauit deus, & obserua caute secundum datam tibi sapiẽtiã, ne forte inter tam multipliciũ negociorum tumultus malignorum fraude circũueniri possit vt subripiatur ei verbum quod indignum sit Eugenij apostolatu. Age, inq̃, dilectissime pro loco quẽ tenes, pro ea quã adeptus es dignitate: viriliter & prudenter exerce qui in te est zelum dei, ad gloriam eius, & salutem tuã, & ecclesiæ sanctæ plurimã vtilitatem, vt dicere possis & tu, quia gratia dei 1.Cor.15.b in me vacua non fuit. Hactenus quippe eruditioni multorum fideliter & vtiliter instabas: cœlo & terra testibus: sed iã tẽpus faciendi domino, ne patiaris, quod in te est, dissipari ab impiis legem eius. Cura proinde dilectissime & desiderãtissime pater, etiã in hac dispensatione inueniri fidelis domini seruus & prudẽs: quatenus & pro te faciat columbina simplicitas: & pro ea, quæ tuæ q̃ maximę fidei & solicitudini credita est domini tui sponsa, aduersus venenatas maligni & antiqui serpentis astutias militet prudentia serpentina: & in vtraque glorificetur deus. Multa quidẽ habeo vobis dicere: sed non est opus longa epistola vbi præsens est vox viua. Quamobrẽ vestris pariter & nostris occupationibus parcẽs, posui verba mea in ore præsentium fratrũ: tanq̃ me ipsos audite. Valete.

Ad G. diaconum cardinalem, Epistola CCCXXXV.

B DOmino & amico charissimo G. dei gratia sanctæ Romanæ ecclesię diacono cardinali frater B. Clareuallis vocatus abbas, salutem & deuotas orationes. Benedictus tu à domino, qui tã copiosè præuenisti nos in benedictionibus dulcedinis: vt siqua misericordiæ viscera, si quid affectionis, si quid charitatis inuenitur in nobis, totum sibi merito vendicet illustris animi tui tam deuota humilitas, humilisq; deuotio. Nam & antea exultabam omnino, & gratulabar zelo bono quem in te esse fratrum nostrorum relatione didiceram, sed iam eo amplius si quid possum in domino, tuæ dilectioni me sentio debitorem, quo deuotius & humilius paruitati nostræ cõmendatum te reddere studuisti. Vnde & solicitus fui fratribus nostris indices tui pectoris legere literas, plenas deuotę affectionis, plenas pietatis & gratiæ, benedictionem quoq; quam destinaueras exhibere, & præcipere, sicut rogasti, in memoriam tui & tuorũ, ipsis in vasis missarum solennia celebrari. Faciat te deus in magna domo sua vas in honorem, vt de te quoq; nos charissimi tui operum testimonio, quod plurimũ desideramus mereamur audire, quoniam vas electionis mihi est iste. Testis Acto.9.c enim nobis est spiritus veritatis, per quem & diffunditur charitas ista in cordibus nostris: quomodo te cupiamus in viscęribus Iesu Christi. Quia ergo æmulamur te dei æmulatione: non modo est ad eum pro te deprecatio nostra, sed etiam ad teipsum, vt solicite prouideas quomodo te oporteat conuer C sari in domo dei, & in sorte ministerij huius. Dico enim non Sap.6.a de præsumptione, deus scit, sed de charitate: quoniã iudiciũ graue his qui præsunt, si non etiam prodesse laborãt: & ecõtra qui bene ministrauerit, gradum bonum acquiret. Tu ergo 1.Tim.3.c dilectissime & desiderantissime domine, declina obsecro magis ac magis à malo, & fac bonum: nec inueniaris in Christi hæreditate quærens quæ tua sunt: sed memor esto semper a- 1.Tim.6.b postolici illius: Nihil intulimus in hunc mundum, haud dubium, quia nec quieq̃ auferemus. Quamobrẽ ea quæ immortalis est animam tuam serua charissime, ne qua occasione auMatt.16.d elli aut eradicari queat ab affectu cordis tui, quod dominus loquitur in euangelio. Quid prodest, inquit, homini si vniuersum mundum lucretur, se autem ipsum perdat, & detri- Iob.21.b mentum sui faciat? Miseri prorsus miseri qui in bonis ducũt Psal.48.d dies suos, vt in puncto ad inferna descendãt. Cum enim inte- Iaco.4.d. rierint, non sument omnia, nec descendet cum eis gloria eorum, quoniam vapor est ad modicum parens. Hæc cogita dilectissime, & hæc meditare iugiter, & in corde tuo describe ea, nec à memoria tua vllatenus recedant. Vale.

Ad Robertum abbatem de Dunis Epistola CCCXXXVI.

FRatri & amico charissimo Roberto abbati, frater B. de Claraualle quod amico charissimo. Et tarde iorus, & cito es mihi sublat⁹ Roberte charissime. Sed consolor, q̃ solo de corpore patiar hoc: nam spiritu semper es mecum. Quod tamen vel ipsum quãdo ego D æquanimiter tolerarem, si solus non esset in causa deus? Erit erit quando reddemur nobis, quando & quisq; de se, & vterque de inuicem plene gaudebimus, præsentes nobis in vtraq; portione nostri, in neutra deinceps ab alterutro diuidendi. Glutinum erit tantę coniunctionis, qui causa nunc est tãtille separationis, præsens perpetuo futurus nobis, præsentes nos nobis perpetuo seruaturus. Salutamus omnes filios vestros & nostros, & rogamus vt orent pro nobis.

Ad eundem de Iderio, Epistola CCCXXXVII.

AMãtissimo fratri & coabbati suo Roberto de Dunis frater B. Clareuallis dictus abbas, salutem. Super hoc fratre, quem adeo non solum inutilem, sed etiam onerosum esse nunciastis, absq; eo quod intrinsecus latet, quale nobis ipsis, tale & vestræ dilectioni damus cõsiliũ. Nobis siquidẽ videtur pro his quæ de ipso retulistis, q̃ in probatione sua se nec probabilẽ exhibuit nec receptibilem, & ideo meruit vt rationabiliter & sana conscięntia valeatis malum auferre ex vobis. Veruntamen si pietati vestrę placet superexaltare misericordiam iudicio, adhuc ipsum potestis retinere sine professione, quanto vobis tẽpore videbitur. Hoc autẽ omnino diſſuademus ne eum in hoc statu recipiatis ad professionẽ, sed iterum probetur, si forte se E talem exhibere valeat, qualem debet. Sinautem, ferro absciſsionis vtẽdũ est, ne vna ouis morbida totũ gregẽ cõtaminet.

Ad abbatem Balduinum de Castellione, Epistola CCCXXXVIII.

ET in hoc cognoui q̃ diligis nos, quoniam timuisti nos. Veruntamẽ gaude, quia timor quem timebas, non accidit nobis. Diligẽter est res inquisita, quẽ admodum monuisti, & inuentus est dolus in ore eius qui ista dixit tibi. Vnum è duobus nullatenus dubites, hominem videlicet aut ex malignitate, aut ex suspicione lo- Psal.7.d cutum. Procul dubio conuertetur dolor eius in caput eius, & in verticem ipsius iniquitas eius descendet. Reus est enim illius rei, quam alteri conatur impingere.

Ad Balduinum Nouiomensem episcopum, Epistola CCCXXXIX.

DOmino Balduino Nouiomensi episcopo frater B. Clareuallis vocatus abbas, melius quàm meruit. Mitto vobis puerum istum præsentiũ latorem, comedere panem vestrum, vt probem de auaritia vestra vtrum cum tristitia id feceritis. Nolite lugere, nolite flere, paruum ventrem habet, paucis contentus erit. Gratiam tamen vobis habemus si doctior à vobis quàm pinguior receſF serit. Maneries locutionis pro sigillo sit, quia ad manum non erat, nam neq; Gaufridus vester.

Ad Henricum archidiaconum, Epistola CCCXL.

DIlecto suo Hẽrico archidiacono frater Bernardus Clareuallis vocatus abbas salutem & orationes. Breuiter vobis de proposita quæstione respondemus, sine præiudicio tamen sanius sapientis. Raptum ex vtero puerum ob periculum mortis laicus quidam (vt dicitis) baptizauit, communem verborum formam nõ tenens, sed dicens, baptizo te in nomine dei, & sanctæ & veræ crucis. Quæritis vtrumnam baptizatus sit puer, an magis si viuit baptizandus. Ego vere hunc baptizatum puto, nec sonum vocis, veritati fidei & pietati intentionis præiudicare potuisse. Vt enim taceam quòd in nomine dei vnam expressit substantiam trinitatis: in eo ipso quod addidit, sanctæ & veræ crucis, manifeste cõmendauit dominicã passionem. Nisi fortẽ putamus apostolum contra id quod quidem alio loco di- 2.Cor.10. xerat: Qui gloriatur, in domino glorietur: in ipsa ligni sub- Gala.6.d stantia, & non magis in crucifixi gratia gloriari, cum diceret: mihi autẽ absit gloriari, nisi in cruce domini nostri Iesu Christi. Neq; enim cũ iuxta cõunẽ ecclesię cõstitutionẽ baptizãtes dicimus, in nomine patris & filij & spirit⁹ sancti, aliud intelligendũ est q̃ in cõfessione trinitatis. Porro autẽ cõfessio sanctę crucis, nõ nisi crucifixi confessio est. Legimus sane in

Universidad de Deusto
Biblioteca

Act.10.g G actibus apostolorum, non modo in nomine patris & filii & spiritus sancti,verū & in nomine domini Iesu Christi aliquos baptizatos. Pergitis autē quærere de ipso baptizatore vtrūnam peccauerit: an vero & aliis formam hanc liceat imitari. Quasi vero consequens sit vt si in facto hominis ipsa eum vi detur excusare simplicitas,vt aut nullum,aut non magnū peccatum fuerit:continuo etiam inueniātur excusabiles qui sua temeritate contra formam ecclesiæ nouum baptizandi vellent inducere morem. Quòd si quis eum peccasse contēdit, ego tantum non crediderim fuisse peccatum, vt vel baptizatoris,vel ipsius q baptizatus est potuerit præiudicare saluti. Neq; enim ecclesiasticā contēpsisse formā:sed ex deuotione quadam festinantis fidei,in hanc vocem erupisse videtur.

Ad monachos ecclesiæ sancti Bertini,
Epistola CCCXLI.

Dilectissimo sibi in Christo vniuerso cōuentui monasterij sancti Bertini frater Bernardus Clareuallis vocatus abbas:salutem & orationes.Ita,quæso, ita facite dilectissimi.Discipulus quippe proficiēs: gloria est magistri. Quisquis in schola Christi non proficit: eius indignus est magisterio,præsertim tamen vbi sumus,vbi nihil in eodem statu permanet: & non proficere, sine dubio deficere est.Nemo ,inde dicat satis est:sic volo manere:sufficit mihi esse sicut heri & nudiustertius. In via residet qui eiusmodi est: in scala subsistit vbi neminē patriarcha vidit nō ascendentem aut descendentē. Dico ergo . Qui se existimat stare:videat ne cadat. Ardua & angusta est via:& non hic,sed in domo patris mansiones sunt multæ.Itaque qui se dicit in Christo manere:debet sicut ille ambulauit,& ipse ambulare. Iesus enim(vt ait euangelista) crescebat & proficiebat sapiētia & ætate & gratia apud deum & homines. Ille non restitit ergo:sed exultauit vt gigas ad currendā viam:& nos quoque si non desipimus curremus post eum : trahemur in odore vnguentorum ipsius. Alioquin si elōgari contigerit, erit pigritāti animæ & laboriosior & periculosior via: dum nec odore recreari:nec certa possit agnoscere vestigia longius abeūtis. Sic ergo currite fratres, vt comprehendatis . Quod sane ita fiet:si nequaq̄ arbitramini vos cōprehendisse: sed obliti quæ retro sunt,extenditis vos in anteriora: si apprehendatis disciplinam:nequando irascatur dominus, & pereatis de via iusta. Qui edit me(ait sapientia)adhuc esuriet: & qui bibit me,adhuc sitiet: vt nouerit piger qui digne prorsus lapidatur ſteroribus boum, fastidiū sibi non de satietate sed de inedia generari. Deniq; quia omnia cooperantur in bonū his,qui secūdum propositū vocati sunt sancti: moueat nos ipsum quoque secularis cupiditatis exemplū. Quē enim ambitiosum vidim⁹ aliquando contentum adeptis dignitatibus ad alias non anhelare?Sic & curiosi cuiusq; non satiatur oculus visu:nec auris impletur auditu.Quid?eorū qui auaritiæ seruiūt:aut amatores sunt voluptatū:seu vanas sectantur hominū laudes:nōne & ipsorum insatiabilia desideria arguunt nos negligentiæ & tepiditatis? Pudeat certe spiritualiū nos bonorū minus cupidos inueniri . Erubescat anima conuersa ad dominū, minori affectu sectari iustitiā,q̄ iniquitatem antea sectaretur. Est enim causa quoq; valde dissimilis. Stipendiū quippe peccati,mors : fructus autē spiritus,vita æterna.Pudeat proinde negligentius nunc in vitā,q̄ prius in mortē ire,& minori studio salutis acquirere quàm perditionis augmentum. Nam vt omnino simus inexcusabiles,in via vitæ quo citius, eo facili⁹ curritur:& leue saluatoris onus quo crescit amplius,eo portabilius est. Nonne & auiculas leuat, non onerat pennarū sue plumarū numerositas ipsa? Tolle eas, & reliquum corpus pondere suo fertur ad ima. Sic disciplinam Christi,sic suaue iugū,sic onus leue,quo deponimus,eo deprimimur ipsi: quia portat potius q̄ portatur. Onerosa alicui videtur silentij disciplina. Sed propheta magis robur q̄ onus esse considerans ait: In silentio & in spe erit fortitudo vestra:in silētio,inquit, & spe:quia bonū est præstolari dominū in silentio. Ea enerua quippe animā presentium consolatio,roborat expectatio futurorum. Bene ergo feciſtis dilectissimi, addere aliquid ad priorem silentij regulam: quod nimirum prædicto attestante propheta cultus iustitiæ est. Bene feciſtis alienando vos magis ac magis ab actibus seculi huius, quæ est munda & immaculata religio. Modicum quippe fermentū fratres, totā massam corrumpit:& muscę moriētes exterminant oleū suauitatis.Quid prodest tanti corporalis pariter & spiritualis laboris atque exercitij fructum, vilissima aliqua cōsolatione imò desolatione minus acceptabilem fieri : aut certe & periclitari ? Quantam internæ consolationis dulcedinem, & gratiam visitationis diuinæ præpedit huiusmodi nugarum vapor ad modicū parens? Præsertim nos monachi,quorum certe velimus nolimus, in labore vita est : plane miserabiliores sumus omnibus hominibus,si pro tam exiguis tanta patimur detrimenta.Quid enim insipientiæ:imò quid insanię est,vt qui maiora reliquimus, minora cum tanto discrimine teneamus? Si mundum contempsimus vniuersum: si abrenunciauimus affectibus propinquorum : si monasteriorum carceri mancipauimus nosmetipsos: si denique non venimus facere voluntatem nostram, sed imposuimus homines super capita nostra : quid non oportet fieri, ne forte contingat hæc omnia nobis in insipientia nostra & negligentia deperire? Agite ergo dilectissimi, & in his quæ cœpistis, soliciti estote perseuerare & abū dare magis, vt augeantur indies incrementa frugum iustitiæ vestræ. Etenim qui parce seminat, parce & metet: & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Et certe modicum seminis incremētum,non modica messis multiplicatio est. Hæc nos fratres, quia audito profectu vestro exultauimus & delectati sumus, dignum duximus scribere charitati vestræ, cupientes admonitos vos esse, vt obseruationes factas quæ saluare possunt animas vestras, digna deuotione suscipiatis & amplectamini. Scitis enim quia hilarem datorem diligit deus. Orantem pro nobis vniuersitatem vestram Christus custodiat.

Ad Leonium abbatem sancti Bertini,
Epistola CCCXLII.

Amico suo charissimo Leonio sancti Bertini venerabili abbati:frater Bernardus Clareuallis vocat⁹ abbas, salutē in eo qui mādat salutes Iacob.Quòd merito confidam de vobis, charitas vestra palam fecit: quæ inuenta occasione seipsam innotescendi : non potuit latere sub modio. Gratissima habeo illa officia humanitatis quæ fratribus nostris impēditis,qui habitant iuxta vos. Quod illis facitis, mihi facitis : imò sic magis mihi facitis, quàm si mihi faceretis. Obsecro ergo vt persequeret hæc solicitudo vestra pro eis: quoniam longe facti sunt à nobis,vt non possimus eis prout oportet assistere. Sit ergo vestræ benignitatis vicem nostram supplere:vt vos ipsis in patrem, & ipsi sint vobis in filios. Si forte venerit tempus quo tantæ charitati respondere possimus:quòd non simus ingrati, fides oculata monstrabit. Vale.

Ad monachos ecclesiæ sancti Bertini,
Epistola CCCXLIII.

Viuersis qui sunt in ecclesia beati Bertini amandis in Christo : frater Bernardus Clareuallis vocatus abbas,seruire domino in lętitia. Ad gratiarū actionem : ad reddendum dilectionis officium : meritis vestris prouocamur . Quia enim acceptum beneficium æternæ memoriæ infigendum est : beneficiis quæ fratribus nostris, imò quæ mihi contuliſtis, nec immemor esse debeo, nec ingratus. Meū est quicquid meis impēditur:mihi datur,quic quid infunditur in visceribus meis. Scio cui credidi, & certus sum:scio quia diligitis nos,non verbo & lingua:sed opere & veritate. In argumentum quippe dilectionis & gratiæ, quam fratres nostri inuenerunt in⁹ oculis vestris, non verba procedunt,sed opera : eo vtique puriora apud deum, & gratiora apud homines,quo de sola gratia dantis ,pueniunt:præter meritum accipientis . Pro his igitur gratias agimus vniuersitati vestræ: pro his omnibus debitores sumus vobis : si quid sumus:si quid possumus & nos & fratres nostri. Sed ne parum vobis sit acceptos esse hominibus,accepti estis & deo meo.Nā quod vni ex minimis ei⁹ feciſtis:ipsi feciſtis. Quid? quod non vni tantum,sed pluribus ex minimis eius feciſtis? In omnibus hic penes me non retributio multa, quoniā inops &

Psal. 85. a ops & pauper sum ego, sed dominus retribuet pro me. Ipse A qui retributor est omnium bonorum, retribuat vobis q̄ pau
Psal.137. b peres eius præueniſtis in benedictionibus dulcedinis, & in
Ibid. 20. a exemplo charitatis.De præteritis gratias agimus : de futuro
Gal.4.6.b precamur vt bonum facientes non deficiatis, tempore enim suo metetis de semine boni operis manipulos pacis & glorię: quod nobis præstet deus. Amen.

Ad Matildem reginam Anglorum,
Epistola CCCXLIIII.

Illustrissimę dominæ & dilectissimę in Christo filię (quod non ex præsumptione loquor, sed ex affectu) Matildi dei gratia Anglorum reginæ: Bernardus. Si de vestra sublimitate præsumo : non est mirum.Iam enim non ego solus sentio: sed omnes pene noue runt quomodo nos acceptetis , & quanto nos diligatis affectu. Propter quod rogatus sum à quodam amico vestro venerabili abbate de capella, vt pro decima quadam vos rogemus:vnde,si bene miniſtis, Boloniæ vos rogaui: vos quoque more vestro benigne audiſtis me. Sed quia nōdum factū est quod rogamus : tempus est vt iam petitio illa mancipetur effectui.De cætero bene seruate mihi filium quem nunc peperiſtis,quia & ego quoque(si regi non displicet) in eo mihi vendico portionem.Vale.

B *Ad Albertum inclusum,* *Epistola* CCCXLV.

Rater Bernardus de Claraualle:fratri Alberto inclusо,bonum certamen certare. Petis à me vt nescio quam ieiunij obseruantiam, quam à me intra tuam cellā requiſieras,ac mulierculārū colloquia, quæ & tibi videlicet à me recordaris fuisse prohibita,mea licentia possis admittere:quæ vtiq; propter inopiā(vt scribis) non potes euitare. Ego iam nullā super te vsurpo mihi potestatem.Consilium tibi dedi,nō præceptum, semper vel semel in die comedere: fœminarum visitationes vel colloquia omnino non admittere:tuarum te opere manuū sustentare,multaq; alia quæ longum est modo cōmemorare.Quòd si huiusmodi sumptus nequaq̄ tibi ad opus tam sumptuosum suppetere cerneres : non deberes incipere quod consummare non posses.Hoc tibi tutum credidi consiliū:hoc nec meo cogeris tenere præcepto:nec tamen meo mutabis consilio. Vale.

Ad G. abbatem, *Epistola* CCCXLVI.

Domino G. abbati:frater Bernardus quicquid sibi. Scito fratrem G. ex quo venit de Crista, vbi medicamina sumpsit: conuentum per omnia tanq̄ vnū de validioribus firmissime tenuisse,nec ei quicq̄ in
C alimentis præter quod commune fuit indultum fuisse,ad vigilias iugiter cū aliis extitisse . Ex hoc iam si aliter apud vos egerit,non ei consentiatur. Certum enim sit vobis: non esse corporis ægritudinem, sed animæ passionem. Vale.

Ad abbatissam Faberniacensem, *Epistola.* CCCXLVII.

Ernardus vocatus abbas de Claraualle A. abbatissę Faberniacensi,pudicitiæ & gratię titulum. Fratres isti pro consilio animarum suarum paternitatem nostram adeūtes,de vestro bono studio quod in emendando loco cui gratia dei præestis,habere vos perhibent,non parum nos lætificauerunt.Monemus autem & obsecramus deuotionem vestram : q̄ sicut in reficiendis domibus,ita renouandis moribus operam detis.Non solum autem de monasterio : sed etiā de hospitali domo dei cui sub manu vestra prædicti fratres deseruiunt,intentissime necesse est curam geratis : quatenꝰ videlicet ab omni exactione & infestatione ministrorum seu clientum vestrorum securam ac liberā custodiatis : quodque illorum prauo,vt audiuimus, consilio eidem domui ab aliis ante vos abbatissis collatū abstuliſtis, precamur vt restituatis . Sicut enim ad vestram solicitudinē pertinet aliarum malefacta destruere aut corrigere : sic illarum si qua bona egerunt, non solum firma & inconcussa tenere:sed etiam augmentare & multiplicare debetis. Presbyterum quoque qui in ipsa domo habitans, suam adhuc foris rem habere videtur:aut propriū deferre,aut de domo exire cogatis. Valete, & propter bonū quod de vobis audiuimus, D de nobis si quid valemus familiariter confidite.

Ad Odonem abbatem Belliloci, Epistо. CCCXLVIII.

Fratri & amico suo Odoni abbati regularium clericorum Belliloci : frater Bernardus monasterij Clareuallis dispēsator indignus salutem . Depositum huius hominis quod (vt ipse ait)apud vos seruandum cōmisit, nec bonum est vobis nec honorificū q̄ detinetis : si tamen detinetis. Hinc enim deplanctum ad me facere venit:vtique propter familiarem specialemq; amicitiam quam inter me & vos esse audiuit, de qua etiā ipse præsumēs ad reuerentiam vobis dico, quare non potius calicem de altari vendidiſtis, quo tam importunum clamorem reprimeretis: si bos vel equus non erat vobis qui venundari posset, vt is quod suum erat reciperet?Parcite quæso personæ vestræ, parcite bono nomini domus vestræ, parcite sacræ, quæ nunc est,quadragesimę,& pauperi quod sine excusatione debetur, sine dilatione reddatur:anteq̄ res amplius diuulgetur,& iam non sine maiori dedecore persoluatur.

Ad VV. abbatem Trecensem, *Epistola* CCCXLIX.

Amico & conseruo suo domino VV. abbati canonicorum clericorum Trecensium,frater Bernardus ecclesiæ Clareuallis seruus inutilis salutem in domino. Clericum istum relinquentem seculum nobiscum manere cupientem : ad vestrum potius ordinem, timens ne vestri difficultate frangeretur, confugere persuasi. Commendamus ergo vobis eum, vtpote nobis bene cognitum, vt honeste morigeratum,& in literis eruditum: postremo tanquam dei seruum:quē per dei gratiam credo vobis futurum fidum solatium . Neque enim ipsum tam propter se q̄ propter vos, quem diligimus sicut nos, ad vos ire volumus, quem propter vitæ suæ meritum libenter retineremus: nisi esset illa causa, quòd clericum delicatum, laboris inexpertē, suscipere formidamus. Vale. E

Ad Rorgonem de Abbatisuilla, *Epistola* CCCL.

Vestro illustri etiam nobis quoque dilecto Rorgoni de Abbatisuilla B.Clareuallis vocatus abbas salutem & nostras orationes.Perlatum est ad nos quòd gratum tibi esset si præsentię & colloquij nostri copiam habere valeres, & hoc ideo quia vnum de seruis altissimi me esse credit tua benignitas . Et ego dico tibi q̄ pro hac tua humilitate, & pro bona tuæ nobilitatis fama quā audiuimus, mihi quoque iucunda foret tua præsentia. Sed licet hoc in nos humanæ pietatis bonum laudabile sit, non tamen perfectum.Nam hæc corporalis quidē est visio, & breuis, & nobis cum cæteris animantibus communis . Magis ergo ad illam æternæ societatis iucundissimam visionē suspirare debemus, & bonis operibus insistere vt ad illam perueniamus. F Rogamus tuam dilectionem , vt terram illam quæ tui iuris est in parœcia de Curreni, de qua dilectus & familiaris noster abbas de Alchi tecum locutus est: & quæ deserta & inculta tibi tuisq; antecessoribus vsque nunc inutilis fuit,ecclesię de Alchi in eleemosynam concedere digneris,quatenus & animæ tuæ, & animabus antecessorum & successorum tuorum apud deum hoc tuum proficiat beneficium.

Ad Hugonem nouitium postea Boneuallis abbatem,
Epistola CCCLI.

Charissimo in Christo filio H. nouę creaturæ in Christo frater Bernardus Clareuallis vocatus abbas : confortari in domino . Audita conuersione tua exultauimus & delectati sumus. Quidni gaudeant homines vnde lætantur & angeli ? Iam celebris agitur dies, iam resonat in excelsis gratiarum actio, & vox laudis. Adolescēs nobilis delicatus vicit malignum, spreuit mundū, corpus exposuit, propinquorum renunciauit affectibus, paratos diuitiarum laqueos transiliuit, quia pennatum animal erat. Vnde tibi hæc sapientia fili ? Neque enim tantam inuenimus in senibus Babylonis . Ipsi sunt qui iuxta apostolum (imò contra)diuites fieri volunt in hoc seculo,vt incidant in tentationem, & laqueum diaboli. Hugonis nostri sapiētia nō

Universidad de Deusto
Biblioteca

de terra est,sed de cœlo.Confiteor tibi pater quia absconditi hæc à sapientibus,& paruulo reuelasti.Tu quoque fili,ne sis ingratus beneficio redemptoris, sed pone animum puerilem, magis autem paruulus esto malitia,sed non sensu. Non ætatem teneram ordinis asperitas terreat, memento ꝙ asperior cardo pānum faciat leniorem, & conuersatio conscientiam. Aderit Christi suauitas, & prophetæ farinula pulmentum incomestibile condietur.Si tentationum sentis aculeos, exaltatum in ligno serpentem æneum intuere: & fuge non tā vulnera q̄ vbera crucifixi. Ipse erit tibi in matrem, & tu eris ei in filium, nec pariter crucifixum lędere aliquatenus poterunt claui, quin per manus eius & pedes ad tuos vsque perueniant.Sed inimici hominis domestici eius.Ipsi sunt qui non te diligebant: sed gaudium suum ex te. Alioquin audiant à puero nostro. Si diligeretis me,gauderetis vtique,quia vado ad patrem. Si prostratus (ait beatus Hieronymus) iaceat in limine pater,si nudato sinu,quibus te lactauit vbera mater ostendat:si paruulus à collo pendeat nepos: per calcatum trāsi patrem, per calcatam perge matrem, & siccis oculis ad vexillum crucis euola. Summum pietatis est genus,in hac parte pro Christo esse crudelem.Phreneticorum lachrymis ne moueris,qui te plangunt de gehennę filio, factum filium dei. Heu,quænam miseris tam dira cupido?Quis tam crudelis amor,quæ tam iniqua dilectio?Corrumpunt bonos mores colloquia mala. Propterea quantum poteris fili, cōfabulationes hospitum declinato,quæ dum aurem implent, euacuant mentem.Disce orare deum,disce leuare cor cum manibus: Disce oculos supplices in cœlum erigere,& patri misericordiarum miserabilem faciem repręsentare in omni necessitate tua. Impium est sentire de deo ꝙ continere possit super te viscera sua,& auertere aurem à singultu tuo vel clamore. Decætero spiritualium patrum consiliis, haud secus q̄ maiestatis diuinæ præceptis, acquiescędum in omnibus esse memēto. Hoc fac, & viues.Hoc fac,& veniet super te benedictio, vt pro singulis quæ reliquisti, centuplum recipias etiam in præsenti vita. Nec vero credas spiritui suadenti nimis id festinatum, & in maturiorem ætatem differendum fuisse: ei potius crede qui dixit: Bonum est homini cum portauerit iugum ab adolescentia sua leuauit enim se supra se. Bene vale, & studeto perseuerantiæ,quæ sola coronatur.

Mat.11.g
1.Cor.14.d
4.Re.4.b
Num.21.c
Mich.7.b
Ioan.14.d
1.Cor.15.d
Thre.3.c

Explicit liber epistolarum numero.cccli. melliflui patris Bernardi : in quo adiuncta sunt his, quæ in prioribus impressionibus habebātur.xli.epistolæ ab antiquis Clareuallis originalibus expromptæ.

Diui Bernardi

I ABBATIS CLAREVALLIS IN *libros de consideratione ad Eugenium pontificem maximum,* Prologus.

SVbit animum dictare aliquid quod te papa beatissime Eugeni,vel ædificet,vel delectet,vel consoletur.Sed nescio quomodo vult & non vult exire lęta quidem,sed lenta oratio : dū certatim illi cōtraria imperare contendunt maiestas atq; amor . Nempe vrget ille,inhibet illa.Sed interuenit tua dignatio,qua hoc ipsū nō præcipis,sed petis:cum præcipere magis te deceat. Maiestate igitur tam dignanter cedente, quidni cedat pudor ? Quid enim si cathedrā ascendisti?Nec si ambules super pennas ventorum,subduceris affectui. Amor dominū nescit, agnoscit filiū,& in insulis per se satis subiectus est,obsequitur sponte, gratis obtemperat, libere reueretur . Non sic aliqui,non sic: sed aut timore ad ista impellūtur,aut cupiditate. Hi sunt qui in facie benedicunt:mala autē in cordibus eorum. Blandiuntur coram,in necessitate deficiunt. At charitas nunq̄ excidit. Ego (vt verum fatear) matris sum liberatus officio, sed non deprędatus affectu.Olim mihi inuisceratus es,non tam facile erueris. Ascende in cœlos, descende in abyssos, non recedes à me,sequar te quocunq; ieris. Amaui pauperem, amabo paperum & diuitum patrem.Non enim si bene te noui, quia pater pauperū factus,ideo non pauper spiritu es.In te hanc mutationem factam esse confido,non de te,nec priori statui tuo successisse promotionem,sed accessisse . Monebo te proinde non vt magister, sed vt mater, plane vt amans. Amens magis videar, sed ei qui non amat,ei qui vim non sentit amoris.

Psal.27.a
1.Cor.13.b
Matth.8.c

De Consideratione, Liber primus.

NDe iam ergo incipiam ? Libet ab occupationibus tuis,quia in his maxime condoleo tibi . Condoleo dixerim,si tamē doles & tu.Alioquin doleo magis dixisse debuerā, quia non est cōdolere vbi nemo qui doleat.Itaq; si doles,condoleo.Si nō, doleo tamen, & maxime sciēs longius à salute absistere membrum, quod obstupuit:& ęgrum sese non sentientē,periculosius laborare. Absit autē vt de te id suspicer . Noui quibus deliciis dulcis quietis tuæ non longe antehac fruebare:non potes dissueuisse tam cito,ita subito non dolere nuper subtractas.Plaga recens,dolore non caret.Neq; enim iam occalluit vulnus, nec in tam breui versum in insensibile est. Quanq̄ si non dissimules, nō deest tibi iugis materia iusti doloris à quotidianis iacturis.Inuitus(ni fallor) auelleris à tuæ Rachelis amplexibus: & quotiens id pati contigerit, totiens dolor tuus renouetur necesse est.At quando non contingit? Quotiens vis, & in cassum?quotiens moues,nec promoues? quotiens conaris, & non datur vltra?eniteris,& non paris?tentas,& abriperis? & vbi incipis,ibi deficis: & dum adhuc ordiris, succidunt te?

Venerunt filij vsq; ad partū(ait propheta) & vires nō habet parturiens.Nosti hoc,nemo te melius. Attritę frontis es, & instar vitulę Effraim doctus diligere triturам,si(pace tua) sic se habent res tuæ.Absit,hęc est pars illius qui datus est in reprobum sensum.Ab his sane cupio tibi pacē,non cum his. Nihil plus metuo tibi pace ista. Miraris si vnq̄ possit accidere?Etiā dico tibi,si res(vt assolet)per consuetudinē in incuriam venerit.Noli nimis credere affectui tuo qui nūc est. Nil tam fixum animo, quod neglectu & tempore non obsolescat. Vulneri vetusto & neglecto callus obducitur, & eo insanabile quo insensibile fit. Deniq; dolor continuus & acerbus, diuturnus esse nō patitur. Nam si nō aliunde extunditur, necesse est cedat vel sibi. Enimuero cito aut de remedio consolationē recipiet, aut de assiduitate stuporē. Quid non inuertat cōsuetudo?quid nō assiduitate duret?quid nō vsui cedat? quantis quod prę amaritudine prius exhorrebāt,vsu ipso male in dulce cōuersum est?Audi iustū quid lamētetur super huiusemodi:Quæ prius tangere nolebat anima mea,nunc præangustia cibi mei sunt. Primū tibi importabile videbitur aliquid,processu tēporis si assuescas,iudicabis non adeo graue, paulopost & leue senties, paulo post nec senties, paulo post etiam delectabit.Ita paulatim in cordis duritiā itur,& ex illa in auersionē.Sic & grauis & continuus dolor citū, vt dixi,habiturus est exitum,aut sanitatē profecto, aut insensibilitatē. Hinc prorsus, hinc tibi timui semper & timeo, ne dilato remedio dolorē non sustinēs,periculo te irreuocabiliter despe ratus immergas. Vereor,inq̄,ne in mediis occupationibus (quoniā multę sunt)dum diffidis finē,frontē dures,& ita sen sim te ipsum quodāmodo sensu priues iusti vtiliſq; doloris. Multo prudentius te illis subtrahas vel ad tēpus q̄ patiare trahi ab ipsis,& duci certe paulatim quo tu nō vis. Quęris quo? Ad cor durum.Nec pergas quærere quod illud sit : si non expauisti, tuū hoc est . Solum est cor durum quod semetipsum non exhorret,quia nec sentit. Quid me interrogas? Interroga Pharaonē. Nemo duri cordis salutē vnq̄ adeptus est, nisi quē forte miserans deus, abstulit ab eo, iuxta prophetā, cor lapideum,& dedit cor carneum.Quid ergo cor durū?ipsum est quod nec compunctione scinditur , nec pietate mollitur, nec mouetur precibus,minis non cedit, flagellis duratur. Ingratum ad beneficia est, ad consilia infidum, ad iudicia sęuū, inuerecundum ad turpia, impauidum ad pericula, inhumanū, ad humana,temerarium ad diuina,præteritorum obliuiscens, præsen-

4.Re.19.d
Osee.10.c
Iob.6.b

A præsentium negligens, futura non prouidens. Ipsum est cui pręteritorum,præter solas iniurias,nihil omnino non prætexit, præsentium nihil non perit , futurorum nulla nisi forte ad vlciscendum prospectio seu præparatio est.Et vt in breui cuncta horribilis mali mala complectar, ipsum est quod nec deum timet,nec hominē reueretur.En quo trahere te habent hæ occupationes maledictę,si tamē pergis vt cœpisti, ita dare te totum illis,nil tui tibi relinquens. Perdis tempus : & si licet nunc alterum me tibi exhibere Iethro, tu quoq; in his stulto labore consumeris,quæ non sunt nisi afflictio spiritus, euisceratio mentis,euacuatio gratiæ.Nam fructus horū quid nisi aranearum telę? Quæso te,quale est illud de mane vsque ad vesperam litigare,aut litigātes audire? Et vtinam sufficeret diei malitia sua,non sunt liberæ noctes. Vix relinquitur necessitati naturæ,quod corpusculi pausationi sufficiat,& rursum ad iurgia surgitur. Dies diei eructat lites, & nox nocti indicat malitiam:vsq;adeo non est respirare in bonis,non est alternam capessere requiem, non vel rara interseri ocia.
Non ambigo te quoq; ista deplorare : at frustra istud, si non & emendare studueris. Interim tamen sic semper facias hortor,nec te vnq̄ ad ista durauerис quolibet vsu vel assiduitate.
Hiere.5.a Perercussi eos,& non doluerunt,ait deus. Nihil tibi & illis.
Iob.6.b Iusti potius tibi aptare curato & affectionem & vocem, qui ait: Quæ est enim fortitudo mea vt sustineam, aut quis finis
B meus vt patienter agam ? Nec fortitudo lapidum fortitudo mea,nec caro mea ænea est. Magna virtus patientiæ, sed non hanc tibi ad ista optauerim.Interdum impatientem esse, probabilius. Tu ne approbes illorum patientiam quibus Paulus
2.Cor.11.d dicebat : Libenter sustertis insipientes, cum sitis ipsi sapientes?Nisi fallor,ironia erat,& non laus : sed suggillatio quorundam mansuetudinis,qui quasi datis manibus pseudoapostolis,à quibus & seducti erant, ad quęq; ipsorum peregrina
Ibidem. & praua dogmata trahi se patientissime ferrēt.Vnde & subdēs.Sustinetis enim,inquit,si quis vos in seruitutem redigit. Non bona patientia,cum possis esse liber,seruum te permittere fieri. Nolo dissimules seruitutem, in quam certe indies dum nescis redigeris. Hebetati cordis indicium est, propriā non sentire continuam vexationem. Vexatio dat intellectum auditui,ait quidam,verum est:sed si nimia non fuerit. nam si
Prou.18.a sit,non plane intellectum dat:sed contemptum. Denique impius cū in profundū malorū venerit: cōtemnit.Expergiscere ergo,& pessimę seruitutis iugū iamiāq; imminens, imo iā nō modice premens: non tantū caue,sed horre. An ideo nō seruus,quia non vni seruis,sed omnibus?Nulla turpior seruitus grauiórve q̄ seruitus Iudæorū:quam quocunq; ierint post se
C trahunt,& vbiq; dominos offendūt suos.Tu quoq;,dic quæso,vbi vnq̄ sis liber,vbi tutus,vbi tuus?Vbiq; strepitus,vbiq; tumultus,vbiq; iugum tuæ seruitutis te premit: nec mihi re-
2.Cor.9.c ponas nunc apostoli vocē,qua ait:Cum essem liber ex omnibus,omniū seruum me feci.Lōge est istud à te. Nunquid hac ille seruitute hominibus inseruiebat in acquisitione turpis quæstus?Nunquid ad eū de toto orbe confluebant ambitiosi, auari,Simoniaci,sacrilegi,concubinarij, incestuosi, & quæq; istiusmodi monstra hominum,vt ipsius apostolica authoritate vel obtinerent honores ecclesiasticos, vel retinerēt?Ergo seruum te fecit homo, cui viuere Christus erat & mori lucrū, vt plures lucrifaceret Christo,non vt lucra augeret auaritię. Non est igitur quod de solertissima Pauli industria & charitate tam libera quàm liberali , seruili conuersationi tuæ patrocinium sumas . Quam tuo dignius apostolatu, quam salubrius tuæ conscientiæ,quā fructuosius ecclesiæ dei audias po
1.Cor.7.d tius ipsum dicentē: Precio empti estis, nolite effici serui hominum.Quid seruilius indigniusq;(præsertim summo pontifici)q̄ non dico omni di○sed pene omni hora,insudare talib⁹ rebus & pro talibus? Deniq; quando oramus, quando docemus populos,quando ædificamus ecclesiam, quando meditamur in lege?Et quidē quotidie perstrepunt in palatio leges, sed Iustiniani,non domini.Iuste ne etiā istud?Tu videris. Nā
Psal.18.d. certe,lex domini immaculata, conuertens animas. Hę autem non tam leges q̄ lites sunt & cauillationes, subuertētes iudicium.Tu ergo pastor & episcopus animarum,qua mente,obsecro,sustines coram te semper silere illam,garrire istas?Fallor,si non mouet tibi scrupulum peruersitas hæc. Puto q; &

D interdum cōpellat clamare ad dominum cum propheta:Narrauerunt mihi iniqui fabulationes, sed non vt lex tua. I ergo
Psal.118.l & te aude liberū profiteri sub tam graui mole inconuenięti⁹ huius,& cui fas non sit ceruicem subducere. Nam si potes & non vis,multo magis seruus es huius ipsius tam peruersę voluntatis tuæ.An non seruus,cui dominatur iniquitas?Et maxime.Nisi tu forte indignius iudices hominē tibi q̄ vitiū dominari.Quid interest,volens seruias an inuitus?Nam etsi coacta seruitus miserabilior, sed affectata miserior est. Et quid vis me facere,inquis?Vt tibi ab his occupationibus parcas. Impossibile fortasse respōdebis,facilius cathedræ valedicere posse.Recte hoc, si rumpere, & non magis interrumpere ista hortarer.Audi ergo quid redarguā,quid suadeā. Si quod vis & sapis,totum das actioni,considerationi nihil,laudo te, in hoc non laudo. Puto ꝙ & nemo qui à Salomone audierit:
Eccli.38.c Qui minoratur actu,percipiet sapientiā.Certe nec ipsi actio-
1.Cor.9.d ni expedit considerationē nō præueniri.Si item totus vis esse omnium, instar illius qui omnibus omnia factus est, laudo humanitatē,sed si plena sit. Quomodo autē plena,te excluso? Et tu homo es. Ergo vt integra sit & plena humanitas, colligat & te intra se sinus qui omnes recipit . Alioquin quid tibi
Mat.16.d prodest iuxta verbum domini, si vniuersos lucreris, te vnum perdens?Quamobrē cū omnes te habeant, esto etiā tu ex habentibus vnus.Quid solus fraudaris munere tui?Vsq;quo va
E dens spiritus & non rediens ? Vsq;quo non recipis te & ipse
Psal.77.c inter alios vice tua?Sapientibus & insipientibus debitor es, & soli negas te tibi? Stultus & sapiens, seruus & liber,diues & pauper, vir & fœmina, senex & iuuenis, clericus & laicus, iustus & impius,omnes pariter participant te,omnes de fonte publico bibunt pectore tuo,& tu seorsum sitiens stabis?Si maledictus qui partē suam facit deteriorem, quid ille qui se penitus reddit expertē?Sane deriuentur aquæ tuæ in plateas, homines & iumenta & pecora bibant ex eis, quin & camelis pueri Abrahæ potum tribuas, sed inter cæteros bibe tu de fonte putei tui. Alienus,inquit,non bibat ex eo.Nunquid tu alienus?Cui non alienus,si tibi es? Deniq; qui sibi nequā,cui
Eccli.14.d bonus?Memento proinde non dico semper,nō dico sæpe,sed vel interdum reddere teipsum tibi. Vtere tu quoque te inter multos,aut certe post multos.Quid indulgentius?Hoc enim dico secundum indulgentiam,non secundum iudicium.Puto & ipso apostolo indulgentiorē me in hac parte . Ergo plusq̄ oportet,inquis.Non inficior. Quid si ita oportet?Nam tu(vt confido) nostra non eris meticulosa informatione contētus, sed abundabis magis.Sane sic decet, te scilicet abundantiorē q̄ me audaciorē esse.Ego quoq; mihi tutius iudico apud maiestatem timiditate q̄ temeritate periclitari. Et fortassis non F
Prou.9.b secus moueri sapientem oportuit, vt sit quod scriptum est: Da occasionem sapienti, & sapientior erit. Audi tamen apostolum quid de huiusmodi sentiat: Si nō est inter vos sapiēs,
1.Cor.6.b ait ille,qui iudicet inter fratrem & fratrem: (Et infert: Ad i-
Ibidem. gnominiam vobis dico)contemptibiliores qui sunt in ecclesia,illos constituite ad iudicandum. Itaq; secundum apostolum,indigne tibi vsurpas tu apostolicus officium vile, gradū contemptibilium. Vnde & dicebat episcopus,episcopum in-
2.Ti.2.a struens: Nemo militās deo, implicat se negociis secularibus. Ego autē parco tibi.Non enim fortia loquor, sed possibilia. Putas ne hæc tempora sustinerent,si hominibus litigantibus pro terrena hęreditate,& flagitantibus abs te iudicium,vocē domini tui respondere:O homines, quis me constituit iudi-
Luc.12.b cem super vos? In quale tu iudicium mox venires ? Quid dicit homo rusticanus & imperitus, ignorans primatum suum, inhonorans summam & præexcelsam sedem, derogans apostolicæ dignitati?Et tamen non mōstrabunt puto qui hoc dicent, vbi aliquando quispiā apostolorum iudex sederit homi
Acto.5.c num,aut diuisor terminorū,aut distributor terrarum,Stetisse deniq; lego apostolos iudicandos,fediſſe iudicantes nō lego.Erit illud:nō fuit.Ita ne imminutor est dignitatis seruus, si non vult esse maior domino suo:aut discipulus, si non vult esse maior eo qui se misit : aut filius,si non transgreditur terminos quos posuerunt patres sui? Quis me constituit iudicē ait ille dominus & magister : & erit iniuria seruo discipuloque nisi iudicet vniuersos ? Mihi tamen non videtur bonus æstimator rerum,qui indignum putat apostolis seu apostoli-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G cis viris non iudicare de talibus, quibus datum est iudicium in maiora. Quidni contemnant iudicare de terrenis possessiunculis hominum, qui in cœlestibus & angelos iudicabūt? Ergo in criminibus, non in possessionibus potestas vestra: quoniam propter illa, & non propter has, accepistis claues regni cœlorum, præuaricatores vtiq; excluduri, non possessores. Vt sciatis, ait, quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, &c. Quænam tibi maior videtur & dignitas & potestas, dimittendi peccata, an prædia diuidendi? Sed non est comparatio. Habent hæc infima & terrena iudices suos, reges & principes terræ. Quid fines alienos inuaditis? Quid falcem vestram in alienam messem extenditis? Non quia indigni vos, sed quia indignum vobis talibus insistere, quippe potioribus occupatis. Deniq; vbi necessitas exigit, audi quid censeat, non ego, sed apostolus: Si enim in vobis iudicabitur hic mundus, indigni estis qui de minimis iudicetis. Sed aliud est incidenter excurrere in ista, causa quidem vrgente: aliud vltro incumbere istis tanquam magnis digniſque tali & talium intentione rebus. Itaque hęc & innumera talia dicerem, si fortia dicerē, si recta, si syncera. Nūc autem quoniam dies mali sunt, sufficit interim admonitum esse, non totum te, nec semper dare actioni, sed considerationi aliquid tui & cordis & temporis sequestrare. Hoc autem dico necessitatem intuens, non æquitatem: quanq̄ non sit prę-
H ter equū necessitati cedere. Nam si liceret quod deceret, absolute per omnia & in omnibus præferendam & vel solā vel maxime colendam eam quæ ad omnia valet, id est pietatem, prorsus irrefragabilis ratio monstrat. Quid sit pietas quæris? Vacare considerationi. Dicas forsitan in hoc dissentire me ab illo, qui pietatem diffiniuit cultum dei. Non est ita. Si bene consideras, illius sensum mens expressi verbis, etsi tamē ex parte. Quid tam pertinens ad cultum dei, quàm quod ipse hortatur in psalmo: Vacate & videte quoniā ego sum deus? Quod sane in partibus considerationis pręcipuum est. Quid denique tam ad omnia valēs, quàm quæ ipsius quoque actionis partes benigna quadā præsumptione suas facit, prægagendo quodammodo & præordinando quæ agenda sunt? Necessario sane, ne forte quæ & pręuisa & præmeditata poterant esse proficuo, pręcipitata magis periculo fiāt. Quod tibimet, si recordaris, in ipsis actionibus causarum, & in magnis quibusq; negociis, magnarúmve consiliis rerum frequenter accidisse non ambigo. Et primum quidem ipsum fontē suū, id est mentem de qua oritur, purificat consideratio. Deinde regit affectus, dirigit actus, corrigit excessus, componit mores, vitam honestat & ordinat. Postremo diuinarum pariter & humanarum rerum scientiam confert. Hæc est quæ confusa disterminat, hiantia cogit, sparsa colligit, secreta rimatur, vera vestigat, verisimilia examinat, ficta & fucata explorat.
I Hæc est quæ agēda præordinat, acta recogitat, vt nihil in mē te resideat aut incorrectū, aut correctione egēs. Hæc est quæ in prosperis aduersa præsentit, in aduersis quasi non sentit: quorum alterum fortitudinis, alterum prudentiæ est. Ibi etiā aduertere tibi est suauissimum quendā concentū cōplexum q; virtutum, atq; alterā pendere ex altera: sicut hoc loco vides fortitudinis matrem esse prudentiā: nec fortitudinem, sed temeritatem esse quemlibet ausum, quē nō parturiuit prudentia. Hæc item est quæ inter voluptates & necessitates media quasi quædam arbitra sedens, vtriuq; certis limitibus disterminat fines: istis assignans & præbēs, quod sat est: illis quod nimis est demens: & sic ex alterutro tertiā formans virtutem quam dicunt temperantiā. Nempe intemperantē ipsa cōsideratio censet tam eū qui necessariis pertinaciter demit, q̄ qui indulget superfluis. Nō ergo est temperantia in solis resecādis superfluis, est & in admittendis necessariis. Huius sententiæ apostolus non fautor tantum, sed author esse videtur, qui curam carnis nostræ docet nō perfici in desiderio. Dicēs siquidem, curā carnis non perfici, superflua cohibet: addens, in desiderio, necessaria non excludit. Vnde mihi videtur non omnino absurde diffinire temperantiam, qui hanc nec præcidere necessitatē, nec excedere dicat, iuxta illud philosophi: Ne quid nimis. Iam de iustitia, quæ vna ex quatuor est: nonne cōstat consideratione mentē præueniri, vt se formet in ea? Se enim necesse est prius cogitet, vt ex se normam ducat iustiK tiæ, nec factura vtique alteri quod sibi fieri nolit, nec quod sibi velit fieri negatura. In his nempe duobus liquet integrū esse iustitiæ statum. Sed nec ipsa solitaria est. Intuere etenim nunc mecum etiam huius pulchram connexionem & cohærentiam cum temperantia, & item ambarum cum duabus superioribus, id est prudentia & fortitudine. Nam cum iustitię dicatur portio, quod sibi non vult fieri quis, alij non facere: porro perfectio, quod ait dominus, quæcunq; vultis vt faciāt vobis homines, & vos facite illis: neutrum horum erit, nisi ipsa voluntas de qua tota ducitur forma, sic ordinata fuerit, vt nec velit aliquid superfluum, nec necessarium quid superstitiose nolit, quod quidem temperantię est. Deniq; & ipsi iustitiæ vt iusta sit, temperantia modum imponit. Noli nimium esse iustus, ait sapiens, ostendens per hoc minime approbandam iustitiam quæ temperantiæ moderamine non frenetur. Quid q̄ & ipsa sapientia hoc temperantiæ frenū nō respuit, dicente Paulo secundū sapientiam à deo sibi datam, non plus sapere q̄ oportet sapere, sed sapere ad sobrietatē? Sed & ecōuerso q̄ temperantiæ necessaria iustitia sit, ostendit dominus arguens in euangelio illorum temperantiam qui abstinebāt, vt viderentur hominibus ieiunantes. Erat in cibo temperantia, sed non iustitia in animo, quia non deo placere, sed hominibus intendebāt. Quomodo rursum vel ista vel illa sine fortitudine? cum constet fortitudinis esse non mediocris, cohibere velle & nolle suum inter angustias parū & nimis, vt sit
L contenta voluntas modo illo medio, nudo, puro, solo, constāte sibi, æquali vndiq; sui, vtpote ex omni parte pariter circūciso, quem solum constat esse virtutis. Dicito mihi, quæso, si potes, cuinam potissimum trium harū virtutum meditullium hoc dandum censeas, quod ita cunctis conterminum est, vt videatur esse propriū singularum? An ipsum virtus est, & nihil aliud? Sed sic virtus nō esset multiplex, sed essent omnes vna. An potius quia sine eo virtus nō est, omnium quodammodo intima vis vna est & medulla virtutum, in qua sic vniuntur vt proinde vna videantur omnes, præsertim quod nō illud participando communicant, sed totum à singulis atque integrū possideturē? Verbi causa. Quid tam iustitiæ, q̄ modus? Alioquin si quid extra modum relinquit, non plane cuiq; tribuit quod suum est: quod tamen suum ipsius est facere. Quid tam rursum temperantiæ, quæ non aliunde profecto temperantia est, nisi q̄ nil immoderatum admittit? Sed puto fatebere etiā non minus esse fortitudinis, cum vel maxime ipsa sit quæ ab irruentibus vitiis, & quasi hincinde suffocare conantibus, purum illud potenter eruit & vendicat in quoddam stabile fundamentum boni, sedemq; virtutis. Ergo modum istum tenere iustitia est, temperantia est, fortitudo est. Sed vide ne in hoc differant, vt iustitiæ quidē in affectu res sit, à fortitudine autem efficacia eius: porro possessio eius atq; vsus, apud temperantiam. Restat iam vt doceamus ab hac cōmunione prudentiam non excludi. Nonne ipsa est quæ modum diu animi neglectu posthabitum, & vitiorum inuidia quasi in abditis reclusum, & coopertum quadam vetustatis caligine, prior repe
M rit & auertit? Propterea dico tibi à paucis aduertitur, quia paucorum prudentia est. Itaque iustitia quærit, prudentia inuenit, vendicat fortitudo, tēperantia possidet. Non mihi hoc loco propositū est de virtutibus disputare, sed hoc dixerim hortans ad vacandum considerationi, cuius beneficio hæc & similia aduertuntur. Cui tam pio tamque vtili ocio nullam in vita operam dare, nonne vitam perdere est? Quid tamen? Si te philosophiæ huic totum repente deuoueris, prædecessores tui non ita consueuerunt: eris molestus q̄ pluribus, quasi qui à patrum vestigiis subito deuiaueris. Nempe id videberis agere in suggillationem illorum. Sed & notabere vulgari prouerbio: qui hoc facit quod nullus, mirātur omnes: veluti qui cupias admirationi fore. Nec potes eorum omnia simul & subito vel errata corrigere, vel excessus redigere in modū. Erit cum acceperis tempus, vt secundum sapientiam tibi à deo datam paulatim & opportune id studeas. Interim sane malo alterius vtere in bonum quod potes. Quanquam si de bonis, & non de nouis sumamus exempla, non defuere Romani pontifices qui sibi ocia inter maxima negocia inuenirent. Obsidio vrbi, & barbaricus ensis ciuium ceruicibus imminebat, nunquid tamen istud terruit beatum papam Gregorium

Matt. 8. d
1. Cor. 6. d
Ephe. 5. d
Psal. 45. b
Rom. 13. d
Gala. 6. c
Tob. 4. c
Matt. 7. c
Eccls. 7. c
Rom. 12. d
Matt. 6. c

A gorium quo minus sapientiam scriberet in ocio? Eo nēpe tēporis (quod ex eius præfatione liquet) obscurissimam & extremam partem Ezechielis tam diligenter q̄ eleganter exposuit. Sed esto: Alius inoleuit mos, dies alij sunt, & alij hominum mores, & tempora periculosa non instāt iam, sed extāt. Fraus & circumuentio & violentia inualuere super terram. Calumniatores multi, defensor rarus. Vbiq; potētiores pauperiores opprimunt, nō possumus deesse oppressis, nō negagare iniuriam patientibus iudicium. Nisi agitentur causę, audiantur partes, inter partes iudicare quis potest? Agitentur causę: sed sicut oportet. Nam is modus qui frequētatur: execrabilis plane, & qui non dico ecclesiam, sed nec forū deceret. Miror nanq; quemadmodū religiosæ aures tuæ audire sustinent huiusmodi disputationes aduocatorum, & pugnas verborum, quæ magis ad subuersionem q̄ ad inuentionē proficiunt veritatis. Corrige prauum morem, & prędide linguas vaniloquas, & labia dolosa claude. Hi sunt qui docuerunt linguas suas loqui mendacium, diserti aduersus iustitiam, eruditi pro falsitate. Sapientes sunt vt faciant malum, eloquentes
Hiere. 4. f vt impugnēt verum. Hi sunt qui instruunt à quibus fuerant instruendi, astruunt nō comperta sed sua, struunt de proprio calumnias innocentiæ, destruunt simplicitatem veritatis, obstruunt iudicij vias. Nihil ita absque labore manifestam facit veritatē, vt breuis & pura narratio. Ergo illas quas ad te necesse erit intrare causas (neque enim omnes necesse erit) di-
B ligenter velim, sed breuiter decidere assuescas, frustratoriasq̄ & venatorias prędidere dilationes. Causa viduę intret ad te, causa pauperis, & eius qui non habet quod det. Aliis alias multas poteris committere terminandas, q̄plures nec dignas audientia iudicare. Quid enim opus est admittere illos quorum peccata manifesta sunt præcedentia ad iudicium? Tāta est impudentia nonnullorum, vt cum manifestę ambitionis prurigine scateat tota facies causæ eorum, nō erubescant audientiam flagitare, publicantes semetipsos ad multorum cōscientias: in quo vel suæ solius satis poterant confundi iudicio. Non fuit qui retunderet attritas frontes, & ideo plures facti sunt: & magis indurauerunt. Sed & nescio quomodo vitiosus conscientias vitiorum non refugit, & vbi omnes sordēt: vnius fœtor minime sentitur. Quis enim vnquam, verbi causa, auarum auarus, immundum immundus: luxuriosum luxuriosus erubuit? Plena est ambitiosis ecclesia, non est iam quod exhorreat in studiis & molitionib⁹ ambitionis, nō plus q̄ spelunca latronum in spoliis viatorum. Si Christi discipulus es, ignescat zelus tuus, exurgat authoritas aduersus impudentiam hanc & generalem pestem. Intuere magistrum sic facientem, & audi dicentem: Qui mihi ministrat: me sequatur.
Ioan. 12. d Non parat aures vt audiat, sed flagellū quo feriat. Verba nec facit nec recipit: nec enim sedet iudicans, sed insequitur puniens. Causam tamen nō tacet, quod videlicet domū orationis negociationis feciſſēt. Ergo & tu fac similiter. Erubescat
C vultum tuū istiusmodi negociatores, si fieri potest: si non, timeāt. Et tu flagellū tenes. Timeāt numulari, nec fidāt in nūmis sed diffidant, abscondant eș suum à te, scientes effundere quàm accipere pariorem. Hoc studiosę & constanter agendo, multos lucrifacies turpium sectatores lucrorum, honestioribus officiis vendicando: multos ne vel audeant huiusmodi attentare, seruabis. Adiice illud, quod non parū proficiet & ad ferias quas tibi suadeo. Ita nēpe non pauca tibi momenta temporum redimes ad vacandum considerationi, quędam, vt dixi, negocia nec audiendo, quædam aliis committēdo, quæ tua digna putaueris audientia, fideli quodam & accommodo ipsi causę compendio terminando. De qua consideratione his addere aliqua cogito, sed sub alterius sane principio libri: atque hic sit finis istius ne duplo te oneret minus suauis oratio, si & longa fuerit.

De Consideratione, Liber secundus.

MEmor promissi mei, quo ecce iam aliquandiu teneor apud te vir optime papa Eugeni, volo ipsum absoluere vel sero. Puderet dilationis si mihi conscius forē incurię aut contēptus. Nō ita est: sed incidimus (vt ipse nosti) in tēpus graue: quod & ipsi pene viuēdi vsui videbatur indicere cessationē, nedum studiis: cū scilicet dominus prouocatus peccatis nostris, ante tempus quodammodo visus sit iudicasse orbem terrę, in æquitate quidē, sed misericordiæ suæ oblitus. Non pepercit populo suo, non suo nomini. Nonne dicunt in gentibus, vbi est deus eorum? Psal. 113. b
Nec mirum. Ecclesię filij & qui Christiano cēsentur nomine, prostrati sunt in deserto, aut interfecti gladio, aut fame consumpti. Effusa est contentio super principes, & dominus errare fecit eos in inuio & non in via. Contritio & infœlicitas in viis eorum. Pauor & mœror & confusio in penetralibus regum ipsorum. Psal. 106. d
Psal. 13. b
Quàm confusi pedes euangelizantium pacem annunciantium bona? Diximus pax, & non est pax: promisimus bona, & ecce turbatio. Quasi vero temeritate in opere isto aut leuitate vsi sumus. Cucurrimus plane in eo non quasi in incertū, sed te iubēte, imò per te deo. Quare ergo ieiunauimus & non aspexit, humiliauimus animas nostras & nescit? Nam in his omnibus nō est auersus furor eius, sed adhuc manus eius extenta. Quàm patienter interim adhuc audit voces sacrilegas, & Aegyptios blasphemantes, quia callide edu Exod. 32. c
xit eos vt occideret in deserto? Et quidem iudicia dei vera, Psal. 118. g
quis nesciat? At iudicium hoc abyssus tanta, vt videar mihi non immerito pronunciare beatum, qui non fuerit scandalizatus in eo. Quomodo tamē humana temeritas audet reprehendere, quod minime comprehendere valet? Recordemur supernorum iudiciorum quæ à seculo sunt, si forte sit consolatio. Nam quidam ita dixit: Memor fui iudiciorum tuorum E
à seculo domine: & consolatus sum. Rem dico ignotam nemini, & nunc nemini notam. Nempe sic se habent mortalium corda, quod scimus cum necesse non est, in necessitate nescimus. Moyses educturus populum de terra Aegypti, meliorem illis pollicitus est terram. Nam quando ipsum aliter sequeretur populus solam sapiens terram? Eduxit, eductos tamen in terram quā promiserat non introduxit. Nec est quod ducis temeritati imputari queat tristis & inopinatus euētus. Omnia faciebat domino imperante, domino cooperante, & opus confirmante sequentibus signis. Sed populus ille, inquis, durę ceruicis fuit, semper contensioſe agens cōtra dominum, & Moysen seruum eius. Bene illi increduli & rebelles. Hi autem quid? Ipsos interroga. Quid me dicere opus est quod fatentur ipsi? Dico ego vnum. Quid poterant proficere, qui semper reuertebantur cum ambularent? Quando & isti per totam viam non redierunt corde in Aegyptum? Psal. 72. c
Quòd si illi ceciderūt & perierunt propter iniquitatē suam, miramur istos eadem facientes eadē passos? Sed nunquid illorum casus aduersus promissa dei? Ergo nec istorum. Neque enim aliquando promissiones dei, iustitiæ dei præiudicant. Et audi aliud: Peccauit Beniamin, accinguntur reliquę tribus ad Iudicū. 20.
vltionem, nec sine nutu dei. Desīgnauit denique ipse ducem præliaturis. Itaque præliantur freti & manu validiori, & cau F
sa potiori, & quod his maius est, fauore diuinō. At q̄ terribi- Psal. 65. d
lis deus in consiliis super filios hominum? Terga dedere scelerati vltores sceleris, & paucioribus plures. Sed recurrunt ad dominū, & dominus ad eos: Ascendite, inquit. Ascendunt denuo, denuoq; fusi & confusi sunt. Ita deo primum quidem fauente, secundo & iubente, iusti iustum certamen ineunt, & succumbūt. Sed quo inferiores certamine, eo fide superiores inuenti sunt. Quid putas de me facerent isti si meo hortatu iterato ascenderent, iterato succumberēt? Quando me audirent monentem tertio repetere iter, repetere opus in quo semel & iam secundo frustrati forent? Et tamē Israelitę vnā & alteram non reputantes frustrationem, tertio parēt, & superant. Sed dicunt forsitan isti. Vnde scimus q̄ à domino sermo egressus sit? Quæ signa tu facis, vt credam⁹ tibi? Nō est quod ad ista ipse respondeam, parcendū verecundię meæ. Respōde tu pro me & pro teipso, secundum ea quæ audisti & vidisti, aut certe secundum quod tibi inspirauerit deus. Sed forte miraris me prosequi ista, qui aliud proposueram. Facio nō oblitus propositi, sed quod à proposito non iudicem aliena. Nēpe de consideratione (vt memini) sermo mihi ad tuam dignationem. Et sane magna ista res, & egens consideratione non minima. Quòd si res magnas à magnis cōsiderari oportet, cui æquè vt tibi id studij cōpetit, qui parem super terram nō habes? Sed tu secundū sapientiam & potestatem datam tibi desuper facies de hoc. Non est meæ humilitatis dictare tibi sic

vel

Universidad de Deusto
Biblioteca

G vel ſic fieri quicquã. Sufficit intimaſſe oportere aliquid fieri vnde & eccleſia conſoletur, & obſtruatur os loquentium iniqua. Hæc pauca vice apologię dicta ſint, vt ipſa qualiacunque habeat conſcientia tua ex me, vnde habeat me excuſatum & te pariter, etſi non apud eos qui facta ex euentibus æſtimant, certe apud teipſum. Perfecta & abſoluta cuique excuſatio, teſtimonium conſcientiæ ſuæ. Mihi pro minimo eſt vt ab illis iudicer, qui dicunt bonum malum, & malum bonum, ponentes lucem tenebras, & tenebras lucem. Et ſi neceſſe ſit vnum fieri è duobus, malo in nos murmur hominum q̃ in deũ eſſe. Bonum mihi ſi dignetur me vti pro clypeo. Libens excipio in me detrahentium linguas maledicas, & venenata ſpicula blaſphemorum, vt non ad ipſum perueniãt. Non recuſo inglorius fieri, vt non irruatur in dei gloriam. Quis mihi det gloriari in voce illa: Quoniam propter te ſuſtinui opprobrium, operuit confuſio faciem meam? Gloria mihi eſt conformem fieri Chriſti, cuius illa vox eſt: Opprobria exprobrãtium tibi ceciderunt ſuper me. Nunc iam recurrat ſtylus ad ſuam materiam, & in ea quæ propoſueramus, ſuo tramite gradiatur oratio. Et primo quidem ipſam conſiderationem quid dicam, conſidera. Non enim idem per omnia quod contemplationem intelligi volo, quòd hęc ad rerum certitudinẽ illa ad inquiſitionem magis ſe habeat. Iuxta quẽ ſenſum poteſt contemplatio quidẽ diffiniri, verus certusq; intuitus animi de quacunq; re, ſiue apprehenſio veri non dubia. Conſideratio autẽ, intenſa ad inueſtigandum cogitatio, vel intẽſio animi veſtigantis verum: quanq̃ ſoleant ambę pro inuicem indifferenter vſurpari. Iam quod ad conſiderationis attinet fructũ, quatuor vt occurrunt tibi conſideranda reor: te, quæ ſub te, quæ circa te, quæ ſupra te ſunt. A te tua conſideratio inchoet, ne fruſtra extendaris in alia te neglecto. Quid tibi prodeſt ſi vniuerſum mundũ lucreris, te vnum perdens? Et ſi ſapiens ſis, deeſt tibi ad ſapientiã, ſi tibi non fueris. Quantum vero? Vt quidẽ ſenſerim ego, totũ. Nouerisi licet omnia myſteria, noueris lata terræ, alta cœli, profunda maris: ſi te neſcieris, eris ſimilis ædificanti ſine fundamento: ruinam, non ſtructuram faciens. Quicquid extruxeris extra te, erit inſtar congeſti pulueris, ventis obnoxium. Non ergo ſapiẽs, qui ſibi non eſt. Sapiens, ſibi ſapiẽs erit, & bibet de fonte putei ſui primus ipſe. A te proinde incipiat tua conſideratio, nõ ſolum autem, ſed & in te finiatur. Quocunq; euagetur, ad te reuocaueris eã cum ſalutis fructu. Tu primus tibi, tu vltimus. Sume exemplũ de ſummo omnium patre, verbum ſuum & emittente & retinente. Verbũ tuum, conſideratio tua. Quod ſi procedit, non recedat. Sic progrediatur, vt nõ egrediatur.

I Sic exeat, vt nõ deſerat. In acquiſitione ſalutis, nemo tibi germanior vnico matris tuæ. Contra ſalutẽ propriã cogites nihil. Minus dixi, cõtra: præter, dixiſſe debueram. Quicquid ſe conſiderationi offerat quod non quoquo modo ad tuã ipſius ſalutem pertineat, reſpuendum. Et hæc tui conſideratio in tria quædam diuiditur, ſi conſideres quid, quis, & qualis ſis. Quid in natura, quis in perſona, qualis in moribus. Quid verbi gratia, homo. Quis, papa vel ſummus pontifex. Qualis, benignus, manſuetus, vel quicquid tale. Quanquã primum illud philoſophicum ſit magis quàm apoſtolicum veſtigare: attamen eſt in diffinitione hominis, quem dicũt animal rationale mortale, quod diligentius intueri ſi libet licet. Non eſt quod tuæ in eo aut profeſſioni obuiet, aut dignitati: eſt vero quod ſaluti afferre queat. Nam conſideranti duo hæc ſimul rationale mortaleq̃, is tibi exinde occurrit fructus, vt & mortale quod in te eſt rationale humiliet, & rurſum rationale mortale confortet: quod neutrum neglectui erit homini circunſpecto. Siqua adhuc preſens conſideranda requirit locus, tractabũtur infra, & forte vtilius ex partium collatione. Nũc quis ſis, & de quo ſis factus aduertendum. Quanq̃ quod dixi de quo, id mihi prætereundum putẽ, tuæ potius relinquendũ agnitioni. Illud dico indignum tibi citra perfectum agere de tanta aſſumpto perfectione. Quid ni erubeſcas minimus inueniri in magnis, qui te recordaris magnum in minimis extitiſſe? Non es oblitus primę profeſſionis: non excidit menti quæ ſubducta eſt manui, ſed ne affectui quidem. Ipſam ad ſingula tua imperia, iudicia, inſtituta, habere præ oculis: nõ erit inutile. Hæc te conſideratio facit honoris contemptorem, in honore etiam ipſo. Atq; id magnum. Non recedat à pectore, clypeus eſt tibi vel à ſagitta illa: Homo cũ in honore eſſet, non intellexit. Loquere ergo tibi: Abiectus eram in domo dei mei. Quale eſt hoc, de paupere & abiecto leuari ſuper gẽtes & regna? Quis ego, aut quæ domus patris mei: vt ſedeam excelſis ſublimior? Sane qui dixit mihi: amice, aſcende ſuperius: amicum fore fidit. Si minus inueniar: non expedit quidẽ. Qui eleuauit, & deiicere poteſt. Sera querela, quoniã eleuas alliſiſti me. Nõ eſt quod blandiatur celſitudo: ſolicitudo maior. Illa diſcrimen intendit, hæc amicum probat. Huic accingamur, ſi nolumus tandem cum rubore nouiſſimum locũ tenere. Factum ſuperiorem diſſimulare nequimus, ſed enim ad quid, omnimodis attendendum. Non enim ad dominandum opinor. Nam & propheta cũ ſimiliter leuaretur, audiuit: Vt euellas, & deſtruas, & diſperdas, & diſſipes, & ædifices, & plãtes. Quid horum faſtũ ſonat? Ruſticani magis ſudoris ſchemate quodam labor ſpiritualis expreſſus eſt. Et nos igitur vt multum ſentiamus de nobis, impoſitum ſenſerimus miniſterium, non dominium datum. Non ſum ego maior propheta, & ſi forte par poteſtate, ſed meritorum non eſt comparatio. Hæc loquere tibi, & doce teipſum, qui alios doces. Puta te velut vnum aliquem de prophetis: An non ſatis ad te? Et nimium. Sed gratia dei es id quod es. Quid? Eſto q̃ propheta, nunquid pluſq̃ propheta? Si ſapis, eris contẽtus menſura quã tibi menſus eſt deus. Nam quod amplius eſt, à malo eſt. Diſce exemplo prophetico præſidere non tam ad imperitandum q̃ ad factitandum quod tempus requirit. Diſce ſarculo tibi opus eſſe, non ſceptro: vt opus facias prophetæ. Et quidem ille non regnaturus aſcendit, ſed extirpaturus. Putas ne & tu inuenias aliquid elaborandum in agro domini tui? Et plurimũ. Non plane totum quiuere emundare prophetæ, aliquid filiis ſuis apoſtolis quod agerent reliquerunt, aliquid ipſi parẽtes tui tibi. Sed nec tu ad omne ſufficies. Aliquid profecto tuo relicturus es ſucceſſori, & ille aliis, & alij aliis vſq; in finem. Circa vndecimã deniq; horã operarij ocij arguuntur, & mittũtur in vineã. Anteceſſores tui apoſtoli audierunt, quia meſſis quidem multa, operarij vero pauci. Paternam tibi venditato hæreditatem. Nam ſi filius, & hæres, vt probes hæredẽ, euigila ad curam, & nõ ocio torpeas, ne & tibi dicatur: Quid hic ſtas tota die ocioſus? Multo minus inueniri oportet aut deliciis reſolutum, aut reſupinum põpis. Nil horum tibi tabulæ teſtatoris aſſignant. Sed quid? Si illarum tenore contẽtus ſis, curam potius hæreditabis & operam, quàm gloriam & diuitias. Blanditur cathedra. Specula eſt. Inde denique ſuperintendis, ſonans tibi epiſcopi nomine non dominium, ſed officium. Quidni loceris in eminenti, vnde proſpectes omnia, qui ſpeculator ſuper omnia conſtitueris? Enimuero proſpectus iſte procinctum parit, non ocium. Quando libet gloriari, vbi ociari non licet? Nec locus eſt ocio, vbi ſedula vrget ſolicitudo omnium eccleſiarum. Nam quid tibi aliud dimiſit ſanctus Apoſtolus? Quod habeo, inquit, hoc tibi do. Quid illud? Vnum ſcio, non eſt aurum neq; argentum, cum ipſe dicat: argentum & aurum non eſt mihi. Si habere contingat, vtere non pro libitu, ſed pro tempore. Sic eris vtens illis quaſi non vtens. Ipſa quidem quod ad animi bonum ſpectat, nec bona ſunt nec mala. Vſus tamen horum bonus, abuſio mala, ſolicitudo peior, queſtus turpior. Eſto vt alia quacunq; ratione hæc tibi vendices, ſed non apoſtolico iure. Nec enim tibi ille dare quod non habuit potuit. Quod habuit, hoc dedit, ſolicitudinem, vt dixi, ſuper eccleſias. Nunquid dominationem? Audi ipſum: Non dominantes, ait, in clero, ſed forma facti gregis. Et ne dictum ſola humilitate putes, non etiam veritate, vox domini eſt in euangelio: Reges gentium dominantur eorum, & qui poteſtatem habẽt ſuper eos, benefici vocantur. Et infert: Vos autem nõ ſic. Planum eſt, apoſtolis interdicitur dominatus. I ergo tu, & tibi vſurpare aude, aut dominans apoſtolatum, aut apoſtolicus dominatum. Plane ab alterutro prohiberis. Si vtrumq; ſimiliter habere voles, perdes vtrunque. Alioquin non te exceptum illorum numero putes, de quibus queritur deus ſic. Ipſi regnauerunt, & non ex me, principes extiterunt, & non cognoui eos. Iam ſi regnare ſine deo iuuat, habes gloriam, ſed nõ apud deum. At ſi interdictum tenemus, audiamus edictum: Qui maior eſt veſtrum,

A ſtrum, ait, fiat ſicut iunior: & qui præceſſor eſt, ſicut qui miniſtrat. Forma apoſtolica hæc eſt, dominatio interdicitur: indicitur miniſtratio. Quę & cõmendatur ipſius exemplo legiſlatoris: qui ſecutus adiungit. Ego autẽ in medio veſtrum ſum tanq̃ qui miniſtrat. Quis ſe iam titulo hoc inglorium putet, quo ſe prior dominus gloriæ præſigniuit? Merito Paulus gloriatur in eo dicens: Miniſtri Chriſti ſunt, & ego. Et addit. Vt minus ſapiẽs dico: plus ego. In laboribus plurimis: in carceribus abundantius: in plagis ſupra modum: in mortibus frequenter. O præclarum miniſterium. Quo non id glorioſius principatu? Si gloriari oportet, forma tibi ſanctorum præfigitur: apoſtolorũ proponitur gloria. Parua ne tibi illa videtur? Quis mihi tribuat ſimilem fieri in gloria ſanctorũ? Clamat propheta: Mihi autem nimis honorificati ſunt amici tui deus: nimis confortatus eſt principatus eorum. Clamat apoſtolus: Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce domini noſtri Ieſu Chriſti. Hoc glorieris opto ſemper optimo genere gloriæ, quod Apoſtoli, quod prophetæ delegere ſibi: reliquere tibi. Agnoſce hæreditatẽ tuam in Chriſti cruce: in laboribus plurimis. Fœlix qui dicere potuit: plus omnibus laboraui. Gloria eſt, ſed nil in ea inane, nil molle, nil reſupinum. Si labor terret, merces inuitet. Vnuſquiſq; enim ſecundum ſuum laborem mercedẽ accipiet. Et ſi ille plus omnibus laborauit, non tamen totũ elaborauit: & adhuc locus eſt. Exi in agrum

B domini tui, & conſidera diligenter quantis hodieq; de veteri maledicto ſylueſcat ſpinis ac tribulis. Exi, inquam, in mundũ: ager eſt enim mundus: iſq; creditus tibi. Exi in illum non tãq̃ dominus, ſed tanq̃ villicus, videre & procurare vnde exigendus es rationem. Exi dixerim quibuſdam tuæ paſſibus intẽtę ſolicitudinis: & ſolicitę intentionis. Neq; enim ipſi qui iuſſi ſunt ire in orbẽ vniuerſum: orbem circuierunt preſentia corporis: ſed mentis prouidentia. Et tu leua oculos quoſdã conſiderationis tuæ, & vide regiones ſi non ſunt magis ſiccę ad ignem, q̃ albæ ad meſſem. Quàm multæ quas putaueras fruges, diligenter inſpectę, vepres potius apparebunt? Immo ne vepres quidẽ: annoſę & veternoſę arbores ſunt. Sed nõ profecto fructiferę: niſi forte glandium aut ſiliquarũ, quas porci manducant. Quouſq; occupant terram? Nonne ſi exis & cernis iſta, pudebit ocioſam iacere ſecurim: pudebit ſine cauſa falcem apoſtolicam accepiſſe? In hunc quondam agrum Iſaac patriarcha exierat, cum primo Rebecca occurrit ei: & vt ſcriptura habet, exierat ad meditandum. Ille ad meditandum: tu ad extirpandum egrediaris neceſſe eſt. Tibi iam præceſſiſſe meditatio debet tempus faciendi præ manibus. Si nunc hęſitare incipias: id quidem ſero. Ante, iuxta conſilium ſaluatoris, ſediſſe debueras, ante æſtimaſſe opus, metiri vires, ponderaſſe ſapiẽtiam, merita comparaſſe: ſumptus computaſſe virtutum. Age ergo puta tempus putationis adeſſe: ſi tamẽ me-

C ditationis præiuit. Si cor mouiſti, mouenda iam lingua: mouenda eſt & manus. Accingere gladio tuo, gladio ſpiritus: quod eſt verbum dei. Glorifica manum & brachium dextrũ in faciendo vindictam in nationibus, increpationes in populis, in alligando reges eorum in compedibus: & nobiles eorum in manicis ferreis. Si hæc facis: honorificas miniſterium tuum, & miniſterium te. Non mediocris iſte principatus. Exturbare eſt hoc malas beſtias à terminis tuis: quo greges tui ſecuri in paſcua educantur. Domabis lupos: ſed ouibus non dominaberis. Paſcendas vtique: non premendas ſuſcepiſti. Si bene conſideraſti quis ſis: hæc te oportere facere nõ ignoras. Porro ſcienti & non facienti, peccatum eſt tibi. Nõ es oblitus vbi legeris: Seruus ſciens voluntatem domini ſui: & non faciens digna: plagis vapulabit multis. Sic prophetæ: ſic Apoſtoli factitabant. Fortes fuere in bello: non molles in ſericis. Si filius es Apoſtolorum & prophetarum: & tu fac ſimiliter. Vendica tibi nobile genus ſimilibus moribus: quod non aliunde nobile quàm morum ingenuitate, & fidei fortitudine ſuit. Per hanc vicerunt regna: operati ſunt iuſtitiam, adepti ſunt repromiſſiones. Hoc chirographum paternæ tuę hæreditatis, quod tibi euoluimus: vbi inſpicias portionem ſubſtantiæ quæ te contingit. Induere fortitudinem: & hæreditaſti. Poſſide fidem, poſſide pietatem, poſſide ſapientiam, ſed ſapientia ſanctorũ ipſa eſt timor domini: & habes quod tuum eſt. Habes ſine defraudatione integrum paternum fundum. Precioſiſſimus fundus virtus eſt. Bonus fundus humilitas: in qua omne ædificium ſpirituale conſtructum creſcit in templum ſanctum in domino. Per hanc nonnulli poſſedere etiam portas inimicorum. Quæ enim virtutum æquè poteſt dæmonum debellare ſuperbiam: tyrannidem hominum? Cæterum cum omni indifferenter perſonæ hæc ſit quædam turris fortitudinis à facie inimici: neſcio quo pacto tamen vis eius maior in maioribus, & in clarioribus clarior cõprobatur. Nulla ſplendidior gemma, in omni præcipue ornatu ſummi pontificis. Quo enim celſior cæteris: eo humilitate apparet illuſtrior & ſeipſo. Arguar forſitan q̃ non ſatis primis explicitis partibus, in ſecũdas neſcio quomodo ſtylus excurrerit: deſcribere inchoans qualem te oporteat eſſe, cum necdũ quis ſis, plenius expreſſiſſet. Credo erubeſcens in ſummo poſitum apice videri hominem nudum, feſtinauit induere inſignibus ſuis. Abſque his nempe eo deformior, quo illuſtrior pares. Nunquid poteſt abſcondi ciuitatis ſupra montem poſitę deſolatio: aut latere fumus lucernę extinctæ ſuper candelabrũ? Simia in tecto: rex fatuus in ſolio ſedens. Et nunc audi cauticum meum, & quidem minus ſuaue, ſed ſalutare. Mõſtruoſa res gradus ſummus, & animus infimus: ſedes prima, & vita ima: lingua magniloqua, & manus ocioſa: ſermo mult⁹, & fructus nullus: vultus grauis, & actus leuis: ingens authoritas, & nutans ſtabilitas. Admoui ſpeculum: fœdus ſe in eo vultus agnoſcat: tu tuum gaude diſſimilem inueniri. Inſpice tamen

E & tu ne forte & ſi ſit vnde merito placeas tibi: etiam in quo debeas diſplicere, non deſit. Volo glorieris teſtimonio conſcientiæ: ſed non minus vt eodem ipſo humilieris. Rara vox: Nihil mihi conſcius ſum. Cautior in bonis ambulas: ſi & mala non lateant. Quamobrem, vt dixi, noueris te, vt inter anguſtias quæ non deſunt, fruaris conſcientiæ bono. Magis autem vt ſcias quid deſit tibi. Nam cui non deſit? Omnia illi deſunt, qui nil ſibi deeſſe putat. Quid ſi ſummus pontifex ſis? Nunquid quia ſummus pontifex: ideo ſummus? Infimum noris eſſe: ſi ſummum putas. Quis ſummus? Cui addi non poſſit. Grauiter erras ſi te illum exiſtimes. Abſit. Non tu de illis es qui dignitates virtutes putant. Tibi ante experta virtus quàm dignitas fuit. Auguſtis relinquito illam ſententiã, aliisque qui diuinis coli honoribus non timuerunt: verbi gratia: Nabuchodonoſor, Alexandro, Antiocho, Herodi. Tu vero conſidera non conſummatione ſummum te dici, ſed cõparatione. Nec me putes comparationem dicere meritorum: ſed miniſteriorum. Sic te exiſtimet homo vt miniſtrum Chriſti: & quod abſque preiudicio ſanctitatis cuiuſpiam dixerim, ſummum plane inter miniſtros. Alias niti te ad ſummum velim: non putare ſummum, aut velle putari antequam ſis.

Nam quomodo proficis, ſi iam ſufficis tibi? Non ſis proinde tibi aut pigrum veſtigare quod deſit: aut fateri quod deſit verecundum. Loquere & tu voce anteceſſoris tui: Non q̃ iam acceperim, aut iam perfectus ſim. Et rurſum. Ego me non arbitror cõprehendiſſe. Hæc ſcientia ſanctorum: hæc lõge ab illa quæ inflat. Hanc qui apponit: apponit & dolorem. Sed dolorem hunc nemo vnq̃ ſubterfugit. Eſt quippe medicinalis dolor: per quem ſtupor ille læthalis animi duri & impœnitentis excluditur. Et ideo ſapiens, qui dicere potuit: Et dolor meus in conſpectu meo ſemper. Nunc iam repetẽdę reliquię, ſi quæ ſunt, loci illius à quo pauloãte diuertim⁹. Age indagemus adhuc diligentius qui ſis, quam geras videlicet pro tempore perſonam in eccleſia dei. Quis es? Sacerdos magnus, ſummus pontifex. Tu princeps epiſcoporum, tu hæres apoſtolorum, tu primatus Abel, gubernatu Noe, patriarchatus Abraham, ordine Melchiſedech, dignitate Aaron, authoritate Moyſes, iudicatu Samuel, poteſtate Petrus, vnctione Chriſtus. Tu es cui claues traditę: cui oues creditæ ſunt. Sunt quidem & alij cœli ianitores, & gregum paſtores, ſed tu tanto glorioſius, quanto & differentius vtrunq; prę cæteris nomen hæreditaſti. Habent illi ſibi aſſignatos greges, ſinguli ſingulos, tibi vniuerſi crediti, vni vnus. Nec modo ouiũ, ſed & paſtorum tu vnus omnium paſtor. Vnde id probem queris? Ex verbo domini. Cui enim non dico epiſcoporum, ſed etiam apoſtolorum ſic abſolute & indiſcrete totæ commiſſæ ſunt oues? Si me amas Petre, paſce oues meas. Quas? Illius, vel illius populos ciuitatis: aut regionis: aut certi regui?

Universidad de Deusto
Biblioteca

G regui? Oues meas,inquit. Cui non planum nō desīgnasse aliquas, sed assignasse omnes. Nihil excipitur vbi distinguitur nihil.Et forte præsentes cæteri condiscipuli erant, cum com
Cantic.6.c mittens vni vnitatem omnibus commēdaret, in vno grege & vno pastore,secundum illud : Vna est columba mea,formosa mea,perfecta mea. Vbi vnitas, ibi perfectio. Reliqui numeri perfectionē non habent, sed diuisionē, recedētes ab vnitate. Inde est q̄ alij singuli singulas sortiti sunt plebes, scientes sacramentum . Deniq; Iacobus qui videbatur columna ecclesiæ,vna contentus est Hierosolyma:Petro vniuersitatem cedens . Pulchrè vero ibi positus est suscitare semen defuncti
Gala.1.e fratris,vbi occisus est ille.Nam dictus est frater domini.Poro cedente domini fratre, quis se alter ingerat Petri prærogatiuę? Ergo iuxta canonas tuos alij in partem solicitudinis, tu in plenitudinem potestatis vocatus es . Aliorum potestas certis arctatur limitibus,tua extenditur & in ipsos qui potestatem super alios acceperunt. Nonne si causa extiterit , tu episcopo cœlum claudere,tu ipsum ab episcopatu deponere, etiam & tradere satanæ potes ? Stat ergo inconcussum priuilegium tuū tibi tam in datis clauibus, q̄ in ouibus cōmendatis. Accipe aliud quod nihilominus prærogatiuam confirmat
Ioan.21.b tibi.Discipuli nauigabant, & dominus apparebat in littore:
Ibidem. quodq̄ iucundius erat, in corpore rediuiuo. Sciens Petrus
H quia dominus est,in mare se misit: & sic venit ad ipsum, aliis nauigio perueniētibus.Quid istud? Nempe signum singularis pontificij Petri, per quod non nauē vnam,vt cæteri quiq; suam,sed seculū ipsum susceperit gubernandum. Mare enim seculū est:naues ecclesiæ. Inde est q̄ altera vice instar domini gradiēs super aquas,vnicū se Christi vicarium designauit, qui non vni populo sed cūctis præesse deberet. Siquidē aquæ multæ, populi multi. Ita cum quisq; cæterorum habeat suā, tibi vna cōmissa est grandissima nauis facta ex omnibus ipsa vniuersalis ecclesia toto orbe diffusa. En quis es.Sed noli obliuisci etiā quid.Nam & ego non sum oblitus id me promisisse repetiturum in opportunitate . Quàm opportune cū eo quis es,etiam quod ante eras,consideras?Quid dico eras? Et nunc es.Quid desinas intueri,quod non desisti esse?Vna sane consideratio,quid fueris, & quid sis.Nam quis sis factus, altera. Non oportet vt ista extundat illam in scrutinio tui . Es enim(vt dixi)adhuc quod eras : & non minus hoc es,q̄ quod factus es post, forte & magis.Deniq; illud natus es,mutatus hoc,non in hoc mutatus.Non reiectum illud, sed istud adiectum.Tractemus vtrūq; simul, nam vt præfatum me memini, collatę ex inuicem ambę res vtiliores fient.Dixi supra considerāti quid sis,naturam occurrere qua es homo:nam homo natus es.Porro percunctanti quis,personę respondebitur nomen, quod est episcopus,quod quidem factus, non natus es. Quid tibi horū videtur ad purum esse tui, & ad te principalius pertinere,q̄ factus,an q̄ natus? Nonne quod natus? Hoc
I ergo consulo consideres maxime,quod maxime es,hominem videlicet,quod & natus es.Nec modo quid natus,sed & qualis natus oportet attendas,si non vis tuæ considerationis fructu & vtilitate fraudari.Tolle proinde nunc hæreditaria hęc perizomata ab initio maledicta,Dirumpe velamen foliorum celantium ignominiam, non plagam curantium . Dele fucum fugacis honoris huius , & malè coloratæ nitorem gloriæ: vt nudè nudum considereres : quia nudus egressus es de vtero
Iob.1.d matris tuæ. Nunquid infulatus,nunquid micans gemmis,aut floridus sericis:aut coronatus pēnis:aut suffarcinatus metallis? Si cuncta hæc veluti nubes quasdam matutinales velociter transeuntes,& cito pertransituras dissipes & exsuffles à facie considerationis tuæ,occurret tibi homo nudus,& pauper,& miser,& miserabilis,homo dolens quod homo sit,erubescens q̄ nudus sit,plorans q̄ natus sit,murmurās q̄ sit. Ho
Iob.5.b mo natus ad laborem:non ad honorem. Homo natus de mu-
Iob.14.d liere,& ob hoc cum reatu,breui viuens tempore, ideoq; cum metu:repletus multis miseriis,& propterea cum fletu. Et vere multis, quia corporis & animæ simul . Quid enim calamitate vacat nascēti in peccato,fragili corpore, & mēte sterili? Vere ergo repletus, cui infirmitas corporis, & fatuitas cordis cumulatur,traduce sordis,mortis addictione. Salubris copula,vt cogitans te sumnum pontificem,attendas pariter vilissimum cinerem non fuisse,sed esse . Imitetur cogitatio naturam,imitetur & quod dignius est authorem naturæ: sum- K
ma imaque consocians. Nonne natura in persona hominis vili limo vitæ spiraculum colligauit ? Nonne author naturæ in sui persona verbum limumq; contemperauit ? Ita tibi sume formā tam de nostræ concretione originis, q̄ de sacramento redemptionis: vt altus sedēs,non alta sapiens sis,sed humilia de te sentiens, humilibusq; consentiens . Proinde si considera quantus es,cogita etiam qualis,& maxime.Hęc te sane consideratio tenet in te, nec à te auolare sinit,nec ambulare
Psal.130.a in magnis neq; in mirabilibus super te.In te consistito. Non infra deiici,non attolli supra,non euadere in longius,non extendi in latius. Tene medium, si non vis perdere modum.Locus medius tutus est.Medium,sedes modi:& modus,virtus. Omnem extra modum habitationem, sapiens exilium reputat. Propterea non est illi habitare in longo quod vltra modum sit, sed nec in lato quidem quod extra sit: porro nec in alto vel imò, quòd alterum supra,alterum infra sit. Denique & longitudo exterminium habere solet,& dilatatio scissurā, & altitudo ruinam, & profundum absorptionem. Dico hæc planius, ne me putes ea loqui quæ apostolus comprehendere
Ephes.3.d hortatur cum omnibus sanctis,longitudinem, latitudinē, sublimitatem,& profundum : quod alterius erit & disputationis & temporis.Nunc autem longum dico,cum sibi homo lō giorem promittit vitam.Latum, cum in superfluas animus di
L stenditur curas.Altum,cum de se plus præsumit.Profundum, cum se plus deiicit.Qui ergo longa sibi metitur tempora,nōne vere ingreditur iter exterminij, transiēs vitæ terminos ,productiori solicitudine ? Inde est quòd homines in præsentia sese exules per obliuionem, in alia per inanem solicitudinem migrant secula,non profutura,imò nec futura. Similiter animus distentus in multa,multis laceretur curis necesse est.Nēpe immoderata extensio extenuationem,& extenuatio nimia
Prou.16.d scissionem facit.Iam vero alta præsumptio, quid nisi ruinosa præcipitatio est?Legisti nanque. Ante ruinam exaltatur cor. Quid ē regione nimię pusillanimitatis deiectio,nisi desperata quædam absorptio est? In hanc fortis non deiicietur. Prudens, longioris vitæ non abducetur incerto . Modestus moderabitur curas,temperabit à superfluis, non deerit necessariis. Porro iustus altiora se non præsumet, sed loquetur cum
Iob.10.c iusto:Si iustus fuero,non leuabo caput. Tu ergo in hac consideratione tui caute ambules, & tota æquitate verseris: vt nec plus vero tibi tribuas, nec plus iusto parcas. Porro plus vero tribuis, non modo arrogando tibi quod non habes bonum, sed & quod habes ascribendo . Vigilanter discerne qualis ex te,& qualis sis dono dei,& non sit in spiritu tuo dolus.Erit autem vbi fideliter partiens tua tibi,& quę sunt dei, deo sine frude resignes.Ex te mala, bona à domino esse, persuasum tibi non ambigo. Sane inter considerandū qualis sis: etiam qualis fueris, ad memoriam reuocandum. Conferenda posteriora prioribus.Profeceris ne in virtute,in sapientia,in M
intellectu, in suauitate morum: an ab his forte (quod absit) defeceris . Patientior sis an impatientior solito, iracundior leniorve,insolentior an humilior, affabilior an austerior, exorabilior an difficilior, pusillior animo an magnanimior, serius magis an plusculū dissolutus, timoratior an forte fidentior q̄ oportet.Quàm latus tibi patet cāpus in hoc genere cōsiderandi? Memoror ego pauca,veluti quędā seminaria proferens:non tamē ipse serens,sed dans semē serenti. Oportet innotescat tibi zelus tuus,clementia tua, discretio quoq; moderatrix earundem virtutum , qualis videlicet in donandis iniuriis, qualis sis in vlciscendis, quàm in vtroque prouidus modi, loci, temporis obseruator . Prorsus considerandа tria hæc in vsu virtutum harum,ne non sint virtutes si prēter hæc reperiantur . Nempe eiusmodi non natura virtutes, sed vsus facit. Nam ex se indifferentes esse noscuntur. Tuum est aut abutendo & confundendo facere vitia, aut bene ordinatęque vtendo, virtutes . Solent discretionis oculo caligante, alterutrum sibi præripere loca, terminos occupare. Porro caliginis duæ sunt causæ: ira, & mollior affectus . Is iudicij censuram eneruat:illa præcipitat. Quomodo enim ab altero non periclitetur aut pietas clementiæ , aut zeli rectitudo? Turbatus prę ira oculus,clementer nil intuetur : suffusus fluxa quadam & muliebri mollitie animus, rectum non videt.

Non

A Non eris innocens,si aut punias eum cui forte parcendū esset,aut parcas ei qui fuerat puniēdus. In tribulationib⁹ quoque qualem te inueneris,nolo dissimules. Si cōstantē in tuis, condolētē in alienis,gaude.Recti cordis hoc.E regione perueršissimi,si cum in propriis deprehēdaris fortasse impatiēs, minime in alienis tamen compatiens sentiaris . Quid in prosperis, nihil ne est quod considerationem soliciter? Est vtiq;: si diligenter attendas q̄ rarus semper extiterit , qui non vel modice in prosperitate animū relaxauerit à sui custodia & disciplina.Quando hoc incautis non fuit ad disciplinā quod ignis ad ceram:quod solis radius ad niuem vel glaciem? Sapiens Dauid,sapiens Salomon fuit : sed blandientibus nimis secundis rebus alter ex parte:alter ex toto desipuit. Magnus qui incidens in aduersa non excidit vel parū à sapientia. Nec minor cui præsens fœlicitas si arrisit, non irrisit. Quanq̄ faciIius inueneris qui sapientiam retinuerunt contraria sibi fortuna,q̄ qui propitia non perdiderunt. Præferendus ille & magnus est,cui inter prospera saltem risus indecentior,aut sermo insolētior, aut immoderatior cura vestis vel corporis nō
Eccli.38.c irrepsit. Et si recte sapiēs hortatur sapientiam scribi in ocio: cauendum & in ocio ocium est. Fugienda proinde ociositas, mater nugarum, nouerca virtutum . Inter seculares nuge, nugę sunt:in ore sacerdotis, blasphemię. Interdum tamen si
B incidaut,ferendę fortassis : referendę nunq̄. Magis interueniendum caute & prudēter nugacitati. Prorumpendum sane in serium quid:quod non modo vtiliter sed libenter audiāt, & supersedeant ociosis.Consecrasti os tuum euangelio:tali-
Mala.2.b bus iam aperire illicitum:assuescere sacrilegum est.Labia sacerdotis,ait,custodiunt scientiam,& legem requirunt de ore eius,non nugas profecto vel fabulas. Verbum scurrile quod faceti vrbanive nomine colorant,non sufficit peregrinari ab ore: procul & ab aure relegandum. Fœde ad cachinnos moueris , fœdius moues . Porro detrahere aut detrahentem audire : quid horum damnabilius sit , non facile dixerim. De auaritia non est quod tuum fatigem intuitum,cum pecuniam tanquam paleam dicaris habere. Non prorsus, non est quod pro illa timeatur à iudiciis tuis. Sed est quod non minus sæpe,nec noxiē minus,insidiari iudicātibus solet, de quo maxime quid in tua lateat conscientia,latere te nolim.Quid illud sit quæris?Acceptio personarū.Non parui te reum peccati existimes si facies peccatorum sumis: & non potius causas iudicas meritorum . Est item vitium cuius si te immunem
Thre.3.d sentis, inter omnes quos noui ex his qui cathedras ascenderunt, sedebis me iudice solitarius : quia veraciter singulariterque leuasti te supra te, iuxta prophetam : Facilitas credulitatis hęc est:cuius callidissimę vulpecule,magnorum neminē cōperi satis cauisse versutias.Inde eis ipsis pro nihilo iræ
C multæ,inde innocentiū frequeus addictio,inde præiudicia in absentes. Gratulor autem tibi (nec enim assentationis apud te vereor incurrere notam) gratulor, inquam, præsidere te vsque adhuc absque horum omniū querela multa, an & sine culpa,tu videris. Nunc ad ea quæ sub te sunt,consideratio intendenda. At alterius principij hoc : siquidem tuis occupationibus sermo breuior competentior est.

De Consideratione, Liber tertius.

Enis superioris libri,huic principium ponit.Itaque iuxta promissum illius cōsiderāda quæ sub te sunt. Quęnam sint illa,non est quod à me quęrendū putes sacerdotū optime Eugeni,rectius fortasse quæ non sint quæras . Orbe exeundū ei qui forte volet explorare
Mar.16.d quæ non ad tuā pertinent curā.Parentes tui destinati sunt nō aliquas regiones,sed ipsum debellaturi orbē. Ite in orbē vniuersum,dictū est illis.Ipsi vero vendentes tunicas: emere gladios,ignitum eloquiū:& spiritum vehementē,arma potentia deo. Quò non peruenerunt victores inclyti, filij excussorū?
Psal.119.d Quò nō sagittæ potentium acutę cum carbonibus desolato-
Psal.18.d riis?Et quidē in omnem terrā exiuit sonus eorum: & in fines
Luc.12.f orbis terræ verba eorū. Penetrabant & incēdebāt verba illa incēsa igni,quē dominus misit in terrā. Occūbebant strenuissimi bellatores,sed non succumbebant,triumphabant & mor-
Psal.138.d tui.Nimis confortatus est principatus eorum:constituti sunt
Psal.44.d principes super omnē terram.Eis tu successisti in hæreditatem.Ita tu hęres,& orbis hæreditas. At quatenus hęc portio D
te contingit,aut contigerit illos,id sobria cōsideratione pēsandum.Non enim per omnem reor modum,sed sane quadātenus (vt mihi videtur) dispensatio tibi super illum credita est,non data possessio.Si pergis vsurpare & hanc,contradicit tibi qui dicit : Meus est orbis terræ, & plenitudo eius.Non Psal.49.b tu ille de quo propheta : Et erit omnis terra possessio eius. Christus hic est, qui possessionem sibi vendicat & iure creationis,& merito redēptionis,& dono patris. Cui enim alteri dictum est:Postula à me,& dabo tibi gentes hæreditatē tuā, Psalm.2.b & possessionem tuam terminos terræ ? Possessionem & dominium cede huic, tu curam illius habe . Pars tua hæc, vltra ne extendas manum.Quid inquis?Non negas præesse,& dominari vetas?Plane sic. Quasi non bene præsit, qui præest in solicitudine.Nunquid nō & villa villico, & paruus dominus subiectus est pedagogo?Nec tamē ille ille,nec is sui dñi dominus est.Ita & tu præsis vt prouideas,vt consulas,vt procures, vt serues. Præsis vt prosis, præsis vt fidelis seruus & prudens,quem constituit dominus super familiam suam.Ad
Mat.24.d quid?Vt des illis escam in tempore.Hoc est,vt dispenses, nō imperes.Hoc fac, & dominari ne affectes hominum homo,vt
Psal.118.r non dominetur tui omnis iniustitia. At satis superq; id intimatum supra,cum quis sis disputaretur. Addo tamen & hoc: nam nullum tibi venenum, nullum gladium plus formido, q̄ E
libidinem dominandi.Certe vt multum tibi tribuas, si multū deceptus non es, nil te existimes plus accepisse à magnis apostolis.Recordare nunc vocis illius: Sapientibus & insipienti-
Roma.1.c bus debitor sum . Et si non indebitam tibi ipsam censes, hoc quoque simul memento, debitoris molestum nomen seruiēti potius quàm dominanti congruere.Seruus in euangelio au-
Luc.16.b dit:Quantum debes domino meo? Ergo si te agnoscis sapiētibus & insipientibus non dominatorem sed debitorem, curandum summopere tibi, & tota vigilantia considerandum quomodo & qui non sapiunt sapiant,& qui sapiunt non desipiant,& qui desipuere resipiscant. At nullum genus insipientiæ,infidelitate(vt sic loquar) insipientius.Ergo & infidelib⁹
Roma.1.b debitor es:Iudæis,Grecis, & Gentibus. Interest proinde tua dare operam quam possis, vt increduli conuertantur ad fidē, conuersi non auertantur, auersi reuertantur. Porro peruersi ordinentur ad rectitudinem,subuersi ad veritatem reuocētur. Subuersores inuictis rationibus conuincantur, vt vel emendentur ipsi, si fieri potest: vel si non,perdant authoritatem facultatemque alios subuertēdi. Non omnino & ab hoc insipientium genere pessimo, tibi dissimulandum. Dico autem hæreticos schimaticosque : nam hi sunt subuersi & subuersores,canes ad scissionem,vulpes ad fraudem. Erunt, inq̄, huiusmodi maxime tuo studio aut corrigendi ne pereant,aut
Roma.11.c ne perimant coercendi . Esto de Iudæis excusat te apostolus, habent terminum suum, qui præueniri non poterit. Plenitudinem gentium præire oportet. Sed de ipsis gentibus quid F
respondes ? Imò quid tua confideratio respondet tibi percunctanti sic ? Quid visum est patribus ponere metam euangelio,verbum suspendere fidei donec infidelitas durat?Qua
Psal.147. ratione putamus subsistit velociter currens sermo?Quis primus inhibuit hunc salutarem cursum ? Et illis causa forte quam nescimus, aut necessitas potuit obstitisse . Nobis quæ dissimulandi ratio est? Qua fiducia,qua conscientia Christū non vel offerimus eis qui non habent ? An veritatem dei in
Rom.11.c iniustitia detinemus ? Et quidem quandoque peruenias gentium plenitudo necesse est . Expectamus vt in eas incidat fides. Cui credere casu contigit?Quomodo credent sine prę-
Rom.10.c Act.8.& 10.c dicante ? Petrus ad Cornelium , Philippus ad Eunuchum, missi sunt, & si exemplum recentius quærimus : Augustinus à beato Gregorio destinatus est formam fidei tradere Anglis. Et de his tu ita tecum. Ego addo & de pertinacia Græcorum qui nobiscum sunt & non sunt, iuncti fide,pace diuisi. Quanquam & in fide ipsa claudicauerint à semitis rectis. Et item de hæresi ,quæ clam pene vbique serpit apud aliquos, seuit palā . Nam paruulos ecclesiæ passim & publice deglutire festinat. Queris vbi sit hoc? Vestri qui terram Austri tā sæpe visitāt,ecce hi sciunt,& possunt dicere tibi. Eunt & redeunt per medium illorum,aut transeunt secus: sed quid boni adhuc cum illis egerint, necdum audiuimus . Et fersitan

audiuis-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G audiuissemus nisi præ auro Hispaniæ salus populi viluisset. Tuum est & plagæ huic remedium prouidere. Sed est insipientia, quæ ipsam quoq; iam propemodum stultam fecit sapientiam fidei. Quomodo & ecclesiam catholicã pene totam hoc virus infecit? Nam dum & in ipsa quiq; quæ nostra sunt quærimus, fit vt inuicem inuidentes, inuicem prouocantes exerceamur ad odia, animemur ad iniurias, armemur ad lites, cauillemus ad dolos, feramur ad detractiones, prorumpamus ad maledicta, opprimamur à fortioribus, opprimamus infirmiores. Quàm digne & laudabiliter occupatur meditatio cordis tui aduersus tam pestilens insipientiæ genus, quod corpus Christi (quæ est multitudo credentiũ) occupasse cõsideras. O ambitio ambientium crux, quomodo omnes tor quens omnibus places? Nil acerbius cruciat, nil molestius inquietat, nil tamen apud miseros mortales celebrius negociis eius. An non limina apostolorum plus iam ambitio q̃ deuotio terit? An non vocibus eius vestrũ tota die resultat palatium? An non quæstibus eius tota legum canonumq; disciplina insudat? An non spoliis eius omnis Italica inhiat inexplebili auiditate rapacitas? Quid ita tua ipsius spiritualia studia non saltem intercidit, sed abscidit? Quotiens sancta ac fœcunda tua abortiri ocia fecit inquietum & inquietans malum? Aliud est quod ab oppressis appellatur ad te, aliud autẽ quod ambitio in ecclesia per te regnare molitur. Nec deesse illis, nec huic aliquatenus assentire oportet. Quàm vero inique fouetur illa, spernuntur illi? Vtrisque tamen debitor es, illis vt erigas, istis vt reprimas. Et quoniam incidit de appellationibus, prosequi aliquatenus non erit ab re. Magno in his & pio opus intuitu est, ne quod magna fuit necessitate prouisum, male vtendo reddatur inutile. Mihi videtur & in multam posse eas deuenire perniciem, si non summo moderamine actitentur. Appellatur de toto mundo ad te, id quidẽ in testimonium singularis primatus tui. At tu si sapis, non pri
Lucæ. 10.d matu gaudebis, sed fructu. Apostolis dictum est: In hoc nolite gaudere q̃ spiritus subiiciuntur vobis. Appellatur ad te, vt dixi, & vtinam tam fructuose q̃ necessarie. Vtinam cũ oppressus clamat, sentiat oppressor, & nõ superbiat impius vnde incenditur pauper. Quid tam decorum, vt ad inuocationẽ tui nominis oppressi effugiant, versuti non refugiant? Quid è regione tam peruersum, tam recti alienũ, vel lætetur qui malum fecit, & qui tulit inaniter fatigetur? Inhumanissime non moueris erga hominem cui illatæ iniuriæ cumulauere dolorem, & labor itineris, & damna expensarum. Sed nihilominus ignauissime in illum non moueris, qui huic tot calamitatum partim author, partim extitit causa. Euigila homo dei, cum hæc contingunt, moueatur miseratio, moueatur & indignatio tua. Alteram læso, alteram lædenti debes. Consoletur
I ille damnorum resarcitu suorum, satisfactione iniuriarũ, fine calumniarum. Cum isto ita agatur vt pœniteat fecisse, quod non timuit facere, & nõ de pœnis innocẽtis rideat. Arbitror idem debere pati illum qui sine causa forte appellauit. Formulam hanc iustitiæ prefigit tibi & diuinæ incommutabilis ratio equitatis, & ni fallor ipsa appellationũ lex, vt illicite vsurpata appellatio nec prosit appellanti, nec appellato obsit. Vt quid enim frustra fatigatus sit homo? Quàm plenũ iustitię vt sese potius læserit qui voluit, pximũ? Appellasse inique, iniquum est: inique & impune, iniquarum appellationũ fomes. Iniqua autẽ omnis appellatio, ad quã iustitiæ inopia nõ coegit. Appellare non vt graues: sed si graueris, licet. Appellandum à sententia. Ante sententiã improbe omnino, nisi ob manifestum grauamẽ, præsumitur appellatio. Qui igitur nõ grauatus appellat, liquet quia aut grauare intendit: aut tempus redimere. Non est autẽ suffugium appellatio: sed refugium.
Quantos nouimus appellasse pulsatos, quo interim liceret, quod nunq̃ licet? Nonnullis etiã quoad vixerunt licuisse appellationis suffragio nefaria scimus: verbi gratia, incestum, adulteriũ. Quale est hoc, turpitudini patrocinari, quod vel maxime formidari à turpibus oportebat? Quousq; murmur vniuersæ terræ aut dissimulas, aut nõ aduertis? Quousq; dormitas? quousq; nõ euigilat cõsideratio tua ad tantã appellationũ cõfusionẽ atq; abusionẽ? Præter ius & fas, præter morẽ & ordinẽ fiunt. Non locus, non modus, non tempus, non causa discernitur aut persona. Præsumuntur leuiter passim, plerunque & nequiter. Volentes malignari nonne his potissimũ K terreri solebant? Nunc terrori ipsi ex his magis fiunt, atque id bonis. Antidotum versum in venenum, non mutatio dexteræ excelsi hæc. Appellantur boni à malis, vt non faciant bona: & supersedent à voce tonitrui tui formidantes. Denique appellantur episcopi, ne illicita audeant matrimonia soluere vel prohibere. Appellantur ne rapinas, ne furta, ne sacrilegia & quæ eiusmodi sunt, punire vllatenus vel cohibere præsumant. Appellantur ne indignas & infames personas à sacris officiis beneficiisve repellere seu amouere queant. Quod tu inuenis remedium morbo huic, ne quod repertum ad remedium fuit, reperiatur ad mortem? Zelatus est dominus domum orationis factam speluncam latronum. Tu eius mi- *Matth. 21.*
nister dissimulas miserorum refugium, datum arma iniquitati. Videas præripi passim partes oppressorum, & prorumpere ad appellandum non tam grauatos quàm grauare volentes. Quid hoc mysterij? Tuum est considerare, non meum cõmentari istud. Et cur, inquis, male appellati non veniunt ostẽ sturi suam innocentiam, malitiam conuicturi? Dico quod dicere ad hoc solent. Nolumus vexari frustra. In curia esse qui procliuius faueant appellantibus, soueant appellationes. Cessuris Romæ, domi sedere satius. Fateor me non omnino decredere his. Quem das mihi in tam crebris appellationibus quæ hodie fiunt, qui pro expensis itineris vel nummum L
restituerit illi quem forte appellarit? Mirũ vero si ita omnes & appellantes iusti, & appellati rei vestro examine inuenti sunt. Diligite, inquit, iustitiam, qui iudicatis terram. Parum *Sap. 1.a*
est iustitiam tenere, nisi & diligas. Qui tenent, tenent: qui diligunt, zelantur. Amator iustitiæ inquirit iustitiam: & prosequitur eam. Porro omnem iniustitiam persequitur. Nihil tibi & illis qui appellationes venatiões putãt. Pudet elogij quod apud ethnicos iam vertitur in parabolam: Duos nouimus seruos pingues. Vt mitius loquar, plus facetię q̃ iustitiæ hic. Tu si amas iustitiam, appellationes non affectas, sed sustines. Veruntamen quid emolumenti affert ecclesiis dei tua vnius hominis iustitia, vbi sententia prævalet aliter affectorum? At istud loci illius erit cum cœperint versari quæ circa te sunt.
Nunc vero non te existimes ociose vacare considerationi huic qua appellationes ad legitimum, si fieri potest, reuoces vsum. Et si hinc mea queratur vel potius curetur sententia: dico appellationes vt non contemnendas, sic nec vsurpam das omnino. Porro horum quid insolentius censeã, haud facile dixerim, nisi q̃ vsurpatio quandam videtur inducere contemptus necessitatem, ac per hoc forte acrius insectanda, quę amplius nocet. Aut non vere nocentior est mala in se, in partu peior? Nonne ipsa est quæ ipsum ius quoq; naturæ aut extenuat aut exterminat? Nam sæpe rebus etiam preciosissimis, precij gratiam non modo demit, sed adimit. Quid sacramentis acceptius? Vsurpata tamen ab indignis, indignêve tracta- M
ta, minime acceptãtur. Magis habent damnationem: quia debitam venerationem non habent. Fateor grande & generale mũdo bonum esse appellationes: idq; tam necessarium quàm solem ipsum mortalib⁹. Reuera quidem sol iustitiæ est: prodens ac redarguens opera tenebrarum. Prorsus fouendæ & manutenendę sunt, sed quas extorsit necessitas, nõ calliditas adinuenit. Vsurpatoriæ sunt huiusmodi omnes, non subuenientes in necessitate, sed opitulantes iniquitati. Quidni veniant in contemptum? Quanti vt talibus quoque deferrent, etiam de proprio cessere iure, ne longo & casso itinere fatigarentur? Plures tamen sua amittere nõ ferentes, appellationes minus opportunas, & celsa nomina importunius contem pserunt. Dico aliquid quod ad rem pertinet exempli causa. Quidam sibi publice desponsauerat vxorem: adest dies celebris nuptiarum. Parata omnia, inuitati multi. Et ecce homo concupiscens vxorem proximi sui, in vocẽ appellationis inopinatę prorumpit: affirmans sibi traditam prius, suam potius esse debere. Stupet sponsus, hærent omnes, sacerdos non audet progredi, frustratur omnis apparatus ille, descẽdit quisque in domum suam, suam cœnam manducaturus: sponsa à mensa & thalamo sponsi suspẽditur quousq; Roma reditum est. Parisius cõtigit hoc nobili Galliarũ ciuitate sede Regia. Rursum in ciuitate eadem quidam sibi desponsata vxore diẽ constituit nuptiarum. Interim emergit calumnia: dicentibus quibusdam

A quibusdam non debere coniungi. Ad iudicium ecclesiæ causa delata est, sed non expectata sententia: appellatum est sine causa, sine grauamine, solo frustratorię dilationis intuitu. At ille sue perdere quæ pararat, siue dilectę tamdiu frustrari cõ sortio nolens, nihilominus quod proposuerat, contempta siue dissimulata appellatione peregit. Quid illud quod in Altissiodorẽsi ecclesia nuper à quodam adolescentulo præsumptum est? Nempe defuncto sancto episcopo, volẽtibus clericis alium, vt moris est, eligere sibi, interuenit ille appellans & vetans ne fieret quousq; isset & redisset ab vrbe. Cui tamẽ appellationi nec ipse detulit. Nam cum videret se contemni, tanq̃ qui irrationabiliter appellasset: accitis quos potuit sibi, tertia die post factam ab aliis electionem, fecit suam. Cũ itaq; ex his & innumeris talibus liqueat non ex contemptu gigni vsurpationem, sed ex vsurpatione contemptũ: videris tu quid sibi velit, q̃ zelus vester assidue pene vindicat illum: istam dissimulat. Vis perfectius coercere contemptũ? Cura in ipso vtero pessimę matris præfocari germen nequam: quod ita fiet, si vsurpatio digna animaduersione mulctetur. Tolle vsurpationem, & contemptus excusationẽ non habet. Porro inexcusabilitas ausum explodet. Nõ sit proinde vsurpator: & contemptor nullus erit, aut admodum rarus. Bene facis tu q̃ appellationũ negato suffragio imò suffugio, multa remittis negocia ad cognoscẽtes, vel qui noscere citius pos-
B sũt. Vbi enim certior ac facilior notio, ibi decisio tutior expeditiorq; esse poteſt. Quàm plenũ gratiæ, q̃ multorũ quoq; p hoc & laboribus parcis & sumptib⁹. At quibus sic credas: id tibi omnimodis attendendum. Poteram multa de eodem vtiliter addere his: sed memor propositi mei, contẽtus interim occasionem dedisse: ad alia transeo. Et primum quod occurrit, minime transeundum reor. Præes, & singulariter. At quid? Eget tibi dico considerationę. Nunquid vt de subditis crescas? Nequaq̃: sed vt ipsi de te. Principem te constituerũt: sed sibi, non tibi. Alioquin quo pacto te reputas superiorem
Lucæ.22.c his à quibus beneficium mendicas? Audi dominum: Qui potestatem habent super eos: benefici vocantur. At istud de his qui foris sunt. Quid ad nos? Tu id mendaciter diceris, si non tam beneficus esse, q̃ beneficis præesse intendas. Parui de-
2. *Cor.12.c* iectiq̃ animi est de subditis non profectum quærere subditorum, sed quæstum proprium. In summo præsertim omnium
Philip.4.d nihil turpius. Quàm pulchre magister gentium parentes filiis, non filios debere censuit thesaurizare parentibus. Non mediocris glorię vox illa identidem ipsius: Non requiro datum, sed fructum. At iam transeamus & hinc: ne quis moram in his meam, auaritiæ in te notam interpretetur. Quæ quàm longè à te sit, in libro secundo testatus sum: sciens quanta & in quanta tua necessitate respueris. Ad te proinde scripserim ista: non propter te. Nempe quod tibi scribitur, soli prodesse
C non decet. Hic locus auaritiam carpit: à quo vitio immunis satis tua opinio est: an & opus, tu videris. Vidimus tamen (vt oblata à pauperibus taceam, quæ tãgere non acquiescis) Germanicos detinuisse saccos, sed precio, non massa. Argentum reputatũ est fœnũ: summarij non leuati sarcinis, onusti nihilominus repatriant vel inuiti. Noua res. Quando hactenus aurum Roma refudit? Et nunc Romanorum consilio id vsurpatum nõ credimus. Duo venerunt: ambo locupletes: & ambo rei. Siquidem vnus Maguntinus, Colonięnsis alter, alteri gratia gratis reddita est: alter indignus credo cui gratia redderetur, audiuit: Cum quali veste intrasti, cum tali egredie-
Acto.8.d ris. O vocem magnificam: vocem prorsus apostolicæ libertatis. Quid minus ab illa hæc habuit: Pecunia tua tecum sit in perditionem? Nisi quòd in illa plus zeli, in ista plus modestiæ sonuit. Quid ille de transmarinis partibus, pene à finibus terræ, terra & mari currens pro episcopatu: suis & alienis facultatibus rursus emendo? Iam enim emerat prius. Tulit multa, sed retulit, non omnia tamen. Incidit miser in manus alias, accipere quàm dare potentiores. Benefecisti tuas in vtroque seruans innoxias: nec imponere scilicet ambitioso: nec supponere iniquo mammonę acquiescens. Non sic à paupere episcopo continuisti: dans quod daret, ne immunificus notaretur. Accepit clam, quod palam dedit. Sic de tuo sæculo consultum est verecundię viri. Sic quoque curię morem gerens, tuo beneficio inuidiam declinauit eorum qui diligunt mune-
ra. Non potes abscondere: & factum nouimus & personam. D
Audire grauat? Et ego eo libentius prædico, quo tu id molestius audis. Si tibi sic expedit: & mihi sic. Tam non oportet Christi gloriam me filere, quàm nec te quærere tuam. Et si pergis murmurare adhuc, respondebitur tibi ex euangelio: Quanto eis præcipiebat: tanto magis plus prædicabant, di- *Matt. 7.d*
centes: Bene omnia fecit. Audi aliud, si tamen aliud. Ad idẽ enim fortassis pertinere quis dicat: Tua consideratio videlicet hoc. Mihi videtur nõ longe à vero dissentire qui id forte inter auaritiæ species locandum putauerit. Ego vero illius aut speciem esse, aut speciem habere non negauerim. Sane interest tuæ perfectionis: & malas res: & malas pariter species deuitare. In altero conscientiæ, in altero famę consulis. Puta tibi non licere (& si alias fortasse liceat) quicquid male fuerit coloratum. Denique interroga maiores tuos, & dicent ti- *Deut.32.a*
bi. Ab omni specie mala abstinete vos. Sane minister domi *1. Thes.5.d*
ni dominum imitetur, quia ipse ait: Qui mihi ministrat, me *Ioan. 12. d*
sequatur: Et habes de illo: Dominus regnauit, decorem in- *Psal.92.a.*
duit: induit dominus fortitudinem. Tu quoque esto fortis in fide, decorus in gloria: & probasti te imitatorem dei. Fortitudo tua, fiducia fidelis conscientiæ: decor tuus, splendor bonæ opinionis. Ita, quæso, induere fortitudinem: etenim gaudium domini fortitudo tua. Porro specie tua & pulchritudine tua nihilominus tanquam propria similitudine delectatur. Induere vestimẽtis gloriæ tuæ: vestire duplicibus quibus do *Prou. 31. b*
mesticos suos fortis illa mulier induere consueuit. Non sit in E
conscientia nutans infirmitas modicę fidei: non sit in fama neuus malę speciei: & vestiris duplicibus: & gaudebit sponsus super sponsam animam tuam: & gaudebit super te deus tuus. Miraris quorsum hæc: ignarus vsque adhuc quid dicere velim. Non te tollo diutius. Murmur loquor & querimoniam ecclesiarum. Truncari se clamitant ac demembrari. Vel nullę vel pauce admodum sunt, quæ plagam istam aut nõ doleant, aut non timeant. Quæris quam? Subtrahuntur abbates episcopis: episcopi archiepiscopis: archiepiscopi patriarchis, siue primatibus. Bona ne species hæc? Mirum si excusari queat vel opus. Sic factitando probatis vos habere plenitudinem potestatis: sed iustitiæ forte non ita. Facitis hoc quia potestis: sed vtrum & debeatis, quæstio est. Honorum ac dignitatum gradus & ordines quibusque suos seruare positi estis: non inuidere: vt quidam vestrorum ait: Cui *Roma.13.b*
honorem, honorem. Spiritualis homo ille qui omnia diiu- *1. Cor.2. d*
dicat, vt ipse à nemine diiudicetur: omne opus suum trina quadam consideratione præueniet. Primum quidem an liceat: deinde an deceat: postremo an expediat. Nam etsi constet in Christiana vtique philosophia nõ decere nisi quod licet: non expedire nisi quod decet & licet: non continuo tamen omne quod licet, decere aut expedire consequens erit.
Age aptemus, si possumus, tria ipsa operi huic. At quomodo F
non indecens tibi, voluntate pro lege vti: & quia non est ad quem appelleris, potestatem exercere, negligere rationem? Tu ne maior domino tuo qui ait: Non veni facere voluntatẽ *Ioan.6.d*
meam? Quanquam non minus deiecti quàm elati animi est veluti rationis expertem non pro ratione, sed pro libitu agere: nec iudicio agi, sed appetitu. Quid tam bestiale? Et si indignum cuiuis vtenti ratione viuere vt pecus: quis in te rectore omnium tantam contumeliã naturæ, honoris iniuriam ferat? Sic degenerando (quod absit) generale opprobrium fe- *Psal.48.c.*
cisti proprium tibi: Homo cum in honore esset, non intellexit: comparatus est iumẽtis insipientibus, & similis factus est illis: Quid item tam indignum tibi q̃ vt totum tenens, non sis contentus toto: nisi minutias quasdam atque exiguas portiones ipsius tibi credite vniuersitatis: tanquam non sint tuę, sãtagas nescio quomodo adhuc facere tuas? Vbi etiam meminisse te volo parabolę Nathan de homine qui multas oues ha- *2. Re.12. d*
bens, vnam quæ erat pauperis concupiuit. Huc quoque veniat factum, imò facinus regis Achab, qui rerum summam *3. Reg.21.*
tenebat, & vnam vineam affectauit. Auertat deus à te quod ille audiuit: occidisti, & possedisti. Nolo autem prætendas *Ibidem.*
mihi fructum emãcipationis ipsius: nullus est enim: nisi quòd inde episcopi insolentiores: monachi etiã dissolutiores fiũt. Quid, quod & pauperiores? Inspice diligentius talium vbique libertorum & facultates & vitas, si non pudenda admodum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G modum & tenuitas in his, & in illis secularitas inuenitur. Matris noxię libertatis gemina soboles hæc. Quidni peccet licentius vagum & male liberum vulgus, cum non sit qui arguat? Quidni licẽtius quoque spolietur ac deprędetur inermis religio: cum nõ sit qui defendat? Quo enim refugiũ illis? Nunquid ad episcopos dolentes iniuriam? Ridentibus profecto aspiciunt oculis, siue quæ faciunt mala, siue quæ patiuntur. Quæ demum vtilitas in sanguine isto? Vereor ne illa, quã Ezec.3. e in propheta comminatus est deus: ille, inquiens, in iniquitate sua morietur: sanguinem autem eius de manu tua requiram. Si enim extollitur qui subtrahitur: & cui subtrahitur vritur, qui subtrahit quomodo innocens? Parum est, inuoluimus ignem. Audi apertius. Si is qui murmurat, secundum animam mortuus est: qui instigat, quomodo viuit? Quomodo nõ reus mortis amborum, & sue pariter, qui gladium dedit, vnde ambo morerentur? Hoc est quod dixerã, occidisti, & possedisti. 3.Reg. 21. Adde ꝙ qui audiunt scandalizantur, indignantur, detrahunt, & blasphemant: hoc est vulnerantur ad mortem. Non est bona arbor faciens fructus tales, insolentias, dissolutiones, dilapidationes, simultates, scandala, odia: quodque magis dolẽdum, inter ecclesias inimicitias graues, perpetesque discordias. Vides q̃ verus sit sermo ille: Omnia mihi licent, sed nõ 1.Cor.10.c omnia expediunt? Quid si forte nec licet? Ignosce mihi: non facile adducor licitum consentire quod tot illicita parturit. Tu ne deniq; tibi licitum censeas, suis ecclesias mutilare mẽ- H bris, confundere ordinem, perturbare terminos quos posuerunt patres tui? Si iustitiæ est, ius cuiq; seruare suum, auferre cuiq̃ sua, iusto quomodo poterit conuenire? Erras, si vt summam, ita & solam institutam à deo vestram apostolicam pote Rom. 13. a statem existimas. Si hoc sentis, dissentis ab eo qui ait: Nõ est potestas nisi à deo. Proinde quod sequitur: Qui potestati resistit, dei ordinationi resistit, etsi principaliter pro te facit, nõ Ibidem. tamen singulariter. Denique idem ait: Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non ait, sublimiori, tanq̃ in vno: sed, sublimioribus, tanq̃ in multis. Non ergo tua sola potestas à domino, sunt & mediocres, sunt & inferiores. Et quo- Matt.19.a modo quos deus coniunxit, non sunt separandi: sic nec quos subiunxit, comparandi. Monstrum facis, si manu submouens digitum, facis pendere de capite, superiorem manu, brachio collateralem. Tale est si in Christi corpore membra aliter locas, q̃ disposuit ipse. Nisi tu putas aliũ esse qui posuit in ec- 1.Cor.12.d clesia quosdam quidem apostolos: quosdam autẽ prophetas, alios vero euangelistas, alios doctores & pastores, ad cõsummationem sanctorum, in opus ministerij, in ædificationẽ corporis Christi. Atq; hoc corpus, quod tibi ipse Paulus suo vere apostolico figurans eloquio, & capiti conuenientissime aptans, totum ex eo compactum perhibet, & connexum per omnem iunctũram submini-strationis, secundum operationem in mensuram vniuscuiusq; membri, augmentum corporis facIens in ædificationẽ sui, in charitate. Nec vilem reputes for- Ioan. 5. c mam hanc quia in terra est, exemplar habet è cœlo. Neque enim filius potest facere quicq̃ nisi quæ viderit patrem facien Exo. 25. d tem, præsertim cum ei sub Moysi nomine dictum sit: Vide omnia facias secundum exemplar, quod tibi in mõte monstra- Apo.21.d tum est. Viderat hoc qui dicebat: Vidi ciuitatem sanctã Hierusalem nouam descendentem de cœlo, à deo paratam. Ego enim propter similitudinẽ dictum reor, quòd sicut illic seraphim & cherubim ac cæteri quiq; vsq; ad angelos & archangelos ordinantur sub vno capite deo: ita hic quoq; sub vno summo pontifice primates vel patriarchę, archiepiscopi, episcopi, presbyteri, vel abbates, & reliqui in hunc modum. Nõ est paruipendendum ꝙ & deum habet authorem, & de cœlo ducit originem. Quòd si dicat episcopus, nolo esse sub archiepiscopo, aut abbas, nolo obedire episcopo, hoc de cœlo nõ est. Nisi tu forte angelorum quempiã dicentem audisti, nolo sub archangelis esse, aut ex alio quolibet inferiorum ordinũ aliquem non ferentẽ subesse cuiq̃ nisi deo. Quid inquis? Prohibes dispensare? Non, sed dispare. Non sum tam rudis vt ignorem positos vos dispensatores, sed in ædificationẽ, non 1.Cor.4.d. in destructionem. Denique quæritur inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur. Vbi necessitas vrget, excusabilis dispensatio est. Vbi vtilitas prouocat, dispẽsatio laudabilis est. Vtilitas dico communis, non propria. Nam cum nihil horum est, non plane fidelis dispensatio, sed crudelis dissipatio est. K Nonnulla tamen monasteria sita in diuersis episcopatibus: ꝙ specialius pertinuerint ab ipsa sui fundatione ad sedem apostolicam pro voluntate fundatorum, quis nesciat? Sed aliud est quod largitur deuotio, aliud quod molitur ambitio impatiens subiectionis. Et hæc dicta de his. Superest vt generaliter super vniuersum ecclesiæ statum intendat consideratio tua, si plebes clericis, si clerici sacerdotibus, si sacerdotes deo in ea qua oportet humilitate subiecti sint, si in monasteriis & religiosis locis seruetur ordo, vigilet disciplina, si super praua opera & dogmata censura ecclesiastica vigeat, si floreant vineæ honestate & sanctimonia sacerdotum, si flores fructus parturiant obedientia fidelium populorum, si demum vestra ipsorum apostolica mandata, & instituta ea qua dignum est, solicitudine obseruẽtur, ne quid in agro domini tui, aut neglectu incultum, aut fraude surreptum inueniatur. Posse inueniri ne dubites. Mihi in prõptu est (vt multa & innumera prætermittã, quæ passim neglecta iacent) nonnulla etiam ex his quæ plantauit dextera tua, cõuulsa mõstrare. Nõne os tuum in Remensi concilio subiecta capitula promulgauit? Quis ea tenet? Quis tenuit? Falleris si teneri putas. Si nõ putas, ipse peccasti, aut statuens quæ nõ tenerentur, aut ꝙ nõ tenentur dissimulans. Præcipimus, aisti, vt tã episcopi q̃ clerici, neq; in superfluitate, seu inhonesta varietate colorũ, aut fissura vestium, neq; in tonsura, intuentium (quorũ forma & L exemplum esse debent) offendant aspectum, sed potius ita in suis actibus errata condemnent, & amorẽ innocentiæ conuersatione demonstrent, sicut dignitas exigit ordinis clericorũ. Quòd si moniti ab episcopis suis intra quadraginta dies non obtemperauerint, ecclesiasticis beneficiis eorundẽ pontificũ authoritate priuentur. Episcopi vero si præfixã pœnam irrogare neglexerint: quia inferiorum culpę ad nullos magis referende sunt, q̃ ad desides negligentesq; rectores, tandiu ab officio pontificali abstineant, donec pœnam à nobis constitutam clericis sibi subiectis imponant. Illud etiã duximus annectendum, vt nullus in archidiaconum vel decanum, nisi diaconus & presbyter ordinetur. Archidiaconi vero, decani, & præpositi qui infra ordines prænominatos sunt, si inobedientes ordinari contempserint, honore suscepto priuentur. Prohibemus autẽ ne adolescentibus, vel infra sacros ordines cõstitutis, sed qui prudentia & vitæ merito clarescunt, prædicti concedãtur honores. Verba tua hæc tu sanxisti, quid effectui mancipatum? Adhuc adolescentes, adhuc qui infra sacros ordines sunt, in ecclesia promouentur. Quod ad primum capitulum pertinet, luxus vestium interdictus, sed non restrictus, pœna dictata, sed minime secuta est. Iam quartus annus est, ex quo datum mandatum audiuimus, & neminẽ adhuc clericorũ priuatum beneficio, neminem episcoporum suspẽsum ab officio luximus. At luctu amarissimo dignũ quod secutum est. M

Quid hoc? Impunitas incurię soboles, insolentiæ mater, radix impudentiæ, transgressionũ nutrix. Et beatus si omni satagas cura malorum omnium primam parentẽ cauere incuriam. Sed ad hoc tu operã dabis. Et nunc leua oculos tuos, & vide si non æquè, vt prius, pellicula discolor sacrũ ordinem decolorat, si nõ, vt prius, fissura enormis pene inguina nudat. Solent dicere: Num de vestibus cura est deo, & non magis de moribus? At forma hæc vestium, deformitatis mentiũ, & morum indicium est. Quid sibi vult ꝙ clerici aliud esse, aliud videri volũt? Id quidem castum, minusq; syncerum. Nempe habitu milites, quęstu clericos, actu neutrum exhibent. Nam neq; vt milites pugnant, neq; vt clerici euangelizant. Cuius ordinis sunt? Cum vtriusque esse cupiunt, vtrumq; deserunt, vtrumq; confundunt. Vnusquisq;, inquit, in suo ordine resurget. Isti in quo? An qui sine ordine peccauerunt, sine ordine peribũt? Aut si summe sapiẽs, deus veraciter creditur à summo vsq; deorsum nihil inordinatũ relinquere: vereor nõ alibi ordinandos, q̃ vbi nullus ordo sed sempiternus horror inhabitat. O miserandam sponsam talibus creditam paranymphis: qui assignata cultui eius, proprio retinere quęstui non verentur. Non amici profecto sponsi, sed æmuli sunt. Et de his satis quæ sub te sunt, etsi non ad materię copiam, quæ est multa nimis: certe ad id quod ꝓposui ego. Visenda iam quæ circa te sunt, sed ad ea ostium nobis quartus liber aperiet.

De

A

De Consideratione, Liber quartus.

Si mihi plenius innotuisset amãtissime Eugeni, prior qualiter acceptaris, secundum hoc, vel fidentius in reliquum processissem, vel cautius: aut certe substitissem omnino. Nunc vero quia ob locorum distantiam id minime datur, non mireris si prodit exilior sermo anceps: verecundè, fateor, ad medium veniens. Primis itaque considerationis partibus libris prioribus pertractatis: in manibus est de his addere, quæ circa te sunt. Et ipsa quidem sub te: sed quo propiora, eo importuniora tibi. Nempe coram posita incuriam non admittunt, non dissimulationem, non obliuionem. Vehementius vrgent: turbulentius irruunt, verendum ne obruant. Circa eiusmodi quàm sobria & intenta consideratione opus sit: proprio te experimento edoctum satis non ambigo. Alioquin si non cauta opportunaque interueniat consideratio: occupatio continuabitur, & vexationis non erit modus, & solicitudinis non erit finis. Non tempus vacuum, non liberum cor: plus laboris, & minus vtilitatis. Dico autem instantia illa tua quotidiana ab vrbe, à curia, à domestica ecclesia tua. Hæc, inquam, circa te sunt, clerus & populus tuus cui specialiter episcoparis: ac per hoc specialis curę teneris debitor. Hi quoque qui tibi B quotidie assistunt seniores populi, orbis iudices, & qui item de domo & mensa tua sunt, capellani, cubicularij, ministri quique diuersis deputati officiis in obsequium tui: hi te familiarius visitant, frequentius pulsant, molestiusque solicitant. Hi sunt qui non verentur suscitare dilectam, & antequam ipsa velit. Et primo quidem clerum illum ordinatissimum esse decet: ex quo præcipue in omnem ecclesiam cleri forma processit. Deinde omne quod perperam agitur te præsente, id tibi turpius. Interest glorię sanctitatis tuæ, vt quos præ oculis habes: ita ordinati, ita sint informati: quatenus totius honestatis & ordinis ipsi speculum, ipsi sint forma. Inueniantur præ cæteris oportet expediti ad officia, idonei ad sacramenta: ad plebes erudiendas soliciti, circunspecti, ad sese custodiendos in omni castitate. Quid de populo loquar? Populus Romanus est. Nec breuius potui, nec expressius tamen aperire de tuis parœcianis quod sentio. Quid tam notum seculis, quàm proteruia & fastus Romanorum? Gens insueta paci, tumultui assueta. Gens immitis & intractabilis, vsque adhuc subdi nescia, nisi cum non valet resistere. En plaga: tibi incumbit cura hæc, dissimulare non licet. Rides me: forsitan fore incurabilem persuasus. Noli diffidere, curam Eccli.32. a exigeris, non curationem. Denique audisti: Curam illius habe: & non, cura, vel sana illum. Verum dixit quidam: Non est in medico semper releuetur vt æger. At melius propono de tuis tibi. Paulus loquitur: Plus omnibus laboraui. Non ait, 1.Cor.15. b plus omnibus profui: aut plus omnibus fructificaui: verC bum insolens religiosissime vitans. Alias autem nouerat homo quem docuit deus: quia vnusquisque secundum suum 1.Cor.3.b laborem accipiet, non secundum prouentum. Et ob hoc in laboribus potius quàm in profectibus gloriandum putauit: 2.Cor.11.c sicut alibi quoque habes ipsum dicentem: In laboribus plurimis. Ita quęso, fac tu quod tuum est: nam deus quod suum 1.Cor.3.b est, satis absque tua solicitudine & anxietate curabit. Planta, riga, fer curam, & tuas explicuisti partes. Sane incrementum, vbi volueris, dabit deus, non tu. Vbi forte noluerit, tiSapi.10.d. bi deperit nihil: dicente scriptura: Reddet deus mercedem laborum sanctorum suorum. Securus labor, quem nullus valet euacuare defectus. Et hoc dixerim absque præiudicio diuinæ potentiæ & bonitatis. Scio induratum cor populi huIohel.2.d. ius, sed potens est deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. Quis scit si reuertatur & ignoscat: conuertat & sanet eos? Sed non est propositi mei dictare deo quid facere debeat: tibi vtinam possim quæ oportet: & prout oportet suadere. At locus dubius, & scrupulosa incidit disputatio. Nam vbi adoriar dicere quod sentio: video satis quid imminet. Clamabitur insuetum: nam iustum negari non poterit. Ego vero ne insuetum quidem asserim. Nempe assuetum fuisse scio, ac per hoc in dissuetum potuisse venire, sed non redire in insuetum. An vero assuetum quis neget, quod constat, non modo aliquando factum, sed aliquandiu factitatum? Quid illud sit dicam, & non proderit. Cur? Quia non placebit satrapis plus maiestati, quàm veritati fauentibus. Fuerunt ante te qui se totos ouibus pascendis exponerent, pasto ris opere & nomine gloriantes: nil sibi reputates indignum, nisi quod saluti ouium obuiare putarent: non quærentes quę sua sunt, sed impendentes. Impendere curam, impendere sub- 2.Cor.12.e stantiam, impendere & seipsos. Vnde vnus illorum: & ego, Mat.20.d ait, superimpendar pro animabus vestris. Et tanquam dice- 1.Cor.9.c rent: non venimus ministrari, sed ministrare: ponebant quo- Luc.1.b tiens oportuisset sine sumptu euangelium. Vnus erat de subditis quęstus: vna pompa, vnaque voluptas: si quo modo eos possent parare domino plebem perfectam. Id omnimodis satagebant: etiam in multa contritione cordis & corporis: in labore & grumna, in fame & siti, in frigore & nuditate. Vbi 2.Cor.11.f nunc, quæso, consuetudo hæc? Subiit dissimilis valde: longe in aliud mutata sunt studia, & vtinam non in peius. Cura tamen & anxietas, & æmulatio, & solicitudo, fateor, perseuerant. Translata hæc, non imminuta. Testimonium vobis perhibeo, quòd nec substantiæ parcitis, non magis quàm ante. Diuersa autem locatio dissimilitudinem facit. Magna abusio: pauci ad os legislatoris, ad manus omnes respiciunt. Non immerito tamen. Omne papale negocium illę agunt. Quem dabis mihi de tota maxima vrbe, qui te in papam re- E ceperit precio, seu spe preci, non interueniente? Et tunc potissimum volunt dominari, cum professi fuerint seruitutem. Fideles se spondent, vt opportunius fidentibus noceant. Ex hoc non erit consilium tibi à quo se arcendos putent, non secretum quo se non ingerant. Si stante præ foribus quoquam illorum, moram vel modicam fecerit ostiarius: ego tunc pro illo esse noluerim. Et nunc experire paucis, nouerim ne & ego vel aliquatenus mores gentis. Ante omnia sapiẽtes sunt vt faciant mala: bonum autem facere nesciunt. Hi inuisi ter- Hiere.4.f. ræ & cœlo: vtrique iniecere manus, impij in deum, temerarij in sancta, seditiosi in inuicem, æmuli in vicinos, inhumani in extraneos, quos neminem amantes amat nemo: & cum timeri affectant ab omnibus, omnes timeant necesse est. Hi sunt qui subesse non sustinent, præesse non norunt: superioribus infideles, inferioribus importabiles. Hi inuerecundi ad petendum, ad negandum frontosi. Hi importuni vt accipiant: inquieti donec accipiant, ingrati vbi acceperint. Docuerunt linguam suam grandia loqui, cum operentur exigua. Largissimi promissores, & parcissimi exhibitores. Blandissimi adulatores, & mordacissimi detractores. Simplicissimi dissimulatores, & malignissimi proditores. Excurrimus vsque huc, plenius te atque expressius admonendum putantes horum quæ circa te sunt in hac parte. Iam ad ordinem recurramus. Quale est quòd de spoliis ecclesiarum emuntur, qui dicunt tibi, euge euge? Pauperum vita in plateis diuitum seminatur. Argentum micat in luto, accurritur vndique: tollit illud non pauperior, sed fortior: aut qui forF te citius præcucurrit. A te tamen mos iste, vel potius mors ista non cœpit: in te vtinam desinat. Sed reliqua prosequamur. Inter hæc tu pastor procedis deauratus: tam multa circundatus varietate. Oues quid capiunt? Si auderem dicere: dęmonum magis quàm ouium pascua hæc. Scilicet sic factitabat Petrus, sic Paulus ludebat? Vides omnem ecclesiasticum zelum feruere sola pro dignitate tuenda? Honori totum datur: sanctitati nihil aut parum. Si causa requirente Paulo summissius agere, ac socialius te habere tentaueris: absit, inquiunt, non decet: tempori non congruit, maiestati non conuenit, quam geras personam attendito. De placito dei vltima mentio est, pro iactura salutis nulla cunctatio. Nisi quod sublime est, hoc salutare dicamus: & quod gloriam redolet, id iustum. Ita omne humile probro ducitur inter palatinos, vt facilius qui esse, quàm qui apparere humilis velit, inuenias. Timor domini simplicitas reputatur: ne dicam fatuitas. Virum circunspectum & amicum propriæ conscientiæ calumniantur hypocritam. Porro amatorem quietis, & sibi interdum vacantem, inutilem dicunt. Quid ergo tu? Euigilas ne adhuc ad istos qui circundederunt te laqueos mortis? Quæso, sustine paulisper, & supporta me. Imò da veniam, non tam temere, quàm timide hæc loquenti. Aemulor te æmulatione bona, & vtinam quàm ve-

K hementi,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G hementi, tam vtili. Scio vbi habitas, incredulí & subuersó-
Ezec. 2.b. res sunt tecum. Lupi, non oues sunt: talium tamen tu pastor.
Vtilis cõsideratio: qua forte inueneris quomodo si fieri pos-
sit, conuertas eos, ne ipsi subuertãt te. Quid diffidimus pos-
se reuerti in oues, è quibus verti in lupos potuerunt? Hic
hic non parco tibi, vt parcat deus. Pastorem te populo huic
certe, aut nega, aut exhibe. Non negabis, ne cuius sedem
tenes, te neges heredem. Petrus hic est, qui nescitur proces-
sisse aliquando, vel gemmis ornatus, vel sericis, non tectus
auro, non vectus equo albo, nec stipatus milite, nec circum-
strepentibus septus ministris. Absque his tamen credidit sa-
Ioan.21.c tis posse impleri salutare mandatum: Si amas me, pasce oues
meas. In his successisti, non Petro, sed Costantino. Consulo
toleranda pro tempore, non affectanda pro debito. Ad ea te
potius incito, quorum te scio debitorem. Etsi purpuratus,
etsi deauratus incedens: non est tamen quod horreas ope-
ram curámve pastoralem pastoris heres: non est quod erube-
scas euangelium. Quanquam si volens, euangelizes inter a-
postolos quidem: etiam gloria est tibi. Euangelizare, pasce-
re est. Fac opus euangelistæ, & pastoris opus implesti. Dra-
cones, inquis, me mones pascere: & scorpiones, non oues.
Propter hoc, inquam, magis aggredere eos: sed verbo, non
ferro. Quid tu denuo vsurpare gladium tentes, quem semel
iussus es ponere in vaginam? Quem tamen qui tuum negat,
H non satis mihi videtur attẽdere verbum domini dicentis sic:
Ioan.18.b. Conuerte gladium tuum in vaginam. Tuus ergo & ip-
se: tuo forsitan nutu, etsi non tua manu euaginandus. Alio-
quin si nullo modo ad te pertineret & is, dicentibus Apo-
Luc.22.d. stolis: Ecce gladij duo hic: non respondisset dominus, Satis
est: sed nimis est. Vterque ergo ecclesiæ, & spiritualis sci-
licet gladius & materialis: sed is quidem pro ecclesia, ille ve-
ro & ab ecclesia exerendus est. Ille sacerdotis, is militis ma-
nu: sed sane ad nutum sacerdotis, & iussum imperatoris. Et
de hoc alias. Nunc vero arripe illum, qui tibi ad feriendum
creditus est, & vulnera ad salutem: si non omnes, si non vel
multos: certe quos possis. Non sum, inquis, melior, quàm pa-
tres mei. Quem illorum domus exasperans, non dico audi-
uit, sed non irrisit? Ideo tu insiste magis: si forte audiant &
quiescant, insiste & resistentibus. Dicendo hæc, forte nimius
2.Ti.4.a. dicar. Num nostra illa vox: Insta opportune importune?
Hunc (si audes) nimium appellato. Prophetæ precipitur: Cla
Esa.58.d ma, ne cesses. Ad quos, nisi ad sceleratos & peccatores? An-
Ibidem. nuncia, inquit, populo meo scelera eorum, & domui Iacob
peccata eorum. Prudenter aduerte, & sceleratos perhiberi,
& populum domini. Puta de his idem. Et si sceleratí, & si ini-
Mat.25.d quí: vide ne audias: Quod vni ex his meis non fecisti, nec mi-
hi fecisti. Fateor populum istum extitisse vsque adhuc dura
fronte, & indomito corde: sed vtrum etiam indomabili, ne-
I scio vnde liquido scire possis. Potest fore quod necdum fuit.
Luc.1.c Si diffidis tu: sed apud deum non erit impossibile omne ver-
bum. Si dura fronte suat: durato & tu econtra tuam. Nil tam
Ezec.3.b durum, quod duriori nõ cedat, Dominus ad prophetam: De-
di frontem tuam duriorem frontibus eorum. Vnum est quod
te absoluit, si egisti cum populo illo, vt possis dicere: Popu-
le meus, quid tibi debui facere, & non feci? Si sic fecisti, nec
Luc.4.g. profecisti: est demum quod facias, & quod dicas: Exi de Hur
Chaldæorum, & dicito quia oportet me & aliis ciuitatibus
euangelizare. Puto nec pœnitebit exilij, orbe pro vrbe com
mutato. Veniamus ad collaterales & coadiutores tuos.
Hi seduli tibi, hi intimi sunt. Quamobrem si boni sunt, tibi
potissimum sunt: si mali, æquè plus tibi. Ne te dixeris sanum,
dolentem latera: hoc est ne te dixeris bonum, malis innitentem.
Aut si bonus es, bonitas tui solius quem fructum afferre
potest? Sicut in superiore libro dixisse me memini. Quid,
inquam, emolumenti affert ecclesiis dei tua vnius hominis
iustitia, vbi sententia præualet aliter affectorum? Sed nec
tuta tibi tua bonitas obsessa malis: non magis quàm sani-
tas vicino serpente. Non est quo te subducas malo intestino.
Et è regione bonum domesticum eo amplius, quo sępius iu-
uat. Sed siue leuent, siue grauent: cui rectius imputandum
quàm tibi: qui tales aut elegisti, aut admisisti? Non de omni-
bus dico: nam sunt quos non elegisti, sed ipsi te. At potesta-
tem non habent, nisi quam tu eis, aut tribueris, aut permise-
ris. Ad idem ergo reuertimur. Tibi imputa quicquid pate- K
ris ab eo qui sine te potest facere nihil. His exceptis, de
cætero non inconsiderate (vt vides) eligendi quique seu col-
ligendi sunt in opus ministerij huius. Tuum est vndecunque
Num.11.c. euocare, & ascisere tibi (exemplo Moysi) senes non iuue-
nes, sed senes non tam ætate quàm moribus, quos tu nosti,
quia senes populi sunt. An non eligendi de toto orbe or-
bem iudicaturi? Sane huic negocio non se ingerat rogans.
Consilio, non prece agendum est. Sunt quæ necessario à no-
bis rogantium, aut extorquet importunitas, aut necessitas
meretur. At istud in his quæ nostra sunt. Vbi autem non li-
cet quod volo facere, quis locus roganti? Nisi forte qui
me rogat: hic rogat, vt quod vult, hoc liceat mihi, & non
magis vt velim. Alius pro alio, alius forte & pro se rogat.
Pro quo rogaris, sit suspectus. Qui ipse rogat pro se, iam iu-
dicatus est. Nec interest, per se, an per alium quis roget. Cle-
ricum curiam frequentantem, qui non sit de curia, ad idem
noris pertinere ambientium genus. Adulantem & ad placi-
tum cuiusque loquentem, vnum de rogantibus puta, etiam
si nihil rogauerit. Scorpioni non est in facie quod formi-
des, sed pungit à cauda. Si ad talium blanditias cor tuum
Ioan.2.b. (vt assolet) molliri senseris, memineris scriptum. Omnis
homo primum bonum vinum ponit, cum autem inebriati fu-
erint, tunc id quod deterius est. Pari pondere æstimaueris
eius humilitatem qui timet, & eius qui sperat. Viri callidi L
& dolosi proprium esse solet tunc prætendere humilitatem,
cum aliquid obtinere voluerit. De qualibus dicit scriptura,
Eccli.19.d Est qui se humiliat nequiter, & interiora eius plena sunt do-
lo. De vobis ipsis sume sententiæ huius euidens ac familia-
re exemplum. Quantos, quos supplices admisistis, postmo-
dum sustinuistis graues, insolentes, contumaces, rebelles?
Quod quidem interius malum tegunt principia, posteriora
produnt. Verbosulum adolescentem, & studentem elo-
quentiæ, cum sapientiæ sit inanis, non aliud quam iustitiæ ho
stem reputes. Pro huiusmodi falsis fratribus dicit tibi ma-
gister. Manus cito nemini imposueris. Excluso itaque vni-
1.Tim.5.d uersi hoc pestilenti genere hominum, curæ tibi maxime sit
introducere tales, quos postmodum introduxisse, non pœni-
teat. Turpe est tibi sępius retractare quod feceris, & iudici-
um tuum frequenter periclitari non decet. Diligenter pro-
inde omne quod faciendum erit, tracta apud te, & cum his
qui te diligunt. Tracta autem ante factum: quia post factum
sera retractatio est. Sapientis consilium est: Omnia fac cum
Eccli.32.d consilio, & post factum non pœnitebis. Et hoc tibi persua-
de, qui admittendi sunt, difficile in curia posse probari: &
ideo si fieri potest, viros probatos oportere deligi, non pro-
bandos. Nos in monasteriis omnes recipimus spe meliorãdi. M
At curia bonos facilius recipere magis quàm facere con-
suevit. Quod si plures in ea defecisse bonos, quàm malos
profecisse probauimus: quærendi sane quibus nec defectus
timeatur, nec profectus optetur, vtpote iam perfectis. Itaque
non volentes neque currentes assumito: sed cunctantes, sed
Luc.14.c renuentes. Etiam coge illos, & compelle intrare. In talibus,
vt opinor, requiescet spiritus tuus: qui non sint attritę fron-
tis, sed verecundi, sed timorati: qui præter dominum time-
ant nihil, nihil sperent nisi à deo. Qui aduentantium non ma
nus attẽdant, sed necessitates. Qui stẽt viriliter pro afflictis,
& iudicent in æquitate pro mansuetis terræ. Qui sint com-
positi ad mores, probati ad sanctimoniam: parati ad obedi-
entiam, mansueti ad patientiam: subiecti ad disciplinam, ri-
gidi ad censuram: catholici ad fidem, fideles ad dispensatio-
nem: concordes ad pacem, conformes ad vnitatem. Qui sint
in iudicio recti, in consilio prouidi, in iubendo discreti, in
disponendo industrij, in agendo strenui, in loquendo mo-
desti, in aduersitate securi, in prosperitate deuoti, in ze-
lo sobrij, in misericordia non remissi, in ocio non ociosi,
in hospitio non dissoluti, in conuiuio non effusi, in cura rei
familiaris non anxij: alienę non cupidi, suæ non prodigi, v-
bique & in omnibus circũspecti. Qui legatione pro Christo
fungi quotiens opus erit, nec iussi renuant, nec non iussi affe
ctent. Qui quod verecunde excusant, obstinatius non recu-
sent. Qui missi post aurum non eant, sed Christum sequãtur.
Philip.4.c Qui quęstum legationem non æstiment, nec requirãt datum,
sed

A sed fructum. Qui regibus Ioannem exhibeant: Aegyptiis
Moysen, fornicantibus Phinees: Heliam idololatris, Helisæ-
um auaris: Petrum mentientibus, Paulum blasphemantibus,
negociantibus Christum. Qui vulgus non spernant, sed do-
ceant: diuites non palpent, sed terreant: pauperes non gra-
uent, sed foueant: minas principum non paueant, sed con-
tẽnant. Qui non cum turba intrent, nec cum ira exeant: qui
ecclesias non spolient, sed emendent. Qui marsupia non ex-
hauriant, sed corda reficiant, & crimina corrigant: famę pro-
uideant sue, nec inuideant alienę. Qui orandi studium ge-
rant, & vsum habeant, ac de omni re orationi plus fidant
quàm suæ industriæ vel labori. Quorum ingressus pacificus,
non molestus exitus sit. Quorum sermo ædificatio, quorum
vita iustitia, quorum præsentia grata, quorum memoria in be
nedictione. Qui se amabiles præbeant, non verbo, sed opere:
reuerendos exhibeant, sed actu non fastu. Qui humiles cum
humilibus, & cum innocentibus innocentes: duros dure re-
darguant: malignantes coerceant, reddant retributionem su
perbis. Qui non de dote viduæ, & patrimonio crucifixi se
vel suos ditare festinent: gratis dantes quod gratis acce-
Mat.10.d. perunt: gratis facientes iudicium iniuriam patientibus: vin-
Psal.145.b dictam in nationibus, increpationes in populis. Qui de tuo
denique spiritu illorum instar septuaginta Moysi accepisse
B cernantur: per quem siue absentes, siue præsentes, conten-
dant placere tibi, placere deo. Qui ad te redeant fatigati
quidem, sed non suffarcinati: simul & gloriantes, non quòd
curiosa, seu preciosa sęqueque terrarum attulerint: sed quòd
reliquerint pacem regnis, legem barbaris, quietem monaste-
riis: ecclesiis ordinem, clericis disciplinam: deo populum ac-
ceptabilem, sectatorem bonorum operum. Dignum nunc ad
medium venire factum dulcis memorię Martini nostri. Nosti
hoc: sed an memineris ignoro. Is cardinalis presbyter, fun-
ctus aliquando legatione in Dacia, tam pauper remeauit, vt
pene expensis & equis deficientibus, vix peruenirent Floren-
tiam. Ibi episcopus loci donauit ei equum quo Pisas vsque
vbi eramus tunc peruectus est. Postridie credo secutus epi-
scopus (erat enim illi causa cum aduersario, & agendi aderat
dies) cœpit requirere suffragia amicorum. Cumque per sin-
gulos solicitaretur, ventum est ad Martiuum. Fiducia erat
maior in illo, qui non posset immemor esse recentis benefi-
cij. Tum Martinus: Decepisti me, inquit, nesciebam tibi im-
minere negocium. Tolle equum tuum, ecce in stabulo est.
Et hora eadem resignauit illi. Quid dicis mi Eugenie? Nonne alterius seculi res est, redisse legatum de terra auri sine
auro, transisse per terram argenti, & argentum nescisse: do-
num insuper quod poterat esse suspectum, illico reiecisse?
Sed ô mihi locum suauem, vbi incidit occasio memorandi &
nominandi suauissimi odoris virum, episcopum loquor Gau
I fridum Carnotensem, qui legationem in partibus Aquita-
niæ propriis sumptibus strenue administrauit: idque annos
plures. Rem loquor quam vidi ipse. Eram cum eo in terra
illa, cum à quodam presbytero præsentatus illi est piscis,
quem vulgo vocant sturgionem: percunctatus legatus quan-
ti venierit, non accipio, inquit, nisi receperis precium: & re-
signauit solidos quinque inuito & verecundo. Item cum es-
semus in quodam oppido, domina illius oppidi obtulit
ei pro deuotione cum mauutergio duas vel tres paropsides
pulchras, ligneas tamen. Quas aliquandiu intuens homo
scrupulosæ conscientię, laudauit eas, sed non acquieuit ac-
cipere. Quando argenteas recepisset, qui ligneas refutauit?
Non fuerunt qui possent legato dicere: Ditauimus Abra-
1.Re.12.d. ham. Ipse vero cum Samuele libere concionabatur ad om-
nes: Loquimini de me coram domino, & coram Christo e-
ius: vtrum bouem cuiusquam tulerim aut asinum, si quempi-
am calumniatus sum, si oppressi aliquem, si de manu cuius-
quam munus accepi, & contemnam illud hodie, vobisque
restituam. O si talium daretur virorum copia quales per-
strinximus nunc? Quid te fœlicius, quid illo iucundius se-
culo? Nonne secunda ab æternitate illorum tibi temporum
beatitudo videretur, cum te quaquauersum procedens, sti-
patum videres tam inclyto agmine beatorum? Si te noui,
heres, & altum trahens spiritum tecum loqueris. Putas fore
posse quod dicitur? Putas hic sumus quousque hæc fiant?
Quis det viuere, vt videre contingat? O si viderem in vita D
mea ecclesiam dei talibus innixam columnis. O si domini
mei sponsam cernerem tantæ commissam fidei, tantæ credi-
tam puritati. Quid me beatius, quidve securius, cum eius-
modi circa me vitæ meæ, & custodes spectarem, simul & te-
stes? Quibus omnia mea secreta secure committerem: com-
municarem consilia, quibus me totum refunderem tanquam
alteri mihi. Qui si vellem aliquatenus deuiare, non fine-
rent: frenarent præcipitem, dormitantem excitarent. Quo-
rum me reuerentia & libertas extollentem reprimeret, ex-
cedentem corrigeret. Quorum me constantia & fortitudo
nutantem firmaret, erigeret diffidentem. Quorum me fides
& sanctitas: ad quęque sancta, ad quęque honesta, ad quæ-
que pudica, ad quæque amabilia, & bonæ famæ prouocaret.
Et nunc redue oculos mi Eugeni, ad eum qui nunc est curiæ,
siue ecclesiæ statum, & studia prelatorum, eorum præsertim
qui sunt in circuitu tuo. Sed de his hactenus ego. Palpaui,
non fodi parietem. Tibi licet fodere & videre, vtpote pro-
phetæ filio. Mihi progredi non est fas. Vnum dico quod in
facie est. Ridiculè ministri vestri, vestris se compresbyteris
anteferre conantur. Non hoc ratio habet, non antiquitas ha
buit, non consentit authoritas. Et si de sua consuetudine
calumnia struitur: melius profecto illa quàm summus ordo
contemnitur. Friuolum tamen satis vnde maxime obtinere
id volunt. Nos sumus, inquiunt, qui in omni celebritate do- E
mino papæ coniunctiores assistimus: sedenti propiores assi-
demus: priores sequimur procedentem. Hoc totum non di-
gnitatis priuilegium, sed sedulitatis debitum est: diaconi no
men solenni ipsa administratione interpretans. Denique pres
byteris ordinata consessione ambientibus maiestatem, vos
ad pedes sedetis. Propiores assistitis, vt habeat paratiores.
In euangeliis legimus, quia facta est contentio inter discipu- Luc. 22.c
los, quis eorum videretur esse maior. Beatus esses si sic circa
te cætera tenerentur. Tędet iam curiæ, exeundum palatio,
domi expectant nos. Hi non modo circa: sed quodammodo
intra te sunt. Non est superuacua consideratio qua intendis
disponere domui tuæ: prouidere his qui in sinu tuo, & in gre
mio tuo sunt. Ego dico, & necessaria. Paulum audi: Si quis
domui suæ præesse nescit: quomodo ecclesiæ dei diligẽtiam 1.Ti.3.b.
habebit? Item si quis suorum & maxime domesticorum cu- 1.Ti.5.b
ram non habet: fidem negauit, & est infideli deterior. Et
hæc dicens: non te moneo summis occupatum intendere in-
fimis, & quasi minutum fieri: in minimis impendere quod
maximis debes. Quid te intrices vnde te eripuit deus? Hæc Matt. 6.d.
(inquit) omnia adiicientur vobis. Veruntamen & hæc opor-
tet facere, & illa non omittere. At illa per te agens, per te e-
tiam oportet prouideas, qui pro te de his prouideant. Nam si F
vnus ę seruis per se non sufficit simul, & custodię iumento-
rum, & curę mensarum: tu per te quomodo intendere va-
leas, & tuæ domui, & domini pariter, de qua scriptum est:
O Israel, quàm magna est domus domini? Vacuum prorsus Baruc.3.c.
à solicitudine rerum minorum & vilium oportet esse animũ
tam magnis, & tam multis intantum rebus. Oportet liberum,
quem nulla sibi vendicet violenta occupatio. Oportet in-
genuum: quem nulla deorsum trahat indigua affectio. Opor
tet rectum: quem nulla seorsum auertat sinistra intentio. O-
portet cautum: quem nulla subeat furtiua suspicio. Opor-
tet vigilem: quem nulla à sese abducat peregrina & curiosa
cogitatio. Oportet firmum: quem nulla concutiat repentina
turbatio. Oportet inuictum: quem nulla fatiget, vel continua
tribulatio. Oportet amplum, quem nulla coarctet rei tempo-
ralis amissio. His te non dubites, & bonis priuandum, & feri-
endum malis, si animum diuidens, & dei rebus, & tuis pariter
reculis volueris impartiri. Procurandus quem implices, qui
pro te molat. Pro te dico: non tecum. Quædam per temet fa-
cies, quædam per te, & alios simul, quædam per alios, & abs-
que te. Quis sapiens & intelliget hæc? Non est quod inter
ista dormitet consideratio tua. Ego vero agenda domus tuæ,
sub eo genere quod nouissimum posui, locanda censuerim.
Per alium, vt dixi, illa facies. At is si fidelis non fuerit, frauda
bit, si non fuerit prudens, fraudabitur. Quærendus proinde
fidelis & prudens, quem cõstituas supra familiam tuam. Ad- Mat.24.d.
huc inutilis est, si tertium deest. Quæris quid hoc? Authori-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tas. Quid enim prodest ei velle, & scire quoq; disponere, p
tut necesse est: si quod scit & vult, non potest? Danda ergo fa
cultas agēdi pro libitu. Si in præiudicium rationis putas hoc
fieri: memento fidelem, qui agere nihilominus pro ratione
volet: attende prudentem, qui agere nihilominus pro ratio-
ne sciet. Sed fidelis solersq; voluntas tunc proderit, cum ei af
fatim suppetet vnde tota facilitate mancipetur effectui, cun-
ctis sine cunctatione parentibus. Subdēdi igitur omnes. Nul
lum patiatur contradictorem. Nemo qui dicat, cur feci sti
fic? Potestatem habeat excludere, & admittere quos volue-
rit, mutare ministros, transferre ministeria ad quos, & quan-
do voluerit. Ita timori sit omnibus, vt sit & vtilitati. Præsit
omnibus, vt omnibus prosit, & de omnibus. Clandestinas &
susurratas delationes non recipias aduersus eū: magis detra-
ctiones censueris. Et hanc velim generalem tibi constituas
regulam, vt omnem qui palam veretur dicere quod in aure
locutus est, suspectum habeas. Quod si te iudicante dicēdum
coram ille renuerit: delatorem iudices, non accusatorem. Ita-
que vnus omnibus facienda iniungat, & vni omnes respon-
deant. Tu illi habeas fidem, vacans tibi & ecclesiæ dei. Si quo
minus, aut fidelis inueniatur, aut prudens, fideli potius com-
mittendum. Sane è duobus tutius hoc. Quanquam si idoneus
non reperitur: minus fidelem sustinere potius consulo, quàm
te immergere labyrintho huic. Memento saluatorem Iudam
H
Ioan. 12. a. œconomum habuisse. Quid episcopo turpius quàm incū-
bere supellectili, & substantiolæ suæ scrutari omnia, scisci-
tari de singulis, morderi suspicionibus, moueri ad quæque
perdita vel neglecta? Ad verecundiam dico quorundam eius
modi scrutantium quotidie omnem substantiam suam, nume
rantium singula: de minutis & quadrantibus exigentium ra-
Gen. 39. a. tionem. Non ita ille Aegyptius, qui Iosepho omnibus tra-
ditis ignorabat quid haberet in domo sua. Erubescat christia
nus, Christiano sua non credens. Homo sine fide, fidem tamē
habuit seruo: super omnia bona sua constituens eum. Et hic
erat alienigena. Mira res. Satis superque episcopi ad manum
habēt quibus animas credant, & cui suas committant facul-
tatulas, non inueniunt. Optimi videlicet æstimatores rerum,
qui magnam de minimis, paruam aut nullam de maximis cu-
ram gerant. Sed, vt liquido datur intelligi, patientius ferimus
Christi iacturam, quàm nostram. Quotidianas expensas
quotidiano reciprocamus scrutinio: & continua dominici
gregis detrimenta nescimus. De precio escarum, & numero
panum, cum ministris quotidiana discussio est, rara admo-
dum cum presbyteris celebratur collatio de peccatis popu-
lorum. Cadit asina, & est qui subleuet eam. Perit anima, &
nemo qui reputet. Nec mirum: cum nec nostros quidem assi-
I
duos sentiamus defectus. Nonne ad singulas supputationes
istas irascimur, vrimur, anxiamur: Quàm tolerabilius rerum,
1. Cor. 6. a. quàm mentium sustineremus iacturam? Quare, inquit, non
magis fraudem patimini? Quæso tu qui alios doces, doce
teipsum: si tamen iam non docuisti, pluris te habere quàm
tua. Transitoria ista quæ stare tibi nullo pacto queunt, fac
vt à te transeant, non per te. Riuus qua fluit, cauat ter-
ram: sic discursus temporalium conscientiam rodit. Si po-
test torrens in agros excurrere sine lesione satorum, & tu
te ista sine vulnere mentis posse tractare confidito. Omni-
modis consulo studeas auertere à te concursum horum. Mul
ta nescias, plurima dissimules, nonnulla obliuiscaris. Sunt
tamen quæ ignorare te nolim, mores quorumque & studia.
Non oportet vt vitia domus tuæ vltimus scias: quod quàm-
plurimis nouimus contigisse. Quapropter, vt dixi, alius a-
lia disponat: de disciplina tu prouide: illud nemini credas.
Si insolentior coram te, vel sermo sonuerit, vel habitus ap-
paruerit, manus tua super eiusmodi, tu vlciscere iniuriam
tuam. Impunitas ausum parit, ausus excessum. Domum
episcopi decet sanctitudo, decet modestia, decet honestas:
horum disciplina custos. Sacerdotes domestici, aut cæte-
ris honestiores, aut fabula omnibus sunt. In vultu, in ha-
bitu, in incessu illorum qui circa te sunt, nihil residere
impudicum, nil indecens patiaris. Discant à te coepiscō-
pi tui comatulos pueros & comptos adolescentes secum
non habere. Certe inter mitratos discurrere calamistra-
tos non decet. Et memento quod sapiens admonet: Filiæ ti-
bi sunt? noli faciem tuam hilarem ad eas ostendere. Nec au- K
steritatem tamen suadeo tibi, sed grauitatem. Illa infirmio- Eccli. 7. c.
res fugat: hæc reprimit leuiores. Illa si assit, odibilem: hæc si
desit, contemptibilem reddit: in omnibus tamen modus me-
lior. Ego nec seuerius velim, nec dissolutius. Quid hac me-
diocritate gratius, vt non de seueritate sis oneri, nec de fami
liaritate contemptui? In palatio papam: domi te patrem fa-
miliàs exhibe. Ament te domestici tui: si non: facito vt ti-
meant. Vtilis semper custodia oris, quæ tamen affabili-
tatis gratiam non excludat. Ergo vbique frenanda lingua
preceps: maxime autem in conuiuio. Ille conuenientior ha-
bitus, si tu actu quidem seuerus sis, vultu serenus, verbo se-
rius. Capellani & qui tecum iugiter diuinis intersunt offi-
ciis, non sint sine honore. Tuum est tales tibi prouidere,
qui digni sint. Seruiatur eis ab omnibus tanquam tibi. Ne-
cessaria de manu tua accipiant. His contenti sint quæ tu
prouideris illis, tu vide ne egeant. Super hoc quem forte
ab aduentantibus petere deprehendes, iudica. Giezitam. 3. Reg. 5. f.
Id de ostiariis, id de cæteris officialibus decernendum. Ve-
rum hoc ex abundanti: nam formam istam iam olim à te po-
sitam recordamur. Quid tuo dignius apostolatu? Quid sa-
lubrius ad conscientiam, honestius ad famam, vtilius ad ex-
emplum? Optimus canon qui proiicit auaritiam ex calum-
nia, & non à conscientia tantum. Libet iam & hunc clau- Esa. 33. c.
dere librum: sed in calce aliqua velim, vel ante dicta quasi L
epilogando repetere, vel addere prætermissa. Consideres
ante omnia sanctam Romanam ecclesiam, cui deo authore
præes, ecclesiarum matrem esse, non dominam: te vero
non dominum episcoporum, sed vnum ex ipsis: porro fra-
trem diligentium deum, & participem timentium eum.

De cætero oportere te esse considera formam iustitiæ,
sanctimoniæ speculum, pietatis exemplar, assertorem veri-
tatis, fidei defensorem, doctorem gentium, Christianorum
ducem, amicum sponsi, sponsæ paranymphum, cleri ordina-
torem, pastorem plebium, magistrum insipientium, refugi-
um oppressorum, pauperum aduocatum, miserorum spem,
tutorem pupillorum, iudicem viduarum, oculum cæcorum,
linguam mutorum, baculum senum, vltorem scelerum, malo-
rum metum, bonorum gloriam, virgam potentium, malleum
tyrannorum, regum patrem, legum moderatorem, canonum
dispensatorem: sal terræ, orbis lumen, sacerdotem altissimi,
vicarium Christi, Christum domini: postremo deum Pharao
nis. Intellige quæ dico: Dabit tibi dominus intellectum. V-
bi malitiæ iuncta potentia est: aliquid tibi supra hominem
præsumendum. Vultus tuus super facientes mala. Timeat spi Psal. 33. c.
ritum iræ tuæ, qui hominem non veretur, gladium non for-
midat. Timeat orationem, qui admonitionem contempsit.
Cui irasceris tu, deum sibi iratum, non hominem putet. Qui
te non audierit, auditurum deum, & contra se paueat. Quod
reliquum est: de his quæ supra te sunt, incumbit iam dispu- M
tio. Quam vno libro deo adiuuante soluere spero: & me pa-
riter absoluere promissione mea.

De Consideratione, Liber quintus.

Libri superiores etsi de Consideratione inscribantur, plurimum tamen habent actionis admixtum: dum res aliquas non considerandas tantum, sed a-gendas docent vel monent. At qui in manibus mo do est, sola in cōsideratione versabitur. Quæ enim supra sunt (id quidem instat) actu non indigent, sed inspectu. Non est quod in eis actites quę vno modo semper sunt, & in æternū. Porro aliqua, & ab æterno. Et hoc velim solerter aduertas vir sagaciſſime Eugeni: quia totiens peregrinatur considera-tio tua; quotiens ab illis rebus ad ista deflectitur inferiora & visibilia, siue intuenda ad notitiam, siue appetenda ad vsum, siue pro officio disponenda vel actitanda. Si tamen ita versa-tur in his vt per hæc illa requirat, haud procul exulat. Sic cō sideraré, repatriare est. Sublimior iste præsentium ac digni- Roma. 1. c.
or vsus rerum: cum iuxta sapientiam Pauli, Inuisibilia dei
per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Sane hac sca-
la ciues non egent, sed exules. Quod vidit ipse huius senten-
tiæ author, qui cum diceret, inuisibilia per visibilia conspici,
signanter posuit, à creatura mundi. Et vere quid opus scalis

tenenti

A tenenti iam solium? Creatura cœli illa est: præsto habēs per
quod potius ista intueatur. Videt verbum, & in verbo facta
per verbum. Nec opus habet ex his quæ facta sunt, factoris
notitiam mendicare. Neque enim vt vel ipsa nouerit, ad ipsa
descendit, quæ ibi illa videt, vbi longe melius sunt, quàm in
seipsis. Vnde nec medium requirit ad ea corporis sensum:
sensus ipsa sibi, seipsa sentiens. Optimum videndi genus, si
nullius egueris: ad omne quod nosse libuerit, te contentus.
Alioquin iuuari aliunde, obnoxium fieri est, minusq; à per-
fecto istud, & minus liberum. Quid quòd & inferioribus
eges? Nonne præposterum hoc & indignum? Plane superio-
rum quædam iniuria est, inferiorum operā desiderare, à qua
Ioan. 6. a. iniuria nemo hominum perfecte vindicabitur, nisi cum quis-
que euaserit in libertatem filiorum dei. Nempe erunt hi om-
nes docibiles dei, & nulla interueniente creatura solo beati
deo. Repatriasse erit hoc: exisse de patria corporum in re-
gionem spirituum. Ipsa est deus noster, maximus spiritus, ma-
xima mansio spirituum beatorum: & ne quid hic sibi vsur-
pet carnis sensus, seu imaginatio: veritas est, sapientia est, vir
tus, æternitas, summum bonum. A quo interim absumus: & v-
bi sumus, vallis est, & vallis lachrymarum: in qua sensualitas
regnat, & consideratio exulat. In qua libere quidem & pote-
statiue se exerit sensus corporeus: sed intricatus caligat ocu
lus spiritualis. Quid igitur mirum si ope indigenę aduena in-
B diget? Et fœlix secundum tempus viator qui ciuium benefi-
cium, sine quo transire non potest, in obsequium conuertere
potuit: vtens, non fruens: vrgens, non petens: exactor, nō sup
Actiua. plex. Magnus ille qui vsum sensuum quasdam veluti ciuium
opes expendere satagit, dispensando in suam & multorum sa
Media. lutem. Nec ille minor qui hunc sibi gradum ad illa inuisibi-
lia philosophando constituit: nisi quòd hoc dulcius, illud vti-
Contem- lius: hoc fœlicius, illud fortius esse constat. At omnium ma
platiua. ximus, qui spreto ipso vsu rerum & sensuum, quantum quidē
humanæ fragilitati fas est, non assensoriis gradibus, sed ino-
pinatis excessibus auolare interdum contemplando ad illa
2. Cor. 12. a sublimia consueuit. Ad hoc vltimum genus illos pertinere
2. Cor. 5. c. reor excessus Pauli. Excessus, non ascensus. Nam raptum po-
tius fuisse, quàm ascendisse ipse se perhibet. Inde est quod di
cebat: Siue mente excedimus deo. Porro hęc tria ita contin-
gunt cum consideratio etsi in loco peregrinationis suæ: vir-
tutis studio, & adiutorio gratię facta superior, sensualitatem
aut premit ne insoleſcat: aut cogit ne euagetur, aut fugit
ne inquinet. In primo, potentior: in secundo liberior: in ter-
tio, purior. Puritatis siquidem & alacritatis pariter alis sit il-
le volatus. Vis tibi has considerationis species propriis
distingui nominibus? Dicamus si placet primam dispensati-
uam: secundam, æstimatiuam: tertiam, speculatiuam. Horum
C nominum rationes, diffinitiones declarabunt. Dispensatiua
est cōsideratio sensibus, sensibilibusque rebus ordinate, & so
cialiter vtens ad promerendum deum. Aestimatiua est con-
sideratio prudenter ac diligenter quęque scrutans, & ponde-
rans ad vestigandum deum. Speculatiua est consideratio se in
se colligens, & quantum diuinitus adiuuatur, rebus humanis
eximens ad contemplandum deum. Puto vigilanter aduertis
aliarum hanc esse fructum: ceteras si non referantur ad istam,
quod dicuntur videri posse, sed non esse. Et prior quidē abs-
que intuitu huius multa ferit, & nihil metit. Sequens vero
nisi ad istam se dirigat: vadit, sed non euadit. Ergo quod pri-
ma optat: secunda odorat: tertia gustat. Ad quem tamen gu-
stum perducunt & cæteræ, etsi tardius. Nisi quòd prima labo
riosius: secunda quietius peruenitur. Dixisti, inquis, satis
qua ascendatur: etiam quo ascendendum, dicere habes. Fal-
leris: si id speras, ineffabile est. Tu me existimas loqui quod
Esa. 64. b. oculus non vidit, nec auris audiuit, & in cor hominis non a-
& 1. Cor. scendit? Nobis, inquit, reuelauit deus per spiritum suum. Er-
2. b go quæ supra sunt, non verbo docentur, sed spiritu reuelan-
tur. Verum quod sermo non explicat, consideratio quærat, o-
ratio expetat, mereatur vita, puritas assequatur. Sane eorum
admonitus quæ supra sunt, non te existimes mitti à me suspi-
cere solem, lunam, stellas, non ipsum firmamentum, nō aquas
quæ super cœlos sunt. Ista siquidem omnia etsi suprà loco,
precio infra sunt, & dignitate naturæ. Sunt enim corpora.
Tui portio spiritus est: quo superius quippiam frustra quæ-
ris quod non sit spiritus. Porro spiritus est deus: sunt & D
angeli sancti, & hi supra te. Sed deus natura, angeli gratia su
periores sunt. Vnum siquidem tui, & angeli optimum, ratio
est. Deus vero non sui aliquid optimum habet, vnum opti-
mum totus. Is, & qui cum eo sunt beati spiritus: tribus mo-
dis veluti viis totidem nostra sunt consideratione vestiganda:
opinione, fide, intellectu. Quorum intellectus rationi in-
nititur: fides authoritati, opinio sola verisimilitudine se tue-
tur. Habent illa duo certam veritatem, sed fides clausam &
inuolutam, intelligentia nudam & manifestam. Cæterum o-
pinio certi nihil habens, verum per verisimilia quærit potius
quàm apprehendit. Omnino in his cauenda confusio: ne aut
incertum opinionis fides figat: aut quod firmum fixumq; est
fidei, opinio reuocet in quæstionem. Et hoc sciendum, quia
opinio si habet assertionem, temeraria est: fides si habet hæ-
sitationem, infirma est. Item intellectus, si signata fidei ten-
tet irrumpere, reputatur effractor, scrutator maiestatis. Mul
ti suam opinionem intellectum putauerunt, & errauerunt. Et
quidem opinio potest putari intellectus: intellectus opinio
non potest. Vnde hoc accidit? Profecto quia hæc falli & fal-
lere potest: ille non potest. Aut si falli potuit, intellectus non
fuit, sed opinio. Verus nempe intellectus certam habet non
modo veritatem, sed notitiam veritatis. Intellectus est rei.
Possumus singula hæc ita diffinire. Fides, est voluntaria quę- Fides.
dam & certa prælibatio, necdum propalatę veritatis. Intelle- Intellectus
ctus, est rei cuiusq; inuisibilis certa & manifesta notitia. E
Opinio, est quasi pro vero habere aliquid quod falsum esse Opinio.
nescias. Ergo, vt dixi, fides ambiguum non habet: aut si ha-
bet, fides non est, sed opinio. Quid igitur distat ab intelle-
ctu? Nempe quòd & si non habet incertum non magis quàm
intellectus: habet tamen inuolutum, quod non intellectus.
Denique quod intellexisti, non est de eo quod vltra quæ-
ras: aut si est, non intellexisti. Nil autem malumus scia-
re, quàm quæ fide iam scimus. Nil supererit ad beatitudi-
nem, cum quæ iam certa sunt nobis, erunt æquè & nuda.

His ita expeditis: age iam dirigatur consideratio in eam
quæ sursum est Hierusalem mater nostra: ac totis tribus
memoratis viis caute & vigilanter inuestigemus inuestiga-
bilia: quatenus tamen licet, vel magis quatenus nobis do-
nabitur. Et primo quidem ciues spiritus esse illic: poten-
tes, glorioſos, beatos, distinctos in personas, dispositos in
dignitates: ab initio stantes in ordine suo: perfectos in ge-
nere suo: corpore ethereos, immortalitate perpetuos: im-
passibiles, non creatos, sed factos: id est gratia, non natu-
ra: mente puros, affectu benignos, religione pios, casti-
monia integros, vnanimitate indiuiduos, pace securos, à
deo conditos, diuinis laudibus & obsequiis deditos. Hæc
omnia legendo comperimus, fide tenemus. Quanquam de F
corporibus horum non modo vnde sint: sed an aliquatenus
sint, hæret sententia aliquorum. Vnde si quis inter opina-
bilia magis id ponendum censuerit, non contendo. Por-
ro intellectu præditos, non fide, non opinione, sed intel-
lectu capimus: quia non possunt huius expertes, & dei si-
mul participes esse. Sunt & nomina quædam nota nobis si-
militer ex auditu, per quæ harum beatitudinum (etiam
quæ non liquido mortalium percepit auditus) officia, me-
rita, gradus, ordines, vtcunque à nobis coniici & discer-
ni queunt. Sed enim quod ex auditu non est, iam non ex
fide. Nam fides ex auditu. Itaque opinando ista dixerimus. Rom. 10. d
Ad quid enim cœlestium nomina innotuerunt: si ne opinari
quidem salua fide aliquid licet de rebus quarum nomina
sunt? Angeli, archangeli, virtutes, potestates, principa-
tus, dominationes, throni, Cherubim, Seraphim: hæc no-
mina. Quæ significata eorum? Nullane inter illos spiritus
qui simpliciter angeli, & eos qui archangeli nuncupantur,
distantia? Quid ergo sibi vult gradualis distinctio hæc?
Putemus angelos dici (nisi tu conuenientius aliquid consi-
derasti) qui singuli singulis hominibus dati creduntur: mis- Angeli.
si in ministerium, secundum Pauli doctrinam: propter eos Hebr. 1. d.
qui hæreditatem capiunt salutis. De quibus saluator: Ange-
li eorum semper vident faciem patris. Putemus his præsse Mat. 18. b.
archangelos, qui conscij mysteriorum diuinorum, non ni- Archāgeli
si ob præcipuas & maximas causas mittuntur. E quibus ma-

 gnus

Universidad de Deusto
Biblioteca

G gnus ille archangelus Gabriel missus legitur ad Mariam: ob
Virtutes causam vtique qua maior esse non potuit. Putemus sup istos
virtutes esse: quorum nutu vel opere signa & prodigia in e-
lementis, siue ex elementis facta apparent ad commonitionē
mortalium. Inde est fortassis ꝙ cum in euangeliis legas: Erūt
Luc.21.c signa in sole & luna & stellis: paulopost habes: Nam virtu-
Potestates tes cœlorum mouebuntur. Hi nimirum spiritus, per quos si-
gna fiunt. Putemus potestates superiores istis, quarum virtu
te potestas tenebrarum comprimitur, & coercetur maligni-
tas aeris huius ne quantum vult, noceat: ne malignari, nisi vt
Principa- profit, possit. Putemus principatus his quoque prælatos: quo
tus. rum moderamine & sapientia omnis in terris principatus cō
stituitur, regitur, limitatur, transfertur, mutilatur, mutatur.
Domina- Putemus dominationes adeo cunctis supereminere præfatis
tiones. ordinibus, vt respectu horum cæteri videantur omnes admi-
nistratorij spiritus, & ad istos tanquam ad dominos referri
regimina principatuū, tutamina potestatum, operationes vir
tutum, reuelationes archangelorum, curam & prouidentiam
Throni. angelorum. Putemus thronos, alto etiam ab his euolasse re-
cessu: qui ex eo ꝙ sedent, throni dicuntur: & ex eo sedent, ꝙ
sedet in eis deus. Neque enim sedere in eis qui non sederent,
posset. Quæris quid illam sentiam sessionem? Summam tran-
quillitatem, placidissimam serenitatem: pacem quæ exuperat
H omnem intellectum. Talis est qui sedet in thronis dominus
sabaoth, iudicans omnia cum tráquillitate: placidissimus, se-
renissimus, pacatissimus. Et tales sibi constituit thronos simil
Cherubim. limos sibi. Putemus Cherubim ex ipso sapientię fonte ore al
Psal.45.a. tissimi haurientes, & refundētes fluenta scientiæ vniuersis ci
Seraphim. uibus suis. Et vide ne his sit quem propheta loquebatur flu-
minis impetus lætificans ciuitatem dei. Putemus Seraphim
spiritus totos diuino igne succensos succendere vniuersa: vt
singuli ciues singulę sint lucernę ardentes & lucentes. Arden
tes charitate, lucentes cognitione. O Eugeni, q̄ bonū est nos
hic esse, q̄ fore melius: si quando tamen toti sequamur quo
ex parte præcessimus. Præcedimus animo, & ne ipso quidem
toto: sed parte, & parte modica nimis. Affectus iacent mole
corporea prægrauati, & luto hærentibus desideriis: sola inte
rim arida, & tenuis consideratio præuolat. Et tamen ex tantil
Psal.25.b. lo quod iam datur, libet exclamare: Domine, dilexi decorem
domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuę. Quid si to-
tam se colligat anima, & reductis affectibus è cunctis locis
quibus captiui tenentur, timendo quæ non oportet, amando
quæ non decet: dolendo vanè, gaudendo vanius: cū his ineat
tota libertate volatum, pulset cum impetu spiritus, & in pin
guedine gratiæ illabatur? Nonne cum cœperit circuire luci-
das mansiones, & sinum illum etiā Abrahæ curiosius perscru
tari, & sub altari quodcūq; illud est, martyrum reuisere ani-
I mas in prima stola secundā patientissime expectantes: multo
Psal.26.b. magis tūc instabit loquēs cū propheta: Vnā petij à domino,
hanc requirā, vt inhabitem in domo domini omnibus diebus
vitę meę: vt videā voluntatē domini, ac visitē templum eius?
Quidni ibi videatur cor dei? quidni ibi probetur quæ sit
voluntas dei bona, & beneplacens & perfecta? Bona in se, pla
cens in effectibus, beneplacens fruentibus: perfecta perfectis,
& nihil vltra quærentibus. Patent viscera misericordiæ, pa-
tent cogitationes pacis, diuitiæ salutis, mysteria bonæ volun
tatis, benignitatis arcana: quæ clausa mortalibus, etiam ipsis
electis suspecta sunt. Id quidem salubriter, ne desinant time-
re, dum necdum digne amare idonei inueniūtur. Cernere est
in his qui Seraphim appellantur, quomodo amet qui vnde
amet non habet, sed est, & qui nihil horum quæ fecerit, odit,
quos saluandos fecit, quomodo foueat, quomodo prouehat,
quomodo amplexetur: quomodo delicta electæ iuuentutis,
& paleas ignorantiarum eius ignis ille consumens, ipsam si-
bi purgatissimam, & suo amore dignissimam reddat. Cerne-
re est in Cherubim (qui plenitudo scientiæ dicitur) deū sciē
tiarum dominum esse: qui solus solam nesciat ignorantiam,
1.Ioan.1.b. qui totus sit lux, & tenebrę in eo non sint vllę, totus sit ocu-
lus, & qui minime aliquādo fallitur: quia minime clauditur,
qui extra se nō quærat lumē, cui admoueatur vt videat: ipse
qui videt, ipse vnde videt. Cernere est in thronis q̄ non suspe
ctus omni innocentiæ iudex sedeat in his, qui circūuenire no
lit, circūueniri non possit: quippe qui sit amans & vidēs. Nec
vacat sessio, tranquillitatis insigne est. De vultu tali iudi- K
cium meum prodeat opto: cui insit amor, error absit: absit & *Psal.16.a.*
perturbatio. Cernere est in dominationibus quantæ sit do-
minus maiestatis, cuius nutu imperium constat, & imperio v-
niuersitas atque æternitas termini sunt. Cernere est in prin-
cipatibus principium ex quo omnia: & quomodo à cardine
ostium, sic ab ipso regi vniuersitatem. Cernere est in potesta
tibus q̄ potestatiue idem princeps quos regit protegit: con-
trarias potestates arcens & propulsans. Cernere est in virtu
tibus vnam vbique æqualiter præsto esse virtutem, per quā
omnia, viuificam, efficacem, inuisibilem, immobilēq;, omnia
tamen mouentem vtiliter, tenentem fortiter. Quæ cū in mi-
nus vsitata effecta apud mortales eruperit, miracula siue pro-
digia vocant. Cernere postremo & mirari est in angelis & ar
changelis veritatem atque experientiam vocis illius: Quoniā *1.Pet.5.d.*
ipsi cura est de nobis: qui talium nos & tantorum non desinit
iucundare visitationibus, instruere reuelationib⁹: suggestio-
nibus commonere, sedulitate solatiari. Hęc omnia contulit
illis spiritibus ipse qui condidit illos vnus atq; idem summus
spiritus, diuidens singulis prout vult: hæc operatur in illis,
hæc dedit operari & illis, sed aliter. Ardent Seraphim, sed ig
ne dei, vel potiꝰ igne deo. Quod præcipuum est in eis, amāt:
sed non quantum deus, nec quomodo. Lucent Cherubim, & L
scientia eminent, sed participio veritatis: ac per hoc non vt
veritas, nec quantum. Sedent throni, sed insidentis beneficio.
Iudicant & ipsi cum tranquillitate, sed non ad mensuram mo
dumve pacis pacantis: pacis quæ exuperat omnē sensum, do- *Philip.4.b*
minantur dominationes: sed sub domino dominātur, sed ser-
uiūt pariter. Quid hoc ad summum sempiternum singulareq;
dominiū? Præsunt principatus & regunt, sed reguntur & ip-
si: ita vt regere iam non norint, si regi desierint. Præcellit in
potestatibus fortitudo, sed cui debent quod fortes sunt: &
aliter est fortis, & plus. Nec tam fortis, q̄ ipsa fortitudo est.
Virtutes pro suo ministerio, & potentatu satagunt excitare
corda torpentia hominum, innouatione signorum: virtus ve-
ro in eis manens ipsa facit opera. Faciunt & ille, sed in compa
ratione eius non faciunt. Denique tantum interest, vt quasi
singulariter propheta dicat ad eum: Tu es deus qui facis mi- *Psal.76.b.*
rabilia. Et item de eo: Qui facit mirabilia magna solus. Ad- *Psal.135.a*
sunt angeli & archangeli: sed ille germanior nobis, qui non
modo adest, sed inest. Quod si dicas posse inesse & angelum,
non inficior. Memini scriptum: Et angelus qui loquebatur in *Zacha.1.c.*
me. Atqui differentia, & in hoc. Inest angelus suggerens bo-
na, non ingerens: inest hortans ad bonum, non bonum creās.
Deus sic inest vt afficiat, vt infundat, vel potius vt infun-
datur & participetur: ita vt vnum proinde cum nostro spiri-
tum esse dicere quis non timuerit: etsi non vnam personam,
vnámve substantiam. Habes enim: Qui adhæret deo, vnus *1.Cor.6.b.*
spiritus est. Angelus ergo cum anima: deus in anima. Ille vt M
contubernalis animæ inest: deus vt vita. Itaque sicut anima
videt in oculis, audit in auribus, odorat in naribus, in faucib⁹
gustat, tangit in toto reliquo corpore, sic deus diuersa in di-
uersis spiritibus operatur: verbi gratia, in aliis amantem se
exhibens, in aliis agnoscentem, in aliis alia facientem, sicut
vnicuique datur manifestatio spiritus ad vtiliratem. Quis *1.Cor.12.a*
est iste tam communis in vocibus, tam longe in rebus? Quo-
modo quem nostris loquimur verbis, in sua reconditus maie
state nostros penitus & aspectus effugit & affectus? Audi ip-
sum quid loquatur hominibus: Sicut exaltantur cœli à terra, *Esa.55.c*
sic exaltatę sunt viæ meæ à viis vestris, & cogitationes meæ
à cogitationibus vestris. Dicimur amare, & deus: dicimur
nosse, & deus. Et multa in hunc modum. Sed deus amat
vt charitas, nouit vt veritas, sedet vt æquitas, dominatur vt maiestas, regit vt principium, tuetur vt salus, ope-
ratur vt virtus, reuelat vt lux, assistit vt pietas. Quæ omnia
faciunt & angeli, facimus & nos, sed longe inferiori modo,
non vtique bono quod sumus, sed quod participamus. Nunc
iam transi spiritus istos, si forte cum sponsa dicere possis & *Cantt.3.b.*
tu: Paululum cum pertransissem eos, inueni quem diligit a-
nima mea. Quis est? Non sane occurrit melius, quàm qui
est. Hoc ipse de se voluit respondere, hoc docuit, dicen- *Exo.3.d.*
te Moyse ad populum, ipso quidem iniungente: Qui est,
misit me ad vos. Merito quidem. Nil competentius æter-
nitati

A nitati, quæ deus est. Si bonum, si magnum, si beatum, si sapien
tem, vel quicquid tale de eo dixeris, in hoc verbo instaura-
tur: quod est, est. Nempe hoc est ei esse quod hæc omnia esse.
Si & centum talia addas, non recessisti ab esse. Si ea dixeris,
nihil addidisti, si non dixeris, nihil minuisti. Iam si vidisti hoc
tam singulare tam summum esse, nonne in comparatione hu-
ius quicquid hoc non est, iudicas potius non esse quàm esse?
Quid item deus? Sine quo nihil est. Tam nihil esse sine ipso,
quàm nec ipse sine se potest. Ipse sibi, ipse omnibus est. Ac
per hoc quodammodo solus est ipse, qui suum ipsius est, &
Ioan.8.d omnium esse. Quid est deus? Principium. Et hoc ipse de se
responsum dedit. Multa in rebus dicuntur principia, sed re-
spectu posteriorum. Alioquin si ad aliquid præcedens respi-
cias, ipsum potius principium dabis. Quamobrem si quæras
verum simplexq; principium, inuenias oportet quod princi-
pium nō habuerit. Ex quo vniuersum cœpit, ipsum profecto
minime cœpit. Nam si cœpit, aliunde cœperit necesse est. A
se enim cœpit nihil. Nisi forte quis putauerit, quod non erat,
dare sibi potuisse vt esse inciperet, aut fuisse aliquid antequā
esset. Quod vtrumque quia ratio non consentit, constat ni-
hil sibimet extitisse principiū. Quod vero aliud principium
habuit, primum non fuit. Verum ergo principium nequaquā
coepit, sed totum ab ipso cœpit. Quid est de⁹? Cui secula nec
accesserunt, nec decesserunt, nec coeterna tamen. Quid est
Rom.11.d. B deus? Ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia. Ex quo
omnia: creabiliter, non seminabiliter. Per quem omnia: ne a-
lium authorem, atque alium opificem arbitreris. In quo om-
nia, non quasi in loco, sed quasi in virtute. Ex quo omnia: tan
quam vno principio authore omnium. Per quem omnia: ne al
terum inducatur principium artifex. In quo omnia, ne tertiū
inducatur, locus. Ex quo omnia: non de quo, quia non est ma
teria deus. Efficiens causa est, non materialis. Frustra philoso
phi materiam quærunt, non eguit materia deus. Non enim of
ficinam quæsiuit, non artificem. Ipse per se, in se omnia fecit.
Vnde? De nihilo. Nam si ex aliquo fecit, illud nō fecit, ac per
hoc nec omnia. Absit, vt de sua incorrupta incorruptibilique
substantia tam multa fecerit: etsi bona, corruptibilia tamen.
Quæris si in ipso omnia, ipse vbi? Nihil non minus inuenio.
Quis capiat locus? Quæris vbi non sit? Ne hoc quidem dixe
rim. Quis sine deo locus? Incomprehensibilis est deus, sed nō
parum apprehendisti, si hoc tibi de eo compertum est, quòd
nusquam sit qui non clauditur loco: & nusquam tamen non
sit, qui non excluditur loco. Suo autem sublimi atque incom
prehensibili modo, sicut omnia in ipso, sic ipse in omnibus
Ioan.1.d. est. Denique (sicut ait euangelista) in mundo erat. Aliàs vero
vbi erat antequam mundus fieret, ibi est. Non est q̄ quæras
vltra vbi erat, præter ipsum nihil erat. Ergo in seipso erat.
Quid est deus? Quo nihil meli⁹ cogitari potest. Si approbas,
C non oportet assentiaris esse aliquid quo deus sit, & quod de⁹
non sit. Hoc enim sine dubio melius. Quomodo non melius
deo, si deus non est, quod dat deo vt sit? At melius illam diui-
nitatem quam dicunt deum esse, non aliud quàm deum esse
fatemur. Non est ergo in deo nisi deus. Quid? inquiunt: Ne-
gas deum habere diuinitatem? Non, sed quod habet, hoc est.
Negas diuinitatem deum esse? Non: sed non alia q̄ quæ ipse
est. Aut si tu aliam inuenisti, adiuuet me trinitas deus, aduer-
sus illam tota me contumacia erigo. Quaternitas orbem di-
sterminat, non signat deitatem. Deus trinitas est, deus triū
singula personarum. Si quartam diuinitatem adiicere placet,
interim ego hanc quæ deus non est, persuasi mihi minime a-
Luc.4.d. dorandam. Puto quòd & tu. Nempe dominum deum tuum a-
dorabis, & illi soli seruies. Gloriosa vero diuinitas, quæ sibi
honorem non audeat arrogare diuinum. At melius quartum
hoc omnino respuimus, quam sine honore recipimus. Multa
dicuntur esse in deo, & quidem sane catholicēq;, sed multa
vnum. Alioquin si diuersa putemus, non quaternitatē habue-
ris, sed centenitatem. Verbi causa: Dicimus magnum, bonū,
iustum, & innumera talia: sed nisi omnia vnum in deo & cum
deo consideres, habebis multiplicem deum. Mihi vero non
deest, quod cogitem melius eiusmodi deo tuo. Quæris quid?
Mera simplicitas. Vero iudicio, natura simplex multiplici an
tefertur. Scio quod ad id respondere solent. Non multa, iu-
quiunt, sed vnam tātum diuinitatem quæ omnia illa sunt, deo
vt sit conferre asserimus. Asseritis ergo etsi nō multiplicem, D
duplicem deum, & non ad merum simplex peruenistis, neque
ad id quo melius cogitari non potest. Tam non est simplex
quod vel vni fuerit obnoxium formę, q̄ nec virgo vel vni co
gnita viro. Securus loquor, ne is quidem qui vel duplex est,
erit meus. Habeo enim meliorem. Esto ꝙ hunc numeroso &
multiplici anteponam, sed plane præ simplici sperno. Meus
deus ipse catholicè est. Tam non habet hoc & illud, quàm nō
hęc & illa. Est qui est, non quæ est. Purus, simplex, integer,
perfectus, constans sibi, nihil de temporibus, nihil de locis, ni
hil de rebus trahens in se, nihil ex se deponens in eis, non ha
bens quod ad numerum diuidat, non quæ colligat ad vnum.
Vnum quippe est, sed non vnitum. Non partibus constat, vt
corpus, non affectibus distat, vt anima, non formis subsistat, vt
omne quod factum est. Sed neque formæ, vt istis visum est.
Magna laus videlicet deo, vt se ab informitate vindicet, for-
ma vna esse contentum. Hoc est dicere, cætera pluribus, deū
nō nisi vni debere quod est. Quid? Cuius beneficio sunt quæ
sunt, ipse pro suo esse alterius beneficio inclinabit? Laus ista
(vt vulgo dicitur) blasphemiam valet. An non pluris est nul-
lo indigere, q̄ vno? Habe reuerētiam deo, vt quod pluris est,
illi tribuas. Si cor tuū vsq; huc ascendere potuit, deū tuū in-
fra quomodo collocabit? Ipse sibi forma, ipse sibi essētia est.
In hoc interim gradu suspicio illum etsi alter potior appa- E
reret, illum potius darem. Nunquid verendum ne cogitatio
transuolet illum? Quantumcunque in altum proficiat, vltra
est. Infra quod homo cogitare possit, altissimum quærere, ri-
diculum est: statuere, impium. Vltra, non citra quærēdus est.
Ascende si adhuc potes ad cor altius, & exaltabitur deus. Nō
est formatus deus, forma est. Non est affectus deus, affectio *Psal.63.b.*
est. Non est compositus deus, merum simplex est. Et, vt liqui-
do noueris, quid simplex dicam: idem quod vnum. Tam sim-
plex deus, quàm vnus est. Est autem vnus, & quomodo aliud
nihil. Si dici possit, vnissimus est. Vnus est sol, quòd non sit
alter: vna luna, quòd æquè altera non sit. Atque id quidem
deus, sed plus. Quid plus? Vnus est etiam sibi. Et hoc vis tibi
declarari? Idem est semper, & vno modo. Non sic vnus sol,
non sic vna luna: clamat vterque non esse se vnum sibi. Ille
motibus, illa & defectibus suis. Deus autem non modo v-
nus sibi, & in se vnus est. Nihil in se, nisi se habet. Non ex
tempore alterationem habet: nōn in substantia alteritatem.
Hinc de eo Boethius: Hoc vere vnum, in quo nullus est nu- *Boethius.*
merus: nullum in eo aliud præter id quod est. Neque enim
subiectum fieri potest: forma enim est. Compara huic vni
omne quod vnum dici potest, & vnum non erit. Trinitas est,
tamen deus. Quid ergo? Destruimus quod dictum est de v-
nitate, quia inducimus trinitatem? Non: sed statuimus vnita-
tem. Dicimus patrem, dicimus filium, dicimus spiritum san-
ctum: non tamen tres deos, sed vnum. Quid sibi vult iste (vt F
sic loquar) absque numero numerus? Si tria, quomodo non nu
merus? Si vnum, vbi numerus? Sed habeo, inquis, quid nume-
rem, & quid non numerem. Substantia vna est, personæ tres
sunt. Quid mirum, quid vel obscurum in hoc? Nihil, si perso
næ seorsum à substantia cogitentur. Nunc vero cum tres illę
personę illa substantia sint, & illa vna substātia tres illę per-
sonę: quis numerum neget? Nam vere tres sunt. Quis nume-
ret tamen? Nam vere vnum sunt. Aut si tu facile explicatu id
putas dicendo tres: dicito quid numerasti? Naturas? Vna est.
Essentias? Vna est. Substantias? Vna est. Deitates? Vna est.
Non hæc, sed personas numero, inquis. Quæ non sint illa v-
na natura, illa vna essentia, illa vna substantia, illa vna diuini-
tas? Catholicus es, minime hoc dabis. Personarum proprie-
tates, non aliud quàm personas, ipsasq; non aliud quàm vnum
deum, vnam diuinam substantiam, vnam diuinam naturam, v-
nam diuinam & summam maiestatem fides catholica confi-
tetur. Numera ergo si potes, aut sine substātia personas, quæ
ipsa sunt, aut sine personis proprietates, quæ ipsę sunt. Aut si
diuidere quis conetur, vel personas à substantia, vel ꝓprie-
tates à personis, nescio quomodo ttinitatis se ꝓfiteri cultō-
rem possit, qui in tantam rerum numerositatē excesserit. Di-
camus itaque tres, sed non ad ꝓiudicium vnitatis. Dicamus
vnū, sed non ad confusionē trinitatis. Neq; enim nomina va-
cua sunt, nec absque significantia cassæ voces. Sabellianum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G hoc. Quærit quis quomodo illud quod catholicum esse dicimus, possit esse? Sufficiat ei tenere sic esse. Atque hoc non ratioⁿi perspicuum, nec tamen opinioni ambiguum, sed fidei persuasum. Sacramentum hoc magnum est, & quidem venerandum, non scrutandum. Quomodo pluralitas in vnitate, & hac vnitate, aut ipsa in pluralitate? Scrutari hoc temeritas est, credere pietas est: nosse vita, & vita æterna est. Vnde si operæprecium censes ô Eugeni, percurrat nunc consideratio multa vna, quo eminentia huius singularis vnius, fiat euidentior. Est vnitas quæ collectiua potest dici, cum verbi causa multi lapides faciunt aceruum vnum. Est & vnitas constitutiua, cum multa membra vnum corpus, vel multę partes vnum quodcunque totum constituunt. Est & coniugatiua, qua fit vt duo iam non duo sint, sed vna caro. Et est natiua, qua anima & caro vnus nascitur homo. Est vnitas potestatiua, qua homo virtutis non instabilis, non dissimilis, sed vnus sibimet semper nititur inueniri. Est consentanea, cum per charitatem multorum hominum est cor vnum, & anima vna. Est & votiua, cum anima votis omnibus adhærens deo vnus spiritus est. Est & dignatiua vnitas, qua limus noster à dei verbo in vnam assumptus est personam. Verũ hæc omnia quid ad illud summum, atque (vt ita dicam) vnice vnum, vbi vnitatem consubstantialitas facit? Huic vni quoduis illorum si assimiles, erit quoquo modo vnum: si compares, nullo. Igitur inter omnia quæ recte vnum dicuntur, arcem tenet vnitas trinitatis, qua tres personæ vna substantia sunt. Secundo loco illa præcellit, qua econuerso tres substantiæ vna in Christo persona sunt. Porro hæc & quæcunque alia dici vna possunt, summæ illius vnitatis imitatione, non comparatione, vna appellari vera sobriaque probat consideratio. Nec abducimur ab hac vnitatis professione, assertione trium, cum in hac trinitate non recipiamus multiplicitatem, sicut nec solitudinem in vnitate. Quamobrem cum dico vnum, nõ me trinitatis turbat numerus, qui essentiam non multiplicat, non variat, nec partitur. Rursum cum dico tria, non me arguit intuitus vnitatis, quæ illa quæcunque tria, seu illos tres, nec in confusionem cogit, nec in singularitatem redigit. Idem me sentire fateor, & de illa vnitate cui secundum ab ista inter cætera vna honorem dedi. Dico in Christo verbum, animam, & carnem, sine confusione essentiarum vnam esse personam: & item absque præiudicio personalis vnitatis in sua numerositate manere. Nec negauerim hanc ad illud quoque genus vnitatis pertinere, qua anima & caro vnus est homo. Decuit quippe familiarius similiusq; cum hominis conuenire constitutione, quod pro homine constitutum est sacramentum. Decuit & cum summa quæ in deo est, & deus est vnitate congruere, vt quomodo ibi tres personæ vna essentia, ita hic conuenientissima quadam contrarietate tres essentiæ sint vna persona. Vides ne pulchre inter vtramque vnitatem hanc collocari, in eo vtique qui constitutus est mediator dei hominisq; homo Christus Iesus? Pulcherrima, inquam, conuenientia, vt salutare sacramentum congrua quadam similitudine ambobus respondeat, & saluanti videlicet & saluato. Ita hæc vnitas duarum consistens media vnitatum, alteri succumbere', alteri præeminere cognoscitur, quantum superiore inferior, tantum inferiore superior. Tantam denique tamque expressam vnionis vim in se præfert ea persona in qua deus & homo vnus est Christus, vt si duo illa de se inuicem prædices, non erraueris: deum videlicet hominem, & hominem deum verè catholiceq; pronuncians. Non autem similiter, vel carnem de anima, vel animam de carne, nisi absurdissime prædicas, etsi similiter anima & caro vnꝰ sit homo. Nec mirum si non æquè potis anima sit sua illa vitali, etsi non parum valida intentione connectere, atque suis affectibus astringere sibi carnem, vt sibi diuinitas hominem illum qui præde stinatus est filius dei in virtute. Lõga catena & fortis ad stringendum, diuina prædestinatio: ab æterno est enim. Quid longius æternitate? Quid diuinitate potentius? Inde est ꝙ nec morte incidente vllatenus intercidi hæc vnitas potuit, etsi carne & anima ab inuicem separatis. Et fortassis hoc sensit ille qui se indignum professus est soluere corrigiam calceamẽti huius. Sed & illa tria fata de euangelio mixta & fermentata in panem vnum, si quis ad hæc tria dixerit pertinere, non incõgrue id mihi facere videbitur. Quàm bene ea mulier fermentauit, vt nec diuisione quidem facta carnis & animę, à carne vel anima verbum diuideretur? Mansit & in separatione inseparabilis vnitas. Nec enim quæ ex parte contigit separatio, potuit vnitati præscribere, pmanenti in totis tribus. Siue coniunctis, siue disiunctis duobus, nihilominus perseueranit in tribus vnitas personalis. Acquè vnus Christus, vnaque persona, verbum anima & caro, etiam mortuo homine perdurauit. In vtero virginis (vt sentio ego) commixtio hęc & fermẽtatio facta est, & ipsa mulier quæ misceuit & fermentauit. Nam fermentum non immerito fortasse dixerim fidem Mariæ. Plane beata quæ credidit, quoniam perfecta sunt in ea quę dicta sunt ei à domino. Perfecta autem non essent, si quo minus iuxta verbum domini esset fermẽtatum totum, & perpetuo fermentatum, seruans nobis tam in morte q̃ in vita pariter vnum atque integrum mediatorem dei & hominũ cum sua deitate hominem Iesum Christũ. Aduertere est in hoc admirabili sacramento iuxta numerum satorum, mirę & decentissimę distinctionis gradus. Nouum, antiquum, æternum. Nouum, animam, quæ de nihilo tunc creata creditur, cũ infusa. Antiquum, carnem quæ à primo vsque hominum (id est ex Adã) traducta cognoscitur. Aeternũ, verbum quod ab ęterno patre coęternũ illi, genitũ indubitata veritate asseritur. Et in his triplex (si diligenter aduertas) diuinæ potentiæ genus, ꝙ factum sit de nihilo aliquid, de vetusto nouum, æternum beatumq; de damnato & mortuo. Quid hoc ad nostram salutem? Multum per omnem modum. Primum quidem ꝙ peccato redacti in nihili, per hoc quodammodo iterato creati sumus, vt simus initium aliquod creaturę eius. Deinde ꝙ ex vetusta seruitute in libertatem filiorũ dei translati, in nouitate spiritus ambulantes. Postremo ꝙ de potestate tenebrarum vocati ad regnum claritatis æternæ, in quo iam & confidere nos fecit in Christo. Alieni sint à nobis qui Christi à nobis carnẽ alienare conantur, nouam creatam in virgine, & non de virgine sumptam, impie asserentes. Pulchre propheticus spiritus lõge antè occurrit huic sententiæ, imò blasphemiæ impiorum? Egredietur, inquiens, virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet. Dixisse poterat, & flos de virga, sed maluit, de radice: vt vnde virgam, inde florem duxisse originem demonstraret. Inde igitur sumpta caro, vnde orta virgo, nec noua in virgine, quæ prodiit ex radice. Forte subStomacharis si adhuc perginus quærere quid est deus, tum quia totiens iam quæsitum est, tum quia diffidis inuentum iri. Dico tibi pater Eugeni, solus est deus qui frustra nunq̃ quæri potest, nec cum inueniri nõ potest. Doceat te de hoc experimẽtum tuum, aut si non, experto credito, non mihi, sed sancto qui ait: Bonꝰ es domine sperantibus in te, animę quærenti te. Quid ergo est deus? Quod ad vniuersum spectat, finis. Quod ad electionẽ, salus. Quod ad se, ipse nouit. Quid est deus? Voluntas omnipotens, beneuolentissima virtus, lumen æternum, incommutabilis ratio, summa beatitudo, creans mentes ad se participãdum, viuificans ad sentiendum, afficiens ad appetendum, dilatans ad capiendum, iustificans ad promerendum, accẽdens ad zelũ, fœcũdãs ad fructũ, dirigẽs ad equitatẽ, formãs ad beneuolentiam, moderans ad sapientiam, roborãs ad virtutẽ, visitans ad cõsolationẽ, illuminans ad cognitionẽ, perpetuãs ad immortalitatẽ, implẽs ad fœlicitatẽ, circũdans ad securitatẽ.

Quid est deus? Nõ minus pœna peruersorũ, q̃ humiliũ gloria. Est enim rationabilis quædam æquitatis directio inconuertibilis atque indeclinabilis, quippe attingens vbique: cui illisa omnis prauitas, cõturbetur necesse est. Quidni in hanc omne tumidum vel distortum impingat, & conquassetur? Væ vniuerso qđ obuiũ forte offenderit, cedere nescia rectitudo. Nam & fortitudo est. Quid, iniquis voluntatibus, tã contrarium & aduersum, q̃ semper conari, impingere semper, & frustra? Væ oppositis voluntatibus, solam suæ profecto auersionis referẽtibus pœnã. Quid tã pœnale, q̃ semp velle quod nũq̃ erit: & semper nolle quod nunq̃ nõ erit? Quid tã dãnatũ, q̃ voluntas addicta huic necessitati volendi nolendiq̃, vt ad vtrũlibet iam sicut non nisi peruersę, ita non nisi misere moueatur? In ęternũ nõ obtinebit quod vult: & quod nõ vult, in æternũ nihilominꝰ sustinebit. Digne omnino, vt qui ad nihil afficit vnq̃ qđ deceat, ad nil vnq̃ quod libeat, euadat. Quid hoc

Modi unius nouem.

Mar. 1.d.
Matt. 13.d.

Luc. 1.c.

Thre. 3.c.

Deus quid

Esa. 11.d

A hoc facit? Rectus dominus deus noster, qui & cum peruerso peruertitur. Nunquam recto prauoq; conueniet. Hæc enim sibi inuicem aduersantur, etsi non inuicem lædant. Læsio alterius est, absit vt dei. Durum tibi est, inquit, cõtra stimulum calcitrare: hoc est, non stimulo durum, sed calcitranti. Est & turpiũ pœna deus. Lux est enim. Et quid tam inuisum obscœnis flagitiosisq; mentibus? Profecto omnis qui male agit, odit lucem. Sed dico: Nunquid non poterunt declinare? Minime omnino. Lucet vbiq;, etsi non omnibus. Deniq; in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehendunt. Videt tenebras lux: cui hoc est videre, quod lucere: sed nonvicissim à tenebris ipsa videtur: quia tenebræ eam non comprehendunt. Et videntur ergo vt confundantur, & non vident ne consolentur. Nec modo à luce, & in luce videntur. A quo vel à quibus? Ab omni vidente, vt pro multitudine intuentium sit cõfusio multa. At nullus de tanta numerositate spectantium molestior oculus, suo cuiusq;. Non est aspectus siue in cœlo siue in terra, quem tenebrosa conscientia suffugere magis velit, minus possit. Non latent tenebræ, vel seipsas. Se vident, quæ aliud non vident. Opera tenebrarum sequuntur illas, nec est quo se abscondant ab illis, ne in tenebris quidem. Hic est vermis qui non moritur, memoria præteritorum. Semel iniectus vel potius innatus per peccatum, hæsit firmiter, nequaquam deinceps auellendus. Nec cessat rodere conscientiam: eaque

B pastus, esca vtiq; inconsumptibili, perpetuat vitam. Horreo incidere in manus mortis viuentis, & vitæ morientis. Hæc est secunda mors, quæ nunquam peroccidit, sed semper occidit. Quis det illis semel mori, vt non moriantur in æternum? Qui dicunt montibus, cadite super nos: & collibus, operite nos: quid nisi mortem mortis beneficio, aut finire, aut euadere volunt? Deniq; inuocabunt mortem, ait: & non veniet. Intuere id claRius. Constat immortalem animam esse, nec aliquando absq; sua memoria viuere, ne non animam aliquando esse contingat. Itaq; durante anima, durat & memoria. Sed qualis? Fœda flagitiis, horrida facinoribus, vanitate tumida, contemptu hispida & neglecta. Quæ priora, transierunt, & non transierunt. Transierunt à manu, sed non à mente. Quod factum est, factum non esse non potest. Proinde & si facere in tempore fuit, sed fecisse in sempiternum manet. Non transibit cum tẽpore, quod tempora transit. In æternum ergo necesse est cruciet, quod perperam te egisse in æternum memineris. Experiri erit hoc veritatem vocis illius: Arguam te, & statuam cõ

C tra faciem tuam. Dominus locutus est, cui omne aduersum, & sibi aduersari necesse est, vt sit sera querela: O custos hominum, quare posuisti me contrarium tibi, & factus sum mihimetipsi grauis? Ita est, ô Eugeni, non potest deo esse contrarium quid, & sibimet cohærere: sed qui arguetur à deo, arguetur & à seipso. Non est sanè iam tunc quod aut veritatem dissimulet ratio, aut rationis intuitum anima declinet membris auulsa corporeis, & in sese collecta. Quo enim id valeat sopitis conclusisq; in morte sensibus, per quos vtiq; curiosius exire, & à se ire solebat in eam quæ præterit mundi istius figuram? Vides turpibus nihil deesse ad cõfusionem cum producentur spectaculum fieri deo, angelis, hominibus, sibiipsis? O quam male mali omnes locati sunt, vtiq; oppositi torrenti huic directæ æquitatis, & huic lumini propalatæ veritatis expositi. Nonne hoc est perpetuo tundi, perpetuoq; confundi? Duplici contritione, ait ille, contere eos domine deus noster. Quid est deus? Longitudo, latitudo, sublimitas, & profundum. Quid inquis? Tenemus te quaternitatis (quam abominatus es) professorem? Minime. Abominatus sum, & abominor. Visus sum protulisse plura, sed vnum est. Vnus deus signatus est pro captu nostro, non pro suo statu. Diuisus est hic, non ille. Voces diuersæ, semitæ multæ, sed vnum per eas significatur, vnus quæritur. Non diuisiones substantiæ, in quaternario isto expressæ sunt, non dimensiones quales in corporibus intuemur, non distinctio personalis qualem in trinitate adoramus, non numerus proprietatum qualem personis ipsis inesse fatemur, etsi non aliud à personis. Alioquin hoc singulum horum video quod quatuor simul, hæc quatuor ipsa quod singulum est. Nobis autem quia non possumus cum deo simplicitate contendere, dum contendimus apprehendere vnum, occurrit veluti quadruplicatum. Facit D hoc speculum & ænigma, per quod solum interim videre datur. Cum autem videbimus facie ad faciem, videbimus sicuti est. Nec enim iam tunc fragilis acies mentis nostræ quantumlibet vehementer intendens, aliquatenùs resiliet, dissiliétve in suam pluralitatem. Colliget se magis, adunabit, conformabitq; vnitati illius, vel potius vnitati illi, vt vna vni facies respondeat faciei. Nempe similes ei erimus, quia videbimus eum sicuti est. Beata visio: ad quam merito suspirabat, qui ait: Exquisiuit te facies mea, faciem tuam domine requiram.

Acto. 9.d
Ioan. 3.c.
Ioan. 1.d.
Psal. 49.d.
Iob. 7.d
Hier. 17.d.
Luc. 23.d
Apoc. 9.c.
1. Ioan. 3.d.
Psal. 26.c

Et quia adhuc in quærendo res est, interim ascendamus quadrigam istam, vtpote infirmi & imbecilles indigentes tali vehiculo. Ascendamus si forte vel sic apprehendamus in quo apprehensi sumus: id est huius ipsius vehiculi rationem. Nam hoc monitum habemus ab ipso auriga, & primo currus huius exhibitore, vt studeamus comprehendere cum omnibus sanctis quæ sit longitudo, latitudo, sublimitas, & profun

Ephe. 3.d

dum. Comprehendere, dixit, non cognoscere: vt non curiositate contenti scientiæ, tota cura fructui inhiemus. Non in cognitione est fructus, sed in comprehensione. Alioquin scien-

Iac. 4.d

ti bonum, & non facienti (vt ait quidam) peccatum est ei. Et ipse Paulus alio loco: Sic currite, inquit, vt comprehendatis. Quid sit comprehendere, inferius declarabo. Quid igitur est

1. Cor. 9.d.

deus? lõgitudo inquam. Quid ipsa? Aeternitas. Hæc tam longa, vt non habeat terminum, non magis loci quam temporis. E Est & latitudo. Et ipsa quid? Charitas. Quibus & ista terminis angustetur in deo, qui nihil odit horum quæ fecerit? Deniq; solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Ergo & inimicos concludit sinus ille. Nec hoc quoq; contentus euadit in infinitum. Omnem non modo affectionem, sed & cognitionem excedit, adiciente apostolo & dicente: Scire etiam supereminentem scientiæ charitatẽ Christi. Quid plus dicam? Aeterna est. Nisi quòd hoc plus forsitan est, quia æternitas est. Vides tantam esse latitudinem, quantam & longitudinem? Vtinam sic videas non tantam esse, sed ipsam id esse vnam quod alteram, non minus vnam quam duas, nec plus duas quam vnam. Deus æternitas, deus charitas est: longitudo sine protensione, latitudo sine distensione. In vtroq; pariter locales quidem excedit, tempora Iesq; angustias, sed libertate naturæ, non enormitate substantiæ. Tali modo immensus est qui omnia fecit in mensura, & quanuis immensus, hic tamen modus & ipsius immensitatis. Quid item deus? Sublimitas & profundum. In altero supra omnia, in altero intra omnia. Liquet in deitate nusquam elaudicare æqualitatem, stare eam vndiq; firmiter, cõstare immobiliter sibi. Sublime potentiam, profundum sapientiam eius considera. Ex æquo & ista respondent sibi, dum & sublimitas

Ephe. 3.d

inattingibilis, & profunditas æquè inscrutabilis cognoscatur, Paulo admirante & exclamante: O altitudo diuitiarum F

Rom. 11.d.

sapientiæ & scientiæ dei, quam inscrutabilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ illius. Libet & nos exclamare cum Paulo, horum vtrumq; intuentes in deo, & cum deo simplici-

Sap. 8.a

simam vnitatem. O sapientia potens, attingens vtiq; fortiter.

Ibidem.

O potentia sapiens, disponens omnia suauiter. Res vna, effectus multiplex, operationesq; diuersæ. Et illa vna res est longitudo propter æternitatem, latitudo propter charitatem, sublimitas propter maiestatem, profunditas propter sapientiam. Nouimus hæc. Num ideo & arbitramur nos comprehẽdisse? Non ea disputatio comprehendit, sed sanctitas: siquo modo tamen comprehendi potest, quod incomprehensibile

Ephe. 3.d

est. At nisi posset, non dixisset apostolus: Vt comprehendamus cum omnibus sanctis. Sancti igitur comprehendunt. Quæris quomodo? Si sanctus es, comprehendisti & nosti. Si non: esto, & tuo experimento scies. Sanctum facit affectio sancta, & ipsa gemina, timor domini sanctus, & sanctus amor. His perfecte affecta anima, veluti quibusdam duobus brachiis suis comprehendit, amplectitur, stringit, tenet, & ait: Tenui eum, nec dimittam. Et timor quidem sublimi profundo, amor lato longoque respondet. Quid tam timendum quam potestas, cui non potes resistere: quam sapientia, cui absconditi non potes? Poterat minus timeri deus, alterutro carens. Nunc autem perfectè oportet timeas illum, cui nec oculus deest omnia videns, nec manus potens omnia. Quid item

tam

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tam amabile quam amor ipse quo amas,& quo amaris? Amabiliorem tamen iuncta æternitas facit: quæ dum non excidit, foras mittit suspicionem. Ama igitur perseueranter & lõganimiter,& habes longitudinem. Dilata amorem tuum vsque ad inimicos,& latitudinem tenes. Esto etiam in omni solicitudine timoratus,& sublime profundumq; apprehẽdisti. Aut si mauis quatuor æquè tuis diuinis quatuor respondere, facis hoc si stupes,si paues,si ferues,si sustines. Stupenda plane sublimitas maiestatis, pauenda abyssus iudiciorum, feruorem exigit charitas, æternitas perseuerantiam sustinendi. Quis stupet,nisi qui contemplatur gloriam dei? Quis pauet, nisi qui scrutatur profundum sapientiæ? Quis feruet,nisi qui meditatur charitatem dei? Quis sustinet & perseuerat in amore,nisi qui æmulatur æternitatem charitatis? Nempe æternitatis quandam imaginem perseuerantia præ se fert. Denique sola est cui æternitas redditur,vel potius quæ æternitati hominem reddit,dicente domino: Qui perseuerauerit vsque in finem,hic saluus erit. Et nunc aduerte in quatuor istis,cõtemplationis species quatuor. Prima & maxima contemplatio est,admiratio maiestatis. Hæc requirit cor purgatum, vt à vitiis liberum,atq; exoneratum peccatis, facile ad superna leuet,interdum quoq; vel per aliquas morulas stupore & extasi suspensum teneat admirantem. Secunda autem necessaria est huic. Est enim intuens iudicia dei. Quo sanè pauido aspectu dum vehementius concutit intuentem,fugat vitia,fundat virtutes,initiat ad sapientiam,humilitatem seruat. Virtutum siquidem bonum quoddam ac stabile fundamentum humilitas. Nempe si nutet illa virtutum aggregatio, non nisi ruina est. Tertia contemplatio occupatur, vel potius ociatur circa memoriam beneficiorum: & ne dimittat ingratum, solicitat memorantem ad amorem benefactoris. De talibus dicit propheta loquens ad dominum: Memoriam abundantiæ suauitatis tuæ eructabunt. Eructatio,gratiarumactio est. Quarta quę retro sunt obliuiscẽs,in sola requiescit expectatione promissorum. Quæ cum sit meditatio æternitatis(siquidẽ quæ promittuntur,æterna sunt)longanimitatem alit,& perseuerantię dat vigorem. Puto iam facile est quatuor nostra hęc,quatuor illis apostoli assignare,dum longitudinem comprehẽdit meditatio promissorum,latitudinem recordatio beneficiorum, sublimitatem contemplatio maiestatis,profundum inspectio iudiciorum. Quærendus adhuc fuerat,qui nec satis adhuc inuentus est,nec queri nimis potest: at orando forte quã disputando dignius queritur,& inuenitur facilius. Proinde is sit finis libri,sed non finis quærendi.

Mat.10.c

Contemplationis quatuor species.

Psal.44.b.

Finit liber beati Bernardi De consideratione ad Eugenium papam in quinque partiales diuisus.

I

DIVI BERNARDI ABbatis in tractatum de gratia & libero arbitrio. Prologus.

DOmino Vuillermo abbati sancti Theodorici frater Bernardus. Opusculum de gratia & libero arbitrio: quod illa qua scitis occasione nuper aggressus sum, eadem gratia adiuuante peregi vt potui. Vereor autem ne aut grandia minus digne locutus inueniar, aut pertractata à pluribus superfluo retractasse. Proinde legite illud primus,& si iudicatis,solus: ne si proferatur in medium,magis forte scriptoris publicetur temeritas, quàm lectoris ædificetur charitas. Quod si palam fieri vtile probaueritis,tunc si quid obscurius dictum aduerteritis,quod in re obscura seruata congrua breuitate dici planius potuisset, nõ sit vobis pigrum aut emendare per vos,aut mihi resignare emẽdandum,si fraudari non vultis promissione illa sapientię,quę ait: Qui elucidant me,vitam æternam habebunt.

Eccli.24.c

Tractatus de gratia et libero arbitrio.

K

LOquente me coram aliquando, & dei in me gratiam commendante, quod scilicet ab ipsa me in bono & præuentum agnoscerem, & prouehi sentirem, & sperarem perficiendum,quid tu ergo (ait vnus ex circunstantibus) operaris, aut quid mercedis speras vel præmij, si totum facit deus? Quid enim,inquam tu consulis? Da,inquit,gloriam deo, qui gratis te præuenit, excitauit,initiauit,& viue digne decætero,quo te probes & perceptis beneficiis non ingratum,& percipiendis idoneum. Et ego: Bonum,inquam,consilium das,sed & si dederis posse teneri. Siquidem non est eiusdem facilitatis scire quid faciendum sit,& facere: quoniam & diuersa sunt, cæco ducatum, ac fesso præbere vehiculum. Non quicunque ostendit viam, præbet etiam viaticum itineranti. Aliud illi exhibet qui facit ne deuiet,& aliud qui præstat ne deficiat in via. Ita nec quiuis doctor statim & dator erit boni quodcunque docuerit. Porro duo mihi sunt necessaria,doceri,ac iuuari. Tu quidem homo recte consulis ignorantiæ,sed (si verum sentit apostolus) spiritus adiuuat infirmitatem nostram. Imò verò qui mihi per os tuum ministrat consilium,ipse mihi necesse est ministret per spiritum suum adiutorium, quo valeam implere quod consulis. Ecce enim iam ex eius munere velle adiacet mihi,perficere autem non inuenio. Sed nec aliquando me inuenturum confido, nisi qui dedit velle, det & perficere pro bona voluntate. Vbi ergo,ait,sunt merita nostra,aut vbi est spes nostra? Audi inquam. Non ex operibus iustitiæ quę fecimus nos,sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit. Quid enim? Tu forte putaueras tua te creasse merita, tua posse saluari iustitia, qui nec saltem dominum Iesum dicere potes nisi in spiritu sancto? Ita ne oblitus es quis dixerit: Sine me nihil potestis facere? Et neq; currentis neq; volentis, sed dei miserantis est? Quid igitur agit,ais,liberum arbitrium? Breuiter respondeo. Saluatur. Tolle liberum arbitrium, non erit quod saluetur. Tolle gratiam, non erit vnde saluetur. Opus hoc sine duobus effici non potest,vno à quo fit,altero cui vel in quo fit. Deus auctor est salutis,liberum arbitrium tantum capax: nec dare illam nisi deus, nec capere valet nisi liberum arbitrium. Quod ergo à solo deo & soli datur libero arbitrio,tam absq; consensu esse non potest accipientis,quam absq; gratia dantis. Et ita gratiæ operanti salutem, cooperari dicitur liberum arbitrium, dum consentit, hoc est dum saluatur. Consentire enim saluare est. Proinde pecoris spiritus salutẽ huiusce modi minime capit, eo quod illi voluntarius consensus desit, quo saluanti videlicet deo placide obtemperet,siue iubenti acquiescendo,siue pollicenti credendo, siue reddenti gratias agendo. Enimuero aliud est voluntarius consensus,aliud naturalis appetitus. Posterior quippe nobis communis est cum irrationalibus, nec valet consentire spiritui,carnis irretitus illecebris. Et fortassis ipse est qui alio nomine ab apostolo sapientia carnis appellatur,vbi ait: Sapientia carnis inimica est deo: legi enim dei nõ est subiecta,nec enim potest. Hunc ergo (vt dixi) communẽ habentes cum bestiis, consensus voluntarius nos discernit. Est enim habitus animi,liber sui. Siquidem non cogitur, non extorquetur. Est quippe voluntatis,non necessitatis. Nec negat se,nec præbet cuiquam,nisi ex voluntate. Alioquin si cõpelli valet inuitus,violentus est,non voluntarius. Vbi autem voluntas non est,nec consensus. Non enim est consensus,nisi voluntarius. Vbi ergo consensus,ibi voluntas. Porro vbi voluntas,ibi libertas. Et hoc est quod dici puto liberum arbitrium. Sed vt manifestius fiat quod dicitur,& competentius ad id quod volumus veniamus, paulo altius æstimo repetendum. In rebus naturalibus non idem est vita quod sensus, non

Ioan.9.c

L

Rom.8.e

Rom.7.c

Phil.2.b

Tit.3.b.

1.Cor.12.d

Ioan.15.d

M

Rom.8.b

A non sensus quod appetitus, nec ille quod consensus. Quod ex singulorum distinitionibus clarius elucebit. Est enim in quolibet corpore vita, internus ac naturalis motus, vigens tantum intrinsecus. Sensus verò vitalis in corpore motus, vigens & extrinsecus. Appetitus autem,naturalis vis in animante,mouendis auide sensibus attributa. Verum consensus, nutus est voluntatis spontaneus,vel certe(quod superius dixisse me memini) habitus animi, liber sui. Porro voluntas est motus rationalis,& sensui præsidens & appetitui. Habet sanè quocunq; se voluerit semper rationem comitem,& quodammodo pedissequam: non quòd semper ex ratione, sed quòd nunquam absq; ratione moueatur, ita vt multa faciat per ipsam contra ipsam,hoc est quasi per eius ministerium, contra eius consilium siue iudicium. Vnde est illud: Prudentiores sunt filij huius seculi filiis lucis in generatione sua. Et rursum: Sapientes sunt vt faciant mala. Neq; enim prudentia seu sapientia inesse creaturæ potest,vel in malo,nisi vtiq; per rationem. Est verò ratio data voluntati, vt instruat illam: non destruat. Destrueret autem,si necessitatem ei vllam imponeret,quo minus libere pro arbitrio sese voluerit, siue in malum consentiens appetitui,aut nequam spiritui, vt sit animalis,non percipiens,vel certe & persequens ea quæ sunt spiritus dei,siue ad bonum gratiam sequens,& fiat spiritualis,quę omnia diiudicans ipsa minime iudicetur. Si,inquam, horum quodlibet prohibente ratione voluntas non posset,voluntas iam non esset. Vbi quippe necessitas: iam non voluntas.

Luc.16.b
Hiere.4.f.

1.Cor.2.d

Ibidem

B

Quod si ex necessitate, & absq; consensu propriæ voluntatis mala boná ve fieri possent: rationalis creatura, aut misera profecto esse nulla ratione deberet, aut beata penitus esse non posset: cui nimirum in vtrauis parte id deesset, quod solum in ea miseriæ,siue beatitudinis capax est,id est voluntas. Cætera siquidem quæ supra memorata sunt, vita, sensus, vel appetitus,nec miserum per se faciunt,nec beatum. Alioquin & arbores ex vita,& pecudes etiam ex reliquis duobus, vel miseriæ possent esse obnoxiæ, vel idoneæ beatitudini, quod omnino impossibile est. Communem itaq; habentes vitam quidem cum arboribus: sensum verò & appetitum, & æquè vitam cum pecoribus, id quod dicitur voluntas, nos ab vtrisq; discernit. Cuius voluntatis consensus (vtiq; voluntarius non necessarius) dum aut iustos probat,aut iniustos, etiam merito beatos facit,vel miseros. Is ergo talis consensus ob voluntatis inamissibilem libertatem,& rationis quod sem per secum portat & vbiq;,indeclinabile iudicium, non incongrue dicitur (vt arbitror) liberum arbitrium, ipse liber sui, propter voluntatem: ipse iudex sui,propter rationem. Et merito libertatem comitatur iudicium, quoniam quidem quod liberum sui est,profecto vbi peccat,ibi se iudicat. Est autem iudicium,quia iustè profecto si peccat, patitur quod nolit:

C qui non peccat nisi velit. Cæterum quod sui liberum non esse cognoscitur: quo pacto vel bonum ei, vel malum imputatur? Excusat nempe vtrunq; necessitas. Porro vbi necessitas, ibi libertas non est: vbi libertas non est,nec meritum, ac per hoc nec iudicium. Excepto sanè per omnia originali peccato: quod aliam constat habere rationem. Decætero quicquid hanc non habet voluntarij consensus libertatem, proculdubio & merito caret & iudicio. Proinde vniuersa quæ sunt hominis præter solam voluntatem: ab vtroq; libera sunt, quia sui libera non sunt. Vita, sensus,appetitus, memoria,ingenium,& siqua talia sunt,eo ipso subiacent necessitati, quo non plane subdita sunt voluntati. Ipsam verò quia impossibile est de se ipsa sibi non obedire, (nemo quippe aut non vult quod vult,aut vult quod non vult)etiam impossibile est sua priuari libertate. Potest quidem mutari voluntas: sed non nisi in aliam voluntatem,vt nunquam amittat libertatem. Tam ergo non potest priuari illa,quam nec seipsa. Si poterit homo aliquando,aut nihil omnino velle, aut velle aliquid, & non voluntate,poterit & carere libertate voluntas. Hinc est quod insanis vel infantibus, itemq; dormientibus, nihil quod faciunt,vel bonum, vel malum imputatur: quia nimirum sicut suæ non sunt compotes rationis, sic nec vsum retinent propriæ voluntatis,ac per hoc nec iudicium libertatis. Cum igitur voluntas nil liberum habeat nisi se: merito non iudicatur nisi ex se. Siquidem nec tardum ingenium,nec labilis memoria,nec inquietus appetitus,nec sensus obtusus,nec vita languens,reum per se statuunt hominem,sicut nec contraria innocentem: & hoc non ob aliud nisi quia hæc necessariè ac præter voluntatem posse prouenire probantur. Sola ergo voluntas,quoniam pro sui ingenita libertate, aut dissentire sibi,aut præter se in aliquo consentire,nulla vi,nulla cogitur necessitate: non immerito iustam vel iniustam, beatitudine seu miseria dignam ac capacem creaturam constituit, prout scilicet iustitiæ iniustitiæve consenserit. Quapropter huiusmodi voluntarium liberumq; consensum, ex quo & omne sui (ex his quæ prædicta sunt) constat pendere iudicium: puto non incongruè vt supra diffiniuimus, esse quod solet liberum arbitrium appellari: vt liberum referatur ad voluntatem,arbitrium ad rationem. Sed sanè liberum: non illa libertate de qua dici apostol⁹? Vbi spiritus domini: ibi libertas. Est enim illa libertas à peccato,sicut alibi dicit: Cum enim serui essetis peccati,liberi fuistis iustitiæ: Nunc autem liberati à peccato,serui autem facti deo: habetis fructum vestrum in sanctificationem: finem verò vitam æternam. Quis verò in carne peccati à peccato sibi vendicat libertatem? Hac ergo libertate merito nequaquam dictum arbitror liberum arbitrium. Est item libertas à miseria,de qua idem apostolus: Et ipsa,inquit,creatura liberabitur à seruitute corruptionis,in libertatem gloriæ filiorum dei. Sed nunquid & istam sibi quispiam in hac mortalitate præsumit? Et hac itaq; liberum nominari arbitrium, non immerito abnuimus. Est verò quam magis ei congruere arbitror libertatem,quam dicere possumus à necessitate,eo quòd necessarium voluntario contrarium esse videatur. Siquidem quod ex necessitate fit, non iam ex voluntate, & econuerso similiter. Cum igitur prout interim potuit occurrere nobis, triplex sit nobis propositа libertas,à peccato, à miseria, à necessitate: hanc vltimo loco positam contulit nobis in conditione natura,in primam restauramur à gratia,media nobis reseruatur in patria. Dicatur igitur prima libertas naturæ,secunda gratiæ, tertia vitæ vel gloriæ. Primo nempe in liberam voluntatem, ac voluntariam libertatem conditi sumus, nobilis deo creatura. Secundo reformamur in innocentiam,noua in Christo creatura. Tertio sublimamur in gloriam,perfecta in spiritu creatura. Prima ergo libertas habet multum honoris,secunda plurimum etiam virtutis, nouissima cumulum iucunditatis. Ex prima quippe præstamus cæteris animantibus. In secunda carnem per tertiam mortem subiicimus. Vel certe sicut in prima subiecit deus sub pedibus nostris oues & boues & pecora campi: ita quoque per secundam spirituales bestias huius aeris,de quibus dicitur: Ne tradas bestiis animas confitentes tibi,prosternit æquè & conterit sub pedibus nostris in vltima tandem nos ipsos nobis plenius submissurus per victoriam corruptionis & mortis, quando scilicet nouissima destruetur mors,& nos transibimus in libertatem gloriæ filiorum dei. Qua libertate Christus nos liberabit, cum nos vtique tradet regnum deo & patri. De hac enim & item de illa quam diximus à peccato,puto quòd Iudæis aiebat: Si vos filius liberauerit,vere liberi eritis. Liberum arbitrium liberatore indigere significabat: sed plane qui illud liberaret nõ à necessitate,quam voluntatis esse penitus non nouerat: sed à peccato,in quod tam libere quam voluntariè corruerat: simulq; à pœna peccati,quam incautum incurrerat, inuitumq; ferebat. quo vtroq; malo liberari omnino non poterat, nisi per illum qui solus hominum factus est inter mortuos liber, liber videlicet à peccato inter peccatores. Solus namque inter filios Adam, libertatem sibi vendicat à peccato, qui peccatum non fecit,nec inuentus est dolus in ore eius. Porro & à miseria quæ est pœna peccati, habuit nihilominus libertatem,sed potentia,non actu. Nemo quippe tollebat animam eius ab eo,sed ipse ponebat eam. Deniq; teste propheta. Oblatus est quia ipse voluit, sicut & cum voluit natus ex muliere, factus sub lege: vt eos qui sub lege erant redimeret. Fuit itaque & ipse sub lege miseriæ, sed fuit quia voluit, vt liber inter miseros & peccatores vtrunque iugum fraternis à ceruicibus excuteret. Habuit itaque totas tres libertates, primam ex humana simul & diuina natura, reliquas ex diuina potentia. Quarum duas posteriores vtrum & primus homo in paradiso

D

2.Cor.3.d.
Rom.6.d
Ibidem

E

Rom.8.d

F

Ioan.8.c.

Psal.87.d.

1.Pe.2.d.

Ioan.10.d.

Esa.52.b
Gal.4.d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G in paradiſo habuerit, vel quomodo & quatenus eas habuerit, poſtea videbimus. Hoc autem indubitanter ſciendum, vtranque plenam ac perfectam perfectis ineſſe animabus carne ſolutis, cum deo pariter & Chriſto eius, atque angelis ſupercœleſtibus. Nam ſanctis animabus, etſi necdum corpora receperunt, deeſt quidem de gloria: ſed nihil prorſus ineſt de miſeria. Verum libertas à neceſſitate, æquè & indifferenter deo, vniuerſæque tam malæ quam bonæ rationali conuenit creaturæ. Nec peccato nec miſeria amittitur vel minuitur, nec maior in iuſto eſt quam in peccatore, nec plenior in angelo quam in homine. Quomodo nanque ad bonum conuerſus per gratiam humanæ voluntatis conſenſus, eo libere bonum, & in bono liberum hominem facit, quo voluntarius efficitur, non inuitus pertrahitur: ſic ſponte deuolutus in malum, in malo nihilominus tam liberum quam ſpontaneum cõſtituit, ſua vtique voluntate ductum, non aliunde coactum vt malus ſit. Et ſicut cœleſtis angelus, aut etiam deus ipſe permanet libere bonus, propria videlicet voluntate, non aliqua extrinſeca neceſſitate: ſic profecto diabolus æquè libere in malum & corruit, & perſiſtit: ſuo vtiq; voluntario nutu, non alieno impulſu. Manet ergo libertas voluntatis, vbi etiam ſit captiuitas mentis, tam plena quidem in malis, quam & in bonis, ſed in bonis ordinatior. Tam integra quoq; pro ſuo mo-
H do in creatura quam in creatore, ſed in illo potentior. Quod autem homines ſolent conqueri, & dicere volo habere bonam voluntatem, & non poſſum: nequaquam huic præſcribit voluntatis libertati, vt quaſi vim aut neceſſitatem in hac parte patiatur voluntas: ſed plane illa libertate quæ dicitur à peccato, ſe carere teſtantur. Nam qui vult habere bonam voluntatem, probat ſe habere voluntatem. Non enim vult habere bonam, niſi per voluntatem. Quod ſi voluntatem, & libertatem: ſed libertatem à neceſſitate, non à peccato. Nempe vt non valeat cum velit habere bonam, ſentit quidem ſibi deeſſe libertatem, ſed profecto libertatem à peccato, quo vtiq; dolet premi non perimi voluntatem. Quanquam iam procul dubio vtcunq; bonam habet, vbi habere vult. Bonum quippe eſt quod vult. Nec poſſet bonum velle, niſi bona voluntate: ſicut nec velle malum, niſi mala voluntate. Cum bonum volumus, bona eſt voluntas: cum malum, mala voluntas. Vtrobiq; voluntas, & vbiq; libertas: cedit ſiquidem voluntati neceſſitas. Cum autem non valemus quod volumus, ſentimus quidem ipſam quodammodo libertatem peccato eſſe captiuam, vel miſeram, non tamen amiſſam. Ex hac ergo tantum libertate qua liberum eſt voluntati ſeipſam iudicare, vel bonam, ſi bono: vel malam, ſi malo conſenſerit, quippe quæ in neutro niſi certe volendo conſentire ſe ſentit: liberum arbitrium credimus nominari. Nam ex illa quæ dicitur à peccato, congruentius forſitan liberum conſilium: & item ex illa quæ di
I cta eſt à miſeria, liberum potius complacitum poſſet dici, quam liberum arbitrium. Arbitrium quippe iudicium eſt. Sicut verò iudicij eſt diſcernere quod liceat, quod non liceat: ſic profecto conſilij probare quod expediat, vel non expediat: ſic complaciti quoque experiri quod libeat, vel non libeat. Vtinam tam libere nobis conſuleremus, quam libere de nobis iudicamus, vt quemadmodum libere per iudicium licita illicitaq; decernimus, ita per conſilium & licita tanquam commoda nobis eligere, & illicita tanquam noxia reſpuere liberum haberemus. Iam enim non ſolum liberi arbitrij, ſed & liberi proculdubio conſilij, ac per hoc & à peccato liberi eſſemus. Sed quid ſi totum, ſolumq; quod expediret vel liceret, etiam liberet? Nonne liberi quoq; eſſe complaciti merito diceremur, quippe qui ab omni proinde quod diſplicere poteſt: hoc eſt, ab omni nos miſeria liberos ſentiremus? Nũc autem cum multa per iudicium, vel admittenda, vel omittenda eſſe decernamus: quæ tamen per conſilium nequaquam pro iudicij rectitudine, aut eligimus, aut contemnimus: rurſumque non omnia quæ tanquam recta & commoda conſulte obſeruamus, etiam vt beneplacita libenter amplectimur, ſed inſuper quaſi dura ac moleſta vix æquanimiter ferre perduramus: liquet quia liberum nec conſilium habemus, nec complacitum. Alia quæſtio eſt, ſi vel ante peccatum in primo homine habuimus, quod loco ſuo diſcutietur. Certiſſime autem habituri ſumus: cum deo miſerante obtinebimus quod oramus: Fiat voluntas tua ſicut in cœlo, & in terra. Hoc nanque K
complebitur: quando id quod nunc cunctæ paſſim rationali *Matt.6.b*
(vt iam dictum eſt) creaturæ commune videtur, liberum ſcilicet à neceſſitate arbitrium: erit etiam in electis hominibus, vti iam in ſanctis eſt angelis: & cautum à peccato, & tutum à miſeria: probantibus tandem triplicis libertatis fœlici experientia: quæ ſit bona voluntas dei, ac beneplacens & perfecta. Quod quia necdum eſt: ſola interim plena integraq; manet in hominibus libertas arbitrij. Nam libertas conſilij ex *Rom.12.d.*
parte tantum: & hoc in paucis ſpiritualibus, qui carnem crucifixerunt cum vitiis & concupiſcẽtiis: quatenus iam non re- *Gal.5.d*
gnet peccatum in eorum mortali corpore. Porro vt non re- *Roma.6.b*
gnet, libertas facit conſilij. Vt tamen non deſit ex integro: *1.Cor.13.b*
captiuitas eſt liberi arbitrij. Cum autem venerit quod perfectum eſt: tunc euacuabitur quod ex parte eſt: hoc eſt, cum plena fuerit libertas conſilij, nulla iam erit captiuitas arbitrij. Et hoc eſt quod quotidie petimus in oratione, cum dici- *Mat.6.b.*
mus deo: Adueniat regnum tuum. Regnum hoc necdum ex toto peruenit in nos. Quotidie tamen paulatim aduentat, ſenſimq; in dies magis ac magis dilatat terminos ſuos: in his duntaxat quorum per dei adiutorium interior homo renouatur *2.Cor.4.d*
de die in diem. Inquantum ergo regnum gratiæ dilatatur, intantum peccati poteſtas minuitur. Inquantum verò minus eſt adhuc propter corpus mortis quod aggrauat animam, & ob L
neceſſitatem terrenæ inhabitationis vtiq; deprimentis ſenſum multa cogitantem: neceſſe habent etiam qui perfectiores in hac mortalitate videntur, confiteri & dicere: In multis *Iac.3.a*
offendimus omnes: & ſi dixerimus quia peccatum non habemus, noſipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt. Quapro- *1.Ioan.1.c.*
pter errant, & ipſi ſine intermiſſione dicentes: Adueniat re- *Mat.6.b*
gnum tuum. Quod non erit, vel in ipſis conſummatum: quouſque peccatum non ſolum non regnet in eorum mortali corpore: ſed nec ſit omnino, nec eſſe poſſit in immortali iam corpore. Iam de libertate complaciti in hoc ſeculo nequam *Rom.8.d*
quid dicemus, vbi vix ſufficit diei malitia ſua: vbi omnis creatura ingemiſcit, & parturit vſque adhuc: vanitati nimirum ſubiecta non volens: vbi vita hominis tentatio eſt ſuper ter- *Iob.7.a*
ram: vbi viri quoq; ſpirituales qui primitias ſpiritus iam acce- *Rom.8.d*
perunt, ingemiſcunt & ipſi intra ſemetipſos expectantes redemptionem corporis ſui? Nunquid nam inter iſta locus vllus eſt huiuſcemodi libertati? Quid, inquam, liberum noſtro relinquitur complacito: vbi totum occupare videtur miſeria? Neque enim vel innocentia ſeu iuſtitia quemadmodum à peccato, ita etiam à miſeria tutæ eſſe hic poterunt: vbi iuſtus exclamat: Infœlix ego homo: quis me liberabit de corpore *Rom.7.d*
mortis huius? Et item. Factæ ſunt mihi lachrymæ meæ panes *Pſalm.41.c*
die ac nocte. Vbi noctes dieſque in mœrore continuantur: nullum profecto temporis ſpacium complacito vacuum relinquitur. Deniq; qui pie volunt viuere in Chriſto: ipſi M
magis perſecutionem patiuntur: quoniam iudicium à domo *2.Ti.3.c.*
dei incipit. Quod & præcepit: à meis, inquiens, incipite. Sed *Ezec.9.c*
etſi non virtus, vitium forte in tuto eſt: & aliqua interim ex parte frui poteſt complacito, cauere miſeriam? Abſit. Nam *Prou.2.c*
qui lætantur cum malefecerint, & exultant in rebus peſſimis: tale eſt quod faciunt, quale cum rident phrenetici. Nulla autem verior miſeria: quam falſa lætitia. Deniq; intantum miſeria eſt quod videtur fœlicitas in hoc ſeculo: vt ſapiens dicat: Melius eſt ire ad domum luctus, quam ad domum conui- *Eccles.7.d*
uij. Eſt quidem in bonis corporis nonnulla iucunditas: videlicet in edendo, bibendo, calefaciendo, cæteriſque talibus fomentis vel tegumentis carnis. Sed nunquid vel iſta vacant aliquatenus à miſeria? Bonus eſt panis: ſed eſurienti. Potus delectat: ſed ſitientem. Deniq; ſaturato cibus potuſque iam nequaquam ſunt grata: ſed grauia. Tolle famem: & panem non curabis. Tolle ſitim: & lympidiſſimum fontem, ac ſi paludem reſpicies. Similiter vmbram non quærit niſi æſtuans. Solem non curat niſi algens ſiue caligans. Alioquin nihil horum libebit ſi non præceſſerit vrgens neceſſitas. Quæ ſi perfectè tollatur è rebus: ſtatim in tædium atq; moleſtiam conuertetur ipſa quoq; quæ videtur in his eſſe iucunditas. Fatendum igitur & in hac parte, omne quod præſentis vitæ eſt, occupare miſeriam: niſi quòd in tribulationibus continuis grauiorum laborum leuiores vtiq; ſunt qualeſcunque conſolationes;

A tiones: & dum forte pro tempore ac rerum euentibus viciſſim ſibi grauia leuiaq; ſuccedunt, minorum experientia, aliqua miſeriæ videtur interpolatio: vt dum aliquando poſt experta plura grauiſſima in minus forte moleſta euaditur, fœlicitas putetur. An tamen fatendum eſt eos qui per exceſſum contemplationis rapti quandoq; in ſpiritu quantulumcunq; de ſupernæ fœlicitatis dulcedine deguſtare ſufficiunt: totiens eſſe liberos à miſeria, quotiens ſic excedunt? Hi plane (quod negandum non eſt) etiam in hac carne (raro licet raptimq;) complaciti libertate fruuntur: qui cum Maria optimam partem elegerunt: quæ non auferetur ab eis. Qui autem iam tenent quod auferendum non eſt, experiuntur vtique quod futurum eſt. Sed quod futurum eſt, fœlicitas eſt. Porro fœlicitas & miſeria eodem tempore ſimul eſſe non poſſunt. Quotiens igitur per ſpiritum illam participant: totiens iſtam non ſentiunt. Itaque in hac vita ſoli contemplatiui poſſunt vtcunque frui libertate complaciti: & hoc ex parte: & parte ſatis modica: viceq; rariſſima. Porro libertate conſilij fruuntur etiam quilibet iuſti: ex parte quidem, ſed non modica. Cæterum libertas arbitrij (vt ſupra liquido apparuit) cunctis pariter ratione vtẽtibus conuenit: non minor quantum in ſe eſt in malis quam in bonis: tam plena in hoc ſeculo, quam & in futuro. Sed & hoc aperte monſtratum eſſe puto, quod hæc ipſa tamen libertas tandiu quodammodo ca-
B ptiua tenetur, quandiu illam duæ aliæ libertates minime aut minus plenæ comitantur: nec aliunde noſter ille defectus venit: de quo apoſtolus: Vt non quæcunq; vultis, ait: illa facia-
Gala.5.d tis. Velle ſiquidem ineſt nobis ex libero arbitrio, non etiam poſſe quod volumus. Non dico velle bonum, aut velle malum: ſed tantum velle. Velle etenim bonum, proprie eſt: velle malum, defectus. Velle verò ſimpliciter ipſum eſt quod vel proficit, vel deficit. Porro ipſum vt eſſet: creans gratia fecit. Vt proficiat: ſaluans gratia facit. Vt deficiat: ipſum ſe deiicit. Itaque liberum arbitrium nos facit volentes: gratia beneuolos. Ex ipſo nobis eſt velle: ex ipſa bonum velle. Quemadmodum namque aliud eſt timere ſimpliciter, aliud timere deum: & aliud amare ſimpliciter, aliud eſt amare deum: quippe timere & amare ſimpliciter quidem prolata, affectiones: cum additamento autem virtutes ſignificant: ita quoq; aliud eſt velle, aliud velle bonum. Simplices nempe affectiones inſunt naturaliter nobis, tanquam ex nobis, additamenta ex gratia. Nec aliud profecto eſt niſi quod gratia ordinat, quas donauit creatio: vt nil aliud ſint virtutes niſi
Pſal.13.b. ordinatæ affectiones: Scriptum eſt de quibuſdam, quod illic trepidaſſent timore, vbi non erat timor. Timor fuit: ſed inor-
Luc.12.a. dinatus. Ordinare illum volebat dominus in diſcipulis: cum
Pſal.33.c diceret: Oſtendam vobis quem timere debeatis. Et Dauid:
C Venite, ait, filij audite me: timorem domini docebo vos. Item de amore inordinato arguebat homines qui dicebat:
Ioan.3.c. Ego lux veni in hunc mundum: & dilexerunt homines magis tenebras quàm lucem. Idcirco poſtulat ſponſa in canti-
Canti.2.a. cis, dicens: Ordinate in me charitatem. Similiter quoque de inordinata voluntate arguebantur, quibus dicebatur: Neſci-
Mar.10.f tis quid petatis. Sed ad lineam rectitudinis edocti ſunt diſtortam reducere voluntatem, cum audierunt: Poteſtis bibere calicem quem ego bibiturus ſum? Et tunc quidem verbo, ſed poſtmodum etiam exemplo voluntatem ordinare docebat: cum orans inſtante paſſione vt transferretur ab eo ca-
Mat.26.d. lix, ſtatim ſubiiceret: Veruntamen non quod ego volo, ſed quod tu vis. A deo igitur velle, quomodo & timere, quomodo & amare: accepimus in conditione naturæ, vt eſſemus aliqua creatura. Velle autem bonum, quomodo & timere deum, quomodo & amare deum: accipimus in viſitatione gratiæ, vt ſimus dei creatura. Creati quippe quodammodo noſtri in liberam voluntatem: quaſi dei efficimur per bonam voluntatem. Porro bonam facit, qui liberam fecit: & ad hoc bonam, vt ſimus initium aliquod creaturæ eius: quoniam expedit profecto nobis magis omnino non fuiſſe, quam noſtros permanere. Nam qui voluerunt ſui eſſe, vtiq; ſicut dij, ſcientes bonum & malum: facti ſunt, non tantum iam ſui, ſed
2.Ti.2.c. & diaboli. Itaq; libera voluntas nos facit noſtros: mala diabo-
Mat.25.b li, bona dei. Ad hoc pertinet quod dicitur: Nouit dominus qui ſunt eius. Nam illis qui eius non ſunt, amen dico vobis, inquit, neſcio vos. Dum ergo per malam voluntatem ſu- D
mus diaboli, quodammodo interim non ſumus dei: ſicut cum per bonam voluntatem efficimur dei, deſinimus iam eſſe diaboli. Nemo ſiquidem poteſt duobus dominis ſeruire. Cæte- *Mat.6.c.*
rũm ſiue dei ſimus, ſiue diaboli: non tamen ſimiliter deſinimus eſſe & noſtri. Manet quippe vtrobique libertas arbitrij, per quam maneat, & cauſa meriti: quatenus merito vel puniamur mali, quod tanquam liberi ex propria voluntate efficimur: vel glorificemur boni, quod niſi æquè voluntarij eſſe non poſſumus. Sane diabolo noſtra nos mancipat voluntas, non ipſius poteſtas. Deo ſubiicit eius gratia, non noſtra voluntas. Noſtra quippe voluntas bona (quod ſtatendum eſt) à bono deo creata, perfecta tamen non erit quouſq; ſuo creatori perfectè ſubiecta ſit. Abſit tamen, vt ipſi ſuiipſius perfectionem, deo autem tantum creationem tribuamus: cum longe nimirum melius ſit eſſe perfectam, quam factam: & dictu ipſo nefas videatur, deo quod minus, nobis quod excellentius ſit attribuere. Sentiens denique apoſtolus quid ex natura eſſet, quid ex gratia expectaret, aiebat: Velle adiacet mi- *Rom.7.c.*
hi, perficere non inuenio. Sciebat profecto velle quidem ſibi ineſſe ex libero arbitrio: ſed vt ipſum velle perfectum haberet, gratiam ſe habere neceſſariam. Si enim velle malum, defectus quidam eſt voluntatis: vtique bonum velle, profectus eiuſdem erit: ſufficere verò ad omne quod volumus bonum, E
ipſius perfectio. Vt ergo velle noſtrum, quod ex libero arbitrio habemus, perfectum habeamus: duplici gratiæ munere indigemus: & vero videlicet ſapere, quod eſt voluntatis ad bonum conuerſio: & pleno etiam poſſe, quod eſt eiuſdem in bonum confirmatio. Porro perfecta conuerſio eſt ad bonum, vt nil libeat, niſi quod deceat vel liceat: perfecta in bono confirmatio, vt nil deſit iam quod libeat. Tunc demum perfecta erit voluntas, cum plene fuerit bona, & bene plena. Habet ſiquidem duplex in ſe bonum ab initio ſui. Vnum quidem generale ex ſola creatione, quod à bono ſcilicet deo non potuit creari niſi bona: ſecundum quod vidit deus cun- *Gene.1.d*
cta quæ fecerat, & erant valde bona. Alterum ſpeciale ex libertate arbitrij: in qua ad imaginem vtique ipſius qui creauit, eſt condita. Quod ſi duobus his bonis accedat & tertium conuerſio ſcilicet ad creatorem: reputabitur non immerito perfectè bona. Bona nimirum in vniuerſitate: melior in ſuo genere: optima ex ſui ordinatione ad deum. Eſt autem ordinatio omnimoda conuerſio voluntatis ad deum, & ex tota ſe voluntaria deuotaque ſubiectio. Huic verò tam perfectæ iuſtitiæ debetur, imò iungitur gloriæ plenitudo: quia ſic ſe comitantur duo iſta, vt nec iuſtitiæ poſſit haberi perfectio, niſi in plena gloria, nec gloriæ plenitudo abſq; perfecta iuſtitia. Merito deniq; talis iuſtitia non erit ſine gloria, cum gloria vera non ſit, niſi de tali iuſtitia. Vnde rectè dicitur: Beati *Mat.5.a*
qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur. F
Hæc autem ſunt illa duo quæ ſupra nominauimus: verum ſapere, & plenum poſſe: vt ſapere, ad iuſtitiam: poſſe referatur ad gloriam. Sed verum & plenum addita ſunt: alterum ad diſtinctionem ſapientiæ carnis, quæ mors eſt: itemq; ſapientiæ *Rom.8.a*
mundi, quæ ſtultitia eſt apud deum: qua & ſapientes apud ſe- *1.Cor.3.d*
metipſos ſunt homines: ſapientes, inquam, vt faciant malaral *Hiere.4.f.*
terum ad illorum differentiam, de quibus dicitur: Potentes *Sap.6.a*
potenter tormenta patientur. Nam verum ſapere, aut plenum poſſe, omnino non inueniuntur, niſi vbi libero arbitrio iam illa duo coniuncta ſunt: quæ item ſuperius memorauimus, liberum videlicet conſilium, liberumq; complacitum. Solum profecto dixerim vere ſapientem, pleneq; potentem, cui iam non tantum velle adiacet ex libero arbitrio: ſed ex reliquis quoq; duobus inuenit, & perficere: dũ nec velle valeat quod malum ſit, nec carere quod velit: quorum alterum eſt ex libertate conſilij, id eſt verum ſapere: alterum ex libertate cõplaciti, ſcilicet plenum poſſe. Sed quis talis eſt ac tantus in hominibus, qui in hoc glorietur? Aut vbi aut quando iſtud obtinetur? nunquid nam in hoc ſeculo? Sed ſi quis eſſet huiuſmodi, maior eſſet Paulo: qui confitetur dicens: Perficere *Rom.7.c.*
autem non inuenio. Nunquid Adam in paradiſo? Sed ſi habuiſſet: nunquam exulaſſet à paradiſo. Nunc locus eſt peruidendi quod ſupra diſtulimus: vtrum ſcilicet totas tres libertates illas quas ſupra diximus, id eſt arbitrij, conſilij, complaciti:

Universidad de Deusto
Biblioteca

G citi: vel aliis nominibus, à necessitate, à peccato, à miseria, primi homines habuerint in paradiso, aut tantum duas, aut vnam solummodo. Et de prima quidem quæstio nulla erit si meminerimus quam aperte & iustis eam & peccatoribus inesse æqualiter, ratio superior edocuerit. De duabus reliquis quæritur non immerito an vnquam eas Adam habuerit, aut ambas, vel vnam. Nam si nullam habuit: quid amisit? Arbitrij vtique libertatem tam post peccatum quam ante semper tenuit inconcussam. Si ergo nil amisit, quid ei obfuit ejectum fuisse de paradiso? Quid si vnam quanlibet illarum habuit, quomodo amisit? Nam certum est quia ex quo peccauit, nec à peccato prorsus, nec à miseria, manens in corpore liber fuit. Cæterum nullatenus quancumq; illarum semel acceperit amittere potuit. Alioquin perfectum nec sapere, nec posse, iuxta quod quidem duo hæc superius diffinita sunt, habuisse conuincitur. Qui nimirum & velle potuit quod non debuit, & recipere quod noluit: an dicendus est aliquo quidem modo illas habuisse, sed quia non plenariè, potuisse amittere? Habet siquidem vnaquæq; illarum duos gradus, superiorem & inferiorem. Superior libertas consilij est non posse peccare. Inferior, posse non peccare. Item superior libertas complaciti, non posse turbari, inferior, posse non turbari. Itaque inferiorem vtriusque libertatis gradum simul cum plena libertate arbitrij homo in sui conditione accepit, & de vtroq; H corruit cum peccauit. Corruit autem de posse non peccare, in non posse non peccare, amissa ex toto consilij libertate. Item q; de posse non turbari, in non posse non turbari: amissa ex toto complaciti libertate. Sola remansit ad pœnam libertas arbitrij, per quam vtiq; cæteras amisit: ipsam tamen amittere non potuit. Per propriam quippe voluntatem seruus peccati factus, merito perdidit libertatem consilij. Porro per peccatum factus debitor mortis, quomodo iam libertatem valebat retinere complaciti? De tribus ego libertatibus quas acceperat, abutendo illa quæ dicitur arbitrij, reliquis sese priuauit. In eo autem abusus est quod illam cum accepisset ad gloriam, conuertit sibi in contumeliam, iuxta testimonium scripturæ dicentis: Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Soli inter animantia datum est homini posse pec- *Psal.48.c*
care, ob prærogatiuam liberi arbitrij. Datum autem non vt proinde peccaret, sed vt gloriosior inde appareret si nõ pec caret cum peccare posset. Quid nanq; gloriosius ei esse potuerat, quam si de ipso diceretur quod scriptura perhibet dicens: Quis est hic, & laudabimus eum? Vnde ita laudandus? *Eccli.31.d.*
Fecit enim mirabilia in vita sua. Quæ? Qui potuit transgredi, & non est transgressus, facere mala & non fecit. Hunc ergo honorem quandiu absque peccato fuit, seruauit. Amisit, *Ibidem*
cum peccauit. Peccauit autem, quia liberum ei fuit. Nec a- *Ibidem*
liunde profecto liberum, nisi ex libertate arbitrij, de quavti- I
que inerat ei possibilitas peccandi. Nec tamen fuit culpa dan tis, sed abutentis, qui ipsam videlicet facultatem conuertit in vsum peccandi, quam acceperat ad gloriam non peccandi.
Nam etsi peccauit ex posse quod accepit, non tamen quia potuit, sed quia voluit. Nec enim præuaricante diabolo & angelis eius etiam alij præuaricati sunt, non quia non potuerunt, sed quia noluerunt. Peccantis igitur lapsus, non dono asscribendus est potestatis, sed vitio voluntatis. Lapsus tamen ex voluntate, non æquè ex voluntate resurgere iam liberum habet, quia etsi datum fuit voluntati posse stare ne caderet, non tamen resurgere si caderet. Non enim tam facile quis valet exire de fouea: quam facile in eam labi. Cecidit sola voluntate homo in foueam peccati: sed non ex voluntate sufficit & posse resurgere: cum iam & si velit, non possit non peccare. Quid ergo? Periit liberũ arbitrium quoniam non potest non peccare? Nequaquam: sed liberum perdidit consilium per quod prius habebat posse non peccare: quomodo & quod iam non valet vtiq; non turbari, inde misero accidit, quod complaciti quoq; libertatem amiserit: per quam & antè habuit posse non turbari. Manet ergo etiam post peccatum liberum arbitrium: etsi miserum, tamen integrum. Et quòd se per se homo non sufficit excutere à peccato siue miseria: non liberi arbitrij signat destructionem, sed duarum reliquarum libertatum priuationem. Neque enim ad liberum arbitrium (quantum in se est) pertinet aut aliquando pertinuit posse, vel sapere, sed tantum velle, nec potentem facit creaturam, nec sapientem, sed tantum volentem. Non ergo si potens aut sapiens, sed tantum si volens esse desierit, liberum arbitrium amisisse putanda erit. Vbi enim non est voluntas, nec libertas. Non dico si velle bonum, sed si velle omnino creatura desierit, fatendum sine contradictione, vbi non iam ex voluntate bonitas, sed ipsa ex toto voluntas periit, etiam liberum deperire arbitrium. Quod si velle bonum tantum perit, signum est quod ei desit liberum non arbitrium, sed consilium. Si autem non quidem velle, sed ad id quod iam vult bonum ei posse defuerit, nouerit sibi deesse liberum complacitum, non liberum periisse arbitrium. Si ergo liberum arbitrium, ita vbiq; sequitur voluntatem, vt nisi illa penitus esse desinat, isto non careat: voluntas verò sicut in bono, ita etiam in malo æquè perdurat, æquè profecto & liberum arbitrium tam in malo quam in bono integrum perseuerat. Et quomodo voluntas etiam posita in miseria non desinit esse voluntas, sed dicitur, & est misera voluntas, sicut & beata voluntas, ita nec liberum arbitrium destruere, siue quantum in se est aliquatenus imminuere poterit quæcunque aduersitas vel necessitas. Sed licet vbiq; pariter sine sui dimi nutione perduret, non tamen pariter sicut de bono potuit per se in malum corruere, ita quoq; per se de malo in bonum L
poterit respirare. Et quid mirum si iacẽs non valet per se resurgere, quod stans in aliquod melius nullo suo conatu valebat proficere? Deniq; dum adhuc duas alias libertates ex aliqua parte secum haberet, non potuit de inferioribus illarum gradibus ad superiora ascendere, hoc est de posse non peccare, & de posse non turbari, ad non posse peccare, & non posse turbari. Quod si libertatibus illis etiam vtcunq; adiutum, nõ prævaluit tamen de bono in melius se extendere: quanto minus eisdem prorsus destitutum, de malo iam in id quod fuit bonum, poterit per seipsum emergere? Habet igitur homo necessarium dei virtutem, & dei sapientiam Christum, qui ex eo quod sapientia est, verum ei sapere reinfundat, in restaurationem liberi consilij, & ex eo quod virtus est, plenum posse restituat, in reparationem liberi complaciti, quatenus ex altero perfecte bonus, peccatum iam nesciat, ex altero plene beatus, nil aduersum sentiat. Sed sanè ista perfectio in futura vita expectetur, quando vtraq; nunc amissa libertas, libero ar bitrio plene restaurabitur, non quomodo iusto cuiuis in hoc seculo quantumcunq; perfecto, non quomodo vel ipsis primis hominibus datum fuit eas habere in paradiso, sed sicut iam nunc angeli possident in cœlo. Interim verò sufficiat in hoc corpore mortis, atq; in hoc seculo nequam, ex libertate quidem consilij peccato non obedire in concupiscentia, ex libertate autem complaciti aduersa nõ formidare pro iustitia. Est autem in hac carne peccati, & in hac diei malitia non M
mediocre sapere, peccato & si nondum ex toto carere, certe non consentire, & est posse non paruum, aduersa etsi necdum fœliciter omnino non sentire, viriliter tamen pro veritate contemnere. Discendum sanè hic interim nobis est ex libertate consilij iam libertate arbitrij non abuti, vt plene quandoq; frui possimus libertate complaciti. Sic profecto dei in nobis reparamus imaginem, sic antiquo honori illi capessendo quem per peccatum amisimus, per gratiam præparamur. Et beatus qui de se audire merebitur: Quis est hic, & lauda- *Eccli.31.b*
bimus eum? Mirabilia enim fecit in vita sua, qui potuit transgredi, & non est transgressus, facere malum, & non fecit. Puto autem in his tribus libertatibus ipsam ad quam conditi sumus conditoris imaginem atque similitudinem contineri, & imaginem quidem in libertate arbitrij, in reliquis autem duabus bipertitam quandam consignari similitudinem. Hinc est fortassis quod solum liberum arbitrium sui omnino defectum, seu diminutionem non patitur, quod in ipso potissimũ æternæ & incommutabilis diuinitatis subsstantiua quædam imago impressa videatur. Nam etsi habuerit initium, nescit tamen occasum, nec de iustitia vel gloria capit augmentum, nec de peccato siue miseria detrimentum. Quid æternitati similius, quod non sit æternitas? Porro in aliis duabus libertatibus, quoniam non solum ex parte minui, sed & ex toto amitti possunt, accidentalis quædam magis similitudo sapientiæ

A tiæ atque potentiæ diuinæ imagini superducta cognoscitur. Deniq; & amisimus illas per culpam, & per gratiam recuperamus, & quotidie quidem alij plus, alij minus, aut in ipsis proficimus, aut ab ipsis deficimus. Possunt etiam sic amitti, vt iam non valeant recuperari: possunt & ita possideri, vt nec amitti queant aliquando, nec minui. Huius bipertitæ similitudinis sapientiæ & potentiæ dei: non quidem in gradu summo, sed qui ipsi tamen esset proximior homo conditus est in paradiso. Quid enim vicinius ad nõ posse peccare vel turbari (in quo vtiq; iam sanctos & angelos stare, & deum semper esse dubium non est) quam posse & non peccare & non turbari: in quo homo profecto creatus est? A quo illo per peccatum; imò nobis in illo & cum illo corruentibus, rursus per gratiam, non quidem ipsum, sed pro ipso quendam inferiorem gradum recepimus. Neq; enim hic possumus penitus esse sine peccato & miseria, possumus tamen gratia iuuante nec
1.Ioan.3.d. peccato superari, nec miseria. Quanquam tamen scriptura loquatur: Omne quod natum est ex deo, non peccat. Sed hoc dictum est de prædestinatis ad vitam: non quòd omnino non peccent, sed quòd peccatum ipsis non imputetur, quod vel punitur condigna pœnitentia, vel in charitate absconditur.
1.Pet.4.b Charitas quidem cooperit multitudinem peccatorum, & bea
Psal.31.a. ta quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt pec
B cata: & beatus vir cui non imputabit deus peccatum. Diuinæ ergo similitudinis summum gradum summi angeli tenent: nos infimum: Adam tenuit medium, porro dæmones nullum. Superioribus nempe spiritibus datum est sine peccato & miseria perdurare: Adæ autem absq; his quidem esse, sed non etiam permanere: nobis verò ne esse quidem absq; his, sed ipsis tamen non cedere. Cæterum diabolus & membra eius sicut nunquam volunt reluctari peccato: sic nunquam possunt pœnam declinare peccati. Cum ergo istæ duæ libertates, consilij scilicet & complaciti, per quas rationali creaturæ vera sapientia & potentia ministratur, ita deo prout vult dispensante, quibuscunq; pro causis, locis, temporibus, varientur: quatenus in terris modicæ, in cœlestibus plenariæ, mediocriter in paradiso: apud inferos nullatenus habeantur, libertas verò arbitrij de ipso quo condita est statu aliquatenus non mutetur, sed æqualiter semper (quantum in se est) à cœlis, terris inferis possideatur: merito illæ similitudini, hæc imagini deputantur. Et quidem apud inferos quod vtraq; libertas pereirit, illæ scilicet quæ ad similitudinem pertinere dicuntur, scripturarum testatur authoritas. Nam verum illic
Eccles.9. sapere (quod vtiq; de consilij libertate concipitur) omnino non esse locus ille manifestat, vbi legitur: Quodcunq; potest manus tua facere: instanter operare, quia nec opus nec ratio nec sapientia est apud inferos, quo tu properas. Porro de potentia, quæ per libertatem complaciti datur, euangelium sic
C loquitur: Ligatis manibus ac pedibus, proiicite eum in tene-
Mat.22.b bras exteriores. Quid enim ipsa est manuum pedumq; ligatio, nisi omnimoda potestatis ablatio? Sed dicit aliquis: Quomodo non est ibi aliquid sapere, vbi mala quæ tolerantur, cogunt pœnitere malorum quæ facta sunt? Nunquid aut in tormentis quispiam non pœnitere, aut pœnitere mali, non esse sapere potest? Hoc autem recte opponeretur, si opus tantum peccati, & non etiam voluntas mala puniretur. Nulli quippe dubium est quod nemo in tormentis positus actum iterare peccati delectetur. Veruntamen si voluntas etiam in tormentis mala perdurat: quid ponderis habet operis abnegatio, vt ideo sapere quis putetur, quod iam in mediis flam-
Sap.1.d mis luxuriari non libeat? Deniq; in maleuolam animam non introibit sapientia. Vnde autem probabimus quod mala & in pœnis voluntas perseueret? Certe vt cætera omittam: nollent omnino puniri. Iustum est autem puniri qui punienda gesserunt. Nolunt igitur quod iustum est. Sed qui non vult quod iustum est, iusta eius voluntas non est. Eo ergo iniusta, ac per hoc & mala est voluntas, quo iustitiæ non concordat. Duo sunt quæ iniustam comprobant voluntatẽ, vel cũ peccare, vel cum impune peccasse libet. Quibus ergo peccare libuit quandiu licuit, & cum iam non possunt, inultum manere volunt quod peccauerunt, quid in hoc sapientiæ veræ, quid bonę voluntatis apparet? Sed esto, pœnitet eos peccasse, nunquid non tamen si optio detur, malint adhuc peccare, quam pœnam sustinere peccati? Et tamẽ illud iniquum est, hoc iustum. Quando verò voluntas bona magis quod iniquum, quã quod iustum est eligeret? Cæterum non vere pœnitent qui non tam dolent se sibi vixisse, quam hoc ipsum iam non posse. Deniq; foris ostenditur quid intus agatur. Nam quandiu corpus viuit in flamma, tandiu constat in malitia persistere voluntatem. Itaq; de similitudine quæ in consilij & item complaciti libertate continetur, apud inferos penitus nihil est nec esse potest, imagine tamen etiam illic per liberum arbitrium immobili permanente. Sed neq; in hoc seculo inueniri vspiam posset similitudo, sed adhuc hic fœda & deformis iacuisset imago, si non euangelica illa mulier lucernam accenderet, id est sapientia in carne appareret, euerteret domum, *Luc.15.b*
videlicet vitiorum, drachmam suam requireret quam perdiderat, hoc est imaginem suam quæ natiuo spoliata decore, sub pelle peccati sordens tanquam in puluere latitabat, inuentam tergeret, & tolleret de regione dissimilitudinis, pristinamq; in speciem reformatam similem faceret illam in gloria sanctorum, imò sibi ipsi per omnia redderet quandoq; cõformem, cum illud scripturæ videlicet impleretur: Scimus *1.Ioan.3.d.*
quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Et re vera cui potius id operis congruebat quam dei filio, qui cum sit splendor gloriæ, & figura sub- *Hebr.1.a*
stantiæ patris: portans verbo vniuersa: ex vtroq; facile munitus apparuit, & vnde reformaret deformem: & vnde debilem confortaret: dum & de splendore figuræ fugans tenebras vitiorum, redderet sapientem: & ex virtute verbi contra tyrannidem dæmonum potentem efficeret. Venit ergo ipsa forma E
cui conformandum erat liberum arbitrium: quia vt pristinam reciperet formam, ex illa erat reformandum ex qua fuerat & formatum. Forma autem, sapientia est. Conformatio, vt faciat imago in corpore, quod forma facit in orbe. Porro *Sap.8.a*
illa attingit à fine vsq; ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter. Attingit à fine vsq; ad finem: hoc est à summo cœlo vsq; ad inferiores partes terræ. A maximo angelo vsq; ad minimum vermiculum. Attingit autem fortiter, non quidem mobili discursione, vel locali diffusione, vel subiectæ creaturæ tantum officiali administratione: sed substantiali quadam & vbiq; præsenti fortitudine, qua vtiq; vniuersa potentissime mouet, ordinat, administrat. Et hæc omnia nulla sui cogitur facere necessitate. Nec enim aliqua in his laborat difficultate, sed disponit omnia suauiter placida voluntate. Vel certe attingit à fine vsq; ad finem: hoc est ab ortu creaturæ vsq; ad finem destinatum à creatore: siue in quem vrget natura, siue quem accelerat causa, siue quem concedit gratia.
Attingit fortiter, dum nil horum euenit, quod non prout vult, potenti præordinet prouidentia. Sic ergo & liberum arbitrium suo conetur præesse corpori, vt præest sapientia orbi, attingens & ipsum à fine vsq; ad finem fortiter: imperans F
scilicet singulis sensibus & artubus tam potenter, quatenus non sinat regnare peccatum in suo mortali corpore: nec mẽbra sua det arma iniquitati, sed exhibeat seruire iustitiæ. Et
Rom.6.b ita iam non erit homo seruus peccati, cum peccatum non fecerit, à quo vtiq; liberatus iam libertatem recuperare consilij, iam suam incipiet vendicare dignitatem: dum diuinæ in se imagini condignam vestierit similitudinem, imò antiquam reparauerit venustatem. Curet autem hæc agere, non minus suauiter, quam fortiter, hoc est non ex tristitia aut ex necessitate: (quod est initium, non plenitudo sapientiæ) sed prompta & alacri voluntate: quod facit acceptum sacrificium: quoniam hilarem datorem diligit deus. Sicq; per omnia imi- *2.Cor.9.b*
tabitur sapientiam: dum & vitiis resistet fortiter, & in conscientia requiescet suauiter. Verum cuius ad talia prouocamur exemplo, indigemus & auxilio: quo ipsi videlicet per ipsam conformemur, atq; in eandem imaginem transformemur à claritate in claritatem, tanquam à domini spiritu. Er- *2.Cor.3.d*
go si à domini spiritu: iam non à libero arbitrio. Nemo proinde putet ideo dictum liberum arbitrium, quod æqua inter bonum & malum potestate aut facultate versetur: cum cadere per se quidem potuerit, non autem resurgere, nisi per domini spiritum. Alioquin nec deus nec angeli sancti: cum ita sint boni, vt non possint esse & mali: nec prævaricatores item angeli, cum ita sint mali, vt iam non valeant esse boni: liberi arbitrij

Universidad de Deusto
Biblioteca

G arbitrij esse dicuntur. Sed & nos illud post resurrectionem amissuri sumus: quando vtique inseparabiliter alij bonis, alij malis admixti fuerimus. Cæterum nec deus caret libero arbitrio, nec diabolus: quoniam quòd ille esse non potest malus, non infirma facit necessitas, sed firma in bono voluntas, & voluntaria firmitas: quodq; is non valet in bonum respirare, non aliena facit violèta oppressio, sed sua ipsius in malo obstinata voluntas, ac voluntaria obstinatio. Nunc igitur ex eo potius liberum arbitrium dicitur: quod siue in bono, siue in malo æquè liberam facit voluntatem: cum nec bonus quispiam, nec item malus dici debeat, aut esse valeat, nisi volens. Tali iam ratione non incongruè dicetur ad bonum se, & ad malum habere æqualiter: quod vtrobiq; videlicet par sit ei, non quidem in electione facilitas, sed in voluntate libertas.

Hac sanè (vt dictum est) dignitatis prærogatiua rationalem singulariter creaturam conditor insigniuit: quod quemadmodum ipse sui iuris erat, suæq; ipsius voluntatis non necessitatis erat quod bonus erat: ita & illa quoq; sui quodammodo iuris in hac parte existeret: quatenus non nisi sua voluntate, aut mala fieret, & iuste damnaretur: aut bona maneret, & merito saluaretur. Non quòd ei propria posset sufficere ad salutem voluntas: sed quòd eam nullatenus sine sua
H voluntate consequeretur. Nemo quippe saluatur inuitus.
Ioan.6.c Nam quod legitur in euangelio: Nemo venit ad me, nisi pater meus traxerit eum: item in alio loco: Compelle intrare,
Luc.14.c nihil impedit: quia profecto quantoscunq; compellere, vel
1.Ti.2.b trahere videatur ad salutem benignus pater: qui omnes vult saluos fieri: nullum tamen iudicat salute dignum quem antè non probauerit voluntarium. Hoc quippe intendit, cum terret aut percutit, vt faciat voluntarios, non saluet inuitos: quatenus dum de malo mutat voluntatem in bonum: transferat, non auferat libertatem. Quanquam tamen non semper inuiti trahimur: nec enim cæcus aut fessus contristatur cum trahitur. Et Paulus ad manus tractus est Damascum, vtiq; non
Act.14.b inuitus. Trahi deniq; spiritualiter volebat, quæ & hoc ipsum
Canti.1.a magnopere flagitabat in canticis: Trahe me, inquit, post te: in odorem curremus vnguentorum tuorum. Deinde quod è
Iaco.1.b regione scriptum est: Vnusquisq; tentatur à propria concu-
Sap.9.d piscentia abstractus & illectus. Et illud: Corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio
Rom.7.d sensum multa cogitantem. Et item illud apostoli: Inuenio aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem in legem peccati, quæ est in membris meis. Hæc omnia putari possunt cogere voluntatem, & præripere libertatem. At verò quantislibet quis intus foris ve tentationibus vrgeatur, libera profecto semper, quantum ad arbitrium spectat, voluntas erit: libere quippe de suo nihilominus consensu iudicabit. Quantum autem pertinet ad
I consilium siue complacitum: carnis interim concupiscentia, vitæq; miseria reluctante, minus quidem se liberam sentit: sed prorsus non malam, dum malo non consentit. Denique
Rom.7.d Paulus qui captiuum se in legem peccati trahi conqueritur: haud dubium quin ex minus plena libertate consilij, consensum tamen sanum atque in bono quoque iam ex magna parte se habere liberum gloriatur: iam non ego, inquiens,
Ibidē.c. operor illud. Vnde hoc confidis ô Paule? Quoniam con-
Ibidē.d sentio, inquit, legi dei: quoniam bona est: Et rursum. Con-
Matt.6.c delector enim legi dei secundum interiorem hominem. Oculo existente simplici, totum corpus lucidum esse præsumit. Sano consensu tractum licet peccato: vel captiuum miseria: liberum se in bono profiteri non dubitat. Vnde & fi-
Rom.8.a dens generaliter infert. Nihil ergo damnationis est his qui sunt in Christo Iesu. Sed videamus de his qui pœnarum mortis ve timore fidem verbotenus negare compulsi sunt: ne forte iuxta hanc assertionem aut culpa non fuerit quod vel voce negauerunt, aut cogi in culpam & voluntas potuerit: vt vellet videlicet homo quod eum & nolle constiterit: & sic perierit liberum arbitrium. Quod quia impossibile erat (vel le quippe & nolle idem eodem tempore non poterat) quæritur vnde malum nequaquam volentibus malum debuit imputari. Neque enim tale est hoc quale originale peccatum: quo non solum non consentiens, verum plerumq; & nesciens, alia ratione constringitur necdum renatus baptismate. Exempli causa veniat in medium Petrus apostolus. Ipse quippe vi- K
sus est negare veritatem contra propriam voluntatem. Siquidem aut negare, aut mori necesse erat. Mori timens negauit. Negare nolebat, sed magis nolebat mori. Itaq; inuitus quidem: sed negauit tamen, ne moreretur. Quod si lingua & non voluntate loqui homo compulsus est quod nolebat: non tamen velle aliud quam volebat. Lingua mota est contra voluntatem: sed nunquid & mutata voluntas? Quid enim volebat? Prorsus quod erat, Christi esse discipulus. Quid loquebatur? Non noui hominem. Cur ita? Mortem euadere volebat. Sed quid istud criminis fuit? Duas apostoli tenemus voluntates. Vnam qua voluit non mori, penitus inculpabilem. Alteram, & multum laudabilem, qua sibi complacebat quod esset Christianus. In quo ergo culpabitur? An in eo quod mentiri quam mori maluit? Hæc plane voluntas reprehensione digna fuit: quia corporis magis quam animæ voluit seruare vitam. Os nempe quod mentitur: occidit animam. Et peccauit ergo: & non absq; consensu propriæ voluntatis: infirmæ quidem & miseræ, sed plane liberæ. Peccauit autem non spernendo aut odiendo Christum, sed se nimis amando. Nec in hunc peruersum amorem sui, voluntatem metus ille subitus compulit, sed esse conuicit. Iam tunc proculdubio talis erat, sed nesciebat: cum ab illo quem latere nō poterat, audiuit: Priusquam gallus cantet, ter me negabis. Illa itaq; volun- L
tatis infirmitas per incussum timorem nota, non orta, notum fecit quatenus se, quatenus Christum amauerit. Notum autem non Christo, sed Petro. Nam Christus & ante sciebat quid esset in homine. Quatenus ergo Christum diligebat: vim prorsus (quod negandum non est) passa est illa voluntas vt contra se loqueretur: quatenus verò se, volūtariè proculdubio consensit vt pro se loqueretur. Si Christum non amasset: non negasset inuitus. Verum si se amplius non amasset: non aliquatenus negasset. Fatendum igitur hominem fuisse compulsum voluntate propriam etsi non mutare: occultare tamen. Compulsum, inquam, non quidem recedere ab amore dei: cedere tamen aliquātulum amore sui. Quid ergo? Forte dissoluta est tota superior assertio de libertate voluntatis: quia nimirum inuenta est cogi potuisse voluntas? Est plane: sed si cogi ab alio potuit quam à seipsa. Quod si sese ipsa coegit: compulsa, & compellens, vbi amittere, ibi & recipere visa est libertatē. Vim quippe quam ipsa sibi intulit, à se pertulit. Porro quod à se volūtas pertulit: ex volūtate fuit. Quod ex voluntate fuit: iam non ex necessitate, sed volūtariū fuit. Si autem voluntarium: & liberum. Quem sua deniq; ad negā-
dum voluntas compulit: compulsus est quia voluit: imò non Mat.26.d.
compulsus est, sed consensit, & non alienæ potentiæ, sed pro- M
priæ voluntati: illi vtiq; qua mortem omnimodis euadere voluit. Alioquin quando vox mulierculæ linguam sacram in verba formare nefanda valuisset: si non linguę domina volūtas annuisset? Deniq; cum se à sui postmodum nimio illo tem-
perauit amore, & Christum cœpit vt debuit, toto corde: tota anima: tota virtute diligere: iam nullis valuit minis vel pœnis extorqueri aliquatenus voluntas dare linguam arma iniquitati: sed potius audacter accommodans veritati: Obedire, in- Acto.5.c
quit, oportet deo magis quam hominibus. Est sanè gemina cō-
pulsio: secundum quod aut pati aliquid, aut agere cōtra propriam cogimur voluntatem. Quarum passiua quidem (sic enim prior illa recte nominatur) potest nonnunquam fieri absque consensu voluntario patientis: sed actiua nunquam. Proinde malum quod sit in nos: siue de bonis: non est imputandū nobis, si tamen inuitis. Cæterum quod sit & à nobis: iam non sine culpa est voluntatis. Velle plane conuincimur quod non fieret si nollemus. Est ergo compulsio quædam etiam actiua: sed non habet excusationem: cum sit & voluntaria. Cogebatur Christianus negare Christum, & quidem dolens: non tamen nisi volens. Volebat nimirum gladium vitare ferientis: atq; illa talis voluntas intus præsidens os aperiebat, non gladius qui foris apparebat. Porro talem esse illam voluntatem conuincebat gladius, non cogebat. Ipsa igitur se culpa, non gladius impellebat. Deniq; in quibus sana erat illa voluntas: occidi poterant, flecti nequibant. Hoc est quod dictum est de Ioanne. Fecerunt ei quæcunq; voluerunt. Nunquid quod voluit ille? Ita & in reliquos martyres fecerunt: non quod martyres

A tyres voluerunt, sed quod ipsi. Fecerunt, inquam, in eos quæ voluerunt, sed in membra, non corda. Membra cruciauerunt, sed voluntatem non mutauerunt. Sæuierunt in carnem, animæ autem non habuerunt quid facerent. Sit licet patientis corpus in potestate torquentis, sed voluntas est libera.
Infirma si fuerit, sæuiendo cognoscent: non esse cogent, si non fuerit. Sanè infirmitas eius à seipsa est: sanitas verò non
2.Cor.3.d à se, sed à domini spiritu. Sanatur autem cum renouatur. Porro renouatur cum, quemadmodum docet apostolus, speculando gloriam dei in eandem imaginem transformatur à claritate in claritatem, hoc est de virtute in virtutem: tanquam à domini spiritu. Inter quem vtique diuinum spiritum, & carnis appetitum, tenet medium quendam locum id, quod dicitur in homine liberum arbitrium, id est humana voluntas: & tanquam in deuexo latere montis admodum ardui inter vtrūque pendens: ita appetitu infirmatur per carnem, vt nisi sedulo spiritus adiuuet infirmitatem eius per gratiam: non solum
Psal.83.b non valeat iustitiæ, quæ est iuxta prophetam sicut montes dei, ascendendo de virtute in virtutem apprehendere culmē: sed etiam de vitio semper in vitium suo ipsius pondere deuoluta ruat in præceps: prægrauata nimirum non solum lege peccati originaliter membris insita, verum & consuetudine terrenæ inhabitationis vsualiter affectionibus inolita. Quod hu-
B manæ volūtatis videlicet vtrunq; grauamē vno breuiter versiculo scriptura commemorat, dicens: Corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Et hæc duo huius mortalitatis mala, sicut non nocent, sed exercent non consentientes: sic non excusant, sed damnant consentientes: vt nec salus, nec damnatio vlla ratione sine præcedenti consensu voluntario possit haberi: ne qua forte ex parte præscribi videatur libertati arbitrij. Quamobrem id quod in creatura dicitur liberum arbitrium: aut iustè profecto damnatur, dum ei ad peccatū nulla vi præiudicatur extrinseca: aut misericorditer saluatur, cui ad iustitiam nulla virtus sufficit sua. Sanè in his omnibus cogitet lector originalis peccati prorsus excipi rationem. Decētero libero arbitrio, nec extra ipsum quæratur damnationis causa, quod iam non damnat nisi propria culpa: nec ab ipso salutis merita, quod sola saluat misericordia. Cuius quippe conatus ad bonum, & casi sunt, si à gratia non adiuuētur: & nul-
Gene.8.d li, si non excitentur. Cæterum in malū sunt proni, dicente scriptura, sensus & cogitationes hominum. Proinde non ei à
Iaco.1.c se (vt dictum est) sed desursum potius à patre luminum descendere merita putentur: si tamen inter data optima, & dona perfecta, ipsa merito per quæ salus æterna conquiritur, meri-
Psal.73.d ta deputentur. Deus autem rex noster ante secula, cum operatus est salutem in medio terræ, dona sua quæ dedit hominibus, in merita diuisit & præmia, vt & præsentia per liberam possessionem nostra interim fierent merita, & futura per gra-
C tuitam sponsionem expectaremus, imò expeteremus vt debita.
Rom.6.d Quæ vtraq; Paulus commemorās, habetis, inquit, fructum vestrum in sanctificationem, finem verò vitam æternam. Item
Rom.8.d & nos ipsi, ait, primitias spiritus habentes, ingemiscimus adoptionem expectantes filiorum dei: primitias spiritus vocans sanctificationem: id est virtutes quibus in præsentiarum sanctificamur à spiritu, vt merito consequamur adoptionem.
Mat.19.d. Rursum in euangelio, eadem seculo abrenuncianti promittuntur, vbi dicitur: Centuplū accipiet, & vitam æternam possidebit. Itaque non liberi arbitrij, sed domini est salus, imò
Psal.34.a ipse salus: ipse & via est ad salutem, qui ait: Salus populi ego
Ioan.14.d. sum. Qui item perhibet: Ego sum via. Se fecit viam, qui & salus erat & vita, vt non glorietur omnis caro. Si ergo bo-
1.Cor.1.d na viæ sunt merita, sicut & patriæ salus & vita: & verum est
Psal.13.b. quod ait Dauid: Non est qui faciat bonum, non est vsque ad
Mar.10.b. vnum: illum videlicet vnum de quo item dicitur: Nemo bonus nisi solus deus: dei sunt proculdubio munera tam nostra opera, quam eius præmia: & qui fecit se debitorem in illis, fecit & nos promeritores ex his. Ad quæ tamen condenda merita dignatur sibi adhibere creaturarum ministeria, non quibus egeat, sed quibus per hoc, vel de quibus prosit. Operatur ergo illorum salutem, quorum nomina sunt in libro vitæ, aliquando per creaturam sine ipsa, aliquando per creaturam contra ipsam, aliquando per creaturam cum ipsa.

Multa profecto fiunt hominibus salubria per insensibilem, D
& item per irrationalem creaturam: quæ idcirco dixi fieri sine ipsa, quod non queat intellectu carens, esse vel conscia. Multa quoque multorum saluti vtilia facit deus per malos, siue homines, siue angelos: sed quoniam inuitos, ideo contra ipsos. Nam dum nocere cupientes iuuant, quantum aliis valeat vtilis actio, tantum ipsis peruersa nocet intentio. Porro per quos & cum quibus operatur deus boni sunt vel angeli, vel homines, qui quod vult deus & agunt pariter & volunt. Qui enim bono quod opere complent, voluntate consentiunt, opus omnino quod per eos deus explicat, ipsis communicat. Vnde Paulus cum bona plurima quæ deus per ip-
sum fecerat enarrasset, non autem ego ait: sed gratia dei me- 1.Cor.15.d
cum. Potuit dicere, per me, sed quia minus erat, maluit dicere, mecum: præsumens se non solum operis esse ministrum per effectum: sed & operantis quodammodo socium per cōsensum. Videamus nunc secundum dei triplicem operationem quam posuimus: quid creatura quæq; pro suo ministerio mereatur. Et illa quidem per quam, & sine qua fit quod fit, quid mereri potest? Quid illa contra quam fit, nisi iram? Quid & cum qua fit, nisi gratiam? In prima itaq; nulla: in sequenti mala: in vltima bona merita conquiruntur. Nec enim pecudes, cum per eas bonum quodcunq; fit aut malum, boni E
quippiam merentur, aut mali. Non habent quippe vnde bono malóve consentiant. Multo autem minus lapides: cum nec sentiant. Cæterum diabolus, vel homo malus: cum vigeant & vigilent ratione: iam quidem merentur: sed non nisi pœnam:
pro eo quod à bono dissentiant. Paulus autem qui volens e- 1.Cor.9.c.
uangelizat: ne si inuitus, dispensatio ei tantum credita sit, & quicunq; similiter sapiunt: quoniam quidem ex consensu voluntatis obediunt, repositam sibi esse confidunt coronam iustitiæ. Vtitur ergo deus in salutem suorum irrationabili & item insensibili creatura tanquam iumento vel instrumento quæ iam expleto opere, nusquam erunt. Vtitur creatura rationali, sed maleuola, quasi disciplinę virga: quam correcto si
lio in ignem proiiciet: tanquam sarmentum inutile. Vtitur & angelis & hominibus bonę voluntatis: tanquam commilito- 1.Cor.3.b
nibus & coadiutoribus suis: quos peracta victoria amplissi-
me munerabit. Deniq; & Paulus de se, suiq; similibus: audacter pronunciat. Coadiutores enim dei sumus. Ibi itaque deus homini benigne merita constituit, vbi per ipsum, & cum ipso, boni quippiam operari dignanter instituit. Hinc coadiutores dei, & cooperatores spiritus sancti, promeritores regni nos esse præsumimus, quod per consensum vtique voluntarium diuinæ voluntati coniungimur. Quid igitur? Hoc ergo totum liberi arbitrij opus: hoc solum eius est meritum quod consensit? Est prorsus. Non quidem quod vel ipse
consensus, in quo omne meritum cōsistit, ab ipso sit, cum nec 2.Cor.3.b
cogitare (quod minus est quā cōsentire) aliquid à nobis quasi ex nobis sufficiētes simus. Verba sunt non mea, sed apostoF
li, qui omne quod boni esse potest: id est cogitare, & velle & Phil.2.d.
perficere pro bona voluntate: attribuit deo, nō suo arbitrio. Si ergo deus tria hæc, hoc est bonum cogitare, velle, perficere: operatur in nobis: primum profecto sine nobis: secūdum, nobiscum: tertium, per nos facit. Siquidem immittendo bonā cogitationem, nos præuenit: immutando etiam malam voluntatem, sibi per consensum iungit: ministrando & consensui facultatē, foris per apertum opus nostrū internus opifex innotescit. Sanè ipsi nos præuenire nequaquam possumus. Qui autem bonum neminē inuenit: neminē saluat quem non præuenit. A deo ergo sine dubio nostræ fit salutis exordium, nec p nos vtiq; nec nobiscum. Verum consensus, & opus, etsi nō ex nobis: non iam tamen sine nobis. Neq; primum itaq;, in quo quippe nos nil facimus: nec vltimum, quod & plerūq; extorquet aut timor inutilis, aut simulatio damnabilis, sed tantum medium nobis reputatur in meritum. Sola nempe interdum bona voluntas sufficit, cætera nō prosunt si sola defuerit. Nō prosunt dixerim, sed agenti, nō cernenti. Valet itaq; intentio ad meritū, actio ad exemplum, vtramq; præueniens cogitatio tantummodo ad exercitandum. Cauendum ergo ne cum hæc inuisibiliter intra nos ac nobiscum actitari sentimus, aut nostræ voluntati attribuamus, quæ infirma est, aut dei necessitati, quæ nulla est, sed soli gratiæ, qua plenus est. Ipsa liberum

L excitat

Universidad de Deusto
Biblioteca

G excitat arbitrium cum seminat cogitatum, sanat cum immutat affectum:roborat vt perducat ad actum:seruat ne sentiat defectum. Sic autem ista cum libero arbitrio operatur,vt tantum illud in primo præueniat:in cæteris comitetur. Ad hoc vtiq; præueniens,vt iam sibi deinceps cooperetur. Ita tamen quod à sola gratia cœptum est, pariter ab vtroq; perficitur: vt mixtim non singillatim, simul non vicissim per singulos profectus operentur. Non partim gratia, partim liberum arbitrium, sed totum singula opere indiuiduo peragunt. Totum quidem hoc,& totum illa:sed vt totum in illo,sic totum ex illa. Credimus placere lectori quod à sensu apostoli nusquam recedimus: & quaquauersum euagetur oratio, in eadem pene ipsius verba frequenter recidimus. Quid enim no-
Roma.9.c stra aliud sonat quam illud:Ergo neq; volentis, neq; currentis, sed miserentis est dei? Quod sanè non ideo dicit: quasi
1.Cor.4.b. quis velle aut currere possit in vanum,sed quòd is qui vult & currit, non in se, sed in eo à quo accipit & velle & currere, debeat gloriari. Deniq; ait:Quid habes quod non accepisti? Crearis:sanaris: saluaris, quid horum tibi ex te homo? Quid horum non impossibile libero arbitrio? Nec creare qui non eras,nec iustificare peccator,nec mortuus poteras teipsum resuscitare: vt cætera prætermittam bona, quæ aut sanandis necessaria sunt, aut saluandis reposita. Quod dici-
Rom.10.a. mus:de primo patet & vltimo. Sed & de medio nemo dubi-
H tat:nisi qui ignorans dei iustitiam, & suam volens constituere,iustitiæ dei non est subiectus. Quid enim? Agnoscis creanHier.17.b tis potentiam: saluantis gratiam, & sanantis ignoras iustitiam? Sana me,ait, & sanabor: saluum me fac, & saluus ero, quoniam laus mea tu es. Iste iustitiam dei agnoscebat: à quo æquè sperabat,tam saluari à peccato,quam à miseria liberari. Et ideo laudem suam illum,non se,merito statuebat. Propter hoc & Dauid ingeminans: Non nobis,inquit,domine nõ
Psal.113.b. nobis,sed nomini tuo da gloriam:quod vtramq; à deo stolã, & iustitiæ scilicet expectaret & gloriæ. Quis est qui ignorat dei iustitiam? Qui seipsum iustificat. Quis est qui seipsum iustificat? Qui merita sibi aliunde,quam à gratia præsumit. Cæterum qui fecit quod saluaret:etiam dat vnde saluet. Ipse,in-
Psal.115.a. quam,merita donat,qui fecit quibus donaret. Quid retribuam,inquit,domino pro omnibus,nõ quæ tribuit, sed quæ retribuit mihi? Et quòd est,& quòd iustus est,à deo esse confite
Ibidem tur:ne si vtrumlibet negaret,vtrumq; perderet:amittẽdovtiq; vnde iustus est,& sic damnando quod est. Sed si vel tertio loco inuenit quod vicissim rependeret? Calicem,ait,salutaris accipiam. Calix salutaris,sanguis est saluatoris. Ergo si deest tibi omnino de tuo,quod vel secundis dei donis retribuas:vnde tibi salutem præsumis? Nomen domini, inquit,inuo-
Rom.10.c. cabo:quod nimirum quicunq; inuocauerit,saluus erit. Igitur
I qui recte sapiunt,triplicem confitentur operationem:nõ quidem liberi arbitrij,sed diuinę gratiæ in ipso,siue de ipso. Prima,creatio:secunda,reformatio:tertia,consummatio. Primo namq; in Christo creati sumus in libertatem voluntatis: secundo,reformamur per Christum in spiritum libertatis:cum Christo deinde consummandi in statum æternitatis. Siquidem quod non erat,in illo creari oportuit:quod erat per for-
Ephe.4.c mam reformari deformem: membra non perficinisi cum ca-
Col.3.a pite. Quod vtiq; tunc complebitur,cum omnes occurremus in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi: quando apparente Christo vita nostra: apparebimus & nos cum ipso in gloria. Cum igitur consummatio fieri habeat de nobis,siue etiam in nobis:non autem à nobis:creatio verò facta sit & sine nobis:sola quæ nobiscum quodammodo fit propter consensum voluntarium nostrum, in merita nobis reputabitur reformatio. Ipsa sunt ieiunia nostra, vigiliæ, continentia,operaq; misericordiæ, cæteraq; virtutum exercitia:per quæ vtiq; cõstat interiorem hominem nostrum renouari de die in diem:dum & intentio terrenis incuruata curis,de imis paulatim ad superna resurgit:& affectio circa carnis desideria languens, sensim in amorem spiritus conualescit,& memoria veterum operum turpitudine sordens, nouis bonisq; actibus candidata indies hilarescit. In his nempe tribus interior renouatio consistit: rectitudine scilicet intentionis, puritate affectionis, recordatione bonæ operationis: per quam sibi bene conscia memoria enitescit. Verum hæc cum certum sit diuino in nobis actitari spiritu, dei sunt K
munera. Quia verò cum nostræ voluntatis assensu, nostra sunt merita. Non enim vos estis,inquit, qui loquimini: sed Matt.10.c
spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. Et apostolus:An 2.Cor.13.d
experimentum eius quæritis,inquit,qui in me loquitur Christus? Si ergo Christus aut spiritus sanctus loquitur in Paulo: non etiam itidem operatur in ipso? Non enim loquor, Rom.15.d
ait, quæ per me non efficit deus. Quid ergo? Si non Pauli, sed dei loquentis in Paulo, vel operantis per Paulum,& verba sunt, & opera: vbi iam Pauli merita? Vbi est quod tam 2.Ti.4.b.
fidenter aiebat: Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui: de reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi dominus in illa die iustus iudex? An in eo confidit forte coronam esse repositam sibi, quod per ipsum illa fiebant? Sed multa per malos, siue angelos,siue homines fiunt bona: nec tamen reputantur illis in merita. An quia potius & cum ipso,hoc est cum eius bona voluntate fiebant? Nam si inuitus, inquit, euangelizauero, dispensatio 1.Cor.9.c
mihi credita est: si autem volens, gloria est mihi. Cæterum si vel ipsa voluntas, de qua omne meritum pendet, ab ipso Paulo non est: quo pacto eam quam sibi repositam præsumit, coronam vocat iustitiæ? An quoniam iuste, iam & ex debito requiritur quodcunq;, vel gratis promittitur? Deniq; ait:Scio cui credidi,& certus sum,quia potens est depo- L
situm meum seruare. Dei promissum,suum appellat depo- 2.Ti.1.c
situm:& quia credidit promittenti, fidenter promissum repetit. Promissum quidem ex misericordia: sed iam ex iustitia persoluendum. Est ergo quam Paulus expectat, corona iustitiæ: sed iustitiæ dei,non suæ. Iustum quippe est vt reddat quod debet. Debet autem quod pollicitus est. Et hæc est iustitia de qua præsumit apostolus, promissio dei: ne si hanc contemnens, suam velit statuere, iustitiæ dei non sit subiectus:cuius tamen suæ iustitiæ ipsum deus voluit habere consortem,vt & coronæ faceret promeritorem. In eo enim sibi iustitiæ consortem,& coronæ statuit promeritorem: cum operum quibus erat illa repromissa corona, habere dignatus est coadiutorem. Porro coadiutorem fecit, cum fecit volentem:hoc est suæ voluntati consentientem. Itaq; voluntas in auxilium:auxilium reputatur in meritum. Si ergo à deo voluntas est:& meritum. Nec dubium quin à deo sit & velle & perficere pro bona voluntate. Deus igitur author est meriti: qui & voluntatem applicat operi:& opus explicat voluntati. Alioquin si propriè appellentur ea,quæ dicimus nostra merita:spei quædam sunt seminaria, charitatis incentiua, occultæ prædestinationis indicia, futuræ fœlicitatis præsagia, via regni,non causa regnandi. Deniq; quos iustificauit, non quos iustos inuenit:hos & magnificauit. Roma.8.f-
M

Explicit tractatus de gratia & libero arbitrio.

DIVI BERNARDI ABbatis ad dominum abbatem Columbensem, in tractatum sequentem, epistola.

DOmino abbati Columbensi frater Bernardus abbas dictus de Claraualle: valere in domino semper. Reseriptum meum ad epistolas duorum Carnotensium monachorum,vobis primum(vt promiseram) destinare curaui. Vbi & aliud quoque impletum est quod iussistis. Nam cum breuiter rescribere decreuissem, & epistolis epistolam tantum reddere velle cœpissem: hortatu vestro in libri (vt cernitis)longitudinem protraxi stylum,& vt in pluribus plures possint ædificari. Quod opus cum à vobis perlectum fuerit: tunc non ipsis ad quos factum est, sed eorum prius reddatur abbati,& sic demum ad ipsos, si iusserit abbas,perueniat. Monachi enim sunt, & ex lege suæ regulæ sine nutu sui abbatis sicut dare, ita & accipere datas prohibentur epistolas. Nam & ob hoc maximè diu,sicut scitis:

A tis: multum licet rogatus ab eis:respondere tardaui, quod (vt mihi videbatur) ignorante abbate scribere illas epistolas & mittere præsumpsissent. Nec falso id suspicatus sum: vti postmodum liquido comperi. Ego cœpto operi (quod quidem legentibus apparebit) epistolæ nomen indideram: sed quoniam pro nomine modum vestro obuiante mandato (vt promiseram) non seruaui:liber,si iudicatis, non epistola censeatur. Et quia inter multas quæstiones quæ ibi à me solluuntur, id præcipuè subtilius vtiliusque pertractatur: quænam liceat præcepta,& per quos,& quatenus dispensari: detur ei titulus de præcepto & dispensatione: nisi vobis aliud forte congruentius videatur.

DIVI BERNARDI ABbatis in tractatum de præcepto & dispensatione prologus.

QVa mente iam tacebo? Qua fronte tamen loquar? Crebris epistolis & nunciis cogitis me aut propriam prodere imperitiam: aut officium renuere charitatis. At ego malens sine illa quæ inflat:quam absq; illa quæ ædificat inueniri: victus tandem precibus ve-
B stris:duris iniicio nodis vngues teneros: &, vt vereor ego, non aliud quam terendos. Sed hoc incassum. Nam mea me, vt scribitis & præscribitis:tam absentis scripta: quam verba præsentis arguunt excusantem. Quis enim iam relinquitur mihi in illis de impossibilitate causandi locus, præsertim apud vos, qui ex ore & ex corde meo satis certum tenere vos creditis quantum possim in talibus? Fidei proinde vestræ, non meo fidens ingenio: abyssum ingredior quæstionum: nesciens, deus scit, qua emersurus. Præsto charitas erit: vtinam ita & veritas. Si quominus excuset effectum defectus potius ingenij: voluntatem certe non culpabitis. Tentabo autem eadem (si potero) quæstiunculas sub epistolari cunctas breuitate redigere, etsi non epistola breui. Mirum siquidem non est si fuero ego longior in exponendo: cum vos tantum eas ponendo, duas, & ipsas satis longas epistolas texueritis.

Tractatus.

C PRima igitur quæstio circa regulam nostram versatur, de qua (nisi fallor) & reliquæ omnes aut pene omnes oriuntur. Quæritis nempe: regularis illa institutio quomodo & quatenus sit pensanda profitentibus eam: vtrum videlicet cuncta quæ continet, putanda sint esse præcepta:consequenter & damnosa transgredienti: an consilia tantum vel monita, & ob hoc nullius,aut non magni ponderis sit ipsorum professio, nullius,aut non grauis culpę ipsorum præuaricatio:an certe quædam sint deputanda imperiis:quædam pro consiliis reputanda:quo partim ea liceat,partim non liceat omnino prætergredi. Et si hoc vltimum detur, distingui à me tunc demum certos ac propriæ cuiusque partis limites flagitatis: ne cui forte per varias sui sensus opiniones licentius vagandi detur occasio:sicq; liquare culicem,& camelum glutire contingat:si nesciat quantum curę vel operæ suæ quibusq; debeat obseruantiis. Hic est,quãtum recolo,totus vestræ illius partitionis sensus,etsi non verba. Quod autem subiungitis & pergitis inquirere de obediẽtia quibus gradibus distinguatur,quibus clau datur limitibus: ad eandem arbitror pertinere diuisionem, quippe quæ in decretis regularibus præcipua habetur:& puto cum ad illam satis responsum fuerit,de ista iam nil supererit quod ambigatur. Itaq; vt sentio ego,regula sancti Benedicti omni homini proponitur,imponitur nulli,prodest si deuote suscipitur & tenetur:non tamen si non suscipitur obest. Quod autem in voluntate est suscipientis, non in potestate proponentis,voluntarium merito dixerim,non necessarium. Attamen hoc ipsum quod dico voluntarium, si quis ex propria voluntate semel admiserit,& promiserit deinceps tenendum,profecto in necessarium sibi ipse conuertit,nec iam libe D
rum habet dimittere,quod antè tamen nõ suscipere liberum habuit. Ideoq; quod ex voluntate suscepit,ex necessitate iam Psal.65.c
tenebit,quia omnino necesse est eum reddere vota sua quę dixerunt labia sua,& ex ore suo aut condemnari iam aut iu- Luc.19.d
stificari. Cæterum fœlix (vt quidam sanctorum ait) necessitas,quę cogit in melius. Omnia proinde sancti Benedicti instituta,exceptis sanè nonnullis de spiritualibus; verbi causa, charitate,humilitate,mansuetudine, quæ non tam ipsum constat instituisse quam deum,& ob hoc penitus non esse mutanda,decætero reliqua vniuersa non profitentibus quidem monita tantum,seu consilia censenda sunt,nec grauant nõ obseruata:cum tamen profitentibus in præcepta, præuaricantibus in crimina fiant,siue(vt vestra vobis reddam)illis voluntaria vel factitia,istis necessaria,& tanquam naturalia non immerito reputantur. Ita sanè necessaria dixerim, vt ex eis minime præiudicetur necessariis rationalibusq; dispẽsationibus. Sed non omnibus in huiusmodi credita est dispensatio,nisi his dũtaxat qui cum apostolis dicere possunt: Sic nos existimet ho- 1.Cor.4.a.
mo vt ministros Christi,& dispensatores mysteriorũ dei. Nouit autem fidelis seruus & prudens,quem constituit dominus supra familiam suam,ibi tantum vsurpare dispensationem,vn
de bonam posit habere recompensationem. Hoc quippe Ibidem.
quæritur inter dispẽsatores,vt fidelis quis inueniatur. Et ea- E
dem fortasse fidelitas à subditis nihilominus exigitur in obtemperando,quæ à præpositis in dispensando. Constat igitur ex his quę dicta sunt,vestram illam diuisionem integram esse ac sufficientem, si modo personæ distinguantur & tempora, dum subiectis sit quidem omnis regularis institutio (quantum duntaxat ad corporales obseruantias pertinet)ante professionem voluntaria,post professionem necessaria,prælatis verò partim voluntaria,vt quæ inuẽta ab homine,partim necessaria,vt quæ fuerit diuinitus instituta. Quamobrem fortasis is tunc potissimum congrua & luculenta magis eadem diuisio apparebit,si eius membrum quod dictum est necessarium,rursum in tria hæc subdiuidatur,stabile, inuiolabile,incõmutabile. Et quidem stabile dixerim quod ita est necessariũ, quod non cuilibet hominum illud mutare fas sit,nisi solis dispensatoribus mysteriorum dei,id est præpositis,vt,verbi gratia,regulę sanctorum, Basilij, Augustini, Benedicti,necnõ authẽtici canones,& siqua sunt alia ecclesiastica instituta dignę authoritatis. Quæ quoniam à sanctis tradita sunt,sancita stabiliter perseuerãt,nec omnino cuiuis subiectorum ea aliquo modo variare vel mutare conceditur. Quia tamen ab hominibus:etiam per homines loco & officio illis canonica electione succedẽtes,licite interdum innoxieq; pro causis,personis, locis,& temporibus,dispensantur. Vbi sanè qui hæc legit,at- F
tendat me caute non dicere ea posse vel ab istis leuiter pro voluntate mutari,sed ex ratione fideliter dispensari. Ideo autem hanc ipsam mutationem taliter & à talibus recipere possunt,quoniam non naturaliter nec per se bona sunt. Porro inuenta atq; instituta fuerunt,non quia aliter viuere nõ liceret, sed quòd ita magis expediret,nec plane ad aliud quam ad lucrum & custodiam charitatis. Quamdiu ergo charitati militant,immobiliter fixa sunt,mutariq; omnino ne ab ipsis quidem præpositis sine offensa possunt. At si econtrario contraria forte aliquando charitati visa fuerint,his dũtaxat quibus hoc posse videre datum est,& prouidere creditum est:nonne iustissimum esse liquet,vt quæ pro charitate inuenta fuerũt, pro charitate quoq; vbi expedire videtur,vel omittantur vel intermittantur,vel in aliud forte commodius demutẽtur? Sicut è regione iniquum proculdubio foret,si statuta pro sola charitate,contra charitatem tenerentur. Tenent ergo fixam firmãmq; immobilitatem etiam apud prælatos quæ ex stabili necessario sunt,sed quatenus charitati deseruiunt. Nunquid autem hoc ego vel solus sentio,vel primus dico? An non hoc ipsum & papa Gelasius sensit? Ait siquidem: Vbi necessitas non est,inconuertibilia maneant patrum sanctorum decreta. Leo quoq; papa, Vbi, inquit, necessitas non est,nullo modo sanctorum patrum instituta violẽtur. Et infert, Vbi ergo necessitas fuerit ad vtilitatem ecclesiæ,qui potestatẽ habet, ea dispenset. Ex necessitate enim fit mutatio legis. Necessariũ deinde quod inuiolabile nominaui, illud intelligo quod non

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ab homine traditum,sed diuinitus promulgatũ,nisi à deo qui tradidit mutari omnino non patitur:vt,exempli causa:nõ occides, non mœchaberis, non furtum facies, & reliqua illius tabulæ legisscita:quæ etsi nullam prorsus humanam dispensationem admittunt,nec cuiquam hominũ ex his aliquo modo soluere,aut licuit,aut licebit:dominus tamẽ horum quod voluit,& quãdo voluit soluit:siue cũ ab Hebræis Aegyptios spoliari:siue quando prophetam cum muliere fornicaria misceri præcepit. Quorum vtiq; alterum quid nisi graue furti facinus, alterum quid nisi flagitij turpitudo reputaretur: si non excusassẽt vtrunq; factum authoritas imperantis? Sanè vbi simile aliquid aliquando à sanctis hominibus fuisse legitur vsurpatum,scriptura non indicante quod deus ita præceperit:aut eos peccasse fatendum est,sicut homines, aut certe sicut prophetas familiare dei consilium accepisse. Vnde & vnum exemplum pono quod occurrit de Sampsone: qui seipsum vnà cum hostibus opprimens interfecit. Quod vtique factum si defenditur non fuisse peccatum:priuatum habuisse consilium indubitanter credendus est, etsi de scriptura hoc non habemus. Iam verò necessarium incommutabile quid accipi velim?Equidem nil congruentius quam quod diuina ita constat & æterna ratione firmatum,vt nulla ex causa possit vel ab ipso deo aliquatenus immutari.Sub hoc genere est omnis illa sermonis dominici in monte habiti spiritualis traditio,& quicquid de dilectione,humilitate, mansuetudine, cæterisq; virtutibus tam in nouo quam in veteri testamento spiritualiter obseruandum contraditur. Hæc quippe talia sunt quæ nec liceat nec expediat aliquando non haberi. Eo siquidem immobiliter,quo & naturaliter bona,nunquam nisi innocenter,nunquam nisi salubriter aut imperantur, aut obseruantur. Omni tempore, omni personæ, mortem contempta:custodita salutem operantur. Primam ergo necessitatem sua cuiq; facit in promittendo voluntas:secũdam præcipientis authoritas:tertiam præcepti dignitas.Differunt autem (vt iam dictum est) quibusdam à se inuicem gradibus tres istæ necessitates:nec vna omnes sequitur immutabilitatis firmitas.Nam ex prima quidem quod efficitur,etsi non penitus immutabile, tamen vix mutabile esse constat: dum solis illud liceat mutare prælatis, & hoc non nisi fideli & prouida dispensatione.Quod verò fit ex sequenti, quæ & maior ista,est pene iam incommutabile:soli quippe deo esse mutabile superius demonstratum est.Porro quod de nouissima fit tanquam omnium maxima:omnino incommutabile est,vtpote quod ne ipsi quidem deo mutare liberum est.Quod igitur nulli hominum fas est nisi solis mutare prælatis, dici vix mutabile congruè potest: quod soli constat licere deo, dicatur pene immutabile:quod ne ipsi quidem, penitus immutabile nominetur.Quæ cum ita sint,vt ad ea redeam de quibus potissimum quæritur:patet,quòd ex magna parte regularis traditio subest eius qui præest etsi nõ voluntati,certe discretioni.Sed dicitis: Quid ergo relinquitur necessitati? Audite: quam plurimum.Primo quidem quicquid de spiritualibus in ipsa regula traditum est:in manu abbatis (vt suprà taxatum est) nequaquam relinquitur.Deinde reliqua pars quæ in corporalibus constat obseruantiis:ne ipsa quidem in eius ita voluntate posita est,vt eiusdem deseruiat voluntati, sed magis charitati.Neq; enim abbas supra regulã est,cui semel & ipse spontanea se professione submisit,etsi(quod negandum non est)dei regula charitas,regulę sancti Benedicti iure pręponitur.Esto proinde vt interdum regulæ litera cedat pro tẽpore charitati,cum ratio necessitatisvel charitatis exegerit:absit tamen vt hominis cuiuspiam subdatur volũtati.Super fratrum sanè transgressiones,non super patrum traditiones cõstituitur qui abbas eligitur,mandatorum cultor, & vltor vitiorum.Arbitror nanq; sanctas illas obseruantias, prælatorũ prudentiæ & fidei creditas:non subditas voluntati. Hinc est quod idem legislator in his quę abbati dispensanda reliquit: caute nusquam(vt memini) voluntatem,sed aut cõsiderationem,aut dispositionem,aut prouidentiam, aut certe arbitriũ seu aliquid huiusmodi ponit:volens nimirũ prouidũ fidumq; dispensatorem,rationis vbi forte dispensat, sequi iudicium, non suæ placitum voluntatis.Vnde & intimat ei non semel q de omnibus iudiciis suis deo redditurus sit rationem. Lego profecto in regula. Hæc consideratio penes abbatem sit: & hoc vel illud esse in prouidentia,vel arbitrio seu dispositione abbatis.Vt autem pro sua voluntate aliquid mutet:me ibi legisse non recolo:quinimmo in omnibus,inquit,omnes magistram sequãtur regulam:nec ab ea temere deuietur à quoquam.Ergo nec ab ipso abbate.Omnes,inquit,magistram sequantur regulam:nemo ergo suam voluntatem.Vbi sanè nec abbatem excipi puto.Videtis quantum necessitati tribuitur: subtrahitur voluntati:Quid etiã?Nonne regularis ipsa professio qua se iunior subdit sponte priori:æquè alligat & priorem? Communis equidem pacti pari reor vtrunq; necessitate teneri:fieriq; duos per vnius sponsionem alterutrum debitores:fidelis curæ vnum:alterũ humilis obedientiæ.Quidnam igitur iam voluntati relinquitur,vbi & prælatus debiti necessitate tenetur? Sed & de hoc item non parum prælati præscribitur voluntati:quod is qui profitetur, spondet quidem obedientiam,non tamen omnimodam, sed determinate secundum regulam: nec aliam quam sancti Benedicti: vt oporteat eum qui præest,non frena suæ laxare voluntati super subditos, sed præfixam ex regula sibi scire mensurã, & sic demum sua imperia moderari circa id solum quod rectum est se constiterit: nec quodlibet rectum, sed hoc tantum quod prædictus pater instituit, aut certe quod sit secundum quod instituit.Sic se quippe habet professio. Promitto non quidem regulam:sed obedientiam secundum regulam sancti Benedicti.Non ergo secundum voluntatem præpositi. Proinde si professo secundum illam regulam abbas meus mihi aliud forte imponere tentauerit quod non sit secundum regulam, aut etiam quod non sit secũdum ista instituta:verbi causa Basilij,Augustini,Pacomij:quænam mihi,quæso,in hac re necessitas imminet obsequendi? Solum quippe id à me posse exigi arbitror, quod promisi. Videtis iam ergo obedientiæ limites quos requiritis. Si modus est obeditionis, tenor professionis: nec se valeat extendere potestas imperantis, nisi quatenus attigerit votum profitentis: profecto citra, & vltra,necnon etiam contra, quid aliud quam obedientiæ limites quosdam censuerim,& his suis terminis virtutem eandem circuncludi? Quamobrem quisque professus in quouis genere salutiferæ vitæ,nec vltra obedientiæ legem cogendus:nec citra est inhibendus quam sua ipsius videtur completi professio.Quanto minus contra? Is ergo qui medius est vitæ modus præfixus voto,professione firmatus:tanquam lignum quod erat in medio paradisi, solus sine dubio legi erit subiectus,obnoxius iusioni. Ergo prælati iusio vel prohibitio non prætereat terminos professionis.Nec vltra extendi potest:nec contrahi citra.Nil me prælatus prohibeat horum quæ promisi, nec plus exigat quam promisi. Vota mea nec augeat sine mea voluntate:nec minuat sine certa necessitate. Necessitas quippe non habet legem, & ob hoc excusat dispensationem. Voluntas verò quia sola meretur retributionem: etiam sola non immerito gradum altiorem vsurpat.Alioquin & absq; necessitate remissio voti,non dispensatio,sed præuaricatio est: & restrictio contra voluntatem, murmur est,non profectus.Ponant ergo præpositi metam obedientiæ subiectorum ex votis labiorum ipsorum,non suorum desideriorum:monentes eos, non cogentes ad celsiora: condescendentes eis cum necesse fuerit ad remissiora,non cadentes cum eis. Cæterum subiectus huiuscemodi obedientiam quæ voti finibus cohibetur, nouerit imperfectam.

Nam perfecta obedientia legem nescit, terminis non arctatur:neque contenta angustiis professionis,largiori voluntate fertur in latitudinem charitatis: & ad omne quod iniungitur spontanea, vigore liberalis alacrisque animi modum non considerans: in infinitam libertatem extenditur. Hæc est illa de qua signanter apostolus Petrus, castificantes, inquit, corda vestra in obedientia charitatis. pulchre ipsam per hoc sequestrans ab illa inerti & seruili obedientia quodammodo nec charitati prompta, sed obnoxia necessitati. Hæc iusti illius cui lex posita non est, propria est: non quod vel ille perfectus viuere debeat sine lege:sed quia non sit sub lege:minime quippe contentus voto suæ cuiuscunq; professionis:quam superat animi deuotione. Quanquam nec istam regula ipsa tacuerit,vbi monet,si fratri impossibilia iniungũ tur,vt

1.Pet.1.c

1.Ti.1.4

Capitulo si fratri aliquid impossibile.

A tur,vt confidens de adiutorio dei obediat ex charitate. In eadem deniq; regula tertius humilitatis describitur gradus, vt omni obedientia monachus se subdat maiori. Dicens quippe,omni,non vult nos in obediendo mensura esse contentos professionis, non attendere promissi debitum, non de pacto sumere modum:sed transire alacriter etiam votum,& obedire in omnibus.Est sanè quidam obedientiæ limes secundum tempus ipsa temporis extremitas,vt is sit terminus obedientiæ,qui & vitæ. Hunc nobis maximè vnigeniti dei commendat exemplum,qui factus est patri obediens vsq; ad mortem. Hæc ergo quotiens interrumpitur, inobedientia dicitur, & peccatum,& transgressio seu prævaricatio. Sed interest sanè qua causa,quo affectu,qua intentione,quo præcipiente,in quo ve præcepto malum hoc committatur. Et quidem nullam prorsus inobedientiam dico paruidcendam, non tamen omnem pari æstimandam periculo.Enimuero mandatum dei est:Non occides.Fac ergo duos homicidas, & vnum quidem spoliandi cupiditate:alterum verò necessitate sese defendendi facinus perpetrasse. An non hic satis euidenter inter lepram & lepram causa separat, faciens vtiq; disparem valde culpam vnius eiusdemq; transgressionis? Quid verò si hunc subita ira, illum studiosa malitia, aut vetus odium forte ad idem scelus impulerit? Nunquidnam simili pensandum erit

B iudicio,quod tam dissimili factum constabit affectu? Nil deinceps incestius obscœniúsve, quam illas filias Lot paternũ vsurpasse concubitum:& tamen quis non videat quantum euacuauerit aut attenuauerit turpis nefandiq; reatum flagitij, pietas intentionis, & intentio pietatis? Iam verò de illo qui præcipit, & item de eo quod præcipitur, huiuscemodi aduertenda erit secundum rationem distinctio, vt cuius inter præceptores reuerentior nobis imminebit authoritas, eius grauior formidetur offensio:ac maioris cuiusq; mandati transgressio,damnabilior æstimetur. Melius siquidem est obedire deo quam hominibus, & ipsis melius magistris quam condiscipulis.Porro in magistris:meli' nostris,quam extraneis.Quibus autem melius constat obedire: ipsis proculdubio & non obedire detestabilius est. Est de mandatis similiter. Maioribus quippe maior: minoribus minor opera nostra & cura debetur:de quorum etiam contemptu iuxta eandem considerationem grauior leuiór ve offensa contrahitur. Porro maiora minoraque mandata dixerim, secundum quòd maius minús vę velle constiterit ipsum qui præcipit:siue hominem siue deum. Est,verbi gratia, mandatum: Non furaberis:& est mandatum:Omni petenti te da. vtrunque quidem magnum:quoniam vtrunq; diuinum: sed de non furando maius. Quis enim nesciat æquissimo deo non æquè displicere tenaces,atq; fures: & quia de duobus malis plus velit nos tenere nostra quam tollere aliena:& ita minus peccare qui non tribuit sua, quam qui non sua furatur? Sed in

C mandatis hominum rara æqualitas inuenitur: cum pro variis necessitatibus vel vtilitatibus agendorum,iniungentium affectio varietur: quodq; putauerint rectius vel commodius, hoc amplius cupiant & exigant obseruari. Tam ergo qualitas præceptorum quam authoritas præcipientium & obedientiæ præfigit metam, & inobedientiæ terminat culpam: quando (vt dictum est) in prælatis quibusq; grauioris authoritatis, & eorum mandatis quibusque maioris vtilitatis, quo diligentior debetur obsequendi cura: eo & culpa grauior incurritur de contemptu. His itaq; distinctionibus animaduersis,& obedientiæ modus,& pondus inobedientiæ facile reperitur. His gradibus non solum inter diem & noctem,hoc est bonum obedientiæ,& inobedientiæ malum discernitur,sed etiam inter diem & diem:itemq; inter noctem & noctem:inter bonum vtlelicet & melius: inter malum & peius. Bonus quidem obedientiæ gradus est, si iuxta magistri nostri sententiam,propter metum gehennæ, seu propter professionem sanctam quam professus est quispiam obedierit:melior tamen cum ex dei amore obeditur. Illa quippe obedientia necessitatis est:ista charitatis. Illum autem optimum dixerim obedientiæ gradum, cum eo animo iniunctum opus recipitur,quo & præcipitur.Cum enim ex voluntate iubentis pendet intentio exequentis: fit vt nec maius minoribus, nec minus maioribus confuse (vt assolet) ad implendum quod iniungitur,subiecti studium impendatur, sed moderante animo quæq; pro sua dignitate imperia,modum sciat vtrobiq; seruare:tam in obseruando videlicet iussa: quam in cauendo prohibita: non quòd vel minimum horum quæ iubentur, contemnendum putet, etsi tamen minimum quod minimum est,reputet:sed minimum est ex comparatione maiorum.Nouit verus humilisq; obediens & minima non contemnere,& maxime curare quę maxima sunt:intimo quodam deuoti synceriq; animi sapore discernens: quibus de mandatis ei qui præest, suis quodammodo factis respondeat cum propheta: Tu mandasti mandata tua custodiri nimis. Vbi quia non dicit vniuersaliter omnia: illa tantum oportet intelligi, quæ, quoniam non sine grandi culpa quacunq; occasione violantur, ideo non sine graui pœna quomodocunque violata donantur, vtputa: Non occides, & siqua huiusmodi sunt:quorum nunquam potest esse obseruatio iniusta vel mala,nunquam bona licitá ve transgressio dispensatione duntaxat humana.Cætera quæ vel à prepositis dispensationem admittunt:quia leuiori censura neglecta puniuntur,leuiora dicuntur.Ex his, verbi gratia, dico esse vel risum interdictum, vel indictum silentium. Hæc siquidem si contra mandatum non veniunt: nec peccata sunt. Accedente mandato si quominus iam obseruantur,in peccatum reputantur: non tamen

E in crimen. Ita sanè,si per subreptionem aut obliuionem, non autem per contemptum horum transgressio contigerit. Media quippe sunt,è quibus illa videlicet præcepta constituuntur quæ vos factitia nominatis: longe vtiq; disparem à naturalibus quantum in ipsis est gerentia necessitatem: cum tamen nec sine offensa negligi: nec contemni sine crimine vel ipsa queant iniuncta ab his duntaxat quibus proprie dicitur:Qui vos audit,me audit: & qui vos spernit, me spernit. Licet nanq; ipsa per se iuncti operis qualitas innoxia sit: adiunctæ tamen authoritatis pondus obnoxium mandato, mandatumq; peccato obnoxium facit, non magno tamen si contemptus defuerit. Hæc ergo generalis regula sit vniuersorum quæ per se aut propter se nec bona nec mala sunt, aut diuina institutione, aut propria cuiusque professione fixa non sunt, vt non iussa quidem, licite vtrunlibet vel admittantur vel omittantur: iussa vero, sine culpa non negligantur, siue crimine non contemnantur. Vbique enim & culpabilis neglectus, & contemptus damnabilis est. Differunt autem quod neglectus quidem languor inertiæ est:contemptus verò superbiæ tumor. Porro contemptus in omni specie mandatorum pari pondere grauis, & communiter damnabilis est: neglectus autem in fixis grauior, tolerabilior in mobilibus mandatis. Siquidem adulterium quocunque modo, quocunq; perpetres animo, turpe flagitium est, ac criminale peccatum: cum tamen leue verbum in tempore vel loco silentij forte per obliuionem subreptum, risusve per impetum magis excussus, quam præsumptus contra præceptum (quod vtiq; animi negligentis, aut dissoluti spiritus indicium est) eo facillime veniam promeretur, quo vix vel peccatum reputatur. Quid cum scienter & ex deliberatione in verba ociosa silentio licet non indicto lingua laxatur? Nunquid hoc tamen neget quispiam vsurpari contra regulam veritatis? Vnde nimirum & ratio exigenda est in futuro iudicio: iudice ipso terrifice admodum comminante, quia de omni verbo ocioso reddent homines rationem in die iudicij). Heu nobis, quænam poterit reddi ratio de ocio? Alioquin ocium non est, si non omnino ratione vacuum est. Et tamen quis nesciat vnum detractionis verbum quantum etiam innumeris talibus id est ociosis præponderet ad delictum meritumq; damnationis? Quid ita? Videlicet quia discretio est in mandatis, consequenter & in culpis:vt (sicut dixeram) maiorum grauior, leuiorq; minorum censeatur transgressio mandatorum. Sed mandantium non ita. Siue enim deus, siue homo vicarius dei mandatum quodcunque tradiderit. pari profecto obsequendum est cura: pari reuerentia deferendum: vbi tamen deo contraria non præcipit homo. Quod si contigerit: pergendum indubitanter consulo in Petri sententiam:quia obedire oportet deo magis quam hominibus. Aut enim hoc respondendum cum apostolis: aut cum pharisæis certe audiendum:

Psal.118.d

Mat.10.c. Luc.6.c

Mat.41.e

Acto.5.e

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Quare & vos transgredimini mandatum dei propter traditiones vestras ? Si autem dolet se contemni magister homo
Matt.15.d. præ illo, qui docet hominem scientiam : consoletur illa (quam & vos posuistis) Samuelis sententia, qua inter le-
1.Re.2.c pram & lepram videtur discernere sic : Si peccauerit vir in virum : propitius ei poterit esse deus. Si autem in deum peccauerit : quis orabit pro eo ? Ego igitur si me hoc angi articulo sentiam, vt aut deum aut hominem offendere necesse sit, deum potius libenter eligo non offendere, & quidem tutius iustiusq;. Habeo nempe ex presenti prophetæ capitulo de hominis læsione meam consolationem : dei scilicet propitiationem. Cæterum deo offenso : quis orabit pro me ? Si ad hominem confugero : id quidem scriptura non consulit : quinimo
Hier.17.d. maledictus homo (ait) qui spem ponit in homine. Merito proinde, si autem in deum peccauerit : etiam si subintelligatur propter hominem : quis, inquit, orabit pro eo ? Neuter equidem. Nam & à quo offenditur, & ob quem offenditur : æquè vtriusq; oratio execranda decernitur apud ipsum, qui offenditur : hoc est apud deum. Talis ergo requirendus est ad orandum, qui sit idoneus ad placandum. Porro culpam, siqua est quod homo offenditur cum ei nõ obeditur : aut multum extenuat, aut penitus annullat causa melior. Quapropter
H cum dicitur, si peccauerit vir in virum : subaudiendum est propter deum : quod nullatenus læsio cuiuscunque proximi, necdum prælati, excusetur à culpa, si solus defuerit in causa
1.Cor.8.d. deus. Alioquin Paulo contradicit, qui ait : Sic enim in fratrem peccantes : in Christum peccatis. Nam de præpositis certum tenemus ipsius veritatis testimonium sic loquentis ad ipsos.
Luc.10.c Qui vos spernit, me spernit. Sed & de quolibet fratre : nolite, ait, contemnere vnum ex his pusillis. Et qui scandalizauerit vnum ex his pusillis : quod sequitur, auertat deus à nobis. Sed non omnium scandala æqua sunt lance pensanda. Aliter nanq; accipienda sunt scandala pusillorum, aliter pharisæorum : de quibus apostolis timentibus & intimantibus, quod scandalizati essent in sermone veritatis, responsum est:
Mat.15.b Sinite illos : cæci sunt, & duces cæcorum. Illorum quippe scãdalum de ignorantia : istorum de malitia descendit. Illi scandalizantur quia veritatem nesciunt : isti quia oderunt. Vnde & pusillos illos arbitror appellari : quod voluntatis quidem bonæ, sed non magnæ scientiæ existentes, zelum dei habeant, sed non secundum scientiam. Talium scandala curam non iram prouocare solent spiritualium duntaxat virorum :
Gala.6.d Paulo ita docente : Vos qui spirituales estis : huiusmodi instruite in spiritu lenitatis. Indignum siquidem est valde, humanam eos mereri indignationem, qui diuinam tam facile consequuntur miserationem. Nam hi quoque qui dominum crucifixerunt, magni quidem peccatores, sed pusilli æstimatores, et si ex vno iram, nunquid non tamen ex altero veniam
Mat.11.d meruerunt ? Beati siquidem fuissent si iuxta verbum domini
I in ipso scandalizati non essent. Nunc verò quid nisi miseri ? Sed tamen & miserandi. Probat hoc pia illa in cruce patientis, sed nihilominus compatientis supplicatio : Pater, in-
Luc.23.c quit, ignosce illis. Et quasi quæreretur indulgentiæ ratio in tam horrendo facinore : sequitur, quia nesciunt quid faciunt. Ac si diceret. Eo digni venia, quo & pusilli scientia sunt.
1.Cor.2.b Ideo ignosco illis : quia non agnoscor ab illis. Si enim cognouissent, nunquam dominum gloriæ crucifixissent. Sunt quibus non ita ignosco : quos vtiq; non ignoro & vidisse & odisse & me & patrem meum. Pro huiusmodi pusillo in scientia terrens Paulus eum qui cum habeat scientiam, nescit tamen condescendere infirmioribus : & peribit, inquit, in tua
1.Cor.8.d. scientia frater pro quo Christus mortuus est. Quod si tantopere cauenda sunt scandala paruulorum, quanto amplius prælatorum : quos sibi deus æquare quodammodo in vtraque parte dignatus, sibimet imputat illorum & reuerentiam & contemptum, specialiter contestans eis : Qui vos audit, me
Capitulo de obedientia. audit : & qui vos spernit, me spernit. An non deniq; hoc ipsum & regula nostra perhibet, vbi ait : Obedientia quæ maioribus præbetur : deo exhibetur ? Quamobrem quicquid vice dei præcipit homo : quod non sit tamen certũ displicere deo : haud secus omnino accipiendum est quam si præcipiat deus. Quid enim interest vtrum per se : an per suos ministros : siue homines, siue angelos : hominibus innotescat suum placitum deus ? Sed homines, inquis, facile falli in dei voluntate de re- K
bus dubiis percipienda, & in præcipiẽda fallere possunt. Sed enim quid hoc refert tua, qui conscius non es : præsertim cum
Mala.2.b teneas de scripturis quia labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem ex ore eius requirunt : quia angelus domini exercituum est ? Requirunt, dixerim, legem : non quam vel authentica vlla scriptura tradiderit, vel ratio manifesta probauerit. de huiusmodi quippe nec præceptor expectandus : nec prohibitor auscultandus est : sed quod ita latere aut obscurum esse cognoscitur, vt in dubium venire possit, vtrumnam deus sic aut aliter forte velit, si non de labiis custodientibus scientiam, & ex ore angeli domini exercituum certum reddatur. A quo deniq; diuina potius consilia requiruntur, quam ab illo cui credita est dispensatio mysteriorum dei ? Ipsum proinde quem pro deo habemus : tanquam deum in his, quæ aperte non sunt contra deum, audire debemus. Nec sanè contraria loquimur sancto prophetæ Samueli, quasi nos in hac parte diuinam hominibus tribuentes authoritatem : cum ille in
1.Reg.2.c. suprà memorato capitulo plane discernere inter vtrunq; videatur. Siquidem quod nos asserimus de dubiis, hoc ille negat de manifestis : vt cum ait, si peccauerit vir in virum : subaudiatur, propter deum : cui aperte contraria homines hominibus frequenter mandare præsumunt. Sed hinc vos sumentes materiam siue occasionem argumentandi : asseritis, si L
hoc constiterit, vt iussa hominum quælibet vel instituta, diuinæ authoritatis pondere æstimanda sint : hominem sub homine, aut vix aut nequaquam posse saluari : cum in tanto cumulo mandatorum quæ prælati etiam per incuriam sæpe præcipiunt, interdum non præuaricari, aut difficile admodũ, aut omnino impossibile videatur. Et quidem non nego difficultatem tantæ inesse perfectioni, sed cum ipsa corde imperfecto præsumitur. Porro imperfecti cordis, & infirmę prorsus voluntatis indicium est, statuta seniorum studiosius discutere, hærere ad singula quæ iniunguntur, exigere de quibusq; rationem, & male suspicari de omni præcepto cuius causa latuerit, nec vnquam libenter obedire, nisi cum audire contigerit quod forte libuerit : aut quod non aliter licere seu expedire monstrauerit vel aperta ratio, vel indubitata authoritas. Delicata satis imò nimis molesta est huiusce modi obedientia. Non plane hæc illa est quæ ex regula traditur, obedientia sine mora. Disputare profecto hoc est in astu cordis, non in auditu auris obedire. Istiusmodi ergo carnalem animam non modo premi, sed etiam opprimi pondere præsumptæ perfectionis necesse est : quia non potest portare caro infirma, quod solus spiritus promptus experitur iugum esse suaue & onus leue. Christi quippe iugum & onus est : & omnino importabile, nisi Christi æquè spiritui. Hinc itaque si dicitis legem regulæ subintrasse, vt abundaret delictum : verum dicitis. Cæterum culpa hæc non est datę legis, M
aut dantis legem : sed improuide profitentis, & impiè præ-
Rom.7.c uaricantis. Mandatum quidem sanctum & iustum : sed tu te noris esse carnalem, venundatum sub peccato. Verum hoc ante præuidisse debueras : quo turris huius euangelicæ non prius iaceres fundamenta : quam sedens computares, si haberes sumptus ad perficiendum. Nunc autem quid restat, nisi vt aut correctus obedias senioribus, aut confusus audi-
Luc.14.f as ab illusoribus : Hic homo cœpit ædificare, & non potuit consummare ? Sed forsan dicitis : Ergo ne ita perfectus quispiam inuenitur : cui non vel minimum aliquid interdum subripiatur de tam multis ac minutis quæ passim vel à negligentibus præpositis imperantur ? Minime quidem cui-
Iaco.3.d quam hoc ego dederim : cum ipsi quoque de se fateantur a-
1.Ioan.1.c. postoli : In multis offendimus omnes. Et si dixerimus quia peccatum non habemus : ipsi nos seducimus. Sed non contiI.Ioan.2.d nuo vt aliquid præterimus, perimus : præsertim cum nos scriptura consoletur : si quis peccauerit inquiens : aduocatum habemus Iesum Christũ iustum : & ipse est propitiatio pro peEsa.53.d. catis nostris. Deniq; propheta de ipso testatur, quod pro transgressoribus rogauerit vt non perirent. Vbi sanè notandum quia etsi pro transgressoribus, non tamen pro contemptoribus legitur supplicasse. Verum illi quomodo perire possunt pro quibus saluator rogat ne pereant ? Quamobrem non video cur ita omnẽ inobedientiam & transgressionem vel minorum

A norum quorumlibet mandatorum exaggerandam putaueritis vt exclamaretis : Quod ergo iam monacho poterit veniale peccatum esse vel leue, cuius vniuersæ actioni crimen insidiatur inobedientiæ ? Sed hoc inde videlicet constare creditis, quod prælatorum iussionibus tantum tribuendum asseritur, quantum si diuinitus traderentur. Quasi verò & ipsa euangelica præcepta non multum inter se discrepent, & merito obseruationis, & transgressionis periculo. Cæterum sicut non omnia vnius esse constat vel necessitatis, vel vtilitatis vel dignitatis : sic non vna de omnium transgressione fertur sententia : nec paria manent discrimina dispares culpas. Porro nec pari culpa negliguntur, quæ non pari cura præcipiuntur : nec pari proinde pœna puniuntur. Ecce enim euãgelium tam flagitium crapulæ, quam fornicationis turpitudinem dãnat. Verum quis magis non horreat è duobus malis, turpitudine fœdari, quam cibo exsaturari ? Nonne deniq; veritas in euangelio sub nominibus trabis & festucæ, graues leuésq; discernit inobedientiæ culpas ? Nonne ipsa disputante imò diffiniẽte gradatim nobis distinguitur quę cuiq; reatui pœna debeatur, dum alium iudicio, alium consilio, alium & gehenna reum esse protestatur ? Quænam ergo consequendi necessitas cogit, vt si magistris diuina detur in suis præceptis authoritas, nullum ideo iam monacho leue aut veniale peccatum in-
B ueniri posse putetur, & quod eius vniuersæ actioni crimẽ insidietur inobedientiæ ? Esto : sit crimen cui pœnalis illa gehẽna vel gehennalis pena assignatur : quale quæso illud diffiniemus esse crimen, quod veritate iudice reum tantum facit iudicio ? Nec tamen diffitebimur esse reatum, quod vel hactenus reum statuit. Quod si reatum, & peccatum. Porro omne peccatum, contra dei mandatum præsumitur. Quod autẽ contra mandatum præsumitur, inobedientia dicitur. Hinc colligitur quòd irasci fratri, & inobedientia sit, & crimen non sit. En vnum inuentum est monacho leue ac veniale peccatũ, quodq; non humani, sed diuini mandati statuat trangressorem. In hoc genere sunt transgressionis nõnulla stultiloquia seu vaniloquia, & quæq; ociosè dicta facta & cogitata. Huiusmodi enim nunquam nisi contra mandatum, & dei mãdatum vsurpantur. Peccata quippe sunt, & deus prohibet omne peccatum, & tamen venialia non criminalia reputantur, excepto cum per contemptum vertuntur in vsum & consuetudinem : & tunc non peccati species, sed peccantis intentio pensatur. Elatio quippe contemnentis, atq; impœnitentis obstinatio, in minimis quoq; mandatis culpam facit non minimam & conuertit in crimen grauis rebellionis neuum satis leuem simplicis transgressionis. Deniq; in quo inobedientiæ crimẽ
1.Re.15.e. absq; dubio sit, apud Samuelem aduertite. Quasi, inquit, peccatum hariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere. Non ait, non acquiescere : sed, nolle acqui-
C escere : vt non iussionis simplex ipsa transgressio, sed voluntatis superba contemptio, scelus idololatriæ reputetur. Non est enim idipsum nolle obedire, & non obedire. Hoc quippe interdum erroris est, nonnunquam & infirmitatis : illud verò aut odiosæ pertinaciæ, aut contumaciæ non ferendæ. Quod & ipsum repugnare est & resistere spiritui sancto : & si ad mortem vsq; perdurauerit, blasphemia est, non remittenda siue in hoc seculo, siue in futuro. Non ergo qualiscunq; mandati præterito criminalem facit inobedietiam : sed repugnare, sed nolle obedire. Cæterum quãti absq; illa pessima & rebelli voluntate non obediunt ? Quomodo itaq; monacho crimen insidiatur inobedientiæ, si totiens sine crimine transgreditur, quotiens in transgressione defuerit huiusmodi recitrans & contentiosa voluntas ? Frustra autem comparant quidã, vt dicitis, quaslibet inobedientias antiquæ illi quæ facta est in paradiso : quæ admirum valuit, non solum obligare personam : sed & vitiare naturam. Arbitror tamen & ipsam primam grauissimamq; prævaricationem, aut non aliunde, aut inde maximè iudicatam grauissimam, hoc est ex rebellione defensionis quæ secuta est, quando deo causam requirente peccati vt peccatores ad pœnitentiam prouocaret : nolebat quippe mortem eorum, sed magis vt conuerterentur &
Psal.140.c viuerent, ipsi maluerunt declinare cor suum in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis. Et quidem gemina malitia peccatoris. Primum quòd nec sui misertus est, vt culpam propriam fateretur, & sanaretur : deinde quòd & vxo D
rem vt se fallaciter excusaret, crudeliter accusauit. Quid est quòd deniq; dicitis in omni actione monacho crimen insidiari inobedientiæ, quasi aut furtim subrepat nescienti, aut casu accidat infœlici : aut non valenti implere quod præcipitur, criminis calumnia struatur de impossibili ? Ita ne, inquam monacho crimen insidiatur inobedientiæ : cum & antiqua illa tam nota & tam noxia prævaricatio, facilè, vt creditur, indulgentiam consequeretur : dummodo confessio, & non defensio sequeretur ? Neq; enim tantum, vt dictum est, nocuit simplicis actionis (quanuis ex deliberatione) transgressio : quantum adiunctæ excusationis cum præmeditatione obstinatio. Sed nunquid forte in lege quidem diuina habenda est hæc consideratio grauioris leuioris q; inobedientiæ, non autem ita & in regula nostra ? Sed quis sane dicat plus tribuendum humanis quam diuinis traditionibus, plurisq; quod per suos deus, quam quod per seipsum imperat, æstimandum ? An non deniq; & apud sanctum Benedictum propriæ & distinctæ ab inuicem sententiæ inueniuntur, alia de leuioribus, alia de grauioribus inscripta culpis ? Quid est autem leuior culpa, nisi leuior inobedientia ? Traduntur igitur à prælatis interdum minora mandata, quorum transgressio leuiora secundum regulam parit & peccata : & tamen in deum nihilominus prævaricatio fit quotiens abbatis iussio preteritur. Siquidem & ex ore ipso dei non æqualia sunt promulgata, & E
ideo non æquali cuncta vigilantia obseruanda : sed alia cura exhibenda est ei proculdubio, quod ipse perhibet primum & maximum mandatum : alia his quæ alibi discernens, qui soluerit (inquit) vnum de his minimis meis mandatis. Quid ergo ? Audiuimus ex regula grauiores & leuiores culpas, legimus Mat.5.b
& in euangelio maxima minimaq; mandata : & mandatorum transgressiones vniuersas dicemus æqualiter maximas ? Non est igitur necesse vt concedam quod dicitis, aut deo scilicet non tribui omne quod ab homine magistro accipitur quod non fit contrà deum, aut monacho nullum inueniri posse leue seu veniale peccatum : quia etsi totiens deo (quod fatendum est) inobediens esse conuincitur, quotiens eius qui pro deo sibi præest hominis mandatum, quod quidem iustitiæ non repugnet, prætergreditur : sicut tamen non par cura in executione exigitur, sic nec par culpa contrahitur ex transgressione. Etsi quippe vnus est qui offenditur, non tamen vnius ponderis quæ iubentur, nec vnius subinde discriminis iussorum est omnium censenda transgressio. Vnde pater Benedictus secundum, inquit, mensuram culpæ, excommunicationis extendatur mensura. Frustra proinde (vt videtis) aut terremini, aut terrere conamini de obedientiæ promissione, quæ fit ex regulari professione, quasi non oporteat promittere quam constat nec integre posse teneri, nec sine crimine præteriri, si quidem deo quicquid dei minister homo non F
perperam iusserit, imputandum constiterit. Frustra, inquam, ex hac occasione malum ita inobedientiæ exaggeratis, vt à tam necessario bono promittendæ obedientiæ terreatis : quia etsi difficile cauetur vbiq; subrepens vel insidians (vtvos dicitis) inobedientia in tam variis & innumeris quæ à senioribus indicuntur : non semper tamen damnabiliter seu criminaliter quod præcipitur, non impletur. Etsi enim omnis inobedientia inexcusabiliter sit culpabilis, nulla tamen æternaliter damnabilis, nisi quam remedium pœnitentiæ non sanat. Nulla est læthaliter criminalis, nisi quæ contemptum superbiæ non euitat. Magna igitur securitas filiis obedietiæ, & reuera pax hominibus bonæ voluntatis, quando in omni obedientia sola damnatur impœnitentia, quam nescit qui diligit deum : sola incriminatur superbia, quam facile cauet qui timet gehennam. Sed exemplis clarius elucescet quod dicimus. Si iubente seniore vt fileam, verbum mihi forte per obliuionem elabitur : reum me fateor inobedientiæ, sed veniaLiter. Si ex contemptu sciens & deliberans sponte in verba prorupero, & rupero silentij legem : prævaricatorem me constituo & criminaliter : & si impœnitẽs perseuero vsq; ad mortem, peccaui, & damnabiliter. An & hoc durum fortasse videatur ? Hæc quippe sunt vestra (si bene recolo) verba, cum difficultatem seu impossibilitatem (vt nobis videtur) tenendæ obedientiæ, vel cauendæ inobedientiæ considerantes, in

Universidad de Deusto
Biblioteca

G vitam ita monachicam exclamastis: Hæccine est illa eo securior quo arctior, eo certior quo magis ardua veniendi ad deum via, vt monacho naturaliter mala vix cauere, naturaliter bona vix pro communi infirmitate valenti implere, non minor tamen necessaria sit cautela ad cauenda vel obseruanda quæ sibi prælatus suus vel prohibere voluerit vel iubere? Et subditis: Quod cum à multis credatur, licet à paucis vel etiam à nullis ad integrum obseruetur: quid aliud operatur talis sententiæ credulitas, quam quòd illa ab apostolo tantum culpata manducandi idolothyta libertas? Nil plane aliud, si ita esset vt dicitis. Bene prorsus non potest conscius esse sibi qui se non implere confidit quod debere se credit.
Matt.5.c Creditis itaq; (vt verborum vestrorum sensum breuiter colligam) quod ad integrum mandata obseruari dei vix valeat, abbatis non valeant: cum veritas ipsa testetur ne vnum quidem iota præteritum iri. Cæterum qui ita sentit, videtur mihi (vt pace vestra dixerim) necdum gustasse quam suauis est dominus, sub iugo legis gemere adhuc, nondum respirare sub gratia, suaue Christi iugum nequaquam esse expertus, ideoq; certissime adhuc infirmari per carnem, quia spiritus non adiuuat eius infirmitatem. Quid verò sibi vult illa distinctio, q̃ dei quidem vix, prælati verò hominis nequaquam omnino à
H quolibet iussa posse teneri prohibitá ve conceditis, quasi verò illa queant absq; istis integrè custodiri? Sed si attenditis, de male quoq; viuentibus prælatis dei præceptum est: Quæ dicunt facite. Igitur qui non facit, aperte non in hominem tantum, sed & in deū præuaricator existit. Ita ne ergo nullus mãdata perfectè exequitur sui magistri? Quamobrem putatis? Quia nolumus, aut quia non possumus? Sed si volumus & nõ possumus, securi sumus. Si possumus & nolumus: superbi sumus. Porro ad cauendam superbiam, illam vere annuerim necessariam esse cautelam, quam dicitis ne forte incurratur inobedientiæ crimen. Quod si impossibile vos putatis vt nõ videlicet imperiis prælatorum per contemptum interdum superbiæ resistatur, scitote non paucos, sed innumeros aliter omnino sentire, nec aliud quam quod proprio didicerint experimento. Si autem non impossibile quidem, sed tamen difficile esse sentitis magistros non contemnere, & dum ideo consentitis quoniam grauamini non superbe sapere, murmuratis aduersus obedientiæ legem, affirmantes periculosum promit
Mat.19.b tere, quod iam laboriosum est obseruare: ad hoc ego respondeo, imò non ego, sed dominus: Qui potest, inquit, capere, capiat. Hoc quippe est quod paulo superius dixi, quia antequam ædificium inchoares, prouidisse debueras vnde perficeres.
Nunc autem (vt ait quidam) aut non tentasses, aut perfice.
I Veruntamen nemo si cautè profitetur, pollicetur se vltra in nullo transgressurum, hoc est iam non peccaturum. Alioquin aut periurat qui ita iurat, aut sanctior est illo qui ait: In
Iaco.3.d multis offendimus omnes. Quod si consequens falsum esse videtur, videndum est & de eo quod antecedit, ne forte lex quę data est propter transgressiones cohibendas, non solum non eas coerceat, sed & augeat insuper crimine periurij, si quidē id promittere nos in nostra professione credamus, quod certum, est non posse teneri. Partienda est proinde nobis in duo vniuersa hæc obseruatio regularis, in præcepta videlicet, & remedia. Præceptis instituitur vita contra peccatum, remediis restituitur post peccatum innocentia. Sic ergo vtraq; ista complectitur nostra professio, vt professus quisq; cum in aliquo forte regularium mandatorum deliquerit, si ad remedium æquè regulare confugerit, etsi conuincitur transgressor mandati, non tamen pacti præuaricator. Solum itaq; censuerim fregisse votum, violasse propositum, pactum præuaricasse, qui & præceptum contempserit & remedium. Nam illum sanè dico securum, qui etiam si interdum obedientię limitem præterit, consilium non respuit pœnitentiæ. Regulares nanq; terminos, etsi sæpe deliquerit, non euadit, qui censuræ quę ex regula est disciplinam non subterfugit. Pars siquidem regulæ est regularis correctio, & in ea reperitur non solum bonæ vitæ instructio, sed etiam emendatio prauæ. Inueniuntur in ea & præcepta obedientiæ, & inobedientiæ remedia, vt ne peccando quidem à regula recedatur. Fateor sanè impossibile cuiuis mortalium vel venialiter interdum non delinquere in præceptis obedientiæ: sed nulla iam de impossibilitate querela: quandoquidem & ex regula licet id quoq; quod criminaliter delinqui contigerit emendare. Quod ergo dicitis à K
nullis posse obseruari ad integrum quicquid à magistris præcipitur, verum est: sed leuis culpa inobedientiæ est, & facilis cura eius inuenitur in regula, si quidem sit transgressio absq; contemptu. Si autem & ipsum deesse aliquando non posse cõtenditis, id quidem falsum est: sed nec talem tamen inobedientiam sine cura relinquit diligentia regularis. Et licet fortiori egeat curationis medicamento, caret tamen morbo præuaricationis, nisi cum & ipsum forte medicamentum contemnitur. Quæ cum ita sint: frustra de impossibilitate causamur qui regulam profitemur, frustra nobis de peccandi necessitate blandimur, vt ideo iusta imperia prælatorum deo non imputanda, sed tanquam hominum contemnenda putemus, nec rem videlicet impossibilem continere nostra professio videatur, si tantum ex ea hominibus quantum deo obedientiæ deberi asserimus. Cui enim iam vel ita professo impossibile, imò per dei gratiam non perfacile sit cauere præuaricationem, vbi non inobedientia sed impœnitentia facit præuaricatorem? Hoc quippe (vt iam dixi) profitentium nemo spondet vt non iam peccet, & ob hoc non continuo vt quispiam aliquo modo non obedit, præuaricatorem se cõstituit, nisi qui se forte sic professum falsò existimat: quales vos vtiq; asseritis esse non paucos. De quibus etiam, si qui tamen sunt, vt dicitis: verum est & quod subditis, quod nil vtiq; aliud illa talis eorum credulitas vel potius crudelitas in suis ipsorum operatur conscientiis, quam noxia illa recumbentium in idolio libertas in alienis. Necesse est enim qui huiusmodi est, ex propria perire sententia, quemadmodum in illius scientia 1.Cor.8.e
clamat apostolus infirmum perire fratrē. Et quomodo nihil 1.Ti.4.b
esse cõmune item ipse perhibet quod cum gratiarum actione percipitur, nisi ei qui putat aliquid esse commune: ita & regularis professio quantum in se est damnabilis non est, nisi ei qui damnabilem putat. Quod quatenus putari oporteat, puto satis superius demonstratum. Nunc iam respondendum est quæstiunculæ: quæ incidit vobis ex occasione apostolici præsentis capituli. Quæritis nempe vtrumnam ista de idolothytis Pauli sententia: Puto quia nihil commune est in Christo Rom.14.c
nisi ei qui putat quid commune esse. Et rursum, Si comederit, damnatus est, quia non est ex fide: in generalem regulam Ibidem.
trahi possit, quatenus malum cuique sit bonum quodque quod agit, si malum esse crediderit, ac tantum malum quantum crediderit. quod si annuero, rursum pergitis inquirere cur non econtrario tantum cuiq; bonum sit quod operatur, quantum vel falso opinatur. Mirum quippe vobis, imò & iniustum videtur, vt plus in malo quam in bono humanæ valeat intentionis opinio. Si respondero de malis quidem merito ita credi propter oculum nequam: respondebitis & mihi non immerito quoq; propter simplicem oculum idem æ- M
què putandum & de bonis. Nam qui dicit ex oculo nequam Matt.6.c
corporis tenebras æstimari, indicauit & de simplici lucem æquè corporis approbari. Sed videte ne forte non sit vere oculus simplex, qui fallitur. Fallitur enim tam qui bonum malũ, quam qui malum bonum putauerit. Scitis autem neutrum horum, væ illud euitare propheticum: Vę qui dicitis bonum ma Esa.5.e
lum, & malum bonum: cum tamen nemo, qui hoc velit cauere maledictum de quo veritas pronunciat quod sit lux totius corporis, id est operis argumentum. Sed absit vt preco veritatis clamet contra veritatem: maledicat is, quod illa probauerit.
Ego verò vt interior oculus vere simplex sit, duo illi esse arbitror necessaria, charitatem in intentione, & in electione veritatem. Nam si bonum quidem diligat, sed verum non eligat: habet quidem zelum dei, sed non secundum scientiam: & nescio quẽadmodum iudicio veritatis vera esse possit cũ falsitate simplicitas. Volens deniq; ad veram discipulos instruere simplicitatem magistra veritas: Estote, inquit, prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. Præmisit ergo prudentiam, sine qua neminem satis esse posse simplicem Mat.10.b
sciret. Quomodo deniq; vere simplex erit oculus cum ignorantia veritatis? Aut verò vera potest dici simplicitas quam simplex ignorat veritas? Scriptum est enim: Ignorans ignorabitur. Patet ergo laudabilem illam & à domino laudatam 1.Cor.14.g
simplicitatem absq; his duobus non esse bonis, beneuolentia,

A tia, atque prudentia: vt oculus videlicet cordis, non solũ pius qui fallere nolit, sed & cautus sit qui falli non possit. Cæterũ sicut oculum simplicem duo ista faciunt bona, amor boni, & cognitio veri: sic nequam oculum duo è regione mala constituunt: cæcitas, qua fit vt veritatem non agnoscat: & peruersitas, qua fit vt diligat iniquitatem. Porro inter duo hæc bona, quæ nec fallere nec falli sinunt: & duo illa mala quæ tam falli quàm fallere faciunt, duo sunt media. Vnum quidem bonum per quod oculus interior, etsi falli queat ignorantia veri: zelo tamen boni fallere penitus non consentit. Alterum vero malum quod licet veri notitiam non impediat, amorem tamen boni præ malitia minime sentit. Et quoniam omnis res melius diuisione innotescit: secundum hoc duplex malũ, & illud item geminum bonum, quadrifariam diuidamus oculum cordis, in bonum, & meliorem: in malum, & peiorem. Et subdamus exempla. Est qui bonum diligit, & malum nescius agit. Huius quidem bonus est oculus quia pius: non tamen simplex quia cęcus. Et est qui bonum & libenter agit, & prudenter intelligit. Istius reuera oculum non immerito simplicem dixerim, vtpote cui neutrum bonum desit, nec zelus scilicet bonus, nec scientia. Hunc profecto requirit o-
Psal.13.a culum deus cum respicit super filios hominum, vt videat si est intelligens aut requirens deum. Est ecõtrario qui bonum minime diligens, ex malitia quidem peruersus est: sed sapiẽs
B vt faciat malum, per ignorantiam cæcus non est. Quem quidem ideo nondum appellauerim nequam, quòd vnum ei licet ad suum malum non desit bonum: id est scientia. Sed est qui bonum forte nescius quod non diligit, agit, cui profecto non incongrue id quod dicitur nequam assignauerim, eo quòd neutro careat malo, nec cæcitate, nec peruersitate. Dicitur siquidem nequam, quasi nequaquam, vt is solummodo nequã appelletur, qui nequaquam hoc est in nullo penitus appareat bonus: sed sit vtroque bono vacuus, tam videlicet veri notitia, quàm & benevolentia. Alius est itaque pius oculus non quidem fallere promptus, sed tamen falli, vt dictum est, pro-
Osee.7.c nus, de quo propheta: Effraim, inquit, quasi columba seducta, non habens cor. Alius is quem dominus simplicem dicit, tam
Mat.10.b. nec fallere facilis quàm nec falli, de quo & apostoli docẽtur cum eis dicitur: Estote prudentes, sicut serpentes: & simplices sicut colũbæ. Et item alius est oculus simpliciter malus, fallens vtique libenter, sed non facile falsus: qualem profe-
Luc.16.b. cto habent illi qui ore dominico astruuntur prudẽtiores esse filiis lucis in generatione sua. Et alius quem nequam esse diffinimus, quia sit dupliciter malus, cui quippe & malitia parit ignorantiam, & ignorantia malitiam operit, ita vt sæpe nescions & malum quod vult non faciat, & bonum faciat quod non vult. Obscuratum nempe est insipiẽs cor eorum qui istiusmodi sunt, & quasi iam traditi in reprobum sensum, bonũ
C Prou.18.d omnino nec diligere nec dignoscere queũt. De talibus scriptum est: Impius cum venerit in profundum malorum, contẽnit. Nam qui huiusmodi est, cauere profecto malum, nec vult etiam si possit, nec si velit scit. Quamobrem hunc oculum in superiori diuisione illo altero censui nõ immerito peiorem, non quia malignior sit, sed quia periculosior. Ignorãtia quippe securiorem, securitas segniorem facit, non nequiorem. Est tamen ex hoc proculdubio deterior, quòd ille solum habet malum malam intentionem, iste & falsam consideration em. Ille vno caret è duob⁹ bonis, bono zelo, iste & vero iudicio. Ex hoc itaque pessimo oculo qui neutrum bonum habet, & item ex illo optimo qui neutro caret, sentiendum est veritatem disseruisse aut tenebris obuolui totum corpus, aut luce perfundi. Nam reliqui duo, quorum neuter vtrũque aut bonũ habet aut malum: etsi ex parte possunt, non tamen toti sufficiũt vel lucẽ dare vel tenebras corpori. Si igitur (vt ad propositam quęstiunculam reuertamur) is vere oculus nequã est, qui peruersus pariter & cæcus bonum agit, & malum credit, vtique rectè operando, sed opinando, inique, bonum sibi in malum vertit, & tantum malum quantum crediderit, quãdoquidem iuxta sententiam domini, totum corpus tenebrosum
Mat.6.c reddit oculus nequã. Quid enim luci relinquitur, vbi nec pia intentio, nec vera opinio inuenitur? At non ideo sequitur vt qui econtrario malum facit, & bonum putat, iuxta suam fidem similiter & ipse inueniat. Quare? Non est quippe simplex oculus ille qui ex iudicio veritatis totum corpus lucidũ D
reddat, qualẽ profecto superius diffinimus. Neque enim ex toto adhuc tenebræ desunt, vbi ignorantia veritatis lucem obscurat voluntatis. Cum itaque ille oculus vtrũque malum, is vero minime vtrũque habeat bonum: nonne ratio videtur exigere vt plus ille noceat, q̃ prosit iste? Neque enim consequens est vt tantum valeat in bonum, bonum vnum: quãtum duo mala in malum. Et quidem laude dignam dixerim vel solam intentionem piam: nec plane condigna remuneratione fraudabitur in opere quoque non bono ipsa bona voluntas. Attamen sine malo quocunque non erit decepta simplicitas. Cur inquis? Nunquid non ex fide? Prorsus ex fide, sed falsa: vel certe potius non ex fide, quia fides falsa, fides nõ est. De-
Rom.14.d nique de fide vera non falsa puto dixisse Apostolum: Omne quod non est ex fide, peccatum est. Non autem ex fide vera bonum creditur quod malum est. Est enim falsum. Peccatum igitur est. Vtrũque proinde complectitur præsens capitulũ, omne quod non est ex fide, peccatum est, &c. & cęcam videlicet malitiam, & deceptam innocentiam: quia quod à nesciente fit, & bonum prorsus cõdẽnat intentio praua, & malum non penitus excusat recta. Siue itaque malum putes bonum quod forte agis, siue bonum malum quod operaris, vtrunque peccatum est, quia neutrum ex fide, licet sane leuius admodũ peccetur vbi sana intentione sola reprehensibilis actio foris apparet, q̃ vbi maligna latet etiam in non mala actione inten E
tio. Verum quod absque vel minimo peccato non est, purum bonum minime est. Quo pacto ergo bonum non purum puro malo comparabitur in efficientia, hoc est vt tã efficax ad bonum illud sit, q̃ ad malum istud? Et hæc super hac quæstione sufficiant. Nam ad superiores quoque satis reor esse responsum superius. Et quidem vos eãdem sępius dubitationes iteratis atque reuoluitis, sed mea non interest ipsarum totiens repetere solutiones. Sufficit enim semel soluisse etiam quod crebrius in quæstione versatum fuerit. Quærentibus item de obedientiæ pondere, seu discrimine inobedientiæ, à latere indicit vobis & de merito vtriusque quærendum, vtrum videlicet in quibusque præceptis quantum obedientia valet, tantum grauet inobedientia: vt verbi gratia, vel Abraham de Gen.22.d
immolando filio, vel ille nescio quis de filio itidem furni incendiis exponendo: tantum diuinæ indignationis & vltionis merito incurrissent si non obedissent, quantum laudis & gratiæ receperunt pro eo q̃ obedierunt. Quod vobis quidem & durum videtur & necessarium, sed non est ita. Enimuero constat nonnulla nec fieri sine gloria, & posse non fieri sine culpa: ideoque si fiant, digna esse præmiis, non tamen suppliciis si non fiant. Nam & non tangere mulierem, meriti est nõ mediocris, & nullius tamen delicti propriam amplecti coniugẽ. Istiusmodi sunt quæcunque euangelico illi capitulo cõgruere possunt: Qui potest capere, capiat. Et rursum quædam per F
contrarium neglecta quidem offensam contrahunt, sed impleta gloriam non merentur, & damnant contemptorem, & authorem non glorificant. Talia sunt quæcunque diuinitus lege publica imponuntur hominibus, sine quibus nec saluari queunt. Hinc illud apud gentilem: Non feci furtum, non pasces in cruce coruos. Et in euangelio: Si diligitis eos qui vos Luc.6.d
diligunt, quam mercedem habebitis? Si salutaueritis fratres Mat.5.g
vestros tantum, quid amplius facitis? Denique & vniuersali- Luc.17.c
ter: Cum feceritis omnia quæ mandata sunt vobis, dicite quia serui inutiles sumus, quæ facere debueramus, fecimus. Ac si dicat: Si solis contenti estis præceptis & traditionibus impositæ legis, & non sponte etiam perfectionis vos consiliis & suasionibus mancipatis, liberi quidem estis à debito, non tamen pro merito glorioſi. Euasistis pœnam, sed non acquisistis coronam. Quænam ergo vos necessitas cogit parere in singulis quæ iniuncta fuerint, & formidare vltionem de transgressione, & de obseruatione sperare remunerationem? Eapropter in talibus generalis hæc regula teneatur vt in difficilioribus quidem agendis obeditio gratior, quàm grauior prævaricatio iudicetur: & in facilioribus minusque onerosis contemptus damnabilior quàm actus laudabilior æstimetur. Iam & si de hoc satis est, videamus quatenus etiam tenenda sit ipsa quæ in professione firmari solet loci stabilitas, & quibus (siquibus tamen) ex causis rumpere illam vel liceat cuiquam,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G cuiquam vel expediat. Et hinc siquidem dubitare vos dicitis. Ad quod interim nunc securus respõderim, à bono quod semel quis vouerit, descendere non licere: & ad hoc mutare locum quem sibi quisque delegerit, & cui se sua voluntate & voce firmauerit, omnino non consulo, sed nec sanctus papa Gregorius. Ait enim. Perfecti quique magna se discretionis subtilitate conspiciunt, ne ad deteriora vnquam vel in opere vel in cogitatione dilabantur. Sed quod hinc sensit vir apostolicus, hoc se Apostolus implere gloriatur: quæ inquiens, retro oblitus, & ad ea quæ ante sunt extentus. An & prophetа Ezechiel idem non significauit cum de sanctis animalibus diceret: Non reuertebantur cum incederent, sed vnumquodque ante faciem suam gradiebatur? Et hi omnes id sentiendo, non aliud quàm magistri sui sententiam secuti sunt, dicentis in euangelio: Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno dei. Præscribat proinde stabilitatis pactum omni deinceps remisso descensui, contentioso discessui, vago & curioso discursui, totius denique inconstantiæ leuitati: non tamen his quæ in professionis serie sequuntur, morum videlicet conuersioni, & obedientiæ quæ secundum regulam fit. Nam si hęc ibidem pro improbitate nimirum atque irreligiositate cohabitantium obtineri forte nequiuerint, duce spiritu libertatis trãsire indubitanter suadeo ad locum alium, vbi non impediatur homo reddere deo vota sua, quę distinxerunt labia sua. Equidem cum sancto sanctus eris, & cum peruerso peruerteris. Sane de religiosis ac bene ordinatis monasteriis nullus professorum meo cõsilio, ne arctioris quidem vitæ desiderio sine licentia sui senioris egredietur. Egressus tamen si melius inuenerit, & elegerit, meo nihilominus iam consilio non regrediatur ad inferius bonum, quod reliquerat & contempserat præ meliori: præsertim si illud melius tale fuerit, quod eius primæ professioni congruere videatur. Ipse nempe viderit qua ratione quáve intentione altiora seu arctiora præsumpserit, nam ad inferiora vel remissiora me consulente nequaquam apostatabit, si non tamen loci prioris vicinia reuocetur: quia de noto monasterio nec retineri quis regulariter potest, nec recipi sine consensu abbatis sui. Et accipite manifestius in exemplis, huius sententię rationem. Forte vult aliquis de Cluniacensibus institutis ad Cisterciẽsium sese stringere paupertatem, eligens præ illis nimirum consuetudinibus magis regulæ puritatem. Si me consulit, non consulo: si non sane id abbatis sui vsurparit assensu. Quamobrem? Primo propter scãdalum ipsorum quos deserit, deinde quia certa pro dubiis relinquere tutum non est. Forsan enim hoc tenere potest, illud nõ poterit. Tertio suspectam habeo leuitatem, qua id sępe quod facile volumus antequam probemus, experti iam nolumus, vno propè momento idipsum & cupientes & respuentes tam leuiter quàm & irrationabiliter. Quales vtique non paucos frequenter experimur, qui vna vix hora in vna voluntate durantes, aura leuitatis impulsi, vagi & instabiles hac & illac velut ebrij nutant: mutantque pro experimento iudicium, imò sine iudicio fluctuantes & tumultuantes tot de se consilia præsumunt, quot loca reuisunt: semper quod non habent cupiẽtes, & quod habent fastidientes. Et quomodo ego ait aliquis, professus regulam, non secundum regulam cum bona queam degere conscientia? Siquidem vouens & non soluens, quid nisi peiero? Quasi non multo magis habeas vnde conqueri alibi quoque cum cœperis pure iuxta regulam conuersari. Profecto etiam tunc & quanam inquies conscientia habitare sustineam extra domum meam priorem, quæ me de sęculo fugientem excepit, initiauit ad bonum, signauit in salutem, molestus fratribus, inobediens seniori, stabilitatis insuper præuaricans pactum, & primam irritam faciens fidem? Veruntamen neutra iusta querimonia est. Nam qui se ideo periurum putat, quòd ad punctũ regulam non obseruat, videtur mihi non satis attendere quid iurauerit. Nemo quippe cum professum tetur sponder regulam, sed determinate secundum regulam, sui quisque conuersionem, suamque deinceps conuersationem sese pollicetur dirigere. Hæc profecto huius temporis omnibus ferme monachis communis professio est. Et licet in diuersis monasteriis diuersis & obseruantiis deo seruiatur: quandiu tamen sui quisque loci bonos vsus seruat, haud dubium quin secundum regulam viuat, quoniamquidem boni vsus à regula non discordant. Quisquis itaque tenet quod teneri inuenerit bonum vbi professum, profecto viuit sicut promittit, quia non aliud procul dubio quisque promittit q̃ quòd habere eorum pia videtur vita cum quibus deinceps viuere disponit & eligit. Quid enim? Nunquid verbi gratia, aut in Maiorimonasterio vsus Caluniacensium, aut isti forte illorum ritus, aut vero vtrique Cistercien sium distrietionem literatoriam profitentur? Attamen omnes secundum regulam profitemur. Vna quidem oris vbique promissio, sed quia non vna est omnibus cordis intentio, potest indubitanter sine detrimento salutis, & sine damno professionis, operis quoque non vna vbique obseruatio celebrari. Sicut enim nõ omnes omnia tenent (etiam boni christiani) quæ in euãgelio sunt, omnes tamen secundum euangelium viuunt, (nam qui concessis alligari coniugiis contenti sunt, non ideo tamẽ credunt se recessisse ab euangelio quia euãgelici sublimitatem consilij de cœlibe ducenda vita non elegerunt) ita sane si in gradu illo inferiori legitime ac fideliter conuersent: sic quoque qui secundum regulam viuere statuunt, etsi non ad vnguem (vt dicitur) totam custodiunt, & si qua pro sui claustri ritu vel mutant vel prætermittunt, à regulari tamen omnino professione non discedunt, donec tamen sobrie, & iuste, & pie, pro suorum moribus viuere non desistunt. Denique regula ipsa tradit octauum humilitatis gradum, vt nihil agat monachus nisi quod communis monasterij regula, vel maiorum cohortantur exempla. Exceptis proinde Cistercien sibus, & qui illorum forte ritu non tam viuere secundum regulam q̃ ipsam ex integro pure ad literam (vti se sane professos esse putant) tenere curant: de cætero neminem obedienter degentem, regularis moueat solennis q̃ professio in qua non fit de tota regula promissio, in his duntaxat monasteriis in quibus ordo & disciplina seruatur cum bonis consuetudinibus. Salua igitur cuique sua manet in cœnobiis bene ordinatis professio, tantum si sana fuerit & intentio. Cæterũ qui inquietus est, & ita credere non potest: sed magis credens & cedens stimulanti conscientiæ exit, & quærit vbi soluat vota sua quæ suo in loco, suo vtique iudicio vouerat quidem, sed non soluerat: sicut non laudo quòd egreditur, ita vt regrediatur non consulo, si tamen ad remotum ignotumq̃ monasterium migrauerit. Cur ita? Tum propter Pauli sentẽtiam, quę beatum manifeste pronunciat, qui seipsum non iudicat in eo quod probat: tum ex nostri authoritate magistri, qui talem & suscipi iubet, & retineri, inuentum quoque bonum & vtilem suasione allici, professione ligari. Denique suadeatur (inquit) ei vt stet. Et ne forte prioris sui monasterij memor, remordente (vt assolet) conscientia, incipiat denuo de rupta stabilitate causari, generalem super huiusmodi scrupulo consolatoriam profert sententiam, dicens: Vbique enim vni deo seruitur, vni regi militatur. Porro de vicino prohibet, quod iubet de peregrino: ne vicinitas inter monasteria fomes scandali, rixæ materia sit, si alterutrum recipere monachos acquieuerint absque mutuo duntaxat assensu. Quod totiens equidem experimur, quotiens talis vspiam monachorum susceptio plane non nisi contra decretum regulare præsumitur. Quod si etiam post hæc fratris ita regulariter susceptі inquietiorem forte animum pulsauerit recordatio scandali quod discedens fratribus quos deseruit fecit: & quia oporteat emendari suo reditu quod ex discessu deliquerit: prudenter aduertat qui hoc cogitat, scandalum scandalo non bene emendari. Qualis denique emendatio erit, si vt aliis scandalum tollas, alios scãdalizas? Quanquam profecto & tolerabilius scandalum illud sit & venialius, quod factum est intentione proficiendi in melius, quàm quod facere cogitas ad cæterus apostatando. Sed ante quoque (licet non sine scandalo) tutius tuam sine dubio ad id quod putasti melius secutus est conscientiam, quàm si in priori bono & loco contra conscientiam permaneres, quanq̃ secure id posses: si sane hinc eandem tuiipsius conscientiam reddere securam posses. Quapropter quod de manducante: & non manducante decernit Apostolus: vsurpemus & nos in nostræ huius disputatiunculę conclusione, vt & qui propria impellente conscientia suum deserit locum, ne suum (quod putat) deserat votum, non deserentem non spernat: & qui secura

Philip.3.c.
Ezec.1.d.
Luc.9.g
Psal.65.c.
Psal.17.d.
Capitulo de monachis peregrinis.
Rom.14.b.

A cura conscientia fraternum scandalum timens fratres nõ deserit, deserẽtem non iudicet. Et de his me accipite sane quod sentio respondisse, sine prejudicio sanius sentientis. Item postulatis absolui vobis, cur vel beatus Gregorius nescio quem Venantium, habitum monachalem quem pie susceperat, impie q̃ reiecerat: non solum resumere non coegit, sed etiam omnem legitur indulsisse communionem apostatę perduranti: vel sanctus Augustinus coniugij legi votum quodãmodo subiiciat continentiæ: ita vt in libro de virginitate asserere videatur, nec cœlibis quidem vitę propositum copulę posse præscribere coniugali quominus indissolubile maneat etiam quod à continentibus fallente diabolo fracto sanctitatis voto initum fuerit matrimonium. Et ad hęc nihil ad presens certius breuius q̃ respondendum occurrit, nisi quòd ita sancti antistites sapuerunt: recte ne, ipsi viderint. Nam ego in sensibus actibus q̃ illustrium patrum cautus profecto sum omnino non aliud æstimare, quàm quod beato Apostolo teste quæritur iam inter dispensatores, vt videlicet fidelis quis
1.Cor.4.d. inueniatur. Certus sum enim siue in suo abundauerint sensu: siue in dei spiritu: sicut & in cęteris, ita & in his ambos extitisse fideles: illum in dispensando quod præ manibus erat, istum in scribendo quod senserat. Quod denique quæritis de quibusdam episcopis quos sanctus item papa Gregorius ad tempus in monasteriis pro eorum excessibus legitur reclusisse, vtrum nam in suo, an in monastico interim habitu habi-
B tarint cum monachis, ego nescio: nisi quòd credibilius videtur nequaquam illos intignem religionis habitum suscepisse, quem non erant perpetuo habituri: sed tantum quæsisse quietem in secretis monasteriorum, & opportunitatem pœnitentiæ. Audire & hoc vultis à me, vnde inter cætera pœnitentiæ instituta monasterialis disciplina meruerit hanc prærogatiuam, vt secundum baptisma nuncupetur. Arbitror ob perfectam mundi abrenunciationem, ac singularem excellentiam vitæ spiritualis, qua præeminens vniuersis vitæ humanæ generibus huiusce modi conuersatio, professores & amatores suos angelis similes, dissimiles hominibus facit, imò diuinam in homine reformat imaginem, configurans nos Christo instar baptismi. Et quasi denique secũdo baptizamur, dum per id quod mortificamus membra nostra quæ sunt super terrã, rursum Christum induimus, complantati denuo similitudini mortis eius. Sed & quomodo in baptismo eruimur de potestate tenebrarum, & in regnum transferimur claritatis æternæ: ita & in sancti huius secunda quadam regeneratione propositi, de tenebris æquè non vnius originalis, sed multorum actualium delictorum in lumen virtutũ euadimus, reaptantes nobis illud Apostoli: Nox præcessit, dies aũt appropinquauit. Id quoque vobis insinuari precamini, an abbatis mutatio monasterium suum mutare volentibus monachis in aliquo patrocinetur, hoc est si in morte vel depositione prælati plus aliquid libertatis subditis relaxetur, quo vtique licentius possint eo articulo temporis migrare quo voluerint, altero necdum videlicet substituto. Ad quod respondeo. Nequaquam.
C Etenim sponsio professionis quando ex more fit in oratorio, de abbatis vita non sumit terminum, sed de præsentia testimonium. Profitenti itaque modus sit sua vita, non aliena. Attendat denique quod legislator ipse non solum senserit: sed & tradiderit: vt si quando, inquit, aliter fecerit (videlicet
Capitulo de monachis peregrinis. quàm promittit) à deo se sciat damnandum, quem irridet. Itẽ dicit quòd nec sui iam corporis nouitius habiturus sit potestatem. Et item: Perseuerantes, ait, in monasterio vsque ad mortem. Saluis igitur exceptionibus quas superior disputatio perstrinxit, de cætero nulla liceat occasione monacho locum cui professus est citra suam mortem deserere, suo duntaxat arbitrio: alioquin præuaricator est, damnationem habẽs quia primã fidem irritam facit. Sed vos pergitis amplius scisciari & dicitis. Quid si non potest nisi cum rancore perpetuo animi ibidem manere, ob minus videlicet regularem minúsve amabilem abbatis electionem? Subit animo nunc illud de euangelio quod de coniugij lege docenti discipuli do-
Mat.19. mino responderunt: Si ita est, inquiunt, non expedit nubere. Magnæ reuera angustiæ. Si tenuerit exosam, nihil oneriosius. Si dimiserit inuitam, nihil inchristianius. An non simili necessitate constringitur qui nec deserere valet locum, ne frangat votum: nec manere in loco, ne cum rancore viuat, & vitã perdat? Quid cõsulam huic? Vt discedat? Non licet propter professionem. Vt stet? Propter rancorem non expedit. Duo mihi æquè incõuenientia, æquè periculosa proponitis, vt quicquid respõdero, vobis minime prosit. Quæritis nempe quid è duobus monacho tutius sit, residere in proprio monasterio sub irregulariter electo cum rancore, an ad quietius viuendum alio migrare. Quod quidem haud secus accipio q̃ si requiratur quanam morte perire consulam eum qui seipsum forte perimere vult, incendio, an præcipitio. Reuera nãq; & vtrique qui in odio manet: & qui frãgit propositum, in præceps ruit. Sed vos me in hac difficultate consilij facile expeditis, cum dein de sequimini: & quatenus accipi hoc ipsum velitis quod appellatis irregulare, aperiendo subiungitis: præsertim si electionis irregularitas adeo inuoluta sit & intorta, vt licet de ea coram deo non dubitetur, coram hominibus tamen, aut vix, aut nullatenus conuincatur. Venit nunc quoque in mentem sapientis elogium: Occasionem quærit, qui vult recede- *Prou.18.d*
re ab amico. Quonam modo vos irregularem dicitis electionem, quæ cassari regulariter non valet, aut reprobari? Et quidem legitur: Quod probari non potest, mihi infectũ est. Sed dicitis. Et quis obediat scienter indigno, etsi non manifesto? Fratres, nonne legistis & in vestra & in veritatis regula: Su- *Mat.23.a*
per cathedram Moysi sederunt scribæ & pharisæi: quæ dicũt E facite, secundum autem opera illorum nolite facere. Iam de mutandis vestibus vel lauandis ob nocturnam illusionem, accipite breue consilium. Iuxta ritum sui loci quemq̃ facere cõsulo de huiusmodi, quæ diuersis modis diuersis in monasteriis certum est obseruari. De his qui in pluribus monasteriis profitentur (quod pene oblitus fueram) puto satis esse respõsum superius, cum de loci stabilitate disputatum est, & non est necesse vt repetam. Prætermitto & aliqua de canonibus quæ vos requiritis, tum quoniam talium nostra nõ refert qui monachi sumus, tũ quia in libris ipsi facile reperire potestis, si quærere non grauemini. Venio ad tria illa quæ in altera vestra rursum epistola continentur, vbi primum interrogatis quidnam consulam homini qui aduersus quempiam commotus fuerit: sed non adeo vt eum lędere ipse velit, adeo tamẽ vt libenter accipiat siquo modo aliunde lędi contigerit: sit ne videlicet tutum ita cõmoto accedere ad altare, an se subtrahere interim debeat, donec compescatur commotio. Nunquam mihi cõtingat turbatum ad pacis accedere sacrificium: cum ira & disceptatione contingere sacramentũ, in quo deus indubitanter est mundum reconcilians sibi. Certe non recipitur munus quodcunque meum quod defero ad altare, nisi antè placato fratre quem me forte læsisse meminero: quanto minus si me ipsum non pacauero prius? Quod deinde quę- F
ritis de contrarietate quæ inesse videtur duabus illis Pauli *Philip.3.d*
sententiis: Conuersatio nostra in cœlis est: &, quandiu sumus *2.Cor.5.b.*
in corpore, peregrinamur à domino: quomodo videlicet anima eodẽ tẽpore possit & in corpore peregrinari à domino, & in cœlis simul esse cũ domino, ipse soluit apostol⁹, cũ alibi *1.Cor.13.b*
dicit: Ex parte cognoscimus, & ex parte prophetam⁹. Inquantum quidem cognoscimus tanquam presentia contemplates, iam cum domino sumus. Inquantum adhuc tanquam de futuris prophetamus, credentes quæ non intelligimus, sperantes quæ non videmus, à deo peregrinamur, & in corpore. Cum autem venerit quod perfectum est: hoc est glorię plenitudo, *Ibidem.*
quæ in resurrectione futura est, tunc euacuabitur quod ex parte est, corporis videlicet omnis corruptio, ex qua sine dubio contingit hæc quæ adhuc ex parte manet nostra in corpore peregrinatio. Hoc est quod in se miserabiliter ingemiscęs plangit: & ait: Infœlix ego homo quis me liberabit de corpo *Rom.7.d.*
re mortis huius? Non conqueritur de corpore tantum, sed de corpore mortis huius: hoc est eius quæ adhuc durat corruptionis: monstrans non corpus: sed corporis molestias esse causam peregrinationis. Corpus quippe quod corrumpitur, *Sap.9.d*
aggrauat animam. Non corpus simpliciter, sed corpus quod corrumpitur aggrauat animam: vt corruptio corporis oneri sit, non natura. Vnde & qui intra semetipsos ingemiscunt, re- *Rom.8.d*
demptionem expectant corporis sui, non amissionem. Merito proinde grauati corporis necessitate, non societate, cupimus dissolui, & esse cum Christo: vt id quod manet ex parte adhuc

Universidad de Deusto
Biblioteca

G te adhuc exilium finiatur, & quæ ex parte iam cœpit cœlestis habitatio perficiatur. Aut certe conuersatio nostra in cœlis est, quomodo idem dicit Apostolus: Spe enim salui facti sumus. Spe itaque iam in cœlestibus habitamus, cum adhuc re ipsa in terris peregrinemur & in corpore. Vel aliter. Habemus & vnde corpori, & vnde domino inhæreamus. Illud vi- *Phil.3.d* *Roma.8.e*
uificando & sensificando, illum credendo & diligendo. Neq; cm præsentior spiritus noster est vbi animat quàm vbi amat: nisi forte putetur esse magis vbi inuitus & necessitate tenetur, quàm quo sponte & alacri fertur voluntate. Deniq; vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Item si deum amans anima ex ipso viuit, vti corpus ex ipsa: quo pacto quæso præsentior esse contenditur vbi dat, quàm vnde accipit vitam? Fons siquidem vitæ charitas est, nec viuere animam dixerim, quæ de illo non hauserit. Haurire porro quomodo potest: nisi fuerit presens ipsi fonti qui charitas est, quæ de' est? Præsens igitur deo est qui deum amat, inquantum amat. In quo enim minus amat, absens profecto est. In eo autem minus deũ amare conuincitur, quòd carnis adhuc necessitatibus occupatur. Illa vero circa corpus occupatio quid est nisi à deo quædam absentatio? & absentatio quid nisi peregrinatio? Et peregrinamur ergo à domino, & in corpore peregrinamur, cuius nostra nimirum & intentio præpeditur grumnis, & curis charitas fatigatur. In fine secundæ epistolę interrogatis quid sentiendum arbitror de eo quod in euangelio nobis p̃mittitur: ecce enim merces vestra multa est in cœlis: mirãtes maxime sanctum Augustinum dixisse super hoc, non cœlos istos visibiles & corporeos oportere intelligi, ne merces nostra in rebus mobilibus volubilibusq; videatur collocari, ideoque spiritualia quædam firmamenta esse intelligenda: de quibus nescitis (vt dicitis) quid vel suspicari debeatis. Sed si attenditis quod legistis: Regnum dei intra vos est: &, habitare Christum per fidem in cordibus vestris, tanquam vtique regem in regno suo: & non sunt condigne passiones huius tẽporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis, non quidem quæ reuelabitur nobis velut aliquid exterius: sed in nobis, quasi intus iam manens, sed nondum apparens. Et item. Omnis gloria eius filiæ regis ab intus, & ascendet homo ad cor altum, sed & ascensiones in corde suo disposuit: rursumq; anima iusti sedes est sapiẽtiæ, cuius sine dubio illa vox est, cœlum mihi sedes est: si hæc, inquam, his q; similia non pauca in scripturis aduertitis, profecto studebitis ad requirendum regnum dei & iustitiam eius, intrare potius ad vos, q̃ vel extra exire vel ascẽdere supra. Sed supra sane vel extra dixerim loci positione, sicut cœlum à terra locum tenet exteriorem: sol, luna, & sydera superiorem. Nam eadẽ ipsa quæ intra nos sunt subtiliori suæ naturæ inuisibilitate: etiam supra nos sunt sublimiori excellentiæ dignitate, & extrà quoque immensitate maiestatis. Sed altissima sunt hæc, egentia vtique & diligentiori disputatione, & doctiori disputatore, & opere prolixiori. Ego enim putaueram modum in his tractandis epistolaremequaquam excessum iri, sed sermo (vt video) processit in longius q̃ speraui. Proinde vos si placet librum, si placet epistolam nominate: nam ego siue in paucis, siue in multis vestræ debui (quod & studui) satisfacere voluntati. *Matth.6.e*

Explicit liber de præcepto & dispensatione.

Diui Bernardi

ABBATIS CLAREVALLIS IN *tractatum de diligendo deo, Prologus.*

NIro illustri domino Haymerico ecclesiæ Romanę diacono cardinali & cancellario Bernardus abbas dictus de Claraualle: domino viuere: & in domino mori. Orationes à me & non quæstiones poscere solebatis: & quidem ego ad neutrum idoneum me esse cõfido. Verum illud indicit professio: & si non ita conuersatio. Ad hoc vero (vt verum fatear) ea mihi deesse video quę maxime necessaria viderentur: diligentiam & ingenium. Placet tamen fateor quòd pro carnalibus spiritualia repetitis: si sane apud locupletiorem id facere libuisset. Quia vero doctis & indoctis pariter in istiusmodi excusandi mos est: nec facile scitur quę vere ex imperitia: quæ ve ex verecundia excusatio prodeat, si non iniuncti operis obeditio probat: accipite de mea paupertate quod habeo: ne tacendo philosophus puter. Nec tamen ad omnia spondeo me responsurum. Ad id solum quod de diligendo deo quæritis: respondebo quod ipse dabit. Hoc enim & sapit dulcius: & tractatur securius: & auditur vtilius. Reliqua diligentioribus reseruate.

Tractatus.

VLtis ergo à me audire quare, & quomodo diligendus sit deus? Et ego. Causa diligendi deum: deus est. Modus: sine modo diligere. Est ne hoc satis? Fortassis vtique: sed sapienti. Cæterum si & insipientibus debitor sum: vbi sat est dictum sapienti: etiam illis gerendus mos est. Itaque propter tardiores idem profusius, q̃ profundius repetere non grauabor. Ob duplicem ergo causam deũ dixerim propter seipsum diligendum: siue quia nihil iustius, siue quia nil diligi fructuosius potest. Duplicem siquidẽ parit sensum cũ quæritur de deo cur diligendus sit. Dubitari nanque potest quid potissimum dubitetur: vtrumuam quo suo merito deus, aut certe quo nostro sit commodo diligẽdus. Sane ad vtrũque idem respondemus: non plane aliam mihi dignam occurrere causam diligendi ipsum, præter ipsum. Et prius de merito videamus. Multum quippe meruit de nobis: qui & immeritis dedit seipsum nobis. Quid enim melius seipso poterat dare vel ipse? Ergo si dei meritum quæritur, cum ipsum diligendi causa quæritur, illud est præcipuum: quia ipse prior dilexit nos. Dignus plane qui redametur: præsertim si aduertatur quis, quos, quantumque amauerit. Quis enim? Num is cui omnis spiritus confitetur deus meus es tu: quoniam bonorum meorum non eges? Est vera huius charitas maiestatis: quippe non quęrentis quæ sua sunt. Quibus autem tanta puritas exhibetur? Cum adhuc, inquit, inimici essemus: reconciliati sumus deo. Dilexit ergo deus: & gratis, & inimicos. Sed quantum? Quantum dicit Ioannes: Sic deus dilexit mundum: vt vnigenitum daret. Et Paulus. Qui proprio (ait) filio non pepercit: sed pro nobis tradidit illum. Ipse namque filius pro se: Maiorem, inquit, charitatem nemo habet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Sic meruit iustus ab impiis: summus ab infimis: ab infirmis omnipotens. Sed dicet aliquis: ita quidem ab hominibus, sed ab angelis non ita. Verum est, quia necesse non fuit. Cæterum qui hominibus subuenit in tali necessitate, seruauit angelos à tali necessitate. Et qui homines diligendo tales fecit ne tales remanerent, ipse æquè diligendo dedit & angelis ne tales fierent. Quibus hæc palam sunt: palam arbitror esse & cur deus diligendus sit: hoc est vnde diligi meruerit. Quod si infideles hæc latẽt, deo tamen in promptu est ingratos confundere super innumeris beneficiis suis humano nimirum & vsui præstitis: & sensui manifestis. Nempe quis alius administrat cibum omni vescenti: cernenti lucem: spiranti flatum? Sed stultum est velle modo enumerare quæ innumera esse nõ lõge antè præfatus sum: satis est ad exemplum præcipua protulisse, panem, solem, & aerem. Præcipua dico: non quia excellentiora, sed quia necessariora sunt, quippe corpori. Quærat enim homo eminentiora bona sua in ea parte sui qua præeminet sibi: hoc est in anima: quę sunt dignitas, scientia, virtus. Dignitatem in homine liberũ arbitrium dico: in quo ei nimirum datum est cæteris, non solum præeminere, sed & præsidere animantib⁹. Scientiam vero qua eandem in se dignitatem agnoscat: non à se tamen. Porro virtutem qua subinde ipsum à quo est & inquirat non segniter, & teneat fortiter cum inuenerit. Itaque geminum vnumquodque trium horum apparet. Dignitatem siquidem *Roma.1.b.* *Psalm.15.a* *Roma.5.b* *Ioan.3.b.* *Roma.8.f.* *Iob.15.b.*

A siquidem demonstrat humanam, non solum naturæ prærogatiua, sed & potentia dominatus: quod terror hominis super cuncta animantia terræ imminere decernitur. Scientia quoq; duplex erit: si hanc ipsam dignitatem, vel aliud quodcq; bonũ in nobis: & nobis inesse: & à nobis non esse nouerimus. Porro virtus & ipsa æquè bifaria cognoscetur: si authorem consequenter inquirimus: inuentoq; inseparabiliter inhæremus. Dignitas ergo sine scięt̃ia nõ prodest: illa vero etiam obest, si virtus defuerit: quod vtrumque ratio declarat subiecta.

Habere enim quod habere te nescias: quam gloriam habet? Porro nosse quod habeas, sed quia à te non habeas ignorare: habet gloriam: sed non apud deum. Apud autem se glo- *1.Cor.4.b*
rianti dicitur ab Apostolo: Quid habes quod non accepisti? Si autem accepisti: quid gloriaris quasi non acceperis? Non ait simpliciter, quid gloriaris: sed addit, quasi non acceperis: vt asserat reprehensibilem non qui in habitis, sed qui tanquã in non acceptis gloriatur. Merito vana gloria nuncupatur huiusmodi, veritatis nimirum solido carens fundamento. Ve- *2.Cor.1.d.*
ram enim gloriam ab hac ita discernit. Qui gloriatur, ait, in domino glorietur: hoc est in veritate. Veritas quippe dominus est. Vtrumque ergo scias necesse est: & quid sis: & quod à teipso non sis: ne aut omnino videlicet nõ glorieris, aut in- *Canti.1.c.*
aniter glorieris. Denique si non cognoueris, inquit, teipsam: egredere post greges sodalium tuorum. Reuera ita fit: B
homo factus in honore cum honorem ipsum non intelligit: talis suæ ignorantiæ merito cõparatur pecoribus, velut quibusdam præsentis suæ corruptionis & mortalitatis consortibus. Fit igitur vt sese non agnoscendo, egregia rationis munere creatura: irrationabilium gregibus aggregari incipiat: dum ignara propriæ gloriæ, quæ ab intus est conformanda: foris rebus sensibilibus sua ipsius curiositate abducitur: efficiturq; vna de cæteris: quòd se præ cęteris nihil accepisse intelligat. Itaque valde cauenda hæc ignorantia, qua de nobis minus nobis forte sentimus: sed non minus imò & plus illa, qua plus nobis tribuimus: quod fit si bonum quodcunque in nobis esse: & à nobis: decepti putemus. At vero super vtrangue ignorãtiam gloriam non habet: posterior vero habet quidẽ, sed non apud deum. Cæterum hoc tertium malum quod iam scienter committitur, vsurpat & contra deum. Intantum denique ignorantia illa posteriori hæc arrogantia grauior atq; periculosior apparet, quo per illam quidem deus nescitur: per istam & contemnitur. Intantum & priori deterior ac detestabilior: vt cum per illam pecoribus, per istam & dæmo- C
nibus sociemur. Est quippe superbia & delictum maximum vti datis tanquam innatis: & in acceptis beneficiis gloriam vsurpare benefici. Quamobrem cum duabus istis dignitate atque scientia, opus est & virtute: que vtriusque fructus est: per quam ille inquiritur ac tenetur, qui omnium author & dator merito glorificetur de omnibus. Alioquin sciens & nõ *Psal.35.a.*
faciens digna, multis vapulabit. Quare? Vtique quia noluit intelligere vt bene ageret. Magis autem iniquitatem meditatus est in cubili suo: dum de bonis quæ à se non esse ex scientię dono certissime comperit: boni domini gloriam seruus impius captare sibi, imò & raptare molitur. Liquet igitur & absque scientia dignitatem esse omnino inutilem: & scientiam absque virtute damnabilem. Verum homo virtutis, cui nec damnosa scientia, nec infructuosa dignitas manet: clamat *Psal.113.b.*
deo & ingenuè confitetur: non nobis, inquiens, domine non nobis: sed nomini tuo da gloriam. Hoc est, nil nobis ô domine de scięt̃ia, nil nobis de dignitate tribuimus: sed tuo totum (à quo totum est) nomini deputamus. Cæterum pene à proposito longe nimis digressi sumus: dum demonstrare satagimus eos quoque qui Christum nesciunt, satis per legem naturalem ex perceptis bonis coporis animęq; moueri quatenus deum propter deum & ipsi diligere debeant. Namque vt breuiter quę super hoc dicta sunt iterentur: quis vel infidelis ignoret suo corpori non ab alio in hac mortali vita supradicta illa necessaria ministrari: vnde videlicet subsistat: vnde *Psal.135.c*
videat: vnde spiret: quàm ab illo qui dat escam omni carni qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos? Quis item vel impius putet alium eius quæ in anima splendet humanæ dignitatis authorem: præter illum ipsum qui in Genesi loquitur: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram? Quis alium scientię largitorem existimet: nisi quę ipsum qui docet hominem scien- *Gen.1.c.*
tiam? Quis rursum munus sibi aliunde virtutis aut putet datum: aut speret dandum: quàm de manu itidem domini virtutum? Meretur ergo amari propter seipsum deus, & ab infidelibus: qui etsi nesciat Christum, scit tamen seipsum. Proinde in- *Psal.93.b.*
excusabilis est omnis etiam infidelis si non diligit dominum deum suum toto corde, tota anima, tota virtute sua. Clamat nempe intus ei innata & non ignota rationi iustitia: quia ex toto se illum diligere debeat: cui se totum debere non ignorat. Verum id difficile imò impossibile est, suis scilicet quępiam liberi ve arbitrij viribus semel accepta à deo: ad dei ex toto conuertere voluntatem: & non magis ad propriam retorquere, eaq; sibi tanquam propria retinere: sicut scriptum est: Omnes quę sua sunt quærunt. Et item. Proni sunt sensus *Philip.2.c*
& cogitationes hominis in malum. Contra quod plane fideles norunt, quàm omnino necessarium habeant Iesum, & hunc crucifixum: dum admirantes & amplexantes supereminentem scientiæ charitatem in ipso id vel tantillum quod sunt, in tantę dilectionis & dignationis vicem non rependere confunduntur. Facile proinde plus diligunt: qui se amplius E
dilectos intelligunt. Cui autem minus donatum est: minus di- *Lucæ.7.g*
ligit. Iudæus sane: siue paganus: nequaquam talibus aculeis incitatur amoris, quales ecclesia experitur, quæ ait: Vulnerata charitate ego sum. Et rursum: Fulcite me floribus: stipate me malis: quia amore langueo. Cernit regem Salomonem in diademate quo coronauit eum mater sua. Cernit vnicum patris, crucem sibi baiulantem. Cernit cęsum & consputum dominum maiestatis. Cernit authorem vitæ & gloriæ, confixum clauis: percussum lancea, opprobriis satiratum: tandem illam dilectam animam suam ponere pro amicis suis. Cernit hæc, & suam magis ipsius animam gladius amoris transuerberat, & dicit: Fulcite me florib⁹, stipate me malis, quia amore langueo. Hæc sunt quippe mala punica quæ in ortum introducta dilecti sponsa carpit ex ligno vitæ: à cœlesti pane proprium mutuata saporem, colorem à sanguine Christi. Videt deinde mortem mortuam, & mortis authorem triumphatum. Videt de inferis ad terras, de terris ad superos captiuam duci captiuitatem, vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium, & infernorum. Aduertit terram quæ spinas & tribulos sub antiquo maledicto produxerat, ad nouæ benedictionis gratiam innouatam resloruisse. Et in his omnibus illius recordata versiculi. Et resloruit caro mea; & ex voluntate mea confitebor ei, passionis malis quæ de arbore tulerat crucis, cupit iungere & de floribus resurrectionis, F
quorum præsertim fragrantia sponsum ad se crebrius reuisendam inuitet. Denique ait, Ecce tu pulcher es dilecte mi & *Canti.1.d.*
decorus, lectulus noster floridus. Quæ lectulum monstrat, satis quid desideret aperit, & cum floridum nunciat, satis indicat vnde quod desiderat obtinere præsumat. Non enim de *Gene.27.d*
suis meritis, sed de floribus agri cui benedixit deus. Delectatur floribus Christus, qui in Nazareth & concipi voluit & nutriri. Gaudet sponsus cœlestis talibus odoramentis, & cordis thalamum frequenter libenterq; ingreditur, quod istiusmodi refertum fructibus, floribusq; respersum inuenerit. Vbi suæ videlicet aut passionis gratiam, aut resurrectionis gloriam sedula inspicit cogitatione versari, ibi profecto adest sedulus, adest libens. Monimenta siquidem passionis fructus agnosce quasi anni præteriti, omnium vtique retro temporum sub peccati mortisq; imperio decursorum, tandem in plenitudine temporis apparentes. Porro autem resurrectionis insignia, nouos aduerte flores sequentis temporis, in nouam sub gratia reuirescentis ætatem, quorum fructum generalis futura resurrectio in fine parturiet sine fine mansurum. Iam, inquit, hyems transiit, imber abiit & recessit, flores appa- *Canti.2.c.*
ruerunt in terra nostra: æstiuum tempus aduenisse cum illo significans qui de mortis gelu in vernalem quandam nouæ vitæ temperiem resolutus, ecce (ait) noua facio omnia. Cuius *Apo.21.b*
caro seminata est in morte, resloruit in resurrectione. Ad cuius

Mat.5.g.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G cuius mox odorem in campo conuallis noſtræ reuireſcunt arida: recalеſcunt frigida: mortua reuiuiſcunt. Horum ergo nouitate florum ac fructuum: & plenitudine agri ſuauiſſimũ ſpirantis odorem: ipſe quoque pater in filio innouante omnia deſectatur, ita vt dicat: Ecce odor filij mei ſicut odor agri pleni cui benedixit dominus. Bene pleni: de cuius plenitudine omnes accepimus. Sponſa tamen familiarius ex eo ſibi cum vult flores legit, & carpit poma: quib⁹ propriè aſpergat intima conſcientiæ: & intranti ſponſo cordis lectulus ſuaue redoleat. Oportet enim nos ſi crebrum volumus habere hoſpitem Chriſtum: corda noſtra ſemper habere munita fidelibus teſtimoniis, tam de miſericordia ſcilicet morientis, quàm de potentia reſurgentis: quomodo Dauid aiebat: Duo hæc audiui, quia poteſtas dei eſt: & tibi domine miſericordia. Siquidem vtriuſque rei teſtimonia credibilia facta ſunt nimis Chriſto vtique moriente propter delicta noſtra: & reſurgente propter iuſtificationem noſtram: & aſcendente ad protectionem noſtram: & mittente ſpiritum ad conſolationem noſtram: & quandoq; redituro ad conſummationẽ noſtram. Nempe in morte miſericordiam: potentiam in reſurrectione: vtramque in ſingulis exhibuit reliquorum. Hæc mala, hi flores: quibus ſponſa ſe interim ſtipari poſtulat & fulciri: credo ſentiens facile vim in ſe amoris poſſe tepeſcere & H langueſcere quodammodo ſi non talibus iugiter foueatur incentiuis: donec introducta quandoque in cubiculum: diu cupitis excipiatur amplexibus: & dicat: Lęua eius ſub capite meo: & dextera illius amplexata eſt me. Sentiet quippe tunc & probabit vniuerſa dilectionis teſtimonia, quę in priori aduentu tanquam de ſiniſtra dilecti acceperat: præ multitudine dulcedinis amplexantis dexteræ contemnenda: & omnino iã quaſi ſubtus habenda. Sentiet quod audierat. Caro non prodeſt quicquam: ſpiritus eſt qui viuificat. Probabit quod legerat: Spiritus meus ſuper mel dulcis: & hæreditas mea ſuper mel & fauum. Quod vero ſequitur: Memoria mea in generatione ſeculorum: hoc dicit, quia quãdiu ſtare præſens cernitur ſeculum: in quo generatio aduenit, & generatio præterit, non deerit electis conſolatio de memoria, quibus nondum de præſentia plena refectio indulgetur. Vnde ſcriptum eſt: Memoriam abundantiæ ſuauitatis tuæ eructabunt, haud dubium quin hi quos paulo ſuperius dixerat: Generatio & generatio laudabit opera tua. Memoria ergo in generatione ſeculorum, præſentia in regno cœlorum. Ex iſta glorificatur iam aſſumpta electio, de illa interim peregrinans generatio conſolatur. Sed intereſt quęnam generatio ex dei capiat recordatione ſolamen. Non enim generatio praua & I exaſperans, cui dicitur: Væ vobis diuites, qui habetis conſolationem veſtram, ſed quæ dicere veraciter poteſt, Renuit conſolari anima mea. Huic plane & credimus ſi ſecuta adiecerit: Memor fui dei, & delectatus ſum. Iuſtum quippe eſt vt quos præſentia non delectant, præſto eis ſit memoria futurorum. Et qui de rerum fluentium qualibet affluentia deſpiciunt conſolari, recordatio illos delectet æternitatis. Et hæc eſt generatio quærentium dominum, quærentium non quæ ſua ſunt, ſed faciem dei Iacob. Dei ergo quærentibus & ſuſpirantibus præſentiam, præſto interim & dulcis memoria eſt. Non tamen qua ſatientur, ſed qua magis eſuriant vnde ſatientur. Hoc ipſum de ſe cibus ipſe teſtatur ita dicens, Qui edit me, adhuc eſuriet, & qui eo cibatus eſt, Satiabor, inquit, cum apparuerit gloria tua. Beati tamen iam nunc qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam, quoniam quandoque ipſi & non alij ſaturabuntur. Væ tibi generatio praua atque peruerſa, væ tibi populе ſtulte & inſipiens, qui & memoriam faſtidis, & præſentiam expaueſcis. Merito quidem. Nec modo enim liberari vis de laqueo venantium, ſiquidem qui volunt diuites fieri in hoc ſeculo, incidunt in laqueum diaboli. Nec tunc à verbo aſpero poteris liberari. O verbum aſperum, ô ſermo durus, Ite maledicti in ignem æternum. Durior plane atque aſperior illo qui quotidie nobis de memoria paſſionis in eccleſia replicatur, Qui manducat carnem meam, & bibit ſanguinem meum, habet vitam æternam, hoc eſt, qui recolit mortem meam, & exemplo meo mortificat membra ſua quæ ſunt ſuper terram, habet vitam æternam. Hoc eſt, ſi compatimini, & conregnabitis. Et tamen plerique ab hac voce reſilientes & abeuntes hodieq; retrorſum, reſpondent non verbo, ſed K
facto. Durus eſt hic ſermo, quis poteſt eum audire? Itaque generatio quæ non direxit cor ſuum, & non eſt creditus cũ deo ſpiritus eius, ſed magis ſperans in incerto diuitiarum, verbũ modo crucis audire grauatur, ac memoriam paſſionis ſibi iudicat oneroſam. Verum qualiter verbi illius pondus in præſentia ſuſtinebit, Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & angelis eius? Super quem profecto cecidерit lapis iſte, conteret eum. At vero generatio rectorum benedicetur, qui vtique cum Apoſtolo ſiue abſentes, ſiue præſentes contendunt placere deo. Denique audient, Venite benedicti patris mei, & cætera. Tunc illa quæ non direxit cor ſuũ, ſero quidem experietur, quàm in illius comparatione doloris, iugum Chriſti ſuaue, & onus leue fuerit, cui tanquam graui & aſpero duram ceruicem ſuperbe ſubduxit. Non poteſtis ô miſeri ſerui mammonę, ſimul gloriari in cruce domini noſtri Ieſu Chriſti, & ſperare in pecuniæ theſauris. Poſt aurum abire, & probare, quàm ſuauis eſt dominus. Proinde quẽ ſuauem in memoria nõ ſentitis, aſperum proculdubio in præſentia ſentietis. Cæterum fidelis anima & ſuſpirat præſentiam inhianter, & in memoria requieſcit ſuauiter, & donec idonea ſit reuelata facie ſpeculari gloriam dei, crucis ignominia gloriatur. Sic profecto, ſic ſponſa & columba Chriſti pauſat ſibi interim, & dormit inter medios cleros, ſortita iam impræſentiarum de memoria abundantiæ ſuauitatis tuę domine Ieſu pennas deargentatas, innocentiæ videlicet pudicitięq; candorem, & ſperans inſuper adimpleri lętitia cum vultu tuo, vbi etiam ſiant poſteriora dorſi eius in pallore auri, quando in ſplendoribus ſanctorum introducta cum gaudio, ſapientiæ plenius fuerit illuſtrata fulgoribus. Merito proinde iam nunc gloriatur, & dicit, Lęua eius ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. In lęua reputans recordationẽ illius charitatis qua nulla maior eſt, quòd animam ſuam poſuit pro amicis ſuis. In dextera vero beatam viſionem quam promiſit amicis ſuis, & gaudium de præſentia maieſtatis. Merito illa dei & deifica viſio, illa diuinæ præſentiæ inæſtimabilis delectatio in dextera deputatur, de qua & delectabiliter canitur, Delectationes in dextera tua vſque in finem. Merito in lęua, admirabilis illa memorata, & ſemper memoranda dilectio collocatur, quòd donec tranſeat iniquitas, ſuper eam ſponſa recumbat & requieſcat. Merito ergo lęua ſponſi ſub capite ſponſæ, ſuper quam videlicet caput ſuum reclinata ſuſtentet, hoc eſt mentis ſuæ intentionem, ne incuruetur & inclinetur in carnalia & ſecularia deſideria, quia corpus quod corrumpitur aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem. Quid nãque aliud faciat conſiderata tanta & tam indebita miſeratio, tam gratuita & ſic probata dilectio, tam inopinata dignatio, tam inuicta manſuetudo, tam ſtupenda dulcedo? Quid inquam, hæc omnia faciant diligenter conſiderata, niſi vt conſiderantis animum ab omni penitus prauo vindicatum amore, ad ſe miſerabiliter rapiant, vehementer afficiant, faciantq; præ ſe contemnere quicquid niſi in contemptu horum appeti non poteſt? Nimirum proinde in odore vnguentorum horũ ſponſa currit alacriter, amat ardenter, & parum ſibi amare ſic amata videtur etiam cum ſe tota in amore perſtrinxerit. Nec immerito. Quid magnum enim tanto & tanti repenſatur amori, ſi puluis exiguus totum ſe ad redamandum collegerit, quem illa nimirum maieſtas in amore præueniens, tota in opus ſalutis eius intenta conſpiciturꝰ Denique ſic deus dilexit mundum vt vnigenitum daret. Haud dubium quin de patre dicat. Item tradidit in mortem animam ſuam. Nec dubium q̃ filium loquatur. Ait & de ſpiritu ſancto, Spiritus paracletus quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia quæcunque dixero vobis. Amat ergo deus, & ex ſe toto amat, quia tota trinitas amat: ſi tamen totum dici poteſt de infinito & incomprehenſibili, aut certe de ſimplici. Intuens ergo hæc, credo ſatis agnoſcit quare deus diligendus ſit, hoc eſt vnde diligi mereatur. Cæterum infidelis non habens filium nec patrem, proinde habet nec ſpiritum ſanctum. Qui enim non honorificat filium, non honorificat patrem qui miſit illum: ſed nec ſpiritum ſanctum quem miſit ille. Is itaque mirum non eſt ſi quem minus agnoſcit:

A ſcit: minus & diligit. Attamen & ipſe totũ ei ſeſe debere non ignorat: quem ſui totius non ignorat author em. Quid ergo ego qui deum meum teneo vitæ meæ, non ſolum gratuitum largitorem: largiſſimum adminiſtratorem: pium conſolatorem: ſolicitum gubernatorem: ſed inſuper etiam copioſiſſimum redemptorem: eternum conſeruatorem: ditatorem: glorificatorem? Sicut ſcriptum eſt: Copioſa apud eum redemptio. Et item: Introiuit ſemel in ſancta, æterna redemptione inuenta. Et de conſeruatione: Non relinquet ſanctos ſuos, in æternum conſeruabuntur. Et de locupletatione. Menſuram bonam & confertam & coagitatam & ſuperefluentẽ dabunt in ſinum veſtrum. Et rurſum: Nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit: quæ præparauit deus diligentibus ſe. Et de glorificatione. Saluatorem expectamus dominum noſtrum Ieſum Chriſtum: qui reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ. Et illud: Non ſunt condignę paſſiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. Et iterum: Id quod in præſenti eſt momentaneum, & leue tribulationis noſtræ: ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis: non contemplantibus quæ videntur, ſed quæ non videtur. Quid retribuam domino pro omnibus his? Illũ ratio vrget & iuſtitia naturalis totum ſe tradere illi à quo ſe
B totum habet, & ex ſe toto debere diligere. Mihi profecto fides tanto plus indicit amandum, quanto & eum meipſo pluris æſtimandum intelligo: quippe qui illum non ſolum mei, ſed ſui quoque ipſius teneo largitorem. Denique nondum tempus fidei aduenerat: nondum innotuerat in carne deus: obierat in cruce: prodierat de ſepulchro: redierat ad patrẽ: nondum, inquam, commendauerat in nobis ſuam multam dilectionem: illam de qua iam multa locuti ſumus: cum iam mandatum eſt homini diligere dominum deum ſuum toto corde, tota anima, tota virtute ſua: id eſt ex omni quod eſt: quod ſcit: quod poteſt. Nec tamen iniuſtus deus, ſuũ ſibi vendicans opus & dona. Vt quid enim non amaret opus artificẽ, cum haberet vnde id poſſet? Et cur non quantum omnino poſſet, cum nihil omnino niſi eius munere poſſet? Ad hæc, quòd de nihilo, quòd gratis, quòd in hac dignitate cõditum eſt, & debitum dilectionis manifeſtius facit, & exactum iuſtiorem oſtendit. Cæterum quantum putamus adiectum beneficij cum homines & iumenta ſaluauit: quemadmodũ multiplicauit miſericordiam ſuam deus? Nos dico qui mutuamus gloriam noſtram in ſimilitudinem vituli comedentis fœnum: peccando comparati iumentis inſipientibus. Quod ſi totum me debeo pro me facto: quid addam iam & pro refecto, & refecto hoc modo? Nec enim tã facile refectus, quàm factus. Siquidem non ſolum de me, ſed de omni quoque quod
C factum eſt, ſcriptum eſt: Dixit, & facta ſunt. At vero qui me tantum & ſemel dicendo fecit: in reficiendo profecto & dixit multa: & geſſit mira: & pertulit dura, nec tantum dura, ſed & indigna. Quid ergo retribuam domino pro omnibus quæ retribuit mihi? In primo opere me mihi dedit, in ſecundo ſe. Et vbi ſe dedit: me mihi reddidit. Datus ergo & redditus me pro me debeo, & bis debeo. Quid deo retribuam pro ſe? Nam etiam ſi me milies rependere poſſem: quid ſum ego ad deum?

Hic primum vide quo modo, imò quàm ſine modo à nobis deus amari meruerit: qui (vt paucis quod dictum eſt repetam) prior ipſe dilexit nos, tantus & tantum, & gratis tantillos & tales. En quod in principio dixiſſe me memini: modum eſſe diligendi deum, ſine modo diligere. Denique cum dilectio quæ tendit in deum tendat in immenſum: tendat in infinitum: (nam & infinitus deus eſt & immenſus) quiſnam quæſo debeat finis eſſe noſtri vel modus amoris? Quid quòd amor ipſe noſter non iam gratuitus impẽditur, ſed rependitur debitus? Amat ergo immenſitas, amat æternitas: amat ſupereminens ſcientiæ charitas, amat deus, cuius magnitudinis non eſt finis, cuius ſapientiæ non eſt numerus, cuius pax exuperat omnem intellectum: & vicem rependimus cum menſura? Diligam te domine fortitudo mea, firmamentum meum, & refugium meum, & liberator meus: & meum denique quicquid optabile atque amabile dici poteſt. Deus meus adiutor meus, diligam te pro dono tuo, & modo meo minus quidem iuſto, ſed plane non minus poſſe meo. Qui etſi quantum debeo non poſſum: non poſſum tamen vltra, quàm poſſum. Potero vero plus, cum plus donare dignaberis: nunquam tamen prout dignus haberis. Imperfectum meum viderunt oculi tui, ſed tamẽ in libro tuo omnes ſcribentur, qui quod poſſunt faciunt, etſi quod debẽt non poſſunt. Satis, quantum reor, apparet & quonam modo deus diligendus ſit: & quo merito ſuo. Quo, inquam, merito ſuo. Nam quanto, cui ſane appareat, quis dicat, quis ſapiat? Nunc quo noſtro commodo diligendus ſit, videamus. Sed quantum eſt & in hoc videre noſtrum ad id quod eſt? Nec tamen quod videtur tacendum eſt, etſi non omnino videtur vt eſt. Superius cum propoſitum eſſet, quare & quomodo diligendus ſit deus: duplicem dixi parere intellectum id quod quæritur, quare: vt aũt quo ſuo merito, aut quo noſtro commodo diligendus ſit, vtrumlibet quæri poſſe perinde videatur. Dicto proinde de merito dei, non prout dignum ei, ſed prout datum mihi: ſupereſt vt & de præmio quod item dabitur, dicam.

NOn enim ſine præmio diligitur deus, etſi abſq; præmij intuitu diligendus ſit. Vacua nãque vera charitas eſſe non poteſt, nec tamen mercenaria eſt. Quippe non quærit quæ ſua ſunt. Affectus eſt, non contractus, nec acquiritur pacto, nec acquirit. Sponte afficit, & ſpontaneum facit. Verus amor ſe ipſo contentus eſt. Habet præmium, ſed id quod amatur. Nam quicquid propter aliud amare videaris, id plane amas quo amoris finis pertendit: non per quod tendit. Paulus non euãgelizat vt comedat, ſed comedit vt euangelizet: eo quòd amet non cibum, ſed euangelium. Verus amor præmium non requirit, ſed meretur. Præmium ſane necdum amanti proponitur: amanti debetur: perſeuerãti redditur. Denique in rebus inferioribus ſuadendis, inuitos promiſſis vel præmiis inuitamus: & non ſpontaneos. Quis enim munerandum hominem putet vt faciat quod & ſponte cupit? Nemo verbi cauſa, conducit aut eſurientem vt comedat, aut ſitientem vt bibat, aut certe matrem vt paruulum lactet filium vteri ſui. Au vero quis putet prece vel precio quempiam commonendum ſuam ipſius vel ſepire vineam, vel arborem circunfodere, vel ſtructuram propriæ domus erigere? Quanto magis deum amans anima, aliud ꝓpter deum ſui amoris prẽmium non requirit? Aut ſi aliud requirit: illud pro certo, non deum diligit. Ineſt omni vtenti ratione naturaliter pro ſua ſemper æſtimatione atque intentione appetere potiora, & nulla re eſſe contentum cui quod deeſt iudicet præferendum. Nam & qui, verbi gratia, vxorem habet ſpecioſa, petulanti oculo vel animo reſpicit pulchriorem, & qui veſte preciosa indutus eſt, preciſiorem affectat: & poſſidens multas diuitias, inuidet ditiori. Videas iam multos prædiis & poſſeſſionibus ampliatos, adhuc tamen indies agrum agro copulare: atque infinita cupiditate dilatare terminos ſuos. Videas & qui regalibus domibus amplisque habitant palatiis: nihilominus quotidie coniungere domum ad domum, & inquieta curioſitate ædificare, diruere, mutare quadrata rotundis. Quid homines ſublimatos honoribus, an nõ inſatiabili ambitione magis ac magis totis viribus conari ad altiora videmus? Et horum omnium idcirco non eſt finis, quia nil in eis ſummum ſingulariter reperitur vel optimum. Et quid mirum ſi inferioribus & deterioribus contentus non ſit, qui citra ſummum vel optimum quieſcere nõ poteſt? Sed hoc ſtultum & extremæ dementię eſt, ea ſemper appetere quæ nunquam non dico ſatient, ſed nec temperent appetitum, dum quicquid talium habueris, nihilominus non habita concupiſcas, & ad quæq; defuerint, ſemper inquietus anheles. Ita enim fit vt per varia & fallacia mundi oblectamenta vagabundus animus inaqui labore diſcurrens fatigetur, non ſatietur, dum quicquid famelicus inglutierit, parum reputet ad id quod ſupereſt deuorandum, ſemperq; non minus anxiè cupiat quæ deſunt, quàm quæ adſunt lætè poſſideat. Quis enim obtineat vniuerſa? Quanquam & modicum id quod quiſque cum labore obtinuerit, cum timore poſſederit, certus quidẽ non ſit quando cũ dolore amittat, certus autem q; quandoq; amittat. Sic directo tramite voluptas peruerſa contendit ad optimum, feſtinat ad id vnde poſſit impleri. Imò vero his

Ibidem. Pſal.77.a. Mat.25.d Pſal.111.a 2.Cor.5.b Mat.25.d Pſal.67.c Sap.9.d. Ioan.3.b Eſa.35.d Ioan.14.d Pſal.15.c Ioan.5.d

Pſal.129.a Heb.9.c. Pſal.36.c Luc.6.f 1.Cor.2.b Philip.3.d Rom.8.d 2.Cor.4.d Pſal.35.b Pſal.105.c Pſal.148.a Pſal.115.a. Pſal.144.a Pſal.146.a Phili.4.b. Pſal.17.a 1.Cor.13.b Pſal.138.c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G luis anfractibus ludit secum vanitas: mentitur iniquitas sibi.
Si ita vis adimplere quod vis: hoc est si illud apprehendere
vis, quo apprehenso nil iam amplius velis: quid tentare opus
est & cætera? Curris per deuia, & longe ante morieris, quàm
hoc circuitu peruenias ad optatum. Hoc ergo in circuitu im
pij ambulant: naturaliter appetentes vnde finiant appetitum,
& insipienter respuentes vnde propinquent fini. Fini dico,
non consumptionis, sed consummationis. Quamobrem non
beato fine consummari, sed consumi vacuo labore accelerât,
qui rerum magis specie, q̃ authore delectati: prius vniuersa
percurrere, & de singulis cupiunt experiri, quàm ad ipsum
curent vniuersitatis dominum peruenire. Et quidem perue-
nirent, si quandoque voti compotes effici possent, vt omnia
scilicet præter omnium principium vnus aliquis obtineret.
Ea nãque sue cupiditatis lege qua in rebus cæteris non habi-
ta prehabitis esurire, & pro nõ habitis habita fastidire sole-
bat: mox omnibus quæ in cœlo & quæ in terra sunt obtentis
& contemptis: tandem ad ipsum proculdubio curreret, qui
solus deesset omniũ deus. Porro ibi quiesceret: quia sicut ci-
Psal. 72. d tra, nulla reuocat quies: sic nulla vltra iam inquietudo solici-
tat. Diceret pro certo: Mihi autem adhærere deo bonum est.
Ibidem. Diceret: Quid est mihi est in cœlo, & à te quid volui super
terram? Et item. Deus cordis mei, & pars mea deus in æter-
num. Sic ergo (vt dictum est) ad id quod optimum est quiuis
H cupidus peruenire: si quidem ante quod citra cupit assequi
posset. Verum quoniam id omnino impossibile perstruit &
vita breuior, & virtus infirmior, & consors numerosior: lon-
go profecto itinere & casso labore desudant qui dum quæq;
desiderant attingere volunt, ad cunctorum desiderabilium
nequeunt pertingere finem. Et vtinam attingere vniuersa ani
mo, & non experimento vellent. Hoc enim facile possent, &
non incassum. Nam & animus sensu quidem carnali tanto ve
locior, quanto & perspicacior, ad hoc datus est vt illum ad
omnia præueniat: nil q; audeat contingere sensus, quod ani-
mus præcurrẽs antè vtile non probauerit. Hinc enim arbitror
2. Thes. 5. d dictum: Omnia probate, quod bonum est tenete: vt videlicet
ille hinc prouideat: nec is suum votum, nisi ad illius iudiciũ
Psal. 23. a consequatur. Alioquin non ascendes in montem domini, nec
stabis in loco sancto eius. Pro eo q̃ in vano acceperis animã
tuam: hoc est animam rationalem: dum instar pecoris sensum
sequeris: ratione quidem ociosa, & non resistente in aliquo.
Quorum itaque ratio non præuenit gressus: currunt, sed ex-
tra viam: ac proinde Apostoli spreto consilio, non sic currunt
1. Cor. 9. d. vt apprehendant. Quando etenim apprehẽdent quem appre-
hendere nisi post omnia nolunt? Distortum iter, & circuitus
infinitus: cuncta primitus attentare velle. Iustus autẽ non ita.
Psal. 30. d Audiens nempe vituperationem multorum commorantium
I in circuitu (multi enim sunt viam latam pergentes, quæ ducit
ad mortem) ipse sibi regiam elegit viam, non declinans ad
Esa. 26. b dexteram vel ad sinistram. Denique attestante propheta, se-
mita iusti recta est, rectus callis iusti ad ambulandum. Hi sunt
qui salubri compendio cauti sunt molestũ hunc & infructuo-
sum vitare circuitum: verbum abbreuiatum & abbreuians e-
ligentes non cupere quæcunque vident, sed vendere magis
Matt. 5. d quę possident, & dare pauperibus. Beati plane pauperes, quo
1. Cor. 9. d niam ipsorum est regnum cœlorum. Omnes quidem currũt,
Psalm. 1. b. sed inter currentes discernitur. Denique nouit dominus viã
Psal. 36. c. iustorum, & iter impiorum peribit. Ideo autẽ melius est mo-
Eccles. 5. b dicum iusto super diuitias peccatorum multas: quoniam qui-
Mat. 5. a dem vt Sapiens loquitur, & insipiens experitur, qui diligit
pecuniam, non saturabitur pecunia: qui autem esuriunt & si-
tiunt iustitiam, ipsi saturabuntur. Iustitia siquidem ratione v-
tentis spiritus, cibus est vitalis & naturalis: pecunia vero sic
non replet vel minuit animi famem, quomodo nec corporis
ventus. Denique si famelicum hominem apertis faucibus ven
to, inflatis haurire buccis aerem cernas, quo quasi consulat fa
mi: nonne credas insanire? Sic non minoris insaniæ est si spi-
ritum rationalem rebus putes quibuscunque corporalibus
non magis inflari, q̃ satiari. Quid nãque de corporibus ad
spiritus? Nec illa sane spiritualibus, nec isti è regione refici
Psal. 102. a corporalibus queunt. Benedic anima mea domino, qui replet
in bonis desiderium tuum. Replet in bonis: excitat ad bonũ:
tenet in bono: præuenit, sustinet, implet. Ipse facit vt deside-

K res: ipse est quod desideras. Dixi supra, causa diligendi deũ:
deus est: Verum dixi: nam & efficiens, & finalis. Ipse dat occa
sionem: ipse creat affectionem, desiderium ipse consummat.
Ipse fecit vel potius factus est vt amaretur: ipse speratur amã
dus fœlicius, ne in vacuum sit amatus. Eius amor nostrum &
præparat & remunerat. Præcedit benignior: rependitur iu-
stior: expectatur suauior. Diues est omnibus qui inuocant
eum, nec tamen habet quicquam seipso melius. Se dedit in
meritum, se seruat in præmium, se apponit in refectione ani-
marum sanctarum, se in redemptione distrahit captiuarum.
Thre. 3. c. Bonus es domine animæ quærenti te. Quid ergo inuenienti?
Sed enim in hoc est mirum: quòd nemo te quærere valet nisi
qui prius inuenerit. Vis igitur inueniri vt quæraris: quæri vt
inueniaris. Potes quidem quæri & inueniri, non tamen præ-
Psal. 87. c ueniri. Nam etsi dicimus: Mane oratio mea præueniet te: non
dubium tamen quòd tepida sit omnis oratio quam non præ-
uenerit inspiratio. Dicẽdum iam vnde inchoet amor noster:
quoniam vbi consummetur, dictum est.

AMor est affectio naturalis vna de quatuor. Notæ
sunt, non opus est nominare. Quod ergo naturale
est: iustum quidem foret primum omnium autho-
ri deseruire naturæ: vnde & dictum est primum &
maximum mandatum: Diliges dominum deum tuũ. Sed quo- Mat. 22. d.
L niam natura fragilior atque infirmior est: ipsi primum impe-
rãte necessitate compellitur inseruire. Et est amor carnalis,
quo ante omnia homo diligit seipsum propter seipsum. Nõ-
1. Cor. 15. c dum quippe sapit nisi seipsum, sicut scriptum est: Prius quod
animale: deinde quod spirituale. Nec præcepto indicitur, sed
Ephe. 5. f. naturæ inseritur. Quis nempe carnem suam odio habuit? At
vero si cœperit amor idem (vt assolet) procliuior esse, siue
profusior, & necessitatis alueo minime contentus, campos e-
tiam voluptatis exundans latius visus fuerit occupare, statim
Mat. 22. d. superfluitas obuiante mandato cohibetur, cum dicitur: Dili-
ges proximum tuum sicut teipsum. Iustissime quidem, vt
consors naturæ non sit exors & gratiæ illius, præsertim gra-
tiæ quæ naturæ insita est. Quod si grauatur homo fraternis
non dico necessitatibus subuenire, sed voluptatibus deseruire:
castiget ipse suas, si non vult esse transgressor. Quantum
vult sibi indulgeat: dum æquè & proximo tantundem remi-
Eccli. 18. d nerit exhibendum. Frenum tibi temperantię imponitur ô ho
mo ex lege vitę & disciplinæ, ne post cõcupiscentias tuas eas
& pereas: ne de bonis naturæ, hosti seruias animæ: hoc est libi
dini. Quàm iustius atq; honestius communicas illa consorti,
id est proximo, q̃ hosti. Et quidem si ex sapientis consilio à
1. Tim. 5. d voluptatibus tuis auerteris: & iuxta doctrinam apostoli sis
victu vestitu q; contentus, paulisper suspendere non grauaris
M amorem tuum à carnalibus desideriis, quæ militant aduersus
animam. Sane quod subtrahis hosti animæ tuæ, consorti natu
rę puto non grauaberis impartiri. Tunc amor tuus & tem-
perans erit, & iustus, si quod propriis subtrahitur voluptati-
bus, fratris necessitatibus non negetur. Sic amor carnalis essi
citur & socialis, cum in commune protrahitur. Si autem dum
communicas proximo, forte tibi defuerint etiam necessaria:
Iaco. 1. d. quid facies: Quid enim, nisi vt cum omni fiducia postules ab
Psal. 144. d eo qui dat omnibus affluenter, & non improperat: qui aperit
manum suam, & implet omne animal benedictione. Dubium
Luc. 12. d siquidem non est q̃ affit libenter in necessariis, qui plerisque
& in superfluis non deest. Denique ait: Primum quærite re-
gnum dei & iustitiam eius, & hæc omnia adiicientur vobis.
Sponte daturum se pollicetur necessaria, superflua restringen
ti, & proximum diligenti. Hoc quippe est primum quærere
regnum dei, & aduersus peccati implorare tyrannidem: pudi
citiæ potius ac sobrietatis subire iugum, q̃ regnare peccatum
in tuo mortali corpore patiaris. Porro autem & hoc iustitiæ
est, cũ quo tibi est natura communis, naturæ quoque cum eo
munus non habere diuisum. Vt tamen perfecta iustitia sit di
ligere proximũ: deũ in causa habere necesse est. Alioquin p̃-
ximum pure diligere quomodo potest, qui in deo nõ diligit?
Porro in deo diligere nõ potest, qui deum non diligit. Opor
tet ergo deum diligi prius: vt in deo diligi possit & proxim⁹.
Facit ergo etiam se diligi deus, qui & cætera bona facit. Fa-
cit autem sic. Qui naturam condidit, ipse & protegit. Nam
& ista cõdita sunt, vt habeat iugiter necessarium protectorẽ,
quem

A quem habuit & conditorem: vt quæ nisi per ipsum nõ valuit
esse, nec sine ipso valeat omnino subsistere. Quod ne sane de
se creatura ignoret, ac proinde sibi (quod absit) superbè ar-
roget beneficia creatoris: vult hominẽ idẽ cõditor alto qui-
dẽ salubriq; cõsilio tribulationibus exerceri: vt cũ defecerit
homo, & subuenerit deus: dũ homo liberatur à deo, deus ab
Psal. 49. c homine, vt dignum est, honoretur. Hoc enim dicit. Inuoca me
in die tribulationis: eruam te, & honorificabis me. Fit itaque
hoc tali modo vt homo animalis & carnalis, qui præter se
neminem diligere nouerat: etiam deum vel propter se amare
incipiat: q̃ in ipso nimirum (vt sæpe expertus est) omnia pos
sit, quæ posse tamen prosit, & sine ipso possit nihil.

AMat ergo iam deũ, sed propter se interim adhuc,
non propter ipsum. Est tamen quædam prudentia
scire quid ex te, quid ex dei adiutorio possis: & ip-
si seruare te insensum, qui te tibi seruat ille sum. At
si frequens ingruerit tribulatio, ob quam & frequens ad
deum conuersio fiat, & à deo æquè frequens liberatio con-
sequatur: nonne etsi fuerit ferreum pectus vel cor lapideum
totiens liberati, emolliri necesse est ad gratiam liberantis:
quatenus deum homo diligat non propter se tantum, sed &
propter ipsum?

B EX occasione quippe frequẽtium necessitatum cre-
bris necesse est imprecationibus deum ab homine
frequentari, frequentando gustari, gustando pro-
bari, quàm suauis est dominus. Ita fit vt ad diligẽ-
dum pure deũ plus iam ipsius gustata illiciat suauitas: quàm
Ioan. 4. d vrgeat nostra necessitas: ita vt exemplo Samaritanorum di-
centium mulieri quæ adesse dominum nunciauerat. Iam non
propter tuam loquelam credimus, ipsi enim audiuimus: &
scimus quia ipse est vere saluator mundi. Ita, inquam, & nos
illorum exemplo carnem nostram alloquentes dicamus me-
rito. Iam non propter tuam necessitatem deum diligimus: ip-
si enim gustauimus & scimus, quoniam suauis est dominus.
Est enim carnis quędam loquela necessitas: & beneficia quæ
experiendo probat: gestiendo renunciat. Itaque sic affecto:
iam de diligendo proximo implere mandatum non erit difficile. Amat quippe veraciter deum: ac per hoc quæ dei sunt.
1. Pet. 1. d Amat caste, & casto nõ grauatur obedire mãdato: castificans
magis cor suum (vt scriptum est) in obedientia charitatis.
Amat iuste, & mãdatum iustũ libẽter amplectitur. Amor iste
merito gratus: quia gratuitus. Castus est, quia nõ impenditur
verbo, neque lingua: sed opere & veritate. Iustus est, quoniã
qualis suscipitur, talis & redditur. Qui enim sic amat, haud
secus profecto, quàm amatus est, amat: quærens & ipse vicis-
sim non quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi: quemadmodum
ille nostra, vel potius nos & non suã quęsiuit. Sic amat qui di
C cit. Confitemini domino quoniam bonus. Qui domino con-
Psal. 117. d fitetur non quoniam sibi bonus est, sed quoniam bonus est,
hic vere diligit deum propter deum, & non propter seipsum.
Psal. 48. d Non sic amat de quo dicitur. Confitebitur tibi cum benefe-
ceris ei. Iste est tertius amoris gradus, quo iam propter se-
ipsum deus diligitur.

IOelix qui meruit ad quartũ vsq; pertingere, qua-
tenus nec seipsum diligat homo nisi propter deũ.
Psal. 35. b Iustitia tua deus sicut montes dei. Amor iste mons
Psal. 67. c est, & mons dei excelsus. Reuera mõs coagulatus,
Psal. 23. c mons pinguis. Quis ascendet in montem domini? Quis da-
Psal. 44. b bit mihi pennas sicut columbæ, & volabo & requiescam? Fa-
Psal. 75. a ctus est in pace locus iste: & habitatio hæc in Sion. Heu mihi
Psal. 119. a quia incolatus meus prolongatus est. Caro & sanguis, vas
luteum, terrena inhabitatio quando capit hoc? Quando hu-
iuscemodi experitur affectum, vt diuino debriatus amore a-
nimus, oblitus sui, factus q̃ sibiipsi tanquã vas perditum, to-
1. Cor. 6. d. tus pergat in deum: & adhærens deo vnus cum eo spiritus
Psal. 72. d fiat & dicat. Defecit caro mea & cor meum deus cordis mei
& pars mea deus in æternum? Beatum dixerim & sanctũ, cui
tale aliquid in hac mortali vita raro interdũ, aut vel semel,
& hoc ipsum raptim, atq; vnius vix momenti spatio experiri
donatum est. Te enim quodammodo perdere tanquam qui
non sis, & omnino non sentire teipsum: & à temetipso exina-
niri: & pene annullari, cœlestis est cõuersationis, nõ humanæ
affectionis. Et siquidem è mortalibus quispiam ad illud ra-

ptim interdum (vt dictum est) & ad momentum admittitur: D
subito inuidet seculum nequam, perturbat diei malitia, cor-
pus mortis aggrauat, solicitat carnis necessitas, defectus cor-
ruptionis non sustinet: quodque his violentius est, fraterna
reuocat charitas. Heu redire in se, recidere in sua compelli-
tur, & miserabiliter exclamare. Domine vim patior, respon- Esaiæ. 38. b
de pro me. Et illud. Infœlix ego homo, quis me liberabit de Roma. 7. d
corpore mortis huius? Quoniam tamẽ scriptura loquitur
deum omnia fecisse propter semetipsum, erit profecto vt fa-
ctura sese quandoq; cõformet & cõcordet authori. Oportet
proinde in eundem nos affectum quandocunque transire, vt
quomodo deus omnia esse voluit ꝓpter semetipsum, sic nos
quoq; nec nosipsos, nec aliud aliquid fuisse vel esse velimus
nisi æquè propter ipsum: ob solam videlicet ipsius voluntatem, non nostram voluptatem. Delectabit sane non tam no-
stra vel sopita necessitas, vel sortita fœlicitas, q̃ quòd eius in
nobis & de nobis voluntas adimpleta videbitur, quod & Mat. 6. b
quotidie postulamus in oratione cum dicimus. Fiat voluntas
tua sicut in cœlo & in terra. O amor sanctus & castus, ô dul-
cis & suauis affectio. O pura & defecata intentio voluntatis,
eo certe defecatior & purior, quo in ea de proprio nil iã ad-
mixtum relinquitur, eo suauior & dulcior, quo totum di-
uinum est quod sentitur. Sic affici, deificari est. Quomodo
stilla aquę modica multo infusa vino, deficere à se tota vide-
tur, dum & saporem vini induit & colorem, & quomodo fer- E
rum ignitum & candens, igni simillimum fit, pristina pro-
priaque forma exutum, & quomodo solis luce perfusus aer,
in eandem transformatur luminis claritatem, adeo vt non tã
illuminatus, quàm ipsum lumen esse videatur: sic omnem tũc
in sanctis humanam affectionẽ quodam ineffabili modo ne-
cesse erit à semetipsa liquescere, atque in dei penitus trans-
fundi voluntatem. Alioquin quomodo omnia in omnibus e-
rit deus, si in homine de homine quicquam supererit? Mane-
bit quidem substantia, sed in alia forma, alia gloria, aliaque
potentia. Quando hoc erit? Quis hoc videbit? Quis possi- Psal. 41. a
debit? Quãdo veniam & apparebo ante faciem dei? Domine Psal. 26. c
deus meus, tibi dixit cor meum exquisiuit te facies mea, fa-
ciem tuam domine requiram. Putas videbo templum sanctũ
tuum? Ego puto non ante sane perfecte impletum iri. Diliges Luc. 10. c
dominum deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima
tua, & ex tota virtute tua, quousque ipsum cor cogitare iam
non cogatur de corpore, & anima eidem in hoc statu viuifi-
cando & sensificãdo intendere desinat, & virtus eiusdem re-
leuata molestiis, in dei potentia roboretur. Impossibile nam-
que est tota hæc ex toto ad deum colligere, & diuino infige-
re vultui, quandiu ea huic fragili & ærumnoso corpori in-
tenta & distenta necesse est subseruire. Itaque in corpore spi
rituali & immortali, in corpore integro placido placitoque
& per omnia subiecto spiritui, speret se anima quartum ap- F
prehendere amoris gradum, vel potius in ipso apprehendi:
quippe quòd dei potentiæ est dare cui vult, non humanæ in-
dustrię assequi. Tunc, inquam, summum obtinebit facile gra-
dum, cum in gaudium domini sui promptissime & auidissime
festinantem, nulla iam retardabit carnis illecebra, nulla mo-
lestia conturbabit. Putamus ne tamen hanc gratiam vel ex
parte sanctos martyres assecutos in illis adhuc victoriosis
corporibus constitutos? Magna vis prorsus amoris illas
animas introrsum rapuerat, quæ ita sua corpora foris expo-
nere, & tormenta contemnere valuerunt. At profecto do-
loris acerrimi sensus non potuit nisi turbare serenum, etsi
non perturbare. Quid autem iam solutas corporibus? Im-
mersas ex toto credimus immẽso illi pelago æterni luminis,
& luminosæ æternitatis.

SEd si (quod non negatur) velint sua corpora rece-
pisse, aut certe recipere desiderent & sperent, li-
quet proculdubio necdum à seipsis penitus im-
mutatas, quibus constat necdum penitus deesse
de proprio quo vel modice intentio reflectatur. Donec er-
go absorpta sit mors in victoria, & noctis vndique terminos
lux perennis inuadat & occupet vsq; quaque, quatenus & in
corporibus gloria cœlestis effulgeat, nõ possunt ex toto ani-
mæ seipsas exponere, & trãsire in deum, nimirum ligatę cor-
poribus etiam tunc, etsi non vita vel sensu, certe affectu na-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G turali:ita vt absque his, nec velint, nec valeant consummari. Itaque ante restaurationem corporum non erit ille defectus animorum:qui perfectus & summus est ipsorum status: nec carnis iam sane consortium spiritus requireret, si absque illa consummaretur. Enimuero absque profectu animæ nec ponitur corpus: nec sumitur. Denique preciosa in conspectu domini mors sanctorum eius. Quòd si mors preciosa:quid vita, & illa vita? Nec mirum si corpus iam glorię conferre videtur spiritui:quod & infirmum & mortale constat ipsi nō mediocriter valuisse. O quàm verum locutus est qui dixit, diligentibus deum omnia cooperari in bonum. Valet deum diligenti animæ corpus suum infirmum:valet & mortuum:valet & resuscitatum. Primo quidem ad fructum pœnitentiæ: secundo ad requiem:postremo ad consummationem. Merito sine illo perfici non vult, quod in omni statu in bonum sibi subseruire persentit. Bonus plane fidusque comes caro spiritui bono:quæ ipsum aut si onerat, iuuat: aut si non iuuat, exonerat: aut certè iuuat, & minime onerat. Primus status laboriosus: sed fructuosus. Secundus ociosus: sed minime fastidiosus. Tertius & gloriosus. Audi & sponsum in canticis ad profectum hunc trimodum inuitantem: Comedite, inquit, amici, & bibite, & inebriamini charissimi. Laborantes in corpore vocat ad cibum: iam posito corpore quiescētes ad potum inuitat: resumentes corpora etiam vt inebrientur impellit:quos & vocat charissimos: nimirum charitate plenissimos. Nam & in cæteris quos non charissimos sed amicos appellat, differentia est: vt hi quidem qui in in carne adhuc grauati gemunt, chari habeantur pro charitate quam habēt: qui vero soluti iam carnis compede sunt, eo sint charióres, quo & promptiores atque expeditiores facti ad amandum. Porro præ vtrisque merito nominantur & sunt charissimi, qui recepta iam secunda stola, in corporibus vtique cum gloria resumptis: tanto in dei feruntur amorem liberiores & alacriores, quāto & de proprio nil iam residuum est quod eos aliquatenus solicitet vel retardet. Quod quidem neuter sibi reliquorum statuum vēdicat: cum & in priori corpus cum labore portetur: & in secundo quoque non sine proprietate aliqua desiderij expectetur. Primo ergo fidelis anima comedit panem suum: sed heu, in sudore vultus sui. In carne quippe manens adhuc ambulat per fidem: quam sane operari per dilectionem necesse est: quia si non operatur, mortua est. Porro ipsum opus cibus est: dicente domino. Meus cibus est, vt faciam voluntatem patris mei. Dehinc carne exuta iam pane doloris non cibatur: sed vinum amoris tanquam post cibum plenius haurire permittitur: nō purum tamen: sed quomodo sub sponsi nomine in canticis dictū legitur. Bibi vinum meū cū lacte meo. Vino enim diuini amoris etiam tunc anima suauitatem naturalis immiscet affectionis, qua resumere corpus suum, ipsumq; glorificatum desiderat. Aestuat ergo iam tunc sanctę charitatis potata vino: sed plane nondum vsque ad ebrietatem: quoniam temperat interim ardorem illum huius lactis permixtio. Ebrietas denique solet euertere mentes: atque omnino reddere immemores sui. At nō ex toto sui oblita est quę adhuc de proprio corpore cogitat suscitando. Cęterum hoc adepto, quod solum vtique deerat, quid iam impedit à seipsa quodammodo abire, & ire totam in deum eoq; sibi penitus dissimillimā fieri, quo deo simillimam effici donatur? Tum demum ad craterem admissa sapientiæ, illam de qua legitur: Et calix meus inebriās, quàm præclarus est: quid mirum iam si inebriatur ab vbertate domus dei: cum nulla mordente cura, de proprio secura bibit purum & nouū illud cum Christo in regno patris eius? Hoc vero conuiuium triplex celebrat sapientia: & ex vna complet charitate: ipsa cibans laborantes: ipsa potans quiescentes: ipsa regnantes inebrians. Quomodo autem in conuiuio corporali antè cibus, q̄ potus apponitur: quoniam & tali ordine natura requirit: ita & hic primo quidem ante mortem in carne mortali labores manuum nostrarum manducamus: cum labore quod glutiendum est masticantes: post mortem vero in vita spirituali iam bibimus: suauissima quadam facilitate quod percipitur colantes: tandem rediuiuis corporibus in vita immortali inebriamur: mira plenitudine exuberantes. Hæc pro eo quod sponsus in canticis dicit: Comedite amici, & bibite, & inebriamini charissimi. Comedite ante mortē: bibite post mortem: inebriamini post resurrectionē. Merito iam charissimi, qui charitate inebriantur: & merito inebriati, qui ad nuptias agni introduci merentur: edentes & bibentes super mensam illius in regno suo: quando sibi iam exhibet gloriosam ecclesiā: non habentem maculam neq; rugā, aut aliquid huiusmodi. Tunc prorsus inebriat charissimos suos: tunc torrēte voluptatis suæ potat: quoniā quidē in cōplexu illo arctissimo & castissimo sponsi & sponsę, fluminis impetus lætificat ciuitatem dei. Quod non aliud esse arbitror q̄ dei filium, qui transiens ministrat: quēadmodū ipse promisit: vt ex hoc iam iusti epulentur & exultent in conspectu dei: & delectentur in lætitia. Hinc illa satietas sine fastidio. Hinc insatiabilis illa sine inquietudine curiositas. Hinc æternum illud atq; inexplebile desiderium nesciens egestatem. Hinc deniq; sobria illa ebrietas: vero, non mero ingurgitans: nō madens vino, sed ardens deo. Ex hoc iam quartus ille amoris gradus perpetuo possidetur: cum summe & solus diligitur deus: quia nec nosipsos iam nisi propter ipsum diligimus: vt sit ipse præmium amantium se: præmiū æternum amantiū in æternum. Memini me dudum ad sanctos fratres Cartusienses scripsisse epistolam, ac de his ipsis in ea gradibus inter cętera disseruisse. Forte autem alia ibi (etsi non aliena) de charitate locutus sum: & ob hoc quædam illorum huic quoq; sermoni subiungere non inutile duco: præsertim cum facilius ad manum habeam transcribere iam dictata, q̄ noua iterum dictare. Illa, inq̄, vera & syncera est charitas: & omnino de corde puro, & conscientia bona: & fide non ficta fatenda est procedere, qua proximi bonum æquè vt nostrū diligimus. Nam qui magis aut certe solum diligit suū: conuincitur non caste diligere bonū, quod vtiq; propter se diligit, non propter ipsum. Et hic talis non potest obedire prophetæ qui ait. Confitemini domino quoniam bonus. Confitetur quidem, quia fortasse bonus est sibi: nō autē quoniā bonus est in se. Quapropter nouerit in se dirigi illud ab eodem propheta opprobrium: Cōfitebitur tibi cum benefeceris ei. Est qui confitetur domino quoniā potens est, & est qui confitetur quoniam sibi bonus est: & item qui cōfitetur quoniā simpliciter bonus est. Primus seruus est, & timet sibi. Secundus mercenarius, & cupit sibi. Tertius filius, & defert patri. Itaq; & q timet: & qui cupit: vtriq; p se agunt. Sola quę in filio est charitas, non quærit quæ sua sunt. Quāobrē puto de illa dictū. Lex domini immaculata cōuertens animas: quod sola videlicet sit quę ab amore sui & mūdi auertere possit animū, & in deum dirigere. Nec timor quippe nec amor priuatus conuertunt animam. Mutant interdum vultum vel actum, affectum nunq̄. Facit quidem nonnunquam & seruus opus dei: sed quia non sponte, in sua adhuc duritia permanere cognoscitur. Facit & mercenarius, sed quia non gratis, propria trahi cupiditate conuincitur. Porro vbi proprietas, ibi singularitas. Vbi autem singularitas: ibi angulus. Vbi vero angulus, ibi sine dubio sordes siue rubigo. Sit itaq; seruo sua lex, timor ipse quo cōstringitur. Sit sua mercenario cupiditas, qua & ipse arctatur: quando tentatur abstractus & illectus. Sed harum nulla aut sine macula est, aut animas cōuertere potest. Charitas vero cōuertit animas: quas facit & voluntarias. Porro in eo eam dixerim immaculatam, q̄ nil sibi de suo retinere consueuit. Cui nempe de proprio nihil est, totum profecto quod habet, dei est. Quod autē dei est, immundum esse non potest. Lex ergo dei immaculata charitas est: quæ nō quod sibi vtile est, quærit: sed quod multis. Lex autē domini dicitur siue q̄ ipse ex ea viuat, siue q̄ eā nullus nisi eius dono possideat. Nec absurdū videatur quod dixi etiā deum viuere ex lege, cum non alia, q̄ charitate dixerim. Quid vero in summa & beatā illa trinitate summam & ineffabilem illam conseruat vnitatem, nisi charitas? Lex est ergo, & lex domini charitas, quæ trinitatē in vnitate quodāmodo cohibet, & colligat in vinculo pacis. Nemo tamen me estimet charitatem hic accipere qualitatem, vel aliquod accidēs, (alioquin in deo dicerē (quod absit) esse aliquid quod deus non est,) sed substantiam illam diuinam, quod vtiq; nec nouum nec insolitum est, dicente Ioanne. Deus charitas est. Dicitur ergo recte charitas, & deus, & dei donum. Itaque charitas dat charitatem: subsantiua accidentalem. Vbi dantem

Psal. 115. a
Rom. 8. e
Cant. 5. a
H
Gene. 3. d
Ioan. 4. e
Cant. 5. b
I
Psal. 22. b
Cantic. 5. a
K
Psal. 35. c
Psal. 45. a
Lucæ 12. c
Psal. 67. a
L
Psal. 117. d
Psal. 48. d
1. Cor. 13. b
Psal. 118. a
M
1. Ioan. 4. b

A tem significat, nomen substantiæ est. Vbi donum qualitatis. Hæc est lex æterna: creatrix & gubernatrix vniuersitatis. Si quidem in pondere & mensura & numero per eam facta sunt vniuersa, & nihil sine lege relinquitur: cum ipsa quoque lex omnium sine lege non sit, non tamen alia: quàm seipsa: qua & seipsam etsi non creauit, regit tamen. Cæterum seruus & mercenarius habent legem: non à domino, sed quam ipsi sibi fecerunt: ille deum non amando: iste plus aliud amando. Habent, inquam, legem non domini, sed suam: illi tamen quæ domini est subiectam. Et quidem suā sibi quique legem facere potuerunt, non tamen eam incommutabili æternę legis ordini subducere potuerunt. Tunc autem dixerim quemq; sibi fecisse suam legem, quando communi & æternæ legi propriam prætulit voluntatem: peruerse vtique volens suum imitari creatorem: vt sicut ipse sibi lex, sui que iuris est: ita is quoque seipsum regeret, & legem sibi suam faceret voluntatem: graue vtique & importabile iugum super omnes filios Adā: heu inclinans & incuruās ceruices nostras, adeo vt vita nostra inferno appropinquarit. Infœlix ego homo: quis me liberabit de corpore mortis huius? Quo vtique premor, & pene opprimor, ita vt nisi quia dominus adiuuit me, paulo minus habitasset in inferno anima mea. Sub hoc onere grauat? gemebat qui dicebat: Quare me posuisti contrarium tibi, & factus sum mihimetipsi grauis? Vbi dixit: factus sum mihimetipsi
B grauis: ostendit quòd lex ipse sibi esset: nec alius hoc, quàm sibi ipse fecisset. Quod autem loquens deo, præmisit, posuisti me contrarium tibi: dei se tamen non effugisse legem indicauit. Hoc quippe ad æternam iustamq; dei legem pertinuit, vt qui à deo noluit suauiter regi, pœnaliter à seipso regeretur: quique sponte iugum suaue & onus leue charitatis abiecit, proprię voluntatis onus importabile sustineret inuitus. Miro itaq; & iusto modo æterna lex fugitiuum suum & posuit sibi contrarium, & retinuit subiectum: dum videlicet nec iustitiæ pro meritis legem euasit, nec tamē cum deo in sua luce, in sua requie, in sua gloria remansit: subiectus potestati, & submotus fœlicitati. Domine deus meus cur non tollis peccatum meum, & quare non aufers iniquitatem meam? vt abiecta grauis sarcina proprię voluntatis, sub leui onere charitatis respirem: nec iam seruili timore coercear, nec mercenaria cupiditate illiciar, sed agar spiritu tuo: spiritu libertatis: quo aguntur filij tui: qui testimoniū reddat spiritui meo quòd & ego sim vnus ex filiis: dū eadē mihi lex fuerit quæ & tibi: & sicut tu es, ita & ipse sim in hoc mundo? Hi siquidem qui hoc faciūt quod ait apostolus: Nemini quidquā debeatis nisi vt inuicem diligatis: proculdubio sicut deus est, & ipsi sunt in hoc mundo: nec serui aut mercenarij sunt, sed filij. Itaque nec fi-
C lij sunt sine lege: nisi forte aliquis aliter sentiat propter hoc quod scriptum est: Iustis non est lex posita. Sed scjendum q̄ alia est lex promulgata à spiritu seruitutis in timore: alia à spiritu libertatis data in suauitate. Nec sub illa coguntur, esse filij, nec sine ista esse patiuntur. Vis audire quia iustis non est lex posita? Non accepistis, ait, spiritum seruitutis iterum in timore. Vis audire quòd tamē sine lege charitatis nō sint? Sed accepistis, inquit, spiritum adoptionis filiorum. Denique audi iustum vtrunque de se fatentem, & quòd non sit sub lege, nec tamen sit sine lege. Factus sum, inquit, his qui sub lege erant, quasi sub lege essem: cum ipse non essem sub lege. His qui sine lege erant, tanquā sine lege essem: cum sine lege dei non essem, sed in lege essem Christi. Vnde apte non dicitur, iusti non habent legem, aut iusti sunt sine lege: sed iustis non est lex posita: hoc est, non tanq̄ inuitis posita, sed voluntariis eo liberaliter data, quo suauiter inspirata. Vnde & pulchrè dominus. Tollite, ait, iugum meum super vos. Ac si diceret. Nō impono inuito, sed vos tollite si vultis. Alioquin non requiem, sed laborem inueniretis animabus vestris. Bona itaq; lex charitas, & suauis: quæ non solum leuiter suauiterque portatur, sed & seruorum & mercenariorū leges portabiles ac leues reddit, quas vtique non destruit, sed facit vt impleantur, dicente domino: Nō veni legem soluere, sed adimplere. Illam temperat, istam ordinat, vtramq; leuigat. Nūquam erit charitas sine timore, sed casto: nunq̄ sine cupiditate, sed ordinata. Implet ergo charitas legē serui, cum infundit deuotionē: implet & mercenarij, cum ordinat cupiditatē. Porro timori permixta deuotio ipsum non annullat, sed castificat. Pœna tantum tollitur, sine qua esse non potuit dum fuit seruilis, & timor manet in seculum seculi castus & filialis. Nam quod legitur: Perfecta charitas foras mittit timorē: pœna intelligenda est quæ seruili (vt diximus) nunquam deest timori: illo scilicet genere locutionis, quo sæpe causa ponitur pro effectu. Denique cupiditas tunc recte à superueniente charitate ordinatur, cū mala quidem penitus respuuntur: bonis vero meliora præferuntur: nec bona nisi propter meliora appetūtur. Quod cum plene per dei gratiā assecutū fuerit, diligetur corpus & vniuersa corporis bona tātū propter animam: anima propter deū: deus autē propter seipsum. Veruntamē quia carnales sumus, & de carnis concupiscentia nascimur: necesse est vt cupiditas nostra vel amor noster à carne incipiat: quæ si recto ordine dirigitur, quibusdam suis gradibus duce gratia proficiens, spiritu tandem consummabitur: quia non prius quod spirituale, sed quod animale: deinde quod spirituale. Et prius necesse est portemus imaginem terrestris: deinde cœlestis. In primis ergo diligit seipsum homo propter se. Caro quippe est, & nil sapere valet præter se. Cumque se videt per se non posse subsistere: deum quasi sibi necessarium incipit per fidē inquirere & diligere. Diligit itaque in secundo gradu deum, sed propter se, non propter ipsum. At vero cum ipsum cœperit occasione proprię necessitatis colere & frequentare, cogitando, legendo, orando, obediendo: quadam huiusce modi familiaritate paulatim sensimque deus innotescit: consequenter & dulcescit: & sic gustato, quàm suauis est dominus, transit ad tertium gradum, vt diligat deum non iam propter se, sed propter ipsum. Sane in hoc gradu diu stat: & nescio si à quoquam hominum quartus in hac vita perfecte apprehenditur, vt se scilicet diligat homo tantum propter deum. Asserant hoc si qui experti sunt: mihi, fateor, impossibile videtur. Erit autem proculdubio cum introductus fuerit seruus bonus & fidelis in gaudium domini sui: & inebriatus ab vbertate domus dei. Quasi enim miro quodam modo oblitus sui: & à se penitus velut deficiens totus pergit in deum: & deinceps adhærens ei, vnus cum eo spiritus erit. Arbitror hoc sensisse prophetam cum diceret: Introibo in potentias domini: domine memorabor iustitiæ tuæ solius. Sciebat profecto cum introiret in spirituales pontentias domini, exutum se iri ab vniuersis carnis infirmitatibus: vt iam nil de carne haberet cogitare: sed totus in spiritu memoraretur iustitiæ domini solius. Tunc pro certo singula Christi membra dicere poterunt de se, quod Paulus aiebat de capite: Etsi cognouimus secundū carnem Christum, sed nunc iam nō nouimus. Nemo ibi se cognoscet secundum carnem: quia caro & sanguis regnum dei non possidebunt. Non quòd carnis illic subsitantia futura non sit: sed quòd carnalis omnis necessitudo sit defutura: carnisque amor, amore spiritus absorbendus: & infirmę quæ nunc sunt humanæ affectiones, in diuinas quasdam habeant commutari. Tunc sagena charitatis quæ nunc tracta per hoc mare magnum & spatiosum, ex omni genere piscium congregare non desinit: cum perducta ad littus fuerit, malos foras mittens, bonos solummodo retinebit. Siquidem in hac vita ex omni genere piscium intra sinum suæ latitudinis charitatis rete concludit: vbi se protempore omnibus conformans, omnium in se siue aduersa siue prospera traiiciens, ac sua quodammodo faciens, non solum gaudere cum gaudentibus, sed & flere cum flentibus consueuit. Sed cum peruenerit ad littus: velut malos pisces omne quod triste patitur foras mittens, sola quæ placere, iucunda esse poterunt, retinebit. Nunquid enim tunc verbi gratia, Paulus aut infirmabitur cum infirmis: aut voretur cum scandalizatis: vbi scandala & infirmitas procul erunt? Aut certe lugebit eos qui nō agent pœnitentiam, vbi certum est nec peccantem fore nec pœnitētem? Absit autem vt vel eos, qui ignibus æternis cum diabolo & angelis eius deputandi sunt plangat & defleat in illa ciuitate, quam fluminis impetus lætificat: cuius & diligit dominus portas super omnia tabernacula Iacob: quòd videlicet in tabernaculis & siquando gaudetur de victoria, laboratur tamen in pugna, & plerunque periclitatur de vita: in illa autē patria nul-

Ibidem.
Rom. 13. b
C
1. Tim. 1. a
Rom. 8. c
1. Cor. 9. c
1. Tim. 1. d
Mat. 11. d
Mat. 5. b
D
1. Ioan. 4. d
E
Rom. 12. d
F
Mat. 13. f
1. Cor. 6. d
Psal. 70. c
2. Cor. 5. d
1. Cor. 15. d
2. Cor. 11. g

Universidad de Deusto
Biblioteca

G la prorsus admittatur aduersitas siue tristitia: quemadmodū
Ibidem de illa canitur: Sicut lætantium omnium habitatio in te. Et
Esa.61.a rursum. Lætitia sempiterna erit eis. Deniq; quomodo misericordiæ recordabitur, vbi memorabitur iustitiæ dei solius? Proinde vbi iam non erit miserię locus: aut misericordię tēpus, nullus profecto esse poterit miserationis affectus.

Finis libri de diligendo deo.

Retractatio beati Bernardi in librum sequentem, de gradibus humilitatis.

IN hoc opusculo, cum illud de euangelio quod dominus ait, diē vltimi iudicij se nescire, ad aliquam sententiam confirmādam atq; corroborandā proferrem in mediū: improuide quidē apposui quod in euangelio scriptum non esse postea deprehendi. Nam cum textus habeat tantūmodo. Neq; filius scit: ego deceptus magis, q̄ fallere volens, literæ quippe immemor, sed non sensus: nec ipse, inq̄, filius hominis scit. Vnde etiā totam ordiens sequentem disputationem: ex eo quod non veraciter posui, veram conatus sum approbare assertionem. Sed quia talem errorem meū multo post, q̄ à me idem libellus editus, & à pluribus iam transcriptus fuit, deprehendi: cū non potui per tot iam libellos sparsum persequi mendacium, necessarium credidi confugere ad confessionis remedium. Alio quoq; in loco quandam de Seraphim opinionē posui, quā nunq̄ audiui, nusq̄ legi. Vbi sane lector meus attendat q̄ proinde temperanter puto dixerim: volēs videlicet nō aliud: q̄ putari, quod certum reddere de scripturis nō valui. Titulus quoq; ipse qui de gradibus humilitatis inscribitur: pro eo forsitan q̄ non humilitatis, sed superbiæ potius hic distingui describiq; gradus vidētur, calumniam patietur: sed hoc à minus vel intelligētibus vel attendentibus eius tituli rationem: quam tamen in fine opusculi ipse breuiter intimare curaui.

Diui Bernardi
ABBATIS CLAREVALLIS IN *tractatum de duodecim gradibus humilitatis & superbiæ præfatio.*

ROgasti me frater Godefride, vt ea quæ de gradibus humilitatis coram fratribus locutus fuerā, pleniori tibi tractatu āissererē. Cui tuæ petitioni dignę, vt dignum erat, & volens satisfacere, & timēs non posse: euangelici consilij memor nō prius, fateor, facere
I ausus sum, q̄ sedens cōputaui si sufficerent sumptus ad perfi-
Luc.14.f ciendum. Cum autem charitas hunc foras misisset timorem quo mihi timebam illud de opere non consummando: subintrauit alius timor de cōtrario: quo cœpi timere grauius periculū de gloria si perfecissem, q̄ de ignominia si defecissem. Vnde inter hunc timorem & charitatem, velut in quodā biuio positus, diu hęsitaui cui viarum tuto me crederem: metuens aut loquendo vtiliter de humilitate, ipse humilis non inueniri: aut tacendo humiliter, inutilis fieri. Cum q̄ neutram viam tutam, alterutram tamen mihi tenendam esse conspicerem: elegi potius tibi (si quem possem) communicare fructū sermonis: q̄ tutari me solum portu silentij: simul fiduciam habēs, si quid forte quod approbes, dixerim, tuis precibus posse me non superbire: sinautem (quod magis puto) nil tuo studio dignum effecerim, de nihilo superbire non posse.

Explicit præfatio.

LOcuturus ergo de gradibus humilitatis: quos beatus Benedictus non numerandos, sed ascendendos proponit: prius ostendo si possum quo per illos perueniendum sit, vt audito fructu peruentionis, minus grauet labor ascensionis. Proponit itaque dominus nobis vię laborē: laboris mercedem. Ego sum (inquit)
Ioan.14.b

via, veritas, & vita. Viam dicit humilitatem: quæ ducit ad veritatem. Altera labor, altera fructus laboris est. Vnde sciam, inquis, q̄ ibi de humilitate locutus sit: cum indeterminate dixerit: ego sum via? Audi apertius: Discite à me quia mitis sū, *Mat.11.d*
& humilis corde. Se ergo proponit humilitatis exemplū, māsuetudinis formam. Si imitaris eum, nō ambulas in tenebris, *Ioan.8.b*
sed habebis lumen vitæ. Quid est lumē vitæ, nisi veritas: quæ *Ioan.1.a*
illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum: ostendit vbi sit vera vita? Ideo cum dixisset, ego sum via & veritas: subdidit, & vita. Ac si diceret. Ego sum via, quæ ad veritatē duco. Ego sum veritas, quæ vitam promitto. Ego sum
Ioan.17.a vita quā do. Hæc est enim, ait, vita æterna, vt cognoscant te verum deum: & quem misisti Iesum Christum. Vel sic quasi tu dicas. Viam considero, id est humilitatem: fructum desidero, veritatem. Sed quid si tantus est labor vię, vt ad optatū lucrum non possim peruenire? Respondet. Ego sum via: id est viaticum quo sustenteris in via. Clamat igitur errantibus, & viam ignorantibus: ego sum via. Dubitantibus & non credentibus: ego sum veritas. Iam ascendentibus, sed lassescentibus, ego sum vita. Satis, vt reor, ostensum est ex proposito capitulo euangelij: cognitionem veritatis, fructum esse humilitatis. Accipe & aliud. Confiteor tibi pater, domine cœ-
Luc.10.d li & terræ: quia abscondisti hæc, haud dubium quin veritatis secreta: à sapientibus & prudentibus, id est à superbis: & reuelasti ea paruulis: hoc est humilibus. Et in hoc apparet q̄ veritas quæ superbis absconditur: humilibus reuelatur.

Humilitatis diffinitio.

Humilitatis vero talis potest esse diffinitio. Humilitas est virtus qua homo veritissima sui agnitione sibiipsi vilescit. Hæc autem conuenit his, qui ascensionibus in corde suo dispositis: de virtute in virtutem, id est de gradu in gradū proficiunt: donec ad culmen humilitatis perueniant: in quo velut in Sion, id est in speculatione positi, veritatem prospiciant. Etenim, inquit, benedictionē dabit legislator: quia qui dedit
Psal.93.b legē, dabit & benedictionem: hoc est qui iusit humilitatem, perducet ad veritatem. Quis vero est hic legislator: nisi dulcis & rectus dominus: qui legem dedit delinquētibus in via?
Psal.24.b In via quippe delinquunt, qui veritatem derelinquunt. Sed nūquid vel sic à dulci domino derelinquūtur? Ipsis ergo dulcis & rectus dominus legem dat viam humilitatis, per quam redeant ad agnitionem veritatis. Dat occasionem recuperandę salutis, quia dulcis est: non tamen absque disciplina legis: quia rectus est. Dulcis, quia perire non patitur. Rectus, quia punire non obliuiscitur. Hanc itaque legem qua reditur ad veritatem: beatus Benedictus per duodecim gradus disponit: vt sicut per decem præcepta legis ac geminam circuncisionem (in quo duodenarius numerus adimpletur) ad Christum venitur: ita his duodecim gradibus ascensis, veritas apprehendatur. Illud quoq; quod in scala illa, quæ in
Gene.28.c typo humilitatis Iacob monstrata est, dominus desuper innixus apparuit: quid nobis aliud innuit, nisi q̄ in culmine humilitatis constituitur cognitio veritatis? Dominus quippe de
M summitate scalę prospiciebat super filios hominum tanquam veritas: cuius oculi sicut fallere nolunt, ita falli non norunt:
Psal.13.a vt videret si est intelligens aut requirens deum. An non tibi de alto videtur clamare ac dicere requirentibus se (nouit
Eccli.24.c enim qui sunt eius.) Transite ad me oēs qui cōcupiscitis me:
Mat.11.d & à generationibus meis implemini? Et illud. Venite ad me qui laboratis: & onerati estis: & ego vos reficiam. Venite, inquit. Quo? Ad me veritatem. Qua? Per humilitatem. Quo fructu? Ego vos reficiam. Sed quę est refectio quam veritas ascendentibus promittit: peruenientibus reddit? An forte illa est charitas? Ad hanc quippe, vt ait beatus Benedictus: ascensis omnibus humilitatis gradibus monachus mox perueniet. Vere dulcis & suauis cibus charitas, quæ fessos alleuat, debiles roborat, mœstos lætificat. Iugum denique veritatis facit suaue: & onus leue. Bonus cibus charitas: quæ
Canti.3.c media in ferculo Salomonis consistens, diuersarū odore virtutum, velut diuersi generis fragrantia pigmentorū, esurientes reficit: iucundat reficientes. Ibi siquidem apponitur pax, patientia, benignitas, longanimitas, gaudium in spiritu sancto: & siquę sunt alię veritatis seu sapientiæ generationes, apponuntur in illa. Habet & humilitas in eodem ferculo suas epulas: panem scilicet doloris, & vinum compunctionis: quas primo

A primo veritas incipientibus offert, quibus vtiq; dicitur: Sur-
Psal.126.a gite postq̄ sederitis, qui manducatis panem doloris. Habet
Cantic.5.a ibidem contemplatio ex adipe frumenti solidum cibum sa-
Cantic.3.d pientiæ, cum vino quod lætificat cor hominis: ad quæ veritas perfectos inuitat dicens: Comedite amici mei, & bibite, & inebriamini charissimi. Media, inquit, charitate constrauit propter filias Hierusalem, propter imperfectas videlicet animas: quæ dum adhuc illū solidū cibū minus capere possunt, lacte interim charitatis pro pane, oleo pro vino nutriēde sunt. Quæ recte media describitur: quia eius suauitas nec incipiētibus præsto est prohibēte timore: nec perfectis satis est, pro abundantiori contemplationis dulcedine. Hi adhuc à noxiis carnalium delectationum humoribus, timoris amarissima potione purgandi, nondum lactis dulcedinem experiuntur: illi iam auulsi à lacte, epulari ab introitu gloriæ gloriosius delectātur: solis mediis id est proficiētibus ita iam melleas quasdam sorbitiūculas charitatis expertis, vt illis interim pro sui teneritudine cōtēti sint. Primus ergo cibus est humilitatis, purgatorius cum amaritudine: secundus charitatis, consolatorius cum dulcedine: tertius contemplationis, solidus cum fortitudine. Heu mihi, domine deus virtutum quousque ira-
Psal.79.a sceris super orationem serui tui, cibabis me pane lachryma-
Psal.67.a rum: & potum dabis mihi in lachrymis? Quis me inuitabit ad illud vel medium ac dulce charitatis conuiuium: vbi iusti epulantur in conspectu dei, & delectantur in lætitia: vt iam nō
Iob.10.a loquens in amaritudine animæ meæ, dicam deo noli me con
B demnare: sed epulando in azymis synceritatis & veritatis,
Psal.137.b lætus cantem in viis domini, quoniam magna est gloria domini? Bona tamen via humilitatis, qua veritas inquiritur, charitas acquiritur: generationes sapietiæ participantur. Deniq; sicut finis legis Christus, sic perfectio humilitatis, cognitio veritatis. Christus cum venit attulit gratiam. Veritas quibus innotuerit: dat charitatem. Innotescit autem humi-
Iaco.4.b libus: humilibus ergo dat gratiam. Dixi, vt potui, quo fructu humilitatis gradus ascendi debeant: dicam vt potero, quo ordine ad propositum brauium veritatis perducant. Sed quia ipsa quoque veritatis agnitio in tribus gradibus consistit, ipsos breuiter si possum distinguo: quatenus ex hoc clarius innotescat ad quem trium veritatis, duodecimus humilitatis pertingat.

LEquitimus nanq; veritatē in nobis: in proximis, in sui natura. In nobis: nosmetipsos diiudicando: In proximis: eorum malis cōpatiendo. In sui natura: mundo corde contemplādo. Obserua sicut numerum: ita & ordinem. Primo te docet veritas ipsa q̄ prius in proximis, q̄ in sui debeat inquiri natura. Post hoc accipies cur prius in te, q̄ in proximis inquirere debeas. In numero siquidem beatitudinum quas suo sermone distinxit, prius mi-
C sericordes quam mundicordes posuit. Misericordes quippe
Matt.5.a cito in proximis veritatē deprehendunt, dum suos affectus in illos extendunt, dum sic per charitatē se illis conformant, vt
Rom.12.c illorū vel bona vel mala tanq̄ propria sentiant. Cū infirmis infirmantur: cū scādalizatis vrūntur. Gaudere cū gaudētibus, flere cum flentibus consueuerūt. Hac charitate fraterna cordis acie mundata: veritatē delectantur in sui contemplari natura: pro cuius amore mala tolerant aliena. Qui vero ita se fratribus non consociant, sed ecōtrario aut flētibus insultāt: aut gaudentibus derogant: dū quod in illis est, in se esse non sentiunt, quia similiter affecti non sunt: veritatē in proximis qualiter deprehēdere possunt? Bene nanq; cōuenit illis illud
Prouerbiū vulgare prouerbiū. Nescit sanus quid sentiat æger, aut plenus quid patiatur ieiunus. Et eger egro, & ieiun⁹ ieiuno quāto propinquius, tanto familiarius cōpatiuntur. Sicut enim pura veritas non nisi puro corde videtur: sic miseria fratris verius misero corde sentitur. Sed vt ob alienā miseriā miserum cor habeas, oportet vt tuam prius agnoscas: vt proximi mentem in tua inuenias, & ex te noueris qualiter illi subuenias: exemplo scilicet saluatoris nostri, qui pati voluit, vt compati sciret, miser fieri, vt misereri disceret, vt quomodo de ipso
Hebr.5.c scriptum est: Didicit ex his quæ passus est obedientiā: ita & misericordiā disceret. Nō q̄ ante misereri nesciret: cuius misericordia ab æterno & vsq; in æternū, sed quod natura sciebat ab æterno, tēporali didicit experimento. Sed forte du-

rum tibi videtur, q̄ dixi dei sapientiā Christum didicisse mi- D
sericordiā, quasi is per quē omnia facta sunt, aliquid aliquando ignorasset ex iis quæ sunt, maxime cū illud quod ex epistola ad Hebræos ad id comprobandū cōmemoraui, alio sensu, qui non ita videatur absurdus, possit intelligi: vt hoc quod dictum est, didicit, non ad ipsum caput referatur in sui persona: sed ad corpus eius, quod est ecclesia: vt sit ita sensus. Et didicit ex iis quæ passus est obedietiā, hoc est obedientiā didicit in suo corpore ex iis quę passus est in capite. Nā illa mors, illa crux, opprobria, sputa, flagella, quæ omnia caput nostrum Christus pertransiit: quid aliud corpori eius, id est nobis, q̄ præclara obedientiæ documenta fuerunt? Christus enim (ait Paulus) factus est obediens patri vsq; ad mortem: mortē au- *Philip.2.b*
tem crucis. Qua necessitate? Respondeat apostolus Petrus: *1.Pet.2.d*
Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini, inquit, vestigia eius, id est vt imitemini obedientiam eius. Ex his ergo quæ passus est, discimus quanta nos qui puri homines sumus, oporteat pro obedientia perpeti: pro qua is qui & deus erat nō dubitauerit mori. Et hoc modo, inquis, non inconueniens erit si dicatur Christus vel obedientiam vel misericordiam seu aliquid in suo corpore didicisse, dum tamē sibi in sua persona nil quod se ante latuerit credatur ex tempore potuisse accedere. Sicq; ipse sit qui misereri docet aut obedire, ipse qui discat quia caput & corpus vnus est Christus. Non nego hunc intellectū, quin rectus sit. Sed E
ex alio loco ipsius epistolæ, superior interpretatio videt approbari vbi dicitur. Nusq̄ enim angelos apprehēdit, sed semē *Hebr.2.d*
Abrahæ apprehēdit, vnde debuit per omnia fratribus similari, vt misericors fieret. Puto q̄ hæc verba sic ad caput referēda sunt, vt corpori penitus aptari nō possint. De verbo vtiq; dei dictum est q̄ nō angelos apprehendit, hoc est non in vna sibi persona assumpsit, sed semē Abrahæ. Neq; enim legitur, verbum angelus factū est, sed verbū caro factū est, & caro de *Ioan.1.b*
carne Abrahæ, iuxta promissionē quæ illi primū facta est, vnde, id est ex qua semiuis assumptione, debuit per omnia fratribus similari, id est oportuit ac necesse fuit vt similis nobis passibilis, nostrarū omnia (excepto peccato) genera miseriarum percurreret. Si quæris qua necessitate, vt misericors, inquit, fieret. Et hoc, ais, cur nō recte ad corpus referri potest? Sed audi quod paulopost sequitur. In eo enim in quo passus *Hebr.2.d*
est ipse & tentatus, potens est & eis qui tentantur auxiliari. In quibus verbis quid melius intelligi possit nō video: nisi q̄ ideo pati ac tētari, omnibus q̄ absq; peccato, humanis voluit cōmunicare miseriis (quod est per omnia fratribus similari) vt similiter passis ac tentatis misereri ac cōpati ipso discceret experimento. Quo quidē experimento non dico vt sapiētior efficeretur, sed propinquior videretur, quatenus infirmi filij *Hebr.2.e*
Adam, quos suos fieri & appellari fratres nō dedignatus est, F
suas illi infirmitates cōmittere non dubitarent, qui sanare illas & posset vt deus, & vellet vt proximus, & cognosceret vt eadē passus. Vnde Esaias virū eum appellat dolorum, & sciē- *Esa.53.c.*
tem infirmitatē. Et apostolus. Non enim habemus, inquit, pō- *Hebr.4.d*
tificē qui nō possit infirmitatibus nostris. Vnde autē possit indicās adiungit: Tentatū autē per omnia pro similitu *Ibidem.*
dine absq; peccato. Beatus quippe deus, beatus dei filius, in ea forma qua nō rapinā arbitratus est esse se æqualē patri, p- *Philip.2.d*
culdubio impassibilis, priusq̄ se exinaniisset formā serui accipiens, sicut miseriā & subiectionē expertus non erat, sic misericordiā vel obedientiā non nouerat experimento. Sciebat quidē per naturā, non autē sciebat per experientiā. At vbi mi noratus est nō solū à seipso, sed etiā paulominus ab angelis, qui & ipsi impassibiles sunt per gratiā, non per naturā, vsque ad illam formam in qua pati & subiici posset, quod vtiq; (sicut dictū est) in sua non posset, & in passione expertus est misericordiam, & in subiectione obedientiam. Per quam tamen experientiā nō illi (vt dixi) scientia, sed nobis fiducia creuit, dum ex hoc misero genere cognitionis, is à quo longe erraueramus, factus est propior nobis. Quando enim illi appropinquare auderemus in sua impassibilitate manenti? Nunc autē apostolo suadente, monemur cū fiducia adire thronum *Heb.4.d*
gratiæ ipsius, quem nimirū, sicut alibi scriptum est, langue- *Esa.53.b*
res nostros tulisse, & dolores nostros portasse cognoscimus: & in eo quo passus est ipse, nobis compati posse non dubita-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G mus. Non ergo debet absurdum videri, si dicitur Christum
nō quidē aliquid scire cœpisse, quod aliquando nescierit: sci
re tamen alio modo misericordiam ab æterno per diuinitatē
& aliter in tempore didicisse per carnem. Vide ne & simili
locutionis modo illud dictum sit, quod dominus requirenti-
Mar.13.d bus discipulis de die vltimo se nescire respondit. Nam quo-
Coloss.2.a modo die illum ille nesciebat, in quo omnes sapiētiæ & scien
tiæ thesauri sunt absconditi? Cur ergo se scire negabat, quod
certum est quia nescire non poterat? Nunquid forte menda-
citer eos voluit celare, quod vtiliter non valuit innotescere?
Absit. Sicut nihil ignorare poterat, cum sapientia sit:
sic nec mentiri, cum veritas sit. Sed volens discipulos ab in-
utilis inquisitionis curiositate compescere, quod inquire-
bant, se scire negauit: non omnimodo quidem, sed tali quo-
dam modo, quo negare veraciter potuit. Nam etsi suę diui-
nitatis intuitu æquē omnia præterita scilicet præsentia atque
futura perlustrando, diem quoque illum palam habebat: non
tamen vllis carnis suæ sensibus experiendo agnouerat. Alio-
quin iam spiritu oris sui antichristum interfecerat: iam auri-
bus sui corporis archangelum vociferantem, & tubam sonā-
tem, in quo strepitu mortui suscitādi sunt, audierat: iam ocu-
lis suæ carnis oues hœdosq; s, qui abinuicem segregandi sunt,
perspexerat. Deniq; vt intelligas quod illa tantum cognitio-
ne quæ per carnem fit, se illum diem nescire perhibuerit, vi-
Mat.16.c gilanter respondens: non ait, nec ego scio, sed nec ipse, inquit
H filius hominis scit. Quid est filius hominis, nisi nomen assum-
ptæ carnis? Quo siquidem nomine intelligi datur, quia dicēs
se aliquid nescire, non iuxta quod deus est, sed secundum ho-
minem loquitur. Alias quippe loquens de se secundum suam
Ioan.8.c diuinitatem, non filius vel filium hominis: sed, ego, vel me, sæ
pius ponere cōsueuit: vt ibi: Amen dico vobis, antequam A-
braham fieret, ego sum. Ego sum, ait: non filius hominis est.
Nec dubium, quin de illa essentia diceret qua ante Abraham
& sine initio est, nō qua post Abraham & ex Abraham factus
Matt.16.c est. Alibi quoq; hominū de se opinionē à discipulis inquirēs:
quem dicunt, inquit, homines esse: non me, sed filium homi-
Ibidem. nis? Rursus eosdem interrogans, quid de se, ipsi quoq; senti-
rent: vos autem, non quem filium hominis, sed quem me, ait,
esse dicitis? Carnalis videlicet populi sententiā de carne in-
quirens, nomē carnis, quod proprie est filius hominis, posuit:
spirituales vero discipulos de sua diuinitate interrogans, nō
filium hominis, sed signāter, me, dixit. Quod denique Petrus
Matt.16.c intelligens, quid per hoc quod dixerat, me, requisiti fuissent:
sua responsione aperuit: tu es, inquiens, non Iesus filius vir-
ginis, sed Christus filius dei. Quod vtique si respondisset, ni-
hilominus veritatem dixisset: sed in verbis interrogationis
sensum interrogantis prudenter aduertens, competēter pro-
prieq; ad interrogata respondit dicens: tu es Christus filius
I dei. Cum igitur videas Christum in vna quidē persona duas
habere naturas, vnam qua semper fuit, alterā qua esse cœpit:
& secundum sempiternum suum quidem esse, semper omnia
nosse: secundum temporalem vero, multa tēporaliter exper-
tū fuisse: cur fateri dubitasvt esse in tempore cœpit ex carne:
sic carnis quoque miserias scire cœpisse, illo duntaxat modo
cognitionis quem docet defectio carnis? Quod vtiq; genus
scientiæ, protoplasti sapientius fœliciusq; nesciret: quando
id attingere nisi stulte misereq; non poterant. Sed plasma-
tor eorū deus requirens quod perierat: opus suum miseratus
profecutus est, descendens & ipse misericorditer, quo illi ce-
ciderāt miserabiliter. Voluit experiri in se, quod illi facien-
do contra se merito paterentur. Nō simili quidem curiosita-
te, sed mirabili charitate. Non vt miser cum miseris remane-
ret: sed vt misericors factus miseros liberaret. Factus, inq̄, mi
sericors non illa misericordia, quā fœlix manēs habuit ab æ-
terno: sed quam mediante miseria reperit in habitu nostro.
Porro pietatis opus quod per illā cœpit: in ista perfecit. Nō
q̄ sola illa nō posset perficere: sed quia nobis nō potuit absq;
ista sufficere. Vtraq; siquidem necessaria: sed nobis hæc ma-
gis congrua fuit. O ineffabilis pietatis excogitatio. Quando
nos illam miram misericordiam cogitaremus: quam præce-
dens miseria non informat? Quando illā aduerteremus inco-
gnitam nobis cōpassionē, quæ non passione præuenta, cū im-
passibilitate perdurat? Attamen si illa quæ miseriā nescit, mi-
sericordia non præcessisset: ad hanc, cuius miseria mater est, K
non accessisset. Si non accessisset: non attraxisset. Si non at-
traxisset non extraxisset. Vnde autem extraxit: nisi de lacu Psal.39.a
miseriæ, & de luto fecis? Nec illā tamen misericordiam de-
seruit: sed hanc inseruit. Non mutauit, sed multiplicauit, sicut
scriptum est: Homines & iumenta saluabis domine, quemad- Psal.35.b
modum multiplicasti misericordiam tuam deus. Sed iam ad
propositum redeamus. Si ergo se miserum fecit, qui miser nō
erat, vt experiretur quod & ante sciebat: quanto magis tu: nō
dico vt te facias, quod non es: sed vt attendas quod es, quia
vere miser es, & sic discas misereri qui hoc aliter scire non
potes: ne forte si proximi malum consideres, & tuum non at-
tendas, moueari non ad miserationem, sed ad indignationē,
non ad adiuuandum, sed ad iudicandum: denique non ad in-
struendum in spiritu lenitatis: sed ad destruendum in spiritu Gala.6.a
furoris. Vos qui spirituales estis, ait apostolus: huiusmodi
instruite in spiritu lenitatis. Apostoli consilium siue etiam
præceptum est vt mansueto, id est eo spiritu fratri egrotanti
subuenias, quo tibi vis subueniri cum ægrotas. Et vt scias
qualiter erga delinquentem mansuescere possis: considerās,
inquit, teipsum: ne & tu tenteris. Considerare libet quām be-
ne discipulus veritatis ordinem sequatur magistri. In beati-
tudinibus quas supra memorauī: sicut prius misericordes q̄
mundicordes: sic prius mites quām misericordes pronuncia-
ti sunt. Et apostolus cum spirituales hortaretur ad instruen- L
dum carnales, adiunxit: in spiritu lenitatis. Instructio quip-
pe fratrum pertinet ad misericordes: spiritus lenitatis ad mi-
tes. Ac si diceret, Inter misericordes deputari non potest,
qui in semetipso mitis non est. Ecce apostolus aperte osten-
dit quod superius me ostensurum promisi: prius videlicet ve
ritatem inquirendam esse in nobis, quām in proximis: consi-
derans, inquiens teipsum: id est quām facilis ad tentandum, q̄
pronus ad peccandum: quatenus ex tui consideratione mite-
scas: sicque ad succurrendum aliis in spiritu lenitatis acce-
das. Alioquin si monentem non audis discipulum, arguen-
tem time magistrum. Hypocrita eiice primum trabem de o- Matt.7.d
culo tuo: & sic valebis festucam eiicere de oculo fratris tui.
Trabes in oculo grādis & grossa, superbia in mente est: quæ
quadam corpulentia sui vana non sana, tumida non solida,
oculum mentis obscurat: veritatem obumbrat: ita vt si tuam
occupauerit mentem, iam tu te videre, iam te talem qualis es,
vel qualis esse potes, non possis sentire: sed qualem te amas
talem te vel putes esse, vel speres fore. Quid enim aliud est
superbia quām (vt quidam sanctus diffinit) amor proprię ex- Superbia.
cellentiæ? Vnde & nos possumus dicere per contrarium: hu-
militatem proprię excellentiæ esse contemptum. Amor
vero, sicut nec odium, veritatis iudicium nescit. Vis iudicium M
veritatis audire? Sicut audio, sic iudico. Non sicut odi, non si- Ioan.19.b
cut amo, non sicut timeo. Est iudicium odij, vt illud: Nos le- Ioan.11.f
gem habemus, & secundum legem nostram debet mori. Est
& timoris, vt illud: Si dimittimus eum sic: venient Romani &
tollent nostrum locum & gentem. Iudicium vero amoris: vt 2.Reg.18.a
Dauid de filio parricida: Parcite, inquit, puero Absalon. Et
legibus humanis statutū: & in causis tam ecclesiasticis, quām
secularibus seruatum scio: speciales amicos causantium non
debere admitti ad iudicium: ne vel fallant vel fallantur amo-
re suorum. Quòd si culpam amici tuo iudicio amor illius aut
minuit, aut prorsus abscondit: quanto magis amor tui tuum
contra te iudicium fallit? Qui ergo plene veritatem in se
cognoscere curat, necesse est vt remota trabe superbiæ quæ
oculum arcet à luce, ascensiones in corde suo disponat: per
quas seipsum in seipso inquirat, & sic post duodecimum hu-
militatis ad primum veritatis gradum pertingat. Cum autem
veritate inuenta in se, imò se inuēt& in veritate dicere potue-
rit: Credidi, propter quod locutus sum, ego autem humilia- Psal.115.a
tus sum nimis: ascendat homo ad cor altum, vt exaltetur ve- Psal.63.b
ritas, & ad gradum secundum peruenies dicat in excessu suo, Psal.115.a
omnis homo mendax. Putas hunc ordinem Dauid nō tenuit?
Putas hoc non sensit propheta quod dominus: quod aposto-
lus, quod & nos post ipsos & per ipsos sentimus? Credidi, in- Ioan.8.b
quit, veritati dicenti. Qui sequitur me, non ambulat in tene-
bris. Credidi ergo sequendo, propter quod locutus sum con
fitendo. Quid confitendo? Veritatem quā cognoui credē
do. Postq̄

A do. Postquā autem & credidi ad iustitiā: & locutus sum ad sa-
lutem: humiliatus sum nimis, hoc est perfectē. Tanquā dice-
ret: Quia veritatem cognitam in me confiteri contra me non
Psal.111.a erubui: ad perfectionē humilitatis profeci. Nimis, enim pro
perfectē, potest intelligi: vt ibi: In mandatis eius volet nimis.
Quod si quis contendat, nimis, hic pro valde, positum, non
pro perfectē: quia & expositores idipsum videntur astruere:
neque hoc discordat à sensu prophetæ, vt sic sentiamus eum
dixisse. Ego quidem cum adhuc veritatē nō nossem, aliquid
me putabam esse, cum nihil essem. At postquam in Christum
credendo, id est eius humilitatem imitando, veritatem agno-
ui: ipsa quidem exaltata est in me ex mea cōfessione: sed ego
humiliatus sum nimis, id est valde vilui mihi ex mei conside-
ratione. Humiliatus ergo ,ppheta in hoc primo gradu veri-
Psal.118.b tatis (vt ait in alio psalmo) & in veritate tua humiliasti me:
semetipsum attendat, & ex propria miseria generalem per-
pendat, ficq; ad secundum transiens dicat in excessu suo, om-
nis homo mendax. In quo excessu suo? In illo proculdubio
quo sese excedens, ac veritati adhærens, seipsum diiudicat. In
illo ergo excessu suo dicat non indignando aut insultando,
sed miserando & compatiendo, omnis homo mendax. Quid
est, omnis homo mendax? Omnis homo infirmus, omnis ho-
Psal.32.d mo miser, & impotēs: qui nec se nec alium possit saluare. Si-
cut dicitur fallax equus ad salutem, non q̄ equus aliquē fal-
lat, sed quia is seipsum fallit qui in fortitudine eius confidit:
B sic omnis homo dicit mendax, id est fragilis, mutabilis, à quo
Hier.17.a salus non possit vel sua vel aliena sperari: quin potius male-
dictionem incurrat qui spem suam in homine ponit. Proficiēs
itaque humilis propheta per ducatum veritatis, quodque in
se lugebat, videns in aliis, dum apponit scientiam, apponat &
dolorem: ac generaliter sed veraciter dicat, omnis homo mē
dax. Vide q̄ loge aliud senserit de se pharisæus ille superbus.
Luc.18.b Quid deprompsit in excessu suo? Deus gratias ago tibi, quia
non sum sicut cæteri hominum. Dum in se singulariter exul-
Psal.115.a tat, aliis arroganter insultat. Dauid autem aliter. Ait enim:
Rom.3.a Omnis homo mendax. Neminē excipit, ne quē decipiat, sciēs
quia omnes peccauerunt, & omnes egent gloria dei. Phari-
sæus se solum decipit, quem solum excipit dum cæteros dā-
nat. Propheta se non excipit à communi miseria: ne excipia-
tur à misericordia. Pharisæus exsufflat misericordiam, dum
dissimulat miseriam. Propheta affirmat tam de omnibus, q̄ de
se, omnis homo mendax. Pharisæus confirmat de omnibus
præter se: non sum, inquiens, sicut cæteri hominum. Et gra-
tias agit nō quia bonus, sed quia solus: non tam de bonis quæ
habet, quām de malis quæ in aliis videt. Nondum de suo tra-
Luc.18.b hem eiecerat, & festucas in oculis fratrum enumerat. Nam
subdit: Iniusti, raptores. Non frustra (vt arbitror) excessum
à proposito feci, si vtriusque excessus differentiam intelle-
xisti. Iam ad propositum redeundum est. Quos itaque veritas
C sibi iam innotescere, ac per hoc vilescere fecit, necesse est vt
cuncta quæ amare solebant: & ipsi sibi amarescant. Statuētes
nimirum se ante se, tales se videre cogant, quales vel à se vi-
deri erubescant. Dumque sibi displicet quod sunt, & ad id
suspirant quod non sunt, quod vtique per se fore diffidunt,
vehementer sese lugentes: id solum consolationis inueniunt,
vt seueri iudices sui, qui scilicet amore veri sæuiant & sitiāt
iustitiam, vsque ad contemptum sui districtissimam de se exi-
gant satisfactionem, & de cætero emendationem. Sed cum se
Luc.17.c ad id sufficere non posse conspiciunt (cum enim fecerint o-
mnia quæ mandata fuerint sibi, seruos se inutiles dicunt) de
Matt.5.a iustitia ad misericordiam confugiunt. Vt autem illam conse-
quantur, consilium veritatis sequuntur: Beati misericordes,
quoniam ipsi misericordiam consequentur. Et hic est secun-
dus gradus veritatis: quē am in proximis inquirunt, dum de
suis aliorum necessitates exquirunt, dum ex iis quæ patiūtur
patientibus compati sciunt. In his ergo tribus quæ dicta
sunt, id est in luctu pœnitentiæ, in desiderio iustitiæ, in ope-
ribus misericordiæ si perseuerant: à tribus impedimentis,
quæ aut ignorantia, aut infirmitate, aut studio contraxerunt,
cordis aciem mundant, quo per contemplationem ad tertium
veritatis gradum pertranseant. Hæ sunt viq quæ videntur ho
Prou.2.c minibus bonæ, illis duntaxat exceptis qui lætantur cum ma-
lefecerint, & exultant in rebus pessimis: ac se de infirmitate
vel ignorātia tegunt ad excusandas excusationes in peccatis. D
Sed frustra sibi de infirmitate vel ignorantia blandiūtur, qui Psal.140.a
vt liberius peccent, libenter ignorant vel infirmātur. Putas
primo homini profuit, licet ipse non libenter peccauit, q̄ se
per vxorem tanq̄ per carnis infirmitatem defendit? Aut primi
martyris lapidatores quoniam aures suas continuerunt, per
ignorantiam excusabiles erunt? Qui igitur studio, amore pec
candi à veritate se sentiunt alienatos, infirmitate & ignoran-
tia pressos: studium in gemitum, amorem in mœrorē & infir-
mitatem conuertant, infirmitatem carnis feruore iustitiæ vin
cant, ignorantiam liberalitate repellāt: ne si nūc egentē, nu-
dam & infirmam veritatem ignorāt, cum potestate magna &
virtute venientem, terrentem, arguentem, sero cum rubore
cognoscant, frustra cum tremore respōdeant: Quando te vi- Mat.25.d
dimus egere, & non ministrauimus tibi? Cognoscetur certe Psal.9.c
dominus iudicia faciens, qui nunc ignoratur misericordiam
quærens. Denique videbunt in quem transfixerunt. Similiter Ioan.19.g
& auari quem contempserunt. Ab omni ergo labe, infirmi-
tate, ignorantia, studiove contracta, flendo, iustitiam esurien-
do, operibus misericordiæ insistendo, mundatur oculus cor-
dis, cui se in sui puritate veritas videndam promittit: Beati Matt.5.a
mundo corde, quoniam ipsi deum videbunt. Cum sint ita-
que tres gradus seu status veritatis: ad primum ascendimus
per laborem humilitatis, ad secundum per affectum compas-
sionis, ad tertium per excessum cōtemplationis. In primo ve-
ritas reperitur seuera, in secundo pia, in tertio pura. Ad pri- E
mum ratio ducit, qua nos discutimus: ad secundum affectus
perducit, quo aliis misereмur: ad tertiū puritas rapit, qua ad
inuisibilia subleuamur.

INterlucet hic mihi mira quædam ac diuisa indiui-
duę trinitatis operatio, si quo modo tamen ab ho-
mine sedente in tenebris ineffabilis illa possit capi
cooperātium sibi personarum diuisio. In primo si-
quidem gradu filius, in secundo spiritus sanctus, in tertio pa-
ter operari videtur. Vis audire filij operationem? Si ego, in- Ioan.13.b
quit, laui vobis pedes dominus & magister, quanto magis &
vos debetis alter alterius lauare pedes? Tradebat discipulis
humilitatis formam veritatis magister, qua in primo gradu
primum eis veritas innotesceret. Attende & opus spiritus
sancti. Charitas dei diffusa est in cordibus nostris per spiri- Rom.5.a
tum sanctum qui datus est nobis. Charitas quippe donum est
spiritus sancti, qua fit vt qui sub disciplina filij per humilita-
tem ad primum vsque gradum veritatis iam profecerunt: ad
secūdum per compassionem proximi, sub magisterio spiritus
sancti perueniant. Audi & de pater: Beatus es Simō Bariona: Mat.16.c
quia caro & sanguis nō reuelauit tibi, sed pater meus qui est
in cœlis. Et illud. Pater filiis notā faciet veritatē tuā. Et, cōfi Esa.38.d
teor tibi pater, quia absc̄odisti hæc à sapiētib⁹, & reuelasti ea Matt.11.d
paruulis. Vides quia quos verbo & exēplo prius filius humi- F
liauit: super quos deinde spiritus charitatē effudit: hos tandē
in gloria pater recepit? Filius facit discipulos: paracletus cō-
solatur amicos: pater exaltat filios. Quia vero non solum fi-
lius, sed & pater & spiritus sanctus veraciter veritas appel-
lantur: constat q̄ vna eadē q̄ veritas seruata proprietate per-
sonarū, tria hæc in tribus gradibus operatur. Primo scilicet
instruit: vt magister. Secundo consolatur: vt amicus vel fra-
ter. Tertio astringit: vt filios pater. Dei quippe filius verbum
scilicet ac sapientia patris, primum quidem illam animæ no-
stræ potentiam quæ ratio dicitur, cum reperit carne depres-
sam, peccato captiuam, ignorantia cęcam, exterioribus dedi-
tam: clementer assumens, potenter erigens, prudenter instī-
tuens, introrsum trahens, ac mirabiliter vtēs, tanq̄ pro se vi-
caria ipsam sibi iudicem statuit, ita vt pro reuerētia verbi cui
coniungitur, ipsa sui accusatrix: testis & iudex, contra se ve-
ritatis fungatur officio. Ex qua prima cōiūctione verbi, &
rationis: humilitas nascitur. Aliam deinde partē quæ dicitur
voluntas, veneno quidē carnis infectam, sed iam ratione dis-
cussam, spiritus sanctus dignanter visitans, suauiter purgans,
ardenter afficiens: misericordem facit: ita vt more pellis quæ
vncta extēditur: ipsa quoq; vnctione perfusa cœlesti: vsq; ad
inimicos per affectum dilatetur. Et sic ex hac secunda con-
iunctione spiritus dei & voluntatis humanæ, charitas effi-
citur. Vtrāq; vero partem, rationem scilicet & voluntatem:

Universidad de Deusto
Biblioteca

G alteram verbo veritatis instructam: alteram spiritu veritatis
afflatam:illam hyssopo humilitatis asperſam: hanc igne cha-
ritatis ſuccenſam,tandem iam perfectam animam, propter hu
militatem ſiue macula,propter charitatē ſine ruga : cum nec
voluntas rationi repugnat,nec ratio veritatē diſſimulat,glo-
rioſam ſibi ſponſam pater conglutinat:ita vt nec ratio de ſe,
nec voluntas de proximo cogitare ſinatur : ſed hoc ſolū bea-
Cantic.1.a ta illa anima dicere delectetur : Introduxit me rex in cubicu-
lum ſuum'. Digna certe quæ de ſchola humilitatis : in qua
primum ſub magiſtro filio ad ſeipſam intrare didicit : iuxta
Ibidem.c comminationem ad ſe factam: Si ignoras te, egredere & paſ-
ce hędos tuos: digna ergo quę de ſchola illa humilitatis du-
ce ſpiritu ſancto in cellaria charitatis: quæ nimirū proximo-
rum pectora intelligēda ſunt: per affectionē introduceretur:
vnde ſuffulta floribus,ac ſtipata malis,bonis ſcilicet moribus
& virtutibus ſanctis,ad regis demum cubiculum, cuius amo-
re languet, admitteretur. Ibi modicum hora videlicet quaſi
dimidia ſilentio facto in cœlo, inter deſideratos amplexus
ſuauiter quieſcens ipſa quidem dormit, ſed cor eius vigilat,
quo vtique interim veritatis arcana rimatur: quorū poſtmo-
dum memoria ſtatim ad ſe reditura paſcatur. Ibi videt inui-
ſibilia,audit ineffabilia,quæ non licet homini loqui. Excedūt
Pſal.18.a quippe omnem illam quam nox nocti indicat ſcientiam. Dies
tamen diei eructat verbum, & inter ſapientes ſapientiam lo-
H qui:& ſpiritualibus ſpiritualia licet conferri. Putas hos gra-
2. Cor. 12. dus Paulus non tranſierit: qui vſque ad tertium cœlum ſe ra-
ptum fuiſſe teſtatur? Sed quare raptum, & non potius ductū?
Vt videlicet ſi tantus apoſtolus raptū ſe dicit fuiſſe:quo nec
doctus ſciuit, nec ductus potuit ire: me qui proculdubio mi-
nor ſum Paulo,ad tertium cœlū nulla mea virtute,nullo meo
labore peruenire poſſe præſumam: ne vel de virtute confidā:
vel pro labore diffidam . Qui enim docetur aut ducitur : ex
hoc ipſo q̄ docentem vel ducentem ſequitur, laborare con-
uincitur, & aliquid ex ſe agit vt ad deſtinatū locum vel ſen-
1.Cor.15.b ſum pertrahatur,ita vt dicere poſſit: Non autem ego,ſed gra
tia dei mecum. Qui vero rapitur,non ſuis viribus ſed alienis
innixus tanq̄ neſcius quocūq; portatur:nec de toto in ſe, nec
de parte gloriatur : vbi nec per ſe nec cum alio aliquid ope-
ratur. Ad primum itaque ſiue ad medium cœlum ductus vel
adiutus apoſtolus aſcendere potuit:ad tertium autem vt per-
ueniret rapi oportuit. Nam ad hoc & filius legitur deſcēdiſ-
ſe,vt vocaret & iuuaret aſcenſuros ad primū: & ſpiritus ſan-
ctus miſſus fuiſſe:qui perduceret ad ſecūdum. Pater vero li-
cet filio & ſpiritui ſancto ſemper cooperetur:nunq̄ tamē aut
de cœlo deſcendiſſe:aut ad terras legitur miſſus fuiſſe. Lego
Pſal.32.a certe q̄ miſericordia domini plena eſt terra,& pleni ſunt cœ
Gal.4.4.a li & terra gloria tua, & multa huiuſmodi. Lego & de filio.
I Poſtq̄ venit plenitudo temporis : miſit deus filium ſuum. Et
Eſa.61.a ipſe filius loquitur de ſe. Spiritus domini miſit me. Et per eū-
Eſa.48.c dem prophetam. Et nunc, inquit, dominus miſit me & ſpiritus
Ioan.14.d eius. Lego & de ſpiritu ſancto. Paracletus autem ſpiritus ſan
Ioan.16.b ctus : quem mittet pater in nomine meo . Et, cum aſſumptus
fuero, mittam vobis eum: haud dubium quin ſpiritum ſanctū.
Mat.23.a Patrem autem in ſua perſona, licet nuſquam non ſit: nuſquam
Mat.6.b tamen inuenio niſi in cœlis,vt in euāgelio. Et pater meus qui
in cœlis eſt. Et in oratione. Pater noſter qui es in cœlis. Vnde
nimirum colligo q̄ quia pater nō deſcendit: apoſtolus vt eū
videret,ad tertium cœlum aſcendere quidem nō potuit, quo
Ioan.3.b tamen ſe raptum memorauit. Deniq; nemo aſcendit in cœlū
Pſal.18.a niſi qui deſcendit de cœlo filius hominis. Et ne putes de pri-
mo dictū vel ſecundo: dicit tibi Dauid: A ſummo cœlo egreſ
Acto.1.b ſio eius. Ad quod iterum non ſubito raptus, nō furtim ſubla-
4.Reg.2.c tus, ſed videntibus, inquit, illis, id eſt apoſtolis eleuatus eſt.
Non ſicut Helias,qui vnum:non ſicut Paulus,qui nullum: vix
2.Cor.12. enim vel ſeipſum teſtem aut arbitrū habere potuit, ipſo per-
hibente: Neſcio,deus ſcit: ſed vt omnipotens, qui quando vo
luit deſcendit,quando voluit aſcendit,pro ſuo arbitrio arbi-
tros & ſpectatores,locum & tempus, diem & horā expectās:
videntibus illis quos ſcilicet tanta viſione dignatur: eleuatus
4.Reg.2.c eſt. Raptus eſt Paulus,raptus eſt Helias,tranſlatus eſt Enoch.
Eccli. 44. Redēptor noſter legitur eleuatus, hoc eſt ex ſeipſo leuatus:
Acto.1.b nō aliunde adiutus. Deniq; nō currus vehiculo,nō angeli ad-
Ibidem. miniculo, ſed propria virtute ſubnixum ſuſcepit eum nubes

ab oculis eorum. Cur hoc? An feſſum iuuit? An pigrum impu K
lit? An cadentem ſuſtinuit? Abſit. Sed ſuſcepit eum ab oculis
carnalibus diſcipulorum: qui & ſi Chriſtum nouerant ſecun-
dum carnem,ſed vltra iam non noſcerent. Quos ergo per hu-
militatem ad primum cœlum filius vocat : hos in ſecundo
per charitatem ſpiritus aggregat,ad tertium per contempla-
tionem pater exaltat . Primo humiliantur in veritate, & di-
cunt: In veritate tua humiliaſti me. Secundo congaudent ve- Pſal.118.k
ritati,& pſallunt: Ecce q̄ bonum,& q̄ iucundum habitare fra-
tres in vnum. De charitate quippe ſcriptum eſt. Congaudet Pſal.123.a
autem veritati. Tertio ad arcana veritatis rapiuntur,& aiunt: 1.Cor.13.b
Secretum meum mihi,ſecretum meum mihi. Sed quid ego mi
ſer ſuperflua magis loquacitate,q̄ ſpiritus viuacitate duos cœ Eſa.24.c
los ſuperiores percurro,qui manibus pedibusque repens ad-
huc ſub inferiore laboro ? Ad quod tamen iam ipſo iuuante
quo & vocante mihi ſcalam erexi. Illic ſiquidem iter eſt quo Pſal.49.d
oſtendat mihi ſalutare dei. Iam dominum deſuper innixum
ſuſpicio, iam ad vocem veritatis exulto. Vocauit me,& ego
reſpondi illi: Operi manuum tuarum porriges dexteram. Tu Iob.14.c
quidem domine greſſus meos dinumeras: ſed ego lētus aſcē- Ibid.31.a
ſor, feſſus viator, diuerticula quęro. Væ mihi ſi tenebræ me
comprehendant,aut ſi mea fuga fiat in hyeme vel in ſabbato:
dum nunc ad lucem cum tempus acceptabile & dies ſalutis
ſunt,proficiſci diſſimulo. Quid moror? Ora pro me fili, fra- L
ter,ſocie,& particeps pfectus mei ſi quis eſt in domino. Ora
omnipotentem quatenus ſic pigrum roboret pedem, vt tamē
non veniat mihi pes ſuperbiæ. Etſi enim pes piger vt ad veri Pſal.35.d
tatis gradum aſcendat idoneus non eſt: tolerabilior tamē eſt
iſto qui in ea ſtare non poteſt, vt habes ibi : Expulſi ſunt nec
potuerunt ſtare. Et hoc quidem de ſuperbis. Sed quid de il- Ibidem.
lorum capite? Quid de illo qui dicitur rex ſuper omnes filios
ſuperbiæ? Et ipſe, inquit, in veritate non ſtetit. Et alibi: Vide- Ioan.8.f
bam ſatanam cadentem de cœlo. Quare hoc, niſi propter ſu- Luc.10.c
perbiam? Væ mihi, ſi & me viderit qui alta à lōge cognoſcit,
ſuperbientem : & illam in me terribilem intonet vocem : Tu Pſal.137.b
quidem filius excelſi eras, ſed ſicut homo morieris: & ſicut v- Pſal.81.b
nus de principibus Cades. Quis non ab huius tonitrui voce
formidet ? O q̄ ſalubrius ad tactum angeli neruus fœmoris
Iacob emarcuit: q̄ angeli ſuperbiētis intumuit, euanuit, ruit. Gene.32.g
Vtinam & meum neruum angelus tangat vt marceſcat: ſi for
te ex hac infirmitate incipiam proficere, qui ex mea firmitate
non poſſum niſi deficere. Lego profecto: Quod infirmum eſt 1.Cor.1.d
dei, fortius eſt hominibus. Sic quoque apoſtolus de ſuo ner-
uo conqueſtus, quem angelus nō domini, ſed ſatanæ colaphi- 2.Cor.12.c
zabat, reſponſum audiuit: Sufficit tibi gratia mea, nam virtus Ibidem.
in infirmitate perficitur. Quæ virtus? Ipſe apoſtolus reſpon- M
deat: Libēter gloriabor in infirmitatib⁹ meis, vt inhabitet in
me virtus Chriſti. Sed nondum forſitan intelligis de qua ſpe-
cialiter dixerit, quia Chriſtus omnes virtutes habuit. Sed cū
omnes habuerit, præ omnibus tamen vnam, id eſt humilitatē Matt.11.d
nobis in ſe cōmendauit, cum ait: Diſcite à me quia mitis ſum,
& humilis corde. Libenter igitur & ego domine Ieſu gloria-
bor ſi potero, in mea infirmitate, in mei nerui contractione,
vt tua virtus, id eſt humilitas perficiatur in me . Nam ſufficit
mihi gratia tua : cum defecerit virtus mea. Pedem profecto
gratiæ fortiter figens, & meum qui infirmus eſt, leniter tra-
hens, ſecurus aſcendā per ſcalam humilitatis, donec veritati
adhærens, ad latitudinem tranſeam charitatis. Tunc pſallam Pſal.30.b
cum gratiarum actione, & dicam : Statuiſti in loco ſpecioſo
pedes meos. Sic arcta via cautius inceditur ſtrictim, ſic ardua
ſcala tutius pedetentim aſcenditur: ſic miro modo licet pi-
grius, ad veritatem tamen firmius claudicando aſcēditur. Sed Pſal.119.a
heu mihi, quia incolatus meus prolōgatus eſt. Quis dabit mi Pſal.54.b
hi pennas ſicut columbæ, quibus celerius volem ad veritatē,
vt iam requieſcam in charitate? Quæ quoniam deſunt, deduc Pſal.85.b
me domine in via tua, & ingrediar in veritate tua, & veritas Ioan.8.d
liberabit me. Væ mihi q̄ de illa deſcendi. Niſi enim prius le-
uiter, inaniter deſcendiſſem, in aſcendēdo tandiu tā grauiter
non laborāſſem. Sed quid dico, deſcendi ? Nam fortaſſe re-
ctius cecidi dixerim, niſi quia forte ſicut nemo repēte fit fū-
mus, ſed gradatim quiſq; aſcēdit: ſic nemo repēte fit peſſim⁹,
ſed paulatim deſcēdit. Alioquin quomodo ſtabit illud: Impi⁹ Iob.15.c
cunctis diebus vitæ ſuæ ſuperbit ? Denique ſunt vię quæ vi-
dentur

A dentur hominibus bonæ, & tamen ad malum deducunt. Eſt
ergo via deſcēſionis, ſicut & aſcenſionis. Et via eſt ad bonū,
& via eſt ad malum. Caue malam, elige bonam. Si per te non
Pſal.118.a potes, ora cū propheta, & dic: Viam iniquitatis amoue à me.
Quomodo? Et de lege tua miſerere mei: illa ſcilicet lege quā
Pſal.40.b dediſti delinquentibus in via, id eſt derelinquentibus veri-
tatem. De quibus vnus ego ſum, qui vere à veritate cecidi.
Pſal.118.d Sed nunquid qui cadit, non adiiciet vt reſurgat ? Propter
Ibidem. hoc viam veritatis elegi, qua aſcendam humiliatus, vnde ſu-
perbiendo deſcendi. Aſcendam, inq̄, & pſallam. Bonum mihi
domine q̄ humiliaſti me : bonū mihi lex oris tui, ſuper milia
auri & argēti. Duas tibi vias videtur Dauid propoſuiſſe, ſed
vnam noueris eſſe, ipſam tamen à ſe diuerſam, & diuerſis no-
minibus appellatam, aut iniquitatis propter deſcendētes, aut
veritatis propter aſcendentes: quia & iidem gradus ſunt aſcē
dentium in ſolium, & deſcendentium : & eadem via acceden-
tium ad ciuitatem, & recedentium: & vnum oſtium eſt ingre-
Gene.28.c dientium domum, & egredientium . Per vnam denique ſcalā
aſcendentes angeli & deſcendentes Iacob apparuerūt. Quor-
ſum ſpectant hæc ? Vt videlicet ſi ad veritatem redire cupis,
non neceſſe ſit viam quærere nouam quam non noſti: ſed no-
tam qua deſcēdiſti, quatenus reciprocis greſſibus tua ipſe ve-
ſtigia ſequens, per eoſdem gradus humiliatus aſcendas, per
quos ſuperbiēdo deſcēderas: ita vt qui duodecimus ſuperbię
B fuit deſcendenti, primus humilitatis ſit aſcendenti. Vndeci-
mus, inueniatur ſecundus. Decimus, tertius. Nonus, quartus.
Octauus, quintus. Septimus, ſextus, Sextus, ſeptimus, Quint⁹,
octauus. Quartus, nonus. Tertius, decimus. Secundus, vnde-
cimus . Primus, duodecimus . Quibus ſuperbiæ gradibus in
te inuētis, imò recognitis, iam non laboras in quærendo viā
humilitatis.

Primus ſuperbiæ gradus Curioſitas.

PRimus itaq; ſuperbiæ gradus eſt curioſitas . Hanc
autem talibus indiciis deprehendes. Si videris mo-
nachum de quo prius bene confidebas, vbicunque
ſtat, ambulat, ſedet, oculis incipiētem vagari caput
erectum, aures portare ſuſpēſas, è motibus exterioris homi-
nis interiorem immutatum agnoſcas . Vir quippe peruerſus
annuit oculo, terit pede, digito loquitur, & ex inſolenti cor-
poris motu, recens animæ morbus deprehenditur. Quam, dū
Canti.1.c à ſui circunſpectione torpeſcit incuria ſui, curioſam in alios
facit. Quia enim ſeipſam ignorat, foras mittitur vt hœdos pa
ſcat: hœdos quippe qui peccatum ſignificāt, recte oculos au-
reſq; appellauerim: quoniam ſicut mors per peccatum in or-
bem, ſic per has feneſtras intrat ad mentē. In his ergo paſcen-
dis ſe occupat curioſus, dum ſcire non curat qualem ſe reli-
querit intus. Et vere ſi te vigilanter homo attendas, mirū eſt
C ſi ad aliud vnquam intendas.
Prou.4.d VIdi curioſe Salomonem, audi ſtulte ſapientem.
Omni cuſtodia, inquit, cuſtodi cor tuum: vt omnes
videlicet ſenſus tui vigilent ad id vnde vita pro-
cedit cuſtodiēdum. Quo enim à te ô curioſe rece-
dis ? Cui te interim committis ? Vt quid audes oculos leuare
ad cœlum , qui peccaſti in cœlum ? Terram intuere , vt co-
gnoſcas teipſum . Ipſa te tibi repræſentabit : quia terra es,
& in terram ibis . Duabus tamen cauſis inculpabiliter ocu-
Pſal.120.a los leuas : vt vel petas auxilium , vel impendas . Leuauit ocu-
Mat.14.b los Dauid in montes, vt peteret : Leuauit & dominus ſuper
turbas, vt impenderet. Alter miſerabiliter, alter miſericor-
diter, ambo inculpabiliter. Tu quoq; ſi locum, tempus & cau-
ſam conſiderans tua vel fratris neceſſitate oculos leuas : non
ſolum non culpo, ſed & plurimum laudo . Hoc enim excuſat
miſeria, illud commendat miſericordia. Sin alias, nō prophe-
tæ, non domini: ſed Dinę aut Eue, imò ipſius ſatanæ imitato-
Gene.34.a rem te dixerim. Dina nanque dum ad paſcēdos hœdos egre-
ditur, ipſa patri, & ſua ſibi virginitas rapitur . O Dina quid
neceſſe eſt vt videas mulieres alienigenas ? Qua neceſſitate?
Qua vtilitate? An ſola curioſitate ? Et ſi tu ocioſe vides, ſed
non ocioſe videris. Tu curioſe ſpectas, ſed curioſius ſpecta-
ris. Quis crederet tunc illam tuam curioſam ocioſitatem, vel
ociolam curioſitatem, fore poſt ſic nō ocioſam, ſed tibi, tuis,
hoſtibusq; tam perniciosam?

NV quoque ô Eua in paradiſo poſita es, vt cum vi- D
ro tuo opereris & cuſtodias illū : ſi iniunctū per-
feceris, quandoque tranſitura ad melius : vbi nec Gene.2.c
opus ſit te in aliquo opere occupari, nec de cuſto-
dia ſolicitari . Omne lignum paradiſi tibi conceditur ad ve- Ibidem.
ſcendum, præter illud quod dicitur ſcientiæ boni & mali. Si
enim cætera bona ſunt, & ſapiunt bonum: quid eſt opus ede-
re de ligno, quod ſapit etiam malum? Non plus ſapere: quām Rom.12.a
oportet ſapere. Sapere enim malum: ſapere non eſt, ſed deſi-
pere. Serua ergo cōmiſſum, expecta promiſſum : caue prohi-
bitum, ne perdas conceſſum. Quid tuam mortem tam inten-
te intueris? Quid illo tā crebro vagantia lumina iacis? Quid
ſpectare libet, quod manducare non licet? Oculos, inquis, tē-
do: non manum. Non eſt interdictum ne videam, ſed ne come
dam. An non licet oculos quo volo leuare, quos deus in mea
poſuit poteſtate? Ad quod Apoſtolus: Omnia mihi licēt, ſed 1.Cor.6.c
non omnia expediunt . Etſi culpa non eſt, culpę tamen indi-
cium eſt . Niſi enim mens minus ſe curioſe ſeruaret, tua cu-
rioſitas tempus vacuum non haberet. Etſi culpa non eſt, cul-
pę tamen occaſio eſt, & indicium commiſſę, & cauſa eſt cō-
mittendę. Te enim intenta ad aliud, latenter interim in cor
tuum ſerpens illabitur, blande alloquitur . Blanditiis ratio-
nem, mendaciis timorem cōpeſcit: nequaquam, inquiens, mo- Gene.3.d
rieris. Auget curam, dum incitat gulam . Acuit curioſitatem, E
dum ſuggerit cupiditatem. Offert tandem prohibitum, & au
fert conceſſum. Porrigit pomum, & ſurripit paradiſum. Hau
ris virus peritura, & perituros paritura. Perit ſalus: non deſti
tit partus . Naſcimur, morimur, ideoque naſcimur morituri,
quia prius morimur naſcituri. Propterea graue iugum ſuper
omnes filios tuos vſque in hodiernum diem.
SEd & tu ſignaculum ſimilitudinis, nō in paradiſo,
ſed in deliciis paradiſi dei poſitus es . Quid am-
plius quærere debes? Plenus ergo ſapientia, & p-
fectus decore, altiora te ne quæſieris, & fortiora Eccli.3.c
te ne ſcrutatus fueris. Sta in te, ne cadas à te, ſi ambulas in ma
gnis & in mirabilibus ſuper te . Sed quid interim ex obli-
quo intendis ad aquilonem ? Iam te video , iam te perſpicio
neſcio quæ ſupra te curioſius alta rimantem. Ponam, inquis, Eſa.14.d
ſedem meam ad aquilonem. Cæteris aſtātibus cœlicolis, dum
tu ſolus ſedere affectas : fratrum concordiam, totius cœle-
ſtis patriæ pacem , ipſius, quantum in te eſt, quietem trinita-
tis infeſtas . Quo te tua miſer curioſitas ducit, vt præſump-
tione ſingulari non dubites ciuibus ſcandalum, iniuriam fa
cere regi? Milia milium miniſtrant ei, & decies centena mi- Dan.7.c
lia aſſiſtunt ei: vbi nemo ſedere perhibetur, niſi ſolus is qui
ſedet ſuper Cherubim, cui à cæteris miniſtratur: & tu neſcio
quæ præ cæteris perſpiciendo differentius , curioſius inqui-
rendo, irreuerentius peruadendo, ſedem tibi collocas in cœ- F
lo, vt ſis ſimilis altiſſimo? Quo fine? Qua fiducia? Metire inci
piens vires, penſa finem, excogita modum. Sciente hoc altiſ-
ſimo præſumis, an neſciente? Volente, an non volente ? Sed
quomodo malum quodcūque machinaris, aut velle, aut igno
rare poteſt, cuius optima voluntas , cuius perfecta ſcientia
eſt ? Nunquid autem & ſcire & nolle non dubitas, ſed non
poſſe reſiſtere putas? At vero niſi te conditum eſſe dubitaue-
ris, dubitare te non crediderim de omnipotentia, ſiue de om
nimoda ſcientia ac bonitate conditoris, qui te de nihilo po-
tuit , talem ſciuit , tantum condere voluit. Quomodo ergo
deum conſentire æſtimas, quod fieri nolit ac refellere poſſit?
An forte in te video compleri, imò à te initiari, quod poſt te
& per te à tui ſimilibus in terris frequentatum ſolet vulga-
riter dici: Priuatus dominus temerarios nutrit ? An oculus Matt.20.b
tuus nequam eſt, quia ille bonus? De cuius bonitate dum fi-
duciam nefariam ſumis: factus es & contra ſcientiam impu-
dens, & contra potentiam audax.
HOc eſt enim ô impie, hoc eſt quod cogitas: hæc eſt
iniquitas quam meditaris in cubili tuo, & dicis:
Putas creator opus ſuum deſtruat ? Scio quidem
quia non latet deum qualiſcunque cogitatio mea,
deus enim eſt. Nec placet ei talis cogitatio mea, quia bonus
eſt. Sed nec ſi velit effugiam manus eius, quia potens eſt. Nun
quid tamen mihi timendū eſt? Si enim cum bonus ſit, non po-
teſt illi placere malum meum , quanto minus ſuum ? Meum

quippe

Universidad de Deusto
Biblioteca

G quippe dixerim contra eius voluntatem aliquid velle: suum autem,si vindicet sese.Tam ergo quodcunque scelus non valet velle vlcisci, q̄ nec vult, nec valet sua bonitate priuari.
Psal. 26. d Fallis te miser,fallis te,non deum.Te, inquam,fallis,& mentitur iniquitas sibi,non deo.Dolose quidem agis,sed in conspectu eius.Te ergo fallis,non deum.Et quia de magno eius
Psal.35.a bono in te,tu magnum in eum excogitas malum: merito iniquitas tua inuenitur ad odium.Quæ maior nanque iniquitas: q̄ vt inde à te creator contemnatur, vnde plus amari meretur?Quæ maior iniquitas quam cum de potentia dei non dubites quin te scilicet destruere possit,qui condere potuit: confisus tamen de multa eius dulcedine,qua speras eum nol-
Psal.108.a le vindicare cum possit, mala pro bonis,odium pro dilectione retribuas?

HAec,inq̄,iniquitas,non ira momentanea, sed odio digna est sempiterno,qua tuo dulcissimo & altissimo domino,licet inuito, desideras tamen ac speras equari,quatenus semper videat quod doleat:dū te socium habeat cum nolit,nec deiiciat cum possit,quin potius eligat ipse dolere,q̄ te patiatur perire. Possit quidē deiicere si velit,sed præ dulcedine(vt estimas)velle non possit.Certe si talis est qualem putas,tanto nequius agis, si non amas. Et si ille patitur aliquid fieri contra se potius q̄ ipse aliquid faciat contra te, quanta malitia est vt vel tu non parcas illi, qui sibi
H non parcit parcendo tibi?Absit tamen ab eius perfectione vt quia dulcis est,iustus non sit: quasi simul dulcis & iustus esse nō possit:cum melior sit iusta dulcedo,q̄ remissa: imò virtus nō sit dulcedo sine iustitia. Quia igitur gratuitę dei bonitati,qua gratis factus es,ingratus exitis,iustitiam vero quā expertus non es,nō metuis, ideoq; audacter committis culpam, de qua falso tibi promittis impunitatem: iam ecce iustū senties,quem bonum nosti,cadens in foueam quā paras author: vt dum scilicet talem in eum pœnam machinaris, qua tamen valeat carere, si velit, sed vt putas non valeat velle, & ideo nec carere ea vtique bonitate qua neminem expertus es illū puniſſe:talem iustus deus iustissime in te retorqueat pœnam, qui nec valet nec debet pati suam impune bonitatem offendi:sic vtique temperans in vindicta sententiam,vt si velis re-
Roma.2.d sipiscere,non neget veniam,secundum tamen duritiam tuam & cor impœniteus,non possis velle,& ideo nec pœna carere.
Esa. 66. SEd iam audi calumniam. Cœlum, inquit, mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum. Non dixit Oriens, aut Occidens, aut vna aliqua cœli plaga, sed totum cœlum mihi sedes est. Non potes ergo in parte sedere cœli,cum ille totum elegerit sibi. In terra non potes, quia scabellum pedum eius est. Terra et-
I enim locus solidus est,vbi sedet ecclesia,fundata supra firmā petram. Quid facies?E cœlo pulsus,in terra remanere nō potes.Elige ergo tibi in aere locum non ad sedendū, sed ad volandum:vt qui tentasti concutere statum æternitatis,pœnam
Esa.6.a sentias proprię fluctuationis.Te ergo fluctuante inter cœlum & terram, sedet dominus super solium excelsum & eleuatum,& plena est omnis terra maiestate eius: vt nusquam nisi in aere inuenias locum.

SEraphim nanq; aliis quidem alis suæ contemplationis de throno ad scabellū,de scabello ad thronum volantia,aliis caput domini pedesq; velantia, ad hoc ibi posita puto, vt sicut homini peccanti, paradisi per Cherubim prohibetur ingressus:ita & per Seraphim tuæ curiositati modus imponatur,quatenus nec cœli iā magis impudēter,quàm prudēter arcana rimeris,nec ecclesiæ mysteria cognoscas in terris:sed solis contentus sis cordibus superborum, qui nec in terra dignantur esse sicut cæteri hominum,nec sicut angeli volant ad cœlū. Licet vero & caput in cœlo,& pedes in terra à te abscondantur, quiddam tamen tibi medium vidēdum ad inuidendum duntaxat permittitur, dum suspensus in aere descendentes quidem per te & ascendētes angelos intueris: sed quid vel audiant in cœlis,vel nūcient terris,penitus nescis.

LUcifer qui mane oriebaris, imò non iam lucifer sed noctifer,aut etiā mortifer, rectus cursus tuus erat ab oriente ad meridiem,& tu præpostero ordine tendis ad aquilonem? Quanto magis ad alia festinas,tanto celerius ad occasum declinas. Velim tamen cu- K
riosius ò curiosę intentionem tuæ curiositatis inquirere. Po-
Esa.14.d nam,inquis,sedem meam ad aquilonem. Nec aquilonem hūc corporalem, nec sedem hanc (cum sis spiritus) intelligo materialem. Puto autem per aquilonem, reprobandos homines fuisse designatos: per sedem,potestatem in illos. Quos vtiq; in præscięntia dei,quanto ei vicinior, tanto cæteris perspicacior præuidens,nullo quidem sapientiæ radio coruscantes,nullo spiritus amore feruentes, velut vacuum repereris locum, affectasti super illos dominium, quos quadam tuæ astutię claritate perfunderes,tuę malitię æstibus inflammares: vt quomodo altissimus sua sapientia ac bonitate omnibus filiis obedientiæ præerat,ita & tu super omnes filios superbię rex constitutus,tua eos astuta malitia ac malitiosa astutia regeres,per quod altissimo similis esses.Sed miror cum in præsentia dei tuum præuideris principatum,cur non in eadē præuidisti & præcipitium? Nam si præuidisti,quæ insania fuit vt
Psal.9.c cum tanta miseria cuperes principari, vt malles misere præesse, q̄ fœliciter subesse? An non expediebat participem esse plagarum illarum luminosarum, q̄ principem tenebrarū harum? Sed credibilius est q̄ non præuidisti, aut propter illam causam,quam superius dixi,quia dei bonitatem attendens,dixisti in corde tuo:nō requiret, ꝓpter quod ô impie deū irritasti: aut quia viso principatu, statim in oculo superbiæ trabes excreuit,qua interposita casum videre non potuisti. L

SIc Ioseph cum præuidisset exaltationem suam,non
Gene.37.a tamen præsciuit sui venditionem,quanuis propter esset venditio,q̄ exaltatio. Non q̄ tantum patriarcham in superbiā crediderim incidisse, sed vt eius exemplo pateat, q̄ hi qui futura præuident per spiritū prophetiæ:etsi non omnia, nō ideo tamē putandi sunt nulla præuidisse.Quòd si quis contendat in eo q̄ somnia sua adhuc adolescentulus narrabat, quorum tunc mysterium ignorabat, vanitatem posse notari:ego tamē mysterio magis siue simplicitati pueri deputandum arbitror,q̄ vanitati.Quæ tamen, siqua fuit,per ea quæ passus legitur, potuit expiari. Nonnullis enim aliqua aliq̄n de se per reuelationē iucunda monstrātur, quæ etsi humanus animus absq; vlla vanitate scire nō potest, non minus ideo eueniet quod mōstratū est:sic tamē vt illa vanitas impunita non sit, qua de magnitudine reuelationis aut promissionis in se vel leuiter exultauit. Sicut enim medicus non solum vnguēto,sed igne vtitur & ferro,quo omne quod in vulnere sanando superfluum excreuerit, secet & vrat,ne sanitatem quæ ex vnguento procedit,impediat: sic medicus animarum deus huiusmodi animæ procurat tentationes, immittit tribulationes:quibus afflicta & humiliata,gaudiū ver
M tat in luctum, reuelationem putet illusionem. Vnde fit vt &
2. Cor.12.a vanitate careat:& veritas reuelationis non pereat. Sic Pauli extollentia per stimulos carnis reprimitur,& ipse reuelatio-
Lucæ.1.b nibus crebris attollitur.Sic Zachariæ infidelitas,linguę obligatione mulctatur: & angeli veritas suo in tempore manifestanda non mutatur. Sic per gloriam & ignobilitatem sancti proficiunt,dum inter singularia dona quæ recipiunt,communi hominum vanitate pulsari se sentiunt:vt dum per gratiam supra se aliquid cernunt, non obliuiscantur quod sunt. Sed quid de reuelationibus ad curiositatē? De quibus vt hæc per excessum intermiscerē, inde occasio sumpta est, cum ostēdere vellem reprobum angelū ante casum suū sic potuisse præuidere illam quam post accepit in reprobos homines dominationem, vt tamen suam non præsciret damnationem. De quo etiam nonnullis quæstiunculis motis magis,q̄ solutis, totius disputatiunculę hæc summa sit:q̄ per curiositatem à veritate ceciderit, quia prius spectauit curiose, quod affectauit illicite,sperauit præsumptuose. Iuxta igitur in gradib⁹ superbiæ primum curiositas vendicat sibi, quæ etiam inuenta est initium esse omnis peccati.Sed nisi hæc citius cohibeatur, in leuitatem animi,quæ secundus gradus est, cito delabitur.

Secundus gradus Leuitas animi.

MOnachus enim qui sui negligens,alios curiose circunspicit,dum quosdam suspicit superiores,quosdam despicit inferiores: & in aliis quidem videt quod inuidet,in aliis quod irridet: inde fit vt promobilitate

A mobilitate oculorū leuigatus animus: nulla vtiq; sui cura aggrauatus:modo per superbiam ad alta se erigat,modo per inuidiam in ima demergat. Nunc per inuidiam nequiter tabescit:nunc per excellentiā pueriliter hilarescit. In altero neq̄, in altero vanus,in vtroq; superbus existit: quia & q̄ superari se dolet,& quod superare se gaudet,amor proprię excellētiæ facit. Has autē animi vicissitudines nunc pauca & mordacia: nunc multa & inania:nunc risu,nunc luctu plena,semper vero irrationabilia indicāt verba. Compara si vis duos primos superbiæ gradus,supremis duobus humilitatis: & vide si nō in vltimo curiositas:in penultimo leuitas cohibetur.Idipsum in cæteris reperies, si alterutrum comparentur. Sed iam ad tertiam docendo,non descendendo veniamus.

Tertius gradus Inepta lætitia.

Eccles.7.a PRoprium est superborum, læta semper appetere: & tristia deuitare: iuxta illud. Cor stultorum vbi lætitia. Vnde & monachus qui duos iam superbiæ gradus descendit, dum per curiositatem ad animi leuitatem deuenit: cum gaudium quod semper appetit, frequenti videt interpolari tristitia quam de bonis alterius cōtrahit: impatiens suæ humiliationis, fugit ad consilium falsę consolationis. Ex illa denique parte qua sibi sua vilitas,& aliena excellentia monstratur,restringit curiositatem: vt totū se transferat in contrariam partem: quatenus in quo ipse vi-
B detur præcellere,curiosius notet:in quo alter præcellit,semper dissimulet:vt dum deuitat quod triste putatur,lętitia cōtinuetur. Sicque fit vt quem sibi vicissim vendicabant gaudiū & tristitia: sola possidere incipiat inepta lætitia.In hac autē tertium tibi gradum constituo. Accipe quibus eam signis vel in te deprehendas vel in altero. Illum qui eiusmodi est, aut nunq̄ aut raro gementem audies aut lachrymantem videbis. Putes si attendas:aut sui oblitum,aut ablutum à culpis.In signis scurrilitas:in frōte hilaritas: vanitas apparet in incessu. Pronus ad iocum:facilis ac promptus in risu.Cunctis quippe quæ in se contemptibilia, & ideo tristia nouerat, à memoria rasis:bonis q̄,siqua sentit in se,adunatis vel simulatis ante oculos mentis:dum nil cogitat nisi quod libet: nec attendit si licet:iam risum tenere,iam ineptam lętitiam dissimulare non valet.Vt enim vesica collecto turgida vento, punctoq; perforata exiguo,si stringitur crepitat dum detumescit: ac ventus egrediens nō passim effusus, sed strictim emissus crebros quosdam sonitus reddit: sic monachus vbi vanis scurrilibusque cor suum cogitationibus impleuerit: propter disciplinam silentij non inueniens vētus vanitatis qua plenius egrediatur:inter angustias faucium per cachinnos excutitur. Sępe vultū pudibūbus absconditi: claudit labia,dentes stringit: ridet non volēs:cachinnat inuitus. Cumq; os pugnis obstruxerit suis:per nares adhuc sternutare auditur.
C

Quartus gradus Iactantia.

AT postquam vanitas crescere, & vesica grossescere cœperit: necesse est vt ampliori foramine laxato sinu ventositas eructuetur:alioquin rumpetur. Sic monachus inepta redundante lætitia dum risu vel
Iob.32.d signis eam aperire non sufficit:in Heliu verba prorumpit:En
Ibidem. vehter meus quasi mustum absque spiraculo: quod nouas lagunculas dirumpit. Aut loquetur ergo:aut rumpetur. Plenus est enim sermonibus:& coarctat eum spiritus vteri sui. Esurit & sitit auditores quibus suas iactitet vanitates:quibus omne quod sentit,effundat:quibus,qualis,& quātus sit:innotescat. Inuenta autem occasione loquendi si de literis sermo exoritur,vetera proferuntur & noua: volant sententiæ: verba resonant ampullosa.Præuenit interrogantem:non quærenti respondet. Ipse quærit: ipse soluit: & verba collocutoris imperfecta præscindit.Cum autem pulsato signo necesse est interrumpi colloquium:horam longam, breue quæritur interuallum: quærit licentiam vt ad fabulas reuertatur post horā non vt quempiam ædificet: sed vt scientiam iactet. Aedificare potest:sed non ædificare intendit. Nō curat te docere, vel à te doceri ipse quod nescit: sed vt scire sciatur quod scit. Quòd si de religione agitur, statim visiones & somnia proferuntur. Deinde laudat ieiunia, commendat vigilias, super omnia orationes exaltat,de patientia,de humilitate, & de sin- D
gulis virtutibus plenissime sed vanissime disputat:vt tu scilicet si audieris,dicas quòd ex abundātia cordis os loquitur,& *Luc.6.g.*
quia bonus homo de bono thesauro suo profert bona. Si ad *Mat.12.c*
ludicra sermo conuertitur,in his quanto assuetior,tanto loquacior inuenitur. Dicas si audias, riuum vanitatis, fluuium esse scurrilitatis os eius,ita vt seueros quoque & graues animos in leuitatem concitet risus. Et vt totum in breui colligam, in multiloquio nota iactantiam. In hoc habes quartum gradum & descriptum & nominatum. Fuge rem, & tene nomen. Hac eadem cautela iam accede ad quintum, quem nomino singularitatem.

Quintus gradus Singularitas.

SVrpe est ei qui se supra cæteros iactat, si non plus cæteris aliquid agat,per quod vltra cęteros appareat. Proinde non sufficit ei quod communis monasterij regula vel maiorum cohortātur exempla. Nec tamen melior esse studet,sed videri. Non melius viuere, sed videri viuere gestit,quatenus dicere possit: Non sum si- *Lucæ.18.b*
cut cæteri hominum. Plus sibi blāditur de vno ieiunio quod cæteris prandentibus facit, q̄ si cum cæteris septem dies ieiunauerit.Commodior sibi videtur vna oratiuncula peculiaris, q̄ tota psalmodia vnius noctis. Inter prandendum crebro solet oculos iactare per mensas, vt siquem minus comedere E
viderit, victum se doleat, & incipiat idipsum sibi crudeliter subtrahere:quod necessarium victui indulgendū pręuiderat, plus gloriæ metuens detrimentum,q̄ famis cruciatum. Si quē macriorem, si quem pallidiorem prospexerit,vilē se æstimat, nunq̄ requiescit.Et quoniam vultum ipse suum videre non potest, qualem scilicet se intuentibus offert, manus quas potest & brachia spectans, palpat costas, humeros attrectat & lumbos:vt secundum q̄ corporis sui membra vel minus vel satis exilia probat,pallorem oris ac colorem discernat. Ad omnia denique sua strenuus, ad communia piger. Vigilat in lecto, dormit in choro, cumque aliis psallētibus ad vigilias tota nocte dormitet, post vigilias aliis quiescentibus solus in oratorio remanet,excreat,& tussit:gemitibus ac suspiriis aures foris sedentium de angulo implet. Cum autem ex his quæ singulariter sed inaniter agit,apud simpliciores eius opinio excreuerit, qui profecto opera probant quæ cernunt, sed vnde prodeant non discernunt, dum miserum beatificant,in erro- *Esaiæ.3.b*
rem inducunt.

Sextus gradus Arrogantia.

REdit quod audit,laudat quod agit,& quod intēdat,non attendit. Obluiscitur intentionem, dum amplectitur opinionē. Quiq; de omni alia re plus sibi credit,q̄ aliis:de se solo plus aliis credit, q̄ si- F
bi: vt non iam verbotenus,aut sola operum ostentatione suā præferat religionem, sed intimo cordis credat affectu omnibus se sanctiorem.Et quicquid de se laudatum agnouerit, nō ignorantiæ aut beneuolentię laudatoris, sed suis meritis arroganter ascribit.Vnde post singularitatem,sextum sibi gradum iure arrogantia sibi vendicat. Post hanc præsumptio inuenitur,in qua septimus gradus constituitur.

Septimus gradus Præsumptio.

VI enim alio se præcellere putat, quomodo non plus de se q̄ de aliis præsumat? Primus in conuentibus residet,in consiliis primus respondet, nō vocatus accedit,non missus se intromittit, reordinat ordinata,reficit facta. Quicquid ipse non fecerit aut ordinauerit,nec recte factum, nec pulchre existimat ordinatum. Iudicat iudicantes,præiudicat iudicaturis. Si cum tempus aduenerit, nō promoueatur ad prioratum,suum abbatem aut inuidum iudicat aut deceptum. Quòd si mediocris ei aliqua obediētia iniuncta fuerit, indignatur, aspernatur, arbitrans se non esse minoribus occupandum,qui se ad maiora sentit idoneum. Sed qui sic promptulus ad omnia se magis temere, q̄ libere consueuit ingerere, impossibile est eum aliquando nō errare, ad prælatum autem pertinet errantem arguere. Sed quomodo culpam suam confitebitur, qui nec esse putat, nec

putari

Universidad de Deusto
Biblioteca

G putari culpabilis patitur. Propterea cum ei culpa imputatur: creſcit,non amputatur. Si ergo cum argutus fuerit,declinare cor eius videris in verba malitiæ,in octauum gradum,qui dicitur defenſio peccatorum,noueris corruiſſe.

Octauus gradus Defenſio peccatorum.

MVltis vero modis fiunt excuſationes in peccatis. Aut enī dicit qui ſe excuſat,non feci:aut feci quidem,ſed bene feci, aut ſi male, non multum male: aut ſi multum male, non mala intentione. Si autē & de illa ſicut Adam vel Eua conuincitur,aliena ſuaſione excuſare ſe nititur. Sed qui procaciter etiam aperta defendit: quando occultas & malas cogitationes cordi ſuo aduenientes,humiliter reuelaret abbati?

Nonus gradus Simulata confeſſio.

Pſal.140.a LIcet vero genera hæc excuſationis eatenus mala iudicentur, quatenus ore prophetico verba malitiæ appellantur: multo tamē periculoſior eſt fallax ac ſuperba confeſſio,q̄ procax & obſtinata defenſio. Nonnulli enim cum de apertioribus arguuntur:ſcientes q̄ ſi ſe defenderent, ſibi non crederetur: ſubtilius inueniunt argumentum defenſionis: verba reſpondentes doloſe confeſſionis. Eſt quippe (vt ſcriptum eſt) qui nequiter humiliat
Eccli.19.d ſe: & interiora eius plena ſunt dolo. Vultus demittitur:proſternitur corpus: aliquas ſibi lachrymulas extorquent,ſi poſſunt:vocem ſuſpiriis, verba gemitibus interrumpūt. Nec ſolum qui eiuſmodi eſt, obiecta non excuſat: ſed ipſe quoque culpam exaggerat:vt dum impoſſibile aliquid aut incredibile culpę ſuæ, ore ipſius additum audis: etiam illud quod ratum putabas:diſcredere poſſis: & ex eo quod falſum eſſe nō dubitas dum confitetur,in dubium veniat quod quaſi certum tenebatur. Dum̄q; affirmant quod credi nolunt confitendo culpam defendunt:& aperiendo tegunt: quando & confeſſio laudabiliter ſonat in ore, & adhuc iniquitas occultatur in corde: quatenus magis ex humilitate quàm ex veritate confi
Prou.18.c teri putet qui audit,aptans eis illud ſcripturæ: Iuſtus in principio ſermonis accuſator eſt ſui. Malunt enim apud homines veritate periclitari q̄ humilitate, cum apud deum periclitentur vtrinque. Aut ſi adeo culpa manifeſta ſit, q̄ nulla penitus verſutia tegi poſſit:nihilominus tamen vocem non cor pœnitentis aſſumunt:qua notam, non culpam deleant: dum ignorantiam manifeſtę tranſgreſſionis,decore recompenſant publicę confeſſionis. Glorioſa res humilitas: qua ipſa quoq; ſuperbia palliare ſe appetit ne vileſcat. Sed hæc cito tergiuerſatio à prælato deprehenditur: ſi ad hanc ſuperbam humilitatem non leuiter flectitur:quo magis diſſimulet culpā, vel
Eccli.27.a differat pœnā. Vaſa figuli probat fornax: & tribulatio vere
I pœnitentes diſcernit. Qui enim veraciter pœnitet, laborem pœnitentiæ non abhorret: ſed quicquid ſibi pro culpa quam odit iniungitur: tacita conſcientia patienter amplectitur. In ipſa quoq; obedientia duris ac contrariis rebus obortis,quibuſlibet irrogatis iniuriis ſuſtinens nō laceſſitur: vt in quarto gradu ſe ſtare indicet humilitatis. Cuius vero ſimulata cō feſſio eſt: vna vel leui contumelia, aut exigua pœna interrogatus: iam humilitatem ſimulare,iam ſimulationem diſſimulare non poteſt. Murmurat, frendet,iraſcitur: nec in quarto ſtare humilitatis, ſed in nonū ſuperbiæ gradum corruiſſe ꝓbatur. Qui ſecundum quod deſcriptus eſt: recte ſimulata confeſſio appellari poteſt. Quanta putas tunc cōfuſio ſit in corde ſuperbi:cum fraus decipitur,pax amittitur,laus minuitur, nec culpa diluitur? Tādem notatur ab omnibus, iudicatur ab omnibus:eoſque vehementius omnes indignātur,quo falſum conſpiciunt quicquid de eo prius opinabantur. Tunc opus eſt prælato vt eo minus illi parcendum putet,quo magis omnes offenderet,ſi vni parceret.

Decimus gradus Rebellio.

ILle niſi eum miſeratio ſuperna reſpiciat: vt (quod valde difficile talibus eſt) voluerſorū iudiciis tacitus acquieſcat, frontoſus mox & impudens factus,tanto deterius,quanto deſperatius in decimū gradum per rebellionem corruit: quique prius lateret ar-

rogans fratres contempſerat,iam patenter inobediens etiam K magiſtrum contemnit.

SCiendum autem eſt q̄ omnes gradus quos in. xij. partitus ſum:in tres tantummodo colligi poſſunt, vt in ſex ſuperioribus cōtemptus fratrum, in quatuor ſequentibus contemptus magiſtri,in duobus qui reſtant conſummetur contemptus dei. Notandum quoq; q̄ hi duo ſuperbiæ gradus vltimi.qui & humilitatis aſcendēdo primi inueniuntur:ſicut extra congregationem aſcendēdi ſunt,ita in congregatione deſcendi nō poſſunt. Quòd autem ante aſcendi debeant, ex hoc aperte datur intelligi quod de tertio gradu in regula legitur: Tertius, inquit, gradus eſt vt quis pro dei amore omni obedictia ſe ſubdat maiori. Si ergo in tertiogradu ſubiectio collocat, quæ ꝓculdubio ſit quādo nouitius primum conuētui ſociatur,conſequens eſt q̄ duo iā anteriores tranſcenſi intelligantur. Deniq; vbi fratrum concordiam, & magiſtri ſentētiam monachus ſpernit, quid vltra in monaſterio niſi ſcandalum facit?

Vndecimus gradus Libertas peccandi.

POſt decimum itaq; gradum qui rebellio dict⁹ eſt, expulſus vel egreſſus de monaſterio ſtatim excipitur ab vndecimo. Et tunc ingreditur vias quæ vi- Prou.14.b
dentur hominibus bonæ, quarum finis (niſi forte
L deus eas illi ſepierit)demerget eum in profundum inferni,id Prou.18.d
eſt in cōtemptū dei. Impius ſiquidem cū venerit in profundū malorum,contemnit. Poteſt autem vndecimus gradus appellari libertas peccandi, per quam monachus cum iam nec magiſtrum videt quē timeat,nec fratres quos reuereatur, tanto ſecurius quanto liberius ſua deſideria implere delectatur, à quibus in monaſterio tam pudore,q̄ timore ꝓhibebatur. Sed etſi iam vel fratres vel abbatem non timet,nondum tamē dei penitus formidine caret. Hanc ratio tenuiter adhuc ſubmurmurans voluntati proponit, nec ſine aliqua dubitatione quę que primum illicita perficit,ſed ſicut is qui vadum tentat,pedetentim non curſim vitiorum gurgitem intrat.

Duodecimus gradus Conſuetudo peccandi.

AT poſtq̄ terribili dei iudicio prima flagitia impunitas ſequitur, experta voluptas libenter repetitur,repetita blanditur. Concupiſcētia reuiuiſcēte ſopitur ratio,ligat conſuetudo. Trahitur miſer in profundum malorum,trahitur captiuus tyrannidi vitiorū, vt carnalium ita voragine deſideriorū abſorptus, ſuæ rationis diuiniq; timoris oblitus,dicat inſipiens in corde ſuo:non Pſal.13.a
eſt deus. Iam indifferēter libitis pro licitis vtitur,iam ab illicitis cogitandis,patrandis,inueſtigandis, animus, manus, vel pedes non prohibentur: ſed quicquid in cor, in buccam, ad manum venerit: machinatur, garrit,& operatur,maleuolus, M
vaniloquus, facinoroſus. Quemadmodum denique aſcenſis his omnibus gradibus,corde iam alacri & abſque labore pro bona conſuetudine iuſtus currit ad vitam, ſic deſcēſis impius eiſdem pro malo vſu non ratione ſe gubernans, non timoris freno retentās, intrepidus feſtinat ad mortem. Medij ſunt qui fatigantur,anguſtiantur,qui nunc metu cruciantur gehēnę: nunc priſtina retardati conſuetudine, deſcendendo vel aſcendendo laborant. Supremus tantum & infimus currunt abſque impedimento,& abſque labore:ad mortem hic, ad vitam ille feſtinat,alter alacrior, alter procliuior. Illum alacrē charitas, hunc procliuem cupiditas facit. In altero amor,in altero ſtupor laborem non ſentit. In illo denique perfecta charitas, in iſto conſummata iniquitas foras mittit timorem. Illi veritas,huic cęcitas dat ſecuritatem. Poteſt ergo duodecimus gradus appellari conſuetudo peccandi, qua dei metus amittitur,contemptus incurritur.

RO tali iam(inquit Ioannes apoſtolus)non dico vt 1.Ioan.5.d
quis oret. Sed nūquid dicis ô apoſtole, vt quis deſperet? Imò gemat qui illum amat. Non præſumat orare, nec deſiſtat plorare. Quid eſt quod dico? An forte vllū remanet ſpei refugiū:vbi oratio nō inuenit locū? Audi credentē,audi ſperantē,nec tamen orantē. Domine, inquit,ſi fuiſſes hic:frater meus non fuiſſet mortuus. Magna Ioan.11.c
autē fides:qua credidit ſua preſentia dominū mortē ꝓhibere po-

A re potuiſſe ſi affuiſſet. Modo autem quid? Abſit vt quem credidit viuum potuiſſe ſeruare: mortuum dubitet poſſe reſuſcitare. Sed nūc,inquit,ſcio quia quæcunq; popoſceris à deo,
Ibidem. dabit tibi deus. Deinde quærenti vbi poſuiſſent eum, reſpōdet: Veni & vide. Quamobrem? O Martha magna nobis tuæ fidei inſignia tribuis. Sed quomodo cum tanta fide diffidis? Veni, inquis, & vide. Cur ſi non deſperas: non ſequeris, & dicis:& reſuſcita? Si autem deſperas:cur magiſtrum ſine cauſa fatigas? An forte fides aliquando recipit, quod oratio nō præſumit? Denique appropinquantem cadaueri prohibes, &
Ibidem. dicis:Domine iam fœtet:quatriduanus enim eſt. Deſperādo dicis hoc:an diſſimulando? Sic quippe ipſe dominus poſt reſurrectionem finxit ſe longius ire: cum mallet cum diſcipulis remanere. O ſanctę mulieres,Chriſti familiares, ſi fratrē veſtrum amatis,cur eius miſericordiam non flagitatis, de cuius potentia dubitare,pietate diffidere nō poteſtis? Reſpondēt. Sic melius tanq̄ non orantes oramus,ſic efficacius tanq̄ diffidentes confidimus. Exhibemus fidem,perhibemus affectum, ſcit ipſe cui nō eſt opus vt aliquid dicatur,quid deſideremus. Scimus quidem q̄ omnia poteſt,ſed hoc tam grande miraculum,tam nouum,tam inauditum,etſi eius ſubeſt potētiæ,multum tamen excedit vniuerſa merita humilitatis noſtræ. Sufficit nobis potentiæ locum,pietati dediſſe occaſionē,malentes patienter expectare quid velit,quàm impudēter quærere
B quod forſitan nolit. Deniq; quod noſtris meritis deeſt: verecundia fortaſſe ſupplebit. Petri quoque poſt grauem lapſum lachrymam quidem video: ſed precem non audio, nec tamen de indulgentia dubito. Diſce & in matre domini magnam in mirabilibus fidē habere,in magna fide verecūdiam retinere. Diſce verecundia decorare fidem, reprimere præſumptionē.
Ioan.2.a. Vinū, inquit, non habent. Quàm breuiter,q̄ reuerenter ſuggeſſit,vnde pie fuit ſolicita. Et vt diſcas in huiuſmodi magis pie gemere, q̄ petere præſumptuoſe: pietatis eſtum pudoris temperans vmbra conceptam precis fiduciā verecundè ſuppreſsit. Non frontoſè acceſsit,non palam locuta eſt: vt audacter coram omnibus diceret. Obſecro fili,deficit vinum, contriſtantur conuiuę, confunditur ſpōſus, oſtende quid poſſis. Sed licet hæc aut multo plura pectus eſtuans,feruens loqueretur affectus:priuatim tamē potentem pia filiū mater adiit, non potentiam tentans, ſed voluntatem explorans. Vinum, inquit,non habent. Quid modeſtius? Quid fidelius? Non defuit pietati fides,voci gravitas,efficacia voto. Si ergo illa cū mater ſit:ſe matrem oblita nō audet petere miraculum vini: ego vile mancipium cui per magnum eſt filij ſimul ac matris eſſe vernaculum,qua fronte præſumo pro vita petere quatri-
Luc.18. duani? Duo etiam in euangelio cęci viſum,alter accepiſſe,al-
Ioan.9.c ter recepiſſe leguntur:alter quem amiſerat, alter quem nunquam habuerat: vnus ſcilicet excęcatus: alter cæcus natus.
C Sed qui excęcatus, miſerabilibus miriſque clamoribus mirā miſericordiam meruit:qui vero cęcus natus, tanto miſericordius quanto mirabilius nullis ſuis precibus præuentum ſui illuminatoris beneficium nihilominus ſenſit. Illi denique dictum eſt:Fides tua te ſaluum fecit:huic autem nō. Duos quoque recenter mortuos,tertium iam quatriduanum, lego reſuſcitatos: ſolam tamen archiſynagogi filiam in domo adhuc poſitam prēcibus patris:duos autem ex inſperata magnitudine pietatis. Simili etiam forma ſi contigerit(quod deus auer
tat)aliquem de fratribus noſtris non in corpore ſed in anima mori:quandiu adhuc inter nos erit,pulſabo & ego meis qualiſcunq; peccator, pulſabo & fratrum precibus ſaluatorē. Si reuixerit:lucrati erimus fratrem. Sin vero non mereamur exaudiri,vbi iam vel tolerare viuos,vel tolerari à viuis non poterit,ſed incipiet efferri:ſemper quidem fideliter gemo: ſed iam non ita fiducialiter orō? Non aperte audeo dicere. Veni domine,ſuſcita mortuum noſtrū: corde tamen ſuſpenſo tre-
Pſal.9.g mulus intus clamare non ceſſo: Si forte,ſi forte,ſi forte deſi-
Pſal.87.b derium pauperum exaudiet dominus, præparationem cordis
Ibidem. eorum audiet auris eius. Et illud. Nunquid mortuis facies mirabilia:aut medici ſuſcitabunt, & confitebuntur tibi? Et de quatriduano. Nunquid narrabit aliquis in ſepulchro miſericordiam tuam,& veritatem tuam in perditione? Poteſt interim ſaluator, ſi vult inſperate & improuiſe occurrere nobis, lachrymiſque portantium motus non precibus, mortuo vitam reddere: aut certe iam ſepultum reuocare à mortuis. D
Mortuum autem dixerim illum, qui ſua peccata defendens, Eccli.17.d
in octauum iam corruit gradum. A mortuo enim tanq̄ qui nō eſt,perit cōfeſſio. Poſt decimū vero qui tertius eſt ab octauo, iam effertur in libertatem peccandi, quando expellitur à cōſortio monaſterij. At poſtquam quartum tranſierit:iam recte quatriduanus dicitur, dum in quintum decidens per conſuetudinem ſepelitur. Abſit autem à nobis, vt etiam pro talibus etſi palam nō præſumimus,vel in cordibus noſtris orare ceſſemus:cum Paulus eos quoque lugeret quos ſine pœnitentia 2. Cor. 12.
mortuos ſciret. Etſi enim à communibus orationibus ipſi ſe excludunt:ſed ab affectibus omnino nō poſſunt. Viderint tamen in quanto periculo ſint, pro quibus eccleſia palā orare non audeat:quæ fidenter etiam pro Iudęis,pro hæreticis,pro gentilibus orat. Cum enim in paraſceue nominatim oretur pro quibuſlibet malis,nulla tamen mentio fit de excommunicatis. Dicis forte frater Godefrede me aliud quàm tu quæſiſti,q̄ ipſe promiſi,tandem exhibuiſſe: cum pro gradibus humilitatis,ſuperbiæ gradus videar deſcripſiſſe. Ad quod ego. Non potui docere niſi quod didici. Non putaui congruū me deſcribere aſcenſiones: qui plus deſcendere q̄ aſcendere noui. Proponat tibi beatus Benedictus gradus humilitatis,quos ipſe prius in corde ſuo diſpoſuit: ego quid proponam non habeo:niſi ordinem meæ deſcenſionis. In quo tamen ſi diligenter inſpicitur,via forſitan aſcenſionis reperitur. Si enim tibi E
Romam tendenti homo inde veniens obuiaret:quæſitus viā, quid melius quàm illam qua venit oſtenderet? Dum caſtella, villas, vrbes,fluuios, ac montes per quos tranſierit nominat: ſuum denuncians iter, tuum tibi prænunciat: ita vt eadem loca recognoſcas eundo, quæ ille pertranſiit veniēdo. In hac ſimiliter noſtra deſcenſione gradus aſcenſorios fortaſſe reperies: quos aſcendendo melius tu in tuo corde quàm in noſtro codice leges. Amen.

Diui Bernardi abbatis epiſtola ad Gulielmum abbatem ſancti Theodorici.

VOd me huiuſmodi operi operam dare iubes,per quod tollendum ſit ſcandalū de regno dei, libēter accipio: ſed quomodo id velis fieri, necdum ſatis elucet mihi. Nam illam tuam dulciſſimā epiſtolam legens ac relegens (ſæpius enim repetita placebat) intellexi quidē te velle vt illis qui de nobis tanq̄ detractoribus Cluniacenſis ordinis conqueruntur,ſatisfaciam: quatinus ſciatur non eſſe verū quod male hucuſq; de nobis putarunt: vel putari voluerunt. At ſi poſt hanc ſatisfactionē rurſus victus eorum ac veſtitus ſuperfluitatē, & cętera quæ iniungis, & quēadmodum iniungis carpere voluero: & mihi videbor cōtrarius,& quomodo ſine ſcandalo facere queam,non video: niſi forte & ordinē quidem laudabilem: & ordinis reprehēſores
F reprehenſibiles doceam,& nihilominus tamē ipſius ſuperflua reprehendam. Si hoc modo vis, aut forte aliter magis expedire vides, manda apertius: & vt valeam quod vis,eo modo quo vis,ora inſtantius. Scito tamen nō modico me huiuſmodi ſcriptitationibus feriri detrimento,quia multum hinc deuotionis ſubtrahitur,dū ſtudiū orationis intermittitur,præſertim cum nec vſus ſuppetat dictandi,nec ocium.

Diui Bernardi

ABBATIS CLAREVALLIS AD *Gulielmum abbatem Apologia.*

VEnerabili patri Gulielmo frater Bernardus fratrū, qui in Clarauallę ſunt inutilis ſeruus:ſalutē in domino. Vſq; modo ſiqua me ſcriptitare iuſiſtis,aut inuitus,aut nullatenus acquieui:non quia negligerē quod iubebar,ſed ne præſumerem quod neſciebam. Nunc vero noua vrgente cauſa,priſtina fugatur verecūdia,& vel peritē vel imperite dolori meo ſatisfacere cogor,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ggor, fiduciam dante ipsa necessitate. Quomodo nanq; silẽter audire possum vestrã huiusce modi de nobis querimoniã, qua scilicet miserrimi hominũ, in pãnis & semicintiis, de cauernis (vt ait ille) dicimur iudicare mundum, quodq; inter cætera intolerabilius est, etiam gloriosissimo ordini vestro derogare, sanctis qui in eo laudabiliter viuunt, impudẽter de trahere: & de vmbra nostræ ignobilitatis, mundi luminaribꝰ insultare? Istane sub vestimentis ouium non quidem lupi rapaces: sed pulices mordaces: imò tineæ demolientes bonorũ vitã: quia palã non audemus, in occulto corrodimus, nec saltem clamorẽ inuectionis, sed susurrium detractionis emittimus? Si hoc ita est, vt quid sine causa mortificamur tota die, æstimati sumus sicut oues occisionis? Si ita, inquã, pharisaica iactantia cæteros homines, &(quod superbius est) nobis meliores despicimus, quid nobis prodest tanta in nostro victu parcitas & asperitas, in vestitu notabilis illa vilitas ac diuersitas: in opere manuũ quotidiana desudatio: in ieiuniis & vigiliis iugis exercitatio: totius deniq; vitæ nostræ singularis quædã atq; austerior cõuersatio? Nili forte omnia opera nostra facimus vt videamur ab hominibus. Sed dicit Christus. Amen dico vobis, receperunt mercedẽ suã. Nonne si in hac vita tantum in Christo sperãtes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus? An vero nõ in hac vita tantum in Christo speramus, si de Christi seruitio temporalẽ tantum gloriam quærimus? Miser ego homuncio, qui tanto labore & industria studeo non esse, vel potius non videri sicut cæteri hominum, minus tamen accepturus, imò grauius cruciandus q̃ quilibet hominum. Siccine ergo non inueniebatur nobis via (vt ita dicã) vtcũq; tolerabilior ad infernũ? Si ita necesse erat vt illò descenderemus, cur saltẽ illã qua multi incedunt, viã scilicet latam, quæ ducit ad mortem, non eligimus: quatenus vel de gaudio & non de luctu ad luctum transiremus. Oquàm fœlicius est illis quorum non est respectus morti eorum, & firmamentum in plaga eorum, qui in labore hominum non sunt: & cũ hominibus nõ flagellantur, qui etsi peccatores, ac pro gaudiis tẽporalibus perpetuis cruciatibus addicti, saltẽ abundãtes in seculo obtinuerunt diuitias. Væ portantibus crucẽ, non sicut saluator suã, sed sicut ille Cyreneus alienam. Væ citharœdis citharizantibus, non vt illi de apocalypsi, in citharis suis: sed verè vt hypocritæ in alienis. Væ semel, & væ iterũ portãtibus pauperibus superbis. Væ, inq̃, semel & væ iterũ portãtibus crucem Christi, & non sequẽtibus Christum: qui nimirum cuius passionibus participantur, humilitatem sectari negligunt. Duplici quippe contritione conteruntur qui huiusmodi sunt, quando & hic pro temporali gloria temporaliter se affligunt, & in futuro pro interna superbia ad æterna supplicia perttrahuntur. Laborant cum Christo, sed cum Christo non reguant. Sequũtur Christũ in paupertate sua, sed in gloria non sequuntur. De torrente in via bibunt, sed non exaltabunt caput in patria. Lugent nunc, sed tunc non consolabũtur. Et merito. Quid enim facit superbia sub pannis humilitatis Iesu? Nunquid nõ habet quo se palliet humana malitia, nisi vnde inuoluta est infantia saluatoris? Et quo modo intra præsepium domini simulatrix arrogantia se coarctat, ac pro vagitibus innocẽtiæ, malum inibi detractionis immurmurat? An non illi superbissimi de psalmo, quorũ prodiit ex adipe iniquitas eorum, multo tutius operti sunt iniquitate & impietate sua, quàm nos latemus sub sanctitate aliena? Quis enim magis impius, an profitens impietatem, an mentiens sanctitatem? Nonne is qui etiã mendacium addens, geminat impietatem? Et quid dicã? Vereor ne forte & ego suspectus habear, nõ quidem vobis pater, non vobis, cui vtiq; notum me noui, quantum in hac caligine homo homini innotescere potest, & specialiter de hac re scio vos non ignorare quid sentiã. Sed propter illos qui me nec ita vt vos cognouerunt, nec sicut vobis hinc loqui soleo, loquentem audierũt. Scribo vobis (quod & frequenter audistis) vt quoniam ego per singulos ire, & singulis satiffacere nequeo, ex me habeatis, vnde quod de me certissime scitis, eis pro me verissimè persuadeatis. Neque enim timeo omnium oculis scribere quicquid de hac re vobis in aure locutus sum. Quis vnquam me aduersus ordinem illum, vel coram audiuit disputantem, vel clàm susurrantem? Quem vnquam de ordine illo nisi cum gaudio vidi, nisi cum honore suscepi, nisi cum reuerẽtia allocutus, nisi cum humilitate adhortatus sum? Dixi, & dico. Modus quidẽ vitæ est sanctus, honestus, castitate decorus, discretione præcipuus, à patribus institutus, à spiritu sancto præordinatus, animabus saluandis non mediocriter idoneus. Ego ne vel damno vel despicio quem sic prædico? Memini me aliquãdo in aliquibus eiusdẽ ordinis monasteriis hospitio susceptũ fuisse: reddat dominus seruis suis humanitatem quam infirmanti mihi vltra etiam, quàm necesse fuit exhibuerunt, & honorem quo me plus quoque quàm dignus fui, dignati sunt. Ipsorum me commendaui orationibus, interfui collationibus, sæpe & de scripturis, & salute animarum habui sermonẽ cum multis, & publicũ in capitulis, & priuatũ in cameris. Quem vnquam vel clam vel palã, aut ab illo ordine dissuadere, aut ad nostrũ, vt veniret persuadere tentaui? An non potius multos cupientes venire repressi, venientes & pulsantes repuli? An non fratrem Nicolaum, ad sanctum Nicolaum, & vobis duos de vestris vobis teste remisi? Sed & duobus quibusdam eiusdẽ ordinis abbatibus, quorum ne nomina prodam, ipse eos optime nostis, & nihilominus quàm amica mihi familiaritate iungantur, scitis: nunquid non tamẽ ad alium ordinem (quod & vos non latuit) migrare desiderantibus, iamiamq̃; debẽtibus, nostrum eis dissuasorium consilium obuiauit, ac ne suas desererent cathedras effecit? Cur igitur ordinem damnare putor, vel dicor, cui amicos meos de seruire suadeo, cui suos ad nos veniẽtes monachos reddo, de quo & mihi orationes tam solicite requiro, tam deuote suscipio? An forte quia iuxta alium ordinem cõuersari videor, propterea suspectus hinc habeor? Sed eadem ratione & vos nostro derogatis quicunque aliter viuitis. Ergo & continẽtes & cõiuges inuicẽ se damnare putentur, quòd suis quiq̃ue legibus in ecclesia cõuersentur. Monachi quoque ac regulares clerici sibi inuicem derogare dicantur, quia propriis abinuicem obseruantiis separantur. Sed & Noe, & Danielẽ, & Iob in vno se regno pati non posse suspicemur, ad quod vtiq; non eos vno tramite iustitiæ cognouimus peruenisse. Mariam deniq; & Martham necesse sit aut vranq; aut alteram saluatori displicere, cui nimirum tã dissimili studio deuotionis contendunt ambę placere. Et hac ratione in tota ecclesia, (quæ vtiq; tam pluribus tãq; variatur dissimilibus ordinibus, vtpote regina quæ in psalmo legitur circumamicta varietatibus) nulla pax, nulla prorsus concordia esse putabitur. Quæ etenim secura quies, quis tutus in ea status inuenietur, si vnus quilibet homo vnum quemlibet ordinem eligens, alios aliter viuentes aut ipse aspernetur, aut se ab ipsis sperni suspicetur, præsertim cum tenere impossibile sit vel vnum hominẽ omnes ordines, vel vnũ ordinem omnes homines? Non sum tam hebes, vt non agnoscam tunicam Ioseph, nõ illius qui liberauit Aegyptum, sed qui saluauit mũdum: & hoc non à fame corporis, sed à morte simul animæ & corporis. Notissima quippe est quia polymita, id est pulcherrima varietate distincta, sed & sanguine apparet intincta: nõ quidem hœdi qui peccatum significat, sed agni qui designat innocentiam, hoc est suo ipsius, non alieno. Ipse est profecto agnus mansuetissimus, qui coram non quidem tõdente, sed occidente se obmutuit: qui peccatum non fecit, sed abstulit peccata mundi. Miserunt autem qui dicerent ad Iacob. Hanc inuenimus, vide vtrũ tunica filij tui sit, an non. Vide & tu domine vtrum hæc sit tunica dilecti filij tui. Recognosce omnipotens pater, eam quam fecisti Christo filio tuo polymitam, dando quidem quosdam apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero euangelistas, alios pastores & doctores, & cætera quæ in eius ornatu mirifico decenter apposuisti, ad consummationem vtique sanctorum occurrentium in virũ perfectum in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Dignare etiam deus preciosissimi purpuram sanguinis quo aspersa est recognoscere, & in purpura præclarũ insigne ac gloriosissimũ indicium obedientiæ. Quare ergo, inquit, rubrum est vestimentum tuum? Torcular, ait, calcaui solus, & de gentibus nõ est vir mecum. Itaque quandoquidem factus est obediens patri vsque ad torcular crucis, quod vtique solus calcauit, solũ quippe brachium suum auxiliatum est ei, iuxta illud in alio loco: Singulariter sum ego donec transeam. Iam ergo exalta eum deus, & da ei nomen quod est super omne nomen: vt in nomine

Anomine Iesu omne genu flectatur, cœlestiũ, terrestrium, & infernorum. Ascendat in altum, captiuam ducat captiuitatem, et donet dona hominibus. Quę dona? Relinquat videlicet sponsæ suæ ecclesiæ pignus hæreditatis, ipsam tunicam suã, tunicam scilicet polymitam: eandemq; inconsutilem & desuper contextam per totum. Sed polymitam ob multorum ordinum qui in ea sunt multimodam distinctionem, inconsutilem vero propter indissolubilis charitatis indiuiduam vnitatem. Quis me, inquit, separabit à charitate Christi? Audi quomodo polymitam. Diuisiones, ait, gratiarum sunt, idem autem spiritus: & diuisiones operationum sunt, idem vero dominus. Deinde diuersis enumeratis charismatibus, tanquam variis tunicę coloribus, quibus constet eam esse polymitam: vt ostẽdat etiam inconsutilem, & desuper contextã per totũ, adiungit. Hęc autem operatur vnus atque idẽ spiritus diuidens singulis prout vult. Charitas quippe diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis. Non ergo diuidatur, sed totam & integram hęreditario iure sortiatur ecclesia, quia & de illa scriptũ est: Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circundata varietate. Itaque diuersi diuersa accipientes dona, alius quidẽ sic, alius vero sic: siue Cluniacenses, siue Cisterciẽses, siue clerici regulares, siue etiam laici fideles: omnis denique ordo, omnis lingua, omnis sexus, omnis ętas, omnis conditio, in omni loco, per omne tempus, à primo homine vsque ad nouissimum. Nam & propter hoc talaris dicta est, quòd ad finem vsque pertingat, dicente propheta. Non est qui se abscondat à calore eius: nimirum congruens ei cui & facta est, qui perhibente videlicet alia scriptura. Et ipse attingit à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter. Omnes ergo concurramus pariter in vnam tunicam, & ex omnibus constet vna: ex omnibus inquam vna. Nam etsi ex pluribus & diuersis: vna est tamen columba mea, formosa mea, perfecta mea. Alioquin nec ego solus, nec tu sine me, nec ille sine vtroq;, sed simul omnes sumus illa vna, si tamẽ soliciti sumus seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Non inquam tantum ordo noster, aut solus vester, ad illam pertinet vnam, sed noster simul & vester: nisi forte (quod absit) inuicem inuidentes, inuicem prouocãtes, inuicem mordeamus, & ab inuicem consumamur, & sic non possit nos apostolus vni illi viro cui despondit, virginem castam exhibere Christo. Veruntamen illa vna dicit in cãticis: Ordinauit in me charitatem: vt etsi vna in charitate, diuisa tamen sit ordinatione. Quid ergo? Cisterciẽsis sum. Damno igitur Cluniacenses? Absit. Sed diligo, sed prædico, sed magnifico. Cur ergo, inquis, ordinem illum non tenes si sic laudas? Audi: Propter hoc quod apostolus ait. Vnusquisque in ea vocatione, in qua vocatus est, permaneat. Quòd si quæris cur & à principio non elegerim, si talem sciebam? Respõdeo. Propter id quod rursus ait apostolus. Omnia mihi licent: sed non omnia expediunt. Non quòd scilicet ordo sanctus & iustus non sit: sed quia ego carnalis eram venundatus sub peccato, & talem animæ meæ languorem sentiebam, cui fortior esset potio necessaria. Et diuersis morbis diuersa conueniunt medicamenta, & fortioribus fortiora. Fac duos homines febribus anxiari, quartanis vnũ, alterum tertianis. Commendet autem qui quartanis laborat, tertiano aquam, pyra, & frigida quęque sumenda, cum tamen ab his ipse abstineat, vinumque & cætera calida vtpote sibi congruentia sumat. Quis, rogo, hinc eum recte reprehendat? Si diceret ille, cur tu aquam nõ bibis, quam ita laudas? an non recte responderet, & tibi eam fideliter tribuo, & mihi salubriter subtraho? Deniq; requiratur etiam à me, cur cum omnes ordines laudem omnes non teneo. Laudo enim omnes, & diligo, vbicunque pie & iuste viuitur in ecclesia. Vnum opere teneo, cæteros charitate. Faciet autem charitas (fidenter loquor) vt ne illorum quidem fructu frauder, quorum institutа non sequor. Plus aliquid dicam. Tu tibi caute age. Potest nanq; fieri quia frustra tu labores, vt autem ego frustra diligam bonum quod operaris, fieri omnino non potest. O quanta fiducia charitatis. Alius operatur non amans, & alius amat nihil operans. Ille quidem suum opus perdit: illius vero charitas nunquam excidit. Et quid mirum si in hoc exilio peregrinãte adhuc ecclesia, quędam huiusce modi sit pluralis (vt ita dixerim) vnitas: vnaque pluralitas: cum in illa quoque patria quando iam ipsa regnabit, nihilominus forte talis aliqua dispar quodãmodo æqualitas futura sit? Inde etenim scriptum est: In domo patris mei mansiones multę sunt. Sicut itaque illic multę mansiones in vna domo: ita hic multi ordines sunt in ecclesia vna: & quomodo hic diuisiones gratiarum sunt, idem autem spiritus: ita ibi distinctiones quidem gloriarum, sed vna domus. Porro vnitas tam hic q̃ ibi vna consistit in vna charitate: diuersitas autẽ hic quidem in ordinum vel operationum multifaria diuisione: illic vero in quadam meritorum notissima sed & ordinatissima distinctione. Intelligens denique ecclesia hanc suam quodammodo discordem concordiam, concordémve discordiam: deduxit me, inquit, super semitas iustitiæ propter nomen suum. Ponens quippe semitas pluraliter, & iustitiæ singulariter, nec diuersitatem prætermisit operationum, nec vnitatem operantium. Præuidens quoque & illam in cœlestibus discretam vnitatem futuram, deuotissime læta decãtat. Plateæ tuæ Hierusalem sternentur auro mundo, & per omnes vicos tuos alleluia cantabitur. Audiens enim plateas & vicos: coronas & glorias diuersas intellige. In auro, quo vno metallo illa ciuitas ornata describitur, & vno alleluia quod cantandum perhibetur, dissimilium specierum similem pulchritudinem, & multarum mentium vnam deuotionẽ attende. Non igitur vna tantum semita inceditur: quia nec vna est mansio quo tenditur. Viderit autem quisque quacunque incedat, ne pro diuersitate semitarum ab vna iustitia recedat: quoniam ad quamlibet mansionem sua quisq; semita peruenerit, ab vna domo patris exors non erit. Veruntamen vt stella ab stella differt in claritate: sic erit, ait, & resurrectio mortuorum. Nam etsi fulgebũt iusti sicut sol in regno patris eorum: alij tamen aliis amplius: pro diuersitate meritorũ. Quæ sane merita sciẽdũ nõ sic in hoc seculo vt in illo facile ab homine posse discerni: quippe cũ hic tantũ opera videamur, illic etiam corda nihil impediat intueri. Siquidem radiante vbiq; sole iustitiæ, tunc manifesta erunt absconditа cordium. Et sicut non est nunc qui se abscondat à calore eius, ita tunc non erit qui se occultet à splendore ipsius. Et de operibus quidẽ sæpe incerta, & ob hoc periculosa sententia fertur, cum multotiens minus iustitiæ habeant qui magis operantur.

VNde nunc mihi conueniendi sunt quidã de ordine nostro, qui contra illam sententiam. Nolite ante tempus iudicare, quoadusque veniat dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium: aliis ordinibus derogare dicuntur, & suam iustitiam solam volentes constituere, iustitiæ dei nõ sunt subiecti: quos profecto (si qui tamen huiusce modi sunt) nec nostri, nec cuiuspiam esse ordinis verius dixerim. Quippe qui etsi ordinate viuentes, superbe tamen loquentes, ciues se faciunt Babylonis, id est confusionis, imò filios tenebrarum, ipsius que gehẽnę: vbi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Vobis ergo inquam fratres, qui etiam post auditam illã domini de pharisæo & publicano parabolam de vestra iustitia præsumentes, cæteros aspernamini: dicitis (vt dicitur) solos vos hominum esse iustos, aut omnibus sanctiores: solos vos monachorum regulariter viuere, cæteros vero regulę potius existere transgressores. Primo quid ad vos de alienis seruis? Suo domino stant, aut cadunt. Quis vos constituit iudices super eos? Deinde si ita, vt dicitur, de ordine vestro præsumitis: qualis ordo est vt antequam de suo quisquã trabem eiiciat, in fratrũ oculis tam curiosè festucas perquirat? Qui in regula gloriamini, cur contra regulam detrahitis? Cur contra euangelium, ante tempus: & contra apostolum, alienos seruos iudicatis? An regula non concordat euangelio vel apostolo? Alioquin regula iam nõ est regula: quia non recta. Audite, & discite ordinem, qui contra ordinem aliis ordinibus derogatis. Hypocrita, inquit, eiice primũ trabem de oculo tuo, & sic videbis eiicere festucam de oculo fratris tui. Queris quam trabem? An non grandis & grossa trabes est superbia, qua te putas esse aliquid, cum nihil sis? Insanissime tibi tanquam sanus exultas, & alijs vanissime trabẽ portãs de festucis insultas? Gratias, inquis, ago tibi deus, quia non sum sicut cæteri hominum, iniusti, raptores, adulteri. Sequere ergo & dic: detractores. Neque enim minima

est hæc

Universidad de Deusto
Biblioteca

G est hæc festuca inter cæteras. Quare cum tam diligẽter alias enumeres, istam taces? Si pro nulla vel minima habes, audi apostolum. Neque maledici, ait, regnũ dei possidebunt. Audi 1. Cor. 6. b
Psal. 49. d & deum in psalmo comminantem. Arguam te, inquit, & statuam contra faciẽ tuam. Quod quia detractori loquatur certum est ex præcedentibus. Et quidem iuste ad se retorquendus, & se compellendus est intueri, qui auertens faciẽ suam à se, aliena potius mala quàm sua solet curiosius perscrutari. At, inquiunt, quomodo regulam tenent, qui pelliciis induuntur, sani carnibus seu carnium pinguedine vescuntur, tria vel quatuor pulmentaria vna die (quod regula prohibet) admittunt: opus manuum quod iubet, non faciunt: multa denique pro libitu suo vel mutant vel augent vel minuunt? Recte. Nõ possunt hæc negari. Sed attendite in regulam dei, cui vtique Luc. 17. c
non dissonat institutio sancti Benedicti. Regnum dei, inquit, intra vos est, hoc est non exterius in vestimentis aut alimentis corporis, sed in virtutibus interioris hominis. Vnde apo- Rom. 14. c
stolus. Regnum dei non est esca & potus: sed iustitia, & pax, 1. Cor. 4. d
& gaudium in spiritu sancto. Et rursus. Regnum dei, non est in sermone, sed in virtute. De corporalibus itaque obseruãtiis, fratribus calumniam struitis: & quæ maiora sunt regulę, spiritualia scilicet instituta relinquitis, camelumque glutientes, culicem liquatis? Magna abusio. Maxima cura est vt corpus regulariter induatur, & cõtra regulam suis vestibus anima nuda deseritur. Cum tanto studio tunica & cuculla corpori procurentur, quatenus cui deeruut, monachus non putetur: cur similiter spiritui pietas & humilitas, quæ profecto spiritualia indumenta sunt, non prouidentur? Tunicati & elati abhorremus pellicias, tanquam non melior sit pellibus inuoluta humilitas, quam tunicata superbia: præsertim cum Gene. 3. d
& deus tunicas pelliceas primis hominibus fecerit, & Ioan- Mat. 3. c
nes in eremo zona pellicea lumbos accinxerit, & ipse tunicarum institutor in solitudine non tunicis, sed pellibus sese induerit. Repleti deinde ventrem faba, mentem superbia, cibis damnamus saginatos: quasi non melius sit, exiguo sagimine ad vsum vesci, quam vetoso legumine vsque ad ructum exsaturari, & precipue cum Esau non de carne, sed de lente sit re- Hebr. 12. d
prehensus: & de ligno Adam, non de carne damnatus: & Io- Gen. 3. b
nathas ex gustu mellis non carnis, morti adiudicatus: econtra vero Helias innoxie carnem comederit, Abraham gratis- 1. Re. 14. d
sime carnibus angelos pauerit, & de ipsis sua fieri sacrificia 3. Re. 17. d
deus præceperit. Sed & satius est modico vino vti propter Gen. 18. d
infirmitatem, quam multa aqua ingurgitari per auiditatem: Exo. 29. d
quia & Paulus Timotheo modico vtendum vino consuluit, 1. Tim. 5. d
& dominus ipse bibit, ita vt vini potator appellatus sit, apo- Mat. 11. c
stolisque bibendum dedit, insuper & ex eo sacramẽta sui san Ioan. 2. d
guinis condidit: cum econtrario aquam ad nuptias bibi non Matt. 26. c
passus sit, & ad aquas contradictionis populi murmur terri- Ioan. 2. d
biliter castigauerit. Dauid quoque aquam quam desideraue- I
rat, potare timuerit: virique illi Gedeonis qui præ auiditate Nũc. 20. b
toto corpore prostrato de flumine biberunt, digni ad præliũ 2. Re. 23. c
ire non fuerint. Iam vero de labore manuum quid gloriami- Isai. 7. b
ni, cum & Martha laborans increpata, & Maria quiescens lau- Luc. 10. c
data sit, & Paulus aperte dicat. Labor corporis ad modicum 1. Ti. 4. c
valet, pietas autem ad omnia? Optimus labor, de quo prophe- Psal. 6. a
ta dicebat. Laboraui in gemitu meo. Et de quo alibi. Memor Psal. 76. d
fui dei, & delectatus sum, & exercitatus sum. At ne corpora- Ibidem.
le intelligas exercitium: & defecit, inquit, spiritus meus. Vbi autem non corpus, sed spiritus fatigatur, spiritualis proculdubio labor intelligitur. Quid ergo inquis? Siccine illa spiritualia persuades, vt etiam hæc quę ex regula habemus corporalia damnes? Nequaquã: sed illa oportet agere: & ista nõ omittere. Alioquin cũ aut ista omitti necesse est, aut illa: ista potius omittenda sunt q̃ illa. Quanto enim spiritus corpore melior est, tanto spiritualis quam corporalis exercitatio fructuosior. Tu ergo cum de horum obseruatione elatus, aliis eadem non obseruantibus derogas: nõne te magis transgressorem regulę indicas, cuius licet minima quædam tenẽs, meliora deuitas? De quibus Paulus: Aemulamini, ait, charismata meliora. Detrahẽdo quippe fratribus: in quo temetipsum extollis, perdis humilitatem: in quo alios deprimis, charitatem: quæ sunt proculdubio charismata meliora. Tu si tuum corpus multis & nimiis laboribus atteris, ac regularib⁹ aspe- 1. Cor. 12. d
ritatibus mortificas membra tua quę sunt super terram: bene K
facis. Sed quid si ille quem similiter non laborantem diiudicas, modicum quidem habeat de hac quæ ad modicum est vtilis, corporali videlicet exercitatione, amplius autem quam tu de illa quæ ad omnia valet, id est pietate? Quis, quæso, vestrum regulã melius tenet? An non melius qui melior? Quis vero melior: humilior, an fatigatior? An non is qui à domino Mat. 11. d
didicit mitis esse & humilis corde: qui & cum Maria optimã Luc. 10. g
partem elegit, quæ non auferetur ab eo? Quòd si regulam ab omnibus qui eam professi sunt, sic ad literam tenendam censes, vt nullam omnino dispensationem admitti patiaris: audaciter dico, nec tu eam, nec ille tenetis. Nam etsi ille quantum quidẽ pertinet ad obseruationes corporeas, in pluribus offendit: impossibile est tamen te quoque vel in vno non transgredi. Scis autem quia qui in vno offendit, omnium est reus. Sin vero concedas aliqua posse mutari dispensatorie: proculdubio & tu illam tenes, & ille q̃q̃ dissimiliter. Nam tu quidẽ districtius, at ille fortasse discretius. Nec; hoc dico quia hæc exteriora negligenda sint, aut qui se in illis non exercuerit, mox ideo spiritualis efficiatur, cũ potius spiritualia (q̃q̃ meliora) nisi per ista aut vix aut nullatenus vel acquirantur vel 1. Cor. 15. e
obtineantur: sicut scriptum est. Non prius quod spirituale, sed quod animale, deinde quod spirituale. Sicut nec Iacob nisi prius cognita Lya desideratos Rachelis amplex⁹ meruit Psal. 80. d
obtinere. Vnde rursus in psalmo: Sumite psalmũ, & date tym- L
panum. Quod est dicere: Sumite spiritualia, sed prius date corporalia. Optimus autem ille, qui discrete & congrue hæc & illa operatur.

Iam vero epistola, vt epistola remaneat, finienda erat: quandoquidẽ & nostros (de quibus pater cõquestus estis quòd ordini vestro detraherent) satis quantum potui stylo corripui: & me quoq; ab huiusmodi falsa suspicione purgaui, vt debui. Sed quoniam dum nostris minime parco, nonnullis de vestris nimium, in quibus nõ decet, videor assentire, pauca quæ & vobis displicere cognoui, & omnibus bonis vitanda esse non dubito, necessarium reor subiungere: quæ quidem etsi fieri videntur in ordine, absit tamen vt sint de ordine. Nullus quippe ordo quippiam recipit inordinatum: quod vero inordinatum est, ordo non est. Vnde non aduersum ordinem, sed pro ordine disputare putandus ero, si non ordinem in hominibus, sed hominum vitia reprehendo. Et quidem diligentibus ordinem, in hac re molestum me fore non timeo, quinimmo gratum proculdubio accepturi sunt si persequimur quod & ipsi oderunt. Si quibus vero displicuerit, ipsi se manifestant quia ordinem nõ diligunt, cuius vtiq; corruptionem, id est vitia dãnari nolunt. Ipsis itaq; illud Gregorianũ respondeo: Melius est vt scandalum oriatur, q̃ veritas relinquatur.

Dicitur & veraciter creditur sanctos patres illam vitam instituisse: & vt in ea plures saluarentur, vsque M
ad infirmos regulę temperasse rigorem, non regulam destruxisse. Absit autem vt credam tantas eos quantas video in plerisq; monasteriis vanitates ac superfluitates præcepisse vel cõcessisse. Miror etenim vnde inter monachos tanta intemperantia in comessationibus & potationibus, in vestimentis & lectisterniis, & equitaturis, & construendis ædificiis inolescere potuit: quatenus vbi hæc studiosius, voluptiosius atque effusius fiunt, ibi ordo melius teneri dicatur, ibi maior putetur religio. Ecce enim parcitas, putatur auaritia: sobrietas, austeritas creditur: silentium, tristitia reputatur. Econtra remissio, discretio dicitur: effusio liberalitas: loquacitas, affabilitas: cachinnatio, iucunditas: mollities vestimentorum, & equorum fastus, honestas: lectorum superfluus cultus, munditia. Cumque hæc alterutrum impendimus, charitas appellatur. Ista charitas destruit charitatem, hæc discretio discretionem confundit. Talis misericordia crudelitate plena est, qua videlicet ita corpori seruitur, vt anima iuguletur. Quæ enim charitas est carnem diligere, & spiritũ negligere? Quæve discretio totũ dare corpori, & animæ nihil? Qualis vero misericordia, ancillam reficere, & dominam interficere? Nemo pro huiusmodi misericordia speret se consequi misericordiam quæ misericordib⁹ promittitur in euangelio, veritatis ore dicentis: Beati mise- Matt. 5. d
ricordes,

A sericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Sed certissime potius pœnam expectet quam tali (vt ita dicam) Iob. 24. d
impio misericordi sanctus Iob magis prophetizando quam affectando imprecatur: non sit, inquiens, in recordatione, sed Ibidem.
conteratur quasi lignum infructuosum. Digne plane retributionis causam mox subinfert satis idoneam, dicens: Pauit enim sterilem, & quæ non parit, & viduæ non benefecit.

Inordinata profecto atque irrationalis misericordia est, Ioan. 6. g
sterilis & infructuose carnis, quæ iuxta domini verbum non 1. Cor. 15. f.
prodest quicquam, & secundum Apostolum regnum dei non possidebit, adimplendis inuigilare desideriis, & de animæ cura sapientis saluberrimum non curare consilium, admonen- Eccli. 30. d
tis atque dicentis: Miserere animæ tuæ, placens deo. Bona misericordia misereri animæ tuæ, nec potest non mereri misericordiam qua fit vt placeas deo. Alias autem non est misericordia (sicut iam dixi) sed crudelitas, non est charitas, sed iniquitas: non discretio, sed confusio, sterilem quę non parit pascere, id est inutilis carnis concupiscentiis inseruire, & vidue nil boni facere, animę videlicet excolendis virtutibus nullam operam dare. Quæ vtique licet sponso interim sit viduata cœlesti, sensus tamen de spiritu sancto concipere & parere non desinit immortales: qui videlicet incorruptibilis cœlestis q̃; hæreditatis valeant esse capaces, sed si pium habeant
B studiosumque cultorem. Sub hac tamen abusione iam fere vbique sic pro ordine tenentur: fere iam ita ab omnibus sine querela atque irreprehensibiliter obseruantur: quanquam dissimiliter. Nonnulli quippe his omnibus tanquam non vtentes vtuntur, & ideo aut cum nulla offensa, aut cum minima. Aliquanti quippe hæc agunt ex simplicitate: aliquanti ex charitate: aliquanti ex necessitate. Quidam nãque, simpliciter ista tenent, quoniam sic eis præcipitur: parati aliter agere si aliter præciperetur. Quidam autem ne discorditer viuãt ab eis cum quibus habitant: sectantes in his non suam libidinem, sed aliorum pacem. Alij vero quia resistere non valent multitudini contradicentium, qui hæc vtique tanquam pro ordine libera voce defendunt, & quotiens isti aliqua (prout ratio dictat) restringere vel mutare incipiunt, illi mox tota eis authoritate resistunt. Quis in principio cum ordo cœpit monasticus: ad tantam crederet monachos inertiam deuenire? O quantum distamus ab his qui in diebus Antonij extitere monachi? Siquidẽ illi cum se inuicẽ per tempus ex charitate reuiserent, tanta ab inuicem auiditate panem animarum percipiebant, vt corporis cibum penitus obliti, diem plerumq; totum ieiunis ventribus, sed non mentibus transigerent. Et hic erat rectus ordo: quando digniori parti prius inseruiebatur. Hæc summa discretio: cum amplius sumebat quæ maior erat. Hęc denique vera charitas, vbi animæ, quarum charitate Christus mortuus est, tanta solicitudine refocillabant. No
C bis autem conuenientibus in vnum (vt verbis Apostoli vtar) 2. Cor. 11. f.
iam non est dominicam cœnam manducare. Panem quippe cœlestem nemo qui requirat: nemo qui tribuat. Nihil de scripturis, nihil de salute agitur animarum, sed nuge, & risus, & verba proferuntur in ventum. Inter prandendum quantum fauces dapibus, tantum aures pascuntur rumoribus: quibus totus intentus, modum nescias in edendo. Interim autem fercula ferculis apponuntur, & pro solis carnibus à quibus abstinetur, grandia piscium corpora duplicãtur. Cumque prioribus fueris satiatus, si secundos attigeris, videberis tibi necdum gustasse pisces. Tanta quippe accuratione & arte coquorum cuncta apparantur: quatenus quatuor aut quinque fercula deuoratis, prima non impediant nouissima: nec satietas minuat appetitum. Palatum quippe dum nouellis seducitur commentis: paulatim dissuescere cognita, & ad succos extraneos veluti adhuc ieiunum, auide renouatur in desideria. Vẽter quidem dum nescit oneratur, sed varietas tollit fastidiũ. Quia enim puras (vt eas natura creauit) epulas fastidimus: dum alię aliis multifariè permiscentur, & spretis naturalibus quos deus indidit rebus, quibusdam adulterinis gula prouocatur saporibus: transitur nimirum meta necessitatis, sed necdum delectatio superatur. Quis enim dicere sufficit, quot modis (vt cętera taceam) sola oua versantur & vexantur: quanto studio euertuntur, subuertuntur, liquantur, durantur, diminuuntur, & nunc quidem frixa, nunc assa, nunc farsa, nũc mixtim, nunc singillatim apponuntur? Vt quid autem hæc omnia, nisi vt soli fastidio consulatur? Ipsa deinde qualitas rerum talis deforis apparere curatur, vt non minus aspectus q̃ gustus delectetur: & cum iam stomachus crebris ructibus repletum se indicet, necdum tamen curiositas satiatur. Sed dum oculi coloribus, palatum saporibus illiciuntur: infœlix stomachus cui nec colores lucent, nec sapores demulcent, dum omnia susc̃ipere cogitur, oppressus magis obruitur quàm reficitur. Iam vero de aquæ potu quid dicam: quando ne vllo quidem pacto vinum aquatum admittitur? Omnes nimirum ex quo monachi sumus, infirmos stomachos habemus, & tam necessarium Apostoli de vtendo vino consilium me- 1. Tim. 5. d
rito non negligimus: modico tamen, quod ille premisit, nescio cur prętermisso. Et vtinam vel solo cum etiam purum est: contenti essemus. Pudet dicere, sed magis pudeat actitari: & si pudet audiri, non pudeat emendari. Videas vno in prandio ter vel quater semiplenum calicem reportari, quatenus diuersis vinis magis odoratis, quàm potatis, nec tam hausti̇s, quàm attactis, sagaci probatione & celeri cognitione vnum tandem è pluribus, quod fortius sit, eligatur. Quale est autem illud quod nonnulla monasteria ex more obseruare dicũtur: in magnis videlicet festis vina delibuta melle, pigmentorum respersa puluerib⁹ in conuentu biberę? Nunquid & hoc fieri dicemus propter infirmitatem stomachi? Ego vero ad nihil aliud valere video, nisi vt vel amplius
E bibatur, vel delectabilius. Sed cum venæ fuerint vino ingurgitatæ, toto in capite palpitantes, sic surgenti à mensa quid aliud libet nisi dormire? Si autem ad vigilias surgere indigestum cogis, non cantum, sed planctum potius extorquebis.

Cum vero ad lectum deuenero, requisitus incommodum, plango, non crapulæ peccatum, sed quòd manducare non queo. Ridiculum vero (si tamen verum est) quod relatum est mihi à pluribus qui hæc se pro certo scire dicebant: reticendum esse non arbitror. Aiunt enim incolumes ac validos iuuenes conuentum solere deserere: in domo se infirmorum, qui non sunt infirmi, collocare: carnium esu (qui vix ægrotis duntaxat, & omnino debilibus, ex regulæ discretione pro virium reparatione conceditur) non quidem corporis infirmantis ruinas reficere pro incommodo, sed carnis luxuriantis curam perficere in desiderio. Rogo quæ est hæc securitas inter frendentium vndique hostium fulgurantes hastas & circumuolantia spicula, tanquam finito iam bello & triumphato aduersario proiicere arma, & aut prandiis incubare longioribus, aut nudum molli volutari in lectulo? Quid hoc ignauię est, ô boni milites? Sociis in sanguine & cæde versantibus: vos aut cibos diligitis delicatos, aut somnos capitis matutinos? Aliis, inquam, nocte & die cura peruigili festinantibus redimere tempus, quoniam dies mali sunt: vos econtra- F
rio & longas noctes dormitando consumitis, & dies fabulando ducitis ociosos? An dicitis pax, & non est pax? Cur non verecundamini ad exprobrationem apostolicæ indignationis? Nondum enim, ait, restitistis vsque ad sanguinem. Imò Hebr. 12. b
iam ad eiusdem terribilis valde comminationis tonitruum, cur non expergiscimini? Cum dixerint, inquit, pax & secu- 1. Thes. 5. d
ritas: tunc repentinus eis superueniet interitus, sicut dolor in vtero habentis, & non effugient. Delicata nimis medicina est prius alligari quàm vulnerari: membrum non percussum plangere, & necdum susc̃epto ictu admouere manum, fouere vnguento vbi non dolet, emplastrum adhibere vbi cęsura non est. Ad discernendum deinde inter sanos & male habentes, baculos in manibus portare iubentur ægrotantes, plane necessarios, vt quam pallor in vultu, macieque non indicat, baculus sustentans mentiatur inualetudinem. Ridendas an lugendas dixerim huiusmodi ineptias? Sic Macarius vixit? Sic Basilius docuit? Sic Antonius instituit? Sic patres in Aegypto conuersati sunt? Sic denique sancti Odo, Maiolus, Odilo, Hugo, quos se sui vtique ordinis principes & præceptores habere gloriantur, aut tenuerunt, aut teneri censuerunt? Sed hi omnes si sancti, imò quia sancti fuerunt, à sancto Apostolo non dissenserunt, qui nimirum ita loquitur: Habentes victum & vestitum, his contenti simus. Nobis 1. Tim. 6. b
autem est pro victu satietas, nec vestitum appetimus, sed ornatum. Quæritur ad induendum non quod vtilius, sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

G quod subtilius inuenitur:non quod repellat frigus,sed quod superbire compellat : non denique (iuxta regulam)quod vilius comparari potest, sed quod venustius imò vanius ostentari.Heu me miserum qualemcunque monachum.Cur adhuc viuo videre ad id deueniſſe ordinem nostrum: ordinem scilicet qui primo fuit in ecclesia:imò à quo cœpit ecclesia, quo nullus in terra similior angelicis ordinibus : nullus vicinior ei quæ in cœlis est Hierusalem mater nostra, siue ob decorem castitatis,siue propter charitatis ardorem: cuius Apostoli institutores, cuius hi quos Paulus tam sæpe sanctos appellat,inchoatores extiterunt? Et quidem inter illos cum nihil quod suum esset quispiam retinuisset,diuidebatur(vt scriptum est) singulis prout cuique opus erat:non igitur quod *Acto.4.g.* quisque pueriliter gestire poterat.Sane vbi tantum quod opus erat accipiebatur:ibi nihil proculdubio ociosum admittebatur. Quanto magis nihil curiosum:quanto magis nihil superbum? Quod,inquit,opus erat. Hoc est quantum ad indumenta, quod & nuditatem tegeret, & frigus repelleret. Putasne ibi cuiquam galabrunum aut issembrunum quærebatur ad induendum:cuiquam ducentorum solidorum mula parabatur ad equitandum?Putasne,inquam,cuiusquam ibi lectuli opertorium cattinum, aut discolor barricanus operiebat, vbi singulis diuidebatur tãtum, prout cuique opus erat? Non illic arbitror valde curatum fuisse de precio, de colore, H de cultu vestimentorum, vbi tam indefessum inerat studium in concordia morum,animorum cohærentia: profectuq; virtutum.Multitudinis,inquit,credentium erat cor vnum, & anima vna. Vbi nunc illud vnanimitatis exercitium? Fusi sumꝰ exterius,& de regno dei(quod intra nos est)relictis veris ac perennibus bonis, foris quærimus vanam consolationem, de vanitatibus & insaniis falsis:ac iam religionis antiquæ, non solum virtutem amisimus, sed nec speciem retinemus. Ecce enim ipse habitus noster (quod & dolens dico) qui humilitatis esse solebat insignes à monachis nostri temporis in signum gestatur superbiæ.Vix iam in nostris prouinciis inuenimus quo vestiri dignemur. Miles & monachus ex eodem panno partiuntur sibi cucullam & chlamydem.Quiuis de seculo quantumlibet honoratus, etiam si rex, etiam si imperator ille fuerit : non tamen nostra horrebit indumenta: si suo sibi modo præparata fuerint & aptata. Cæterum in habitu, inquis,non est religio,sed in corde. Bene. At tu quando cucullam empturus,lustras vrbes: fora circuis:percurris nundinas : domos scrutaris negociatorum: cunctam euertis singulorum supellectilem : ingentes explicas cumulos pannorum : attrectas digitis, admoues oculis,solis opponis radio: quicquid grossum,quicquid pallidum occurrerit,respuis. Si quid autem sui puritate ac nitore placuerit,illud mox quan- I tolibet precio satagis tibi retinere.Rogo te, ex corde facis hæc,an simpliciter?Cum denique contra regulam, non quod vilius occurrerit, sed studiosissime quæris quod quia rarius inuenitur, preciosius emitur:ignorans facis hæc,an ex industria?Ex cordis thesauro sine dubio procedit quicquid foris apparet vitiosum. Vanum cor, vanitatis notam ingerit corpori,& exterior superfluitas interioris vanitatis indicium est.Mollia indumenta : animi mollitiem indicant.Non tanto curaretur corporis cultus,nisi prius neglecta fuisset mens inculta virtutibus. Miror autem cum regula dicat, ad magistrum respicere quicquid à discipulis delinquitur, & domi- *Ezec. 3. c.* nus per prophetam sanguinem in peccato morientium, de manu pastorum requirendum esse minetur: quomodo abbates nostri patiuntur fieri talia : nisi forte (si audeam dicere) nemo fidenter reprehendit in quo se esse irreprehensibilem non confidit . Siquidem humanitatis est omnium,in quo sibi quisque indulget,aliis non vehementer irasci.Dicam,dicam, præsumptuosus dicar,sed verum dicam. Quomodo lux mundi obtenebrata est?Quomodo sal terræ infatuatũ est? Quorum nobis vita , via vitæ debuit esse:dum exemplum in suis actibus ostendunt superbiæ , cæci facti sunt duces cęcorum? Quod enim(vt cætera taceam)specimen humilitatis est cum tanta pompa & equitatu incedere : tantis hominum crinitorum stipari obsequiis : quatenus duobus episcopis vnius abbatis multitudo sufficiat? Mentior si non vidi abbatem sexaginta equos & eo amplius in suo ducere comitatu. Dicas si videas eos transeuntes, non patres esse monasteriorum, sed K dominos castellorum : non rectores animarum , sed principes prouinciarum . Tum deinde gestari iubentur mappulæ, scyphi, bacini, candelabra,& manticę sussarcinatę,non stramentis , sed ornamentis lectulorum . Vix denique quatuor leucis à sua quispiam domo recedit,nisi cum tota supellectili sua , tanquam sit vel iturus ad exercitum , vel transiturus per desertum , vbi non valeant inueniri necessaria . An non posset eodem vasculo & aqua manibus vergi, & vinum bibi?An non posset ardens lucere lucerna,nisi in tuo quod portas candelabro , & hoc aureo, vel argenteo? An non posset dormiri, nisi super varium stratum, aut sub peregrino coopertorio ? An non vnus aliquis minister posset & iumentum ligare , & ad mensam seruire , & lectulum præparare? Nunc ergo tantæ multitudini garsionum ac iumentorum : cur(vel ad solatium mali)nobiscum non ferimus necessaria:quatenus hospites non grauemus?Sed hæc parua sunt. Veniam ad maiora,sed ideo visa minora,quia vsitatoria . Omitto oratoriorum immensas altitudines: immoderatas longitudines:superuacuas latitudines:sumptuosas depolitiones:curiosas depictiones: quæ dum orantium in se retorquent aspectum,impediunt & affectum, & mihi quodammodo repręsentant antiquum ritum Iudæorum . Sed esto , fiant hæc ad honorem dei . Illud autem interrogo monachus monachos , quod in L gentilibus gentilis arguebat . Dicite, ait ille : pontifices, in *Iuuenalis.* sancto quid facit aurum ? Ego autem dico . Dicite pauperes. Non enim attendo versum,sed sensum.Dicite, inquam, pauperes: si tamen pauperes : in sancto quid facit aurum?Et quidem alia causa est episcoporum : alia monachorum . Scimus nanque quòd illi sapientibus & insipientibus debitores cum sint,carnalis populi deuotionem,quia spiritualibus non possunt,corporalibus excitant ornamentis.Nosvero qui iam de populo exiuimus:qui mundi quæque preciosa ac speciosa pro Christo reliquimus:qui omnia pulchre lucentia: canore mulcentia:suaue olentia,dulce sapientia, tactu placentia,cuncta denique oblectamenta corporea arbitrati sumus vt stercora,vt Christum lucrifaciamus:quorum quæso in his deuotionem excitare intendimus?Quem, inquam,ex his fructum requirimus ? stultorum admirationem, an simplicium oble- *Psal.105.f.* ctationem?An quoniam commixti sumus inter gentes : forte didicimus opera eorum , & seruimus adhuc sculptilibus eorum?Et,vt aperte loquar,an hoc totum facit auaritia,quę est *Ephe.5.b* idolorum seruitus:& non requirimus fructum,sed datum?Si quæris quomodo:miro,inquam modo.Tali quadã arte spargitur es,vt multiplicetur. Expenditur vt augeatur, & effusio copiam parit. Ipso quippe visu sumptuosarum, sed mirandarum vanitatum accenduntur homines magis ad offerendum M quàm ad adorandum . Sic opes opibus hauriuntur: sic pecunia pecuniam trahit : quia nescio quo pacto vbi amplius diuitiarum cernitur,ibi offertur libẽtius . Auro tectis reliquiis signantur oculi, & loculi aperiuntur . Ostenditur pulcherrima forma sancti vel sanctæ alicuius, & eo creditur sanctior, quo coloratior. Currunt homines ad osculandum: inuitãtur ad donandum : & magis mirantur pulchra, quàm venerantur sacra.Ponuntur dehinc in ecclesia gemmatę non coronę,sed rotę,circumseptę lampadibus,sed non minus fulgentes inser tis lapidibus.Cernimus & pro candelabris arbores quasdam erectas : multo eris pondere miro artificis opere fabricatas: nec magis coruscantes superpositis lucernis,q̃ suis gemmis. Quid putas in his omnibus quæritur?pœnitentium compunctio,an intuentium admiratio?

Vanitas vanitatum,sed non vanior quàm insanior. Fulget ecclesia in parietibus , & in pauperibus eget. Suos lapides induit auro, & suos filios nudos deserit . De sumptibus egenorum seruitur oculis diuitum.Inueniunt curiosi quo delectentur, & non inueniũt miseri quo sustententur.Vt quid saltem sanctorum imagines non reueremur, quibus vtique ipsum quod pedibus conculcatur,scatet pauimentum? Sæpe spuitur in ore angeli,sæpe alicuius sanctorum facies calcibus tunditur transeuntium,& si non sacris his imaginibus,cur vel non parcitur pulchris coloribus?Cur decoras quod mox fœdãdum est? Cur depingis quod necesse est conculcari?Quid ibi valent venustæ formę, vbi

A vbi puluere maculantur assiduo? Denique quid hæc ad pauperes:ad monachos:ad spirituales viros?Nisi forte & hic aduersus memoratum poetæ versiculum, propheticus ille re- *Psal. 25.b.* spondeatur:Domine dilexi decorem domus tuæ,& locum habitationis gloriæ tuæ. Assentio.Patiamur & hæc fieri in ecclesia : quia etsi noxia sunt vanis & auaris,non tamen simplicibus & deuotis. Cæterum in claustris coram legentibus fratribus quid facit illa ridicula monstruositas: mira quædam deformis formositas : ac formosa deformitas?Quid ibi immundę simię:quid feri leones:quid monstruosi centauri,quid semihomines:quid maculosę tygrides,quid milites pugnantes: quid venatores tubicinantes?Videas sub vno capite multa corpora : & rursus in vno corpore capita multa. Cernitur hinc in quadrupede cauda serpẽtis: illinc in pisce caput quadrupedis.Ibi bestia prę ferens equum:capram trahens retro dimidiam : hic cornutum animal equum gestat posterius. Tam multa denique tamq̃ mira diuersarum formarum vbique varietas apparet,vt magis legere libeat in marmoribus quàm in codicibus:totumque diem occupare singula ista mirando: quàm in lege dei meditando.Pro deo si non pudet ineptiarũ: cur vel non piget expensarum ? Multa quidem & alia suggerebat addenda larga materia: sed auellit me & propria satis anxia occupatio , & tua frater Ogeri nimis festina discessio: qui videlicet nec morari diutius acquiescis:nec abire tamen B vis absque recenti opusculo.Facio itaque quod vis:& te dimitto,& sermonem breuio.Præsertim quia vtiliora sunt pauca in pace: quàm multa cum scandalo . Et vtinam hæc pauca scripserim sine scandalo.Enimuero vitia carpens,scio me offendere vitiosos . Potest tamen fieri volente deo aliquibus quos me timeo exasperasse,potius placiturum esse,sed si desinant esse vitiosi.Si videlicet & districtiores desinant esse detractores,& remissiores amputent superfluitates.Si sic quisq; bonum teneat quod tenet,vt alium aliud tenentem non iudicet. Si qui occepit iam esse bonus,non inuideat melioribus: & qui sibi videtur agere melius,bonum non spernat alterius. Si qui districtius viuere possunt:eos qui non possunt,nec aspernentur nec æmulentur,& qui nõ possunt,eos qui possunt, sic mirentur , vt temere non imitentur. Sicut enim non licet his qui maius aliquid forte vouerunt , ad id quod minus est descendere,ne apostatent,sic non omnibus expedit de bonis minoribus ad maiora transire , ne præcipitentur . Scio quippe nonnullos de aliis & congregationibus & institutionibus ad nostrum ordinem peruolasse,pulsasse,intrasse. Qui hoc quidem agendo,& suis scandala reliquerunt, & nobis nihilominus attulerunt:dum quantum illos sua temeraria discessione,tantum nos turbarunt sua misera conuersatione. Et quoniam superbe spreuerunt quod tenebant,& temere præsumpserunt quod non valebant: digno deus exitu eorum tandem patefecit ignauiam:quia & impudẽter deseruerũt quod imprudenter arripuerant,& turpiter redierunt ad id,quod leniter deseruerant.Cum enim claustra nostra sui potius ordinis impatientia,quàm desiderio nostri expetierint:ostendunt quod sunt : dum à vobis ad nos,à nobis ad vos instabili leuitate peruolantes,& nobis & vobis,& omnibus bonis scandala faciunt . Quanquam ergo nonnullos eorum nouerimus, qui & fortiter deo authore cœperunt,& ipso protectore fortius perseuerant:securius est tamen vt perseueremus in bono C quòd cœpimus , quàm quòd incipiamus vbi non perseueremus: & hoc pariter omnes studeamus,quòd secundum Apo- *1.Cor.16.c* stoli consilium omnia nostra in charitate fiant . Hæc est nostra de nostro & de vestro ordine sententia : hæc nostris & vestris : hæc non de vobis, sed vobis me solere dicere nullus melius mihi testis erit quàm vos , & si quis me nouit sicut vos. Quæ in vestris laudabilia sunt, laudo & prædico:si quæ reprehendenda sunt,vt emendentur , vobis & aliis amicis meis suadere soleo.Hoc non est detractio,sed attractio. Quod vt nobis à vobis semper fiat , omnino precor & supplico. Valete.

Diui Bernardi D

ABBATIS SVPER ILLVD *euangelij:Ecce nos reliquimus omnia, declamationes.Prologus.*

VT tibi dilectissime, præsentes exhortationis schedulas destinarem,quæ ociosa esse non patitur,nimirum credens omnia & omnia sperans, charitas persuasit. Vbi sane non tibi me propria tradidisse putes,nec tanquam nostra suscipias:sed è multis sermonibus patrum quorum digna satis laus est in ecclesia, quæ huic videbantur apte negocio noueris decerpsisse sententias, & sub vnam vtcunque formulam redigendo,cuiusdam copiosi declamatorij sermonis instar hunc tuæ dilectioni libellum edidisse.Hoc nimirum scribendi genus ad persuadendum efficacius arbitrabar: quod soleat amplius mouere lectorem, viuidas magis voces,quàm mutos apices repręsentans. Cæterum quoniam suspecta mihi ignorantia propria,propriaq̃ oblinio est:hortor & moneo vt si qua deprehenderis digna reprehensione, aut ipse ea corrigere studeas,aut si id forsitan ex mansuetudine refugis & humilitate:mihi saltem quæcunque E te mouerint,non dissimules amicabiliter intimare. Atque id quidem de sententia dixerim. Nam de verbis,erit forsitan inuenire nonnullos ad quorum aures si venerint,subsannent ea dicentes : Quis est iste inuoluens sententias sermonibus imperitis?Verum nil tale mihi super tua reor eruditione veren dum . Quippe & metum hunc & pudorem suspicione carens charitas foras mittit. Affectum magis,ni fallor,in his quàm verba pensabit amicus : præsertim quod non ostentationis, sed ædificationis edere paginam cogitarim:optans magis (si possibile videretur)& sine verbis hæc imprimere cordi tuo. Faciat hoc qui inuisibiliter operatur in cordibus electorum, & pia dignatione sua suam hanc vocem reputans, voccm ei virtutis & efficaciæ largiatur. Agit enim quod potest operosa dilectio:opportune instans, fortassis & importune . Nulla sane huic operi idonea magis occurrit digniorve materia q̃ euangelica lectio,vbi fœlicissimum illud Simonis & Iesu eulogium continetur.Hanc ergo suscipere libuit,sed exhortationis magis gratia q̃ expositionis, vt scilicet ex ea sermonis occasio sumeretur.Sed & sententiis breuibus distinguere studui lectionem, vt distinctio ipsa fastidium non admittat.

Sermo de uerbis euangelij, Dixit Simon Petrus ad Iesum, Ecce nos reliquimus omnia. F

DIxit Simon Petrus ad Iesum:Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Fidelis sermo, & dignũ omni acceptione colloquium Simonis Petri & Iesu.Familiaris siquidem & amica saluti obedientia est,sed obedientia firma & stabilis : quæ fundata est super petram.Melior est enim obedientia *1. Re.15.c.* quàm victimę, & acquiescere nolle , vt peccatum hariolandi est. Vnde & vitæ quoque ipse saluator prætulit hanc virtutem, eligens magis animam ponere,q̃ obedientiam non implere.Postremo & ipsum nomen Iesu, quod est super omne nomen, & in quo flectitur omne *Philip.2.b* genu,apostolo teste:obedientiæ remuneratio est. Libet proinde sacratissimo huic interesse colloquio , & intima cordis aure percipere quæ dicuntur. Arbitror enim verba lectionis huius ea esse de quibus ad immortalem sponsum à finibus terræ clamat ecclesia: Propter verba labiorum tuorum ego *Psal.16.b.* custodiui vias duras. Hęc nempe sunt verba quæ contemptũ mundi in vniuerso mundo , & voluntariam persuasere hominibus paupertatem.Hæc sunt quæ monachis claustra replẽt: deserta anachoretis. Hæc,inq̃ sunt verba quæ Aegyptũ spoliant , & optima quæq; eius vasa diripiunt. Hic sermo viuus *Exo.12.e.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

G & efficax, conuertens animas fœlici æmulatione sanctitatis,
& veritatis promissione fideli. Dixit enim Simon Petrus ad
Iesum: Ecce nos reliquimus omnia. Bene, optime,& non ad
insipientiam tibi. Nam & mundus transit, & concupiscentia
eius, & relinquere hęc magis expedit,quàm relinqui. Ecce,
Psal.18.a inquit, nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Nimirum
quia exultauit vt gigas ad currendam viam, nec currentem
sequi poteras oneratus. Sed nec inutilis commutatio,pro eo
qui super omnia est, omnia reliquisse. Nam & simul cum
eo donantur omnia: & vbi apprehenderis eum,erit vnus ipse
omnia in omnibus, qui pro ipso omnia reliquerunt. Omnia
sane dixerim, nō tantum possessiones, sed etiam cupiditates,
& eas maxime. Plus enim concupiscentia mundi quàm sub-
stantia nocet. Et hæc fugiendarum causa diuitiarum præci-
pua est,q; aut vix aut nunquam sine amore valeant possideri.
Limosa siquidem & glutinosa nimis non modo exterior, ve-
rumetiam interior substantia nostra videtur, & facile cor hu
manum omnibus quæ frequentat, adhæret. Age ergo qui
relinquere vniuersa disponis:te quoq; inter relinquenda nu-
merare memento. Imò vero maxime & principaliter abnega
temetipsum,si deliberas sequi eum qui exinaniuit propter te
semetipsum: pone grauissimam sarcinam:pone asinariam mo
lam:terrenam molem:pone illa quinque non hominum plane
iuga,sed boum: quę tibi inspienter emisti. Alioquin sequi
H spōsum,& venire ad nuptias spirituales quinaria hac pressus
& oppressus corporis sensualitate nō poteris:sed & si nouis-
sime venēris & pulsaueris, minime profecto aperietur tibi,
sed respondebitur de intus,q; non sit de bobus & asinis cæ-
1.Cor. 9.b teris;q; iumentis insipiētibus cura deo. An vero comparatum
iumentis esse quis dubitet hominem,qui sibi iuga emerit iu-
mentorum:nisi q; eo sane ipsis quoque iumentis conuincitur
stolidior,& bestialior bestiis cōprobatur,q; iuga necessitatis
earum propria ipse subeat voluntate? Quod enim illis natu-
ra est,huic culpa:dum tanquam vnum ex his quę ratione ca-
rent,sine ratione degens & ipse,sub corporeis similiter sen-
sibus incuruatur. Sed quid eum iuga subisse causamur? Ar-
guamus magis emisse. Illud enim stoliditatis miserādæ:istud
extremæ dementiæ est. Dignus est operarius mercede sua.
1.Ti.5.c Nam vt mercedem pro opere tribuat, inauditum. Denique
loquitur super hoc vobis dominus per prophetam,sub typo
Ezc. 16.d. mulieris fornicarię scelera arguēs Israelis: Omnibus, inquit,
meretricibus dantur mercedes: tu autem dedisti mercedes
cunctis amatoribus tuis,& donabas eis vt intrarent ad te vn
dique ad fornicandum: factum;q; est in te contra consuetudi-
nem mulierum in fornicationibus tuis: & post te non erit for
nicatio. In eo enim q; dedisti mercedes,& non accepisti,factū
est in te contrarium. Plane & in eo qui iuga emit: cōtrarium
I fieri manifestum est. Quid enim iuga emit,& iuga boum, cui
iugum suaue gratis offertur? Nam iugum Christi,iugum ho-
minis est: siquidem & Christus homo. Nec modo gratis tri-
buitur,sed & copiosa his qui tulerint illud,remuneratio est:
vt à nemine non dico emi,sed gratis sustineri queat. Quid er
go miser pro iugo boum distrahis animam tuam, qui iugum
Christi suscipiens,emere poteras regnum dei,mercari vitam,
lucrifacere Christum? Nam sine iugo interim esse non potes,
homo nimirum qui natus es ad laborem. Sed graue iugum su
Iob.5.b per omnes filios Adam,vtique qui sequuntur eum. Nam su-
Eccli.40.a per eos qui Christum sequuntur:leue est & suaue. Postremo
Mat.11.d vt cætera sileam, cum sine iugo esse non possint,quale hoc
ipsum est eligere potius quinque q̄ vnum? Quis enim potest
seruire quinque dominis, nedum quinque tyrannis, quinque
Thre.3.f prædonibus? Siquidem oculus meus depredatur animam me-
am. An non sæpe aliud gula exigit,ad aliud pruritus aurium
vocat? Sic & odoratus & tactus diuersa imperant:interdum
forsitan & aduersa:dum vterque communem sibi gestit præ-
ripere seruum,& trahit sua quemque voluptas. Vides excu-
Luc.14.d. sationem hominis qui propterea Christum non sequitur,
propterea se excusat à nuptiis,q; iuga boum emerit quinque.
Quid si eorum laborem & dolorem consideres: si nume-
res iuga,qui variis seruiunt vitiis morum,magis q̄ corporum
sensibus? Erit profecto inuenire iam homines qui multo ma-
gis in labore hominum non sunt, sed longe amplius aliena
ab homine flagella sustineant. Erit inuenire ementes non
modo quinque, sed plusq̄ quinquagintaquinq; non plane iu K
mentorum iuga,sed dęmonū. Contendunt ambitio & elatio
cordis,altera nidum,altera foueā parat. Volare altera iubet,
repere monet altera, cum neutrū profecto sit hominis. Quis
enim es tu,ait hæc,quis vero ille vel ille est: aut quæ domus
patris eorum,vt eis in aliquo cedas,vt reuerearis eos, vt ali-
quatenus eis blandiaris? At bonus sermo bonum inuenit lo-
cum,ait ambitio, & interdū quoq; qui prodesse non potest,
potest obesse,vnde dissimula:primum vinum bonum pone,do
nec veniat hora tua. Auaritia quoque & appetitus laudis
sibi inuicē aduersantur,& quod hęc cōgregat, hic dispergit.
Nec minus cōtraria sunt quæ simulatio & pusillanimitas sug
gerunt,impudentiæ,impatientię;q; clamoribus,& vtraque la-
bor & dolor, & afflictio spiritus. Hæc autem omnia, simi-
liaq; ac dissimilia mala,ex vna radice pullularunt:proprię sci
licet voluntatis. Huius enim sanguisuge duæ sunt insatiabiles Prou.30.b
filiæ: clamantes, affer, affer. Siquidem nec animus vanitate,
nec voluptate corpus aliquando satiatur, vt scriptum est,Nō Eccles.1.b
satiatur oculus visu,nec auris impletur auditu. Fuge sanguisu
gam hanc,& omnia reliquisti. Hæc enim omnia trahit ad se.
Pone hanc, & iugum tam importabile q̄ multiplex abiecisti.
Non est enim dominus crudelis ad illā,nō est tyrannus tā im
pius & inhumanus sic vrgens seruulū,& non parcēs. Fatigatū
magis instigat:subditū premit durius. Inquietum malū,quod L
spiritui semper incubans, inexcogitabilia meditat. O custos Iob.7.d
hominum,quare posuisti me contrarium tibi,& factus sum mi
himetipsi grauis? Nullum mihi onus importabilius, nulla
grauior sarcina est. Factus sum mihi talentum plumbi,& re- Zacha.5.b
sedit iniquitas super illud. Sed audiam vocem solatij, audiam
quid loquatur magni consilij angelus. Venite, inquit, ad me, Mat.11.d
qui laboratis & onerati estis,& ego vos reficiā. Tollite iugū
meum super vos,& inuenietis requiem animabus vestris. Ve
rum hęc alias. Inuenient forte in nouissimis locum sibi. Inte-
rim sane fœlices liquet esse,qui exonerati sunt,& sequuntur
dominum expediti. Arctissimum enim nos foramen expectat.
Si quem sequimur, consequi volumus, per angustam cōten-
damus ingredi portam necesse est. Quid tu camele gibbum,
quid tu pecunioſe proditoris loculos tollis? Non sic impie,
noc sic ingrediens. Foramē acus, huiusmodi sarcinas non ad-
mittit. Excusant aliqui fortasse dicentes, Abrahā, Isaac,& Ia-
cob, cæteriq; sancti nunquid non terrenas diuitias habuisse
legunt? Sufficit nobis esse sicut illi fuerunt, neq; enim sumus
nos patribus meliores. Si culpabilis esset possessio diuitiarū,
nunq̄ illi in diuitiis tantā à domino gratiā obtinuissent, aut
tantam gratiam consecuti, diuitias nihilominus possedissent.
Quid respondebimus nouis imitatoribus sanctorū veterum?
Imponant certe vitulos super altare domini,mactent arietes,
hircos immolent,quia & hoc Abraham fecit, & hic ritus pa M
trū,quibus non modo meliores non sumus,sed ne digni qui-
dem soluere corrigiam calceamentorum eorum. Sed hæc,in-
quiunt,statum vltra non habent,vbi reuelata est veritas,trans
iere. Quid si ipsas quoque sanctorum diuitias temporales,
vmbram fuisse dixerimus futurorum? In figura siquidem eis 1.Cor.10.
omnia legimus contigisse. Deniq; quidni terrenas palā diui-
tias possiderent sancti & perfecti viri, cū sola adhuc terrena
palam promitterentur à deo? Sicut enim sacrificiis illis,sic
& diuitiis,carnalibus adhuc populis dispensatio diuina mo-
rem gerebat: nimirum vt tanq̄ paruuli paulatim à gentilium
secederent ritu,eadem quæ gentes dæmoniis,domino immo
lantes,eadēq; & illi, sed à domino,non à dæmoniis expectan
tes. Vbi sane cœlestis promissio sonuit,spiritualia iam neces-
se est spiritualibus comparari, & mutari sacrificiū spe muta-
ta. Nouerant hæc quicūq; vel eo tempore fuere perfecti, sed
ex charitate populo cohærebant, vt in manifesto quidē & a-
gere eadē,& eadē quærere viderentur. An forte violenta vi-
dek extortio quod de vmbra dicimus & significatione? Olim
alter super hæc scripserat in hunc modū. Nullus mihi oppo-
nat aurū templi Iudæorum. Tunc enim hoc fuit quando san-
guis immolabatur,quod totum figura fuit. Aurum ergo repu
diemus cum cęteris superstitionibus Iudæorum, aut si aurum
placet, placeant & Iudæi. Postremo non multos legisse me
recolo aut non afflictos grauiter,aut non grauiter in ipsa se-
culi huius prosperitate tentatos: forte & periclitatos. Ni-
mirum

A mirum longe aliud est in luto aquarum multarum diuisi fun-
do maris iter carpere, terrena licite possidendo: aliud ipsam
quoque nouis gressibus vndam calcare,omnia relinquendo.
Sed tempori gratiæ prerogatiua hæc debebatur: Petro no-
uum iter & noui typus itineris seruabatur. Antiquorum sane
patrum diebus, donec in terris videretur & conuersaretur
inter homines dominus maiestatis, non erat euangelicæ for-
ma perfectionis,sed spiritum domini solo interim spiritu se-
Ioan.1.b. quebantur. At vbi verbum caro factum est,& habitauit in no
bis:iam nobis in eo tradita est imago vitę, & conuersationis
Gene.32.g exemplar,quod oporteat etiam corporaliter imitari,vt vtro
que sequentes vestigio, non vlterius cum patriarcha Iacob
altero fœmore claudicemus. Vbi enim audiuimus quia dictū
Luc.14.g. sit antiquis: Nisi quis renunciauerit omnibus quæ possidet,
Ibid.18.d. non potest meus esse discipulus? Et item. Si vis esse perfe-
ctus, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, &
habebis thesaurum in cœlo, & veni sequere me? Neque id di
cimus tanquam saluari quis vel hoc tempore nequeat si secus
egerit,sed vt gradum agnoscat proprium, & locū perfectio-
nis, aut discipulatus officium non vsurpet. Habent euange-
Matt.6.c lia & perfectionis consilium, & remedium infirmitatis. No-
lite thesaurizare vobis thesauros in terra:hæc perfectio est.
Luc.9.g Siquidē filius hominis vbi caput reclinaret non habebat. Pe
Acto.3.a tro & Ioanni nec argentum nec aurum erat. Paulus victu sim-
B plici vestituq; contentus, hæc ipsa labore manuum acquire-
bat. Sed non omnes capiunt verbum hoc,sicut nec consilium
Luc.16.b castitatis. Quid dicitur populo? Facite vobis amicos de mam
mona iniquitatis: vt cum defeceritis,recipiant vos in æterna
1.Ti.6.b. tabernacula? Verba domini sunt, & quod loquitur tale est.
Firma equidem stat immobilisq; sententia: eos qui volunt in
hoc seculo diuites fieri,incidere in tentationem laqueum;que
diaboli:sed quia miſereor super turbam,& ipsum quoque ca
melum(quod homo non potest)per foramen acus traducere
possum. Cauete saltem à verbo aspero:qui laqueum venan-
tium minime declinatis. Vestite nudum: egenum alite: visi-
tate infirmum: ne forte audire contingat sermonem durum,
Mat. 25. d asperum verbum,auditionem malam: Ite maledicti in ignem
Luc.16.b. æternum: qui paratus est diabolo & angelis eius. Facite vo-
Luc.6.d. bis amicos de mammona iniquitatis. Ac si manifestius dicat.
Væ vobis diuites, qui habetis consolationem vestram. At-
tamen vnum iam superesse videtur: Communicate eam pau-
peribus, quorum est regnum dei: vt cum venerit hora co-
rum,reminiscantur, & deficientes vos recipiant in taberna-
cula sua, & consolationem suam, quam modo prudenter ex-
pectant,dum vestram ipsi præripitis, misericorditer commu-
Ibidem. nicent desolatis. Mensuram enim bonam, & coagitatam, &
superefluentem, dabunt in sinus eorum,nec erit illud palli-
Esa. 28.f um breue,quod duos operire non possit, aut stratum coan-
C gustatum, vnde decidat alter. Hinc est quòd dotatas & di-
tatas videmus ecclesias à potentibus & diuitibus huius se-
Luc. 16.b culi: qui in operibus bonis diuites, iuxta euangelij admo-
nitionem amicos sibi facere studuerunt de mammona iniqui-
tatis, à quibus in æterna tabernacula recipiantur. Quidni
sperarent ab his recipi qui claues videntur habere? Sed heu,
data est ipsa prouidentia eorum in occasionem carnis: & qui
sibi pariter atque aliis in cœlo tabernacula æterna parare
debuerant,in terra coniungunt domum ad domum,& agrum
copulant agro. Quis rapuit ab ore apostolorum tempore hu
ius verbum gratiæ,fiduciæ verbum: Ecce nos reliquimus om
nia,& secuti sumus te? Ecce enim vt populus: sic sacerdos. Si-
Mat.19.d. militer volunt in hoc seculo fieri diuites: similiter imò abun
Esa.24.a dantius suam hic præripiunt consolationem. Similiter ami-
cis egent & ipsi vt in aliena saltem tabernacula suscipiantur,
Matt.5.a vtpote propria non habentes. Beati enim pauperes spiritu:
quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Cæterum hominib⁹
qui perfectionis obtinent locum: dignitate pollent: authori-
tate præeminent: funguntur officio: an inter hæc infirmitatis
& imperfectionis quam vsque adeo diffitentur, liceat saltem
sperare remediū,ipsi hinc quoq; sint iudices. Nam q̄ minime
Ibidem. deceat,manifestum est: nobis sane liceat vel audire dicētem:
Si sal insatuatum fuerit:in quo salietur? Ad nihilum valet vl-
tra nisi vt mittatur foras,& conculcetur. Sed & presbytero
cui forsitā derogare timebunt,quoniam sanctus est, vti liceat
solita spiritus libertate,nulli blandiri,palpare neminem, sed D
nude nudam promere veritatem. Clericus,inquit,qui par-
tem habet in terra,non habebit partem in cœlo. Itemque cle
ricus si quippiam habuerit præter dominum: pars eius non e-
rit dominus. Verbi gratia,si aurum,si argentum, si possessio-
nes, si variam supellectilem: cum istis dominus pars eius fie-
ri nō dignatur. Videtur & sanctus Dauid cauterio graui inu
rere quosdam: ipsi viderint quos hæc parabola tangat. In la-
bore,inquit,hominū non sunt: & cum hominibus non flage-
labuntur: ideo tenuit eos superbia. Habent enim singula
quæq; genera hominum laboris aliquid, aliquid voluptatis.
Sed aduertere est prudentiam aliquorum, & mirari quem-
admodum nouo inter hæc artificio discernentes, & abnui-
cem sequestrantes ea,totum quod delectat eligūt & ample-
ctuntur: quod molestum est,fugiunt & declinant. Cum mili-
tibus nempe superbiæ fastus: amplam familiam: & nobiles
apparatus: equorum phaleras: accipitres: aleas, & similia
quæq; frequentant: aliqui forte & dependentes à collo ru-
bricatas murium pelles: ornatos thalamos: balnea, & molli-
tiem omnem atque gloriam vestium à mulierculis mutuan-
tur. Cautę omnino loricę pondus, & insomnes in castris no-
ctes, incertaque discrimina præliorum: muliebrem quoque
verecundiam & disciplinam,aut si quid aliud sexus ille labo-
ris habere cernitur, declinantes. Sudant agricolæ: putant &
fodiunt vinitores, & qui inter hæc torpent ocio, accedente E
fructuum tempore innouari sibi horrea iubent,& promptua-
ria eorum plena: vtinam non prę illis: vtinam vel cum illis:
viuunt tritico: bibunt vuæ sanguinem meracissimum, parum
est,impinguantur & dilatantur adipe frumenti. Herbarum vi
ribus peregrinum mutuantur vina saporem,& additur oleum
camino. Sed considera & negociatores. Circūeunt mare &
aridam,in labore corporis,& periculo vitæ perituras sibi di-
uitias congregantes. Dura sunt hæc: caueant prudentes no-
stris dulces interea capiant somnos, ne dicam in stratis lasci-
uiant suis. Erit tamen inuenire in die festo graues vasis au-
reis & argenteis ministrorum dextras, refertas variis opibus
manticas,perticas oneratas,& in scriniis tam multiplices lo-
culos,vt si mensas adhibueris, nummularios putes. Quid fa-
bros aut cementarios cæterosq; eiusmodi operarios necesse
est numerare? Victum sibi multo labore quærunt, illi madēt
deliciis, copiis affluunt ocioſi. An non merito tales Poeta Horatius
subsannet, Nocum forte suas repetitum venerit olim Grex lib.1.epi.
auium plumas: moueat cornicula risum Furtiuis nudata colo
ribus? Magis autem magnus ille propheta & plus quàm pro-
pheta terribiliter increpat dicens, Genimina viperarum, Lucæ.3.b
quis demonstrauit vobis fugere à ventura ira? Vbi enim sunt
pœnitentię fructus? Cum cœperint resurgere homines vnus
quisque in ordine suo, vbi putas generatio ista locabitur?
Si ad milites forte diuerterint, exsufflabunt eos,q; minime F
secum laborem aut pericula tolerarint. Sic agricolæ,sic nego
ciatores,& singuli quique ordines hominum à suis eos simi-
liter arcebunt finibus,vtpote qui in hominum labore non fu
erint. Quid igitur restat,nisi vt quos omnis ordo repellit pa
riter & accusat,cum sortiantur locū vbi nullus ordo sed sem
piternus horror inhabitat? An forte ad electionem clerici au
deant aspirare? Magnus enim vere eorum locus in regno
dei,& bonum sibi,sed qui bene ministrauerint, gradum ac-
quirunt. Cæterum suus & ipsis nec modicus labor esse vide-
tur,& dicebat qui plus omnibus laborauit,Qui non laborat,
non mauducet. Et Petro dictum est, Simon Ioannis amas 2.The.3.c
me? pasce oues meas. Idemq; tertio repetitum. Tertio dictum Ioan.21.c
pasce,nec mulge seu tonde,vel semel additum est. Speret er-
go discipuli locum,gradum ministri, qui dominicum pasce-
re gregem satagit,q; tondere: pascere vero tripliciter,exem-
plo conuersationis, verbo prædicationis, fructu orationis.
Et pascere ad mandatum Christi, vt nemo sibi hunc sumat
honorem, sed qui vocatus fuerit à deo tanq̄ Aaron. Per eum
nempe si quis introierit,saluabitur,& inueniet pascua. Si ve-
ro ascēderit aliunde,plane fur est & latro. Atque vtinam vel
quæratur iam inter dispensatores,vt fidelis quis inueniatur.
Nemo tamen indignetur nobis,aut molestę accipiat,quæ di-
cuntur. Si sanctus est, & minime sibi conscius horum, con-
gratulamur ei,doleat & ipse nobiscum in pluribus hæc inue-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gniri. Nec enim reuelamus nunc occulta dedecoris: nec parietem fodimus, vt abominatio maior appareat: nullum adhuc de fornicatione fecimus verbum: quanuis & hæc in multis etiam & multipliciter regnet: qui puritatis authori impuro corde & corpore ministrantes, non verentur stare angelum domini, qui secet medios & disperdat: sed omnino audent agni immaculati sacras contingere carnes: & intingere in sanguine saluatoris manus nefarias, quibus pauloante carnes, proh dolor, meretricias attrectarunt: sic altaria circuire: sic frequentare psalmos: cum & eiusmodi laus execrabilis, & oratio sit in peccatum. Sed nec eorum sacrilegia recensemus: qui diligunt munera: sequuntur retributiones: vendunt sacramenta: iustitiam produnt: quorum guttur necdum traxit ad laqueum, necdum prefocauit fauces verbum blasphemiæ: vox sacrilega, sermo nequam: Quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam? Videmus hęc omnia, sed quodammodo non videntes: quippe quibus nec flagellum est, nec ille comedens zelus. Manifesta loquimur, & quæ vix aliqui erubescât. Postremo & nos in clero fuimus: liceat vel nostra scrutari. Videte vocationem vestram, ait vocatus Apostolus. Consideremus & nos an vocati venerimus, & vocati à deo: cuius nimirum hęc vocatio est. Nec communem modo vocationem dixerim, qua sane iuxta eundem Apostolum, quos prædestinauit, hos & vocauit. Si quis vocauerit nos in honorem cleri: conuenire velim conscientias singulorum: vt secundum preceptum domini, ad cor Hierusalem loquar. Huic enim paruulo adhuc, aut forsitá necdum nato, ecclesiastica iam beneficia prouida sane parentum solicitudo parabat. Hunc nos, inquiens, illi vel illi tradamus episcopo: apud quem habemus gratiam, aut cui forte seruiuimus: vt ditetur de bonis domini, nec in tot liberos nostra diuiditur hæreditas. Illum præpositus aut decanus vt sibi succederet, plusquam materno educauit affectu: in deliciis enutriens, & delictis. Ille dignus archidiaconatu, vtpote filius principis: magis autem si sit episcopi consobrinus: in quo nimirum tota est episcopata progenies. Alius vndique circuit sedulus explorator, blanditur, obsequitur, simulat, & dissimulat: miseraq; sibi suffragia mendicare non erubescit: manibus & pedibus repens, si quo modo tandem aliquando sese ingerere queat in patrimonium crucifixi, & bona domini, quæ sola ex omnibus hodie inueniuntur exposita. Nimirum pergere profectus est, sed in plenilunio forte, vt sua districte repetat redituros. Quis ea intentione gradus ecclesiasticos & ministeria sanctuarij quærit, imò quæritur (quæri nempe, quam quærere ipse debuerat) vt sine curis seculi, in sanctimonia cordis & corporis illuminandus accedat ad dominum, & suam pariter ac proximorum operetur salutem orationis studio deditus, & verbo prædicationis? Nam si eos eo quærit aut tenet animo, eoque intuitu, vt huius vitæ habeat necessaria, euangelizat vt manducet, & peruerso nimis ordine: cœlestibus terrena mercatur. Quam certe dignius ampliusq; consentaneum rationi, vt pro carnali victu carnalia magis opera & negocia exerceret, nec fieret inuersor rerum, aut inhonoraret ministerium spirituale? Sed modico est natura contenta, nec multi sola in his necessaria quærunt: quippe minori facile satis obtinenda periculo. Honorati incedere volunt: placere studeant hominibus: delectari & superbire, & huic seculo per omnia conformari. Audi querelas domini: quid super hac tanta hominum temeritate loquatur patiens redditor: pœnitentiam cupiens, quàm vindictam. Ipsi, inquit, regnauerunt, & non ex me: principes extiterunt, & ego non vocaui eos. Vniuersos siquidem in ordinibus ecclesiasticis cæterisq; ad sanctuariũ pertinentibus honorem quærentes proprium, aut diuitias, seu corporis voluptatem: postremo quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi: manifeste prorsus & indubitanter, non ea quæ deus est charitas, sed aliena à deo, & quæ omnium radix malorum, cupiditas introducit. Quid istud temeritatis, imò quid insanię est? Vbi timor dei, vbi mortis memoria, vbi gehennæ metus, & terribilis expectatio illa iudicij? Spōsa nec cubiculum, nec cellam ingredi, nisi rege introducente præsumit, tu irreuerenter irruis nec vocatus, nec introductus? Trahe me post te, ait illa, in odorem vnguentorum tuorum curremus. Nunc autem trahit sua quemq; voluptas: & odorem turpis lucri sectantes, quæstum æstimant pietatem: quorum certa est damnatio. Verum etsi irreprehensibilis videatur ingressus, & intentio casta: nihil ne vltra timendum est? Timendum quidẽ, & maxime. Neque enim quicunque spiritu cœperint, etiam spiritu consummantur, sed carne nonnulli. Denique & Saul princeps constitutus à domino, & Iudas non ab alio electus in Apostolum memoratur. Nonne ego, inquit, vos duodecim elegi, & vnus ex vobis diabolus est? Vtinam in duode cim vnus hodie Petrus, vnus qui reliquerit omnia, vnus qui loculis careat inueniatur. Vnus, inquit, ex vobis diabolus est. A duobus vtique bolis diabolus dicitur, & Iudas non loculum, sed loculos habet. Vtinam saperes miser & intelligeres cum thesauro pecuniæ thesaurum iræ pariter cumulari: vtinam nouissima prouidẽs animaduerteres facile per foramen acus transituros non diuitiarum cumulos, sed delictorum. Nihil enim intulimus in hunc mundum: haud dubium quia nec auferre quid possumus. Sane argentum & aurum non nihil est: sibi vtrunque retinet mundus. Inexorabilem constituit ianitorem: foramen angustum est: nihil ex omnibus asportare licebit. Nam peccatum quoniam nihil est, nulla potest foraminis angustia retineri. Solum hoc te sequitur quocunque ieris: quacunque intraueris, pellem hanc non depones. Quæ autem parasti insipiens: cuius erunt? Væ, væ, in domo dei horrendum videmus. Quidni idololatras ministrantes? Mentior si non idolorum seruitus, auaritia est: si non quibusdam etiam venter suus, factus est deus suus. Quod enim quisque præcæteris colit, id sibi deum constituisse probatur. Quantos sane vidimus qui diligunt munera: sequuntur retributionem? Quantos qui Christo domino non seruiunt, sed suo ventri? Quis putas est fidelis seruus & prudens: quem constituit dominus super familiam suam, vt det illis escam in tempore? Quæris forte quam escam? Meus, inquit, cibus est vt faciam voluntatem patris mei. Nimirum vita in voluntate eius: qua quidem nec pasci ipse, ne alios pascere poterit, nisi fidelis sit & prudens, vt eam & intelligat & diligat: diligat autem fortiter, diligat & feruenter. Quando enim excusare ignorantia possit hominem, qui se magistrum infantium, doctorem insipientium profitetur? Ignorans vtique ignorabitur: imò & multos ignorare faciet & ignorari. Quid enim periculi sit vbi non inuenit pastor pascua: ignorat dux itineris viam: vicarius nescit domini voluntatem: ecclesia quotidie multipliciter & miserabiliter experitur. Est enim vt sanctissima, sic & sacratissima res voluntas dei, & occultum omnino consilium, de quo & apostolus gloriatur: puto, inquiens, quòd & ego consilium dei habeam. Vnde & ipsa veritas: Nemo scit quæ sunt in homine: nisi spiritus hominis, qui est in ipso. Sic & quæ dei sunt, nemo nouit, nisi spiritus dei qui in ipso est. Vtilis proinde lectio, vtilis eruditio est: sed multo magis vna tio necessaria: quippe quæ sola docet de omnibus. Vnde autem scire videbitur quę sit voluntas dei bona, & beneplacẽs, & perfecta: qui nec pulsare, nec quærere, nec petere consueuit: qui donec alienarum curam susciperet animarum, nunquam suæ gessisse curam, sed in vano eam visus est accepisse? Atque vtinam vel tunc curaret suam, vt meam quoque postea curaturum sperare liceret, & de suo prius oculo festucam eiiceret, vt de meo videret eiicere trabem. Nam de his quidem qui & vbi forte intelligunt domini voluntatem, negligunt tamen, & quantum prævalent aduersantur ei: qui dederunt manus morti, & cum inferno iniere fœdus, vt odiẽtes bonum, adhærentes malo, parati sint gratis consentire peccato, fouere malitiam, fauere iniquitati: quoniam odibiles deo, & mundo execrabiles esse constat, melius est silere q̃ loqui.

Sane nemo repente fit turpissimus, & vix aliquis in hunc affectum nequitiæ, nisi praua consuetudine pertransiuit. Sunt enim infirmi & tepidi amatores iustitiæ: quibus aut vigor, aut feruor deest, aut fortassis vterque: cum vterq; sit summopere necessarius, inter prospera quippe & aduersa versanti. Etenim vigoris esse dignoscitur nequaq̃ cedere tribulationi, sed pro iustitia persecutionẽ viriliter sustinere: sic feruori videtur attribuendum nullis capi voluptatibus: nullis illecebris eneruari. Quæ quidẽ tum omni populo, tum maxime & specialiter ducibus populi sunt necessaria: ne forte in perniciem,

Aniciem omnium errare contingat. Quid enim refert qua occasione viam deserant veritatis: seducantur ignari: sequãtur spontanei: compellantur inuiti, seu attrahantur illecti: quid interest dummodo eant in perditionem? Sic enim Euę prudẽtia: Adę temperantia: Cain omnino iustitia: Petro defuit fortitudo. Quam quidem virtutis quadrifarię perfectionem & cathedram sanctitatis omnimodo exigit ministerium hoc, de quo loquimur: vt hac dote carens, frustra sibi tanquam per Christum introierit, blandiatur. Siquidem dicitur ignoranti, Si cæcus cæco ducatum præstet: nonne ambo in foueam cadunt? Et item. Sacerdotes non dixerunt, vbi est dominus, & tenentes legẽ nescierunt me. Ipsi prophetæ & pastores abierunt in terram quam ignorauerunt. Dicitur & iniquo: Fur non venit, nisi vt mactet & perdat. Et illud: Dilexisti malitiã super benignitatem. Dicitur pusillanimi: Mercenarius & qui non est pastor, videt lupum veniẽtem, & fugit. Dicitur ei qui post concupiscentias suas vadit: Mors est posita secus introitum delectationis. Dicitur item. Omnes quæ sua sunt quærunt, non quæ Iesu Christi. Verum hoc hactenus. Iam qui per Christum sibi in sortem ministerij huius introisse videtur, decætero quemadmodum ei seruiat: quemadmodum ministret: quemadmodum pascat tripliciter, vt prædiximus, gregem domini: solicita secum examinatione discutiat. Iudignus enim lacte & lana conuincitur, si non pascit oues. Si non vigilat in custodia gregis: iudicium sibi manducat & vestit. Væ, vę tibi clerice: mors in olla. Mors in ollis carnium: mors in huiusmodi deliciis est. Non modo quia secus introitum delectationis posita esse cognoscitur, sed ob id maxime quia populi cõstat esse peccata quæ comedis. Sumptus ecclesiasticos gratis habere te reputas? Cantando (vt aiunt) tibi prouenire videntur: sed bonũ erat magis fodere, aut etiam mendicare.

Peccata enim populi comedis, ac si propria tibi minus sufficere viderentur. Solicitus esto tanquam redditurus rationẽ pro eis, gemitus fundere, dignos agere pœnitentiæ fructus. Alioquin tibi ea noueris imputanda, quæ modo inter delicias comedis & paruipendis, & dissimulas tanquam nihil attinentia tibi. O iudiciorum dei abyssus multa. O terribilis deus in consiliis super filios hominum. Frustra tunc incipient miseri dicere montibus: Cadite super nos: & collibus, operite nos. Venient venient ante tribunal Christi: audietur populorum querela grauis: accusatio dura: quorum vixere stipẽdiis, nec dilucre peccata: quibus facti sunt duces cæci, fraudulenti mediatores. Quid tibi insipiens deliciæ sapiunt? quid diuitię illæ cæcos delectant oculos: quibus mercaris tam graue iudicium: tam durę temetipsum obligas rationi? Vniuersa quidem vsque ad quadrantem nouissimum exigeris. Sed esto studiose quis & fructuose laboret: dignus plane est operarius mercede sua: vt qui altario seruit, de altario viuat. Viuat, inquam, de altario, vt iuxta eundem Apostolum alimenta & quibus tegatur habens, his contentus sit. Tertium ei hoc periculum est. De altario, inquit, viuat: non superbiat, non luxurietur, denique non ditetur, nec contra sancti cuiusdam plane dignam omni acceptione sententiam, ex clericatu ditior fiat. Non sibi de bonis ecclesiæ ampla palatia fabricet, mutans quadrata rotundis, nec loculos inde congreget, nec in vanitate aut superfluitate dispergat, non extollat de facultatibus ecclesiæ consanguineos suos, aut neptes (ne filias dixerim) nuptui tradat. Res pauperum non pauperibus dare, par sacrilegij crimẽ esse dignoscitur. Sane patrimonia pauperum, facultates ecclesiarum, & sacrilega eis crudelitate surripitur, quicquid sibi ministri & dispensatores, non vtique domini vel possessores, vltra victum accipiunt & vestitum. Nec enim ordinauit deus his qui euangelio seruiunt, de euangelio quærere aut habere delicias vel ornatum, sed viuere (ait Paulus) ex eo: vt videlicet sint contenti alimenta corporis, non irritamenta gulæ, aut incentiua libidinis, & quibus tegantur, non quibus ornentur accipere. Sane qui non fideliter introiuit, neque per Christum, quidni infideliter agat & contra Christum? Manifestam siue dubio faciet arborem fructus, radicem palmes, opus intentionem. Faciet ad quod venit, vt mactet vtique & disperdat. Quando vtique altario seruiat qui eiusmodi est, seruiat autem in spiritu & veritate? Tales nimirum pater adoratores quærit. Alioquin ministratio mortis est in iudicium & condemnationẽ. Aut quãdo poterit necessariis esse contentus, qui eo animo introiuit vt stipendia cleri in vsus voluptatis, curiositatis & vanitatis congreget, seruet, expendat? Triplex ergo funiculus qui difficile rumpitur, hominem miserum in perniciem trahit, qui impure intrat, indigne ministrat, sed & ipso fructu abutitur tẽporali. Quid enim si in hoc mundo floret, & prosperatur in via sua? Aresćet velociter, cito decidet flos fœni, & vapor ad modicum parẽs. Parcitur virgę, quoniam inuenitur iniquitas eius ad odium vtique, non ad iram. Virga, inquit, tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt. Habet enim virgam, sed habet etiam baculum. Et hæc consolatio est, quòd is qui virga cęditur, baculo sustentetur. Aut certe portat pastor virgam & baculum: illam ouibus, illum lupo, omnia autem propter electos. Siquidem & virga eos consolatur à stimulis conscientiæ, dum hoc modo sentiunt sibi peccata dimitti: dicente domino: Ego sum, ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas. Et baculus iuuat ad tolerantiam virgæ, dũ illius comparatione fit leuior. Econtra vero dicitur induratis, Frons mulieris meretricis facta est tibi, erubescere noluisti. Et addit: Recessit zelus meus à te, vltra non irascar tibi. Quem enim diligit arguit, & flagellat omnem filium quem recipit. Liquet proinde eos qui in labore hominum non sunt, & cum filiis non flagellãtur, nec diligi à deo nec recipi. An tu forte quos in mundo florere conspicis, ab authore mundi diligi putas? Audi quid super hæc scriptura loquatur. Omnis qui voluerit amicus esse huius mũdi, inimicus dei cõstituitur. Et alio loco, Charissimi, nolite diligere mũdũ, neq; ea quæ in mũdo sũt. Si quis diligit mundum, non est charitas patris in eo. Verba sunt apostolorum. Primum quidem verbum Iacobi: secundum eius discipuli, quem diligebat Iesus, qui & ipsius ignorare non posset animum. Sed vis nosse quis sit, qui diligat mundum? Neque enim creaturas dei iuberis odisse, sed quæ à deo non sunt, ea diligere prohiberis. Quæ vero sint hęc, Ioannes ipse loquatur adiciens. Nolite, ait, diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Omnia enim quæ in mundo sunt, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum: & ambitio seculi: quæ non sunt, inquit, ex patre, sed ex mundo. Viderit hic quisque cuius sit spiritus, quid diligat, quid cupiat, quid sectetur. Ecce enim speculum veritatis: tantum ne quis considerato vultu conscientiæ suæ prętereat, & qualis fuerit obliuiscatur. Ambitio, curiositas & voluptas, non ex patre sunt, sed ex mundo. Aut certe quia multi codices habent, non ambitionem seculi, sed superbiam vitę: concupiscentiam carnis, vniuersam accipe corporalium sensuum delectationem, qua quidem ne ipsa curiositas caret. Ac deinceps concupiscentiam oculorum, quæcunque ad humanum diem (quem propheta minime concupiuit) & seculàrem gloriam, & extrinsecam pertinent vanitatem. Porro in superbia vitæ, elationem cordis intellige. Hæc enim tria qui diligit, mundum diligit, & dei constitutus est inimicus. Suscipiat autem qui eiusmodi est, reconciliatoris officium, non mediatoris, qui etiam proditoris scelere inimicitias cumulauit: vt merito iam non vt hostis, sed vt traditor iudicetur, vt Iudas vtique, non vt Saulus. Nam impudentia & frontositas, cum obduruerit vt non pudeat, non horreat, non contremiscat: ea iam demum desperatio est. Quid enim? Horum sibi conscius homo, tanquam qui iustitiam fecerit, diuino sese vultui sistere non veretur, tanquam domesticus intrat & exit, magistrũ salutat, genua flectit, osculatur ore sacrilego, dolose agit: sed in conspectu dei, vt inueniatur iniquitas eius ad odium. Odibilis plane deo frontosa temeritas, & impudẽtia execranda. Propter quid enim irritauit impius deum, exacerbauit dominum peccator, vt secundum multitudinem iręsuę non quærat? Num propter fornicationes, incestus, aut sacrilegia? Nihil horũ propheta memorat, sed q̃ in corde suo dixerit, non requiret. Sermo, cordis affectio est. Corde enim dicere, non requiret, est non expauescere exquisiturum. Hæc impietas, cui secundum multitudinem iræ suæ non miseretur de⁹, nec quærit, nec arguit, nec flagellat, nec vlciscitur in adinuentiones eorum, sicut de Moyse & Aaron & Samuele legimus, quibus nimirum propitius fuit. Sed expresse & signãter cuius sit hæc impietas, audiamus: Misereamur impio, ait dominus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G dominus,velut in concilio angelorum & congregatione deliberans. Nec eos latuit crudeliorem omni indignatione misericordiam iudicem meditari, qua non discat homo iustitiam facere, sed obdormiscens miser & dicens: Oblitus est deus, auertit faciem suam: dies suos ducat in bonis, in puncto ad inferos descensurus:& cum dixerit pax & securitas,tunc subitaneus ei superueniat interitus,nec effugiat. Et non discet, inquiunt, facere iustitiam. In terra sanctorum iniqua gessit, ait dominus:ac si diceret: Nolo discat iustitiam facere,inuenta est iniquitas eius ad odium. An adhuc quærendū est, quis iste sit impius? In terra, inquit, sanctorum iniqua gessit,in ecclesiasticis possessionibus,quæ sanctorum fuerant vsibus assignatę:in domo dei,quam sanctitudo decet: de qua Paulus discipulum studiose solicitans: Vt scias,inquit,quomodo te oporteat conuersari in domo dei,quæ est ecclesia dei viui,columna & firmamentum veritatis. In clero quippe tāquam in cœlo gerens iniqua,quid nisi de ministerio iudicetur? Cœleste tenet officium, angelus domini exercituum factus est, tanquam angelus aut eligitur,aut reprobatur.Inuenta quippe in angelis prauitas & districtius iudicetur necesse est,& inexorabilius q̄ humana. Age ergo,quoniam iudicium graue his qui præsunt,& potentes potenter tormenta patientur. Ascendat superbia tua semper,sequere regē tuum. Omne sublime videant oculi tui. Festina multiplicare præbendas, inde
H ad archidiaconatus euola,demum aspira ad episcopatum, ne ibi quidem requiem habiturus:quoniā sic itur ad astra. Quo progrederis miser? An vt ab altiori gradu sit casus grauior? Neque enim sic paulatim decides,sed tanquam fulgur in impetu vehementi,quasi alter satanas subito deiicieris. In labore hominum non sunt,inquit,& cum hominibus non flagellabūtur:ideo tenuit eos superbia,peccatum diaboli: quo ceciderunt, qui operantur iniquitatem.Hæc est quę non recipit disciplinam.Curari renuit,medelam non sustinet.Vlcus pessimum,quod nec summis saltem digitis patitur attrectari. Huius & ipse indignationem vereor super his, & graue iudiciū. Quidni timeam morsus,feralem insaniam,& animarum phrenesim nō ignoranse? Sed domini sunt verba quæ replico,& eadem ipsi quoq; legunt & intelligunt pariter, legem quippe scientes.In terra,inquit,sanctorum iniqua gessit, & nō videbit gloriam domini. Durus est hic sermo & cōminatio valde terribilis,non videbit gloriam domini. Quid igitur cętera vi disse præstat? Hiccine totus misericordiæ finis? Hāc ego misericordiam nolo,procul fiat miseratio tam crudelis, ne veniat in eorum consortium anima mea. Quis enim vobis miseri demonstrauit fugere à ventura ira? Quid præsentem tantopere fugitis iram,flagellum timetis,declinatis virgam ? Et quidem in hac die vestra,quæ ad pacem vobis, sed si cognoI uissetis & vos.Mutatis,non effugitis pœnitentiam. Nam malum impunitum esse non potest.Non punitur hic propria voluntate,punietur alibi sine fine.Misera sane & extremę plena dementiæ commutatio,humanum declinare laborem,& paratum diabolo ſtridorem eligere sempiternum.Animaduertite siquidē & videte,non hominibus,sed diabolo & angelis eius ignem illum esse paratum.Ille enim hostis & lupus, nos autē populus eius & oues pascuę eius. Illi securis & malleus , nobis flagellum & virga debetur.Illius iniquitas inuenta ad odium,suum habeat carcerem,vbi nulla redemptio,vnde nemini liceat respirare. Mihi sane & labore tolerabilior carcer, & tępore breuior assignatur:vbi cum iratus fuerit dominus, misericordiæ recordetur, redemptionem suo mittēs populo copiosam. Denique tempus mihi cōstituit.Mihi dicit donec, illi parat æternum: In sudore,inquit,vultus tui comedes panē tuum,donec in terram de qua sumpus es,reuertaris.Pessimus ille angelus de terra sumptus non est,nec in terram aliquādo rediturus . Propterea non habet donec, sed ignis ei paratur æternus . Minime igitur expedit vt in sapientia huius seculi, authoris seculi non vereamur frustrari iudicium,& deludere velle sententiā,declinando videlicet laborem hominum & sudorē,ac si nullo modo nos cōtingere videat quod Adæ dictū est,aut non in eo sentētiam laboris exceperimus, in quo sine exceptione peccauimus omnes,aut non communis culpę nihi lominus esse debeat pœna cōmunis. Forte enim aliqui dicāt: Quid peccamus ? Bona est omnis creatura dei, nostra licite possidemus, nostris vtimur facultatibus,à rapinis & latrociniis abstinentes.Enimuero nō pascetis in cruce coruos. Ego sane diuitem illum cuius saluator meminit in euāgelio,in nullo horum audio accusari. Induebatur purpura & byssо,quotidie epulabatur splendide.Si crudelitatis arguitur q̄ substātiam mundi habens, & videns fratrem suum egere,clauserit viscera sua ab eo, quando hæc diuiti deest ? Quantos videtis & ipsi Lazaros,esurientes,nudos,egrotos,& plus de iumentis vestris, plus de eorum phaleris,q̄ de istorum miseriis cogitatis?Sed ad tremendum Abrahæ iudicium veniamus.Non enim Abrahę , sed dei sententia est. Memento, inquit,fili,q̄ recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala. Verum vtrunque est , non potest omnino negari . Fer sententiam, quia paucis expressa totius summa negocij est . Ille bona, & iste mala recepit . Quid modo ? Nunc autem, inquit , hic cōsolatur, tu vero cruciaris. Expergiscimini ebrij , & flete. Terribilis enim deus in iudiciis super filios hominum.Hæc cine cruciatuum causa tota , quōd in hoc seculo bona recepit?Ipsa plane. Neque enim ad hoc nos de paradiso voluptatis animaduersio diuina eiecisse videtur, vt alterum sibi hic paradisum adinuentio humana pararet . Homo ad laborem natus , si laborem refugit , non facit ad quod natus est, ad quod venit in mundum . Quid respondebit ei qui misit eum,qui instituit vt laboraret?Memento,ait,quōd recepisti
L bona in vita tua, & Lazarus similiter mala.Nunc autem hic cōsolatur,tu vero cruciaris. Quid dicemus ad hæc?Si talis finis,& tale iudicium, vt extrema gaudij luctus occupet,nun quid non præferenda sunt in hoc seculo mala bonis ? Quippe nec illa vera bona,nec illa vera mala esse manifestum est. Vera potius sententia Salomonis: Melius est ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuij . Cæterum si sic cruciandi sunt qui in vita sua bona receperint , & habentibus consolationem præsentem , vę repositum est sempiternum , cum in superioribus inuenti sint aliqui de sapientia carnis scientes in omnibus & per omnia reprobare malum , & eligere bonum, quisnam eorum poterit esse finis, si secundum multitudinem consolationum suarum dolores apprehenderint animas miserorum? Consequens enim videtur vt bona omnia,& omnem seculi huius recipientes consolationem,nihilominus vniuersum vę & vniuersi maneant cruciatus. An vero & illud æquè ex eadem Abrahæ sententia coniiciendum videtur,eos qui contrario ducti spiritu,vitæ præsentis omnia bona respuunt,& eligunt mala,omnia quoque bona domini, & omnem habituros consolationem ? Forte enim hoc erat quod Petrus audire voluit,cum tanta fiducia dominum tantaq̄ libertate conuenit . Ecce , inquit,nos reliquimus omnia , & secuti sumus te . Quid ergo erit nobis?Nota admodum quæstio est,quemadmodum Petrus cùm nil fere ex omM nibus habuisse sciatur , tam fiducialiter glorietur sese omnia reliquisse . Vnde sanctorum quispiam , Multum,inquit, deseruit , qui voluntatem habendi dereliquit.Et post pauca. A sequentibus tanta relicta sunt , quanta à non sequentibus desiderari potuerunt . Fidelis sermo , sed forsitan clausus & ipse est . Nunquid enim voluntas habendi tam multa complectitur,vt reliquisse illam,sit omnia deseruisse ? Quis hominum omnia desiderare possit,nedum piscator ille, ille pauper & modicus?Sed quid cuique sufficere possit,diligentius vestigato, & facile est inuenire omnia desiderantem. Neque enim ponere est concupiscentiæ modum,donec videatur impleta,donec adepta sit quibus valeat esse contenta. Cæterum nec amator pecuniæ dicet aliquando,sufficit,nec libidinosus satiabitur voluptate.Sic & crudelis quisque semper sanguinem sitit , & ambitiosus aut cupidus laudis humanæ adeptis dignitatum titulis seu fauoribus, nullum exinde capit omnino remedium,sed desiderio æstuat ampliori. Minus autem inuenit requiem,qui sibi placere cupit , & suis id est quibusdam fatuis de semetipso testimoniis gloriatur dicens : Manus mea excelsa, putans sese aliquid esse, cum nihil sit . Vidi ego aliquando quinq; viros,quidni phreneticos arbitrer? Primus siquidem buccis tumentibus marinam masticabat arenam. Secundus sulphureo astans lacui,exhalantem teterrimum fœtidissimumq; gestiebat haurire vaporem. Porro tertius fornaci incubans vehementer accensę,micantes scintillas

A las hiantibus excipere faucibus lętabatur.Quartus supra pinnaculum templi residens,leuioris aurę spiritum aperto attrahebat ore:& si quominus influere videretur,flabello sibi ventum ipse ciebat,ac si totum speraret aerem deglutire. Quintus seorsum positus ridebat cæteros,ipse quoq; ridendus, & maxime.Proprias enim carnes incredibili quodam studio fugere laborabat:nunc manus,nunc brachium, nunc alias partes applicans ori.Miseratus homines , causamq; miseriæ scisscitatus à singulis,vnam omnibus esse reperio, validissimam vtiq; famem . Tum verò macilentissimas eorum facies contemplatus , recordabar prophetæ gementis miserabiliter &
Psal.101. a dicentis : Aruit cor meum : quia oblitus sum comedere panem meum.Quid hæc vobis,inquio,prosunt?Non sunt naturales cibi , magis famem hæc prouocant quam extinguunt.
Mat.5. a Panis namq; animæ iustitia est, & soli beati qui esuriunt illum:quoniam ipsi saturabuntur . Nimirum ad imaginem dei facta anima rationalis,cæteris omnibus occupari potest , repleri omnino non potest. Capacem dei, quicquid deo minus est, non implebit . Inde est quod naturali quidem desiderio summum quiuis probatur appetere bonum,nullam nisi adepto eo requiem habiturus. Cæterum errant miseri non inuenientes viam:&,vt scriptum est:Ambulant impij in circuitu,
Psal.11.b dum minora quæq; bona quærentes,illud semper desiderant, quod sibi vicinius necdum videntur adepti . Atq; vtinam , si
B fieri posset,cætera omnia obtinuisset vnus,eodemq; procul dubio & ipsum quod sibi solum deesse videret summum vtique bonum desiderio quæsiturus, quo cætera quoq; semper expetit non adepta.Sed innumera sunt hæc,& à cæteris quoque pariter requiruntur . Quod valet quisque trahit in partem,nec aliquando poterit hic circuitus peragrari . Vis peruenire?Incipe transilire . Alioquin proripieris miser in desiderio terrenorum , & à summo bono eo longius inuenieris, quo te amplius dederis caducis rebus & transitoriis appetendis.In circuitu siquidem ambulas:& quod propè erat in corde & in ore tuo,si corde crederes, & ore confitereris : terga
Psal.89.d. vertens declinas,& elongaris ab eo.Hinc est quod vociferatur dicens:Conuertimini filij hominum.Et item Reuertere,
Cant.9.d reuertere , Sunamitis : reuertere , reuertere vt intueamur te. Anfractuosa siquidem via est, & inambulabilis : facilisque peruenies spretis omnibus,quam adeptis . Ecce nos reliquimus omnia,& secuti sumus te,quid ergo erit nobis? Dignum plane apostolica fide & deuotione verbum. Iam reliquisti omnia,iam dominum Petre secutus es:& nunc demum quid sis
Mat.4.d accepturus interrogas ? Vere Simon, vere obediens in auditione auris, sine pacti conuentione . Ad vnius enim iussionis vocem , Petrus & Andreas relictis omnibus secuti sunt redemptorem. Quod si homini carnali stultitia forte videtur,
1.Cor.1. d. audiat : Quod stultum est dei,sapientius est hominibus : &
C quoniam placuit deo per stultitiam prædicationis saluare credentes,quippe cum mundus eum in sapientia minime cognouisset.Quantos enim mundi sapientia maledicta supplantat,& conceptum in eis extinguit spiritum , quem voluerat dominus vehementer accendi?Noli,inquit, præcipitanter agere,diu considera , diligentius intuere . Magnum est quod proponis,& opus habens multa deliberatione.Experire quid possis, amicos consule , ne post factum pœnitere contingat. Hæc sapientia mundi terrena,animalis,diabolica,inimica salutis,suffocatrix vitæ,mater tepiditatis,quæ solet deo vomitum prouocare.Caue tibi ait.Vt quid enim? Cum à deo verbum esse non dubites , quid opus est deliberatione ? Vocat magni consilij angelus , quid aliena consilia præstolaris ? Quis enim fidelior,quis ve sapientior illo?Deduc me domine,& deducar. fortior esto, & inualescе . Noui ego quænam sint quæ oportet fieri cito. Ab ore putei gehennæ cripior: & inducias petam,& retardabor, & cunctabor exire si forte interim fiat aliquid ? Absconди ignem in sinu meo : & exusto iam latere , iam nudatis viscеribus , iam sanie defluente , diu mihi & deliberandum est,an expergiscar,an excutiam, an abiiciam illum ? Magnum omnino est quod offertur , sed eo vtiq; libentius & festinantius suscipiendum & obuiis arripiendum manibus, cum feruore & hilaritate . Probet autem seipsum, qui de propria virtute præsumit . Nam diuina quidem omnino probata est . Amicos consulat , qui non legit: Inimici hominis domestici eius . Quid frequentat euange- D
lium,qui euangelio non obedit ? At in eo sanè legimus pro- *Mich.7.b.*
mittenti cuidam sequi dominum , sed defunctum prius pa- *Mat.8.c*
trem sepelire volenti , responsum ab eo , vt sineret mortuos sepelire mortuos suos . Alteri quoq; tantum suis qui in do-
mo erant,vale dicere cupienti:nemo, inquit, mittens manum *Luc.9.g.*
ad aratrum,& respiciens retro,aptus est regno dei.Sed quid
audierat primus? Magister,ait,volo te sequi quocunque ie- *Mat.8.c*
ris.Cui respondit dominus: Vulpes,inquit,foueas habent,&
volucres cœli nidum:filius autem hominis non habet,vbi caput reclinet.prudentiam carnis in fouea vulpis,in nido volucris arguens cordis elationem . Est enim interdum videre
nonnullos qui relictis omnibus abrenunciare seculo disponentes,cum recte offerre velint , nollunt diuidere recte , cal-
liditate humana totos sese diuino committere nutui formi- *1.Cor.5.b.*
dantes,sed reseruantes nescio quid fermenti, vt totam massam corrumpat:quod in multis frequenter expertum est . Alius sine duce & præceptore spirituale studium apprehendere facile cogitans , ambulat in magnis & mirabilibus super se , vt vulgo dicitur , saliens antequam videat , casurus ante-
quam debeat . Petrus cogitatum suum iactans in domino , & *Prouerbiū*
omnem solicitudinem suam in eum proiiciens , certus quōd
illi foret cura de eo,reliquit omnia,secutus est dominum ne E
interrogans quidem de præmio,donec ex periculo diuitum,
quod saluator prosequebatur ,sumeret occasionem percontandi:Quid ergo erit nobis?Ait illi Iesus. Amen dico vobis. *Mat.19.*
Verbum confirmationis præmittitur , magnum noueris esse
quod sequitur : Amen dico vobis , quod vos qui secuti estis *Ioan.3.a*
me in regeneratione,cum sederit filius hominis &c.Quid est
quod dicit,in regeneratione: aut quæ est hæc noua regeneratio? Neq; enim iam ignoramus quoniā oportet hominē nasci denuo,non ex sanguinibus , neq; ex voluntate viri , sed ex
aqua & spiritu sancto . Cæterum cum nullatenus ad eam regenerationem valeat hæc promissio pertinere,forte & altera regeneratione opus esse videtur:nec solum denuo, sed &
tertio hominem nasci necesse est. Infœlix ego homo, &
miserabilis casus meus , cui non vna sufficit , cui duplex est necessaria regeneratio . Nimirum ex corpore & anima constitutus , cecidi totus simul , simul totus omnino resurgere non possum.An verò dignum non est , vt ea quæ videtur potior priorq; portio,reparetur? At ipsam sanè animam esse nemo sanæ mētis ignorat. Prior ergo reficiatur,quæ prior corruit:præsertim quōd ab eius culpa alterius pœna prodierit, & ipsius corruptio corporeæ quoq; fuerit causa corruptionis.Hinc est quod animabus præsentem saluator aduenit, tollere vtiq; peccata mundi,non molestias carnis. Quod sanè manifestius docuit in seipso , pœnis omnibus corpus exponens, animam autem immunem prorsus custodiens à peccato. Non F
sic hodie filij hominum non sic,sed animæ curam negligunt, curam autem carnis perficiunt in omni desiderio. Neq; enim peccare metuunt,sed puniri : nec virtuti cordis opera datur, sed valetudini corporis,imò etiam voluptati. De schola Hippocratis & Epicuri didicerunt hæc . neq; enim suis Christus *Mat.11.d*
discipulis horum quippiam tradit:sed, discite, inquit, à me *Psal.4.a*
quia mitis sum , & humilis corde . Filij hominum vsquequo
graui corde, vt quid diligitis vanitatem , & quæritis mendacium? Tempus hoc animabus non corporibus est assigna- *Eccles.3.a*
tum,dies salutis,vtiq; non voluptatis.Omnia tempus habent. *Gala.6.b*
animabus nunc operam dare necesse est.Nam in carne qui se- *Ephe.5.f*
minat,solam exinde metet corruptionem.At nemo, inquiūt,
carnem suam odio habuit.Verum est:Sed zelum habens absque scientia dum prodesse festinat , inuenitur obesse . Cum
enim iudicium carnis ex anima pendeat ,'carni nihil potest vtilius quam salus animæ prouideri , vt videlicet in tempore
sit respectus illius,& socia passionis, fœlicitatis quoq; consortium mereatur.Vnde apostolus inquit: Saluatorem expe- *Phil.3.d*
ctamus dominum nostrum Iesum Christum : qui reformabit
corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis
suæ . Requiescе in hac spe caro misera : qui propter animam
venit , pro te quoque venturus est:qui reformauit illam , tui
quoq; non obliuiscetur in finem . Regeneretur interim anima , & tanquam præscita & prædestinata à domino conformis fiat imagini filij eius in mansuetudine cordis,& humilitate.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tate. Ipsius enim merito te quoq; noueris aliquando regenerandam, & conformandam corpori eius in gloria & claritate. In regeneratione, inquit, cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos &c. Consequimini, ait, quem sequimini: vt cum ipse sederit, & vos pariter sedeatis. Quando enim ille resedit in mundo, quando substitit, quando reclinauit caput? Exultauit ad currendam viam, benefaciendo pertransiit, quippe, nec nidum, nec foueam, nec locum
Psal.18.a habens in diuersorio, donec opere tandem quod susceperat
Acto.10.f consummato, sedendi præceptum mereretur accipere, & diceret dominus domino meo, sede à dextris meis. Insipiens tu qui præsidere eligis quam confedere, quærens in itinere diuerticula. Ille ministrare venit, non ministrari: tu supra magistrum, & domino maior, imò nec discipulus, profecto nec seruus, recumbere iam festinas. Paululum dormies, paululum dormitabis, paululum conseres manus: ille salit in mon-
Cant.1.a tibus, transilit colles. Clamat ad eum anima mea: trahe me post te, in odorem vnguentorum tuorum curremus. Alioquin quando eum remorando, tepescendo, pausando conse-
Psal.18.a qui speras? Exultauit ad currendam viam. Hilarem fine dubio diligit secutorem. Necdum ad brauium peruenisti, necdum apprehendisti metam. Grandis adhuc restat via: noli si-
Gene.3.d stere gradum, noli in medio itinere residere. In sudore, inquit, vultus tui comedes panem tuum, donec in terram de
H qua sumptus es reuertaris. Extunc sanè tempus erit requici, nimirum quando iam spiritus ipse dicet: vt requiescas à laboribus tuis. Necdum tamẽ erit cõsummata pax, necdũ perfecta quies, deniq; necdum sessio plena. In regeneratione, inquit, cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos. Fœlix regeneratio. Quando enim renascar ad sessionem, miser homo natus ad laborem? O si vnquam sedero totus, cuius modo ne minima quidem portio sedet, in quo nil tranquillum, nihil quietum, sedatum nihil, nihil vnquam in eodem permanens statu. Sedebitis & vos. O sessio. Quis mihi tribuat vt dignis exprimam verbis, quod de sessione hac cordis affectione concipio? Imò quis tribuat mihi sessionis huius imperturbata frui requie quam desidero, quam cupio, quam requiro? Ecce enim dixi, nil in me sedet, sed cuncta in motu sunt, omnia nutant, fluctuant vniuersa. Postremo vbi concupiscit adhuc caro aduersus spiritum, spiritus aduersus carnem: quidnam hominis sedere videtur? Nec sola iam concupiscentia pacem impedit, turbat sessionem? vetat esse sedatum: sed duplex quoque secundum corpus miserum hominem contritio vexat: præsentis videlicet sensus doloris, & mortis metus futuræ. Nimirum cum & passibile sit, & mortale: duplex nihilominus animam agitare solicitudo videtur: spei vtiq;, & timoris. Inter hæc nempe fluctuat iugiter, do-
I nec peccati corpus inhabitat, ascendens vsque ad cœlos, & iterum vsque ad abyssos descendens: tabescens in malis, & ad bona nihilominus inardescens. Erit autem cum luteum hoc egrediens domicilium, à timore quidem penitus liberabitur, sed necdum ab expectatione. Extunc enim iam non erit timor in finibus nostris, sed in spe singulariter constituti
Psal.114.b psallemus singuli mente & spiritu quod prælibauerat quodammodo qui dicebat: Conuertere anima mea in requiem tuam: quia dominus benefecit tibi: quia eripuit animam meam de morte, oculos meos à lachrymis, pedes meos à lapsu.
Psal.141.b. Cæterum de expectatione idem ipse sic ait: Me expectant iusti: donec retribuas mihi. Nec modo numerum fratrum vt
Apoc.6.c compleatur, sed & ipsum corpus vt sua regeneratione restituatur, expectant. Imò verò & expetunt cum desiderio, sub altare dei vociferantes ad ipsum. At qui audire meruit, potuit & testificari. Nam corpus quidem illo in tempore sedere quis dicat, dum effluit, & in saniem puluerem; redigitur?
In regeneratione, inquit, sedebitis & vos. Seminatur enim
1.Cor.15.f corpus animale, resurget corpus spirituale. Seminatur in ignominia, surget in gloria, vbi iam tunc mors victoria tua? Siquidem & tu inimica nouissima destrueris. Corpus enim resurrectionis iam non moritur, mors illi vltra non domina-
Rom.6.b bitur. Sed & dolor & gemitus omnis abscedet, quoniam ab-
Apoc.21.b sterget deus omnem lachrymam ab oculis sanctorum, & iam non erit amplius neque luctus neque clamor: sed neq; vllus dolor: quoniam priora transierunt. Fœlices lachrymæ, quas benigna manus conditoris absterget: & beati oculi qui in ta- K
libus liquefieri fletibus elegerunt, quam eleuari in superbia, quam omne sublime videre, quam auaritiæ & petulantiæ famulari. Sedebit igitur corpus immortalitatis & impassibilitatis gemina quadam fœlicitate dotatum, liberum ab omni necessitate, ab omni corruptione securum, alienum & immune ab omni concupiscentia, plenum gloria, configuratum denique claritati corporis Christi. Sedebit & anima sicut nil metuens, sic nec cupiens vltra, nimirum plena beatitudine, & secura plenitudine fruens, nullos iam cogitationum fluctus, nullos tentationum conflictus, nullos affectionum sentiens motus: sed æternę illi incommutabilitati prorsus immersa, & sic adhærens deo vt vnus iam spiritus sit facta cum eo. Sed quando hæc, aut quibus hæc erunt? Vos, inquit, qui secuti estis me, cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos. Iam quidem sedet filius hominis in sede maiestatis: siquidem ascendens in cœlum sedet à dextris dei. Sed
Col.3.a cum sederit dictum est, hoc est cum apparuerit sedens, sicut apostolus ait: Cum enim Christus apparuerit vita vestra, tunc & vos apparebitis cum illo in gloria. An magis audebimus dicere & ipsum adhuc stare quodammodo, vtpote cuius necdum sedes consummata videtur, necdum pedibus eius scabello supposito quod à patre promissum est? Non quod illi plenitudini quippiam desit, sed quòd membra caput expe-
Act.7.g ctet. Audeat hoc testari, qui meruit intueri. Ecce, ait Stepha- L
nus, video cœlos apertos, & filium hominis stantem à dex-
Hcrb.9.c. tris virtutis dei. Paulus quoq; sic scribit: Christus assistens pontifex futurorum bonorum, introiuit semel in sancta, æterna redemptione inuenta. Cæterum in regeneratione corporum sedebit in sede maiestatis, qui pro animarum regeneratione stetit in ignominioso supplicio crucis, interrogatus cõ tumeliis pariter & tormentis, nec modo durissima morte, sed & turpissima condemnatus. Quoniam enim obediens pa-
Phil.2.b tri factus est vsque ad mortem, mortem autem crucis: propter hoc exaltauit illum, & donauit illi nomen quod est super omne nomen, vt in nomine Iesu omne genu flectatur.
Hæc autem dixerim fratres, vt noueritis quænam sunt duo latera scalę quæ volentibus sequi dominum proponuntur ascendenda, quæ bases eorum, quæ capita, quive gradus, quo-
Exo.8.f. rum summitati deus innixus est. Oportet nos siquidem domare carnem, calcare mundum, vt voluptatem corporis decli-
Psal.24.d. nantes, caueamus nihilominus seculi vanitatem. Hæ nimirum abominationes Aegyptiorum, quas immolamus domino deo nostro. Et totum quod à via vitæ & disciplinæ deterret filios huius seculi, totum quod exercet interim seruos dei, in his duobus est, quæ sub vno versu propheta commendat: Vide, inquiens, humilitatem meam, & laborem meum. Hæc ergo
M sint latera scalę, vilitas, & asperitas: quibus deinceps interne virtutis & gratiæ gradus firmiter inserantur. Est enim videre homines mundanam gloriam contemnentes, fauorem calcantes populi, non desiderantes humanum diem, sed non adeo fortes in tolerantia molestiæ corporalis, non adeo reiicientes mollia, non adeo carnis illecebras superantes. Quid istos dixerim nisi latus alterum non tenere? Porro vni tantum lateri innitentis periculosus nimis ascensus, & proximus est ruinæ. Quod si periclitatur qui circa carnem videtur pluſquam oporteat infirmari, licet mundi respuat gloriam, nec contumeliis moueatur: profecto longe horribilius est periculum, & multo magis inexcusabile, si quis forte licet castigans viriliter corpus, & non parcens eius afflictioni, inueniatur tamen minus resistens gloriæ desiderio, minus patiens iniuriarum, minus puritatis & solidæ humilitatis habens, minus immunis à seculi vanitate. Quid enim tibi infœlix homo, cum his nugis & calamistratibus, cum hoc fastu & vanitate ista, quæ nec animæ nec corpori prodest? Quid irritaris, quid inflammaris ad verbi flatum, quod nec carnem vulnerat, nec inquinat mentem? Nihil sic alienum à natura tua, nil tam contrarium rationi. Neque enim sic dicere possum, quid tibi cum cibis & vestibus, aut frigore, vel esurire quid moueris? cum vnita personaliter anima non huic mundo sed corpori, longe minus carnem possit odisse quam mundum, quippe quæ huic multum debeat, illi nihil. Quod quidem dixerim non vt voluptas proinde excusetur, sed vt vanitas &

impuritas

A impuritas ante omnia fugiatur. Sanè vbi sic stabilieris & firmaueris in corde tuo, asperitatem corporalis abstinentiæ & laboris amplecti, & omni vilitate & extremitate esse contentus: bona sunt latera: securus iam insere gradus exercitij spi-
Philip.3.c. ritualis: vt totum quod mũdo & carni subtrahis, studio pie-
Psal.83.b tatis impendas, oblitus quæ retro sunt, & extentus in anteriora: vt ascensionibus dispositis, de virtute proficias in virtutem: vt videre deum deorum in Sion mereatis. Et primum quidem per desertum proprij cordis, & conuallem ploratio-
nis ascendes: ascendes vt virgula fumi: dehinc iam in serenis
Cant.8.b quidem elapsus ascendes etiam de deserto deliciis affluens, innixus super dilectum, ductus de claritate in claritatem, tanquam à domini spiritu, illo vtique qui scrutatur etiam alta dei. Nec paucos in his gradus inuenies gratiæ multiformis. Verum hæc spiritualia sunt, & spiritualibus vtiq; comparanda. Nunc verò ad initiandos potius sermo dirigatur, cuius tota intentio est reuocare ad cor præuaricatores. Cæterum habent proficientes editum olim de duodecim gradibus humilitatis ex sermonis occasione libellum, quos videlicet gradus ille iustorum omnium spiritu plenus in regula sua tradidit vere per omnia Benedictus. Ille enim spiritualem nobis erexit scalam, cuius vtiq; summitas cœlos tangit: quod in eius glorioso transitu euidenti legimus miraculo commenda-
B tum, beato papa Gregorio sic scribente: Inter discipulorum manus imbecillia membra sustentans, erectis in cœlum manibus stetit, & vltimum spiritum inter verba orationis efflauit. Qua scilicet die duobus fratribus vni longius posito, alteri autem in cella commoranti, reuelatio vnius atq; indissimilis visionis apparuit. Viderunt nanq; quia strata palliis & innumeris coruſca lampadibus via recta, Orientis tramite ab eius cella in cœlum vsque tendebatur. Cui venerando habitu vir desuper clarus assistens, cuius esset via quam cernerent, inquisiuit. Illi verò se nescire professi sunt. Quibus ille ait: Hæc est via qua dilectus domini cœlum Benedictus ascendit. Quæ est enim via ab eius cella progrediens, nisi ordo quem idem vir beatus instituit, & forma vitæ quæ ab eo sumpsit exordium? Qua nimirum via domini dilectus ascendit, quia non potuit vir sanctus aliter docere quam vixit. Et hæc quidem eorum vel maxima fiducia est qui ipsius vtcunq; studient inhærere vestigiis, ipsum præceptorem præuiumque sequuntur. Neque enim venire aliquatenus in dubium potest, quin omnino sacer sit modus conuersationis, & diuina magis inspiratione atq; consilio, quam humana prudentia vel adinuentione formatus: quo nimirum tantam in vita gratiam sanctitatis, tantam post obitum gloriam fœlicitatis idem verè Benedictus obtinuit. Sed hæc hactenus: ne quis forte (quod longe sit semper à cordibus nostris) derogare nos potius eis qui sibi varios, prout cuiq; visum est, religiosè viuendi formauere modos, quam alios consolari & animare voluisse causetur. Eam tamen quam videmus in ecclesiis hodie formam cleri (ne informem dixerim vitam) à quo sanctorum habuerint, quis vnquam vel in nouo vel in veteri testamento sic vixerit, sic viuere docuerit homines, vtinam ipsi sese interrogent singuli, nec conscientias super hæc conuenire pro-
Prou.14.b prias dissimulent. Quantos enim videmus sectatores viarum, quæ videntur quidem hominibus bonę, sed in profundum finis earum inferni descendit? Quantos ascensores scalæ non cuius summitas cœlos tangit, sed quæ illi omnino contraria est, habens latera concupiscentiam carnis, & concupiscentiam oculorum, gradus vero superbiam vitæ: quæ ex mundo sunt, non ex patre? At eius sanè quam vobis commendare volumus scalæ gradus & latera ex patre vtiq; sunt, non ex mundo: cui nimirum innixus apparuit. Sobriè, ait apostolus, & piè
ad Tit.2.d & iustè viuamus in hoc seculo. Sobrietas voluptatem carnis impugnat, iustitia seculi vanitatem: dum videlicet cuiq; reddens quod suum est, & adulantem deplorat, & compatitur
Mat.3.d iracunti. Deniq; & ipse saluator dum Baptistæ manibus celsum illum verticem inclinaret: sic, inquit, decet nos implere omnem iustitiam: solam nimirum humilitatem iustitiam reputans. Exhibeatur ergo sobrietas nobis, iustitia proximo, pietas deo. Pietas enim cultus dei est. Sanè vt voluptas & vanitas elationem cordis fouere nosc̃untur, sic sobrietas & iustitia pietatem: vt inter hæc latera de fide in fidem spe me-
diante proficiens, supereminentiam aliquando teneat chari- D
tatis. Inniuntur hæc latera basibus quas suppositi artifex sapientia, duobus forsitan lignis crucis. Vbi enim ille multatur morte, cruce turpatur: quis suorum delicias seu gloriam sustinere queat, nedum audeat quærere? Flagellatus Christus, & sputis illitus, baiulat sibi crucem, & ludibrio factus irrisoria veste, arundineo sceptro, corona spinea, foditur clauis, annumeratur sceleratis, in ligno extenditur, etiam mortuus vulneratur: & hæc intuens, qui dicitur Chri-
stianus, propriis nihilominus voluptatibus indulgere, & flo-
rere velle in seculo nullatenus erubescit? Cæterum si omnis
qui se dicit in Christo manere, debet sicut ille ambulauit & 1.Ioan.2.d
ipse ambulare: multo magis qui pro eo manere se dicit, qui pro eo legatione fungitur, qui ei ministrat, si eum non sequitur, inexcusabilis est. Sanè nisi abnegauerit semetipsum, & Mat.16.d.
tulerit crucem suam, sequi eum omnino non potest. Quid verò crucem tollere est, nisi laborem amplecti & humilitatem? Sicut scriptum est: Elegi abiectus esse in domo dei. Sed for-
Psal.83.c tasse minus adhuc firmiter stabilita hæc videantur, si tantum fuerint subnixa basibus, non etiam desuper coherentia capitellis. Hinc est quod minime suis contentus exemplis saluator etiam præmia repromittit, vt quem forte non prouocat inuitatio præcedentis, trahat vel desiderium retributionis: & si quis voluptuosus est, illum sitiat torrentem voluptatis: si gloriæ cupidus, aspiret ad illam celsitudinem iudiciarię po- E
testatis. Sedebitis, ait, & vos super sedes duodecim iudican-
Mat.19.d tes duodecim tribus Israel. Ac si dicat, pro confusione ve-
Esa.61.c. stra duplici & rubore pars vestra laudabitur. Propterea enim in terra sua duplicia possidebunt, & lætitia sempiterna erit in Christo. In exilio vobis afflictio duplex, humilitatis vtique, & laboris. Sed consolamini, & nolite deficere, quoniam in terra vestra, terra vtiq; viuentium, duplex vos nihilominus remuneratio manet, sublimitatis & delectationis. In sedibus enim quies imperturbata est, in iudicio dignitatis eminentia commendatur. Quis verò secularis honor excogitari potest, qui non prorsus in tantæ sublimitatis comparatione vilescat? Non vnius siquidem ciuitatis, aut populi, seu regionis vnius, sed vniuersitatis iudices habent præsidere cum Christo: nec solum homines, sed & ipsos angelos iudicabunt, qui parentem ad modicum vaporem præsentis gloriæ dedignantes & exsufflantes, improperium Christi vniuersis præferunt; titulis dignitatum. Nolite timere pusillus Luc.12.d
grex, quoniam complacuit patri vestro dare vobis regnum. Diffinitum est consilium, quod non euacuabitur. Propositum immutabile perseuerat. Deniq; iurauit dominus: & non pœ- Psal.109.d
nitebit eum. Amen dico vobis, quod vos qui secuti estis me in regeneratione, cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos iudicantes. Quid gloriosius? Iudicent nunc & præiudicent superbiæ filij: cum rege suo sedeant, qui sibi latera aquilonis elegit. Exaltentur & leuentur F
sicut cedri libani. Transibimus, & ecce non erunt. Opprimant nunc quos possunt: blasphement, congregent maledicta, veniant super nos opprobria exprobrantium Christo, quoniam merces nostra copiosa est in cœlis. Gloriamq; ab inuicem habeant, vtiq; vanâ & mendacẽ: quoniã vani filij hominũ, mendaces filij hominũ. Gloriam enim quæ à solo deo est nolunt, veram vtiq; & manentem. quoniam ipse est veritas, & ipse est qui est. Infœlix prorsus ambitio, quæ ambire magna non nouit, quærens de modico crescere, & de maximo minui. Amant enim cathedras primas, quæ velut grossi ficuum velociter sunt casurę. Sunt enim grossi primę quædam ficus prorsus inutiles, solam habentes speciem ficuum, non saporem: nec tam fructus, quam futurorum quædam præsagia fructuum: quas & decidere necesse est, vt eis aliæ humano vsui & esui aptæ succedant. Vnde sponsa in cantico canticorum. Hyems tran- Cant.2.c
sijt, imber abiit & recessit. Et post pauca: Ficus, inquit, protulit grossos suos, quod videlicet persecutione cessante, inclyta facta sit ecclesia, posita in superbiam seculorum. Quam sanè sublimitatem & excellentiam dignitatum congrue satis grossos vocat, vt futura in his moneat quam præsentia cogitare. Quæ enim videntur, temporalia sunt: quæ non videntur, æterna. Caueant igitur qui primas cathedras amant, ne contingat carere secundis: & qui primos nunc recubitus eligunt,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tus eligunt, incipiant cum rubore locum tenere nouissimum.
Sedebitis, inquit, super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel. Hæ iam ficus erunt, non vtiq; grossi. Has nimirum sedes præuiderat qui de superna ciuitate dicebat: Illic sederunt sedes in iudicio, sedes super domum Dauid. Illic plane, non hic. Quomodo enim sedent quas hic videmus sedes, quæ totiens nutant, totiens titubant, totiens subuertuntur? Nimirum ergo grossi ficuum sunt, quos tenuis aura deiicit & disperdit. Cæterum quid sibi vult quod duodecim tribus Israel iudicaturos fore promittit, in quibus etiam mundus ipse cognoscitur iudicandus? An quia notus tantum adhuc in Iudæa deus, vniuersitatem fidelium appellatione. xij. tribuum voluit designari: & quasi solas meminit iudicandas, propter illud: Qui non credit, iam iudicatus est? Hæc enim est perfectorum gloria singularis, inter ipsos etiam eminere fideles, & cæteris quoq; saluandis præeminere authoritate iudiciariæ potestatis, vt iuxta illud de psalmo, sedeant supra domum Dauid. Quid istud miseriæ est, quod ad verbum tantæ promissionis negligentia humana dormitat? Populemeus, ait dominus, quid tibi debui facere & non feci? Quid causæ est quod inimico meo vestroq; libet seruire quam mihi? neq; enim ille creauit vos, sed nec pascit quidem, aut tempora vestra ipse disponit. Si parua hæc videntur ingratis: non ille, sed ego redemi vos. Sed quo precio? Non vtiq; corruptibi-
H libus auro & argento, non sole vel luna, non saltem aliquo angelorum: sed proprio vos cruore redemi. Cæterum si neq; tam multiplici iure debitum à vobis elicere est famulatum, omissis his omnibus mecum saltem ex diurno denario conuenite. Nihil vobis ille nocuerit, nihil ipse videar profuisse: ei obtemperate qui plura vobis & potiora pollicetur, apud quem certior copiosiorq; remuneratio est: vt illud quoq; benignissima miseratione dissimulem, quod bonorum vestrorum non egens, vobis tantummodo velim esse consultum, ne præsentia suscipere detrectetis, quæ nunc offero dona gratiæ, futuris gloriæ muneribus eadem coronanda promittens. Quid ad hæc conscientia humana respondet? Cum improperari cœperint hæc in die iudicij, quomodo miseri sustinebunt? Quid excusationis poterunt habere de peccato? Nunquid tunc dicere incipient: modo, ecce modo, sine paululum? Sic enim nunc dissimulant infœlices: & modo & modo, non habet modum: & sine paululum, in longum vadit. Bonus est, inquiunt, deus, qui in proximo iuuat. Magna quidem diuina promissio, sed longa valde dilatio, & molesta expectatio est. Terrenas deserere sortes, & necdum obtinere cœlestem, afflictio intolerabilis, & inconsolabilis dolor. Quid accelerare necesse est vt miseria prolongetur? Misera prorsus, & seductoria cogitatio. Noua siquidem hæc querela est, nec prolixiorem vitam filij hominis hactenus causabantur. Breues
I dies hominis sunt, donec conscientia stimulante, de pœnitentia & conuersione vel intus à spiritu, vel foris commoueantur ab homine. Extunc sanè nouum concipitur tædium longioris vitæ, differendæ mortis oritur fiducia noua. Sed esto multa tibi annorum curricula restant, adolescens es, vsq; ad senectutem victurus & senium: quid necesse habes amittere tempora tanta, perdere tanta lucra? Nihil precio sius tempore, sed heu, nihil hodie vilius æstimatur. Transeunt dies salutis, & nemo recogitat: nemo sibi non reditura momenta periisse causatur. An putas ô homo biennij tantum aut triennij opus ab omnipotenti posse recompensari? Sic abbreuiata est manus domini, vt centum annorum non possit remunerare laborem? Sede, computa quid diebus singulis acquirere valeas, certus equidem apud deum nullum omnino bonum irremuneratum fore, & sicut non capillum de corpore, sic nec momentum de tempore periturum. Quid illud sapientis consilium ingeram: Ne tardes conuerti ad dominum? Nescis quid superuentura pariat dies. Quid insaniam causer de futuro tam temerarie præsumentis, quasi verò tempora & momenta pater in tua, & non magis in sua posuerit potestate vel voluntate? Postremo quid de incerto fine, & quid de certa breuitate laboris, retributionis æternitate loquar? Nouit dominus figmentum nostrum, consulit pusillanimitati nostræ, humanæ obuiat cogitationi, anxietatem abigit, præue-
nit trepidationem. Sequitur enim: Et omnis quis reliquerit patrem, aut matrem, aut domum, aut agrum propter nomen K
meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. Quid vltra dicetis filij hominum, quando & in hoc medio tanta vobis promissa sunt, vt dormiatis inter medios cleros, de quibus pauloante causabamini: & exeuntes à sorte terrena amplior statim excipiat consolatio, qua non modo patienter sed etiam gratulanter expectetis sortem sanctorum in regeneratione promissam? Siquidem & expectatio iustorum lætitia est. Centuplum, inquit, accipiet, & vitam æternam possidebit. Habetis filij Adam promissionem vitæ eius quę nunc est, pariter & futuræ, vt obstruatur omne os loquentium iniqua, & confundantur omnes iniqua agentes superuacuè. An non superuacuè penitus agit iniqua, qui non modo fructuosius, sed etiam iucundius: non modo salubrius, sed etiam suauius deo poterat seruire quam mundo? Et attende quod Petro quidem dominus tantum de futuro respondit. Neque enim super his quæ experiebatur præsentialiter, hæsitare poterat, aut opus habebat interrogare. Deniq; non quid nobis est dixit, sed quid erit. An verò quis dubitat instantis esse temporis centupli promissionem? Manifeste id quidem ipsa verborum consequentia probat, vbi centuplum accepturi, & possessuri dicimur vitam æternam. Cæterum ne quis omnino L
impudenti remaneat obstinationi locus, mitto vos ad euangelium secundum Marcum, vbi promissio eadem descripta Mar.10.d
manifestius inuenitur. Ait enim dominus: Nemo est qui reliquerit patrem, aut matrem, aut filios, aut agros, aut domum propter me, & propter euangelium, qui non accipiat centies tantum nunc in tempore hoc. Atq; vt vehementius admiretur carnalis anima non percipiens quæ sunt spiritus dei, sed stultitiam reputans, addit signanter, cum persecutionibus. Forte enim cum audisset in tempore hoc centuplum pro- Ibidem
mitti, coniectabatur etiam de temporalibus exhiberi: sed præripit hunc intellectum nomen additum persecutionis. Quid enim terrenæ est consolationis, quod non facile terrena persecutio tollat? Quid terrenum inter persecutiones sancti martyres acceperunt: quando & ipsa quoq; beatorum corporum terra data est in manus hominum impiorum? Interim tamen vndecunq; centuplum sint accepturi, dummodo sit centuplum, dum valeat centupliciter, centupliciter placeat, consoletur, delectet, ametur: quid insaniæ est quod cunctantur homines relinquere simpla pro centuplis? Vbi est cupidus, vbi est ambitiosus, vbi conquisitor huius seculi? Quid ad fidele negocium & nundinas quæstuosissimas auaritia intepuit & obdormiuit humana? Cui id Iudæo negares ô homo, qui in vanum accepisti nomen domini nostri Iesu Christi? cui sacrilego dare quicquid habes pro centuplo cunctareris? Sed execrabilis tibi est manus domini, vt nullam ab eo com-
mutationem recipere, non ei in ratione dati vel accepti com- M
municare penitus acquiescas. An forte non ex odio: sed ex incredulitate, ex crudelitate detrectas? Nam id mihi fateor credibilius est. Nemo enim perire magis optaret minime cuiuspiam consolationis obtentu, quam in maxima exultatione saluari. Sed non est omnium fides: nec eorum quidem qui nomine tenus sunt fideles. Poteram sane multorum vobis exempla proponere, multos producere testes qui id profecto sic credidere, sic sentiunt, sic audierunt, sic experiuntur. Abundat huiusmodi testimoniis, huiusmodi carbonibus desolatoriis, omnis natio regionis, & omnis lingua, vbicunq; sanctorum congregatio est. Sed quando humanis credat experimentis, qui veritati non credidit promittenti? Illud ego vehementius arbitror admirandum, quod fideles magis in maximo quam in modico videamini. Non enim difficile est ei dare centuplum in præsenti, qui daturus est vitam æternam in futuro. Qui daturus est, quod nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit: non modo centuplum dare potest? Sed quomodo, inquit, possunt hæc fieri? Qua ratione accipit centuplum, qui nihil sibi relinquit ex omnibus? Nempe hoc est quod paulo ante commemoraui. Tollite iugum meum super vos: & inuenietis requiem. Mira nouitas: sed eius qui noua omnia facit. Iugum tollens, inuenit requiem: relinquens omnia, centuplum habet. Nouerat hoc & ille nimirum homo secundum cor dei, qui ei loquebatur in psal- Psal.93.d
mo. Nunquid adhæret tibi sedes iniquitatis, qui fingis laborem in

A rem in præcepto? An non fictus in præcepto labor: onus leue: suaue iugum: crux inuncta? Huius enim rei sacramentum est quod in dedicatione ecclesiarum depictas in parietecruces oleo sancto pontifex linit. Sic & olim quidem Abrahæ dictum est: Tolle filium tuum quem diligis Isaac, & offeres Gene.22.d
mihi eum in holocaustum. labor fictus est in præcepto. Obla tus siquidem Isaac, sanctificatus est: non mactatus. Et tu igitur si vocem domini audieris intus in animo: & dicatur tibi vt offeras Isaac, tuum quodcunq; est gaudium immoles deo (interpretatur enim Isaac gaudium seu risus) fideliter & constanter obedire ne timeas. Nimirum etsi rem grandem tibi dicit propheta, facere debes: & obtemperandum ei per omnia: etiam si oportuerit ipsum Isaac iugulari. Nunc autem quicquid affectio propria iudicet, securus esto: non Isaac, sed aries morietur: non peribit tibi lætitia, sed contumacia, cuius vtiq; cornua vepribus hærent, & sine punctionibus anxietatis esse non potest. Tentat enim te dominus deus tuus, nec mactabitur Isaac vt opinaris: viuens viuet. sed eleuatus est vtiq; super ligna, vt in sublime gaudeas: nec in carne propria, sed in cruce domini glorieris, per quem nimirum crucifixus & ipse es: sed crucifixus mundo: nam ei viuis. Hæc nimirum conuersatio perfectorum, hæc sanctorum vita, hæc gra-
2.Cor.6.b. tia spiritualis. Deniq; tanquam tristes, inquiunt, semper autem gaudentes: tanquam nihil habentes, & omnia possidentes: tanquam morientes, & ecce viuimus. Qui videbant me fo-
Psal.30.d
B ras, fugerunt à me, dicit & filia regis: ea vtiq; cuius gloria omnis ab intus est. Vnde & clamitat in cantico canticorum, adolescentulas reuocans, quas exteriori sua incompositione
Canti.1.d deterritas videt: Nigra sum, sed formosa, filiæ Hierusalem: sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis. Nolite me considerare quod fusca sum, quia decolorauit me sol. ac si manifeste spiritualis quispiam dicat, teneras & infirmas mentes exhortans: Quid laborioſa quæq; & humilia conuersationis nostræ tam sedule numeratis? Saga cilicina sunt, & pelles arietum rubricatę, quibus interior ille splendor & interna tegitur gloria, vt illæsa à pulueris & imbris iniuria conseruetur. Nolite me considerare quod fusca sum, nolite pauere, no lite mirari. Neq; enim tristitiæ aut necessitatis est exterior iste neglectus, & nigredo forinseca, sed occulti splendoris, & exultationis internæ. Decolorauit, inquit, me sol, lux interior exterioris impatiens. Nimirum ignis est, & inania folia non admittit. Alioquin aut exuri folia, aut certe si prævaluerint,
1.Thes.5.d ignem extingui necesse est. Quod quidem omnino cauendum apostolus docet, spiritum, inquiens, nolite extinguere.
Luc.12.f. Magis autem id Christus prohibet, volens eum vehementer accendi. Igitur sponsa quidem nigra, sed formosa: apostoli
Mat.23.c tanquam tristes, semper autem gaudentes: ipsi Christo, si Iudaicis consideretur oculis, non erat species neq; decor. Econtra sanè alios dealbatis veritas comparat monumentis, fo
C ris quippe splendidos & nitentes, intus sordidos & fœtentes. Ambulant enim in stolis, & primas (vt dictum est) cathedras amant, glorioſi, honorati, & magni in oculis hominum, intus autem vbi deus videt, pleni auaritia, inuidia, ambitione, superbia, luxuria fortasse nonnulli. Quando enim talibus detur preciosum illud continentiæ munus, nisi forte ad iudicium & condemnationem, nequando paueant & resipiscant, & conuertantur à studiis suis, sed obdormiscant in peccatis, & deterius pereant ex ipsa sua irreuerentia & securitate? Sanè vt exercitij spiritualis & curæ cordis indicium euidens est contemptus exteriorum, sic eorundem solicitudo certum nihi-
Eccli.22.a lominus signum mentis incultæ. Scriptum quippe est. In desideriis est omnis ociosus. Et item: De stercoribus boum lapidabitur piger. Væ væ misero: dum stercoratur, putatur ornari. Bos erat Paulus triturans in area domini, & suum vtiq; a-
Phil.3.b gnoscens possessorem. Vnde & dicebat: Propter Christum omnia detrimentum feci: & arbitror vt stercora, vt Christum lucrifaciam. Hæc amplexatur stercora etiam si quondam nutritus fuerit in croceis. his lapidatur stercoribus piger, qui Christum lucrifacere negligens, corde vacuo & deserto foras cogitur euagari. Siquidem famis necessitate la-
Gene.46.a cob patriarcha descendere legitur in Aegyptum, & prodigus
Luc.15.c. ille filius seruire porcis, esurire siliquas egestate coactus est. Sed quid dicit scriptura? Habenti dabitur, & abundabit: non habenti autem, & hoc ipsum quod videtur habere, auferetur ab eo. Aresect fœnum, & decidet flos. ipse quoq; fene- D
Mat.13.b stræ claudentur, vt nihil vltrà terrenæ valeant consolationis haurire. Deniq; arguam te (ait dominus) & statuam contra Psal.49.d.
faciem tuam. Quid illud confusionis erit, quid miseriæ, quid doloris, quando dissipatis foliis & dispersis, vniuersa nudabitur turpitudo, reuelabitur ignominia, sanies apparebit: quando iam immortalis factus internus ille conscientiæ vermis, tota malignitate corroder, sed non consumet animam infœlicem: nec erit omnino dissimulationis locus, aut spes vlla consolationis? Quid enim causæ est quod ne modo quidem conscientiæ stimulos sustinere aliquatenus possunt, sed auertunt oculos cordis, & ad consolationes miseras conuertuntur, aut certe dissimulationibus aliquibus decipiunt semetipsos, & mentitur iniquitas sibi, nisi quòd intolerabilis ille est cruciatus (licet adhuc blandiatur spes, & extenuet omnino dolorem) dum sibiipsis pro libitu tempora metiuntur, & omne quod agunt, facile diluendum, deferendumq; quod appetunt, temeraria præsumptione promittunt? Sed & ipsa consuetudine & incuria stupidi & insensati corde, fere nihil sentiunt. quæ quidem omnia longius aberunt, vbi fiet quod scriptum est, Arguam te, & statuam contra faciem tuam. Quan- Ibidem.
to enim sibi vicinior, & naturali necessitudine charior anima carne sua est, tanto acrius doleat necesse est, & molestius ferat propriam quam corpoream læsionem, vbi à stupore isto E
& insensibilitate fuerit excitata: sicut econtra bona propria, & delicias spirituales, internamq; animi voluptatem vbi contigerit experiri, eo vtiq; delectabilius amplectatur, iucundiusq; fruatur oportet, quo propius & expressius eam tangunt, nec exterius mendicantur. Nemo quippe eo modo iumenti sui, quo corporis sui refectione poterit delectari. placet quidem & illa, sed longe aliter ista sapit, aliterq; sentitur. Quod si iumentum animæ, corpus esse fateris: eadem vtique ratio tibi obseruanda est & in ipsis. Noli ergo errare, noli seduci, vt non magis in spiritualibus spiritum credas quam in corporalibus oblectari. Vel humanam consule rationem
Gene.40.d si fides in te penitus obdormiuit. Tres in carcere quondam
Luc.23.f fuisse legimus, tres in cruce. Ioseph siquidem cum pincerna & pistore regis carcerali custodiæ mancipatus, Christus verus Ioseph cum sceleratis duobus vtiq; reputatus est. Et illi quidem in carcere videre somnia, & audiere interpretationem: isti in cruce verba locuti sunt, & vnus accepit promissionem. Priorum siquidem alter propinabat regi, & audiuit: Restitueris in gradum pristinum. Alter pascebat aues, & responsum mortis accepit. Ipsi quippe sunt porci quos pauit il-
Luc.15.e le prodigus adolescens. Spurci siquidem & elati, merito porcorum & auium nomine designantur. Porro eorum qui crucifixi sunt cum saluatore, alteri vtiq; confitenti dictum est: Luc.23.f
Hodie mecum eris in paradiso: alteri quidem blasphemanti, F
non quidem à domino (neq; enim tunc ille iudicabat quenquam) sed à socio responsum est: Neq; tu times deum, qui in eadem damnatione es? Quid ergo putamus, quid duobus illis quorum alteri dictum est, restitueris post tres dies, alteri hodie mecum eris in paradiso, præter ipsam sanè dilationem interim potuit esse molestum? Quid verò illum potuit delectare cui dictum est, truncato capite post triduum suspenderis, auium esca futurus? Sanè in hoc positi sumus omnes, & nemo nisi in carcere, sine cruce interim nemo. Quippe vbi nec innocens inuenitur immunis, quando peccator requiem sperat? Cæterum si quis volens sustinet dicens, nos quidem iuste: mercedem habebit. sinautem inuitus & blasphemans, &
4.Re.4.g. negans deum factis, duplex ei contritio est. Si quis testimonium habet salutis, etiam & caro eius requiescit in spe, & prophetæ farinula pulmentum condit atq; dulcorat, vt in olla iam non mors, sed vita sit. Deniq; nemo sanæ mentis ampliorem esse in vitiis credat, quam in virtutibus delectationem, præsertim cum sit deus virtutum, totius verè iucunditatis fons, lætitiæ & exultationis origo. Neq; enim carni seu mundo aut maligno principi, sed Christo vtique seruire, regnare est. Audi hominem de propria vtiq; experientia perhi-
Psal.118.b. bentem fidele testimonium veritati: In via, inquit, testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus diuitiis. Quid erit in patria, si tanta est copia delectationis in via? Sic & apostolus

Universidad de Deusto
Biblioteca

G & apostolus non in spe solum, sed etiam in tribulatione do-
Rom.5.a cuit gloriari. Ille quidem sic ait. Amicus huius seculi, author-
is seculi inimicus. Ille quidem sic, ego forte non ita. Delica-
tus sum, homo peccator sum, nec subsistere in tanto labore
sine gratia multa, nec ipsam gratiam valeo promereri. quasi
verò gratia non sit gratia, sed operum merces. quasi non o-
mnes peccauerint, aut non omnes egeât gratia dei. Aestimas
ô homo quia personarum acceptio sit apud deum, & non o-
mnes omnia relinquentes tam copiosè consoletur? Noli esse
incredulus, acquiesce vel veritati, de cuius testimonio nulli
licet dubitare fideli. Et omnis, inquit, qui reliquerit patrem,
aut matrẽ, aut domum, aut agrum propter nomen meum, cen-
tuplum accipiet. Neminem Christus excipit. Miseri igitur
qui dicunt, præter nos: qui excludunt semetipsos & excipi-
unt à beneficio generali. Nimirum indignos se iudicant mul-
to magis vitæ æternæ, qui nec ipsum quidem centuplum spe-
rant. Sed quia deus verax est qui promittit: homo vtiq; men-
dax est qui diffidit. Et omnis qui reliquerit patrem, aut ma-
trem, aut domum, aut agrum propter nomen meum, centu-
plum accipiet, & vitam æternam possidebit. Facile ego pote-
ram contradictionem sustinere linguarum, si id loquerer ex
1.Cor.2.a. meipso. Siquidem non percipit carnalis homo, quæ sunt spi-
ritus dei, sed stultitia illi videntur. Nũc autem ipse id loqui-
Luc.21.g tur, cuius verba etiam cœlo & terra transeuntibus non tran-
H sibunt. Sed audiui, ait homo, qui perditionis sumit occasio-
nem, & (vt vulgo dicitur) festucam quærit vnde sibi eruat
oculum: audiui inquit, de illo & illo qui reliquerant omnia,
& ad vomitum suum sunt reuersi. Quomodo illi acceperant
centuplum? Exurge domine iudica causam tuam, & istorum
nempe calumniam, & murmur ipsorũ qui forte omnia relin-
quere visi sunt, & minime tamen centuplum acceperunt: non
Mat.19.c contra nos, sed contra te est, qui dixisti: Omnis qui reliquerit
patrem &c. centuplum accipiet. Quid tamen dicimus? An ex
collegio discipulorum reprobari quis potest nisi loculos ha-
bens? Sunt enim loculi non modo pecuniæ, sed propriæ vo-
luntatis. Scrutetur proinde vias suas, & studia sua, qui pro-
missam centupli gratiam sibi deesse causatur: nec dubium
quin inueniat angulum & diuersorium reclinatorium; non
quidem filij hominis, sed aut foueam vulpis, aut volucris ni-
dum. Magis autem perfectius, obsecro, relinquat omnia: &
solum sequatur Christum, iactans cogitatum suum in deo,
enutriendus ab eo, & centuplum sine dubio percepturus. Ne-
que enim potest solui scriptura, quæ tam certa veritate sub-
1.Cor.5.b. nixa, omnibus id sine exceptione promittit. Nihil sibi retine-
at, nihil suis, ne modicum fermentum totam massam corrum-
pat. Sunt enim qui sibi retinent aliquid, dominicę vocis obli-
ti, qui non suam venit facere voluntatem: & in ipsis quoque
sanctorum collegiis proprio aut desiderio aut fortasse con-
silio importunius adhærentes, sciolos sese faciunt, de se sibi
I aliquid retinentes: quos penitus abnegasse, & diuinæ proui-
dentiæ, ac obedientiæ patrum, consiliis quoq; spiritualium vi
rorum debuerant commisisse. Sunt enim qui propinquis re-
tinent & amicis, quod abiiciunt à seipsis, pro eorum prospe-
ritate præsenti, inani prorsus & seculari solicitudine æstuan-
tes. Crudeles plane, qui nequaquã proximos diligant tãquam
se. crudeles, inquam, vel in se, vel in suos: imò quod verius est,
in vtrosq;. Nemo ergo cum se videt non omnia reliquisse, cẽ-
tuplum non accepisse miretur. Preciosa siquidem diuina
consolatio est, nec omnino tribuitur admittentibus alienam.
Gene.27.f Infœlix tu Esau qui dixisti: Num vnam tantum benedictio-
Psal.26.b nem habes pater? Quanto melius erat dicere cum propheta:
Vnam petij à domino, hanc requiram? Indignus enim be-
nedictione cœlesti conuincitur, qui dubio quærit affectu, du-
plici petit intentione, aliud sibi refugium parans, si forte eam
Gene.4.b non obtinere contingat. Maior est iniquitas mea (ait fratri-
cida primus) quam vt veniam merear. Quid ergo? renuat cõ-
solari anima tua, si veniam non meretur. Hoc solum deplora,
hoc solum plange. Aliud ne cogites quidem. Sed nunc, inquit
Ibidem Cain, omnis qui inuenerit occidet me. Graue scilicet dam-
num, grandis iactura si perimatur corpus, quandoquidem a-
nima periit. Sed occidendum sese causabatur infœlix, tan-
quam pro magno beneficio habiturus si prohiberetur occi-
di. Quod & factum est. Consolationem miseram obtinuit
quam quærebat: & oblitus est consolationis maximæ, pro K
qua multo studiosius supplicare & remedium quærere opor-
tebat. An non idem & de Saule legisti? Vbi enim perstitit in
sententia Samuel sanctus, nunc, inquit, honora me vel coram 1.Re.15.f
populo. Ad quid tibi hæc honoratio miser? Hæccine erat to-
ta illa supplicatio: peccaui, ora dominum pro me? Merito sa-
nè non pepercit qui intuebatur cor. Falsa non poterat suppli
catione moueri. Vix adhuc dixerat Dauid, peccaui, & respon 2.Re.12.d.
sum illi est: dominus transtulit peccatum tuum à te. Sic nimi-
rum, sic vsq; hodie dilectissimi, cuius ad alias consolationes
mens inhiat, & penitus in caducis & transitoriis non renuit
consolari, ipse sibi profecto cœlestis subtrahit gratiam con-
solationis. Quam si digna deuotione, pleno affectu, desiderio
vehementi petere, quærere, pulsare satageret: sine dubio pe-
tens acciperet, quærens inueniret, pulsanti aperiretur. Alio-
quin si forte (quod absit) pudendum illum apostasiæ saltum
præsumpserit, certum omnino sit testimonium veritatis acci-
pientibus, aut nunquam eum omnia reliquisse: aut ipsum
quoq; postea deseruisse centuplum quod acceperit. Nonnul- Gal.3.d
li siquidem cum spiritu cœperint, heu carne postea consum-
mantur. Quod si insanum est centuplum nolle recipere, velle
relinquere plusquam insanum iure censetur. An verò plan-
gendus tibi videtur, qui abstractus & illectus à concupiscen- L
tia sua, sponte id deserit, libens abiicit, voluntarie derelin-
quit, & qui nutriebatur in croceis, amplexatur stercora?
Non est vnde causetur qui eiusmodi est, tanquam in eo videa-
tur irritum verbum domini, aut euacuata promissio. Dum e-
nim reliquit omnia, habuit sine dubio repromissam centupli
benedictionem. Sine causa contendit: non ei magis quam
Christo credimus, nec omnino acquiescimus mendacem eum
facere qui promisit. Centuplum, inquit, accipiet, & vitam æ-
ternam possidebit. Illud enim in via, hæc in patria est. Imò
hæc patria, illud via. Illud consolatio præsentis laboris, hæc
futuræ fœlicitatis consummatio est. Sic nimirum & operariis
huius seculi solet cibus in opere, merces in fine dari. sic mi-
litantibus & stipendia ministrantur pro necessitate laboris,
& nouissime donatiuum maius erogatur pro quantitate labo
ris. Sic & filiis Israel donec terram promissionis intrarent, in
deserto manna non defuit. Et ab ecclesia post quæsitum re-
gni cœlestis aduentum, quotidianus panis petitur in oratio-
ne quam ipse saluator instituit. Habes hanc duplicem promis
sionem & in propheta euidenter expressam, vbi ait: Reddet Sap.10.d
deus mercedem laborum sanctorum suorum, & deducet illos Psal.118.b.
in via mirabili. Ipsa est enim via testimoniorum domini, in
qua propheta alius sicut in omnibus diuitiis delectatum se es
se testatur. Vt quid ergo in incredulitate moriemini filij ho-
minum? At forte adhuc secularis ad hæc quispiam dicat: O- M
stende mihi centuplum quod promittis, & libens vniuersa re
linquo. Vt quid ostendam? Fides enim non habet meritum,
cui humana ratio præbet experimentum. An potius homini
ostendenti, quam veritati crederes promittenti? Deficis scru
tans scrutinio. Nisi credideris, non intelliges. Manna absco- Apoc.2.e
nditum est, quod in apocalypsi Ioannis victori promittitur.
Nouum nomen est, quod nemo scit nisi qui accipit. Videtur
enim forte nonnullis præsentem sanctorum communionem
facultatum pariter & voluntatum hoc loco centupli nomine
designari. Et magna quidem hæc ipsa consolatio, sed non a-
deo generalis, vt possit vniuersaliter omnibus conuenire.
Quantos enim sanctorum aut voluntarie eam deseruisse, vt
anachoretas: aut violentia persecutionis, vt martyres exilio
relegatos, humana consolatione nouimus caruisse? Datum o-
ptimum est centuplum hoc, desursum descendit à patre lumi-
num. An non deniq; omnia possidet, cui omnia cooperantur
in bonum? An non centuplum habet omnium qui impletur
spiritu sancto, qui Christum habet in pectore? Nisi quod lon Psal.30.e
ge plusquam centuplum est visitatio paracleti spiritus, &
præsentia Christi. Quam magna, inquit, multitudo dulcedi-
nis tuæ domine, quam abscondisti timentibus te, perfecisti
eis qui sperant in te. Vides quomodo memoriam abundan-
tiæ suauitatis huius eructuet anima sancta: quomodo expri-
mere gestiens verba multiplicet? Quam magna, inquit, mul-
titudo. Hoc ergo centuplum adoptio filiorum est, libertas &
primitiæ spiritus, deliciæ charitatis, gloria conscientiæ, re-
gnum dei

A gnum dei quod intra nos est, non vtiq; esca vel potus, sed iu-
stitia, & pax, & gaudium in spiritu sancto. Gaudium sane non
modo in spe gloriæ, sed etiam in tribulationibus. Hic est i-
Luc.12.f. gnis quem voluit Christus vehementer accendi. Hæc virtus
ex alto, quæ Andream fecit amplecti crucem, Laurentium ri-
dere carnificem, Stephanum pro lapidantibus flectere genua
Sap.3.b ad orationem. Hæc illa pax quam suis reliquit Christus, quã-
do dedit & suam. Siquidem donum & pax est electis dei: pax
vtiq; præsentis, & donum futuræ. Illa superat omnem sen-
sum, sed & huic quicquid sub sole placet, quicquid in mun-
do concupiscitur, non poterit comparari. Hæc gratia deuo-
tionis, & vnctio docens de omnibus, quam expertus nouit,
Apoc.2.e inexpertus ignorat: quoniam nemo scit nisi qui accipit. Vti-
nam hic filiorum hominum concupiscentia vigilet, vtinam
vel curiositas excitetur, vt dicant in cordibus suis: non vide-
tur hoc verbum adinuentionis humanæ, cui sic cõsonant vno
ore testimonia scripturarum. Quod si ita est, sine dubio ve-
hementer erramus. Probare libet an hæc ita se habeant, gu-
Gene.30.c stare quid hoc absconditum manna sapiat, experiri quid sit
hoc centuplum, quale gaudium in spiritu sancto. Cras profe-
cto respondebit ei iustitia sua, qui id studiosè quæsierit. con-
Thre.3.c. festim vt gustauerit, videbit quam suauis est dominus: quo-
B niam bonus non modo tenenti, sed & quærẽti se, animæ spe-
ranti in se. Alioquin venite & arguite me, dicit dominus, si
non omnis qui reliquerit patrem & matrem, aut domum aut
agrum propter nomen meum, centuplum acceperit nunc in
hoc tempore. Parum est, & vitam æternam possidebit. Ve-
rum si in præsentis commendatione centupli sermo deficit,
& ex abundantia cordis angustia oris obstruitur: quidni ad
promissionem æternæ vitæ defectum proprium ipsa etiam
cogitatio fateatur? Si id quod ex parte est, non valeat eloqui
nec expertus, quid inexpertus de perfectione balbutire co-
netur? Oculus non vidit deus absq; te, quæ præparasti diligẽ-
tibus te. Pax enim est quæ exuperat omnem sensum, pax super
pacem, indeficiens exultatio, torrens voluptatis diuinæ, flu-
men lætitiæ, gaudium plenum. Cogita quicquid vis, quic-
quid potes exopta, excedit cogitatum omnem, desiderium
omne exuperat illa fœlicitas, æternitas illa, beatitudo illa.
Ad quam nos sua miseratione perducat præueniens in bene-
dictione dulcedinis, & indeficienter interim tribuens promis
sam centupli gratiam, ad solatium vtiq; & remedium laboris
huius, ne deficiamus in via: vt de exhibitione præsentium mu
nerum firma sit expectatio futurorum, qui venit vt vitam ha-
beamus, & abundantius habeamus, Iesus Christus dominus
noster.

FINIS.

C HACTENVS HABES AMANTISSIME
*lector opera à diuo nostro Bernardo composita. Nam
nonnulla alta, quæ à longo iam tempore ei asscribun-
tur, sua non sunt: nec eius stylum, minusque spi-
ritum redolent. Ne propterea opus præcla-
rissimum, talium inculcatione obtenebre
tur, peritorum consilio reiecimus,
demptis quæ sequuntur paucis.*

INCIPIT PRAEFATIO
in epistolam siue tractatum de uita solitaria ad fratres de monte dei.

Harissimis fratribus & dominis. N. priori & cæte
ris, sabbatum delicatum. Pene impudenter & plus
quam decebat os meũ patet ad vos charissimi fra-
tres in Christo. non possum tacere, deus scit. Ignoscite: quia cor meum dilatatum est. Dilatamini & vos, obse-
cro, in visceribus vestris, & capite nos: quia totus vester sum,
in eo in cuius visceribus inuicem cupimus vos. Ideo ex quo
recessi à vobis, vsq; nunc qualẽcunq; laborem meum quoti-
dianum statui dedicare non vobis, qui non indigetis, sed fra-
tri Stephano & sociis eius fratribus iunioribus & nouitiis ve
nientibus ad vos, quorum doctor deus solus est: vt habeant
& legant si forte ibi aliquid inuenerint vtile sibi ad solatium D
solitudinis suę, & sancti propositi incitamentũ. Offero quod
possum, bonam voluntatem. Ipsamq; à vobis repeto cum fru-
ctibus suis. Dauid saltando placuit deo, non propter saltum, 2.Re.6.c
sed propter affectum. Similiter & mulier quæ vnxit pedes do Luc.7.f
mini, laudata est à Christo, non quia vnxit, sed quia amauit: &
quia quod habuit hoc fecit, in eo iustificata est. Deinde vobis
etiam arbitratus sum dedicandũ aliud quoddam opusculum,
quod in consolationem suam & in adiutorium fidei facere me
compulit fratrum quorundã plus anxia quam periculosa ne-
cessitas: quorum tristitia plurimum mihi solet facere gaudiũ
nisi quòd eos contristatos videre non possum. Præ magnitu-
dine quippe non solum fidei, sed etiam amoris, ex o sum adeo
habent quicquid videtur esse contra fidem, vt si vel ad modi-
cum seu ex spiritu blasphemię, seu ex ipso sensu carnis fuerint
super hoc attẽtati vel pulsati, quasi ex solo auditu vel attactu
læsam omnino in semetipsis æstiment conscientiæ pietatem
vel puritatem, & miserabiliter defleant semetipsos quasi re-
probos circa fidem. Quibus & contingit à seculi tenebris ad
purioris vitæ exercitia venientibus, quod cõtingere solet re-
pente prodeuntibus ad lucem à diutinis tenebris: vt sicut in
illis lux ipsa, qua cætera videnda sunt, primo irruens, infirmis
oculis fit molesta: sic & isti ad primum fidei lumen cęcutiãt,
nec insolitos nouæ lucis radios possunt sustinere, donec ipso E
lucis amore assuescant.

Explicit præfatio.

Incipit epistola
AD FRATRES DE *monte dei.*

FRatribus de monte dei, Orientale
lumen, & antiquum illum in religio
ne Aegyptium feruorem tenebris
occiduis & Gallicanis frigoribꝰ in-
ferẽtibus, vitæ scilicet solitariæ exẽ
plar, & cœlestis formam conuersa-
tiõis. Occurre & cõcurre in gaudio
sancti spiritꝰ anima mea, & risu cor-
dis i feruore pietatis, & i omni ob-
sequio deuotę voluntatis. Quidni? genim epulari & gaudere
in domino oportet, quia christianæ deuotionis ac religionis
speciosissima portio, quæ cœlos propinquius tangere videba
tur, mortua erat, & reuixit: perierat de mundo, & inuenta est.
Auditu auris audieramus, nec credebamus, legebamus in li- F
bris, & mirabamur de antiqua vitæ solitariæ gloria, & magna
in ea gratia dei: cum subito inuenimus eam in campis syluę, in
monte dei, in monte pingui. Vbi iam pingueſcũt speciosa de- Psal.64.c
serti, & exultatione colles accinguntur. Ibi enim etiã per vos
offert se omnibus, & in vobis se demonstrat, & ignota hacte-
nus innotescit in paucis simplicibus, ipso eam vobis ingeren-
te, qui in paucis simplicibus totum olim sibi mundum subie-
cit ipso mundo mirãte. Licet enim magna & diuina plane fue
rint miracula quæ dominus gessit in terris, hoc tamen vnum
super omnia alia enituit, & cætera cuncta illustrauit, quod si-
cut dictum est, in paucis simplicibus totum mundum & omnẽ
sapientiæ eius altitudinem sibi subiugauit. Quod etiam nũc
cœpit operari in vobis. Ita pater: ita, quoniam sic beneplacitũ Luc.10.d
est ante te. Abscondisti enim hæc à sapientibus & prudẽtibus
huius mundi, & reuelasti ea paruulis. Nolite ergo timere pu- Luc.12.d
sillus grex, ait dominus, sed omnino confidite: quia complacuit deo patri dare vobis regnum. Videte fratres mei, videte 1.Cor.1.d
vocationem vestram. Vbi sapiens inter vos? Vbi scriba? Vbi
conquisitor huius seculi? Nam etsi sunt aliqui sapientes inter
vos, per simplices tamen sapientes aggregauit, qui reges o-
lim & philosophos mundi huius per piscatores sibi subiecit.
Sinite ergo, sinite sapientes huius seculi de spiritu huius mũ-
di tumentes, alta sapientes, & terram lingentes, sapienter de-
scendere in infernum. Vos autem dum foditur peccatori fo-
uea, sicut

Universidad de Deusto
Biblioteca

G uca,ſicut cœpiſtis ſtulti facti propter deum, per ſtultum dei,
1.Cor.1.d. quod ſapientius eſt omnibus hominibus, Chriſto duce humilem apprehendite diſciplinam aſcendendi in cœlũ: Veſtra nanq; ſimplicitas iam multos prouocat ad emulationem. Veſtra ſufficientiſſima & altiſſima paupertas,iam multorum cõfundit cupiditatem. Veſtrum ſecretum,iam earum rerum quę tumultum faciunt vel facere videntur,pluribus incutit horrorem. Si qua ergo cõſolatio in Chriſto,ſi quod ſolatiũ charitatis,ſi qua ſocietas ſpiritus,ſi qua viſcera miſericordiæ,implete gaudium non meum tantummodo,ſed omnium diligentium nomen dei: vt in varietate veſtitus deaurati de auro ſapientiæ dei reginæ aſſiſtentis à dextris ſponſi,veſtro ſtudio, veſtra inſtantia,ad dei gloriam,& magnam coronam veſtram, & gaudium omnium bonorum,hoc ſanctę nouitatis inſtauretur ornamentum. Nouitatem verò dico propter linguas nequam(à quarum contradictione abſcondat vos deus in abſcõdito faciei ſuæ) hominum impiorum: qui cum mauiſeſtum lumen veritatis obnubilare non queunt, de ſolo nouitatis nomine cauillantur,veteres ipſi,& in veteri mente neſciẽtes noua meditari,vtres veteres non ępientes vinum nouum,quod ſi eis infunderetur,rumperentur. Sed hæc nouitas,non eſt nouella vanitas. Res enim eſt antiquæ religionis,perfectę fundatæ in Chriſto pietatis,antiqua hæreditas eccleſiæ dei,à tẽ-
H pore prophetarum præmonſtrata,iamq; nouæ gratiæ ſole exMat.3.d orto,in Ioanne Baptiſta inſtaurata & innouata: ab ipſo domino familiariſſime celebrata, ab eius diſcipulis ipſo præſente concupita: cuius transfigurationis gloriam cum vidiſſent qui cum eo in monte ſancto erant, continuo Petrus in eo quidem abreptus ſibi, & neſciens quid diceret, quia viſa dei maieſtate commune bonum intra priuatum ſuum viſus eſt concluſiſſe, in eo autem præſentiſſimus ſibi, & ſcientiſſimus quid diceret,quia ſuauitate eius guſtata optimum ſibi iudicaMat.17.d uit in hoc ſemper eſſe,vitam hanc in contubernio dei & ciui um ſupernorum quos cum eo viderat,cõcupiuit dicens: Domine bonum eſt nos hic eſſe. Si vis faciamus hic tria tabernacula,tibi vnum,Moyſi vnum,& Heliæ vnum. In quo ſi auditus fuiſſet,facturus proculdubio erat poſtmodum alia tria,ſibi vnum,Iacobo vnum, & Ioanni vnum. Poſt paſſionem vero domini calente adhuc in cordibus fidelium effuſi eius ſangui nis recenti memoria,ſolitariam hanc vitam eligentibus,paupertatem ſpiritus ſectantibus,& in ſpiritualibus exercitiis & in contemplatione dei pingue ocium altero in alterum zelantibus,deſerta repleta ſunt. Ex quibus legimus Paulum,Macarium,Antonium,Arſenium, & alios quam plures in ſanctæ huius conuerſationis republica conſulares viros,egregia nomina in ciuitate dei,nobiles & triũphales titulos habẽtes de victoria huiꝰ ſeculi,& principis huius mũdi, & corporis ſui, de cultu animi, & domini dei ſui. Sileant ergo qui in tene-
I bris de luce iudicantes,vos arguunt nouitatis ex abundantia malæ voluntatis, ipſi potius arguendi vetuſtatis & vanitatis. Sed & laudatores & detractores ſemper eſtis habituri, ſicut & dominus. Laudatores præterite: & bonum quod in vobis amant,hoc in eis amate. Detractores diſſimulate, & pro eis orate. Et obliti quæ retro ſunt, prætermiſſis ſcandalis, quæ iuxta iter vobis à dextris & à ſiniſtris poſita ſunt,in anteriora veſtra vos extendite. Si enim ad ſingula volueritis vel laudatoribus reſpondere,vel cum detractoribus litigare, tempus perditis,cuius in propoſito ſancto non leuis eſt iactura. A terris enim ad cœlos feſtinantem qui moratur, & ſi non detinet,plurimum tamen nocet. Nolite ergo negligere, nolite tardare,grandis enim vobis reſtat via. Altiſſima enim eſt profeſſio veſtra. Cœlos tranſit,par angelis eſt, angelicæ ſimilis puritati. Non enim ſolum vouiſtis omuem ſanctitatem, ſed omnis ſanctitatis perfectionem,& omnis conſummationis finem. Non eſt veſtrum circa communia præcepta languere, neq; hoc ſolum attendere quid præcipiat deus: ſed quid velit, probantes quæ ſit voluntas dei bona, & beneplacens, & perfecta. Aliorum eſt enim deo ſeruire,veſtrum adhærere. Aliorum eſt deum credere, ſcire, amare, reuereri: veſtrum eſt ſapere,intelligere, cognoſcere, frui. Magnum eſt hoc,arduũ eſt hoc. Sed omnipotens & bonus eſt deus,qui in vobis eſt pius promiſſor, fidelis redditor, & indefeſſus adiutor: qui magno eius amore magna profitentibus, & in fide & ſpe gratiæ eius maiora viribus ſuis aggredientibus,& voluntatem & de- K
ſiderium ſuggerit in idipſum: & qui voluntatis gratiam prærogauit,ſubrogabit etiam virtutem ad prouentum. Cui cum fideliter fecerit homo quod potuerit,calumniante calumniatore ipſe miſericorditer pauperi ſuo iudicium faciet: quia quod habuit hoc fecit. Abſit tamen fratres,à conſcientiæ veſtræ æſtimatione,à paruitate & humilitate veſtra, ab ore veſtro omnis altitudo: quia altum ſapere mors eſt, & facile eſt in alto ſe contuentem obſtupeſcere,& de vita periclitari. No men aliud veſtræ profeſſioni imponite, alium titulum ordini veſtro inſcribite. Feras vos potius indomitas, & incaueatas beſtias (quæ aliter communi hominum more domari non poterant) exiſtimate & appellate,longe ſupra vos virtutem eorum ſuſpicientes,& admirantes gloriam,qui ambidextri for
tiſſimi (ſicut Ahod ille iudex fortiſſimus Iſrael, qui vtraque Iudi.3.c
manu vtebatur pro dextera)& quandiu licet, deuotiſſime intus vacare amant charitati contemplandæ veritatis: & cum neceſſitas vocat, vel officium trahit, promptiſſime ſe foras mutant,non dant,pro veritate adimplendæ charitatis. Caue etiam ſerue dei caue ne quoſcunq; imitari non vis, damnare videaris. Volo hoc facias in ægritudine tua,quod cum ſaniſ- 1.Ti.1.d
ſimus eſſet faciebat qui dicebat: Venit Ieſus Chriſtus peccatores ſaluos facere,quorum primus ego ſum. Neque enim L
hoc dicebat Paulus mentiendi præcipitatione,ſed æſtimandi affectione. Qui enim perfecte examinando ſemetipſum intelligit, ſuo peccato nullius peccatum par eſſe exiſtimat, quod non ſicut ſuum intelligat. Nolo ergo vt nuſquam arbitreris lucere ſolem communem diei niſi in cella tua, nuſquam eſſe ſerenum niſi penes te, nuſquam operari gratiam dei niſi in conſcientia tua. An ſolitariorum deus tantum? Sap.11.d
Imò & omnium: Miſeretur enim omnium deus, & nihil odit eorum quæ fecit. Malo te cogitare vbiq; eſſe ſerenum niſi penes te,& peius de te quam de aliquo exiſtimare. Cum timore potius & tremore veſtram ipſorum ſalutem operamini. Nec quales ſint alij,ſed quales ex vobis fiant (quantum in vobis eſt) cogitate, non ſolummodo qui modo ſunt,ſed & qui pòſt futuri ſunt,quos in propoſito ſancto eſtis habituri imitatores. Ex vobis enim,ex veſtro exemplo & veſtra authoritate in regione hac pendere habet tota poſteritas huius veſtri ordinis ſancti. Vos in eo patres,vos in eo inſtitutores cũ debita imitationis reuerentia appellabimini à ſucceſſoribus veſtris. Quicquid à vobis ſtatutum, quicquid vobis tenentibus & ſeruantibus in conſuetudinem fuerit miſſum,abſq; omni retractatione à poſteris veſtris tenendum erit & ſeruandum,nec fas erit aliquid immutari. Sic enim de vobis erit apud eos,ſicut de incommutabilibus legibus ſummæ & æternæ veritatis eſt apud nos,quas ſcrutari omnibꝰ expedit & ſcire,non autem licet alicui diiudicare. Deo autem gratias, quia nec indignũ vobis erit,nec inutile poſteris, ſi fortiter & vos M
tenueritis, & ipſi in vobis fideliter imitentur quod interim tenetis. Et ſi quid adhuc aliter ſapere oportuerit,& hoc deꝰ vobis reuelabit. Salua enim per omnia Cartuſiæ debita ſanctitate,& cum omni laude prædicanda reuerentia,multa in alpinis illis horridis & cõtinuis frigoribus neceſſaria ſunt quæ frugalem ſufficientiam, & voluntariam paupertatem ſectantibus,in his duntaxat regionibus non adeo neceſſaria videntur. Intelligitis quæ dico,dabit enim vobis dominus intellectum. Gaudeo enim in vobis,& licet abſens corpore,ſed preſens ſpiritu, & videns ordinem veſtrum, ſed feruorem ſpiritus,ſed abundantiam pacis,ſed gratiam ſimplicitatis, in propoſito rigorem,in dilectione mutua ipſam ſancti ſpiritus ſuauitatem,& plenam omnino in conuerſatione veſtra formam pietatis. In recordatione montis dei totus exulto, & primitias ſancti ſpiritus,& pignus gratiæ ſpe creſcentis in eo religionis deuotus adoro. Nam & ipſum montis dei nomen bonę ſpei præfert omen,ſcilicet quòd ſicut pſalmiſta dicit de mõte dei,habitatura ſit in eo generatio quærentium dominum, Pſal.23.b
quærentium faciem dei Iacob, innocens manibus, & mundo corde: qui non accepit in vano animã ſuam. Ipſa eſt enim profeſſio veſtra quærere deum Iacob, non communi hominum Gene.32.g
more,ſed quærere faciem dei,quam vidit Iacob qui dixit: vidi dominum facie ad faciem,& ſalua facta eſt anima mea. Faciem dei,hoc eſt cognitionem eius quærere. Facie ad faciem,
quam

A quam vidit Iacob,de qua etiam dixit apoſtolus: Tunc cognoſ
1.Cor.13.d cam ſicut & cognitus ſum: & nunc videmus per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem videbimus eum ſicuti eſt: hanc in hac vita ſemper quærere per innocentiam manum & munditiam cordis ipſa docet pietas: quæ ſicut dicit Iob,cultus dei eſt. Quam qui non habet, in vano accepit animam ſuam,hoc eſt fruſtra viuit,vel omino non viuit,dum non viuit ea vita propter quam vt in ea viueret, accepit animam ſuam. Pietas enim hæc eſt iugis dei memoria, continua intentionis actio ad intelligentiam eius, indefeſſa affectio in amorem eius: vt nulla vnquam inueniat ſeruum dei, non dicam dies,ſed hora,niſi vel in exercitij labore, & proficiendi ſtudio,vel in experientiæ dulcedine,& fruendi gaudio. Hæc eſt pietas de qua apoſtolus dilectum ſibi diſcipulum admo-
1.Tim.4.b net dicens: Exerce temetipſum ad pietatem. Nam corporalis exercitatio ad modicum vtilis eſt. Pietas verò ad omne opus bonum eſt vtilis, habens promiſſionem vitæ quæ nunc eſt & futuræ. Pietatis enim non ſolummodo formam ſed & veritatem in omnibus & præ omnibus habitus veſter repromittit,propoſitum veſtrum requirit. Nam ſicut apoſto-
2.Tim.3.a lus dicit: Sunt aliqui formam quidem pietatis habentes,virtutem autem eius abnegantes. Hanc quicunque veſtrum non habet in conſcientia,non exhibet in vita,non exercet in cella: non ſolitarius, ſed ſolus dicendus eſt. Nec cella ei cella,
B ſed recluſio & carcer eſt. Verè enim ſolus eſt, cum quo deus non eſt. verè recluſus eſt qui in deo liber non eſt. Solitudo enim & recluſio ſunt nomina miſeriæ. Cella autem nequaquam debet eſſe recluſio neceſſitatis,ſed domicilium pacis,oſtium clauſum: non latebræ,ſed ſecretum. Cum quo enim deus eſt,nunquam minus ſolus eſt quàm cum ſolus eſt. E
Tunc enim libere fruitur gaudio ſuo, tunc ipſe ſuus eſt ſibi, ad fruendum deo in ſe,& ſe in deo. Tunc in luce veritatis,in ſereno mundi cordis vltro patet ſibi pura conſcientia, & libere ſe infundit affecta de deo memoria: & vel illuminatur intellectus, & bono ſuo fruitur affectus, vel ſeipſum deflet humanæ fragilitatis defectus. Propter hoc ſecundum formam propoſiti veſtri habitantes in cœlis potius quam in cellis, excluſo à vobis toto ſeculo, totos vos incluſiſtis cum deo. Cellæ ſiquidem & cœli habitatio cognatæ ſunt: quia ſicut cœlum & cella ad inuicem videntur aliquam habere cognationem nominis,ſic & pietatis. A celando enim cœlum & cella nomen habere videntur: & quod celatur in cœlis, hoc & in cellis. Quod geritur in cœlis,hoc & in cellis. Quidnam eſt hoc vacare deo,frui deo. Quod cum ſecundum ordinem pię & fideliter celebratur in cellis, audeo dicere, ſancti angeli dei cellas habent pro cœlis, & æquè delectantur in cellis ac in cœlis. Nam cum in cella iugiter cœleſtia actitantur,
C cœlum cellæ & ſacramenti ſimilitudine, & pietatis affectu,& ſimilis operis effectu proximum efficitur: nec iam ſpiritui oranti, vel etiam à corpore exeunti, à cella in cœlum longa vel difficilis via inuenitur. A cella enim in cœlum ſæpe aſcendit ur,vix autem vnquam à cella in infernum deſcenditur: niſi
Pſal.54.c ſicut dicit pſalmiſta: Deſcendant in infernum viuentes,videlicet ne deſcendant morientes. Hoc enim modo ſæpe cellarum incolæ in infernum deſcendunt. Sicut enim aſſiduè contemplando reuiſere amant gaudia cœleſtia, vt ardentius ea appetant: ſic & dolores inferni, vt horreant & refugiant. Et hoc eſt quod imprecantur inimicis ſuis orãtes,ſcilicet vt deſcendant in infernum viuentes. Moriens autem vix aut nunquam aliquis à cella in infernum deſcendit: quia vix vnquam aliquis niſi cœlo prædeſtinatus, in ea vſque ad mortem perſiſtit. Filium enim gratiæ,fructum ventris ſui cella fouet, nutrit,amplectitur,& ad plenitudinem perfectionis perducit, & colloquio dei dignum efficit, alienum verò vel ſuppoſitum abdicat à ſe citius & proiicit. Vnde ait dominus ad Moyſen:
Exo.3.b Solue calceamenta pedum tuorum: Locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt. Morticinum enim mortuarum affectionum, vel hominem mortuum à corde, locus ſanctus vel terra ſancta nequaquam diu patitur. Cella terra ſancta, & locus ſanctus eſt: in qua dominus & ſeruus eius ſæpe colloquuntur ſicut vir ad amicum ſuum. In qua crebro fidelis anima verbo dei coniungitur,ſponſa ſponſo ſociatur,terrenis cœleſtia, humanis diuina vniuntur. Siquidem ſicut templum ſanctum dei, D
ſic cella eſt ſerui dei. Et in templo enim & in cella diuina tractantur: ſed crebrius in cella. In templo viſibiliter & figuratiue aliquando Chriſtianæ pietatis ſacramenta diſpenſantur, in cellis vero ſicut in cœlis ipſa veritate,ipſo ordine etſi nondum ipſa puritatis maieſtate,vel æternitatis ſecuritate, res ipſa omnium ſacramentorum fidei noſtræ aſſiduè celebratur. Ideo ſicut dictum eſt, alienum qui non eſt filius citius à ſe proiicit quaſi abortiuum,euomit tanquam inutilem ac noxium cibum,nec diu talem pati poteſt in viſceribus ſuis officina pietatis: venitq; pes ſuperbiæ,& aſportat eum manus peccatoris,& mouet eum: & expulſus non poteſt ſtare,ſed fugit miſer nudus & tremebundus ſicut Cain à facie domini,expo ſitus vitiis & dæmonibus,vt qui prior inuenerit eum, morte animæ eum afficiat & occidat. vel ſi aliquandiu duruerit in ea non virtutis conſtantia, ſed pertinaci miſeria, ſic ei cella
Prou.19.d eſt quaſi carcer, aut ſicut viuenti ſepultura. Peſtilente verò flagellato,ſapiens ſapientior erit,& lauabit iuſtus manus ſuPſal.57.d as in ſanguine peccatoris. Sicut ergo dicit propheta: Si conuerteris Iſrael, ad me conuertere: hoc eſt perfectæ conuerſionis culmen apprehende. Nulli enim in eodem ſtatu diu eſſe conceditur. Seruo dei aut ſemper proficiendum,aut deficiendum eſt: aut ſurſum nititur,aut in inferiora vrgetur. Ab omnibus autem vobis perfectio exigitur, licet non vniformis. Sed ſi incipis,incipe perfectè. Si iam in profectu es, & hoc ipſum iam perfectè age. Si autem perfectionis aliquid E
attigiſti: teipſum in temetipſo metire, & dic cum apoſtolo:
Phil.3.c. Non quòd iam apprehenderim,aut perfectus ſim: ſequor autem ſi forte comprehendam in quo & comprehenſus ſum. Vnum autem,quæ quidem retro ſunt obliuiſcens,& ad ea quæ ſunt priora extendẽs meipſum,ad deſtinatum proſequor bra uiũ ſuperne vocationis in Chriſto Ieſu. Deinde addit: Quotquot ergo perfecti ſumus,hoc ſapiamus. In quo manifeſtè apoſtolo docente declaratur, quia perfecta eorum quæ retro ſunt obliuio,& perfecta in anteriora extenſio,ipſa eſt hominis iuſti in hac vita perfectio: & perfectio huius perfectionis ibi erit, vbi erit brauij ſupernæ vocationis perfecta apprehenſio. Hoc autem modo ſicut ſtella à ſtella diſtat in claritate,ſic cella à cella in conuerſatione,ſcilicet incipiẽtium,proficientium,& perfectorum. Incipientium ſtatus poteſt dici animalis,proficientium rationalis,perfectorũ ſpiritualis. Ignoſcendum eſt in aliquibus aliquãdo eis qui adhuc ſunt animales, in quibus igноſci non debet eis qui iam habentur quaſi rationales. Rurſumque rationalibus in quibuſdam ignoſcitur,in quibuſdam non ignoſcitur ſpiritualibus,quorum perfecta omnia eſſe debent, & imitatione & laude potius quam reprehenſione digna. Et cum ex his tribus hominum generibus conſtet omnis ſtatus religionis,quæ ſicut propriis nomi nibus diſtinguuntur,ſic etiam dignoſcuntur ex ſuorum proprietate ſtudiorum: debent omnes filij dei in die qui eſt,ſemper diligenter proſpicere quid deſit ſibi,vnde venerint,quoF
uſq; peruenerint,& in quo proficiendi ſtatu ſingulis diebus, vel horis ſua ſe æſtimatio deprehẽdat. Sunt etenim animales, qui per ſe nec ratione aguntur, nec trahuntur affectu: & tamen vel authoritate permoti,vel doctrina commoniti,vel exemplo prouocati approbant bonum vbi inueniunt, & quaſi cæci,ſed ad manum tracti ſequuntur,hoc eſt imitantur. Sunt rationales,qui per rationis iudicium & naturalis ſcientiæ diſcretionem habent,& cognitionẽ boni,& appetitum: ſed nondum habent affectum. Sunt perfecti,qui ſpiritu aguntur, qui à ſancto ſpiritu plenius illuminãtur. Et quoniam ſapit eis bonũ cuius trahuntur affectu,ſapientes vocantur. Quia verò induit eos ſpiritus ſanctus cuius affectu trahuntur,ſicut induit olim Gedeonem: ſpiritus ſancti indumento,ſpirituales appellantur. Primus ſtatus circa corpus ſe habet. Secundus, circa animam ſe exercet. Tertius, non niſi in deo requiem habet. Quorum ſinguli ſicut habent certam proficiendi rationem, ſic in genere ſuo certam habent perfectionis ſuæ menſuram. Initium boni in conſeruatione animali, perfecta obedientia eſt. Profectus, ſubiicere corpus ſuum,& in ſeruitutem redigere. Perfectio,vſu boni conſuetudinem vertiſſe in delectationem. Initium verò rationalis eſt intelligere,quæ in doctrina fidei apponuntur ei. Profectus, talia præparare, qualia apponuntur. Perfectio,cum in affectum mentis tranſit iudi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G cium rationis. Perfectio verò hominis rationalis, initium est hominis spiritualis. Profectus eius, reuelata facie speculari gloriam dei. Perfectio verò, transformari in eandem imaginem à claritate in claritatem, sicut à domini spiritu. Primum igitur prosequendum de primo, scilicet de animali. Animalitas est vitæ modus sensibus corporis seruiens, scilicet cùm anima, quasi extra se per sensus corporis circa delectorum delectationes corporum affecta, eorum fruitione pascit, vel nutrit sensualitatem suam: seu cum intra se regrediens, & corpora quibus forti glutino amoris & consuetudinis adhæsit, in locum incorporeę naturæ secum ferre non prævalens, eorum illuc secum trahit imagines, & amicabiliter ibi cum eis conuersatur, quibus assuefacta nil putat esse, nisi vel quale foris reliquit, vel quale intus contraxit: inde quandiu licet, iucundum habet secundum delectationes corporis viuere. Cùm autem ab eis auertitur, nescit nisi corporea imaginando cogitare. Cùm verò ad cogitanda spiritualia vel diuina se erigit, non aliud de eis quàm de corporibus, vel de corporalibus potest æstimare. Hæc auersa à deo sit stultitia, cùm nimium intra semetipsam fuerit remissa, & tam bruta vt regi, vel nolit, vel non possit. Cùm verò ipsa sibi per superbiam extra se nimium fuerit abrepta, fit prudentia carnis, & ipsa sibi sapientia esse videtur, cum stultitia sit, dicente apostolo: Dicentes se esse sapientes, stulti
Rom.1.c H facti sunt. Porro ad deum conuersa, fit sancta simplicitas, hoc est eadem semper circa idem voluntas: sicut fuit in Iob, qui dictus est vir simplex & rectus, ac timens deum. Propriè enim simplicitas est perfectè ad deum conuersa voluntas, vnam petens à domino, hanc requirens, non ambiens multiplicari in seculo. Vel est simplicitas, in conuersatione vera humilitas, scilicet virtutis magis conscientiam ampletens quam famam, cum non refugit vir simplex videri stultus in seculo, vt sit sapiens in deo. Vel simplicitas est sola
Iob.1.a ad deum conuersa voluntas, sed nondum ratione formata vt amor sit, id est formata voluntas: nondum illuminata vt sit charitas, hoc est amoris iucunditas. Simplicitas ergo initium aliquod in seipsa habens creaturæ dei, hoc voluntatem simplicem & bonam, quasi futuri boni hominis informem materiam, in primordio conuersionis suæ offert authori suo eam formandam. Iam enim cum bona voluntate habens initium sapientiæ, id est timorem domini, ex ipso colligit, nec per se eam formari posse, nec quicquam tam expedire stulto, quam seruire sapienti. Itaque homini se propter deum subiiciens, ipsam ei bonam voluntatem committit in deo formandam, sensu & spiritu humili. Iam timore dei incipiente operari in eo omnem virtutum plenitudinem, dum per iustitiam defert maiori, per prudentiam non credit se sibi, per temperantiam refugit discernere, per
I fortitudinem totum se obedientiæ subiicit, non discernendæ, sed adimplendæ. Hæc enim vxor est, cui à domino pre-
Gene.3.c cipitur: Et ad virum tuum erit conuersio tua. Vir eius, ratio vel spiritus est suus vel alterius. Huic enim viro rectè obedit vir simplex & rectus in semetipso. Rectius autem sæpe actutius in altero, quam in semetipso. Ex præcepto ergo dei, & ipso ordine naturæ habere debet vxor ad virum, animalitas ad spiritum suum, vel spiritualem aliquem virum conuersionem legitimam, hoc est obedientiam perfectam. Perfecta verò obedientia est maxime in incipiente indiscreta, hoc est non discernere quid vel quare præcipiatur, sed ad hoc tantum niti, vt fideliter & humiliter fiat, quod à maiore præcipitur. Lignum enim scientiæ boni & mali in paradiso, censura discretionis est in conuersatione religionis penes patrem spiritualem, qui diiudicat omnia, ipse verò à nemine iudicatur. Ipsius est discernere, aliorum est obedire. Adam
Gene.3.d gustauit in malum suum de ligno vetito, edoctus ab eo qui suggerendo ait: Quare præcepit vobis deus vt de ligno non comederetis? Ecce discretio, cur præceptum sit. Et addit: Sciebat enim quia qua die comederitis, aperientur oculi vestri, & eritis sicut dij. Ecce vt quid præceptum sit, scilicet quòd deos fieri non sinat. Discreuit, comedit, & inobediens factus est, & de paradiso eiectus est. Sic & animalem discretum, nouitium prudentem, incipientem sapientem, in cella diu posse consistere, in congregatione durare impossi-
bile est. Stultus fiat, vt sit sapiens: & hæc omnis sit eius dis- K
cretio, vt in hoc nulla sit ei discretio. Hæc omnis sapientia eius sit, vt in hac parte nulla ei sit. In eo vero in quo se sibi animalitas ratioque conterminant, in natura animæ humanæ relictus est à creatore bono intellectus & ingenium, & in ingenio ars in quo constituit deus hominem super opera manuum suarum, & omnia secularia ista subiecit sub pedibus eius. Animali superbo, in testimonium naturalis dignitatis, & similitudinis dei amissæ. Simplici verò & humili, in auxilium recuperandæ dignitatis, & conseruandæ similitudi-
nis. In hoc notum dei, manifestum est in illis. In hoc æstima- Rom.1.b
tur de creatura creator. In hoc cognoscitur iustitia dei: & quia qui bene agunt, digni sunt vita: qui verò aliter, digni sunt morte. In hoc creatura quæ sponte homini seruit, ad naturam subiicitur & aptatur, vt seruiat ad eam quæ ex peccato est necessitatem, & ad voluntatem & voluptatem. Hinc etiam quot & quanta vitæ huic necessaria, & bonis & malis vtilia, & in genere suo pulcherrima, & à bonis & à malis hominibus facta sunt & fiant, omnibus manifestum est. Hinc enim in literis, vel opificiis, vel ædificiis, per innumerabiliter multiplices hominum adinuentiones, tot processerunt modi studiorum, tot genera professionum, subtilitates, exquisitæ scientiæ, artes, eloquentiæ, dignitatum, officiorumque varietates, & innumerabiles conquisitiones huius secu-
li, quibus homines illi etiam qui dicuntur sapientes huius L
mundi, cum eis qui sunt simplices & filij dei, pariter vtuntur ad necessitatem & vtilitatem. Sed illi abutuntur eis ad curiositatem & voluptatem, & superbiam. Hi autem vtuntur eis propter necessitatem, alibi habentes suam suauitatem.
Ideo illos seruos sensuum suorum & corporum suorum se- Gala.5.d
quuntur fructus carnis suæ, qui sunt fornicatio, immunditia, superbia, luxuria, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, inuidiæ, comessationes, ebrietates, & his similia: quæ quicunque agunt, regnum dei non con Ibidem.
sequentur. Hos autem fructus spiritus, qui sunt charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, longanimitas, bonitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas & pietas, promissionem habens vitæ, quæ nunc est & futuræ. Hi vtrique quandiu simul sunt in actu, homines vident similes actiones, deus autem voluntates discernit & intentiones. Cum verò vnusquisque redit in sua, vnumquenque ex fructibus intentionis suæ pascit conscientia sua: nec tamen ab vtroque æquè ad conscientiam reditur: quia nemo ad eam redire amat post actionem, qui recta intentione ad agendum ab ea non proficiscitur. Qui tamen redit ad conscientiam, si nondum vicit concupiscentiam suam, inuenit ibi de ipsa concupiscentia sua, vel suaues delectationes, vel graues corrosiones, & inde multiplicat cogitationes. Qui verò iam concupiscentiam vicit, quandiu tamen veri boni maior concu- M
piscentia, vel maior delectatio mentem eius non obtinuerit, cum exosa quadam voluptate gestorum, visorum vel auditorum patitur imaginationes: vnde in vtroque lumbi implentur illusionibus delectationum, & ad cogitanda diuina vel spiritualia lumen suorum oculorum, & ipsum non est secum: qui cum pugnat contra concupiscentias, patitur molestias: quia vincere adhuc non prævalet ad perfectũ affectiones. Qui verò iam ad libertatem aspirat, excutere à se nõ potest affectionum imaginationes, & noxias vel occupatorias vel ociosas, quæ exinde passim oriuntur cogitationes. Hinc in tempore psalmodię vel orationis, cæterorumq; exercitiorum spiritualium, in corde serui dei, etiã nolentis & reluctantis imaginationes voluũtur, & phantasmata cogitationũ versantur, à quibus velut ab auibus immundis insidẽtibus vel circunuolantibus sacrificiũ deuotionis, vel omnis, rapitur de manu tenentis, vel sæpe polluitur vsq; ad lachrymas offerẽtis. Fit q; mirabilis & iniqua miseræ animæ diuisio, spiritu & ratione voluntate cordis & intentionẽ, & corporis sibi promptum obsequium defendente: animali verò improbitate sibi affectum præripiente & intellectum, mente sæpius sine fructu remanente. Hinc in animis infirmioribus, & in quibus concupiscẽtię carnis & seculi, necdũ perfectæ mortificatæ sunt, vitia passim cu riositatis ebulliunt. Hinc solitudinis & silentij quęruntur inordinatę, & proposito inimicę consolationes, in via regia cõ-

munium

A munium institutionum furtiua propriæ voluntatis diuerticula, solitorum fastidium, præsumptio nouitatum, quæ quidem ęgri animi pruritum & tædium: quasi confricando videntur ad horã lenire: sed calefaciunt & accẽdunt, & vt postea nequius ferueat, & amplius pruriat, efficiunt. Hinc quotidie fiunt nouæ occupationes, nouæ actionum & laborum adinuentiones, lectiones diuersæ, non ad ædificandum animum, sed ad fallendum tardantis diei tædium: vt cùm damnauerit solitarius omnia vetera, omnia solita, & defecerint noua: non restet nisi odiũ cellę, & fuga matura. Propter quod pia simplicitas, & in professione religionis & solitudinis nouus homo qui non habet, vel rationem ducentem, vel affectum trahentem, vel discretionem moderantem, sed vi quadam vertitur in semetipsum tanquam à figulo figmentum, lege quadã mandatorum dei, quasi manibus alienis faciendus est, & formandus in omni patientia, & in rota volubilis obedientiæ, & in igne probationis suæ, plasmatoris & formatoris sui voluntati & arbitrio subdendus. Nam & si callet ingenio, si viget arte, si præeminet intellectu, instrumenta sunt hæc tam vitorum quam virtutum. Non ergo refugiat doceri vti eo in bono, quo & in malo vti potest, quia hoc primum virtutis opus est. Ingenium corpus adaptet, ars naturam informet, & intellectus non elatum faciat animum, sed docibilem. Ingenium quippe, ars, intellectus, & alia huiusmodi gratuito habeB tur, aliter virtus. Virtus enim vult doceri cum humilitate, quæri cum labore, haberi cum amore. Nam cum omnibus his digna sit, nec aliter, vel doceri vel quæri, vel haberi possit. Primum quidem docendus est rudis incola eremi, secundum
Rom.12.a. apostolicam Pauli institutionem, vt exhibeat corpus suum hostiam viuentem, sanctam, deo placentem, rationabile obsequium suũ. Qui etiam compescens in nouitio feruorem animalis hominis, qui nondum percipit ea quæ dei sunt, circa spiritualia ac diuina præproperã & curiosam inquisitionẽ subIbidem. iunxit, dicens: Dico enim per gratiã dei quæ data est mihi, omnibus qui sunt inter vos, nõ plus sapere quàm oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem. Quia enim omnis vel præcipue nimalis hominis institutio circa corpus est, & exterioris hominis compositionẽ, docendus est rationabiliter mortificare corpus suum, & membra sua, quæ sunt super terram, & inter carnem ac spiritum, quæ inuicem iugiter aduersum se concupiscunt, iustum rationis ac discretionis habere iudicium, nec alicuius eorum in iudicio accipere personam. Docendus est sic habere corpus suum, sicut egrotum commendatum, cui etiam multum volenti, inutilia sunt neganda, vtilia verò & no-
1.Cor.6.d lenti ingerenda. Sic de eo agere, sicut de non suo, sed eius à
3.Re.14.b. quo precio magno empti sumus, vt glorificemus eum in corC pore nostro. Rursumque docendus est cauere, quod peccatori populo dominus per prophetam improperat: Proiecistis me, inquiens, post tergum vestrum. Multumque esse cauendum, ne pro necessariis huius vitæ vel commodis, à propositi rectitudine, vel dignitate naturæ, in amorem vel honorem corporis sui sinat in aliquo degenerare spiritum suum. Ideoque durius tractandum est corpus, ne rebellet, ne insolescat: sic tamen, vt seruire sufficiat: quia ad seruiendum spiritui datum est. Nec sic habendum est tanquam propter illud viuamus, sed tanquam sine quo viuere non possumus. Fœdus enim quod habemus cum corpore, non quandocũque volumus possumus abrumpere, sed legitimam eius resolutionem patienter nos expectare oportet, & interim quæ legitimi fœderis sunt obseruare. Sic ergo nobis est cum eo conuiuendum vel conueniendum, quasi non diu nobis sit cum eo commorandum: sicque vt si aliter euenerit, nõ vrgeamur ad exeundum. In quo multum & scrupulose laborandum, & periculose sępe fuerat eundum, nisi lex obedientiæ & cellæ plenam communis institutionis formam semel tradens, ingredienti de victu & vestitu, de labore & quiete, de silentio & solitudine, & omnibus quæ ad exterioris hominis cultũ, vel necessitatem spectant, fratrẽ obedientem, & patientẽ, & quietum, in reliquũ cautũ redderet & securũ. In quibus sic semel circuncisa sunt omnia, & præcisa superflua, sic intra congruæ sufficientiæ terminos & generalis continentiæ limites circũscripta sunt omnia necessaria, vt sit quod fortes cupiãt & infirmi non refugiant, nec vlterius quantitas concessorũ lædere posit in aliquo tentium cũ gratiarum actione cõscientiã, D
nec quæ sunt amputata, tẽtare debeant aliquatenus in seruo dei corporis bene morigerati, & recte educati sufficientiam. In quibus, sicut Salomon dicit: Qui ambulat simpliciter, am- Prou.10.b
bulat confidenter: qui verò mentis est duræ corruet in malũ. Licet enim necessitas sic sit ordinata, vt nec querelæ sit locus vllus, & omnis sit superfluitas amputata: si quid tamen vel publice vel priuatim addendum est, vel minuendum, hoc in prioris est arbitrio, absque omni scrupulo obedientium subditorum, vel periculo. Instituendus est ergo nouus eremita ad communis institutionis normam concupiscentias carnis suæ præteritorum peccatorum pœnitentia continua domare, & ad cõtemnenda cętera ad suipsius cõtemptum venire. Præmuniendus est assiduè contra tentationes, acrius in solitariũ nouitium desęuientes, cum seruum dei gratis deo seruientem non cessent solicitare vitia mercede oblatæ delectationis, diabolo suggerente, carne concupiscente, seculo concupiscenda ingerẽte. Tẽtat enim nos dominus deus noster, vt sciat si diligamus eum an non: nõ vt ipse quasi nesciens agnoscat, sed vt plenius hoc in ipsa nobis tentatione innotescat. Sed illæ tentationes facile vincuntur, & facile à ratione eis occurritur, quæ vel suspectæ sunt, vel prima facie malæ esse innotescunt. Quæ verò sub specie boni se ingerunt, & difficilius discernuntur, & periculosius admittuntur. Sicut enim difE ficillime tenetur modus in eo quod bonum esse creditur, ita non semper turus est omnis boni appetitus. Omnium autem tentationum & cogitationum malarum, & inutilium sentina, ocium est. Summa etenim mentis malitia est ociũ iners. Nũq; ociosus sit seruus dei, quanuis à deo feriatus sit. Nomẽ quippe tam suspectum & vanũ & molle, rei tam certę, tam sanctæ, tam seuerę imponendum nõ est. Ociosum non est vacare deo, immo negocium negociorum omnium hoc est. Quod quicũque in cella nõ agit fideliter & feruenter, quodcunque agit, quod propter hoc non agit, scilicet vt deo seruiatur: in eo quod agit, ociatur. Vbi pro vitando ocio ociosa sectari ridiculum est. Ociosum autem est, quod nullam habet vtilitatem, vel vtilitatis intentionem. Non autem hoc tantummodo agẽ dum est, vt cum aliqua delectatione, vel sine grãdi nausea ocij dies tranſigatur, sed, vt etiam de peracta dieta ad profectum mentis semper aliquid in conscientia resideat, aliquid quotidie in thesaurum cordis congeratur. Nec ea die bonus cellita se vixisse debet existimare, in qua nil eorum se egisse recolit, propter quæ in cella viuitur. Quæris quid agas, vel in quo te occupes? Primum extra quotidianum orationum sacrificium, vel lectionis studium, quotidiąę conscientiæ discussioni, emendationi, morum compositioni pars sua diei neganda nõ est: deinde operandum est aliquid manibus quod iniungitur, non tam quod animum delectando ad horam detineat, quam quod spiritualibus studiis delectationem conseruet & nutriF at, in quo remittatur ad horam animus, non resoluatur. Vnde se facile mox, vt sibi ad se ipsum redeundum esse visum fuerit, expediat sine controuersia inhibentis voluntatis, absque contagio contractæ delectationis, vel memoriæ imaginantis. Non enim vir propter mulierem, sed mulier propter virum. Non spiritualia exercitia sunt propter corpo- 1.Cor.11.b
ralia, sed corporalia propter spiritualia. Propterea sicut viro creato collatum est, vel comparatum ei adiutorium simile sibi ex ipsa hominis substantia, sic cum in adiutorium spiritualis studij necessaria sint, non tamen in hoc semper æquè conuenire videntur omnia corporalia exercitia, sed quæ cum spiritualibus propiorem videntur habere similitudinem & affinitatem, sicut ad ædificationem spiritualem meditari quod scribatur, vel scribere quod legatur. Subdualia enim exercitia & opera, sicut sensus distrahunt, sic sæpe etiam spiritum exhauriunt, nisi cum grauiore ruralium labore operum sit maior contritio corporis vsque ad contritionem & humiliationem cordis. Fatigationis enim suæ pressura, exprimunt sępe vehementioris affectum deuotionis. Quod etiam in labore ieiuniorum, vigiliarum, & omnium in quibus afflictio corporis est: crebro fieri manifestum est. Serius tamen animus & prudens ad omnem se comparat laborẽ, nec in eo dissoluitur, sed per eum magis in seipsum colligitur: qui semper præ oculis habens, nõ tam quod agit quàm

Universidad de Deusto
Biblioteca

G quo agendo intendit, omnis consummationis attendit finem. Quo in quantum verius innititur, in tantum etiam feruentius & fidelius manibus operatur, totius sibi corporis sui subiiciens seruitutem. Coguntur enim in vnum sensus ad disciplinam bonæ voluntatis, nec lasciuire eis vacat à pondere laboris, sed subacti & humiliati in obsequium spiritus docentur conformari ei, & in laboris participatione, & in consolationis expectatione. Inordinata enim natura per peccatum, & à conditionis suæ rectitudine exorbitans, si ad deum fuerit conuersa, recuperat cito pro modo timoris & amoris quem habet ad deum, quæcunque perdidit auersa: & vbi cœperit spiritus reformari ad imaginem conditoris sui, mox etiam reflorescens caro, ex voluntate sua incipit conformari reformato spiritui. Nam & contra sensum suum incipit eam delectare quicquid delectat spiritum suum. Insuper & pro multiplici defectu suo ex pœna peccati multipliciter sitiens ad deum, nonnunquam etiam contendit præcedere rectorem suum. Delectationes enim non perdimus, sed mutamus de corpore ad animum, à sensibus ad conscientiam. Panis furfureus, & simplex aqua, & olera, & legumina simplicia, nequaquam res delectabiles sunt: sed in amore Christi, & desiderio internæ delectationis, ventri bene morigerato gratanter ex his satisfacere posse: valde delectabile est. Quot milia pauperum ex his, vel ex aliquo horum delectabiliter satisfaciunt naturæ: Facillimum quippe & delectabile esset adiuncto amoris dei condimento secundum naturam viuere, si insania nostra nos permitteret. Qua sanata: sta tim naturalibus natura arridet. Eodem modo & de labore. Rusticus duros habet neruos, fortes lacertos: exercitatio hoc facit. Sine eum torpere: mollescit. Voluntas facit vsum, vsus exercitium: exercitium vires in omni labore subministrat. Sed redeamus ad propositum. Hoc omnibus modis agat, & labor, & ocium nostrum, vt nunquam simus ocioſi: & hoc semper sit negocium nostrum, vt perfectè consummetur in nobis, quod dicit apostolus animalibus, & incipientibus: Humanum, inquit, dico propter infirmitatem carnis vestræ. Sicut enim exhibuistis membra vestra seruire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitiæ in sanctificationem. Audiat hoc attentius amicum corporis sui mancipium: animalis homo qui iam incipit corpus suum subdere spiritui, & adaptare semetipsum ad ea quæ dei sunt percipienda, & ad exuendam fide seruitutis necessitatem, & carnis suæ dominantem consuetudinem, vt se accingat, necessitatem faciens sibi contra necessitatem, & consuetudinem contra consuetudinem, & affectum sibi formet contra affectum: donec plenius mereatur accipere delectationem contra delectationem, vt delectationibus carnis ac seculi secundum cõsilium 'apostoli saltem tãtum eum delectet carere, quantum eum delectabat primo eas habere: tantum delectet eum de membris sui corporis seruire iustitiæ in sanctificationem, quantum prius delectabat eum seruire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem. Hæc est perfectio animalis hominis in suo statu, vel nouitij incipientis. Qui cum consummauerit hoc animale vel humanum, si non respexerit retrò, sed fideliter in anteriora se extẽderit, cito perueniet ad illud diuinum, vt incipiat apprehendere sicut apprehensus est, & cognoscere sicut cognitus est. Hoc autem opus, non in vno fit momento conuersionis, non est vnius diei, sed multi temporis, multi laboris, multi sudoris: secundum gratiam dei miserentis, & studium hominis volentis & currentis. Omnium verò bonorum horum officina est cella, & stabilis perseuerantia in ea. In qua cuicunque cum sua paupertate bene conuenit, dies est: & quicunque bonam voluntatem habuerit, secum habet quicquid ad bene viuendum ei opus est: quanuis bonæ voluntati, non semper credi expedit, sed frenanda est, sed regenda est, & maxime in incipiente. Regat sanctæ obedientiæ regula bonam voluntatem, illa verò corpus, & doceat illud posse consistere in loco: cellam pati, secumque morari, quod in proficiente bonę compositionis initium est, & certum bonæ spei argumentum. Impossibile est hominem fideliter figere in vno animum suum, qui non prius alicui loco perseueranter affixerit corpus suum. Nam qui ægritudinem animi, migrando de loco ad

Rom.6.c

Ibidem.

I

1.Cor.13.c.

locum effugere nititur: sic est sicut qui fugit vmbram corporis sui. Seipsum fugit, seipsum circunfert: locum mutat, non animum. Eundem vbiq; se inuenit, nisi quòd deteriorem facit ipsa mobilitas: sicut lędere solet ęgrum, qui circũferendo cõcutit eum. Aegrũ enim se sciat, & vacet circa causarias partes ægritudinis suæ. Si non interrumpitur quies, remedia continuata cito proficient, & sanatus animus ab alienationibus, vel captiuitatibus & tentationibus suis, totus in deo suus efficietur. Cura eget, & non modica, non inquinata, sed infecta natura. Incumbat ergo immobiliter valetudinario suo (sic enim solent appellare medici valetudinum curandarum officinam) & remedij suscepti prosequatur vsum vsque ad sanitatis experimentum. Valetudinarium tuum, ô ægrote, ô languide, cella tua est remedium in quo curari cœpisti, obedientia est, obedientia vera. Sed scito quod remedia crebro mutata nocent, naturam disturbant, & ægrum disterminant. Nam & qui aliquò pergit, si vnam certam tenuerit viam, cito perueniet quo tendit, & itineris, & laboris faciet finem. Si verò multas aggreditur vias, errat, nec laboris aliquando finem facit: quia error finem non habet. Non ergo remedium mutes, nec aliud pro alio accipias, sed vsque ad terminum perfectæ sanitatis, medicinalis obedientiæ remedio vtere: nec abiicias eam, vt ingratus cum factus fueris sanus, sed tamen in reliquum alio modo ea vti permitteris. Si ergo ad sanitatem festinas: vide vt nil, vel modicum de temetipso agere præsumas medico inconsulto: à quo si operam medicantis expectas: necesse est vt vulnus tuum semper ei detegere non erubescas. Erubesce, sed tamen reuela totum: nec abscondas. Sunt enim qui confitendo quasi fabulam enarrant suorum historiam peccatorum, ægritudines animæ suæ sine confusione dinumerant, & pene sine pœnitentia, & sine affectu doloris. Cito enim lachrymas inuenit, & resoluitur in gemitum, qui habet sensum doloris. Si verò malæ ægritudini desperabilior stupor accesserit: hic in eo quod non dolet: quanto sanitati videtur esse propinquior, tanto ab ea fit remotior. Quod si medicus quasi clementior fuerit, vt quasi vnguentis & emplastris lenioribus omnia voluerit curare: tu age pro temetipso, & remedij fortioris & celerioris auidus, sanitatis ferrum require, cauterium exposce. Medicus tibi semper præsto est, paratus est. Ne enim horrori sit tibi tua solitudo, & vt tutius in cella habites: tres tibi deputati sunt custodes, scilicet deus, conscientia, & spiritualis pater. Deo debes pietatem, cui te totum impendas: conscientiæ tuæ honorem, coram qua peccare erubescas: patri spirituali obedientiam charitatis, ad quem de omnibus recurras. Insuper vt gratum me habeas, addam tibi & quartum: & quandiu paruulus es, & donec plenius addiscas diuinam cogitare præsentiam, pædagogum tibi procurabo. Elige tibi tuipse hominem consilio meo, cuius vitæ exemplar sic cordi tuo insederit, reuerentia inhæserit: vt quotiens eius recordatus fueris, ad reuerentiam cogitati assurgas, & temetipsum ordines & componas: qui cogitatus ac si præsens sit, in affectum mutuæ charitatis emendet in te omnia emendanda, & tamen nullum patiatur damnum secreti sui solitudo tua. Hic præsens tibi adsit quandocunque volueris: occurrat sæpe & cùm nolueris. Increpationes eius describe tibi, cogita sancta: eius seueritas, consolationes, pietas, & benignitas, exemplum, sanctæ vitæ synceritas. Nam omnes cogitationes tuas cùm ab eo videri cogitabis: ac si videat, ac si arguat, emendare cogeris. Sic secundum præceptum apostoli solicite temetipsum custodi: & vt temetipsum semper inspicias, semper ab omnibus oculos auerte. Egregium instrumentum corporis, est oculus: si sicut cętera, sic etiam videre posset semetipsum. Quod cum interiori oculo concessum sit: si ad exterioris exemplum seipsum negligens, vacat circa aliena: etiam cum vult, non sufficit redire ad seipsum. Tibi vaca: multa tuipse tibi solicitudinis materia es. Exclude etiam ab oculis exterioribus quod desueuisti videre, ab interioribus quod amare: quia nil tam facile recrudescit quàm amor, & maxime in tenerioribus & recentioribus animis. Aude etiam nonnunquam sapere, & æmulari charismata meliora, & tu ipse tibi esto parabola ædificationis. Alia cella tua exterior, alia interior. Exterior est domus, in qua habitat anima tua

K

L

M

A ma tua cum corpore tuo. Interior est conscientia tua, quam inhabitare debet omnium interiorum tuorum interior deus, cum spiritu tuo. Ostium clausuræ exterioris, signum est ostij circunspectionis interioris: vt sicut sensus corporis per exteriorem clausuram foris vagari non permittitur: sic interior sensus ad suum semper interius cohibeatur. Dilige ergo interiorem cellam tuam, dilige exteriorem: & vnicuique suum impende cultum. Tegat te exterior, non abscondat: non vt pecces occultius, sed vt tutius viuas. Non enim scis, ô rudis incola, quid cellæ debeas, si non cogitas quomodo in ea, non solummodo à vitiis tuis curaris, sed etiam non habes rixari cum alienis. Nescis enim quem conscientiæ tuæ debeas honorem quicunque in ea non experiris gratiam sancti spiritus, & internæ suauitatis dulcedinem. Da ergo vtrique cellæ honorem suum, & tu tibi in ea vendica primatum tuum. Disce in ea secundum communis instituti leges tu tibi præesse, & vitam ordinare, & mores componere, & temetipsum iudicare: teipsum apud teipsum accusare: sæpe etiam condemnare, nec impunitum dimittere. Sedeat iudicans iustitia: stet rea & seipsam accusans conscientia. Nemo te plus diligit, nemo te fidelius iudicabit. Mane præteritæ noctis, fac à temetipso exactionem, & venturæ dici tu tibi indicito cautionem. Vespere: diei præteritę rationem exige, & superuenientis noctis fac indictionem. Sic districto: nequaquam tibi aliquando lasciuire vacabit. Singulis horis secundum communis instituti canonem sua distribue exercitia: cui spiritualia, spiritualia: cui corporalia, corporalia: in quibus sic exsoluat omne debitum spiritus deo, corpus spiritui: vt si quid fuerit intermissum, si quid neglectum, si quid imperfectum: suo modo, suo loco, suo tempore non abeat impunitum, vel irrecompẽsatum. In quibus extra illas horas de quibus dicit propheta:

B

Psal.118.c Septies in die laudem dixi tibi: matutinum ac vespertinum sacrificium ac mediæ noctis est maxime obseruandum. Non

Psal.5.a enim frustra ait propheta: mane astabo tibi & videbo: sed

Psal.140.a quia tunc à curis exterioribus adhuc sumus ieiuni: &, dirigatur oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo: eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum: quia tunc ab huiusmodi impedimentis iam quodammodo inuenimur digesti.

Psal.118.b, Psal.76.a Qui & in nocturnis vigiliis nostris (in quibus media nocte surgimus ad confitendum nomini domini) confessionis eiusdem ordinem contexens: in die, inquit, tribulationis meæ deum exquisiui manibus meis: nocte cõtra eum, & non sum deceptus. Istis enim horis potissimum coram deo debemus nos metipsos constituere quasi facie ad faciem, & in lumine vultus eius perspicere, tribulationem & dolorem nobis de nobisipsis inuenire, & nomen dei inuocare, scopaudo spiritum nostrum donec incalescat, ambiendo ad memoriam abundantiæ suauitatis suæ: donec ipse in cordibus nostris dulcescat.

C Sed tunc maxime nobis agendum est, quod dixit apostolus:

1.Cor.14.b Malo in ecclesia quinq; loqui verba sensu meo, quam decem milia verborum sine intellectu. Et illud: Psallam spiritu, psallam & mente. Orabo spiritu, orabo & mente. Tunc enim menti & spiritui aggregandi sunt fructus sui, vt exinde vel in abundantia benedictionis dei in quietem noctis relaxemur: vel surgentibus nobis ad laudes dei, omnis exinde tenor operis nostri in ipsius laudibus formetur ac viuificetur. Idcirco in præueniendis nocturnis vigiliis non expedit multitudine psalmorum obruere intellectum, & exhaurire spiritum vel extinguere. Sed quandiu sobrius inuenitur, pietati afficiendus est, & suo itinere dirigẽdus ad deum: donec dilatato cor decurrere incipiat vsq; ad finem operis dei: postmodum feruoris sui modum, siue tenorem habiturus: nisi magna intercidatur negligentia, vel omittatur voluntaria miseria. Scit etiam quicunq; sensum Christi habet, quantum pietati Christianæ expediat: quantum dei seruum, & seruum redemptionis Christi deceat, & vtile ei sit vna saltem aliqua diei hora passionis & redemptionis ipsius attentius recolere beneficia ad fruendum suauiter in conscientia, & recondendum fideliter in memoria: quod est spiritualiter mãducare corpus Christi, & bibere eius sanguinem in memoriam eius. Qui omnibus in se credentibus præcepit dicens: Hoc facite in meam cõ

Luc.22.b memorationem. In quo etiam propter peccatum inobedientiæ, quam impium sit hominem tãtę dei pietatis immemorem esse, palam omnibus est, cum amici hominis abeũtis sub quolibet signo commendatam memoriam nefas sit obliuisci. Siquidem sanctæ huius ac reuerendæ commemorationis mysterium suo modo, suo tempore, suo loco celebrare licet paucis hominibus, quibus hoc creditum est mysterium: rem verò sacramenti vel mysterij in omni tempore, & omni loco dominationis dei: modo quo traditum est, hoc est debitę pietatis affectu, agere, contrectare, & sumere sibi in salutem omnibus

D

1.Pet.2.b in promptu est, quibus dicitur: Vos autem genus electum, regale sacerdotium: gens sancta, populus acquisitionis: vt virtutes annuncietis eius, qui de tenebris vos vocauit in admirabile lumen suum. Nam & sacramentum sicut accipit ad vitam dignus: sic ad mortem suam & iudicium indignus. Rem verò sacramenti nemo percipit, nisi dignus & idoneus. Sacramentum enim sine re sacramenti: sumenti mors est. Res verò sacramenti, etiam præter sacramentũ sumenti, vita ęterna est. Si autem vis, & vere vis, omnibus horis tam diei quam noctis, hoc tibi in cella tua præsto est. Quotiens in commemorationem eius qui pro te passus est, hoc facto eius pie ac fideliter fueris affectus: corpus eius manducas, & sanguinem bibis. Quandiu in eo manes per amorem, & ipse in te per sanctitatis & iustitiæ operationem: in eius corpore & membris eius computaris. Deinde etiam certis horis, certæ lectioni vacandum est. Fortuita enim & varia lectio, & quasi casu reperta, non ædificat, sed reddit animum instabilem: & leuiter

E admissa, leuius recedit à memoria. Sed certis ingeniis immorandum est, & assuefaciendus est animus. Quo enim spiritu scripturę factæ sunt, eo spiritu legi desiderant: ipso etiam intelligendæ sunt. Nunquam ingredieris in sensum Pauli, donec vsu bonę intẽtionis in lectione eius, & studio assiduę meditationis, spiritum eius imbiberis. Nunquam intelliges Dauid, donec ipsa experientia ipsos psalmorum affectus induxeris. Sicq; de reliquis. Et in omni scriptura tantum distat studium à lectione, quantum amicitia ab hospitio, socialis affectio à fortuita salutatione. Sed & de quotidiana lectione aliquid quotidie in ventrem memorię demittendum est: quod fidelius digeratur, & sursum reuocatum crebrius ruminetur, quod proposito conueniat, quod intentioni proficiat, quod detineat animum, vt aliena cogitare non libeat. Hauriendus est sæpe de lectionis serie affectus, & formanda oratio quæ lectionem interrumpat, & non tam impediat interrumpendo, quam puriorem continuo animum ad intelligentiam lectionis restituat. Intentioni seruit lectio. Si vere in lectione deum quærit, qui legit: omnia quæ legit, cooperantur ei in bonum, & captiuat sensus legentis, & in seruitutem redigit omnem lectionis intellectum in obsequium Christi. Si in aliud declinat sensus legentis, omnia trahit post semetipsum: nihilq; tã sanctũ, tam pium inuenit in scripturis, quod seu per vanam gloriam, seu per distortum sensum, seu per prauum

F intellectum non applicet, vel malitiæ, vel vanitati. In omnibus enim scripturis legentis initium debet esse timor domini, vt in eo primo solidetur intentio legentis, & ex eo ordinetur, & exurgat totius lectionis intellectus & sensus. A spiritualibus verò exercitiis in corporalia nunquam longe, vel in totum recedatur: sed facile ad ea posse redire, animus assuescat, & cum illis se mutuat, istis semper inhæreat. Sicut enim supra dictum est: non vir propter mulierem, sed mulier propter virũ. Nec spiritualia propter carnalia, sed carnalia pro-

1.Cor.11.b pter spiritualia. Corporalia verò exercitia nunc dicimus, quæ manuali opere corporaliter exercentur. Nam sunt & alia corporis exercitia in quib' necesse est corpus laborare, sicut sunt vigiliæ, ieiunia, & alia huiusmodi: quæ spiritualia non impediunt, sed iuuant, si cum ratione discretionis fiant. Quæ si ex indiscretionis vitio sic agantur, vt vel deficiente spiritu, vel languente corpore spiritualia impediantur: qui sic est, corpori suo tulit boni operis effectum, spiritui affectum, proximo exemplum, deo honorem: sacrilegus est, & horum omnium in deum reus. Non quòd secundum apostoli sensum nõ videatur humanum etiam hoc, & non deceat, & iustum nõ sit caput aliquando dolere in seruitio dei: quod olim sæpe vsq; ad dolorẽ laborauit in vanitate seculi: esurire vętrem vsq; ad rugitum: qui sæpe repletus est vsq; ad vomitum: sed modus in oĳbus habẽdus est. Affligendum est corpus aliquando, sed nõ con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G terendum. Nam corporalis exercitatio ad modicum qui-
1.Tim.4.b dem valet, & pietas ad omnia vtilis est. Propter quod & ad
modicum, hoc est non in concupiscentiis, sed tamen cura car
nis agenda est. Agenda verò est sobriè, & cum spirituali qua-
dam disciplina, vt neque in modo eius, neque in qualitate, ne-
que in quantitate appareat aliquid, quod non deceat seruum
dei. Eis enim quæ inhonesta sunt nostra, abundantiorem ho-
norem circundare debemus. Honesta verò nostra nullius e-
gent. Non solum autem hoc, sed & omnem vitam nostram
(quanuis hominibus occultam) exhibere debemus deo san-
ctam & honestam, & omnem cõuersationem nostram sanctis
angelis conspicabilem agere & delectabilem, quanuis inter
1.Cor.14.g domesticos parietes inclusam. Omnia vestra (inquit apostо-
lus) honestè fiant in vobis. Grata deo res est honestas, &
sanctorum angelorum amica. Propter quod etiam iubet apo-
stolus velari mulieres, propter angelos: qui cum proculdubio
tam die quam nocte nobiscum sint in cellis nostris, nos custo
dientes, & nostris studiis congaudentes, & cooperantes: pla-
cet eis, vt etiam nullo homine vidente, omnia nostra honestè
fiant. Siue ergo manducetis, siue bibatis, siue aliquid aliud fa
citis: omnia in domino agite, piè, sanctè, & religiosè. Si man-
ducas, mensam tuam per se satis sobriam, sobrietas tua per-
ornet. Et cum manducas, nequaquam totus manduces, sed cor
H pore tuo suam refectionem procurante, mens suam non ne-
gligat: sed de memoria suauitatis domini, vel scripturarum
aliquid, quod eam pascat meditando, vel saltem memorando
secum ruminet & digerat. Sed & ipsa necessitas, non secula-
riter, non carnaliter expleatur: sed sicut decet monachum, si-
cut conuenit seruo dei. Nam etiam quoad sanitatem corpo-
ris: cibus quanto honestius & ordinatius sumitur & inge-
ritur, tanto facilius & salubrius digeritur. Obseruandus est
ergo sumendi modus & tempus, cibi quantitas & qualitas: fu
gienda superflua & adulterina condimenta. Obseruandus est
ergo sumendi modus, vt non effundat qui comedit, super o-
mnem cibum animam suam: tempus, ne ante horam: qualitas,
vti quibus vtitur communitas fraternitatis: excepta causa ma
nifestæ necessitatis. De condimentis vero sufficiat, obsecro,
vt comestibiles fiant cibi nostri, non etiam concupiscibiles
vel delectabiles. Sufficit enim concupiscentiæ malitia sua:
quæ cum vix aut nullo modo pertransire possit ad finem ex-
plendæ necessitatis, nisi per viam quantæcunque delectatio-
nis: si cœperit accipere irritamenta ab eis qui perpetuum su-
scepere bellum aduersus eius oblectamenta, fiunt duo con-
tra vnum, & sic periclitatur continentia. Deinde sicut de ci-
bo dictum est: sic & de somno. Caue inquantum potes, serue
dei, ne totus aliquando dormias, ne sit somnus tuus non re-
quies lassi, sed sepultura corporis suffocati: non reparatio,
sed extinctio spiritus tui. Suspecta res est somnus, & ex
I magna parte ebrietati similis. Exceptis enim vitiis, quibus
in dormiente cum corpore dormitante ratione, non est qui
contradicat quantum ad debitum continui profectus, nihil
temporis tam deperit de vita nostra, quam quod somno de-
putatur. Iturus ergo ad somnum semper aliquid defer te-
cum in memoria vel cogitatione: in quo placide obdormias,
quod nonnunquam etiam somniare iuuet: quod etiam euigi-
lantem te excipiens, in statum hesternæ intentionis restituat.
Psal.138.b. Sic tibi nox sicut dies illuminabitur, & nox illuminatio tua
erit in deliciis tuis. Placide obdormies, in pace quiesces, fa-
cile euigilabis, & surgens facilis, & agilis eris ad redeun-
dum in id vnde non totus discessisti. Sobrium enim cibum,
sobriumque sensum, sequitur sobrius somnus. Carnalis ve-
rò somnus, & brutus, & sicut dicitur letheus, abominan-
dus est seruo dei. De quo vero post congruam quietem fa-
cile est sensus corporis & mentis euocare, & quasi seruos
domus patris familias ad opera necessaria spiritui suscitare
& emittere: huiusmodi somnus tempore suo, modo suo as-
pernandus non est. Sic prudens & deo deditus animus ha-
bere se debet in cella sua: in conscientia sua, sicut prudens
paterfamilias in domo sua. Non habeat, sicut Salomon di-
Prou.21.b. cit: Mulierem litigiosam carnem suam, sed ad sobrietatem
moderatam & assuefactam ad obedientiam, & ad laborem
paratam, vbique institutam & esurire, & saturari: & abun-
dare, & penuriam pati. Habeat sensus exteriores non duces,
sed seruientes: interiores, sobrios & efficaces. Habeat om- K
nem omnino domum, vel familiam cogitationum suarum sic
ordinatam & disciplinatam, vt dicat huic, vade, & vadat: &
alio, veni, & veniat: & seruo corpori, fac hoc, & absque con-
tradictione faciat. Qui sic semetipsum ordinat, & regit in
conscientia sua: optime sibi credendus & committendus est
in cella sua. Sed hoc est perfectorum, vel perfici iam incipi-
entium: quod ideo proposuimus incipientibus & nouitiis, vt
sciant quid desit sibi, & quo extendere habeant intentionem
studij sui. Sciendum verò est, quia cum de carnali, vel de
animali sensu, vel de rationali scientia, vel de spirituali sapi-
entia disserimus: vnum hominem describimus in quo secun-
dum diuersos profectus & profectuum prouentus, & inten-
tionis affectus, hæc omnia diuersis temporibus possibile est
inueniri, & tria hominum genera singula secundum statuum
horum proprietates in professione religionis in cellis mili-
tantia: quanuis cellę dignitas, & sanctæ solitudinis secretum,
& solitariæ professionis titulus, non nisi perfectis conuenire
Hebr.5.d videtur: quorum sicut apostolus dicit, est solidus cibus: & qui
pro consuetudine exercitatos habent sensus ad discretio-
nem boni & mali: in quo etsi rationalis (qui proximus est sa-
pienti) vtcunque videretur esse tolerandus, sed certe anima-
lis qui non percipit ea quæ dei sunt, penitus putaretur ar- L
cendus. Sed occurrit Petrus apostolus dicens de quibusdam:
Si spiritum sanctum ipsi acceperunt, sicut & nos: ego quis e-
ram qui prohiberem deum? Spiritus enim sanctus bona vo-
Act.11.b luntas est. Nec enim sine grandi scrupulo mentis, à quacun-
que professionis altitudine arcendus est, cui testis inhabitan-
tis & trahentis spiritus sancti bona voluntas est. Siquidem
ex duobus hominum generibus cellarum habitatio supplen-
da est: scilicet vel de simplicibus, qui & sensu & voluntate ad
assequendam religiosam prudentiam feruẽtes apparuerint &
humiles: vel de prudentibus, quos religiose & sanctæ simpli-
citatis constiterit esse æmulatores. Stulta verò superbia, vel
superba stultitia, à tabernaculo iustorum semper procul sit.
Est autem omnis superbia stulta: quanuis non omnis stultitia
sit superba. Stultitia enim sine superbia, nõnunquam simplici-
tas inuenitur: quæ si ignorat, forsan est docibilis: & si nequit
doceri, forsan est tractabilis. Et est ppria ciuitas refugij sim-
plicitati, cohabitatio religiõis: nisi sit talis quæ nolit humilia
ri, vel tam bruta, vt nõ possit regi vel tractari. Bona tamen vo
luntas, etsi multum sit bruta, non tamen est deserenda, sed sa-
lutari consilio ad laboriosam & actuosam vitam transmittẽ-
da. Superba autem quantumuis prudens sibi videatur, dimit-
tenda sibi est, & abigenda. Si enim admittitur superbus: pri-
ma die qua ingreditur habitare, incipit leges dare. Nimium
verò stultus discere non potest, quas inuenit. Solicite ergo
& prudenter perpendendum est quis admittatur ad habi-
tandum secum. Qui enim habitat secum, non nisi seipsum M
qualis ipse est, habet secum. Malus autem homo nunquam
tute secum habitat: quia cum malo homine habitat, & ne-
mo molestior ei est, quam ipse sibi. Nam insani & nimium
dementes, & qui non satis quacunque de causa mentis suæ
bene compotes sunt: custodiri solent, nec sibi relinqui vel
committi, ne solitudine sua male vtantur. Admittantur er-
go animales homines, pauperes spiritu ad cohabitationem
cellarum, sed vt fiant ipsi rationales ac spirituales: non vt
propter eos ipsi qui iam hoc esse meruerunt, conuertantur
retro, & efficiantur animales. Suscipiantur in omni beneuo-
lentia charitatis: portentur in omni patientia benignitatis.
Sed qui eis compatiuntur, non eis conformentur: nec sic
quærant eorum profectum, vt propter eos cogantur incur-
rere propositi in religione rigoris defectum. Iam enim sub-
intrauit de ere alieno sumptuosa, & quantum pudor finit am
bitiosa cellarum ædificatio: & abiecta sancta simplicitate &
rusticitate (sicut Salomon dicit) ab altissimo creata, quasi
Eccli.7.b. religiosas quasdam nobis creamus habitationum honesta-
tes. In quibus tantum compassum est animalibus, vt pene
omnes in hoc effecti simus animales. Dimissam enim nobis
à patribus nostris iure hæreditario formam paupertatis, &
sanctæ simplicitatis speciem, verum decorem domus dei alie-
nantes à nobis, & à cellis nostris, per manus artificum exqui-
sitorum cellas, non tam eremiticas, quam aromaticas ędifica-
mus

A mus nobis: singulas in titulo centum solidorum: concupis-
centias oculorum nostrorum de eleemosynis pauperum. Am
puta domine opprobrium centum solidorum à cellis paupe-
rum tuorum. Cur non potius centum denariorum? Cur non
potius nullorum? Cur non potius gratis filij gratiæ ipsi sibi
Exo.25.d ædificant? Quid respondet est Moysi cum consummaret ta-
bernaculum? Vide, inquit, omnia facito secundum exemplar
quod ostensum est tibi in monte. Non à seculi hominibus
decet fieri tabernaculum dei cum hominibus. Ipsi quibus in
altitudine mentis ostenditur exemplar veri decoris domus
dei, ipsi ædificent sibi. Ipsi quibus solicitudo interiorum suo-
rum contemptum, & negligentiam indicit omnium exterio-
rum, ipsi ædificent sibi formam paupertatis, & sanctæ simpli-
citatis speciem, & paternæ frugalitatis lineamenta. Nulla sic
aptabit artificium industria, sicut eorum negligentia. Ergo
obsecro in peregrinatione huius seculi: in militia hac super
terram ædificemus nobis, non domos ad habitandum, sed
tabernacula ad deferendum: vt pote cito inde vocandi, & e-
migraturi in patriam & ciuitatem nostram, & in domum æ-
ternitatis nostræ. In castris quippe sumus, in alieno milita-
mus, in alieno laboramus: facile est quicquid naturale est.
B Nunquid non facile est solitario, & sufficiens naturæ, & vti-
le conscientiæ, ipsi sibi cellam de virgis contexere, de luto
plasmare, vndecunque operire, & decentissime inhabitare?
& quid amplius est requirendum? Credite fratres, & vtinam
experiri vobis non contingat: quia pulchritudines illę & fo-
renses honestates, cito virile propositum eneruant, & mascu-
linum animum effœminant. Nam etsi ipso sæpe vsu sopiun-
tur earum delectationes: etsi sint aliqui qui vtantur huius-
modi quasi non vtentes: tamen contemptu melius, quam vsu
extirpantur, & vincuntur huiusmodi affectiones. Conserunt
etiam non modicum interioribus nostris exteriora nostra ad
similitudinem mentis aptata & composita, & bono propos-
to suo modo respondentia. Pauperior enim cultus in aliis fre
nat concupiscentiam: in aliis circa amorem paupertatis affi-
cit conscientiam. Sed & intentum interioribus suis animum,
magis decent inculta omnia & neglecta exteriora: quibus
animus ipse dum sæpius alibi conuersari dignoscitur, seque
alibi magis occupatam intentio sancta denunciat, & efficaci-
ter bonæ conscientiæ conciliat interiora, cui omnia exterio-
ra viluisse renunciat. Obsecro ergo vt manent cellę illę de-
licationes sicut factæ sunt, sed non crescat numerus earum.
Sintque in valetudinaria fratribus animalibus & infirmio-
ribus, donec conualescant: hoc est incipiant desiderare, non
valetudinaria infirmorum, sed tabernacula militantium in
castris dei. Maneant in exemplum posteris vestris, quia ta-
les habuistis, & spreuistis. Vos autem qui spirituales estis,
C sicut Hebræi: id est transeuntes, non habentes hic ciuita-
tem manentem, sed futuram inquirentes, ædificate vobis, si-
cut petistis, casulas in quibus habitetis. In casulis enim ha-
bitauerunt patres nostri, habitantes in terra repromissionis
quasi in aliena: cum cohæredibus repromissionis expectan-
tes ciuitatem habentem fundamenta, cuius artifex & condi-
tor est deus: non acceptis repromissionibus, sed à longe ea-
Hebr.11.g as aspicientes & salutantes, & confitentes, quia hospites
sunt & peregrini super terram. Qui enim hæc dicunt, signi-
ficant se patriam inquirere meliorem, hoc est cœlestem. Id-
circo patres nostri in Aegypto & Thebaida, sanctæ huius vi-
tæ ardentissimi æmulatores, in solitudinibus degentes, an-
gustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus: ipsi sibi cel-
las ædificabant: in quibus tecti tantummodo & circunsepti à
turbine & à pluuia tutabantur: in quibus eremiticæ frugali-
tatis deliciis affluentes, locupletabant multos ipsi egentes.
Quos quo nomine dignius appellem nescio, homines cœle-
stes: an angelos terrestres degentes in terris, sed conuersa-
tionem habentes in cœlis. Laborabant manibus suis: & de
labore suo pauperes pascebant, esurientes ipsi: de vastitate
eremi vrbium carceres alebant: & infirmos, & in quibuslibet
necessitatibus positos sustentabant, viuentes de labore suo,
& habitantes in labore manuum suarum. Quid ad hæc dice-
mus nos, non animales, sed animalia terrena: adhærentes ter-
ræ, & sensibus carnis nostræ, in sensu carnis nostræ ambu-
lantes, & ex alienis manibus pendentes? Quanuis consoletur
nos in hoc ipsum aliquatenus ille qui cum diues esset, pau- D
per pro nobis factus est: & qui voluntariæ paupertatis de-
2.Cor.8.b dit præceptum, ipse eiusdem paupertatis in semetipso nobis
formam dignatus est demonstrare. Vt enim sciant euange-
lici pauperes quid eis faciendum sit, ipse etiam à fidelibus
pasci voluit: nonnunquam & ab infidelibus (sed vt fideles fa-
ceret) vitæ necessaria accipere non recusauit. Sed etiam in
primitiua ecclesia pauperes illos sanctos, qui pro Christo ra-
Luc.18.d pinam bonorum suorum perpessi fuerant, vel (secundum per-
fectionis consilium) omnia reliquerant & vendiderant, ac
fratribus fidelibus communia effecerant, quanta solicitudi-
ne, quanta pietate sancti apostoli alendos à fidelibus procu-
rabant, & liber actuum apostolorum, & Paulus in epistolis
suis manifeste demonstrat. Quod etsi conceditur liberius,
hoc ipsum domino præcipiente & ordinante, euangelium an-
nunciantibus de euangelio viuere: ex apostolorum tamen au-
thoritate non negatur, etiam euangelice viuentibus, sicut
sanctis illis pauperibus qui tunc erant in Hierusalem: qui
Rom.15.f etiam sancti pauperes ob hoc vocantur, quia in professione
sanctitatis & communis vitæ nomen dederant, & semetipsos
in hoc ipsum sponte pauperes effecerant. Quod enim apo-
stolus seuerissima authoritate quibusdam denunciat: vt qui
2.Thes.3.b non vult operari, non manducet: continuo ostendens de qui-
bus diceret, subiunxit dicens: Audiuimus enim quosdam am-
bulantes inter vos inquiete, nihil operantes, sed curiose a- E
gentes. His autem qui huiusmodi sunt, denunciamus & ob-
secramus in domino Iesu Christo, vt cum silentio operan-
tes panem suum manducent. Suum: hoc est suo labore par-
tum & acquisitum. Et tamen ne illos, quanuis inquietos, ni-
hil operantes, & curiose agentes, nomen tamen domini inuo-
catum super se habentes, quasi exposuisse videretur & abie-
cisse: statim intulit dicens: Vos autem fratres, nolite defice- Ibidem.
re benefacientes in Christo Iesu domino nostro. Ac si dice-
ret: Etsi illi perseuerant in malitia, siue negligentia sua: vos
tamen in sustentandis eis nolite deficere à beneficentia ve-
stra. Cum ergo seuerissime superius denunciauerit, non man-
ducandum nolentibus operari: postmodum verò volentibus
operari, sed nihil operantibus, aliquanto se exhibuerit ele-
mentiorem: possemus dicere secundum textum verborum e-
ius (nec omnino aberraret à vero) non volentibus quanuis
valentibus, intentatam esse illam seueritatem: volentibus au-
tem, sed non valentibus, indulgentiam istam. Sed etiam cum
istis denunciet, & obsecret in domino Iesu Christo, vt cum
silentio panem suum manducent: videntur panem non suum
manducare, nisi cum suum efficiant operando, quantum ope-
rari possunt sub testimonio dei & conscientiæ suæ. Ignosce
domine ignosce, excusamus, tergiuersamur, sed non est qui
se abscondat à lumine veritatis tuæ: quod sicut illuminat
conuersos, sic etiam ferit auersos. Non est enim occultatum Psal.138.c.
os nostrum à te, quod fecisti in occulto hominum. Nos au- F
tem nobismetipsis facimus id occultum: quia vix est aliquis
in eis quæ ad te sunt, qui experiri velit quid possit, & quod
promptissime potest quandoque secundum carnem vel secu-
lum, siue timor impulerit, siue cupiditas traxerit: sed & si fal-
limus homines inscios, non nos permittas, vt quasi volen-
tes fallere te, fallamus nosmetipsos. Nos non laboramus:
quia vel non possumus, vel non posse nobis videmur, vel con
suetudine ocij, & deliciarum nostrarum nos non posse effi-
cimus. Adoremus ergo semper, & procidamus, & ploremus
coram te, qui fecisti nos, & qui in hoc ipsum peccato nostro
manifesto, iudicio tuo occulto formasti nos, vt forsitan quia
non multum hoc volumus, non possimus: vel quia non volui-
mus cum potuimus, cum volumus non possumus. Vescamur
saltem secũdum pœnam Adæ pane nostro, si non possumus in
sudore vultus nostri, in dolore cordis nostri: in lachrymis do
loris, si non possumus in sudore laboris. Magnam hanc iactu
ram professionis nostræ suppleat pietas, ac deuotio conscien
tiæ humilis. Sint nobis lachrymæ nostræ panes die ac nocte: Psal.41.a
quandiu dicitur animæ nostræ, vbi est deus tuus? hoc est,
quandiu peregrinamur à domino deo nostro, & à lumine vul
tus sui. Vnum quidem erat necessarium. Sed qui nec in vno
figimur, nec in multis exercemur, in quo ordine computabi-
mur? Vtinam cum illo de quo apostolus dicit: Si qui nõ ope- Rom.4.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gratur, credenti autem in eum qui iustificat impium: reputabitur fides eius ad iustitiam secundum propositum gratiæ dei. Vtinam cum peccatrice, cui multum dimissum est, quia multum dilexit. Et beata anima quæ hoc iudicio apud deum meruerit iustificari, iudicio diligentium nomen domini: vt omissa omni iustitia operum, & fiducia meritorum, in hoc solo iustificetur, quoniam dilexit multum. Nam in diligendo te deus, retributio magna est diligenti conscientiæ ipsa dilectio tua, deinde verò vita æterna. Sic fratres, obsecro vos, non excusemus nos, sed accusemus nos, & cõfiteamur. Et qui magni nominis vmbram, & personale quoddam figmentum perfectionis apud homines induimus: apud deum conscientiæ nostræ cognoscentes paupertatem, non vsquequaq; recedamus à veritate, & veritas liberabit nos. Deinde docendus est animalis incipiens, & Christi tyrunculus deo appropinquare, vt & deus appropinquet ei. Sic enim admonet propheta: Appropinquate deo, & ipse appropinquabit vobis. Non solum enim faciendus est homo & formandus, sed & viuificandus. Primo enim formauit deus hominem: deinde inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ, & factus est homo in animam viuentem. Formatio hominis, institutio est moralis: vita eius, amor dei. Hunc fides concipit, spes parturit: charitas format & viuificat. Amor enim dei, vel amor deus spiritus sanctus, amori hominis se infundens, afficit eum sibi. Et amans semetipsum de homine deus, secum vnum efficit, & spiritum eius, & amorem eius. Sicut enim non habet corpus vnde viuat, nisi de spiritu suo: sic affectus hominis (qui amor dicitur) non viuit, hoc est non amat deum, nisi de spiritu sancto. Amorem ergo dei in homine ex gratia genitum, lactat lectio, meditatio pascit, oratio confortat & illuminat. Animali verò & nouo in Christo homini, ad exercitanda eius interiora melius, & tutius proponuntur legenda & meditanda redemptoris nostri exteriora: & ostenditur in eis exemplum humilitatis, prouocatio charitatis, & affectus pietatis: & de scripturis sanctis & sanctorum tractatibus patrum moralia quæque & planiora. Proponenda sunt ei gesta, & passiones sanctorum: vbi nec laborandum ei sit in planitie historiali: & semper aliquid occurrat quod nouitij animum excitet ad amorem dei & contemptum sui. Porro aliæ historiæ delectant quidem cum leguntur, sed non ædificant, quin potius mentem inficiunt: & in tempore orationis vel spiritualis meditationis, inutilia quæq; vel noxia faciunt scaturire de memoria. Lectionis quippe modum similis meditatio sequi solet. Difficilium etiam lectio scripturarum fatigat, non reficit teneriorem animum: frangit intentionem, hebetat sensum vel ingenium.

Docendus est etiam in oratione sua sursum cor leuare, spiritualiter orare, à corporibus vel corporum imaginibus, cum deum cogitat, quantum potest recedere. Admonendus est quanta potest puritate cordis intendere in eum, cui sacrificium orationis suæ offert: seipsum attendere qui offert: intelligere quod offert. Quantum enim videt, vel intelligit eum cui offert, tantum ei in affectu est, & ei amor ipse est intellectus. Quantumque ipse ei in affectu est, tantum sapit ei hoc ipsum, si dignum deo est quod offert: & in eo sibi bene est. Huiusmodi homini oranti vel meditanti, melius ac tutius (sicut iam dictum est) proponitur imago dominicę natiuitatis, passionis & resurrectionis: vt infirmus animus qui non nouit cogitare nisi corpora & corporalia, habeat aliquid cui se afficiat, cui iuxta modum suum pietatis intuitu inhæreat. Est quippe in forma mediatoris: in quo sicut legitur in Iob, visitans homo speciem suam, non peccet: hoc est, cum intentionis suæ intuitum in eum dirigat, humanam in deo speciem cogitando, à vero non vsquequaq; recedat: & dum per fidem ab homine deum non diuidit, deum aliquando in homine apprehendere addiscat. In quo pauperibus spiritu, & simplicioribus filiis dei, tanto primum solet esse affectus dulcior, quanto humanæ naturæ propinquior. Postmodum verò fide migrante in affectum, amplexantes in medio cordis sui dulci amoris amplexu Christum Iesum, totum hominem propter hominem assumptum, totum deum propter assumentem deum, incipiunt eum non iam secundum carnem cognoscere, quanuis eum necdum secundum deum plenè possint cogitare. Et sanctificando eum in cordibus suis offerre ei amant vota sua quæ distinxerunt labia sua: obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones, pro tempore, pro causa congruentes. Sunt enim orationes aliæ breues ac simplices, sicut eas format voluntas, seu necessitas orantis pro causa incidenti. Aliæ prolixiores & rationabiles, sicut in inquisitione veritatis petentes, quærentes, pulsantes, donec accipiant, inueniant, & aperiatur eis. Aliæ alacres spirituales & fœcundæ, in affectu fruentis, & gaudio gratiæ illuminantis. Et ipsæ sunt quas apostolus alio ordine dinumerat, obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones. Nam postulatio quam primam posuimus, est circa obtinenda temporalia, & necessaria aliqua vitæ huius, in qua deus postulantis quidem approbans bonam voluntatem, facit tamen ipse quod melius iudicat, & dat libenter ei quod bene postulat. Ipsa est de qua psalmista ait: Quoniam adhuc & oratio mea in beneplacitis eorum. Hæc est etiam hominum impiorum, quia omnium commune est, sed maxime filiorum seculi huius, desiderare tranquillitatem pacis, sanitatem corporis, temperiem aeris, & alia quæ ad vitæ huius vsum spectant, & necessitatem, & abutentium voluptatem. Pro quibus qui fideliter postulant, quanuis non ea postulant nisi ad necessitatem: tamen in hoc ipso voluntati dei suam semper subiiciunt. Obsecratio verò est in exercitiis spiritualibus anxia ad deum instantia: in quibus ante gratiam succurrentem, qui apponit scientiam, apponit & dolorem. Oratio verò est hominis deo adhærentis affectio, & familiaris quædam, & pia allocutio, & statio illuminatæ mentis ad fruendum, quandiu licet. Porro gratiarum actio est in intellectu, & cognitione gratiæ dei, bonæ voluntatis indeficiens ad deum, & indefessa intentio: etiam si aliquando, vel non sit, vel torpeat, siue actio exterior, siue interior affectio. Hæc enim est de qua dicit apostolus: Velle adiacet mihi, perficere autem bonum non inuenio. Ac si dicat: Semper quidem velle adest, sed aliquando iacet, hoc est inefficax est, quia perficere opus bonum quæro, sed non inuenio. Hæc est charitas quæ nunquam deficit. Ipsa est enim sine intermissione oratio, seu gratiarum actio, de qua apostolus ait: Semper sine intermissione orantes, semper gratias agentes. Est enim iugis quædam bonitas mentis & bene compositi animi, & ad patrem deum in filiis dei bonitatis eius quædam similitudo orans pro omnibus semper, & gratias agens in omnibus, tot modis in oratione, vel gratiarum actione in deum se iugiter refundens, quot in suis necessitatibus vel consolationibus, in proximi etiam vel compassionibus, vel congratulationibus causales in hoc materias inuenit pius affectus. Hæc autem iugiter in gratiarum actionibus est: quia qui sic est, semper in gaudio sancti spiritus est. In postulationibus ergo pie ac fideliter orandum est, sed non est in illis pertinaciter inhærendum: quia nos nescimus, sed pater cœlestis scit quid in temporalibus istis necesse nobis sit. Obsecrationibus verò insistendum est, sed in omni humilitate & patientia: quia non afferunt fructum, nisi in patientia. Nonnunquam enim cum celerius gratia non subuenit, fit obsecranti cœlum æneũ, & terra sua ferrea. Et cum relicta sibi cordis humani duritia, ad votum exaudiri non meretur, anxietas desiderantis negari sibi æstimat, quicquid differtur. Cumq; sicut Chananæa illa præteriri se ac despici ingemiscit, quasi immunditiam, canis præterita sibi peccata sua imputari, vel improperari imaginatur. Nonnunquam verò sine labore petens accipit, quærens inuenit, & pulsanti aperitur. Et consolationes ac suauitates orationis inuenire tandem aliquando meretur labor obsecratoris. Nonnunquam etiam puræ orationis affectus, & bona illa orationis suauitas non inuenitur, sed quasi inuenit eum non petentem, non quærentem, non pulsantem, & quasi nescientem gratia præuenit: & tanquam genus seruorum recipitur in mensa filiorum, cum rudis adhuc & incipiens animus in eum orandi assumitur affectum, qui pro præmio sanctitatis reddi solet meritis perfectorum. Quod cum fit, agitur vt vel in iudicium suum non liceat scire negligenti quid negligat, vel vt prouocatio charitatis amorem in eo vltro se offerentis accendat. In quo prohdolor, plurimi falluntur, quia cum pascuntur pane filiorum, iam se esse filios arbitrantur: & deficientes vnde proficere debebant,

abebant, ex visitante gratia euanescunt à conscientia sua, arbitrantes se aliquid esse, cum nihil sint, & de bonis dei non emendantur, sed indurantur & fiunt, de quibus psalmista dicit: Inimici domini mentiti sunt ei, & erit tempus eorum in secula. Et cibauit illos ex adipe frumenti, & de petra melle saturauit eos. Pascuntur enim à patre deo, aliquando de preciosiore gratiæ substantia serui, vt affectent esse filij. Ipsi verò gratia dei abutentes efficiuntur inimici. Vt enim abutantur etiam scripturis sanctis in peccatis, vel in concupiscentiis suis, redeuntes ad eas per orationes, dicunt sibi illud vxoris Manne: Si dominus voluisset nos occidere, non suscepisset sacrificium de manibus nostris. Quàm dilecta tabernacula tua domine virtutum, in quibus passer inuenit sibi domũ, & turtur nidum vbi reponat pullos suos. Passer, inquam, naturaliter animal vitiosum, mobile, leue, importunum, garrulum, ac pronum in libidinem. Et turtur luctus amica, opaçę solitudinis familiaris incola, forma simplicitatis, exemplũ castitatis. Ille sibi inuenit in eis domum quietis & securitatis. Illa nidum sibi, vbi reponat pullos suos. Quæ sunt hæc, nisi iuuenum naturaliter calidus sanguis, & feruidus animus, ætas labilis, curiositas inquieta: & virilis maturitas, serius animus, castus, sobrius, pertęsus exteriorum quantum potest, & intra semetipsum recondens semetipsum? Quorum alterum in tabernaculis domini virtutum, in disciplina cellarum inuenit sibi ab omnibus vitiis quietem, firmamentum stabilitatis, & mansionem securitatis. Alterum vero in secreto cellę secretiorem recessum conscientiæ, vbi reponat & nutriat sanctarum affectionum suarum fructus, & spiritualis sensus contemplationis. Passer solitarius in tecto: hoc est in altitudine contemplationis, calcare amat habitationem carnalis cõuersationis. Turtur in inferioribus fœcundatur, & gaudet in fructibus humilitatis. Perfecti enim quique & spirituales qui turturis nomine designantur, cum ad firmamentum & robur virtutis suæ per virtutem obedientiæ & subiectionis perueniunt, premunt se semper ac deiiciunt in id quod insipientium est: & vnde infra se descendunt, inde ascendunt supra se: & humiliando se magis proficiunt, propter fructus solitudinis, qui sunt frequentes & sublimes excessus contemplationis, non arbitrantes esse negligendam conscientiam voluntarię subiectionis, vsum socialis vitæ, & dulcedinem fraternæ charitatis. Ideo vir spiritualis & corpore suo spiritualiter vtens, seruitutem eius, quam habet animalis homo per vim coactam, rationalis per consuetudinem subactam, accipere meretur quasi naturaliter affectam. Vbi illi est obedientia necessitatis, iste eam habet charitatis. Vbi ille virtutes laboris plenas, iste habet eas versas in mores. Illi vero passeres dei sursum nitentes ad ea quæ sunt perfectorum: non elationis præsumptione, sed pietatis amore, in paupertate spiritus sui sublimati, non repelluntur vt elati, sed suscipiuntur vt deuoti: & aliquando hoc merentur experiri, quo spirituales frui: & semper affectant imitari eorum vitam actiuam, ad quorum ambiunt cõsolationem contemplatiuam. Sicque vno spiritu, licet nõ vno gressu gradiẽtes, æquè proficiunt & spirituales in humili, & incipientes in sublimi. Et hæc sunt cellarum bene ordinatarum sancta commercia, studia veneranda, ocia negociosa, quies operosa, charitas ordinata, mutuo in silentio sibi colloqui, & in absentia ab inuicem se adinuicem magis frui, proficere de inuicem: & cum se non vident ad inuicem, in alio videre quod imitandum est, in se ipsis nonnisi quod flendum est. Ego vero, sicut dicit Hieremias, vir videns paupertatem meam, cum alienas diuitias computo, in memetipso erubesco, & suspiro, quia quod tracto in alieno, mallem experiri in proprio. De duobus quippe malis tolerabilius est quod amas non videre, quàm videre, & non habere, quanuis non sic de bonis domini. Bona enim domini videre, amare est, amare vero, habere est. Ideo nitamur, inquantum possumus, vt videamus, videndo intelligamus, & intelligendo amemus, vt amando habeamus. Domine, super hoc ante te omne desiderium meum, & gemitus meus à te non est absconditus. De animali vero statu transeuntes ad rationalem, vt de rationali transeamus ad spiritualem tractando, & vtinam proficiendo: primo scire debemus, quia sapientia (sicut in libro nominis eius legitur) præoccupat eos qui se concupiscunt, & occurrit eis, & ostendit se in viis suis hilariter, sicut in proficiendo, sic & in meditando & tractando attingens vbique propter sui munditiam. Adiuuat enim deus vultu suo se intuentem, monet ac promouet, & attrahit specie summi boni se contemplantem. Cumq; ratio proficiendo in amorem sursum ascendit, amanti & desideranti gratia condescendit. Vnum sæpe fiunt, quæ illos duos status efficiunt, quæ sunt ratio & amor, & quæ ex eis efficiuntur, scilicet scientia & sapientia. Nec iam possunt altrinsecus tractari vel cogitari, quæ iam vnum & vnius operationis ac virtutis sunt, & in sensu intelligentis, & in gaudio fruentis. Quanuis ergo distinguentibus sit alter ab altero, tamen cum sic se res obtulerit, & cogitandus & tractandus erit alter cum altero, & in altero. Quia ergo (sicut iam supradictum est) quemadmodum in profectu religionis, status animalis vigilat circa corpus & hominem exteriorem componendum, & aptandum studio virtutis: sic rationalis circa animum agere debet, vel faciendum si non est, vel excolendum & ordinandum si est: primo videndum est quis vel quid sit animus ipse, quem ratio rationalem facit: quid ipsa ratio, quæ animal mortale faciendo rationale, hominem perficit. Sed primo dicendum est de anima. Anima est res incorporea, rationis capax, viuificando corpori accommodata. Hęc animales constituit homines, quæ carnis sunt sapientes, sensibus corporis inhærentes. Quæ vbi perfectæ rationis incipit esse, nõ tantum capax, sed & particeps, continuo abdicat à se nomen generis fœminini, & efficitur animus particeps rationis, regendo corpori accommodatus, vel seipsum habens spiritus. Quandiu enim anima est, cito in id quod carnale est, effœminatur. Animus vero vel spiritus, non nisi quod virile est & spirituale meditatur. Spiritus enim hominis in appetitu boni subtilis & efficacis naturæ conditus, & in arte creatricis sapientiæ omni corpore melior, omni etiam luce corporea lucidior ac dignior, ob imaginem conditoris, & capacitatem rationis: vicio tamen carnalis originis implicitus, peccati seruus effectus est, & captiuus in lege peccati, quæ est in membris. Nec tamen omnino amisit arbitrium, id est iudicium rationis in iudicando & discernendo, quàquam libertatem suã amiserit in eligendo & agendo. Nam in pœnam peccati, & testimonium amissę dignitatis naturalis, positum est in signum ei arbitrium, sed captiuum. Quod etiam ante conuersionem, & liberationem voluntatis, nunquam perdere potest ex toto vlla auersione ipsius voluntatis. In quo etiam cum eo abutitur in eligendo malum pro bono (sicut dictum est) melior est & dignior omni corporea creatura, non in se, sed in arte creatricis veritatis. Liberatur vero voluntas, quando efficitur charitas: cum charitas dei diffunditur in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datur nobis. Et tunc vere est ratio, hoc est habitus mentis per omnia conueniens veritati. Cum enim liberata voluntate per liberantem gratiam, spiritus agi incipit libera ratione, tunc suus est, hoc est seipso libere vtens efficitur, & fit animus, & bonus animus. Animus, inquam, inquantum bene animans, & perficiens animal suum supplemento liberę rationis. Bonus autem, inquantum iam amans bonum suum, quo bonus fit, & sine quo nec bonus nec animus esse potuit. Fit autem bonus animus & rationalis, diligens dominum deum suum in toto corde suo, & in tota anima sua, & in tota mente sua, & in omnibus viribus suis, & non nisi in ipso seipsum, & proximum suum sicut seipsum. Fit autem bonus animus deum timens, & mandata eius obseruans: hoc est enim omnis homo. Ratio vero sic diffinitur à diffinientibus, vel describitur à describentibus. Aspectus animi est, quo per seipsum, non per corpus, verum intuetur, aut ipsa veri contemplatio, aut ipsum verum quod contemplatur, aut vita rationalis, vel rationale obsequium, in quo conformatur veritati contemplatæ. Ratiocinatio vero est rationis inquisitio, hoc est aspectus eius motio per ea quæ aspicienda sunt. Ratiocinatio quærit, ratio inuenit. Aspectus hic in rem aliquam coniectus cum eam videt, scientia est, cum non valet, ignorantia est hominis. Hæc ergo ratio est, & instrumentum per quod operatur, & opus quod operatur. Hæc semper exerceri amat in eo quod vtile est & honestũ, exercitio proficiens, desidia vero in semetipsa marcescens.

Luc.7.g. *Iac.4.b* *Gene.2.b* *Iob.5.d* *Psal.80.c.* *Iudic.13.d.* *Psal.84.a.* *Thre.3.a* *Sap.6.b.* *Sap.7.d.* *Rom.5.4* *Eccles.12.d* *Ratio.* *Ratiocinatio.* *Anima.* *1.Tim.2.c.* *Psal.140.b* *Mat.15.c* *Eccles.2.d* *Rom.7.c* *1.Thes.5.d*

Universidad de Deusto
Biblioteca

G marcescens. Nullum vero dignius & vtilius exercitium est homini eam habenti, q̃ in eo quod melius habet, & in quo cæteris animalibus, & cæteris partibus suis præeminet, quæ est ipsa mens vel animus. Menti vero vel animo, cui cætera pars hominis regenda subdita est, nec dignius est aliquid ad quærendum, nec dulcius ad inueniendum, nec vtilius ad habendum, q̃ quod solum ipsam mentem supereminet, qui est solus Acto.17.f. deus. Nec longe est ab vnoquoque nostrum, qui in ipso viui mus, mouemur, & sumus. Et non sicut in aere ista, sic in domino deo nostro, sed in ipso viuimus per fidē, mouemur & promouemur per spem, figimur per amorem. Ab ipso enim & per ipsum conditus est rationalis animus, vt ad ipsum sit conuersio eius, vt sit ipse bonum eius. Hic autem ex illo bono bonus, ad imaginem & similitudinem eius conditus est: vt quan diu hic viuitur, quàm propius potest, accedat ad eum similitudine, à quo sola receditur dissimilitudine: vt sit is sanctus, sicut ille sanctus est: in futuro futurus beatus, sicut ille beatus est. Denique hoc solum magnum & bonum est, quum magnus & bonus animꝰ suscipit, miratur & affectat quod supra eum est, & adhærere festinat similitudini suæ deuota imago. Ipse enim imago dei est. Et per hoc quòd imago dei est, intelligibile ei fit, & se posse & debere inhærere ei cuius imago est. Ideo etsi in terris regit corpus sibi commissum, meliore tamen parte sui, scilicet memoria, intelligentia, & amore ibi H semper conuersari amat: vnde quicquid est, quicquid habet, se nouit accepisse, & vbi in perpetuum se mansurum, & cum plena dei visione plenam dei similitudinem adepturum, quantum in hoc homini spērādum est, sperare ei licet, si bonę spei vitam suam non negligat conformare. Illuc ergo spectat vnde pendet, plus cum hominibus commorans, vt viuificet eos vita deiad querenda & capienda diuina, quàm vt animet vita ista mortali & humana. Sicut enim corpus quod animat, naturali statu suo erigitur in cœlum, quod natura & loco & dignitate & loca omnia & corpora supereminet, sic spiritualis ipse natura, ad ea quæ in spiritualibus præeminent: hoc est ad deum & diuina erigere semper amat semetipsum, non superbe sapiendo, sed pie amando, sobriè, & iustè, & piè viuendo: qui quanto altius est quo nititur, tanto fortioribus exercitiorum studiis exercendus est, & quæ eum non perfundant, sed intingant, sicq; afficiant vt perficiant. Studia vero hæc etsi literis aliquando adiuuantur & vtantur, non tamen literatoria sunt, non cauillantia, non disputantia, non garrula, sed spiritualia, pacifica, & humilia, humilibus consentientia. Quæ etsi foris exercentur, intus potius aguntur in spiritu mentis, vbi renouatur homo de die in diem induens nouum hominem qui secundum deum creatus est, in sanctitate & iu- Psal.110.b stitia veritatis. Ibi enim fit animus, ibi fit intellectus bonus 2.Cor.6.a omnibus facientibus eum, cum secundum regulam ab Apo- I stolo datam, in omnibus exhibemus nos sicut dei ministros in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, in laboribus, in vigiliis, in carcere celle, in ieiuniis, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suauitate, in spiritu sancto, in charitate non ficta, in verbo veritatis, & virtute dei, per arma iustitiæ à dextris & à sinistris, per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam, vt seductores & veraces, sicut ignoti & cogniti, quasi morientes, & ecce viuimus: vt castigati, & non mortificati: quasi tristes, semper autem gaudentes: sicut egentes, multos autem locupletantes: tanquam nihil habentes, & omnia possidentes: in labore 1.Cor.11.f & grumna, in fame & siti, in frigore & nuditate. Hæc & huiusmodi sunt studia sancta, exercitia apostolica, in quibus discutit se animus, & inuenit, & emendat, mundans se ab omni inquinamento carnis, ac spiritus perficiens sanctificationem in timore dei. Studia hæc silentium amant, quietem desiderant cordis in labore corporis, paupertatem spiritus, & pacem in exterioribus pressuris, & bonam conscientiam in omni puritate cordis & corporis. Hęc faciunt animum: quia vnde faciant, habent. Vana vero illa, nugigerula, verbosa, contentiosa, curiosa, ambitiosa, etiam sanctum animum, vel iam perfectum dissipant & corrumpunt. Hæc studia scrutantur virtutum, non tam flores quàm radices, non vt luceant, sed vt sint: non vt sciantur, sed vt habeantur. Vitiorum vero plus in semetipsis metuunt appetitum, q̃ ab aliis impetum: plus contagium, q̃ malitiam. Sicut enim aliquando magno labore, K & studio perseuerante, virtutes trahuntur in affectum & mentem bonam, sic vitia leuissima remissioris licentiæ opportunitate transeunt in conspersionem, & quasi naturalia efficiuntur. Sed nullum vitiū naturale est, virtus vero omnis homini naturalis est. Consuetudo tamen vel voluntatis corruptę, vel inolitę negligentiæ, plurima sæpe vitia quasi naturalia in neglecta conscientia efficere solet. Consuetudo quippe, sicut philosophi dicere solent, est secunda natura. Omnis tamen malus animus priusquam indurescat, molliri potest malitia eius: sed nec postquam indurerit, desperandus est. Hęc enim maledictio est: Adæ, vt in terra laboris nostri, & in agro cordis vel corporis nostri, noxia vel inutilia gratuito passim vbique proueniant: vtilia vero vel necessaria & salubria cum labore. Virtus tamen quoniam naturæ res est, cum venit in animum aliquando, non venit sine labore, sed venit in locum suum, & sedet fideliter, & bene cum ea naturæ conuenit, cum nullum præmium potius sit ei, quàm in deo conscientia sui. Vitiū vero cum nihil aliud esse credatur, quàm priuatio virtutis: tamen vastitas eius & enormitas tanta nonnunquam quasi sentitur, vt obruat & opprimat: fœditas tanta, vt inquinet & inficiat: adhæsio tam pertinax consuetudinis, vt vix à se eam natura excutiat. Omnis enim vitij frustra siccatur riuus, si fons non fuerit obturatus. Verbi gratia: Remissa L voluntas facit mentis leuitatem, ex qua prodeunt instabilitas mentis, inconstantia morum, vana lætitia sæpe vsque ad lasciuiam carnis, vana tristitia nonnunquam vsque ad ægritudinem corporis, & multa alia in negligentia vel transgressione propositi ex leuitatis vitio venientia. Sic etiam superba ex vsu voluntas, in magna sæpe cordis inopia tumentem efficit animum. Vnde procedunt vana gloria, fiducia sui, negligentia dei, iactantia, inobedientia, contemptus, præsumptio, & cæteræ animi pestes, quæ profluere solent ex tumore, & vsu superbiæ. Et in hunc modum omnia genera vitiorum ex aliquo malæ voluntatis affectu, vel malæ consuetudinis vsu, suam singula ducunt matricem originem: quæ quanto diutius menti inolita est, tanto fortius hæret, & fortioribus remediis eget, & curam requirit diligentiorem. Huiusmodi enim pestes vitiorum, vsque in vltimam solitudinem solitarium persequuntur. Et sicut bene concreta virtus, & fideliter animo insidens, possessorem suum in nulla deserit multitudine: sic vitium consuetudinis, possessum suum liberum esse, non patitur in qualibet solitudine. Nam nisi pertinaci studio, & prudenti opera expugnata fuerit consuetudo, leniri potest, vinci vix potest: & quomodocunque se componat animus, & in quauis solitudine habitet, secretum vel silentium cordis esse non patitur. Cui quo maiorem contigerit inesse vsum consuetudinis & voluntatis, eo nequior & M rebellior in eo inuenitur, non tam malitia spiritualis, quàm quasi manibus expellenda multiplex quædam collectio & dura corpulentia necessitatis. Sed redeamus ad laudem virtutis. Quid est virtus? Filia rationis, sed magis gratiæ. Vis enim quædam est ex natura. Vt autem virtus sit, habet ex gratia. Vis est ex iudicio approbantis rationis: virtus autem ex appetitu illuminatę voluntatis. Virtus enim est voluntarius in bonum assensus. Virtus, est æqualitas quædam vitæ, per omnia congruens rationi. Virtus, est ad iudicium rationis vsus liberę voluntatis. Virtus quædam est humilitas. Virtus quædam est patientia. Virtus quædam est obedientia. Virtutes, sunt prudentia, temperantia, fortitudo, iustitia, & aliæ quamplures: in quibus singulis non est aliud virtus quàm (sicut dictum est) ad iudicium rationis vsus liberę voluntatis. Bona enim voluntas in animo est origo omnium bonorum, & omnium mater virtutum. Sic econuerso, mala voluntas, est origo omnium malorum & vitiorum. Ideo custos animæ suæ, valde solicitus esse debet circa custodiam voluntatis suæ, vt prudenter intelligat & discernat quid in totum velit, vel volendum sibi sit, sicut est amor dei: quid propter illud, sicut est amor proximi. Vt enim in illo tuta sit omnis indiscretio, in hoc semper secundum obedientię regulas cauta & prudens debet esse dilectio. In dilectione quippe dei nō alia ratio, non alia discretio est, nisi vt sicut ille cum dilexisset nos, in finem dilexit nos: sic, si fieri potest, in infinitum diligamus

Virtus.

A gamus eum nos, sicut beatus vir qui in mandatis eius cupit ni
Psal.111.a. mis. Sed cum nullum finem, vel terminum habere debeat deuotio amantis: tamen terminos suos, fines & regulas habere debet actio operantis. Vbi ne aliquando oberret nimia voluntas, necesse est q̃ semper adsit mediante obedientia custo diens veritas. Nihil enim in bonum hominis in deum proficientis, tam sibi conuenit, quàm voluntas & veritas. Hæc duo
Mat.18.c sunt, quæ, sicut dicit dominus, si consenserint in vnum, quodcunque petierint, fiet eis à deo patre. Si duo hæc in vnū perfecte consenserint, omnem in se continent virtutum plenitudinem, sine vitio intercurrente omnia possunt in homine etiam languente, omnia habent & possident in homine nihil habente: dant, mutuant, conferunt, prosunt in homine secum quiescente. Gloria & diuitiæ in conscientia sancti viri illius, ex fructibus bonæ voluntatis eius. Foris vero non ex vno latere, sicut scutum huius mundi, sed vndique eum circundat scutum veritatis dei. Hilarem enim eum & iucundum intus semper efficit bona voluntas: in exteriori vero actione seriū & grauem, tutum ac securum reddit veritas. Ideoque supergressus humana homo ille, semper in sereno est: sicut de aere illo homines ferunt, qui super globum lunę est. Voluntas, naturalis quidam animi appetitus est, alius in deum, & circa interiora sua: alius circa corpus, & circa exteriora & corporaB lia. Hæc cum sursum tendit, sicut ignis ad locum suum: hoc est cum sociatur veritati, & mouetur ad altiora, amor est. Cū vero promouetur, & lactatur à gratia, dilectio est. Cum apI.Ioan.4.c prehendit, cum tenet, cum fruitur, charitas est, vnitas spiritus Eccli.18.a est, deus est. Deus enim charitas est. In his autem cum consummauerit homo, tunc incipit: quia nulla horum in hac vita plena perfectio est. Cum vero declinat in ea quæ carnis sunt, concupiscentia carnis est. Cum in curiositatem seculi, concupiscentia oculorum est. Cum vero in ambitionem gloriæ vel honoris, superbia vitæ est. Quandiu tamen huiusmodi vtilitati seu necessitati naturę seruit: natura est, vel appetitus eius. Cum vero in superflua se exponit vel noxia, vitium naturæ est vel sui ipsius. Quorum primo appetitu vel accessu, de temetipso tibi hoc capere licet argumentum. Cum in eis quę ad corpus spectant, in rebus necessariis voluntas primo appetitui finem facit, naturalis animi appetitus est. Cum vero in appetendo semper ad vlteriora progreditur, ipsum se prodit, quia iam non tam voluntas quàm vitium voluntatis est, auaritia, vel cupiditas, vel aliquid huiusmodi. Voluntati enim in huiusmodi cito satis est, vitiis vero eius nunquam satis est. Hæc in spiritualibus & in eis, quæ ad deum sunt cum vult quod potest, laudanda est: cum vult quod non potest & plus quam potest, regenda est: cum non vult quod potest, excitanda est & prouocanda. Sæpe enim si non frenatur, impetum facit, & agitur in præceps. Sæpe si non excitatur, dormit, & tarC dat, & obliuiscitur quo tendebat, & facile declinat quasi à latere in obligationes oblatæ delectationis. Ideoque sicut in corpore etiam solet fieri, (melius enim corpus hominis ab alio videtur, quàm seipsum videat) in huiusmodi nos sæpe melius videt alienus oculus, quàm noster: & alius qui non est pariter in feruore eiusdem voluntatis, rectior sæpe iudex est actionis: quia sæpe vel negligentia, vel priuato amore nostri erramus in nobis. Bona ergo custos voluntatis est obedientia, siue imperij illa sit, siue consilij, siue subiectionis, siue solius charitatis. Purius enim ac dulcius, secundum Apostolum
1.Pet.5.d. Petrum, ad pares, seu etiam ad minores suos, filij obedientiæ castificant corda sua in obedientia charitatis, quàm ad maiores subigant per obedientiam necessitatis. In illa enim sola vel præcipit vel consulit, & obedit charitas. Hic autem pœnam timet, vel minatur imperiosa necessitas. Et in illa obedienti sæpe debetur maior gloria: in ista vero inobedienti maior semper intentatur pœna. Ergo in homine sursum cor habente propter exteriora sua regenda, moderanda, componenda, palam omnibus est quam necessaria sit voluntati custodia sua, amplius autem propter interiora sua. Animo enim sæpe seipsum vel deum cogitanti, ipsa voluntas in omni cogitatione princeps est, & necessario principium voluntatis sequitur omnis tenor cogitationis. Tria enim sunt quæ cogitationem faciunt, voluntas, memoria, & intellectus. Voluntas cogit memoriam vt proferat materiam, cogit etiam intellectum ad formandum quod profertur, adhibens intellectum D memoriæ, vt inde formētur: intellectui vero aciem cogitantis, vt inde cogitetur. Quæ quia in vnum cogit voluntas, & facili quodam nutu copulat, à cogendo cogitatio nomen accepisse videtur. Hinc fiunt cogitationes omnes, aliæ bonę & *Sap.1.a* sanctę, & dignę deo: alię malę & peruersę, quæ separāt à deo: aliæ ociosæ & vanæ, à quibus aufert se deus. Hinc enim dicitur q̃ peruersæ cogitationes separant à deo, & quia spiritus sanctus aufert se à cogitationibus, quæ sunt sine intellectu. In quibus verbis aduertendum est, quia sine omni intellectu nullatenus cogitari potest, & nulla omnino cogitatio sine omni intellectu est. Sed alius est intellectus ex vi naturalis rationis, alius ex virtute mentis rationalis. Intellectus quidem idemipse est, qui quocunque seu in bonum seu in malum applicitus fuerit, naturaliter viget. Sed alius inuenitur sibi relictus, alius à gratia illuminatus. Ille seculi rebus & seriis & nugatoriis se non negat. Hic autem non nisi dignis se rebus, & similibus sibi seipsum accommodat. Ille sæpe operatur sicut sibi relictus, & vitio infectus ex virationis, & vitio corruptę voluntatis, texens peruersas cogitationes, quibus semetipsum qui cogitat, sponte separat à deo. Hic autem semper sicut illuminatus, & virtuti affectus, operatur pietatem, quæ cogitantem coniungit deo. Quæ vero secundo loco ponuntur cogitationes sine intellectu, ipsæ sunt vanæ illę & o- E cioſę nentro intellectui per cogitantis intentionem se appli cantes, non repente perimentes, sed sensim & paulatim corrumpentes, occupantes tempus, necessaria impedientes, & animum inficientes, non tam cogitationes, quàm ex veris & imaginariis recordationibus simulachra quædam cogitationum, seu ipse recordationes vltro & multipliciter de memoria scaturientes. In quibus passio quædam voluntatis potius videtur esse quàm actio: cum nulla sit in eis cogitantis intentio: cum quod sponte ebullit de memoria, formandum se offert intellectui non curanti, & quicquid agitur, videtur potius agi in somnio dormientis, quam in acie cogitantis. Vbi tamen etsi à se repellere spiritum sanctum non est in voto cogitantis, fit tamen ex culpa negligentis, vt spiritus sanctus disciplinę merito auferat se à cogitationibus indisciplinatis. Quæ quauis fiant per vim quandam occultam rationis, non tamen fiunt ex ratione, & trahitur in eas intellectus, cum nullus sit in eis intelligentis assensus. Vbi vero serio de rebus seriis bene cogitatur, voluntas libero arbitrio de memoria euocat, quodcunque opus habet, & intellectum formantem memorię adhibet, formatumque quicquid illud est intellectus adhibet aciei cogitantis, & sic peragitur negocium cogitationis. Cum vero de his quæ de deo vel ad deum sunt cogitatur, & voluntas eò proficit vt amor fiat, continuo per F viam amoris infundit se spiritus sanctus, spiritus vitæ, & omnia viuificat, adiuuans seu in oratione, seu in meditatione, seu in tractatu infirmitatem cogitantis. Et continuo memoria efficitur sapientia, cum suauiter ei sapiunt bona dei, & quod ex eis cogitatum est formandum in affectu, adhibet intellectui. Intellectus vero cogitantis, efficitur contemplatio amantis, & formans illud in quasdam spiritualis vel diuinæ suauitatis experientias, afficit ex eis aciem cogitantis, illa vero efficitur gaudium fruentis. Et tunc de deo bene cogitatur secundum humanum modum, si tamen cogitatio dicenda est, vbi nil cogit nec cogitur, sed tantummodo in memoriam abundantiæ suauitatis dei exultatur, iubilatur, & vere sentitur de eo in bonitate, ab eo, qui in simplicitate cordis quæsiuit illum. Sed modus hic cogitandi de deo non est in arbitrio cogitantis, sed in gratia donantis, scilicet cum spiritus sanctus, qui vbi vult spirat, quando vult, & quomodo vult, & quibus vult, in hoc aspirat. Sed hominis est iugiter præparare cor, voluntatem expediendo ab affectionibus alienis, rationem vel intellectum à solicitudinibus, memoriam ab ociosis & negociosis, nonnunquam & à necessariis occupationibus, vt in die bona domini, & in hora beneplaciti eius, cum audierit vocem spiritus spirantis, ea quæ cogitationem faciunt, continuo libere concurrant sibi, & cooperentur in bonum, & quasi symbolum faciant in gaudium cogitātis: voluntas exhibendo in gaudium domini puram affectionem, memoria materiam fidelem, intellectus experientiæ suauitatem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tatem. Sic ergo voluntas neglecta facit cogitationes ociosas,& indignas deo. Corrupta peruersas,quæ separant à deo. Recta necessarias ad vsum vitæ huius. Pia,efficaces ad fructũ spiritus,& ad fruendum deo. Fructus autem spiritus sunt, sicut Apostolus dicit,charitas,pax,gaudium,patientia, longanimitas,bonitas,benignitas,mansuetudo,fides,modestia,cõtinentia,castitas. Et in omni genere cogitationis,omnia quæcunque cogitanti occurrunt,conformantur intentioni voluntatis,agente in eis misericordia & iudicio dei vt iustus iustificetur adhuc, & qui in sordibus est, sordescat adhuc. Ideo homini deum amare volenti vel iam amanti,suus semper cõ sulendus est animus, examinanda conscientia,quid sit quod in totum vult, & propter quod vult,quicquid aliud vult spiritus vel odit,quicquid contra illud caro concupiscit. Incidentes enim quasi extrinsecus & decidentes cogitationes, & præteruolitantes voluntates quibus modo vult, modo non vult,nequaquam inter voluntates, sed pene inter ociosas deputandæ sunt cogitationes. Nam etsi aliquando fiunt vsque ad delectationem animi, cito tamen inde se excutit animus compos sui. Quod autem in totum vult,primo considerandũ est ei quid illud sit quod sic velit, deinde quantum velit, & quomodo velit. Si quod in totum vult, deus est, discutiendum est ei quantum velit, & quomodo velit,& vtrum vsque in contemptum suiipsius,omniumque quæ sunt vel esse possunt,& hoc non tantum ex iudicio rationis, sed etiam ex affectu mentis: vt iam voluntas plusquam voluntas sit, vt amor sit, vt dilectio sit, vt sit charitas,sit vnitas spiritus. Sic enim diligẽdus est deus. Magna enim voluntas ad deum, amor est, dilectio,adhęsio siue coniunctio,charitas,fruitio. Vnitas vero spiritus cum deo homini sursum cor habenti,proficientis in deum voluntatis est perfectio, cum iam non solummodo vult quod deus vult,sed sic est non tantum affectus,sed in affectu perfectus,vt non possit velle nisi quod deus vult. Velle autem quod vult deus, hoc est iam similem deo esse. Non posse velle nisi quod deus vult,hoc est iam esse quod deꝰ est, cui velle & esse,idipsum est. Vnde bene dicitur, ꝙ tunc plene videbimus eum sicuti est,cum similes ei erimus,hoc est erimus quod ipse est. Quibus enim potestas data est filios dei fieri,data est potestas,non quidem vt sint deus, sed sint tamẽ quod deus est, sint sancti, futuri plene beati,quod deus est. Nec aliunde hic sancti,nec ibi futuri beati quàm ex deo, qui eorum & sanctitas & beatitudo est. Et hæc hominis est perfectio,similitudo dei. Perfectum autem nolle esse, delinquere est. Et ideo huic perfectioni nutrienda est semper voluntas,amor præparandus,voluntas cohibenda,ne in aliena dissipetur:amor seruandus,ne inquinetur. Propter hoc enim solum creati sumus & viuimus, vt deo similes simus, cum ad I dei imaginem creati simus. Est autem dei similitudo quędam quam nemo viuens nisi cum vita exuit,quam omni homini in testimonium amissę melioris & dignioris similitudinis,creator omnium hominum reliquit,quam habet & volens & nolens, & qui eam cogitare potest, & qui tam hebes est vt eam cogitare non possit:scilicet ꝙ sicut vbique deus est,& vbiq; totus est in creatura sua, sic & in corpore suo omnis viuens anima. Et sicut semper sibi indissimilis deus indissimiliter dissimilia in creatura operatur,sic anima hominis quãuis totum corpus viuificans indissimili vita,in sensibus tamen corporis, & in cogitationibus cordis, indissimiliter operatur assidue dissimilia. Hæc similitudo dei in homine,quantum ad meritum eius nullius apud deum est momenti, cum naturæ non voluntatis eius sit vel laboris. Sed est alia magis deo propinqua similitudo,inquantum voluntaria,quæ in virtutibus consistit: in qua animus virtutis magnitudine summi boni quasi imitari gestit magnitudinem,& perseuerantiæ in bono constantia,æternitatis eius incommutabilitatem. Super hanc aũt alia est adhuc similitudo dei. Hæc est de qua iam aliquanta dicta sunt,intantum propriè propria,vt non iam similitudo, sed vnitas spiritus nominetur: cum sit homo cum deo vnus spiritus,non tautũ vnitate volẽdi idem, sed expressiore quadam vnitate virtutis(sicut iam dictum est) aliud velle non valendi. Dicitur autem hæc vnitas spiritus,non tantum quia efficit eam, vel afficit ei spiritum hominis spiritus sanctus, sed quia ipsa ipse est spiritus sanctus,deus charitas:cum per eum qui est amor patris & filij, & vnitas,& suauitas,& bonum, & K osculum, & amplexus,& quicquid commune potest esse amborũ in summa illa vnitate veritatis,& veritate vnitatis: hoc idem homini suo modo fit ad deum, quod cum substantiali vnitate filio est ad patrem,vel patri ad filium, cum in amplexu & osculo patris & filij mediam quodammodo se inuenit beata conscientia, cum modo ineffabili incogitabiliq; fieri meretur homo dei non deus,sed tamen quod deus est ex natura,homo ex gratia:vnde in catalogo spiritualium exercitiorum Apostolus prudenter interseruit spiritum sanctum, dicens:In castitate,in scientia,in longanimitate, in suauitate, in spiritu sancto,in charitate non ficta, in verbo veritatis, in virtute dei. Vide enim quomodo tanquam omnia facientem, ordinantem,& viuificantem,in medio bonarum virtutum,sicut cor in medio corporis,constituit spiritum sanctum. Ipse est enim omnipotens artifex creans hominis ad deum bonam voluntatem,dei ad hominem faciens propitiationem,formãs affectionem, dans virtutem, iuuans operationem,agens omnia fortiter,& disponens omnia suauiter. Ipse viuificat spiritum hominis,& continet in vnum: sicut & ille viuificat,& in vnum continet corpus suum. Homines doceant deum quærere:angeli adorare:solus ipse est qui docet inuenire, habere,& frui. Ipse enim est & solicitudo bene quærentis,& pietas in spiritu & veritate adorantis, & sapientia inuenientis, L & amor habentis, & gaudium fruentis. Quicquid tamen de visione & cognitione dei hic fidelibus impartitur, speculum est & ænigma:tantum distans à futura visione & cognitione, quantum à veritate distat fides,vel tempus ab æternitate,nisi cum aliquando fit quod de eo in libro Iob legitur: Qui abscondit lucem in manibus, & præcipit ei vt rursum oriatur, & annunciat de ea dilecto suo ꝙ, possessio eius sit,& ad eam possit peruenire. Electo enim & dilecto dei, aliquando vicissim lumen quoddam vultus dei ostenditur (sicut lumen clausum in manibus patet & latet ad arbitrium tenentis) vt per hoc ꝙ quasi in transcursu vel in puncto permittitur videre, inardescat animus ad plenam possessionem luminis æterni,& hæreditatem plenę visionis dei:cui vt innotescat aliquatenus id quod ei deest,nonnunquam(quasi pertrãsiens) gratia perstringit sensum amantis,& eripit ipsum sibi,& rapit in diem qui est à tumultu rerum, ad gaudia silentia. Et pro modulo suo ad momentum ad punctum idipsum ostendens ei videndum,sicuti est,interim etiam & ipsum efficit in idipsum,vt sit suo modo sicut illud est. Vbi cum didicerit quid interfit inter mundum & immundum, redditur sibi, & remittitur ad mundandum cor ad visionem,ad aptandum animum ad similitudinem,vt si aliquando rursum admittatur, sit purior adhuc ad videndum,& stabilior ad fruendum. Nusquam enim se melius deprehendit modus humanæ imperfectionis quàm M in lumine vultus dei, in speculo diuinæ visionis. Vbi in die qui est,plus & plus videns quid sibi deest,emendat indies similitudine,quicquid deliquit dissimilitudine:similitudine ei appropinquans,à quo longe factus est per dissimilitudinẽ. Et sic expressiorẽ visionẽ expressior semper similitudo comitatur. Impossibile quippe est videri summũ bonũ, & nõ amari, necnon tantum amari quantum datum fuerit videri, quousq; amor proficiat in aliquam similitudinem amoris illius, qui deum similem fecit homini per humiliationem humanæ conditionis, vt hominem similem deo constituat per glorificationem diuinæ participationis. Et tunc dulce est homini cohumiliari summę maiestati,compauperari filio dei, diuinæ sapientiæ conformari,hoc sentienti in seipso,quod & in Christo Iesu domino nostro. Hic enim est sapientia, amor cum timore,exultatio cum tremore, cum cogitatur & intelligitur deus humiliatus vsque ad mortem(mortem autem crucis) vt hominem exaltet vsque ad similitudinem diuinitatis. Hinc emanat fluminis impetus lætificans ciuitatem dei, memoria abundantię suauitatis eius in intelligendis & cogitandis circa nos bonis eius. In quo cum ad deum amandum facile hominem adducant pensata vel etiam contemplata eius amabilia, per seipsa in affectu contemplantis elucentia,potentia eius,virtus eiꝰ,gloria,maiestas,bonitas,beatitudo:hoc potissimum amantem rapit in amabilem, ꝙ ipse in semetipso est quicquid in eo amabile est, qui est totum quod est, si tamen totum

Gala.5.d

Apo.22.b.

1.Cor.6.b.

Iob.36.d

1.Ioan.3.a

Gene.1.d

A totum est vbi pars non est. Cui bono,amore ipsius boni sic se intendit pius affectus, vt non se inde reuocet,donec vnũ vel vnus cum eo spiritus fuerit effectus. Quod cum in eo fuerit perfectum,iam solo mortalitatis huius velo diuiditur ac differtur à sanctis sanctorum,à summa illa beatitudine supercœlesti: qua tamen cum iam in fide & spe eius quem amat fruitur in conscientia, iam quod supereſt vitæ huius, tolerabili prestolatur patientia. Et hæc est destinatio solitarij certaminis,hic finis,hoc præmium,hæc requies laborum,consolatio dolorum. Et ipsa est perfectio & vera hominis sapientia: omnes in se amplectens & continens virtutes, non aliunde colectas,sed naturaliter insitas sibi, ad similitudinem illam dei qua est ipse quicquid est, cum sicut deus est id quod est: sic circa bonum virtutis,habitus bonę voluntatis in bonam mẽtem sic consolidatus & affectus est, vt ex ardentissima boni incommutabilis adhæsione, nullatenus videatur iam posse mutari ab eo quod est. Cum enim sit circa hominem dei assumptio illa domini & sancti Israel regis nostri: sapiens & pius animus per illuminantem & adiuuantem gratiam in cõtemplatione summi boni,speculatur etiam regulas incommutabilis veritatis,inquantum ad eas pertingere meretur intellectu amoris: & exinde format sibi modum conuersationis cuiusdam cœlestis, & formam sanctitatis. Speculatur enim B summam veritatem,& quæ ex ea vera sunt:summum bonum, & quæ ex eo bona sunt:summam essentiam,& quę ex ea sunt. Illi veritati,illi charitati,illi ęternitati se conformans,in istis se ordinans:illis non superuolitans iudicando,sed suspiciens desiderando,vel inhærens amando:ista suspiciens,& eis se coaptans & conformans, non sine discretionis iudicio,non sine examine ratiocinationis,& iudicio rationis. Ex quo concipiuntur & oriuntur virtutes sanctę,& imago dei reformatur in homine, & vita illa dei ordinatur, à qua homines quosdam alienatos conqueritur Apostolus, & colligitur robur virtutis,& duo illa in quibus contemplatiue perfectio constat, & actiue:de quibus iuxta antiquos illos interpretes legitur in Iob. 28. d Iob: Ecce pietas est sapientia:abstinere vero à malo, scientia est. Sapientia enim pietas est,hoc est cultus dei,amor quo eũ videre desideramus, & videntes in speculo & in ænigmate credimus & speramus:& in hoc proficimus vt eum videamus in manifestatione. Abstinere vero à malis, scientia temporalium est in quibus nos sumus:in quibus in tãtum abstinemus à malis,inquantum ad bona studemus. Ad hanc scientiam & ad hanc abstinentiam spectare inueniuntur primo omnium virtutum exercitia,deinde omnium artium vitæ huius in qua versamur disciplina. Quorum, alterum, id est studium virtutum respicere potius videtur ad superiora, quasi superioris sapientiæ præferentia virtutem,& redolentia suauitatem. Alterum quod circa corporalia fit exercitia,nisi fidei religione C religetur,defluit in inferiorum vanitatem. In quibus, cum scientia sit res siue ratione, siue sensibus corporis comprehensa,& memorię commendata,si bene res perpenditur, id propriè quod apprehendimus sensibus, omnino scientiæ deputandum est. Quod vero per semetipsam ratio in huiusmodi apprehendit:hoc iam est in quo se sibi scientia atque sapientia conterminant. Quicquid enim aliunde discitur scilicet per sensus corporis,quasi alienum & aduentitium menti inger itur. Quod vero sponte venit in mentem siue ex ipsa vi rationis,siue incommutabilium legum incommutabilis veritatis naturali intelligentia, ex qua etiam impiissimi homines nonnunquam rectissime iudicare inueniuntur:hoc sic ipsi inest rationi,vt hoc ipsum ipsa ratio sit: nec tam commendatur ei per doctrinam aliquam,vt scientia sit:quàm vel alio commonente vel ipsa commemorante hoc ipsum sibi inesse,naturaliter intellectus ei fit. In quo hoc potissimum est,cum quod notum est dei, deo naturaliter reuelante,manifestum sit homini etiam impio. Deinde affectus virtutum naturalis,de quo Horatius. licuit dicere ethnicum Poëtam: Oderunt peccare boni virtutis amore:deinde per inquisitionem ratiocinationum quælibet discretio rationabilium. Infima vero pars est scientiæ, & deorsum vergens sensibilium animalis experiẽtia,quę fit per quinque sensus corporis, & concupiscentiam & experiẽtiam carnis,siue oculorum,siue superbiæ huius vitæ. Cũ ratio ergo sapientiæ conformata,format sibi conscientiam, & ordinat vitam:in inferioribus scientiæ aptat sibi seruitutem, & suf D ficientiam naturæ,in ratiocinationibus & rationabilibus ordinem vitæ,in obtentu virtutum formam conscientiæ. Sicq; ab inferioribus promota,à superioribus adiuta, pergẽs in id quod rectum est,& iudicio rationis,& assensu voluntatis, & mentis affectu, & operis effectu, erumpere festinat in libertatem spiritus & vnitatem:vt,sicut iam sæpe dictum est,fidelis homo vnus spiritus efficiatur cum deo. Et ipsa est(de qua paulo ante diximus)vita dei, quæ non tam rationis est profectus,q̃ iam in sapientia perfectionis affectus. Hęc enim quia iam sapiunt sapienti,sapiens est:quia factus est vnus spiritus cum deo,spiritualis est. Et hæc in hac vita hominis perfectio est. Iam enim qui hactenus fuit solitarius vel solus,efficitur vnus,& solitudo ei corporis vertitur in vnitatem mentis. Et impletur in eo,quod dominus pro discipulis in clausula omnis perfectionis orauit dicens: Pater, volo vt sicut ego & tu vnum sumus, ita & ipsi in nobis vnum sint. Hæc enim vnitas hominis cum deo, vel similitudo ad deum,inquantum propinquat deo,intantum inferius suum cõformat sibi, infimum illi:vt spiritus & anima & corpus suo modo ordinata, suis locis dispositа, suis meritis æstimata,suis etiam proprietatibus cogitentur:vt incipiat homo perfecte nosse seipsum, & per cognitionem sui proficiendo, ascendere ad cognoscendum deum. Quo cum primum exurgere & aspirare incipit profi- E cientis affectus, in cognitione huius similitudinis plurimum cauendus est error dissimilitudinis: scilicet vt spiritualibus spiritualia,& diuinis diuina comparando,non aliter de eis cogitetur,quàm quod res habet. Cogitans ergo animus similitudinem dei & sui,primo in hoc formet & aptet cogitationẽ suam, vt omnino fugiat secundum corpus cogitare seipsum: deum vero non solum non secundum corpus sicut locale: sed neque secundum spiritum sicut mutabile. Quæ enim spiritualia sunt,tantum diuersa sunt à corporum qualitate & natura,quantum ab omni locali circumscriptione remota. Quæ vero diuina sunt,tantum supereminent omnia & corporalia & spiritualia, quantum ab omni loci vel temporis lege, vel mutabilitatis suspicione aliena,in suæ incommutabilitatis & æternitatis beatitudine incommutabilia manent & æterna. In quibus sicut quæ corporalia sunt discernit animus per corporis sensus, sic quæ sunt rationabilia vel spiritualia discernere non potest nisi per semetipsum. Quæ vero sunt dei, nõ nisi à deo quærat vel expectet intellectum. Et quidem de nõnullis quæ ad deum spectant, fas est & possibile homini rationem habenti aliquando cogitare & disquirere, sicut de dulcedine bonitatis eius,de potentia virtutis, & aliis huiusmodi. Ipsum vero quod est idipsum,id quod est cogitari omnino non potest, nisi quantum ad hoc sensu illuminati amoris attingi potest. Credendus est tamen deus, & inquantum F spiritus sanctus adiuuerit cogitandus, quædam vita æterna viuens & viuificans, immutabilis, mutabilia omnia immutabiliter faciens, intelligens,& creans omnem intellectum & intelligentem,sapientia faciens omnem sapientem,veritas fixa, stãs indeclinabilis,ex qua vera sunt omnia quæ vera sunt, in qua sunt æternaliter rationes rerum omnium euenientium temporaliter. Cuique vita ipsa essentia est:ipsa natura. Cui vita viuens ipse sibi est,quæ est ipsa diuinitas,æternitas, magnitudo,bonitas,& virtus in seipsa existẽs & subsistens,excedens omnem locum virtute naturę illocalis,æternitate vero omne tempus quod vel ratione vel opinione comprehendi potest:quæ longe verius est & excellentius, quam quolibet sentiendi genere sentiatur. Certius tamen sensu humilis & illuminati amoris,quàm quolibet cogitatu ratiõis attingitur, & semper melius est quàm cogitatur, melius tamen cogitatur quàm dicitur. Ipsa est enim summa essentia, ex qua omne esse proficiscitur, ipsa est summa subsistãtia non subiecta prædicamentis vocum,sed rerum omnium subsistens causale principium, in quo esse nostrum non moritur,intellectus noster non errat,amor non offenditur: qui semper quæritur,vt dulcius inueniatur, dulcissime inuenitur,vt diligentius quæratur. Hoc ergo ineffabile(cum non nisi ineffabiliter videatur) qui vult videre,cor mundet, quia nulla corporis similitudine dormienti,nulla corporea specie vigilanti, nulla rationis indagine, nisi mundo corde humiliter amantis videri potest

vel

G vel apprehendi. Hęc est enim facies domini, quam nemo potest videre, & viuere mundo: hæc est species cui contemplandæ suspirat omnis qui affectat diligere dominum deum suum in toto corde suo, in tota anima sua, in omni mente sua, & in omnibus viribus suis. Ad quod etiam non desinit excitare proximum suum, si diligit eum sicut seipsum. Ad quod cum aliquando admittitur, in ipso lumine veritatis indubitanter videt prœuenientem gratiam. Cum inde repellitur, in ipsa sui cæcitate intelligit puritati eius non conuenire immunditiam suam. Et si amat, flere dulce habet, & non sine multo gemitu cogitur redire in conscientiam suam. Ad quod cogitandum omnino impares sumus, sed ignoscit quem amam⁹, & de quo digne nos non posse vel dicere vel cogitare confitemur. Et tamen vt dicamus & cogitemus, amore eius vel amore amoris eius prouocamur & trahimur. Cogitantis ergo est in omnibus humiliare semetipsum, glorificare in semetipso dominum deum suum. In contemplatione dei vilescere sibi. In amore creatoris subiectum esse omni humanæ creaturæ. Exhibere corpus suum hostiam viuentem sanctam deo placentem, rationabile obsequium suum. Præ omnibus autem non plus sapere quàm oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem: & secundum datam à deo mensuram fidei, bona sua non ponere in ore hominum, sed cęlare in cella sua, & recondere in conscientiam, vt hunc quasi titulum & in fronte conscientię, & in fronte cellę semper habeat: Secretum meum mihi, secretum meum mihi.

Rom. 12. d

H

Esa. 24. c

Explicit.

Meditationes

DEVOTISSIMAE AD HVmanæ conditionis cognitionem: aliàs liber de anima.

MVlti multa sciunt: & seipsos nesciunt. Alios inspiciunt, & seipsos deferunt. Deum quærunt per ista exteriora, deserentes sua interiora, quibus interior est deus. Idcirco ab exterioribus redeam ad interiora, & ab interioribus ad superiora ascendam: vt possim cognoscere vnde venio, aut quo vado, quid sum, vel vnde sum, & ita per cognitionē

I

mei valeam peruenire ad cognitionem dei. Quanto nanque in cognitione mei proficio, tanto ad cognitionem dei accedo. Secundum interiorem hominem tria in mente mea inuenio, per quæ deum recolo, conspicio & concupisco. Sunt autem hæc tria: memoria, intelligentia, voluntas siue amor. Per memoriam reminiscor. Per intelligentiam intueor. Per voluntatem amplector. Cum dei reminiscor, in memoria mea eum inuenio, & in ea de eo & in eo delector, secundum quod ipse mihi donare dignatur. Intelligentia intueor quid sit deus in seipso, quid in angelis, quid in sanctis, quid in hominibus, quid in creaturis. In seipso est incomprehensibilis, quia principium & finis. Principium sine principio, finis sine fine. Ex me intelligo quàm incomprehensibilis sit deus, quoniam meipsum intelligere non possum, quem ipse fecit. In angelis est desiderabilis, quia in eum desiderant prospicere. In sanctis est delectabilis, quia in eo assidue fœlices lætantur. In creaturis est admirabilis, quia omnia potenter creat, sapienter gubernat, benigne dispensat. In hominib⁹ est amabilis, quia eorum deus est, & ipsi sunt populus eius. Ipse in eis habitat tanquam in templo suo, & ipsi sunt templū eius. Non dedignatur singulos neque vniuersos. Quisquis eius meminit, eumq; intelligit ac diligit, cum illo est. Diligere eum debemus, quoniam ipse prior dilexit nos: ad imaginem & similitudinem suam nos fecit, quod nulli aliꝰ creaturæ donare voluit. Ad imaginem dei facti sumus, hoc est ad intellectum & notitiam filij, per quem intelligimus & cognoscimus patrē, & accessum habemus ad eum. Tanta cognatio est inter nos & dei filium, q⁹ ipse imago dei est, & nos ad imaginē eius facti sumus: quam cognationem etiam ipsa similitudo testat, quoniam non solum ad imaginem, sed ad similitudinem eius facti sumus. Oportet itaq; id quod ad imaginem est, cū imagine conuenire, & non in vacuum nomen imaginis participare. Repręsentemus ergo in nobis imaginem eius in appetitu pacis, in intuitu veritatis, & in amore charitatis. Teneam⁹ eum in memoria, portemus in conscientia, & vbique præsentē veneremur. Mēs siquidem nostra eoipso eius imago est, quo eius capax est, eiusq; particeps esse potest. Non propterea ei⁹ imago est, quia sui meminit mens, seq; intelligit ac diligit, sed quia potest meminisse, intelligere, ac diligere à quo facta est. Quod cum facit, sapiens ipsa fit. Nihil enim tam simile est illi summæ sapientiæ, q̄ mens rationalis, quæ per memoriam, intelligentiam & voluntatem in illa trinitate ineffabili consistit. Consistere autem in illa non potest, nisi eius meminerit, eamq; intelligat ac diligat. Meminerit itaque dei sui ad cuius imaginem facta est, eumq; intelligat, diligat, atque colat, cum quo potest semper esse beata. Beata anima apud quā deus requiē inuenit, & in cuius tabernaculo requiescit. Beata quæ dicere potest: Et qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo. Negare siquidem requiem cœli ei nō poterit. Cur ergo nos deserimus, & in his exterioribus deum quęrimus qui apud nos est, si nos velimus esse apud eum? Reuera nobiscum est, & in nobis, sed adhuc per fidem, donec videre merea mur per speciem. Nouimus, inquit, Apostolus habitare Christum per fidem in cordibus nostris: quia Christus in fide, fides in mente, mens in corde, cor in pectore. Per fidem ergo recolo deum creatorem: adoro redemptorem: expecto saluatorem: credo videre in omnibus creaturis: habere in meipso: & quod his omnibus ineffabiliter iucūdius atque beatius est cognoscere in seipso. Patrem nāque & filium cum sancto spiritu cognoscere, vita est æterna, beatitudo perfecta, summa voluptas. Oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit quanta claritas quanta suauitas & quanta iucunditas maneat nos in illa visione quando deum facie ad faciem videbimus, qui est lux illuminatorum, requies exercitorum, patria redeuntium, vita viuentium, corona vincentiū. Ita in mente mea quandam imaginem illius summæ trinitatis inuenio, ad quam summam trinitatem recolendam inspiciendam & diligendam, vt eius recorder, ea delecter, & eam complectar & contempler, totum id quod viuo debeo referre. Mens imago dei est, in qua sunt tria, id est memoria, intelligentia, & voluntas. Memoriæ attribuimus omne quod scimus, etiam si non inde cogitemus. Intelligentiæ tribuimus omne quod verum cogitando inuenimus, quod etiam memorię commendamus. Per memoriam patri similes sumus. Per intelligentiam, filio. Per voluntatem, spiritui sancto. Nihil in nobis tam simile spiritui sancto est, quam voluntas vel amor siue dilectio, quæ excellentior voluntas est. Dilectio nanque donum domini est: ita q⁹ nullū hoc dono dei est excellentius. Dilectio nanq; quæ ex deo est, & deus est, propriè spiritus sanctus dicitur, per quem charitas dei diffusa est in cordibus nostris, pea quem tota trinitas in nobis habitat.

K

Eccli. 24. d

L

M

Roma. 5. d

De miseria hominis, & examinatione extremi iudicij. Capi. II.

SEcundum exteriorem hominem de parentibus illis venio, qui me ante fecerunt damnatum quam natum. Peccatores peccatorem in peccato suo genuerunt, & de peccato nutriuerunt. Miseri miserum in hanc lucis miseriam induxerunt. Nihil ex eis habeo, nisi miseriam & peccatum, & corruptibile hoc corpus quod gesto. Ad illos vero festino qui morte corporis hinc exierunt. Cum eorum sepulchra respicio, non inuenio in eis, nisi cinerem & vermem, fœtorem & horrorem. Quod ego sum, ipsi fuerunt, & quod ipsi sunt, ego ero. Quid sum ego? Homo de humore liquido. Fui enim in momento conceptionis de humano semine conceptus. Deinde spuma illa coagulata modicum crescendo caro facta est. Postea plorans & eiulans traditus sum huius mūdi exilio, & ecce iam morior plenus iniquitatib⁹ & abominationibus. Iāiam præsentabor ante districtum iudicē, de

A de operibus meis rationem redditurus. Væ mihi misero cum venerit dies illa iudicij, & aperti fuerint libri in quibus omnes mei actus & cogitationes domino præsentandæ recitabūtur. Tunc demisso capite præ confusione malę conscientię in iudicio coram domino stabo trepidus & anxius, vtpote commemorans scelerum commissa meorum. Et cum dicetur de me, ecce homo & opera eius: reducam ante oculos omnia delicta & peccata mea. Quadam nāque vi diuina fiet, vt cuique sua opera bona vel mala in memoriam reuocentur, & mentis intuitu mira celeritate cernantur, vt accuset vel excuset scientia conscientiam, atque ita simul & singuli & omnes iudicentur. Iudicium faciet gestorum quisque suorum. Cunctaq; cunctorum cunctis arcana patebunt. Quod enim nunc confiteri erubescimus, tunc omnibus manifestabitur: & quicquid hic dissimulando palpamus, totum illic vindex flamma comburet. Ignis vbique ferox ruptis regnabit habenis. Quantoque diutius deus nos expectat vt emendemus, tanto districtius iudicabit si neglexerimus. Cur ergo tantopere vitam istam desideramus, in qua quanto amplius viuimus, tanto plus peccamus? Quanto est vita longior, tanto culpa numerosior. Quotidie nāque crescunt mala, & subtrahuntur bona, assidue variatur homo per prospera & aduersa, & ignorat quando moriatur. Sicut enim in cœlo stella coruscans velociter currit, & repente deficit, & sicut scintilla ignis subito

B

extinguitur, & in cinerem redigitur, sic cito finitam datur istā cernere vitam. Dum enim libenter ac iucundissime moratur homo in mundo, diuq; se victurum arbitratur, ac multa in lōga tempora disponit agenda. subito rapitur in mortem, & ex improuiso anima aufertur à corpore. Veruntamen cum magno metu magnisque doloribus anima seperatur à corpore. Veniunt enim angeli assumere illam, vt perducant eam ante tribunal iudicis metuendi: & tunc illa memorans opera sua mala & pessima, quę die noctuque gessit, cōtremiscit, & quærit illa fugere, inducias q; petere, dicens: Date mihi vel vnius horę spatiū. Tunc quasi loquentia simul opera dicent: Tu nos egisti: opera tua sumus: non te deseremus, sed tecum semper erimus, tecum pergemus ad iudicium. Vitia quoque multis & multiplicibus criminibus eam accusabunt, multaque falsa testimonia aduersus illam inuenient, quanquam vera ad damnationem eius satis possent sufficere. Dęmones vero terribili vultu & horribili aspectu eam terrebunt. Ingenti furore eam persequentur & cōprehendent, tam terribiliter q̄ horribiliter volentes retinere & possidere, nisi sit qui eripiat. Tūc anima inueniens oculos clausos & os, aliosq; corporis sensus per quos solebat egredi & delectari in his exterioribus, reuertetur ad se: & videns se solam & nudam, ingenti horrore concussa, desperatione deficiet in se, & cadet sub se, & quia

C

amore mundi, & carnis voluptate, dei amorem dereliquerat, derelinquetur à deo misera in hora tantæ necessitatis, atque dæmonibus tradetur in inferno cruciandā. Sic anima peccatoris in die qua ignorat, & hora qua nescit, rapitur à morte, & segregatur à corpore, pergitq; miseriis plena, tremens & dolens, & cum nullam excusationem habeat, quam pro peccatis suis possit obtendere, contabescit & pertimescit ante deū apparere. Ingenti horrore concutitur, & multiplicibus cogitationum æstibus agitatur, cum vrgente solutione carnis, & subductis è medio omnibus, se & illum terminum considerat cui appropinquat, & post paululum hoc inuenit quod in perpetuum mutari non poterit. Considerat plane quam district⁹ veniat æternus iudex, & ante seueritatem tantæ iustitiæ, quas rationes vitæ suæ ponat. Si enim cuncta opera quæ intellige re potuit, deuitauit: ventura tamen coram districto iudice il la magis quę in semetipsa non intelligit, pertimescit. Crescit pauor cum cogitat q⁹ viam vitæ huius nequaquam sine culpa transire potuit: nec hoc quidem quod laudabiliter vixit, sine aliquo reatu est, si remota pietate iudicetur. Quis enim consi derare valeat quāta mala per momenta temporum perpetramus: & quāta bona facere negligimus? Sicut enim peccatum est perpetrātio mali: sic delictum est, desertio boni. Grauis siquidem iactura est cum nec bona facimus, nec bona cogitamus, sed cor nostrum per vana & inutilia sinimus vagari. Nimis tamen difficile est cor tenere: & ab illicita cogitatione seruare. Nimis etiam difficile est terrenas occupationes abs-

D

quę peccatis ministrare. Quapropter nullus semetipsum diiudicare, & comprehendere perfecte potest, sed multis cogitationibus occupatus, sibimetipsi aliquo modo manet incognitus, vt omnino quod tolerat nesciat. Propterea vrgente exitu, subtiliori terretur metu, quia & si illa quæ sciuit, nunq; se prætermisisse meminit, formidat tamen ea quæ nescit.

De dignitate animæ. Capitulum III.

E

ANima dei insignita imagine, decorata similitudine, desponsata fide, dotata spiritu, redempta sanguine, deputata cum angelis, capax beatitudinis, hæres bonitatis, rationis particeps, quid tibi cum carne vnde ista pateris: Propter carnem aliena peccata tibi imputantur, & tuæ iustitiæ quasi pannus menstruatæ reputantur, atq; tuipsa ad nihilum es redacta, & quasi nihilum & inane reputata. Nihil aliud est caro (cum qua tanta est tibi societas) nisi spuma caro facta, fragili vestita decore: sed erit quando erit cadauer miserum & putridum, & cibus vermiū. Nam quantumcunque excolatur: semper caro est. Si diligenter consideres quid per os & nares cæteros q; corporis meatus egrediatur, vilius sterquilinium nunquam vidisti. Si singulas eius miserias enumerare velis, quàm sit onerata peccatis, irretita vitiis, pruriens concupiscentiis, occupata passionibus, polluta illusionibus, prona semper in malum, & in omne vitium procliuis, plenam omni confusione & ignominia

E

inuenies. Propter carnem homo vanitati similis factus est, quia ex illa vitium concupiscentiæ traxit, quo captiuus tenetur & incuruatur vt diligat vanitatem, & iniquitatem operetur. Attende homo quid fuisti ante ortum, & quid es ab ortu vsque ad occasum, atque quid eris post hanc vitam. Profecto fuit quòd non eras: postea de vili materia factus, & vilissimo panno inuolutus, menstruali sanguine in vtero materno fuisti nutritus, & tunica tua fuit pellis secundina. Sic indutus & ornatus venisti ad nos, nec memor es quam sit vilis origo tui. Forma, fauor populi, feruor iuuenilis, opesq; Subripuere tibi noscere quid sit homo. Nihil aliud est homo, quam sperma fœtidum, saccus stercorum, cibus vermiū. Post hominem vermis, post vermem fœtor & horror. Sic in non hominem vertitur omnis homo. Cur ergo superbis homo, attendens quòd fuisti vile semen, & sanguis coagulatus in vtero? Deinde miseriis huius vitæ expositus & peccato, postea vermis & cibus vermium futurus in tumulo. Quid superbis puluis & cinis: cuius conceptus culpa, nasci miseria, viuere pœna, mori angustia? Vnde superbit homo, cuius conceptio culpa: nasci pœna: labor vita: necesse mori? Cur carnem tuam preciosis rebus impinguas & adornas, quam post paucos dies vermes deuoraturi sunt in sepulchro: animam vero tuam non adornas bonis operibus, quæ deo & angelis

F

eius præsentanda est in cœlis? Quare animam tuam vilipendis, & ei carnem præponis? Dominam ancillari, & ancillam dominari, magna abusio est. Totus quidem iste mundus ad vnius animæ precium æstimari non potest. Non enim pro toto mundo deus animam suam dare voluit, quam pro anima humana dedit. Sublimius ergo est animæ precium, quæ non nisi sanguine Christi redimi potuit. Quam ergo commutationem dabis pro anima tua, qui pro nihilo das illam? Nonne dei filius cum esset in sinu patris, à regalibus sedibus pro ea descēdit, vt eam liberaret à potestate diaboli? Quam cum vidisset peccatorum funibus irretitam, iamiamq; dęmonibus tradēdam vt morte perpetua damnaretur: fleuit super illam: quæ flere se nesciebat. Nec solum fleuit, sed etiam occidi se permisit, vt precioso sanguinis sui precio eam redimeret. Aspice mortalis, pro te datur hostia talis. Agnosce homo quam nobilis est anima tua, & quam grauia fuerint eius vulnera, p quibus necesse fuit Christum dominum vulnerari. Si non essent hæc ad mortem, & mortem sempiternam: nunquam p eorum remedio dei filius moreretur. Noli ergo vilipendere animæ tuæ passionem, cui à tanta maiestate tantam vides exhiberi compassionem. Fudit ipse lachrymas pro te, laua & tu per singulas noctes lectum tuum cordis compunctione, & lachrymarum assiduitate. Fudit ipse sanguinem suum, fundę & tu tuum quotidiana corporis afflictione. Quem si semel ponere pro Christo non potes, saltem mitiori quodam, sed longiori martyrio pone. Noli attendere quid caro velit, sed

Psal. 143. d

Psal. 106. d

quid

Universidad de Deusto
Biblioteca

G quid ſpiritus poſcit. Tunc enim glorioſus erit cum ad deum ſuum redierit: ita tamen ſi de corpore nullum peccatum ſecũ tulerit, & deterſerit omne ſordidum. Si vero dicis, durus eſt hic ſermo: non poſſum mundum ſpernere, & carnem meã odio habere: dic mihi vbi ſunt amatores mundi, qui ante pauca tempora nobiſcum erant? Nihil ex eis remanſit, niſi cineres & vermes. Attende diligenter quid ſunt, vel quid fuerũt.
Iob.21.b. Homines fuerunt ſicut tu, comederunt, biberunt, riſerunt, duxerunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcenderunt. Hic caro eorum vermibus, & illic anima ignibus deputatur, donec rurſus infœlici collegio colligati, ſempiternis inuoluantur incendiis, qui ſocij fuerunt in vitiis. Vna nanque pœna implicat, quos vnus amor in crimine ligat. Quid profuit illis inanis gloria, breuis lætitia, mundi potentia, carnis voluptas, falſæ diuitiæ, magna familia, & mala concupiſcentia? Vbi riſus, vbi iocus, vbi iactantia, vbi arrogantia? De tanta lætitia, quanta triſtitia? Poſt tantillam voluptatem, quam grauis miſeria? De illa exultatione eciderunt in magnam miſeriam, in grandem ruinam, & in magna tormenta. Quicquid illis accidit, tibi accidere poteſt: quia homo es. Homo de humo, limus de limo. De terra es, & de terra viuis, & in terram reuerteris, quando venerit dies illa vltima, quæ ſubito venit, & forſitã hodie erit. Certum eſt quia morieris: ſed incertum
H quando, aut quomodo, vel vbi. Quoniam mors vbique te expectat: tu quoque ſi ſapiens fueris, vbique eam expectabis. Si carnem ſequeris: punieris in carne. Si in carne delectaris: cruciaberis in carne. Si curioſas veſtes requiris: pro ornatu veſtium ſubter te ſternetur tinea, & operimentum tuum e-
Iſa.14.c. runt vermes. Iuſtitia enim dei aliud iudicare non poteſt, niſi quod merentur opera noſtra. Qui enim plus diligit mundum quàm deum, ſeculum quàm clauſtrum, gulam quàm abſtinentiam, luxuriam quàm caſtitatem: ſequitur diabolum, & ibit cum eo in ſupplicium æternum. Quis putas tunc mœror erit, quis luctus, quæ triſtitia cum ſeparabuntur impij à conſortio ſanctorum, & à viſione dei, & traditi in poteſtatem demonum, ibunt cum ipſis in ignem æternum, ibiq; ſemper erunt ſine fine in luctu & gemitu? Procul quippe à beata paradiſi patria exulati, cruciabuntur in gehenna perpetua, nunquam lucem viſuri, nunquam refrigerium adepturi, ſed per milia milium annorum in inferno cruciandi, nec inde vnquam liberandi. Vbi nec qui torquet, aliquando fatigatur: nec qui torquetur, aliquando moritur. Sic enim ignis ibi conſumit, vt ſemper reſeruet: ſic tormenta aguntur, vt ſemper renouẽtur. Iuxta vero qualitatem culpę pœnam ſuſtinebit vnuſquiſque gehennæ, & ſimilis culpę rei ſuis ſimilibus iungentur crudi. Nihil aliud ibi audietur niſi fletus & planctus, gemitus & vlulatus, mœrores atque ſtridores dentium: nihilq; ibi vide-
I bitur niſi vermes, & laruales facies tortorum, atque teterrima monſtra dæmonum. Vermes crudeles mordebunt intima cordis. Hinc dolor, inde pauor, gemitus, ſtupor, & timor horrens. Ardebuntq; miſeri in igne æterno in æternum & vltra. In carne cruciabuntur per ignem, in ſpiritu per conſcientiæ vermem. Ibi erit dolor intolerabilis, timor horribilis, fœtor incomparabilis, mors animæ & corporis, ſine ſpe veniæ & miſericordiæ. Sic tamen morientur, vt ſemper viuant, & ſic viuent, vt ſemper moriantur. Ita anima peccatoris aut in inferno pro peccatis cruciatur, aut in paradiſo pro bonis meritis collocatur. Nunc ergo alterum è duobus eligamus, aut ſemper cruciari cum impiis, aut perpetualiter lętari cum ſanctis. Bonum ſiquidem & malum, vita & mors, ante nos ſunt poſita: vt ad quod voluerimus, manum extendamus. Si tormenta non terrent nos, ſaltem inuitent præmia.

De præmio patriæ cœleſtis, Capitulum IIII.

PRæmium eſt videre deum, viuere cum deo, viuere de deo, eſſe cum deo, eſſe in deo, qui erit omnia in omnibus: habere deum, qui eſt ſummum bonum. Et vbi eſt ſummum bonum, ibi eſt ſumma fœlicitas, ſumma iucunditas, vera libertas, perfecta charitas, æterna ſecuritas, & ſecura æternitas: ibi eſt vera lætitia, plena ſcientia, omnis pulchritudo, & omnis beatitudo. Eſt ibi pax, pietas, bonitas, lux, virtus, honeſtas. Gaudia, lætitiæ, dulcedo, vita perennis. Gloria, laus, requies, amor, & concordia dulcis. Sic cum deo homo beatus erit, in cuius cõſcientia peccatum K
inuentum non fuerit. Videbit deum ad voluntatem, habebit ad voluptatem, fruetur ad iucunditatem. In ęternitate vigebit, in veritate fulgebit, in bonitate gaudebit. Sicut habebit permanendi æternitatem, ſic cognoſcendi facilitatem, & requieſcendi fœlicitatem. Ciuis ſiquidem erit illius ſanctę ciuitatis, cuius angeli ciues ſunt, deus pater templum, filius eius ſplendor, ſpiritus ſanctus charitas. O ciuitas cœleſtis, mãſio ſecura, patria fertilis & ampla, totum continens quod delectat, populus ſine murmure, incolę quieti, homines nullam indigentiam habentes. Quàm glorioſa dicta ſunt de te ciuitas dei, ſicut lætantium omnium habitatio eſt in te. Omnes Pſal.86.d.
lætantur in lętitia & exultatione, omnes delectantur de deo, cuius aſpectus pulcher, facies decora, eloquium dulce. Delectabilis eſt ad videndum, ſuauis ad habendum, dulcis ad perfruendum. Ipſe per ſe placet, & per ſe ſufficit ad meritũ, ſufficit ad præmium, nec extra illum quicquá quæritur: quia totum in illo inuenitur quicquid deſideratur. Semper libet eum aſpicere, ſemper habere, ſemper in illo delectari, & illo perfrui. In illo clarificatur intellectus, & purificatur affectus ad cognoſcendam & diligendam veritatem. Et hoc eſt totum bonum hominis, noſſe ſcilicet & amare creatorem ſuũ. Quæ ergo nos angit veſania, vitiorum ſitire abſinthiũ, huius mundi ſequi naufragium, vitæ labentis pati infortunium, impię tyL
rannidis ferre dominium, & non magis conuolare ad ſanctorum fœlicitatem, ad angelorum ſocietatem, ad ſolennitatem ſupernæ lætitię, & ad iucunditatem contemplatiuæ vitæ, vt poſſimus intrare in potentias domini, & videre ſuperabundãtes diuitias illas bonitatis eius? Ibi vacabimus, & videbimus q̃ dulcis eſt dominus, & quam magna multitudo dulcedinis eius. Videbimus gloriæ decorem, ſanctorum ſplendorem, & regiæ poteſtatis honorem: cognoſcemus patris potentiam: filij ſapientiam: ſpiritus ſancti benigniſſimam clementiam: & ita habebimus notitiam illius ſummæ trinitatis. Nunc corpora per corpus videmus: imagines etiam corporum ſpiritu cernimus: tunc vero ipſam trinitatem puro mẽtis intuitu videbimus. O beata viſio videre deum in ſeipſo, videre in nobis, & nos in eo fœlici iucũditate, & iucũda fœlicitate. Quicquid deſiderabimus, totũ habebimus, nihil amplius deſiderãtes. Et quicquid videbimus, amabimus, ipſo amore beati. Beati dulcedine amoris, & ſuauitate contemplationis. Hæc erit ſumma illius contemplationis, hæc erit ſumma illius fœlicitatis, quoniã intelligetur in ſuo puro eſſe ſyncera diuinitas, comprehendetur in ea incomprehenſibilis trinitas. Patebunt arcana diuinitatis: videbitur & amabitur deus: & hæc viſio & delectatio totum cor hominis implens & ſatians, tota erit illius beatitudinis conſummatio. Vna erit omniũ lingua, iubi latio indefeſſa, vnus affectus, amor æternus. Patebit veritas, M
implebitur charitas, & erit integra corporis & animæ ſocietas. Fulgebit ſicut ſol humanitas glorificata. Quieta erit & concors carnis & ſpiritus ſocietas. Angelorum & hominum vnum erit gaudium, vnum colloquium, vnum conuiuium. Nõ languebit amor, nec liquefiet dilectio. Præſentibus omnibus bonis, nulla erit dilationis afflictio, quoniam beatifica diuina maieſtatis præſentia omnibus erit omnia, & erit cõmunis omnium omnipotentia, ſapientia, pax, iuſtitia, & intelligẽtia. Non erit in illa pace diuerſitas linguarũ, ſed pacifica & concors concordia morum & affectuum. In torrente illius voluptatis nihil vltra appetet cumulata ſatietas, tanta erit fœlicitas. Ibi ſiquidẽ erit cumulus fœlicitatis, ſupereminẽs gloria, & ſuperabundans lætitia. Sed ad hæc quis idoneus? Profecto verus pœnitẽs, bonus obediẽs, amabilis ſocius, fidelis ſeruus. Verus pœnitens ſemper in labore & dolore, dolet de prętęritis, laborat pro futuris cauendis. Vera ſiquidem pœnitentia eſt, ſine temporis intermiſſione de peccatis dolere. Sic plangit commiſſa vt non committat plangenda. Irriſor nãque eſt & non verus pœnitens, qui adhuc agit quod pœniteat. Si ergo vis verus pœnitens eſſe, ceſſa à peccato, & noli amplius peccare: qm̃ inanis eſt pœnitẽtia quã ſequẽs coinquinat culpa. Omnis bonus obediẽs dæ ſuũ velle, & ſuũ nolle, vt poſſit
Pſal.107.c dicere: Paratum cor meum deus, paratum cor meum. Paratũ quodcũque præceperis facere, paratum ad nutum nutu citius obedire, paratum tibi vacare, proximis miniſtrare, meipſum cuſtodire,

A cuſtodire, & in cœleſtiũ cõtemplatione requieſcere. Amabilis ſocius omnibus eſt officioſus, & nulli onerоſus. Omnibus eſt officioſus, quia deuotus ad deũ, benignus ad proximum, ſobrius ad mundũ, domini ſeruus, proximi ſocius, mundi dominus. Superiora habet ad gaudium, æqualia ad conſortium, inferiora ad ſeruitiũ: nulli eſt onerоſus, ſed inferiora redigit ad vtilitatẽ mediorum, & ad honorẽ ſuperiorum: ſuperiora ſequens, inferiora trahens: ab illis poſſeſſus, iſta poſſidens: fidelis ſeruus eſt in contẽplatione dei, & cuſtodia ſui. Cuſtodię ergo tuæ adhibe prius omnem diligentiã. Deinde intelligens te nunq̃ poſſe ſufficere ad te cuſtodiendum tua induſtria, diuinam implora clementiam, itemq; ad contemplandã in te creatoris tui voluntatem bonam & beneplacentem atq; perfectam, angelicam exora tutelam, patrociniũq; omniũ cũ
Iob.19.e Chriſto regnantium ſuper te roga, curre per ſingulos, ſuppli ca ſingulis, & ſimul omnibus clama & dic: Miſeremini mei, miſeremini mei ſaltem vos amici mei, recipite fugitiuum veſtrum ſed fratruelẽ, ſed conſanguineũ in ſanguine redẽptoris. En pauper ſtat ad oſtiũ, clamat & pulſat, aperite pulſanti, & conducite eum vſq; ad regem: vt proſtratus coram eo indicem ei omnes miſerias & omnes neceſſitates quas patior. Ad extremum vero prælato tuo cor tuum cum omni ingenio cõſigna, nullum in eo remaneat peccatum quod non pura con-
B feſſione deleatur. Ieſum Chriſtum etiam ſuper cor tuũ ſicut ſignaculum pone. Cum enim Chriſtus cordis oſtium cuſtodit, & eſt cordis oſtiarius, vt per illum ingrediantur & egrediantur omnes familiæ cordis, conſequenter adſunt milia milium angelorum ad fores exteriorum ſenſuum excubantiũ, nec audet alienigena irrũpere terribiles illas acies, propter oſtiarij reuerentiam, & angelorum cuſtodiam.

Quomodo homo debet ſe examinare, Capitulum V.

TNeegritatis tuę curioſus explorator, vitam tuam in quotidiana diſcuſſione examina. Attende diligenter quantum proficias, vel quantũ deficias: qualis iſis in moribus, & qualis in affectibus: q̃ ſimilis ſis deo, vel q̃ diſſimilis: q̃ prope, vel q̃ longe, non locorum interuallis, ſed morum affectibus. Stude cognoſcere te: quia multo melior & laudabilior es ſi te cognoſcis, q̃ ſi te neglecto cognoſceres curſum ſiderum, vires herbarum, cõplexiones hominum, naturas animalium, & haberes omnium cœleſtium & terreſtrium ſcientiã. Redde ergo te tibi, & ſi non ſemper vel ſæpe: ſaltem interdum. Rege tuos affectus, dirige actus, corrige greſſus. In te nihil remaneat indiſciplinatum, pone omnes trauſgreſſiones tuas ante oculos tuos. Statue te ante te
C tanq̃ ante alium, & ſic temetipſum plange. Plora iniquitates & peccata, quibus deũ offendiſti: indica ei miſerias tuas, oſtẽde illi malitiam aduerſariorum tuorum. Cumq; coram eo in lachrymis te macerаueris, precor te vt memor ſis mei. Ego enim ex quo cognoui te, in Chriſto diligo te, & illuc mentionem tui defero, vbi & illicita cogitatio ſuppliciũ, & honeſta promeretur præmium. Ad altare nanq; dei cũ peccator ſto, ſed ſacerdos, tui me comitatur memoria. Tu vero mihi vicem reddes ſi me amaueris, & orationum tuarũ participẽ feceris. Ibi recordatione tecum eſſe præſens deſidero, vbi pro te & tuis familiaribus deuotas preces corã deo fundis. Nec mireris ſi dixi, præſens: quoniã ſi me amas, & ideo amas quia imago dei ſum: ita tibi præſens ſum, vt tuipſe tibi. Quicquid enĩ tu es ſubſtantialiter, hoc ego ſum. Imago enim dei eſt, omnis anima rationalis. Proinde qui in ſe imaginẽ dei quærit, tam proximum q̃ ſe quęrit: & qui illã in ſe quęrendo inuenerit, in omni homine eã cognoſcit. Viſio enim animę, intellectus eſt. Si ergo te vides, me vides: qui nihil aliud ſum q̃ tu. Et ſi deũ diligis, me imaginẽ dei diligis: & ego deum diligendo, diligo te. Et ita dum vnum quærimus, & ad vnũ tendimus, ſemper inuicem præſentes ſumus, ſed in deo, in quo nos diligimus.

Quòd homo debet eſſe intentus pſalmodiæ, Capitulum VI.

CVm ad orandum ſiue ad pſallendum eccleſiam intraueris, fluctuantium cogitationum tumultus exterius relinque, curamq; exteriorum penitus oblinіſcere, vt ſoli deo poſſis vacare. Fieri enim nõ poteſt vt aliquando cum deo loquatur, qui cũ toto mundo etiã D
tacens fabulatur. Intende ergo illi qui intendit tibi, audi illũ loquentem tibi, vt ipſe exaudiat te loquentem ſibi. Ita fiet ſi diuinis laudibus ſoluendis debita reuerentia & ſolicitudine aſſiſtas, ſuper ſingula verba diuinæ ſcripturæ diligenter intendas. Non q̃ ego iſta faciam dico, ſed q̃ facere vellem, & nõ feciſſe pœniteat, & nõ facere piget. Tu vero cui maior gratia conceſſa eſt, votis & deuotis precibus pias aures domini ad te flecte, lachrymis & ſuſpiriis pro tuis exceſſibus illum clementer exora, atq; canticis ſpiritualibus in omnibus operibus ſuis illum lauda & glorifica. Nil enim magis ſupernis ciuibus ſpectare libet, nil regi ſummo iucundius exhibetur, ſicut ipſe teſtatur: Sacrificium laudis honorificabit me. O q̃ Pſal.49.d
fœlix eſſes, ſi ſpiritualibus oculis ſemel intueri poſſes, quomodo præueniunt principes coniuncti pſallentibus in medio Pſal.67.f
iuuencularum tympaniſtriarum? Videres proculdubio qua cura quóve tripudio interſunt cantantibus, aſſiſtunt orantibus, adſunt meditantibus, ſuperſunt quieſcentibus, prouidẽtibus, atque procurantibus præſunt. Diligunt ſiquidem ſuos concіues ſupernę poteſtates, & pro iis qui hæreditatẽ capiũt ſalutis, ſolicite congaudent, confortant, inſtruunt, protegũt, prouidentq; omnibus. Omnes enim ipſi deſiderant aduentũ noſtrum, quoniam ipſi de nobis expectant ciuitatis ſuæ ruinas reſtaurari. Diligenter quęrunt & libenter audiunt bona de nobis ſoliciti diſcurrunt medij inter nos & deum, noſtros E
gemitus fideliſſime ad eum portantes, ipſiuſq; gratiam deuotiſſime ad nos reportantes. Non dedignabuntur eſſe ſocij noſtri, qui iam facti ſunt miniſtri noſtri. Exultare eos fecimus, quando conuerſi ſumus ad pœnitentiam. Feſtinemus ergo de nobis eorum lætitiam adimplere. Væ tibi quicũq; es, qui deſideras redire ad vomitum, reuerti ad lutum. Putaſne placatos habebis eos in iudicio, quos tanto & tam ſperato priuare vis gaudio? Exultauerunt quando venimus ad religionẽ, tanq̃ ſuper his quos ab ipſa inferni porta cernerẽt reuocari. Quid vero tunc erit, ſi ab ipſa ianua paradiſi viderint redire & retrorſum abire eos, qui iam alterum pedẽ habebant in cœlo? Nam ſi corpora inferius, ſed corda ſurſum. Curramus ergo nõ paſſibus corporis, ſed affectibus, ſed deſideriis, ſed ſuſpiriis, quoniam non ſolum angeli, ſed angelorum creator nos expectat. Expectat nos deus pater tanq̃ filios & hæredes, vt conſtituat nos ſuper omnia bona ſua. Expectat nos dei filius tranquam fratres & cohæredes, vt fructum ſuæ natiuitatis & precium ſui ſanguinis deo patri offerat. Expectat nos ſpiritus ſanctus: ipſe ſiquidẽ eſt charitas & benignitas in qua ab æterno prædeſtinati ſumus: nec dubium, quin prędeſtinationem ſuam adimpleri velit. Ergo quia omnis cœleſtis curia expectat nos & deſiderat, deſideremus eam quanto poſſumus deſiderio. Cum magna nanque confuſione & rubore ad illã veniet, quiſquis videre eam vehementer non deſiderat. Qui- F
cunque vero iugi oratione & aſſidua cogitatione in illa conuerſatur: & ſecurus hinc egredietur, & cum magna lætitia recipietur in illa. Vbicunque ergo fueris, infra temetipſum ora. Si longe fueris ob oratorio, noli quærere locum, quoniam tuipſe locus es. Si fueris in lecto aut in alio loco, ora: & ibi eſt templum. Frequenter orandum, & flexo corpore mens eſt erigenda ad deum. Sicut enim nullum eſt momentum, quo homo non vtatur vel fruatur dei bonitate & miſericordia: ſic nullum debet eſſe momentum, quo eum prędentem non habeat in memoria. Sed dicis: Ego quotidie oro, & orationis meæ nullum fructum video, ſed ſicut accedo ad illam, ſic & redeo: nemo mihi reſpondet, nemo loquitur, nemo quippiam donat, ſed incaſſum laboraſſe videor. Sic loquitur humana ſtultitia, non attendens quid inde veritas
Mat.11.c promittat dicens: Amen dico vobis: quia quicquid orantes petitis, credite quia accipietis, & fiet vobis. Noli ergo vilipendere orationem tuam, quoniam ille ad quem oras, non vilipendit eam: ſed antequam egrediatur de ore tuo, ipſe ſcribi eam iubet in libro ſuo. Et vnum è duobus indubitanter ſperare debemus, quoniã aut dabit nobis quod petimus, aut quod nobis nouerit eſſe vtilius. Cogita itaque de deo quicquid melius potes, & de te quicquid deterius vales. De illo amplius credere debes, quàm cogitare potes. Omne tempus in quo de deo non cogitas, hoc te computes perdidiſſe.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Omnis siquidem res aliena est à nobis: tempus autem tantū nostrum est. Vaca ergo: & vbicunque fueris, tuus esto. Noli te tradere, sed commodare. Quocunque loco consistis, cogitationes tuas iacta in deum, & aliquid salutare in animo tuo versa. Omnis siquidem locus ad meditandum congruus est. Tota ergo facilitate animum colligens, libere tecum habita, & in latitudine cordis tui deambulans, ibidem cœnaculū grāde stratum Christo exhibe. Mens nanq; sapientis semper est apud deum. Illum semper ante oculos habere debemus, per quem sumus, viuimus, & sapimus. Ipsum nanque vt essemus habemus authorem: ipsum etiam vt sapientes simus, debemus habere doctorem: & vt beati simus, internæ suauitatis largitorem. Et in hoc imaginem eius, hoc est illius summæ trinitatis in nobis cognoscimus. Nam sicut ille est, & sapiens est, & bonus est: sic & nos pro modulo nostro, & sumus, & nos esse scimus, & id esse & nosse diligimus. Vtere igitur teipso velut dei templo, propter illud quod in te est simile deo. Honor siquidem deo summus est, illum venerari & imitari. Imitaris, si pius es. Templum enim sanctum est deo mens pia, & altare optimum cor eius. Veneraris, si misericors es, sicut ipse omnibus misericors est. Hostia siquidem acceptabilis est deo, facere bonū omnibus pro deo. Fac omnia sicut filius dei, vt dignus sis eo qui te dignatus est filium vocare. In omnibus vero quæ agis, deum esse presentem cognosce. Caue ergo ne
H in eo quod male delectat, vel visio tua vel cogitatio tua remoretur: nec dicas neq; facias quod non licet, etiam si libet: nec aliquo facto vel signo deum offendas, qui vbiq; presens cernit quicquid facis. Magna custodia tibi necessaria est, quoniam ante oculos iudicis viuis cuncta cernētis. Cum illo tamen semper es securus, si talem te præpareueris, vt tecum adesse dignetur. Si tecum non est per gratiam, adest per vindictam. Sed væ tibi, si ita tecum est. Imò væ tibi, si ita tecū nō adest. Illi nanque irascitur deus, quem peccantem non flagellat. Nam quem flagellando non emendat, in futuro damnat.

Mortis consideratio, Capitulum VII.

CErtum est, quoniam mors vbique minatur tibi, diabolus insidiatur vt rapiat animam tuam quando egredietur de corpore: tu vero noli timere, quoniā deus qui in te habitat (si tamen in te habitat) eripiet te & à morte & à dæmone. Fidelis enim socius est, nec deserit sperātes in se, nisi ipse prior deseratur. Deseritur autem cum cor per prauas & inutiles cogitationes vaga mente discurrit. Idcirco omni solicitudine & custodia illud custodire & tenere debes, vt in illo deus requiescere possit. In omni nanque creatura quæ sub sole mundi vanitatibus occupatur, nihil humano corde sublimius, nihil nobilius, nihil deo similius reperitur. Quapropter nihil aliud quērit à te nisi cor
I tuum. Munda ergo illud per puram confessionem, & assiduā orationem, vt mundo corde deum videre possis per continuā dei circunspectionem. In omni loco esto ei subiectus & intentus, & compone mores tuos, vt sis in te placatus: dilige omnes homines, & omnibus te amabilem exhibe, vt sis pacificus, & dei filius. Sic eris bonus monachus sanctus, humilis, & rectus: & cum talis fueris, memento mei. Væ mihi qui ista dico, & ista non facio: & si aliquando facio, non diu perseuero. Ista habeo in memoria, & non seruo in vita. Habeo in sermonibus, & non in moribus. Legem in corde & in ore tota die rumino, & cōtraria legi ago. Lego de religione in ea, & plus diligo lectionem quam orationem: veruntamen nil aliud me docet diuina scriptura, nisi religionem amare, vnitatem seruare, charitatem habere. Ego autem miser & miserabilis, citius curro ad lectionem quam ad orationem: libentius volo legere, q̄ missas auscultare. Expectat me aliquis volens de necessitate sua mihi loqui, ego vero librum aliquem accipio, quem ille vel ille vellet habere: lego in eo, & legendo amitto fructus charitatis, pietatis affectus, compunctionis fletus, missarum vtilitatem, cœlestium contemplationem. Nil tamē in hac vita dulcius sentitur, nihil auidius sumitur, nil ita mentem ab amore mundi separat, nil sic animam contra tentationes roborat, nil hominē ita excitat & adiuuat ad omne opus bonum, & ad omnem laborem, q̄ gratia contemplationis.

Qualiter homo debeat intente orare, Capitulum VIII. K

MIserere mei deus, quoniam ibi plus pecco, vbi peccata mea emendare debeo. In monasterio nanque sæpe dum oro, non attendo quod dico. Oro quidē ore, sed mente foris vagante, orationis fructū priuor. Corpore sum interius, sed corde exterius: & ideo perdo quod dico. Parū enim prodest sola voce cantare sine cordis intentione. Propterea magna peruersitas, imò magna insania est, quando cum domino maiestatis loqui in oratione præsumimus, & insensati aurem auertimus, & ad nescio quas ineptias cōuertimus cor. Magna quoq; insania, & grauiter vindicanda, cum vilissimus puluis loquentē ad se audire dedignatur creatorem vniuersitatis. Ineffabilis vero est dignatio diuinæ bonitatis, quæ quotidie conspicit nos infœlices aures auertentes, obdurantes corda, & nihilominus clamat ad nos dicens: Redite præuaricatores ad cor. Vacate & videte quoniā ego sum deus, loquitur mihi deus in psalmo, & ego illi: nec tamen cum psalmum dico, attendo cuius psalmus sit. Idcirco magnam iniuriam deo facio cum illum precor vt meam precem exaudiat, quam ego qui fundo non audio. Deprecor illum vt mihi intendat, ego vero nec mihi nec illi intendo: sed quod deterius est, immūda & inutilia in corde versando, fœtorem horribilem eius aspectibus ingero.

Esa.46.c

Psal.45.b

De instabilitate cordis humani, Capitulum IX. L

NIhil est in me corde meo fugacius: quod quotiens me deserit, & per prauas cogitationes defluit, totiens deū offendit. Cor meū cor vanū, vagū & instabile, dū suo ducit arbitrio, & diuino caret cōsilio, in seipso nō potest consistere, sed omni mobili mobilius, per īfinita distrahitur, & hac atq; illac p innumera discurrit. Et dū per diuersa requiē quærit, nō inuenit. Sed in labore miserum, à requie vacuū manet, sibi nō concordat, à se dissonat, à se resilit, volūtates alternat, cōsilia mutat, ædificat noua, destruit vetera, destructa reædificat, eadē iterū atq; iterum alio & alio modo mutat & ordinat, quia vult & non vult: & nunq̄ in eodē statu permanet. Sicut enim molendinū velociter voluitur, & nihil respuit, sed quicquid imponitur molit: si autē nihil apponitur, seipsum consumit: sic cor meū semper est in motu, & nunq̄ requiescit: sed siue dormiā siue vigilē, somniat & cogitat quicquid ei occurrit. Et sicut molendinū arena si imponaī exterminat, pix inquinat, palea occupat: sic cor meū cogitatio amara turbat, immunda maculat, vana inquietat & fatigat. Ita cor meū dum futurū non curat gaudiū, nec diuinū quērit auxiliū, ab amore cœlestiū elongatur, & in amore terrestriū occupatur. Cūq; elabitur ab illis, & inuoluitur in istis, vanitas illud recipit, curiositas deducit, cupiditas allicit, voluptas seducit, luxuria polluit, torquet inuidia, turbat iracūdia, cruciat tristitia: sicq; miseris casibus submergitur omnibus vitiis, quoniā vnū deum (qui ei sufficere poterat) dimisit. Per multa dispergitur, & huc illucq; quērit vbi requiescere possit, & nihil inuenit quod ei sufficiat, donec ad ipsum redeat. A cogitatione in cogitationē ducitur, & per varias occupationes, & affectiones variatur: vt saltem varietate ipsarū rerum impleatur: quarum qualitate satiari non potest. Sic labitur cordis miseria subtracta diuina gratia. Cumq; ad se reuertitur, & discutit quod cogitauit: nil reperit: quia nō opus fuit, sed importuna cogitatio, qua cōponit multa de nihilo: sic deniq; decipit imaginatio, quam dæmonū format illusio. Imperat mihi deus vt præbeam illi cor meum, & quia imperanti deo non sum obediens & subditus, mihi sum rebellis & contrarius. Vnde mihi subiugari nō potero, donec illi fuero subiectus: mihiq; seruiam nolens, qui ei nolo seruire volens. Idcirco plura machinatur cor meum vno momento, quàm omnes homines perficere possent vno anno. Cum deo nō sum vnitus, & ideo in meipso sum diuisus. Cum illo vero vniri nō possum nisi per charitatem: nec subiici nisi per humilitatem: nec vere humilis esse nisi per veritatem. Expedit ergo vt in veritate me discutiam, & cognoscā quàm vilis, quàm fragilis, & q̄ labilis sum. Deinde cum omnes miserias meas cognouero, necesse est vt illi inhereā per quē sum, sine quo nihil sum, & nihil facere possum. Et quia à deo peccādo recessi: nisi per veram

Iob.13.d

A veram confessionem ad illum redire non possum. Fateri ergo oportet quod fatendum est: quia nunq̄ eo modo aut ea intētione, qua peccaui, peccata confessus sum: nec omnium recordatus sum, aut propter vetustatem, aut propter multitudinē. Si autem confessus sum, non pure confessus sum propter turpitudinem. Confessionem etiam meā diuisi, vt diuersis sacerdotibus diuersa manifestarem: & ita venia carui, ad quam per partes peruenire putaui. Execranda nanque fictio est peccatum diuidere, & superficietenus radere, non intrinsecus eradicare. Non enim vtilis est confessio nisi sit in oris veritate, & cordis puritate. Et vt tres sint qui testimonium nobis dicant in cœlo, pater, filius, & spiritus sanctus: addamus testes sacerdotes cordi nostro & ori, vt in ore duorum vel triū te-
2.Cor.13.b stium stet omne verbum. Sed dicis: Sufficit mihi soli deo cōfiteri: quia sacerdos sine eo à peccatis me absoluere non po-
Iaco.5.d test. Ad quod non ego, sed beatus Iacobus respondet dicens: Confitemini alterutrum peccata vestra. Conueniens nanque valde est, vt nos qui peccando deo contumaces fuimus, pœnitēdo supplices sacerdotibus & ministris eius simus: vt homo qui ad gratiam conseruandam mediatore non eguit, iam eam recuperare non nisi per mediatorem hominem possit. Gemat ergo & suspiret, & anxius pro peccato timeat, & expauescat: solicitus discurrat, auxiliatores & intercessores quērat: prosternat se humiliter homini, qui humiliter astare noluit creatori. Nam & hoc saluberrimum est vt homo corde pœniteat,
B & ore delictum suum confiteatur, quatenus deus qui pius adest per gratiam, cor ad pœnitentiam compungat: deinde adsit, vt confitenti peccatorum veniam tribuat. Quod si forte peccator vere pœniteat, sed intercurrente articulo necessitatis, ad confessionem peruenire non possit: confidenter credere debemus, q̄ summus sacerdos complet in eo quod mortalis non potuit. Et iam apud deum factum constat, quod homo quidem vere voluit, sed non valuit adimplere: quia confessionem nō contemptus exclusit, sed impediuit necessitas.

De peccato non excusando, Capitulum X.

IN capitulo vbi peccata mea emendare debui: peccatis peccata addidi. Cum de illis accusatus fui, aut aliquo modo excusaui, aut ex toto negaui, aut qđ deterius est, defendi, & impatienter respondi: cum nullum sit peccatum à quo non sim cōtaminatus, aut cōtaminari nō possim. Iustū est ergo vt omni occasione remota emēdationē promittā, vndecūq; aut à quocūq; accuser: quatenus sic liberari valeam à peccato perpetrato vel perpetrando.

Quàm sit malum alios non corrigere Capitulum XI.

C MVltitudinem iniquitatum mearū expaueſcēs, aliorum transgressiones reprehendere timui, & ideo mortis author extiti: quia virus quod clamando expellere potui, non expuli. Indignatus sum aduersus alios qui me de vitiis meis reprehendebant, & quos amare debui, odiui. Illa quæ mihi nocebant vel displicebāt: desideraui vt non essent. Sciebam tamen quòd in natura sui erant bona, & à bono factore facta: sed ideo mihi nocebant, quia malus eram, & male illis vtebar. Nihil enim mihi cōtrariū est nisi ego ipse. Mecum est quicquid mihi nocere potest, & egoipse mihi sarcina sum. Optaui etiā vt deus peccata mea nesciret, aut punire nollet, aut nō posset, & ita volui deū esse insipientem, iniustū, & impotentē: quod si esset, deus nō
Psal.21.d esset. Non est superbia super superbiā meam: propterea lōge à salute mea, verba delictorum meorum. Suspecta est siquidem deo superbia & odiosa: nec fieri potest vt cum eo in gratiā reuertatur. Diuersum vtriusq; hospitiū: nec in eodē cohabitant animo quibus nōn licuit cohabitare in cœlo. In cœlo nata est: sed velut immemor qua via inde cecidit, illuc postea redire nō potuit. Cū aer pluuia vel nimio frigore aut calore turbatus fuit, contra deum inique murmuraui. Omnia nanq; quæ ad vsum vitæ accepimus: ad vsum culpę conuertimus. Quapropter iustum est vt qui in cunctis peccauimus: in cunctis feriamur. Sæpe ad sacrū mysterium vocem meā fregi, vt dulcius cantarē, magis delectabar in vocis modulatione, q̄ in cordis compunctione. Deus vero cui non absconditur quicquid illicitum perpetratur, non quērit vocis lenitatem, sed cordis puritatem. Nam dum cantor mulcet populum vo- D
cibus: deum irritat prauis moribus. Licentiam loquendi vel aliquid faciendi, sæpe nimia importunitate vel calliditate à prælatis meis extorsi: non attendens miser, quoniā ille se decipit, qui occulte vel aperte satagit vt hoc ei pater spiritualis iniungat, quod ipse desiderat. Acum vel cultellum vel aliquid vile multotiens nimium desideraui: nec confessus sum: quia peccatum non æstimabam, propter rei vilitatem. Verūtamen non multum distat quæcunque substātia vilis vel preciosa requiratur, dum æqualiter sit corruptus affectus. Non enim cultellus in vitium est, sed cultelli appetitus: neque aurum in vitium est, sed auri cupiditas. In labore non laboraui quantum debui vel quantum potui. In silentio etiam fui ociosus, quod est maximum peccatum. In silētio nanque nemo sic debet esse ociosus, vt in eodem ocio vtilitatem non cogitet proximi: nec sic actuosus, vt contemplationem non requirat dei. Parum enim proficit, qui alteri non prodest cum potest. De vitiis meis multotiens me iactaui: putans esse insigne virtutis vbi erat lapsus criminis. De virtutibus etiam vitia feci. Iustitia nanq; dum suum modum excedit: crudelitatis vitium gignit. Et nimia pietas dissolutionem disciplinæ parturit, sic sæpe vitium est quod virtus putatur. Sic remissa segnities mansuetudo creditur, & pigritię vitium quietis virtutem imitatur. Finxi me esse quod non eram: dixi me velle quod nolebam, vel nolle quod volebam: aliud ore dicebam, E
& aliud corde volebam: & ita sub ouina pelle vulpinam conscientiam conseruabam. Vulpina plane conscientia est tepida conuersatio, animalis cogitatio, ficta confessio, breuis & rara cōpunctio, obedientia sine deuotione, oratio sine intentione, lectio sine ædificatione, sermo sine circunspectione. O q̄ dura mihi sunt ista quæ loquor: quoniā me ipsum loquēdo ferio. Veruntamē quia me peccatorē nō nego, sed peccatū meū cognosco: erit fortasse apud deū piū iudicē ipsa cognitio culpę, impetratio veniæ. Dicam ergo, dicā miseriā meam, si forte sua pietas moueat illum. Dicam peccatum meum, quoniam notitia peccati initium est salutis. Magnam porto coronam, & vestem rotundā, regulam seruo ieiuniorum, statutis psallo horis, sed cor meum lōge est à deo meo. Exteriorem superficiem intuens, salua mihi omnia arbitror, non sentiens vermē interiorē qui interiora corrodit. Vnde Oseas: Comederunt Osee.7.c
alieni robur meum, & ignoraui, & ideo pergens totus in ea quæ foris sunt, & ignarus interiorum meorum, sicut aqua effusus sum, & ad nihilum redactus sum, præteritorum obliuiscens, præsentium negligens, futura non prouidens. Ingratus sum ad beneficia, pronus ad mala, & tardus ad bona.

Quomodo se debet unusquisque considerare, Capitulum XII.

SIme non inspicio, nescio meipsum. Si autē me inspicio, tolerare me nō possum. Tāta inuenio in me F
quæ digna sunt reprehēsione, & cōfusione, & quāto me subtilius & sæpius discutio, tāto plures abominationes in angulis cordis mei inuenio. Ex quo nanq; peccare cœpi, nunq̄ vnū diē sine peccato trāsire potui, nec adhuc peccare cesso, sed de die in diem peccata peccatis addo, & ea quæ prę oculis habeo, inspicio, nec gemo, erubescēda video, nec erubesco: dolenda intueor, nec doleo, quod est mortis signū & damnationis indiciū. Membrū enim quod dolorē non sentit, mortuū est, & morbus insensibilis, est incurabilis. Lenis sum & dissolutus, nec me corrigo, sed ad peccata quæ cōfessus sum, quotidie redeo, nec caueo foueā in quā miser ego cecidi, vel alios cadere feci aut vidi. Cumq; plorare & orare deberem, p malis quæ feci, & bonis quæ neglexi, prohdolor versum est mihi in contrariū. Nam tepui & frigui à feruore orationis, & iam sine sensu frigidus remāsi, & ideo flere meipsum non possum, quoniā gratia lachrymarum recessit à me.

De præsentia conscientiæ ubique, Capitulum XIII.

PEccata mea celare non possum, quoniam quocūq; vado, conscientia mea mecum est, secum portans quicquid in ea posui, siue bonum, siue malum. Seruat viuo, restituet defuncto depositū quod seruandum accepit. Si male facio, adest illa, si autē bene facere vi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G deor & inde extollor, adest illa. Adest viuo, sequitur mortuum: vbique mihi gloria vel confusio est inseparabilis pro qualitate depositi. Sic sic in domo propria, & à propria familia habeo accusatores, testes, iudices, & tortores. Accusat me conscientia, testis est memoria, ratio iudex, voluptas carcer, timor tortor, oblectamentum tormentum. Quotquot enim fuerint oblectamenta mala, tot erunt torméta dira in pœna. Nam inde punimur, vnde delectamur.

De tribus inimicis hominis, Capitulum XIIII.

AAdiuua me domine deus meus, quoniã inimici mei animam meã circundederunt: corpus scilicet, mũdus, & diabolus. A corpore fugere nõ possum: nec ipsum à me fugare. Circunferre illud necesse est, quoniam alligatum est mihi: perimere non licet, sustentare cogor: & cum illud impinguo, hostem meum aduersum me nutrio. Si enim satis comedero, & id robustum fuerit: sanitas & fortitudo eius mihi aduersantur. Mundus vero circumcingit & obsidet me vndique, & per quinque portas: videlicet per quinq; corporis sensus, scilicet visum, auditum, gustum, *Hiere.9.f* odoratum, & tactum. sagittis suis me vulnerat, & mors intrat per fenestras meas in animam meam. Respicit oculus, & mẽtis sensum auertit. Audit auris, & intentionem cordis inflectit. Odoratus cogitationem impedit. Os loquitur, & fallit.

H Per tactũ ardor libidinis pro aliqua parua occasione excitatur, & nisi illico respuatur, subito totũ corpus occupat, vrit, & incendit. Primo carnẽ cogitatione modicum titillat: deinde delectatione turpi mentem maculat, & ad extremum per consensum prauitatis sibi mentem subiugat. Porro diabolus quem videre non possum, & ideo minus ab eo mihi cauere, *Psal.7.d* tetendit arcum suum, & in eo parauit sagittas suas vt vulneret me repente: narrauit vt absconderet laqueos suos, & dixit: *Psal.63.a* Quis videbit eos? Laqueum posuit in auro & argento, & in omnibus quibus abutimur, cum illis male delectamur & illaqueamur. Nec solum laqueum posuit, sed & viscum.

Viscus est amor possessionis, affectus cognationis, cupiditas honoris, & carnis voluptas: quibus anima inuiscatur & irretitur: ne pennis contemplationis per plateas supernæ Sion volare possit. Sagittę diaboli sunt ira, inuidia, luxuria, & cætera quibus anima vulneratur. Et quis est ille qui iacula eius ignea extinguere possit? Prohdolor, his telis superatur sæpe anima fidelis. Heu mihi quia vndique bella missi video: vndique tela volant: vndique tentamenta, vndiq; pericula. Quocunque me vertam: nulla securitas est. Et quę mulcent, & quę tristant vel molestant, omnia timeo: esuries, & refectio: somnus, & vigiliæ: labor & quies pugnãt contra me. Non minus suspectus est mihi iocus q̃ ira: multos siquidem iocando scandalizaui. Nec minus prospera vereor q̃ aduersa: prospera nãque suauitate sua incautum me faciunt, & decipiunt. Aduersa vero quia aliquid amaritudinis habent: velut potiones amaræ me suspectum & timidum faciunt. Magis timeo malum quod facio in abscondito, q̃ quod in aperto. Malum nanque quod nemo videt, nullus reprehendit: & vbi non timetur reprehensor, securus accedit tentator, & facilius perpetratur iniquitas. Nimirum vtrobique bellum: vtrobiq; periculum: vtrobique timendum. Et sicut in hostili regione versantibus hac illacq; circunspiciendum est: & ad omnem strepitum circumagenda est ceruix. Caro suggerit mihi mollia: mundus vana: diabolus amara. Quia quotiens carnalis cogitatio mẽtem importune pulsat de cibo & potu, de somno, cæterisque similibus ad carnis curam pertinentibus: caro mihi loquitur. Cum de ambitione seculi, de iactantia, de arrogantia cogitatio vana in corde versatur: de mundo est. Quãdo autem ad iram & iracundiam, & amaritudinem animi prouocor: diabolica suggestio est: cui non aliter q̃ ipsi diabolo resistendum est: nec aliter ab ea cauendum q̃ ab ipsa damnatione. Demonum officium est suggestiones malas ingerere: nostrũ est illis non consentire. Nam quotiens resistimus: diabolum superamus, angelos lętificamus, deum honorificamus. Ipse enim nos hortatur vt pugnemus: adiuuat vt vincamus. Certãtes in bello spectat: deficientes subleuat, vincentes coronat.

Caro hominis unde sit, & quid pariat. Cap. XV. K

CAro mea de luto est, & ideo lutosas & voluptuosas cogitationes ab illa habeo: vanas & curiosas à mundo: à diabolo malas & malitiosas. Isti tres inimici me impugnant & persequuntur, nunc quidẽ aperte, nũc vero occulte: semper autem malitiose. Diabolus nanq; plus cõfidit in adiutorio carnis: quoniam magis nocet domesticus hostis. Illa vero ad subuersionem meam cum illo fœdus iniit, vtpote de peccato nata, & in peccato nutrita, vitiis corrupta ab ipsa origine: sed multo amplius vitiata prauа consuetudine. Hinc est q̃ tam acriter concupiscit aduersus spiritum: quòd assidue murmurat, & impatiens est disciplinæ: quòd illicita suggerit, nec rationi obtemperat, nec inhibetur vllo timore. Huic accedit, hanc adiuuat, hac vtitur tortuosus ille serpens hostis humani generis, cui nullum aliud est desiderium, nullum negocium, nullum studium, nisi perdere animas nostras. Hic est qui iugiter malum machinatur, argute loquitur, artificiose suggerit, callide decipit. Illicitos motus insufflat, & venenatas cogitationes inflãmat, mouet bella, nutrit odia, incitat gulam, mouet libidinem, desideria carnis instigat, & peccati occasiones parat, & mille nocendi artibus corda hominum pulsare non cessat. Hinc est q̃ baculo nostro nos cedit, & manus nostras proprio cingulo ligat: vt caro quæ data est nobis in adiutorium, fiat nobis in ruinam & scandalum. Grauis lucta, & graue periculum est L aduersus domesticum hostem pugnare: maxime cum nos aduenę simus, & ille ciuis. Ille suam inhabitat regionẽ: nos exules sumus & peregrini. Magnum quoque discrimẽ est aduersus diabolicæ fraudis astutiam tam crebros, imò continuos sustinere cõflictus: quem astutum fecit tam natura subtilis, q̃ longa exercitatio malitiæ huius.

Deprecatio pro seipso, Capitulum XVI.

PErripe me de inimicis meis deus meus, & ab his qui oderunt me: quoniam confortati sunt super me. *Psal.58.a* Ego vero qui vsque ad hunc diem contra me vixi: iamiam per tuam gratiam mihi viuere incipiam. Sic enim in hoc mundo viuere debemus, vt cum corpus cœperit à vermibus deuorari in sepulchro: anima lætetur cum sanctis in cœlo. Illuc spiritus dirigendus est, quo est iturus. Illuc festinare debemus, vbi semper viuamus, & vbi mori amplius non timeamus. Si sic amamus istam labilem & caducam vitam, vbi cum tanto labore viuimus: vbi comedendo, bibẽdo, dormiendo vix carnis necessitatibus satisfacimus: multo magis amare debemus vitam æternam: vbi nullum laborem sustinebimus, vbi summa semper iucunditas, summa fœlicitas, fœlix libertas, & fœlix beatitudo: vbi similes erunt homines angelis dei, & fulgebũt iusti sicut sol, in regno patris eo- *Mat.13.f* rum. Qualis putas tunc erit splendor animarum, quando so- M lis splendorem habebit lux corporum? Nulla erit ibi tristitia, nulla angustia, nullus dolor, nullus timor, null⁹ ibi labor, nulla mors, sed perpetua sanitas semper ibi perseuerat. Non suggerit ibi malitia, nec carnis miseria: nulla est ibi ægritudo: nulla omnino necessitas: non est ibi fames, non sitis, non frigus, non æstus, non lassitudo ieiunij: nec vlla tentatio inimici: nec peccandi voluntas: nec delinquendi facultas, sed totum lætitia, totum exultatio possidet: homines quoq; angelis sociati, sine vlla carnis infirmitate in perpetuum manebunt. Ibi erit iucunditas infinita: beatitudo sempiterna: in qua qui semel susciputur, semper tenetur. Ibi est requies à laboribus, pax ab hostibus, amœnitas de nouitate: securitas de æternitate, suauitas atque dulcedo de dei visione. Et quis non illic habitare vehementer desideret & propter pacem, & propter amœnitatem, & propter æternitatem, & propter dei visionem? Nullus est ibi peregrinus, sed quicunque illuc venire merebuntur, securi in propria patria manebunt: semper læti: & semper satiati de visione dei. Et quanto plus aliquis hic deo obediẽs fuerit, tanto ampliorem ab eo mercedem ibi recipiet: quantoque amplius deum amabit, tanto propius videbit quem cernere cupit.

De breui

A *De breui uita hominis, Capitulum* XVII.

DIes hominis sicut vmbra super terram, & nulla est mora: & tũc proprie nihil est, cũ stare videtur. Cur ergo thesaurizat in terra homo: cum sine dilatione transeat & illud quod colligitur, & ipse qui colligit? Et tu homo quem fructum expectas in mundo: cuius fructus ruina est, cuius finis mors est? Vtinam saperes & intelligeres: ac nouissima pudenter prouideres. Scio quendam qui per annos plurimos tecum familiariter vixit: ad mensam tuã sedit: cibum de manu tuã sumpsit: in sinu tuo dormiuit: cum voluit tecum colloquium habuit: hic iure hæreditario seruus tuus est. Sed quia ab ineunte ætate delicate nutristi eũ, & virgę pepercisti: contumax effectus est: leuauit calcaneũ suũ super caput tuum, & te in seruitutem redegit, & tui crudeliter dominatur. Sed fortasse dices. quis est hic? Vetus homo tuus: qui conculcat spiritum tuum: qui pro nihilo habet terram desiderabilem: qui sola quę carnis sunt sapit. Homo iste à natiuitate cęcus est, sed surdus & mutus: inueteratus dierũ malorum: rebellis virtuti & veritati: inimicus crucis Christi: deridet innocentem, & simpliciter transeuntem: ambulat in magnis & in mirabilibus supra se: arrogantia eius est plusq̃ *Psal.130* fortitudo eius, nullum reueretur, dicit in insipientia sua, non est deus: tabescit bonis, & malis pascitur alienis: immundis cogitationibus pascitur: non satigabitur in illis transgrediẽs B vsque ad finem: dispergit & dissipat propria, sicut prodigus: cupit & rapit aliena, sicut auarus, turpitudinem & ignominiã congregat sibi, simulãs & callidus prouocat iram dei. Homo iste totus in peccatis natus est, & sic nutritus, amicus iniquitatis, filius mortis, vas iræ in contumeliam, aptus ad interitũ. Qui cum talis sit, enarrat iustitias dei, & assumit testamẽtum *Psal.49.c* eius per os suum. Odit disciplinam, proiicit dominum suum post dorsum suum. Cum videt furem, currit cum eo, & cum adulteris portionem suam ponit. Aduersus filium matris suę ponit scandalum, super terram etiam thesaurizat iram in die irę: vult à te hæreditatem tuam tollere, & desuper terram auferre, & tu tantam iniuriam non vindicas sed dissimulas, nec ei verbum durum loqueris, nec vultum iratum ostendis, sed blandienti tibi arrides? Ludis cum illusore: nescis quia Hismael est qui tecum ludit? Ludus iste non est pueritię nec simplicitatis vel innocentiæ, sed illusio est animæ, sed persecutio, sed mors. Iam te in foueam quam fecit, præcipitauit: iam effœminatus es, iam iugo miserrimę seruitutis pressus, subpedibus eius misere & viliter conculcaris. O miser & miserabilis homo, quis te liberabit de vinculo improperij huius? Exurgat deus, & cadat armatus iste: cadat & conteratur inimicus homo: contemptor dei, cultor sui: amator mundi, seruus diaboli. Quid tibi videtur? Si recte sentis, mecum dices: Reus est mortis, crucifigatur. Noli ergo dissimulare, noli C differre, noli parcere: sed festinanter, audacter, instãter crucifige hominem istum, sed cruce Christi, in qua est salus & vita: ad quem si ex corde clamaueris, crucifixus tuus audiet te benigne respondens: Hodie mecũ eris in paradiso. O Christi pietas: ô inopinata salus miseri. Tam gratuita est & probata dilectio dei, tam stupenda dulcedo, tam inopinata dignatio: tam inuicta mansuetudo, vt qui ad eum clamauerit, exaudiat illum: quoniam misericors est. O quanta est misericordia dei, quàm ineffabilis mutatio dexterę excelsi. Heri eras in tenebris, hodie in splendore lucis. Heri in ore leonis, hodie in manu mediatoris. Heri in porta iferni: hodie in deliciis paradisi. Sed quid prosunt hæ literæ admonitionis, nisi deleas de libro conscientiæ tuæ literas mortis? Quid prosunt hæc scripta, lecta, & intellecta, nisi temetipsum legas & intelligas? Da ergo operam internæ lectioni, vt legas, inspicias, & cognoscas teipsum: legas vt diligas deum, vt pugnes & vincas mundum & omnem inimicum, quatenus labor conuertatur in requiem, luctus in gaudium, & post tenebras huius vitæ videas ortum surgentis auroręque: videas etiam meridianum solem iustitiæ: in quo sponsum cum sponsa prospicies, vnum eundemque dominum gloriæ, qui viuit & regnat per infinita secula.

De interiori domo, id est conscientia ædificanda tractatus utilis. D

DOmus hęc in qua habitam⁹, ex omni parte sui ruinam nobis minatur. Idcirco quia in breui est casura, alia nobis est ædificãda. Redeamus ergo ad nos, & discutiamus conscientiã nostrã. Nam sicut corpus nostrũ tabernaculũ dicitur, in quo militamus: sic conscientia nostra domus vocatur, in qua post militiã requiescimus: & ille recte militat, qui per militiã quam exercet in corpore, domũ ædificat conscientiæ. Diligẽter exerce agrum tuũ, ait sapiẽs, *Prouer.24* vt postea ædifices domum tuã. Ager iste corpus nostrum est, cuius sensibus & motibus sic recte vtimur, animiq; imperio eos subiicientes in vsum virtutis inflectimus, dum corpus animo indesinenter, & animus deo ex toto subiicitur. His nimirum modis interior conscientia ædificatur: quam vtiq; bonam faciunt pręteritorũ malorum condigna satisfactio, & instantium malorum cauta prouidaq; declinatio. Condigna satisfactio est mala facta corrigere, & correcta non reiterare. Conscientia vero perpetua est: quæ nunq̃ finitur, sicut nec anima. Quæ cũ sit immortalis, sicut non potest esse nõ anima, E sic nunq̃ potest esse sine cõscientia. Conscientia nãq; est inseparabilis gloria, vel cõfusio vniuscuiusq; ꝓ qualitate depositi.

Conscientiam prius esse mundandam quàm ædificandam, Capitulum I.

HAec ergo conscientia in qua anima perpetuo mansura est, ædificanda est, sed prius mundãda. Et quis eam mũdabit? Profecto deus & homo. Homo per cogitationes & affectiones, deus vero per misericordiam & gratiam. Cogitationes & affectiones necessariæ sunt in conscientiæ mundatione, cogitationes in inuestigatione veritatis: affectiones in exercitatione virtutis. Porro misericordia modo delet peccatum: modo dat virtutem resistendi peccato, nunc subtrahit peccandi occasionẽ, nũc immittit amaritudinem: plerũq; sanat affectionem. Gratia adiuuat ad bonum: defendit contra malum, erudit ad vtrumq; discernendũ. Homo igitur per veritatem stimulatus, peccata sua confitetur: deus autem per misericordiam flexus confitẽti miseretur. Omnis nanq; spes venię & misericordiæ in cõfessione est, nec potest quis iustificari à peccato, nisi pri⁹ fuerit confessus peccatum. Ex eo enim vnusquisque iustus esse incipit, ex quo sui accusator extiterit.

De misericordia & ueritate: & de osculo pacis: & osculo iustitiæ, Capitulum II. F

BEnedixisti domine terram tuam, auertisti captiuitatem Iacob. Misericordiam tuam domine da nobis, & *Psal.84.b* salutare tuum da nobis. Misericordia & veritas obuiauerunt sibi, iustitia & pax osculatę sunt. Veritas confitentis, & misericordia miserẽtis, obuiauerũt sibi: quoniam non potest illi misericordia deesse, qui se cognoscit in veritate. Osculum iustitiæ est inimicos diligere, parentes & propria quęq; propter deum relinquere, illatã iniuriam patienter ferre, oblatam gloriam vbique declinare. Osculum pacis est odiẽtes inuitare ad pacem: discordantes ad concordiam reuocare, aduersarios pacifice sustinere, errãtes pie & benigne docere, mœrẽtes clementer mulcere, & cum omnibus pacem habere.

De statu animæ in Christo confirmatæ, Cap. III.

BEata illa anima, quæ in pace Christi fundata est, & in dei amore solidata: quæ cum exterius bella patitur, pax interius non turbatur. In qua quæcunq; molestię foris perstrepant, vsque ad silentiũ internę quietis non irrumpunt, quoniam gustu internę dulcedinis tacta intus est per desiderium collecta, nec iam foris enormiter in carnis voluptates dissoluitur, quia totum intus possidet in quo delectatur, atq; ita in semetipsa pacificata, dum nihil est quod foris appetit, tota per amorem intus requiescit, & cum tota ad internum gaudium colligitur, ad imaginem dei reformatur, quam in se veneratur. Talem animam

Universidad de Deusto
Biblioteca

G frequenter visitãt angeli atque archãgeli,& honorificãt: vtpote dei templum,& spiritus sancti habitaculum.Esto igitur tẽplum dei,& deus excelsus habitabit in te.Anima enim deũ habẽs in se,tẽplũ dei est:in quo diuina mysteria celebrantur.

Dedignatur deus uisitare eam animam quæ non studet in se consistere, Capitulum IIII.

POrro anima quæ non studet in se consistere,nec in amore dei desiderium figere, per oculos & aures alioſq; corporis sensus foras egreditur:atq; in his exterioribus delectatur.Sed cum inuenerit portas istas clausas:tunc rediens ad se,& videṡ se nudam & desolatam,ineſtimabili confusione & horrore concutietur. Et quia mundi cõsolationem quæsiuit:illam quæ à deo intus in conscientia datur,non habebit.Et nõ solũ eã dedignabitur deus visitare,sed nec ipsa quidem male sibi cõscia, seipsam poterit tolerare.Requiem in se non poterit habere:quoniam illũ dereliquit cum quo habitare & requiescere debuit. Cogita ergo in societate aliorum nunc positus : quia non poteris semper manere cum illis.Et interim elige tibi socium illum, qui cum subtracta tibi fuerint hæc omnia,tibi fidem seruabit,qui
H dilectoribus suis fidem seruat : nec recedit in tempore angustię.Deus tuus ille est:quem eligere debes.

Quòd anima uolens deum habitare in se, debet ab illicitis cogitationibus mundare conscientiam: & solum deum desiderare, Cap. V.

OMnes igitur cordis distractiones,& mẽtis fluctuationes in vnum collige,& in solo deo totum desiderium tuũ fige,& ibi sit cor tuũ,vbi est thesaurus tuus desiderabilis multumq; amabilis. Ipse enim frequenter visitat & libẽter inhabitat trãquillitatẽ cordis,& ocium quietę mẽtis:quoniã pax est,& in pace factus est locus
Psal.75.a eius.Propterea talem te prepara,vt tecũ adsit deus:sit in ore: sit in corde:semper tecum eat:tecum redeat:nec recedat à te. Nunquam ille te dimittet:nisi prior illum dimiseris. Vbicũque fueris,nunquam solus esse poteris, si deus tecum erit.

Conscientia mundata aduentum Christi, expectare debemus, Capitulum VI.

MVnda igitur conscięẽtiam tuam, & semper paratus esto,vt quacũque hora venerit dominus, & tecum habitare voluerit:paratam sibi in te inueniat mãsionem.Ipse nãque dixit:Facite mihi sanctuarium,
Exo.5.a & ego habitabo in medio vestri. Studeamus ergo tẽplũ deo ędificare in nobis:primo quidem vt in singulis nobis, deinde
I vt in omnibus simul inhabitet: quia nec singulos dedignabitur,nec vniuersos.Primo igitur studeat vnusquisque ne dissi-
Luc.11.b deat ipse à semetipso:quoniam omne regnum in seipsum diuisum desolabitur:& domus supra domum cadet : nec intrabit Christus vbi parietes inclinati fuerint,& maceriæ depulsę.Vult habere anima corporis sui domum integram, & exire eam necesse est,si fuerint à se inuicem membra dispersa. Videat igitur & ipsa si desiderat Christum per fidẽ inhabitare in corde suo id est in seipsa:videat & solicite caueat ne à se inuicem mẽbra eius dissideant:id est ratio,voluntas & memoria.Dignum habitaculum parat deo,cuius nec est ratio decepta:nec voluntas peruersa:nec memoria inquinata. Felix illa anima est,quæ domum cordis sui sic de peccatorum sordibus studet emundare,& sanctis ac iustis operibus adimplere,vt in ea non solum angelos,verumetiã dominum angelorum habitare delectet. Mundata domo,cunctisq; malis ab ea exclusis, omnibus bonis impleatur:ne sit nobis necessarium aliquid foris quærere:qui omnia forinseca reliquimus.

De septem columnis erigendis ad ædificandum domum conscientiæ, Capitulum VII.

SApiẽtia ergo ædificet sibi domum:erigat colũnas septẽ:quibus tota fabrica innitatur.domus est cõscięntia:colũnę sunt bona voluntas,memoria,scilicet memorẽ esse beneficiorũ dei:cor mundũ, animus liber,spiritus rectus,mens deuota,ratio illuminata.

Erectio primæ columnæ, quæ est bona uoluntas, Capitulum VIII. K

PRima igitur columna prior erigatur.Nã inter omnia dei dona, quæ ad salutem hominis spectare videntur:primum & principale bonũ,bona voluntas esse cognoscitur : per quã imago similitudinis dei in nobis reparatur.Primũ est: quia à bona voluntate bonum omne inchoatur. Principale est, quoniã bona voluntate nihil hominibus vtilius datur.Quicquid homo facit: bonũ esse nõ potest,nisi ex bona voluntate procedat. Sine bona voluntate omnino saluari quispiam nõ potest : cum bona voluntate nemo perire potest. Voluntas bona nec dari potest inuito : nec auferri nisi volenti. Volũtas hominis est:potestas dei.Voluntas hominis est:quia velle in volũtate hominis est:& ideo totum meritum in voluntate est. Quantum vis, tantũ mereris. Quantũ crescit voluntas tua bona, tantũ crescit meritũ tuũ. Fac igitur magnã bonam voluntatẽ tuã : si vis habere magnũ meritum.Ita deus vt piissimus & misericordissimus pater in eo redẽptionem nostrã posuit,in quo nullus nisi velit potest egere.Amare nãque homines æqualiter possunt & diuites & pauperes:etiam si pecuniã æqualiter dare non possunt.Volũtas tamen bona non est,si non operatur quod potest.

De secunda columna quæ est memoria beneficiorum dei, Capitulum IX. L

REcordemur ergo misericordiarũ dei , vt sic accendamur in eius amorem.Reuocemus ad memoriam bona quæ tribuit nobis:quomodo in periculis sæpe cõstitutos clementer nos eripuit:nec vnq; peccatis nostris quo minus misereretur vinci potuit:oblitos sui de se admonuit: auersos à se reuocauit:venientes ad se benigne suscepit: pœnitẽtibus indulsit:perseuerantes custodiuit: ĩtantes tenuit: lapsos erexit : malas delectationes in amaritudinẽ conuertit:& rursus salubriter amaricatis consolationes suas tribuit. Postremo tribulatione purgatis , quietem & pacem perfectam restituit:qui nec peccantibus vnquã defuit vt corrigeret : nec iustis vt custodiret . Recogitemus quanta bona deus fecit nobis non rogantibus neque desiderantibus, immo recusantibus : & quàm multa peccata dimisit nobis : & à quantis periculis liberauit nos liberator deus. Quàm magna dignatio pietatis fuit,q; ingratos & in multis contrarios,à tã multis peccatis custodiuit nos dei gratia : in quæ potuimus cadere,sicut in alia multa cecidimus. Idcirco sicut nullum est momentum,in quo non vtamur vel fruamur dei pietate & misericordia: sic nullum debet esse momentum,in quo eũ præsentem non habeamus in memoria.

De tertia columna quæ est cor mundum, Capitulum X. M

SEquitur vt eum,à quo tanta beneficia accepimus, toto corde diligamus:hoc est tota cogitatione:tota effectione:sine defectione.Sit cor rectum, vt ei per omnia placeat deus.Sit rectum rectitudine intentionis:exclusione peruersę cogitationis: assiduitate contẽplationis.Sit paratum sequi voluntatem dei: in quãcunque partem inclinari eam cognouerit. Sit sursum ad sola cœlestia & diuina cõtemplanda & desideranda.Sit purum,vt nihil morari intra se patiatur mali:nec modicum quidem offendiculum tolerabile reputet,aut in cõscientia sua, aut in aliena. Sit dulce dulci responsione:suaui admonitione : benigna reprehensione,moderata correctione.Sit mundũ, vt totius immunditiæ spurcitias respuens , cogitationum sicut actionum peccata deploret:defleat pro sua miseria & aliena.Lugeat nõ solum sua delicta, sed etiam aliena. compungatur pro malis quæ commisit,& bonis quæ neglexit.

De animo libero, quarta columna, Capitulum XI.

ANimus vero sit liber à mũdi solicitudinibus : à carnis voluptatibus: à prauis cogitationibus: vt possit cum voluerit aut sibi intendere:aut vtilitati fratrum ministrare: aut in cõtemplatione cœlestium requiescere.Sit firmus,vt nulla repentina perturbatione cõcutiatur : non capiatur illecebris : non frangatur molestiis : nulla

A nulla ira, nulla impatientia pacem quietemq; animi turbare possit : quoniam Christus pax est, & in pace requiescit pacis amator,& in perturbato animo habitare non potest.Sit consummatus in dei dilectione, hoc enim est diligere deum, illi occupare animum, concipere fruendę visionis eius affectum, habere peccati odium, mundi contemptum, diligere proximum: quem ipse censuit diligendum.

De recto spiritu,columna quinta. Capitulum XII.

SPiritus autem sit rectus : ab omnibus terrenis & præsentibus prorsus auersus . Et ideo inseparabiliter iunctus & vnitus, pia deuotione ascendat & visitet supernas sedes,& multas quæ in domo patris sunt mansiones : humiliter se prosternens ante thronum dei & agni. Currat per plateas supnæ Sion: audiat illud melos angelorum : & cũ reuerentia supplicet cunctis ordinibus beatorum spirituũ, singulis per se, & simul omnibus se commendans.Tantam vero gratiã non meretur accipere animus, qui in sui cognitione diu exercitatus & plene eruditus non est.frustra enim cordis oculũ erigit ad videndum deum : qui nondum idoneus est ad videndum seipsum. Prius enim necesse est,vt cognoscas inuisibilia spiritus tui,q; possis esse idoneus ad cognoscẽda inuisibilia dei.Et si non potes cognoscere te: non præsumas apprehendere ea quæ sunt supra te.

B

Rationalis animus speculum est ad uidendum deum, Capitulum XIII.

PRæcipuum & principale speculum ad videndum deum : est animus rationalis inueniens seipsum. Si
Rom.1. enim inuisibilia dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur:vbi quæso,q; in eius imagine cognitionis eius vestigia expressius impressa reperiuntur? Tergat ergo speculum suum:mundet spiritum suum quisquis sitit vi
Matth.5. dere deum suum.Beati mundo corde:quoniam ipsi deum videbunt. Hoc speculum verus pœnitens non cessat quotidie inspicere, tergere, tenere,& custodire.Inspicere,si aliquid in eo reperiat,quod deo displiceat. Tergere, nõ solum peccata actionum, verũetiam cogitationum, vt nihil in eo remaneat quod deum offendat.Tenere,ne deorsum corruens,terræ per amorem inhæreat, & ne inanium cogitationum puluere fordescat. Custodire, vt ille cuius tabernaculum est cum hominibus, cuius delicię sunt esse cum filiis hominũ, qui ad ostiũ stat & pulsat, quacunq; hora intrare voluerit, receptaculum mundum inueniat. Deus enim qui munditię amator est, cor pollutum habitare non potest.

De illuminatione animi, Capitulum XIIII.

C EXterso igitur speculo, & diu diligenter inspecto: incipit ei quædam diuini luminis claritas interlucere, & immensus quidam insolitæ visionis radius oculis cordis apparere. Ex huius luminis visione animus inflammatus, incipit mũda cordis acie superna & interna conspicere: deum diligere: deo inhærere: cuncta quæ adsunt, tanq; non sint considerat : cunctis suis affectionibus renunciat:& totus soli incumbit amori, sciens solum illum esse beatum , qui deum amat. Porro ad tantam gratiam nunquam pertingit mens per propriam industriam,dei donũ est hoc,non hominis meritum.Sed absque dubio talem ac tãtam gratiam ille accipit,qui deserit curam seculi, & agit curã sui: qui studet se frequenter cogitare, & diligenter agnoscere, quid ipse est.Redi ergo ad cor tuum, & diligẽter discute teipsum.Cõsidera vnde venis, quo tẽdis, quomodo viuis,quid agis,quid amittis,quantum quotidie proficis, vel quantũ deficis:quibus cogitationibꝰ magis incursaris, quibus affectionibus frequentius tangeris, vel quibus tentationum maculis à maligno spiritu acrius impugnaris . Cum totum interioris exteriorisque hominis statum & habitum, inquantum possibile est,plene cognoueris,& non solum qualis sis,verumetiã qualis esse debueras : de cognitione tui poteris subleuari ad contemplationem dei . Quantum nanque quotidie in cognitionem proficis, tantum ad altiora semper tendis . Sed iam fortassis ascendisti,iam ad cor tuũ rediisti,& ibi stare didicisti:nec hoc sufficiat tibi:discę ibi habitare,& mansionẽ face-
re:& qualicunq; mentis vagatione inde abstractus fueris, il- D
luc semper redire festina. Absq; dubio per multũ vsum quãdoq; tibi vertetur in oblectamentum: intantum vt absq; vlla laboris difficultate possis ibi assiduus esse: quinimmo pœna tibi potius sit alibi q̃ ibi moram aliquam facere.

Repellendæ sunt uanæ cogitationes à corde, Cap. XV.

SI ergo persenseris desideria tua circa exteriores delectationes affici , & cogitationes tuas iugiter in eis occupari: cum magna solicitudine compelle eas:nec permittas ad cor tuum intrare, sed redi ad cor tuum,& ibi intrare & habitare omnimodo stude.

De deuota mente,columna sexta, Capitulum XVI.

MEns enim quæ se ad sui considerationem nõ subleuat,sed adhuc per varia desideria spargitur,& variis cogitationibus huc illucq; distenditur,nõ potest seipsam in vnũ colligere:quia nondũ nouit ad seipsam intrare,sed adhuc in imo est, cogitatione & conuersatione.Ideoque non potest ad ea quæ supra ipsam sunt, penna cõtemplationis euolare. Discat ergo dispersiones cordis congregare: assuescat in internis suis immorari, studeat euagationes mentis restringere,& exteriora omnia obliuisci.Discat sola bona interiora amare,& illa frequentius cogitare, qui ad cœlestium contemplationem anhelat, qui in diuinorũ notitiam suspirat. Cumq; se diligenter attenderit, & diutius E
quęrierit:cũ tandẽ inuenerit qualis sit : restat vt reuelatione diuina cognoscat qualis esse debeat, quale mentis ædificium deo præparare, & quibus obsequiis eum placare oporteat.

Post cogitationes uanas depulsas cor eleuatur supra se, Capitulum XVII.

QViita euagationes mentis in vnum colligit, & omnes cordis motus in vno æternitatis desiderio figit: pfecto iam ad cor suũ rediit, & iam ibi libenter moratur, ac mirabiliter delectatur.Et cũ seipsum præ gaudio iam capere nõ possit,supra seipsum ducitur, & per excessum mentis ad summa eleuatur: atq; ita per seipsum supra semetipsum, per cognitionẽ sui ad cognitionẽ dei ascendit,vt discat solũ deum amare,& ipsum indesinẽter cogitare,& in eo delectabiliter requiescere.Cũ sic amor Christi totum absorbuerit affectum hominis,vt negligens & immemor sui, non nisi Iesum Christũ, & ea quæ sunt Iesu Christi sentiat:tunc demum (vt arbitror) perfecta est in eo charitas.Huic itaq; qui sic affectus est,nõ est onerosa paupertas: iste non sentit iniurias : ridet opprobria, contemnit damna, mortem lucrũ reputat,imò nec mori se putat, cum magis de morte ad vitã transire se sciat . Quẽ sic amor dei intrinsecus ligatum tenet,nec ad modicum quidem exire exterius valet, sed interius in eius desiderio flagrat, tanto amplius, quanto familiarius:& eo vehementius,quo frequentius. F

De raptu cordis, & quid in eo raptu uideatur, Capitulum XVIII.

QVi sic in amore dei iugiter delectatur, frequenter mentis excessus patitur : ab omnibus præsentibus & terrenis raptus,corã deo præsentatur: & dũ pulchritudinẽ eius cõsiderat, magnitudine pulchritudinis eius attonitus, totus in eius admiratione suspenditur. Miratur regis gloriã: regni magnificentiã, supernæ ciuitatis nobilitatẽ,& ciuiũ fœlicitatẽ:contẽplatur etiã gloriæ decorẽ:dei bonitatẽ:interneę suauitatis dulcedinẽ,& æternę quietis tranquillitatem. Meditatur patris potentiam, filij sapientiam, spiritus sancti benignitatem,& angelicę naturæ beatitudinem:delectatur de deo in deũ, dum eius pietatẽ miratur, & decorem contemplatur.O q̃ iucundum sentitur,si nõ esset tam modicum raptum. Rapitur dum sola cœlestia contẽplatur,& contẽplando iucundatur. Sed cum ibi stare diutius conatur,subito labitur:& rediẽs ad se,nulli potest itimare quod vidit supra se : sed agnitione suauitatis illectus, gustatæ dulcedinis suauitatẽ, & illã cœlestẽ infusionẽ lætitiæ spiritualis intra semetipsum miratur . Reuoluit etiã in corde suo tacita mẽte incorporeę lucis claritatẽ,& intimę satietatis saporẽ,&

Universidad de Deusto
Biblioteca

G illud interne quietis secretum, & summe tranquillitatis arcanum. In huius contemplatione contemplationisque dulcedine mens delectabiliter afficitur, & mirabiliter delectatur. Volet ergo, & non deficiat. Volet donec ante regem perueniat: ibique ploret & suspiret: macteteque se in lachrymis: deprecetur veniam: postulet gratiam: nec inde recedat quousq; deum quem nimiu offenderat, placatum sentiat, & ab eo cõsolationem recipiat.

Illuminata ratio, columna septima, Cap. XIX.

DEnique ratio per mentis excessum in contẽplationem sublimium subleuata, & in diuine contemplationis arcanum rapta, atque ibi illuminata ad cognitionem veritatis & veri luminis, inflammata ad desiderium bonitatis: omnes illicitas voluptates, affectiones, & vagas memorie cogitationes, cordis dispersiones, animi fluctuationes, spiritus euagationes, & mentis distractiones in vnum colligit, atq; in illo fœlicitatis fonte totum suum desiderium figit. Locum superiorẽ ratio semper obtineat: nullusque motus aduersus eam sit rebellis, sed omnia ei obtemperent: sicut & ipsa obtemperat deo. Si vero aliquem motum ad id quod non debet, vel quomodo non debet, moueri senserit: non consentiat, sed illico resistat. Nam solus consensus reos nos facit, etiam si aliquid impediat ne opera subsequantur. Tunc enim anima mori sicut scriptum est, dicitur, cum ipsa ratio ad peccatum per consensum curuatur.

H
Ezec.18.a Anima enim quæ peccauerit, ipsa morietur. Resistat ergo ne moriatur: pugnet vt coronetur. Molesta est lucta, sed fructuosa: quia si habet pœnam, habebit & coronam. Non nocet sensus, vbi non est consensus: immo quod resistentem fatigat, vincentem coronat.

Quomodo ædificatur bona conscientia, Cap. XX.

SIc nimirum, sic ædificatur bona conscientia. Bona conscientia est, quæ peccata præterita punit, & punienda committere refugit: quæ si peccatum sentiat, peccato non consentit: quam si cogitatio inquinat, ratio lauat. Recta conscientia est, cui suum peccatum displicet, & alieno non consentit: nec propter hoc peccatorẽ dimittit: nec eius peccatum dissimulat: & cum corripit non insultat. Tranquilla est quia omnibus est dulcis, & nulli grauis: vtens amico ad gratiam, inimico ad patiẽtiam, cunctis ad benecuolentiam, & quibus potest ad beneficentiam. Talibus enim domus animæ ædificatur. Quòd si forte (vt fieri solet) fur aduenerit: qui non venit, nisi vt furetur, & mactet & perdat: si, inquam, fur venerit, id est vel cordis elatio intrinsecus oriens, vel appetitus humanæ laudis extrinsecus adueniens, seu aliqua quælibet pestis quæ domum istã machinetur perfodere: tunc rationis ira quasi canis thesaurũ custodiens, euigilet, latret, mordeat & iugulet: irruẽs in hostes, nemini parcat: nullũ intrare permittat: sed clamitet, & excitet intus habitantes ad arma capessenda. Vndecunq; vitium, siue clam siue palam nocere tentauerit: procul illud arceat, vt sit secura conscientia. Secura est quando accusationem non patitur vel pro tepore boni, vel pro præsumptione mali. Mũda est & bene sibi conscia, cum nec de præterito iuste accusatur, nec de præsenti iniuste delectatur. Pura est cui deus nec sua peccata imputat, quia non fecit: nec aliena, quia non approbauit: nec negligentiam, quia non tacuit: nec superbiam, quia in humilitate permansit.

I

Citius & utilius acquiritur bona conscientia quàm scientia, Capitulum XXI.

MVlti quærunt scientiam: pauci vero conscientiam. Si vero tanto studio & solicitudine quæreretur conscientia, quanto quæritur secularis & vana scientia: & citius apprehenderetur, & vtilius retineretur. Cogitare nanq; de conscientia, sensus est consummatus: & qui custodit illam, semper erit securus. Salua reuerentia sapientiæ: vtilius est currere ad conscientiam: q̃ ad sapientiam: nisi sapientia illa sit quæ ædificet conscientiam. Tunc enim se intelligit anima: tunc illustratur conscientia: tunc impletur cor bona conscientia: cum in se deum, & in deo mutua reuolutione seipsam receperit imago creata. Creatrix imago in imagine creata, nihil aliud est nisi sapientia in anima: nisi gloria in conscientia: nisi sanctificatio in arca. O quàm ineffabilis est pietas dei: quæ tantam maiestatem inclinat ad tantam humilitatem: qui creauit nos: creatur in nobis. Et quasi parum esset nos deum patrem habere: vult etiam nos fieri sibi & matrem. Quicunque, inquit, fecerit voluntatem patris mei qui *Matt.12.d* in cœlis est: ipse meus frater & mater est. Frater obediendo: mater generãdo. Frater per hereditatis participationẽ: mater per aliorum institutionem. O fidelis anima expande sinus: dilata affectus: ne angustieris in visceribus tuis concipere, quẽ totus orbis non potuit comprehendere: donec virgo beata illum fide concepit. Fide nanque Christus concipitur: verbi prædicatione nascitur: deuotione nutritur: amore tenetur. Sit ergo conscientia pura, vt deum conducat ad hospitium nostrum: sit solicita circa fidele obsequium, ne tanta maiestas recuset cordis gremium: sit deuota, vt soli deo placeat, soli deo intendat: nec recedat ab eo. Talis conscientia lætificat animam, & exhibet se deo gratam, & hominibus & angelis reuerendam, & sibimetipsi placata & quieta existit. K

Quis sit conscientiæ fructus, Capitulum XXII.

CONscientia est cordis scientia: quæ dupliciter intelligitur: videlicet vt illa, quæ se nouit per se: vel illa, quæ præter se etiam alia nouit ex se. Cor enim & se nouit sua conscientia, & multa alia. Quando L nouit, se appellatur conscientia: quando præter se alia, nominatur scientia. Conscientia bona: titulus est religionis: templum Salomonis: ager benedictionis: ortus deliciarum: aureum reclinatorium, gaudiũ angelorum, arca fœderis, thesaurus regis, aula dei, habitaculum spiritus sancti, liber signatus & clausus: & in die iudicij aperiendus. Nihil est iucundius, nihil tutius, nihil ditius bona conscientia: premat corpus, trahat mundus, terreat diabolus, & illa erit secura. Bona conscientia secura erit cum corpus morietur: secura cum anima coram deo præsentabitur: secura cum vtrumq; in die iudicij ante tribunal terrificum iusti iudicis statuetur. Futurę beatitudinis non est vtilius remedium nec certius testimoniũ bona conscientia: cum mundus omni volubilitate circũrotetur, ploret, rideat, pereat, transeat, nunq̃ marcescit bona conscientia. Subiiciatur corpus in pœna: in ieiuniis maceretur: verberibus lauietur: oculeo distendatur, gladio trucidetur: crucis supplicio affigatur, & secura erit conscientia.

Quòd in speculo conscientiæ status interioris & exterioris hominis cognoscitur, Cap. XXIII.

IN speculo conscientię status exterioris & interioris hominis cognoscitur. Anima enim nõ nouit se, quæ sine speculo est. Speculum mundum clarum & purum totius religionis, bona conscientia. Sicut enim mulier quæ viro suo siue amico placere desiderat, in cõ tuitu speculi imaginem oppositam reddentis, decorẽ & pulchritudinem faciei componit: sic anima in quibus ab imagine veritatis discedit, vel in quibus vestigia creatricis imaginis recipiat: in conscientia relegit & intelligit. Non immerito conscientiam speculo comparauimus: quoniam in ea tanq̃ in speculo rationis oculus, tam quod decens, q̃ quod indecẽs est in se: claro aspectu apprehendere potest. M

Conscientia acquiritur per cordis custodiam, Cap. XXIIII.

VIta vniuscuiusq; non cognoscitur, nisi in conscientia: nec venitur ad bonam conscientiã nisi per cordis custodiã. Cor enim suo arbitrio dimissum, aut ad vitam se vertit: aut ad mortem. Velle nãq; peccare, malum est: peccare, peius: in peccato perseuerare, pessimum est: nolle pœnitere, mortale. Quicquid igitur cor cogitat quod ad vtilitatem suam vel proximorum quoquo modo non pertineat: respuendum est. De diuersis igitur mũdi partibus, in quibus cor vagũ & profundum tenetur, vel vane occupatur: ad seipsum redeat, & se ipsum discutiat: cũq; inuenerit culpam, timeat pœnam. Quærendo autem culpam, nusquã illam nisi in se reperiat: reperta autem culpa & pœne causa: seipsum puniendo, se ante se statuat, & tanq̃ alium se iudicet. Se equidem culpatum: ante se afflictum, se reum: ante se iudicem seuerum, se impium: ante se ad pietatem reuersum, proponat

A ponat se ante se: decernat quid à se faciendum sit de se: iuste in se iniusto infligat iusta flagella. Loquatur etiam sic sibi: Quia pacem deseruisti apud dominum deum tuum, & bellũ incurristi apud teipsum, scissuram pateris, vt tu à teipso condemneris: quia pactum pacis rupisti. Vis quod non vis, & non
Luc.19.d vis quod vis: à teipso condemnaberis. Nolenda vis: volenda non vis. Ecce de ore tuo te iudico serue neq̃. Affligе itaque te, & statue te contra faciem tuam, vt aspicias turpitudinem tuam, & recogites stultitiam tuam. Sic igitur in miseriis suis ad seipsum couertitur cor, & sistitur cor ad cor. Vis est quędam quæ sic de corde operatur, & retinet cor fluxum & vanũ, ne profluat in abyssum exterminij. Vis ista seu violentia rapit
Mat.11.b regnum cœlorum. Regnum cœlorum (inquit dominus) vim patitur, & violenti rapiunt illud. Nobile regnum possidet, qui cor suum possidet. Non regnat, qui in corde suo deditus seruitutibus vitiorum: præsidet vrbibus, & turbis populorum. Solus is regnat: qui deposito cordis imperio, ad leges rationis ordinat totam familiam motuum interiorum & exteriorum. Si insurgit rabies leonina: premitur per patientiam: si petulantia hirci: per abstinentiã: si ferocitas apri: per mansuetudinem: si superbia vnicornis, per humilitatem.

De mobilitate cordis, Capitulum XXV.

B NOn inuenitur autem inter cæteras artes liberales ars ista pre aliis liberalis, qua teneatur cor quod omni mobili mobilius est: quod omni lubrico lubricosius est. Mobilitate enim naturali instabile, vel in puncto fixum recusat consistere: cuius vita in motu est: & motus est ei vita. Mouet molem totius corporis humani tantillus iste in corde vitalis motus: & qua coerceatur arte vt alia mouens, ipse non moueatur? Forte mola asinaria si ad collum ei suspendatur, non moueretur. Imò multo magis cũ mola concitaretur. Agendũ itaque cum eo est, vt circumeat terram, & perambulet eam: si forte velociorem & mobiliorẽ se inuenire queat. Si super terram similem sui non inuenerit: etiam gyrum cœli circumeat: & rotas curruum dei ad cursum
Sap.8.d suum admoueat: quid tunc faciet ad illos qui ambulãt super
Sap.7.c pennas ventorum? Forte & cum illis contendere poterit. An & cum illa virtute curret quæ attingit à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter? An & illam apprehendet de qua dicitur: Mobilior est omnibus mobilibus sapientia? Saltem cum viderit tam spaciosis saltibus transilientem suã potentiam, potentiam creatoris sui, subsistat & dimittat alas suas, retinens se, & habenis deificę cõparationis se ad se colligens & cohibens non transgrediatur terminos suos. Sic e-
Ezech.1.e nim sancta animalia in visione Ezechielis, cum fieret vox super firmamentum quod imminebat capiti eorum, stabant & submittebant alas suas. Quod plane sancti faciunt, cum per-
C lustratis operibus & mirabilibus dei superintelligibilibus absconditis mysteriis, nihil se scire deprehendunt, sed momento stateræ omnia opera sua appendunt. Tunc se non à se moueri cor intelligit, quia per se immobile permaneret, nisi qui omnia mouet, illud quoq; inter omnia moueret. Mutuatum igitur à deo cognoscens motum suum, iam non vsurpet vt proprium, sed vt cõmodatum. Ad voluntatem nanq; commodantis, commodatarius vti debet commodato. Alioquin furtum facit in re commodata.

Quomodo diuina gratia corda hominum mouet. Capitulum XXVI.

GVm igitur te mouerit deus vel moueri voluerit ô cor humanum, mouearis: aliter non moueris: quia non esset moueri, sed cõmoueri. Sed quando te mouet deus? Cum admonet. Admonet autem sic. Vane occuparis ô cor sapiens, & omni prærogatiua excellens, in his quæ vanitates vanitatum sunt. Non te decet his subesse, sed præesse. Te indigent ista vt melius & commodius subsistant: tu his neque ad beatitudinem indiges, neque ad immortalitatem. Viaticum quidem iumento tuo præparant in via, sed si ad mensuram sumantur, nõ ad superfluitatem. Ex superfluitate enim ciborum quandoq; infunduntur iumenta, & in ventris nimiam effluxionem resoluuntur, ita vt ex refectione deficiant. Sic corpus tuum, ô princeps & dominus corporis, si regulas necessitatis excesserit, & ad barathrum concupiscẽ- D tiæ os aperuerit, lacũ perditionis sibi effodit in hospitio reparationis, & de remedio cõparat exitium, de vehiculo naufragium. Quid proinde? superfluum tollit necessarium. Auser superflua, & nulli decrunt necessaria: quia de superfluenti copia aliorum, nascitur valde ægra aliorum inopia.

Quomodo se debet unusquisque refrænare ac regere, Capitulum XXVII.

SVum est male acta corrigere: tuũ est in ordine & officio familiam membrorum corporis, & animæ motuum disponere: tuum singulorum negocia secundum competentiam assignare. Nõ sit in regno corporis tui qui leges & iura institutorum tuorum impune præuaricetur, non oculus, non manus, non pes, non auris, non guttur. Quid enim de ignobilioribus & plebeiis membris dicam, si vel attrectare rebellionem præsumpserint? Lapidibus obruantur, iaculis increpationum confodiantur, & nouerint regem Salomonem sedere super mulam regis, id est rationẽ super sensualitatem corporis. Quid si pudibũda illa (quæ velato semper nomine appellantur à pudicis & castis labiis) motu inordinato rempublicam infestauerint? Certe abscindantur, non ferro, sed ieiunio: non detruncatione, sed mortificatione. Vtinam (inquit apostolus) abscindantur qui vos *Gala.5.b* conturbant. His persuasionibus cor effrenatum, in præceps, E cursum suum rapiens, teneri potest, vt sit bona conscientia. Bona est si habeat in corde puritatem, in ore veritatem, in actione rectitudinẽ. Pro his nanq; merebitur trinitatis visionem. O beata visio in qua sic deus erit notus atq; perspicuus vt videatur à singulis nobis in singulis nobis, videatur in seipso, videatur in cœlo nouo & in terra noua, atque in omni quæ tunc fuerit creatura.

Quòd anima in conscientia sua cognoscit, quò debeat ire, quando egreditur de corpore, id est de libro conscientiæ: & quomodo corrigẽdus est, Capitulũ XXVIII.

MVltæ sunt scientiæ hominum, sed nulla melior est illa, qua cognoscit homo seipsum. Quamobrẽ redeam ad cor meum, & ibi stare assuescam, vt totã vitam meã possim discutere, & meipsum cognoscere. Omnes miserias meas corã deo effundam, si forte illa sua magna pietas moueat eum. Cõfitebor ei peccata mea, cui omnia nuda sunt & aperta: quem fallere non possum, quia sapientia est: nec effugere, quia vbique est. Audi ergo piissime deus confessionem meam, & respice ad pietatem tuam, & fac mecum secundum misericordiam tuam. Audi q̃ sæpe de memoria mea te expulit irruens turba plurimarum cogitationum, quæ velut plebs ad aliquod spectaculum solent effluere in cor meum. Dum orare vel cantare in monasterio volo, nescio cuiusmodi stulta cogitatio cor meum rapit, & ducit per diuersa loca. Cumq; illud ad me reuoco, tenere non possum, sed illico elabitur, & huc illucq; dispergitur, & per innumera effunditur. Idcirco crebra terrenarum cupiditatum illece-

bra,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gbra, & vanitatum effusio ita cor meum occupat, vt quod vitare studeam, hoc cogitem, animoq; voluam. Non enim est in potestate mea cor meum & cogitationes meæ, quę ex improuiso effusę mentem meam animumq; confundunt, atque aliò trahunt q̄ ego proposueram. Ad secularia reuocāt, mundana inserunt, voluptaria ingerunt, illecebrosa contexūt: ipsoque in tempore quo leuare mentem meā ad te paro, inanibus cogitationibus infectus ad terrena plerunq; deiicior: huiusmodi perstrepentium cogitationum tumultus à corde quotidie amouere volo nec valeo: sed visa & audita, dicta & facta ad memoriam reuocant, & in ea cum magna importunitate perstrepunt. Cogitāda cogito, cogitata recogito, & eadem iterū atque iterum replicare nō cessо: & cum diu multumq; quicquid potero cogitauero, sine cogitationibus esse nō possum, sed intrant & exeunt, atq; alię alias introducunt & excludūt: hæc inuitus sustineo, plerumq; tamen consentio, cum per ea quæ vidi, vel feci sine vtilitate, absque discretione, vaga mēte discurro. Ita mens mea semper mobilis, & nunquā stabilis, semper vaga, & velut ebria, per diuersa distrahitur. Grauiter pecco cum cor meum derelinquo, quoniam grauis iactura est quæ per negligentiam fit. Vim patior cum illud me deserit. Confirma cor meum deus, quoniā cum stare in semetipso nititur, aliquo modo à semetipso etiā nesciendo deriuatur. Ita peccandi consuetudine etiam cum nescio pecco, & cor meum
H cor vanum per infinita deducitur, & in multa desideria diuiditur. In nocte vero cum dormire volo: multarum rerū imagines & phantasias clausis oculis video, easq; inuitus tolerо: quantoq; ab eis aciem mentis auertere nitor, tanto amplius illę se mihi ingerunt, & molestiis turpium cogitationum cor meum maculant. Inde est q̄ sæpe mihi nocuit mortifera delectatio, quæ ex recordatione præteritorum peccatorum nasci solet, sed maxime ex recordatione libidinis. Hęc enim pestis quo præ cæteris vitiis est mihi familiarior, eo ad nocendum procliuior, & ad repellendum difficilior. Nam cum eam repellere volo, nolenti mihi se ingerit, blāde onerosa, displicendo placens, & placendo displicēs. Carnis libidinem nunq̄ fugere potui, sed semper me persequitur: & cum aliqua delectationis cogitatione vel visus intentione me comprehendere potest, non diebus neq; noctibus requiescere finit. Subtiliter intrat, & mentem occupat, & nisi subito repellatur, allicit & incendit, & quasi virus pestilentiæ per totum corpus paulatim se diffundit. Cogitationes prauas mūltiplicat, affectiones malas generat, delectatione illicita mentem afficit, &
I ad consensum prauitatis animum inflectit: omnesque animæ virtutes corrūpit. Hac pęste cū astrictus teneor, diuelli ab ea vix possum, quoniam stimulos eius confiteri aut nescio, aut erubesco: tam subtiles & turpes sunt. Re vera difficile est libidinis incendia extinguere: impuberes stimulat, iuuenes inflammat, vires eneruat, senes & decrepitos fatigat, nō aspernatur tuguria, non reuereturur palatia. Vtinam sola cœnobia fugiat. Adiuua me domine deus meus, vt huic tam pestifero & mortifero vitio resistere possim. Scio enim quia quod resistentem fatigat: vincentem coronat. Scio etiam quoniam si mentem meam cogitatione immunda polluero: tibi, qui mundiție author es, placere non valeo.

De amara atque illicita cogitatione, Cap. XXX.

Psal.50.d GOr mundum crea in me deus, quoniam non solum vana cogitatio illud occupat, & turpis inquinat, verumetiam amara dissipat. Sæpe nanque aliqua iniuria commotus, densis cogitationum tumultibus in corde premor: hincinde solicitus, & cęcus, occasionem vindictę de accepta iniuria rimor, consilia multiplicō, & nihil aliud nisi iurgia quæ desunt in corde perago. Præsentes non video, absentibus contradico, intra me metipsum contumelias profero & recipio, receptis autem durius respōdeo. Cumq; qui obuiet nullus adsit, rixas in corde compono, insidias inuidentium consīdero, & quid cōtra iurgij mouere possint pensо, exquiro quid respondeam: & cum rem nullam teneam, vacuus litigator elaboro. Sicq; diem in ocium, noctem vero in cogitationem verso. Torpeo ab vtili opere, quoniam fatigor illicita cogitatione. Ita mens intus pugnat, cum mēti nemo repugnat. Nōnūq̄ vero quod egi in corpore, hoc postmodum importuna cogitatione verso in mente: & multotiēs K grauius torqueor in recordatione q̄ prius captus fueram in operis perpetratione. Sæpe etiā ea quæ nunq̄ feci, nec in voluntate habui, ita recogito, quasi pœniteat me illa non fecisse. Ab occultis meis munda me domine: quoniam cum nihil exterius ago, intus grauiter pecco. In corde enim seruo depicta, quæ vidi & feci. Ideo temporalium rerū tumultus in corde versare nō cessо etiam cum vaco. In cogitatione enim comedo, cum ieiuno: loquor, cum taceo: irascor, & tranquillus sum: corpus requiescit, & animus huc illucq; discurrit. Ita vi tam istam sine culpa nunq̄ transire potui: nec hoc quidē quod laudabiliter vixi, sine aliquo reatu est, si remota pietate discu
Psal.24.d tiatur. De necessitatibus meis eripe me domine. Crebro nanque dum necessitati debita reddere studeo, voluptatis vitio deseruio: sub velamine necessitatis, cado in laqueū voluptatis. Sæpissime nanque comedi & bibi nō ad necessitatem, sed ad voluptatem: & quod necessitati satis erat, voluptati parū erat. Cogitaui etiam de cibo & potu quando non debui, & vbi non debui, & pluſq̄ debui. Cogitādo de escis, epulas in cogitatione tota die ruminabaꝫ. Cum tegendis membris vestimenta quęro: non solum quæ tegant, sed quæ extollant, expeto: & contra frigoris torporem, non solum quęro quę muniant per pinguedinem, sed quæ mulceant per mollitiem: nō solum quæ per mollitiem tactum mulceant, sed quæ per colorem oculos seducant. Cum pro aliqua necessitate licētiam L loquendi alicui habui, locutus sum non solum de necessariis: verumetiam de non necessariis, & de his quæ ad me non pertinebant, & de quibus licentiā non habebam. Immersi me colloquiis hominum: & ibi locutus sum non ad ædificationem, sed ad destructionem: non quod decebat, sed quod libebat: locutus verba vana & risui apta, verba ociosa & inutilia. Verbositati deseruiens, detractioni studens, os meum mendacio & detractione inquinaui. Lingua mea omni fallacia plena est, & nocuit mihi plusquam omnia membra. Nam ea quæ audiui vel vidi, nunquam eo modo, quo dicta vel facta sunt, referre possum: sed alia affirmo p alios, & sæpe multa interseро supflua: atque ita vel nimiū laudando vel vituperando, fere quotiens loquor, mentior. Guttur insatiabili ardet ingluuie: gula diuersis saporibus satiari non potest. Cor prauum, dolo & malitia plenum, per puram confessionem purgare nunq̄ potui. Manus ad opus prauum fuerunt paratę, & ad operandum bonum pigrę. Stomachus & intestina nimio cibo & potu sæpe sunt distenta, & ideo dolore sunt plena. Ná vnde gula delectatur, inde vēter inflatur, corpus infirmatur, & sæpe mors sequitur. Per gulę delectationem corrui in ventris ingluuiē: & vnde debui mihi parare salutem, inde cōtraxi nimium comedendo perniciem. Pedes velocius me portauerunt ad aliquam curiositatem speculandam, q̄ ad ecclesiā. Oculi iniquo intuitu me peruerterunt, omnemq; motūm corporis mei ad M immunda desideria traxerunt. Aures citius aperui verbis ociosis & vanis, q̄ sanctis. Delectatus est odoratus vanis odoribus, gustus diuersarum rerum diuersis saporibus: necnon singuli alij sensus his & illis, iuxta quod cuiq; suus ferebat appetitus. Ita deus meus in omnibus mēbris meis naturę modum excessi, omnia membra mea velut cōiuratione facta inimico meo de me dominiū tradidere, cū morte fœdus iniere, pactum pepigere cum inferno.

Conscientia nostra erit noster iudex in die iudicij. Capitulum XXXI.

Psal.139.d ERipe me domine ab homine malo, id est à meipso: à quo recedere nō possum. Nam quocunq; me verto, vitia mea me sequuntur, vbicunque vado, conscientia mea non me deserit, sed præsens assistit, & quicquid facio, scribit. Idcirco q̄q̄ humana subterfugiam iudicia, iudicium proprię conscientiæ fugere nō valeo. Etsi hominibus cælo quod egi, mihi tamen (qui noui malum quod gessi) celare nequeo. Proprij reatus conscientia non me requiescere finit, sed de die in diem vehementer me torquet, & de die iudicij vehemētius terret. Nam in die illa cum dominus ad iudicium venerit, vniuscuiusq; conscięntia ad testimonium adducetur, & aperto libro conscięntiæ, omnis culpa ante oculos reducetur: atq; ita cogente cōscientia, vnusquisque erit

A erit accusator & iudex suus. Propterea statuā me ante me, & iudicabo meipsum, vt illius extremę & tremēdæ diei iudiciū euadere possim. Damnat me conscientia mea, q̄q̄ diuinum iudicium nōdū me damnet. Accusat me de homicidio, quod si opere nō feci, volūtate tamē ac desiderio sæpe peregi. Accusat me de adulterio, & eodē modo respondeo. Accusat me de inuidia, cōfiteor & ego quoniā inuidia sæpissime cor meū laniauit. Per inuidiā nanq;, sancte viuentiū merita, mea feci inuidēdo peccata. Nam bona quæ ab eis fieri vel dici audiebā, vera omnino non credebam: ipsas res bene gestas, in malum male interpretando conuertebā. Omne malum quod de illis mendax fama iactabat, statim tanq̄ si ego vidissem credebam: omnia mala meis æmulis fingebā, & ex pfectu eorū deficiebam. Hæc vero odia intra me absondebā, & in meos cruciatus enutriebā: proficientibus inuidebā, peccantibus fauebam, de malis eorum gaudebā, & de profectibus lugebā. Gratuitis inimicitiis ardebam, & hanc malitiā mei pectoris deprehendi timebam. Semper erā ei amarus, & nunq̄ certus: & ita amicus erā diaboli, & inimicus mei. Inter amicos discordias seminaui, discordantes in dissensionē cōfirmaui, opiniones eorum mendaciis decolorаui, in spiritualibus carnalia laudaui, vt spiritualia bona eis deesse persuaderem. Amicitias simulaui, vt eos qui se incaute mihi committebāt, qua possem
B arte deciperem. Odiorum mihi occasionē prauis suspicionibus coaceruaui, & ita dęmones, quorū facta sectabar, lętificaui. Multis velut amicus fui in obsequio, hostis in animo. Com
Psal.142.a ptus in verbo, turpis in facto. Proditor fui secretorum, tenax malarum suspicionū, vtrobiq; peruersus. Et ita persecutus est inimicus animam meā, humiliauit in terra vitā meam. Pissime domine, vnde possum esse bonus, qui in bono sic fui malus? Ego peccabā, & tu dissimulabas: prolongabam multo tempore iniquitatem meā, & tu pietatē tuā: quia pœnitentiā & indulgentiam cogitabas. Da ergo misericordiam misero, qui tandiu pepercisti criminoso. Credo nanq; quoniam quicquid mihi condonare decreueris, sic erit quasi nunq̄ fuerit.

De uanitate, & ex ea dependentibus, Capitulum XXXII.

NOn solum inuidia cor meū afflixit, verumetiā vanitas circa varias delectationes languentē animū inuoluit. Per vanitatem nanque de operibus quorum mihi conscius non eram, turpiter me iactaui. Gestiebam etiam docere quæ nesciebam. Credi de me sublimia volebā, delectabilia grauib⁹ anteponebā, execrabar verbo quod animo concupiscebam, appellationes virtutū meis vitiis imponebam, & ita meipsum fallebam, & fauentes mihi decipiebā. In promissione honesta fui velox, in exhibitione mendax, à bono mutabilis, mali tenax, in verbo grauis, animo
C turpis, vbique fallax, lætus ad prospera, fragilis ad aduersa, inflatus ad obsequia, anxius ad opprobria, immoderatus ad gaudia, facilis ad humana, difficilis ad honesta. Misericordissime domine, ita defecerunt in vanitate dies mei, in quibus debui flere commissam iniquitatem, excitare remissam volun tatem, suspirare ad amissam hęreditatem, aspirare ad promissam fœlicitatem, properare ad angelicam societatem, repropitiari tuam maiestatem.

De statu misero huius uitæ, Capitulum XXXIII.

TEtret me tota vita mea deus meus, quoniam diligenter discussa apparet mihi aut peccatū, aut sterilitas: & si quid fruct⁹ in ea videtur, sic est aut simulatum, aut imperfectū, aut aliquo modo corruptum, vt possit aut non placere, aut displicere tibi. Et cum vere ita res sit, sic est mihi quasi non ita sit: quod est miseria super miseriam. Sic comedo, bibo, & dormio securus: quasi iam transierim diem mortis, & euaserim diem iudicij, & tormēta inferni. Sic ludo & rideo: quasi iam regnem tecum in regno tuo. Idcirco multitudinem iniquitatum mearū expauescens, sed de tua pietate confidens, tibi creatori & redēptori meo, qui veniā & indulgentiā post reatum per purā & lachrymabilem confessionem assequi promisisti: confiteor quoniam in peccatis conceptus sum: & in peccatis nutritus: & per omne tempus vitæ meæ vsq; ad hanc diē in peccatis sum conuersatus. Nullum inuenio peccatum à quo non sim aliquo modo inquinatus. Per superbiā nanq; præcepta tua & seniorum D meorum transgressus sum. Silentium & taciturnitatem, sicut regula docet, non tenui. Quod mihi licitum non fuit, habui, dedi, & accepi. Clamores pauperum & miserorum non libenter aut misericorditer audiui: nec eos in infirmitatibus suis visitaui. Suadentibus mihi in malum consensi: facilius multa in imo q̄ vnum in summo cogito: facilius reprehendo aliorū vitia q̄ mea: & quod in aliis reprehendo, facere nō erubesco. Facilius vniuscuiusque vitia q̄ virtutes intendo. Cum aliorū delicta cerno, mea non aspicio. In meis delictis sum clemens, in alienis rigorem tenere volo. Ad irrogandas contumelias sum validus: ad tolerandas infirmus: ad obediendum piger: ad lacessendos vero alios importunus: ad ea quę facere & debeo & valeo vagus: ad ea vero quæ facere nec debeo nec Psal.87.c valeo paratus. Ita repleta est malis anima mea: peccatis meis exigentibus. In ecclesia me deteriorem reperio: ante altaria sacra deuote non supplico: vasa sacra non reuerenter tracto: in choro sum corpore, & in aliquo negocio mente. Nunc intus maneo, nunc foras exeo: tanta est leuitas corporis necnon & mentis. Aliud canto, & aliud cogito. Psalmodię verba profero: & psalmodię sensum non attendo: sed mente vagus: habitu dissolutus: oculis attonitus: huc & illuc prospiciens: quæcunq; ibi geruntur perlustro & perspicio. E Væ mihi quoniā ibi pecco, vbi peccata emēdare debeo. Nōnunq̄ vero in ipsis bonis quæ ago, ad deterius ꝓpinquo: quia dum menti lætitiam pariunt, & quandā securitatem gignunt, mens mea secura redditur: & in torpore laxatur. Sæpe etiam meipsum & opera quæ fecerā laudaui: & ab aliis laudari volui. Plerumq; laus humana, quam non quærebam: mihi oblata placuit: & cum ex ea incaute extollerer, subito multa quæ fecerā ad memoriā venerunt: vt amplius in elatione attollerer. Quæ subtiliter replicans, atque in vnum cuncta coaceruans: cœpi magis magisq; deceptus intumescere. Dumque in mei admiratione occupatus defigerer, mihi dās gloriā, & nō deo
Psal.101.b à quo omnia acceperā, omnium fructum amisi: atq; ita didici quoniā qui me laudabāt, aduersum me iurabāt. Quanto enim
Psal.87.a quisq; in semetipso gloriatur: tanto à dei amore disiūgitur. Ita deus meus, inferno appropinquauit vita mea. Si me liberabis, habebo vnde tibi gratias agam: si inde non liberabis, non habeo vnde te reprehendā: quoniā iustus es. Heu mihi, qualis vixi, quanta mala feci & dixi? Pudet qui sic vixerim: & quòd natus fuerim. Mallem non esse q̄ talis esse. Bonus erā: & malum me feci: vtiq; qui sponte me feci miserum, iustum est semper esse miserum. Conscientia mea meretur dānationem: pœnitentia mea non sufficit ad satisfactionem: sed certum est quoniam misericordia tua delet omnē offensionem. Dele ergo pie domine, iniquitatem meam multitudine miserationum tuarum. Ego vero qui vsque ad hanc diem sine cau F sa vixi, ammodo sine causa viuere nolo.

De recidiuo, hoc est reuersione in peccatum, Capitulum XXXIIII.

SEd heu miser, hæc tam sæpe sic confessus: surgēs, cadens sum defessus: repeccando totiens, confitēdo totiens. Multotiens promisi me emendare: & nunq̄ tenui: sed semper ad peccatū redii: & prioribus sceleribus noua & deteriora coniunxi. Nunquā, vt debui mores meos in melius mutaui: nec à malefactis recessi. Plurimos etiā, me perdens, peccare feci: & multis causa mali extiti: & exemplis vitæ meæ nōnulli subuersi sunt. Ecce pecPsal.50.a cata mea misericordissime deus non abscondo, sed ostendo: accuso me, non excuso: quoniam iniquitatem meam cognoseo. Nec idcirco iustus sum: quoniam si alter ita me accusaret sicut ego meipsum accuso, patienter sustinere non possem. Desperare vtiq; potuissem, ppter nimia peccata & vitia, culpas & infinitas negligentias meas, quæ egi & quotidie indesinenter ago corde, ore, opere: & omnibus modis quibus humana fragilitas peccare potest: nisi verbum tuum deus caro fieret, & habitaret in nobis. Sed desperare iam nō audeo: quoniam subditus ille tibi vsque ad mortem, mortem autem crucis, tulit chirographum peccatorum nostrorum: & affigens illud cruci, peccatum crucifixit & mortem. Gratias tibi ago domine deus meus, quoniam visitasti me: & ostendisti mihi peccata mea. Nunc primum te inspirante didici ad cor meum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G meũ redire,& meipſum cognoſcere. Aduocabo ergo aliquẽ de amicis tuis,& ei omnia delicta mea exponã ſicut mihi præcepiſti:vt eius cõſilio & auxilio ab omnibus meis poſſim iniquitatibus liberari,& tibi reconciliari.

Confeſſio ad abbatem, Capitulum XXXV.

AVdi ergo pater,miſerum peccatorem:audi vocem lachrymantis & pœnitentis:attende quàm grauiter peccaui,& creatorẽ meum offendi. Deo iubẽte ad cor meũ redij:& inde excluſis omnibus præter dominum deum & meipſum, totam vitam meam diſcuſſi tanto diligentius,quanto familiarius:&,vt verum fatear, nihil aliud ibi inueni, niſi locum horroris & vaſtæ ſolitudinis: conſcientiam videlicet diu neglectam,omnino incultam, ſpinis & tribulis obſitam, & omni horrore plenã. Nullum enim inuenio vitium,à quo non traxerim aliquod contagium. Turbauit me ira, lacerauit me inuidia, inflauit ſuperbia, inde contraxi mentis inconſtantiam,oris ſcurrilitatem,opprobria proximorum,ſcelera detractionum, linguæ effrænationem. Seniorum meorum imperia nõ ſeruaui,ſed iudicaui : de meis negligentiis obiurgatus aut rebellis fui aut murmuraui,præferri me melioribus impudenter affectaui,ſimplicitatem ſpiH ritualiũ fratrum irridenter exagitaui,meas ſententias procaciter iactaui,obſequia delata faſtidiui:negata quæſiui: iuniores meos elatus deſpexi. Non obſeruaui in obſequio reuerẽtiam, in ſermone modeſtiam, in moribus diſciplinam, habui in intentione pertinaciam, in corde duritiam, in ſermocinatione iactantiam. In humilitate fui fallax,in odio pertinax, in iocatione mordax. Subiectionis impatiens, potentiæ ſectator,ad opus bonum piger, ad vnitatem ferus, ad obſequium durus, ad loquendum quæ neſciebam promptus, ad ſupplantandum paratus, fraternæ ſocietati inhumanus. Temerarius in iudicando,clamoſus in loquendo,faſtidioſus in audiendo, præſumptuoſus in docendo,effrenatus deformiter in cachinnando:onerosus amicis:infeſtus quietis, ingratus beneficiis, inflatus obſequiis : & imperioſus ſubiectis. Sæpe iactaui me feciſſe quod non feceram,vidiſſe quod non videram : dixiſſe quod non dixeram. Diſſimulaui etiam me non feciſſe quod feceram: negaui me dixiſſe quod dixeram, non vidiſſe & audiſſe quod videram & audieram:& ita ex omni parte ſum reus. Reus in ſeculo,reus in clauſtro, ſed ibi per ignorantiam : hic per negligentiam:& vtrumque me terret. Verũtamẽ multo amplius terret me quòd in monaſterio ante conſpectum dei deteriorem me inuenio. Collocauit me deus in loco voluptaI tis:in domo vbertatis, in paradiſo deliciarum, ego vero miſer & miſerabilis, inter meuſas epulantium fame pereo,iuxta fontem ſitio,ante ignem algeo, & ad neutrum manus extendere volo, tam piger ſum & deſidioſus. Ita tempus amitto quod deus mihi ſua pietate indulſerat ad agendam pœnitentiam,ad obtinendam veniam,ad acquirendã gratiam,ad promerendam gloriam. Quaſi quoddam monſtrum inter filios dei ſto : habitum monachi,non conuerſationem habens. In magna corona & ampla cuculla,ſalua mihi omnia exiſtimo. Tanquam arbor ſterilis terram occupo, & velut iumentum vile plus conſumo quàm proficio. Altiorem alterius locum teneo:& nullius officium ſuppleo : ſed ſum ſicut truncus ſine frõdibus & fructibus. Alij me paſcunt de laboribus manuum ſuarum ſicut prębendarium ſuum. Ego autem tanquam pauper & miſer,nec clericum nec laicum gero. Cantare nanq; & legere nequeo,laborare neſcio, ſed ſum opprobriũ hominũ, pecore vilior,cadauere peior. Tolerabilius enim canis putridus fœtet hominibus, q̃ anima peccatrix deo. Idcirco tędet me viuere:viuere erubeſco,quia parũ proficio. Mori timeo, quoniam non ſum paratus. Malo tamẽ mori & miſericordiæ
Ioel.2.c dei me committere & commendare, quia benignus & miſe-
Pſal.43.c ricors eſt, quàm de mala mea conuerſatione alicui ſcandalũ facere. Tota nanque die verecundia mea contra me eſt:& cõfuſio faciei meæ cooperuit me: cum video me ſomnolentum ad vigilias, tardum ad horas canonicas, & pigrum ad opera manuum. Alios autem video tam ſtrenue & deuote diuinis intereſſe laudibus:alios vero ita reuerenter & alacriter corã deo aſſiſtere, & eum laudare:ego autem compungi ad lachrymas nequeo,tanta eſt duritia cordis mei. Cantare non libet orare non delectat, meditationes ſanctas non inuenio : tanta K eſt ſterilitas animæ meæ,& deuotionis inopia quam patior. Heu mihi,omnes in circuitu meo viſitat dominus, ad me autem non appropinquat. Nam alium quidem intueor ſingularis abſtinentiæ,alium admirandę patientiæ,alium ſummę humilitatis & manſuetudinis,alium multæ miſericordię & pietatis:illum in contemplatione frequenter excedere:hũc pulſare & penetrare cœlos orationis inſtantia : aliosq̃ in aliis præeminere virtutibus. Omnes conſidero & proſpicio feruẽtes, omnes deuotos, omnes in Chriſto vnanimes, omnes donis cœleſtibus & gratia affluentes, tanquam re vera ſpirituales homines,quos deus viſitat,& in quibus habitat. In me vero nihil horum inuenio : quoniam declinauit dominus in ira à ſeruo ſuo. Inde eſt quòd cum alij vigilãt,ego dormio, quãdo alij cantant in monaſterio,ego huc & illuc diſcurro, quãdo alij in aliquo ſecreto loco ſe furantur à colloquiis hominum, vt ibi loquantur cum rege angelorum, ego quęro colloquia hominum: cum alij vacant lectionibus,ego fabulis & verbis ocioſis, quando alij diſcutiunt & diiudicant ſemetipſos,ego iudico alios. Aliis placet communis vita,cõmunis diſciplina,& commune ſtudium,& mihi placẽt anguli & diuerticula. Sic ſic ex quo peccare potui,nunq̃ à peccatis & malis L operibus ceſſaui,peccatis peccata ſemper accumulaui, & pec cata quæ aliquando operibus implere non potui,malis voluntatibus & malis deſideriis nunq̃ perficere ceſſaui.

De delectatione carnis, Capitulum XXXVI.

QVper omnia mala delectatio carnis, quæ ab ipſis cunabulis ſemper mecum creuit, mihi ſemper adhæſit, nec adhuc iam præ ſenectute deficientibus membris me deſerit: multis & variis modis infœlicem animam meam maculauit,diſſoluit,captiuauit, & omni virtute deſtitutam, inanem & debilem reddidit. Fateor hui⁹ operis neſarij immundis recordationibus me ſæpe eſſe commotum & incenſum, ardores non modicos & inhoneſtos paſſum : & non ſolum mearum delectationum mala memoria & ſtultæ recordationes mihi nocuere : ſed etiam aliorum malefacta mihi narrata,& per recordationes ſordidas ad memoriam reducta,cor meum non paruo veneno iniquitatis maculauere. Et in hoc miſerabiliter miſerabilis ſum,quia non tantum doleo quantum dolendum me cognoſco, ſed ſic ſecurus torpeo, velut quid patiar ignorem. Hoc vero mihi eſt omni infœlicitate miſerius,q̃ ita opere puerſus,ore pollutus,corde immundus ad altare accedo, & Chriſti corpus manibus meis pertractare non pertimeſco. Accedo elatus ad humilẽ, iratus ad mitem,crudelis ad miſericordem : & tamen patitur M humilis elatum: mitis iratum, crudelem miſericors. Accedo ſeruus ad dominum:non amore, ſed timore : non deuotione, ſed vſu. Accedo ad dominum,cuius percuſſi ſeruum. Ad patrem accedo, cuius occidi filium,percuſſi verbo, occidi exẽplo:nec tamen pertimeſco dominum, nec reuereor patrem. Manens in turba, fratrum turbans aliquos, & ab aliquo turbatus,quandoq; accedo ad pacificum. Appropinquo etiã talis od oſculum pacis,qui prius recõciliatus accedere debuiſſem ad oſculum turbati fratris. Cõuincit me reum & dei inimicum mea iniquitas, peccatũ meũ ſæpe ſeparauit me à deo. Idcireo obſecro te pater vt me inſtruas quomodo poſſim aut ſemper ſtare cum deo meo, aut redire cũ ab eo, peccatis meis exigentibus,motus fuero.

Patris ſpiritualis ad confitentem reſponſio, Capitulum XXXVII.

CONfeſſio tua fili,ad lachrymas me commouit, tum propter me,tum propter te. Propter me fleo,quoniam quæcunq; de te dixiſti, eadem fere aut ſimilia reperio in me, & multa ad memoriam reuocaſti,quorum oblitus fuerã. Propter te gaudeo, quoniã viſitauit te oriens ex alto. Non enim longe es à regno dei. Notitia náq; peccati, initium eſt ſalutis. Cõfido in domino, quoniam quicquid minus eſt in te feruoris & boni operis, humilitas ſupplębit purę confeſſionis. Quacunq; nanq; hora peccator cõuerſus ingemuerit, ſaluus erit, quoniã cor contritũ & humiliatũ deus non deſpiciet. Tardius ſiquidẽ videtur deo veniam
Pſal.50.d

A niam peccatori dediſſe, q̃ illi accepiſſe. Sic enim feſtinat miſericors deus abſoluere reũ à tormento cõſcientiæ ſuæ,quaſi plus cruciet miſericordẽ deum cõpaſſio miſeri,q̃ ipſum miſerum cõpaſſio ſui. Qui enim verè pœnitet,& veraciter dolet: abſq; dubio & abſq; mora indulgentiam accipiet. Et quanto quis frequentius, quantoq; vehemẽtius de ſuo reatu interno dolore afficitur:tanto certior,tantoq; ſecurior de indulgentiæ venia efficitur. Inde eſt q̃ animam pœnitentiæ lachrymis afflictam, tam frequẽter q̃ libenter conſolatur ſpiritus paracletus. Illam frequenter viſitat:illam libenter cõfortat: & ad venię fiduciã plene reformat quã ſua ſcelera flendo dãnare, & damnando flere conſiderat. Incipit extunc quædam familiaritas inter deũ & animã, eo q̃ hæc ſe ſentiat ab illo ſæpius viſitari, & ex eius aduentu non tantũ iam conſolari, imò aliquotiens quodam ineffabili gaudio repleri. Sed ad hæc quis idoneus? Profecto vere pœnitẽs. Omnia etenim in cõfeſſione lauantur,cõſcientia mundatur,amaritudo tollitur,peccatum fugatur,trãquillitas redit, ſpes reuiuiſcit, animus hilareſcit. Poſt baptiſmum nullum aliud nobis cõſtitutum eſt remediũ q̃ confeſſionis refugium. Sit ergo deuota cordis compunctio, vera oris confeſſio,diſcreta carnis mortificatio, repętina vitiorum extirpatio, læta bonorum operum exhibitio. Non e-
Pſal.43.d rubeſcas deo confiteri:cui non potes abſcõdi. Ipſe enim nouit abſcondita cordium:cui omnia nuda ſunt & aperta: ante
B cui⁹ cõſpectũ cũcta noſtra peccata ſunt ſcripta. Sed quod ibi ſcribit tranſgreſſio,hic delet cõfeſſio. Nõ te igitur pudeat dicere, quod non puduit facere. Quòd ſi forte pudor eſt tibi, mihi ſoli peccatori peccata tua exponere: quid facturus es in die iudicij,vbi omnibus expoſita tua apparebit conſcientia? Si cogereris coram multitudine nudo corpore tranſire, non poſſes non erubeſcere:cur ergo minus confunderis, quando immunda cogitatione in mẽte ſordidaris? Cur minus erubeſcis pudenda cordis q̃ pudẽda carnis? Cur magis vereris vultus hominum,q̃ vultus angelorum? Talis confuſio ſeparat à deo. Omnis ſpes veniæ & miſericordiæ eſt in confeſſione vera. Simulata nanque confeſſio nõ eſt confeſſio,ſed duplex confuſio. Excludit enim miſerationem dei,miſerię ſimulatio: nec dignatio locũ habet, vbi fuerit dignitatis præſumptio. Prouocat vero compaſſionẽ humilis miſeriæ confeſſio. Nulla eſt enim tam grauis culpa quæ non habeat veniam per purã confeſſionem. Vitia igitur cordis tui & prauas cogitationes illico manifeſta. Peccatũ enim proditum cito curatur. Crimẽ vero tacendo ampliatur. Vitium ſi patet, ſit ex magno puſillum:ſi latet,ſit ex minimo magnum. Nam velox cõfeſſio velociter medicinam facit. Melius eſt vt vites vitium,q̃ vt emẽ des:ne forte cum incurreris,reuocare non poſſis.

Remedium ad fugiendum prauas cogitationes, Capitulum XXXVIII.

C QVotiẽs te ſentis turpibus cogitationibus pulſari, & ad illicitam delectationem affici : totiens pone ante mentis oculos, quomodo Chriſtus in cruce crucifixus eſt pro te. Intuere quomodo à Iuda Iudæis traditur,& q̃ viliter pertractatur, blaſphematur, & colaphizatur,iudicatur & condemnatur,expoliatur & flagellatur : ad vltimũ vero contumeliis & opprobriis affectus inter duos latrones ſuſpenditur:clauis cruci affixus,ſputis deriſus, ſpinis coronatus,lancea perforatus,ex omnibus partibus ſanguis emanat:& inclinato capite emittit ſpiritum. Ita redemptor tuus moritur pro te,& tu neſcio cuiuſmodi ſordida cogitatione ſordidaris in mente. Sufficere poſſet hęc cogitatio ad excludẽdas omnes illicitas cogitationes. Sed ecce ad alia tranſeamus. Cõſidera quomodo morieris,quando aliqua graui infirmitate vexatus,& ad extrema deductus, & ibi ad terram proiectus,inter longa ſuſpiria & difficiles ſingultus,inter diuerſos dolores & timores animam expirabis. Tunc veniet corpus in pallorem & horrorem,in ſaniem & fœtorem: erit vermis,& cibus vermium : animam vero mox ſapient & rapient laruales illę facies,quæ eam in exitu præſtolantur: & ex omni parte terrebũt eã dæmones terribiles & horribiles. Cogita quis eã defendet à rugientibus præparatis ad eſcam: quis conſolabitur eã cum teterrima illa monſtra dæmoniorũ occurſantia ſibi cæteruatim ruere videbit : aut quis deducet per ignotã regionem? Attẽde etiã q̃ ſubito venit dies vltima: D ſubito venit:& forſitã hodie erit. Iam adeſt:iam præſentaberis ante tremendũ iudicem:accuſaberis multis & magnis offenſis: non vno,nõ paucis, ſed innumeris criminibus:nõ paruis,ſed immenſis:non dubiis,ſed certis:non breui accuſatione,ſed tam lõga,q̃ longa eſt tota vita tua:nõ vno accuſatore, ſed tot,quot ſunt delicta tua. Ipſe iudex erit diſtrictus accuſator tuus. Omnes etiã ſpiritus boni & mali corã deo te accuſabunt cum eo. Boni,quia deo debẽt æquitatẽ:mali,quia tuã ſeruãt iniquitatẽ. Tot iudicibus & populis aſtabis, quot pręceſſerunt te in opere bono. Tot arguẽtibus cõfunderis, quot tibi præbuerunt bene viuendi exẽplũ. Tot conuinceris teſtibus,quot te monuerũt bonis ſermonib⁹, & iuſtis actionibus. Omnibus populis nudabuntur iniquitates tuæ:& cunctis agminibus patebunt vniuerſa ſcelera tua, non ſolum actuũ, verumetiam cogitationum & locutionum. Multa vero peccata tunc proruent ex improuiſo,quaſi ex inſidiis: quæ modo non vides: & forſitan plura & terribiliora his quæ nunc vides. Vndiq; erũt tibi anguſtiæ,hinc erunt accuſantia peccata: inde terrens iuſtitia:ſubtus patens horridum chaos inferni:deſuper iratus iudex:intus vrens conſcientia: foris ardens mũdus. Si iuſtus vix ſaluabitur, peccator ſic deprehenſus in quã partem ſe premet? Latere erit impoſſibile : apparere intolerabile. In tanto diſcrimine torquebit te tua conſcientia male ſibi conſcia:cruciabunt cordis arcana. Cogente etiã cõſcien- E tia, tuipſe eris accuſator & iudex tuus. Conuictus teſte propria conſcientia:& teſtibus oculis ipſius iudicis:fugere non poteris:ſed tremens & anxius ſtabis ſuſpenſus ad grauiſſimã ſententiã in anguſto periculo,& in periculoſa anguſtia:tanq̃ illico recepturus quod in perpetuum amittere non poteris. Iudex tunc erit vehementer iratus : & terribiliter diſtrictus: ſententia eius ſemel lata erit immutabilis:tortores,horribiles,qui nunq̃ miſerẽtur, erunt parati vt data ſentẽtia te damnatum ad tormenta rapiant. Tormenta erunt ſine interuallo & ſine temperamento : timor conturbabit te cum terra aperietur corã te, & tu rues & cades in ſtagnum ſulfuris ardentis & fœtentis. Ignis exterius carnem tuam cõburet : vermis interius conſcientiã corrodet,ibi eris ſine fine:ſine ſpe venię & miſericordię. Omnia vero gehẽnę ſupplicia ſuperabit,deũ nõ videre,& bonis carere,quę in poteſtate habuiſti obtinere.

De mala cogitatione uitanda, Capitulum XXXIX.

SI vis omnes malas cogitationes à corde tuo expellere,hæc ſæpe cogita. Ibi namq; eſt cogitatio tua, vbi eſt affectio tua : ibi cor tuum, vbi eſt deſideriũ tuum: quoniam illud ſæpius in cogitatione volumus,cuius amore plus affecti ſumus. In cogitatione ſua cadit quiſque, vel ſtat. Si bona cogitas, cogitatio tua ſancta cuſtodit te. Si mala cogitas, ſpiritus ſanctus diſciplinæ effugiet fictum:& auferet ſe à cogitationibus quæ ſunt ſine intellectu: F eritq; templum dei ſpelunca diaboli : quoniam quẽ deus deſerit,diabolus arripit. Spiritus ſanctus ſuggerit bona & dulcia: ſpiritus malus mala & amara,vana,inutilia, & immunda. Et ideo quacunq; hora mala cogitatio cor tuum tangit, non conſentias illi : nec ſinas eam in corde tuo manere, ſed illico repelle. In initio cogitationis iniquę reſiſte, & fugiet à te. Nam ante dei oculos non volant vacuę cogitationes noſtræ: & nulla momenta temporis in animum tranſcendũt ſine ſtatu retributionis. Cogitatio praua delectationem parit, delectatio conſenſum,conſenſus actionem,actio conſuetudinem, conſuetudo neceſſitatem, neceſſitas mortem. Sicut vipera à filiis ſuis in vtero poſitis lacerata perimitur : ita nos cogitationes noſtræ intra nos nutritę occidunt.

Malæ cogitationes à dæmonibus ſuggeruntur, Capitulum XL.

DAemonum eſt malas cogitationes ſuggerere : noſtrum eſt illico illas expellere. Nam in animo noſtro eas iacere,noſtræ attinet voluntati,& proprię deputatur culpæ. Voluntate namq; ſua cadit qui cadit,& voluntate dei ſtat qui ſtat. Cogitatio tamen immunda mentem non inquinat cum pulſat, niſi cum hanc ſibi per delectationem ſubiugat.

De pec-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G *De peccato superbiæ, Capitulum XLI.*

SVperbia sicut est origo omnium criminum: ita est ruina omnium virtutum. Ipsa enim est in peccato prima: ipsa in conflictu postrema. Ipsa autem in exordio mentem per peccatum prosternit: aut in fine de virtutibus deiicit. Idcirco est omnium peccatorum pessima: quia tam per virtutes, q̃ per vitia humanam mentem exterminat. Cætera vitia solas illas virtutes impetunt, quibus ipsa destruuntur: vt luxuria, pudicitiam: ira, patientiam: sola vero superbia cõtra cunctas animi virtutes se erigit: & quasi generalis ac pestifer morbus omnes corrũpit. Idcirco nisi omnia opera nostra humilitas præcesserit, comitata & cõsecuta fuerit: pposita quã intueamur: apposita cui adhæream⁹: interposita qua reprimamur: totum de manu extorquet superbia. Quantalibet sit iustitia operis: apud internũ iudicem nulla est, si hanc eleuat tumor mẽtis. Perit re vera omne quod agitur, si non solicite in humilitate custodiatur. Signa superbiæ hæc sunt: clamor in locutione, amaritudo in silentio: dissolutio in hilaritate, furor in tristitia: honestas in imagine, inhonestas in actione: rancor in reprehensione.

De inuidia & detractione uitanda, Capitulum XLII.

H INuidia est animi tinea: sensum comedit, pectus vrit, mentem afficit: cor hominis quasi quædam pestis depascit, & cũcta bona ardore pestifero deuorat. Inuidus alienum bonum, suum facit inuidendo peccatum. Cum peccatores quosque conspicimus, non facile eos iudicemus, sed magis defleamus: quia in similibus aut lapsi sumus, aut labi possumus. Si vis delinquentem corripere, aperte increpa, nec occultè mordeas. Quid enim prodest si me nesciente aliis mala mea referas? Vę illi qui suã renuit corrigere vitam: & alienæ non desinit detrahere. Si vis detrahere, tua in te peccata retorque: non aliorum delicta, sed propria cerne. Nunquam enim aliis detrahes, si te bene inspexeris. De malo alieno os tuum non coinquines: non detrahas peccanti, sed condole: quoniam graue peccatum est detractio. Detrahentes & audientes pari reatu detinentur. Sicut irasceris alteri quando detrahit tibi: sic irascaris tibi quando detrahis alteri. Detractio est mordacior quàm vera cordis reprehensio.

De curiositate uitanda, Capitulum XLIII.

MVltos seducit curiositas. Tandiu quisque sua peccata ignorat, quandiu curiosè aliena considerat. Qui semetipsum aspicit, non quærit quid in aliis frequenter reprehendat: sed in semetipso quid lugeat. Quod inter se loquuntur homines, nunquam scire desideres. Omne etiam genus mendacij summopere fuge. Nec casu nec studio loquaris falsum: quia os quod mentitur, occidit animam. Per nullam fallaciam vitam alicuius defendas. Fuge inhonesta verba: reiice verbum quod non ædificat audientes. Vanus enim sermo cito polluit mentem: & facile agitur, quod libenter auditur. Vanus enim sermo, vanę conscientiæ est index. Mores hominis lingua pandit: & qualis sermo ostenditur, talis animus comprobatur: quoniam ex abundantia cordis, os loquitur. Sermo vanus non erit absque iudicio: quia ab omni rectitudinis statu depereũt, qui per verba vana dilabuntur. Qui laudem non appetit: nec cõtumeliã sentit. Discerne te tuo iudicio, nõ alieno. Nemo enim magis scire potest quis sis sicut tu, qui conscius es tibi. Quid enim prodest dum malus es, si bonus prædiceris? Qualis haberi vis, talis esto. Si sapiens fueris, te semper habebis eundem. Stude loqui non quod libet, sed quod oportet. Qui ociosum verbum nõ reprimit: ad noxia cito transit. Magna virtus est: si non lædas à quo læsus es: magna gloria est, si cui nocere potuisti, parcas. Nobile vindictę gen⁹ est ignoscere victo. Quicquid tibi contigerit aduersi, pro tuo peccato euenit tibi. Tẽpera ergo dolorem tuum: & dic: iuxta modum delictorũ parua datur vltio. Mala aliorum bono tuo supera. Vince malitiã bonitate: detrahentium errores dissimulando calca: nõ sis in pace infidus, nec leuis in amicitia. Odientes ad pacem inuita: discordantes ad concordiam reuoca.

De pranitate conscientiæ, Capitulum XLIIII. K

CONscięcia hominis abyssus multa. Sicut enim abyssus exhauriri non potest: sic cor hominis euacuari à cogitationibus suis non potest: sed cõtinua volubilitate in eo voluuntur: mare magnũ est, & spatiosum manibus: illic reptilia quorum nõ est numerus. Sicut enim reptile latenter repit, & sinuosis anfractibus huc & illuc deambulat: ita conscięctiam hominis venenatę cogitationes intrant & exeunt: vt nesciat homo vnde veniant, aut quo vadant. Hoc bene cognouerat qui dicebat: Prauũ est cor hominis, & inscrutabile: & quis cognoscet illud? quod scrutationem non recipit nec cognitionem. *Psal.103.c* *Hier.17.b*

Nulla pœna grauior est quàm praua conscientia, Capitulum XLV.

NVlla pœna grauior est praua conscientia. Mala cõscientia propriis agitur stimulis. Si publica fama te non damnat, propria conscientia te condẽnat: quoniam nemo potest seipsum fugere. Vis nunquã esse tristis? Bene viue. Bona vita semper gaudium habet: cõscientia rei semper in pœna est. Ita clemes esto in alienis delictis, sicut in tuis: nec quenquam districtius q̃ te iudices, sic alios iudica, vt ipse iudicari cupis. Lex tua te constringit. Iudicium quod aliis imponis: ipse portabis. Nullum ante iudicium condemnes, ante proba, & sic iudica. Non enim qui accusatur, sed qui conuincitur, reus est. Valde periculosum est de suspicione quempiam iudicare. In ambiguis, dei iudicio serua sententiam. Non eligas cui miserearis: ne forte præteras illum qui meretur accipere. Omnibus te tribue si potes, quoniam incertum est pro quo magis placeas deo. Maior sit beneuolentia q̃ quod datur: quoniam tale erit opus tuũ, qualis fuerit intentio tua. Qui cum tristitia manum porrigit, fructum remunerationis amittit. Non est misericordia vbi non est beneuolentia. Non auferas vni vnde tribuas alteri: quoniam nihil prodest si inde alium reficis, vnde alium inanem facis. Abiice à te quicquid tuum bonum propositum impedire potest: contẽne viuens quæ post mortem habere non potes. Difficile est imò impossibile vt præsentibus quis fruatur bonis & futuris: vt hic ventrem, & illic mentem impleat: vt de deliciis transeat ad delicias: vt in terra & in cœlo gloriosus appareat. Si vis cum lætitia animi viuere, noli multa habere. Istam quisq; finiens vitam: nisi quod meruit in ipsa, nõ potest habere post ipsam. Quanto nanque inferius delectamur: tanto à superno amore disiungimur. Nullus sit casus quem non meditatio tua præueniat: nullus sit casus qui te imparatum inueniat. Propone nihil esse quod tibi accidere non possit. Vita foueam, in quam vides alium coram te cecidisse. Aliorum perditio, tua sit cautio. Dũ nescimus repente mors venit. Nescimus enim quid hodie nobis contingat: & ignoramus si hac nocte animam nostram conditio mortis deposcat. Quotidie ad finem vitæ tendimus, & ad mortem properamus. Idcirco singulis horis cogitare debemus quo singulis momentis properamus. Vnde dominus ait per prophetam: Perditio tua Israel ex te tantum: in me auxilium tuum. Quasi diceret. Vt pereas, imputa tuo merito: vt saluetis meo auxilio. Nunquam oportet pœnitentem habere securitatem de peccatis. Nam securitas negligẽtiam parit: & sæpe incautum ad vitia transacta reducit. Non solum grauia, sed & leuia cauenda sunt peccata. Multa enim leuia vnum grande efficiunt: sicut solent de paruis & minimis guttis immensa flumina crescere. Non est dubiũ ꝙ qui casti perseuerant & virgines, angelis dei efficiuntur æquales. *Mat.22.c* *Luc.20.f*

De improba uentris importunitate, Capitulum XLVI.

NVllus homini tam improbus exactor est, q̃ vẽter: qui quotidiana famis exactione te vrget. Cum ceteris vitiis, etsi interdum nascimur: interdum tamen cum eis non morimur. Sed cũ isto nascimur, & cum isto morimur. Multis creditoribus reliquit me obnoxium pater meus: sed ab omnibus liberatus sum. Vnus tamẽ supereſt à quo liberari non possum, id est vẽter. Venter præcepta non audit, poscit, appellat: nõ est tamen molestus creditor,

A ditor: paruo dimittitur, si modo dederis ei quod debes, non quod potes. Quosdam præsciens deus peccare posse, in salutem flagellat eos infirmitate corporis, ne peccent: vt eis vtilius sit frangi languoribus ad salutem, q̃ remanere incolumes ad damnationem. Est pernicioſa sanitas quæ ad inobedientiã ducit: est & salubris infirmitas, quæ per diuinam correptionem mentem à duritia frangit, & humiliat.

Quomodo diabolus sagaciter & multiformiter nos tentat Capitulum XLVII.

DIabolus quando decipere quemq̃ tẽtat, prius naturam vniuscuiusq; intendit: & inde se applicat vnde aptum hominem ad peccandum aspicit. Blandis & lenibus mentibus luxuriam aut vanam gloriam, ponit: asperis vero mentibus iram, superbiam, vel crudelitatem. Aduersarius noster cum ab exteriori sensualitate se videt exclusum, interiora collectis viribus aggreditur & ingreditur: sed spiritualis homo qui omnia iudicat, ei⁹ astutias non ignorat, reprimit quod potest: quod non potest, tolerat: quia & si latratum canis sustinet, m⁹sum non timet. Mordet cum ad consensum pertrahit: latrat cum suggerit: & tunc nõ vulnerat, sed coronat: quoniam etsi resistentem fatigat, non obligat nisi consentientem. *1.Cor.2.d*

B *De oratione, & modo orandi, Capitulum XLVIII.*

ORatio est mentis deuotio: id est conuersio in deum per pium & humilem affectum. Humilẽ ex conscięctia infirmitatis proprię: pium ex considerationę diuinæ clemẽtiæ. Nullo alio modo deus citius ad misericordiam flectitur, q̃ si animus deprecãtis ad eum toto deuotionis affectu conuertatur. Nil ita deum cõplectitur, quẽadmodum purus mentis affectus. Idcirco cum orare volueris, solus solitudinẽ cordis tui ingredere: & collecto spiritu tuo, integra mente & vacua curis, orationis domum intra: & stans coram deo ante vnum aliquod de altaribus orationis instantia cœlos penetra: & præsentatus choris cœlestium, in ipsorum præsentia miserias & calamitates, quas pateris, miserandus deplora. Prode tuam necessitatem, posce eorum pietatem, & ego confido in eo qui dixit: Petite, & accipietis: quoniam si perseueraueris pulsans, nõ exibis inde vacuus. Sic ora cum orueris, quasi sis assumptus & præsentatus ante faciem maiestatis in excelso throno: vbi milia milium ministrant ei, & decies centena milia assistunt ei. Tunc veraciter oramus, quãdo aliunde non cogitamus. Sine intermissione orare debemus. Nam sicut nullum est momentum, quo homo nõ fruatur, aut vtatur dei pietate & misericordia: sic nullum debet esse momentum, quo eum præsentem non habeat in memoria. Fœlix anima, quæ omnes euagationes mentis in vnum studet colligere, & in illo verę fœlicitatis fonte desiderium figere. Quando oramus, spiritum sanctum ad nos vocamus. Oratio cordis est, non labiorum. Neque enim verba deprecãtis deus intẽdit: sed orãtis cor aspicit. Vis virtutes tuas augere? Prodere noli. Quod manifestando potes amittere, tacendo custodi. Quibusdam enim concessum est tantum bene agere, & fructum boni operis non habere: quod ipsi sibi auferunt per studium humanæ iactantię. Sicut glacies calore dissoluitur, ita virtus ore laudantis. *Luc.11.b* *Dani.7.c* *1.Thes.5.d*

Tumultus carnalium cogitationum impedit orantem, Capitulum XLIX.

CVm ad cor meum redire volo, desideriorum carnalium turbę, tumultusq; vitiorum, tentationibus suis cogitationem meam dissipant, & intentionẽ cordis in oratione perturbant. Et dum conuerti ad deum post perpetrata vitia studeo: & contra hæc eadem vitia, quæ perpetraui, illũ exorare conor: occurrũt cordi phãtasmata peccatorum quæ feci, & mentis meæ aciem reuerberant, confundunt animum, & deprecationis meæ vocem premunt. Ita mala quæ feci, cogitationi meæ suis imaginibus impressa, in ipsa mea oratione me conturbant. Cæterũ quanto grauiore tumultu cogitationum carnalium premor, tanto ardentius orationi insistere debeo. Et quantum peccatorum meorũ phantasmata in oratione plerũq; patior: tantũ necesse est, vt intentio cordis mei quo durius repellitur, tanto valentius insistat orationi, quatenus cogitationis illicitę tumultũ superet, atque ad pias aures domini nimietate suæ importunitatis tandiu irrumpat, donec cogitationes malas manu sancti desiderij ab oculis cordis abigat. Hæc est vera tranquillitas, cum tota mens in seipsa colligitur, & in vno eternitatis desiderio immobiliter figitur. Debet proinde fluctuationem cordis restringere: & ad vnius veri gaudij desiderium, cogitationum & affectionum motus colligere. D

De uitiis linguæ, Capitulum L.

MVltum loqui, stultitia est: quoniã in multiloquio peccatum deesse non potest. Lingua dicitur, quia lingit. Lingit adulando: mordet detrahendo: occidit mentiendo. Ligat, & ligari nõ potest: labilis est, & tenerinõ potest: sed labitur & fallitur. Labitur vt anguilla, penetrat vt sagitta: tollit amicos, multiplicat iimicos: mouet rixas, seminat discordias. Vno ictu multos percutit & interficit. Blanda est & subdola, lata & parata ad exhaurienda bona, & miscenda mala. Qui custodit linguam suam, custodit animam suam: quoniam mors & vita in potestate linguę est. Qui linguam suam & ventrem custodire non potest: monachus nõ est. Cuius peccatum quisquis sequitur: necesse est vt eius pœnam sequatur. Vniuscuiusque casus tanto maioris est criminis, quanto priusquã caderet, maioris erat virtutis. Per quæ peccasti: per hæc & torqueberis. Secutus es carnem: flagellaberis in carne. Crimen nõ est in rebus, sed in vsu agentis. Sæpe prolixa lectio, longitudinis causa memoriam legentis obliterat. *Prou.10.e* *Ibidẽ.18.d* E

De cantu & iuramento, & quare deus non semper exaudit petitionem orantis, Capitulum LI.

SVnt quidam voce dissoluti, qui vocis suæ modulatione gloriantur, nec tantũ gaudent de dono gratiæ, sed etiam alios spernunt. Tumentes elatione, aliud cantant q̃ libri habeant, tanta est leuitas vocis forsitan & mentis. Cantant vt placeant populo, magis q̃ deo. Si sic cantas vt ab aliis laudem queras, vocem tuam vendis, & facis eam non tuam, sed suam. Habes in potestate vocem tuam, habeto & animum. Frangis vocem, frange & volũtatem. Seruas consonantiam vocum, serua & cõcordiam morum: vt per exemplum concordes proximo, per voluntatem deo, per obedięntiam magistro. Caue ne sicut delectaris altitudine vocis, delecteris elatione mẽtis. Nec diuiti obsunt opes, si eis bene vtatur: nec pauperem egestas commendabilẽ facit, si inter inopiam sordes peccati non caueat. Quacũque arte verborum quis iuret, deus qui conscientiæ testis est, ita hoc accipit, sicut ille, cui hoc iuratur, intelligit: qui vero dupliciter iurat, dupliciter reus fit, quia & nomen domini in vanum assumit, & proximum dolo capit. Sæpe deus hic puniri tolerat, quos ad salutem perpetuam parat. Iucunditas cordis est vita hominis. Cor prauum dabit tristitiam. Omnis boni impedimentum est tristitia. Humilitas nec ipsa irascitur, nec alios irasci permittit. Humilitas est, si quando peccauerit in te frater tuus, anteq̃ illum peccasse pœniteat, dimiseris illi. Vnusquisq; talem indulgentiam accepturus est à deo, qualẽ ipse dederit proximo suo in se peccanti. Frustra deum propitiari sibi quęrit, qui cito placari proximo negligit. In tua infirmitate non te despicias, sed ora deum, & curabit te. Sæpe multos deus non exaudit ad voluntatem, vt exaudiat ad salutem. Duobus modis oratio impeditur, ne impetrare quis valeat postulata: hoc est si aut mala quisque committit, aut si delinquenti in se debita non dimittit. F

De uera confessione, & uera pœnitentia, Cap. LII.

VEra confessio & vera pœnitẽtia est, quando sic pœnitet hominem peccasse, vt crimen nõ reperat. Nihil peius est q̃ culpam cognoscere, nec deflere. Si videris aliquando persecutorẽ tuum nimis sęuientem, scito quia ab ascensore suo dæmone perurgetur. Omnis homo qui alium in corpore persequitur, prius ipse in corde persecutionem sustinere cognoscitur.

De per-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G *De perfectione humilitatis, Capitulum* LIII.

SVper tria firma sedet humilitatis perfectio, vt attendat homo quid fuit ante ortum, quid est ab ortu vsque ad occasum, quid erit post hãc vitam. Vnde enim superbiat homo, rememorans quòd fuit vile semen, & sanguis coagulatus in vtero, postmodum in deserto huius vitæ miseriis expositus & peccato: tandem cinis, & esca vermium futurus in tumulo? Vnde superbit homo, cuius cõceptio culpa, nasci pœna, labor vita, necesse mori, quãdo, vel quomodo, vel vbi, nescire?

De cordis instabilitate, Capitulum LIIII.

SOlus solitudinem cordis mei ingrediar, & cũ corde meo paulisper confabulor, ab ipso quærens de ipso & de iis quæ circa ipsum sunt. Cor meum, cor prauum, vanum & vagum, omni volubilitate volubilius: de vno in aliud vago incessu transit, quærens requiem vbi non est. In omnibus enim quæ videntur, requiem quęsiui, & verã requiem in eis inuenire non potui. Deinde rediẽs ad me, consistere in meipso non possum, quoniam mens mea valde leuis, multũq; instabilis, vaga & profuga, vbiq; se variat, vndique fluctuat: quia vult & non vult: pigra consilia mutat, H volũtates alternat, similis folio quod à vento mouetur & circunfertur. Inde est q; cogitationes meæ vanæ & importunæ me trahunt, & ducunt modo ad forum, modo ad litigia altercantium, nunc ad conuiuia pinguium, nunc ad immunda libidinum. Modo sordida titillatione caro inflammatur: nũc vero fœda cogitatione animus sordidatur: & cum confusionis meæ caliginem declinare volo, non valeo. Sic sic dum me diligenter inspicio, tolerare meipsum non possum. Non est enim hora diei, nec momentum temporis, quo creatorem meũ in aliquo non offendam, & imaginem suam in me aliquo modo non obfuscem. Vitam meam cum diligẽter exploro, quotidiana confessione confiteri non possum pessima vitiorum germina, quæ in me quotidie repullulant. Ecce audisti pater abominationes meas malas & pessimas, & adhuc scias multo peiora & iniquiora in angulis cordis mei latere, quæ ad lucẽ verę confessionis venire erubesco. Veruntamen si dei consilium habes, consule quid agendum sit.

Responsio ad remedium instabilitatis inquietæ mentis, Capitulum LV.

Sap.1.6 GVm per prauas ineptasq; cogitationes vaga mẽte discurris, deceptoris spiritibus tentandi aditum in te aperis. Et ita te à deo separas, quoniam per- I uersę cogitationes separant à deo, & spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum, & auferet se à cogitationibus quæ sunt siue intellectu. Mens vero instabilis & inquieta, dũ semper nititur apprehẽdere quod appetit: desideriis suis circũagitata nũq; requiescit. Idcirco in vno eternitatis desiderio immobiliter debet figi. Peccata autem tua confiteri non erubescas: quoniam omnia in confessione lauantur, & nullũ peccatum dimittitur, nisi prius cõfiteatur. Prosequere igitur: & si ad perfectam sanitatem peruenire desideras, quicquid conscientiæ stomachum grauat, totum vomitu purę confessionis euomere non differas. Virus enim vitiorum, nisi festinanter eiiciatur, prius interiora corrũpit: deinde ad exteriora ebulliens, totum corpus occupat & maculat.

Cogitationes & affectiones in unum conueniunt, ut mentem decipiant, Capitulum LVI.

QVoniam Aegyptium tuum non abominaris, sed foues & instruis, manifestabo tibi, nõ solum peccata actionum, verumetiam cogitationum. Audi ergo miseriam meam. Sæpe veniunt ad mentem meã cogitationes innumeræ, & surgunt affectiones multæ, & solicitant me de cura corporis, & suggerunt multa de vsibus necessitatis. Conueniunt ibi ad consulendum, veraciter autem ad decipiendum: & congregantur consiliarij multi, & cõsiliatores vani, imò deceptores veri. Congregantur autem quasi in consilium vnum, & quasi ad quærendum consilium bonum, & dantur in commune consilia multa, sed inutilia & vana: quia consilium vanitatis est, & totum eorum cõsilium de vanitate K est. Suadent mihi sanguinẽ minuere, vt possim pausare, & lautiores cibos sumere, remanere de vigiliis, vt satis possim dormire. Consulunt corpus recreare ne deficiat, carnẽ fouere ne tabescat, abstinentiam aliquantulum relaxare, quieti parumper indulgere: & in hunc modũ agitur de cura corporis, cura superflua, & de vanitate ventilatur quæstio vana, & super huiusmodi inutili negocio consumitur sæpe hora vna.

Hic ostenditur cogitationibus & affectionibus malis esse resistendum, Capitulum LVII.

QVi carnis suę desideriis nõ resistit, & motus cordis sui custodire negligit: ita tandẽ praua cõsuetudine illigatur, vt postmodum etiam volens eis resistere nõ possit. Propterea quotiens huiusmodi cõsiliarios improbos & iniquos in vnum conuenire sentis: non eis consentias, sed illico excute te, nunc ad orationem, modo ad operationem, sæpe autẽ ad meditationẽ: nec prius cesses, donec illi euanescant. Intuere quomodo Christus stetit in cruce, considera quomodo morieris, vel vbi, vel quando, statue te ante terrificum tribũnal tremẽdi iudicis, descende vsq; ad infernum inferiorem, & ibi cerne quomodo pro peccatis suis animæ puniuntur. Talis etenim cogitatio probatissimum remedium est contra turpes cogitationes.

Voluptates siue consolationes sunt animæ desolationes, Capitulum LVIII. L

QVoniam verba delictorum meorũ audire non dedignaris, sed patienter auscultas, fateri oportet quod adhuc fatendum est. Cum supradictis consiliariis iniquis, & iniqua cõsulẽtibus acquiesco, & eorum consilia libenter recipio: adsunt subito cogitationes prauę, assurgunt affectiones peruersę, multũ solicitę, sed parum discretę, quomodo carnem meam delicatissime foueam: quæ quãtumcumq; suauissime nutriatur, semper caro est. Of ferunt mihi infirmitorium, sed quoniam turpe est in illo diu permanere, equitandi occasionem quærunt & inueniũt. Nec mora equi parantur, cadi implẽtur, hospitia eliguntur, & quę sunt necessaria in via ligantur & parantur. Vocor, & vocatus venio. Iniungitur mihi obedientia illa: ego vero metuens ex meo desiderio vilescere, recuso ore, quod corde desidero: acquiesco tanquã coactus, & ideo lætus ascẽdo, & iter arripio. Prohdolor, religio relinquitur, & silentium rumpitur, hinc inde volant verba vana & inutilia, forsitã & detractoria. Sic confabulando sæpe cõsumitur dies integra. Venio ad hospitium, assideo ad mẽsam, apponitur panis albus & vinũ bonũ, pisces & caseus, oua, &c. Interea recurrit animus meus ad fratres qui sunt in conuentu, & graue est mihi vt dissimiliter ab eis reficiar, & epuler splendidè, illis aridè reficiẽtibus: & remordet me conscientia mea si pro faba piscem, si pro cepe seu M milio caseum, si pro mica gastellum ad refectionem sumam, si vinum bibã, & fratres aquam. Gula vero expectationis impatiens, inuitat & instigat vt comedam & bibam. Dicit enim: Nõ debes esse molestus ei qui te charitatiue susćepit, sed ad nutum illius te per omnia debes habere, & monitis illius libenter obedire, & impensa beneficia cum gratiarum actione percipere, quoniam nihil respuẽdum est quod cum charitate offertur. Charitatis est vt quod ille tibi apponit, cũ ipso pariter de eodem sumas, ne scandalizetur si viderit te aliud quam se comedere. Ita ergo fac vt conuenit. Communica & participa cum hospite, sicut scriptum est: Comedentes & *Luc.10.b* bibentes, quæ apud illos sunt. Ego vero his persuasionibus victus, communico & participo cum hospite pro hospite. Et quoniam de alieno ministratur & non de proprio, incipio mihi esse indulgentior, & manu largior. Prosequor causam pro quã veni ad mẽsam. Nam comedo & bibo profuse, sicut mos est, & multiplicãtur fercula & pocula, donec & vẽter grauetur, & crebrum turbeturque arguitur superfluitas, quam excusat hospitalitas. Sic sic mei oblitus, dum gulæ appetitum sequor, obliuiscor mox incipio quid faciãt fratres in refectorio, & cadit à memoria faba, caulis, panis durus, & aquæ potus. Sicut fabula, sic est vita mea. Timeo etiam ne egomet sic fabulando fabula efficiar, si sine bonis operibus inueniar.

Dicito

A Dicito ergo mihi quid debeo facere, & quomodo possim gulam continere, ne tam parui budelli seruus efficiar.

De pugna & victoria gulæ contra incautos, Capitulum LIX.

GVla semper est in pugna & in culpa. Siue manduces siue bibas, adest illa tecum pugnatura: si bene non pugnas, certe vinceris ab illa: quæ cum multis pugnat, & à paucis expugnatur. Tu ergo tanto vehementius illam expugna: quanto manifestius illam esse expugnandam cognoscis. Et quoniam ad dei cognitionem peruenire non potes, nisi per cognitionem tui, iterum atque iterum discute teipsum, si forte aliquid in te lateat, quod deo displiceat. Videre enim deum non potes, nisi mundo corde. Nec fiet cor iucundum, nisi prius fiat mundum ab omni contagione.

De ficta confessione, Capitulum LX.

MVlta habeo adhuc tibi dicere, sed confiteri erubesco. Veruntamen quia aliter deum videre non possum, aperiam tibi cor meum. Fateor quoniam peccata mea recogitare neglexi, & ideo multa oblitioni tradidi. Cognita autem non omnia confessus sum, propter multitudinem. Quę vero confessus sum, non pure sum confessus, propter turpitudinem, aut omnino celaui. Quæ au- B tem siue bene siue male sum confessus, non digne fleui, propter vetustatem, & inueteratam consuetudinem. Confessus sum cui non debui, & cui confiteri debui, celaui: & quod peius est, de confessione inanem gloriam quęsiui. Manifesta vero peccata excusaui cum de illis cõuictus fui, vel (quod deterius est) defendi. Culpam meam præ rubore confusionis palliaui. Sic sic peccatis peccata semper accumulo, & vitam meam quotidie corrigere dispono, semper autem de die in diem differo, & dum hoc in futuro fieri propono, fit vt illud *Psal.12.a* futurum semper sit futurum, imò fortassis nũquam futurum. *Psal.29.c* Domine deus meus, quandiu ponam consilia in anima mea? Quæ vtilitas in sanguine meo, dum descẽdero in corruptionem? Non est vitium, cui aliquo modo non seruierim. Omnia enim contendunt de me, cuius potissimum videar. Veruntamen super omnia vitia, inuidia me persequitur. Pestis hæc vbique me torquet. Da ergo consilium quomodo illam effugere valeam.

De inuidia quæ interdum sub specie sanctitatis exercet iniurias suas, Capitulum LXI.

SRistius inuidia nihil est, quæ, ptinus ipsum autho- C rem torquet excruciatq; suum. Omnino igitur fugienda est & execranda: quoniam in illa deus offenditur, proximus lædit, animus affligitur. Inuidia etenim semper torquet possessoris sui animum, quãuis sæpe lædere non possit suum, erga quem sæuit, proximũ. Sed cum mala sit omnis inuidia, pessima tamen est huius mali species, quæ sub specie sanctitatis suas exercet iniurias. Sæpe enim quando sæuit in proximum ex vitio iracundię, vel veneno inuidiæ, fingit sibi cogitatio quòd faciat illud zelo iustitiæ. Læsus nanque quilibet à proximo suo, non iam eum facile respicere potest simplici oculo. Displicet sibi quicquid ab illo fieri considerat. Omni fere hora tacita apud se cogitatione illum accusat. Surgunt causæ quotidie innumeræ, quæ illum culpabilem ostendunt: occurrunt rationes multæ, quæ illum reum, illum esse puniendum conuincunt. Crescit autem sæpe eo vsque malum, vt apud deum esse credat se reum, nisi illum seuerius corripiat, & de sua peruersitate redarguat. Loquitur enim apud se huiusmodi maligna cogitatio. Vsq; quo illum talem tolero? Consentire ei comprobor, si eum nõ corripio, consentiẽs autem deum offendo: corripiam ergo eum, ne deum offendam. nihil enim pro mea, sed pro dei iniuria vlciscenda totum facio, imò sic illum sibi restituam. Proximum enim corripere, & eum castigare, hoc non est proximo nocere, sed prodesse velle. Sic sæpe apud se loquitur maligna cogitatio: excæcauit enim eam malitia sua. Et putat odiũ suum amorem esse, & iniuria sua iustitiam exercere. Conueniunt itaque vndique huiusmodi malignę cogitationes ad mẽtem, & fingunt se ad obsequium dei conuenire, non autem suum odium exercere velle. Considera ergo adhuc frequenter, cogita vehementer, inuestiga diligenter conscientiam tuam, vt D scias quid corrigere, seu etiam vnde debeas gratias agere. Valde enim vtile & pernecessarium est, vt scias quid desit tibi, quid vis, quid cupis, & quid habere optas.

De multiplici uaga & uaria cogitatione mentis, & cordis uelocitate, & alienatione, Capitulum LXII.

SAcilius atomos mundi possem dinumerare, quàm motus cordis mei. Velocitas animalium & volatilium meis motibus æquiparari non potest. Cogitationes meas non est qui possit comprehendere. Desideriorum meorum non est modus. Nunc illa, nunc ista cogito & desidero, nec ista, nec illa habere possum. Dũ corpore vaco, cogitationibus per diuersa loca vagor, nulla hora, nullo temporis momento quiesco, sed in momento in ictu oculi per multa spacia locorum discurrens, nouas creaturas creo, & iterum easdem eadem facilitate deleo, vel alio atque alio modo multipliciter vario, illud vel illud habere desidero, talis vel talis esse cupio: quasi deus illud dare, vel talem me facere nescierit, aut non potuerit.

Quæ cogitanda sunt, ut cor ab illicita cogitatione remoueatur, Capitulum LXIII. E

QVstos cordis, q̃modicũ & cupidum cor habes: paruum est, & magna cupit. Vix ad vnius milui refectionem sufficere posset, & totus mundus ei nõ sufficit. Solo corde per totum mundum vago mo tu discurris. Sine pedibus curris, sine manibus operaris, alas non habes, & volare non cessas. Diuitias quotidie congregas, & satiari non potes: epulas ad refectionem paras, & inde non comedis: hæc & illa cogitas, & falsum est quod cogitas. Audi quomodo, vt decætero tibi caueas. Forsitã cogitas modo de sole, vel de aliquo amico tuo, aut de teipso. Si vnus est sol, falsus est iste quem tu cogitans fingis: quoniam ille certis locis & temporibus cursum suum peragit, istum vero constituis vbi vis. Si vnus est ille amicus tuus, falsus est iste quem cogitans fingis: quoniam ille vbi sit, nescis: istum autem vbi vis, fingis. Porro teipsum hoc esse loco sentis, & tamen figmento cogitationis vadis vbi vis, & loqueris cum quibusvis, & hoc verum non est, quia modo ibi non es. Quoniam ergo falsa sunt hæc, noli amodo talia cogitare, sed iacta cogitatum tuum in domino, qui te fecit & refecit, elegit & vocauit, iudicabit & saluabit. O quãti hac hora cum eo loquũtur, cũmque in semetipsis amplexantur: tu vero in his delectaris quæ pereunt & transeunt, & tecum manere non possunt? Considera q̃ multi modo moriuntur: quibus si hęc hora ad agendum pœnitentiam concederetur, quæ tibi concessa est, quomodo F per altaria, & quàm festinanter currerent, & ibi flexis genubus, vel certe toto corpore in terram prostrato tandiu suspirarent, plorarent & orarent, donec plenissimam peccatorum veniam à deo consequi mererentur? Tu vero comedendo, bibendo, iocando, & ridendo, tempus ociose viuendo perdis: quod tibi indulserat deus ad acquirendam gratiam, & ad promerendam gloriam. Cogita etiam quot animę in inferno nunc cruciantur sine spe venię & misericordiæ. Si amor dei te tenere non potest, saltem teneat & terreat timor iudicij: metus gehennæ, laquei mortis, dolores inferni: ignis vrens, vermis corrodens, sulfur fœtens: flamma tartarea, & omnia mala. Discute adhuc teipsum, vt scias quid desit tibi: ne in illa vltima discussione coram omnibus confundaris, si inuenta fuerit in te iniquitas.

De multiplici uolubilitate cogitationum, Capitulum LXIIII.

DIgne pensare, & sufficienter æstimare non valeo: quæ sit illa tã multiplex cogitationũ mearũ volubilitas, & tã inquieta & infatigabilis velocitas, quæ p tãmulta, tã varia, tã infinita discurrere me facit. Nulla enim hora & nullo tẽporis momẽto quiescere possum, sed per infinita spatia locorũ, & volumina tẽporũ mira festinatione pertranseo. Vndiq; patet mihi facilis transitus: agi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G lis discursus: de summis ad ima, & de imis ad summa: de primis ad nouissima, de nouissimis ad prima. Digne explicare non possum, quot alternationis modos momentaneis permutationibus in duo, & q̄ multiformiter me alternātium vicissitudinum motibus variare consueui, & quibus perturbationibus quotidie afficior. Modo me in fiduciam erigo: modo in diffidentiam cado. Nunc per constantiam figor: nunc subitaneo terrore concutior. Modo me turbat ira: modo ingens furor exagitat. Nec illud adeo mirum, q̄ variis qualitatibus diuersis q̄; perturbationibus per singula momenta afficior: sed illud supra modum stupendum, q̄ sub eodem pene momento sæpe contrariis affectionibus tangor: nunc odio, nunc amore ducor: modo gaudio, modo mœrore detrahor. Quàm sæpe inter mira gratulationis meæ tripudia superueniens subitoq; emergens tristitiæ causa me vehementer concutit ac deiicit, & omnem illam exultantis animi mei solennitatem subito in mœrorem vertit. Sæpe diu multumq; dilecta, nimio postmodum odio prosequor, & vehementer approbata atque desiderata subito detestor. Sed quis omnium mearum affectionum qualitates enumeret? quis omnes variationis meę modos explicare sufficiat? Pene quot sunt diuersitates rerum, tot sunt varietates affectionum mearum.

Quàm bonum sit quòd homo seipsum cognoscat.
Capitulum LXV.

H GVm inter omnia animalia, humanum genus tum digniori forma, tum digniori potentia dignius reperiatur: nulla scientia melior est illa, qua cognoscit homo seipsum. Relinque ergo cætera, & teipsum discute: pet te curre, & in te consiste. A te incipiat cogitatio tua, & in te finiatur, nec frustra in alia distendaris te negligendo. Præter salutem tuam nihil cogites: quoniam in acquisitione salutis tuæ nemo est tibi germanior, nemo ꝓpinquior teipso. Si vero aliquid cogitationi tuæ se offerat quod non quoquo modo ad tuipsius salutem pertineat: illico respue & expue, vt semper te possis inspicere, & de cognitione tui venire ad cognitionem dei. Agnoscere se debet homo ad quæ bona sit naturaliter promptior, vel ad quæ mala procliuior: quibus studiis debeat vehementius insistere: contra quæ mala debeat instātius vigilare: quibus exercitiis valeat melius ꝓmoueri: quibus vitiis valeat facilius corrumpi: quibus culpis subiaceat, vel quibus meritis emineat, & q̄id pro his pœnę vel præmijs expectare debeat: quantum quotidie proficiat, vel deficiat: cum quanta animi industria satagat præterita mala flere, presentia declinare, futura præuenire: cum quanta animi constantia studeat reparare bona amissa, custodire & multiplicare possessa. O quàm necessaria discussio & q̄ miranda speculatio: tot animi virtutes, tot eius exercitationes, tot
I eius studia vel merita prę oculis habere, & huiusce modi contemplationi diutius inhærere. Suspende ergo animum tuum ab inferiorū amore: ne forte de sublimib⁹ eiectus, & de loco voluptatis à propria concupiscentia abstract⁹ & illectus, post concupiscentias tuas eat, & vagus fiat & profugus super terram. Denique si cupis implere dominicum præceptum: omProu.4. d ni custodia serua cor tuum. Nescit enim quid de spiritu angelico, quid de spiritu diuino sentire debeat, qui suum prius nō cogitat. Nihil rectè existimat, qui seipsum ignorat. Nescit q̄ sub pedibus suis omnis mundana gloria subiaceat, qui conditionis suæ dignitatem non pensat. O custos cordis, si nōdum es idoneus intrare ad teipsum, quomodo ad illa rimanda idoneus eris quæ sunt intra vel supra te ipsum? Si necdū dignus es intrare tabernaculum primum, qua fronte præsumis ingredi tabernaculum secundum: hoc est in sancta sanctorum? Si nondum moliri potes gressus altos, vt cum domino Iesu, vel saltem cum Moyse ascendas in montem excelsum: qua præsumptione paras volare in cœlum? Prius redi ad te, q̄ rimari præsumas quæ sunt supra te. Prius sol ortus sui confinia irradiat: q̄ ad altiora conscendat. Primū ergo est vt redeas ad teipsum: intres ad cor tuum: discas æstimare spiritum tuum. Discute quid sis: quid fueris, quid esse debueris, quid esse poteris: quid fueris per naturam: quid modo sis per culpā, quid esse debueris per industriam: quid adhuc esse possis per gratiam. Disce ex tuo spiritu cognoscere quid debeas de aliis spiritibus æstimare. Hæc porta, hæc scala, hic introitus: iste K ascensus, hac intratur ad intima, hac eleuatur ad summa. Vides quantum valeat homini plena cognitio sui? Ex hac siquidem proficit ad cognitionem omnium cœlestiū, terrestrium, & infernorum.

Priuatus amor aufert uerum iudicium, idcirco deo est committendum, *Capitulum* LXVI.

SCire vellem qualis ipse sum, sed vix de meipso vera discernere possum. Amor nāque priuatus quem erga meipsum habeo: aufert mihi verum iudicium de meipso. Idcirco parum mihi credo de meipso, vtpote homini mendaci: timens ne si meipsum iudico, mentiatur iniquitas sibi. Iudicet ergo me ille, cui omnia nuda sūt & aperta: quem fallere non possum, quia sapientia est: nec efPſal.26.d fugere. quia vbique est: neque corrumpere, quia iustitia est. Ille veniat ad me, cuius delitiæ sunt esse cum filiis hominum: Prou.8. d. qui stat ad ostium & pulsat: paratus introire, si ei aperuero. Intret ergo & sanctificet sibi sanctuarium, quoniam sanctus Pſal.92.a est: & domum eius decet sanctitudo. Extirpet vitia, ordinet cogitationes, sanet affectiones, mores componat. Nullus ei in aliquo resistat: vt sit in pace locus eius. Vtinam nullus hominum esset mecum exterius, vt familiarius loqui possem cū eo interius. Ipse enim & secretum quærit, & solitarium locū diligit. Fugiam ergo hominum solatia & colloquia, vt in se- L creto cordis mei deum habitatorem habere possim. Valde tamen difficile est ab exterioribus ad interiora mentem reuocare, & ibi permanere. Nec minus difficile est de visibilibus ad inuisibilia penetrare, & in illis diutius consistere. Dura sunt hæc, & multum laboriosa, sed valde fructuosa. Assuescam igitur sola intima cogitare, sola interiora diligere, & in illis permanere, vt possim audire quid loquatur in me do minus deus meus. Ecce adsum piissime domine: tecum sum, Pſal.84.b intus sum. Quandiu in exterioribus occupatus fui: vocem tuā intra me audire non potui. Nunc autē reuersus ad me, ingressus sum ad te, vt possim te audire, & tibi loqui. Loquere ergo misericordissime, quia audit seruus tuus: loquere, quia paratus sum obedire. Quicquid iusseris: pro posse meo libēter deuotus implebo. O anima mea, rex angelorum venit ad nos, & hospitatus est nobiscum. Lętemur ergo de tanto hospite nostro corde perfecto. Demus ei gloriā & honorem, quoniā dignatus est visitare seruos suos. Epulemur & iucundemur cum eo in lętitia & exultatione. Delectemur in eo de eo, & nullus sit ei in aliquo molestus, ne in ira recedat à nobis, & inducat super nos maledictionem pro benedictione. Exhibeamus ei omne seruitium charitatis: rogantes & deprecantes vt nobiscum manere dignetur. Si vero non possumus persoluere ei totum quod debemus: saltem nosmetipsos humiliter ei subdamus ad omnem voluntatem eius. Sit hæc dies solennis: M in qua saluatorem nostrum in hospitio nostro lęti susceipimus. Nullum membrum, nullum officium ab hoc gaudio excludatur. Conueniant ergo in vnum omnes cogitationes & affectiones, diem festum celebrantes in omni puritate & sanctitate. Nulla se aliena cogitatio interserat, quæ huius solennitatis gaudia perturbet. Oculi mei semper ad dominū: per Pſal.24.c quē sum, viuo, & sapio, nec cessēt lachrymis pedes ei⁹ rigare. Audiāt & intelligāt aures q̄d in nobis ei displiceat: vel quid ei placeat. quid dānet, vel quid approbet. Delectet odoratus illo suauissimo odore dulcedinis eius⁹. Odor eius, odor vitæ Pſal.70.b. æternę, odor totius suauitatis & iucunditatis. Repleat os meū Pſal.18.d laude, vt cantem gloriam tuam altissime domine. Sit meditatio cordis mei in conspectu tuo semper, vt te possim videre per fidem & contemplationem, donec merear videre facie ad faciem. Clemētissime pater, nihil in nobis cesset à laude tua: Benedic anima mea domino, & omnia quæ intra me sunt, nomini sancto eius. Benedic, & dic: Gloria, laus, & honor tibi sit Pſal.102.a rex Christe redemptor.

Hic probatur anima esse deo similis, & ideo magis illi obligata, *Capitulum* LXVII.

IAnima mea, si vis amari à deo, reforma in te imaginem suam, & amabit te: repara in te similitudinē suam, & desiderabit te. Cōsilio nāq; sanctæ trinitatis, ad imaginē & similitudinē suā creauit te creator tuus: quod nulli alteri ex creaturis donauit, vt tāto eū ardentius

A dentius diligeres, quanto mirabilius ab eo te conditam intelligeres. Considera ergo nobilitatem tuam: quoniā sicut deus vbique est totus, omnia viuificans, omnia mouens & gubernans: ita tu in corpore tuo vbiq; tota es, illud viuificans, mouens, & gubernans. Et sicut deus est, viuit, & sapit: ita tu secundum modum tuum es, viuis, & sapis. Et sicut in deo tres sunt personæ: pater, & filius, & spirit⁹ sanctus: sic & tu habes tres vires: scilicet intellectum, memoriam, & voluntatem. Et sicut ex patre generatur filius, & ex vtroque procedit spiritus sanctus: ita ex intellectu generatur voluntas, & ex his ambobus procedit memoria. Et sicut deus est pater, deus est filius, deus est spiritus sanctus: non tamen tres dij, sed vnus deus, & tres personæ: ita anima est intellectus: anima voluntas, anima memoria: non tamen tres animæ, sed vna anima, & tres vires. Ex quibus animę viribus quasi excellentioribus iubemur deū diligere, vt diligamus eum toto corde, tota anima, tota mente: id est toto intellectu, tota voluntate, & tota memoria, hoc est toto affectu: sine defectu, cum discretionis intuitu. Nec solus sufficit de deo intellectus ad beatitudinē, nisi sit in amore eius voluntas. Imò hęc duo non sufficiunt, nisi memoria addatur, qua semper in mente intelligentis & volentis maneat deus: vt sicut nullum potest esse momentum, quo homo non vtatur vel fruatur dei bonitate vel misericordia: ita nullum sit momentum, quo eum præsentem non habeat in memoria.

B *Hic probatur anima esse tantæ dignitatis, ut habilis & idonea sit esse pater & mater Christi. Capitulum* LXVIII.

INtellige dignitatem tuam nobilis creatura: quoniam non solum insignita es dei imagine, verum etiam decorata similitudine. Sicut enim creator tuus qui te ad similitudinem suam creauit, est charitas, bonus & iustus, suauis & mitis, patiens & misericors, & cætera insignia quæ de eo leguntur: ita tu creata es vt charitatem haberes, & esses munda & sancta, pulchra & decora, mitis & humilis. Quas virtutes quanto plus in te habebis: tanto propinquior deo eris, & maiorem tui conditoris geres similitudinem. Quid maius his tibi facere potuit q̄ vt ad similitudinem suam te conderet factor tuus: & eisdem virtutū vestimentis te ornaret, quibus ipse ornatus est? Attende igitur diligenter primæ conditionis tuæ excellentiam, & venerandam sanctæ trinitatis imaginem in te ipsa agnosce: honoremq; similitudinis diuinæ (ad quam creata es) habere stude nobilitate morum, exercitio virtutum, dignitate præmiorū: vt quando apparebit qualis sit, tunc similis ei apparere possis. Similis enim similem quærit: & qualem te paraueris deo, talis necesse est appareat tibi deus. Si ergo naturalem pulPſal.44.c. chritudinem tuam in te reparaueris, concupiscet rex decorem tuum: quoniam ipse est deus tuus: ipse amicus & sponMat.12. d. sus: frater & filius. Ipse enim dixit: Quicunque fecerit voluC tatem patris mei qui in cœlis est: ipse meus frater & soror & mater est. Audi quomodo. Virtus & sapientia patris, filius est patris. Verbum patris, voluntas est patris. Voluntas hominis nihil aliud est, q̄ quædam proles mentis. Si igitur eadē est volūtas tua, & volūtas patris: idem est filius tuus, & filius patris. Veritas, sapientia, voluntas corde concipitur, & ex corde generatur. Si igitur idem vis & idem sapis quod pater, tu eundem filium habes quem & pater. In te est vtrum sis pater aut mater, an potius vtrunque pater & mater, non tuo merito, sed dei dono. Potes nanque eum gignere in corde tuo, & in corde alieno. Potes eum concipere à corde tuo, & ab ore alieno. Intellectu gignitur: consensu concipitur: affectu nascitur: effectu nutritur. Quando veritatem intelligis, vel alium intelligere facis: Christum gignis. Nosti voluntatem dei: consenti ei: & concepisti. Quando gignis, es pater: quando concipis, es mater. Amando parturis: operando nutris. Sic sic in potestate cuiusque relinquitur, vtrumnam tantæ prolis mater efficiatur. Maledicta ergo sterilis quæ non parit, quæ talem filium pro voto per dei gratiam habere potuit. Cur nō similiter maledictus qui non gignit: nisi quia non æquè in nostra potestate consistit veritatem intelligere, & veritati consentire? Non enim veritatem semper intelligo cum volo: intellectę autem semper consentio: velle tamen non possum, nisi gratia dei fuerit mecū. Nulla est enim humana industria sine dei gratia. Ex quo primus homo peccauit, naturæ bonū D perdidimus, pariter & arbitrij vigorem, sed non electionem, ne non esset nostrum vt emendaremus peccatum. In nobis nanque manet ad quærendam salutem arbitrij libertas: id est rationalis voluntas, sed admonente prius deo & inuitante ad salutem, vt vel eligamus vel sequamur. Potestatis nostræ est diuinæ inspirationi acquiescere, & quæ ad salutem nostram pertinent eligere & sequi. Diuini vero muneris est vt possimus adipisci, quod sequendo cupimus consequi. Nostræ potestatis est & ignauiæ, vt labamur: solicitudinis vero nostræ est & cœlestis pariter adiutorij, ne labamur. Fœlix homo qui sic ambulat sapienter, ne cadat, aut si ceciderit, vt statim resurgat. Fœlicior vero est qui nunquam cecidit. Fœlicissimus autem est, qui iam cum deo regnat.

Hic ostenditur anima sancta semper ad recipiendum in se deum esse parata, *Capitulum* LXIX.

FOelix homo est, cui pręsto est cum voluerit, habere filium deum. O quanta est dignitas hominis, filium habere deum: & quanta est humilitas omnipotentis, habere hominem patrem, & quanta est nobilitas animæ, Christum Iesum habere sponsum? Sancta ergo anima & veri sponsi amica, ad dilecti sui aduentum summo cum desiderio semper debet inhiare, & parata atque expedita esse vt pulsantem amicum absque vlla dilationis in- E iuria possit suscipere, & vocanti cum omni alacritate occurrere: ne subito & inopinatè aduenięs, minus promptam & minus ornatam inueniat: vel diu exclusus, diutinæ præstolationis vllam molestiam sustineat. Aliud est autem cum ipso intrare, atque aliud est ad ipsum exire. Ibi anima ad seipsam reuertitur, & cum dilecto suo vsque ad intima cordis sui penetralia ingreditur: hic extra semetipsam ducitur, & ad sublimia contemplanda subleuatur. Quid nāque est eius introire, nisi se totā in semetipsam colligere? Quid vero est eius exire, nisi seipsam extra semetipsam totam effundere? Nihil itaque aliud est animam cum dilecto suo in cubiculum ingredi, & solam cum solo morari, dulcedineq; eius perfrui: niti exteriorum omnium obliuisci, & in eius dilectione summè & intimè delectari. Se solam cum dilecto videt, quādo exteriorū omnium oblita, ex propria consideratione in dilecti sui dilectionē desiderių suum perurget, & ex his quæ in intimis suis cōsiderat, animū suum in eiusmodi affectu inflammat: & tā ex bonorū, q̄ ex malorum suorū cōsideratiōe in gratiarū actionē assurgit, & hinc ꝓ impensa gratia, hinc pro indulta venia, intimæ deuotionis victimas persoluit. Vsque in intimum dilectus perducitur, & in optimo colloc̄atur, quando ex intimo cordis affectu, & sup omnia diligitur. Cogita qd sit quod in vita tua ardētius dilexisti, anxius cōcupisti, quod te iucundi⁹ afficiebat, ceteris q; oīb⁹ ꝓfundius delectabat. Cōsidera ergo si eadē affectionis violentiā, delectationis q; abūdātiā sentis, F quādo in summi dilectoris desideriū inardescis, quādo in ei⁹ dilectiōe requiescis. Cui dubiū sit q̄ intimū illum affectionis tuæ sinum, necdum teneat, si intimę dilectionis aculeus animā tuam in diuinis affectibus minus penetrat, tepidius exagitat, q̄ in alienis affectionibus aliquando penetrare vel exagitare solebat? Sed si tantam prorsus vel forte validiorem dilectionis vel delectationis violentiam in intimis tuis circa diuina perspexeris, quantam alias nunquam expertus fueris, vide adhuc si forte aliud aliquid sit in quo delectari vel cōsolari possis. Certe quandiu possum ex aliena qualicunque re consolationē vel iucunditatē concipere, nondum audeo dicere dilectū nostrum intimū ardētissimi amoris sinum tenere. Satage ergo, festina trahere eū adhuc ad interiora & secretiora cordis tui penetralia, quæcunq; es eiusmodi anima. Quis enim neget illud intimū cordis humani penetrale tales recessus habere, seu etiā obtinere posse, in quibus summi & singularis amoris violentia cū aliquid p affectū infixerit, aliena omnino delectatiōe auelli nō possit? Certe si alienā aliquā cōsolationē quęris vel recipis, deū tuū q̄uis fortasse summe, nōdū tamē singulariter diligis. Nondū ergo in intimū pducitur, nōdum in intimo collocatur. Si ergo non satagis introducere eum ad intima tua, quomodo te credā velle vel posse sequi eū ad sublimia tua? Certū ergo signū tibi sit quæcunque es anima,

G quod dilectum tuum minus diligis, vel ab illo minus diligeris, si ad theoricos illos excessus nondum vocaris, vel vocantem sequi nõdum merueris. Quomodo enim perfecte diligis vel diligeris, si in summorum desiderio ad superna non rapueris, & ad theoricos & anagogicos illos conatus mentis alienatione non transis? Vis nosse quia sublimitas diuinarum reuelationum sit manifestum diuinæ dilectionis indicium? Iam non dicam, inquit, vos seruos, sed amicos: quia omnia quæ audiui à patre meo, nota feci vobis. Satage ergo deum tuum intime & summe diligere: & omni hora in diuinę contẽplationis gaudium summo cũ desiderio anhelare. Collige teipsam ad temetipsam, & in solo diuinitatis desiderio requiesce.

Ioan.15.b

Anima præcipitur erigere se ad sublimia contemplanda, Capitulum LXX.

DEbet nãque anima perfecta, & assidue summorum contemplationi dedita, omni hora peregrinationis suæ terminum, & ergastuli huius egressum, cũ summo desiderio expectare, & ad illud diuinæ cõtemplationis spectaculum quod in futura vita speramus, animum suum suspendere, & in eiusmodi expectatione vehementi desiderio anhelare, vt quod interim videt per speculum & in ænigmate, mereatur videre facie ad faciẽ. Necesse est itaH que ad cor altum ascendere, & mentis excessu per diuinã reuelationem addiscere quid sit illud ad quod aspirare vel studere oporteat, & ad qualem sublimitatis habitum animum suum componere & assuescere debeat. Nam si semel ad illam luciferam angelicę sublimitatis gloriam quis admissus fuerit, & ad illud diuinorum radiorum spectaculum intrare meruerit: q̃ intimis desideriis, q̃ profundis suspiriis, q̃ inenarrabilibus gemitibus eum, qui eiusmodi est, putamus insistere, q̃ assidua recordatione, q̃ iucunda admiratione inspectam claritatem credimus eum retractare mentę; reuoluere: illam desiderando, illam suspirando, illam contemplando, donec
2.Cor.3.d tandem aliquando in eandem imaginem transformetur à claritate in claritatem, tanquam à domini spiritu? Veruntamẽ cũ ab illo sublimitatis statu ad nosmetipsos redimus, illa quæ prius supra nosmetipsos vidimus, in ea veritate vel claritate qua prius perspeximus, ad nostram memoriam omnino reuocare non possumus. Et quanuis inde aliquid in memoria teneamus, & quasi per medium velum, & velut in medio nebulę videamus, nec modum quidem videndi, nec qualitatem visionis comprehendere, vel recordari sufficimus, & mirum in modum reminiscentes, non reminiscimur: & non reminiscentes reminiscimur, dum videntes non peruidemus, & aspicientes non perspicimus, & intendentes non penetramus, donec iterum meditatione assurgamus in contemplationem, contẽplatione in admirationem, admiratione in mẽtis alienationẽ. Veritatis contẽplatio in hac vita inchoatur, sed in futura iugi perpetuitate celebratur. Per veritatis contemplationem eruditur homo ad iustitiam, cõsummatur ad gloriam. Gratia contemplationis cor ab omni mundano amore, non solum emundat, sed sanctificat, & animum ad cœlestium amorem inflammat. Qui diuina inspiratione & reuelatione ad contemplationis gratiam promouetur, quasdã arras futuræ illius plenitudinis accipit, vbi sempiternæ contemplationi perpetuo inhærebit. Qui vero contẽplationi veritatis vult vacare, necesse est vt discat requiescere, non solum ab operibus malis, sed etiam à cogitationibus superuacuis. Multi siquidem etsi sciant vacare corpore, minime tamẽ valent vacare corde, nescientes facere sabbatũ ex sabbato, & ideo nõ valent implere
Psal.45.a. quod dicitur in psalmo: Vacate & videte quoniam ego sum deus. Vacantes siquidem corpore, sed vagantes vbiq; corde,
Psal.72.d. nequaq̃ merentur videre q̃ dulcis est dominus, & q̃ bonus Israel deus iis, qui recto sunt corde. Inde est q; hostes deridentes sabbata eorũ, id est ipsa suæ vacationis ocia in cogitationes inutiles ,ptrahunt, & per deuia quę q; vago incessu sine respectu puentionis passim huc & illuc vagãtur. Animus eorum in diuersa rapitur, & nũc in hãc partẽ, nunc in illam discurrẽdo mira agilitate in contraria agitur. Sic sic quandiu sub egenis huius mundi elemẽtis viuimus, desideria nostra vltra gaudia nostra extendimus: quia infinitè plura sunt quę cõcupiscimus
I q̃ quæ in hac vita apprehendere possumus. Beata autem illa supernorum spirituũ multitudo, desideria sua vltra gaudio- K rum suorum non extendit plenitudinem, quæ fœlicitatis suæ infinitatem vel immensitatem comprehendere omnino non sufficit. Est autem eorum gaudium, non solum de contemplatione creatoris, sed etiam de contemplandis eius creaturis. Dum enim deum in omnibus suis operibus mirabilem inueniunt, quid mirum si vbiq; mirando venerãtur, venerando mirantur magnalia eius, quem diligunt? Inueniunt itaque, nõ solum in creaturis incorporeis, sed etiam in creaturis corporeis vnde mirẽtur, vnde creatorem earum digne venerentur. Hęc omnia iugiter contemplãtur, contemplantes mirantur, mirãtes lætantur. Lætantur de diuina contemplatione, congratulantur de mutua visione, mirantur in rerum corporalium speculatione. Discamus & nos contẽplantes mirari, & mirantes contemplari quomodo illius supernæ beatitudinis ciues omnia quę sub ipsis sunt indesinenter aspiciunt, omniumq; quę ab alto vident rationem & ordinem comprehendunt, quomodo de mutua societate indissolubili q; charitate in infinitum gaudeant: quomodo in illam diuinæ claritatis visionem insatiabiliter inardescant. Nihil est iucundius, nihil vtilius gratia contemplationis. Quanto amplius in cœlestiũ contẽplatione
Ephe.6.c delectaris, & delectando admiraris, tanto libentius immoraris, tanto diligentius perscrutaris, profundius q; illuminaris. Semper in illis inuenies quod mireris, & vnde delecteris. L Nusquam est copiosior materia admirandi, & nusquam vtilior causa delectandi. In his ergo semper sit tua admiratio & delectatio, nec necesse erit alia pro aliis quærere, & per vanã huc illuc q; cogitationum euagationẽ discurrere. Deum nãq; cognoscere, plenitudo est scientiæ. Plenitudo autem huius scientiæ, plenitudo est gloriæ. Consummatio gratiæ, perpetuitas vitæ. Ad huius vero scientiæ plenitudinem opus est potius intima compunctione, q̃ profunda inuestigatione: suspiriis, q̃ argumentis: crebris lamentationibus, q̃ copiosis argumentationibus: lachrymis, q̃ sententiis, oratione, q̃ lectione: gratia lachrymarum, quàm scientia literarum: cœlestium potius contemplatione, quàm terrestrium occupatione.

Finis.

DE ORDINE VITAE, ET MORVM *institutione: aliàs de doctrina puerorum, & correctione morum, Tractatus.*

HOrtatur quidem timidam mentis meæ imperitiã fraterna charitas, vt de vitæ ordine, & morum institutiõe breuiter loqui debeã. Sed quia tẽpus est vt (ipso qui inspirauit opitulante) opus aggrediar, exordiũ sumere necessariũ du- M xi ab illa laudabili virtute quæ dicit verecũdia. Quæ cũ sit oĩbus ætatibus, psonis, tẽporib' & locis apta, tamen adolescẽtes & iuueniles animos maxime decet. Tres em̃ virtutes sunt, quę pueris adolescẽtib' magis cõgruũt, verecũdia, taciturnitas, & obedientia. Nõ est aũt dubium si has studuerint habere, quin possint Christo duce ad culmẽ pfectionẽ q; virtutũ ascẽdere. Morum em̃ insignia, & ornamẽta virtutũ in illis ,pculdubio cernim' senib', qui ab ipso tyrocinio primæuę ætatis vsq; ad pfectũ virum disciplinis cœlestibus exercitati, p viã domini fortiter cucurrerunt. Quorum scilicet sapientia tantũ viget, & lucet, quantum senectus ipsa ætate fit doctior, vsu certior, processu tẽporis prudẽtior. Hæc aũt veterũ studiorum dulcissimos fruct' edit, & alios reficit. Multi nãq; senes diu viuẽtes, & nihil ,pficientes, quia nullas sibi in opportuno tẽpore diuitias congregarunt, inopes omniũ virtutum animos iuuenum reprobæ vitæ morbo inficiunt. Sicut em̃ per senẽ vitiosum & fatuum, ita per adolescentẽ inuerecundũ, & temerariũ religio sãcta destruitur. Post indoctos nãq; prælatos, malosq; in sancta ecclesia nulla pestis ad nocendum infirmis valentior
1.Tim.3.b inuenitur. Deniq; taliũ hominũ genus, ista (de quib' apostol' prædixit) tẽpora, ,ph dolor, sine numero ferunt, quãdo ferme omnia quæ bona sunt & sancta, pessundari cõfũdiq; videmus. Et quoniã senes in melius mutari ab illa inolita vitiorum cõsuetudine difficillimũ est, debemus manũ adolescẽtibus porrigere:

A rigere: qui si dare volunt operam, omni depulso tepore possint vtique per gratiam Christi vitam corrigere, mores componere, actus q; suos in omnib' meliorare. Idcirco diu est, q̃ desideraui propter iuniorum salutem (eorum præcipue cum quibus viuo) ex opusculis patrum pauca quędam deflorando colligere, quæ tenere q; ætati eorum videantur specialiter consulere. Est enim mihi (fateor) tristitia magna & continuus dolor super cęcitate cordis eorum, qui cum didicerint in schola Christi qualiter debeant & vitia propulsare, & sanctis virtutibus insudare, heu rebellionis spiritu armati, tam præcipiti impetu per abrupta vitiorum currunt ad mortem, vt eos auriga præsidẽs nullo freno disciplinæ valeat cohibere. Deberẽt vtique in domo dei ad cultum diuini honoris super omnem ornatum tanq̃ vas aureum refulgere. Cur aũt ab ipsis primis rudimentis infantiæ educati sunt tanta cura, tantoq̃ue labore, nisi vt fortes in bello facti, contra mundũ & eius con cupiscentias, contra carnem & eius desideria, contra diabolũ & eius multiplicia tẽtamẽta viriliter pugnent? Sed quod admirandum est & dolendum, plus eis q̃ cęteris grauis & austera videtur disciplinæ regula. Quare hoc, nisi quia secularem magis diligũt vitam? Certe vel nullus vel rarus inter eos inuenitur, qui libenter sequatur antiquorum patrum institutа, & maiorum vitam diligat, aut quia labor eum terret, aut quia
B in lubrica ætate difficilior est abstinentia, aut quia alacri adolescentię videtur vita obscurior: & ideo ad ea conuertuntur studia, quæ plausibiliora arbitrantur. Præsentia quippe plures, q̃ futura præferunt, sed meminisse debent, quia non præsentibus, sed futuris militamus. Vnde quo præstantior causa, eo debet esse cura attentior. Infœlix qui legem vitæ & disciplinę abiicit, & maiorum gubernari magisterio refugit. Iste vero non secundum deum, sed secundum se viuit: qui si potest, est cum quibus vult: pergit quo vult, & quantum vult: ridet & iocatur, inter quos & vbi, & quando vult. Postremo quicquid naribus suaue est, quicquid tactui blandum, quicquid oculis delectabile, quicquid cæteris sensibus carnis suę iucundum, exercet ac sequitur. Ille vero qui secundum deum viuit, non quod eum carnaliter delectat, sed quod spiritualiter ædificat facit: & quicquid cupit aut agit, non vult ex sua, sed ex dei voluntate, maiorumq; suorum iussione procedere. Nemo tamen positus in adolescentiæ, vel intemperantiæ lubrico, de sui conuersione desperet. Oleaster enim oliuę insertus amissa amaritudine efficitur fructuosus. Si ergo agricultura conuertit stirpium qualitatem, nonne studia doctrinæ & disciplinæ assiduitas mitigare possunt quaslibet ægritudinis passiones? Sed ne puerilis vita variis lapsibus vitietur, oportet teneros animos præfatis diligenter mãcipare virtutibus, quatenus bona cõsuetudo cum ætate simul accrescat. Vt igi
C tur clarius patescat quanta & qualis virtus sit verecundia, patris Ambrosij magna ex parte ponamus sensus & verba: ne si forte me paruipenderint stultum homuncionẽ: magnum Ambrosium, imò in Ambrosio Christum, non audeant spernere. Sic enim ille ait instruendorum morum magister. Est autem bonorum adolescentum timorem dei habere, deferre patribus honorem, castitatem tueri, non aspernari humilitatẽ, diligere clementiam ac verecundiam, quæ ornamenta sunt minori ætati. Vt enim in senibus grauitas, in iuuenibus alacritas: ita in pueris adolescentibus verecundia, velut quadam dote commendatur naturæ. Quàm pulchra virtus verecundia, & suauis gratia, quæ non solum in factis, sed etiam in ipsis spectatur sermonibus, ne modum progrediaris loquẽdo, ne quid indecorum sermo resonet tuus. Speculum enim mentis plerũque in verbis refulget. Ipsum sonum vocis libret modestia, ne cuiusq̃ offendat aurem vox incõposita. Deniq; in ipso canẽdi genere prima disciplina verecundia est, imò etiã in omni vsu loquẽdi, vt sensim quis, aut psallere, aut legere, aut postremo loqui incipiat, vt verecunda principia cõmendent processum. Est enim in oculis verecundia, qua prohibetur boni adolescẽtis pudica anima intueri, & alloqui fœminas: nõ vt execretur sexum, sed vt fugiat vitium. Plurimum autẽ proficit ad tuitionem castitatis custodia oculorum. Multi vero perierunt
Mat.5.d. propter speciem carnis. Vnde dominus: Qui viderit mulierẽ ad cõcupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo. Bonę indolis adolescentes in monasterio viuentes, ita se omni studio conseruent, vt adolescentiam suam nulla libidinis D sorde commaculent, vt ad altare Christi quasi de thalamo virgo procedant. Quorum tanta animi debet esse munditia, vt præ nimia verecundia ne sermonem quidẽ audire velint, vel locum impudicum. Et ne incentiuis naturalibus superentur, necesse est vt lasciuiẽs caro eorum crebris frãgatur ieiuniis. Melius est eos stomachum dolere, q̃ mentẽ. Beatus plane adolescens qui castus perseuerat & corpore & mente. Huic proculdubio caro & sanguis redemptoris nostri efficitur sal' & vita. Sunt & qui propter humanam cõfusionem, sine respectu diuini timoris, pleni sordibus audacter se ingerunt tantis mysteriis. Audiant autem quod scriptum est: Homo videt in fa- 1.Reg.16.b cie, deus autẽ in corde. Sed illi plus metuunt homines, quàm deum. O cęca temeritas, ô dei mira patientia. Nunquid enim tantum peccauerunt vel quos ignis consumpsit, vel quos terra absorbuit? Nunquid tale scelus filiorum Aaron, alienum Leui.10.a. ignem offerẽtium, quale est istorum qui tam terribilia sacramenta sumunt sibi ad mortem? Etenim sic viuendum est, vt panem illũ supersubstantialem semper accipere valeamus: quia vę ei, qui se alienũ fecerit ab eo. Et multũ vę illi, qui spurcus & immundus accesserit. Vtrobiq; grãde periculum. Ideo magna necessitas instat ne indigni inueniamur. Quapropter tenenda est in omnibus verecundia pudicitiæ comes, cuius so- E cietate castitas ipsa tutior erit. Bonus enim regendæ castitatis pudor est comes, qui si repellat prima pericula, pudicitiam vulnerari non finit. Etenim inuerecundis oculis, & lasciuis sermonibus, libidinosus animus deprehenditur: & per exteriorem hominem interioris hominis vita monstratur. Multa & dura corporis bella sustinet adolescentia: & calore sanguinis inflammata, vt euadere possit, omni indiget custodia. Quanto plura sunt quæ impugnant pudicitiam, tanto maiora sunt præmia: quia vbi maior labor, ibi merces erit amplior. Amatores autem verecundiæ sumant exemplum de matre domini, quæ quanuis esset mitissima, tamen præ verecundia salutantem se angelũ nõ resalutauit. In ipsa vero oratione nostra Luc.1.c. multum verecũdia placet, multumq̃ue conciliat gratiæ apud dominum nostrum. Nonne hæc prætulit publicanum & commendauit eum, qui nec oculos suos audebat ad cœlum le- Luc.18.c uare? Ideo iustificatur domini iudicio plus quàm ille pharisæus, quẽ deformauit præsumptio. Oremus & nos inquantũ possumus in incorruptione quieti & modesti spiritus, qui est aute deũ locuples. Paulus quoq; cum orationẽ deferri præci- 1.Ti.2.c. pit cũ verecundia & sobrietate, primam hanc & quasi pręuiã vult esse orationis futuræ, vt nõ glorietur peccatoris oratio, sed quasi colore pudoris obducta, quo plus defert verecũdia de recordatiõe delicti, eo vberiore mereatur gratiã. Est etiã in ipso motu, gestu, incessu, tenenda verecundia. Habitus em̃ mentis, in corporis statu cernitur. Hinc homo cordis nostri
F absconditus, aut leuior, aut iactantior, aut turbidior, aut econtra grauior, & constantior, & purior, & maturior æstimatur. Itaq; vox quædam animi est corporis motus. Sæpe enim per incessum proditur qualis sit animus. Lucet quippe in quorũdam incessu imago leuitatis, species quædam scurrarum percursantium. Sunt enim qui sensim ambulando imitantur histrionicos gestus, & quasi quædã fercula pomparũ, & statuarum motus nutantiũ: vt quotiensc unq; gradũ transferũt, modulos quosdam seruare videantur. Nec cursim ambulare honestũ arbitror, nisi cum causa exigit alicuius periculi vel iustę necessitatis. Nam plerũq; festinantes anhelos videmus tor quere ora: quibus si desit causa festinationis necessariæ, fit neuus iustę offensionis. Sed non de his dico quibus rara properatio ex causa nascitur: sed quibus iugis & continua in naturã vertitur. Nec in illis ergo tanq̃ simulacrorũ effigies ,pbo, nec in istis tanq̃ excursorũ ruinas. Est enim gressus ,pbabilis, in quo est species authoritatis, grauitatis pondus, tranquillitatis q; vestigium: ita tamen si studium desit atq; affectatio, sed motus sit purus & simplex. Nihil em̃ fucatũ placet. Motum aũt natura informet. Si quid sane in natura vitij est, industria emendet: vt vbi ars deest, nõ desit correctio. Quod si etiam ista spectẽt itineri, quanto magis cauendũ est, ne quid turpe exeat de ore? hoc em̃ grauiter coinquinat hominẽ. Nõ em̃ cib' coinqnat, sed iniusta obtrectatio, sed verborũ obscœnitas. Hæc etiã vulgo pudori sunt. In nostrę vero religionis

Universidad de Deusto
Biblioteca

G proposito, nullum verbum incutiat verecundiam, quod inho neste cadat. Et non solum nihil ipsi indecorum loqui, sed nec aurem quidem debemus huiusmodi præbere dictis: quia quẽ delectat audire, alterum loqui prouocat. Audire quoq; quod turpe sit, pudori maximo est: videre vero si quid huiusmodi fortuito accidat, quanti horroris est? Quod ergo in aliis displicet, nunquid potest in seipso non displicere? Nec ipsa natura nos aliter docet: quæ perfectè quidem omnes partes nostri corporis explicauit, vt & necessitati consuleret, & gratiã venustaret: sed tamen eas quæ decori ad aspectum forent, in quibus formæ apex quasi in arce quadam locatus: & figuræ suauitas, & vultus species emineret, operandiq; vsus esset paratior: obuias atque apertas reliquit. Eas vero in quibus esset naturale obsequium necessitatis: ne deforme sui præberent spectaculum, partim tanq; in ipso emendauit atq; abscondit corpore: partim docuit atque suasit tegendas. Nonne igitur ipsa natura magistra fit verecundię? Cuius exemplo mode stia id quod in hac corporis nostri fabrica abditum reperit, operuit & texit. Ergo naturæ opifex sic nostræ studuit verecundię, sic decorum illud & honestum in nostro custodiuit corpore, vt ductus quosdam atque exitus cuniculorũ nostrorum post tergum religaret: atq; ab aspectu nostro auerteret, ne purgatio ventris visum oculorum offenderet. De quo pul
H chre ait Apostolus: Quæ videntur, inquit, corporis nostri mẽ
1.Cor.12.c bra infirmiora, necessariora sunt: & quę putamus ignobiliora membra corporis esse, eis abundantiorem honorem circũdamus: & quæ inhonesta nostra sunt, abundantiorẽ honestatem habent. Etenim imitatione naturæ industria auxit gratiam, vt non solum abscondamus ab oculis, verumetiam quæ abscondenda accepimus, eorum indicia vsusq; membrorũ sua appellatione nuncupare, indecorum putemus. Deniq; si casu aperiantur hæ partes, confunditur verecundia: si studio, impudentia æstimatur. Cum igitur in quibusdam humanis membris tanta sit deformitas, vt nominari magna sit verecundia: heu, q̃ turpes illi sunt, & q̃ impudentes qui has secretas partes corporis, non solum desiderantes cernunt, sed etiam studiose tangunt? Pudet me ac piget illorũ facta referre in quibus regnat Sodomitica libido: quib' sic iratus est deus, eiusq; iusto iudicio ita traditi sunt in reprobum sensum, vt mascul' in masculum tupitudinem operetur. Nonne deteriores brutis sunt effecti animalibus, quibus non est intellectus? Si enim Cham qui nudatum patrem videns risit, in filio maledictus est: qua isti maledictione feriuntur, qui desiderio peccandi suam aliorumq; turpitudinem detegere non erubescũt? Vtinam viderent quantum flagitiis talibus deum offendunt. Sunt etiam qui pulchros homines (despectis deformibus) amant &
I laudant, suspiciunt & honorant. Illi enim qui sanos habent oculos, solam animi pulchritudinem in homine diligunt & reuerentur. Qualis est autem ista pulchritudo, quam leuis febricula perdit, & rugosa senectus ita dissoluit, vt nec fuisse putetur? Et tamen sunt qui habentes hanc extolluntur: & cũ sint vacui virtutibus, per hanc solam glorioſos se arbitrantur. Nos certe in pulchritudine locum virtutis non ponimus: gratiam tamen non excludimus: quia verecundia etiam vultus ipsos solet pudore suffundere, gratioresq; reddere. Vt artifex in materia commodiore melius operari solet, sic vere cũdia in ipso quoque corporis decore plus eminet, ita tamẽ, vt ipse non sit affectatus corporis decor, sed naturalis, simplex, neglectus magis q̃ expetitus, non preciosis & albentib' adiutus vestimentis, sed communibus, vt honestati vel necessitati nil desit, nil accedat nitori. Vox ipsa non remissa, non fracta, nihil fœmineum sonans (qualem multi grauitatis specie simulare consueuerunt) sed formam quandam & regulam ac succum virilem referuans. Hoc est enim pulchritudinem viuendi tenere, conuenientia cuique sexui & personæ reddere. Hic ordo gestorum optimus, hic ornatus ad omnem actionem accommodus. Sed vt molliculum & infractum vocis sonum aut gestum corporis non probo: ita neque agrestem ac rusticam naturam imitandam esse censeo. Eius disciplinæ formula effigies honestatis est. Imitetur pius adolescens vestigia Isaac & Ioseph. Sit verecundus, castus, simplex, & sobri': humilis, obediens, patiens, & remissor iniuriæ. Faciat vt Daniel & tres pueri: studeat sapientiæ, & non det se illecebris gulę. Pinguis venter non gignit tenuẽ sensum. Fugiat ebrie- K
tatem tanquam venenum. Si religiosus & sapiens vult esse, nunquam vinum redoleat, ne audiat illud philosophi: Hoc non est osculum porrigere, sed vinum propinare. Amet sanctarum scripturarum scientiam, ne mens eius, vel vanis, vel la sciuis cogitationibus pateat. Beatus qui diuinas scripturas legens, verba vertit in opera. Sit abstinens irarum, & fugitãs litium, vt bonis pollere moribus hoc indicio comprobetur: sicq; se exhibeat, vt seniores inter quos habitat, dum admirantur vitam, non sinãtur despicere ætatem. Sit inter fratres coæquales suos primus in opere, extremus in ordine: & ita singulis virtutibus instet, vt nulli eorum secundus inueniatur. Delectat me adhuc in partibus demorari verecundiæ: quia ad eos loquor qui adhuc bona eius ex semetipsis nõ recognoscunt, aut damna nesciunt. Ordo quidẽ vitæ tenendus est. Et à verecundia prima quædam fundamenta ducantur: quæ socia ac familiaris est mentis placiditati: proteruiam fugiens: ab omni aliena luxu: sobrietatem diligit: honestatẽ so
uet, decorum nil requirit. Sequatur conuersationis electio, vt adiungantur probatissimis quibusque senioribus. Nam vt æqualium vsus dulcior, ita senum tutior est, qui magisterio quodam & ductu vitæ colorant mores adolescentium, & velut murice probitatis inficiunt. Nempe si hi qui sunt ignari
L locorum, cum solertibus viarum iter adoriri gestiunt: quanto magis adolescentes cum senibus debent nouum iter sibi aggredi: quo minus errare possint, & à vero tramite virtutis deflectere? Nihil enim pulchrius q̃ eos & magistros vitæ habere & testes. Pulchra itaque copula seniorum atque adolescentium. Alij testimonio, alij solatio sunt. Alij delectationi, alij honori. Legitur q; Barnabas Marcum assumpsit: Paulus Actо.15.g
Silam & Timotheum & Titum, vt seniores consilio præualerent: iuniores ministerio. Patet nanque q; nulla ars discitur absque magistro. Si enim animalia & ferę & aues & apes duces habent, & principes suos sequuntur: quanto magis homines sine doctore & rectore esse non possunt? Inde cauendum est ne adolescentiores & paruuli sine duce ingrediatur viam quam nunquam ingressi sunt, & in partem alteram declinantes errores patiantur, si vel plus vel minus ambulantes quàm necesse est, aut currentes lassentur, aut moram facientes obdormiant. Plerunque & virtutibus pares, dispares ætatibus, sui delectantur copula, sicut delectabantur Petrus & Ioãnes. Mat.14.c.
Nam adolescentem legimus Ioannem: quanuis nulli seniorũ in virtute fuerit secundus. Erat enim in eo senectus venerabilis morum, & cana prudentia virtutum omnium. Magnum enim huius vitæ solatium est, vt habeas cui pectus tuum aperias: cum quo arcana participes: cui committas secreta cordis tui, vt ames & sequaris eum: qui tibi paterna pietate in tri
stibus compatiatur, in persecutionibus adhortetur, & in pro
M speris gratuletur. Fœlix talis societas talisque amicitia: qua nihil est in rebus humanis pulchrius. Teneamus ergo verecũ diam, vel eam quæ ad totius vitę ornatum nos attollit modestiam. Magna autem est modestia indiuidua verecundię socia: quæ cum sit sui iuris remissior, nihil vsurpans, nihil vendicans, & quodammodo intra vires suas cõtractior, diues est apud deum. Verecunda modestia, & modesta verecũdia est: quę nulli insidias machinatur: læsa non irascitur: & cunctos simpliciter respiciens, de nullo sinistrum aliquid suspicatur. Hanc teneamus pueri. Hanc diligamus, & vt eam semper habere possimus, fugienda est nobis familiaritas & confabulatio eorum, qui turpiter & indisciplinatè viuunt. Talium autẽ infinitus est numerus. Habet sane suos scopulos verecundia, non quos ipsa inuehit, sed quos sæpe incurrit, si intemperantium incidamus consortia, qui sub specie iucunditatis venenum infundunt bonis. Hi si assidui sunt, maxime in conuiuio: ludo, risu, ac ioco, eneruant grauitatem illam virilem, & animos pueriles corrumpunt, atque suis malis assuefaciunt. Cauеamus itaque ne dum relaxare animum volumus, soluamus omnem harmoniã, quasi concentũ quendam bonorum operũ. Vsus enim cito inflectit naturã. Quàm multos stultorum societas decipit? Quid nobis cũ fabulis, risu, & ioco? Nam licet interdũ honesta ioca suauia sint: tamen ab ecclesiastica aberrant regula, quoniã quæ in scripturis sanctis non reperimus, quomodo vsurpare possumus? Cauẽda sunt enim omnia quæ inflectere

A inflectere possunt grauitatem propositi nostri nostræq; pro-
Luc. 6. d. fessionis. Vę vobis qui ridetis: quia flebitis vos: dominus ait.
Nos ridendi materiam inquirimus, vt hic ridentes, illic fleamus? Ipsum nanq; dominum fleuisse legimus. Non solũ profusos, sed etiam omnes iocos arbitror declinandos: nisi forte
Luc.19.f plenum grauitatis & gratiæ sermonem esse, indecorum est. Ingemiscendum est autem iugiter, & postposita securitate legendum: ne à deo deseramur propter superbiam & negligẽtias, & in potestate dęmonum relinquamur. Reuera quem de us relinquit, dæmones suscipiũt, & susceptum suæ perditionis participem faciunt. Terribilis in consiliis super filios ho
Psal.65.d. minum deus. Operatur figulus ex eadem massa aliud vas in
Rom.9. e honorem: aliud in contumeliam. Sunt vasa misericordiæ, &
Matt.20.b sunt vasa iræ. Sunt nouissimi primi, & primi nouissimi. Sunt
Philip.2.b multi vocati, & pauci electi. Et ideo vnusquisque nostrum salutem operetur suam (sicut ait Apostolus) cum timore & tremore. Declinet à vanitate: mundi spernat amorem. Amplectatur luctum & quietem, & sectetur quantum potest verecũ diam, tranquillã q; mansuetudinem: quæ facit vt homo inter homines pacifice viuat, vt ad omnia quæ inhonesta sunt erubescat. Laudanda autem virtus verecundiæ: quia quorum oculos, aures, linguamq; possidet, non sinit turpiter ludere ac ridere: efficiens eos graues & mites. Econtra grande vitiũ est iuniorum impudentia, quę improbo ausu & dissolutione
B sua patres & fratres conturbat: quia sicut scriptum est, nec
Luc.18.a deum nec homines reueretur, sed lætatur cum malefecerit,
Prou.2.b & exultat in rebus pessimis. Facta est ei frõs meretricis: quia
Hiere.3.b non potest erubescere. Vbi lingua audax, & frons inuerecunda: quid loquatur quidve agat non curat. Cum enim boni adolescentuli & mansueti tacendo reuerentur maiores suos, nemo solius taciturnitatis hanc laudem putet: quia silentium ipsum (in quo est reliquarum virtutum ociũ) maximus actus verecundię est. Denique si naturale est, aut infantiæ deputat:
Damie.13.c aut superbiæ probro datur: si verecundiæ: laudi ducitur. Tacebat in periculis Susanna, & grauius verecundiæ quàm vitæ damnum putabat, vbi soli loquebatur cui poterat casta verecundia loqui: Fugit & pulcher Ioseph relicta veste in manibus fornicariæ: tacens q; celeriter egressus est, qui incongrua
Exo.3.c suæ verecundiæ audiens, non poterat diu stare. Moyses quo-
Hiere.1.b. que & Hieremias quod poterant per gratiam, excusabat per verecundiam. Tutius enim est discere q̃ docere, tacere quàm loqui. Quid autem magis potest verecundiæ bonum, q̃ vt iuniorũ ætas magis debeat discere q̃ tacere? Pythagoras quippe legem dedit silentij discipulis suis, vt tacentes per quinquennium, loqui discerent: & tu non vis tacere, cui virtus silentij propria est? Quid opus est ô adolescens, vt properes periculum suscipere loquendo, cum tacendo possis esse tutior? Quàmplures vidi loquendo incidisse peccatum: vix
C quenquam tacendo. Ideoque tacere nosse, q̃ loqui difficilius est. Scio pleros q; loqui, cum tacere nesciant. Rarum est tacere quenq̃, cum sibi loqui nihil prosit. Sapiens ergo est qui nouit tacere. Alliga, moneo, sermonem tuum, ne luxuriet, ne la sciuiat, & in multiloquio peccata sibi colligat. Sit restrictior, & ripis ipsius coërceatur. Cito lutum colligit amnis exũdãs. Sit tibi grauitas in incessu: in sermone pondus: atq; in verbis modus. Hæc autem si custodieris, eris mitis, mansuetus, & modestus. Custodi cor, & retine linguam. Bona enim possessio: mens bona. Sepi ergo hanc possessionem, & muni eã vndiq;: ne irruant in eã & captiuã ducant irrationabiles corporis passiones. Custodi quantum potes interiorem hominem tuum. Noli eum quasi vilem negligere ac fastidire: quia preciosa possessio est: & merito preciosa: cuius non caducus fructus & temporalis, sed stabilis atque æternæ salutis est. Si vis bene custodire: tace prius & audi, & non delinquas in lingua. Graue malum, vt aliquis ore suo cõdemnetur. Etenim si pro ocioso verbo reddet vnusquisq; rationem in die iudicij: quãto magis pro verbo impuritatis, & turpitudinis, & impietatis? Videamus etiam ne rationem ponamus pro ocioso silentio. Est enim fructuosum & negociosum silẽtium. Tacendo enim apud homines: melius loquimur deo. Multæ enim contẽplationes sunt, quibus anima deuota deo tacẽdo mirabiliter pascitur. Dauid propheta docuit nos tanquam in ampla domo deambulare in corde nostro, & cõuersari cũ eo tanq̃ cũ bono contubernali, vt ipse diceret sibi, & loqueretur secũ: Dixi cu D
stodiam vias meas. Moyses in silentio loquebatur, & in ocio Psal.38.a
operabatur. Quãdo ergo iust' solus est, qui semper cum deo Exo.14.d.
est? Quo solitarius est, qui nunq̃ separatur à Christo? Quãdo Ibidẽ.16.c.
aũt feriatur à negocio: qui nunq̃ feriatur à merito, quo consummatur negocium? Quibus aũt locis circũscribitur, cui totus mundus diuitiarũ possessio est? Qua existimatiõe diffinit qui nec operatione comprehenditur? Nunc quidem de deo cogitat & sanctis angelis eius, atq; de immarcescibili gloria æternæ beatitudinis: nunc vero de versutiis diaboli: de peccatis suis: de hora mortis: de pœnis inferni: de die tremendi iudicij: nunc de profunditate diuinarum scripturarum: de natura virtutum: de compositione morum bonorum. Quãa glorioſum tale silentium, vbi eloquia domini eloquia casta sunt? Est igitur tacendi & loquendi modus. Bona mens & verecunda, vt loquatur, multa prius cõsiderat, quid dicat, & cui dicat, quo loco, & quo tempore. Merito sapiens dicendus est
qui nouit tempus loquendi. Vnde bene ait scriptura: Homo Eccli.20.a
sapiens tacebit vsque ad tempus. Ideo sancti domini, qui scient quia vox hominis plerunque peccato iuncta est, & initiũ erroris humani sermo est hominis: tacere amabant. Denique
sanctus Dauid ait: Posui ori meo custodiam. Propheta custo- Psal.38.a
diebat, & tu non custodies? Potes autem custodire: si cito no
loquaris. Lex dicit: Audi Israel, &c. Audi enim dixit, & non, Deute.6.a
loquere. Tuæ enim ætatis est tacere & obedire, non de maio- E
ris sententia iudicare. Scriptum est iterum: Audi Israel, & tace. Isaac deferebat patri suo honorem: & obediens eius volũ Gene.22.a
tati, non recusabat mori. Iesus vero Naue sedulo obsequio Deute.31.f
Moysen venerabatur: & obediens existens in omnibus, tantã gratiam apud deum meruit, vt illius successor ad regendum dei populum eligeretur. Heliæus relicto aratro, mactatis bobus vocantem Heliam secutus: per veram mitem q; obedien 4.Reg.2.a
tiam ad tantã morũ ascendit celsitudinẽ, vt spiritus tã excelsi magistri dupliciter in bono discipulo requieſceret. Abraham vero ille fidelis senex ad iussionem domini reliquit ter- Gene.12.a.
rãnatiuitatis suę, & quãuis in multis locis frequẽtes iniurias graues q; perpessus foret labores, nunq̃ cœpte obedientię pœnituit. In tantũ enim p obedictiã & fidẽ placuit deo, vt ei de Christo primũ repromissio fieret. Ipse demũ domin' noster Iesus Christus in factis dictisq; suis multũ nos obedientiam docet. Vera enim subiectio, ppter deũ, ppriæ voluntatis est mortificatio: dum abiecta & indigna de se credit, & deo acceptabilẽ hominibusq; dulcẽ obedientiã parat. Deniq; voluntas ppria ex liberi arbitrij præsumptione descendens, obstinatis & inobedictibus ipsa bona in peccatũ cõuertit. Vir bonus cũ bonis suis oĩbus habere obedictiã studeat. Scriptum
quippe est. Melior est obedictia q̃ victima, & auscultare ma- 1.Re.15.c.
gis q̃ offerre adipẽ arietũ: qm̃ quasi peccatum hariolandi est
repugnare, & quasi scel' idololatriæ nolle acquiescere. Cernis F
quãtũ & quale sit inobedictiæ malũ, quod idololatriæ magicisq; cõparatur artib'? Adolescẽtes qui tali repleti sunt malo, subdi senioribus dedignãtur: facta vero eorũ aut dicta tumida & erecta ceruice nõ obseruant, sed diiudicãt: nõ venerã do exaltãt, sed spernendo subsannant. Sed non impune. Inde enim euidenter deficiunt, vnde miseri proficere debuerunt. Hoc aũt vult deus, vt homo per hominem doceatur, & minor maiori subdatur. Si enim angelus angelo imperat, & inter iubentem & obedientẽ summa manet semp cõcordia: videat ille q̃ grauiter peccat qui debitã exhibere suis maioribꝰ reuerentiã nõ curat. De interitiõe nãq; illorũ, qui nõ obedientes fuit, & suos seniores suosq; patronos despiciũt: multa dici potuisſent: nisi ꝓmisse breuitatis memor illa studiose prꝑterirem. Ad quid plura? Vna enim sententia obedictibus & inobedic
tibus sufficere potest: quã per se veritas loquitur dicẽs: Qui Luc.10.e
vos audit, me audit: & q̃ vos spernit me spernit. Inde illi gaudeant gaudio magno, qui seniores suos venerationi habent & honori, ꝓter Christũ. Multi nãq; de virtute obedientiæ multa scripserũt: inter quos sanctus pater noster Benedictus de ea tã terribiliter locutus est, vt fratrũ etiã bene obedientiũ corda prę nimio timore cõcuti valeant. Sed & ille sũmꝰ mellifluꝰ oris Gregorius mirabiliter superexaltat & magnifi cat eã: demõstrare autem volens quanti sit meriti obedictia, ita ait vir eloquens: Sola nãq; obedientia virtus est, quæ vir-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gtutes ceteras menti inserit,insertasq; custodit. Vnde primus homo præceptum quod obseruaret,accepit:cui si vellet se obediens subdere, ad eternam beatitudinem sine labore perueniret. Deinde idem doctor verba quæ locutus est spiritus sanctus per os Samuelis superius posita exponens dicit: Obedientia quippe victimis iure preponitur: quia per victimas aliena caro,per obedientiam vero voluntas propria mactatur. Tanto quisque deum citius placat: quanto ante oculos eius repressa arbitrij superbia,gladio præcepti se immolat. Quo contra hariolandi peccatum inobedientia dicitur, vt quanta sit virtus obedientia demonstretur. Ex aduerso enim melius
1.Reg.15.c ostenditur quid de eius laude sentiatur. Si enim quasi pecca tum hariolandi est repugnare,& quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere: sola obedientia est quę fidei meritum possidet,sine qua quisque infidelis conuincitur,etsi fidelis esse videatur. Hinc per Salomonem dicitur in ostensione obedien-
Prou.21.d tiæ: Vir obediens loquitur victorias. Vir quippe obediens victorias loquitur: quia dum alienæ voci humiliter subdimur, nosmetipsos in corde superamus. Hinc veritas in euangelio
Ioan.6.d dixit:Eum qui venit ad me,non eiiciam foras: quia non veni facere voluntatem meam, sed eius qui misit me. Quid enim suum faceret,si eos qui ad se veniunt,expulisset? Quis autem
H nesciat, quoniam voluntas filij à patris voluntate non discrepet? Sed quoniam primus homo,quia suam voluntatem facere voluit,à paradisi gaudiis exinit:secundus ad redemptionē hominum veniens,dum se voluntatem patris & non suam facere ostendit: permanere nos intus docuit. Cum igitur non suam,sed voluntatem patris facit:eos qui ad se veniunt,foras non eiicit: quia dum exemplo suo nos obedientiæ subiicit:
Ioan.5.e viam nobis egressionis claudit. Hinc rursum ait: Non possum ego à meipso facere quicquam, sed sicut audio,iudico. Nobis quoque obedientia vsque ad mortem seruanda præcipitur. Ipse autem sicut audit iudicat, tunc quoque obedit, cum iudex venit. Ne igitur vsque ad præsentis vitæ terminum obedientia laboriosa appareat:redemptor noster indicat,quia hanc cum iudex venerit seruat. Quid ergo mirum,si peccator homo obedientiæ in præsentis vitæ breuitate se subiicit:quando hanc mediator dei & hominum etiam cum obedientes remunerat, non relinquit? Sciendum vero est nunquam per obedientiam malum debere fieri: aliquando autem per obedientiam,quod agitur bonum,debet intermitti. Neque enim mala arbor in paradiso extitit quam deus homini non tangere interdixit: sed vt melius per obedientiæ meritum homo bene conditus crescret, dignum fuerat vt hunc à bono prohiberet: quatenus tanto verius hoc quod ageret virtus esset,quanto & à bono cessans authori suo se subditum humilius exhiberet. Sed quia nonnunquam nobis huius mundi prospera,nonnunquam iubentur aduersa, sciendum summopere est quòd obedientia aliquando si de suo habeat aliquid,
I nulla est: aliquando autem si de suo non habeat,minima est. Nam cum huius mundi successus præcipitur,cum locus superior imperatur: is qui ad percipienda hæc obedit,obedientiæ sibi virtutem euacuat, si ad hoc ex proprio desiderio anhelat. Neque enim se sua obedientia dirigit,qui ad percipienda huius vitæ prospera, libidini proprię ambitionis seruit. Rursum cum mundi despectus præcipitur, cum probra adipisci & contumeliæ iubentur:nisi ex seipso animus appetat,obedientiæ sibi meritum minuit, qui ad ea quæ in hac vita despecta sunt, inuitus nolensq; descendit. Ad detrimētum quippe obedientia ducitur,cum mentem ad suscipienda probra huius seculi nequaquam ex parte aliqua etiam sua vota comitantur. Debet ergo obedientia aliquid ex suo in aduersis habere: & rursum in prosperis ex suo aliquid minime habere:quatenus & in aduersis tanto fit gloriosior,quanto diuino ordini ex desiderio iungitur: & in prosperis tanto sit verior, quanto à præsenti ipsa quam diuinitus percipit gloria funditus mente separatur. His ergo tanti doctoris euidentissimis assertionibus Moyses & Paulus in factis suis proculdubio attestantur. Quære & lege quid vterque eorum fecerit. Veruntamen inter hæc scire oportet q; innocuis mentibus virtus semper obedientiæ iungitur:domino testante qui ait:
Ioan.10.c. Oues meæ me audiunt,& ego cognosco eas,& sequūtur me. Redemptori igitur suo non obedit qui innocens non est: & innocens esse non potest qui obedire contēnit. Sed necesse K est vt ipsa obedientia non seruili metu,sed charitatis affectu fiat:non terrore pœnę,sed amore iustitiæ. Nulla quippe innocentia,nulla vero obedientia est,nisi in eis charitas fulgeat: quę virtutes omnes transcendit. Sæpe enim falsa obedientia sub timoris specie palliatur. Igitur si videris iuuenculum desidem ab obediendum,& velocem ad loquendum: non dubites eum variis animi passionibus (præsertim superbię peste) laborare. Inobedientia enim sequitur superbiam matrem suam: sicut habes: Equus indomitus euadet durus, & filius re- Eccli.30.d missus euadet præceps. Sicut superbia equi indomiti præcipitio prona est:ita lasciuia adolescētis indisciplinati,peccati Eccli.32.b ruinæ proxima est. Loquere tu maior natu: decet enim te. Adolescens loquere in causa tua vix cum necesse fuerit. Si bis interrogatus fueris: habeat caput responsum tuum. In multis esto quasi inscius, & audi tacens simul & quærens. In medio magnatorum loqui non præsumas:& vbi sunt senes, non multum loquaris. Ante grandinem præibit coruscatio, & ante verecundiam præibit gratia, & pro reuerentia accedet gratia bona. Ex his nar que verbis sapientiæ intelligere potes quantum virtutes superius positę iuniorem ætatem adornent. Pueri enim à puritate dicti sunt,& decet vt regnēt in eis simplicitas & innocentia & puritas, hoc est virginitas. Cum his crescant, & in his perseuerent, vt mereantur sequi L agnum quocunque ierit. Adolescentes autem iuxta nominis huius interpretationem per dies singulos in bonis operibus crescentes,verecundiam diligant, taciturnitatem custodiant, simulque in exhibenda obedientia nimis ferueant. Istas quippe virtutes in primo constituimus loco, velut quædam incrementa bonorum operum,vt per eas ad castitatem & humilitatem & patientiam, quæ secundam partem obtinent, recto tramite valeant peruenire. Castitas igitur (quia vterque sexus vitio libidinis egrotat)nisi aliarum virtutum ope fulciatur,facile labitur. Et proinde nimio studio seruanda est: quia semel amissa,non reparanda est. Prima namque tela sunt oculorum:secunda verborum. In desideriis enim est omnis ocio- Pro.21.d sus,& desideria occidunt pigrum. Et ideo suffragatur ei plurimum verecundia,quæ custodit oculos:& taciturnitas, quæ retinet linguam: atque obedientia: quæ mentem occupat, corpusque fatigat ieiuniis,vigiliis,orationibus, & opere manuum. Sed necessariam præ omnibus habet humilitatem,qua conseruentur habita vsque in finem. Multi enim in ipsa senectute per superbiam in luxuriam ceciderunt. Qua de re timendum est & cauendum ne subitus calor superet longum tempus,& impudicos senes lasciuia condemnet. Tenenda est itaque semper humilitas custos pudicitiæ, mater patientiæ. Sine causa enim laborat,qui virtutes sine humilitate congregat. Vera autem patientia,nisi per profundam humilitatem, nec acquiritur nec tenetur. Hanc vero quisquis veraciter habet,nec beneficio cellæ,nec profugio solitudinis indiget: & M si ei aduersitatis aliquid acciderit, non contristatur, sed ad- Rom.8.c huc diligenti deum omnia cooperantur in bonum. Iste timet in prosperis,gaudet in aduersis. Amat & adiuuat se perseque tes,quia eum patientia & benignitas comitantur velut indiuiduæ comites. Si quis igitur habet animam virginalem, & amator est pudicitię,non debet mediocribus esse contentus, quæ cito exolescunt, & exorto caumate arescunt, sed perfectas virtutes sequatur, vt lumen habeat sempiternum. Qui enim proficere studet,semper inuenit quo crescat,& per dies singulos seipso melior fiat. Adolescens profice, mancipatus es Christi seruitio,& cœpisti magna agere, & excelsa imitari:confortetur cor tuum, & viriliter age. Magna tibi dabi- Psal.26.d. tur gloria post victoriam. Licet lubricum sit iter per quod incedis,tamen de domini auxilio confidens,defere ima quantum vales, & summa pete. Non deficias neque tepescas,vt gradum perfectionis possis ascendere, ad quam non nisi multis laboribus peruenitur. Euge nunc euge frater bone, initia transcende, & ad superiora tende,vt deo in voce exultationis canticum graduum cantes. Tibi vero de radice ad cacumen festinanti,liber patet ingressus ad illas quatuor virtutes principales quæ in adolescentibus inchoantur,& in iuuenib⁹ augentur,in senibus perficiuntur:quia matura ætas multis laboribus exercitata,iam nouit per experientiam,quod didicit per

A per scientiam. Vnde iam non immerito prudentiam, fortitudinem,iustitiam & temperantiam in tertio constituimus gradu,quia per eas maxime instruuntur mores, & bene viuendi magisterium docetur. Sed ex his prudentia agnitione veri delectat. Iustitia dilectionem dei & proximi seruat. Fortitudo metum mortis contemnit. Temperantia affectionem carnis temperat. Prima enim intelligit. Secunda bene viuit. Tertia appetitum cohibet. Quarta modum imponit. Tres illæ superiores quod honestum est operantur:hęc autem quarta decorum agit illud,quod ex radice honestatis proficiscitur. Siquidem prudentia est agnitio veræ fidei, & scientia scripturarum,in qua intueri oportet illud trimodum genus intelligentiæ,quorum primum est historicum:secundum allegoricum: tertium superior ille intellectus, quem dicunt anagogen. Iustitia verò est deum timere, religionem venerari, honorem ferre parentibus, patriam diligere, cunctis prodesse, nocere nulli, fraternæ charitatis vinculum tenere, pericula aliena suscipere,opem ferre miseris,bonis vicissitudinem rependere,æquitatem in iudiciis conseruare. Fortitudo autem, est animi magnitudo,contemptus honorum vel diuitiarum. Hæc aduersis aut patienter cedit,aut resistit fortiter. Nullis illecebris edomatur,malis & aduersis non frangitur, non e-
B leuatur secundis,inuicta ad labores,fortis ad pericula, pecuniam negligit,auaritiam fugit, contra vniuersa pericula animum præparat, molestiis nullis cedit, gloriæ cauet appetitum. Sed inter has temperantia semper amplectenda est. Est enim modus vitæ in omni verbo vel opere. Hæc autem sobrietatis & verecundiæ comes est, quæ alio nomine vocatur modestia. Humilitatis regulam custodit,tranquillitatem animi seruat, continentiam & castitatem diligit, fouet decus & honestatem, restringit ratione appetitum: iram contemnit, nec rependit contumeliam. His tu plagis cœli includere homo dei. His tu armis bellator Christi accingere, protegere, & ornare. Iste currus igneus te fortem militem gestabit cum summato cursu ad cœli palatium,vt assistas regi tuo,cui certasti bonum certamen: fidem seruasti. Bene rege hanc quadrigam virtutum, & sede in ea firmus, vt isto vehiculo vehi altius,& introduci valeas ad tricameratam domum in summo montis vertice collocatam. Hanc enim dico firmam fidem, spem inconcussam,perfectam charitatem,quæ omnem seruilem foras mittit timorem, vbi via mandatorum dei dilatato corde curritur. Hinc anima iusti sedes sapientiæ facta, plano
Phil.1.c moderatoq; incessu portat deum sessorem suum. Huic autem viuere Christus est,& mori lucrum. Vir discretus & contemplator transit quotidie:visionemq; mirabilem cernit:trahitur à deo,& ardenti desiderio currit post eum. Si autem istū
C montem excelsum,hancq; pulchram domum inhabitaueris: poteris & tu sæpissime intueri terrā illam promissionis, terram lacte & melle manantem,vbi verus Israel moratur, & veritatis pabulo in æternum pascitur. Sed dicis tu mihi: Quare fidem in primo loco nos posuisti:quæ est in Christiana anima fundamentum omnium virtutum? Facerem vtiq;, nisi fides cresceret. Nisi autem fides crescret: apostoli domino
Luc.17.a minime dixissent: Adauge in nobis fidem. Continua enim operatione virtutum,& assidua meditatione scripturarum sanctarum fides eruditur,& erudiendo illuminatur,& illuminando augetur,& augendo perficitur, & perficiendo stabilitur, ita vt nullo turbine hæreseos,vel persecutionum à statu suæ rectitudinis moueatur. Igitur priusquam homo per fidem cognoscat creatorem suum, ignorantia (mater omnium vitiorum) eius possidet animam. Ergo ignorantia nox est:fides verò dies. Sicut dies crescit per horas:sic fides augetur per illuminationem diuinæ gratiæ, & per documenta matris ecclesiæ. Primum itaq; syncera radix sanctæ fidei in terra humani
Psal.110.b cordis plantatur: cui inseritur ramusculus ille sanctæ arboris,id est timor domini, qui dicitur initium sapientiæ. Cum hoc incipit,& cum isto ascendit vsq; ad plenitudinem luminis. Cumq; fides plene adulta fuerit: velut quædam magna arbor diuersa in se habens poma, ex quibus reficitur anima plena deo:tunc adhæret ei timor ille castus & sanctus æter-
Psal.18.a næ charitatis:qui permanet in seculum seculi. Hæc est enim fides illa quæ per dilectionem operatur,vt homo noua creatura efficiatur: fides prudentissima & inuictissima, quæ inter verba altercationis,in tempore persecutionis & in die necef D sitatis superari non potest. Quapropter fides firma,& charitas plena fideles comites, & inseparabiles sorores,cuncta in se genera virtutum continentes, virum perfectum efficiunt, quantum possibile est eum perfici in hac vita plena miseriis & errorib⁹. Iste illud apostoli in veritate dicere potest: Quis Rom.8.g nos separabit à charitate Christi? Tribulatio an angustia: an persecutio: an fames:an nuditas: an periculum: an gladius? Certus sum enim quod neq; mors:neq; vita:neq; angeli:neque principatus:neq; potestates:neque virtutes:neq; instantia:neq; futura:neq; fortitudo:neq; profundum:neq; altitudo: neq; alia creatura poterit nos separare à charitate dei quæ est in Christo Iesu domino nostro. Hæc est autem disciplina bonæ vitæ,& recta series virtutum. Ista est via regalis, præcedentium patrum trita pedibus. Ambula in ea ô grex adolescentium,& noli declinare ab ea neq; ad dexteram,neq; Prou.4.d ad sinistram. Ille quidem ad sinistram declinat, qui se apertis vitiis implicat. Ille verò ad dexteram declinat, qui vitia sub specie virtutum latentia summopere non deuitat. Per hæc enim multi decipiuntur,& ignorant se esse deceptos. Itaq; dupliciter rea est anima si & bonum non facit vnde spiritualiter viuat,& lateat. Superbus vult se credi constantem: prodigus liberalem:auarus diligentem: temerarius fortem: in- E humanus parcum:gulosus humanum. Impudentia constantiæ sibi nomen asscribit. Procacitas appellationem libertatis ostendit. Eloquentiam verbositas fingit,& curiositatis malum sub studij spiritualis colore delitescit. Nam interdum sub prætextu iustitiæ, crudelitas agitur. Et putatur esse virtus quod nimirum vitium est:sicut remissa segnities manuetudo esse creditur. Et quod agit torpens negligentia, putatur agere indulgentia pietatis. Item timor sub specie obedientiæ occultatur, & dicitur virtus humilitatis,quod tamen vitium est timoris. Porro vitium inquietudinis virtutē se vult vocari solicitudinis. Et præcipitationis facilitas:feruor boni studij creditur. Et bene agendi tarditas, consilij mora esse videtur:cum tamen ista sit virtus:illa,vitium. Hæc etsi humano possunt discerni iudicio: tamen sine dono dei(quantum mihi videtur)nec virtutes possunt haberi vel appeti, nec earum similitudines (quæ sunt vitia virtutes imitantia) declinari. Sed sciendum est quòd quædam summæ virtutes sunt, quædā vero mediæ. Summæ virtutes sunt spes,fides,charitas. Nam à quibus habentur:vtique veraciter habentur. Doctrina,ieiunium, castitas, scientia, & cætera his similia mediæ virtutes sunt: quia & ad vtilitatem & ad perniciem possunt haberi. Non potest esse veritas cum mendacio: pudor cum petulantia: fides cum perfidia, castitas cum luxuria. Aduersus impetus vitiorum contrariis virtutibus est pugnandum. Contra luxuriam adhibeatur cordis munditia: contra odium, dile- F ctio: contra iracundiam,patientia: contra timorem, fiduciæ virtus:contra torporem, feruor boni studij. Opponatur tristitiæ gaudium, acediæ fortitudo, auaritiæ largitas,superbię humilitas. Principalium septem vitiorum regina & mater est superbia:quæ(omnium deterior)tanto in imo iacet: quanto in altum se erigit. Septem principalia pariunt de se multa vitia, quæ ita sibimet quadam cognatione iunguntur,vt ex altero alterum oriatur. Superbia sicut est origo omnium crimi num:ita ruina cūctarum virtutum. Ipsa est in peccato prima: in conflictu postrema. De superbia nascitur arrogantia: quæ tam in factis,quam in dictis cauenda est. Væ ei,qui sibi magis,quam deo placere studet. Per cenodoxiam maxime subiicit sibi diabolus monachum: quia per eam ab humilitatis culmine deiicitur. Summa itaque virtus monachi humilitas: summum vitium eius superbia est. Superbiendo, contendendo,dimicando,murmurando, detrahendo, susurrando,negligendo, contemnendo,& proprias voluntates faciendo: infinitas monachi qui nunc sunt,culpas incurrūt. Hinc est quod ex horum magna multitudine qui seculum deserunt,rari valde inueniuntur qui mortificatis vitiis ascendere contendant ad perfectionem virtutum. Hæc autem significant illa sexcenta milia armatorum qui de terra Aegypti educti sunt: duo autem solummodo homines: id est Iosue & Caleph ex illis Num.14.a. omnibus terram promissionis ingressi sunt: regredi autem volentes in Aegyptum,prostrati in deserto diuersis generi-

bus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gbus mortium interierunt. Per Aegyptum intellige mundum. Per Pharaonem diabolum, qui est rex super omnes filios superbiæ. Per mare rubrum ablutionem peccatorum omnium. Per Aegyptios in eo mortuos, ipsa peccata quæ sunt exercitus Pharaonis. Tu quidem iam Aegyptum deseruisti: Pharaonem fugisti: & lotus à sorde tua, submersis curribus canticum lætitiæ domino cecinisti. Tandem ingressus solitudinem ad montem Synai peruenisti, vbi data sunt tibi præcepta vitæ, & instituta cœlestis disciplinæ: quæ coram deo & sanctis eius te pollicitus es obseruare. Quanuis omnia feceris: noli tamen esse securus. Multa habentur pericula in ipsa, qua incedis eremo. Ibi certe igniti sunt serpentes: qui percutiunt & interimunt murmuratores. Ibi lepra quæ inficit & deturpat detractores & susurrones. Ibi sæuus gladius: qui deuorat fabricatores idoli & cultores: illos videlicet monachos
Colo.3.a. qui sectantur auaritiam: quæ idolorum est seruitus. Hanc di-
1.Tim.6.b cit apostolus radicem omnium malorum. Scito tamen quia non nisi tepidissimos monachos hoc impugnat vitium. Tu caue ne præter victum & vestitum aliud aliquid habeas, aut velis habere. Detestare superbiam, fuge contentionem. Rectores monasterij dilige vt parentes, time vt dominos, crede esse salutare quod iniungunt. Sed hæc custodire non poteris, nisi prius te stultum facias vt sis sapiens: nihil scilicet discernens, nihil diiudicans ex his quæ tibi fuerint imperata: H
sed cum omni simplicitate ac fide semper obedientiam exhibens. Illud tantummodo sanctum, illud vtile, illud sapiens iudicans, quod tibi vel lex dei, vel senioris examen indixerit.
Num.16.a Terreat te illorum exemplum, qui aduersus Moysen rebellauerunt: quorum alios cœlestis flamma combussit, alios autem infernus viuentes suscepit. Deficiet mihi tempus si velim omnia per ordinem pandere. Illud tibi inculcandum video, quia dum viuimus, inter laqueos currimus. Nusquam tuta pax, prohdolor: nusquam tuta quies: vbiq; belia: vndique hostes. Pharao enim cum suis Aegyptiis retinet exeuntem. Clades autem plurimæ in medio itinere, quæ impediunt nimis euntem. In extrema vero parte ante te hostes diri & fortes, qui resistere cupiunt, ne terram promissionis possis intrare, id est Amalech, Seon, Og, Moab, filij Amon, & latrunculi montis Seir. Si autem forte his superatis, per multos dabores optimam ingressus fueris terram, videbis quòd in ipsa etiam non valebis esse securus. Enimuero remanent Allophy
I li, & aliæ in tuo circuitu reseruantur gentes, in quibus te deus experiatur vtrum diligas eum, vtq; semper manum eius respicias, ne forte cum comederis & saturatus fueris, obliuiscaris eum. Igitur per septem gentes, quæ ex illa terra expulsæ sunt, intellige septem capitalia vitia, quorum duo carnalia sunt, scilicet gastrimargia & fornicatio, reliqua spiritualia, quæ in membris suis taliter distinguuntur. Gulæ concupiscentia in quinq; modos diuiditur. Primo si ante tempus cibos quis appetat. Secundo si lautiores escas quærat. Tertio si diligentius quosq; communes cibos quis procuret. Quarto si viles escas nimium quis sumat. Quinto si quisq; ex desiderio quodcunq; sumat. Fornicatio trimodo genere. Primum dum per voluptatis luxuriam commixtio expletur. Alterum dum sola attrectatione luxus carnis per immunditiam
 prouocatur. Tertium dum intentione turpium cogitationum nocturna quisque illusione polluitur. Est & quartum genus iuxta scripturam, sicut idololatria & auaritia. Sed & omnis immunda pollutio, fornicatio dicitur. Philargyria in gemina membra distinguitur, puta in concupiscentiam rei augendæ, & in metum carendæ. Est & tertium genus pestis huius, quando monachus ex ipsis necessariis sine quibus viuere non potest, plus desiderat habere quam necesse sit, aut ea volumus in monasteriis possidere, quæ si essemus in seculo, minime habere valeremus. Iræ genera tria sunt. Vnum quod ardet extrinsecus: aliud quod in verba sine operis effectu prorumpit: tertium quod non vt illud feruens ad horam digeritur, sed per dies & tempora reseruatur. Ex illo quippe calor & indignatio, ex isto nascitur odium, quæ omnia æquali sunt à nobis horrore damnanda. Tristitiæ vitium in tres diuiditur partes, quarum prima temperata est & rationabilis, de delictorum pœnitudine veniens. Altera perturbata & irrationabilis, de anxietate metus, seu de desperatione peccatorum exoriens. Tertia de iracundia, vel de illato damno, ac K
desiderio præpedito procedens. Acediæ genera duo sunt. Vnum quod ad opus dei pigritare monachum ac dormitare compellit. Aliud quod vagari huc illucq; facit, ac fugere cohortatur de fratrum, cum quibus viuit, societate. Hæc scilicet sex vitia quadam inter se cognatione sunt coniuncta, ita vt prioris exuberantia, sequentis efficiatur exordium. Ex primo enim secundum: ex secundo, tertium: & sic de cæteris. Et ideo econtra simili modo atq; eadem ratione pugnandum est, quia primo deuicto, aliud facilius deuincitur. Et ista vitia licet inuicem sibi sint connexa ea, quam diximus, ratione: specialius tamen in tres copulas diuidenda sunt. Gastrimargiæ fornicatio, auaritiæ ira, tristitiæ acedia peculiari consortio fœderantur. Sed his superatis maior tibi restat pugna, & ex tanto grauior, quanto ista amplius fuerint deuicta. Arripiendum namq; tibi est totis viribus iuge certamen contra crudelissimam & triformem bestiam, id est superbiam, inanem gloriam, & inuidiam, cuius in vno corpore tria capita, & in ipsis capitibus dentes ferrei commiuentes omnia. O quam multos viros hæc immanissima bestia momordit & deiecit, atq; sub pedibus suis conculcauit? Circunda itaque tibi fortem armaturam, vt possis stare contra tantam nequitiam. In-
Ephe.6.c due te lorica charitatis, accinge te gladio spiritus, quod est verbum dei: sume scutum fidei: pone galeam salutis & spei in L
capite tuo, sint pedes tui calceati in præparationem euangelij pacis, vt nullus in te pateat locus insidiis potentis aduersarij. Caput superbiæ, sicut caput viperæ: furor eius vt furor draconis, & flatus eius læthifer, vt insanabilis flatus reguli. Illud enim præstantius cæteris, tres venenatas ex vipereo ore ad feriendum educit linguas. Prima eos percutit, qui per transgressionis culpam contemptui habent diuina præcepta. Secunda illos, qui ex conseruatione mandatorum extolluntur in elationem virtutum. Tertia eos, qui per contumaciam mentis subdi dedignantur maiorum imperiis. Quidam autem pro carnalibus, quidam pro spiritualibus superbiunt, & est vna superbia sub diuerso colore. Cenodoxiæ alterum caput, multiforme prodigium, & multiplex malum, diras voces & rugitus terribiles ex turgidis faucibus quadripartito modo altius efflat. Nam sunt qui habent dona, & donantem ignorant. Et sunt qui se dicunt pro suis præcedentibus meritis dona accepisse, non pro gratia largientis. Item quidam sunt qui quod non habeant, habere se per tumorem existimant. Sunt & alij qui contemnendo cæteros, putant se habere aliquid singulariter. Sed ista elatio cæteris perniciosior est, de singularitate iactantiæ veniens. Hæc autem dira lues, quanuis se ad alta erigat, & impleat clamoribus aures: non tamen ei iuxta quam habet extollentiam est vis & potentia.

Ipsa quoq; inuidia duplices euomit flammas. Hoc nanque caput tertium, modo illum vrit qui meliori inuidet in id M
quod ipse non est: modo illum afficit, qui quemlibet consimilem dolet sibi esse æqualem. Vt hæc tria discernere valeas, ista do tibi indicia. Superbia enim rubet. Cenodoxia albet. Inuidia pallet. Furor igneus in superbis ex indignatione, candor in hypocritis ex simulatione, pallor in inuidis ex nimio dolore. His ita digestis rectius septem criminalia vitia denotantur quam dinumerantur, vt mihi videtur: quia sicut princeps septem vitiorum diabolus nos eorum subdit potestatibus: ita Christus deus noster spiritu septiformis gratiæ plenus, à dominatu ipsorum eruit, & sibi subditos facit. Sed scire te oportet, quia ista vitia diuersos ortus & dissimiles deficientias habent. Gula enim & fornicatio quia non nisi per corpus expleri possunt, carnalia sunt: & ideo corporali indigent afflictione, simulq; remotioribus locis, vt velocius curari queant. Auaritia & ira licet non sint vnius naturæ, nam prior extra naturam est, sequens autem originalis videtur, quia homo irascibile animal est: simili tamen oriuntur modo. Siquidem commotionis causas extrinsecus concipiüt. Tristitia & acedia nulla extrinsecus accedente prouocatione generari solent. Superbia, cenodoxia, atq; inuidia, sine corporali ministerio consummantur. Ad hæc curanda quæ spiritualia dicuntur, multum prosunt humana consortia, maxime si inter bonos prudentésq; viros viuas, qui illa semper redarguant. Sed inter hæc sciendum est quod in quibusdam ventris

Atris ingluuies, in quibusdam fornicatio principalem obtinet locum. In aliis superbia, in aliis cenodoxia arcem tenet. In quibusdam ira, in quibusdam auaritia seu tristitia, aut aliquid eorum sibi tyrannidem vendicat. Et ideo oportet vnumquẽque nostrum secundum qualitatem belli quo principaliter infestatur, pugnam arripere: ita vt alium necesse sit aduersus vitium quod tertium ponitur, primum exercere conflictum, alium contra quartum seu quintum: & ita prout vitia in nobis obtinent principatum, vtq; impugnationis exigitur modus: nos quoq; oportet ordinem instruere præliorum. Et sic contra illud vnum fortiter pugnemus, vt alia à quibus minus impugnamur, non negligamus. Atque ita totis viribus laboremus, vt non de nostris laboribus, sed de dei auxilio cõfidamus. Hoc enim modo ad puritatem cordis, & ad plenitudinem virtutum valebimus Christo adiuuante peruenire. Illud etiam nõ minus te scire volo, quia variæ in omnibus sunt morum conspersiones. Vnde alia vitia tranquillis & lenibus moribus, alia duris & asperis vicina sunt. Sæpe autem quod istis placet, illis displicet. Diabolus enim dum decipere quẽquam quærit, prius naturam vnius cuiusq; intendit, & inde se applicat vnde hominem aptum ad peccatum inspexerit. Ex ea quippe parte hominem diabolus tentat, qua eum per ex-
B crescentem humorem facile ad vitia inclinari conspicit: vt secundum humoris conspersionem, adhibeat tentationem. Nullus ergo culpam non æstimet quam ex conspersione propria sustinet, sed quantum valet contra id quod tolerat pugnet. Nam si conspersioni cedit, tentationi vel vitio nequaquam resistit. Igitur constantes & duri mores semper contra superbiam iram & crudelitatem pariter repugnent. Iucundi autem & lenes contra inanem gloriam, hypocrisim & falsam pietatem præcipuè certare non cessent. Istud namque hominum genus, laudis amore facilius capitur. Nemini volunt displicere, omnes æquanimiter portare videntur, decipiunt & decipiuntur: & quanto hominibus placent, tanto fi-
Iob.36.b unt deo odibiles, sicut scriptum est: Astuti & simulatores prouocant iram dei. Boni enim viri timentes deum, idipsum quod esse meruerunt, videri refugiunt. Sane laus humana bonos cruciat, malos lætificat. Dupliciter autem damnantur hypocritæ: siue pro occulta iniquitate, siue pro aperta simulatione. Nam non semper latent hypocritæ. Omne syncerum permanet. Nam quæ simulata sunt, diuturna esse non possunt. Hypocritæ foris candidi, intus sordidi. Amator vanæ gloriæ vnde possit laudari agere non quiescit. Nonnulli falsa opinione arrogantiæ se perfectos esse existimant, dum non sunt: qui obortis tentationibus innotescunt. Tanto quis fit veritati vicinior, quanto se longius esse ab ea fuerit arbitratus. Est humilitas formidinis & ignorantiæ, quæ non est laude digna. Hypocrita verba sanctorum habet, vitam non
C habet: cui semper iactantia oculos, quibus deus videri potest, claudit. Superbis & libidinosis plus dominatur diabolus. Transacta libido semper sui relinquit pœnitudinem. Nunquam satiatur, & extincta reaccenditur. Væ illi qui tunc habuit terminum luxuriæ, quando vitæ. Vinum contra potantem facit, quia postquam surrexerit, neque pes neque manus suum officium tenent, & omnis eius exhilaratio vertitur in ruinam. Vir superbus nec decorabitur, nec voluntatem suam perducet ad finem. Semper enim conscientia serui dei, humilis debet esse & tristis: scilicet vt per humilitatem non superbiat, & per vtilem mœrorem cor ad lasciuiam non dissoluat. Dei seruum sine intermissione legere, orare, & operari oportet, ne forte mentem ocio deditam, vitia sibi præoccupent. Mens deo dicata, sic caueat minora vitia vt maiora: quia à minimis incipiunt, qui in maxima proruunt. Satis delicate se palpat, qui vult sine labore magno studioq; continuo vel vitia superare, vel virtutes acquirere. Anima autem molle carnis pressa sicut difficile ad virtutes surgit, ita facile in vitia cadit: quia ista in imo sunt, illæ verò in summa arce consistunt. Deniq; nonnulli quia non pro dei amore seculo renunciant, laborare non curant. Vtinam quòd mundum relinquimus, voluntatis sit, non necessitatis. Qui enim non rigida intentione monachi professionem sectantur, quanto superni amoris propositum dissolute appetunt, tanto procliuius ad mundi amorem denuo reducuntur. Ex quibus alij corporis voluptatem, alij honorem requirunt. Sed qui ad hoc conuer- D
sationem sanctitatis prætendit, vt aliis quandoq; præsse desideret: iste non discipulus Christi, sed prauitatis sectator existit. Ferre enim crucem, & non mori, hypocritarum est. Ille autem qui se pro deo duritiæ tradit monachorum, assiduus debet esse in orationibus, lachrymas suas deo, non hominibus offerre, ieiunia in aurigæ modum pro lassitudine & viribus corporis temperare. Quapropter non pigeat te bone frater quantum potes actibus sanctis insistere, vt laboris tui fructus, quandoque possis recipere. Hoc solum attende quod monachus factus es, & ideo ea age quæ monachi sunt. Inter eos cum quibus viuis sectare meliores. In omni gradu & ordine optimis permixta sunt pessima. Animosos senes & pertinaces, quos vides in his abundare periculosis temporibus, noli imitari. Mores vitamque illorum fuge, ne tibi sint in laqueum & ruinam. O quam multos senes & iudices Israel turpiter vitam suam negligentes rex Babylonis in terram captiuitatis & confusionis possidet, & quam multi iuuenes spiritu feruentes, domino seruientes, vim faciunt cœlo, totisq; viribus sibi diripiunt illud? Vtinam talium præconia iuuenum nostri imitarentur senes, vt annosa redderet senecta quod tenera fert sponte adolescentia. Si tu vis proficere, non respicias quid mali faciant alij, sed quid boni ipse facere debeas. Nonne cernis negociatores & milites multa sustinere pericula, vt ad incertos honores & perituras diuitias peruenient? Isti quippe feruant cum animę discrimine, quæ cum plu- E
ribus tribulationibus inueniunt. Quid ergo tibi dic, rogo, faciendum est, qui venditis omnibus preciosam quæris margaritam, & emptum habes agrum vbi thesaurus latet, quem fur auferre non potest? Necesse est tibi omnes insidias præcauere solicite, ne si ruinam passus fueris, pro gloria habeas ignominiam: quanuis sis in tuto, noli esse securus. Frequenter in media tranquillitate, vitiorum syrtibus incauti & desides obruuntur. Quanta, prohdolor, animantia nutrit huius seculi desertum, quæ negligentes monachos duris morsibus depascunt? Et quoniam credo te posse plus proficere oratione, quam ista nostra exhortatione, addam & formulam orandi: vt legendo & orando, esurienti animæ duplicem tribuas refectionem: & quod desideras, apud deum faciliusveniat obtinere. Nimio enim coactus desiderio, quod de salute tua habeo, istud supra vires meas assumpsi negocium: vt vinculis verborum meorum ad instructionem tuam patrum sententias colligerẽ. Hæc tu meditare, hæc in tabulis cordis tui scribe. Et vt scias per quam viam incedere debeas, & vt perficere possis opere, quod discis lectione: clama ad deum (sine quo nihil boni agitur) clama precor clamore magno in toto corde tuo, & flebilis supplexq; tu ora.

FINIS. F

Incipit scala CLAVSTRALIVM: SIue de modo orandi.

Vm die quadam corporali manuum labore occupatus, de spiritualis hominis exercitio cogitare cœpissem: quatuor spirituales gradus animo cogitanti se subito obtulerunt, scilicet lectio, meditatio, oratio, & contemplatio. Hæc est scala claustralium: qua de terra in cœlum subleuantur: gradibus quidem distincta paucis, immensæ tamen & incredibilis magnitudinis. Cuius extrema pars terræ innixa est, superior verò nubes penetrat, & secreta cœlorum rimatur. Hi gradus sicut nominibus & numero, ita ordine & munere sunt distincti. Quorum proprietates & officia quidem singula quid circa nos efficiant, quomodo inter se inuicem differant & præmineãt, si quis diligenter inspiciat: quicquid laboris aut studij impenderit in eis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G eis, breue reputabit & facile, præ vtilitatis & dulcedinis magnitudine. Est autem lectio, sedula scripturarum cum animi intentione inspectio. Meditatio, est studiosa mentis actio occultæ veritatis notitiam ductu propriæ rationis inuestigans. Oratio, est deuota cordis intentio in deum pro malis amouendis, & bonis adipiscendis. Contemplatio, est mentis in deū suspensæ eleuatio æternæ dulcedinis gaudia degustans.

Lectio
Meditatio
Oratio
Cõtemplatio

Descriptio officiorum quatuor graduum.

Assignatis ergo quatuor graduum descriptionibus, restat vt eorum officia videamus. Beatæ igitur vitæ dulcedinem lectio inquirit, meditatio inuenit, oratio postulat, contemplatio degustat. Vnde ipse dominus dicit: Quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis. Quærite legendo, & inuenietis meditando. Pulsate orando, & aperietur vobis contemplando. Lectio quasi solidum cibum ori apponit. Meditatio masticat & frangit. Oratio saporem acquirit. Contemplatio est ipsa dulcedo quæ iucundat & reficit. Lectio in cortice, meditatio in adipe, oratio in desiderij postulatione, contemplatio in adeptæ dulcedinis delectatione. Quod vt expressius videri possit, vnum de multis supponam exemplum. In lectione audio: Beati mundo corde, quoniam ipsi deum videbunt. Ecce breue verbum, sed suaui & multiplici sensu refertum. Ad pastum animæ quasi vuam ministrauit, quam postquam anima diligenter inspexit, dicit intra se: Potest aliquid boni esse. Redibo ad cor meum, & tentabo si forte intelligere & inuenire potero munditiam hanc. Preciosa enim & desiderabilis est res ista, cuius possessores beati dicuntur, quibus visio dei (quæ est vita æterna) promittitur, quæ tot sacræ scripturæ testimoniis collaudatur. Hoc ergo sibi plenius explicari desiderans, incipit hanc vuam masticare & frangere, eãque quasi in torculari ponit, deinde excitat rationem ad inquirendum quid sit, & quomodo haberi possit hęc adeo preciosa & desiderabilis munditia. Officium meditationis.

Mat.7.a

Exemplum
Mat.5.a

Accedens ergo sedula meditatio non remanet extra, non hæret in superficie, vlterius pedem figit. Interiora penetrat, singula rimatur: attente considerat quod non dixit beati mũdo corpore, sed corde: quia non sufficit manus habere innoxias à malo opere, nisi à prauis cogitationibus mundemur in mente. Quod authoritate prophetæ confirmatur dicentis: Quis ascendet in montem domini, aut quis stabit in loco sancto eius? Innocens manibus & mundo corde. Item considerat quantum hanc cordis munditiam optabat idem propheta, qui orans dicebat: Cor mundum, inquit, crea in me deus. Itẽ: Si aspexi iniquitatem in corde meo, non exaudiet dominus. Cogitat quam solicitus erat in hac custodia beatus Iob, qui dicebat: Pepigi fœdus eam oculis meis, ne cogitarem quidem de virgine. Ecce quantum arctabat se vir sanctus qui claudebat oculos suos ne videret vanitatem, ne forte incautus respiceret quod postea inuitus desideraret. Postquam hæc & huiusmodi de cordis munditia pertractauit, incipit cogitare de eius præmio, quam gloriosum & delectabile est videre faciem desideratam domini, speciosi forma præ filiis hominum, non esse iam abiectum & vilem, non habentem speciem qua vestiuit eum mater sua synagoga: sed stola immortalitatis indutum, & coronatum diademate quo coronauit eum pater suus in die resurrectionis & glorię, die quam fecit dominus. Cogitat quòd in illa visione erit satietas illa de qua dicit propheta: Satiabor cum apparuerit gloria tua. Vides ne quantum liquoris emanauit ex minima vua? quantus ignis ex hac scintilla ortus est: quantum hæc modica massa: Beati mũdo corde, quoniam ipsi deum videbunt: in incude meditationis extensa est? Sed quantum adhuc posset extendi si accederet aliquis talia expertus? Sentio enim quod puteus altus est: sed ego adhuc rudis tyro, in quo pauca hæc haurirem vix inueni. His anima facibus inflammata: his incitata desideriis: fracto alabastro suauitatem vnguenti presentire incipit, necdum gustu, sed quasi narium odoratu. Et ex hoc colligit quã suaue esset huius munditiæ sentire experientiam, cuius meditationem nouit adeo esse iucundam. Sed quid faciet? Habendi desiderio æstuat: sed non inuenit apud se quomodo habere possit: & quanto plus inquirit, plus sitit. Dum apponit meditationem, apponit & dolorem: quia sitit dulcedinem: quam in cordis munditia meditatio esse monstrat, sed non præguI

Psal. 23.a

Psal.50.c
Psal.65.d

Iob.31.a

Psal.16.d

Mat.5.a

stat. Non enim est legentis atq; meditantis hanc sentire dulcedinem: nisi data fuerit desuper. Legere enim & meditari tam bonis quam malis commune est. Et ipsi philosophi gentium in quo summa veri boni consisteret, ductu rationis inuenerunt: sed quia cum deum cognouissent, non sicut deum glorificauerunt: & de suis viribus præsumentes dicebant: Linguam nostram magnificabimus: labia nostra à nobis sunt: quis noster dominus est? non meruerunt percipere quod potuerunt videre. Euanuerunt in cogitationibus suis: & omnis eorum sapientia deuorata est: quam eis contulerat humanæ studium disciplinæ: non spiritus sapientiæ: qui solus dat veram sapientiam: sapidam scilicet scientiam: quæ animam cui inhæsit, inæstimabili sapore iucundat & reficit. Et de illa dictum est: Sapientia non intrabit in maleuolam animam. Hæc autem à solo deo est. Officium enim baptizandi dominus cõcessit multis: potestatem verò & authoritatem in baptismo remittendi peccata, sibi soli retinuit. Vnde Ioannes antonomatice & discretiue de eo dixit: Hic est qui baptizat. Sic de eo possumus dicere: Hic est qui sapientiæ sapiorem dat: & sapidam animam facit. Sermo siquidem datur multis, sed sapientia paucis: quam distribuit dominus cui vult: & quomodo vult. Officium orationis. Videns autem anima quod ad desideratam cognitionis & experientiæ dulcedinem per se non possit attingere: & quanto magis ad cor altum accedit, tanto magis exaltatur deus: humiliat se: & confugit ad orationem, dicens: Domine qui non videris nisi à mundis cordibus, inuestigaui legendo, meditando quæsiui quomodo haberi possit vera cordis munditia: vt ea mediate, vel ex modica parte possem te cognoscere. Quærebam vultum tuum domine: vultum tuum requirebam. Diu meditatus sum in corde meo: & in meditatione mea exarsit ignis ac desiderium amplius cognoscendi te. Dum panem sacræ scripturæ mihi frãgis: in fractione panis magna cognitio est. Et quanto plus te cognosco, plus te cognoscere desidero: non iam in cortice literæ: sed in sensu experientiæ. Nec hoc peto domine propter merita mea, sed pro tua misericordia. Fateor enim quia indigna & peccatrix sum: sed & catelli edunt de micis quæ cadunt de mensa dominorum suorum. Da mihi domine arram hæreditatis futuræ saltem guttam cœlestis pluuiæ: qua refrigerem sitim meam: quia amore ardeo. Officium contemplationis. His & huiusmodi ignitis eloquiis suum inflammat desiderium: sic ostendit suum affectum. His incantationibus aduocat sponsum. Dominus autem (cuius oculi super iustos: & aures eius non solum ad preces, sed ipsas preces eorum non expectat donec sermonem finierint: sed medium orationis cursum interrumpens, festinus ingerit se: & animæ desideranti festinus occurrit) cœlestis rore dulcedinis circunfusus, vnguentis optimis delibutus animam fatigatam recreat: esurientem reficit: aridam impinguat: & facit eam terrenorum obliuisci: memoria sui eam mirabiliter fortificando, viuificando, & inebriando, ac sobriam reddendo. Et sicut in quibusdam carnalibus officiis anima adeo vincitur carnali concupiscentia, quod omnem vsum rationis amittit, & fit homo quasi totus carnalis: ita merito in hac superna contemplatione ita consumuntur & absorbentur carnales motus ab anima, vt in nullo caro spiritui contradicat: & fiat homo quasi totus spiritualis. Signa spiritus sancti ad animam venientis. Sed ô domine, quomodo comperimus quando hæc facis: & quod signum aduentus tui? Nunquid huius consolationis & lætitiæ testes & nuncij sunt suspiria & lachrymæ? Si ita est, noua est antiphrasis ista: & significatio inusitata. Quæ enim conuentio consolationis ad suspiria: lætitiæ ad lachrymas? si tamen istæ dicendæ sunt lachrymæ, & non potius roris interioris desuper infusi superfluens abundantia: & ad interioris ablutionis indicium exterioris hominis purgamentum: vt sicut in baptismo puerorum per exteriorem ablutionem significatur & figuratur interior animæ ablutio: ita hic econtra exteriorem ablutionem interior præcedat purgatio. O fœlices lachrymæ per quas maculæ interiores purgantur: per quas peccatorum incendia extinguuntur. Beati qui sic lugetis: quia ridebitis. In his lachrymis agnosce ô anima sponsum tuum: amplectere desideratum. Nunc torrente te voluptatis inebria: fuge ab vbere consolationis

K

Rom.1.d

Psal.11.a

Rom.1.c

Psal.106.c

Sap.1.a

L

Ioan.1.c

Psal.63.b

Psal.38.a

Mat.15.c

M

Psal.33.c

A lationis eius lac & mel. Hæc sunt miranda munuscula & solatia quæ dedit tibi sponsus tuus: gemitus scilicet & lachrymę. Adducit tibi potum in his lachrymis in mensura. Hæ lachrymæ sunt tibi panes die ac nocte: panes vtiq; confirmantes cor hominis: & dulciores super mel & fauum. O domine Iesu: si adeo sunt dulces istæ lachrymæ quæ ex memoria & desiderio tui excitantur: quam dulce erit gaudium quod ex manifesta tui visione capietur? Si adeo dulce est flere pro te, quam dulce erit gaudere de te? Sed quid huiusmodi secreta colloquia proferimus in publicum? Cur ineffabiles & inenarrabiles affectus verbis communibus conamur exprimere? Inexperti talia non intelligunt: nisi ea expressius legant in libro experiẽtiæ, quos ipsa doceat vnctio. Aliter autem litera exterior non prodest quicquam legenti. Modicum sapida est lectio exterioris literæ, nisi glossam & interiorem sensum sumat ex corde. Quomodo remanet anima spiritus sancti feruore discedente. O anima, diu protraximus sermonem. Bonum enim erat nos hic esse: cum Petro & Ioanne contemplari gloriam sponsi, & diu manere cum illo: si vellet hic fieri, non duo, non tria tabernacula, sed vnum: in quo essemus simul, & simul delectaremur. Sed iam dicit sponsus: Dimitte me: iam enim ascendit aurora, iam lumen gratiæ & visitationem quam desiderabas accepisti. Data ergo benedictione, mortificato neruo fœmoris, & mutato nomine de Iacob in Israel: paulisper secedit sponsus diu desideratus, cito elapsus. Subtrahit se tam à prædicta visione quam à dulcedine contemplationis: manet tamen præsens quantum ad gubernationem. Hic redditur causa quare spiritus sancti feruor animam aliquantulum deserit. Sed ne timeas ô sponsa, ne desperes, ne existimes te contemni si paulisper tibi subtrahit sponsus faciem suam. Omnia ista cooperantur tibi in bonum & de accessu & recessu lucrum acquiris: tibi venit: tibi & recedit. Venit ad consolationem: recedit ad cautelam: ne magnitudo consolationis extollat te: ne si semper apud te sit sponsus, incipias contemnere sodales: & hanc continuam visitationem non iam gratiæ attribuas sed naturæ. Hanc autem gratiam cui vult & quando vult sponsus tribuit, non quasi iure hæreditario possidetur. Vulgare prouerbium est quod nimia familiaritas parit contemptum. Recedit ergo ne forte nimis assiduus contemnatur, & absens magis desideretur, desideratus auidius quæratur, diu quæsitus tandem gratius inueniatur. Præterea si nunquam deesset hic consolatio (quæ respectu futuræ gloriæ quæ reuelabitur in nobis, enigma est & ex parte) putaremus forte hic habere ciuitatem manentem: & minus inquireremus futuram. Ne ergo exilium deputemus pro patria: arram pro precij summa: venit sponsus & recedit vicissim: nunc consolationem afferens, nunc vniuersum statum nostrum in infirmitatem commutans: paulisper nos permittit gustare quam suauis est: & antequam plenè sentiamus, se subtrahit: & ita quasi alis expansis supra nos volitans prouocat nos ad volandum. Quasi dicat: Ecce parum gustastis quam suauis sum & dulcis: sed si vultis plenè saturari hac dulcedine, currite post me in odorem vnguentorum meorum: habentes sursum corda, vbi ego sum in dextera dei patris. Ibi videbitis me non per speculum in ænigmate: sed facie ad faciem: & plenè gaudebit cor vestrum: & gaudium vestrum nemo tollet à vobis. Cura & diligentia adhibenda est animæ ne omnino à deo deseratur. Sed caue tibi ô sponsa: quando absentat se sponsus non longe abibit: & si non vides eum, ipse tamen videt te semper: plenus oculis ante & retro. Nunquam potes eum latere. Habet etiam circa te nuncios suos spiritus, quasi sagacissimos exploratores: vt videant quomodo absente sponso conuerseris: & accusent te coram ipso si aliqua signa lasciuiæ & scurrilitatis in te deprehenderint. Zelotypus est sponsus iste. Si forte alium amatorem receperis: si aliis magis placere studueris: statim discedet à te: & aliis adhærebit adolescentulis. Delicatus est sponsus iste: nobilis & diues est: speciosus forma præ filiis hominum: & ideo non nisi speciosam dignatur habere sponsam. Si viderit in te maculam siue rugam, statim auertit oculos. Nullam enim immunditiam potest sustinere. Esto ergo casta: esto verecunda & humilis, vt sic à sponso tuo merearis frequenter visitari. Timeo ne diutius detinuerit nos

C

B

D

E

F

sermo iste, sed ad hæc compulit me materia fertilis pariter & dulcis quam ego non protrahebam spontaneus: sed nescio qua eius dulcedine trahebar inuitus. Officia & effectus singulorum graduum per repetitionem. Vt ergo quæ diffusius dicta sunt simul iuncta melius videantur, prædictorum summam recapitulando colligamus. Sicut in prædictis exemplis prænotatum est, videri potest quomodo prædicti gradus cohæreant, & sicut temporaliter, ita & causaliter se præcedant. Lectio enim quasi fundamentum primo occurrit, & data materia, mittit vos ad meditationem. Meditatio verò quid appetendum sit diligentius inquirit: & quasi effodiens, thesaurum inuenit & ostendit. Sed cum per se obtinere non valeat: mittit nos ad orationem. Oratio se totis viribus erigens ad dominum: impetrat thesaurum desiderabilem, contemplationis suauitatem. Hæc autem aduenies: prædictorum trium laborem remunerat: dum cœlestis rore dulcedinis animam sitientem inebriat. Lectio ergo est secundum exterius exercitium. Meditatio secundum interiorem intellectum. Oratio secundum desiderium. Contemplatio super omnem sensum. Primus gradus est incipientium. Secundus est proficientium. Tertius est deuotorum. Quartus beatorum. Hi autem gradus ita concatenati sunt, & vicaria ope sibi inuicem deseruiunt, quod præcedentes sine subsequentibus aut parum aut nihil prosunt. Sequentes verò sine præcedentibus, aut raro, aut nunquam haberi possunt. Quid enim prodest lectione continua tempus occupare, sanctorum gesta & scripta legendo transcurrere, nisi ea etiam masticando & ruminando sucum eliciamus: & transglutiendo vsque ad cordis intima transmittamus: vt ex his diligenter consideremus statum nostrum: & studeamus eorum opera agere, quorum facta cupimus lectitare? Sed quomodo hæc cogitabimus, aut quomodo cauere poterimus ne falsa aut inania quædam meditando, limites à sanctis patribus constitutos transeamus, ni si prius circa huiusmodi ante ex lectione aut ex auditu fuerimus instructi? Auditus enim quodammodo pertinet ad lectionem. Vnde solemus dicere non solum libros ipsos nos legisse, quos nobisipsis vel aliis legimus: sed illos etiam quos à magistris audiuimus. Item quid prodest homini si per meditationem quæ agenda sunt videat: nisi orationis auxilio & dei gratia ad ea obtinenda conualescat? Omne siquidem datum optimum, & omne donum perfectum desursum est: descendens à patre luminum: sine quo nihil possumus facere: sed ipse in nobis facit opera: non tamen omnino sine nobis. Cooperatores enim dei sumus, sicut dicit apostolus. Vult siquidem deus vt eum adiuuemus: & vt ei aduenienti & præstolanti ad ostium, aperiamus sibi voluntatis nostræ: & ei consentiamus. Hunc consensum exigebat à Samaritana: quando dicebat: Voca virum tuum. Quasi diceret. Volo tibi infundere gratiam, tu applica liberum arbitrium. Orationem exigebat ab ea: cum dicebat: Tu si scires donum dei, & quis est qui dicit tibi, da mihi bibere: forsitan petiisses ab eo aquam viuam. Hoc audito quasi ex lectione mulier instructa, meditata est in corde suo bonum sibi fore & vtile habere hanc aquam. Accensa ergo habendi desiderio, conuertit se ad orationem dicens: Domine da mihi hanc aquam: vt non sitiam amplius: neq; veniam huc haurire aquam. Ecce auditus verbi domini, & sequens super eo meditatio: incitauerunt eam ad orandum. Quomodo namq; esset solicita ad postulandum, nisi prius eam accendisset meditatio? Aut quid ei præcedens meditatio contulisset, nisi quæ appetenda monstrabat, sequens oratio impetrasset? Ad hoc ergo vt fructuosa sit meditatio, oportet vt sequatur orationis deuotio, cuius quasi effectus est contemplationis dulcedo. Hic ostenduntur omnes hi gradus ita esse simul iuncti vt sint inseparabiles.

Iacob.1.c

1.Cor.3.b

Ioan.4.b

Ibidem.

Ex his possumus colligere quod lectio sine meditatione arida est. Meditatio sine lectione erronea. Oratio sine meditatione est tepida. Meditatio sine orationc infructuosa. Oratio cum deuotione contemplationis acquisitiua. Contemplationis adeptio sine oratione, aut rara aut miraculosa. Deus cuius potentiæ non est numerus vel terminus, & cuius misericordia super omnia opera eius quandoq; ex lapidibus suscitat filios Abrahæ: dum duros & nolentes acquiescere cogit vt velint: & ita quasi prodigus (vt vulgo dici solet) bouem

in cornu

Universidad de Deusto Biblioteca

G in cornu trahit, quando non vocatus se infundit. Quod etsi quandoq; aliquibus legimus contigisse, vt Paulo & quibusdam aliis: non tamen ideo debemus nos quasi deum tentando diuina præsumere, sed facere quod ad nos pertinet: legere scilicet & meditari in lege dei, orare ipsum vt adiuuet infirmitatem nostram: & videat imperfectum nostrum: quod ipse docet nos facere dicens: Petite & accipietis: quærite & inuenietis: pulsate & aperietur vobis. Nunc enim regnum cœlorum vim patitur: & violenti rapiunt illud. Ecce præsignatis distinctionibus persipici possunt prædictorum graduum proprietates quomodo sibi cohæreant: & quid singuli in nobis efficiant. Beatus homo cuius animus à cæteris negociis vacuus, in his quatuor gradibus versari semper desiderat: qui venditis vniuersis quæ habuit, emit agrum illum in quo latet thesaurus desiderabilis: scilicet vacare & videre quam suauis est dominus: qui in primo gradu exercitatus, in secundo circunspectus, in tertio deuotus, in quarto supra se leuatus: per has ascensiones, quas in corde suo disposuit, ascendet de virtute in virtutem: donec videat deum deorum in Sion.

Ioan.16.c
Mat.11.b

Psal.83.b

H Beatus cui in hoc supremo gradu vel modico tempore conceditur manere: qui vere potest dicere: Ecce sentio gratiam domini: ecce cum Petro & Ioanne gloriam eius in monte cõtemplor: ecce cum Iacob plerunque Rachelis amplexibus delector. Sed caueat sibi iste ne post contemplationem istam qua eleuatus fuerit vsque ad cœlos, inordinato casu corruat vsque ad abyssos: nec post dei visionem ad lasciuos mundi actus & carnis illecebras conuertatur. Cum verò mentis humanæ acies infirma veri luminis illustrationem diutius sustinere non poterit, ad aliquẽ trium graduũ per quos ascẽderat, leuiter & ordinate descẽdat: & alternatim modo in vno: modo in altero: secundũ modũ liberi arbitrij: pro ratione loci & temporis demoretur: tanto iam deo vicinior, quanto à primo gradu remotior. Sed heu fragilis & misera humana conditio. Ecce ductu rationis, & scripturarum testimoniis aperte videmus in his quatuor gradibus bonæ vitæ perfectionem contineri: & in his spiritualis hominis exercitium debere versari. Sed quis est qui hunc viuendi tramitem teneat? Quis est hic: & laudabimus eum? Velle multis adiacet: sed perficere paucis. Et vtinam de istis paucis essemus. Quatuor causæ retrahunt nos ab his quatuor gradibus. Sunt autem quatuor causæ quæ retrahunt nos plerunq; ab istis gradibus: scilicet ineuitabilis necessitas: honestæ actionis vtilitas: humana infirmitas: mundialis vanitas. Prima est excusabilis: secunda tolerabilis: tertia miserabilis: quarta culpabilis. Illis enim quos huiusmodi nouissima causa à sancto proposito retrahit, melius erat gloriatis dei non cognoscere, quam post agnitam retroire. Quam vtique excusationem habebit iste de peccato? Nonne ei iustè potest dicere dominus: Quid debui tibi facere: & non feci? Non eras, & creaui te: peccasti, & diaboli seruum te feceras: & redemi te. In mundi circuitu cum impiis currebas: & elegi te. Dederam tibi gratiam in conspectu meo, & volebam facere apud te mansionem: tu verò despexisti me: & non solum sermones meos, sed meipsum proiecisti retrorsum, & ambulasti post concupiscentias tuas. Sed ô deus bone, suauis & mitis, amicus dulcis, consiliarius prudens, adiutor fortis: quam inhumanus, quam temerarius est qui te abiicit: qui tam humilem, tam mansuetum hospitem à suo corde repellit? O quam infœlix & damnosa commutatio, creatorem suum abiicere: & prauas noxiasq; cogitationes recipere: illud etiam secretum cubile spiritussancti, secretum cordis, quod paulo ante cœlestibus gaudiis intendebat, tam subito immundis cogitationibus & peccatis tradere conculcandum? Adhuc in corde calent sponsi vestigia: & iam intromittuntur adulterina desideria. Male conueniens & indecorum est aures quæ modo audierunt verba quæ non licet homini loqui, tam cito inclinari ad fabulas & detractiones audiendas. Oculi, qui sacris lachrymis modo baptizati erãt, repente conuerti ad videndas vanitates. Lingua, quæ modo dulce epithalamium decantauerat, quæ ignitis & persuasoriis eloquiis suis cum sponso reconciliauerat sponsam, & introduxerat eam in cellam vinariam, iterum conuerti ad vana eloquia, ad scurrilitates, ad concinnandum dolos, ad detractiones. Absit à nobis domine. Sed si forte ex humana infirmitate ad talia dilabimur, non ideo desperemus, sed iterum recurramus ad clementem medicum, qui suscitat de terra inopem, & erigit de stercore pauperem. Et qui non vult mortem peccatoris, iterum curabit & sanabit nos. Iam tempus est vt epistolæ finem imponamus. Oremus ergo deum vt impedimenta quæ nos ab eius contemplatione retrahunt, in præsenti no bis mitiget, in futuro nobis penitus auferat: qui per prædictos gradus de virtute in virtutem nos perducat: donec videamus deum deorum in Sion. Vbi electi non guttatim, non interpolatim percipient diuinæ cõtemplationis dulcedinem, sed torrente voluptatis indesinenter repleti, habebunt gaudium quod nemo tollet ab eis, & panem incommutabilem: pacem in idipsum. Tu ergo frater mi Goffrede, si quãdo datum tibi fuerit desuper prædictorum graduum celsitudinem conscendere, memẽto mei. Et ora pro me, cum tibi bene fuerit, vt sic cortina cortinam trahat: & qui audit, dicat veni.

K

Psal.112.a.

FINIS.

Formula honestae vitae.

L

DEtis à me frater charissime, quod necdũ à suo prouisore audiui aliquem petiisse. Veruntamen quia id instanter tua poscit deuotio, cui iuste & rationabiliter petenti aliquid in Christi nomine, negare nõ valeo, formulam honestæ vitæ breui tibi sermone depingam: quam si in Christi amore vel dilectiõe exardescens perseueranter seruaueris, vitam proculdubio consequeris æternam. Vt ergo ab interiori homine ad exteriorẽ sermo procedat, ita circa tui puritatem cordis te indesinenter studere oportet, quo tutius puritatis amator deus illic sedem tanquam in cœlo sibi collocare dignetur: iuxta illud: Cœlum mihi sedes est, & anima iusti sedes est sapientiæ. Necesse est igitur vigilanter intendas cogitationes tuas ad bonum semper & honestum dirigere, vt videlicet cogitare vel meditari coram deo pertimescas quod in præsentia hominum dicere vel facere merito erubescere, sciens quod sicut per verba vel facta innotescimus homini, sic nimirum per cogitationes cuncta scrutanti spiritui: quia quod agunt hominibus dicta, eadem deo cogitationes. Deus enim nouit cogitationes hominum, quia vanæ sunt. Et sicut nulla est ei inuisibilis creatura, sic omnino nihil potest cogitari quod eum lateat. Viuus est enim sermo dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens vsque ad diuisionem animæ ac spiritus, compagum quoq; ac medullarum, & discretor cogitationum cordis. Sit tibi quoq; Iesus semper in corde, & nunquam imago crucifixi ab animo tuo recedat. Hic tibi sit cibus & potus, dulcedo & consolatio tua, mel tuum & desiderium tuum, lectio tua & meditatio tua, oratio & contemplatio tua, vita, mors, & resurrectio tua. Semper cogita illum, nunc positum in præsepio & pannis inuolutum: modo in templo patri à parentibus præsentatum: nunc fugientem in Aegyptum, ibi diu in extrema paupertate & indigentia commorantem, & inde maximo cum labore redeuntem: modo in templo audientem doctores & interrogantem, qui docet hominem scientiam, & postea parentibus subditum. cui iure omnis creatura subditur. Deinde esurientem in deserto & sitientem, qui est panis vitæ, & fons sapientiæ, qui pascitur inter lilia, & implet omne animal benedictione. Modo fatigatum ex itinere, sedere sic supra fontem, cum muliercula sola solum loquentem, totius mundi statum regentem. Postea factum in agonia prolixius orantem, & omnia omnibus sufficienter administrantem. Ab angelo etiam ipse, qui est dulcedo & consolatio angelorum & hominum, consolationem nihilominus recipientem. Aut ad columnam totius orbis sustentamentum ligatum & flagellatum. Ipsum (qui est

Esa.5.b

I

Esa.66.a

Canti.2.d.
Psal.144.d

A (qui est angelorum splendor) sputis illitum, palmis in facie percussum, spinea corona coronatum, opprobriis saturatum. Ad vltimum cum iniquis deputatum, & pro te in cruce pendentem & morientem, atq; spiritum suum in manus patris cõmendantem. Sic nimirum erit fasciculus myrrhæ dilectus tuus, sic inter vbera tua commorabitur. Sic de omnibus anxietatibus & amaritudinibus domini dei tui colliga quasi fasciculum, vt amarum poculum lachrymarum tibi conficias.

Canti.1.d

2.Cor.5.d. Quod siquando ardentissimo Christi amore succensus, volueris cum apostolo iam illum cognoscere, & non secundum carnem, leuabis parum mentis oculos ad victoriam resurgentis, ad gloriam ascendentis, ad gloriosam maiestatem in gloria dei patris sedentis atq; regnantis, quæ sursum sunt sapiens, & quæ sursum sunt quærens, vbi Christus est in dextera dei sedens. Nec tamen ibi longam facies moram, ne forte si diutius scrutator maiestatis fueris, obruaris à gloria. Sane ante omnia te debere noueris omnem cordis elationem, iactantiam atque arrogantiam (quasi venenatas aspides) fugere: sciens proculdubio quia immundus est coram deo omnis qui exaltat cor suum. Itaque neminem spernas, nemini noceas, nulli detrahas, & pro Christi amore omnibus prodesse coneris. In tantum etiam inferiorem ac cæteris viliorem te non solum ex intimo cordis affectu credas, verumetiam non te dicas profecisse, sed nec te aliquid esse existimes, iuxta illud apostoli: Qui se aliquid esse existimat, cum nihil sit, ipse se seducit. Sit præterea incessus tuus maturitate plenus, grauis & honestus: videlicet non fractis gressibus ambules: aut scapulas dextrorsum aut sinistrorsum vergendo, non erecta ceruice, non prominenti pectore, seu etiam inclinato capite super humerum: quæ omnia aut leuitatem redolent, aut elationem ostentant, aut hypocrisim sapiunt. Incedens ergo, stans & sedens, faciem semper habeto deorsum, reuoluens in animo tuo quod puluis es, & in puluerem reuerteris: & cor sursum vbi Christus est in dextera dei patris sedens. Quaquauersum nulla curiositate quin potius necessitate aspicias. Tristitiam autem (maxime in conuentu) dissimulare te decet, quandam in facie hilaritatem prætendens, priuatim autem nunquam vultus in diuersa mutetur. Siquando coram aliis positus, ridere alicuius rei causa fueris compulsus (vt assolet) non fit risus tuus excussus. Nam iuxta sapientem: Amictus corporis, & risus dentium, & gressus hominis, enunciant de illo.

B

Gala.6.a.

Eccli.19.d

Tuis etiam interdũ interpõe gaudia curis. Nunquã sis otiosus quin aut legas, aut aliquid de sacris scripturis mediteris, vel certe (quod melius est) rumines psalmos, operando nihilominus incessanter quod tibi fuerit iniunctum, vt semper te diabolus inueniat occupatum. Multam enim malitiam docuit otiositas. Illas etiam scripturas libentius legas quæ præcipue erga Christum tuum magis inflammauerint intellectum. Intellige quæ dico. Dabit enim tibi dominus in omnibus intellectum, si in sensu cogitaueris circunspectionem dei. Cum orueris, non impleas aures audientium singultibus & suspiriis, sed intente ora deum in cubiculo cordis tui.

Eccli.33.d.

C

Proderit tamen ad deuotionem compunctionemque obtinendam, si ita semotus fueris, vt puras manus ad deum leuando, etiam tuiipsius vocem audire possis. Nonnunquam ad subleuandum intentionem in cœlum prospicias, vt ibi sit cor tuum, vbi Christus est in dextera dei sedens. Ab oratione iterum reuerteris ad lectionem: & iterum lectio cum fastidium submouerit, ad orationem redeas. Consortia iuuenum (& maxime illorum qui imberbes sunt) inquantum conuenienter poteris deuita. Nunquam alicui oculum in faciem figas. Sicut ad crucem, sic accedas ad cibum, id est nunquam voluptate, sed necessitate pascaris: & fames, non sapor prouocet appetitum. Singularitatem in refectione fuge, & communitate esto contentus, sciens quia caro pascenda est, & extinguenda sunt vitia. Si quando aliquid superapponitur, tanquam diuinitus procuratum accipe illud, hoc tamen habens in animo semper & voluntate, vt tantum vel magis alteri apponatur. Pone prouidentiæ tuæ modum, ne tibi sapiens videaris. Semper & vbique atque in omnibus operibus time, ne forte excedas in aliquo. Hinc beatus Iob: Verebar, inquit, omnia opera mea, sciens quòd non parceres delinquenti.

Iob.9.d

Cum ad stratum lassus deueneris, te honesto modo iacendo componas, nec resupinus iaceas, nec genua leuando, calcaneos iungas ad tibias. Quod si forte luxuriæ te pompa concusserit, recordare dilectum tuum positum in doloribus, & vniuersum stratum suum versatum in infirmitate eius, hæc dicens in corde tuo: Deus meus pendet in patibulo, & ego voluptati operam dabo? Sicque inuocato nomine saluatoris, ingeminando sepe nomen salutis, cessabit tandem (deo succurrente) quassatio. Ruminantem psalmos somnus te occupet, vt in somno somnies te dicere psalmos. Cum surrexeris ad vigilias, lauda creatorem tuum ex omnibus viribus tuis, & ad laudem redemptoris tui exalta vocem tuam in fortitudine. Postremo purissimum semper erga Christum amorem habeto, nil præter ipsum aut propter ipsum amare memẽto. Prolixius quam putaueram descripsi tibi, quę ipse agere nequeo, in te adimpleri desiderans quod in me deesse cognosco: quia profectus tuus meum gaudium & corona est in domino.

D

FINIS.

Eiusdem materiæ notabile documentum.

SI plene vis assequi quod intendis, duo sunt tibi necessaria. Primum est vt subtrahas te ab omnibus transitoriis rebus & terrenis, vt nihil de eis cures, ac si non essent. Secũdum, vt ita te des deo, vt nihil dicas vel facias nisi quod crediderit firmiter placere deo. Primum autem assequeris hoc modo. Omnibus modis quibus potes te vilifica, tenihil reputando esse, sed credas omnes homines esse bonos & meliores te magisque placere deo. Quæcunque audis vel vides in religiosis personis, puta bona intentione dici vel fieri, etiam si contraria videantur. Nam humana suspicio facile fallitur. Nulli displiceas. Nihil vnquam de te loquaris quod laudem importet, quantumcunque sit familiaris ille cum quo loqueris, imò plus labora celare virtutes quam vitia. De nullo prorsus sinistrè loquaris (quantumcunque sit verum vel manifestum) nisi in confessione, & hoc vbi non potes aliter manifestare peccatum tuum. Libentius accommoda aurem tuam cum aliquis laudatur, quam cum vituperatur. Cum loqueris, verba tua sint rara, vera, ponderosa, & de deo. Si secularis loquitur tecum, & vana proponit, quam citius potes succide sermonem, & transferas te ad ea quæ dei sunt. Quicquid contingat tibi vel alij quantumcunque cõiuncto, non cures: & si est aduersum, non tristeris: si est prosperum, non læteris: sed totum nihil puta, & lauda deum. Solicitudinem adhibe quantamcunque potes vt vilitati tuæ sedulus intendas. Fuge loquutoria quantum potes. Melius est enim silere quam loqui. Post completorium non loquaris, quousque finita sit missa sequentis diei, nisi causa maxima interuenerit. Cum vides aliquid quod tibi displicet, vide si hoc est in te, & abscinde: si verò vides aliquid quod tibi placet, vide si hoc est in te, & tene. si non est, assume. & sic erunt tibi omnia in speculo. De nulla re murmures cum aliquo (nisi credideris prodesse) quantumcunque sit graue quod habes. Nunquam pertinaciter aliquid affirmes vel neges, sed sint tuæ affirmationes & negationes dubitationis sale conditæ. A cachinnis semper abstineas, rideas verò raro, & cum paucis præstes os tuum. Breuiter, in omnibus dictis tuis sic te habeas, vt sint ita quæ dubia dimittantur. Secundum assequeris hoc modo. Orationibus cum magna deuotione intendas, & eas dicere labora horis debitis: & quod offers in oratione, reminiscaris in corde. Et vt ea quæ legis confirmes, diligenter recogita, & eorum imagineris statum in quorum memoria hæc dixeris. Ista tria semper in mente habeas, quid fuisti: quid es, & quid eris. Quid fuisti: quia sperma fœtidum. quid es, quia vas stercorum. quid eris: quia esca vermium. Similiter imagineris eorum pœnas qui sunt in inferno, & quod nunquam finientur, & pro quam modica delectatione tanta mala patiuntur. Similiter imagineris gloriam paradisi, & quod nunquam finietur, & quam breuiter & cito acquiritur, & quantus luctus & dolor poterit esse illis qui pro parua re tantam gloriam amiserint. Cum habes aliquid quod tibi displicet, vel times habere: cogita quòd si tu esses in inferno, & illud, & quicquid nolles, haberes. Et

E

F

cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gcum habes aliquid quod tibi placet,vel optas habere : cogita quod si tu esses in paradiso,haberes illud, & quicquid velles. Si autem in inferno esses,nec illud,nec aliud quod velles haberes. Quandocunque est festum alicuius sancti, cogita de illo quanta sustinuit propter deum,quia breuia : & qualia adeptus est,quia æterna. Similiter cogita quia transeunt bonorum tormenta,malorum gaudia. Hi cum istis tormentis adepti sunt gloriam æternam,& isti ex indebitis gaudiis æternam pœnam. Quandocunque te vincit acedia, accipias hoc scriptum,& imagineris hæc omnia diligenter. Et cogita de tempore quod sic perdis,quod illi qui in inferno sunt darent totum mundum (si haberent) pro eo. Cum habes aliquas tribulationes,cogita quòd illi qui sunt in paradiso, carent eis. Similiter cum habes aliquas consolationes, cogita illos de inferno carere eis. Omni die cum vadis iacere, examina diligenter quid cogitasti,& quid dixisti in die: & quomodo vtile tempus & spacium quod datum est ad acquirendum vitam æternam,dispensasti. Et si bene transiuisti,lauda deum: si male vel negligenter: lugeas,& sequenti die non differas confiteri. Si aliquid cogitasti,dixisti,vel feciſti quod tuam conscientiam multum remordeat, non comedas antequam confitearis. Istud in fine pono,vt imagineris duas ciuitates. Vnã plenam omnibus tormentis , quæ est infernus . Alteram plenam omni consolatione,quæ est paradisus. Et ad vnam illarum o-
H portet te currere. Vide quid te possit trahere ad malum : vel impedire à bono . Credo quòd nihil inuenies . Certus sum quod si bene seruaueris ea quæ sunt hic,spiritus sanctus habitabit in te,& perfectè docebit te facere omnia. Ergo bene serues ista,& nihil negligas . Et lege ea in septimana bis,scilicet in die mercurij,& in die sabbati: & vt inueneris te feciſ se quod scriptum est,lauda deum,qui est pi⁹ & misericors in secula seculorum. Amen.

FINIS.

Speculum monachorvm.

SI quis emendatioris vitæ desiderio tactus cogitationum,locutionum,operumque suorum sollicitus explorator,vniuersos excessus suos corrige re nititur: in præsentis paginæ frequentj lectione & assidua meditatione (tanquam in speculo) interioris hominis sui faciem contemplet.
I In primis ergo ex quo surgit ad vigilias, vitæ suæ tempus per momenta singula debet monachus computare , & videre semper vt bonum faciat,& malum caueat in omni opere suo , & hoc dicat sibiipsi: Si modo moriturus esses,faceres istud? Ad psalmodiam cor habeat: nisi fortassis ad aliquid sublimius rapiatur: sed etiam omnium quæ ibi dicuntur,vsque ad vnam literam se pro certo nouerit debitorem vel dicẽdi in choro suo, vel audiendi in alio. Ad interuallum debet stare ad orationẽ, vel corporis necessitati prouidere : ita tamen , vt vadens sibi dici nouerit: Sursum corda . Est autem spiritualis propositi detrimentum,si cogat infirmitas rigoris pristini aliquantulũ relaxari. Post lectionem est orandum: & si ad legendum accedat,non tam quærat scientiam,quam saporem. Est autem scriptura sacra puteus Iacob: ex quo hauriũtur aquæ quæ in oratione funduntur. Nec semper ad oratorium est eundum : sed in ipsa lectione poterit contemplari & orare. Sacris altarib⁹, si sacerdos est,tanquam vnus ex summis angelis in spiritu totus assistat. Si minister, tanquam angelus domino ministret. Cum aliis eat ad laborem: vbi consideret non quid agat , sed propter quid venerit. Cessante manu spiritus laboret vel orando: vel meditãdo: quanuis & in ipso labore idipsum facere teneatur. Ad mensam non solum fauces cibum capiant: sed etiam aures exhauriant verbũ dei. Non enim debet totus mãducare: sed sic occupetur cor ad verbũ dei, vt solę fauces sumant cibum, aures verbum. De hoc autem plurimum gaudeK at si ei viliora, quam aliis apponũtur. Nam reuera fœlicioresI sunt qui in parcitate sustinendi fuerint fortiores. In gratiis agendis pro duobus sibi nouerit supplicandum: vel pro peccatis eorum quorum eleemosynis sustentatur: vel forsitan pro seipso, quia corpori suo supra necessitatem indulserit. Si vocatur ad colloquium : secundum regulam leniter & sine risu pauca verba & rationabilia loquatur: & antequam ea proferat, bis ad limam veniant, quam semel ad linguam. Si cum seculari loquendum est, tunc maxime adhibeat custodiam ori suo: vt nihil proferat quod non ædificet audientem. Sic in cũctis se habeat, vt ædificet videntes : & nemo dubitet cum viderit eum vel audierit, quin vere sit monachus. Post completorium singulis diebus capitulum sibi teneat : & conuocatis cogitationibus suis ponat rationem diligenter quid ipso die cogitatione, locutione, vel opere deliquerit publice vel priuatim: per singulas noctes lectum suum lauans, hoc est singulis peccatis, lachrymis & doloribus purificatis, diligenter de singulis computet. In crastino publice de apertis, de occultis verò facturus confessionem secreto: quæ vt perfecta sit, tria debet habere: scilicet vt sit voluntaria, nuda, & munda. Volũtaria id est ex propria deliberatiõe & proposito. Nuda, vt nudè prout gessit confiteatur peccatum suum. Munda, ne peccatum suum prædicet sicut Sodoma: sed pura & simplici intentione se accusẽt. In capitulo qui publice offendit, manifestè L
reuelet tanquam assistens iudici. In omnibus sic ibi loquatur, respondeat, vel proclamet, vt sermo eius interius vel exterius sit perũctus oleo charitatis. A nemine qualecunq; munus accipiat. Neminem habeat familiarem. In omnibus fugiat singularitatis vel admirationis notam . Loquens nihil dicat vnde multum eruditus, multúmve religiosus possit putari. Ad interrogata, paucis respondeat . Si de scriptura vel moribus agatur: aurem paret, non linguam . Cum loquitur, non studeat eloquentiæ : sed sermo eius sit potius rusticanus quam vrbanus. In omnibus agendis non studeat curialis videri. Salua honestate fugiat omnes homines in potestate positos , maxime seculares. Sectetur cõmunia, orationes, labores, lectiones, & cæteras obseruantias : in quibus non sit tanquam vitula Ephraim, docta diligere triturare, id est ad huiusmodi non con- Oſee.10.c
suetudine sed deuotione trahatur. Orationes quæ imperantur, primo loco habeat : nec sibi blandiatur de priuatis orationibus suis, (quæ in secundo loco ei habendę sunt) cum in præceptis orationibus desidiosus fuerit . Si autem familiaritas interdicitur hominum: quanto magis mulierum? Sit faciesM
communis cum cæteris: intus verò dissimilis: hoc est nõ nimia grauitate cõtracta, nec nimia locutione dissoluta, sed bona quadam mediocritate regatur: vt de sancto Martino legitur: Faciem eius non fuscauit mœror: nec leuigauit risus. Erit enim prudentis animæ thesaurum suum solicite custodientis (more Moysi) cornutam velare faciẽ: & quodam risu, qui tamen modestus sit, interioris gloriam hominis, & mentis grauitatem absconde re. Comparanda est dies instans diei præteritæ: vt ex eorum collatione suum deprehendere possit monachus vel profectum, vel defectum. In omni actu vel cogitatu suo sibi deum adesse memoretur : & omne tempus quo de ipso non cogitat, perdidisse se computet. Tędio affectus componat se meditando supra petram in qua lauantur mortui: & cogitet apud se quomodo tractentur ibi sepeliendi : nunc in tergum, nunc in faciem versantur: quomodo nutet caput: cadant brachia: rigeant crura: tibię iaceant: quomodo induantur & consuantur: quomodo deferantur humandi: quomodo exponantur in tumulo: quomodo puluere contegantur: quomodo vorantur à vermibus: & quasi saccus putrefactus consumuntur. Sũmaq; est philosophia, meditatio mortis assidua. Hanc vbicunq; perrexerit secum portet : & in æternum non peccabit. Sit monachus quasi Melchisedech, sine patre : sine matre: sine genealogia : nec patrem sibi vocet super terram. Imò sic se existimet quasi ipse sit solus,& deus. Ecce in primis habemus ordinem & modum viuendi: remedium verò pollicetur assiduitas tenendi capitulum spirituale superius expressum. Semel ad minus in hebdomada confiteatur: vt veniã mereatur de perpetratis: & maior ei detur gratia de vitandis malis. Amen.

Quanuis

A QVANVIS II QVI SEQVVNTVR *sermones, boni & utiles reperiantur : quia tamen proculdubio non à nostro Bernardo editi fuerunt, idcirco cum suis nitidis operibus, sicuti antehac fuerant , interseri noluimus, sed seorsum imprimendos utilius duximus.*

Sermo de nativitate domini.

NOn poterit explicari sermo quem mente concepi . Stupor enim miraculorum opprimit me : & dum omnia replico , omnia complicantur. Quis poterit excogitare diem aduentus eius ? Ideo fit elinguis lingua, memoria immemor, insensibilis sensus: insueta nouitate relucent omnia, & omnia partui virginis obsequuntur. Fiunt mirabilia in cœlo
B sursum , & in terra deorsum : quia vniuersa in nascentis dei obsequium iurauerunt. Insigniuntur conuexa cœlorum stella lucentiore , & multo lumine loca flammãtia perstringuntur, diffunduntur per quadrifidum orbem radij rutilantiores , & pluralitatem stellarum nouus ignis obtundit. Miratur orbis cœlos nouum peperisse splendorem, & inconuertibilem eorũ statum, ad signa & prodigia fuisse conuersum. Vident Chaldæi in cœlis, quod Balaam reliquit in scripturis. Orietur, inNum.24.c quit, stella ex Iacob, & consurget homo ex Israel, & erit omnis terra possessio eius. Nascitur stella in excelsis, & deus in terris, cui⁹ possessio à mari vsq; ad mare. Præparant se reges Tharsis, vt cum nouitate munerum videant nouam matrem, filium nouum , nouam nouitatem . Fons olei de terra erupit: templum Romæ quod vocabatur æternum, omnibus impẽsis & vrbis & orbis mirabiliter consummatum, corruit. Cum enim Romani in victorioſę antiquitatis memoriam, templũ singulari schemate facere decreuissent, ab omni illa deorũ (imò dęmoniorum) multitudine quæsierunt vsquequo durare posset tam excellentis operis operosa constructio ? Responsum est, donec virgo pareret. Illi ad impossibilitatẽ oraculum retorquentes, templum æternum, solennem illam machinã vocauerũt. Nocte autem cum è virginali thalamo virgineus flos Mariæ egressus est, ita cecidit & confractum est illud mirabile & columnarium opus, vt vix appareret vestigia ruinarum. O Bethleem ciuitas dei summi, & in te & in suburbiis tuis visa sunt mirabilia hodie. Deus pẽdet ad vbera, ponitur in præsepio, ligatur in cunis, pannis inuoluitur , & laxatis fasciolis:
C fœlices manus & sancta brachiola per cunarum paruitatẽ expandit, alludit virgini, matri arridet, & blandiẽtes oculos ad Mariam intorquet. Stat perterrita tãtis miraculis regina cœlorum, confert in corde suo salutationem archangeli, conceptionem dei, natiuitatẽ pueri, & miratur quod ille qui aliter potuit ad nos venire, sic voluit subuenire. Adest & Ioseph, sed ab vtroq; remotus, & in excessu mentis miratur, & mirari satis non potest qualiter ad tãtæ dignationis admissus sit arcanum. Adest multitudo cœlestis exercitus vocibus gloriosis. Gloria in excelsis deo auditur. Pastores veniunt, & inueniunt puerum & puellam: præcedit stella, reges accedunt, adorant filium, matrem venerantur, offerunt munera, deferũt maiestati, cruciatur Herodes, Hierosolyma turbatur, requirũtur scribæ, locus prædicitur, indicitur simulatio, simulator ad nihilũ deducitur, deteguntur commenta fraudũ, magi per aliam viã reuertuntur, pax inaudita à seculo regnat, vniuersus orbis ad censum describitur, riuus olei de terra prosudat, & in diuitẽ venam liquor sanctificatus ebullit. Quid est hoc, nisi quia vera pax in terris apparuit, nisi quia ad supernum regnum ciues ascribuntur, nisi quia fons misericordiæ de virgine emanat? Cant.1.a
Oleum effusum nomen tuum. Spiritus sanctus scripturæ ipsius viuus fabricator , & vnus aliquis non paruam suæ pinguedinis dulcedinem sub hoc capitulo dereliquit . Sed vos nocturnis vigiliis ita defatigati estis, vt vix possitis somnum ab oculis amouere. Euigilate tamen paulisper, & somni torporem excutite , aderit ille de cuius natiuitate loquimur, vt illuminet oculos nostros ne obdormiamus. Totus autem sententiæ sensus ex illius arca mutuabitur , cuius consilium est quasi consilium dei . Ipse ille est dominus videlicet abbas Clareuallensis, cuius religio & discretio, sapientia, eloquentia, vita & fama, per totam latinitatem non immerito decurrit. Libenter enim illius sarcinas odoro . Sed ad propositum reuertamur. Benignus ille spiritus, de cuius secretiore fonte canticorum flumen euadit , in his tribus verbis tria nobis requirenda reliquit , videlicet nomem sponsi , quare oleo comparetur, quomodo & effundatur: quia & nomen tacet, de comparatione nil loquitur, de effusione nihil dicit . Primum de nomine videamus . Multa vt arbitror vocabula sponsi per diuinam scripturam sparsa leguntur, sed in duo vobis vniuersa complector . Nullum profecto reperies quod non sonet aut maiestatis potentiam , aut gratiam pietatis . Puer domini , de quo frequentius facio mentionem , ad regis cubiculum introductus, duo quasi sublimiora de ipsius ore diuinitatis audiuit : potestas dei est, inquit, & tibi domine misericordia. Sed & ipse saluator propheticæ veritati attestans Pſal. 61. c.
ait: Vos vocatis me magister & domine, Dominus nomen est Ioan.13.a.
maiestatis: pietatis magister. Si enim pium est præbere escam corpori , multo misericordius escam animæ impariri, quod est proprie magistrorum, qui mentes disciplinatas sub disciE
plinæ rigore coercent. Videamus quod horum nominum effundatur, vtrum nomen potentiæ in nomen gratiæ, vel nomen pietatis in maiestatis vocabulum . Absit vt misericordia in potentia includatur: quia miserationes eius super omnia opera eius . Certum est ergo quia potestas dei in maiorem hodie pietatem effusa est, cum cœli distillarent à facie Pſal.144.b
dei, & de virgineis membris antiquus dierum exoritur. Non est qui se abscondat à calore ius: quia largior olei effusio à capite descendit in barbam: quia etiam extremam vestimenti fimbriam largius irrorauit . Tanta est abundantia miserentis , vt non solum sub nomine effusionis, sed exinanitionis censeatur . Exinaniuit semetipsum (ait apostolus) for- Philip.2.c
mam serui hodierna die accipiens , & cum tota multitudine miserationum suarum de thalamo prosiliit virginali . Non enim habuit dulciorem modum ad redimendum nos abyssus illa consiliorum dei: quia quicquid in diuinitatis thesauro pietatis est, inuentum, totum in vtero virginis congestum. Non me capio præ lætitia quod tanta majestas naturam meam assumens , tantum me eleuat , & me miserum in diuitias gloriæ suæ non ad horam , sed in sempiternum includit . Fit frater meus dominus meus: & timorem domini, fratris vincit affectus. Domine Iesu Christe, libenter audio te regnantem in cœlis, libentius nascentem in terris, libentissime crucem clauos & lanceam sustinentem. Hæc siquidem effusio raF
pit affectum meum , & istorum memoria incalescit cor meum, viuentis & viuidæ potionis asperitate purgatum. Viuus Heb.4.c
est iste sermo & efficax , & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens vsq; ad diuisionem animæ & spiritus, compagum quoq; ac medullarum scrutator. Vnus illorum qui prophetalis chori aut magister, aut inter magistros est, sub senaria diuinorum nominum partitione, de hac effusione mirabiliter quidem, sed subtiliter prophetauit . Vocabitur, inquit, Eſa.9.b
nomen eius admirabilis, consiliarius, deus, fortis, pater futuri seculi, princeps pacis . Erat quidem admirabilis dominus meus inter angelicos ordines audiens hymnum gloriæ suæ, admirabilis illi mirabili creaturæ, faciens mirabilia in cœlo & in terra, in mari & in omnibus abyssis. Ego autem in luto fecis & miseriæ obuolutus , miser & miserabilis omnem spem emergendi perdideram . Ille in gloria, ego in miseria: admirabilis ille, miserabilis ego. Sanctum & terribile nomen eius, quod vix audiat dignior natura. Nomen istud clausum & integrum quomodo capere poteram, quando vix angelicus oculus prospicere, nedum perspicere potest ? Sed vide effusionem. Ille qui erat admirabilis agminibus angelorum, inclinat cœlos , & fit consiliarius hominum . Maiestatium nomen, in pietatium effunditur: & qui mirabilis est in cœlis, consulere venit in terris . Absconditur purpuram sub miseriæ vestimentis. Et ad lutum vbi iacebam inclinatur , non mergi-

R tur. &

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tur.& si audeo dicere, infixus sum in limo profundi: operi
manuum suarum porrigit dexteram, de profundis aquarum
extrahit, extractum abluit, ablutum induit, indutum reportat, reportatum confirmat. Porrigit dexteram cum nascitur, cum loquitur extrahit, abluit cum moritur, induit cum resurgit, cum ascendit reportat, confirmat cum spiritum sanctum emittit de cœlis. Bonus quidem consiliarius, qui consilium quod voce dederit, & morte defendit. Erat enim docēs
Mar.1.c (ait euangelista) sicut potestatem habens, non sicut scribę & pharisæi eorū. Deus fortis, nomina sunt potestatis, sed deus effunditur in patrē futuri seculi, fortis in principem pacis. Breuiter curro: quia & fatigatis & scientibus legem loquor. Quid tibi musitabunde lucifer in tanta defluxione & effusione? Clausum est tibi totum itinerarium dei, & malignans oculus tuus hic nimium caligauit. Sed & dominus meus admirabilis fuit in natiuitate, consiliarius fuit in prædicatione, deus in miraculorum coruscatione, fortis in passione, pater futuri seculi in resurrectione, princeps pacis in illa æterna beatitudine. Non terreamini nouitate verborum: quia nihil nouum introducitur. Sic & olim nomina commutata & ef
Gene.17.a fusa sunt: Abram in Abraham, Sarai in Saram, etsi quas alias immutationes in illa veteri officina vos legisse recolitis. Sed
H & ab ipsis pene mundi principiis, in arcano quodam scripturarum loco diuini nominis effusionem inueniſse me recolo. Loquitur dominus ad Moysen de liberatione Israelis, &
Exo.3.a post multam dei & Moysi confabulationem, propheta subtiliter inquirit nomen eius. Et dominus dicit: Ego sum qui sum, hoc est nomen meum in æternum. Hæc dices filiis Israel: Qui est, misit me ad vos. Perterritus Moyses inextricabilis authoritate vocabuli, ac si diceret, hoc excedit intellectum meum, non possum capere nisi effundatur, audiat à
Exod.3. maiestate: Ego sum deus Abraham, deus Isaac, & deus Iacob. Vides effusionem. Ecce deus angelorum vocat se deum hominum. Curramus ergo fratres, in odore vnguentorum istorum, curramus ad oleum de oliua speciosa in campis expressum, nulla infectum amurca, nulla substantiatum amaritudine. Oleum quod exhilarat faciem hominis, quod sanat
Lucæ.10.f vulnera, dolorem tollit, reddit suauitatem. Nonne Samaritanus noster nobis à latrone pessimo vulneratis attulit vinum & oleum, ad purgandum & mitigandum vulneris magnitudinem? Sed multum olei, parum vini. Multum misericordiæ, iustitiæ parum. Sic quippe decebat miserantem, sic mi-
Psal.142.a sero expediebat. Non intres in iudicium cum seruo tuo (ait
Psal.102.a iustus) quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuēs, sed corona me in misericordia & miserationibus. Veniens quippe hodie quinq; vasa attulit olei, non nisi duo vini. Spiri tus enim sapientiæ, intellectus, consilij, scientiæ, pietatis, misericordiæ dulcedinem sonat, misericordiam fragrat, eructat
I sanitatem. Fortitudo & timor vinum sunt, sed hoc vino potatus est potens ille, cū Christus in spiritu fortitudinis descendit ad inferos non timidus, sed timendus. Videamus nūc quare oleo comparetur. Oleum (si vos melius nō habetis) lucet, pascit, & vngit. Idem facit Christi nomen, & per omnia consonat comparationi. Lucet prædicatum, pascit recogitatum, inuocatum lenit & vngit. Vide si non præclara luminaria lumen nominis huius super eloquentiæ candelabrum portauerunt, si non illuxerunt coruscationes dei orbi terræ, si non in splendore fulgoris huius commota est & contremuit terra.
Psal.76.d. In nomine Iesu Christi surge & ambula, dicit claudo princeps
Acto.3.d. apostolorum. Nonne quasi fulgor exiliuit ab ore Petri, cum nominatum est nomen quod os domini nominauit? Et statim,
Ibidem. inquit, consolidatę sunt bases eius & plantę. Vocabulum Iesu sicut Origenis lingua nobilior diffiniuit, dulce & gloriosum omni adoratu cultuq; dignissimum, quod non prius ab hominibus decuit efferri in mundum, sed à quadam sublimiori excellentioriq; natura. Omnes quippe prophetæ nomen istud, aut nescierunt, aut penitus tacuerunt, & reseruata est prærogatiuæ dignitas archangelo Gabrieli, qui sancto ore sanctæ
Luc.1.c virgini illud primum euoluit. Nonne Esaias in excessu mentis captus, verbis archangelicis eisdem pene syllabis consen
Esa.7.b tit vsq; ad sancti nominis nouitatem? Pascit reuera, nec est fœlicior pastio in loco pascuæ vbi nos dominus collocauit. Quid æquè mentem cogitantis impinguat? Nomen Iesu mel in ore, in aure melos, in corde iubilus. Omnis cibus qui non K
conditur hoc sale, insatuatus est. Scriptura quæ nō fuerit interlinita oleo tantæ deuotionis, insipida est. Olim mihi Tullius dulcescebat, blandiebatur Virgilius, & Syrenes vsque in exitium dulces, meum incantauerant intellectū. Lex, prophetæ, euangelium, epistolæ, & omnis gloria sententiarum domi ni mei & seruorum eius, aut parua videbantur, aut nulla, Nescio modo quid dulcius mihi immurmurat filius Iesse, qui va rio sermonum & sententiarum concentu, omnes illos quos di ligere consueueram, ineloquentes reddit & mutos. Lenit &
Psal.49.c vngit: quia nihil sic recreat in tribulatione. Deniq; & proba re licet. Inuoca me, inquit, in tribulatione, eruam te, & honorificabis me. Hoc est nomen, hoc est oleum, hæc olei effusio.
Psal.67.b. Amen dico vobis, non deficiet hic lecythus olei nec minuetur donec pluuiam voluntariam, quæ segregata est hereditati eius, diffusius instillet, donec faciat cœlum nouum &
Psal.102.b terram nouam: quia misericordia eius ab æterno & vsq; in æternum super timentes eum. Sed iam surgamus & præparemus nos ad solennioris missæ iubilationem, nec cordibus parcentes necvocibus, ad honorem pueri qui natus est nobis, qui est deus in secula benedictus. Amen.

Sermo unde supra.

L Exultate fratres in domino: quia de domina illa ser-
mo succedit quæ singularē in cordibus vestris vendicat principatum, quæ est ad cui⁹ nomē humiliter inclinatis, cuius horis reuerenter assistitis, cui⁹ memoriam iugiter frequētatis. Hęc est quę vestris affectib⁹ suauiter indulcescit: quia magna multitudo dulcedinis eius. Spi-
Eccli.24.c ritus enim eius super mel dulcis, in quam dulcis dominus cū omni sua dulcedine superuenit. Cum enim fecerit deus omnia opera sua valde bona, hic melius fecit, consecrans in ea sibi reclinatorium aureum, vt post tumultus angelorum & ho minum, & reclinaret, & requiem inueniret. Hoc est quod natura miratur, reueretur angelus, veretur homo, stupet cœlum contremiscit terra, infernus exhorret. In huius vtero maiestas altissimi mirabiliter liquefacta, sicut adipe & pinguedine repleuit terras, infudit cœlos, inferna respersit. Hic exinaniuit semetipsum excelsus & immensus, mensuram bonam & confertam & coagitatam mittens in sinum vestrum. Hic diui nis manibus vnctus oleo lætitiæ, & sicut altare in signū pontificij consecratus. De altari hoc ad aram crucis ascendens, proprio cruore tanquam alterius generis oleo perfusus, iam non consecratus sed consecrans, totum corpus machinæ mundialis largiore liquamine consecrauit. Fatiscat ergo mœror, tristitia fugiat, eliminetur dolor, rancor absc edat, vt liceat vacare & videre cum Moyse visionem hanc grandem, qualiter deus in hoc ventre concipiatur, decipiatur diabo- M
lus, recipiatur perditum, indebitum accipiatur. Totum me trahit affectio, sed oratio deficit. Dies cogitatio, vocis paupertate confunditur. Feruent interiora, & in vndosam ebulliunt altitudinem: sed frigiditas linguæ cumulos refrigerat exundantes. Quid est ô beatissima? Nunquid ita sensu taciturnus obdormiam, vt ibi mutus sim, vbi omnis loquitur creatura? Veruntamen non tacebo & non quiescam, donec egrediatur vt splendor vultus tuus, & sermo de te conceptus, si non vt lampas, saltem vt scintilla accendatur. Mouet, fateor, quod disponente deo peccant rationales creaturæ, & multis annorum milibus tam cœlestia, quam terrestria iucassum stare videantur, semirutis illis, istis dirutis. Stat illa magna ciuitas, ciuium suorum numerositate fraudata, & à stellantibus palatiis multiplex habitantium multitudo propellitur. Obscurantur stellarij ignes (solem loquor & lunam &
Gene.3.c stellas) & multa sui luminis claritate mulctantur. Terra ma-
Roma.8.d ledicitur, cum damnatur hominum successio: & omnis creatura, iuxta apostolum, parturit & ingemiscit. Tacet deus omnipotens, & ordinans eius omnipotentia, tantam dissimulat confusionem. Tandem nascitur Maria, & ad nubiles annos egrediens speciem induit speciosam, quæ ipsum alliciat deum, & diuinitatis oculos in se conuertat. Vide quid inde dicat ille non minimus explorator secretorum dei: Audi,
Psal.44.c inquit, filia & vide, & inclina aurē tuā, & obliuiscere populū tuum, & domū patris tui: & concupiscet rex decorem tuum, quoniam

A quoniam ipse est dominus deus tuus. Germinat igitur virga
Iesse de tortuosa radice generis humani, & patriarcharum ar bore, & in altitudinem & rectitudinem erumpens, omnem ignorat nodositatem filiorum, tenebras nescit, fructuosa quæque non habet. Videt & ardet ille vehemens amator, & totū epithalamium in eius laudibus decantat, vbi manifestè sponsus inducitur spirans amorem synceriſſimum, nec vltra va-
Esa.16.a. lens dissimulare quod patitur. Euocatur statim cœlestis ille conuētus, & iuxta prophetam, iuit deus consilium, cogit concilium, facit sermonem cum angelis de restitutione eorum, & de redemptione hominum, de elementorum renouatione. Illis stupentibus & mirantibus præ gaudio, quæritur modus redemptionis: & statim de thesauro diuinitatis, Mariæ nomen euoluitur: & per ipsam, & in ipsa, & de ipsa, & cum ipsa totum hoc faciendum decernitur: vt sicut sine illo nihil est factum, ita sine illa nihil refectum sit. Traditur epistola Gabrieli, in qua salutatio virginis, incarnatio redemptoris, plenitudo gratiæ, gloriæ magnitudo, multitudo lætitiæ conti-
Luc.1.c netur. Missus ergo angelus Gabriel à deo etiam antequam ad virginem peruenirет, inuenit deum virgineis illapsum visceribus, & maiestatem dei virginalis ventris breuitate concluſam. O venter diffusior cœlis, terrisque amplior, capacior elementis, qui totum claudit omnia concludentem, in quo
B deus gloriæ reclinatur. Denique & archangelus non ait: Aue
Ibidem Maria replenda, sed plena. Non dominus veniet in te, sed dominus tecum: quia inde totam eam sibi rapuerat spiritus sanctus, & cœlestibus insignierat ornamentis. Iam consecrata erat in loco voluptatis, de quo fons ille debebat ascendere, qui vniuersam terræ superficiem irrigaret. Satis hucusque sparsimus verba, & volaticis sermonibus diuersa præseminauimus: nunc insistamus hic, si forte aliquod dignum elicere
Gene.2.b valeamus. Fluuius (ait scriptura) egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandam vniuersam superficiem terræ, qui inde diuiditur in quatuor capita. Fluuius iste est dominus meus Ie sus qui de duobus locis voluptatis egreditur, ex vtero patris, & ex vtero virginis. Vnde propheta: Dominus deus noster fluuius gloriosus, exiliens in terram sitientem. Sed ineffabilibus differentiis longe aliter à patre quam à matre egreditur, quia etsi hæc temporalis natiuitas gloriosa est, multo gloriosior est æterna. Hortantibus vobis, de vtraq; generatione volo aperire quod sentio: non quod aliquid exponere præsumam, cum hoc vltra omnium vires, quanto magis vltra meas sit, & extremæ dementiæ sit velle fari ineffabilia, maxi-
Prou.25.d me hominem imperitum. Non enim oblitus sum Salomonem
Esa.53.c dicētem: Sicut qui nimium comedit mel, euomit illud: sic qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloria. De vtraq; enim per prophetam dici puto: Generationem eius quis enarrabit?
C Quia & patris illa ineffabilis & inaccessibilis est, ac nulli peruia creaturæ. Hoc sensu credo apostolum dixisse de deo qui
1.Tim. 6.c solus habitat lucem inaccessibilem, cum etiam puriores natu
Mat.11.d ræ tanto reuerberentur intuitu, vt nec possint irrumpere in tantæ claritatis abyssum. Ipse etiam filius protestatur: Nemo nouit filium nisi pater, neq; patrem quis nouit nisi filius, & cui voluerit filius reuelare. Nec tamen sicut est, sed sicut capere potest cui tanta dignatio reuelatur. Vnde & illa sublimis ani
Phil.3.c ma quæ vsq; ad tertium cœlum in diuitias gloriæ dei rapta fuerat, dicit: Ego me non arbitror comprehendisse. Verissima ergo diffinitio est quia illam gignentis & geniti generationem nullus omnino penetrat intellectus. Hanc etiā de matre, omni humanæ creaturæ reor inextricabilem, & nescio vtrum ab illa excellentiori natura valeat comprehendi. Quis enim comprehendat vnitionem carnis & verbi, qualiter deus & homo in vnam personam conueniat, saluis imperturbatisq; proprietatibus naturarum? Vnusquisq; in suo sensu abundat. ego hanc omnem sensum supergredi credo, veterum virorum vestigiis inhærens, qui super hæc sanas & inconcussas sententias reliquerunt. Ad paternam igitur generationem recurrētes, locum voluptatis patrem esse censemus, quanuis deus illocalis sit: sed efficientias rerum, nisi per vulgatos sermones
Rom.11.d explicare non possumus. In ipso autem omnē voluptatem esse intelligit, qui legit apostolum dicētem, quoniam ex ipso & per ipsum & in ipso sunt omnia. Et alium ex illo duodeno api
Ioco.1.c ce similiter eructuantem: Omne datum optimum, & omne do num perfectum desursum est, descendens à patre luminū. Ipse D
etiam filius dicit: Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solū Ioan.17.d. verum deum. Cognitio igitur patris vita æterna est: & vbi vi ta æterna, ibi sempiterna voluptas. Egreditur ergo fluuius de loco voluptatis: quia gignitur de vtero patris deus de deo, lu men de lumine, de domino dominus. Egreditur autē identitate: quia idem est cum patre. idem dico secundum substantiā non secūdum personam. Egreditur & æqualitate: quia patris omnipotentiā recipit: cum omnia quæ possit pater, possit hęc & filiꝰ, sicut ipse testatur. Omnia quę facit pater, facit & filiꝰ: Ioan.5.c nec potest filius facere quicquam nisi quod viderit patrem facientem. Egreditur & æternitate: quia licet generetur, nō tamen est posterior generāte, sed ambo vnius antiquitatis sunt: si tamen vocabuli nouitatem non exhorretis: quod licet quoquo modo significet quæ dicuntur, longe tamen est à sentētię maiestate. Egreditur similitudine, quia similis est patri, patris imago, splendor gloriæ, & figura substantiæ eius. Egreditur alternitate: quia alius est ab illo, alius dico, nō aliud. Ego, in-
Ioan.10.f quit, & pater vnum sumus. Vnum dixit, non vnus: quia vnum significat substantiæ vnitatem, vnus verò personarū proprietatem. Sic igitur & longe excellentiori modo de patre filius egrediens, inundat angelicas stationes: quia iuxta Salomonē, Eccli.1.d fons sapiētiæ verbū dei in excelsis. Citharœdus puer de hoc fonte pleno ventre potauerat, cum diceret: Apud te est fons Psal.35.c vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen. Apud te, inquit, est E
fons vitæ: quia tu solum vita, sed & filius tuus fons vitę est. Et Ibidem. vt patenter quod sentiebat ostenderet, subiunxit: In lumine tuo videbimus lumen, scilicet ad irrigādam vniuersam superficiem terræ. Quænam terra est in illa cœlorū summitate repositа, quam superfluat & irriget fluuius gloriosus? Regnum cœlorum, terra viuentium est. Vnde: Credo videre bona do- Psal.26.d
mini in terra viuentium. Item: Placebo domino in regione vi Psal.114.b uorum. Irrigatio hæc indicibilis est. Inebriantur quippe angeli ab vbertate domus dei, & torrente voluptatis eius potātur. Hic quid dicam nescio: quia plurimus stupor sensum opprimit assurgentem. Vbi sunt oratorij sermones, quos in fornace rhetorica omnis ille philosophorum cōflauit chorus? Vbi sunt gigantes à seculo nominati, qui ab initio fuerunt magni statura, scientes bellum, languentes circa pugnas verborum? Nunquid non maximus ille gigas (Platonem loquor) ab in-
1.Cor.2.c. tellectu tam purissimæ veritatis repulsus est? Nōne acerrimo F
mentis ingenio tangens, sed non attingens diuinitatem dei, Psal.118.n. dicit: Vnum inueni quod cuncta operetur, & aliud per quod Platonis cuncta efficiuntur, tertium autem non potui inuenire? Rectè dictum. de spiritu sancto in seius, qui illi non erat infusus, qui sanctarum reuelationum magister est, qui reuelauit Paulo quæ oculus non vidit, sicut idem apostolus gloriatur: Nobis, inquit, reuelauit deus. Per quid apostole? Per spiritum sanctum: non per spiritum nostrum, per quem sicut philosophi seducti sunt, ita & seduxerunt. Ille noster philosophus qui super se- Psal.103.b nes & super omnes docentes se intellexit, quid super hoc sen serit audiamus: Rigans montes, inquit, de superioribus suis. De sublimioribus quippe angelis, qui non per speculum in ęnigmate, sed facie ad faciem ipsam dei substantiam luminibus Gene.2.b indefessis aspectant. Sequitur: Qui inde diuiditur in quatuor capita. In quæ quatuor capita? Dicamus breuiter: quia grandis nobis restat via. In admirationem. Nam de fragilitate cōplexionis humanæ, de torrente voluptatis bibens tota obstupet illa dignior creatura de creatoris gloria, & gloriæ ratione. In puritatem: quia non in vase testeo sed remoto velamine hauriunt aquas in gaudio de fontibus saluatoris. In satietatem: quia etsi desiderant in eum prospicere, non tamen desiderium necessitatem, vel necessitas miseriam inducit, sed mirabiliori modo & semper desiderant vt semper satientur, & semper satiantur vt semper desiderent. In securitatem: quia ad Tit.2.d de sua stabilitate certi, perennibus gaudiis immerguntur, ex- Ioan.10.d. pectantes beatam spem, & aduentum gloriæ magni dei, quando fiet vnum ouile & vnus pastor, & superna illa Hierusalē consummabitur in idipsum. Sic influit fluuius iste per angelicas officinas. Sed hæc omnia fides capit, nescit ratio, intellectus ignorat human⁹. Hæc sunt fortassis illa quatuor quæ vas electionis fœlici quaternario in epistola ad Hebræos vidit, Hebr.12. dicens: Non accessistis, inquit, ad montem fumantem, sed ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

G montem Sion, ad Hierusalem ciuitatem dei viuentis, ad multorum milium angelorum frequentiam, ad ecclesiam primitiuorum adscriptam in cœlis. Nunc accingamus nos ad videndum qualiter egrediatur de virgine: quia egressio ista dulcior & affectuosior est humanæ miseriæ, quæ intuentium pectora concutit, & irrorat oculos, & beatis fontibus vultus amantium perfundit. Hic locum voluptatis vterum Mariæ intelligo, in quo cumulauit omnes delicias deliciarum dominus, de cuius deliciis spiritus sanctus admiratorio sermone
Cantic.8.b in amoris cantico eructat: Quæ est ista quæ ascendit de deserto deliciis affluens? Nunquid in angelis voluptatem habet altissimus, in quibus ipse reperit prauitatem? Nunquid
Iob.4.b in constellatione vel scintillatione stellarum, quarum aliæ
Apo.6.d conuertuntur in sanguinem, aliæ cadunt de cœlo, aliæ in tenebris obscurantur? Nunquid in aere, vel igne, vel ventis?
4.Reg.2.b. Nequaquam in igne dominus: non in commotione dominus: non in spiritu dominus: si verus est ille qui in curru igneo & equis igneis est assumptus in cœlum. Nunquid in aquis vbi furens & tortuosus Leuiathan immoratur, aut in terra quę sub
Gene.3.c maledicto Adæ spinas emittit & tribulos? Non est locus voluptatis nisi vterus virginis. Ex hoc egreditur humanitate: quia vestitus cilicio nostræ mortalitatis, visibilis humanis oculis apparuit. De virgine virgam, de libro autem genera-
H tionis lineam faciens diuinitatis, humanum innexuit quem carne operuit virginali, vt draco magnus illectus ad carnem, ferrum diuini numinis subsentiret. Egreditur & cum nouita-
Gene.2.d. te: quia nunquam sic natus est homo sicut nascitur. Primus e-
Gene.4.a nim homo primo de terra formatur, secundo mulier ex eius latere fabricatur, tertio Cain consuetudinario nascendi ordine gignitur ab vtroq;. Solus iste de sola virgine nascitur, & virginis vterū nouo & singulari partu diuinitas humanata sigillat. Vbi nunc Aristotelicæ subtilitatis facunda quidem, sed infœcunda loquacitas: si peperit, cum viro concubuit? Velit nolit vertitur in habitum priuatio, nec astringitur dialecticis terminis omnium terminator, ad cuius imperium perit natura, diffluescit consuetudo. Egreditur etiam cum claritate. Nascente quippe illo sepelitur omnis illa stellantium luminum luminosa serenitas, & stella candidior lucidioribus radiis præscintillans totam sibi cœli rapit portio-
Psal.47.a. nem. Ambulant reges in splendore ortus eius, quoniam ecce reges congregati sunt, conuenerunt in vnum. Ipsi videntes sic deum & hominem nascentem, matrem & virginem parientem, admirati sunt, conturbati sunt, commoti sunt, tremor apprehendit eos in tantorum luce miraculorum. Egreditur & cum paupertate: quia in pannis vilissimis reclinatus, iam ex tunc sanctissimis membris legem martyrii præfigebat. Egreditur occulte: quia subtilissimus ille fraudium
I inuestigator, tantæ ab altitudine dignationis excluditur.
Mat.4. Hinc est quod ambiguis alternationibus fatigatus, illum tentat, nunc tentatum filium appellat altissimi, nunc instruit
Mat.27.b. crucem, nunc destruit, mandans per mulierem (consuetum sibi organum) Nihil tibi & iusto illi. Sequitur: Ad irrigandam vniuersam superficiem terræ, id est ad terrenam miseriam expiandam quam nobis in hæreditatem primus ille pec cator reliquerat. Volo vt apostolus hic eum mihi sicut & superius in quatuor capita distribuat: quia securius eius expo-
1.Cor.1.d sitionem suscipio. Qui factus est nobis, inquit, sapientia, iustitia, sanctificatio, redemptio. Ad nos quippe veniens qui eramus in carcere, primo omnium tenebras ignorantiæ nostræ depulit luce sapientiæ suæ: demum per iustitiam quæ ex fide est, soluit funes peccatorum nostrorum, sanctificans nos in suo corpore, redimens in corporis passione: Dominus
Psal.145.b enim soluit compeditos, dominus illuminat cæcos, sanctifi-
Psal.45.a cat tabernaculum, de manu redimit inimici. Diuiditur & in
Psal.105.b patientiam, qua peccatores sustinet: in misericordiam, qua peccatores fouet: in largitatem, qua proficientes exaltat: in fortitudinem, qua perficientes conseruat. De hoc secundo quaternario, toto hoc aduentu vestræ fraternitati confabulatus sum, per fluminum decursionem & nominum interpretationem, moralia mysticis internectens, vtrum aliquid digne, vos videritis. Verum non omnia possumus præsenti sermone coarctare, fastidiū euitantes. Habeo ego quatuor capita dulciora prioribus, quæ fortassis vestris cordibus dulcius com-
placebunt. Dominus enim vester eleuatus in cruce, largissi- K
mas sanguinis vndas à quatuor partibus sui corporis abundantius emanauit. Spinis enim pungentibus sanctissimum caput niuea ceruice reflexum, & clauis pedes & manus, & lancea latus eius transuerberante, preciosus sanguis emanauit: cuius aspersione iudex transit in patrem, iratus in mitem, in misericordiam virga, captiuitas in coronam. Christus ergo fons latens & occultus in cœlis, fons patens & apertus in terris: illic de vtero patris, hic egreditur de vtero virginis. Illic viuens terram irrigat viuentium: hic moriens terram morientium. Illic diuiditur in quaternarium admirabilem: hic in dulcē. Dulcis dominus, dulcis domina, quia ille dominus meus, misericordia mea: hæc domina mea, misericordiæ porta. Ducat nos mater ad filium, filius ad patrem: sponsa ad sponsum, qui est deus benedictus in secula. Amen.

Sermo tertius de natiuitate domini.

TAndem de mari ad portum, de promisso ad præmium, de labore ad requiē, de desperatione ad spem, de via ad patriam peruenimus. Scripserat siquidē nobis frequentibus epistolis calamus scribæ velo
Esa.28.c citer scribentis: Expecta, reexpecta. sed nos quod subiungitur dicere poteramus, modicum ibi, & modicum ibi. Præcur L
rerāt cursores promissione diuites, sed exhibitione pauperrimi. Dicebat alius: Viriliter age, & confortetur cor tuum, &
Psal.26.d sustine dominum. alter vero: Si moram fecerit, expecta eum,
Abac.2.a quia veniens veniet. Pari consilio exierant de sanctuario dei, nihil secum nisi promissionum multitudinem reportantes. Vnde & citharista noster iam dormitauerat præ tædio, & in ipsum deum tacitis oblocutionibus totam culpam modis flebilibus intorquebat: Tu vero, inquit, repulisti & despexisti,
Psal 88.f distulisti Christum tuum. De flebili quoque ad imperatiuum conuersus est, exagitante impatientia quæ impudentiæ & frō
Psal.79.a tositatis mater est: Qui sedes super cherubin, manifestare. Et quid tam diu dominatrici sedens in cathedra circunuallantibus & vallantibus angelis, non respicis super filios hominū:
Psal.88.g. quos absorbuit & obsorduit iniquitas per Adam quidem commissa, sed à te permissa? Memorare quæ mea sit substantia, ad tuæ substantiæ similitudinem fabricata: quia etsi om-
Psal.38.b nis homo viuens vanitas est, in imagine tamen tua pertransiens, vanitas esse non potest. Nunquid ita vane constituisti
Ibiaem. omnes filios hominum, de quibus dicis: Deliciæ meæ esse
Prou.8.d cum filiis hominum: vt eos verteret & diuerteret à te malignus ille deceptor, qui decipere nisi te permittente non potuit? Inclina cœlos tuos & descende, & illos misericordes o-
Psal.143.b. culos miseris flecte peccantibus, vt saltem non in perpetuum obliuiscaris nos. Hæc quidem iste, sed gemitibus & ærumnis intortus, tantæ præsumptionis sententiam abiurabat. Di
Psal.38.a xi, inquit, custodiam vias meas, vt non delinquam in lingua M
mea. Sed & ille vir nobilis, & profundi sermonis vrbanitate
Esa.62.a perlucidus, affectuosis excessibus incalescens: Propter Sion,
Esa.64.a inquit, non tacebo, & propter Hierusalem non quiescam &c. Vtinam, ait, dirumperes cœlos & descenderes, & alia multa, quæ fastidiosa prolixitas vetat inserere. Hic etiam morosioris gratiæ longinquitate suspensus, & nimietate doloris ex-
Esa.40.d cedens, impatienter oblatrat dicens: Ecce gentes quasi non sunt sic sunt coram eo, quasi nihilum & inane reputatæ sunt ei. Hieremias quoque in vocem gratulabundæ laudis ad-
Hie.31.d. uerbio demonstrandi prorumpens: Ecce, inquit, faciet dominus nouum super terram, mulier circundabit virum. Sed tamen repentinæ submersionis lachrymis edocetur vt prius lamentum Christi suscipiens quam aduentum conticescat.
Dan.8.g Danieli dicitur: Visio est in dies & in tempora longa. Et E-
Eze.12. zechiel tantis caliginibus inuoluitur, vt vix dignosci possit vnde veniat aut quo vadat. Denique omnis ille prophetalis conuentus longa tardantis gratiæ morositate pertæsus, nunc rogando, nunc conquerendo, variat orationem, & plerumque sermonibus exoratiuis indignatorios intermiscet.
Exo.4.c Nos quoque satis eos audiuimus, & nobis in fastidium releguntur. Iam fugit Moyses, impeditioris siquidem linguæ
Esa.6.b factus est nobis. Esaiæ labia immunda sunt. Hieremias ne-
Hier.1.b scit loqui, quia puer est. Ezechiel polluto pane vescitur.
Eze.4.e Osee fornicariam & adulteram ducit vxorem. Daniel post visionem

A visionem grauiter infirmatur. Omnes prophetæ elingues
Osee.1.d. sunt & muti, iam lætari & exultare non possumus, nisi oscu-
Da.8.e.g letur nos osculo oris sui. Auditi & exauditi estis: adest benignitas & humanitas saluatoris nostri dei, quæ vel differri non patiatur amplius amorem languentium. Quid enim au-
Iosu.7.c. distis? Sanctificamini in crastinum filij Israel, & estote parati: quia die crastino descendet dominus. Residuum diei huius, & superuenturæ noctis vix meditanda progressio, dirimit nos à vultu gloriæ, à puero deo, à puerperio singulari. Currite celeriore & rapidiore passu, conficite metas vestras, vt liceat videre filium dei vagientem in cunis, & saluatoris natiuitati qualiacunque obsequia præparate. Credo vos esse filios Israel, sanctificatos ab omni inquinamento carnis & spiritus, præparatos ad diei crastinæ sacramenta solicita deuotione & deuota solicitudine suscipienda. Quid enim aliud his sacris diebus aduentui eius dedicatis egistis? Vidi ego senes, senectutis oblitos astare sacris iuuenili alacritate vigiliis, & iuuenes iuuentute sepulta, senili grauitate reuerentiæ diuinitatis assistere. Plena erant subsellia concinentibus, & concentu parili voces in sublimibus resonabant, vt fœlici inuidia iurasse vos crederem iubilare deo in voce exultationis. Psalteria erant præ manibus, psalmi in labiis, in corde deuotio, solēnitatem animi indicabat hilaritas vul-
B tus, discursio corporis, operis solicitudo. Inspexi sacerdotes vigilantibus oculis primos diei ortus subtiliter indagare, sacramentalibus indui vestimentis, intrroire ad altare dei, ad sacrificandum corpus & sanguinem redemptoris. Vidi assistentium turbam ministeriali deuotione nunc flectere genua, nunc osculari manus, & ad imperantium nutum nutu citius obedire. Sed & pueros aspexi qui nescīunt quid sit inter dexteram & sinistram, sibi adinuicem psalteria inuidere, & reportare ad lectulos suos, furari somnum ab oculis suis, & in lectulo suo per noctes quærere quem diligebat anima eorum, quod licet contra consuetudinem præsumptum sit, non tamen contra deuotionem. Fateor inter hæc
Gene.32.a omnia cogitabam: Castra dei sunt hæc, non est hic aliud nisi domus dei, & porta cœli. Vellem nollem vestra deuotione trahebar, & vobis negociantibus ociari non poteram. Sequebar vos sed à longe, vel aberrans à via, vel claudicans à semitis meis, lugens & contristatus quia non poteram æquare currentes. Nouit ille vnus cum quo vno vnum cœpi esse in domino, quam frequentibus querelis impleuerim aures eius, quod vos in meridie essetis cum sponso, & ego cum sponsa in vespertino frigore commorarer. Eia fratres si aliquid adhuc defluus humor de flumine mortalitatis huius vestras circunrorat affectiones, tergite & tegite illum niueo confessionis amictu, & calceate vos in præparationem euan-
C gelij pacis, vt sitis de quibus dicit sanctus: In flumine per-
Psal.65.b. transibunt pede. Quid autem per hæc? Ibi lætabimur in ipso. De flumine hoc, immo de fluminibus istis Esaias pro-
Esa.11.d. pheta in nocturnis lectionibus largius disputauit. Percutiet, inquit, dominus fluuium Aegypti in septem riuis, ita vt transeant per eum calceati. Volo de fluuio & riuis eius paulisper confabulari vobiscum, quomodo & qualiter percutiatur, quid sit per eum transire calceato. Aegypto figuraliter exprimi mundum istum, diuinorum eloquiorum scrutatores affirmant, qui positus est in maligno, qui tenebris & confusionibus est repletus. Flumen fluxus humani generis est, qui de primis parentibus infœlici vena prorumpens in impetuosum erumpens torrentem, per totam mundi latitudinem instagnauit. Qui in septem torrentibus diriuatur, valles & campestria profunda voragine supersedit: ipsis quoque montium cacuminibus eandem refusionem intentans, vn
Psal.17.a de vnus de altioribus clamat: Torrentes iniquitatis conturbauerunt me, & intrauerunt aquæ vsque ad animam meam. Primus huius fluminis riuus est cogitatio mala. Riuus exundans, & qui nullis obicibus repellatur, habet frequentiam fluuiorum fenestras corporeorum sensuum: qui ei de mundanis cataractis mortiferos imbres infusos administrant. Occurrant aspectui mentis quod vidit & audiuit, quod odorauit & gustauit, quod palpauit & tetigit. Et plerumque quod simplici oculo aspeximus, versipellis contortor in offendiculum retorquet ac scandalum, fingit similitudines, imagines pin-
git, colores aptat, & in thalamo mentis vniuersa conuoluit, si D
forte consensum eliciat, & affectum inficiat. Offert horribilia de diuinitate, terribilia de fide, mirabilia de fidei institutione, & in alueolo mentis veneniferas ingerit potiones, quas in confessione euomere peccator oneratus exhorret. Venit in oratorium, dormitorium occupat, insidet refectorio, circuit claustrum, reuisit officinas, nullam prætermittit artem nocendi, sed vbilibet suæ calliditatis assignat argutias. Et in choro quidem inter orandum & psallendum mentem pertrahit in diuersa, præteritorum rememoratione puri tatem intellectus inuellens. In choro vero multiformes libidinis sensus euoluit, insidians solicitudini vestræ, & telis fortioribus oppugnans vos, vtinam non expugnet: pungat, non vulneret. In refectorio autem gulam allicit ad videndum quę perferuntur, & ingenti auiditate onerat distentum ventrem, vt maiore opera ad egerendum egeas, quam ad ingerendum. In claustro libros reuellit à manibus, memoriam reserat scripturarum, & nunc de isto ad illum, nunc de illo ad istum cum signis & scurrilitate transuertit. Per officinarum multitudinem te facit excurrere, & vagabundo se comitem facit, donec taciturnitatis ostium aut aperiat aut confringat. Quid plura? In choro deuotionem, in thoro castitatem, in refectorio parcitatem, in claustro lectionem, in officinis silentij virtutem, virtutis inimicus extirpat. Nec sufficit in vi-
gilando subtilibus spiculis cordis terebrare vitalia, sed dor- E
miendo singulari se versat & reuersat astutia, quæ omnia melius vestræ consciētiæ quam styli scientiæ derelinquo. Sed ad altare domini virtutum sequuntur nos spiritus ipsi, & ipsos ante mentis oculos inuolantes, vt vix aliqua vel nascentis dei, vel pendentis in cruce possint memoria deturbari. Magnus ille patriarcha vix volucres huiusmodi à suis sacrificiis abigebat, nos qui sumus qui fugare præsumimus? Quis in hoc riuo vel mersum vel submersum se esse negauerit? Videtis, quam turbidus torrens & limosa regurgitatus cœnositate, qui vix aut nunquam ad hoc ducitur vt penitus exsiccetur. Non puto quod ille qui clausit cœlum oratione, clauserit animum à cogitatione, vt facilius sit cœlum obse-
rare, quam animum. Secundus riuus est locutio peruersa. Lin *Iaco.3.b*
guam nullus hominum domare potest, ait Iacobus, membrum inquietum, membrum mortiferum: facilis ad loquendum, ad obloquendum procliuior. Et notandum quod alter nascitur ex altero, cum malę cogitationi peruersę locutionis ianua sit aperta. Et est etiam aliud verbum falsum, vnde dicitur: Perdes *Psal.5.a*
omnes qui loquuntur mendacium. Aliud vanum, de quo scri- *Ibid.11.a*
ptum est: Vana locuti sunt vnusquisq; ad proximum suum. A- *Ephe.4.g*
liud impudicum: de quo idem: Turpis sermo de ore vestro nō *Psal.140.a*
procedat. Aliud excusatorium, vnde psalmista: Non declines cor meū in verba malitiæ ad excusandas excusationes in pec- *Ibid.11.a*
catis. Aliud dolosum, de quo propheta: Disperdat dominus F
vniuersa labia dolosa, & linguam magniloquam. Aliud ocio- *Mat.12.c*
sum, de quo ipse dominus: De omni verbo ocioso quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij. Et siqua alia genera sunt pestis huius, quæ nos breui saltu transilire non possumus. Tertius est actio praua. Post cogitationē & locutionem venitur ad opera, quando exhibemus membra nostra arma iniquitatis peccato, & contumeliis afficimus corpora nostra. Quid enim turpius quam mēbra Christi sanguine consecrata, & consepulta in baptismate, libidinosis ardoribus maculare, nec attendere reuerentiā præsentis dei, minātis pœnam, gloriam promittentis? Absit, vt aliquis nostrum huic idolo substernatur, vt filium virginis in Veneris templo suscipiat, vt arcam dei iuxta Dagon collocet, vt nutritus in croceis stercora amplexetur. Quid Petro cum Mago? quid Christo cum antichristo? quid virgini & libidini? quid puritati & corruptioni? Absit vt quisq; vestrū ambulet in passione desiderij, sicut & gentes quæ ignorāt deū, qui corpus Christi aut consecratis, aut Christi corpori ministratis. Electi seruite imperatori, vt cum imperatore sedeatis cum federit in sede maiestatis suæ. Qua fronte, quibus oculis videret vos, viueret vobiscum, cui tantis inter vos obscœnitatibus deseruiretur? Qua mente, qua consciētia accederet ad sancta sanctorū, immolaret sanctum sanctorum, cuius fama contemptibilis, vita notabilis, sermo reprehensibilis haberetur? Sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

G & si forte (humanum loquor propter infirmitatẽ carnis vestræ) aliquis vestrum tale aliquid in cubiculo conscientiæ cõplicauit: deplicet illud per confessionem & pœnitentiam, & ego ei de misericordia nascentis pueri veniam repromitto. Et si confessus fuerit & pœnituerit, nascitur in eo lux mundi, vt dimotis fallacibus tenebris splendorem veræ lucis accipiat. Quomodo enim miseris misericordiam hac nocte negabit in qua misericorditer misericors nascitur & miserator dominus? A deest deus & homo, mater & virgo, caro & verbum, lux & illuminans, bonus & bonitas, misericordia & veritas, fœcunda virginitas, virginalis fœcunditas, æterna nouitas, noua æternitas, diuina humanitas, humana diuinitas, humilis sublimitas, & his omnibus misericordia fabricatur. Cohibete ergo extollentiam ab oculis, loquacitatem à lingua, crudelitatem à manibus, voluptatem à lumbis, pedes ab itinere nõ recto, & venite & arguite eum, si non hac nocte dirumpit cœlos, si non descenderit ad vos, & proiiciet in profundum maris omnia peccata vestra. Quis tamen est qui huius tertij riuuli non sit mersus & reuersus instantia? Quartus riuus est defensio peccatorum. In veritate dico vobis, quia nihil sic exasperat iram diuinitatis, quomodo iniquitatis defensio. Aequo enim certamine nos certamus cum domino, cum defendimus quod odit: cum nobis placet, quod displicet illi. Magna quip
H pe differentia inter superbum & humilem peccatorem: cum illum despicit, hunc respicit: quia humilia respicit, & alta à longe cognoscit. Quando sanari poterit qui medicum spernit, medicinam conculcat, & infirmam substantiam contrariorum receptione succendit? Tu dicis malum bonum, amarum dulce, tenebras lucem, & in creatorem refundis iniurias: vt quod laudauerit tu vituperes, quod vituperauerit tu laudes. Non est hoc palpatiua dissimulatione tacendum, quod vi derim quosdam vestrum tantis impatientiæ stimulis agitari, vt ad primas correptoris voces non solum excusationem & defensionem exhibeatis, sed & nisi disciplinalis vigor obuiauerit, ad tumultus & iurgia prosiliatis. Hæc est impietas maxima in deum & delictum maximum: quod vir simplex & rectus, & puer domini summa circunspectione deuitat. Elegantissimam super his comparationem inducit propheta,
Esa.34. quam de sacrario sancti spiritus asportauit. Ibi, inquit, habuit foueam hericius. Hericius ita confertissima spinositate densatus est, vt vndiq; punctionibus & aculeis vestiatur. Cum verò se solitudinem adeptum putat, capu; aperit, exerit pedes, & viuificatorios motus plana deambulatione demonstrat. Si quis superuenerit, statim celerrima velocitate caput cum pedibus in ipterius absconditorium reponit: vt si
I tenere volueris, prius videas sanguinem tuum quam corpus suum. Sic & peccatoris caput cum pedibus, intentio cum actione, à pastorum solicitudine prospectatur: & quod fere omnium peccãtium vitium est, cum ab omnibus videatur, à nemine æstimat se videri. Si vitium resecare studeas, & intentionis ingressus cum actionis egressibus correctiuis deprehẽdere: statim Ciceronis eloquentia renouatur, excusatur & defenditur quod opponis, accusaris & offenderis qui proponis. Interrogat de loco & de tempore quando factum fuerit, & nouus dialecticus exerta lingua prorumpit in medium. Parentes aduocat, patrocinatores quærit, grauari se indicat, indicat se recessurum, malle mori, quam pati talia, & quæ vidisti negans, & quæ non vidit in te conuitia retorquens: sic spinam sentis, & culpam perdis, odium incurris, nec corrigis: & quem totum tenere putabas, totum amittis. Vides quam multiplici cumulositate riuus iste omni homini, & maxime nostro ordini se infundit? Quintus est exultatio in peccatis. O detestanda lætitia, & in sempiterni doloris tristitiam demutanda, in peccatis sicut in virtutibus exultare. Nonne latrocinantes & facinorosi quiq; cum votorum plenitudinem assequuntur, non se capiunt præ gaudio, ita etiam vt audeant ipsi
Prou.2.c Psal.139.c. diuinitati gratias immutire? Qui cum malefecerint, lætantur, & exultant in rebus pessimis. Cadent super eos carbones, & in ignem deiicientur. Sed riuus iste, quàm vndosa refluxione miseros animantes effundit, meliusconscientia, quam eloquẽtia comprehendit. Sextus est alios docere ad malum. Hæc doctrina de cathedra pestilentiæ diriuatur, quam detestatur & reprobat qui docet hominem scientiam. O quam in vanum accipit animam suam, qui aliorum animas venatur ad mortem, qui trahit peccata sicut vestem longam, qui miscet sanguinem sanguine: cui non sufficit vt intereat in seculum seculi, nisi & alios ad interitum pertrahat sempiternum. Scitis enim quia multa vitia tenerrimis ætatibus imprimuntur: quæ postea in magno corpore vix mitigare, necdum extirpare quisquam possit. Infœlices magistri qui huiusmodi plantaria plantauerunt, explantabuntur ab illa cœlesti plantatione, quam plantauit pater ille cœlestis. Quis gloriabitur se huius riui torrentibus non fuisse vallatum? Septimus est in omnibus his malis perseuerare. Hic peccator demersus est & absorptus, & clausit super eum puteus os suum. Cum enim non leuat oculos ad cœlum, nec recordatur iudiciorum iusto rum, mortuus est, & sepultus in sepulchro conscientiæ suæ. Tunc à mortuo tanquam qui non est, perit confessio: tunc pec Eccli.17.d
cator cum venerit in profundum malorum, contemnit. Hic Prou.18.d. est in extremo fluminum Aegypti, & multitudo miserationum domini tollitur ab oculis eius. O flumen malum, riui pessimi, riui exterminantes. Hac nocte dominus eos calceatus transiuit, cum in virginali substantia puram carnem & omnium prætaxatarum pestium immunem accepit, illo calceamento calceatus quod in Idumęam extendit, cuius corrigiam soluere non potuit magnus ille Baptista. Misit de summo filium suum, & accepit me in vtero virginis, & sic tandem assumpsit me, & de profundis aquarum. Percutiemus & eos, si L
cogitamus pro peccato nostro, si prohibeamus linguam à dolo, si declinemus à malo, & faciamus bonum. si confiteamur aduersum nos iniustitiam nostram domino. si dolor noster sit semper in conspectu nostro. si doceamus iniquos vias domini, & semper laus eius sit in ore nostro. Et vt de arte sutoria nostris moribus aliquid consuamus, habeamus calceamenta densa, & subtiliter consuta, quæ possint aquas obuiantes excludere. Faciamus carnem nostram firmam & confixam timore domini, quæ libidinis humorem excludat, & excocta tribulationibus, atque ita densata, fiat vter nouus ad conseruandum vinum nouum de quo dicitur: Quia factus sum sicut vter in pruina. Sed iam corda & corpora ve- Psal.118.l.
stra ad suscipiendum filium virginis præparata dimittamus in pace, & omnes in commune lumen ad reuelationem gentium innocentibus brachiis amplectamur, qui est benedictus in secula. Amen.

De sancto Stephano ex lectione actuum apostolorum.

ADhuc filium virginis habemus in manibus, & obsecutoria delinitione vagientis dei honoramus infantiam. Ducit nos virgo ad veneranda cunabula, & speciosa præ filiabus hominum, ad speciosum forma præ filiis hominum: benedicta inter mulieres, ad benedictum inter homines nos conducit. Submurmurat M
nobis in aurem si forte domus exasperans audiat & quiescat, reuelata esse velamina prophetarum, & completum consilium dei. Videte miraculum matris domini, quia creatura erat creator creaturæ, scintillat sydus, Magus adorat, exultat polus, tellus resultat. gloriantur angeli, pastores aggaudent, virgo parit, nascitur deus, & cœlorum luminaria clariori lumine lumen exortum in tenebris prosequuntur. In istis bonis versamur, beatus vir qui impleuerit desiderium suum ex Psal.125.d.
ipsis. Scio quia dulce nobis est, in principio erat verbum: dulcius verbum caro factum est, dulcissimum verbum in cruce suspensum. A tanto puerperio quis insanus oculos nostros amouere necdum auellere præsumat, nisi ipse iubeat qui dicit: Auerte oculos tuos à me, quia ipsi me auolare fe- Canti.6.a.
cerunt? Ecce dum osculatur nos osculo oris sui, dum tantis miraculis & stupidos nos facit & attentos: Stephanus plenus gratia & fortitudine facit prodigia & signa magna in populo. Nunquid æquum est derelinquere regem, & ad milites oculos detorquere? Nequaquam, nisi imperauerit imperator. Surgit ipse rex filius regis, sed lapidantium aciem interrumpens, triumphatoris certamini non sine dolore cordis assistit. Videt opprimi primum & primicerium purpurataę cohortis grandinaria lapidum densitate, fontes sanguinis de corpore protomartyris ebullire. Videt quia vniuersa debacchatio redundat in ipsum, & ipsi soli improperia

A ria exprobrantium cumulantur. Vbi pietas & misericordia tua domine, si non compateris patienti? vbi æquitas & iustitia, si non iudicas & vindicas de populo lapidante? Curramus ad spectaculum ad quod currit, qui exultat vt gigas ad currendam viam, & videamus quibus armis armatus vexillifer martyrum in campum pugnaturus descendit. Et vt diligentius elucescat singularis martyrij prærogatiua, reuocemus ad memoriam apostolicorum actuum descriptionem, in quibus historicis & figuralibus dictis conuersio & passio belligeri
Acto.6.c militis continetur. Stephanus, inquiunt, plenus gratia & fortitudine, faciebat prodigia & signa magna in populo. Non paruum latet hic mysterium, nec vilipendenda simplicioris scripturæ manifesta positio. Ad virginem quippe loquẽs angelus, verba de cœlestibus scriniis sumpta, nec alterius nisi ipsius dei spiritu fabricata, noua salutatione portat. Nulli dubium quin omnium verborum excellant altitudinem, vtpote de melioribus disciplinis sancti spiritus euoluta: quorum annunciatione confœderandum erat illud vnicum sacramentum verbi & hominis, diuinitatis & carnis. Aue, inquit, fortitudo domini, plena gratia. Quid autem de Stephano? Ste-
Luc.1.c phanus plenus gratia & fortitudine. Nonne Lucas eisdem pene literis de vtrisque eloquitur? Sed licet longe excellentior modus in virgine prædicetur, secundario tamen laudatur in martyre. Habet igitur gratiam Stephanus sublimiori
B genere, quam reliqua martyrum multitudo. plenus gratia refertur scilicet & cumulatus, quod raro in scripturis canonicis subtilis inquisitor inueniet. Iungitur gratiæ fortitudo, infuso spiritu libertatis. Ignitus animus, in vocem veritatis erumpit, nec patitur vllo pacto rigorem iustitiæ submitti aliquando vel dimitti. Sic loricatus gratia, & hasta fortitudinis sapienter infrendens, faciebat prodigia & signa magna in populo. Ille potest prodigia & signa facere, in quo gratia & fortitudo sedem firmissimam statuerunt. Sic Stephanus ad homicidas, ad legis adulteros, ad crucifixores filij dei patris loquitur, genti peccatrici in Aegypto, populo graui iniquitate in deserto, semini nequam in terra promissionis, filiis sce
Acto.7.f leratis in morte saluatoris. Dura, inquit, ceruice, & incircuncisi corde & auribus, vos semper spiritui sancto restitistis. Surrexerunt quidam de synagoga, synagoga vtique satanæ, & vtique conglobabantur, vel ad conuincendum, vel ad occidendum. Faciunt impietatis parietem vnum, squama squa-
Iob.40.b mæ coniungitur. Sibilant sibi serpentes adinuicem, conuenerunt in vnum aduersus dominum, & aduersus Christum eius. Velit nolit, cedit impietas pietati, veritati error, stultiActo.6.e tia sapientiæ, spiritui sancto præsumptio & vanitas spiritus humani. Non poterant resistere sapientiæ & spiritui qui loquebatur. Non dixit, non volebant (quod rationabilium & perfectorum est) sed, non poterant, vbi menti malæ facultas
C tollitur, non voluntas mutatur. Redarguebantur, ait, ab eo cum omni fiducia. Fiducialiter agit, nec nutat nec mutatur mens imperterrita, quæ magis iustitiam, quam vitam: fidem, quam sanguinem: mortem, quam iustitiæ taciturnitatem elegit. Concurrentes capiunt eum, adducunt in concilium: &
Prou.1.b gaudent eum intra sua retiacula reclusisse: sed frustra iacitur rete ante oculos pẽnatorum. Tunc vox liberior & ex eorum codicibus sermo exacuitur veritatis, totumque martyrem rapit sibi spiritus dei, & ex eius ore sonantiori organo modulatur. Apparet ei vna facies scripturarum, & veteris instrumenti dispendia in compendiosam redigit breuitatem. Replicat promissiones & beneficia dei, murmurationes & maleficia populi: bona præstita, reddita mala: ad extremum diuini sanguinis exprobrat effusionem, refractarios spiritus, duros ceruice, incircuncisos corde & auribus, & sublimi voce homicidas & proditores appellat. Non veretur conuenticula congregata de sanguinibus, & inter manus quærentium animam eius, de liberiori iustitia cacumen veritatis ascendit. Dissecantur cordibus, & strident dentibus in eum, concipiunt dolorem, & prope est vt parturiant iniquitatem. Mirum quòd non reuocantur insueti nouitate miraculi, quod luminosa protomartyris facies non refræuat insanos. Videbant, inquit, faciem eius tanquam vultum angeli stantis inter illos. Quid est ô insensati? Lumine vultus dei insignitur gloriosus leuita, & vibranti splẽdore Stephanus serenatur, & reuerberantur oculi vestri, & tamen inuidię magnitudo visio- D
nis maiestatem occludit? Respondeant in diuinorum volumi num euolutione vbi reuoluerunt hominem in terris positum vultum angelicum induisse: & cum in vtrisque legibus vel raro vel nunquam inuenerint, obstupeant gloriam triuu phantis. Sequitur. Cum autem esset plenus spiritu sancto, intendens in cœlum vidit gloriam dei &c. Mirum dictu, & totius supergressio creaturæ, intendit in cœlum. Videt iam non cœlos, sed apertos cœlos, videt gloriam dei: Iesum stantem à dextris virtutis dei. Mouet me hæc intẽtio, quæ de cordis puritate refusa vim facit cœlis, & ad ipsius diuinitatis consistorium penetrat & attingit. Cœli aperiuntur, gloria dei videtur: Iesus conspicitur stans non solum à dextris dei, sed à dextris virtutis dei. Hanc intentionem fecerat abiectio mundi, contemptus sui, cordis munditia, dilectio dei, proximi amor, veritatis defensio, desiderium Christi. Retorquenda essent hæc omnia ad communes flosculos moralitatis, nisi esset excellentia martyris commẽdanda, fœlices oculi, subtilis visus, visio gloriosa. Simulq; signanter recollige positionem verborum. Plenus est spiritu, & sic intẽdit in cœlum, quia in spiritu afflatur: conculcatis terrestribus, cœlestibus inhiat & æternis. Post hæc aperiuntur cœli, nullaq; præualet firmatio vel clausura quam non transuolet aut irrumpat mens illi sum mę menti affectanter inhærens. Aperiuntur ergo cœli, & puto quod omnes cœli: eorumq; apertionem sequitur visio glo E
riæ dei, & videtur dominus deus stans à dextris virtutis dei, ne patre minor esse putetur. Stat cum stante, cum bellante bellat, quia lapidatur in lapidato. Non mediocris stupor inuoluit me, vtrum primitiuus flos martyrum oculis corporeis an incorporeis ista perspexerit. Grande quidem miraculum si mentali intuitu stellantibus se immersit arcanis, si mundi cordes oculi tam solennem inspexerint visionem. Quod si corporalibus, certum est hunc omne hominum genus disparilitate gratiæ præuolasse, & pennis fidei & virtutum, incorporea corporeis, etsi non comprehendisse, apprehendisse tamen. Nihil audeo temere diffinire, vel ex abrupto præcipitare sententiam, cum finitiuam super huiusmodi regulam me legisse non meminerim: securius tamen sequor apostolum, imò spiritum dei in apostolo, qui cum summa verborum libertate magis securæ ambiguitati, quam periculosæ diffinitioni ista committit. Siue in corpore, inquit, siue extra cor-
2.Cor.12.d pus, nescio, deus scit. Exclamant statim clamore horribili, cõ tinent aures suas, & eas obstruunt veritati, impetum faciunt vnanimiter in eum, facti amici in morte illius: & eiicientes eum extra ciuitatem lapidabant. Eiicitur martyr extra ciuitatem sanguinum, in qua prius iustitia habitauit, nunc autem homicidę: de qua dicit sanctus, quoniam vidi iniquitatem & F
contradictionem in ciuitate. Hæc est ciuitas, quam dic ac no cte circundat iniquitas, & cætera quæ sequuntur. Ciuitas ea Psal.54.b
stellum despectiue vocata, quod contra apostolos & apostolorum dominum durissimis infidelitatis vectibus munitum est. Extra portã ciuitatis hui⁹ passus est domin⁹, extra eam lapidatur seruus exiens ad eum extra castra, & portans similitudinem improperij eius. Deponuntur vestimenta martyris ad pedes persecutoris, qui attactu sacrarum vestium, & orationibus lapidandi fuerat conuertendus. Et lapidabant, inquit, Stephanum inuocantem & dicentem: Domine Iesu accipe spi Acto.7.g
ritum meum. Currunt illi ad lapides, & ille ad preces. Lapides lapidem percutiunt, sed lapidem molliorem, de quo fluit oleum charitatis, & tinnitus redditur pietatis. Domine Iesu, inquit, ne statuas illis hoc peccatum. Rogat suscipere spiri- Ibidem.
tum suum, spiritum vtiq;, & sanctum: illũ quem signãter quasiquoddam signaculum apostolus in homine præcipit conser uari. Vt integer, inquit, anima & spiritus & corpus in die do- 1.Thes.5.d
mini sine querela seruetur. O quanta pietas, quantus affectus, & ardentissimæ charitatis integritas. Rectè martyrij florem iste sibi præuendicat, in quo similitudo domini pendentis in cruce mirabilibus formulis est impressa. In ligno enim spinis coronatus, lancea confossus, cruci affixus, dissimulat illum vnicũ dolorem, & obliuiscitur mortis vicinę: nouum introducturus exemplũ, aperit latitudinem charitatis, & apertiori campo terminos traditę legis amplificat, iam non solum amicus amicis, sed velint nolint amicus pariter inimicis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Pater, inquit, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Non
Luc.23.c potuit esse inefficax oratio morientis: vnde & inimicorum
numerositas ad numerum amicorum transiuit. Vide quam rec-
to cursu Stephanus etsi non æquat, sequitur tamen redem-
ptorem. Volat saxorum imber, & fortissimis inuidorum ma-
nibus loca vulnerum duplicantur: sed patienter patitur coro-
natus noster de corona nominis ad coronam regiminis trans-
Actor.7.8 ferendus. Nescit affectum carnis, & mortis horam ignorat,
& vide quod deliberat faciendum. Positis, ait, genubus ex-
clamauit voce magna dicens: Domine ne statuas illis hoc
peccatum. Clamat voce magna, quia magna vtique charita-
te. Positis genibus, quia vera & humili simplicitate pro se o-
rans stat & erigitur: pro lapidantibus flectit genua. Quis
audiuit vnquam talem? Et quis vidit huic similem? Plus do-
let persequentium peccatum, quam sua vulnera: illorum i-
niquitatem, quam suam mortem. Et cum hoc dixisset, ob-
Ibidem. dormiuit in domino. Fœlix somnus cum requie, requies
cum voluptate, voluptas cum satietate, satietas cum securi-
tate, securitas cum æternitate. Obdormiuit, inquit, in do-
mino, absorptus in claritatis abyssum, & inter dei sui bra-
chia requiescens. Sedebat à dextris dei dominus Iesus, sed
primo martyri martyrum caput. Recolitis quod illa eccle-
siæ lingua (Augustinum loquor) de hoc martyre senserit,
quem post mortem septem mortuos asserit suscitasse. Eia
H vos qui Leuitali ordine præfulgetis, cantate huic canticum
nouum, & tantę festiuitati festiuis vocibus inclamate. Fortas-
sis concinentibus etiam suggeret de vobis domino suo iudi-
ci vestro, ne statuas illis aliquid ad peccatum, qui est deus be-
nedictus in secula. Amen.

Homilia sancto Bernardo asscripta.

PEtis à me fili charissime, quatenus ex lectione e-
uangelica qua duodennis pueri Iesu gesta narran-
tur, aliqua piæ meditationis & sancti amoris eli-
ciam semina, & sportulis literarum commendans
tibi colligenda transmittam. Adhuc nuncius ista ipse loque-
batur, & ecce sensi in ipsis medullis cordis mei, ex quanto,
ex quali, ex quam ardenti, ex quam dulci tua id fraternitas pe
tebat affectu: cum subito mihi venit in mentem vbi aliquan-
do fuerim, quid senserim, quid in me ipso euangelica ver-
ba nonnunquam egerint vel cum legerentur vel cum canta-
rentur. Respexi miser respexi, & vidi quam longe post ter-
ga illa suauia & iucunda reliquerim: quam longe ab his de-
liciis occupationum & solicitudinum me funes extraxerint,
adeo vt quæ tunc tangere nolebat anima mea, nunc præ an-
Psal.41.a gustia cibi mei sint. Hæc recordatus sum, & effudi in me
animam meam, cum emissa ad me manus domini tetigit cor
meum, & vnxit illud vnctione misericordiæ suæ cernens in i-
I pso inquisitionis tuæ modo quid luminis quid splendoris tu-
us mihi instillabat affectus cum insinuari tibi flagitares, pu-
er Iesus triduo illo quo quærebatur à matre, vbi fuerit, quo
sit vsus hospitio, quibus cibis alitus, quorum delectatus con
sortio, quibus negociis occupatus. Sentio fili mi, sentio
ea ipsa, quam familiariter, quam affectuose, cum quibus la-
chrymis in orationibus tuis sanctis ab ipso Iesu soleas sci-
scitari, cum ante oculos cordis tui illa dulcis pueri dulcis
versatur imago: cum illum speciosissimum vultum spiritua-
li quadam imaginatione depingis, cum oculos illos suauissi-
mos simul & mitissimos in te iucundius radiare persentis.
Tunc (vt videtur mihi) intimo clamas affectu: O dulcis pu-
er, vbi eras? Vbi iacebas? Quo vtebaris hospitio? Quo fru-
ebaris consortio? Vtrum in cœlo? Vtrum in terra? An in
domo aliqua interim morabaris, vel certe cum aliquibus
tuæ ætatis puerulis secreto loco consistens, eis secretorum
mysteria perfundebas secundum tuam in euangelio vocem:
Mat.19.d Sinite paruulos venire ad me, & nolite prohibere illos? Fœ-
lices si qui fuerunt illi quibus tot diebus tam familiariter
tuam præsentiam indulsisti. Sed quid est mi dulcis domine,
qui sanctissimæ matri tuæ quærenti, dolenti, suspiranti non
compatiebaris? Denique ipsa & pater tuus dolentes quære-
bant te. Imò tu domina mea dulcissima, cur dominum quære-
bas, quem deum esse non ignorabas? An ne cruciaretur fame,
ne frigore vexaretur, ne ab alio quolibet ætatis suæ puero
iniuriaretur formidabas? Nonne ipse est qui pascit omnia, K
omnia nutrit, qui fœnum agri quod hodie est & cras in cliba
num mittitur, gloriosius Salomone vestit & ornat? Quin po
tius domina mea (pace tua dico) dulcissimum filium tuum cur
tam facile amisisti, tam incuriose custodisti, tam sero q̃ dee-
rat animaduertisti? Vtinam & mihi inspirare dignaretur ipse
Iesus quid sibi sit quærenti, sic flagitanti, sic æstuanti, inter-
no & spirituali sermone responderit, vt nota tibi scriberem,
& gustata eructare sufficerem. Videamus tamen si placet
quidnam sit quòd dominus Iesus in Bethleem nascitur, latet
in Aegypto, nutritur in Nazareth, & inde duodennis ad tem
plum & metropolim ciuitatem ascendit, nec tamen solus, sed
sub parentum disciplina. Vt quid ista omnia? Quia profecto
dux est dominus meus Iesus, quia medicus, quia doctor. Quia
vt dux exultauit vt gigas ad currendam viam, quia à summo
cœlo egressio eius, & vsque ad Bethleem descensus eius. Ibi
plena cœlestium odoramentorum relinquens vestigia posuit
tenebras: id est Aegyptum latibulum suum. Et cum sedenti-
bus in tenebris & vmbra mortis lucem supernæ gratiæ infu
disset, etiam Nazareth sanctã sua præsentia nobilitauit. Sicq;
Nazarenus effectus in templum introducit, vtque puer
discens, non docens, audiens & interrogans, & in his omni-
bus à parentum disciplina nõ recedens. Sic domine, sic præ-
cedis miseros, sic sanas ægrotos: hanc viam errantibus, hanc
ascendentibus scalam: hunc exulibus reditum demonstrans.
L Quis dabit me bone Iesu, tuis inhęrere vestigiis, & sic curre-
re post te, vt quandoque apprehendam te? Ego prodigus ille
filius, qui accepi ad me meam substantiam, nolens custodire
ad te fortitudinem meam, profectus sum in regionem longin
quam, regionem dissimilitudinis, comparatus iumentis insi-
pientibus, & similis redditus illis. Ibi dissipaui omnia bona
mea viuendo luxuriosè: & sic cœpi egere. Infœlix egestas,
cui & panis defuit, & porcorum cibus non profuit, sequens
quædam animalia immundissima erraui in solitudine in ina-
quoso, viam ciuitatis habitaculi non inueni. Esuriens & siti-
ens anima mea in malis contabuit, & dixi: Quanti mercena- Luc.15.d
rij in domo patris mei abundant panibus, & ego hic fame
pereo? dum sic clamarem ad deum, exaudiuit me, deducens
me in viam rectam, vt irem in ciuitatem habitationis. In
quam, nisi in illam quę abundans panibus domus dicitur
panis, id est Bethleem? Confiteantur tibi domine miseri-
cordiæ tuæ, quia satiasti animam inanem, & animam esu-
rientem satiasti bonis. Pauper vtique ille, qui de cœlo de-
scendit: & positus in præsepio spiritualium cibus effectus
est iumentorum. Et hęc quidem conuersionis vita, quasi spi-
ritualis cuiusdam natiuitatis initium, vt conformemur pa-
uulo, paupertatis susciptamus insignia: & facti vt iumentum
apud te domine, præsentiæ tuæ deliciis perfruamur. Sed quia
scriptum est: Fili accessisti ad seruitutem dei, sta fortiter, & Eccli.2.d
præpara animam tuam ad tentationem: absconditmodicum M
faciem suam dominus Iesus à nobis, non vt discedat, sed la-
teat. Ecce Aegyptus, ecce tenebræ, ecce turbatio. Sedentes
quippe in tenebris, & vmbra mortis expertæ iucunditatis, in-
opia vincti, & compediti ferro, proprij videlicet duritia cor-
dis: necesse est vt clamemus ad dominum cum tribulamur, &
ipse de necessitatibus nostris eruet nos. Luce enim consola-
tionis suæ dissipans tenebras huius tentationis, & gratia in-
ternæ compunctionis rumpens vincula interioris duritiæ, se-
reniori vultu nos præcedit in Nazareth, vt ibi inter flores
scripturarum & virtutum fructus seniorũ disciplina nutriti,
duodecimi anni delicias fortiamur. Sicut enim domin⁹ Iesus
in nobis nascitur & cõcipitur: ita profecto crescit & nutritur
in nobis, donec occurramus omnes in virũ perfectũ in mẽsurã
ætatis plenitudinis Christi. Cũ ergo factus esset Iesus anno-
rum duodecim, ascendentibus illis in Hierusalem, secundum
consuetudinem diei festi, cũ redirent, remansit puer Iesus in
Hierusalẽ. Primũ itaq; ne nos prętereat huius historiæ suaui-
tas, sciendum id moris fuisse Iudeis vt ascendentes ad diem
festum, seorsum viri, seorsum mulieres incederent, ne forte a-
liquid coinquinationis subreperet, præscribente lege diuina
vt mundi tantum sacris solenniis interessent. Vnde credibile
est puerũ Iesum illo tẽpore nunc patri & viris adhærẽtib⁹ ei,
nunc matri & mulieribus comitantibus eã, suæ presentiæ dul

cedinem

A cedinem indulsisse. Cogitemus ergo quanta eorum fuerit fœ
licitas, qui tot diebus viderunt faciem eius: & mellifluos eius
sermones audierunt, & considerauerunt in homine & puero
quędam cœlestis radiare virtutis, & inter cõfabulationes mu
tuas mysterium sapientiæ salutaris inserere. Stupent senes:
admirantur iuuenes, & suę tunc ætatis pueri morum grauita-
te, & sermonum põdere deterrentur. Credo enim in illo spe-
ciosissimo vultu tantam gratię cœlestis elegantiam refulsisse,
vt omnium in se conuerteret aspectum, auditum erigeret, ex-
citaret affectum. Cerne quæso, quemadmodum à singulis ra-
pitur, à singulis trahitur, senes osculantur, amplectuntur iu-
uenes, pueri obsequuntur. Quæ lachrymæ à pueris dum diu-
tius à viris tenetur. Quæ sanctis mulieribus querimoniæ cũ
Cantic.1.a paulo plus cum patre & eius sociis moraretur. Credo singu-
los proclamare intimo affectu: Osculetur me osculo oris sui:
Et pueris eius præsentiam supirantibus senum contuberniis
se inserere non audentibus, illud facile coaptatur. Quis mi-
hi det te fratrem meum sugentem vbera matris meę, vt inue-
niam te foris, & deosculer? Cum hac igitur iucũditate ingre-
dientibus cunctis ciuitatem sanctam contemplare rogo, inter
singulas familias quàm pia fuerit ac sancta contentio, cunctis
desiderantibus eius sibi præsentiam dulcissimam indulgeri.
Hæc fœlix quæ vicit. Forte ob hanc causam consummatis o-
mnibus cum redirent, remansit puer Iesus in Hierusalem: &
B non cognouerunt parentes eius, arbitrantes enim vnusquis-
que q̃ esset cum altero, vtpote qui amabatur ab omnibus, &
ab omnibus petebatur. Non cognouerunt parẽtes eius quòd
abesset, donec itinere diei expleto, per singulas familias quæ
simul ascenderant quæreretur inter cognatos & notos. Et
non inuenientes regressi sunt in Hierusalem, post triduum
autem inuenerunt eum in templo. Per illud itaque triduum
vbi eras bone Iesu? Quis cibum aut potum ministrauit? Quis
detraxit calceamenta? Quis membra puerilia vnguentis fouit
& balneis? Scio certe quia sicut voluntarie nostram sumpsi-
sti infirmitatem, ita cum velles propriam ostẽdisti virtutem:
& ita cum velles, his obsequiis non eguisti. Vbi ergo eras do
mine Iesu? De his omnibus æstimare, vel conijcere, vel opi-
nari libet aliquid: affirmare autem temere nihil licet. Quid
dicam deus meus? an vt te per omnia nostræ cõformares pau
pertati, & in te humanæ naturæ calamitates susciperes, quasi
vnus è turba pauperum stipem per ostia mendicabas? Quis
dabit me buccellarum illarum sic mendicatarum participem
fieri, vel saltem diuini illius edulij reliquiis saginari? Sed vt
ad sublimioris opinionis secreta vertamus, prima forte die
paternis se vultibus presentauit: non vt confiteretur, sed vt or
dine susceptæ dispensationis paternam vocem consuleret.
Non absurda videtur talis opinio: si æstimetur q̃ dei filius
de his quæ in diuina natura simul ipse cum patre & spiritu
sancto coęqualis & consubstantialis vtrique disposuerat, in
C forma serui quam susceperat, homo paruus deũ magnum con
suluerit: non vt disceret, quod ipse cum patre in forma dei e-
ternaliter nouerat, sed vt ipsi patri per omnia deferret, obe-
dientiam offerret, præferret humilitatem. Ibi igitur in illo
secreto cubiculo patris de baptismate susceptando, de eligen-
dis discipulis, & condendo euangelio, de miraculis faciendis,
postremo de tolerantia passionis, de resurrectionis gloria,
cunctis diuino modo dispositis, altera iam die angelicis & ar
changelicis choris suauitatem sui vultus indulsit: referensq;
antiquam ciuium supernorum ruinam post modicum reparan
dam, vniuersam lætificauit ciuitatem dei. Iam tertia die se cu-
neis patriarcharum & prophetarum immiscens, ea quæ à san-
cto sene Simeone dudum audierant, proprij vultus manife-
statione approbauit. Sicq; expectationis illorum moras, in-
stantis iam redemptionis promissione consolans, animęquio-
res atque alacriores reddidit vniuersos. Merito igitur post
triduum inuenitur in templo in medio doctorum & seniorũ,
vt paternæ pietatis de hominum reparatione consilium sicut
angelis & sanctis carne exutis quantum videbatur, propala-
uerat: ita in omnium locorum sacratissimo templo Hieroso-
lymitico, & his primo qui preciosissimum huius promissio-
nis: thesaurum in sacris literis conseruabant, paulatim incipe
ret referare, primum audiens & interrogans, deinde sacratis-
sima mysteria prodens. Denique mirabantur omnes super

prudentia & responsis eius. Data est hæc pueris & adolescen D
tibus humilitatis & reuerentię forma, vt in medio seniorum
taceant, vt audiant, interrogent & discant. Indica mihi dile-
ctissima domina mea mater domini mei, quid tibi fuerit ani-
mi, quid stuporis, quid gaudij, cum dulcissimum filium tuum
dominum Iesum inuenires, non inter pueros, sed inter docto-
res: cum omnium oculos in ipsum intentos, omnium cerneres
aures ad ipsum erectas: cum de prudentia eius & responsis
pusilli & magni, docti pariter & indocti loquerentur. Inueni, Cantil.3.c.
inquit, quem diligit anima mea: tenebo illum, nec dimittam.
Tene ô dulcis domina, tene quem diligis, & triduanam eius
absentiam multiplicatis deliciis recompensa. Fili quid est, q̃ Luc.2.g.
fecisti nobis sic? Ecce pater tuus & ego dolentes quærebam⁹
te. Iterum domina mea dico tibi: Quur dolebas? Credo non
famem, non sitim, non inediam timebas puero, quem deum
noueras: sed tantum subtractas vel ad modicum ineffabiles
præsentiæ eius delicias querebaris. Tam enim dulcis est do-
minus Iesus gustantibus cum, tam speciosus ad videndum,
tam suauis ad amplectendum, vt breuis eius absentia, maxima
doloris materia sit. Quid est q̃ me quærebatis? Nesciebatis
quia in his quæ patris mei sunt oportet me esse? lam hic cœle
stium mysteriorum, in quibus per triduum fuerat, obseratũ
incipit referare secretum. Vt humilitatis & obedientiæ, si-
mulq; propriæ voluntatis deferendæ, seniorum præceptis,
etiam vtilibus prætermissis, obtemperandi expressius & ex- E
cellentius commẽdaret exemplum, his sublimibus, tam vti-
libus, tam denique necessarijs prætermissis, seniorum se sub-
dit voluntati, vt ait euangelista: & descendit cum eis, & erat
subditus illis. Sed quid est q̃ ait euãgelista, scilicet quòd ip-
si non intellexerunt verbum quod locutus fuerat? Non hoc
de Maria dictum arbitror, quæ ex quo spiritus sanctus super-
uenit in eam, & ei virtus altissimi obumbrauit, nullum filij
consilium potuit nescire, sed cæteris nescientibus siue non Ibidem
intelligentibus quod dixerit, Maria vt sciens & intelligens
conseruabat omnia verba, hæc conferens in corde suo. Me-
moria conseruabat, meditatione ruminabat, & hęc cum cæ-
teris quæ de eo viderat & audierat, conferebat. Ita etiam
beatissima virgo tunc misericorditer prouidebat nobis, ne
tam dulcia, tam salubria, tam necessaria verba, aliqua negligẽ
tia laberentur, & propterea nec scriberentur, nec prædicarẽ
tur, & sic sequẽtes huius spiritualis mannæ deliciis fraudarẽ-
tur. Omnia igitur hæc virgo prudentissima fideliter conser-
uauit, verecunde tacuit, opportune prodidit, & sanctis disci-
pulis & apostolis prædicanda commisit. De his vero quæ se-
quuntur: Iesus proficiebat ætat© & sapientia & gratia apud
deum & homines: multi multa dixerunt, & diuersi diuersa
sentiunt, de quorum sententiis non est nostrum iudicare. Alij
animam Christi ex quo creata est & assumpta in deum, æqua-
lem cum deo sapientiam habuisse putarunt. Alij quasi creatu
ram creatori adequare timentes, sicut ætate, ita & sapientia F
profecisse dixerunt, euangelistę innitentes authoritati, qui
ait: Iesus autem proficiebat ætate, & sapientia, & gratia. Nec
mirum, inquiunt, si minor dicatur fuisse sapientia, cum mor-
talis atque passibilis, atque per hoc beatitudine minor tunc
fuisse veracissime prædicetur. De horum sententiis iudicet
quisque vt velit. Mihi sufficit scire & credere dominum Ie-
sum, ex quo cum deo in vnam est assumptus personam, fuisse
perfectum deum, ac per hoc perfectam sapietiam, perfectam
iustitiam, perfectam beatitudinem, perfectam fuisse virtutẽ
& esse, & quicquid de eo secundum substantiam dici potest,
de eo potuisse dici etiam cum in vtero fuisset matris, non am
bigo. Nec ideo aut resurrectionem, aut mortalitatem, aut
passibilitatem abrogamus: cum eum non phantastice, sed ve
re hominem esse confiteamur, & veram hominis fuisse natu-
ram, in qua potuit proficere. Vtrum ætate aut sapientia, ipsi
videant qui de huiusmodi contendere norunt. Tu autem fili,
quæstiones non quæris, sed deuotionem: nec vnde lingua a-
cuatur, sed vnde animus excitetur. Et propterea his quæ
ad historiam pertinent interim prætermissis, ad spiritualem
intelligentia enucleandam, sicut ipse de quo loquimur, inspi
rare dignabitur, transeamus. Nunc redeundum est ad te fili
charissime, cuius animus est conformari Christo, & vestigiis
Iesu arctius inhærere, si forte sufficiam de euangelica le-

ctione

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ctione tuum tibi explicare profectum, vt hoc ipsum legas in his schedulis, quod in teipso suauius experiris. Credo enim te transisse ad Nazarenas de Bethleemitica paupertate diuitias, & iam duodennem effectum, de floribus Nazarenis ad fructus Hierosolymiticos ascendisse, vbi non tam in codicibus quam in propriis moribus hæc mystica valeas lectitare. Sicut enim Bethleem vbi Christus paruulus & pauper nascitur, bonæ vitę est inchoatio: sicut Nazareth vbi nutritur, virtutum est exercitatio: ita Hierusalem ad quam dominus ascendit, est cœlestium secretorum contemplatio. In Bethleem enim pauperescit, in Nazareth ditescit, in Hierusalem affluit deliciis. Pauperescit quippe perfecta mundi abrenunciatione, ditescit virtutum perfectione, & deliciis affluit spiritualium saporum dulcedine. Ascendendum quippe est à conualle ploration is, inter aspera tentationis, per plana exercitij spiritualis ad alta luminosę contemplationis. In Bethleem nouę conuersationi dedicatur infantia, quæ rationis impotēs neminem lędit, neminem fallit, libera cupiditatis, suæ voluntatis inscia, neminem iudicat, nulli detrahit, nihil cupit, nec de præsentibus anxia, nec de futuris solicita, alieno tantum sustentatur iudicio. Hanc nobis infantiam vas electionis commendans, si quis (ait) inter vos sapiens voluerit fieri, 1.Cor.3.d.
stultus fiat, vt sit sapiens. Et dominus in euangelio: Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, nō intrabitis in re- Matt.18.a.
H gnum cœlorum. Hac itaq; quælibet anima initiata infantia, post Herodianas persecutiones si cœperint in ea quasi in agro fertilissimo virtutum flores vbiq; pullulare, non immerito Nazareth, quæ flos interpretatur, quasi septennis inhabitans duodecimum annum fœliciter expectabit. Primo quidem necesse est vt ager cordis nostri peccatorum nostrorum recordatione & infirmitatis nostræ consideratione instercoretur, deinde tentationum vomere multiplici fatigetur, vt sic virtutum semina flores pariant spiritualium exercitiorum. Ergo illum, à quo iam spiritus timoris vitia antiqua & inolitas cupiditates resecauerit: vnius anni puerum existimato. Si deinde mitem eum & obedientem spiritus pietatis effecerit: biennem spiritualiter iudicato. Iam si spiritus scientiæ suæ infirmitatis cognitionem, & auxilij diuini desiderium infuderit: triennem non dubites accessisse. Quem si contra tentationes & carnales delectationes, quæ militant aduersus animam, spiritus fortitudinis immobilem reddiderit ac robustum: annorum quatuor puerum admirare. Accedat spiritus consilij, & virtute discretionis quinquennem faciet. Cui si spiritus intelligentiæ meditationem sacrę legis indulserit, ad sexti anni ætatem fœlici progressu peruenit. Septimum annum spiritus sapientiæ aduehit, quæ de legis diuinæ meditatione procedit. Quatuor verò virtutes cardinales quasi quatuor etiam annorum lucem animę inuehunt proficienti, quibus
I nihil est in vita vtilius hominibus: sicut de ipsis scriptum est. Sobrietatem enim docet, & prudentiam & iustitiam & virtutem, quibus nihil est vtilius, hæ sunt præcedentium virtutum moderatrices, sine quibus cæteræ nec honestè haberi, nec perseueranter possunt seruari. Agit enim sobrietas, quæ alio nomine temperantia dicitur, ne sit ipsarum virtutum immoderata progressio. Prudentia ne sit earum indistincta confusio. Iustitia ne sit virtutum vsus immoderatus. Virtus quæ fortitudo dicitur, vt perseueranter earum teneatur affectus. Sequitur annus duodenus, isque contemplationis, quæ ad ipsam cœlestem Hierusalem animam subleuat æstuantem, quæ cœlum referat, quæ portas Paradisi aperit, quæ sponsum ipsum, sponsum speciosum forma præ filiis hominum, quasi per cancellos prospicientem puris mentis oculis exhibet contemplandum, vt vocem illam suauissimam mereatur audire.
Cant.4.b Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Immaculata sordibus peccatorum vel passionum, euolans à retibus occupationum, oblita mœrorum præteritorum, euanescentibus imaginibus exteriorum creatorum, cordis sui faciem ad cernendum quem diligit, summa auiditate sustollit. Et ideo audit: Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Fauus distillans labia tua. Hyems, inquit, transiit, imber abiit & recessit, flores apparuerunt in terra nostra. Hi sunt flores odoriferi nimirum, licet adhuc in quadam nouitate virtutes, quæ post hyemem persecutionum, & imbrem tentationum, in agro peccatoris bene proficientis fœ- K
liciter oriuntur: quarum Christus decore simul & odore delectatus, ab inferioribus eam ad superiora inuitās, hyems, inquit, transiit: imber abiit & recessit, flores apparuerunt in terra nostra. Et quoniam pro gemitu compunctionis aperitur vita contemplationis, adiecit in sequentibus. Vox turturis audita est in terra nostra. Recole fili quid soleas in angulis susurrare, cum scilicet ad instar turturis, quę auis castissima est, soliuaga & gemebunda, late bras quæris, & licet inter multos constitutus, solitudinem tibi ædificas quotidianam, quoniam gemis, quoniam æstuas, quoniam quæris quem diligit anima tua, & amoris vim patiēs, iam optas videre quem amas, quem nunc blandiris, & nunc ad amoris & desiderij intentionem suauiter indagas. Nunc moras accusas, nunc te cernis contemptum, nunc te visitatione confiteris indignum, & iterum de cius totiens expertus bonitate præsumis. Nunc quasi vlterius non sustineas, spirituali quodam litigio vel luctamine euincere retardantem conaris. Quæ tunc lachrymæ? Qui gemitus? Quæ suspiria? Quæ voces? Nunc oculi fletu graues, cum intimis singultibus eriguntur ad cœlum: nunc manus extenduntur & brachia: nunc pectoris tunsione animæ tarditas accusatur. Proferuntur interim verba sine principio, sine fine, quorum nec sententiæ cohærent sibi, nec rationes similes sunt, nec alicuius linguæ sensus vel idioma seruatur, quando L
vox aliquando respondet affectui, & iterum vocem affectus intercipit. Gaudet certe pius ille Iesus tali certamine superari, & talis animæ tali instantia delectatus, ad circunstantes angelos gloriatur. Vox turturis audita est in terra nostra, in terra viuentium. Vox talis animæ sic æstuantis auditur, cum talis desiderij odor suauissimus vniuersam demulcet suauitate 3.Re.19.b.
dei. Sic tibi in angulo quasi Heliæ in spelunca, primo transit spiritus grandis subuertens montes, & conterens petras. Nō in spiritu dominus. Et post spiritum commotio, sed non in cō motione dominus. Et post commotionem ignis, sed non in igne dominus. Post ignem sibilus aurę tenuis, & ibi dominus. Hi sunt quidam gradus per quos in oratione mens compuncta conscendit, quasi virgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris, & vniuersi generis pulueris pigmentarij. Sed hæc tibiipsi non tam inuestiganda, quàm ipsa tua oratione animaduertenda committo. Diligenter ergo attendas cum qua primum difficultate nonnunquam ingrederis cubiculum pectoris tui, vt inuenias tibi speluncam, in qua quodammodo sepeliaris ab omnibus quæ mundi sunt, & ores patrem tuum in abscondito. Videtur aliquando cor in modum silicis durissimæ. Videtur quasi mons aliquis interiacens interiorem aspectum ab omnibus spiritualibus excluisse, donec spiritus grandis pertransiens subuertat montes, & conterat petras ante dominum. Quem nimirum spiritum sequitur cōmotio, quoniam mens quadam compunctione resoluitur, & fluenti- M
bus lachrymis quicquid in se sordidum est, vel aduersum commemorat, interiori contritione detergit. Vnde orta spe igne ineffabilis desiderij exardescit, & spirituale quoddam certamē init cum deo, donec sibilus aurę tenuis illapsus præcordiis leni tactu perstringit affectum, cūctis cogitationibus, cunctis motibus, cunctis dissensionibus, cunctis verbis impo nens silentium, vsque ad ipsas Hierusalem cœlestis delicias animam subleuat contemplatiuam. Tunc ille diu quæsitus, totiens rogatus, tam ardenter desideratus, speciosus forma præ filiis hominum, quasi per cancellos prospiciens inuitat ad oscula, surge, inquiens, propera amica & veni. Tunc ingrediens Hierusalem transit in locum admirabilem vsque ad domum dei, in voce exultationis & confessionis. Tunc amplex⁹, Cant.3.b.
tūc oscula, tunc inueni quem diligit anima mea. Tenui illum nec dimittam. Tunc in Hierusalem affluit deliciis, & fruitur bonis, & diem festum cum exultatione colit. Obsecro itaque fili charissime, memento mei cum bene tibi fuerit, vt suggeras dilecto tuo, regi tuo qui est in sancto, vt educat me de isto carcere, de his tenebris, de his vinculis, vt tandem aliquando respirem in prioris gaudij libertatem. Sentiam & ego quàm magna multitudo dulcedinis illius, quam absconditimentibus se. Sed heu, heu, rara hora, & parua mora fœlix, quæ triduo poterit commorari in his deliciis. In his tribus diebus contemplationis lucem non inconuenienter intelligo,

A telligo, quoniam quicquid de deo poterit mens illuminata sentire, aut ad potentiam eius, aut ad sapientiam, aut ad bonitatem credimus pertinere. Cernitur itaque dominus Iesus aliquando fortis & potens in prælio, vt scias te vel vt sentias te si dilexeris eum contra mundum, contra diabolum, contra omnem principatum & potestatem, eius dextera protegente, cui resistere nemo potest, sub quo curuantur qui portant orbem, qui si tenuerit aquas, omnia siccabuntur: si emiserit eas, euertet terram. Si igitur spiritus potestatem habens ascenderit super te, si stimulos acediæ exagitauerit, si aculeos diuersarum passionum accenderit, si aduersum te commouerit mundum, si inflammauerit persecutiones, si times, si trepidas, si per singula momenta vinci formidas, & ita ad Iesum tuum anxius curris, ploras, exponis pericula, opem flagitas: adhæret tibi quem diligis, in specie potentissimi regis, & secūdum orationem sancti Dauid apprehendet arma & scutū, & exurget in adiutorium tibi: audies'q; ne timeas à facie eorū, quia ego tecum sum. At si secretorum cognitionem, vel cuiusuis alicuius solutionem tibi desideras reuelari, si mundanæ confusionis causas & rationes anxius admiraris, si mouentur pedes tui, quia pacem peccatorum vides, qui in labore hominū non sunt, & cum hominibus non flagellantur: quæris diuersorium vbi cum Iesu solus cum solo fabuleris, clamas cū Hie- Hiere.12.a
B remia: Iustus quidem tu es domine, si disputem tecum. Verūtamen iusta loquar ad te. Quare via impiorum prosperatur? Sic itaque quærenti adhæret ille magister, qui docet solus homine scientiam, habet clauem sapientiæ, & aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit. Aderit in specie doctoris suauissimi, in cuius dextera ignea lex, vt te illuminatione cognitione & charitate quæ ex legis meditatione procedit, inflammet. Porro in sinistra eius virga equitatis, virga regni, vt & quærentis præsumptionem arguat, & curiositatem compescat. Postremo si hæc omnia etsi magna, etsi splendida, etsi subtilia: vnius tamen osculi desiderio suauissimorum labiorū illius, vno tantum tactu non fastidias, incipias'q; querulis vocibus clamare cum propheta: Quæsiui vultum tuum, vultum tuum domine requiram. Quis mihi det te fratrem meum sugentem vbera matris meæ, vt inueniam te foris, & deosculer te? veniet certe tibi in odorem vnguentorum, & aromatum, sic'q; cœleste & diuinum quoddam trementi imprimens osculum, omnia viscera tua ineffabili iucunditate perfundet, vt
Psal.44.a. clamare delectet: Diffusa est gratia in labiis tuis. Cum legem & prophetas legis, animaduerte diligenter, & inuenies ipsas apertiones, & contemplationes multotiens in figuris & ænigmatibus quibusdam designatas. Sunt enim multa genera cō templationis, ac spiritualium visionum, quæ tamen omnia vel ad dei potentiam, vel ad dei sapientiam, vel ad dei benignitatem pertinere noscuntur. Nam si cogitetur deus respectu o-
C mnium vt causa, quorundam vt sint, quorundam autem vt rationales, ac per hoc sapientiæ capaces sint, multorumque vt beati sint: primum potentiæ, alterum sapientiæ, vltimum ascribam bonitati. Potentiæ quidem est q̄ sine ipso nulla creatura subsistit. Sapientiæ, q̄ sine ipso nulla doctrina instruitur. Bonitatis, q̄ sine ipso nullius rei vsus expedit. Apud ipsum secura sunt omnia, cum nihil sit, quo eius turbari possit potētia. In ipso creata sunt omnia, cuius non potest falli sapientia. Ex ipso recta sunt omnia, cuius natura nulla potest deprauari malitia. Ergo in rerum creatura contemplamur eius potentiam, in forma sapientiam, bonitatem in vsu. Sane in his quæ in carne gessit, cum contemplari malueris, hunc ipsum triduanæ lucis splendorem facile intueberis. Si nascentem in præsepio, si in brachiis vagientem, si pendentem ad vbera, si inter vlnas Simeonis paruulum oculis illuminatæ mentis aspexeris: bonitatis eius opera interius admirare. Si vultum eius igneum, flagellum quoque de resticulis, vocem'q; terri-
Luc.19.g. bilem, quibus vendentes & emētes in templo terruit, quibus euertit cathedras nummulariorum, quibus insuper columbarum venditores eiecit, considerare delectat: tantę virtutis potentiam expauesce. At si iucundum ducis insidias scribarum & pharisæorum totiēs deprehēsas, callidas eorum obiectiones responsionum illius prudentia confutatas occulta mēte perspicere: sapientiæ eius lucem clarius emicare perseuties. Ita quoq; fuit potētiæ q̄ fugauit dæmones, q̄ turbas pauit, q̄ calcauit Maria, q̄ Lazarum vocauit de monumento: & tamē D
non minoris sapientiæ fuit q̄ vt principes huius mundi fallerentur, inter diuina miracula à diabolo se tentari permisit, q̄ velut egens esurierit, q̄ in naui dormierit, q̄ crucem moriturus ascenderit. Verum quia in bonitatis illius meditatione libentius immoraris, ingredere, quæso, domum Simonis pharisæi, & intuere attentius q̄ pio, q̄ suaui, q̄ iucundo, quàm clementi vultu humi prostratam respicit peccatricem, q̄ compatienti processu illos pedes pœnitentiæ lachrymis irrigandos præbeat, & capillis quos sibi hactenus superbia & lasciuia vēdicauerat, detergendos, labiis'q; tot scelerum fœditate polutis diligenter osculandos. Osculare, osculare ô beata peccatrix pedes dulcissimos, suauissimos, speciosissimos, quibus caput serpentis conteritur, ante quos antiquus hostis egreditur, quibus calcantur vitia, quibus mundi omnis sternitur gloria, quibus superborum & sublimium colla mira virtute premuntur. Osculare, inquam, & fœlicibus adlambe labiis vestigia, quæ nullus peccator post te exhorreat, nullus quantumlibet criminosus refugiat, nullus expauescat indignus. Osculare, complectere, stringe, & angelis & hominibus adoranda vestigia pœnitentiæ & confessionis vnguento perfunde, vt tota domus impleatur odore vnguenti. Væ væ tibi ô pharisęe, cui est odor mortis in mortē, qui times alienis maculari peccatis, cum te timor proprius deterius fœdius'q; maculet. Nescis quàm suaue redoleat misericordiæ miseræ E
huius peccatricis miseria. Quàm dulce sapiat pietati confessio pura peccati. Quàm gratum sit illi sacrificium, cordis cōtritio: quàm cito consumat peccatum ardens dilectio. Denique dimissa sunt ei peccata multa, quoniā dilexit multū. Gratia tibi ô beatissima peccatrix, ostendisti mundo tutum suis peccatoribus locum: pedes scilicet Iesu, qui neminem spernunt, neminem proiiciunt, neminem repellunt, suscipiunt omnes, omnes admittūt. ibi certe Aethiopissa mutat pellem suam: ibi pardus mutat varietatem suam, vbi solus pharisæus non expurgat superbiam suam. Quid agis ô anima mea, ô misera mea, ô peccatrix mea? Habes certe in te tuas lachrymas: habes vbi fœda tua oblectamenta sacris oculis purges: & totum affectionis tuæ vnguentum securè fine aliquo metu vitij effundas. Quid dissimulas? Erumpite ô dulcissimæ lachrymæ: erumpite: cursum vestrum nullus impediat. Rigate sacratissimas plantas domini mei, saluatoris mei, susceptoris mei. Nam si quis pharisęus submurmuret: si me à suis aspectibus arcendum censeat: si fimbriæ suæ tactu indignum iudicet: subsannet: irrideat, auertat oculos, contineat aures: nihilominus tuis inhærebo vestigijs bone Iesu: meis stringam manibus: premam labiis, nec à lachrymis cessabo vel oculis:
donec audiam: Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dile- Luc.7.f.
xit multum. Est ergo dies prima, qua anima sitiēs deum speculatur: & in amœnitatibus quasi in Hierusalem commora- F
tur diuinæ potentiæ in templo. Secunda sapientiæ illius admiratio. Tertia bonitatis & dilectionis prælibatio. Ad primā pertinet iustitia: ad secundam scientia, ad tertiam misericordia. Iustitia terret, scientia docet, misericordia fouet. Introibo in potentias domini, domine memorabor iustitiæ tuæ Psal.70.c.
solius. Ecce iustitia. Incerta & occulta sapientię tuæ manifestasti mihi. Ecce scientia. Quoniam melior est misericordia Ibi.50.a.
tua super vitas. Ecce misericordia. Et in prima die timor qui ex iustitiæ consideratione procedit, animam purgat. In secūda sapientia illuminat. In tertia illuminatam bonitate dulcedinis suę remunerat. Cernis (ni fallor) quàm necessarium sit, & vtile inter bonorum operum exercitia, per triduum hoc Hierosolymiticas frequentare delicias, in quibus timor administrat panem doloris, scientia vinum exultationis, bonitas lac consolationis. Scio nunc te mirari quòd delicias dixerim quibus dolorem non deesse commemoraui, quomodo expertus sum sæpius quòd dolorem illum qui de casto timore procedit, omnibus huius mundi deliciis mens cōpuncta præponit. Et hæc dicta pro modulo experientiæ nostræ. Cæterū viri excellentioris meriti, & capacioris ingenij, animę'q; purgatioris, in tribus his subtiliora ac profundiora rimantur. In potentia scilicet dei, profunda iudicia. In sapiētia, secreta consilia. In bonitate eius, misericordiæ dona ineffabilia. Deniq; Paulus ingressus in potentias domini, & abyssum iudiciorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G iudiciorum eius expauescēs: O homo, inquit, tu quis es vt re-
Rom.9.d spondeas deo? nunquid dicit figmentum ei qui se finxit, cur
me fecisti sic? Sed & thesauros sapientiæ eius admirans ait:
Ibidē.11.d O altitudo diuitiarum sapientię & scientiæ dei, q̄ incompre-
hensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles vię eius. Diui-
Roma.2.a tias quoq; bonitatis eius commemorans: An diuitias, inquit,
bonitatis eius contēnitis? Post triduum igitur inuenerunt
eum in templo, haud dubium quin Maria & Ioseph: altera
mater, alter nutricius. Inuenitur itaque spiritualis spiritualiū
contemplator non in quolibet loco, sed in templo. Habet e-
nim Hierusalem atrium, habet portas, habet templum. Et a-
trium aliquando patet quidem inimicis, portę autē patefiunt
solis amicis, ingressus vero templi non indulgetur nisi perfe-
ctis. Igitur qui in temporalibus ęterna, in terrenis cœlestia,
in humanis diuina, in creaturis creatorē valet inspicere, quasi
in atria cœlestis Hierusalem introductus exultet. Hucusque
philosophi quasi inimici in atria intelligentiæ suę vim pote-
rant extendere: sicut dicit Apostolus: Quod enim notum est
dei, manifestum est in illis. Inuisibilia enim ipsius à creatura
mundi per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur, sempi-
terna quoque virtus eius & diuinitas. Qui vero in scripturis
sanctis ablato velamine reuelata facie gloriam dei poterit cō
templari, de ingressu portarum Hierusalem glorietur. At si
H pinguedinem intimę dilectionis, & tuæ adipem affectionis, in
cordis ara cœlestis desiderij flamma succenderit, & ascende-
rit fumus aromatum de flagrantia orationis, sicq; oculus mē
tis in ipsa cœli secreta radium porrexerit, & cordis quoq; pa
lato illius diuinæ dilectionis fœlix tactus sapuerit, cum holo
causto gratissimo templum Hierusalem frequentasti. Sed a-
nima sancta in his deliciis commorante dolet mater, mater &
nutricius conqueruntur, & quęrunt, inuentum tandem Iesum
Ieui increpatione castigant, & reducunt ad Nazareth. Hæc
maxime viris spiritualibus congruunt, quibus dispensatio
verbi dei vel animarum cura commissa est. Porro nutricius
nostrum nihil liberius dixerim, q̄ spiritum sanctum. Matrem
vero nil rectius q̄ charitatem, si nos fouent & promouent, pa
scunt & nutriunt, & geminę affectionis dei videlicet & proxi
mi lacte reficiunt. Hi nos in studiis sanctis quasi in Nazareth
tenent & sustinent, hi nos consolantur in tristibus, hi in du-
biis consulunt, hi fessos roborant, hi sanant contritos corde,
& alligant contritiones eorum. Horum auxilio de Nazareth
transimus in Hierusalem, de labore ad requiem, de fructu bo
nę actionis ad secreta contemplationis. hi nobis æterna lege
præscribunt vt pro cura proximi non negligamus ex toto cō
templationem dei: nec rursus pro deliciis contemplationis
curam proximi omittamus. Vnde nō immerito si quieti plus-
quam oportet indulgeamus, de nobis charitas fraterna con-
I queritur, nec gratam habet nostram in Hierusalem commo-
rationem, si aliis quos nostra solicitudo prospicit, senserit
imminere ex nimia quiete perniciem. Plerunque enim nobis
vel secretis meditationibus, vel priuatis orationibus, postpo
sita actione mentis, si plusquam subditis expedit immorer in
mediis deliciis, spiritu nimirum operante, & charitate sugge-
rente: subito venit in mentem memoria infirmorum, vt illum
cogitemus contristatum expectare à paternis visceribus con
solationem. Alterum tentatum explorare quando procedens
in publicum pater ei afferat suo sermone solamen. Illum irę
stimulis agitatum, quando non habeat vbi conceptum virus
confessione salubri euaporet, aduersus patrem submurmura-
re. Alterum acediæ spiritu victum, vt inueniat cui loquatur,
quem consulat, huc illucq; discurrere. Tali itaque suggestu
progresso ex paternis cordibus, quasi increpātem audiumus
matrem charitatem: fili, quid fecisti nobis sic? Ego & pater
tuus dolentes quærebamus te. Non cum iniuria dicimus spi-
ritum sanctum vel charitatem in sanctis, etsi adhuc minus p-
fectis, aut dolere aut conqueri, cum ipse spiritus gemitibus
inenarrabilibus interpellet pro nobis, qui & loqui & contri-
stari, & talia agere in sanctis consueuit. Quod si contra hu-
iusmodi necessitates, amator quietis in ipsis animæ affectibus
murmuret dicens: Nonne in his quæ patris mei sunt, oportet
me esse? nihilominus considerans spiritus rationalis quōd
ideo Christus mortuus est, vt qui viuit, non sibi viuat: descen
dit cum eis, & est subditus illis. Secure descendit cum tali nu
tricio, & cum tali matre descendit fœliciter. Descendit, qui K
spiritu dei actus charitatem inferioribus ostendit. Descen-
dam libens cum his ducibus in Aegyptum, si tamen ducunt
reluctantem, si cogunt descendere, & reconscendere faciunt.
Libenter subdar tali matri, libens supponam humeros oneri
quod imposuerunt, libens suscipiam iugum cui me subdunt,
sciēs quia iugum eorum suaue est, & onus eorum leue. Sed &
site fili mi, à talibus curis liberum adhuc sub alis suis Chri-
stus abscondat, quod prælatis incumbit facere, ne subditi pe
riclitentur: hoc ipsum expedit prouidere ne socij scandalizē
tur. Illi necessitates quandoque præponunt contemplationis
deliciis, tu eas non præponas vtitati & pacis congregationi.
Præcipue hæc ipsa spiritualiū vicissitudinum tempora, quan-
do videlicet vel descendas ad Nazareth, vel ascendas in Hie
rusalem, nunquam solus, id est propriæ voluntatis arbitrio,
sed semper seniorum distingue consilio. Ecce habes fili cha-
rissime, quod petiisti, licet tuo affectui, tuæq; contemplatio-
ni nihil dignum, voluntatis tamen meæ, aut qualiscunque co-
natus, aliquod (ni fallor) indicium. Scias igitur q̄ non tā euan
gelicam lectionem exponere, q̄ ex ea aliquam meditationem,
sicut rogasti, elicere curauimus: & legentibus incitamenta
deuotionum ex huius serie lectionis euangelicæ composuis-
mus, ipsius adiuuante gratia, de cuius loquimur infantia, qui
plenus est virtute & gratia & sapientia Iesus Christus domi L
nus noster, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat in
secula seculorum. Amen.

*Sermo in die purificationis, domini Guerrici abbatis Ignia-
censis de purificandis & adornandis cordium affectibus.*

ADorna thalamum tuum Sion, & suscipe regē Chri
stum quē virgo concepit, virgo peperit, virgo post
partum, quem genuit adorauit. Ad nos fratres, ad
nos loquitur spiritus sanctus, qui sumus Sion, qui
sumus speculates, qui die ac nocte leuamus oculos nostros ad
dominum deum nostrum, donec misereatur nostri. Adorne-
mus igitur thalamum nostrum, & suscipiamus regem Christū.
Ecce fratres Christus in propria veniens, & à suis repulsus
non habet vbi caput reclinet. Præ foribus nostris inter ma-
terna brachia vagiens, per spiritum sanctum quęrit hospitiū,
dicens. Adorna thalamū tuum Sion. Emundemus igitur tha-
lamum nostrum prius expellendo quæ oculos Christi intran
do offendere possunt, & sic demum adornemus ea inferendo
in quibus delectatur & gaudet. Quæ sunt (ait forsan aliquis
vestrum) quę oculos Christi offendere possunt? Cui dicimus.
Nihil ita oculos eius offendit sicut superbia, quæ angelum
de cœlo, & hominem expulit de paradiso: quæ est initium o-
mnis peccati. Quam hortatur nos spiritus sanctus vitare di- M
cens: Quid superbis terra & cinis? Et alibi. Omnis caro fœ- Eccli.10.b
num. Exsiccatum est fœnum, & flos eius decidit. Videamus Esa.40.b
nunc quid superbia fecit. Angelum de cœlo, & hominem ex-
pulit de paradiso. Merito hæc oculos Christi offendit, quæ
pulcherrimum opus eius in cœlo & in paradiso fœdauit, quæ
fecit de angelo diabolum, & de homine nuper creato iusto, Ibidem.
perfidum. Quæ sicut & peccatorum primum & maximum, sic
est omnium regina & mater vitiorum. Videndum est igitur
& solicite considerandum vt eam mens nostra cum tota pro-
le sua excludat, vt thalamus noster emundatus & ornatę Chri
stum regem qui foris pulsat, suscipiat. Cum tota, inquam,
prole sua, septem scilicet principalibus vitiis. Quæ sunt
hæc? inanis gloria, inuidia, ira, tristitia, auaritia, ventris in-
gluuies, luxuria. Hæ sunt filiæ superbiæ, quæ matrem suam
sequuntur, quæ hospitium quodcunque intrauerint, fœtidum
reddunt. Sed quæ nobis cum istis communio? Quis consen-
sus templo dei cum idolis? Nulla nobis (deo agimus gratias)
cum eis societas quas exuentes veterem hominem cum acti-
bus suis, gladio verę confessionis & pœnitentiæ enecaui-
mus. Nihil igitur in nobis vltra possit superbia, quæ de
archangelo diabolum, & de primo homine fecit impium, &
creatori suo rebellem. Nihil habeat in nobis vana gloria, qui
à die conuersionis nostræ in cruce domini nostri Iesu Chri-
sti cœpimus gloriari, cum Apostolo dicentes: Mihi autem Gala.6.d
absit gloriari, nisi in cruce domini nostri Iesu Christi,
per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Gloria
itaque

A itaq; nostra sit crux Christi quam portamus, & testimonium
2.Cor.1.c conscientiæ per crucē Christi purgatę. De qua Apostolus ait:
Gloria nostra hęc est, testimonium conscientiæ nostræ. In
qua conscientia gloriari de donis dei, est deo gratias agere.
2.Cor.10.c Ad quod nos hortatur Apostolus dicens: Qui gloriatur, in
domino glorietur, id est in domino de puritate conscientiæ
Ibidem. suæ glorietur. Non enim qui seipsum commendat, & cætera.
Cæterum qui in se gloriatur, & qui sibi placet, stulto homini
placet. Qui in alio homine gloriatur, aut laudem in mente
ab ore alterius expectat, mercedem operum recipit, ac oleo
peccatoris vngit caput suum, auditq̄ue prophetam sibi di-
Hie.17.d. centem: Maledictus homo, qui ponit spem suam in homi-
ne. Et in die iudicij cum dixerint, domine domine aperi no-
Mat.25.b bis, aiet: Amen dico vobis, nescio vos. Hæc vana gloria fi-
lia est superbiæ: quæ in quocunque fuerit, inobedientem fa-
cit. Rursum post conuersionem nihil vltra in nobis habeat
Sapien.2.d inuidia, per quam mors intrauit in orbem terrarum. Diabo-
lus enim inuidet homini ascensum vnde corruerat, & pro-
pter hoc tentauit, & in anima occidit. Hęc est illa quæ non
Iob.5.a magnos, sed paruos semper torquet, dicente sancto Iob:
Paruulum occidit inuidia. In eo enim quōd aliquis alicui in-
uidet, minorem se ostendit ei cui inuidet. Sic diabolus inui-
dit primo homini, sic Esau Iacob, & Cain Abel. Hæc inuidia
B paruulum occidit, quia nisi inferior esset, de bono alterius nō
doleret. Hac peste nullus moritur, nisi qui terrena hæc ap-
petit, quæ tota non veniunt pluribus. Vnde si qua desiderat,
illi inuidet qui penitus ea accepit, vel illi partem habendo
quantitatem ei restringit. Hunc paruulum occidit inuidia,
quia dum non potest adipisci quod alij, inuidet, & in odium
(inuidiæ filiam) cadit. Rursum fratres, post conuersionem
nostram ira non habeat in nobis locum, quia, vt ait dominus
in euangelio, gradatim ducit ad gehennæ puteum, dicens:
Matt.5.c Qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Qui dixerit racha,
hoc est vocem indignationis per iram emiserit, reus erit con
filio, in quo tractatur qua pœna sit mulctandus. Qui dixerit
fatue, hoc est tale quid fecerit aut verbo aut verbere, vt inter
fratres despiciatur, reus erit gehennæ ignis, nisi resipuerit.
Hęc est ira quæ stultorum oculos extinguit, sapientium ocu-
Psalm.6.b los nonnunquam turbat, dicente psalmista: Turbatus est præ
Iob.5.a ira oculus meus. Et de ira stulti Iob ait: Virum stultum in-
terficit iracundia. Ecce duas iras videmus, quarū altera non-
nunquam turbat oculum, altera semper extinguit. Altera ve-
nit ex impatientia, altera ex zelo rectitudinis. Altera venit
ex vitio, altera ex virtute. De altera quæ venit ex virtute,
Psal.4.a. Psalmista ait, Irascimini, & nolite peccare. Quasi dicat:
Crudeles estote in vitium, mites in fratrem, considerantes
vosmetipsos, ne & vos tentemini. De altera, quæ venit ex
Ephe.4.f vitio, ait Apostolus: Sol non occidat super iracundiam ve-
C stram, id est Christus qui est sol iustitiæ, mentem vestram
irascentem non deserat, qui cum ira nunquam habitat. Ira,
quæ venit ex zelo rectitudinis, debemus irasci prius nostris
Eccles.7.d erratibus, & post erratibus proximorum, quæ melior est ri-
su, quia per tristitiam vultus corrigitur proximus. Quæ de-
bet tamen subesse rationi, ne sit immoderata, sed in vltio-
ne peccati tempus & modum consideret. Hæc sapientes in-
terdum turbat. Ira per vitium stultos occidit, dum in rixas
& in contumeliam linguam relaxat. Rursum fratres post
conuersionem nostram muniendus est thalamus cordis no-
stri, ne tristitia rediens introeat, illam dico quæ mortem
operatur, quæ de amissione rerum temporalium venit. Hæc
est illa quæ prauas cogitationes generat, murmurioſum mo-
nachum reddit, quæ fastidium parit, & tenentem aratrum
dei cum vxore Loth retro respicere compellit. Sine dolore
nanque non potest amittere, quod cum inordinato amore
possedit. Hanc itaque tristitiam quæ mortem operatur ex-
cludamus: & intromittamus eam quæ venit de memoria pec-
catorum, & de peregrinatione nostra, dicamusque cum psal-
Psal.119.d mista: Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est, habi-
taui cum habitantibus Cedar, multum incola fuit anima mea.
2.Cor.6.b Hæc est tristitia quæ vitam operatur, de qua ait Apostolus:
Ioan.16.d. Quasi tristes, semper autem gaudentes. Hæc est illa de qua
dominus ad discipulos dicit: Tristitia vestra vertetur in
gaudium. Altera parit mortem, parit animi rancorem. Rur-
sum fratres post cōuersionem muniamus thalamum nostrum, D
ne auaritia quæ est radix omnium malorum, rediens introe-
at, nosque ab vnius dei cultura abstrahat, idolorum cultо-
res faciat. De qua inter cætera sic ait Apostolus ad discipu-
los suos. Mortificate membra vestra quæ sunt super terram, Colo.3.a.
fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam
malam, & auaritiam, quę est idolorum seruitus. Ecce auari-
tiam idololatriæ comparat: & merito: quia sicut vni deo
idololatria nititur auferre gloriam, ne solus habeat nomen
deitatis: ita auarus in dei res se extendit, vt solus vsurpet quę
deus omnipotens in vsum plurimorum fecit. Vtraque deo
inimica, quia negat deo, quæ sunt eius. Est & auaritia, non
solum amor congregandæ pecuniæ aut conseruandæ, sed
ambitio prælationis, cum nititur homo homini præesse. Hæc,
vt verum dicam, etiam pauperes (qui semel pro Christo re-
liquerunt sua) intantum vexat, vt contra ius & fas, & pro-
positum suum, non tantum velint, sed etiam studeant fra-
tribus & conseruis præesse. Quod si abbas aut prior eo-
rum voto non consenserit, irascuntur, obloquuntur, eosque
aut inuidos, aut sibi maleuolos (qui se non prouehunt) cla-
mant. Hæc est auaritia quæ memoriam mandatorum dei tur
bat, dicente psalmista domino: Inclina cor meum in testi- Psal.118.c.
monia tua, & non in auaritiam: quę proditionis est mater,
quæ Iudam dei discipulum primum ad mandatorum dei obli
uionem, de obliuione ad proditionem, de proditione traxit E
ad laqueum. Rursum fratres post conuersionem nostram
muniamus thalamum cordis, ne gula rediens introeat, quæ
& Adam innocentiæ veste, & Esau priuauit primogeniti di-
gnitate. Hæc est illa pestis quæ patres nostros in deserto
ingratos beneficiis fecit, quę compulit eos murmurare con-
tra deum, & dicere: Vtinam mortui essemus in Aegypto, Num.14.d
quando sedebamus super ollas carnium, & comedebamus al-
lia, cepe, & pepones. Hæc est illa funesta pestis quæ eos ad
blasphemiam duxit, quasi non esset alia vita post istam, cum
dicebant: Comedamus & bibamus, cras enim moriemur, Esa.22.d
id est in futuro. Quasi dicerent: Hoc solum habemus quod
comedimus, nihil in futuro post hanc vitam nos habituros
speramus. Hanc pestem cum homine perituram pronunciat
Apostolus dicens: Esca ventri, & venter escis, deus autem 1.Cor.6.c.
& hunc & hanc destruet. Hæc pestis tripertita est: quia aut
ante horam canonicam: aut aliud quàm licet: aut plus quàm
necesse est facit comedere: carnis curam in concupiscentiis
nititur facere? De qua nascitur inepta lætitia: sicut de popu-
lo Israel dicitur: Sedit populus manducare & bibere, & sur- Exo.32.d.
rexerunt ludere. Rursum fratres post conuersionem nostram
muniamus thalamum cordis nostri, ne luxuria rediēs introi-
tum inueniat, quæ pestilentia rediens est peior quàm ante fu F
erat. Nunquam enim sola redit, sed sicut dominus ait in Mat.12.d
euangelio, assumit septem spiritus nequiores se, & ingressi
habitant ibi: & fiunt nouissima hominis illius peiora prio-
ribus. Hæc est pestis illa quę corpus Christi dimembrat, quæ
de membris Christi facit membra diaboli. Nam qui adhæ-
ret alicui personæ causa libidinis explendę, vnum corpus fit
cum illa persona, & fit membrum diaboli: cuius & illa mem- 1.Cor.6.d
brum est per coniunctionem malorum operum. Hæc est illa
pestis quæ ignem infernalem in corpus humanum accendit,
vt vegetum sit & robustum ad libidinem explēdam: quę igni
illi inextinguibili materiam semper apponit, & vires mini-
strat, vt de suo semper habeat vnde sine fine ardeat. De his
duobus ignibus luxuriæ & gehennę habemus authoritatem
scripturæ. De igne luxuriæ ait: Omnes adulterantes quasi Osee.7.b
clibanus succensus à coquente. De igne gehennæ ait: Po- Psal.20.b.
nes eos vt clibanum ignis in tempore vultus tui, hoc est iu-
dicij, vt intus ardeant (sicut clibanus accensus) in conscien-
tia: Dominus in ira sua conturbabit eos, dicens: Discedite à Luc.13.e
me operarij iniquitatis. Et deuorabit eos ignis extremus in-
fernalis, quem accenderunt per luxuriæ fœda opera. Sit ergo
fratres, summa cura & studium his qui in talibus sunt, de tali-
bus euadere & fugere. Nobis vero qui per gratiam dei eua-
simus, & veterem exuimus hominem, qui sumus Sion, sit sum-
mum studium thalamum nostrū munire & adornare, & Chri
stum regem suscipere, sicut hæc scriptura præcepit quam re-
citauimus. Adorna thalamum tuum Sion. Quid est, adornare
thalamum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G thalamum tuum: Virtutes congregare, quibus & pauimẽtum & parietes quasi cortinis & floribus tota domus adornetur.

Primus ornatus thalami nostri qui sumus Sion, sit timor, qui est initium sapientiæ, id est primus gradus per quem ascẽditur ad sapientiam. De quo timore ait scriptura: Beatus homo qui semper est pauidus. Et psalmista ait: Seruite domino in timore, & exultate ei cum tremore: vt timor auferat securitatem noxiam, & exultatio mortiferã tristitiam. Hic timor generat humilitatem, quæ est preciosissimus ornatus thalami Sion, quæ magis placuit Christo cum in thalamum virgineũ ingrederetur, dicente beata Maria: Quia respexit humilitatẽ ancillæ suæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Hæc, inquam, humilitas est ornatus Sion, id est pauperum Christi, de quibus ipse dicit: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorũ. Ecce quomodo timor domini primus gradus ascensionis, & primus ornatus thalami Sion, alios etiam ornatus generat, humilitatem scilicet & voluntariam paupertatem. Adorna ergo thalamum tuum Siõ timore domini. Secundus ornatus thalami Sion, & secundus gradus ad sapientiam, est pietas: de qua dicit scriptura: Miserere animæ tuæ placens deo. Et alibi. Super quẽ requiescet spiritus meus, nisi super humilem & quietum? Hæc miseretur in se peccantibus, fraterna onera portat, magis eligit quælibet temporalia bona perdere, quàm cum fratre lite contendere. Quæ profecto pietas non aliud est nisi deum colere, & per cultum dei deo placere. Hæc in nobis generat mãsuetudinem, optimum ornatum thalami Sion, quæ filios dei nos facit, dicente domino: Beati mites, quoniã filij dei vocabuntur. Ecce quomodo pietas secundus ornatus thalami Sion, & secundus ascensionis, alium ornatum de se generat mansuetudinem, quæ filios dei efficit. Adorna igitur thalamum tuũ Sion pietate. Tertius ornatus thalami Sion & tertius gradus ascensionis est scientia, quæ homini sui cognitionem præbet, vt scilicet homo neque minus neque plus quàm debet de se præsumat. Quorum alterum, scilicet de se nimium præsumere, in mala facit præcipitem: alterum, scilicet se non cognoscere, facit ad quælibet bona opera torpentem. Ad hanc scientiam spiritus sanctus inuitat ecclesiam in Canticis: Si ignoras te ô pulchra inter mulieres, abi post vestigia gregũ tuorum, scilicet hæreticorum: & pasce hœdos tuos, hoc est carnales concupiscentias. Hæc scientia præbet nobis fiduciam vincendi omnes tentationes per veram fidem dicente domino in euangelio: Si potes credere, omnia possibilia sunt credenti, per dei scilicet gratiam, & liberum arbitrium. Videm⁹ iam quomodo scientia tertius ornatus thalami Sion, & tertius gradus ascensionis, aliũq; ornatum in nobis generat, religiosum videlicet luctum, qui consolationem à domino in futuro meretur. Hæc scientia parat in nobis dolorem & luctum peregrinationis, vt videndo mala exilij quę patimur, cũ luctu desideremus patriam à qua peregrinamur, audiamusq; à domino nobis dici: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Quartus ornatus thalami Sion est fortitudo, quæ conuenit laborantibus pro veris bonis acquirendis. Hæc est quæ munit thalamum Sion, vt non extollatur prosperis, non frangatur aduersis: quæ linguam increpantem & blandiẽtem his verbis confundit dicens: Domine libera animam meam à labiis iniquis, & à lingua dolosa. Hæc est illa quæ semper de die in diem robustior, esuriem & sitim iustitiæ in thalamo Sion accendit, facitque eam audire à domino: Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Adorna igitur thalamum tuum Sion fortitudine. Quintus ornatus thalami Sion est consilium, quo homo infirmitates suas requirit, suum posse & suum non posse inuestigat, & ex sua infirmitate alios considerat, aliis parcit & miseretur, sicut & vult deum sibi misereri: aliis dimittit debita, sicut sibi vult dimitti à deo: mereturque audire à domino: Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Adorna igitur thalamum tuum Sion consilio. Sextus ornatus thalami Sion est intellectus: qui mentem hominis super hæc infirma rapit, omnesque corporeas substantias intellectuali intuitu transiens, non corporeis substantiis figitur, volensq; vltra progredi & propius accedere, audit à domino: Ne appropinques huc: non enim videbit me homo & viuet. Hic intellectus conuenit iis, qui à deo purgatum oculum habent, de quibus dicitur: Beati mundo corde, quoniam ipsi deum videbunt. Adorna igitur thalamum tuum Sion intellectu. Septimus ornatus thalami Sion est sapientia, quæ conuenit iis qui intellectualibus oculis ęterna contemplantur, quorũ conuersatio in cœlis est, qui cupiunt dissolui & esse cum Christo: in quorum persona dicebat Apostolus: Mihi viuere Christus, & est mori lucrum. Quasi diceret: Vt Christum magnificem, Christo viuere volo tantum, & Christus est præmium mortis meæ. Et post pauca: Coarctor autem è duobus, ait, desiderium habens dissolui & esse cum Christo: multo melius autẽ manere in carne propter vos. Ecce quid facit vera sapientia, quæ omnes rebelles motus corporis ita subiugat, vt nullam vltra pugnam in carne sentiat. Pro infirmis fratribus (vt eis Christum nunciet) exilium libenter patitur, probra non audit, damna non sentit, auferenti tunicam dimittit & pallium, percutienti ad vnam maxillam præbet & alteram, audit quę à domino: Beati pacifici, quoniam filij dei vocabuntur. Hi ornatus thalami Sion, istis nos adornemus qui sumus Sion, & regem Christum susc ipiamus, quem virgo concepit, virgo peperit, virgo post partum quadragesima, hoc est hodierna die in templo dei præsentauit. In lege nanque scriptum erat, vt mulier quæ susceptο semine peperisset masculum, qua dragesimo die purgata templum cum filio intraret, deferens hostias secum pro peccato agnum anniculum immaculatum. Si autem non haberet agnum, par turturum siue duos pullos columbæ offerret. Hæc omnia beata virgo non ex necessitate, sed ex humilitate impleuit. Abstinuit ab introitu tẽpli quadraginta diebus, non necesse habens purgari, quę sine omni delectatione, saluo virginitatis sigillo, de spiritu sancto concepit. Obtulit hostiam non pro peccato, sicut aliæ mulieres, sed pro humilitate: ostendens etiam in hoc quòd filius dei Iesus Christus non soluere venerat legem, sed adimplere. Et ecce Simeon grandæuus qui acceperat responsum non visurum se mortem nisi videret Christum domini, & eum susciperet quem expectabat: accepit eum in vlnas suas, hoc est inter brachia sua amplexatus est: illum qui appendit tribus digitis molem terræ, qui omnia implet, omnia complectitur, inter brachia portat, dicens: Nunc dimittis domine seruum tuum, secundum verbum tuum in pace. Cupio dissolui, & eius aduentum cum patriarchis & prophetis in inferno expectare, qui inter te & humanum genus facturus est pacem. Quia viderunt oculi mei salutare tuum, filium tuum, quem desideraui, de quo responsum à spiritu sancto accepi. Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Israel. De quo ait Esaias: Populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnã. Quia cum plenitudo gentium intrauerit, tunc omnis Israel saluus fiet. Audite fratres, audite quid offert Maria, quid Simeon susc ipit, vnigenitum dei deo patri consubstantialem & coęternum, verbũ in principio. Et vt vtilitatem & consolationem nostram audiamus, illum offert virgo, quem deus Abrahæ promisit dicens: In semine tuo (hoc est in Christo) benedicentur omnes gentes. Et quem Dauid promisit dicens: De fructu ventris tui ponam super sedem tuam. Hic est (quem virgo offert) patriarcharum gaudium, desiderium prophetarum, gentium expectatio, Iudæorum qui eum receperunt saluatio, ruinæ angelorum reparatio. Talis est quem virgo offert deo, imò multo maior quàm lingua, aut hominum, aut angelorum possit dicere. Et cum sit tantus ac talis, qualem aut quantum ipse se nouit, non sufficit virgini ipsum solum offerre: sed hostiam, quam lex præceperat, pro eo obtulit, ob humilitatis scilicet exemplum, vt nos doceret quomodo & nos eum debeamus offerre. Duos turtures aut duos pullos columbæ pro eo obtulit. Columba fratres, simplex est animal, felle caret, rostro non lædit, in cauernis petrarum nidificat, alienos pullos nutrit, iuxta fluenta manet vt visa vmbra accipitris fugiat, meliora grana eligit, gemitum pro cantu reddit, gregatim volat, alis se defendit, visum recuperat. Et nos fratres, cum ante altare steterimus vt dei filium deo offeramus, cum eo & pro eo par turturum, castitatem corporis & animæ offeramus, & duos pullos columbarum pro cantu gementes, compunctionem geminam, pro desiderio patriæ cœlestis, & de consideratione

A tione nostræ miseriæ habentes. Columba felle caret, & nos ira careamus, quæ peccare nos facit. Rostro non lædamus, sed percussi in vnam maxillam, aliam præbeamus. In cauernis petrarum nidificemus, in fide plagarum Christi refugium habeamus. Alienos pullos nutriamus, de filiis diaboli facientes verbo prædicationis filios dei. Iuxta flumina maneamus, id est iuxta hunc mortalitatis fluxum sedentes, vmbram accipitris, hoc est peccata quæ sunt vmbra diaboli, malorum ruinas considerantes, ab eius vngulis fugiamus. Meliora grana eligamus, id est meliores sententias in scripturis sanctis. Gregatim volemus, vnum consensum in bono in congregatione sub pastore habentes. Alis noui & veteris testamenti contra inimicos dei nos defendamus, vel duobus præceptis charitatis, dei videlicet amore & proximi. Visum recuperemus, de bono actionis ad bonum semper intendentes contemplationis. Fratres charissimi, tales oportet nos esse cum corpus Christi consecramus, cum consecratum manducantes sacrificamus, cum vobis idem corpus in salutem corporis & animæ porrigimus. Tales etiam vos oportet esse, cum sacrum sacramentum de manibus nostris accipitis, scientes quòd qui corpus Christi indigne accipit, & sanguinem eius indigne bibit, iudicium sibi manducat & bibit. 1.Cor.11.g

B Verum quia raro inuenitur talis qui in se hæc omnia habeat, diligat illum qui bonum habet quod in se non habet, & in illo habet quod in se non videt. Neque enim credere debemus quòd soli sacerdoti supradictæ virtutes sint necessariæ, quasi solus consecret & sacrificet corpus Christi. Non solus sacrificat, non solus consecrat, sed totus conuentus fidelium qui astat, cum illo consecrat, cum illo sacrificat. Nec solus ligni faber facit domum, sed alius virgas, alius ligna, alius trabes & cætera comportat. Debent itaque astantes habere de suo, sicut & sacerdos, fidem firmam, orationem puram, deuotionem piam. Sciendumque quòd sine firma fide nemo astantium esse debet. Cęteras vero virtutes, quas supra diximus, & si omnes non habent, diligant illum qui habet quod in se non inueniunt, & in illo habent quod in se non vident. Sicut Petrus in Ioanne virginitatis habet meritum, sic Ioannes in Petro martyrij habet præmium. Sciendum quoque, quòd corpori Christi quem Maria hodie præsentauit in templo, quem Simeon in vlnis suis susc epit, tria debemus: dignitatem, reuerentiam, & fructum. Dignitatem, vt cum dei filium, deum de deo, omnipotentem, creatorem omnium, iudicem viuorum & mortuorum credamus. Dignitatem, vt credamus nos statim postquam de corpore exierimus, ab eo sicut à iudice percepturos sicut gessimus, siue bonum siue malum. Ille nanque quem Maria in templo præsentauit, quem Simeon susc epit, quem in manibus consecran-

C tes ante deum leuamus, benedicimus, manducamus, vobis porrigimus manducandum: ille familiaris iudex erit noster. Caueamus ergo ab eo separari per iudicium post mortem, cui ita sumus familiares in vita. Dicamus ei itaque in corde cum eum tractamus, dicamus cum eum consecramus: Domine ad te veniemus post mortem, ante tuum tribunal iudicandi astabimus. Qui nobis ita familiaris esse dignaris in vita, quòd à nobis tractaris, consecraris, manducaris: noli nobis alienus esse in morte, sed parce nobis in die mala. Confundantur dæmones qui nos tunc persequentur, destrue fortitudinem illorum in virtute tua: quia non est qui pugnet pro nobis, nisi tu deus & familiaris noster. Hæc est dignitas quã ei debemus. Debemus ei & reuerentiam, inuestigare scilicet nosmetipsos: etsi inuenimus cor pollutum fœdis cogitationibus aut mala voluntate, ab eius contactu, vt ab igne & Deute.4.d nos & alios arceamus. Ignis enim consumens est, ad quem indignus non debet accedere, ne interius consumatur, & in Deut.23.b reprobum sensum tradatur. Exeat ergo extra castra, sicut Moyses præcepit, qui nocturno pollutus est somno, hoc est qui per negligentiam istius obscuræ vitæ (quæ tota vt somnus pertransit) peruenit vsque ad pollutas cogitationes. Exeat extra castra, hoc est dum in illo statu est, iudicet se indignum societate fidelium communicantium hoc sacro corpore, lauetque vestimenta sua per sanctam confessionem, & post solis occasum, hoc est post tentationis calorem & ardorem iam mortuum, lætus redeat, & cum aliis fidelibus communicet. Hæc est reuerentia quam debemus corpori Christi, D quem virgo Maria hodierna die in templo præsentauit, quem Simeon lætus inter brachia recepit. Debemus etiam fructum scientiæ, intelligere scilicet quem fructum accipimus si eum digne comedimus. Audite fratres non me, sed Apostolum dicentem: Calix benedictionis cui benedicimus, non- 1.Cor.10.d ne communicatio sanguinis Christi est? Calix, id est communicatio calicis, facit nos habere quandam communionem cum Christo. Et panis quem frangimus, nonne participatio corporis est domini? Ac si dicat, panis quem frangimus, facit nos vnum corpus sub Christo capite: quoniam sicut vnus panis ex multis granis conficitur, qui postea in corpus Christi & per fidem & per sancta verba, quæ Christus suos docuit, conuertitur: sic diuersi participantes hoc corpore in vnitate fidei, spei, & charitatis, vnum corpus cum Christo sunt, ad Christum statim post mortem venturi, & cum Christo sicut cum capite suo sine fine regnaturi. quem virgo concepit, virgo peperit, virgo in templo hodierna die præsentauit. Qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat deus per omnia secula seculorum. Amen.

Sententia de eodem.

S Vi vult in pace dimitti, conetur esse Simeon, qui audiens tristitiam interpretatur: vt quàm horrendum quàm triste sit incidere in manus domini, E intenta mente perscrutetur. Sit ciuis Hierusalem, habens conuersationem in cœlis. Sit iustus, ne male viuendo pereat. Sit timoratus, ne de iustitia sua temere præsumat. Expectet Christum qui est consolatio fidelium: non quærat ante vesperum denarium. Veniat in templum, imitetur exempla sanctorum puerorum. Accipiat in manibus verbum dei, id est compleat operibus. Gestet puerum in vlnis, amplectatur eum cum brachiis fidei, spei, & charitatis. Gaudebitque de Christo, adepto Christi consortio. Cupiat indesinenter mori seculo, & viuere deo. Tunc tandem dimittetur in pace, vt non videat mortem, qui mortem perdidit, & vitam inuenit.

Sermo cuiusdam in Cœnã domini.

D Anem angelorum manducauit homo. Non lateat vos verendi sacerdotes, seriem hanc vobis recitatam, verbis succinctam, sensuum spiritualium maniestatę apprime fore fœcundam. Vobis autem potissimum incumbit præ cæteris audire quod proponimus, nec solum audire, sed fidelius reponere, & tanquam animalia munda propensius debetis ruminare. Beatus ille Dauid prophetarum eximius, deo viuenti charissimus, in spiritu ante sedentem in thronis raptus, legerat in quodam promptuario mysteriorum, quæ & quanta dominus naufraganti mundo per vestrum clementer erat exhibiturus ministerium, qui cœ- F lestis consilij factus interpres, gratulando concinit: Panem 1bidem. angelorum manducauit homo. Vnde ad exprimendam rei tam fructuosę certitudinem dilucide signauit præteritũ pro futuro. Panem, inquiens, angelorum manducauit homo. O stupenda dei miseratio: verbum carnem, deus cinerem, figulus lutum, vita morticinum induit, vt iumenta manducarent panem angelorum. Homines iumenta erant: Homo enim cum Psal.48.c in honore esset, non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Non est indignum, imò festiuum recolere in quanta sublimitate homo conditus fuerit. Sed operæprecium est consequenter attendere quàm grauiter corruit minus pensando quid ex se, vel quid esset ex deo. Primus nanque parens noster paradisi accola constitutus est, dominus terræ stabilitus est, ciuis superne Hierusalem designatus est, domesticus domini factus est: cui⁹ amore & agnitione ditatus est, consors angelorum, frater & cohæres cœlestium virtutum, nihil prorsus indigentiæ, nihil sentiens molestiæ: cui erant in promptu quæ postulabat, non dico necessitas, sed etiam pia voluntas, cum nihil esset in anima quod offenderet, nihil in carne quod puderet. Hic honor & hęc erat dignitas hominis, prosperari & florere in præmissis. Et hæc ex deo. Sed positus in honore quid ex se foret non intelexit, limus videlicet, puluis, foliũ aridum, stipula sicca, lutea & fragilis testa, pellis morticina: sed intumuit, & plane desipuit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gpnit honoris fastigio delectatus. Et continuo in se expertus
est quod tanto post tẽpore homo de filiis captiuitatis & pru
Gala.6.a. denter aduertit,& veraciter protulit dicens: Qui se putat a-
Eccli.10.b liquid esse cum nihil sit,ipse se seducit. Væ misero,quòd nõ
fuit qui iam tunc diceret ei:Quid superbis terra & cinis? Re
pentina igitur conuersione seipsum inuenit homo propter
infirmitatem iacentem in stabulo. Stabulum quid est? Mun-
dus est. Et propter pecorinam similitudinem indigens erat
fœno. Eapropter cibus cœlestis mutauit se in pabulum peco-
ris, homine mutato in pecus. Panis enim angelorum factus
est fœnum:vnicus patris,filius hominis. Verbum quippe ca-
Ioan.1.b. ro factum est. Et iuxta prophetam, omnis caro fœnum. Co-
Esa.40.b medunt igitur angeli verbum de deo natum: comedunt ho-
mines verbum fœnum factum. Pane suo viuunt angeli in cœ-
lis, & beati sunt: fœno suo viuunt homines in terris, & san-
cti sunt. Fœnum quippe istud de prato virginalis uteri colle-
ctum, factum est refectio iumentorum. Verbum vt fœnum
fieret, latuit in virgine, sol in sydere,artifex in opere. Hoc
autem liberalioris excellentiæ donum contulit nobis primo
in loco sacrosancta verbi patris incarnatio,& vos secundario
de die in diem nobis exhibendo ministratis ex collatę pote-
statis officio. O præclara,ô reuerenda potestas vestra. Certe
non est potestas post deum sicut potestas vestra. Forsitan sci
re vultis, & audire delectat apertius, quænam sit ista tanta
H potestas, cui nihil in cœlo vel in terra valeat comparari? Ad
quod ego: Consecrare videlicet corpus & sanguinem domi-
ni. Super potestate vestra, super tam insigni spectaculo, su-
per tam solenni dignitatis vestræ priuilegio stupet cœlum,
miratur terra, contremiscit homo, reueretur plurimum an-
gelica celsitudo. Sed vnde hoc nobis piissime Iesu, vt nos
vermiculi reptantes super faciem terræ, nos, inquam, qui
puluis & cinis sumus, te præsentem habere mereamur præ
manibus, præ oculis, qui totus & integer sedes ad dexteram
patris? Qui etiam vnius horæ momento ab ortu solis vsque
ad occasum, ab aquilone vsque ad austrum præsto es omni-
bus, vnus in multis, idem in diuersis locis. Vnde hoc inquam?
Certe non ex debito vel ex merito nostro, sed ex voluntate
Psal.67.b. tua, & dulcedinis tuæ beneplacito. Parasti enim in dulce-
dine tua pauperi deus. Pauper est genus humanum, cui bo-
num istud cœlitus indultum est. Hæc est vere indulgentia
cœlestis, hæc est verè cumulata gratia,hæc est verè superex-
cellens gloria, sacerdotem deum suum tenere, & aliis dan-
do porrigere. O nouam & diuinam potestatem, cuius mini-
sterio panis angelorum & vitæ,mortalibus quotidie præpa-
ratur. Panis iste per excellentiam dicitur eucharistia, id est
bona gratia. In hoc enim sacramento, non solum quælibet
gratia, sed ille à quo est omnis gratia sumitur. Christus e-
nim pro salute mundi semel factus est hostia salutaris, rei re-
I conciliatio generalis,omnibus sacramentis tam præcedenti-
bus quàm subsequentibus virtutem dedit & efficaciam, vt
tanta & tali hostia sanctificarentur omnes liberandi per il-
Apo.13.b lam. Vnde legitur quia agnus occisus est ab initio seculi, iis
videlicet qui fuerunt ab initio: ita vt per hoc quod dicitur,
ab initio, determines non tempus occisionis,sed salutis. Pri-
us enim mors eius profuit, quàm fuit. Prius promissio,ac de-
inde exhibitio. Ab initio ergo seculi occisus est. Benignis-
sime Iesu nobilissimę sponsæ tuæ dotalitium indulsisti,vt vel
sic teneret columba tua dulcissimum memoriale dilecti sui.
Christus enim pridie quàm pateretur, discipulis suis huius sa
cramenti formam præscripsit,efficaciam exhibuit,id est fieri
præcepit. Formæ præscriptio in pane & in vino. Notate or-
dinem. Cum adhuc cœnaretur,à cœna surrexit, discipulorum
pedes dominus vniuersorum lauit, dehinc ad mensam regres-
sus ordinat sacrificium corporis & sanguinis sui,seorsum pa-
Mat.26.c. nem,seorsum tradens & vinum. De pane ita dicens: Accipite
& comedite hoc est corpus meum. De vino etiam sic. Bibite
ex hoc omnes. Hic est sanguis meus, qui pro multis effunde-
tur in remissionem peccatorum. Effundetur dictum est, quia
passim & viliter, quẽ vtique punctura veprium, fossio ma-
nuum & pedum cum clauis,lateris apertio cum lancea milita-
ri fortius exprimentes,ad modum torrentis fuderunt extrin-
secus. Eratque ille sanguis preciosior cariorq; balsamo, per
quem sordium nostrarum facta est mundatio. Nota. Christus
in cœna illa munerans & munus, cibans & cibus, conuiua & K
conuiuium,offerens & oblatio. Audistis formam sacramenti,
audite efficaciam & communionem corporis & sanguinis do
mini. Et nos Iesu Christo,& Iesus Christus nobis in vnitate
Ioan. 6.f fœderatur inenarrabili,sicut ipse dicit: Qui manducat carnẽ
meam, & bibit meum sanguinem,in me manet,& ego in eo.
De bonis & digne sumentibus hoc sentiendum est,non de fla
gitiosis & pessimis. Sane in mensa vna,in cœna domini,de v-
no pane consecrato Petrus & Iudas accepit:bonus in vitam,
pessimus in pœnam. Bonus in beneficiũ, pessimus in testimo-
nium. Bonus in salutem, pessimus in mortem. Quod totum
vsque adhuc in ecclesia completur in sacramento altaris: bo
nis quidem in bonum sumentibus,canibusvero & immundis
non sic. Canes sunt qui irreuerenter accedunt,& ideo iudica-
ti abscedunt. Qui enim secundum carnem viuunt, & post car
nalia euagantur, catena vitiorum compediti: cum luda pro-
ditore venenum accipiunt, spiritualis suspendij laqueum in-
currunt,grauissime damnandi tum pro multiplici reatu, tum
pro sacramenti contemptu,quod reuera accipiunt,sed essen-
tia, non salubri efficacia. An non discernet inter glebas qui
discernit & inter stellas? Examinabit certe argentum,qui ip-
sum quoque aurum probauit & reprobauit. Ecce audistis fru
ctum & vtilitatem bonorum, audistis etiam & expauistis (vt
credo)ad perditionẽ malorum:audite modo,& obstupescen L
tes admiramini: nulli angelorum, nullis spiritibus supernis,
sed hominibus,nec tamen omnibus,sed ordini vestro tantum
mandatam esse tãti sacramenti celebrationem in altari, quod
Christus fecit manibus suis in cœna paschali. Expositis igi-
tur forma & efficacia sacramenti,restat dicendum quibus in
Luc.22.b verbis mandauerit Christus illud celebrandum: Hoc facite,
ait,in meam commemorationem. O verba nimis affectuosa.
O verba pungitiua & penetratiua vsque ad animam. Hoc fa-
Psal.144.b cite,inquit,in meam commemorationem. Propheta etiam di-
cit:Memoriam abundantię suauitatis tuę eructabunt. O sum-
mè pia & verè suauis memoria, annunciare mortem domini
donec veniat. Mors Christi opus sine exemplo,humilitas si-
ne modo,donum sine precio,& gratia sine merito. Hanc pro-
pter nos subire voluit, qui peccata nostra super lignum susti
nuit in cruce sua,scilicet pœnam peccatorum,cuius liuore sa-
nati sumus. Quid facis homo indigne? Quid facis homo in-
grate? Adora deuotius, & recole frequentius in sacramento
altaris salutem mundi pro te passam, vitam pro te mortuam
fortitudinem infirmatam. Si membrum Christi es,compatere
capiti tuo. Si frater Christi es, commorere fratri tuo. Plan-
ge, dole cum gemitu & lachrymis super mortem preciosam
vnigeniti dei patris. Alioquin si non doles, si non plangis,si
non compateris:deliras,degeneras,beluam sapis,lethargiam
pateris, hominem diffiteris. Cęterum vt amplius mouearis,
imò vt magis incalescas in amorem tui redemptoris voluit M
Christus vt iugiter coleretur per mysterium,quod semel of-
ferebatur in precium,& illa perennis victima viueret in me-
moria,& præsens esset semper in gratia. Quod & ita est. Li-
cet enim recrudescat peccatum in multis, generalitas tamen
Esa.27.4 originalis culpę ita prorsus ablata est,Leuiathã verme vene-
nato in virtute fulgurantis hastę mortis Iesu Christi transfi-
xo,vt ad expiationem eorũ quæ quotidie admittuntur, Chri
stum denuo non oporteat crucifigi: imò sit omnium sufficiẽs
medicina,si per fidem & imitationẽ præteritę mortis habea-
tur memoria. Christe Iesu, mortis tuæ memoria tanquã opus
pigmentarij, quasi thus redolens in diebus æstatis,quasi re-
gio aromatum quam purgat æstus solis, & quasi flores rosa-
Eccli.50.a rum in diebus vernis,& quasi lilia quæ sunt in transitu aquæ.
Gratulare sponsa,gaude incomparabiliter: præsidentem ha-
bes & rectorem sponsum in præsentis exilij militia. Pignus
habes, arram tenes, quibus fœliciter sponso vniaris in pa-
tria. Glorioſa & amabilis sponsa, in terra sponsum habes in
sacramento,in cœlis habitura es sine velamento. Et hic & ibi
veritas: sed hic palliata, ibi manifesta. Hic vtique sponsum
habet ecclesia suo ordine, nondum puritatis maiestate, vel
æternitatis securitate. Hic reuera quasi dulce præludium, &
iucunda desponsatio:ibi nuptiale conuiuium & beata fiet cõ-
iunctio:cum de fide ad speciem,de mense ad mensem,de sab-
bato ad sabbatum,de calore panum ad æternalis conuiuij ca

lorem

A lorem transibimus. Vnde suspirat sponsa, & dicit cum Moy-
Exo.33.c se: Ostende mihi teipsum. Nec immerito. Ipse enim Iesus qui
dulcis est in voce, dulcis in facie, dulcis in nomine, dulcis in
opere, dulcior apparebit in deitatis visione. Verè dulcis in
voce,de cuius ore lac & mel procedit. Diffusa est enim gra-
tia in labiis suis. Vere dulcis in facie, speciosus enim est non
solum pre filiis hominum,sed etiam præ milibus angelorum.
Vere dulcis est in nomine. Dulce enim nomẽ & suaue Iesus,
consecratum ab æterno,nunciatum ab angelo, prophetatum
Cantî.1.a Salomonis oraculo, qui ait: Oleum effusum nomen tuum.
Matt.1.d Non autẽ aliud nomen est in quo saluari oporteat. Ipse enim
salus est,qui saluum faciet populum suum à peccatis eorum.
Dulcis in opere,in celebratis miraculis,in peccatoribus con
uersis,in sacramento preciosę mortis, quod humanæ blandi-
tur infirmitati. In hoc enim charitas præfulsit, pietas magis
emicuit,gratia plus radiauit. Cæterum longe dulcior erit in
deitatis visione,quando manifestabit seipsum residens super
Psal.26.c solium pręomnibus excelsum. Tunc satiabitur desideriũ no-
Psal.72.d strum: quod propheta desiderans aiebat: Tibi dixit cor meũ,
Psal.15.c exquisiuit te facies mea,faciem tuam domine requirã. Quid
enim mihi est in cœlo,& à te quid volui super terram? Et ali-
bi. Adimplebis me lætitia cum vultu tuo. Vnde preciosior
dicitur faciei visio,q̃ speculi frequens imaginatio. Non enim
pari omnino iucunditate sumitur cortex sacramenti, & me-
B dulla frumenti,fides & species,memoria & præsentia,æterni-
tas & tempus,speculum & vultus,imago dei, & forma serui.
Hic autem ambulamus per fidem,necdum per speciem. Inte-
rim deliciari & gaudere debemus in sacramẽto altaris, in cu-
ius confectione fidelis minister inuenit seipsum in medio pa-
tris & filij & spiritus sancti, astantibus etiam ex omni latere
supernis ordinibus. Sacramentum prenobile, mysterium su-
perexcellentis gloriæ affectat & requirit plurimum festiuam
celebritatem tam illustrium personarum. Quicquid de ascẽ-
su sacerdotis in illa hora seu profectu cogitari potest vel di-
ci,longe infra dignitatem veritatis est. Ibi deliciatus animus
boni sacerdotis seipso altior effectus,conatur,festinat, ascẽ-
dit,crescit desiderium: & quanto magis sursum tollitur, tãto
amplius extenuatur,ita vt omnem terrenę concupiscẽtiæ ne-
bulam euaporans,totus spiritualis hominem in homine exu-
rat,& in absconditio faciei domini glorietur. Nec enim ab in-
tuitu propitiatorij in sancta sanctorum mens pia thurificans,
& deuotio sacrificans prohibetur: sed rarissimi sunt quos ad pro-
funditatis huius cardines puritas admittat,quos ad huiusmo
di culmen sanctitatis integritas rapiẽdo sustollat. Videt ita-
que minister sanctus & sentit deũ spiritualiter, qui pater est
omnium per creationem, suum specialius patrem esse per di-
gnationem, quia ipse pater est omnium pupillorum per gra-
C tiam: quibus videlicet mortuus est pater nequam,id est mun-
dus,& mortua est mater pessima, id est carnalis concupiscen-
tia. Beatus qui dicere audet,qui dicere potest: pater meus &
mater mea dereliquerunt me, dominus autem assumpsit me.
Psal.21.c Videt quoq; & sentit filium dei fratrem suum amantissimum
esse,qui paruulus pro nobis factus,frater reuera est paruulo-
rum,id est humilium. Narrabo,inquit,nomen tuum fratribus
meis,in medio ecclesiæ laudabo te. Videt & sentit spiritum
sanctum à patre & filio procedentem, domesticum sibi esse
fautorem,& defensorem suum, quia ipse consolator est vere
pœnitentium, aduocatus in se sperantium. Videt iterum &
sentit angelicos spiritus profectibus suis applaudentes,& vt
conciuis ipsorum asscribi mereatur, ardentius inhiantes. Ista
ecclesia promptuarium quidem est eorum qui in cœlis con-
scripti sunt. Huic ecclesiæ illa quæ suspensis organis ad deũ
suspirat adhuc super flumina Babylonis,originali cognatio-
ne coniũgitur,& naturali affinitate moribus & votis vnitur.
Ab eo vtiq; ministro qui huiusmodi est,vitulus saginat⁹, in-
teger ac perfectus, agnus anniculus, plenus & immaculatus
cum omni suauitate,dulcissimo sapore, gratissima iucũdita-
te percipitur, & sumptus non consumitur. Cibus enim vitæ
est,qui de cœlo descendit. Potes ne æstimare quale vel quan-
tum est hoc sanctum sanctorum, & sacramentum sacramen-
torum,amor amorum,dulcedo omnium dulcedinũ? Hæc sunt
verè festa Paschalia,hæc sunt gaudia & fercula vitalia iusto-
rum,hæc sunt spirituales delicię iustorum & sanctorum. Hic
bibuntur in loco vberi torrẽtes lactis, flumina mellis, liquo- D
res balsami cœlestis. Hic efficitur vna caro sponsa cum spon-
so, vnus spiritus sancta anima cum Christo. Experientia horũ
& similium,spiritus & vita est: nec animalis homo horũ sen-
su fruitur vel accessu. Amici sponsi, id est boni episcopi, bo-
ni abbates,& cæteri timorati & religiosi viri,gustauerunt &
plenissime sunt experti, quod nos dicimus. Ideoq; ad mẽsam
altaris frequentius accedunt, omni tempore candida facien-
tes vestimenta sua (id est corpora) prout possunt melius, vt-
pote deum suum manu & ore contrectaturi,& colloquentem
sibiipsis audituri. Ibi enim celebratur familiare colloquium
inter deum & Moysen amicum suũ, id est bonũ & fidelẽ mi-
nistrum. Cæterum sermo ille non est sonãs,sed penetrans:nõ
loquax,sed efficax:non obstrepens auribus,sed blandiens af-
fectibus. Sermo ille nõ popularis, sed angularis & priuatus.
Non sonat in foro, non auditur in publico:secretum cõsiliũ,
secretum quærit amicum. Auditui proculdubio gaudium da-
bit & lætitiam,si sobria cordis aure percipitur. Audi, inquit
dominus, Israel, & tace. Respondit fidelis amicus & fidelis
seruus pię familiaritatis ausu, non tamen vocali plausu, sed
suaui plãctu,dicens cum Samuele: Loquere domine: quia au- 1. Re.3.b
dit seruus tuus. Et cum propheta: Audiã quid loquatur in me Psal. 84.b
dominus deus. Certe ibi loquitur Christus cũ ministro suo.
Pensa, inquit, iugiter, repone fideliter, amplectere suauiter
quod vides,quod agis,quod tenes,amplectere,inq̃,pię recor E
dationis affectu,& pię imitationis effectu,sciens quoniã talia
oportet te præparare. Apparatus mensę istius, non hominis
est,sed fidei:non facinoris,sed mysterij: non temporalis ali-
menti,sed æterni. Qui sum author muneris,ipse sum testis ve
ritatis. Altare cui assistis,quã pro te sustinui representat cru-
cem,& calix sepulchrum in quo mortuus quieui, patena lapi-
dem superpositum,corporale sudarium, substratoria corpo-
ralis,linteamina quibus inuolutus fui. Hostia quam vides,iam
non est panis,sed caro mea quæ pendit in cruce pro mun-
di vita. Sane mutatio ista benedictionis opus est, nõ originis.
Virtus hoc facit,non vsus:effectus est potentiæ,non vsus na-
turæ:dignatio est,non ratio. Misericordia est,nõ miseria. Nõ
commune,sed solum. diuinum est,non humanum: pietatis sa-
cramentum,non deitatis detrimentum. Hic pereat physicale
nutrimentum. Cibus iste non est ventris,sed mentis. Non est
enim datus ad ruinas huius vitæ, quæ vapor est ad modicum
parens,sed ad æternam vitam animæ conferendam. Iste est pa
nis angelorum,qui nescit putrescere, non vadit in secessum,
sed tendit in excelsum. Illuc reducit hominẽ vnde traxit ima
ginem. Caro autem mea vere est cibus. Similiter liquor iste Ioan.6.f
quẽ vides, iam non est vinum,sed sanguis meus, quem pro te
fudi in precium,tibi reseruans in altari poculum, in peregri-
natione tua præsidium, in exitu de Aegypto conductum, in F
cœlo viaticũ. Ego botrus carnis,pro salute tua portatus sum
ad torcular crucis:inde eliquatum est mustum tuæ redẽptio-
nis. Sanguis autẽ meus vere est potus. Mira sunt fratres,quæ Ibidem
de sacramento isto dicuntur. Fides est necessaria:scientia ra-
tionis superuacua. Scientia ratione & intellectu colligitur: fi-
des sola authoritate inducitur. Augustinus contra Felicianũ:
Hoc fides credat,intelligentia non requirat, ne aut nõ inuẽ-
tum putet incredibile, aut repertum non credat singulare.
Hæc sunt fratres,quæ fidem necessario exigunt,rationem o-
nino non admittunt. Expetunt simplicem creditorẽ, arguunt
impium discussorem. Et ideo credi oportet simpliciter,quod
inuestigari nõ potest vtiliter. Hic est ille torrens quem trã-
suadare non potuit Helisæus. Nolite itaque nolite quærere
quomodo fiat,nolite dubitare,vtrum fiat. Nolite irreueren-
ter accedere,ne vobis ad mortem fiat. Deus enim est: & quãq̃
panis mysteria habeat,mutatur tamen in carnem. Deus & ho
mo est, qui testatur panem veraciter fieri carnem suam. Vas
electionis est,qui minatur iudicium non diiudicanti tam san 1.Cor.11.g
ctam carnem. Idipsum ô Christiane de vino sentias,id hono-
res in vino. Creator vini est, qui vinum prouehit in sanguinẽ
Christi. Doctor gentium est,cuius assertione mortem bibit, Ibidem.
bibens indigne sanguinem Christi. Et sciendum q̃ aqua mix-
ta cum vino notat vnionem membrorũ cum capite suo. Aquę
enim multæ,populi multi. Tres autẽ portiones quæ in altari
fiunt de corpore Christi,mysticam significationem habent.

S Est enim

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Est enim corpus Christi vniuersa ecclesia, caput scilicet cum membris: & inueniuntur in corpore isto quasi tres partes ex quibus totum corpus constat. Vna pars ipsum caput. Caput enim & caput est, & pars corporis similiter. Itaque caput ipsum, pars corporis vna est. Caput, inquam, quod iam immortale & impassibile resurrexit, non moriturū neq; passurū amplius. Altera pars corporis est in membris illis quæ iam cum capite suo quasi in sabbato quiescūt in anima: imortalitatis vnam stolam possidentes quantum ad animas in cœlo. De talibus dicitur: Gaudent in cœlis animæ sanctorum. Sūt igitur duæ partes istæ simul, caput scilicet, id est Christus: & altera pars corporis, id est boni defuncti, quorum corpora requiescunt in sepulchris, & animæ cum Christo sunt. Propterea in altari duæ partes reseruantur extra calicem quasi extra passionem: quia beati iam nullum sentiunt dolorem, quoniā hęc priora transierunt. Tertia portio quam in sanguinē ponimus illam partē ecclesiæ significat, quæ calicē domini bibit, id est Christi passionem imitatur. Cui in apostolis á domino dictū
Ioan. 16. g est: In me pacem habeatis, in mundo pressuram habebitis. Odor, species, sapor, pondus remanent ad mysterij ritum, & ad gustus suffragium, vt horror penitus tollatur, & meritū sortiatur. Etenim ne humana infirmitas esum carnis & potum sanguinis in sumptione horreret, Christus velari & palliari illa duo voluit speciebus panis & vini, quæ inter humani ge-
H neris victualia quodammodo tenent principatum. Nam ad literam quidem præ cibis omnibus cor hominis confirmat panis, & vinum lætificat. Sic itaque corpus & sanguinem suum sumēda proposuit, vt sensus in vno foueretur, in altero fides ædificaretur. Fouetur enim sensus in vno, dum solita tantum & consueta prospicit: ædificatur fides in altero, dū oculo carnis vidente aliud exterius, oculus cordis aliud sentit & reue-
Psal. 17. b retur interius. Aliud enim latet, aliud patet. Posuit enim tenebras latibulum suum. Quemadmodum enim species illic videntur quorum res vel substantiæ ibi esse non creduntur, sic res veraciter & substantialiter creditur, cuius species nō cernitur. Videtur enim species panis & vini, & substantia panis & vini non creditur. Creditur autem substantia corporis & sanguinis Christi, & tamen species non cernitur. Proponitur igitur species panis & vini, vt doceatur plena & perfecta esse refectio in sumptione corporis & sanguinis Christi, plena refectio cibi & potus. Cibi autem & potus substātiæ principales sunt panis & vinum. Cum autem vnum sit sacramētū, tria ibi discreta proponuntur, scilicet species visibilis, veritas corporis, & virtus gratiæ spiritualis. Aliud est species visibilis, quæ visibiliter cernitur: aliud veritas corporis, quæ sub visibili specie inuisibiliter creditur: atq; aliud gratia spiritualis, quæ cū corpore & sanguine visibiliter & spūaliter
I pcipitur á solis digne cōmunicantibus. Tria quippe in sacramēto altaris attendere debes: speciē panis, veritatem carnis, virtutem gratiæ spiritualis. Vsque ad speciem panis sensus pertingit exterior: ad veritatem carnis fides interior: ad virtutem gratiæ spiritualis charitas superior. Speciem panis rodit aliquādo sorex paruissimus: Christianus recipit etiā pessimus: virtutem gratiæ spiritualis, non nisi prædestinatus recipit. Quod itaque videmus, species est panis & vini. Quod autem sub specie illa credimus, verum corpus est & verus Christi sanguis, quod pependit in cruce, & qui fluxit de latere. Comestio itaque sacramentalis quantum ad visibilem speciem, & quantum ad corporis Christi veritatem conuenit bonis & malis communiter. Sed est alia comestio sicut iam diximus bonorum solummodo, quam per dei gratiam & per fidem ex dilectione operantem vitæ meritum efficit, & affectus mentium in cordibus percipientium vel ministrantium, intercedente spirituali & subtiliori quadam vnione capitis & membrorum. Vnde est illud. Vt nobis fiat corpus & sanguis filij tui. Nobis, inquit, fiat. Fit enim procul dubio corp⁹ domini in mensa altaris semper, cum solēne illud celebratur mysterium ritu debito: sed non semper eis fit, per quos fit. Vnde illud item in canone. Vt quotquot ex hac altaris participatione sacramentum filij tui sumpserimus, omni benedictione cœlesti & gratia repleamur. Non enim omnes qui corpus domini sumunt, ex participatione altaris spiritualiter illa benedictione cœlesti & gratia replentur. Vnde est illud. Vt quod temporaliter gerimus, æternis gaudiis consequamur. K
Item vt quæ visibilibus mysteriis sumenda percipimus, inuisibili consequamur effectu. Et multa in hunc modum. Hoc itaque sacramentum ab æterno repositum, diabolo celatum, prophetis reuelatum, solicitudini vestræ creditum, debita est gratiarum actione prosequendum. O sacrum, ô cœleste ministerium vestrum, laudabile desiderium, insigne spectaculum, solēne miraculum. Deus qui mirabilis est in omnibus, seipso certe mirabilior quantum ad vos ostenditur, dum mirabiliora per vos operatur. Quid plura? Sacerdotes dei benedicite dño, digna deo satagētes, ne vobis fiat in ruinā, quod digne sumētibus, puisum est ad medelā. † Sacerdotes dei nō immerito vos dixerim, si vixeritis sacerdotaliter in domo dñi. Nō enim prouenit dignitas in hoc nomine, quod est sacerdos. Nō inquam, ex nomine, sed ex virtute: cōuersatione, non officio: merito, non vocabulo: sanctitate, non ministerio. Vnde scriptura dicit: Sacerdotales viros querimus, qui plures habemus sacerdotes. Plures, inquam, numero, non merito: simulatione, non fide: specie, non virtute: commixtione corporali, non vinculo spirituali: carnis adiunctione, nō cordis vnitate. Sunt enim lotis manibus: tamen illotis operibus: cruenta conscientia ad diuina accedunt sacrificia: comedunt sine timore & sine reuerentia carnes agni, qui præsidet in cœlo, sicut carnes quæ venduntur in foro. Non sicut sacerdotes assistunt in altario, sed sicut carnifices in macello. Graue igitur pondus, graue est periculum istius honoris. Gradus quippe L
iste gradus casualis est, gradus iudicialis est, nisi meritis illustretur dignitas vnctionis, nobilitate morum, exercitatione virtutum, & instantia bonorum operum. Fodite igitur charissimi domesticos parietes, id est ponite corda vestra super vias vestras. Satagite quantum potestis redimere cito in quibus offendistis. Dies enim domini sicut fur ita veniet. Sicut
1. Thes. 5. a enim nihil certius morte, ita hora mortis nihil incertius: quod vt dignum est, pensate, & ad pensandum circunspectius inuigilate. Deo quidem erit ad gloriam, angelis ad lætitiam: subditis vestris odor ad vitam, vobis autem ad coronam. In quo Christus & Christos suos exaudire dignetur, ministrando auxilium gratiæ suæ, qui viuit & regnat per omnia secula seculorum. Amen.

† *Hic finē capiebat in codice manuscripto.*

Item sermo unde supra.

Sedisti ad mensam diuitis. In verbis istis loquitur spiritus consilij voce suaui: sed & terribili. Vox suauis est, sed obedientibus: vox terroris contemnentibus. Recipientibus debētur præmia: reiicientibus intentantur supplicia. Viuent qui recipiunt: damnabūtur qui reiiciunt. Sedisti inquit. Ecce principium huiusmodi verborum quantæ suauitatis præfert insigne. Verba præcedentia suauiter sonant, affectum mulcēt: & de sensuum vbertate mentem impinguant. Quæ autem sequuntur, idem sci- M
to quoniam talia oportet te præparare, dum intellectum quò plus exercent plus terrent, de altitudine mysteriorum, miro modo nos humiliant: siue propter indignitatem nostram, siue propter incapacitatem. Dives itaque & potentissimus ille dominus est virtutum, & ipse rex gloriæ: cui dicitur per prophetam. Vt viderem virtutem tuam & gloriam tuam. Ipse est qui aufert spiritum principum, terribilis apud reges terræ. Mensa ad quam residentes fideles epulaturi cum eo: incarnatio ipsius est. Parasti, inquit, in conspectu meo mēsam, id est incarnationis tuæ remedium, quod semper attendo & recogito aduersus eos qui tribulant me: ne more antiquo prævaleant, qui misero & exuli insultare consueuerant. Porro in mensa & de mensa incarnationis dominicæ refectio acquiritur opulenta Regia quidem ibi sumuntur fercula & accuratiori arte diligentius præparata, deliciosa multum ad saporem, solida ad nutrimentum: efficacia verò ad medicinam. Primum itaque ferculum est obedientia filialis tribus contexta funiculis, habens humilitatem in corde, patientiam in ore: perseuerantiam in bono opere. Christus namque factus est obediens patri. Vnde & ipse dicit. Non veni facere voluntatem meam: sed eius qui misit me. Et in alio loco. Meus cibus est, vt faciam voluntatem eius qui misit me patris. Quæris de humilitate? Dominus omnium seruuli forma

A ma indutus est: de paupercula virgine natus est. Ideoq; cùm liber esset à lege, factus est sub lege, sine querela conuersatus est in lege. Cum Publicanis & peccatoribus cibum sumpsit, discipulorum quos elegerat pedes lauit: hoc ab ortu suo vsque ad finem vitæ satagens: vt sicut in matre specialis & sine exemplo fuit virginitas: sic in filio singularis & vnica esset humilitas. Quod si de patientia quæritur, sicut onis ad occisionem ductus est, & propter iniquitates nostras vulneratus est: & cum iniquis deputatus est. Vt enim inuisibilis videtur à nobis, vt immortalis moreretur pro nobis: verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Habitauit hoc verbum in nobis obumbratum carne quam pro nobis assumpsit ex nobis, verbum in carne, sol in nube, mel in cera, lumen in testa, cereus in lucerna. Sustinuit in assumpta carne incommoda nostra sine peccato carnis, portans in carne peccata nostra: & hoc totum non propter se sed propter nos: vt redderet nos incolumes de infirmis, cohæredes de extraneis, liberos de seruis. Si de perseuerantia quæris: obediens fuit vsque ad mortem. Obedientia, talaris est tunica, quam Ioseph quod sonat accrescens vēl augmentum, id est quilibet perfectus dono clementioris gratiæ quæ est mater credentium, singulariter induit. Secundum ferculum est paupertas spiritualis, quam tria constituunt: depositio rerum & con-
B temptus: vilitas & abiectio suiipsius: abdicatio propriæ voluntatis in omnibus. Voluntaria ergo paupertas, quæ sine possessione vel desiderio habetur: quanto expeditior est, tanto securior est. Custos & magistra est virtutum huiusmodi paupertas: sicut econtrario radix est vitiorum immoderata rerum affluentia. Expedit esse nudos: cum diabolo qui nudus est, luctaturos. Nudus athleta fortius dimicat: natator exuitur vt fluuium transeat: viator reiectis sarcinulis bene curritat. Nobilis itaque titulus voluntariæ paupertatis, quam Christus docuit verbo: beati inquiens pauperes spiritu. &c. Consecrauit exemplo, nec enim habuit propriā domum in qua caput reclinaret, & in qua cum discipulis pascha manducaret: nec proprium habuit vnde tributum solueret. Cōmendauit eam etiam ore prophetico dicens.
Ego vir videns paupertatem meam. Huius paupertatis exemplum primi post Christū apostoli tradiderunt, quando in primitiua ecclesia multitudinis credētium erat cor vnum & anima vna, & omnia cōmunia. Hæc religiosis apostolorum sequacibus indicta est. Paupertas ista quæ nec habet, nec habere desiderat, lateralem adiunctam sibi quærit paupertatem, videlicet superbiæ latentis contritionem: vt qui membrum dei est, pauper sit spiritu, id est humilia & abiecta de seipso sentiat & iudicet. Non applaudat sibi, non insultet de meritorum eminentia, nec aliis insultet: quod Christus te-
C nuit & seruauit præ omnibus vnde & ad discipulos dicebat. Cùm feceritis hæc omnia: dicite, quia serui inutiles sumus. Tertio religiosus sit pauper spiritu, nihil vnquam ex propria faciens voluntate: sed in omnibus, & per omnia iugo mancipatus obedientiæ. Hæc sunt tria quæ præmisimus veræ religionis insignia, quæ hominem deo & angelis reddunt conformem, cœlestis patriæ ciuem conscribunt & hæredem. Tertium ferculum est mors Christi reuerenda: præ omnibus sacramentis affectuosa. In hoc enim sacramento pietas magis enituit, gratia plus refulsit, charitas amplius radiauit. Ad mortem Christi tria præcipuè respiciunt, non sine timore, non sine lachrymis & gemitu prosequenda: iniuriarum multiformium illatio, manuum ac pedum in cruce confixio: sepulcri ac sepulti sub militum excubiis obseruatio. Porro sedere duo significat: potestatem iudiciariam, & subiectionem voluntariam. Habes ad manum exempla congrua de vtroque: sede à dextris meis, & illud vidi dominum sedentem, atque illud. Cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ signa sunt iudiciariæ potestatis. Cæterum ipsa scriptura clamat. Surgite post quàm sederitis: qui manducatis panem doloris. Et illud. Super flumina Babylonis illic sedimus & fleuimus: & illud Christi ad discipulos: Sedete hic donec orem, verba sunt debitæ subiectionis. Christo igitur adhuc orante nequaquam surgere debemus per aliquam extollentiam, sed humiliari, & in bonis exercitari operibus cōuenit: D
vt quandoque post laborum quibus hic afficimur toleran-
tiam: surgamus loco & tempore suo promouendi ad cœlestem gloriam. Tu itaque qui sedes ad mensam diuitis, ferculis quæ præmisimus appositis teipsum subiiciens & humilians incarnationis dominicę sacramēto, non negligenter sed diligenter attende quæ apponuntur tibi. Attende inquam vt discas in referendo gratiam non esse tardus aut segnis: vt discas ad singula dona agere gratias. Attende inquam vt nul
la dei munera debita gratiarum actione fruſtrentur: non grandia, non mediocria, non modica. Denique iubemur colligere fragmenta ne pereant: id est nec minima beneficia obliuiſci. Nunquam non perit quod datur ingrato? Terribile est quod sequitur: quia onerosum, & quasi impossibile videtur. Sed quibus? Mollibus effœminatis ignauis. In quibus? Libertate pernicioſa, ruptis habenis continentiæ eunt quò volunt ebriæ concupiſcētiæ temulentiq́ue affectus: dum post carnem carnalius euagantur: dum mundum supra modum ambigunt, & sequuntur. Sed quid est illud, quod terribile iudicāt? Hoc est quoniā talia oportet te præparare. Nota quoniam compatiendo, commoriendo & consepeliendo teipsum: & cætera. Dignum est enim & tibi multum expedit: compati, commori, consepeliri passo mortuo & sepulto. Ad hoc enim facta sunt huiusmodi: vt his omnibus configuretur & conformetur vita Christiani. Qui enim tanquam membrum Christi dicit se in Christo manere: debet sicut E
ille ambulauit & ipse ambulare. Nam propter crucem eius dictum est. Qui sunt Christi Iesu, carnem suam crucifixerunt cum viciis & concupiſcentiis. Propter sepulturam dictum est: consepulti sumus cum Christo, & cætera. Et ideo vt validius compungamur vt amplius moueamur: & curramus per omnia, reuoluamus singula contexendo resticulum, connexendo funiculum, connectendo fasciculum: de omnibus & singulis quæ facta referuntur, de humili dei filio, de summo patris vnigenito, de redemptore piiſſimo, de amantiſſimo fratre nostro. Occurrat itaque spiritualiter & ingerat seipsum cordibus nostris dominus Christus, proditus & venditus à discipulo: à Iudæis tanquam vile mancipium precio satis exiguo comparatus, captus, tractus, & ligatus, tanquam homo sine adiutorio: sciſſo etiam verberibus dorſo, vellicatis genis, facie sputis illita, puncto vepribus capite, saucio latere, terebratis palmis, pedibusque confoſſis: qui tanquam iugulatori suo alludens seipsum non reluctans exposuit, & nudum corpus quasi incudem malleatorū ictibus patienter explicuit: dum pro nobis per huius vitæ pelagus ad patriam de exilio transfere adis rapacibus piratis, naulum propriæ mortis exsoluit. Sed nec prætermittam mirrham qua in cruce potatus est: sed neque illā qua vnctus est in sepulturam. Quarum in prima sibi applicuit meorum amaritudinem peccatorum: in secunda futuram mei corporis in-
F corruptionem dedicauit. Hoc est celeberrimum & regale conuiuiū: in quo iuſti epulantur & exultant in conſpectu dei aut delectentur in lætitia. Præter hæc omnia dulce pigmentum apponitur inuitatis ad lætificādum de Cyprio vino preciosis & peregrinis: quia nobis adhuc inexpertis speciebus conditum. Botrus, inquit, Cypri, dilectus meus mihi. Præmiſſum erat in proximiore versiculo, fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, scilicet Christus secundum carnem. Botrus verò Cypri Christus est secundum deitatem, fasciculus myrrhæ Christus in passione. Botrus Cypri Christus in resurrectione: fasciculus myrrhæ grando & tonitrua Iudaicæ tempestatis. Botrus Cypri destructio totius aduersariæ potestatis, fasciculus myrrhæ multitudo afflictionum. Botrus Cypri abundantia gaudiorum: illinc amaricans, isthinc inebrians. Sed non est prætereundum quod dicitur: fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi inter vbera commorabitur. Ibi enim est cor. Et vbi est cor, ibi dilectio: & vbi dilectio, ibi dilecti mansio. Nouit autem quicunque rectè sapit, quantum Christianæ pietati expediat, quantum dei seruum deceat sacrosanctæ passionis ipsius fidelius recolere beneficia, ad fruendum suauiter in conscientia, ad recondendum plenius per imitationem in memoria: quod est spiritualiter manducare corpus domini, & sanguinem eius bibere: ob amo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Grem & reuerentiam eius, qui credentibus in se præcepit dicens: Hoc facite in meam commemorationem. In quo etiam quàm impium sit hominem tantæ pietatis dei esse immemorem, palam est omnibus: cum amici morientis vel peregre proficiscentis commendatam sibi sub aliquo signo memoriam nephas sit obliuisci. Si quidem huius reuerendæ commemorationis mysterium, suo modo, suo tempore, suo loco, celebrare licet paucis hominibus, quibus & hoc traditum est mysterium. Rem verò mysterij omni tempore & in omni loco dominationis dei modo quo traditum est, id est debitæ pietatis affectum, & sanctæ imitationis effectu agere, tractare & sumere in salutem cunctis fidelibus in promptu est. Nam & sacramentum sicut accipit ad vitam dignus: sic ad iudicium & mortem propriam indignus. Sacramentum enim sine re sacramenti, mors est sumenti. Res verò sacramenti etiam præter sacramentum: vita æterna est accipienti. Quotiens in commemorationem eius qui pro te non passus est piè ac fideliter Christum imitâdo fueris affectus & deuotus, corpus eius manducas, & sanguinem eius bibis: & quâdiu in eo manes per amorẽ, ipse verò in te per iustitiæ & sanctitatis operationem, in eius corpore & in membris eius com putaberis. Et ideo si amas animam tuam, propter Christum perdere debes eam siue ponendo vt martyr si necessitas exegerit, siue affligendo districtius vt pœnitens: quanquam & genus martyrij sit, spiritu facta carnis mortificare, illo nimi-
H rum quo membra cæduntur ferro, horrore quidem mitius: diuturnitate autem molestius. Habeamus ergo eorum quæ contemptibilia Christo sunt illata continuâ & indesinentẽ memoriâ: non vtique ociosam, non tepidâ, non torpentẽ: sed compassionis ardore super omnia plurimum delectantem, & imitationis priuilegio omnia impetrantem. Vnde propheta. Delectare in domino, inquit, vt spreta mundi & vitiorum omnium incunditate, suauior eius recordatio sit: & dabit tibi petitiones cordis tui, non carnis. Porro tres sunt species, de quibus conficitur pigmentũ: quod ad regalis conuiuij festiuã exhilarationẽ apponitur. Triumphalis reditus ab inferis, gloria resurrectionis: confessus ad dexteram dei patris. Cibi prædicti confortant: ista verò tria lætificant. Conuiuantes & inuitati in tempore gratiæ præ cæteris apostoli & martyres esse creduntur, qui in fortitudine cœlesti & spirituali exultatione non ingrati vel immemores exhibiti â Christo conuiuij: retribuunt & offerunt de seipsis qualia acceperunt. In desiderio & in agone isto sudant, currunt & laborant: quos elegit deus vt seipsos hostiam viuam & deo acceptam exhibeant. Et ytinã Christus nobis indulgeat quantulacunque bonorum operum executione illorum vestigia humiliter adorare: qui est deus benedictus in secula. Amen.

I *Sermo de priuilegiis beati Ioannis Baptistæ.*

EOdie dilectissimi, dies nobis illuxit insignis, & tãto diebus cæteris sanctior, quanto sanctiorem hominem terris infudit. In hac siquidem die natus est sanctorum splendor, iustorum gloria, lætitia, angelorum excellentissimus homo, consanguineus Christi, amicus sponsi, sponsæ præparator vnus est, & similem non habet, qui choris insertus angelicis, sublimioris coronæ titulis vniuersitatis humanæ transcendit ascensum. Denique in-
Matt. 11. b ter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista. Fœlix homo qui fœliciter cœlorum perambulãs officinas, cursu fœlicissimo sequitur redemptorem, nec alicuius præcluditur fastigio dignitatis, quem summæ fœlicitatis immensitas largius irroruit. Lætantur angeli, & vtriusque naturæ numerositas admiratur hominem sic ingressum abyssum luminis, & intra interna diuinitatis absorptum, vt ipsam reuerberet aciem angelicę puritatis. Leuentur omnes viri meritorũ, & prærogatiuis ante consistorium maiestatis exultent: non erit tamen qui ad beati Ioannis Baptistæ priuilegium audeat aspirare. Age iam aggrediamur ingredi virtutum insignia quæ deus maiestatis in amico suo gloriosa glorificatione signauit. Sic enim ab ortu vitæ suæ vsque ad occasum conuersatus est cum hominibus, vt forma vitæ, morum informatio habeatur. Et licet huius sermonis aurea non rutilet pulchri- K
tudo, tentabimus tamen rerum veritatem qualicunque stylo perstringere, illud sapientis attendentes: Prudentibus viris non placere phalerata, sed fortificata. Primus enim honor est, gloria in annunciatione. Nõ est dissimulanti silentio trãseundum, quàm solenni glorificatione pueri huius in hunc mundum nunciatur ingressus. Adest angelus Gabriel, & â superiorum cœlorum cardine domini fortitudo descendẽs, stat à dextris altaris incensi. Nec quilibet angelus, sed ille sublimior, qui beatæ virgini nuncium attulit singulare, etiam electus est vt annunciaret militem, qui regem nunciare debebat. Astat sacerdos sacerdotalibus indut⁹, & multiplici vestimẽtorum varietate, cœlestium sacramentorum præfigurãs imaginem, purgationem peccatorum mystici sanguinis asperfione designat. Consistit coram arca fœderis, ante testamenti tabulas, & vrnam auream habentẽ manna, virgam Aaron, Cherubim & propitiatorium, solẽniter infulatus, vultui dei, gloriæ maiestatis, rerum omnium domino vota percelebrat. Dies instat solennis, & cæteris diebus multitudini Iudæorum celebrior, domini precipientis attestatione sublimis, sane spectabilis & festiua: in qua sola soli pontifici licebat introire in sancta sanctorum, & aspergine multiformi summæ diuinitatis iram refrigerare. Conuenitur vndique in sanctam ciuitatem, & populorum turba frequentior cumulat mate- L
riam gaudiorum. Inter quæ sacra consistens archangelus: Ne
Luc.1.d timeas, inquit, Zacharia: quia nascetur tibi filius, parentum gaudium, nobilitas generis, orbis exemplum, finis legis, euangelij principium, mortis expulsio, ianua vitę, decus hominum, conuersationis splendor, omnis iustitiæ principatus. Et ne diffusiori tractatu rerum excellentiam confundamus, nascentis & conuersantis integritas in libris euangelicis plenius assignatur. Considera nunciantis sublimitatem, loci dignitatem, diei reuerentiam, & tunc intelligere poteris quàm superexcelleti gloria Ioannis Baptistæ genitura prędicetur. Salua igitur redemptoris reuerentia (quia non derogamus regi, si regis militem honoramus) cum ille dominus, hic seruus, ille creator, hic creatura, digniori prędemonstratione Ioannes nunciatur quàm Christus. Christus fortassis in thalamo, Ioannes in templo, & non solum in templo, sed etiã ante sancta sanctorũ, & insigni die solennitatis eorum. Ioannes ab eodem archangelo, in loco digniori, tempore sanctiori, apertiori miraculo prædicatur. Recole Isaac ab angelis nun- Gene.18.b
ciatum: Samson per angelum prædicatum, & vniuersam Na- Iudi.13.a
zarẽorum sectam conspice, & solum Baptistam tam in hoc q̃ in aliis inuenies digniorem. Secundus honor est sanctificatio in vtero matris. Quicunque de massa pręuaricante mũdum ingredimur, longam restem originalis peccati nobiscũ trahimus, solus ille qui peccatum non fecit, excipitur, quem M
virginalis vteri thalamus ignorantis virum terris effudit. Longe quippe aliter quàm nos & dissimili modo conceptus est, spiritu sancto tota maiestate virginem inundante, superans vsum carnis, naturæ ordinem, viri commixtionem. Sic quippe decebat, vt peccatũ nesciret, qui peccatum tollebat: vt similitudinem carnis peccati susciperet, non autem carnẽ peccati. Cum igitur omnes in iniquitatibus concepti sint, neminem vnquam mortalium intra materna viscera sanctificatum legimus præter Hieremiam & Ioannem Baptistam: q̃q̃ & de singulari virgine nulla sit ambiguitas, quin ipsa maternis circunsepta visceribus, sublimiori sanctificationis genere mundata sit, vtpote sanctuarium illud, in quo deus & dei fi-
Hiere.1.b lius carnem fuerat susceperus. Sed longe minor Hieremiæ sanctificatio quam Ioannis. Ille quidem in vtero matris sanctificatus, hic spiritu sancto repletus fuisse cognoscitur. Multo quippe excellentius est spiritu sancto repleri, quàm sanctificari. Ibi enim sanctificatio emundationem: hic repletio inundationem signat. Denique & apostoli, qui manibus suis tractauerunt de verbo vitæ, cum spiritum sanctum accepissent de saluatoris afflatu, vix quinquagesimo à resurrectione die ad illum gradum potuerunt peruenire vt diceretur de eis: Repleti sunt omnes spiritu sancto. Et licet spiritus sanctus largiori tunc munere credentium corda repleuerit, hoc tamen Ioannes legitur in vtero assecutus, quod apostolica celsitudo

A celsitudo tandem lõgiori promissione meruit obtinere. Attende, obsecro, diligenter q̃ ordinata dispositione spiritus ille multiplex Hieremiam sanctificat, Ioannem replet, & superuenit in Mariã. Et Hieremiæ quidem admiranda sanctificatio: quia etsi in peccato conceptus est, nascitur tamen sine peccato. Ante enim q̃ exiret de ventre, sanctificatus est. Nec poterat nasci non sanctus, qui in vtero matris erat sanctificatus. Mira res, & à trãsactis seculis non audita, hominẽ conceptum in peccatis, nasci sine peccato. Ioannem vero longe glorioſior virtus impleuit, qui & sanctificatus est à peccato, & ita dominante spiritu superfusus, vt & purgatus exeat, & repletus. Vere magnus coram domino, quem angelus nunciat, sanctificat deus: spiritus replet, vita commendat. Inefabiliori enim modo superuenit in virginem, quam tota diuinitatis plenitudo sine mensurę discretione perfudit, vt totum caperet qui fecit totum, vt non solum à peccatis abluta, & repleta spiritu sancto, sed & de spiritu sancto concepisse credatur: quia quod in ea natum est, de spiritu sancto est. Inde est quòd singulari prærogatiua fides catholica filiũ dei
Matt. 1. c natum de virgine, conceptum de spiritu sancto confitetur, vt diuinitatis & humanitatis inuidisibilis adunata cõnexio vocabulorum indifferentia designetur. Vides ergo q̃ remotiori priuilegio specioſus forma præ filiis hominum, â filiis hominum in concipiendo discretus sit. Illi etenim de peccatis
B & in peccatis concepti sunt: hic in spiritu & de spiritu sancto concipitur. Hæc sane dicta sint de conceptione Ioannis. Sed si in aliquo sanctorum authoritatibus videntur obuiare, volumus vt sine omni excusationum vel defensionum patrocinio subruantur. Tertius honor est excellentia in exultatione. A seculo non est auditum quòd quis exultauerit in vtero matris, cum hic in gaudio exultasse legatur. Prorsus obstupenda dignatio, puerum vix conceptum, in motum exultationis erumpere, eique gratanter occurrere seruitio dulciori, quem virginali substantię presensit infusum. Beata anima quæ in via peccatorum non stetit, sed secretiori semita de cœlestibus officinis egrediens, inauditæ gratulationis est sortita dulcedinem. Fœlix Elizabeth, ad quam properat mater saluatoris, quam salutaribus obsequiis cœlorum imperatrix impertitur. Sed puer multo fœlicior, qui salutantis maiestatem agnoscens, intra viscerum tenebrosa volumina gaudio gaudet, quia vim tam beatę salutationis attẽdit. Et fa-
Luc.1.d ctum est, inquit, vt audiuit salutationẽ Mariæ Elizabeth, exultauit in gaudio infans in vtero eius. Ascendit cum festinatione virgo in domum Zachariæ ad salutandam Elizabeth, portans in vtero filium dei, regem gloriæ, dominum maiestatis. Occurrit Elizabeth, & antiquę sterilitatis carens opprobriis, amicum sponsi, pręconem verbi fœlicissimo ventre deportat. Iunguntur amplexus, venitur ad oscula, & copulantur
C fœlices vteri: regem & militem, nõ nisi duo tenerrimi parietes abiungunt. Quid mirum si miratur puer & exultat à tactu tam proximę diuinitatis & afflatu? Poterat ne vacare à quocunque miraculo, cui præsens erat regis præsentia, regnantis mater, mundi redemptor? Quid quòd non semel tam sanctorum amplexuum fuit celebrata coniunctio? Mansit autẽ Ma-
Luc.1.4. ria cum illa quasi tribus mensibus, ait euangelista. Tanto tempore manet cum Elizabeth virginalis integritas, & nunc dulciori eloquio, nunc fœliciori amplexu Ioannem puerum cõsecrat & insignit. Et fortassis vsque ad diem natiuitatis eius glorioſa virgo cum cognata morata est, donec puerum natũ sinu beatissimo confoueret, & vno pariete remoto propinquiorem redderet præsentię creatoris. Facile autem hoc ex euangelij coniectura liquet, quia iam sex mẽses à conceptione Ioannis defluxerant cum ad virginem archangelus missus est, qui renouationem mũdi pudori virgineo noua salutatione portauit. Ex hinc virgo festinauit ad Elizabeth, & tribus mensibus cognatæ dignatur visitare hospitium, donec noni mensis fine concluso, natiuitas immineret patriarchæ. Alij qui librum iustorum diligentioribus oculis inspexerunt, se vidisse testantur quòd ipsa dei genitrix fœlicem puerum primo de terra leuauit, & cognatę partum omni profecuta est seruitute. Quocunque autem modo rei huius veritas decernatur, illud pro certo certum est, quia non parum contulit puero nascituro tam fœlix & morosum intemeratæ virginis cõsortiũ. Quartus honor Ioannis, est gaudium in natiuita- D
te. Erubesce lucifer, qui iam mane oriebaris, & conatuum tuorum frustratus impulsibus, tandem intellige, quia in nouissimis diebus tanquam perdix stultissimus remanebis. Machinationibus tuis factum est vt humani generis vniuersitas in peccatis conciperetur, in tristitia nascereturr: sed ecce iste sanctificatus in vtero oritur in gaudio, lætitiam q̃ mundo sua natiuitate refundit. Ecce genus armaturæ quod tibi constitueras ad victoriam, hoc Ioanni nascitur ad coronam. Apprehende arma & scutũ, & toto malignitatis tuæ spiritu debacchare, nec tamen poteris Ioannis irrumpere priuilegiũ, quod benigna scribentis manus proprio charactere consignauit. Multum deceptus, multum delusus es. An ignoras quòd tibi vir bellator ab adolescentia, & etiã à matris vẽtre cõsurgit? Mat.11.b Nescis quia à diebus istius regnũ cœlorũ vim patitur, & violenti rapiunt illud? An oblitus es quòd iste mittitur parare Luc.1.b plebem perfectam domino? Intuere ordinem rerum, & ab ipsis conceptionis suæ initiis inuenies hunc validiori conamine tuam fortitudinem irrupisse. Tu fecisti quòd fratricida Cain, qui primus natus est, pollutus & obuolutus exiret, & originalis peccati respergeretur infamia. Hanc excepit orbis exterritus, & humani generis subsecuta natiuitas, ad infimę tristitiæ cumulum transmigrauit: natiuitas autem Ioannis huius in gaudium est, & solennitatem præclaram. Lætatur orbis, & per quatuor mundi climata circunsonat glorio- E
sę festiuitatis instantia, ipsis etiam cœlis celebris & famosa. Quisputas puer iste erit? Amicus sponsi, inimicus sibi, seipso Ibidem.
potentior. Considerandum etiam quanta dignitate præpolleat natiuitatis huius celebranda deuotio, quantam q̃ gratiã in oculis ecclesię potuerit inuenire. Nullius hominis natiuitatem præter solius dei in authoritatis arcem recepit ecclesia, huius istius exceptione seruata. Nouit enim, quia melior Eccles.7.a
est dies mortis die natiuitatis, & quòd ortus hominum tristitia comitetur. Inde est quòd diem mortis martyrum non natiuitatis, solennizat ecclesia: mortem tamẽ eorum natalitiorum nomine nominans, quibus factus est de morte natalis. Tunc enim cœperunt de morte nasci ad vitam, cum vitã deposuerunt pro vita. Huius vero natiuitatem sponsa Christi tanto securius beneuolentissima dignatione suscepit, quanto singularis eam veritatis euangelicæ irrefragabilis commendat authoritas. Quintus honor est singularitas in conuersione & conuersatione. Intra teneritudinem annorum beatus iste puer ad eremum spiritu ducente deductus est: nec obstitit ætatis infirmitas, quam maiestas domini fœcundabat. Spiritus enim sanctus non attendit sexuum differentiam, fragilitatem corporum, temporum annositatem: sed quemcunque & quandocunque, & quomodo vult dignantissima replet benignitate. Relinquit Ioannes mundum, homines fugit, patriã nescit, parentes aspernatur, & in solius diuinitatis apicẽ de- F
figit obtutus. Mira rerum conuersio, hominem vix mundum ingressum, mundi fugere gloriam, & seculi cupiditates non solum obliuisci, sed nescire, perpetuum q̃ cum diuinitate habere consortium. Recessus montium, syluarum anfractus, & vallium subteriacens vastitas, puero patriarchæ quando nox coegerat, domicilia præbuerunt. Non mihi opponatur Hieremias, non prædicantis pueritię virtus audeat obuiare: quia si ille consecratus fuerat in prophetam, hic in plusquam prophetam. Et licet ille populo futura prędicet, non tamen conuersationis humanæ declinat aspectus. Ioannes autem ætatis supergressus infantiam, & nobilioris generis generositatem oblitus, soli vacat diuinitati, factus forma vitæ, monachorum propositum, anachoretarum principium, totius religionis assertio. Ecce hæc quidem pro conuersione. Porro quanta sublimitas in conuersatione fuerit, non est currentis linguæ volubilitate differendum, sed euangelicę dignitatis comprobandum eloquio. Ioannes, inquit, habebat vestimentum de Matt.3.a
pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos eius: esca autem eius erat locusta & mel syluestre. Ecce qui mol- Mat.11.a
libus vestiuntur, in domibus regnum sunt. Rigida vestis, & durissimis hispiditatibus contexta, rigore squalifero corpus afficit patriarchæ, carnemq̃ tenerrimam immatura districtio disciplinæ feritate coarctat, teneros artus, & sacratiori spiritu superfusos continue quassat longitudo martyrij. Cibus

G autem eius qualis erat? Non quæruntur perdices, fasiani, seu
alię aues: non per totam curritur regionem, vt patriarchalis
stomachus impleatur: sed erat esca eius locusta & mel syluestre. Cœli rore pascitur, & animalis vilissimi satiatur edulio,
nihilq; coctum accepit ieiunantis austeritas. Castigato ventri
& diuturna maceratione distento ignota fuit varietas ferculorum, nec introiuit in os eius quod gulam alliceret, suffarciret ventrem, stomacho blandiretur. Helias comedit carnes: & si quid aliud apponebatur, cum gratiarum actione percepit: nec aliquem legimus ex illa veteri officina ad legis huius aspirasse fastigium. Vestis aspera, cibus tenuis, mens deuota, profecto perfectum consecrant patriarcham. Sextus
honor est nouitas in prædicatione. Hic volo vt intendat attentio vestra, quia paulo subtilius ad audiendū materię præcipit magnitudo. Post peccatum Adæ, ac illius diluuij vastationem solennem, electa est iustorum infinita propè pluralitas, cum quibus deus facie ad faciem locutus fuisse dignoscitur. Transfertur Enoch, eligitur Noe, vocatur Abraham, Isaac diligitur, Iacob deum facie ad faciem contemplatur, Ioseph saluator mūdi vocatur: nec tamen in sermone dei ad illos, vel illorum ad homines, fit aliqua mentio de regni cœlestis perpetua mansione. Moyses assumitur in ducem populo Iudæorum, Pharaoni in deū cōstituitur: facit deus per ipsum in Aegypto magnalia, mirabilia in terra Cham, terribilia in
H mari rubro. Ascēdit Moyses in caliginem, in qua erat deus, & datur ei in monte multiplex præceptorum authoritas: loquitur cum deo quasi homo ad vicinum suum: non est occultatum à Moyse, quod fecit deus in occulto, & gloriosum nomen Adonai (quod omnibus fuerat obuelatum) ei reuelatur, sed in his omnibus regni cœlorum memoria, nec nominatur, nec auditur. Astat Aaron summus sacerdos potētis virgę gestarius, vnctus & delibutus cœlestium sacrariorum vnctione: succedit Iosue, & omnis illa iudicū multitudo, nec est vel vlla tenuis mentio regni cœlestis. Inuenit dominus Dauid virum sanctum secundum cor suum, Salomonem filium eius sapientia cumulat singulari, & omnem illum prophetalem chorum spiritus sanct⁹ ordinat & infundit, & nihil de cœlestis regni
3.Re.17.d gloria prophetatur. Claudit Helias cœlum annis tribus, &
mensibus sex. Helisæus etiam mortuus mortuum vitæ restituit, & ab his nec vel vlla scintilla beatæ mansionis elucet.
4.Reg.13. Quid plura? A principio mundi vsque ad Ioannem vniuersitatis humanæ electionem recollige, nec in sermone vel opere illius sanctuarij poteris reperire dulcedinem. Veni ergo ad Ioannem, & audi vocem exultationis, vocem nouitatis, vocem lætitiæ, verbum misericordiæ, sermonem gloriæ, largitatem gratiæ, quod celauerat deus, tacuerat angelus, latuerat patriarchis, prophetæ nescierunt. Pœnitentiam, inquit, agite,
Matt.3.d appropinquabit enim regnum cœlorum. Verbum pœnitentiæ dulce & gloriosum, verbum regni cœlorum lętum & adorandum, illi soli primo conueniens qui primus noui testamenti fundamenta posuit. Hæc est vox de qua maximus ille
I cōtemplator cœlestium visionum in hæc verba prosequitur:
Apo.14.d Et vox prima quam audiui, sicut citharędorum citharizantiū in citharis suis. A diebus Adæ vsque ad Ioannem organū nostrum versum est in vocem flentium: quia peccatorum frequentia, nec pœnitentiæ locus, duplex erat deplorandi materia. Occidis? occidi iuberis. Sabbato ligna colligis? lapidari iuberis: & ille cui proprium est misereri semper & parcere,
Exe.20.d nisi ferire non nouit. Dederat quippe eis præcepta non bona præceptorum dator, & iustificationes in quibus viuere non
Psal.88.g possent: hoc est quod iustus miratur dicens: Vbi sunt misericordiæ tuæ antiquę domine? Ioannes natus ostendit medicamentum vulneri, peccato pœnitentiam, iniquitati veniam.
Hęc est prima vox, quam vox clamātis in deserto proposuit,
Canti.2.c. & vox turturis audita est in terra nostra. Ex tunc missi in os nostrum canticum nouum carmen deo nostro, & resonat in ore nostro gratiarum actio, & vox laudis, superexaltat misericordia iudicium, peccatoribus parcitur, regnat pietas, iustitia dissimulatur, & miserendi non feriendi quærit occasionē misericors & miserator dominus. Citharizant ergo in citharis suis, qui voluptatis effluxionem pœnitentiæ restrictione reuerberant, & de profunda peccatorum voragine respirantes (Pharaone submerso) cantant in viis domini, quoniam
magna est gloria domini. Septimus honor est dignitas in K
baptismate. Singularis prorsus humilitas, verbum caro factū est, & in perfectum virum egrediens, relicta hominū vniuersitate Ioannem quærit, Ioannem desiderat, ad Ioannem venit.
Psal.65.d Terribilis in consiliis deus super filios hominum: portansq; omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens,
Hebr.1.d venit à Galilęa in Iordanem ad Ioannem, vt baptizaretur ab
Matt.3.d eo. Stupet Ioannes, & timore concutitur, ac patriarcham infinitus horror insiluit. Ego (inquit) à te debeo baptizari, & tu venis ad me? Dicit ei saluator. Sine modo, sic enim decet nos implere omnem iustitiam. Acquiescunt vtrique salutaribus monitis, & accingit se Ioannes ad baptizandum, ad suscipiendum dominum regem angelorum. Exuitur vestimentis suis rex gloriæ, splendor luminis, & figura subst antiæ dei. Ioannis manibus attrectatur caro illa sumpta de virgine, candidioriq; deriuata materia nudatur in flumine, fœlicis Baptistæ manibus infundenda. Descendunt angeli, & cœlorum agmina tota reuerentia currunt ad creatorem. Baptizantem & baptizatū numina dominantia circuncingunt. Infundit aquā capiti creatoris creatura nobilior, & dei verticem mortalis dextera contrectat & contingit. Pauet cœlum, stupet terra.
Iordanis arridet, mirantur angeli dominum Sabaoth inter manus baptizantis concludi. Quid est Ioannes? Quem Cherubim & Seraphim vix audent aspicere, tu nudum tenere prę-
L sumis? Hic est in quem angeli desiderant prospicere, cui sanctus, sanctus, sanctus sublimi melodiarum organo beatę ciuitatis conuentus ingeminant: qui solus inhabitat lucem inaccessibilem, dominus virtutum, deus scientiarū, misericordiarum pater, & tu non metuis? Tibi datum est quod omnibus negatum est, baptizare eū, qui baptizat omnes in spiritu sancto & igne: virginem virginisq; filium virgineis manibus irrigare. Totus obstupeo, baptizantem, hominemq; deum reuereor, magistrum dignantem admiror, vereor dignationem, & hominem video violētiam ipsis cœlis inferre. Porro illud quale est q̄ in isto baptismate terminatur lex, finem accipit prophetia, & omnis illa sacrificiorum multitudo propulsatur & pellitur? Hic incipit & stabilitur nouę regenerationis purgatio perduranda, & in vnam baptismatis formam legaliū trāseunt dispendia figurarum. Ad ablutionem enim aquæ, & innouationem spiritus, sepelitur hircorum & vitulorum sanguinolenta cōgeries, & peccatoribus id Iudæis relinquimus,
Psal.29.b illud Dauidicum attendentes: Holocaustum & pro peccato non postulasti. Octauus honor est prima reuelatio de trinitate. A creatione cœli & terræ vsque ad hunc locum nunquam trinitas manifeste hominibus apparuit, sed rerū ac vocum inuolucris inuoluta fuit tantæ claritatis æternitas. Deniq; creationem hominis creator rerū summa dignitate com
Gene.1.c mendans: Faciamus, inquit, hominem ad imaginem & similitudinem nostram. Reuerendum reuera priuilegium, nec vlli M traditum creaturæ. Creatur illa sublimior numerositas angelorum, & elementorum omnium ordinatur variata cōnexio, sed omnipotentis præscientia tantum opus taciturnitate alta prospectat. Vt vero venitur ad hominem, & nobilis creatura creari disponitur, accingit se trinitas ad creandum, & consilium accipit sapientia, vt creaturæ dignitas creatoris priuilegio clara esse monstretur. Nec ibi tamen satis aperte diuinæ maiestatis illuxere vocabula, cum ad angelos obsequentes quidam referant dominici sermonis oraculum. Vel si minus
Gene.18.d hoc cautum est, figura pluralitatis absque nominum differentia prædicantur. Abraham tres vidit, & vnum adorauit: sed ibi scripturæ sacræ reuerentia nunc mixtim, nunc separatim claudit eloquium, vt modo dominū, modo viros placeat appellare. Iudæi tamen hic magnam texunt reprehensionis parabolam, tres angelos à domino missos asserentes: vnum ad natiuitatem Isaac prædicendam, duos ad subuertendum Sodomam delegatos. Illum vero cum quo iustus loquitur dicens: Domine si inueni gratiam in oculis tuis, prophetali spiritu cognouisse somniant natiuitatis Isaac venisse præconem. Illum adorat Abraham, sicut Bersabee Dauid regem, sociisque eius propter ipsius reuerentiam indefessus assistit. Vnde & non nisi duo in subuersione ciuitatum infidelium numerātur, illo superiori iam reuerso qui natiuitatē Isaac fideli deuotione compleuerat. Tres enim viri Sarā vocari præcipiūt,
sed

A sed vnus est, qui promissionis insperatę manifestat arcanum. Hoc Iudæi, & qui magis elegerunt iudaizare q̄ credere. Sed vt breuiter concludamus, omnis illa patriarcharum siue prophetarum societas, nullam vel in sermonibus vel in rebus de patre & filio & spiritu sancto aperte legitur fecisse mentionem. Veni ergo & intuere filium Zachariæ deum & hominē propriis manibus contingentem, & vide quia cœli aperiūtur ibi, & descendit spiritus sanctus corporali specie sicut colū-
Matt.3.d ba in Christum, & vox patris audita est: Hic est filius meus dilectus. Vides quia ad sacratissimorum nominum nouitatem cœlorum palatia reserantur. Pater auditur in voce: filius baptizatur in flumine: spiritus sanctus demonstratur in columbæ specie. Adest Ioānes totius medius trinitatis, gloriosumque Baptistam signant induisse substantiæ aperta vocabula: nomenq; trinitatis prioribus seculis obuelatum, absque totius velaminis obumbratione relucet. Domine quis est iste, quia innotuisti ei? Nonus honor est testimonium veritatis.
Matt.11.d Audi quid de isto veritas testetur. Cum audisset Ioannes in vinculis opera Christi, misit ad eum discipulos suos, & respō sum est eis: cęci vident, & cætera quæ euāgelicę veritatis copiosa prosequitur narratio. Recedentibus autem nunciis (ne forte in eorum præsentia adulationem redolere videretur) cœpit Iesus dicere de Ioanne. Quid existis in desertum videre? Arundinem vento agitatam? O mira testificatio redēptoris. Quis ingressus est mundum, & mundum vel in aliquo non
B cognouit? Quis est quē ventosa fœlicitas, vel aduersitas turbida, vel cuiuslibet peccati aura tenuior non inflexit? Ad extremum subinfert q̄ terram excedat, transeat cœlum, ipsum
Matt.11.d verticem angelicæ dignitatis attingat. Inter natos mulierum (dicit dominus) non surrexit maior Ioanne Baptista. Quid vis amplius? De nullo dici potuit (dicit Augustinus) quod dictum est de Ioanne. Non opponas mihi euangelistam cæteris discipulis magis dilectum, non apostolorum principem omnibus apostolis antelatum, non vas electionis ad cœli tertij secreta translatum, nec apostolicus splendor audeat occurrere præcursori: quia iam omnes isti ad adolescentiæ metas excesserant cum à veritate prolatum est, inter natos, &c. Considera mansiones regni, & vniuersum ordinem humanæ gene rationis circunuola: solumq; Ioannē tam veteris q̄ noui testamenti patribus videbis esse præpositum vel equatum, tamen super omnia benedictus deus. Decimus honor est assertio matris ecclesiæ. Texitur ora chlamydis, vnguentumq; profusum in capite, extremam vestimenti fimbriam inundanter perfudit. Hinc enim mater & magistra omnium eccle-
Luc.22.d siarum ecclesia Romana, cui dictum est: Ego pro te rogaui vt non deficiat fides tua, in honorem Ioannis Baptistæ post saluatoris nomen consecrata est & signata. Dignum nanq; erat vt sententiam sponsi sponsæ sequeretur authoritas, & singularem amicum eius illuc proueheret vbi principatum ipsa cōscēdit. Electio proculdubio hæc singularis est, in illa ipsa vr-
C be Ioannem vendicare primatum ecclesię, quam duo cœli luminaria morte clarissima consecrarunt. Crucifigitur Petrus, gladiatur Paulus, & dignitas remanet præcursori. Purpuratur Roma multitudine martyrū, totaq; sublimitas beato refunditur patriarchę. Ioannes vbique maior, in omnibus singularis, mirabilis super omnes. Quis sic gloriose annūciatus est? Quis ita specialiter in vtero matris spiritu sancto legitur fuisse repletus? Quem legistis intra matris vterum exultasse? Cuius natiuitatem vidistis celebrari in ecclesia dei? Quis sic eremum concupiuit? Quis ita sublimiter legitur cōuerlatus? Quis pœnitentiam & regnum cœlorū primus ostendit? Quis baptizauit regem gloriæ? Cui se primum trinitas reuelauit? Cui testimonium tale perhibuit veritas? Quem sic honorauit ecclesia? Vide si non omnia hæc ita singulariter sint singularia, vt nullus mortalium prædictis audeat inhiare. Forsitan mihi disponis opponere, q̄ sic iste habet propria, vt & cæterorum sanctorum communia non attingat. Audi ergo, Ioannes patriarcha, imò patriarcharum finis & caput. Ioannes, pheta, imò plusquam propheta: quia quem venientem nunciauit, digito demonstrauit. Ioannes angelus, sed inter angelos electus est, saluatore attestāte, qui dicit: Ecce mitto angeIoan.1.d lum meum, qui præparabit viam ante faciem meam. Ioannes
Matt.3.a Apostolus, sed & apostolorū primus & princeps, qui primus
fuit homo missus à deo. Ioannes euangelista, sed & euāgelij D
primus incisor, prædicans euangelium regni. Ioannes virgo, imò virginitatis insigne speculum, pudicitię titulus, castitatis exemplum. Ioannes martyr, sed martyrum lumē inter natiuitatem mortemque Christi constātissimi forma martyrij. Prętereo quia vox clamātis in deserto: quia pręco verbi, quia iudicis præcursor. Illud quoque relinquo, quia vsque ad Ioannem lex & prophetæ, quòd Ioannes ipse est Helias, quòd lucerna sit ardens & lucens, quòd amicus sit sponsi, sponsæ præparator. Silentio transeo quòd sic nouem ordinibus angelorum insertus est, vt etiam ad Seraphim apicem transferatur. Verum hoc adeo laborioſi operis est, vt sensus nostri paupertas non sufficiat. Sufficiant hæc ad præsens quę de Ioannis laude dicta sunt ad gloriam redemptoris, qui est benedictus in secula. Amen.

Epistola Bernardi ad Matthæum Albanen. episcopum de homilia illicit iniquitatis.

RVerendissimo domino suo Matthæo venerabili dei gratia Albanēsi episcopo frater Bernardus vtique suus quicquid seruus domino, & filius patri. Quod à Roma per dominū Seruulum charissimū nostrum Beluacensem abbatem supereminentia magnitudinis vestræ paruitati meæ mandauerat, videlicet q̄ ea, quæ super euāgelium de villico iniquitatis deus mihi dixisse donaE uerat, vobis transcriberem: & si sero, nunc tandem (non minimum pauidus, ne quid ibi infusum vos offendat) transmitto. Super hoc igitur, quæso, vos in me pietatis & charitatis abūdare visceribus, quatenus & ignoscatis mihi q̄ distuli, & emendetis vobis incorrectum quod obtuli. Auctoritati nāq; prudentiæ vestræ reseruaui id corrigendū, & suppliciter offero. Et cultellū qui vulgo quinniēs nuncupatur, habens manubriū de ebore, cum chartula mitto, quatenus impostūram quā auulsione dignā adiudicaueritis, meo gladio succidatis. De cætero precor vestræ pietatis abundantiā ne in orationib⁹ vestris obliuiscamini mei, qui sine obliuione vestri quotidie memoror vbi ꝓpēsius posco misericordiā dei. Valete.

Dominica.x. post Pentecosten homilia euangelij secundū Lucam, de uillico iniquitatis, utilis ualde.

IN illo tempore, dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc. Homo quidam erat diues, qui habebat Luc.16.a
villicum: & hic diffamatus est apud eum, quasi dissipasset bona illius. Et reliqua.

Homilia lectionis eiusdem.

MVius sancti euangelij lectio quante sit vtilitatis & in historia simpliciter ad literam dicta, & moraliter expedita, prudēs auditor aduertet: si aurē cordis apposuerit, & ex deo est. Sic enim veritas ait: F
Qui ex deo est, verba dei audit. Qui subiūgit reprobis dicēs: Ioan.8.f
Propterea vos non auditis, quia ex deo non estis. Dicamus ergo: Homo quidam erat diues. Quantum ad literam nos id enarrare non conuenit: litera enim per se patet, cuius tamen vtilis est narratio minus doctis minusq; capacibus, cæteris sit exponenda. Homo quidam erat diues, &c. Homo ille, iste est de quo Apostolus ait: In similitudinem hominum factus, & Philip.2.b
habitu inuētus vt homo. Qui quidem merito dicitur, quasi singularis. Vnde propheta: Homo est, & quis cognouit eum? Hier.17.b
Ac si dicat: Superexcellētiam eius quis enarrabit? Sequitur: Erat diues. Vere diues, sicut scriptum est: Cum esset diues in 2.Cor.8.b
omnibus, factus est pauper pro nobis, vt nos sua paupertate Deut.33.a
ditaret. Et item de eodem domino dicitur: In dextera eius ignea lex, in sinistra vero illius diuitiæ & gloria. Cui bene cōuenit, erat: quia de eo dicitur: In principio erat verbum, & Ioan.1.a
verbum erat apud deum, & deus erat verbum. Qui habebat villicum. Reuera habuit villicum & villam: quia Domini est Psal.23.a
terra, & plenitudo eius. Et ipse ait: Data est mihi omnis pote Matt.28.d
stas in cœlo & in terra. tamen in terra nihil voluit possidere, sicut idem de semetipso ait: Non habet filius hominis vbi ca Luc.9.g
put reclinet: paupertatis nobis relinquens exemplum. Et tamen villicum eum habuisse videamus & villam, hoc modo. Villa est proprie terrena possessio pluribus vestita colonis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G per quod significatur terrena hæc corporum nostrorum cõpagination, primo multis ornata virtutibus, quasi multis inhabitata viris. In hac sua villa dominus ad custodiẽda bona sua, quæ plura habuit, villicum posuit interiorem hominem, quẽ tantæ valetudinis fecit, tãti decoris, vt ad imaginem & similitudinem suam formaret: tantęq; potentiæ per sibi datum liberum arbitrium, vt in quamlibet partem boni malive flecteretur. Villam etiam tantis muniuit præsidiis, vt nullius ope præter solius eius, scilicet domini, egeret contra quoslibet cuiuscunq; impugnationis incursus. Posuit nãq; in ea murorum custodem prudentiam: defensorem, fortitudinem: dapiferum, temperantiam: iustitiarium ad tuenda iura, iustitiã. Isti quãtæ fuerint solicitudinis, quantęq; strenuitatis in suis peragendis officiis, ex eorundem propriis diffinitionibus videtur, quę sunt huiusmodi. Prudentia, est cognitio rerum appetendarum & fugiendarum. Fortitudo, est firmitas animi aduersus ea quæ temporaliter sunt molesta. Temperãtia, est refrenatio cupiditatis aduersus ea quæ carnaliter delectant. Iustitia, est reddere vnicuiq; quod suum est. Quomodo vero hę virtutes quasi solertes viri, in villa sibi commissa officia sua compleant, audiamus. Prudentia custos familiæ suum sic facit officium, dicens: Vigilate, quia nescitis qua hora dominus veniet venturus sit: sero, an media nocte, an galli cantu, an mane, &c. Scitis quia non corruptibilibus auro vel argento redempti estis de vana vestra conuersatione paternæ traditionis, sed sanguine quasi agni immaculati & incõtaminati Iesu Christi domini nostri. Non simus concupiscentes malorum, neque idololatræ efficiamur. Auaritia quippe ipsa est idolorum seruitus. Neq; fornicemur, sicut illi qui ceciderunt vno die viginti tria milia: neq; tentemus deum, sicut qui à serpentibus perierunt. Neq; murmuremur, sicut qui perierunt ab exterminatore: quæ omnia scripta sunt ad correptionẽ nostrã: in quos fines seculorum deuenerunt. Fortitudo quoq; sic suos hortatur in acie dicens: Estote fortes in bello, & pugnate cum antiquo serpente, & accipietis regnum æternum. Et item: Ne terreamini ab iis qui occidunt corpus, postea vero non habent quid faciant: Dominus fortis & potens, dominus potens in prælio. Attollite portas principes vestras, & eleuamini portę æternales, & introibit rex gloriæ. Leo quippe rugiens circuit quærẽs quem deuoret, cui resistite fortes in fide. Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia quæ possidet. Itaque viriliter agite & confortamini, & omnia vestra in charitate fiãt. Empti enim estis precio magno. Glorificate & portate deũ in corpore vestro, sicut portauit Apostolus dicens: Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio, an angustia, an persecutio, an periculum, an gladius? Certus sum quòd neque mors, neque vita, neq; præsentia, neque futura poterunt nos separare à charitate dei, quæ est in Christo Iesu. Temperantia vero sic solicitat dicens: Videte ne grauentur corda vestra in crapula & ebrietate, & curis huius mundi. Scriptum est enim: Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miscẽdam ebrietatem. Sicut eger ad medicinam, sic ad sumẽdas dapes quisq; debet accedere. Inter cætera enim sua mala, Sodoma panis abundãtia perijt, ad Hierusalem domino per prophetã dicente: Hæc est iniquitas sororis tuæ Sodomæ, saturitas panis & abundãtia. Hinc Apostolus ait: Multi ambulant post concupiscentias suas, quos sæpe dicebam vobis, nunc autem & flens dico inimicos crucis Christi: quorum finis interitus, quorum deus venter est, & gloria in confusione eorum qui terrena sapiũt. Esca ventri, & venter escis, deus autẽ & hunc & has destruet. Nequaquam igitur in illis voluptatem appetas, sed necessitati succurre. Iustitia autem sic villæ iura tuetur, dicens: Quod tibi non vis fieri, alij ne feceris. Quia hinc Salomon ait: Pondus & pondus, mensura & mensura, vtrunque abominabile est apud deum. Et, quæcunque vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis similiter. Et sic implebitis quod Moyses ait: Iustus modius sit vobis, æquusque sextarius. Itaq; cum debeat tibi quippiam frater tuus, & abstuleris pignus ab eo, ante solis occasum pignus restitue. Nisi abundauerit iustitia vestra plusquam scribarum & phatisæorum, non intrabitis in regnum cœlorum. Quorum legalis erat iustitia, oculum pro oculo, dentem pro dente, vltionem pro vltione.

Prudẽtia. *Fortitudo.* *Tẽperãtia* *Iustitia.*

Matt. 13. d

1. Pet. 1. c

H

1. Cor. 10.

Colos. 3. a *1. Cor. 10. b*

Luc. 11. a

Psal. 23. b

1. Pet. 5. c

Luc. 11. c *1. Cor. 16. c*

1. Cor. 6. d

Roma. 8. h

I

Luc. 21. f *Esa. 5. e*

Ezec. 16. f

Philip. 3. d

1. Cor. 6. c

Thob. 4. c *Prou. 20. b* *Matt. 7. b*

Leui. 19. g

Matt. 5. c

Exo. 21. c

Nobis autem dicitur: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui vos oderunt, neque malum pro malo reddentes, nec maledictũ pro maledicto, sed econtrario benedicentes. Hinc Paulus ait: Nemini quidquam debeatis, nisi vt inuicem diligatis. Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi: & hæc faciens carbones ignis cõgeres super caput ejus. Sic vtique aio ego iustitia, & volo fieri. In hac etiam villa diues dominus quasi ruricolas habuit, qui redderent ei fructus vsurarios temporibus suis, qui sunt huiusmodi, bonitas, benignitas, modestia, manfuetudo, concordia, pax, patientia, misericordia, charitas. Super hos etiam posuit ad custodiendum si deliquissent, qui accusarent, qui testificarentur, qui iudicarent, qui punirent. Conscientia quippe ipsa est accusatrix: memoria, testis: ratio, iudex: timor, carnifex. Quod enim conscientia accusat, memoria testificatur, & quod ratio iudicat, timor excruciat dicens: Dominus regnauit, iracundiam populi. Qui sedes super Cherubim, moueatur terra. Ignis in circuitu eius exardescet, & in circuitu eius tempestas valida. Et impijs dicet: Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius, vbi ignis est qui nõ tepescit, vermes qui non moriuntur, tortores qui non lassescunt, vbi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Villam suam his aliisq; tutoribus fortem, tradidit dominus villico, pluribus plenam bonis, quibusdam corporis, multis propriis ipsius hominis interioris. Septem quippe sunt hæc bona corporis, pulchritudo, fortitudo, velocitas, libertas, sanitas, voluptas, diuturnitas vitæ. Septem quoque sunt bona animæ, sapientia, amicitia, concordia, honor, pietas, potestas, iucunditas. Præter hæc propria, communia sunt multa data ruricolis: alia his, & alia his. Bona enim sunt diuitum diuitiæ suæ, ne eos paupertatis molestia frangat. Bona sunt pauperum penuriæ suæ, quibus castigantur ne per incontinentiam defluãt. Fortium fortitudo, vt ad bona opera conualescant. Debiliũ imbecillitas, qua refrenantur ne quod velint malũ perficiãt. Sapientium sua scientia, qua illuminantur vt proficiant. Insipientium sua simplicitas, qua humiliantur ne superbiant. Omnino quicquid in hac vita nostra fragilitas possidet, pius conditor (quantum in sua bonitate est) ad bonum nostrũ nobis quotidie confert, scilicet vel ad correptionẽ prauitatis, vel ad profectum virtutis. Sed (vt verbis beati Gregorij vtar) quæ ad vsum accepimus vitæ, ad vsum conuertimus culpæ. Valetudinem corporum in vsum consumimus vitiorum, bona mentis in vsum expendimus vanitatis. Et hoc est quod dicitur, qui diffamatus est apud eum, quasi dissipasset bona ipsius. Operęprecium est scire quis diffamauerit villicum, vel vnde prodierit diffamatio. Petulantia ipsa est quę dissemauit infamiam: quæ tunc dicitur infamare, cum non erubescit negligentiam suam declamare, sicut ibi: Nullum pratum sit quod non pertranseat luxuria nostra, coronemus nos rosis antequam marcescant, vbique relinquamus signa lætitiæ nostræ. Quippe hæc talis locutio plane infamatio est. Fit autem triplici voce, scilicet cogitationis, locutionis, & operis. Habet enim cogitatio vocem suam. Vnde dominus cogitanti Moysi ait: Quid clamas ad mẽ? Et Dauid ad dominum: Cogitatio hominis confitebitur tibi. Habet & opus vocem suam. Vnde dominus ad Caim: Sãguis fratris tui clamat ad me de terra. Prodit autem infamia nostra ex his quæ fiunt, aut contra naturam, aut contra legem, aut contra consuetudinẽ. His tribus modis quicquid agimus vertitur in peccatum. Et quia villicus bona domini sui in hæc dissipauerit, dictum est ei: Quid hoc audio de te? Redde rationẽ villicationis tuæ, iam enim amplius non poteris villicare. Illud non semel aut iterum, sed tertio iam comminatur dominus villico suo, videlicet ante legem, sub lege, sub gratia, & per tres nuncios per quos omnia sua nobis consilia dicit, id est per hominem, per spiritum, per familiare mandatum. His dominus secreta sua solet notificare, atque per hos aliis quibusq; iubet: cum quibus ire solet timor, & modo iungitur illis ferens ista tria quę semper habere solet, clauam comminationis, radium cognitionis, virgã doloris, ad incutiendũ terrorẽ, ad videndũ errorẽ, ad habendũ mœrorẽ, incipictium, proficientiũ, perficiẽtiũ. Nota q; in hoc facto cognoscitur mirabilis pietas huius domini, qui non circunuenit seruum suum, sed ad reddendã rationem

Matt. 5. g *Rom. 13. b*

Psal. 98. c *Psal. 49. c*

Matt. 25. d

K

L

Exo. 14. d *Psal. 75. b* *Gene. 4. c*

M

A tionem prius submonet eum quãm iudicet. Sic quoque visus est Abraham dixisse cum loqueretur ad eum de Sodomis:

Gen. 18. c Descendam & videbo per memetipsum si sic, vt rumor est, opere compleuerint. Et hic instruimur non statim debere dare fidem quibuslibet verbis, sed si sic est, vt dicitur, prius adhibere cautelam. Sequitur: Quid faciam? Hæc querimonia de præmissa comminatione procedit. Sic vtique quidam cum mortem sibi venire de prope vident, se male vixisse scientes, timore perterriti, quid fecerint, vel qualiter id emẽ dare debeant, secũ satis amarissime exquirunt dicentes: Quid faciam? Fodere nõ valeo, mendicare erubesco. Hæc duo verba in persona illorum loquitur, qui hæc duo timent, in pœnitentia scilicet afflictionem corporis, & paupertatem: quorum alterum intelligitur per fodere, alterum per mendicare. Vt enim sic moraliter dicam, fodere est sarculo compunctionis, & aratro confessionis, in fructus bonæ operationis cordis nostri iugera dissulcare: quod facere propheta nos admonet dicens: Scindite corda vestra, & nõ vestimenta vestra.

Ioel. 2. c

Et hinc est illud quod ait custos vineę de sterili ficulnea ad

Luc. 13. b dominum suum: Dimitte eam & hoc anno, vt ego veniens fodiam circa illam, & apponam stercora. Sed hoc iste de quo hic agitur, primo facere pertimescens ait: Fodere non

Prou. 20. d valeo. Contra quem recte per Salomonem dicitur: Piger propter frigus arare noluit, mendicabit ergo æstate, &

B non dabitur ei. Qui enim nunc propter pauorem mentis aut torporem macerare se per pœnitentiam & affligere negligit: cũ sol iustitiæ in iudicio velut in æstate claruerit, quęret requiẽ, sed non accipiet: quia propter illam operari bona contempsit. Sequitur: Mendicare erubesco. Hoc igitur ad literam tantum. Sunt enim quidam qui erogãdo bona sua pauperibus culpas suas redimere vellent, & hoc cogitando pertractant: sed postmodũ timentes ne egeant, erga egentes tenaces fiũt, & ab eo quod mẽte conceperãt, se suspendunt: præcipue quia vident aliquos qui sua se sic dedisse fatentur & pœnitent: de

Eccles. 11. b quibus bene per Salomonem dicitur: Qui obseruat ventum, non seminat, & qui considerat nubes, nunq; metit. Venti nomine malignus spiritus qui mẽtem tentationibus impellit, & nubis appellatione peccator exprimitur. Qui ergo attendit ventum, non seminat: & qui cõsiderat nubes, nunq; metit: quia qui tentationes maligni spiritus metuit, & iniquorum lapsus conspicit, in bono opere nec exercetur, nec in iudicio quo consoletur inueniet, sed & nunc quoque vilescit. Propterea quanuis villicus paulo ante dixerat: Fodere non valeo, mendicare erubesco, pœnitens tamen subiungit quod sequitur: Scio quid faciam. Videte quid facit timor quippe perutilis domino suo. Ipse est qui quod dominus iubet, homines facere cogit. Certe iste villicus hodie non, dixisset, scio quid faciam, si non timuisset. Sed timuit, quoniam illi subito timor

C aduenies clausa comminationis tales ei ictus impressit dicens: Audi miserabilis audi, euigila tandem, quia hora est iam te de pigritia surgere. Si non amore, saltem timore euigila. Crux enim tibi duplex dura paratur: altera iam corporis, altera postmodum corporis & animæ gehennalis. Cogita ergo cruciatus tuos, quos præsentialiter medullitus senties iam in morte. Mors, inquam, ipsa est crux horribilis, ad quam quotidie festinas, & nõ attendis. Vide quomodo mors te crucifigit. Crura distenduntur, manus & brachia decidunt, pectus anhelat, ceruix langueſcit, labia spumant, oculi stupescunt, vultus horrescunt, facies exsudat, & morte tacta palescit. Et hæc vtique quæ videmus deforis, & quæ sentimus, leuia sunt ad ea quæ intus anima miserabilis iam præguſtat. Nam sensus à corpore cito recedit: animam sua mors comitatur euntem. Qui autem cruciatus te moneant, audi quid pheta de perditis dicat: Sicut oues, inquit, in inferno positi

Psal. 48. c *Iob. 24. c* *Esa. 33. b* sunt: mors depascet eos. & Iob: Transeunt, inquit, à frigore nimio ad calorẽ nimium. De quo & alibi dicitur: Quis poterit ex vobis habitare cum igne deuorante: aut quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis? Hæc audiens villicus plane si timuerit, ne mireris. Et notandum quòd timor iste quadriformis est, scilicet mundanus, seruilis, initialis, & filialis, siue castus. Mundanus, qui facit recedere à malo pro euitatione pœnę. Seruilis, qui facit à malo abstinere pro euitatione pœnæ, mali retineus voluntatem. Initialis timor gehennæ, de quo dicitur per prophetam: Initium sapientiæ timor domini. Filialis, de quo per eundem dicitur: Timor domini sanctus permanet in seculum seculi. In duabus his formis vtilis est hominibus semper, in aliis minime. In initiali formaliter frendens, vt modo dictum est, ad villicum venit: propter quod ait: Scio quid faciam, vt cum amotus fuero &c. Hæc amotio nihil est aliud, quam hominis interioris, id est animæ & corporis separatio. Et notandum quod, scire, nos exponere non oportet, quia ipsemet suum scire, scilicet quid facere velit innotuit, per hoc quod sequitur dicẽs: Vt cum amotus fuero à villicatione, recipiant me in domos suas. In hoc quod suum scire exposuit, meminit poetæ dicentis: Scire tuum nihil est, nisi scire tuum hoc sciat alter. Visus siquidem est minus hoc dixisse, scilicet qui sunt qui recipere eum debeant: quod tamen cum dixerat, in domos suas, succinctè deprehenditur annotasse. Sunt nanq; qui homines recipiunt, quorum sunt dom⁹ cœli, & æterna tabernacula: & hi qui sint, dominus ad discipulos suos loquẽs patenter ostendit in illis verbis suis, cum dicit: Sinite paruulos venire ad me: talium est enim regnum cœlorum. Et alibi. Beati pauperes spiritu, quoniam iplorum est regnum cœlorum. Ab his ergo necesse est emere regnum cœlorum, quorum est. Verè necesse est, quia non habemus hic (vt ait apostolus) manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. Et item de suis confidens ait: Scimus quòd si terrestris domus nostra hui⁹ habitationis dissoluatur, quod habemus ex deo domũ non manu factam æternam in cœlis. Hanc vtiq; nos emere docet dominus in subsequentibus dicens: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Et hoc, in loco suo exponetur, sed non modo. Sed videamus quid sequitur: Conuocatis singulis debitoribus &c. Memini me superius dixisse misericordiam, & veritatem, & charitatẽ cum aliis multis, quasi ruricolas esse, & debere eas huic diuiti domino reddere suos effectus, quasi fructus operum suorum per manus villici. Nihil ergo est aliud quod dicimus villicũ debitores domini sui conuocasse, nisi vnumquemq; in corde suo quid fecerit, vel quid feciſſe debuerit, iuxta posse virium suarum pertractasse. Quod quotiens agimus, fere per omnia reos nos esse cognoscimus: præcipue tamen in eo quod per charitatem largius erogasse debuimus, & in eo quod per pœnitentiam illis qui nos iniuriauerũt, cõdonasse perfectius debebamus. Et hoc datur intelligi cum huic quæstioni, scilicet quantum debes domino meo, respondetur: centum cados olei. Per centum enim significatur perfectio, per oleum misericordia. Est ergo sensus: Debeo cẽtum cados olei, id est quod mihi iniuriantibus perfectè dimittere debueram, non dimisi. Cui subsequenter adiungitur: Sede cito, scribe quinquaginta. Nouimus quòd sedere, humiliationem: cito, festinationem scribere, firmitatem: quinquaginta, pœnitentiam designat. Et super his conuenientia habemus exempla, sed quia satis est notum, non conuenit adducere, sed quid sibi verba velint, dicemus. Cum ergo dicimus, sede cito & scribe quinquaginta, idem est ac si quis dicat sibimetipsi aut proximo suo: Qui fateris te peccasse in misericordia, humiliare cito, firmus permane in pœnitentia. Deinde alio dixit: Tu verò quantum debes? Centum coros tritici. Ferè eadem est hæc quæstio & responsio cum prima: excepto quòd illa est de indulgentia, hæc de charitate. Hic enim frumentum charitatem designat, quemadmodum superius per oleum misericordiam diximus designari. Hoc itaq; huius quæstionis responsio nobis innuit quod qui seculi huius substantiam possidemus, perfectè egentibus erogasse debuimus: quod si non fecerimus cum possemus, apud summum patremfamilias debiti vinculo obligamur, sicut scriptũ est: Qui habet substãtiam huius mũdi, & videt fratrẽ suũ necessitatẽ habere, si clauserit viscera sua ab eo, vere charitas patris nõ est in eo. Huius tamẽ obligationis nodus celeriter rumpitur, si bene perficiatur quod sequitur, scilicet sede cito & scribe octogita: id est humiliare (sicut exposuimus) in obseruatione mandatorum dei, & certa spe hæreditatis æternę. De cado & coro dicant alij pro abundantia sensus sui quid senserint, ego super his nihil aliud dico, nisi quod vnumquodq; vas est ad mensurandum in suo genere: & hic significare possunt mẽsurate, id est discrete debere agere

D

Psal. 110. b. *Psal. 18. a*

E

1. Ioan. 3. c

pœnitentes,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G pœnitentes,quasi sic occidant hostem ne perimant ciuẽ,quo-
Gene.4. niam scriptum est: Si recte offeras,& non recte diuidas,pec-
casti.Recte offerimus, cum bono studio bonũ opus agimus.
sed nõ recte diuidimus,si discretionem habere in bono opere
posponamus.quam qui dissimulat,etiam recte offerens(sicut
beatus ait Gregorius)peccat.Sequitur:Et laudauit dominus
villicum iniquitatis,eo ꝙ prudenter egisset. Sunt qui mirantur,vnde hæc laus processerit,cum non dicatur ad literã per-
soluisse debitum, sed curtasse .quod si quis egerit, attendat
ꝙ potius imitari debet villicum, quàm admirari.Seculariter
enim prudenter egit,qui quæ reddere nõ potuit,ne super his
argueretur furto,caute celauit, & secundum cuiusdam verba
dicentis,si non caste,saltem caute:(est nanque minoris culpæ
quemlibet se solum dare morti,q̃ si cæteros secum tollat cõ-
tagione peccati) & quod sibi perutile summaq́ue prudentia
fuit,quia apud quos reciperetur effecit, si amoueretur à vil-
licatione . Sed & altius loquar. Plane secũdum moralem in-
telligentiam multa laude est dignus,qui relicto errore pristi-
nę cõuersationis,diuiti deo satisfaciens, redit ad gratiam. Et
propter hoc eum dominus laudauit,quia siue hoc modo,vel
hoc modo dicatur fecisse,prudenter egit. Nec moueat quem-
quã quod dicitur,iniquitatis.Non enim ponitur hic eo quòd
operetur ad laudem, sed ad eorum qui audierunt tollendam
Psal.15.a desperationem,sicut dominus testatur ad prophetam dicens:
H Multiplicatę sunt infirmitates eorum,postea accelerauerũt.
Non congregabo conuenticula eorum de sanguinibus,nec
memor ero nominum eorũ per labia mea. Ad hoc enim Mat-
thæus suum cognomen retinuit publicanus. Hoc quod sequi-
tur, quia filij huius seculi prudentiores sunt in generatione
sua filiis lucis : dictum est nobis vt secularium inutilem imi-
temur prudẽtiam, sicut Moyses ibi nos mystice docet dicẽs:
Deut.21.b Cum egressus fueris ad pugnam, si videris mulierẽ pulchrã,
& adamaueris eam,rades ei cæsariem, &c.& erit tibi vxor.Et
dictum est similiter ad magnam nostram erubescentiam,ac si
Esa.23.a dixisset nobis illud prophetæ:Erubesce Sydon,ait mare.Grã
dis enim nobis debet esse verecundia quòd filij perditionis
promptiores sunt in appetendis malis,quàm nos sumus in cœ
lestibus gaudiis, de quibus beatus Gregorius ait : Qui cœ-
lestis vitæ dulcedinem, inquantum possibilitas admittit,
perfecte cognouerit : ea quæ in terris amauerat,libenter cũ-
cta derelinquit.Et ad hæc incitamur cum dicitur: Facite vo-
bis amicos de mammona iniquitatis,vt cum defeceritis,reci-
piant vos in æterna tabernacula. Bonus sermo & omni acce-
ptione dignus, docens nos illis amicitiam iungere , qui nos
possunt in æterna secum tabernacula collocare. Qui videli-
cet sunt illi, nisi quos superius breuiter annotaui, paruuli &
pauperes Christi ? Quos quia dominus amat, ipso teste qui
Ioan.15.b ait : Vos amici mei estis : ab his nos faciamus amari de eo,
I quod idem dominus nos docuit dicens,de mammona iniqui-
tatis. Vile est precium,sed emptio multa . Mammona nanque
diuitiæ nuncupantur, quæ dicuntur iniquæ : non propter se,
sed propter iniquitatis effectum qui euenit ex se, sicut arbor
illa quæ appellata est scientia boni & mali : non quòd vllam
haberet scientiam, sed ꝙ tangentes eam contra præceptum,
o. boni pariter & mali contingeret esse scientes.Hic satis ostẽ-
ditur ꝙ ex facili possunt amici superni ciues haberi.ex quorũ
amicitiis quis fructus nobis proueniat, veritas subsequenter
ostendit cum dixit:Vt recipiant vos in æterna tabernacula.
Videtur hic oriri quæstio in eo ꝙ pauperibus attribuitur su
sceptio & retributio benefacientium sibi,cum donum solius
dei sit,veniens ex eius multa miseratione & gratia. Quę mul-
tum facile soluitur, si attendatur quòd dei filius nostram car
nem susceperit factus est pauper pro nobis,& id quod pau-
peribus erogatur, sibi factũ fuisse dicat,& se retribuere bene-
facientibus : quod ibi testatur vbi de paruulis loquens ait:
Matt.25.d Quæcunque fecistis vni ex minimis meis, mihi fecistis. Esu-
riui,& dedistis mihi manducare.sitiui, & dedistis mihi bibe-
re, &c. Venite ergo & percipite regnum quod vobis paratũ
est ab origine mundi. Solicitemur ergo fratres mei, solicite-
mur pauperibus erogare consilio domini. Sed quia interest
pauperis & pauperis,quod dominus ibi visus est annotasse cũ
diceret : Beati pauperes spiritu,de paupertate talis facienda
est distinctio,quæ designet quibus præcipue debeamus lar-

giri. Paupertas igitur alia naturalis , alia locuples, alia spiri- K
tualis. Et huius diuisionis vnumquodque membrum bifariè
suppartitur.quod his pertractandum relinquimus qui magna
de minimis sciũt extrahere, præter quod hoc solum dicimus
quia naturalibus egenis & spiritualibus præcipue manum mi-
sericordiæ porrigere monemur verbis apostoli Pauli dicen- 1.Tim.5.a
tis:Qui suis non prouidet,& maxime domesticis,fidem abne-
gat,& est infideli deterior.Sed quia nescimus hodie quis an-
te dei oculos dignus sit odio vel amore, demus his & demus
illis iuxta eiusdem apostoli vocem dicentis . Bonum, inquit, Gala.6.c
operemur ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei . Et
quia sunt qui petunt, sunt & qui verecundantur : cum super-
est vnde possit dari,demus vtrisque. De petentibus enim do-
minus ait:Omni petenti te tribue. De verecundis beatus Au Luc. 6.d
gustinus super hunc versum:Qui producit fœnum iumentis, Psal.103.b
& herbam seruituti hominũ:dicit hoc modo: Beatus, inquit,
qui præoccupat vocem petituri.De omnibus indifferẽter do Luc.6.f
minus ait: Date & dabitur vobis. Et etiam illud : Date elee- Luc.11.f
mosynam,& ecce omnia munda sunt vobis. Et iterum illud: Eccli.3.d
Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit pec-
catis.Et hinc est illud: Conclude eleemosynã in sinu paupe- Eccli.29.d
ris,& hęc orabit pro te.Et bonus pater filio ait:Si multũ tibi
fuerit,abundãter tribue : si exiguum,& illud libenter impar- Thob.4.b
tire.Quod tam solerter omnes agere studeamus,quatenus in
æterna tabernacula recipi mereamur . Per dominum Iesum L
Christum saluatorẽ nostrum, qui cum patre & spiritu sancto
viuit & regnat deus,per omnia secula seculorum.Amen.

Sermo de beata Maria.

AVe maria gratia plena : dominus tecum . Miracu- Luc.1.c
lum fuit ꝙ virgo peperit: mentis clamor, virginis
amor,virtutũ zelus, vitiorum fuit occasus.Virgo
sanctissima,quæ saluatorẽ genuit,peperit & aluit,
quæ iugiter eius adhæsit lateri, quæ comes indiuidua, nullo
fere abfuit itinere,quæ intenta præ cęteris inuigilauit verbo
& operi eius,sola saluatoris actuum insignia operum opera,
melliflua prædicationis genera inaudita contra mundum &
peccatum, & tartareũ zabulum, diuinæ feueritatis acerrima
eloquia quo eis diu interfuit specialius vidit, secretius audi-
uit,citius agnouit, propensius retinuit, & apostolis aliisque
discipulis luculentius edidit, diligentius retulit, melius in-
didit,fidelius tradidit.Hinc est ꝙ de ea legitur in euangelio:
Maria autẽ conseruabat omnia verba , hæc conferens in cor- Luc.2.g
de suo. Hinc in eius laudibus legitur:Multæ filiæ congrega- Prou.31.d
uerunt diuitias, tu sola supergressa es vniuersas. Licet enim
in parabolis loqueretur ad turbas, licet omnia apostolis no-
ta faceret vt amicis, quædam tamen credendum est præ cæte
ris matrem suam quemadmodum dilexisse,ita etiam propen-
sius eruditse,quædam ei secretius intimasse, frequenter eam
ad montem myrrhæ,& ad colles thuris sublimasse,in cellam M
vinariam occultasse, sui prout nouit & voluit gloriam deifi-
cam, & supercœlestem reuelasse notitiam . Vnde Ioannes in
Apocalypsi:De throno,ait,scilicet de Maria,procedebãt ful- Apoc. 4.c
gura & voces & tonitrua:quia Maria mater filij Iesu Christi
parabolas,ænigmata,legalia & mirifica gesta,dicta,opera aui
dius ebibit, fidelius credidit, syncerius luculentiusque aliis
edidit. Hæc Maria à natura reuerenter conseruata, & à lege
diligenter venerata,à gratia clementer est prælecta:quia sic
præfatis sua iura singillatim reddidit, reddendo sibi subdi-
dit, vt honoris vicem omnibus impenderet , & insuper mo-
menti quiddam superadderet . Natura siquidem illi summæ
virginitatis florem,lex soli virgineæ fœcunditatis honorem,
gratia diuinæ maternitatis præ cæteris decorem,ac spiritua-
lis matrimonij diuinissimum reseruauit odorem . Natura
(quod suum est)illibatam virginem seruando, lex reuerenter
eam ab aliis distinguendo , gratia virginitatem sine semine
fœcundando. Natura rebus loquendo non verbis, dum in ea
integritatem seruaret, & de ea deus naturæ intonaret dicens Gene.3.c
ad serpentem:Inimicitias ponam inter te & mulierem, & in-
ter semen tuum & semen illius. Lex,dum eam ab aliis distin- Leui.12.a
guendo clamaret : Mulier quæ susceperit semine pepererit,
immunda erit septem diebus.Gratia, in eo quod dictum est:
Aue gratia plena dominus tecũ, benedicta tu in mulieribus,
& be-

A & benedictus fructus ventris tui . Natura huic detulit, dum
terra sine germine pareret in principio. Lex, dum rubus ar-
Phil.1.c deret sine incendio . Gratia, dum sine semine pareret virgo.
In hac enim habitauit pater & filius vt creator in mundo,im
perator in regno,paterfamilias in domo,pontifex in templo,
sponsus in thalamo:prius enim altissimus sibi eam quasi mũ-
dum specialissimum creauit,quam in iustitia & sanctitate co-
ram ipso fundaret,& fluentis sapientiæ irrigaret, & cœlesti-
bus desideriis instar scilicet aeris sublimaret : & igne dile-
ctionis accendendo illustraret . Hinc in eius mente tanquam
in quodam firmamento solem posuit rationis, & lunam scię-
tiæ, & virtutes tanquam stellas speciei omnimodę : solẽ qui
lucem diuinæ cognitionis faceret:lunam quæ cum stellis no-
ctem actionis splendidam redderet:& merito domini est ter-
ra,quia sic super maria fundauit eã.Creato igitur mundo vo-
lens visitare regnum imperauit angelo. Missus est igitur an-
gelus Gabriel à deo. Spiritus sanctus, inquit, superueniet in
te,& virtus altissimi obumbrabit tibi . Ita paterfamilias do-
mum intrauit,in qua carnis habitum suscepit, quam obtulit
deo patri pro salute generis humani . In ara crucis sacrificiũ
quasi pontifex in templo suum peregit sacerdotium:sed quia
oportebat pati Christum & resurgere, & ita intrare in glo-
riam suã, oportebat ad gregem propriis reportari humeris
ouem centesimam,oportebat populũ qui ambulabat in tene-
bris,lucem magnam contemplari:mundũ prædicationis suæ,
B & miraculorum nouitate irradiauit. Descendens itaq; de pa-
tre luminum speciosus forma præ filiis hominũ,indutus sto-
la candida, in vestitu deaurato, tanquam sponsus de thalamo
processit ad publicum. Inerat sol in sydere, oriens in vespe-
re,artifex latuit in opere:opus dum regi præpararetur, vesp
per dum in tanta sublimitate humiliaretur, sydus dum tan-
quam stella illustraret fines orbis.Artifex igitur eam ornan-
do, oriens de ea nascendo , sol mundum ab errore conuer-
tendo , & eam aliis in exemplum præbendo . De genitrice
dei cum talia & tanta referantur , pauca (rei precio) nobis
tamen esse videntur. Hæc est enim scala, rubus, arca, sydus,
virga,vellus,thalamus,porta,ortus,aurora.Hęc est enim sca-
la Iacob,qui quando caput in lapide posuit,angelos ascenden
tes & descendentes videre meruit . Scala ista duodecim gra-
dus habet inter duo latera. dextrum latus est contemptus sui
vsque ad amorem dei : sinistrum contemptus mundi vsq; ad
amorem regni. Ascensiones huius duodecim humilitatis gra
dus.Primus est odium peccati,secundus est fuga delicti, ter-
tius met' odij,quartus in omnibus his subesse creatori,quin-
tus obedire meliori, sextus obtemperare compari, septimus
obsequi inferiori,octauus subesse sibi,nonus finem suum iu-
giter meditari,decimus opera sua semper vereri,vndecimus
cogitationes suas humiliter cõfiteri, duodecimus per omnia
C ad manum,ad nutum,ad libitum domini moueri.Per hos gra
dus ascendunt angeli,& sublimant homines: sic disponuntur
in corde ascensiones,sensim proficiendo,& pedetentim ascẽ-
dendo:sic in domo patris lucidas percipiunt mansiones . Hi
sunt duodecim apostoli qui sequuntur in eremo vestigia Ie-
Exo.3.a su Christi. Rubus qui visus est ardere sine sui incendio,virgi
nem significauit cõcepturam de spiritu sancto absque virgi-
Ibidem. nitatis suæ detrimento. Rubus ad quem nõ est Moyses ausus
calceatus accedere,virginem docuit sine maritali opere mi-
rabiliter parere . Traditio Hebræorum visionem in humili
arbusculo asserit traditam,ne populus occasione aliqua labe-
retur ad idololatriam. In humili virgunc̃ula mirabilis nobis
exhibita est visio,in qua nullimodę fornicationis vel minima
fuit occasio . Fornicatio siquidem triplex est. Alia est huma-
na, quædam est mundana,nonnulla est diuina . Humana fit il-
licito actu.Mundana peruerso affectu. Diuina scelerato cul-
tu . Prima peccatur in proximum, secunda in seipsum,tertia
in deum. Prima facit carnis immunditiam,secunda mundi cõ-
cupiscentiam, tertia idololatriam.Maria contra hæc tria sin-
gula adhibuit remedia. Contra carnis immunditiam,virginita-
tem: contra mundi concupiscentiam, perfectam charitatem . Fuit enim
Maria mundissima carne, humillima corde,deuotissima men-
te. Arcas duas fuisse legimus in veteri testamento, vnam ar-
Gene.6.c cam diluuij,aliam testamenti. In nouo autem testamento tres
Exo. 25.a

fuerunt aliæ . Prima arca est ecclesiæ, secunda gratiæ, tertia D
sapientiæ. Licet enim prima veteris testamenti in typo fieret
primę noui,& secunda in typo præcesserit secundę noui, ter-
tia vero sicut excellenter omnibus est dissimilis,ita nulli pe-
nitus est comparabilis. Siquidem arca Noe significauit arcam
ecclesiæ:arca fœderis arcam gratiæ,sanctitatem scilicet Ma-
riæ. Per sapientiæ arcam intelligimus humanitatẽ Iesu Chri
sti sanctissimam. Hanc enim merito arcã sapientiæ decet nũ- Colo.2.a.
cupari,in qua omnes thesauri sapientiæ & scientiæ sunt ab-
sconditi, sapientiæ inquam excellenter,in qua habitauit om-
nis plenitudo diuinitatis corporaliter. Arca etiam Noe,signi
ficauit arcam gratiæ,excellentiam scilicet Mariæ. Sicut enim
per illam omnes euaserunt diluuium:sic per istã peccati nau-
fragium. Illam Noe, vt diluuium euaderet,fabricauit : istam
Christus (qui est pax nostra & requies)vt humanũ genus re-
dimeret,sibi præparauit.Per illam octo animæ tantum saluã-
tur:per istam omnes ad æternã vitam(quę per octonariũ nu-
merum significata est)vocantur.Per illam paucorum facta est
liberatio : per istã humani generis saluatio.Illa cẽtum anno-
rum fabricata est spacio:in ista omnium virtutum fuit perfe-
ctio.Illa facta est de lignis leuigatis: ista de virtutibus ædifi-
cata est consummatis . Illa superferebatur aquis diluuij, ista
non sensit naufragia vllius vitij. Triplex quidem diluuiũ est. Triplex
Primum facit aquarum inundatio,secundum vitiorum incur- diluuium.
sio,tertium tribulationum oppressio. Primũ igitur est aqua- E
rũ,secundũ culparũ,tertiũ oppressionũ. In primo periclitati
sunt homines,in secũdo virtutes,in tertio voluptates.Primũ
quis naufragiũ patitur, deinde in pœnarũ diluuium peccator
inducitur,in tertiũ deinceps pœnarũ infernalium retruditur.
Sic infernus hic incipit,alibi perficitur,cum anima vitio,caro
supplicio atteritur. Per arcã vero ecclesiæ euadim' à primo,
per arcã gratiæ à secundo,per arcã sapientiæ à tertio. Siqui-
dem per arcã ecclesię vitiorũ fit extinctio,per arcã gratiæ vir
tutũ reparatio,per arcã sapientiæ summi boni delectatio.Fit
enim in ecclesia peccatorũ cõfessio,in cõfessione remissio, &
vitiorũ extinctio.Sic enĩ facta est inter deũ & homines recõ-
ciliatio.Deinde data venia,subsecuta gratia,virtutũ fit inser
tio. Hanc sequitur iustitiæ perfectio. Huic autẽ succedit ar-
canorũ cœlestiũ contẽplatio. In hac autẽ inuenitur quædam
cœlestis suauitas, & intima etiã dulcedo, & perfecta boni &
perseuerans dilectio.Triplex ergo est diluuiũ : vnũ iniquita-
tum,aliud aduersitatũ,tertiũ calamitatũ. De primo per Naũ Naum.1.b
dicitur:In diluuio præteruntę consummationem faciet. Ac
si diceretur:Si diluuiũ vitiorum super hos cœperit abũdare,
nolite de illis desperare: quia super quos inundare permitto
iniustitiã,super illos faciã abundare gratiã. Hinc dicitur per
prophetã:In charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te mi- Hie.31.a
serãs.Diluuium ergo prius veniet, & dominus tunc consum- F
mationẽ faciet,quia dominus electos suos innumeris lapsib'
& vitiorũ incursibus permittit ad tẽpus affligi & humiliari,
omnẽ remouens præsumptionis elationẽ . postea ab eo inci-
piunt sublimari : sic in eis nutriens perfectã dilectionẽ. Hinc
est illud propheticũ : Venies vsq; Babylonẽ,& ibi liberabe- Mich.4.c
ris,ibi redimet te dominus de manibus inimicorum tuorũ.Et
illud Esaiæ : Ad punctũ in modico dereliqui te, & in misera- Esa.54.b
tionibus magnis congregabo te.Consummationẽ ergo deus
faciet præeunte diluuio, quia de profundo vitiorũ suos deus
viriliter erigit, quos ponit in virtutum culmine, & illustrat
contẽplationis radio.De secundo dicitur in cantico cantico- Canti. 8.c
rum: Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem, nec
flumina obruent illã. Hinc per psalmistã de his qui aduersita Psal.31.b
tibus franguntur,& tẽtationibus succũbunt,dicitur:In dilu-
uio aquarũ multarũ ad eũ non approximabunt. De hoc quo- Acto.14.d
que diluuio deus suos eripit,iuxta illud apostoli:Per multas
tribulationes oportet nos introire in regnum dei.Itẽ.Fidelis 1.Cor.10.c
deus,qui non patietur vos tentari super id quod potestis,sed
faciet cum tentatione prouentum, vt sustinere possitis. & in
Ozee. In tribulatione sua mane consurgent ad me. Et psal- Ozee. 6.a
mographus : Multæ tribulationes iustorum, & de omnibus
his liberabit eos dominus.De tertio dicitur in Iob : Appre- Iob.27.d
hendet eum quasi aqua inopia , nocte eum opprimet tempe-
stas.Primum igitur diluuiũ est vitiorum, deinde diluuiũ tri-
bulationum,deinceps diluuiũ miseriæ & tenebrarum. Primũ
est pec-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G est peccati, secundum mundi, tertium inferni. Pisces primi sunt oblectamenta, secundi iniqua tentamenta, tertij perpetua tormenta. Hinc in euangelio de bonis piscantibus vitia calcantibus, tentamenta superantibus, æterna tormenta
Matt.13.f vitantibus, dicitur: Elegerunt bonos in vasis suis: malos autem foras miserunt. Arcę vero gratiæ, gratias referimus, quia per eam scilicet Mariam & eius filium vtrũq; diluuium euasimus. Arca quoq; testamenti, typum tenet sanctę dei genitri-
Exo.36.a cis. Illam fecit Bezeleel: istam cõdidit Emmanuel. Bezeleel, Oliab in opere socium habuit, & virgo quoq; virginum cõdita, præelecta, præseruata, præparata, & ornata per spiritum sanctum & eius omnipotentẽ filium fuit. Bezeleel interpretatur vmbra dei: Oliab protectio mea, prior ille spiritus sancti, iste vero typum tenet filij. De illo dicitur ad Mariam in
Luc.1.d cõceptione filij beatissimi: Virtus altissimi obumbrabit tibi.
Matt.1.c Item ad Ioseph: Noli timere accipere Mariam coniugẽ tuã, quod enim ex ea natum est, de spiritu sancto est. Iste vero ad
Psal.16.c patrem clamat in psalmo: Protege me à facie impiorum qui
Psal.21.b me afflixerunt. Item de eodem: De ventre matris meæ tu es
Psal70.b protector meus. Item. Tanq̃ prodigium factus sum multis, & tu adiutor fortis. Bezeleel ergo cum socio arcam testamenti fabricauit: sancta quoq; trinitas virginem sibi sanctificauit, ac templum sanctissimum consecrauit, hospitiumq; mũdissimum sibi preparauit, thalamum quoq; de quo sponsus prę filiis hominum speciosus ad publicũ procederet, decenter prę-
H ornauit. Neque enim pater abesse potuit, vbi eius spiritus &
Ioan.5.a filiũ cooperari voluit. Quæcunque enim pater facit, hæc eadem similiter & filius facit. Neq; enim filius potest à se facere quicquam, nisi quod viderit patrẽ facientem. De spiritu quo-
Psal.32.b que legitur in libro psalmorum: Verbo domini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum. Apostolus quo-
Rom.11.d que de tribus personis ita: Ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia, ipsi gloria. Pater ergo in consecratione virginis exhibuit claritatem, filius humilitatem, spiritus sanctus charitatem. Pater lumen exhibuit rationis, filius cinerem humiliationis, spiritus sanctus oleũ dilectionis. Pater exhibuit potentiam, filius sapientiam, spiritus sanctus omnium virtutum gratiam. Pater authoritatem contra peccatum, filius humilitatem cõtra mundum, spiritus sanctus charitatem erga deum & proximũ. Filius carnis mortificationem, spiritus sanctus cõ punctionem, pater cœlestium cõtemplationem. Filius docuit eam diuina operari, spiritus sanctus amare & amari, pater cœlestia contemplari. Filius eam erudit, spiritus eam prouehit, pater eam perficit. Filius eam purificat, spiritꝰ eam pacificat, pater eam honorificat. Hæc dicens, opera vel dona trinitatis non diuido, sed fideliter inseparabilia assero. Sicut enim in essentia vnitas, ita in operatione idẽtitas. Arca vero testamenti de lignis Sethim facta est, & Maria de spinoso & hispido
I Iudęorum populo & arido procreata est, qui vtique spinosus detractione, hispidus superstitione, aridus fuit vnctione diuinæ gratiæ. Vnde spinosus spineam coronã regi suo exhibuit, & in eum sicut ignis in spinis exarsit. Sethim enim interpretatur spinæ. Aliter Eua spina, rosa Maria. Reuera Eua spina fuit, quæ & virũ suum ad mortem pupugit, & posteritati suæ
Roma.5.b peccati aculeum infixit. Vnde Apostolus: Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors: & sic in in omnes pertransiit. Ligna verò sancti patres fuerunt, qui licet in radice aruissent arboris, spem tamen certissimam habentes in aduentu saluatoris, tanquam peregrini & incolæ in hoc mundo habitabant, tanquam nihil habentes, & omnia
2.Cor.6.b possidentes. Castigabant cum vitiis & cõcupiscentiis corpo-
Psal.125.a ra sua, euntes ibant & flebant mittẽtes semina sua. Vnde qui-
Psal.31.a dam ita: Conuersus sum, inquit, in ęrumna mea, dum configitur spina. Ad commendationem verò gratiæ suę, & ad destructionem humanæ sapientiæ, deus de fœmina, sed virgine, descendente de spinosa patrum origine, dignatus est carnẽ assumere, vt similem simili redderet, contrarium contrario curaret, pestiferam spinam euelleret, peccati chirographũ potentissime deleret. Humilitas per sexum fœmineum cõmendatur, gloria virginis & maiestas opitulatur, peccatum gratia eiicitur. Eua ergo spina fuit: Maria rosa extitit. Eua spina vulnerando: Maria rosa omnium affectus mulcendo. Eua spina infigens omnibus mortem: Maria rosa reddens salutiferam omnibus sortem. De liquore spinei corticis fit encaustũ K
vnde scribitur, de carnali mẽte tua fluxus nascitur cõcupiscẽtiæ, qui in ipsa & in Adã peccatũ actuale, in posteris originale
2.Cor.3.b transfudit. De hac vero apostolus ita clamat: Litera occidit, spiritus autem viuificat. Ac si diceret: Per vnũ hominẽ mors,
1.Cor.15.c & per vnum hominẽ resurrectio mortuorum, sicut in Adã omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur. Maria autem rosa fuit candida per virginitatem: rubicunda per charitatẽ: candida carne, rubicunda mente: candida virtutem
Exod.25.c sectando, rubicunda vitia calcando, candida affectum purificando, rubicunda actum carnalẽ mortificando: candida deum diligendo, rubicunda proximo compatiendo. De lignis vero Sethim condita est arca, in qua thuribulũ, mãna & virga sunt recondita: quia licet Maria de patrum natura per peccatum vitiata, duceret originem, præelecta tamen per spiritum sanctum & præseruata ad purũ, deum nobis obtulit & hominẽ.
1.Pet.2.d Thuribulũ sacrosanctũ, carnẽ significat saluatoris: quæ aurea dicitur, quia nullius passa est detrimentũ pudoris, agnus scilicet sine macula, qui peccatum non fecit, nec inuentus est do-
Esa.43.b lus in ore eius, de quo per prophetiꝰ dicitur eloquiũ: Ecce puer meus electus, posui super eum spiritum meũ. Carbones thuribuli, sunt opera Iesu Christi. Carbones isti aliquando mortui, quãdoq; vero sunt ignei, quia in saluatore nostro nũc propria tolerabat humanitas, nunc ꝓpria faciebat diuinitas. Ignis in carbone, diuinitas est innocens in opere. Ignis in pru-
L nis, euidẽs est indiciũ diuinitatis. Carbo mortuus, in præsepe iacens. igneus, dęmonia expellens. mortuus, in Aegyptum fugiens. igneus, vendentes & ementes columbas de templo eiiciens. mortuus, dormiens in naui. igneus, imperans ventis & mari. mortuus, subditus parentibus. igneus, quatuor satians hominũ milia de septẽ panibus, mortuus, ad puteũ Iacob rogans potum. igneus, circa Hierico illuminans cęcum, & sanãs leprosum. Carbo erat mortuus dum à diabolo tentaretur, igneus dum ei ab angelis ministraretur. Mortuus in proditione discipuli: igneus in filio reguli. Sopitus ante præsidem: igneus circa Tyberiadem. Sopitus dũ ei Herodes illuderet: igneus dum mortuorum suscitator magnificus fieret. Sopitꝰ dum ei acetum cum felle mixtum propinaretur: igneus dũ ab eo decem leprosi mundarentur. Sopitus dum à Iudæis se absconderet, sopitus dum cum publicanis & peccatoribus ederet: igneus dum ambularet super vndas, igneus dum ex aqua facto vino lætificaret conuiuas. Sopitus iacens in cunabulis: igneus fulgens in miraculis. Sopitus ante tribunal præsidis: igneus in filia Chananitidis. Sopitus in cruce: igneus in mõte. Prunæ ergo mortuæ erant humanitatis opera: ignitæ diuinitatis miracula.

Sermo in illud sapientiæ, Sapientia vincit malitiam.

M
Sap.7.d Sapientia vincit malitiam. Sicut sapientia sapor boni, ita malitia sapor mali dicitur. Clauus clauo expellitur, ita & praua bonis superuenientibus elimi-
Rom.6.d nãtur. Virtute siquidem & sapientia patris mediatore dei & hominum Christo Iesu crucem pro nobis subeũte, simul cum illo secundum apostolum crucifixus est homo noster, vt destruatur corpus peccati. Quid ego dixerim corpus peccati? Hoc merito dixerim, imaginem quam impegit
Dan.2.g & confregit lapis excisus de monte sine manibus: cuius caput aureum, & cæterorum membrorum fuisse describuntur quædam ex argento, quædam ex ære, quædam ex ferro, quædam ex luto & ferro. Caput est malitia quam superius saporẽ diximus mali. Vnde & per aurum exprimitur, quo nimirum sapiẽtia in scripturis designatur. Medium vero corporis id est pectus & brachia, ex argento fuisse memorantur. Argentum est lucidum & sonorũ: cuius sonoritas demulcet auditum, & claritas visum oblectat. Vnde per ipsum curiositas designatur, que in his duobus sensibus, visu videlicet & auditu, maxime viget: quia per ipsos vtpote principaliores corporis se nestras, mors crebrius & leuius intrare consueuit ad animas nostras. Per ventrem autem & fœmora (vbi libido dominatur) designatur voluptas: quę ex ære fuisse describũtur, quod similiter lucidum est & sonorum: quoniam eousq; malitię rabies incãduit, vt flagitiosi & coinquinati homines non solum in spurcitia delectari, sed etiã in infamia cõsueuerint gloriari: vt-

A ri: vtpote qui lætantur cum malefecerint, & exultant in re-
Prou.2.c bus pessimis. Vnde prauo suo exemplo corrumpunt & eos qui longe, & eos qui prope sunt: proximos videlicet mala conuersatione, remotos autem mala conuersationis opinione. Illorum oculis lucentes, istorum auribus insonantes. Tibię́que quę molem sustinent corporis, ferreę dicuntur. Squa-
Iob.41.b ma squamæ coniungitur, & totam sustinet machinam peccati praua & more ferri indurata voluntas. Quare enim peccas? Quia nescis quid facias? Absit. Quia cogeris vt facias? Absit, sed quia placet vt sic facias. Imbutum ergo & suffocatum veneno diaboli voluntatis desiderium, fomes sceleris, & virus flagitij solum est, quod obturat aures vt non audiant vocem incantantium, & venefici incantantis sapienter. Per pedes, quorum pars quædam erat ferrea, quædam fictilis, opera signantur tenebrarum: quibus ad notitiam peruenitur homi num. Lutum & ferrum bene sibi inuicem non cohęrent. Per lutum, operum immunditia: per ferrum, mẽtis pertinacia designatur. Quę licet ad horam coniungantur, diu tamen cohę-
Iob.21.b rere non possunt. Ducis siquidem in bonis dies tuos, sed in puncto descendens ad inferos. Lapis ergo prius pedes com-
Psal.67.g minuit, quia fortitudo & firmamentum nostrum Iesus Christus. Dat denique voci suæ vocem virtutis. Vnde tonitruum vocis eius factum in virtute, interiora concutit, & per timo-
B rem mentis pertinaciã frangit. Deinde à vanitate seculi peccatore auulso, opera destruit per confessionem. Bona consequenter desideria immittendo, & ea in bonis adimplendo, sa nat voluntatem. Atque sub iugo disciplinæ obturando aures ne audiant sanguinem, claudendo oculos ne videant malum, expellit curiositatem. Et sic ad vltimũ sapiens & placens homo deo, caput aureum statuę confringit, dum saporem mali (quem malitiã diximus) à præcordiis animæ penitus auellit.

Sapientia vincit malitiam. Cui enim Christus incipit dulcescere, profecto necesse est amarescere mundum. Est siquidem panis qui de cœlo descendit, habens omne delectamentum & suauitatem saporis: sapor est patris per illam æternã & ineffabilem naturam, sapor est angelorum per gratiam, sa-
Sapiẽ.8.d por est noster per misericordiam. Vincit ergo, sed qualiter, videamus. Attingit enim à fine vsque ad finẽ fortiter: & disponit omnia suauiter. Sunt ergo inueniendi ad minus duo fines altrinsecus positi quibus sapiẽtia medians attingat vtrũque. Quæramus fines istos in parabolis euãgelicis, illis videlicet in quibus primum agitur de thesauro, quem qui inue-
Mat.13.f nit homo, vendit omnia quæ habet, & emit agrum illum.
Ibidem. Subiungitur postmodum de preciosa margarita, quam negociator inuentam comparat, venditis omnibus quæ possidet.
Ibidem. Demum agitur de sagena, quæ missa in mare, congregat bonos & malos pisces. Similitudines istas diligentius perscrutemur, vt ex ipsis eliciatur proposita veritas. Ager de quo in prima agitur parabola, disciplina est ordinis. Ager enim culta terra est, quæ amputatis fruticibus, & arborum radicibus extirpatis, habilis est ad semen recipiendum, & fructum afferendum. Talis est disciplina ordinis, quæ auulsis peccatorum tribulis, remotisq́ue scandalorũ occasionibus, digna est plane cui deus emittat eloquium suum. In qua nimirum verbum suum non est alligatum, sed ablatis impedimentorum obsta-
C culis, per humiles & mites corde velociter currit sermo eiꝰ.
Gene.27.f Hic est ager plenus, cui benedixit dominus, habẽs irriguum
Iud.1.c superius, & irriguum inferius. Fontes profecto Israel, de quibus in ecclesiis domino benedicitur. Hi sunt fontes saluatoris: quorum alter est diuinitas, irriguum videlicet superius: alter est humanitas, irriguum scilicet inferius. De fonte humanitatis aquas potamus confidentiæ: quia per ipsum accessum habemus ad patrem, per confidentiam in fide ipsius. De fonte diuinitatis, aquæ prodeunt misericordiæ, cuius impetus lætificat ciuitatem dei lætantem in cœlis ad plenum, peregrinantem in terris prout cuique diuisit deus mensuram fidei. De latibulis prophetarum exiliit Christus Iesus ad campos pauperum. Per merita suæ humanitatis impertit & diuinitatis participium in præmium. Dabit si quidem pacem nobis transferendo nos in arcanum suæ diuinitatis, quia omnia opera nostra operatus est nobis in humilitate suæ humanitatis. Si ergo nostram salutem operata est humanitas, quid operatur diuinitas? Nostram profecto delectatio-
nem, quia delectationes in dextera eius vsque in finẽ. Labo-
Psal.15.c rantes igitur in agro paupertatis duo habent irrigua, quibus D
cordium irrigatur ariditas, & terræ nostræ fructificat sterilitas. Absque harum aquarum refrigerio: nulla sane adesset proficiendi possibilitas, sed deficiendi incumberet necessitas. Cum enim ad te reuersus consideras hinc exasperatę potentiam maiestatis, inde exasperantis pertinaciam iniquitatis: nõne repente subintraret desperatio, nisi mediatoris dei & hominum hominis Iesu Christi incarnatio succurreret & passio? Superuenientibus autem seculi tribulationibus, & impugnationibus dæmonis, & eleuatis in planitie mentis tuæ tentationum procellis: nonne passionibus huius tẽporis succũberes, nisi futuræ gloriæ spes subleuaret? Sicut ergo apud humanitatem Christi habes merita, de quibus confidens desperare non possis: ita apud diuinitatẽ sunt præmia de quorum expectatione possis in tribulationibus non solum respirare, sed & gloriari: quia nimirum fecit nobiscũ misericordiam suam, non solum remittens debita, sed etiam promittens præmia. Quid retribuam domino pro omnibus quæ re-
Psal.115.c tribuit mihi? Pro omnibus quidem quæ mihi ad conuersionẽ meam tribuit. In ipsa conuersione mea corpus meum & animam meã retribuit, imò reddidit, imò me pigritante & renitente ipse à me extorsit. Ecce autem pro omnibus quę ab initio conuersionis meæ mihi tribuit, compunctionem videlicet lachrymarum, deuotionem meditationum, consolationem in E
laboribus, delectationem in meditationibus, pro his, inq̃, & innumeris aliis beneficiis, quid ei rursum retribuã? Qui totum dedit, quid vlterius impendere habeo? Calicem salutaris
Ibidem. accipiam, & nomen domini inuocabo. Quid est calicem accipiam? Anima mea desiderabit te in nocte, sed & spiritus meꝰ
Esa.26.b in pręcordiis meis. Nomen tuum & memoriale tuum in desi-
Ibidem. derio animæ. Nomen saluatoris mei fratres mei, carnis meæ, sanguinis mei, nomen à seculis absconditum, sed in fine seculorum reuelatum: nomen mirabile, nomen ineffabile: nomen inestimabile, imò eo mirabilius, quo ineffimabilius: eo magis gratum, quo gratuitum. Hoc, inquam, nomen non iam viuente me labiis meis laudabo, sed iam non viuente me, viuente vero in me Christo, sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea, vt nõ solum exterioribus, sed & interioribus
Iohel.2.c labiis innocem nomen domini. Quicunque enim non vocauerit, sed inuocauerit nomen domini, saluus erit. Non solum autem nomen, sed & memoriale passionis eius semper sit in desiderio animæ meę, vt passionis eius particeps efficiar, siquo modo agnoscere potero sicut & agnitus sum. Sic ergo calicem eius accipiam, quia mo̅umenta passionis suæ intra animæ meæ sinum, intra memoriæ meæ cellas semper reuoluam. Aspiciam regem Salomonem in diademate quo coronauit eum mater sua. Aspiciam eum ligatum, flagellatũ, con-
F
spũtum, saturatum opprobriis, clauisq; confixum. Aspiciã in
Nũc.21.b huius deserto exilij serpentem æneum super columnã crucis exaltatum, vt serpentes, qui me mordent moriantur, quia nullus qui credit in eum peribit, sed habebit vitam ęternã. Hæc & alia patientis & morientis domini mei memorialia, memoriæ meę arctius cõmendabo, & ad os cogitationis reuocans ruminabo diutius, vt impinguer deuotius. Hæc, inq̃, crucis & passionis eius insignia sint præsentia, vt lęua eius dilectionis (qua nemo vnq̃ maiorem habuit) sit sub capite meo, ne videlicet mens mea ad carnalia incuruetur desideria, donec dextera diuinitatis eiꝰ amplexetur me, vt absorbeatur hoc quod mortale est à vita: & mortale hoc immortalitatem, & corru-
1.Cor.15.g ptibile hoc induat incorruptionem. Leuã in hoc loco, humanitatem eius accipio, in qua nobis exhibuit charitatem, vt diximus, qua nemo maiorem habet, ponens animam suam etiam
Ioan.15.b pro inimicis suis. Dextera est diuinitas: qua desidero amplexari & circundari. Tunc enim satiabor, inquit, cum apparue-
Psal.16.d rit gloria tua, & adimplebis me lætitia cum vultu tuo: quia
Psal.15.c delectationes in dextera tua vsq; in finem. Cæterum quantũ dextera sinistrę præcellit, quantũ videlicet æterna caducis, incorruptibilia corruptibilibus, immortalia mortalibus, tantum necesse est pręcellere charitatem, quam nobis exhibiturus est in gloria suæ diuinitatis, charitati quam nobis exhibuit in miseria suæ humanitatis. Hãc enim & oculus vidit, & auris audiuit, & ĩ cor hominis ascẽdit, nõ quã pręparauit diligenti-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G gentibus se. Quæ tamen est illa charitas? Audi. Licet maiorem hac dilectionem nemo habet, vt animā suam ponat quis pro amicis suis, ipse tamen suam posuit pro inimicis. Cum enim adhuc inimici essemus, reconciliauit nos deo in sanguine suo. Si hoc fecit homo, quid faciet deus? Si hoc fecit pauper, quid faciet diues? Si hoc fecit pro inimicis, quid faciet pro amicis? Si hoc fecit in via, quid faciet in patria? Si hoc fecit in exilio, quid faciet in palatio? Si hoc fecit in terra, vbi fui eum non receperunt: quid faciet in cœlo vbi ei omnes obediunt? Si quandoque suggestionibus diaboli, vel importunis carnis nostræ clamoribus ad curam carnis in desideriis peragendam reuocemur, anxietates Christi, crucisque supplicium ponamus præ oculis, & confestim ipsa nos docebit experientia, quid senserit apostolus cum dixit: Verbum crucis his qui salui fiunt, virtus dei est. Et mihi absit gloriari nisi in cruce domini nostri Iesu Christi. Quare? Quia sicut fluit cera à facie ignis, sic pereunt omnes immunditiæ à facie crucis. Dei siquidem infirmitas, nostra est fortitudo, & in stultitia eius facti sumus sapientes. Quia enim mundus non cognouit in sapientia deum, placuit deo per stultitiam prædicationis saluos facere credentes. Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Caro factus est carnalibus, sicut spiritus angelicis spiritibus. Agnoscat eum caro in carne, homo in homine. Agnoscat, inquam, & imitetur, vt eum videre mereatur in maiestate, quia per humilitatem pertinget ad sublimitatem. Si enim compatimur, & conregnabimus: si commorimur, & conuiuemus. Agnoscamus eum, inq̄, secundum carnem, donec calcatis motibus carnis, & omnibus extinctis vel deuictis carnalibus desideriis possimus dicere cū apostolo: Et si cognouimus eum secundum carnem, sed iam non nouimus. Licet enim gloriosum sit videre vel in memoria habere etiam secundum carnem speciosum forma præ filiis hominū, magis tamen proponitur nobis caro eius ad medelam quàm ad gloriam, ad necessitatem q̄ ad beatitudinem. Altera siquidem collata est beatitudo animæ, cui nihil creatum sufficere potest, etiam si cum terra cœlum possideret. Nec satiari potest eius cupiditas, donec eum habeat cuius imago est, qui solus potest implere angulo cupiditatis suæ. Sicut autem mediator noster duas naturas, humanitatem videlicet & diuinitatem coniunxit in vna persona, ita singula eius opera ad hāc siue illam necesse est pertinere naturam. Ad hanc siquidem miseria, sed ad illam pertinet potentia. Quicquid ergo miserię passus est, ex homine contraxit. Quicquid potenter operatus est, à patre habuit. Humanitate igitur & diuinitate altrinsecus positis, duo habes media, passionem, & resurrectionem. Illa est misericordiæ & miseriæ: ista est potētiæ. Vis annunciari inter pennas columbæ, id est inter perfectos sanctæ ecclesiæ, quorum videlicet exemplo infirmi roborantur, depressi subleuantur? Dormias necesse est inter medios cleros, id est inter passionem & resurrectionem, hinc stipatus fructibus, hinc fulcitus floribus. Fructus ad passionem, flores ad resurrectionem pertinent. Quæ seminauerit homo, hæc & metet. Qui seminat in carne, de carne metet corruptionem. Seminauit vetus homo in carne, messuit postmodū corruptionem. Quam? Passionē Christi. Nisi enim vetus homo trāsgrederetur, nouus non pateretur. O profundum & inscrutabile redemptionis nostræ consilium. Vere diligentibus deum omnia cooperantur in bonū. Domine Iesu Christe, si inobedientia Adę cooperata est nobis in bonum, & tantū tamq̄ mirificum bonum, vt tu fieres corruptibilis, tua obedientia in quod bonum nobis cooperabitur? Profecto vt homo fiat incorruptibilis. Si seminātes in carne, tuā messuimus corruptionem: seminantes in spiritu, nostram metemus incorruptionē. Omnium ergo temporū, quæ sub conuersatione veteris hominis transegimus, fructus noster est passio Christi: cui debemus configurari, mortificationē eius circunferentes in carne nostra mortali. Vnde sicut ab initio cōuersationis, ita ab initio prædicationis suæ proposuit nobis pœnitētiā. Agite, inquit, pœnitentiā, quoniā appropinquabit regnū cœlorum. Magnā refectionem senserat, qui de fructu pœnitentiæ dicebat: Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte. Et alibi. Cibabis nos pane lachrymarum, & potum dabis nobis in lachrymis in mēsura. Et iterū. Potasti nos vino cōpunctionis. Quare ergo non dixerim pœnitentiam messem vel fructum, quæ panis vocatur & vinum? Fructus iste amarus est, iso salubris: quia pœnitentia amara est quidē ad tolerandum, saluberrima autē ad conualescendū. Proinde fidelis anima quæ retro sunt obliuisci desiderās, & ad anteriora extendi: his fructibus stipari & roborari desideret, quatenus ipsis interpositis ad seculária desideria carnisq; illecebras non possit reflecti. Sicut autē temporalitatē vetustatis nostræ recolētes, finem eius & fructū habemus pœnitentiā: ita æternitatē nouitatis nostræ meditando præcurrentes, quandā gaudiorum sentimus fragrantiā: quę merito floribus comparatur, quia viso flore spes fructus concipitur, sicut & per horum prægustationem gaudiorum certius animamur ad expectationē futurorū. Quod enim non videmus, speramus: vnde & per patiētiam expectamus. Temporis ergo præteriti fructus est compunctio, cui futuri flos est deuotio. Dormias ergo necesse est inter medios cleros, id est inter passionē & resurrectionē, inter fructum & florem, inter compunctionē & deuotionē. Qui sunt qui dormiunt? Qui flent, tanq̄ non flentes: qui gaudent, tanq̄ nō gaudentes: qui vtuntur hoc mūndo, tanq̄ non vtantur: qui vt seductores & veraces: sicut qui ignoti & cogniti, per ignominiam & bonam famā, tam prospera q̄ aduersa huius vitę transeunt ac si nō sentiāt. Beatus siquidē populus cui etiā in hoc mūdo relictus est sabbatismus. Qui dormit, expositus est, nullam sui curā gerens, & tamen quiescit. Ita & nos omnē solicitudinē nostrā in eum proicientes, tam in aduersis q̄ in prosperis exponamur, tam per plana q̄ per aspera ducatu illius congratulātes: qui ideo inclinauit cœlos & descēdit, vt reduceret nos in viam rectā, vt de loco peregrinationis iremus in ciuitatem habitationis. Si hæc via ardua est & stricta, ne deficias, quia eo turior & rectior est. Porro præuius tuus fortis & pius est paratus vtique in defectu tuo te sacris in humeris collocare, & te portare ad gregem: quia qui dux & dominus tuus est, ipse etiam & asinus tuus est. Isachar asinus fortis & posteriora dorsi eius in pallore auri. Ipse dorsum nostrum cui imponantur onera cæteris membris importabilia, sicut & hœdus noster emissari⁹ ipse est, cui imposita sunt peccata nostra, quia vere lāguores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Hinc ergo in memoriam reuoluentes passionē Christi, omnia blandimenta mundi vt stercora reputemus, vt passionibus Christi conformemur: inde spe tenētes firmiter gloriā resurrectionis, ne deficiamus sed gloriemur in tribulationibus, quia passiones huius tēporis condignę non sunt ad futuram gloriā quæ reuelabitur in nobis. Ager ergo paupertatis merito plenus dicitur, quem simul & ver decorat floribus, & autūnus replet fructibus. Cui merito pater cōparat filium suum dicens: Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni. In quo nimirum omnis perfectio paupertatis, & virtutū plenitudo superabundauit, ita vt de plenitudine eius omnes acciperemus. Cum enim diues esset, propter nos factus est egenus, vt illius ditaremur inopia. Ager iste aquis irriguus, floribus redolens, & abundans fructibus, thesaurum habet in se absconditum, videlicet continentiā carnis. Preciosus siquidē thesaurus est possidere vas suū in sanctificatione & honore, non in passione desiderij, sicut gentes quæ ignorāt deū. Noli quærere thesaurū hunc inter spinas & tribulos seculares illecebrę, nec in syluis ruditatis antiquę. Non enim in sylua, sed in agro absconditus est. Queras in agro vbi saturantur ligna cāpi, & vbi passeres nidificant, id est vbi incontinentes resipiscunt, dignos pœnitētiæ fructus facientes, prolē gignunt, non sibi tantū, sed & aliis proficientes. Continentiā tibi credas necessariā, vt spiritus sanctus fiat in te fons aquę saliētis in vitā æternā. Aqua non sursum salit, sed desursum necesse est vt veniat. Omne datū optimū & omne donū perfectū desursum est, descendēs à patre luminū. Ergo quod salit in vitā æternā, à vita æterna, profecto descēdit. Vnde licet aqua desursum veniat, nisi cōtinentē & integrū habeat cōductū, sursum nō redit, sed diffluit. Descēdit in te spiritus sanctus, viuificauit animā tuā, vt in te saliat in vitā æternā. Continēs necesse est vt sit corpus tuū, quatinus obtures aures tuas ne audias sanguinem, & claudas oculos tuos ne videas malum, ne gratia de superis tibi collata, per minus circūspectos sensus tuos foris effluat, spiritu tuo diffuso in vanitates & insanias falsas.

Rom.5.b
1.Cor.1.b
Gala.6.d
1.Cor.1.d
Ioan.1.b
Roma.8.c
2.Tim.2.b
2.Cor.5.d
Gala.6.b
Ibidem
Roma.8.c
Matt.3.a
Psal.41.a
Psal.79.a.
Psal.59.d
Rom.8.e
1.Cor.7.e
2.Cor.6.b
1.Pet.5.b
Psal.103.e
Iaco.1.c
Esa.53.b
Rom.8.d
Gen.27.d
Ioan.1.b
2.Cor.8.b
1.Tes.4.a
Esa.33.c

A falsas. Nota aliud esse continētem, aliud castum. Luxuriosus & castus sibi repugnant. Luxuriosi est motus sentire, & motibus consentire. Casti est nec motus sentire, nec motibus cōsentire. Continens est in medio vtrobiq; sumens participiū, cum altero cōmune habens motus sentire, cū altero motibus non consentire. Iste existens in medio domus, deorsum luxurioso, sursum vero collatus pudico, etsi nō in mūditia cordis perambulat, tamen in innocentia cordis decantat misericordiam & iudicium. Iudiciū, quòd motus sentiat: misericordia, q̄ motibus non consentiat. Iste nolens dimittere angelū magni consilij incipiente aurora nouæ lucis, sed petens obnixe benedictionem perseuerantię: etsi non omnino priuari, claudicare tamen meretur altero pede. Qui sunt duo pedes? Motus sentire, & motibus consentire. Illud est naturale, istud est criminale. Licet ergo nondum ignorare possit prauos motus desideriorum, sed adhuc in ipso vigeat pes iste: per gratiā tamē supernæ benedictionis ita eneruatur in ipso pes cōsensus quatinus etsi ipse trahat, ipsi tamen inniti nō possit. Non est omnino sine eo, quia cū repētina cogitatione concurrit multotiens quædam delectatio, quæ tamen cum sentitur, gemitū magis q̄ consensum extorquet. Inuēto huiusmodi thesauro in ago paupertatis, vt in tuam thesaurus redigatur possessionem, vade & vende omnia quæ habes, & eme agrum illū.

B Quid est vende omnia quæ habes? Abrenuncia omnibus quæ possides, exiens ad Iesum extra castra, vt portes improperiū crucis eius, quatenꝰ tātę humilitatis merito de nemore exiēs in quo inuolutę sunt semitæ impiorum (qui in circuitu ambulant) agrum quem prædiximus possideas, in quo abiectis occupationibus curisq; secularibus, corpore cōposito, & corde dilatato, curras alacer viam mandatorum dei, quæ quidē desiderabilia sunt & dulciora super mel & fauum. Quare? Quia in custodiendis illis retributio multa. Plane multa, quia custodientibus ea debetur vita æterna. Vnde veritas: Si vis, inquit, venire ad vitam, serua mandata. In hoc gradu continentiæ in quo refrenas quod delectat, & quod nō delectat operaris, magna tibi incumbit tribulatio: quia dum volūtati tuæ repugnat ratio, bellum geritur intestinum. Noli ergo torpere, sed leues oculos tuos ad eum qui habitat in cœlis, à quo veniet tibi auxilium vt nō solum permaneas, sed etiā glorieris in tribulationibus. Quod tamen aliter non fit nisi tibi sapiat deus. Queras ergo necesse est sapientiam per quam tibi sapiat deus, & mundus desipiat: quæ per preciosam signatur margaritam: quā qui inuenit homo vadit & vendit vniuersa quæ habet, & emit eā. Vtinam gustares & sentires q̄ dulcis est dominus. Vtinā gustares panē, qui de cœlo descendit, habentem omne delectamentū & suauitatem saporis. Profecto si quid haberes, venderes, & comparares eam. Quid tamē habes vendere, qui omnia quę possidebas vendidisti propter agrū paupertatis comparandū, in quo thesaurum inueneras continētiæ? C Vide ne forte duplex sit possessio tua: vna interior, altera exterior. Exterior est secularis facultas, interior est, propria voluntas. Secularibus facultatibus abrenunciasti, exiens ad Iesum extra castra huius seculi, adhuc tamen rudis, & vetustatis tuæ tenebris obuolutus, proprię voluntatis tuæ vitium non intellexeras: quæ profecto non relinquitur quotiēs fit exterior abrenunciatio. Citius enim & leuius relinquitur facultas, q̄ cupiditas amittatur. Vnde dominus non quoscūq; pauperes, sed pauperes spiritu dicit esse beatos. Qui sunt illi? Non omnes vtiq; qui habent, sed qui amāt paupertatem. Parum ergo omnino, imò nihil prodest exterior abrenunciatio sine interiori vel comitante, vel subsequente. Propria siquidē voluntas deum impugnat, & aduersus eum extollitur. Ipsa est quæ paradisum spoliat, & ditat infernū: quę sanguinē Christi euacuat, & ditioni diaboli subiugat mundum. Vide qualiter propria volūtas aduersetur deo. Nemo potest duobus dominis seruire. Non poteris obedire simul & diuinæ & propriæ voluntati. Si enim voluntas tua voluntati diuinæ concordat, iam non propria voluntas est, sed cōmunis: non tantū est hominis, sed hominis & dei. Cæterum voluntati dei ex debito creationis tuæ necessario es obnoxius. Quare quia sola volūtas dei certa est, quare creauerit & recreauerit te deus, sicut ait apostolus Iacobus: Volūtarie genuit nos verbo veritatis. Facis quod debes dum obedis ei. Debitum etiā virtutis pensum fideliter persoluis, cum eius voluntatē & habes in desiderio, & seruas in obsequio. Ecce autem fallente diabolo & sensibus tuis seculo lenocinante, ad ea quæ foris sunt curiose egrederis, ad quorum delectationem dum proprię voluntatis attraheris concupiscentia, quodāmodo abrenuncias deo, ac si abuegans diceres: Hucusq; te colui, voluntatē tuam feci, sed nullam in me deinceps habeas fiduciam, quia alij domino seruire fidem q; seruare proposui. Ecce proprię volūtatis iniquitate abnegasti deum tuum, sed necdum sufficit tibi ipsa negatio: quinimmo impudentissimus prędo subsequēter effectus, in possessiones eius violenter debaccharis, tam alimētis q̄ indumentis quæ præparauit non contēptoribus, sed seruitoribus suis, ad tantę maiestatis iniuriā impudēter abutēs. Si in monasterio es, nihil comedis, nihil bibis, nullo indueris quod prius non auferas: dumq; de sacrario victualia rapis, latrocinio sacrilegium iungis: accedis tamē ad altare, & dominicum corpus & sanguinem tractans, nihil in te criminale reperis, qui (si veritas subtiliter indagatur) deum negasse conuinceris, ac latro, pharis ac sacrilegus. Sequitur tertiū, quod grauissimum est, quē abnegasti, quē deprędatus es, ad vltimū moliris occidere. Permanens enim in iniquitate tua, peccatū tuum vis esse impunitū, in quo deum vis esse iniustum. Exigit enim iustitia eius vt vnicuiq; reddat secundū opera sua. Qui E enim deum vult esse iniustum, vult deū non esse deum. Et qui desiderat non esse deum, nonne quantū in eo est, ipse deū occidit? Proinde qui vendidisti exteriorem possessionē tuam, vt absconditum in agro regularis disciplinæ thesaurum continentiæ emeres, vade & vende interiorem proprietatē, longe profecto grauiorem ad relinquendū, & omnino pernicioſam ad retinendum, vt preciosam margaritā sapientiæ cōpares: quam qui inuenit, beatus si tenuerit eam. Vis eā habere? Serua mandata. Sic enim scriptum est: Concupisti sapientiā? serua mandata, & dominus dabit illā tibi. Impende igitur obedientiā, & recipies sapientiā. Quomodo enim possumus deo placere, aut ipse nobis sapere, si eius mādatis contēpserimus obedire? Vnde interroganti in euangelio adolescenti, diuina cōtinuo mādata proponit seruāda, ostendens in nobis faciēdam esse eius volūtatē, à quo æternā speramus retributionē. Propter quod dicit: Nō omnis qui dicit mihi, domine domine, intrabit in regnū cœlorū. Et alibi: Quid vocatis me, domine, domine, & nō facitis quæ dico? Hoc ordine debes progredi. Continere nō potes in seculo? fuge seculū, & apprehēde disciplinā, vbi profecto inuenies continentiam. Iugulatis postmodum per confessionem carnalibus desideriis, de vitiis animæ poteris liberius iudicare, de quorū radicibus flagitiorum pullulant furculi, & in perfectum turpitudinis corpus excrescunt. Hæc animæ vitia, spiritualia nequitię vocat apostolus, quæ parū discernere poteras dum carnalibus occupaF baris desideriis, & in eis quę foris sunt delectabaris. Postquā ergo exteriorem delectationē amiseris, nisi senseris interiorem, diu stare nō poteris. Quæ est illa? Visitatio sancti spiritus. Hanc tibi auferri inuenies per propriā voluntatē. Vende eam, mandatis dei diligenter obediendo, & pro ea inuenies vitam æternā. Dicit enim veritas: Si vis ad vitam venire, serua mandata. Ecce habes continentiam, qua corpus tuum possideas in sanctificationē: habes sapientiā, qua deo placeas in deuotione. Habes aliqd tibi, habes aliquid deo: sed quid habes proximo? Quid est quod dicit apostolus: Siue sobrij sumus vobis, siue excedimus deo? Quibus loquitur? Proximo loquitur. Qui ergo excessum suum dat deo, sobrietatē suam proximo, quid sibi retinet? Charitas nō quærit quæ sua sunt. Quare? Quia non est egena, & habet, & superabundat. Ita & tu necesse est habeas aliquid ad opus proximi, vt probes quæ sit voluntas dei bona & beneplacens & perfecta. Probas in te voluntatē dei bonam per continentiā, beneplacentem per sapientiā, restat vt probes perfectā per misericordiā, quæ quidē significatur per sagenā missam in mare, & ex omni genere piscium congregantem. Sagena siquidē misericordiæ, per mare fraternę charitatis trahitur, & bonos & malos pisces, id est tam amaras q̄ dulces affectiones cōtrahit, omnibus se cōformans, & omniū in se tam aduersa q̄ prospera traiiciens, flens cū flentibus, gaudens cū gaudētibus: quæ tandem veniens ad littus, quando videlicet de seruitute corporis huius liberabitur

Gene.32.g
Sap.16.c
De vitio propriæ uolūtatis.
Mat.5.d
Psal.11.b
Psal.18.a
Ibidem.
Mat.19.c
Mat.6.c
Iaco.1.c
Eccli.1.d
Mat.19.c
Luc.6.g.
Matth.7.c
Ephe.6.c
Matt.19.c
2.Cor.5.c
1.Cor.13.b
Matt.13.f
Rom.2.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

G bitur in libertatem gloriæ filiorũ dei, quicquid amarũ, quicquid triſte, quicquid aduerſum eſt, deſtruet & exuet, cui nimirum erit lætitia, & lux lucebit perpetua. Quòd congregationem mare dixerim, non tibi videatur abſurdũ: quæ nimirũ
Pſal.106.c flante aura tentationis, procellis turbationum multotiẽs elidit̃. In qua ſunt q̃plures qui aſcendunt vſque ad cœlos præſumendo, & deſcendunt vſque ad abyſſos deſperando: quorũ anima in ipſis tabeſcente turbantur & mouentur ſicut ebrij, & omnis ſapientia (imò conſcientia) eorum deuoratur. Sed licet mirabiles elationes maris, mirabilis tamen in altis dominus: quia etſi quandoq; in naui dormire ſuſtineat, nouit tamPſal.92.d men ſurgere in tẽpore opportuno, & eo imperante fluctibus & mari redit tranquillitas magna. Ad inueniẽdos fines ſapiẽtiæ (vt propoſuimus) tres poſuimus parabolas euangelicas, eaſq; prout dominus dedit expoſuimus, primã de theſauro, ſecundam de margaritis, tertiam de ſagena. Iam vero deuicta tantę caliginis dẽſitate, patet quomodo ſapientia attingat à fine vſque ad finem fortiter. Sane ſecundum q̃ proceſſimus, ſapientia quaſi medium locum tenet, habens hinc continẽtiã, inde miſericordiam. Attingit autẽ modo ad iſtam, modo ad illam, fortitudinem vtrinq; miniſtrans. Luxuria ſiquidem impugnat continentiam, auaritia miſericordiam. Luxuria flagitium eſt, auaritia ſpiritualis nequitia. Vnde illud vitium cor-
H poris, iſtud animæ. Vide quia nullum eſt peccatum quod ita
1.Cor.6.d inquinet corpus ſicut luxuria. Omne enim peccatũ quod fecerit homo, extra corpus ſuum eſt: qui autẽ fornicatur, in corpus ſuum peccat. Similiter ſuper omne peccatum auaritia inquinat animam: vnde & idolorum ſeruitus dicitur. Incuruat enim ad infirma & egena elementa animam, quę ſoli creatori
Coloſ.3.d ſubiecta, cæteris rebus deberet præeſſe. Qui ergo perſeuerãt in continentia, aſſultus ſentiunt luxuriæ, ſed apud ſapientiam fortitudinẽ inueniũt reſiſtẽdi. Per hoc enim q̃ eis ſapit deus, & guſtare quandoq; merentur q̃ dulcis eſt dominus, illam infœliciſſimam & fœtentiſſimam dulcedinem luxuriæ reſpuũt, & apud eum inueniunt refrigerium, cuius apud ſe habẽt deſideriũ. Similiter auaritia ſubuertere nititur miſericordiam, & quaſi ſub ſpecie boni res monaſterij prohibet vẽdere pro neceſſitatibus infirmorum, ac ſi corruere debeat monaſteriũ ſi cura ſuſcipiatur infirmorũ. Sed quibus ſapit deus, nõ adeo ſapit terrena ſubſtantia quin infirmis compatiãtur. Auaritia autem dum ingerit ſuperfluitates, vult neceſſitates reſecare: ſed ſagena miſericordiæ quæ ſit ex filis compaſſionis, & impendit charitatem in neceſſitatibus inueniendis, & habet diſcretionem in ſuperfluitatibus reiiciendis. Dat itaq; ſapiẽtia virtutem & fortitudinem plẽbi ſuæ, virtutem contra auaritiam, fortitudinem contra luxuriam, & tamen inter tot per-
Rom.8.e turbationes & inter tot anguſtias diſponit vt diligentibus
I deum omnia cooperentur in bonum. Amen.

Lectio ſancti euangelij ſecundum Matthæum.

Mat.25.a IN illo tempore, dixit Ieſus diſcipulis ſuis parabolam hanc: Simile eſt regnum cœlorum decem virginibus, quæ accipientes lampades ſuas exierunt obuiam ſponſo & ſponſæ. Et reliqua.

Homilia.

2.Cor.11.a SPõſus Chriſtus eſt, ad cuius vocem qui amicus eſt ſtat, & audit, & gaudio gaudet propter vocẽ ſponſi. Huic nos deſpondit apoſtolus, qui ait: Deſpõdi vos vni viro virginẽ caſtam exhibere Chriſto. Timeo autẽ q̃ nõ poſſit hoc facere quod ſpopõdit, id eſt animã noſtram exhibere Chriſto virginem, & virginem caſtam. Caſtam addit, quia ſunt quædam virgines corpore, quæ cogitatione fornicaria deuirginantur, & ſuaueolentem virginitatis florem, libidinoſę affectionis pudore contaminãt. Et hę quidem fatuis quinq; virginibus deſignantur, quas non rectę intentionis affectus infatuat. Virgo Chriſtus eſt, & virginis filius, & virginem coniugem vult habere. Tu ſi habes angelicã (plus dico vobis) Chriſti matris q; ſuæ gratiam, hilareſce, tripudia, & in amplex' Chriſti feſtinabũda geſtiẽs illud amato-
Cantic.1.a rium clama ſuſpirans. Oſculetur me oſculo oris ſui. Sponſa ergo es Ieſu Chriſti, ſed hoc tuum nomen diligẽter attende. Sponſę vel ſponſi nomen ab eo quod eſt ſpondere, grãmatici deriuant. Dicuntur autem ſponſus & ſponſa, quia ſe ſibi alterutrum ſpondent, vt nec ille nec illa alteri nubat. Porro inter diẽ deſponſationis huius interponitur aliquando breue ſpatium, aliquando & productum, & tamen definita ac denominata eſt dies qua debeant conuenire: quod quidẽ ſapienter atq; vtiliter ſtatutum eſt, vt interim mutuus amor augeatur & creſcat, & impatiens deſideriũ cupitę copulę quo amplius differtur, igneſcat: & quia iuxta. Saluſtiũ, cupienti animæ nihil ſatis feſtinatur, diẽ dictarũ nuptiarũ properantius eſſe deſiderent. Sic Iacob pro Rachel ſeptenniũ à die deſponſatio-Gene.29.d nis labore deſudat, cubat ſub dio, gelu alget, ſolibus vritur, nec tanti ac tam diuturni laboris amator vehemens cedit iniurię. Quorſum autẽ iſta? Vt & tu ſi iam ſponſa Chriſti es, ardeas amore, eſtues deſiderio, anheles ſuſpiriis, dũ tardat dies copulę concupitę. Ait quidã: Palleat omnis amans, vt pallor & macies ſint amoris ſigna certiſſima. Quid tibi cũ lautioribus epulis? Quid tibi cũ vino? Non eſt hoc monachorũ. Epulentur ſplendide ciues Babylonis. Si te viderit ob amore ſuũ ſponſus marceſcere, ſi palleſcere, ſi caleſcere impatienti deſiderio: accelerabit copulę diẽ, offeret oſcula, iunget amplexus. O lętam diẽ nuptiarum. O fœlicẽ ſponſam tali cõiugio. Carpe oſcula ô beata ſpõſa, iunge amplexus, cãta: Ecce quod concupiui iam video: quod amaui iam teneo: ipſi ſum iuncta in cœlis, quẽ in terris poſita tota deuotione dilexi. Simile eſt L regnum cœlorum decẽ virginibus, quas rex cœlorũ ſi ſibi cũ lampadibus luminoſis occurrerint, in illũ cœleſtẽ thalamum intra aſylũ cubiculi introducet. Sed quid facimus, quia quinque ſunt fatuę, & quinq; prudentes? Puto autem q̃ & plures, & prudentium numerũ longe ſuperet multiplicitas fatuarũ: cæterum omnes acceptis lãpadibus exierunt obuiã ſponſo & ſponſæ. Exierunt. Vnde exierunt? Plane de ſubſtantia & ſecu-Eſa.52.c lari conuerſatione, iuxta illud: Recedite, exite inde, & immũ-Gene.12.d dum ne tetigeritis. Audit & Abrahã: Exi de terra tua, & de Gene.19.d cognatione tua, & de domo patris tui. Loth quoq; de Sodomis exire præcipitur, & retroſpicere prohibetur, ne pariter cũ Sodomitis ardẽtibus inuoluat incẽdiis. Sed quid dixit ad angelum? Eſt ciuitas hic iuxta, ad quã poſſum confugere, parua: & ſaluabor in ea. Nunquid non modicum eſt, & viuet anima mea? Ciuitas parua & iuxta, id eſt non longe à ſeculo in qua Loth ardente Sodoma ſaluatur, monaſterium eſt. Nunquid nõ modica eſt reſpectu illius, mundi latitudinem occupans, populoſa valde & malitioſa, cupiditatis & libidinis flagrat incendio? Eximus inde, & ad paruã ciuitatem quæ iuxta eſt confugimus, ardentem cum ciuibus ſuis, Sodomam relinquentes. Saluabor (inquit) in ea. Plane ſaluabimur in ciuitatula iſta, ſi nõ reſpexerimus retro, ſi flãmãtis Sodomæ (quę iuxta iuſte ardet) non nos apprehenderint, non nos incenderint fauillę caducę. De hac Sodoma exierunt virgines obuiã ſpõM ſo & ſponſe: longe enim eſt à virginibus flamma Sodomorum. Exierunt autem cum lampadibus, lumbos habẽtes præcinctos, & lucernas in manibus ardentes: vt & caſtitatis cingulum aſtringatur in corpore, & ad vtilitatem proximi, &
Iudi.7.e gloriam patris, lux exempli clareat in operatione. Sic Gedeõ in lagunculis lampades occultans, ſed in hora certaminis fractis vaſculis demonſtrans, repentina luce hoſtes terruit, & vertit in fugam. Terrentur enim principes tenebrarum viſa luce bonorum operum, quia ſtare ante lucem tenebræ non poſſunt. Prudentes enim virgines acceperunt oleum in vaſis ſuis cum lampadibus. Vide prudentiam virginum iſtarum: ſciebant noctem fore productam, & neſcientes qua hora noctis ſponſus veniret, non contentę oleo lampadum, etiam in vaſis oleum ſumunt: vt ſi forte illud quod erat in lãpadibus adnihilaretur & deficeret, de eo quod in vaſis repoſuerant ad cuſtodiam luminis, lampades implerent. Oleum in lampade, eſt opus bonum in manifeſtatione, ſed dũ videtur à proximis claritas operis, dum mirantur & laudant, extollitur plerunque & aſſurgit elatus animus operantis: & dum in ſe & non in domino gloriatur, lumen lampadis adnullatur, & carens fomento congruo lampas quæ coram hominibus clare lucet, coram domino tenebratur. Prudentes vero virgines præter oleum quod in lampadibus habent, oleum aliud in vaſis reponunt: quia nimirũ ſanctæ animæ dum ſpõſi ſui præſtolantur aduentum, dum toto deſiderio ei clamãt quotidie, ad-

A ueniat regnum tuum, præter illa opera quæ proximis lucent ad dei gloriam & videntur, aliqua in occulto, vbi ſolus pater videt, opera faciũt, vt ſi forte illa quæ cõſpicua & clara ſunt, flatus laudis humanæ extinxerit, oleum occultę conſcientiæ ſuffragetur. Hæc eſt gloria filiæ regis ab intus, dum plus de oleo quod in vaſis conſcientiæ diluceſcit, q̃ de eo quod lucet deforis gloriatur, periiſſe æſtimat omne quod cernitur, nec id dignum iudicat remuneratiõe quod fauores hominũ proſequuntur. Latenter igitur quæ prędalet operatur, petit ſecretum, orationibus pulſat cœlum, fundit lachrymas teſtes amoris, & cum dilecto illo ſuo ſuſpirio gemitu q; fabulatur. Hæc eſt gloria, ſed abit', ſed inuiſa filiæ regis & amicę. Hoc oleum fatuę virgines non habent: quia niſi ad nitorem vanæ gloriæ & fauorem hominum bona non operantur. Hoc oleũ in quo prudentes confidunt, in abditis conſcientiarum vaſculis reponunt. Moram autem faciente ſponſo dormitauerunt omnes & dormierunt. Dormiunt virgines bonę in domino, & in Chriſti pectore dulce reclinatorium habentes, mane illud vltimum præſtolantur. Mane (inquit) aſtabo tibi & vide-
Pſal.5.d. Pſal.15.c bo. O q̃ iucundo interim ſopore ſ̃opiuntur, quarũ caro in ſpe requieſcit, & in ſpe ſpiritus hilareſcit. Libet inter hæc meminiſſe q; ſanctus Germanus pontifex Altiſſiodorenſis Romam pętens cum Eduam deueniſſet, ad tumulum ſancti Caſſiani diuertit: quem proprio vocans nomine, quid (inquit) agis fra-
B ter chariſſime? Et ille de tumulo, dulciter (inquit) in pace requieſco, & aduentum redemptoris expecto. Ecce prudẽtium
Apo.14.c. virginũ ſomnus, quibus cœlicus dicit ſpiritus, vt requieſcant à laboribus ſuis. Non autem hoc fatuis virginib' dicitur, nec talis interim ſopor earũ. Neq; enim à laboribus requieſcunt quarum caro videt corruptionem, vt ingrediatur putredo in oſſibus earũ, & ſubter eas ſcateat. Et hoc quidẽ caro. Anima vero ſepulta in inferno quomodo dormit conturbata, quæ in tormentis poſita aret ſiti, nec ſperat guttam refrigerij, & reſurrectionis diẽ & aduentũ iudicis male ſibi conſcia phorreſcit? Dormitauerunt igitur omnes & dormierũt. Media autẽ noctẽ clamor factus eſt. Ecce ſponſus venit: exite obuiam ei. O clamorẽ prudentibus virginibus omni modulatione, omnibus modulis dulciorem. Ecce ſponſus venit. Putas vox iſta eſt filij' dei, quã cũ venerit beata illa hora, omnes qui in monu-
Ioan.5.e mentis ſunt audiẽt, & qui audierint viuẽt? Domine Ieſu Chri-
Pſal.50.b. ſte fili dei viui, da in illa hora auditui meo gaudiũ & lætitiã, & exultabunt oſſa humiliata. Non timeã tunc, queſo, domine ab auditione mala quã audituri ſunt quibus dicturus es, ite
Matt.25.d maledicti in ignẽ æternũ. Erit fortaſſis vox iſta illius tubãtis archangeli, in cuius voce & in nouiſſima tuba domin' deſcẽdet de cœlo. Canet enim tuba, ad cuius clãgorẽ (vt Hieronymi verbis vtar) totus timebit mundus. Fragor igitur tubę illius dum tubabit angelus, dũ expergiſcentur homines, tartara etiã tenebroſa concutiet. Audiẽt miſeri qui ibi ſunt, qui illo tenentur ergaſtulo, audient tunc, qui nunc audiũt & facere
C nolũt: Exite obuiã ei. Magnus quidẽ clamor: quoniã, vt Sibyl-
uide Aug. lib.18.de ciuita. dei cap.23. la dicit, quãdo tuba ſonitum triſtẽ dimittet ab alto orbe, qũ & dominus cœlũ aduocabit deſurſum, & terrã diſcernere volẽs, populũ ſuũ ante ſe, & prudẽtes virgines ab infatuatis ſeparare: aduocabit cœlũ deſurſum, vt virtutes illę cœlorũ de ſuis ſedibus moueantur, & omnes angeli cũ eo ad iudicãdum
Pſal.49.d. congregẽtur. Pſalmiſta: Aduocabit cœlũ deſurſum, id eſt ſpiritus animas q; iuſtorũ, quibus ante dictũ fuerat vt requieſcerẽt tẽpus adhuc modicum, donec impleretur numerus fratrũ
Apoc.6.c. eorum. Tunc cœleſti illa habitatione relicta, ſanctę illę animę ſuis corporibus redditę, tãto tutius, quãto incorruptius gau-
Ezech.3.c. debunt. Tunc in momẽto in ictu oculi, iuxta Ezechielem, in cãpo pleno oſſib' mortuorũ oſſa ad oſſa, & nerui ad neruos, & iunctur̃ ad iuncturas denuo colligẽtur, quia ſurget corp'
1.Cor.15.f. ſpirituale quod ſeminatũ eſt animale: & reſurgens à mortuis iã non moritur, mors illi vltra non dominabitur. Tũc in articulo in diluculo diei illius veniẽte ſponſo clamor magnus omnes excitabit dormientes, & clamabit virtute magna & effi-
Lucæ.23.d caciſſima. Exite obuiam ei. Exite dormientes, & in occurſum iudicis feſtinate. Tunc plangent ſe omnes tribus terræ. Tũc dicent montibus, cadite ſuper nos: & collibus, operite nos. Exite de tumulis quos cõſcientiæ memoria non accuſat, & videte iudicẽ bene ſibi cõſcij & boni meriti gaudentes. Repro-

bos autem nõ tam voluntas q̃ poteſtas iudicis exhibebit, nec D tam de monumentis exient q̃ trahentur. Merito dies illa, dies Sopho.1.d ire, dies calamitatis & miſeriæ, dies tenebrarum & caliginis Augu.ubi prædicatur, in qua iudicij ſignũ, tell' ſudore madeſcet: in qua ſupra. Decidet è cœlis ignis q;, & ſulphuris amnis. Tartareũq; chaos monſtrabit terra dehiſcens. Ignis enim ante dominũ præ-Pſal.96.d. cedet & inflammabit in circuitu inimicos eius, quos tunc inſtar Sodomitarum inueniet nudos & intectos. Sic enim reſurgentes ignis & ſulphuris imber inũdans igniet & comburet. Erit tunc omnino miſerabile viſu q̃ incorruptibile & incremabile corpus ardebit, nec interibit: comburetur, nec minuetur. Capillus enim de capite non peribit: quia nil corporis Luc.21.d quod incorruptelam induerit, vel incidi poterit vel aduri. Aſpice Salamandram ſuper ignitas & ardentes prunas illeſo Aug.lib.21 corpore gradientem. Porro aſbeſtus lapis, talis fertur eſſe na de ciuitate turæ, vt ſemel accenſus inextinguibiliter ardeat, igne lapidi dei.cap.4. inhęrente, nec tamen conſumente. Tali vero modo vt opinor & 5. ignis ille ſulphureus inflammabit inimicos domini. Iuſtos vero ſicut Babylonios tres pueros non tanget omnino, nec con-Danie.3.c. triſtabit, nec moleſtiæ quicquam inferet, cum reformabit dominus corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ. Rogo, quid inter hæc erit mentis peccatoribus, qui nunc lætantur cum maleſecerint, & exultant in rebus peſ-Prou.2.c. fimis? Quid, inquã, animi tunc habebunt, ardentibus elementis, terra dehiſcente, & hiatu terribili chaos demonſtrante E tartareum, conſurgentibus mortuis, & iudice illo, cui pater omne iudicium dedit, cum omnibus angelis cœlitus aduenięIoan.5.d te? Miſerum me, dum hæc cogito & ſcribo, cor timore palpitat, hument oculi, & tribularer nimium ſi neſcirem miſericordias domini. Verum ad propoſitum reuertamur. Tunc ſurrexerunt omnes virgines illæ, & ornauerunt lampades ſuas, id eſt conſcientias cogitationibus accuſantibus, aut etiam defendentibus. Arguam te (inquit) & ſtatuam te contra faciem Pſal.49.d tuã. Poſſumus nos peccata noſtra poſt dorſum noſtrum dum hic viueremus, & tanquam de actibus noſtris nulla eſſet ante tribunal Chriſti facienda diſcuſſio, per negligentiam pecca ta multa obliuioni tradidimus. Sed quid ait? Statuam te contra faciem tuam, id eſt totam vitam tuam, quicquid cogitatu actuq; peccaſti, ante tuæ faciem mentis adducam: quæ cum omnia ſimul videris, dicam: Hæc feciſti, & tacui. Sic fieri arbitror horam illam, tale iudicium fieri, veritate (quę Chriſt' eſt) in cordibus ſingulorum iudicante. Heu quanta tunc in mentem venient, quæ nunc vel nulla putantes, inconfeſſa atque impurgata relinquimus. Quod metuens pius ac prudens rex Ezechias: Recogitabo tibi (inquit) omnes annos meos in Eſa.38.c. amaritudine animæ meæ. Recogitabo, id eſt iterum cogitabo, ne aliquid forte oblitus ſim, neque aliquid iniudicatum & indiſcuſſum remaneat. Ornant ergo lampades prudentes virgines oleo quod in vaſis repoſuerant, ſed fatuarum virgi-F num lampades extinguuntur, & quia tenebrarum opera fecerant, in tenebris remanſerunt. Date nobis (inquiunt) de oleo veſtro. Stulta petitio. Vix iuſtus ſaluabitur, & vix etiam ſanctis iuſtitiæ ſuæ oleum ſufficit ad ſalutem, quanto minus 1.Pet.4.d. & ſibi & proximis? Noë, Daniel, & Iob nec filium liberabunt, ſed ſicut anima quæ peccauerit ipſa morietur: ſic ani-Ezech.18.e ma quæ iuſtitiam fecerit, ſola ſaluabitur. Reſponderunt prudentes dicentes, ne forte non ſufficiat nobis & vobis, ite potius ad vendentes, & emite vobis. Tardatum eſt: iam enim nequaquam iuſtitię oleum venundatur. Iam prophetæ & Apoſtoli, aliiq; doctores, qui hoc diſtrahere & habere venale ſolebant, à tali mercimonio quieſcunt, nec iã vlterius dicunt. Su-Pſal.80.a. mite pſalmum, & date tympanum. Quid plura? quę paratę erant, intrauerunt cum eo ad nuptias. Virgines ad nuptias intrant quas introducet rex in cubiculum ſuum: quia earũ ſpeciem cõcupiuit. Ibi de cœleſti cella vinaria promitur & propinatur vinum nouum, quod pariter bibet & mõſtrabit filius hominis. Et clauſa eſt ianua. Quæ ianua? Illa quæ nunc patet venientibus ab Oriente & Occidente, vt recũbant cũ Abraham, Iſaac, & Iacob in regno cœlorum. Illa quæ ait: Eum qui
Ioan.6.d venerit ad me, non eiiciam foras. Ecce quomodo patet nunc, quæ tunc in æternum claudetur. Veniunt homicidæ, & admittuntur, veniunt publicani & meretrices, & recipiunt̃, veniunt Sodomitę, molles, adulteri, fures, & quicunque huiuſmodi, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gpatens eis ianua non negatur. Multus enim est ad ignoscendum, prestabilis super malitia qualicunq; & quantacūq;. Tūc autem quid dicit? Clausa est ianua. Ianua pietatis & misericordiæ Christi. Quæ nunc lachrymis, gemitibus, suspiriis & precibus pœnitētium facile patet, clausa est. Nullius pœnitētia, nullius oratio, nullius gemitus amplius admittetur. Clausa est illa ianua, quę Aarō post idololatriā recepit, quę Dauid post adulteriū post homicidiū admisit: quæ Petrū post trinā negationem non solum non repulit, sed claues suas ei obseruandas tradidit. Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam: quia vigilantibus & orantibus, non dormientibus & pigritantibus regnū cœlorū præstatur per dominū nostrū Iesū Christum, cui est honor & gloria in secula seculorum. Amē.

De septem gradibus confessionis.

Psal.15.c NOtas mihi fecisti vias vitæ, adimplebis me lætitia cum vultu tuo, delectationes in dextera tua vsque in finem. Ad te quidem libenter accedimus domine Iesu, discipuli ad magistrum, infirmi ad medicū, serui ad dominum. Tu es enim magister & dominus, cuius schola est in terris, & cathedra in cœlis. Tu es ille eximius
Psal.24.b. medicus qui solo verbo restauras vniuersa. Vias tuas demon
Prou.3.c. stra nobis, & semitas tuas edoce nos. Vię enim tuę vię pul-
H chrę, & omnes semitę tuę pacificę. Beati qui ambulant in via
tua domine virtutum: beatiores qui currunt viam mandatorū
Psal.13.a. tuorum, qui currunt in odorem vnguentorum tuorum. Exultas enim vt gigas ad currendam viam: & non solum currens, sed & saliens in montibus, & transiliens colles. Exultauerunt gigantes philosophi non ad currendā viam tuam, sed ad quærendam vanam gloriam, euanescentes in cogitationibus suis, non in humilitate aut in virtutibus tuis, sed suis. Viam enim sapientiæ nescierunt, neq; meminerunt semitarū eius. Nō est
Baruc.3.c. audita in Chanaā, neque visa est in Themā. Maledicti qui di-
Iob.21.b xerunt domino Iesu: Recede à nobis: scientiam viarum tuarū nolumus. Nos querimus te de die in diem, & scire vias tuas volumus. Principales viæ tuæ, duæ sunt: confessio & obedientia. In confessione omnia lauantur, in obedientia virtutes solidantur. Bonum animæ ornamentum confessio, quæ & peccatorem purgat, & iustum reddit purgatiorem. Si peccata sunt, in confessione lauantur: si bona opera, confessione commendantur. Cum mala tua confiteris, sacrificium deo spiritus contribulatus: cum dei beneficia, immolas deo sacrificiū laudis. Absque cōfessione iustus iudicatur ingratus, & peccator mortuus reputatur. Confessio igitur est peccatoris vita, iusti
2.Re.12.d gloria. Video Dauid dicentem: Peccaui, & audientem: Tran-
Luc.7.g I stulit dominus peccatum tuum à te, & non morieris. Consi-
mina confitentem, & dominum pro ea respondentem: Dimis-
Luc.22.g. sa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Respicio principem apostolorum negantem timide, amarissime flentē, Christum illum respicientem. Fœlicem latronem intueor se accusantem, Christum excusantem, & dominum promittentem: Hodie mecum eris in paradiso. O q̄ sublimis ista cōfes-
Luc.23.f. sio, per quam de patibulo ad regnum, de terra ad cœlum, de cruce latro dānatus ac crucifixus ad paradisum ascendit. Gloriosa confessio, quæ Petrum apostolum trinę negationis crimine liberauit: & ab apostolatus culmine cadere non permisit. Fidelis institutio, quę Marię multum diligenti, multum dimisit: & amoris multi titulo insignitam, discipulorū corpori sociauit. Præclara miseratio, quæ regem & prophetam multiplici criminū inundatione mūdauit, & in antiquæ gloriam dignitatis perducendo reduxit. Hęc est via quę viatorem suū nunquam fefellit, quæ nunquam deseruit nisi deserentem se. Huius viæ multiplices sunt semitę ad inueniendum, difficiles ad tenendum, ad enumerandum inexplicabiles. Prima semita & primus gradus in via ista est cognitio sui. De cœlo cecidit ista sententia: Nosce teipsum homo. Vide si non & spō-
Canti.1.c sus in amoris Cantico sponsæ idem loquatur: Si ignoras te (inquit) ô pulchra inter mulieres, egredere, & abi &c. Cognitio sui stat in tribus, vt cognoscat homo quid fecit, quid meruit, quid amisit. Quid vilius ô nobilis creatura, imago dei, creatoris similitudo, q̄ carnem tuam illecebris carnalib⁹ deturpare, & pro breui voluptate torrentem perdere voluptatis? Quid furiosius q̄ rapi mentem ira, superbia extolli, vexa K
ri inuidia, & anxietate torqueri? Quæ in croceis es nutrita, quare stercora amplexaris? Recordare etiam quid merueris. Subeat memoriam tuam gehennalis olla, fornax ferrea magnæ Babylonis, domus mortis, anxietatis domicilium, flammarum globus, acerbitas frigoris, tenebrę sempiternæ. Consydera ordinem tormentorum, tortorum facies, mutationem pœnarum, miseriarum infirmitatem, & intellectualibus oculis ista discurre, & poteris dicere: Melius erat mihi si natus non fuissem. Reflecte oculos, & quid amiseris animaduerte. Reminiscere qualis sit ciuitas glorioſa, cœlestis habitatio, locus vitę, suauitatis palatium, splendor gloriæ, gratiæ magnitudo, claritas infinita. Attende ordinem gaudiorum, gaudentium vultus, præmiorum vicissitudinem, multitudinem deliciarum, & potes exclamare: Quį te perdidit, totum perdidit domine de⁹. Si hoc triplici funiculo ligaueris animam tuam, intelliges & animaduertes quia initium salutis notitia peccati est. Secundus gradus est pœnitentia. Hæc duo ita sibi inuicem coniuncta sunt, vt cognoscere se non possit nisi pœniteat: pœnitere nō possit, nisi se cognoscat. Pœniteat igitur anima compūctionis iaculo vulnerata, pœnitētia triplici: quia innocentiam amisit, amissam non requisiuit, & neglexit patientiam dei. Scio domine Iesu, quia primam stolam innocētiæ nobis in baptismate reddidisti: & amictu niueo candidati, in
L iustitiæ solio relocati, cito recessimus à via quam ostendisti nobis, & portionem substantiæ quæ nobis contingebat, cum prodigo filio in dissimilitudinis regione expendimus. Venerunt ad nos vilissimi spiritus, & æternorum ignium reges: ad mundatos immundi, ad saluandos damnati, curui ad rectos, & dixerunt animæ nostræ: Incuruare vt transeamus. Audiuimus illos, & incuruati sumus: transierunt per nos, & innocentiam amisimus. Si culpa est perdidisse, quid putas erit nō requisisse perditam? Perdit aliquis aliquid in hac mortalitate: quærit iudices, amicos conuocat, trahit in causam, nihil intentatū relinquit donec vel amissa inueniat, vel ablata restituantur, & custodiat restituta. Nos hæreditatem nostram incorruptibilem, immarcessibilem, incontaminatam in cœlis, versutiis illius insatiabilis homicidæ perdidimus, & non requirimus? & incuruauit nos, & non resurgimus? Surgamus & eam⁹ ad patrem nostrum, dicentes ei: Pater, peccauimus in cœlum *Luc.15.d*
& coram te. Et omnem euangelicę lectionis textum percurrentes, offeramus patri pœnitentiam mentis, cordis contritionem, si forte cum adhuc longe sumus videat nos pater, & misericordia moueatur, & currēs cadat super collum nostrū, & osculetur nos osculo oris sui. Forsitā iubebit proferri stolam primam innocētiæ, & indui nos vestimentis virtutum, & dari annulum secretorū in manu nostra, & calceari pedes nostros in præparationem euangelij pacis. Præcipiet fortassis
M adduci vitulum saginatū, & occidi in satisfactionē reuertentis, & epulari & exultare, & ī symphonia & choro reduci ad *Ibidem.*
supernę gaudia ciuitatis, vbi gaudiū est angelis sup vno pec- *Psal.83.c*
catore pœnitētiā agēte. Scim⁹ domine Iesu, quia nō priuabis bonis eos qui ambulāt in innocētia, sed nec illos qui ambulāt in pœnitētia. Quia enim peccatum non fecit nisi vnus, beatus *Psal.31.a.*
vir tamen, cui nō imputauit domin⁹ peccatū. Omne quod ipse mihi nō imputare decreuerit, sit quasi nō fuerit. Cogita etiā quāta supbia patiētia dei vsus, imò abusus sis. Videbat te peccantē, & dissimulabat quasi non videns: vocabat, & non audiebas: minabatur, & nō timebas: pmittebat, & cōtēnebas, nec pmissis illectus, nec terrore pcussus. Ignoras quia patiē- *Rom.2.d*
tia dei ad pœnitentiam te adducit? Tunc timore magno ne thesaurizaueris tibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicij dei, & memēto, quia horrēdū est incidere in man⁹ dei viuē- *Heb.10.f.*
tis. Liga igit hoc triplici cataplasmate patiētię vuln⁹ animæ tuæ, & dic: Miserere mei domine, q̄m infirm⁹ sū, sana me, &c. *Psal.6.d.*

Tertius gradus est dolor, sed & ipse trina ligatione cōnexus. Vere post cognitionem & pœnitentiam dolor meus renouatus est, & in meditatione mea ignis incanduit, quia crea- *Hier.18.d.*
torē offendi, dominū nō timui, spreui benefactorē. Nūqd non sicut lutū in manu figuli, etiā vos in manu mea, dicit domin⁹? Insuper fecit te vas in honorē, cur te in contumeliam facere presumpsisti? Nunquid dicit figmentum figulo, cur me fecisti sic? Creatura creatorem, figmentum factorem, opus opificem *Roma.9.e*
ausus

A ausus es prouocare? Memento vilissima testa, quia si cecideris super lapidem istum, confringeris: si vero super te cecidit, conteret te contritione timenda, ita vt ne vestigium minimum pareat. Tu autem sanguinē sanguini miscuisti, & creatorem offendens, & dominum noti timens. Seruus eras illius domini cuius irę resistere nemo potest, & in præceptis eius acceperas voluntatem. Noluisti intelligere vt bene ageres, sed recalcitrans domini imperio, propria lege intra rempublicam viuere decreuisti. Nam audisti quam sententiam excipiat seruus nequam: qui sciens voluntatem domini & non fa- *Luc.12.f.*
ciens, multitudini verberum reseruatur. Assistunt angeli ad audiendam vocem sermonum eius. Stellæ vocantur, & dicūt: adsumus. Venti & mare obediunt ei, & omnia legem præfixā inconcussa retinent firmitate. Tu solus peregrinus es, & imperatorię decreta maiestatis non curas? Audi quia potest te mittere in tenebras exteriores, vbi fletus & stridor dentium perpetua infœlicitate crebrescunt. Quod si te non mouet creatoris offensio, reuerentia potestatis: moueat saltem ingratitudo, q̄ tantum benefactorem in tantis beneficiis contempsisti. Vbinam similem benefactorem inuenies, qui tibi ministrat syderum cursus, temperiem aēris, fœcunditatem terræ, fructuum vbertatem? Ad extremum, vt omnium tibi beneficiorū *Roma.8.f.*
B cumulum aggregaret, proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis tradidit illum: tradens vnigenitum pro adoptiuis, dominum pro seruis, iustum pro impiis. Quid tibi vltra debuit facere & non fecit? Si ergo isto dolore doleueris, poteris dice- *Hiere.4.c*
re cum propheta: Ventrem meum doleo, ventrem meum doleo, sensus cordis mei turbati sunt. Quartus gradus est cōfessio oris. Post cognitionem sui, post pœnitentiam mentis, *Rom.10.c.*
post dolorem cordis, sequitur confessio oris. In his omnibus corde creditur ad iustitiam, ore autem fit confessio ad salutē. Sed & ipsa triplex est, si virtutem salutis adsequitur. Debet enim esse vera, nuda & propria. Veritatem querit altissimus, & vbi valet falli, qui fallere non intendit? Nouimus plerosq; & experti sumus qui ad confessionis gratiam venientes, magis onerati q̄ liberati à peccatis ad suam conscientiam redierunt. Dicūt enim, si clerici, ea quæ literario: si milites, ea quæ gladiatorio gessere cōflictu: vt sub humilitatis pallio superbiam inducant, in tanto se signaculo codēnantes, sub quo totius humanæ salutis summa consistit. Ad hoc enim confitentur, vt saltem specie videantur confessi. An tu veram illam putas esse confessionem quam aut timor extorsit, aut simulatio fecit, cum spiritus sanctus disciplinæ effugiat fictum, & gra- *Sapien.1.b*
tuitam satisfactionem omnipotēs quærat? Illa vero confessio vera est, quæ de mentis contritione descendens, nec timore cogitur, nec fictione palliatur, sed in spiritu contribulato, profert ea quę sentit. Nudā aūt eā esse oportet, & totius abscōsionis exutam velamine. Quid enim prodest partem peccato-
C rum dicere, & partem celare? ex parte mundari, & ex parte im- munditię deseruire? Nunquid de vno eodem⁹q; vase dulce & *Heb.4.d*
amarum, sapidum & insipidum stillare potest? Omnia nuda & aperta sunt oculis dei, & tu illi aliquid abscondis qui dei locum in tanto obtinet sacramento? Oftende & denuda quęcūque cor tuum dilacerauerant: detege vulnus, vt sentias opera medicantis. In simplicitate cordis oportet te quærere do- *Sapien.1.a*
minum, non in duplicitate: quia væ illis qui loquuntur in corde & corde, & terram duabus viis ingrediuntur. Debet aūt esse propria. Sunt plerique qui aliorum peccata cum magna grauitate numerant, & sociorum excessus multiformi declamatione loquuntur: nesciunt sua, aliena vero perpetuę memoriæ commendauerunt. Infœlices & miseri, quibus datum est aliena plangere, relinquere sua. An non legisti, quia iustus in *Prou.18.c.*
principio sermonis accusator est sui? Sui, dicit scriptura, non alterius. Nunquid oblitus es apostolum Iacobum dicentem: *Iaco.5.d.*
Confitemini alterutrum peccata vestra? Vestra dixit, non aliena. Iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meū cō- *Psal.50.a.*
tra me est semper. Meam dixit propheta, nō tuam. Quintus gradus est maceratio carnis, sed & ipsa ternario numero consecrata. Conuenit enim vt fiat occulte, licentiosę, discrete. Teneros artus tuos & exquisitis educatos deliciis, diuturno confringe martyrio, vt tanto te noueris à licitis abstinere, quanto memineris illicita perpetrasse. Hoc autem occulte faciendum est, vt nesciat finistra tua quid faciat dextera tua. *Mat.6.a*

Non enim est in ore hominum tanti boni reponenda custo- D
dia, sed in abscōso cordis tui, vt sit gloria tua testimonium *2.Cor.1.c.*
conscientiæ tuæ. Non hoc dicimus vt non luceat lux tua corā *Matt.5.b*
hominibus, vt glorificet patrem vestrum qui in cœlis est, sed ne intentionem tuam in vilis gloriæ breuitate recondas. Nihil enim infœlicius q̄ hic carnē macerare ieiuniis, vigiliis affligere: & hic accipere gloriam, illic gehennam. Licentiose vero facienda est: quia quicquid fit pastoris licentia, gratiosius est in conspectu dei: & illam hostiam singulariter accipit altissimus, quæ non est de proprię sententia volūtatis, sed de præcipientis offertur imperio. Multū enim valet ad refellendum superbiam, propriæ voluntatis exclusio: quam extirpare non potest, qui mundi huius diligit vanitatem. Discretio autem in hac districtione tenenda est, ne dum nimis flagellare cupimus, salutem perdamus: & dum hostem subigere quærimus, ciuem occidamus. Considera corpus tuum, & corporis tui possibilitatem, intuere carnis complexionem, impone modum tuæ districtioni. Custodi corpus tuum incolume ad obsequium creatoris. Multos vidimus ita in principiis carnem suam verberasse, & discretionis infregisse repagula, vt inhabiles laudum solenniis redderentur, & lautioribus diuturnis fouerentur temporibus. Sextus gradus est correctio operis in apparatu, sed & ipse numero trinitatis consecratus, vt tibi malum non facias, alteri non noceas, nec consentias nocenti. Expertus es q̄ fragilis sit voluptatum immersio, & tu iterum E
vadis illuc? Animaduertisti quia transiit voluptas, & peccatū remansit. Reprime pedem ab infandis itineribus immūdissimę libidinis. Colla substerne mādatis altissimi, ne sit iniquitas in manibus tuis. Desequenti gulæ solennes epulas & vana rescinde colloquia. Auerte oculos ne videant vanitatem, ob- *Psal. 118.q*
tura aures tuas ne audiant sanguinem: & tunc dicere poteris: Castigans castigauit me dominus. Quid autem prodest intra *Psal.117.c.*
rectitudinis limeam tui cursus opera cohibere, si aliis nocere desideras? Qui nō fecit proximo suo malum, & opprobrium *Psal.14.d.*
non accepit aduersus proximos suos, requiescet in monte sancto dei, accipiens benedictionē à domino, & misericordiā à *Psal.23.a*
deo salutari suo. Non aūt te innocētem præsumas, nisi impios & contra virtutē gradientes quāta poteris authoritate redarguas & opponas te murū pro domo Israel, castigans te, non nocens alteri, nec nocenti consentiens. Vera est enim illa sententia: Qui cū emendare possit, negligit: participē se proculdubio constituit. Cum enim causa dei ventilatur in mediū, & falsitas præponitur veritati, qui cū persona quā gerit nō resistit, de suo damnabitur silentio. Septimus gradus est perseuerātia, sed & ipsa ternarij numeri sanctificatiōe dicata. Perseuerantiā nāque faciunt imitatio sanctorum, breuitas temporum, fragilitas corporū. Quid nāq; pati non possis, cū videas iuuenes, pueros, virgines, anus, senes, decrepitos, diuersa pro
Christo, non solum excepisse, sed & exquisisse tormēta? Con- F
sidera puerorum ætatem, iuuenum ignem, virginum teneritudinem, anuum fragilitatem, senum infirmitatem, impossibilitatem decrepitorū, & vbicūq; reflexeris oculos, inuenies in his ætatibus multitudinē exemplorū ad palmā martyrij viriliter cucurrisse. Nunquid de eodē luto formatus es tu, & eodem spiritu inspiratus? Et forsitan non ingruit persecutio vt martyriū patiaris, nec dānaris si Christo seruis: imò laudaris, & ab omnibus prędicaris. Quod si & persecutio imminet, cō tēnenda est propter breuitatem. Bene enim natura prouidit, quæ nullum doloré vel longum vel magnum esse demōstrat. Si enim magnus est, longus esse non potest. Coniunctio enim corporis & animę, exquisita diu tormēta non sustinet, sed stuporis magnitudine tremefacta, summa velocitate dissoluitur. Magni ergo animi est magna tormenta cōtenere, quæ in breui tantā pariunt mutationē, vt de labore ad requiem, de miseria ad gloriā patientem faciant euolare. Considerandā est enim fragilitas corporis, quā sæpe aut aliquis leuissimus casus, aut incandentis febriculę cumulata congeries, breui possunt suffocare momēto. Tribue ergo virtuti, si necessitas fuerit, quod quandoq; debes necessitati, pro breui periculo sempiternū prēmiū adepturus. Vides ergo q̄ difficilis sit via confessionis ad currendum, q̄ multiplices semitę ad tenendum. Verum est quod ille tantus ecclesiæ magister ait: Facilius inueni eos qui innocentiam seruauerunt, q̄ qui congruā ege-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Grunt pœnitentiam. Hæc de via confessionis pro modulo nostro locuti sumus, sublimioribus sublimiores sentẽtias reseruantes. Cæterum obedientiæ viam sub alio sermonis principio aperire tentabimus, ne vnquam in fastidium veniant verba domini saluatoris, qui est benedictus in secula.

De uirtute obedientiæ, & eius gradibus.

1.Cor.3.b. NOn possumus nos cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex deo est. Quid enim in hoc vase testeo, & fragilitate complexionis humanæ, cogitare sufficit spiritus carcere inclusus, peccato corruptus, depressus terrenis? Corpus enim
Sap.9.d quod corrumpitur, aggrauat animam: & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Benignus tamen est spi
Sap.1.b ritus sapientiæ, qui & spiritum inclusum illuminat, & corruptum sanat, & alleuat depressum. Est enim spiritus pietatis, compeditos soluens, cæcos illuminans, & erigens elisos. Est & spiritus veritatis, qui docet nos omnem veritatem: non solum autem docet, sed etiam suggerit. Suggerit videlicet vt
Acto.2.a queramus, docet vt intelligamus. Ipse est, quem dominus Iesus post patris obedientiam vsque ad mortem crucis, apostolis suis misit, obedientibus suis. An non tibi videntur singularis obedientiæ conscendisse fastigium, qui accepta licentia sedendi in ciuitate, intra vnius domunculæ septa conclusi vnanimiter in oratione perseuerabant? Intellexisti quia
Acto.5.g H ibant apostoli gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati? O quantis obedientiæ viribus innituntur, qui gaudent pro Christo ad concilium trahi? Dignitatem ducunt pro eo cædi: gloriam quærunt pro eo mori. Beatæ animæ, & abundanti maiestate spiritus influentes: quibus vilitas sublimitas, contumelia gloria, patientia victoria, mirabili mirabilitate videntur. Multũ
Psal.122.a repleta est anima eorum, opprobrium abundantibus, & despectio superbis. Cernis quàm libera fronte pontificum faciem, pharisæorum supercilium, tumultum plebis irrumpant
Acto.5.e dicentes: Magis oportet deo obedire quàm hominibus. Intuere illa duo magna luminaria Petrum & Paulum, & vniuersum ordinem apostolici senatus obambula, & ibi videbis obedientiæ firmitatem inter tormentorum multitudinem viri-
Philip.2.b liter perstitisse. Nonne ipse filius regis, rex regionis illius, quæ continuis gaudiis inclarescit, factus est patri obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis, & dicit obedientiam ex iis quę passus est? Audisti miseriam, audi & coronam: vidisti periculum, vide præmium: attendisti infirmitatem, at-
Ibidem. tende potestatem. Propter quod (inquit) & deus exaltauit illum, & dedit ei nomen quod est super omne nomen. Sed taceamus interim de illius obedientia, quę singulari prærogati-
I ua clauditur & significatur. Procedat in medium magnus ille patriarcha, fidei lumen, obedientiæ forma, iustitiæ princi-
Gene.12.a patus. Audit ab omnipotente: Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram, quam monstrauero tibi: & ad vnius iussionis vocem, patriam fugit, relinquit parentes, deserit hæreditatem, & aliorum fines hospes ingreditur nouus. Magna res, & primitiuæ dignitatis prilegio in patre multarum gentium consecrata. Primus primum suis facultatibus renunciat, & obedientiæ viã indefessa velocitate percurrit. Denique cum accepisset filium in senectute sua, in quo totius mundi benedictio fuerat cumulanda,
Gene.22.a dicit ei deus: Tolle filiũ tuum vnigenitum, quẽ diligis Isaac: & offer illum mihi in holocaustum. O quanta in verbis istis amaritudo, quanta à corde patris separatio pietatis? Iubetur nanque filium occidere, os ex ossibus suis, & carnem de carne sua: filium magnę promissionis, extremæ senectutis, proprię mulieris: filium mirabiliter promissum, fœliciter natum, educatum innocenter. Et ne quid deesset, vt tenerrimum intra paterna viscera doloris incendium exundaret, additur, vnigenitum. Sunt nanque multi filij, sed non vnigeniti. Iste sic est filius, vt & vnigenitus. Iste vnicus patri, vnigenitus matri, hæreditati reseruatus. Ne respicias ad Ismael, quia qui in seruitute & ex ancilla genitus fuerat, ad libertatem & hæreditatem minime pertinebat. Quia vero multi sunt filij & vnigeniti, sed non dilecti: ad exaggerandam in corde patris tribulationem, & comprobandam in mente iusti obedientiã dominus subiungit, quem diligis. Vt vero teneritudo patris ex K
memoria dilecti nominis recrudesceret, & interior pietas ad dilectę vocis sonum tota ferueret, puer nominatur ex nomine, quod vocatum erat à domino priusquam in vtero conciperetur. Vides quantis tribulationum malleis Abrahæ pietas feriatur, cui præcipitur vt filium tollat, occidat vnigenitum, quem diligit immolet, Isaac percutiat? Multum tentatus, multum probatus, adustus est multum: dulcis relatio filij ad patrem, patris ad filium. Hanc dulcedinem & omnis affectus vicissitudinem obliuiscitur Abraham, sternit asinum suum, ligna componit, ignem accendit, eximit gladium. Non à domino quærit, quare: nõ murmurat, non conqueritur, non saltem vultum doloris ostendit: sed omnium quæ præcipiuntur gnarus: in mortem filij pia crudelitate festinat. Ideo summæ & admirabilis obedientiæ virtus in Abraham, & singularis excellentiæ laudibus prædicanda. Fortissima res est obedientia vera, & quæ in animum descendere non potest, nisi à mũdi huius aspergine pure presséq; detersum. Vt autem via eius euidentius elucescat, ostendamus quãtum possumus quæ sit obedi
etia specialis ad deum, propria ad hominem, communis inter deum & hominem. Sunt quædam summè mala, quædam summè bona. Summè bona sunt diligere deum, amare proximum, veritatem loqui, non furtum facere, non falsum testimonium dicere, nõ adulterari: & alia multa quæ sermõis bre- L
uitas numerare prohibet. Summe mala sunt eorũ cõtraria, & similia illis. Bona præcipit deus vt faciamus, à malis iubet vt abstineamus. Præcepti huius sancta & incommutabilis authoritas non valet quoquo modo refelli: quia illius est characte-
re consignita qui dicit: Ego dominus, & non mutor. Si ergo Mala.3.b.
homo ille, quẽ imposuit dominus super capita nostra, aliter sentire voluerit, ponens tenebras lucem, & lucem tenebras, vel præcipiat prædicta bona relinquere, vel malis præfatis adhærere: audacter refutandum est præcipientis imperiũ, & libera voce dicendum: Obedire oportet magis deo q̃ homini- Acto.5.e
bus. Hæc est spiritualis obedientia ad deum, quæ nunq̃ est hominis arbitrio temperanda, sed incommutabili conseruanda proposito. Certam igitur regulam tene, vt nec imperio prælatorũ prædicta bona relinquas, vel facias mala. Inter summè vero mala & summe bona, quædã media sunt ad alterutrũ se habentia, & boni maliq; nomen assumunt. Media sunt ambulare, sedere, loqui, tacere, comedere, ieiunare, vigilare, dormire, & si qua sunt similia: quæ si pastoris licentia fiant, summã expectant retributionem. In his igitur mediis subditi esse & obedientes debemus ad nutũ præpositorum, nihil interroga-
tes, propter conscientiam: quia in his nullum præfixit opus 1.Cor.10.f
deus, sed prælatorũ dereliquit imperio disponenda. Non aũt te moueat magister imperitus, indiscreta potestas, sed memẽ Rom.13.d
to quia non est potestas nisi à deo: & qui resistit potestati, re- M
sistit dei ordinationi. Hæc est propria hominis obedientia quam homini debemus, qui homini subditi sumus. Cõmunis est etiam ista inter deum & hominẽ: quia quicquid obedientiæ prælatis exhibetur, ei exhibetur qui dicit: Qui vos audit Luc.10.e
me audit. Cum magna igitur cautela hoc tramite dicimus incedendũ: quia & multi gradus ibidẽ delitescunt, quorum qui vnum reliquerit, cęteros sine retributione tenebit. Primus
gradus obedientiæ est obedire libenter. Omnis ætas ab ado- Gene.8.d
lescentia sua prona est ad malũ, & vnusquisq; volũtatẽ prauicordis sui sectatur. Ab illa enim primæ præuaricationis angustia innatus est homini amor proprię voluntatis, quæ voluntatẽ sui creatoris relinquens, ibi subdita est seruituti, vbi voluit dominari. Difficile est ergo suã relinquere volũtatem, & alteri⁹ volũtati deseruire. Qualibet aũt graue sit, nõ potest tamen primũ obedientiæ ascendere gradũ, qui volũtatem præcipientis suã non fecerit. In voluntate sua iustus gloriat sese Psal.53.b
domino confiteri. Vnde voluntariè (inquit) sacrificabo tibi. Sola ergo volũtas est, quæ totius operis ornat effectum, sine qua etiã nec bene aliquid agitur, etiam si bonum esse videat. Ex voluntate igitur suscipienda sunt imperia prælatorũ, & ipsum cor à suis voluntariis reflexionibus abducendum, donec propria voluntas mactata mandatum diligat imperãtis. Hoc est ergo libenter obedire, prælatorũ voluntatẽ voluntarie adimplere. Secundus obedientiæ gradus est obtemperare simpliciter. Qui ambulat simpliciter, ambulat confiden-
ter. Prou.10.b

A ter. In simplicitate cordis quærere dominum scriptura præ-
Sapien.1.a monstrat. Multos videmus post præcipientis imperium multas facere quęstiones: cur, quare, quamobrem, sæpius interrogare: crebras ingeminare querelas: quærere, quare hoc præcipit, vnde hoc venit, quis hoc adinuenit cõsilium. Inde murmuratio, inde verba murmurationem & indignationem sonantia, & redolentia amaritudinem. Inde frequens excusatio, simulatio impossibilitatis, aduocatio amicorum. Non sic Abraham. Audi quid dominus de simplici populo protestetur:
Psal.17.g In auditu (inquit) auris obediuit mihi, vt videlicet ostenderet vno eodemq́ue momento processisse & imperantis impe-
Gala.6.b. rium, & obsequium obsequentis. Nolite errare, deus non irridetur. Murmuras contra prælatum in tabernaculo corporis tui? eleuat manum suam ad prosternendum te dextera dei. Incede igitur simpliciter in mandatis obedientiæ, addens voluntati simplicitatem, intentioni illuminationem. Fortitudo enim simplicis via domini, quæ obedientia est. Fortitudinem igitur induunt qui obedientes sunt, & simpliciter incedunt.
2.Cor.9.b Tertius gradus est hilariter obedire. Hilarem enim datorem
Ibidem. diligit deus. Non ex tristitia (inquit Apostolus) aut ex necessitate. Serenitas in vultu, dulcedo in sermonibus, multum colorant obedientiam obsequentis. Vnde & gentilis ille Poëta ait sic: Super omnia vultus accessere boni. Quis enim locꝰ
B obediẽtiæ, vbi tristitiæ cernitur ægritudo? Ostendunt plerũque voluntatem animi signa exteriora, & difficile est vt vultum non mutent, qui mutant voluntatem. Nubilosa corporis
3.Reg.6.d compositio, & facies tenebris obfuscata tristitię, deuotionẽ ab animo recessisse signant. Respice Dauid ante arcam domini hilariter saltantem, & quàm sapienter superbientis fœminę reprimit indignationem. Ludam (inquit) & vilior ero in conspectu domini. Cernis igitur quàm necessaria & conueniens sit hilaritas in obedientię executione. Quis imperat libenter tristitiam efflanti? Si vis ergo perfectus esse, hilariter & cum magna vultus alacritate suscipe iubentis imperium, vt volũtati cordis, simplicitati operis, vultus hilaritatem adiungas. Quartus gradus est obsecundare velociter. Velo-
Psal.147.a citer currit sermo dei, & velocem habere desiderat sequen-
Psal.118.d. tem. Vides cum quanta velocitate currit ille qui dicit: Viam mandatorum tuorum cucurri. Fidelis obediens nescit moras, fugit crastinum, ignorat tarditatem, præripit præcipientẽ, parat oculos visui, aures auditui, linguam voci, manus operi, iti
neri pedes, totum se colligit vt imperantis colligat voluntatem. Vide dominum festinãter præcipientem, & hominem festinanter obedientem. Zachæe (inquit) festinans descende:
Lucæ.19.a quia hodie in domo tua oportet me manere. Et festinanter descendit, & excepit eum gaudens. Animaduertisti quia & fe
C stinanter descenderit, & gaudenter exceperit. Audisti obedientiã, audi & obedientię remunerationem: Quia salus huic domui facta est. Intuere etiam ex occasione huius obedientię
Ibidem. conclusionis grande mysterium, & obsignatam signaculo misericordiæ sententiam. Venit enim (inquit) filius hominis
Exo.12.b. quærere & saluum facere quod perierat. Nonne legisti quòd filiis Israel præcipitur vt agnum comedant festinanter? Festinanter quippe veri agni comestio signatur implẽda: quia verba illa, quæ per legem dedit, quæ per semetipsum prętens exhibuit, quæ per ecclesię prępositos tradenda reliquit, veloci
Iaco.1.c sunt obedientia consummanda. Et tu ergo cum voluntatem cordi, simplicitatem operi, hilaritatẽ vultui coniunxeris, ade velocitatem: vt sis iuxta Apostolum Iacobum velox ad au-
Psal.30.g. diendũ, & ad implendum velocior. Quintus gradus est adimplere viriliter. Viriliter agite, & confortetur cor vestrum, omnes qui speratis in domino. Non est fortitudinis ire ad inobedientiam, sed ab obedientia non abduci. Si tribulatio intonat, si persecutio resultat, si peccatores tibi laqueum ponunt, si maligni tuum iter impediunt: tu obedientiæ viam nõ
Psal.118.h deseras, sed dic: Paratus sum, & nõ sum turbatus, vt custodiã mandata tua. Quid enim superius enumerata pariunt vtilitatis, si fortitudo desit: quæ in arce constantiæ virtutes collocat, & eo vallo munit quo furentis impetus aspirare nõ possit? Manũ tuam misisti ad fortia? agendum est instanter, & constanter obediendum: nec inter verborum seu verberum aspe-
ritatem tam regalis est semita relinquenda, sed tenaciori est retinenda feruore. Et vt breuiter dotes fortitudinis conclu-
damus, virtus est virtutes seruans ac muniens. Iunge igitur D
velocitati fortitudinem, constantiam instantię, & tunc decan Psal.35.c
tabis securus: Manus peccatoris non mouebit me. Sextus Psal.135.c.
gradus est humiliter obedire. In humilitate nostra memor fuit nostri, qui fecit nos. Magna virtus humilitas, sine cuius obtentu virtus fortitudinis, non solum virtus non sit, sed etiam inde superbię vitium erumpat. Quàm fortiter currebat Saul cum esset paruulus in oculis suis: quanta Philistæorum agmina prosternebat: quantis viribus exercebat gladium? Postq̃ autem tenuit eum superbia, & transiuit in affectũ cordis, debilis & impotens factus, incircuncisorum armis facile prostratus occubuit. Aspice regem in quo humilitas sublimis
& humilis sublimitas fœlici compositione nitescunt. Domi- Psal.130.a
ne (inquit) non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei: & ad totum itinerarium eius sedula intentione recurre, & quaquauersum oculos reflexeris, inuenies humilitatis floribus esse respersum. Audi nanque alibi quid dicat: Forti- Psal.58.b.
tudinem meam ad te custodiam. Quàm vere loquitur iustus iustitię executor. Sunt nanque plurimi qui fortitudinẽ suam non ad deum, sed ad inanem gloriam custodiunt, qui confidunt in virtute sua: qui de acceptis virtutibus quasi non acceperint gloriantur, conditori facientes iniuriam, à quo est omne datum optimum, & omne donum perfectum. Ne ergo for Iaco.1.c
titudo in superbiam transeat, condienda est sale humilitatis, quia nihil proderit fortiter obedire, si contigerit infœliciter E
superbire. Illi ergo fortitudinem suam ad deum custodiunt, qui cum fecerint quod facere debent, dicere possunt: Serui Luc.17.c
iuutiles sumus, quod debuimus facere fecimus. Septimus gradus est indefesnienter obtemperare. Non qui incœperit, sed qui perseuerauerit, saluus erit. Incipere multorum est: perseuerare paucorum. Perseuerantia singularis est filia summi regis, virtutum fructus, earumq́ue consummatio, totius boni repositorium, virtus sine qua nemo videbit deum, nec à deo videbitur: finis est ad iustitiam omni credenti, in qua virtutum conuentus reuerendum sibi thalamum consecrauit. Quid enim currere prodest, & ante metam cursus deficere? Sic currite vt comprehendatis, dicit Apostolus: O q̃ perseuerãti pe 1.Cor.9.d.
de cursum suum perfecerat qui dicebat: Cursum consummaui. O q̃ longum cursum fœlix ille latro compleuit qui con- 2.Tim.4.b
summatus in breui expleuit tempora multa. Denique & dominus prophetarum loquitur: Si conuersus fuerit iustus à iu- Sapiẽ.4.c
stitia sua, & fecerit iniquitatem: omniũ iustitiarũ eius nõ re- Eze.18.f
cordabor. Vides ergo q̃ profunda obliuione virtutes ille se peliantur, quas perseuerãtia non infigniuit. Sola est, quæ amatorem obedientiæ ad regis cubiculum introducit, vt eum videat in decore suo, in quem desiderant angeli prospicere. In 1.Pet.1.b.
via igitur ista qua ambulamus, absconderunt superbi laqueũ Psal.139.b.
mihi. Difficilis est via ista, & grauis spinosis anfractibus, multipliciũ vinculorũ nexibus innodata. An tu ibi putas obedię F
tiæ fructum, cum subditus audit obedientiam, quã multis expetierat votis, cum ei præcipitur quod redoleat dignitatem, gaudio & lætitia fluitet, potentiæ fulciatur imagine? Ecõtrario autem an tu illi obedientiæ meritum assignas, quæ cũ aduersitate procedens, animum terret audientis, grauis ad audiendũ, grauior ad implendum, ad tenendum grauissima? Nõ est ita. Faciendum est vt à prosperitate animo separemur: & aduersitatem animo complectamur, si volumus illum sequi, qui regnũ fugit, & ad passionem voluntarius venit. Animaduertis igitur, quia viæ istæ, vię vitæ sunt, ducentes ad vitam. Beati mites, quoniã mites docebit dominꝰ vias suas: cõtinget Mat.5.a
enim eis quod sequitur: Adimplebis me lętitia cũ vultu tuo. Psal.24.b.
Quia quandiu sumus in corpore, peregrinamur à domino, lõge sumus à facie dei, à vultu gloriæ, à contemplatione maiestatis, nisi quia plerũque misericors & miserator dominus illuminat vultũ suũ super nos. Hoc aũtẽ fit cũ remota nube illa, quę opposita erat ne transiret oratio, accedimus ad illũ & illuminamur, reuelata facie gloriã dei speculãtes. Nõ aũt ita, prius reuelata facie accipiam⁹, cũ videam⁹ adhuc p̃ speculũ & in ęnigmate, & carcerali corpore teneamur. Reuelata dicit quantũ ad caliginẽ corporum. Vnde spiritus iste creatus aliquando ad creatorem spirituum emergit, & adhærẽs ei vnus cum eo spiritus efficitur. Nullius autem momenti est ista cõtemplatio: quia spiritus clausstris corporeis circundatus, fre-
Psal.24.c
2.Cor.5.b.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quenti carnis contagione reliditur, & supra creaturam constitutus, infra quæq; vilissima protinus reperitur. Sed & creator spiritus cuius magna sunt opera, exquisita in omnes voluntates eius, modo accedit nescientibus nobis, modo ignorantibus nobis recedit, quia nescimus vnde veniat, aut quo vadat. Et plerunque quanto frequentius quæritur, tanto velocius elongatur, iuxta quod & ipse loquitur sponsæ: Auerte oculos tuos à me, quia ipsi me auolare fecerunt. Contingit etiam vt cum non quæritur veniat, cum quæritur fugiat, sicut sponsa se in Canticis multipliciter ostendit quęsisse, & non inuenisse. Non est autem vultus iste vultum gloriæ domini inuenisse, quæ est super cherubim, quia vniuersitati angelorũ purissimus & clarissimus exhibetur: nobis vero speculatoriis & vmbratilibus adumbratur imaginibus. Quia igitur hic vultum dei sicuti est videre non possumus, adimpletionem lætitiæ non habemus donec trahat nos ad seipsum, & accedat caput corpori, & sit deus omnia in omnibus. Illic erit adimpletio, hic est gustus. Gustamus enim hic & videmus quoniam suauis est dominus, sed gustus iste non transit in potum, quia licet videamus, non tamen penetramus. In gustu est suauis, in adimpletione mirabilis. Sanctorum autem animæ terrenis exutę corporibus, quæ iam ad sedes æthereas aduolauerunt, licet bibant, non tamen adimplentur, non tamen inebriantur. Quanuis enim multa beatitudine perfruantur, expectãt tamen resurrectionem mortuorum corporum, vt cum in terra sua duplicia possederint, sempiterna perfundantur lætitia. Modo enim illis singulis singulæ stolę albæ datę sũt, & iniunctum vt sustineant tempus adhuc modicũ, donec impij conterantur duplici contritione, & ipsi gemina beatitudine coronentur. Cum ergo nondum habeant quod habere desiderant, inebriari non possunt, sed est eis illa visio potus: vt sicut absque labore bibitur, ita sine labore quiescatur, donec satientur cum apparuerit gloria sua. Cum autem resurgemus in virum perfectum in mensuram ætatis plenitudinis Christi, & gloriosa illa ciuitas margaritis suis ornabitur, & sicut lætantium omnium habitatio erit in ea: tunc adimplebit nos lætitia cum vultu suo, quia videbimus eum sicuti est. Tunc inebriabimur ab vbertate domus suæ, & torrente voluptatis suæ potabit nos, dicetque nobis: Bibite & inebriamini charissimi: quia & anima illuminationem, & corpus glorificationem iure perpetuo possidebunt. Sequitur: Delectationes in dextera tua vsq; in finem. Sinistra dei, vita præsens est. Et quia pro sinistro ducimus quicquid non multum curamus, per sinistram præsens vita accipitur, in qua dominus electos suos sic ab impijs permittit flagellari, vt etiam patiatur occidi. An non tibi videmur obliuioni dati qui dicunt: Propter te mortificamur tota die: æstimati sumus sicut oues occisionis: quare faciem tuam auertis, obliuisceris inopiæ nostræ? Per dexteram vero illa beata vita signatur quę nescit nisi gaudia, de qua nihil aliud dicere possumus, nisi quia gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei. Ibi sunt delectationes illæ quas oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparauit deus diligentibus se. In sinistra tribulationes, in dextera delectationes. Vsquequo autem? Vsque in finem. Quis est iste finis? Finis ad iustitiam: Christus omni credenti: finis ille de quo sapiens dicit: Attingit à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter. Te enim cernere finis est consummatus. Ipse est finis ad quem cum venerimus, nihil amplius sitiemus: Iesus Christus sponsus ecclesiæ: qui est benedictus in secula, Amen.

Ioan. 3. c
Cant. 6. a.
Cant. 3. a
Psal. 110. a
Psal. 15. c
Psal. 43. c
Psal. 86. a.
1. Cor. 2. b
Rom. 10. a
Sap. 8. a

De quinque negociationibus, & quinque regionibus.

NEgociamini dum venio. Verbum patris, vnigenitus dei, sol iustitiæ, summus ille negociator, de vltimis cœlorum finibus nostræ redemptionis precium apportauit. Fidelis ista negociatio & omni acceptione dignissima, in qua rex filius regis efficitur negociatio, aurum pro plumbo tribuitur, pro peccatore donatus est iustus. O quàm indebita miseratio, q̃ gratuita & sic probata dilectio, q̃ inopinata dignatio, q̃ stupenda dulcedo, quàm inuicta mansuetudo, q̃ vilis negociatio, vbi filius dei pro seruo traditur, pro creatura creator occiditur, pro mancipio dominus condemnatur. Tua sunt hæc Christe opera, qui de lumine cœli ad tenebras inferni: à dextra maiestatis ad miseriã humanitatis, à gloria patris ad mortem crucis descẽdisti: infernum illustrando, hominem redimendo, superando mortẽ, & mortis authorem. Vnus es, & secundum non habes: quem ad nos redimendum propria benignitas inuitauit, misericordia traxit, veritas qua te venturum promiseras compulit, puritas vteri virginalis suscepit, salua virginitatis integritate potentia eduxit, obedientia in omnibus deduxit, patientia armauit, charitas verbis & miraculis manifestauit. Absint procul negociatores terræ Themam, recedant filij Agar, qui exquisierunt prudentiã, elongentur à me gigantes à seculo nominati, qui ab initio fuerunt statura magna, scientes bellum. Non hos elegit dominus, neque viam disciplinæ meruerunt, propterea perierunt, sed dedit eam Iacob puero suo, & Israel dilecto suo. Abscondisti enim hęc domine sapientibus & prudentibus, gigantibus & nominatis, qui magni facti sunt videlicet in oculis suis, & reuelasti ea paruulis & humilibus tuis. Libenter amplector negociationem tuam, quia negociũ meũ est. Hæc mercimonia cum summa suauitate ruminat anima mea. Non solum autem ruminat, sed & reuocat ruminationẽ tuam: quia & intelligit, quæ diligit, & commendat memoriæ, quæ elegit. In his negociatiõibus præcipis esse animam meã, vt fiat nauis institoris de longe portans panem suum. Negociabor donec venias, venienti lætus occurram, & vtinã audiã: Euge serue bone. Tui sunt cœli, & tua est terra, in regionibꝰ tuis. Negociabor igitur securus, te solum habẽs in itinere ducem, in periculis protectorem, consortẽ in tribulatione. Regiones tuæ quinque sunt, quas perambulant ad negociandũ institores tui, vbi te quærunt dilecti tui, & inueniunt dilecti tui. Prima regio est regio dissimilitudinis. Nobilis illa creatura in regione similitudinis fabricata, quia ad imaginem dei facta, cũ in honore esset non intellexit, & de similitudine ad dissimilitudinem descendit. Magna prorsus dissimilitudo, de paradiso ad infernum, & de angelo ad iumentum, de deo ad diabolum. Execranda conuersio, gloriam in miseriam, vitam in pugnam perpetua captiuitate conuertere. Maledicta descẽsio, de diuitiis ad paupertatem, de libertate ad seruitutem, & de requie ad laborem descẽdere. Miseri nos, & miserabiliter nati: quibus datũ est nasci in mœrore, viuere in labore, in dolore mori: de peccatore peccatores, de debitore debitores, de corrupto corrupti, de subacto subacti, geniti & generãtes: sumus gens peccatrix, populus grauis iniquitate, semen pessimũ, filij scelerati, addentes præuaricationẽ. Ecce quasi non simus sic sumus coram eo, quasi nihilum & inane reputati, putãtes nos aliquid esse cum nihil simus. Vulnerati sumus ingredientes mundum, conuersando in mundo, exeundo de mũdo, à planta pedis vsque ad verticem non est sanitas in nobis. Nouerat hæc ille sublimis propheta, qui statum humanæ miserię deplorans in hæc verba prorupit: Graue iugum est super filios Adę à die exitus de vẽtre matris eorum vsque in diem sepulturæ in matrem omnium. In hac dissimilitudinis regiõe quid negociabimur domine deus? Aspicio genus humanũ ab ortu solis vsq; ad occasum huius mundi nundinas perambulare, alios diuitias quærere, alios honoribus inhiare, alios fauoralis aurę suauitate raptari. Sed quid de diuitiis? Nonne cum labore acquiruntur, cum timore possidentur, cum dolore amittuntur? Thesaurizas & ignoras cui congregabis ea. Vide quantũ laborem pro perituris diuitiis assumpsisti. Transis maria, & alium tibi orbem aperis nauigando, secundum sapientem tribus digitis distans à morte, patriam fugis, relinquis parẽtes, diuelleris ab vxore, filios nescis, & omnium necessitudinum oblitus, quæris vt acquiras, acquiris vt perdas, perdis vt doleas. Filij hominũ vsquequo graui corde? vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendaciũ? Quæ est ista demẽtia filij Adam, circuire maria, perambulare terras, rapi extra mundum, in laboribus plurimis, in vigiliis multis, in ieiuniis crebris, in mortibus frequenter? Ecce quales diuitiæ. Sed quid de honoribus? In sublimi loco positus es, ducem te constituerunt. Vide si non à deo iudicandus es, ab hominibus spectandus: ab omnibus lacerandus. Si miles es, excubas ante limina principis, vt principatum acquiras, & ferrato vestitus amictu, propior es vulneri q̃ honori, morti q̃ vitæ, periculo quàm præmio. Si de sorte domini, nõne episcopus Romanum

Matt. 11. d.
Prou. 31. b.
Psal. 88. b.
Esa. 40. d
Eccli. 40 a
Psal. 38. b
Psal. 4. a

manum pontificem, archidiaconus vel diaconus episcopum pertimescit? Vide etiam vtrum excusseris manus tuas ab omni munere, ne cum Simone audias: Non est tibi pars neque sors in sermone isto: quia voluisti donum spiritus sancti cum pecunia possidere. Nihil ad nos de rectoribus ecclesiæ iudicare: videant ipsi amici sponsi, cum de sponsa cœperit exigere rationem, qui iudicat orbem terræ in equitate. Nunquid in honore sine dolore, in prælatione sine tribulatione, in sublimitate sine vanitate esse quis potest? Ecce quales honores. Quid autem de gloria? Gloria tibi vnde fœtide puluis, limus terræ, vas in contumeliam? Non tibi non tibi, sed nomini domini da gloriam. Illi permitte gloriam suã, qui gloriosus est in sanctis suis. Illum lauda, quẽ laudant angeli in cœlis. Nunquid & ipsa inanis gloria, quæ nihil aliud est quàm aurium inflatio vana, quæ haberi vix potest sine iuidia? Respice quos antecedis, & cogita quia omnibus inuidiæ semina præbuisti. Omnes ergo aduersum te toruis luminibus inflammantur, tua fœlicitate torquentur, tua vruntur gloria. Ecce vnde gloriosus, inde odiosus, vnde sublimis, inde humilis: inde solicitus, vnde securus. Vides ergo quàm vanè conturbatur omnis homo. Hæc sunt mercimonia quæ inueniuntur in regione dissimilitudinis. Prudens ergo negociator qui videt in diuitiis laborem, in honoribus pœnam, inuidiam in gloria, facit sarcinam suam mundi contemptum, & fugit. Secunda regio est paradisus clausstralis. Vere clausstrum est paradisus, regio valo disciplinę munita, in qua preciosarum est mercium fœcunda fertilitas. Gloriosa res, homines vnius moris habitare in domo: bonum & iucundum habitare fratres in vnum. Videas illum peccata sua deflentem, alium in dei laudibus exultantem, hunc hominibus ministrantem, illum alios erudientem, hunc orantem, illum legentem, hunc miserentem, illum peccata punientem, hunc charitate flagrantem, illum humilitate pollentem, hunc in prosperis humilem, illum in aduersitate sublimẽ, hunc in actiua laborantem, illum in contemplatiua quiescentem: & poteris dicere: Castra dei sunt hæc. Quam terribilis est locus iste: non est hic aliud nisi domus dei, & porta cœli. Quid tibi ergo fidelis anima in his nundinis est consecrandum? Perambula virtutes cohabitantium in domo domini virtutum, & fac inde sarcinam tuam, formam viuẽdi. Quæ prius habitabas in regione vmbræ mortis, transi ad regionem vitæ & veritatis. Tertia regio est regio expiationis. Tria sunt loca quæ mortuorum animæ pro diuersis meritis sortiuntur, infernus, purgatorium, cœlum. In inferno impij, in purgatorio purgandi, in cœlo perfecti. Qui in inferno sunt, redimi non possunt: quia in inferno nulla est redemptio. Qui in purgatorio sunt, expectant redemptionem, prius cruciandi, aut calore ignis, aut rigore frigoris, aut alicuius grauitate doloris. Qui in cœlo sunt, gaudio gaudent ad visionem dei, Christi fratres in natura, coheredes in gloria, similes in æternitate iucunda. Quia igitur primi redimi non possunt, tertij redemptione non indigent, restat vt ad medios transeamus per compassionem, quibus iuncti fuimus per humanitatem. Vadam in istam regionem, & videbo visionem hanc grandẽ, quomodo pius pater glorificandos filios in manu tentatoris relinquat, non ad occisionem, sed ad purgationem: non ad iram, sed ad misericordiam: non ad destructionem, sed ad instructionem: vt iam non sint vasa iræ apta in interitum, sed vasa misericordiæ præparata ad regnum. Surgam ergo in adiutorium illis, interpellabo gemitibus, implorabo suspiriis, orationibus intercedam, satisfaciam sacrificio singulari, si forte videat dominus & iudicet vt laborem conuertat in requiem, misericordiam in gloriam, verbera in coronã. His enim & huiusmodi officiis potest eorum pœnitentia resecari, finiri labor, destrui pœna. Percurre ergo quęcunque es fidelis anima regionẽ expiationis, & vide quid in ea fiat, & in nundinis istis sarcinam tuam affectum compatiendi. Quarta regio est regio gehennalis. O regio dura & grauis, regio extimescenda, regio fugiẽda: terra obliuionis, terra afflictionis, terra miseriarũ, in qua nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Locus lethifer, in quo ignis ardens, vbi frigus rigẽs, vermis immortalis, fœtor intolerabilis, mallei percutientes, tenebræ palpabiles, confusio peccatorũ, inundatio vinculorum, horribiles dęmonum facies. Totus tremo atque horreo ad memoriam istius regionis, & cõcussa sunt omnia ossa mea. Quomodo cecidisti Lucifer, qui mane oriebaris? Omnis lapis preciosus operimentum tuum, modo subter te sternitur tinea, & operimentum tuum vermis. O deus quanta distantia inter operimentum preciosi lapidis, & operimentum vermis inter delicias paradisi, & tineam corrodentem inferni? Scio quia paratus est ille ignis diabolo, & angelis eius, & hominibus similibus eius: vbi sine fine finientur, sine morte morientur, torquebuntur sine cessatione. Viuens igitur in infernum descende, percurre mentalibus oculis tormentorum officinas, fuge scelera & vitia, pro quibus scelerati homines & vitiosi perierunt. Habe odio iniquitatem, & dilige legem domini, & tam formidolosis nundinis fac sarcinam tuam odiũ peccati. Quinta regio est paradisus supercœlestis. O beata regio supernarum virtutum, vbi beata trinitas à beatis facie ad faciem videtur, vbi illa sublimia agmina sublimi pennarũ applausu: Sanctus, sanctus, sanctus dominus deus sabaoth, clamare non cessant. Locus est voluptatis, vbi torrente voluptatis potantur iusti. Locus splendoris, vbi iusti fulgent sicut splendor firmamenti. Locus lætitiæ, vbi lætitia sempiterna super capita eorum. Locus abundantiæ, vbi nihil deest videntibus eum. Locus suauitatis, vbi apparet dominus suauis vniuersis. Locus pacis, vbi in pace factus est locus eius. Locus admirationis, vbi sunt mirabilia opera eius. Locus satietatis, vbi satiabimur cum apparuerit gloria eius. Locus visionis, vbi videbitur magna visio. O regio sublimis, plena diuitiarum, de valle lachrymarum suspiramus ad te, vbi sapientia sine ignorantia, memoria sine obliuione, intellectus sine errore, ratio sine obscuritate splendebit. Regio in qua dominus transiens ministrabit electis suis, id est talem se qualis est ostendet. Illic erit deus omnia in omnibus, vbi rerum vniuersitas mirabiliter ordinata dabit creatori gloriam, lætitiam creaturæ. Curre igitur spiritualis anima oculis desideriorum per regionem istam, & vide regem gloriæ in decore suo gloriosum, stipatum legionibus angelorum, sanctorum ornatum agminibus, deponentem superbos, humiles exaltantem, damnantem dæmones, homines redimentem, & dic: Beati qui habitant in domo tua domine, in secula seculorum laudabunt te. Cum ergo mente perceperis tam preciosas nundinas, mercimonia tam præclara, construe sarcinam tuam amorem dei. Vidisti regiones, animaduertisti nundinas, sarcinam construxisti, & beatus es. Negociare ergo dum veniat dominus deus tuus, vt ei dicere possis: Domine quinque talenta tradidisti mihi, ecce alia quinque superlucratus sum: & audire merearis: Intra in gaudium domini tui sponsi ecclesiæ, qui est benedictus in secula. Amen.

Act. 8. d
Psal. 132. a.
Gene. 32. a
Exo. 3. a.
Esa. 14. d
Eze. 28. d
Esa. 14. c.
Mat. 25. d.
Esa. 6. a
Apo. 4. c
Psal. 83. a.
Matt. 25. a
1. Cor. 14 g

Parabola de fide, spe, & charitate.

REx nobilis & potens tres habuit filias, fidem, spem, & charitatem: his delegauit ciuitatem eximiam, humanam animam. In qua cum tres sint arces, rationabilitas, concupiscibilitas, irascibilitas: vnicuique suam contradidit: fidei primam, spei secundam, charitati tertiam. Rationabilitati præficitur fides, quia fides non habet meritum vbi humana ratio præbet experimentum. Concupiscibilitati spes, quia concupiscere nos nõ licet quæ videmus, sed quæ speramus: & spes quæ videtur, non est spes. Irascibilitati charitas, feruor scilicet feruori: vt feruor virtutis feruori naturæ dominetur, imò feruor naturalis attollat se in feruorem virtutis. Ingressæ illę vnaquæque pro posse suo domum suam ornat & procurat. Custodem ergo domus suæ in rationabilitate fides ponit prudentiam, vt suum ius in ea sibi conseruet, & rationem sub legibus fidei & intra terminos à fide positos cohibeat. Vt autem fiducialiter in domo ageret, addidit & obedientiam. Vt obedientia processum operis, & tolerantiam haberet laboris, subdidit & patientiam. Vt autẽ etiam inferiorem actuum vel sensuum familiam regere bene posset & dispensare, ipsam ei dispensationẽ suffecit. Vt secundum Apostolum honestè & secundum ordinẽ omnia fierent, addidit & ordinẽ. Ne maledictio intraret domũ (Maledicta ois domus indisciplinata) custodẽ in porta posuit disciplinã.

Spes aũt in concupiscibilitate domui suæ sobrietatẽ præ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G fecit,vt ius suum in ea sibi conseruaret, & principale eius sibi semper seruire compelleret. Vt autem inferiorem voluntatum & voluptatum familiam discrete regere sufficeret, ipsa ei subdidit discretionē. Cui etiam contra concupiscentiam carnis addidit continentiam, contra concupiscentiam oculorum constantiam, contra ambitionem seculi humilitatem. Et ne egestas intraret domum (vbi enim multa verba sunt, sicut dicit Salomon, ibi multa egestas) silentium custodem posuit in limine. At charitas suam domum ad Austrum & meridiem positam, amicę sibi pietati commisit, iusque suum omne ei tradidit, subdens ei ad obsequium primum munditiam corporis, deinde congruas exercitationes, videlicet lectiōes, meditationes, orationes, & spirituales affectiones. Et ne ingressa domum miseria conturbaret beatitudinem filiorum dei, qui in septimo gradu, id est in perfectione beatitudinis positi in domo charitatis ludunt & iucundantur beati pacifici: ipsam pacem custodem in porta constituit. Sic ordinatis domibus suis, totius ciuitatis quasi prępositū quendam œconomum posuerunt liberum arbitrium. Quo peracto, redeunt in domum patris puellę regiæ. Inimicus homo superueniens, ordinem & gloriā ciuitatis videns & inuidens machinatur insidias, & ingredi cupiens corruptis duobus de præcipuis ciuibus discretione & dispensatione, viuersæ malitiæ suæ exercitum introduxit per portas rationabilitatis & concupis- H cibilitatis. Prępositus ciuitatis liberum arbitrium, qui totius ciuitatis dimissus erat custos & arbiter (paterfamilias quippe peregre proficiscens dedit seruis suis potestatem cuiusq; operis) ligatur vinculis ferreis, & in carcerem mittitur. Præcipitatis de arce rationabilitatis custodibus suis, mox contra fidem blasphemia inducitur. Cum qua irruentes contradictiones, commotiones & confusiones, cęteraque huiusmodi turba, cunctaque sibi diripiētes, sibique quicquid libeat vendicantes, in rationabilitate nihil rationis reliquerunt, & ianitore perempto, scilicet disciplina, omnibus intrandi & exeundi copiam præbuerunt. Porro in domum spei (concupiscibilitatem scilicet) ingressa, & omnia sibi vendicans domina luxuria, totam eam de superioribus deiectam ad ima deuoluit, & concupiscentiæ carnis continentiam, concupiscentię oculorum constantiam, ambitioni seculi humilitatem conculcandam tradidit & illudendam. Et perempto silentio ianitore, omnibus & intrantibus & exeuntibus fecit portam patere. Sobrietatem vero & socias sobrietatis virtutes aut occidit, aut incarcerauit, aut in exilium destinauit. Exinde ad superiorem ciuitatis arcem cōscenditur, & pace ianitore & custode summę beatitudinis perēpto, miseria ingreditur. Mox enim domina superbia (scendēs in arcem (superbia enim eorum qui te oderunt, ascendit semper) pietatem de ea impie I deturbauit, totamque illam pietatis & pacis familiam morte vel exilio damnauit. Iam quicunque vult, sanctuarium dei ingreditur: quæcunque sancta in eo, quæcunque hactenus filiis Leui tantum accessibilia erant & visibilia, iam prophanata, iam direpta ab inimicis, in Babylonē transferuntur, & de vasis templi concubinis regis Babylonij propinatur. Sic capta est & confusa tota ciuitas. Secundum gloriam eius facta est ignominia eius. Confusis omnibus, ad dominas tristis nuncius venit perditę ciuitatis. Conturbatę illę, pedibus patris prouoluuntur auxilium deprecantes. Causante illo, & custodis liberi arbitrij arguente negligentiam: quid, inquiunt, ô pater liberum arbitrium potest sine adiutrice gratia? Et ego, inquit, dabo gratiam, sed præmittendus est timor. Ipse enim præibit ante illam parare vias eius. Egressus timor à facie domini venit ad ciuitatem, baculum habens disciplinæ in manu eius. Inuenitque portam difficultatis obseratam & obfirmatam vectibus malę cōsuetudinis. Ianitor procax & improbus carnis lasciuia in portis aderat, qui timori satis infestus, opprobriis & conuitiis eum fatigabat. At ille facto impetu fiduciæ, frangens vectes malę consuetudinis, portas diruens difficultatis, miserum illum corripit, & baculo eum disciplinæ quem tenebat, vsque ad mortem perurget. Statimque signum aduenientis gratiæ super portas eleuans, totam ciuitatem vertit in timorem. Post quem gratia ingreditur ciuitatem secum totum illum virtutum cœlestium exercitum adducens. Mox pars inimica disparuit, virtutes vero ad nota præsidia recur-

Psal.73.d

runt. Procedentes illico & seipsas deceptas fuisse accusantes K discretio & dispensatio, veniam precantur: prodit de vinculis & ad occursum dominę gratiæ festinat arbitrium, sub regno gratiæ nunc tandem se sperans fore liberum. Fercula prę parantur filiabus regis domus suæ, & mensæ ponuntur congruę. In mensa quippe fidei panis ponitur doloris, & aqua angustię, & cætera pœnitentiæ fercula. In mensa spei panis confortans, & oleum exhilarans faciem, & cætera consolationis fercula. In mensa charitatis panis vitæ, vinumque lætificans, & omnes delitiæ paradisi. Iam ingrediuntur & epulantur, & custodiūt ciuitatem. Sed nisi dominus custodierit ciuitatem: *Psal.126.a* frustra vigilat, qui custodit eam.

Parabola de nuptiis filii regis, & de ornamentis sponsæ suæ.

Vllius regis supercœlestis Hierusalem egressus est vt contemplaretur regna patris sui inferiora. Qui circunspectis omnibus, regressus ad patrem ait: Pater omnia regna terrarum circuiui, & quæ in omnibus agerentur diligenter aspexi. Clamorem etiam So- *Gene.18.c* domorum qui ad te ascendebat, verum esse comperi, & vltione digna puniri. Sed iam tempus est vt in futurum mihi prospiciam, vxorem ducam, filios procreem, familiam iam per me regam. Sponsam quæ mihi habenda complacuit, in domo regis Babylonici vidi. Quam rex ille captiuam tenet: & ne quę L sit valeat cognosci, vilibus ac sordidis vestibus eam induit. Ad hæc pater ad filium: Absit, inquit, à te vt rem istam facias coæterne & consubstantialis mihi vnice fili. Aethiopissa illa, de qua dicis, non est condigna tuo generi vel tuæ immensitati. Ad quem filius: Fixum, inquit, habeo in me & vxorem velle ducere, & nullam nisi hanc mihi coniungere. Si ita est, inquit, pater, tu coæternus & consubstantialis & coomnipotens mihi in manu habes & illam de captiuitate Babylonica liberare, & prout vis tibi sponsam assumere. Statim affuit innumerabilis multitudo angelorum & cœlestium agminum, in his nuptiis filio summi regis ministrare sese præparantiū. E quibus vnū scilicet Gabrielem archangelum qui paranymphus eius fieret elegit. Gabriel electus, filio summi regis ait: En fortitudo tua ego sum: illam tibi quam quæris de medio Babyloniæ vi rapere, si imperas, & valeo, & paratus sum. Nō ita agendum est, inquit, filius regis æterni, violentia nulla Babylonico regi inferenda est: consiliis occultis & sapientia, quæ mihi iungenda est, de captiuitate Babylonica est eripienda. Ad Mariam virginem de stirpe Dauid mysterium consilij mei à te Gabriel est deferendum: occulte apud eam in thalamo eius conuiuium nuptiarum mearum est nunciandum & celebrandum. Ad Mariam Gabriel archangelus descēdit, quod sibi iniunctum fuerat peregit. Sed qui eum miserat, antequam nunciaretur, iam ad virginem venerat. Ibi nūciatum, M ibi celebratum est sanctissimum nuptiarum conuiuium. Sed nunquid tantus ac talis iste sponsus ad sponsam suam vacua manu venit? Nequaquam, sed donatiua detulit: delata erogauit. Et quia hyemis tempore venit, hyemales vestes primum suæ sponsæ dedit, agninam videlicet pelliceam, & cappam. Quod vtrumque fit de agno, sed alterum sine dolore agni, id est lana de qua fit cappa sumitur: alterum videlicet pellis, vnde pellicea, absque dolore graui ab agno non accipitur. Sponsus iste agnus est, sicut scriptura testatur: Quasi ouis *Esa.53.c* ad occisionem ducetur: & quasi agnus coram tondente se, sic non aperiet os suum. Et alibi: Ecce agnus dei, ecce qui tollit *Ioan.1.d* peccata mundi. Agnus igitur iste de lana sua sponsę cappam fecit, cum humilitatem verbis docuit dicens: Discite à me *Matt.11.d* quia mitis sum, & humilis corde. Pelliceam dedit, cum vigiliis, cum ieiuniis, & aliis carnis suæ afflictionibus, ad vltimum passione crucis, mortificationem carnis sponsæ ostendit. Cappa itaque (qua qui indutus est absconditur) signat humilitatem, quia quæ sponsa est Christi latitat, & à seculo cognosci refugit. Pellicea quę de mortuis animalibus fit, mortificationem carnis insinuat. Hæc autem hyemis tempore. Paschali vero tempore armineam pelliceam dedit circa collum & circa manum rubeis gulis præparatam. Hæc pellicea sunt prædicatores, albi propter resurrectionem, quam in Christo annunciant: & in sponsam futuram prędicant: qui cum passionē

Christi

A Christi annunciant, rubeam gulam circa collum portant. Sed quia quidam passionem Christi ore prædicant, quam corde
Phil.1.c non sentiunt, de quibus dicit Paulus: Quidam annunciant Christum non syncere, existimantes se suscitare tribulationem vinculis meis: oportet vt quod ore dicunt, corde sentiant. Nam minus de cæteris ornata esset, si tantum circa collum, & non vsq; ad pectus descendentes gulas pelliceas haberet. Circa manus prædicatores gulas habent, cum in operibus suis passionibus Christi communicant. Igitur pellicea sponso de arminio fit, quod candidum est, in significationem lætitiæ spiritualis ob spem futuræ resurrectionis. Circa collum & vsque supra pectus & circa manus rubeis gulis ornata est, quia passionem Christi, quam ore prædicat, corde sentit, & operibus attestatur. Dedit etiam Christus paschali tempore sponsæ suæ cordubanos suos, qui signant duo testamenta, quibus affectus sponsæ ne terram tangant muniuntur: vel signant continentiam & charitatem, quæ duos affectus, quorum alterum ad carnem suam, alterum ad vitia olim spōsa habuit, calceant: è quibus ille qui ad carnem est, continentia siue districtione disciplinę munitur: ille qui est ad vitia, charitate extinguitur. Sed hi cordubani nisi professione ligentur & obedientia, è pedibus elabuntur. Multos enim videmus, qui continentiam carnis ex charitate habuerunt, vel secundum duo testamenta viuere disposuerunt, sed quoniam sub
B obedientia & professione se non ligauerunt, grauiter lapsi sunt. Cordubani itaq; sunt vel duo testamenta, vel continentia & charitas, ligaturæ professio, & obedientia. Dedit etiam Christus sponsæ suæ duas chirothecas. Manus sponsæ sunt operatio & contemplatio. Et quanuis per læuam alibi actiua,
Canti.2.d. per dexteram contemplatiua vita (vt est illud: Læua eius sub capite meo &c.) hic tamen per sinistram contemplatio, per dexteram operatio designatur, hac similitudine, quia sinistram frequenter tenemus sub vestibus absconditam, dexteram verò sæpius ad operandum exponimus. Similiter manus dextera, id est operatio, habet chirothecam in quinq; folliculos ad quinq; digitos recipiendos diuisam: quia bonum opus debet esse rectum, voluntarium, purum, discretum, & firmum. Rectum in intentione: voluntarium, vt nec timore nec aliqua alia fiat coactione: purum, vt dum fit, aliqua aura vanitatis non inanescat: discretum, vt vltra modum non intendatur: firmum, vt perseueret. Sinistra autem, id est contemplatio, habet chirothecam similiter in quinq; diuisam. Nam quin que in contemplatione sunt, scilicet consideratio peccatorū & gehennæ, contemptus præsentium & spes futurorum, iudicium & regnum, status corporis post resurrectionem & glorificationem, spiritus humanus & æternitas cum qua vniendus est. Qui enim contemplatur, primum considerat peccata sua qualia & quanta perpetrauit: quæ considerare non mul-
C tum prodesset, si non pro illis in gehenna puniri metueret: & ideo consideratioui peccatorum recte adiungitur consideratio gehennæ. Iterum si considerauetur quæ & quanta sint tormenta gehennæ, & nulla peccatorum memoria haberetur, secura mens forsitan gehennam consideraret, cum nulla eam recordatio peccatorum perterreret. Hac de causa in mente contemplatoris vtrunq; & peccata & gehenna coniungitur, vt ex vtroq; terror incutiatur. Sed in mente sic perterrita statim suboritur contemptus præsentium, cui adiuncta est spes futurorum. Sed ne spes mentem dissolutam reddat, restringitur per iudicium, quia considerat ad ea quæ sperauit, transeundum esse per illud horrendum & districtum iudicium. Sed terrorem de iudicio, consolatur regnum, & ideo iudicio subiunctum est regnum. In quo regno considerat quid erimus, & primum status corporis, quod erit immortale & impassibile: deinde glorificatio, quod erit ineffabilis pulchritudinis & præfulgidum, sicut scriptum est: Fulgebunt iusti sicut sol. Post hæc consideratur beatitudo animæ, si ipsa anima cō-
Matt.13.f sideratur, & deus cui vnienda est, quod est vltimum, & consummatio omnium. Hæc autem quinque, quæ in contemplatione consideramus, per quinq; fenestras videntur. Fenestra ex aere & pariete constat. Nam vbi est paries continuus, nulla est fenestra: item vbi est aer absque pariete, non est fenestra, sed paries admittens intra seipsum aerem, vocatur fenestra. Christus verò est ex humanitate quasi pariete, & diuinitate intra humanitatem lucente. Itaq; Christus fenestra est, D imò quinq; fenestræ in eo considerantur, scilicet incarnatio, conuersatio, doctrina eius, resurrectio, & ascensio. Per illas quinque, quinque quæ de contemplatione dicta sunt, videntur. Nam per incarnationem Christi, multis manifestata sunt peccata & gehenna, quæ prius non attendebantur. Conuersatio eius aperte docuit præsentia contemnere, & ad futura spem dirigere. In doctrina eius satis de iudicio & regno. In resurrectione eius ostensus est status corporis & glorificatio, quia qualis ipse, tales & sui futuri sunt pro modulo suo. In ascensione autem quantulumcunq; reuelatum est, quomodo spiritus noster cum deo vniendus est. Homo enim ille quomodo sine omni vehiculo, absque omnis creaturæ adminiculo ascendit, sic & spiritus noster post eum tandem ascendet. Itaque chirothecæ sponsæ in manu dextera sunt, id est in actione, quod ipsum opus sit rectum, voluntarium, purum, discretum, & firmum. In sinistra manu, id est contemplatione, quod primum considerentur peccata & gehenna, deinde sequatur contemptus præsentium, & spes futurorum, post iudicium & regnum, subiungatur status corporis & glorificatio, ad vltimum vnitio spiritus nostri cum deo. Christus ascen- *Luc.24.g.*
dens hæc omnia in sponsa consummauit: & eam conseruan- *Acto.1.a*
dam apostolis commisit, & ne ab Hierosolymis discederent E
præcepit donec induerentur virtute ex alto. Post dies decem, ipso scilicet die Pentecostes exercitum maximum & fortem misit è cœlo, id est spiritum sanctum, qui contulit eis pacem & gaudium, & cæteros fructus spiritus, quos enumerat *Gala.5.d*
apostolus. Quibus facti constantes & fortes, hostiles cuneos *Acto.4.a*
aggrediuntur, & Petrus vna die quinq; milia, & alia die tria *Acto.2.g*
milia de Iudæis ad Christum conuertit. Quibus gestis aiunt apostoli: Absit vt domina nostra Christi sponsa pedes amplius gradiatur, quæramus ei animal quo subuehente celerius & honestius quocunque eundum est deferatur. Sed hoc non erit equus, quia animal superbiæ & discordiæ est: nec asinus, quia fatuus & immundus: sed mulus, qui firmiter & matur graditur. Mulus itaque sponsæ datur, quia populus ex Iudæis & gentibus ad fidem conuersus est. Sicut enim mulus ex diuersis animalium speciebus nascitur, sic primitiua ecclesia ex diuersis populis collecta est, videlicet ex Iudæis & gentibus, vel de præsumentibus & desperantibus. Christus enim diuersis & contrariis infirmitatibus laborantes miro modo sanauit, & vno medicamine, id est cruce sua eos qui nimis confidentes aut desperantes fuerunt & adhuc sunt, qui dicunt, re mea contentus sum, & nulli vnquam per vim rapui aliquid, & similia, & quid est, quare de vita desperem, & gehennam timeam? Sed si isti attendant quod Christus, qui pec- *1.Pet.2.d*
catum non fecit, nec dolus inuentus est in ore eius, morte tamen turpissima, id est cruce vitam finiuit, deficiunt à superF
bia sua, & timore conterriti, ad humilitatem & ad communicandum passionibus Christi conuertuntur. Sunt iterum qui tot & tantis facinoribus inquinati sunt, vt sibi indulgeri diffidant. Sed si ipsi attendant quod Christus non pro se, sed pro peccatoribus sustinuit, spem sumunt, & à desperatione sanantur. Itaque Christus sua cruce & præsumentes sanat, quia innocens passus est: & desperantes, quia pro peccatoribus sustinuit. Et ex his diuersis peccatoribus ecclesia congregata mulus est, quem apostoli sponsæ præparant. Et ei in talibus quiescenti, & per eos ad diuersa progredienti, dant calcar vnum, scilicet amorem sponsi, quo suos proficisci compellat. Dant & flagellum quo retrò percutiat, quia de perpetratis iniquitatibus anxiantur. Multiplicata & dilatata sancta ecclesia, apostoli peracto agone sui certaminis de vita decedentes, eam martyribus regendam committunt. Illi autem pro ea viriliter decertantes, & in defensione eius sanguinem suum fundentes, dicunt: Apostoli mulo vno dominam nostram donauerunt, æquum est & nos in ornatum eius & decorem aliquid conferre. Et quia iam æstas incaluit, grossioribus indumentis non est oneranda, nouum aliquid faciamus ei decoris & subtile, varium scilicet mantellum, rubea purpura coopertum. Varium istud mantellum sunt sancti martyres ex parte virgines, quod signat album: ex parte viduæ vel coniugati, qui signantur medio colore & vario. Rubeum superponitur, quia pro Christo trucidati sanguine respersuntur: Et

hi suis

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ghi ſuis temporibus viriliter rexerunt eccleſiam, prouexerunt & munierunt. Quibus decedentibus ſucceſſerunt ſancti doctores & magnifici confeſſores: Ambroſius, Hieronymus, Hilarius, Auguſtinus, & ſimiles. Videns autem diabolus aperto bello quod contra eccleſiam tempore apoſtolorum & martyrum geſſerat, ſe nihil profeciſſe, ſed eam tribulationibus magis creuiſſe & profeciſſe, ad fraudulentas & occultas perſecutiones conuertitur, ſcilicet vt aliquos ex membris eius ſeducat per quos negocium ſuæ malitiæ tanto efficacius quanto occultius peragat. Inſtruit itaq; Arrium ſuis artibus: Pelagium & Fotinum, & his ſimiles, qui miniſtros Chriſti ſe ſimulantes, ſponſam eius longe in deuium ducant. Quod percipientes ſancti doctores occurrunt, diſputationibus confligunt, confutant hæreticos, & dominam ſuam ad viam veritatis reducunt. Cui reductæ, quia dum per deſerta Arij & deuia Pelagij graditur, veſtes eius aliquantum attritę erant, paludamentum de ſamito faciunt, id eſt vita ſua pudica & honeſtis ſuis moribus eam adornant. Ecce iam victus hoſtis & in apertis perſecutionibus, & occultis hæreticorum ſeductionibus. Iam ſponſa nullo contra occurrente, cum multo comitatu graditur, adhuc tamen coluber tortuoſus eam ſpoliare conatur, & cum iam in via non poſſit, iuxta viam laqueos parat, ibi tentoria ſua erigit. Et hic quidem trapezitas ſuH os cum multo auro & argento expoſito ſedere facit: illic autem venditores veſtium cum multo & vario apparatu diuerſorum ornamentorum: alibi vendentes cibos omnium generum collocat: alibi vendentes vina & omnium potionum genera tabernas diſponit: alibi triumphales arcus gloriantium in pompa ſeculari erigit, choreas puellarum, & omnium incitamenta libidinum oſtendit. Qui ſapiens eſt, cum ſponſa graditur, ſponſæ recta via gradienti adhæret. Fatui & vecordes viam deſerunt, & in tabernaculis diaboli eſſe iucundantur. Nam quicunq; argentum diligit, auri ſpecie capitur, & hæc Chriſto præponit: in tabernaculis diaboli demoratur. Similiter qui veſte preciosa, qui cibis lautioribus, qui vino mellito & aliis potionum generibus: qui in mulieribus, qui in iocis, in ſeculi cantionibus delectatur, & hæc Chriſto præponit: in tentorio diaboli eſt. Quid etiam dicam de illis qui cum eccleſiam dei regere debeant, ingredientes viam, ea quæ in tentoriis diaboli ſunt admirantes circunſpiciunt & concupiſcunt: & non habentes vnde concupita ſibi cõparent, ornamenta ſponſæ ſuæ diripiunt, & in explendis malis concupiſcentiis ſuis turpiter inſumunt? Ita vndiq; lacerata circa humeros, vt parum quid de amictu, id eſt paucos monachos & paucos regulares canonicos, & de aliis generibus hominum fere nullum retineat. ℭ ℭ

I *Sermo cuiuſdam ad clerum in concilio Remenſi congregatum.*

Exo.17.c Deu.32.d Exo.3.c Matt.16.c Ioan.21.c Pſal.103.c. Mat.5.b Pſal.81.d 1.Cor.1.c

GRaue eſt quod mihi iniungitur, videlicet vt doceam doctores, inſtruam patres: præſertim cum ſcriptum ſit: Interroga patres tuos, & annunciabunt tibi. Sed præcipit mihi Moyſes iſte, cuius manus graues ſunt: cui obediendum eſt non ſolum à me, ſed etiam ab omnibus. Et plus quam Moyſes hic. Moyſi commiſſa fuit vna plebs Iſraelitica: iſti autem vniuerſa eccleſia. Et pluſquam angelus hic. Cui enim angelorum dixit aliquando deus: Quæcunq; ligaueris ſuper terram erunt ligata & in cœlis? Secundum officium dico, non ſecundum meritum. Præter deum nõ eſt ſimilis ei nec in cœlo nec in terra. Hic eſt Petrus, qui miſit ſe in mare, cum alij diſcipuli nauigarent ad Ieſum. Vnuſquiſque veſtrum contentus eſt nauicula ſua, hoc eſt archiepiſcopatu ſuo, abbatia ſua, præpoſitura ſua: iſte autem miſit ſe in omnes archiepiſcopatus, abbatias, præpoſituras. Hoc mare magnum & ſpatioſum manibus, illic reptilia quorum non eſt numerus. Et vobis dico fratres mei epiſcopi, multum exaltauit vos deus. Vos eſtis ſal terræ, ſicut dicit dominus in euangelio: Vos eſtis lux mundi. Ego dixi dij eſtis, & filij excelſi omnes. Veruntamen ſicut homines moriemini, & ſicut vnus de principibus cadetis. Vbi ſapiens, vbi ſcriba, vbi conquiſitor huius ſeculi? Nonne ſicut homines morientur? Et nonne ſicut vnus de principibus cadent? Vnde cadent vel quo? De latere domini, in profundum inferni. Fratres, duo magna reſtant: mors videlicet & iudicium. Dura eſt enim conditio mortis, & idcirco rarus eſt, qui velit mori. Sed quæ cura mori, cum hæc ſit via vniuerſæ carnis? Eia quo ibo à ſpiritu tuo, & quo à facie tua fugiam, cum dicat apoſtolus: Omnes nos repręſentari oportet ante tribunal Chriſti, vt referat vnuſquiſq; rationem de his quæ geſſit in corpore ſuo, ſiue bonum ſiue malum? Fratres, aliam ſynodum pronuncio vobis, vbi dominus deus ſedebit in iudicio, & ibi omnes nos oportet repræſentari, & ibi deus iuſte iudicabit orbem terrarum. Hic includitur iniuſtitia in marſupio. Sed iuſte iudicabit deus in illo iudicio, & ibi omnes nos oportet repræſentari (niſi forte, quod dici nefas eſt, mentiatur apoſtolus) ſiue ſit papa, ſiue cardinalis, ſiue archiepiſcopus, ſiue epiſcopus, ſiue diues, ſiue pauper, ſiue doctus, ſiue indoctus, vt referat vnuſquiſq; rationem de his quæ geſſit in corpore, ſiue bonũ, ſiue malum. Et ſi reddenda eſt ratio de his quæ quiſq; geſſit in corpore ſuo: heu quid fiet de his quæ quiſq; geſſit in corpore Chriſti, quod eſt eccleſia? Eccleſia dei vobis cõmiſſa eſt & dicimini paſtores, cum ſitis raptores. Et paucos habemus, heu, paſtores: multos autem excommunicatores. Et vtinam ſufficeret vobis lana & lac: ſititis enim ſanguinem. Quatuor tamen his qui præſunt in eccleſia dei, neceſſaria eſſe pręomnibus reor: videlicet vt per oſtium intrent, vt in humilitate ſe contineant, auaritiam declinent, munditiam tam corde quam corpore ſeruare ſtudeant. Sed quid prodeſt ſi canonice eligantur (quod eſt per oſtium intrare) & non canonice viuant? Dixit dominus ad duodecim: Nonne ego vos duodecim elegi? & vnus ex vobis diabolus eſt. Domine Ieſu, cum eſſet electio illa in manu tua, & non haberes aliquem contradicentem & reclamantem tibi: Quare elegiſti diabolum epiſcopum? Cur bone Ieſu, non elegiſti bonum & iuſtum & ſanctum, ſicut Petrus bonus iuſtus & ſanctus fuit? Vel ſi elegiſti diabolum, cur te iactas elegiſſe? Fratres, ſic facit Ieſus hodie, eligens ſibi multos diabolos epiſcopos. Vbi, proh dolor, reperiemus epiſcopos, qui poſt adeptam dignitatem in humilitate ſe contineant? Nempe ſuperbia eis occaſio eſt, vt ad tantam dignitatem aſpirent, vt in ouile Chriſti impudenter irrumpant, cum tamen per pſalmiſtam dominus dicat: Non habitabit in medio domus meæ qui facit ſuperbiam. Ieſus autem in medio eſt, non in angulo. Vnde ipſe in euangelio: Vbi duo, inquit, vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum ſum. Et iterum: Ieſus autem tranſiens per medium illorum ibat: Et in libro Sapientiæ: In medio, inquit, eccleſiæ aperuit os eius. Et rurſus in euangelio dicitur: Stetit Ieſus in medio diſcipulorum ſuorum. Væ mihi domine Ieſu, ſi tecum ero in domo tua, & non in medio domus tuæ. At iſti non ſic. Sunt quidem cum Ieſu, ſed non in medio domus eius: quia amant & faciunt ſuperbiam, parentes ſuos extollentes: pauperes autem negligentes & deprimentes. Male viuunt, & ſubiectos male viuere volunt. Et idcirco comparantur apoſtataę angelo qui dixit in corde ſuo: Ponam ſedem meam ad Aquilonem &c. Quid eſt diabolum ad Aquilonem ſedem velle ponere, niſi ſuperbum quempiam & impium ſuper ſuos ſimiles à charitatis calore vel ſapiętiæ luce alienos principatum appetere, vel adeptum tenere? Talis erat Abſalon ſuper filios Iſrael, patri ſuo rebellis, principatum appetens. Talis erat Hieroboam, qui peccauit, & peccare fecit filios Iſrael in vitulis aureis. Tales fuerunt ſcribæ & phariſæi, contra quos ait dominus: Væ vobis ſcribæ & phariſæi, qui clauditis regnum cœlorum ante homines: vos enim non intratis, & introeuntes non ſinitis introire. Porro epiſcopi huius temporis auaritiam quomodo declinent? Quod enim ſine miſerabili gemitu dicendum non eſt, Chriſti opprobria, ſputa, flagella, clauos, lanceam, crucem & mortem, hæc omnia in fornace auaritiæ conflant, & profligant in acquiſitionem turpis quæſtus, & precium vniuerſitatis ſuis marſupiis includere feſtinant: hoc ſolo ſane à Iuda Iſcariotis differentes, quod ille horum omne emolumentum denariorum numero compenſauit: iſti voraciori ingluuie lucrorum, infinitas exigunt pecunias. His inſatiabili deſiderio inhiant, pro his ne amittant, timent: & cum amittunt, dolent. Harum in amore quieſcunt, quantum duntaxat liberum eſt eis arbitrium aceruãdi, vel augmẽtandi cura. Animarum nec caſus reputatur, nec ſalus. Non ſunt

K Quatuor his qui præſunt ſunt neceſſaria. L Ioan.6.g Pſal.100. Mat.18.c Luc.4.e Eccli.15.a. Luc.14.f. M Eſa.14.d 2.Re.15.c. 3.Re.12.f Mat.23.b

A ſunt profecto matres, qui cum ſint de crucifixi patrimonio nimium incraſſati, impinguati, dilatati, non compatiuntur ſuper contritione Ioſeph. Archipresbyter circuit obedientiam ſibi creditam, & vt impleat ſaccum ſuum, tradit ſanguinem iuſtum. Vendit nempe homicidia, adulteria, inceſtus, fornicationes, ſacrilegia, periuria, & vſque ad ſummum implet manticam ſuam. Fama igitur volante innoteſcit epiſcopo talis quæſtus, & accerſito archipresbytero: da mihi, inquit, partem meam. At ille: Nihil dabo tibi. Econtra epiſcopus: ſi non dederis mihi, inquit, partem meam, auferam tibi omnia. Fitque altercatio maxima, & propter auaritiam fit diſcordia. Poſtea verò archiprerbyter reuoluens ſecum quod authoritate epiſcopi fungatur poteſtate iſta, & quod ſine gratia ipſius nihil poſſit: peruerſè conuerſus: pœnitet, inquit, me, accipe partem tuam, & inſuper de mea quod beneplacitum Luc.23.b fuerit: & reconciliantur. Heu ſicut Herodes & Pilatus reconciliati ſunt, & Chriſtus crucifixus eſt: ſic nihilominus iſti reconciliantur, & pauperes Chriſti ſpoliati ſunt. Eo tempora iſta planè fœda à negocio perambulante in tenebris: quapropter væ generationi huic à fermento phariſæorum, quod eſt hypocriſis: ſi tamen hypocriſis dici debet, quæ iam latere præ abundantia non valet, & præ impudentia non quærit. Et ſic ſerpit hodie putrida tabes per omne corpus eccleſiæ, quo B latius, eo deſperatius, eoque periculoſius quo inteſtinius. Nam ſi inſurgeret apertus hæreticus, mitteretur foras & areſceret: ſi violentus inimicus, abſconderet ſe quis forſitan ab eo. Nunc quomodo eiiciet, aut quomodo abſcondet ſe? Omnes amici & inimici, omnes neceſſarij, omnes domeſtici, & nulli pacifici: & quæ ſua ſunt, quærunt omnes. Miniſtri Chriſti ſunt, & ſeruiunt antichriſto: honorati incedunt de bonis domini, cui honorem non deferunt. Vnde hinc eſt eis quem quotidie videmus meretricius nitor, hiſtrionicus habitus, regius apparatus. Inde aurum in frænis, aurum in ſellis & in calcaribus. Plus nitent calcaria quam altaria. Inde menſæ ſplendidæ, & cibis, & ſcyphis. Inde comeſſationes & ebrietates. Inde cithara, & lyra, & tibia, redundantia torcularia, & Pſal.143.c promptuaria plena, eructantia ex hoc in illud. Inde dolia pigmentaria, inde referta marſupia. Huiuſmodi ſunt & volunt eſſe eccleſiarum præpoſiti, decani, epiſcopi, & archiepiſcopi. Nec enim hæc merito cedunt, ſed negocio illi quod perambulat in tenebris. Olim prædictum eſt, & nunc tempus im- Eſa.38.d. pletionis aduenit: Ecce in pace amaritudo mea amariſſima. Amara prius in nece martyrum, amarior poſt in conflictu hæreticorum, amariſſima nunc in moribus domeſticorum. Non fugari, non exterminari poſſunt, ita inualuerunt: ita multi- Pſal.39.b plicati ſunt ſuper numerum. Inteſtina & inſanabilis eſt plaga C eccleſiæ: & ideo in pace amaritudo mea amariſſima. Sed in qua pace? Pax eſt, & non eſt pax. Pax à paganis, pax ab hæreEſa.1.a ticis, ſed non profecto à filiis. Vox plangentis in tempore Iſrael: Filios enutriui & exaltaui, ipſi autem ſpreuerunt me. Spreuerunt & inualuerunt à turpi vita, à turpi quæſtu, à turpi commercio, à negocio perambulante in tenebris. Supereſt vt iam de medio fiat dęmonium meridianum ad ſeducendos, ſi qui in Chriſto reſidui ſunt, adhuc perſiſtentes in ſimplicitate ſua: ſiquidem abſorbuit fluuios ſapientium & torrentes Iob.40.c potentum, & habet fiduciam quod influat Iordanis in os eius id eſt humiles & ſimplices qui ſunt in eccleſia: ipſe enim eſt 2.Theſ.2.a antichriſtus: qui non ſolum ſe diem, ſed & meridiem menIbidem tur, & extollitur ſupra id quod colitur vt deus, quem dominus Ieſus interficiet ſpiritu oris ſui, & deſtruet illum illuſtratione aduentus ſui. Ecce diximus quales habemus paſtores in via hac qua ambulamus, non quales habere oportet. Non ſunt omnes amici ſponſi, qui hodie ſunt ſponſi eccleſię. Hinc inde aſſiſtere cernũtur: &, vt vulgo aiunt, eam quaſi addextrare videtur. Pauci admodum ſunt, qui quæ ſua ſunt, non quærant, ex omnibus charis eius. Diligunt munera, nec poſſunt pariter diligere Chriſtum, quia manus dederũt mammonæ. Intuere quomodo incedunt nitidi & ornati, circumamicti varietate, tanquam ſponſa procedens de thalamo ſuo. Nonne ſi quempiam talium repente eminus procedentem aſpexeris, ſponſam potius putabis quàm ſponſæ cuſtodem? Vnde vero hanc illis exuberare æſtimes rerum affluentiam, veſtium ſplendorem, menſarum luxuriam, congeriem vaſorum argenteorum & aureorum, niſi de bonis ſponſę? Inter hæc eſt quòd D illa pauper & inops & nuda relinquitur, facie miſeranda, inculta, hiſpida & exanguis: propter hoc non eſt hoc tempore ornare ſponſam, ſed ſpoliare: non eſt cuſtodire, ſed perdere: non eſt defendere, ſed exponere: non eſt inſtruere, ſed proſtituere: non eſt paſcere gregem domini, ſed mactare & deuoPſal.52.a rare, dicente domino de illis: Qui deuorant plebem meam vt Pſal.78.b. cibum panis. Et iterum: Quia comederunt Iacob, & locũ eius deſolauerunt. Et in alio propheta: Peccata populi comedẽt: Oſee.4.b quaſi dicat, peccatorum precia exigunt, & peccantibus ſolicitudinem non impendunt. Quem dabis mihi de numero epiſcoporum, qui non plus inuigilet ſubditorum euacuandis marſupiis quam vitiis extirpandis? Vbi eſt qui flectat iram? Vbi eſt qui prædicet annum placabilem domino? Propterea relinquamus iſtos: quia non ſunt paſtores, ſed traditores, & imitemur illos qui viuentes in carne, plantauerunt eccleſiam ſanguine ſuo. Et quidem iſti ſortiti ſunt miniſterij locum, ſed non zelum. Succeſſores omnes cupiunt eſſe: imitatores pauci. Vtinam tam vigiles reperirentur ad curam, quam alacres currunt ad cathedram: vigilarent vtique ſolicite ſeruantes ſibi creditam eccleſiam: imò verò vigilarent pro ſemetipſis, nec ſinerent de ſe dici: Amici mei & proximi mei aduerſum Pſal.37.b me appropinquauerunt & ſteterunt. Iuſta omnino querimonia, nec ad vllam iuſtius quam ad noſtram referenda ætatem. E Parum eſt noſtris paſtoribus quod non ſeruant nos, niſi & perdant. Grauiter quippe demerſi oblivionis ſomno, ad nullum dominicæ comminationis tonitruum expergiſcuntur, vt vel ſuum ipſorum periculum expaueſcant: inde eſt quod non parcunt ſuis, qui non parcunt ſibi, perimentes pariter & pereuntes. Nunc verò dicendum. Epiſcopi verò & ſacerdotes huius temporis caſtitatis ſanctimoniam (ſine qua nemo vide- Hebr.12.b bit deum) tam in corde quam in corpore quomodo ſtudent obſeruare? Certe dominus dicit in euangelio ad epiſcopos, haud dubium in primitiua eccleſia: Sint lumbi veſtri præcinLuc.12.d cti: caſtitatem approbans non tantum, ſed etiam imperans. Atteſtatur etiam hanc ſpiritus ſanctus in lege, qui nemini niſi mundis (& præcipue à mulieribus) panes propoſitionis edere ſinebat. Vnde & Achimelech Dauid regi de his panibus cum militibus ſumere cupienti non prius cõceſſit: quam 1.Re.21.b. eos mundos eſſe à mulieribus cognouiſſet, dicente rege Dauid: Si de mulieribus agitur, mundi ſunt ab heri & nudiuſtius: iam tunc ſignificante ſpiritu ſancto neminem ad menſam Chriſti, ad illumque panem angelorum debere accedere, niſi purificatum mente & corpore: ne quod gratia diuina fidelibus præparauit ad ſalutem, indigne ſumentibus ad iudicium fiat, & ad condemnationem. Iſti autem caſtitatis inſigne qualiter cuſtodiunt, qui traditi in reprobum ſenſum faciunt F quæ non conueniunt? Quæ enim in occulto fiunt ab epiſcopis turpe eſt dicere. Melius itaque arbitror ſuper hoc diſſimulare & ſuperſedere, quam aliquid vnde ſcandalizentur innocentes & inexperti, dicere. Sed ego cur verecundor dicere, quod ipſi non verecundantur facere, imò quod apoſtolus non verecundatur ſcribere & prædicare? Dicit autem egregius prædicator ſic: Maſculi in maſculos turpitudinem opeRom.1.d rantes, & mercedẽ ſui erroris recipientes. Fratres, factus ſum inſipiens, vos me coegiſtis.

Sermo ad paſtores in ſynodo congregatos.

REuerendiſſimi patres & domini, ecce lecta ſunt verba ſancti euangelij in auribus veſtris, & vtinam diligenter intellecta ab vniuerſitate veſtra. Intel- Pſal.110.b lectus bonus omnibus facientibus ea. Seculares in ſpeculis ſuis viſu cognoſcere ſolent pulchritudinem aut turpitudinem ſuam. Alterius generis eſt ſpeculum veſtrum, in quo magis auditu quam viſu poteſtis attendere quid deceat, & quid non deceat: quid impediat, quid expediat, quid ex debito veſtri officij vobis incumbat. Speculum veſtrum, ſanctum eſt euangelium. Conſiderate, obſecro, non vultum veſtræ natiuitatis, ſed ſtatum quotidianę conuerſationis conſiderate: & nolite abire negligendo, ſed ſtetis diligentius inueſtigando, & perſcrutatis medullitus conſcientiis veſtris, in teſtimoniis earum, aut gloriemini, aut terreamini. Nam ſicut multis gloria, ita multis eſt ignominia teſtimonium conſcientiæ ſuæ,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gtiæ suæ. Ecce sacrum euangelium sub numero trium personarum includit multitudinem vniuersam prælatorum. Propositum enim nobis bonum pastorem, mercenarium, & furem. Si boni pastores estis, gaudete, quia merces vestra copiosa est in cœlis. Si mercenarij estis, timete: quia periculum vestrum grande est in terris. Si fures estis, ingemiscite: quia locus vester magnus est in pœnis, nisi properaueritis ad pœnitentiam, & quæ vouistis domino deo vestro digne reddideritis. Vos maxime qui in circuitu domini estis, & in conspectu eius assertis munera & offertis, non corruptibilium auri & argenti, sed pretiosi sanguinis & corporis agni immaculati. Quantam dignitatem contulit vobis deus? Quanta est prærogatiua ordinis vestri? Prætulit vos deus regibus & imperatoribus, prætulit ordinem vestrum omnibus ordinibus, imò (vt altius loquar) prætulit vos angelis & archangelis, thronis & dominationibus. Sicut enim non angelos, sed semen Abrahæ apprehendit ad faciendam redemptionem: sic non angelis, sed hominibus, soliusque sacerdotibus dominici corporis & sanguinis commisit consecrationem. Omnes enim (sicut ait apostolus) sunt administratorij spiritus, in ministerium missi propter eos qui hæreditatem capiunt salutis. Sed longe excellentius est officium vestrum, quod admirabile est, & nõ solum in oculis vestris, sed etiam angelorum. Hæc sunt infœlicissima tempora quæ præuidit apostolus Paulus: in quibus homines sanam doctrinam non sustinent, sed coaceruant sibi magistros ad desideria sua, in quibus à veritate se auertunt, & ad fabulas & vanitates huius seculi conuertuntur. Hæc sunt, inquam, nouissima tempora, in quibus refrigescit charitas, & abundat iniquitas multorum. Quare hoc dico? Quia (vt audistis) tres personas, imò vt planius dicam, tria genera doctorum sanctum describit euangelium. Primum genus aliquam quidem partem, sed vnumquodq; duorum sequentium copiosam & pernicioſam includit multitudinem prælatorũ, sed illos defendit numerus. In primo solo genere abundat charitas, in aliis duobus omnino refriguit, vbi nimirum abundat iniquitas. Audistis proprietates singulorum. Bonus pastor est qui ponit animam suam pro ouibus suis. Mercenarius est qui videt lupum venientem, & fugit. Fur est qui mactat & occidit. Bonus pastor non suam voluntatem facere, sed domini sui quærit vtilitatem. Ipsi soli seruat fidem, ipsi laborat, ipsum honorat. Ipsi quærit gloriam, non sibi. Regi enim seculorum immortali, inuisibili soli deo, honor, & gloria in secula seculorum amen. Non nobis domine non nobis, sed nomini tuo da gloriam: Nobis miseris da veniam, da gratiam, tibi serua gloriam, vtpote à quo est venia peccatorum, & gratia meritorum. Bonus pastor in omni labore villicationis suæ quærit non quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi, quod propriũ habet charitas. Vnde si quandoque excesserit, charitas operit multitudinem peccatorum: sed & ipse aduocatum habet in cœlis Iesum Christum dominum nostrum, & ipse est propiciatio pro peccatis nostris. Mercenarius est (vt diximus) qui videns lupum venientem fugit. Quærit ergo quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi: Alioquin vtique non fugeret, sed sua, imò & seipsum superimpenderet potius quam gregem suum raptoribus exponeret. Multi sunt mercenarij qui in prosperitate leuiter discerni non possunt à bonis pastoribus. Habent enim multa cum ipsis communia: habuerunt namque sanam electionem in ingressu, habent nihilominus mundam cõuersationem in progressu, pacem ecclesiæ amant & quærunt, vtiliter ac viriliter ecclesiasticis implicantur negociis, non recusant grauedines oneris: sed hoc ideo, quia ambiunt gloriam honoris. Amant enim primos recubitus in cœnis, salutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi. Multotiens etiam cibantur pane lachrymarum, & vino compunctionis potantur ex recordatione peccatorum: sicut testatur iunior filius qui in regione longinqua consumpsit omnem substantiam suam viuendo luxuriosè. Vnde & dixit: Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus? Si panibus abundant mercenarij, nunquid fame peribunt operarij? Operarios dico, qui quanto rariores in terris, tanto cariores in cœlis habentur. De paucitate eorum conqueritur veritas dicens: Messis quidem multa, operarij autem pauci. Messis vtique multa, & sacerdotes multi: & mercenarij multi, sed operarij pauci.

Hebr.2.d
Hebr.1.d
2.Tim.4.a
Ioan.10.b
Ibidem
Ibidem
1.Tim 1.d.
Psal.113.b
1.Pet.4.b
1.Ioan.2.d
Matt.23.d
Luc.15.d
Luc.10.a

Pauci plane operarij, & admodum rari inconfusibiles, qui aspicientes in authorem fidei cõsummatorem Iesum, quos instruunt verbo sanctæ prædicationis, non destruunt exemplo praue operationis, efficacius opere quam verbo prædicantes. Notandum verò quod filius non dicit: Fac me vnum de mercenariis tuis: sed, fac me sicut vnum de mercenariis tuis, vt vi delicet ea sibi offerat beneficia, quibus illi communicant in præsenti. Inquit psalmista: Cibauit eos ex adipe frumenti. Quos eos? Audi quod præmittitur: Inimici domini mentiti sunt ei. Hi sunt quos cibat ex adipe frumenti, & melle satiat. Qui sunt illi? Mercenarij, qui licet ad horam credant: in tempore tamen tentationis recedunt. Vnde patet quod amici sunt mundi. Amicus autem huius mundi, inimicus dei constituitur. Iterũ quærunt quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi: & si non quærunt quæ illius sunt, cum eo non sunt. Et qui cum eo non sunt, contra eum sunt: quia ipse ait: Qui non est mecum, cõtra me est. Et qui cõtra eum sunt, inimici eius sunt. Hi per exteriora mentiuntur deo de interioribus. Cum enim sane prædicent, & munde viuant, sanitatem loquuntur intentionis: vt videlicet deum habeant in causa, & omnia interiora eorum benedicant nomini sancto eius: cum tunc tamen non deum, sed mundum: non dominum, sed seipsos habeant in causa. Mentiuntur potius deo quam hominibus, ad cuius contumeliam spectat tanta collatio gratiarum: quibus non honorem dei, sed honorem hominis constat acquiri, nec charitati, sed cupiditati deseruiri. Vnde operarius inconfusibilis postulat, non duo tantum, sed tria: quia funiculus triplex difficile rumpitur. Non enim postulat disciplinam & scientiam, quas possunt habere & mercenarij: sed dicit: Bonitatẽ & disciplinam & scientiam doce me, quæ tria in solis filiis requiruntur. Quid enim prodesset disciplinam habere in cõuersatione, scientiam in prædicatione, nisi assit bonitas in intẽtione? Nusquam scriptum est, aut carnis obsequium, aut rationis scientiam sufficere, sed bona voluntas sufficit. Sanata ergo voluntate, vtilis erit & præmiosa tam castigatio carnis per disciplinam, quàm illuminatio rationis per scientiam. Propter supradictas ergo rationes, & alias huiusmodi diximus, quia in prosperitate mercenarius leuiter discerni non potest à bono pastore: quia dum pacis arridet securitas, intentionis eius palliatur infirmitas. Nihil occultum quod non reueletur. Vasa figuli probat fornax. Flante vento aduersitatis, statim quod infirmum est intentionis, ostendit effectus operationis. Videt enim lupum venientem, & fugit. Qui sunt isti lupi? Tyranni & raptores seculi, qui propria tentati concupiscentia, vel ingenita compulsi maleuolentia incẽdũt ecclesias, vastant ouilia Christi, spoliant pupillos & viduas, proscriptionem inducunt pauperibus, deum blasphemant in suis operibus. Hi factis rapinis, fractisque ecclesiis, cum gladius vltionis in eis exeritur, veniunt vel blandiendo, vel cõminando. Fugitque mercenarius, vel amore blandientis, vel timore persequentis. Vnde fugit? A rectitudine iustitiæ, à defensione ecclesiæ, à liberatione patriæ, ab vltione pupillorũ & viduarum. Quo? Ad custodienda quæ possidet, imò à quibus possidetur, videlicet, marsupia, horrea, cellaria, non vtique pauperibus reseruanda, sed euacuanda furibus, aut ignibus consumenda. Habet enim aliquis intra prouinciam tyrannorum positos parentes suos, & blanditur proinde multotiens raptoribus, vt parentibus consulat: qui vt pacem habeant, & inter tyrannos floreant, affligi sancta permittitur ecclesia, & iustitia conculcatur. Et quid dicam de furibus? Fures sunt hæretici. Hi sunt fures & latrones, qui veniunt in vestimentis ouium: intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Quotquot autẽ venerunt, fures sunt & latrones. Fures latenter nocendo: latrones aperte sæuiendo. Hæretici praua dogmata disseminabant in populo, & peruersitate doctrinæ suę fidem catholicam obnubilabant, & inducebant simplices in errorem. Neminem vestrum credo esse hæreticũ, omnes creditis in deum trinum & vnum, quia passus sit & sepultus, quia descendit & ascendit. Facit tamen hęc fides catholicum? Hac fide vtique dęmones essent catholici: quia (vt dicit Iacobus) credunt, & contremiscunt. Verum vtique catholicum facit, non fides communis dæmonibus & hominibus, sed ea tantũ quæ communis est hominibus & angelicis spiritibus. Quæ est illa?

K
Psal.80.c
Luc.8.b
Iaco.4.d
Phil.2.c
Luc.11.c
M
Mat.7.b
Iaco.2.c

A est illa? Quæ per dilectionem operatur: de qua Apostolus dicit: Neque circuncisio aliquid valet, neque preputium, sed fides quæ per dilectionem operatur. Hac fide ipse præditus erat, cum diceret: Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes: maxime autem ad domesticos fidei, non seculi. Habetis hanc fidem? Vtinam. Sed hæc est fides quæ vincit mundum, quia hæc est victoria quæ vincit mundum fides nostra. Dixerim vos vincere mundum, an vinci à mundo? Video ecclesias vestras male tractatas: video quasdam semirutas, quasdam omnino obrutas: video in villis solitudinem, in agris silentium, & vbique exterminium: video in militibus insolentiam, in hominibus inobedientiam, & in omnibus insipientiam. Libenter tamen suffertis huiusmodi insipientes, cum sitis ipsi forsitan sapientes. Sustinetis enim quod vos in seruitutem redigant, quod deuorent, quod accipiant, quod super vos extollantur, quod etiam in faciem quandoque vos cædant, aut etiam reclusos in carcere emungant argento. An hæc patimini vt in patientia vestra possideatis animas vestras? Patientia enim nobis necessaria est, vt voluntatem dei facientes, fructum cum gaudio reportemus. Toleratis hæc vt voluntatem dei faciatis? Non vtique, sed vt vestram voluntatem propriam impleatis, vt carnis vestræ licentius curam geratis, vt pueris vestris & parentibus commodius prouideatis, & villas tyrannorum in pace eorum inhabitetis, vtentes nemoribus, & agros colentes. Propter hoc palpatis principes, & potestates tenebrarum harum, tam homines quam dæmones. Homines, quia ad velle eorum loquimini, ad velle eorum ligatis & soluitis. Ipsi sunt semiepiscopi, semiarchidiaconi, imò vt verum fatear (salua pace omnium) ipsi sunt supra episcopos, supra archidiaconos, supra presbyteros: & verè qui potestatem habent, hodie beneficia vocantur. Palpatis dæmones, quia facitis eos in vobis similes altissimo. Ponam, inquit, sedem meam ad Aquilonem, & similis ero altissimo. Et ipse qui est rex super omnes filios superbiæ, frigore iniquitatis suæ congelauit interiora vestra, & vt fortis armatus custodiens atrium suum, in pace obtinet cathedram voluntatis vestræ, in qua deberet altissimus residere. In terra, inquit, pax hominibus. Quibus? Magnæ scientiæ? Magnæ nobilitatis? Non, sed bonæ voluntatis: & vbi pax, ibi deus: quia in pace factus est locus eius. Vnde patet quod sedes eius bona voluntas est. Qui ergo non deum, sed diabolum habet inhabitantem interius, & tyrannis atque raptoribus deseruit exterius, vincit ne mundum? Imò victus est à mundo, victus est à diabolo, victus est à carne sua. Infixus est in limo profundi, & non est ei substantia, vel potentia resurgendi. Domine deus virtutum, excita potentiam C tuam & veni, vt educas nos de lacu miseriæ, & de luto fecis: operi manuum tuarum porrige dexteram. Educ de carcere animas nostras, vt iam non obediant mundo, sed confiteantur nomini tuo. Placabilis esto super officialibus tuis, qui tibi rationem reddituri sunt de ouibus tuis. Veni domine, & noli tardare. Insanit diabolus, insanit hostis humani generis, sciens quòd modicum tempus habet. Fidem habemus: sed sine operibus mortua est, & nos mortui cum ipsa. Auge nobis fidem, vt in vicariis tuis per dilectionem operetur, quatenus ad imperium eorum montes transferantur, & de obsessis animabus dæmones efferantur, vt de ipsis prius eiiciantur, quam cum ipsis proiiciantur in ignem æternum. Auge, inquam, nobis fidem: quia hæc est victoria quæ vincit mundum, fides nostra. Hac fide sancti vicerunt regna, operati sunt iustitiam, extinxerunt impetum ignis, effugarunt aciem gladij, conualuerunt de infirmitatibus suis. In partibus nostris vbique ignis, vndique gladius. Quare non operamini iustitiam? Quare non extinguitis ignes? Quare non effugatis aciem gladij? Quare? Ratio in promptu est: quia non deo, sed hominibus quæritis placere. Vnde Paulus: Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem. Vos non conualetis de infirmitatibus vestris, sed torpetis de ignauia vestra, nec de malefactoribus potestis facere iustitiam. Quare? Quia nulla est virtus fortitudinis vestræ, quoniam dissipat dominus ossa eorum qui hominibus placent. Caro infirma, sed ossa sunt fortia. Dissipauit ergo ossa, id est fortitudinem eorum qui hominibus quærunt placere. Confusi sunt, quoniam deus spreuit eos: & vos confusi estis in actibus vestris, non honorati, sed onerati dignitatibus vestris, quoniam deus spreuit vos. Spreuit enim deus omnes discedentes à iudiciis suis. Fidem habetis, sed ad opera vos inuito: vos maxime qui estis vicarij Christi, qui estis pastores animarum, qui alios debetis instruere, non destruere. Vos, inquam, maxime: quia soli non potestis perire, qui præire debetis docendo & operando. Multi sunt catholici prædicando, qui hæretici sunt operando. Quod hæretici faciebant per praua dogmata, hoc faciunt plures hodie per mala exempla: seducunt scilicet populum, & inducunt in errorem: & tanto grauiores sunt hæreticis, quanto præualent opera verbis. Vnigenitus est qui est in sinu patris, nonne de secreto suo prodiit ad publicum vestrum? Nonne de cœlo descendit ad terras, vt prædicatione & conuersatione sua persuaderet hominibus contemptum mundi? Nonne vos estis vicarij eius? Nonne quod prædicauit, & vos debetis prædicare: quod dissuasit, dissuadere: quod persuasit, persuadere? A Christo dicti estis Christiani. Nonne ea via qua Christus ambulauit, & vos debetis ambulare? Nonne ficut conuerſatus eſt, & vos vicarij eius debetis conuersari? Ita plane, nisi forte doctiores eo fueritis vel sanctiores. Dicite ergo archidiaconi, dicite presbyteri, dicant etiam pontifices. In frænis, in sellis quid facit aurum? In vestimentis tantus ornatus? In cibis E tam superfluus apparatus? Esca ventri, & venter escis: deus autem & hunc & has destruet. Multus erat nitor vestium, & delicatus ciborum apparatus apud illum diuitem euangelicum qui induebatur purpura & byſſo, & epulabatur quotidie splendide. Mortuus tamen est, & sepultus in inferno. O dirum, ô execrabile & horrendum sepulchrum: vbi est fletus & stridor dentium, vbi sunt aquæ niuium, vbi vermis qui non moritur, vbi ignis qui non extinguitur. Hoc sepulchrum diuitem, sed sinus Abrahæ pauperem Lazarum excepit. Quis sapiens & custodiet hæc? Vir insipiens non cognoscet, & stultus non intelliget hæc. Quis, obsecro, laicorum auidius clericis quærit temporalia, & ineptius vtitur acquisitis? Cum tantum fastum videant laici in supellectili clericorum, nonne per eos potius inuitantur ad mundum diligendum quam negligendum? Medice cura teipsum. Si mundum prædicas contemnendum, contemne tu prius, & ad ipsum efficacius allios inuitabis? Da voci tuæ vocem virtutis, consonet vita verbis: & statim erit in ore tuo viuus & efficax sermo dei, & penetrabilior omni gladio anciſpiti. Non sic profecto est, sed sicut populus, sic & sacerdos: sicut laicus, sic & clericus. Vterque cupit, vterque diligit mundum, & ea quæ in mundo sunt. Laicus tamen cum labore, sed clerici sine labore volunt possidere totum mundum. Communicare volunt cupiditati & superfluitati hominum, sed non labori. Peccare volunt, sed non flagellari cum hominibus. Vnde timendum est quod flagellentur cum dæmonibus. Quomodo seculares non expenderent substantiam suam viuendo luxuriosè, etiam in præsentia sacerdotum: quomodo non intenderent vanitatibus & lenociniis huius seculi: quomodo non essent insolentes & elati, cum tantum fastum, tantam insolentiam videant clericorum? Nonne in præsentia eorum irreuerenter abutimini eleemosynis pauperum? De patrimonio crucis Christi non facitis codices in ecclesiis, sed pascitis pellices in thalamis vestris: impinguatis canes, adornatis equos, phalerantes pectora, & capita deaurando. Et vere in capitibus omnium platearum disperſi sunt lapides sanctuarij. Plateæ latæ sunt: & lata est via quæ ducit ad mortem. Lapides sanctuarij, id est sacerdotes, sunt in capitibus, id est in introitu latarum viarum: docent enim populos per praua exempla ingredi vias latas, quæ ducunt ad mortem, & demergunt in profundum inferni. Dolor capitis in membra redundat. Capita populi F sunt sacerdotes. Omne caput languidum, & omne cor mœrens. Languent prælati ecclesiæ in cupiditatibus suis. Quia ergo languor est in capitibus, mœror oboritur in cordibus. Corda sunt ecclesiæ viri religiosi, qui honorem suum intelligentes, non respiciunt in vanitates & insanias falsas, nec comparantur iumentis insipientibus, nec similes fiunt illis: qui

ploratus

Gal.4.5.a
Gal.4.6.c
1.Ioan.5.a
2.Cor.11.d
Psal.75.a.
Psal.68.a
Hebr.11.f.
Gal.4.1.b
Psal.52.b
Ibidem
Psal.118.p
Luc.4.d
Hebr.4.c
Thre.4.a.
Esa.1.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gplorantes plorant in nocte huius aduersitatis, vbi apud prælatos ecclesiæ inualescit cupiditas, & charitas refrigescit. Et merito clamat ecclesia sancta hodie: Ecce in pace amaritudo mea amarissima. Multa est hodie & longe grauior, quam credi possit persecutio sanctæ ecclesiæ, & talis incumbit, qualis à principio non fuit. Multis modis persecutus est eam diabolus, sed nunquam grauius quam hodie: quia nunquam fuit maior perditio Christianorum, nec liberior aut securior transgressio diuinorum præceptorum. Ecclesiam incipientem persecutus est per tyrannos, proficientem persecutus est per hæreticos, iam lætam & florentem persequitur per motus illicitos. Tria sunt in anima, ratio, voluntas, sensualitas. Rationis est iudicium, voluntatis desiderium, caro debet obsequium. Carnem ergo cruciauit in martyribus, rationem perturbauit in simplicibus, sed voluntatem hodie deprauat generaliter in omnibus. Fuit ergo amaritudo ecclesiæ, amara quidem in persecutione tyrannorum, sed amarior in versutia hæreticorum, sed amarissima hodie per prauitatem desideriorum. Væ qui dicunt pax, & non est pax. Pacem habet ecclesia apud extraneos, sed filij nequam, filij sceleratí sæuiunt in ea: qui propriam matrem euiscerant, vt se pariant in honorem. Pacem vbique habet exteriorem, sed interiorem in
H paucis habet, quia vbique aut fere vbique iudicio rationis non consentit voluntas, sed captiuam eam ducit in lege peccati: quia etsi ratio sana sit in iudicio, voluntas tamen praua est in desiderio, in qua nimirum residet diabolus similis altissimo, vt supra diximus. Euigilate iusti, abiicite diabolum, & sedem dei expurgate, quia iustitia & iudicium correctio sedis eius. Exigentibus iniquitatibus vestris egressus est de templo suo. Reducite eum ad templum sanctum suum. Templum enim dei sanctum est, quod estis vos. Anima iusti sedes & templum dei est. Dominus in templo suo facit mirabilia, & præbet oracula. Veniat ad templum suum dominator, quē quæritis, quo possitis dominari desideriis carnalibus, & diabolicis resistere tentationibus. Veniat & angelus testamenti, quem vos vultis, qui annunciet vobis suam voluntatem, & confirmet promissam hæreditatem. Inducant eum in templum suum parentes eius, pater videlicet & mater & fratres
Matt.12.d. eius. Qui sunt illi? Respondeat ipse: Quicunque fecerit voluntatem patris mei qui in cœlis est, ipse meus pater, & mater, & frater, & soror est. Pater generando per verbum præ-
1.Cor.4.d. dicationis, vt dicit apostolus: Ego per euangelium in Christo vos genui. Mater pariendo per exemplum sanctæ conuersationis. Frater & soror caste diligendo in amore fraternitatis. Hi parentes estis vos, aut esse debetis. Statuit vos populus mediatores inter se & deum, vt vobis loquatur deus, &
I vos ad illum. Ideo dant vobis eleemosynas & primitias suas, vt vestris precibus & meritis propicietur eis deus, & introducantur ad illum. Sed eum quem vobis redditis offensum, qualiter aliis reddetis placatum? Non est munda coram deo oratio vestra. Quærite ergo vos parentes Iesu Christi, qui adducant eum ad vos, & inducant in templum suum. Quærite eos qui voluntatem dei ex corde faciunt, qui contempserunt vitam mundi, qui castigant corpus suum, & in seruitutem redigunt, non vt hominibus, sed vt deo placeant. Non solum recipere, sed diuidere sciatis eleemosynam. Facite & vos
Luc.16.b vobis amicos de mammona iniquitatis. Non solum loquimini, sed & operemini bonũ ad omnes, & vt dicit apostolus: Be-
Hebr.13.d. neficentiæ & communionis nolite obliuisci: quia talibus hostiis promeretur deus. Inducant proinde Iesum in templum suum per iustitiam, & perducant per iudicium. Aperite ei portas iustitiæ, alioquin non ingredietur ad vos. Diligite iu-
Sap.1.a stitiam, qui iudicatis terram. Vestrum est facere iudicium, quia senatores estis orbis terrarum. Diligite ergo iustitiam, &
Psal.57.a rectè iudicate filij hominum. Quid dubitatis? Apprehendite disciplinam, & contineatis vos à prauis operibus vestris, iustitiam habendo ac faciendo: quia qui continens est
Eccli.15.a. iustitiæ, apprehendet illam, & obuiabit illi quasi mater honorificata. Sine iustitia non solum respublica, sed nec parua domus subsistere potest. Quare timetis principes & potestates tenebrarum harum? Quare vos illis subiicitis? Vultis exaltari in terra, vultis exaltari in gentibus? Apprehendite
Esa.38.d.

& facite iustitiam. Apprehendite continendo vosmetipsos, K
facite humiles & pauperes iustificando, & profecto in iustitia exaltabimini. Dicit enim psalmista: Et in iustitia tua exal-
Psal.88.c tabuntur. Qui? Beatus scilicet populus, qui scit iubilationē.
Ibidem In iubilo diuersæ voces consonant. Sciunt ergo iubilationem, qui sciunt pacem gentibus dare, & liberare populum dei, & vnitatem populorum seruare in vinculo pacis. Hi ta-
Ibidem les domine, non in tenebris huius mundi aberrabunt, sed in lumine vultus tui ambulabunt: non in sua facie, sed in tuo nomine exultabunt: non in tyrannorum amicitia, sed in tua iustitia exaltabuntur. Timetis conculcari à leonibus, si iustiti-
Danie.6.f. am timueritis? Daniel in lacu leonum clamat: Et non nocue-
Psal.47.b. runt mihi. Quare? Quia iustitia coram deo inuenta est in me. Iustitia plena est dextera tua. Per dexteram spiritualia: per
Prou.3.b sinistram accipiuntur temporalia. Longitudo dierum in dex-
Mat.25.d tera eius: in sinistra autem diuitiæ & gloria. In iudicio ad sinistram eius erunt hœdi, quibus dat in hoc seculo gloriam & diuitias: ad dexteram autem agni, quibus præparata est longitudo dierum. Nolite sitire munera in sinistra eius, quia qui desiderant eius sinistram in hoc seculo, collocabuntur ad sinistram eius in iudicio. Adhærete dexteræ eius, vt in iudicio ad dexteram eius sedeatis super sedes iudicantium, & in præsenti non propria virtute, sed virtute dexteræ eius superbo-
L rũ & sublimium colla prematis: quia dextera dei fecit virtu-
Psal.117.c. tem. Vultis tamen de manu eius accipere duplicia, id est spi-
Mat.6.b ritualia & temporalia? Primum quærite regnum dei, & iustitiam eius, quod est dexteræ: & hæc omnia adiicientur vobis, quæ sunt sinistræ. Primum quærite regnum dei, vt in interioribus vestris habitet & regnet deus. Deinde iustitiam eius, vt legem ex ore vestro requirat & assumat populus: & ex tanta gratia meritorum retribuetur vobis gloria præmiorum,
Psal.111.d. quam nec oculus vidit &c. Et præter hæc adiicientur vobis hæc temporalia: quia gloria & diuitiæ in domo eius. Cuius
Ibidem eius? Haud dubium quin iustæ generationis, de qua præmissum est: Generatio rectorum benedicetur. Benedicta in præ-
Prou.10.b destinatione, benedicitur in iustificatione, benedicetur in
Psal.102. glorificatione. Benedictio domini super caput iusti: quia mi-
Psal.96.d. sericordia domini ab æterno per prædestinationem, & in æternum per glorificationem. Facite ergo iustitiam, non tamē pro vestro arbitrio, sed dictante iudicio: quia iustitia & iudicium correctio sedis eius. Si tantum faceretis iudicium, nec aliquod haberetis dominium, iudices tantum essetis, non iustificatores, & ideo iustitiam facere non possetis. Propter hoc qui dedit vobis iudicium, dedit & dominium, vt prædi-
Sap.3.b xit propheta: Iudicabunt nationes, & dominabuntur populis. Duplex est dominium prælatorum. Habent enim claues ecclesiæ, quibus claudunt & nemo aperit, aperiunt & nemo claudit. Habent & regalia, quia domini sunt vrbium
M & oppidorum. Nec solum episcopatus, sed & consulatus habent, vt merito eis dicatur: Quid vltra debui facere, & non
Esa.5.c feci? Sed quod datum est illis in adiutorium, factum est illis in scandalum.

Super Salue regina Sermo.

SAlue regina misericordiæ, vita, dulcedo, & spes nostra salue. Domine labia mea aperies. Dominus tecum, & tu mecum. Dignare me laudare te. sub tuam protectionem confugio, vbi virtutem acceperunt infirmi. Esto mihi turris fortitudinis à facie inimici. Te nostra vox primum sonet, & ora soluamus tibi. Dulce canticum ac nobilissimum melos, quod in honorem sanctæ Mariæ quater in anno ordo noster deuotissime concinit, ad ædificationem nostram discutiendam fratres assumpsimus, quia speciali dulcedine multa refertum masticatione continua reperimus. Nam à summis labiis canticum istud effusum venit. Habet enim fundamentum. Fundamentum eius in montibus sanctis. Fundamentum eius internæ dulcedinis suauitas est. Et vbi hæc, nisi in montibus sanctis? Hoc est in mentibus nostris. A sanctis compositum, à sanctis institutum, digne frequentabitur etiam à sanctis. Et vere nisi à religiosis & affectione sancta feruentibus, nec subtiliter intelligi, nec efficaciter poterit decantari. Est enim tam suaue ad gratiam,

A ad gratiam, tam fœcundum ad sensum, tam etiam profundum ad mysteria. Tale enim est quod à nobis considerari & discuti, prout dignum est, non valeat. Ex eo autem quod suauiter sonat, mulcet affectum, & de sensuum vbertate mentem impinguat, & in sanctam sanctorum aduocatam scilicet nostram, dum eam quasi præsentem salutat, omnia interiora nostra medullitus inflammat. Oportet enim vt nobis præsentem esse dicamus, quam præsentem salutamus: & totam animæ nostræ trinitatem in eam dirigamus, quam tam deuotissimis precibus exoramus. Agnoscit certe, & diligit diligentes se, & prope est in veritate inuocantibus se: præsertim his quos videt sibi conformes factos in castitate & humilitate: si tamen charitatem adiecerint, & totam spem suam (post filium suum) in ea posuerint, & toto corde quæsierint, orantes & frequenter dicentes: subueni domina clamantibus ad te iugiter. Non aspernatur affectum prædulcem, ingens desiderium, inundationem lachrymarum, assiduitatem precum quorunlibet quanuis peccatorum: si tamen lauerint à malitia cor, dissoluerint colligationes impietatis, soluerint fasciculos deprimentes, dimiserint qui fracti sunt, li-
Mat.28.d. beros, & omne onus diripuerint. Data est ei potestas in cœlo & in terra, quæ posse potestas est, & in manibus eius vita & spiritꝰ nostri, & oculi omnium Christianorum in eam spe-
B rant, & ipsa dat eis escam gratiæ (qua plena est) in tempore opportuno. Leuemus ergo fratres cor nostrum cum manibus ad eam, & appropinquemus ei passibus amoris, immolantes ei hostiam laudis, reddentes ei vota nostra de die in diem, de hora in horam, dicentes assidue: Salue regina misericordiæ. Quis mihi digne huius carminis referabit sacramentum? Quis mihi digne explicet tam insolitæ salutationis exordium? Origo fontium & fluminum mare, virtutum auctrix & scientiarum scientia sanctarum Maria: quia sicut sol vniuersa cœli lumina præcellit prærogatiua claritatis eximiæ, sic ipsa totam rationalem creaturam (post filium) præcellit splendore virtutis ac scientiæ. Ad eam non incongrue
Psal.72.d. pertinere dicimus, quod scriptum est: Quam bona domina Israel his, qui recto sunt corde. Qui recto corde & recte in omnibus consentiunt, hi recto sunt corde, his aduocata nostra sola bonitate sua agente præsentiæ suæ tantam plerunque copiam exhibet, & quam sit orabilis, exhibitione impertitæ gratiæ docet, vt innouati spiritu proclament per consolationem experientiæ: Salue regina misericordiæ. In his intelligentia non capitur, nisi quantum experientia sapit. Sola vnctio spiritus docet hæc. Plus valet hic iubilus cordis, quam strepitus oris: motus gaudiorum, quam sonus labiorum: consonantia voluntatum magis quam vocum. Pro huius-
C modi dicere cautum duxi, quis mihi carminis huius referabit sacramentum? Quis pro raro dici solet. Rara siquidem auis in terra tantam promereri familiaritatem in oculis maiestatis, quatenus experientia indultæ gratiæ, præsentiam illius agnoscens quis valeat exultans dicere: Salue regina misericordiæ. Iuste regina mundi, & regina cœli dicitur, per quam vtriusque creator & rector generatur. Verum quo pacto dicitur regina misericordiæ, cum misericordia non substantia sit, sed pietas supernæ clementiæ, vel affectio benigna rationalis creaturæ? Metonymice ergo poterit intelligi, hoc est per efficientem id quod efficitur: vt opus misericordiæ pro misericordia intelligatur. Opus misericordiæ, reparatio naturæ. Misericordia domini plena est terra viuentium & morientium, quod angeli creati, quod confirmati, homines plasmati & reparati, misericordiæ est: quæ ab æterno & vsque in æternum primordialis ipsa causa omnium, & causalissima causarum. Effectus huius est opus saluandorum, salus hæc, est adoptio filiorum dei: quorum regina sancta sanctorum, cuius virginalis partus eorum esse omnium. Regina, gloriæ nomen & honoris, magnificentiæ & decoris, dulcedinis ac pietatis, amoris & honorificentiæ, sublimitatis & potentiæ, gubernationis & iustitiæ, defensionis & gratiæ. Sancta sanctorum hæc omnia nobis & pro omnibus nobis, cui decantamus assidue: Salue regina misericordiæ. Possumus etiam sic intelligere, quod regina misericordiæ dicitur, vt soli tribuamus diuinæ misericordiæ & non meritis, quod super omnem creaturam ipsa sanctitate ac dignitate præcellens, re- D
giuæ vocabulo & honore sublimatur amplius, & iam in hoc conueniẽter vocatur regina misericordiæ, quod diuinæ pietatis abyssum cui vult, & quando vult, ac quomodo vult, creditur aperire, vt quiuis enormis peccator non pereat, cui sancta sanctorum patrocinij sui suffragia præstat. Eapropter dicamus omnes, dicamus singuli, dicamus assiduè: Salue regina misericordiæ. Sequitur: Vita dulcedo, & spes nostra salue. Ordo pulcherrimus: dulcedinem vita præcedit, spes sequitur. Non enim sapis nisi viuas, nec sperabis nisi viuas & sapias. Et sapor sedes est dulcedini, gustus sapori. Breuitati studendum statuimus, & ideo de vario vitæ statu dicere supersedemus. De illa vita hoc in loco dictum esse credimus,
Ioan.6.c. de qua Ioannis euangelium loquitur: Qui manducat me, &
Ibid.14.b ipse viuet propter me. Quidni viuat, qui vitam manducat? Ego sum, inquit, vita. Et beatus qui manducat panem hunc in regno dei, quod intus est. Regnum dei charitas, gaudium, pax. Et vita, & panis, & charitas, vnum sunt. Magnæ deliciæ charitas, quæ foras mittit timorem. Qui manet in hac: & manducat eam, & manducatur ab ipsa. Ipsa est quæ pascit inter lilia, pascit & pascitur, & nos, & à nobis. Quomodo, inquis? Si diligit deus nos, in se traiicit nos, & econuerso. Cibus iste charitas dei, & deus virtutum, & scientiarum E
fons, vitam præstat animæ, quæ nunc est, & futuram. Et hæc nobis sancta sanctorum metonymice, scilicet quæ & vitam hanc nobis peperit, & precibus infundit. Hæc est de qua di-
Phil.1. cit apostolus: Mihi viuere Christus est, & viuit in me Christus. De hac in Deuteronomio circumcisione carnali: Et e-
Deut.28.g rit vita tua pendens ante oculos tuos, & non credes vitæ tuæ.
Exo.33.c Vita hæc dat dulcedinem, sed seipsam de seipsa: Si inueni gratiam in oculis tuis (ait Moyses) ad plenitudinem gratiæ ostende mihi teipsum. Et econtra: Ego omne bonum ostendam tibi. Vnum petiit, & repromissa est omnimoda plenitudo. Quid tam diuersum, quam vnum & omnia? Sono diuersum, re vnum: diuersum pronunciatione, vnum identitate. Deus ergo omne bonum & summum bonum: etiam dulce-
Eccli.24.c do, & dulcedinis genus generalissimum. Qui edunt me, adhuc esurient, inquit: & qui bibunt me, adhuc sitient. Quare? Quia bonus & dulcis. Bonus deus Israel rectis corde, sed & dulcis & rectus. Nec bonitas nec iustitia sine rectitudine. Qui bibit de illa, sitiet iterum: de ista qui biberit, fiet in eo fons aquæ saliẽtis in vitam æternam. Siquidem apud ipsum fons vitæ, & ipse fons vitæ: & iam fluminis impetus qui lætificat ciuitatem dei. Esto ciuitas dei, & lætificabit te impetus hic. Parat enim in dulcedine sua pauperi deus. Fructus enim dulcis gutturi, & guttur eius suauissimum, ineffabilia omnia. Hic calculus est, quem nemo scit, nisi qui accipit. Sũt enim in illa internæ festiuitatis gaudia, quæ quotidie menti- F
bus nostris per inspirationem sui amoris imprimit interna, & æterna dulcedo. Nota, inquit, feci vobis omnia quæcun-
Ioan.15.b que audiui à patre. Et ad Moysen: Bonum ostendam tibi. Omnia quæ audiui à patre, & quæ promittit Moysi, vnus denarius est qui promittitur laborantibus in vineis, & vna illa
Deu.32.b quam petiit Dauid, & vnum illud quod necessarium est. Mel est quod fugit Israel de petra, & oleum de saxo durissimo. Gaudium est quod nemo tollit. osculum est de quo scriptum
Canti.1.a est: Osculetur me osculo oris sui. Internæ suauitatis gustus ac dulcedo est, & manna absconditum, & thesaurus absconditus in agro, cui comparatum omne dulce, amarum: omne decorum, fœdum: omne iucundum, triste: omne preciosum, vile: sordidum omne quod desiderabile est in oculis amatorum mundi fluentis. Nam preciosam margaritam datis omnibus terrenarum rerum delectamentis sancta sanctarum cõparauit, & nobis in filio suo præparauit, & præparat semper interuentu suo nobis orantibus oleũ effusum dulcedinis huius. Non erit ab re, sed valde optimum, si ipsam reginam misericordiæ vitam & dulcedinem nostram dicamus, qui minus experti adhuc vitæ huius ac dulcedinis sumus, sed per ipsam speramus nos posse consequi quicquid totius bonitatis factor dignatus fuerit gratiæ nobis impertiri. Sequitur: Spes nostra salue. Spes est in virtute, quasi scintillatio in fomite. Sine fomite durare non potest scintillatio. Subtrahe

Universidad de Deusto
Biblioteca

G trahe fomitem, interit, emoritur. Subministra, viuet. Haud secus spes ruit sine fundamento, sine pabulo moritur, inedia deficit, extinguitur sine nutrimento, aresçit succisa radice. Spes enim sine vita virtutum & deuotionis dulcedine non est spes, sed præsumptio. Inter timorem & securitatem spes media est: & est spes incerti nomen boni.
Vita & dulcedo exterminant faciem timoris, securitati dant fortitudinem, dant decorem. Eapropter dicit deo: Singulariter in spe constituisti me. Et, in pace in idipsum, dormiam & requiescam. Est enim fulcita floribus, & stipata malis charitas illius, quæ foras mittit timorem, & dicet: Læua eius sub capite meo: &, dextera eius amplexabitur me. Psal.4.b
Læua, comminatio supplicij: dextera, promissio regni. Inter has spes cubat in molli strato charitatis, vita & dulcedo sternunt hoc, & hoc est medium illud in ferculo Salomonis de quo scriptura ait: Media autem charitate constratuit. Vides nunc sublimitatem carminis huius. Primo ponit vitam, quæ est in integritate virtutum: secundo, dulcedinem spiritualium gaudiorum: deinde spem infert æternorum. Omnia hæc regina misericordiæ, domina mundi, regina cœlorum contulit mundo, virgo virginum, sancta sanctorum, lumen cæcorum, iustorum gloria, peccatorum venia, desperatorum reparatio, deficientium fortitudo, salus orbis, speculum totius integritatis: ipsa intercedat pro peccatis nostris: præstante domino filio eius & vnico, cuius regnum & imperium sine fine permanet in secula seculorum, Amen. Cant.2.a. Ibid.3.d H

Sermo unde supra.

SI linguæ centum resonarent, oraque centum, ferrea vox mihi Maria, nil dignum tibi dicere possum stella maris, quæ virgo beata vocaris. O quam te memorem virgo, quibus laudibus effera[m] I infandissima lingua mea, quæ coinquinata est cum mortuis, incircucisa labiis, nec purgata igne altaris: inquietum malum, habens in naribus spiritum, rimis effluens vndique, quid dignum laudis laudibus tuis poterit immolare? Eleuata est magnificentia tua super cœlos, & super omnem terram gloria tua: ita vt nec in cœlo inueniatur creatura, quæ tuam digne laudare queat magnificentiam: nec in terra sit, quæ gloriam tuam exprimere valeat. Nemo enim nec in cœlo nec in terra inuentus est dignus aperire librum prærogatiuarum tuarum, & digne soluere septem signacula eius. Plenitudinem gratiæ, aduentum spiritus sancti in te, virtutis altissimi obumbrationem, verbi conceptionem, quod sine grauamine grauida, sine dolore puerpera, virgo pariter & fœcunda, quis enarrabit? Viri diuitiarum multi, de ciuitate domini virtutum miserunt manus suas ad hæc fortia, & tamen altitudinem diuitiarum harum ad liquidum comprehendere non potuerunt, quia inuestigabiles viæ istæ, & inscrutabilia vniuersa. Conati sunt, & non datum est vltra.
Dum adhuc ordirentur, succisi sunt. Quis enim loquetur potentias has domini, auditas faciet omnes laudes eius? Etsi digne nullus, quisque tamen pro viribus. Pro se quisque viri summa certabat opum vi, vt ait quis. Denique currebant omnes in odore vnguentorum tuorum. Trahe & nos post te, ô sancta sanctorum, & ostende lumen miserationum tuarum. Sub vmbra alarum tuarum nos protege: ad te enim clamamus exules filij Euæ. Secunda carminis huius quod explanandum assumpsimus, incisio hæc est, quod in modum dramatis nobis videtur esse compositum. Varius enim diuersarum personarum affectus hic loquitur: hic perfectorum, & adhuc in melius proficientium status inuenitur. Vita siquidem quæ animatur integritate virtutis, suauitas internæ dulcedinis, sanctæque spei tanta præsumptio, quid nisi fructus spiritus sunt, & attentiones virtutis? Emeritorum militum donatiua sunt hæc, & diuturni certaminis merces accumulata. At deploratio exilij, patriæ desiderium, originalis peccati pœnalis punctio, incipientium, seu proficientium indicia sunt. Puta vitæ huius exilium, fucum vanitatis: patriam, solidum veritatis. Fucus vanitatis, nitor gloriæ temporalis: solidum veritatis, immobilis cognitio æternitatis. Fucus vanitatis, splendor arridens creaturæ visibilis: solidum veritatis, inextinguibile lumen internæ dulcedinis. De hac patria quidam sapiens ait: O veritas exulum patria, exilij finis: video te, sed intrare non sinor, indignus admitti, peccatis sordens. Quousque adoramus & non gustamus, proficiscentes ad patriam & non apprehendentes, suspirantes, & de longe salutantes? Primus itaque homo ad hoc conditus fuerat, vt si non peccasset, per contemplationis præsentiam vultui creatoris semper assisteret, & solidum veritatis agnosceret, agnitum amaret, amatum teneret, tenendo frueretur, semperque ei adhærendo qui immortalis est, etiam vitam ipse sine termino possideret. Verum enim & summum bonum hominis, plena videlicet & perfecta agnitio creatoris. Sed circunscriptus astutia serpentis, & deceptus fuco vanitatis: specie videlicet creaturæ visibilis, ab Hierusalem in Hierico descendit, fontem veritatis deseruit, affectum pulchritudini rerum inclinauit: & statim ignorantiæ cæcitate percussus foras venit, & ab intima luce contemplationis factus est vagus & profugus super terram. Vagus scilicet per inordinatam concupiscentiam, profugus per peccatricem conscientiam: quia mentem, quam diuinum auxilium deserit, quæcunque tentatio impetierit, subuertit. Cor ergo hominis quod prius diuino amori affixum stabile perstitit, & vnum amando, vnum permansit: postquam per desideria terrena defluere cœperit, quasi tot sibi in exilio mansiones statuit, quot sibi in eo delectationes inuenit. Sicque fit, vt mens quę pulchritudinem, dulcedinem, pacem, securitatem, ac perpetuitatem primæ lucis amare nescit, nunquam valeat esse stabilis: quia gaudium permanens in his quę in fuco vanitatis amplectitur non inueniens, dum se semper desiderio extendit, sequens quod assequi non valet, fluctuans in exilio nunquam requiescit. Modo valuis oculorum elapsa, curiosos intuitus pascit, & rerum immensitatem in massa & mole considerat: modo rerum pulchritudinem in situ & motu, specie & qualitate inuestigat: modo rerum vtilitatem per necessaria, commoda, apta & grata, pertentat. Nunc quoque naribus erumpit, & per olfactum odoris varij suauia oblectamenta requirit. His pasta, aurium per organa procedit, & dulce melos, harmonicæ, organicę, arithmeticę disciplinę capta per auditum introrsus trahit. Tactu quoque subtilia, leuia, & lenia palpando discutit, & in aula memorię palpando desiderata reponit. Nec minus gustu faucium prelibat varietatem saporum. Hos hœdos suos mens quę se ignorat & deum, pascit iuxta tabernaculum pastorum per res temporum & temporalium vanitatum, mendicans ex ea (qui præterit) figura huius mundi, vnde suam famelicam curiositatem aliquatenus consoletur. Comparata est enim iumentis insipientibus, & similis facta est illis: quia cum in honore esset, non intellexit quod limus esset, honoris fastigio delectata. Hinc nascitur in exilio vanitatis motus sine stabilitate, labor sine requie, cursus sine peruentione, ita vt semper inquietum sit cor, donec ad patriam veritatis redire cœperit: egens, & de siliquis porcorum satiari desiderans, quousque ad patris domum suspirauerit, vbi mercenarius abundat panibus, & omnes domestici vestiti sunt duplicibus. De hoc exilio, ô sancta sanctorum ad te clamamus exules filij Euæ, vt interuentu tuo, ducatu tuo, adiutorio tuo possimus ad cubiculum veritatis repatriare. Scimus proculdubio, quia nil amplius habet homo de vniuerso labore suo, quo laborat sub sole, nisi vanitatem: & tamen prauæ consuetudinis nexibus irretiti per nos redire non possumus inveritatis libertatem. Non dicimus autem in hoc locoveritatem, cognitionem esse dei, & eius quæ secundum pietatem est scientiæ: sed medium illud purum & nudum ac solidum, quod est in virtutis amore. Quanuis enim diffiniant authores reparationem hominis esse cognitionem veritatis, & amorem virtutis: perfecta tamen virtus non est sine cognitione veritatis, nec veritas sine amore virtutis. Vanus est, quia in vanitate est, aut in vanitate curiositatis, aut erroris. Vanitas curiositatis procedit à Psal.4.c M K L

A dit à vanitate mutabilitatis, & generat vanitatem mortalitatis. Prima causa peccati: secunda peccatum: tertia pœna peccati. Prima est in his quæ propter homines facta sunt: secunda in his quæ ab hominibus facta sunt: tertia in his quæ in hominibus sunt. Alia est in conditis rebus, alia in mentibus, alia in corporibus. Vanitas erroris est in omnibus quæ fidei catholicæ & sanæ doctrinæ contraria sunt, & religionis disciplinam in illo solido veritatis quod velle & nolle hominis, inter angustias parum & nimis coarctat, non contingunt. Vanitas hæc omnia sunt, quia se amplectentes decipiunt, & ad veritatem æternitatis non perducunt. In hoc exilio omne pene genus hominum ab initio vsque ad aduentum reginæ cœlorum peregrinari delectabatur, & veritatis patriæ suspiriis nullis seu desiderio recordabatur. Ipsa prima viam aperuit ad patriam: & veritatem, quæ vera patria est, mundo generans dedit omnibus manifestam. Eapropter & nos, ô regina misericordiæ ad te clamamus exules filij Euæ. Clamor est alius oris, alius cordis. Clamor oris alta vociferatio: clamor cordis valida & supplex ad deum intentionis directio. Deus intus, homo foris. Ad eos qui foris sunt, clamor oris: ad deum & qui cum eo intus sunt, clamor cordis. Intus vbi? In spiritu. Qualiter inquis? Duobus modis. Quibus? Cognitione & amore, reuelatione B ac deuotione, acuto & calido. Modis his deus cor inhabitat, non solus tamen. Vbi enim fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ. Ad quid? Vt renouetur sicut aquilæ iuuentus cordis. Ibi & illa aquila grandis magnarum alarum sancta sanctorum innocentia, & æquitas exaudit inuocata, si clamoribus occultis assidue fuerit excitata. Et nos adhuc filij Euæ transgressores, filij inobedientiæ, filij matris antiquæ, ad te clamamus regina misericordiæ. Reuertere visitans in nobis naturam tuam: reuertere ostendendo eam, quam in Christicolas habes charitatem tuam: reuertere per singularem in nos à deo datam potestatem tuam: reuertere per eam, quæ tibi specialiter infusa est in plenitudine gratiæ prærogatiuam tuam, vt intueamur te, non talem qualem Cant.4.b. desiderant angeli prospicere dicentes: Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te: sed intueamur te largientem beneficia, conferentem remedia, medentem contritis corde, ponentem fortitudinem lugentibus Sion, dantem coronam pro cinere, oleum pro luctu, pallium laudis pro spiritu mœroIbid.2.d ris. Nec mediocris visio ista, piam te & deprecabilem experiri, mœretiumq; suspiria munere gratiæ consolari. Sonet hæc vox tua in auribus nostris. Vox hæc tua dulcis, & hæc facies tua decora. Nam in illo decore te videre, quo induit te dominus fortitudinem, & præcinxit te, non est huius temporis, nec C temporis vitæ nostræ vitiorum fœtore sordentis. Stola immortalitatis te indutam videre, domina indigni sumus: ostende nobis faciem miserationum tuarum, & salui erimus. Quod ipse nobis præstare dignetur, cuius regnum & imperium sine fine permanet in secula seculorum, Amen.

Sermo unde supra.

IN freta dum fluuij current, dum montibus vmbræ Lustrabunt, conuexa polus dum sydera pascet, Semper honor nomenque tuum laudesque manebunt. Spes mea virgo pia, virgo sacra, virgo Maria. Et non amplius? Amplius multum, & per omnem modum. Nam in æternum & vltra non deficiet laus tua de ore Psal.18.a. hominum, etiam & angelorum. Cœli enarrant gloriam dei. Et quæ maior in omni gloria dei, quam ineffabilis plenitudo cœli? Et nos cum ipsa, id est cum angelis & archangelis, cum thronis & dominationibus, cumque omni militia cœlestis exercitus, hymnum gloriæ sanctæ sanctorum canimus. Illi gloriam, nos hymnum gloriæ. Illi gloriam quam præsentes vident, in iubilo cordis inuicem enarrant: nos hymnum tantummodo gloriæ, id est memoriam eructamus abundantiæ suauitatis tuæ. Et opera manuum eius annunciat firGene.1.d mamentum. Fiat, inquit, firmamentum, & diuidat aquas ab aquis. Omnibus firmamentis firmius firmamentum tu domina: quæ eum, quem cœli cœlorum capere non poterant, cepisti & concepisti: portasti & non defecisti: genuisti, aluisti, pauisti, mammasti & educasti. Tu in medio aquarum D diuisisti aquas ab aquis, affectus videlicet æternorum ab affectibus temporalium. Tuam enim animam pertransiuit gla- Luc.2.c dius, vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes. Posuit in hoc firmamento deus solem & lunam, Christum & ecclesiam, & stellas prærogatiuas gratiarum multas. Laudamus dominum in sanctis eius. Firmitas, robur, & constantia, & fortitudo mentis eius, quia mundi contempsit gloriam, Ibid.3.d carnis calcauit illecebras. Virtus est altissimi, de qua scriptum est: Et virtus altissimi obumbrabit tibi. Non solum autem cœlum & firmamentum domina rerum intelligitur, sed aliis nominibus conuenienter appellatur, & rerum vocabulis designatur. Ipsa tabernaculum dei, ipsa templum, ipsa domus, ipsa atrium, ipsa cubiculum, ipsa thalamus, ipsa sponsa, ipsa filia, ipsa arca diluuij, arca testamenti, vrna aurea, ipsa manna, virga Aaron, vellus Gedeonis, porta Ezechielis, ciuitas dei, ipsa cœlum, ipsa terra, ipsa sol, ipsa luna & stella matutina, aurora ipsa & lucerna, tuba & mons, fons quoque ortorum, & lilium conuallium. Desertum ipsa, & terra repromissionis lacte & melle manans, stella maris, nauis quoque, via in mari, sagena, vinea, ager, area, horreum, tabulum, præsepe, subiugale, apotheca, aula, turris, castra, acies, populus, regnum, sacerdotium. Quis est, pascua est, paradisus est, palma est, rosa est, flu- E uius est, potus est, columba est, columna est, vestis est, margarita est, candelabrum est, mensa est, corona est, sceptrum est, panis est, oleum est, vinum est, arbor est, virga est, cedrus est, cypressus est, platanus est, cinamomum est, balsamum est, myrrha est, thus est, oliua est, nardus est, crocus est, fistula, calamus, & storax est, soror & mater est. Et vt breuiter concludam, de hac & ob hanc, & propter hanc omnis scriptura facta est, propter hanc totus mundus factus est, & hæc gratia dei plena est, & per hanc homo redemptus est, verbum dei caro factum est, deus humilis, & homo sublimis. Ad te ergo tantam ac talem, domina rerum, sancta sanctorum, regina cœlorum suspiramus gementes & flentes in hac lachrymarum valle. Tertia hæc positura carminis huius est quod explanandum assumpsimus: Suspiria, gemitus & fletus compunctionis, sunt species seminum iu- Osee.10.c stitiæ. Seminate vobis, inquit, ad iustitiam: metite spem vi- Psal.125.a tæ, & illuminate vobis lumen scientiæ. Euntes, inquit, ibant & flebant, mittentes semina sua. Suspirium, vox inarticulata, gementium gemitus, dolentium fletus, has sedes habent. Tria sunt hæc quæ bene gradiuntur in irriguo inferiori, & quartum quod fœliciter incedit, vallis scilicet lachrymarum: sedes irrigui superioris hæc est. Verus Caleph dat vtrunque filiæ suæ asello residenti. Et tu si aspiras ad hæc, comprime motus irrationabiles sensualitatis & corporis, motu rationis. Abscinde à te concupiscentiam carnis, F oculorum, potestatis & honoris. Abiice mundi pompam & sarcinam, edoma carnem disciplina spiritus, in arctum tua desideria constringe, non abeas in consilio impiorum, in via peccatorum non stes, in cathedra pestilentiæ non sedeas. Apprehende humilitatem, vt sis pauper spiritu, ferales corrige mores, & esto mitis. Tunc transito Iordane ingredieris terram repromissionis, quæ est compunctionis. Sic in tertio loco octo beatitudinum dicitur: Beati lugentes, Mat.5.d quoniam ipsi consolabuntur. Quarto die resuscitatus est Lazarus: quarta vigilia venit ad discipulos Iesus. Et tu fac tibi vigilias quatuor, vt resusciteris & veniat ad te Iesus: duas timoris, pudoris duas. Cogita deum creatorem tuum, cogita benefactorem, cogita patrem, cogita dominum. Ad singula reus es, plange ad singula, ad singula euigila, & singulorum horum singuli intellectus, quasi singuli in mente dies sint, in quibus quasi Lazarus mortuus eras, quasi fœtebas. Dum per singulos lachrymaris, quasi in quarto resuscitaris. Primum & vltimum extinguunt timorem: media duo pudorem. Pater sane non metuitur, cum pater sit: pa- Deut.32.f. tris est semper misereri & parcere. Paterna vox est: Percutiam, & ego sanabo. Non est proinde quod à patre formides. Siquando ferit, emendat, non vindicat. Ad cogitantem quod patrem offenderis, est certe quod pudeat, etsi non

Universidad de Deusto
Biblioteca

G quod terreat. Voluntarie te genuit verbo veritatis, deinde
non pepercit vnigenito, vt profit genito. Ipse quidem patrem
ita exhibuit se tibi, sed non tu illi æquè filium. Qua fronte
attollis iam oculos ad vultum patris tam boni, tam malus fi-
lius? Pudeat indigne geſſiſſe generi tuo: pudeat tanto patri
vixiſſe degenerem. Exitus aquarum deducant oculi tui, ope-
riat confuſio faciem tuam. Vultum tuum pudor ſuffundat,
occupetque caligo: deficiat in dolore vita tua, & anni tui in
gemitibus. Prohdolor, quem fructum habuiſti in illis, in
quibus nunc erubeſcis? Si in carne ſeminaſti, de carne meſ-
ſuiſti corruptionem. Si mundus ipſe tranſit, & concupi-
Malac.1.b ſcentia eius, confundere ad illam vocem quæ dicit: Si ego
pater, vbi honor meus? Hoc de honore patris. Nunc ad be-
neficia veniendum. Vt alia innumera taceam, huius corpo-
ris victum, & vſum temporis huius, & ſuper omnia ſangui-
nem dilecti filij ſui clamantem de terra: pudet ingratitudi-
nis. Quid retribuiſti domino pro omnibus, quæ retribuit
tibi? Ad timorem quoque veniamus. Si pudor minus partes
ſuas exequitur, excitetur vt excitet. Sepone pia vocabula be
neſactoris & patris, ad auſteriora conuertere. Nam qui legi-
tur pater miſericordiarum, & deus totius conſolationis: legi-
tur nihilominus, deus vltionum dominus: & legitur, terribi-
lis in conſiliis ſuper filios hominum. Quod pater eſt, quòd
H beneficus eſt, tibi eſt: quòd dominus ac creator, ſibi eſt. Et-
enim propter ſemetipſum fecit omnia. Quia ergo quod tuum
eſt, tibi defendit & ſeruat: putas principatus ſui non requi-
ret honorem? Requiret vſque ad nouiſſimum quadrantem,
requiret & retribuet abundanter facientibus ſuperbiam. Re
quiret à redempto ſeruitium: honorem & gloriam ab eo, quę
plaſmauit. Eſto quòd diſſimulet, & pater ignoſcat beneficus,
ſed non dominus & creator. Penſa cuius ſit fortitudinis &
honoris tuum atque omnium contempſiſſe factorem, con-
tempſiſſe dominum maieſtatis: Tangit montes & fumiga-
bunt: & tam tremendam maieſtatem audet irritare vilis pul-
uis, vno leui flatu diſpergendus, & minime colligendus? Ti-
me gehennam, time iudicis vultum. Contremiſce ab ira po-
tentis, à facie furoris eius, à fragore ruentis mundi, à con-
flagratione elementorum, à tempeſtate valida, à voce ar-
changeli, & à verbo aſpero. Contremiſce à dentibus beſtiæ
infernalis, à ventre inferi, à rugientibus præparatis ad eſcam.
Time vermem rodentem, ignem torrentem, fumum & vapo-
rem, & ſulphur & ſpiritum procellarum: time tenebras ex-
teriores, & dicito: Quis dabit capiti meo aquam, & oculis
Hiere.9.d meis fontem lachrymarum, & præueniam fletibus, fletus &
ſtridores dentium & manuum, pedumque dura vincula, &
pondus catenarum præmentium, ſtringentium, vrentium, nec
conſumentium? Heu mater mea, cur me genuiſti filium do-
loris & amaritudinis, indignationis & plorationis? Qui ſic
I afficitur duplici metu iſto & duplici pudore, quatuor vigi-
lias facit in mente, ſeu quatuor diebus intus illuſtratur, in
quorum quarto quaſi Lazarus quatriduanus reſuſcitatur. Et
ſicut de vno fonte paradiſi oriuntur quatuor flumina, quæ ir-
rigant terram: ſic quatuor affectiones iſtę ortę de vno fonte
compunctionis plenitudinem conſumunt irrigui inferioris.
Pariunt enim ſuſpiria, gemitus & fletus, quæ dum pro de-
fectu virtutum aguntur, dicuntur irriguum inferius. Supe-
rius autem irriguum, eſt vallis lachrymarum. Pinguis infuſio
hæc cœlitus irrorata, nec extorta, nec coactitia, pluuia vo-
luntaria eſt, quam ſegregauit deus hæreditati ſuæ. Aquæ
iſtę ſunt, quæ egrediuntur de templo à latere dextro, & flu-
unt impetu de Libano, fluunt etiã de fonte paradiſi, diuiſi in
quatuor capita. Paradiſus conſcientia iuſti eſt, quam non vrit
cura pungens, nec culpa remordens: quam non attenuat ſen-
ſus egens, quam non grandinant corporearum rerum irruen-
tia phantaſmata, fide florida, virtutibus fructifera, opinione
odorifera. Huius de medio fons oritur, dum virtus integri-
tate ſolidatur. Hæc deinde diuiditur in quatuor capita, iu-
ſtitiam, prudentiam, fortitudinem, temperantiam. Iuſtitia
fodit in altum, & quærit aquas irrigui ſuperioris, prudentia
inuenit, fortitudo vendicat ſibi, temperantia poſſidet. Iuſti-
tiam dico eſſe genus ad omnia præcepta dei: prudentiam di-
uinarum, humanarumque rerum ſcientiam: fortitudinem vi-
gorem mentis inter aduerſa & proſpera erectum: temperán- K
tiam inter velle & nolle, noſſe parum & nimis, citra & vltra
diſcretionem. Legitime hæc cuſtodita perfectum faciunt vi-
rum, cupientem diſſolui, & eſſe cum Chriſto, qui dicat: Heu *Pſal.119.a*
mihi quia incolatus meus prolongatus eſt: &, Sitiuit anima *Zacha.13.a*
mea ad deum fontem viuum. Fons iſte fons patens eſt domui
Dauid in ablutionem peccatoris & menſtruatę. Hic eſt fons
quem foderunt principes multitudinis, quos commemora-
uimus, iuſtitia ſcilicet, fortitudo & temperantia in datore
legis, id eſt compunctione: & in baculis ſuis, id eſt in vigo-
re ſolido perfectę integritatis. Mens itaque à vitiis purgata,
deum ſitiens iugiter, & ipſius aduentum in ſe ſuſcipiens, fre-
quęter delectata tãtæ ſuauitatis inenarrabili dulcedine, quia
pro velle ſuo ſemper eam habere minime valet, miro dolore
afficitur, & hæc ei conſolatio, vt præ eius deſiderio iugi la-
chrymarum pane paſcatur. Fit itaque vallis lachrymarum,
dum de ſe humiliter ſentiens affatim abundat vbertate fle-
tuum. Et habet hoc irriguum ſuperius quo mortua mundo
ſuauiter & dulciter paſcitur, quia per irriguum inferius
emundata iam cœleſtium contemplatione ineffabiliter de-
lectatur. Hæc duo irrigua, duæ oliuæ ſunt, & duo cande-
labra lucentia ante deum. Sunt hæc duo luminaria, duo al-
taria, duo exploratores, duo cherubim, duo oſtiola, duo v-
bera: teſtamenta duo, hirci duo, leones duo, minuta duo, L
tabulæ duę, columnæ duæ, ſorores duæ, manus duę, & ſi qua
ſint binaria, quæ his conſonantia opinionaliter queant inue-
niri. In talibus ſuſpiriis gemitu ac fletu, ac conualle lachry-
marum ad te clamamus exules filij Euæ: domina rerum, ſan-
cta ſanctorum, virtus noſtra & refugium: decus mundi, glo-
ria cœli: prælecta vt ſol, pulchra vt luna, lunaris fulgor,
agnoſce omnes te diligentes. Audi nos: nam te filius nihil
negans honorat. Et tu ſalua nos domine Ieſu, pro quibus
virgo mater te orat, cuius regnum & imperium ſine fine per-
manet in ſecula ſeculorum. Amen.

Sermo unde ſupra.

ANte pererratis amborum finibus exul, aut Ararim
Parthus bibet, aut Germania Tygrim, quàm tuus
è noſtro labatur pectore vult⁹, virgo dei genitrix,
quem totus non capit orbis. Omnino neceſſariè
vultum quidem tuum deprecabuntur omnes diuites plebis,
quanto magis pauperes plebis? Et ſi pauperes plebis, multo-
magis egenus & pauper opprobrium hominum & abiectio
plebis. Tibi dixit cor meum, quæſiui vultum tuum. Vultum
tuum domina requiram, ne auertas faciem tuam à me, ne *Pſal.26.c*
declines in ira à ſeruo tuo. Oſtende faciem tuam, ſonet vox
tua in auribus noſtris, quia vox tua dulcis, & facies tua de-
cora. Vocem tuam audiuimus quater in euangelio, ô domi- M
na rerum. Primo ad angelum, ſecundo ad Elizabeth, tertio
ad filium, fili quid feciſti nobis ſic? quarto item ad filium,
vinum non habent. Quam harum inquirimus? Illam vti-
que, vinum non habent. Neceſſaria nobis hæc eſt. Defe-
cit vinum in cadis noſtris, vinum ſcilicet lætificans cor ho-
minis. Non cauſamur de vino in quo eſt luxuria, illud quæ-
rimus de quo propheta, quod germinat virgines, harum
pincerna tu, vexillifera tu. Vexilla regis prodeunt in no-
bis, te agente pro nobis. Calix in manu tua vini meri. In
manu tua, in poteſtate tua: vini meri, amoris diuini. Dic do- *Zach.9.d.*
mina rerum, dic pro nobis filio tuo, vinum non habent. Ca-
lix huius vini inebrians, quam præclarus eſt. Inebriat, cale-
facit, acuit, audaces facit & fortes, obliuioſos, diſcretos,
ſomnolentos. Inebriat amor dei ad contemptum mundi: ca-
lefacit, quia feruentes facit: acuit, quia erudit: facit auda-
ces contra aduerſa, & fortes à carne, mundo, & dæmonibus
inuincibiles, obliuioſos eorum ſcilicet quæ retro ſunt, & in
futura extentos, diſcretos erudiens ad iuſtitiam, ſomnolen-
tos ad temporalia, & tædioſos, & ad inuiſibilia contemplan-
da pronos & promptos. Hoc vinum lætificat cor hominis. *Pſal.103.b*
Hoc à te & per te ſperamus, non ſolum vinum, ſed & panem.
Panis enim cor hominis confirmat. Panis ille de quo ſcri-
ptura: Panem angelorum manducauit homo. Panis ipſe filij *Pſal.77.d.*
tui dulcis memoria, præſentia ipſius plena tu. Et menſa pro-

poſitionis

A poſitionis duodecim panum, numerum duodenarij dedi-
cans. Duodecim panes, duodecim ſunt prærogatiuæ gra-
tiarum, in quibus gratia repleta es, & dominus tecum.
Porro ne de corde meo videar prophetare, tuas has præro-
gatiuas Paulus apoſtolus & nominat pariter & enumerat
Gala.5.d dicens: Fructus autem ſpiritus eſt charitas, gaudium, pax,
patientia, longanimitas, benignitas, manſuetudo, fortitu-
do, miſericordia, continentia, caſtitas. Panes certe ad-
modum ſplendidi, ſapidique. Splendidi, in ſua natura: ſa-
pidi, in animorum experientia. Denique ſummæ ſpiritua-
les deliciæ hæ ſunt. Plus quippe his confirmatur & dele-
ctatur animus, quam vllis carnalibus deliciis corpus. Ne-
que verò proueniunt homini à ſeipſo, immo fructus ſunt
ſpiritus ſancti. Proinde virgo beata poſtquam nuncius cœ-
leſtis te prædicta gratiarum prærogatiua perhibuit plenam,
Luc.1.c mox gratiarum cauſam ſubiungens, inquit: Dominus te-
cum. Dominus autem ſpiritus eſt. Spiritus ergo ſanctus ma-
gnificauit facere tecum. Magnificauit, inquam, facere in
te duo opera ſua. Vnum erat, dum dignam te fecit quæ dei
filium concipere poſſes & parere: alterum quando ex tua
carne ſancta ac digna carnem ſibi dei formauit. Fecit pro-
inde te magnam & caſtam. Magnam plane fecit vt immen-
ſum caperes: caſtam quatenus digne contineres. Magnam
te fecit humilitate, caſtam virginitate. Itaque tu ſancta, tu
B es caſtellum in quod Ieſus intrauit, habens turrim humili-
tatis: qui enim ſe humiliat, exaltatur: & murum virgini-
tatis. Murum certe fortiſſimum, quippe qui nec ante par-
tum, nec in partu, nec poſt partum potuit violari. Lapi-
des muri diſciplina tua fuerunt & continentia, ſine quibus
Mar.10.g. nunquam conſtans eſt virginitatis murus. In te duæ ſoro-
res fuerunt Maria & Martha, quæ dominum ſuſceperunt.
Maria fuit intelligentia tua ſpecialis, qua deum & dei fili-
um eſſe intellexiſti quem genuiſti. At verò Martha ratio-
nalis erat prudentia, qua ei in domino filioque tuo in car-
Cantt.7.b. ne ſeruiſti. Tu ergo domina naſus es ſpecioſus, ad quam
dicit ſponſus: Naſus tuus ſicut turris Libani, quæ ædifica-
ta eſt cum propugnaculis, mille clypei pendent ex ea, om-
nis armatura fortium. Naſus duo habet foramina per quæ
Thre.4.d ſpiritum à capite emittit: ita tu domina virginitate & hu-
militate tua de cœlo eduxiſti filium dei. Spiritus oris no-
ſtri (dicente propheta) Chriſtus dominus. Spiritus verò eſt
dominus Chriſtus: quippe qui vt ſpiritus oris noſtri chari-
tate calefacit, cupiditatem noſtram refrigerat, ad bonam
nos voluntatem mouit, fide iuſtificauit. Tu ergo naſus ec-
cleſiæ ſimilis es turri, celſa videlicet dignitate, firma gra-
uitate. Turris es Libani. Libanus mons qui dicitur dealba-
tio, altam præ omnibus ſignat innocentiam tuam. Innocens
C fuiſti ab originalibus & ab actualibus peccatis. Nemo ita
præter te. Vnde authoritas Auguſtini: Cum de peccatis a-
gitur, nullam de beata Maria volumus fieri mentionem: ex
eo enim maiorem credimus ei collatam virtutem ad vin-
cendum ex omni parte peccatum, quæ concipere & parere
meruit eum qui nullum habuit peccatum. Ex omni, inquit,
parte: hoc eſt ex parte originalis, & ex parte actualis pec-
1.Ioan.1.c. cati. Ea ergo ſola excepta: cæteri omnes quid dicere poſ-
ſunt, niſi quod ait apoſtolus Ioannes: Si dixerimus quod
peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in
nobis non eſt? Ego quoque pia fide opinor, in vtero ma-
tris tuæ ab originalibus te abſolutam peccatis: nec vana eſt
Hier.1.d fides, nec opinio falſa. Denique & rationes & authorita-
Luc.1.d tes inueniuntur iſta ſtipulantes. Et quidem ratio ſic: Si alij
in vtero matris fuerunt ſanctificati, multo magis tu mater
domini. Sed Hieremias & Ioannes, alter ſanctificatus, al-
ter ſpiritu ſancto repletus in vtero matris leguntur. Ergo
& tu Maria genitrix dei, quæ ſola totam ſpiritus ſancti gra-
tiam poſſediſti, quam alij habuere per partes. Te enim an-
Luc.1.d gelus Gabriel pronunciauit gratia plenam. Tuum odorem
longe ante in filio patriarcha Iſaac trahebat dicens: Ecce
Gene.27.d odor filij mei ſicut odor agri pleni. Tu es ager plenus,
plena virtutum, plena gratiarum. Tu protuliſti frumentum
electorum, quod eſt etiam angelorum cibus. Te benedi-
xit dominus. Te, inquam, benedixit dominus, vt per te be-
nedictam vita veniret, ſicut mors per Euam proceſſerat ma- D
ledicta. De te ſecretorum cœleſtium conſcius Salomon di-
cit: Quæ eſt iſta quæ progreditur ſicut aurora conſurgens,
pulchra vt luna, electa vt ſol, terribilis vt caſtrorum acies
ordinata? Aurora ſemper noctem ſequitur, nox præcedit
auroram. Quid autem eſt nox frigida & obſcura niſi ori-
ginale peccatum, frigidum concupiſcentia, obſcurum i-
guorantia? Tu ergo proceſſiſti vt aurora lucida & rubicun-
da, quia ſuperatis originalibus peccatis in vtero matris, ua-
ta es lucida cognitione veritatis, & rubicunda amore vir-
tutis. Inde eſt quod natiuitatem tuam ſanctam ſancta eccle-
ſia feſtiuis celebrationibus honorat, quod aliàs non face-
ret. Denique nullius præter te, niſi domini filij tui, & Io-
annis Baptiſtę (qui vtique ſancti nati ſunt) colit natiuitatem.
Cum igitur tam clare authoritates diuinæ tuam ab vtero te-
ſtentur innocentiam, quis vltra dubitet ſanctam & imma-
culatam huic mundo progenitam? Tu es proinde turris Li-
bani cum propugnaculis ædificata. Ab ineunte quippe æta-
te dilexiſti iuſtitiam, & odiſti iniquitatem. Quare delecta-
tio iuſtitiæ, odiumque iniquitatis, cum quibus creuiſti, tua
fuere propugnacula. His quippe viſis, hoſtibus certe ſuſ-
pecta fuiſti. Non enim parum formidabant, ne forte tu eſ-
ſes (quæ & eras) per quam expugnandi erant & damnandi:
propter quod & terribilis fuiſti eis vt caſtrorum acies ordi-
nata. Nihil verò omnino proficit inimicus in te, eo quod mil E
le clypei pependerunt ex te, omnis armatura fortium. Dena-
rius ſolidus millenarius eſt: ſiquidem denarius quadratus
centenarium perficit. Porro decem ſunt præcepta legis.
Primum eſt: Dominum deum tuum adorabis, & illi ſoli ſer-
Deut.6.a uies. In hoc ſolius dei præcipitur cultus. Nulli quippe alij
ſeruitus (quæ Græcè latria dicitur) debetur. Siquidem
quando dæmonibus exhibetur, idololatria vocatur: quod
Ibid.5.b proximo inhibetur præcepto: Non aſſumas nomen dei tui
in vanum, Ac ſi diceret: Nulli creaturæ dei honorem exhi-
beas, nihil per incantationes aut auguria quæras. Porro
ſpeciale obſequium deo præbetur in obſeruantia ſanctarum
Ibidem ſolennitatum: vnde tertium præceptum contexitur: Obſer-
ua diem ſabbati: quod eſt, in ſacris feriis te exerce, quate-
nus per requiem præſentem diſcas ſperare æternam. Ac tria
iſta ad deum duntaxat pertinent, qua de re in vna ſolum-
modo tabula ſcripta fuerunt. Cæterum cætera ad conuer-
ſationem hominis cum proximo ſpectant, quare & ipſa con-
tinebantur in ſecunda. Et primum quidem ad maxime pro-
ximos, id eſt parentes pertinet: Honora, inquit, patrem &
Ibidem matrem. Honoris nomine non ſolum ſubiectionis reueren-
tia, ſed etiam ſubſidij obſequium accipitur. Proinde filij
debent honorare parentes, & in bonis obediendo, & tem-
Ibidem. poralia, ſi opus habuerint, ſubſidia miniſtrando. Non oc- F
cides. Id maximum malum eſt quod proximis poteſt in-
ferri, ac propterea primo omnium debuit prohiberi. Fit
autem homicidium multis modis, manu, præcepto, conſi-
lio, conſenſu vel neglectu. Si enim moriturum aliquo mo-
do viuificare valeas & negligis, proculdubio eius mor-
Ibidem. tis reus teneris. Poſtea dicit: Non fornicaberis. Fornicatio
alia ſpiritus, alia corporis. Spiritus fornicatio eſt, deſerto
Pſal.72.d deo adhærere diabolo. Vnde: Perdes omnes qui fornican-
tur abs te. Porro corporis fornicatio, eſt paſſim cum mere-
tricibus vel fœminis à legitimis viris abſolutis, ſola libidi-
Deut.5.b. nis explendæ cauſa commiſceri. Deinde adiungitur: Fur-
tumque non facies. In furto comprehenditur rapina, vſura,
perſuaſio, quicquid denique cum damno alterius poſſidetur.
Ibidem. Deinceps ait: Falſum teſtimonium ne dicas. Falſum teſti-
monium, alieni patrocinium mendacij proprie dicitur. Ve-
runtamen in hoc loco pro omnibus mendacij partibus veriſi-
mile eſt poni. Denique periurium, voti ſolutionem, & gene-
raliter omne mendacium non permittit, qui falſum teſtimo-
nium nominatim prohibuit. Nonum præceptum eſt: Nõ concu-
Ibidem. piſces proximi tui vxorem. Vbi nimirum adulterium vetuit,
atq; abuſionẽ deo ſacratarũ. Sponſę quippe ſunt dei: & vtiq;
Ibidem. non minus eſt dei ſponſam violare q̃ hominis. Decimũ: Non
concupiſces rem proximi tui. Omnẽ dolum & circunuentio-
nem hoc vltimo vetat præcepto, quib⁹ miſeri mortales ſe in-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Guicem decipiunt, boniſque priuant terrenis. Hæc decem legis præcepta ſuos obſeruatores tanquam clypei muniunt, & à tormentis inferni defendunt, quapropter optimi decem clypei ſunt. Denarius porro linearis numerus eſt, ſolam habens longitudinem, quæ ſolo duntaxat capitur intellectu, Decem itaque clypeos habet. At ſi denarius in altum extendatur atque quadretur, centenarium videlicet parit. Eadem quoque ratione ſi decalogus poſt ſcientiam memoria firmetur, & dilatetur affectu: centum profecto clypei poſſidentur. Poſtremo denarius exaltatus atque ſolidatus millenarium perficit: ſic nimirum decalogum de affectu in bonam producens operationem, optatos certe mille cœpit clypeos poſſidere. Non eſt dubium te benedictam intellectu & affectu, & actu hunc ſuper omnes mortales decalogum habuiſſe & obſeruaſſe: vnde prorſus merito mille clypei ex te dicuntur pendere. Et non ſolum clypei, ſed & omnis armatura fortium. Nihil eſt enim virtutis quod ex te non reſplendeat: & quicquid ſinguli habuere ſancti, tu ſola poſſediſti. Lectulus es Salomonis, de quo in canticis: En lectulum Salomonis ſeptuaginta fortes ambiunt ex fortiſſimis Iſrael, omnes tenentes gladios, & ad bella
H doctiſſimi.

Incipit liber
BEATI BERNARDI
de conſcientia.

Onſcientia in qua perpetuo anima manſura eſt, ædificanda eſt, ſed prius mundanda. Et quis eam mundabit? profecto deus & homo: homo per cogitationes & affectiones, Deus per miſericordiam & gratiam. Cogitationes & affectiones neceſſariæ ſunt conſcientiæ emundandæ: cogitationes inueſtigatione veritatis, affectiões in exercitatione virtutis. Porro miſericordia dei dolet peccatum, gratia dat virtutem reſiſtendi peccato, nunc ſubtrahit peccati occaſionem, nunc immiſcet amaritudinem, plerunque ſanat affectionem: gratia adiuuat ad bonum, defendit contra malum, erudit ad vtrunque diſcernendum.

I *Anima dicitur beata firmata in pace.*

Beata eſt anima quæ in pace firmata eſt cum exterius bella patitur: pax interius nõ turbatur. Quicunque foris moleſte perſtrepunt, vſque ad ſilentium internæ quietis irrumpunt, quando geſtu, internæ dulcedinis tacta tota eſt per deſiderium intus collecta, nec foris iam emittitur, nec in carnis voluptate diſſoluitur: quia totum intus poſſidet, in quo delectatur atque iſta in ſemetipſa, ita in ſemetipſo. Dum nihil eſt quod foris appetit, tota per amorem intus requieſcit: & cum tota ad internum gaudium colligitur, ad imaginem dei reformatur, quam in ſe veneratur. Talem animam frequenter viſitant & honorant ſancti angeli & archangeli, vtpote dei templum & ſancti ſpiritus habitaculum. Eſto igitur dei templum, & deus exceſſus habitat in te. animæa enim deũ habens in ſe, templum dei eſt, & diuina myſteria in ea celebrantur. Porro quæ non
r ſtudet in ſe conſiſtere, nec in amore dei deſiderium figere, per oculos & aures alioſque corporis ſenſus foras egreditur, atque in exterioribus delectatur, ſed erit cum inuenerit portas iſtas clauſas, & tunc rediens ad ſe, & videns ſe nudam & ſolam, ineſtimabili confuſione & horrore concutietur: & quia mundi conſolationem quæſiuit, illa quæ à deo intus datur conſcientia non habebit. Non ſolum eam deus dedignatur viſitare, ſed nec ipſa quidem male ſibi conſcia ſeipſam poterit tolerare. Requiem in ſe non poterit habere, quoniam illum dereliquit: in quo habitare & requieſcere debuit. Cogita ergo in ſocietate aliorum poſitus, quia non poteris ſemper manere cum illis, & interim elige ſocium, qui cum omnia ſubſtracta fuerint, fidem ſeruat dilectoribus ſuis, nec recedit in tempore anguſtiæ. Omnis igitur cordis diſtractiones, & mentis fluctuationes in vnum collige, & in ſolo deo totum deſiderium tuum fige, vt tibi ſit cor tuum thesaurus tuus deſiderabilis, multumque amabilis. Ipſe frequenter viſitat, & libenter inhabitat tranquillitatem cordis, & ocium quietæm entis, quoniam pax eſt: & in pace locus eius. Propterea talem te præpara vt tecum adſit deus, ſit in ore, ſit in corde, tecum eat, tecum redeat, nec à te recedat niſi tu prior eum dimiſeris. Nunquã te ille dimittet vbicunque fueris, nunquam ſolus eſſe poteris, ſed tecum deus erit. Munda igitur conſcientiam, & ſemper eſto paratus, vt quacunque hora venerit, & inhabitare tecum voluerit, paratam ſibi in te inueniat manſionem. ipſe namque dixit, Facite mihi ſanctuariũ, & habitabo in medio veſtri. Studeamus ergo tẽplum deo ædificare in nobis: primo quidẽ vt in ſingulis nobis dominus, vt in omnibus nobis ſimul habitet, quia non ſingulos dedignatur, nec vniuerſos. Primũ ſtudeat vnuſquiſque ne diſſideat ipſe à ſeipſo, quoniam omne regnum in ſe ipſum diuiſum deſolabitur, & domus ſuper domum poſita cadet: nec
L intrabit Chriſtus vbi parietes inclinati & maceriæ depulſæ. Vult habere anima corpori ſuo, domum integram, & exire per eam neceſſe eſt ſi fuerint in ſe, inuicem membra eius diſperſa. videtur igitur & ipſa ſi deſiderat Chriſtum per fidem habitare in corde ſuo, id eſt in ſeipſa videat & ſolicite caueat ne à ſe inuicem membra diſſideant, id eſt ratio voluntas & memoria. Dignum habitaculum parat deo cuius non eſt ratio decepta, nec voluntas peruerſa, nec memoria inquinata. Fœlix illa anima quæ ita domum ſui cordis & de peccatorum ſordibus ſtudet emundare, & ſanctis ac iuſtis operibus adimplere: vt in ea non ſolum angelos, verumetiam dominum angelorum habitare delectet. Mundata domo cunctiſque malis ab ea excluſis omnibus bonis impleatur: ne ſit nobis neceſſe foras aliquid quærere, quæ omnia forinſeca relinquimus. Redi igitur ad cor tuum & diligenter diſcute teipſum: conſidera vnde venis, quo tendis, quomodo viuis: quid agis quid amittis, & quantum quotidie proficis vel quantum deficis. Quibus cogitationibus magis incurſaris, quibus affectibus frequentius tangis, vel quibus tentationum machinis à maligno ſpiritu acrius impugnaris: & cum totum interioris & exterioris hominis ſtatum, habitum in quantum poſſibile eſt plenè cognoueris non ſolum qualis ſis, verumetiam qualis eſſe debeas, & cogitatione tui poteris ſubleuari ad contemplationem dei. Quantum nanque cotidie in cogitatione
M tui proficis, tantum ad altiora ſemper tendis: ſed forte iam aſcendiſti & ibi ſtare didiciſti, & ita hoc ſufficiat tibi. Diſce ibi habitare & manſionem facere, & qualicunque euagatione ſi abſtractus fueris, ſemper illuc redire feſtina, abſque dubio per multum vſum quandoque vertetur in tantum tibi in oblectamentum: vt abſque laboris vlla difficultate poſſis ibi aſſiduus eſſe. Quinimo pœna potius tibi ſit alibi quam ibi moram facere. Si ergo proceſſeris deſideria tua circa dilectationes exteriores affici, & cogitationes tuas in eis iugiter occupari, cum magna ſolicitudine compelle illas ad cor tuum intrare & ibi habitare. Mens enim quæ ad ſui conſiderationem non ſubleuat, ſi per vana deſideria peruagatur, & variis cogitationibus huc illucque diſtrahitur: nec per ſeipſam in vnum colligere quæ nondum nouit ad ſe ipſam intrare, ſed adhuc in imo eſt: cogitatione & conuerſatione non poteſt ad ea quæ ſuper ipſam ſunt dulcedine contemplationis euolare. Diſcat ergo diſperſiones cordis congregare, ſtudeat cogitationes mentis reſtringere, & exteriora obliuiſci: aſſueſcat in intimis ſuis immorari, diſcat ſola bona interiora amare, & illa ſola frequentius cogitare: qui ad cœleſtium contemplatione anhelat qui in diuinorum lætitia ſuſpirat. Cumque ſe diligenter attenderit & diutius quæſierit, & eum tandem inuenerit qualis ſit: reſtat vt ex diuina reuelatione cognoſcat qualis eſſe debet, & quale mentis ædificium deo præparare, & quibus

obſequiis

A obſequiis eum placare oporteat. Qui ita euagationes mentis in vnum colligit, & omnes cordis motus in vno æternitatis deſiderio figit: profecto iam ad cor ſuum rediit, iam ibi libenter immoratur ac mirabiliter delectatur: & cum ipſum præ gaudio capere non poſſit, ſupra ſeipſum ducitur & per exceſſum mẽtis in ſumma eleuatur: atque ita per ſemetipſum per cogitationem ſui aſcendit ad cogitationem dei, vt diſcat ſolum indeficienter cogitare, & in eo delectabiliter requieſcere: cum amor Chriſti totum abſorbuit affectum hominis, vt negligens & immemor ſui niſi ſolum Ieſum Chriſtũ, & ea quæ ſunt Ieſu Chriſti ſentiat: tunc demũ, vt arbitror, perfecta eſt in eo charitas. Hinc itaque ſic perfectus eſt, non eſt onoroſa paupertas, iſte non ſentit iniurias, ridet opprobria, contemnit damna, mortem lucrum deputat, imò nec mori ſe putat, cum magis de morte ad vitam ſe tranſire ſciat, quem ſic amor intrinſecus ligat, tenet, nec ad modicum quid exire exterius valet: ſed interius eius deſiderio flagrat: tanto amplius quanto familiarius: & eo quam frequentius. Qui ſic in amore dei iugiter delectatur, frequenter mentis exceſſus patitur, frequenter ab omnibus præſentibus, & terrenis raptus coram deo præſentatur: & cum pulchritudinem conſiderat & magnitudinem pulchritudinis attonitus in eius admiratione ſuſpenditur, miratur regis gloriam, regni magnificentiam, ſupernæ ciuitatis nobilitatem. Et cum fœlicita-
B tem contemplatur, gloriæ decorem, dei bonitatem, internæ ſuauitatis dulcedinem, & æterne quietis tranquillitatem: meditatur patris potentiam, filij ſapientiam, ſpiritus ſancti benignitatem, & angelicæ creaturæ beatitudinem. Delectatur de deo in deum, dum eius pietatem miratur, & decorem contemplatur. O quam iucundum, ſi non eſſet tam modicum, raptim rapitur, ſola cœleſtia contemplatur, contemplando iocundatur: ſed cum ibi diutius ſtare conatur, ſubito labitur rediens ad ſe, nulli poteſt intimare quod vidit. ſupra ſe agitatione ſuauitatis allectus guſtat dulcedinis ſuauitatẽ, & illam cœleſtem infuſionem lætitiæ ſpiritualis intra ſemetipſum miratur. Reuoluit etiam in corde tacita mente incorporeę lucis claritatem, intimæ ſatietatis ſaporem, & aliud internæ quietis ſecretum, & ſummæ tranquillitatis arcanum, in huius amore contemplationis dulcis mens delectabiliter afficitur, & mirabiliter delectatur. Volet ergo vt non deficiat, volet donec perueniat ante regem gloriæ, ibique ploret, & ſuſpiret, mactetque ſe in lachrymis, deprecetur veniam, poſtulet gratiam: nec inde recedat, quo ad vſque dominum, quem offendit placatum ſentiat, & ab eo conſolationem recipiat.

Scientiam multi uolunt ſed pauci ſapientiam.

C Vlti querunt ſcientiam, pauci verò conſcientiam. Si enim tanto ſtudio & ſolicitudine quæreretur, quanto quæritur ſecularis & vana ſcientia: citius apprehenderetur, & retineretur. Cogitare namq; de cõſcientia ſenſus eſt cõſummat?: & qui cuſtodit illã, ſemper erit ſecurus ſalua reuerẽtia ſapiẽtiæ. vtilius eſt enim currere ad conſcientiã quam ad ſapiẽtiam: niſi ſapientia ſit, quæ ædificet conſcientiam. Tunc enim ſe intelligit anima, tunc illuſtratur conſcientia, tunc impletur cordis ſcientia, cum in ſe deum, & in deo mutua reuelatione ſeipſum recipit, imago creata nihil aliud niſi ſapientia in anima, niſi gloria in conſcientia, niſi ſanctificatio in arca. O quàm ineffabilis eſt dei pietas quæ tantam maieſtatem inclinat ad tantam humilitatem. Qui creauit nos, creatur in nobis: & qui potuit eſſe, nos deũ habere patrem vult, & ſibi in matre: quicunque, inquit, fecerit voluntatem patris mei, ipſe meus frater & ſoror, & mater eſt: & frater obediendo, pater generando, ſoror per hæreditatis participationem, mater per aliorum inſtructionẽ. O infidelis expande ſinum, dilata affectus, ne anguſtieris in viſceribus tuis, concipe quod totus mundus nequiuit apprehẽdere, donec virgo beata fide illum concepit. fide namque Chriſtus concipitur, vbi prædicatione naſcitur. deuotione nutritur amore tenetur. Sit ergo conſcientia plena vt deum conducat ad hoſpitium, ſit ſolicita erga fidele obſequium, ne tanta maieſtas recuſet cordis gremium, ſit deuota, vt ſoli deo placeat: ſoli deo intendat, nec à deo recedat. Talis conſcientia lætificat animam, exhibet deo gratiam, angelis & hominibus reuerentiam, ſibi ipſi pacatam & quietam conſcientiam. D

Duplex eſt conſcientia.

Conſcientia eſt cordis ſcientia: & dupliciter intelligitur, videlicet alia quæ ſe nouit per ſe, alia quæ poteſt ſe & alia nouit ex ſe. Cor enim ex ſe ſua & multa alia. Quando nouit ſe, appellatur conſcientia: quando poteſt ſe, alia nominatur ſcientia. Conſcientia bonus titulus eſt religionis & * benedictionis. Ortus deliciarum, aureum reclinatorium, gaudium angelorum, arca fœderis, theſaurus regni, aula dei, habitaculum ſpiritus ſancti, liber ſignatus & clauſus in die iudicij aperiendus. Nihil eſt iucundius, nihil eſt ſecurius bona conſcientia. Premat corpus, trahat mundum, creat diabolum, & illa erit ſecura. Secura, cum corpus morietur, ſecura cum anima coram deo præſentabitur, ſecura, cum vtrumque in die iudicij ante terrificum tribunal iudicis ſtatuetur.

Quod conſcientia eſt bonum teſtimonium futuræ beatitudinis.

E Vturæ beatitudinis non eſt vtilius remedium, nec certius teſtimonium, quam bona conſcientia. Mundus enim volubilitate circumrotetur, ploret, rideat, pereat, tranſeat, nunquam marceſcat conſcientia, ſubiungatur corpus in pœna, ieiuniis maceretur, vberibus laceretur, eculeo diſtendatur, gladio trucidetur, crucis ſupplicio affligatur, & ſecura erit conſcientia. in ſpeculo conſcientiæ ſtatus interioris hominis & exterioris cognoſcitur. Anima verò non nouit ſe, quæ ſine ſpeculo eſt. Speculum enim mundum, clarum & purum totius religionis eſt conſcientia. Sicut enim mulier quæ viro ſiue amico ſuo placere appetit, quæ contuitu ſpeculi imaginem appoſitam reddentis, decorem & pulchritudinem faciei ſuæ componit: ſic anima in quibus ab imagine veritatis diſcedit, vel in quibus veſtigia cicatricis imaginis recipiat, imaginem in conſcientia relegit, & intelligit non immerito conſcientiam ſpeculo comparauit: quoniam in ea tanquam ſpeculo rationis oculus tam indecens quam quod decens in ſe eſt, claro aſpectu apprehendere poteſt. Bona eſt conſcientia ſi habet in corde puritatem, in ore veritatem, in actione rectitudinem. pro his namque merebitur trinitatis viſionem. O beata viſio in qua deus ſic erit notus atque conſpicuus, vt videatur à ſingulis nobis, in ſeipſo videatur. Videatur in cœlo nouo, videatur in terra noua atque in omni quæ tunc ſit creatura, bona conſcientia eſt domini vnica, quam excolere debet peccatorum confeſſio & eorum ſatisfactio, exhibitio bonorum operum & cuſtodia eo- F rum. vnicuique eſt liber propria conſcientia, & ad hunc librum diſcutiendum & emendandum, omnes alij inuenti ſunt. Anima cum de corpore egreditur, nullum alium poteſt conſcientiæ ſuæ librum ſecum portare, poterit atque in illo cognoſcet quo debeat ire, & quod debeat recipere ex his quæ ſcripta erunt in libris iudicabimur, & ideo ſcribi debent ſecundum exemplar libri vitæ, vt ſicut aliter habent corrigantur, ne in illa vltima collatione, ſi quippiam aliter inuenti fuerint, habentes abiiciantur. Beatus homo qui ſe poterit cognoſcere & deſpicere, probare, & improbare. Nam qui ſibi diſplicet deo placet, & qui ſibi vilis eſt, deo carus eſt. Multæ ſunt conſcientiæ hominum, ſed nulla melior eſt illa qua cognoſcit homo ſeipſum. Quamobrem redeam ad cor meum, & ibi ſtare aſſueſcam, vt tam vitam meam poſſim diſcutere quam me ipſum cognoſcere, & omnes miſerias meas coram deo eſſuudam ſi forte illa ſua magna pietas moueat eum. Confitebor tibi peccata mea, cum omnia nuda ſunt, & etiam aperta: quem fallere non poſſum, quia ſapientia eſt nunquam effugere, quia vbique eſt. Audi ergo piiſſime deus confeſſionem meam, & reſpice ad pietatem tuam. Fac mecum ſecundum miſericordiã tuam,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G audi quam sæpe de memoria mea te expuli. Turba ruens cogitationum plurimarum quæ velut plebs ad aliquod spectaculum solent effluere in cor meum dum orare vel cantare in monasterio volo: nescio cuiusmodi stulta cogitatio cor meũ rapit & ducit per diuersa loca: cunque illud ad me reuoco tenere non possum, sed illud elabitur & huc atque illuc dirigitur & per innumera effunditur. Idcirco terrenarum cupiditatum illecebræ & vanitatum effusio ita cor meum occupat, vt quod vitare studeo hoc cogitem, animóq; voluam. Non est in potestate mea cor meũ, & cogitationes meæ quæ ex improuiso effusæ mentem meam animumq; confundunt, atque alias trahunt quàm ego proposueram, ad secularia reuocant, mundana inferunt, voluntaria ingerunt. Illecebrosa contexunt, ipsoque in tempore quo leuare mentem meam ad eum paro, inanibus cogitationibus tractus ad terrena plerunque deiicior: huiusmodi per strepitum cogitationum tumultus à corde quotidie amouere volo, nec valeo, sed visa & audita, dicta, facta ad memoriam reuocantur, & in ea cum magna importunitate perstrepunt. Cogitata cogito, cogitata recogito atque iterum eademq; iterum replicare non cesso, & cum diu multumq; quicquid potero cogitabo, sine cogitationib⁹ esse non possum, sed intrant & exeunt, atque aliæ alias inducunt & excludunt. Hic intus sustineo, plerumq; tamen consentio, cum per ea quæ vidi vel feci sine vlla vtilitate absq; omni discretione vaga mente discurro: ita mens semper mobilis sem-
H pervaga & velut ebria per diuersa distrahitur. Grauiter pecco cum cor meum derelinquo: quoniam grauis iactura per negligentiã fit. Vim patior, cum me illud deserit cõfirma cor meum deus, quoniam cum stare in seipso nititur à semetipso aliquo modo etiam nescito deriuatur ita peccandi consuetudine. Et cum nescio pecco. cor meum per infinita deducitur, & in multa desideria diducitur. In nocte vero cum dormire, volo multarum rerum imagines & phantasias clausis oculis video, easque inuitus tolero, quantoque ab eis aciem mentis auertere nitor, tanto amplius illæ se inde ingerunt: & molestia turpium cogitationum cor meum maculant. inde est quod sæpe mihi nocuit mortifera delectatio quę ex recordatione libidinis prouenit. Nec enim pestis quæ præ cæteris vitiis est mihi familiarior, eo ad nocẽdum procliuior & ad repellendum difficilior. Nam cum ea repellere volo, nolenti mihi ingeritur blande onerosa displicendo, placens & placẽdo displicens carnis libidinem nunquam fugere potui: sed semper me sequitur & cum aliqua delectatione, vel visus intẽtione me comprehendere potest. non diebus neque noctibus requiescere sinit, subtiliter intrat & mentem occupat: & nisi subito repellatur allicit & intendit: & quia virus habet pestilẽtia per totũ corpus paulatim se diffundit. Cogitationes prauas multiplicat, affectiones malas generat, delectatione illicita mentes afficit, ad concilium prauitatis animum inflectit,
I omnesq; virtutes corrumpit. Hac peste cum astrict⁹ teneor dum uelli ab ea vix possum: quoniam famulos eius nescio cõfiteri, aut erubesco tam subtiles & turpes sunt. Re vera difficile est libidinis incendia extinguere: adiuua me domine deus meus, vt huic tam pestifero vitio resistere possim. Scio enim quod mentẽ meam cogitatione immũda polluero, ei qui munditiæ author est placere non valeo. Cor mundum crea in me deus, quoniam non solum vna cogitatio illud occupat & turpis inquinat, verum amare dissipat. Sæpe namq; alia iniuria commotus de meis cogitationibus & tumultibus in corde premor, hinc nec sollicit⁹ & cęcus occasione vindictę de accepta iniuria timor. Consilia multiplico, & nihil aliud nisi iurgia quæ adsunt corde pręsago, præsentẽ nõ video, absentibus nõ cõtradico, intra memetipsum cõtumelias profero, & recipio: receptis autem durius respondendo. Cumque qui obuiet, nullus adsumit, rixas in corde propono, insidias inuidentium desidero, & quęcunque contra me mouere possunt, penso. exquiro quid respondeam, & cum nullam rem teneam, litigor vacuus labore, sicque diem in otium, nocte vero cogitatione verto, torpeo ab vtili opere, quoniam fatigor illicita cogitatione: ita mens interius pugnat cum mente homo repugnat.
Nonnunquam verò quod egi in corpore hoc post modũ importuna cogitatione verto in mente, & multoties grauius torqueor in recordatione quam prius captus fueram in ope- K
ris perpetratione. Sæpe enim ea quæ nunquam feci nec in voluntate habui ita recogito quasi pœniteat me illa non fecisse, ab occultis meis mũda me domine: quoniã cum nihil exterius ago, intus grauiter pecco. In corde enim seruo depicta ea quæ feci, ideo temporalium rerum tumultus in corde versare non cesso: cum vaco operor. In cogitatione enim comedo, cum ieiuno loquor, cum taceo irascor, cum sum tranquillus, corpus requiescit, & animus huc illucque discurrit. Ita vitam istam sine tumultu transire non potui, nec hoc quidem quod laudabiliter vixi sine reatu aliquo est, si remota pietate discutiatur.

Hic petit homo exui à suis tribulationibus.

DE necessitatib⁹ meis eripe me domine. Crebro nanq; dũ necessitati studeo, reddere debita voluptatis studio deseruio, sub velamine necessitatis cado: in laqueũ voluptatis sæpissime namq; coincidi, & bibi non ad necessitatem sed ad voluptatem: & quod necessitati satis erat, voluptati parum erat. Cogitaui etiam de cibo & potu quod nõ debui, cogitãdo de his in cogitatione rumina
L bam, cum tegendis membris vestimẽta quæro nõ quæ tegant sed quæ congregantur, sed quæ extollant expeto & cõtra frigoris torporem, non solum quæ muniant, sed quæ per colorẽ cordis oculos seducunt. Cum pro aliqua necessitate licẽtiam loquendi habui, alicui loquutus sum, non solum de necessariis sed de his quæ ad me non pertinebant. De quibus licentiam nõ habebã, inieci me colloquiis aliorum, & ibi loquutus sum non ad ædificationem sed ad destructionem: non quod decebat sed quod libebat loquutus sum illa otiosa & vana & risui apta verbositati deseruiens, detractioni studens os meũmendacio & detractione inquinaui, & lingua mea omni fallacia plena nocuit mihi plusquã alia membra. Nam ea quæ vidi & audiui, nunquã eo modo quo facta vel dicta sunt possum referre, sed alia affirmo pro aliis & sæpe multa interfero superflua: atq; ita vel nimis laudãdo vel vituperando fere quoties loquor mentior. Guttur insatiabili ardet ingluuie, gula diuersis saporibus satiari non potest, cor prauum & malitia plenũ & dolo per puram confessionem tenere non potui vnquã. Manus ad opus prauum apertæ fuerunt, & pigræ ad bonum operãdum. Stomachus & intestina nimio cibo & potu sæpe sunt distenta. & ideo plena dolore. Nam vnde gula delectatur, vẽter inflatur, corpus infirmatur, & sæpe mors sequitur per gulæ delectationem. corrui in ventris ingluuiem: & vnde mihi debui parare salutem, paraui nimiam comedendo perniciem. Pedes me velocius portauerunt ad aliquam curiositatem spe culandã quam ad ecclesiam. Oculi iniquo intuitu me peruerterunt, omnemq; motum mei corporis ad innumera desideria traxerunt. Aures citius aperui verbis otiosis & vanis, quam sanctis. Delectatus est odoratus variis odorib⁹. Gustus diuersarum rerum diuersis saporibus, nec nõ & singuli alij sensus. Ita deus meus in omnibus meis sensibus naturæ modũ excessi, omnia mea membra volunt coniuratione facta cum inimico meo de me dominiũ tradere, cum morte fœdus inire, pactum pangere cum inferno.

Hic petit homo exui ab omni peccato.

ERipe me domine ab homine malo, à viro iniquo, id est à meipso à quo recedere non possum: nam quocunque me verto, me sequitur vita mea: & quocunque vadam conscientia mea me non deserit: sed ser
M pens assistit & quæcunque facio scribit. Idcirco quanquam humana iudicia subterfugiam, iudicium conscientiæ propriæ fugere non possum, & si hominibus celo quod egi, mihi tamen qui noui malum quod gessi celare nequeo. proprij reatus conscientia non me requiescere sinit: sed de die in diem torquet & de die iudicij vehementer terret. Nam in die illa cum dominus ad iudicandum venerit, vniuscuiusque conscientia ad testimonium adducetur, & aperto libro cõscientiæ omnis culpa ante oculos reducetur: atq; ita cogẽte cõscientia vnusquisq; est accusator suus & iudex. propterea modo statuam conscientiam meam ante me & iudicabo me ipsum, vt illud extremum

A extremum & tremens dei iudicium euadere possim. Damnat me conscientia mea, quanquam iudicium diuinum me nondum damnet. Accusat me de homicidio, quod si opere non feci, voluntate tamen & desiderio peregi. Accusat me de adulterio, & eodem modo respondeo. Accusat me de inuidia, confiteor & ego, quod inuidia cor meum sæpissime laniauit: per inuidiam namque sancte viuentium intra me feci inuidendo peccata. Nam bona quæ ab eis fieri vel dici audiebam, ea omnino non credebam. Ipsas res bene gestas in malum male interpretando conuertebam: omne malum quod de his vel mendax fama tractabat, statim acsi ego vidissem, credebam: omnia mala in eis æmulus fingebam, & ex profectu eorum deficiebam. hoc verò odium intra me absondebam & in meos cruciatus conuertebam, proficientibus inuidebam, improbos fouebam, de malis eorum gaudebam, & de profectibus lugebam gratuitis, inimicus ardebam, & hanc malitiam mihi pectoris apprehendi, timebam semper eram auarus, & nunquam certus: & ita amicus eram diaboli & inimicus dei. Inter amicos discordiam seminaui, discordantes in dissensionem confirmaui. Opiniones bonorum mendaciis dulcoraui, in spiritualibus carnalia laudaui, vt spiritualia bona eisdem persuaderem, amicitias simulans, vt eorum qui se incaute mihi cõmittebant qua pos
B sem arte decipere: odiorum mihi occasionem prauis suspitionibus coaceruaui: & ita dæmones quorum facta sectabar, lætificaui, multis velut amicus fui, in obsequio hostis, in animo corruptus, in verbo turpis, in facto prodigus, sanctorum sequutionum tenax malarum suspitionum, vtrobique peruersus: & ita persequutus est inimicus animam meam, & humiliauit in terra vitam meam. Piissime domine vnde possum esse bonus, quando in bono die fui malus: ego peccabam, & tu dissimulabas. Prolongabam ego multo tempore iniquitatem meam, & tu pietatem tuam: quia potentiã & indulgentiam cogitabas. Da misericordiam mihi miserrimo, qui tandiu pepercisti criminoso. Credo quoniam quicquid mihi donare decreueris, sic est quasi nunquam fuerit.
Non solum inuidia cor meum affligit, verum & vanitas circa varias delectationes languentem animum inuoluit. pervanitatem namque de operibus quorum mihi non eram conscius, turpiter me iactaui. Gestiebam etiam docere, quæ nescie-
C bam, credi de me sublimia volebam, delectabilia grauibus apponebam, execrabar verbo quod animo cõcupiscebam, appellationes virtutum meis vitiis imponebam, & ita me ipsum flagellabam, & non fauentes mihi despiciebam. In promissione inhonesta fui velox, in exhibitione mendax, à bono mutabilis, mali tenax, lætus ad prospera, fragilis ad aduersa, inflatus ad obsequia, anxius ad opprobria, immoderatus ad gaudia facilis ad humana, difficilis ad honesta, in verbo fui, grauis in animo turpis, vbique fallax. Misericordissime ita defecerunt dies mei, in quibus debui deflere commissam iniquitatem, excitare remissam voluntatem, inspirare promissam fœlicitatem, præparare ad angelicam societatem, propiciare tuam maiestatem. Tædet me totam vitam meam deus meus: quoniam diligenter discussa apparet mihi, aut sterilitas aut peccatum: & si quis fructus in ea videtur, sic est vt simulatum aut imperfectum, aut aliquo modo corruptum non possit, aut non placere aut displicere tibi. Et cum verè ita res sit, sic est mihi quasi ita non sit quæ est miseria. Sic comedo, bibo & dormio securus, quasi iam transierim diem mortis, & euaserim diem iudicij & tormenta inferni. Sic ludo & rideo quasi iam regnem tecum in regno tuo. Idcirco multitudinem iniquitatum mearũ expauescens, sed de tua pietate confidens, tibi creatori & redemptori meo, qui veniam & indulgentiam post reatum per puram & lachrymabilem confessionem assequi promisisti. Confiteor, quod in peccatis meis fui conceptus, & per omne tempus vitæ meę vsq; ad hanc diem. In peccatis fui consummatus. Nullum inuenio peccatum, à quo non sim aliquo modo coinquinatus. per superbiam namque præcepta tua & senioruum meorum transgressus sum, silentium & taciturnitatem sicut regula docet: non tenui quod mihi licitum fuit, non habui, dedi & recepi. Clamorem pauperum ac miserorum libenter ac mi- D
sericorditer non audiui, nec eos in suis infirmitatibus visitaui, suadentibus mihi in malum consensi. Facilius multa quãm vnum cogito, facilius quam mea reprehendo vitia aliorum. Hoc quod in aliis reprehendo, facere non erubesco: facilius vniuscuiusque vitia quàm virtutes intendo: cum aliorum delicta cerno, mea non aspicio. In meis delictis sum clemens, in aliis rigorem tenere volens, ad irrogandas contumeltas sum validus, ad tolerandas infirmus, ad obediendum piger, ad lasceſſendum vero alios importunus, ad ea quæ facere valeo nec debeo paratus: ita repleta est malis anima mea peccatis meis exigentibus: in ecclesia deteriorem me reperio, nunc intus maneo, nunc foris exeo: tanta est leuitas corporis nec non mentis: aliud canto, aliud cogito: psalmos dico, verba profero, & sensum non attendo, sed mente vagus, habitu dissolutus, ocellis attonitus huc & illuc proficiscẽs, quæcunque ibidem geruntur prospicio. Væ mihi, quoniam ibi pecco, vbi peccata debeo emendare. Nunquam verò in ipsis bonis quæ deo donante ago, ad deterius appropinquo: quia mentis lætitiam pariunt: & quando securitatem gignunt, mens mea secura redditur, & in omni torpore laxatur: sæpe etiam me ipsum & opera quæ feci laudaui, & ab aliis laudari volui: plerunq; laus humana, quã non quærebam, mihi oblata placuit: & cùm ea in cerucẽ extollitur, subito multa, quæ feceram, ad memoriam veniebant, vt amplius in colla E
tione extolleretur. quod subtiliter replicans, atque in vnum cuncta coaceruans, cœpi magis magisque deceptus intumescere: nunquam in mei admiratione occupatus desij mihi dans gloriam & non deo, à quo acceperam. omnium fructuum merita amisi: atque ita didici, quoniam qui me laudabant, aduersum me iurabant. Quanto enim quisque in semetipso gloriatur, tanto dei amore disiũgitur. Ita deus meus inferno appropinquauit anima mea, sed vide liberator meus, non habeo vn de tibi rependam quia iustus es. Heu mihi qualiter vixi, quãta mala feci & dixi: pudet quod sic vixerim, & quod natus fuerim, malens non esse quam talis esse. Bonus enim eram, & malum non feci, vtique qui me sponte feci miserum, conscientia mea meretur damnationem. Pœnitentia mea non sufficiet ad satisfactionem: sed certum est, quod misericordia tua delet omnem offensionem: dele ergo pie domine iniquitatem meam multitudine miserationum tuarum. Ego qui vsque ad hanc diem sine causa vixi, & amodo sine causa viuere non vo
lo. Sed heu miser hoc tam sæpe sic confessus surgens, cadens F
sum defensus, te petendo, totiens confitendo conscius, multotiens promisi vt emendarem, & nunquam tenui, sed semper ad peccatum meum redij, & prioribus scelerib⁹ noua & deteriora coniũxi. Nunquam, vt debui, maiores in melius mutaui, nec à malefactis recessi: plurimos & me perdens peccare feci, & multis causa mali extiti, & exemplis vitæ meæ multi subuersi sunt. Ecce peccata mea misericordissime deus non absondo sed ostendo. accuso me non excuso, quoniam iniquitatem meam ego cognosco: nec idcirco iustus, quoniam si alter me accusat non ego ipsum me accuso, patienter sustinere non possem vesperas vt potuissem, propter magna peccata & vitia, culpas & negligentias infinitas, quæ egi & quotidie indesinenter ago corde ore & opere: & me omnib⁹ modis quibus humana fragilitas peccare potest, nisi verbum tuum cõfirmaret & habitaret in nobis, sed desperare non audeo, quoniam subditus ille tibi tulit chirographum peccatorũ meorũ & affigens illud cruci peccatum, crucifixit & mortem. Gratias ago tibi deus meus, quoniam visitasti me, & ostendisti mihi peccata, nunc primum te inspirante dedisti ad cor meum redire, & me ipsum cognoscere, aduocabo aliquem de amicis tuis, & ei omnia delicta exponam, sicut mihi præcepisti: vt eius cõ filio & auxilio possim ab omnibus meis iniquitatibus liberari & tibi reconciliari.

Rogat ut audiat.

AVdi ergo pater miserrimũ peccatorem, audi vocẽ lachrymãtis seu pœnitentis, attẽde quàm grauiter peccaui, & dominũ offendi creatorem meum, deo iubente ad cor meum redij, & me ipsum & totam vitam meam discussi, tanto diligentius quanto familiarius:

Universidad de Deusto
Biblioteca

G vnde vnum fateor nihil aliud inueni, nisi locum erroris & vastę solitudinis cõscientiam videlicet diu neglectam, omnino incultam, spinis & tribulis obsitam, & omni errore plenam. nullum enim vitium est, à quo nõ traxerim aliquod contagiũ: turbauit me ira, lacerauit me inuidia, inflãmauit me superbia, inde contraxi mentis inconstantiam, oris scurrilitatem, opprobria proximorũ, scelera detractionum, linguæ effrenationem, seniorum meorum imperata nõ seruaui, sed indicaui. de meis negligentiis oburgatus, aut rebellis fui, aut murmuraui, præferri me melioribus impudẽter affectaui, simplicitatẽ spiritualium fratrum irridenter exagitaui, meas conscientias procaciter iactaui, delata obsequia fastidiui, negata quęsiui, iuniores meos elatus despexi, nõ obseruaui in obsequio reuerentiam, in seruone modestiam, neq; habui in moribus disciplinam, sed in tentatione iactantiam, in humilitate sui fallax, in odio pertinax, subiectionis impatiens, potentię execrator, ad opus piger, ad obsequium durus, ad loquendum quæ nescieb̃am promptus, ad litigandum paratus, fraterne societatis inhumanus, temerarius in audiendo, clamosus in loquendo, fastidiosus in audiendo, præsumptuosus in docendo, efferatus deformiter in cachinnando, onerosus amicis, infestus quietis, ingratus beneficis, inflatus obsequiis, imperiosus subiectis, sæpe feciſſe quæ non feceram, me iactaui vidisse quod non videram, dixisse quod non dixeram, negaui non dixisse quod dixeram, non vidisse & audiuisse quod videram, & audiueram:
H & ita ex omni parte sum reus, reus in seculo, reus in claustro: sed ibi per ignorantiam, hic verò per negligentiam, & vtraq; me terrent. veruntamẽ multo amplius terret me, quod in monasterio ante conspectum dei, deteriorẽ inuenio. Collocauit me deus in loco voluptatis, in domo vbertatis, in paradiso deliciarum: ego verò miserabilis inter mensam epulãtium pereo fame, sitio iuxta fontem, algeo ante ignem, & ad ventrem manus extendere, nolo tam piger sum & desidiosus: ita tempus amitto quod deus pietate sua mihi indulserat ad agendum pœnitentiam, ad obtinẽdum veniam, ad acquirendũ gratiam, ad promerendum gloriam. Quasi monstrum ante filios dei sto habitu monachi non conuersatione. habens enim magnam coronam & amplam cucullam salutem mihi æstimo. terram arbor sterilis occupo, & velut vile iumentum plus cõsumo quam perficio, altiorem locum teneo, & nullum officium suppleo, sed sum sicut truncus siue frondibus & fructibus: alij me pascunt de laboribus manuum suarum sicut præbendarium suum, ego autem tãquam pauper & miser, nec clericum gero, nec laicum: cantare nequeo, laborare nescio, sed opprobriũ peccatorum vilius, peius cadauere, tolerabili' fœtet putridus canis hominibus quam anima deo peccatrix. Idcirco tędet me viuere, viuere erubesco, quia parum proficio: mori timeo, quia non sum paratus: malo tamen mori, & nomini dei cõmittere & commendare, quia benignus & misericors est, quam de mala consuetudine scandalum alicui facere, tota die verecundia mea contra me est, & cõfusio faciei meæ cooperuit me. Cùm video me somnolentum ad vigilias, tardum ad horas canonicas, & pigrum ad opera manuum: alios autem video tam strenue & tam deuote diuinis laudibus ineſſe, alios reuerenter & alacriter coram deo assistere, & eũ laudare, ego autem ad lachrymas nequeo compũgi, tanta est duritia cordis mei. cantare non libet nec orare, meditationes factas nõ inuenio, tãta sterilitas animæ meæ & deuotionis inopia quam patior. heu me in circuitu meo omnes visitat dominus, ad me autẽ non appropinquat. Nũc tueor alium abstinentiæ singularis, alium patientiæ admirãdæ, aliũ summæ humilitatis & mansuetudinis, alium multæ misericordiæ & pietatis. Illum in contemplatione frequenter excellere hũc propulsare & penetrare cœlos orationis instantia, alios in aliis præeminere virtutibus, omnes considero & prospicio feruentes, omnes in Christo vnanimes, omnes donis cœlestibus & gratia affluentes tanquam reuera spiritualiter quos deus visitat. In me vero nihil eorum inuenio quoniam deus declinauit in ira à seruo suo, inde est quod cum alij vigilant ego dormio: quando alij cantant in monasterio, ego huc illucq; discurro. Quando alij in aliquo secreto loco se furãtur à colloquiis hominum, vt ibi loquantur cum rege angelorum, ego
I quæro colloquia hominum: cum alij vacant lectionibus, ego K
fabulis & verbis otiosis: cum alij discurrunt, atq; diiudicãt semetipsos, ego iudico alios: aliis placet cõmunis vita, disciplina cõmunis, & cõmune studiũ, & mihi placent anguli & diuerticula: sic ex quo peccare potui, nusquam à peccatis & malis operibus cessaui, peccata peccatis accumulaui, & peccata quæ aliunde implere non potui, malis voluntatibus & malis desideriis nusquam cessaui, super omnia mala & delectatio carnis quæ ab ipsis cunabulis semper mecum creuit, mihi semper affuit, nec adhuc iam præ senectute deficientibus membris me deserit, multis & aliis modis infœlicem animam maceratam dissoluit, captiuauit omni virtute destitutam, inanem & debilem reddidit. fateor huius operibus nefariis & immundis recordationibus sæpe esse pollutũ incensum, ardores non modicos, & inhonestos, & non solum delectationum mearum malas & stultas cogitationes habeo quotidie, quæ mihi nocent, sed aliorum & facta & mihi malefacta variata per recordationes sordidas ad memoriam reducta cor meum non paruo veneno. Iniquitas macularum & in hoc mirabiliter miserabilis sum, quia non tantum doleo quantum dolendum me cognosco, sed sic cæcus torpeo velut quod patiar ignoreꝝ: hoc verò mihi est omni infœlicitate miserius, quod ita opere perueꝛso, ore pollutus, corde immũdus ad altare accedo & Christi corpus pertractare manibus meis non pertimesco, accedo elatus ad humilem, iratus ad mitem, crudelis ad misericordem, & tamen patitur humilis elatum, mitis iratum, misericors crudelem, accedo seruus ad dominum L
non amore, sed timore: non deuotione, sed vsu: ad dominum accedo cuius percussi seruum: ad patrem accedo cuius occidi filium, percussi verbo, occidi exemplo, nec timeo dominum, nec reuereor patrem. maneus in turba fratrum turbaui aliquos, & ab aliquo turbatus, quando accedo ad pacificum. appropinquo etiam talis ad osculum pacis, qui prius recõciliatus facere debuissem ad osculum turbati fratris. conuincit me reum, & dei inimicum mea iniquitas, peccatum meum sem per seperauit me à deo.

Idcirco obsecro te pater vt me instruas quomodo possim semper stare: cum deo meo, aut redire cum ab eo peccatis meis exigentibus motus fuero. Non longe es fili à regno dei, notitia namque peccati initium est salutis. Cõfido in domino, quoniam quicquid minus est in te seruoris & boni operis, humilitas supplebit confessionis. Quacunque namque hora peccator conuersus fuerit & ingemuerit, saluus erit: vt quanto quis frequentius quantoque vehementius de suo reatu interno dolore afficitur tanto certior, tantoque securior de indulgentia venia efficitur: tamen est quod pœnitentiæ lachrymis afflictam, tam frequenter visitat, libenter confortat, quod sua secula flendo damnare, & damnando flere considerat. Incipit ex tũc quædam familiaritas inter deum & animã, ex eo quod se sentiat ab ipso sæpius visitari, & eius aduentu, non tantũ consolari, imò aliquotiens quodam ineffabili gaudio repleri. nulla est enim tam grauis culpa, quæ non habeat M
veniam per puram confessionem. prouocat eum ad compassionem dei, humilis miseriæ confessio. melius enim est, vt vites vitium quam vt emendes, ne forte cum incurreris reuocare non possis.

Rogat ut audiat.

QVotiens te sentis turpibus cogitationibus pulsari aut illicita delectatione affici, totiens pone ante mentis oculos, quomodo crucifixus est deus tuus pro te: intuere, quo modo à Iuda traditus Iudæis, & quam viliter pertractatus blasphematur, & colaphizatur, cõdemnatur, & exprobratur, & flagellatur, ad vltimum vero contumeliis & opprobriis affectus, inter duos latrones suspenditur, clauis confixus, sputis derisus, spinis coronatus, lancea perforatus, ex omnibus partibus sanguis emanauit, & inclinato capite, tradidit spiritum ita redemptor dominus pro te, & tua nescio cuiusmodi sordida cogitatione sordueris in mente. Sufficere posset hæc cogitatio ad excludendas cogitationes illicitas, sed ecce alias considera quomodo

A quomodo morieris, quando aliqua graui infirmitate vexatus & ad extrema deductus, & ibi ad terram proiectus inter longa suspiria & difficiles singultus, inter diuersos dolores & timores animam expirabis: tunc venit corpus in pallorem & horrorem, in saniem & fœtorem, & erit vermis & cibus vermium: animam vero mox capient & rapient terribiles illic facies, & ex omni parte tenebunt eam dæmones. Cogita quis eam defendet à rugientibus præparatis ad escam, cum teterrima illa monstra dæmoniorum occurrentia contra eam videbis: aut quis te ducet per ignotam regionem. Attende & quam cito veniet dies vltima. Subito veniet, sed & forsitan hodie est. Iam adest, iamiam præsentabis ante tremendum iudicẽ, accusaberis multis & magnis offensis: non vno nec pauceis, sed innumeris criminibus, non paruis sed immensis, non dubiis, sed certis, non breui accusatione, sed tam longa quam longa est tota vita tua, non vna accusatione, sed tot quot sunt delicta tua. Ipse iudex erit accusator tuus: omnes etiã spiritus boni & mali coram deo te accusabũt. Tot iudicibus propriis astabis, quotquot te præcesserunt in opere bono iniquitates tuę, omnibus populis nudabuntur, & cunctis agminibus patebunt vniuersa scelera tua, nõ solum actuum verum cogitationum & locutionum. Multa vero tunc venient ex improuiso quasi ex insidiis quæ modo non vides: & forsitan plura & ter
B ribiliora his quę non vides. Vndiq; erunt tibi anguſtię, hinc erunt accusantia peccata, tremens iustitia, subtus pateus horridum chaos, desuper iratus iudex, intus vermis conscientię, foris ardens mundus. Si iustus vix saluabitur, peccator sic deprehensus in quam partem se tuebitur? Latere enim impossibile est, apparere intolerabile. Iudex erit vehementer iratus & terribiliter districtus: sententia enim simul oblata erit immutabilis, tortores horribiles qui nunquam miserentur, parati erunt vt sententia te condemnent ad tormenta. Timor conturbabit te cum terra aperietur coram te. Tu rues in stagnum sulfuris ardentis & fœtentis, ignis exterius carnem tuam comburet, vermis interius conscientiam corrodet. Ibi eris sine fine veniæ & misericordiæ, deum videre non poteris, & bonis omnibus carebis quę in potestate habuisti. Si vis cogitationes malas à corde tuo expellere hæc sæpe cogita supra scripta.

Sermo beati Bernardi De sancto Andrea apostolo.

LEtum quietum studium & attentum silentium, & tanta tanti viri solennitas mouent, imò compellunt aliquid dicere ad ostendendum gloriam deitatis, gratiam apostolicæ dignitatis, confessionis virtutem.
C Demus gloriam laudi eius quem laudant omnes gentes, qui ministros & laudat & laudabiles facit, ipse est cui assistunt angeli ad audiendum vocem sermonum eius, qui stellas vocat & dicunt, assumus: cuius manus extendit cœlos, qui fundauit super stabilitatem suam, qui graditur super fluctus maris, qui fecit mirabilia solus, in quem desiderant angeli prospicere, ipse qui fecit omnia, quæcunque voluit fecit. Huic seruire regnare est, qui seruiuit pro nobis dura, & graui necessitate, & purpuram suæ diuinitatis cilicio nostræ mortalitatis operiens, pauper & mendicus venit in regionem nostram. Nunquid non ludus vobis videtur Iudæi, pagani, hæretici, & omnis illa subsannantium, imò insanientium turba, cum dicimus filium dei carnem mortem, clauos & lanceam toleraſſe? Ludus profecto vnde sic nobis luditur, vt vobis illudatur. Vnicus ille sapiens huius mysterij non ignarus, ludum istum eleganti sermone præluſit. Delectabar inquam per singulos dies: ludens coram eo in orbem terrarum. Lusit quippe coram deo cum carnem ex eius præcepto suscepit, & in orbem terrarum, quia ad terminum orbis terrarum delectatus per singulos dies in singulis Apostolis iocundatus, dum vni tradit regnum cœlorum, alteri de pectore suo reclinatorium facit. Et deliciæ meæ esse cum filiis hominum. Putabam ego domine Iesu quod deliciæ tuæ essent esse non cum filiis hominum, sed cum choris angelorum, vbi diuinitatis gloria thronis D
naturatum, ibi lucem inhabitas inaccessibilem & circunstantiam clarissimorum luminum, tui luminis obtegis maiestate. Sed illa clementissima tua pietas & benignitas adoranda, delicias suas dicit esse cum filiis hominum. Isti sunt filij hominum qui sperauerunt sub tegmine alarum tuarum, quos elegisti de plebe, quorum lauisti pedes, quibus tuum spiritum infudisti, qui fidem tui nominis quadrigis euangelicis per orbem quadrifidum portauerunt. Nota tamen quod dicit non cum hominibus, sed cum filiis hominum. Ego puto homines ad veterem hominem, filios hominum ad filium hominis pertinere, iuxta quam intelligentiam puer citharista sic intonat. Quid est homo quòd memor es eius: aut filius hominis quoniam visitas eum? Videsne quia deum hominis esse memorem, filium verò hominis se visitare confirmat? Præsumimus & suspiramus, quia fecit nobis misericordiam suam, in conspectu filiorum hominum, si interim protegat nos in abscondito faciei suæ à conturbatione hominum. Igitur & dominus noster cuius schola est in terris, & cathedra in cœlo, ex his omnibus quos elegit & prælegit, Andream elegit apostolum, cuius solennitatem & vocibus & cordibus inclamamus. Dulcis Apostolus & primitiua vocatio domini saluatoris, qui in ipsum apostolicum chorum tanti prioratus insignitur fastigio non subterfugit
E vos, quia quodammodo tenerrimus est, & dulcior in cordibus fidelium, cuius passio tanta spiritus deuotione distillat: vt mentes audientium adipe & pinguedine replere videatur. Vnde non immeritò in singularem auctoritatis arcem susceptа est, quam qui viderunt scripserunt orbi, & ministri fuere sermonis. Vocatio eius vita eius & passio cognita sunt vobis, & nunc quid superest vt à me amplius expectetis? Veruntamen mouet me lectio apostolica, aliquantisper de ea vestræ reuerentiæ colloquamur. Ait enim. Corde creditur ad iustitiam: ore autem confessio fit ad salutem. Dicit enim scriptura: omnis qui credit in ipsum non confundetur. Tria proponuntur hic & corde credere ad iustitiam, & ore confiteri ad salutem: & in illum credere, in quem qui crediderit non confundetur. Solum cor hominis capax est rationis & susceptibile mysteriorum dei, quod purgatum atque politum ipsam diuinitatis substantiam considerat: etsi non comprehendit, tamen cor est in peccatore, anima in corde, mens in anima, fides in mente, Christus in fide. Et hoc est puto quod dicit Apostolus, habitare Christum per fidem in cordibus nostris. Hoc igitur in meracissimam eliquatum est puritatem, cum omnia mysteria christianę fidei, fide percipis inconcussa, nihil est quod tibi dubitationem parit, licet non videas rationem. Hæc est consummata iustitia, perfecta veritas, & vera perfectio. Si tamen oris confessio subsequatur. Fides enim cordis sine oris fide, aut nulla est aut parua, saluatore dicente: Qui me erubuerit & meos F
sermones, hunc filius hominis erubescet, &c. Et propheta. Periit fides & ablata de ore eorum. Non dixit de corde, sed de ore: quia nihil valet fides cordis, sine fide oris, nec fides oris sine fide cordis: cum ista iustitiam, illa docet salutem: quia salus à iustitia vel iustitia à salute separari non possunt. Crede ergo & confitere nihilominus confitere & crede: quia fides ad iustitiam, confessio fit ad salutẽ. Et quandoquidem in hæc deuenimus loca, & occasio confessionis se obtulit: reddendum est quod alibi promisimus, totumque conferendum quod de cõfessione sentimus. Patientes autem estote, & si forte protensius sermonem extendero, vos intendite quæ dicuntur: quia vestræ vtilitati proferuntur. Via enim est sine qua nemo venit ad patrem: quam qui perdidit, perdidit deum. Cum enim de vitiorum abysso disponis emergere, ad illum præcipuè sit refugium tuum, cui tua anima commissa est, quem imposuit deus super caput tuum. Nec te moueat si illiteratus sit, vel indiscretus, quia hoc ipsum signum humilitatis est, quæ generat confessionem. Memento quia non est potestas nisi à deo. Super cathedram inquit Moysi sedent scribę & pharisęi. Et attende non sedentem sed sedem, cathedram non personam. Quid si fortè vel licentia eius ad aliũ transfugere permittatur? Tu tamen prius ei reueles

Gei reueles tui cordis arcanum, quia non est plena salus si ille fugitur aut contemnitur, cui adhærere & honorare debueras. Quid si minus sufficiens tibi videtur eius instructio? patet ad libertatem via: vt coram alio literato atque discreto effundas cor tuum: reseruato illi priuilegio suo, cui tu tuam animam commendasti. Nec tibi blandiaris si grauiter peccanti leuior pœnitentia, vel à nesciente, vel à dissimulante dictatur, cum purgatorius ignis perficere debeat quicquid hic minus feceris, quia dignos fructus pœnitẽtiæ quærit altissimus. Licet autem non euaserit manus omnipotentis, qui tibi non plenè consuluit: tibi tamen ratio in gratia præsidet, quæ te doceat tantum à licitis abstinentię: quantum te memineris illicita perpetrasse. A vestibulo igitur huius sacratissimæ virtutis omnes illos excludimus, quos ad confessionem vel timor cogit: quia extorta confessio non est confessio, vel aliorum accusatio trahit, quia non est confessio, sed offensio, vel sui excusatio ducit, quia non est confessio, sed defensio, vel iactantia inanis rapit: quia non est confessio, sed illusio, & si quæ aliæ sunt species, quæ obumbratorio velamine tanti sacramenti simulent sanctitatem. Cor in semetipso & ex semetipso contritum & humiliatum: ad huius purificationis potest ascendere puritatem. Ostendam tibi vnum iustorum iustissime confitentem. Quæris quis nam sit? Psaltes domini est. Dixi, inquam, confitebor aduersum me iniustitiam meam domino: dixi, hoc est in corde proposui, non coactus, non compulsus, sed spontaneus. Iniustitiam meam, ait, non alienam, aduersum me argueus & accusans. Vides quia non timore alterius, vel ad alium accusandum, sed seipsum sanctus domino confitetur. Pro huiusmodi confessione remittes tu domine impietatem peccati mei, Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno. Hęc prẽmium in corde germinat ad iustitiam, posthæc in ore nascitur ad salutem. Primus eius gradus est, cognitio peccati. In hac cognitione videndum est quid egeris, quantis contumeliis afficeris corpus tuum, ambulans in passione desiderij, sicut & gentes quæ ignorant deum, possidens vas tuum in immunditia & vilitate, non in sanctificatione & honore. Considerandum est etiam quàm mereris ignem, scilicet illum qui paratus est diabolo & angelis eius, & omnia genera pœnarum, quæ in illis pœnalibus locis cumulantur & crescunt. Inspiciendum verò quid amiseris, bona videlicet illa quæ oculus non vidit, & auris non audiuit, nec in cor hominis non ascenderunt, quæ præparauit deus diligentibus se. Horum igitur omnium consideratione perterritus transi ad pœnitentiam vltricem vitiorum, altricem virtutum, pœniteat te quod tot & tantis flagitiis inuolutus, in luto fecis & miseriæ diutius iacuisti. I Pœnitentiam agens corpus tuum conteres, & furibundo carnis asello incentiuorum semina præfiguraueris, pœnitenda amplius non admittas, ne vulnus vulneri frequenter ingeminans confringas ossa animæ tuæ, quæ custodit in iustis dominus, vnum ex his, inquã, non conteretur. Et quod hæc duo ita sibi inuicem coniuncta sunt, vt se cognoscere non possit, nisi pœniteat: & pœnitere non possit, nisi se cognoscat. Sic ergo tibi cognitus & in te pœnitens transuola ad tertium gradum dolorem cordis, & iam plantata erit iustitia plantatione illa quam planta uit pater tuus cœlestis. Dole igitur quia creatorem offendisti, cuius legem cœlestia & terrestria præter te indefessa statione conseruant. Et in tanta republica dei tu solus peregrinus es, & imperatoriæ maiestatis decreta non curas. Surgat & acrior dolor, quod cum creatore etiam patrem offenderis, & illum patrem qui tibi ministrat siderum cursus, fœcunditatem terræ, fructuum vbertatem. Accedat & acerrimus qui pertranseat animam tuam, quod tantum benefactorem contempseris, qui dolorem crucis sustinuit, ne dolores inferni amplius sustineres. Sic igitur in interiori homine iustitia germinante, surculus erumpat in arborem, & loquatur lingua quod scientia loquebatur.

Quartus itaque gradus est confessio oris. Hæc purè facienda est, quia non est pars vna peccatorum dicenda, & altera reticenda, neque leuia confitenda, & grauia diffitenda. Nec alter accusandus & ipse excusandus, sed cum iusto dicendum est. Non declines cor meum in verba malitiæ: ad excusandas excusationes in peccatis. Hæc enim sunt verba malitię, & grauis malitię qua grauior vix possit esse. Confitendum est & humiliter, vt idem sit in corde, quod sonabit in ore. Sunt enim nonnulli qui narrare in confessionibus solent, quæ vel argutè literatorio & fortiter gladiatorio gessere conflictu prohdolor sub humilitatis pallio superbiam inducentes, & putantes se posse vitare oculos iudicis cuncta cernentis. Nonne vtique reges Saul & Dauid redarguti à prophetis Samuele & Nathan, dixerunt, peccaui, & tamen Saul audiuit, transtulit dominus regnum à te, & dabit illud æmulo tuo. Et Dauid, transtulit dominus peccatum tuum, & non morieris. Quid est hoc, nisi quia quod Saul habuit in ore, non fuit in corde, & humilitas quæ in ore Dauid extitit, in corde etiam radiauit? Dicendum est & fideliter, vt in fide ecclesiæ credat sibi peccata dimitti, quia Cain & Iudas purè & humiliter confessi sunt, sed nequaquam fideliter, quia alter eorum desperans ad laqueum cucurrit. Alter illud grande scelus euomuit: maior est iniquitas mea quàm vt veniam mereat. Mentiris latro, quia maior est pietas dei quàm quæuis iniquitas: quia miserationes eius super omnia opera eius. Sequitur quintus gradus, maceratio carnis, quæ iciuniis, vigiliis attenuanda est, ne noua prurigine voluptuosam reuoluat prauitatem. Hæc autem facienda est licentiosè: quia quod sine licentia fit, vanę gloriæ deputabitur non mercedi. Occultè, vt nesciat siniſtra tua, quid faciat dextera tua. Discretè propter debilitatem corporis, & multimodas infirmitates. Plurimosque videmus in principio conuersionis ita discretionis infregisse repagula, vt laudum solenniis inhabiles redderentur, & apparatu lautiori diuturnis fouerentur temporibus. Iam sic illuminatus procedat ad sextum, quæ est correctio operis. Prohibe ergo linguam tuam à malo, operare quod bonum est, & sensuales motus tuos continentię frænis infræna, & sic erit pax in terra carnis tuæ. Argue malos pro persona quam habes: & te præsente iustitiam non sinas sepeliri. Veni ad septimum gradum: & hic est perseuerantia bonitatis. Et in hoc septimo vocabit te dominus cum Moyse de medio caliginis: & in ipsam diuinitatis substantiam interiores oculos infiget. Perseuerantiam autem faciunt expectatio præmiorum, pœnarum recordatio, primitiæ spiritus & donum cœleste, de quibus loquitur Apostolus. Quod nec expertus ignorat, nec inexpertus intelligit. Stultitia est enim illi, & non potest intelligere quæ sunt spiritus dei. Audite & breuiter quem oporteat ordinari ad dispensationem mysterij huius. Oportet eum esse non minus literatum quàm religiosum, vt zelum dei habeat, & secundum scientiam, cum indiscreta religio magis obesse soleat quàm prodesse. Literatum M ideo, vt sciat quid iniungat, cui parcat, quando parcere debeat, quam consolationem proferat de scripturis. Religiosum verò idcirco & vt puras manus leuet ad deum, & pro peccatoribus fiducialiter intercedat. Videat ne vnquam de his quæ sub signaculo confessionis accepit aliquam faciat mentionem, vel alicui loquenti consentiat. Caueat etiam ne vilescat in conspectu eius qui ei suam vilitatem ostendit, nec sit suspectus, nec de præterita futuram vitam æstimet peccatoris. Quod si fortuitu de his quę in confessione susceptis causa coram eo fuerit ventilata, non tanquam conscius in partem declinet, sed quasi nescius iudiciarium ordinem permittat exerceri. Habeat in voluntate compati & liberare eum, & nitatur aliquid detrahere seueritati, imitans dulcedinem domini sui, de quo dicit sanctus: Quoniam feciſti iudicium meum & causam meam. Sed prohdolor temporibus nostris per vniuersum mundum pestilentialis morbus excreuit, vt præferantur ecclesiis, quos nec scientia nec vita commendet, cæci duces cæcorum & precipitati ad precipitium perducentes. Audiuimus de confitente, & de confessione suscipiente, audiamus nunc quæ impediant confessionem. Quantum colligere possum, quatuor præcipuè occurrunt, pudor, timor, spes & desperatio. Nihil fortius ad expugnaudum gratiam dei quàm pudor humanus, quia dum erubescimus confiteri quæ commisimus

A misimus, deum minus quàm homines reueremur. Hæc est confusio adducens peccatum. Opponamus ei considerationem rationis, reuerentiam intuentis dei, comparationem maioris confusionis: vt enim confiteamur ratio monet, deus cogit qui vidit. Et si confundimur hic dicere quid erit in illa magna confusione, vbi omnibus omnia patebunt? Timor plerosque opprimit, ne graui pœnitentia percellantur, & perferre non possint. Vere qui timet pruinam, itruet super eum nix. Hic considerandum, quàm grauis sit pœna gehennæ, quam longa, quàm infructuosa. Econtrario autem pœnitentia præsens, leuis, breuis & fructuosa. Spes autem multos obruit, qui dum bona præsentium cupiunt, aperire conscientias suas nolunt: ne si quales sint hominibus appareant, ad nulla præsentis vitæ bona conscendant. Quibus inculcandum est, quia bona huius seculi parua sunt, incerta & momentanea, & illa illius vitæ maxima, & certissima, & æterna. Plurimos desperatio interficit, qui hoc solum metuunt, ne possint continere. Verum est quia peccator cum venerit in profundum malorum, contemnit. Hanc obtinere debemus vigore confessionis, gratia humilitatis, & compassione illius cui aperimus conscientiam nostram. Sciendum autem, quia alia est confessio quæ peccatum plangit, alia quæ laudem canit. Bonum animæ ornamentum confessio, quæ B & peccatorem purgat, & iustum reddit purgatiorem. Sequitur. Qui credit in illum non confundetur. Credere deo, est verbis eius fidem adhibere. Credere deum est confiteri vbique esse. Credere in deum est omnem spem suam in illum dirigere. Deum & deo credunt dæmones, sed in illum nõ credunt: in quẽ qui credit non confundetur, quia spem suam non ponunt in illum. Ecce quantum potui, etsi non quantũ volui de confessionis disserui sacramento. Sed sermonem in longũ protraximus, finem loquendi pariter audiamus. Det nobis credere ad iustitiam, ore confiteri ad salutem: & in se credere, sponsus ecclesiæ filius Mariæ: qui est deus benedictus in secula. Amen.

In festo sancti Nicolai episcopi, Sermo beati Bernardi.

Nicolaus iste meus, imò & vester: electus ab vtero, sanctus à puero, iuuenum gloria, senum reuerentia, sacerdotum honor, pontificum splendor, reuerẽtia sua nostram lætificat festiuitatẽ. Hic est Nicolaus, cuius miracula per totam mundi latitudinem diffunduntur: quẽ laudat orbis terrę, & qui habitãt in eo. Tot enim & tanta miracula cumulantur, vt omnes literatorum argutię vix ad scribendum sufficiant: nos ad legendum. Et licet scholarium numerus in incude rhetorica sub Quintiliani vel Ciceronis malleis, tenuissimas orationum laminas extendat: superat tamen gloria confessoris vocem & mentem, linguam C & conscientiam. Crebrescunt enim quotidie mirabilia, nec requiescit spiritus dei, ad memoriam militis sui, sua continuare miracula. Glorificatur in mari, laudatur in terra: in omnibus periculis inuocatur. Denique qui descendunt mare in nauibus, facientes operationes in aquis multis: ipsi viderunt opera domini, & Nicolai, per dominum mirabilia in profundo. Nonne post memoriam virginis singularis, tam dulcis pietas, vel pia dulcedo in cordibus fidelium obseruatur: vt in die tribulationis nomen Nicolai tenẽatur in ore, requiescat in corde? Si coruscationes fulgurant, & procellis detonantibus à supernis vindicta procedit: Nicolaus in patronum assumitur, Nicolaus dulciter inuocatur. Si tempestas sęuiens & crudelitas maris nauigantibus intentantur, Nicolaus flebiliter exoratur vt audiat, suppliciter inuocatur, vt veniat: vt eruat misericorditer acclamatur. Si pulsamur incommodis vel offendiculis indolemus, statim sancti confessoris nomen prosilit in os nostrum: Nicolaus ingeminatur, patrocinium quæritur Nicolai. Ne putetis autem inde declamatorię loqui, nel venustate rhetorica, verborum aggregare splendorem: cũ omnis mũdus beneficia sentiat confessoris, nec sit qui ab amore eius se absondat. In testimonium sunt peregrinationes ad sanctum illius corpus à finibus terræ susceptæ: vt videantur quæ per eum fiant miracula. Non solum autem christianis, sed & paganis in tantam reueren- D tiam sancti nominis aduoluit auctoritas: vt certatim confluant, ad laudandum & glorificandum nomen sanctum eius. Præcipuè sanctorum sacerdotum, & clericorum turba, tanta deuotione circa cultum eius afficitur: vt in toto orbe terrarum vndique conuadant & concurrant, ad obsequendum tantæ solennitati. Lætantur pueri, iuuenes congratulantur, ornantur virgines, senes exhilarantur: & omnis ætas personaliter alludit. Vnusquisque autem habet materiam gaudiorum, vt laudent pueri puerum ieiunantem, iuuenes iuuenem liberantem: virgines virginum infamiam propulsantem, senes senis inopiam redimentem. Iuuenes & virgines senes cum iunioribus laudent nomen eius. Et nunc post actus eius Græcorum excellentibus linguis insigniter diffamatos, quid audeat sermo pauperculus balbutire? Veruntamen ne tergiuersationes inducere videar excusatorias, recurro ad euangelicam lectionem: & quod de communi accepi, profero in commune. Ait enim. Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam: accipere sibi regnum & reuerti. Et ait seruis suis: Negociamini dum venio. Non paruum mihi fiduciæ robur præstat, quod ille summus imperator negociator meus factus, & negocium meum sine ocio egit quamdiu fuit in terris, & preciosarum mercium sarcinas portans ad patrem, ipsi vultui dei, & quid emit, & quid redemit, & vnde redemit ostendit. Tu ergo illo negocioso ociosus esse disponis, illo laborante quiescere? Ipse venit negoE ciari in regionem longinquam: & tu ad regiones proximas ambulare contemnis? Aggredere & ingredere regionem dissimilitudinis, videlicet mundum istum: & vide quàm frequentes ibi nundinæ, quantę ibi germinent & regerminent vanitates. Prorsus dissimilitudinis, quia regionem similitudinis vbi ad similitudinem dei facti sumus amisisse vos constat. Nunquid non magna dissimilitudo de paradiso ad infernum, de angelo ad iumentum, de deo ad diabolum? Vade per forenses tumultus, & hincinde decertantes circunspice: & quantum colligo in tribus causis vacat omnis voluptas: alij diuitiis, alij honoribus, alij glorię inniuntur. Curris ad Indiam, Aethiopiam circuis, transis maria: & alium orbem tibi aperis nauigando, vt diuitias congreges. Fugis patriam, ignoras filios, diuelleris ab vxore: & omnium necessitudinum oblitus, quæris vt acquiras: acquiris vt perdas, perdis vt doleas. Ascendis montes niue obsessos, & horribilem eorum altitudinem tanquam plana quęq; perambulas: faciem abyssi latentis non reputas, latronum gladios, & vias insidiarum quasi planas pertransis: oblitusque humanitatis tuæ, nec fulminantem cœli faciem, nec æstus vel frigora magnipendis: thesaurizas & ignoras cui cõgreges ea. Nec deest plerunque potentia fortioris, qui detecta fronte capiat vel rapiat: & vna hora pauperem & humilem te faciat, quem diuitem & sublimem longa ætas prouexerat. Audi & breF uiter de honoribus. Ducem te constituere, & data est tibi facultas: vt miser sis, & amplius non quiescas. Cumulatur materia solicitudinum, & inter ærumnas cor ipsum excedentes: necesse est vultum inducere gaudiorum. Nunquam in honore sine dolore, in prelatione sine turbatione, in sublimitate sine vanitate quis esse potest? Miseri iuxta philosophum mercedem miseriarum amamus, & ipsas execramus. Audi & de gloria. Si quęris gloriam: omnibus inuidiæ semina præbuisti. Inflatus es, & in ventilatorio plenius dissrumperis, nec attendis quot te sequantur: Sed quot præcedant. Conglomerantur omnes ad detrahendum tibi, ad maledicendum linguas acuunt, & argutissimus es, si vel manum vel linguam inuidorum possis euadere. Ecce vnde glorioſus esse volebas: inglorioſus esse conuinceris. Nullum enim inexorabilius persequitur multitudo: quàm illum qui sibi multitudinis arrogat principatum. Decursa igitur hac regione, & (quod precioſius est) inde sublatus: transi ad secundam quæ est paradisus claustralis. Verè claustrum est paradisus. Hic prata virentia scripturarum: præterfluens lachrymarum vndositas, quam de puriſſimis affectibus amor ille cœlestis eliquat. Hic sunt arbores erectiſſimæ chori sanctorum, nullaq; est quæ non multa gaudeat fructus vbertate. Hic est sublimis illa mensa, in qua deus est & cibans & cibus, munerans & munus

Universidad de Deusto
Biblioteca

G munus: offerens & oblatum, cõuiuans & conuiuium. Hic aggestæ sunt opinionis diuitiæ: hic refusa est gloria angelorũ. Putas ne vllas hic esse nundinas: & ociari illos qui habitant vnius moris in domo? Videas hunc sacris lectionibus intendentem, illum occubantem orationibus: hunc pro suis excessibus lachrymantem, illum in dei laudibus exultantem: hunc vigilantem, ieiunantem illum: & officia pietatis sibiinuicem inuisdere. Nocte consurgunt ad confitendũ ei, vespere & mane & meridie narrant & annunciant laudem eius: & omnis ilorũ sedulitas, in orbem diuini rotatur obsequij. Relicto mũdo, & modo viuendi suscepto: transi ad tertiam, quę est regio expiationis. In hac benignus pater examinat filios rubigmosos sicut examinatur argentum: ducit per ignem & aquam, vt educat in refrigeriũ. Tria loca sunt, scilicet cœlũ & terra & infernus: & habent singula habitatores. Pro his quæ in cœlo sunt non est orandum: quia eos, non pro eis orare debemus. Pro his qui in inferno sunt, suspendendæ sunt preces: quibus clausa est ianua, misericordiæ, & totius spes intercluſa salutis. Pro illis tantum vigilandum est in orationibus, & subueniendum sacrificio singulari, qui in locis purgatoriis emundantur: vt benignus pater pœnitentiam eorum in satisfactionem, in glorificationem cito conuertat. Quarta est regio gehennalis: regio dura extimescenda, terra afflictionis
H & miseriarum: terra tenebrarum, terra turbinis & caliginis: terra maledictionis & mortalitatis, terra sitis & famis, terra combustionis & frigoris: in qua nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Totus tremo atque horreo, ad memoriam regionis istius, & concussa sunt omnia ossa mea. Illic est ignis qui non succenditur, vermis qui non moritur: frigus horrendum. Ibi fœtor intolerabilis ex corporibus damnatorum exoritur: percutientes mallei resonant incessanter: obstusæ tenebræ cumulatius indensantur: Ibi fletus & stridor dentium: planctus & gemitus & alternantia mala impios sine pietate discerpunt. Quinta regio est paradisus supercœlestis: regio beata & gloriosa: plena voluptatis & gratiæ, suauitatis & lætitiæ, benignitatis & gloriæ, ibi requies à labore, iucunditas de nouitate: de æternitate securitas. Illic omnes viuunt, nullus moritur, omnes exultant in voce exultationis, quam nobis concedat dominus noster Iesus Christus, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat deus, per omnia secula seculorum, Amen.

Descriptio po-

SITIONIS SEV SI-

tuationis monasterij Clareuallis.

SI situm Clareuallis nosse desideras, hæc tibi scripta sint, p speculo. Duo montes non longe ab abbatia habẽt initium, qui primo angustę vallis interiectione distincti, quo magis ad abbatiã appropiant, maiore hiatu fauces dilatant, quorum alter alterum abbatię latus dimidium, alter totum occupat. Alter fœcundus vinearum, alter frugum fertilis, iucundum visui, & vsui commodum ministerium præbet: dum per deuexa latera in altero crescit, quod comedatur, quod bibatur in altero. In summis montium frequens monachis labor est, amœnus quidem, & quiete iucundior, ramale vetus colligere, & colligare fasciculos ad comburendum. Squalentes extirpare dumos, & solis aptos ignibus, ignibus aptare, eruderare sentes, euellere, destruere, disperdere (vt secundum Salomonem dicam) spuria vitulamina quę crescentium arborum, vel ligant ramos, vel radices suffodiunt. Ne impediatur rigida quercus sublimi salutare sydera vertice, tilia mollis brachia explicare, fissilis & flexilis fraxinus libere se in altũ K extendere, patulaue fagus in latum expandere. Porro abbatiæ pars posterior, in latam desinit planitiem, cuius partem non modicam murus occupat, qui abbatiam diffuso cingit ambitu. Intra huius septa multę & varię arbores variis fœcũdæ fructibus instar memoris pomœrium faciunt, quod infirmorum cellę contiguum, infirmitates fratrum non mediocri leuat solatio, dum spacioſum spaciantibus præbet deambulatorium, æstuantibus quoque suaue reclinatorium. Sedet ægrotus cespite in viridi, & cum inclementia canicularis immiti sydere terras excoquit, & siccat flumina, ipse in securitatem & absconsionem, & vmbraculum diei ab æstu, frõ de sub arborea feruentia temperat astra: & ad doloris sui solatium, naribus suis gramineę redolent species. Pascit oculos herbarum & arborum amœna viriditas, & pendẽtes ante se atque crescentes immensę eius deliciæ, vt non immerito dicat: Sub vmbra arboris illius quam desideraueram sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo. Aures suaui modulamine demulcet pictarum concentus auium: & ad vnius morbi remedium, diuina pietas multa procurat solatia, dum aër nubilus ridet serenitate, terra fœcunditate spirat, & ipse oculis, auribus, naribus, colorum, canorum, odorum delicias haurit. Vbi pomœrium desinit, incipit ortus intercisis distinctus areolis, vel potius diuisus riuulis intercurrẽtibus. L
Nam licet aqua dormitans appareat, pigro tamen decurrit elapsu. Pulchrum & hic infirmis fratribus præbetur spectaculum, dum super viridem puri gurgitis marginem sedent vitrea videre sub vnda pisciculos ludere, & natatu obuio militarem repræsentare congressum. Aqua hæc piscibus alendis, & rigandis oleribus duplici ministerio seruit, cui Alba famosi nominis fluuius indefesso meatu fomenta ministrat. Hic per multas abbatię officinas transitum faciens, vbique pro fideli obsequio post se benedictionem relinquit: qui ad hoc cum multo quidem labore conscendit, non integer, nec tamen ociosę pertransit. Ipse quidem mediam vallem flexuosum intersecans per alueum quem non natura, sed fratrum industria fecit, dimidium sui mittit in abbatiam, quasi ad salutandum fratres, & se quòd totus non venerit excusandum, quippe qui totius capax canale non inuenit. Et si forte amnis ipse inundans impetuoso excursu proruit, obiectu muri retroactus, subtus quo eum necesse est fluere, in sepsum recurrit, & refluum denuo, defluus amplexatur. Intromissus vero quantum murus (portarij vice) permisit, primum in molendinum impetum facit, vbi multum solicitus est, & turbatur erga plurima, tum molarum mole far comminuendo, tum farinam cribro subtili segregando à furfure. Hic iam in vicina domo caldariam implet, & se igni coquendum committit, vt fratribus potum paret, si forte sterilis vindemia cultoris industriæ non bene responderit, & defectu sanguinis M
vuæ, de filia fuerit festucæ supplendus. Sed nec sic se absoluit: eũ enim ad se fullones inuitãt qui sunt molẽdino cõfines, rationis iure exigentes, vt sicut in molendino sollicitus est, quo fratres vescantur, ita apud eos paret quo & vestiantur. Ille autem non contradicit, nec quicquam eorum negat quæ petitur, sed graues illos, siue pistillos, siue malleos dicere mauis, vel certe pedes ligneos (nam hoc nomen saltuoso fullonum negocio magis videtur conguere) alternatim eleuans atque deponens, graui labore fullones absoluit: & si ioculare quippiã licet interserere seriis, peccati eorum pœnas absoluit. Deus bone, quanta pauperibus tuis procuras solatia, ne abundantiore tristitia absorbeantur: quanta pœnitentibus pœnę alleuiamenta dispensas, ne laboris violentia nonnunquam fortassis opprimantur. Nam quot equorum dorsa frangeret, quot hominum fatigaret brachia labor, à quo nos sine labore amnis ille gratiosus absoluit, etiam cum sine ipso nec indumentum nobis pararetur nec alimentum. Ipse vero nobiscum participatur, nec aliud de labore suo (quo laborat sub sole) mercedis expectat, quàm vt cum omnia diligenter perfecerit, liber permittatur abire. Tot ergo volubiles rotas rotatu rapido circunducens, sic spumeus exit, vt ipse quasi moli & mollior fieri videatur. Excipitur dehinc à domo coriaria, vbi cõficiendis iis quæ ad fratrum calceamẽta sunt necessaria

A necessaria, operosam exhibet sedulitatem. Deinde minutatim se, & per membra multa distribuens, singulas officinas officioso discursu perscrutatur, vbique diligenter inquirens quid quo ipsius ministerio opus habeat, coquendis, cribrandis, vertendis, terendis, rigandis, lauandis, molendis, molliendis, suum sine contradictione præstans obsequium. Postremo ne quid ei desit ad vllam gratiam, & ne ipsius quaquauersum imperfecta sint opera, absportans immunditias, omnia post se munda relinquit. Et iam peracto strenue propter quod venerat, rapida celeritate festinat ad fluuium, vt vice Clareuallis agens ei gratias pro vniuersis beneficiis suis, salutationi eius, resalutatione condigna respondeat, statimq; refundens ei aquas, quas nobis transfuderat, sic de duobus efficit vnum, vt nullum appareat vnionis vestigium: & quem discessu suo tenuem & pigrum fecerat, mixtus ei morantem præcipitat. Sed quia eum loco suo restituimus, redeamus ad riuulos quos post nos reliquimus, qui deriuati à fluuio, passuis per prata vagantur excursibus, vt inebrient terram & infundant eam, & germinare eam faciant: ne cum verna temperie terra prægnans in partum soluitur, renascentia gramina humoris inopia marcescant, nec opus habeant mendicatis nubium guttulis irrigari, sufficienter cognati fluminis fota beneficio. Hi riuuli vel potius sulci post peractum officium, fluuio qui eos euomuerat, absorbentur, & iam totus simul Alba collectus, prono decursum per deuexa festinat. Sed quia iam eum longius conduximus, & ipse secundum Salomonem ad locum suum reuertitur, reuertamur & nos vnde digressi sumus, & diffusam prati planitiem succincto sermone transiliamus. Multum habet locus ille amœnitatis, multum quod mentes fessas alleuet, luctusque soluat anxios, multum quod quærentes dominum ad deuotionem accendat, & superne dulcedinis ad quam suspiramus admoneat, dum ridens terrę facies multiplici colore, vernanti pictura oculos pascit, & suaueolentem naribus spirat odorem. Sed & dum video florem, dum sentio floris odorem, historias veterum memorant mihi prata dierum. Nam cum odoris delicias haurio, occurrit animo fragrantiam vestimentorum patriarchę Iacob, suaueolentiæ agri pleni fuisse assimilatam. Dumque oculos colore reficio, hanc recordor speciem purpurę Salomonis fuisse prælatam, qui in omni gloria sua liliorum agri decorem æquiparare non potuit, cum tamen nec ars ipsius sapientię, nec potentiæ deesset materia: & sic dum foris fruor ministerio, non parum latenti delector mysterio. Hoc ergo pratum intercurrentis fluuij fouetur irriguo, & ad humorem eius mittit radices suas: ideo non timebit cum venerit æstus. In longum autem tanto tractu distenditur, vt cum tonsum vellus gramineum sol in fœnum torruerit, bis denis diebus conuentum lassare sufficiat. Nec C
tamen solis monachis labor ille relinquitur, sed cum monachis tam conuersorum, donatorum, quàm conductitiorum innumerosa multitudo desectas colligit herbas, & tonsam raro pectine vertit humum. Hoc pratum inter se duæ grangiæ diuidunt, quibus Alba ad dirimendam litem, equus arbiter & mensor accedit, qui sui cuique partem in funiculo distributionis assignans, seipsum limitem facit, quem alterà ad inuadendam alterius partem transire non audeat. Grangias has non conuersorum esse habitacula, sed claustra monachorum crederes, nisi vel iuga boum, vel aratra, vel instrumenta alia rusticanis apta laboribus, habitatores suos proderent, & nisi quòd in eis libri non explicantur. Nam quantum ad ædificia spectat, ea magno monachorum conuentui diceres & situ conuenire, & decere venustate & capacitate sufficere. In parte prati quæ est muro contigua, de campo solido factus est lacus liquidus: vbi prius æstuans operarius, fœnum falce secabat acuta, ibi frater aquarius sedens mobili per lubricam liquentis campi planitiem equo vectus ligneo, leuem remum pro calcaribus habet, quo cursum vrgeat, & pro freno quo flectat. Explicatur rete sub vndis quo implicetur pisciculus, & parantur ei escę quibus libenter vescitur, sed latet hamus in illis quo capitur incautus: quo exemplo docemur spernere voluptates: quia nocet empta dolore voluptas: cuius tristes esse exitus nemo nescire permittitur: nisi qui vel non peccauit, vel non bene D
de peccato pœnituit. Longe autem faciat deus à nobis dele stationem, secus cuius introitum mors posita est: quę secundum sapientis descriptionem, apum par volantum, vbi grata mella fudit, fugit, & nimis tenaci ferit icta corda morsu. Laci ambitus per altum ripę marginem conserti vimineis ligatur radicibus. ne vnde alluenti cedat terra fathiscens. Præterfluenti riuo lacus hic pascitur, qui vix sexies senis pedibus seiunctus, per meatus exiles infundit ei aquas quibus alatur: & ipsas quoque eadem exilitate refundit. Vnde & sic in eodem statu permanet, vt nec maior sit influentibus, nec effluentibus minor: quia eadem mensura & recipit & reiicit eas. Sed dum per plana cursu feror volatili, dum anhelus in arduis ilia duco, vel purpuream prati superficiem manu ipsius sapientiæ pictam, vel comata arboribus montium iuga describo, arguit me ingratitudinis fons ille dulcissimus sæpenumero mihi bibitus, & bene quidem meritus de me, sed à me male remuneratus. Obiicit mihi cum exprobratione quòd sæpe extinguendę siti meæ seruierit, quòd se meis non solum manibus, sed & pedibus lauandis humiliauerit, quòd multa mihi impenderit humanitatis ac benignitatis officia: bono merito, mercede mala me respondisse, se in locorum catalogo locum vltimum, & pene nec vltimum fuisse sortitum, cui tamen pro sui reuerentia primus deberetur. Et vere distiteri nequeo fero me ipsius me- E
minisse, quando ante ipsum alicuius memini. Verum ipse per decursus & discursus subterraneos tacite labens, ita vt nec leni murmure transitus eius valeat deprehendi, instar aquarum Siloe quæ cum silentio vadunt, quasi prodi metueret, vbique caput suum cooperit, & suos declinat aspectus. Quidni crederem velle taceri, quem video non nisi sub tecto velle videri? Hic ergo fons (quod boni fontis esse fertur indicium) ex oppositu solis Orient is oritur, ita vt æstiuo solstitio roseam rutilantis aurorę faciem ex aduerso salutet. Tugurio vel (vt maiori reuerentia dicam) tabernaculo paruo & pulchro cooperitur, & clauditur, ne vndecunque sordes admittat. Vbi eum mons euomit, vallis deglutit: & in loco quo oritur, eodem quasi moritur, quin & sepelitur. Sed ne expectes signum longe prophetæ, vt tribus diebus & tribus noctibus delitescat absconditus: statim ad mille passus intra claustrum monasterij, quasi de corde terræ resuscitatus progreditur, & quodammodo rediuiuus apparet, visui tantum, & vsui fratrum se offerens, ne cum aliis quàm cum sanctis sors illius amodo sit futura.

Epistola Bernardi Sylvestris, viri equidem eruditissimi de cura & regimine rei familiaris, ideo in hoc apposita volumine, quòd nonnulli eam à sancto Bernardo putant fuisse compositam. F

GRatioso & fœlici militi H. Raymundo castri Ambrosij, Bernardus in senium deductus salutem. Doceri petis à nobis de cura & modo rei familiaris vtilius gubernandæ, & qualiter patresfamilias debeant se habere. Ad quod tibi sic respondemus, quod licet omnium rerum mundanarum status, & exitus negociorum sub fortuna laborent, non tamen hoc timore viuendi est regula omittenda. Audi ergo & attende, quod si in domo tua sumptus & reditus sunt æquales, casus inopinatus poterit destruere statum eius. Status hominis negligentis, domus est ruinosa. Quid est negligentia gubernantis domum? Ignis validus in domo accensus. Discute diligenter eorum diligentiam & propositum qui tua administrant. Labenti enim nondum lapso facultatibus, minus verecundiæ est abstinere, quam cadere. Sæpius reuidere quæ tua sunt, & quomodo sint, magna prouidentia est. Cogita de cibo & potu, & animalium tuorum: nam esuriunt, & non petunt. Nuptiæ sumptuosæ, damnum sine honore conferunt. Sumptus pro militia, honorabilis est. Sumptus pro iuuando prodigos, perditus est. Sumptus pro iuuando amicos, rationabilis est. Familiam grosso cibo, non delicato nutrias. Qui gulosus effectus est, vix aliter quam morte

Universidad de Deusto
Biblioteca

G morte mores mutabit. Gulositas, vilis & negligentis hominis putredo est. Frugalitas soliciti & diligentis hominis solatium est. Diebus Paschalibus abundanter, non tamen delicatè pasce familiam. Fac gulam litigare cum bursa, & caue cuius aduocatus existas. Si autem inter gulam & bursam iudex existas, sæpius, sed non semper pro bursa sententiam feras. Nam gula affectionibus probat, & sic testibus non iuratis. Bursa euidenter probat, iam arca & cellario euacuatis, vel breui tempore vacuandis. Tunc male iudicas contra gulam, quando auaritia ligat bursam. Nunquam recte inter gulam & bursam auaritia iudicabit. Quid est auarus? sui homicida. Quid est auaritia? paupertatis timor, semper in paupertate viuens. Recte viuit auarus, in se non perdens diuitias, sed aliis reseruando. Melius est enim aliis reseruare, quàm in se perdere. Si blado abundas, non diligas caristiam: quia diligens caristiam, cupit esse pauperum homicida. Vende bladum cum satis valet, non quando per pauperem emi non potest. Vicinis minori precio vende, etiam inimicis. Non semper gladio, sed sæpe seruitio vincitur inimicus. Superbia contra vitium, balneum est expectans tonitrum cum sagitta. Habes inimicum? quæras tuum oculum pro tui custodia. Si habes inimicum, conuersationem non habeas cum ignotis. Semper cogita quòd inimicus sagax cogitat inimici vias. Debilitas inimici non est loco pacis, sed treuga ad
H tempus. Si te securas non cogitare inimicum tuum, quem tu cogitas, periculo te exponis. De fœminis tuis suspectis quid agant, ignorantiam, non sententiam quæras. Postquam scieris crimen vxoris tuæ, à nullo medico curaberis. Dolorem de mala vxore tunc mitigabis, quando audies de vxoribus alienis. Cor nobile & altum non inquirit de operibus mulierum. Malam vxorem potius risu quàm baculo castigabis. Fœmina senex & meretrix omnes diuitias adnullabit. Fœmina senex & meretrix, si lex permitteret, viua sepelienda esset.

De vestibus. Nota quòd vestis sumptuosa, probatio est pauci sensus. Vestis nimis apparens, cito vicinis tedium parit. Stude bonitate placere, non veste. Mulieris petitio habentis vestes & vestes quærentis, non indicat firmitatem.

De amicis. Tene quòd maior est amicus qui sua tribuit, q̃ qui seipsum offert. De verbis est magna copia amicorum. Amicum non reputes, qui te præsentem laudat. Si consulis amico, non quæras placere ei, sed rationi. Dicas in consulẽdo: sic mihi videtur, non precisè sic agendum est: quoniam facilius de malo exitu consilij redargutio sequitur, quàm de bono laus. Audiui quòd ioculatores te visitant. Attende quæ sequuntur: Homo impendens ioculatori, cito vxorem habebit, cuius nomen erit pauertas. Sed quis erit huius vxoris filius? Derisio. Placet tibi verbum ioculatoris? finge te nõ audire, sed aliud cogitare. Ridens & gaudens de verbis ioculatoris, iam pignus sibi dedit. Ioculatores improperantes digni sunt suspendio. Quid est ioculator? mala improperans, animal homicidium secum portans. Ioculatoris instrumẽta deo non placent. Audi de famulis. Famulum alti & elati cordis repelle, vt futurum inimicum. Famulum tuis moribus blãdientem repelle. Famulo & vicino te præsentem laudantibus
I resistas, aliter cogitant te decepisse. Famulum se de facili ve K recundantem, dilige vt filium. Si vis ędificare domum, induc at te necessitas, non voluntas. Cupiditas ędificandi, ædificando non tollitur. Nimia & inordinata ædificandi cupiditas, parit cito, & expectat ædificiorum venundationem. Turris completa, & arca vacuata faciunt valde, sed tardè hominem prudentem. Vis aliquando vendere? Caue cum vendere volueris, ne partem hæreditatis vẽdas. Non vendas potentiori, sed potius minori precio des minori: totum autem vende plus offerenti. Melius est grauem pati famem, quàm patrimonij venditionem. Sed melius est partem vendere, q̃ se vsuris subiicere. Quid est vsura? venenum patrimonij. Quid est vsura legalis? latro prædicens quod intendit. Nihil emas in consortem potentioris. Paruum consortem patienter sustineas, ne ti bi fortiorem societ. Quæsiuisti de vsu vini. Qui in diuersitate & abundantia vini sobrius est, ille est terrenus deus. Ebrius nihil recte facit, nisi cum in lutum cadit. Sentis vinum? fuge consortium. Sentis vinum? quere somnum antequam col loquium. Qui se ebrium verbis excusat, ebrietatem suam aperte accusat. Male sedet in iuuene vina cognoscere. Fuge medicum scientia plenum, & exercitio non probatum. Fuge medicum ebrium. Caue tibi à medico volente in te experiri, qualiter alios de simili morbo curabit. Catulos valde parvos dimitte clericis & reginis. Canes custodes vtiles sunt. L
Canes ad venandum plus constant quàm conferant. Habes filios? dispensatores tuorum bonorum non institutas, sed dices: Si aduersetur fortuna, quid prodest viuẽdi doctrina? Audi quid de hoc viderim (stultorum omittens contingentia) & tandem se excusantes sub fortuna. Euenit aliquando fortuna. Sed seruans doctrinam, raro accusabit fortunam. Raro enim diligentiam cum infortunio sociabis, sed rarius à pigritia infortuniũ separabis. Expectat piger sibi subueniri à deo, qui in mundo isto vigilare præcepit. Tu ergo vigila, & leuitatem expendendi cum grauitate lucrandi compensa. Appropinquat senectus? consulo quòd deo potius quàm filio tuo te committas. Disponis legata? consulo quòd primo seruitoribus quàm sacerdotibus solui mandes. Diligentibus psonam tuam non committas animam tuam. Committe animã tuam diligentibus suam. Dispone de rebus ante morbum. Sæpe quis efficitur infirmitatis seruus, & seruus testari non potest: liber ergo testeris, antequam seruus efficiaris. Sufficiat tibi quod de te dictum est. De filiis audi. Mortuo patre filij quærunt diuisionem. Si nobiles sunt, melior est sæpe eorũ per mundum dispersio, quàm hæreditatis diuisio. Nam sæpe est grauis eorum dissolutio, huiusmodi hæreditatis diuisio. Si laboratores sunt, faciunt quod volunt. Si mercatores sunt, tutior est eorum diuisio quàm communio, ne vnius infortu-
nium aliis imputetur. Mater vero forte remaritari quærit? M
stulte agit: sed vt sua peccata deploret, vtinam ipsa senex accipiat iuuenem. Nam non ipsam, sed sua quæsiuit: quibus habitis, bibet cum eo doloris calicem quem optauit, ad quem perducant merita sua damnabilis senectutis.

FINIS.

A

Deuoti patris DOMINI GILLEBERTI ABbatis de Hoilandia in Anglia ordinis Cisterciensis sermones super Cantica canticorum, ab eo loco, quo beatus Bernardus morte præuentus finierat, insequẽdo de uicino eiusdem Bernardi spiritum & stylum, incipiunt fœliciter.

Sermo primus.

B Varij sunt amantiũ affectus, quia casus varij. & ideo sponsæ verba aliquotiẽs interrupta videntur, sicut ipsa dilecto suo, vel ex voto fruit, vel præter votum fraudatur. nunc vt super montes reuertatur inuitat: nunc in lectulo quærit elapsum. Quam assignabis consequentię seriẽ? Quæ docebitur ordinis ratio? Non videtur ratio, sed interruptio. Vota amoris non vniformia. Ideo sermo serie non tenetur. Affectus in amore loquitur, & verba interrumpit: quia nec ipse sibi semper in vno statu cohæret. Iure & ipse spõsus hinnulo comparatur sic saliens, & sic fugiens dilectam. Varietas hæc nec consequentia, nec ratione caret. Verba tam subito commutata continuationem seruant, dum affectuum ordini seruiunt. Videte iam quæ sit in hac varietate series continuationis. Elapsus erat dilectę suæ super montes quasi hinnulus vagus & volitans, & ipsa ad se relapsa de mõtibus illis in quibus mirabiliter illuminata erat, & illustrata visione dilecti. De montibus, inquam, illis ad conuallem lachrymarũ, ad lectum doloris relapsa, ad lectum & ad noctem de mõtibus luminosis. Quidni sic recidat ipsa, vbi sic recedit dilectus suus? Ipse enim sponsæ suæ salus & illuminatio. Ideo recedente ipso, illa recidit ad lectulum infirmitatis, & ignorantiæ noctẽ. Iam versatur super stratum infirmitatis suæ. Super hunc tamen stratum memoratur dilecti, & iam non in matutinis, sed
Psal.26.a in nocte meditatur in ipso, quærens quem diligit anima sua. Non pigre agit in hoc lecto ad quem relapsa est. Non lasciuit, non delectatur in lecto concupiscentiæ, sed magis reluctatur, memorata dilecti solius: non obnoxia infirmitati, sed charitati. Sic interpretatur cui sic videtur. Ego tamen nõ hic C
accipio lectum doloris, nisi forte doloris illius, quem amor parturit de absente sponso: deliciari videtur velle magis q̃ sanari, & amicum quęsisse, non medicum. Iuxta hunc sensum sic continuare potestis. De mõtibus se raptim contulerat ad lectulum sponsæ, vbi illa exercitata, & deficiens vbertate delectationis obdormiuit, exhausta inter amplexꝰ dilecti. Oblectata obdormiuit somnum dulcem, sed expergefacta non inuenit illum hæc mulier deliciarum in manibus suis. Gaudia itaq; illa gaudia ineffabilia silentio transiens in hanc tamẽ vo
Canti.3.a cem erupit: In lectulo meo per noctes quæsiui quem diligit anima mea. Pro continuatione nunc ista sufficiant. Iam verba singula consideremus. In lectulo meo per noctes quæsiui quẽ diligit anima mea. Dulce satis est te bone Iesu quęrere,
Matt.9.c dulcius tenere. In vno pius labor, in altero perfecta lætitia. Dulcis itaq; est attrectatio tui. Nam & ipse tactus fructu non caret. Mulier illa euangelica fœlici furto attigit fimbriã Iesu, & statim stetit in illa fluxus sanguinis, fluxus carnalis illecebrę, carnalis delectationis & curę, & restricta & desiccata sunt quæ prius in illa fluida erant, & totum hoc contigit ex
Psal.45.a contactu fimbrię. Quid si caput ipsum amplexari cõtigisset? Nõ modo staret & exsiccaretur sanguinis fluxus, sed emanaret impetus fluminis illius quod lætificat ciuitatem dei. Bonus ergo tactus, sed attrectatio melior. In turba, in publico vix tangitur Iesus. Ideo spõsa quæ non tatũ tangere, sed amplexari & attrectare verbum vitæ desiderat, deuitans publi- D
cum, secretum elegit, secretum & lectuli & noctis. Bonũ opꝰ vel quęrere Iesum vel tenere, sed opportunitas & loci & tẽporis huic adhibẽda est operi: & quæ maior & accommodatior ad vsum amoris, q̃ lectuli & noctis opportunitas? Nisi quieta mente queri non potest delectatio sapiẽtiæ, nec intrãquillus in illam aspectus dirigitur. Nihil inquinatum incurrit in illam, nec impacatum quidem. Illa vero in animum quietũ & purũ vltro incurrere solet, & gratis influere. In pace enim Psal.75.a
factus est locus eius, & habitatio eius in Sion: hoc est in speculatione. Pax præponitur quasi præparatio quædam speculationis. Oculus turbatus vel ira vel cura, quomodo lucẽ illã inaccessibilẽ intuebitur, quæ nisi serenis non attingitur mentibus, nec illis tamen semper ad libitum? Quid, inquies, paci ad lectulum? Multum plane secundum hunc modum, q̃ ficut in lectulo, sic in pace dormitur & quiescitur. In pace, in-
Psal.4.b quit, in idipsum dormiam & requiescam. Quidni libenter requiescat anima sancta, vbi locus est dilecti? In pace enim loc? eius. Ideo hunc tibi locum primo acquire, vt in eo quem diligit anima tua vel adlapsum teneas, vel elapsum requiras. In lectulo enim & secreta quadam mentis quiete potest inuestigari liberius, inueniri citius, & tutius teneri, forte & diutius, si tamen potest diu morari in deliciis illis quæ fere solent in
E ipsis intercidi principiis. Nam & hæc velut inter ipsos elapsa amplexus, & fugiẽtes insectatur delicias, dilectum rursus anxius quærit, & hoc in lectulo. Bene collocaris in lectulo, si ocio quodam ab occupationibus mens tua libere feriatur. Libertate & ocio quid accommodatius ad vsum amoris? Et libertas illecebram parit. In ocio & expeditur affectus, & non parum impenditur illi. Sic est. Quanto fuerit expeditior animus, tanto quidẽ impensior erit in illud quod amat. V su euenit vt cum fuerimus ocio redditi, tunc sentiamus acriorẽ morsum amoris diuini. Econtra insensibilem pene reddit affectũ frequens cura mundi, & quasi callum quendã menti obducit. Animum cura implicat, quies explicat. Explicita desideria in quæ putas incrementa se dilatant? Vides quanta bona contineantur in lectulo? Quies, libertas illecebra. In lectulo enim quietis & vacuitatis vota magis inardescunt. Locus accõmodatus oblectamento charitatis spõsam ad quærendum vrget ardentius. Illic enim egrius caret dilecto, vbi poterat vberius frui. In lectulo, inquit, meo, & per noctes. Quæ per noctes quærit, nõ videtur mihi tam aspectus q̃ amplexus sectari. Tenere magis optat q̃ intueri. Bona quidem visio est, sed adhæ-
sio arctior. Nam qui adhæret deo, vnus est spiritus. Melior 2.Cor.6.d
tamen vtraq; 3. Nam coniunctę vicissim incrementis se cumulant gratiarum. Vtraq; si te apprehensurũ nõ arbitraris, sectare tu quod sponsa sectatur. Amplexus quęre dilecti. ignorantiæ tuæ nox, imò noctes ignorantiarum tuarum serenã tibi visionem admit secretorum cœlestium. Tu suauia sequere. Quęre vt persentias illa, si scire non potes. Nox non præscribitur deliciis. nam & ipsis aliquotiẽs illustratur. Nox, in- F
quit, illuminatio mea in deliciis meis. In deliciis, ait, non in Psal.138.d
scientiis. Ita & tu noctẽ si non potes scientiis, pertẽta illuminare deliciis. Quicquid hic videmus per speculũ & in ænigmate, totũ in nocte est. Et in hac nocte potest Iesus meus magis dulci quodam affectu suauiter sentiri, q̃ sciri ad purum. Ideo etsi nondum ad contuitum admittitur, contactum tamẽ sectatur, dilectum in lectulo & per noctes quærẽs. Quid si ad inuẽtionem dilecti & nox operatur? Cooperatur plane, & accommodate satis. Sicut in lectulõ sanctę quietis accipis ociũ, sic obliuionem quandam intellige in nocte. Vtrunque sapiẽtiæ & contemplationis negocio opportunitatem ministrat.
Nec Salomon vult te scribere sapientiam, nisi in tempore o- Eccli.38.c
cij. Nec Paulus in anteriora extenditur, nisi prius eorum quæ Philip.3.c
retro oblitus. Miraris q̃ bona nox, & dies malus est? Diẽ-
hominis, inquit, propheta, non concupiui. Nescio quo pacto Hiere.7.b
sibi aduersantur, & alterutro se obscurant dies domini, & dies hominis. Siquidem dum alter exoritur, alter recõditur. Diem, inquit, hominis non cõcupiui, hoc est humanum fauorem, hominum gloriam, & inter reliquos, imò præ reliquis spectabilis videri. Recte hanc diem propheta abiurat, quę perturbationis ministrat materiam. Melior ergo hæc nox die, siquidem nox à perturbatione abscondit, dies exponit. Deniq;

Universidad de Deusto
Biblioteca

G primi parentes nostri statim vt eorum oculi in hanc aperti
sunt lucem, erubescentes confundebantur. Quanto fœlicius
clausa prius tenuere lumina, & meliori cooperta nocte, pec-
cati prurigine nescientes. Abinde sumpsit hic malus dies
originem qui vitiorum denudauit semitas, illicientes species
demõstrauit, oculo concupiscentiæ solicitantem ingessit ma
teriam. Heu me quomodo me circunfulget dies ista, quomo-
do affectum meum ad se abripuit, q̃ claro versatur lumine
ante mentis oculos. Et quidem satis importune procax simul
& impudica. Nusquam fere declinandi, nusquam delitescẽdi
copia. nullę satis tutę sunt latebrę. Ita vbiq; erũpunt & emer-
gunt in cogitatum cuncta quæ spiritum vel turbent vel de-
turpent, siue diligenter attrectata, siue tacta leuiter. Licet e-
nim animus castigatiore repellat illa proposito, solo tamen
Eccli.13.a irruentium cogitationum sordidatur attactu. Qui tetigerit
picem, inquinabitur ab illa. Deniq; secundũ legis scita qua-
rundam rerum tenuis etiam inquinat attactus. Non imputan-
tur cum violenter importantur, culpã non inferunt tales co-
gitatus, aliquam tamen iniuriam irrogant affectatę mũditiæ.
Quid cum se contemplantis animo corporeę offerunt ima-
gines? Forte carnalem appetitum non prouocant, sed tamen
spiritualem tardant intutum. Alia turbant, alia deturpant,
alia tardant, hoc est lacerant, alliciunt, illudunt. Nonne meli9
H huiusmodi omnia obscurari q̃ illustrari, cęca obliuionis in-
uolui caligine, q̃ memoriter recenseri? Bona ergo nox quæ
prudenti obliuione dissimulat omnia temporalia ad illũ qui
æternus est quærendum, tempus expediẽs, & explicans occa-
siones: quæ mundi concupiscentiam abscondit, curam, cogi-
tatum. Hoc est enim mundum habere absconditum, vel mun-
do abscondi. Sic etiam abscondi poterimus in abscondito fa
ciei tuę domine. Non dico plena notione, sed tamen tota de-
uotione, & libera inuestigatione, & aliquãta inuentione. Hãc
absconsionem, hoc secretum, has latebras quibus mundani
diei declinamus, vel amorem, vel imaginationem, quibus hu-
manum diem, aut ablatum nõ repetimus, aut oblatum respui-
mus noctis nomine appellari nunc à sponsa crediderim. De-
niq; in superioribus dicit: Sub vmbra eius quem desideraue-
ram sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo. Fructus iste sua-
uiter pascit, si tamẽ prius vmbra ptexerit. Bona vmbra, quæ
carnis prudentiam obscurat, concupiscentiã refrigerat. Intel-
ligis quæ sit vmbra? Inde tibi refulget occasio, quomodo &
hic noctem intelligas, nisi q̃ quædam occultiores latebrę &
magis abditę & accommodatæ magis ad inuestigationis &
contemplationis vsum sub noctis exprimuntur, q̃ sub vmbræ
vocabulo. In vmbra, rectum visibilium obliuionem aliquantã
accipe: in nocte omnimodam. Quis mihi dabit sic aduespera-
scere? Quis, inquam, dabit mihi vt rerum temporalium me-
moria obliuionis huius vergat in vesperam? Bona quidem
I nox, quando imaginationes vanę animum non vexãt, nec ver-
santur in eo, quando absconditæ sunt ab oculis quærentis dile
ctum. Dilectio ipsa hanc noctem inducit, quæ reliqua omnia
nec respicit, nec nota reputat, dum ad illum quem diligit in-
tenta suspirat. Per noctes, inquit. Multæ sunt noctes eius,
nec est vna nox illi iugis & cõtinua. Noctes eius frequẽter in-
terpolantur absentia spõsi. Cum adest, lux est: cum abest, nox
est. Ideo multæ sunt noctes sponsæ: quia multi sunt elapsus
sponsi, multæ latebrę. Beata plane quæ dilecto adhęret tota
die, & quærit illum totis noctibus. Prouocent studium tuum
qui audis ista, & instructus exemplo sponsæ, cõsurge & tu in
nocte in principio vigiliarum tuarum, & effunde cor tuum vt
Thren.2.f liqueſiat & currat, & decurrat vsque in conspectum dei tui.
Illi liba principia vigiliarũ tuarũ: nihil in te peregrinæ curæ
decerpant. Quęre per singulas noctes dilectũ tuum. Quid di
co per singulas? Totas noctes in hoc opus continua. Ne ces-
ses & ne quiescas donec egrediatur vt splẽdor dilectus tuus,
& vt lampas accendatur tibi. Tũc poteris illud Pauli dicere:
Rom.13.d Nox præcessit, dies autẽ appropinquauit. Nam quod sequi-
tur: Abiiciamus opera tenebrarum, huic nõ potest nocti ada-
ptari. Nescit enim hæc nox opera tenebrarum, sed magis lu-
cem ministrat iis qui permanent in agone quodam quærendi
dilectum. Bona quidem nox, quando absconderis à contur-
batione, & ab incursione imaginationum. Et quanuis nondũ
absconderis in abscondito faciei dilecti tui, bonum tamẽ est
vt absconderis tibi facies & pompa inanium & carnaliũ co- K
gitationum. Nox est vt illas non attendas, non videas: sed ta-
men in hac nocte non extinguetur lucerna tua, vt dilectum
queras. Vtinam ego tales mihi possim noctes numerare, tam
latebrosas, & tam luminosas. Et quis nostrum gloriabitur o-
mnes se tales noctes habere? Quisquis est, fœlix est, cui om-
nes noctes in vsum talẽ decurrũt, qui in occulto suo nihil a-
git occultatione dignum. Vnusquisque suam conueniat con-
scientiam. Quid enim mihi aliorum percutere conscientiam
infirmam? Non percutio nec discutio quidem: & si infirma
est, fœda saltem non sit. Non agat in occulto, nõ cogitet qui-
dem quæ turpe est & dicere. Ad talem stratum Iesus decli-
nare non nouit. Offendit illum, & fugat confusa conscientia.
Confusio conscientiæ non inuitat illum, sed magis euitat.
Charitas autẽ de corde puro & conscientia bona, ipsa est quæ 1.Tim.1.b
quærit. Sic enim habes: Quęsiui quem diligit anima mea. Ni- Cantic.3.a
hil bona tutius conscientia. Bona conscientia audet, & cha-
ritas ardet. Illa non formidat: ista inflammat. Illa pro delicto
non confunditur: ista confidit super dilecto. Magna vis amo-
ris. Alieno non nititur suffragio, propriis contenta meritis.
Semper amari se præsumit, quæ amare se sentit. Denique nõ
respectis aliis maiestatis nominibus, solum sponsa dilectum
memorat, quæ singulariter intus tolerat æstum amoris.
Hoc autem attendendum q̃ frequẽter dilecti recenset vo- L
cabulum quocunque ex mysterio: Dilectus meus candidus Cantic.5.c
& rubicundus, & talis est dilectus meus: & in præsenti: Quẽ Ibidem.3.a
diligit anima mea. Magna certe sermonis huius gratia. Nec
mirum si frequentatur in ore, quod in corde feruet. Ideo ani
ma commemorat. Non enim verbo tantum diligit, sed voto:
nec solo actu, sed magis affectu. Quid vero sibi vult quòd a-
nimam non spiritum dicit? Forte quia dilecto quem adhuc
quęrebat, nondum adhærebat. Qui enim adhęret deo, vnus 1.Cor.6.d
est spiritus. Et quidem nusquam in toto hoc cantico spiritum
nominat, sed anima mea liquefacta est, & anima mea contur- Cant.5.c
bauit me: & hoc ipsum frequẽter. Quem diligit anima mea.
Id quoque fere, nusquam nisi cum absentem querit, vel abes-
se queritur. Solent his nominibus gradus quidam distingui
animæ perfectioris, & minus perfectæ. Apostolus dicit: Ani- 1.Cor.2.d
malis homo non percipit ea quæ sunt spiritus dei. Ego ani-
mam hanc ita amantem & æstuantem, feruentem & quęrentẽ
nunquam non spiritualem dixerim. Quippe quæ licet non
dum plenã visione, voto tamen propensiore illi adhęrebat:
quem vehementer diligebat. Possumus autem non incom-
uenienter sicut in spiritu subtilem & attenuatũ intellectum,
sic in anima suauem & tenerũ affectum accipere. Per prophe-
tam in promissione dominus dicit: Dabo vobis cor carneũ. Eze.11.d
Si ergo carnis nomẽ in bono alicubi accipitur, cur nõ magis
animæ? Ego beatam hanc animam (vt licenter loquar) non
lapideam, sed carneam magis iudicauerim, & nihil habentem M
in se rigoris vel duritiæ: sed mollem, teneram, tractabilem, &
sensibilem ad singulos diuini verbi aculeos. Denique quę di
cat, Neque caro mea ænea est, sed quam spiritualis pertran-
seat gladius, & charitate se vulneratã gaudeat. Iure ergo ani-
mam suam diligere dicit, exprimere volens intimam quandã
& viuidã & animatã affectionẽ erga dilectũ suũ Iesum Chri-
stum dominum, qui viuit & regnat in secula seculorũ. Amen.

Sermo secundus.

SVper hesterno capitulo hodiernũ vobis instaura-
mus conuiuium. Nec enim ibi cũcta dicta sunt quæ
dicenda occurrunt. Quędam vero nec tacta quidẽ
sunt. Illa hoc sermone discutienda suscipimus, id
id est cur dicat in lectulo, & non in lecto: & cur in lectulo
meo. Nam alibi lectulũ nostrũ dicere cõsueuit. Hæc reputa-
te vobis in sortẽ. Si quid autem nouę disputationis super iis
quæ iam discussa sunt adiecero, in lucri rationem (vt sic dicã)
referte. Quid putatis mysterij signat hoc ipsũ quod dicit, in
lectulo? laudis ne aliquid occultæ continet aut sugillationis?
Etsi vtrunque potest, libentius tamen hic laudem accipio: &
ideo primitus in hunc sensum inflectamus sermonẽ. Ego pla-
ne in hoc verbo coarctationem quandã intelligo, vt soli se-
cum dilecto sufficiat. Cur enim non in bono coarctatio accí-
pitur, si strati dilatatio in opprobrium vertitur? Dilatasti, in-
quit,

A quit dominus per prophetã, stratum tuum, iuxta me suscepi-
Esa.57.b sti adulterum. Vides quomodo obiurgando & exprobrando
strati dilatatio obiicitur animæ adulteræ. Bonũ est ergo non
dilatare, sed magis cõtrahere stratum cogitationis, & cordis
Esa.28.c lectulum. Ideo sponsa iure sibi applaudit de lectulo. Coãgu-
statum est, inquit propheta, stratũ, ita vt alter decidat: & pal-
lium breue vtrunque operire nõ potest. Vtrunque, id est vi-
rum & adulterum. Breue enim & angustum est cor hominis
ad concipiendas dei verbi delicias, etiam cum in illas totum
extenditur. Quomodo non multo breuius si fuerit ad alia di-
stentum? Sufficiat dilecto tuo, vel breuitas ista. Noli illa ma-
gis breuiare, lectulum communicando alteri. Bona quidem
hæc breuitas lectuli, quæ nescit nisi dilectũ suũ, id est Chri-
stum susçipere. Est enim breuitas, quæ non nisi illum susçipe-
re nouit: & est breuitas quę illum plene susçipere nequit. Illa
charitatis est & disciplinæ: hæc vero infirmitatis & naturæ.
Vtraque breuitas intelligi potest in lectulo, vel qua cum di-
lecto plures non susçipit, vel qua nec illum plene. Magna cer-
tè voluptas lectuli, sed magna breuitas, & ideo bene le-
ctulus magis quam lectus dicitur. Delectabilis lectulus
Prou.15.b est de quo legis in prouerbiis. Secura mens quasi iuge conui-
uium. Foris nox, foris turbatio, sed tranquillitas intus quasi
quietis lectulus quidam. Non est hic illud lamentabile dice-
re: Foris interficit gladius, & domi mors similis est. Imò si
B foris gladius est, intus gaudium. Spe, inquit, gaudentes, in tri-
Rom.12.c bulatione patientes. Ad noctem tribulatio refertur, ad lectu-
lum spes & gaudium. Fortè propter hoc non lectum, sed
lectulum appellat, parco vocabulo: quoniam totum gaudium
nostrum fere in spe est adhuc & ex parte. Bonus ergo lectulus
Esa.57.d conscientię quies & munditia. Cor impij quasi mare feruens,
quod quiescere non potest, sed redundant fluctus in conculc-
cationem & lutum. Est ergo cor impij turbulentum & tabi-
Ibidem. dum & lutosum, & secũ semper colluctãs. Si quidẽ nõ est pax
Rom.14.c impiis. Regnũ vero dei iustitia est & pax. In pace, inquit, in id
Psal.4.b. ipsum dormiã & requiescã, quoniã tu domine singulariter in
spe constituisti me. Vtrũq; cõplectitur spei nomen & lectu-
lum & gaudium, quia in spe gaudemus, & in spe requiescim9.
Sed vnde spes nisi de securitate conscientiæ? Iure lectulũ di-
xerim mentem securam & liberam. Securam propter cõscię-
tię bonum. Liberam autem à tẽtatione. Liberam ab exterio-
re occupatione. Liberam à leui cogitatione. Quanta tamen
esse potest in hoc corpore quies & libertas mentis? Breuis &
exigua, & lectulo similis angusto. Multum inde decerpit reſi-
ciendi necessitas corporis, multum conquirendi quæ necessa-
ria sunt cura, multum consumen di hora, multum animæ casus
imminens, multum causa latens. Gloria nostra hæc est, inquit
2.Cor.1.c Paulus, testimonium conscientiæ nostræ. Suaui certè se collo-
C carat in lectulo: Nihil, ait, mihi conscius sum. Sed quãtum il-
1.Cor.4.d lum dilatat & extendit, magis istum arctat & contrahit. Sed
Ibidem. in hoc, inquit, iustificatus non sum: Qui autẽ iudicat me, do-
minus est. Vides quomodo Paulus audet & dicit: Cor nostrũ
dilatatum est. Vides quomodo gloriam & testimonium con-
scientiæ, diuinę coarctat respectus sententię. Bene ergo lectu-
lus mens secura, sed minime superba, quieta non elata, bona
de se sentiẽs, sed alta non sapiens, magis autem suspectã sem-
per habens incerti noctem iudicij. In lectulo, inquit, per no-
Psal.33.d. ctes. Multæ noctes, sed vnus lectulus. Multæ enim tribula-
tiones iustorum, sed tamen quasi non sentiẽtes, nec respiciẽ-
tes vno dormiũt & requiescũt in lectulo, in ea in qua vocati
sumus vna spe vocationis nostræ. Transit nox & nox, sed illi
non deserunt tranquillitatis suę lectulũ, donec tota transeat
iniquitas. Multæ noctes, & altę tenebrę: sed tamen ab altitu-
dine noctis non timent, nec turbantur: quia sperant in domi-
no: non timent à noctibus, qui in huius spei lectulo quiescũt.
Psal.41.b Nam & ipse nouit dare carmina in nocte tribulationis: & in
nocte mandat canticum eius. Accepistis quare sponsa dicit no-
ctes, & quare plures: quare lectulus dicatur, & quare vnus.
Nunc accipite quare dicat sponsa, in meo. In lectulo suo, &
quasi singulariter suo est, quandiu singulariter in spe est. Cũ
vero ad spem res accesserit, vel magis successerit spei, cum
iam ex parte tenuerit dilectum, non iam suus est hic lectu-
lus sponsæ, sed magis cõmunis sponsi & sponsæ. Suus est, cum
quasi sola sine dilecto quiescit. Cõmunis est cum ipse adest.
Suus est spõsæ, cum quietatis & pacatis, & compositis mori- D
bus intra se collecta quiescit. Cõmunis est, cum iam incipit
oblectari sponso. Forte est & aliquis proprius sponsi, quãdo
sui oblita penitus, & se exuta tota trãsit in ipsum, & quasi in-
duitur ipso dilecta ipsius. In lectulo suo nec effluit extra se,
nec turbatur in se. In lectulo cõmuni affluũt illi deliciæ quæ-
dam de præsentia sponsi. In illo qui solus est, sponsi amoris
exagitata incendio ebullit, & excrescit effusa & effluens. To-
ta transfunditur in ipsum, & in similẽ absorbetur qualitatem.
In primo penes se est: in secundo penes illa sponsus. In tertio
penitus est ipsa penes ipsum, & si dici potest, non est nisi ipse.
In primo quærit: in secundo adhęret: in tertio vnitur illi. In
primo tranquillitatem propriam possidet: in secundo quandã
meretur communitatem cum dilecto: in tertio assumitur &
absorbetur in quandam charitatis & gratiæ vnitatẽ. Melior
hic lectulus tertius q̃ secũdus, quanto expressior est vnitas q̃
communitas. Bonus tamen primus, per quem ad istos paratur
accessus. Quòd si ad carnalis infirmitatis illecebras lectu-
li sensum deflectere velis: nec erras, nec laboras sic assignan-
do. Solius enim sponsæ sub hoc intellectu lectulus est, nec cõ-
municatur sponso. Nam etsi nouimus Christum secundũ car-
nem, secundum carnis concupiscentiam tamen nõ nouimus.
Communis quidem carnis natura, sed non est communis illi
carnis illecebra. Non refutauit lectum doloris nostri, sed non E
se reclinauit vsque ad sensum delectationis nostræ. Ideo cum
istum designat, in lectulo meo dicit: non communiter, in no-
stro. Alibi siquidem legitur: Lectulus noster floridus. Qui Cant.1.d
communis est, floridus est, vetustatis nihil habens, nil corru-
ptionis. Quando vero proprium suum lectulum dicit, nulla
ibi fit mentio floris. Suus sponsæ hic est, sed insuauis est: non
floridus: sed horridus illi videtur. Dura satis conditio, si vel
sola corruptio foret: nunc vero ad infirmitatem accedit ad-
uersitas, duplicatum incommodum, lectulus & nox, infirmi-
tas & aduersitas. Sed magna vis amoris, quem neutra compe-
scit, nec illa innata, nec ista illata. Non enim lectulo tenetur,
vel terretur nocte: sed in lectulo suo & per noctes quærit
quẽ diligit anima eius. Claustraliũ videtur vox ista, maxime
fratrum qui & quieti à solicitudine, & quasi perditi & absco-
diti sunt in multitudine, habentes in altero lectulum, in alte-
ro noctis obscurum. Quodammodo enim absconditur cuius-
libet quamlibet excelsa conuersatio, vbi in æqualem alti-
tudinem tota se fratrum numerositas attollit, iuxta illam de
saluatore prophetiam: Ambulant in tenebris, & non est eis Esa.50.d
lumen, sed humanæ laudis lumen, vt liberius sperent in nomi-
ne domini, & innitantur super deum suum. Quorum ab-
sconditus est vultus eorum. Vnde nec reputauimus eos, imò
qui seipsos intus non reputant, qui se mundi ad vsus foris nõ
aptant, qui nec hominum ab ore gloriam exoptant, sed illam
quæ ex solo deo est, iuxta quod legitur: Ego gloriam meam F
non quæro. Et qui gloriatur, in domino glorietur: hoc est, nõ
pro donis domini in hominum fauore quiescat: nec finis hu- Ioan.8.f
ius admixtione, spiritualis glorię adulteret, in aliquo gaudia, 2.Cor.10.
sed illi referat gratiã, & quærat in illo gloriam: hoc est enim
ipsum quærere. Habet iste in tranquillitate lectulum, in humi
litate noctẽ. Non illum mordaces curæ circunuolant, inquie-
tudinum non exasperant iniuriæ: sed totum lectulus & nox,
totum pax & quies, & latebrę. Nunquid satis est? Fortas-
sis satis, sed laboranti, non satis amanti. Dulcis enim laborãti Eccles.5.c
somnus. Amantis anxietas illum dormire non sinit, somnolẽ-
tiam excutit, vigilias inducit. Amor de quiete ipsa inquietior
redditur. Quiescit tentatio, quiescit occupatio, quiescit aflli-
ctio, sed quiescere dilectio nescit. Tunc magis vires exercet
dulce incendium, & flãma vorax de latibulis euadens vacuo
liberius euagatur in animo, altius possidens, & auidius depa-
scens. Occasione accepta suum nescit amor non exercere ne-
gocium. Sẽper enim quem amat, vel præsente eo se oblectat,
vel absentem desiderat. In die, inquit, tribulationis meæ deũ
exquisiui manibus meis. Longe differentior querendi ratio
nunc à sponsa proponitur. Illam non impellit afflictio, sed tra Psal.76.d
hit affectio. Ille in psalmo quærit aduersus tribulationem: ista
ad amoris vsum & oblectationẽ. Ad hoc enim refert & quie-
tis lectulum, & noctis latibulũ: vt quem diligit, & inconcusse
recolat, & syncere sapiat, & dulciter sentiat. Ergo multo po-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gtior in diligente quàm in indigente quærendi ratio: quamuis iure dici possit, quòd sancta quadam semper eget amor auaritia. Semper enim ad secretoria exæstuat, & quę tenet nõ reputans volubili se raptat in anteriora rotatu, & vitalis instar rotæ spirituali leuitate ad superiora toto conatu attollitur de terra vix paululum aliquid attingens. Deniq; in Paulo nõdum se comprehendisse arbitratur, sed ipse ad anteriora extensus, quasi rationalis rota sequitur quo illum rapit spiritus
Eccli.18.a feruentis desiderij. Siquidẽ & cũ consummauerit homo, tũc incipiet. In præsenti quoq; sponsa dum tenet lectulum, nõ hoc contenta, ardentius quærit dilectum. Ille illi lectulus: ille dilectus. Lectulus dum infirmã & fatigatã suscipit: dilectus dũ inflammat & succendit. Lectulus & dilectus, quia quieſcit in illo, & concupiſcit & deficit in ipsum. Miraris q̃ dico lectulum? Audebo & adiiciam vilius aliquid, imò sublimius super omnẽ gloriã laudis eius. Quanto enim pro me egit viliora, tanto bonitatis suæ dedit indicia maiora. Ipse paruulis le-
Psal. 83. a ctulus, ipse pullis est nidulus. Etenim passer inuenit sibi domum, & turtur nidum vbi ponat pullos suos. Vis audire qualis lectul⁹? Iacta cogitatus tuos implumes adhuc & infirmos in domino, & ipse te enutriet donec formetur & firmet Christus in te, & occurras in virum perfectum qui fluctuare non possit. Bene ergo lectul⁹, qui mihi factus est à deo iustitia & pax, & redẽptio, & sapiẽtia. Quis dabit mihi tali collocari in lectulo? Quis inquã, dabit mihi istos pulvillos, & cervicalia
H huiusmodi assui sub cubito & capite meo? Fœlix cervical,
Cantic.2.a quod sibi sponsa supponit. Lęua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Alterum iam possidet, alterum
Psal.15.c sibi pollicetur. Lęuam tenet, sed dexteram quærit. Delectationes enim in dextera tua vsq; in finẽ. Quasi de lectulo tendit ad lectulum. Suauissimum mihi cervical bone Iesu, spinea illa capitis tui corona. Dulcis lectulus illud crucis tuæ lignũ. In hoc ego nascor & nutrior, creor & recreor, & sup passionis tuæ altaria memorię mihi nidũ libenter recolloco. Quòd si maiora datur & arcaniora persentire diuinę maiestatis mysteria, nihil illud à lectulo & nocte differt, si quis ad futuram contempletur plenitudinem, non formulam perfectionis humanæ. Nam & perfectius nostrum imperfectum est, & (vt ve-
Ioco.1.c rius dicam) vix adhuc inchoatum. Propterea initium aliquod
Roma.8.d dicimur creaturæ dei, & tantum primitias accepisse spiritus. Temerarius forsitã videar, qui conor inexperta exponere & de sponsæ lectulo, quæ illum suauius forsan & secretius collocauit, q̃ coniectura nostra possit attingere. Quapropter de mysteriis ad mores descendamus, & dicamus hoc esse dilectũ in lectulo & per noctes quærere, cum post cordis strepitum, & carnis motũ, quieti & præsentium obliti, primitiuas quasdã futuræ dulcedinis captamus delicias. Habes ergo (vt breuiter colligam) in hoc capitulo occasionem, actum, & causam. In diligente causa, actus in quærente: opportunitas vero
I & occasio in lectulo & nocte innuitur. Breue autem capitulum, quoniam bonus lectulus, in quo susscipit mens fatigata fomentum, imò feruens incẽdium, in quo amor dum offendiculum non habet, desiderij vsum exercet ardentius. Sed iam nos hic paululũ quieſcamus, & in illo vtinam lectulo in quo sponsa dum quieuit dilectum quæsuit, vt experientię sensu in nobisipsis edisscere possimus quod nunc alios docere conamur, q̃ dulce sit in hoc lectulo quieſcere, & dilectum quærere Iesum Christum dominum nostrum.

Sermo tertius.

Cantic.3.a NOn solet sponsus semper, vel pro tempore vel pro quantitate animæ se quærentis voto respondere. Quæsiui, inquit: & non inueni illum. Gratum certe verbum, quæsiui: sed non inueni illum, graue. Quidni graue & intolerabile sic quærenti & sic amanti. Nemo enim eo quod ardenter quærit, non anxie caret, tantoq́ue cumulatiore angũstia, si vicina spe iamiamq́ue apprehensura fraudatur. Quanto magis illa quam expertę & perditę internæ dulcedinis prouocat esuries? Credibile est secundũ multitudinem retractatę & reuolutę in corde dulcedinis, acriori ad quærendum ictu euerberari animum amantis. Denique ad dilectionis mensuram non inuenientis pandatur affectus. Si quis in se vnquã talẽ expertus est vel dilectionis vel desideri sensum, proprij æstimare potest cõiectura exẽpli q̃ querulo K spõsa corde protulerit. Non inueni illum. Nusquã cõsolatio, nusq̃ refrigerium, sed vbiq; tribulationẽ & dolorẽ inueni, dum illum quem ardenter diligo & instanter quæro, non inueni illum. Deniq; posuisti me, non dico tibi contrariam, sed
Iob.7.d à te quasi extraneam, & facta sum mihimetipsi grauis. Grauis plane, quã tædet vitæ, tædet luminis huius, quoniã lumen oculorum meorum & ipsum non est mecum. Vbi erit foris cõ-
Psal.37.b solatio si intus in meipsa te absente turbatio? Conturbatum est cor meum, dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum & ipsum non est mecum. Tria hæc tecum abierunt, virtus, veritas, identitas. Quomodo enim virtus erit in doloris lecto, in nocte lumen, & in diuisione & separatione ipsum? Ad me nunc respicit illa prophetalis exprobratio:
Hiere.31.d Quousque dissolueris filia vaga? Denique & Cain, ex quo egressus est à facie domini, vagus factus est & profugus. Ego quidem non ita vaga & profuga: magis enim quærens quàm fugiens: & (vt licentius loquar) tibi fuga plus competit. An
1.Cor.6.d non vaga quæ de lectuli angustiis transeo ad ambitum vrbis, discurrẽs per plateas, per vicos, p vigiles? Qui adhæret deo, vnus est spiritus: dulce hoc ipsum, & ideo dura separatio.

Quomodo separata est hæc identitas, dissiliit vnio, & ad me dimidiata redij? Nam tota à te non discessi. Desiderio enim in te feror, sed à præsentia differor: habeo aliquod in de-
L siderio solatium, sed totum illud absc̃di, & absorbet de dilatione supplicium. Quo pacto non absconditur omne solatium, quandiu abscondis faciem tuam à me? Denique sicut ait
Osee.13.d propheta: Consolatio abscondita est ab oculis, quia facta est inter dilectos diuisio. Sed mihi abscondita, quoniam mihi fuerat hæc vnio indulta. Tu enim bonorum meorum non eges. Bona enim mea, bona tua sunt: ideo mihi incumbit desolatio, dum à te separari contingit. Tu virtus mea. Tu lumen oculo-
Psal.72.d rum meorum. Tu mihi ipsum. Tu mihi totum. Denique defecit caro mea & cor meum, vt de reliquo in me, nec carnalis affectus, nec cordis mei sensus respiret: sed sit deus cordis mei, & pars mea deus in æternum. Si hanc partem perdidero, inanis & vacua remanebo, quasi terra sitiens, & quasi vas perditum. Adsume adsume qui ebrius es sitientem, & vacuo vasi tuæ plenitudinis portionem infunde. Quid parcis torrenti illi vbertatis tuæ? Heu me, q̃ raptim transit torrens iste nostris in conuallibus. Cito quidem transit, sed trahunt me post se in æternum desiderium impartitę deliciæ. Delicię abeunt, sed desiderium relinquunt. Illę excurrunt, & istud excruciat. Quãto sunt enim prorogata dulciora, tanto molestior de dilectione mora. Ita ne domine suaue videbitur tibi miseram mora tali torquere animam, & de pœnis diligentis & quærẽtis te ridere? Si maiestas te abducit, misericordia inclinet. Si te non indulges dilectę, miserere vel afflictę. Afflicta sum & humiliata nimis, & à gemitu cordis mei mecum illum rugiẽs, non inueni illum. Vbi nunc multitudo viscerum tuorum & M miserationum tuarum? Diu & nimis diu continuerunt se super me. Dilecta tua absentis desiderio in dolorem se fundit, & tu te cõtines? Ioseph male meritos de se miseratus fra-
Gene.43.g tres, non poterat se cõtinere: sed cõmota sunt viscera eius, & quis esset, blande innotuit. Et quidem tenerior esse solet ad gratiam spõsi pietas q̃ fratris. Tu mihi plus q̃ Ioseph. Tu enim frater. Tu sponsus. Quis dabit mihi te fratrem meum? Ego me totam ad quærendum impendo, & tu te suspendis sponsus & frater? Ergo eris in dilectione minor, qui es maiestate superior? Magis sibi respondent amor & humilitas, q̃ amor & maiestas. Paululum maiestatis obliuiscere, vt misericordiæ recorderis. In te omne desiderium meum. Vt quid non ante te? Vt quid absconditus est à te gemitus meus, qui totus est per te? Dissimulas & differs, & auertis faciem tuam à me, & facta sum conturbata. Propterea queror & causor & clamito: non inuueni illum. Fœlix conditio, quando dicere datum fuerit: Dilectus meus mihi, & ego illi. Nunc vero ego dilecto meo, sed nondum ad me conuersio eius. Amara quidẽ amanti commutatio. Idcirco pro voce vocem commuto: non
Eccles.3.e inueni illum. Omnia tempus habent, & suis spaciis vniuersa sub sole transcurrunt. Quando erit vt cum sole permaneant, & ante mutabilitatẽ lunæ, vt in æternitate stent, & non transcurrant cum tempore? Nunc vero omnia tempus habent, & habet

A habet forsitan suum tempus ęternitas ipsa. Dicuntur enim & tempora æterna: æterna ergo in se æterna sunt, sed nobis parata sunt tempore suo. Omnia tempus habẽt, tempus amplectendi, & tẽpus ab amplexu longe fieri. Quod ergo erit aptum magis q̃ nox amplectendi tempus? Imò quis erit aptior ad amplectendum, vel lectulo locus, vel nocte tempus? In pace locus tuus: & ideo quietis tempus, & pacis tibi paraui in corde meo lectulum. Veniat dilectus meus, veniat delectatio mea, & requiescat in cubili suo. Tu forsan dispensatorię differs, sed non capit amor impatiens de dispensatione solatium. Scio mihi repositum tempore suo, sed de fugacis tarditate temporis amor caussatur. Tu differs, ego quidem diutius non fero, sed surgam & circuibo ciuitatem. Contẽno lectulum, & initium sermonis derelinquo, vt ad perfectiora ferar. Nam & si sponsa sum & perfecta pro regulæ modulo humanæ, initium tantum accepisse me reputo, ad quod restat re-
Cantic.3.a spiciens: Surgam & circuibo ciuitatem, quæram per vicos & plateas. Iesu bone, quid est quòd alicubi non inueniris, qui vbique crederis? Multæ quidem mãsiones in domo patris tui sunt, sed nunquid alias desęris ad alias trãsiẽs, qui infinitus ipse & immensus es? Vbiq; creaturarũ totus es, creans & continens, sed infinitatem tuam creatura nulla potest exprimere, quanuis virtutem nulla non possit ex parte innuere. Vbique totus per existentiam: sed non æqualiter in singulis
B per efficientiam. Nam etsi ex toto te vbique opereris, nõ tamen totum quod potẽtiæ tuæ est vbique: imò potius nusquã operaris. Indifferenti enim virtute efficis in minimis minima, & in magnis maiora. Cum ergo virtus tua vbique & tota operetur, nusq̃ tamẽ tota expenditur, quia cũ volueris suppetit tibi efficere maiora, nec tota exprimitur, quia veritatem non possunt ad integrum æmulari simulacra. Omnia ergo te mihi monstrant ad cognitionem, sed non omnia me mouere possunt intus ad deuotionem. Vbique in te impingo, sed non vbique compungor. Vbique te mihi ingerit rerum species & vsus & ordo, sed verbum sapientiam, non verbum salutem. Verbum autem sapientia & salus id est Christus Iesus tantũ
Ephe.5.c in ciuitate dei nostri, in monte sancto eius. propterea surgã, & circuibo ciuitatem. Surge, inquit Paul⁹, qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus. Surgam ego nõ de mortuis operibus, nõ de prauis moribus: sed de bonis ad meliora, de moribus ad mysteria, de mysticis ad manifesta, de serenis ad suauia. Surgam & circuibo ciuitatem illã de qua di-
1.Paralip. 16.c citur: Magnus dominus & laudabilis nimis, in ciuitate dei nostri in monte sancto eius. Ergo surgendum est ei qui in Montana vult cum Maria conscendere. & prodigus ille filius in se
Luc.15.d reuersus: Surgam, inquit, & vadam ad patrem meum. Prudenter ait, surgam, iturus ad eum qui in cœlis est patrem. Sed nimis exilem & macilentam spem reposuerat in sinu suo, mer-
C cenariam conditionem patrem rogaturus. Modeste quidem pro meritis, sed de paternæ miserationis copia humiliter nimis & iniuriosę sentiens, vere famelici dans in hoc animi indicium & inedia cõfecti. Dicam, inquit, ei: Pater, fac me sicut vnum de mercenariis tuis. Non enim poterat ieiunam & macram spem ad maiora porrigere. Surgam, inquit, & vadam ad patrem meum. Iste de quærendo nil mouetur patre, tantũ de flectendo solicitus. Quæ sponsa est, certa de gratia postulat præsentiam tantum. Surgam, inquit, & circuibo ciuitatem, & quæram quem diligit anima mea, inuentionem sufficere reputans. Vide si non in præsenti hæc possit obseruari distinctio, quoniam patris exposita est & parata cunctis indulgentia: deliciæ vero fugaces & reconditę, & latibulis gaudentes. Ideo ille dicit: Surgam & vadam. Illa vero: Surgam & quẽrã. Denique & pater occurrit pœnitenti, sponsus se subducit diligenti. Misericordia sui profusior est, delectatio parcior. Id autem non incongrue ab vtroque positum intelligitur, quod
Coloss.3.a dicitur, surgam. Non permittit te Paulus quæ sursum sunt quærere, nisi prius resurrexeris. Non potes quæ sursum sunt sapere, nisi prius illa quæseris. Quid enim est illa bona quæ sursum sunt inuenire, nisi quodã dulcedinis & experiẽtiæ gustu persentire illa? Ideo cũcta perlustrat & scrutatur, vt quod amat, alicubi deguſtet. Surgam, inquit, & circuibo ciuitatem, quærã per vicos & plateas, quẽ diligit anima mea. Multũ sibi fiduciæ sanctus amor adsumit. Quantum enim putas diligebat, quæ tantum præsumebat? Surgam, inquit, & circuibo ci- D uitatem? Non veniet in conspectum tuum domine omnis hypocrita. Absscondit se Adam ex quo bonæ conscięti æ ausum amisit, & inuentum se doluit, qui magis quærere debuerat. Qui fictè diligit, fugit conspectum tuum: quę vero sponsa est & charitatis dotata munere, etiam fugiẽtem insectatur. Quo ibis bone Iesu, à facie vehementis desiderij? Si ascenderis in cœlum, illic est: si descenderis in infernum, adest. Vbique te sequitur curiosa scrutatrix, & per singulos operum tuorum gradus discurrens, quod fide tenet, conatur transfundere in affectum, & admirandę maiestati deuotione respondere. Ad dilectionis incentiuum omnia euangelij documenta deducit: vt in quibus veritatem susscipit, virtutem persentiat teipsum sponsum suum Christe Iesu, qui viuis & regnas per omnia secula seculorum. Amen.

Sermo quartus.

CIrcuitus iste non est peruagationis, sed inuestigationis. At si vagatur quæ circuit, non euagatur tamen, non excedit terminos ciuitatis, non loca quæ dilect⁹ perambulare solet. In circuitu ambulat, sed intus ambulat per vicos & plateas ciuitatis. Sapientia enim in his viis se ostendit hilariter, & in plateis dat vocem suam. E Ideo in istis circuit, quia nouit vbi soleat illi vberior occur- *Cantic.3.d*
sus esse dilecti. Circuibo, inquit, quærens per vicos & plateas. Frequens tibi est ô fœlix anima, talis circuitus, & accessus familiaris: & nota sunt tibi omnia ciuitatis huius: circuitus & & receſſus intimi, angusta locorum, & lata platearum. Introduxit te rex in cellã vinariam. Nũquid non & in omnes alios secretiores receſſus? Omnia tibi sunt aperta & peruia, & vsu quodam ad beatum hunc expeditam te sentis circuitum. Ideo non cunctanti sed confidenti similis dicit: Circuibo ciuitatẽ. Et quantum putatis fratres, quantum solatij confert inuisere interim & crebro conterere gressu loca in quibus stare solebant pedes eius, quem diligit? Nescio quo pacto loca in quibus aliquid boni experti sum⁹, expressius idipsum imprimũt memoriæ, & ex ordine ante mẽtis depingunt oculos, & quod iam experti sumus in ipsis, iterato speramus. Ergo loca ista nõ corporalia, sed spiritualia crediderim, opportuna ad animæ exercitationem spiritualem, propterea in his accipiamus circuitũ. Circuitus iste an recordationis est, an inuestigationis? Circuit enim, qui vel nota recolit, vel ex ipsis notis colligit, quæ nondum sunt nota. Circuit quodãmodo qui nota recordatur, vel perscrutatur noua. Circuitus quidã est, cum ea quæ iam fide vel intelligentia tenemus, ordine retractamus. Circuitus quidam est, cum ex his quę iam tenemus, ad occultiora tendimus & penetramus. Circuitus ille oblationis est, iste rationis. Ille amicabilior, iste acutior. Et q̃is ille circuitus magis accommodatus sponsæ videatur, neutrum tamen illi negabimus. Siue enim nota & cõperta reuiserit, siue inuestiget noua in omnibus amoris tantum fomitẽ quærit. Bonus F quidem rationis circuitus, sed quando ratio ipsa intra fidei regulas se continet, & eius terminos non excedit, de fide ad fidem, vel de fide ad intelligentiam pertingens. Intelligentia quidem etsi fidem excedit, non tamen aliud cõtuetur, q̃ quod fide continetur. In intelligentia q̃ in fide nõ certitudo maior ineſt, sed serenitas, neutra vel errat, vel hęsitat. Vbi vel error vel hęsitatio est, intelligẽtia nõ est: vbi hæsitatio est, fides nõ est. Et si fides admittere posse videtur errorem, non est vera nec catholica fides, sed erronea credulitas. Fides (vt sic dicam) veritatem rectam tenet & possidet, intelligentia reuelatam & nudam contuetur, ratio conatur reuelare. Ratio inter fidem intelligentiamq́ue discurrẽs, ad illam se erigit, sed ista regit. Ratio plus aliquid q̃ credere vult. Quid aliud? Cõspicere. Aliud est credere, aliud est cernere: non tamen aliud, q̃ quod fide concipit, conspicere conatur. Etsi nondum syncere videre potest, quibusdam tamen accommodatis experimentis coniicere tentat, quæ iam solida fide concepit. Ratio supra fidem conatur, fide tamen nititur, fide cohibetur. In primo deuota est: in secundo prudens: in tertio sobria: & (vt sic dicam) fides tenet, tuetur ratio, intelligentia intuetur. Bonus iste circuitus, in quo mens rationis ductu peruestigãdo procedit, sed à fide non recedit, instructa à fide, & restricta ad fi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G dem. Erronea plane, si non cuncta ad eius referat examen, & citum rationis incessum ad fidei maturitatē castiget. Bonus circuitus, vbi iustitia dei reuelatur ex fide in fidem. Bonus circuitus vbi quis transformatur à claritate in claritatem tanq̄ à domini spiritu. Bonus circuitus vbi quis posteriorum oblitus, ad anteriora extendit semetipsum, siquo modo comprehendat. Bonus certe circuitus, non modo cum noua semper & occultiora comprehenduntur, sed cum iam apprehēsa nouo & recenti semper affectu reuoluuntur: cū non modo quod restat, penetratur: sed quod iam penetratum est, frequenter iteratur. Iucundus circuitus, & sponsæ non ignotus. Ideo confidenter dicit: Surgam, & circuibo ciuitatem. Quæ aptius esse poterit ciuitas q̄ illa, de qua dictum est: Gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei? Et quidē vniuersitas creaturæ dici potest non inconuenienter ciuitas dei, ab eo condita, & ab eo disposita. Gloriosa plane & pro specie, & pro ordine. Nam pro actibus minus iustis quos deprauatę mentis producit libertas, quautū in ipsis est, minus in gloria, nec ex ipsis, q̄ ordinem diuinæ dispositionis non effugiunt quē non intendūt. Soli autē vere glorioſi sunt, qui diuinę dispositioni supponūt studiū, solliciti primæ conditionis integrā seruare gratiā, vel reuelare & restaurare corruptam. Isti gemino quidem modo glorioſi efficiuntur: naturali cum cæteris conditione, & voluntaria præ cæteris coaptatione ad ordinantis & dirigentis dei nutū. Dicitur ergo ciuitas dei vniuersitas creaturæ: quippe legibus administrata dispensationis ipsius. Ipsæ vniuersæ creaturæ speciem existentię prestat in proprio genere, in vsu efficaciam, consequentiā in ordine, vt & in seipsa pulchra sit, & in vniuersitate superuacua non sit, & cum reliquis inconsequens & repugnans non sit. Siue enim res naturæ agatur motu, siue libero arbitrij nutu, siue diuinæ instinctu gratiæ, siue singulis his rationibus, siue coniunctis res agatur: quelibet à diuina intus inuisibiliter operante efficacia, & modum accipit & motum. Modum & quasi legem quādam ordinis, & motum actionis. Non modo enim ab eo cuiuslibet motionis natiua facultas, sed cuiuslibet facultatis ministratur motio, vt simul ab ipso sit & virtus & motus virtutis. Motus vero intētionis prauę, & ab ipso habet q̄ motus est, & ab ipso non habet q̄ prauus est. Neque enim ab ipso est, q̄ in minus ordinatum finem dirigitur: sed ab ipso est, q̄ inordinatio ipsa mira prorsus ratione in ordinem redigitur. Vide venditionem Ioseph, descensum in Aegyptum: egressum & insectationem Pharaonis, submersionem exercitus, & ereptionem Israel, quomodo incarnationis & passionis Christi, & ereptionis nostræ seruiant mysteriis: ait mukis quidem in locis similia diligēs reperies. Non ergo possent antiqua delicta nouis deseruire sacramentis, nisi occulta ratione diuina intus operante prouidentia. Nec enim illa antiqua casu quodam & indifferenter ita prouenere: quibus noua postmodū à prudenti dispensatore & obseruatore diligenti adaptarētur mysteria: magis autem illa ad horum sunt significationem (non homine illud intendente, sed deo disponente) præparata, quàm hæc illis aptata. Quid deniq; quòd dominus eo potissimum tempore ad passionem addictus, quòd hac hora, hoc die, hoc mortis affectus genere? Quis ista aut neget mystica, aut credat fortuita? Quo die est homo conditus: eo reparatus, qua hora sententiam pertulit: indulgentiā meruit. per lignū sententia mortis inducta: per lignū vita restituta. Et nescio quis ista non diuinitus dispensata, sed humanitus administrata cōtendit. Habes agni Paschalis tempus, habes immaculatam hostiam, habes ereptionis Israeliticæ de Aegypto horam, habes ereptionis tuæ gratiam de seculi errore, de vanitate, de natiuitate corrupta: & hoc simpliciter contigisse credis, deo non dispensante, sed Iudæo operante, q̄uis non obseruante? Hæc, inquam, quæ tām apte concurrunt de crucis ligno, de tempore, de hora, de die, & reliquas quæ obseruari prudenter possunt circunstantias, Iudaicæ deputas dementię, non diuinę sapientiæ? Prorsus in tam salubri remedio & cum antiquis in vnam formam concurrente sacramētis: & fortuitus casus excluditur & humanus intuitus, sed non diuinus nutus. Et in Esaiæ prophetia inuenies ad Ezechiam dictum: Data sunt omnia hæc in manus Chaldeorum. Vbi data esse dicit, ostēdit non tantum propheticè prædicta, sed etiam iudiciaria quadā æquitate dictata. Ex his & huiusmodi passim p omnē scripturarum textum: cui dubium residebit, diuinam pariter virtutem & sapientiam iustis legibus prauas rationalis creaturæ non inspirare quidem, sed dispensare voluntates? Quod si ita est, multo minus ambigi potest motus cæterorum animantiū, quæ naturali ducuntur affectu, & sensuum vel imaginationis tantum aguntur iudicio, nō arbitrio rationis, à diuina dispositione minime exemptos. Et vt semel concludam vniuersarū vel essentiam, qua in hoc aut in hoc rerū genere sunt, vel existentiam qua sunt, vel vsum quo aliquid efficiunt, iustissimus, potentissimus, prudentissimus moderator æternis & immutabilibus mouet & mutat & continet decretorum regulis, & cunctam creaturam nusquam exorbitante regit iustitia, quasi ordinatissimam & dispositissimam ciuitatē. Hęccine ergo ciuitas est vniuersitas creaturæ quam sponsa circuitura se proponit? Circuierunt sapientes huius seculi rerum naturam, & in artificio suo operantem áduerterunt sapientiam dei: operantem dico, sed non opus de quo legitur: Deus autē rex noster ante secula operatus est salutem in medio terræ. Cognouerunt in opere artificem, sed nō glorificaueruntaut gratias egerunt. Fidelis anima omnia replicat & recenset in laudem dei, & omnem creaturam prouocat ad glorificādum, vt seipsam excitet in gratiam, & vniuersitatis contuitu diuinum stimuletur in amorē. Circuiuit Salomon, & de cedro Libani disputauit vsque ad hyssopum. Circuiuit in ecclesiaste, & de elementorū postq̄ disseruit circuitu, ad humanos actus disputationem deriuauit, vt de transeunte rerum vanitate ad permanentem trāsiret veritatē. Circuiuit Iob, imò circunductus est magis à domino per terræ fundamenta, per mensuram, per lineā & bases, & lapidē angularē, & astra matutina, & filiorū dei iubilum: per maris ostia, & vuluam & vestimentū, & caliginoſos infantię pānos: per terminos, vectes, & ostia, per ortum diluculi, & aurorę locum, & certas quasdam cæterarum rerum naturas. Omnes enim numerare longum erat, quę omnia prudenter intuenti admirationem conditoris facerent, & pie consideranti amorē. Et hęc cōmuniter omnibus proposita sunt ratione vtentibus, & conditoris sui maiestatem manifesta pulchritudinis suæ specie cōmendant. Sub tam pulchro tamen velamine pulchriora sunt, quæ latent saluationis nostræ sacramenta, & multiplicia spiritualium dona gratiarum.

Deniq; & Dauid in fine psalmorū cum omnē creaturā in laudem dei concitasset. Cantate, inquit, deo canticū nouum, laus eius in ecclesia sanctorū. Vere nouum, cuius nescit antiquitatem materia, fastidiū gratia: quæ semper est amore recens, vsu recentior. Vere enim nouū, quod homiuū animos ad æternā innouat beatitudinē. Deniq; legitur: Ne memineritis priorum, & antiqua ne intueamini: noua quoq; ego facio. Iure noua, quæ ab antiquo currentis naturæ nequaquā concluſa sunt legibus. Laus eius in ecclesia sanctorum. Quodā vtique excellentiæ priuilegio, nō tantū æquitatis dispensatione, sed gratuito sanctitatis dono & munere, laus eius in ecclesia sanctorum: quoniā ita laudē eius sanctorū ostendit actus, vt illā attendat affectus. Sancti enim excellenter gratiarū dona suscipiunt, deuotionem persentiunt, gratulationē persoluunt. Ideo quodam laudatur priuilegio in ecclesia sanctorū, extra ecclesiā laudatur ministerio insensibili & muto rerum, vano hominum. In rebus insensatis conditio, in hominibus nō renatis aliquanta cognitio, in neutris tamen dilectio. Nam dilectio cōditoris sui in primis nulla, in secundis nō sancta. Laus eius in ecclesia sanctorū. Sanctus enim & quæ condita sunt, vt naturaliter sint: & quæ dispensata sunt, vt inconuenienter & inordinatē nō sint: & quæ prædestinata sunt, vt beatē sint, vniuersa persecutatur & estimat quantū datur, vt per hæc authoris iuxta vires colligat notionem, migret ad æmulationē, rapiatur in affectionem. Hæc ergo ciuitas spiritualis est, hæc ecclesia sanctorū, quā circuitura sese sponsa præsumit. Deus bone, quanta hic vtilium copia speculationum? Quis enim satis existimare potest q̄ pulchra & q̄ plurima sint vbiq; spectacula in sacramētis, exemplis, miraculis? Prima saluationis: secunda conuersationis: attestationis sunt tertia. Quid vero cum de mysteriis, cum de moribus ad remunerationes æternas temporalium meritorum admiratura mens assurgit? Quantum ibi profusis votis refunditur gaudij? Filij hominū, vt quid

A vt quid diligitis vana, & quæritis mendacium? vt quid animū ad aliena oblectamenta conuertitis: laboriosē quæritis labēs delicias? Quasi ad manum materiam fidei nostræ tenetis mysteria, ad memoriam prompta, ad meditandum profusa, ad subsistendum perpetua, ad sufficiendum plena. Filij, inquam, hominum, imò filij excelsi, alumni religionis, qui regularis disciplinæ limina teritis, vt quid arida fauce aquas cœnulētas sititis, cœlestes fastiditis? Vt quid cogitationes admittitis in animum, ad quarum actiones non mittitis manum? Quod agere penitus detrectatis, vt quid studiosa mente retractatis? Experti frequenter estis, quòd omnem hanc inanem pompā recogitatę turpitudinis citus excipere solet exitus pœnitudinis. Deniq; & pudor est prodere: & pœna reticere. Meditationis ergo mutate materiam, sed seruate instātiam. Quàm fœdum est tunc studia vestra minui, cum mutantur in melius? Hoc autē dico: sicut exhibuistis animum ad cogitatus affectuosos fœdę turpitudinis, ita exhibete nunc ad fœcundos circuitus pulchrę veritats. Circundate Sion, inquit psalmista, & cōplectimini eam. Circundate meditando: complectimini amando. Complectimini eam, vt eius sit & comprehensio integra, & collocatio intima. Plus aliquid innuere videtur cōplexus quàm circuitus. Complexus simul continet totū, circuitus de alio in aliud facit transitum. In hoc tamen circuitus
B præstare videtur, quòd ea quæ complectimur, indifferēter & inuolute constringimus: vbi vero circuitus est, singula seriatim discutimus. Ille contentus est summa, iste discurrit per singula. Esuriens enim & quærens animus dum illum non satiant aliqua, semper rapitur ad reliqua. Et quodam voluitur circuitu, currentis desiderij protractus rotatu, donec repleatur in bonis esuries amoris, & occupet in illo cursus sui statū in quo terminum non inuenit. Nulla enim quæ creata sunt, in conditionis suæ statu infinita sunt: & ideo mens quæ circuit, vniuersa pertransit, nusquam requiem capiens vbi finem reperit. Solus ille requies est amanti & refectio, qui finis est omnium, & cuius nullus est finis. Propterea sponsa in circuitu suo cuncta pertransit, vt pertingat ad ipsum. Surgam, in-
Cantic. 3. a quit, & circuibo ciuitatē. Circuibo in cunctis, eum quem di-
Roma. 1. c ligo quærens, sed nusquam reperiens. Inuisibilia ipsius per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur: sed tamen nullius creaturę quamlibet excellentis, & ad ipsius accedentis imitationem, plene vel instruor indicio, vel incendor officio. Tantum enim & pigrum, & tardum, & inefficax ad cōditoris cōmendationem eorum quæ condita sunt, redditur ministeriū, quantum noscitur à veritate distare simulacrū. Ergo circuibo ciuitatem, vniuersa pertingens, vniuersa pertrāsiens: pertingens qua ex parte ipsius imaginem differenter præferunt: pertransiens vbi citra perfectum subsistunt. Circuibo ciuitatem vbique capiens refrigerium, & fastidium patiens. Quo-
C nam enim modo non me refrigerat, quod amoris mei pignus aliquod portat, præfert indicium, indicit memoriam, notitiam inducit? Sed iterum quonam pacto non tolero tędium, dum quadam me recogito prędudi imagine, & vmbra detineri, nudam & simplicem non tenere veritatem? Circuibo ciuitatem, quoniam in toto eius tam pulchro ambitu vbique refoueor, sed nusquam reficior. Nec me fatigabit iste circuit', donec pateat plenior aditus, vt intrem in sanctuarium dei, & intelligam in nouissimis eius. Habebit ibi circuitus terminū cum repleti fuerimus in bonis domus tuæ, domine, cum intellexero in nouissimis eius illū qui primus est & nouissimus, initium & finis. O qualis ibi circuitus erit pergere ab ipso in ipsum, ire & redire: desiderio ire, delectatione redire, dū semper eius, quod experientia desiderat, prędentia satiat, vt mens possidentis & contentis, & illi sit per appetentiam intenta, & illo sit sufficienter contenta. Sic enim pennata illa & oculata animalia in medio & in circuitu sedis dei leguntur. In medio, quia voti sui perducuntur ad intima. In circuitu, quia rediuuo semper voto ferūtur in eadem ipsa. In medio, quia eorum iam completum est votum. In circuitu, quia non sufficiunt comprehendere totum. In medio sunt admissa per gratiam, & in circuitu sunt excluſa per differentem naturam. In medio sunt, quia vnita per contemplationem: & in circuitu, quia disiuncta per comparationem. Quæ est enim sedes ista,
1. Tim. 6. c nisi ea de qua loquitur apostolus: lux inaccessibilis, quam inhabitat deus? Deniq; quantūlibet oculata sint beata illa ani- D malia: & illuminat illa, vt quantum possunt, capiant: & excedit, ne ad totū sufficiāt. O quàm ampla ibi speculatoria, q̄ latæ plateæ in illa luminis infinitate patent, q̄ coarctati & couniti & protēsi in illa simplicitate, charitate, æternitate vici? Viæ illę viæ pulchræ, & semitæ pacificæ. Non est in illis vel errare vel laborare semitis. Vndique occurrit ibi sponsus, & lęto (vt sic dicam) vultu se offert & influit cordi dilectę, vt de cætero non indigeat quęri Iesus Christus qui viuit & regnat in secula seculorum. Amen.

Sermo quintus.

LOngum hesternus sermo in exequendo sponsę circuitu traxit limitem. Gratiæ tibi domine Iesu Christe, quòd fecisti tam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo. Ideo vix ab ore quæ semel gustata sunt discedunt, vt alia succedant: cum mora ruminantur: & si deglutita fuerint, suaui quodam ructu denuo redeunt ad ruminādum. Poterant hæc omnia breuiter & cursim dici, sed materię quæ tractatur gratia, comedentis blanditur palato, & quadam sui appetētiam facit non facile cedens cum semel adducta fuerit in discussionem. Nam & quē mandendum infantulo nutrix comminuit panē, iam satis studioso dente subactum aliquotiens eum in ore detinet, gustus illecta sapore. Et nos cantici huius solidos aliis, si qui forte E indigent, comminuentes cibos, gustatę suauitatis iacturam facere nequimus: sed ita alieno inseruimus vsui, vt & nostro satisfaciamus in parte desiderio. Denique cum terminatum reor sermonem, & competenti fine conclusum, impatiēti exhalatione epulę verbi redeunt ad labia: & dum abundantiæ suauitatis eructatur memoria, ad discussionē reuocatur materia. Quid enim? Cur nō ficus frequenter concutitur, cuius fructus plene nunquam excutitur? Quid mirum si conuellitur sæpius quæ propria expoliatione fœcundior effecta, cum vellicantis videtur certare manu, & decerpentis auiditatem vbertate conuincere? Nō talis illa cui maledixit dominus Iesus nihil in ea fructus inueniens, pro sterilitate, ariditate æterna condemnās illam. Vide quomodo aridas fecit fides Christi Iudæorum traditiones & dogmata philosophorum. Quomodo arefecit flumina Aegypti. non est in eorū doctrinis & interpretationibus fructum inuenire de quo legitur in psalmo: Terra nostra dabit fructum suum. Non potest in eo- *Psal. 84. b*
rum vicis & plateis Christus inueniri. Iam ô Iudæi emigrauit à viculis vestris. Iam dimisit domum suam: dereliquit hæreditatem suam. Denique facti estis quasi tugurium in cucu- *Hiere. 12. b*
merario, quasi ciuitas quæ vastatur. Sed & de plateis nihilo- *Ibid. 59. c*
minus legitur, quia corruit in platea veritas. Siquidē de gentium philosophis dictum est, quòd veritatem dei detinuerūt in mendacio. An nō tibi videtur cōgrue accipi in vicis Israel secundum carnem, quoniam de vno erant semine Abrahæ, & in vnum compacti & coarctati ritum, vna lege constricti? Sa- F
pientes autem gentium iure adumbrantur in plateis: quoniā effrenata libertate & licētia, extra veritatis euagati sunt tramitem, de maiestate diuina sentientes & asserentes non minus absona dignitati, q̄ reluctantia veritati. Iudæi paupertate intelligentiæ circa diuinæ singularitatem constricti subſtantiæ, vsque ad filij & spiritus sancti personas non potuerunt fidei incrementa dilatare. Gentium philosophi per planum diffusi, & nullo diuinæ eruditionis obice tardati, deorum induxerunt numerositatem in naturis, infinitatem in personis, sentientes inter se singuli varia, vniuersi vana. Sed quæ iam anima in istis vel vicis vel plateis inquirit sponsum? Concubina est, siqua est, aut adultera: quarum altera contubernium cum sponso non habet perpetuum, altera male fidum. Quid enim ibi quærat vbi casta nō occurrit sapientia, sed peregrina & meretricia? Talis tibi depingitur in prouerbiis, occur- *Prou. 7. b*
rens vecordi iuueni vbi transit in platea prope angulum adueſperascente die in noctis tenebris & caligine, mulier ornatu meretricio, præparata ad capiendas animas, garrula & vaga, nunc foris, nunc in plateis, nunc iuxta angulos insidians.

Suspecta est mihi talis platea, in qua mulier tam varia & versipellis, blāditiarum suarum insidias vecordi machinatur iuueni. Nescio enim quid obscurum & distortum & fuscatū

Universidad de Deusto
Biblioteca

G mihi significat nox & angulus & ornatus meretricius. Suspecta est mihi omnis doctrina & certe despecta, quæ nullam inducit de Christo mentionem: quæ eius me nec sacramẽtis renouat, nec præceptis informat, nec promissis inflammat. Nã Iudæi quidem habent in pagina illum, sed interpretatione nõ habent. Adhuc enim velamen est magis in eorũ mente quàm lege. Nec enim auferri potest, nisi cum cõuersi fuerint ad dominum. Suspecta est mihi tam in diuinis sensibus quàm in humanis vsibus vnius licentia, alterius restrictio, obstinatio vtriusque. Vnius in diuina natura numerositas, alterius singularitas, vtriusque cęcitas. Ideo sponsę non dederim in istis vicis & plateis quærere dilectum. Alios illi assignemus vicos, alias plateas, quam sibi Christus desponsauit in fide & veritate. Et quidem gemina quædam est conuersatio fidelium. Alij latam sectantur viam. Alij arctissimè se tradunt disciplinæ. Nam etsi scribitur: Arcta via quæ ducit ad vitam: est tamen quędpiã in hoc genere distinctio, & arctioris respectu alia reputatur latior. An non tibi videtur latitudo mandati, vbi nemo compellitur ad perfectionem, sed infirme nõ modo valetudini, sed etiam voluntati inferioris gradus permittitur licentia? Gratias tibi domine Iesu Christe, q̃ nobis salutis occasiones paras, & ita vegetis & alacribus proponis cõsilium, vt etiam egrotis disponas remedium, & pigris dispẽses ascẽsum. Non modo vicos districtè viuentium habet ciuitas tua
H sancta Hierusalem, sed etiam plateas humiliora & planiora diligentium. Sic in omni professione & ordine quæ sponsa est, eius quem caste diligit, vestigia quærit, quatenus habeat vndecunq; operationis exemplum, & amoris incendium. Nõ dedignatur ab his etiam qui foris sunt, qui nulla arctioris disciplinæ regula constringuntur, mutuari virtutis insignia, reputans feruentiorem ibi frequenter affectũ, vbi inferior fuerit ordinis gradus. Quid dicemus de his qui nusquam salutis occasiones quærunt, vbique causantes remissionem in plateis, & in vicis indiscretionem? Denique tales multi sunt qui omnes perscrutantur professiones & ordines, sed in eis nulla inueniunt quæ illos trahant, sed cuncta quibus ipsi detrahant, calumniantes q̃ districtio in aliis sit nimia, in aliis nulla. Istorum dicere est, & quidem q̃ miserè tam vere: Non inueni illum. Prauus certe sensus, vt dicas, ecce Christus hic, imò ecce illic. Pessimus vero si dicas, nec hic, nec illic. Vtrobiq; quærit sponsa, & hic & illic. Quæram per vicos & plateas quem diligit anima mea. Per vicos districtionem accipe: per plateas dispensationem. Neutram in ministris ecclesiæ sinistrę interpreteris. Vtramq; ecclesia recipit: in vtroq; spõsa quærit Christum. Noli in altero tantum: in vtroq; Christum quære. Vicis plateas in teipso coniunge. Quæris quomodo? Si te coarctat afflictio, aut voluntariè suscepta, aut violenter impacta: intus in corde gaudio dilatare spirituali, & iam vicis plateas copulasti. Nonne tibi videtur vtrumq; tenere, qui in
I tribulatione dilatatum sibi lætatur? Apostolus in arcto tribulationis quandam latitudinem optabat illis quibus ait: Spe
Rom. 12. c gaudẽtes, in tribulatione patientes. Deniq; ad spem latitudo refertur: habentes, inquit, tantas promissiones charissimi dilatamini & vos. Angusta est nobis in præsenti res, spes vero lata. Arcta possessio, expectatio quidẽ profusior. Ergo ad latitudinem spei plateas istas referto. Spe gaudentes apostolus
Zach. 8. a dicit. Propheta vero: Adhuc replebuntur plateæ tuæ choris ludentium. Vides quomodo sibi de spe & plateis sentiunt consona apostolus & propheta? Vterq; enim gaudium assignat. Simul etiam hoc aduertendũ iuxta aliam distinctionem, q̃ etiam in vicis mansio est ad domesticas vtilitates. In plateis feriatio quædam ad iucunditatẽ. In plateis enim chorus est & conuentus ludentium. Ergo vacationis & lętitiæ vsus in plateis est. Bonę quidem plateæ in quibus alacri satis agilitate in leues contemplationis saltus animus se spiritualis exagitat. In plateis ergo quærit sponsa quem diligit, dum domesticis euoluta curis, dum extra corporis effecta mansionem, & domum terrestrem quantum datur deserens, q̃ liberè, tam læte contemplari studet. In vicis est mansio diuturnior. In plateis quidem breuis, sed dulcior. In vicis virtutum vsus est & exercitium, quæ necessaria nobis sunt, dum in corporis huius habitaculo moramur. In plateis vero feriata quædã fœlicitatis futuræ præludia. Et vide nunc verborum seriem.

Primo ponit vicos, consequenter plateas. Habes & in psalmo K
Psal. 83. 4 simile: Quàm dilecta tabernacula tua domine virtutum, concupiscit & deficit anima mea in atria domini. Miraris sponsæ sedulitatem? ordinem sequere. Noli te prudẽtiorem vel prõptiorem pfõsa præsumere. Primo exerce te in opere virtuali, vt deinceps ad veritatis speculatorium cõscẽdas. Quid illac ingressum paras qua exitus est? Cum sponsa per vicos ad plateas veni, & cum psalmista post tabernacula virtutum ad ampla veritatis atria: alioquin ordinem si conuertis, peruertis. Quãto magis coãgustati sunt vici, tãto vberiora & liberiora sunt intus ocia mentis. Quid ocia dico? deuotionem dicerem iustius. Arcta exterius disciplina animam interius dilatat. Sine libertatem, sine lætitiam in plateis intelligas, vbi ampliores q̃ in hoc ordine nostro plateas reperies? Sed nec facile dixeris, vbi sint arctiores vici, vbi maior libertas, & ad vsum & ad exercitiũ virtutis, q̃ in hoc ordine & conuentu sancto. Et ideo maior ad bonũ libertas, eo q̃ sit minor licẽtia in malũ. Quo maior districtio, eo maior directio. Arctiores vici, ampliores plateas efficiũt. Quid ergo est per vicos & plateas le sum quærere, nisi hoc se modo & restringere & extendere ad sapiendã de ipsius illustratione lætitiam? Vis vt vtraq; intus in mente assignem, plateas & vicos? Nonne tibi videtur in vico quodam & velut in arcto positus is cuius vexatur patientia, castitas arcetur, coangustatur charitas? Qui in nullo virtutis studio libere & sine labore versatur, sine labore & L
anxio conatu animi, num tibi quasi in vicis locatus videtur? Et q̃is non sine labore, non sine conatu quærunt: tamen etiã qui tales sunt, quietem in illo quem diligit anima sua, quasi Esa. 26. c per vicos quærũt. De quibus propheta: Domine in angustia quæsierunt te, & in semita iudiciorum tuorum domine sustinuimus te. Rudibus & nouitiis istud sæpius euenit, qui solẽt vel variis tentamentis, vel quodam tædio laborare quando eos aut carnis desideria coarctant, aut virtutum non exhilarat oblectatio. Et beatus qui nõ est scandalizatus in istis, qui non offenditur, qui non perdit Iesum, sed magis quærit per vicos tales qui in angustia quærunt. Non sic de quibusdam Ibidem. dicitur: In angustia quæsierunt te: in tribulatione murmuris doctrina tua eis: imò & exercitia virtutis, & doctrinam patris intelligit in angustiis illis, & protendit à fine vsque ad finem fortiter, donec de vicis ad plateas euadat: & qui perfectiores sunt, & plateis assueti, aliquotiens ad angustias vicorum subito sinuntur relabi. Et quis perfectior illa quæ spõsa dicitur? Ecce & ipsa per vicos & arctos quosdam meatus quærit dilectum. Non est ociosa difficultas ista quærẽdi. Per hanc enim & exercetur eius humilitas, & desiderium excitatur. Quotiens in inextricabilibus me sensi quasi vicis errantem, & angustiis animi conclusum, cum subito vicinas in plateas euasi, & eduxit me in latitudinem bonus dominus, in vicis expirauí fere, sed in plateis respirauí statim. Latitudo
M quædam & libertas inoccupatę & expeditę mentis in plateis tibi commendatur. Sed considera ne libertatem istam des in occasionem carnis, ne coacerues lutum in platea tua, lutũ illicitę cogitationis. Alioquin sicut lutum platearum delebit te dominus, Lubricauerunt, ait propheta, in plateis vestigia Thre. 4. d nostra: lutosas volens intelligi eas, in quibus sit lubricus incessus. Non luto sed auro sternantur plateæ tuæ. Non ibi sit lutum, nec tamen siccitas & ariditas quædam sit ibi: sed fluãt flumina ibi aquæ viuę, spiritualis quædam fluenta meditationis. In plateis aquas istas diuide in latitudine liberę mentis. Sapientia, quasi platanus, inquit, exaltata sum iuxta aquas in Eccli. 24. b plateis. Nõ in plateis solum, nec solum iuxta aquas, sed iuxta aquas & in plateis exaltata sum, inquit. Vt læta prodeant germina sapientiæ, quãtum putas cooperatur & ocium liberum, & irrigatio crebra sanctę meditationis? Iure quasi platanus exaltatur, quę sic plantatur. O beatas vere plateas in quibus sapientia sic crescit, sic exaltatur & supereminet perspicuam se ostendens, & non indigens quæri. Et vide quomodo seculari prudẽtiæ aliqui totam sui cordis latitudinem exponant, quantum distendant animum & dilatent in plateam vt plantent ibi plantationem infidelem, hoc est germen alienũ, quomodo & continuis exercitiis & meditatione frequẽti & doctrina illam irrigent. Ideo cernas in illis lætam & vberem & exaltatam seculi sapientiam, & fructificantem huius mũdi sensum:

A sensum: sapientiam verò quæ ex deo est humilem & obscuram, & inueniri non posse penes illos. Exi in plateas & vicos ciuitatis, ocia discute, scrutare negocia eorũ qui iudiciis vacant, qui tenent cathedram, qui sedent in tribunalibus: contemplare quid agant in publico, quid in cubiculo. Nunquid apud illos pura & vera & cœlestis eminet sapiẽtia? Nunquid expressa est in moribus, quæ in sermone versatur? Nunquid in prospectu inuenies illam? Nunquid exaltatam sicut cedrũ in Libano, & sicut cypressum in mõte Sion? Nam in his mõtibus exaltatam se gloriatur. Nomina ipsa mysterium cõtinent: nec ociosus est etiam ordo verborum. Prędedit Libanus in laude sapientiæ, Sion subnectitur: post cordis mundi candorem ad contemplandę veritatis fulgorem ascẽdis. Mũditia meretur notitiam, nõ hanc literatoriam tantũ, sed quãdam dulcem & intimam, & ipsius animæ medullis infusam. Deniq; puritas veritatis socia est, & comes est, & prævia est. Iccirco montes istos Libanum & Sion in laude sua sapientia copulat. Montes istos apud quos illorum assignare poteris qui litibus aut exercendis aut dirimendis vacant? Nõ potest apud illos inueniri sapientia, in quibus non inuenitur locus sapientiæ. Amat Libanum, amat Sion, amat plateas, libertate gaudet & sublimitate. Quanta peruersitas, si sapientia quæ litibus vacat, quę lucra sectatur, supereminet, & diuina latet?
B bonis consentiens, cõtempta delitescit velut in obscuro. Illa excolitur: ista negligitur, ac si sterilis & parum lucrosa. Neglecta plantatio in altum non crescit. Raro in plateis quasi platanum exaltatam inuenies. Non est obuia, non est frequẽs: ideo dicit: Quæsiui, & non inueni illum. Vbiq; teritur, vbiq; vertitur in quæstione, vbique venerabile est nomen Iesu. Et vtinam quod vox sonat, vita depromat: exprimat imitatio, emineat & eluceat in moribus. Qui penes te sapiẽtiam quęrit, assidentem inueniat illam in ipsis foribus tuis, in ipsis sensibus, in modestia & compositione hominis exterioris. Nam quasi fores sunt per quas interioris prodeunt habitatoris indicia. A fructibus cognoscitur, si apud te Iesus moratur. Accedit ad te sponsa, folia vertit ficuleæ tuæ, quærit in te fructum, quærit dilectum. Hic est enim fructus dulcis gutturi eius. Fœlix es cum hoc abũdaueris fructu, cũ dominitui spõsam isto satiaueris cibo. Esca eius, esca electa. Deliciæ eius sunt tecum esse dilectum suum. Nõ inuidet, non zelatur. Dilectum suum omnium vult esse dilectum. Ideo apud omnes quærit, vt illum apud omnes aut inueniat, aut inuitet. Quærit enim apud illos Iesum, quorum quęrit profectũ in ipso. Quærit per vicos & plateas, sed non in omnibus inuenire potest. Quæsiui, inquit, & nõ inueni illum. Paulus omnium sitiebat salutem, in visceribus omnium Christum inuenire cupiebat, omnes cupiens in visceribus Christi. Sedenim audi quid di-
Philip. 2. c C cit, quomodo quosdam deplorat: Neminem, inquit, vnanimẽ habeo. Omnes quæ sua sunt quærunt, non quæ Iesu Christi. Putas q̃ apud eos inueniri Christus queat, qui ipsum vt inueniant, non quærunt? Et multos quidem sic quærentes reperies aliud præter ipsum, sed tamen per ipsum. Tractatur in consiliis, disceptatur in iudiciis, in scholis disputatur, cantatur in ecclesiis. Religiosa sunt hæc negocia, sed vade ad exitus aquarum, & pensa quis generalior istorum finis est operum. Vide si non per hæc omnia quædam exerceãtur mercimonia de Christo. Quæstuosa res nomen est Christi. Nil pensius, nil optatius. Fœlix tamen qui nominis huius virtutẽ sectatur. Apud illos tractetur, disceptetur, disputetur super hoc nomine. Nobis satis est, si nostris in claustris saltem adametur: nusquam commoditas maior: ideoque maior confusio nusquam, si penes nos non inuenitur Christus. Non inuenitur forma iustitiæ, si piorum operum non est intentio pura. Nam ipsa lætitia est mentis quædam diuina alacritas, quæ de ipsius præsentia concipi solet, & quam vere possumus præsentiam ipsius interpretari. Hæc, inquam, cœlestis & excedens affectio, non est res facilis & passim obuia. Hanc præcipue sponsa vtputo designat dicẽs: Quæsiui & non inueni illum quem diligit anima mea, Christum Iesum qui viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

Sermo sextus. D

Ponsa moram in quęrendo patitur, & quandam illi difficultatis vmbram sponsus obtendit, copiam sui non statim indulgens. Illa tamen calente studio sedulitatem continuat, querelam ingeminat. Nõ inueni illum. Fratres, si sedulitas submouetur, desidia quando admittetur? Si non inuenit amor, quando inueniet tepor, quãdo raritas orandi, quando remissio? Quid ergo nunc contra raritatem orandi, & remissionem inter vos disputo? Non est opus medelam adhibere morbo quo non laboratis. Peregrina sunt à vobis hæc vitia. Quis enim vestrum, qui non sit & frequens & feruens in oratione? Et si torpor abest, videte ne vos dilationis tædia defatigẽt, & infringant desideria vestra. Vtrobique reatus est, si sit anima vestra, vel in postulatione remissa, vel in expectatione deficiens. Sponsæ desideria audis dilata: & tu ad primum orationis tuæ pulsum inspirationis diuinæ delicias tibi non affluere querulus causaris? Nunc cœpisti, & tam cito à directione sua tuus infringitur spirit?? Quid si tibi illud de euãgelio improperetur: Sic nõ potuisti
Mat. 26. d vna hora vigilare mecũ? Vigilate ergo & orate, quia nescitis qua hora dilect⁹ vester adueniat. Pertinax oratio ptingit ad finem. Et si tibi in initiis sicca & velut saxea videatur: oleum tamen gratiarum elicies de hoc saxo durissimo: tantũ si persueres, si te longior mora non dissoluat, si non dilatione tua vota lentescant. Molesta plane amanti dilatio, sed solẽt pro- E
tracta desideria amplius crescere. Quid vobis nota ingero? Vexatio crebra ipsa vobis huius rei dabit intellectum, imò iam dedit, idq̃e frequenter. Crebro vos exercitatos inueni in huiusmodi studiis. Non possum gloriari hos me genuisse affectus in vobis: gaudeo tamen inueniſse vos in istis. Et si non hæc in vobis studia formaui, vtinam in illis fouere vos possim. Et ipse custos sum: ideo illam mihi sponsæ vocem sæpe replicatis: Num quem diligit anima mea vidistis? O beata anima quam tam sancta desideria exercent. Desideria dilectæ, dilectę quæ nescit nisi de Christo rogare, quæ talem inuenta erumpit in vocem: Num quem diligit anima
Cant. 3. b mea vidistis? Denique sponsa est, quæ talibus inueniitur occupata scrutiniis. Inuenerunt me (inquit) custodes ciuitatis. Qui ficti & fallaces sunt, nihil tam refugiunt, quàm ab his inueniri custodibus: & si deprehenduntur, non facile cõuincuntur. Cain factus est vagus & profugus super terram, inueniri formidans. Omnis, inquit, qui inuenerit me, occidet
Genc. 4. b me. Non vult peccatum occidi: non vult pati salutarem in confessione verecundiam, medicinalem castigationem magistri. Non vult inueniri, quia non vult mori. Nam vbi non veretur interfici, sed magis se foueri confidit, impudenter se iactat indisciplinatus affectus. Sed sponsa vltro se offert, læta sponsi occurrit sodalibus. Quidni læta? Non inuenitur quasi fugiens vltorem, sed quærens amatorem. Inuenerũt me F
custodes: non sunt inuenti, sed inuenerunt. Diligentia ipsorũ in hoc commendatur. Pigri custodes & male fideles nullam in hoc adhibent diligentiam: non eunt: non quærunt si quem inueniant cuuteriatam habentem conscientiam, signo amoris casti & studio quærendi prodentem dilectionis incendium. Non conueniunt subditos, & forte molestum ducunt si compellãtur ab ipsis. Non nisi interrogati proferunt verbum solatij quidam, nec tunc quidem. Litera quod habet, in pagina tantum proponit, nil superadiiciens vel industriæ vel diligẽtiæ. Alia est plane custodis ratio: præuenire debet, non tantũ exponere: excitare magis q̃ expectare quæsituros: quasi de specula super filios prospicere, qui sit intelligens & requirẽs deum. Custos tuus sum, da mihi domine linguam eruditam vt sciam eum qui lapsus est sustẽtare verbo, & ad verbum dirigere. Et quid aliud optat sponsa, cum dicit: Num quem diligit anima mea vidistis? Vides illam non tam fatigatam q̃ excitatam studiis spiritualibus. Intellexisti pertinaciam eius in quærendo dilectum, vide nunc humilem prudentiam. Nescit custodes contẽnere. Nec enim tutũ arbitratur inconsultos præterire, quos scit dominici & cõscios secreti, & nũcios mandati. Num quẽ diligit anima mea vidistis? Quid tamen sibi vult hæc interrogatio sub ambiguo posita? An in hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

G hoc admonere te voluit vt nō credas omni ſpiritui, ſed probes ſi ex deo ſit ſpiritus? Denique non omnium eſt certum ſponſi præſtare indicium, qui cuſtodis officium vel ſuſceperunt vel atripuerunt. Multi enim ſunt, quorum eſt oculus in vniuerſa terra, & iuxta alterius loci prouerbium, in finibus terræ. Non eſt lumen eorum cum ipſis, nec poſſunt illud vltra terræ porrigere limitem, leuare ad cœlum. Satis quidem fideles ſunt & ſeduli, ſed hucuſque vt terrena coaceruent, & terrena ſeruēt. Oculus, inquit, eorum in vniuerſa terra. Inexplebilis auiditas in vniuerſa terra ſe extendit: propterea terrenis incraſſata mens curis, & illius menſæ ſeruiens qui perit cibi, cœleſtis epulæ neſcit diſpenſare viaticum, & de ſupernis theoriis aliquid ſerenum temperare ſubiectis. Nam & ſi forte qui tales ſunt, de ſpiritualibus rogentur ſecretis, planam fidei & morum reſpōdent ſufficere viam. In hoc ſterilitatem ſolātes ſuam, vel ex tepore proprio auiditatem alienam metientes. Languidus enim & remiſſus amor, culpabili quadam patientia non tam optat quàm expectat futura bona. Qui vero feruentior eſt, ardenti fertur deſiderio, repoſitā plenitudinē furtim & ex parte deflorare tentās. Quia tales plurimos nouit ſponſa cuſtodes, quodam ſub ambiguo interrogationem librat. Num quem diligit anima mea vidiſtis? Sit prudens, ſit fidelis: ſit cuſtos ſedulus, & diſcipliuæ diligentia hoſtium coerceat irruptionem ab ouili. Non tamen ſtatim ſciet amatoria canere, & ſponſi internuncius eius monſtrare præ-
H ſentiam, & in receſſus ſecretos raptim admiſſus ſtillare de intima aliquid dulcedine. Valde enim eſt imparis gratię, furtiua & fucata adulteri deprehendere lenocinia, & legitimos ſponſi aduentus conciliare. Malorum quia frequens eſt experientia, facilis eſt notitia. Spiritualium vero ſenſuum quia rarus vſus eſt, & exile iudicium, tenue ſatis eſt indicium de ipſis, nec poſſunt ſpiritualia niſi à ſpiritualibus diiudicari.
Et ideo non poſſunt niſi à ſpiritualibus demonſtrari, quales
Eſa. 52.b ſunt de quibus legitur: Quàm pulchri ſuper montes pedes annunciantium pacem, annunciantium bona. Num quem diligit anima mea vidiſtis? Non eſt vna nec ſimplex nec vniformis viſio ſponſi. Exultauit Abraham vt videret diē eius: vidit & gauiſus eſt. Vidit Iacob dominum facie ad faciem, & ſalua facta eſt anima eius. Vidit Moyſes, ſed poſteriora vidit. Vidit Eſaias dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum. Vidit Ezechiel. Vidit Daniel in hominis ſimilitudine cum nōdum hominem ſuſcepiſſet. Sed omnis ante incarnationē huiuſmodi viſio in corporali monſtrata eſt ſpecie, non in corporis humani veritate. Viderunt apoſtoli in ipſa carnis veritate, & palpauerunt & attrectauerunt. Vtrique tamen intus
Ioan.14.b fide deum viderunt. Dictum eſt Philippo: Qui videt me, videt & patrem meum. Quæ viſio, quia referatur ad fidē, quod adiunctum eſt, declarat: Non creditis quia ego in pater, & pater in me eſt? Alioquin propter opera credite. Quæ enim
I conſequentia vt ad probādum quòd patrem viderit, inducat quia ſe viderit, niſi quòd in vtroque eam voluit viſionem intelligi, quæ per fidem fit? Propterea & de credulitate conſequenter adiungit. Non creditis quia ego in patre, & pater in me eſt? Alioquin propter opera ipſa credite. Si enim habitat Chriſtus per fidē in cordibus noſtris, & ſi ipſa corda noſtra mundantur per fidem, cur non & in cordibus noſtris videtur per fidem? Superiorum vero viſionū, quarum altera facta eſt in imagine, altera in carne: vtraque plena eſt vel iucunditatis vel vtilitatis: ſed cum tertiæ, quæ eſt per fidem, ſeruatur integritas. Nam vt de verbi apparitione, quæ in carne erat, loquar: præter vitæ verba, quæ de ore eius procedebant, quantum putas virtutis inſigne in ipſo exteriori renitebat habitu: quam manifeſta eius, quæ intus erat, dabant indicia oculus, vox, vultus? Deniq; geſtus omnis quomodo diuinam ſpirabat gratiam? Iucunda plane viſio illa, ſed deum in homine credēti. Et quidem illa quæ prophetis & patribus ante Chriſti incarnationem facta eſt, diuinum quiddam ſpirabat in apparēte imagine, quantum mea ſe habet fides, ineſtimabilem delectationem & menti & ſenſui infundebat cernentis, nec niſi quorum mundus erat animus, apparebat obtutibus. Nā & poſt reſurrectionem in ipſa carnis ſuæ veritate non niſi teſtibus præordinatis à deo apparuiſſe legitur. Fœlices illi cuſtodes, ſi quibus tamen apparet frequēter & familiariter talis viſio, K præſertim illa quæ eſt in carnis iam glorificatę aſpectu, qualem eum Petrus & Ioannes viderunt in monte transfiguratum: ſed tamen & illa prior non vera, & iſta non plena. Nam illa Moyſes delectabiliter detentus, non tamen contentus: oſtēde mihi (inquit) teipſum. De altera vero ipſe dominus: Ex-
Exo.33.c pedit vobis vt ego vadam, alioquin paracletus non veniet.
Ioan.16.b Bona ergo viſio, quam paracletus aduenies inducit: ſpiritualis eſt, quia facta intus per ſpiritū. Deniq; & ſpiritus ante faciem noſtram Chriſtus dominus. Viſio hæc vel in reuelata ſpiritualiter veritate per intelligentiam, vel in ſuauitate infuſa per gratiam. Nam & hoc ipſum experiri videre eſt. Gu-
Pſal.33.b ſtate (inquit) & videte quoniā ſuauis eſt domin⁹. Suauiſſima certe hæc viſio, & quanuis futurum iuxta modum nondū plena: vicina tamen, vicina qualitate, nō æqualite. Viſio hæc humano non eſt ſuppoſita ingenio, vel propoſita ſtudio, & ſi aliquando deſiderio gratis indulta. Deniq; non eſt talis quæ intelligentię concepta viribus, continuo tenore morā in animi memoria protelare queat. Subitanea eſt & ſui iuris hæc viſio, in ſpiritu vehementi vadens & veniens. Subitanea eſt & momentanea, repente veniens, & repente vadens: & ſi momētanea eſt, manent tamen reliquię cogitationis, tam ſuccenſę, tam ſerenę, & diem feſtum agunt in animo recordantis. Manet quidem memoria deguſtatę & deglutitę viſionis: cuius ſuauitatem qui guſtare poſſunt, eructare norunt, & hora hac L maxime. Eructat enim bonum verbum cor recenti adhuc incalescens gratia, & feruida meditatio ſimiles effundit ſermones. Multū enim intimæ dulcedinis ſapit in verbis, & gratiſſimi ſunt ſermones, qui de gratiarum vbertate prorumpunt.

Si cuſtos es, ſcito quoniam talia te oportet præparare in occurſum ſponſæ. Vt quid occurris, ſi nihil dulce, nihil nouum nunciaturus venis? Si noua non potes, vetera profer. Ingere nota, ſi noua non habes. Non tamen ingeritur quod exigitur. Non quærit qualem videris, ſed ſi videris. Sufficit nunciare qualem ipſa nouit. Augmentum tamen affert gratiarum ſi noua annuncias. Denique quod nō eſt vel ignotum vel inſolitum meditationi, ſponſæ noua quadam gratia dulceſcere ſolet. Non faſtidit auditus, quando feruet auiditas: tantum de ſpōſo diſputa, & noua protuliſti in auribus ſpōſę. Non ſuppetit tibi de illo excellēti & excedēti viſionis modo ſemper reſpōdere. Sublimis illa & ſubtilis eſt, & ſubito præoccupare ſolet animū, quem mundum & exoccupatū inuenerit. Subito præoccupat, ſed non occupat diu. Subtilia iſta nō adſunt ad votum, dulcia deducit in mediū. Simplicis fidei capitula ſingula quodā dulci diſputationis temperamento ſuauiſſimos gignunt in audiēte mentis affectus & exceſſus. Delicata eſt ſpōſa, dulcia vult magis q̄ fortia, niſi q̄ omnia poteſt in eo qui eam confortat ſponſus. Narrent alij fabulationes, controuerſias meditentur. Os tuum meditetur ſapientiā, M & lingua loquatur delicias, qui ſponſæ loqueris. Nam & illa tales vult qui de dilecto narrent & nuncient. Labia ſacerdotum cuſtodire debent ſcientiam, ideo legem requirit ex ore *Malac.2.b* eorum, legem videndi & inueniendi dilectum. Num quē dili *Cantic.3.b* git anima mea vidiſtis? De viſione illorū ſe viſurā præſumit, ideo diligenter inueſtigat cuſtodum viſionem, eorum ſperās alloquio vel in ſecretiora deduci, vel dulcioribus affici. Id eſt enim videre quē diligit, dei ſapientiā & virtutē propenſo affectu & pura concipere mente. Bene illū conſpicit, qui hoc vtroq; concipit modo, pure cernens, & pie ſentiēs. Dulce puto ſuſurrium, quod inter ſponſam cuſtodesq; vertitur: & grata collatio, ſi tamen collatio. Nulla enim illorum hic reſpōſio memoratur. Secreta valde eſt, ſi qua eſt, quam alto tegendam putat ſilentio. Secretum ſuum ſibi. Secretum ſuum ſibi. *Eſa.24.c* Nec audemus hic aliquid inde coniicere quod ſponſa curauit reticere. Cum eorū ſilentio claudamus nunc ſermonē, prorogantes in craſtinum ſponſæ tranſitum, quo ſe vigiles paululū pertranſire dicit, & inueniſſe, quem diligit anima ſua.

Sermo VII.

Improbi exactores eſtis, & nimis inſtanter repetitis debitorem veſtrum: dignum tamen venia eſt, dummodo iuſta poſtuletis. Sed vos exigitis vt ſoluam ad quod non me obligaui. Tractaturus eram de tranſitu ſponſæ. Ad hoc enim & ordinis & ſponſionis noſtræ ratione teneor: & vos adhuc mihi ingeritis illud cum
Canti.3.b ſpōſa: Num quē diligit anima mea vidiſtis? Sed illa modeſti⁹ interrogationē temperat ambigenti ſimilis, quærens magis q̄ vrgēs. Nouit enim nec omnibus, nec omni tempore de hac viſione adeſſe ſermonē. Ex quo enim abſcondit vultū ſuum, quis eſt qui contēpletur eū. Vos autē vrgetis me vt legē vobis ponā contemplandi dilectū, & diſciplinā inuētiouis huius & viſionis tradam. Quid ergo? Vultis vt muneris diuini largitatē concludā ſub regula? Viſio hæc nō eſt induſtrię, ſed gratiæ: reuelationis eſt, non inueſtigationis. Si quid tamē ad hæc poteſt induſtria cooperari, illud primū obſeruate quod
Eſa.1.d ſcribitur: Lauamini, mundi eſtote. Secūdo, vt ſcribatis ſapiētiam tempore ocij. Qui enim minoratur actu, recipiet eam. Tertio, vt violēti ſitis, & gaudium regni, quod vobis diutius ſurripitur, præripiatis: id eſt vt habeatis cor purgatum, paratum, improbum. In primo efficieris dignus, in ſecundo deuotus, in tertio vehemens: hoc eſt idoneus obuius, vrgens. Idoneus gratiæ percipiendę, obuius venienti, vrgens morantem. In primo præpararis, in ſecundo aſſimilaris ſponſæ expectāti dilectum quando reuertatur à nuptiis. In tertio properas, & ſponſa non expectat, ſed properat, & ipſos prēterit cuſtodes. Dixiſſem melius ſi dixiſſem, pertranſit. Quod enim præterimus, non reſpicimus, non attingimus, ſed contēnimus. Quod
B vero pertranſimus, intelligimus illud diſcutere & quaſi diſquirere & penetrare: nec inutilis hæc pertranſitio. Paululum enim cum pertranſiſſet, inuenit dilectū. Videtis fratres, quid proficiat conſultatio cuſtodum? Deuotam ſed vagam animā ad inuentionem dilecti perducit. Vtilis quidem conſultatio: & frequenter quod nō confert eorum qui conſuluntur eruditio, conſulentis meretur humilitas. Bonū eſt vt ſis ad quærendum ſedulus, non tamen aſſiduus. Nam & ſponſa non tam ex ſtudio, q̄ occaſione cuſtodes interrogat, & id in tranſitu. Trahebat enim illam vlterius amor dilecti, nec vacuum eſſe ſinebat ex ocio cōferre cum illis. Currebat in cordis ſiti, hauſto forſitan de ſponſi vicinia ſpiritu, & ideo minus intendebat in his, qui benedicebant ore, tendens ad illum qui benedicit in ſpiritu, qui eſt ſuper omnia benedict⁹ in ſecula deus.

Aduertite iſtud vos qui in trāſitu oratis, & cum mora legitis: qui ad legendum feruetis, in orando tepetis: debet lectio orationi ſeruire, præparare affectum, non horas prętipere, nec ſuccidere moras. Cum legis, eruditis de Chriſto: orās vero, familiare cum ipſo ſeris colloquium. Et quāto ſuauioris eſt gratiæ cum illo, q̄ de illo loqui? Si quędā ſpiritualium detrimenta ſuſtinent viſitationum propter orandi raritatem qui lectioni vehementius vacant, quid dicemus de his, quos aut indiſciplinatę collocutiones diſſoluūt, vel anxię quæſtio-
C nes ſcindunt? Deniq; monachorum eſt non colloquium, ſed ſilentium: non quæſtiones, ſed quietē ſectari. Aut ſi admittēda eſt inquietudo, dilectionis eſſe debet, non contētionis. Habet enim amor ſanctus inquietudinem ſuam, ſed qualem legis
Eſa.62.a apud prophetam: Non tacebo & non quieſcam, donec egrediatur vt ſplēdor iuſtus, & ſaluator vt lampas accēdatur. An non ſimilem animi ſui paſſionem intimat iſta cum dicit: Cum
Canti.3.b pertranſiſſem illos? Ferebatur impetu feruētis amoris, ideoq; pertrāſiſſe ſe perhibet, quaſi auiditate & deſiderio ſupergrediens quicquid dici poterat. Cum pertranſiſſem illos, inueni quem diligit anima mea. Pertranſiuit illos vel euentilando doctrinam, vel eſtimando naturam. Pertranſiuit & quod potuit ab illis dici, & quod potuit in illis conſpici. Quilibet enim ſint cuſtodes iſti, licet Cherubim interpreteris, licet Se-
Eccles.1.b raphim: non poſſunt totum quod de Chriſto eſt, nec eloquēdo depromere, nec æmulando exprimere. Cunctę res difficiles, nec valet homo eas explicare ſermone. Si tanta difficultas eſt in rebus conditis, rerum autorem quis indicabit, vel digne, vel plene? Ideo dicit: Cum pertranſiſſem illos. Vtinam nos tales ſimus auditores verbi dei, qui non ſuccumbamus his, quæ dicuntur, vel tardante ingenio, vel tepente voto, ne nos illa pertranſeant, ne noſtram excedant tam auiditatem quàm capacitatem: ſed magis docentis quàm commonentis pertranſeamus conatum, maiora etſi nondum capientes, coniicientes tamen, aut certe concupiſcentes. Quadam enim ratione pertranſit quod ſibi proponitur qui ampliora ſectatur, quanuis non conſequatur ſtatim. Ponſa vero con- D ſecuta eſt: propter quod electa decantat. Cum pertranſiſſem illos, inueni quem diligit anima mea. Quidni pertranſeat illos, quorum & ſcientiæ eſt numerus, & naturæ modus? Ille vero qui quæritur magnus & immenſus, & non æſtimabitur alius ad illum. Non ergo poteſt alieno documēto, aut exemplo ex æquo perpendi. Reliqui omnes pertranſibiles ſunt, ſolus ipſe pertranſiri non poteſt. Denique dicit: Tranſite ad me omnes qui concupiſcitis me, & à generatio- *Eccli.24.c* nibus meis adimplemini. Tranſite (inquit) ad me, non pertranſite. Quonam enim modo pertranſiri poteſt, quod immenſum eſt? Menſura bona, & coagitata, & conferta, & ſu- *Luc.6.f* pereffluens dabitur (inquit) in ſinum veſtrum. Vobis immē- E ſitas diſpenſatur in menſura. Nam in ſe immenſa eſt. Nō ait, replens, ſed, ſupereffluens. Si ergo menſura capi nō poteſt, immenſitas ipſa quando capietur? Quo pacto pertranſiri poterit, quod nec capi plene poteſt? Denique nec ſponſa pertranſire vult, ſed dicit: Tenui, nec dimittam illum. Paululū *Canti.3.b* cum pertranſiſſem illos, inueni quem diligit anima mea.
Forte propinqui erant ſponſo vigiles hi, quos cum paululum pertranſiſſet, inuenit dilectum. Quod ſi iuxta diuinam eius accipimus dici naturam, quis creatorum ſpirituum ad immēſitatem & maieſtatem illam proxime accedit? Nam etſi ſimilitudo ineſſe intelligitur, longe tamen inferior & diſſimilis dignoſcitur. Non eſt enim domine quis ſimilis tui. Proximitatem forte ergo hanc, quam excludit conditio, cognitio admittit. Sed quis audeat abyſſum illam diuinæ ſapientię, cuius non eſt numerus, ingenio, creati ſpiritus perceptibilem diffinire? Lucem (inquit apoſtolus) habitat inacceſſibilem. *1.Tim.6.c* Lux iſta nobis inacceſſibilis eſt, ſed nos non ſumus inacceſ- *Eſa.46.d* ſibiles illi. Propter quod dicit: Prope feci iuſtitiam meam, & ſalus mea non elongabitur. Prope facta eſt, quia incarnata: proximior, quia reuelata: magis autē proxime facta, quia donata. Prope facta eſt iuſtitia dei patris Chriſtus Ieſus carnis noſtræ ſuſceptione, ſed gemino hominum genus omne exceſſit priuilegio, quantum ſpectat ad humanæ naturæ ſtatum, æquitate, & integritate: quia præter illum nemo mundus à ſorde, nemo immunis à corruptione. Dotatus eſt ergo duplici hoc munere, præceſſitq; participes ſuos. Itaque & reliquos omnes fides tua pertranſeat, vt in illo ſolo perpendas æquitatem iuſtitiæ, & integritatem conſimilis naturæ. Sed tamen paululum pertranſi: quoniā ſicut nos longe excedit iuſtitia & incorruptione, ſic prope factus eſt naturæ indifferentis conditione. Neſcierunt Iudæi in illius exiſtimatione pertranſire Moyſen, pertranſire Abraham, pertranſire reliquos vel patriarchas vel prophetas: qui illum ſicut vnum de reliquis æſtimabant, nec aliquid habere gratiæ præcellentis. Deniq; di- *Ioan.8.g* cebant: Abrahā & prophetæ mortui ſunt, & tu dicis: Qui mā- F ducat meā carnem, non morietur in æternū? Quem teipſum facis? Noluerunt Ioannē pertranſire, ſed dicebant quia Ioannes ipſe eſt Chriſtus. Non paſſus eſt tamen eos in ſe remanere Ioannes, ſed opinionem infideliter pręſumptam à ſe auertit: Non ſum ego (inquit) Chriſtus: medius autem veſtrū ſtat, *Ibidem* quem vos neſcitis. Neſcit ſynagoga pertranſire, ſed ad cæterorum mēſurā eſtimauit illum: & quaſi blaſphemiā opponebat ei, quia cū homo eſſet, ſe faceret deū. Sed eccleſię pertrā- ſiuit fides, & inuenit illum vnctū oleo lætitiæ præ conſorti- *Pſal.44.a* bus ſuis. Et q̄ vberi vnctus erat oleo, de cuius plenitudine omnium noſtrū infudit vulneribus. Nos enim ſumus ſaucius ille qui deſcēdit in Hierico, qui incidit in latrones, qui expoliatus eſt, & vulneratus eſt, & ſemiuiuus relictus. Pertranſierunt plurimi, & nullus erat qui ſaluaret. Pertranſiit magnus ille patriarcha Abrahā: non enim erat ille iuſtificans, ſed tantum iuſtificatus in fide futuri. Pertranſiit Moyſes: non enim erat gratiæ dator, ſed legiſlator, & eius legis quæ neminem ducit ad perfectum. Nec enim ex lege iuſtitia. Pertranſiit Aaron. Pertranſiit ſacerdos, & eiſdem hoſtiis quas indefinēter offerebat, nec poterat mundare conſciētiam ab operibus mortuis ad ſeruiendum deo viuenti. Pertranſiit patriarcha, pontifex, & propheta arido tam animo q̄ opere, imò & illi in hoc ſaucio ſauci erant. Solus ille ſamaritanus verus viſo illo *Lucæ.10.* miſericordia motus eſt, ſicut miſericordia tot⁹ eſt, & infudit oleū vulneribus, ſeipſum cordibus, mundans per fidem corda omnium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G omnium. Ideo ecclesiæ fides omnes pertransit, pertingens ad illum qui solus illâ pertransire non poterat, imponens in iumentum suũ, & factus est ipse iumentũ. Et paululum pertransit vt inueniat illum, quẽ sic credit exortem corruptionis, vt consortẽ prædicet conditionis. Sic illum habet principẽ gratiæ, vt confiteatur participẽ naturæ. Quòd si & cœlestes illos angelicos spiritus cõtuitu sanctissimę quâ sortitus est animę, ipsum supereminere dicamus, non erit à fide alienũ, sed omnino cõgruũ dignitati eius personæ. Etenim si minoratus est paulo minus ab angelis propter partẽ, qua indutus est, carnalem: par tamen est illis secundũ substantiâ spirituale, & superior secundũ prærogatiuam virtualem. Et hos ergo sponsa pertrãsit anima. Nam & illi custodes tui, & curatores tui sunt
Hiere.51.a qui dicunt in propheta: Curauimus Babylonẽ, & non est sanata. Hos (inquam) pertransi, & in dilecto tuo priuilegij singularis dotes contemplare. Illi administratorij spiritus, non operarij salutis. Ipse vero magni cõsilij angelus, qui operatus est salutem in medio terræ. Propter quod & deus exaltauit illum, & donauit illi nomen quod est super omne nomen. Iucunda contemplatio in cœlesti familia contueri essentię simplicitatem, serenitatem mentis, & mutui suauitatem amoris.
Iucunda contemplatio contueri perpetuitatem existentię, pu
H ritatem intelligentiæ, scientiæ profunditatem: tum etiam humilitatem in obedientia, tranquillitatem in diligentia, facultatem in efficacia. Omnes tamen pertransi, & intuere quãtus sit iste qui ingreditur ad saluandas gentes. Quem ingredientem in orbem terræ angelicę laudes inducunt, & triumphaliter regredientem, cum admirationis cantico dicunt: Quis est
Esa.63.a iste qui venit de Edom, tinctis vestibus de Bosra? Iste formosus in stola, vtiq; carnis suæ. Iure quidem formosus in stola sua, quæ sine commixtione cõcepta est, & de virgine nata est, & ab omni nõ modo corruptione sed etiam corruptionis fomite immunis conseruata est, & in sepulchro dissoluta nõ est, & die tertia resuscitata, quadragesima in cœlum assumpta, omni die (quod super omnia mirandum & amandũ) in salutis cibum credentibus proposita. Quis non ad singula ista miretur amanter & dicat: Quis est iste tam formosus in sua stola? Cucurristi per hæc omnia admirationis genera, imò stupidus per singula subtitisti, & ecce denuo noua tibi admirationis materia inde exurgit. Satis in illis exercitatus fueris, hic iterum ad stupendum excitaris, quasi illud tibi dicatur prophe-
Esa.43.c tæ: Ne memineris priorum, noua ego facio. Quid magis nouum q̃ q̃ in mysterio dominici corporis mutatur materies, & species seruatur? Pristina manet forma, sed noua gratia, quia noua substãtia. Noua quidem non in se, sed in huiusmodi specie. Nouum plane q̃ carnis dominicę substantia in aliena specie sumpta sanctificationis virtutem animæ confert, &
I spiritualem emundat substãtiam in mysterio altaris immaculata caro. Nouum quidem, & supra reliquorum vsum sacramentorum, q̃ non modo sanctificationis noua gratia datur, sed substantia naturalis mutatur. Nam per sacramenti benedictionem accipit oblatus panis hanc ineffabilem mutationẽ, & ex mystica consecratione & verbi viuentis copulatione
Ioan.3.g hæc viuificatrix gratia in carne Christi redundat. Caro enim non prodest quicq̃, sed spiritus est qui viuificat, sacrosanctæ carni conferens in solenni sacramento spiritualem efficaciam ad viuificandos tanti participes mysterij. Formosus ergo in stola, hoc est in carne sua, sed multo formosior in assumpto spiritu, qui vtique carne præstantior, quia verbo vicinior. Et in hoc spiritu vnctum eum intellige præ consortibus suis: id est non modo præ filiis hominum, sed etiam præ angelorum agminibus. Quidni vnctus sit præ illis oleo gratiæ, qui non sicut alij participatione, sed personali vnctione vberrimę illi consertus est oliuæ, ex qua vnctio omnis emanat? An non tibi velut oliua videtur veritas & verbum dei, cuius vnctio docet nos de omnibus, cuius molliti sunt sermones super oleũ, cuius vnguentum effusum nomen est? Huic oliuæ personali vnione consertus conditionis non corruptionis nostræ oleaster (vt sic dicam) & pinguedinis illius factus particeps.

Quid luminis, quid dulcedinis, quid suauitatis, quid omnimodę virtutis acceperit, operũ eius indicia loquuntur: nisi q̃ longe excellebat quod sensit in spiritu, q̃ quod expressit in
Cantic.1.a actu. Deniq; ad omnia virtutis indicia dicere potes: Oleum effusum nomen tuum, absq; eo quod intrinsecus latet. Nec e- K
nim consentaneum est, vt quãlibet mirificum foris animæ opus illius virtutes exequet. Non possum domine, quæ in prospectu sunt, omnia opera tua comprehendere. Confortata enim sunt, & nequeo æstimare illa: & eam quæ intrinsecus latet quonam modo experiar gratiam? Oculus non vidit beatissima anima Christi præter te munera quæ diuinitus collata sunt in te. Ideo angelici spiritus deficientes in cõprehensione, non desinunt ab admiratione: & quasi nescientes sed stupentes in laudem suprapositã erumpunt: Quis est iste sic for- *Esa.63.a*
mosus in stola sua, gradiens in multitudine fortitudinis suæ? Hanc considerans prærogatiuam virtutum in dilecto, iure sponsa custodes se pertransisse dicit, & paululum pertrãsisse: quia sic in eo singularẽ miratur gratiã, vt tamen communem constituat naturã, beatamq; illam Christi animã esse cum reliquis eiusdem quidem generis, sed differentis excellentisq; virtutis. Parabam adhuc alium vobis explicare transitum, sed quod materia opportune suggerit vel magis exigit, sermo refugit iam vrgens ad exitũ. Nos interim ad quod venimus, in eo permaneamus, quatenus ex hoc gradu, cũ ocium dabitur, ad altiora transeamus mysteria sponsi ecclesiæ Iesu Christi: qui viuit & regnat in secula seculorum. Amen.

Sermo VIII. L

PErtransisti ô sponsa domini custodes tuos, consortes & participes suos: consortes naturæ, participes gratiæ. Pertransisti illos, & peruenisti ad dilectum. Quidni illos pertranseas, qui & ipsi pertransirent quasi fumus, nisi in dilecto suo starent? Inuenisti dilectum, & inuenisti illum vnctum oleo spiritus præ cõsortibus suis. Perpendisti in illo virtutum priuilegia quædam in consimili natura. Inuenisti sanctam eius animam quædam habere dona singulariter, quædam excellenter. Ideo pertrãsisti illos, quia illum prætulisti: & paululum pertransisse te dicis, quia consideratio tua in hac prælatione nondum recessit à generis eiusdem communione. Sed nunquid hic subsistes? In vlteriora & altiora ex hoc gradu vrgenda est profectio: pertin- *Sap.8.d*
gendum in finem. Sapientia enim attingit à fine in finẽ. Deniq; & hæreticus, vt superiorẽ dilecto tuo gradum cõferat, hunc tollit. Tantum carnem verbo copulat in Christo, animã negat: aut si hanc non audet (propter euidens ipsius Christi *Ioan.10.d*
testimonium dicentis: Nemo tollit à me animam meam, sed ego pono eam, & iterum sumo eam) animam sensificantẽ donat, sed ratiocinantem tollit spiritum. Correxit in parte errorem, sed non potuit longius ab Aegyptiis recedere tenebris. Non potuit tridui iter conficere. Ecclesiæ fides humanitatem nec solam constituit in Christo, nec dimidiã. Vtramque naturam collocat in Christo. Et quia diuina simplex est
M & distinctione carens: in homine triplicem illam, quam ponit apostolus distinctionem fatetur, id est integrum corpus & animam & spiritum. Alioquin non hominem, quẽ reformaturus in se fuerat, susceperit. Deniq; & rationalis animæ pars humanæ, indiguit mediatoris remedio, quia ignorantiæ fuscata nubilo, & concupiscentiæ succẽsa igniculo, vtramq; naturã, id est humanã & diuinam integram fatetur in Christo ecclesia eius, & sicut euangelica mulier in satis tribus humanæ fa- *Luc.13.d*
rinæ diuinæ sapientiæ fermentum recondit. Sed quid? Indigebat rationali spiritu Christus, verbum ipse patris & sapientia & veritas? Nec quod lateret ipsum aliquid esse poterat, sed ipse illuminat omnem hominẽ venientẽ in hunc mundum. Qua ergo consequentia creato & illuminato indigeret *Ioan.1.a*
lumen creans & illuminans? Nulla plane. Ille non indiget, sed mea est hæc indigentia. Ratio hæc est meæ cęcitatis, non claritatis illius: non assumentis verbi, sed assumpti spiritus. Ego indigebam vt & hæc naturæ meæ pars verbo vniretur, & sic clarificatę in deo portionis merita in vniuersos per fidem refluerent. Omnes nos mediante consubstantiali nostro reformamur in Christo accedentes per fidem ad ipsum. Et ideo totum oportebat assumi, vt gratia refunderetur in totũ, quia corruptio fermentauerat totum. Manent ergo in vna persona naturæ geminę sicut integræ, sic & impermixtę. Diuina enim inconuertibilis & incommutabilis est: nec potest conuerti in aliam, nec in se finit aliam conuerti. Non valet in aliam

A aliam ex se desicere. Defectus siquidem illi foret omnis mutatio: nec magis in illam alia proficere potest. Non commutare sed communicare illam possumus: vtendo certe, non existendo. Manet itaque naturis istis sua cuiq; tam integritas q̃ proprietas. Consequenter etiam cõpetentes his comprehẽsiones & affectus & contemplationes & beatitudines impermixtę sunt, & distinctę & differentes, & numerabiles sine numero personæ. Nam quis assereret beatissimã Christi animã aut nihil sentire penitus dulcedinis & gaudij, aut iterum gustum intimum illi permittere suauitatis & saporis, & beatitudinis illius qua beatissima perfruitur trinitas? Maioris siquidem est excellentiæ esse illud vitale bonum q̃ participare, longeq̃ expressior est experiẽtia & domestica magis in essentia q̃ in vsu ipsius. Esse vtique idipsum vti est, non tamen vsus essentiam confert. Quomodo ergo essentia perfruitione sola non potior quia proximior? Deinde licet anima hæc in verbo omnia videt, & ipsum verbum in verbo videt: tamẽ quia admissa nõ est in societatẽ essentię, nec admitti potest in æqualitatem notitię. Nam hoc ipsum essentialiter deum esse, & sapiẽtiam esse, & summam bonitatem esse, & virtutẽ summam & solam & sempiternam, quid habeat delectationis & gaudij, cui dabimus nosse, nisi cui datum est & esse? Verbum ergo patris tãto magis intime & syncere & simpliciter seipsum nouit, & vniuersa per seipsum, quãto meliore vtitur priB uilegio essentialis vnitas, q̃ vnio personalis. Hæc ad hoc replicamus, ad discernendas scilicet vnius Iesu Christi virtutes, pro gemina in Christo natura, id est verbi essentialiter ex patre nati, & spiritus ex patre creati: maxime ,ppter illos qui de vnitate personę æqualitatem vel magis vnitatem inducunt & virtutis & scientiæ. Qui tamen cum omnia dicant animam habere per gratiam, quæ habet verbum per naturã: ipsi videntur qualẽdam distantias & gradus (vt sic dicam) inducere per distinctionem nominum istorum, id est naturam & gratiam. Quantum illi denegant, cui hoc ipsum non dant per naturam habere vel nosse? Nam etsi anima Iesu verbo vnita excellẽter & per gratiam illuminata sit, nunquid & illud habere dicetur ex gratia, vt naturaliter & essentialiter & simpliciter lumen sit, & illuminans sit? Aut quonam modo erit
Eccli.1.a naturæ q̃ gratiæ notitia præstantior, si non expressior? At illud adducũt quod legitur, & verissime legitur, quia omnis sapientia à domino deo est, & cum illo fuit semper, & est ante euum. Si omnis sapientia à deo, & cum illo est, & ante euum: ergo quomodo multæ sapientiæ sunt cum illa quæ à deo est, & illi coæterna est, quia cum illo ante euum est? Non multæ nec varię & diuersę sapientiæ, sed vna sola & inuariabilis est. Quæstio hæc non iam circa vnam domini Iesu solam restringitur animam, sed se dilatat ad omnes quæ alicuius sunt participes sapientiæ: vt similiter quæri possit, an omnes vnam ha
C beant cum verbo dei sapientiam, imò an omnes aliam non habeant q̃ ipsum dei verbum sapiẽtiam. Quod si ita est, vna iam & indiuisa erit omnium sapiẽtia. Et qua ratione dicitur omnis, si non nisi vna est? Quid si ideo numerosę dicitur, nõ quia in se numerabilis sit, sed propter numerositatem habentium eam? Nam & vna dicitur fides, propter vnam rem creditam, cum tamen cuiq; sit sua. Quare ergo vna res non dicatur numerosę, cum multæ singulariter dicantur? Deniq; & multæ scientiæ & multæ voluntates eiusdem personę dicuntur, & eodem tempore, propter multitudinẽ rerum quas vel scit vel vult etiam simul. Ad res ergo scitas respicientes, non ad ipsius mẽtis vim, qua quisq; scit omne quod scit, & vnius multas, & multorum dicimus vnam scientiam. Cum itaq; dicitur, omnis sapientia à domino deo est, nihil officit ad astruendam vnitatem sapientiæ: quia hoc non ad ipsam sed ad illa quæ sciuntur per ipsam, refertur: quod dicitur omnis. Neq; enim quia multa sunt quę illuminantur vt videri possint, aut multi videri possint, ideo multiplex lumen est quod & visa illuminat, & videntibus lucet. Quid ergo? Dicemus vnam & eandẽ esse scientiam animæ Iesu cum verbo, imò omnium rationalium spirituum, & inter se & cum dei verbo vnam esse sapiẽtiam, quia dei verbum? Iam ergo de sola anima Iesu non erit hæc disceptatio: & nullus iam erit nobis exitus ad tuendam superius positam diuersitatem scientiæ inter verbũ & animã Iesu. Et quomodo patebit exitus, cum hoc modo omniũ vna conuincatur sapiẽtia, quia vnũ lumen quod illuminat omnes? D
An forte quia diuerso modo illuminatio fit, etiam diuersę inter se illuminationes sunt, & ab eo per quod fiunt lumine differunt: ita etiã in animis rationalibus & diuinitus illuminatis, & lumẽ quo illuminantur, & ipsa illuminatio quæ per lumen fit, ab inuicẽ discernẽtur? Nã illuminatio quidẽ fit in illuminato, & ex tẽpore fit: lumẽ autẽ ipsum non fit, sed est, & ex eterno est. Hoc modo in vna mẽte quis neget multas sciẽtias esse, in qua intelligit multas comprehensiones esse, quãuis vna sit mentis vis quę comprehendit & videt: & vnum lumen illuminans, vt cõprehendere & videre queat? Hæc ergo distinguenda sunt diligenter, lumen, & illuminatio quæ per lumen fit in animo intelligẽtis. Nam hoc ipsum intelligere, & illuminari & scire est. Quis itaq; non videat: quãuis nisi subtilissime non discernatur propter nonnullam similitudinem. Quis (inquam) non videat differre inter se lumen per quod illuminatio fit, & illuminationem quæ per lumen fit in quouis illuminato? Alterum enim creatum est, alterũ creans: alterum illuminatum, alterum illuminans. Nec potest essentialiter esse eadem sapientia quæ fit per gratiam, cum illa quę per naturam existit: illa quæ fit in tempore, cum illa quæ nata est ab æternitate. Si hoc distinxisti in dilecto ô sponsa, & ab his quæ iuxta statum humanæ substãtiæ in illo sunt virtutes, ad verbi pertransisti diuitias, tunc iure & excellenter dicere E
pores: Paululum cum pertransissem illos, inueni quem diligit *Cantic.3.b*
anima mea. Sed quomodo aptabimus illud quod ponitur, scilicet paululum? æstimabiliter prærogat omni creaturæ diuina maiestas, & quasi vicina & familiaris sit, dicis: Cum pertransissem illos paululum, inueni quẽ diligit anima mea. Deniq; chaos magnum firmatum est inter nostram & ipsius naturam. Quale quæris chaos? vtique inanitatis nostræ. Omnes *Esa.47.d*
gentes (ait propheta) quasi non sint, sic sunt coram eo, & quasi nihil & inane reputatæ sunt ei. Iure inanis reputatur nostra substantia, in cuius assumptione exinanisse se dicitur illa plenitudo. Quæ ergo poterit assignari conuenientia & vicinitas inanis cum solido, nihil cum immenso? Qua ergo ratione dicit. Paululum cum pertransissem illos, inueni quem diligit anima mea? An forte pennigera est charitas, & præpeti volatu ardentis desiderij interiacens hoc, de quo loquimur, præteruolat vacuum? Vtique sic assentior. Nam amare iam tenere est; & iã assimilari & vniri est. Quidni, cum deus charitas sit? Sed aliam hic ego paro rationem. Post rationalis contemplationem naturæ sursum ascendenti, primo se statim gradu diuina offert & occurrit natura, nulliusque alterius præstantioris naturæ interponitur distinctio. Non enim inter imaginem & veritatem medium assignari quid potest: superius vno, inferius altero. Quod enim veritas non est, quomodo proximius accedit ad eam, q̃ vt ipsius simulacrum & character sit? In quo ergo attenditur in rationali spi- F
ritu ea, quæ ad diuinam est naturam, imago? Primo quidem loco, quia est veritatis & iustitiæ capax. Secundo si capiat illas, & fiat verus & iustus per gratiam, quod deus est per naturam. Tria hic mihi distincta sunt, id est capacem esse boni summi, ipsum habere, & esse ipsum. Imago attenditur in primo, similitudo in secundo, veritas in tertio. Primum commune est omnium intellectualium spirituum. Secundum electorum tantum. Tertium solius increati spiritus. In primo prope accedimus. In secundo proxime. Tertium ipse est. Prope accedimus per aptitudinem, proxime per coaptationem. Prope per naturæ primęua, proxime per virtutis priuilegia. Prope, quia capaces: proxime, quia capientes. Quonam enim modo non de vicino accedit immortalitas ad immutabilitatem, incorporalitas ad simplicitatem, illocalitas ad immensitatem, ratio ad veritatem, virtus ad bonitatem? Et vt expressius loquar, quid esse vicinius & similius potest quàm sapientia sapientiæ? iustitia iustitiæ? quàm illuminata illuminanti? iustificanti iustificata? quid similius aliꝰ, q̃ causatiuũ causæ, formatũ formæ? Nam in formato fere nihil aliud attenditur quàm forma. Denique & quod dulce est, super omnia simile videtur dulcedini: & quod lucidum est, luci. Itaque proximum non iniuste videtur, quod illi tanta æmulatione componitur: proximũ, quia nihil interponitur. Nam & si finitũ nostrũ incomparabiliter excedit dies immensitatis,

infinitas

Universidad de Deusto
Biblioteca

G infinitas imaginis, tamen ad veritatem nonnulla dignoscitur
Canti.3.b esse affinitas. Iure ergo dicit: Paululum cum pertrãsissem illos, inueni quem diligit anima mea. O q̃ fœlix, q̃ lętus prouerus tam longi circuitus. Beati gradus illi per quos in talem euaditur terminum. Quæsiuit in lectulo, circuiuit ciuitatem, interrogauit custodes. Primo loco quęrit per se & penes se. Secundo extra se, sed per se. Tertio vero nec per se, nec penes se. Et hoc loco quanto humilius quęrit, tanto quidem efficacius: quantoq; à sui confidentia longius recessit, tãto reperit citius. Inueni, inquit, inueni illum: qui me prior quasi ouẽ errantem, & quasi drachmam perditã quęsiuit & inuenit, & misericordia eius pręuenit me. Me, inquam, prior inuenit perditam, prævenit nihil meritam. Inuenit errantem, prævenit desperantem, inuenit differentem, pręuenit diffidentem: inuenit qualis essem mihi indicans: prævenit ad sua me reuocans, vagam inuenit in erroribus, vacuam gratiæ prævenit munerib⁹. Inuenit vt non ego ipsum, sed ipse me eligeret, prævenit vt prior diligeret. Sic ergo electa & dilecta, quęsita & acquisita, inuenta & præventa, quomodo non secundum vires conatu, & supra vires affectu illum & diligam & quæram. Quæram, quęram, donec voti compos vocem lætitiæ proferam. Inueni quem diligit anima mea. Ego inuentionem hic ad veritatis & gratiæ non refero initium, sed augmentum. Pergens enim & proficiens anima de virtute in virtutem, de veritate in veritatem, dum vbiq; nouis informatur mysteriis, & infunditur
H gaudiis per singulos profectuum gradus dicere potest: Inueni quem diligit anima mea, verbum patris Christum Iesum, qui est super omnia benedictus in secula seculorum. Amen.

Sermo IX.

Canti.3.b TEnui illum, nec dimittam. Ego huius capituli sensum ad futuram volui tantum fœlicitatem referre, quando sponsus dilectæ manifestã præsentiæ suæ exhibebit plenitudinem, vt nihil sit quod interrũpat perpetuitatem. Nam & quod præmittitur. Cum pertransissem illos, non incongrue ad id refertur: Cum euacuauerit
1.Cor.15.c omnem principatum & potestatem, vt sit deus omnia in omnibus. Ante illud enim tempus, quis ex sententia dicere potest. Non dimittam illum? Sed hunc arctat & euertit intellectum, & ad præsens facit referri, illud quod sequitur: Do-
Canti.3.b nec introducam illum in domum matris meæ a Sed iam vigilanter singula consideremus. Primo considera q̃ sint lætitiæ plena hæc verba: Inueni (inquit) tenui, nec dimittã. Magnus
Gene.18.d ille patriarcha Abraham legitur vidisse dominum, non inuenisse. Apparuit enim ei vltro stãti in ostio tabernaculi ad meridiem. Deniq; egressus de tabernaculo obuius, sedulus sub ilice exhibuit officium: in tabernaculũ vero introducere nõ meruit, nedum in cubiculum. Vidit & Moyses apparentẽ sibi
Exo.19. in Oreb dominum, sed tenere non meruit, qui nec permissus
& 34.d est propius accedere. Vidit Iacob dominum, sed vidit in so-
Gene.28.c mnis, & de longe scalę innixum. Nam etsi apprehendit angelum, non tamen retinuit: sed quadam luctę violentia benedi-
I ctionis extorsit gratiam, amisit præsentiam, & idcirco dicere
Ioan.20.d non potuit: Non dimittam illum. Inuenit illum Maria Magdalene, sed prohibita est, non dico tenere, sed etiam tangere, quia penes monumentum vitam quæsiuit. Suscepit diu expe-
Luc.2.d ctatum, & insperato inuentũ senex ille Simeon in vlnas suas, & gratulationis lætus erupit in canticum, sed vocis huius vsum sibi non præsumpsit. Non dimittam illum. Denique sic ait. Nunc dimittis seruum tuum domine, secundum verbũ tuũ in pace. Vtiq; in pace dimittitur solutus & sequestratus à carne, vt non amplius concupiscat aduersus spiritum, & illi repugnet. Ille ad noui amplexum pueri, senescentis deposuit hominis vetustatem, & in tranquilliorem statum à corporis corruptibilis pœna, & carnis pugna dimitti se, vel postulat, vel exultat. Sponsa vero dilectum à se non dimittendum prę-
sumit. Et quanto præcellentis est gratiæ non dimittere quod ames, quam euadere quod horreas? Omnes hi etsi in carne vel carnis specie viderint: quosdam vel visionis vel apprehẽsionis gradus distinguunt humanis in mentibus. Quod nulli eorum indultum legimus, ista vsurpat, cuius tentauimus euentilare sermones. Inueni, tenui, nec dimittam. Inueni per aspirationem: tenui memoriæ retractatione: non dimittam continuation e iugi. Tenui illum, & tu cum inueneris Chri- K
stum, cum inueneris sapientiam, cum inueneris iustitiam, sanctitatem, redemptionẽ: hæc omnia enim nobis factus est Christus: cum ista inueneris, tene affectu, tene studio. Quod intelligentia inueneris, diligentia tene, & retine (vt sic dicam) renitẽtes virtutes, & lubricas species arctiori tibi astringe amplexu, donec vice versa vltro tibi inhęreant, & amplexentur te gratis, & fine studij tui labore te teneant, nec sinant vel longius abscedere, vel diutius abesse. Et si quando declines ad officia humanæ necessitatis, ibi te infectentur & reuocẽt, & arripiant ad se, vt si non possint assidue studium, semper habeant obligatum affectum. Nam nonnulla mihi videtur distinctio, an tu teneas Christum dei virtutem & sapientiam, an tenearis ab ipso. Ama (inquit) sapientiam, & amplexa- Prou.4.a
bitur te. Denique & de quibusdam dicitur quòd tenuit eos superbia. Quid est tenuit, nisi irretiuit & implicauit, & inolitę consuetudinis indissolubili obligauit vinculo? Hoc e- Psal.72.a
nim est quod sequitur: Operti sunt iniquitate & impietate sua, vt non facile euoluere & explicare ab illa se possint. Et vt amplius dicam, quasi cuã quadam, sic aliqui praua operti & inuoluti sunt consuetudine vitiorum, vt illam dediscere & desuescere, non tam expoliari sit, quàm excoriari. In cuius Leui.1.b
rei indicium, forte institutio legis continet hostię pellẽ ab- Exo.28.c
strahi. Nam è regione quòd stricta sacerdos indui iubetur linea, veritatis te vult illius, quæ de terra orta est, habitu arctius astringi, vt per se castimonię & puritatis & innocentiæ tibi virtus inhęreat, & agglutinetur tibi: sed & omnia sacer- L
dotis indumenta vel catenulis vel baltheis vel vittis astricta & colligata sibi vult esse lex: & cum indueris dominum nostrum Iesum Christum, cum te indueris viscera misericordię, Rom.13.d
benignitatem, charitatem, & reliquas quas apud apostolum legis virtutes, cum Christi te fide memoriter vestieris, & Col.3.b
contemplandæ veritatis inuiscerareris affectum, omnia tibi coaptentur & cohęreant & constricta sint, nihilque circa te vagari & fluctuare possit, & tentationis vel dissolutionis vẽto follicare: qui se tali virtutis vestierit habitu, vt ei in naturam versa videantur, non ego hunc tam tenere quàm teneri dixerim. Tenuisti (inquit) manum dexteram meam, & in vo- Psal.72.d
luntate tua deduxisti me. Tenuisti ne pergerem in defectum: deduxisti inmultiplicem profectum. In voluntate tua deduxisti me, id est in voluntate quæ à te est, & quæ secundum te est. In voluntate quæ magis trahẽs q̃ tracta est. Nam & bonã voluntatem cũ multo labore nonnunq̃ attrahere nitimur, & magis prosequimur quasi fugientem, q̃ sequimur ducentem. Sic enim legitur: Concupiui desiderare. Bona talis volun- Psal.118.e
tas, sed nondum placens. Iusta, sed nondum iucunda. In volun M
tate tua deduxisti me. In illa quæ blando constat boni ipsius gustu. Nec tãtum (vt sic dicã) pigra nititur ratione, quàm pia boni ipsius oblectatione. Tenui nec dimittam illum, do- Cantic.3.b
nec introducam illum in domum matris meæ, & in cubiculũ genitricis meæ. Multo planior videretur sensus si ita dixisset: Nõ dimittã illũ cum introduxero in domum matris meæ, illius scilicet quæ sursum est Hierusalẽ cœlestis, quæ est mater omnium nostrum. Nã ante illud tẽpus omnia hic incerta sunt, & inter spẽ & metũ fluctuant, & pendulo nituntur gradu. Et quæ erit certitudo de gratia, dũ mutabilis est natura? Psal.29.b
Deniq; & ille ait: Ego dixi in abundantia mea, non mouebor in æternum. Auertisti faciem tuã à me, & factus sum cõturbatus. An non tibi similia dixisse videntur psalmista & sponsa? Quid enim aliud est, nõ mouebor in æternum, q̃ quod hic ponitur: Non dimittam illum? Sed ibi quidem manifesta præsumptio, quia vicina vltio. Auertisti (inquit) faciem tuam à me, & factus sum conturbatus. Cum sit in hac carne facilis casus, & frequens impulsus, citus lapsus & certus labor, quomodo, non videbuntur præsumptionis & nimis prõptulę deuotionis esse hæc sponsæ verba: Non dimittam illum? Quis enim hic in eodẽ statu pmanere poterit, præsertim illo subtilissimę contemplationis, qui vix attingi potest tenuissimo mentis ictu? Forte ergo verba hæc non securitatem, sed solicitudinem sonant. Nec enim securitas esse potest, donec introduxerit dilectũ in domũ matris suæ, & in cubiculum genitricis suæ. Non erit tũc retinẽdi solicitudo, quia erit certitudo manendi: in illo fœlicitatis statu absq; studio nostri vsu, &

disciplinæ

A disciplinæ custodia, vltro nobis affluent, imò intrinsecus de quodam inexhausto animæ ventre flumina fluent aquæ viue & indefessę delectationis. Nulla tunc erit necessitas in altum
Gene.26.d fodere, nullus labor vel purgare puteos, quos Philistęi repleuerunt, vel propugnare ne repleant. Hic ille labor exigitur, non inde excluditur. Quod ergo dicit: Non dimittam illum, studium polliceri videtur & diligentiam, vt semper solicita sit quoadusque plene possit esse secura: ne sibi elabatur de reliquo dilectus suus dominus Iesus, qui viuit & regnat in secula seculorum. Amen.

Sermo decimus.

OVæ infirmitatis exempla sunt aptauimus sponsæ prætcrito sermone, hodierno quæ sunt virtutis aptemus de scripturis sacris. De Anna legitur, cum
1.Re.1.b intente profuso exoraret affectu, q̃ non sunt vultus eius ampli⁹ in diuersa mutati. Vultus, animi interpres est: & ab intimo affectu habitum trahit. Ideo ab eius constantia interioris, quæ in anima est, perseuerantiæ ducitur argumentum. Non sunt vultus eius in diuersa mutati, quia nihil imminutum est desiderij semel concepti. Et quid aliud sonat quod dicit: Non dimittam illum, nisi non mutabo in diuersa vultum, & intuitum mentis alio non diuertam ab ipso? Sed & a-
B postolus simile quid hortatur. Sine intermissione orate. Et
1.Thes.5.d item: Gratias agentes semper: illud quoque. Gaudete in domino semper. Continua & non interrupta hæc vult esse apo-
Ephes.5.d stolus, orationẽ, gratiarũ actionẽ, & gaudiũ in domino. Sed
Philip.4.b quis ista ipso mentis habitu, & affectu animi indefesso explere sufficiat, nisi cui dicere permissum est: Quis nos sepa-
Rom.8.g rabit à contemplatione Christi? Apostolus dicit: Quis nos separabit à charitate Christi? A contemplatione enim dicere
2.Cor.5.c non poterat. Nam aliquando à contemplatione segregari Christi illum compellebat charitas. Siue (inquit) mente excedimus deo, siue sobrij sumus vobis: Charitas enim Christi vrget nos. Charitas ergo quadam dispensatione contemplationi se subducit, cuius tamen proprius est & familiaris in ipsa vsus. Omnia quæ agit charitas, quandam habent indefessę orationis & gratulationis vicem, & efficaciam. Sed tunc ista profusius & excellentius exequitur, cum singulariter in istis exercetur. Absconde eleemosynam in sinu pauperis, & ipsa orabit pro te ad dominum. Eleemosynę vocabulo non incongrue censentur vniuersa, quæ indigentibus misericorditer impenduntur: non modo iste corporeus cibus & indumentum, sed etiam doctrina, exhortatio, correctio, consolatio, & vniuersa quæ ad animæ commoda spectare videntur. Opera sunt hæc charitatis, & orationis vim obtinent, cum so
lius dei fiunt intuitu, sed non sunt hæc specialia & propria ipsius. Quid enim tam propriũ quàm dilecto soli intẽdere,
C & libere in amoris se exercere negocio? Ab hoc spiritualis iucunditatis excessu & ebrietate sobriũ fieri, & propter fra-
Luc.10.g ternas necessitates ab alienatione mentis temperare, quid nisi vultum in diuersa mutare est? Deniq; & Martha solicita erat & turbata circa plurima. Illa circa multa turbatio, videtur quædam vultus in diuersa mutatio. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Optima pars contemplationis & dilectionis est vsus. Nam etsi illa sunt opera charitatis quæ exhibebat Martha: ibi tamen seruit charitas necessitati, nõ charitas sibi. In subleuandis alienis necessitatibus bonum opus, sed molesta causa. Bona enim misericordia: sed molesta miseria. Bona curatio: sed circa quem versatur non bonus languor. Bonus etiam huiusmodi compassionis affectus: sed non bona compassionis occasionẽ ministrans alterius passio. Fraternis in necessitatibus charitas intuetur cui condoleat, quo moueatur ad miserationem, quid amouere nitatur. At cum dilecti contemplatur virtutes, totum placet, totum delectat, totum allicit: nihil ibi videt quod horreat, sed cui dulciter adhæreat. Hic proprius amoris vsus est, hoc eius officium, vt totus sit in amando. Sic est plane cum vna & indiuidua iucunditas omnia conuoluit & complectitur: officium, finem, & causam. Officium amor est: causa visio: finis vtrũq;. Neq; vllus esse potest beatior finis q̃ ipsa visio & dilectio dei. Omnia ad hunc finem sanctorum vota suspirant. Finis iste ipse sibi finis est, seipso contentus, in melius aliquid expectationem porrigere non valens. Hoc D
est illud vnum quod necessarium dicitur, quod à Maria non tollitur, in quo psalmista gratulatur: Mihi (inquit) adhærere deo bonum est. Hic est ille mentis excessus, qui vsque ad tertium cœlum Paulum rapuerat. Hæc ebrietas temulento similem Annę vultum expresserat. Hoc musto madebant Apostoli cum illos vehemens replerat spiritus, & illius, quod notum pollicitus est Iesus, vini virtutem primo sensere. Hoc vino infusus Noẽ spiritualis passus est soporis excessum, & carnis curam posthabuit, totus factus in spiritu, posteriora contemnens, quem anteriora tenebant ex integro. Fœlix si instar Annę huius vini nunquam digessisset virtutem. Illa enim foris castigato corpore, mentis est passa temulentiam, & sanctam quam postea non euacuaret ebrietatem. Nam hoc sibi vult q̃ non vlterius vultus eius sint in diuersa mutati. Talem sibi apprehẽsæ iugitatem præsentiæ sponsa polliceri videtur cum dicit: Non dimittam illum. Quid enim pręclarum, Canti.3.b
quid spirituale, quid sponsa dignum diceretur, si ad fidem, si ad iustitiam, si ad humilitatem, ad continentiam, ad beneficentiam, & ad reliquas, quæ Christus esse dicitur, virtutes id referret quod ait, non dimittam illum? Nam nec his vacua credenda est etiam cum dilectum quæsiuit. Denique & communes huiusmodi virtutes, & ita habentibus commode, vt caruisse nefas credatur. Eximium ergo & singulare quippiam hæc indicat inuentio, per quam dilectum & comprehen E
sum applaudit, & non dimittendum præsumit. Forte primitię aliquæ sunt futuræ contemplationis & glorię, propter quod adiungit. Donec introducam illum in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ, in illam cœlestem Hierusalẽ quę mater est omnium nostrum, cuius muros salus occupat, & portas laudatio, cuius in pacem positi sunt fines. In illum locum lucis & lætitiæ, laborioſę vitę huius introduci nõ possunt virtutes: quæ si ingrediuntur per meritum, tamen excluduntur per vsum. Cœlestẽ ergo aliquam affectionẽ & supermundanum saporem in dilecto experta, non iactando, sed gratulando dicit: Non dimittam illum, donec introducam in do- Ibidem.
mum matris meæ. Sed nunquid non iam ascendit ad patrem? Nunquid iam præcursor introiuit pro nobis? Et quomodo tu introduces quo ipse prior ascendit? Tu magis indiges vt
ipse te ducat, cui dicitur: Deduc me in via mandatorũ tuorũ. Psal.118.e
Vado (inquit) parare vobis locum, & cum parauero, iterũ ve- Ioan.14.d.
nio, & adsumã vos ad meipsum. Quomodo ergo introduces illũ quo iam ipse ascendit? Ascendit quidem per se, sed adhuc in te foris exiſtit. In te introducitur, quo per se prior ascẽdit. Quidni? In te nascit, in te formatur, & in te nõ introducitur. Gala.4.c
Filioli, quos iterũ parturio, donec formẽt Christus in vobis. In nobis ergo Christus & parturitur & perficitur, nec semel sed sępius, & iterata crebro parturitiõe. Neq; possumus oẽs Christi simul virtutes adaptare nobis, equidẽ ne vnã quamli
F bet ad plenum. Idcirco semper insistendum est, quia non nisi sensim fit in nobis spiritualis parturitio Christi. Qui ergo in membris suis in spõsa sua nascitur, cur non introducitur? Nõ enim vel parturitio hęc, vel introductio ad Christi potest referri persona, sed ad virtutes & gratiã. Ideo frequẽs est sicut parturitio, sic introductio. Nã & consedere dicimur in cœle- Ephe.2.b
stib⁹ cũ Christo. Sed sicut vna est vera & æterna sessio in cœlis, sic & introductio. Perambulauit Abrahã terrã ꝓmissiõis Gene.12.
ãnteq̃ possideret. Fœlix omnino cui datur beatas illas peram & 17.d
bulare regiones, & visentis instar volucri calcare vestigio locum omnem, quem accepturus est in possessionem. Cui licet stare non permittitur, ascendere tamen datur in montem domini: & quãuis per vmbram adhuc cursim, tamen perlustrare cuncta, & se tali visu refouere. Quæ autem vera est & plena introductio, hic innui videtur cum dicitur: donec introducã illum in domum matris meæ. Fœlix omnino quæ adeo alligare potuit verbum dei, & amplius adglutinare sibi, & in exilio collaterare, quousque copulari in cubiculo detur. Nõ dimittam illũ, donec introducam in domum matris meę, & in cubiculũ genitricis meæ. Quod tunc fiet quando corpore & mente plene portabit imaginem cœlestis, vt domus intelligentiã ad corpus, cubiculi vero ad mẽtem reducas. Aut si magis placet, in domo possessionem accipe securã, in cubiculo secretã, in domo sempiternã, in cubiculo internam. In domo (vt dicit

Ecclesiastes

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Ecclesiastes) æternitatis, & in cubiculo charitatis. In cubi-
Eccles. 12. culo vbi clauso ostio non iam ores patrem,sed decętero ado-
res in spiritu & veritate.In domum non dicit patris,sed ma-
tris,& in cubiculum genitricis. Nouit illa mesuram suam,&
ideo spem suam extendit ad illam æternitatē,veritatem,cha-
ritatem, quam assecuta est ecclesia primitiuorū in cœlis. Nā
quantum ad ea quæ dei sunt spectat, solus habet immortali-
1. Tim. 6. c tatem,& ipse lucē habitat inaccessibilē,& supereminet scię-
tiæ plenitudo charitatis Christi: qui nos impleat in omnem
plenitudinem in seipso,qui est benedictus deus, & regnat in
omnia secula seculorum. Amen.

Sermo XI.

DElicata est species amoris affectio,& tenui occasio-
ne lędi tur lætitia spiritualis. Amor occupationum
externarum impatiens est, suis satis habens in-
seruire negociis, ocio gaudet, quiete fouetur, ad
internam delectationem libera habere tempora volens. An
nō hoc ipsum tibi videtur sponsa innuere, dilectum suum ad
cubiculi secretum trahens? Nouit illa dilectum suum nō pos-
se foris secure possideri,nec integre quidem.Et q̄ durum est
amanti animum dimidiare cum Christo & mundo? Quàm du
Psal. 76. a rum est(inquam) in dilectionis iura peregrinas admittere cu
H ras,& cœleste secretum secularibus infestare turbellis? Me-
mor fui, inquit, dei, & delectatus sum, & exercitatus sum,
& defecit spiritus meus. Si delectatio memoriæ dei nego-
cio se exercet, & exhaurit spiritum prophetiæ, quomo-
do plura poterit & peregrina cum isto complecti negocia?
Iure ergo sponsa cum dilecto cubiculum petit, vt libero illi
intendat studio, & ex animi sui arbitrio perfruatur,& quie-
to pectore penitus amplexetur. Apparet illam spiritu cha-
ritatis duci,& ex sponsæ affectu locutam, opportunitatē ex-
ercendi quæ sic quærit amoris. Et quomodo nos si quid vel
tenuiter attingimus de Christo,de sapientia de suauitate,de
contemplationis gustu,non contenti gratia,nec mensurā cō-
templantes nostram, statim erumpere conamur, & cubiculo
Psal. 4. b fastidito festinamus egredi à requie,& ab illa requie? In pace
Luc. 10. g (inquit) in idipsum,dormiam & requiescam. Maria ad domi-
ni pedes sedens idipsum tenebat:turbatur Martha circa plu-
rima.In multis turbatio,porro vnum est necessarium, imò &
iucundum. Denique q̄ bonum & q̄ iucundum,habitare aman-
Psal. 67. a tes in vnum. Alioquin non est habitatio in vnum,nisi in amo-
re qui inhabitare facit vnius moris in domo. Quid est vnus
moris,nisi fœdere cōformes amoris? Amor humanum animū
1. Ioan. 3. d deo cōciliat,& vnit. Similes (inquit) ei erimus cum apparue-
rit. Quidni similes? Commendat seipsam mundis reuelatam
mentibus maiestatis diuinæ inæstimabilis pulchritudo,& in-
tuentis in se affectum rapit,& quadam ratione sibi facit simi-
I lem,dum aliud cogitare non sinit. Odore trahimur,transfor-
mamur autem visione. Bonus ergo contemplationis vsus,qui
vnius moris efficit & conformat humanam mentem, & sum-
mam maiestatem. Bona hæc mansio vltra quam nec vota nos
Psal. 131. c trahunt, nec citra tenere nos debent. Quis det mihi vt hæc
sit requies mea in seculum seculi? Fœlix qui ex corde po-
Luc. 10. g testt dicere: hic habitabo quoniam elegi eam. Maria optimā
1. Cor. 13. b partem elegit,quæ non auferetur ab ea. Scientiæ destruētur,
euacuabuntur prophetiæ,linguæ cessabunt, sola contemplatio non excidet in futuro. Ideo hanc tibi partem elige in pre-
Thre. 3. c senti, quæ non auferetur vnquam, vt dicat anima tua: Pars
Ibidem. mea dominus,propterea contemplabor eum. Propheta dicit:
propterea expectabo eum. Recte quidem. Expectat enim bo-
ni plenitudinem,cuius portionem iam tenet. Qui contēpla-
tionis bono hic fruitur, amplius quidem expectare potest in
hoc genere, sed aliud quid non debet. Bona hæc, bona sunt
reposita in annos multos, imò in annos cunctos. Ideo fœlix
anima quæ bono hoc frueris:epulare,comede:quia pars hæc
non repetetur à te, sed refundetur & reformabitur vberius.
Hæc requies tua in seculum seculi,hic habitabo quoniā ele-
gi eam: hic inhabita, vt cum illo inhabites, qui sedet super
Cherubim, super scientiæ plenitudinem,qui lucem habitat
inaccessibilem. Et ideo in speculationis luce sit locus tuus.
Hic matris tuæ ecclesiæ proprius & domesticus locus, hæc
eius domus: cætera quæ exercet temporalis necessitatis of-
ficia,istum ad finē respiciunt. Actionis officia transeunt:per- K
manent contemplationis. Bonum est hic tibi esse, hic tibi ta-
bernaculum fac. Non tibi vnum,& dilecto tuo vnum,sed tibi
& ipsi vnum. In hoc cubiculum dilectum tuum introduc, in-
gredere in requiem tuam, vt requiescas à laboribus tuis, si-
cut & à suis deus. Septima requieuit ab opere institutionis.
Septima requieuit à labore restitutionis.In illa postquā mū-
dum condidit:in ista quando se in monumēto recondidit. In
illa postquam fundauit mundana: in ista postquam reforma-
uit humana. Si quæsisti,si inuenisti,si tenuisti dilectum tuum:
tene quem tenes,tene,inhære,imprimere illi,vt eius in te ve-
lut expressa reformetur imago,huic fias conformis sigillo.
Eris autem si adhæseris. Qui enim adhæret deo, vnus est spi- 1. Cor. 6. d
ritus. Forte sicut durę materię difficulter in te primo fit eius
impressio,& si laboriosa impressio,sed dulcis adhęsio. La-
boriosa est reformationis tuæ sexta, sed dulcia sabbata quie-
tis sequuntur. Consepelire ergo cum Christo per hunc sab-
batismum in mortem. Beati enim mortui qui in domino mo- Apoc. 14. c
riuntur.amodo iam dicit spiritus, vt requiescant à laboribus
suis. Spiritus hoc dicit. Collatę vtique quietis exhibitione,
& effectu gratiæ,quomodo & ipse testimoniū reddit spiritui
nostro. Spiritus hoc dicit,quia spiritus hoc efficit. Ipse se di-
cit, quia ipse se donat. Amodo iam dicit spiritus, vt requie-
scāt à laboribus suis. A laboribus(inquit) non ab operibus. Ibidem.
Opera enim illorum sequuntur illos. Opera sequūtur spiritū L
sicut calor ignem:vmbra,corpus:lux,solem:effectus,causam.
Qui sabbatizat in spiritu,nō habet opus sectari opera:opera
enim sequuntur illum. Opera illorum. Quæ sunt opera illo-
rum? Quæ sunt opera quiescentium,opera mortuorū in Chri
sto,consepultorum cum Christo, opera sabbatizantium? Fe-
stiua sunt,feriata sunt,ocium. valent opera ista festiua ingre-
di in hanc requiem, in hunc sabbatismum. Sed vide quòd nō
relinquitur sabbatismus nisi consepultis cum Christo, non
relinquitur nisi post sextam diem. Post sextam diem in qua
aut vetus homo crucifigitur, aut nouus perficitur. Nam pro-
pter illum dicitur,vt qui mortui sunt in Christo,requiescant
à laboribus suis, & propter istum q̄ nouo condito homine
die sexta,septima requieuit ab operib⁹ suis deus. Et tu quo- Gene. 2. b
que sabbatum tibi compara, redime tempus,& liberas ab ex-
teriori occupatione horas vendica tibi. Sed vide ne hostes
derideant sabbata tua,ne illis seruiant ocia tua,ne illis vaces, Psal. 45. b
qui vacare deo debueras. Vacate(inquit)& videte quoniam Eccli. 38. c
ego sum deus. Bonum est ocium, sed sapientiam scribe in tē-
pore ocij tui. Scribe illam super latitudinem cordis tui. Latū
enim cor,quod curę nō arctant. Imprime in intimo cordis tui
literas quę non deleantur,& exara in tabulis spiritualibus si-
gna sapientiæ,vt dicere possis: Signatum est super nos lumen Psal. 4. b
vultus tui domine, dedisti lætitiam in corde meo. Lętare, M
& diem festum age cum dilecto, & epulare(sicut scriptū est) Esa. 58. d
in introitu gloriæ huiusmodi. Sabbatū,iuxta qd dicit Esaias,
delicatum est & sanctum domini glorioſum. Delicatum(in- Prou. 21. d
quit)& sanctam. In desideriis est omnis ociosus,sed non sunt
omnia sancta desideria, qualia eorum qui volūt diuites fieri, 1. Tim. 6. b
& per hoc incidunt in desideria multa inutilia & nociua. Vi-
des quomodo apostolus multitudinem desideriorū in vitio
ponit. Quid si & immunda fuerint? Nam & multi qui agere
non possunt,in occulto cogitant quæ turpe est & dicere, te-
nui se in hoc solantes remedio. Ad horum distinctionem nō
contentus dicere sabbatum delicatum,adiecit, & sanctum, &
domini glorioſum,vt nō sint in confusione gloriæ tuę. Si va-
cas,sabbatum habes: si vacas & vides, & contemplaris dele-
ctationes domini: iam sabbatum tuum delicatum est & san-
ctum,& sabbatum domini glorioſum: sabbatū ex sabbato,id
est vacatio de vacatione. Prima vacatio est & bona, si mundo
non vacas. Secunda quidem est melior, si tibiipsi & vaces, &
cogites quomodo placeas deo. Tertia est & optima si etiam
tui oblitus,soli deo vaces,& cogites quæ domini sunt, quo-
modo tibi placeat ipse. Non sit desidioſum sabbatum tuum,
operare in sabbato tuo opera dei. Opus enim dei est vt cre-
das in eum. Fide videſ. videmus enim nunc per speculū: ideo
vaca vt videas. Delicatū plane opus est visio & visio dei. Nō
est tibi necessitas de reliquo dimicare p fide, sed tantū deli-
ciari in ea. Erepta est iam de contradictionibus persequentis
populi,

A populi,& peruertentis hæretici. Constitue eam in caput co-
gitationum tuarum, vt cogites cogitatiōes fideles antiquas.
Amen.

Sermo XII.

NEsciunt cogitationes antiquas habere,qui nouita-
tes verborum exquirunt, qui noua excudunt dog-
mata,qui iuuenilia desideria non declinant,qui ni-
hil habent grauitatis,nihil authoritatis, nihil an-
tiquitatis plenum:non est ibi amen,vbi est aut discepatio aut
deceptio cogitationum: vbi aut infidelitas est, aut fluctuat
fides ipsa. Ingredere in tutos recessus fidei, introduc dile-
ctum in cubiculum matris tuæ,vt quicquid de Christo sapis,
quicquid sentis, intra ecclesiæ constringas regulas, ad eius
castiges censuram:huiusmodi opera operare in sabbato tuo.
Alioquin si vacas, & talibus non vacas studiis, facile in va-
cuo animo cogitationes vanę & venenata erumpent consilia.
Prou. 24. d Deniq; sicut habes,agrum hominis pigri vrticę & spinę ob-
Mat. 24. d sident,& euangelia tibi dicunt quia duo erunt in lecto,vnus
adsumetur, & alter relinquetur. Quasi lectus quidam est o-
ciosa vita & quieta in ecclesię gremio degentium eorum qui
nullo sunt ecclesiastici muneris onere occupati,nec prouidē-
tiæ & dispensationis solicitudine distenti,sed libero vtuntur
ocio sub alieno regimine. Non tamen hoc ocio omnes ritè &
B iure debito fruuntur, sed libertatem quam obtinent tempo-
ris, dant in occasionem torporis. Bonus enim lectus si quis
eo legitimè vtatur, & opportunitatem exterioris quietis in
voluptatem conuertat visionis internæ. Hi sunt qui assumen-
tur ab hoc ecclesiæ cubiculo ad illud cœleste, vt vbi Christus
est,& ibi sint cum ipso. Denique vbi fuerit corpus, illic con-
gregabuntur & aquilæ. Esto tu quasi aquila, & acutis vtere
luminibus: spirituali assuesce contemplationi: commane in
petris, & in præruptis commorare silicibus, imò in singula-
ris illius petræ quæ Christus est, cauernas ingredere. In-
Esa. 26. d tra, iuxta Esaiæ verbum,in cubicula tua,claude ostia tua, &
abscondere modicum ad momentum donec pertranseat indi
gnatio. Magis vero abscondere in ęternum, vt delectatio ma
neat. Intra in cubiculum pacis, in potentias domini: quia pax
in virtute eius. Memorare iustitiæ eius solius, vt in te sibi
1. Cor. 4. b. obuient pax & iustitia. Memorare iustitiæ eius solius, quia
quid habes quod non accepisti? Iustitiæ eius solius. Bona
iustitia quam aduersus titillantia vitia tibi pugna quadam de
fendis. Fœlicior vbi non dimicas pro iustitia, sed magis de-
lectaris in ea: vbi non conflictationi studes,sed delectationi:
non seris cum vitiis iurgium, sed commercium cum virtute
contrahis. Istam possidens, non impugnas illa: vbi posterio-
rum oblitus, non cogitas quæ hominis, sed quæ domini, &
C memoraris iustitiæ eius solius,cum iustitia & pax in te oscu-
Rom. 14. c. latæ se fuerint. Regnum enim dei iustitia,& pax,& gaudium.
Si regnum, quare non & domus & cubiculum? In pace enim
Psal. 75. a factus est locus eius,& habitatio eius in Sion. Ingredere in
cubiculum pacis huius quidem exterioris, sed magis illius
Psal. 4. b. interioris,in habitationem speculationis: quia Sion speculatio interpretatur. In pace(inquit)in idipsum dormiam & re-
quiescam. Idipsum ad speculationem refert, quia hæc est
Canti. 3. b pars optima quæ non auferetur. Denique & sponsa obdor-
miuit cum dilecto in cubiculo matris suæ, & quendam pas-
sa est soporatę mentis excessum in amplexu sponsi. Ideo se-
quitur: Adiuro vos, & cætera. Et tu ergo si sponsum appre-
hendisti,tene,nec dimittas donec introducas in domum & in
cubiculū matris tuæ. Quid ego nunc tibi persuadeo ad quod
te ipsa experientia perceptę dulcedinis multo magis inuitat
& allicit? Si quis enim feriato animo furtim & quasi in ra-
ptu prælibare potuit liberæ meditationis festiua gaudia,ne-
scio si quid vnquam libentius agat quam vt huic totum & ex
integro se studio tradat & expediat. Denique trahebant spō
sam prima pulchrę contemplationis blandimenta, & ad quie
tis prouocabant cubiculum,quo dilectum introduceram se
læta gratulatur: Non dimittam illum donec introducam. An
non tibi videtur quasi dicere his verbis illud de psalmo: Si
Psal. 131. a. dedero somnum oculis meis, & palpebris meis dormitatio-
nem,donec inueniam locum domino? Omnia dimitto,ne di-
mittam illum. Omnia detrimentum facio,vt Christum lucri-
faciam,propter supereminentem lętitiam præsentię eius: Si D
dormierint duo,fouebuntur mutuo:vnus quomodo calefiet? Eccles. 4. c
Ecclesiastes hoc dicit. Bonum foueri & inflammari in am
plexu verbi. Ignitum enim eloquium domini vehementer: &
spiritualibus æstuare desideriis:ideo non dabo somnum ocu
lis meis,& palpebris meis dormitationem, donec introducā
illum in cubiculum matris meæ. Tunc quiescam, & suauis e-
rit somnus meus. Quasi dormiuit Ioannes recumbens in pe-
ctore Iesu,vbi reconditi sunt omnes thesauri sapientiæ & sci
entiæ dei. Ibi verę quietis locus, intelligentiæ serenum, san-
ctuarium pietatis,delectationis cubiculum. Hic dormi,vt vi-
deas quod ipse vidit,verbum in principio, verbum apud de-
um,& verbum deum,& intelligas in Christo cum patre exi-
stendi coæternitatem,personalem diuersitatem, & vnitatem
consubstantialem. Quid tibi videtur similius somno? Huc se
non possunt humani iactare intuitus:irrumpere ratio. Deni-
que non videbit hęc homo & viuet. Bonum est ergo te ob-
dormire,& humanorum sensuum & affectuum obliuione so-
piri,vt huiusmodi somnia somniare possis. Hoc apostolorū
cubiculum est,qui nos genuerūt in Christo. Quasi mater est
Paulus,cum dicit: Filioli mei quos iterum parturio donec Galat. 4. c.
formetur Christus in vobis. Matrem habes,vis habere cubi-
culum? Nostra,inquit,conuersatio in cœlis est. Vis somnum? Philip. 3. d
Mente,inquit, excedimus deo. Huc ergo transi cum dilecto, 2. Cor. 5. c.
hic mane,hæc meditare,in his esto:aut si isto pertingere non E
potes, temperantius age:si non potes recumbere in pectore
Iesu,vbi indefessę puteus sapientiæ,requiesce inter scapulas,
vbi patientiæ eius exempla & mysteria contempleris. Inter Esa. 9. b
humeros eius: quia principatus factus est super humerum e- Deut. 33. b.
ius. Et de Beniamin dictum est, quòd amantissimus domini
inter humeros requiescet. Requieuit quidem & obdormiuit
Iesus in cruce,& tu cum ipso in passionis eius fide & memo-
ria dormias, vel potius inter istas sortes discurre inter pec⁹
& humeros,inter fidei mysteria, & manifestationem verita-
tis. In altero fac tibi domum,in altero cubiculum. Amantis-
sim⁹ domini Beniamin quasi in thalamo morabitur tota die,
& inter humeros requiescet. Vides quomodo inter humeros
thalamū collocat? Quid ergo erit in pectore? Vtrobiq; pla-
ne contēplationis pulchrę locus,& inter humeros,& inter v-
bera. Sed vberior gratia in pectore,vbi amoris locus,cogita-
tionum sedes,amplexus occasio,& cernendi copia vultus. Be
ne ergo in pectore Iesu thalamus,imò & thesaurus. Ibi enim
& delitię sponsi,& diuitiæ verbi:quia in illo absconditi sunt
omnes thesauri sapientiæ & scientiæ dei. In hos ingredere the
sauros, absconde te in abscondito faciei eius à conturbatiōe
hominum, & nemo te exsuscitet neq; euigilare faciat donec
ipsa velis. Deniq; & hoc habet ea quæ subsequitur adiuratio
spōsi Christi Iesu,qui viuit & regnat in secula seculorū. Amē. F

Sermo XIII.

ADhuc capituli huius nos discussio tenet. Tenui
nec dimittam illum. Ita ne adhibenda est diligen- Canti. 3. d.
tia & studium vt dilectus tuus apprehensus reti-
neatur? Si sponsus est,& amāti respondet ex equo,
quomodo non vltro cohæret tibi,& astringitur gratis? De-
nique hoc habet impatiens zelus amantium,vt etiam expul-
sus importune se ingerat,& pudorem dediscat æmulatio du-
ra. Nunc autem dicis: Non dimittam illum, quasi declina-
re volentem si non instantius retineatur. Quomodo si amat
aut declinare volet,aut auelli se sinet? An forte suspicionib⁹
amatoriis moueris, & superuacuo quodam metu amitten-
di,pro multo affectu retinendi? Non est tamen superuacuus
timor,vbi exitus in ancipiti pendet. Non est superuacuus in-
ter pericula metus. Sed domestica tibi magis metuenda est
leuitas. Nam deus ille, & non mutatur. Innata tibi leuitas
vicina est lapsui,& instabili quodam vage mentis motu facil
lime abriperis, si non firmè adhęseris. Sed nos iam ad pri-
mitiuam verba hæc referamus ecclesiam. Eius enim esse vi-
dentur:fidei & charitatis iura aduersus persecutionum iniu-
rias prophetica quadam præsumptione sibi defendentis. Vi-
de etenim q̄ multi conati sunt spirituale hoc Christi & eccle
się,vel diuellere,vel adulterare connubium. Contēplare ad-
huc initia latentis ecclesiæ, quando velut noua nupta in pri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gmos Christi properabat amplexꝰ. Quid furoris, quid fraudis illis Iesu bone sustinuit diebus? Oportebat quidem hæreses esse, oportebat & persecutiones esse, vt tanto adhæreret dilecto tenacius, quanto ab eius vel fide vel confessione vehemẽtius se abrumpi videbat. Quis nos (inquit vnus pro vniuersa ecclesia) separabit à charitate Christi? Denique non est in illis vel fidei corrupta veritas, vel confessionis obturata libertas. Propter Sion (inquit) non tacebo, & propter Hierusalem non quiescam. Cęsis in synagoga discipulis denunciatum est vt tacerent. Sed illi propter Sion non tacent, & propter Hierusalem illam carnalem non quiescunt. Vere carnalis synagoga, quæ viuificantem in se extinxit spiritum, & ecclesiæ extorquere conatur. Non probauit Christum habere in notitiam: ideo tradita est in reprobum sensum. Reprobauit enim lapidem probatum, lapidem electum, tenuit legem, sed Christũ nesciuit: tulit clauem scientię, nec ipsa introiuit, nec alios intrare permisit. Quis nobis claudit, quibꝰ Christus aperuit? Super humerum eius clauis domus Dauid, quæ aperit & nemo claudit, claudit & nemo aperit. Aperuit gentibus, & clausit Iudæis. Cæcitas enim in Israël contigit ex parte, vt gentiũ plenitudo intraret. Cęca est Iudæa, & in literæ velamine ostium inuenire nescit. Synagoga prædicat, velamẽ reprobat, veritatem non recte vel offerens, vel diuidens. Recte enim diuideret, si literæ obseruationem ab eius interpretatione distingueret: si aliud tempus illius antiquitati, aliud huius nouitati daret. Tempus enim suendi, & tempus scindendi. Similiter enim & illa præcepta sunt, & ista prædicta sunt. Sed in illis figura: ista sub figuris. Ecclesia iam ista diuidit & scindit quę fuerant consuta: & si nouit literam aliquando secundum carnem, sed iam non nouit synagoga, quem inuolutum quasi tenuit, reuelatum dimittit. Ecclesia dicit: Tenui nec dimittã. Synagoga reprobat, imò & exprobrat: sed ecclesia non veretur à voce exprobrantis & obloquẽtis, à facie inimici & persequentis. Deniq; seruus ille nequam dicit in corde suo: Moram facit dominus meus venire, & ideo percutit pueros domini, quia iam eius nouerunt & nunciant aduentũ: sed illi ꝓpter Sion non tacent, & propter Hierusalem non quiescunt. Corpus possunt percutere, non possunt ab animo Christum excutere. Flagellis firmius ligata est in corde eorum affectio Christi. In synagogis flagellati sunt, in custodias traditi, ad cathedras tracti: sed gaudent in his omnibus, quia digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Tenẽi, nec dimittam illum. Tenuit, quia non timuit dum turbaretur omnis terra, & maiores mundi huius potestates transferrentur aduersus illam in cor amaritudinis. Adglutinata est sponso funiculo, qui rumpi non poterat: funiculo charitatis: qui nescit excidi, quia illa nunquam excidit: fiducialiter egit, quia charitate adhæsit. Qui enim adhæret deo, vnus est spiritus: vbi autẽ spiritus domini, ibi libertas. Ideo liberè egit, & spei suæ confessionẽ tenuit indeclinabilem. Et tunc quidem fatuitatis res fides videbatur, & confusione digna confessio. Quid confusionem nomino? Extremi res erat periculi. Non tamen timere poterant eos qui occidunt corpus. Spiritus enim vitę ante faciem illorum, Christus dominus. Ideo & à carne auelli se facilius passi sunt, qui ab eius charitate nihil sibi de se retinuit, vt illum teneret. Ideo dicit: Tenui, nec dimittam illum. Plane inter tot peruertentes & persequentes tenuit strenue, & dum adhuc tenera erat nostræ fidei ætas. Donec introducam illum in domum matris meæ. Iam introducta est fides nostra in tutum. Non est qui palam impugnet illam, sed qui fuerant persequentes, facti sunt obsequentes: & qui peruertentes, facti sunt dirigentes. Iam introducta est de campo in domum, de pelago in portum. Iam in fauorem versus est persequentium furor principum, & versutę hæreticorum cauillationes, catholicę fidei syncera veritate redargutę siluerũt. Iam erepta est fides nostra, ereptus est Christus de contradictionibus populi. Iam constitutus est in caput gentium, nec positus est nunc in signum cui contradicatur. Post tot desudata martyrum pro fide Christi certamina, postquam tot fregit persecutorum violentias, & hæreticorum refellit versutias, postq̃ non est amplius in cruce Christi scandalũ, sed gaudium, & facti sumus mundo huic nõ theatrũ contumeliæ, sed triumphus gratię, post tot enauigata pericula, nonne tibi videtur, quasi de campo quodam pugnæ & laboris in pacis & quietis introduxisse cubiculũ dilectum suũ ecclesia Christi?

Rom. 8. g.
Esa. 62. a
Iaco. 2. d
Gala. 5. f.
Ephe. 3. d
Ecclẽs. 3. a
Canti. 3. b
Roma. 6. b
Gala. 2
Matt. 24. d
Roma. 5. d
Colo. 4. d
1. Cor. 10. g
Thre. 4. d.
Canti. 3. b.
2. Tim. 3. d
1. Cor. 6. d.

Vides ergo in initiis ecclesiæ nascentis necessariam diligentiam, ne dilectus tandiu desideratus, & tandem apprehensus posset extorqueri. Quid ergo nunc decætero fiet quando in tutum introductus est, & quasi in thalamum per fidem? Dabitur de reliquo desidię locus, & diligentiæ vale dicem⁹? Periclitabitur in tranquillo, qui in tẽpestate non potuit? An nõ periclitatur qui moritur? Sine operibus, mortua est fides. Commẽdat Apostolus fidem, sed illam quæ per dilectionem operatur. Vbi dilectionis opus est, vel dilectio operis, ibi vita est fidei. Quid si est in credulitate veritas, in confessione libertas, & non ibi per dilectionem vita? Funiculus iste triplex non est, & facile rumpitur. Denique imaginaria libertas est, quæ de radice non oritur charitatis, nec tam nititur confessio talis libertate sua, quam aliena licentia vtitur. Precaria est, non propria, ex principum fauore pendet, non procedit de calore fidei. Fides feruore charitatis animatur ad vitã. Pigra plane vbi discrimen impendet, si non confessionis sibi vendicet libertatem beneficio dilectionis. Alioquin à mortuo, quasi qui non sit, perit confessio. Est ergo sine charitate, & fides mortua, & confessio vana. Apostolus dicit Christum habitare per fidem in cordibus nostris. Nunquid per mortuam? Si intus est veritas, & foris vita diuisus est Christus: nondum ex integro introduxisti dilectum tuum, vbi dimidius est foris. Quid si nec dilectum? Quomodo enim dilectus, si fidei non fuerit sociata charitas? Christus resurgens ex mortuis, iam non moritur, sed sibi non moritur: vide ne tibi, aut magis tu ne illi moriaris, alioquin quæ poterit esse mortui, vel cum mortuo delectatio? Quanam ergo ratione dilectus esse dicetur, vbi dilectio non est? Si habitat Christus in corde tuo per fidem, sed foris est per dilectionem, vereor, imò verum est, quia vel dimidius in te est, vel mortuus. Viuo (inquit Paulus) iam non ego, viuit vero in me Christus.

Potes & tu tibi vocis huius vsum assumere, si tamen cum eodem dicere potes: Charitas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis. Sed est in aliis hæc vita laboriosa, in aliis libera, & in spiritualibus quibusdam deliciis agens. Quod si in carnis iura totus transisti, & principibus tenebrarum in cordis tui recessus facilis & familiaris aditus patet, & immundis amatoribus animam tuam prostituisti, quæ erit ibi conuentio Christi ad Belial? quæ societas luci ad tenebras? Si vero vitiis & incentori vitiorum indixisti pro Christi charitate conflictum: iam quidem dilectum tenes, sed nondum tibi res est in tuto. Turbaris adhuc, & thalami tranquillitate non frueris. Fides in portu est, sed praue consuetudinis impetus, & tentationum vel emergentium vel frequentium cumulus adhuc tibi frangendus, aut certe fugiendus est. Tene constanter inter discrimina ne te effugiat, donec introducas dilectum in domum matris tuæ, & in cubiculum genitricis tuę. Tene cum labore, ne minus cauto vt parum curioso citius elabatur. Fide tenes, professione tenes: tene moribus, tene conuersatione, nec dimittas. Non est decætero nunc pro fidei veritate conflictus, sed spiritualis huius certaminis æstus aduersus mores bonos & vitam honestam totus incanduit. Instant his diebus nouissimis tempora periculosa, quando sunt homines seipsos amantes, cupidi, elati, inuentores, imò & incentores malorum. In exortu fidei Christianæ persecutio nominis huius grandis erupit. Hodie pestilentia morum fœda satis & lenta nimis exhalat. Corrumpunt enim mores bonos exempla mala. Trahe nos bone Iesu, in odorem vnguentorum tuorum, ne pestilens aura de vicino erumpens, falem sapientiæ in nobis infatuet. Sermo vester (Paulus inquit) semper in gratia sale conditus sit. Nunquid solus sermo & non potius visus, auditus, incessus, omnis denique exterior gestus sale condiri debet? Placete (inquit) omnibus per omnia, sicut & ego. Quod si infatuati sunt ecclesiæ principes, plebes in quo salientur?

Et nos fratres qui religionis professores sumus, sal esse terræ debemus. Si ergo & in nobis sal euanuerit, in quo salietur? Factus est sacerdos sicut populus, vt licentius populus sicut sacerdos fiat. Mundo se monachi studio conformãt, & qui in mundo sunt, errorem suum nostrorum satis versute & nimis

A & nimis vere tuentur exemplo. Mutuis ad vitia sese, aut informant, aut fouent exemplis, pastores, populi, seculares, & religiosi, promptuaria plena sunt huiusmodi, eructantia ex hoc in illud, aut turpis aut tepidę conuersationis spiritum pestilentem. Heu quàm auido cordis ore prauum hunc attrahimus spiritum, & corrumpentem haurimus auram. Pestilentia hæc passim influit per fenestras nostras. Iesu bone quando erit, si tamen aliquando erit, sicut fides integra, sic & incorrupti mores? Quando contiget vt sicut cum veritate pax, sic non sit pugna pro virtute? Quando integrum te, & ex arbitrio in contemplationis & quietis cubiculo complectemur? Pauci sunt in ecclesia qui in hunc statum peruenerunt, sed tamen pro parte profitentur: Tenui nec dimittam illum, donec introducam in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ. Non est tota talis ecclesiæ facies, sed tamen multa talis, vt dicere possit: Tenui nec dimittam illum, donec introducam in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ. Fides profusior est, contracta negocia charitatis. Nunquid in vniuersitate credentium hanc aduertere est distinctionem, & non etiam in singulis nobis? Quis enim erit cui sicut verę & indubitatę fidei, sic etiam affectuum piorum integritas constet? Magnus plane est si quis est qui sicut nunquam titubat in fide, ita passionibus animi nullis turbetur.

B Plane talem ego dixerim cubiculi secreta ingressum. Bonum cubiculum cordis tranquillitas. Cum aliis laborat sapientia, sed cum humili & tranquillo quiescit spiritus domini, & in pace locus eius. Sed hic quiescat interim sermo noster, magis vero sensus noster in hoc vtinam requiescat secreto cubiculi, vt quod experientia docuerit, expressius refundat sermone sequenti, præstante domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat deus per omnia secula seculorum. Amen.

Sermo XIIII.

Canti. 3. b.

AIuro vos & cætera. Patet illam obdormisse, pro qua talis est facta adiuratio. Quidni dormiat cum dilecto ingressa matris cubiculum, deliciarum recessus? Dormit cum patitur mentis excessum de accessu dilecti. Adiuro, inquit, vos ne suscitetis dilectam. Beata plane, quæ dilectum hunc & tenere permittitur, & dimittere non compellitur. Tene quod tenes, tene & attracta morosè & diligenter verbum vitæ, reuolue volumen vitæ, volumen quod reuoluit Iesus, imò quod est Iesus. Inuolue te illi, inuolue te illa qua inuolutus est ipse sindone: quia amictꝰ est lumine sicut vestimento. Induere dilectum tuum dominum nostrum Iesum Christum. Excide tibi memoriale diligenter in petra, monumentum nouum, in quo nondum quisquam positus fuerat. Christus enim petra. Semper noua reperiri possunt in Christo. Ad noua potest penetrari. Multi sunt in illo recessus, thesauri sapientiæ innumerabiles. Non est vno contentus vellere: sæpius tonderi potest. Bona vellera sunt sensus mystici, sacrati affectus. Talibus abundat Iesus. Nudari,

C

Psal. 118. x expoliari non potest. Lętabor, inquit, super eloquia tua, sicut qui inuenit spolia multa. His te vesti spoliis, inuolue velleribus, vt calefiant (sicut scriptum est) latera tua. Eloquium enim eius ignitum. In his quiesce, vt suauis sit somnus tuus, sicut Salomon ait. Denique & sponsus istum dilectæ suæ

Canti. 3. b. somnum tuetur & fouet, illam exsuscitari vetans. Adiuro vos, inquit, per capreas, ceruosque camporum. Noua plane adiuratio, nec plus habens admirationis in specie, quàm in virtute mysterij. Quærens quid in se sacramenti inuolutum contineant hæc animalia, quàdam liberę mentis alacritatem, & agilitatem spiritus, cursim se & saltatim (vt sic dicam) ad superiora ferentis, intelligo adumbrari in illis. An non & tibi velut capreę & cerui videntur, qui licet in corpore commorantes, corporis tamen euaserunt incommoda, & spirituali leuitate pondera carnis pene non sentiunt, & terrenæ molis materiam nesciunt mentis beneficio? Hi sunt qui spiritu ambulantes, vltra non sentiunt desideria carnis: aut si sentiunt, languida certe & quasi palpitantia, ad extremum

Roma. 8. b 2. Cor. 5. d. ducentia halitum. Vos (inquit Apostolus his qui huiusmodi sunt) non estis in carne, sed in spiritu. Denique etsi cognouimus Christum secundum carnem, iam non nouimus. Iam totus spiritualis factus est, iam se ad solitudines cœlestes contulit, iam conscendit ad superiora. Ideo dicit ecclesia: Similis est dilectus meus capreę hinnuloque ceruorum super mõtes Bethel. Ad hos temontes inuitat qui dicit: Si consurrexistis cum Christo, & cætera. Quasi capream te spiritualem fieri vult Paulus, qui ad illos te cœlestes montes prouocat, qui singularis illius hinnuli te vestit imaginem. Sicut, inquit, portauimus imaginem terreni, portemus & imaginem eius qui de cœlo est. Bonus ceruus & ipse Paulus, qui ait: Nostra conuersatio in cœlis est. Bonus plane ceruus, quem spiritus domini vegetat & agit. Spiritus enim domini subtilis & mobilis. Boni cerui, quos vox domini præparat, quibus reuelat condensa mysteriorum, condensa in quibus benedictus ille latitat hinnulus. Bona certe caprea, quæ ad omnia quæ vel sibi proposita sunt vel imposita, impigra & indefessa deuotione spiritus dicere potest: Paratum cor meum deus, paratum cor meũ. Quæ ea quę retro sunt obliuiscens, ad anteriora extenditur. Auditi communia, audi singularia, vt aliquid distinctionis inter hæc assignemus animalia, nec confusa & indifferens sit de vtrisque disputatio. In ceruis antiquitatem attende viuendi, & viuendi acumen in capreis. Cerui quadam arte naturali à senio se tueri perhibentur, & vergentem in defectum vitam rediuiua nouitate ab interitu reuocare. Christus singulariter non tam ceruus quàm hinnulus dicitur: qui nititur æterna nouitate, nec habet aliquid vetustatis admixtum, quod subinde renouatione indigeat. Ille singulariter caprea videndi priuilegio. Deniq; nemo nouit patrem nisi filius, & cui ipse voluerit reuelare. Omnia aũt nuda & aperta sunt oculis eius. Ergo & hi quoq; quasi capreæ quædam spirituales intelliguntur, qui reuelatos habent mentis oculos in agnitione dei qui spirituales effecti diiudicant omnia & perscrutantur: qui reuelata facie gloriam domini cõtemplantur. Cerui vero sunt in eo ꝙ in eandem imaginem transformantur à claritate in claritatem tanq̃ à domini spiritu, qui veterẽ deponentes hominem, nouum induunt eum, qui creatus est in iustitia, & sanctitate veritatis: qui senescentem deuotionẽ, & quodá languentem tędio, in nouum denuo feruorẽ reducunt, & perseuerantiæ faltidia nescíunt reparatiõe frequenti. Qui (inquit Esaias) confidunt in domino, mutabũt fortitudinem: non quidem vt veterem perdant, sed vt nouam adiiciant. Mutabunt fortitudinem instauratis frequenter incrementis. Mutabunt, inquit, fortitudinem: current, & non laborabunt: ambulabunt, & non deficient. Mutatio hæc profectuum videtur innouatio iugis sine defectu, sine fatigatione. Bona quidem fortitudo, quæ currens licet cum labore, tamẽ ad defectũ declinare non nouit. Melior plane, quæ nec laboris sentit molestias: sed oppositarum difficultatum transilit scandala, & velut in campestri planitie explicitis gressibus vtens, iuxta quod scribitur: Cursor leuis explicat vias suas.

Esa. 40. g
Hiere. 2. c.

Hoc est quod in præsenti ceruos cáporum dicit, ꝙ illis quælibet aspera & ardua quęlibet, plana sunt & peruia, & inoffensis expositа cursibus quasi planioris equora campi. Vox domini, vox intimę inspirationis mentis auribus suauiter illapsa. Illa est vtiq; quæ ceruos huiuscemodi præparat, quæ reuelat condensa. Nam si qua condensa sunt, & crebris scandalorum quasi spinarum aculeis obsita: illis condensa non sunt, quorum dominus perficit pedes quasi ceruorũ, qui nullo iniuriarum obice tardari possunt: magis autem complacent sibi in tribulationibus, & acceptas habere nõ norunt iniurias, aut nec respicére penitus, ex vehementia desiderij ad superiora properantis, & intendentis in anteriora. O misera hęc tempora nostra, quomodo ab hac regula in contrariũ omnes pene resilimus, etiam quæ pietatis plena sunt specie, ad iniurias interpretamur. Vbique fere obicem patimur, & impingimus in planis, & lubrica facta sunt in plateis vestigia nostra, sicut dicit Hieremias: Omnia nobis obtrusa querimur, siquidem iter pigrorum quasi sepes spinarum. Ad querelarum occasiones gratulamur, ad suspiciones parati, vt (quemadmodum scriptum est) terrere nos videatur sonitus volantis folij, & animi molestias manibus & verbis accersire nitamur. Inde est quòd spiritualium virorum nimis crebro inquietamus quietem, interrumpimus ocia, & mentis ad superiora intentę perturbamus soporem, & à gratissimo sponsi auel-

Thre. 4. d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G limus amplexu. Huiuscemodi ergo molestias quas vel perUersitas quærit,vel infirmitas parit, à dilecta sua sponsus auertit filias Hierusalem ad spiritualem quandam alacritatem inuitans. Hoc enim sibi vult quòd per capreas & ceruos adiurat,vt spirituallum ad emulationem prouocentur virorum, & ab infestatione importuna dilectę quiescant. Adiuro vos
Cant.3.b. ne exsuscitetis dilectam donec ipsa velit. Vtile vobis est,vt dilecta euigilet:sed expectate donec ipsa velit. Eius expecte tur arbitrium, ad cuius curam vestri spectat officium. Tunc volet,cum spiritus illam velle docuerit. Vnctio spiritus docebit illam. Adhærens enim dilecto,vnus cum illo effecta est spiritus. Ideo dicere potest: Spiritus domini super me, eo q̃
Esa.61.a unxerit me, euangelizare misit me. Ergo euangelizabit vobis, cum acceperit tempus à spiritu. Interim bibula hauriat quod refundat vberius. Contemplationis gratia compassionem non euacuat sed informat, & mentis excessus temperan tem reddit infirmis. Denique cum dormit Adam, virilis costa in infirmiorem mollescit sexum, & propter socialem copulam de latere viri formata est mulier: imò in sociam mu lierem Adam ipse conuertitur, & conformatione quadam transit in coniugem. Ideo dum euigilat, charitatis vocem
Gene.2.d. primam emittit, in compari sua seipsum agnoscens. Hoc nunc os,inquit,de ossibus meis,& caro de carne mea. An non
H tibi Paulus videtur virilem dignitatem in humiliorem sexum deflectere,cum dicit se factum infirmis infirmum? Quasi spiritualis Adam Eua efficitur, dum subiectis compatitur apostolica firmitas, & sublimitas virtutis & scientiæ sobrietate quadam capacitati temperatur infirmorum. Etsi mente excedit deo, sobrius tamen fit aliis. Mentis excessus bonus est sopor:non superbiam inducens,sed sobrietatem docens. Adiuro vos ne exsuscitetis dilectam donec ipsa velit:etsi mente interim excedit deo,iterum tamen sobria fiet. Si modo dormit,euigilabit rursum,vt vina quæ reperit,cum temperamento quodam vobis refundat. Ipsa nouit quando diuidat prædam domesticis,& cibaria ancillis. Quomodo non miserebitur filiarum vteri sui,quæ nec ancillas præterit? Bonę tamen filiæ ancillas se reputant, & naturalem nesciunt libertatem, dum veritatis spiritu liberatas se esse recensent. Vere enim liberę sunt, quas liberat veritas: & ideo aliam libertatem ignorant, quæ per adoptionem liberatas se gaudent. Denique quanto magis est gratuita adoptio, tanto est abiectio deuotior. Eędem ergo ancillæ sunt & filiæ: quia vbi maior est in adoptione dignatio, ibi iustior in subiectione deuotio. Ne suscitetis eam donec ipsa velit. Ipsa nouit quando diuidat prædam domesticis, & cibaria ancillis. Non est de
Thre.4.a. ista metuendum quod legitur: Filia populi mei crudelis
1 quasi struthio in deserto. Struthio pennę speciem habet, caret tamen effectu volandi. Nescit per mentis excessum volare: propterea speciem non visitat suam, sed derelinquit in terra oua sua. Obliuiscitur quòd pes conculcet ea,bestia conterat. Non nouit in contemplationis soporem assurgere struthio,ideo se compassionis affectu non induit. Ad commodum enim spectat filiarum in mentis excessu dormitio matris,& totum de compendio est quòd spiritualis eius somnus
Cant.3.b. protrahitur. Ideo dicit. Adiuro vos ne suscitetis dilectam, donec ipsa velit. Bona adiuratio per quam & matri parcitur, & profectus quæritur filiarum. Quanto enim liberius vacat & videt,tanto vberius adolescentulas reuisit. Quanto sublimius suspenditur,tanto condescendit humilius,condescendit vtilius. Quid vultis tempora dispensare, quæ sponsus posuit in voluntate dilectę? Ne exsuscitetis,inquit,illam,donec
Canti.7.d ipsa velit. Tunc volet cum ab oculis eius euolauerit visio dilecti. Lubrica est eius præsentia,& elabitur subito. Ego (inquit)dilecto, & ad me conuersio eius. Quid tam sanctum tentatis commercium ante tempus diuellere? Beata collatio,sed breuis hora. Sufficiat illi breuitas sua,quid illam decurtare vultis? Nihil tam exiguo imminuendum est momento. Fruatur interim libere hora fugaci. Exsuscitare eam vultis & auellere ad vos quam Christus exsuscitat, & in se euigilare facit? Denique etsi dormit ipsa,sed cor eius vigilat in Christo. Petrus,& qui cum ipso erant in monte,grauati sunt somno, & euigilantes viderunt maiestatem Iesu. Bene grauati somno,in quibus humanus reprimebatur sensus. Grauabatur & reprimebatur in ipsis quod erat ex ipsis,vt ad ea quę K
mundi sunt cæci & hebetes,tantum ad cognoscenda quæ dei
Luc.9.d. sunt, spiritu euigilarent exsuscitati diuino. Euigilantes, in-
Ioan.1. quit, viderunt maiestatem. Bene ergo vigilat, qui talia videt, qui videt gloriam vnigeniti à patre, qui audit arcana verba, quæ non licet homini loqui. Non licet ei dici in quo
Mat.17.b. filius dei nõdum resurrexit. Videte, inquit,nemini visionem dixeritis, donec filius hominis à mortuis resurgat. Non potest ei dici visio,in quo nondum Christus resurrexit. Deniq; simile dictum est Mariæ: Noli me tangere,nondum enim af-
Ioan.20.d cendi ad patrem. Noli licet ei dici, qui non est raptus in paradisum,in locum deliciarum,in locum de quo Petr⁹ dixit: Bonum est nos hic esse. Bene exsuscitatur qui in hunc cum Paulo rapitur paradisum,qui ascendit cum Petro in mõtem, qui vel vna cum Christo potest hora vigilare, quem non homo tangit,sed exsuscitet & euigilare faciat Christus. Et Petrum ipse tetigit, ideo euigilauit & vidit maiestatem eius. Denique & hæc ipsa dilecta vide qualis exurgat de sponsi amplexu. Quæ est ista, inquit, quæ ascendit quasi virgula fumi?
Canti.3.c

Sed nos iam hic ascendentem reuocemus sermonem, & capitulum hoc alteri seruemus principio,imò illi qui de seipso
Ioan.8.d dicit. Ego principiũ, qui & loquor vobis. Qui vtinam nobis sit & sermonis principium, & cordis verbum,vt quæ locutu ri sumus de ipso,prior ipse loquatur in nobis. Loquere domine,loquere mihi,& loquere pro me. Increpa pro me filias, L
non Hierusalem, sed Babylonis: dic vt sedeat & taceat filia Chaldæorum. Deus bone,quãtæ sunt hodie filiæ Babylonis, quæ nesciunt cantica Sion,propter quas organa nostra suspẽdimus? Quanti sunt filij Edom,qui nos exinaniunt & exhauriunt lætitia spirituali? Compescis filias Hierusalem ab infestatione dilectæ. Vtinam mihi domine à filiabus parcas Babylonis. Dispar enim est,& satis molestior vexatio malignãtium, quam amantium. Sed tamen nescio qua nostri temporis huius miseria ipsi amantes facti sunt malignantes. Quanta malignatur hodie amicus in sancto? dixisse debui inimic⁹, sed dixi quod magis dolet. Ipsi amici facti sunt inimici. Amici professione: inimici affectione. Specie amici: sed amicitiæ virtutem diffitentes. Amicus Absalon, quia filius: sed quanta malignatus est sceleratus in sancto, filius in patre, Absalon in Dauid? Absalon pax patris dicitur. Bonum plane nomen, sed ipse nominis huius virtutem abnegabat. Affectauit regnum,incestauit cubile. Fœlix tamen Dauid:cui inter tot filios, non nisi vnus persecutor erupit. Quem mihi dabis hodie inter magistros,cui non nisi vnus Absalon insidietur? An non quasi Absalones sunt quidam qui (sicut scriptum est) pacem prædicant, & mordent dentibus? Affectant *Mich.3.b*
locum patris,fœdant cubile,dum prauis susurriis socios corrumpunt:& subuertunt corda innocentium,in quibus patris
M spiritus suauiter quiescebat. Imitatione Absalon est: qui magistri & locum sibi arrogat, & vitæ derogat:pacẽ prædicat:
Iob.20.b & mordet dẽtibus. Malus est morsus derogatio, malus cibus de quo dicitur: Dulce est enim in ore eius malum, & abscondit illud sub lingua sua. Absconditur donec euomat in tẽpore
Psal.73.a. virus collectum. Quanta malignatur amicus in sancto? Deniq; quæ non videt,suspicatur. Posuerunt,inquit,signa sua signa & non cognouerunt. Ponunt,quæ non inueniunt. Ponũt, quæ praue postea exponunt. Signa,inquit, sua.seipsos enim in signum ponunt,cum ex suæ prauitatis regula alios metiuntur. Signa,inquit: quasi dicat: tantum signa,& nõ veritatem.
Ibidem. Signa nõ certitudinis,sed suspicionis. Et nõ cognouerũt. Nõ enim cognitione, sed coniectura nituntur. Malignatur inimicus in sancto. In quo sancto? In sancto sanctorum. In sanR
Rom.14.a cto qui dicit: Qui vos spernit me spernit. Temeratium est (vt dicit Apostolus)alienum seruum iudicare. Tu ergo quis es qui dominum tuum iudices? Qui enim potestatem diiudicat,ordinationem dei diiudicat. Denique conqueritur &'dicit: Tulerunt à me homines iudicium meum. Filij hominũ,vt
Psalm.4.a quid diligitis vanitatem,& quæritis mendacium? Vanitatem vtiq; diligitis prælationis,& ideo quęritis in prælatis vestris mendacium praue suspicionis. Vani enim filij hominũ, mendaces in stateris, mendaces in iudiciis. Et vtinam pro mini-
Psal.61.c mo mihi sit ab humano die iudicari,dum æterni diei expecto
Psal.74.a. iudicium. Cum,inquit, accepero tempus,ego iustitias iudicabo.

A cabo. Ipse iustus iudex tempus expectare se dicit,vt iustitias iudicet:& tu tibi ante tempus assumis iudicium? Pater omne iudicium dedit filio:& tu tibi quod non accepisti iudiciũ assumis,& hoc in patrem? Vide ne forte in eum patrem à quo omnis paternitas in cœlis & in terris nominatur. Viperea generatio matrem suam comedit, & dente venenato doctoris vitam corrodit. Non sunt istę filię Hierusalem, & filię pacis, sed Babylonis: quando increpabis illas, & dices, filiæ Babylonis nolite flere super me,sed super vosipsas flete? Siquidem improperia eorum qui vices tuas gerunt,in te redundãt, nec est murmur eorum contra nos,sed contra dominum. Parcite ergo à murmuratione quę non prodest vobis, & aliis noceat. Tu domine, tu potius obstrue os loquentium iniqua, & ne claudas ora te canentium. Sed quid iam nunc querelis his vlterius immoror? Non id nũc gero propositi,vt nostra defleam,sed vt aliena cãtem. Sufficiat paucis nostra deploraſſe. Iam à lamentis reuertor ad cantica. Illo nobis animum præstante & os & ocium,qui cohibet inquietos à sponsæ somno Christus Iesus, vna cum patre & spiritu sancto regnans per omnia secula. Amen.

Sermo XV.

Cantic.3.a VÆ est ista quę ascendit per desertum quasi virgu
B la fumi ex aromatibus? Videte fratres(sicut & videtis) quãm sit efficax ad incrementa gratiarum tranquillitas mentis: quales metat fructus de interna quiete Christi dilecta. Videte inquam,qualis procedat de sponsi amplexu. Qualis ergo progreditur à me ne quęsieritis,sponsi potius super hoc sodales consulite. Quid si & ipsis quasi noua & insolita de secreto dilecti sinu procedit? Noua plane. Nam ipsa nouitas admirationem inducit. Quæ est ista quę ascendit? Attende profectum. In superioribus custodes interpellat & de visione rogat dilecti. Hic ipsis custodibus admiranda prorumpit & noua sub specie. Quidni in noua procedat de complexu dilecti? ipse est enim qui de se di-
Apoc.21.b cit: Ecce ego omnia noua facio. Etiam quæ noua sunt, ipse renouat. Puta caminus est: aurum admoue. Si purum est, purgatius reddit,& rutilans metallum recentem de fornace fulgorẽ educit. An nõ caminus Christus? Ignitum,inquit psalmi
Psal.118.f. ista,eloquium tuum vehementer. Hoc camino decocta non potest nisi noua & velut altera prodire creatura in Christo. Denique & ipsius dum oraret,species facta est altera: sed tibi altera cum oras eius fit species. Nam in se manens vnus, innouat omnia. Altera facta est corporalis domini species cum oraret, & voluit per hoc in mente tua orationis commendare virtutem, quòd illa fit quæ te in intimis alterum faciat, & nouum commutet in hominem, & meditatio innouet. Nos,
2.Cor.3.d. inquit apostolus,reuelata facie gloriam domini speculantes,
C in eandem imaginem transformamur,hoc est in eandẽ quam intuemur, transformamur. Forte & sponsa de speculationis arcano eam, quam intuebatur, sponsi imaginem vestita prodiit. Noua plane. Nam sodalium circa ipsam admiratio
Canti.3.c nouitatem protestatur: Quæ est ista quę ascendit? ac si dicat, non est cum illa sicut heri & nudiustertius. Non iam amplius circuit ciuitatem: non discurrit per vicos,per plateas,per vigiles. Non errabunda vagatur, sed itinere directo ascendit. Quæ est in hac ipsa hæc tam subita nouitas? Quæ est ista quę ascendit,& ascendit per desertum? Desertum vere & aridum & sterile reputat seculum omne hoc per quod ascendit. & quanam ratione nobis factus deserti huius odor sicut odor agri pleni,& quasi ei benedixerit dominus? Quantos trahit ad se deserti huius odor & tenet ne possint auelli, odor iste, odor mortis ad mortem? Inanitas est quam putatis vbertatem. Denique terra sitis est,& imago mortis,sicut dicit Hie-
Hiere.2.b remias propheta: Terra,inquit,sitis. Cupiditates enim mundanas magis irritat,quàm satiat. Infructuosa est ista,quam putas plenitudo: & si quid est fructus, id fluxum est, & mutabilitate sua mortis præfert imaginem. Quomodo vbi mortis vides imaginem,odorem vitę sentire te reputas? Odorem vitæ Christi spirat vbertas. Ipse enim est ager vere plenus,ager fertilis,ager cui benedixit deus pater. Alium præter istũ agrum sponsa nescit,sed desertum reputat,& terram salsuginis. Quæ est ista quæ ascendit per desertum? Bonum erit cer-
te desertum, si non fuerit cor tuum insulcatum inimici vo- D
mere: si non fuerit eius irriguum stillicidiis,impinguatum ro re: si non quæ superseminat zizania in te lęta luxurient, imò renascantur quidem quasi fœcundo in solo. Sterile sit cor tuum ne tale vel germen proferat, vel semen suscipiat. Ani- *Psal.142.b*
ma,inquit,mea sicut terra sine aqua tibi. Bonum desertum talis anima,bonum etiam desertum caro integra, caro intacta, caro immundis non exarata concupiscentiis,caro carnalis vo luptatis nesciens semina. Qui enim seminat in carne, de car- *Galat.6.c*
ne metet corruptionem. Bonum denique desertum aluus virginalis. Talis erat beatæ illius & specialis virginitatis vterus,quem nullus impudici motus affectionis immunde temerauit læsio. Caro ipsius sicut terra deserta, & inuia, & inaquosa, in qua Christus apparuit. Non tamen deserta penitus, quæ Christum parturiuit: irrigua est, sed fluentis virtutum. Ideo quasi puteus dicitur aquarum viuentium, quæ fluunt impetu de Libano, quòd virginalis munditiæ candor spirituales refundat gratias. Ortus conclusus venter eius castimoniæ virginalis disciplina, eo quòd integritatis sępem carnalis desiderij nõ dissipauerit ardor: propterea in talibus irriguus aquis fructum dedit in tempore suo. Vis audire qua lem hęc terra deserta dedit fructum? Osee te docet qui dicit: Adducet dominus ventum de deserto vrentem,& desic- *Osee.13.d.*
cabit venas mortis. Quis alius mortis deficcauit venas,nisi Christus Iesus, quem nobis intemerati ventris desertum E
refudit? Et bene ventus: quia spiritus ante faciem nostram Christus dominus. Denique dictus est secundus Adam in *Thre.4.d.*
spiritum viuificantem. Huius flatu apostolicæ nubes volant, quas Esaias miratur. Quid mirum si ventus dicitur, quem & nubem legis? Ascendet (inquit) deus super nubem leuem. *Esa.19.a.*
Nec hic leuem quasi vagam & instabilem accipias, sed leuitatis intelligentiam ad spiritualem aptitudinem trahe,quòd corpus incorruptibile nullam animæ grauitatem attulerit, nec depressit terrena commoratio sensum multa, imò cuncta cogitantem. An non quasi venti facti sunt omnes qui spirituali leuitate à terrenis elapsi, conuersationem sibi in cœlo collocant? Sed ipse speciali ratione ventus, qui reliquorum ambulat super pennas ventorum, & spirituum omnium virtutes excedit. Iure ergo ventum eum vocat, nominat & ventum vrentem, quòd eius flatu peccati sint in nobis frigora resoluta, & captiuitas nostra conuersa tanquam torrens in austro. Huius se ęstu exustos discipuli sen- *Luc.24.c.*
serunt, cum dicerent: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis dum loqueretur? Et nescio si vspiam libentius spirat, quàm in castę & illęsę integritatis deserto & inuio. Hęc loca libenter perflat, & casti corporis animam charitatis feruore decoquit, & spiritualibus liquefactam desideriis tenues resoluit in vapores, & veluti fumi virgulam exurgere facit.

Quæ est, inquit, ista quæ ascendit per desertum quasi F
virgula fumi? Et bonum desertum caro castitatis exhausta & desiccata virtute, quæ nullam delectationis immundę nebulam exhalet, nec ignem extinguat, sed nutriat, quem domini flatus succendit. Ignis hic aromaticam si inuenerit animam, succendit, & alteram commutat in speciem, & quasi virgula fumi exhalat in superiora. Quasi virgula, inquit, quòd per cogitationum disciplinam ab exteriori sit ad interiora constricta, & ab inferiori ad superiora directa: quasi virgula, quòd sese ad seipsam colligat, & supra se porrigat. Sed quid sibi vult, quòd illam fumi virgulę comparat? An forte per hoc innuere voluit, quòd non sit perpetua ac solida spiritualis huius suauitatis gratia,& mentis ascensus, sed facile sicut fumus liquescat? Suauis est plane & omnino spiritualis vapor fumi,in quem se aromata concremata relaxant. Sed ego virgulę isti tenerę & delicatę turbines metuo,ne illam ventorum flabra diuerberent,ne circunferat procella curarum,& tẽtationis aura illam dissoluat, & cedat omni vẽto. Exempla nobis metum suadent. Multos enim videmus & dolemus tam insperato cessisse,quàm subito erupisse. Meditatione subtiles sunt,orationis impensi studio,pingues gratia, deuotione quadã dulci vberes, effusi in lachrymas: cũ subito leuis impatientiæ occasio quelibet spirituales has contristat delicias & exhaurit. An non ergo quasi fumus tã facile euanescens gloria? Iure quasi virgula fumi talis ascensio,quæ vel

Universidad de Deusto
Biblioteca

G propria mutabilitate deficit, vel accidēti molestię cedit. Ego tamen non audeo super sponsę persona fumum pro defectu interpretari. At si tu contentiosè resistis, eum tibi do defectū
Psal.118.l. accipere, quem tibi psalmus commendat: Defecerunt oculi mei in eloquium tuum. Defecit in salutare tuum anima mea.

Vtinam hoc domine defectu attenuentur oculi mei & deficiant. Vtinam hoc defectu deficiat anima mea, deficiat & liquefiat, & eloquio tuo calefacta, eloquio vehementer ignito, ab omni crasso intellectu, & in tenuiorē spiritualis habitudinis auram laxetur. Vtinam si quid fuerit in me torpulentę intelligentiæ & hebetis desiderij, in subtilioris gratiæ vsum deficiat, & attenuatione quadam, & acumine spirituali à crassitudine sua vertatur in virgulam fumi. In talem vtinam deficiat fumum animæ meæ virtus: & non deficiat sicut fumus,
Psal.101.d ne dicat: Defecerunt sicut fumus dies mei. Aliud est omnino ita deficere sicut fumus, vt omnino non sis. Aliud ita deficere, vt sicut fumus attenuat⁹ animo & spiritualis sis. Bene de-
Psal.83.d. fecerat psalmista, cum diceret: Concupiscit & deficit anima mea in atria domini. Quonam enim modo non deficit, quem
Heb.12.g. Christus inflammat? Ignis ipse est, sicut scribitur, & ignis consumēs. Qui, inquit, approximat ad me, approximat ad ignem. Quis mihi dabit vt hunc possim ignem ligare in sinu meo, vt inflammet cor meum, renes commutet, & ad nihilum me redigat? Iure quasi virgula fumi ascendit, quæ de calore pro-
H cessit cubiculi, de verbi igniti complexu. Suaues tua flamma Christe vapores euomere solet, & odoris aromatici fumum producit. Quasi virgula, inquit, fumi ex aromatibus. Et fumū lego qui de Leuiathan ore procedit. Et item fumum de puteo abyssi prodeuntem, sed non ibi virgulam, non aromata le-
Apoc.9.c. go. Nihil ibi directum, nihil dulce, sed horror summus, & ordo nullus: Fumus horroris est qui de puteo procedit abyssi.
Sapi.2.a. De hoc fumo impij dixisse leguntur: Fumus afflatus est in naribus nostris, & sermo scintillę ad commouendum cor nostrum. Meis vtinam Iesu bone, naribus fumus afflatur, quem tuus ignis agit: & de camino tuo sermo scintillę ad commouendum, imò ad commutandum cor meum. Ignis tuus ignis consumens est, vitia si inuenit consumit, & confessionis fu-
Psal.103.b mum emittit. Sed non est iste fumus ex aromatibus. Qui tangit, inquit, montes, & fumigant. Bonus ignis qui tumores extenuat animorum, & attactu suo elationes terrenas per emissos pœnitentiæ fumos euanescere facit. Sed alterius odoris & gratiæ fumus est, quem aromata virtutum cremata refundunt. Ignis iste, ignis quem dominus misit in terram, & vo-
Luc.12.f luit vehementer accendi, non tantum vitia consumit, sed virtutes ipsas in suauioris gratiæ affectum commutat. Aromata cum integra sunt, olent suauiter: sed hoc igne liquefacta aliū longe spirant odorem. Huius odoris fragrantiam sentien-
Canti.3.c tes in sponsa sponsi sodales mirantur & dicunt: Quæ est ista, I quæ ascendit per desertum quasi virgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris, & vniuersi pulueris pigmentarij? Habes in myrrha continentiæ virtutem: in thure orationis studium: in puluere pigmentario inter virtutum copias cordis contriti humilitatem. Et bona myrrha quæ carnalem petulantiam reprimit, & fluxos motus lasciuire non finit, & carnem non esse carnalem compellere nititur. Sed continentię nostrę myrrha corpulenta videtur & minus castigata, & quasi vicina carni, nisi fuerit hoc igne cœlesti, hoc amoris diuini feruore liquefacta. Bona quidem continentiæ myrrha, quę pergentem ad illicita cohibet appetitum, sed alterius est suauitatis & gratiæ, quando charitatis ardore liquescens crassum omnē & carnalem nescit affectum. Quid vero thus? Nonne ipsum est odoris exigui dū integritas illi & corpulentia sua manet? Cum vero flammis subactum effluere cœperit, in odoriferos totum fumos expirat. Simili ratione nonne tibi videtur crassa & pigra oratio & corporea quadam tarditate segnis ignici & intimi eloquij si non fuerit virtute succensa? Vtique in thure ego accipio orationis materiam, & in fumo gratiā. Di-
Psal.140.a rigatur, inquit, oratio mea sicut incensum in conspectu tuo. Nescit itinere directo ad deum ire oratio quæ succensa non fuerit. Oratio quę frigido fuerit de corde expressa, subito relabitur: nec potest esse perpetua quæ non est prompta. Vim patitur, & non est sui iuris. Sed nec sui iuris est plane succesa oratio. Illa contra conatum reprimitur: ista supra conatum ar-

ripitur. Illa conatur & recidit, ista præter conatum ascendit. K
Illa violenter dirigitur: ista voluntate fertur. Illa vix exhibetur: ista nec cohibetur. Illa laboriosa: ista libera. Illa tristis: ista læta. Illa bona, sed ista optima. Denique est oratio temperate media inter frigidam & feruidam: illam excedens, sed non accedens ad istam. Et (vt sic dicam) prima coacta est: secunda directa: tertia abrepta. Prima (vt sic dicam) sitiens, secunda sobria, tertia ebria est. Ista enim est, quę mente excedit deo: ideo ascendit quasi virgula fumi ex aromatibus myrrhę & thuris & vniuersi, inquit, pulueris pigmentarij. Myrrhę
in puluere pigmentario humilitatis expressit virtutem, quòd Cantic.3.c
ea de magnis meritis nil magnum sentire nouerit, non altum sapere, sed humili æstimatione reliquarum attenuet merita virtutum, & earum soliditatem quasi ad quandam pulueris exiguitatem deducat. Et bene post orationis commendationem sub figura pulueris pigmentarij de humilitate subiunxit. Oratio enim humiliantis se, nubes penetrat: imò sine Eccli.35.d
humilitatis gratia oratio quantumlibet acuta, hebes tamen est, & tristem refundit odorem elatę myrrha castitatis, neque fluxos carnalium bene restringit motus cogitationum continentiæ myrrha quæ animum in superbiæ fumum lasciuire
permittit. Contritione multa pigmenta rediguntur in pul- Psal.50.d.
uerem. Et bona contritio, quoniam cor contritum & humiliatum deus non despicit. Bona plane contritio quæ nihil relinquit indiscussum, nihil tumidum, nihil non humiliatum: L
nec in virtutibus ipsis, iustitias ipsas diiudicat, & arguit non modo de peccato, sed de iustitia & de iudicio. An non quasi comminuitur quod redarguitur? An non quasi humiliatur iustitia quæ diiudicatur? In veritate (inquit) tua humiliasti me.
Non omnium est hoc dicere. Infirmiores in vanitate sua hu- Psal.118.k
miliantur, perfectiores in veritate dei. Non potest vanitas veritatem diiudicare, sed veritas vanitatem, & veritas veritatem. Spiritus enim diiudicat omnia. Quod humano solidum & integrum videbatur iudicio, cum inuenerit spiritus veritatis, euacuat & comminuit illud. In spiritu enim vehementi conteruntur virtutum pigmenta in puluerem, & iustitia iudicatur. In turbine, inquit Iob, conteret me. In turbine spiritus Iob.9.b
sui, spiritus vehementis, in turbine spiritum meum arripientis. In hoc turbine conteret me, & multiplicabit, inquit, vulnera mea. Integra mihi videbatur antequam veniret spiritus vehemens, iustitia mea: sed ipse diiudicat, ipse conterit, ipse vulnerat, & multipliciter confringit bonorum præsumptionem meritorum, sauciam & languidam humanam docet esse virtutem. Vtinam mihi hoc modo conteri obueniat, redigi in puluerem omnium bonorum affectuum, piarum meditationum. Vtinam Iesu bone, turbo spiritus tui talem animæ meæ puluerem afflet de plateis cœlestis Hierusalem, vt in hoc puluere calefiam, in puluere sedeam, in puluere dormiam, sed puluere pigmentario. Beatus qui in hoc puluere mo- M
ratur, cui suaues, & spiritualiter puluereę cogitationes vndique labuntur. Expergiscimini (inquit) & laudate qui habita- Esa.26.d
tis in puluere. Denique & sponsa de fœlici expergefacta somno, quasi virgula fumi exsurgit ex aromatibus vniuersi pulueris pigmentarij. Vniuersi, inquit. Et veritas ipsa bonorum vniuersitatem operum, ad quendam te docet puluerem
& velut sterilitatem deducere. Cum omnia feceritis, inquit, Luc.17.e
dicite, serui inutiles sumus: quę debuimus facere, fecimus. Fœlix qui tantum & talem sibi colligit puluerem, vt quæ iubentur faciat omnia, & reputet quasi nulla: qui vniuersa bona quæ colligit, per humilitatē illa cōterit. Paulus ad Corin- 1.Cor.11.f
thios operum suorum aromata multa enumerat: In itineribus, inquit, sæpe, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in mari, periculis in ciuitate, periculis in solitudine, periculis in falsis fratribus. Quid deinceps? Quotidiana eius solicitudo omnium ecclesiarum. Quis, inquit, infirmatur & ego non infirmor? Quis scandalizatur & ego non vror? An non quendam bonorum operum puluerem tibi collegisse videtur apostolus hæc & huiusmodi plura percurrens? Vis adhuc sublimiores aliquas virtutum eius species audire? Veni cum
illo ad visiones & reuelationes dei, ad raptum in paradisum, 2.Cor.12.d
in tertiū cœlū: ad beatam illam ignorantiā nescientis, vtrum in corpore an extra corpus extasis illa facta fuerit, non iam

puluis

A puluis sed fumus. Sed ne tamen fumo huic spiritualis contēplationis se iactantię fumus immisceat, audi quid sequitur: Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ. Paulus stimulatur ne extollatur. Et quomodo qui hęc audis, refugis stimulari? Quomodo teipsum inter vbertatem donorum aut conterere desinis, aut conteri non sinis? Molestus stimulus, sed tamen vexatio præstat humilitatem profectui. Molestus stimulus carnis, sed non charitatis. Et passio amara, & discussio seuera, vtraque virtutes humiliat. Sed omnia dulcius & efficacius prodeunt de camino quodam succensi amoris. Flamma hæc non modo virtutes humiliat, sed etiam immutat, & in nouam conuertit speciem, & de spiritualibus spiritualiores facit. Continentiæ myrrha, orationis thus, & in puluere pigmentario, omnium humilis conscientia virtutum: omnia magis serenum producunt vultum, & gratam speciem cum de hac prodeunt officina. Bona enim contritio, sed concrematio melior. Suauis puluis pigmentarius, sed fumus excellit. Nescio enim quid magis suaue & spirituale magis in fumo quàm in puluere significatur. Ideo quodam igniti verbi beneficio inter sponsi flagrans amplexus, de puluere pigmētario in fumi tenuitatem liquescit: de humiliatarum puluere virtutum, in fumum gloriæ. Qualis
B est putas peruentio cum tam delicatus sit ascensus? Quo tendit quæ talis ascēdit? Quantus deliciarum est locus in quem ascensiones istas disponit? Lectulus forte dilecti est. Nam ad
Canti.3.c illum præcipue sponsa debet aspirare. Ita plane est. Ideo sequitur: En lectulum Salomonis sexaginta ambiunt ex fortissimis Israel. Et pulcher ordo, vt de lectulo ad lectulum veniat: de lectulo suo, de cubiculo matris suæ, ad sui lectulum Salomonis. Nec minus congrua varietas quòd deliciis istis immiscet fortia, & lectulum suum Salomon tam munita custodia vallat. Sed verbi proruentis iam reducamus habenas, nouo capitulo nouum dedicaturi fermonem, præstante domino nostro Iesu Christo, qui viuit & regnat in secula seculorum. Amen.

Sermo XVI.

Quàm delicata spōsa ascendit, quàm pene sine mole corporis, & quàm penitus sine corruptione carnis. Quænam erit corpulentia vbi fumo cōfertur? Quæ corruptela cum illam non caro fluxa, sed aromata cremata exhalent? Delicatè ascendit, & digna lectulo
Iudi.10.d Salomonis Iudith & Iotam & vnctam lego, vt regios vnguenti suauitate mulceret amplexus. Hæc vero iam vnguentis nō vtitur in sponsi gratiam, sed liquefacta effecta est odore ipso vnguenti: sed non omnes verbum hoc capiunt, non omnes his possunt deliciis perfrui. Si omnes fruerentur, omnes frau-
C darētur: & in hoc est & pulchra varietas, & pia charitas, quia alius est qui fruitur, alius qui tuetur. In hoc aliorum & tuta & læta sunt ocia, quod aliorum sunt munita custodia. Ideo lectulum Salomonis sexaginta ambiunt ex fortissimis Israel. Non vult Salomon noster lectuli sui turbari delicias, dulces attenuari affectus, ne attentari quidem: pacata diligit qui pacificus dicitur. Quis noster Salomon, nisi Iesus Christus? Ip-
Ephe.2.c se est pax nostra, ipse qui fecit vtraque vnum. Ipse pacifica-
Colo.1.c. uit sanguine suo non modo quæ in terris, sed quę in cœlis
Esa.53.b. sunt. Disciplina pacis nostræ super eum. Disciplinam debitę nobis pœnę sustinuit, vt nobis iustitiæ pacem refunderet. Ipse punitus, tu repropitiatus: & tu punitus, sed pœna tua pacem tibi parturire non potuit. Hostia immunda contaminatos mundare non poterat, non modo alios, sed ne seipsam quidem. Disciplina ergo super nos, sed non erat illa nobis ad pacem disciplina. Erat in nos mortalitatis & afflictionis illata sententia: sed non erat iniustitia reuocata. Tu quidem iudiciaria sententia ligatus, sed tuus non erat solutus reatus: & pœna erat, & pax non erat. O miseria & grauis disciplina super filios Adam: conteris & non protegis: punis & non purgas: consumis & non concilias: consumis, sed carnis substantiam, non culpam. Quid tibi & paci? Quando pacem
Psal.84.b. conferes, cui est cum peccato commercium? Quando conferes gratiam, quæ non aufers culpam? Iustitia enim & pax osculatę sunt. Disciplina pacis nostræ super eum, qui nobis attulit fructus pacatos iustitię. Dictus est ille solus Salomon

noster verus pacificus quòd in diebus eius orta nobis sit iu- D
stitia, & abundantia pacis. Abundans vere pax, quæ non modo præterita suffecerit repropitiare delicta, sed omne etiam abundet in seculum. Abundat enim donec auferatur luna, do nec auferatur labor mutabilitatis nostrę, labor mortalitatis nostræ, alternantium labor defectuum. Vere abundans pax, quæ non est data ad mensuram meriti. Non enim meritum inuenit, sed contulit. Quomodo non abundans pax, quæ & remisit offensam: & priorem cumulauit gratiam? Erat homini primo in paradiso pax, vt non posset inuitus abduci, sed non erat virtus per quam vellet reduci. Erat gratia vt posset non exire, sed non erat vt posset, cum vellet, redire. Modo pax vberior in gratia Christi, quæ post iteratos excessus vltro offertur, & pœnitentes non repudiat, sed reuocat. Bene pax abundans, quæ nulla potest exhauriri iniuria, paratior ad veniam, quàm ad vindictam. Pax hæc à remissione peccatorum incipiens, vsque ad diuinæ participium abundauit naturæ. Qui enim adhæret deo, vnus spiritus est. Vides quan 1.Cor.6.a
ta repropitiationis abundantia, vt non iam pax cum deo, sed magis vnitas cum eo dici possit. O beatum confinium, vbi sublatus est inimicitiarum paries medius. Beatum quidem confinium, sed nondum tutum. Adhuc hostis noster hos tentat peruadere terminos, fines conuellere. Est nobis in Christo pax cum deo patre, sed nondum pax ab hoste communi. A-
bundabit autem pax hæc donec destruatur nouissimus inimi E
cus, mors. Interim etsi non est pax ab ipso, profecto tamen est contra ipsum. Erit ipse pax nostra cum Assyrius venerit in terram nostram, & calcauerit in finibus nostris. Proximos sibi potest Assyrius fines infestare spirituales: interiores non potest: calcare potest, sed stare non potest in finibus nostris. Erit enim Christus pax cum calcauerit in finibus nostris Assyrius. Habemus confinium & confinium. Confinium cum deo, & confinium cum mundo. Confinium cum spiritu, & confinium cum carne. Etsi quibusdam dictum est: Vos non
estis in carne, sed in spiritu: confines tamen sunt carni, Rom.8.b
vel propter substantiæ naturam, vel propter carnis curam.

Hostis ergo carne nostra quasi castro vtens, regiones spiritus de vicino infestat, & de contermino præsidio insidias machinatur. Sed erit iste, id est Christus, pax cum Assyrius calcauerit fines nostros. Ille Salomon noster, pacificus noster, qui præstat nobis pacem super pacem: pacem cum patre,
Psal.147.a pacem ab hoste: ipse ponet fines nostros pacem. O confinium & confinium, quantum discrepatis abinuicem, quantis tu abundas gaudiis, & quantis vicinus es obnoxius scandalis. O finis & finis, tu quàm læte teneris, & tu quàm laboriose regeris. Vtrobique Christus limes est medius: isthinc separans, illinc fœderans: isthinc inchoans, illinc consummans. Sapientia enim attingit ab hoc fine fortiter vsque ad finem Sapi.8.a.
illum, disponens in illo fine cuncta suauiter. Finis ille lectu- F
lus est. Ideo de muliere forti dicitur: Procul & de vltimis finibus precium eius est, propter quod ipse se impendit, quo Prou.31.d
se æstimat, quo eius expletur auiditas. Quid id aliud est, nisi sponsi amplexus & lectulus? Vltimus finis est, vltra quem se non potest auiditas extendere, nec facultas comprehendere sufficit. Finis est vbi ipse à te deficis, vbi exhauriris, vbi alius esse incipis, totus in Christo, & solus in te Christus. O vera pax, & plena pax, quando de regno dei tollentur scandala, quando non erit timor in finibus nostris, quando non erit finis & finis, sed vnus tantum finis, & supradictus finis. Finis deo fœderans & conformans tantum. Finis lectuli gaudiis fruens, non gladiis agens. Nunc vero vt quieta sint quantulacunque lectuli gaudia, necessaria quidem est custodia fortis. Ideo lectulum Salomonis sexagin- Canti.3.c
ta ambiunt ex fortissimis Israël. Et in euangelio habes: Cum Luc.11.c
fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea quæ possidet. Vberior hic commemoratur custodia, quia vberior est gratia lectuli quàm atrij: & sponsę solicitudo maior quàm possessionis: & ad portam paradisi angelicam cu-
stodiam cum gladio flammeo positam lego. An non quidem Gene.3.d
paradisus lectulus Salomonis? Lectulus (inquit) noster flo- Canti.1.d.
ridus. Denique ipse flos campi, ipse lignum vitæ. Bene paradisus deliciarum lectulus talis. Vides quomodo amplę deliciæ arcta cinguntur custodia? Lectulum enim Salomonis

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ambiunt sexaginta fortes ex fortissimis Israel. Non multum nunc de numeri huius disputo ratione: illos tamen videtur signare, qui prærogant & iustitia operis, & notitia legis. De fortibus Israel sunt qui side fortes sunt: qui stant in fide, & viriliter agunt: qui omnia possunt, sed in eo qui omnia confortat Christus. Male fortis est, qui aduersus scientiam dei se extollit, qui aduersus illam inflexibilis & rigidus est, cui fortitudo lapidum fortitudo eius, & cor eius æneum, vt nec vexatio det intellectum auditui eius: quales denique sunt
1.Cor.10.e quibus Paulus ait: An æmulamur dominum? Nunquid fortiores illo sumus? Non est de fortibus Israel qui cum vulneratur non dolet, cum verberatur non sentit, stupidus manes ad omnes stimulos ancipitis gladij verbi penetrabilis, & gloriatur si contra sapientiæ stimulos calcitret. Non talis Maria, cuius animam ac si mollem materiam gladius pertransiuit. Me vtinam facile obtineat verbum validum: in me operetur eius efficacia, & animam meam hic penetret gladius, vt & ipsa quasi in gladium conuertatur contra spirituales pugnatura nequitias. Quid mittis manum ad fortia, qui ex fortissimis non es? Custodiam vt quid suscipis, qui desidiam nō excutis? Quid lectulum ambis qui gladium non habes? aut si gladium habes verbi, habes illum in vagina, non habes in lingua? Non tenes manibus linguę, verbi dei versatilem gladiū.
H Volubilis est sermo, spiritus flammeus est: sed nescio quomodo contra naturam suam pigrescit in manu tua: restringitur & hebetatur qui acutior est & penetrabilior omni gladio ancipiti. Non est velox verbum in ore tuo, non currit velociter, non est versatile in manu tua pro varietate negocij, quod tamen ad omnes spiritualis certaminis vsus abundat. Quid tibi vsurpas officium, cuius vsum non habes? Omnes tenentes
Canti.3.c. gladios, & ad bella doctissimi. Sine causa gladium portas tu qui bellandi sufficienter non habes peritiam: aut si doctus es belligerare, magis te exerces ad negocia seculi q̄ ad negocia Christi: forensi iure plus vteris q̄ ecclesiastico, plus seculari q̄ spirituali certamine calles. Paratum vult virum ecclesiasticum princeps ecclesiæ, paratum eum vult ad reddendam ra
1.Pet.3.c tionem de ea quæ est in nobis fide & spe. Et quonam pacto piger & imperitus ad ista gloriaris, si prompte respondeas de iure publico? Decentius multo in ore clerici, in ore monachi, sacra quàm secularis litera sonat. Quid in Hierusalem
Esa.19.c. vis loqui lingua Aegyptia? Non sic Esaias. Erunt, inquit, quinque ciuitates in terra Aegypti loquentes lingua Chanaan, scilicet quia penitus Hebręa non poterant, ea loquerentur quæ est vicina Hebræę: quia lingua sancta non poterant, vel ea loquerentur quę sanctę affinis est. Quid vis media ex parte lo-
2.Esd.13.d qui Azotice, qui Iudaice debes? Sic enim habes in Esdra: Loquere linguis non hominum, sed angelorum. Angelus enim
Malac.2.b dei es, qui sacri profiteris verbi mysterium. Labia enim sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirunt ex ore eius, quia angelus domini exercituum est. Euangelice ex toto loquere, qui vir euangelicus es. Sermo ergo tuus legem redoleat, prophetas, apostolos. eorum verbis linguam tuam ex-
2.Co.10.d acue, mutua ex eis arma potentia deo, ad debellandas munitiones, ad redigendum in captiuitatem omnem intellectum extollentem se aduersus scientiam dei. Versatilis sit in manu tua gladius spiritus, vt ad omne quod tibi emergit negocium famuletur, nec te destituat sermonis sacri facultas, quem temporalis & subita deposcit occasio. In labiis tibi sit non in
Mala.2.b foliis verbum validū & efficax. Labia enim (non folia) sacerdotis custodiunt scientiam. Sacculum pecuniæ tolle tecum. Gladius verbi tibi sit à latere, non in latebris: proximus tibi
Psal.44.a sit: Accingere eo super fœmur tuum, vt potens sis & promptus & exhortari in doctrina sana, & contradicentes redarguere. Non tibi sit ensis sub fœmore, & verbi sacri studium carnis prudentiæ non supponas. Vniuscuiusque ensis su-
1.Cor.12.a per fœmur suum. Alij datur sermo sciētiæ, alij sermo sapientiæ, & vnicuique doctori suadetur à spiritu gratia. Vniuscuiusque ensis super fœmur suum, vt vbi est tentationis occasio, ibi maior verbi præoccupatio fiat, commonitio crebrior. Vniuscuiusque ensis super fœmur suum, vt seipsum primo corripiat, seipsum custodiat, seipsum diiudicet. Docet te Paulus quasi super fœmur tuum ensem habere. Cōsidera, in-
Gala.6.4. quit, teipsum, ne & tu tenteris. Ensis cuiuscunque super fœmur suum, propter timores nocturnos, propter lapsus subitos, præoccupatos casus. Quasi timorem nocturnum Apostolus innuit dicens: Si præoccupatus fuerit homo in aliquo 2.Cor.2.c.
delicto. Nocturnum est enim quod improuisum est, quod subitum est. Nocturnum etiam quod insidiosum est. Ideo dicit: Vt non circumueniamur à satana. Non enim ignoramus 2.Cor.2.d
insidias eius. Idem Paulus alibi timebat à timore nocturno. Timeo, inquit, ne sicut serpens seduxit Euam: ita & corrumpantur sensus vestri à simplicitate, quæ est in Christo. Bo- 1.Cor.6.b.
na simplicitas vbi Christo adhærens vnus est cum illo spiritus. Simplicitas est vbi vnitas est: simplicitas est si iam non ipse viuis, sed viuit in te Christus: si te deuorat sapientia dei, si te spiritualis absorbeat lætitia, & in intimis recondat visceribus. Et vbi est tanta simplicitas nisi in lectulo? Vniuscuiusque ensis super fœmur suum. Super fœmur, nō propter fœmur, sed propter timores nocturnos: forte quia non Ephe.6.b.
est illis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, qui signantur in fœmore, sed aduersus mūdi rectores tenebrarum harum. Ideo propter timores nocturnos, contra spirituales nequitias, quanto fœliciorem sortita es luctam, quæ Salomonis contineris in lectulo: nō contra carnales nequitias, nec contra spirituales quidem, sed cum spirituali lætitia, cum Salomone, qui pacifici nomine prærogat. Ideo pacifica colluL
ctatio cum ipso. Et pacifici nomen, & sapientiæ personam Salomon gerit. Ama, inquit, sapientiam, & amplexabitur te. Prou.4.c
Amplexus, colluctationis quandam speciem præfert. Amplexare, vt amplexetur te. Glorificaberis ab ea cum illam fueris amplexatus, sicut dicit in prouerbiis. Amplectere verbū, vtere eo sicut in lectulo, nō sicut in bello. In lectulo locus est nō ensibus, sed amplexibus strictis. Noli foris esse, ne tibi foris esse contingat. Intus vtere verbo non quasi gladio, sed quasi sponso, vt verbo ipso oblecteris. Oblecteris veritate ipsa, nō contra errores oblucteris & vitia, alij hoc munus & officium relinque. Quid tibi cum conflictu, cui totum de affectu constare debet? Quæ sponsa est, non disputantis & confligentis sectatur negocium, sed ocium amplexantis. Alij lectulum amBiant, tu cupitis amplexibus fruere. Quid tamen est quòd de ipso lectuli nobis apparatu nil dicit? quòd non eius vel in modico deprimit delicias? Forte verbum hoc, verbum ineffabile est, quod non licet homini loqui. Qui experitur, intelligit: & tantisper dum experitur, ne memoria quidem pręteritas integre recenset delicias. Quod potuit scriptura expressit. Lectulum dixit, & lectulum Salomonis. Satis dictum 3.Re.10.c.
est, sed sapienti. Et thronum lego Salomonis & ferculum: Cant.3.c.
sed vtrunque ambitioso extructum apparatu, & sicut regias decet delicias. Nunquid ergo lectulum intelligimus neglectum? Absit, sed sufficiebat scribenti vt lectulum diceret, qui sponsę loquebatur. Illa enim nihil in lectulo diligit nisi quod M
lectulus est, & quòd in eo copia sit suum amplectendi Salomonem. Magnum & multiplex mysterium reperies in lectulis per omnem scripturarum textum, sed non est comparatio
Iob.17.d ad lectulum Salomonis. Est lectulus, quem sibi Iob sternit in
Psal.6.b. tenebris: & est lectulus, quem Dauid rigat in lachrymis: &
Mar.5.d. est lectulus, in quem languens decumbit: & est lectulus, in
4.Re.4.f. quo defunctus resurgit. Talis Helisæi, talis lectulus Heliæ.
3.Re.17.d Vterque defunctum hospitæ mulieris filium in lectulo suscitauit. Ille expandit se super mortuum, iste incuruauit. Vnus in vtroque Christus. Ille exinaniuit se vt formam serui susciperet, & æternitatis suæ longitudinem intra breuitatem temporalis naturæ contraxit. Ipse expandit se cum spiritum sanctū abunde in nobis infudit. Sinus ille matris defunctum premere poterat, non viuificare. Litera enim occidit, spiritus autem viuificat. Sed verus Helias illum in cœnaculum tulit, ad spiritualem prouexit intellectum. Frigidus erat literæ sinus, nec poterat eius intelligentia vitalem spirare calorem. Bonus Heliæ lectulus, qui defuncto vitæ calorem infudit. Iustus ex fide viuit. Ideo tribus metitur vicibus, vt trinitatis cognitionem conferat, & diuidat mensuram fidei. Plangit lex literę sensum extinctum, sensum carnalē, sed Christus hunc sensum tulit, spiritualem restituit nouum, & vitalem intellectum reddidit literę, quem suum vere cognoscit ipse He
lias qui restituit omnia & noua facit: & Paulus legi se mor-
Gal.2. tuum dicit vt viuat in Christo. Bonum est vt & tu moriaris non

A non modo veteri legi, sed & veteri homini, vt suo te viuificet in lecto, qui peccata nostra tulit in corpore suo, vt pec-
1.Pe.2.d catis mortui, iustitiæ viuamus. Tu enim quod seminas, non viuificatur, nisi prius moriatur. In hoc resuscitato intelligimur omnes, & ideo communis resurrectio hæc. Sed priuata quædam in lectulo Salomonis gratia, & solius sponsæ prerogatiuæ seruata. Etiam nunc si quis matris nostræ (conuentus huius sancti) viduę apud quam vtcunque sustentaris Iesu bone, si quis filius eius moritur, tu resuscita. Mortuus est qui vel tędij vel desperationis mole obruitur, in quo nihil est viuidæ deuotionis, feruidi spiritus: qui etsi legis præcepta non deserat, & intra regulę gremium se concludat, frigido tamen & moribundo languet affectu, in opere sancto suaue nil sentiens: totius illum ordinis tristis exanimat facies: molli & fœmineo matris est sinu fouendus, vt non exasperatus abundantiore tristitia absorbeatur. Non expedit ei extra materni sinus ambitum reperiri, ne forte non tollat illum verus Helias in cubiculum suum. Quos resuscitat Christus, mulierum
Luc.7.e vbique fletibus donat. Sic viduę filium, sic sanctarum fratrem
Ioan.11.d. mulierum, sic parentum precibus suscitauit puellam. Tolle
Luc.8.g bone Iesu, & hunc mortuum nostrum de matris gremio. Regularis hæc & exterior obseruantia neminem ad perfectum
B adducit. Introduc illum ad molliorem lectum melioris spei,
Thre.3.c per quem approximet deo. Experiatur quod expectat, quoniam bonus dominus expectantibus se, animæ quærenti illum. Vnius horæ experientia, multorum temporum labores exhilarat. Tunc redditur matri quem illa prius amiserat, dum teneret eius affectum, sed mortuam deuotionem deflet. Nonus redit ad nos, postquam tu illum teipso vestisti. Ideo te super ipsum expandis, vt quod est in eo fœdum, operias: quod nudum, vestias. Bonus huius lectuli vsus, qui breui hora in tempora sequentia vitalem alacritatem transfundit. Maior in Salomonis lectulo gratia, in quo sponsa matrem carnalem derelinquens, perpetuo iure dilecto adhæret, & vnus cum illo efficitur spiritus. Bonus ergo lectulus in quo nullus languor est, nisi forte languor amoris, qui non versatur in infirmitate, sed in iucunditate. Bonus lectulus qui non rigatur lachrymis, qui non in tenebris sternitur, qui nihil habet in se triste, nihil tenebrosum, sed totum lux & lætitia est: qui non indiget sterni tapetibus de
Prou.7.c Aegypto, quibus in prouerbiis mulier hæretica lectulum sternit. Nihil enim in se habet lectulus Salomonis alieni ornatus, nihil picti, nihil mundani: sed totum sancta voluptas & solida veritas. Magnum & varium sacramentum in sanctorum lectulis, sed supergressus est vniuersos lectulus Salomonis: nec sponsæ lectulus huic valet comparari. In lectulo suo quem quærit dilectum non inuenit, ideo surgit & circuit donec ad istum pertingat. Festina filia, sacra virgo festina istam
C ingredi requiem. Noli strictos in circuitu enses vereri. Enses isti, enses verbi super fœmur, & propter timores nocturnos, vel carnis configunt lasciuiam, vel timidi cordis absciндunt ignauiam. Hoc quidem in aliis, te verò suauius vulnerat, vt charitate transfixa nocturnum ignores timorem, nec quicquā habeas frigidi timoris admixtum, sed tota transeas in affectum igniti amoris, quæ in solum amoris es vsum dicata, & in charitatis locum ascensura stratum dilecti, lectulum Salomonis veri Iesu Christi, qui viuit & regnat per omnia secula seculorum. Amen.

Sermo decimusseptimus.

AVdiuistis sacræ virgines sponsæ Christi, audistis hesterno sermone de lectulo vestri Salomonis, vlterius hodierno pergitis quærere de ferculi sacramento. Omnes vultis huius cantici sermones ad amoris vsum deflectere, & ad vestras interpretari delicias. Vobis solis hæc putatis esse conscripta carmina? Nullus sapit vobis sermo qui non amatoriis vernet affectibus, & dulcem charitatis odorem aspiret. Habetis ergo & hic aliquid quod amatorium sonat blandimentum, de ferculo vobis aludit sermo diuinus. Nullam vobis residere patitur dilectus excusandi materiam. Grata quidem sunt promissa lectuli gaudia, sed poterat aliqua in vobis adhuc suspicio de peruenien di difficultate submurmurare. Ideo vobis sermo sacri vehiculi quo estis ad lectulum portandæ, pulchra varietate descri- D
bit ornatum. Etiam in itinere sponsus vobis procurat ipse delicias. Ferculum hoc quidem gratum est in materia, sed ab auctore est gratius. Ipse enim Salomon ferculi huius est auctor & artifex. Ferculum enim sibi fecit rex Salomon de li- Canti.3.c
gnis Libani, columnas fecit argenteas, reclinatorium aureum. Audi filia quam glorioso apparatu portaris ad lectum, non finit te sponsus sine reclinatorio, & illo aureo, fortasse ex illo auro de quo legis: Caput eius aurum optimum. Mul- Canti.5.c
tus reclinatorij vsus est, sed inferior quam lectuli. In reclinatorio habet spes fessa iucundum sustentamentum, oblectamētum in lectulo. Hic sponsæ votum vouetur: ibi votis fruitur. Quantus te putas expectat apparatus quæ tali deduceris ornatu? Quid ego nunc sermone frequenti cuncta exaggerem, ligna cedrina, ligna Libani, columnas argenteas? Ipso auditu se nobis ista commendant, & corporalis pulchritudo in figuram adducta spiritualem, quendam & intelligibilem conatur indicare decorem, & sanctæ animæ designare vehiculum. Hæc enim corporalia intelligi, lectionis circunstantia non finit. Quid enim aurum materiale charitate consterneretur? Sed omnia spiritualia sunt, quia spiritualis est amor, cui tam ambitiosus ferculi blanditur apparatus. Possem hæc & similia de ferculo hoc ad nostrum deriuare sensum. Sufficiant ista breuiter disputasse, ad vestram vel satiandam vel prouocandam auiditatem. Quid? Vobis solis vultis cantica seruire? Sinite adolescentulæ pascant, sinite ad suam cō- E
moditatem vt vel pauca inflectant capitula. Sapientibus & insipientibus debitor est Christus. Nihil vobis imminuitur si aliis pro suo sensu abundet. Estote contentæ lectulo: inferioribus vel ferculi permittite vsum inseruire. Illius gratia parcior, huius popularior. In illo includitur, in isto ingreditur Christus. Vobis se vberius & quadam specialitate indulget, sed tamen alias non obliuiscitur quæ vestram nondum valeant ad mensuram pertingere. Potestis & vos ferculi participare sacramento, & vice perfungi, si sponsum quem inclusum tenetis, ad nos quasi reportetis, si deferatis pacem, si annuncietis bona, si gaudia foris prædicetis quæ intus videtis. Quidni ferculum erant de quibus in ecclesia canitur: Portantes pacem, & illuminantes patriam? Sed nemo vel prædica- Heb.5.d
tionis officium assumat, nemo sibi sumat honorem nisi vocatus à deo. Quid teipsum super candelabrum ponis, qui teipsum non accendis? Ille te ponat in sublime, qui lucernam te fecit. Per illum ascende, qui te accendit. Denique nemo seipsum ferculum facit, sed ipse Salomon fecit sibi ferculum de Canti.3.c
lignis Libani. Est & ferculum si quis non solum in ore, sed & 1.Cor.6.d
in corpore suo Christum portat. Glorificate & portate Christum in corpore vestro: dicit Paulus. Portari vult à vobis Christum, sed gloriose, non cum tædio nec cum murmure, nō cum indignatione & fluctuante proposito. Denique portari, F
non trahi. trahenti enim onerosus est Christus, onerosa castitas, onerosa humiliatio, obedientia grauis, pauperies sordet. deformiter portas qui sic conuersaris. Fascis quidem gran- Canti.1.d
dis tibi videtur fides, & pietas ponderosa. Non potes dicere: Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi. Quid? Fœnum tibi videtur fides tua, sub cuius onere sic strides, sic gemis, sic murmuras, quomodo plaustrum stridet onustum fœno. Non est fœnum Christus, sed flos est, sed fructus est, sed lignum vitæ, lignum quod dat fructum in tempore suo: & tu non vis tempus expectare? Beati qui vescuntur tempore suo. Denique patientia necessaria est vt reportetis promissiones. Portate ergo patienter onera, imò opera pietatis. Pietas enim & ipsa partem iam habet repromissionis, sicut scriptum est. Er- 1.Cor.15.
go portate imaginem eius qui de cœlis est, & gloriose portate. Onus enim eius leue. Estote non ignominiosum offendiculum, sed gloriosum vehiculum, quale fecit sibi rex Salomon. Miro autem modo ita virtutum distinguit varietatem, vt in primo loco elationis vanitatem excludat. Quid enim habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris 1.Cor.4.f
quasi non acceperis? Si ferculum es, non tu te, sed ipse te fecit. Ferculum enim sibi fecit rex Salomon de lignis Libani. Et ligna ipsa quis fecit? nonne ipse? Ipse plantauit cedros Libani. Quod si cedrus es alta Libani, noli tamen altum sapere, sed time ne forte inde euellaris propter elationem, vbi

plantatus

Universidad de Deusto
Biblioteca

G. plantatus es per electionem. Non enim tu te, sed ipse elegit te in opus ministerij, ipse ministerij officium quasi ministrandi confert gratiam, id est facultatem & dignitatem. Agnosce à quo plantatus es, & non tibi veniat radix superbiæ, vt non moueat te manus tentatoris. Non ascendat vt succidat te securis inimici, cuius ne nouacula quidem super caput sanctorum ascendit. Ferculum dei ille sibi præripere gestit, & in
Eze.28.a vsus suos de Libano ligna succidere. Denique apud Ezechielem gloriatur & dicit: In cathedra dei sedi. Vide ergo ne per elationem de cathedra iustitiæ efficiaris cathedra pestilentiæ, & ferculum scandali, & per te vel exempla vel sermo malus ad multorum perniciem vt cancer serpat. Esto ferculum dei, vt eius in te imaginem portes, & odorem notitiæ suæ per te manifestet. Tale Paulus ferculum erat, de quo do-
Acto.9.c minus ipse profitetur: Vas electionis est mihi iste, vt portet nomen meum. Ipse qui elegit, ipse ferculum fecit. Ferculum sibi fecit rex Salomon de lignis Libani. Ligna hæc ligna cedrina sunt, & natura sui & nomine loci nescio quid magnum commendant. Libanus candorem sonat, cuius ligna nulli obnoxia sunt corruptioni: & sicut substantiæ suæ non admittunt putredinem, ita suauissimum spirant odorem. Bene Li-
2.Tim.1.a banus Paulus, qui ferniebat domino (vt ipse dicit) in conscientia pura. Quid enim pura candidius conscientia? Quid imputribilius illo, quem nulla potuit aduersitas sæparare à
H charitate dei? Momentaneæ virtutes, & quæ ad horam subsistunt, mihi non videntur tam ligna quam olera, quæ cito de-
2.Tim.4.b cidunt. At in Paulo quædam erat indefessæ charitatis imputribilitas. Ideo bonum certamen certauit, cursum consummauit, decætero expectans coronam iustitiæ, coronam de manipulis, cuius iam quasi de vicino attraxit odorem. Denique & ipse bonum exhalauit odorem, odorem vitæ ad vitam, odorē notitiæ dei. Bonus odor fama bona: bonus odor conscientia bona. Illa aliis bene olet: ista sibi. Hæc enim gloria sanc-
2.Cor.1.c torum, testimonium conscientiæ. Futuræ enim beatitudinis fructus iam nobis in bonitate vitæ cœperunt olere. Et bene imputribilitati bonus odor adiungitur. Nam ecotrario putredo fœtorem emittit. Qui enim seminat in carne, de carne metet corruptionem, de corruptione tristem odorem, sicut de integritate suauem. Et bene de integritate inducta est mentio, quod virginalis candor expressus videatur Libani lignis. Nam & bonum virginalis continentia vaporat odorem, & eius est perpetuus vsus. Siue enim coniugij seruitus euacuabitur, siue desolatio viduarum cessabit: virginalis verò
Mat.22.c integritatis libertas & gratia non excidet vnquam: quia qui
Eccli.24.b non nubunt nec nubuntur, iam sunt quasi angeli in cœlo.

Denique & Libano in scripturis legitur comparata virginitas. Ego (inquit) quasi Libanus non incisus euaporaui,
I & sicut balsamum non mixtum odor meus. Merito Libanus venter immaculatus, venter impollutus, venter intactus, venter non incisus. Non incisus est, cuius manet integritas, cuius non sunt resignata claustra pudoris. Propter munditiam Libanus: propter integritatem non incisus. Merito enim non
1.Cor.7.f. incisa, quæ non est diuisa. Vis audire incisam? Mulier nupta cogitat quæ mundi sunt, quomodo placeat viro, & diuisa est,
Ibidem. vtique in deum & virum diuisa: & forte non æqualiter diuisa, sed in virum propensior. Mulier autem innupta & virgo non cogitat nisi quæ domini sunt, quomodo placeat deo. Quasi Libanus non incisus euaporaui habitationem meam. Matris domini specialiter hæc verba videntur. Illa vere Libanus, & Libanus non incisus. Illa vobis euaporauit sacrę virgines habitationem suam, habitationem cœlestem, habitationem angelicam, quando virginalis conuersationis exempla in vos transfudit, & perpetui pudoris insperauit amorem, & satis expressit habitationis suæ gratiam, quam euaporare se dicit. Quid enim habitatione virginea vapori similius? Nihil habet hæc conuersatio carneum, nihil mundanum, sed totum cœleste. Supermundanum totum, spirituale totum: & i-
Eccli.24.b deo simile vapori, sed quali vapori? Et tanquam balsamum, inquit, non mixtum odor meus. Tanquam balsamum non mixtum, non corruptum: tanquam balsamum non adulteratum. Est mixtura, quæ balsamum simulat & mentitur: & est mixtura quæ si non habet balsami similitudinem: bonum tamen contristat odorem. Est ergo (vt sic dicam) balsamum verum & solum: & est balsamum etsi verum, non solum: & K
est balsamum, nec verum, nec solum. Primum in perfectis est: hoc vltimum in deceptis: medium in illis, qui etsi nulla illuduntur fallacia, aliqua tamen virtutis gratia destituuntur. Merito itaque illa quæ sola gratia plena erat, quasi balsamum non mixtum odorem suum dicit. Quod si tu virginitatem oles, si orationum instantiam, si ieiuniorum abstinentiam: bene oles, & balsamum oles. Si verò impatientiæ adhuc morbo laboras, si vaniloquium, si leuitas consiliorum, si ardor explendę propriæ voluntatis, si tristitia, si tędium, si horum aliquod vnum in te nominatur, mixtus est iam odor tuus, & non purum balsamum spiras. Modica enim stilla admixtionis peregrinæ, totam balsami massam contristat. Bene quidem cum illo agitur, qui si quid triste fortuito & velut
Iaco.3.a subito redolet, statim abolet. Nam in multis offendimus omnes, dicit apostolus. Ex subito quidem lapsu, sed statim cor recto nullus est odor æstimandus, magis verò in eo in quo
1.Cor.11. quis est sedulus vitio. Periculosa & pessima mixtura cuiuslibet est quando vitium quodlibet virtutis mentitur speciem, & angelus satanæ in angelum lucis se transfigurat, & quasi venenum facit balsamum spirare. Vnguentarius est satanas: nolite ab illo oleum emere. Non enim tam confector est quā
Iob.41.d corruptor vnguenti. Denique (sicut scriptum est) ferueścere facit quasi ollam mare, & ponit sicut cum vnguenta ebulliunt. Mors in hac olla. Ollam hanc succensam vidit Hiere-
L mias, & faciem eius à facie Aquilonis. Qualis vnguentorum
Hier.1.c artifex qui de mortis olla vitæ vapores exire simulat? Qualis artifex qui ollæ succensæ faciem quasi ab Austro feruere facit, per quam potius ab Aquilone mala exardescunt in terra? Aut filius prophetæ est, aut certe propheta qui mortem in olla deprehendit, & vapores eius ab Aquilone venire. Sulphur ei sunt vapores, quos olla carnis tuæ succensa euomit, & tu in his balsami tibi videris odorem sentire? Si per te nescis balsamum verum à mixto discernere: veni ad prophetas, veni ad filios prophetarum apostolos, qui te mixturarum differentias doceant, qua in olla mors sit. Talis
1.Cor.2.c Paulus, qui dicere ausus est: Non ignoramus astutias eius. Si non sufficit manus tua vt purum habeas balsamum, sancti te doceant quomodo misceas. Attulit Nicodemus mixturam myrrhæ & aloes quasi libras centum, & Mariæ eme-
Ioan.19.g Mar.16.a. runt vnguenta. Sed Maria domini mater vnguenta non tam comparat, quam spirat: quæ vnctum oleo lætitiæ ipsum par-
Eccli.24.b turiuit Christum. Tanquam balsamum, inquit, non mixtum odor meus. Si mixturæ rationem ignoras, veni ad doctores ecclesiæ, ad eos qui columnæ quædam sunt, & firmamentum veritatis, & columnæ argenteæ in domini ferculo, & sacri dispensatores eloquij: ab his disce quomodo cogites quæ do-
M mini sunt, & quomodo sollicita sis pro Christo vt sibi placeas. Tunc & tu columnas habebis in te argenteas, si vtriusque testamenti fueris suffulta scientia. Ideo & hic post Libani ligna columnas subtexit argenteas sermo diuinus, vt habeas mysterium fidei in conscientia pura. Mysterium fidei quam sacrum tibi præscribit eloquium, eloquium argenteum est, vt euangelicis & apostolicis subnixa præceptis illa medite-
ris, illa conserues & conferas in corde tuo, nec patiaris inerti situ cohærere & oblectari, & oblectationis erugine denigrari diuini verbi argentum. Sed non possumus nunc in sermonem hodiernum has inserere columnas. Hunc enim tractatum Libani præoccupauerunt ligna, & in eorū odore longius quam putabam noster sermo excurrit suauitate illectus materiæ. Tibi domine hunc commendo Libanum, Libanum egregium hunc chorum virgineum sacrum cœtum fœminarum. Tu custodi vt non succidatur, vt non incidatur, sed sua illi seruetur integritas, seruetur castitatis candor, quia Libanus candorem sonat. seruetur puritas mentis, vt sanctę sint & corpore & spiritu. Custodi Libanum hunc, cuius ligna in fer
culi tui dedicasti materiam. Procul ab illo sit prophetica com
Zach.11.a minatio: Aperi Libane portas tuas, comedet ignis cedros tuas. Portę tuæ claudantur aliis, soli aperiantur tibi. Tu illi clauis sis & claustrum, tu signa & resigna, vt nec signaculum nec clauem præter te recipiat Christe Iesu qui deus es benedict⁹ in secula seculorum. Amen.

Sermo

A

Sermo decimusoctauus.

Rom.14.b Actо.15.c Ignis Libani incorruptio carnis, & munditiæ vobis est candor expressus. Bona quidem est castitas: sed quod non fit ex fide, peccatum est. Fide (dicit scriptura) purificans corda eorum. Non enim
Ioan.15.a sola carnis continentia castitas censetur: cordis multo magis est æstimanda puritas. Iam vos, inquit Iesus, mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis. Bonus fidei sermo
Psal.11.b qui mundat: & ideo in hoc ferculi cultu post ligna Libani columnas producit argenteas, & virginalis mentem munditiæ ad sacri prouocat meditationem eloquij, eloquij casti, eloquij quod argento examinato confertur. Bonę sunt in pectore virginum erectæ columnæ, si sacræ fuerint scripturæ sufficultæ & cognitione fideli, & recogitatione frequenti. Bonus Libanus es si mundum cor habes, mundum à cogitatione fœda, & à cogitatione infideli. Magna fœditas spiritus fidei corruptela. Quod si sana fuerit in te firma forma fidei, iam vnam habes columnam. Noli tamen esse hac contenta, adiunge & alteram, meditare in lege domini die ac nocte. Infidelitatem & fornicationem puta si mens tua vel modicum à fidei recogitatione declinet. Bonæ columnæ sunt, diuinæ notitia
Psal.32.a & memoria legis: recta credulitas & recordatio fidei. Co-
B lumna es, si fueris in fide firma. Argentea, si diuini fueris vsu
Psal.118.x instructa sermonis. Rectum est, inquit, verbum domini, & omnia opera eius in fide. Bonæ columnæ fides, & verbum fidei. Verbum hoc prope sit in corde tuo: nam in ore prope
Ephe.5.d est: prope sit, & perpetuum ibi sit. Ex abundantia cordis sermo erumpit. Septies in die (inquit propheta) laudem dixi tibi. Vos sacræ virgines dicite semper: Septies quidem dicite laudem propter horas solennes: semper autem cantantes & psallentes in cordibus vestris. Argenteæ sint linguæ vestræ. Argenteæ sunt, si de sacra Christum pagina sonant. Non mittatur massa plumbea in os vestrum. Plumbeum os est quod nil subtile loquitur, nil acutum, nil de supernis: sed totum re
Zac.5.b missum est, totum hebes, totum de imis fortasse & de ini-
Matt.22.a quis. Nam iniquitas sedet in talento plumbi. Homo ille euangelicus peregre proficiscens, non talia seruis suis talenta distribuit. Nolite de talibus negociari talentis, in thesauris ve
Ephe.4.g. stris huiusmodi non inueniantur. Paulo dicenti intendite: Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat, sed qui bonus est ad ædificationem fidei. Ad ædificationem, inquit, non ad euersionem fidei. Ferreum os est quod fidem euertit, quod sanctam subruit conuersationem: instrumentum est belli, seminarium litis, quod murmur & amaritudinem sonat. Bestia
Dan.7.b talis in Daniele describitur, dentes & vngues ferreos habens, comedens & comminuens omnia. Nulla inter ouiculas, imò inter amicas domini bestia talis reperiatur. In hoc gre-
C ge virgineo nulla virulenta, nulla violenta sit, nullus in hoc paradiso serpentis sibilus sonet, virgineum os virulenta verba non decent. Quid? Prauis polluta verbis in osculum spon
F si labia porrigis? Candor ipse lucis æternę, & nil inquinatum attingit illum. Memento os tuum cœlestibus osculis & oraculis consecratum. Sacrilegium puta si quid non dulce, non
Psal.80. diuinum, non de sancta pagina sonet. Buccinate (inquit) in neomenia tuba, in insigni die solennitatis vestræ. Omnis dies vobis solennis debet esse, semper neomenia, semper sabbatum. Ideo os vestrum quasi tuba sit ductilis: tuba argentea, tuba quæ non lites sed lætitiam sonet, sed solennitatem, sed cantica spiritualia. Nescio quomodo de columnis argenteis ad tubas nostra deflexit oratio: nisi quod optima columna est in domo domini, qui tale os portat. Bona columna
Esa.50.b est, in quo fessi sustentantur. Habes in Esaia: Dominus dedit
Prou.15.a. mihi linguam eruditam, vt sciam eum qui lapsus est sustentare verbo. Erudita plane lingua Christi Iesu, annunciantis pacem, prædicantis bonum. Lingua placabilis lignum vitæ, columna & firmamentum veritatis. Et tu virgo in hoc sponsi imaginem porta, vt habeas linguam eruditam, linguam placabilem, non erroneam, non vagam, non labilem ad ociosa: sed quæ loquatur iudicium, quæ verbum solatij proferat, quæ columna quædam sit & firmamentum ad ædificationem
Rom.10.b fidei tuæ vel alienæ. Prope sit verbum fidei in ore tuo, & in corde tuo. Vis columnam audire argenteam? Lex, inquit, dei eius in corde ipsius. ecce argentum. Et non supplantabuntur D
gressus eius. ecce columna. Iure columna, quæ subuerti non
Psal.36.f potest. Verbo domini cœli firmati sunt, inquit psalmista.
Psal.32.b Hoc verbo confirmetur cor virginis, vt cœlum sit, vt sedes dei, vt reclinatorium possit aureum fieri. In argento, fidei rationem & scientiam accipite: in auro, intelligentiæ & veritatis fulgorem. Reclinatorium hoc aureum super huiusmodi columnas imponitur. Nisi enim credideritis, non intelligetis. Fidei eruditio ad intelligentiæ puritatem gradum præstat. Fundamento huic contemplationis inuititur gratia. Dum in sermone dei meditaris fideliter, & per patientiam & consolationem scripturæ ad spem te supernam erigis, columnam te exhibes. Reclinatorium aureum tunc exurgis cum nuda tibi sine sermonis inuolucro raptim incipit coruscare veritas. Sed iam perfectius ordinem intuere, & prouectum quendam de Libani lignis ad columnas argenteas, & aureum reclinatorium. In Libano cordis munditia, in argento diuinæ legis notitia, in auro siue sermonis ministerio mysteria sacra manifestè resplendent. In primo mentis oculum purgas: in secundo prospicis: perspicis autem in tertio. Vel si mauis ita dici, mundaris, specularis, contemplaris. Confessio, inquit, &
Psal.95.b pulchritudo in conspectu eius. In Libano pulchritudo, in argento confessio, in auro diuinæ conspectus præsentiæ tibi
E commendatur. Quam magna est confessionis & pulchritudinis huius gratia, quæ in conspectu tantę maiestatis admit titur, vis alibi in psalmo audire? Audi hanc distinctionem. Cor, inquit, mundum crea in me deus, & spiritum rectum in-
Psal.50.c noua in visceribus meis. Ne proiicias me à facie tua. Vides quomodo abyssus abyssum inuocat, quomodo diuersa scripturæ capitula sibi concinunt? Primum ad Libani candorem refer. Beati enim mundo corde, quoniam ipsi deum vi-
Matt.5.a debunt. Secundum ad argenti columnas. Rectum est enim verbum domini. Tertium ad aureum reclinatorium, vbi domini facies sine velamento syncere videtur, & in auro rutilat maiestas regia, hoc est, purgatum, instructum, & (vt sic dicam) præscriptum spiritum sibi postulat dari. In Libano purgatur, in argento instruitur, in auro perstringitur. Perstringitur enim verè in contemplando quælibet purgatæ mentis acies, & coruscationes intimæ lucis ad modicum sustinet. Hos profectuum gradus relege tu quæ speculationis aspiras ad gratiam. Nihil in te fœdum, nihil infidele resideat, vt nuda tibi possit fulgurare veritas. Primo emundare, secundo exercitare, tertio intuere. Emundare à lege carnali, exercitare in lege fidei, intuere & perspice in lege perfectæ libertatis, in lege spirituali. Vbi enim spiritus domini, ibi libertas. 2.Cor.3.d.
In lege quæ literæ velamine cæret, in qua nec errori, nec ignorantiæ, nec ænigmati locus est. Error vbi est, se ducit. Ignorantia vbi est, non ducit. Aenigma vbi est, etsi ducit, non tamen perducit. Quis ibi erret? Reclinatorium enim est, &
F quies, & votorum finis. Quis ignoret? Aurum enim est, & rutilat ad lucem. Quod ibi ænigma? Votorum finis, & serena veritas, ænigmatum figuras non recipit. Ibi nihil falsum, nihil occultatum, nihil figuratum: aurum est, & fulget: reclinatorium est, & fouet: dulcis fomes, sed hora fugax. Et fulgor iste fulguri comparatur. In momento fit, in ictu oculi, in nouissima tuba. Nouissima tuba est quando non iam in pagi-
1.Cor.15.g na sed in ipsa præsentia innotescit, quando quis efficitur docibilis dei, quādo post apostolorum & prophetarum sermones nouissime in seipso dei filius patris verbum loquitur. Tuba hæc nescit incertum sonum dare, non sonat nisi ad solennitatē, nisi in neomenia, & nouæ lucis exordio. Buccina nobis
Psal.80.a tu bone Iesu, in neomenia tuba, in insigni die solennitatis nostræ. Verè insignis dies, vbi diuina maiestas se manifestat, nihil insignius, sed nil succinctius. Diem dixi? hora est. Hora verè insignis, & verè solennis. Fructa tu nobis Iesu bone, æterni illius diei horas aliquas, diem illum statim efficies, vbi tuæ lucis verbum eructas, qui dies es æternus. Fulgura nobis coruscationes tales. Fulgur efficitur, cui tu fulguras.
1.Ioan.3.a. Similem tibi reddis si quem irradias. Similes, inquit, ei erimus cum apparuerit. Montes quos tali radio tangis, non fumigant sed fulgurant. Aurei fiunt, tuum quibus aurum refulget. Caput tuum aurum optimum reclinatorium aureum non inuenit, sed reddit vbi se reclinat. Iam non est illud de euan-

gelio

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gelio dicere: Filius hominis non habet vbi caput suum reclinet. Vides ne domine Iesu, quot hic habes reclinatoria? Nunquam se maiestatis suæ caput libentius reclinat, quam in virginitatis aureo sinu. Respice virginea pectora hæc, pectora vacantia tibi: in his frequenter reclinas & recumbis, & cubas in meridie, & aureo quodam sereno. Non hic vulpes foueas habent, nec nidificant volucres cœli. Solidius est reclinatorium hoc, quam vt hic subdola valeat vulpes infodere. Nullus dolositati relinquitur hæreticæ locus, vbi serena fulgurat veritas. Sublimius est quam vt huc aut subdola vulpes, vel superba volucris accedere queat. Abscondita sunt hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelata sunt paruulis, qui humilem sectantur ascensum purpureum, & passionis Christi vestigiis insistunt. Verè purpureus ascensus, quem Christi signauit cruor, & passionis eius colorauit fides. Sed illud attendendum, quomodo, imò quam congruo modo sibi concidunt columnæ argenteæ, & ascensus purpureus. In illis sapis fideliter: in isto sentis humiliter. In illis meditatio: in isto imitatio. Non enim in sermone tantum est regnum dei, sed in virtute. Quid tu illic dices, qui humiliationem seruitutem putas? Seruilis non est, quam regalis nobilitat purpura. Ornamentum est etenim purpura regium. Hos si tu vel dedigna ris vel horres gradus, respice quòd purpurei sunt. Humilitas H susceptа pro Christo, regiam præfert dignitatem. Tu verò sponsa Christi candido preme pede gradus purpureos. Nobilis est semita quam dilectus tuus prior incessit. Quam pulchri sunt etenim gradus purpurei, quos pede sacro Christus prior signauit, pedibus illis, quibus nullus puluis adhæsit, pedibus niueis quos cruoris sui signauit vestigio? Et tu ardenter vestigia relege: Aufer calceamentum carneum de pedibus tuis. Sanctus enim ascensus est, quem tibi disponis. Nudo & expedito insiste vestigio gradibus istis. Purpuram hanc non conchylij, sed Christi sanguis intinxit. Hic tu pedem libenter pone, vt pes tuus intingatur in sanguine Christi. Non veniat tibi pes superbiæ, si humilem secteris ascensum, qui sponsi tui cruore sacro signatur. Huic tu non modo pedem, sed etiam manum & caput intinge, & tota purpurea, tota regalis, & passione Christi tota nobilitata ascendas. Nam & si compateris, conregnas. Noli te seculi nobilitate caram reputare. Vilior eris si respexeris ad illam, si natales tuos sponso imputas, si te pro seculi fastu præferas aliis, aut aliquid habere priuilegij putas. Contra humilitatem propositi de prosapia carnis euacuaris à gloria Christi, si aliâ te nobilitari præsumas. Hæc tibi purpura sufficiat ad fastum, sufficiat ad ascensum, sufficiat ad gloriam, vt non glorieris nisi in cruce domini tui Iesu Christi. Ascensus te purpureus reclinato- I rium perducet ad aureum: quoniam humilibus & quietis contemplationis debetur gratia, à sapientibus autem & prudentibus absconditur, reuelanda paruulis. Purpura hæc magnum quoddam est pignus amoris quem tibi dilectus exhibuit. Verè magnum pignus amoris mortis passio. Maiorem hac dilectionem nemo habet, vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Tale præstitit, tale pignus repostulat passio tua, humiliatio tua. Quid pro te pertulit, in memoriam tibi reducat, & quantum adamauit, pro qua se tantum humiliauit. Ama ergo tu illum qui prius & plus dilexit. Non exigunt hæc tempora vt sanguinem effundas. Effunde animam tuam, effunde sicut aquam cor tuum. Nam & si tradideris corpus tuum ita vt ardeat, charitatem non habeas, quid tibi proderit? Denique & vltimo loco quasi finalis omnium clausula gratiarum ponitur charitas, & media velut ornamento quodam charitate constrata dicuntur propter filias Hierusalem.

Luc.9.g

Mat.11.d

1.Cor.4.d.

Exo.3.b

2.Tim.2.b

Ioan.15.

1.Cor.13.a

Sermo decimusnonus.

NOuum aliquid vultis audire, sed ego nouum quid non habeo, nisi vt vos innouet amor. Mandatum hoc nouum do vobis, nihil vobis notius, & nihil est nouius. Non estis in isto rudes & inexercitati negocio. Vestrum hoc proprium officium est. In amoris enim præcipue munus estis dedicatæ. Denique & propter vos fercula Salomonis media charitate constrata dicuntur. Media, inquit, charitate constrauit propter filias Hierusalem. Quodam quasi priuilegio hic sermo vobis delegauit vsum amoris. Aemulamini filiæ Hierusalem charismata meliora, magis autem vt ametis. Amor omni supereminet gratiæ: & in huiusmodi descriptione ferculi, charitas reliquarum quasi ornamentum & clausula superponitur gratiarum. Plures in hoc ferculo enumerantur gratiæ, sed charitate cumulantur omnes. Charitas cumulus est, charitas fundamentum. In charitate, inquit, radicati & fundati. Illa in primis, illa in vltimis, illa in intimis: illa inchoat, illa consummat, illa communicat charismatibus cæteris: ideo in medio collocatur quasi ornamentum quoddam commune, & totius clausula ferculi. Et color purpureus & auri fulgor obscurior esset si non charitate vestiretur. Quanta eius est gratia, quæ ipsum contemplationis aurum exornat? Ipsa media est & reliquarum quasi medulla gratiarum. Nulla tam est intima virtus, nulla sic animos penetrat & perfundit, & arcanos cordis implet recessus. Ipsis animi medullis amor imbibitur, & secretis influit venis. Media, inquit, charitate. Bene media, quæ sic intima est. Plenitudo legis est charitas. ideo lex vacuatur si fuerit destituta charitate. Vitalis quædam vena legis est, & reliquarum charitas virtutum. Cæteræ quasi in partem se contrahunt, illa omni communis est gradui: siue mente excedas, siue sobrius fias: vbique charitatis & necessarius & iucundus est vsus. Reliquarum officia variantur gratiarum: & vicibus L alternantur: charitatis continuantur iura quodam iugi tenore: siue mente excedamus deo, siue sobrij simus, vrget nos charitas Christi. Vos verè, sicut arbitror, vrget charitas Christi. In quid vos vrget? In seipsam. Aliorum alia sunt officia, vestrum speciale munus est amor. Improbus sui prouocator est amor, & dulcem agit in patientes tyrannidem. Amor seipsum in prouectus semper vrget vberiores. Aemulamini filiæ Hierusalem charismata meliora, magis autem vt ametis. Aemulatio vos hæc semper amplius vrgeat. Mandatum hoc vobis semper sit nouum. Et nouum est, nisi in vestro dulcis Iesus veterauerit affectu. Vtinam semper in vobis ille recens sit, nec mora temporis aliquid imminuat gratiæ. Vtique recens in vobis vester Iesus est. Ipse semper recens, sed non deus alienus. Verè recens, in quem semper anxio inhiatis amore. Denique id solum habetis in votis, vt vobis semper amplius placeat. Quantum placet, qui satis placere non potest? Nulla magis vos ratione placere potestis, quam si vobis placeat ipse. Animum vult, aliud non quærit. Solus sufficit, si tamen totus impenditur. Satis est pro viribus tuis, sed parum est pro eius meritis. Si te tibi conferas, & tua metiaris ex regula, sufficit. Sed si de te: nil tibi relinquitur. Si autem ex ipsius te regula metiaris, & velut in libra colloces, quid tu momenti aduersus illum tenebis? Si infra vires tuas M amor se cohibet & contrahit, iniquus est: & si iuxta vires tuas, exiguus. Quid ergo? supra vires casso te extendes conatu? Quidni? amor non capit de impossibilitate remedium. Nulla satis magna sunt amoris officia, vbi tamen ipse non intepuit amor. Quomodo erit in suo parcus, qui in alieno fidelis existit? Quomodo erit in officiis propensus, in seipso parcus? Amor seipso nihil impendit libentius, nihil vberius potest. Quæ maior vbertas quam vbi nihil decerpitur? Amor exæstuat, seipsum non capit, superfluit sibi, immensitatem æmulatur, dum metam nescit affectui ponere. Oleum est quod stare nescit, nisi cum vasculum desit, nisi quòd nec tunc nouit compesci. Musti præfert amor insigne, quod natiuitatis suæ feruore quodam & velut ætatis lasciuia excrescit & superfluit, capi nesciens, & nouo semper exferuescit & fermentatur affectu. Amor infirmitatem non causat, sed magis accusat. Amori nihil satis est, nihil minus seipso. Amor seipso satiari non potest: & tamen nisi seipso pasci non potest, ipse sibi dulce satis est pabulum. Amor nil magis vult quam amare. Quam dabit homo commutationem pro amore? Quam dabit, vel quam accipiet? Nihil gratius amore impenditur, nil dulcius sentitur. Amor & dulciter optat, & dulciter vtitur, dulciter deliciatur, & dulciter dolet. Verè dulcis amor, & solus dulcis amor, & omnis dulcis amor, sed non est amor ad amorem Christi. Super omnem pulchritudinem pulchritudo est. Super omnem pulchritudinem, inquit, dilexi sapientiam. Quomodo non decorus, qui candor est lucis æternæ? *Sapi.7.a*

Canti.3.d

Ephe.3.d

Canti.3.d.

Frater

A Frater mi Ionatha, quam amabilis es & decorus valde? Vo-
2.Reg.1.d lebam Iesum dicere, sed de consuetudine Ionathæ produxi vocabulum: & tamen gratus error, qui gratiam expressit. Error in nomine, sed in re nominis huius est seruata proprietas. Ionathas columbæ est donum, illum significans, qui spiritualis gratiæ est plenus, puerum qui datus est nobis, siue Ionatham siue Iesum dicam, Iesum intelligo. Quam amabilis es frater mi Ionatha & decorus valde? Præsumptionem putatis quod fratrem eum dico? Verba hæc non meam temeritatem, sed eius charitatem sonant. Præsumptio fuerit, si non ipse Iesus mihi indulserit ausum. Denique & ipse cognationis hu ius & assumpsit habitum, & exhibuit affectum, & iuxta apo-
Hebr.2.c stolum: Non confunditur nos fratres vocare. Si non confunditur, cur non & tu confidenter dicas: Frater mi Ionatha: aut si domestico magis vis vti vocabulo, frater mi Iesu amabilis es & decorus valde, amabilis es super amorem mulierum? Anxio & vehementi affectu vestra sanctæ mulieres, in Christum inardescunt vota, sed ipse multo magis est amabilis, quam amatur à vobis. Aemulamini ergo charismata meliora, magis autem vt ametis. Enumerat ligna Libani, columnas argenteas, reclinatorium aureum, ascensum purpu-
1.Cor.12.d reum, ad vltimum charitate cumulans omnia. Quidni? Adhuc, inquit Paulus, excellentiorem vobis viam demonstro.
B Bonæ sunt etenim columnæ, & sacri magna quidem est elo-
1.Cor.13.a quij gratia. Sed si linguis hominum loquar & angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum vt cymbalum tinniens, vocis inanem dans sonitum sine sensu charitatis. Reclinatorij aurei ingens est gloria, per quod tibi mysteriorum
Ibidem arcana signantur. Sed quid? Si nouerim mysteria omnia & omnem scientiam, charitatem autem non habuero, nihil sum. Per gradus ascendis purpureos, & passionis Christi te gau-
Ibidem des habere insignia. Sed si tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest, in-
Ibidem. quit apostolus. Charitas non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, medio gaudet, & quasi in communi sua bona prostituit. Media enim charitate constrauit. Non inflatur, inquit, non est ambitiosa. Non enim charitas bonum singulare aut si habet, amat: aut si non habet optat: non vult aliis præcellere, sed nec ipsum magis habere bonum. Multi meritorum suorum infirma cognoscunt. Ideoque de se magnum nil sentientes, non inflantur isti, sed forte ambiunt. Vnde inflentur, non habent: sed inflate satis optant vt habeant. Priuatam & hi amant excellentiam, dum aut concupiscunt vt sit, aut contabescunt quod esse non possit. Charitas verò cum inuidia contabescente iter non habet, non quærit quod suum est: & quomodo poterit quod suum non est decerpere? Quid tu inuidia alienum vis corrumpere bonum?
C Nunquid adiicies quod ab alieno decerpis? ita forsitan, sed si
corporalis aliquid pecuniæ subtrahas. Non ergo in claustralibus rapacitatis huius vitium vereor. Est subtilius quoddam rapacitatis inuidiæ genus. Quid enim? Rapacitatem non putas si pecuniæ parcis, famam decerpis? Non concupiscis possessionem, & laceras opinionem? Quid tibi emolumenti aliena diminutio confert, aliena si corrodis bona: & quid tibi inde accrescit? Euidenti forsitan veritate alienæ virtutis conteruntur in ore tuo dentes, quos ad derogandum paraueras. Non audes corrodere, non tamen potes collaudare. Iam alienum bonum verbo non carpis: nunquid ideo non rapis? Quomodo non rapacitas vbi euidens bonum debito defraudas testimonio, & veram alterius gloriamet si mendacio non
Phil.2.a corrumpis, silētio tamen supprimis? Vis audire in sola etiam æstimatione rapacitatem esse? Non rapinam, inquit apostolus, arbitratus est esse se æqualem deo. In inuidam animam non potest intrare æstimatio bona de bonis alienis. Non vult enim intelligere quod alius bene agat, et si palam non audet, penes se tamen vel dissimulat vel attenuat alterius merita. Vt quid istud, nisi quòd liuor priuatam semper excellen-
1.Cor.13.b tiam cogitat, alienam obscurat? Charitas autem non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, & (vt sic dicam) super inæqualitate, congaudet autem veritati. Priuatum autem non
Ibidem. cogitat: medio quodam & communi lætatur: quæ sua sunt non quærit, sed quæ Christi Iesu. Eius in omnibus gloriam
1.Tim.2.b. vel amat vel optat. Communis est Christus, mediator enim est, & ideo eius non sunt quæ media non sunt, sed in partem D se restringunt. Quid tu liuore Christum vis in partem contrahere? Auaram vis esse gratiam spiritus, cuius circa te solum optas beneficia restringi? Sine vt excrescat & exuberet, & effundat se super omnem carnem spiritus domini, & repleat orbem terrarum. Noli communem omnibus beneficentiam intra cordis tui angustias incarcerare. Dies est enim *Rom.10.c.* in omnes, & tu minuere tentas affluentiam gratiæ, & immensitatem redigere ad minutias? Aemuli cordis auaras dedigna tur Christus angustias. Nescit æmulatione tua eius bonitas detineri. Profluа est, non tibi soli, sed vicinis etiam se vasis eius oleum infundit. Fac vt illa mutuo tua sint. Erunt autem, si communi fueris bono lætatus, alioquin & animæ tuæ oleum euacuas, & illis nihilominus tamen infunditur mediator Christus, & ideo quæ sua sunt media vult esse. In hoc, in-
Ioan.13.b quit, cognoscent omnes, quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis adinuicem. Vides quomodo charitas speciale quoddam est insigne discipulatus Christi, & doctrinæ eius singulare indicium? Ideo hic in vltimo loco quasi ornatus quidam aliarum inducitur gratiarum. Media, inquit, cha-
Canti.3.d ritate constrauit. O quam molle est stratum charitatis. Proximi charitas liuore, charitas Christi timore caret. Nihil habet pœnale hæc charitas, timor pœnam habet, ideo non est in charitate timor, sed perfecta charitas foras mittit timorem. *1.Ioan.4.b*
Quid enim? timebit charitas veteres offensas? sed charitas *1.Pe.4.b*
operit multitudinem peccatorum. Infirmitas propriæ con- E
scientiæ timebit ne decidat? sed fortis est vt mors dilectio. *Canti.8.b.*
Vtrumque metum charitas foras mittit, sed nec perfecta charitas temporales pro Christo timebit molestias. Sed ne quidem æternæ si fuerint, defatigari & euanescere poterit consummata dilectio. Non potest semel hausta cognitione tantæ non delectari dulcedinis. Non ideo amat charitas ne pereat, sed mauult foris pœnaliter in æternum perire, quam vsu amoris æterni priuari. Si enim dederit homo omnem substan- *Canti.8.c*
tiam pro charitate, quasi nihil despiciet eam. Verè hoc molle stratum, in quo etiam inter iniurias tam suauiter quam sanctè quiescitur. Da mihi Iesu bone, vt super stratum hoc memor sim tui, & mediter in te in matutinis. Dulcis plane memoria, quam amor inducit: grata meditatio, quam suggerit charitas. Nil enim est quod non iam dulciter & grate de Christo cogitetur. Amor proximi compassionem habet, & quendam nimis suauem gustum, dum gementibus nouit condolere. Christus (in quo condoleas) etsi crucifixus est ex infirmitate, sed viuit ex virtute dei, non condolendi, sed congaudendi in se vobis vndique meritum præstat. Totus desiderabilis & concupiscentia totus, & quasi charitate constratus. Quid enim videbis in Christo, quod non eius nobis & charitatem exhibeat, & nostram exigat? Totus nobis est F
charitatis illecebra, incitamentum amoris. Nullum in se meticuloso relinquit locum affectui, totus amari vult, qui totus meretur amari. Noli virgo ad tormenta respicere, cui tanta proposita sunt oblectamenta in sponso. Ociosus debet esse timor, vbi tot insignia relucent amoris. Dedignatur charitas timoris commercium, cogi nescіens quæ nequit compesci. Ideo charitas perfecta foras mittit timorem, ve-
1.Ioan.4.d lut inutilem & superuacuum, sed non timorem illum qui castus permanet in seculum seculi. Est enim timor quem foras mittit charitas: & est timor, quem mittit veritas: & est timor, quem intromittit & charitas & veritas. Primus cautus, secundus castus, sed non permanens in seculum seculi, tertius & castus & permanens. Primus veretur pœnam, secundus offensam, tertius totus libera quædam & secura reuerentia est. Et primus quidem timet offensam, sed propter pœnam: secundus offensam, sed propter ipsam. Et quidem iniuria quædam iustitiæ est, si metu pœnarum in gratiam veniat. Satis ipsa per se meriti obtinet, vt hominum in se studia prouocet, & conciliet affectus. Hunc ergo timorem charitas perfecta excludit. Quomodo enim perfecta charitas, quæ timoris stimulo indiget ad cultum iustitiæ? Perfecta dilectio mentem in solido possidet, omnia soli sibi iustitiæ munera deputari volens. Frigidus timor est, & pigre incedit, satis habens tantum impune euadere. Amor fastidium nescit, feruidus est, & in anteriora extentus: metus contractior, necessitate tantum iustitiæ,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G iuſtitiæ,ſubit officia. Amor perfectus ſoli quod agit, debet iuſtitiæ,nihil in ea iuris relinquens timori. Quidni? An non ſatis in ſe obtinet meriti ad omne bonum opus iuſtitia? Chriſtus enim nobis factus eſt iuſtitia. Quid ergo Chriſtus non ſatis in ſe habet dotis ad placendum? Alieno ergo & ipſe,vt placeat,indiget adiumento? Si non eius obtentu ſolius obtemperatur ipſi, quomodo erit eius perfecta dilectio? Diligam te bone Ieſu,diligam te virtus mea,quem non poſſum gratis diligere, nec poſſum tamen ſatis diligere. Dirigantur in te ex integro ſtudia mea, nec alieno deducantur & diſtrahantur affectu. At quam exigua ſunt etiam cum integra ſunt in te ſtudia noſtra?quomodo ergo diminuam quod cum integrum eſt,tam exile eſt? Totus in te deus bone, ex deſiderio ferar. Trahe me tu in teipſum, vt nullo indigeam timoris impulſu,ſed perfecta charitas vſum eius excludat. Quid igitur,non ſunt metuenda æterna ſupplicia? Metuenda plane ſunt,& cauenda. Nemo enim vnquam carnem ſuam odio habuit. ſed vehementior Chriſti dilectio motu timoris non eget in affectum iuſtitiæ. Amor iſte nihil tam veretur quantum offenſam: ſed propter offenſam,non propter pœnam. At iſtud quidem, quandiu in incerto humanæ res fluctuant, & non eſt tuta laus hominis in vita ipſius. At cum ad veritatem poſt vitam fuerit introductus, huiuſmodi de reliquo metus
H ceſſabit,timori tertio faciens locum, qui prioribus quidem ſuccedat,ſed nulli cedat: permanet enim in ſeculum ſeculi. Primus ergo timor metuit ne temeritatis offenſam luat. Secundus ne infirmitate offendat. Tertius quod metuat non habet. Quid enim metuat completa fœlicitas, & conſummata charitas? Timor hic de plantario oritur charitatis. Non audeo dicere quod charitas eſt,nec tamen audeo negare. Quid enim niſi amor eſſe conatur,qui iam neſcit affectum timoris? Quomodo non amor, qui iam pene timor eſſe deſiit? Quanam enim ratione timor nil metuens, timorem illum tam tutum nomine impartiretur amoris,niſi quòd de? ipſe ibi quidem amat nos: non tamen timori in tanta maieſtate permittitur locus? Sed in omnibus quomodo à charitate timor ille ſeparabitur? Et quid aliud eſt ibi timere niſi non tumere aduerſus dominum maieſtatis? Quid eſt timor ille niſi votiua ſubiectio, obedientia non coacta, vltro impenſa reuerentia? Quomodo timor qui offendere nõ timet? Non enim valet. Sed iterum quomodo non timor qui offendere non audet? Et timor ergo non videtur, quia nihil vel peccati vel periculi metuit: & timor manet, quia nihil audacter vel temere præſumit. Quid eſt timor ille niſi reuerentia humilis ex debiti neceſſitate impenſa,neceſſitate nil paſſa. Eſt enim obſequendi neceſſitas iure conditionis,ſed neceſſitatem ignorat libertas dilectionis. Quid eſt timor ille niſi temeritatis &
I negligentiæ magis priuatio, quam neceſſitatis coactio?

Vides quantum timor iſte approximat ad charitatem? Pene illa eſt, ſed pene non eſt. Cauſa diſtat, par eſt affectũ. Quæris qua cauſa? Inferioris conditionis reſpectu obſequendi ad omnem nutum tantæ maieſtati. Incumbit tibi iuſta neceſſitas,ſed ad cauſam iſtam charitas non reſpectat: diuinæ maieſtatis admiratione rapitur, non contuitu infimæ conditionis. Ergo rationem quam timor reſpicit, charitas neſcit cauſis præuentã potioribus. Cauſis ergo diſtant timor & amor,obſequio & affectu libero cognati. Primus ergo timor metuit puniri. Secundus priuari. Tertius neutrum. Primum illum perfecta charitas exterminat. Secundum ad tempus tolerat. Tertium ſibi indiuiſè collaterat. Hunc vos filiæ Hieruſalem timorem captate. Primum cauete illum, quem charitas foras mittit. Media, inquit, charitate conſtrauit. Vbi
Cantic.3.d media dicit, totum dat intelligi. Et veſtri cordis medium charitas conſternat,charitas veſtiat. Veſtis hæc eſt & ornamentum nuptiale. Quæ ſi à nuptiali exigitur conuiua,quanto magis à nupta? Sola præoccupare & poſſidere vult omnes mẽtis veſtræ receſſus. Nolite illos degeneri & alieno communicare affectui. Molle quidem & delicatum eſt ſtratum charitatis, moleſto ne ad modicum quidem vult metu contriſtari
Pſal.118.x (propter filias inquit Hieruſalem) lure quidem. Pax enim multa diligentibus legem tuam. Si quis de indulta dominatur gratia,quanto magis & vos? Nam etſi conſtat ſpiritualiũ bonorum magnas eſſe diuitias, ſed charitas ſupergreſſa eſt K
vniuerſas. Non modo ſupergreſſa,ſed etiam cõplexa. Et dulcis & diues eſt charitas. Denique ſicut habet pſalmus: Inter
Pſal.67.c medios virtutum cleros,& in ſpiritualium communione gratiarum ſuper ſtratum dormitur charitatis. Charitas quaſi media omnibus communicat,& quaſi melior omnes cumulat virtutes. Aemulamini ergo filiæ Hieruſalẽ chariſmata meliora. Magis autem vt charitatem habeatis, & abundantius habeatis,totæ in affectum amoris tranſite. Totus enim amabilis eſt dilectus noſter Ieſus Chriſtus. Qui viuit & regnat in ſecula ſeculorum. Amen.

Sermo uigeſimus.

AVdiſtis quo inuitatæ ſunt filiæ Sion, ſed vnde iubentur egredi,nondum audiſtis. Id enim eſt quod
Eſa.83.d non exprimit litera. Vnde ergo? Nunquid de Siõ? Sed videtur deus deorum in Sion. Non ergo de Sion eas vocat,quas ad videndum deum vocat. At forte non ad viſionem dei,ſed ad videndum Salomonem in diademate quo coronauit eum mater ſua. Ideoque nil obſtat ſi filias Sion egredi iubeat de Sion. Sed nunquid non homo ille natus eſt in Sion? Ergo ſi de Sion,euocantur, non tamen vocantur niſi ad Sion: de Sion ſuperiori ad inferiorem Sion. Nec enim dignum aut conſentaneum videtur vt filiæ Sion egrediantur
L de ea,præſertim ad videndum ipſum cuius habitatio in Sion, vt qui natus eſt in ea. Memini diſertũ & eruditum quendam virum cum ſuper hoc diſputaret loco,dixiſſe: Male locatæ videntur quæ iubentur egredi. Satis commodè pro tempore dixit, ad audientium quod propoſuerat vtilitatem deflectens. Mihi tamen nimis bene locatæ videntur, ad quas præſentis verbi hortatus intenditur. Vbi quæris. In reclinatorio aureo,de quo præceſſit ſermo heſternus. Delectabilis ille locus eſt,& vberior ad lætitiam,quam humana queat affectio capere. Delectationis nimietas ſeipſam exhaurit, & ebibit animum voluptas exundans. Vicibus alternatur hoc gaudium,nec poteſt eſſe continuum,quod eſt nimium. Bonæ tamen vices vbi non diſceditur à ſponſo. Non datur in carne commoranti hæreditate poſſidere reclinatorium aureum. Ideo iubentur egredi filiæ Sion. Sed quomodo dicat,ne lon-
Canti.3.d gius abeatis. Egredimini, inquit,& videte regem Salomonẽ in diademate quo coronauit eum mater ſua. Non vult eas à Chriſto diſcedere,ſiue mente excedant,ſiue ſobriæ fiant. Bona ſobrietas ſimplicitas fidei, quam intuentium poſſit aſpectus ferre,& qua poſſit foueri. Fœlix qui hoc gradu cum deſcendit,excipitur: & cum aſcendit,incipit. Aſcendentibus enim hic ſpeculationis locus primus occurrit. Bona enim ſpeculationis æmulatio, ſed ſcientia neceſſaria eſt. Reclinatorium ad illud aureum ſuccenderis & ſuccingeris,locum verè
M ſpeculatorium. Studium probo,ſed expecta vt componam tibi greſſum,& gradum ponam. Specula eſt,& ſpecula verè ſu-
Prou.30.d blimis, ſpecula omnis terrenæ exaltationis ſupergreſſa nebulas. Inaſſuetus quid illuc ſaltum paras? Manibus (ſicut ſcriptum eſt) nitere, vt aſſueſcas morari in æde regis Salomonis. Interim repe, donec rapiaris. Non enim ſaltus ſed aſcenſiones, inquit pſalmus, diſpoſuit in corde ſuo. Erit autem
Pſal.83.b quando aſcenſio in ſaltum,magis verò in aſſumptionem conuertetur. Quæ ſunt autem iſtæ aſcenſiones niſi quædam mentis purgationes? Ideo in valle lachrymarum,quoniam delicta quæ plorantur purgantur. Fœlix qui ſatis lauit lectulum cordis,qui ſufficienter plorauit,cuius completa eſt triſtitia, cuius ad cor conſolationes inſpiratio loquitur diuina, & de conualle plorationis euocat, cuius à furore iudicis non turbatur oculus,vt videre valeat regem Salomonem tranquillo aſpectu in die lætitiæ cordis eius. Egredimini filiæ Sion, &
Canti.3.d videte regem Salomonem. Illi enim habentur digni hac læta viſione, qui ſe quadam pœnitentiæ lege concluſerint, & diſciplinæ coarctauerint cuſtodia,quorum renuit anima conſolari. Vis noſſe quam bona ſit concluſio? Ortus concluſus,fons ſignatus. Surge propera amica mea & veni. Vides
Canti.4.b *Canti.2.c* iam quomodo illam inuitat, & amicam vocat, quæ ſeipſam concludere nouit? Quod ſi concluſæ eſtis,nolite egredi,donec Chriſtus vos inuitet. Egreſſa eſt Dina, non educta. & egreſſa eſt non vt regem Salomonem,ſed vt mulieres videret regionis illius. Quid inuenerit, vos noſtis. Vos egredi nolite,
Gene.34.c

A lite,niſi quando vos aut ſponſus,aut ſponſi inuitant ſodales.
Ioan.11.f. Egreſſus eſt Lazarus cum illum dominus euocaret ad vitam.
Gene.8. Egreſſus eſt Noe de ea,quæ ipſum inter huius mundi fluctus
Gene.12.d. illæſum arca concluſit,ſed ingreſſus eſt cum ei recluſit oſtia dominus. Egreſſus eſt Abraham de terra ſua,vt repromiſſionis terram videret,ſed vocatus egreditur. Et vos egredimini filiæ Sion,inuitate ad fœlicioris gratiam viſionis. Concluſus eſt,& concluſus miſerè, qui beatam ad hanc viſionem egredi nec nititur nec meretur. Sed vilis concluſio, egreſſio libera. Denique cum fueris, inquit, conuerſus ad dominum, auferetur velamen (velamen ignorantiæ & ignobilitatis) do
2.Cor.2.d minus enim ſpiritus eſt. Vbi ſpiritus domini, ibi libertas.
Ibidem. Vbi maior abundantia ſpiritus,vbertas vberior. Quod concluditur & inuoluitur,tenuem habet reſpirandi libertatem. Egredimini ergo filiæ Sion, vt cum Paulo dicere poſſitis:
Ibidem. Nos autem reuelata facie gloriam dei ſpeculantes, in eandem imaginem transformamur. Viſio dei, quodam eſt cum affectu ſemper accipienda. Et verè efficax eſt & violenta viſio tua bone Ieſu,quæ intuentium in ſe rapit affectus. Nonne dulcem quandam deſiderij ſui paſſus eſt violentiam Moyſes,vt tranſiret & videret viſionem illam magnam? Vis accipere quam ſit efficax? Cum exaltatus fuero à terra, omnia tra
Ioan.12.c ham ad meipſum. Quid verò cum humiliatus fueris ad terram,nonne omnium ad te trahis animos? Ego bone Ieſu, re-
B ſurrectionis tuæ non expecto gloriam, nec admirationem meam aſcendentis in cœlum reſeruo potentiæ, ſed ſtatim in initio annunciationis vel natiuitatis tuæ voces angelicæ aures meas percellunt, & rumor nouus ſtupefacit me, & ad ſe rapit inſueta lux exorta in tenebris. Nuda viſio, & quæ ſe in affectus condignos non transfert, ignorantiæ & cæcitati non connumeratur. Vultis viſionem fructuoſam accipere?
Eſa.41.b. Viderunt inſulæ,& timuerunt,& extrema terræ obſtupuerunt & acceſſerunt,ait Eſaias. Videtis quos virtutum fructus dei viſio pariat? timorem, ſtuporem,amorem. Viderunt,inquit,& timuerunt,obſtupuerunt & acceſſerunt. Viderunt te ad intelligentiam,timuerunt ad reuerentiam, obſtupuerunt ad nouitatem, acceſſerunt per conformitatem. Viſio comprehendit, timor comprimit, ſuſpendit ſtupor, rapit & vnit acceſſio. Illi enim accedunt qui æmulatione accenduntur. Vidētis animum, timor humiliat, ſtupor quaſi infatuat, amor conglutinat. Caſſa viſio eſt, nec contemplationis digna vocabulo, quæ talibus non eſt veſtita affectibus. An illum videre diffinies,qui de myſterij cognitione non timet nec ſtupet nec ardet? Timore ſobrius fit animus,ſtupore abſorptus, acceſſu confertus & conſociatus. Huiuſmodi virtutibus contemplationis gratia conſtat,ſed ſtupore magis & amore. Nã
C ſtupore & admiratione mens excedit,amore accedit. Nec æſtimanda eſt virtus contemplationis tam ex materia, quam ex modo. Vtraque attendenda ſunt & genera rerum contemplandarum,& gradus affectuum. Sed ſatius inferiori genere
Mat.11.d amplius affici,quam in ſuperiore minus. Viſio hæc abſcondita eſt à ſapientibus & prudentibus, & reuelata eſt paruulis. Ideo dicit: Extrema terræ obſtupuerunt & acceſſerunt.
Ioan.12.c Quod humiles capere ſufficiunt, id magis ſolet afficere, & quandam ſui admirationem & amorem importare. Cum exaltatus,inquit,fuero à terra, omnia traham ad meipſum. Omnia quæ inde ſunt bone Ieſu quandam habent alliciendi efficaciam,& cogitantes ſolicitant in affectum, ſed ad omnia non poſſumus omnes attingere. Sublimia ſolis ſublimibus ſunt,humilia omnibus. Quæ maior humilitas quam exaltari in cruce? Etiam de hoc ait: Cum exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipſum. Efficax ad trahendum humilitas iſta. Quidni? Quis non ad ſimplicem cogitatum huius rei ſtupore & extaſi repleatur? Cuius non affectum fides hæc exhauriat & infatuet,& reddat inſufficientem? Facilis ad contemplandum locus,ſed fœcundus ad gratiam. Simplicitas fidei huius minus habet intelligentiæ, ſatis magnum & admirationis & amoris incitamentum habens. Acceſſibilis locus, ſed exceſſus dulciſſimos pariens. Nolite hunc contemplationis locum dedignari. Non eſt difficilis ad recogitandum, &
Gal.4.6.d eſt diues ad gloriam. Mihi,inquit Paulus, abſit gloriari niſi in cruce domini noſtri Ieſu Chriſti. Et quid vultis audire?

Crux ipſa corona eſt gloriæ, diadema regni. Denique in cruce triumphauit, expolians principatus & poteſtates, & D
mundi principem eiecit foras. Glorioſa viſio triumphi ipſius.
Canti.3.d Egredimini filiæ Sion, & videte regem Salomonem in diademate,quo coronauit eum mater ſua. Videte carnem quam humano ſumpſit ex genere triumphantem in ligno. Et fœlix caro quam ſibi Chriſtus non quaſi carcerem,ſed quaſi coronam aſſumpſit: quæ fuit ornamento, non oneri. Nos omnes in carne quaſi in domibus carcerum abſconditi ſumus, compediti & ſeruientes legi peccati. Infœlix ego homo quis me
Rom.7.d liberabit de corpore mortis huius? Gratia, inquit, dei per Ieſum Chriſtum. Deus enim mittens filium ſuum in ſimilitudi-
Ibid.8.a nem carnis peccati, de peccato damnauit peccatum in carne. Veritas carnis in Chriſto, peccati pondus non ſentiens, nobis omnibus de peccato victricem palmam aduexit. Bene quaſi diadema accipitur corpus immaculatum, corpus triumphi, corpus honoris & gloriæ, corpus cuius cruore peccati deletur chirographum, iuſtitiæ & ſalutis ſignatur conſcriptio, nuptialia ſunt inſtrumenta confecta. Denique hic dies deſponſationis, quando veteres repudians ritus noua eccleſiæ ſacramenta inſtituit, quando in perpetui matrimonij ſignum & copulæ nuptialis, de latere eius ſanguinis & aquæ mixtura profluxit. Hodie ſynagogæ dedit libellum repudij,
E & à priore odioſa ad poſteriorem dilectam tranſiuit. A veteri tranſiuit ad nouam, quam ſibi ipſe exhibuit glorioſam
Ephe.5.f non habentem maculam aut rugam, aut aliquid huiuſmodi. Nouitatis ſignum eſt quod ruga caret. Explicuit Chriſtus literæ rugas,& quod inerat nouitatis elicuit. Quid vultis vos Sion & ſynagogæ filiæ rugas contrahere, quas Chriſtus explicuit? Nouis ſuperuenientibus, quid veteribus adhuc gloriamini? Egredimini filiæ Sion de cauernis literæ, de anguſta & ignobili intelligentia. Egredimini & videte regem Salomonem in diademate quo coronauit eum mater ſua. Corona nobis eſt incarnatio, quam vos putatis contumeliam. Et
Pſal.64.c videte iam quomodo benedixit coronæ anni benignitatis ſuæ,quomodo campi eius repleti ſunt vbertate. Videte coronam,videte & copiam. Coronam victoriæ,virtutum copi-
1.Ioan.5.c. am. Vnde hoc, niſi quia granum frumenti cadens in terram mortuum fuit? Denique hæc eſt victoria, quæ vincit mundum,fides noſtra. Et ipſa credentium multitudo corona eſt & ornamentum Chriſto. Eris,inquit,corona gloriæ in manu domini,& diadema regni in manu dei tui. Nunquid hoc dictum vobis vſurpatis,an non per vos nomen dei blaſphematur? Egredimini filiæ Sion, & videte quam glorioſus ſit deus in ſanctis ſuis, ſi forte viſio hæc ad æmulationem vos deducat,& de ſolitudine veſtra ad eccleſiæ frequentiam tranſire faciat. Etſi deſerta fuiſti, ſed non vocaberis, inquit, vltra
Ibidem. derelicta: & terra tua non vocabitur amplius deſolata. Sed
F iam deſiſtamus ad eos qui foris ſunt ſermonem proferre. Ipſi potius videre delectemur quomodo iam pinguеſcunt ſpecioſa deſerti, quomodo credentium corona Chriſtus in ec-
1.Theſ.2.d cleſia cingitur. Quæ eſt ſpes noſtra,& corona gloriæ? nonne vos ante deum? Si Paulus hoc dicit, quomodo non magis Chriſtus? Viuo ego,dicit dominus, quia his omnibus velut
Eſa.49.e ornamento veſtieris. Aduertiſti quomodo credentium agmina ornamentum eſſe Chriſti in eccleſia diffiniat. Quare non & corona ſunt? Sed corona habet quandam inſignem & illuſtrem præ cæteris ornamentis dignitatem: quia cætera cum ſint corporis, iſta eſt capitis. Et temporis ratio ad eius commendationem aliquid affert. Solennibus tantum vſus eius eſt accommodatus feriis. Iam erectam video alacritatem veſtram: iam ad vos huius verbi interpretationem deflectitis. Iam veſtrum in coronæ prærogatiua intelligitis priuilegium, qui purioris eſtis vitæ & profeſſione aſtricti,& exercitio inſtructi,& indefeſſi ſtudio,& ocio feſtiui. Iure diadematis cenſentur nomine, quos iam non tam pugna ſolicitat, quam triumphus lætificat: quibus non eſt colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, qui ſerpentis iam caput non obſeruant, ſed Chriſti exornant. Vos eſtis corona Chriſti & gaudium: & ideo ſicut cœpiſtis, ſic ſtate chariſſimi, ſic ſtate in domino,imò ſic capite dominum. Sublimis locus eſt, nihil illuc vilioris afferte materiæ. Videte vocationem veſtram, vi-
1.Cor.1.d. dete quem eſtis in vſum aſſumpti. Nihil fœni, nihil ligni, nihil ſtipularum in domini velitis diademate texere. Nihil denique

Universidad de Deusto Biblioteca

G Nique quod ignem mereatur vel vereatur. Spinæ complexæ
Pſal.36.a igne comburantur. Noli æmulari in malignantibus, neque ze
laueris eos qui ſpineam capiti regis noſtri impoſuere coro-
nam. Tale diadema non honorem ſed horrorem adducit.
Horret Chriſtus magis aſperitatem morum, linguæ ſtimu-
los, quam aculeos ſpinarum, in his præſertim qui in ſilentij
vocati ſunt ſimplicitatem, in charitatis negocium, & ocij
quietem, in humilitatis ſcholam, in ſubiectionis votum, & vin
culum vnitatis. Sed non eſt bonum vinculum quando ſibi
mutuo confœderantur, & in aliorum obtrectationem dexte-
Sap.2.c ras conſerunt, Iudæorum more dicentes. Tollamus iuſtum,
quia inutilis eſt nobis, & contrarius operibus noſtris. Vos
autem æmulamini pacis bonum in bono ſemper. Denique ſpe
cies coronæ quoddam vnitatis præfert indicium. Non ſola
coronæ eſt æſtimanda materies, ſed & forma pulchræ intel-
ligentiæ rationes eius adminiſtrat. Ea enim eſt coronæ ſpe-
cies, quod & in orbem cohæret, & in altum ſe erigit. Vis ha-
bere cohærentiam quandam communem & idipſum? Cre-
Acto.4.f. dentium, inquit, erat cor vnum, & anima vna. Quis huius vni-
tatis finis? Propter ſpem vtique, quæ propoſita eſt in cœleſti-
bus. Iam ergo habes cohærentiam in vnitate: erectionem in
ſpe. Et apoſtolus: Galeam, inquit, ſalutis aſſumite. Et bene de
Epheſ.6.c galea introducta eſt mentio, eo quòd habeat quandam cum
corona viciniam. Nam vtraque capitis eſt, ſed altera muni-
mentum, altera ornamentum. Ideo nihil impedit ſpem ad v-
H tranque referri: ſpe enim ſalui facti ſumus. Iſta nunc de for
Rom.8.c ma perſtricta ſufficiant. De materia quid quæritis? Ipſi enim
ſciitis quod fragilem & obſcuram materiam dedignatur lo-
cus ſublimis. Aurum vult & lapides precioſos. Poſuiſti enim
Pſal.20.a in capite eius coronam de lapide precioſo. Aureas in Apo-
Apo.4.b calypſi coronas legis. Precioſa materies, ſiue ſolum ſit au-
rum, ſiue quædam auri gemmarumque mixtura. Sed neſcio
quid maioris gratiæ ſignificare videtur quod auri mentio-
Pſal.20.a. ne ſublata de lapide, inquit, precioſo poſuiſti in capite eius
coronam. Et adhuc excellentiorem vobis demonſtro mate-
Apo.12.a riam. Apparuit ſignum magnum in cœlo, mulier amicta ſo-
le, & in capite eius corona ſtellarum duodecim. apoſtolorum
Dan.12.b tibi & numero & ſpecie chorus monſtratur. Qui enim ad ſa-
pientiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ ſplendent ad perpe-
tuas æternitates. Hæc corona fratrum ſtetit in circuitu Ieſu,
Apo.19.b ſicut ſcriptum eſt. Et in Apocalypſi diademata multa in ca-
pite ſponſi, ſecundum diuerſitatem gratiarum & graduum:
ſed illud præcipuum quo coronatus eſt in die deſponſatio-
nis ſuæ: in die quo ſibi in diſcipulis deſponſauit eccleſiam.
Deſponſauit eam in fide, deſponſauit eam dando in cordibus
1.Cor.6.d. eorum arram & pignus &c. primitias ſpiritus. Et deſponſa-
Epheſ.5.g tio dicitur participatio ſpiritus, quando adhærens deo iam
I non duo, ſed vnus ſpiritus eſt. Denique & ipſe eſt homo qui
reliquit patrem & matrem, & adhæſit vxori ſuæ, & facti ſunt
duo in carne vna. O beatum commercium, facta es cum ſpon
ſo in carne vna, & ipſa cum ſponſo in vno ſpiritu. Quomodo
oportuerat de tali te gaudere coniugio fidelis anima? quo-
modo lætari, & diem feſtum agere? Induere induere veſti-
Eſa.52.a. mentis gloriæ tuæ ciuitas ſancta, ſponſa agni, gaude & læta-
re Sion adiuncta Chriſto. Quomodo tu non gaudebis, cum
Ibid.62. gaudeat ipſe? Gaudebit ſponſus, inquit, ſuper ſponſam, &
Canti.3.d gaudebit ſuper te deus tuus, ſed quanto gaudio? In die, in-
quit, deſponſationis eius, & in die lætitiæ cordis eius. Non
Prou.8.d leuem dedit intelligi lætitiæ motum, quem eſſe cordis expreſ
ſit. lætitiam dico? deliciæ ſunt. Deliciæ, inquit, meæ eſſe cum
filiis hominum. Quam carè tibi Ieſu bone, conſtant illæ læti-
tiæ. Non gratis eas poſſides, quas carnis paſſione compara-
ſti. Ideo cordis tantum hanc dicit lætitiam. Iniuria eſt ſponſi,
ſi ipſe lætatur, & tu non ex corde applaudis, non gratula-
ris, non gaudes. Vel faſtidij vel deſpectionis inſtar eſt cum
gaudente non gaudere, & hoc in deſponſationis die. Affe-
ctum tuum cuius alliciat ſpecies, ſi non eius qui ſpecioſus
eſt forma præ filiis hominum? Gaudens gaude in domino, &
exultet anima tua in ſponſo tuo, in deo tuo: qui ſi deus non eſ
ſet, & homo purus eſſet, quantas tamen haberet in ſe amoris
illecebras homo talis, tot gratiarum abundans muneribus?
Nam ſi à radice conceptionis eius recenſere cœperis, totus
tibi ſtellatus videbitur iuxta conditionem humanam tam ſin-
gularitate quam excellentia virtutum: homo innocens, impol K
lutus, ſegregatus à peccatoribus: vt interim ſileam quod ex-
Heb.4.d cellentior cœlis factus eſt, infirmitatibus noſtris potens com
pati, tētatus per omnia pro ſimilitudine abſque peccato. Dif
fuſa eſt gratia in labiis eius, miſericordia in viſceribus, virtus
in manibus, conuerſatione ſingularis, ſermone cōmunis, pru-
dentia in reſponſis, vita in verbis. Quid ergo quod cōceptus
eſt ex fide, natus ex virgine, non conſumptus eſt in morte, &
aſſumptus in gloria? Reticeo nunc credentium numerum,
& merita populorum, quos miſſo ſpiritu ſibi in fide & charis-
1.Tim.3.d. tate ſociauit. O verè magnum pietatis ſacramētum Chriſtus,
incitamentum amoris, qui manifeſtatus & infeſtatus eſt in
carne, iuſtificatus eſt in ſpiritu, apparuit angelis, prædicatus
eſt gentibus, creditus eſt mundo, aſſumptus eſt in gloria.
Quis det mihi iſtas diſcurrere & recurrere frequenter per
Pſal.34.b lineas, & per ſingulos virtutum & operum gradus dicere.
Domine quis ſimilis tui? Quis mihi det vt ſcribantur ſermo-
nes iſti in corde meo, vt exarentur ſtylo, & quaſi in ſilice ſcri
Ioan.8.a bantur, vt non deleantur? Bonus ſtylus digitus tuus domine,
digitus quo ſcribebas in terra arcana verba, quorum virtu-
tem calumniantes ferre non poterant. Inclina teipſum deus
meus, & incide in corde meo legis tuæ tabulas. Lapideum
eſt cor meum, ſed durum lapidis naturæ obliuiſcitur, ad di-
giti tui impreſſionem facile cedens, vbi tu incidis. Sed iam
multa diximus pro eo quod oportebat ſponſam lætari & L
gaudere in die deſponſationis ſuæ, & in die lætitiæ cordis
ſui dilecti. Magna in hac die lætitiæ ratio, & quæ cordis &
affectus humani fines excedat. Nec eſt huc peregrina indu-
cenda lætitia, ſed diei iſti ſufficit lætitia ſua. Dulcis es do-
mine, & directus eſt ad nos ſpiritus tuus, ſpiritus ſuauis. Hu-
manas tibi animas per fidem & amorem quodam ſponſi aſ-
ſocias affectu, & de conuerſione lætaris. Durum cor quod ſi-
bi lætitiæ huius materiam ſubducit, occaſionem attenuat, im-
minuit rationes. O me impudentem & ingratum ſi non ego
talem diligam, tam abſolutum à corruptione, & tanta circa
me aſtrictum compaſſione, neceſſitate non obnoxium, & pie-
tate obnixum. Diligam te dulcis domine, etſi non pro me,
pro te tamen: vt tuo ſatisfaciam deſiderio, deliciarum tibi
cauſas ſubminiſtrem, argumenta lætitiæ, in die deſponſatio-
nis, & in die lætitiæ cordis tui.

Sermo XXI.

ET vos audeo confidenter ad viſionis huius inuita-
re lætitiam, filiæ cœleſtis Sion, Hieruſalem quæ in
cœlis eſt. Vos veræ & plenę filiæ Sion, quæ ſemper
intuemini faciem patris. Vos, inquam, multorum
milium angelorum frequentia, vos inuito & voco. Egredimi-
ni & videte, egredimini de recondito illo ſinu intimæ viſio- M
nis, de ſecreto lucis inacceſſibilis. Nouum vobis terra noſtra Hier.31.d.
præſtat ſpectaculum. Nouum enim facit dominus ſuper ter-
ram. Ab æternis ad terrena vos prouoco. Mira hæc inuita-
tio: ſed neſcio quo pacto æterna illa, quæ in ſeipſis ſemper &
noua & miranda ſunt, in eo quod factum eſt in terra nouum,
noua magis & mirabiliora refulgēt. O beata hæc in terris no
uitas temporalis, quæ antiquam illam & æternam nouitatem
angelicis in aſpectibus amplius innouauit. Nouum faciet do-
minus ſuper terram, fœmina circundabit virum. Quem virū? Zach.6.c.
Ecce, inquit, vir oriens nomen illi. Oriens ſplēdor lucis ęter-
næ, fœmineo, ſed virgineo circundatur vtero, & carne veſti-
tur. Hoc eſt illud nouum, quod ipſa ſui nouitate nimia credu
litatem obſtrueret, ſi non eſſet inauditis prius ſignis fides eli
cita. Denique inter tot & prophetarum & prodigiorum ma-
nifeſta teſtimonia, ad nouitatem iſtam adeo quorundam ſen-
ſus obſtupuit, vt dum nouitati fidem abrogant, ſignis euiden
tiſſimis non accommodent credulitatem. Sed quid vos ad e-
grediendum inuito, qui ipſos etiam vbique præuenitis & in-
ſtruitis apoſtolos? Vbique ſeduli eſtis & admiratores & an-
nunciatores nouitatis iſtius. Angelus concipiendum nunciat Luc.1.c
Mariæ: natum paſtoribus angelus nunciat, imò & ipſis ange- Ibid.2.b
lis, non tantum paſtoribus angelus nunciaſſe videtur. Vnus
prædicat, alij applaudunt. Facta eſt, inquit, cum angelo mul- Ibidem.
titudo cœleſtis exercitus laudantium & dicentium: Gloria in
altiſſimis deo. Vnus annunciat, quod alij æquè nouerant: &
tamen

A tamen quaſi nouum & recens audiunt, quod illis ignotum eſ
ſe non poterat. O beata hæc nouitas, quæ angelico gaudium
præſtat auditui, & (vt ſic dicam) delectat illos ab alio audire
& quaſi diſcere, quod eos ab initio ipſa veritas edocuit. O
humilis & indefeſſa deuotio, & ad deum, & adinuicem. Eſt
hic aliquid, quod nos vtinam obſeruemus, imò & ſeruemus.
Quid illud? Vt angelico exemplo humilem & attentum prębeamus auditum alieno ſermoni, etiam in illis quæ non ignoramus. Non tamen alienus eſt, qui de cœlo eſt: niſi nos à deo alienos reputauerimus. Et ſi alienus eſt, authoritatem illi tribuit diuina materia. Nota faſtidire: aut curioſitatis eſt, aut contumaciæ ſignum. Angelici ſpiritus, quibus à principio innotuit ſacramentum incarnationis, non abſtinent ab admiratione in nouitatis huius exhibitione: & antiqua cognitio non modo viſione noua, ſed nouo gaudet & lætatur auditu. In temporum fine egreſſus eſt Chriſtus, ideo egredi-
Mich.5.a untur & ipſi. Et egreſſus eius à diebus æternitatis. Sed in tem
porum fine de vtero eius egreſſus eſt, quæ circundedit eum,
fœminæ. Ideo egrediuntur cœleſtis filiæ Sion admiraturæ in
completione quod ſemper admiratæ ſunt in expectatione.
Luc.1.c. Angelus in annunciatione, angelus in natiuitate, angelus in
& 2.b. & baptiſmate, angelus apparuit oranti, teſtis eſt reſurgenti, a-
3.c. & .22. ſtat aſcendenti. quam vehementes putas amatores ſunt tam
c. & 24.a. ſeduli annunciatores, & indefeſſi admiratores? Per omnes hu
B ius ſacramenti gradus circumeunt & immolant hoſtiam ad-
Acto.1.b. mirationis, hoſtiam vociferationis cantant, & pſalmum di-
cunt domino. Et omnis hæc veneratio extrinſecus exhibita
eſt, abſque ea quæ intrinſecus latet. Et ſi nouum fecit domi-
nus ſuper terram, cœlos tamen nouitatis huius odore reple-
Eph.5.c. nit. Fœmina circundabit virum, quomodo circundat corona
caput. Caput enim eccleſiæ Chriſtus. Glorioſus plane in illo
ſplendore gloriæ, & paternæ figura ſubſtantiæ: ſed ſuperad-
dito noſtræ quodam velut fuco naturæ, & colore inducto,
dum ſublucet, plus placet. Nec illis tantum qui ſecus ferre nō
poterant, ſed in his etiam quibus pure ſe ſplendor ille refun-
dit. Hæc autem dico quod dignatio hęc ipſa qua voluit incar
nari, quendam videtur attuliſſe decorem dignitati maieſtatis.
Quomodo enim non plus placebit humiliata ſublimitas,
exinanita immenſitas, & diuinitas incarnata? Iſta varietate
quid pulchrius? Varietatem dico? contrarietas videtur, eo
quòd ad contemplandum pulchrior, quod hæc ſeſe contra-
ria non impugnant, ſed congruunt ſibi. Mirabilis in ſe diuina
ſimplicitas, ſed (vt ſic dicam) multo hæc compoſitio mirabi-
lior, quia nouior. Non poſſum mixturæ huius artem ſatis mi-
rari, & puto nec angeli. Et quidem illis mirandi ratio maior,
quibus diuinæ naturæ mera ſimplicitas ſyncerius innoteſcit.
Illa incomparabiliter mera eſt, & ideo mixturam hanc mira-
biliorem reddit. Quænam hæc mixtura, cum ſua cuique natu
C ræ conſtet integritas? Nam nec alterutra in alteram tranſit,
nec ex vtriſque quaſi tertia & noua quædam conſiſtit. No-
uum tamen eſt quod in vna perſona conueniunt. Contempla-
tio vtraq; quædā velut cella vinaria. In illam introducti ſunt
angelici ſpiritus cellam nectaream maieſtatis æternæ, imò à
conditionis ſuæ initio poſiti. Iam nunc in temporum fine hęc
Pſal.143.c noſtra in terris cella muſtum nouum eructat. O promptuaria
plena, promptuaria exundantia & eructantia ex hoc in illud.
Pſal.22.b. Egredimini filiæ de cella vini meri ad hoc muſtum quod miſ
cuit ſapientia in cratere nouo. O calix inebrians quam pręcla
rus es, & ideo claritate inebrians. Liquor æternus nouo huic
infuſus calici, maiore cum charitate hauritur, quanuis cū cla-
ritate temperata. idcirco & amor eſſe debet intemperatus.
quis enim ſe ab amando temperet, quando noſtræ ſe capaci-
tati contemperauit immenſa maieſtas? O calix non hominum
tantum, ſed & angelorum mentes inebrians, & in ſe à contem
platione meræ diuinitatis mixtura hac noua conuertens. E-
gredimini filiæ Sion de copia illa vini meri ad hunc calicem
temperatū. Egredimini & guſtate quā ſuauis eſt dominus. Ibi
ſuauitatis diuinę ſimplex natura proſpicitur: hic ſuauitatis e-
ius vſus & indicia proponuntur. Ibi in ſe videtur: hic in effe-
ctu ſuo, hoc vltimo in genere. vtrunq; mirabile eſt, & neſcio
quid magis mirer in perſona naturarum: compoſitionem, an
compoſitionis cauſam. Quid iam in vnitate diuinæ eſſentiæ
tres eſſe miramur perſonas? Plures iam ex integro invna per-
ſona naturas mirare. Quid non hic ad contemplādum ſuaue? D
quod quem non afficiat? Denique ad admirationis cumu-
lum cauſa accedit. Cauſa, nec conſequentia rationis, nec ſa-
luationis efficacia caret, nec gratia compaſſionis. Vis audire
conſequentiam? Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in 1.Co.15.c.
Chriſto omnes viuificabuntur. Et idem: Sicut per vnius ino- Roma.5.d.
bedientiam peccatores conſtituti ſunt multi, ita & per vnius
obedientiam iuſti conſtituuntur multi. Quid conſequentius?
Magna conſequentia, ſed ex parte iuſtitiæ efficacia maior.
Denique & ſi abundauit delictum, ſuperabundauit & gratia.
Vbi delictum, ibi ſeductio & fallacia interceſſit: & ideo non
omni ex parte voluntarium videtur. In gratia vero nihil non
ex propoſito, nihil non ad libitum. Quomodo ergo non effi-
caciora ſunt voluntaria bona, quam velut aliqua ex parte co-
acta mala? Et vere efficax gratia & artificioſa. Neſcio quid
magis mirer, artificium coactionis, an efficaciam ſaluationis.
Vtrunque in beneficio gratum eſt, & volūtas & euentus. Ad-
de & tertium, modum ipſum & rationem. Nihil voluntate
hac affectuoſius. Quæ dilectio maior quam vt ponat quis a-
nimam ſuam pro amicis ſuis? At hoc fecit pro inimicis: & ini
mici erant in ſeipſis & amici: quia ante mundi conſtitutionem
dilecti. Quid operis huius euentu vberius? Larga effuſio ſpi
ritus ſuper omnem carnem, ſatis manifeſtet. Effuſio ſangui-
nis Chriſti, ſpiritualem nobis effuſionem impetrauit. Quos
lauit ſanguine ſuo, quomodo non perfunderet ſpiritu ſancto E
ſuo? Ideo prius mundauit, vt eſſent ſuper quos altius poſtea
ſpiritus inundaret. Ad ordinem quid conſequentius? Coar-
ctor in huius materiæ conſideratione, & quid potiſſimum ad
contemplandum è tribus eligam ignoro: pietatem, an pru-
dentiam, an prouentum. Certant hæc inter ſe in contempla-
tione noſtra, & cum in alteram partem intenditur, & in alte-
ram trahitur. Blandiuntur hæc mihi, & affectione diuerſa
permulcent. Inardeſco, ſtupeo, gaudeo. Gaudeo pro vtilita-
te, ad prudentiam ſtupeo, inardeſco propter impenſum mihi
pietatis amorem. Quid iſta diſpertior? Confunduntur
hæc inter ſe, & in vno quoque genere permiſcentur frequen-
ter. Nam & modus & commoditas & affectio, ſiue malis ſic
dicere, prudentia, prouentus & pietas: hæc, inquam, tria ſiue
ſimul ſiue ſigillatim conſiderata, animum ad ſe meum & tra-
hunt citius, & tenent diutius, & quandam in admirationem &
exultationem conuertunt. Matris eccleſiæ fides talium varie-
tate virtutum eius diadema contexuit. Hunc ibi numerum,
hoc pondus, hanc mēſuram aſſignant. In ordinis ratione &
conſequentia numerus deprehenditur, & concordiæ modus.
In pondere pietatis affectus vel mentior. Et vere vehemens
pondus gratiæ, de cœlis ad terram maieſtatem immenſam
deducens. Immenſitas hæc omnem incomparabiliter exce-
dens creaturam, ad menſuram ſe contraxit, menſuram per-
tingendi vſque ad nos. Non enim quaſi non condeſcendens F
ad nos ſuperextendit ſeipſam, ſed in menſura nobis diſtillat
dona ſpiritus. Menſuram interpretor in effectu virtutum mu
nera. Ad menſuram enim dat nobis deus ſpiritum. In men-
ſura contra menſuram. In menſura gratiæ, contra menſuram
iniuſtitiæ. Nam ſicut abundauit delictum, abundauit & gra-
tia. An non hæc menſura contra menſuram? Certe & ſupra.
Superabundauit enim & gratia. Nunquid tantum ſuper men-
ſuram delicti? Non vtique tantum ſuper menſuram delicti,
ſed etiam ſuper menſuram gratiæ. Et econtrario & ſupra
menſuram iniuſtitiæ abundat gratia, & ſupra menſuram gra-
tiæ: ſed non contra abundat gratia. Vbi enim vna abundat,
neceſſe eſt & altera ſuperabundet, & detur abundantius a-
bundanter habenti. Menſura hæc menſura bona & conferta
& coagitata & ſuperefluens. Superfluitas videtur, quando
non tantum neceſſaria ſuppetunt, ſed & exuberant voluptuo
ſa. In donis ſpiritus quædam expediunt, quędam decent, quę-
dam delectant, ſanant, exornant, exhilarant. Quomodo non
ſupereffluunt quæ ſic excreſcunt? Sed hæc ſufficiunt de nu-
mero & menſura & de pondere diadematis, quod Salomoni
regi mater eius compoſuit. Quoddam enim quaſi ſertum glo
riæ confert, dum coaptat quod à nobis aſſumpſit, & quod no
bis exhibuit. Videtis quibus hoc diadema dotibus gratiarum Prou.4.b.
cōſtet. ſed quid de gratiis ad diadema? Dabit (inquit in pro-
uerbiis) capiti tuo augmenta gratiarum. Pater dat, & mater

Universidad de Deusto
Biblioteca

G coronat. Ipsa coronat, quia credit: quia ipsa circundat, ipsa coronat. Mater ecclesia seipsa te Iesu bone exornat, seipsa te vestit: seipsa te calceat & coronat. In perfectione calceamentum est in perfectione corona. Mira mutatio, vbi excusso puluere si quis adhæserat, de calceamento corona efficitur. In die desponsationis & lætitiæ. Vide ordinem. Vnus dicitur desponsationis & coronationis dies. Si istud scis, beatus es si sequaris. Conuertis ordinem, si vis prius desponsari quam coronari: si prius vis ad iucunditatem & quietem deuinciri Christo, quam cum Christo vincere. Anticipatio quidem beata, sed non ordinata, si ante triumphum thalamum tibi optas collocari: si ante laborem præsumis lætitiam. Vnus est his tribus constitutus dies: diademati, desponsationi, & lætitiæ cordis. Et quid est cor Salomonis nostri? Vos, inquit, estis corpus Christi, & membra de membro. Fœlix plane quodcunque membrum capitis huius: sed qui cor est eius, de præcipuis est. Et vide si non cor eius, qui quodam in ventre secretorum dei foueatur, in vitali affectionum calore, in medio meditationum. De corde enim cogitationes, non operationes exeunt. Iure ergo cor est, qui in medio spiritualium locatus est cogitationum, in pinguedine gratiarum, in quodam ventre veritatis, in vtero sapientiæ, cuius in typo Salomon ponitur. Et quidem vna eademque vel ecclesia vel anima, & corona est & cor, & sponsa. Corona in capite, sponsa de latere, cor in ventre. Corona in summo, sponsa in proximo, cor in intimo. Quid hic non optime collocatur? Quid non festiue? Egredimini hinc nostræ filiæ Sion & videte, vt & vos transeatis in affectum cordis huius, in sponsæ gratiam, in diadematis speciem. Nolite nomine casso gloriari. Estote quod esse dicimini, speculationis filiæ. Vsus ipse attestetur nomini. Festus enim est despōsationis iste dies, & dei susceptione dignus, & ab hoc ad festiuiorem, qui nuptiarum est dies, pertingitur: in quo non datur libellus repudij, non intercedit diuortium, non abit vir via longissima, ne brevissima quidem: sed est semper in domo sua sponsus Christus Iesus. Qui viuit & regnat cum deo patre & spiritu sancto per omnia secula seculorum. Amen.

Canti.3.b.

Sermo. xxij.

NOn veretur ne suis intumescat laudibus, & humilitatis iacturam faciat, cuius ipse sibi, pulchritudinem cum expressione tanta sponsus commendat. Frequenter ex multo placendi desiderio subest metus displicendi: & propensior deuotio, conscientiæ securitatem imminuit & furatur. Quid ergo mirum si sponsus applaudit illi de pulchritudine, affectumque blanda allocutione demulcet quem metus inuexerat? Quanam enim ratione deformitatem non vereatur suam hominis anima quælibet, quæ nostri Salomonis in matrimonium ascisciturⁱ? Audiuit illum in diademate suo, in die desponsationis & lætitiæ cordis, in illa abysso gloriæ solito festiuiorem: poteratque iure veri repulsam, si deformitatis & abiectionis suæ respectaret ad causam. Oportuit itaq; vt securior reddita resumeret animum, & infusa alacritas mentis faciem viuido quodam colore perfunderet. Nam totius vitæ & operum pulchro vultui plurimum adiicit mentis hilaritas. propterea in hunc modum amicam sponsus alloquitur. Quàm pulchra es amica mea. Similia fere dicta sunt supra in præcedētibus, vbi sic legitur: Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra. Idem pene videtur: Ecce tu pulchra es, &, quam pulchra es. Vtrobiq; pulchritudo prædicatur ipsius, & iterata commendatio confirmationem declarat. Sed quantum ipse aduertere possum, aliquanta hic innuitur distinctio. Nam vbi dicit, Ecce tu pulchra, agit tantum de pulchritudine: hic verò de nimietate pulchritudinis. quam pulchra es amica mea, quā pulchra. Ibi simplex attestatio quasi subito deprehensæ pulchritudinis: hic autē admiratio nimietatis. Ibi attestatur quam pulchra: hic oblectatur quod tam pulchra. Hic enim maiore pronunciatur cū pōdere affectuq; mirātis, & prolationis modus motum oblectatę mentis declarat: quàm pulchra es amica mea, quā pulchra. Et quidem in processu cantici profectiora ad sponsam dici oportuit. Hæc à nobis de similium distinctione verborum. Nam quæ super pulchritudine sponsæ interpretanda fuerāt, copiosè & accurate suis explicata sunt locis. Et quæ vir (vtrū eruditior, an eloquentior nescio) suis disputauit in homiliis: nec minimo (vt sic dicam) digito decuit à nobis ad discutiendum attingi. Hoc verò non negligenter attendendum, quod post generalem commendationem pulchritudinis particulatim amicam depicturus, loco primo ab oculis orditur, prudēter quidem: quoniam si simplex oculus fuerit, totum corpus lucidum erit. Et ideo columbarum comparat oculis, vt iuxta euangelij doctrinam, suam amicam simplicem doceat sicut columbam. Deniq; vniuersum corpus operationis, simplex illustrat oculus intentionis, & facit vt coram deo luceant opera, quæ per se coram hominibus poterant lucere. Nam quando foris bonum lucet opus, sed operis bonitatem non intendit animus: quasi corpore claro oculus cęcatur. Opera quidem ipsa aliquotiens in genere suo bona sunt, & aliis cōmoda: sed operum bonitas in actorem non refunditur, qui simplicem oculum in ipsis non habet. Ideo tenebrosa sunt, quod intentionis syneræ lumine carent. Bonus itaq; simplex oculus, non habens vllam partem tenebrarum, conuersationis corpus totum serenans. Aut totus enim tenebrosus est oculus, aut totus lucidus, aut habēs aliquam partem tenebrarum admixtā. Totus tenebrosus est, cum operi malo propter malum intendit. Totus lucidus, cum operi bono non nisi propter bonū intendit. Cum verò in opere bono non tantum in ipsum bonū, sed etiam in alium aliquem finem intentio dirigitur, vel cum in opere non bono quod inesse credebatur bonum, errādo dirigitur: aliqua ex parte oculus caligat, & non est mera simplicitate purus. Quid cum opus bonū prętenditur, & non ipsum bonum, sed aliud totum intenditur? Oculus ne iste tenebrosus dicetur ex toto, an ex parte caligans? Mihi quidem magis tenebrosus ex toto videtur. Nam etsi lux deputetur in opere, nulla tamen agnoscitur in intentione. Quomodo autē intentio bona, quæ bonum non optat: aut quomodo simplex quæ sub boni velamine seipsam occultat? In oculis verò sponsæ vtraque commendantur, & simplicitas, & spiritualitas: ideo columbarum dicuntur. Et bene in amica sua primo lucem cōmendat, vt sibi demonstret similem, qui & ipse dicitur lux mūdi, & in quo tenebræ non sunt vllæ. In sex dierum conditione lux omnium prima creata dicitur, & in describenda pulchritudine sponsæ, lucis in primis inducta decenter est mentio.

Mat.6.c

I.Ioan.1.b.

Oculi tui columbarum. Quid te amicā esse præsumis, quę nescis oculos habere columbæ? Opera quantuncunq; fuerint bona, si impurus est animus, de pulchritudine frustra tibi applaudis. Quomodo amica es, quæ pulchra non es? Sed quomodo non es inimica, quæ malignaris in sancto? Malignatur in sancto, q malignatur in bono, siue in suo, siue in alieno. In tuo malignaris bono, cum bonum ipsum non conspicaris. In alieno, cum de bono male suspicaris. Et praua intentio, & peruersa interpretatio: vtraq; malignatio est: vtraq; fellea, vtraque falsa, nihil habens cum columbarum natura commune. Oculi columbarum sunt qui nec falli volunt, nec fallere norunt. Nescis quòd sponsus tuus veritas est? Quomodo dicet tibi: Columba mea, amica mea, quæ simplicitate non gaudes? Amica est veritati simplicitas: ideo cum simplicibus sermocinatio eius. Denique simplicitati amicę applaudit dicens: Oculi tui columbarum. Bona enim est oculata simplicitas ita simulationem excludens, vt non caliget in veritate. Rara hæc hodie in terris auis: & siqua est eius vsquam frequentia, occulta satis, & latens in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ, & desuper riuos aquarum. Quomodo autem obscuratus est aut occultatus est oculus columbinus? Quis est qui seculi calliditates non sectetur, qui illis se vti non gaudeat, qui non amet habere, aut saltem nominari in se non velit? Quis est qui non verecundetur oculos columbinos, glorietur se habere miluinos? Si Christi amicam dici te velis, quid tibi cum prudentia carnis, quæ inimica est deo? An istas inimicitias euacuare conaris, vt vtrasque carnis & spiritus prudentias condas in te ipsa? Modicum fermentum totam massam corrumpit. Quid ergo fiet vbi multum est fermentum, massa modica? Quæ societas legi cupiditatis, & legi charitatis? Non debet illā huic esse coniuncta: quia nequit esse subiecta. Prudentia enim carnis legi dei, aut repugnat & inimica est: aut omnino perit, & nulla est: aut resistit, aut ex toto desistit. Potest

Rom.8.a

I.Cor.5.b

perimi

A perimi vt penitus non sit: non potest premi vt ei contemperata sit. Tuum ergo & os & cor huiusmodi exercitatū optas habere prudētia, quæ legi dei nō potest vel associari vel subiici. Prudentia spiritus vita est & pax. Vitalis est enim prudentia spiritus, vsum habens vitę quæ nunc est & futurę. Prudentia vero carnis in præsenti tantū exercetur vita, nullum in ea, quę sequitur, habitura locum. Cupiditatis enim apud inferos nec opus nec vsus est, sed excruciatio. Ista pax est illa litigium. Et bene pax, cui hoc est euacuari, quod paci nō vacare. Talem prudentiam ad sponsę pulchritudinem Christus commemorat. Talis in oculis columbarum depingitur, quæ simplicitatem & spiritualitatem redoleat, eo quòd in columbæ figura spiritus sanctus intelligi soleat. Non solet esse vacua talis simplicitas, multum enim subest latentis gratię. Oculi tui columbarum, absque eo quod intrinsecus latet. Magnum nescio quid illud est, & vere magnum, quod manifestum vel dici non debuit, vel dici non potuit, nec aliquo vt gratiæ cæteræ simili figurari, sed in suspicione & coniectura sola relinquitur iis qui similia fortè patiuntur. Absque eo, inquit, quod intrinsecus latet, quasi non sint intrinsecus aliæ gratiæ & dona spiritus. Et quomodo omnis gloria filiæ regis abintus? Denique & intrinsecus ipsi oculi columbarum, vbi simplicitas fidei corda purificat, & illuminatos reddit oculoscordis: vbi non modo oculus, sed totus absconditus homo cordis dicitur. Sed licet abintus omnis sit gloria, est tamen gloria gloriæ respectu interior: & sicut in ipso homine exteriori, sic & in illo interiori alia aliis magis sunt intima, & latentia penitus, soli tantum nota dilecto. fortasse & aliqua etiam ipsi sunt sponsæ ignota, nec collatorum diuinitus ad plenum habet notitiam munerum. Quid enim si occultatur sublimitas, dum seruatur humilitas? Secretum tuum tibi Iesu bone, secretum tuum tibi, & in absconditis sponsæ solus deliciaris. Cur non vel ad modicum illud nescio quid latens nobis communicas, & occultam, qua delectaris, figuras pulchritudinem? Plus nos ad quærendum allicis, dum illud latere intrinsecus dicis: & curiositatem nostram amplius irritas, tantum silentio mysterium premens. Plus nos dum taces trahis. Quam magna multitudo dulcedinis huius, quam absconden-dam indicas dum non explicas. Quicquid illud est, latet intrinsecus: sed de latebris istis suauissimus odor aspirat. Nescio enim quo pacto dum illud admirabiliter dulce esse coniicio, admirabiliter dulce esse iam sentio: iam illud pensat affectus, ad quod non penetrat intelligentia. Conditum est hoc penes sponsam, & signatum in thesauris ipsius. soli fas est dilecto istos ingredi, & gloriæ latentis arcana reuoluere. Hoc autem dico quod non facile est virtutem cuiusquam ex indiciis diffinire. Frequēter enim exiguis extantibus signis, eximia sunt quæ latent intus secreta. Ideoq; manifestas debemus sic virtutes laudare, vt hac in singulis adiectione vtamur: absque eo quod intrinsecus latet. Denique ipsam hanc (de qua nobis est sermo) commendatam in sponsa columbinam inspicite simplicitatem, quam gratificat, quam est in seipsa suauis & placens: maiores tamen in se reconditos habet thesauros, & dulci est (vt sic dicam) medullata secreto. Quæritis quid sit illud? Dixi iam, & si adhuc vultis audire, ignorare me fateor. Possem piam hanc vobis commendare simplicitatem, & ad eius vos æmulationem hortari, quæ tam inexplicabile & dulce mysterium continet, fortasse & confert. Id autem ipsum si fuero conatus euoluere, forsitan ad aliquid occultum & latens pertingam vel experientia vel coniectura. Sed nunquid illud erit cuius tam inuolutæ meminit sponsus in laude dilectæ? Quamlibet potuero occultum eruere, aliquid adhuc latebit intrinsecus. Altis illud latet in tenebris: nec nostro subiacet vel stylo vel studio. Venerabor ipsum silentium tanti mysterij. Nam quanuis non est datum diffinite nosse quid sit, eo quòd siletur: relictum est credere quod aliquid singulariter dulce & sponso gratum sit. non potest inuestigari quale sit, sed potest æstimari quam magnum sit, vel eo ipso quod verbum tam arcanum dici non licuit. Vt tamen aliquid dixisse videar, & non ex toto siluisse, (ad hoc enim instatis) accipite quod mihi videtur in hac parte vere dici posse, vtrum accōmodate ad præsens capitulum, vos videritis. Virtutes ipsæ suapte natura intus in animo locatæ sunt, sed vsus quarundam in exterioribus viget, quædam verò suam in interioribus exercent potentiam. Et illa quidem carnales declinat illecebras, ista verò spiritualium deliciarum latebras amplexatur. Illa vel solicitantes occasiones refugit, vel insolentes affectiones compescit: & quanuis interim necessario, molesto tamen exercitio laborat. Ista tali delectatur materia, quæ non iucunditate magis, quam honestate præcellat. Illa simplici intuitu & oculo columbino exteriores dum percurrit species, vel odit vel despicit: ista curiosiore prospectu cœlestes perlustrat species, & prospectis amplius inardescit.

Rom.8.b

Canti.1.d.

B

C

D

Possumus talem quandam distinctionem formare, vt dicamus alias exteriores esse, alias interiores, alias intimas. Aliæ enim se à carnalibus retrahunt, aliæ spiritualibus intendunt, aliæ quasdam iam tenent primitias. Primæ se à mundi illecebra, quam contemnunt, compescunt: mediæ se ad id quod spiritualiter concupiscunt adhuc componunt: vltimæ immo intimæ optatis auidè iam vtuntur. Deus bone, quantum lucis & deliciarum in illis est latebris: quantus excessus in recessibus illis? Vtinam tales me concludant latebræ, vt illud de psalmo dicere possim: Nox hæc illuminatio mea in deliciis meis. Ecce nunc aliquid latens attigi in hoc vltimo gradu, & forte vel hoc est vel aliquid simile quod sponsus signauit. Volo decætero deferre mysteriis: nec cuim fas est audaci sermone orationum arcana nudare, & minus sanctis manibus linguę conuolutas delicate sancti sanctorum re uoluere species, & reconditum manna contrectare quod aurea & vrna continet, & arca recludit. Et ipsum mannæ nomen aliquid ostendit arcanum, & de quo magis possit quæri, quid est hoc? quam dici quid sit hoc. Et cui melius quam mannæ latens illud comparauerim? Dulcis quidem & cœlestis est manna cibus, sed videtis quam secrete reconditus in vrna, in arca, in sanctis sanctorum, vt curiosus & minus idoneus ab huiusmodi aspectus arceatur: oculus ille qui columbinus esse non nouit, quem non dirigit pia credulitas, & intentio pura. Rogamus autem vos fratres amplectimini sanctam simplicitatem, quietem mentis, meditationes puras, libras orationes: quoniam in talibus vasis, & (vt ita dicam) in arca sanctæ meditationis, & interiori orationis vrna, diuina nobis est locata refectio, & portio gloriæ de qua legitur: Satiabor cum apparuerit gloria tua. Cuius plenitudo vitam nobis æternam conferat per Iesum Christū: cui est honor & gloria per omnia secula seculorum. Amen.

E

Psal.138.b

Psal.16.d

Sermo XXIII.

ECclesiæ (vt bene nostis) hæc blandimenta, & spiritualibus eius oculis, præcedenti disputatum est sermone. Sed quia tales sunt, nunquid rari sunt? Videtotum corpus eius quomodo plenum sit oculis ante & retro. Oculi eius prophetę, oculi eius apostoli, qui vel futura prædicunt, vel iam facta prædicant. Oculi eius sunt vtrorumque interpretes & doctores populorum: quorum officio spiritualia animæ vel commoda vel scandala & cernimus & discernimus. Sed nescio si omnes qui oculi habent officium, teneant & vsum. Duces cæci, nec tantum cęcorum: sed, quod indignius est, & videntium, nonne videntur oculi habere & locum & speciem, sed virtute carere? Vtinam vel id sufficeret, & virtute prouidendi bona carerent, essentque ad cō munes vtilitates cęci, dum non ad priuatas arguti commoditates. Nunc autem & cęci sunt & callidi: hebetes ad ecclesiæ lucra, ad propria acuti. Sed quomodo oculus est columbæ, qui columbæ non inseruit, columbæ non videt, columbæ non prouidet: qui columbam non ducit, sed magis abducit ecclesiam, & quantum in ipso est, prauis præcipitat exemplis? De talibus apostolus loquitur: Omnes quæ sua sunt quærūt, non quæ Iesu Christi. Tales occupant locum, & peruertūt vsum, cum è diuerso sint alij, qui oculi non habēt officiū ex promotione, sed vsurpant ex præsumptione. Et quidē frequens hæc turba. Quem dabis nunc ex numero discipulorum, qui prælatorum opera penes se velut quodam locatus in tribunali non carpat, non corrigat, non castiget? Isti non iam sunt oculi membrorum, sed quidam oculi oculorū, quomodo si pennę & plumę in corpore columbę, cū ipsa velint oculorum dirigere lumina. Nolo locum hunc nimis vrgere, ne vos fratres exa-

Ezc.1.d.

Phil.2.c

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gitare videar. Estote vestra contenti mensura. Nihil omnino in corpore colũbę officio vacat, nihil caret honore: & ea quæ absconditа sunt, abundantiorem habent honorem. Deniq; & capillis sponsæ, suus est honos. Si enim in oculis prælati, in capillis qui sunt intelligendi, nisi discipuli? Et boni discipuli, qui se capillorum more tractabiles & flexibiles exhibent ad omnem nutum magistri, sicut ad motum venti: qui graciles, & spiritualibus extenuati disciplinis, pene sine corpore sunt, & penitus sine carne ad omnem insensibiles iniuriam, vt nec tõdentis instrumenti sentiant læsionem, in hoc tãtum passionis sustinentes molestias, si à capite cui inhæserunt contingat euelli. Reliquo enim emortuo corpore, vitalem ibi tantum sensum retentant: vbi capiti, de quo oriuntur, iungũtur. Qui ipsi vicini cerebro vbi sapientiæ dicitur recessus, quasi ad intima ipsius arcana nituntur intrare. quibus hoc eradicari & quasi inde euelli videtur, ad exteriores qualibet occasione curas vocari. Nam qui inde sine sensu doloris effluunt, quomodo ibi aut nati aut radicati credentur? Deniq; quod non deci-

Cant.4.a dant capilli sponsæ, sed assurgant, audi quid sequitur: Capilli tui sicut grex caprarum, quæ ascendũt de mõte Galaad. Quasi grex caprarum, eo quòd in sublimibus pasti & positi, & tẽdentes semper ad alta vt caprę: altum tamen nil sapiunt, sed carualis conscij sunt infirmitatis. Elatio namq; ipsa descẽdit, ascendit humilitas. Ideo quasi caprę, quod semper & alta petant, & ad infirma sua respectent. Et bene de monte Galaad ascendunt: sed tamen non nisi in monte Galaad, qui testimonij aceruus interpretatur. Et quis ille nisi Christus, super quem omnia prophetarum coaceruata sunt testimonia, cui prophetæ, cui Ioannes, cui pater, cui opera ipsa testimonium reddũt? Hic mons ecclesiæ caput est. noli de hoc monte defluere, si capillus es. Quid nobis separationem minaris, & velut auulsum iri à reliquorum grege capillorum? Nunquid casus tuus ecclesiæ caluationem adducet? Nescit illa decaluari. Nam & capilli eius omnes numerati sunt. Ad synagogam illa interminatio facta est in propheta: Erit pro crispanti crine caluitiũ. Crispi sunt ecclesiæ crines, ad suum recurrentes caput, circa illud ambitu amico reuoluti, in ipsa capitis secreta conantes intrare. Ideo capilli eius non decidunt, sed ascendunt de monte Galaad, operum Christi maiora sibi semper ad imitandum exempla cumulantes. Vtinam fidei quam habeo in Christo, omnia opera mea attestentur, & iugi profectu congesta aceruum mihi ascensionis cõstituant. Quam paucos ego mihi testimonij huius contuli lapides. Vereor equidem ne in contrarium multos congesserim. Quid enim? Nonne tibi videntur non pro fide, sed magis contra fidem testimonia congessisse, qui sic viuunt vt alterius videantur fidei, quam Christianæ? Deniq; tales, quã multos videmus de quibus iure dici possit: Isti non sic conuersantur, vt qui Christi redemptos se sanguine credant, qui aliam sperant vitam, qui futurum vereantur iudicium, qui tandem euangelica præcepta diuinitus data fateantur. Talia vtinam penes me testimonia pauca reperiantur, mallem nulla, ne modicum fermentum aceruum fidelium operum totum denigret. Et fratres mei (vt modicum de communi glorier, qui de priuato non possum) si totius vitæ vestræ respexeritis ordinem, & regularis obseruatię cursum, non erit exiguus, quem boni testimonij coędificatis aceruus. Nã si à nocturnis vigiliis, quas impigro velut primitias quasdam prælibatis affectu, & effunditis à principio vigiliarum sicut aquam cor vestrum ante conspectum dei, si inquam à capite singulos per gradus conuersationis diurnæ seriatim velitis incedere: quid ibi reperietur quod disciplinam non sonet, quod non concinat fidei vestræ, quod non vel corpus atterat, vel mentem erigat, vel dirigat erectam? Inter psallendum quanta est disciplina in corpore, & quam maior quorundam in mente, dum ne ad modicum, vel certe tantum ad modicum à sensu verborum illam sinunt abire. Nam ibi, id est in ipsis, quæ cantantur, verbis, aut ligatam tenent, aut ad cognata relaxant, ad peregrina nequaquam. Quod si contingat (fugax est enim mens humana) quanta statim castigant cẽsura, & morę huius vsuras à se reposcũt? Sed ne ipsa communium horarum interualla nocturna vacant. Deus bone, hora illa noctis,

Psal.138.b quam sine nocte est, quam nox illa illuminatio in deliciis? Orationes illę priuatim fiunt, sed priuata nõ petunt. Submissior quidẽ vox, sed mens intensior, & preces tacitę multum habẽt acuminis. Denique frequẽter vocem eripit oratio vehemẽs: & verbis nec eget, nec vtitur, quæ puro & pleno fertur affectu. Amor in auribus domini solus obstrepens, corporalium strepitus dedignatur verborum, quæ sicut inchoanti excitamenta sunt, sic impedimẽta solent esse perfectè oranti. Quid deinde? ipsis horis matutinis quasi de recẽti orationes instaurant, frequentant confessiones, & verecũda sed manifesta reuelatione exiguos purgant excessus. Nõ tamẽ exiguũ deputãt si à Christo vel tenui memoria titubãt. Hostis callidi, si quid fuerit improbitate suggestũ, sibi imputant iniqui in hac parte æstimatores, dũ propriũ arbitrãtur casum quod alienę sũt fraudis casso conatu tantũ prouocati. Quid quotidianus manuũ labor, quo corpus & satis atteritur, & tenuiter pascitur? Labores manuũ suarũ nõ soli mãducãt, sed de insufficiẽti ptiũtur egenis, vt & illis sit tribulatio, dũmodo aliis abundet. Interuallis quibusdã leuãt labores, sed fesso corpore feruet affectus. Illic tacitę lachrymę vbertim voluũtur, prodeũt gemitus, erũpunt suspiria, vt qui iuxta sedẽt, si fortè ex se frigidi sunt, vicinis possint scintillis accendi. Qui denique non de crastino cogitãt, nec de hodiernis quidẽ, omnẽ curã proiiciẽtes in ipsum qui eis præest: non præmiũ, sed quærentes regnũ dei. Quid (quod pene præterierã) in capitulo singulis diebus examinãdi abbatis astãt iudicio, quasi ad Christi præsentati tribunal? Ibi quisque in primis accusator est sui, accusandi se locũ aliis prærripere festinãs. Quid ipsum continuũ silẽtiũ, & quędã cõpassionis grauitas, nõne totã cõuersationẽ venustat, & quadã sanctitatis pulchra vestit facie. Ipse somnus quoque sanctitatis testimoniũ reddit, nec in aceruo testimoniorum est tantorũ sine confessione. Nam reliquię cogitationũ confitentur Christo, vbi somno corpus obruitur. Quomodo enim dormientis poterũt non versari ante oculos totius diurnæ conuersationis imagines depictę, & in animo vigilare? Nõne tibi magnus hic videtur testimonij aceruus erigi, nisi q̃ non aceruatim & sine ordine sunt ista, sed serie certa & suis singula sunt distincta tẽporibus? Nõne hæc testimonia credibilia facta sunt nimis, eo q̃ domum tuam talis decet sanctitudo domine? Vtinam cordis mei radices super istum densentur acertuum. Nescit sterilis esse tantus bonæ cõuersationis cumulus. Locus est altus & vber, qualem propheta cõmemorat. Vinea facta est dilecto in cornu in loco vberi. Et magnum plane fertilis soli testimoniũ, fructuũ prouentus vberior: sicut econtrario loci vbertas, arboris qualitatem redarguit de infructuositate sua. An non arbor mala quæ terram bonam occupans, fructus condignos non parit, sed nec vllos bonę spei parturit flores? Forsitan & siculneam illam sterilem, quam dominus iussit succidi, fertiles de vicino vineę condemnabant. Periniquum est in sancta conuersatione plantatum, nil sanctum moliri, & excusationes prætendentem cognatis exemplis conuinci, & inde descensiones disponere in corde suo, vnde alij ascendunt. Sufficiat tibi qui talis es, descensus tuus. Quid bonorum aceruum operum, quem alij alacritate ascendunt, detrahere moliris, & regulares obseruantias immutare, quarum numerum & rigorem causaris? Noli prohibere eos qui bene faciunt, si potes & ipse ascende. Audi de quanto & quali aceruo sancti ascenderunt. Sancti ludibria & verbera experti, insuper & vincula & carceres, lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt. Circumierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, in solitudinibus errantes, in montibus & in speluncis, & in cauernis terræ, qui omnes testimonio fidei probati sunt. Vides quanto sit eorum fides probata scrutinio, quibus testimoniis examinata? Quid à nobis tale vel expetitur vel expectatur? Et nostra hæc inferiori genere testimonia credibilia satis, eo quidem credibiliora, quòd non ea necessitas imposuit, sed supposuit se voluntas. Voluntas ergo voluntas sit, & primæ libertatis iure nitatur, liberam se ad persistẽdum exhibeat, non æstimet ad recedendum. Agnoscat necessitatis debitum, sed non sentiat iugum. In bono libera sit, & ad bonum nihilominus libera. In illo quod iam tenet, & ad illud quo tendere debet: sed ad ea quæ retro sunt, nullam sibi licentiam permissam existimans. De quanto aceruo testimonij Paulus ascenderit

A derit, tãdem audite. Ipse quidem spiritus testimonium reddit

Rom.8.c spiritui nostro quod sumus filij dei. Quantus vno in hoc testimonio aceruus? Sed foris nunquid non perhibuit testimonium? Deo, inquit, attestante signis & prodigiis & variis virtutibus, & spiritus sancti distributionibus. Et tamen tanto constitutus in aceruo virtutum & attestantium gratiarum: nõdũ, inquit, me arbitror comprehendisse: vnum quidem quæ retro sunt oblitus, ad anteriora extendor. Et nos ergo tantam habentes

Heb.12.a impositam nubem testimoniorum, deponentes omne pondus, & circunstans nos peccatum, per patientiam curram? ad propositum certamen, aspicientes in authorem fidei & cõsummatorem Iesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta, atq; in dextera dei sedet. Recogitate enim eum qui talem sustinuit à peccatorib? aduersus semetipsum contradictionem, vt non fatigemini animis vestris deficientes. Nondum enim vsq; ad sanguinem restitistis. Illorum enim testimonia, prærogatiua quadam dicuntur testimonia, id est martyria, qui pro fide Christi sanguinem fuderunt. Videte primum ipsum martyrem Stephanum de quanto lapidum aceruo ascenderit ad Christum, quem & omnes sequun-

Canti.4.a. tur animæ iustæ. Quasi grex, inquit, caprarum quæ ascenderũt de monte Galaad. Gestabant thesaurum fidei in vasis fictilibus, sed sublimitas erat virtutis dei. Ideo quasi ascendentes

B dicuntur, quod eos immania tormenta non tam fregerunt, q̃ firmauerunt ad reddẽdum testimonium virtute magna. Quid hic eis animi est, qui nec vnam & eam leuem & amicam præpositorum increpationem sustinent, sed ad vnum austeri? verbum totus liquescit boni propositi, quem sibi firmauerant, rigor? Istorum tot sussulta adminiculis testimonia vix stare possunt, illorum tot repressa tormentis vberius eruperunt. An

Psal.43.d. non quantus numerus suppliciorum, tantus & aceruus testimoniorum? Etsi morte affecti tota die, & æstimati sicut oues occisionis, in omnibus tamen superauerunt, & velut superascenderunt de Galaad, de aceruo martyrij. Non enim de conseruanda corporali vita certamen inierunt sancti, sed de vita fidei, ex qua iustus viuit. Ideoque in omnibus superauerunt, quibus salua causa consistit. Quomodo enim non superant, cum aut persistendo in confessione redditi sunt æternitati, aut persuadendo persecutores informauerunt veritati. Denique etsi æstimati sunt sicut oues occisionis: quibusdam tamen innocuis dentibus ab infidelitatis radice hostes præciderunt suos, vt inter ecclesiæ vitalia reconderent viscera.

Canti.4.a. An non hoc sibi vult quod subnectitur: Dentes, inquit, tui quasi grex detonsarum? Aduertis quales oues istæ sint, quæ possunt quidem detonderi: sed dentes earum non possunt cõteri. Occidi possunt, & flecti nequeunt. Imò ipsi persecuto-

C res infregerunt suos, & in vinculis doctrinæ sermonibus æmollitos quasi dentibus mansos, in fidelium traiecerunt vnitatem. Petro dictum est: Macta & manduca. Et Moysi dentes

Act.10.b *Psal.56.a.* non sunt moti. Dentes enim eorum arma & sagittę. Arma spiritualia potentia domini ad debellandas munitiones. An non

1.Cor.14.d quidam ecclesiæ dentes, de quibus dicit apostolus: Intret infidelis aut idiota, diiudicatur ab omnibus, conuincitur ab omnibus, occulta cordis eius manifesta fiunt, & sic cadens in faciem adorabit deum, pronuncians quia vere in vobis sit deus. Nolite fratres, istorum vereri morsus dentium. non sunt canini, sed ouini. De tonsarum enim grege conferuntur. In

Esa.56.d canibus non dilaceratio, sed latratus commendatur. Canes muti (dicit Esaias) non valentes latrare: canes impudentissimi, nescientes saturitatem. Ac si quibusdam exprobret quod in altero se canum officio exuant, in altero se canes exhibeant, latrare non valentes & non desinentes lacerare. Tales sunt qui inuicem mordent & comedunt, & consumuntur abinuicem. Vtinam hucusque sufficiat vt inuicem mordeant & comedant, nec tentent ipsos detonsarum lacerare dentes. Ipsi doctores ecclesiæ & præpositi nonne tibi videntur dentes quidam, qui redargutionis beneuolę velut morsibus subiectos conuincunt, diiudicant, manifestant, & ad meliorem emolliunt statum? Quod si tu prædurus es, & emolliri non potes, quid remordere paras? An non remordes, qui vel in occulto detrahis, vel palam contradicis? Quid dentem contra dentem paras, dentem improbum contra dentem pium? Mordere potes, sed consumere non potes. Dentes enim sunt, & duri sunt & firmi, & detrahentes non metuunt, memores se D

Ezec.2.c cum propheta inter scorpiones & incredulos commorari, & sicut oues missos inter lupos, vt ipsos lupos in oues rationa-

Mat.10.b bili tolerantia & exhortatione commutent. Et bene detonsarum dicuntur, quod illorum non sine morsus fugiendi, qui bonorum operum exempla sicut vellera quædam subiectis ministrant. Non tamen vsus dentium in alienis tantum remordendis & conuincendis erroribus æstimatur. Est & potior quidã eorum vsus, si qui idonei sunt solidũ cœlestis edulij mandere panem, & sublimioris doctrinæ secretos diiudicare & discerere intellectus, quibus non iam lacte opus est, sed solido cibo, ipsumq; quodãmodo attenuare & infirmare possunt, & quodam temperamento dispensationis vel sobrium reddere, qui ad solidum per se insufficientes erant, sed tantummodo lactis participes. Quodam enim solidioris instrumenti ad mandendum vtuntur ministerio, qui exercitatos habent sensus ad discretionem boni & mali: imò etiam boni & boni, nõ tantum iudicantes inter noctem & diem, sed omnem iudicantes diem. Et iure de lauacro ascendere dicit, vt mũdando cordi studiosos probet, eo quòd mundis corde diuina sit repromissa cognitio. Vides quomodo lotos & irreprehensibiles esse oportet eos, qui aliorum excessus debent remordere & corripere? Quomodo lotos & mundos corde qui diuini sermonis dispensare debent alimoniam, & arcanos secretioris E verbi discutere sensus, sapientiæ intima rimari, & ruminare

Canti.4.a. in sancta? Dentes tui quasi grex detonsarum. Quare ergo quasi grex? Vtique quòd lese non impugnent, & aduersentur sibi, sed in simplicitate & vnitate sensus sui concinunt & concordant ecclesiæ dentes. Quasi grex detonsarum quæ ascenderunt de lauacro. Veterem enim deponentes hominem, & onere superuacuo leuati ac loti, alacrius ad superiora conscenduntSiquidem ipsi pili veteres oneri iam esse incipiunt cum primo noua vellera germinant, cum hyems transiit, cum imber abiit & recessit. Ideoque si veteri & superuacuo leuium & inanium rerum vellere te inuolui adhuc necessarium ducis, nondum tibi hyemalia congelatæ mentis frigora transierunt. Bene enim detonsi & de lauacro ascendunt, quasi nihil veteris vel sarcinæ vel sordis habentes. Attendis quòd nõ tibi sufficit detonderi, non sufficit exonerari, non sufficit lotum & nouum fieri, nisi statim ascendas, & spiritu incedas, qui renouaris in spiritu. Si spiritu, inquit, viuimus, spiritu & am-

Galat. 6.a bulemus. Tu igitur si ascendere disponis, ascende semper de lauacro, semper nouus & mundus. Laua per singulas noctes

Psal. 6. a. lectum tuum lachrymis. Aut si te peccatum non quasi nox inuoluit, sed sicut nubes præteruolat: tu tamen lauare per singulas noctes, etiam lenium vestigia delictorum lachrymis dele. Hic enim in conualle lachrymarum locus est lauacri. F Quid est quod sordes congestas, & peccati purgamenta, futuri reseruas lauacro seculi? Quid scis si non erit illic conflatorium magis quam lauacrum? Nam quæ hic facile poterant ablui, ibi non tam misericorditer quam in spiritu iudicij & ardoris purgantur. Et fœlix qui de seculo non quasi de cœno, sed quasi de lauacro ascendit, non habens necesse vt aliquid in se lauet, sed est mundus totus. Iste plane dignus habetur dealbatis dentibus, id est animæ sensibus panem angelorum manducare: non iam panem doloris, sed panem qui lætificat cor hominis. Illum vtique panem quem significauit prophe-

Psal.16.d ta dicens: Satiabor cum apparuerit gloria tua. Sic enim illa nos gloria dum apparet, pascit: reficit dum reuelatur. Huius siquidem gloriæ reuelatio plena, quid est, nisi sapientia vera? Quæ nos ad seipsam edendum inuitans, non alias à nobis mãditur, nisi cum illam meditamur, velut vitales puræ mentis delicias, & indeficientem refectionem. Hic ergo purgatos & exercitatos animi sensus habeamus, non iam ad discretionem boni & mali, sed tantum ad perceptionem tanti boni. Actitemus hic crebro quod ibi continuè agemus: præoccupemus frequenter, in quo indesinenter occupandi erimus. Summum nobis hic negocium sit, quod solum ibi erit. Contemplatio namq; sapientiæ, æterna refectio est. Nihil omnino spiritualibus animæ dentibus dulcius ruminatur, quam ille panis vius qui patri ait: Hæc est vita æterna, vt cognoscãt te verum

Ioan.17.a. deum, & quem misisti Iesum Christũ: qui viuit & regnat deus per omnia secula seculorum. Amen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G

Sermo XXIIII.

AVdistis præcedenti commendatos sermone spōsæ dentes. Iure quidem: quod non exigua sit pulchritudinis ratio in dentibus posita, si candidi sint, si æqualiter conserti. Nec tantum aptitudo, sed & vtilitas in dentibus placet. Quid enim? Ioānes in Apocalypsi inuolutum, quod sibi ab angelo porrectum est, quomodo comederet volumen sine idoneis ad talem cibum dentibus? Durus videbatur cibus liber integer, & ideo dentibus opus erat, qui illum comminuerent integrum, & emollirent durum, vt leuius deglutiri posset. Et bonus plane dens, intelligentia exercitata, intelligentia spiritualis, quæ omnia diiudicat, omnia discutit, omnia ruminat & scrutatur, etiam profunda dei: quæ etiam ipsam inuoluti libri medullam mandit, & intima sapientiæ comedit viscera. Stultus (sicut scriptū est) complicat manus suas, & comedit viscera sua. Cibus iste cruentus, cibus carnalis est, cibus qui perit, imò qui perimit. Quam dulci⁹ & vtilius viscera sapientiæ comeduntur, & sacri verbi arcana? Nō potest cruentis attingi dentibus, sed lotis & candidis, quia cādor est ipsa lucis æternæ. & ipsius sponsi dentes lacte candidiores dicuntur. propterea tales in sponsa commendat, qui sub is sint similes. Dentes tui sicut grex detonsarum, quæ ascenderunt de lauacro. Non modo lotos, sed liberos oportet mētis sensus habere, si quis illos ad diuini verbi scrutinium parat. Omnes gemellis fœtibus, & sterilis non est in eis. Steritas reputatur si vel vno fueris fœtu contētus. Si potuisti ad sacratum aliquem in scripturis intellectum pertingere, vnum iam peperisti fœtum. Bonus profectus & ingens, sed insufficiens sacrato sensui si affectus non respondeat. Sterilis est intelligentia, quam non coęua & germana comitatur deuotio. Vbique tibi in scripturis spargitur quasi semen quoddam, vnde gemellum hunc possis fœtum concipere. Non tantum subtilia, sed & suauia ibi sunt omnia. Et præceptum domini lucidum est, & ignitum eloquium. Sterile est in te verbū dei, ex qua parte horum alterutrum non operatur. Si per intelligentiam vides, sed gelido adhuc riges affectu: nonne sterilis & inefficax reputatur in te verbi dei virt⁹ ignea? Deniq; etsi ad ignem spectat vt illuminet, multo amplius vt succendat. Verbum, inquit dominus, quod egreditur de ore meo, nō reuertetur ad me vacuum, sed faciet & prosperabitur in his ad quæ misi illud. Ad quæ? Habes in euangelio. Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi vt succendatur? Semē est verbum dei, & in eo (sicut apud Iob legis) & lux & æstus spargitur super terram. Sed nescio quo pacto lux amplius germinauit, & dilexerunt homines magis lucem quam feruorem, nisi quod ipsi magis sibi de luce placent, qui idipsum quod lucet non amplectuntur. An non tibi videtur perdidisse aut dedidicisse naturam ignis, non succendens? Cum audis aliquem quasi gloriantem & dicentem: non me ille scripturæ sacræ sermo ædificat, quid aliud videtur tibi dicere, quam perdidit in me efficaciam verbum ignitum, non me succendit, non inflammat, non exercet in mevim genitalem? Sterilitatem suam imputat verbo, quod quantum in se est, crescit & fructificat. Quam gloriosa frater, iactantia quòd non te sermo diuinus ædificat, qui ista loqueris? Forsitan euersa & euulsa nondum sunt vetera, ideo noua superædificari non valent, non germinare, non gigni. Fœlix, in quo amoris mundani desiccatus est humor, & vigor deficit. in eo facile igniti verbi vis operatur. Verbum dei, & lucet, & ardet. Neutra in te virtute priuetur, sed geminum de isto semine concipe fœtum. Sterilis reputatur vterus qui istis fœtibus non grauidatur. In Christo Iesu, neque circuncisio aliquid valet, neque præputium, sed fides quæ per dilectionem operatur. Bonus plane fœtus dilectio: quia charitas in fructibus spiritus connumeratur. Deniq; velut gemelli fœtus gemina charitas. Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua. Hoc est maximum & primum mandatum. Secūdum simile est huic: Diliges proximū tuum sicut teipsum. Illud primum, istud secundum: vtrunq; maximum, quia istud simile illi. Boni & sufficientes isti fœtus gemelli, quia in his tota lex pendet & prophetæ. Deniq; & finis præcepti charitas, quæ etiam alibi vinculum perfectionis dicitur. Et cōgrue de coc

Eccles.4.b

H

Canti.4.b.

Psal.18.b

Esa.55.d.

Luc.12.f.

Iob.38.c

I

ibid.62.

Prou.8.d

Gala.5.a

Matt.22.d

1.Tim.1.b.
Colos.3.c

cineo vinculo sequitur, de quo in laude labiorum sponsæ assumpta est similitudo. Sicut vitta coccinea labia tua. Ea enim labia ligant & rutilant, quæ de tali ventris fructu loquūtur. Concepta in corde charitas, quasi ignis flammigerans coccineo colore labia inficit, per quæ erumpit. Calor de excelso missus in corde, germanū labiis præstat colorem. Quid enim aliud sibi vult quod coccinea dicūtur, nisi quòd in hoc flāmea demonstrantur eo quod coccus igneo rubet colore? Labia hæc non iam altaris carbonibus purgari indigent, & exteriori igne aduri. Ipsa enim de interiori flamma iam flammea sunt & conceptum visceribus ignem de excelso aliis seminant. Salutarem vtiq; disseminant scientiam: legem igneam, quam dominus venit in terram mittere. Bene coccinea labia, quæ hūc ignem non solum in terram, sed & in cœlum mittunt. Deniq; & ipsum dominum cœli succendunt. Ideo coccinea commendat labia, quod illi coccinea sunt, quod illi calentia vidētur, quod illa flammea sentit, & in mutuam amplius succendunt charitatem. Mira res: ignis ipse est, & nostris tamen inardescit scintillis. Quidni? Et gladius est verbum dei, & tamen vulneratur. Vulnerasti cor meū soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in vno oculorum tuorum. Ita & ignis est, tamen inflammatur. Vulneratur oculo, labio inflāmatur, etiam & ligatur, ideo vittæ comparatur. Sed charitas vulnus est, charitas vitta est, charitas coccus est. Vides quam acuta, quam tenax, quā ignea est charitas? Talibus in orando vtere labiis, tenaci velut vitta vinculo memorię cordi tuo dilectum astringe, agglutina, succende illum: succensō affectu quam dulce sit, dicat & alludat tibi: Ignitum eloquium tuum vehementer, & sponsus tuus diligit illud. Osculare me osculo oris tui, quia pulchra sunt labia tua sicut vitta coccinea. Osculandi siquidem desiderium labiorum innuit commendatio. Labia tua suis desiderat imprimi, vt fiat os vnum, & labium vnum, & post impressionem dicat tibi: Hoc nunc os ex ore meo, & labium de labio meo. Diffusa est gratia in labiis eius: in tua se refundit, & de cocco suo tua sunt effecta coccinea. Bona impressio, quæ tantam exprimit gratiam in labiis sponsæ. Memineris tamen non me nūc labia significare carnalia, sed spiritualia, sed interiora, sed illa de quibus Apostolus loquitur: Cantantes & psallentes in cordibus vestris domino. Si sponsa es, in hoc vnum debent esse constricta, debent esse succensa labia tua, vt dilecto tuo supplicent, vt confabulentur cum illo, vt illi canant, & dicas cum propheta: Exultabunt labia mea cum cantauero tibi. In tam sancta confabulatione nil sit in labiis tuis fluidum, & quasi vitta sunt: nil frigidum, & habes illa coccinea. Quis mihi det Iesu bone, talia habere labia in conferendis tecum sermonibus, tam prompta, tam exerta, tam succensa: succensa & exultantia vt tantum tibi cantent, & de te cantent? Talia sint vtinam labia mea, quæ subtili quodam ductu & succenso affectu indiruptæ meditationis, funiculi coccinei specimen exprimant. Huiusmodi labium in sponsa Christus commendat, non tantum in oratione, sed etiam in exhortatione, vt potens sit exhortari in doctrina sana. Quæ enim se labia in eius alloquio astringunt: iure quidem salutarem diffundunt & disseminant scientiam. Si dulci & feruida vtantur oratione vt audientium corda excitent: coccinea sunt, quia inflammatiua. Si verò simul exhortentur & doceant, & ea doceant quæ sanam deceāt doctrinam, quæ regulis concinant fidei: iam quasi vitta sunt, & non solum salutarem, sed etiam indissolubilem disseminant scientiam. Quid enim tam sibi cohærens, tam tenax, tam insolubili contextum nodo, quam ratio fidei? Talia Paulus discipulum informabat dicens: Attende exhortationi & doctrinę. Sed & in sermone cōmuni, vbi fidei non tractantur mysteria, etiā sic vittæ coccineæ labia tua conferuntur, si fuerit sermo tuus subtili mensura districtus, & discretus, & parcus, & grato verecundiæ rubore coloratus: si crucis Christi eo frequenter, quo libenter mentionem vsurpet. O beata hæc labia, Christi & osculo & alloquio vere digna, labia tam syncera, & tam succensa. In fide syncera, & in amore succensa. Succēsio ista de intimis & de summis est, nil habēs de infimis. Nā est succensio quædam de inferius erūpens. Iacobus ait: Lingua modicum membrū inflāmat rotā natiuitatis nostræ, inflāmata & ipsa à gehenna. Quomodo potest bene inflāmare lingua tā pessime inflāmata? Vitiatæ

K

Canti.4.a

Ephe.6.g.

Cant.4.c

L

Psal.118.a

1.Tim.4.d

Ephe.5.d

Psal.70.d

M

Iaco.3.b

A ta? Vitiatę natiuitatis mobilis corruptela per se nimis rotatur ad malum, & volubilitate propria fertur in præceps. Et quid necesse est inflammare rotam hanc, quæ firmari non potest, sed per se fertur in malum? Denique diligenter appositū est cor hominis in malum ab adolescentia sua. A prima natiuitate impulsa nescit cursum inflectere, & tu illā lingua praua impellis amplius & inflammas? Lingua praua iracundiæ & indignationis occasiones requirit, iniurias vel falsas simulat, vel veras exaggerat, quas debuerat dissimulare: ad offensam officia etiam interpretatur, & venenati sermonis scintillas adhibet ad commouendum cor suum. Quid lingua nequam cordi tuo talem adhibes flammam? Sufficiat illi flamma sua, sufficiat illi concupiscentiæ ardor carnalis, & leuitatis calor innatæ, quibus cor tuum ac si volubilis rota impellitur. Hanc tibi flammam natiuitas prima ingenuit, sed renascendi gratia restringit. Noli ignem igni adhibere, & concupiscētiæ addere malitiam. Ignem hunc quem euomis, hauris de gehēna. Inde incipit, & illo rapit. Lingua, inquit, inflammata à gehenna. Lingua hæc mala coccinea est, sed vitta non est. Non enim ligat, sed dissipat. Male succendit, quia succidit vnita, quia dissidij verba scintillat, & flammā talis de inferis est. Nam flamma quæ de sursum est, pudica est, pacifica est, bonis consentiens, & bonos faciens. Verbum enim dulce, & multiplicat amicos, & mitigat inimicos. Quasi flammam flamma cōsumit, inferiorem superior, infernalem cœlestis: dum sapiens & suaue verbum vincit malignum, & dulce durum emollit, & ideo dicit: Sicut vitta coccinea labia tua, & eloquiū tuum dulce. Nō enim decēt spōsam nisi verba dulcia, verba amoris, verba quæ delicati funiculi vice fungantur, verba quę sponsum irretiant & trahant vinculis charitatis. Fœlix anima, quæ huius nouit dulcium verborum nectere retia, quibus Iesum illaqueet, alliget verbum patris, animi affectibus vel affatibus Christum includat, amatorio detineat sermone & delectet, vt eius eloquium dulce sit ei, qui habet verba vitæ æternæ, & est verbū æternū. quod cum patre & spiritu sancto viuit & regnat deus per omnia secula seculorum. Amen.

Gene.8.d

B

Canti.4.a.

Sermo.xxv.

QVam suaues sunt putas sponsæ genæ, quæ mandi possunt, quæ salubris fructus obtinent gratiam. Et reuera etiam corporales genas alicuius ita grata videas venustate refertas, vt ipsa exterior facies intuentium animos reficere possit, & de interiori, quam innuit, cibare gratia. Venustas vultus mentem interpretatur, & internos affectus facies loquitur. Vides quam consequenter post candidos dentes, & coccinea labia genarū inducitur mētio. Genę satis germanę sunt labiis, & ipsis tacentibus quodā visibili verbo mentis arcana demonstrant. Genę ipsę vocis vsum habent, & oris aut supplent officium, aut amplius exornant. Quantumuis fuerit dulcis & feruidus sermo, omnem eius gratiam procax vultus exasperat, & leuitate sua eloquij grauitatem imminuit. Ideo de genis sequitur quod earū modesta maturitas coccinei labij accumulet gratiam. Denique quandam earum maturitatem tacite videtur innuere, quas fructui comparauit. In fructib⁹ enim semper grata maturitas. Et in præcedētibus genas eius descripsit vt turturis, eo quòd nihil lasciuum, nihil leue, nihil petulans in eius appareat vultu, sed desideriorum æstus genas dulci grauitate deiiciat. Affect⁹ anxij vultum lasciuire non sinunt, & amatoriæ meditationes omnem à genis leuitatem ablegant. Turtur siquidem auis solitaria est: auis gemebunda. Talem vult Paulus virginem esse, vt solicita sit quomodo placeat deo, quę dicere soleat: Sitiuit anima mea ad deum fontem viuum, quando veniam & appare bo ante faciem domini? An non tibi videtur vox hæc esse gementis? Gemitus tuus dulcis, quem genuit amor. Quomodo non graues & maturæ genę quas gemebundus informat affectus? Gemitus isti non tantum gemitus, sed refectionis gratiā tenent. Cibabis, inquit, nos pane lachrymarum. Et in præsenti malo punico sponsi genas assimilat, eo quod solicitus & amatorius affectus cognata quadam maturitate & vultum vestiat, & cibet intuentes. Relucens enim in facie mentis gratia, videntes quasi reficit, & suam in alios transfundit passionem. Non possum non dulciter moueri dum talem penes me vultū depingo: & amatoriæ genę in me similem gignunt affectum dum recogitantur, quanto magis dum videntur? Nam expressiorvisio quam cogitatus. Pulchrę omnino genę in quibus tāta venustas eminet, quas grata commendat humilitas: nil in se altum habentes, nil rigidum, sed quę sunt ad modestæ humilitatis compositionem quodam disciplinę exercitio infractæ.

C

1.Cor.7.f.
Psal.41.

Psal.79.a.

D

Sicut fragmen, inquit, mali punici, sic genę tuæ. An non tibi quasi fractas habuisse genas videtur ille qui eas dedit percutientibus, dedit vellentibus, & non auertit à conspuentib⁹? Bona quidem hæc fractio per quam interior cœpit virtus eminere, & quæ intra carnis corticem concludebatur erumpere gratia. Quasi confracta videtur tanta dignitas ad passionis inaniens seipsam iniurias: sed per hæc fragmēta salutis se nobis vbertas effudit. Et tu si adimpleas ea quæ desunt passionū Christi in carne tua, si portes stigmata Christi Iesu in corpore tuo: iam tibi dicit Christus, quia sicut fragmen mali punici, sic genę tuæ, si confractæ sunt, & quasi crucifixæ genę tuæ, si quadam edomitę & excultæ disciplina, nonne tibi videntur velut fragmina cuiusdam boni fructus? Et in consequentibus ad sponsum dicitur: Quia genę eius sicut areolæ aromatum, eo quod exaratę sunt & cultæ & compositæ aromatibus confouendis. Sic & hic sponsæ genas, sicut fragmen mali punici esse dicit. Et bona confractio per quam non mors ingreditur, sed spiritualis fructus specimē elucet. Bonę ergo genę, quæ per humilitatem ita confractæ sunt, vt fructus interni non perdant, sed magis prodant gratiam. Deniq; & ipsa mala punica gratam modesti vultus verecundiam, corticis rubei colore designant. Optimum plane in Christi sponsa decoramentum verecundia. Verecundia quasi aurora quædam, omnium actuum colorat principia, & virgineo virtutes reliquas venustat pudore. Verecundia bona sua non petulanter iactat, sed parce eloquitur, contenta tenuiter innuisse, & cum vrget necessitas. Iesu bone, quanta vbiq; verecūdia in sermonibus tuis, quā propriis parcus in laudibus, quas poteras sufficiēter loqui, tam sine humilitatis iactura, quam sine damno veritatis. Et cum propria exprimeretur, tamen nomē suppressit. Poterat plenius loqui, sed ipse ad sponsæ exemplum modesti pudoris colorē assumpsit. Non hanc modo præcio verecundiam quę corporali rubore solet ora suffundere, sed eā quę totius conuersationis venustat faciem. Nam sicut corporis, ita & cōuersationis genę sunt quędam, in quibus nihil est eo colore gratius, si operum omnium habitus humilitatē redoleat, si plus occultet in corde, quam ostendat in facie. Deniq; & hic dicit: Sicut fragmen mali punici, sic genę tuę, absque occultis tuis. Bonę genę, quę sicut nihil habent simulatū, ita multum habent occultatum? quę sicut nihil fingūt, sic nec totum effundunt: quę minus prętendunt in specie, quam tenēt in virtute. Possunt hęc ad interiores animæ genas referri, quę in conscientiæ facie sunt, vbi non homo, sed deus videt. Habet cuiusq; conscientia quandam propriam faciem. Eius genę verecundo humilitatis rubent colore, si penes se opera non iactet, non magnificet merita: non illa eximia putet, sed tam exigua pudeat. Quis enim gloriabitur castum se habere cor? Si accepit, quomodo gloriabitur quasi non acceperit? Et tamē ipsa quę accepit dona, quis intelligit? Nam si delicta nō intelligit, quanto minus dona? Dona desursum sunt, descendunt à patre luminū. Quę verò dei sunt, nemo nouit, nisi spiritus dei. Ideo si cui deus per spiritum suum reuelat, non tam ipse nouit, quam spiritus dei in illo. Nos, inquit Paulus, accepimus spiritum qui ex deo est, vt sciamus quę à deo donata sunt nobis. Nunquid omnia? Aut si omnia scire potuit, nūquid omnino? Ne vnum quidem (vt arbitror) ex integro: & si in flagello, non potuit intelligere donum. Vtiliter ipsa sibi cōscientia absconditur in parte, & ipse proficiendi amor nimius, incrementa sui profectus ignorat. Deniq; non ipsa virtutum velut pomorum integritas, sed tantum fragmina in genis spōsæ eminere dicuntur: quia quod in genis est, in euidenti est. Et si nouit quis veram in se virtutis alicuius gratiam, nūquid constantiam, nunquid perseuerantiam? Non est, inquit, occultatum os meum à te, quod feci sti in occulto. Et si mihi occultum est, non tamen tibi. Spiritus enim tuus omnia scrutatur, etiam occulta mea. Vtinam talia in me occulta multa habeam cognita tibi Iesu bone, & cognita in thesauris tuis. Periculo-

E

Prou.20.b

1.Cor.2.c

Psal.138.c.

G sa repositio istorum in mea scientia,ideo tuę magis tuto illa committo.Sed non ego tam illa committo tibi,quam tu non committis mihi. Penes te adhuc tutius foues quod fecisti in occulto. Nec sponsæ perfectio tãta finitur ipsi patere,& prodire in genas.Sic,iquit,genę tuæ absq; occultis tuis.Sũt quędam occulta tempore congruo producenda in lucem,& in facie collocanda. Interim latent in semine,tempore suo plenã acceptura speciem. Nunc igitur sponsa es,sed nõdum apparet quid eris. Quis putas similis mei cum apparuero? Et nũc similitudinẽ tenes in parte,quia ex parte cognoscis. Reuelata facie iam gloriam meã specularis,sed tamen adhuc transformaris à claritate in claritatem. Dũ transformaris,nondũ integre tenes. Trãsformari proficere est,nõ esse perfectum. Perfectũ autem tuum nõdum tui,sed iam oculi mei vident:penes me iã es qualis futura es. Iam in libro descripta es vitæ, & in manibus depinxi te. Facies tua corã me semper, coram me fulget, quæ in te nunc est obfuscata. Iam drachmam imaginis meę in te inueni,sed adhuc quadam squalet rubigine, & occultatur species eius. Iam fides tuis rubet in genis,& vitæ dolorem infundit,sed adhuc fidei res est in occulto. Ideo sicut fragmen mali punici,sic genæ tuæ absque occultis tuis. Grata satis fidei facies,sed de occultis tuis mihi commendabilior apparet. Patientiæ virtus in euidenti, & quasi in genis tuis satis iam placet,sed ego de posteriore te magis æstimo gloria. Et reuera fratres,non sunt condignæ non dico passiones,sed & ipsa patientia huius temporis , ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. Cuius iam quædam in nobis iacta sunt semina,quæ occulta operatione seipsa ad maturitatem perducunt,& ad perfecti fructus substantiam . Substantia hæc per quandam seminalem gratiam nunc occulatur in nobis. Substantia mea,inquit,in inferioribus terræ. Vides vbi occultatam eam dicit. In inferioribus terræ. Fœliciter cum eo agitur quod nõ in infimis. Ego quædam terræ superiora accipio, quædam inferiora,quædam infima. Superiora sunt ipsa corporis humani natura. Inferiora ipsius naturæ corruptela. Infima quædam,iniquitas & culpa de corruptela procedẽs,& ipsam magis corrumpens . Ideo non dicit substantiam suam in infimis,quod nullum habeat spiritualis gratia(quæ summa prophetæ substantia) cum iniquitate commercium. Sed in inferioribus terræ substantia mea,eo q medicinaliter gratia spiritus in infirmitate carnis sit occultata,& quasi fermentũ abscondita sanans & operans, donec absorbeatur mortalitas à vita. Nam non debet massa fermentum corrumpere, sed magis à fermento in similem conuerti saporem. Sed & alibi idẽ dicit: Substantia mea apud te est. Ergo & in inferioribus terræ eius substantia est,& apud dominũ. Distantibus est in locis abscondita,in superioribus cœli,& in inferioribus terræ: in æternitate,& in infirmitate. Ibi per prudẽtiam,hic per inoperantem gratiam. Et bona gratia quæ sic virtutum profectus operatur,vt quendam perfectionis saporem nobis vicissim aspiret,& eructet abscondita ab origine mundi, abscondita mundo,abscondita in deo,vbi vita nostra abscondita est cum Christo. Et vere magna multitudo dulcedinis tuæ domine,quam absconsisti,sed timentibus te non amantibus. Ideo nec sponsæ forte hæc furtiua dulcedo . Illa ipsa occulta sunt sponsę,de quibus dicit: Ita genæ tuæ absq; occultis tuis. Ideo non propter illam tantum hæc vox facta est,sed propter circunstantes,magis verò propter longe stantes,& propter resistentes: propter illos qui se timide retrahunt à sancta cõuersatione,& propter illos qui inuide detrahunt . Quorum alij vitam secretam,vitam sanctorum,vacuam putãt & sine honore. Alij quidem etsi non vacuam,tamen totum eius excursum cum summo horrore. Nam exitum sine honore suspicari non audent. Alij vanam,alij amaram religionem putant. Illi nõ venerantur,& isti verentur accedere: ideo de occultis sponsę curauit tenuitur innuere,quasi ex obliquo illos tangẽs, & istos trahens,dum sic latenter de intimis eius admonuit deliciis. Sic,inquit,genæ tuæ absque occultis tuis. Ac si dicat : Si cognouissent & alij quibus absconditis adimpletus est venter ô sponsa,quam facile omnia detrimentum facerent vt illa lucrarentur: quam libenter & bona perderent,& mala perferrent,vt absconditæ dulcedinis participes efficerentur. Nunc autem abscondita est ab oculis eorum,quæ sanctis animabus in occulto per vices alludit. Grata tamẽ vicissitudo,quæ multorum molestias mitigat temporum. Nec exiles delicię, quæ in futura tempora abundant. Quid egestatem in illa veremini? Deliciæ in occultis eius,& abundantes deliciæ. Abundantia enim in turribus tuis ô sponsa. Deniq; sicut turris Dauid collum tuum. etsi latent deliciæ,sed virtus eminet. Quomodo non eminens turri collata? Sed differamus hunc in crastinum sermonẽ,dicturi de hac turre quod ipse Dauid dederit author eius & tutor Iesus Christus,qui viuit & regnat per omnia secula seculorum. Amen.

Sermo XXVI.

SEam fortia ad spõsam & de sponsa loquitur (nã delicata in superioribus) vbi sic ait: Collum tuum sicut monilia. & simile quid habes in psalmo: Dominus decorem induit,induit fortitudinem. Bona hęc indumenta,quorum vnum ornat,alterum armat . Primum illud posuit quod magis proprium sponsæ videtur. Nunc se ad eius quandam fortitudinem conuertit. Virtus fortitudinis tãto in sponsa preciosior,quanto rarior. Rara plane. Mulierem enim fortem quis inueniet? Etsi potest,tu tamen Iesu bone,nõ tam inuenis quæ talis sit,quam præuenis vt sit . Non seipsam hęc turris ędificat,sed ipse sine quo in vanum laborant ædificantes. Et vide quam fortem velit intelligi , quam turri Dauid assimilat . Sicut turris, inquit, Dauid collum tuum. Noli in hoc collo inflexibilitatem & duritiam accipere. Hæc enim non possunt ad laudem reflecti, sed ad maledictionis sententiam prouocant. Maledictus,inquit,furor eorum,quia pertinax: & obstinatio,quia dura. Neruus,inqt,ferreus ceruix tua. Ad condemnationem intorta sunt ista,non ad commẽdationem prolata. Rigida peruicacitas solet libertatem mentiri, q̃ in his verbis accipio. Sicut turris Dauid collum tuum. Libera plane ceruix,& seruilis cõditionis ignara, tam erecta,tam munita vt turris Dauid. Non puto quòd aliquo abiectæ seruitutis iugo collum istud atteratur. Graue iugum super filios Adam à die natiuitatis eorum . Sed hæc iam non videtur de filiabus Adam. Iam veterem natiuitatẽ regenerationis nouitate mutauit: carnalem nescíens Adam, ex quo transiuit ad Christum: ex quo secundo adhęsit,vnus spiritus effectus cum illo. Ideo libera,quoniã vbi spiritus domini,ibi libertas, qua nos Christus liberauit: libertas data,non innata. Nã à natiuitate eorũ graue iugum super filios Adam. Vere graue,quod mulierem illã euangelicã annis decẽ & octo incuruauerat,ne sineret sursum respicere. Multũ dissimilem ab ista,quę ceruicem in turris modum sustulit in cœlum. Graue plane iugum quod totum humanũ genus in hac inclinata muliere excutere non poterat nec deponere: non desinebat ab onere,& iniquitatẽ addere super iniquitatẽ,& infirmitatẽ super infirmitatẽ,& vtranq; sup alterã: fœcũda satis,sed infœlici nimis fructificatione. Vis audire apponentẽ iugũ super iugũ? Audi quali se excusatione vnus de inuitatis ab euãgelica subduxerit cœna. Iuga boũ emi quinq;. O stolida anima,aía tam inualida ceruice,& attrito collo,vnũ illud portas,quod tibi corrupta imposuit natiuitas,& plura cõparas? Non indiges emere quod gratis innascitur. Alia adiicis emere , & ab hoc quo opprimeris,collum eximere non potes. Iuga,inquis,boum emi quinq;,& vnũ hoc tam graue,tam generale gratis excutere non potes. Nec tibi tamẽ precium suppetit vnde te redimas. Nescis quàm graui iugo teneris ? Nisi sanguine Christi auferri non valet. Abundas vt plura emas, non abundas vt ab isto te redimas? O miserę diuitię tuę,satis es locuples non vt mitiges,sed vt multiplices vincula colli tui,& compedes aggraues. Sufficiat illud iugum graue quo opprimeris . Iugum hoc,si nescis , quędam est delinquendi necessitas, & impossibilitas resurgendi . Iugum hoc difficultas est ad bonum, & auiditas ad malum . Iugum hoc & iniquitas est qua reus teneris ad supplicium , & infirmitas qua pronus in vitium traheris . Originalia tibi sunt ista, & de propaginis vitio, & tu adhuc voluntaria accumulas onera ? Curiolitate quinque sensuum dum exteriores intendis in species , interioris concupiscentię flammam prouocas , quę nisi sanguine Christi extingui non potest . Concupiscentia cùm sola est, satis inardescit : exterior verò materia si accedit,insanit . Geminum incommodum, naturę corruptio , & curiositas quędam exterius

A exterius eius irritamenta explorans. Duplicatum incommodum,proprius impetus, & hostilis impulsus. Duplicatum incommodum: flamma concupiscentiæ,& flatus incentoris. Iuga boum,inquit,emi quinque. Bene vtique boum, quòd brutas mentes curiositatis atterat labor. Iugum si optas,non habes necesse comparare. Tolle super te iugum Christi,iugum gratuitum, iugum gratum, gratum non graue. Iugum enim, inquit,meum suaue est, & onus meum leue. Iugum hoc non est iugum boum,quia iugum rationale est, iugum non quod laborem infligat,sed requiem comparet. Et vide quomodo iugum hoc leue dicat . Nam illud superius graue , quod est super filios Adam à die natiuitatis vsque ad diem mortis eorum. Cuius putas mortis? Vtiq; eius,de qua habes: Mortui estis,& vita vestra abscondita est cum Christo in deo . Bona hæc mors,quæ veterem sepelit natiuitatem,nouam inducit. Mors bona , quæ seruitutem absorbet , generat libertatem. Nam huius natiuitatis liberi sunt filij. Bonus hic exitus vitę,vt veterem exuentes Adam,simul graue iugum abiiciam⁹. Hic vitæ carnalis exitus,captiuitatis nostrę iugum dirumpit, vltra grauare non potest,sed cõpresciț à facie olei, ex quo cœpimus nomine alio vocari, & innuocatum est super nos nomen secundi Adam, cuius vt oleum effusum nomen eius. Vis audire vtrunque iugum hoc graue & dirumpi & putrescere? Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis,qui sanat omnes
B infirmitates tuas. Iniquitas tota & semel dimittitur. diruptũ est iugum , infirmitas adhuc sanatur , iugum computrescit. Denique quod computrescit,lente deficit,non desinit semel. Propositum voluntatis præcidi quidem potest,& quasi dirũpi: sed inueterata passio non tam deciditur quàm dediscitur. Et quando operandæ salutis impossibilitas aufertur per gratiam,tunc quasi dirumpitur captiuitatis iugum. Sed quę resident adhuc boni difficultas: dum paulatim sanatur , eius videtur iugum computrescere. Computrescet,inquit: vt quanuis non semel totum,tamen quandoque putredine conficiendum donet intelligi . Quod computrescit : vtique corrumpitur. Quomodo non liber cuius iugum vel semel dirumpitur, vel sensim corrumpitur? Et iugum & vinculum corruptum,vtrũque vsu suo priuatum videtur. Nam nec grauiter premit, nec tenaciter stringit. Fœlix plane cuius computruerunt vincula vt nulli sint vsui: cuius computruerunt & corruptę sunt ca tenę à facie diei. Sed dices,de collo sponsæ sermonem institueras: quid nunc circa iugum immoraris ? Quid de iugo ad collum? vtinam nihil. Nunc autem contritio magna . Iugum enim ad quid,nisi ad collum ? Sed non ad collum sponsæ, quia iam soluta vincula colli eius: iam nescit seruitutis iugo contineri. Sicut turris,inquit Dauid,sic collum tuum. Exuberantissima per hoc mõstratur libertas, & depressione ab
C omni libera: non tamen nuda, sed quæ habeat aliquid fortitudinis admixtum. In turre non solum erectio,sed munimenti fortitudo attenditur à facie inimici. Restituta est quidem liberta, sed securitas tibi nondum permittitur. Captiuitatis contritus est laqueus , hostis aliunde quærit innectere : ius perdidit: non deposuit recuperandi spem , non peruicaciam infestandi. Liber effectus es, libertatis tuendæ decætero tibi incumbit negocium . Collum amplexibus sponsæ deditum, noli ne in modico quidem degeneri exponere iugo . Deniq; reuertenti filio pater obuius procidit super collum eius. Pia sarcina, & iugum dulce: quod tamẽ sustinere nec sentire meruit,donec primo in se reuersus seruilem conditionem dirupit, sic regressus ad patrem. Erecta est ceruix tua: esto fortis sicut turris Dauid,vt dicere possis: Fortitudinem meam ad te
D custodiam. Ipse enim Dauid,ipse Salomon,Christus scilicet dei virtus , & dei sapientia. Eius turris es,si non infime, non infirme sentias circa ipsum. Sed si sublimitas virtutis dei nõ ex teipsa quasi turris est: non turris Dauid,sed magis aduersus Dauid, qui inflatus sensu carnis suæ extollit se aduersus scientiam dei. Sublime hoc collum: sed superborum & sublimium colla sapientia calcat,humilium exaltat. Humilitas ipsa sumptus necessarios subministrat ad ædificationem euangelicæ turris . Nec verendum est ne sponsæ sumptus desint, quos abundanter de sponsi potest arca mutuari. Discite,inquit,à me,quia mitis sum & humilis corde. Nondum intelligis qua ratione sumptus humilitas præstet in ædificationem turris? Qui se,inquit,humiliat,exaltabitur. Et bene de humilitate in præcedenti latenter est suggestum capitulo, vbi spõ
E sę occulta commemorat,eo quòd humilitatis pulchra sit species , meritorum laudes occultare. Si ibi de humilitate, conuenienter de sublimitate isthic annectit. Non potest absconditus diu turris in humilitate fundata. Sicut turris Dauid collum tuum. Vide priuilegium sponsæ. Apostolus Petrus hortatur nos coædificari in domos spirituales: hic vero non tãtum in domum, sed etiam in turrim ædificatur. Paulus in habitaculum dei coędificari nos optat: sed sponsa hoc non contenta , etiam propugnacula adiungit,vt sublimis & securior sit habitatio. Forte & hęc vna de illis turribus est, de quibus dicitur: Fiat pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis. Omnino conuenit,vt in turre non desit libertas. Dura, quia duplicata necessitas , vbi foris obsidio , fames intrinsecus. Quid proficit clausos & munitos esse aditus omnes si intus sęuus hostis fames cuncta contristat? Mala fames fastidium. Clausę sunt ianuæ exteriores,muniti aditus: sed per sensuum tuorum fenestras mors ingreditur,nec experientia indiscipli natorum sensuum de exteriori materia mali incentiua admittit . Si proiicis auaritiam ex calumnia: si obturas aurem ne audias sanguinem: si claudis oculos ne videas malũ: iam clausus es,iam habitas in excelsis , & munimenta saxorum sublimitas tua. Nunquid satis est? Quid prodest tam munita sublimitas,si quæ intus sunt, famis & fastidij vastat crudelis egestas? Quid prodest dura saxorum & inaccessa sublimitas , si non ibi panis est,si non aque fideles sunt? Bona quidem protectio,si tamen non desit refectio . Bona sunt munimenta saxorum,si tamen talia sint de quorum possit duritia & mel,& oleum elici. Et quidem ipsa obseruantiarum duritia,& petra disciplinæ, frequenter largos effundit riuos olei,& mentis faucibus dulcedinem deuotionis ministrat ordinis quidam lapideus rigor. Denique sic habes: Fiat pax in virtute tua,& abundantia in turribus tuis ô Hierusalem, sed abundantia diligentibus te. Alioquin , qui non amat,etsi intus sit,esurit tamen. Quomodo autem egestas erit in hac spirituali turre, in turre Dauid,in collo sponsæ,in quo iugi commercio spiritus vitalis trahitur & refunditur : in quo verbi sacri commeatus assiduus est, & vocalis spiritus discurrit ? Quomodo fames in collo,per quod abundantia suauitatis eructatur , & verbum bonum de cordis vbertate? Collum quoddam videtur commercium, & quoddam glutinum, & cordis cum ore, & corporis cùm capite , vtriusque ad alterum. In collo vinculum est & via. Quod aliud erit vinculum nisi charitas, per quam capiti corpus cohæret Christo ecclesia ? Quæ alia via spiritus,nisi charitas? Hæc excellentior est via, imò hæc est spiritus vadens & rediens,& ad suam recurrens originem,vn
F de nascitur illo reuertens . Ab hac lex pendet & prophetæ. Ideo mille clypei pendent ex ea. Omnis enim sermo domini ignitus clypeus est, & propugnacula ipsa ad sermonem referuntur. In sequentibus dicit: Si murus est,edificemus super eum propugnacula argentea. Propugnacula de ipsa solẽt esse turris materia , & quasi de eodem cum ipsa corpore . Et vide quomodo charitas consubstantialia & sibi concorporalia propugnacula gestat. Vide quomodo innata sit charitati solicitudo quædam, prudentia quædam,& peruigil cautio ad declinandas vel depellendas infestationes & machinas hostiles. Habent propugnacula aliquid clausum, habent & apertum aliquid. Per istud insidias explorat: per illud assultus declinat. Illic prouidens: isthic se protegens. Talibus est charitas cum propugnaculis ædificata : quia talis est ei tam fortis, tam prudens solicitudo innata. Ipsa magnum est sibi firmamentum quoddam. Denique fortis est vt turris dilectio. Ipsa nouit tentamenti occasiones,& cum opus est fugere,& vbi fugiendi non est copia fortiter ferre: & cum ipsa in se aliquid firmamenti habere videatur, aliena tamen adiumẽta non refugit propugnaculis munita. Assumit & clypeos conuersationis . Bonus clypeus conuersationis ordo , & lex ab hominibus tradita. Hæc etsi non est charitati necessaria, non tamen reputatur superuacua, nec onerosa quidem. Spiritualis est charitas , nec indiget lege: nec tamen legem dedignatur,sed legitime vtitur ea protecta,non oppressa. Bonus etiam clypeus sacri meditatio verbi. Omnis enim sermo domini

Universidad de Deusto
Biblioteca

G mini ignitus clypeus est. Non est contenta charitas spiritualibus quas ipsa gignit, meditationibus: & cū ipsa domini lex sit, in ipsis tamen legis sermonibus meditatur. inde sibi testimonia assumit, inde se tuetur: & multiplici protegit clypeo. Et cum magnū habeat intus testimonium spiritus, ab ipsis tamen literis sacris patrocinia sibi decerpit. Et bona protectio quam charitatis experientia suggerit, vel sermonis sacri peritia tradit. Paulus in epistola sua quædā charitatis tibi propugnacula depingit. Charitas, inquit, patiēs est, benigna est: 1.Cor.13.b percurre totū illum de charitate locum, nonne tibi tot propugnacula videntur exurgere, quot gratias distinctas enumerat? Non æmulatur, non agit perperā, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, non gaudet super iniquitate, cōgaudet autē veritati &c. vsque non excidit. Vides quot propugnaculis turrita consistat? Nunquid non ista concorporalia charitati videntur, & velut de fundamento eius exurgere? Et tamen istos affectus, quos charitas quasi naturaliter gignit, doctrina dirigit, disciplina regit: erigit exercitatio, & bonum originale quantum ad charitatem. Ordo hic ab expertis præscriptus, vel fouet ne deficiat, vel promouet vt crescat: ideo charitas interna inspiratione non contenta, sermonis sacri vndique sibi velut clypeos institutiones memoriter appendit. Ipsum inspice sponsum, qui mediator & sequester quidam est inter homines & deum, quasi collum medium inter corpus & caput, turris fortitudinis à facie inimici. Ipsum (inquam) inspice qui propriis abundabat, quomodo assumpsit scripturæ clypeos, & velut ad authoritatem se contulit, scuto vnitatis fraudulētas interpretis maligni propulsans insidias. Tu quoque si fueris mediator quidam & sequester inter homines & deum, & velut collum, corpus & caput coniungens, mille clypei in te pendeant, omnimodi clypei diuini sermonis. Sacra tibi præsto sit authoritas, & ad omne bonum patrocinetur negociū, non tantū vt tibi sufficiat, sed vt reli- 1.Pet.3.c. quis abūdet. Esto paratus ad reddendā rationē omni poscenti de ea quę in te est fide & spe. Quasi poscere videtur fidei tuæ rationem, qui fidei contraria persuadere conatur, & ipsam infringere. Bonum ergo à collo tuo scutum pendet, si fueris scuto fidei munitus, scuto veritatis, scuto bonę voluntatis, sacri scuto sermonis. Omnes hos in scripturis clypeos legis. Sed & si fueris in sublime per charitatem erectus velut turris, si per contemplationis gratiam quasi collum reliquum corpus excedens accedas ad caput domini, & abscondaris in absconditio faciei domini, in secretario sponsi, in thalamo veritatis: nonne tibi videris delicato ,pectus clypeo? & nescio si quod scutum ad protegendum efficacius sit quàm talis amplexus dilecti. Igneus est, & ideo omnia tela nequissimi ignea extinguit, & ignis ignē cōsumit. Si fidei scutū illa extinguit, quomodo non magis veritatis bono protegitur clypeo, qui absconditur in calore eius? Est enim veritatis feruida meditatio, & suggestiones inimici mâle ignitas ante extinguit quàm ad mentem pertingant. Inter sponsi amplexus & charitatis interna negocia, non vacat sponsę peregrina tela suscipere. Bene talis clypeus à collo sponsæ dependet, eo quòd tam succensi amplexus gratiam experitur sola dilectio: sola tales nouit excessus, & mentem faciens adhærere deo, vnum ad horam cum illo spiritum efficit. Beatum plane collum, in quo sermo domini igneus moratur: à quo velut scutum gratis dependet amplexibus patris verbum, veritas, & virtus. An non tibi delicatè protectus videtur, qui talibus coronatur & circundatur vndique scutis ante & retro? Fidelis paxillus in quo tot diuersa vasorum genera pendent. Bene hęc à collo charitatis pendent, quòd ipsa sit vnctio quæ nos docet de omnibus, & omnia suggerit, quòd in ipsa omnes gratiæ conferuntur, & referuntur ad ipsam, vt ex ipsius pensantur & pēduntur mensura. Mille clypei pendent ex ea, armatura omnis Canti.4.b fortium. Armatura plane quam Paulus ad Ephesios narrat: Ephe.6.c Omnis armatura fortium, id est amantium. Fortis est enim vt Canti.8.b. mors dilectio. Quid ergo? Tamen ibi sunt arma fortium, non infantium vbera. Si excedit quasi turris quædam, charitas 2.Cor.5.c. non condescendit. Siue mente excedimus deo, siue sobrij simus vobis, charitas Christi vrget nos. Audistis excedentem: Canti.4.b. vultis sobriam & condescendentem accipere sponsam? Vbera, inquit, tua sicut duo hinnuli capreę gemelli. Bona turris sponsa, quæ se per cōuersationis disciplinam vndiq; claudit, & per scripturarum doctrinam sibi clypeos copiosè appendit, & per contemplationis excessum in sublime assurgit. Ipsius etiam continentia fortis, & doctrina fidelis, & excessus cœlestis, cum & eius sublimitas condescendere didicit, & doctrinæ copia ad sobrietatem deduci, & rigor liquescere in quandam rationabilis lactis dulcedinem, & arma fortium in infirmorum verba conuerti. Vbique illā vrget charitas Christi, sursum ad illum rapiens, deorsum propter illum trahens, sed non tenens diutius, dum ad suas subinde delicias in excessum recurrit. Ideo dicit: Vbera tua sicut hinnuli gemelli, q̄ semper circunspicit montes pascuæ suæ, quòd ad pascuæ locum illam conuertat & rapiat nota refectio, quòd ad sponsi lilia leui saltu subito relabatur, vnde delicatè refecta cœlestium succis herbarum dictēta vbera ad paruulos iterato reportet. Sed quæ de vberibus istis dicenda sunt, non possunt aures fatigare, forsitan & hora fugiens portare modo, & potum lactis ab vberibus istis exprimere. Vberius ocium & horam liberiorem orantibus vobis cum dominus dederit, oris nostri officium non denegabo, ipso in eius prœconia præstante copiam, qui præstat affectum, Christo Iesu: qui cum deo patre & spiritu sancto viuit & regnat per omnia secula seculorum. Amen. L

Sermo XXVII.

VIdetis fratres quomodo nec vbera sponsæ laude priuantur. Et quidem vberum vsurpatio frequentum in aliis locis, tum in istis præcipuè Canticis. Vino vbera præfert, botro confert, assimilat turri. Et quod nunc in præsenti est, duo (inquit) vbera tua sicut Canti.4.b duo hinnuli capreę gemelli, qui pascuntur in liliis. Videtis quàm multiplex vberum commendatio. Si mater est, maternum pectus vberibus carere non decet. Vbera nouerat Paulus habere cum diceret: Facti sumus paruuli in medio vestrū, 1.Thes.2.b quomodo si nutrix foueat filios suos. An non tibi videtur factus quasi hinnulus, qui factus est quasi paruulus? Vnde fouebat filios quasi nutrix, si non habebat vbera? Quasi duo hinnuli capreæ duo filij ecclesiæ: alter de circuncisione, alter de gētibus. Vide quomodo Paul⁹ vtrisq; vbera coaptat. Factus sum (inquit) Iudæis quasi Iudæus: his autem qui sine lege e- 1.Cor.9.d. rant, quasi sine lege essem. Omnibus omnia factus sum, vt omnes lucrifaciam. An non vbera hinnulis istis coaptauerat, omnia factus omnibus? Omnibus omnia factus est non simulantis astu, sed compatientis affectu, & habitu coaptantis. Denique vtrisque se conformabat: nunc se cum illis à licitis cohibens: nunc ad licita condescendens, vtrorunque vbique declinans scandalum, vbi fidei non obsistebat iniuria. Omnibus omnia factus est, nec Iudæis ritum in initiis licitum tollens, nec ad eorum irritationem gentiles compellens. Omnibus omnia factus est, pro audientium capacitate & præcipiens moralia, & differens mystica. In hac duplici materia velut duo vbera porrigit doctrinæ planioris, lactea vbera paruulis temperans. Interna compassio vbera quidem habet, sed coaptio foris vbera exhibet. Illa miseretur, sed ista medetur. Quid enim mihi prodest si tantum compateris, & infirmitati, & quasi infantiæ meæ contemperare te commode nescis? Quid mihi prodest si compatientis affectu causam in te meam transfers, si curam quam debes non affers? Vtraque necessaria est, & compassio, & quædam disciplinæ & doctrinæ compositio. Compassio affectum conformat, compositio te ad lactandum paruulos vtiliter incuruat. Neutro in genere sancti doctores auditoribus desunt, facti sicut illi, & pietatis affectu, & conformationis vsu. Vtinam istud attendant qui facturi sunt in conuentu fratrum sermonē. Studēt magis alta quàm apta dicere, facientes apud infirmas intelligentias miraculum sui, non ipsorum salutem operantes. Erubescunt humilia & plana docere, ne sola hæc scisse videantur. Erubescūt vbera habere, nudare māmā, lactare paruulos. quid istud est? Ideo ne consedisti in medio cathedram tenens, vt scientiam iactes, an vt tenerā subditorum lactes infantiam? Subtilia texis: artem, qui audiunt, mirantur: eloquentiam laudant. Bene quidem, tamen si gratiam sentiunt, si te disputante audientium moueatur affectus, intellectus instruatur. Alioquin quid

A quid ad præsens negocium peregrina quædam adducere quę ausultantes non capiant? Magna eloquentiæ laus est, causam quam susceperis apte exequi, ad eius commodum cuncta referre, suscepto inseruire negocio. Nusquam euidentius eloquentiæ tuæ signum dabis, quàm si humilem materiam exequaris ornate, & sermonis temperamento attollas, quæ per se iacere videbantur, & velut contemptibiles sententias commendabiliores efficias. Nec tam debes attendere quę te dicere deceant hominem literatum, quàm quę debeant audire quos instruis. Quid enim inde consequuntur si ambulas in magnis & in mirabilibus, nō dico super te, sed super eos qui assident? Noli altum alte sapere, sed condescende humilibus. Sublimia loquens, sed non in tempore, quid aliud affectare videris, nisi vt tibi soli taceāt homines, & dicatur de te quod Ioan.7.g. dictum est de saluatore, quia nunquam sic locutus est homo sicut hic loquitur? Ascendisti cathedram vt alios ædifices, nō Philip.2.a teipsum infles: vt impleas, non exinanias teipsum, nisi forte eo modo quo se saluator exinaniuit formam serui accipiens, vt nos carnis suæ lacte nutriret in salutem. Bonus imitator magistri Paulus vbera non occultat, sed habere se iactat. Tan- 1.Cor.3.d. quam paruulis (inquit) in Christo lac vobis potum dedi, non 1.Cor.2.d. escam. Et item. Nihil me arbitror scire inter vos, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum. Ipse nouit cui mensam paret, B & quibus vbera porrigat. Ideo vbera eius sicut hinnuli, quia doctrinæ suæ vbera emollita sunt, qualia paruuli in Christo capere possunt. Audisti iam quid sunt isti hinnuli, & quare duo. Vis nosse quare gemelli? Quia in fide non est distinctio Rom.10.c Iudęi & Græci. Vacant ibi priuilegia meritorum, & regenera- Roma.3.c. tio nullos distinguit, quæ cunctos æqualiter absoluit. Omnes enim egent gloria dei, iustificati gratis per gratiam ipsius. Fides vtrosque populos æquè nobilitat, sed ludęus aliter reputat. In communi clementia iura sibi priuata deposcit. Quid mirum si vult esse primus quando voluit esse solus? Vnigenitus esse non potest, affectat vel primogenitus. Vide Acto.11.d. quanta obiecta sint Petro in Actibus apostolorum quòd ad Gala.2.4 homines præputium habentes introiisset, quòd illos suscepisset ad fidei mysteria. Vide quantum in epistola ad Romanos Paul⁹ desudet aduersum Iudæos quòd in gratia sibi fidei priuilegia vendicarent quædam, & quos vna fides coniunxit, distinguerent gradibus. Ibi affectabant esse in gratia soli: hic summi, nolentes habere compares, quos non poterant non habere participes. Gentes autem fecit deus cum Israel concorporales, & comparticipes testamentorum, & in nullo discreuit, fide mundans corda earum. Ideo dicuntur gemelli, quia fides nullis gradibus separat, quos æquè regenerat. Alioquin qui nesciunt esse gemelli, effecti sunt nulli: & in conuiuio locum occupantes primum, iam nec habent nouissimū. Quæ ratio non inter illos tantū vertitur, sed se dilatat ad o- C mnes, vt nemo alij in gratia, quocunque in gradu fuerit, aut participium, aut parilitatem inuideat. Quis enim merita prętendat, vbi in munere sola est gratia? Non debēt vetera præiudicare, vbi noua facta sunt omnia. Et in hinnulis regenerationis nouitas intimatur, sicut in gemellis in regeneratione parilitas. Qui bene capreę dicuntur, id est ecclesiæ filij, propterea quòd sicut caprea acutè cernant. Acuta sunt enim ecclesiæ lumina, contemplantis non quæ videntur, sed quæ non videntur. Vbera tua sicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui Cantic.4.b pascuntur in liliis, si tamen liliorum sentiant gratiam: si ipsis lilia redoleant vt lilia, & non insuauem odorem refundant. Bonus & gratus est odor lilij: sed tamen ipsum lilium aliis redolet lilium, aliis absinthium. Lilium conuallium, lilium singulare Christus: lilia erant ipsi imitatores eius. Audi quid 2.Cor.2.d liliorum vnum loquitur: Christi bonus odor sumus: aliis odor mortis in mortem: aliis vitæ ad vitam. Vides quomodo singulare lilium illud, in quo bonorum omnium plenitudo olebat, tristem tamen videbatur quibusdam odorem spirare. Isti sunt qui ponunt dulce in amarum, & lucem in tenebras. Sed ille verè lilia pascitur, qui liliorum odore potitur. Lilia sunt exempla castitatis, quæ nō solum moderna & præsentia, sed præterita & longe posita optime redolent. Lilia sunt etiam sacri sermones, in quibus æternæ vitæ olfacimus gaudia, & odorū attrahimus spiritum. Quàm multis fratres estis huiusmodi vallati liliis. Et si omnes ecclesiæ filij, vos copiosius: quorum naribus singulis fere momentis, nunc prophe- D tarum, nunc apostolorum, nunc euangelistarum spirant casta eloquia tanquam lilia, & verba & vita eorum grato fragrant odore. Quæ enim lilia suauius redoleant, quæ poterant illorum æquare fragrantiam? Qualem tibi refundit odorem Maria, qualem Ioannes, qualem Petrus, qualem alij euangelici viri: qualem denique ipse Iesus qui singulariter & in se redolet, & in reliquis omnibus solus ipse sentitur? Quicquid suaue fragrat in ipsis, eius verba nouum mundo spargunt odorē cum mysteria reuelant trinitatis, cum redemptionis gratiam, cum copiam virtutum, cum gloriam resurrectionis, cum æternæ vitę statum exponunt. Verba vitæ æternæ habes, Petrus Ioan.6.g ait: Et ad quem ibimus? Et nos idem dicamus dulci eius odore perfusi. In te Iesu bone, patris deitas olet, qui est in te. In te gratia spiritus, qui vnxit te. In te matris virginitas, in te ,priæ carnis integritas, in te nostri medela languoris. Omnia hæc nobis olent in te, & ad quem alium vel amore vel memoria ibimus? Iniuria est plane talium liliorum, si aliquis peregrinus odor se illis immiscеat, qui suauitatem illorum contristet, animiq; afflatus naribus ipsum corrumpat, & conuertat ad seculum, & post cœni fœtorem currere faciat. Iniuria est si tibi suauius fragrant vitia, quam virtutum lilia. Fastidiosus est vere qui lacte & in liliis pasci non delectatur. Non est enim omne lac paruulorum. Nonne tibi quasi lac videtur omnis doctrina, omnis affectus pius, animo illapsus dulciter? E Quicquid facile & dulciter sugitur, lac videtur. Tali lacte abundabant vbera sponsæ, & ideo dicuntur sicut hinnuli, q̄ sit in illis recens, & quasi semper noua & renascens consolatio verbi, & doctrinæ alacris copia. Vbera hæc vetustatis nil habent, ideo meliora sunt vino, sed similia musto. Vbera, in- Canti.7.e. quit, tua botri, non habētia scilicet austeritatem vini, sed musti nouam dulcedinem. Vbera alia pascunt: ista inebriant. Bene ergo vbera sicut hinnuli: quia nulla vetustate infracta. Magnum sponsæ pectoris ornamentum si vbera integra habeat, non laxa, non fractas mammas in huius Aegypto seculi. Ideo dicit: Vbera mea turris. Inexpugnabilia vbera hæc, & lactis vbertate tumentia excreuerūt modum. Bona ergo vbera tam distenta, vbera pietatis, vbera gemina, eo quòd pietas consolationem habeat vitæ, quæ nunc est, & futuræ. Gaudete (in- 2.Tim.4.c quit) gaudio magno, vt potemini à lacte, & satiemini ab vberibus consolationis eius. Et cum aualsi fueritis à lacte, epulemini ab introitu gloriæ eius. Videtis quo lactis vsus adducat. Vt epulemini (inquit) ab introitu glorię. An non tibi videntur vbera sponsi epulari ab introitu glorię, quæ sicut hinnuli pascuntur in liliis, donec aspiret dies, & inclinentur vmbræ? Quàm dulciter suguntur vbera quę sic pascuntur, vbera de cœlo plena, quia cœlestibus refecta in liliis? Ipsa liliorum fragrantia pascit. Odor eorum cibi gratiam tenet. Odor enim quidam fructus est. Ego (inquit) quasi vitis fructificaui Eccli.24.e suauitatem odoris. Vide quomodo sapientia odorem suum in fructibus reputat. Spiritualis iste cibus est, nil habens corF pulentiæ, nec dente tactus, nec labore manus, sed haustus spiritu, ipsis statim vberibus influens, & vbera distendens. Vnde etenim fragantia dicuntur vnguentis optimis, nisi q̄ in ipsis de vicinis hausti liliis spiritⁿ redolet, donec aspiret dies, & inclinentur vmbræ? Dulce quidem inter lilia expectare auroram surgentem: & forte vicinus est dies istis liliis, & inter lilia eius frequenter aura quędam & vapor hauritur, & ipse sponsus in liliis pascitur: qui ipse & lilium est conuallium, & lumen diei. Dulce est ergo compascendo cum ipso, postulare ipsum, præstolari inter lilia, donec diei lumen aspiret. Tempus illud declarat, de quo dicitur: Satiabor cum apparue- Psal.16.d rit gloria tua. Tunc verus & æternus aspirabit dies, cum enigmatum in quibus adhuc videmus vmbræ inclinabuntur. Plures hic vmbræ sunt, vmbra fallacię, vmbra refrigerij, vmbra figurę. In prima serpens dormit, in secunda sponsus quiescit, in tertia sponsus delitescit. De prima dicitur: In vmbra dormit. De secūda: In vmbra eius, quem desideraueram, sedi. De Iob.40.e tertia: Quia sapientia in mysterio absconditur. Omnes istę reclinabuntur vmbræ cum aspirauerit dies, vmbra fraudis, vmbra fidei, vmbra mysterij. Tunc erit vmbra nulla, quia veritas nuda. Tunc ergo reclinabuntur quę modo sunt exaltatę. Vultis nosse q̄ altę? Operuit montes vmbra eius. Magnus Psal.79.b

mons

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gmons Paulus, opertum tamen hac vmbra se dicit, tantum in
2.Cor.13.d speculo & ænigmate videns. Magnus mons, & tamen facile raptus in tertium cœlum. Fœlix raptus, & multo fœlicior illo, quo mons ille euangelicus ad apostolorum imperium in mare mittitur. Raptus est, quia sapientia dei immutauit sensum illius. Ideo raptus in tertium cœlum, in cœlum intelligẽtiæ puræ, vnde vmbræ ænigmata procul abiecta sunt. Inferiores sunt vmbræ & reclinatæ quodammodo eius respectu, qui in cœlum rapitur. Raptus in cœlum est, raptus & in paradisum. Serenitatis locus est cœlum, paradisus voluptatum. Pulchre in vtrunque rapitur, eo quòd semiplena sit contemplatio, quæ alterutro caret. Denique in quodam paradiso deliciarum & voluptatum locata videtur, quæ pascitur inter lilia donec aspiret dies. Antequã aspiret dies, nox est. Sed nox
Psal.138.b ista nescio quid videtur habere diei. Nox (inquit) illuminatio mea in deliciis meis. Illuminationis etenim vicem tenent ex parte deliciæ. Pulcherrimus contemplationis locus est, vbi simplex consideratio fidei cœlestes & suaueolentes aspergit affectus, & æterni luminis gratiam spirat. Non sunt istæ
Iob.28.b deliciæ quas beatus Iob commemorans de sapientia dicit, quia non inuenitur in terra suauiter viuentium. Quædam sapientiæ portio est in istis deliciis. Quomodo non sapientiæ portio est, vbi est ipsa veritas nondum intellecta, sed iam creH dita dulciter sapit? Ipsę spirituales delicię experientia sui satis edocent, & quantum expetẽdum sit, quod de ipsis restat, & quantũ respuendum, quicquid illis obstat. Tria hic obseruanda occurrunt: tempus, opus, & locus. Tempus, id est nox, tempus quietis & vacationis est: opus refectionis est, quia pascuntur: locus delectationis est, eo quòd inter lilia. Iure distenta ad paruulos reportat vbera, qui sic pascitur, qui in meditationibus pascitur fidei, liberrimè, vberrime, voluptuosè. Putas quòd Salomon in omni gloria sua vestitus est sicut spõsa, quæ inter lilia pascitur? Quomodo non gloriosè vestita, vallata liliis? Nam etsi vmbra obscurat speciem, sentit tamen odorem, sentit vestimentorum fragrantiam: & in his sapientiæ quasi famam odoratur donec aspiret dies, & inclinentur vmbræ: id est donec aspiret dies, & sempiternus dies. Quandiu dies & nox vices alternant, non videntur vmbræ reclinatę ex toto, donec statũ habent. Vbi vero reclinatę sunt? Apud patrem vtiq; luminis, apud quẽ non est vicissitudinis obumbratio. Omnis vicissitudo obũbrationis instar habet, & dum alij aliud succedit, quodãmodo abscondit & obũbrat quod præcedit. Hoc ergo est quod dicit, donec aspiret dies, & inclinẽtur vmbræ, id est donec aspiret dies, & plenus sempiter-
nº meridies, qui vmbras oẽs adnihilet. Qui pascũtur (inquit)
Cant.4.b. in liliis donec aspiret dies, & inclinẽtur vmbræ, hoc est q̃ sapientiæ oblectantur & pascuntur odore, donec ipse lucis æternæ candor illucescat. Vtrunque cõmendatur in liliis, candor, & odor. Et odor quidem quid aliud nisi gratia fidei, &
I candor nisi gloria speciei? In nocte odor sentitur, sed candor non cernitur, donec aspiret dies: quia candor ipse est dies, non habens vllam partem vmbrarum. Ille cũ aspirauerit dies, iam non erunt vbera necessaria. Omnes enim erunt docibiles ipsius dei. Interim ergo sponsæ vbera sunt sicut duo hinnuli qui pascuntur in liliis, donec aspiret dies de die, Christus Iesus.

Sermo XXVIII.

Canti.4.b Mbera (inquit) tua sicut hinnuli capreę gemelli. Videtis quanta gratia sponsæ, paruula est & quasi iuuencula, & vbera habet. Quid enim nisi iuuencula notat dum hinnulis comparat? Ergo & mater est & paruula, alios pascens, & pasci non indigens. Etsi quis sit Paulo similis, nondum tamen euacuauit quæ sunt paruuli in carne commorans. Etsi aliis abundat, nondum tamen se arbitratur comprehendisse. In speculo videt, in ænigmate videt: ideo sicut paruulus, sicut hinnulus in vmbra pascitur, donec aspiret dies. In vmbra, sed inter lilia pascitur. Infœlix plane qui quidem inter lilia positus, inter lilia sanctæ congregationis, vbi varię vndique virtutes redolent, nihil tamen suaue, nihil liliorum simile nouit odorare. Bonus plane & sponsæ priuilegio gaudens, cui ipsa intrinsecus virtutum nascuntur lilia, qui inter lilia pascitur, inter lilia reficitur, lilia esurit. Beati enim qui esuriunt & sitiunt lilia iustitiæ, lilia castitatis, o- K
mnium lilia gratiarum. Si esurire beatum, multo magis inter lilia pasci. Et ipsa virtutũ esuries pascit, & delectat auiditas. Odor cibat, sed nondum satiat. Satiabor cum apparuerit gloria tua. Denique ipsarum virtutum (vt sic dicam) gloria latet Psal.16.d. adhuc. Totum quod inde audis, in odore est. Occultatur forma, sed famam audimus. Tenuis quidem fama in fumo, subtilis in odore cibatus, dulcis, sed tenuis. Et nos iam saturati sumus, iam diuites facti, solo virtutum odore contenti. Nescio tamen si vel odorem haurimus, quos perfectionis non trahit auiditas. Suauis quidem liliorum odor, sed æmulata in specie gratia. Suauis quidem liliorum odor, sed suauitas tenuis, si odor tantum. Denique qui pascuntur, inquit, in liliis id est inter lilia, non ipsis liliis, sentientes viciniam, non fluentes substantia. Exiguus virtutum vsus exprimitur in odore, non copiosa, non solida & quasi corpulenta refectio. Non enim omnimodis reficitur qui pascitur, ideo non dicit qui reficiũtur, sed qui pascuntur in liliis donec aspiret dies. Deliciosa tamẽ expectatio lucis inter lilia, & vide qualibus sponsa pascatur in liliis. In liliis non caducis, in liliis non marcescentibus, in liliis denique quadam incorruptibilitate myrrhatis. Nã myrrha incorruptionem demonstrat. Iure post lilia de myrrha subtexitur, vt sponsę lilia quadam incorruptionis perpetuitate commendet. Vadam, inquit, mihi ad montem myrrhæ. Quid est bone Iesu q̃ sponsa tua, dilecta tua, alibi expectat, L
tu alio vadis? Illa pascitur & expectat in liliis, & tu vadis ad Canti.4.b. montem myrrhæ? Quare non magis ad lilia vadis, vbi sponsa moratur donec aspiret dies? An forte lilia hæc non sunt aliena, nec longe posita à monte myrrhæ, sed magis oriuntur in illo? Ita quidem est, nusquam lętius nascuntur lilia, q̃ in monte myrrhæ, nusquã magis illæsa seruantur. In monte myrrhæ nec corruptioni, nec corruptibilitati locus vllus relinquitur. Ibi in monte myrrhę, vbi carnis vniuersi mortificantur affectus, ibi lilia castimonię, lilia gratiarum & pure nascuntur, & perpetuo florent. Ergo in liliis & in monte myrrhæ sponsam satis delicatè locatam aduertis. Nam alterũ tibi sermo præsens expressit, alterum tu ipse potes per interpretationem ex primere. Quonã enim modo aliò iterũ se diceret, quàm vbi dilectam esse cognouit? Sicut enim illa auide expectat, sic ille ardenter properat. Vadam (inquit) mihi. Quid ergo sponsæ non vadit? An ideo sibiipsi vadit, q̃ ad illam vadit? Vadam ergo (inquit) mihi. Mihi vadam, non solum illi vadam. Non illa sola de meo capit aduentu lætitiam, sed & mihi nihilominus alacritatem refundit. Mihi dulce, mihi iucundum est q̃ ad illam vado. Iam vadam mihi. Mihi sic ire proficit, non delectabiliter afficit, ideo vadam mihi. Iam mihi de monte myrrhæ suauis aspirat fragrantia, ideo vadam odore illectus. Vadam mihi, quia deliciæ meæ cum sponsa morari. Ita ne Iesu M
bone, de sponsæ colloquio oblectamenta tibi captas, ideo tibi vadis, nec velut fastidiosus amator declinas cum excluderis, sed stas ad ostium? Stas & pulsas, & quandam repulsę passus iniuriam, stas tamen & pulsas, tamen vt aperiatur. Aspergę sponsa, aspergę cubile tuum myrrha & aloe. Christus in odore currit vnguentorum tuorum. Aspergę cubile tuũ myrrha, quam Paulus commemorat: Mortui (inquit) estis, & vita Colo.3.a vestra absconsa est cum Christo. Tali myrrha aspergę & irriga profunde cubile tuum, vel potius esto mons myrrhę. Vberior enim gratia vbi myrrha nascitur, q̃ vbi aspergitur. In hoc mõte colloca cubile tibi, imò dilecto in quadam myrrhæ copia, vbi hæc species aromatica magis oritur q̃ aduchitur.

In multis scripturæ locis vsus myrrhæ ad mysteria sumit. Cum myrrha Magi ad Christum veniunt. Venit & Nicode- Matt.2.a
mus ferens mixturã myrrhę, quasi libras centum. Magna hæc Ioan.19.g. copia. Sed quid ad collationem montis? Ferens, inquit, id est secum ferens, non ex se proferens: portans, non pariens. Bona vtraque, & quę offertur, & quæ oritur, sed ista potior. Denique illa ad Christum aduchitur, ad hanc ipse vadit. Vadit enim sibi ad montem myrrhæ. Bene mons myrrhæ, qui mortẽ circunfert seipso, non in parte: nec quasi respersam, sed vberem & continuam & eminentem: nec ad horam & quasi vetę rascentem, sed magis renascentem. Bene mons myrrhæ, qui Christi in se mortificationem & incorruptibilitatem quandam, & resurrectionis futurę imaginem non tam gestat q̃ germinat.

A minat. Nunquid tibi mons myrrhæ videri potest, in quo futuræ incorruptibilitatis nil magnificum, nil eminens, nil nisi ad horam apparet? Beatus plane mons, qui huius myrrhæ germine vndique vestitur, non respergitur per partes, nil in se nudum, nil habens sterile, sed totum hac fœlici fœcundũ specie. Quomodo non beatus, qui Christum ad se trahit in sui odore aromatis? Bonus odor non tam leprosi domũ replens, sed etiam cœli palatium, thalamum sponsi. Bonus odor plane sponso Christo, inter ipsas deitatis gratus delicias. Denique super tãtas delicias, deliciæ tamẽ eius esse in monte myrrhæ:
Cant.4.b ideo dicit: Vadam, inquit, mihi ad mõtem myrrhę. O beatum montem ad quem vadis Iesu bone, ad quem venis, quem perambulas, quem inhabitas, & inhabitas in finẽ: quem solus inhabitas, & hoc vsque ad terminũ loci. Veni Iesu, incipe hunc montem possidere. Nullus tibi quęstionem moueat, nullus dicat: Nunquid habitabis in hoc monte tu solus? Mons vber, mons pinguis, mons abundans, mons affluens vnguentis: hæc vnguenta exinaniri non possunt. Magna enim vnguenti moles in monte myrrhæ. Non deficient vnguenta de hoc mõte: ideo qui vadit ad mõtem myrrhæ, vnguentis non indigebit, nec odoramentis quidem, qui vadit ad colles Libani. Non enim deficient thura de Libano. Nam & Libanum dicũt thus intelligi. Veni Iesu bone ad colles vt fluant thura à facie tua.
B O quantus incensi fumus ascendit de collibus istis cum tuo, imò cum te fuerint igne succensi. Magnam habet in collibus thuris ignis tuus materiam pabuli, & magnum incensi fomitem. Non cito consumuntur hæc thura. Incensi huius fumus non facile euanescit. Tanta thuris moles, tanta copia collis thuris non potest pugillo concludi, non comprehendi thuribulo, vasculo non capitur, mẽsuram nescit, quia nescit intermitti. Bene ergo collis thuris, qui sine intermissione orat, & quod satius est sine remissione. Qui in oratione nil habet remissum, nil exile, sed velut cuiusdam fornacis magnæ fumus pinguescit, sic pinguescentium votorum & desiderij exuberantis agit volumina. Veni ergo Iesu bone, ad colles thuris: copiosum orationis incensum fumigant montes, quos tangis. Quid simile fratres, habent orationes nostræ? q̃ cito thura nostra inanescunt, & quodammodo vix succenduntur, & statim extinguũtur. Vt quid istud? Vtique quoniam exiguam nobis incensi congessimus materiam. Ego spiritus angelicos, & si qui inter homines illorum æmuli sunt, quosdam velut colles thuris interpretor, quorum oratio quasi incensum dirigitur semper in conspectu dei: qui deuotiõis suauissimos vapores gignunt: cœlestium glomerant nubes affectuum. Beatus vtique sacerdos, qui thura tanta offert, quẽ tam suauis nebulæ vapor operit & inuoluit. In Apocalypsi legis phialas ple-
Apoca.5.c nas odoramentorum, orationes sanctorum. Et quæ cõuentio
C collibus thuris ad phialas? quæ enim phiala capiat collẽ thuris? Bona phiala plena odoramentorum. Sed ecce plusq̃ phia-
Apoc.8.a. la hic. Ascendit, inquit, fumus aromatum in conspectu domini de manu angeli. Sed quæ manus integro colli sufficiat? Quæ (inq̃) manus, nisi tua Iesu bone manus, qui montes ponderas, & terram palmo concludis, qui libras montes in pondere, & colles in statera? ĩ manu tua domine omnes fines istorum collium, & si fas est dicere, in sinu tuo. Deniq; in sinu tuo sanctorum oratio conuertitur, in conspectu tuo intrat, ibi cõuersatur: ibi conuertitur: illi in te, & tu in illis. Propterea vadam mihi (inquis) ad colles thuris. Veni ergo domine, veni & noli tardare, veni & ne trãsilias colles istos. Quid & si ad te transiliunt colles thuris? Mobiles sunt mõtes myrrhæ, & colles thuris vbi ipse adueneris. Quomodo non mobiles, qui liquescunt, qui fluunt, qui fumigant, qui ascendunt sicut fumus aromatum in conspectu domini de manu tua? Vade ergo tibi ad colles thuris, vbi incẽsa multa sunt, vbi incensa cũcta sunt: nã in colle thuris nil sine incenso. Incensa hæc data tibi sunt, ideo veni vt adoleas ea in conspectu tuo. Vadam mihi ad mõtem myrrhæ, & ad collem thuris. Veni de Libano, veni. Iam excluſum est cur vadat: vt quid enim nisi vt vocet, vt intret, vt dicat veni? Ecce q̃ bonum, & q̃ iucundum habitare in col-
Canti.4.c. libus istis, ad quos verbum dei vadit, quos reuisit. De quibus
Hier.18.c sponsa vocat, & vocat ad coronam. Veni, inquit, de Libano, veni coronaberis. Libanus candorem sonat. Quidni cãdidus de niue cœlesti? Non enim deficiet (sicut scribitur) nix de Libano. Nix illa quæ descendit de cœlo, quæ infundit terram D
& inebriat, & germinare facit. Beati montes super quos nix ista cadit, & colles quos operit. Sic (inquit dominus) erit ver Esa.55.c. bum quod egredietur de ore meo, non reuertetur ad me vacuum. Videtur ne tibi vacuum reuerti verbum, quod vadit ad montes myrrhæ, & colles thuris, quod cadit super hos montes, & colles operit? Nescit vacuum reuerti, ideo vocat & dicit: Veni de Libano veni. An mysterio vacare putas q̃ post montes myrrhæ & colles thuris commemorat Libanũ? Quæres animum sic reddit mundum & candidum quomodo orationis vsus? Primo quidem myrrha mortificat, deinde thus purificat. Nec enim pura poterit emanare oratio, si non omnis prauus primo fuerit odor repressus, & exhalatio † carnis. In †alias exa myrrhę vnguento mẽs stringitur vt ad quandam imò omni- altatio. modam vnitatem se coarctet: per thus incensum dirigitur & dilatatur & se diffundit, & cœlestes replet regiones ex odore vnguenti incensi. Illic se liberæ veritatis aurę immiscet & confundit: & quę primo ad se anima ipsa contracta est, ibi rarescit & attenuatur & deficit, suspensa & suspiciens in excelso. Oratio, vtriusq; & myrrhæ & thuris mysteriũ explet. Orãtis affectũ in primis colligit & stringit in seipsum, deiceps diffundit & trãsfundit in deũ. Quid myrrhę similius, vbi tanta in diuinam vnionem transfusio? Quid incenso similius, vbi tãta diuini cuiusdã sensus diffusio? Iure tota pulchra vocatur E
& sine macula, quã oratiõis ardor incãduit, quã colorauit & candidã reddidit cãdor lucis æternæ. Tota pulchra es amica Canti.4.b. mea, & macula non est in te. Tota pulchra es, q̃a tota pulchra es hac hora maxime, hora oratiõis, hora incẽsi. Tota pulchra es amica mea, tota pulchra es: q̃a tota amica es, & solo amoris candẽs affectu. Tota pulchra es, & sine macula, peregrini nil habẽs coloris admixtũ. Veni de Libano, quia plene lota. Veni de Libano, ex toto illustrata. Veni de Libano, carẽs culpa. Veni de Libano & cãdens gratia: veni, coronaberis. Fœlix omnino qui de Libano candentis affectus, de colle thuris, de orationis intentę copia vocatur ad coronam. Fœlix, inq̃, anima quæ hora incensi ascendit ad patrem, quę sine interuallo de Libano ad coronam vocatur, coronam glorię quã reddet illi in hora transitus iudex iustus & dulcis sponsus Iesus Christus cum deo patre per omnia secula seculorum. Amen.

Sermo XXIX.

Canti.4.b. Ota pulchra es amica mea, & macula non est in te: veni de Libano, veni de Libano: veni, coronaberis. Quis mihi dabit istud trium (vt sic dicã) dierũ iter conficere? Quis, inq̃, dabit mihi hanc viam indefessio incessu pcurrere? Viæ istę, viæ pulchrę, & semitę pacificę sunt, venire de Libano ad Libanum, de Libano ad regnũ. Nã sponsa ad coronã vocata, inuitata videtur ad regnan F
di consortium. Dulcis est hic viæ terminus, sed nihilominus dulcis est transitus. Quidni dulcis, qui nescit à Libano deflectere? Non hęc est via lata, non hæc est via laica, nec potest p
eam transire pollutus. Non est currentis nec volentis, sed mi Rom.9.c. serentis dei. Miserentis cur dico? dixissem melius desideratis. An non æstuantis desiderij vota designat vocatio trina? Vehementis affectus argumentum est q̃ tertio vocat. Percurre animo præcedentia cantici huius: nusq̃ reperies vel tã crebro vocatam, vel tam expresse commendatam pulchritudinẽ spõsæ. Ter vocat, & totã pulchrã dicit. Denique in præcedẽtib⁹ sic habes. Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra. Et iterum alibi: O q̃ pulchra es amica mea, q̃ pulchra es. Hoc autem tertio in loco totã pulchram diffinit. Illis in locis vel demonstrat q̃ pulchra est, vel miratur q̃ tam pulchra est: non tamen diffinite determinat q̃ ipsa sit ex integro pulchra, sicut in præsenti. Tota pulchra es amica mea. Quomodo non tota pulchra pulchritudini, & toti pulchritudini collaterata ex toto? Quomodo non tota pulchra in quam lucis æternæ candor immẽsus emanat? Bene tota pulchra & superpulchra, in quã vberi illapsu sese transfudit omnis pulchritudo domini. Exaltata est quidem super sidera, species tamen pulchritudinis eius in sponsa. Species (inquit) eius in nubibus cœli. Quandiu sponsa nubes cœli est, nubes lucida & leuis, & quasi ad solem accedens, & ipsum suscipiens, tandiu in ea solis splendor relucet, & pulchritudinis eius species manet. Plane tunc

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tunc nubes est sponsa quando spiritualis obtinet affectionis leuitatem, & lucem intelligentiæ. Quandiu spiritualis anima per orationis & contemplationis vsum in supernis suspenditur sicut lucida nubes & leuis, tota interim pulchra est, quia tota amica est: & macula carens, quia in feruidę charitatis verså est colorem: hora ista gloriosam sibi sponsam exhibet, nõ habentem maculam vel rugam, mundans illam non tam in sanguine, q̃ in lumine suo. Quomodo non tota pulchra, in qua tam expressa diuinæ pulchritudinis species apparet? Quã mihi dabis animam, quam audeas ex toto pulchram diffinire, nisi in hac hora tantum, quando per amoris æstum plus imbuitur q̃ induitur specie sponsi? Aliis quidem horis sine macula deputatur, dum culpa non imputatur. Hoc autem momento q̃ sine macula dicitur, non est indulgẽtiæ, sed dilectionis, sed desiderij, sed deuotionis. Quis enim dabitur veniæ locus, vbi vota charitatis tantum exæstuãt? Amor indulgentia nõ eget, totum enim gratiosum est, vbi solus est. Denique vide nunc quomodo & offensa excluditur, & gratia commendatur, & so
Canti.4.b. la gratia. Tota, inquit, pulchra es amica mea, & macula nõ est in te. Blandimenta huiusmodi non videntur indulgentis, sed diligentis, sed amantis, sed admirantis. Oblectatus pulchritudine, optat præsentiam. Veni de Libano, veni de Libano: veni, coronaberis. Inuitatio crebra prodit affectum, vota manifestat. Alij trinæ vocationis scrutentur sacramenta, & gradus
H assignent: mihi quidem sufficit diuinæ maiestatis humanam aduersus animam affectum mirari. Istud sufficit, sed ipse succumbo. Vtinam mihi nihil incumbat negocij, nisi suspenso semper stupore mirari impensam gratiam, ita tamen vt admirationi huic vota iungantur, & germana sit charitas. Affectus
Psal.41.b enim affectum meretur, & abyssus abyssum similẽ pronocat in voce perfluentium cataractarum. Bonę quidem cataractæ sunt quæ tuum bone Iesu, distillant affectum, infundunt amorem. Amor mutus non est, vsum habet vocis. Quod enim continet omnia, scientiã habet vocis. De spiritu scriptũ est hoc, & bene nostis quanta sit affinitas (si non potius idẽtitas) cha
Roma.13.c ritatis ad spiritum. Illa continet omnia, quia plenitudo legis
1.Cor.14.a est charitas. Spiritus loquitur mysteria, & amatoria plane loquitur. Ipse spiritus reddit testimonium spiritui nostro, vtiq; & blandimentum loqui potest. Sonus eius sensus amoris est, & desiderij vota instar habent vocis. Experimentum gratiæ ipsũ est vtiq; q̃ loquitur, q̃ inuitat, q̃ dicit: Veni de Libano. Ter vocat, fortasse idcirco q̃ funiculus triplex difficile rumpitur. Tenax enim funiculus, amor. Amor affectuosẽ trahit,
I cui est idipsum alloqui quod est allicere. Nihil amoris tenacius vinculo, nil trahentius. Audi quomodo lex diuina triplicem huius ostendit nexum funiculi. Diliges dominum deum
Mat.22.d tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex omni mente tua, ac si dicat: Diliges dominum deum tuum cordis proposito, animæ affectu vitali, integro & rationabili quodam mentis arbitrio: vt amoris in te & propositum sit, & ipsum propẽsum sit, & perspicax sit. Bona siquidem cordis in deum intentio pia. Sed quid si pigra sit, si emortua, si nihil habens in se vitale, nil animatum? Bona ergo intẽtio pura, quam viuidam reddit & velut animatam feruida & dulcis affectio. Affectũ hunc qui est ac si quædam anima boni propositi infestat, informat meditatio. Si discreta est & renouet, si crebra est funiculo, si tripliciter nexo, ad meritum repositæ coronę: quid vberius? Ad experimentum quid expressius? An non tibi videtur inuitare, & quasi tripliciter dicere: Veni hæc trina dilectio? Denique quasi inuitat dum confert & audaciam pro
Cantic.4.c merito, & auiditatem pro experimento. Veni, inquit, de Libano, veni coronaberis. In Apocalypsi quasi de Libano venien-
Apoc.7.c. tes sic legis: Hi qui amicti sunt stolis albis, qui sunt, & vnde venerunt? Hi sunt qui venerunt de magna tribulatione, & lauerunt stolas suas & candidas eas fecerunt in sanguine agni.
Esa.53.c Vtique & credendi fide, & conuersandi forma, qui in tribulatione sua sequuntur hunc agnum non aperientem os suum, cum ad occisionem duceretur, & coram tondente se obmute scentem. Qui non sunt tristes neque turbulenti donec eiiciãt
2.Tim.2.a ad victoriam iudicium, & certamẽ ad coronam. Non enim coronabitur, nisi qui legitime certauerit. Et quia de certamine corona, ideo forsitã dilectam sic inuitat ad coronã, vt ex-
Canti.4.c. primat causam. Ait enim: Coronaberis de capite Sarmana &

Seir, de vertice † Hermon, de montibus pardorum, de cubili- K
bus leonum. Nescio enim quid asperũ, quid ferum, quid frau † *In bibliis legitur, de capite Amana, de uertice Senir.*
dulentum in his nominibus vel naturis datur intelligi. Ideoque de his coronari dicitur, dum hæc triumphata coronę ministrant materiam. Ille quidem per tribulationis tolerantiam coronatur, qui mitis, qui mãsuetus, qui velut agnus de tributione magna venit: qui in charitate venit candidatus nõ cõsumptus, quem nulla impatientiæ & murmuris macula denigrat. Hi sunt qui de Libano veniunt, & coronantur de capite Sarmana & Seir, de cubilibus leonum, de montibus pardorũ.
Per hęc enim coronantur qui per hæc tentamentorum genera probantur. Nunquid non colligunt isti de spinis vuas, & *Matt.7.c.*
de tribulis ficus? Quod in præsenti est (inquit apostolus) mo *2.Cor.4.d*
mentaneum & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate eternum gloriæ pondus operatur in nobis. Passiones ergo huius temporis cooperantur quidem etsi non comparantur ad futuram gloriæ coronam, quæ reseruatur nobis. Cumulata plane materies præmiorum inter totius puritatis merita passionib⁹ variis atteritur. Pulcherrimus coronę nexus quando puritas vitæ, & humilis pressurarum tolerantia sibi cohærent. Magnum quidẽ est pressurarum pondus, ideo forsitã montium est expressum nominibus. Ingens moles, sed fides superfertur, nesciens opprimi. Capita & mõtiũ istorum conculcat, & percutit ipsum caput de domo impij. Iure ergo
caput ipsum triumphans coronatur de capite, quia & tenta- L
tionum initium conterit, & tribulationum vehementiæ non cedit. In omni re quasi caput est quod vel primũ est vel maximũ. Sic ergo caput hic accipe, quasi rerũ, quæ his montibus figurantur, vel principiũ vel cumulũ donet intelligi. De capite Sarmana coronat, de vertice Hermõ & Sanir (alias Seir) quæ iniuriarum cumulum quendam exuperat, & tribulationũ molem extollentem se aduersus humilẽ scientiam Christi. Sed moles ista tanto videtur minus ponderis habere, quanto totum est momentaneum quod tumet. Denique & si mõs est,
tamẽ scriptum legis quia mons cadens defluit, & saxũ trans- *Iob.14.c.*
fertur de loco suo. Et vide quomodo defluxerunt, quomodo translati sunt montes isti. Translati sunt, quia transmutati sũt. Quasi translatos & triũphatos iudicat illos apostolus, quib⁹ loquitur: Et hęc aliquando qdẽ, inq̃t, fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis hac ablutione & emũ *1.Cor.6.c*
datione quæ fit p verbũ fidei. Pardus depositi varietates suas, totus immaculatus effectus, tot⁹ vnius coloris, id est vnius fidei & moris. Velut pard⁹ qdã videtur hõ hæretici dogmatis varietate respersus, sed nihilominus pardo similis est homo dissimilis sibi, hõ varius & inconstans, & subinde mutans cõsilia. Quasi enim (vt ita dicã) vult & nõ vult pardus. Trahe ista ad conuersionẽ gentiũ, & mox intelliges quomodo p vnitatẽ fidei & spei, vnũ induisse colorẽ videtur qui conuersi M
sunt ad dominũ, nec modo varietatẽ, sed & feritatem exuisse leonum. Nõ in cubilibus, inq̃, & impudicitiis, sed in cubilib⁹ & in ortis aromatum commorari, in lectulis non ferinis, in lectulis non fœdis, sed floridis. Floridus enim lectulus spõsi & sponsæ. Non videtur sponsa de Libano libens egredi, & de Iudæa transire ad gentes. Abscedit enim inuita quæ totiẽsvocatur, non vult deserere Libanum, vt transeat ad montẽ Sarmana, ad verticem Sanir (alias Seir) & Hermon. Sed transitu suo montes hos steriles, montes barbaros cõuertit ipsa in Libanum. Sed iã montium istorum nomina intuere. Sarmana populus vanus intelligitur vel coangustãs. Seir vel Sanir hispidus, Hermõ anathema. Quid vani⁹ illo populo, quorũ ipsi doctores euanuerũt in cogitatiõib⁹ suis, & dicẽtes se sapientes esse, stulti facti sunt? Quid angusti⁹ illis q desperates semetipsos tradiderunt immunditiæ? Angustũ enim cor, quod sinẽ votorũ intra tẽporalis iucũditatis metas cõtrahit, nesciens spem ad æterna dilatare. Quid magis hispidũ & magis in
cõpositum illis, de quibus Apostolus dicit: Sine affectu, sine *ad.Ti.3.a.*
fœdere, in malitia & in inuidia agentes? Nõne isti velut Seir reputandi sunt. Nam Hermon accipiuntur qui sunt alienati à
sensu Christi, promissionis spem non habentes, nõ ciues san- *Ephe.2.c d*
ctorũ, nõ domestici dei, sed omnino sine deo in hoc mũdo. Et *1.Cor.6.c*
hæc quidem gentes fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis in nomine domini nostri Iesu: ideo de vobis sponsa coronatur, quæ de vestra immutatione gloriatur.

A tur. Bona enim mutatio, vbi Seir conuertitur in Libanum. Et Libanus quidem, ille prior Libanus Iudaicus conuersus iam in Seir videtur & Hermon: ideo veni de Libano, & veni & vide pro Libano illo exiguo & breui quanti tibi exurgant Libani. Leua in circuitu oculos, & vide, omnes mundi istius mõtes tibi sunt in Libanum conuertendi. Molestum plane gentis tuę detrimenta & desolationem videre, sed molestiã hanc tam lucrosa commutatio compẽsat, vt vnius damna redimat prouentus vberior. Noli ergo moram nectere, sed veni, vt de gentium fide & conuersatione coroneris. Vis omnes hos mõtes non in Iudæa & gentibus, sed in ecclesia tantum intelligere? Non erit dissonus intellectus, si interpretationẽ in hanc partem velis deflectere. Inuenies hic Libanum, & Sarmana, & Seir, & Hermon. Inuenies hic & montes pardorum, & leonũ cubilia. Vtinã in hoc Libano nostro, in hoc sacro monachorum conuentu, quem & professio & conuersio venustat & cãdidat: in hoc, inquam, Libano, vtinam detur cernere caput Sarmana, nõ verticem Seir & Hermon. Cum videris in cœtu & in congerie sanctorum quenquam effergentem seipsum, inflatum sensu carnali, iactantia vanum, intus & foris tumidum & turbidum, ociositatis anxium vanitate (ocium enim acediam parit talem) cum talem videris, quid aliud quàm caput Sarmana cum Libano cernis? Nil ocio vanius, nil anxius acedia, nil tumore turbatius. Nam & Sarmana populum vanum
B vel turbidum sonat: ideo de Sarmana venitur ad Seir, ad hispidum & pilosum. Vbi enim acedia, ibi tumor: vbi turbatio, ibi nil lene, nihil compositum, nihil ordinatum, sed totũ horridum: & qui talis est, sine fœdere est, siue affectione, minuti sensus & alienati, imò anathematizati, quod Hermon significat. Non hic domesticus dei, non ciuis, non aduena quidem & hospes, propter quod nulla ad deum gratia, deuotio nulla declinat. Non diuertit ad illum sponsus, vt vel in transitu visitet, & sicut hospes ad commorandum. Commorãtur autem in eo pardi, dæmones quidem varij & versipelles, & leones cubant ibi. Non circumeunt vt transuolent, sed securi possident, & cubilia collocant. Sed qui tales sunt, desperandi non sunt. Etenim multi istiusmodi in sponsi prędestinantur ornatum: ideo dicit: Veni coronaberis de capite Sarmana, & de
Canti.4.c. vertice Seir. Veni (inquit) de Libano, veni. Vide si non morose egreditur de Libano, quæ totiens vocatur: mora tamen hæc non est contumaciæ, sed cautelæ. Quis enim à contemplationis candore, à quietis internæ & puritatis sereno libẽs discedit? Cui non erit molestum, vel ad momentum de loco deliciarum secedere? Forsitan inspirata in discipulis lucra blandiuntur. Optanda quidem lucra, sed metuendus est lapsus. Suspecta mihi sunt lucra, quorum incertus est prouentus, vicinum propriæ periculum salutis, certum internæ suauitatis damnum. Quid mirum si moretur venire, cum & mo-
C lestum sit de Libano discedere, & metuendum sit ad montes illos barbaros & bestiales accedere? Et forsitan sponsæ mora festinationem nostram suggillat & arguit, qui nimis prompti, & parum prouidi, vires nostras minus pensantes, festinamus ingredi in labores prælationis, in solicitudinum molestias, & materiam lapsus: nec expectantes vel semel vocari, vltro nobis ipsi honorem sumimus, vocationem vel præuenientes, vel arte procurantes. Non debet esse tanti muneris improuida præsumptio, sed nec pertinax metus. Deniq; præsumendum est vbi Christus iubet, vbi sponsus vocat, & pro-
Ibidem uentus vberes pollicetur, sicut in hoc loco. Veni (inquit) coronaberis de capite Sarmana, de vertice Seir & Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum. Cum in subiectis mutatur morum barbaries, cum de cubilibus & impudicitiis ad florida & honesta transferuntur cubilia, & in ortos aromatum, ad cubilia in quibus non est fremitus sed fletus, ad cubilia in quibus compunctio est cordis non pugna cogitationum. Sed cum aufertur maculosę varietatis velamen, & nuda succedit simplicitas, moribus ministerio suo in melius commutatis, coronari spõsa satis apte accipitur. Bene quidem de talibus coronatur, cum iam verteruntur in ornatum, quorum antea mores horrebat. Cum ordine quodam charitatis sibi hærent in vnum, qui ferinis prius affectibus dissidebant. Grata plane sponsõ est hæc vnitatis cohærentia: ideo forsitã sequitur, & vulneratum se dicit in vno oculorum, in vno crine colli eius scilicet sponsæ. Capituli huius ratio in aliud differenda est tempus. Hoc autem in fine admoniusse sufficiat, si quem alieni cura profectus ad gradum altiorem solicitat, non dissuadeo, nec suadeo plane. Vnum autem hortor, quisquis es, æmulare & cunctationem & candorem sponsæ, quæ non est contenta semel vocari nec digna penitus, nisi de quodam purę & dealbatæ conscientiæ Libano. Non enim nisi de Libano dilectam vocat ad coronã sponsus eius, qui est deus benedictus in secula seculorum. Amen. D

Sermo XXX.

COr durum, & male durum, in quo verba ista vulnera non generant. Stupidum plane est cor quod verborum istorum virtutem non persentit, quod non stupet ad dignationem tantam. Quid dignationem dico? etiam plus est: & quantum esset si vel dignatio esset? Magna enim res, & omni admiratione digna, si vel dignatur tãta maiestas humanam infirmitatem fororis & sponsæ impartiri vocabulo. Nunc aũt non tam dignatio est q̃ deuotio. Vultis aũt deuoti & propensi affectus argumentum au
dire? Vulnerasti (inquit) cor meum soror mea sponsa, vulne- *Canti.4.c.*
rasti cor meum. Cordis vulnus vehementiã designat amoris. O vere dulce cor, quod nostris mouetur affectibus ad rependendam vicissitudinem dilectionis. Et necessitudo hæc, & vicissitudo: necessitudo in sororis & sponsæ nomine, vicissitu- E
do designatur in vulnere. Magna necessitudo fororis, sponsæ maior: illa cognationis, ista dilectionis. Ibi significatur, quia de vno sunt: hic quia vnum. Soror est, quia diuinæ consors naturæ. Sponsa vero, quia in singularitatem assumpta personæ. Expressa plane necessitudinis hæc vocabula sunt, quæ vel verum vel gratiam sonant. Quantum amare optet quę tantis affinitatibus fœderatam Christo se nouit, quãtũcunq; amat, non amat sed redamat. Ipse enim prior dilexit nos. Amor ad
illũ noster quãtũcũq; propẽsus fuerit, non impẽditur, sed re- *1.Ioan.4.b*
pẽditur: debitus est non gratuitus: equari ei qui iam impẽsus est amori non potest. Et quonã modo mereri potest, quomodo obligare potest qui ne plene quidẽ soluere sufficit? Non potes sponsa amatori tuo vicissitudinẽ plenã rependere. Ipse tamen non definit superimpendere. Quod impẽdit tibi nondum plene solutũ est, & tamẽ obligatum se putat. Quicquid illi rependis amoris, non accipit quasi debitũ, sed quasi gratuitum. Quaũ prouocatum ad dilectionem se persentit, dum cor suũ vulneratum fatetur. Quid est hoc miraculi fratres? Nonne beatam hanc reputatis animam, quæ ipsum cor domini nostri Iesu Christi piis affectibus transfigit & penetrat? Acutus & efficax & vere violentus affectus ille est, qui tuum Iesu bone, meretur & mouet affectum. Magna & violenta F
est vis charitatis, ipsum affectum dei attingens & penetrans, & velut sagitta iecur eius transfigens. Quid mirum, si re- *Matt.11.b.*
gnum cœlorum vim patitur? Ipse dominus violenti amoris vulnus sustinet. Sed vide quibus iaculis vulneretur. Vulne- *Canti.4.c.*
rasti, inquit, cor meum in vno oculorum tuorum, & in vno crine colli tui. Ne parcas sponsa talibus sponsum telis appetere. Aspectibus piis quasi spiculis vtere. Noli in hoc negocio remissius agere, noli contenta esse dilectum vulnerare semel, sed concide ipsum vulnere super vulnus. Fœlix es si sagittæ tuæ infixæ sunt illi, & amores tui militent in Christo, si oculus tuus defixus indefesse sit in illo. Bonum vulnus, de quo virtus egreditur. Tetigit mulier fimbriam, & virtutem *Luc.8.f*
de se sensit Christus exire. Quanto magis cum cor eius non leuiter tangitur sed vulneratur, gratiam de se emanare sentit? Vulnus istud non est sine sensu: ideo puri aspectus in illum spicula vibra: reputa illum quasi signum positum ad tales sagittas. Tales fauorabiliter excipit, quia tales iacit. Respexit Petrum, & cor eius percussit & compunxit ad pœnitentiam. Vulnerati cordis lachrymæ dant signa. Denique clementi respectu cor illud vulnerat, quod ad aliquem virtutis mouet affectum. Talia in me vtinam multiplicet vulnera à planta pedis vsque ad verticem, vt non sit in me sanitas. Mala enim sanitas vbi vulnera vacant quæ Christi pius infligit aspectus. Aspectus aspectum prouocat, ideo tuo illum tenta vulnerare prospectu. Oculi tui semper ad dominum, vt amoris tui nutibus capiatur, illaqueetur criniculis. Non

tamen

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tamen dicit in oculis & criniculis, quasi in pluribus, sed quasi in vno. Vulnerasti, inquit, cor meum soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in vno oculorum tuorum, & in vno crine colli tui. Si plures habes oculos, omnes alios claude, vt hoc vno vtaris, quo solo dilectū intueri soles, & quo solo vales. Qui directius intueri volunt, alterum oculum claudunt, alterum intendunt, & eum ipsum quo cernunt stringunt vt stricto efficacius contemplentur acumine. Oculus tuus vnus est, si purus est: vnus est, si ad plura non est: vnus est, si quodammodo simplificatus & strictus & directus in vnum est, non fissus, non diffusus, non sparsus in multa. Oculus tuus vnus est si intendis & intueris semper in vnum, & in illum vnum. Denique si amoris oculus est, vnus est. Vnam, inquit, petij à domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo domini in longitudinem dierum, vt videam voluntatem domini. Oculus iste vnus est, vnum petens, & vnum prospiciens. Et in vno crine colli tui. Non oportet vt crines fluitent, vt sine lege euagentur, & sparsi & errantes oculorum effundantur luminibus. Non decet vt strictus sit oculus, & crinis laxus. Oculus enim offenditur cum crinis effunditur. Si intentio in oculo intelligitur, quid in crine vbi cogitatus designatur?

Vis vnum habere vtrunque & crinem & lumen, & intentionem & meditationem? Cuius est in lege domini voluntas eius, & in ea meditabitur die ac nocte: iste etiam in voluntate vniformi vnum possidet oculum, & crinem vnum in meditatione. Alioquin si vniformis & simplex intentio in deum tibi non fuerit, si cogitationes tuę sine disciplina tua fluitent: intentum retundunt oculum, & simplicem intentionis diuerberant aciem, & cor dissipant peregrinæ & indisciplinatæ mentis volutiones. Intentioni purę cogitatus respondeat: vnus sit, sicut & illa vniformis est. Bonus enim crinis qui fusus non est, non incultus, sed collectus in vnum, & collo inhæreus. Collo vtique illi de quo dicitur: Collum tuum sicut turris, de qua mille clypei dependent. Collum hoc sacrā scripturam intellige, per quam ad nos diuinę nuncia voluntatis verba profluunt. Bene ergo crinis colli, cogitatus assiduus in lege dei, ideo colli dicitur, quia omnis cogitatus tuus, omnis sensus tuus & intellectus tuus sacro non debet prę iudicare sermoni, sed ex eius prę scripto pendere, & prodire ab ipso. Quod diuisi & quasi lacerati sunt crines tui, & nihil in se compositionis habentes, collo licet inhæreant: non tamē placent sponso, nec eius cor vulnerant, non mouēt affectum, nec gratiam merentur. Vtrunque exigit, vt coniuncti sint, & collo inhęreant, & obtineant in se tam ordinem quām authoritatem. Quid enim proficit si meditationes tuæ in lege dei sint, & ipsę in seipsis sine lege sint? Sine lege sunt, quæ sine ordine sunt, & passim feruntur. In vno, inquit, crine colli tui. In collo, sacri sermonis authoritas intelligitur, quæ cogitationes informet. Ordo autem in vnitate. Bonus enim ordo vbi colliguntur in idipsum, & feruntur in vnum, & in vnum illud quod non aufertur. Vel ideo dicit in vno crine colli tui, vt liberam & reuelatam significet sponsę faciem. Crines enim pro velamine habentur. Vult ergo in sponsa exutam & reuelatam faciem ad speculandam gloriam dei, ad intendendum sine offensione oculum contemplationis: ideo commendat crines compositos, & reductos à vultu ad collum. Quid hoc in vna singulariter intelligimus anima? Deriuemus hunc sensum ad ecclesiæ statum. Gratius est enim quod ecclesiæ commune est. Denique nihil sponso gratius communitate, imò vnitate credentium, & compage ecclesiæ. Multa bona in sponsæ cumulauit præconium, quibus se delectatum ostendit, sed nunquam sic expressit congaudentis affectum sicut hic, vbi & luminis & crinis cōmemorata est vnitas. Quomodo non maximum erit eius gaudium, vbi maximum conseruatur mandatum? Mandatum, inquit, nouum do vobis, vt diligatis inuicē sicut dilexi vos. Oculi ecclesiæ, doctores sunt, quos qui tangit, tangit pupillam oculi domini. Crines vero, plebs credentium. In vtrisq; est sponso grata vnitas. In hoc, inquit, cognoscēt omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis adinuicem. Consensus duorum vel trium preces impetrabiles facit, quanto magis totius ecclesiæ in Christo cōsensus? Quomodo non impetrat vnitas, quæ ipsum cor domini penetrat? Vulnerasti, inquit, cor meum soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in vno oculorum tuorum, & in vno crine colli tui. Quid enim in toto muliebri ornatu plus allicit & afficit amantis affectum q̄ crines compositi? Sed quid conamur laudibus cumulare crines sponsæ ambitioso comptos & collectos ornatu? Magis subest plangēdi copia quàm applaudendi. His diebus cernimus diuulsos miseræ & laceros sponsæ crines, & inter se pugnare ecclesiæ plebes pro ecclesia. Cernis hoc & tu Iesu bone, & nihil te mouet ista diuulsio, non te sponsæ tuæ vulnus tam graue vulnerat? Si vnitas ad gratulationem cor tuum vulnerat, dissidium ad cōpassionem vulnerare te debet. Mouet te vnitatis & vniformitatis dispositio: moueat te eorum, quæ vnita fuerint, dissipatio. Diuisi sunt crines tui, & disparati ab inuicem, imò & contra inuicem. Vtrique à sponsæ collo pendere se iactant, & de proprietate gloriantes, à se diuellere tentāt. Nouit dominus qui sunt eius, & discedat ab iniquitate omnis qui nominat nomē domini: geminum hoc habens signaculum: vt Paulus loquitur. Immobilis manet sponsa ipsius inter impias manus vndique conuellentium illam & lacerantium. Reges terræ & principes conuenerūt in vnum aduersus Christum domini, & aduersus sponsam eius. Sed sponsa sponsum nouit, vt non sequatur alienum, sed ipsum. Non ignorat seipsam, non ignorat cuius sponsa sit: ideo non vult egredi, nec abire post greges sodalium. Et si sodales fuerunt, iam quidem non sunt. Exierunt à nobis, sed non sunt ex nobis. Quomodo sodales sunt qui amici nō sunt? Amicus enim sponsi stat & audit & gaudio gaudet propter vocem eius. Isti vero non audiunt, nec gaudent ad vocem sponsi, sed magis ad vocem imperatoris Romani. Nisi (quod verius fatemur) non tam gaudent quàm timent ad rugitum eius. Sed nouit dominus qui sunt eius, non qui sunt imperatoris. Ideo moueri non possunt ad fremitum leonis, quia immobili diuinæ notitiæ continētur signaculo. Bonum enim signaculum notitia dei. Notitia quæ secundum propositum est, secundum quod vocati sunt sancti. Firmū est signaculum hoc notitiæ eius, quia nihil ei deperit. Non tantum nō deperit ei nihil: sed ipsa saluandos parit, ipsa prædestinat, ipsa signat quos suos esse velit. Geminum signaculum, diuinum propositum, & humanum studium: diuina prouidentia, & humana diligentia. Nam de diligentia subdit Apostolus: Et discedat ab iniquitate omnis qui nominat nomen domini. Vide duas huius signaculi partes: vnam diuinę tantum gratiæ, alteram & libertatis & gratiæ nostræ. Illam propositi: hanc adiutorij. Secunda hæc pars libertatis nostrę infirmum arbitrium dirigit. Nam prima prædestinando disponit. In prima qui sunt eius dominus præuidendo nouit: in secunda nobis innotescit. Illa causa, hæc est illius effectus. Illud signaculum immobile est, hoc probabile. Illud signaculum est, istud signaculi signum. Illa radix est, hic fructus: & à fructibus istis cognoscetis eos, qui nominant nomen domini. Nam ipse in beneplacito suo nouit qui sunt eius, & ponit eos vt fructum hunc plurimum afferant: ideo dicit: Discedat ab iniquitate omnis qui nominat nomen domini: qui eius esse se dicit, non discedat ab vnitate. Nec discedere potest quisq̄ illorū quos diuina formauit & firmauit notitia. Deniq; & capillus de capite ecclesię nō peribit. Capilli enī ei⁹ omnes numerati sunt, omnes signati signaculo præcedentis notitiæ. Sine pœnitētia est ista notitia. Ideo firmū stat fundamentū, domini habēs signaculū, diuini propositi adiutoriū, & arbitrij nostri conatū. Isto qui ligantur crines signaculo, non poterit eos quisquam rapere de capite sponsæ. In manu tua domine, oēs crines sponsæ, & nō rapiet eos quisq̄ de manu tua. Tene Iesu bone, quos tenes, & recollige quos nosti, & qui tuum se nouit, qui dicit, domini ego sum: qui nominat nomē domini, discedat ab iniquitate, accedat ad vnitatē ecclesiæ, ad vnitatē capitis & corporis, id est sit crinis colli, & crinis vnus. Nihil sic sponsi cor vulnerat, nihil promouet affectum, & animum penetrat, quomodo vnitas sponsæ, & eaipsa inter diripientium seruata & quasi solidata conatus. Episcopi religiosi proprias desęrunt sedes, de ciuitate in ciuitatem fugiunt à facie persequentis. Deo deuoti & clerici & monachi tribulationibus & cōtumeliis affecti, rapinam bonorum suorum cū gaudio sustinēt, cognoscentes se meliorem habere & manentem substantiam in vnitate supernæ & ecclesiasticæ charitatis. Si enim omnē substantiam

substantiā suam dederit homo pro charitate, quasi nihil despiciet eam. Quidam equidem libertatem ecclesiasticæ communionis muneribus redimunt. Bona redemptio, sed venditio turpis. Quid vendis quod ipse condemnas? Si schismaticos reputas qui à te separati sunt, non debueras precio inductus erroris sui illis permisisse licētiā. Si schisma reputas, cur libertatem eius muneribus venditas? Si autem ecclesiasticæ vnitatis apud nos veritas est, quid illam diuellere tentas? Si Petri sedem successionis iure tenes, cur non Petri sententias vēdicas in eos, quos schismaticos arbitraris? Pecunia, inquit, tua tecum sit in perditionem. Nunc vero dicis. Pecunia tua salua mihi sit, anima vero eat in perditionem. Quomodo enim non perditio hæc, vbi ab vnitate corporis separatio est?

Nec mihi, inquit, nec tibi sit, sed diuidatur. Ita & tu pecunias tollis, cum animas non potes. Tolle quod tollis, munera tolle tibi, animas ecclesiæ relinque. Nam & ipsa nisi animas non quærit. Corporalia autem apud te bona spargant, ne bona animæ dispergant tecum. Qui enim non colligit cum ecclesia, dispergit. Signanter satis ait: Qui non colligit mecum, dispergit. Collectio namque, vnitatis rationem continet, sicut dispersio innuit separationem. Ecclesia cum sponso dicere nouit: Qui non est mecum, contra me est. Nihil medium relinquens, aut colligis cum illa, aut certe dispergis: aut cum illa es, aut contra illam. Tu autem dicere (vt aiunt) soles: Si non vis dispergere mecū: saltem non colligas cū illis. Si non es mecum, saltem non sis contra me. Sufficit si nec noster sis, nec aduersariorum. Sed non ita noster Iesus, qui ait: Noster es, an aduersariorum? medium nil relinquens. Nunquid Iesu bone, nō est resina in Galaad? Quare ergo non est sanata domine contritio sponsæ tuæ, vulnus & liuor & plaga tumens non est circumligata, nec curata medicamine, neque fota oleo? Potasti domine satis dilectam tuam vino compūctionis, quando oleo fouebis, oleo sancto tuo? Oleum autem peccatoris non impinguauit eā. Nā & qui ex aduerso sunt, oleū habere iactant. Quid enim nisi oleum venditant dum blandiuntur, dum pollicentur honores, dum munera proponūt? Oleū istud nō sanat, sed magis scindit. Ideo sicut vinum eorum, ita & oleum eorum. Aequa lāce pēsanda sunt verba & verbera eorum. Renuit consolari anima mea ab vberibus consolationis eorum. Ipsi enim sicut lamia nudauerunt mammas: lactauerunt enim catulos suos, nō ecclesiæ filios. Ecclesia enī māmas suas habet: idcirco in laudib⁹ suis sequit statim. Quàm pulchrę sunt mammę tuæ soror mea sponsa. Reuoca domine Iesu filios tuos qui aberrāt, ad lactis huius dulcedinem, vt ex ore lactentium perficias laudem, cum destruxeris inimicum & vltorem: ideo festina & eiice ad victoriam iudicium, vt habitent in vnum qui inuocant nomen tuum, quoniam in hac vnitate mandas benedictionem & vitam per omnia secula seculorum. Amen.

Sermo tricesimus primus.

Seniter sunt à nobis perstringenda nunc vbera sponsæ, quæ superius non vno in loco studiosius pressa sunt, & nescio an ex toto expressa. Fortasse modo tacta, nouum aliquid nobis effundant. Quis non auide & cum spe bona ad vbera currat, quæ sic sponsus laudare curauit? Hæc vbera sunt quorum nos Petrus quasi modo genitos infantes lac concupiscere hortatur. Et commendatio præsens nonne vim quandam inuitationis videtur obtinere? Quàm pulchrę sunt, inquit, mâmę tuæ soror mea sponsa. Non est simpliciter & sine expressione laus tanta profusa, sed ipse pronūciationis modus admirationem & oblectationem proferentis demonstrat. Quæ tamen est huius ordinis ratio? Cur post oculum & crinem statim ad mammas sermonem deflectit? aut cur in illis vnitas commendatur, in his commendatur pluralitas? Mihi quidem in capitulo superiori mentis quidam & cogitationum excessus ad deum videtur innui, sobrietas vero & temperantia ad paruulos in isto: ibi vnum necessarium est: hic solicitudo & sermo doctrinæ partiendus in plura. Ibi intemperantia feruidi amoris collecta in vnum & constricta, & penetrans ipsum dilecti pectus sauciat: hic temperata doctrina, & sermo sobrius, lacteo quodam potu paruulos satiat. Vides quomodo nihil medium relinquit in laude sponsæ, sed cum Paulo aut mente excedit deo, aut condescendit nobis. Charitas enim, inquit, vrget nos. Ad quid vrget nos? Nunquid ad excessum? Non vtique ad excessum, sed vtique ad condescensum. Res illa est voti, hæc obsequij. Illic intemperantis affectus sumus, hic contemperantis. Bonus ordo plane haurire ibi, & hic exhauriri. Primo ibi infundi, postea hic infundere: inebriari ibi, & hic inebriare. Bona vicissitudo talis, si tamen modo talis. Ordinatione tua domine hæc vicissitudo perseuerat, vicissitudo contemplationis & consolationis. An non beatus cui omnia vitę momēta in hoc decurrūt, vt vel Christo vulnera charitatis infigat, vel pietatis vbera porrigat subditis? Ego siquando (si tamen aliquando) inebriatus ab vbertate domus tuæ domine, distenta vbera inde reportare videor, tot variis & tam molestis exsiccantur negociis incurrentibus, vt mox arentia redātur, quæ prius eruditionis & gratiarum vbertim lacte rorabant. Fœlix quidem qui sancti interpellatione aliqua talia in se continuat studia, vt vel ipsum (ac si ita dicā) sapientiæ cor & secretariū penetret, aut vbera inde referat voluptatis illius vbertate referta. Sponsa plane est quæ nouit huiusmodi variare vices. Ideo in laude ipsius post contemplationis excessum, de cōsolationis & doctrinæ vberibus sermo statim contexitur. Quàm pulchrę sunt mammæ tuæ: purus oculus, & pulchræ mammæ. Ille sponso, & filiis sponsi. Ille ideo vnus dicitur, hic plures: quia varia debet esse vberum temperatura, pro sugentium qualitate diuersa. Vide quomodo Paulus Iudæis factus est Iudæus, & iis qui sine lege erant, quasi & ipse sine lege esset, infirmus infirmis. Nonne velut tot applicat discipulis vbera, qui in se tot trās format genera? Quid aliud molitus est tēperatura tam multiplici, nisi vt leniter & lactis more teneris auditorum eius doctrina influeret animis? Tot videtur abundare mammis, quot modis arte ingeniosa capacitati se infirmorum coaptabat. Factus sum, inquit, in medio vestri tanquam paruulus in medio paruulorum, quomodo si nutrix foueat filios. Et si vultis, duas vobis mammas maternæ pietatis assignabo, imò idem ipse Paulus assignat cum dicit: quia pietas ad omnia vtilis est, consolationem habens vitæ, quæ nunc est, & futuræ. His vberibus geminis erga subditos abundare debet, qui doctoris & patris in ecclesia locum occupat, his muniri mammis à dextris & à sinistris, vt qui ei commissi sunt potentur à lacte & satientur ab vberibus consolationis eius. Harum alteram reputa sinistram, alteram dexteram. Sinistram in temporalibus subsidiis, dexteram in spiritali consolatione. Qui miseretur in hilaritate, qui tribuit in simplicitate, qui iuxta apostolorum principem gregi commisso prouidet non coacte sed spontanee, mammā hic sinistram exhibet: & ecclesiæ promittitur in prophetia Esaię quòd regum mamilla lactabitur. Mamilla, inquit, & nō, mamillis, eo quòd regum est temporalibus præcipue bonis ecclesiam fouere: hæc enim sinistra eius est, in qua sunt diuitiæ & gloria. De dextera quidem mamilla sic nos Paulus informat. Consolamini, inquit, pusillanimes, & consolamini eum qui huiusmodi est, ne abundantiore tristitia absorbeatur. Item vos qui spirituales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis. Et (vt ita dicam) sunt qui sinistram tantum māmam ex officio habent, sicut ij, quos supra diximus, reges & principes. Et sunt quibus ex officij sui iure pendet dexteram maxime præbere mamillam, sicut sacerdotes domini & doctores, quorum labia custodiunt scientiam, & lex domini requirenda est ab eis. Hi enim magis à subditis plebibus carnalia metunt, quibus spiritualia seminant. Qui vero possessionibus cūctis renunciāt, qui rebus temporalibus valedicūt, se suaq̄e omnia monasterio tradentes, & ex toto in ius abbatis transeunt, nullam sui sibi curam relinquentes decætero, tales vtique gemino cōsolationis lactandi sunt vbere. Ideo neutro hoc carere debent qui talibus præsunt, ne mutilum & velut detruncatum videantur pectus gestare, vna deformiter mamilla contētum. Qui vero vtroque destituuntur, locum hūc in ecclesia & sibi damnose tenent, & quantum ad alios periculose, ne forte lingua lactantis adhęreat palato, dum arētia sunt vbera matris. Peregrina est plane hęc laus ab illis in prę senti facta ad sponsam. Simulque aduerte quòd non omnes pulchrę

Universidad de Deusto
Biblioteca

G sunt mamæ. Nō est enim speciosa laus in ore peccatoris. Fili,
Eccli.15.b inquit, si te lactauerint peccatores, ne acquiescas eis. Vide
Prou.1.b quomodo quorundam vbera nō modo non vult speciosa ha-
beri, sed vult suspecta. Idcirco ista commendat, vt bene no-
Cant.4.c ris ad quæ te debeas tuo conferre. Quàm pulchrę sunt
Canti.1.a mammæ tuæ: meliora sunt vbera tua vino. Duo sunt, quæ po-
nit in laude vberum istorum: pulchritudinem & virtutem.
Alterum conuenit amanti, alterum lactanti. Quid enim lactantis refert si pulchra sunt vbera, dummodo sint vbera, & redundantia lacte salubri? Pulchritudinem ergo pro se commemorat, & lactis gratiam pro suis. Et si non ipse melius sapis, pulchritudinem ad conuersationis venustatem refert: ad doctrinam & eruditionem, quod restat in cōmendatione māmarum. Dulcius sugitur, vbi vita venustat sermonis virtutē. Et si spirituale aliquid vis, & expressiū de pulchritudine earum audire, ad mulierum te studia mitto, quæ corporei decoris & cultus & operam gerunt, & affectę sunt artem. Quid enim magis affectant in ornatum pectoris, q̄ ne mammæ superexcrescāt, & deformiter fluitēt, & pectoris ipsius occupēt spatia? Ideo excrescentes & fluitantes, fasciis pectoralibus stringunt, naturæ vitio arte medentes. Pulchra sunt enim vbera, quæ paululū supereminent, & tument modico: nec elata nimis, nec tamen equata carni reliquæ quasi repressa, sed non depressa: leniter restricta, non fluitantia licenter. Hoc quidē
H exemplo qui verba bona, verba spiritualia debet proferre, mulierum imitetur & studia & industriam. Castigato vtatur sermone verborum, non fluitent vbera, non sine lege ferantur, non pectus & quoddam secretarium mentis magis occupent quàm ornent, non habeant plus materiæ q̄ gratiæ, non plus carnis q̄ lactis. Purus & prudens sit sermo pro tempore. Accedat huc pietas, & pulchritudinis numeros teneat. Non habeat plus oris quàm pectoris, nec lactis fluxum patiatur. Ex pectore debent vbera prodire, & inhęrere illi, non ipsum cōuerti in illa. Ex abundantia cordis os loquatur, ex illa non totum effundat. Restringenda sunt vbera, ne nimis exuberent. Videas aliquos dum verba consolatoria plus equo sectantur, in vana deuolui: & dum auditores longo pertęsos silentio, & quasi quadam subtristes acedia exhilarare volunt, petulantis lasciuia linguæ post vtilia profluunt ad scurrilia, & modico frumento multum zizaniorum aut præseminant aut superseminant: loquuntur placentia, & doctrinæ panem
Eccles.10. in risum faciunt (sicut scriptum est) sed paulopost risum sine
2. Cor.4.a pane, sine pane verbi salutaris. Non est adulterandum verbū dei, nec admixtione corrūpendū peregrina. Suis sit contētum vberibus, vberibus vtriusq; testamēti. Hæc tibi memoriter in pectore hęreant, hæc tibi consolatorium & quasi lacteum sermonem ministrent, ista suggerant quod alij sugant. De pectore tuo erumpant radicitus, vt non sint affectata quæ
I dicis, sed de puro & præcordiali prolata affectu, iuxta illud: Si vis me flere, plorandum est primo tibiipsi. Compassionis & gratulationis affectus intus nascatur tibi, sed per scripturæ sacræ verba ac si vbera quædam ad educationem audientium profluat. Pudice quidem, vt in re seria, & petulantia absit, & serenitas adsit. Ad pulchritudinem enim mammarum accedit si se paululum attollant, & tumeant modice, tantum vt habeant authoritatis quantum sat est, austeritatis nihil. Ideo & vino meliora dicuntur vbera. Sic enim in laude eorum statim sequitur. Meliora sunt vbera tua vino. Vbera gratiæ, vbera consolationis, austeritatis & duritiæ, vino meliora sunt ac efficaciora, & accommodata magis ad commutandum tristes & exasperatos affectus, ad consulendum imbecilles & teneros. Facilius mouent, & fouent suauius. Verbum enim dulce, & mitigat inimicos, & amicos multiplicat. Dulce euangelij verbum, durum legis. Et vide quomodo verbum dulce effera gentium corda conuertit, & quasi marinos & salsos fluctus in lactis saporem. Inundationem,
Deut.33.c inquit, maris quasi lac sugent. De apostolis hoc dictum est sub typo Zabulon & Isachar. Hodie si quis amarus & turbidus fluit, non desperes. Adhibe vbera, instilla lac, forte & ipse cras lacteus fluet. Quis scit si non modica stilla totam
Psal.67.c massam conuertat? Dabit enim dominus verbum euangelizantibus virtute multa. Sterilis & infirma est fœueritas le- K
gis, & sine gratia præcipit, & sine venia punit, vtroque vbere caret, inde vel præsignatione vel prefiguratione hæc continet, sed in actu non exhibet. Memento non legis sed euangelij ministrum te esse, ministrum Iesu, qui in passione acetum, & in cœna vini veteris reprobauit acorem. Nouatianus non habet mammam veniæ, nec Pelagius gratiæ. Ille naturæ inueteratę & corruptę bona prædicat, & ad iustitiam sufficere dicit: hic diuinę naturæ bonitatem tollit, dum pœnitentiam negat. Ille (vt sic dicam) reuocat petentes: hic non suscipit pœnitentes. Vetustatem ille propinat: hic austeritatem. Non habet eius doctrina gratiæ lacteam nouitatem, nec huiusmodi dulcedinem. Parasti, inquit psalmista, in dul- *Ibidem.*
cedine tua pauperi deus. Pelagius diues est, non eget hac dulcedine: innascitur ei, non paratur. Pelagius dicit, non indigeo: & Nouatianus, non indulgeo. Alter prædurus est, alter prædiues: Para domine para in dulcedine tua pauperi *Ibidem.*
tuo deus. Tu para, tu repara, & non nisi in dulcedine tua. ℣ Magna multitudo dulcedinis, quæ de vberibus tuis domine sugitur. Quotiens post opus graues excessus ad ista accessi, pressi instantius: & quantam lactis expressi copiam, tu do- *Roma.5.d*
mine nosti. Vbi abundauit delictum, abundauit & gratia. Sufficiebat mihi vt diuitiæ computarentur si vel mererer veniam: & ecce abundauit & gratia. Mammarum pressi vnam, L
& vtraque influxit vbertim. Ideo sponsa tua gratiæ lacte potata, & satiata ab vberibus consolationis, didicit & ipsa vbera magis præbere quàm vinum. Meliora enim sunt vbera eius vino. Vinum vetustate acescit: vbera totum nouum, *1.Cor.13.b*
dulce totum effundunt. Denique & timor foras mittitur, & charitas nunquam excidit. Hoc est mandatum nouum eius, semper recens dulcedo. Non potest amor esse, & dulcis non esse. Meliora ergo sunt vbera tua vino. Vinū non malū, sed vbera meliora. Meliora quidē sunt, mixturam tamen non refugiunt vini. Nam in sequentibus aliquanto post dicet: *Cantic.5.b*
Bibi vinum cum lacte meo. Melius tamen si bibat lac solum, & sine vino: quia in vino terror est, in vberibus compassionis & gratiæ lene blandimentum. Nam vinum licet in bonum valeat & soleat accipi: hic tamen ex collatione vberum aliquid durum & forte significare videtur. Meliora sunt vbera eius vino: quia melior est dulcis & fraterna compassio, quàm indignantis animi durus & immitis affectus. Qua- *Roma.1.d*
si non habentes vbera Paulus notat, quos sine affectione vocat. Non potest in humano pectore vberibus carere pietatis sponsa sponso suo adhærens. Ipsi enim mons vber, mons incaseatus, mons coagulatus, mons pinguis. Quomodo de tanta lactis copia nil sponsa capiat, cui beneplacitum est in hoc monte habitare? Et si in hoc monte sine intermissione M
habitare nondum possumus, recurramus frequenter, ascendamus, inebriemur vberibus. Sic enim scriptura habet: V- *Prou.5.d*
bera eius inebrient te omni tempore, & in amore eius delectare iugiter. Videte ad quem sensum vberum interpretationem deflectat, ad ebrietatem & oblectationem amoris. Quid necesse est diutius in quærenda vberum ratione morari? magis vero quæramus ipsis inebriari. Meliora enim sunt vbera vino, quia melior est misericordia super vitas: melior *Psal.62.a*
est amoris affectio quam afflictio carnis, & lacteus potus spiritualis nouitatis, compunctionis vino. Ibi enim ostenduntur & gustantur dura, dum vetus homo repellitur & destruitur: hic in nouitate vitæ, diuini fauoris lactea capimus blādimenta, nec fuge sed refugij significationem. Bonum quidem vinum, sed vbera dulciora. Bona compunctio, sed melior vnctio. Odor enim vnguentorum tuorum super omnia *Canti.4.c*
aromata. Iam studia vestra ad audiendū redintegrata video. Auiditatem vestram excitauit odor vnguentorum sponsæ. Indiscreta quadam esurie illa vultis hodie vberibus superaddi: date inducias vsque mane, hodie sufficiant vbera, crastino accedemus ad vnguenta, eo votis nostris præstante effectum, qui vberum & vnguentorum sponsæ suæ & commendator est & dator, Iesu Christo qui viuit & regnat in secula seculorum. Amen.

Sermo

A

Sermo tricesimusſecundus.

EXiguum est mihi olei & vnguenti fratres, & vos hodie vasa affertis tanta, tam vacua. Nec ducatis ad iniuriam, quòd vacua vasa vestra dico. Ego non inania per hoc, sed magis capacia volo intelligi, eo ꝙ auida & idonea sint vobis ad capiendum ingenia. Quis ista implere sufficiat? Attenditis ad vnguenta sponsæ quanta sit illi aromatum copia, quasi non & instrumenti habenda sit ratio per quod ad vos manare debent? Copiosa quidem materia, sed nihilominus attendite quid ministeri queat. Fiat quod vultis, non causabor inopiam, ne vos me non obseruate sponsionis incusetis. Instillabo modicum quod habeo olei vasis ingentibus, atq; vtinam aliquis Helisæus iubeat, cuius virtus nostro prouentum bonum conatui tribuat. Quid ergo? Nonne hic multi assident Helisæi, multi prophetæ, aut certe filij prophetarum? & hi omnes iubent: & si merita inferius essent, numerus ipse magni vnius alicuius poterat vicem supplere. Instillabo ergo aliquid & reliquiis vnguentorum. Nam ipsa in capite libri copiose & sufficienter effusa meministis, & forte ex illorum nondum est exinanita. Nunquid & ego modo sum exhausturus illam? Ne speretis id à me. nec enim præsumo. Fertilis apud sponsam est vnguentorum apotheca. Non est quod dicatis: Exhaurite, exinanite
B vsque ad fundamentum in ea. Vtinam contingat mihi in hac
Deu.33.d fece intingi in oleo, sicut scriptum est de Aser. Fratres, si nō meremur in olei dolium, in vnguentorum copiam, cum euangelista Ioanne immergi, si non meremur tam vberem vnctionem, nunquid desperabimus vel intinctionem, nunquid saltem odorem? Nam & odor hic tantum commendatus est: & odor, inquit, vnguentorum tuorum super omnia aromata. Vbera prosunt vt crescas, vnguēta ne deficias. Meliora sunt vbera tua vino, & odor vnguentorum tuorum super omnia aromata. Et vt hodiernum capitulum cum hesterno copulemus, dicamus vbera tenerorum esse, vnguenta fortium. Vbera prosunt vt crescas, vnguenta ne deficias. Meliora sunt, inquit, vbera tua vino. Conferamus inter se ista tria, vina, vbera, vnguenta, In vino veteris hominis defectio, in vbere noui refectio, in vnguentis quædam delectatio. Vino carnalis sensus inebriatur & sopitur & obruitur, vbere nouus nutritur, vnguentis adultus deliciatur. In primo homo vetus conficitur, in secundo nouus reficitur, in tertio iam appropinquans ad perfectionem ineffabili lætitia afficitur. An non ordo bonus vt de refectione ad delectationem accedas, post lactis primitias ad vnguentorum delicias? Et à principio cantici huius vtraque ista vnguenta & vbera, & commemorata & copulata sunt in pręconiis sponsæ. Nec exigua horum gratia, quæ totiens replicat in laudem dilectę, non contentus com-
C memorasse semel. Nonne delectatum putas laudibus istis, quas tanto affectu, tam frequenter recenset? Est & quod ad te trahas de tanta sedulitate iteratę laudationis: inuitationē tuam puta hanc iterationem: curre & tu in odorem vnguentorum istorum, imò cura magis vt hæc in te vnguenta redoleant, vt & tu audire dignus sis, quia odor vnguentorum tuorum super omnia aromata. Nec tantum semel hoc audias, sed iterato has tibi laudationes os dilecti loquatur. Recentia in te sint & quasi noua semper vnguenta, non arescant, non exsiccentur, non exinaniantur. Oleum exinanitum nomen dilecti. Sed vide vt exinaniatur vsque in te, non exinaniatur à
Canti.4.c te. Bonum est si cum sponsa inchoes ab vnguentis: sed non bonum vt consummeris in vnguentis. Alioquin tibi dicit
Gala.3.a Paulus: Cum spiritu cœperis, nunc carne consummaris. Bene vngeris, si spiritu vngeris. Ideo sic vngere, vt caro in te immutetur propter oleum. Oleum non immutetur aut minuatur propter carnem. Oleum imò & vnguentum nō de capite tuo discedat, sed exuberet & descendat vsque ad pedes: quia vtraq; in Christo Iesu non tam vncta quam perfusa sunt vnguēto. Intret oleum interiora tua, ipsis imbibatur affectibus, vt carnalitas omnis in te mutetur propter oleum. Erit enim quando & caro immutabitur propter oleū. Vnctus est &
Psal.44.b perfusus oleo lætitiæ præ consortibus suis. Ideo solus ante
Psal.108.d resurrectionis tempus dicere potuit: Caro mea immutata est propter oleum. Iure anticipauit communis horam immutationis caro immunis à carnalitate. O hora optabilis, ô dulce D
vnguentum, quando & per quod caro dissoluta ascēdet in incorruptionem. Nam ante illum statum quid nisi descēdat in corruptionem? Vidistis hesterno die fratres, aspexistis lachrymabilibus oculis carnem miseram commutatam, carnem descendentem de corruptibilitate in corruptionem. Et quidē satis lente & cum mora descendētem, nec posse penitus corrumpi. Videbatur velle corpus quod occupauerat hæreditate possidere ipsa corruptio: & ne desineret putrescere, non sinebat perputruisse. Cohibebat vires quasi nollet substantiam celeriter consumere, vt diutius inficere posset. Nam cū fuerit caro redacta in puluerem, quid habet vltra corruptela
quod faciat? Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quasi *1.Pet.1.d*
flos fœni. Exsiccatum est fœnum, & cecidit flos. His verbis propheta velocitatem defectionis expressit, qua facile caro florida & vitali pubescens calore, & roseo colore pulchra, sed de terra succisa viuentiū, exsiccatur quidē subito, sed nō computrescit tam cito. Ergo fœni collatione celeritatem subitæ commutationis ostēdit, nō lentæ & putridæ corruptionis expressit horrorem. Videres in illo cadauere ossa quę tecta fuerant, quædam denudata, quædam quidem adhuc non tam tecta quā polluta & inuoluta putredine. Grassabatur in carne misera longa corruptio, & attingens à fine vsq; ad finē fortiter, miserabiliter dissipabat omnia. Poterā & ego dicere dissipabat omnia carnis eius, eo ꝙ dissipatio virtuti diuing E
dispositionis seruiebat. Misera commutatio, sed pulchra ratio qua deo placuit vt carnis gloria non nisi per putredinem deducatur in puluerem. Sequiat mors, sequiat & grassetur ipsa corruptio in carnem humanam, depopuletur eam quantum potest, deducat eam primo in saniem, deinde in cinerem. Nā hucusque potest & nō amplius quam in puluerem deducere, scilicet carnis gloriam. Nō ad nihilum consumere valet carnis substantiam, nec penitus consumere, nec perpetuo possidere. Donec atteratur cœlum, non consurget, sed tamen tunc *Iob.14.b*
consurget. Tunc enim effundet dominus de spiritu suo super omnem carnem: tunc caro sanctorum erit immutata propter *Ioel.2.g*
oleum, eo ꝙ spiritus domini vnxerit eam. Omnes enim resurgemus, sed non omnes immutabimur. O quanta virtus vn- *1.Cor.15.g*
guenti illius, à cuius facie corruptionis tam vetustæ iugum computrescit, & caro quæ consumpta fuit à suppliciis, reuertetur ad dies adolescentiæ suæ, adolescentiæ quæ non discedat alia ætatē succedente. Efficax omnino vnguentum, per quod tam inueterata sanabitur cōtritio, & tam annosa sanies in sanitatem incorruptibilem conuertetur. Ecclesiæ propriū est hoc vnguentum, ideo Christiani dicuntur filij eius à spōso suo Christo, id est vncto. Et iam accipimus hoc vnguentū in baptismate. Sed sicut ibi operatum est ad sanctificationē, ita & in fine temporum operabitur ad gloriosam illam immutationē, quando caro immutata erit propter oleum. Quis F
scit si non interim morbus sinatur desæuire, vt ex violentia morbi virtus declaretur remedij? Bene ergo vnguenti huius odor commendatur, eo quòd gratiam eius ac si de longe adhuc odoramus. Quod aliud dabis antidotum tam efficax ad mitigandum omnem mentis quæ potest accidere desolationem, quàm quòd fidissima spes est resurrectionis futuræ, & fœlicis illius commutationis? Non habet doctrina gentilium resurrectionis credulitatem, & Iudæorum traditio non tenet qualitatem. Illi non credunt: isti minus plene, sed parum pure de spirituali resurrectionis gloria, & angelica similitudine sentiunt. Gentiles vnguenti huius odorem non trahunt. Iudæi quidem non ipsum & proprium, sed nescio quem aliū & adulterinum pro eo. Apud solam ecclesiam vnguenti illius odor & integer & proprius existit. Ideo odor vnguentorum eius super omnia aromata. Bona vnguenta impassibilitas & patientia. Per illam caro resuscitata lędi non poterit: per istam mens pia inter prouocationes & iniurias illęsa cōsistit. Per illam quieto & inconcusso iure carnis nostræ terram hæreditate possidemus: per hanc vero ipsam animam. In patiē-
tia, inquit, vestra possidebitis animas vestras. Ipsa patientia *Luc.21.d*
quid aliud est, nisi velut quidam futuræ impassibilitatis odor? Illic mala nulla inferuntur: hic vero patientiæ beneficio, ac si vnguento quodā mitigatorio, etiam quæ illata sunt, non sentiuntur. Efficax & vtile omnino vnguentum quod in-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ter carnis vexationes animum ab iniuria tuetur, & continet ne fathiſcat, ne deficiat, ne laboret. Ego vtilitatẽ vnguẽti huius prædico, tu forte voluptatem quæris. Ne in hoc quidem deero, & adhuc vobis excellentiorem vnctionem demõſtro. Omne gaudium, inquit, exiſtimate fratres, cum in tentationes varias incideritis. An non tibi videtur excellentiori vnguento perfuſus, qui nouit in aduerſis gaudere, quàm qui didicit in ipſis non contriſtari? Minus enim eſt quo dolor exeluditur, quàm quo lætitia ſuadetur. Denique & inimicos non modo tolerare, ſed amare iubetur ſponſa Chriſti. Diligite, inquit, inimicos veſtros. Bona ergo eius vnguenta, quæ in triſtibus lætitiam redolent, & hoſtibus dilectionem præſtant. Dilectio enim maior eſt omnibus ſacrificiis & holocauſtomatibus. Ideo odor vnguentorum tuorum præcellit omnibus aromatibus. Bonum plane orationis aroma, bonum incenſum. Sed audi quid euangelium præferat. Si offers, inquit, munus tuum ante altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliqd aduerſum te, dimitte ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo. Aduertis ſatis quomodo vnguentum recõciliationis aromati præfert orationis. Quid eſt reconciliatio, niſi iterata animorum diſſidentium conciliatio? Et de conciliatione & charitate fraterna dicit tibi pſalm⁹: Ecce quàm bonum & quàm iucundum habitare fratres in vnum. Hæc eſt excellẽtior via iuxta Paulum, & aliis maior chariſmatibus, q̃ odor vnguentorum cunctis aromatibus. Vnguentum hoc deſcendit de capite in barbam & oram veſtimenti. Chriſtus enim caput noſtrum prius dilexit nos, vt nos diligamus eum. Ideo & ſponſa ſe currere dicit in odore vnctionis, id eſt in æmulatione dilectionis. Non dicit vnguenti, ſed vnguentorum: eo quòd gemina ſit dilectio. Vna qua diligimus ipſum, quoniam ipſe prior dilexit nos. Alia qua diligimus inuicem, ſicut & ipſe dilexit nos. Vtriuſque dilectionis habemus ab ipſo & exemplũ & donum. Ipſe enim dilectionis & viam mõſtrat, & miniſtrat virtutem. Ideo ſcriptum eſt: In odore vnguentorum eius curremus. Ipſa connexio & ſuauitas, & amor patris, & filij, & mutua complexio per ſpiritum amborum, nonne grato nos odore perfundit, & ad ſimilem nos inuitat æmulationem, vt & nos vnum ſimus, ſicut & ipſi vnum ſunt? Fœlix quidem qui ſequitur & currit in odore charitatis illius, ſuauitatis illius, dilectionis illius, vnctionis illius. Ipſe enim ſpiritus vtroſque quaſi perungit, quos tanta amoris dulcẽdine coniũgit. Imitemur vnctionem iſtam, curramus in eius odore. Diuinæ illius & eſſentialis vnitatis æmula eſt & quaſi imago fraterna charitas, & quædam velut vmbra vnguenti illius & dulcedinis & amoris mutui. Ecce enim quàm bonum & quàm iucundum habitare fratres in vnum. Sicut vnguentum in capite quod deſcendit, &c. Atq; vtinam de capite noſtro, quod ſurſum eſt, quædam vnguenti iſtius in nos vmbra deſcendat, vt & ipſi audire mereamur, quoniam odor vnguẽtorum tuorum ſuper omnia aromata. Percurre animo virtutes reliquas, vſum & opera ſingularum recenſe: nihil in illis tam ſuauiter redolet quantum pura de corde charitas. Quem odorẽ tibi ſpirent ieiunia, quem odorem eleemoſyng, ſi in illis charitas non pollet? Caſtitas ipſa & tolerantia paſſionum, ſi non fuerint charitate condita, quid tibi ſuauis odoris refundent? Si tradidero, inquit Paulus, corpus meum ita vt ardeam, & quaſi aroma incenſum liqueſcam totus in igne, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodeſt. Non poteſt gratis ſuſcipi, quod non cum gratia offertur. Charitas radix eſt, quaſi rami virtutes cæterę de illa pullulant, & ideo pinguedinis illius participes eſſe debent. Quid prodeſt ramus in bona oliua, ſi non in eo ſentitur radicis pinguedo & gratia? Ita quidẽ nec virtutes, nec opera virtutũ, ſi non in eis charitatis & dilectionis virtus redoleat. Maria cuius etiam modo tibi nomẽ de euangelio ſonuit, quid in ea aliud q̃ dilectio redolebat? Dimiſſa ſunt ei, inquit, peccata multa, quoniam dilexit multũ. Bonus huius vnguenti odor, cuius gratia veteris corruptelę fœtorem deleuit omnino, & totam eccleſiæ domum ſuauitate grata perfudit. Dum eſſet rex in accubitu ſuo, nardi pyſtici alabaſtrum confregit, & effudit ſuper caput recumbentis. Et nardus illa dedit & adhuc dat & in finem ſeculi dabit odorem ſuum. Bonum in ara pectoris ſui Chriſto domino incendit aroma, ac ſi vnguentum exinanitum cor eius liquefactum flamma charitatis. Sepulto domino, vide q̃ officioſa, q̃ ſedula monumentum frequentat. It & redit, videt angelos, apoſtolos inuitat, abeuntibus illis non abiit illa. Ardens eſt, inquit, cor meum: deſidero videre deum meum: quæro & nõ inuenio eum. Nonne tibi anxietas iſta quærentis, eximię quoque dilectionis videtur odorem ſpirare? Hæc verba dum in eius memoria cantantur, nonne qui cantant & ipſi quoque inflammantur? Deniq; & ipſe Ieſus qui deſideratur, vnguenti illius fragrantiam odorat, & quaſi currit ad illã in odore vehementis amoris. Quidni ad cognata libenter recurrat vnguenta? Quaſi in matutino feſtinat ad illam, & ſurgens mane prima ſabbati, primo apparet Mariæ, & vngit eam oleo lætitiæ præ conſortibus ſuis, dum ſe iam reſurrexiſſe manifeſtat in gloria. Iam aromata illius in vnguẽta conuertit, & deſideria eius in dilectionem commutat. Aroma mihi videtur offerre, qui orat & optat. Tunc autem vnguento perfunditur, cum eius quem amat, potitur copia: cum præſentia delectatur. Bonum quidem orare & deſiderare dominum, ſed amare & habere & frui melius. Et (vt ita dicam) cum non habes, bonũ eſt mendicare, ſed melius manducare. Si potes abſentem amare, quãto magis cum adeſt, cum copiam ſui indulget, cum experientia dulcis alimenta miniſtrat amori? Tunc enim & ſpiritualius & profuſius vngitur anima, cum illi qui vnctus eſt ſpiritu & virtute, arctius iũgitur. Tunc præcipue dilecto placet, tunc ſuauius redolet, cum tota fuerit in ipſum transfuſa, cum adhærens illi vni, oris fragrat vnguento, vnguento illo quod de ſponſo redundat in ſponſam. Iucunde omnino & ſuauiter redolet cohabitatio iſta in vnum, ſicut vnguentum in capite quod deſcendit, &c. Ideo odor vnguentorum eius ſuper omnia aromata. Et ſi vnguenta etiam ipſi ſponſæ alia ſint: nulla talia ſunt, quale illud, quod deſcẽdit in ipſam, hora hac maxime qua dilecto cohæret, quando inter eius vbera moratur, quando cubat in ſecretario cordis. Denique quãdo rex eſt in accubitu ſuo, tunc nardus ſponſæ ſpargit odorem ſuum, odorem bonum ſuper omnia aromata, odorem ſponſi, magis vero odorem ſponſum. Ipſe eſt enim dilectæ ſuæ vnguentum, ipſe eſt odor: nam ipſe in dilecta ſua complacet ſibi, ipſe redolet. Aque vtinam vnguentum hoc de capite noſtro non diſcedat, & odoris eius fumus aſcendat de cordib⁹ noſtris in ſecula ſeculorum. Amen.

Sermo tricesimuſtertius.

Dles iſta dominicę reſurrectionis annua celebritate ſolennis, de vnguentis repetito tractatu me compellit inſtaurare ſermonem. Veniunt hodie mulieres cum aromatibus, venit & Nicodemus ferens mixturam myrrhæ & aloes quaſi libras centum: Maria Magdalene ipſa præuenit vngere corpus Ieſu in ſepulturam. Videtis quanta myſteria celebrantur in vnguentis. Magna myſteria, & quis ad iſta idoneus? Quis digne vnguentorum aſſignabit diſtinctionem, proprietatem exponet? Diſputatio hæc experientis eſt, nõ coniicietis. Non eſt enim facile cuiquã de vnguentis tractare, niſi quẽ ipſa docuerit vnctio. Hodie vnctus eſt dominus oleo lætitiæ præ cõſortibus ſuis, non tamen ſine conſortibus ſuis. Quomodo enim conſors eſt qui non cõgratulatur, non congaudet, qui de ſurgente non conſurgit in nouam lætitiam? Opportuna quidẽ occaſio de vnguentis vobiſcum diſſerere, ſed multo magis opportuna vnguentis redolere. Vos exigitis à me ſermonem, & ego à vobis vnguentorum odorem depoſco. Qua ratione cũ ſanctis mulieribus domini Ieſu frequentatis monumentum, ſi nullum ſpirituale defertis ad illud vnguentum? Caro domini hodie glorioſe eſt immutata propter oleum. Nonne cõdignum videtur vt corda noſtra immutentur & conuertantur in oleum ſpirituale, in oleum exultationis & lætitiæ? Inſtitueram de vnguentis ſermonem, & ecce diſputatio noſtra hæſit in oleo. Et quid oleo cum vnguentis? Multum quidem, & ſi non per omnem modum idem eſt, accedit tamen ex parte aliqua & aſſimilatur eis. Oleum enim quamuis non fragrat, mitigat tamen: non bene olet, ſed bene vngeris ex eo. Hic autem non tam vnctionem q̃ odorem commendat in vnguentis ſponſæ. Et odor, inquit, vnguentorum tuorum ſuper omnia

A omnia aromata. Nõ omnis anima odoriferis abundat vnguẽtis, ſicut & mulier illa in Regũ libro loquitur ad prophetã: Non eſt in domo mea niſi paululum olei quo vngar. Non habet hæc mulier vnguenta odoriferis ſpeciebus cõpoſita, ſed oleum ad vnctionem ſimplex & exiguum. Maria Magdalene, non legis ſed euangelica mulier vnguentum defert nardi ſpicati precioſi: nec exiguum, ſed libram integram. Et ipſe Simon redarguitur à domino, q̃ nec oleo quidem caput eius perunxerit, cũ illa caput eius perfudit vnguento. Vides quomodo vnguenta oleo præferuntur, & odorifera vnguenta? Nam præter hoc q̃ vnctionis habent effectum, quodam odoris ſpiritualis beneficio prærogant. Vnctio quidẽ parcior eſt, ſed fragrãtia ſe diffundit in plures. Etiam qui ſolus vngitur, non ſolus odorat. Virtus eſt communis, in omnes ſe ſpargit. Ergo vnctio tibi, odor & aliis & tibi. Bene vngitur & bene redolet, qui diligit bona coram deo, & prouidet bona coram hominibus. Gaudete, inquit Paulus, in domino ſemper, & iterum dico gaudete: modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus. Gaudete ad vnguenta modeſtię. Nõtitiam referto ad odorem. Audi quomodo ipſe Paulus odorem ad notitiam trahit. Et odorem, inquit, notitiæ ſuæ per nos manifeſtat in omni loco. Bonum ergo vnguentum, & bonus odor ſpiritualis in domino exultatio: & modeſta exhibitio, lætitia & notitia.

B Bene vngitur, cui dominus in conſcientiæ interioris gaudio placet, qui delectatur in ipſo: & bene olet qui cum Paulo omnibus per omnia placet: & non placet niſi in domino: in cuius modeſto habitu, diſcreto opere, ſermone docto, interioris alacritatis & gratiæ fragrant vnguenta. Bene vngitur qui gloriatur in domino: & bene olet, per quem dominus glorificatur coram hominibus. Et ipſi qui redolet, odor ſuus ſuauiter fragrat, ſi non gloriatur ſeipſum commendari, ſed per ſe dominum. Odor vnguentorum tuorum ſuper omnia aromata.

Vultis vt inter vnguenta & aromata differentiã vobis aſſignem? Ipſe ergo ſermo cantici diſtinguere videtur, non reprobans aromata, ſed vnguenta præponens. Quantum ergo in conſimilibus & coniunctis rebus inuenire diſtãtię poſſum, vnguenta videri poſſunt dona gratiarũ quæ in ſpiritu ſancto cõferũtur: aromata vero ipſa officia, quę deuote referũtur. In operibus & in officiis honeſtatis quædã naturalis ſpecies grata eſt, in vnguentis gratia ſpiritus. Dominum Ieſum vnctum ſpiritu & virtute, ita & ſponſam eius in hoc decuit aſſimilari, vt & ipſa ſpiritu & virtute vngatur. Bona quidem ſunt aromata virtutum, & per ſe redolere videntur, ſed cumulatiore gratia fragrant cum de vnctione ſpiritus ſuauitatis aſpergũtur odore. Opera ipſa & virtutes cum his quæ foris ſunt cõmunia nobis eſſe poſſunt, vnguenta non poſſunt. Deniq; etſi per ſe ſepulchra ſunt, plus placẽt cum procedunt de ſpiritu.

C Quomodo videntes opera bona glorificant deum, niſi quia intelligunt q̃ ipſum opus bonum & à deo venit, & ad ipſum vadit? Siqua ſane in me bona ſunt, gratiora mihi quidem inde ſunt cum deputantur gratiæ Chriſti: cum eius in me vnctio commendatur: cum ſpiritus redolet, magis q̃ cum naturalis arbitrij prædicatur facultas, aut fructus induſtriæ. Denique ſine vnctione ſpiritus, & natura libertate deſtituitur, & virtus veritate, & opus merito. Nam ſine gratia ſpiritus & fide Chriſti, & voluntatis conatus effectu caret, & virtus quæ videtur fucata eſt, & opus æternæ mercedis nõ aſſequitur fructũ. Ideo odor vnguentorũ tuorũ ſuper omnia aromata. Et enim qualiacunque aromata fuerint, nõ merę ſuauitatis ſpargũt odorem, niſi cum in eis ſpiritualis gratiæ redolent & redundant vnguenta. Vultis vt aliquod vobis vnguentum proponam, cuius odor ſuper omnia eccleſiaſticorum donorũ excellat aromata? Quis odor in eccleſia ſuauius fragrat odore miſericordiæ & remiſſionis? Quanti cucurrerunt in odore vnguenti iſtius, & per hoc Chriſto comparati & adglutinati ſunt? Bene redolet quod veteris corruptelæ & peccati ab antiquo inoliti ſub momẽto delet fœtorem. Mulier illa quæ erat in ciuitate Maria nomine, q̃ fœtida erat quãdo acceſſit ad pedes Ieſu in domo Simonis leprõſi? Quantum ipſi fœtebat Simoni, qui præſentiæ eius non ſuſtinuit horrorem portare, q̃ fœtida, inquam, acceſſit ad Ieſum: & ecce iam in toto mundo & pœnitentiæ & dilectionis & gratiæ, quam reportauit, ſpargitur odor. Non eſt ſera gratia Chriſti: in ipſo conuiuio quo mulier hæc domini pedes rigauit, terſit & perunxit: & lota & exterſa & perũcta eſt, & ipſius domini teſtimonio phariſæo præfertur. Nõ eſt enim parca clemẽtia Chriſti, nec pigra quidem: plus rependit, & ſub hora rependit. Quid mirum ſi pœnitenti occurrit indulgẽtia, vbi ad patientiam pœnitẽtia adducit? Mulier illa deprehenſa in adulterio & relicta in medio, vide quomodo clementiam Ieſu redolebat, quæ mœchiæ culpa prius fœtebat. Reuolue euangelium vbique Ieſum inuenies & citum & copioſum ad veniam. Deniq; etſi quatriduanus mortuus eſt, & publicati criminis fama iam fœtet: vbi Ieſus euocat & educit de tumulo prauę cõſuetudinis, vbi Ieſus ſoluit, & remiſſionis infundit vnguentum: ſtatim à facie ei⁹ fugit omnis fœtor antiquę putredinis. Quis enim retractabit quod non imputat dominus? Quis tenebit errata quæ ipſe remittit? Non poteſt male olere quod ipſe abolet. Domine, inquit Martha, quadriduanus eſt, & iam fœtet. Erras Martha. Ieſus non tam fugit fœtida, q̃ ſolet ipſum fœtorem fugare. Exemplum dedit eccleſiæ ſuæ, vt quẽadmodum ipſe fecit nobis, ita & nos inuicem faciamus: hæc illi reliquit vnguenta. Quanti deſperantes ſemetipſos tradidiſſent immunditiæ & auaritiæ, omniumq; vitiorum præcipites ſe dediſſent in gurgitem, ſi non medicaminis huius retraherentur odore? Tribularer, inquit, ſi neſcirem miſericordias domini, miſericordias in capite, & miſericordias in corpore eius quod eſt eccleſia. Nam & ipſa accepit à domino, quod & filiis tradidit: ipſa, inquam accepit miſericordiam in munere, ipſa etiam in mandato, vt ſit miniſtra miſerationum. Bonum quidem miſericordiam miniſtrare, ſed melius miſereri. Miſericordiam, quã debes ex loco, ex animo ſolue. Exprime in te Chriſti affectum, cuius officiũ & vicẽ ſuſcepiſti. Miniſter es eius qui dies eſt in miſericordia. Noli in alieno prædurus inueniri. Eroga conſeruis tuis vnguenti huius mẽſuram in tempore. Si in alieno infideles eſtis, quod veſtrum eſt quis dabit vobis? Affectus tuus ſit miſericordiæ: nam domini eſt effectus venię. Qui leſam conſcientiam geſtat, tectũ vulnus ſub pectore: tuto ſe tibi cõmittet ſi penes te vnguẽti huius odorem præſenſerit. Si ſciretis quid eſt miſericordiam volo & non ſacrificiũ, nunq̃ cõdemnaſſetis innocentes. Non ſic tu domine, non ſic, nõ modo non innocẽtes: ſed ne nocẽtes quidem condẽnas, ſed emẽdas eos. Emendabit, inquit, me iuſtus in miſericordia, oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Diſtinguit hic pſalmiſta inter oleum & oleum: inter oleũ adulationis, & oleum miſerationis. Illud demulcet & ſauciat: iſtud demulcet & ſanat. An non ſtibi ſuper omnia aromata bene redolet vnguentũ per quod vniuerſa delicta tã facile delentur? Filius ille iunior in ſe reuerſus, vnguenti huius vberem copiam odoratus eſt in patre de regione lõginqua: & inter greges porcorum patris eius cœpit fragrare clemẽtia: ideo attractus eſt, & currere cœpit ad patrẽ in odore vnguentorũ eius. Vide facilem, vide profluã domini Ieſu gratiã: cũ pœnitente filiõ gaudere eũ oportet & epulari. Manet in domo Zachęi, publicanũ in diſcipulatũ aſciſcit, & cum Lazaro poſt tumulum inſtaurat conuiuium. Quibus propitiatur, improperare neſcit: dimidia vti nõ nouit clemẽtia: familiaritatis in gratiam ſuſcipit quibus indulget. Bonũ ergo miſericordiæ vnguentũ, quod peccata remittit, prœuenit merita, comitatur, accumulat, ſuper omnia fragrat aromata, eo q̃ omnis eccleſia ſanctorũ plus miſericordia q̃ meritis nititur. Deniq; remiſſionis vnguẽtum vltimũ ſacramẽtum. Vnguentũ hoc & peccatoribus & iuſtis cõmune & cõmodũ eſt. nam ſunt alia quædã ſpecialia ſanctorũ, & ſolis ipſis accõmodata. Sunt enim vnguẽta quæ ſanãt: ſunt vnguẽta, quæ fouẽt: ſunt vnguenta quæ ſanctificant, ſunt quæ delectant. Et prima quidẽ egritudinem depellunt, ſecũda iam ſanis conferũt alacritatem tertia ſanctificãt in opus miniſterij, ſicut regium, & ſacerdotale vnguentũ, quarta non iam in opus ſunt: ſed in ocium, nõ in adminiſtrationem, ſed in amorẽ, ſed in gloriã, ſed in delicias, ſed in vſum ſpõſi & ſponſæ. Bonũ eſt cõmorari in vnguentis: ſed quoniã alibi ſatis diſputatum eſt ſuper vnguentorũ diſtinctione, vngendi modos nunc breuiter diſtinguamus. Alij tanguntur, alij aſpergũtur, alij inunguntur, alij perfunduntur. Relege pentateucum, euangelium reuolue, & diuerſitates iſtas vngendi, quas corporaliter & exterius fa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ctas aduertis, ad amores deflecte. Non ego nunc de natura vnguentorū, sed de mensura ago vngendi: & alij quidē semel, alij sæpius, alij semper vnguenta frequentant. Bona quidem copia, si adsit & gratia. Neutra deesse videtur in vnguentis sponsæ, nec suauitas, nec vbertas, quorū odor omnia aromata superat. Ad ecclesiam generaliter hanc laudem deriuauimus, ad specialem aliquam in ecclesia personam declinemus sermonē, quæ singulari quodā modo amoris & familiaritatis beneficio sponsæ debeat nomine censeri, in qua nō modo necessitatis, sed dignitatis & voluptatis vbertim vngueta aspirant. Non hanc crediderim ego sacro vnguine vel tactam in parte, vel respersam per partes, sed perfusam & perunctam abundantius in sponsi delicias. Copiose penes hunc sponsum aromatum cellę eructantes ex hac in illā, sicut regales oportet habere diuitias. Sed credibile est excellentioribus reginam vnguētis redolere. Nihil tamen nobis de virtute vnguentorum exprimitur, præterq; q̄ solus odor commēdatur in ipsis. Nō eloquitur quid efficiat vnctio, delicias solas memorasse contētus, & eas delicias quæ spiritualem magis charitatem accendunt. Vnctio solo tactu sentitur, cum fuerit caro ni superfusa. Odor vero tactum diffugiens, tantū spiritu sentiri se patitur. Et vnguenti quidem liquor sensim in interiora liquatur: odor vero cum omni facilitate superiora petit, cerebro illabitur: sensuum sedē dum occupat, recreat. Multo
H ergo subtilior & sublimior, multo magis vnguentorum est odor q̄ liquor. Et in blandimento sponsæ magis delicata & magis accōmoda spiritualibus oblectamentis, & feculentiæ minus habentia oportuit commemorari. Alię vnguentis & oleo indigent, vt motus carnis aut mitigent aut immutent. Hæc autem iam nō in carne, sed in spiritu (vt domini spōsam decet) spiritualibus abundat deliciis. Odor vnguentorū tuorum super omnia aromata. Et si solus odor cōmemoratur, sorte nō solus operatur: operatur & vnctio. Qui sunt Christi, ait
Gala.5.d apostolus, carnē suam crucifixerunt cū vitiis & cōcupiscentiis. Vbi vnctio est, non videtur crucifixio necessaria. Illa mortificat, & hæc immutat. Et quidē crucifixio doloris sensum habet, vnctio lenitatem. Suauis vnctio est & efficax, tamē quæ sine lęsione oleo exultationis & lætitiæ à corruptione carnem illęsam conseruat, corruptionē aufert, & cruciatū non importat. Domini Iesu passionem vnguenta pręueniunt, vnguenta subsequuntur: vt discas & tu carnis tuæ (si quis est) cruciatum, vnguentorum exuberantium perfusione lenire.
Bis vnctus est, vt & crucis non sentiret iniuriam, & resurrectionis suæ nouitatem consequeretur, & vt quasi per hoc sacramentum spiritualis vnctionis gratiam commendaret. Bonum ergo vnguentum cuius (vt sic dicam) liquor carnē immutat, & odor spiritum recreat. Et vt summatim hęc recapitulemus, vnctio est mētis exhilaratio & exultatio, odor est
I ipsa oratio. Vnctio spiritualis lætitia, odor quædam eorum quæ animo gestantur, exterior per famam notitia: vnctio interna delectatio, odor quoddam de gaudiorum experientia
Canti.4.c desiderium suauiter profluens. Ideo odor vnguentorum tuorum super omnia aromata. Omne enim orationis incēssum & desideri) vehementiam excedit desideriū illud quod de cœlestium blandimento gaudiorum gignitur, & concupiscentia, quæ de spiritus vnctione quasi suauissimus quidam odor vbertim exhalatur. Bonum hoc desiderium quod vim habet orationis, & non habet afflictionis molestiam. Spōsa hæc, cui priuilegium hoc vnguenti & odoris defertur. Quid mirum si præcellentius redolet, quæ specialius vngitur? quid mirum si auidius optat, quę gestat suauius? Aequū enim est, vt amplius oret, quæ arctius hęret. Adhærens sponso, vnus cum illo effectus est spiritus. Idcirco non nisi spiritus redolet in ea, qui vnxit eā, & orat pro ea affectibus inenarrabilibus. Propterea odor vnguentorum eius super omnia aromata. Et in Apoca-
Apoc.5.c lypsi legis phialas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes sanctorum. Aromata (sicut Exodus docet) geminos in vsus distribuuntur, id est chrismatis, & thymiamatis. Nonne tibi videntur etiā nunc in laudibus sponsæ hæc vtraque coniungi? Vnguenta eius, & vnguenta sunt, & odorifera valde. Odor enim eorum super omnia aromata. Vnguentum (vt dictum est) donorū perceptio: odor de perceptione actio gratiarum: desiderium æternorum, & quidam inter sublimia bona sensus humilis. Oratio enim humiliantis se, ipsa nubes pe- *Eccli.35.c*
K netrat. Vides quomodo ascendit odoramentum humilis
orationis? Ascendit pharisęus ille in templum vt oraret: sed *Luc.18.b*
orationis eius odor nesciuit ascendere. Bona gratiarum sibi diuinitus collata secum reputat, & quasi vnguenta recensęt. Non sum, inquit, sicut cæteri homines, raptores, iniusti, adul- *Ibidem.*
teri. Audi prę quibus vnctum se gloriatur, gloria eius, in confusione aliorum videtur. Non magna gloria, magna tamen ipsi videtur. Ipsi redolet, non tamen super aromata, sed super sulphura cæterorum. Audisti quibus pręferatur: audi nunc quid in se gratiæ pręferant vngueta, in quibus pharisæus gloriatur: Ieiuno bis in sabbato, decimas do omnium quę possi- *Ibidem.*
deo, & si quem defraudaui, reddo quadruplum. Bona hæc legis elementa redolent, non euangelicam doctrinam. Non ieiunat per omne tempus, nō renunciat omnibus quæ possidet, vt nō habeat vnde possit vel primitias vel decimas dare. Defraudata reddit in quadruplum, non se patitur defraudari, nō quod reliquum est exponit partem auferenti, non acceptas se habere dicit iniurias, Pharisęe inter infirma opera supra modum tumes. Pharisęe non rogas, sed propè astanti publicano iniurias irrogas. Tu de teipso perhibes testimonium, exiguū est testimonium tuum. Duo quędam in oratione tua non tam redolent quàm fœtēt, tumor & tepor. Tumor est in eo quòd publicano improperas. Tepor quidem, quia omnino nihil rogas. Quomodo enim non tepebit oratio, elationis vento & L
inanitate satiata? Pharisęe nō oras, sed effers teipsum. Tu de teipso perhibes testimonium, & testimonium tuū non est verum. De operatione tua exiguum est, de prælatione non verum. Audi enim testimonium veritatis. Amen amen, inquit, dico vobis, descendit hic iustificatus ab illo in domum suam. Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quē *2. Cor.10.*
deus commendat. Ideo fœlix anima ad quam ab ipsa veritate tam excellens commendatio profertur: Odor vnguentorum tuorū super omnia aromata. Magnum exhibitū est publicano testimonium, huic autem cui laudes istę canuntur, multo maius. Descendit ille iustificatus à pharisęo, hoc est ab homine elato, ab homine iniusto, in domum suam: huius autem spōsæ vnguētorum odor omnia excedit aromata. Ingens prœconiū, sed ipsa non ab homine testimonium accepit, sed ab illo qui corda scrutatur, qui per fidem & dilectionem in corde ipsius & inhabitat & operatur. Non se commendat, non improbat
alios. Fauus enim distillans labia eius. Capitulum hoc ordine *Canti.4.c*
sequitur, sed hodie tractari non potest. Crastina disputatio auditui vestro & auiditati dabit gaudium & lætitiam in domino Iesu. Quod ipse prestare dignetur qui viuit & regnat per omnia secula seculorum. Amen.

Sermo triceſimuſquartus. M

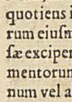
IEsuus distillans labia tua sponsa, mel & lac sub lin- *Canti.4.c*
gua tua, & odor vestimētorū tuorū sicut odor thuris. Vehementer dulcia sunt quę nūc dicta sunt ad sponsam. Sed queritis quomodo superioribus ista conueniant? Semel vos commonuisse sufficiat, necessitate cōtinuationis liberam esse legem commendationis. Non tenet seriem, sed vtitur vaga licētia. Vbi laudū ratio vertitur, non potest ordo quidem exigi: sed nec debet respui, si assignari queat. Post vnguentorū laudes statim labiorū gratia profertur in medium. Quid enim si non de vnguenti virtute hęc in labiis diffusa est gratia? Euangelium reuolue, & aliquid tale *Lucæ.4.c*
de sponso ipso dici inuenies. Spiritus, inquit, domini super *& Esa.61.*
me, eo q̄ vnxerit me: euāgelizare pauperibus misit me. Oportuit ergo & spōsam in hoc assimilari spōso, vt & ipsa in opus euangelij vnctione spiritus vngeretur. Spiritus enim ad officium vngit & ad efficaciam. Vtrumq; ab illo est, & ministerij
gradus, & gratia ministrandi. Sine gratia gradus inutilis, & *Roma.10.*
sine gradu præsumptionis vsus est gratiæ. Quomodo prędicabunt nisi mittantur, aut quomodo mittētur nisi vngantur? *Luc.4.c*
sicut scriptū est. Spiritus domini vnxit me: euāgelizare pau- *& Esa.61.*
peribus misit me. Spiritus ordinat in officium, spiritus & os aperit, & format in vsum. Idcirco in laudibus sponsæ prius agit de vnguentis sponsæ, deinde de dulcedine labiorum eius: quia & si dulcia loquitur, non ipsa est quæ loquitur, sed spiritus spōsi qui loquitur in ea. Deniq; audi quid ipse spōsus Iesus

A sus primitiuę pollicetur sponsæ, id est apostolis, quia primi-
Luc.21.c tias spiritus acceperunt: Ego, inquit, dabo vobis os & sapiētiam, cui non poterunt resistere omnes aduersarij vestri. Magna quidem virtus sermonis diuini, & aduersantes reuincere potest, & nō aduersantes allicere. Et hoc ipsum est de præconiis eius: quod nunc in disputatione fertur, ad blandimentum
Canti.4.c plus spectat, quàm ad redargutionis effectum. Fauus distillās labia tua. Familiare quidē est illi & quasi innatum dulcia loqui. Siquando autem increpat dure, peregrinum illud ab ea, & delonge ascitum, & non insitum, nec sic est affecta, sed magis coacta. Cum dulcia loquitur, de propriis loquitur: cum vero dura, non habet hæc oris eius qualitas, sed prauitas audientium. Ergo de proprio & de familiari laudat sponsam,
Ibidem cum dicit: Fauus distillans labia tua. Sed quia de continuatione aliquanta iam audistis, vultis & de continentia cōmendationis eius differam? Tria quædam laus ista complectitur, dulcedinem, plenitudinem, parcitatem. Dulcedo considerat in genere, plenitudo in copia, parcitas in effusione. Quid effusionem dico? Distillatio magis est quàm effusio.
Fauus distillans labia tua. Quid necesse est in assignādis singulis immorari? Ipsi enim scitis, quia fauus non nisi dulcedinem effundit, nec nisi de pleno effūdit. Et de plenitudine quidem ipsa, non totam ipsam. Ideo fauus non effundens, sed di-
B stillans labia tua. Est ergo in labiis sponsæ & dulcedo sola, & dulcedo plena, & dulcedo sobria. Plene quidem possidetur, sed non plene effunditur, sed prout auditorum capacitas exigit. Vultis etiam ipsius sponsæ de labiis suis habere testi-
Psal.118.n moniū? Quàm dulcia, inquit, faucibus meis eloquia tua, super mel & fauū ori meo. Dulcia quidē sunt labia spōsæ. Eloquia enim domini distillant ab eis. Eloquiorū domini est ista dulcedo. Non enim de suo loquitur, sed quasi sermones domini. Idcirco diffusa est gratia in labiis eius. Accipite iam ex parte qualia mella sacri fauus distillat eloquij, & vnicuique sicut deus diuisit vasi, cui instilletur, mensuram. Remittit, permittit, promittit, præmittit. Delicta remittit, infirma permittit, æterna promittit, & ipsorum primitias quasdam præmittit. Sapientiam loquitur inter perfectos, sapientiam quidem non huius mundi, sed dei: sapientiam in mysterio absconditam, & inter minus spiritualiter sapientes nil arbitratur se scire nisi Christum Iesum, & hunc crucifixum. Cohortatur ad perfectionem, non cogit, sed magis consolatur pusillanimes, suscipit infirmos: & si inquietos corripit, correctio iam dulcedinē sapit maternam: peccanti compatitur, conuerso indulget, nec indulgentiarum numerum & quasi terminum quem non trāsgrediatur præfigit, cui præcipitur septuagiesiepties in die delicta totiens confitenti donare. Vide q̄ magna multitudo dulcedinis in labiis spōsæ, quę quotiens ipse pereffluis in malum, totiens si conuertaris ipsa tibi distillat in bonum, & prę-
Luc.15.b bendę venię vicibus non exhauritur. Denique instar angelo-
C rum dei, non insultat sed exultat super peccatore pœnitentiam agente. Bonum ergo est labiis eius auditum præbere.
Nam & dominus precibus eius aurē accommodat, sicque tuū prouocat & inuitat affectū, vt prodat & suum. Loquere spōsa quod loqueris, quia audit cum desiderio dilectus tuus siue disputantē de se, siue colloquentē sibi. Sed cū ipsi spōso spōsa loquit, tunc loquitur in loquela dulcioris labij, & lingua altera. Tunc cordis labia verę melle delectationis stillant diuinæ, imò non tam distillant q̄ fluunt, quoniam hora illa in melleas affectiones anima tota conuertitur. Beata vicissitudo, quando de corde sponsæ quædam fluenta mellis emanant in dilectum, & ab ipso redundant in spōsam. Ad locum enim
Eccles.1.b vnde exeunt hæc mellis flumina reuertetur vt iterum fluant. Boni faui in labiis sponsi & sponsæ eructantes ex hoc in illud, & inuicem rorantes amoris dulcedinem. Ille desuper irrorat gratiam: illa deorsum actionem gratiarum. Ipse Iesus in anima dilecta roris huius mel & stillas genuit. Dulces omnino stillę roris, affectiones illę diuini amoris, quando sponsa liquefacta tota distillat à facie eius, quem diligit, à facie dei sui. Ideo quasi fauus distillans labia eius, eo quòd vehementer dulcis est sic affectę mentis succensio, sed velox succisio, propter illum dulcem excessum mētis raptum, & propter citam interruptionem. Fauus distillans labia tua. Purgata omnino hæc ego crediderim labia, de quibus ipse Iesus dulcedinem melleam haurire se reputat. Esaię labia forpice & car- D
bone de altari tacta purgātur. Misit, inquit alius, manū suam *Esaie.6.c*
dominus, & tetigit os meum. Quæ sponsa est, non carbonem, *Hiere.1.b*
nō digitum optat, sed oris contactum. Osculetur me, inquit, *Canti.1.a*
osculo oris sui: labia labiis debentur. Nec enim de sponsę labiis exprimerentur dulcedines, si non labiis imprimerentur dilecti. Quid autem nisi osculi suauitate, quod de labiis spō-
sæ rapit, se delectatum gaudet cum dicit: Fauus distillans la- *Canti.4.c*
bia tua? Propter vtrunq;, & propter osculum charitatis, & p-
pter oraculum veritatis. Fauus, inquit, distillās labia tua, mel *Ibidem.*
& lac sub lingua tua. Istud iam proprie ad eloquij gratiā respicit. Nam labiorum vsus & iam ad osculum est: linguę vero ad eloquium tantum. Non tantum dulcedo in lingua sonat, sed mel & lac sub lingua tua. Simulata dulcedo est, quæ tantum sonat in lingua, & non sentitur sub ipsa. Exigua est, quæ tota est in labiis & in lingua, & non pars eius maior sub lingua. Non est dulcedo tantū in eius lingua, nec tota est in lingua, sed sicut ipse qui nouit testatur: mel & lac sub ligua tua. Ideo eructat verbum bonum: verbum tam melleum q̄ lacteū, propter deitatis maiestatem, & propter incarnationis mysterium. Lingua & labia ac si quidam argenteus canalis sunt per quem de cordis fonte riuuli lactis & mellis erūpunt. Vtrumque dulce, sed distincta dulcedo. Lac paruulorum est, vt Pau- *2.Cor.3.d*
lus loquitur. Et idem inter perfectos dulcem & diuinam & *1.Cor.2.b.*
quasi melleam sapientiam docet. Alij mel tantum habent sub E
lingua, alij tantum lac, & non mel. Mel autem & lac vtrumq; pariter sub lingua sunt sponsę. Nec mel fluit, sed magis distillat. Nec enim passim & intemperanter profundit sublimes illos & reconditos sensus secretorum cœlestium, deitatis arcana, nec lactis potum sine delectu propinat: Mel, inquit, & *Canti.4.c.*
lac sub lingua tua. Non enim sermo est vel interna dulcedine vacuus, vel internæ dulcedini coæquatus. In promptu est illi dulcia loqui sub cuius lingua mel & lac. Beata ligua, quę velut fauus distillat, & velut vbera quædam parulorum lacte di-
stenditur, quę mel distillat, & lac fluit. Omnis clamor & ama- *Ephe.4.g.*
ritudo & blasphemia longe ab istis proscribitur labiis, sicut Apostolus suadet, hortatus hæc iuxta psalmum: Sub lingua *Psal.9.e*
eius labor & dolor. Sed mel & lac, inquit, sub lingua tua. Fa- *Prou.5.a*
uus distillās labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius, nō tamē mel & lac sub lingua eius: non in intimis eius, nō in vltimis eius, sed nouissima eius amara sicut absinthium, & acuta vt gladius biceps. De muliere vero forti hoc idē in prouerbiis, inquit: Fortitudo & decor indumentum eius, & ri- *Prou.31.d*
debit in die nouissimo. Spirituale illū & vere beatū risum iā nūc parturit os eius, & quasi dulcedo eius sub lingua latitat. Ebullient autem quę nunc subsunt mel & lac, in plenam lætitiam in die nouissimo. Tunc nulla ex parte quasi sub lingua premetur silentio, sed pressum diu prorumpet gaudium, & implebitur os eius risu. Os, inquam, mulieris cuius fortitudo & decor indumentum eius. Vide quomodo non oportet F
nudam inueniri quæ promissa sibi expectat gaudia reddi.
Quis scit si non hęc ipsa sunt indumenta, de quibus in hoc eodem cātici loco subsequitur: Quia odor vnguentorū tuorum sicut odor thuris. Operui, inquit psalmista, in ieiunio a *Psal.68.b*
nimam meam. Item: Humiliabo in ieiunio animam meam, & *Psal.34.a*
oratio mea in sinu meo conuertetur. Bona vestis ieiunium, in cuius sinu quodam secreto oratio cōmoratur. Vestis est quæ sinū habet. Oratio mea in sinu meo conuertetur. Habes hic vtrumque, si aduertas, & in ieiunio indumentum fortitudinis, & in oratione odorem thuris. Oratio, inquit, mea in sinu *Ibidem.*
meo conuertetur. Cur vero, ait in sinum? An forte defectum orationis tepidæ & ifractę dedit intelligi, in ipso primo euanescentis processu, ideoque dicitur in sinu suo conuerti, ibidem scilicet occidens vbi exhauritur? Sed quomodo conuertitur & redit, quæ perit? Magis quidem in sinu conuerti videtur, quæ celerem precis reportat effectum, & si nondum plene, ex parte tamen humilis & deuotę petitionis fructu potitur. Habet enim dulcedinem multam vehemens & deuota oratio, & dum dirigitur in conspectu domini quasi incēssum, suauem ipsa odoris sui sensum haurit. An non bonum indumentum cum vapor huius nebulę ipsam offerentis operit & vestit animam? Bonū plane. Sed nos sicut cœpimus, vestimentorum interpretationes secundum exteriores actus exequa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G mur. Opera enim bona & priorem deformitatem operiunt ne ad noxam imputetur: & decorē quendam & venustatē cōferunt vt ad gratiam reputetur. Bona enim vestimenta, bona sunt opera: & simul ornant & orant. Et q̄ ornent, manifestū quidem est, sed non omnium ornatus redolet thura, non orationis specimen tenet. Deniq; cuiusq; opera & patientia, & publica, ostentationem & inanem iactantiam redolent: non supplicationis instantiam, non solicitudinem placendi domino, non impetrandę vota gratiæ. Quomodo enim aptabitur odor vestimētorum tuorum sicut odor thuris? Qui vero omnia agit vt ei placeat cui se probauit deo, vt ei⁹ mereatur fauorem, vtiq; odor vestimentorum eius sicut odor thuris.
Et quidem thura nisi deo soli nec offerri solent nec debent: ideo odor vestimentorum eius sicut odor thuris, cum quicquid siue palam siue clam agit, ad impetrationem placationis refert diuinæ. Idem videtur esse oleum in vasis, & in vestimētis odorem, sed odorem thuris. Quid aliud, q̄ gaudia illa
Psal. 62. a spiritualia & æternam delectationem deum exorat, qui omnē aliā abiurat & horret? Sitiuit, inquit psalm⁹, in te anima mea, q̄ multipliciter tibi caro mea? Vides in verbis quomodo & ipsum carnis vestimentum quasi orationis habet vicem, dum deo sitire dicitur. Caro voluntariis afflicta disciplinis, noune deum ad propitiationem flectere nititur? Ipsa eius propter deum supplicia, quædam ad eum supplicationes sunt. Eleemosyna pauperi misericorditer impensa exorat. Carnis pro-
H prię delectatio discrete repressa, cur non & ipsa orationis habet effectum? Voluptatis repressio, quædam est votorum expressio, & desiderij delectationem aliam suspirantis. Orationis feruidę effectus in sinu cordis vertitur & conuertitur.
Thura in exterioris abstinentiæ vestimēto suauiter fragrāt. Et bonum omnino vestimentum, quando anima, non tam carne vestitur, q̄ carnalium ieiunio quodam & temperantia voluptatum. Bonum omnino vestimentum continētia virginalis: suauem redolet & velut thuris odorem vel illi quem diligit, vel sibi quæ diligit. Quicquid cum dilectione offertur, non potest eius delectatione non perfrui ipsa quæ offert. Omnis enim hæc dulcedo quæ prædicatur in ea, sentitur & ab ipsa. Ab ipsa manat, & in ipsa manet. In labiis fauus, sub lingua mel, & in vestimētis eius redolētia thuris. Proxima sunt ipsi vniuersa hæc, quorū tam gratus est sensus, & pfruitio dulcis.
Psal. 18. d Erunt, inquit Dauid, vt complaceant eloquia oris mei, & meditatio cordis mei in conspectu tuo semper. Habetis hic vtraque hæc: & ne quid desit ad cumulum gratiæ, sub vestimentorum vocabulo operum qualitas tertio loco profertur in medium. In labiis stillat eloquia: sub lingua meditationes melleę fluunt: vestimentorum ornatus thuris spirat odorem.
Quid illi censes deesse ad gloriam, in qua hæc tria complacent, os, animus, opus? Hoc numero omnia comprehensa sunt, sed ordine conuersa sunt. Ab operibus enim inchoan-
I *Acto. 10. a* dum est, non ab eloquio. Cornelij centurionis primo opera & orationes exaudite sunt: fide corda mundata sunt, deinde super ipsum & super suos spiritus cecidit. Et erant loquētes linguis ipsi apostoli, post ascensionem domini vnanimes perstiterunt in oratione: completis promissionis diebus repleti sunt spiritu: postea profecti prædicauerunt vbique. Primo in oratione profusi sunt, deinde spiritu infusi sunt: & sic quā susceperant aliis gratiam ipsi profundunt. Primo expectatione & desiderio conuersi sunt ad deum. Secundo ad ipsos facta est dei conuersio. Tertio ipsi conuersi confirmantur & confirmant fratres suos. Sed siue sanctitatem vitæ, siue visitationem diuinam, siue verbi ministerium in apostolis attendas, omnia hęc vestimentorū vicem tenēt, his omnibus operti sunt & ornati sunt. Quid in illis relictum est nudum, aut vetustate pristina sordens, quin tam festiuo & verbi & virtutis cultu resplendeat? Eximius itaque cultus in illis, sed nec copia minor. Quidnam hæc vestimenta redolent? qualis est odor eorum? nunquid non sicut thuris? Cum domini pecuniam conseruis erogant, nō inde penes se quicquam vel furtim residere passi sunt: nihil inde fraudulenter sibi decerpētes: etiam à laudis munere manum excutiunt, omnia referendo ad gloriā dei. Quasi cœli decoro vestiti sunt lumine, sed cœli enarrant gloriam, non suam, sed gloriam dei. Ipse tibi Paulus subtilia & indissolubilia quædam vestimenta verbis suis contexit, & pro capacitate tua, luminis & intelligentiæ K coaptat amictū, nō tamē in persuasibilibus humanæ sapiētiæ verbis, sed in doctrina spirit⁹. Ideo vestimēta quibus vel ipse tegitur, vel quæ tibi contexit, non nisi thuris habent odorē. Nam affectata verborū lasciuia & cultus, inanis & leuis gloriæ redolere videtur affectum. Et qui non leporem eloquij, sed lubricas & fallaces disputationes subtilioris sectātur materiæ, dum se nimis propter inanem fauorem extenuant, aliquotiens intexunt blasphemias. Non ergo odor vestimentorum eiusmodi sicut odor thuris. Nullum in vestimentis sponsæ excipere videtur, dum indefinite pronunciat: Odor vesti- *Canti. 4. c*
mentorum tuorum sicut odor thuris. O me fœlicem, si vel vnum vel alterum in me vestimentum, integrum reddat thuris odorem, nec aliqua admixtione peregrina corruptum. Nam ad hanc mensurā vt omnia eius indumenta velut thura redoleant, neminem accessisse puto qui necdū in sponsarum sortē meruit ascisci à domino Iesu sponsarum sponso.

Sermo tricesimusquintus.

ORtus conclusus est soror mea sponsa: ortus conclu- *Canti. 4. b*
sus, fons signatus. Primo ex verbis suis laudatoris huius affectum pensare oblectatus videtur, qui nō est contentus laudasse semel. Et quantum esset si vel simpliciter & sine repetione eius quam alloquitur, eloqueretur præconia, nunc autem & exquisitis ad illam vtitur
L blandimentis, & congratulando ipsa cōgeminat. Quidni quā in matrimonij delegit gratiam, non eius dotibus eximiis aggaudebit? Non poterat in tam dulcis necessitudinis iura nisi digna eligi, nec iam electa tepide diligi. Nunquid nō æquum est vt & ipsa in talibus ei placere studeat, qui sic ipsam ꝓbauit? Ipse probat, ipse talem parat, ipse plantat sibi paradisum
Gen. 27. d voluptatis, ipse qui talem eam parat, ipse comparat paradisum deliciarum. Ecce, inquit Isaac, odor filij mei sicut odor agri pleni, cui benedixit dominus. Hæc autem non agro confertur sed orto: vbi spiritualis videtur plantatio florum, & aromatum cultus vberior. In hunc ortum Iesu bone libenter
Canti. 4. b descendis ad areolas aromatum: cum cubes in eo vt colas & custodias illum. Ortus, inquit, conclusus soror mea sponsa, ortus conclusus. Per ortum internas fratres, intelligite delicias: per conclusionem, disciplinam custodię. Quem dabitis orto similem, nisi cuius anima spiritualibus sic affectibus redolet, sicut aromaticis floribus ortus? quàm iucundum penetral, quàm suauis recessus in pectore sponsæ, in pectore tam florigero vt orto comparetur. Nulla in eo radix amaritudinis sursum germinans, per quam orti huius impediantur deliciæ. Omnis plantatio quam non plantauit pater meus cœlestis, non inuenietur in eo. Denique ipse plantauit hunc ortum voluptatis, vt solus operetur & custodiat illum. Gemino
M quidem operatur modo, plantans & purgans. Plantat, vt sit omne ei semen verum: purgat vero, vt fructum plus afferat. Et plantatur vt semen verum sit, & purgatur vt semiplenum non sit. Quid proderit plantatio facta ad veritatem, si purgatio desit ad vbertatem? Nihil confert cultura diligens disciplinæ, si custodia desit. Neutro destituitur qui assimilatur orto, & orto concluso. Ortus conclusus soror mea sponsa. *Ibidem*
Male ortū, in quo positus erat, custodiuit Adā cōtra lubricū fraudulenti serpentis ingressum. Iucundus quidem ille corporalium paradisus lignorum, sed ego multo meliorem in eius animum plantatū intelligo. Nihil obfuisset in illum corporalem irrupisse, si non irrupisset in istum. Admissus est co- *Eccles. 10.*
luber, & statim eius persensit venena. Qui enim dissipat sepem, mordebit eum coluber. Bona custodia sepes, quæ culta ab incultis separat, & seruat illæsa. Circunda ergo hanc orto tuo sepem, ne si fuerit ablata sepes, destructa maceria, in direptionem & conculcationem fias. Non erat ille recluſus hosti: ejecto & exuli inde quàm grauiter est intercluſus? Cum difficultate regreditur vnde incauta facilitate prolapsus est. In sudore vultus pane vescitur suo, qui in paradiso de vitæ ligno ad libitum poma carpebat. Hic vescitur pane suo, ibi vitæ fructibus. In paradiso produxit dominus omne lignum pulchrum visu, & ad vescendum suaue. Laborat in terra ejectus Adam, non dominus: sed ipsa terra spinas & tribulos germinat operanti. Paradisus gratis dat fructus suos: terra laboranti

A laboranti nec suos. Commutatio misera, sed tu domine per-
Psal. 72. d dis (& iuste) omnes qui fornicātur abs te. Iure perditur, qui tam charas necessitudines perdit fornicādo: nec vltra meretur hæc blandimēta audire, vt vocetur soror, vt sponsa, vt ortus, & ortus conclusus, qui neminem nisi dilectum admittit. Porta paradisi tui semper clausa sit, soli principi pateat. Non deiiciatur in securi, & ascia ianua eius. Vnus sit aditus, & his commissus Cherubim. Nihil admittatur nō examinatū prius gladio flammeo, nihil quod verbum dei reprobet, quod non approbet charitas, quod non ad perfectionem & plenitudinē legis accedat. Plenitudo ergo sciētiæ Cherubim, & plenitudo legis charitas: in qua omnia concluduntur mandata. Hæc sit tibi custodia flāmea, vt quicquid irrumpere indignū tentauerit, sub momento & non lente consumat. Nunquid non cōmode dilectioni est assignata cōclusio, quæ sponsæ semper constringit affectus, & cōcludit in idipsum, ad interiora semper conuertens, vbi delicię eius sint esse cum filio dei? Bonus
B dilectio murus: sed habet hic murus antemurale. Dilectio quasi murus est, antemurale regularis astrictio. Illa cogitationes sanctas, & affectus dulces includit: hæc occasiones delinquendi repellit & excludit. Hæc opportunitatem vacationis ad amoris prę̄stat officia, illa perfruitur. Ille mur⁹ gratus est: hic necessarius. Ille te cœlestes inter delicias claudit: iste proscribit mundanas. Si tibi votiuum est cor tuum velut ortum deliciarum præstare Christo, non egreferas hoc antemurali si concluderis. Delicias perdere vult quas habet (si tamē habet) qui de munitione submurmurat. Ortus nescit esse, qui non vult esse concluſus. Ortus cōclusus, fons signa-
Canti. 4. d tus. Emissiones tuæ paradisus malorū punicorum, cū pomorum fructibus. In tribus huius orti laudes absoluit, cōclusus, & irriguus, & aromaticus. Primum securitatem cōfert: secūdum fertilitatē: tertium & ad germina, quæ producit, respicit, & ad gratiam. Nonne nobis gratus ortus iste videtur tā integer, tam vber, tam vtilis? Nec tantū vtilis est, sed aromaticus, & abūdās deliciis. Quis nostrū has ad se laudes audeat ꝛtrahere? Quis hæc sibi dici blandimenta præsumat? Atque vtinā sicut irrigationē & germinationē optamus aromatū, sic concludi signariq; non detrectemus. Non enim immissiones illas aromatum producit, nisi ortus cōclusus, & fontis signati, fluenti irriguus. Signetur ergo fons tuus, vt non effusione prodiga totus exsiccetur, signetur vt ad irrigandum tibi sufficiat. In plateis tuis aquas tuas diuide, habeto eas sol⁹, vt nō sint alieni participes tui. In plateis, inquam, sed in tuis aquas diuide, vt virtutum aromata tibi accrescant, ac si iuxta aquā in plateis. Quomodo nō erit fons signatus, qui de fonte illo
Ioan. 4. a vitæ profluit quē signauit deus pater? Qui, inquit, biberit de aqua hac, quam ego do: fiet in eo fons aquæ salientis in vitā æternam. In fonte hoc, quem signatum vocat, signatam quandam, & spiritualem, & propriā, & à seculari seiunctam doctri
C nam intellige, aut doctrinam, aut certe deuotionem priuilegio dulcedinis signatam, & quasi singularē copiosę fluentem & iugiter. Hæc est quæ omnia virtutum læta reddit genimina. Hæc est fortium operum exhilaratio, ac si quædā irrigatio ossiū. Gaudiū enim cordis exhilarat hæc singularis, & insignis deuotio in deum, quasi fons signatus & proprius, segregatus q̄ in hoc ministerium, vt cor sponsæ, ac si ortū quēdam irriget in sponsi delicias. Signetur ergo vt non fiat iux-
Prou. 15. d ta quod scriptum est: fons tuus turbatus pede, & vena corrupta. Alioquin nescit tuus dilectus de puro fonte potare. Si-
Psal. 4. b gnatum est, inquit, super nos lumen vultus tui domine, dedisti lætitiam in corde meo. Lętitiam ad irrigationem deflecte.
Psal. 64. c Deniq; in stillicidiis fontis ortus lætabitur germinans. Nōne recolis de Genesi, q̄ fons ascendebat & irrigabat totam faciem terræ? Adhuc terra dedit fructus suos, nondum nouit spinas & tribulos. Quis dabit ortulo meo hanc aquam, & areolis meis hunc fontem signatum? Quis dabit vt tota ortuli mei facies irrigua sit lætitiæ & lucis riuulis, nihil in eo aut sterile sit, aut quadā indeuotione triste? Vicina sterilitati videtur operatio tristis, & spiritualis gaudij carēs irrigatione. Deniq; & si quid nascitur, quasi radix ascēdit de terra sitienti. Quasi radix, non quasi flores, non quasi fructus. Quasi radix: hoc est, aut parum, aut nihil plus habens in radice. Ideo fontis inducta est mentio, vt germina læta credas erumpere in orto irriguo. Et est equidē ortus cuius aquæ fortuitę sunt, & D
quasi deforis ascitę, non perennes, non proprię. Bonus autem ortus, cuius fons in ipso nascitur. Fons signatus & proprius. Fons, inquit, & fons signatus: id est iugiter intus erumpēs, & non valens corrumpi. Fons, quia vbertim fluit. Signatus, quia nequaq̄ pereffluit. Aut ideo dicitur fons signatus: quia & si aliis alij fontes sunt, sorori & sponsæ specialis est fons & ꝓprius, & quadam prærogatiua signatus. Bonus omnino fons sapientiæ, sed adhuc sub signaculo nobis emanat, dulciter sapit, sed nondum dilucide scitur. Signatus est, & clausus sub figuris. In Apocalypsi liber ostenditur in manu sedentis su- *Apoc. 5. a*
per thronum, signaculis septē signatus. Vtriusq; ratio & fōtis & libri ad sapientiæ spectat intellectum, sed vterque signatus est figuris, & ęnigmatibus inuolut⁹. Signatus est. quibusdā enim nobis intimatur indiciis, & occultatur in ipsis: & sicut in Apocalypsi libri signati legis apertiones, ita & hic
Canti. 4. d signati fontis emissiones. Emissiones, inquit, tuæ paradisus malorum punicorum cum pomorum fructibus. Fons iste signatus quidem est, sed exsiccatus non est, cuius tam gratiosæ sunt emissiones. Signatus est fons sapientiæ, sed ab emissio-
Zac. 13. d nibus eius cognoscetis eam. Erit, inquit, fons patens domus Dauid in ablutionem peccatoris & menstruatę. Ille patet, hic signatur. Ille abluit, hic alit. Ille lauat, hic rigat. Ille purgat delicta, hic producit delicias. Ille communis multorum, hic specialis est sponsæ. Ibi remissiones fiunt, hic emissiones. In
E psalmo pro octaua vide quomodo primo lectum lauat, deinde rigat. Non enim est satis à fœditate lauari, nisi & fœcunditas sectetur. Emissiones tuę paradisus malorum punicorum. Ita Iesu bone, ita est. Emissiones istę, immissiones sunt tuæ, immissiones per angelos bonos. Non posset tales emittere delicias, nisi tu intrinsecus delectationes aquæ viuę immisisses. Signatum est super nos lumen vultus tui domine, *Psal. 4. b*
dedisti lætitiam in corde meo. Signatum est super nos, quod desuper nobis impressum est. Cui diuini luminis imago desuper imprimitur, intus in corde lætitiæ spiritualis vbertas exprimitur. Ideo glorioſę emissiones filię regis abintus sunt. Emissiones tuæ paradisus. Non sunt exiguę deliciarū intrinsecus copię, de quibus integer paradisus emittitur. Vtrunq; habes, & paradisum conclusum, & paradisum emissum. Ille est in puritatis affectibus, hic in actibus pietatis. Ille intus est, hic de illo procedit, & probat illum. Vtraque delectabilis est, & conscientia, & conuersatio sp̄sæ. Omnia enim proponit vtiliter, & disponit suauiter. Ideo quasi paradisum quendam cernas in eius habitu & opere exteriori, dum honestas placet in singulis, & series in collatis, & suauitas in dispositis. Modeste & in tranquillitate omnia agit, vt virginalis in ea verecundię nō violetur serenitas. Denique & paradisi dotes enumeraturus incipit à verecūdia in eius designationem
F propter colorem similem punica mala proponens. Emissiones tuæ paradisus malorum punicorum. Potest & in malis punicis martyrum intelligi patientia, eo ꝓ proprio sint sanguine rubricati. Et bona pudicitię comes patientia quæ in laude sapientiæ sibi connectuntur, sicut scribitur: Sapientia *Iaco. 3. d*
quæ desursum est, primo quidem pudica est, deinde pacifica. Pudicitia modeste se & pro dignitate temperat: patientia alienam immodestiam ęquanimiter portat. Illa proprios motus informat, hæc alienos impetus infringit. Illa decor est, hæc fortitudo: ideo dicitur: Fortitudo & decor indumentum *Prou. 31. d*
eius. Primo, inquit, pudica est, deinde pacifica: & post aliquanta subiungit: Plena operibus bonis. Bonum est enim *Iaco. 3. d*
perfectionem pati, sed propter iustitiæ fructus. Ideo emissiones eius malorum punicorum sunt, sed cum pomorū fructibus. Bona quidem pudicitia: sed si ociosa non est, non affectata, non ficta, sed fructum afferens in patientia. Illa disponit suauiter, ista protegit fortiter. Illa modesta: hæc longanimis. Ideoque his duabus nunc annectuntur, quasi consummatio & finis operum fructus pomorum. Transeundum iam erat ad arborum aromaticarum disputationem, ad delicatiores species, ad emissiones cypri cum nardo: nisi mala punica odore nos adhuc traherent, & festinantem ad alia retinerent sermonem. Nos malorum punicorum parabola respicit, qui regulares celebramus conuentus, qui sub vno continemur ordine quasi grana sub cortice. Atque vtinam hæc

grana

Universidad de Deusto
Biblioteca

G grana imitemur, similiter in cohęrętia cordis vnanimes, sicut in conclusione quadam ordinis. Pene indiscreta facie huius sibi mali grana cohærent, numeri singularitate magis distant quàm specie: discamus & nos abinuicē numero differre, non animo. Non rixantur inuicē, non contra corticem murmurāt, non tentant illum perrumpere, patienter se sinunt eius quasi
Psal.132.a aluo concludi, vt quodammodo dicere illud videantur. Ecce q̄ bonum & q̄ iucundum, habitare fratres in vnum. An nō fratres, in hoc ordine nostro, ac si in cortice punico passionis Christi per imitationem color rutilat? Deniq; velut quędam huius mali grana sunt, qui sibi natiuum dicunt sub disciplinæ corio contineri, qui nō tam premi se censent, q̄ protegi. Absit amor proprietatis, absit amor priuatę potestatis, & huius te mali granum exhibes. Discant alij nostro inuitati exēplo q̄ bonum sit, & q̄ iucundum habitare in quodam orto cōmunionis, & sub munimine corticis. Charitas vniat, & cortex muniat. Quot videtis ordinata collegia, tot intelligite velut quædam mala punica, quæ de fonte fluxere baptismatis. De-
Acto.4.f nique credentium (vt legimus) erat cor vnum, & anima vna. Ex illis quasi granis tantarum congregationum ordinate & vnanimiter viuentium mala punica prodierunt. Illos primos credentium conuentus nō adstringebat adhuc institutio ordinis, sed instinctus amoris. Non modo ducebant vtile, non modo bonum, sed etiam iucundum habitare in vnum: sicut
H vnguentum quod descendit in barbam, barbam Aaron: in oram vestimēti ab ipso capite Christo Iesu: qui viuit & regnat per omnia secula seculorum. Amen.

Sermo XXXVI.

Canti.4.d Missiones tuæ paradisus malorum punicorum cum pomorum fructibus, cypri † cum nardo, nardus & crocus, fistula & cinamomum cum vniuersis lignis Libani, myrrha & aloe cū omnibus primis vnguētis. A cypro incipiendum est: nam ibi terminauimus. Septem hic annumerantur arbores aromaticæ, quæ dicuntur emitti de fonte signato. Et quidem verba hæc videntur verba libri signati. Ita est, signata sunt, & obserata. Quid nobis Iesu bone, sponsæ tuæ laudes proponis: si non quid virtutis intus cōtinent, ipse depromis? Tu tenes clauem huius orti concluſi, tu signasti, tu resigna, tu solue: tu, inquam, solue septem ista signacula. Nemo nouit quæ sunt illa intima sponsæ, illa abscōdita tua, quibus adimpletus est venter tuus. Nemo nouit illa nisi tu, & cui volueris ipse reuelare. Vtinam & nos simus, qui facie reuelata gloriam spōnsæ, quæ ab intus est, speculari possimus. Magna gloria eius in mysterio tam numeri q̄ nominum istorum. Et quidem hic quantum donante domino quimus inspicere, septenarij sacramentum, aut spiritualitatē, aut vniuersalitatem indicat gratiarum. Id enim frequens & vsitatum est in sacris literis, vt septenarius numerus interpretetur dona illa, quæ perfecta sunt, & quæ desursum sunt. Diuisiones gratiarum sunt, & diuisiones ministrationum sunt, &
1.Cor.12.a diuisiones operationum sunt: idem autem spiritus diuidens singulis prout vult. Alias aliis diuidit, sed in sponsa quasi colligit & confert vniuersa. Non particulatim diuiduntur illi, quasi diuisa sint in illa. Aliis etiam diuidit & donat, illi non tam diuidit, quàm totum donat: nisi in hoc eum diuidere illi intelligas q̄ selectim & prærogatiue confert illi, vel in eodē genere gratiarum amplius, vel specialiter in alio. Posset alias arbores aromaticas enumerasse, sed sufficit septē, propter eā, quā dixim⁹, vel spiritualitatis, vel vniuersitatis significantia.

Nunc arborum istarum nomina, & naturas in discussiones adducamus. Et sub vmbra istarum immorari iucundum videtur, & fructus earum dulcis erit gutturi nostro. Vmbram, figuram ipsam intelligo: fructum, veritatem earū. Quomodo non dulcis sensuum fructus, quando ipsa verborū grata sunt folia? Et scitis quantam auditui nostro dat affectionem tam dulcium frequentia vocabulorum. Poterant ad permouendum affectum ista sufficere. Sufficit quidem affectui simplicitas ista: nam intellectui sufficere nequit. Mos gerendus est ipsi, qui pasci vult sensuū veritate. Dulciter auditur hæc
Canti.4.d dulcium inculcatio verborum. Cypri cum nardo, nardus & crocus, fistula & cinamomum, myrrha & aloe. Absit autem vt non multo dulcius intelligantur. Magnæ sunt corporales in arboribus enumeratis deliciæ, sed quanto maiores spiri- K tuales sunt quæ figurantur in istis? Emissiones, inquit, tuæ paradisus malorum punicorum sunt: sunt etiam cypri cum *Ibidem.* nardo. Bonus enim ordo, post labores patientiæ, post verecundiam pudoris ad vnguenta proficisci, & vnguenta regalia. Nā & de cypri semine regale confici solet vnguentum: & quia in malis punicis regularem interpretati sumus vnanimitatem, consequenter his verbis & vnguentis regiis excellentem quandam sublimitatem intellige. Qui se, inquit, humi- *Luc.14.c* liat, exaltabitur. In patientia & in vnanimitate, quid nisi hu- *18.c* militas? Humilitas nec contra iniuriantes tumet, nec supra consortes se tendit. In malis vero punicis humilitas: in cypro sublimitas. In illis labor: in his deliciæ. Cypri (vt aiunt) semen decoqui oleo solet, vt vnguentum exprimatur ex eo. Alij seminant in lachrymis, sed sponsa in oleo. Semina nostra, opera nostra sunt. Hæc si habent hilaritatem, quasi in oleo decoquuntur. Non satis est oleo intingi, nisi sint cocta & confecta in oleo, & quasi in ipsum oleum conuersa. Quod in oleo calente decoquitur, olei ipsius imbuitur natura. Coquuntur & conficiuntur semen cypri & oleum in vnam vnguenti qualitatem. Mira quidem confectio laboris & lætitiæ, eo mirabilior quòd in labore non labor, sed lætitia sola sentitur. Opus enim exultationis in oleo decoctum, in eius transit naturam. Opus ipsum (vt sic dicam) obliuiscitur opus se esse, dum amoris pinguedine totum inficitur. Sed ip- L sa interior exultatio de opere capit augmentum: sic enim & oleo semen confert, & oleum semini, quando cum exultatione operatur sponsa, & de ipso opere magis exultat. Vnguentum hoc regium est. Iesus ipse libenter ex hoc inungi- *2.Cor.9.b* tur. Hilarem enim datorem diligit deus. Etsi vnxit eum pater deus spiritu & virtute: etsi vnctus est oleo lætitiæ præ consortibus suis: vult tamen à consortibus suis vngi, & deuotionis nostræ optat vnguentum. Quis dabit mihi tantam olei copiam, in qua omnes operum meorum fructus decoqui possint, & cor meum totum confringi? Euangelista Ioannes sub typo vitæ contemplatiuę, sub sponsæ figura, in plenum oleo feruente dolium descendit. Quis dabit mihi tantam abundantiam olei, & olei feruentis, vt totus immergar & cōficiar? Quis dabit mihi tantam abundantiam olei & seminis cyprini, vt vnguentariæ confectioni sufficiat? Non omne semen hæc olei decoctio recipit, non omnem vult fructum. Denique non omne opus contemplationis immiscerī lætitiæ potest. Opera exterioris solicitudinis, & vsus contemplationis confici simul non possunt, nec in vnam coagulari qualitatem. Quos ergo fructus hæc confectio recipit? Illos pla- *Gal.5.d* ne quos apostolus enumerat: Fructus autem spiritus gaudium, pax, patientia, longanimitas, fides, mansuetudo, modestia, continentia, castitas. Hi fructus cum oleo contemplationis conueniunt, & quasi in vnam coeunt naturam. Sed & M illud semen huic confectioni maxime conuenit, de quo legitur: Semen est verbum dei. Denique & semen cypri cum *Luc.8.b* manna similitudinem quandam habet, in quo verbum dei figuratum accipimus. Vtrunq; enim & māna & cypri semē album est, & simile semini coriandri. Lex enim domini imma- *Psal.18.b* culata est. Hæc non vult aqua secularis discuti sapientiæ, nō eius assertionibus firmari, sed oleo spiritus, vt spiritualis sensus, vt vnctio spiritus exprimatur ex ea. Huius meditatio & contemplationis lætitiæ facillime commiscetur, cum sibi cōiungitur verbi studium, & gratiæ oleum in contemplatione: & dum illud per istam decoquitur, facillime ex hac confectione spiritualis exprimitur intelligentia, & vnctio quę docet de omnibus. Et vide quia non ait simpliciter, cypri: sed cypri cum nardo. Nardo se dominus fatetur præunctum in sepulturam. Quid ergo in nardo, nisi mentis quietem intelligis? Ideo cum cypro iungitur, eo quòd omnis contēplationis vsus quietę mentis indigeat. Cypri, inquit, cum nardo, nardus & crocus. Bona connexio. Crocus enim flos quasi aurei coloris ad sapientiæ rutilum refertur colorem. Ergo in cypro itelligitur vestigatio: in nardo, vacatio: in croco, visio sapientiæ. Iure nardus ponitur in medio, vtrique necessaria, id est vestigationi & visioni. Nam nec inuestigari sine vacatione mentis veritas potest, nec videri cum inuenta fuerit. Accipe ergo in cypro studium, in nardo ociū, in croco vtriusque

A usq; fructū. Noli decætero sponsa, noli dicere quia fusca sim, noli amplius te decoloratam vocare. Iam enim sponsi ipsius testimonio croceo colore resplendes, quæ crocum immittis. Bene croceo nitet colore, quem non infuscat fatuitas, quem non tædij & deficientis animi moribundus pallor inficit, sed sapiētiæ fulgidus, & rutilus charitatis color exhilarat. Si velimus hæc ad Christi personam reflectere, congrua plane interpretatio sequitur. Quis magis oleo decoctus est gratiæ? Ipse in manna intelligitur, ipse seminis cypri speciem tenet, ipse passionis cruce pressus sacramēta salutis & vnguēta gratiæ profudit: ipse in cypro patitur, & in nardo sepelitur, & de corde terræ resurgit in croco. Quasi nouus flos & rutilus, quando per resurrectionem eius caro resoluit. Et fortasse in fistula ascendit ad cœlum. Hæc enim arbor in altū excrescit, & sponsa eius quasi compatitur in cypro: cōsepelitur in nardo, & in croco conresurgit. Quid ergo consequens est, nisi vt
Coloss.3.a coascendat in fistula? Si enim coresurrexerit sponso, quę sursum sunt quærere debet, quæ sursum sunt sapere, vbi sponsus eius est in dextera dei sedens. Fistula, & cinamomum. Fi-
Canti.4.d stula exurgit in altum, cinamomum parūm quidem exurgit à terra. In fistula altum cernit, sed in cinamomo altum nō sapit. Illa ascendit, illud condescendit. Fistula est quando sponsa excedit deo: cinamomum quando contemperans est nobis. Etsi se contemperat, totum tamē est spirituale quod profert. Ci-
B namomum enim cum frangitur, visibile spiramētum emittit.
Mar.14.c Quando frangitur, nisi cum aperitur, cum exponitur? Sic enim Iesus cum accepit panem, fregit & dedit. Tunc ergo doctor contemperans seipsum quasi frangit, cum se cœperit aperire, vel audiri: cum euiscerare illa, quæ intus de supernis latent secreta: cum memoriam abundātiæ suauitatis eructat. Hoc est quòd cinamomum fractum visibile dicitur spiramentum emittere. Quare spiramentū, & quare visibile? Spiramētum, quia spiritualia sunt, quæ dicit: visibile, quia manifeste docet. Qui enim in sublimib⁹ ad ludicra & vanas fabulationes prolabitur: non condescendit, sed cadit. Fracte quidē loquitur, sed spiramentum suaue non emittit. Quasi fistula, quæ crescit in aquis, ita inter orationum lachrymas exurgit in altum. Pulchra ascensio. Sed vide vt descensus cinamomo sit similis. Cum te ab ascensu illo, & excessu aliqua rationabilis causa reuocat & restringit, esto velut cinamomū. Colloquia tua, conuersatio communis gratiam spirent. Et si de voluntate tua, & proposito aliquotiens reflecteris, ad senioris arbitrium reflexa, & quasi fracta sit voluntas, non murmur resonet, non querimonia: esto cinamomum confractum, visibile spiramentum emitte, eo q̄ virtus humilitatis in infirmitate vexationis, & velut fractionis proficit & probatur. Et spiramentum & visibile dicitur. Spiramentum, quia tranquillitas seruatur in corde: visibile, quia relucet in facie. His anne-
C ctit & omnia ligna Libani. Et vide quòd nulla nisi Libani ligna ponit, nec aliqua quæ sunt Libani prætermittit. Cum
Canti.4.d omnibus, inquit, lignis Libani. Ligna Libani & imputribilitatem habent, quia cedrina sunt: & puritatem, eo quòd sunt Libani. Sola ecclesiæ ligna sunt, quæ habent mysterium fidei in conscientia pura, & quandam quasi imputribilitatem contiuctiæ: sola eius ligna & puritatem & perpetuitatem habēt. Bonum plane lignum vir ecclesiasticus, in quo concurrunt &
Prou.31.d obuiant sibi fortitudo disciplinæ, & decor fidei. Fortitudo & decor indumentum eius. Erumpunt his diebus ligna quædam, quæ non plantauit pater cœlestis, ligna quæ non sunt plantata in Libano nostro. Fortitudinem prętendunt operis, iniuriarum insensibilitatem, parsimonię tolerantiam. Cedri-
ad Tit.1.d na videtur, sed Libani nō sunt, quia immunda est eorum mēs & conscientia. Infidelibus enim nihil est mundum. Fortitudo quidem quæ ostentatur & viresc it in conuersatione, in confessione putrescit. Quod ibi quasi fulget, hic fœtet. In opere quidem videtur pietas, in interrogatione infidelitas putret. Fortitudo lapidis, fortitudo eorū, & caro enea est: scilicet nō
Iob.41.c degenerant à patre suo, de quo in Iob scribitur: Induratum est cor eius quasi lapis, stringitur tanq̄ malleatoris incus. Male fortes sunt non pro fide, sed contra fidem. Non enim emolliuit omnipotens cor eorum, nō emolluit, non emūdauit, nec
Rom.14.d fide candidum fecit: ideo non sunt Libani ligna. Omne quod non est ex fide, peccatum est: quomodo non magis quod est contra fidē? Non sunt ligna Libani, quæ fidei nō irrigat pu- D ritas. Steriles sunt virtutes, quæ non fœcundātur per fidem: sed ipsa fides sine virtutibus mortua est. Candorē eius nulla incontinentiæ fœdat putredo. In ecclesiasticis lignis vtraque obuiant sibi: forma fidei, & operis fortitudo. Talis cedrus nostro plantatur in Libano. Hic est & alibi non est puritas fidei, & perpetua & quasi incorrupta perseuerantia virtutis. Hic enim emittitur myrrha & aloe cum omnibus primis vnguentis. Hæ species ea etiam quæ per se corruptibilia sunt, à corruptione illęsa seruare noscuntur. Quid enim hæc post ligna Libani vnguenta produceret, si nihil in eis esset distātię? Nam etsi videntur similia, distinctionem tamen recipiunt. Illa enim, id est Libani ligna incorruptibilitatē in se habent: ista, id est myrrha & aloe, non habētibus exhibēt. Illa imputribilia sunt, ista imputribilitatem conferunt. Bonum ergo lignum, & vere plantatum in paradiso domini, in monte illo egregio, in monte Libano, quod & ipsum se continet ne per illicita defluat, & sermonis sui myrrha à tali fluxu alios reddit immunes: cuius corpus quasi cedrinū est, & à labiis myr-
Canti.4.d rha distillat. Myrrha, inquam, & aloe cum omnibus primis vnguentis. Possumus quidem & hæc ad quatuor cardinales virtutes interpretando deflectere, si intelligamus in cedro fortitudinem, in Libano fidem, quæ ipsam prudentiam informat: in myrrha temperantiam, continentiam & iustitiam: in aloe puritatem. Nam huius arboris gūmi dicitur stomachum E purgare. Per myrrham ergo exteriora constricta sunt, per aloe interiora in hypocrisi ficta non sunt. Habes iam in his hæc quatuor expressa. Primo constantiam, ne ad tempus credas, & in tempore tentationis recedas. Deniq; prudentiam, vt sit rationabile obsequium tuum. Sic myrrha mortificandę carnis sequetur, cum habueris zelum, secundū sciētiā. Quarto loco aloe, cū ipsum cor offertur & adoletur, vt simul sit & in myrrha mortificatio carnis, & in aloe emūdatio conscientiæ ab operibus mortuis, ad seruiendum deo viuēti: ne simus seruientes ad oculum, nec quasi hominibus placentes, sed magis deo. Nonne beata vere sponsa, cui tot blandimenta dicūtur? Multum immissum est ei, qui tot emittit munera grata dilecto. Nam in his omnibus ipse gloriatur, & spōsæ suæ applaudit muneribus Iesus Christus: qui viuit & regnat per omnia secula seculorum. Amen.

Sermo tricesimusseptimus.

Canti.4.d Hons ortorum, puteus aquarum viuentium quæ fluunt impetu de Libano. In capituli principio istius fons dicta est sponsa, & nunc in fine fontis eam impartit vocabulo dilectus suus. Ab vbertate inchoat, & in senecta vberi multiplicatur, origini finis respondet. Multæ sunt emissiones eius, sed ipsa emissionibus non exhaurit or. Non arescit mora, non exsiccatur emanatione. In ini- F tio huius capituli dicitur fons signatus, hic innuitur non exsiccatus. Ibi quales sint emissiones eius, hic q̄ sint indefessę docetur. Copiosi ex hoc fonte riuuli gratiarum emanant, & semper tamē fons manet. Ab eo in quo inchoat non se cohibet: ideo hic & ibi fons dicitur. Sed & iam vide quo in loco eius aquæ fluunt: vbi nisi in ortis? Fons enim est ortorum, & delicate fluit, qui non ab ortis egreditur, qui non lauat, sed rigat. Cuius in hoc omnis vsus est, non vt auferat fœditatem, sed vt fœcunditatem afferat. Bonus quidē fontis vsus mundare, sed melior fœcundare. Ille abluit inquinamenta: iste quasi ablutione quadam, gratiarum comportat augmēta. Ille germina lota reddit: hic lęta. Ille patens est in ablutionem peccatoris & menstruatę: hic signatus deliciis sponsæ: Tota *Canti.4.b* pulchra es amica mea, & macula non est in te. Ideo non nisi fons ortorum dicitur fons deliciarū. Deniq; q̄ varius & multiplex est cœlestium deliciarū modus, tātus videtur & numerus ortorum. In alio rubent rosę, in alio candēt lilia, colorēq; flores violę purpureum reddunt. Tot orti sunt quot virtutū plantationes simul collectæ: vbi tantum flos vnus est, quis ibi ortum esse diffiniat? Sic nec vna castitatis plantatio, nec vna iustitiæ, orti potest integritatem explere. Salomon qui delicatus & tenellus dict⁹ est, ipse sibi fecit ortos & pomœ- *Eccles.2.d* ria, consuevit ea cuncti generis arboribus. Non arbore conseui, inquit, sed arboribus: nec vnius generis, sed cuncti generis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gris. Extruxi, inquit, mihi piscinas aquarum vt irrigarem syluam lignorum germinantium. Diues quidem in deliciis, qui nõ rara ligna, & quæ præ paucitate numerari & scribi posset, sed integram possedit syluam lignorum germinãtium. In orto quippe sapientiæ nihil sterile, nil non germinans. Sic & sponsa plures habet ortos, & cuncti generis virtutum copiose virgultis est consita. Et in sequentibus sponsæ sponsus ap-
Canti.8.d plaudit dicens: Quæ habitas in ortis, amici auscultãt te. Fac me audire vocẽ tuam. Iure omnino. Quid enim nisi dulce auscultare illi, quæ in ortis moratur, & de ortis loquitur? Non auditur foris vox eius, nec extra ortum: ideo amicus est qui in ortis commoratur cum ea. Nec tam in ortis est q̃ ortus ipse. Ipsa ortus, & ipse fons, huius ortos doctrinæ suæ fluentis irrigans. Fœlix sponsa quæ non habet nisi ortos irrigare. An non in hoc frequenti conuentu tot orti quot animi? propter vnanimitatem ortus vnus: propter differẽtes gratias orti plures. Vtinam in his ortis nulla radix amaritudinis sursum germinet, nullum sit lignum inutile, nullum quod ortum spõsæ
Psal.36.a dedeceat, nullus sit hic ortus olerum, quia olera herbarum
Rom.14.a cito decident. Qui enim, inquit, infirmus est, olus manducet. Vos autem oleribus non indigetis quasi infirmi. Quod enim infirmum est in vobis, fortius est secularibus. Illorum infirmitas quiescit in licitis, ad perfecta vestra laborat. Illorum infirmitas est vti concessis: vestra quidem citra perfectum subsistere. Quid est in vobis esse infirmum, nisi non esse per-
H fectum? Quid est in vobis esse infirmum, nisi summum non apprehendere? Et quid forte nisi vt apprehendatis contẽdere? Ideo infirmum nostrum fortius est secularibus, & (vt sic dicam) melior est infirmitas monachi, quàm secularis benefaciens. Opera quæ penes nos putantur infirma, quanti crederẽtur si ab ipsis fieri viderentur? Perfectorum solidus cibus est: quot tamen in nobis imperfecti sunt, esum olerum dedignantur. Quę secularibus licent infirmis, nostris nec exhibentur, nec ipsi exigunt. Apud nos perfecta professio, quàuis infirma expletio. Perfectę plantationes, sed incrementa infirma. Irrigandę sunt vt crescant, sed spiritualibus aquis.

Paulus bene nouit quibus aquis quẽlibet ortum irriget.
1.Cor.7.b Coniugatis, copulę maritalis vsum dispensat: cõsolatur pu-
1.Thes.5.d sillanimes, suscipit infirmos, carnalibus potum lac præbet, sapientiam loquitur spiritualibus qui diiudicant omnia: sapientiam autem non huius seculi, sed quæ ex deo est, sapien-
1.Cor.7.b tiam absconditam in mysterio. Et si quis alius loquitur de-
1.Cor.2.d corem domus domini, locum habitationis gloriæ eius, thalami delicias, gaudium quo gaudet sponsus super sponsam, & quo vicissim ipsa gaudens gaudet in domino: plane hic ortum olerum irrigare talibus debet aquis. Animalis enim homo non percipit ea quę sunt spiritus dei. Et omnino quisquis
Ibidem spiritualia vel agenda præcipit, vel intelligenda proponit, nonne tibi videtur aromaticis in ortis quasi fons purus manare? Et bene purus, cui non est necesse inter auditorũ perfectionem, qui in ortis auscultant, nisi de spiritualis vitæ puritate disputare, & quasi paradisi incolis de paradisi propinare fluentis. Iuxta hunc sensum: ortum, auditores intelli-
I ge: fontem, doctores. Sed si fons sunt, quomodo puteus? Nostis enim quãtum inter se distent hi noti fontes & putei. Puteus infoditur, fons gratis fluit. In illo aquę recõditę sunt, in isto quasi propositæ, & seipsas offerentes vltro. Magna est in istis differentia, nec possunt vtraque in alterutris inueniri. Non potest vel fons putei vel puteus fontis propria & domestica vendicare sibi, vterque naturæ suæ continetur limitibus. Corporalia & terrena angusta sunt, spirituales abundãt diuitiæ. Ad spiritualia si referamus ista, in eodem erit inuenire fontem & puteum, & alterutra ab inuicem propria communicari. Cõmunicemus ergo hæc si vultis inuicem propria, & in eodem assignemus vtraque. Accipiamus in fonte sufficientiam doctrinæ, in puteo secretum. In illo abundantiam, in isto alta mysteria. Et quidem bonus doctor qui quasi de quodam alto puteo, ita de abdito sapientiæ thesauro copiose profert noua & vetera, puteus est: quia quæ dei sunt,
1.Cor.2.c nemo nouit nisi spiritus dei. Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda dei, & quasi fons quidã producit in mediũ, & virtutũ ortos irriguos reddit. Habetis ergo in puteo occultationem, in fonte copiam. Profusionem in fonte, & sensuum profunditatẽ in puteo. Puteus altus est, sed non indiget hau- K
ritorio. Fons est, & gratis fluit. Qui sitit, veniat & bibat de aquis sponsæ, de aquis Bersabee, vt nouus ex ea Salomon nascatur. Et Bersabee puteus septimus interpretatur: id est puteus quietis, puteus sapiẽtiæ. Nam sapientia in spiritualiũ catalogo munerum ascendenti sursum septima occurrit. Sicut
& puteus sapiẽtiæ, ita & fons sapiẽtiæ legitur. Et forte in his *Eccli.1.a*
duobus geminus eius modus exprimitur. Vnus qui fit per inuestigationẽ, alter qui fit per inspirationem. Fontis aquæ vltro prorumpunt. In puteo vero terræ perrumpitur moles, & soliditas penetratur, vt ad aquã viuam pertingas. Vtraq; alteri necessaria est, & industria gratiæ, & gratia industriæ, & vicariam opem sibi cõmunicant. Inuanum enim laborat, qui puteũ fodit, si nõ ipse fons vitę gratis affluat. Sed & tibi gratis foderis puteum, & receptaculum aquarum præparaueris, si fuerit neglectus puteus tuus. Et si tu squaleas, non descendent in illum aquæ viuę, non fluent impetu de Libano. Aquæ quæ descendunt de Libano, nesciunt colligi nisi in puteum candidum. Et aquæ quæ cum impetu fluunt, volunt puteum habere capacem. Altum & capacem efficies cordis tui puteum, si curas terrenas egeras, si locum efficias in animo tuo lætitiæ spirituali, si os tuum aperias vt attrahas spiritum, & fluant in vẽtrem tuum flumina aquæ viuę. Ad hoc opus præparata sunt foramina tua in die natiuitatis tuę, sicut scriptum est de principe Tyri. Capacitas intelligentiæ naturalis, qua L
in die creationis præ cæteris animantibus priuilegiatus es, ingentis receptaculi vicem tenet ad comprehendendas cõtinendasq́ue aquas visionis & vitæ. Legimus enim viuentis & *Gene.16.d*
videntis puteum. Qui si post peccatum vitiis, vel innatis, vel superadditis obstrusus videtur, aperiat illum fides, spes in altum instanter diffodiat, dilatet amor. Ocium & exoccupatio cohærere situ turpi non sinat. Siquidem feriatas mentes ab anxiis curis volunt habere festiua gaudia, & vacationem sibi vendicat visio dei. An non tibi quidam puteus altus videtur ille, in quo reconditi sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ dei? An Mariam quasi puteum aquæ purissimæ inficiaberis, quæ conseruabat omnia verba de Christo, conferens in *Luc.2.g*
corde suo? Esto & tu talis puteus pro modulo tuo, puteus altus & amplus. Isaac post calumniæ puteum, post puteum *Gene.26.d*
inimicitiarum, post hos, inquam, duos puteos relictos, duos puteos effodit: puteum latitudinis, & puteum satietatis. In illo cœpit non rixari cum vitiis, in isto cœpit fructu deliciari virtutis. Noluit cum Philistęis puteum habere communem, qui interpretantur potione cadentes. Puteos inimicitiarum, & calumniæ reliquit Philistæis. Corruunt plane, qui bibunt de erroris & schismatis puteo. Tales puteos fodiunt authores, bibunt auditores. Sic confodit Arrius, sic Donatus. Alter fidei calumniam induxit, alter fraternitatis copulam in partes diduxit. Ille trinitatis æqualitatem hæretica diffinitione distinxit gradibus: iste ecclesiæ vnitatem sua M
præsumptione distraxit partibus. Dathan & Abyron puteos calumniæ foderunt aduersus Moysen & Aaron, & inciderunt in foueam ipsi, quam fecerunt: quos terra viuos absorbuit: potione quam ipsi foderunt, præcipitati sunt, nomen Philistęorum interpretantes euentu. *Num.16.d*
Bonus autem puteus, de cuius aquis qui biberit, exaltabit caput, non potione cadet. Quasi foueam fodit, qui terreni sensus acumine scripturæ soliditatem penetrat, & violenter scindit ortulum ecclesię quoddam incognitum dogma producens & obscura mysteria: sed & qui subtili scrutinio & dolosa machinatione fraternę charitatis solida perforat, & discordię venam aperit: qui se conspirationum claudit, & signat in puteo, non acquiescens egredi, sed magis ac magis ingrediens interiora schismatis, & eius effodiens abyssum. Philistęorum est hic puteus, nihil tibi sit commune cum illo. Sensim primo, & secreto crescunt, & de terrenę & brutę mẽtis erumpunt visceribus, donec postea cum impetu fluant, sed non fluunt de Libano. Non hę aquę fideles sunt, non aquę viuę. Non potest sibi constare discordia, non potest inter parientes schisma perpetua pax seruari. Ipsum schisma infidum est sibi, nequit sibi cohęrere diutius, quod charitatis pertentat dissoluere glutinum. Si quis te ad hos puteos inuitauerit, dirumpe (si potes) puteos Philistinorum, & aquas pesti-

A pestilentes exsicca: relinque Philistęis puteos suos, puteos inimicitiarum. Sectare puteos cœlestium deliciarum, puteos aquarum fidelium, & aquarũ viuentium, quæ fluũt impetu de Libano. Esto flos orti, & orti cõclusi, vt non diripiaris: & videbis quomodo tibi dirumpet dominus fontes & torrentes. Conuersare in orto, si forte & ipse conuertaris in puteum, & de ventre tuo flumina fluãt aquę viuę. Quænam sunt aquæ viuę, nisi aquę non deficientes? Et quidem bene hausfus aquarum æstum desiderij sine defectu refrigerant, seculi oblectamenta vniuersaliter fallsam præferunt refrigerij speciem, & secularem concupiscentiã sedant ad horã, sed quasi sub ipso ortu statim arescunt, nec fluunt vena perenni, quasi torrẽs raptim transeunt, & non est inuenire in hoc torrente aquas vi-
Gene.26.d uas. Alio quodam Isaac fodit in torrente, & aquas viuas inuenit. Est enim torrens, qui suauis videtur, sed salutaris non est, nec sempiternus quidem, sicut secularis ille, quem prædiximus, fluxus voluptatis. Et est torrens salutaris quidem, sed sempiternus: si tamen effoderis in eo, aquas viuas reperies.
2.Pet.1.d Habemus, inquit Petrus, firmiorem propheticum sermonẽ, cui benefacitis attendentes, tanquã lucernæ lucenti in caligino-
so loco, donec illucescat dies, & lucifer oriatur in cordib⁹ vestris. Non extinguetur in nocte ista lucerna. interim enim vsus eius necessarius est. Sed cum dies æternus eluxerit, pro-
1.Cor.13.b pheticæ lucerna cessabit doctrinæ, & literatij sermonis exsiccabitur torrens. Siue enim prophetiæ euacuabuntur, siue
B linguæ cessabunt, siue scientia destruetur, futuræ manifestationis respectu turbidus (vt sic dicam) in modum torrentis fluit sacræ sermo scripturæ, instruens nos per speculum & in ænigmate. Illius autem, quæ est facie ad faciem visionis, veręque pure sunt & perennes aquæ. Non deerunt illæ tibi, non tu illis. Cum mortalitatis transierit torrens, transibunt cũ mortalitate mysteria nubila, & sine velamine serena veritas propter quam hic torrentem effoderas, hilariter erumpet. Istic locus est speculo, illic directæ speculationi. Solet tamen aliquo modo hæc speculatio locum alienum peruadere, & in loco peregrinationis se viantibus hilariter ostendens, inuitat ad patriam. Vere quidem festiuus, sed furtiuus adhuc istius æterni & luminis radius, & fluminis riuus. Non emicat, non emergit nisi in ortis, & in ortis aromaticis. O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ dei, q̃ similis es puteo? Non potes exhauriri. Aquas viuas effundis, & aquas salubres & vberes. Quis dabit ortulo meo has aquas, & cordi meo hunc
Psal.18.d puteum deliciarum? Ab occultis meis munda me domine, &
Psal.50.b ab alienis parce seruo tuo. Fac me Libanum, asperge me & mundabor, laua me & super niuem dealbabor. Emunda me à
Psal.18.d delicto maximo, & erunt vt complaceant eloquia oris mei, & meditatio cordis mei in conspectu tuo semper. Fac me Libanum vt has tibi semper aquas effundam. Erunt, inquit, vt cõplaceant. Quid est complaceant, nisi vt vtraque placeant, &
C vtrique placeant? Cui vtrique, nisi mihi & tibi? Quæ vtraq;, nisi eloquia laudis, & meditatio cordis? Aquæ istę viuentes sunt, quia semper complacent, semper fluunt: sed non fluunt nisi de Libano, nec lente quidem, sed cum impetu. Magnus impetus violenti sensus amoris, & dulces tamen non difficiles aditus impetus habet. Magnus impetus eius, quia vsque ad affectum pertingit efficaciter, & exhaurit suauiter. Magnus impetus eius, cuius vehementiæ resistere nil potest. Cũ impetu, inquit, de Libano. Expressit causam redundantiæ, nomine Libani. Munditia locus est redundantis lætitiæ, & aquas sapientiæ salutaris effundit, de candido prorumpit, & candidius reddit. Congere in vnum, & quasi in aceruum accumula delicias istas. Vide & considera puteum, Libanum, impetum, aquas viuas. Deprehendes in his (si animo aduertas) aquas istas & serenas esse, & secretas, & vehementes, & non deficientes. Puteus secretum designat, serenitatem Libanus. In impetu omnis alius exhauritur affectus, aquæ viuæ nesciunt exhauriri. Bonus etiam Libanus fides, eo quòd fide corda mundentur. Ab hoc Libano serenæ intelligentiæ
Acto.15.c aquæ viuę fluunt: quia nisi credideritis, non intellegitis. In-
Ioan.17.a tellectus autem bonus, cuius contemplatio manet in seculum seculi. Hic est vere viuens. Nam vita æterna hæc est vt cognoscamus vnum verum deum, & quem ipse misit Iesum Christum. Et ipse Christus noster est Libanus, delectationes viuas fundens cum impetu in sinum dilectę. Ipse Li- D
banus, & ipse riuus: siquidem ipse est candor lucis æternæ, & emanatio syncerissima. Delectabilis plane puteus affectus est sponsæ, in quem æterni candoris radij, ac si quidam de Libano riuuli & colliguntur & effunduntur, vt flores & ortos irrigent sponsi. Bonus ergo Libanus, in quem nihil inquinatum incurrit: & magnus impetus, qui nullo compesci obice potest. Denique illi aquæ cum impetu fluunt, quem nec persecutio nec nuditas nec gladius separare potest à charitate dei. Tot credentibus populis obiecti sunt obices scandalorum, tot oppositæ moles tormentorum, & tamen semper fluunt aquæ de Libano. Aquæ enim populi sunt. Magni obices, sed maior impetus. Si coneris compescere, plus increscit, & perrumpit obstantia. Repulsus exurgit in cumulum, & impedimento lucra conquirens, se diffunditverius. Puto amori etiam ipsi obices cooperantur in bonum, & incrementa capit vexata virtus in iniuriis. Nonne me silente ista possunt percutere conscientias eorum quorum amor in certis locis & horis fluit, qui quidem ad tempus diligunt, & in tempore tribulationis recedũt? Quid dico tribulationis? Etiam exiguę & dubiæ tentationis nunquam molẽ sed obicem passi, facile compescuntur, & reflexo proposito impetu irreuocabili ad secularia ruunt. Si inclamaueris iux-
Naum.2.c ta propheta: State, state: non est qui reuertatur. Nulla il- E
los persuasio reuocat, nec persecutio pia magistri, non infœlicitas, quæ frequenter & fere semper est in viis eorũ. Fluunt & ruunt & corruunt, vt bibant in via de torrente voluptatis, quæ non exaltabit, sed conquassabit in terra capita eorum. Beati quidem immaculati in via, qui ambulant in lege charitatis, qui ambulant in impetu vbicunque fuerit impetus spiritus, & non reuertuntur, nec aliquo separantur obstaculo à charitate dei, quæ est in Christo Iesu domino nostro, qui viuit & regnat per omnia secula seculorum. Amen.

Sermo XXXVIII.

AFfectiones dulces & sanctę, sunt sponsæ aromata. Nam ipsa est ortus. Austro flãte ista fluunt in deliciis sponsi, sed aquilonis hæc iterum inclementia sistit. Frigidus est enim ventus aquilo, & ad flatum eius aromata congelantur. Quandiu domine aduersitatis aquilo regiones nostras premet? quãdiu incumbet ortulis nostris? quãdiu Iesu bone, constringet aromata nostra rigor aquilonis? Parce domine, parce ab aquilone spõsæ tuæ. Diu est q̃ vrget, q̃ premit, q̃ incubat spiritus hic durus & vehemẽs. Cumulata nos vndique premit aduersitas. Dic ei domine vt surgat, vt cedat, vt sinat locũ esse respirandi infortunij. Pau-
Psal.41.b pertas sterilis est, & graues vndique parturit casus. Res infirmę facile læduntur, & infœlicitatis abyssus aliam inuocat in voce cataractarum tuarum. Occulte aduersum nos vocas aduersa: & quomodo si dicas aquiloni, insurge, preme, possi- F
de? Fumus inquit Esaias, ab aquilone veniet. Nobis autem nõ
Esa.14.g tam fumus quàm flamma iam imminet ollæ succensæ à facie aquilonis. Ab aquilone frigus, & ab aquilone flãma. Ita est domine. In duritia manus tuæ aduersaris mihi, misericordiæ tuæ venas restringis, ideo exęstuat animus meus, & in meditatione mea exardescet ignis. Grauis iste anxiæ solicitudinis ignis est, & calore eius aromata non fluunt, sed magis si qua sinis fluere, siccantur fluenta, præsertim vbi magis magisque aduersitatum aperire se videtur occasio. Domine, dolor me-
Psal.37.d us in conspectu tuo est, & gemitus meus à te non est absconditus. Solicitudinis mea ratio nota est tibi, sed mœroris magis dicere debuerã: solicitudo enim in mœrorẽ iam cœpit tota transire. Vbi cõsilij nõ fulget occasio, vbi bonę spei se vel vmbra non offert, ibi nõ solicitudinis sed mœroris sunt partes. Multi gemitus mei, & cor meum mœrens. Paruuli pe-
Thre.1.g tunt panem, & non est qui frãgat eis. Deest enim qui frangat. Non dico de verbi pane, sed hoc q̃notidiano corporis alimento. *Ibid.4.a* Non potest tamen cœlestis illius panis pinguedine repleri anima mea: dum quotidiani huius panis inopia maciem quandam mœroris inducit. A voce gemitus istius oblitus sum comedere panem illum cœlestem. Durus aquilo exterior aduersitas, sed multo durior mentis anxietas. Altera fratres vos vrget: me premit vtraq;. Ego communi attritione

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tritione laboro in vobis,& domestica quadá præ vobis,quia pro vobis.Hinc infortunij casus, hinc forenses insurgunt calumniæ.Alij submurmurant,& alij insultant: & quod non est humanæ industriæ prouidere ne contingat, improperãt cum acciderit.Quidam irritant,quidam irrident,aduersam fortunam ad fatuitatẽ trahẽtes. Successus bonos quib⁹ exuberãt, sibi imputant,& quasi aut prouidentię aut meriti credunt,nõ muneris esse diuini. Abundant inquit Iob, tabernacula prædonum,& audacter prouocant deum,cum ipse omnia dederit in manus ipsorum.Quidã & prædones & prouocatores sunt: qui quod dei est,ipsi tollunt,dum sibi tribuunt,& diuinę donum gratiæ ad proprię inflectunt effectum industriæ. Quid impẽsa desuper vobis beneficia improperatis nobis?An quia clemẽtiæ diuinæ circa nos oculus bonus est,ideo videtur erga nos nequá esse? Cur vos diuina beneficia paratiores reddunt ad derogandum,q̃ ad erogandum? Vides domine quot ex partibus aquilonis nos flabra molestãt,vndiq; perflant incommoda murmura, probra. Inter huius dolores distractus & constrictus animus, austri leuia nescit flabra recipere. Exurge domine,non præualeat aquilo,satis est q⁹ iã diu insurrexit, quòd incubuit:dic vt surgat,vt discedat,vt cedat austro. Succensa iam pridem est olla à facie aquilonis,sed tu domine austrum emitte, qui faciat medium fornacis huius quasi ventum roris flantem. Non audeo cõtinuos austri flatus rogare,
H sufficit si modo interpolatione eius aquilonis maliguitas tẽperetur.Extendis (sicut in Iob legimus)aquilonem super vacuum, non super ortum. Non est vacuus ortulus sponsæ, in quo superius annumeratæ plantantur tot aromaticæ species. Et quomodo quibunt meditationis aromata læta profluere, vbi à mœrore libera nõ sunt studia, vbi cõtristat aduersitas, aquilo stringit? Esto domine zelotes, æmulare sponsam, dic aquiloni vt surgat, & cum austro dimidiet tempora sua. Sic quidem fiet secundum multitudinem dolorum meorũ in corde meo, si consolationes tuæ lætificẽt animam meam. Videtis fratres, qualiter aquilo ad mẽsuram sui austrum parturiat:& forte vbi abundauit aquilo,superabũdabit & auster. Auster enim & prospere flabit, & quas intulit aquilo compensabit iniurias.Ergo surgat aquilo,sęuiat,quantũlibet fremat,dummodo occasionem & quasi vim præstet flatibus austri. Nonne tibi videntur graues pertulisse aquilonis flatus,
quos in epistola ad Hebrẽos Paulus alloquitur?Magnum,inquit,certamen sustinuistis passionum,& in altero quidẽ opprobriis & tribulationibus spectaculum facti, in altero socij taliter conuersantium effecti:nam & vinctis,inquit, compassi estis.Sed inter tanta aquilonis flabra nullas sibi vices vendicauit auster?Imò plane.Denique audi quod sequitur: Et rapinam,inquit,bonorum vestrorum cũ gaudio suscepistis, cognoscentes vos habere meliorem & manentem substantiam.
I Quid cũ apostoli irent gaudentes à conspectu concilij,quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati: nonne tibi videtur contra aquilonis graues impetus leniter ipsis auster spirasse? Considera tristia illa sabbata sepulturæ dominicę.Nonne velut ad aquilonis flatum, apostolorũ corda infidelitate & timiditate quadam diriguerunt?Resurgẽte domino cœpit auster lenis ortum eius perflare.Totis his denique quadraginta diebus in multis argumẽtis dominicę resurrectionis & veritatis fides, & veritatis fiducia sensim incrementa sumpserunt.Ipso die pentecostes, quãdo factus est spiritus vehemens in cœnaculo vbi erant apostoli sedentes, soluta est omnis congelatę mentis frigiditas, sicut torrẽs in austro:& deinceps verbi virtutum q⁹ profluxerunt aromata.

Sed nunquid idcirco aquilo durus quieuit? Nonne multo vehementius persecutorum insurrexit procella, & impetus hæreticæ tempestatis?Nunquid non æmulatione quadam tẽtationis aquilo,austro se opposuit gratiæ?Quasi solus ortum perflare conatur quodam rigore duri spiritus, aromata restringere volens ne fluerent,sed tanto latius fluxerunt:aduersitatis & prosperitatis alternis motibus nunc prouocata,nũc pacata sponsa Christi. Ecclesia eius aromata virtutum proferre non destitit vel non desiuit.In persecutione virtus enituit,in pace auctus est numerus. in illa fortes probantur: in ista fouentur infirmi. Quid ergo primitiuam ecclesiam nunc memoro,cum adhuc etsi non tã vehementes, frequentes tamen aquilonis impetus sustinet ortus sponsi? Alternant circa illum vices auster & aquilo.Grauis impetus hoc tempore ecclesiam impulit,& quidem ab aquilone. Nam inde est origo schismatis, inde oritur, & ibi moratur, solus illic aquilo premit. Dic ei domine vt surgat & discedat, voca & dic austro:veni persla ortum meum,& fluent aromata illius.Nõ dico austrum fœlicitatis & securitatis terrenę: nam hic auster frequenter aromata stringit & exsiccat,sed austrum voca gratiæ tuæ.Et si ita necesse est, & aquilonem in illum sterilẽ ortum mitte,non obstinationis,sed vexationis aquilonem, vt ipsa vexatio det intellectum auditui ad obediendum. Aquilonis rigore flagella ortũ tuum, hoc quasi verbere excita torporem eius,vt auidius ad austri se lenia spiramina conferat. Tã partibus q̃ temporibus auster & aquilo, circa ortum nostrum vices alternant.Sicut enim nunc flat auster,nũc aquilo: ita hic auster,& illic aquilo.Aliquotiẽs autem & simul flãt, sed alter foris, & alter intus.Foris aquilo,& intus auster. Ille furens,& iste fouens.Fremat aquilo, & tumultuetur foris, tantummodo ortos intus non perflet,intro non penetret,intimam, quæ est in Christo, non constringat cordis lætitiam. Quando domine ex integro gelidus ille spiritus quiescet, quando erit vt iam non timeatur à facie frigoris eius? Fundata est ciuitas tua, ortus plantatus in lateribus aquilonis. Hic ventus in scripturis dexter vocatur. Ideo Iob talem super eo deponit querelam. Ad dexteram (inquit) Orientis calamitates meæ illico surrexerunt. Iure ventum illum dextrum vocauit, qui nihil ei quiuit sinistrũ inferre: quin etiam coronæ gloriæ viro iusto comportauit augmentum, quando virtus probata enituit, & quando prouocata excreuit. Devicino in ortum tuum impingit: situs est enim in lateribus aquilonis. Effice illum nobis domine dextrum,tempera illum flatibus austri. Cooperatur enim nobis etiam aquilo in bonum tuæ dilectionis, etiam austro afflante. Siue iussus siue permissus surgere aquilo tribulationis,non nos terreat.Modicum enim & consolationis auster succedet, etsi non interim intercidat. Vbi enim abundauit afflictio, abundabit & gratia. Sed quid vobis fratres, de exteriori disputo tribulatione? Alius solet vos aquilo perurgere. Ab hoc vobis deus aquilone parcit,alios interponens qui seculoris tumultus & tribulationis impulsus frequentes excipiant. Exterior vos cura grauis nulla perstringit, quia de iure nulla contingit,nec tamen immunes vos sinit. Quos exterior cura nõ valet, interior afficit tædio. Bene cum illis agitur in hac parte quòd exterioribus non patent, sed nihilominus aquilonem non effugiunt, dum sibi in interioribus non placent. Festiua prius gaudia vertuntur in fastidium, & hilarem mentis faciem tristitia commutat.Fœlix, cui non est hæc commutatio. Sed quis tamen est? quis enim est quem non aliquotiens & tædium conficiat, & exultet tristitia? Denique vbi prospero ferebamur nauigio, ibi paulopost vadosa incurrimus; & secunda fluentibus aura, turbo aduersus erupit. Etiam vbi non erat ratio,instat turbatio.Causa non eminet, & ira imminet. Irascitur homo irę quã irrationabiliter patitur, & cuius detestatur motum, nescit exortum. Spiritus hic durus vbi vult spirat: & nescis vnde veniat,& forte quo vadat. An magis quo euadat? Nam sæpe ad malum talis affectio vadit,sed frequenter euadit ad bonum. Non pertingit quo pergit,sed facit deus etiam de tentatione prouentum. Quando vult ipse inducit aquilonem,quãdo vult dicit,aquilo surge. Et si interim de eius molestia quereris, scito te tali magisterio & cõmemorari & cõmoneri. Commemoraris vt aquilonis viciniã attendas, commoneris vt rigorem eius effugias. Non subest tibi dum in lateribus aquilonis situs es eius viciniam fugere, sed tamen violentiam euadere potes. Dũ hic sumus, semper vicinus est, non est semper violentus, sed postq̃ gyrauimus per aquilonem,sępe reflectimus per meridiem.Etiam cũ impulsum non sentis, habe suspectam viciniã eius. Quando tamen eius turbines euades nisi lenis auster vocatus adueniat, & sic expandas ad austrum alas tuas, vt in cœlestem plumescas volatum, si tamen se intermiscere nititur aquilo, & nascentes in nouitate pennas gelido restringere spiritu? Pennas à volatu, & aromata restringit à fluxu. Stringit inquam,non tollit. Vehemens enim tædium & amaritudo cordis

A dis virtutes ipsas exercet, non euertit. Hic turbo propositũ sanctum impellit quidem, non tollit. Stringit lætitiam, non tollit constantiam. Tædio afficitur animus, sed non conficitur.Tristatur sed oblectatur tristitię suæ.Non est minus fortis sic affecta virtus,sed minus fœlix qui illi conuitio, cũ quo rixatur bellum indicit.Quasi suum nõ est fastidium cum quo fœdus non contrahit.Molestum patitur,non propitiatur illi. Denique non ipse animus hoc operatur,sed magis aquilo, in cuius lateribus habitat. Ideo detestatur illud, eo q⁹ aduersus virtutem eius molimina sentit. Qui sentit, ipse scit quanto cum tædio illud bonę conuersationis tædiũ tolerat, quomodo fastidit fastidium illud,quanta cum amaritudine oblectatur amaritudini illi,amaritudini violentę,quę de iugitate exercitij disciplinaris inuito se ingerit. Ad austrum animus ex voto se vergit, & ecce aquilo aduersanti & inuito se importune immergit.Durum est sustinere à facie frigoris huius,& fugere non subest ad votum. Laborat animus & disciplinæ tædio,& huius tædij odio.Molesta est vtraq; affectio,& non dulcescere quod elegeris, & sentire quod oderis. Molestum vtrumq;,& propugnare disciplinam,& propulsare desidiam. Quomodo Iesu bone, tantam tandiu toleras vexationem dilectę sponsæ tuæ? Desidiam inuita patitur, & quasi voluntariam in se sic puniẽdo persequitur. Aegerrime tolerat quòd non ad votum in te qui bonum eius es, solum deliciari valet.
B Sibi imputat quod suffert inuita.Stimulator ab aquilone venit illi, sed stimulus iste ad preces sponsam instigat. Hoc stimulo castigata, ad supplicationes se confert,quæ se prius in amplexus parauerat. Mitiga sponsæ tuæ Iesu bone, à diebus his malis. Nisi enim adiuues eam, habitabit in aquilone anima eius. Quis enim consurget aduersus aquilonem, nisi tu deus qui venis ab austro?Bonum aroma propositum sanctum & conscientia pura, sed non fluit illi qui boni istius deliciis non fruitur. Veni Iesu bone,veni persla ortum tuum,vt fluãt aromata eius sicut torrens in austro.Ipsa est ortus,esto tu auster. Te irrigante erit anima eius sicut ortus irriguus, & te flante non deficient eius aromata, qui viuis & regnas in secula seculorum.Amen.

Sermo XXXIX.

SExple Iesu bone, quod iubes, transfer austrum de cœlo,& induc illum in ortum tuum,in animã sponsæ tuæ. Hoc flatu leni solue tædium, solue tristitiam ab eius affectu. Nam vtrumq; in vitio est, & propter speciem aquilonis vtrũq; mentem ligat,percutit,& pellit à puro profluuio quodam lętitiæ.Quid timor,nonne & ipse rigore gelido constringit affectus? Ab alienis parce domine sponsæ tuæ.Quid magis alienum ab ea,q̃ timor qui nõ est in charitate,cum ipsa tota sit in charitate?Ille seruilis est, illa in libertatem vocata.Vidistis fratres hesterno virum meticulose incedere,vt institutionis prima subiret elementa, q̃
C morante & q̃ nutante proposito disciplinæ rudimentis se passus est insigniri.Et bene nostis dũ adhuc secularis erat,q̃ largos eleemosynarum riuulos manus eius fundebãt. Quid erat causę,nisi q⁹ mentem in hac parte timoris perstrinxerat aquilo? Auster scilicet illã ex parte afflauit, sed nõ perflauit,ideo eleemosynarum prompte perfudit aromata.Sed abrenunciationis preciosissimus ille aromaticusque liquor post multos
Mat.19.c conatus vix tandem ab eius animo tenuiter exprimi potuit. Plane similis erat euangelico iuueni, qui apud dominum de legis obseruatione gloriatus, euangelicæ perfectionis coarctatione proposita tristis abscessit. Nisi q⁹ ille tristis abscessit,hic quãuis tristis,accessit tamen.Videte timoris aquilonẽ flantem sub lege:ideo de præcipuis electisq; aromatibus rara fluxerunt in ea. Ideo die pentecostes quando spiritus vehe-
Acto 2.d mens flauit ab austro,tot hominum milia,veritate,verbo vita spiritualiter produxerunt,non eos rei familiaris cura constrinxerat de reliquo. Libera quidem ab hoc aquilone satis duro corda largius profluunt in contemplatione & charitate dei.Nõ accepistis, inquit, spiritum seruitutis iterum in ti-
Roma.8.c more,sed accepistis spiritum adoptionis filiorum,in quo clamamus abba pater.Ille aquilonis ingratus:ideo illi tanq̃ gratui & ponderoso prementiq; se dicitur. Surge, hic tanq̃ lætus gratusq⁹ inuitatur vt veniat & perflet ortulum sponsi. Ille pœnam habet, hic proflua gaudia. Ille minax est,hic blandi- D
Ioan.14.b mentis deliciisque manans. Rogabo, inquit, patrem meum, & alium paracletum dabit vobis:hoc est austrum inuitare,&
Cant.4.d dicere vt veniat & perflet ortum suum. Persla ortum meum, & fluent aromata eius. Quidam fructus nisi pressi coactique liquorem non fundunt. Fructus autem qui sunt in orto tam delicate depicto,pressionẽ non expectant,cogi nesciunt, sed austro perflante fluunt vltro. Intuemini mundi sapientiã, nonne violenter expressa videtur, & lõgo elaborata tam exercitio q̃ studio? At in nostræ authoribus ,pphetiæ, & velox & vehemens sapientiæ prorupit abyssus. Vultis velocitatem
Matt.10.b audire?Cum steteritis ante reges & præsides, nolite præme-
Mar.13.b ditari,dabitur vobis in illa hora quid loquamini. Vultis ve-
Ibidem. hementiam?Ego(inquit)dabo vobis os & sapientiam, cui nõ poterunt resistere aduersarij vestri. Quando hæc tam subita & tam serena profluerent,nisi hoc austro afflante?Audiuistis iam vnde venerunt aromata veritatis tam proflua & parata tẽpore suo.Charitas nonne & ipsa diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis?Multa sunt aromata quæ profluunt per spiritum,nec nisi per spiritũ,gau-
Gala.5.d dium,pax,patientia,longanimitas,bonitas, benignitas, fides, mansuetudo,modestia, continentia, castitas. Hæc non modo prouenerunt,sed etiam profluxerunt.Quòd profluunt, copia designatur:q⁹ ad flatum austri,coactio tollitur. Charitas non potest cogi,gratis fuit,nõ necessitate sed arbitrio fertur,au-
E stro tamen flante. Arbitrij enim quid cõferret libertas, si nõ aspiraret auster gratiæ? Nam etsi arbitrium vbi est semper liberum est,non tamen liberum ad omnia,id esse damus: nec electionem nec executionem omnium liberam habet. In eligendo semper est libertas,sed non est semper ad eligendum. Eligere nanque nisi libere non potest, sed est aliquid quod non eligere per se potest. Sui iuris voluntas est: libera est cũ adest,sed non est animus ad omnem,quam oportet adesse voluntatem,liber cum abest.Nec magis sui iuris est q̃ intensam habeat voluntatem quam habet, nec quam habeat voluntatẽ bonam. Sed quantum post lapsum in libertate consistit arbitrij,quod vult animus, semper libere vult, sed non est liberũ ei quodlibet etiam quod oportet velle. Est enim libertas quæ sine voluntate non est, & sine qua non est voluntas: & est libertas quædam quam non semper comitatur voluntas. Illa est in voluntate,hæc est in quadam volẽdi facultate. Illa est in ipsa,hæc quasi ad ipsam.Istam possumus, & illam cogimus.Et visus quędam est videndi virtus in oculo,& visus nihilominus quædam passio in videndo.Sic & in animo dicitur intellectus & potentia naturalis ad intelligendum,& vsus potentiæ in arbitrio. Similiter hãc occurrit distinctio, vt vno sub nomine & aptitudo intelligatur,& actus. Vtrobiq; arbitrij libertas est,& ad arbitrandum,& in arbitrãdo: & cum in malo est, semper serua est. Illa quidem eo ipso quo infirma tam ad bonum,q̃ contra malum.Libera est voluntas mala, q⁹ F
Ioan.8.d voluntas, sed seruilis eoipso quòd mala.Omnis enim qui facit peccatum, seruus est peccati. Peccatum enim cum occupat,stringit & ligat:captiuat dum cogit.Sed tu domine con-
Psal.125.a uerte captiuitatem nostrã sicut torrens in austro.Emitte spi-
Psal.103.d ritum tuũ, & renouabitur antiqua libertas:renouabitur, inquam, non recreabitur. Nam si obliterata est, ablata tamen non est. Manet quę creata est, sed mouere se nequit ad quod est data,viuit tamen & viget. Nam & in phreneticis non minuitur innata rationalitas, sed in sic affectis nullus eius motus existere valet. Cum fuerit curata grauis passio, non redditur sed refuscitatur consopita ratio. Sic & concreata homini libertas arbitrij,non est penitus vel ex parte ablata, sed peccato ligata:eadem est quæ facta est,sed est aliter affecta.

Et (vt sic dicam) est libertas conditionis, est libertas dispositionis,est libertas affectionis.Prima naturæ est, & ideo semper bona est:sed nisi sanata fuerit,non secunda erit ad bonum, nec tertia in bono. Prima in naturali aptitudine consistit, secũda in habitu bene vel male constitutę mentis, tertia in vsu. Ideo nisi fuerit aptitudo naturalis adiuta per gratiam: nec habitus nec actus voluntatis ad virtutem spectabit. Inualida est arbitrij libertas: propterea vbi arbitrium succumbit, efflet auster, & statim aromata fluent. Non habet generosam hanc libertatem & vere liberã, quæ est ad bo-

num

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gnũ & in bono, nisi spiritus liberauerit. Idcico domine emitte spiritum tuum, vt cõferat & velle & posse per gratiam, qui primo possibilitatem ad vtrũq; contulit, dum naturam hominis condidit. Tres supra enumerauimus libertates. In tertia velle quidem abest, in secunda subest. In prima consideratur ad duas reliquas potentia naturalis. Ergo prima vocetur potentia, secunda potestas, tertia voluntas. Non videtur idem naturalem potentiam ad aliquid habere, & illud posse. Multa siquidem ad quæ naturaliter potentes sumus, non statim illa possumus, vbi cõnata facultas aut infirmitate præpeditur, aut arte vsuque destituitur. Frequenter ad horam oculus videre non potest, cum tamen naturali destituitur potentia visus, adest habitus, & abest vsus. Naturaliter potens est videre, sed actualiter non potest. Sic & naturalis libertas arbitrij manet quidem, sed impedita peccato: ideoque nõ valet habere tertiam illam libertatem, quæ est in bono, nec secundam quę est ad bonum. Prima manet mutata quidem, non imminuta: reliquę nec manere dicende sunt. Non enim post peccatum, liberum nobis relinquitur bonum velle: ideo nec residua libertas est, quæ consistit in bona voluntate: sed per gratiam hæc vltima inspiratur, & secunda reparatur, & prima naturaliter creatur. Dicta hæc est de libertate, qua bonũ volumus, quoniam est ex gratia. Sed est alia libertas nihilominus per gratiam, qua non modo bene volumus, sed bonum ipsum affectuose. Illa libertas semper in voluntate est, ista non sic. Sẽper enim libere volumus, affectuose non semper. Affectus ad libertatem non spectant arbitrij. Nec tamen plane libera est bonę voluntatis libertas, si affectuosa non fuerit: sed cum auster afflauerit, statim affectiones aromaticę fluent. Non premuntur vt exprimantur: libere fluunt. Voluntatem sanctam frequenter tædium quoddam & tristitia comitatur, sed affectiones dulces cum illis iter non habent. Aromaticæ sunt odoratu, & tactu pariter gratæ: dulciter sentiuntur, & dulciter recoluntur: dulciter fluunt, & dulciter profluunt. Sibi fluunt, & aliis profluunt. Aromatici vtrique sunt intus affectus, & foris affatus. Ad ista potest aspirare libertas arbitrij, sed de arbitrij libertate non pendent. Sicut affectiones malę contra bonam voluntatem sæpe sunt, sic bonę affectiones etsi cum ipsa sunt ex ea tamen non sunt, libera est sine istis, & quasi liberalis redditur ex istis. Voluntatem ipsam liberiorem efficiunt, sed eius libertate nõ fluunt. Fluunt autem cum auster perflauerit. O dulcis auster & vere optabilis, cuius spiritu hyemalis rigoris horrida soluitur facies & iucundę nouitatis verna temperies arridet in ortis, & noua tẽperies, & autumnalis vbertas. Nam in fluxu aromatum, fructuum signatur maturitas. Ecce q̃ bonum, & q̃ iucundum in cubilibus & in ortis aromatum auram hanc expectare tam dulcem, renouantem & recreantem fructus spiritus, profundẽtem aromata, spargentem odores. Mitte domine hunc spiritum nobis qui post Aquilonis horrorem ortulum nostrum noua facie vestiat, luctum nostrum vertat in gaudium. Aut si quid bo ni significat Aquilo, illum cũ austro simul inuita. Iungant officia, & partes suas assequatur vterq;. Aquilo stringat, auster resoluat. Stringat ille lasciuiam, hic animũ in gaudia profluа laxet. Ille continentiam præstet, iste conscientiam exhilaret.
Psal.118.l Iste contineat, & ille repleat. Factus sum, inquit, sicut vter in pruina, iustificationes tuas non sum oblitus. Bonus vter sic congelatus & infusus. Foris continentiæ pruina, intus repletio iustitiæ. Boni vtres fiunt quando exteriora gelido quodam continẽtię spiritu stringunt, & interiora rigant profluis gaudiis. Et vt austri flatum ad interiora reflectas, perfla inquit. Qui perflat, & impenetrabile nihil est illi: spiritus iste subtilis est, acutus, & mobilis, perflans, non inflans. Scientia
1.Cor.8.a inflat: charitas perflat. Charitas interior est quàm scientia, & ad secretiora ptingit. Omnia interiora perflat spirit', qui scrutatur etiam profunda dei. Vbi perflauerit & quasi perflauerit ista: ibi scientiarum aromata vtiliter fluunt, meditationes, oratiões, suspiria, singultus, lachrymæ, ipsa colloquia. Omnia velut aromata fluunt, quæ de charitate ducunt originem. Omnia quæ procedunt de ea, quasi aromatica sunt, gratia plena. Cara sunt, & copiosa sunt. Aromatica sunt, & fluentia sunt. Plena sunt quæ de charitatis plenitudine procedunt. Plena sunt, & expressa non sunt, nec torcularis violentiâ patiuntur eius aromata. Torcular in hoc orto non legis extru- K
ctum: nam vicem torcularis obtinet auster. Afflata q̃ calcata melius fluunt. Gratuita enim (vt diximus) sunt non extorta metu, sed spiritu fusa sunt. Quidam Aquilonem & austrum ad huius seculi aduersa & prospera trahunt. Et quidem gemina hac tentatione vexata ecclesia dei, bonæ semper affectionis & opinionis abundat aromatibus. Ideo his tentationibus perflandum dimittit, eo quòd abundare nouit, & inopiam pati. Locus iste extorsionem latiorem exoptat. Sed torcular hoc tantum quasi leniter tetigisse sufficiat. Sequens sermo ad mutuas inuitationes sponsi & sponsæ transibit, si gratiam nobis præstare dignetur Iesus Christus qui viuit & regnat deus.

Sermo XL.

QVam longe fratres, à conuersatione mea sunt verba votorum istorum. Auiditatem dominus nouit, sed ausu destituor. Quidni? Non est ortus mihi, qualem suora Christus depinxit: nõ poma, quibus auide vescitur, non fructus aromatici, non frons irrigans, non altus puteus aquarum viuentium: magis autem in ortum meũ ascendit horror spinarum & veprium. Non audeo te bone Ie su in talem ortum vocare, nisi forte vt euellas & disperdas & dissipes primo, & plantes postea, & sic tempore congruo de plantatione comedes dextræ tuæ. Fœlix anima quæ te inuitare digna est ad fructus iã maturos, ad fructus paratos, & acerbitatis nihil habẽtes. Atq; vtinã acerbitas sola nostris accusetur in fructibus. Vtinã immaturi sint, dummodo mali nõ sint. Frequenter poma quæ genere bona sunt, tempore nondum grata sunt, sed immaturitate sola displicent. Fœlix ortus cuius omnes fructus & natura boni sunt, & tempore congrui. Neutrum deesse nouit pomis suis sponsa, ad quorum comes- Cantic.5.d
tionem dilectum prouocat. Veniat dilectus meus in ortum suum, vt comedat fructum pomorũ suorum. Vide q̃ morose & modeste & post multa preconia facta sit hæc inuitatio. Nõ enim præsumit hæc dilectum inuitare, non sitit delicias, donec satis se nouit descriptam. Quid enim? Putatis ne Iesum delectabilẽ illũ aduentum præsentiæ suæ illis indulgere, qui prædictis nõ sunt prediti dotibus, nec laudibus digni? Temerariæ præsumptionis puta, si prius q̃ aptus sis ad contemplationis vsum, Iesum inuitas. Tu illum ad deliciandum tecũ solicitas, qui forte sordes adhuc delictis? Ortus tuus sentibus horret & sterilescit, & illic Iesum inuitas? Inuita illum nõ vt iam delectetur, sed vt deleat quod non plãtauit dextera sua. Inuita illũ vt purget primo postea plãtet. In vtroq; labor est, sed cum delectatione decerpere veniet fructus maturos.

Veniat, inquit, dilectus meus. Non tãtum blanditur & applaudit præsenti, sed etiã in absentem inardescũt vota ipsius. Falsus amor & simulatorius absentem obliuiscitur, præsenti blãditur. Non sic sponsa, nõ sic. sed absentem desiderat, præ- M
sente lætatur, Veniat, inquit, dilectus meus in ortum suum. Ad me quid austrum inuitat? Ipse veniat, & sufficit mihi. Ipse auster est meus, ipse aroma est meum. Ipse auster meus, ipse amor meus. Deus ab austro venit, & auster venit cum eo. Deniq; ipse plenus est gratiæ & veritatis. Bene auster meus qui serenus illustrat, & suauis illabitur. Auster meus est Christ' meus, ipse ortum perflat, ipse comedit poma. Veniat dilectus meus in ortum suum, vt comedat fructum pomorum suorũ. Putationis tempus iam transiit, flores pepererunt fructus quos parturierunt, hyems abiit, recessit ver, gestatem iam inclinatam maturior autumnus impellit. Veniat iam dilectus meus in ortum suum, vt comedat fructus pomorum suorum. Ecce iam venit plenitudo tẽporis: ideo veniat dilectus meus in ortum suum. Poma præmatura sunt: ideo comedat fructũ pomorum suorum. Ficulneæ prima poma desiderat. Cum nõ- Mar.11.b
dum tempus esset ficorum, accessit ad ficum secus viam, vertit folia, & nihil fructus inuenit. Ante tempus comedendi, & ante tempus fructum, accessit ad eã mane esuriẽs. Noui ego ficulneam matutinos à prima pueritia fructus ferentem, fructus primitiarum, fructus gratiæ virginalis. Nec erat hæc ficus plantata secus viã, sed in orto, & in orto concluso, in orto quem circũdat disciplinæ maceria, & arctę custodię sepes. Fœcunda plane ficus & pulcherrima inter alias species: frequenter

Aquenter declinauit ad eam dominus Iesus, illud forte dicens:
Canti.2.a Sub vmbra eius quem desideraueram sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo. Sed vtinam fructus quos protulit seruasset. Vtinam improba furis manus non deprædata esset eam. Nunc autem optimos fructus tulit, & eos qui renasci non possunt. Alij succreuerunt in locum eorum, id est pro virginali continentia, amara pœnitentia. Quàm dulcius illo nativo fructu quàm hoc subsecutiuo & te & dilectum cibabas? Væ miserę tibi, quando veniet dilectus tuus, quæ tibi mens, quæ facies, quis vultus erit? quo te vertes præ pudore, quæ pudicitiæ fructus, perdidisti? quo te vertes? Cum accedet, cum vertet folia tua, & solitos fructus non inueniet, pudebit illum præ confusione. Tua recole verba voti virginalis, consecrationis tuæ verba recense. Sub his foliis attende, quia iam nõ est proprius fructus, fructus integritatis, fructus virginitatis. Tales consecrati sunt, sed iam ablati sunt. Non
Psal.86.a. bene conueniunt consecratio & corruptio. Læsa virginitas condonari solet, sed redonari non valet: Glorioſa dicta sunt de te ciuitas dei, sed ignominiosa facta sunt in te. Cum confusione duplici & rubore dece[illegible]ero in plãctu agnosce partem tuam. Quis dabit capiti meo aquam & oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo lapsam non vilem de plebe, sed quasi primam in virginali grege? Quis, inquam, dabit mihi fontẽ
B lachrymarum? Nam ipsa quæ lapsa est, lachrymis tota perefluit, per ora irrigua lachrymarum riui defluũt. Alta suspiria & anxij gemitus produnt quod contigua semper culpę confusio supprimit. Vidi miserandam in misera facie, deiectum vultum, fractas genas. Singultus sermones intercidebat, à lapsu continere voluit, à lachrymis continere non valet. Age,
Esa.22.a quod agis, fructus dignos pœnitentiæ. Innouet te dolor, mœrore consumere, cum propheta dic: Nolite incumbere vt consolemini me, amare flebo. Flebo & ego tecum. Forte dilectus
Ioan.11.d tuus & ipse collachrymabitur tibi, qui Lazarum fleuit. Forte plus ille flet. Plus dolet qui plus diligit. Miserationes eius
Thre.3.c multæ sunt, ideo inquit propheta: non sumus consumpti. Denique nec tu consumeris quia consiliarius est tibi & consolator, conuertens animam tuam. Quomodo (vt dicam quod intelligi vix potest) non permouebit (impassibiliter tamen) eius affectum, luctus tui miserabilis facies, dum ipse qui retracto mœroris tui seriem, dolore cordis tangor intrinsecus?

Si feceris dignos pœnitentię fructus, reuertetur iterum dilectus tuus in ortum suum. Nam pœnitentię poma libenter comedit. Beatius tamẽ, si primæuæ puritatis fructus intactos quis seruet. Bonum est in maturitate præuenire, & perseue-
Canti.5.a rare in ea. Ideo sponsa præuenit in maturitate & dicit: Veniat dilectus meus in ortum suum, vt comedat fructum pomorum suorum. Veni in ortum meum soror mea sponsa. Vehemens amator est dominus Iesus, ad vnam inuitationis vo-
C cem aduolat libens in ortulum sponsæ. Quasi prænolat & præuenit in maturitate. Veni inquiens: accipiatur hoc verbum imperatiui sensus, & apte cohærebit quod dicit, veni. Non est piger, non parcus retributor, sed incontinenti sponsam reinuitat. Veni in ortum meum soror mea sponsa. Messui myrrham meam cum aromatibus meis. Durus est affectus qui nõ permouetur per inuitationes & remunerationes istas tam dulces. Quid hac vicissitudine gratius, quid mirabilius est hoc commercio? O admirabile commercium. Dilectus dei patris, gloria cœli, angelorum deliciæ, ad ortulos nostros inuitari se permittit, & ad suos reinuitare non prætermittit. Et qui noster est ortus, verius dicitur ipsius. Non enim ait: veniat dilectus meus in ortum meum, sed in ortum suum. Iure quidem in suum, quoniam ab ipso datum, & ipsi debitum, & certe deditum. Veniat dilectus. Veni soror mea sponsa. Magna dulcedo, & apta distinctio. Illa desiderat, &
Apoc.4.3.d ille imperat. Hæc dicit, veniat: hic dicit, veni. Ego, inquit, sto ad ostiũ & pulso. Si quis aperuerit mihi, introibo & cœnabo cum illo, & ipse mecum. Non habes necesse ô bone Iesu, morari ad ostium sponsæ. Ipsa enim te votis vltro interpellat. Redde vicem, reinuita illam. Sedisti ad mensam eius, vide quanta sint apposita tibi, sciens quia & tanta oportet te præparare. Tanta, inquam, & sufficit ei. Hoc autem dico, totam se impendit, tu te totum repende. Quomodo totum erit, si illa se totam dat, tu te dimidias? Exiguum tuum, plus est toto illius. Totum eius, portio est quædam gratiæ tuæ: ideo & D
suus tuus est, & tuus suus est ortus. Veni in ortum meum. Ego fratres in orto sponsi copiosum illum & delicatum & glorioſe consitum paradisum virtutum Christi libenter accipio, quas secundum geminam naturam vel ab æterno habuit, vel accepit in tempore. Ergo secundum hunc modum ortum sponsæ statum animæ vel ecclesiæ interpretare, & virtutum affectuumque dotes quibus dotatur à sponso. In isto considerantur bona corporis, in illo capitis. Pulchra vtrobique contemplationis cibatio. Sed quid illa ad istam? Quan to gloria Christi, vel animæ vel ecclesiæ præcellit virtutes, tanto delectabilior in hunc ortum ingressus. Ad illum operatio plus spectat, ad istum contemplatio sola. Sponsa & si lętatur de illo, laborat cum illo: & in sudore vultus vescitur pomis suis. In istum cum introducta fuerit nihil reliquũ est nisi delicię tantum. Suum tuetur, & istum intuetur. Nec intromittitur in istum nisi de illo, hoc est de actione ad vsum speculationis. Aut si contemplationem in illum sponsæ ortum admittimus, similis est actioni. Vtique de illis ortis ordine commodo venitur ad hanc myrrham. Non enim nisi in abundantia virtutum ingreditur in ortum dilecti. Ingre-
Iob.5.d dieris, inquit Iob, in abundantia sepulchrum. Melius tamen hic sonat in ortum. In sepulchro innuitur quies & quædam à curis occultatio: in orto exprimitur intuitus & epulatio. In sepulchro feriamur: in orto fruimur. Sicut ergo in sepul- E
chrum non nisi in abundantia ingredimur (sicut scriptũ est) multo minus in ortum. Ideo sponsam de orto in ortum inuitat. Veni in ortum meum soror mea sponsa. Ingredere ingredere sponsa in contemplationem virtutum dilecti tui, ingredere in delectationes eius, memorare iustitiæ eius solius. Ibi deus deus tuus docebit te in iucunditate, & deducet te mirabiliter dextera sua. Cibabit te pomis vitæ & intellectus. Myrrham & aromata messuit tibi. Messui (inquit) myr-
Canti.5.a rham meam cum aromatibus meis. Immortalitatem enim & incorruptibilitatem messuit post mortem. Myrrhę siquidem beneficio corpora mortuorum perdurant illęsa. Myrrham, inquit, meam. Bene suam, quam & primus accepit, & solus impartit. Primitiæ enim Christus, deinde qui sunt Christi. Per illum resurrectio mortuorum, qui primus resurgens iam non moritur. Bona talis myrrha, & melior quàm hęc vsitata, quæ carnem mortuam non sinit putrescere. Nam ista rediuiuam non sinit deficere. Erat & myrrha eius præcellẽs & singularis illa castitas virginalis, quę nullum titillationis motum surgentem sensit, nec fomitem habuit: in quo nec motus est talis repressus, nec fomes remissus: præventus est enim in vn
ctionibus myrrhæ, & myrrhæ suę. Aliorum eatenus est efficax myrrha, & continentia pertingit, vt seruet à corruptione: hæc à corruptibilitate carnem dominicam custodit intactam. Aliorum myrrha corruptionem carnalis incẽtiui sub- F
sequitur, hæc incentiuum præuenit omne. Illorum excludit, & huius præcludit. In Iesu nec causa nec corruptio: in eius matre etsi causa, non tamen corruptio. In aliis omnibus & causa & corruptio. Myrrha nostra motus exurgentes carnalis concupiscentiæ reprimit. Myrrha Mariæ tales motus nescivit. Myrrha Iesu taliter mouendi nec causam nec originem habuit. De plenitudine eius omnes accepimus, & myrrham Ioan.1.b.
de myrrha. Myrrha nostræ castitatis, muneris & inuitationis ipsius est: ideo cum in nobis myrrham metit, vtinam ipse multam myrrham inueniat, quam metat. Myrrham cum aromatibus: id est abstinentiam mali cum affectibus boni, districtionem carnis, & deuotionem cordis, siue temperantiam à licitis, ac tolerantiam in iniuriis accipiamus. In myrrha bene vtriſque virtutum aromata sociantur. Hæc est enim gratia si benefacientes flagellamur, si ipsi nosmetipsos foris affligentes, eo spiritu suauiter intus afficimur. Multam de mar tyris Laurentij (cuius festa nunc agimus) agro myrrham demessuit, aromata multa, confectionis myrrham, confectionis aromata. Ad ignem enim applicatus Christum confessus est, corpus suum tradidit, ita vt arderet, facultates dispersit pauperibus, caro eius cremata est propter Christum, sed cor magis in Christo: ideo de craticula vocatur ad ortum. Et dum in craticula erat, ab orto non aberat. Nunc tantum in orto, non tamen totus in eo. Caro eius adhuc in corruptione

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tenetur,nondum refloruit.Reflorebit autem cum fuerit corpus humilitatis noſtræ conforme corpori claritatis Ieſu.Tũc
metet immortalitatis myrrham,quam ipſe præmeſſuit,& aro
Cant.5.a mata multimodę gloriæ. Tunc vere inuitabit & dicet: Veni in ortum meum ſoror mea ſponſa.Tunc gloriabitur plene cũ aromatibus ſuis ſe myrrham meſſuiſſe. Tunc enim & paſſionis ſuæ & precum (quæ in aromatibus ſignantur) potietur effectu. Cum clamore ſiquidem valido & lachrymis preces offerens exauditus eſt pro ſua reuerẽtia, factus omnibus obtemperantibus ſibi cauſa ſalutis æternæ.Volo, inquit, vt vbi
Ioan.12. & 17.d ego ſum, illic ſit & miniſter meus. Vbi niſi in orto?Erit hoc in generalis reſurrectionis completione: nihilominus tamen & modo fit per contemplationem . Quaſi enim in ortũ eius ingredimur,cum affectuoſè condigneq; & deſideranter ſpeculamur quales futuri ſumus per ipſum , & qualis iam reſurgens factus eſt ipſe pro nobis, & in exemplum nobis . Quid dico reſurgens?& ante reſurrectionem omnis conuerſatio eius, orti pulcherrimi gratiam præfert:ſed quod ante plantauit,poſtea meſſuit . In reſurrectione maturitatis & meſſionis eſt tẽpus,quando vnuſquiſque laborum ſuorum fructus percipiet. Quod ergo nos in ortum ſuum vocat, q̃ myrrham & aromata ſua ſe meſſuiſſe ſubnectit, ad contemplandam reſurrectionis gloriam hortatur, quæ futura eſt per ipſum in nobis,vel quæ in ipſo præceſſit pro nobis . Nonne iucundus &
H vere delectabilis progreſſus introire in ortum Chriſti,introire in plantationes domini quodam proſpectu de virtute in virtutem eius?Proſpectu,inq̃, non audeo prouectum dicere. Nam ad virtutum ipſius veritatem & plenitudinem quis ſibi prouectum pollicetur? Iucundus digreſſus plane, & commodus quidem. Nuſq̃ magis humanæ mentis faſtus reprimitur humiliatione,nec fames contemplatione ſatiatur,nec faſtidium excitatur ęmulatione.Comparatio humiliat,imitatio exercet,cõſideratio delectat.Prima premit: ſecunda prouocat: tertia paſcit.Premit immẽſitas,prouocat honeſtas,paſcit veritas. Deniq; paulopoſt ipſe dilectus , ipſe ſponſus amicos & chariſſimos ſibi inuitat vt comedant & bibant & inebrientur:quòque maior illis innaſcatur auiditas,de ſuo prius blan
Cant.5.a. ditur & proponit conuiuio. Comedi fauum cum melle meo. Tuum Ieſu bone,vtrunque eſt,& illud mel quod das,& illud quod es.Sed hoc in loco mel illud quod es ipſe,noſtræ intelligentię ſe promptius offert.Cur non dicis fauum tuum ſicut & mel tuum?Cur hac diſtinctione nunc vteris? Et fauus tuus eſt ſicut & mel tuum:quanuis manifeſte illud exprimas,cum iſtud fileas.Tua eſt vtraque natura, ſed diuina tua,& quaſi naturaliter tua:humana non eſt quaſi naturaliter tua,ſed magis aſſumpta,& dignatione tibi effecta eſt naturalis. Comedi fauum cum melle meo. Ante ſacræ conceptũ virginis quaſi mel ſolum erat,& ſine fauo nondum incarnata diuinitas. Poſtea
I mel in fauo deus in homine, nũc autem fauus in melle homo
2.Cor.5.d. deitate veſtitus.Etſi cognouimus Chriſtum ſecundum carnẽ, ſed iam non cognouimus,ait apoſtolus.Sicut erat deus recondit⁹ in carne,ſic nũc vice verſa ipſa caro eſt occultata in deo. Et ſi glorificata eſt caro illa,vt iam ſpiritualis ſit, & infirmitatis nil habens:tamen eſt occulta quodammodo,dum magis eum,in eo q̃ ipſe eſt deus,attẽdimus & adoramus. Quodammodo carnis fauus deitatis in melle reconditur, dum admirationem noſtram & fidem ad ſe traxit, & integro manifeſtatæ reuerentia maieſtatis . Iam ergo poſt reſurrectionis gloriam Chriſtus comedit fauum cum melle ſuo,& ſine carnalis infirmitatis iniuria in aſſumptę carnis ſubſtantia delectatione diuina & ſibi ſoli natiua perfruitur. Comedi fauum cum melle
Cant.5.a meo . Bibi vinum meum cum lacte meo.Iam dicis tuum eſſe vtrunq; tam lac q̃ vinum. Tua ſunt enim vtriuſque iura naturæ,vtriuſque propria non alterius vitia.Et ſicut bibit vinum nouum,ita & lac nouum.Cum lacte,inquit,meo,id eſt cum lacte nouitatis tuæ , non infirmitatis noſtræ. Curre ſponſa, propera ad tam dulce conuiuium , vbi vinum eſt ſponſi, vbi
Prou.25.b lac, vbi fauus non inanis , non vacuus,ſed melle plenus.Mel inueniſti , comede quod ſufficit. Nam tu ad totum non ſufficis.Ipſe autem Ieſus non comedit ad menſuram ſed totum comedit,qui ſufficit ad totum.Tibi dicitur: Ne ſis ſcrutator ma
Ibidem. ieſtatis,vt non opprimaris à gloria.Ipſe ſcrutatur omnia etiã
Mat.11.d profunda dei. Nemo nouit patrem niſi filius,& cui voluerit filius reuelare. Ipſe totum comedit,ipſe cui vult & quantum K vult impartit, quaſi participium tibi pollicetur huius cibi ſe refectum gloriando.Si datum fuerit in eſcam tuam fel,& aceto in ſiti fueris potatus , memento quia talia paſſus eſt Ieſus. Guſtauit illa in cruce,non bibit: velocem amaritudinis tranſitum ſignans. Bibit autem vinum cum lacte ſuo.Non turbatur amplius ad monumentum cum Lazaro,non triſtatur vſq; ad mortem,non ſub ipſa morte aceto & felle potatur. Vetera tranſierunt,noua ſucceſſerunt.Turbatio illa,triſtitia,tedium,diſpenſatorię ad horam ſuſcepta de homine veteri,in lactis dulcedinem nouam demigrarũt. Bonum vinum quo hauſto obliuioni traduntur priores anguſtiæ , & non aſcendunt ſuper cor,ſed nouis & puris & lacteis in carne iam reſuſcitata potatur affectibus:quando nulla iã de reliquo iniuria, molestia nulla aut in anima aut in carne,ſicut prius, vel aſſumitur vel ſuſtinetur.Vel acetum cum felle mixtum quod deguſtauit, prælibans non bibens, in vini & lactis tranſiuit ſaporẽ. Hanc & tu fidelis anima quæ ſponſæ dignitate perfungeris:hanc,inq̃,& tu tibi cõmutationem futuram confide. Ideo hæc in ſe futura prædicat,vt tibi tu ſimilia diſcas ſperare.tecum enim conuiuari vult,tecum bibere. Non bibam, inquit, *Mat.26.c* de hoc genimine vitis,donec bibã illud nouũ in regno meo. Hoc tibi regnũ ſignificat, cum ad ortum te vocat, ad ortum deliciarum, ad paradiſum voluptatis,ad fructus maturos, ad fructus iam perceptos à ſe,& à te percipiendos. Tunc bibes L vinum cum lacte,vt obliuiſcaris prioris anguſtiæ,& nouæ reſurrectionis deguſtes dulcedinem. Præſtãte domino noſtro, qui viuit & regnat in ſecula ſeculorum,Amen.

Sermo XLI.

Canti.5.a. MEſſui myrrham meam cum aromatibus meis,come di fauum cum melle meo , bibi vinum meum cum lacte meo. Veni in ortum meum ſoror mea ſpõſa. Putate fratres vocationem hanc ad ſeculi finẽ referri, quando completis omnibus ſacramentis eccleſię, ipſa inuitatur ad regnum,quando mittet dominus meſſores angelos, eo q̃ regiones albæ tunc erunt ad meſſem. O fœlicia tẽpora primitiuæ eccleſiæ,q̃ vber tunc erat ager illius,q̃ copioſos producebat fructus,quanta in martyribus erat fœcũditas myrrhæ,quot apes perfectioris & myſticę doctrinæ ſauos operantes.Putares inter ipſa initia fidei cum verbi ſemina mitterentur, meſſionis iam eſſe tempus, & quaſi maturas ad falcem regiones albere. Quid moraris Ieſu bone,cur ſponſam non inuitas in ortum? Nonne iam dicere potes: quia meſſui myrrham meam cum aromatibus meis : comedi fauum cum melle meo,bibi vinum meum cum lacte meo?Vbi nunc martyres in myrrha , vbi doctores in fauo,vbi feruentes ſpiritu, qui ſignantur in vino,& ſimplices in malo,quos lactis dulcedo figurat? An non ager eccleſiæ tuæ iam tanta gloria nuda- M
tus videtur?Multiplicaſti gentem,ſed non magnificaſti lætitiam. Multi credentium fructus, ſed aromata pauca.Præceſſit autũnalis vbertas primis illis naſcentis eccleſiæ diebus, nunc hyemalis horror perurget. Pręceſſerunt vbertatis anni,nunc ſterilitatis incumbunt.Poſt ſpicas florentes & lætas, ſteriles & vredine confectæ exurgunt. Cur non dicis iam bone Ieſu: Veni in ortum meum ſoror mea ſponſa? Quid expectas ? cur moras nectis ? An vt poſt hanc hyemem autumnus redeat? Lętabuntur adhuc coram te,ſicut lætantur in meſſe. *Ibidem.*
Tũc benedices coronę anni benignitatis tuę,& cãpi tui vber *Pſal.64.c*
tate replebuntur.Pingueſcẽt ſpecioſa huius noſtri(quod nũc videtur)deſerti,&perſecutiõis feruor nouiſſimę maturitatis canã albedinem meſſibus noſtris inducet. Multiplicabuntur *Pſal.91.c*
in ſenecta ſufficiente,non confecta, non ſterili,ſed in ſenecta vberi: & bene patientes erunt vt annuncient. Patientes propter martyrium, annunciantes propter verbũ.In patientibus myrrhã metes,in annũciãtibus comedes fauum.Tunc electos tuos cõpunctionis vino potabis, conſolationis lacte mixto. Si em̃ nõ abbreuiaſſet domin⁹ dies illos, ſalua eſſe nõ poſſet oĩs caro.Metit etiã nũc dñs,etſi nõ quãtã tũc myrrhã, tamen multã myrrhã afflictionis ſpontaneæ. Fauũ comedit cũ melle,& expreſſa ſpiritualiũ dulcedine ſenſuũ continentib⁹ figuris nos facit oblectari. Vinũ cũ lacte bibit,q̃ ſublimes ſenſus & excedentes contemplationes fidei & morũ ſimplicitatem

A tem temperat & indulcat.Zeli feruorẽ diligit,ſi tamen affert lactea quædam fomenta paruulorum. Cum fuerint expreſſa hęc omnia,cum pertranſierint tempora martyrum:cũ doctores quaſi quidam ſaui ſapientiã continentes in myſterio abſconditam miniſterium compleuerint ſuum, & diſputationibus hæreticorum preſſi , melleam doctrinam profuderint: cum numeros ſuos & dies cõpleuerint vel paruuli,qui lacte fouentur,vel feruentes ſpiritu qui inebriati vino gratiæ obliuiſcuntur quæ retro ſunt: cum conſummata hæc omnia fue-
Mat.5.b rint(non enim tranſibit vnus apex aut vnum iota de lege donec omnia fiant)tunc exultabit omnis eccleſia ſanctorum à tã
Canti.5.a. dulci auditu. Veni in ortum meum ſoror mea ſponſa, meſſui myrrham meam cum aromatibus meis, comedi fauum cum melle meo,bibi vinum meum cum lacte meo. Meſſui, comedi,bibi:præteriti ſunt temporis hæc verba,& conſummationem completam ſignificant,ac ſi dicat:Conſummatũ eſt.Veni in ortum meum ſoror mea ſponſa.Meſſui myrrham meam cum aromatibus meis. In ortum illum vbi prope erumpens nulla vrtica liliorum gratiam contriſtet,vbi vernantẽ roſam aſperitas ſpinarum nõ violet, vbi arbor nulla eſt cuius ſit interdictus acceſſus. Veni in ortum meum ſoror mea ſponſa, meſſui myrrham meã cum aromatibus meis. Audite quia nõ
B metit niſi quod ſuum eſt, niſi quod ipſe præſeminauit.Vere ſeruus ille malus & piger,qui pigritiæ ſuę cauſam in dominũ
Mat.25.c interpretatione maligna transfudit.Scio quia homo auſterus es,tollens quod non poſuiſti,& metens vbi non ſeminaſti.Bene piger,in quo dominus non inuenit quod meteret. Et vere malus,qui diligentiam metentis domini,in duritiam peruerſo ſenſu conuertit , infructuoſe quod acceperat ſeruans, & iniurioſe de bono domino ſentiens. Non metit dominus Ieſus niſi quod ſeminauit, non metit niſi ſuum. Quod inimicus homo ſuperſeminat tritico ſuo,non metit illud,ſed mittet an
Mat.13.d.f gelos qui colligant zizania , & faciant faſciculos ad comburendũ,qui colligant de regno eius omnia ſcãdala.Ergo prius regnum ſuum purgat à ſcandalis,agrum ſuũ à zizaniis,& ortum ſuũ ab inutili germine,vt non niſi ſuũ metat & colligat.
Si modo veniat Ieſus,ſonet vox angeli,terribiliter intonet nouiſſima tuba,producatur iudicium,ignis in conſpectu eius
Pſal.49.a. exardeſcat, aduocetur cœlum deſurſum , & terra diſcernere populum ſuum,ſi iam hæc omnia ſubito vos præoccupent,de meritis veſtris quam teneretis ſententiã? Vbi veſtro eſſetis collocandi iudicio?Inter ſanctos eius qui congregabuntur il
C lic,an inter eos qui congregabuntur in congregatione vnius faſcis in lacũ?Inter zizania, an inter aromata? An forte etiã veſtrum de vobis arbitriũ hæſitat? Quis gloriabitur in agro ſuo ſe nihil habere zizaniorum? Fœlix in quo parũ quid eſt, & idipſum non excultum, non fotum,ſed furtiuum & latitãs in quadam aromatum vbertate,& quod ſtatim cum aduertit, auellit homo ab orto ſuo.Væ mihi domine ab imperfectione mea,ſi homo durus es, ſi exactor auſterus, ſi tollens quod nõ poſuiſti,& metẽs quod non ſeminaſti. Væ mihi ſi totum metis quod nõ ſeminaſti,ſine remiſſione & pietatis reſpectu.Nã non totum, quod in me ſeminaſti, excreuit. Vtinam myrrhæ meæ acceptum digneris habere faſciculũ, vt in medio vberũ tuorum commoretur. Vtinam aromatum meorum vapor exiguus & ad modicum parens ad te aſcendat. Nam quando tibi offeram integrum fauum mellis,quando tibi offeram meditationem aſſiduam in lege tua:quando puram & plenam intelligentiam ſpiritualium ſacramentorum,quando ſapientiã melleam, quam Paulus loquitur inter perfectos? Nam ſicut cellulis fauus mellis,ita puriſſimis figurarum ſacramentis cœleſtis ſapientia continetur,vt mutua collatione ſacramenti veritas figurata commendetur,& non parum gratiæ trahat ipſa veritas talibus quaſi cellis expreſſa. Quando tibi in quodam cordis mei cratere,vini & lactis iam potero temperaturã miſcere?Rara eſt mixtura hæc, quæ mente excedit deo.Sobrius eſſe diſcat,vt alta ſciens conſentiat humilibus. Paruulus fiat, qui puriori inebriatur intellectu. Quantus fauus,quam ingens,quam vber ad cœleſte his diebus eſt tranſlatus conuiuium(dominum Rieuallenſem dico abbatem)cuius nobis dũ locum iſtum tractamus,nunciatus eſt tranſitus. Videtur mihi in illo dum ſublatus eſt,ortus noſter eſſe nudatus,& grãdem agricolæ deo reſignaſſe faſciculum myrrhæ. Nullus talis in D
aluearibus noſtris relictus eſt fauus. Vtrunque in illo cernere erat & mellis fauum, & myrrhæ faſciculum cum aromatibus bonis.Quis illo vel vita purior, vel doctrina prudẽtior? Quis magis illo vel ægrotus in carne , vel alacer in ſpiritu? Sermo eius quaſi cereus,melleam effundebat ſcientiam. Carne languidus,magis tamen intus in ſpiritu cœleſtium amore languebat.Myrrhata carne,mente aromatica,cremationę cõtinua,indefeſſi amoris odoriferum incẽſum offerebat. Corpore deſiccato & arido, anima eius ſicut adipe & pingedi- *Pſal.62.b*
ne replebatur:ideo labiis exultationis laudauit dominũ,ſemper os eius fauus diſtillans ipſius.Nam totus conuerſus in labia,modeſto vultu, & totius corporis habitu tranquillo, ſerenos animi prodebat affectus.Senſu perſpicuus erat,ſermone non præceps.Modeſte rogabat,reddebat modeſtius. Moleſtos ſuſtinens, moleſtus nulli. Acute intelligẽs,moroſe referens,æquanimiter ferens.Memini frequenter illum,cũ acceptum de aſſidentibus aliquis interrupiſſet ſermonẽ importune,verba ſuſpẽdiſſe,donec alter totum effudiſſet ſpiritum ſuum:& cũ importuni ſermonis impetuoſus defluxiſſet gurges,eadem qua ſuſtinuerat tranquillitate,ſuſpenſum verbum reſumpſit,opportune loquens,& opportune ſilens.Velox ad *Ideo.1.c*
audiendum,ad loquendum tardus,& tardus ad iram.Quomodo ad iram dicendus eſt tardus, ad quam magis inuentus eſt
(vt ſic dicam)nullus? Bene fauus:quia ſynceris vndiq; com E
poſitus & cõſitus cellis,in omni actu,ſermone & geſtu interne putabatur dulcedinis mella ſudare.Fœlix in quo Ieſus integrum fauum quem comedat inuenit:craſſum, nõ exſiccatũ. Vide naturam faui:quaſi galea in capite eſt,propter formam vaſculi cui innaſcitur.Deinde de ſuperiorib⁹ pendet,& de ſu-
perioribus prodit.Bona(ſecundum Paulum) galea ſpei ſalu- *1.Theſ.5.b*
tis æternæ.A ſpe quidem ſupernorum,omnium actuum caput & totius intẽtio vitæ inchoare debet,& illi cohærere,ad hãc tendere,& hac ſe cõtra omnia tentamẽta tueri. Si videris hominẽ propter ſpem ſupernorũ in omni actu etiã aduerſo caſu repleri gaudio ſpiritus,qui ſuper mel dulcis eſt,quid hũc niſi fauum credideris in cunctis cellulis melle redundantem? Quid cum hominem cernis capacem ſenſu,conuerſatione cõpoſitum,actuum & vitę æquabili commenſuratione cohærentem ſibi,talibus vndique vaſculis conſertum,vacuis tamen,& ſpei,quæ eſt repoſita in cœlis,melleo exhauſtis liquore,nunquid aliud tibi q̃ faui arentis ſiccitatem depingit? Duplicatum quidem incommodum,ſi ſimul fuerit & diſſipatus, & diſſolutione quadam deſiccatus . Aliud tamen eſt ſi ſeruat ſpeciem,vt mentiatur virtutem:aliud ſi integritatis formam, & infundendæ fauorem ſpe bonæ gratiæ refert , vt dono ſpiritualis dulcedinis receptacula apta non deſint & idoneæ cel- F
lulę melli ſuperno. Noſter autẽ hic fauus, de quo loquimur, integer erat , & in æterno liquore exuberans . Plenus erat cellularum,hac illacq; diſtillabat dulcedinem, ſermonis diuini aſſiduus operator fauos componebat. Boni faui , quibus adhuc integris multorum quotidie indulcantur fauces. Moleſtam non ſectabatur ſubtilitatem , quæ plus contentionis q̃ inſtructionis miniſtrat materiam . Circa moralem operoſus ſciẽtiam,cultiſſimis illam verborum cellis committebat.
Prudens erat eloquij myſtici , quod inter perfectos diſpenſabat.Lactea in ſalutem & conſolationem paruulorum exuberabat doctrina , cui tamen lætificantis & inebriantis ſermonis vinum ſæpe latenter immiſcuit. Ita eſt. Lac ipſius vini obtinebat virtutem. Simplex eius inſtitutio,& ſermo lacteus animum auditoris in quẽdam inebriantem alienatę mẽtis exceſſum furtim arripere conſueuit. Vnde qui potabatur iure dicere poterat : quia bibi vinum cum lacte.Imò in lacte nouerat iſta temperate miſcere,& in altero vtrunque largiri: Facili ad ædificandum vtebatur materia , ſed vehementiam inebriantis gratiæ ſentires in verbis.Facilis inerat ei intellectus,ſed affectio vehemens . Dolendum quidem quòd tanti viri ſubtracta eſt nobis copia,ſed nihilominus gloriandum quòd talem de ortulis noſtris faſciculum myrrhæ ad cœleſtem illum ortum præmiſimus.Illic ornamentum eſt,qui nobis hic fuerat adiumentum . Etſi vacuata videntur alueraria noſtra , & ortus nudatus, multos tamen reliquit manipulos,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G de quibus potens est deus per virtutum incrementa creare fasciculos. Quod & in tota operatur ecclesia, donec per successiones continuas omnium graduum dispensatione completa
Canti. 5. a spōse suæ iam perfectæ & consummatæ dicat: Veni in ortum meum soror mea sponsa: messui myrrham meam cum aromatibus meis; comedi fauum cum melle meo: bibi vinum meum cum lacte meo. Comedite amici & bibite, & inebriamini charissimi. Quod quidem etsi in generali illa ecclesiæ introductione in domini gaudium, quę post resurrectionem fiet, perfectissime speratur: quotidie tamen angelicos ciues ad congratulationis conuiuium inuitari credimus, cum sancta quælibet anima (siue qualē supra meminimus, siue inferioris perfectionis & gratiæ) in paradisi amœnitatem transfertur, in ortos semper virentes, in locum tabernaculi admirabilis vsque ad domum dei. Hæc recolite fratres, hęc recordamini, & effundite in vobis animas vestras. Ignita est hæc recordatio, & liquescere faciet animam tuam, & in delectationes & desideria effundi, cum tu subis in locum tabernaculi admirabilis, in voce exultationis & confessionis sonus epulantis, & domini inuitantis. Inuitantis est enim vox: Comedite amici & bi-
Ibidem bite, & inebriamini charissimi. Amici, inquit, & charissimi. Blanditiarum hęc sunt nomina, sed hæ blanditiæ adulationē non sapiunt, officij & dilectionis sunt plenę. Ipsa non ad blādimenta prolata: inebriandi non carēt effectu. Efficacia sunt
H ad emuleendos eorum quibus fiunt affectus. Habent tamen inter se distinctionem, & aliquid amplius gratiæ præfert charissimi quàm amici vocabulum. Vos (inquit Apostolis domi-
Ioan. 15. nus) amici mei estis, si feceritis quæ præcipio vobis. Iam non (inquit) dicam vos seruos: sed amicos: quia omnia quæcunq; audiui à patre meo nota feci vobis. Videte & hic quandam distantiam. Illic dicuntur amici & hic, sed differenter. Ibi quia faciunt: hic quia sciunt. Ibi nō propter ministrationem, sed propter mysterium. Ibi comedunt, & hic bibunt. Vtrinque amici, nondum tamen charissimi. Charissimis in potationem cædit ebrietas, ipsa nominis sui forma superabundantiam quandam latenter insinuat, & significat plenitudinē charitatis. Charissimus est, qui charitate plenissimus est. Charissimus est, qui charitate infusus & imbutus est, cuius medullæ & ossa & omnia interiora charitatis liquore rigantur. Nec quia charissimus est inebriatur, etsi inde charissimus est quia inebriatur. Denique quid aliud est inebriari, nisi charitatis perfectissime delectatione repleri? Aut forte si distinguere volumus, vt sint charissimi plenissimè diligentes, inebriati
Canti. 5. a. perfectissimę delectati. Comedite amici & bibite, & inebriamini charissimi. Amici sunt qui vel agunt vel audiunt, charissimi qui adhærent. Amici agunt pro eo, & audiunt ab eo, charissimi inebriantur eo. Amici sunt, quibus nota fecit quæ audiuit à patre. Charissimi, quibus plenam ipsius patris infudit notitiam. Ibi multa docentur, hic diligitur vnum. In cha-
I rissimis non est operum vel doctrinæ distensio, sed diffusio sola, & summa amoris diuini voluptas. Comedite amici. Iam
Psal. 21. f non dicitur: Edent pauperes & saturabuntur, sed comedite amici & inebriamini. Quomodo pauperes, qui inebriantur ab vbertate domus domini? Quomodo paupertas vbi vbertas? Comedite amici & bibite, & inebriamini charissimi. Amici vos & charissimi mihi: amici propter delectationem spiritualem, charissimi propter sponsalem. Inebriamini charissimi. Introduxi vos in cellam vinariam, vt ordinarem in vobis charitatem. Nec est charitas ordinata nisi cum mens vestra fuerit vehementia charitatis inebriata. Non est ordinata, nisi cum omnibus aliis fuerit affectibus superordinata. Bonus ordo, supereminentia amoris, supereminēs amor charissimos efficit. Charissimi sunt, in quibus nihil est vel charitate vacuum, vel alij negocio vacans. Ordo plenus est cum de charis in charissimorum gradus transitur. Ordo plenus est cum charitatis cumulo nihil adiici potest. Comedite amici & bibite & inebriamini charissimi. Omnes ibi amici, & omnes charissimi. Omnes potātur, & omnes inebriantur. Non sic autem in hac conualle lachrymarum, non sic: sed multi amici, pauci charissimi: multi potantur, non inebriātur omnes. Et qui inebriantur, iterum temperantes fiunt. Ad horam mente excedunt, & ad sobrietatem solitam denuo redeunt. Soporantur & excitantur, somnoleuti fiunt, & post paululum iterum vi- K
gilant. Ideo sequitur: Ego dormio, & cor meum vigilat. Hæc *Canti. 5. a.*
tamen vigiliæ non videntur dormitioni succedere, sed ipsam comitari. Præstet nobis dominus Iesus quę super hęc sunt dicenda vigilanter intelligere, & vobis audire. Qui viuit & regnat deus, per omnia secula seculorum, Amen.

Sermo XLII.

EGo dormio, & cor meum vigilat. Post hesternum capitulum qua rationis consequentia talis responsionis sermo infertur? Tunc erat generalis inuitatio, hęc est responsio quasi singularis. Ibi plures inuitantur, hic vnus respondet. Ibi dicitur: Inebriamini charissimi: hic quę charissima est, quę sponsa est, dormire se refert. Ego dormio. Quid mirum si ad communē inuitationem responsum redditur singulare? Multi charissimi, sed omnium
Canti. 6. c. est cor vnum, & anima vna. Vna est, inquit, columba mea. Amor vnit, & amor inebriat. Vides quàm iuste fit omniū vnica responsio, quos in ecclesia charitatis vehemens liquor infundit? Vere vehemens virtus amoris, inebrians & abalienans. Vultis audire quomodo charitas abalienet animum, quem inebriat? Ego, inquit, dormio, ac si dicat dilecto: Tu me ad ebrietatem vocas, & ego tota huic muneri vaco. Ego dormio, & cor meum vigilat. Ab aliis dormio & quiesco negociis: ideo cor meum liberius vigilat ad sectandam hanc ebrie L
tatem, & vinum potandū. Ordo mirabilis. De ebrietate dormitio, & de dormitione vigiliæ. Ille dicit: Inebriamini, & illa dicit: Ego dormio. Bonus sopor mentis excessus, & alienatio ab affectibus carnis, & (si id etiam dicitur) à sensibus corporis. Tunc magis videt & inuigilat amor spiritualis, cum consopitur penitus omnis passio & affectus animalis. Et dormitio & inebriatio vtraque alienationis vicem præfert. Et quiddam in hoc ipso adinuicē tenent commune, q̄ mētem tā hęc quàm illa sibi arripit, & penes se manere non sinit. Vtraque statum pristinum ipsi animę (vt sic dicam) furatur, & nouos informat affectus. Ego dormio, & cor meū vigilat. Dormiunt alij somnum suum, & delectatio eorum in propria vo
luntate quiescit. A talibus ego dormio, & vigilat cor meum tibi. Ab increpatione tua domine dormiunt alij, ego ab in- *Psal. 75. a*
crapulatione. Dura hæc increpatio satis, quando dissimulando sic hominem permittis desidiæ, sicut est magna increpatio desertionis signum. Ab hac increpatione dormit qui ex dissimulatione diuina, somnolentę securitati se tradens, dissimulantis patientiam non attendit parturire impœnitentis repulsam. Patientis longanimitas & interim non percutiens in verecundis mentibus vim habet, & eadē domini tolerantia quæ mentes honestas facit solicitas, duras ipsa reddit securas. Ego, inquit, dormio, & cor meum vigilat. Dormio non increpata, sed incrapulata à vino ad quod vocas charissimos tibi. M
Crapula ebrietatis tuæ mundo me tollit, & tibi tradit, soporat & excitat, secularium obliuiſci me facit, & tui non sinit. Ego dormio, dormi mecum, iuxta illud quod ipse in Salomone dissinis: Si dormierint duo simul, souebuntur mutuo, sic *Eccles. 4. c*
fiet vt ex dilecti præsentia ob vehementiam amoris cor meū vigilet amplius. Cor meum vigilat, cum tuus amor in eo amplius viget. Ego dormio. Dormio propter amici requiem, propter raptum inuigilo. In somno dulci quietis meæ, solicitudo vigilantis te vigilantius somniat. Dulcis somnus, & dulce somnium nescire alia, solum te scire. Vacare tibi & te videre sicut hic datur per somnium (vt sic dicam) & vmbram & ænigma. Bona crapula copia vacationis & visionis istius. Visio ista habet aliquid somnio simile, eo q̄ non humano arbitrio & industria fiat, non ex inuestigatione nostra, sed ex visitatione orientis ex alto. Paulus quasi dormit cum mūdo moritur: quasi vigilat cum viuit Christo. Dormiat vtinā fratres ānima mea dormitatione ista, & fiant vigilię meæ taliū similes. Vtinā iuges sint, non interpolentur. Nunc aūt versa vice ego vigilo, cor meum dormit, dormit spiritus, caro vigilat: etsi caro dormit, non tamen statim spiritus vigilat. Indulget animo requies, nōdū tamē ab illa gloriosa ebrietate sorbetur & rapitur. Dormit tentamentis, nondum tamē excitatur illis inebriantibus blandimentis: & quāuis frequenter gustentur,

rediuiua

A rediuiua tamen nouitate animam, quam inebriant, excitant.
Iure vigiles dicti sunt, qui nunquam vinum illud inebrians digerunt: qui semper madent ęternæ delectationis vbertate. Tales in Danielis libro vigiles legis. Bene vigiles, in quibus nihil est quod soporatiōe indigeat, sed totum inuigilat deo. Bene vigiles, quorum non interpolantur vigilię. Nullus in eis animalis affectus sentitur quem deceat consopiri vt expe
1. Pet. 5. b ditiores sint cordis vigilię. Sunt quædam vigiliæ solicitudinum repletę molestia, de quibus Petrus: Sobrij estote & vigi
1. Cor. 16. c late, quia aduersarius vester diabolus tanquam leo rugiēs circuit quęrens quem deuoret. Et Paulus, inquit: Vigilate & state in fide. Sed illę vigilię nihilominus solicitudine non carent, quibus ecclesiæ vexantur doctores, sicut euangelici illi
Luc. 2. b pastores vigilantes & custodientes vigilias noctis super gregem suum. Vigiliæ istæ quadam torquentur molestia ob imminentis mali cautelam. Vigiliæ sponsæ dormientis non continent mali cautionem, sed copiam boni. Præoccupatæ enim menti vehemens amor auiditatis inexpletę vigilias inducit. Vigiliæ quædam sunt vel desiderium optatę præsentiæ, vel delectatio indeptæ. Vigiliæ bonæ, vigilans & non somnolenta deuotio, siue in copia dilecti præsentis, siue in concupiscētia absentis. Hęc nec vigilat nec viget nisi in quieta & quan-
Iob. 33. b tum ad seculi vel studia vel desideria consopita mente. Ideo dicit: Ego dormio, & cor meum vigilat. Et in Iob legitur, q̄ in visione nocturna cum sopor irruit super homines, & dor-
B miūt in lecto: tunc aperit deus aures, tunc loquitur, tunc pul-
Canti. 5. a. sat: ideo hic sequitur: Vox dilecti pulsantis: Aperi mihi. Iu re vigilat nesciens qua hora venit dilectus eius. Quasi continuæ sunt vigilię sponsæ, & vox dilecti. Cor, inquit, meum vigilat: & statim adiecit: Vox dilecti pulsantis: Aperi mihi. Cor meum vigilat, & dilectus meus non dormit. Vox eius pulsat, & dicit: Aperi mihi. Cor meum vigilat, & ipse statim aduolat, & auditur vox eius. Vox, inquit dilecti. Hæc mihi vox nota est, hæc mihi grata, ad alias obsurdesco voces, ad hanc expergefacta sum, statim cum insonuit in auribus meis, exultaui præ gaudio. Multæ voces obstrepere solent, & falsas insusurrare blanditias, sed nō sicut vox dilecti. Magna fratres prudentia sponsæ, & discretione spirituum pollens, quæ sic distinguere nouit inter versutias dæmonum, & blanditias veras dilecti. Vos, inquit, dilecti pulsantis. Quę talis vox qualis iesu? Nunquid philosophorum? Nunquid hęreticorum? Num legis? Num prophetarum? Valida vox eius est, stultam
1. Cor. 1. c. fecit huius mundi sapientiam. Lex & prophetæ neminem ad perfectum adduxerunt, vox Iesu consummationis summam complectitur, vox eius consummationis præcepta continet, vox eius mouet affectus. Vox, inquit, pulsantis. Pulsat enim & penetrat efficax instar ancipitis gladij, leniter illabitur, & blande persuadet, quod nulla potuit alia doctrina obtinere.
C Non altus sermo, sed alta mysteria. Humilitatem conscientię, morum contemperantiam, obtemperantiam obedientiæ, carnis munditiam, contemptum mundi, concupiscentiam æternorum, diuinitatis notitiam, quæ vnquam disputatio, quæ districtio tantam aut sermone tradidit, aut inspirando persua
Psal. 75. d. sit? Resurgendi gratiam, impassibilitatem resurgentium, æternitatem vitæ, maiestatis reuelationem hac docente spirare didicimus & suspirare. Notus in Iudæa deus, in Israel magnum nomen eius. Nunquid tantum? Nunquid tam expressum? Nunquid tam impressum? Nunquid tam sparsum. In Israel magnum nomen eius, sed non eatenus magnum vel euidenti doctrina, vel vehementi deuotione, vel numerosa popu-
Heb. 1. d. lositate credentium. Olim loquens deus patribus in prophetis, nouissime diebus istis locutus est nobis in filio. Ideo vox valida, vox virtutis, vox dilecti. Sed Iudęorum conualescere nequiuit in auribus: audiuit gentilitas, & confessa est, & non negauit dicens: Vox dilecti pulsantis. Vtrunque agnosco esse dilecti, vocem & pulsum, verbum & virtutem. Vtroque mihi gratus dilectus meus, vtroque me demulcet & mouet, voce & pulsu, & (vt sic dicam) cantico & psalmo. Bene pulsat & quasi tympanizat, qui verbi & operis cōcordem mouet symphoniam. Tympanum puta Iesum, accede, tange, discute, pulsa mores, opera, verba, vitam. Omnes meæ chordę
Ioan. 10. d extentę & sonorę sunt, tactę melodiam dulcem resultant. Iesus ipse pulsat seipsum. Nemo, inquit, tollit animam meam, D
sed ego pono eam, & iterum sumo eam. Potestatem habeo ponendi eam, & potestatem habeo iterum sumendi eam. Vide quid tibi sonet ista positio, sumptio, & vtriusq; potestas, quid ipsa pulsandi causa. Nonne & ipsa maxime ad cor nostrū pulsat & excitat, vt nos velut cithara quædam effecti, sic sonanti cōsonare nitamur. Vox dilecti pulsantis. Bene dilecti, inquit, quasi ex dilectione sola & gratia loquentis & pulsantis. Ape *Canti. 5. a.*
ri mihi: quia caput meum plenum est rore, & cincinni mei guttis noctium. Refrigescet in Iudæa charitas, iam tranſmigratia fit iuxta scripturam ad gentes. Illi missum est verbum salutis, sed repulit illud, indignam se iudicans æternæ vitæ. Exclusus sum ab ea, tu aperi mihi: quia caput meum plenum est rore, & cincinni mei guttis noctium. Caput Christi deus. De deo patre gloriantur Iudæi, eius se iactant habere notiam, filium reprobant & blasphemant, tu aperi mihi. Caput meum plenum est rore. Non tales desiderat, non sitit, sed magis fastidit, ideo plenum est. Plenum est rore, eo quòd sensu leues sint, rationis carentes pondere, non habentes aliquod in assertione momentum. Ratione leues, obstinatione graues. Quasi ros & guttæ inefficaces & pertinaces. Et cincinni mei guttis noctium, quæ gelidæ sunt & tenebrosæ. Nam
Esa. 26. d est quidam ros qui noctis non est. Ros tuus (ait Esaias deo) E
ros lucis. Et cincinni mei guttis noctium. Figuris adhæserunt, scientes literaturam, nescientes sensum spiritualem. De vnius scientia dei, de figurali legis obseruatione Iudæi gloriantur, mysterium inficiantes trinitatis, & præfiguratonis veritatem, de superfluis & emortuis signis se iactant. Molesti sunt mihi, discipulos meos premunt, qui sunt velut quoddam capitis mei ornamentum & decus, ideo fugio, aperi mihi. Quidam hæretici Christi diuinitatem ad quam nec fide volunt, nec ratione possunt attingere, conantur extinguere. Subtilia, consona literarum testimonia, & quæ diuina nituntur authoritate, quasi quosdam cincinnos capitis (non cohærentibus disputationum suarum argutiis, & velut quibusdam roris instar minutiis) inficiunt, corrumpunt, opprimunt. Hi quoque notitiam dei præsumentes & spiritualium subtilitatem sensuum, quasi in ipso dei capite & capillis superbe locatis, rori conferuntur, & guttis noctium: vt intelligas eos minutos, gelidos, fluidos, & non cohærentes sibi. Sed & si quidem videris eos fanam quasi caput ipsum tenere fixem, superficietenus communicare, subtili vigere sensu: gelida tamen est propter malam conscientiam, & propter hypocrisim obscura, & propter velocem transitum fluida. Gaudium enim hypocritæ instar puncti. Hunc ta-
Iob. 20. a. lem Iesus foris esse iudicat oppōmentem, & quasi grauem sibi refugit. Huiusmodi non tam ambulant, quàm volitant in magnis & mirabilibus super se, superba elatione pendulo vagi in aēre. Ambitiosa quidem negociatione perambulant in F
tenebris. De religione lucrum venantes, spiritualem se simulantes habere doctrinam, studium, instar roris eloquium, incerta & occulta & quasi nocturna nosse mysteria sapientiæ dei, sanctitatis tenere caput & culmen, & in ipso Christi hærere vertice, eminendi magis, quàm intrandi studium gerunt.
Istos molestę ferens & fugitans Iesus, dicit: Aperi mihi so- *Canti. 5. a.*
ror mea. Quę intus es, quę non vagaris foris, quę non in subli mibus volitas, quæ non vis tam eminere foris, quàm intus te tenere, aperi mihi. Aperi mihi. Non queris nisi me. tota es mea. Tota mea, & multiplici iure mea. Quare multiplici? Audi q̄ multiplici. soror mea, proxima mea, columba mea, immaculata mea. Soror mea in assumpta carne cognata. Proxima mea, quia de latere cum in cruce dormiret, de secundo Adam Eua noua est creata: vt non iam sint duo, sed vna caro. Ibi est cognatio naturalis, hic & coniunctio personalis. Ibi soror, hic sponsa. Columba mea, sed spiritus per gratiam. Immaculata mea per remissionem & disciplinā. In carne soror, in sacramentis sponsa. In spiritu simplex, immaculata in sanctitate. In his omnibus mea, aperi mihi. Age quod agis, aperi mihi. Tibi intus sum, sed aperi mihi in illis in quibus adhuc foris commoror. Aperi illis inuita, introduc in locum tabernaculi admirabilis. Pulsa vt aperiatur tibi ostium ma- *1. Cor. 16. b*
gnum & euidens (sicut Paulus dicit) vt pateat introitus per-

 suasionibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

G suasionibus tuis ad affectus eorum. Penetra ad illos, vt ad te
post introducas. Exi ad illos, vt intrent ad te qui foris conge
lato frigescunt affectu. Exitus tui damna aliorum introductione redime. Quid dicis? Exui me tunica mea, quomodo
induar illa? Quid dicis? Laui pedes meos, quomodo inquinabo illos? Exuisti te tunica tua, tunica carnalis curæ, tunica
certe molesta, & forte polluta. Tunica tua te exuisti, mea in-
Esa.59.d duere. Zelus domus meæ comedit te: ideo iuxta Esaiam in-
2.Tim.4.a duere pallio zeli. Insta, argue, prædica, obsecra, opportune,
importune. Non est pedes polluere, hac incedere via. Si quis
adhæsit puluis, excutias illum de pedibus tuis. Non pollu-
Esa.52.b. tos sed pulchros commendat Esaias pedes cum dicit: Quàm
pulchri super montes pedes annunciantium pacem, annunci-
antium bona. Ne cunctaris, operum meorum exempla te mo-
ueant. Tangat manus, si pigritaris ad verbum. Zelotes ego
sum, tu quoque pro me zelare. Ocium sepone paululum, meis
implicare negociis. Omnis militans deo istis, cum iubetur, se
2.Cor.8.b implicet oportet negociis. Cum diues essem, pro omnibus
pauper factus sum. Aequalis deo, exinaniui meipsum, minis-
trandi formam accipiens. Pro omnibus mortuus sum, vt qui
viuunt, iam sibi non viuant, sed mihi. Attentis talibus in di-
lecto sponsa, & his mota exemplis ad æmulandum, sic ait: Di
Canti.5.b. lectus meus misit manum suam per foramen, & ad tactum e-
ius intremuit venter meus. Per arctum paupertatis, perse-
H tionis, & mortis foramen, operum suorum ad me intromisit
exempla. Hæc me tangunt, hæc me mouent. Nota tremorem
ventris, audi denique motionis effectum. Sequitur enim. Sur-
rexi vt aperirem dilecto meo. Audite & intelligite qui præ-
propere satis & proterue nimis ad ecclesiæ properatis hono
res. Sponsa enim, ad quam cantici huius blandimenta cantan
tur, morose & cunctanter accedit, etiam postquam se sororē,
proximam, columbam, immaculatam audiuit vocari. Contem
plare si hæc in te sint. Et si sint, verere ne perdas. Si nō sunt:
magis verere ne non accipias. Attende post quot & inuita-
tiones & commendationes sic dicit: Surrexi vt aperirem di-
lecto meo. Et tibi vanum sit surgere antequam voceris, qui
delectationis illius sanctæ panem manducas, & bibis vinum
de quo supra dicitur: Comedite amici mei & bibite, & ine-
Ibidem. briamini charissimi. Vanum imò verendum sit tibi nisi cum
inuitata sis surgere, cum dormis somnum dulcem, donec di-
lectus aperiat. Aperi mihi: non ambitionis, non auaritiæ, non
inquietudinis, non elationis vox moueat animum, non demul
ceat blandimento fallaci. Iste tibi ignotæ sint voces, non tibi
iste opus bonum suadeant: si tamen ante dilecti tui vocem
assurgere. Qui viuit & regnat, &c.

Sermo XLIII.

I Vperiore sermone hunc locum ita discussimus vt
diceremus Iesum spōsæ suæ imploranti solatia ad-
uersus molestias eorum, qui fidei nostræ synceri-
tatem humanæ & perfidę doctrinæ corruptela ten
tant inficere, & subtilium persuasionum immadidare rore no
cturno: quem princeps tenebrarum, princeps aeris huius la-
tenter & leniter instillat. Nam & alio scripturæ loco quæri-
tur quòd aquæ inundauerunt super caput suum. Heri ergo
inductus est à nobis dominus Iesus molestias fugiens: hodie
inducetur gaudia ferens. Heri inductus est solatia implorās:
hodie secum solatia portans. Heri plenus iniuriis, hodie gra
tiis. Illa interpretatio raras respicit, ista refertur ad plures.
Non omnes ad prædicationis opus vel idoneæ sunt vel dele-
gatę. Non enim corruptelas fidei repellere vel sufficiunt, vel
huic muneri præficiuntur. Non possunt omnes esse matres
& sponsæ, omnes possunt sorores & sponsæ. Non omnes pos
sunt partus sustinere iniuriam: omnes debent amplexus gra-
tiam. Fuerat secundum hesternam interpretationem roris il-
lius nocturni liquor molestus, hodiernus iste sit gratus. Ibi
loquitur Iesus querelas deponens, hic loquitur bladitias sug
gerens. Ibi fugit infestos, hic solum ad sponsam festinat. A-
Cant.5.a peri mihi soror mea, proxima mea. Disciplinam hic attende
custodiæ, vbi ianua passim non patet. Quis illuc intrabit ad
arbitrium, vbi Iesus sine interpellatione non intrat, nec nisi
cum fuerit audita & nota vox eius? O me fœlicem si de mea
dici anima queat: Porta hæc clausa est, & per eam nec fortim K
nec fortuito indisciplinatus affectus immittitur. Soli princi-
pi patet si ponam ori meo custodiam, vt soli principi pateat,
cum assistit ad illud. Aperi mihi portam iustitię: & ingressus
in eam conuiuabor tecum, comedam in ea & bibam & inebria
bor, denique & ego inebriabo te guttis meis. Non accedo
sterilis, sed madens suauiter illabente rore gratiarum. Aperi
mihi. Intus iam tibi sum nunc, sed aperi mihi vt amplius in-
trem. Aperi mihi. Iam quasi nouus accedo, & recenti rorans
affectu. Vt ros tibi fluet eloquium meum, cum deitatis meæ
tibi instillabo arcana. Caput meum rore abundat, & contem-
platio diuinæ in me naturæ, subtiles & fœcundos parturit
sensus. Quid circa humanitatis mysteria solū moraris? Quid
tamdiu solus ad pedes resides? Surge ascende ad caput, illi
aperi. Aperi mihi in hoc, quia caput meum plenum est rore.
Humanitas gratiam comparat, diuinitas confert: humanitas
impetrat, diuinitas infundit amorem. Caput meum plenum
est. Ipsum est ros, ipse illabitur animæ, & eius medullas irri-
gat. Vsque ad aliquod ingressum aperi mihi, vt pertingam
ad intima, vt diuinitatis meæ dulcis notitia influat, & inficiat
totum, quod est in interioribus tuis. Aperi mihi vt diuinita-
tis meę subtilis ros cordis tui terram infundat, & inebriet
eam. Et reuera sic est fratres. Vbi in materia maior est glo-
ria, ibi in meditatione maior est gratia. Quod plus habet ex-
cellentię, plus sibi exigit reuerentiæ, plus refundit & gratię. L
Quod quodam naturæ suæ merito prærogat, perceptio eius
oblectationis plus erogat. Plus omnibus placet, quod omni-
bus præstat. Singulari materiæ peculiaris debetur cernendi
modus. Non est humani iuris: non est enim moris humani.
Quietę & peruigili donatur menti, non tamen ad votum, sed
cum ipse vult & dicit: aperi mihi. Quid est dicere, aperi mihi,
nisi quodam blandimento affectum illicere, mouere concu-
piscentiam, vt mens ex parte tacta tantæ lucis coruscо, ad
pleniorem perceptionem se præstet purgatam? Sic lux quasi
oculo dicit aperi mihi: quæ ex modica perceptione ad maius
participium sui quandam auiditatem prægenerat. Aperi mi-
hi soror mea. Quid est Iesu bone, quòd rogas aperiri? Tuip-
se habes clauem Dauid. Aperis, & nemo claudit. Apparitio Apoc.3.
tua, apertio est. Appare, & nemo tibi claudit. Cui ex minima
parte maiestatis tuę cœpit gloria scintillare, animum ad se
subito conuertit & rapit. Non sinit sibi claudi dum ipsa cho
ruscat. Cor quod penetras, aperis tibi. Apertum tenes, dum
te subtrahis. Et forte vtraque necessaria est, & cognatæ sunt
sibi apertio sponsi, & apertio sponsæ. Apertio sponsi, appa-
ritio eius. Apertio sponsæ, apparatus eius & coaptatio ad
tam dulces vsus. Caput meum plenum est rore, & cincinni
mei guttis noctium. Caput plenum est, & eo madent qui
adhærent illi. Delectabilis est deus in se, & delectabilis in Canti.5.d
sanctis suis, qui de ipso per gratiam oriuntur, & ordina- M
tione sua quasi quidam distincti cincinni perseuerant in eo.
Pulchra vtraque contemplatio, vel essentiæ eius, vel gratia-
rum quæ proceduntde ea. Diuisiones enim gratiarum sunt, 1.Co.12.d
ac si quædam distinctio cincinnorum. Inuisibilia enim ip-
sius quandam præferre distinctionem videntur, ad nostræ ta-
men capacitatis mensuram. Nam distinctis signis & sermo-
nibus aliud & aliud significare conantibus, quæ in ipso sunt
vnum, quasi plura & varia innotescunt nobis. Quædam ad so
lam eius magnitudinem respiciunt: vnum hoc cincinnum pu-
ta. Quædam ad solam potentiam, sic & quæ ad sapiętiam, quæ
ad bonitatem, quæ ad prædestinationem, ad prouidętiam, ad
gratiam, ad indulgentiam, consilium, cogitationes dei, gene-
raliter quæ vna significationis complectitur ratio, & quasi
ad vnā pertinęt, pro vno cincinno interpretare: quæ ad aliā,
p alio crede. Inuisibilia ipsius, ait apostolus, per ea quæ facta Roma.1.c
sunt intellecta cōspiciūtur, sempiterna quoq; eius diuinitas.
Illa plurali ptulit: hanc singulari intellectu. Hanc ergo ve-
lut caput accipe: illa velut cincinnos. Nam diuinitas in se
vna simplex est, secundum effectum autem in subiectis, & effi
giem particulariter impressam subiectis, variæ significatiōis
recipit numerum: ideo essentialia nomina mutuo de se dici
possunt, non sic autem denominata. Essentia dei scientia eius
est cum conuersionis veritate, & substantiæ identitate: non
tamen

A tamen cum verum est deum nosse aliquid, & sequenter ve-
rum erit illum id esse. Sic & potentia cum voluntate in deo
vnum idemque essentialiter est, denominata vero ab his non
se mutuo consequuntur. Denominationes enim istę cum ali-
quem circa creaturas effectum continent, cognatam ab il-
lis multitudinem trahunt, in se nequeunt commutari. Mira
identitas, & mira diuersitas, vtraque inexplicabilis, vtraque
admirationis est plena, deuotionis & reuerentiæ occultissi-
mas & efficacissimas causas continens. Accede sponsa ad hoc
caput dilecti, & cincinnos eius: stringe rorantes crines, mul-
tum inde dulcissimi liquoris elicies. Pleni sunt guttis noctis,
guttis occultis, guttis non ignota dulcedine refrigerantib⁹.
Erit quando guttæ tales expresse frequentius integri flumi-
nis efficient impetum. Bonus quidem, qui desiderium æstu-
antis amoris refrigerat. Siue supradictis modis caput cincin-
nosque intelligas, siue in capite illam deitatis nudam notiti-
am, quæ est facie ad faciem, cincinnos autem illam quę per
speculum fit, & in velamento ęnigmatis, in vtroq; refrigerij
vberem rorem reperies: ideo forte canit ros simpliciter assi
gnatur, guttę vero cū adiectione noctis cincinnis attribuun-
tur, q & visio quæ per speculū fit & ęnigma, nocturnę quidā habet qualitatis, minus fulgēs, & minus feruens. Aemula-
re sancta anima sponsum, caput & capilli deuotionis rore ma
descant. Caput intentionis, cincinni cogitationis. Ad modum
B madentium capillorum strictæ sint, extentę sint, pingues sint,
continentiæ extenuatę disciplina, continuationis perseueran
tia protentę, exultationis specie pingues, ne ad modicum te-
nebroso & gelido malitiæ & nequitię rore inficiantur, quem
princeps aēris huius leniter & latenter aspergit. Caue fal-
laces infectiones eius, sponsi tui illum cœlestem se mentitur
habere rorem. Claude illi: & si dicat, aperi mihi soror mea,
nullam tibi cum eo cognationem esse responde. Quæ illi co-
gnata est, immaculata non est. Praua cognatio, quam contagio sequitur. Christus cum iam sororem dicit, immaculatam
Cantic.5.a subiungit. Ausculta quando dicere possis: Vox dilecti pul-
santis. Hostis primo aggressu timide agit. Tentautis modo
deprehendi timens: palpat, non pulsat. Dilectus tuus inno-
tescere volens, pulsat audēter. Aperi mihi, quia caput meum,
inquit, plenum est rore, & cincinni mei guttis noctium. Ac si
Ibidem dicat: Aperi mihi, quia rore gratiæ refertus illabor. Aperi
mihi, aptam te præpara tantæ præsentiæ. Tunc illa: Exui me
tunica, quomodo induar illa? Laui pedes meos, quomodo in-
quinabo eos? Tu dicis, aperi mihi. Ecce aperui, parata sum, &
domesticis turbari denuo curis refugio. Nolo quam semel
exui, reindui tunica. Quomodo induar ea? Quomodo? Nullo
modo. Non acquiesco, non possum non ægrè reinduitionis
verbum audire. Laneam exui, vestita subtilibus. Noui quàm
laboriose sint partes Marthę, quàm onerosa operta sit tuni-
C ca, quomodo circa frequens discurrendo ministerium inqui-
natos oportet illam affectuum pedes habere, & operum gres
sus. Nō possum de Maria in Martham degenerare. Optimam
partem elegi, apertum & paratum efficere cor meum ad ad-
uentum dilecti. Non videtur in partibus Marthę, passus mo-
lestias, qui semel ad illas iterum reuerti festinat. Nuda ab o-
ni materia mundi, & sine impedimento velaminis, libera &
quasi reuelata facie gloriam contemplatura dilecti, surgam
vt aperiam ei. Via hęc via pulchra est, non potest per eā pes
pollutus incedere, nec pollui in ea. Breuis via: nam dilectus
stat ad ostium vociferans & pulsans, quasi morę impatiens.
Pulsat ad ostium, explorat aditus, & ardentius diligens pro-
perantem præuenit me. Manum suam misit per foramen, &
Canti.5.b ad tactum eius venter meus intremuit. Quid sibi vult hoc lo
co q sponsa, quæ clauserat ostium cubilis sui, non hoc quoq;
obturauit foramen, ne ad illam quid ingrederetur incaute? In
cæteris cautius agens cur hic locum negligētiæ reliquit? An
forte hoc in se minus ipsa nouit foramen? Quis enim in se o-
mnia potest nosse foramina, omnes aditus, omnes aptitudi-
nes, nisi ille qui (sicut in Ezechiele legitur) in lapide precio-
so foramina præparauit? Ipse foramina vbi vult parat, quia v-
bi vult spirat. Ipse manum mittit per foramen: per aptum adi
tum, inspirationis occultę virtutem. Per foramen, inquit, id
est per aptum, per abditum, per arctum ingressum. Arctus e-
nim ingressus satis, vbi manum tantum immittit Iesus, eius D
respectu quem per ostij apertionem sibi fieri petit. Non mo-
ueretur ille venter sponsæ, non surgeret, non aperiret dile-
cto, nisi ipse prior inspirationis suæ manum immisisset occul
tam. Occulta ratio vocationis primæ, latens causa, & nondum
latus ingressus. Dilatatur autem, cum præoperanti spōso ani-
ma cooperatur, conatur, assurgit & aperit. Prima solius dei
manus agnoscitur, secunda dei simul & hominis. Et cum ma-
gis dei sit propter munus, soli tamē homini deputatur ad me
ritum. Arcta est etiam & quasi per foramen concepta cogni-
tio dei, ea quæ per operum eius cōtemplationem percipitur,
& quasi tactus manus, non visio vultus eius. Aduerte trinū
contemplandi modum, in capite, in cincinnis, in manu. In ca-
pite naturam, in cincinnis figuram, in manu factūram. De hoc
vltimo sic ait: Delectasti me domine in factura tua, & in ope
ribus manuum tuarum exultabo. Possumus etiam sic illa vo- Psal.91.a.
care, essentiam, signa, opera. Diuinæ illius naturæ notitiam, si
gna per quandam in suo genere similitudinem depromunt, o-
pera probant. Signa, vt sic dicam, exprimunt, & opera astru-
unt. Vltimus hic contemplationis modus, simplicium est, se-
cundus eruditorum, primus purissimorum. Veritatem sicut
iam diximus, immissio manus per foramē, immissionem illam
lateutem & occultam significat inspirationis, quam diuinæ
virtutis tactus operatur. Hic etiam est aduertere tria quędā
in sponsa. Quę tria? Primo q tremit, secundo q surgit, tertio E
q aperit. Primum fit quidem in ipsa, sed non ab ipsa. Duo se-
quentia sic fiunt in ipsa, q etiam ab ipsa. In primo præoccu-
patur, in secundo conatur, in tertio captat. Cum tremit, nil in
ipsa agit, sed magis patitur. Cum surgit & aperit, propriæ ali
quid industriæ adhibet. Tremit, cum motum occultum inspi-
rationis sanctæ dulciter sentit. Assurgit, cum consentit & se-
quitur quo illa ducit. Aperit, cum huic totam se operi mens
indulget, & reddit capacem. Veruntamen quanto magis se
huic visui aperit, tanto ex nimia affectione & vehementia in
se deperit. Memor fui (inquit) dei, & delectatus sum, & exer- Psal.76.a
citatus sum, & defecit spiritus meus. Memoriam ventri, tre-
mori delectationem, exercitationem surrectioni confert &
aptat. Nam quod dicit, defecit spiritus meus, ad illud spectat,
quod hoc sequitur in loco: Pessulū ostij mei aperui dilecto, Canti.5.b.
& ipse declinauit. Tunc declinat, cum tu deficis ferre nō va-
lens. Cum tu afficeris vehementius, tunc ipse citius auolat.
Quanto affectuosius captas dilecti amplexus, & quasi aperto
corde totum absorbere & deglutire conaris, tanto velocius
declinat labilis præsentia dilecti tui. Sed iam redeamus ad
seriem literæ. Surrexi vt aperirem dilecto. Manus meæ distil
lauerunt myrrham: digiti mei pleni myrrha probatissima.
Quid est q de apertione locutura præmittit de manibus? An
forte suggerere voluit, quibus te manibus oporteat aperire
dilecto tuo, quib⁹ operū meritis contēplādæ veritati aditum F
præparare? Bene quidē myrrhatę manus, quę carnis mortifi-
cationem operantur, quæ fluxum eius compescunt, stringunt
vt latius influat oblectatio verbi. An non velut quasdā myr-
rhæ stillas censes opera regularis conuersationis, quæ vicis-
sim sibi succedentia mentem vngunt, & carnem stringunt. Vi
giliæ, ieiunia, castigatus & parcus victus, asper pannus & pa-
nis ater, plagæ virgarū voluntariè susceptæ, in matutinis psal
modiæ vociferatio, & silens oratio, vtraque in spiritu cordis
vehementi: sed hæc tanto vehementior, quanto corporalis
spiritus minus est continens: quidni distillant nobis dum vi-
cissim succedunt sibi? Iure conferuntur myrrhæ, quia carni a-
maritudinē vexationis inferunt, & deuotionis velut vnguen
to mitigant animū. Et vt discretionē adesse intelligas, & ob-
sequiū rationale: digiti, inquit, mei pleni myrrha probatissi-
ma. Manus opera sunt, discretio digiti. Myrrha tam actio car
nis, q̄ vnguentaria exhilaratio cordis. Hæc myrrha probata
est. nā est quædā myrrha quæ reprobata est. Cū videris quo-
rundā pueriliū hominū digitos prohibita passim signa distil
lare, agilē manum vndiq; petulantis, vel peruersi affectus in-
dicia spargere: vt arbitror, indisciplinatę cōuersationis amā-
ritudinem: quasi reprobam myrrham istum fundere non ne-
gabis. Probatissima vero myrrha est, quæ in multis argu-
mentis exercitij regularis est reperta laudabilis. Et regularis

Universidad de Deusto
Biblioteca

G exercitatio & hostilis vexatio, vtraque probabilis est, cum patientiæ virtus seruata integritate sua, amaritudine nimia non corrumpitur ac degenerat. Recole tempora, quibus iuuencula adhuc ecclesia ad aures pulsauit gentilium, vt dilecto suo Christo ad corda ipsorum ostium aperiretur, pateret aditus: quàm innumeros defudauit agones, quanta confecit martyria, quàm continuis est vexata suppliciis? Vere digiti eius pleni myrrha probatissima, eo quòd omnimodarũ passiõnum argumentis honestata est, virtus eius in laboribus suis.

Cum huiusmodi manibus satagite fratres, aperire verbo, speculationis dulcedini aditum præparare. Bonorum actuum meritis, mentis vestræ recessus Christo vberius reserabitis. Videte si laboris & fatigationis vestræ myrrha multis est experimentis reperta laudabilis, sicut aurum quod per ignem probatur. Digiti mei (inquit) pleni myrrha probatissima. Discretionis significatur subtilitas, & vnctionis libertas. Et digitos enim dicit, & plenos. Distillant, & pleni sunt. Vicissitudinem habent, non euacuationem. Interpolantur iejunia refectione, labores requie, vigiliæ somno. Vicissitudo refectionem affert, non defectum. Digiti (inquit) mei pleni myrrha probatissima. Contemplationis optas delicias, sponsi amplexibus ex ocio perfrui, illum solum cordis tui continere secreto? noli ad aperiendum vacuis, noli aridis occurrere manibus. Actio contemplationem præcurrit. Quanto
H magis myrrha continentiæ & afflictionis mortificaueris affectus animales, tanto vberiorem aditum dilecto parueris.
Denique sequitur: Pessulum ostij mei aperui dilecto. Non
Cantic.5.b possumus in angustia terminandi sermonis huius ostium aperire capituli. In alium differamus tractatum, gratiam ab eo expetentes & expectantes, qui habet clauem Dauid, sine qua nemo aperit, Iesus Christus: qui viuit & regnat per omnia secula seculorum. Amen.

Sermo XLIIII.

EOdie vobis fratres, de apertione ostij disserturi sumus. Nam hesternus sermo de operatione (quę vel ut quædam ad apertionem est via) vltimum tractatus nostri digessit articulũ. Bona plane operatio, quę immortalitatis & incorruptionis spem & speciem semper præfert, quæ non seminat in carne vt corruptionem inde metat. Vtinam in veritate ego dicere possim, quia myrrha in
Ioan.7.b. manibus meis semper. Si quis (inquit Iesus) fecerit voluntatem patris mei, cognoscet de doctrina mea. Ecce qualiter pietatis actus aditum referat veritatis. Boni certe actus, qui & quadam contemperantia & moderatione discreti sunt, & vnctionis deuotione repleti. Iure manibus vnguentariis aperitur Christo, qui de vnctione nomen accepit. Et forsitan nisi per vnctum ostium ingredi nescit. Ideo in templo de lignis oliuarum ostiola facta sunt, per quæ in sancta sanctorum aditus pateret. Huiusmodi enim & ligni materia vnguentarij est
I ministra liquoris. Ostiola dicta sunt, & oliuarum arctus introitus: sed pinguedine gratiæ sine difficultate illaberis, vbi subtilis est intelligentia, & secretum mysterium. Non laboriosus patebit ingressus, si deuotionis & charitatis oleo quasi ostio volueris vti. Et puto quòd conueniens est de templo testimonium prolatum: Templum enim dei sanctũ est, quod estis vos. Habe ergo in templo tuo ostia per quæ summus põtifex solus ingrediatur in intimum cordis tui recessum. Claude ostium, obde pessulum, nisi quando dilectus tuus ingredi volet. Si ostium non est, passim patebit ingressus omni transeunti. Si ostium clausum est, pessulum non obseratum: facili cedet & patebit impulsui, clausuram non habens firmiorem. Habe vtrunque ostium circunstantiæ, & pessulum constantię. Prospice circunstanter, resiste constanter: obliuio & ignorantia non surripiat, improbitas non irrumpat. Et si ita manuis distinguere: solicitam præmeditationem reputa ostium: orationem quasi pessulum. Tali firmatum repagulo, hostili non patebit impulsui ostium tuum. Confortauit (inquit) psal
Psal.147.a mista seras portarum tuarum. Nonne in seris & portis velut ostium & pessulum tibi videris audire? Vtrũque necessarium est, sed contra insidias inimici. Vbi vocem & pulsum audis dilecti, vbi manus eius subtilem & per foramẽ sentis attactum: auser pessulum, ostium aperi, cuncta cedant obstacula: si fieri K potest, medium parietem totum auser, vt libere se tibi dilectus tuus infundat. Solicitudo aduersus tentamenta dæmonum in securitatem vertatur de præsentia sponsi: cautelam hostem repellendi, in perfruendi dilecti copiam verte. Ostium aperuisse se nouit, qui dixit: Paratum cor meum deus, *Psal.107.a* paratum cor meum. Quomodo ostio eget Iesus, qui in euangelio ait: Ego sum ostium? Miranda ratio. Ostium est, & pulsat ad ostium. Intrare vult per quem quisquis introierit saluabitur, & pascua inueniet. Magna est ostiorum distantia. Est enim ostium quoddam in argumentis naturæ, est ostium in sacramentis ecclesiæ, est ostium in experimentis gratiæ. In primo illo ostio naturalis rationis ductu innotescit nobis per opera operans sapientia, & ad aliquid veritatis intromittimur, diuinitatis colligimus notitiam, non tamen personalem in deitate distantiam. In hoc ostio non distinguitur persona, nec confertur gratia. Ideo non debet esse assiduus, non nimius ad hoc ostium pulsator. Per secundum in eo quòd salutaribus initiamur sacramentis, ad ecclesiæ vnitatem intramus, ad communionem sanctorum. In hoc secundo ostio sic quidam intus sunt, vt tamen quasi foris sint donec ad tertium accedant: quod familiarem interpretamur accessum per charitatis affectum, in copiosam quandam contemplationem
L dilecti. Ostium hoc tam secretum, tam intimum, non omnibus patet, sed soli sponsæ præbet accessum. In Ezechiele multorum ostiorum distantias legis, quas modo longum esset prosequi. Veruntamen parum quidem interesse reputo tu ne ad illum ingrediaris, an ad te ipse: nisi quòd tunc videris ingredi ad ipsum, cum tu quasi præuenis, & prior rogas. Ipse vero ad te, cum ipse te præuenit, pulsat affectum, improuisus illabitur, & nil tale meditantem insperatę dulcedinis mouet attactu. Quando pulsat hoc modo ad ostium tuum, noli morari: surge, festina, ne forte declinet. Nam & in
Cant.5.b hoc loco sic habes: Pessulum ostij mei aperui dilecto: at ille declinauerat atque transierat. Cur abis Iesu bone? cur declinas? cur defraudas dilectam à desiderio suo? Tu desiderium inducis, tu delectationem subducis. An forte hoc modo in maiorem auiditatem & ardentius desiderium concupiscentiam protrahis, dum copiam subtrahis? Ita est. Plane ita est. Istę amoris fallaciæ, ipsum amorem magis inflammant, ad eius cumulum proficiunt dum sic decipiunt. Illæ dominicæ resurrectionis apparitiones quàm breues erant, quàm subitæ, quàm succisę. Quibusdam vix iam agnitus est, & statim elapsus est. Non se patitur ab aliquibus tangi. Aliis clausis illabitur ianuis, ostij apertione non indigens. Illud enim ostium maxime illi aperitur, quod aliis omnibus negociis clauditur. Cum putatur teneri, quasi furatur præsentiam gratam: furtim accedens, & furtim recedens. Gaudium enim contemplaM tionis instar est pũcti. Velociter recedit, & excellẽter transcendit omnem humanæ capacitatis virtutem. Quo ipsa vadit, non possumus equis eam in hac carne passibus sequi. Dixi (inquit Salomon) sapiens efficiar: & ipsa longius recessit à *Eccles.7.d* me, multo magis quàm antea erat. Perceptio eius meli? quàm priuatio docet, quàm sit transcendens eius maiestas. Eo ipso quo vehementior est, velocius transit. Ipse (inquit) declina- *Canti.5.c* uerat atque transierat. Ideo ne Iesu bone declinasti ad sponsam, vt tam cito declinares ab ea? Ipse (inquit) declinauerat atque transierat. Quid est transierat? Transierat me, transierat vires meas, pertransiit me. Ideo quasi ferre & subsistere *Ephe.6.d.* non valentem transiit me. Gladius est verbum dei, gladius est Iesus, animam sine mora & difficultate pertransit: non subsistens, dum eius vehementiam liquefacta mens sustinere non valet. Flammeus hic gladius est: ideo sicut cera fluit à facie ignis, sic anima succensa à facie eius. Anima (inquit) mea *Canti.5.c.* liquefacta est, vt dilectus locutus est. Videtis qualiter ad ignitum eloquium liquefecit animam. Pessulum ostij mei aperui dilecto meo, at ipse declinauerat atque transierat. Ita in manifestatione dominicę resurrectionis, quæ facta est duob⁹ illis euntibus in Emaus, & aperti sunt oculi eorum ad cognoscendum Iesum, sub ipsa apertionis hora euanuit ab oculis *Luc.24.c* eorum: & quasi pertrãsiit cor illorum, vt ipsi fatentur: Nonne cor nostrũ ardens erat in nobis dum loqueretur & cętera.

Ardens

A Ardens erat in ipsis in collocutione, liquefactum est in illa visione vehementi, soliditatem & constantiam non obtinens. Quid enim est Iesum euanuisse, nisi illos in gloriosa apparitione subsistere non valuisse? Declinat dilectam vt flumen pacis, sed vt gloriæ torrens pertransit, sicut torrens igneus liquescere faciens animam, quam mundat, quam reficit, quam transit. Quàm dulcis hora quando anima huic igneo torrenti liquefacta miscetur: quàm subtilis est in illo momento, quàm extenuata, quàm mobilis. Nihil tunc teporis habet, nihil duritiæ reliquum, nihil rigoris: tantummodo calens & liquens. Cognata sunt sibi inuicem liquidum & calidum. In his duobus contemplationis vsus consistit. Quod liquidum est, calorem promptius concipit: & conceptus calor vice versa quod liquidum reperit, liquidius reddit. Quod dico calidum & liquidum, hoc est (si aliis dicatur nominibus) succensum & syncerum. Calidum eo quod amat, syncerum & liquidum est, quia quandam amati in se speciem repræsentat. Calidum, quia ardet: liquidum, quia videt. Calidum, quia inflammatur: liquidum, quia dilecti imagine informatur. Quod liquidum est, nil habet impurum, nil pigrum, facile cernens, & facile sequens. Sed tanta gratia liquidi non est cum calor non est. Bene liquidum, quod ex puritate dilecti claritatem percipit, & quasi percitum & promptum extra se
B effusum post dilectum festinat, qui iam pertransiit. Ipse (inquit) iam pertransiit à me, qui totam pertransiit me. Velox transitus: sed violentiæ non parum habens in tactu, liquefactam post se reliquit animam meam, effusam vberius, & conantem transire vsque ad dilecti transitum, nihil præsumens in eius præsentia. In voce exultationis liquefacta sum sta-
Canti.5.c. tim vt locutus est ipse. Anima mea liquefacta est (inquit). Quid est liquefacta est? id est crescens facta est, currens, clarescens. Crescens super se, currens ad ipsum, ex ipso clarescens. Virtute crescens, currens votis, veritate clarescens: hoc est lata, labilis, lucens. Ex hac forte liquefactione præstitum illi est quod manus suæ myrrham distillant, mens liquefacta est. Cur tertium præterimus quod canticum illud apponit? Habet enim sic connexum ex ordine, Venter tremit, distillant manus, anima liquefacta est. Potest isthic etiam leuiter hanc lectionem transcurrens, ordinatum quoddam agnitum aduertere: non tamen facile est & planum gradatæ distinctionis rationem assignare. In omnibus quidam modus signatur, sed maior in secundo quam in primo: & maior in tertio quàm in secundo. Plus est enim distillare quam tremere, sicut liquescere quàm distillare. Totum præstat præsentia sponsi sponsæ suæ, quod eius venter tremit, distillant manus, anima liquefacta est. Totum ex tactu eius, & vocis auditu, totum est (vt sic dicam) ex pertran-
C situ eius. Quia tangit, tremit: distillat, quia perstringit & pertransit illam in spiritu vehementi, cuius vocem audis, sed nescis vnde veniat, aut quo vadat. Ideo liquefacta est anima eius vt locutus est ipse. Vox subtilior manu est, vehementius mouet, & velocius transit. Sermo Iesu subtilioris & sublimioris doctrinæ plus continet, quàm aliqua operum prodere queant exempla. Omne transit exemplum de maiestate deitatis sermo, quem inter discipulos fudit: omnem experientiam pollicitatio gloriæ futuræ, quæ reuelabitur in nobis. Huic intelligentiæ & perceptioni aperi ostium vt com-
prehendas: statim declinat & pertransit: ideo & tu transi in
Psal.138.a affectum liquefacti cordis. Ad hanc vocem dilecti dic: Mirabilis facta est scientia tua ex me, confortata est, & non potero ad eam, & anima mea liquefacta est deficiens à comprehensione, & non sufficiens ex vehementi & violenta dulcedine perstere & morari in admiratione. Propter hæc &
Canti.5.c. huiusmodi, inquit: Anima mea liquefacta est vt dilectus locutus est. Quid putatis vt aliquid præter seriem & quasi ex abundanti ad cohortationem præsumam? Quid inquam? Putatis quòd non hic sermo quorundam suggillat duritiam, quorum viscera gelido austeritatis rigescunt affectu, quorum viscera nullum misericordiæ distillant liquorem, nec exiguo tremunt & mouentur affectu erga pœnitẽtes, misericordis manus tactum non sentiunt, piissimi Iesu non igniuntur alloquio, pulsantem in pœnitente Iesum foris non audiD unt? Vereor ne declinet ab eis & pertranseat, ne non inueniant cum quæsierint, & cum clamauerint non exaudiat eos. Cur durantur viscera tua ad filios quasi non sint tui? Poteras forsitan tuos inclementi oculo respicere, & respuino fastu præterire, si tamen tui tantum essent, & non domini tui. Quàm durus fores si de tuo largiri deberes, qui domini substantiam tam auaro & imminuto etiam filiis affectu dispartiris? Dispersit (inquit) dedit pauperibus. Sed tu forsitan pau- *Psal.111.b* peres nescis. Quid si dicat tibi deus: Imperfectum meum non viderunt oculi tui? In libro tuo non nisi perfecti sunt scripti, de perficiendis nulla te cura tenere consueuit. Malus medicus qui non est opus ægrotis, sed bene habentes fortasse exulcerans. Si non vis errantem quærere, saltem occurre reuertenti. Aperi ianuam misericordiæ, & si non pœnitentem propter Christum, suscipe vel Christum in pœnitente. Liquescat anima tua misericordiæ rore, acclamantis & pulsantis Iesu succendatur eloquio. Vox pœnitentis, vox pauperis, vox est Iesu. Ideo cum audis hanc vocem, clementi affectu liquescat anima tua, vt & tu cum sponsa dicere queas:
Canti.5.c. Anima mea liquefacta est vt dilectus locutus est. Ausculta & recole quid locutus Mariæ Magdalenæ, quid mulieri in adulterio deprehensæ, quid Samaritanæ: Chananęæ, Zachæo, Petro, Centurioni. Ad tot pietatis sermones & clementiæ cuius non mollescat affectus, viscera liquescant? Ad tam vehementes flatus austrinos, etiam de durissimo pectore quanE tumlibet annosa poterat glacies solui. Sentio me affluentis olei liquore perfundi, & simili affectu liquescere, quotiens misericordiæ tuæ opera & verba perfecte recenseo. Ignitum eloquium tuum hoc vehementer, & seruus tuus diligit *Psal.118.f.* illud. Diligit quia indiget: ideo anima mea & præ gaudio liquescit vbi tu loqueris. Istam liquefactionem oportet vt sentiat omnis sanctus. Nam illa superius disputata liquefactio non nisi perfectorum est, & eorum non semper. In tempore opportuno & fructuoso, ne subducam silentio quod mihi suggeritur, breuiter vobis absoluam quod adhuc de hac liquefactione intellectu concepi. Non cernitis quod liquescit, qualiter de quodam rigore & immobilitate moueri incipit, seipsum egredi & deserere nititur, de tumore & mole pristina defluit & descendit & euanescit, seipsum ducentem & ad humiliora loca facile sequitur, vel eadem per seipsum sectatur, præcurrens frequenter ducentis conatum. Magna in liquefactis ad sequendum mobilitas, & prompta voluntas. Intelligitis iam (vt arbitror) in liquefactis ad obediendum aptitudinem grandem, humilis animæ affectum tractabilem. Hanc humilitatem non metus infringit, sed calor amoris informat. Metus mentem violenter infringit, amor emollit, & teneram ac liquidam reddens infringit ad libitum. Humilitas de charitate profluens, nil molestiæ patitur, F vltro ad imum tendit, quiescens cum apprehenderit inferiora. Habetis iam in liquefactione, humilitatis illius generosæ: habetis & obedientiæ expressam sub breuitate naturam. Vultis & testimonia? Dominus aperuit mihi aurem vt audiam eum quasi magistrum. Audistis loquentem dominum, audite liquefactum affectum discipuli. Ego (inquit) *Ezc.50.b.* non contradico, retrorsum non abij. Audistis quomodo sequitur, audite iam ad quàm infima. Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus: faciem meam non auerti ab increpantibus & conspuentibus in me. An non iste quasi ad aspera & abiecta descendit, non rigide resistens, sed liquefactus, effectus tractabilis ad auditum calentis eloquii? Ergo qui huius humilitatis & obedientiæ liquescit affectu, non frigida tumentique mole immobilis & rigescens, pro suo iure eius sibi verbi vsum glorioso præsumit. Anima mea liquefacta est vt dilectus locutus est. O mira vis verbi, & ignita vehementer. Inflammat cor, commutat renes, in nihilum in conspectu suo respectu dei sui animum redigit, à seipso liquescere & deficere facit, vt iam anima non sit secum, sed sicut sequentia continent huius versiculi: Ego semper tecum. Ideo non in se, non secum, sed cum deo suo est, semper obsequens & quantum datur sequens, sed non assequens semper pro voto, nec illo excellenti modo qui sponsæ cum sponso competit. Nam & hic sequitur: Quæsiui, & non in- *Canti.5.* ueni

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ueni illum : vocaui, & non respondit mihi. Sed capitulum hoc alterius temporis eget tractatu, ex ocio discuti volens. Sufficient ista non pro magnificentia sui, sed pro nostris disputata viribus, qualiter anima sponsæ liquescit ad loquelam dilecti sui Iesu Christi, qui viuit & regnat per omnia secula seculorum. Amen.

Sermo XLV.

Vm tibi fuerit dilectus tuus elapsus, non tibi redit ad libitum: vexatio hæc dat intellectum amoris, & augmenta affectuum. Nunc visitat, nunc euanescente visitatione vexat amicam. Varietas hæc amantis cor & desiderium rapit, & reparat ad vsum. Vt dilectus locutus est, liquescit anima tua. Anima tua liquefacta deficit, ferre non valens, & dilectus tuus declinat. Defectio tua, fuga ipsius est. Præsente & loquente dilecto liquescis & deficis & expiras: absente eo respirare permitteris. Absens vires reparat, quas præsens exhaurit. Delectationum vehementiam interualla temperant, cuius continuationem ferre non potes. Quid continuationem dico, nonne ipsa te inchoatio reddit exhaustam? Statim enim vt loquitur dilectus, liquescit anima tua. Denique & in sequentibus dicit: Oculi tui auolare me fecerunt. Quomodo dilectum auolare fecerunt, nisi dum nimio affectu in eo defecerunt? *Canti.6.b.*

H Modum nescis, ideo dilectus tuus moderatur, & præsentiæ suæ mensuram tibi distribuit in tempore. Ideo quæris & non inuenis, vocas & non respondet. Attendite fratres vehementiam & vim amoris. Nec abesse dilectum sustinet, nec sufficit præsenti. Ibi vota anhelata laborant, hic exhausta relinqui patiuntur. O fœlix amor qui continua quadam vicissitudine aut liquescit in ipso, aut quærens anhelat ad ipsum. Quæsiui & non inueni illum (inquit) vocaui, & non respondit mihi. Alibi scriptum est hoc, hoc modo. Quærent me mali, & non inuenient: vocabunt, & non exaudiam. Quid iam est quod hoc ipsum tam commune est bonis & malis? Cur indifferenter vtrisque te Iesu bone subducis? Verum quidem non indifferenter, sed multum differenter. De malis dicitur: quærent, & non inuenient. Sponsa verò non se inuenturam diffidit, sed non inuenisse causatur. Quæsiui, & non inueni illum: vocaui & non respondit mihi. Ò quotiens quæsiui dominum Iesum meditando, inuocaui orando, sed nec meditatio effecta est dulcis, nec pinguis oratio? Ideo non inueni illum, nec respondit mihi. Nec inueni illum ipsum nec sua, sed supra modum dulcia sunt quæ respondit mihi. At vtinam mihi frequenter respondeat cum vel lego vel oro. Ita Iesu bone, responde mihi quantas habeo iniquitates & peccata, scelera mea & delicta mea ostende mihi. Ab- *Canti.5.b.* *Prou.1.d* *Iob.13.c*

I sconde paulisper faciem tuam, vt mea mihi fœditas salubriter innotescat vel in meditatione mea, vel in lectione sacrarum scripturarum. Tunc enim me inueniunt custodes ciuitatis, doctores sancti, cum meos in eorum scriptis mores inuenio. Tunc me inueniunt, cum meos mores & vitia depingunt, cum discutiunt, cum vulnerant, cum increpant. Sacri scriptores ac si quidam custodes ciuitatis sanctæ Hierusalem (quæ est ecclesia) varios animorum inuestigant affectus & inueniunt singulorum passiones, bonos mores, & morbum quo quisque laborat: nullius vel cogitatio non inuenitur ab illis. Quotiens illa lego, quasi inuentum me & deprehensum puto. Illa me exhortationum iaculis feriunt, illa vulnerant, dum quod integrum arbitrabar, saucium esse conuincunt. Illa simulationis tollunt velamen, ignorantiæ vel oblitionis, inuolutum falsæ pallium gloriæ. Illa ac si pallio quodam & dissimulationis spoliant operimento, & elationis ornamento. Illa me quodam præsumptæ fallaciter gloriæ pallio spoliant, dum conscientiæ denudant infirma. Vtiliter ergo à custodibus in hunc modum inuenior, quanuis dilectum admodum inuenire non queam. Denique iam minus in me in quo glorier, minus in quo quiescam inueniens, amoris in dilectum facibus inardesco. Filiæ Hierusalem nunciate dilecto quia amore langueo. Per me non audeo accedere, non hanc familiaritatem mihi præsumo, non sui copiam mihi adhuc Iesus indulget: ideo filiæ Hierusalem ad vos *Cantic.5.c*

accedo, vos ambio, vobis causam commendo, committo ne- K gocium, nunciate dilecto. Quasi ignorat, dum dissimulat. Custodes spolient, filiæ nuncient, doctores exhortentur, exorent filiæ. Filiæ Hierusalem nunciate dilecto, quia amore langueo. Nunciate, ingerite: frequens suggestio dilectum inflectet. Iam exuta sum, iam spoliata sum meipsa, iam idonea dilecto vestiri. Spoliata & exoccupata mens languet amore, nunciate dilecto quia amore langueo. Fratres, si vos increpatorius doctoris sermo tangere specialiter videtur, ve stros expresse ferire mores, mentis vestræ nudare vulnera, vel occultatæ vel excæcatæ conscientiæ tollere pallium: ad incentiuum amoris, non ad odij illud inuertite somitem. Cur priuatam trahis ad iniuriam, quod in commune profertur ad omnes? Forsitan ad te quod dicitur respicit, te tamen nominatim non exprimit. Amoris tibi languorem generaliter tibi ministret correctio, non murmuris passionem. Et si non dulcis illius amoris desiderio langues, bonum est si interim langues pudore delicti, si langues pœnitentia, si timore iudicij configuntur carnes tuæ. Conuertere in ærumna tua dum configitur spina: delictum confitere, & operimenti pallium quo iniustitias dissimulanter abscondis, sine vt tibi tollat: noli pertinacius, noli strictius hypocrisis te pallio operire, inuoluere tegumento. Non conuertetur ad te Iesus, nisi simulationis & fallaciæ à te fuerit ablatum velamen, quod tibi confusio quædam & displicendi metus prætexuit. Ope- L ruit confusio faciem conscientiæ tuæ: aufer velamen confusionis, confessionis induere. Nam & dominus confessionem induit, confessionem non suam, sed tuam. Hoc se ornatum pallio reputat, hoc à te mutuatur, hoc illi pallium trade, quod affectuosè tollit quasi pignus amoris, & reconciliationis signum. Tunc incipies amore languere, cum prius pœnitentiæ fueris affectibus languida. Tunc te incipient filiæ Hierusalem commendare dilecto. Tunc cœlestes spiritus & animæ spirituales congratulantes languorem nunciabunt amoris. Sed nos ex abundanti super pœnitentiæ statu versamus hunc locum, cuius tota facies perfectiora quædam videtur spirare, & eius consona gratiæ quæ sponsæ meretur conditione censeri. Quæsiui (inquit) & non inueni illum: vocaui *Canti.5.b.* & non respondit mihi: inuenerunt me custodes ciuitatis. Meditando quærit, vocat orando, audiendo doctores inuenitur, percutitur, vulneratur, exuitur. Et ne quid desit ad cumulum, filiarum Hierusalem (fidelium scilicet animarum) commendatione adiuuatur. Quatuor hic quædam aduerte vel in illa vel circa illam: inuestigationes, vota, præcepta, & preces. Inuestigationes meditationis, desiderij vota, præcepta doctorum, & sanctorum orationes. An non doctorum præcepta & exhortationes frequenter commodæ sentiuntur ab his quos & anxia inuestigatio, & syncera oratio poterat M lassare? Nonne pigra vota, verborum sæpius stimulis excitantur? Denique quæ feruida sunt, his somitibus efficiuntur feruentiora. Inuenerunt me custodes ciuitatis. Boni & prudentes magistri, vago quodam & quasi venatico genere deditiuntur, & varios ad mentium statusvertunt sermonem, si forte inueniant quem tangant, quem stimulent, quem permoueant, si quis audientium glorietur & dicat: Inuenerunt *Ibidem.* me custodes ciuitatis, percusserunt me, & vulnerauerunt me. Quo quis perfectior est, vulneratur facilius: & tener affectus, verborum citius sentit aculeos. O fœlicem animum, ad quem tam sublimia exhortationis iacula veniunt, quem inue niunt suis aptum vulneribus, quando non abeunt retrorsum, auditorum vel duritia vel stoliditate repulsa. Non sunt passim huiusmodi iacula fundenda, nec in omni multitudine, sed tantum vbi idoneæ mentes creduntur inueniri, quas tam excellens doctrina non effugiat. Quasi fulgura sunt hæc, summa feriunt, submissa effugiunt, summa inueniunt, si summa fuerint. Ideo dicit: Inuenerunt me custodes ciuitatis, percusserunt me, vulnerauerunt me, tulerunt pallium meum. Tulerunt pallium, quo inuolutus erat pœnaliter Adam prioris simplicitatis splendore nudatus: tulerunt imaginationum operimenta, quibus impediebatur intrinsecus, pallium figurarum, velamen tulerunt, veritatem intulerunt. Reuelata, nudata, simplex veritas gignit feruorem amoris. Ideo filiæ

A filiæ Hierusalem nunciate dilecto, quia amore langueo. Quandiu non placet, non rapit affectum, non succendit perfecta veritas: quantumlibet syncere se frui quis putet aspectu intelligentiæ, velamen patitur, operimentum lippitudinis, obductionis pallium. Cum autem ablatum hoc velamen fuerit, tunc rutilat veritas, tunc scintillat, & succendit amorem, tunc alios ad congratulandum, qui hoc patitur, poterit *Canti.5.c.* inuitare, dicens: Nunciate dilecto quia amore langueo. Videte Iudæam, quandiu sub legis operimento latebat veritas, quandiu cæcitatis ipsa tolerabat velamen, metu torpebat, affectu rigido nil poterat dulce sentire, nec vulnerari iaculo charitatis. Cum autem conuersa ad dominum velamen deposuit, cum ablatum hoc illi pallium erat, tunc cœpit gloriosæ huius confessionis verbum vsurpare: Filiæ Hierusalem nunciate dilecto, quia amore langueo. Tunc gloriata de nouæ & insolitæ dulcedinis gustu, filias Hierusalem ad gratias agendum inuitat, & suæ gentis consortes exemplo solicitat. Audi denique quid tali solicitatione prouocatæ respondeant: Qualis est dilectus tuus? & quæremus eum tecum. Vi- *Ibidem* des quomodo participes fidei, huius & doctrinæ fieri quærant in nobis. Doce qualis est dilectus tuus, & quæremus eum tecum. Fac nos tantæ consortes gratiæ, vt quærendi studio amoris incipiamus affectu languere. Sufficiat interpretatione mystica hæc perstrinxisse breuiter. Iam ad id redeamus, cuius ex occasione in hunc sumus locum delapsi, dum B ablati pallij vtilitatem exposuimus. Nam inde est sumpta occasio quod ait: Tulerunt pallium meum. Hæreamus adhuc paululum hoc in loco, explicemus hoc pallium. Non est enim simplex pallium, quo etiam sanctæ mentes inuoluuntur. Est enim diplois, id est duplex pallium, fortasse triplex & quadruplex: quot vobis palliorum genera proposuimus. An non adhuc graue & onerosum satis est pallium animarum cura, & administrandæ necessitatis solicitudo? Propria incommoda expressius loquar. Noui quid sit hoc pallio premi, quam arentem sortitus sum terram, & siculneam sterilem. Iam multi elapsi sunt anni quod viuo in monasterio, quærens fructum in eo, & non inuenio. Quotiens spes nostra elusit & fefellit operam, expectationem nostram frustrauit? Iure onerosum hoc pallium dico, & eo magis onerosum, quo minus vtile. Nam onera solicitudinis leuiora sunt quæ prouentuum leuat vbertas. Væ mihi quod inuenerunt me custodes ciuitatis, & aliquid in me dei dignum honore se inuenisse putauerunt, percusserunt me, vulnerauerunt me, tulerunt pallium meum, & plagis impositus abierunt semiuiuo me relicto. Tulerunt pallium meum, pallium simplicitatis, pallium lucis, amictum lætitiæ, ardentis vestimentum affectus. Quotiens solebam huiusmodi palliis totus in- C uolui, foueri in croceis? Nunc autem tota die mente amplector & verso quæ Paulus arbitratur, & sunt communia. Hæc dulcia, hæc gloriosa mihi pallia tulerunt, onerosa induerunt. Quando hæc tollentur à me? Quando proiiciam hęc, si tamen proiicere licet? Fœlix dies quo hoc exutus & expeditus pallio, liberiore vos ad congratulandum mihi inuitabo affectu filiæ Hierusalem, cum vos (quæ nihil estis expertæ huius qualem nunc deploro) pro renouato in vobis amoris languore gratias referetis. Miser quidem est qui huiusmodi pallio spoliatus, mœrore & molestia tabescit, non languet amore. Quæ sponsa est, sic spoliata vel officio solicitudinis vel vsu, non fastidio languet, sed amoris studio. Ideo ipsa alias ad congaudendum sibi & gratias agendum dilecto exorat. Ecclesia primitiua cum quæreret Christum in Iudæa, repulsa est. Pulsa non inuento ei loco in eis, non inuento ibi Iesu, transiuit ad gentes: quæsiuit in eis, vocauit, & in multis non inuenit, non accepit responsum, nisi mortis responsum. Denique à principibus huius mundi quasi custodibus ciuitatis quomodo vulnerati, spoliati bonis, laniati corpore, carnis suæ exuti pallio cum vitiis martyres nostri? Inter tanta & tot flumina, & gurgites tormentorum non est in eis extincta charitas, sed magis augmentatus: quo languebant, amor. Iucundum planè videtur, ex præsentis occasione verbi, martyrum inter tot vexationum & mortis genera charitatem indefessam recolere: quomodo passiones corporis passione intrinseca temperabant amoris. Nam si ad illos hunc D locum referas, non est querelæ sed gloriæ vox ista, qua dicunt: Percusserunt me, vulnerauerunt me, tulerunt pallium *Canti.5.c.* meum custodes murorum. Eo modo nos oportet non ægre ferre siquando nos spoliant vel molestæ solicitudinis, vel non bonæ aut periculosæ coactionis, quo strictè inuoluimur pallio, custodes murorum. Iecit Helias pallium dum rape- *4.Re.2.c* retur: fugit Ioseph dum teneretur: sponsa tulit dum tolle- *Gene.39.c* retur. Speculi & imaginis velamen proiecit Helias raptus ad faciem. Mundi ornamenta velut magna onera fugit Ioseph sentiens fomitem. Solicitudine exuta, dilecti liberius captat sponsa fauorem. Imaginatione quasi velamine tenetur intellectus, ne syncerampleteturveritatem. Honorum & dignitatum affectu obuoluitur pallio, ne libere pergat in ea, quæ dei sunt. Solicitudo omnem in anima lætitiam obnubilat, imaginatio obscurat, honor tentat. In primo tenebræ, in secundo illecebræ, in tertio labor. In primo caligo, in secundo cupiditas, in tertio cura. Tulerunt pallium meum custodes murorum. Boni custodes bene norunt cui curarum impedimenta tollant, quam exonerent animam, & ad delicias ducant dilecti sui, reddant expeditam ad delectandum & ad quærendum. Nam frequenter elabitur, nec quiescere potest nisi expedito affectu. Norunt ergo boni custodes cui parcant ab oneribus & actionum angustiis molestiisque vt expeditius in occursum amplexumque E properent verbi, cui pallium persuasionibus auferant suis. *Canti.5.b.* Exui me (inquit) tunica mea. Hoc quidem in anterioribus dicit: Tulerunt pallium meum nudæ & puræ simplicitatis: innotescit & libero affectu in amoris negociis: tulerunt pallium meum. Quodammodo dicentes: Quid compedita curis quæris dilectum? Quid istas tecum voluis molestias? Si non penitus deponis officiū, cur non solicitudines ad horam saltem seponis? Non detractamus studiis, sed instantiæ volumus detrahas. Noli nimietatem quæstus, necessitatis verbo retexere. Quid bonum in te finis ingenium terrenis obrui? Quid illos æmularis? In oneribus positi, iumentis comparantur: terrenis inhiant, terrena mandunt: studio ruminant: vorant affectu: ponuntur in sublimi, sed volutantur in limo. Noli æmulari in istis vehementibus, nec zelaueris hanc facientes iniquitatem. An non iniquitas & inæqualitas multa ad transitoria intensum impendere animum, ad æterna remissum? Quid quòd non semper intendunt negociis? Quid quod quidam sub obtentu prouidentiæ necessitatis, & ab opere manuum, & à meditatione ac studio scrutādæ veritatis excusant se, plus dant negociationi quam quieti: plus scurrilitati verborum quam scripturæ sacræ collationi: plus ocio quam operi, fratrum officinas circumeunt & cellas, ociosè, curiosè, verbosè. Noli æmulari in sic negociantibus, nec in sic ociantibus. Ocia, vel oblata, vel parata, in F vsum amoris, in sapientiæ meditationem, in dilecti vel quærendi studium, vel inueniendi complexum tota conuerte. Huiusmodi & his hortamentis tulerunt pallium meum custodes murorum. Custodes isti sunt de quibus ait Esaias: Super mu- *Esa.62.c* ros Hierusalem custodes constitui, tota die & tota nocte nō tacebunt. Sed nos iam hic taceamus à sermone hoc, orationū & laudum debita soluentes, ore aliquādo taciturі, animo sem per reddentes solennia laudum domino Iesu regi & sponso cœlesti per infinita secula seculorum, Amen.

Sermo. XLVI.

Rdo conueniens. Post exhortationem doctorum, orationum à sodalibus suffragia videtur orare: non simpliciter rogare, sed cum obtestationis obsecratione: Adiuro vos filiæ Hierusalem, si inue- *Canti.5.c.* neritis dilectum vt annuncietis ei quia amore langueo. Adiuratio vehementiam precandi manifestat. Anxia vota suis nesciunt esse contenta meritis: ideo alienæ precis mendicant suffragia. Perfecta humilitas de meritis semper alienis præsumit. Adiuro vos, inquit, filiæ Hierusalem, si inueneritis dilectum. Conditio ista non dubitantis est, sed cum temperamento rogantis, ac si dicat: si inueneritis, hoc est cum inueneritis: conditionaliter suspendo, non ambigens de inuentione

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tione vestra, sed magis consulens verecundiæ. Nam sub conditione ancipiti hæc vobis dici temperantius auditis, quã si dicatur præcisè, cum inueneritis. Non veretur ne suspensiuam rogationem ad iniuriam trahant, nouit verecundiam filiarum Hierusalem, nouit humilem spiritum, & quod tenerent pudorem. Plus læderet precisa diffinitio quam suspensa conditio. Si, inquit, inueneritis. Dico, si inueneritis, non dico cum inueneritis. Illud dico, sed istud intelligo. De meo affectu dubitatio ista non prodit, sed affectui vestro & humillimæ existimationi de vobisipsis morem gero. Si inueneritis, hoc est cum inueneritis, mementote mei. cum bene vobis fuerit, tunc mementote mei, vt suggeratis, vt annuncietis dilecto. Non oportet in huius loci disputatione morari, ad mores vestros fratres, vos mitto. Recolite qualiter abinuicem, quam humili affectu, quanta votorum instantia, & cum adiuratione orationum mendicatis solatia, non quod omnes auderetis petere nunciari de vobis quod sitis amore languentes. Alium soletis inuicem languorem deplorare, non gloriari de isto. Et si potest quis ad horam gloriari, non expedit quidem, ne forte immissione inanis gloriæ gloria vestra nihil sit. Sunt tamen nonnulli qui conuersationis iudicio & oris officio diuini in se languorem amoris occultare non possunt. Concepta non potest non aliquando amantis os parturire. Nam ad aliorum consolationem verbum latenter elicit spiritus interiora replens, infusæ gratiæ
H copiam eructat. Denique & in hoc loco sponsa non loquitur, sed spiritus est qui loquitur in illa. In collationibus sanctis suspiria, singultus, de imis prodeuntes præcordiis crebri gemitus, nonne sunt quædam eructationes spiritus & conceptæ gratiæ? Talibus indiciis nonne se prodit languor amoris? Nõ est occultatus languor quando gemitus non est absconditus. Ipse se prodit languor, cum hæc producit indicia. Quid ergo percepta signa, nonne quandam admirationis vim habent, vt eos qui hæc deprehendunt, ad congratulationis promouеant affectum? Etiam si sermo sileat, conuersationis piæ sanctitas rogat. Commendari vult, dum se quibusdam prodit indiciis. Quid enim? Cum aliquando cœlestem hunc deprehendero amorem, nonne habebo quasi adiuratum puteum, vt propensas pro eo gratias agam? Num commendabo precibus piis conceptum languorem, quem gemitus altus prodit? Durus ego si non tam sanctam & diuinam in fratribus passionem, qua possum orationis instantia foueam & supplicatione commendem, replicem & annunciem dilecto si copia detur. Quid tu quid fratrum mauis vitia numerare quam virtutes, damna quam dona, condemnare quam commendare? Si te ad commendationem adiuratum non sentias, non es iam Hierusalem filia, sed filia Babylonis. Filia Babylonis misera
I quis retribuet tibi retributionem? retribuetur enim tibi. Dedisce Babylonis filia esse, barbaros depone mores. Desine in sanctis numerare magis detrimenta, quam lucra. Sufficiat tibi iniuriandi malitia. Noli saltem foris nunciare, noli prædicare sodalibus tuis. Nam sodales sponsi aurem non accommodant si deroges sponsæ. Ipse sponsus ægrè audit iniurias dilectæ. Cuicunque dicis, illi dicis. Auris enim zeli, audit omnia. Temerarium est dilectam condemnare dilecto. Bona sibi mauult nunciari de sponsa, & commendationi promptius
Cant. 5. c. aurem præbet. Nouit hoc sponsa, ideo dicit: Adiuro vos filiæ Hierusalem, si inueneritis dilectum, vt annuncietis ei quia amore langueo. Vt annuncietis, inquit. Annunciatio precationis tenet effectum. Humanum recogitate morem in rogando. Nam apud miseratorem alicuius commemorare miseriam, ipsum rogare est. Efficax precatio est modesta suggestio, oppressi infirma exponere, fortunæ infœlicitatem, insolentiam hostium. Hæc, inquam, exponere in aure potentis, quid aliud est quam ipsum verecunda quadam prece ad auxiliandum inflectere? Quot in locis apud psalmistam hunc precis modum inuenies? In euangelio, inquit Maria ad Iesum:
Ioan. 2. a Vinum non habent. Non precatur dominum, nec imperat filio, defectum vini tantum nunciasse contenta. Cum beneficis & ad liberalitatem propensis, ita agendum est: non est enim gratia violenter exprimenda, sed proponenda occasio. Commenda sponsam sponso, dotes eius enumera. Nonne hoc est eius inflammare concupiscentiam, stimulos adhibere? Nunciate dilecto. Hoc nunciare, ipsum prouocare est ad rependendam vicem, ad refocillandum amore languentem. Ipse consolationes disponit in corde suo, sed nostris expectat precibus compelli. Quod facit, faciet citius nobis pulsantibus, fortasse & vberius. Dilatio hæc cruciatum mihi parit, sed consolationis parturit cumulum. Multiplicatis precibus expectata solatia vberius refundet. Nunciate dilecto, quia amore langueo. Vos nunciate quibus patet ad dilectum familiaris accessus. Vos nunciate quæ nostis ex parte quanta sit amatorij virtus languoris, quam sit fortis vt mors dilectio, quam sit vt infernus æmulatio dura. Adiuro vos vt annuncietis quia amore langueo. Narrate & annunciate, & exaudiet vocem vestram vt refoueat vota mea. Annunciate quia amore langueo. Non languet amor, sed languet amans. Vbi viget amor: ibi viget languor, si absit quod amatur. Quid est languor nisi affectio quædam de absente dilecto amantem conficiens? Amor vehemens patientis simul afficit & carnem & mentem. Illius extinguit lasciuiam: huius & lætitiam perstringit. Carnis extinguit motus: mentis hilaritatem perstringit quodam tristi affectu & desiderio absentis dilecti. Languet caro, dum eius languidior & remissior motus efficitur. Languet animus dum æstuantis voti nimietate conficitur. Carnis languor est motus eius vel nullus vel perexiguus. A-
L nimę languor est motus eius nimius. Nonne eo ipso caro conficitur, quo mens abstracta ab eius amore in alia quædam auertitur? Carnis motus non sentitur, dum animus sentitur vehementior factus. Vix sustinetur, aliquotiens quidem nec sustineri potest, quando nimius exæstuans amor patientis animi vires exhaurit. Quæ est enim humanę mentis fortitudo vt sustineat, cum eam ille cœlestis amor sponsi impatienter exagitat? Liquefactus in hac exercitatione se fugit animus, amoris violentiam ferre non valens. Sic enim in consumpta materia & iam deficiente, languidiora redduntur ignis incendia. Et deus noster ignis consumens est. Sentit omnino vim *Deut. 4. d* sermonis huius qui vehementiori languet affectu, in meditatione dei sui delectatus & exercitatus & deficiens. O potens & præpotens passio charitatis, si non temperatur, non toleratur. Iure potens, quæ animum quem possederit, suiipsius efficit impotem. Cum semel fuerit accensa in mente, attingit à fine vsque ad finem fortiter, facit ad quod venit, & prosperatur & crescit, nec deficit donec deficientem reddiderit animam. Sicut enim hic corporalis languor non est semper æqualis vehementiæ, sed est aliquotiens eius intensior passio sic & amoris affectio & si iugi desiderio se tendit in dilectum, aliquando quidem intensioribus votis exæstuat, hora orationis maxime. Tunc quidem languet amans, quia spiritus vehemens pertransit in illo, & non subsistit. In exitu horę il-
M lius dicere potest: Filiæ Hierusalem nunciate dilecto quia amore liquesco. Ante hanc horam languor est, sed in exitu eius in liquefactionem vertitur languor. Ideo cum tu oras, non sinas animum fluctuare, non declinare ad alia, vt cum fœlici fuerit hac passione tactus, ad illam se stringat donec plenius inficiatur & percurratur & consumatur. Non enim desinet quousque totum percurrat & ebibat hominis spiritum. Sic vir desideriorum elanguit Daniel ex visione cœlesti, vt *Dani. 10. c* nihil virium remaneret in ipso. Cum pertransierit illa vehemens passio, ad tolerabiliorem quendam & humanum magis languorem sponsa redit, qui ei continuus est, qui tam concitatus non est. Hic plane etsi non deficit, tabescit tamen absentis amore dilecti. Bonus hic languor, per quem carnalis affectus se languide mouet. Aliud est si impetus carnis fortiter surgens, fortiore superueniente reprimitur: aliud si languens & quasi expirans moribundo pulsu molliter tentat. Sentio adhuc alios quosdam languores molestos: omnes vtiles tamen: languorem timoris, languorem tædij, languorem tristitiæ. Quidni consumar timore & mœrore præ conscientia nequiter transactæ vitæ, timore pro facilitate vitæ inter laqueos agendæ, vitæ tædio in imagine transeuntis vitæ? Vni- *Psal. 38. b*
uersa enim vanitas omnis homo viuens. Vtinam tibi domine aliquæ filiæ Hierusalem nuncient languores meos, si qui sunt in me, qui commendari tibi digni sunt. Nam multi sunt in me

A me indigentes curari. O me fœlicem si aliquis centurio cœ-
Mat. 8. a. lestis dicat tibi: Domine, puer meus iacet paralyticus in domo, & male torquetur. Vtinam domine statim respondeas: Ego veniam, & curabo eum. Dic domine verbo, & sanabor. Verbo enim ades, quia verbum es. Magna curationis virtus in verbo, & quod tu es domine, & quod à te per tuos est.
Ibidem Sensit hoc centurio qui dixit: Domine dic tantum verbo, & sanabitur puer meus. Sed vacuus est tamen omnis sermo docentis, si tu domine intus non loqueris. Dic verbo, & sanabitur languor meus, forte & generabitur in me languor te loquente, vt ego dicere audeam: Filiæ Hierusalem nunciate dilecto quia amore langueo. Bonus vterque languor, siue vehemens & concitatus, siue hic continuus & temperatus, nisi quod in eo iste continuus non est, quod frequenter non reuertitur ad ipsum, propter incontinentiam ardentis desiderij excrescẽs, & non se compescens. Non conuertitur donec deficiat iterum. Si ad horam diligis, & post horam desistis, non est amor. Si diligis, & ex amore absentis dilecti non tabescis, non est languor. Vt ergo amor languor sit, habeat vtrunque, & continuationem, & confectionem. Nunciate (inquit) dilecto quia amore langueo. Qui in infirmitatibus sunt, languores nunciari volunt medico, quæ dilectionis sunt amico. Illi quidem vt curentur: isti autem vt recreentur. Aemulamini fratres, meliorem habere languorem, quem sicut
B absentantis se dilecti desiderium creat, sic se præsentantis delectatio recreat domini Iesu sponsi ecclesiæ & animæ sanctæ. Qui viuit & regnat per omnia secula seculorum. Amen.

Sermo. XLVII.

Cantic. 5. c Valis est dilectus tuus ex dilecto, ô pulcherrima mulierum? qualis est dilectus tuus, quoniam sic adiurasti nos? Magno profusæ videntur affectu interrogationes istæ tam vehementes. Arbitror in filiabus Hierusalem ex confabulatione sponsæ languentis similem languorem aut creatum vt sit, aut excitatum vt auctior sit. Et in sequentibus dicunt: Quo abiit dilectus tuus? & quę-
Ibid. 6. a remus eum tecum: quasi dicant: Quæremus tecum, sed & nobis quæremus, illo tecum frui volentes. Denique non dicunt quæremus tibi, sed quæremus tecum, participium inuentionis optantes & sibi. Magna vtrinque humilitas, & in sponsa, & in filiabus Hierusalem. Illa se rogat commendari sponso: istæ se instrui rogant de sponso, nec simpliciter: sed illa cum adiuratione, hæc cum ingeminatione. Non est enim leuiter rogantis vel quod illa adiurat, vel quòd istæ ingeminant. Qualis est (inquiunt) dilectus tuus ex dilecto, ô pulcherrima mulierum? Qualis est dilectus tuus ex dilecto, quoniam sic adiurasti nos? Vtiliter adiuratæ sunt, quæ sic animatæ sunt. Non est exigua sanctæ collationis vtilitas. Verbum est & quo chari-
C tatis languor generatur, & quo infirmitatis curatur. Nouit
Mat. 8. c centurio vim medendi efficacem in verbo: ideo dicit: Dic tãtum verbo. Bonum est si dicantur verba, sed nihilominus bonum est si scribantur verba. Volat enim irreuocabile verbum, nisi scripto mandetur. Scriptura verbum & stabile facit & visibile: mandatum paginæ reposcetur cum voles. Bonus depositarius est liber, integre quod acceperit resignans, cum voles sumes, vbi voles leges, quandiu voles moraberis. Scriptura memoriæ reparatrix est: quia verbi repręsentatrix est. Tuto verbi medicamenta illic condis. Seruantur enim illęsa. Si verbum medendi vim habet cum dicitur, cur non habet cum legitur? Si bona curatio cum dicis, cur non bona cum legis? Non curetur hoc modo languor meus, hoc est dicere, qui primo audit, verbi vtilitatem capiat, ad posteros & longe positos non pertingat: vbi primo sonat, ibi suffocetur: exhauriatur omnis eius commoditas auditu primo, æterno prematur silentio. Non iterum cadat in terram bonam vt fructum faciat. Hoc medicamentum qui primus acceperit conualescat eger, virtutem eius post illum persentiat nullus.
In piscina illa post aquæ motum sanabatur vnus, sed in
Ioan. 5. a vno illo signata est charitas, non singularitas. Post primum curatum non est dictum de piscina illa: Exinanite exinanite vsque ad fundamentum in ea, aquæ salutaris nec vestigium maneat. Bonus aquæ motus disputatio & exagitatio sacræ paginæ. Bene enim mouetur, cum prudenti ventilatione ad D spiritualem promouetur intellectum. Bene mouetur, cum eius discussione auditor promouetur. Sicut medicamentum sic & cibus est verbum. Et quomodo dicitis, cibus quem vos operamini pereat, non permaneat? Sed tamen non est passim omnibus hæc permittenda licentia, nec aquæ motus sanabat
Ibidem. nisi cum angelus descendens tempore suo mouisset eam. Ille vtique angelus cuius labia custodiunt scientiam, ex cuius ore est exquirenda legis scientia. Ergo (quod quidem fatendum est) magna texendi verbi salutaris vtilitas, sed cum alicui hoc opus permittitur, vel magis cum exigitur ab eo. Ideo non videtur nostrorum redarguenda cautela maiorum (quę superabundans non nocet) quæ generaliter imposuit silentium, ne aliquibus vtiliter indulta licentia, aliis præsumptionis temerariæ scandalum fiat: simul ne quis dum in onere sibi non impositio occupatur, ocietur ab impositio. Et vt reuertamur ad propositum. Multum excitatę & animatę sunt ex collocutione & adiuratione sponsæ filiæ Hierusalem. Quomodo non animentur ad rogandum de pulchritudine ipsius, pro cuius amore sponsam languentem & fere exanimatã vident? Deprehensus in sponsa languor amoris, in hanc illas quæren di curiositatem protraxit. Videntes enim in sponsa amorem esse vehementem, causas & irritamenta tanti affectus arbitrantur in sponso. Affectuosè quærunt qualis sit in sponso pulchritudo, de quo non possunt non præsumere quin admi- E
rabiliter pulcher sit, & sponsæ pulchritudinem in argumentum assumunt pulcherrimi sponsi. Qualis est dilectus tuus
Canti. 5. c ex dilecto ô pulcherrima mulierum? Pulcherrima mulierum ecclesia est, quæ singularum animarum pulchritudo est. Pulcherrima est in qua omnis pulchritudo est, & deformitas non inest. Denique & qua ex parte de ecclesia sunt, deformes nõ sunt. Si quibus videtur inesse deformitas, & si aliquibus de membris eius ad horam respergitur deformis macula, non tamen imputatur dum non immoratur. Fortasse plus accipit pulchritudinis post maculam deterså, quam deformitatis cõtraxit subito respersa. Bene itaque pulcherrima & omnem pulchritudinem habens, & omni fœditate carens. Sed & multę fideles & spirituales animæ in eo pulcherrimæ sunt, quod aut per sanctam conuersationem maculam non admittunt: aut per solicitam & synceram confessionem subinde diluunt. Pulcherrima est quodammodo, non omnes alias excellens, sed non excedens. Quasi excessus non est vbi situs † regressus est. Pulcherrima ergo est, decorem & confessionem induens, amicta lumine sicut vestimento. Pulcherrima est quę per ipsum lumen est amicta lumine per confessionem, per conuersationem existendo lumen ipsum. Qualis est dilectus tuus ex dilecto: ô pulcherrima mulierum, qualis est dilectus tuus? Non vacat multo affectu hæc ingeminatio, nec mysterio vacat. Quod si ita dixisset: Qualis est dilectus tuus ex di- F
lecta, sicut dicit: Qualis est dilectus tuus ex dilecto: nemo ambigeret quin alterum referendum esset ad eam generationẽ, quæ est ex patre, alterum ad eam, quæ est ex matre. In vtraque enim mirabilis est & concupiscibilis nimis, sed ex coniunctione mirabilior multo. Naturarum duarum alterutram aut cum patre habet, aut cum matre communem. Coniunctio ista propria est. Ibi personalis eius proprietas communiter consideratur in istis, quia integraliter conficitur ex istis. Constat enim ex duabus naturis, sed nihilominus constat in duabus illis: ex coniunctis constat, & in singulis constat. Ex coniunctis & non in singulis constat proprietatis eius integritas, per quam simul distat & à patre & à matre. Non enim ab alterutro sed in copulatis distat ab vtroque & quolibet, qui non est ipse. In singulis & in copulatis consistit naturalis eius essentialitas secundum quid: & simpliciter & per se deus est sicut & pater, & simpliciter & per se homo sicut & mater. Non est ex parte & secundum quid deus, ex parte & secundum quid homo. Ideo totus dictus est deus, & totus dictus est homo. Non totum quod ipsum est, sed quod ipse totus, nec quasi in omni parte sit deus, & in omni parte homo: sed quia non est pro parte deus, & pro parte homo. Quod ergo dicitur totus deus, & totus homo, magis partes excludit quam colligit, essentialem simplicitatem in vtraque natura inducens:

† *al's citus*

Universidad de Deusto
Biblioteca

G inducens: non quòd vtraque essentia simplex sit, sed quod ipse simpliciter est vtraque. Propter quod & habitu inuentus *Phil.2.a*
dictus est vt homo, quia cum non sit connaturalis diuinitati humanitas, per susceptionem tamen in persona Iesu quasi habitu quodam est vestiens & cooperiens eam. Non est diuinæ naturæ humana natura connaturalis, sed tantum personæ ipsius Iesu, quæ humanæ naturæ propria sunt, naturaliter insunt. Sic est in natura hominis, quod naturaliter est homo, verus homo, & vere homo. Verus homo propter veritatem animæ & humanæ carnis. Vere homo, quia vere constans ex anima humana & carne, ex veris constans: & vere constans, non tantum vera habens, & vere habens partes humanitatis, sed vere etiam existens ex ipsis. Naturales habens, & naturaliter habens, sicut naturaliter deus, ergo & generaliter, & non tantum habitu homo. Iure ergo sicut in veritate diuinæ dicitur extare naturæ Iesus, sed & in veritate humanę naturæ creditur, vtrasque naturas habens, & naturaliter. Ideo filiæ Hierusalem distinctè quærunt qualis sit secundum vtranque partem, de generatione ipsius optantes & natura doceri.
Qualis est dilectus tuus? In natiuitate diuina est dilectus ex dilecto: in natiuitate humana factus est dilectus ex dilecta: nisi quod non tam est ipse dilectus ex matre, quam ipsa est effecta dilecta per ipsum. Totum habet quod habet dilectus ex dilecto, sed non totum à dilecta, magis autem totum habet,
H quod habet ipsa, ab ipso. Ideo cum primum rogant filiæ Hierusalem, Qualis est dilectus tuus ex dilecto, non similiter adiungunt qualis est dilectus tuus ex dilecta, sed simpliciter qualis est dilectus tuus: quod ibi supra capacitatis suæ vires vota porrigunt, corrigunt incontinenti ad humaniorem quãdam & magis modestam se conuertentes. Possumus autem vtroque sensu hoc intelligere, vt aut interrogatio propter geminam in Iesu naturam accipiatur congeminata, aut illa prior quasi incapabilis hac sequenti sit reuocata, acsi dicant: Qualis est dilectus tuus ex dilecto, ô pulcherrima mulierum? Huius te fidei veritas quam tenes de generatione dilecti de dilecto, inter omnes omnium professores sectarum te pulcherrimam facit. Ista fides te mundat, ista venustat, qua dilectum tuum dilecto ex quo est æqualem defendis. Talis est qualis ipse à quo est. Mira æqualitas, & mira qualitas. Aequalitas illa identitatem valet, qualitas substantialitatem. Si essent duæ naturæ, vtraque summa, vna in patre, in filio alia: esset quidem æqualitas, non esset identitas, sed æqualem sibi aliam diuina natura non admittit. Vna numero in vtroque est qualitas, & substantialis qualitas, imò substantiæ qualitas: ideo filium qualis est pater talem esse, est & ipsum quod pater est esse: qualis pater est, talis & filius: & ipsa qualitas est vterque: consubstantialis est illi,
I & eadem est cum illo substantia. Substantia non tantum subsistere conferens, sed & ipsa subsistens, viuens, potens, intelligens. Talem prædicas dilectum tuum ex dilecto, talem diffinis. Si fieri potest huius fidei nobis rationem edissere, & sufficit nobis. Ostende nobis patrem, & sufficit nobis.
Quomodo sciemus qualis est dilectus tuus ex dilecto, si non edoces qualis est dilectus ex quo est? Sed non est hoc aut huius temporis, aut huius capacitatis nostræ: sed sufficit credere, quia talis est qualis est pater. Quanuis non sufficimus comprehendere quæ illa qualitas est, doce qualis secundum humanitatem est, secundum quam dilectus est ex dilecta.
Doce & dic qualis est dilectus tuus. Delectat nos de ipso iam audita reaudire. Replica nobis quæ de dilecto tuo vel credi debent, vel capi valent. Vtraque audita nos vehementer delectant: & quæ incapabilia nobis sunt, nos tamen capiunt illa: eo ipso admirationis & amoris æstu capti sumus, qui te sic captam, sic arreptam, sic æstuantem videmus. O qualis est, ô quam amabilis est dilectus tuus, cuius in te semper amor capit augmenta, qui tibi fit semper de dilecto dilectus, imò de dilectissimo semper dilectior, cuius te facit amor pulchram, experientia auidam, auiditas auxiam. Anxij est enim & affectus votiui quod sic adiuras nos: Qualis est dilectus tuus ex dilecto, quoniam sic adiurasti nos? Quam pulcher est qui in te fœdum nihil esse sustinet, ideoque pulcherrimam efficit mulierum. Quam amabilis & gratiosus sine quo nec ad horam esse sustines, propter quem sic adiu- K
rasti nos. Rogo vos filiæ Hierusalem (huius terrestris Hierusalem) cur non has ad ecclesiam interrogationes ingeminatis? Cur hanc vtranque natiuitatem in Christo, quem detrectatis commendare, dissimulatis addiscere? Cur vos non sentitis adiuratas ab ecclesia, prolatis contra vos scripturæ vestræ cum fide testimoniis, collatis in fide spiritũ gratiis, perlatis pro fide passionum martyriis? Cur non vos quasi adiuratas sentitis ab ecclesia aptioribus, quas frequentat, ceremoniis: acutioribus, quas tractat, sententiis: altioribus, quæ expectat, præmiis: arctioribus, quibus se instituit, votis? Disciplina restrictior, doctrina instructior, expeditior ritus, eminentior virtus tibi poterat zelum generare, prouocare affectum, & ad mouendam æmulationem adiurationis habere vim. Sed veniet tempus (nondum est enim) cum conuersis vobis ad dominum, auferetur ignorantiæ & dissimulationis velamen: tunc quasi sensibiles effectæ, accepto domini spiritu, adiurationum istarum sentietis virtutem: tunc in sanctam expergefactæ curiositatem, auidas interrogationes frequentabitis, dicendo: Qualis est dilectus tuus *Canti.5.c.*
ex dilecto, ô pulcherrima mulierum? qualis est dilectus tuus, quoniam sic adiurasti nos? Iudæorum (fratres mei) nondum tempus aduenit, nostrum autem semper paratum est.
Ideo omissis friuolis & fraudulentis sermonibus, huiusL
modi admirationum vel interrogationum commercia celebremus in conuentibus nostris. Vtinam vos tales sitis filiæ, quæ talia dogmata desideretis audire, vtinam & ego talis sim sponsa à qua valeatis paratæ talia petere. O beata vere mater quæ sibi dici audire meretur: O pulcherrima mulierum. Beata plane si pulchritudinem tantam integram seruet. Candidiores (inquit) Nazaræi eius niue, nitidiores lacte, ru- *Thre.4.b*
bicundiores ebore antiquo, sapphiro pulchriores. Denigrata est super carbones facies eorum. Magna certe collaudatio, sed maior vituperatio. Candor niuis, lactis nitor, ru- *Ibidem*
bor eboris, puritas & pulchritudo sapphiri, carbonis obduc-
tur nigredine. Denigrata est super carbones facies eorum, & non sunt cogniti in plateis. Non sunt vtique pro Nazaræis cogniti iam in plateis. Silebo de aliis: ordinis nostri cernite viros, quam admirabile erat nomen eorum in vniuersa terra. In vicis quando vix erant visi in plateis, statim cogniti pro sanctitatis signo erant in eis. Nunc autem nullo religionis discrimine, nullo priuilegio conuersationis, aut nullo aut prætenui distincti & signati sunt à cæteris. Ideo non sunt cogniti, quasi Nazaræi in plateis. Frequentia platearum dedecorat Nazaræos, & peregrinam speciem inducit. Mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarij in capite omnium platearum: ideo non sunt agniti in plateis. Non agnoscitur in eis natiuus candor, non nitor, M
non rubor, non pulchritudo. Quid enim ista significent? pulchritudinem magnam depingunt: ideo non sunt cogniti in plateis. Hi Nazaræorum colores sunt, hi etiam sponsæ & sponsi sunt. Nam & sponsa hoc in loco loquitur & dicit: Dilectus meus candidus & rubicundus. Talis est Nazaræus noster: & cui assimilatur Nazarẽorum color, assimilatur & spõsæ color. Illa enim Nazarea est, domino se Iesu Nazaræo deuouens & desponsans: quam cum talem inuenerimus, collaudemus pulchritudinem eius, consulamus peritiam. Qualis est dilectus tuus ex dilecto ô pulcherrima mulierum? qualis est dilectus tuus, quoniam sic adiurasti nos? Sed iam dilecti sui laudes retexat domini Iesu. Qui viuit & regnat per omnia secula seculorum. Amen.

Sermo XLVIII.

Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex *Canti.5.c.*
milibus. Studium dilectum intermittit ad tempus, sed ad tempus modicum vt filias instruat: delectabilia necessariis interrumpit: nec tamen sine dilectione est quod sponsi memoriter recenset præconia. Dulces enim faucibus sponsæ laudes sunt sponsi. Pia mater & sponsa prudens filias informat, commendat dilectum. Iure prudens, tam parata & tam profusa habens quæ eloquatur de sponso. Diligenter illi singula ipsius & notata sunt & reco-

A & recogitata sunt quæ tam in promptu sunt. Trahunt singula affectum eius quæ memoriæ tenaciter hærent. Color, caput, comæ, oculi, genæ, labia, manus, venter, crura, pes, guttur, omnia hæc figurate describuntur in laude sponsi. Et quasi in clausula & breui capitulo totum concludens. Totus (inquit) desiderabilis: vt quæ in his amoris sui parata alimenta esse doceat. Talis est, ait, dilectus meus, & ipse est amicus meus. Videte in his omnibus doctrinam sponsæ, videte deuotionem, videte diligentiam vel quærendo dilectum, vel instruendo filias, vel recolendo laudes ipsius. Obnixè adiurat, parate respondet, figurat ornate, distinctè partitur, succinctè pertransit, summatim stringit, & nescio an sufficienter exprimit. Scio quidem quod affectuose concludit. Talis est dilectus meus, & ipse est amicus meus. Laudum istarum magnus ambitus, & magnus plane amor laudantis. Iam singulos laudis huius articulos reuoluamus. Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex milibus. Singularis mixtura est colorum, qui in sola persona domini operatione diuina conuenerunt in vnum, nec vt sint vnus, sed vt sint in vno. O gratiosus sponsus & amabilis valde, in quo generatio diuina candet, & rubet humana. Ipse est enim candor lucis æternæ. Ipse etsi non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri: de sanguine tamen matris natus est, & nihil in eo roboris illius de quo ait Esaias:
B Si fuerint peccata vestra rubra sicut vermiculus, velut lana alba erunt. Non sibi conueniunt, non se patiuntur lanę albedo, & rubor vermiculi. Alius est quidam rubor qui inuenitur simul cum candore in vestimento Iesu. Quare (inquit Esaias) rubrum est vestimentum tuum? Vestimentum domini Iesu natura virgineæ generationis, candens munditia & innocentia sanctitatis, multo decentius colore passionis voluntariæ in credentium rubet affectibus. Qualis rubor, qui dealbandi non caret effectu? Lauerunt (inquit) stolas suas & candidas fecerunt in sanguine agni. Rubor hic in Iesu meo candorem inuenit, non fecit: in nobis facit, non inuenit. Rubor hic cruentæ natiuitatis & proprię iniquitatis superinductus colore, ruborem eius in candorem conuertit, fidè corda mundans. Iustificati enim sumus per fidem in sanguine Iesu. Bene tibi rubet pro te cruor effusus, si in animo tuo vicissitudinis accendit affectum. Bene tibi rubet si tibi rutilat in effuso sanguine pro te nimia charitas dei. Sic enim dilexit spõsam suam Iesus, vt lauaret eam in sanguine suo. Flammea est charitas, hæc mihi dominum Iesum rubicundum facit. In eo mihi & veritas candet, & rubet charitas. Dilectus (inquit) meus candidus & rubicundus. Quidni candidus? Ipse lux est, & in eo tenebræ non sunt vllę. Quidni rubicũdus? Deus enim ignis est, & ipse ignem venit mittere in terram. Si tibi ministrat intelligentię lucem, candidus est: sed si non animum accendit ad amorem,
C non eum sentis rubicundum. In seipso vtrunque est: sed tibi non est, nisi cum eorum in te sentis effectũ. Si sponsa es, æmulare mixturam gemini coloris huius à spõso tuo, vt similiter candida & rubicunda sis, id est syncera & succensa. Nam ipse sicut serenandi ita & succendẽdi vim habet. Qui approximat illi, approximat igni.

Expliciunt sermones Gilleberti super Cantica canticorum.

D

Incipit Tractatus beati Bernardi abbatis de lamentatione virginis Mariæ.

Vis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum vt possim flere per diem & noctem, do nec seruo suo dominus Iesus appareat visu vel somno consolans animam meam? O vos filiæ Hierusalem, sponsæ dilectæ dei vna mecum lachrymas fundite, donec nobis ve ster sponsus in sua speciositate benignus appareat vel occurrat. Recolite, recolite, & sedula mente pensate quam sit amarum ab ipso separari, cui vos promisistis ac nupsistis, cui vos in omni sanctitate vouistis. Vouistis vota, reddite ea: vosipsas Christo vouistis: vosipsas Christo reddite. Currite filiæ, E
currite virgines sacrę, currite matres Christo castitatem vo uentes, omnes ad virginem currite quæ peperit Christum. Ipsa enim portauit regem gloriæ, illum omni petenti daturа. Ipsa genuit eum, lactauit eum, die octaua circuncidit, & quadragesima præsentauit in templo, duos turtures vel duos pullos columbarum pro eo offerens in holocaustum. Fugiens ab Herode ipsum portauit in Aegyptum, lactans eum & nutriens, curam illius habens, sequens eum fere quocunque pergebat. Credo etiam firmiter quod ipsa mater Iesu erat inter illas fœminas, quæ ipsum sequebantur ministrantes ei. Nullus debet inde admirari si sequebatur eum, cum ipse esset totus eius dulcor, solatium, desiderium, & solamen. Hanc etiam arbitror fuisse inter illas dolentes atque gementes quæ lamentabantur flentes dominum. Poterat etiam & hæc esse inter illas fœminas filias Hierusalem, ad quas Iesus tunc non clarus imperio sed plenus opprobrio, spinis coronatus, sputis illitus, flagellis afflictus, sibi in angariam
mortis crucem baiulans, conuersus dixit: Filiæ Hierusalem *Luc.23.d*
nolite flere super me, sed super vosipsas flete, & super filios vestros. Putas ne domina mundi, domina mea, mater dilecta eiusdem Christi, est ne verum quod dico? En obsecro, vt dicas seruulo tuo decus paradisi, gaudium cœli, veritatem huius rei. Obliuiscere tamen caulam doloris rogo, quem tunc passam te fuisse non dubito. Vtinam dolor ille sic quotidie inhæreret visceribus meis, sicut inhæsit tunc tuis. Vti-
nam die qua assumpta fuisti in cœlum vt in æternum gaude- F
res cum filio tuo, mihi indicasses lachrymas tuas vt per illas cognoscerem quantum tibi amaritudinis fuit cum Iesum dilectum tibi, heu heu, & parum dilectum mihi, clauis in ligno confixum, capite inclinato suum sanctissimum exhalare videres spiritum. Sed peto domina mea, ne te moueant verba mea quæ dico, cum tamen saxa deberent scindi ad illa. Quis vnquam regnans in cœlo sursum, aut peregrinans in terra deorsum, audiens vel mente pertractans quomodo factus est opprobrium hominum ipse dominus angelorum, poterit lachrymas continere etiam in cœlo vbi est impossibile flere? Quare ego miser non ploro, cum abiectio plebis factus est filius dei patris? Veruntamen tu domina gaude gaudio magno valde, ab ipso nunc glorificata in cœlis, quæ in mente tantis clauis amarissimis fuisti confixa suæ pissimæ mortis. Mihi tamen, obsecro, lachrymas illas infunde, quas ipsa habuisti in sua passione: & vt his affluar largius, de passione filij tui dei mei & domini mei verba adinuicem conferamus. Teneris promissione: redde, quia hoc nobis superius promisisti. Memini te mihi in primo exordio nostri sermonis fuisse locutam de doloribus, quos ipsa portasti pro morte vnigeniti tui. Quod, vt audiui, non modicum perturbatus cœpi quærere dolens qui essent illi tui sermones. Cui ipsa dixisti: Qui sunt isti mei sermones, interim recogita in amaritudine

Universidad de Deusto
Biblioteca

G amaritudine animæ tuæ, donec de his adinuicem conferamus. En narra mihi te flagito seriem veritatis, quæ mater es & virgo, & templum totius trinitatis. Ad quem illa: Illud quod quæris, compungitiuum est magni doloris. Sed quia glorificata sum, vltra iam flere non possum, tu cum lachrymis scribe ea quæ cum magnis doloribus ego persensi. Cui inquam: Flere peropto, quia & nihil aliud mihi libet, sed ego miser cor lapideum habens flere non possum. Regina cœli, mater crucifixi, da quod iubes, & præbe quod cupio. loquere, quia audit seruus tuus. Dic domina mea, dic mater angelorum, mater misericordiæ, si in Hierusalem eras quando filius tuus captus fuit & vinctus, & in Annæ atrium tractus & ductus. Cui illa respondit: Fui itaque in Hierusalem quando hæc audiui, & gressu qualicunque potui, & vix potui, ad dominum meum veni plorans. Cumque ipsum fuissem intuita puguis percuti, alapis cædi, in faciem conspui, spinis coronari, & opprobria hominum fieri: commota sunt omnia viscera mea, & defecit spiritus meus, & non erat mihi fere sensus, neque vox, neque sonus. Erant etiam mecum sorores meæ, & aliæ mulieres multæ, plangentes eum quasi vnigenitum. Inter quas erat Maria Magdalene, quæ super omnes, excepta me, quæ tecum loquor, dolebat & plorabat. Cumque Christus deus præcone clamante, Pilato imperante sibi baiulans crucem ad supplicium traheretur, fa-
H ctus est concursus populorum post eum euntium, alij super eum plangentes, alij illudentes, & proiicientes lutum simum & immunditias super caput eius. Sequebar ego eum prout poteram eius mœstissima mater cum mulieribus quę eum secutæ fuerant à Galilæa ministrantes ei, à quibus velut emortua tenebar & sustentabar, quousque peruentum est ad locum passionis vbi crucifixerunt eum ante me. Et ipse me videns, fuit in cruce leuatus, & ligno durissimis clauis affixus. Stabam & ego videns eum: & ipse videns me, plus dolebat de me quam de se. Ipse verò tanquam agnus coram tondente se vocem non dabat, nec aperiebat os suum. Aspiciebam ego infœlix & misera deum meum & filium meum in cruce pendentem, & morte turpissima morientem. Tantoque dolore & tristitia vexabar in mente, quod non posset explicari sermone. Nec mirum. Erat enim aspectu dulcis, colloquio suauis, & omni conuersatione benignissimus. Manabat namque sanguis eius ex quatuor partibus rigantibus vndis, ligno manibus pedibusque confixis. De vultu illius pulchritudo effluxerat omnis, & qui erat præ filiis hominum speciosus forma, videbatur omnium indecorus. Videbam quòd complebatur illud propheticum in eo: Vidimus eum, Esa.53.4
& non erat ei species, neque decor. Vultum enim illius iniquorum Iudæorum fœdauerat liuor. Iste erat dolor meus
I maximus, quia videbam me deseri ab eo quem genueram, nec supererat alius, quia mihi erat vnicus. Vox mea fere perierat omnis, sed dabam gemitus suspiriaque doloris. Volebam loqui, sed dolor verba rumpebat: quia verbum iam mente conceptum, dum ad formationem procederet oris, ad se imperfectum reuocabat dolor intimus cordis. Vox triste sonabat foris, vulnus denuncians mentis. Verba donabat amor, sed raucè sonabant, quia lingua magistra vocis vsum perdiderat loquendi. Videbam morientem, quem diligebat anima mea, & tota liquefiebam præ doloris angustia. Aspiciebat & ipse benignissimo vultu me matrem plorantem, & verbis paucis voluit me consolari, sed ego nullo modo consolari potui. Flebam dicendo, & dicebam flendo: Fili mi, fili mi. Væmihi, væ mihi. Quis dabit mihi vt ego moriar pro te fili mi? O misera quid faciam? Moritur filius meus. Cur secum non moritur hæc mœstissima mater eius? Mi fili, Fili mi. Amor vnice, fili dulcissime, noli me derelinquere post te, trahe me ad teipsum, vt & ego moriar tecum. Male solus moreris. Moriatur tecum ista tua genitrix. O mors misera noli mihi parcere, tu mihi sola præ cunctis places, exaggera vires, trucida matrem, matrem cum filio perime simul. Fili dulcor vnice, singulare gaudium, vita animæ meæ, & omne solatium, fac vt egoipsa nunc tecum moriar quæ te ad mortem genui, sine matre noli mori. O fili, recognosce miseram, & exaudi precem meam. Decet enim filium exaudire matrem desolatam. Exaudi me obsecro, in tuo me sus- K
cipe patibulo, vt qui vna carne viuunt, & vno amore se diligunt, vna morte pereant. O Iudæi impij, ô Iudæi miseri, nolite mihi parcere. Ex quo natum meum crucifixistis, & me crucifigite, aut alia quacunque morte sæua me perimite, dummodo cum meo filio simul moriar. Male solus moritur. Orbas orbem radio, me Iudæa filio, gaudio & dulcore. Vita mea moritur, & salus perimitur, atque de terra tollitur tota spes mea. Cur ergo viuit mater post filium in dolore? Tollite, suspendite matrem cum pignore. Non parcitis proli, non parcatis & mihi. Tu mihi soli mors esto sæua: nunc summè gauderem si mori cum filio simul possem. Dulce est mihi miseræ mori, sed mors optata recedit. Væ mihi & tibi fili, mors ipsa præcipitata venit. Morte mori melius est mihi quam vitam ducere mortis. Sed fugit à me misera, & infœlicem me relinquit, cui ipsa mors multum optata nunc esset. O fili charissime, ô benignissime nate, miserere matri tuæ, & suscipe preces eius. Desine nunc mihi esse durus, qui cunctis semper fuisti benignus. Suscipe matrem tuam in cruce, vt viuam tecum post mortem semper. Nihil mihi dulcius est quam te amplexato in cruce tecum mori: & nil certe amarius quam viuere post tuam mortem. O vere dei nate, tu mihi pater, tu mihi mater, tu mihi filius, tu mihi sponsus, tu mihi anima eras. Nunc orbor patre, viduor sponso, desolor filio, omnia perdo. O fili mi, vltra quid faciam? L
Væ mihi, væ mihi. Quo vadam charissime? vbi me vertam dulcissime? quis mihi decætero consilium & subsidium præstabit? Fili dulcissime omnia tibi possibilia sunt, sed & si non vis vt moriar tecum, mihi saltem relinque aliquod benignum consilium. Tunc iam dominus anxius in cruce annuens oculis & vultu de Ioanne ait: Mulier ecce filius tuus. Ioan.19.e
Erat enim Ioannes præsens, vultu tristis, & corde mœstissimus, lachrymis semper plorans. Ac si diceret: O mater dulcissima mollis ad flendum, mollis ad dolendum, tu scis quia ad hoc veni, & ad hoc de te carnem assumpsi, vt per crucis patibulum saluarem genus humanum. Quomodo ergo implebuntur scripturæ? Sic enim oportet me pati pro salute generis humani. Die namque tertia resurgam, tibi & discipulis meis patenter apparens: desine flere, & dolorem depone, quia ad patrem vado, & ad gloriam paternæ maiestatis percipiendam ascendo. Congratulare mihi, quia nunc inueni ouem errantem quam tam longo tempore perdideram. Moritur vnus, vt totus inde reuiuiscat mundus. Vnius ob meritum cuncti periere minores, & nunc saluantur vnius ob meritum. Quod placet deo patri, quomodo displicet tibi? Mater dulcissima, calicem quem dedit mihi pater, non vis vt bibam illum? Noli flere mulier, noli flere mater speciosissima: non te desero, non te derelinquo. Tecum sum, M
& tecum ero omni tempore seculi. Secundum carnem subiaceo imperio mortis, secundum diuinitatem sum & ero semper immortalis & impassibilis. Bene scis vnde processi, & vnde veni. Quare ergo tristaris si illuc ascendo vnde descendi? Tempus est vt reuertar ad eum qui me misit. Et quo ego vado, tu non potes venire modo, venies autem postea. Interim Ioannes qui est nepos tuus, reputabitur tibi filius, curam habebit tui, & erit solatium fidelissimum tibi. Inde dominus intuitus Ioannem ait: Ecce mater tua. Ei seruies, curam illius habebis, eam tibi commendo, suscipe matrem tuam, immo magis suscipe matrem meam. Dum hæc pauca diceret, illi duo dilecti lachrymas fundere non cessabant. Tacebant ambo illi martyres, & præ nimio dolore loqui non poterant. Isti duo virgines audiebant Christum voce rauca & semiuiua loquentem, ipsum videbant paulatim morientem: nec ei poterant respondere verbum, quia illum videbant quasi iam mortuum. Erant enim illi duo quasi iam mortui, vnde spiritus illorum voces exhalare nequibant. Defecerant spiritus illorum, & virtutem loquendi amiserant. Audiebant & tacebant, quia præ angustia loqui non poterant. Solus illis dolor luctusque remansit amicus. Amabant flere, & flebant amare. Amare flebant, quia amare dolebant. Nam gladius mortis Christi, animas vtrorumque transibat. Transibat sæuus, sæuus perimebat vtrumque.

Quo

A Quo magis amabat, sequior fiebat in matre. Vulnera Christi morientis, erant vulnera matris dolentis. Dolores sęui, fuerunt tortores in anima matris. Mater erat laniata morte chari pignoris. Mente mater erat percussa cuspide teli, quo membra Christi serui foderunt iniqui. Ipsa enim erat, quam dolor tenebat. In mente eius creuerant immensi dolores, nec poterant extra refundi. Intus atrocius sęuientes dolores nati, matris animam gladiabant. In carne Christus soluebat debitum mortis, quod grauius erat, quàm mori in anima matris. Interim Christus matre commẽdata Ioanni, dixit: Sitio. Et dederunt illi qui crucifixerunt eum, acetum cum felle mixtum. Quod cum gustasset, noluit bibere: Dixitque: Consummatum est. Et exclamauit voce magna, dicens: Heli Heli lamazabathani? hoc est deus meus, deus meus, vt quid me dereliquisti? Et hæc dicens, expirauit. Tunc terra tremuit, & sol sua luminaria clausit. Mœrebantque poli, mœrebant sidera cuncta. Omne suum iubar amisit luna dolendo. Recessitque omnis ab alto ęthere fulgor. Finduntur duri lapides, scinduntur fastigia templi. Petræ durissimæ scissę sunt, & monumenta aperta. Surrexerunt multi apertis tumulis, fatentes voce magna Christum esse deum. Cogitare nunc libet quantus dolor, tunc infuit matri cum sic dolebant, quæ in-
B sensibilia erant. Nec lingua poterit loqui, nec mens cogitare valebit, quanto dolore afficiebantur pia viscera Mariæ. Nunc soluis virgo cum vsura, quod in partu non habuisti à natura. Dolorem pariendo filium non sensisti, quem milies replicatum filio moriente passa fuisti. Iuxta crucem Christi stabat emortua mater, quæ ipsum ex spiritusancto concepit. Vox illi non erat, quia dolore attrita iacens pallebat. Quasi mortua viuens viuebat moriens, moriebatur viuens, nec mori poterat quæ viuens mortua erat. In illius anima dolor sæue sęuiebat. Optabat mori magis, quàm viuere post mortem Christi, quæ malè viuens mortua erat. Ibi stabat dolens, sæuo dolore confecta. O verum eloquium iusti Simeonis, quem promisit gladium sentiebat doloris. Expectans corpus Christi deponi, plorabat dicens: Heu me, heu me: Reddite, vel saltem nunc mœstissimę matri extinctum filium. Vel certe, si magis libet me morte illi coniungite, vt cum doloribus suis pereant, & dolores mei. Deponite illum, quæso, deponite mihi, vt mecum habeam corpus exanime, sitque meus vnicus mihi in solatium, vel defunctus. Stabat iuxta crucem Maria intuens vultu benigno Christum pendentem in patibulo, pedumque summitatibus innitens manus leuabat in altum, amplectens rubricatam crucem, ac in oscula eius ruens ea parte, qua vnda preciosissimi sanguinis defluebat. Sursum manus nisu, quo poterat, extendebat vnicum suum amplecti de-
C siderans, nec valebat. Sperat enim amor multa, quę nunquam vel raro fieri possunt. Impatiens siquidem amor credit, quòd sibi debeant cedere vniuersa. Volebat amplecti Christum in alto pendentem, sed manus frustra protensę in se complosę complexæ redibant. Leuabatur à terra sursum, vt dilectum suum contingeret, ipsumque tangere nequiens, durissime recollidebatur ad terram. Ibi doloris immensitate oppressa prostrata iacebat: sed maxima vis amoris qua incensa mens eius ardebat, eam erigere compellebat: & amoris impetu surgens, reextensis manibus suum attrectare filium affectabat: & rursum magno cruciata dolore, terram repetere cogebatur. O quam male tunc illi erat? Grauius illi erat vita viuere tali, quàm diro gladio sęuè necari ab impiis. Tanquam mortis pallor eius vultum perfuderat, genis & ore tantum cruore Christi rubentibus candentes guttas sanguinis ore sacro tangebat, terram deosculans sæpissime quam cruoris vnda rigabat. O graue martyrium. O frequens suspirium. O languens pectus virgineum. Anima eius tota liquefacta est, facies pallet rosea, sed precioso filij sanguine rubet respersa. Interim vir quidam nobilis nomine Ioseph, qui erat discipulus eius, occulte tamen, ad Pilatum accessit, postulans sibi donari corpus domini Iesu Christi. Quo sibi concesso, accersiuit quendam virum sapientem & legispe-
ritum nomine Nicodemum discipulum Christi occultum similiter, & venerunt ad locum vbi erat dominus crucifixus, secum instrumenta ferentes quibus clauos extraherent, & vt eum de cruce deponerent. Quos cum benignissima & D
mœstissima mater aspiceret, & sciret eos vnicum suum velle deponere de cruce, quasi de morte consurgens paululum reuixit anima eius, & de terra festina exiliens vbi iacebat dolens violentia prostrata, quod poterat adiutorium, debilissima illis ministrabat. Vnus duros illos ac diros clauos trahebat è manibus, alius, ne corpus exanime caderet, sustentabat. Stabat & Maria brachia leuans in altum, vulnera contemplans, manus perforatas sacroque sanguine respersas intuens, vix sustinere se potuit. Iamque manus, brachia sancta & caput supra triste pectus suscepit, vt hoc vltimo & miserando solatio posset consolari. Quem vt attingere valuit, amore materno ruens in dulcissimos amplexus & oscula, de suo sic male tractato filio non poterat satiari. Sed cum de cruce corpus eius fuisset totaliter depositum, præ doloris vehementia & amoris immensitate quasi exanimis facta fuit. Stabat ad caput extincti filij mœstissima mater, & eius regalem faciem mortis obfuscatam palloribus, magna rigabat affluentia lachrymarum. Aspiciebat illud reuerendissimum caput coronę spineæ diris aculeis perforatum, manus illas & pedes sacros clauis ferreis crudelissimè perforatos, latusque fussosum lancea, cum cæteris membris laceratis, & amarissimè suspirans ac flens dicebat: O fili mi dulcissime, quid fecisti? Quare crudelissimi Iudæi te
E crucifixerunt? Quæ causa mortis tuæ? Commisisti ne sceIus vt tali morte damnareris. Non fili non fili, sed sic tuos redimere dignatus es, vt posteris exempla relinquas. In gremio meo nunc te mortuum teneo. Quid ego tuá mater fili mi dilectissime faciam? Væ mihi fili mi, dulcedo mea, consolatio mea, vita mea. Vbi est illud gaudium indicibile quod in tua admirabili natiuitate habui? Væ mihi fili mi, in quantum dolorem & tristitiam versum est illud tam magnificum gaudium? Succurre mihi fili mi, & spiritum sanctum mihi interim infunde, quia iam gaudij illius quod in obumbratione & angelica salutatione concepi, fere præ dolore immemor deficio. Interim autem frontem & genas, nasum, oculos, osque simul frequentius osculabatur, tanta perfluens affluentia lachrymarum, vt carnem cum spiritu resolui putares in lachrymas. Rigabat fœlicibus lachrymis corpus exanime filij, & monumentum in quo posuerunt eum, modo mirabili madidabat, vbi & eius lachrymæ adhuc apparere dicuntur, ifidicatiuæ doloris intimi qui animam eius tanquã gladius acutus pertransiuit. Cogitabat mirabilia facta vnici sui: & durissima opprobria & tormenta quæ viderat oculis suis, & auribus audierat, reuoluebat in mente, quis videlicet, qualis & quantus fuerat quem ipsa virgo concepit illęso pudore, & peperit sine dolore, quem etiam cum summa diligentia lactauerat, custodierat & educauerat, qui F
erat ei vita, dulcedo, gaudium, & solatium, consilium, refugium & auxilium vitæ suæ. Videbat inquam dominum & deum suum vnicum suum filium sic viliter & crudeliter pertractatum. Vnde dicebat: Dic fili dilectissime, Dic amor vnice, vitæ meę singulare gaudium, vnicum solatium, quare sic me dolore perimi permittis? Cur tam longe factus à me? Deus meus consolare animam meam, miserere mei, & respice in me. Dicat qui potest, cogitet quantum potest, meditetur si potest quæ doloris immensitas tunc maternam animam cruciabat. Non credo plene enarrari vel meditari posse dolorem virginis, nisi tantum fuisse credamus, quantum vnquam dolore potuit de tali filio talis mater. Veruntamen rectum erat amoris & mœroris continens modum. Non desperabat, sed pie & iuste dolebat, sperans tamen firmiter fortiterque tenens ipsum secundum promissum suum tertia die resurgere. In ipsa enim sola in triduo illo fides ecclesiæ stabat: & dum vnusquisque hæsitabat, hæc quæ fide concepit, fidem quam à deo semel suscepit, nunquam perdidit, speque certissima domini resurgentis gloriam expectauit. Aderant secum quædam sanctæ & paucę mulieres, paruusque virorum numerus, qui Christum dominum cum matre flete amarissime flebant. Erant similiter & angeli dolẽtibus condolentes. Dolebant quidem pio iustoque dolore, morti compatientes dei & domini sui, si tamen dolere quo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gmodolibet poterant. Sed credo quod gaudentes erant eo quod genus humanum miserum & captiuum misericorditer redimebatur. Flebant & ipsi (vt arbitror) amarissime mentes turbati, videntes dominam suam matrem vtique dei sui tam vehementi dolore repletam, tot riuulis affluentium lachrymarum perfusam. O quis tunc angelorum archangelorumque etiam contra naturam suam non fleret, vbi author naturæ, deus immortalis, homo mortuus iacebat? Videbant Christi corpus sic male tractatum ab impiis, sic laceratum à pessimis iacere exanime, suo sanguine cruentatum. Videbant etiam illam piissimam, illam sanctissimam ac beatissimam virginem matrem eius tantis cruciari singultibus, tam amaris repleri doloribus, tam abundantibus lachrymis madidari, sic amarissime flere, quod nullo modo poterat suas lachrymas refrenare. Et quis poterat tunc à lachrymis se abstinere? Fiebat proinde mœror & luctus ab angelis ibidem præsentibus, qualis decebat spiritus almos: immo mirarer si omnes angeli in illa beatitudine vbi flere est impossibile, non fleuissent. Credo propter quod & loquor, quia dolebant si dolere valebant. Sicut enim fuit possibile deum per assumptum hominem mori, ita forte possibile angelos bonos dolere de morte domini dei sui. Ioseph autem ab Arimathia vir sanctus & iustus, qui corpus Christi cum Nicodemo deposuerat de cruce (sicut euangelistæ testantur) mer
H catus sindonem inuoluit illud, preciosis conditum aromatibus: & in monumento nouo, quod sibi exciderat, sepeliuit. Tunc angelorum milia milium qui ad Christi sepulchrum conuenerant, dulces ei ac deuotas exequias & victoriam decantabant. Illi domino laudes canebant, sed Maria gemitus & suspiria emittebat. Dum igitur Ioseph & Nicodemus dominum ponerent in sepulchro, volebat simul cum illo mater mœstissima sepeliri. Erat enim innixa super dilectum suum: quem amplectens suauiterque deosculans, sic dicebat: Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei. Illum adhuc paululum mihi relinquite, vt faciem ipsius sublato velamine valeam contemplari, & præ amore ipsius aliquantulum videndo consolari. Nolite quæso eum tam cito tradere sepulturæ, sed ipsum reddite mihi miserę matri suæ, vt illum mecum habeam saltem vel defunctum: aut si illum in sepulchro reconditis, ibidem me miseram matrem cum ipso sepelite, quia male post ipsum superero. Vt quid post ipsum viuam? Illi ponebant dominum in sepulchro, & illa nisu quo poterat illum ad se trahere conabatur. Illa volebat eum sibi cum totis viribus retinere, & ipsi volebant eum tradere sæpulturæ. Sicque pia lis erat & contentio miseranda inter ipsos. Omnes tamen virgineo compatientes dolori, pio desiderio coacti sic amarissime flebant, vt nullus eorum posset ad plenum verba formare. Videbant etenim
I piam matrem omni quidem solatio destitutam, & super ipsam potius quam super dominum suum extinctum plangebant. Maior illis inerat dolor de dolore matris, quam de morte domini sui: flebant igitur omnes miserabili dolore gementes cum Christum Iesum vitę dominum & mortis traderent sepulturæ. Sepulto itaque domino mater eius sepulchrum amplectitur, & voce, qua poterat, suum benedicebat filium iam sepultum, ingemiscensque vocabat. O singularis virgo & mater, iam dicere poteras: Anima mea liquefacta est vt dilectus locutus est in cruce quando dixit: Mulier ecce filius tuus. Nunc dicere potes: Quæsiui & non inueni illum. Vocaui & non respondit mihi, scilicet ad sepulchrum. Ibi sedens innixo capite manus extendebat, desuper illud osculans, amarissimisque singultibus suum filium deplorabat. Accessit autem nouus filius eius Ioannes, cui de cruce Christus eam commendauerat, diligenter lugens & ipse inconsolabiliter: ipsam lugentem ac gementem leuauit. Nam cruciata gemitibus, fatigata doloribus, afflicta ploratibus, pedibus se sustinere nequibat: tamen sicut potuit à mulieribus honestis ac sanctis adiuta cunctis simul plorantibus Hierusalem ingreditur. Multæ autem fœminæ videntes eam, commotæ pietate super illius doloribus, amarum conuertebantur ad luctum. Quædam verò post ipsam euntes lamentabantur & ipsæ. Dolor etenim eius cunctos intuentes dolere compellebat, vixque lachrymas continere valebant, qui eam K plorantem conspicerent. Tam piè plorabat, tam amare dolebat, quod sui ploratus pietate multos etiam inuitos ad lachrymas prouocabat. Fiebat planctus quacunque Maria transibat. Omnesque plorabant qui obuiabant ei. Sic igitur perducitur à plorantibus & dolentibus ipsa plorans & gemens, quousque peruenerunt ad domum Ioannis. Ibi resedit, ibi permansit, ibi in sua domo Ioannes retinuit, & super propriam matrem in omni charitate dilexit. Erat enim sibi datus in filium, sed ipse se fecerat seruulum eius, in omnibus & per omnia sibi familiariter seruiendo. Denique resurgente filio, præ nimia debilitate membrorum deficiens, pia mater ad sepulchrum ire nequibat. Tunc currentibus aliis, & vnicum filium cernentibus dicere potuit virgo Maria: Filiæ Hierusalem, nunciate dilecto, quia amore langueo. O fœlix & beate Ioannes, cui talem thesaurum dominus dignatus est commendare. O Christi dilecte præ omnibus, & prudens quem cõstituit dominus priuatum camerarium aulę suæ speciosissimę. Retribuat tibi dominus vicissitudinem amoris mercedemq; dilectionis quam in eius ac tua matre taliter desolata vsq; ad finẽ vitę suæ exhibere curasti. Benedictus quidem tu es à domino. Benedictus à matre domini, quam dilexisti, & cui seruisti puro corde, & mũdo corpore. Benedicti sint omnes qui diligunt illam matrem, & super omnia sit benedi- L
ctus fructus ventris sui Iesus Christus dominus noster, qui cũ patre & spiritu sancto viuit & regnat deus in æternum, & in secula seculorum. Amen.

Sepulto itaq; domino, à Iudæis signatum est monumentum, & traditum est custodibus vt custodirent illud. Interim virgo Maria in domo Ioannis manebat, ibiq; iacebat, quia nimio dolore confecta non poterat nisi cum difficultate magna ambulare. Ibi enim die noctuque plorans gemebat, nec erat qui consolari eam posset ex omnibus charis suis, nec suæ sorores, nec etiam ipse Ioannes. Ibi amaro corde opprobriosam passionem dilecti filij sui reuoluebat, modo sputa, modo ludibria, modo colaphos, alapas & flagella, modo crucis angariam, modo dira clauorum vulnera, modo lanceam, modo coronam spineam, modo aceti & fellis pocula, mortem, verbera & improperia, modo mortem, mortem autem crucis. Hæc autem cogitando plorabat, atq; plorando & eiulando clamabat: Fili mi Iesu, Iesu fili mi, bone ac benigne, ac creator omnium deus, qui factus homo, morte turpissima es peremptus: quem terra, pontus, æthera, capere nequeunt, modo arcto clausus es sepulchro. Iacet filius meus extinctus, & sub lapidibus clausa est vita mea. Sustens enim corpus fragilitatis humanæ, dignatus est ad terram descendere: & sui eum non receperunt, sed malum semper machinati sunt contra eum. In illum sęuiebat Herodes il
le tyrannus iniquus cum turba crudelissima Iudæorum: quan M
do scilicet ad magorum verba turbatus est, & omnis Hierosolyma cum illo, paruulumq; & tenellum ad vbera materna pendentem morte crudelissima perdere nitebatur. Dehinc proficiens ætate & sapientia coram deo & hominibus, factus est vir discurrens per ciuitates & castella, prædicans & annuncians regnum dei, elementis & dęmonibus imperabat, infirmos sanabat, & mortuos suscitabat. Et cum talia faceret, sustinebat insidias, sustinebat calumnias, sustinebat blasphemias, quas principes sacerdotum, scribæ & pharisæi, & omnis populus contra eius innocentiam inuehebat: sed cum eorum perfida & peruersa nequitia vnici filij mei bonitatem superexcellentem sustinere non posset, ipsum auferre de terra nefariè cogitantes, ligauerunt, flagellauerunt, deturpauerunt, crucifixerunt, dilaniauerunt, & morte turpissima occiderunt: sicut præsens dies liquido manifestat. Ergo vos omnes fideles Christi, recolite de morte & passione domini nostri Iesu Christi, & per totum istum venerabilem diem lachrymas fundere non cessetis, vt in die resurrectionis domini ad laudem & honorem illius resurgere valeatis. Qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat deus per infinita secula seculorum. Amen.

Finis lamentationum beatæ virginis Mariæ.

Doctrina

A

DOCTRINA BEATI *Bernardi.*

Vando surgendum est ad vigilias, præparãdus est animus ad deuotionem, ita vt feruẽter exilias de lecto, & corpore discusso gratias diuinæ misericordiæ agas pro quiete indulta, pro custodia & protectione angelica. Deinde veniens ad ecclesiam, pone manum super ostium, & dic: Expectate hic cogitatiões malę, intentiones & affectus cordis, & appetitus carnis. Tu autem anima mea intra in gaudium domini dei tui, vt videas voluntatẽ domini & visites templum eius. Sicq; veniens ante crucẽ dic: Adoramus te Christe & benedicimus tibi &c. Deinde quotiens dixeris versum in choro tuo, illum qui in choro altero dicitur, dicas silẽter, & versus singulos sępe aliquo pipere cõsperges, meditatione scilicet alĩqua spirituali: quia animum delicatum habes, & escę eius electæ debẽt esse. Et ne defiges oculos tuos longe ante te, quã longe protenditur procerитas corporis tui: quia hoc multum impedit vagationes animi. Et depinges ibi quasi resupinatum ante te dominum in cruce, &
B nunc pro clauis, nunc pro spinis, nunc pro sputis, nunc pro lateris effossione suspirabis, & gratias ages. Cum exeundũ fuerit à choro, dices domino: Adhuc habeo domine priuatas laudes & benedictiones tibi dicere, quas scilicet nunc à publicis exiens cantabo tibi & psallam in gloria mea. Cum ad missam ventum fuerit, suscipe inuitantem ad missas priuatas ac si panem angelorum tibi delapsum de cœlo videres. Si quẽ amouere volentem intueberis, ac si fame deficienti è fauce buccel lam paiis auferre conaretur. Cum ad capitulum veneris, diligenter accipies armaturam dei in galea prouidentiæ, in lorica patientiæ, in scuto mansuetudinis, quibus possis clamationes iustas vel iniustas elidere. Si peccasti, dic tantum emendabo. Si non, dic non memini. His nec amplius nec minus aut clamoribus aut verberibus à te extorqueatur. Cogita cum accedis ad iudicium capituli, deum & priorem, Pilatum & pharisæos clamantes in eum, & milites verberantes eum sine causa. Cogita capitulum durum sanctorum martyrum cum starent ante reges & præsides, cum pertinentiis suis, id est cum pœnis & tormentis quæ patiebãtur. Cogita futurum capitulum tuum in morte coram deo, cum milia dæmonum clamabunt contra te, & decies centena milia aduersum te: etsi quid hic tecum durius agitur, illorum consideratione leuigetur. Cogita quòd ille qui clamat te, nouacula dei est, & pilos vult tibi tollere deformes, vt speciosus fias. Cogita quòd
C pitantia est de cœlo missa correctio. Quicunque te clamauerit, eadem die renumerabis eum obsequio quacunque si potes, eo quod te à deformitate peccati releuare voluerit. Cum ad laborem veneris, sic temperabis opus agendum, vt solicitudo operis intentionem animi tui ab iis quæ dei sunt non auertat. Quando pausandum est, noli angulos consectari, vel à cæteris semotus sedere, sed sint oculi tui ad fideles terræ, vt sedeant tecum: & tu consede in medio doctorum.

Exemplũ. Quidam frater cum apud nos pausantibus cæteris solus longe sederet, grauissimo cœpit carnis stimulo vrgeri, audiuitque vocem dicentem sibi: Vade ad castra. Et cum venisset vbi cæteri erant, quieuit stimulus. Cum veneris ad refectionem, nec primus intrabis nec vltimus. Si non potes sumere quæ apponuntur, non ea permittas non omnino mutari, sed vel modicum sume, vt comedisse videaris. Si quis instet vt comedas, hoc tantum signo respondẽ, bonum est, multum est, factum est. Cogita quod multorum labore, infinitis nauigantium periculis haleca, pisces, vel cætera tibi necessaria procurantur, vt carnis tuæ desideriis satisfiat: & per singulas buccellas age gratias. Interim cogita Christum crucifixum expectare gratias tuas, vel ad portam reliquias tuas pauperem præstolantem. Abstinentiam omnino interdico tibi ne facias, sed quotidie secundùm mẽsuram comede. Si per noctem illusio tibi acciderit, ne cõtristeris, sed in crastino cõfitere: & aliquo te inuitante ad missam vt ministres, caute eo
D ram omnibus te excusa per signum, vt est consuetudinis, quatenus omnes illam tuam pollutionem intelligãt. Fecit hoc aliquis apud nos etiam nullo vocante ad missas, vt magis erubesceret, & à tentatione carnis liberatus est, in tantum vt vix aliquid tale postmodum senserit, nec nisi semel vel secũdo per annum pruritus huiusmodi patiebatur. Ex quo patet q̃ vera sit sententia dei dicentis: Ego glorificantes me glorificabo. Et omnis qui se humiliat exaltabitur, & humilib⁹ dat *Luc.14.c.* gratiam. Quando legendum est, conuersa facie ad ecclesiam antepositio libro vtere soliloquio tuo, & vbicunque occurrerint dei beneficia dic: Quid retribuam domino pro omnibus *Psal.115.d.* quæ retribuit mihi? quantum debes anima mea? Et conuersus ad angelos dic. Venite audite, & narrabo omnes qui timetis deum, quanta fecit animæ meæ: & ad ipsum deum deflectens oculos: verè, inquies, domine misericordia tua magna est super me. Si autẽ solicitante te in hunc modũ corde, & pulsante ostium paradisi, aliqua cogitatio maligna interstrepit, statim propone & dic: Cuius est imago hæc & superscriptio? & audiens quòd Cæsaris est, hoc est principis mũdi, scilicet diaboli, dic: Pecunia tua tecũ sit in perditionem. Iã ostium clausum est, & dominus hic Pascha manducat, non vacat mihi aperire tibi. Si autem adhuc steterit cogitatio mala, appone illi signum crucis. Sanctimonialis quædã apud nos in tanta ve *Exẽplum.* neratione habuit signum crucis, vt cũ efferẽda esset ad tumulum, facies crucifixi verteretur post eam in parte illa pẽ quã E elata est, & sic caput imaginis in partẽ illam intẽdens, perpetuò contra solitum sic permaneret. Alia reuelauit cuidã compu tuisse manus suas, sed pollicem non posse corrumpi, quo signum crucis sibi imprimere consueuerat. Caue ne in tactu alicuius vel consensu facias, vel tibi fieri permittas, vnde te oporteat erubescere. Colloquia priuata nec fugias nec requiras: cogita tamen quòd poma syluestria sunt. Cum videris aliquem in oratione, in lectione, in silentio, in patientia, in obedientia & similibus studiosum: gratias age deo quòd speculũ tibi miserit, & non inuideas. Cũ aliquem turbatum videris: gratias age quòd nubes illa per tenõ transiit, & dic: Quid illa tẽtatio de me fecisset, si deus permisisset? & nõ iudices alienã imperfectionem, neque fodias parietẽ conscientiæ eius. Cum aliquid rogaturus à priore veneris, præpara te ad repulsam semper: & si contigerit negari tibi quod postulas, dic apud te: Quid decebat asellum nisi frenum & stimulus? Ego nihil proprie vendicare possum in domo ista, nisi ciliciũ & crucem: ciliciũ in morte, & crucẽ in fossa, hæc est hæreditas mea. Ita tamẽ vt modica gleba terrę crucẽ cooperiat. Et hoc habebis in memoria quãdo cubitum vadis. Et cum sagum & coopertorium videris, lectum tumulo comparans quasi sepeliendus intrabis. Si dormire poteris, bene est: si non potes, expertum est quod si cogitando procures, dormies. Absconde super omnia huiusmodi studia tua, & dissimula apud alios medita- F
tiones tuas sanctas quantũ potes, & in omnibus obsequio sedulum te exhibe vniuersis. Præcipua existima lucra aliorũ in obsequiis publicis & priuatis. Insuper paratus sis ad obediẽdum alacri animo & vultu. Cogita monachum illũ Gerar- *Exẽplum.* dum nomine, qui cum de dei misericordia vltra modũ desperaret, infirmatus ad mortem iacuit per triduum oculis clausis in mentis excessu, & visitatus ab abbate oculis apertis ait: Bona est obedientia. Ad tribunal Christi fui, animas sanctorum vidi, ipsumq; facie ad faciem vidi dicẽtem mihi: Ecce locus tuos inter fratres tuos. Nullus tui ordinis peribit si ordinẽ amauerit, aut in morte purgabitur, aut in breui post mortem. Salui autem qui de ordine tuo sunt, aut in ordine apostolorum, aut martyrum, aut cõfessorum sortẽ accipient. Et hæc dicens communione accepta discessit. Ad omnia quæ insurgunt, disce remediũ aliquod adhibere. Cum torpore deprimeris, cogita quòd hodie operari licet, cras forte non licebit. Cum libidine pulsaris, cogita ignem æternum. Si inobediẽtia te tencat, cogita quòd quasi scelus idololatriæ est nolle acquiescere. Si impatientia vexaris, cogita quid pro te pertulit Christus. Cum superbia tentat, cogita meliores. Cũ mala voluntas, cogita quàm pro modico damnatur, qui pro sola voluntate sine effectu operis reprobatur. Cum vanitate pulsaris, cogita quia multa non feceris: & quo magis nunc occultaris, eo glorioſius in iudicio innotescęs. Cum de vi-

Gore corporis vel decore hilarescis,agnosce quàm celeriter
febre tenuissima tolli potest.Cum te molestat religionis pō-
dus, & disciplinæ assiduitas, cogita illud beati Hieronymi.
Hierony. Nullus labor durus,nullū tempus longum debet videri,quo
gloria æternitatis acquiritur. Illud fili dulcis tanquam dæmo
nium meridianum fuge præ aliis hostis antiqui astutiis, quod
cauendum tibi summopere denuncio,vt ex eo tempore, quo
religionem intraueris,nunquam cogitationem illam suscipi-
as,foueas,aut ei credas,qua suggeritur te minus vtilem in re-
ligione manere susceptā,& in alio statu vel habitu magis ti-
bi vel aliis posse proficere. Nam si cordis aurem huiusmodi
phantasiis inclinaueris, diuidēt & distendent animum tuum,
ita vt nullum saporis spiritualis condimentum possis retine-
re.Eritq; cor tuum quasi vas confractum quod omnem sapi-
entiam non tenebit.Indeq; non solum tædium,sed horrorem
desperationemq; boni operis præconcepti imminere neces-
se est, dum animus tuus circa multas professiones studiaq;
diuersa diuiditur.Vnde quidam patrum in collationibus.So
lent animi leues minimeq; fundati, cum audierint quosdam
in diuersis virtutibus ac studiis bonis magnifice prædicari,
ita eorum laude succendi, vt eorum imitari statum protinus
desiderent,at frustra. Nā ex huiusmodi mutatione ac varie-
tate propositi,dispendium capiunt,non profectum: quia qui
H expediens est, vt secundum propositum quod elegit,& gra-
tiam quam accepit,summo studio ac diligentia ad operis ar-
repti perfectionem peruenire festinet, aliorum laudes amet,
& admiretur virtutes, ac nequaquam à sua,quam semel ele-
git,professione discedat. Multis nanque viis ad deum tendi-
tur,& ideo vnusquisque viam semel arreptam, irreuocabilis
cursus sui intentione conficiat,vt sit saltem aliqua professio-
ne perfectus.Singulare autem contra omnia mala remedium
est mortis memoria.

FINIS.

BEATI BERNARDI HOMI-
lia de duobus discipulis euntibus in Emaus, secundum Lucam.

Luc.24.b

IN illo tempore. Duo ex discipulis
Iesu ibant in castellum quod erat
in spatio stadiorum sexaginta ab
Hierusalem, nomine Emaus.Et ipsi
loquebantur adinuicem de his om-
nibus quæ acciderant. Et reliqua.
1 Homilia lectionis eiusdem beati
Bernardi abbatis.Cōuertere anima
mea in requiem tuā: quia Christus
resurrexit à mortuis primitiæ dormientium. Recordatione
tantę dulcedinis,tuorum mitiga dolores fletuum, vt offeras
resurgenti cum assato piscę mellis fauum, & paschalis agni
suauitas temperet amaritudinem agrestium lactucarum. Eli-
ge an videre Iesum desideres cum Maria Magdalena sub
specie ortolani,an cum duobus discipulis in habitu peregri-
ni.Nam vtraque visio & collocutio,fidelis conscientiæ sunt
iubilus & dulcedo. De duobus condiscipulis videtur dul-
cius sapere.Hæc em̄ lectio mel in ore,& iubilus est in corde,
extasis mentis deuotę.Dulcor eius omnem excedit eloquen-
tiam,& totam absorbet conscientiam, & transformat in su-
pernæ iubilationis imaginem, & deliciarum cœlestium no-
uitatem. Considerata huius lectionis mira suauitas totas in-
ebriat medullas animæ.Ex singulis etenim clausulis sentitur
quidam ignis erumpere,qui si in sinu absconditur clausus, in
ossibus totos depascit angulos amantis conscientiæ. Si scin
tillet exterius, videtur solis iubare splendidius radiare. Ibāt
duo.Quæ fuerit causa huius itineris,non declarat textus hi-
storię,sed hoc fuisse diuinæ prouidentiæ arbitror,vt qui pro
morte domini tantum erant desolati,in via qua ambulabant
consolationem reciperent de ipsius dulcissima visione. Et
forte propter hoc duo pariter ambulabant, vt dolores suos
confabulatione mutua mitigarent, & corda desperantia ad
spei refrigerium reuocarent. Vnde dicuntur in Emaus pro- K
ficisci, quod interpretatur desiderium consilij. Desiderabāt
enim amaritudinem titubationis suæ salutari consilio rele-
uare. Sed vt de fauo mel exprimamus, & in auro rutilante
flammiuomas gemmas inseramus, si quid in tam dulci histo-
ria dulcius lateat, inquirere studeamus. Vt arbitror,isti duo
dici possunt oratio & meditatio, quæ coniunctione necessa-
ria sibi adinuicem copulantur. Et per orationem illumina-
tur meditatio, & in meditatione exardescit oratio. Quoti-
ens igitur in contemplatione dominicæ passionis suspendi-
mur,ex recordatione tantę admirationis in oratione com-
pungimur.Meditatio ruminat liuores vulnerum,fixuras cla-
uorum, lanceam & acetum, persecutorum sæuitiam, apo-
stolorum fugam, & mortem turpissimam, corporis sepultu-
ram. Oratio fundit suspiria, pię deuotionis stillat aroma-
ta,tota resoluitur in lamenta. Et factum est dum fabularen-
tur & secum quærerent, ipse Iesus appropinquans ibat cum
illis. Oculi autem illorum tenebantur ne illum agnoscerent.
Talibus confabulantibus appropinquat Iesus. Quid est Ie-
sus, nisi vita & salus? Etenim in talibus sermocinationibus
est vita & salus animæ: & eis dicitur Iesus appropinquasse:
quia iuxta est dominus iis qui tribulato sunt corde. Oculi Psal.33.d
autem eorum tenebantur ne possent eum agnoscere:quia etsi
sunt iusti & sapientes, atque opera eorum in manu dei, ne-
scit tamen homo vtrum sit dignus odio vel amore. Si dixe- L
ro(inquit Iob) consolabitur me lectulus meus, & releuabor
loquens mecum in stratu meo, terrebit me per somnia, &
per visionem horrore concutiet. In lectulo notatur quieta Iob.7.c
meditatio, & per stratum in quo releuatus colloquitur, vir-
tus orationis exprimitur: quia in his duobus tribulatis cor-
de, verę consolationis requies inuenitur. Sed cum sub pen-
nis earum deargentatis refrigerium interne quærimus, &
occurrunt imaginationibus nostris quàm districtę in extre-
mo iudicio sunt sententiæ iudicantis: ibi tristitiam inueni-
mus, vbi solatium quærebamus.In hoc autem quòd appro-
pinquans dicitur cum illis ire Iesus, aliud potest designari
iucundius. In appropinquatione enim illa signatur ille sibi-
lus auræ tenuis quam Eliphaz gloriatur se audisse dormien- 3.Re.19.b.
tibus cæteris, per quam etiam Heliæ consistenti in ostio
speluncæ legimus dominum aduenisse: quia non in commo-
tione, non in igne, non in spiritu, sed in sibilo auræ tenuis
visus est pertransisse.Hic est ille radius suauissimus contem-
plationis, quo anima per cincinnum capitis eleuatur, cum
meditatione exardescente, & oratione scintillante. Nasci-
tur in corde iubilus quidam, scilicet mellifluus cordis risus,
quem nemo scit nisi qui sentit, nec etiam ipse qui sentit,quia
cito pertransit.Fœlix hora, sed breuis mora, quia factum est
silentium in cœlo quasi media hora.Norunt experti quæ di-
co,qui hæc experientia suauitatis intimæ didicerunt:quia cū Apo.8.a.
in feruore orationis admiscetur ardor meditationis,erumpit M
ille contemplationis radius de medio earū,quasi species ele-
ctri,hoc est de medio ignis.Et scintillæ quasi æris candentis,
suspiria scilicet conscientiæ iubilantis. Oculi autem illorum
tenebantur ne illum agnoscerent. Infirmitatis autem suæ con
scia humana conscientia,præ ineffabili tantæ suauitatis glo-
ria contremiscit. Vnde Helias vultum operuit,& Eliphaz
totus inhorruit: nec Moyses ausus est aspicere contra domi-
num. Et si venerit ad me,ait Iob,non videbo eum.'Oculi il-
lorum tenebantur. O si dominum cognoscerent, quantum
gauderent? Quantum ipsi gauderemus si eum in propria
specie propius videremus? Quis non accederet imò cur-
reret & teneret pedes eius? Sed adhuc loquitur Ioseph per
interpretem fratribus suis.Adhuc dissimulat suam nobis ex-
hibere dulcissimam visionem. Quid enim? Mortales sumus,
in exilio degimus, nec illam perfectę visionis lætabundā bea
titudinem præ multitudine gloriæ capere valemus. Quis e-
nim posset inter illa superefluentis iubilationis gaudia spi-
rare quę dabuntur in patria, cum illa etiam stilla dulcedi-
nis, quam nobis in via exhibet, in patria peregrina, totam
mentem inebriet,& totam cordis latitudinem nouis deliciis
coāguset?Ideo tenebātur oculi eorū,quia dominꝰ erat in ha
bitu peregrini.Et cū eū quotidie pspicimus in altari sub spe-
cie panis & viui,nobiscum habitat in habitu peregrini. Non-

ne

A ne per oculos intelligere possumus amorem & desiderium?
Diligimus enim deum & proximū,desideramus regem & re-
gnum.Sed quia (vt ait beatus Gregorius) incognitum est no
bis dum in hoc corpore sumus, quantum diligamus deum &
proximum,& quando ex hoc exilio transmigrantes adipisca-
mur regnum,& videamus deum,cęcitatem patimur oculorū.
Vnde in Ezechiele dicitur quia porta & thalamus habet te-
ctum.Nec prætermittendum est quod confabulando gradi-
untur in castellum Emaus,quod erat in spatio stadiorum se-
xaginta ab Hierusalem.Dulce colloquium & fœlix confabu
latio,cum meditationem tractat oratio.Habent enim mel &
lac in lingua.Labia eorum sicut vitta coccinea,dum hæc inui
tat ad contemptum mundi,& illa incitat ad amorem dei.Vn-
de dicitur in Emaus proficisci,quod interpretatur desideriū
consilij.Nunquid ambulabunt duo pariter nisi is conuenerit?
O beata conuentio quam adinuicem susurrant oratio & me-
ditatio.Profecto ire desiderant in Emaus castellum,quod ab
Hierusalem est in spatio stadiorum sexaginta. Sexagenarius
numerus ex denario constat & senario,quæ senies decem,vel
decies sex faciunt sexaginta.Stadium locus est in quo curri-
tur.Denarius significat decalogum,in quo decem mandato-
rum series continetur.In senario vero figuratur seculi abre-
nunciatio,& morum conuersio:abiectio propriæ voluntatis,
& abiectio sine fuco simulationis:custodia cordis,& circun-
B spectio sermonis.In his stadiis currendum est,vt cum domin⁹
dilatauerit cor nostrum,curramus in viam mandatorum suo-
rum,& post deuoluamus per viam. Et in his viis appropin-
quans dominus veniet nobis,sicut scriptum est de sapientia,
Sap.6.b quia præoccupat qui se concupiscunt, in viis ostendit se illis
hilariter,& in omni prouidentia ostendit se illis.Et ait ad il-
los:Qui sunt hi sermones quos confertis adinuicem ambulā-
tes,& estis tristes?Interrogatio ista amoris subministrat in-
cendia,& quasi oleum proiicitur in flamma.Dum enim pere-
grinus interrogat quid tristes adinuicem colloquuntur, & il
le quem tam dilexerant & adhuc diligunt, ad memoriam re-
ducitur:dulcis dolor augmentatur, & amor semimortuus in
caminum prorumpens de igniculo,in cordibus eorum vehe-
mentius debacchatur. Qui sunt hi sermones quos &c. Putas
in allocutione peregrini aliquam non persentirent dulcedi-
nem amoris diuini?Immo totus in medullis eorum reuixit &
resloruit amor Christi.Qui sunt hi sermones quos &c,Deus
deus,quantas iubilationes istæ tristitiæ genuerunt,& quā sua
ues suauitates ruminate,& quam dulcia suspiria percurrūt in
corde?Bone Iesu,quam iucundo consolaris susurrio,quos de
tua vides absentia contristatos?Quam libenter astas oranti-
bus,& assistis suspirantibus,respiciens per fenestras, prospi-
ciens per cancellos?Quam iucundus latitas post parietem no
C strum,vt audias voces orantium,& dulcescāt tibi dolores di
ligentium,de pœnis rideas innocentium. Et respondens vnus
cui nomen Cleophas,dixit ei:Tu solus peregrinus es in Hie-
rusalem, & non cognouisti quæ facta sunt in illa his diebus?
Cleophas qui interpretatur increpans ore,formam orationis
videtur exprimere,quæ ponit coram deo iudicium,& replet
increpationibus os suum,nunc accusans cordis duritiam,nūc
inconstantiam,nunc torporis frigore constrictū, nunc inepta
lætitia dissolutum.Tu solus peregrinus es?Corda solet amā-
tium familiarius mœror compunctionis afficere,cum tot vi-
dēt inde specialiter fastidire studia,& à desiderio cœlestis pa
triæ tepescentis speciem pietatis in solo exteriori habitu re
tinere.Respondet ergo Cleophas quotiens talium perditio-
ni ex intimis condolentes tales,tales in orationes profundūt
querimonias. Domine,tu solus fuisti tempore passionis, ab-
negante Petro, fugiente discipulo quem amabas, oblito tui
amoris priuilegio,fugientibus etiam cæteris. Sed, heu heu,
tempore compassionis quæ nunc est,religiosos videmus non
solum non participare per compassionem passionibus tuis,
nec fugere nec negare turbatione alicuius tentationis subi-
tæ:sed iniquitas eorum procedit quasi ex adipe, transierunt
in affectum cordis.Apponendo enim iniquitatem non veren
tur super dolorem vulnerum tuorum addere,qui cum sanctis
mulieribus debuerant piæ deuotionis aromatibus deliuire.
Tu solus peregrinus es in Hierusalem. Dereliquerunt te o-

mnes amici tui,longe facti sunt à te noti tui, posuerunt te a- D
bominationem sibi. Omnes quæ sua sunt quærunt, seipsos
diligunt,de exilio fecerunt patriam, operibus diffitentur se
peregrinos super terram & hospites.Tu solus peregrinus es
in Hierusalem. Nos etiam excellentiori professionis priui-
legio æstimamus expressius fieri conformes humilitatis tuæ
peregrinationis, collocati sumus in obscuris sicut mortui Psal.142.c
seculi. Sed & prudentiores sumus in possessionibus ampli-
andis,& gloriosiores in ædificiis erigendis, callidiores in pe
cuniis congregandis. Inueniri possunt etiam pauci, qui fide-
liter incedant semitas veritatis. Tu solus peregrinus es. Iam
non miratur Vehemoth si absorptus est fluuius: quia pars Iob.40.c
maxima Iordanis influit in os eius, & dejecit de fortitudine,
& de stellis, strauit sibi aurum quasi lutum, & sub ipso sunt
radij solis. Tu solus peregrinus es in Hierusalem, in eccle-
sia scilicet militante deo, quæ videlicet non possidet adhuc
pacem: & non cognouisti quæ facta sunt in illa diebus istis?
His diebus sanguinem tuum fudisti pro salute generis hu-
mani,& tot dolores & opprobria ad vltimum crucis suppli-
cium pertulisti. Et cum tanta pro mundo passus sis his die-
bus,& te omnia trahere ad te ipsum promiseris si à terra es-
ses exaltatus, ecce exaltatus es super cœlos. Imò cur non e-
ruis eos qui ducuntur ad mortem,cur ex Basan non conuer-
tis,cur omnes non trahis, cur tam paucos de multis eligis,
quasi tuæ immemor passionis?Non cognouisti quę facta sunt E
in Hierusalem diebus istis? In Hierusalem diebus istis tu il-
le excelsus admirabilis occisus fuisti, cui Moyses & Heli- Mat.17.a
as in transfigurationis tuæ visione pulcherrima sunt locuti.
Vere domine nimis excelsisti: quia cum sis splendor pater-
næ gloriæ, & figura substantiæ eius, & cum sis dominus ma-
iestatis, & trementibus elementis, cœli luminaribus obscu-
ratis, & stupentibus angelis,pati dignatus es tormentum ab-
iectissimæ passionis.Vere fuit excessus cum dedisti vellenti-
bus genas tuas, cum faciem tuam non auertisti ab increpan-
tibus & conspuentibus, quando cum iniquis es deputatus.
Tu solus peregrinus es in Hierusalem. Cur non trahis nos
post te, vt curramus in odorem vnguentorum tuorum?Cur
das alienis honorem tuum, cum pro nobis consumpseris car
nem & corpus tuum? Cur solium gloriæ tuæ in quo iudica-
sti principem huius mundi, non recordaris? Cur spiritum
gratiæ & precum super nos non effundis? vt non solum lin-
gua,sed & opere & veritate confitentes nos aduenas & pere-
grinos super terram,abstineamus à carnalibus desideriis, &
trahamur ad te in funiculis Adæ,in vinculis charitatis.Dum
hæc Cleophas loquitur in tribulatione spiritus, & amaritu-
dine mentis, verba ista quanto putas repleant conscientiam
scisitantis? Quibus ille dixit: Quæ? Non est interrogatio
nescientis,sed adiocantis,& quædam reciprocatio doloris. F
Et dixerunt: De Iesu Nazareno qui fuit vir propheta, po-
tens in opere & sermone coram deo & omni populo:& quo-
modo tradiderunt eum summi sacerdotes & principes no-
stri in damnationem mortis, & crucifixerunt eum. Primo
solus Cleophas respondisse legitur. Nunc respondet tam i-
pse quam ille cuius nomen in historia non habetur. Vnde
quia est sine nomine, videtur formam meditationis expri-
mere,quam quandoque cogitationem,quandoq; contempla- Coloſ.4.c.
tionem solemus quali proprio nomine nuncupare.Secundum
verò beatum Gregorium,istum fuisse Lucam aliqui æstimaue
rūt. Lucas qui medicus fuisse ab Apostolo dicitur,qui cōsur
gens vel eleuans interpretatur,interpretatione sui nominis i-
maginem repræsentat meditationis, quæ medicamentum est
contribulati spiritus,& conscientiæ ægrotantis. Quæ sicut
stellio manibus nititur,vt moretur in ædibus regis,& consur
gens ab infimis eligendo suspendium, deserit transitoria, &
se eleuat ad superna. Adiungitur itaque meditatio orationi,
vt ex amborum responsione dulcioris balsamus melodiæ, dif
fusiores spiret delicias in auribus peregrini. De Iesu,inqui-
unt,Nazareno.Oleum effusum est nomē eius. Oleum,inquā,
effusum,vnguentum aromatum,iubilus cordium Iesus Naza-
renus rex Iudæorum. Sed frangatur alabastrum, perfluat au-
ster ortum aromatum, myrrha det odorem suum, diffluant
riuuli balsamorum,crucifixus sit in memoria,crucifixi repli-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gcetur iniuria,crucifixi ruminentur opprobria,& charitas indefessa. Omnia interiora nostra loquantur de Iesu Nazareno,qui lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo,vt simꝰ potentes opere & sermone.Nonnulli potẽtes sunt in opere,sed non in sermone.Alij in sermone,sed non in opere. Quidam potẽtes sunt in vtroq;.Qui strenuus est in exercitatione corporali,bona quæ prævalet,non negligit operari.Patiẽs in tribulatione,& gaudens ad laborem obedientiæ,potest dici potens in opere.Sed si minus hunc delectat assiduitas orationis si non est solicitudine pia deuotus in vigiliis , vel forte non
Canti.7.b. habeat gratiam prædicationis,potens est in opere,sed non in sermone. Videas aliquem frequenter in oratione deuotum, cuius oculi sunt sicut piscinæ in Esebon præ multitudine lachrymarum,sed recusat ferre iugum obedientiæ, votum suum offerre se æstimat offerendo hostiam amputata aure , suam plangit in oratione superbiam , sed hora compunctionis transacta,ita superbus est sicut ante. Vel si leuis in moribus, post orationis suæ deuotionem in eandem recidit leuitatem, ossa eius replentur vitiis adolescentiæ eius , vt nunquam in conuersatione sua sit maturus . Licet ad modicum orationis
Gene.27.c tempore sit deuotus : vox quidem vox Iacob est,sed manus, manus sunt Esau.Tales potentes videntur in sermone, sed nõ in opere.In opere & sermone sunt potentes,qui habẽt in moH ribus honestatem,in operibus virtutem,in sermone scientiã, deuotionem in orationis assiduitate,grauitatem in conuersatione,perseuerantiam in amore.Piæ liquidem operationis oratio deuota,est reclinatorium,& deuotę orationis exercitatio præbet bonorum operum fulcimentum.Hæc est enim pleniæ compunctio salutaris,quam cõmendat conscientiæ latitudo.Vnde cum sapiẽtiam & diuitias dedisset dominus Salomoni,dedit ei & latitudinẽ cordis:quia nihil est sapientia, nihil diuitiæ,si in corde non redundauerit,qui trãsuadari nõ potest fluuius charitatis.Nec parcit dominus verbis potentibus,& ad deprecandum compositis:si sic potens es in opere & sermone, esto coram deo & omni populo . Coram deo te commendet puritas intentionis, coram populo vtilitas operis,vt sint lumbi mentis tuæ succincti,& lucerna ardẽs in manibus tuis.Et bene coram omni populo : quia charitas nescit angulum,non amat proprium , deseruire desiderat vtilitatibus singulorum.Hinc est quod apostolus se commendat ad omnem conscientiam hominum,prouidẽs bona, non tantum coram deo,sed etiam coram omnibꝰ hominibus,vt tam deo, quam omni populo sit acceptus.Sed beatissimo apostolo nemo se audeat comparare. Quantum enim distat ortus ab occidente,tantum à viis nostris fuerunt viæ eius,& semitæ eius
Esa.64.c à nostris semitis exaltatæ:quia(sicut dicit Esaias)facti sumus immundi omnes nos,quasi pannus menstruatę vniuersæ iustitię nostræ.Potentes non sumus in operibus:& quid oremus,
I sicut oportet,nescimus.Ille solus speciosus forma præ filiis hominum,singulari priuilegio fuit propheta,potẽs opere & sermone,qui potẽter operatus est salutem nostram in medio terræ.Potestate plenus fuit in sermone,quando omnia creauit,quãdo dixit & facta sunt,ipse mãdauit & creata sunt.For
Esa.88.f tis fuit in opere cum hominem reparauit,& iusta vaticinium Esaiæ opus suum vt faceret,opus suum alienũ opus fecit. Vere fuit opus alienum,si consideres quomodo tradiderũt eum summi sacerdotes,& crucifixerũt eum.Domine audiui auditionẽm tuam,& timui:consideraui opera tua,vias tuas,& expaui.Subsannauerunt te subsannatione,dẽtibus suis super te frenduerunt,aduersum te lætati sunt & conuenerunt,te summi sacerdotes & principes tradiderunt.Illi qui regere gregẽ debuerũt per viam salutis,facti sunt laqueus & ruina in præcipitium damnationis.Ex ipsis flamma inuidiæ erupit:quia sicut in Iob legitur , ignis dei de cœlo cecidit , & tactas oues
Iob.1.d pueros;consumpsit. Nos igitur qui quærimus crucifixum, crucis attendamus mysterium.Ipsa est statera corporis Chri-
Iob.6.d sti,quam desiderabat,qui dicebat: Vtinam appenderẽtur peccata mea quibus irã merui,& calamitas quam patior,in statera.Crux facta est statera corporis Christi , quod est ecclesia. Cum enim ipse crucifigeretur,appensa sunt cum ipso peccata quæ commisimus,calamitas quam incurrimus.Ipse erat innocens,impollutus,segregatus à peccatoribꝰ,&excelsior cœ-

lis conuersatio eius:non enim peccatum fecit, nec inuentus K
est dolus in ore eius.Et quoniam talis ac tantus,tam indigna *Esa.53.c.*
dignatus est in cruce pati,præponderare cœpit calamitas, & crimina leuigari.Cum adhuc tamẽ in cruce erectus staret,vacillare videbatur statera, nec plenè cognoscebatur qua cadere deberet,cum inclinato capite emisit spiritum:vt calamitas præponderando caderet,& quasi arena maris grauior appareret.Gentes quasi momẽtum stateræ reputatę sunt.Nam in statera ceciderunt:quia partes aduersæ damnationis nostræ chirographum amiserunt.Trituratus est Moab sub domino,expandit manus super eum sicut natans ad natandum,ne demergeretur in profundum:& vt ipse subleuaret nos in excelsum, expandit alas suas,nos assumpsit & portauit in humeris suis, sicut aquila prouocans ad volandum pullos suos.Sic ascẽdẽs super omnes cœlos,de excelso misit ignem in ossibꝰ nostris: vt quæ sursum sunt,sapiamus,& nostra conuersatio sit in cœlis.Potens fuit coram deo & omni populo:quia factus est angelus loquens pro nobis,& intercessor existens patri reconciliauit humanum genus:vtrunq; solus potuit arguere,& ponere manum in ambobus. Et quomodo summi sacerdotes & principes crucifixerunt eum.Per sacerdotum quippe persuasionem populus dimitti Barrabbam,Christũ crucifigi acclamauit,& Pilatus fieri adiudicauit:linguis non manibus ipsum
crucifixerunt.Vnde dicit Dauid:quia linguas suas vt gladiũ L
acuerunt.In hoc forte minus reprehensibiles,quam noui cru *Psal.139.a*
cifixores,qui manibꝰ & verbis mortem illi accersiũt:immortalem mortificant,incrucifigibilem crucifiguat.Quę ab ipsis in occulto,vel etiam in aperto fiunt,turpe est dicere. Ponere vereor os meum in cœlum,vt nõ dicam in cœnum,& Saul ad purgationem ventris inclinatum occidere:sufficit si orã chla
mydis abscindam gladio Hieremiæ : cum dominus dicat per *Mala.3.b*
Malachiam: Vos me configitis,gens scilicet tota . Ostendit *Hiere.5.b.*
Hieremias quomodo summi sacerdotes & principes eũ crudelius crucifigũt.Ibo,inquit,ad optimates,& loquar eis: ipsi enim cognouerunt viam domini,& iudicium dei sui. Et ecce hi magis simul fregerunt iugum,ruperunt vincula , & à propheta vsq; ad sacerdotem omnes faciunt dolũ. Ecce quomodo summi sacerdotes & principes crucifixerunt eum.Nos autem sperabamꝰ quod ipse esset redempturus Israel,quod interpretatur vir videns deum.Per quod literati & religiosi,q specialius præ cæteris debent videre deum per intelligentiã & affectum,signantur.Hinc est non minima causa tristitię nobis:quia etiam literati & qui videntur religiosi, comparãtur iumentis,& immundiores facti sunt illis. Ipsi enim nõ solum spinis peccatorũ suorum crucifigunt deum,sed aliis facti sunt in prouerbium& exemplũ.Nos autem sperabamus quod ipse
esset redempturus Israel.Non esset doloris materia , nec res
tam stupenda,si plebs quæ non nouit legẽ,sola caderet in er-
rorem:quia releuari posset per literatorum & religiosorum M
prudentiam,si ipsi non fuissent primi ad ruinam . Nos autem sperabamus quod ipse esset redempturus Israel.Nam si dicit regi apostata,& vocat duces impios,si supplantet optimates, & ducit sacerdotes inglorios:& ipsi forsitan nõ sunt literati,& ignorant legem domini,filij sunt diffidẽtiæ,nec de ipsis sumus in admirationẽ:sed de literatis stupemus, & qui prætendunt habitum religionis,qui bonum verbum dei gustauerunt,& donum cœleste,virtutesq; seculi venturi,& ecce vacę pingues Samariæ facti sunt arbores autumnales eradicatę bis mortuæ,facti hostes in capite,qui docere debuerant viam vitę.Nos autẽ sperabamus quod ipse esset redẽpturus Israel. Et nunc super hæc omnia tertia dies est , quo hæc facta sunt. Primus dies,quo crucifixus est Christus,persecutorum & hæreticorum significat tempus,qui primitiuam ecclesiã tormẽtorum asperitatibus vexauerunt,quæ corpus est eius. Secũda dies,qua sepultus fuit,tẽpus figurat hypocritarũ,qui Christũ quasi sepultum in terra reputant,terrenis cõmodis & honoribus inhiantes,qui nullã nisi terrenæ fœlicitatis gloriã pro suis laboribus expectãt.Super hæc omnia tertia dies est,in quo debemus aliud grauius periculum considerare,scilicet in fal sis fratribus.Et in hac tertia die Christus debuerat resurrexisse : quia putabamus his diebus vbique diffundi virtutem veræ fidei,& per loca religiosa charitatis radios dilatari , vt

post

A post Orionas & Hyades apparerent interiora austri . Sed quia pene omnes declinauerunt,& adhuc in iniquitatibus suis Christum crucifigunt,super hæc omnia dolemus,quia tertia dies est ex quo hæc omnia facta sũt.Sed & mulieres quędam ex nostris terruerunt nos,quæ ante lucem fuerũt ad monumentum,& non inuento corpore eius venerunt,dicentes se etiam visionem angelorum vidisse qui dicũt eum viuere. Mulieres piæ sunt cogitationes. Per monumẽtum clausttrum religiosorum potest intelligi , in quo sumus Christo per temporalium delectationum mortificationẽ,& sanctæ professionis vinculum conseputi.Tunc mulieres vadunt ad monumẽtum quærere dominum,quãdo cogitamus si saltẽ vel in clausttris religiosius sit requirens ac diligens deum . Ante lucem
Canti.3.a venerunt,& corpus eius non inuenerunt.O quã dulce est ante lucem surgere ad quærendum dilectum . Dulcis est quærenti illum . In lectulo meo quæsiui per noctes quem diligit anima mea:quæsiui,& non inueni illum:restat ergo vt vadam ad monumentum,id est ad religiosorum clausttrum,ad vigilias clausttralium:quia ibi dilectum inueniam , etsi non secundum corpus.Etenim si cognouimus secundum carnem Christum,sed iam nunc nõ nouimus.Ciuitatẽ custodiunt isti vigiles,angeli sunt quorum visionem se vidisse asserunt mulieres,quæ dicunt eum viuere,& per feruorem verę dilectionis
B ostendunt Christum in suis cordibus habitare.Isti sunt vigiles obseruantes omni tempore custodias domini . Ipsi excubant ad ostium tabernaculi , ipsi sunt Oriones & Hyades, & interiora austri.Quam delectabile est eis itęresse vigiliis,cõ surgunt de nocte in principio vigiliarum suarum , vt effundant cor suum coram domino , & oratio eorum apud altissimum,ibi in medio iuuencularum tympanistriarum principes coniunguntur psallentibus . Ibi in excessu mentis Beniamin adolescẽtulus,ibi resonat cœlestis simul concentus.Ibi sunt seraphim,Sanctus,Sanctus,Sanctus clamantia,& cherubim se se versis vultibus in propiciatorium respicientia.Ibi iubilant omnes filij dei,laudant dominũ sidera matutina.Ipsi sunt vere similes angelis,per studium angelicę conuersationis.Ipsis commissa est custodia monumenti,scilicet obseruantiæ regu lares clausttri.Monumentum istud Christus non deserit , qui nobiscum se promisit esse vsque ad consummationem seculi: & tunc nos erimus secum cum nos acceperit ad seipsum. Mulieres se dicunt illum non inuenisse,sed visionem angelorum vidisse,qui dicunt eum viuere,quotiens versamus in cogitationibus nostris:quia etsi sunt vere similes angelis qui de die in diem,& in nocte laudem domini decantant in terris, sicut illi in cœlis:non tamen possident gloriam æternæ beatitudinis summa sanctitate cõsummata.Paululum, inquit,cum per-
C transissem eos,inueni quem diligit anima mea . Sed quid est quod dicitur,terruerunt nos?Nõ est terror qui incutiat horrorem,sed qui nouam cordis parturiat exultationem vel admirationem.Dum enim cogitamus quam fœlices deliciæ abundant in clausttro,super hoc expauescit cor nostrũ,& quadam dulci reuerentia mouetur de loco suo.Et abierunt quidã ex nostris ad monumentum , & ita inuenerunt sicut mulieres dixerunt,ipsum autem non inuenerunt. Abierunt quidam ex nostris.Isti sunt affectus religiosę mentis,qui omnia sicut mulieres inueniunt,non tamen reuertuntur, sicut de mulieribus legitur.Quando enim solis cogitationibus de amore religionis tractamus in cordibus nostris, mulieres ad monumentum vadunt & redeunt. Sed cum affectus mentis ad conuersionis desideria conuertuntur:non iam tãtum mulieres,sed quidam ex nostris ad monumentum vadunt,qui non reuertuntur , sed nec ipsum inueniunt.Hoc autem experimento cognoscimus: quia cum feruore nouitij ad conuersionem venerimus, hic Iesum inuenire nos æstimamus:quia perfectę tranquillitatis & sanctitatis gaudia apprehendere nos speramus.Sed cum processu temporis experimur miserias humanę fragilitatis, tunc recognoscimus quoniam non inuenimus dominum, visionem tamen angelorum aspicimus,exempla scilicet seruentium monachorum.Et ipse dixit ad eos:O stulti & tardi corde ad credendum in omnibus quæ locuti sunt prophetæ.Nõne hæc oportuit pati Christum,& ita intrare in gloriam suam?Scaturire videntur hæc verba teneritudinem amoris, & quasi mustum quod dirumpit nouas lagunculas,de medullis procede- D
re diligentis.Dedit dominus voci suæ vocem virtutis,vt essent hæc verba eius,sicut malleus conterens petram, & sicut
ignis,testimonio Hieremiæ : Verba eius sicut ignis & mal- *Hiere.23.f*
leus,vt de igne ascendat virgula fumi ex aromatibus & puluere pigmentarij,& conterat malleus.Libet paululum ad suaui tatem historiæ mentis oculos inclinare . Dum interpretatur scripturas,dum exponit Moysen & prophetas, procedens ex ipsius ore mira suauitas mentes refrigerat mœrore & tædio consternatas,inæstimabilis redundabat in labiis Iesu sermonis elegantia super mel & fauum,dulcescebat eius eloquium super omnia aromata.Profecto ordinem cœli nouerat,& ponebat rationem eius in terra . Impleta gaudent viscera luctu in lætitiam mutato.Iam refulget in conscientiis domini resurrectio.Resurgenti magis gaudere incipiunt,quam condoluerant crucifixo.Hinc est quod appropinquauerunt castello quo ibant:quia impleri cœperat desideriũ consilij quod quęrebant.Et ipse se finxit longius ire,vt dum vellet eos deserere,dilectionis igne quo suauiter ardere cœperant,mirabilius æstuarent.Quid eos putas tunc animi habuisse,cum se fingeret longius ire? Aestimo forsitan talibus eum querimoniis interpellasse : Ne decedas dulcissime , ne decesseris à nobis: sed adhuc de Iesu Nazareno sonetvox tua in auribus nostris. Loquere, quæsumus,de gaudio resurrectionis : mane nobiscum,quoniam aduesperascit,& inclinata est iam dies , sed a- E
gemus vigilias noctis.Non enim sufficit dies vt fatuetur auris auditu de dulcissimo Iesu. Et coegerunt eum : quia cohibere se non poterat vis amoris . Nunc ad delicias reuertamur moralitatis. O stulti & tardi corde ad credendum in omnibus quæ locuti sunt prophetæ.Nõne hæc oportuit Christum pati,& ita intrare in gloriam suam? Impletum est tempus quod dixit dominus in euangelio: Vbi duo vel tres con-
gregati sunt in nomine meo , ibi sum in medio eorum . Con- *Mat.18.c*
gregati sunt in nomine eius duo,scilicet oratio & meditatio, vt turtur & columba querimonias dulces submurmurent in foramine petræ,in cauerna maceriæ, condolentes de domini passione.Sed contra hæc susurria,hæc deuota suspiria,tã gratiosa sunt in oculis eius qui scrutatur renes& corda,quod nõ possit diu abscondere multitudinem dulcedinis suæ quam abscondit timentibus & diligentibus se:sed sæpius per occultam inspirationem,sæpius per scripturæ sacrę lectionem,talẽ tristitiam in iubilum solet commutare.O stulti & tardi corde ad credendum.Cogitauti mihi dulcedinem huius increpationis,flere magis libet quam aliquid dicere:quia quidam mirifici odoris balsamus perflat arcolam mentis meæ. Disputare cum deo cupio:non quidem ex æqualitate,sed exponendo fragilitatem humanę conscientiæ.Domine,quotiens passionis tuæ amaritudinem in cordibus nostris ruminamus , toti- F
ens de nobis expauescimus:quia dedisti metuentibus te signi
ficationem,vt fugiant à facie eius.Si enim ex hoc mundo trãsisti ad patrem cum tantis cruciatibus,quid fiet de nobis pec catoribus?Si in viridi ligno hæc fiunt,in arido quid fiet? Dũ tales in oratione fundimus querimonias , consolatur nos dulciter increpando illa vera & summa charitas per scripturarum authoritatem, seu per occultam inspirationem. Quid de mea passione tam tristes estis? Nolite timere pusillus grex, passus sum vt vos gaudeatis. Thesaurizaui vobis thesauros exultationis, quia thesaurizare debent parentes filiis . Omnia enim opera vestra operatus sum vobis , resurrexi vt iubiletis . Dico vobis, cur non crediris ? Incipiens à Moyse & prophetis , interpretabatur illis in omnibus scripturis, quæ de ipso erant . Beati qui nouerunt gustu fœlicis experientiæ, quam dulciter , quam mirabiliter in oratione & meditatiõe scripturas dignatur dominus reuelare. Et quidem scientiarum dominus est,potest eas si voluerit dispensare.Incipiens à Moyse & prophetis interpretabatur illis in omnibus scripturis quæ de ipso erant . Hæc facit , quando corda nostra illuminat radiis charitatis.Ille tenet & quæ latent,& quæ patent in diuinis sermonibus,qui charitatem seruat in moribus.De sola dilectione pendẽt Moyses & prophetæ.Tunc appropinquamus castello quo tẽdimus,quia per infusionem charitatis desideratum vitæ consilium obtinemus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Ipse autem finxit se longius ire. Dixi, sapiens efficiar: & ipsa
Eccles. 7.d sapientia recessit longius à me. Incipienti difficiles viæ domi
ni videntur, sed curritur per eas, dum cor cœperit dilatari.
Vnde & coegerunt eum. Non enim leuiter ad perfectionis
culmẽ attingitur, sed paulatim virtutum gradibus ad apicem
charitatis per violentiam peruenitur. Coegerũt eum. Ne mi-
reris si vim patitur regnum cœlorum, quando & ipse domi-
nus eorum. Si igitur quadam naturali duritia cor tuum sen-
seris indeuotum: insta orationibus, intende meditationibus,
curre vbi est impetus spiritus, ne assensum carni dederis. In-
gere te vigiliis, per lachrymarum violẽtiam vince dominum
maiestatis, & dic ei: Mane nobiscum domine, quoniam aduesperascit, & inclinata est iam dies. Hãc clausulam multipliciter possumus intelligere, & in ea multas delicias inuenire.
Mane nobiscum, quoniam aduesperauit. Cum prosperam in
virtutum successibus, in die sumus. Cum nos obnubilant tribulationum angustiæ, incipit nobis aduesperascere. Cum tristitia nos confundit, nobis aduesperascit. Et quia ad te confugimus, qui solus laborem & dolorem consideras: mane nobiscum, quoniam aduesperascit. Iam veniunt aquæ vsque ad animam. Iam deuotionis deliciæ vertuntur in miseriam, iam omnes angulos mentis nostræ ventus tentationis concutit: mane nobiscum, quoniam aduesperascit. Tu tribulatis cordibus es refrigerium, tu refugium, tu solatium: tua est potentia, tuum
H est imperium. Intenti sunt ad te oculi omnium, te solum sitiens anima concupiscit: mane nobiscum, quoniam aduesperascit. Sine te nihil possumus facere. Tu solus carmina das in nocte, tu turris es fortitudinis à facie tribulantis. Tuæ pietatis oculus circa ea quæ sub cœlo sunt respicit: mane nobiscum, quoniam aduesperascit. Per te consurgit nobis ad vesperum fulgor meridianus, & orimur vt lucifer cum nos consumptos putamus. Non confunditur omnis qui in te confidit: mane nobiscum, quoniam aduesperascit. Inclinata est iam dies, facti sunt vesperi longiores: quia appropinquante mundi termino superexcrescit iniquitas, & charitas refrigescit. Ne extingua tur in nocte lucerna nostra: mane nobiscum, quoniam aduesperascit. Vergente mundi vespere, sole iustitiæ, frigus iniquitatis genus humanũ opprimit. Omnes occupat nox perfidiæ, lux veritatis deficit. Ne deficiamus cum deficientibus: mane nobiscum, quoniam aduesperascit. Vitæ meæ iam instat vespera, corpus consumit ægritudo perualida. Iam mors minatur aspera. Timor & tremor totam conscientiam concutit, terribilem sententiam iudicij pertimescit. Sed tu domine cui pater omne iudicium dedit: mane nobiscum, quoniam aduesperascit. In manus tuas commendo spiritum meum. Ne tradas animam confitentem tibi: potestatibus tenebrarum. In te solo est salus nostra, ad te sunt oculi nostri, ne pereamus. De
I multitudine miserationis tuæ mens fiduciam concipit: mane nobiscum quoniam aduesperascit. Vel per vesperam possumus intelligere vexatæ mentis refrigerium, vt omni feruore tribulationis recedente, oratio & meditatio trãquillum in ea deo parent hospitium, vt eum cogant ad manendum, & inuitent ad cœnandum, iuxta quod scriptum est: Si quis aperuerit
Apoc. 3.d mihi ianuam, intrabo ad eum, & cœnabo cũ eo, & ipse mecũ.
Factus est sicut viator declinans ad manẽdum. Vnde & intrauit cum illis. Factum est autem cum recumberet cum illis, accepit panẽ & benedixit, fregit, & porrexit illis: & aperti sunt oculi eorum, & cognouerunt eum. Panis iste panis est gratię. Hunc panẽ ipse per se accipit: quia non quasi inferior, sed patri æqualis, dona gratiæ prout voluit non ad mensuram accepit. Benedicit panem, quando benedictionem suam nobis dat legislator, vt eam de virtute in virtutem. Frangit & porrigit illis: quia non volentis neq; currentis, sed miserantis est dei. Nec panem porrigit integrum, sed fractum, quia diuisiones gratiarum sunt: sed idem dominus, qui sicut buccellas mittit crystallum suam. Et quid est quod dicitur: aperti sunt oculi eorum, & cognouerũt eum in fractione panis? In fractione panis fit diminutio quędam & exinanitio. In fractione virtutem humilitatis intellige, per quam seipsum fregit, diminuit, &
exinaniuit ipse etiam qui panis est vitæ. Et quoniam se exinaniuit, cognitionem suam nobis dedit. Ipse est panis desidera-
Dan. 10.d. bilis quem per dies multos Daniel non comedit: quia multi iusti & prophetæ voluerunt videre & non viderunt incarnatam sapientiam dei patris. Multis æstuarunt suspiriis præ desiderio videndi filium hominis, sed absconditus erat in sinu patris. Paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. Sapientia abscondita patris, & thesaurus integer & occultus quæ vtilitas in vtrisq; ? Frange domine esurienti panem tuum panẽ teipsum, vt aperiatur oculi hominis, nec reputetur homini ad peccatum si voluerit esse sicut tu, sciens bonũ & malum. Te cognoscat in panis fractione, qui ab initio voluit integrum attentare vel attrectare. Frange te, vt sese discat frangere, quia nõ cognoscitur nisi in fractione panis. Audiuit Balaam sermones dei, & visiones omnipotentis intuitus est: sed cadebat apertis oculis, quia non cognoscebat dominũ in fractione panis. Sic multos videtis hodie studẽtes in scripturis, docentes in cathedris, prædicantes in ecclesiis, sed opera eorum non concordant cum verbis. Confitentur verbis se nosse deum, sed negant factis: quia non cognoscitur nisi in fractione panis. Et quidem nobis dominus factus est panis, & nos sumus panis eius. In sudore vultus sui dignatus vesci pane suo, vt nostro vesceremur in gaudio. Si vis ipsum cognoscere, sicut se fregit, ita te frãge: quia qui dicit se in Christo manere, debet sicut ille ambulauit, & ipse ambulare. Non est in sermone regnum dei, sed in virtute. Frãge igitur te ad laborem obedientiæ, ad humilitatem pœnitentiæ. Porta in corpore
L tuo stigmata Iesu Christi, formam serui accipiens, non prælati. Et cum te exinaniueris & fregeris, cognosces dominum in fractione panis. Sed quoniam cœpimus loqui de pane gratię: dũ frangitur, oculi aperiuntur, & dominus cognoscitur: quia cum cæteris gratiarum donis infunditur virtus humilitatis. Tũc eum cognoscimus, quia ex acceptis donis nos ei humiliter subdimus, cum quicquid boni accepimus, ad ipsum referimus, & sapiẽs attestatur quod ab humilibus honoratur deus. Vide quomodo dictis nostris concordet beatus Gregorius. Qui, inquit, virtutes cæteras sine humilitate cõgregat, quasi puluerem in ventum portat. Et vnde ferre aliquid debuit, inde deterius sequatur. Vera ergo humilitas aperit oculos, dũ virtutes cæteras per quas vento superbiæ poterat excæcari, frangit & diminuit, & homo se ex se nihil esse cognoscit. Et quanto quis decrescit in despectione sui, tanto amplius proficit in cognitionem dei. Vt ergo cognoscatur dominus in fractione panis, frãgat homo si quas habet in se virtutes, frãgat propriasvoluntates, imitans illũ qui pro nobis factus est obediens vsque ad mortem crucis. Et ipse euanuit ab oculis eorum. Mira res. Cum incipit magister cordi dulcescere, tunc fugit, vt de absentia sua faciat nos dulciter dolere. Tales sunt amoris deliciæ, oculi amoris ipsum faciunt auolare. Fuge dilecte mi, & assimilare capreæ, hinnuloque ceruorum, super montes aromatum. Ascẽde super cherubim, & ambula super
M pennas ventorum. Esto tamen similis capreæ hinnuloque ceruorum, vt oculos dilectionis tuæ nõ auertas à nobis: etsi à nostris te subtrahis, qui humilia respicis, & alta à longe cognoscis. Et dixerunt adinuicem: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis de Iesu dum loqueretur nobis in via, & aperiret nobis scripturas? Clausula ista non est exponenda, sed ruminanda. Quotiens in nobismetipsis marcescit anima nostra, & possident nos dies afflictionis, quotiens tædiis vel tentationum vulneramur sagittis: ad memoriam reuocemus quid aliquando in oratione senserimus, quid in meditatione gustauerimus, qualiter locutus sit nobis dominus cum scilicet transmigraremus in delicias contemplationis. Nonne cor nostrum ardens erat in nobis de Iesu? O dulcis ardor, dulcis splẽdor, dulcis amor. Ardor confortans, splendor illuminans, amor inebrians. Quam dulciter ardes, quam mirabiliter splendes, quam sufficienter totum cor hominis imples? Quis poterit habitare de nobis cum igne deuorante, cum ardoribus sempiternis, cum iam non erit ignis in Sion, sed caminus in Hierusalem in splendoribus æternitatis? Tũc etiam recordabimur de hoc paruo igniculo quẽ sentimus in conualle plorationis, cantabimus & psallemus, & dicemus adinuicem: Nonne cor nostrũ ardens erat in nobis de Iesu? Cum sub paupertate degeremus militiæ regularis, & staremus ad psallendum in nocturnis vigiliis, & post vigilias absconditi incumberemus orationibus

A orationibus illis beatissimis interuallis, quàm magna tunc erat in cordibus nostris multitudo dulcedinis. Nonne cor nostrum ardens erat in nobis de Iesu? Nonne nox erat illumina tio in deliciis? Nonne cor nostrum tunc ardens erat in nobis, cum in clausto residentes meditaremur in silentio, quando secreto deus erat in tabernaculo nostro, cum super Hierusalem cor ascenderet, & cogitaremus patriæ gaudia, cum concentus cœli resonaret in conscientia? Nõne cor nostrũ ardẽs erat in nobis de Iesu, cum diuinarum scripturarum dulcedine nostras reficeremus animas, inuenientes in illis mirabiles delectationes super omnes diuitias? Nonne nos tunc docebat vnctio Christi de omnibus, medullatas infundendo nobis delicias? Nonne cor nostrum ardens erat in nobis de Iesu dum loqueretur nobis in via? Et surgentes eadem hora reuersi sunt in Hierusalem, & inuenerunt congregatos vndecim, & eos qui cum ipsis erant, dicentes: Quia surrexit dominus vere, & apparuit Simoni. Non incongrue eadem hora dicuntur surgere, quia nõ nisi ad horam nec ad horam quidem esse possunt in anima tales deliciæ: cito transeunt, abeunt, euanescunt. Ideo fugiunt, vt earum plenitudinem quæ debetur in
B patria, feruentius appetamus: ideo animum alliciunt & inflãmant, vt surgamus, non vt in Hierico descendamus. Ibi insidiantur vt spolient vel necent descendentes. Sed nobili quadam superbia despicere debet hæc temporalia quæ mutabilia sunt sicut luna, anima cœlestibus deliciis assueta. Surgentes igitur oratio & meditatio reuertuntur in Hierusalem, cũ post spiritualium deliciarum refectionem pacis intimæ possi dent quietem. Vndecim isti qui in Hierusalem sunt congregati, dona septiformis spiritus, & quatuor principales virtutes possunt intelligi. Illi qui cum eis sunt, fides, spes, charitas, & si qua ibi sunt alia gratiarum dona, dici possunt. Congregatos istos oratio & meditatio inueniunt, non congregauerunt: quia etsi pro posse nostro intendamus virtutibus congregandis, nihil sine patre luminum possumus, qui & velle & perficere in nobis operatur. Istis dum oratio & meditatio coniungũtur, dicũt quia surrexit dominus vere, quãdo amanti conscientiæ insibilat gaudium resurrectionis dominicæ. Sed quid vult sibi quod subditur: apparuit Simoni? Videte ne forte propter nos dictum sit, qui specialiter filij sumus obedientiæ, qui sapientibus & insipientibus debitores sumus sine contradictione vocis, sine rancore murmurationis obedire. Fidelis sermo, & omni acceptione dignus, magnum lætitię cumulum parturiens obedientibus, quia dominus apparuit Simoni, & ipsi soli speciali prærogatiua præ omnibus. O si deuotę mentis memoria reuoluamus quàm dulcis sit eius apparitio obedientiæ filiis in illo agone terribili, & in illa hora miserabili, vbi cogitur anima à corpore separari. Non C
præsumimus quę nescimus asserere, possumus tamen piis imaginationibus tale aliquid cogitare. Forte aliquibus tunc apparet Christus cum vexillo obedientiæ, & ineffabili exultatione exhilarat obedientis animam in illa tribulatiõe: & his potest sermocinationibus consolari. Ne timeas fili obedientiæ, ne timeas intueri manus propter obedientiam cruci affixas: considera pedes expositos fixuris clauorum, & latus lancea perforatum: attende quòd propter obedientiam mortuus sum: & si propter fragilitatem humanæ conditionis obedientia tua sit minus aliquid perfectum habens, volo vt plenitudo meæ obedientiæ sit tuæ minus sufficientis obedietiæ supplementum. Quid in illa hora potest esse suauius tali consolatione: quid imprimi potest humano cordi dulcius? Ponite hæc super corda vestra filij obedientiæ, gaudete & exultate, quia surrexit dominus vere, & apparuit Simoni. Et ipsi narrabant quæ gesta erant in via, & quomodo cognouerunt eum in fractione panis. Extremam hanc clausulam referre possumus ad illa beatę quietis gaudia, cum sedebit vnusquisque sub vite sua, & sub ficulnea in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiduciæ, in requie opulenta: cum plateæ Hierusalem sternentur auro, & per omnes vicos eius alleluia cantabitur, & implebitur infantibus & puellis sequentibus agnum quocunq; ierit in vestibus albis. Tũc narrabimus quæ gesta sunt in via, quomodo cognouimus dominũ in fractione panis, quàm dul D
citer nos humiliat hic in loco afflictionis, vt delicietur in cordibus nostris, qui secreta sua abscondit à sapientibus & prudentibus, & reuelat ea paruulis. Tunc recordabimur periculorum in quibus versamur, tribulationum quibus affligimur, miseriarum quibus inuoluimur: & mirabiliter lætabimur, quia hæc omnia velut vmbra transierunt, & de splendoribus in quibus erimus, ossa nostra iubilum germinabunt. Tunc plantabimus vineas in monte Samariæ, & audiemus vocem gaudij, & vocem lætitię, vocem sponsi, & vocem sponsę, & videbimus gloriam regis, & decorem reginę. Tunc lætabitur virgo in choro, diadema regni portans in capite suo, & ostendet nobis fructum sanctissimi ventris sui. In humanitate nostra videbitur dominus maiestatis. Tunc videbit & affluet & mirabitur & dilatabitur cor nostrum, simul laudabimus: quia oculo ad oculum, aspectu contra aspectum videbimus, facie ad faciem cognoscemus, ore ad os colloquemur dicentes: Tibi domine potestas & imperium, tibi honor & gloria, te laudet omnis spiritus in secula seculorum. Amen.

FINIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

TABVLA SVPER SERMONES *Gilleberti super Cantica canticorum.*

Absconde eleemosynam in sinu pauperis, & ipsa orabit pro te ad dominum:exponitur. folio.8.B
Adiuro vos,& cætera.exponitur.folio.10.B.& 38.F
Adducet dominus ventum de deserto vrentem, & desiccabit venas mortis:exponitur. 11.D.E
Amor ipse de quiete inquietior redditur. 2.F
Amor humanum animum deo conciliat & vnit. 8.G.H
Amor commendatur.fo.14.K. & per totum sermonem.
Amor proximi compassionem habet, & quendam nimis suauem gustum. 15.D
Amor in auribus domini solus obstrepens, corporalium strepitus dedignatur verborum. 18.I.K
Amor vehemens patientis simul afficit,& carnem,& mētem. 38.I.K
Amanti quàm durum est animum dimidiare cum Christo & mundo. 8.G
Amantium zelus impatiens quid habeat. 9.F
Amici quare aliqui dicantur, & quare chariſſimi. 30.G.H
Angeli custodes & curatores nostri sunt. 6.G
Angelico exemplo humilem & attentum præbeamus auditū alieno sermoni. 17.A.
Angelus in annunciatione, angelus in natiuitate, & cætera. Ibidem.
Annunciatio precationis tenet effectum. 38.I
Animus quanto fuerit expeditior, tanto quidem impensior erit in illud quod amat. 1.E
Antidotum efficax ad mitigandum omnem mentis desolationem est spes resurrectionis futuræ. 27.E.F
Aperiri sibi per contemplationem diuinitas petit à nobis. 35.I.K. L.M
Apertio sponsi est apparitio eius. Ibidem
Apertio sponsæ est apparatus eius. Ibidem
Aperire non posset sponsa, nisi prius dilectus inspirationis manum occultam apponeret. 36.C
Apostolorum commendatio. 28.I
Aquæ viuæ sunt aquæ non deficientes. 31.A
Aquilo significat aduersitates,& aduersam fortunam.31.E.F. & 32.B.C.per totum sermonem.
Arbitrium vbi est,semper liberum est,non tamen liberum ad omnia. 32.D.E
Argentum quid significet. 14.C.D
Aroma mihi videtur offerre,quæ orat & optat. 26.I.K
Aroma bonum, propositum sanctum,& conscientia pura. 32.A.B
Ascendet deus super nubem leuem,& cætera.exponitur.11.E
Ascensiones disposuit in corde suo: exponitur. 15.L.M
Aurum quid significet. 14. C.D
Auster significat fœlicitatem, & securitatem terrenam.31.E. & 32.B.C.per totum sermonem

B

Balsamum olere quis dicatur. 13.K
Bene vngitur & bene redolet,qui diligit bona coram deo,&c. 27. A.B
Bonum opus vel quærere Iesum, vel tenere: sed opportunitas & loci & temporis huic adhibenda est operi. 1.D
Bona iustitia quæ dicatur,& quæ melior. 9. B
Bonus odor fama bona, bonus odor conscientia bona. 13.H
Bona intentio pura,quam viuidam reddit,& velut animatam feruida & dulcis affectio. 23.I
Bona vnguenta impassibilitas & patientia. 26. E
Bonum vnguentum & bonus odor spiritualis in domino exultatio, & modesta exhibitio, lætitia & notitia. 27. A
Bona vestimenta bona sunt opera. 28.F
Bonus sopor mentis excessus, & alienatio ab affectibus carnis,& à sensibus corporis. 30.G.H.& 34.K.L

C

Caminus Christus dicitur. 11.B
Chaos magnum firmatum est inter animam, & deiuratum. 7. D.E
Cantate deo canticum nouum &c.exponitur. 3.L.M
Capacem esse summi boni, ipsum habere, & esse ipsum,hæc tria distincta sunt. 7.F
Capilli tui sicut grex caprarum &c.exponitur. 18.F.G
Capreæ & cerui qui dicantur. 10.C.D
Caro voluntariis afflicta disciplinis nonne deum ad propitiationem flectere nititur? 28.G
Carnis nomen in bono alicubi accipitur. 1.L
Castitas commendatur. 14.A.B
Castitatis Christi,Mariæ,& aliorum differentia. 33.E.F
Cedrus, Libanus, myrrha, aloe,quatuor virtutes cardinales interpretantur. 30.D.E.
Charitas commendatur. 15.D.E
Charitas speciale quoddam est insigne discipulatus Christi, & doctrinæ eius singulare indicium. Ibidem
Charitati innata est solicitudo quædam, prudentia quædam, & cætera. 21.F
Charitas ipsa nouit tentamenti occasiones, & cum opus est fugere,& vbi fugiēdi non est copia,fortiter ferre.Ibidem
Charitas radix est, & quasi rami virtutes cæteræ de illa pullulant. 27.H.I
Charitas sit tibi custodia flammea. 29.A
Charitas ordinata quando dicatur. 34.H
Chariſſimus quis dicatur. Ibidem
Christus singulariter non tam ceruus quàm hinnulus dicitur 10.D.E
Christus caminus dicitur. 11.B
Christus dicitur ignis consumens. 11. G
Christus solus dictus est Salomon noster verus pacificus. 12.C
Christus totus nobis est charitatis illecebra, incitamentum amoris 15. F
Christus hodie synagogæ dedit libellum repudij. 16.D
Christus horret magis asperitatem morum,linguę stimulos, quàm aculeos spinarum. 16. F
Christi laudes ponuntur. 16.H. I
Christus Iesus non metit nisi quod suum est, nisi quod ipse præseminauit. 34.A
Christi humanitas gratiam comparat, diuinitas confert. 35.I.K
Christiani mali reprehenduntur. 18. G.H
Circuitus quidam spirituales declarantur. 3.D.E
Ciuitas dei dici potest non inconuenienter vniuersitas creaturæ. 3.G
Cogitationes antiquas qui nesciunt habere. 9. A
Cognatio praua quam contagio sequitur. 36.B
Collis thuris qui dicatur. 23 .A. B
Colli nomine quid accipiatur. 20.K. 24. H
Colloquia tua,conuersatio communis gratiam spirent. 30.B
Comedite amici & bibite,& inebriamini chariſſimi:exponitur. 34.G
Commendatio cuiusdā abbatis mortui Rieuallis.34.C.D.E
Compassio interna & compositio quædam disciplinæ & doctrinæ necessariæ sunt doctoribus. 21.L.M
Concupiscentia cum sola est,satis inardescit, exterior verò materia,si accedit,insanit. 20. M
Conscientia bona nil tutius. 1.K
Conscientia cuiusque habet quandam propriam faciem. 20.F
Consultatio quidem vtilis, & frequenter quod non confert eorum qui consuluntur eruditio,consulentis meretur humilitas. 6.A.B
Contemplatio iucunda in cœlesti familia. 6.G
Contemplatio sola non excidet in futuro, ideo hanc partem tibi elige in præsenti. 8.I
Contemplationis gratia compassionem non euacuat, sed informat mentis excessus. 10.F.G
Contemplatio passionis Christi. 16.B.C.M. per totum
Contemplatio sapientiæ æterna refectio est. 19.E.F

Contemplationis locus pulcherrimus vbi sit. 22.F G
Contemplandi de deo triplex modus. 36. D
Contritio bona quæ dicatur. 11.K
Cor impij est turbulentum & tabidū,lutosum, & secum semper colluctans. 2.B
Cor Christi quis dicatur. 17. G
Corda libera & à rei familiaris cura magis profluunt in contemplatione & charitate dei. 32.C
Cornelij centurionis commendatio. 28.I
Corona nobis est incarnatio. 16.E
Coronatur ille per tribulationis tolerantiam, qui mitis, qui mansuetus,&c. 23.K
De corpore Christi vide. 6.H
Cum pertransissem illos &c. exponitur. 6.B.C
Cumulata plane materies præmiorum inter totius puritatis merita,passionibus variis atteritur. 23 .K
Cura frequens mundi, insensibilem pene reddit affectum. 1. D.E
Cura animarum & administrandę necessitatis solicitudo grae & onerosum satis est palliųm. 38.B
Custodes pigri & male fideles quid faciant. 5.E
Custos qualis esse debeat. Ibidem.G
Custodes ciuitatis doctores sancti quando dicantur hominē inuenire. 37. H.I

D

Delicta antiqua non possent nouis deseruire sacramē tis,nisi occulta ratione diuina intus operāte prouidentia. 3.H
Dentes tui quasi grex detonsarum: exponitur. 19.B
Dentes ecclesiæ qui dicantur. 19. C.G
Desertum quid significet. 11.C.D
Dispensatio ecclesię dicitur participatio spiritus. 16.H
Detrahentes professionibus & ordinibus reprehenduntur. 4.H.& 20.H.I.38.G.H
Detractio rapacitatis genus est. 15.C
Deus est vbique per existentiam,sed non æqualiter in singulis per efficientiam. 3.A
Diadema quid significet. 16.C.D
Diem hominis non concupiui: exponitur. 1.F
Dignatio hæc ipsa,qua deus voluit incarnari,quendam videtur attulisse decorem dignitati maiestatis. 17.A.B
Diligam te bone Iesu, diligam te virtus mea &c. 15.G
Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo,& cætera. exponitur. 23. H.I
Dilectio maior est omnibus sacrificiis & holocaustomatib'. 26.G
Dilectioni commode assignatur conclusio, & bonus est dilectio murus. 29. A
Dilectus meus candidus & rubicundus &c. exponitur. 39.M
Discipuli carpentes opera prelatorum reprehenduntur. 18.F
Diuina natura inconuertibilis & incommutabilis est. 6.M. & 7.A
Doctores sacri varios animorum inuestigant affectus. 37. I
Dormire quis dicatur spiritualiter. 34.K.L
Dulce satis est te bone Iesu quærere, dulcius tenere. 1.C
Dulcedo simulata,& dulcedo exigua linguæ, quæ sit. 28. D
Duo vbera tua,sicut duo hinnuli &c.exponitur. 21.I.K

E

Ecclesia vtranque naturam,id est humanam & diuinam integram fatetur in Christo. 6.F.G
Ecclesia desponsata est Christo in fide. 16.H
Ecclesia sponsa Christi remittit, permittit, promittit,præmittit. 28. B.C
Ecclesia dicitur pulcherrima mulierum,quare hoc. 39.H
Ecclesiæ corpus plenum est oculis ante & retro. 18.E
Ecclesię primitiuæ persecutio & constantia. 9.D.E.F.33.L
Ego dormio,& cor meum vigilat: exponitur. 34.K
Eleemosynæ vocabulo non incongrue censentur vniuersa, quæ indigentibus misericorditer impenduntur. 8.B
Eloquentiæ tuæ signum nunquam euidentius dabis, quàm si humilem materiam exequaris ornate. 21.M.& 22.A
Emissiones tuæ paradisus malorum punicorum : exponitur. 29.E.F.G
Euangelice ex toto loquere, qui vir euangelicus es. 12.I
Exclamatio temporum nostrorum : O misera hæc tempora nostra,&c. 10.F
Exclamatio montis spiritualis:O beatum montem &c. 23.A
Exclamatio verbi:O mira vis verbi &c. 37.F.G
Exclamatio charitatis : O potens & prepotens passio charitatis &c. 38.L
Exhortatio fratrum. 18.D.E
Exhortatio pœnitentium. 37.I. K
Exhortatio curam animarum habentium : & administrandæ necessitatis:solicitudinem ex officio. 38.D.E

F

Fama bona, odor bonus. 13.H
Fauus distillans labia tua &c.exponitur. 27.M.
Fœlix anima,quę bono contemplationis frueris. 8.I
Fœlix qui satis lauit lectulum cordis,&c. 15.K.L
Ferculum sibi fecit rex Salomon, &c. exponitur. 13.C.per totum.
Fides Christi, Iudæorum traditiones, & dogmata philosophorum arida fecit. 4.E
Fides vtrosque populos æquè nobilitat, videlicet Iudæos & gentes:sed Iudæus aliter reputat. 22.B.
Fidelis anima omnia replicat,& recenset in laudem dei. 3.K
Fidelium conuersatio gemina est. 4.F.G
De filio prodigo. 3.A. B. 27.F
Fons signatus quid sit. 28.K.L.29.B.C.D.
Fons sapientiæ bonus omnino, sed adhuc sub signaculo nobis emanat. 29.D
Fons signatus, & fons patens differunt. Ibidem
Fons ortorum,& puteus aquarum viuentium &c. exponitur 30.F.& sequentibus.
Fontis,& putei differentia. 30. H.I
Formosus in stola sua cur Christus dicatur. 6.H.
Fortitudo bona quæ dicatur. 10.E
Fortes Israel qui dicantur,& qui male fortes. 12.G.
Foueam quasi fodit,qui terreni sensus acumine scripturæ soliditatem penetrat,&c. 30. M
Frigidæ,& feruidæ orationis differentia. 11.I
Fugitiui religiosi notantur. 31.D

G

Gemitus tuus dulcis,quem genuit amor. 20.C
Gemelli duo hinnuli capreæ dicuntur Iudæi & Græci siue gentes. 22.B
Genæ ipsæ vocis vsum habent,& oris aut supplent officium, aut amplius exornant. 20.B.C
Gladium spiritus(quod est verbum dei) habentes & non secundum illud operantes reprehenduntur. 12.F.G
Glorioſi qui vere dicantur. 3.G
Gloriari nemo debet castum se habere cor aut alias virtutes. 20.F
Gillebertus orat pro religioso qui censetur mortuus,quando est vel tædij vel desperationis mole obrutus. 13. A.
Gillebertus plangit & lamentatur virginem quandam corruptam. 32.M.&33.A.B
Gillebertus plangit & lamentatur sanctum Aelredum mortuum abbatem Rieuallis. 34.C.D.E
Gillebertus plangit & lamentatur q; cura animarum ex officio ipsi incumbebat, & administrandæ necessitatis solicitudo. 38.B.C.
Gratias tibi domine Iesu Christe, q; nobis salutis occasiones paras. 4.G.

H

Haeretici notantur. 30.C.35.E
Horret Christus magis asperitatem morum,linguę stimulos,q̄ aculeos spinarum. 16.F.G
Homo spiritualis sit quasi aquila. 9.A
Hostis carne nostra quasi castro vtens, regiones spiritus de vicino infestat. 12.E
Humiliabam in ieiunio animam meam,& oratio mea in sinu meo conuertetur:exponitur. 28.F.
Humilitas nec contra iniuriantes tumet,nec supra consortes se tendit. 29.K
Humilitas perfecta de meritis semper alienis præsumit.38.F.

Universidad de Deusto
Biblioteca

I

Iacula sublimia exhortationis non sunt passim fundenda, nec in omni multitudine &c. 37.L
Iesu bone, quid est quòd alicubi non inueniris, qui vbique crederis &c. 3.A.B
Iesus quando ad te ingrediatur, & quando tu ad illum ingrediaris. 36.L
Ignis Iesu, ignis bonus est. 11.G.H
Ignorantię tuę nox serenam tibi visionem adimit secretorum cœlestium. 1.D.E.F
Impassibilitatis & patientiæ differentia. 27.E.F
Impetus multiplex notatur. 31.C
Incarnatio nobis corona est. 16.E
Increpatorius doctoris sermo si quosdam specialiter tangere videtur, non ad odij fomitem illud inuertant. 37.I K
Iniquitas & inęqualitas multa est ad transitoria intensum impendere animum, ad æterna remissum. 38.E
Inuenire illa quæ sursum sunt bona, est quodam dulcedinis & experientiæ gustu præsentire illa. 3.C
Inuidia quid faciat de alienis bonis. 15.A.B.C
In inuidam animam non potest intrare æstimatio bona de bonis alienis. Ibidem.C
Inuitationes mutuę sponsi & sponsę habentur. 32.K.L
Ionathas columbæ est donum, illum significans qui spiritualis gratiæ est plenus. 15.A.
Iudęi & philosophi carpuntur. 4.E.35.B.C. & 39.I
Iudæus in communi clementia iura sibi priuata deposcit. 22.B
Iuga boum emi quinque: exponitur. 20.L.M.
Iustissimus, potentissimus, prudentissimus moderator quid operetur. 3.K

L

Labia spiritualia & interiora quę dicantur. 19.L
Lac quasi videtur omnis doctrina, omnis affectus pius animo illapsus dulciter. 22.D
Lamentatio animę deum quærentis & non inuenientis. 2.I.K
Lamentatio Gilleberti cõtra fratres malignantes. 10.K. L.M
Lamentatio Gilleberti propter aduersitates & aduersam fortunam. 31.F.G. & per totum.
Lamentatio Gilleberti pro virgine quadam corrupta. 32.M. & 33.A. B
Languor amantis est affectio quædam de absente dilecto amantem conficiens. 38.I.K
Languores tres enumerantur. Ibidem. M
Latitudinem sui cordis aliqui exponunt seculari prudentiæ. & isti reprehenduntur. 4.M
Laudes orti concluși in tribus absoluit scriptura. 29.B
Laurentij martyris commendatio. 33.F
Lectio debet orationi seruire, præparare affectum, non horas præripere, nec succidere moras. 6.B.
In lectulo meo quæsiui per noctes, quem diligit anima mea: exponitur. 1.C.M. per totum
Lectulus bonus dicitur conscientiæ quies, & munditia. 2. A. 9.A.&.13.B
In lectulis magnum & multiplex mysterium reperies. 13. A
Leuitas innata tibi, vicina est lapsui. 9.F
Libano in scripturis legitur comparata virginitas. 13.H.& 14.A
Libertas duplex describitur. 32.E.F
Libertas triplex describitur. Ibidem.F. G
Lilium & lilia, qui & quæ dicantur. 22.C
Lingua praua quid requirat. 20.A
Lingua & labia ac si quidam argẽteus canalis sunt & cętera. 28.D
Liuor dum priuatam semper excellentiam cogitat, alienam obscurat. 15.C
Locus proprius & domesticus matris ecclesiæ est contemplatio. 8.I

M

Magna vis amoris alieno non utitur suffragio, propriis contenta meritis. 1.I K
Magna vis amoris quem nec infirmitas, nec aduersitas compescit, nec illa innata, nec ista illata. 2.E
Magna & violenta est vis charitatis. 24. E.
Magnus plane est (si quis est) qui sicut nunquam titubat in fide: ita passionibus animi nullis turbetur. 10.A
Magna eloquentiæ laus est, causam, quam susceperis, apte exequi &c. 22.A.
Magnus mons Paulus dicitur. 22.F.G
Mala punica significant verecundiam. Potest & in malis punicis martyrum intelligi patientia, & regulares cõuentus. 28.L.M.& 29.A.B
Malignatur in sancto qui malignatur in bono, siue in suo, siue in alieno. 17.L
Mammæ duę sunt maternæ pietatis spirituales. 25.E.
Mariæ virginis vterus dicitur desertum propter incorruptionem. 11.D.
Mariæ Magdalenæ commendatio. 26.I.K.& 27.C
Martyrum commendatio. 18.L.M.38.C
Mediator quidam inter deum & homines, qualiter se habere debet. 21.G.H
Mens secura & libera, iure lectulus dicitur. 2.A.B
Mentis excessus bonus est sopor. 10.H.34.M
Myrrha quid significet. 11.I.33.E
Misericordiam quam debes ex loco, ex animo solue. 27.E
Molesta amanti dilatio, sed solent protracta desideria ampliũ crescere. 5.D
Molestus stimulus, sed tamen vexatio præstat humilitatem profectui. 12. A
Molesta est vtraque affectio, & non dulcescere quod elegeris, & sentire quod oderis, molestum vtrunque, & cætera. 32.A
Monachorum est, non colloquium, sed silentium &c. 6.C
Monachi reprehenduntur, quòd mundo se studiose conformant. 9.M.& 10.A
Mons myrrhæ quis dicatur. 22.M
Mortuus est, qui vel tædij, vel desperationis mole obruitur, & cætera. 13.A
Mors bona quę dicatur. 21.A
Motus intentionis praue, & à deo habet quòd motus est, & ab ipso non habet quòd prauus est. 3. H
Multos videmus & dolemus tam inspérato cessisse, quàm subito erupisse. 11.F
Munditia meretur notitiam, non hanc literatoriam tantum, sed quandam dulcem & intimam, & ipsius animæ medullis infusam. 5.A

N

Nardus vel in nardo intelligitur mentis quies. 29.M
De natura diuina & humana Christi. 33.H.39.E.F G & 40.A. B
Nemo alij in gratia quocunque in gradu fuerit, aut participium, aut parilitatem inuideat. 22.B
Nil bona tutius conscientia 1.I.K
Nobilitate seculi non debemus chari deo reputari. 14.H
Nomen Iesu vbique venerabile est, & vtinam quod vox sonat, vita depromat. 5.A
Non facile est virtutem cuiusque ex indiciis diffinire. 18.B
Nouatianus hæreticus reprehenditur. 26.I.K
Nouissima tuba quid sit. 14.F
Nouum canticum quare dicatur. 3.L
Nox quædam bona dicitur. 1.G.H
Nubes cœli dicitur sponsa. 23.E.F

O

Obseruantiarum duritia, & petra disciplinæ frequenter largos effundit riuos olei, & cætera. 21.D.E.
Ocium liberum & irrigatio crebra sanctæ meditationis multum cooperatur, vt læta prodeant germina sapientiæ. 4.M
Ocio libero non omnes rite & iure debito fruuntur. 7.K.& 38.D.E.
Oculus turbatus vel ira vel cura quomodo lucem illam inaccessam intuebitur. 1.D
Oculus intentionis simplex illustrat vniuersum corpus operationis. 17.K
Oculus quando tenebrosus, quando lucidus, quãdo caligans dicatur. Ibidem
Oculi tui columbarum: exponitur. 17. I. per totum
Oculi ecclesię qui sint. 18.F.24.I.
Odor misericordiæ & remissionis suauius fragrat in ecclesia 27.D.E
Odor quid sit. Ibidem.I.
Omnia deum mihi monstrant ad cognitionem, sed non omnia me mouere possunt intus ad deuotionem. 3.A.B
Omnes gemellis fœtibus, & sterilis non est in eis: exponitur 19. H
Opera sequuntur spiritum sicut calor ignem, vmbra corpus, lux solem, effectus causam. 8.K.L
Opera patentia & publica, ostentationem & inanem iactantiam redolent. 28.F. G
Operatio tristis & spiritualis gaudij carens irrigatione vicina sterilitati videtur. 29.C.
Opus ipsum obliuiscitur opus se esse dum amoris pinguedine totum inficitur. 29. K
Opera exterioris solicitudinis & vsus contemplationis confici simul non possunt. Ibidem.L
Optima pars contemplationis & dilectionis est vsus. 8.C.
Oratio pertinax pertingit ad finem. 5.D
Orantis Christi species facta est altera: exponitur. 11.B
Oratio quæ succensa non fuerit, nescit itinere directo ad deũ ire. 11.I
Orationis vsus animum reddit mundum & candidum. 23.D
Oratio in sinu conuertitur, quæ celerem precibus reportat effectum. 28.F
Orationis vicem quæ opera habere dicantur. Ibidem. G.H
Orans non sinat animum fluctuare, non declinare ad alia. 38.M
Ordines regulares vnde prodierunt. 29.F.G.
Ortus conclusus es soror mea sponsa: exponitur. 28.K.
Ortus sponsi quis dicatur. 33.D.
Ostiorum magna est distantia, & triplex est ostium. 37.K

P

Palliorum genera spiritualia multa sunt. 37.H. ad finem sermonis
Paradisus conclusus & paradisus emissus differunt. 29.E
Pharisæus reprehenditur. 27.K
Pardo comparatur hæreticus, & homo varius & inconstans. 23.L
Pauli apostoli virtutes. 11.L.M.13.G.
Paulus apostolus dicitur magnus mons. 22.F
Pax abundans, quæ dicatur. 12.D
Pelagius hæreticus reprehenditur. 26.I.K.
Pestilentia morum hodie fœda satis & lenta nimis exhalat. 9. M.
Petrus & qui cum ipso erant in monte, grauati sunt somno. exponitur. 10. I.
In phreneticis non minuitur innata rationalitas, sed in sic affectis nullus eius motus existere valet. 32.F.
Prædicantes in conuentu fratrum redarguuntur & instruuntur. 21. M
Prædicationis officium non omnibus incumbit. 35.I.
Prælationis labores ingredi festinantes arguuntur. 24.B.C. 35. G
Præterire & pertransire differunt. 6.C.D
Prope feci iustitiam meam, & salus mea non elongabitur, exponitur. Ibidem.E.
Propugnacula charitatis exprimuntur. 21. G.
Prudentiæ carnis & prudentiæ spiritus differentia. 17.M.
Pudicitia & patientia comites dicuntur & differunt. 29.F.

Q

Quales est dilectus tuus ex dilecto, ô pulcherrima mulierum, &c. exponitur. 39.B
Quàm pulchræ sunt mammæ tuæ: exponitur. 25.C
Quatuor aduerte vel in sponsa vel circa spõsam ecclesiam: inuestigationes, vota, præcepta, & precs. 37.L
Quæ est ista quæ ascendit per desertum &c. expouitur. 11. B.
Querela animæ deum quærentis & non inuenientis. 2.I.K.
Quæsiui, & non inueni illum, vocaui, & non respondit mihi. exponitur 37.L
Quæstuosa res, nomen est Christi. 5.B. C
Qui confidunt in domino, mutabunt fortitudinem: exponitur. 10.E.
Quid tibi cum conflictu cui totum de affectu constare debet. 13.K.L.
Quicquid de Christo sapis, quicquid sentis, intra ecclesię cõstringas regulas. 9.A
Quies & libertas in hoc corpore breuis, & exigua est: exponitur. 2.B
Quod intelligentia inueneris, diligentia tene, & retine. 7.K

R

Rapacitatis genus est, si famam decerpis. 15.C
Reconciliatio, est iterata animorum dissidentium conciliatio. 26.G
Regulares conuentus intelliguntur in malis punicis. 29.F.G
Regularis conuersationis opera per myrrham probatissimã, & indisciplinatæ per reprobam designantur. 36.E.F
Regularis exercitatio, & hostilis vexatio vtraque probabilis seruata patientia. Ibidem.F.G
Religiosorum commendatio. 2.D.18.I. K.38.F.G
Religiosorum exhortatio, & commonitio de vitandis cogitationibus turpibus. 4.A
Religionis professores sal esse terræ debemus. 9.M.&.10. A
Religiosi redargutio dicentis, non me ille scripturę sacræ sermo ædificat. 19.H.I
Religiosorum & secularium differentia quoad vitam. 30.G
Religiosis detrahentes reprehenduntur. 38.G.H
Religiosorum magna collaudatio, sed maior vituperatio inuenitur in illo dicto prophetę: Candidiores Narazæi eius niue &c. 39. L

S

Sabbatum delicatum est, & sanctum, & gloriosum: exponitur. 8.M
Sapientia in animum quietum, & purum vltro incurrere solet, & gratis influere. 1.C
Sapientia huius mundi, & sapientia quæ de deo est, differũt. 4.M.& 5. A
Sapientes huius seculi circumierunt rerum naturam, & in artificio suo operantem aduerterunt sapientiam dei. 4.K.L
Schisma eorum, qui nihil proprij habere volunt, & eorũ qui de proprietate gloriantur, tangitur. 24.K
Schismatici tanguntur. 30.M
Scriptura, verbum & stabile facit & visibile, &c. 39.B.C.
Septenarius, aut spiritualitatem, aut vniuersalitatem indicat gratiarum. 29.H
Seruus malus & piger reprehenditur. 23.H.I
Simplicitas bona quæ dicatur. 12.K
Synagoga reprehenditur. 9.G.
Synagoga repudiata est, ecclesia accepta. 16.D.
Sicut vitta coccinea labia tua: exponitur. 19.K.
Sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ: exponitur. 20.D.
Sicut turris Dauid collum tuum: exponitur. 21.D.E.
A spe supernorum, omnium actuum caput, & totius intentio vitæ inchoare debet, & illi cohærere. 34.E
Sponsa cum sponso loquitur, tunc loquitur in loquela dulcioris labij, & lingua altera. 28.A. B
Sponsa primo tremit: secundo surgit: tertio aperit. 37.B
Sterilis est intelligentia quam non coæua, & germana comitatur deuotio. 19.H
Stimulatur Paulus ne extollatur, & quomodo qui hæc audis, refugis stimulari? 11.L.M.&.12.A
Suauissimum mihi ceruical bone Iesu, spinea illa capitis tui corona, &c. 2.H
Succensio duplex inuitur: vna de summis, alia de inferius erumpens. 19.M
Summissior quidem vox, sed mens intentior, & preces tacitę multum habent acuminis. 18.I.K
Surgam & circuibo ciuitatem, quæram per vicos & plateas: exponitur. 2.M.& 3.A.B
Suspecta est mihi omnis doctrina & certe despecta, quæ nullam inducit de Christo mentionem. 4.G

Universidad de Deusto
Biblioteca

T

TAedium vehemens & amaritudo cordis virtutes ipsas exercet,non euertit. 31.M.& 32.A
Tenui illum nec dimittam:exponitur.7.H.8.A.B.& G.& 9.A.per totum
Tenuit eos superbia:exponitur. 7.K
Tenere qualiter dilectum debeamus. 9. M
Terræ quædam sunt superiora, quædam inferiora, quædam infima. 20.H
Thus quid significet. 11.I.
Timores tres innuuntur. 15.F.G.
Timor rigore gelido constringit affectus. 32.b.
Torrens duplex spiritualis describitur. 31.A.
Tota pulchra es amica mea &c.exponitur. 23. E
Tranquillitas mentis efficax est ad incrementa gratiarum. 11. B
Tribulatio & aduersitas exterior plangitur. 31.E.F. G.H
Tribulatio interior. Ibidem.L.M.

V

VAdam mihi ad montem myrrhę:exponitur. 22.L.
Vberibus geminis erga subditos abundare debet qui doctoris & patris in ecclesia locum occupat. 25.E
Veniat dilectus meus in ortum suum, & cætera.exponitur. 32.L.M
Venustas vultus mentem interpretatur, & internos affectus facies loquitur. 20.B.
Verba consolatoria dum aliqui plus æquo sectantur, in vana deuoluuntur. 26.H.Videas.
Vicissitudo refectionem affert, defectum prohibet. 36.G.
Verecundia commendatur. 20.D.E
Vigiles qui dicantur. 35.A
Vigiliæ quædam sunt solicitudinum repletæ molestia, quædam bonæ. Ibidem.
Virgines sacræ instruuntur. 14.A.per totum
Virgo quædam corrupta plangitur vel lamentatur. 32.M.& 33.A.B
Virgula fumi quare sponsa dicatur. 11.F
Virtutes ipsę suapte natura intus in animo locatæ sunt.18.C
Visio sponsi,non est vna nec simplex,nec vniformis. 5.H.
Visio dei quodam est cum affectu semper accipienda. 16.A
Viderunt insulæ & timuerunt,& extrema terræ obstupuerũt exponitur. Ibidem.B
Vmbra quæ dicatur. 1.F.G
Vmbræ tres sunt. 22.F.
Vnguentarius est satanas,nolite ab illo oleum emere. 13.K
Vnguentorum & aromatum differentia. 27.B
Vnguentum proponitur cuius odor super omnia ecclesiasticorum donorum excellat aromata. 27.C
Vnguenta quadruplicia sunt. Ibidem.F.
Vnctio quid sit. 27.I.
Vtinam nos tales simus auditores verbi dei,qui non succumbamus his,quæ dicuntur. 6.C
Vtinam fidei, quam habeo in Christo, omnia opera mea attestentur. 18.H
Vtinam mihi nihil incumbat negocij, nisi suspenso semper stupore mirari impensam gratiam. 23.H
Vocem frequenter eripit oratio vehemens. 18.I.K
Vox dilecti pulsantis,exponitur. 35.B
Vulnerasti cor meum soror mea sponsa &c. exponitur. 24. D.E
Vultus animi interpres est, & ab intimo affectu habitũ trahit. 8.A.

Finit tabula super sermones Gilleberti, in Cantica Canticorum.

LVDOVICVS MIRAEVS ROSETANVS OPTIMO CVIque & excolendæ pietatis candidato, Salutem.

QVum amœnissimi huius iuxtà ac sanctissimi doctoris commentationæs prælo sudante, perinde ac nauis solet passis uelis, ad umbilicum contenderent pie lector, uisum est in rem tuam fore, si quæ resederant eiusdem sancti lucubrationes nondum euulgatæ aut commissæ typis, nostra sedulitate ac solerti industria undecunde eruerentur in apertam lucem, exemptæ tineis & blattis ac liberiore cœlo perfruituræ. Id quàm probè nobis curatum sit, testari abunde possunt nec pauci, nec indocti. In primis è S. crucis cœnobio tria hæc exhibita nobis sunt, De Cœna domini homilia cuius principium est, Sedisti ad mensam, Hanc habes. folio.321. De sancto Andrea homilia item una fol.341. De sancto Nicolao homilia folio trecentesimoquadragesimo secundo. accessit opusculum De conscientia folio trecentesimotrigesimooctauo. Quæ porro continet proxima appendix, deprompta sunt ex archiuis partim scholæ Sorbonicæ, partim Cartusiæ Parisiensis, præter homiliam de passione domini: Iesum Nazarenum &c. Hæc autem sunt: è Sorbona, De amore dei, De natura & dignitate amoris diuini. Hæc benignè nobis suggessit Sorbona, indicante D. Francisco Comestore Theologicæ laureæ candidato. E Cartusia quæ subiunximus, nobis nihil inuitè exhibuit D. Godefridus Tilmannus, In primis tractatum De domini passione super illud, Ego sum uitis uera, quem & priua recognitione restituit in gratiam non huius mundi eloquentium, sed piorum. Nam phrasis ipsa docet authorem pene infantem, tantum abest ut ascribi debuerit facundo & eloquenti Bernardo. nec illi tribuissemus, nisi nos eò inuitassent, imò perpulissent causæ aliquot haudquaquam leues. Primũ liber ipse in membrana descriptus & initio & à fine præfert Bernardi & Clareuallensis abbatis, ut authoris, nomenclaturam, idque miniatis literis. Estque hoc opusculum tantæ antiquitatis, ut credi possit scriptum mox à sancti obitu, uersibus tam multis pene interlitis, ut in legendo lynceis oculis, instituendo, coniectore œdipo opus fuerit. Est liber ante annos aliquot inuentus in Cartusia Montis dei in cella quæ in hunc usque diem dicitur S. Bernardi, ad quam is ceu ad portum, tranquillissimum anachoreticæ solitudinis amantissimus non rarò diuertebat. Proinde doctrina salutaris id promerebatur, consentiente inscriptione operis. Pro infantia phrasęos responderi potest, quod stylum attemperarit captui uirginum quas Nonnas uocant. Ad eas enim hoc operis scriptum esse ex lectione colligo. Huic subiecti prosas aliquot Rhythmicæ modulatione excurrẽtes, ceu sunt: Oratio de passione domini, Salue mundi salutare. Iubilus eiusdem, Iesu dulcis memoria. Tertia est oratio ad Christum & ad eius intemeratam matrem ac uirginem, Summe summi tu patris unice. Has treis multo excellit eodem Bernardo authore & dictionis elegantia & contextu rhythmicæ modulationis, quæ in Natali dominico concini passim solet: Lætabundus exultet fidelis chorus Hallelu ia. Ad parilem contextum pertexta est de sancta Katharina: Sanctissimæ uirgini uotiua festa, recolamus. De sancto Ludouico, Lætabunda, psallat plebs cum mente munda, Christiana. Vtriusque authorem non facile dixerim. Ad has proximè appressimus formulam priuatæ confessionis, nihil indignam uiri istius pietate: In unione acerbissimi doloris &c. Visum est his subtexere opusculum eiusdem ad sororem uirginem semel quod sciam, excusum typis, Eius uideri potest idem esse author, quà & tractatus præscripti de passione. Tametsi præmiserimus opusculum unum De conscientia uti nobis dictum est, nihil tamen insolens aut dissentaneum rationi feciisse uidebor piis, si clausulæ loco aut nice coronidis appressero alterum eadem de re, nimirum de conscientia, quando & nomen præfert, & iustius priore adscribitur Bernardo. Lege igitur & fruere his lector.

Diui Bernardi
ABBATIS CLARAEVALLIS
De amore dei, Liber.
Caput primum.

Esa.2.d. VEnite ascendamus ad montem domini, & ad domũ dei Iacob, & docebit nos uias suas, intentiones, cogitationes, uoluntates, affectiones, & omnia interiora m ea. Venite, ascendamus in montem, uel locum, ubi dominus videt, uel uidetur. Curæ, solicitudines, anxietates, labores, pœnæ, seruitutes, *Exo.24.c.* expectate me hic, cum asino corpore isto, donec ego cũ puero, ratio scilicet cum intelligentia usque illuc properantes, postquam adorauerimus reuertamur ad uos. Reuertemur enim, & heu reuertemur quàm citissime. abducit enim nos à uobis charitas ueritatis, sed propter fratres abdicare & abiurare uos non patitur ueritas charitatis. Sed licet retrahat uestra necessitas, non propter uos omnino omittenda est illa *Psal.79.b* suauitas. Domine deus uirtutũ conuerte nos, & ostende faciẽ tuã & salui erimus. Sed heu heu domine deus q̃ prę properũ est, q̃ temerariũ, q̃ inordinatũ, q̃ prę sumptuosum, quam alienum à regula uerbi ueritatis, & sapientię tuæ, corde immundo uelle uidere deum. Sed ô summa bonitas, summum bonum, uita cordium, lux oculorum interiorum, propter bonitatem tuam domine miserere. hæc est enim mundatio mea, hæc fiducia mea, hæc iustitia: contemplatio bonitatis tuæ bo *Cor immũ dũ alienũ est à uidendo deo.* ne domine. Ergo ô domine, de⁹ me⁹, qui dicis animę meę, modo quo tu scis, salus tua ego sum. Raboni, summe magister, unice doctor uidẽdi, quæ uidere desidero, dic cæco, mẽdico tuo, Quid uis faciam tibi? Et tu scis, qui iam hoc ipsum das: quoniã ex omnibus suis recessibus abiectis, procul omnibus seculi huius altitudinibus, pulchritudinibus, dulcedinibus, & quicquid concupiscentiam carnis, uel oculorum, uel ambitionem spiritus attentare potest, uel solet, tibi dicat cor meum. Exquisiuit te facies mea, faciem tuã domine requirã. Ne auertas faciẽ tuã à me: ne declines in ira tua à seruo tuo. *Psal.26.c.* Impudẽs quippe, & improbus sum, ô adiutor me⁹ antique & † *Exẽplar Sorbonicũ habet, Sed amore amoris tui hoc facio. Sicut uides me nõ uidẽtẽ te, & sicut dixisti mihi desideriũ tui, & si quid tibi placet in me, & cito ignoscis cæco tuo ad me currẽti, & manum das aliquibus in currendo offendenti. Respõdet. 1.Reg.3.a. Exo.33.d. Matt.9.c.* susceptor indefesse. † Sed uide quia amore amoris tui hoc facio. Cũ enim ex munere gratiæ tuæ domine ad ea quæ carnis sunt, faciẽ cordis non habeam, sed posueris ea mihi dorsum & mundum, & quęcunque eius sunt posueris mihi deorsum: quid est obsecro quòd in toto corde meo exquirens te, cum faciem tuam apprehendisse mẽ gratulor, quam solam facies mea desiderat, repente me inuenio seorsum? Cur eam abscondis? Nunquid arbitraris me inimicum tuum? Num consumere tu me uis peccatis adolescentiæ meæ? Nunquid ego non sum ad te conuersus, uel tu adhuc es à me auersus. Si nõ sum conuersus, deus uirtutum conuerte me. Si tu es auersus, deus uirtutum conuertere. Tu dixisti, Si conuerteris Israel, conuertere. Et iterum: Conuertimini ad me, & ego conuertar ad uos. Tu scis donũ gratię tuę in corde pauperis tui. paratũ cor meum deus, paratum cor meum. Prœcipe quod uis, fac me intelligere quod præcipis: da posse qui dedisti uelle, & fiet in me uel de me quicquid uis. Deus uirtutum conuerte nos, & ostende faciem tuam & salui erimus†. Respondet quippe mihi intus in anima mea, & mente mea tumultuans in me, & concutiens omnia interiora mea uox testificationis tuæ: & caligant oculi mei interiores à fulgore ueritatis tuę ingerentis mihi, quia non uidebit te homo, & uiuere potest. Ego enim uerè in peccatis totus usque adhuc, necdum potui mori mihi, ut uiuã tibi, sed tamẽ ex præcepto tuo, & dono tuo sto in petra fidei meæ, fidei christianæ, in loco, qui uerè est penes te, in quo ut possum interim fero patienter, & amplector, & deosculor tegentem, & protegentem me, dexteram tuam, & aliquoties contemplans, & uidere gestiens posteriora uidentis me, & percurreus semitam dispensationis humanæ Christi filij tui suspicio. nec cum accedere gestio ad eum, & uel sicut hæmorroyssa illa infirmæ & miserę animæ meæ à salutifero tactu uel fimbrię eius quasi furari gestio sanitatẽ, uel sicut Thomas ille uir desideriorum, totum eum dese-

Gro videre,& tangere:& non ſolum, ſed accedere ad ſacroſan
Ioan.20.f. ctum lateris eius vulnus oſtium arcæ , quod factum eſt in la-
tere,vt non tantum mittam digitum , vel totam manum, ſed
Ardens er ga Chriſtũ zelus. totus intremvſque ad ipſum cor Ieſu:in ſanctum ſanctorum,
in arcam teſtamenti , ad vrnam auream animam noſtræ hu-
manitatis,continentem intra ſe manna diuinitatis, heu dici-
Apo.22.c. tur mihi,Noli me tangere. Et illud de Apocalypſi, Foris ca-
nes:ſicque cum dignis conſcientię meæ verberibus expulſus
& propulſus improbitatis, & præſumptionis meę pœnas co-
gor luere,rurſumque in petram meam me recipiens,quæ re-
Pſal.103. fugium eſt herinaciis ſpinis peccatorum plenis, reaplector,
& reoſculor tegentem, & protegentem me,dexteram tuam:
& ex eo,quòd vel leuiter ſenſi,vel vidi, magis accenſo deſi-
derio vix patiẽter expecto,vt à me auferas manũ tegentẽ, &
infundas gratiam illuminantẽ, vt tandẽ aliquando ſecundũ
reſponſum veritatis tuæ mortuus mihi & viuens tibi, reue-
lata facie ipſam tuam faciem incipiam videre , & affici tibi à
viſione faciei tuæ.Et ô facies facies,q̃ beata facies,quæ affi-
ci tibi meretur videndo te,ędificans in corde ſuo tabernacu
lum deo Iacob , & omnia faciens ſecundum exemplar quod
ei oſtenditur in monte , hic vero & competenter cantatur,
Pſal.26.c. Tibi dixit cor meum , exquiſiuit te facies mea, faciem tuam
domine requiram.Itaque vt dixi, ex dono gratiæ tuæ contẽ-
plans omnes angulos conſcientiæ meę , vel terminos, vnice
H & ſingulariter deſidero videre te,vt omnes fines terræ meę
videant ſalutare dei ſui , vt amem cum videro quem amare,
hoc eſt vere viuere.dico enim mihi in lãguore deſiderij mei,
Roma.1.c. Quis amat quod non videt ? Quomodo poteſt eſſe amabile,
quod non eſt aliquatenus viſibile?Sed te deſideranti amabi-
lia quidem tua occurrunt , & à cœlo & à terra , & ab omni
creatura tua ſe mihi vltro offerunt & ingerunt,ô in omnibus
adorande & amabilis domine.Quæ quanto te manifeſtius &
verius prædicant , & approbant amabilem : tanto ardentius
te mihi faciunt deſiderabilem,ſed heu non ad fruendi perfe-
ctam ſuauitatem,& gaudium: ſed ad intentionis,& defectus,
(non tamen ſine aliqua ſuauitate) tormentũ. ſicut enim mea
non tibi perfecte placent oblata , niſi mecum , ſic bonorum
tuorum contemplatio reficit nos quidem dulciter , ſed non
ſatiat perfecte niſi tecum .

Capitulum ſecundum.

1 Haec eſt animæ meæ aſſidua exercitatio: hinc aſſi-
duè ſcopo ſpiritum meum,& cum bonis , & ama-
bilibus tuis,quaſi pedibus,& manibus,& totis in-
nitens viribus ſurſum tendo ad te,in te ſumme a-
mor,ſummum bonum:ſed quanto tendo fortius: tanto retru
dor durius in terrã,in memetipſum,ſub memetipſo.Sic ergo
reſpiciens,& diſcernẽs & diiudicans meipſum,factus ſum mi
hi ipſi de meipſo laborioſa & tędioſa quæſtio:tamẽ domine,
certus ſum per gratiã tuam,deſiderium deſiderij tui,& amo-
rẽ amoris tui,habere me in toto corde, & in tota anima mea.
Huc vſque te faciente profeci , vt deſiderem deſiderare te,
& amem amare te, ſed hoc amaus quid amẽ neſcio. Quid eſt
enim amare amorem,deſiderare deſiderium? amore amamus
ſi quid amamus,deſiderio deſideramus,quicquid deſideram⁹.
Sed forſitan cũ amo amorem,non amo amorẽ,quo amo quod
amare volo:& amo quicquid amo,ſed me amantem cũ in do-
mino laudatur & amatur à me anima mea, quã proculdubio
deteſtarer,& odio haberẽ,ſi eam alibi,quam in domino,& in
eius amore inuenirem. Sed & de deſiderio quid dicemus? Si
dicam deſidero eſſe deſiderans,iam inuenio me deſiderantẽ.
Sed nunquid deſiderium tui deſiderantem, quaſi non habeã,
aut deſiderium maius quam habeam? Cum igitur hoc modo
deficiant,& caligẽt,& cæcutiant interiores oculi mei, oro vt
Gene.3.b. citius à te aperiantur,non ſicut aperti ſunt Adæ carnales o-
culi, vt videret confuſionem ſuam, ſed vt videã domine glo-
riam tuam: vt oblitus paruitatis & paupertatis meę,totus eri
gar,& ruam in amplexus tui amoris, videns quem amauero,
& amans quem videro:& moriens in me, viuere incipiam in
te,& bene mihi ſit in te,cui peſſimè eſt in ſe.Sed feſtina do-
mine, ne tardaueris.habet enim ſapiẽtiæ tuę gratia domine,
vel gratiæ tuæ ſapiẽtia, ſua cõpędia: & quòd rationis,vel ra-
tiocinatiõis nullis argumẽtis, nullis diſcuſſionib⁹, quaſi qui-
buſdã ſcalis cõſcenditur ad torrentẽ ſcilicet voluptatis tuæ,
ad plenum amoris tui gaudium. Cui hoc datum eſt fideliter K
quærens, fideliter pulſans,ſæpe repente ibi ſe inuenit. Sed ô
domine ſi quando quod quàm rarum eſt,me in aliqua huius
Mat.17.c. gaudij parte inuenio:clamo, vociferor. Domine bonum eſt
nos hic eſſe,faciamus hic tria tabernacula:fidei vnum,ſpei v-
num,amori vnũ.Nũquid neſcio quid dicam,cum dico,Bonũ
eſt nos hic eſſe:ſed repente cado in terram quaſi mortuus, &
reſpiciens nihil video,& me,vbi prius erã,inuenio,in dolore
ſcilicet cordis & afflictione ſpiritus, vſq; quo domine?vſq;
quo?Quãdiu ponã cõſilia ĩ anima mea?dolorẽ in corde meo
Pſal.12.d. per diẽ?quandiu non permanebit ſpiritus in hominibus:quia
Gene.6.d. caro ſunt,ſed venit,& vadit,& ſpirat vbi vult. Sed in cõuer-
Ioan.3.a. tendo dominus captiuitatem Sion facti erimus ſicut conſola
Pſal.125.d ti.Tunc replebitur gaudio os noſtrum,& lingua noſtra exul
Pſal.119. tatione . Interim heu mihi quia incolatus meus prolongatus
eſt:habitaui cum habitãtibus Cedar,multum incola fuit ani-
ma mea.Sed reſpondet mihi intus in corde meo veritas con-
ſolationis tuę,& conſolatio veritatis tuæ.

Capitulum tertium.

Est amor deſideri,&eſt amor fruitionis.amor deſi-
derij meretur aliquando viſionem, viſio fruitionẽ
fruitio amoris pfectionẽ. Gratias ago gratię tuæ,
qui loqui dignaris ad cor ſerui tui, & anxiis eius
quæſtionibus aliquatenus reſpondes, ſuſcipio, & amplector
hanc ſpiritus tui arram, & lætus expecto in arra promiſſio- L
nem tuã : deſidero itaq; amare te, & amo deſiderare . & hoc
modo curro,vt apprehendã in quo apprehenſus ſum,ſcilicet
vt qui amẽ te perfectè aliquando, ô prior nos amaſti amãde,
& amabilis domine. Sed eſt ne aliquãdo,aut alicubi domine
hic amoris tui perfectio? hæc in amore tuo beatitudinis con
ſummatio vt ſitiens anima ad deum fontem viuum , ſic ſa-
tietur,ſic impleatur, vt dicat, ſufficit.miror quicunque, vbi-
cunque ille ſit , ſi non deficit, ſi dicit, ſufficit. Sed vbi iſtius
ſufficientiæ eſt defectio,quæ poteſt eſſe perfectio?Nuſquam
igitur , & nunquam perfectio. Sed & iniuſti domine , nun-
quid regnum tuum poſſidebunt? Iniuſtus autem eſt,qui non
tantum deſiderat , & debitorem ſe ſentit & intelligit te a-
mare quantum ab aliqua creatura rationali poſſibile eſt a-
mari te. Conſtant beata illa Seraphin, quæ à vicinitate præ-
ſentiæ tuæ, à claritate viſionis tuæ ardentes & interpretan-
tur, & ſunt, plus amare te, quàm aliquis qui minor eſt in re-
gno cœlorum . Qui ſi in regno cœlorum non dicam mini-
mus , ſed nonnullus eſt vtique , tantum deſiderat amare te,
quantum ab aliquo vel potes amari , vel debes . & hoc for-
ſitan eſt,in quem deſiderant angeli proſpicere. Deſiderat er- 1.Pet.1.b
go beatus ille minor, quicunque ille eſt, tantum te amare, M
quantum amat quicunque plus eo amat non æmula infecta-
tione, ſed pia & deuota imitatione.Si verò & in amore pro-
ficit quanto fœlicius illuminatis oculis in interiora proce-
dit: tanto dulcicius ſentit & intelligit ſi ingratus non eſt &
iniuſtus , & te plus poſſe amari, & ſe debitorem plus amare,
vel quantum te amãt Cherubim & Seraphim. Sed qui deſide
rat quod aſſequi non poteſt,miſer eſt. Miſeria vero à regno
beatitudinis prorſus aliena eſt.aſſequitur ergo quod deſide-
rat quiſquis ibi aliquid deſiderat . Quid dicemus ad hæc?
quid inquam dicemus? Loquere obſecro domine quia audit
ſeruus tuus. Nunquid &magni , & parui omnes qui ſunt in
regno dei, vnuſquiſque in ſuo ordine amat, & amare deſide-
rat, & amoris vnitas non ſinit , vt ſit diuerſitas: dum amat,
cui datum eſt hoc ardentius.Minor autem in amore ſine inui
dia bonum vbicunque videt,amat quod ipſe ſibi deſiderat,&
habet vtique amorem quantuſcũque eſt quem in amante ha-
bet & amat.Nimirum amor eſt qui amatur qui ex magna bo-
nitatis ſuæ affluentia & natura amantes, & coamantes , gau-
dentes & congaudentes,pari implet gratia,licet diſpari men
ſura. & quanto ſe amantium ſenſibus largius infundit : tanto
eos ſui capaciores efficit, ſatietatem faciens , ſed ſine faſti-
dio , de ipſa ſacietate non minuens deſiderium , ſed augens,
remota omni anxietudinis miſeria. amor enim eſt vt dictum
eſt qui amatur, qui à voluptatis ſuæ torrente omne ab ama-
tore ſuo repellit vel in ſatietate faſtidium , vel in deſiderio
anxietudinis,vel in zelãdo inuidiæ miſeriam.Illuminans eos
vt dicit Apoſtolus à claritate in claritatem , vt in lumine Pſal.35.c
videant

A videant lumen, & in amore concipiant amorem.Hic eſt enim
fons vitæ qui ſemper fluit , & nunquam pereffluit . Hæc eſt
gloria,hæ ſunt diuitiæ in domo beati amatoris tui,quia prę-
ſto eſt deſideranti & amanti quod deſiderat , & quod amat.
Ideo & qui deſiderat ſemper amat deſiderare , & qui amat,
ſemper deſiderat amare, & deſideranti & amanti quod deſi-
derat & amat. Sic facis abundare ô domine ,vt nec anxietas
deſiderantem, nec faſtidium affligat abundantem. Et nun-
quid , obſecro domine , hæc eſt vita æterna de qua cantat
Pſal.138.d. pſalmus , Et vide ſi via iniquitatis in me eſt,& deduc me in
via æterna: hæc eſt affectio,hęc eſt perfectio,ſic ſemper ire,
Philip.3.c. hoc eſt peruenire.Vnde Apoſtolus tuus qui pauloante dixe
rat non quod acceperim aut perfectus ſim , ſequor autem ſi
comprehendam à quo comprehenſus ſum in Chriſto Ieſu:vn-
num autem quæ retro ſunt obliuiſcens , ad ea vero quæ ſunt
priora extendens me ad deſtinatum perſequor , ad brauium
ſupernæ vocationis dei in Chriſto Ieſu . Quicunque ergo,
inquit,perfecti ſumus hęc ſentiamus.

Capitulum quartum.

Et hoc eſt amare tuum? quo tu amas te amantes, à
dulcedine bonitatis tuę quam habes ad creaturam
tuã,amator,creator bone,inſpirare eis hoc deſide
riũ amãdi te, & amorẽ quo amant & deſiderare &
B amare te. Non enim afficeris ad nos vel à nobis cũ nos amas,
ſed es quòd es, qui ſemper ad ipſum es cui hoc eſt eſſe quod
eſſe bonum.Bonum autem tibi in te,& omni tuæ in te crea-
turæ.Nos autem à te ad te & inte afficimur,cum te amamus,
qui poſſumus miſero aliquo modo eſſe, & nõ amare te,id eſt
eſſe,& male eſſe: tibi autem qui ſemper idem es nihil acce-
dit, ſi amando proficimus ad te, nihil decedit ſi deficimus à
te . Cum autem nos amas non niſi propter te nos amas, cum
veriſſima ſummæ iuſtitiæ regula etiam nos nil amare permit
tat extra te. Et cum te poſſibile eſt amori domini amantis v-
bi magna occurrit gratia eo proficere,vt nec te nec ſe amans
Gene.1. propter ſe, & te & ſe propter te ſolum amet, & per hoc re-
formatur ad imaginem tuam ad quam creaſti eum,qui ex ve-
ritate præſtãtiſſime naturæ tuę,& natura veritatis tuæ,nec te
niſi propter te, nec angelum, nec hominem amare potes niſi
propter te. Et ô fœlicem & fœliciſſimam animam, quę deo
ſic à deo meretur affici , vt per vnitatẽ ſpiritus in deo ſolum
amet deũ, non ſuum aliquod priuatum,nec niſi in deo,amet
ſeipſum & deus in ipſo amet vel approbet quod amare vel
approbare debet deus , id eſt ſeipſum , imò quod ſolum de-
bet amari , & à creatore deo & à creatura dei . amoris enim
vel nomen vel affectus,nulli competit vel debetur , niſi tibi
C ſoli, ô vere amor & amande domine.Et hæc eſt in nobis vo-
luntas filij tui, hæc pro nobis oratio eius ad te deum patrem
Ioan.17.b. ſuum: volo vt ſicut ego & tu vnum ſumus, ita & in nobis ip-
ſi vnum ſint. Hic eſt finis, hæc eſt conſummatio,hęc eſt per-
fectio,hæc eſt pax, hoc eſt gaudium domini, hoc eſt gaudi-
um in ſpiritu ſancto , hoc eſt ſilentium in cœlo . Quandiu
quippe in hac ſumus vita hoc fœliciſſimæ pacis ſilẽtio in cœ
lo,id eſt in anima iuſti quæ ſedes eſt ſapientię aliquãdo frui-
tur affect⁹: ſed hora eſt dimidia vel quaſi dimidia, intẽtio ve
ro de reliquiis cogitationis diem feſtum perpetuũ agit tibi.
In illa vero beata & æterna vita de qua dicitur, Intra in gau-
Matt.25.b dium domini tui: ſola erit perfecta & æterna fruitio,& tan-
to fœlicior quanto iam remotis omnibus quæ hoc tardare
vel impedire videntur,amoris eius indiſſolubilis æternitas
irrefragabilis perfectio, incorruptibilis erit beatitudo.

Capitulum quintum.

Amor veni in nos , poſſide nos, diſpereant à facie
tua in nobis omnia fœditatis nomina,quæ à con-
cupiſcentia carnis & oculorum , & ſuperbia vitæ
huic innaſcuntur affectui: quaſi ſpuria quędã vitu-
lamina, affectui inq̃ qui amor in nobis dicitur & corrũpitur
ſępius iuſto morbis animę à te & ad te creatę:ad te ſolũ crea
tus & cõcretus & reluctãs noſter affectus legi naturali & re-
clamans,cogitur vocari luxuria,gula,vel auaritia,& his ſimi-
lia, qui incorruptus & in ſua permanens natura ad te ſolum
eſt domine,cui ſoli amor debetur.Eſt enim animæ rationalis D
amor,ſicut dicit quidam ſeruus tuus,motus vel quieta ſtatio,
vel finis vltra quem nihil appetat vel appetendum iudicet
voluntatis appetitus. Vltra te vero, vel ſupra te qui quærit
aliquid tanquam melius te, nihil eſt quod quęrit,quia nihil
eſt melius vel dulcius te.Ideo nihil efficitur recedendo à te,
qui ſolus amandus es vere, imò & fornicatur & luxuriat in
alienis affectibus,aliena vt dixi nomina habentibus:at verus
amor,vt dictum eſt,& ſæpe dicendum eſt ad te ſolum eſt do-
mine, in quo ſolo eſt quicquid vere eſt , vbi quieta & ſecura
ſtatio,quia deum timere timore caſto,& mãdata eius obſer-
uare , hoc eſt omnis homo.

Capitulum ſextum.

Recedat itaque ab anima mea omnis iniuſtitia,vt te
diligam dominum deum meum ex toto corde meo
& ex tota anima mea,& ex omnibus viribus meis:
recedat omnis zelotypia ne tecum aliquid amem,
quod propter te non amem.O vere vnice amor , & vere do-
mine:cum vero propter te aliquid amo non illud amo,ſed te
propter quẽ amo quod amo. Tu enim vere ſolus es dominus
cuius dominari ſuper nos, hoc eſt ſaluare nos:noſtrum vero
ſeruire tibi,nihil eſt aliud quam à te ſaluari.Quæ enim ſalus
tua ô domine cuius eſt ſalus,& ſuper populum tuum benedi- E
ctio tua,niſi quod à te accepimus vt amemus te, vel amemur
à te? Idcirco domine filium dexteræ tuę hominem quem con
firmaſti tibi Ieſum, id eſt ſaluatorem appellari voluiſti. Ipſe
enim ſaluũ faciet populũ ſuũ à peccatis eorũ, & non eſt alius Matth.1.d
in quo ſit ſalus,qui docuit nos amare ſe cũ vſq; ad mortẽ cru
cis prior ipſe dilexit nos, & lauit nos amãdo & diligẽdo,ſu-
ſcitãs nos, vt amemus eũ qui prior vſq; in finem dilexit nos,
hæc eſt iuſtitia filiorum hominum:ama me,quia amo te: ra-
rus autem eſt qui dicere poſſit,amo te vt ames me,hoc tu fe-
ciſti , quia ſicut clamat & prædicat ſeruus amoris tui, prior
dilexiſti nos,& ſic plane ſic eſt amaſti nos prior, vt amarem⁹
te,nõ q̃ egeres amari à nobis,ſed quia id adquod nos feciſti,
eſſe non poteramus niſi amando te . Ideoque multipharium Heb.1.a
multiſq̃ modis olim deus locutus patribus in prophetis,
nouiſſime diebus iſtis locutus es nobis in filio , in verbo tuo
quo cœli firmati ſunt & ſpiritu oris eius omnis virtus eorũ.
Loqui tuum in filio tuo non aliud fuit quam in ſole, id eſt in
manifeſto ponere tabernaculum tuum. Quantum & quomo-
do nos amaſti qui proprio filio non pepercíſti, ſed pro no-
bis omnibus eum tradiſti , qui etiam dilexit nos & tradidit
ſemetipſum pro nobis , hoc eſt verbũ tuum ad nos domine, Roma.8.
hic omnipotens ſermo,qui dũ mediũ ſilentiũ tenerent omnia Galat.2.d.
pfũdũ ſcilicet erroris,à regalib⁹ ſedibus venit,durus errorũ Sapi.18.c
debellator,& dulcis amoris commẽdator.Et quicquid fecit, F
quicquid dixit, in terris vſque ad opprobria,vſque ad ſputa,
& alapas,vſque ad crucem,& ſepulchrum,non fuit niſi loqui
tuum nobis in filio amore tuo prouocans & ſuſcitans ad te
amorem noſtrum . Sciebas enim creator animarum deus in
animabus filiorum hominum cogi non poſſe , ſed prouoca-
ri oportere affectum iſtum,ſimul etiam quia vbi coactio,iam
nec libertas:vbi nec libertas,nec iuſtitia. Tu autem dom
iuſte ſaluare nos volebas , qui nullum ſaluas nec damnas niſi
iuſte , ipſe nobis formans iudicium & cauſam ſedens ſuper Pſal.9.a.
thronum, & iudicans iuſtitiam , ſed quoniam tu feciſti vt o- Roma.13.c.
mne os obſtruatur, & ſubditus fiat omnis mundus deo,cum Roma.9.d
miſereris cuius miſereris,& miſericordiam præſtas cuius mi
ſertus eris, voluiſti ergo vt amaremus te:qui nec iuſte pote-
ramus ſaluari,niſi amaremus te: nec amare te poteramus niſi
procederet à te.Ergo domine ſicut Apoſtolus amator tui di-
cit & nos iam diximus, prior dilexiſti nos,& prius diligis o-
mnes dilectores tuos.

Capitulum ſeptimum.

Sed nos domine te diligim⁹ affectu amoris à te no
bis indito: tu vero conditor omniũ & affectuũ bo
norum,& animarum afficiendarum,nunquid acci-
denti vel incidẽti amoris affectu amas quos amas:
vel aliquo modo in aliquo afficeris,qui & omnes facis,& om

Universidad de Deusto
Biblioteca

G nia. Absit. Absurdum est, procul à fide, alienũ ab omniũ creatore. Quomodo ergo nos amas si nos amore non amas? Sed amor tuus bonitas tua est, ô summe bone & summum bonum, spiritus sanctus procedens à patre & filio, qui ab initio
Gene. 1. a creaturæ fertur super aquas, id est super mentes filiorum hominum fluctuantes, omnibus se offerens, omnia ad se trahens inspirando, aspirando, & noxia arcendo, prouidendo vtilia, deum nobis & nos vniens deo. Sic enim spiritus sanctus tuus qui amor dicitur patris & filij, & vnitas, & voluntas, per gratiam suam in nobis inhabitãs, & dei in nobis charita
Roma. 5. a tem commendans, & per ipsam ipsum nobis concilians: deo nos vnit per inspiratam nobis voluntatem bonam, cuius bonæ voluntatis vehementia amor dicitur in nobis, quo
Amoris definitio. amamus quod amare debemus, te scilicet. Nihil enim aliud est amor quàm vehemens, & bene ordinata voluntas. Amas ergo te ô amabilis domine in te ipso cum à patre & filio procedit spiritus sanctus, amor patris ad filium, & filij ad patrem, & tantus est amor vt sit vnitas: tanta est vnitas vt sit homousion, id est patris & filij eadem substantia. Amas & teipsum in nobis immittendo spiritum filij tui in corda nostra à dulcedine amoris, & vehementia inspi-
Rom. 8. c ratæ à te nobis bonæ voluntatis clamantem, Abba pater, sic nos efficiens tui amatores, imò sic teipsum in nobis amans: vt qui primum sperabamus, quia noueramus nomen tuum domine, & gloriabamur in te, qui diligebamus nomen do-
H mini in te. O domine iam per inspiratam nobis gratiam, per spiritum adoptionis tuæ, omnia quæ patris sunt nostra esse confidentes, ipso te nomine inuocemus per adoptionis gratiam quo filius tuus vnicus per naturam. Sed quia hoc abs te totum est: cuius amare, hoc est benefacere, à quo
Iaco. 1. c omne datum optimum, & omne donum perfectum à te est summe pater luminum: tu teipsum amas in nobis, & nos in te, cum te per te amamus, & in tantum tibi vnimur inquantum te amare meremur: & participes efficimur, vt dictum
Act. 17. g. est orationis illius Christi filij tui, volo vt sicut ego & tu vnum sumus, ita & ipsi vnum in nobis sint. Genus enim tuum
Psal. 81. b sumus domine: genus dei sicut dicit Apostolus tuus transfe-
1. Io. 3. a rens ethnici sententiam de malo vase in vas bonum, vt non nisi ipsam & vas bonum sapiat. Genus inquam sumus dei & dij filij excelsi omnes cognatione quadam spiritali magnam apud te vendicantes affinitatem, cum per spiritum adoptionis filius tuus vnum nobiscum nomen sortiri non dedignatur, & cum ipso & per ipsum præceptis salutaribus mo-
Matt. 6. b. niti & diuina iustitutione formati audemus dicere, Pater noster qui es in cœlis. Amas itaque nos, inquantum nos efficis tui amatores: & nos amamus te, inquantum à te spiritum tuum accipimus (qui est amor tuus) obtinens & possidens omnes affectionum nostrarum recessus, & perfecte eos conuertens in puritatem veritatis tuę, & veritatę puritatis tuæ, in plenum amoris tui consensum: vbi tanta fit coniunctio, tanta adhæsio, tanta dulcedinis tuæ fruitio, vt vnitas ab ipso domino nostro filio tuo vocetur, dicente, Vt sint ip-
Ioan. 17. b. si vnum in nobis, tantę dignitatis, tantæ gloriæ, vt subsequatur & dicat, Sicut ego & tu vnum sumus ô gaudium ô gloriam, ô diuitias, ô superbiam.

Capitulum octauum.

Abet enim sapientia & sui generis superbiam quę dicit: Mecũ sũt diuitiæ, & gloria, & opes superbę, & iustitia. Quid aũt est absurdius vniri deo amore, & non beatitudine? Beati enim vere & vnice, & singulariter & perfecte beati, qui verè & perfectè amant
Psal. 143. c te. Nullus aũt & nullo modo beatus, qui non amat te. Beatũ enim dixerunt populũ cui hæc sunt, sed mentiuntur, quia solus beatus cui est dominus deus eius. Quid enim est beatum esse, nisi non velle nisi bonũ: & omnia habere quæcũq; vult? Te igitur velle & vehemẽter velle quod est amare, & singulariter amare qui amari non dignaris cũ aliqua omnino re siue carnali, siue spirituali, siue terresti, siue cœlesti, quæ non ametur pro te, hoc demum est non velle nisi bonum, hoc est habere quæcunque vult omnia, quia habet te quis, inquantum amat te. Ergo & amore, & beatitudine vniti deo intelligimus, quod vere domini est salus, & super populum K
tuum, benedictio tua. Ideoque orationes nostras, vota, & sacrificia, & omnia nostra offerimus tibi pater assidue, per dominum nostrum Iesum Christum filium tuum, credentes & intelligentes ex te, à te, & ad te, per ipsum nobis esse, quicquid nobis bene est, à quo ipsum esse habemus. Quæ omnia per subministrationẽ spiritus sancti tui habitantis in nobis credimus, & intelligimus, quantum intelligere fas est, qui vt dictum est conformans sibi & vniens spiritum nostrum spirat in nobis quando vult, quomodo vult, quantum
Ioan. 3. d. vult: cuius sumus factura, creati in operibus bonis, existens sanctificatio nostra, iustificatio nostra, amor noster. Ipse enim est amor noster, quo ad te pertingimus, quo te amplectimur, alioquin ô incomprehensibilis maiestas, comprehensibilis esse videris animæ te amanti. Licet enim nullus sensus cuiuslibet animæ vel spiritus te comprehendat, tamen totum te quantus es comprehendit amor amantis, qui totum te amat quantus es, si tamen est totitas, vbi non est particularitas: si quantitas, vbi non est tantitas: si est comprehensibilitas, vbi hæc omnia non sunt. Sed cum te amamus afficitur quidem spiritus noster spiritui tuo sancto, per quem habitãtem in nobis charitatem dei diffusam habemus in cordibus nostris. Cunque amor tuus, amor patris ad filium, amor filij ad patrem, spiritus sanctus habitans in nobis
L ad te est quod est, id est amor, omnem captiuitatem Sion, id est animæ nostræ, omnes affectiones in se conuertens & sanctificans, amamus te, vel tu amas te in nobis, nos affectu, tu effectu, vnum nos in te efficiens per vnitatem tuam, id est ipsum spiritum sanctum tuum, quem dedisti nobis, vt sicut non est aliud patri nosse filium, nisi hoc esse quod est filius: nihil aliud filio nosse patrem, nisi hoc esse quod est pater. Vnde in Euangelio, Nemo nouit patrem nisi filius, Luc. 10. d.
& nemo nouit filium nisi pater. Et sicut spiritui sancto ni- Ioan. 14. a.
hil est aliud nosse, vel comprehendere patrem & filium quàm hoc esse quod est pater & filius. Ita nobis (qui ad imaginem tuam conditi sumus, & ab illa per Adam inueterati per Christum ad illam renouamur de die in diẽ) vt amantibus deum nihil sit aliud amare & timere deum, & mandata eius obseruare, quam esse, & vnum spiritum cum deo esse. deum enim timere & mandata eius obseruare, hoc est omnis homo adorande, tremende, benedicende, da eum nobis.
Psal. 103. d Emitte spiritum tuum & creabuntur, & renouabis faciem terræ. Non enim in diluuio aquarum multarum, ideò in perturbatione & confusione affectionum tam multarum, tam diuersarum, ad deum approximabunt. Iam satis domine duraverit catachlysmus iste: pœna filiorum Adæ. Adduc spiritum super terram, recedat mare, recedat antiquæ damnationis salsugo, & appareat arida, fontem vitæ sentiens: ve-
M niat columba spiritus sanctus, expulso teterrimo alite & cadaueribus suis incumbente: veniat inq̃ columba, ramo oliuę, id est ramo refectionis & luminis, pacẽ annuncias. Sanctificet
Gene. 8. b. nos sanctitas & sanctificatio tua, vniat nos vnitas tua, vt deo qui est charitas, velut cognata quadam affinitate per charitatis nomẽ sociemur, & per virtutem nominis vniamur. Sed interest domine quomodo quis te amet. Multi enim, sicut ait quidam à te illuminatus, amant veritatem lucentem, & non amant redarguentem, iustitiamque multi colunt affectu, à qua procul sunt effectu, approbantes eam, & amantes eam in se ipsa, non autem exercentes in seipsis. Nunquid isti vere te amant? Philosophi mundi huius olim eam coluerunt & affectu amoris, & effectu operis, intantum vt diceretur de eis ab eis, Oderunt peccare boni virtutis amore. Sed conuincuntur iustitiam non amasse qui non amauerunt te, à quo fons & origo, & in quem finis & recursus veræ iustitiæ, & sine quo omnes iustitiæ hominum, sicut pannus menstruatæ. non enim habebant fidem quæ per dile-
Esa. 64. c ctionem operatur, licet affectatum quendam amorem, & opera quædam haberent honestatis, quæ quia ex fonte veræ iustitiæ non prodibant, nec in veræ iustitiæ finem ibant, tanto desperatius errabant, quanto fortius extra viam currebant. via enim pater Christus tuus qui dixit, Ego sum
Ioan. 14. a. via, veritas & vita.

Capitulum

A *Capitulum nonum.*

Veritas ergo tua, vel vita ad quã itur, per quam itur, veram & simplicem nobis describit formam diuinæ & veræ philosophiæ, dicẽs ad discipulos suos:
Ioan. 15. b Sicut dilexit me pater, & ego dilexi vos. Manete in dilectione mea. Si præcepta mea seruaueritis manebitis in dilectione mea, sicut & ego præcepta patris mei seruaui, & maneo in eius dilectione. Ecce dilectus dilecti, sicut in
Psal. 118. n Psalmo legitur. Cum pater diligit filium, & filius manet in dilectione patris vsque ad plenam mandatorum eius obseruationem, rursumque dilectus dilecti cum dilectus discipulus diligit magistrum Christum, vsque ad obseruationem omnium eius mandatorum, & vsque ad mortis necessitatem non perdit hanc voluntatem, in illuminatione veritatis & amoris eius, rebus omnibus & idoneis ad bonum & pronis ad malum, & inter vtrunque mediis bene vtens in bono, quod proprium est christianę virtutis. Est enim virtus, sicut iam ante dictum est, bonus vsus liberæ voluntatis, opus vero virtutis, bonus illarum rerum vsus, quibus etiam male
Deut. 6. a. vti possumus. Exinde ne mancã sit charitas, docemur amare proximum secundum legem charitatis puram, vt sicut
Matt. 5. g. deus non nisi seipsum amat in nobis, & nos ipsum didicimus
Mar. 12. c. amare in nobis, ita & proximum sicut nos incipiamus
Luc. 10. c. amare in quo solum deum amamus sicut in nobis ipsis. Sed
Ioan. 13. d vt quid domine tot verba? Sed nuda est domine & gelida
Ro. 13. c. & algens misera anima mea & desideras calefieri tui amoris calore. Ideo vestem non habens panniculos hos vndecunque collectos contraho & consuo ad tegendam nuditatem meam, & non vt sapiens illa Sareptana duo ligna, sed furculos istos minutos, de deserti mei vastitate, de cordis
B mei spaciosa colligo vanitate, vt aliquando ingrediar in tabernaculum domus meæ, & faciam mihi de pugillo farinæ,
3. Re. 17. b. & de hydria olei vt comedam & moriar, vel non tam cito moriar, imò domine non moriar, sed viuam & narrem opera domini. Stans igitur in domo solitudinis, quasi onager
Psal. 117. c solitarius & habitaculum habens in terra salsuginis, & attrahens ventum amoris mei, os meum aperio ad te domine, & attraho spiritum. Et nonnunquam domine quasi clausis oculis ad te inhianti mittis mihi in os cordis quod non
Osee. 8. c licet mihi scire quid sit. Saporem quidem sentio, dulcem adeo, suauem adeo & confortantẽ, vt si perficeretur in me nihil vltra quærerem, sed eum accipiens, nullo corporis visu, nullo animæ sensu, nullo spiritus intellectu, aduerte re me permittis quid sit. Cum accepero, tenere & ruminare volo, & diiudicare eius saporem, sed statim transit. deglutio quidem illud, quicquid illud est in spem vitæ æternæ, sed operationis eius virtutem diu ruminando omnibus animę meæ venis & medullis quasi vitalem quendam succum
C optabam transfundere: vt ab omnibus aliis affectionibus desiperet, & illud solum & semper saperet, sed festinat transire. Et cum de inquisitione eius, vel acceptione, vel vsu, formata quædam lineamenta memorię gestio arctius impressa committere, vel etiam memoriam labilem scripto iuuare, re & experimento cogor discere, quid illud sit quod in euangelio dicis de spiritu, & nescis vnde veniat aut quo vadat.
Ioan. 3. a. Quæcunque enim quasi quibusdam lineamentorum figuris commendare curaui memoriæ, quorum quasi quodam reductu cum voluero, illuc me recolligam, ac per hoc subesse mihi velim posse quotienscunque voluero, audiens à domino, Spiritus vbi vult spirat, & sentiens etiam in me, quia non quando ego volo, sed quando ipse vult spirat: omnia illa mortua inuenio, & insipida, & ad te solum leuandos esse oculos fons vitæ, vt in tuo solo lumine videam lumen. Ad te igitur domine, ad te sunt, & sint oculi mei ad te, in te, de te proficiant omnes animæ meæ profectus: & cum defecerit virtus mea, quæ nulla est, post te anhelent omnes defectus eius. Sed interim quandiu me differs, quandiu miseram, & anxiam, & anhelantem post te animam meam protrahis? Absconde me obsecro in abscondito faciei tuæ à
Psal. 30. f. conturbatione hominum, & protege me in tabernaculo tuo à contradictione linguarum. Sed iam asinus reuocat, & pueri perstrepunt.

D *Capitulum decimum.*

Vnc ergo domine, plena fide, te deum colo, vnum te omnium principium & sapientiam qua sapiens est quæcunque anima sapiens est, & ipsum donum quo beata sunt quæcunque beata sunt: te vnum deum colo, adoro, benedico: te ex toto corde meo, ex tota mente mea, & ex omnibus viribus meis, vel amo vel amare desidero, quisquis angelorum, vel bonorum spirituum te diligit, scio quia & me diligit, diligentem se in te, quisquis in te manet, & potest sentire preces vel affectiones humanas: scio quòd in te me exaudit, in quo & ego eorum gloriæ congratulor. Quisquis te habet bonum suum, in te me adiuuat, nec mihi tui participi potest inuidere. Solius enim apostatæ spiritus est, nostram miseriam suam facere lætitiam, nostrum bonum suum damnum, nimirum quia à communi omnium bono, & vera beatitudine lapsus, non est subditus veritati, priuato suo gaudens, & commune omnium odiens bonum. Te igitur, deus pater, quo creatore viuimus, te sapientia patris per quam reformati sapienter viuimus, te sancte spiritus, quem & in quo diligentes beate viuimus, & beatissime viuemus, vnius substantię trinitatem, vnum deum, à quo sumus, per quem sumus, in quo sumus, à quo peccando discedimus, cui dissimiles facti sumus, à
E quo perire non permissi sumus, principium ad quod recurrimus, forma quam sequimur, gratia, qua reconciliamur, adoramus & benedicimus tibi gloria in secula seculorum, Amen.

EIVSDEM DE NATVra & dignitate amoris diuini.

Capitulum primum.

Ars est artium ars amoris, cuius magisterium ipsa sibi retinuit natura, & deus author naturæ. ipse enim amor à creatore inditus nisi naturalis eius ingenuitas adulterinis aliquibus affectibus præpedita fuerit, ipse inquam se docet, sed docibiles sui, docibiles dei. Est quippe
Ioan. 6. e amor vis animæ naturali quodam pondere ferens eam in locum vel finem suum. Omnis enim creatura siue spiritualis, siue corporea, & certum habet locum quo naturaliter fertur, & naturale quoddam pondus quod fertur. pondus enim vt ait quidam vere phi- F
losophus, non semper fert ad ima, ignem sursum, aquam deorsum, sic & de cæteris. Nam & hominem agit pondus suum naturaliter spiritum ferens sursum, corpus deorsum, vnumquodque in locum vel finem suum. Quis e-
Gene. 3. d nim corporis locus? terra, inquit, es, & in terram ibis. de spiritu vero in libro sapientiæ: & reuertetur, inquit, spiritus ad eum, qui creauit eum. Vide hominem dissolu-
Psal. 145. e tum, quomodo totus pondere suo fertur in locum suum, cum res bene & ordine suo procedit spiritus redit ad deum, qui creauit eum, corpus ad terram, nec in terram solum, sed in elementa, ex quibus compactum & formatum erat. Cum enim quiddam in eo terra, quiddam aqua, & quiddam aer sibi vendicet cum naturalis compactionis naturalis sit dissolutio, pondere suo vnumquodque recurrit ad suum elementum, & tunc plena facta est dissolutio, cum horum omnium in locum suum facta fuerit restitutio. Quæ vtrum corruptio, vel putredo, & non potius, vt dictum est, resolutio melius vocanda sit iudicet qui vult. Et cum horum nihil à naturæ suæ tramite aberret, sola misera anima, & degener spiritus cum per se naturaliter contendat, peccati vitio corrupta nescit vel difficile discit ad suum redire principium. Naturali quidem pondere suo semper eo impellitur cum beatitudinem desiderat, beatitudinem somniat non nisi beatus esse quærit. Beatus autem ille & non alius: cuius est dominus
Psal. 32. c

Universidad de Deusto
Biblioteca

G deus eius, sed beatitudinem querens non in regione sua, nec in via sua longe aberrat à naturali intentione sua. Ideoque amissa doctrina sua naturali, opus iam habet doctore homine qui de beatitudine quę naturaliter queritur amando doceat, admonendo vbi, & quo, in qua regione, qua via, queratur.

Amor ergo vt dictum est ab authore naturæ naturaliter est animę humanæ inditus, sed postquam legem dei amisit ab homine est docendus. Non est autem docendus vt sit tanquā qui non sit, sed vt purgetur, & quomodo purgetur, & vt proficiat, & quomodo proficiat, vt solidetur, & quomodo solidetur: docendus est. Nam & fœdus amor carnalis fœditatis suæ olim habuit magistros, in eo quòd corrupti erant & corrumpebant tam perspicaces, tam efficaces, vt ab ipsis fœditatis amatoribus & sociis, doctor artis amatoriæ recantare cogeretur, quod intemperatius cantauerat, & de amoris scribere remedio, qui de amoris carnalis scripserat incendio, qui in amoris incentiua vel vetera quasi per quendam pruritum execranda, vel in noua inuenienda toto se effuderat ingenio. Non vtique amoris carnalis feruorem videbatur ille docere, qui tam in docendis quàm in eo qui docebat sine quouis rationis temperamento naturali quodam igne æstuabat, sed naturalem eius vim in disciplinatis quibusdam disciplinis in quandam erudiebat lasciuam insaniam, & superuacuis quibusdam fomentis luxuriæ in quandam perurgebat insanam lasciuiam. in illis enim prauis & nequam hominibus ex superfluenti carnalis concupiscentiæ vitio, totus deperierat ordo naturæ. Quippe cum debito naturæ ordine spiritus eorum naturali pondere suo, amore suo, vel sursum ferri, & redire ad deum deberet, qui creauit eum carnis humiliatus illecebris, non intellexit, & comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis, factique sunt de quibus diceretur. Non permanebit spiritus meus in hominibus istis, quia caro sunt. In quorum persona factum est, inquit, cor meum tanquam cera liquescens in medio ventris mei. In angusta quippe corporis parte, cor locatum est, vbi quasi medium superiorum sensuum arcem, & corporis inferioris sicut populi humilioris quasi quandam regeret & dispensaret rem publicam, totamque circunquaque cogitatuum & actionum regionem ad concupiscentiæ carnalis ignem degenere quādam mollitie liquescens, totum defluxit in ventrem & in medium ventris, videlicet, non sapiens nisi ea quæ ventris sunt, & de ventre in ventris inferiora omnia confundens, omnia degenerans, omnia adulterans, amoris naturalem affectum peruertens in brutum quendam carnis appetitum: non solum quæ non licet appetentem cum contumeliis corporis in passionibus ignominiæ, sed adeo oblitum suæ antiquæ generositatis, vt qui creatus erat deo soli, à corruptis & corruptoribus suis æstimetur esse potius luxuriæ naturale domicilium & vitiorum omnium prostibulum. Infœlices, qui in tantum natura reclamante sibi viluerunt vt animæ suæ locum qui proprius dei creatoris erat, & nulli creaturę communicabilis sedem satanæ, sedem spurcitiarum, & omnis immunditiæ constituerent.

Psal. 48.c. *Gene. 6.a.* *Psal. 21.b* *1.Cor.2.d.* *Roma.1.c.*

Capitulum secundum.

ACturi igitur de amore prout dederit ipse cuius amori operis ipsius sudat intentio, primum quasi à primordiis ipsius narrationis seriem inchoātes, quasi per succedentes sibi ętates profectuum eius processum ordiamur vsque ad senectam vberem, quæ non est plena senilis doloris, sed plena misericordiæ vberis. Sicut enim secundum ætatum incrementum vel decrementum puer mutatur in iuuenem, iuuenis in virum, vir in senem, secundum qualitatum mutationes, etiam ætatum nomina mutantes: sic secundum virtutum profectum voluntas crescit in amorem. Amor in charitatem, charitas in sapientiam. Nec debet latere de amore, de quo agimus, quibus ortus sit natalibus, qua nobilitatis linea insignis habeatur, vel quo oriundus loco. primus igitur eius natiuitatis locus deus est. Ibi natus, ibi alitus, ibi prouectus, ibi ciuis est non aduena, sed indigena. à deo enim solo amor datur, & in ipso manet, quia nulli nisi ipsi & propter ipsum debetur. Porro si de natalibus eius agitur cum trinitas deus hominem crearet ad imaginem suam, quandam in eo formauit trinitatis similitudinem in qua & imago trinitatis creatricis reluceret, & per quam nouus ille mundi incola, simili naturaliter ad simile recurrente, principio suo, creatori suo indissolubiliter inhæreret, si vellet, ne multiplici creaturarum varietate illecta, abstracta, distracta, creata illa trinitas inferior à summæ creatricis vnitate recederet. Etenim cum in faciem noui hominis spiraculum vitæ spiritualem vim, id est intellectualem quod sonat spiratio & spiraculum: & vitalem, id est, animalem quod sonat nomen vitæ infudit, & infundendo creauit: in eius quasi quadam arce vim memorialem collocauit, vt creatoris semper potentiam & bonitatem memoraret, statimque & sine aliquo moræ interstitio, memoria de se genuit rationem, & memoria & ratio de se protulerunt voluntatem. Memoria quippe habet & continet quo tendendum sit, ratio quid tenendum sit, voluntas tendit, & hæc tria vnum quiddam sunt: sed tres illæ efficaciæ, sicut in illa summa trinitate vna est substantia, tres personę: in qua trinitate sicut pater est genitor, filius genitus, & ab vtroque spiritus sanctus, sic ex memoria ratio gignitur, ex memoria & ratione voluntas procedit. Vt ergo deo inhæreret creata in homine rationalis anima, memoriam sibi vendicat pater, rationem filius, voluntatem ab vtroque procedentem, ab vtroque procedens spiritus sanctus. Ecce quibus orta natalibus voluntas, cuius natiuitatis, cuius adoptionis, cuius dignitatis, cuius nobilitatis. Quæ cum præueniente & cooperante gratia spiritui ipsi sancto qui patris & filij amor est & voluntas bono sui assensu incipit inhærere, & vehementer incipit velle quod deus vult. Et quod volendum memoria suggerit, & ratio & vehementer volendo efficitur amor. Nihil enim aliud est amor quam vehemens in bono voluntas, per se enim voluntas simplex est affectus, sic anima rationali indutus vt sit capax tam boni quam mali, bono replendus cum adiuuatur à gratia: malo, cum sibi dimissus deficit in semetipso. Ne enim à creatore aliquid animæ deesset humanæ libera in vtramuis partem data est ei voluntas, quæ cum adiuuanti concordat gratiæ, virtutis accipit profectum, & nomen, & amor efficitur: cum sibi dimissa se ipsa secundum seipsam frui vult, sui in seipsa patitur defectum: & quot habet vitia tot vitiorum sortitur nomina, cupiditatis, auaritiæ, luxuriæ, & alia huiusmodi. Primo itaque profectu suo voluntas quasi in Pythagoricæ literæ biuio libera constituta si secundum dignitatem naturalium suorum erigitur in amorem, secundum naturalem virtutum suarum ordinem de amore, vt dictum est, in charitatem de charitate proficit in sapientiam. Sin autem nullo ordine sui, iusta tamen ordinatione dei, præcipiti acta ruina, tenebris confusionis obruta sepelitur in inferno vitiorum nisi à gratia ei fuerit subuectum. Si vero in ima inferni relicta sursum cœperit gressum attollere, & gratiam sequens deducentem & enitentem, & adulta fuerit in amorem, iam in iuuentutis constituta fortitudine à spiritu timoris quo hactenus vt puer timebat, pœnam in spiritum pietatis, incipit proficere in eum à quo incipit iam nouam gustare gratiam, pie iam incipiens amare deum & colere, de quo scriptum est: pietas est cultus eius. Hic ergo iuuenis non ætatis sed virtutis naturalem fortitudinem exerat, & virtutem nec iuuentutis, licet à ratione ea vetetur corrumpere naturalia perdat incentiua. Quibus si insaniunt qui corrumpunt, qui in imagine pertranseunt, quorum spiritus vt spiritus bestiarum vel pecorum, quorum carnes iuxta prophetiam vt carnes sunt asinorum, multo magis eos qui in veritate sunt amoris & spiritualibus eius aguntur incentiuis in spiritualis iuuentutis feruore suo licet modo insanire. Grauis enim opprobrij res est in naturam, si plus in deterius proficere possunt eius coruptores quam in bonum veri amatores.

Ezec.23.c.

Capitulum

Capitulum tertium.

AVdi sanctam insaniā: Siue mēte, inquit Apostolus excedim⁹ deo, siue sobrij simus nobis. Vis ad hęc audire insaniam: Si dimittis, inquit, eis peccatum, dimitte: sin autem, dele me de libro vitæ. Vis aliam Ipsum audi Apostolum, Optabam, inquit, anathema esse à Christo pro fratribus meis. Nonne quędā mentis bene affectæ sana quædā videtur insania, cū impossibile sit effectu habere fixū in affectu pro Christo anathema velle esse à Christo. Hoc ad sancti spiritus aduentum apostolorum fuit ebrietas hæc Pauli insania, cum diceret ad eum Festus, Insanis Paule. Mirūm ne erat si insanire pronunciabatur, qui in ipso mortis periculo ipsos iudices suos à quibus pro Christo iudicabatur, ad Christum conuertere nitebatur. Non hanc insaniam multæ literæ in eo faciebant, sicut dicebat rex veritatem intelligens, sed dissimulans, sed vt dictum est sancti spiritus ebrietas in qua & in paruo, & in magno similes eos sibi facere gestiebat, qui eum judicabant. Et vt cætera omittam, quę maior, quæ tragis inopinata insania quàm hominem relicto seculo desiderantem & ardentem inhærere Christo pro Christo rursum necessitate obedientiæ & charitatis fraternæ inhærere seculo: tendentem in cœlum semetipsum mergere in cœnum. Hic est Beniamin adolescentulus qui in mentis suæ excessu nec se nec suum aliquid sentit, sed eum solum in quem totus excessit. Hac insania insani erant martyres inter tormenta ridentes. Cur hic non dicam quod in feruore lasciuiæ suæ lasciuus poeta dicebat, Insanire libet. Hic ergo licet emineat feruor iuuenilis, & feruens religionis cursus, qui quanuis adhuc in hoc statu nec habeat nec habere debeat, frænum tamen patitur rationis. feruorem enim nouitiorum non docent illæ misericordes in se ipsum discretiones, & discretionum dispensationes, facilesq; indulgentię suę iudicio. Non tamen recusandæ sunt alieno: A seipso in seipsum rigida debet esse censura, & districta seueritas: ad regentem autem vel consulentem paternam vel fraternam charitatem, & pietatem, lenis & obediens in omnibus humilitas. Si alterū desit, vel in desidę & tepido non spero cursus perseuerantiam, vel in principio timeo ruinam, propter quòd tota debet esse discretio nouitij, stultum se in omnibus pro Christo facere: & ex alieno pendere arbitrio, maxime si seniorem talem habet de quo certū est, quòd à deo discit quod hominem docet: vbi tamen proficienti & obedienti non facile præsumenda est iudicandi licentia, quandiu manifeste nil contra deum præcipitur, donec longa, & patiens experientia intellectum super his dabit auditui, ad eam itaque maxime se semper obedientiam studeat exercere, de qua scriptum est: Castificantes corda nostra in obedientia charitatis, hæc est enim dei voluntas & bene placens, & perfecta, ad hæc autem obtinenda, & conseruanda continua appetenda sunt præsidia sedulæ & longanimis orationis: in qua tanta sit fides vt speret omnia, tanta deuotio, vt deum videatur cogere tantus amor vt omnia quæ petit in ipsa oratione se sentiat obtinere, Tam benigna humilitas, vt in omnibus non suam, sed dei voluntatem in se fieri præoptet. Studeat etiam habere hic talis & amplectatur cordis puritatem, corporis munditiam, silentium vel verbum ordinatum: oculos stabiles & non sublimes: aures non prurientes, victum & somnum sobrium, & qui faciat non impediat boni operis diætam: manus continentes: gressum item: non ridendo cordis prodere lasciuiam, sed leniter subridendo gratiam: meditationes spirituales & assiduas: opportunas lectiones, & non curiosas: ad maiores subiectionem: ad seniores, reuerentiam: ad iuniores dilectionem: non desiderare præesse, amare subesse, omnibus cum quibus est, velle prodesse: non seueritate obrui, non lenitate exinaniri, in vultu serenitatem, in corde ad omnes habere dulcedinē, in opere gratiam, hic etiam locus & tempus est voluptates amputandi, vitia omnia extirpandi, voluntates frangendi vt cæteris non voluntatibus, sed voluntatum simulachris precisis & amputatis sicut adulterinis quibusdam & sponte nascentibus ramusculis, spes proficiendi augeatur, naturali & verę voluntati.

1.Cor.5.c. Exo.32.g. Rom.9.d. Act.26.f.

Ingens humilitatis fructus.

Capitulum quartum.

ILlę enim non tam sunt voluntates quam appetitus animæ, cōcupiscentia scilicet carnalis, concupiscētia oculorum, & ambitio seculi. Hic qui plus amat plus curat hic labor, hic opus est multorum sudorum, opus multorum laborum: maxime cum adhuc amor cæcus quod facit faciat, sed nesciat adhuc vnde veniat, aut quo vadat: & sic huiusmodi operetur affectibus, sicut cæcus manibus, qui manibus quidem operatur, sed nec manus videt qui bus operatur, nec opus quod operatur. Sicut enim si videns quis in aliquod opus erudiat non videntē, trahit docendum, curuat, erigit, & disponit in artē eū agēs suscepti operis: sic per omnia quę supra dicta sunt, cęc⁹ amor extrinsec⁹ in quandā vitę, & morum formatur honestatem. Cū vero interioris hominis substantia longo disciplinę vsu emollita plene poterit imprimi & informari in eorum formam, tunc fructum pacatissimum operabitur salutis, tunc in re non in spe horū omnium & similium percipit vtilitatem. Quęcunque enim obseruanda texuimus, nondum sunt in affectu, sed in desiderio & rationis magisterio: & de his omnibus humiliter adhuc cantat ad deum: Concupiui desiderare iustificationes tuas. Sicut tamē dixi de cæco quanuis adhuc non videat oculus: non cesset operari manus, vt qui proficere vult in magno, fidelis sit in minimo: & in eo in quo ex conditoris largitate iam prærogatum habet ius potestatis, officium exhibeat bonæ volūtatis, in corpore scilicet proprio faciat quod dicit Apostolus: Humanum dico propter infirmitatē carnis vestrę. Sicut enim exhibuistis membra vestra seruire immunditię & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitię in sanctificationem, ac sic dicat cum amor in charitatem transierit, cum anima perfectam suam adepta fuerit puritatem, tunc vobis dicam vel indicam longe aliud quid & diuinum. Nunc interim accipite istud humanum, vt sicut in tempore veteris negligentiæ & peccati, liberi fuistis iustitiæ, iustitię in nullo, in omnibus autem peccato exhibētes mēbrorū officium, & hoc ad iniquitatē, sic amodo exhibeatis membra vestra seruire iustitiæ in sanctificationē: in quo si fidelis vt dictum est apparuerit, incipiet in seipso experiri, quod Dauid dixit. In nomine tuo leuabo manus meas. Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea. Si enim spiritu facta carnis mortificauerit, si deum in opere suo glorificauerit, ex hoc anima adipe gratiæ, & pinguedine sancti spiritus repleta, renouari incipit spiritu mentis suæ, & induere nouum hominem, qui secundum deum creatus est in iustitia & sanctitate veritatis. Ex hoc enim iam rerum facies noua ei incipit apparere, charismata meliora (in quorum æmulatione hactenus laborauerat) familiarius ei aperire corpus, sanctis humiliatum disciplinis, ex consuetudine iam bona in spontaneum spiritus seruitium transire: noui hominis interior facies de die in diem renouari, & vsque ad speculanda dei bona reuelari iam frequentes & improuisæ theophaniæ, & sanctorum splendores animam continuo laborātem desiderio incipiunt refocillare, & illustrare: quia sapientia occurrens in viis hilariter sicut dicit Iob, abscondit lumen in manibus, & precipit ei vt rursus aduenīat, & annunciat de ea amico suo, quod possessio eius sit, & ad eam possit ascendere. Ex quo iam diu laborans anima insolitas quasdam & dulces affectiunculas incipit colligere, in quibus tenere requiescit cum adsunt: cruciatur, cum auferuntur, & non redeunt ad votum. Sicut enim ruri enutrita & ruralibus assueta cibariis, cum affectiones has, quas diximus quasi in primo ingressu aulæ regiæ cœperit degustare, nonnunquam ignominiose depulsa, violenter expulsa, in domū paupertatis suæ, virū vltra redire adquiescit, & frequenter ad ianuā recurrēs, importuna, improba, & anxia, sicut inops, sicut mēdica, sperās, suspirās, inspicit, suspicit si quid sibi porrigatur, si quādo aperiatur, & aliquādo improbitate & importunitate sua, sic euincit omnia obstacula & transgreditur: vt vsque ad interiorem sapientiæ mensam precipiti transiliēs desiderio, impudens, & illico re explenda assideat conuiua & audiat. Comedite amici & inebriamini charissimi.

1.Ioan.2.b. Psal.118.c. Rom.6.c Psal.62.b. Roma. 8.c Iob.36.d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G

Capitulum quintum.

EX hoc iam innascitur sanctæ paupertatis amor, latendi studium, odium secularium distractionum, orationis vsus, psalmodia frequens. Sed graue, nisi impediatur, occurrat tentationis impedimentum: quod multorum cursum vsque huc prosperum & fœlicissimum vel grauiter retardet, vel retro nonnunquam in quandam teporis ignauiam reflectat. Quod enim à patre pio in via accipit ne deficiat, sic incipit habere quasi sufficiat: & hic proficiendi metam constituens vbi desiuit proficere, ibi incipit deficere. Quinetiam conculcans gratiam dei, & vanam de ipsa contra ipsum sibi fabricans fiduciam, vel in ore, vel in corde iactat se non vsque quaque à deo derelictum, totiens sibi iudicium manducans & bibens, quotiens visitationis & consolationis à deo accipit gratiam, & inde non in domini, sed in voluntatum suarum executionem præsumit fiduciam. Inimici domini, ait Psalmista, mentiti sunt ei, & erit tempus
Psal.80. d eorum in secula. Et cibauit illos ex adipe frumenti, & de petra melle saturauit eos. Audi cibatos, & audi inimicos, audi saturatos, & audi mentitos, audi non solum frumentũ, sed adipem frumenti, non petram, sed mel de petra, occultam scilicet & diuinam sacramẽtorum gratiam, de qua saturati perhibentur, qui inimici conuincuntur, quòd si non fuissent inimici nõ tam cito potuissent saturari. Qui enim saturatus est, nõ plus petit quam accipit, quia plenus est: & quod habet, ei
H satis est, hoc est, post primam illuminationem, vt ait Apo-
1.Pet.2.a stolus, post gustum doni cœlestis, post participationem spiritus sancti, post gustum nihilominus boni verbi dei virtutũq; futuri seculi voluntarie peccando post acceptam noti
Heb.10.f tiam veritatis rursum sibimetipsis filium dei crucifigendo cõculcare & sanguinem testamenti pollutum ducere in quo sanctificati sunt & spiritui gratię contumeliam facere? Quid enim aliud est filium dei crucifigere quàm facere mala, vt veniant bona? confidenter peccare & cruci Christi quicquid peccant imponere? O si audiant quod sequitur, terra sæpe superuenientem imbrem bibens & generans herbam opportunam his à quibus colitur accipit benedictionem à domino, proferens autem spinas & tribulos reproba est, & maledictioni proxima, cuius finis est in combustionem. Sed redeamus ad meliora vt ait ipse Apostolus & viciniora saluti. Iam ergo bonæ spei iuuenis cuius deus iuuentutem incipit lætificare, crescere incipit, in virum perfectum, in mensura ætatis plenitudinis Christi. Iam enim amor incipit confortari, & illuminari, & transire in affectum & nomen maioris virtutis, & amplioris dignitatis. Amor quippe illuminatus
I charitas est, amor à deo, in deo, ad deum. Charitas au-
Laus charitatis. tem deus est, deus inquit charitas, breuis est laus, sed concludens omnia. Quicquid de deo potest dici, potest dici & de charitate, sic tamen vt considerata secundum naturas doni, & dantis, in dante nomen sit substantiæ, in dato qualitatis, sed per emphasim donũ etiam charitatis deus dicatur, in eo quòd super omnes virtutes virtus charitatis deo cohæreat, & assimiletur. De charitate quid dicemus? audiuimus famam eius, non nouimus eam, non vidimus eam: Apostolus eam nouit, qui excellentiorem viam eam appellans, in laudẽ eius totũ se effudit, dicens. Et adhuc excellẽtiorem viã
1.Corin.13 vobis demonstro. Si linguis hominum loquar & angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum veluti æs sonans, aut cymbalum tinniens. Et si habuero prophetiam, & nouerim mysteria omnia & omnem scientiam, & si habuero omnem fidem ita vt montes transferam, charitatem autem non habeam, nihil sum. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas & tradidero corpus meum ita vt ardeã, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest. Charitas patiens est, benigna est, charitas non æmulatur, non agit perperam, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, non inflatur, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati, omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet, charitas nunquam excidit, siue prophetiæ euacuabuntur, siue linguæ cessabunt, siue scientia destruetur, nunc autem manet fides, spes, charitas, tria hæc. Maior autem his est charitas, hoc est iugum domini suaue, & onus leue, onus quod portantem portat, & leuigat onus leue euãgelij, suaue eis quibus dicit ipse domin⁹, K
Ioan.15.b. Iam non dicam vos seruos, sed amicos meos. Qui enim prius portare non poterat præcepta legis, postea leuia sunt præcepta euangelij, per cooperantem gratiam. Qui primum non poterat implere, Non occides, postea leue habet pro fratribus animam ponere, & sic de reliquis, sicut cum iumento imponitur onus graue & refugit quasi importabile, adducitur quadriga volubilis, id est euangelium discurrens per totum mundum & onus quod quasi graue refugiebat primũ, postea sine labore trahit duplicatum. Sic auicula quæ implumis est & sine alis seipsam non potest portare, pondere plumarum & alarum addito, aduolat sine labore, sic & panis durus qui per se transire nõ potest adiectone lactis vel alterius liquoris collabilis fit in gutture. Amor ergo prius habuit conatum & aliquem affectum: charitas effectum. Iam enim tanto leuius operatur charitatis manus quanto eam adiuuat illuminatus oculus. Primum quidem operamur per manum, deinde manu tergimus oculum, vnde dicit, A mandatis tuis intelle-
Psal.118. xi. iam enim incipit opera sua intelligere, & affectiones discernere, iam sic afficitur virtutibus vt sicut deo hoc est esse quòd bonum esse, sic iam iustæ & sanctæ animæ non aliter sit esse quàm sanctę, & iustæ, & piæ esse: Sãctæ, in semetipsa: iustæ, ad omnes: piæ, ad deum. Ex augmento enim gratiæ dei sic inficit iustam animam iustus affectus, vt iam in nulla sui parte vel cogitatuum vel affectuum, vel actuum sciat vel L
possit esse nisi iusta, in toto suo, in omni eo quod est iustitiæ plene & indissolubiliter affecta. Vnde dicit Apostol⁹, Charitas nunquam excidit: aliquando quidem titubat, vel deuiat
1.Cor.13.c affectionis vel operis effectus, quãdiu in hac vita non potest videre charitas, nisi ex parte & per speculum in ænigmate, sed integer tamen semper & solidus in sua virtute suus permanet affectus.

Caput sextum.

ALiud quippe est affect⁹, aliud affectio. Affectus, est qui generali quadam potẽtia & perpetua quadam virtute firma & stabili mẽtem possidet, quam per gratiam obtinuit. Affectiones vero sunt quas varias varius rerum & temporum affert euentus. infirmitas enim carnis ex vitio primæ originis sæpe offendit, sæpe cadit, sæpe lædit, grauiter & læditur mente interius dolente, & patiente, potius quàm agente, quod perperam foris geritur, nec tamen charitatem perdente: sed ex charitate gemente & clamante ad deum, Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Vnde dicit Apostolus, Ego, inquit, mente seruio legi dei, carne autem legi peccati. Et rursum, *Roma.7.d* M
Nõ ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum: itaque quisquis ille est, sicut dicit beatus Ioannes, secundum *1.Ioan.3.b* hoc quod natus est ex deo, id est secũdum interioris hominis *& 5.a.* rationem, in tantum non peccat, inquantum peccatum quod corpus mortis foris operatur, odit potius quam approbat semine spiritualis natiuitatis quo ex deo natus est, eum interius conseruante. Quod etsi interim aliquando incursu peccati læditur, & atteritur, radice tamen charitatis in altum defixa, non perit. Imò statim fœcundius & viuacius conualescit in spem boni fructus, & surgit. Sic enim dicit beatus Ioannes. Omnis enim qui natus est ex deo peccatum non facit: *1.Ioan.3.b.*
quoniam semen ipsius in eo manet, & non potest peccare qui ex deo natus est. Notanda vis verborum. Non, inquit, peccatũ facit quod patitur, potius quàm facit, qui natus ex deo: & non potest peccare perseuerando, scilicet in peccato, dum legi dei cum mente seruit, etiam carnem festinat subigere, quæ tentatione & peccato incurrente legi peccati videbatur seruire. Petrus cum peccauit, charitatem non amisit, quia peccauit potius in veritatem quàm in charitatem, cum se *Mat.26.g* non esse mentitus est in ore, cuius totus erat in corde. Idcoque negationem falsitatis continuo lachrymis lauit veritas charitatis. Sic & Dauid cum peccauit, charitatem non *2.Re.11.a.* perdidit, sed obstupuit quodam modo in eo charitas: ad vehementẽ tẽtationis ictum & charitatis in eo nequaquam facta est abolitio, sed quasi quædam soporatio, quæ mox vt ad *2.Re.12.c.* vocem arguentis prophetæ euigilauit, continuo in illam ardentissimæ

A dentissimæ charitati confessionem erupit: Peccaui domino, & continuo audire meruit: dominus transtulit à te peccatum tuum, non morieris, adhuc in laude charitatis, amor in fide, & spe, charitas in se ipsa est & per se ipsam: potest etiã esse, vt fides & spes sint sine charitate. Vt autem charitas fidem & spem in se non contineat, non potest esse. fides enim quod amatur esse asserit, spes promittit: amat igitur, qui in fide & spe amat, sicut amari potest, quod creditur tantum & speratur: charitas creditum & speratum iam habet, iam tenet, iam complectitur. amor igitur fidei & spei deum videre desiderat, quia amat: charitas quia videt, amat. Ipsa enim est oculus, quo videtur deus, habet enim anima etiam sensus suos, habet visum suum vel oculum, qui videt deum. Sicut enim corpus habet suos quinque sensus, quibus animę cõiungitur vita mediante: sic & anima suos quinque sensus habet,
Rom.12.a quibus deo coniungitur, mediante charitate. Vnde dicit A-
Ephe.6.d. postolus. Nolite conformari huic seculo, sed renouamini nouitate sensus vestri, vt probetis quę sit voluntas dei bona, & bene placens, & perfecta. hic ostenditur quia per sensus corporis veterascimus, & huic seculo cõformamur, per sensum vero mentis renouamur in agnitionem dei, in nouitatem vitæ, secundum voluntatem & beneplacitum dei. Quinque enim sunt corporis sensus animales, vel corporales, quibus anima corpus suum sensificat, vt ab inferiori incipiam tactus, gustus, odoratus, auditus, visus. Similiter quinque sunt B
sensus spirituales quibus charitas viuificat animam, id est amor carnalis parentum, amor socialis, amor naturalis, amor spiritualis, amor dei: per quinque sensus corporis, mediante vita corpus animæ coniungitur: per quinque sensus spirituales, mediante charitate, anima deo consociatur.

Capitulum septimum.

EActui comparatur parentum amor, quia affectus iste prõptus omnibus & quodammodo grossus & palpabilis, sic se omnibus naturali quodam occursu præbet & ingerit, vt effugere eum non possis, etiam si velis. Tactus enim sensus est totus corporalis qui ex quorumlibet corporum coniunctione conficitur, si tamẽ vnũ eorum aut vtrunque viuat, vt tactus esse possit. Sicut enim quoquo te verteris, corpus tuũ non potest esse sine tactu: sic nec anima tua sine hoc affectu, propter quod in scripturis amor iste non multum commendatur, imò ne sit nimius coercetur dicente domino, Si quis non odit patrem suum aut matrẽ suã, non potest meus esse discipulus. Secũdo gustui cõparat amor socialis, amor fratern⁹, amor sanctæ & catholicæ
Psal.132.a. ecclesiæ, de quo scriptũ est. Ecce quam bonũ & quam iucundum habitare fratres in vnũ. Quia sicut per gustũ vita administratur corpori, sic illi mandauit dominus benedictionem C
& vitam vsque in seculum: gustus enim licet corporaliter exerceatur, saporem tamen introrsus generat, quo anima afficitur, propter quòd corporalis quidem maxime hic sensus, sed tamen ex parte aliqua etiam animalis esse comprobatur. sic & amor socialis, quia ex corporali cohabitatione in vnũ ex similitudine professionum, ex parilitate studiorum, aliisque huiusmodi causis confœderatur, mutuisque officiis enutritur, maxime animalis esse videtur: sed tamen ex magna parte & spiritualis est, quia sicut sapor est in gustu, sic affectus fraternæ charitatis flagrat in affectu, de quo scriptũ est:
Psalm.132. Sicut vnguentum in capite quod descendit in barbam, barbam Aaron, quod descendit in oram vestimẽti eius, sicut ros Hermon qui descendit in montem Sion. Tertio odori comparatur amor naturalis, qui naturaliter ex ipsius naturæ similitudine & consortio absque omni spe recompensationis onem hominem diligit, qui ex occultis naturæ recessibus veniens, & animæ se ingerens nihil humanum ab eo patitur esse alienum. sensus autem iste magis animalis esse videtur quàm corporalis, id est odoratus, quia ad creandum eum interius corpus nihil agit præter leuem instrumenti sui vãrium attractũ. & licet haustus per corpus animam tantũ afficit, non corpus, sic & amor naturalis magis spiritualis esse videtur quàm animalis, quia præter solum connaturalis humanitatis respectum, non consanguinitas, non societas, nec aliqua in eo omnino necessitudo huiusmodi consideratur. Quarto auditui comparatur amor spiritualis, amor inimicorum. auditus e- D
nim nihil interius, id est intra corpus operatur, sed exterius quodam modo, id est ad aures pulsans animam euocat vt exeat & audiat. Sic & amorem inimicorum in corde nulla vis naturę nullius alicuius necessitudinis suscitat affectus, sed sola obedientia quæ per auditum significatur. Ideoque amor iste spiritualis dicitur. Ideo etiam quia ad filij dei similitudinem & filiorum dei proficit dignitatem dicente domino:
Matth.5. Benefacite iis qui oderunt vos, vt sitis filij patris vestri qui in cœlis est, & reliqua. Quinto visui comparatur amor diuinus. visus enim principalis est sensus. vt enim inter oẽs affectiones principatũ obtinet amor diuinus, ita à visu oculorũ cæteri sensus videre dicuntur, cum solus videat oculus. Dñs enim tange & vide, gusta & vide, sicq; de reliquis, sicque ab *Locus corruptus.* amore diuino cætera dicũtur amari, quæ bene amantur: cum luce clarius constet nil debere amari, nisi propter deum, nec amari rẽ quæ propter aliud quid amatur, sed id potius quod amatur vnde est à quo omnis paternitas in cœlis & in terra nominatur. Visus vis quædam est animæ mera & potens & *Ephe.3.b* pura, sic & amor diuinus potens est, quia magna operatur: sed est purus, quia sicut ille ait, nihil inquinatum in eum incurrit. Non enim dignatur deus amari cum aliqua alia re, quæ propter ipsum non amatur. Visus item in eminenti corporis arce & insigni capitis loco positus, & secundum ipsius corporis formam infra habet, & ordine, & dignitate, & vir- E
tutis potentia omnia cæterorum sensuum instrumenta, ipsosq; sensus quos, vt ita dicam, amabiliores, propinquiores: quos vero corporales, remotiores. infimus enim omnium & cæteris ignobilior, tactus, licet communis esse videatur totius corporis, tamen propriæ manuum est. Sic mens quæ caput est animæ & principale ipsius mentis, sedes esse debet amoris dei, vt sub se habeat, & regat, & illustret, cæteros amores, nec sit in eis quod se abscondat à calore eius, & lumine eius, quos quidem spiritualiores habens propinquiores, quos vel carnaliores & animaliores, remotiores, cum dile-
Psal.18.b. xerimus dominum nostrum ex toto corde nostro, & ex tota *Deute.6.a* anima nostra, & ex omnibus viribus nostris, & proximum nostrum sicut nos ipsos. Visus vt diximus in digniori corporis loco sedem habens etiam super ipsam animalitatis virtutẽ aliquid moliri videtur: & mentis vel memoriæ quantum fas est gestit imitari virtutem, vno horæ momento medium cœli peruolans, in vno momenti puncto, plurima terrarum stadia transuolans: sic & illuminatus amor dei, suam in anima christiana sedem obtinens ad quandam diuinæ potentiæ simi
litudinem eam prouehit, dum omnem creaturam angustam & breuem imò nullam videri facit, ad comparationem dei;
dum confidit sua esse omnia, quæ patris sunt, dum omnia ei *Roma.8.e* cooperantur in bonum, dum siue Paulus, siue Cephas, siue mors, siue vita, siue omnia quæ eius sunt, & fidelis viri totus mundus diuitiarum est. F

Capitulum octauum.

VIsus ergo ad videndum deum naturale lumen animæ, ab authore naturæ creatus charitas est. Sunt autem duo oculi in hoc visu ad lumen quod deus est videndum naturali quadam intentione semper palpitantes, amor, & ratio. Cum alter conatur sine altero nõ
à deo proficit, cum inuicem se adiuuant, multum possunt, sci- *Canti.4.c* licet cũ vnus oculus efficiuntur de quo dicit sponsus in Canticis, Vulnerasti cor meũ ô amica mea in vno oculorũ tuorũ. In hoc autem plurimum laborant suo vnusquisque modo, quod alter eorum, id est ratio dum videre non potest nisi in eo quod non est, amor autem non adquiescit, requiescere nisi in eo quod est. Quid est enim quod ratio omni conatu suo possit apprehendere, vel inuenire de quo dicere audeat, hoc est deus meus intantum enim solummodo potest inuenire, quid est inquantum inuenit, quid non est. Habet etiam ratio suos quosdam tramites certos, & directas semitas quibus incedit. Amor autem suo defectu plus proficit sua ignorantia plus apprehendit. Ratio ergo per id quod non est, in id quod est videtur proficere, amor postponens, quod non est, in eo quod est, gaudet deficere. Cum tamen vt dixi inuicem se adiuuant & ratio docet amorem, & amor illuminat rationem,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G rationem, & ratio cedit in affectum amoris, & amor acquiescit cohiberi terminis rationis. Magnum quid possunt. Sed quid est quod possunt? Sicut proficere proficiens in hoc & hoc discere non potuit, nisi experiendo: sic nec communicare potest inexperto, quia sicut dicitur in sapientia: In gaudio eius nō miscebitur extraneus. Ratio maiorē habet sobrietatem, amor beatitudinem, inde quippe processit, & naturaliter in suum spirat principium. Ex hoc iam animam suauitate hactenus & deliciis amoris tenerè enutritam, sed & nonnunquam paterne pietatis disciplinis attritam. Ex hoc iam inquā fortis vt mors dilectio peruadit dulci amoris gladio ab amore & affectu seculi sic occidens eam funditus & interimēs sicut mors interimit corpus. Intantum vt dici de ea possit, quòd de Enoch scilicet quod nō inuenitur in seculi actibus, *Gene.5.c* *Heb.11.d.* quia transtulit eum deus, sed corpus morte sua mortificatur ab omnibus sensibus suis: anima autē morte sua proficit magis, & viuificatur, & roboratur, in suis fortiter, & constanter & prudēter incedens iam in semitis suis, omnibus & gressibus & quocunque, hactenus ignorādo, dubitando, & palpando, vix audebat tēdere pedem boni assensus: fortitudo enim simplicis, via domini. à seculi ergo actibus, & affectibus, sic mortificatur sicut Paulus apostolus, Mihi, inquit, mūdus crucifixus est, & ego mundo, Cum enim alter non curaret de altero: cum suis ligati affectibus, ad se inuicem non poterant *Gala.6.d* H vel curabant accedere, sibi inuicem crucifixi erant Paulus & *Philip.3.d.* mundus. Sed tamen cū Pauli conuersatio tota esset in cœlis, non recusabat quandocunque necessaria erat hominibus in *Philip.1.c.* terris, propter quod cum gemitu dicebat. Cupio dissolui & esse cum Christo. Multo enim melius, & ô quàm melius est esse cum Christo: esse enim Christum cum Paulo, sicut & ipse dixit, Ecce ego vobiscum sum vsque ad consummationē seculi, sic inquam esse Christum cum Paulo, magna Pauli securitas: esse vero Paulum cum Christo, vel hic per contemplationem, vel ibi per beatitudinis præsentiam, beata & gloriosa Pauli fœlicitas. Charitas ergo dei sursum eum attollebat, Charitas vero proximi infra eum premebat, quasi à collo dependens. Vnde sequitur & dicit, Permanere autem in carne necessarium propter vos. Affectus ergo charitatis deo indissolubiliter inhærens & de vultu eius omnia iudicia sua *Rom.12.d.* colligens vt agat vel disponat exterius sicut voluntas dei bona & bene placens & perfecta dictat ei interius: dulce habet in vultum illū semper intendere, & sicut in libro vitæ leges in eo sibi legere viuendi, & intelligere, illuminare fidem, roborare spem, suscitare charitatem: iam enim & spiritus sanctus euidenter sanctam edocet animam, quid, quomodo, sit faciendum: & spiritus fortitudinis vires, vel virtutes subminI nistrat faciendi: spiritus consilij disponit. Et cum animo illi vacat, deo inhærere, deo efficitur similis per deuotionis pietatē, & voluntatis vnitatem. Cum vero ad homines & humana redire compellitur, à lege vultus dei & exhilaratam faciem in oleo charitatis dei, tam factis quàm dictis, & etiam glorificatione quadam & gratia exterioris hominis refert ad homines ipso suo bonitatis quodam habitu, & gratia sibi eam (2) exigit vel efficit apud eos reuerentiam, vt etiam in promptu habeat, in quo voluerit eorum obedientiam. Nam & si ex occulto illo ad vitia delinquentium & corruptos mores *Exo.34.d.* errantium, aliquando exiens ex veritate, & seueritate iudi- *Sap.11.d.* ciorum vultus dei quasi facies cornuta apparet, & terribilis, vbi visa fuerit à corrigendis secundum insolubilem veritatis legem, omnia agi & disponi in pondere, & mensura: creditur charitati & ira illa, charitatis itelligitur disciplina: ideo rotæ in quibus est spiritus vitæ, semper eunt in voluntatē domini perficiendā, nec reuertuntur ad faciendā suam: si iubentur præesse, præsunt in solicitudine, si jubentur subesse, in humilitate: si aliquibus coesse, in charitate. Si prælati sunt, sunt sicut patres ad filios: si subiecti, vt filij ad patres suos: si conuiuētes, omniū seruos se faciūt: pius ad oēs affect⁹: dulcis in bono cōsensus: occursus in hilaritate: cohabitatio in gratia: discessus in ostensione charitatis: ad minores quouis modo mitis affectio cum opere: ad patres amor vsque ad subiectionem: ad maiores, reuerentia vsque ad seruitutem: non quæ sua sunt querunt, sed quæ sunt omnium. Et ad hæc omnia quęque lex illa summa ordinauerit, facile habent & membra corporis, & bonam voluntatem commodare, cum spi- K ritus sancti arram, & pignus acceperint seruitutem istā creaturæ, & membrorum suorum in breui transituram in adoptionem & reuelationem filiorum dei.

Capitulum nonum.

SEd veniamus ad eam quam dicit Apostolus societatem spiritus & laudem disciplinę, ad bonum illud & iucundum cohabitationis fraternę in vnum *Philip.2.d* vbi mandat dominus benedictionem & vitam, de quo dicit dominus. Nolite timere pusillus grex, quoniam pla- *Luc.12.d* cuit patri vestro dare vobis regnum. Laus ergo huius disciplinæ ab apostolis sumpsit exordium, qui sicut à domino didicerant, vel à spiritu sancto, cuius virtute nuper ex alto fuerant induti, modum conuiuendi sic sibi instituerunt, vt esset multitudinis cor vnum, anima vna, & omnia communia, *Acto.4.f.* & essent vnanimiter semper in templo. hanc apostolicæ institutionis formam quidam æmulantes non habent domos, vel diuerticula, nisi domum dei, domum orationis: omnia quæcunque faciunt, in nomine domini faciunt, simul habitantes vno ordine, vna lege viuentes, nil habentes proprium: nec ipsa corpora sua, nec voluntates in potestate sua habentes. simul dormiunt, simul surgunt, simul orant, simul psallunt, simul & legunt: fixum & immobile propositum eorum obedire præpositis suis & subiacere eis. Ipsi vero peruigilantes pro eis quasi rationem reddituri pro animabus eorum L re ipsa, ipsis prædicant, quod in Hieremia populo Israel, Go- *Hier.40.c* dolias legitur prędicasse. Ego pro vobis respondebo Chaldęis qui veniunt ad vos. Vos autem colligite frumentum, vinum & oleum in vasis vestris, & habitate in vrbibus vestris securi. Risumque cordis sui, & gaudium Isaac quotidie deo pro eis immolantes filium liberæ, filium repromissionis, reseruant, & conseruant Ismael filium seruitutis, cum propter eos fructum negligunt spiritus, & seruiendo ipsorum saluti actibus seruitutis eorum omnes postponunt affectus profectuum suorum, ipsis vero perpetuum prædicantes sabbatum, à curis seculi, à necessitatum anxietatibus reddunt alienos. Coactis enim in breui necessitatibus ipsis paruo viuitur, vilitas in vestibus, sobrietas in victu, & cęteris omnia præfixæ legis terminata limitibus, vt nec plus habeat quis q̄ licet habere, & sufficiat omnibus, nec plus habere libeat si habent quod liceat habere. Nunquid nō ista est nō terrestris, sed cœlestis paradisus? Si in ista paradiso solis prælatis permittitur manducare assidue de ligno scientiæ boni & mali, id est disputationem administrare discretionis, de subditis vero quorum est obedire non discernere. Si quis illud tetigerit, morte moriatur. Omnes omni tempore studeant oris silentio, inuicem cordis loquuntur affectu. Crebris eorum qui prę- M sunt exhortationibus oleū additur camino, licet plus ipsi mu tuo se excitent exemplo, honore, & obsequio, inuicem certatim se pręueniunt secundum Apostolū in prouocatione se *Hebr.10.d* charitatis inuicem prouocantes, inuicem susципientes. Nullum inter se patiuntur esse solitarium, ne dicat ei Salomon: vę soli. solitarium eum deputant qui in conscientia sua per confessionem non vult habere socium, vel qui nouis & solitariis adinuentionibus suis conturbat societatem fratrum, si quando res exigit & permittitur de rebus animæ vel corporis inire colloquium. Sin autē mitius vbiq; silentium, ad studiū orationis tanta & tam continua vbique deuotio vt locus orationis omnis sicut locus diuinę dominationis: psalmorum tam pia, tam consona, tam feruens melodia: vt vitæ, & morū, & bonorum affectuum, non musicæ, sed charitatis regulis melos cōpositū quadam similitudine cōsonantiæ deo repræsentare & sacrificare videantur. In communibus pietatis studiis, in quadam etiam vultuum, & corporum, & habitū gratia inuicem, in seipsis bonitatis diuinæ videntes prędentiam tanto se affectu complectuntur, vt sicut Seraphim in amorē *Esa.6.b* dei, alter ardeat ex altero, nec vllo modo satis esse possit deferenti quodcūque alter defert alteri. Hæc est specialis charitatis schola, hic eius studia excoluntur, disputationes agitantur solutiones non ratiocinationibus tantum quātum ratione & ipsa rerum veritate & experientia terminantur. hic qui in proficiendo lassus est si resident ad sarcinas quas adhuc de

A de suis & cohabitantium sarcinis & necessitatibus secum trahit, nec morietur, nec retro regredi, nec vltra procedere lege compellitur. Et si fideliter residens, hic sarcinas custodierit, in triumpho victoriæ parum ei erit dissimilis qui vlterius processerit. Nonne locus est sarcinarum, vbi patimur eos qui per potentiam nos opprimunt, quasi caput nostrum conculcantes, inimicos supra dorsum fabricantes; filios quasi in medio cordis amplexibus vulnerantes, foris pugnæ, intus timores, quotidiana imò continua omnium solicitudo. *Psal.128.a* Sed adhuc habet Idithum, quod transiliat, adhuc grandis restat via, ascendenti in montem domini, & ad domum dei Iacob: Vlterius tamen procedere fas non est, cum sarcinis, sed & senectuti sua debetur reuerētia. ex hoc enim iam senectus incipit, sed venerabilis non annorum, sed virtutum numero computata spirans sapiēti maturitatem & requiem laborum, quasi emeritæ militiæ præmium. Suscipiens enim sapientia proficiendi iter perficiendum, charitatem quidem non abiicit, nō deserit, sed prouehit, sed tantū pertensum habet, vt dictum est, sarcinas eius portare, q̄ æquis iam intendens rebus parare se & aptare conatur, ad intrandum in gaudium domini sui. Odit ergo curas quascunq;, & si quando aliquos suscipit labores, sed laborum nō amat solicitudines: vires quidem non deficiunt ad portādum, sed refugit impedimentum. Excitans ergo in hoc proficiendi gradu dominus, & prouocans sanctam animam ad intrandum, vt dictum est, in gaudium suum: Diliges, inquit, dominum deum tuum ex toto corde tuo, *Deute.6.a* B & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex tota mente tua.

Capitulum decimum.

VAtuor in deum à nobis & toti exigūtur affectus, in eo quod dicit, Ex toto corde tuo, totam sibi vē dicat voluntatem: in tota anima, totum amorem: in omnibus viribus, virtutem designat charitatis: in tota mente, fruitionem sapientiæ. Primum enim ad deum voluntas animam mouet, amor promouet, charitas contemplatur, sapientia fruitur. Sapientia vero digne in mente constituitur. Quæ cum ideo mens dicatur, quod meminit, vel eminet in anima: bene illi ascribitur virtuti, quæ super omnes eminet virtutes animæ. Est enim mēs, vis quædam animæ qua inhæremus deo & fruimur: fruitio autem hęc, in sapore quodam diuino est, vnde & à sapore sapientia. Sapor autem iste in gustu quodam est. Gustum autem istum digne nemo po- *Psalm.33.b* test exprimere, nec est qui meretur gustare: Gustate & vide- *1.Pet.2.d.* te quoniam suauis est dominus. hoc gustu secundum Apostolum gustatur dei verbum, gustantur etiam diuitiæ seculi venturi. Iam ergo de gustu isto, qui saporem habet illum, in quo sapientia sapit, subtilius inquirendum est, primumq; dicēdū: quia licet per gradus ad arcem sapientię venerit, qui ascendit: tamen nisi vbique in omni gradu vsque ad vltimum, sa- *Prou.15.b.* pientia (sicut ipsa dicit in libro sui Salomonis) quærentes se *Canti.3.a.* queisset & occurrisset in viis, ostendens se hilariter, nec voluntas mouisset: nec amor promouisset: nec charitati contē- C platio, nec sapientiæ prouenisset fruitio. Itaque sicut cœperamus, prosequamur de gustu. Corpus Christi vniuersa est ecclesia, tam veteris quàm noui testamenti. In huius corporis capite, id est primā & antiquiori & superiori parte quæ est primitiua ecclesia, quatuor sunt sensus, visus, auditus, odoratus, & tactus. Oculi sunt angeli propter contemplationis subtilitatem: aures, patriarchę propter obedientiæ virtutem: nares vel odoratus prophetę, propter absentium notitiam: tactus vero communis est sensus. Omnes hi sensus ante mediatoris aduentum in capite erant, sed languebant in feriori corpore emortuo propter vnius sensus absentiā, id est gustus, sine cui? adminiculo, nec viuere corpus poterat, nec sensus suæ vim viuacitatis obtinere. Quicquid enim ad totius corporis spectat alimentum cunctis sensibus, vniuerso corpori appone, subpone, circumpone, si solus gustus deerit, quid proderit? infunde auribus, intrude naribus, vel per quanuis aliam partem obesse poterit, prodesse non poterit. Gustum autem quædam sequitur saporis dulcedo, quam in interiori suo sentiens anima modo quodā singulari & cęteris sensibus incōmunicabili quę suscipit, cūcta discernit, & diiudicat, seq; omnesq; sensus vegetat, & cōfirmat: gustus vero in capitis & corporis confinio, id est in gutture positus, velut vtrunque D connectēs, eum designat qui per conditionem carnis paulominus est minoratus ab angelis, & Moyse, & Helia, cæterisq; patriarchis, & prophetis. Per exhibitionem patientię & humilitatis minorem se quodammodo fecit, & humiliorem, cū illi potenti virtute dei & suos prosternerent inimicos, ipse vero suos doceret discipulos: Si quis percusserit te in dexte- *Matt.5.f.* ram maxillam, prębe ei & alteram. Hic enim post prophetas *Luc.6.f.* veniens & patriarchas, limes quidam legis & gratię, capitis & corporis, per mysteria humanitatis suæ, & passionis, & resurrectionis, quæcunque in lege, & prophetis, & psalmis, & hymnis salubria, quæcunque corpori vitalia, vel vtilia, quasi quoddam ipsius os degustans, id est intelligens & per se intelligenda corpori traiiciens homo Christus, interiori quodam diuinitatis suæ sapore (quæ sapiētia nobis factus est *1.Cor.1.d.* sapientia dei Christus) sapida ea habet, nobisque facit sapida vel vtilia. In se enim viuens, & per se totum corpus vegetans & conformans gaudium sibi: gaudiū angelis facit de cō summatione corporis, gaudiū patriarchis & prophetis de visione diei suę, sicut ipse dicit, Abrahā pater vester exultauit, *Ioan.8.e.* vt videret diem meum, vidit & gauisus est: gaudium vniuerso corpori & vitam, ita vt quodam mentis tripudio vniuersali illo tactu, spirituali viuificati & confirmati clamemus. Quod vidimus & audiuimus & manus nostrę contrectaue- *1.Ioan.1.a.* runt de verbo vitæ. Ideoque in omnibus orationibus nostris subiicimus, Per Christum dominum nostrum: vel quia omnes orationes nostras & sacrificia ad deum patrem dirigimus E per eum, sicut per mediatorem nostrum: vel quia quicquid speramus à patre luminum, omne datum optimum, & omne donum perfectum, non per aurem, non per nares, sed per ipsum petimus in fundi os nostrum, & gustum nostrum & sa- *Iaco.1.c.* pientiam nostram: vt sumenti possit esse proficuum. Hic est gustus, quē in Christo facit nobis spiritus intellectus, intellectus scilicet scripturarum & sacramentorum dei. Vnde cum post resurrectionē suā dominus discipulis apparuit. Tūc, inquit euangelista, aperuit illis sensum vt intelligerent scriptu- *Luc.24* ras. Cum enim scripturarū interiorē sensum & virtutem mysteriorum & sacramentorum dei cœperimus, non solum intelligere, sed etiam quadam, vt ita dicam, experientiæ manu palpare, & tractare, quod nō fit nisi quodā cōscientiæ sensu, & experientię disciplina intelligētis: imò vt plus dicā, intus in semetipsa legētis, & sentientis bonitatem dei & virtutem quam potenti bonitate cum efficaci virtute in filiis gratię, opus ipsius gratiæ operatur. Tūc demum sapiētia quod suum est exequitur, tūc quos dignos vndicat vnctione sua, docet de omnibus. Tunc appositio bonitatis sigillo dei, omnia nostra pcta vel pacata vnctione illa, & emollita imprimit & cōformat. Et si qua dura, si qua rigida inuenerit, inculcat & infringit, donec lætitia salutaris dei recepta, & sapiētię spiritu principali confirmata sancta anima, læta ad deum decantet, *Psalm.50.c* Signatū est super nos lumē vultus tui domine, dedisti lętitiā in corde meo. Vnde & dominus, Hæc est, inquit, vita æterna, F vt cognoscant te solum verum deum, & quem misisti Iesum Christum. Beata scientia in qua continetur vita æterna: vi- *Ioan.17.a.* ta ista ex illo gustu, quia gustare, hoc est intelligere. Ex hoc gustu per hunc saporem in hac sapientia minimus ille Apostolorum satiatus, exhilaratus, confirmatus. Mihi, inquit, *Esa.3.b.* minimo omnium sanctorum data est hæc gratia, in gentibus euangelizare inuestigabiles diuitias Christi, & illuminare omnes quę sit dispensatio sacramenti absconditi à seculis in deo, qui omnia creauit: vt innotescat principibus & potestatibus in cœlestibus per ecclesiam multiformis sapientię dei, secundum præfinitionem seculorum in Christo Iesu domino nostro, in quo habemus fiduciam & accessum in confidentia per fidem eius: & post pauca, Huius, inquit, rei gratia flecto genua ad patrem domini nostri Iesu Christi ex quo omnis paternitas in cœlo & in terra nominatur, vt det nobis secundum diuitias gloriæ suæ virtutem corroborari, per spiritum eius in interiori homine habitare Christum per fidem in cordibus vestris, in charitate radicati & fundati, vt possitis comprehendere quæ sit latitudo, longitudo, sublimitas, & profundum. Libet hic aduertere, si forte in sensu apostolicæ sapientiæ aliquatenus penetrare possimus.

Capitulum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G

Capitulum undecimum.

CONtra quatuor dei debemus duo. quatuor sunt in deo potentia, sapientia, charitas, & veritas vel æternitas, quodvnum est. Nihil enim vere est nisi quod incommutabile est, ad quæ duobus modis respondere nos conuenit: potentiæ, quę potest nos punire: & sapientię, quam nil potest latere. Debemus timorem verum, id est quem non impedit torpor securitatis, vel refugium simulationis. Simulatio est vel quando fingimus laborem in præcepto, vel quado irrationabilem misericordiam simulamus in deo. Charitati & veritati debemus amorẽ verum, id est quem non impedit tepor affectionis vel scrupulus suspitionis. Charitati enim quid debetur nisi charitas? veritas vero charitatis, & charitas veritatis omnem remouet scrupulũ suspitionis. Suspitionem autem dico ne non amet charitas, ne
Ephe.3.b decipiat veritas, ne defluat æternitas. Vnde Paulus, vt possitis comprehendere cum omnibus sanctis quæ sit longitudo, latitudo, sublimitas, & profunditas. In sublimitate nota potentiam, in profundo sapientiam, in latitudine charitatem, in longitudine æternitatem, siue veritatem. Et hæc est crux Christi. Et alibi idem Apostolus exprimens euidentius summæ in nobis sapientiæ virtutem. Propterea, inquit, & ego audiens fidem vestram quæ est in deum, & dilectionem in o-
Ephe.1.c mnes sanctos, non cesso gratias agens pro vobis, memoriam
H vestri faciens in orationibus meis vt deus (domini nostri Iesu Christi pater) gloriæ det vobis spiritũ sapiẽtię & reuelationis in agnitiõe ei⁹, illuminatos oculos cordis vestri vt sciatis quæ sit spesvocationis eius in sanctos, quæ diuitiæ gloriæ hæreditatis eius in sanctis, & quæ superemiẽs magnitudo virtutis eius in nos, qui credimus secundũ operationẽ potentiæ virtutis eius, quam operatus est in Christo suscitans illum a mortuis. Cum ergo orante Apostolo & exaudiente deo datur nobis spiritus sapientiæ & reuelationis in agnitionem eius, id est vt agnoscamus eum, & sapiamus eum, vel sapiat ip se in nobis cum illuminantur oculi nostri, vt videamus bonũ, & bona boni intelligamus: ad quę nos trahit spes vocationis eius scilicet diuitias gloriæ æternitatis eius in sanctis, in his oĩbus nobis bonitas vel benignitas apparet illuminãtis vel
Ad Ti.3.b vocantis. Cum vero vt sequamur vocantem etiam virtus additur, per ipsam experientiam spiritus sapiẽtiæ euelatur nobis, quæ vel quam sit supereminens magnitudo veritatis eius in nos. Ex hoc igitur qui sic est ex gustu diuinæ contemplationis palato cordis sanato, omnia discernit, vanitatis diiudicat. In authore omnium bonorũ Christo, primum ei sapit sua ad deum conuersio, deinde peccatorum remissio, postmodum pro ira, cuius filij eramus, gratiarum multiplex augmẽ-
Ephe. 2.a. tatio, & hæc omnia non nisi per dominum nostrum Iesum
I Christum. Ipse enim est mediator noster, & sapientia nostra,
1.Cor.1.c cuius quod stultum est, sapientius est hominibus. Nam cum talibus bonitas dei abundaret & offerretur omnibus, nec esset qui reciperet, vel sciret recipere, vel recipere doceret, nec qui illuc posset ascendere vbi bona hæc distribuuntur, vel qui huc posset deferre: opus erat mediatore inter nos & deum, per quem nostra appropinquarent deo: & bona dei, nobis. Iuit ergo consilium tota trinitas, consilium illud, de
Psal.32.c quo propheta dicit. Consilium tuum antiquum verum fiat. videbat quippe dominus quantũ ad hominem omnia confusa, omnia turbata, nihil stare in loco suo, nihil procedere or-
Luc.15.d dine suo, videbat hominem abiisse in regionem dissimilitudinis tam longe vt per se nec sciret nec posset redire. Angelus enim præsumpserat similitudinem dei dicẽs: Ponã sedem
Esa.14.c. meam ad aquilonem, & ero similis altissimo: homo similiter
Heb.1.a. deus esse voluit cui persuasum erat esse sicut dij. Ergone, inquit deus pater, filius meus splendor gloriæ meæ & figura substãtię meæ in ipsa mei similitudine tot emulos habebit, & pares, & socios? Precipitat⁹ est vterq;. Videʒ imago dei, de⁹ fili⁹ angelũ & hominẽ qui facti erãt ad ipsam, id est imagine
Gene.1.d. dei, non tantum q̃ ipsa, id est imago dei per inordinatũ imaginis & similitudinis eius appetitum perisse: heu, inquit, sola miseria caret inuidia, sed subueniendum est ei, cui subuenire non prohibet iustitia. Exhibeo me igitur bonum hominem, despectum & nouissimum virorum, virum dolorum & scien- K
tem infirmitatem, vt zelet & imitetur in me humilitatem, per quã perueniat ad gloriã, ad quã præpropere festinat, vt
Matt.11.d. possit audire à me, Discite à me quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris.

Capitulum duodecimum.

ACcinxit ergo se quodammodo dei filius, & aggressus est per humilitatem recuperare eum qui recuperari poterat, qui per superbiam perierat. Itaque inter deum & hominem medium se faciens qui recedens à deo, captus, & ligatus à diabolo erat, hoc modo bo
Esa.11.a. ni mediatoris & personam induit, & actum, factus est homo. Egressa est virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendit: & requieuit super eũ spiritus domini, spiritus sapiẽtiæ & intellectus, spiritus cõsilij & fortitudinis, spũs sciẽtiæ & pietatis, & repleuit eũ spiritus timoris domini. Intelligite hic fortissimũ scilicet agonothetam nostrum, quasi campũ mũdi ingressum inungi ad pugnã, oleo spiritus sancti: & exultãtem gigantem ad currendam viam dispensationis humanæ.
Psal.18. Nota vero prophetiam à superioribus cœpisse & descendisse ad inferiora: quia mediatoris annũciabat descensum. Nos vero per easdem spiritus sancti gratias, ciusdem mediatoris dei & processum operis, & ad superiora inuestigantes regres L
sum, ab inferioribus, id est à timore incipimus. Christus ergo ad patrem timorem habuit, sed iustum, sed filialẽ per quẽ
Ioan.4.d in omnibus honori eius detulit, dicens: Meus cibus est vt fa-
Psal.85. ciam voluntatem patris mei qui in cœlis est. & in psalmo. Lætetur cor meum vt timeat nomen tuum, & cætera multa in hũc modum. Per quem etiam & seipsum videbatur abiicere, humiliare, negligere, vt op⁹ quod per eum fecerat pater, sed perierat, reparatum & renouatũ ei posset reconcinnare. Hoc igitur modo ad patrem mediator noster habuit timorem, quasi sursum, ad miserum vero reconciliandũ pietatem, quasi deorsum, ad vtrunque vero scientiam, sciens quid cuiq; esset exhibendum, sed ad implendum ministerium mediationis sue cum patris bonam haberet voluntatem desursum, à misero autem inferius tacente haberet nihil, & habere aliquid, ratio & ordo mediationis requireret, exegit ab eo fidem. Exegit autem fidem prærogando pietatem. Qua exactione nulla poterat esse validior, quia non fuerat difficile homini misero ei se credere, à quo se præuentum videbat pietate. Sed & cum se ei credere non posset, in quo spem non haberet cum fide etiam spem obtulit, cum spe etiam addens timorẽ, sine quo spes esse non poterat ne scilicet desereretur à tam pio mediatore accepto. Itaque mediator à reo suo tanto salutis pignore ad patrem regreditur, scilicet cum in montem M
solus ascendit orare, vel cum factus in agonia prolixius orabat cum sanguineo sudore. Pater, inquit, clarifica filium tuũ,
Ioan.17.d. vt filius tuus clarificet te. En quid tibi, en quid exhibeã illi, en quid à te habebo, en quid ab illo. Mediator quippe sum, & in salutem eius iam videntur concurrere mediationis meę rationes. Sed captus est & ligatus, alligauit eum fortis: & nisi
Lucæ.11. fortior eo superuenerit, non diripiet vasa eius. Sed mitte
1.Pet.3.c manum tuam de alto & eripiam eum de inimicis eius fortissimis, in spiritu fortitudinis, fortitudõ tua, & virtus tua. Scio enim quid faciam. Moriar innocens pro nocente, & plus poterit incomparabiliter bonitas mea, quàm hostilis malitia, pœna innocentiæ meæ, q̃ pœna inobedientiæ humanę. Et clarificaui, inquit, pater & clarificabo. Iam fortissimo mediato-
Ioan.17.d. re opus est spiritus consilij, quia si princeps mundi intelligeret, nunquam dominum gloriæ crucifigeret, per omnia ergo
1.Cor.2.b. virtutem ei diuinitatis occultans, & solam ei carnis infirmitatem præferens, per iustitiam vitæ suę inuidiam suscitauit hostilis nequitiæ per infirmitatem suę carnis, spem illi contulit victoriæ ad faciendam inuidiam accedentibus miraculis,
Psal.143.b quibus reconciliandi sui fidem in se roborabat deceptus antiquus deceptor, pœnã peccati, mortem scilicet atrocissimã ei infixit qui nullo peccato erat obnoxius. Occisus iustus iniuste pro iustitia nouam de inimico obtinuit iustitiam mortis, scilicet iniuste sibi illatæ. Quã quasi sibi necessariã, quia absque peccato erat ipse homini peccatori communicãs reũ

absoluit

A absoluit per pœnam innocentiæ suæ. positoq̃ corpore suo & sanguine in manu eius: hoc inquit manduca & bibe, hinc vi
ue. pateriq; eum representans, En inquit, pater mei sanguinis precium. Si de peccato huius requiris, en p eo meus sanguis.
Psal.66.a. Domine pater dedisti benignitatẽ, & terra corporis mei dedit fructum suum, iam iustitia ante te ambulabit, & tu pones
Psal.98. in via saluationis humanæ pedes tuos. Et vt iuste iam saluetur qui iuste perierat tu domine fecisti directiones, iudicium & iustitiam in Iacob tu fecisti.

Caput decimumtertium.

DE fructu ergo huius operis satiatus homo mediãte sapientia dei non solum reconciliatur, sed etiam sapiẽs efficitur. Sapit enim ei quod manducat. mãducat & bibit corpus & sanguinẽ redẽptoris sui, mã-
Nec.9.c. Psal.77.et na cœleste, panem angelorum, panem sapientię, & manducans
104.d. transformatur in naturã cibi, quã manducauit. Corpus enim
Sap.16.c. Christi manducare, nihil est aliud quàm corpus Christi effi-
Ioh.c. ci, & templum spiritus sancti. Templum autem hoc cum or-
1.Cor.10.d natum fuerit præscriptarum pollutione virtutum & supradicto dedicandi ordine, dedicatum nullos vlterius alienos titulos potest suscipere, nullũ habitatorem, nisi deum qui con didit illum & creauit. Nihil ergo vltra terrenum sancta illa anima, nihil materiale, nihil corruptibile diligit, aut curat, ex quo regressa est à loco sarcinarum, & si aliquo horum aliquando quasi in transitu vtitur, sed frui dedignatur. Si quid in huiusmodi prosperum euenerit, pertransit: non contubatur si quid aduersi cõtigerit. Totum sapit quicquid capit, nec
B potest amanti nisi sapere quicquid sicut saliuam contigerit de Christi capite descendere. Quicquid ad corpus spectat siue bonum, siue malum, foris est, nec potest pertingere ad eum qui intus est. vnde Apostolus in squalore corporis iacẽs & viu culis, & quantum ad corpus tribulatione coronatus & miseria scribens discipulis, Mittam inquit ad vos Timotheum vt
Phil.2.c. sciatis quæ circa me sunt. Quæ circa me sunt inquit. in exteriori homine, in exteriori tunica carnis, qui ad me qui intus
1.Cor.2. sum non pertingunt. hæc est sapiẽtia de qua dicit apostolus, Sapientiã loquimur inter perfectos, de qua sic nos loquimur: sicut qui audiuimus & non vidimus, sicut loqueremur de aliqua ciuitate, quam nõ vidimus, sed plurima de ea audiuimus, de qua qui vidisset longe aliter loqueretur, & expressius. Hęc autem sapientia oppositam sibi ex aduerso aliam habet insaIoan.5.d sti nominis sapientiam: quam dicit apostolus principium huius mundi sicut nigrum albo, sicut luci tenebras, de qua dicitur, Sapientia vincit malitiam. Malitia siquidem sapor est ma li, vnde & à sapore sapientia. Cum igitur sapit malum, & non deest astutia vel voluntas ad exequendum, sapientia principum huius mundi per omnia supernæ sapientię est contraria. hæc est enim malitia quam odit sapientia. Siquidem ibi sapor boni est in seipso, hic sapor mali est in seipso. Ibi ad exequendum præsto est prudentia, hic vt dictũ est nõ deest astutia. Sed inter has duas quædam media est sapientia, quasi in-
C ter nigrum & album, medio colore coloratum. Quæ siue inferius siue superius, sic se habet ad vtranque partem, vt proueniat ei finis secundum intentionem & studiũ vtentis. Sapiẽtia ista est quam dicit Apostolus huius mundi, & quam mediã locauit inter sapientiam dei, & sapientiam principum huius mundi. hæc circa vtile & honestum tota versatur, & affectata quadã prudentia dispensatur, hæc pene tota est in sciẽtia, videlicet vt sciat discernere prudẽter & diiudicare, inter vtile & inutile, inter honestum & inhonestum, etiam si nõ sit
1.Cor.2.d. vitæ & moribus accommodatum. Scientia enim inflat, charitas ædificat, aut vero in huiusmodi exquirendis elaborant, vt tantum sciant quòd tantummodo seruit curiositati, aut vt videantur, siue sciantur scire, quod seruit vanitati. Et hoc eorũ studium tantũ potest proficere & in altum se extollere, quãtum potest ratio sine amore.

Caput decimumquartum.

SIquidem hæc philosophia in scientiam rerum humanarum & diuinarum diuiditur. Quandiu est in humanis: sic interim sibi est. Quando vero ad diuina se exaltat, quanto altius ascendit, tanto infe-

rius cadit & impletur in eo, quia eleuans allisisti. Et siquidem D
aliquando conatu naturalis ingenii prouehitur, vt sicut dicit
Psal. 101.b apostolus, quod notum est dei, id est quantũ de deo ratio potest cõprehẽdere notũ sit illis, ita vt in illis, id est intra semet-
Rom.1.c. ipsos, deus eẽ illis reuelauit, quia sic eos creauit, vt in seipsis habeat, vnde deum cognoscant. Surgũt enim de ethica sua in quandã physicã, & inuisibilia dei per ea quę facta sunt intelle ctã cõspiciunt, sempiternam quoq; eius virtutẽ & diuinitatẽ: ita vt sint inexcusabiles, quia videlicet nolunt vlterius proce dere vel proficere, cũ possint in verã scilicet theologia: quia cũ cognouerint deũ, nõ sicut deũ glorificãt, aut gratias agũt: sed vanescunt in cogitationibus suis, & obscuratur insipiens cor eorum, dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt: & qui theologiam insipiẽter perdiderunt, etiam de physica miseraSapiẽ.8.a biliter cadunt, cum gloriam mutant incorruptibilis dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrũ, & quadrupedum, & serpentum, propter quod nec in nostra ethica permanere permittuntur, sed tradit illos deus in desideria cordis ipsorum, in immunditiam, vt cõtumelijs afficiãt corpora sua, in semetipsis tradit illos in reprobũ sensum: vt faciant quæ non conueniunt, sed sapientia semper vincit malitiam, quæ contubernium habens dei nouit semper proficere, & nunquam deficere, & attingit à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter, sapienter ie agens in diuinis, caute in physicis, prudenter in moralibus. Igitur sapiens anima sicut supra dictum est, ab omnibus alienis affectibus defecata, deum tantummodo sapiens hominem in hominẽ exuit, deoq̃ plene & in omnibus affecta, omnem infra deum creaturam non aliter quàm deus attendit in luce & virtute sapientiæ omnia disponens, & ordinans, sic agens, sic de eis iudicans, sicut est, sicut viuit, facies iudicium & iustitiam
Psal.102.b de eo vnde est, & vnde viuit. Est enim sapiẽtia dei, sicut dixit,
Sapiẽ.8.d. candor lucis æternæ, & speculum sine macula dei maiestatis, sicut cũ in creaturã se exponit, exprimit, & exhibet imaginẽ bonitatis & iustitię dei, & sicut virtute dei vaporatur interi⁹, sic claritatis & charitatis dei emanationem effundit exteri⁹, vnde & alibi dicit Salomon: Sapiẽtia hominis lucet in vultu
Eccles.8.a eius, & alibi: Oculi (inquit) sapientis in capite eius, quia non
Eccl.2.c. aliunde quàm de naturali & interna virtute cerebri sui se effundunt, & à capite non recedunt, dicit Salomon: Multitudo
Sapiẽ.6.d. sapientium sanitas est orbis terrarum. O felices res humanas, si vbique sapientibus seruirent insipientes. Sed & felices res humanas, dicit quidam philosophus, si aut soli sapientes regnarent aut reges philosopharentur. Sed cum sapienter fugiunt sapientes super insipientes regnare, etiam insipientes fugiunt insipienter sub sapientibus esse: omnia despiunt & cõfunduntur, & conturbantur. Sapientes latent & delitescũt,
Eccles.10. pueri regnant & principantur: & sunt principes qui mane comedunt, & væ terræ illi. Sed ad propositum redeamus. Anima igitur spiritu sapientiæ illustrata, quia diligit iustitiam & odit iniquitatem, & propterea vnxit eam deus oleo lætitiæ præ participibus suis, & quam perfudit gratia omnibus placet, & ab omnibus amatur. Ipsi etiam qui ex aduerso sunt vi- F
dentes huiusmodi timent & reuerentur. Et si bonum in bono non vult mutari indurata nequitia: dissimulare tamen non potest natura. intra se autem habent sapientes quandam priuatã gratiam, & quandam linguam angelicam, linguam angelorũ, qua inter se loquuntur mutuis affectionibus, spirituali quadam gratia communicantur in hoc ipsum exterioribus aspectibus: quam linguam nullus nouit, nisi rex angelorum, & angeli eius, & qui sunt in genere Israel, & ciues Hierusalẽ. Nullus eam nouit Aegyptius, nullus Chananeus. Sicut enim in sanctitate vitæ & hominis interioris glorificatione, & contẽplatione, & fruitione, diuinitatis iam futuræ vitæ beatitudinem prælibare in hac vita videntur, & imitari: sic etiã de corporum suorum glorificatione, quã plene ibi percepturi sunt. In hac vita nonnihil percipiunt, accepta enim illa gratia de qua diximus, qua habitantes in vnum se ipsis in deo & deo, se ipsis fruuntur. Ipsius carnis sic sentiunt inuenisse omnes cõtradictiones, vt vniuersa substantia carnis nõ sit eis nisi instrumentum boni operis. Nã & si ipsius miseriis & infirmitatibus contabescunt, sed ex hoc ipso interiori homine fortius conualescunt: quando enim infirmor, tunc fortior sum: & potẽs,

dicit

G dicit Apostolus. Sensus ipsi nouam quandam percipiunt, & prope spiritualem gratiam, oculi simplices, & aures temperantes, aliquando in feruore orationis, tanta odoris ignota quædam fragrantia spirat, tanta gustus & non gustando suauitas, tamen per mutuum tactum spiritualis charitatis intenti sunt, vt videantur sibi intra seipsos spiritualis cuiusdam voluntatis gerere paradisum, vultus etiã & totius corporis cõpositione vitę, & morum, & actuum decore, mutuę etiã seruitutis vel deuotis exhibitionibus, & piis susceptionibus, sibi cuiusdam gratiæ beneplacito sibi inuicem conueniunt, & conuiuunt, vt vere sint cor vnum, & anima vna. Nimirum futuram corporum suorum gloriam, iam hic initiant ex puritate conscientiæ, & mutuę cõuersationis gratia perfecte eam habituri in futura & perenni vita. *Act. 4. f.*

Capitulum decimumquintum.

H Sicut enim nunc viuentia omnia solis claritate perfunduntur, & ab inuicem perfundi videntur, & sicut nos inuicem hic viuere videmus, sic in illa vita videbitur deus à singulis in omnibus, & ab omnibus: in singulis non quòd corporalibus oculis videatur diuinitas, sed præsentiam diuinitatis glorificatio corporum demonstrabit manifesta quadam sui gratia. ad hoc etiam in hac vita corporalium sacramentorum valet religio, quia cũ vix aliquid nisi corpora & corporalia intelligamus, quamdiu in imagine pertransimus, corporalibus religamur sacramentis, ne à deo recedamus: vnde etiam à religando religio dicitur. Cum vero fidelis anima talibus erudita, talibus incipiet non indigere, & à corporalibus transire ad spiritualia, à spiritualibus ad spirituale & corporalium conditorem, hoc vere erit exire à sarcinis. Relicto ergo corpore & corporeis omnibus curis, & impedimentis omnium quæ sunt, præter deum obliuiscitur, nihilque præter deum attendens, quasi se solam solumque deum existimãs: Dilectus inquit, meus, mihi & ego illi. Quid enim mihi est in cœlo, & à te quid volui super terram? Defecit caro mea, & cor meum deus cordis mei, & pars mea deus in æternũ. Deinde venitur ad mortem. Hunc enim transitum ad vitam miseri infideles mortem appellãt, fideles autem quid nisi pascha? In morte igitur corporali perfecte moritur mundo, vt perfecte viuat deo, ingreditur locum tabernaculi admirabilis, ingreditur usque ad domum dei, & omnibus bene & secundum ordinem præcedentibus, sicut in principio diximus, pondus suum vnumquodque defert in locum suum, corpus in terrã de quo factum est tempore suo resuscitandum, & glorificandũ spiritum ad deũ, qui creauit eum. Sed quis iste transitus ad deum descriptis omnibus obligamentis, superatisque omnibus impedimentis, perfecta beatitudine perenni dilectione, ex hoc iam perfecte deo inhæret, vel potius vnitur vere sancta anima in terra, vt efficiatur vna ex illis, quibus dixit: Ego dixi dij estis, & filij excelsi omnes. Hic est finis eorum qui proponunt Hierusalem in principio lætitiæ suæ, quos vnctio sancti spiritus docet de omnibus qui ascensiones in corde suo sapienter disponunt de virtute in virtutem, donec videatur deus deorum in Syon, deus deorum, beatitudo beatorum, gaudium bene gaudentium: vnum deniq; bonum summum omnium bonorum, à fine boni propositi in principio ascensionis vsque ad finem omnis consummationis. Sapientia attingit fortiter fortitudinem ascendendi ad se, custodiens ne in ascẽsu deficiat, & suauiter disponit omnia, & aduersa, & prospera. omnia enim in bonum modificans & componens, donec animam ad principium suum reducat, & abscondat in abscondito faciei dei. Scire autem debet omnis sapiens ascensor non sic esse gradus huius ascensionis, quomodo gradus scalæ vt singuli affectus, istis tantũ temporibus & non alio tempore sint necessarij. Habet quippe vnusquisque affectus in ascensus ordine, tempus & locũ suum, quo cooperãtibus aliis affectibus suas videat partes, solicitius exequi: sed omnes tamen sibi concurrunt & cooperantur, præueniunt & sequuntur, & sæpe fiunt primi nouissimi, & nouissimi primi.

Vnde dicatur religio *Cantic. 2. d* *Psal. 72. c.* *Psal. 41. d.* *Psal. 81. b.* *Psal. 136. b.* *Psal. 38. b.* *Sapiẽ. 8. d.* *Psal. 26. b.* *Mat. 20. b.*

FINIS.

Sermo sancti Bernardi abbatis de passione domini.

IESVM Nazarenum à Iudæis innocenter condemnatum, à gentibus crucifixum Christiani diuinis honoremus obsequiis. Saluatoris infirma, nos qui Christiani sumus, reuerenter venerari, amanter amplecti, fortiter imitari dignum est, salubre, & honorificũ. Hęc enim sunt instrumenta fortissima, in quibus omnipotens virtus & inuestigabilis sapientia dei restaurationem mundi potenter atque mirifice operata est, & vsque modo operatus Christus dominus minoratus est ab angelis, vt nos æquaret angelis. Et quis propter Christum non se humiliet? Christus dominus pro peccatis nostris crucifixus est, & crucem amaram suis amatoribus dulcorauit. Mortuus est & mortem necauit, vt viueremus per illum. Et quis non amet Christum dominum? Quis non patiatur pro Christo? Christus per crucis ignominiã ad superne claritatis gloriam transiit, & data est ei pro sua reuerentia à deo patre omnis potestas in cœlo & in terra, vt adorent eum omnes angeli dei, & in nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestiũ, terrestrium, & infernorum. Vbi est gloriatio tua ò Christiane, nisi in nomine crucifixi domini dei tui, & in Christi nomine, quod est super omne nomen, in quo qui benedictus est, super terram benedicetur? Gloriamini in nomine filij redemptoris, & date honorem illi saluatori nostro, qui magna fecit in nobis, & magnificate nomen eius mecum, dicentes: Adoramus te Christe rex Israel pariter & gentium, princeps regum, terræ dominus, deus Sabaoth, virtus omnipotentis dei fortissima. Adoramus te preciosum precium redemptionis nostræ, hostiam pacificam, qui sola odoris tui suauitate inestimabili patrem qui in altis habitat, ad respiciendum humilia inclinasti, & filiis iræ placabilem reddidisti. Tuas Christe miserationes prædicamus, tuæ suauitatis memoriam cum abundantia eructamus. Tibi Christe sacrificium laudis immolamus pro multitudine bonitatis tuæ, quam ostendisti nobis semini nequam, filiis sceleratis & perditis. Cum adhuc inimici tui essemus domine, & mors iniqua in omnem carnẽ exerceret dominium, cui omne semen Adam erat obnoxium lege primordialis culpæ, recordatus es verbi misericordiæ tuæ, & prospexisti ex sublimi habitatione tua in hanc vallem plorationis nostræ & miseriæ. Vidisti afflictionẽ populi tui, & tactus dulcore charitatis intrinsecus, apposuisti cogitare super nos cogitationes pacis & redemptionis. Et quidem cum esses filius dei, deus verus, deo patri sancto que spiritui cœternus & consubstantialis, lucem habitans inaccessibilem, portans que omnia verbo virtutis tuæ: non despexisti in hoc nostræ mortalitatis ergastulum altitudinem tuam inclinare, vbi nostram & gustares & absorberes miseriam, nos que reparares ad gloriam. Parum fuit charitati tuæ ad consummandum opus nostræ salutis, Cherubim aut Seraphim, aut vnũ ex angelis destinare: ipse venire ad nos dignatus es per mandatum patris, cuius nimiam charitatẽ experti sumus in te. Venisti, inquam, non locum mutando, sed præsentiam tuam nobis per carnem exhibendo. Venisti à regali solio sublimis gloriæ tuæ in humilem & abiectam in oculis suis puellam pio virginalis continentiæ voto sigillatam, in cuius sacro vtero sola spiritus sancti inenarrabilis virtus te concipi fecit & nasci in veræ humilitatis natura: ita vt nec diuinitatis in te maiestatem, nec virginitatis integritatem in matre violaret natiuitatis occasio. O amanda, ò admiranda dignatio. Dens immensæ gloriæ, vermis contemptibilis fieri non despexisti. Deus omnium, cõseruus seruorum apparere voluisti. Parum tibi visum est patrem te nobis esse & dominum, frater noster esse dignatus es. Et tu domine vniuersorum qui nullam habes indigentiam, intra ipsa natiuitatis tuæ initia non abhorruisti abiectissimæ pauperta-

A paupertatis degustare incommoda. Vt enim ait scriptura, Tibi cum nascereris, non erat locus in diuersorio, neque cunabula, quæ teneritudinem tuam exciperent, habuisti: sed in vili præsepio sordentis stabuli, tu qui terrã palmo concludis, inuolutus panniculis reclinatus es. Et hoc ipsum à brutis animalibus mater tua mutuo accepit. Consolamini consolamini, qui in sordibus paupertatis enutrimini, quia vobiscum deus in paupertate. Non cubat in deliciis splendidi cubiculi, nec inuenitur in terra suauiter viuentium. Quid vltra gloriaris, ò dives, lutea res in volutabro lecti picti & delicati, cum rex regum recubitu suo pauperum stramenta honestare maluerit? Quid dura stramenta detestaris, cum tener infantulus in cuius manu sunt omnia, tuis sericis, tuis plumis duras iumentorum stipulas præelegerit? Sed hæc tenella tua Christe infantia à persecutorum gladiis tuta non fuit. Adhuc enim inter dulcia matris vbera sugens dependebas, quando apparuit angelus in somnis Ioseph, dicens: Surge, & accipe puerum & matrem eius, & fuge in Aegyptum, & esto ibi vsque dum dicam tibi. Futurum est enim vt Herodes quærat puerũ ad perdendum eum. Iam extunc bone Iesu dura pati cœpisti. Non solum illam infantiæ tuæ vexationem in teipso pertulisti, sed mortem in pusillis tuis, quorum multa milia inter mamillas
B matrum pro te Herodis trucidauit immanitas. Infantia vero teneriori decursa, humiliter veritatis nobis exẽplum tribuisti. Non enim sedisti cum cõsilio vanitatum, sed in medio doctorum, interrogans & audiens illos, cum tamẽ dominus scientiarum esses atque sapientia dei patris. Sed & obedientię nobis formam tribuisti, dum parentum imperio tu imperator mundi humiliter subditus extitisti. At vbi robustioris ætatis plenitudo aduenit, missurus manũ ad fortia, egressus es in salutẽ populi tui, vt gigas magnificus ad currendam viam totius nostræ miseriæ. Et quidem vt per omnia te primum fratribus assimilares, seruum tuum baptizantem peccatores in pœnitentia tanquam peccator adisti, baptizari te postulasti, innocens agne dei, quem nulla peccati stilla vnquam maculauit. Baptizatus autem non te in aquis, sed aquas in te sanctificas, vt per eas sanctificares nos. De baptismo in desertum in spiritu fortitudinis egressus es, vt vitæ solitariæ in te non deesset exemplum. Solitudinem ac ieiuniũ quadraginta dierum, famis acerbitatem, tentamenta & illusiones spiritus æquanimiter toleraſti, vt hæc omnia nobis tolerabilia efficeres. Demum venisti ad oues quæ perierant domus Israel, di-
C uini verbi lampadẽ extollens palam ad illuminationem orbis terræ, & regnum dei cunctis annuncians obtemperantibus verbo, sermonem sequentibus signis confirmasti, virtutem diuinitatis in cunctis ostendisti, male habentibus, & omnia omnibus gentibus gratis exhibens quę saluti peccatorum congruerent, vt omnes lucrifaceres. Sed obscuratum est insipiens cor eorum domine, & proiecerunt sermones tuos retrorsum, neque attenderunt ad omnia mirabilia tua dñe quæ operatus es in eis, exceptis perpaucis nobilibꝰ athletis quos inter infima mundi elegisti & abiecta, vt per ipsos fortia & alta mirifice expugnares. Nec solum ingrati gratuitis beneficiis tuis extitere, sed contumeliis affecerunt te domine dominantium, & fecerunt tibi quæcunque voluerunt. Te enim faciente opera dei, quæ nemo alius fecit, quid dixerunt. Non est hic homo à deo. In principe dæmoniorum eiicit dæmonia, dæmonium habet, seducit turbas, vorax est, & potator vini, & amicus publicanorum & peccatorum. Quid fles, quid suspiras ò homo, dum sustines verborum iniurias? Non audis quanta aduersus dominum deum tuum ceciderunt opprobria propter te? Si patrem familias Beelzebub vocarunt, quanto magis domesticos eius? Sed hæc quidem & similia blasphemantes, & aliquoties te lapidibus impetentes Iesu bone patienter sustinuisti, & factus es coram eis sicut homo non audiens, & in ore non habens redargutiones. Nouissime iustum sanguinẽ tuũ à discipulo tuo filio perditionis traditũ triginta argenteis appreciati sunt, vt præcipitarent animam tuam in morte sine causa. Et te quidem perditissimi traditoris tui perfidia non latebat, quando in cœna ablutionis etiam coram ipso genuflexus procumbens, maledictos pedes eius, veloces ad effundendum sanguinem tuum, sanctissimis manibus tuis attrectare, lauare & extergere dignatus es. Cur autem adhuc extento collo ambulas ò terra & cinis? Adhuc te superbia eleD uat? Adhuc te impatiẽtia exagitat? Intuere humilitatis & mã suetudinis dominum Iesum, vniuersæ creaturæ factorem, tremendum iudicem viuorum & mortuorum ante pedes hominis & traditoris sui genua incuruantem. Disce quia mitis est & humilis corde, & confundere in superbia tua, & erubesce in impatientia tua. Hoc quoque erat mansuetudinis tuę domine, perfidum illum in cœtu fratrum detegere & palam cõfundere noluisti, leniter admodum accelerare iussisti quod parabat. In omnibus his non est auersus furor eius à te, sed egressus foras satagebat circa frequens maleficium. Quomodo cecidisti de cœlo Lucifer, qui mane oriebaris? In deliciis paradisi glorioſus apparuisti, ciuium cœli socius & verbi diuini conuiua: quomodo reputatus es inter filios tenebrarũ? Qui nutriebaris in croceis, cur amplexatus es stercora? Tũc clarificata est familia tua Christe, exeunte immundo de cœtu societatis angelicæ. Tunc demum diuini eloquij vberrima inundatione felix ille conuentus potatus est, eiecto quem huiusmodi lympidi liquoris infusione sciebas indignũ. Dato autem charitatis & patientiæ salutari mandato, & dispositofratribus regno patris tui, ad locum proditori tuo notum cum illis diuertisti, sciens omnia quæ ventura erant super te. Ibi animæ tuæ tristitiam quã ex imminente passione tua spõ te assumpsisti, sicut & cętera quę passus es in auribus fratrum nõ erubuisti profiteri, dicẽs tũc: Tristis est anima mea vsq; ad
E mortem. Positis quoq; in terra genibus procidisti in faciem, orans in agonia, & dicens: Mi pater, si possibile est, transeat à me calix iste. Et anguſtias quidem cordis tui certissime indicabat sudor ille sanguineus, qui orationis tempore de carne tua sanctissima guttatim decurrebat in terram. Dominator domine Iesu, vnde tua hæc tam anxia supplicatio? Nonne voluntarie omninõ patri sacrificium obtulisti? Vtique domine: Arbitramur autem quòd hoc ad consolationem infirmorum membrorum tuorum assumpsisti, ne forte desperet quis si caro infirma remurmurat vbi ad passionem promptus est spiritus. Nimirum vt maioris erga te amoris & gratitudinis stimulos habeamus, naturalem carnis infirmitatem his indiciis in te expressisti, quibus doceremur, quia vere languores nostros portasti, & non absque sensu doloris passionum sentes percurristi. Vox enim illa vox esse carnis videtur, nõ spiritus, ex eo quod subiunxisti: Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. Quòd promptus enim ad passionem fue
F rit spiritus, euidenter ostendisti quando venientibus vnà cũ proditore tuo viris sanguinum, & quærentibus animã tuam cum laternis & facibus & armis per noctem, vltro occurristi, & ne quid acciperent à duce flagitij, teipsum manifestasti. Nam accedentem ad osculum sanctissimi oris tui trucem bestiam auersatus non es, sed os in quo dolus inuentus non est, ori quod abundauit malitia, dulciter applicuisti. Innocens agne dei, quid tibi & lupo illi? Quæ conuentio tui ad Belial? Sed & hoc benignitatis tuæ domine fuit, vt omnia illa exhiberes quæ praui cordis pertinaciam emollire possent. Nam & veteris amicitiæ non immemor, illum commonuisti, dicẽs: Amice, ad quid venisti? Atque horrore sceleris sui cor impij ferire voluisti, cum dixisti: Iuda, osculo filium hominis trãdis? Et ecce Philisteĩ super te Sampson. Non illos à te abster- *Luc. 22. 6.*
ruit, quòd in hora apprehensionis tuæ omnipotenti brachio tuo terræ eos allisisti, non quidem defensionis causa, sed vt cognosceret humana præsumptio nihil se posse aduersus te, nisi quantum permitteretur à te. Et quis audiat sine gemitu qualiter homicidas manus in illa hora in te iniecerũt, & innocentes manus tuas Iesu bone, vinculis astringentes te agnũ mansuetissimum nihil loquentem ad instar latronis contumelioſe traxerunt ad victimam? Et nec tunc misericordiam effundere super inimicos tuos, & distillare fauum dulcedinis tuæ Christe cessasti, ac defensoris tui zelum à læsione trahẽtium te compescuisti. Maledictus furor eorum, quia pertinax, quem nec maiestas miraculi, nec pietas beneficij potuit confringere. Consilio malignãtium aduersum te pontificum præsentatus es, & veritatem prout oportuit confessus, quasi de blasphemia adiudicatus es morti. Amantissime domine, quanta illic indigna à propria gente pertulisti? Vultum tuum desiderabilem, in quem desiderant angeli prospicere, qui omnes

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gmnes cœlos adimpleuit lætitia, quem deprecabuntur omnes diuites plebis, polluti labiis suo sputo coinquinauerunt, sacrilegis manibus suis ceciderunt, velo in derisum operuerũt, & te dominum vniuersæ creaturæ tanquam seruum contemptibilem colaphizauerunt. Adhuc autem animam tuam incircuncisæ carni deglutiendam tradiderunt. Vinctum siquidem ante faciem Pilati perduxerunt, postulantes crucis supplicio te interimi, qui peccatum non noueras, & virum homicidam dari sibi, agnum lupo, aurum luto postponentes. O indignum & infelix commercium. Et quidem nec ignorabat impius ille per inuidiam hæc in te fieri, nec tamen abstinuit à te temerarias manus, sed repleuit animam tuam amaritudine sine causa. Illusum recepit, in conspectu illusorum astare te iussit, nec pepercit amarissimis verberibus virgineam carnem tuam diuellere, plagis plagas, liuores liuoribus crudeliter infligere. Electe puer dei mei, quid tanta amaritudine, quid tanta confusione dignum commisseras? Prorsus nihil. Ego ego homo perditus totius perditionis tuæ causa extiti. Ego domine vuã acerbam comedi, & dentes tui obstupuerunt: quia quæ non rapuisti, tunc exoluebas. In omnibus his non est satiata perfidorum Iudæorum impietas. Nouissime autẽ incircuncisorum militum manibus deuolutus es morte turpissima consumendus. Parum erat sacrilegis illis crucifigere te, nisi prius & ipsi illusionibus repleuissent animam tuam. Quid enim ait de illis scriptura? Et congregauerunt ad eum vniuersam co-
Mar. 15.b. hortem. Et exuentes eum vestimentis suis, induerũt tunicam
H purpuream, & chlamydem coccineam circundederunt ei. Et plectentes coronam de spinis imposuerunt capiti eius, & arũdinem in dextera eius: genu flexo illudebant ei, dicentes: Aue rex Iudæorum. Et dabant ei alapas, & expuentes in eum accipiebant arundinem, & percutiebant caput eius. Et postquam illuserunt ei, induerunt vestimentis suis vt crucifigerent baiulantem sibi crucem. Et perducunt eum in Golgotha, & vinum myrrhatum dabãt ei bibere cum felle mixtum: & cum gustasset, noluit bibere. Tunc crucifixerunt eum, & cum eo duos latrones hinc & hinc, medium autem Iesum. Ie-
Luc.23.c. sus autem dicebat: Pater dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt. Postea sciens Iesus quia consummata erant omnia: vt scriptura impleretur, dixit: Sitio. Et currens vnus ex eis acceptam spongiam impleuit aceto, & imposuit arundini, & dabat ei bibere. Cum accepisset acetum, dixit: Consummatum est. Et clamans voce magna dixit: Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. Et inclinato capite emisit spiritum. Tunc vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuo exiuit sanguis & aqua in redemptionem nostræ salutis. Expergiscere nunc anima, excitere de puluere, & contemplare virum hunc memorabilem, quem in speculo euangelici sermonis quasi præsentem intueris. Attende anima mea quis est iste qui ingreditur habens imaginem quasi regis, & nihilomi
I nus serui despectissimi confusione repletus, coronatus incedit: sed ipsa etiam eius corona cruciatus est illi & mille puncturis speciosum caput eius diuulnerat. Regali purpura induitur, sed potius in ea despicitur, quàm honoretur. Sceptrũ in manu gestat, sed eoipso caput eius reuerendum feritur. Adorant coram ipso positis in terra genibus, & regem clamãt: & continuo sputis amabiles eius genas subliniunt maxillam palmis, & honorabile collum exhonorant. Vide anima mea qualiter vir iste per omnia conturbatur & spernitur, sub crucis onere dorsum incuruare videtur, & tuam ipse portare i-
Luc. 23. c. gnominiam. Ad locum deductus supplicij, myrrha potatur & felle, in cruce subleuatur, & dicit: Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Qualis est hic, qui in omnibus pressuris suis nec semel aperuit os suum, vt aut querelæ, aut excusationis, aut comminationis, aut maledictionis verbum aduersus maledictos canes illos proferret? Sed nouissime verbum benedictionis super inimicos suos quale à seculo non est auditum, effudit. Quid hoc viro mansuetius? quid benignius anima mea vidisti? Ad hunc autem attentius intuere, quam grandi admiratione, & tenerrima compassione dignus appareat. Vide nudum & verberibus laceratũ, in medio latronum crucigno minioseferreis clauis affixum, aceto in cruce potatũ, & post mortem lancea in latere vulneratum, & copiosos sanguinis riuos ex quinque vulneribus manuum, pedum, & lateris effundentem. Eletus deducite oculi mei, & liquesce anima K
mea igne compassionis super contritione amabilis viri huius, quem in tanta amaritudine tot vides affectum doloribus. Et iam quidem infirma eius anima mea vidisti, & miserta es: nunc maiestatem eius attende, & miraberis. Quid enim ait *Matt.27.c*
scriptura? A sexta autem hora tenebræ factæ sunt super vniuersam terram vsque ad horam nonam. Et obscuratus est sol, & velum templi scissum est à summo vsque deorsum, & terra mota est, & petræ scissæ sunt, & monumenta aperta sunt, & multa corpora sanctorum qui dormiebant surrexerunt. Qualis est hic, quia & cœlũ & terra compatiuntur ei, cuius & mors mortuos viuificat? Cognosce anima mea cognosce, hic est dominus deus noster, Iesus Christus saluator tuus, vnigenitus dei filius, verus deus, verus homo: qui solus sub sole sine *Esa.53.*
macula inuentus est. Et ecce cum sceleratis quomodo reputatus est & quasi leprosus, nouissimus virorum æstimatus est: *Num.12.*
& tanquam abortiuum quod proiicitur à vulua, sic proiectus est ab vtero matris suæ infelicis synagogæ. Iste formosus præ filiis hominum, quàm deformis factus est. Hic vulneratus propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra, & factus in holocaustum suauissimi odoris in conspectu tuo pater æternæ gloriæ, vt auerteres indignationem tuam à nobis, vt consedere nos sibi faceret in cœlestibus. Respice L
domine sancte pater de sanctuario tuo, & de excelso cœlorũ habitaculo, & intuere hanc sacrosanctam hostiã, quã tibi offert magnus pontifex noster sanctus puer tuus dominus Iesus pro peccatis fratrum suorum, & esto placabilis super multitudine malitiæ nostræ. Ecce vox sanguinis nostri Iesu clamat ad te de cruce. Quid enim domine, quid pendet in ea? Pendet, quia præterita tanquam præsentia coram te sunt. Cognosce pater tunicam veri filij tui Ioseph. Heu fera pessima deuorauit eum, & conculcauit in furore suo vestimentũ eius, *Gen.39.b.*
omnem decorẽ eius reliquiis cruoris inquinauit. Ecce quinque scissuras lamentabiles in ea reliquit. Hoc est domine vestimentum quod in manu Aegyptiæ meretricis innocẽs puer tuus dereliquit, meliorem æstimans iacturam pallij, quam pudicitiæ, magisque eligens spoliatus carnis pallio in carcerem *Mat.4.b.*
mortis descendere, quàm pro mundi gloria adulterinæ voci acquiescere. Illi inquam voci qua dictum est: Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me. Quod vtique esset cum dormiret cum adultera. Et nunc domine pater, scimus quia ipse filius tuus viuit, & dominatur in tota terra Aegypti, & in omni loco dominationis tuæ. Eductus enim ad imperium tuũ de carcere mortis & infernorum, & attonsus immortalitatis coronam, mutata veste carnis, immortalitatis decore refloruit, & cum gloria susceptisti eum. Subiugauit enim sibi Pha-
raonis imperium, & cum triumpho nobili virtute propria cœ M
los penetrauit. Et ecce gloria & honore coronatus, in dextra maiestatis tuæ assistit vultui tuo pro nobis. Caro enim & frater noster est. Respice domine in faciem Christi tui, qui tibi vsque ad mortem obediens factus est: nec recedant ab oculis tuis cicatrices eius in perpetuum, vt memineris quantam ab eo pro peccatis nostris satisfactionem receperis. Vtinam dñe appendas in statera peccata, quibus iram meruimus, & calamitatem quam pro nobis passus est innocẽs filius tuus. Certe grauior apparebit & magis digna vt propter ipsam effundas super nos misericordiã tuã, quàm fuit illa, vt pro peccatis nostris cõtineas in ira misericordias tuas. Gratias tibi pater referat omnis lingua pro superabundantia bonitatis tuæ, qui vnico filio cordis tui nõ pepercisti, sed pro nobis omnib⁹ illum tradidisti in mortem, vt eum tãquam fidelem aduocatum haberemus coram te in cœlis. Et tibi domine Iesu fortissime zelotes, quid gratiarum retribuam vt digne retribuam ego homo puluis & vile figmentum? Quid enim pro mea salute facere debuisti, & non fecisti? Ab imo pedis vsq; ad summum verticis te totum in aquas passionum demersisti, vt me totum extraheres de illis, & intrauerunt vsque ad animam tuam. Nam & animam tuam in mortem perdidisti, vt meam perditam mihi redderes. Et ecce me duplici debito obligasti. Nam & pro eo quòd dedisti tuam, debitor tibi sum: & pro mea quidẽ anima bis à te mihi data, semel in creatione, & semel in redemptione, quid magis iuste tibi reddam, quàm ipsam, non habeo. Pro tua autem preciosa anima ita contribulata, quid

A lata, quid ab homine digne rependi possit, non inuenio. Nam etsi cœlum & terram & omnem ornatum eorum pro ea possem rependere, certe nec sic vsque ad mensuram debiti vllatenus attingere possem. Vt autem ipsum quod & debeo, & possibile mihi est retribuam, tui domine muneris est. Diligendus es mi domine toto corde, tota anima, tota virtute, & tua mihi sequenda vestigia, qui pro me mori dignatus es. Et quomodo fiet istud in me nisi per te? Adhereat anima mea post te: quia tota virtus eius pendet ex te. Et nunc domine redemptor meus te vt verum deum adoro, in te confido, in te spero, & quibus possum desideriis ad te suspiro, adiuua im perfectum meum. Ad tuę passionis gloriosa insignia in quibus salutem meam operatus es, totum me inclino. Tuæ victoriosæ crucis regale vexillum in nomine tuo Christe adoro. Tuum spineum diadema, tuos rubẽtes sanguineos clauos tuo sacro lateri immersam lanceam, tua vulnera, tuũ sanguinem, tuam mortem, tuam sepulturam, tuam glorioſam & victoriosam resurrectionem & glorificationem Christe supplex adoro & glorifico. Odor enim vitæ spirat mihi in omnibus his. Horum viuifico odore spiritum meum domine à peccati morte resuscita. Horum virtute ab astutiis satanę me custodi, ac me conforta, vt iugum mandatorum tuorum suaue mihi fiat, & onus crucis quod post te baiulare me iubes, humeris animæ meæ sit leue. Quæ est enim fortitudo mea, vt iuxta præceptum tuum mundi pressuras tam multiplices
B inuicto animo sustineam? Nunquid pedes mei tanquam ceruorum, vt velocem cursorem per spinas, & confragra passionum consequi valeam? Sed audi vocem meam, & inclina super seruum tuum suauem crucem, illam quæ lignum vitæ est iis qui apprehendunt eam: vt spero curram alacriter, portabo infatigabiliter eam quæ ab inimicis est crucem post te. Illam inquam diuinissimam crucem humeris meis impone, cuius latitudo est charitas, cuius longitudo est æternitas, cuius sublimitas est omnipotentia, cuius profundum est inscrutabilis sapientia. Confige illi manus meas & pedes meos, & totum passioni tuæ conforma seruum tuum domine. Da obsecro mihi continere ab operibus carnis quæ odisti, & facere iustitiam quam dilexisti, & in vtroque tuam quærere gloriam: & sinistram quidem meam clauo temperantię, dexteram vero clauo iustitiæ in illa sublimi cruce fixas arbitror. Da menti meæ iugiter meditari in lege tua, & omnem cogitatum meum iactare in te, & dextrum pedem meum eidem ligno vitæ clauo prudentiæ affige. Da vt sinistram spiritus mei sensualitatem non eneruet labentis vitę infœlix fœlicitas, non conturbet præsentis vitæ infœlicitas, fœlix & siniſter quoque meus fortitudinis clauo in cruce tenebitur. Vt autem aliqua similitudo spinarum capitis tui in me appareat, detur obsecro menti meæ & salutaris pœnitentiæ compunctio, & alienæ miseriæ compassio, & stimulus zeli æmulantis quod rectum est coram te, & ad te conuertar in ærumna mea dum triplex configetur spina. Libet vt spongiam per arundinem ori meo porrigas, & aceti amaritudinem gustui meo adhibeas. Libet vt per scripturas tuas rationi meæ conferas gustare & videre quoniam florens hic mundus tanquã
C spongia inanis est, & omnis concupiscentia eius aceto amarior. Ita pater in me fiat calix iste Babylonis amarus in omnem terram, non inani flore seducat, non falsa dulcedine inebriet, quemadmodum eos qui tenebras lucem, lucem tenebras, amarum dulce, & dulce amarum arbitrantur. Vinum myrrhatum cum felle mixtum suspectum mihi est: pro eo quòd tu ex eo bibere noluisti, quia nimiam acerbitatem inuidiæ & nequitię crucifixorum tuorum indicabat. Tuæ viuificæ morti tuum seruum domine configura, faciens quidem in me vt moriar secundum carnem, viuam autem secundum spiritum iustitiæ. Vt autem integram crucifixi imaginem me portare glorier, illud quoque quod post mortem tuam insatiabilis malitia impiorum in te exercuit, hanc in me similitudinem exprime. Vulneret cor meum viuus & efficax sermo tuus penetrabilior omni lancea acutissima, pertingens vsque D
ad diuisionem animæ meæ, & producens ex ea tanquam de dextro latere meo vice sanguinis & aquę amorem tuum domine & fratrum tuorum. Postremo & munda sindone primæ stolæ spiritum meum inuolue, in qua requiescam egrediens & ingrediens in locum tabernaculi admirabilis, & abscondas me donec pertranseat furor tuus. Die autem tertio post diem laboris, post diem supplicij, mane prima sabbati perpetue inter filios tuos me indignũ resuscita, vt in carne mea videam claritatem tuam, & adimplear lætitia vultus tui. O saluator meus & deus meus, veniat veniat oro tẽpus vt quod nunc credo, oculis tandem reuelatis aspiciam: quod spero nunc & à longe, salute apprehẽdam. Quod pro viribus meis desidero, vlnis animæ meæ amplectar & deosculer, & in maris tui abyssum totus absorbear. O saluator meus, & deus meus. Sed benedic anima mea deum saluatorem meum, & magnifica nomen eius. Sanctum est enim, & sanctissimis deliciis plenum. O quàm bonus, quàm suauis es domine Iesu, animæ quærenti te. Iesu redemptor perditorum, saluator redemptorum, spes exulum, fortitudo laborantium, anxiati spiritus latitudo, animæ lachrymosæ & post te currentis in fudore dulce solatium & suaue refrigerium, corona triumphantium, vnica merces & lætitia omnium supernorum ciuium, vberrimus fons omnium gratiarum, inclyta proles summi dei, & deus sumus, benedicant te omnia quæ in cœlo sunt sursum, E
& quæ in terra deorsum, Magnus tu, & magnum nomen tuũ. O immarcescibilis decor dei excelsi, & purissima claritas lucis ęternæ, vita omnem vitam viuificans, lumen illuminans, lux omne lumen illuminans & conseruans in æterno splendore. Mille millena lumina fulgurantia ante thronum diuinitatis tuæ à primo diluculo. O æternum substantiale & inaccessibile, clarum & dulce profluuium fontis absconditi ab oculis omnium mortalium, cuius vnda sine ortu, cuius profundum sine profundo, cuius altum sine termino, cuius amplitudo incircunscrutabilis, cuius puritas imperturbabilis. Eructauit te cor dei altissimi de suo impenetrabili abysso, vita vitam, lux lucem, æternus æternũ, immensus immensum, & per omnia sibi coæqualem, & de plenitudine tua nos omnes accepimus. Tu enim largissime fons omnis boni, septemplicis gratiæ preciosum flumen de thesauris tuis emissis, cuius suaui dulcore huius nostri maris, id est nostræ infirmitatis salsuginem mitigare digneris. Flumen olei lętitię, flumen vini meracissimi, torrens ignei vigoris. Spiritus paracletus à te & à patre, per vtrique in orbem terræ perfunditur, omnia replens, omnia continens: spiritus à te, spiritus à patre, vnus ex ambobus, vniens ambos, vtpote amborum indiuidua connexio, vnificum gluten, complexus indissolubilis, & pax omnem sensum exuperans. Hic est torrens voluptatis tuæ do- F
mine, qua delicatam illam & gloriosam ciuitatem Hierusalem quæ sursum est iugiter potas, & lętabunda ebrietate sacis æstuare, vt tibi iubilent hymnum incessabilem lucida illa & flammea organa in voce exultationis & sono epulantis, cuiusque desiderabilibus guttis refocillari sitibũdę fauces exulis populi tui iugiter à te expectant domine. Sinito pater vt catelli bibant de stillis quę cadunt de mensa dominorum suorum. Rorate cœli desuper, & nubes pluant iustum, illum domine quem æstuare feci sti. Iuclytas primitias populi tui, insigne solennitatis nostrę illo quæsumus igneo stillicidio purga, innoua, illumina, inflamma, exhilara, & confirma, & vni cor credentium tibi, vt vnum sint, vnum sapiant, vnum vnanimiter requirant & apprehendant & videant & benedicant te deum deorum in Sion. Sit indiuiduę trinitati gloria, gratiarum actio, honor & imperium in secula seculorum. Amen.

Explicit sermo deuotißimus sancti Bernardi abbatis de passione domini.

HH

Universidad de Deusto
Biblioteca

GELENCHVS CAPITVM, QVAE *hic libellus De passione domini complectitur.*

In prologo, operis totius telam orditur ab oratione.

Christum Iesum veram esse vitem. Caput.1.
De præcisione vitis. Cap. 2.
De circunfossione vitis. Cap. 3.
De vinculis quibus illigatur vitis. Cap.4.
De cultura & speciositate interiori vitis. Cap. 5.
De foliis vitis in genere. Cap. 6.
De vmbra foliorum vitis. Cap. 7.
De septem foliis speciatim, ac primum de primo. Cap.8.
De secundo folio. Cap.9.
De tertio folio. Cap.10.
De tribus verbulis charitatis. Cap. 11.
De quarto folio. Cap. 12.
De quinto folio. Cap.13.
De sexto folio. Cap.14.
De septimo folio. Cap.15.
De iucunditate florum. Cap.16.
De flore humilitatis. Cap.17.
De florente lilio castitatis. Cap.18.
De radice lilij. Cap.19.
De trunco & iis quæ ad lilia castitatis requiruntur. Cap.20.
De rectitudine lilij. Cap. 21.
H De fortitudine trunci. Cap.22.
De vermibus truncum arrodentibus. Cap.23.
De longitudine trunci. Cap.24.
De foliis circa truncum. Cap.25.
De nouo Cantico. Cap.26.
De foliis iuxta terram. Cap. 27.
De contemplatione floris lilij nostri. Cap. 28.
Lilij flos terram versus inclinandus est. Cap.29.
De numero foliorum lilij nostri. Cap.30.
De tribus commodis virginibus accessuris in futura vita. Cap.31.
De sex operibus charitatis erga proximum. Cap. 32.
De rosa rubente & ardente. Cap.33.
De rosa charitatis. Cap.34.
De rosa passionis. Cap.35.
De septem effusionũ sanguinis Christi omnium prima. Ca.36.
De secunda effusione sanguinis. Cap. 37.
De tertia effusione sanguinis. Cap.38.
De quarta effusione sanguinis. Cap.39.
De quinta effusione sanguinis. Cap.40.
De sexta effusione sanguinis. Cap.41.
De croco abstinentiæ vitis nostræ. Cap. 42.
De odore florum vitis nostræ. Cap.43.
I Quàm expetendi veniant flores in vite nostra. Cap. 44.
De odore florum. Cap. 45.
De fructu vitis nostræ. Cap.46.

Incipit tractatus

BEATI BERNARDI ABBATIS *De passione domini super: Ego sum uitis uera.* *Prologus.*

BEsu benigne, vitis vera, lignum vitæ, quod in medio paradisi situm est: Domine Iesu Christe, cuius folia sunt in medicinam, fructus verò in vitam eternam. Benedictus flos & fructus virginis matris castissimæ, fine quo nullus sapit: quia tu es æterni patris sapietia, mentem meam debilem & aridam pane intellectus, & aqua sapientię salutaris, dignare reficere, vt te, ô clauis Dauid, aperiẽte, mihi reserentur obscura: & te ô vera lux, radiante, tenebrosa pandãtur: vt per me ministrum humilem temetipso manifestante & elucidante loquẽtes simul & videntes vitam habeamus æternam. Amen. K *Alias audientes.*

Caput primum.

EGo sum vitis vera.) Ipso domino Iesu Christo adiuuante videamus quasdam proprietates vitis terrestris, in quibus etiam illius supercœlestis vitis proprietates nominare possimus: nec tantũ ea, quę exterius ad culturam eidem exhibentur, consideremus. Et primò quidem, quòd plantari solet vitis in terra, non seminari, translata de sua vite: quod ad conceptionem Iesu mihi pertinere videtur. Vitis enim primo nata de vite, est deus genitus de deo, filius de patre, coęternus & consubstantialis ei, de quo genitus est. Sed vt maiorẽ faceret fructum, plantatus est in terra, id est, in virgine Maria conceptus, factus quod non erat, manens quod erat. Benedicta terra hæc, omniũ gentiũ proferens benedictionem. Verè benedicta: quæ deo dante benignitatem, tam benedictum protulit fructum. Hæc est terra, de qua scriptum est: Terram nõ operabatur quisquam, sed irrigabatur à fonte ascendente de paradiso. Terra quippe hæc non accepit operationem humanam, vt conciperetur in ea filius dei, sed aqua spiritus sancti irrigata fuit. Ita enim legis: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Rursum de hac terra scriptum est. Aperiatur terra & germinabit saluatorem. Aperta quippe fuit per fidem, credens & obediens angelo: germinauitque vitam salutarem, saluatorem nostrum æternæ vitæ præmia largientẽ. Hac itaque vite nostra in lucem edita quædam proprietates culturæ vitis attinentes adhibitæ sunt. *Ioan.15.* *Genes.2.* *Lucæ.1.* L *Esa.45.*

De præcisione uitis, Caput secundum.

SOlet enim vitis fructifera præcidi, quòd & corporaliter & figuratiuè accipi potest. Circuncisus enim fuit Iesus, non quòd hac circuncisione egeret: quæ in antiquis patribus delebat originale peccatum, sicut baptismus in nobis. Nihil enim peccato originali per concupiscentię vitium contracto debebat, quia sine omni concupiscentia carnali cõceptus erat: sed ne legem, quam ipse dederat, soluere videretur. Moraliter vero docens nos oportere non ægreferre, si quãdo pœnas peccati patimur: quod in nobismetipsis non recognoscimus, cum ipse peccatorum purgator non fuerit dedignatus pro nobis subire remedium peccatorum. Consolemur ergo dolores nostros, qui nequaquam sine peccato sumus dolorib⁹ illius, qui non pro se, sed pro nobis doluit & vulneratus est, non pro se, sed vt nostris vulneribus mederetur. Vide quantum ad suscipiendos dolores festinauit, quàm paratus & promptus sanguinem effundere, circuncisus pro nobis die natiuitatis suæ octauo. Vtinam nos saltem & anno octauo nonnihil pro domino pateremur. Sed quid dicimus, cum plures inueniamus, & post octo plantatos, vel post octoginta annos, cum naturaliter erit eorum labor & dolor, nec voluntate saltem ad dominum conuerti, nec tam maturè impensi sanguinis preciosi tam diu vanitati subiectam. Quid miserius? Christus octauã diem à natiuitate sua vix expectat vt suum tibi sanguinem impendere incipiat. Tu post, non dico octo dies, sed nec post octoginta menses, imo & octoginta annos solam non rependis voluntatem? Ille vix natus sanguinem tibi effudit: tu iam moriturus voluntatem tuam non refundis? Bonus profecto Iesus, qui etiam in quarta vigilia venientem seruum suscipit pœnitentem. Dedisti robur annorum iuuenilium hosti Christi? Christo saltem misericorditer expectãti infirmam tribue voluntatem: nec dubites, quin illam accipiat. Puer enim natus est nobis, vt paruulis munusculis consoletur: quia paruũ parua decent. Quod si quod offers paruum non fuerit, id est humile: per hoc ipsum ad ipsum humilem intrare non poteris, qui de se dicit: Ego sum ostiũ. Et alibi, Venite ad me omnes: & discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Possum⁹ & alio modo accipere præcisionem vitis nostræ: vt discamus omnia ab eo precisa, quibus caruit in hac vita, cum ea tamen habere potuisset: & accipiamus hanc præcisionem à verbo Apostoli dicentis: Qui cum in forma dei esset, exinaniuit semetipsum, formam serui accipiens. Ipsa enim exinanitio, quædam *Lucæ.2.* *Matt.5.* *Esa.53.* *Lucæ. 2.* M *Psalm. 89.* †*Desit hic quiddam.* *Lucæ.12.* *Esa.9.* *Ioan.10.* *Matth.11.* *Philipp.2.*

A quædam præcisio est. Sicut enim minuitur vitis, quando præciditur: ita vera vitis Christus incarnatione minoratus ab angelis, imò & infra omnes homines humiliatus fuit. Quomodo amputata fuit in eo gloria, cultro ignominię: potentia, cultro abiectionis: voluptas, cultro doloris: diuitiæ, cultro paupertatis? Vide nunc, quantum præcisa fuerit: ille cui famulatur omnis gloria cœlorum, imò ipse qui solus vera gloria quasi abiicit gloriam. Seruuli circundatus indumento sustinet ignominias, confusionibus operitur, vt te à confusionibus redimeret, & ad gloriam pristinam reuocaret: ille cuius potenti nutui omnia inferna, terrestria & supercœlestia sunt subiecta, sic fit abiectus, vt reputaretur omnium vi rorum nouissimus. Subiicitur fami, siti, caloribus, frigoribꝰ, doloribus, infirmitatibus, & post hæc tanta mortis suppliciũ non euadit. Ille qui lucem inhabitat inaccessibilem, in quem desiderant angeli prospicere, cuius solius odor sanctorum sic mentes inebriat, vt & mundi præsentis & suiipsorum oblíti totis viribus currant post ipsum, tanto dolori subiicitur, vt in ipso veraciter noscatur impletum quod ante dixerat per prophetas: O vos omnes qui transitis per viam, attendite & videte, si est dolor similis sicut dolor meus. Ille, in quo omnes thesauri sapientię & scientiæ dei sunt absconditi, rex regum, diues in omnes, solus nullius egens, sic fit pauper, vt, ipso teste, & vulpibus terræ & volucribus cœli pauperior inueniatur, cum dicit: Vulpes foueas habeant & volucres cœli nidos, filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet. Pauper in natiuitate, pauperior in vita, pauperrimus in cruce. Natus enim pastum habet lac virgineum, tegmen, pannos viles. In vita vero si tegumẽtum habuit, sæpius in victualibus defecit. In morte & nudum inuenies, & sitientem: nisi forte ad sitis ipsius remedium velis adhibere acetũ myrrha & felle mixtum. Postremo autem cultro timoris amputati sunt ab ipso omnes amici & proximi, vt non esset qui cõsolaretur eum ex omnibus charis eius. Torcular enim calcauit solus, & de gentibus non erat vir cum eo, & cum sustineret cor eius improperium & miseriam, expectauit qui simul cõtristaretur, & non fuit: & qui consolaretur, etiã non inuenit. Vide nunc quantum præcisa fuerit vitis nostra. Quæ vitis vnquam tantum præcisa fuit? Sed quæ est consolatio huius præcisionis? Multus fructus. Multam enim & incomparabilem præcisionem sustinuit. Videtur tamẽ signanter dictum esse: Et de gentibus non est vir mecum, tanquam intelligendum sit solas mulieres cum illo remansisse. Viris enim fortioris naturæ fugientibus præ timore, non fugit mulebris infirmitas, quę etiam baiulantem sibi crucem, & in cruce morientem non dereliquerunt, sicut in persona Christi conquerentis loquitur beatus Iob: Derelicta sunt tãtummodo labia mea circa dentes meos. Per labia quippe, quæ cæteris sunt membris molliora mulieris sexus mollis & infirmus intelligitur, qui solus Christo discipulis fugientibus adhæsit, figuratur. Elegit enim dominus infirma mundi, vt confunderet fortia. Si vero fugam mentalem intelligimus, nec vir, nec mulier relictus est cum eo, præter illam, quæ sola benedicta est in mulieribus, quæ sola per illud triste sabbatum stetit in fide, & saluata fuit ecclesia in ipsa sola. Propter quod aptissimè tota ecclesia in laudem & gloriam eiusdem virginis diem sabbati per totius anni circulum celebrare consueuit. Vere & singulariter benedictus palmes qui à sua vite nullo potuit timore præcidi. Abcisi sunt viri qui dicunt: Nos autem sperabamus, quod ipse redempturus esset Israel. Abcisæ sunt mulieres, quæ quanuis piè præueniunt mortuo humanitatis seruitium exhibere, tamen illum resurrecturum nequaquam credebant. Et fortasse propterea (quod tamen non asserendo dico, ne nouas videar assertiones introducere) illa mater quæ plus habuit pietatis, cum aliis ad vngendum non venit corpus Christi sepultum, quia frustra putabat eum vngi, quem resurrecturum sciebat. Verè fortis hæc mulier, & præ cunctis post filium honoranda. Verè & virago dici potest, quæ à viro Christo per animi fortitudinem separata non est, sed eum quem morientem & mortuum vidit, credidit immortalitatis gloria sublimatum. *Ioan.19.* *Matt.27.* *Luc.23.* *Iob.19.* C *1.Corin.1.* *A morte Christi toto sabbato in sola uirgine mãsit fidei integritas.* *Luc.24* *Lucæ.23.*

De circunfossione uitis. Capitulum tertium.

CIrcũfoditur vitis. Fossio hæc insidiantium fraus intelligitur. Quasi enim foueam fodit, quæ dolo machinatur aliquem decipere. Vnde conquerens dicit: Foderunt ante faciem meam foueam. Non enim poterat illi aliquis dolus abscondi, qui oculatus est ante & retro, & qui præterita & futura tanquam presentia intuetur. Omnia enim nuda & aperta sunt oculis eius. Ostẽdamus autem per exemplum aliquam fraudem istarum fossionum. Adducunt, inquit, illud euangelium, domino Iesu mulierem adulteram, dicentes quòd Moyses in lege præcepit huiusmodi lapidare. Tu autem quid dicis? Vide foueam qua beatam vitem nostram circunfoderunt illi pessimi agricolæ, non vt facerent eam germinare, sed magis arescere. Veruntamen in contrarium cessit eorum intentio, & circunfossa, fertilis magis facta est, & humorem misericordię diltillans. Foueas vero videamus. Dixerunt apud se: Si secundum legem dixerit mulierem lapidandam, foueas incidet crudelitatis, qui de se dicit: Mitis sum & humilis corde. Et iterum: Misericordiam volo & non sacrificium. Si vero dixerit absoluẽdam, foueam prævaricationis non euadet: & iure condemnabitur vt legis transgressor. Sic captant in animam iusti, & obseruant pecca tores iustum, & stridٍent. Nescientes quod frustra iacitur rete ante oculos pennatorum, & quod qui fodit foueam, incidet in eam. Sed leuiter transiuit has foueas noster ibicus, ipsosq; fossores deiecit in illam. Ait enim: qui sine peccato est vestrum, primus mittat in eam lapidem, quasi dicat legi meæ non contradico, pietatem meam non defero. Ista quidem meruit lapidari, sed non lapidabitur, quia qui lapidẽ iuste possit in eam mittere non habetur. Nonne vis adhuc aliquas foueas videre? Licet, inquiunt, censum Cęsari dari, an non? Dixerant enim apud se: si dixerit, licet: tenebitur reus tanquam libertatis nostræ destructor. Solutio enim census, seruitij signum est, si dixerit, non licet: reus erit lesę maiestatis. O stultos. Solet stultus alios secundum se estimare: & quod ipse ignorat, sapiẽtes quoq; credit similiter ignorare. Sed quid ait sapientia? Libertati dei non derogo, maiestatem dei nõ offendo, foueas vestras non incido. Reddite quę sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt dei, deo. Non enim offenditur deus iustus, qui vult cuiq; reddi quod suum est. Si reddatis Cæsari quod Cæsaris est, non offenditur Cæsar. Si deo reddideritis quæ creauit iuste, quod iustum est facitis. Reddite ergo Cæsari denarium Cęsaris habentem imaginem. Reddite deo animã quam ad imaginem & similitudinem suam creauit: & ecce iusti fueritis. Longum esset nimis omnes foueas, quas veræ viti nostræ maligni isti foderũt, edisserere: quia omnia illius & verba & facta calumniari nitebantur. Sed quum viderent circunfossiones nil nocere viti, magis autem seipsos dum fodiunt, in ipsas incidisse, ipsam vitem circunfodere & perfodere laborabant, vt sic saltem ad modum aliarum arborũ æternam incurreret ariditatẽ. Foderunt ergo & perfoderunt non solum manus, sed & pedes, latus quoque & sanctissimi cordis intima furoris lancea perforauerũt, quod iamdudum amoris lancea fuerat vulneratũ. Vulnerasti, inquit, in Canticis amoris sponsus, cor meum, soror mea sponsa, vulnerasti cor meũ. Vulnerat cor tuum domine Iesu sponsa tua, amica tua, soror tua. Quid necessarium fuit illud ab inimicis vltra vulnerari? Quid agitis ô inimici? Si vulneratum est, imo quia vulneratũ est cor dulcis Iesu, quid secundum vulnus apponitis? An ignoratis, quod vno vulnere tactum cor emoritur, & fit insensibile? Mortuum cor domini Iesu, quia vulneratum possedit vulnus amoris, possedit mors amoris domini cor sponsi Iesu. Quomodo mors altera introibit? Fortis est vt mors, imo vere fortior quàm mors dilectio. Non enim potest prima mors expelli, id est, dilectio malarum mortium mortificatrix à domo cordis, quam sibi inuiolabili iure, suo vulnere acquisiuit. Si duo equẽ fortes concurrunt, quorum vnus sit in domo, alter vero deforis, quis dubitet eum qui deintus est, obtinere victoriam? Et vide quanta sit vis amoris domum cordis obtinentis, & per vulnus dulcissimi occidentis non solũ in domino Iesu, sed & in seruis ipsius. Veniamus ad martyres. Terrẽtur licet martyres, ridẽt: feriuntur, & gaudent: occiduntur, & ecce triũphãt. Quare? Quia morte charitatis intus in corde iãdudũ mortui peccatis, mortui mundo, tanq; insensibiles fa- D *Psal.56.* *Heb.4.* *Ioan.8.* *Mat.11.* *Osee.6.* *Psalm.93.* *Psalm.36.* *Prouer.1.* *Prou.26.* *Ioan.8.* E *Matt.22.* *Vbi supra* *ὑποτύπωσις* F *Canti.4.* *Canti.8.*

 ti, nec

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ĕti,nec minas, nec tormenta,nec mortem ſentire potuerunt.
Qui mirum? Mortui erant. Mortui enim eſtis,ait Apoſtolus.
Coloſſ.3. Qualem mortem quidam ſtultus ſapienter optabat dicens:
Nume.23. Moriatur anima mea morte iuſtorum,& fiant nouiſſima mea
horum ſimilia. Bona mors,mortem contemnens:bona mors
vitam conferens ſempiternam. Sic ergo iam dudum vulne-
ratum & mortuum fuit cor Ieſu mortificati propter nos,to-
Pſal.43. ta die æſtimati ſicut ouis occiſionis. Acceſſit autem & mors
Oſeæ.3. corporalis & vĳcit ad tempus,vt vinceretur in æternum. Vi-
Roma.7. ctа eſt non quia reſurrexit à mortuis, quia mors vltra non
dominabitur:ſed quia ſemel venimus ad cor dulciſſimum Ie-
ſu, & bonum eſt nos hic eſſe, ne ſinamus nos facile auelli ab
Hiere.17. eo, de quo ſcriptum eſt: Recedentes à te in terra ſcriben-
tur. Quid autem accedentes? Tu ipſe doce nos. Tu dixiſti
Lucæ.10. accedentibus ad te. Gaudete quia nomina veſtra ſcripta ſunt
in cœlo. Concordemus hæc, quia hi qui in cœlis ſcripti
ſunt. Quid ergo illi qui in terra ſcribentur? Lugebunt vĳ-
Canti.1. tique. Sed quis nolit gaudere? Accedamus ergo ad te, &
Pſalm.132. exultabimus & lętabimur in te memores cordis tui. O quàm
Matth.13. bonum & quàm iucundum habitare in corde hoc. Bonus
theſaurus,bona margarita, cor tuum bone Ieſu, quam foſſo
agro tui corporis inueniemus. Quis hanc margaritam abii-
ciat? Quin potius dabo omnia, omnes cogitationes & affe-
ctus mentis commutabo & comparabo illam mihi, iactans
Pſal.54. omnem cogitatum meum in cor domini Ieſu, & ſine fallacia
illud me enutriet. Ad hoc templum, ad hæc ſancta ſancto-
H rum, ad hanc arcam teſtamenti adorabo & laudabo nomen
2.Reg.7. domini dicens cum Dauid: Inueni cor meum, inquit, vt
orem deum meum. Et ego inueni cor regis, fratris & ami-
ci benigni Ieſu. Et nunquid non adorabo? Orabo vtique.
1.Cor.11. Cor enim illius mecum eſt. Audacter dicam: Si, imo quia
Eph.1.4.5 caput meum Chriſtus eſt. Quomodo quod capitis mei
eſt, non meum eſt? Sicut ergo corporalis capitis mei oculi,
mei oculi vere ſunt, ita & ſpirituale cor,cor meum eſt. Be-
ne ergo mihi. Ego vero cum Ieſu cor meum habeo. Et quid
Act.4. mirum? Cum multitudinis credentium fuerit cor vnum.
Hoc igitur corde tuo, & in eo dulciſſime Ieſu inuento ora-
bo te deum meum. Admitte tantum in ſacrarium exauditio-
nis tuæ preces meas. Imo me totum trahe in cor tuum. Licet
enim tortuoſitas peccatorum meorum impediat me, tamen
2.Corin.6 quia cor illud incomprehenſibili charitate dilatatum eſt &
ampliatum, & tu qui ſolus potes facere mundum de immun-
Matth.19. do conceptum ſemine, vt depoſita gibbi ſarcina per foramẽ
Lucæ.18. acus poſſim tranſire. O omnium pulchritudine ſpecioſiſſime
Pſalm.50. Ieſu, amplius laua me ab iniquitate mea & à peccato meo
munda me: vt purificatus per te ad te puriſſimum poſſim
accedere, & in corde tuo omnibus diebus vitæ meæ mereat
habitare: & vt videre ſimul ſemper & facere tuam valeam
voluntatem. Ad hoc enim perforatum eſt latus tuum,vt no-
bis pateſcat introitus. Ad hoc vulneratum eſt cor tuum, vt
in illo & in te ab exterioribus perturbationibus abſoluti ha
bitare poſſimus. Nihilominus & propterea vulneratum eſt,
vt per vulnus viſibile vulnus amoris inuiſibile videamus.
Cor Chriſti cur uulneratum.
Ioan.19.
Canti.4.
Quomodo hic ardor melius oſtendi poteſt, niſi quod non
ſolum corpus,verumetiam ipſum cor lancea vulnerari per-
miſit? Carnale ergo vulnus, vulnus ſpirituale oſtẽdit. Et hoc
fortaſſe innuit ipſa auctoritas prelibata, in qua bis poſitum
eſt vulneraſti. Vtriuſque enim vulneris ipſa ſoror & ſponſa
cauſa eſt, ac ſi ſponſus aperte diceret: Quia zelo amoris tui
vulneraſti me: lancea quoque militis vulneratus ſum. Quis
enim cor ſuum palo vulnerari permitteret, niſi prius amoris
illius vulnus percepiſſet? Dicit ergo: Vulneraſti cor meum
Ibidem. ſoror mea ſponſa, vulneraſti cor meum. Sed quare ſoror &
ſponſa? an non poterat ſufficientem ſponſi amantis affectum
oſtẽdere ſolius ſororis, vel ſolius ſponſę poſitio? Vel quare
ſponſa & non vxor, cum quotidie vel eccleſia ſiue quælibet
fidelis anima ſpõſo ſuo Chriſto bonorum operum ſobolem
debeat generare? Paucis dico,ſolent ſponſę nondum alligatę
coniugali vinculo amari ardentius, quàm poſtea. Tempore
enim procedente amor ipſe componitur. Sponſus ergo no-
ſter, vt magnitudinem inſinuet ſui amoris qui tempore non
decreſcit, amicam ſuam ſponſam appellat,eo quod illius a-
mor ſemper nouus ſit. Sed quia ſponſæ etiam carnaliter di-
liguntur, vt in amore ſponſi noſtri nil carnale ſapias, ipſam K
ſponſam ſuã ſororem appellat,quia ſorores iam nequaquam
carnaliter adamantur. Dicit ergo: Vulneraſti cor meũ & cæ-
tera. Tanquam dicat:quia ſumme te diligo vt ſponſam: ca-
ſte, vt ſororem, vulneratum eſt cor meum propter te. Quis
illud cor tam vulneratum non diligat? Quis tam amantem
non redamet? Quis tam caſtum non amplectatur? Diligit
profecto vulneratum quę nimio illius amore vulnerata pro-
clamat: vulnerata charitate ego ſum. Nunquid non redamat
ſponſum amantem,quæ dicit:Nunciate dilecto, quia amore *Cantico.5.*
langueo? Fraterno ſe amãtem amore complectitur,quę dicit:
Quis mihi det te fratrem meum ſugẽtem vbera matris meę,
vt inueniã te foris,& complectar & deoſculer,& iam me ne-
mo derideat. Quis autẽ eſt foris? Aeſtimo qđ extra corpus.
Quandiu ſumus in hoc corpore, peregrinamur à domino.
Quis hanc peregrinationem patienter ferat? plena eſt dolo-
re præteritorum, labore præſentium, timore futurorum, in
qua & ſi ſponſus ſe aliquando gratia cõſolationis exhibeat,
ſtat tamen longe quaſi poſt parietem corpore hoc peccati
ſeparante inter nos & ipſum: nec facile præbet ſe tangẽdum
& oſculandum, niſi illi animæ quę in tantam altitudinem me-
ritorum proceſſit, vt dicat ei: Surge amica mea, columba *Canti.2.*
mea, formoſa mea, quæ ſola licet raro aliquo modo arbi-
trans ſe comprehendiſſe proclamat: Inueni quem diligit L
anima mea: inueni illum nec dimittam. Sed ad hunc gradum
nõ facile quis aſcendit. Nos igitur adhuc intus, id eſt, in cor
pore manentes, quãtum poſſumus, amemus, redamemus, am-
plectamur vulneratũ noſtrũ, cuius impij agricolæ foderunt
manus & pedes, latus & cor: ſtemusq; vt cor noſtrum durum
adhuc & impœnitens amoris ſui vinculo conſtringere & ia-
culo vulnerare dignetur.

De uinculis noſtræ uitis. Capitulum quartum.

Ligatur vitis. Quis vincula noſtræ vitis non videat? Videamus tamen hoc vinculum. Primum,obedien
tia fuit. Obediuit enim patri vſq; ad mortem, mor
tem autem crucis. Obediuit matri & Ioſeph ſe- *Philip.2.*
cundum illud: Venit Nazareth cum eis, & erat ſubditus il- *Luc.2.*
lis. Obediuit enim in terrenis, iudicibus ſoluens didrach- *Matth.17.*
mum. Secundum vinculum, vterus virginis de qua canimus:
Quia quem cœli capere non poterant, tuo ſancto gremio
contuliſti. Tertium, in præſepio fuit ſecundum illud: Vagit
infans inter arcta conditus præſepia,membra pannis inuolu-
ta, virgo mater alligat, pedes,manusq; ſue, crura ſtricta cingit
faſcia. Quartum vinculum fuit funis,quo ligabatur, cum ca-
peretur. Ita enim habes. Tunc videlicet cum traditus eſſet,
iniecerunt manus in Ieſum & vinxerunt eum. O rex regum
& domine dominantium quid tibi & vinculis? Ligantur vi-
tes, ne ſi iaceant in terra, aut minuantur, aut corrumpantur M
fructus earum. Incorruptibilis autem fructus fuit eius & eſt.
Quare ergo ligatur? Bene dicit quidam rex cum percuſſus
humana ſagitta peteretur,vt ſe ligari permitteret,donec ex-
cideretur, quia leuiſſimo motu mortem poſſet incurrere.
Non decet, inquit, vinciri regem. Libera ſit regis & ſem-
per ſalua poteſtas. O deus deorum quantum ergo derogа-
tum fuit libertati & potentiæ tuæ? Tot adeò ligaris vincu-
lis, qui ſolus ligandi & ſoluendi poteſtatem habes? Sed pro-
pter miſericordiam tuam ligatus es, vt nos à miſeriis noſtris
faceres abſolutos. O quàm immitia fuerunt illorum immi-
tiſſimorum vincula, quibus agnum mitiſſimum vinciebant.
Video oculis mentis te domine Ieſu tam duris nexibus adſtri
ctum tãquam latronem trahi ad iudicium principis ſacerdo-
tũ,& inde ad Pilatũ video & perhorreſco,& admiror,& ad-
mirando deficerẽ, niſi quod liquidè cognoſco te prius in cor
de charitatis nexibus fuiſſe cõſtrictũ, qui ad deteriora vincu-
la ſufferẽda te leuiter attrahere potuerũt. Gratia ſit vinculis
tuis bone Ieſu, quę noſtra tã potenter diruperũt. Quintũ fuit
vinculũ quo ligatus fuit ad colũnam, cũ flagellaretur. Quãq
& ipſa flagella quæ corpus eius circuibant, non incongrue
poſſumus vincula appellare. Sed quãuis immitia, quanuis du-
ra, quanuis iniuſta, diligo flagellorum iſtorum vincula, qui-
bus ſacratiſſimum corpus tuum datum eſt contingere, quæ
tuo puriſſimo ſanguine non mediocriter ſunt imbuta ô bo-
ne Ieſu

A ne Ieſu. Si enim ſanguis tuus in flagellatione fuit tam copio-
ſe effuſus, vt columna guttis illius reſperſa adhuc ſicut aſſe-
ritur, rubra ſeruet veſtigia: quantum ſanguinis credam ipſis
flagellis corpus tuum mitiſſimum ſcindentibus inhæſiſſe?
Tam dure flagellatus eſt dominus vt ſanguis eius ſurſum in
aera reſultaret. Vide autem quàm bene huic ligationi conue
niat,quòd vitis ad palum ligatur. Quid enim per palum quã
ipſa columna,cui dominus Ieſus alligatus accipitur? Sicut e-
nim vitis palo, ita Chriſtus ſtatuæ alligatur. Sextum vincu-
lum fuit corona illa ſpinea cum magna amaritudine illud ca
put amabile complectens,& multorum aculeorum in illo ſi-
gno relinquẽs,ſanguineas vtique guttas eliciens: & vt puto,
in faciem venerabilem tranſmittens vix adhuc de ſputis Iu-
daicis exſiccatum. Crudele fuit vinculum hoc præter pœnas
quas pertulit in ligno,honoris plurimum habens & decoris.
O rex glorię domine Ieſu Chriſte,corona omnium te confi-
tentium, te ſequentium,pugnantium pro te,vincentium pro
te, manentium in te. Quis te tam amaro vinculo confuſionis
addixit? Ecce operit confuſio capitulum,& faciem tuam a-
mabilem ingeritur tibi à generatione praua & amaricante
honor deriſorius in corona,ſed ſpinarum aculeis contendũt
in te dolor & confuſio. Neſcio in vtro magis puniaris. Coro
B na deriſionem, ſpinę ingerunt punctionem. Egredimini filię
Sion & videte regem Salomonem in diademate quo corona
uit eum mater eius in die deſponſationis eius & in die lætі-
tiæ cordis eius. Quæcunque autem anima confitetur ſe filiã
Sion,id eſt eccleſiæ egrediatur à curis ſecularibus,à cogita-
tionibus vanis,& videat per contemplationem mentis, regẽ
Salomonem,id eſt Chriſtum Ieſum qui eſt pax noſtra,deſtru
ens inimicitias,amicitiasq́ reformans inter deum & homi-
nem. Vide hunc ô fœlix anima in diademate quo coronauit
eum mater eius,ſynagoga videlicet plebs Iudæorum. O ma-
ter amara? Quid peccauit hic bonus filius tuus,vt vinculis e-
tiam vinciatur? Hic eſt qui ſoluit compeditos,qui erexit eli
ſos,ſuſcipiens aduenas,pupillos,viduasq́ conſolans,& me-
ruit vinculari? Hanc ne dotem, hæccine munuſcula nuptiis il
lius impendis? Dies enim deſponſationis illius,dies iſta eſt
dies indignationis & blaſphemiæ,dies tribulationis & miſe-
riæ,dies percuſſionis & doloris,dies vinculorum & mortis,
dies deſponſationis illius eſt. Hac arra ô fidelis anima ſpon-
ſus tuus ſpecioſus ſubarrauit te, & ipſe tanquam ſponſus ho
die coronatus proceſſit. Coronatus, inquit, non auro non gẽ
C mis,ſed ſpinis: nec deſuit purpura veſtis irriſorię. Chlamy-
dem enim coccineam circundederunt ei,quanuis ipſe veſtem
corporis ſui,ſanguinis ſui precioſiſſimi effuſione multo no-
biſſius purpurauit. Purpura enim non plus quàm bis tingitur
ipſe verò purpura corporis ſui nõ ſolum bis, ſed etiã tertio
ſanguineo torrente pertinxit. Ecce ſponſus tuus ô ſponſa, ru
bricatur in ſudore,in flagellatione,in crucifixione. Eleua mẽ
tis oculos & vide ſi tunica ſponſi tui hęc ſit an non. Ecce fera
peſſima condemnauit filium tuum, fratrem tuum, ſponſum
tuum. Quis hic gemitus,lachrymaśq; contineat? Quis hic
non doleat? Quia ſi eſt pium gaudere pio Ieſu, ita eſt pium
flere pium Ieſum. Septimum vinculum fuit, quo ligatus fuit
in cruce, ferreum. Fuit hoc vinculum multo ferocius cęteris,
quod non ſolum manuum, pedumq́ue ſanctiſſimorum com-
pagem diuiſit, verumetiam illam puriſſimam animam à mun
diſſimo corporis hoſpitio ſeparauit. Nunc etiam ô filię Sion
egredimini & videte pacificum noſtrum, pugnantem pro li-
bertate noſtra in bello, occumbere. Videte vitæ noſtræ au-
ctorem pro nobis vitæ ianuas introire, vt nos ad vitæ viam
reuocet. Videte vincula duriſſima, clauos ferreos, pedes &
manus quæ ſalutem noſtram operabantur in medio terræ,
crudeliter penetrare. Vide lignum crucis miſſum in panem
noſtrum, panem candidiſſimum, panem delicatum, panem
angelorum, qui de cœlo deſcẽdit, vt ſe nobis daret in cibum
& animas noſtras continuo ſubiectas labori ſemetipſo non
alieno cibo reficeret, & ſe nobis incorporando non ſe in no-
ſtram carnem, ſed nos in ſuum ſpiritum reformaret. Videte
quomodo iuſtus ligatur, quomodo cum iniquis deputatus
eſt liberrimus & optimus ſponſus noſter. Moritur vita no-
ſtra non pro ſuis neceſſitatibus, ſed pro noſtris. Date lachry
marum flumina in tantis vinculis morienti, quia & ipſe prior
lachrymatus eſt. Vacate & videte quàm amara, quàm turpi D
morte condemnetur. Suſtinet enim adhuc, & diligenter con
ſiderat, ſi quis ſit, qui ſimul contriſtetur: ſi quem inueniat,
qui ſanguinis riuos abſtergat, & de cruce depoſitum munda
ſindone non panni, ſed cordis inuoluat, & flens cum beatis
mulieribus flentibus ad tumulum proſequatur. Quæcunque
anima fecerit hæc aſſidue, ſpero etiam quod lętiſſimę reſur-
rectionis quandoque mereatur gaudio recreari. Si enim com
patimur, & conregnabimus, quod bene ſponſa in Cantico a-
moris oſtendit pręmittens: Faſciculus myrrhæ dilectus meus
mihi inter vbera mea commorabitur, & ſubiungit: Botrus
Cypri dilectus meus mihi. Quid eſt faſciculus myrrhæ? Myr
rha amara, amaritudinem paſſionis ſignificat: Faſciculus ve-
ro coadunationem multarum paſſionum oſtendit. Fit ergo
ſponſus ſponſæ ſuæ faſciculus myrrhę, quando ipſum mul-
tiplicibus affectum iniuriis ad mentem reducit, quarum quę-
dam iam enumeratæ, aliæ vero enumerandæ ſunt. Quæ ſunt
autem vbera ſponſæ? inter quæ illum commoraturum affir-
mat? Duo vbera ſponſæ proſperitas & aduerſitas ſunt. His
tanquam vberibus nutritur, dum aduerſitate fouetur, ne in
proſperis eleuetur. Ponit autem dilectum ſuum inter hæc v-
bera, dum illius & in aduerſis & in proſperis recordatur. Ex
quo euenit, vt ille qui modo fuerat faſciculus myrrhæ, id eſt
qui mentem ſponſæ paſſionum ſuarum amaritudinibus ama-
ricauerat, ſubito fit botrus Cypri continens in ſe vinum iu-
cunditatis & lætitiæ: quod fit dum ſponſum, quem tot vide- E
rat oppreſſum iniuriis & morte turpiſſima condemnatum
per reſurrectionis triumphum gloria videt & honore coro-
natum, & cum humanitate quam aſſumpſerat, ad patris dex-
tram conſidere, confidens ſe certiſſimè per diuerſas tribula-
tiones ad idem domini ſui gaudium intraturam. Exeamus igi
tur & nos ſecundum monita Pauli apoſtoli cum ſponſo no-
ſtro bono Ieſu extra caſtra, id eſt extra concupiſcentias præ-
ſentis ſeculi improperium crucis & vinculorum aſperitatem
cum illo portantes, quia non decet membrum delicatum eſſe
ſub capite crucifixo, nec ad capitis corpus ſe indicat pertine-
re membrum quod capiti compaſſum non fuit. Vinciamur
ergo vinculis paſſionis boni Ieſu, vt etiam vinculis charі-
tatis cũ illo vinciri poſſimus. Ipſe vel vinculis charitatis de-
uinctus ad ſuſcipienda vincula paſſionis de cœlo tractus in
terras, nos è cõtrario qui de terris trahi deſideramus, ad cœ
lum prius paſſionis vinculum noſtro capiti colligemus, vt
per hoc ad charitatis vincula pertinentes vnum efficiamur cũ
ipſo, ſecundum quod orauit patrem dicens: Rogo pater, vt F
quos dediſti mihi, cõfirmati in charitate ſint vnum in nobis,
ſicut tu & ego vnum ſumus. Quid hac vnitate glorioſius?
Quid vltra vel optare poteris vel habere? Vnum cum ſpon-
ſo tu eris? O fœlix fœlicior, imo omnium fœliciſſima vnitas.
Hac vnitate ſe Apoſtolus Chriſto vnitum ſentiebat, cum di-
xit: Quis ſeparabit nos à charitate Chriſti? Tribulatio, an an
guſtia, an fames, an perſecutio, an periculum, an nuditas, an
gladius? Certus ſum, quia neque mors, neq; vita, neq; angeli,
neq; principatus, neq; poteſtates, neq; altitudo, neq; profun
dum, neq; alia creatura poterit nos ſeparare à charitate quę
eſt Chriſti Ieſu. Optemus totis deſideriis, huius charitatis
vinculis ſponſo & domino noſtro colligari: ita vt eius ſequę
tes veſtigia illuc peruenire poſſimus, vbi ipſe eſt qui dixit:
Volo pater, vt vbi ego ſum, illic ſit & miniſter meus.

De cultura & ſpecioſitate interiori noſtræ uineæ.

Caput quintum.

Viſis ex parte his quæ viti ad culturam exterius ad-
hibentur. Nunc ad ipſam vitem iam animum con-
uertamus: vt per quaſdam ſimilitudines illius, no-
ſtram vitem magis propè & propius contemple-
mur. Totum corpus ipſius vitis aliis arboribus & arbuſtis de-
formius inuenitur, & quaſi penitus inutile videtur & abie-
ctũ, nec ipſo aſpectu amabile, aut viſui accommodum. Quid
hic dicemus? Corpus vitis noſtræ domini Ieſu ſignificare de-
beret: niſi quod plurimum diſcordare videtur huius deſor-
mitas & forma illius de quo ſcriptũ eſt: Speciouſ forma præ
filiis hominum. Sunt autem nonnulli, qui hæc verba non ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

G exteriorem,sed interiorem hominem retorqueant,id est ad animam siue ad diuinitatem,in quibus nimirum non solum filios hominum,sed etiam filios dei,id est ipsos angelicos spiritus præcellebat. Tanto enim melior angelis effectus est, quanto differentius præ illis nomen hæreditauit. Ne ergo nos huic sententiæ contradicere videamur,ad manum auctoritates habemus,licet plurimos esse sciamus,qui nondū omnino spirituales effecti,aliud sentiant,fingentes sibi quandā spiritualem pulchritudinem in corpore domini,& si quando audiant dominum ipsum despicabilem forma fuisse,non patienter sustinent: & si lingua taceant,rancore & motu animi contradicunt, non attendentes quod scriptum est:Spiritus est qui viuificat:caro autē nō prodest quicquā. Esaiam quoq; non audiunt, vel inuiti audiunt dicentem in eum : Ecce vidimus eum , & non erat illi species neque decor:aspectus eius non erat in eo, & desideruimus eum despectum & nouissimum virorum,virum dolorum,& scientem infirmitatem , & quasi absconditus vultus eius & despectus. Vnde nec reputauimus eū.Et nos reputauimus eū,quasi leprosum & percussū à deo & humiliatū.Ecce qualis describitur à propheta.Quid apertius?Et vere talis erat in oculis infideliū & carnaliū, qui tātū carnem nouerūt intueri. Quod & nos manifestis ratio-
H nibus possumus approbare.Primum quidem per affectum cō passionis,deinde per defectum passionis . Et quia vere susceperat affectiones nostras , videamus , quomodo affici solent homines circa eos quos amant: vt per notum ad ignotum veniamus . Quis nesciat hominem circa amicum suum periclitantem sæpe tanto ardore & dolore moueri, vt corporis sui detrimentum incurrat?Si hoc præstat homo homini:quantū deum hominē Iesum putas homini præstitisse? Si tu pro vno homine per compassionē, periculū corporale incurris: quid putas dominū Iesum pro omnib⁹ hominib⁹ toleraſſe?Omnes enim sui erant & omnes mortaliter infirmi erant . Certe nouimus Paulum Apostolum de se dixisse: Quis infirmatur, & ego nō infirmor? Et vere eousque infirmabatur vt sicut ipse de se fatetur , presentia eius esset despicabilis . & sicut ait: Mundus mihi crucifixus est,& ego mundo. Mundus quippe ei crucifixus erat , qui omnia quæ mundi erant,tanquam mortua reputabat.Ipse vero mūdo etiā crucifixus erat, quia ipsum propter crebras compassionum simul & passionum infirmitates corpore extenuatum & exterminatū mundus abhorrebat nihil in eo inueniens quod pertineret ad ipsum. Si ergo Paulus cū infirmātibus infirmabatur, quid benignus Iesus cum esset conseruus & frater cum consortibus & fratribus ? Quis dominus & pater pro creatura & filiis ? ardebat Paulus quasi esset radio solis accensus . Quantum ipsum solem putas exarsisse? Si vsque ad tantam infirmitatem per affectum compassionis accendit , qui scintillam charitatis habuit: quid sentiendum putas de ipsa charitate, de cuius plenitudine omnes acceperunt?Nec aliquo modo dubitandum, quin infirmitatem & exterminationem corporis incōparabilem sustinuerit,qui etiā venerat crucem sustinere & præ cęteris tanto magis fuerit confectus, quanto maior in eo fuit cōpassionis affectus:qui non solum facta, sed etiā cogitationes inspexit . Suffragatur his rationibus sententia ipsius domini sic dicentis: Hierusalem Hierusalem,quotiens volui congregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti ? Videamus quid sibi hoc velit, quòd dominus se gallinæ magis quàm alteri animali voluit comparare: Quia vt à sanctis patribus tenetur , ideo factum est vt exprimatur incōparabilis affectus charitatis . Nullum enim animal circa pullos suos tanta compassione mouetur, sicut gallina.Fit enim toto corpore hispida, voce rauca,toto feruens animo & omnibus membris infirma,& vsque ad supremum defectum perueniens . Si ergo intantum pullis suis gallina animal irrationale compatitur:quanto putas optimū Iesum humano generi fuisse compassum? ad quantam putas cum debilitatem & infirmitatem peruenisse? Quanta ipsum putas macie confectum fuisse,qui pro omnibus cognoscitur doluisse ? Vnde Esaias. Vere languores nostros ipse tulit,& peccata nostra ipse portauit. Sed ad passionis iam defectum veniamus. Passionem autem non illum diem vnum appellamus quo mortuus fuit,sed totam vitam illius. Tota enim vi-

Gallinæ se Christus cur comparat.

ta Christi crux fuit & martyrium . Breuiter ergo dicamus, K
sed meditando longius immoremur,quantæ fuerit parcitatis γνώμη
in abstinentia , quàm prolixus fuerit in vigiliis, quàm fre- *ex Grego.*
quens in orationibus.In labore , in sudore vultus sui, quàm assiduus cum circumiret vicos & castella euangelizans & curans vndique,& quàm crebrò famē pertulit & sitim ille panis viuus,ille fons aquæ salientis in vitam æternam . Videamus illud ieiunium quadraginta dierum & quadraginta noctium , post quos esuriit , & iam à deserto ad homines redeunti occurramus,& vultum illum amabilem tantis ieiuniis consideremus afflictum . Et optime posuit euangelista post ieiunium esuriit,vt scias Iesum,non in virtute diuinitatis,sed humanitatis suæ natura ieiunasse . Quid enim magnum, si in diuinitatis fortitudine quadraginta diebus ieiunasset in qua nunquam esuriit? Sed iam ad illum vltimę diei agonem veniamus, & causas deformati corporis nequibimus ignorare . Incipiat ergo consideratio nostra in eodem loco , vbi ipso teste cum inciperet pauere & tędere,tristis fuit anima eius vsque ad mortem, tunc sanguineus orantis & agonizantis membra copiosè perfudit, ita vt iam non solum distillaret,sed gutta guttatim decurreret in terram. Procedamus nunc,& illius noctis incommoda percurramus:quomodo tētus,vinctus,tractus,trusus,cæsus,consputus,colaphis alapisque percussus, spinis coronatus, arundine cæsum caput,flagellis acerrimis laceratus,propria cruce onerat⁹,primo portans eam,quæ ipsum postea statim fuit portatura. Talem inspice Iesum.Quis hic locus deliciarū?Qualis hic decor speciei ? Quis in corpore sic mactato formæ pulchritudinem quærat?Sed veniamus ad finem.Nudatur Iesus.Quare?vt tu corporis purissimi deformationem valeas intueri . Nudatur ergo bonus Iesus. Heu mihi. Qui vestiuit cœlos diuersis syderibus ante crucem expoliatus, nudus etiam vt erat,liuidus cruci affigitur . Heu, candor lucis æternæ nigrescit in carne pro carne saluanda . Et facies quam Cherubim & Seraphim aspicere desiderant,erat ex lachrymis turgida . Nudatur dominus,qui ante secula regnans decorem induit & fortitudinem , cui canimus : confessionem & decorem induisti amictus lumine,sicut vestimento. Spectaculum fit & oppro brium mundo & hominibus,fit tanquam prodigium multis, & commotio capitis in populis caput nostrum,gaudium nostrum,honor noster bonus Iesus.Sed quid moror ? Exaltato in crucem perforātur manus & pedes viri optimi benigni Iesu . Elicitur sanguis, si quis supererat . Stat mediator noster in conspectu patris sui in confractione,vt auertat iram eius, ne disperdat nos. Vere non cadit mente:stat constanter etiā perseuerantia bonę voluntatis . O qualem te intueor dulcis Iesu. O dulcissime atque amantissime bone Iesu: quis te tam amarę & tam odiosę morti addixit ? Vulnerum antiquorum nostrorum vnice saluator : quis te vsque ad hæc non solum diristima , sed etiam turpissima vulnera patienda detraxit? M
O vitis dulcissima, bone Iesu hunccine fructum reddit tibi vinea tua , quam de Aegypto transtulisti ? Expectaueras patienter vsque ad hunc diem nuptiarum tuarum , vt faceret vuas , fecit autem spinas. Spinis enim coronauit te: & spinis peccatorum suorum circundedit te . Ecce in quantam amaritudinem conuersa est vitis non tua , sed aliena. Negauit enim te dicens & clamans. Non habemus regem,nisi Cæsarem. Eiectum ergo te extra vineam vel ciuitatis & consortij tui, sacrilegi agricolę occiderunt non subito, sed longo crucis tormento confectum , & multis vulneribus flagellorum & clauorum pariter cruciatum . O quantos habes domine Iesu percussores? Percutit te pater tuus qui proprio filio suo,id est tibi non pepercit,sed pro nobis omnibus tradit te : Percutis temetipsum . Tradis enim in mortem animam tuam, quam nemo potest tollere à te sine te . Percutit te discipulus impius traditione & osculo falso . Percutit te Iudæus colaphis & alapis . Percutiunt te gentiles flagellis & clauis. Ecce quantum percussus & humiliatus es.O quanti percussores , & quanti traditores tui . Tradidit te pater tuus cœlestis: quia sicut dictum est, pro nobis omnibus tradidit te. Sic enim quidam seruorum tuorum gratulando dicit de te. Qui dilexit nos & tradidit semetipsum pro nobis. O vere admirabile commercium , tradidit se rex pro seruo, deus

A deus pro homine , creator pro creatura , innocens pro nocente. Tradidisti ergo te in manus traditoris illius falsi discipuli: tradidit ille te Iudæis , & tradiderunt te illi pessimi traditores gentilibus ad illudendum & conspuendum & flagellandum, & crucifigendum . Dixisti & prædixisti tu hæc, & ecce facta sunt. Omnibus enim consummatis , ecce crucifixus es. Nec sufficit te vulneratum esse, quin & super dolorem vulnerum tuorum addunt , dantes tibi sitienti vinum myrrhatum bibere cum felle mixtum. Doleo super te domine mi rex, magister, & pater, imò & frater domine mi Iesu Christe,amabilis valde super amorem mulierum . Cuius sagitta nunquam abiit retrorsum.Sagittę enim tuæ, id est doctrinæ tuæ acutę, quia viuus est sermo tuus & efficax , & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens vsque ad diuisionē animæ & spiritus. Nec declinat clypeus tuus in bello. Scuto enim bonæ volūtatis tuæ coronasti nos.Hasta orationum tuarum non est auersa. Quia etiam pro trāsgressoribus orasti vt non perirent . Quanto magis pro amatis ? Tu leone fortior . Etenim tu leo de tribu Iuda superasti illum leonem qui circuit rugiens & quęrens quem deuoret.Tu aquila velocior. Exultasti enim vt gigas ad currendam viam, ad im
B plendum mysterium incarnationis tuæ , donec sicut aquila prouocans pullos suos expandisti alas brachiorum tuorum in cruce , & super nos volitans assumpsisti nos,& portasti in humeris tuis in fortitudine tua ad habitaculum sanctum tuum in domum familiaritatis & claritatis tuæ , vbi de oue & drachma perdita & inuenta feciſti conuiuium vicinis & amicis tuis beatissimis spiritibus ipsos hilariter ad tuam congratulationem inuitans, faciens in cœlis gaudium de peccatore pœnitente, & cum talis sis ac tantus, morte turpissima condemnaris,spiritumque in manu patris commendando capite inclinato expiras . Venite quęso & condolete ei omnes qui gaudere desideratis in domino . Attendite manu fortem nostrum , quomodo contritus est:desiderabilem nostrum , quomodo miserabiliter deformatus est : pacificum nostrum , quomodo in bello peremptus. Vbi est rubor roseus? Vbi candor iuuenilis? vbi in corpore tam contrito decorem inuenies? Ecce defecerunt dies nostræ diei domini Iesu,qui solus est dies sine tenebris,& ossa eius sicut cremium aruerunt.Percussus est sicut fœnum,& aruit cor eius , eleuatus est & allisus valde: sed in decore extrinseco decorem simul vere & decus intrinsecus retinebat . Noli ergo deficere pro ipso in tribulationibus tuis , quia hunc speciosum forma præ filiis hominum viderunt omnes in cruce qui tantum exteriora intuebantur , & viderunt eum non habentem speciem neque decorem:sed facies eius abiecta est quasi deformis . De hac tamen deformitate redemptoris nostri manauit
C precium decoris nostri,sed decoris interni. Omnis enim gloria filię regis abintus.Senserat hæc,quę in Cantico Salomonis proclamat: Nigra sum sed formosa filię Hierusalem,sicut pellis Salomonis . Nisi corpus domini Iesu deforme fuisset, cuius nigredinem supra pro parte executi sumus:formositatem intrinsecam (quia in ipso omnis plenitudo diuinitatis) quis enarrabit? Deformemur igitur & nos in corpore extrinsecus cum deformato Iesu: vt reformemur interius in anima cū formoso Iesu. Conformemur corpori vitis nostræ in corpore nostro,vt reformet corpus humanitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ.Imitatores simus Pauli Apostoli,sicut ipse Christi qui de se dicit. Christo confixus sum cruci.Et alibi.Ego semper porto stigmata Iesu Christi in corpore meo. Bene portabat caractherem passionis Iesu Christi in corpore suo,cui mundus mortuus erat & ipse mundo. Fuscus effectus est , quia decolorauit eum sol passionis & charitatis Christi. Sciendum tamen quòd ea quæ diximus de deformitate corporis speciosi, nō de naturali,sed de accidentali deformitate domini non accusantes in ipso defectum naturæ, sed passionis charitatem commendantes.

De foliis uitis generaliter. Capitulum sextum.

FOlia vitis pene omnium arborum foliis præstantiora sunt . Quid autem in foliis , nisi verę vitis nostræ benigni Iesu verba commendantur ? Præeminet in foliis vitis : præeminet in verbis dominus Iesus. Sensant hoc Iudæorum ministri qui missi, vt addu D
cerent Iesum, reuersi & culpati dixerunt: Nunquam locutus fuit homo sic. Non accusauerunt defectum trunci pulchritudinem foliorum videtes:imò per folia aliquid aliud quàm quod videbatur , in corpore debili latere senserunt . Senserat enim Petrus qui multis à domino Iesu recedentibus, & interrogatis ab ipso duodecim Apostolis : Nunquid & vos vultis abire ? Respondit . Domine quo ibimus? Verba vitæ æternę habes : & nos ad quem ibimus? absit , ac si diceret. Folia pulcherrima habes quæ nos ab omni æstu protegant. Da nobis ergo alium pulchriorem , id est meliorem te & ibimus ad illum abs te . Quem quia dare non potes, qui omnia potes , ad quem ibimus relinquentes te ? Senserat horum filiorum, id est verborum benigni Iesu virtutem, quæ loquente ipso ad turbas in foliorum pulchritudine singulari læta non cogitabat,nec tacitè quidem , sed extollens vocem dixit: Beatus venter qui te portauit:& vbera quæ suxisti. Vere beata imò beatissima terra quæ talem tulerat vitem,virgo Maria mater Iesu : vere & tu beata quæ foliorum pulchritudine considerata inter tot calumniantium insidias, sola veritati testimoniū audacter præbuisti. Sed credo quod iam nunc magnam habes , & maiorem habitura sis huius confessionis mercedem ipsa veritate,cui testimonium perhibuisti, iam te confitente coram patre suo, & nunc nihilominus concessuro cum dicet calumniatoribus suis , Non noui E
vos:Discedite à me maledicti in ignem æternum.Notis vero dicet: Venite benedicti patris mei. Viderunt virorem foliorum veræ vitis Petrus,& Ioannes,& Matthæus, qui ad vnam vocantis vocem illi retia , isti telonium reliquerunt. Quis virtutem verborum benigni Iesu enumerare sufficiat? Quę virtus est verborum,quæ verbis illius non commendetur? Nulla profecto. Vis autem audire verba breuiter , quæ tanquam folia refrigerium nobis ab æstu præstent vitiorum?

Ad commendationem humilitatis dicit: Qui voluerit inter vos maior esse,sit vester minister: Et,Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare , & dare animam suam in redemptionem pro multis. Et item , Qui se humiliat, exaltabitur . Ad commendationem mansuetudinis contra iram, Discite à me,quia mitis sum & humilis corde. Et item, Beati mites,quoniam ipsi hæreditabunt terram. Ad commendationem charitatis contra inuidiam, Diligite inimicos vestros,benefacite his qui oderunt vos & calumniantibus, vt sitis filij patris vestri,qui solem suum oriri facit super bonos & malos , & pluit super iustos & iniustos. Ad commendationem alacritatis ad exercitia spiritualia contra acediam, ait discipulis , Vigilate & orate, ne intretis in tentationem. Et alibi,Quoniam semper orare oportet, & nunquam defice F
re. Vbi intelligitur orationem non tantum esse vocis,sed deuotionis . Non enim semper clamare possumus motu labiorū,semper aūt possumus bono desiderio feruere,quod ostēdit dominus loquens ad Moysen tacentem , Quid clamas ad me ? Desiderium viri sancti, clamorem appellat:quia lingua profecto tacebat. Vnde dominus in Psalmo,Desiderium pauperum exaudiuit dominus: Præparationem cordis eorum audiuit auris tua. Ad commendationem largitatis contra auariciam,Date eleemosynam,& omnia munda sunt vobis.Et illud, Facite vobis amicos de māmona iniquitatis : vt cum defeceritis,recipiant vos in æterna tabernacula.De diuitiis iniquitatis , id est inæqualitatis hoc est quæ vobis abundant, cum aliis deficiant,facimus nobis amicos cum illas pauperibus erogamus. vt si modo in illos misericordes existimus: per illos post hanc vitam misericordiam consequamur. Beati enim misericordes,quoniam ipsi misericordiam consequētur. Ad commendationem vero abstinentiæ contra gulam, Attendite,inquit,ne grauētur corda vestra crapula & ebrietate:& superueniat in vos repentina dies.Et parabolam contexuit de diuite epulante quotidie splendidè , qui mortuus petebat guttam aquæ cum esset in tormentis à Lazaro quiescente post mortem,nec poterat obtinere , recipiens perpetua mala pro voluptate temporali transacta. Ad commendationem castitatis contra luxuriam, Audistis,inquit, quia dictum est antiquis, Non mœchaberis, Ego autem dico vobis, Quia quicunque viderit mulierem ad concupiscendum eam,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Giam mœchatus est eam in corde suo. Huius verbi folio tegatur oculi nostri: ne si forte min⁹ cautè reseretur, euenerit quod Hieremias dicit, Ascendit mors per fenestras nostras. Hiere.9. Fenestræ quippe animæ nostræ sunt foramina sensuum nostrorum, scilicet oculorum, aurium, narium, & oris per quos quasi per fenestras quasdam mors ascendit, quoties ad aliqua criminalia appetenda reserantur. His & aliis verbis plurimis tanquam quorundam foliorum vmbra per vitem nostram benignum Iesum ab æstu vitiorum refrigeramur, & in virtutum temperie refouemur.

De umbra foliorum uitis. Capitulum septimum.

DEd quia gratior solet esse vmbra foliorum vitis cum ipsa eleuata super quandam struem lignorum huc & illuc distenditur: videamus si vera vitis nostra aliquando leuata fuerit & distenta, & si qua tunc ad nostram protectionem dulcium verborum folia emiserit, contemplemur. Quod eleuata fuerit vitis nostra: ipsa testatur de se dicens, Ego si exaltatus fuero à terra: omnia traham ad meipsum. Item, Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis. Eleuatus ergo fuit, quia exaltatus. Manifestum est autem quòd hęc exaltatio de cruce dicta est. Et vide quàm aptè lignorum strues super quam vites solent eleuari, crucem signet. Cancellantur enim, hoc est ex transuerso cõponuntur, & sicut super hæc vitis eleuata distenditur quidem conuenientius.
H Cancellantur ligna crucis, eleuatur in illam, distenditur brachiis & toto corpore vitis nostra. In tantum enim in cruce distentus fuit: vt ne⁊u.nerari potuissent omnia membra eius. Ita enim dixit per prophetam: Foderunt manus meas & pedes meos: dinumerauerunt omnia ossa mea. Quantum fossus fuit, supra dictum est: quantum autem distẽsus, nunc subiungitur: Dinumerauerũt omnia ossa mea, ac si diceret. Tantum distẽsus sum dextrorsum & sinistrorsum, & à summo deorsum, vt corpore modo in modum tympanicæ pellis distenso, facilè possent omnia ossa mea dinumerari. Respice in faciem Christi tui ô anima christiana, & eleua oculos tuos ad tormenta illius non sine lachrymis, & cor contritum, non sine singultu, & vide quantam tribulationem & dolorem inuenit, dum quæreret te vt inueniret te. Laxa igitur oculos tuos, vt respicias in faciem Christi tui. Auscultа auribus arrectis, sed in dolore tanto quod proferat verbum semel auditũ pro preciosissimo reconde thesauro, in cubiculo cordis tui. Ecce positus est hic in immiti lectulo mortis suæ, crucem dico. Extrema sponsi tui mandata conserua, si vis hæreditatem incoinquinatam & immarcessibilem obtinere. Nec multa sunt, quæ moriens locutus est, facile seruabuntur à voluntaria Christi sponsa.

De septem foliis in speciali. Capitulum octauum.

I SEptem sunt verbula quæ quasi septẽ folia semper virentia vitis nostra cum in crucẽ eleuata fuit, emisit. Cithara tibi factus est sponsus cruce habente formã ligni: corpore autem suo vicem supplente chordarum per ligni planiciem extensarum. Nam nisi ligno affigeretur expassus, neutiquàm verborum sonum ederet tanquam citharizans quibus amplius delectareris. Obserua diligẽtius. Septem chordas habet cithara. Cantat tibi. Ludit tibi, te ad audiendum inuitat: quæ illam ad loquendum potius debueras inuitare. Vide ergo folia vitis tuæ, & indelebiliter ea memoriæ commendare memento. Hæc autem septem diuersis modis ordinantur, quorum ordo non facile potest inueniri, cum non ab vno euangelista fuerint ordinata. Nos ergo eam secundum quod potuimus inuestigare, & proximi. Luca referẽte cognouimus, quòd cum crucifixus esset Iesus dixit: Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. O foliũ viride. O verbum, summi patris verbo conueniens: Facit bonus doctor, quod iusserat. Orat non solum pro persequentibus & calumniantibus, sed etiam pro occidentibus se. Recondite in thesauro cordis tui hoc folium, vt quotiescuque sæuiunt inimici, memoriam abundantiæ suauitatis Iesu valeas eructare, hoc folium semper tanquam clypeum contra inimicorum insultus opponens. Orat Christus pro suis occisoribus: tu non orabis pro detractoribus? Sed ipsam orationem, diligentius videamus. Pater, inquit, Quare nomen patris ponit? Solent pueri aliquid affectuosius orare volentes nomẽ paternum nominare: vt naturalem dilectionem ipsius ad memoriam reducãt, per quam facilius petitionis suæ consequantur effectum. Sic & redẽptor noster miserator & misericors patiens & multũ misericors & suauis in vniuersis quanuis se à patre sciret semper audiri, tamen nobis commendans eũ quanto affectu sit pro inimicis orandum, nomen posuit charitatis. Tanquam si diceret, per dilectionem paternam quã vnum sumus, supplico tibi, vt exaudias me pro his occisoribus meis ignoscendo. Agnosce filij tui amicitiam, vt inimicis ignoscas, & idem quare sit ignoscendũ, subiungit: Quia nesciunt, quid faciunt. Quid hic dicemus? Nunquid ignorabant se crucifigere eum quẽ crucifigebant? Nequaquam, sed quis esset ille quem occidebant, ignorabant. Si enim cognouissent, nunquam dominum gloriæ crucifixissent. Nescierũt, quid facerent: quia quantum deliquerunt, nescierunt. Sic cogitandum, sic orandum tibi, quæ sponsa domini nuncupari desideras. Cum in te sæ[illegible] inimici, cum obloquuntur, minantur, damna ingerunt, & cõ[illegible]in faciem cædunt, imò & cum occidunt: memento folij vitis tuæ, sonum cytharæ tuę recordare, sequere, id est imitare sponsum tuum, & dic ex toto corde. O sponse ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt, id est quantum delinquant, ignorant. Si enim scirent quantam beatitudinem amittant, quantam infœlicitatem peccando incurrunt, vtique non peccarent. Quid enim est quod omnes homines ad peccandũ instigat nisi ignorantia boni, quod perditur: & mali, quod peccando incurritur? Amittitur peccando optimus deus, acquiritur pœna gehennalis, quorum commutationem nullus appetit nisi prorsus insanus. Et vere quicunq; cœli delitias omittentes scienter peccando pœnas infernales inuadunt, insani sunt: nesciunt ergo quid faciunt. Talibus ergo & pro nostra salute & pro illorum ignorantia est ignoscendum & pro ipsis orandum cum grandi fiducia: quia tales preces aures domini violenter irrumpunt. Nimirũ exaudit ipse alios, in quo se voluit exaudiri. Et exaudit? fuit, cum ad prædicationem Petri vno die tria milia, alio die quatuor milia eorum qui in necem domini acclamauerunt sunt conuersi. Quanta in cœlestibus iucunditas cum occisus occisorem, & quilibet Iesus se lædentem orationibus suis perducit ad cœlum? O quanta fuerit exultatio Stephani super conuersione Pauli? qui suis orationibus ad fidem conuersus postea pro fide Christi sicut ipsum lapidauerat lapidatus est, & multa mala quæ antè sanctis ingesserat, propter Christum sustinuit. Sequamur igitur & nos pro inimicis orando, vt illis simul & nobis æternam mereamur obtinere salutem.

Primũ uerbum Christi in cruce pendentis

De secundo folio. Capitulum nonum. M

SEcundum vitis nostræ folium & secunda citharæ nostræ chorda est secundum verbum domini crucifixi, quod ait ad latronem confitentem & crucifixi consortium expetentem, Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso. Quanti viroris est hoc folium? O quantam dulcedinem resonat chorda ista? Quam subitò ex hoste factus est amicus, ex alieno familiaris, de extraneo proximus, de latrone confessor. O quanta latronis fiducia? Omnis mã[illegible]us boni conscius sibi, transgressor legis, vitæ simul & substãtiæ raptor alienæ, positus in ianuis mortis in fine vitæ, desperatus de vita præsenti spem vitæ futurę quam toties demeruerat, nunquamque meruerat concipere, eam requirere non formidat. Quis hic desperet, latrone sperante? Sed operęprecium est diligenter intueri qualis fuerit latro iste: ne si causam spei nesciamus, præsumptionis vitium incidamus. Omnes amici & proximi, & noti, fratres quoque, imo & ipsi discipuli vnanimes, & electi de mundo à domino Iesu Christo in tantarum pressurarũ molestia, in tanta confusione, & tantis opprobriis, percusso pastore velut erraticæ oues sunt dispsi. Fugerat quoq; ille discipulus quem diligebat Iesus: Ille ardens à longe sequebatur, signorum immemores diuinorum quæ saluatorem toties viderãt operari, imo & ipsi in nomine ipsius fuerãt operati. Et nunc latro inter tot improperia & miserias, imo & inter tot tormẽta crucis & mortis pri⁹ nõ cognitũ cõfitetur, & ab eo fiducialiter petit auxiliũ, qui auxilio videbatur indigere.

A gere. Quem discipulorum tanta audacia inflammauit? Fugerunt omnes eum, quem hactenus fuerant confessi dum viueret. Iste vero quem viuentẽ negauerat, confitetur morientẽ. Orat vero in fide, & spe, & charitate, dicens: Memento mei domine dum veneris in regnum tuũ. Credit profecto in eũ, quem dominum & regem appellat. Quis autẽ petit hoc, quod non sperat? Amat vero eum, cui coniungi desiderat. Quid tali oratori ille bonus pater negaret, qui eum incitauerat vt rogaret, præsertim dum in sede sponsali, in die nuptiali sederet? Sedes sponsalis, crux erat, in qua verus sponsus sponsam suam ecclesiam sibi copulauit, ipsam sibi propriį sacrati sanguinis effusione subarrhans. Exaudiuit ergo Christus animã non iam latronis, sed confessoris sui, sponsam suam, & orantẽ digna responsione confortauit. Amen dico tibi, vere dico tibi, hodie mecum eris in paradiso. Cui tibi? Tibi, qui me confessus es in cruce tormentorum: mecum eris in paradiso deliciarum. Mecum inquit, mira benignitas. Non dicit simpliciter, eris in paradiso, vel cum angelis eris: sed mecum eris. Satiaberis eo, quem desideras: videbis maiestate, quem confiteris positũ in infirmitate. Nec differo quod promitto: quia hodie mecum eris. Bonus vero & dulcis Iesus cito exaudit, cito promittit, cito dat. Quis de tam pio exauditore, veloci promissore, prompto redditore desperet? Speramus in te, qui nouimus dulce nomen tuum: quoniam non derelinques quærentes te. Accedamus ergo ad te ô bone Iesu mente, qua
B possumus, sedentem in throno maiestatis orantes, vt illuc à te & ad te mereamur introduci quo ingressus est tuus latro, te confessus in throno crucis.

De tertio folio. Caput decimum.

PRæparemus nunc visum pariter & auditum cordis nostri ad videndum tertium folium vitis nostræ. Mulier, inquit, ecce filius tuus. Ecce mater tua. Verbum bonum & suaue, verbum mirabile, magnũ continens piæ charitatis affectum. Certe nos legimus dominum Iesum, maxime cum ad ætatem proiectam accesserat, charissimæ matri suæ familiarius adhæsisse, & cum ipsa frequentius conuiuatum esse, & præ cæteris mitius allocutum. Sed quantus in ipso fuerat circa matrem charitatis affectus iam corporaliter recessuro, breuibus intimauit verbis, & vt crucis suæ taceam passionem, quanta circa beatam matrem compassione mutua credis affectum fuisse cor, cuius mitissimum tam validodoloris sui gladio transuerberatũ perfecte sciebat, adauxit vulnerum passionem materna compassio, quam contritissimõ corde, manibus complosis, oculis lachrymarum torrente fluentibus, vultu cõtracto, voce querula, & totis viribus cordis destituta, viriliter cum vidit sibi astare pendenti. Quoties ipsam ad illa immitia verecundos putas oculos eleuasse: si ta
C men eos aliquãdo inde deflexit, vel si præ nimio fluxu lachrymarum potuit intueri. Quoties ipsam propter verecundiam virginalem pariter & immensitatem doloris stantem vt ęstimo, capite cooperto ingemuisse putas lugendo filium, & dicẽdo fili mi Iesu, Iesu fili mi. Quis mihi det, vt tecum & propter te moriar, fili mi dulcis Iesu? Quoties ipsam præ immensitate doloris credis potuisse deficere, à quo ipsum summe miror etiã mortuam non[illegible]. Moriebatur viuens, viuendo ferens dolorem morte crudeliorem. Sed ne moriendo deficeret, à filio pro ipsa mortalitate confortata est. Confortata est intrinsecus, exterius vero & verbis & factis pie consolata. Quomodo stabat iuxta crucẽ Iesu mater eius? vere iuxta crucem stabat, quia crucem filij præ cæteris mater maiore cũ dolore ferebat. Stabant & aliæ, sed proxima hæc. Cum ergo vidisset Iesus matrem & discipulum stantem quem diligebat, dicit matri suæ: Mulier ecce filius tuus. Ad discipulum ait, Ecce mater tua. ac si diceret: Tu me filio corporaliter priuaris, vnde tibi amicum præ cunctis dilectum in filium do, cuius præsentia interim dum absum, consoleris. Tu vero me patre spoliaris, vnde hãc matrem mihi charissimam tibi in matrem do. Conseruate iura mutuæ charitatis adinuicem. Tu istum filium, tu istam matrem habendo. O quàm munificus factus es in nuptiis tuis rex & sponse bone Iesu? Quàm large quæ habuisti omnia tradidisti? Ecce ipsis crucifixoribus tuis orationis affectum, latroni paradisum, matri filiũ, filio matrẽ, mortuis vitam, manibus patris animam tuam, toti mundo signa D potentiæ tuæ contulisti, pro redimendo seruo non ex parte, sed totum sanguinem ex multis & largis foraminibus effudisti, proditori tuo reatus sui pœnam, terræ corpus non corrũpendum, sed ad tempus reddidisti. Sed mouet me, quòd cum dixisset: Mulier ecce filius tuus, subiunxit, Ecce mater tua. cũ vtique etiã si hoc non subiunxisset, necessarium fuisset eã esse matrem illius, qui in filium sibi datus erat. Sed hoc mutuæ charitatis affectum mihi commẽdare videtur. Sunt enim nõnulli qui ab omnibus amari volunt, sed nullos affectu mutuo complectuntur. Nolunt, vt eorum labores & dolores alleuiẽtur: & cum ferantur à pluribus, ipsi nullius onera volunt portare, &c. Non hoc enim Christus docuit aut fecit. Portauit eñ onera tua, inuitans te, vt & tu onera portes illius, id est vt tu passiones illius imiteris. Christus enim passus est relinquẽs nobis exemplum, vt sequamur vestigia eius. Hoc & docuit cum matrẽ discipulo, & matri discipulum mutuo commẽdauit: nimirum nolens, vt charitas spiritualis ex vna parte frigida remaneret: sed vt simul dormientes, id est in vera & pura charitate simul quiescentes mutuo calefiant, id est alter ab altero ad charitatis exercitia mutuo accendantur. Hoc enim est efficax signum veræ & puræ charitatis, quòd ij qui spirituali dilectione spiritualiter connectuntur per puram charitatem, ad exercitia spiritualia alterutrum accendunt vt deuotius orare, sæpius genu flectere, frequentius disciplinam corporalem susciпere libeat, præcipue cũ nec inuideat, imo vt cõ E gaudeat amans quisque, si tertius vel quartus vel plures ad charitatem illius quem amant, se adiungant: dũ modo tales sint, quorum familiaritas non sit suspecta, & in iis omnibus, & in iis similibus charitatis feruore perseuerantiam conseruãt. Non enim bonum videtur habuisse fontem riuus charitatis aliquando decrescens. Amemus ergo & nos inuicem, & amoris efficaciã operibus approbemus: quia talis charitas ex deo est, quæ finis est præcepti, & quæ legem implet.

De tribus uerbulis charitatis. Caput undecimum.

SEd in tribus verbulis pertractatis tres charitatis species mihi commendari videntur. Vna, quæ habetur ad amicos etiã recõciliare volẽtes, de qua dicit Ioan. Diligamus dominum, qui dilexit nos, cum adhuc essemus inimici, & hoc est summa & magis admiranda dilectio. Diligere enim inimicos magis diuinum est quàm humanum. Secunda, quę habetur ad eos qui aliquãdo fuerunt inimici, sed petita reconciliatione, in gratiã sunt recepti. vnde Paulus, Reconciliati sumus deo per sanguinem ipsius. Tertia, quę habetur erga eos qui nunquã fuerũt inimici, de qua idem: Operemur bonum ad omnes, maxime autẽ ad domesticos fidei. Prima autem charitatis species nobis cõmendatur in primo verbo, vbi dominus Iesus orat pro inimicis. Secunda, vbi latroni petenti paradisum, promittit. Tertia, vbi amicos præcipuos committit. Tegamur ergo horum vmbra foliorum. Audiamus & exaudiamus hos nostræ citharę sonos dulcissime modulantes, & à feruore omnis inuidię, odij, iræ, & ab omni amaritudine detractionis, adulationis, simulationis, adiuuante domino qui est vera charitas, temperemus ipsum in omnibus charitatis speciebus, animo simul & operibus imitantes.

De quarto folio, Caput duodecimum.

SEd iam ad quartum folium videdum & quartam chordam audiendam, oculum simul & aurem cordis adaptemus. Acutos petit hoc folium oculos, aures bene purgatas hæc chorda: imo & ipse purgare & acuere potest aures & oculos, quia iam non simpliciter hoc verbum vt cætera dicit dominus Iesus: sed vt testatur Euãgelista, circa horam nonã exclamauit Iesus voce magna, Heli Heli lammasabacthani: quod est interpretatum, Deus meus, deus meus, vt quid dereliquisti me? Qui oculi folium hoc non videant? Quæ aures hanc chordã non audiant? Quare ergo clamauit, nisi vt fortius audiatur? Quanti fuit doloris putas acerbissima hæc magnitudo, cum hoc dominus Iesus toto corpore distensus clamabat? Sed caue ne propter clamorem putes ad impatientiam dilapsum dominũ Iesum. Cum enim

למה שבקתני
Lamma sabachthani.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G enim in summa crucis esset amaritudine, nihil exiuit de eius corde, nisi dulcedo. Patientiam enim sicut in sequenti folio & chorda ostendemus, in amarissima passione retinuit, & sui doloris magnitudinem ostẽdit: quod in beato Iob, qui interpretatur dolens, & verbis & factis eius prius ostensum fuit, qui auditis nunciorum verbis amaritudinem animi foris ostẽdit in verbis. Scissis enim vestibus & tonso crine capitis, corruit in terram. Ecce magnitudo doloris. Post hoc ait, Dominus dedit, dominus abstulit, sicut domino placuit, ita factum est, sit nomen domini benedictum. Ecce virtus patientiæ. Si patienter sustinuit Iob miserias suas, quanto patientius putas sustinuisse crucem suam pro qua sustinenda venerat? Quòd autem hæc verba loqueretur ex persona hominis assumpti, qui cum ipso deo filio vna persona fuit, patet per hoc quod ait: Dominus deus meus: quod vtique non diceret ipse qui vnus est deus cum patre, nisi hominem assumpsisset. Quid est autem hoc quod ait, Vt quid me dereliquisti? Nũquid pater vnicum suũ filiũ poterat derelinquere? Absit. Sed pro toto corpore suo: id est pro se & pro tota ecclesia loquitur ista. Caput enim nostrũ dominus Iesus volẽs vnitatem cõmendare & charitatem suã quam habet ad ecclesiam sponsam suam, se quoque in omnibus membris suis passurum ostẽdit. Quia nunc in capite sustinuit passionẽ, hoc est in proprio corpore, quod assumpsit de virgine: clamat autem se derelictũ, qui derelinqui non poterat, quia multa membrorum suorum ad tantam tribulationem erant ventura, vt à deo derelicta penitus viderentur. Quorum personam gestabat ille, qui dicebat: Qui custodiebant animam meam, concilium fecerunt in vnũ, dicẽtes, Deus dereliquit eum, persequimini & comprehendite eum, quia non est qui liberet eũ. Quod & ipsi benigno Iesu in tormento crucis improperatum est, Si filius dei es, saluũ te fac. Potest & ita accipi, quòd dominus præuidẽs aliquos, imo plurimos in corpore suo, qui ab vnitate ecclesiæ suę per hæreses, siue per alia criminalia peccata erãt recessuri, illorũ personã in se transfigurãdo, clamabat: Vt quid dereliquisti? Ac si diceret. Quare aliquis eorum abiit retrorsum, vt pereat ab vnitate corporis mei, qui tãto cruciatu mihi sunt vniti. Vn de ex persona martyrum dicitur in Psalmo, Adhæsit in terra vẽter noster. Per ventrẽ qui est mollior, & infirmior pars hominis, signantur illi qui carentes patiẽtia & firmitate perseuerantiæ, & propter hoc in acerbitate tormentorum deficientes adhæserunt in terra, id est terrenis consiliis & actionibus consenserunt. Nos autem qui adhuc in tribulationibus quotidianis versamur, qui spectaculum facti sumus mundo & angelis, & hominibus, & tanquam purgamenta huius mundi & peripsema omnium vsque adhuc, inenarrabilem spiritus fiduciã concipiamus ex hoc præcipue, quòd ipse dominus cõsolator omnium pressurarum, tanta vnitate spiritus & charitatis nobis coniunctus est, vt etiã personam nostræ infirmitatis in se tam manifestis verbis transfigurare dignatus sit, qui adhuc etiã apud patrem ostensione vulnerum suorũ interpellat pro nobis orans ne derelinquatur in inferioribus mẽbris suis, qui in se capiti suo nequaquã potuit derelinqui. Et quomodo membra deperirent, quæ in voluntate capitis sui suam sciunt constare salutem? Nũquid aliquod membrorum est in mortali corpore nostro, cui non condoleat caput nostrũ? Si affligitur pes vel manus, statim clamat caput per linguã, Cur affligor? clamabat dominus ad Saulum in membra sua sęviẽtem, Cur me persequeris? cum ipse tamen securus remaneret in cœlo. Benedictus sit dominus Iesus, qui primo in se pro nobis pati dignatur tribulationem, quam exigente iustitia patimur, suam reputans & clamans, Cum ipso sum in tribulatione, vt securius confidamus.

De quinto folio uitis, Caput decimumtertium.

QVintum folium siue quinta chorda breuis quidem videtur, sed si discutiatur, si diligentius consideretur: ad amoris indicium efficacissima poterit inueniri. Ait enim Euangelista, Videns Iesus, quia omnia consummata essent, vt implerentur scripturæ quę implẽdæ erant, illæ vtique quæ dicunt, Dederunt in escam meã fel, & in siti mea potauerũt me aceto. Subiungit enim Euãgelista, Vas ergo positũ erat aceto plenũ, & currens vnus impleuit spongiam aceto, & circũponẽs hyssopum, dabat ei bibere. Alter vero Euangelista plenius exponẽs quomodo scriptura sit impleta, etiam fellis facit mentionẽ, ita dicens: Et dabant ei vinum myrrhatum bibere cũ felle mixtum. Fractus mẽbris omnibus dulcis Iesus, voluit puniri & linguã. Dedit ergo ei illa vitis aliena conuersa in amaritudinem de fructu suo potũ amarum, potum non potandum, sed potius degustãdum, quia ad pœnam linguæ sufficit acetũ gustasse. Sed licet hoc ad impletionem scripturæ in veritate patratæ sint, tamẽ hoc verbo Sitio, aliquid aliud significari videtur. Puto enim quòd hoc liquidò immensitatẽ nobis ardentissimę charitatis voluit cõmendare, quia ab homine sitiente multò ardentius desideratur potus, quàm cibus ab esuriente. In se ergo ostendens dominus Iesus desiderium illius rei quæ ardentissime concupiscitur, per illam figurari ardorẽ suę charitatis ostendit, licet etiã veraciter possumus accipere, quòd sitiuerit qui per totũ corpus sacrati sanguinis effusione siccatus ossa habuit sicut cremium arefacta. Sed non satis credibile est ipsum de siti corporali dixisse, vt potum peteret carnalem, qui in instãti se sciebat carnaliter moriturum. Sed potius desideriũ ardẽtissimum salutis nostrę ipsum credimus sitiuisse. Sed est quod moueat nos: quia cum instaret hora passionis extremę, procedẽs ad orationem dominus Iesus procidit in faciem suã, orãs & dicens: Mi pater, si possibile est, transfer hunc calicẽ à me, & hoc non tantum semel, sed secundò & tertiò fecit. per calicem quem bibiturus erat, proculdubio passionem significãs, quam erat passurus: nunc vero eodem calice passionis iã ebibito dicit, Sitio. Quid est hoc? antequam gustes ô bone Iesu, petis calicem omnino auferri: & postquam obedisti, sitis? vt video, mirabilis potator es tu. Nunquid vino iocunditatis, & non potius vino compunctionis & summæ amaritudinis repletus fuit calix tuus? Imo verò compunctionis amarissimę plenus est, qui non sitim, sed potius potauti fastidium generare deberet. Sed vt existimo ante passionem, calicẽ ipsius tui patris à te transferri orasti, non vt passionem declinares pro qua veneras patiẽda, & sine qua salus humano generi nõ adesset: sed ne putaret quis te verum hominem amaritudinẽ non sensisse propter claritatis vnionem verbis petentibus calicem à te transferri semel, & bis & tertiò summam acerbitatem passionis tuæ dubitantibus indicasti, nobis quoque te sequentibus doctrinę & exempli formam præscripsisti, quòd imminentibus periculis, etiã cum ad vtilitatem nostram pertineant, posse & debere à nobis dominũ frequentius exorari, vt flagella iracundiæ suæ à nobis dignetur auertere, nihilominus & si tamen ablata non fuerint exemplo passionis tuę gratanter, patienter & viriliter cum omni perseuerantia tolerãda sunt. Quando autem passionis calicem quem antea rogaueras auferri, iã exhausisti, dixisti: Sitio. dilectionis erga nos tuæ magnitudinem commendasti, tanquam diceres, Quamuis passio mea tam acerba fuerit, vt quantum ad humanitatis sensum illam declinare potuerim: tamen tua ô homo me charita te vincente, & ipsa tormenta crucis superante, adhuc plura & maiora si necesse sit, sitio subire tormenta. Nihil enim est, quòd detrectem pro te pati, pro cuius precio animam meam pono. Imitetur ergo quælibet fidelis anima sponsum suum dulcem Iesum tantæ amaritudinis poculum sitientẽ, pro ipsa pariter & ebibẽtem, & sicut ipsa etiã pro ipso ebibat per aduersa præsentia: sitiat quoque & ipsum dulcissimum spõsum suum, cuius dulcedinem ex amaritudinibus præsentibus melius poterit considerare, malisque exhaustis propter eum cõfidentius ipsum sitire poterit, & dicere cum Propheta: Sitiuit anima mea ad deum fontem viuum, quando veniam & apparebo ante faciem dei. Et iterum, Sitiuit in te anima mea, q̃ multipliciter tibi caro mea.

De sexto folio uitis, Caput decimumquartum.

IN sexto folio vitis siue in sexta chorda citharæ nostræ nobis virtus perseuerantiæ commendatur. Ait enim Euangelista, quòd cum accepisset dulcis Iesus amaritudinem aceti, dixit: Cõsummatum est. Quid est hoc? Supra dictum est, quòd videns dominus quia cõsummata sunt omnia, vt implerentur scripturæ, ait: Sitio. Et cum gustasset acetum sibi porrectum, subiunxit: Consummatũ est.

Consummatum quippe est, id est perfectum fuit testimonium scripturæ, quæ dicit, Dederunt in escam meam fel: & in siti mea potauerũt me aceto. Et per hoc omnis scriptura quæ de ipso erat, consummationem accepit. Sicut ergo caput nostrũ pro peccatis nostris acerbitatem sustinens passionis vsq; ad consummationem, id est vsque ad perfectionem omnium scripturarum quæ de ipso erant perseuerauit patiẽter, ita & nos si huius capitis membra esse volumus in omnibus aduersitatibus nostris virtutem perseuerantiæ conseruemus, vt ad finem omnium passionum nostrarũ ipso benigno Iesu duce venientes cum ipso confidenter possimus dicere: Consummatũ est. Hoc est, tuo adiutorio, non mea virtute bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidẽ seruaui. Redde ergo, quòd legitime certantibus in agone te promittente, repositum est, scilicet coronam iustitiæ, quam tu iustus iudex reddes in tua die. In illa die quę nubilum non habet: in illa die quę in atriis tuis melior erit super milia dierum, in qua tu solus, id est singulariter sol eris. O sol iustitiæ benigne Iesu Christe lucẽs in virtute tua, reddẽs temetipsum in præmium sempiternum, omnibus qui perseuerauerunt in agone certaminis. Recipiẽt enim à te splendorem sempiternum, in quo sine fine fœlices lætantur. Hunc autem splẽdorem nullus poterit adipisci, nisi qui perseueraverit vsque in finem. Quia nimirum virtus boni operis perseuerantia est. Huic soli redditur corona iustitię. Quid enim prodest esse bonum, esse sapientem, esse potẽtem, si non perseueraueris vsque in finem? Bonus erat Saul & optimus, quia docet scriptura, quòd non erat vir melior eo in populo Israel. Sed ad quid deuenit? Cecidit, cecidit & reprobus factus est: ita vt non obediret voci domini, prophetã contemneret, à spiritu malo vexaretur, virum innocentem persequeretur vsque ad mortem. Tandẽ vero consuleret Phitonissam, & ab alienigena miserabiliter interiret. Quis vero sapientior Salomone? Sed deficiẽs à præceptis domini, & cõiunctus mulieribus gentilibus fabricauit diis, imo dæmonib⁹ illarum templa, ita vt ipse cum illis idola adoraret. tanto magis in stultitia desipiens & deiectus, quaatò prius in sapientia fuerat eleuatus. De quantis legimus in vitis patrum, viris potentibus in vigiliis & in ieiuniis, in laboribus supra modũ humanum, imo & in miraculis coruscantibus qui ceciderunt, quia non perseuerauerunt vsque in finem. Qui perseueraverit vsq; in finem, dominus inquit, hic saluus erit. Finis, non pugna coronat. Lauda nauigantis fœlicitatẽ, sed cum venerit ad portũ. Vnde, Cœpisti melius, quàm desinis: vltima primis Cedunt, dissimiles hic vir & ille puer. O quantũ humilitatis tibi iure incutiet & timoris, cum aduerteris summum angelorum cum magna multitudine sequacium suorũ in cœlo cecidisse, hominem protoplastum cum vxore sua à paradiso eiectos fuisse, tot bonos, sapientes, potẽtes in terra nostra perisse, quia ad bonorum operum consummationem nõ peruenerunt? Est enim alius alio iustior: & nescit vtrum amore vel odio dignus. Quare? Quia ignorat si perseueraturus sit, si coronandus sit. Est autem efficax medicamẽtum quod huic timori apponamus: videlicet fiduciam, spem & fortitudinem nostram ponamus in eo, cui canit Psalmus: Adiutor meus, tibi psallã: quia deus susceptor meus es, deus meus, misericordia mea. Et de quo Esaias: Ecce deus saluator meus, fiduciali-
ter agam & non timebo: quia fortitudo mea & laus mea dominus, & factus est mihi in salutem. Quicunque enim ceciderunt, ideo profecto ceciderũt, quia magis de se, quàm de deo præsumpserunt. Aedificauerunt quippe domum intentionis suæ super arenam. Imminente ergo tempestate tentationum fluxerunt flumina, id est concupiscentiæ transitorię persuadẽtes appetitũ, & flauerunt venti superbię & vanæ gloriæ, & cecidit domus illorum, & omnia facta eorũ destructa sunt: quia super arenam, id est semetipsos ædificauerunt de propriis nimirum viribus confidentes. Nos autem multo melius fundamẽtum ponentes illum. s. de quo dicit Apostolus: Fundamentum aliud nemo potest ponere præter istud quod positũ est, quod est Christus Iesus. Securi ædificemus super illud bona opera, quæ quãdiu illi inhæserint, fundamenta corruere non poterunt, donec ipso adiuuante qui cœpit, ad consummationem debitam perducantur.

De septimo folio uitis. Caput decimumquintum.

NVnc vero vltimum folium vitis nostræ vel vltimã chordam citharę nostrę consideremus: vt indelebili memoriæ commendemus, imo & ore indefesso semper ruminemus: Pater, ait bonus ille Iesus, in manus tuas commendo spiritum meum. Litera plana est. Quid est autem quòd ille coeternus & consubstantialis patri filius animam suam ita manifeste in manus patris commendabat, cui non minus commendata etiã esset, si hoc non dixisset? In euangelio Ioannis habemus, q̃ cum dominus Iesus suscitaturus esset Lazarũ, dixit: Gratias tibi pater ago, quia me semper audis, sed propter astantes dixi, vt ipsi credãt, quia tu me misisti. Ita profecto & nunc. Quãuis sciret animam suam sanctissimã patris esse manibus cõmendatam, qui paulo ante dixerat: Venit princeps huius mundi, id est Satanas, & in me nõ habet quicquam. Tamen vt erudiret nos qui terra sumus & cinis, vt spiritum nostrum disceremus patris æterni manibus commendare, ne ab huius mundi principe cum à corpore egressus fuerit, comprehendatur, qui in nobis heu non pauca quæ ad ipsum pertineant, inueniet, cũ ipse qui peccato nil debebat, imo etiam qui tollere peccata aduenerat, spiritũ suum purissimũ à purissimo corpore egressurum non vtique necessitatis, sed exempli gratia, patris sui manibus commendauit. Quòd & nos sub spe gratiæ & misericordiæ poterimus facere, si sub vmbra foliorum præmissorum latuerimus, si sonos chordarum citharæ nostræ auribus cordis audierimus, scilicet si ore pro inimicis, si pœnitentibus qui in nos peccauerũt ex toto corde remiserimus, si proximis nostris mutuam repẽderimus charitatẽ. Si in omnibus tribulationibus nostris sperauerimus in eo, qui propter nos homo factus est, vt vnitus nostræ naturæ esset nobiscum. Si ardenti desiderio proximorum salutã desideraverimus, & postremò si in bonis operibus ad consummationem perstiterimus: inquãtum hic egerimus, fiducialiter poterimus dicere æterno patri cum domino Iesu: In manus tuas domine commẽdo spiritum meum. Semper orantes dum viuimus, vt in iis verbis quibus ipse spiritũ emisit, præstare dignetur nos etiam spiritum nostrum emittere, & suis efficaciter manibus commendare. Ecce secundum quod potuimus nõ quod debuimus nec secundum quod voluimus, vitis nostræ desuper extensæ folia septem vestræ ostendimus charitati, quæ non satis est tantum intueri, sed potius est accedendum, & sub vmbra illorum sedẽdum, vt possimus cum spõsa veraciter dicere: Sub vmbra illius quem desiderabam, sedi. Cuius illius sponsi vtique, cuius folia vmbram tantò habent latiorem, quantò ipse spõsus verbum summi patris verba habet virtutibus amabiliora vicinioraq; saluti, magis accommodata pietati, & omnium intellectui promptiora. Quãuis enim in omnib⁹ & Apostolis locutus est, ille bonus Iesus, nullius tamen verba reperies omnino, quæ ita & fortibus & infirmis, id est doctis & indoctis, sapientibus cõueniant & insipientibus, vt verba doctissimi verbi domini Iesu. Nam sicut ait quidam: Dulcius ex ipso fonte bibuntur aquæ. Sciendum autẽ quòd in vmbra foliorum istorum, id est in verbis domini meditandum est die ac nocte, quorum vmbra tũc profecto ptegimur cũ quoties à vicinis per tractatores aliquod verbũ de scripturis euangelicis nobis adducimus, cuius monitis & auctoritate irruentibus in nos vitiis resistamus, verbi gratia: Si tẽtatus à superbia videlicet vt velis præesse, subesse nolis: occurrit tibi statim verbum domini dicẽtis: Qui voluerit inter vos primus esse, sit omnium seruus: quia sicut qui se exaltat humiliabitur, ita qui se humiliat exaltabitur. Si infestat te ardor iracundiæ, habes statim folium vitis nostrę, quod illi feruori opponas verbũ illud, scilicet quòd omnis qui irascitur fratri suo sine causa, reus est iudicio: & sic contra singula tentamenta verba inuenies, quibus ab æstu vitiorum defendi possis, & virtutẽ teporis confouere ipsa vite benigno Iesu nobis præstante subsidium.

De iocunditate florum. Caput decimumsextum.

DEinde ad florum iocũditatem animum inclinemus, imo vere eleuãtes videamus quomodo floruerit vitis nostra. Floruit enim & tãtò vberius, iocũdiusq; cæteris,

Gregorius

Hemistichium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cæteris,quantò ipsa melior omnibus,cuius magnificentia eleuata est super cœlos, sub cuius pedibus omnia sunt subiecta, quamuis nostra charitate deuinctus, ad tempus paulominus ab angelis fuerit diminutus. Nã propterea exinaniuit semetipsum formam serui accipiẽs,& plantatus est in terra nostra, & corporis nostri deformitatem accepit. Fronduitq; & floruit,& fructus plurimos attulit: vt per hoc quòd nostræ humanitati vnitus est, suæ diuinitati nos vniret. Sed quia sine flore non peruenitur ad fructum, floruit ille benignus Iesus. Qui sunt flores eius,nisi virtutes? Floruit enim mirabiliter & valde singulariter & excellenter vitis hæc, non vno florum genere sicut aliæ vites & arbores: sed omnium florum speciem in se continebat. Aliorum enim sanctorum alius alio castior,alius alio patientior, alius alio in charitate feruentior: ista vero vitis omnibus angelis & hominibus in humilitate, patientia, castitate, charitate, & cæteris virtutibus omnibus præeminebat. Habuit ergo vitis ista vera non vnius, sed omnium florum speciẽ. Violam humilitatis, lilium castitatis, rosam patientiæ & charitatis, & florem abstinentiæ quẽ crocũ appellamus. Quàm iocũdus vt putas erit fructus vitis nostræ tanta iocũditate florẽtis? Sed iam singula etiã de iis floribus vitis nostræ ipso annuẽte aliqua disseramus, hoc tamen prẽuiso q̃ flores in iocũditate visus,& in suauitate odoratus maxime considerantur. Comedi vero non solent,nisi quòd apes de quibus floribus cibum dulcissimum sugẽdo colligunt. Dximus autem quòd nullus flos, id est nulla virtus per quemcunque florem significata deest viti nostræ. Quæ enim virtus deesset in domino virtutum?

Ad flores digreditur à uite.

H

De flore humilitatis, Caput decimumseptimum.

PRimo ergo de flore humilitatis, id est de viola videamus, quare flos violaticius humilitatem significet, statura, situs, odor, color, & vis ipsius floris manifestant. Statura enim, id est quantitas ipsius modica est. Quis enim flos hoc flosculo minor est? Nã & humiles in oculis suis parui sunt. Sic enim ait de se ille Apostolus, qui omnibus plus laborauerat. Ego sum minimus omnium Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus. Vides,vt hic magnus,quàm paruus sibi erat? Et miro modo fit,vt iis quibus conscientia secura est, qui nihil sibi conscij sunt,tam humilia de semetipsis sentire contingat. Situs huius floris terræ est proximus, & optimè. Ita enim habes docentem Apostolum: Non alta sapientes,sed humilibus cõsentientes. Non habent hanc proprietatem istius floris, qui se aliis meliores putant,vel aliis meliores videri volunt: quãuis sibmetipsis parui sunt. Sunt enim nonnulli qui quidem in conscientiis suis se subiectos iudicant, sed tamen videri foris volunt aliis meliores. Isti staturam huius floris habẽt,qui sibi intus in animo parui sunt: situ vero non habent,quia volunt foris super alios eleuari,de quibus dicit Salomon: Mensura & mensura,pondus & pondus. Abhominatio est domino. Et in lege Moysi duplex pondus prohibetur haberi. Duplex quippe pondus habet qui sibi malorum cõscius, malum se iudicat: aliis vero vult foris bonus & aliis melior apparẽre,suo iudicio terrę proximus est,& aliis cupit eleuatus videri. Agitantur ii quicunque tales sunt vitio hypocriseos,de quibus in sermone quem de paruis conscripsimus,plenius sumus elocuti. Odor violæ suauis est,& salubris,quia etiam apud ipsos superbos laus humilitatis exaltatur. Ipsa enim fama laudabilis, suauitas est odoris & vere salutaris est: & nonnunquam de laude humilium auditores emendantur,etiã si sint tales qui istum odorem amittant licet diligenter consi derent. Color sicut apparet abiectus est, illis præcipue qui virtutem flosculi ignorant: sed vim floris agnoscentibus: fit etiam ipsius floris despectio commendabilis & dilecta. Hoc in ipsius humilitatis magistro benigno Iesu facile agnoscemus secundum illud verbum Apostoli, Nos inquit,prædicamus Christum crucifixum,Iudæis quidem scandalum, gentibus vero stultitiam. Ipsis vero vocatis sanctis Christum dei virtutem & dei sapientiam: nimirum Christus crucifixus vio la est. In cruce enim humilimus factus est. In hac humilitate solum colorem intuentibus Iudęis & gentibus ipse color vilis apparuit, nobis vero qui virtutem agnoscimus passionis, ipsa etiã humilitas despecta, humilitas Christi placet,& per humilitatem maxime commendatur. Despectui ergo coloris adiungatur,quæ latet virtus floris interior: vt per interiorem virtutem, hoc quod exterius vile videtur,non contẽnatur, verum amplius diligatur. Nunc ergo perfectiori & puriori oculo intueamur quãtũ floruerit ille flos singularis, de quo scriptũ est: Egredietur virga de radice Iesse,& flos de radice eius ascẽdet,& requiescet super eũ spiritus domini. Bonus flos super quem spiritus domini sanctus requiescit, & licet flos hic noster dominus Iesus qui de se dicit: Ego sum flos campi, omnium in se filiorum habuit virtutem & decorem sine diminutione aliqua, nulli tamen flori magis conuenit,quàm violæ,vt in eo spiritus sanctus requiescat. Nec ego hoc affirmo, sed ipse qui dicit: Super quem requiescet spiritus meus,nisi super humilem & quietum,& trementẽ sermones meos? Quid apertius? Nunquid nõ potuisset rosam patiẽtiæ & charitatis, lilium castitatis, crocum abstinentiæ cum vellet ostendere requiem spiritus sancti? Quibus prætermissis, violam posuit humilitatis,cuius pedissequæ sunt quies & timor, quæ postponuntur. Non enim possunt moueri violæ, id est humiles à vento superbiæ qui semper quærit alta corda, quæ concutiat sicut quidam ait: Summa petit liuor, perflant altissima venti. Dum enim inueniuntur humiles, non possunt moueri. Quiescunt ergo, & spiritum super se quiescentem non excutiunt,dum nec superbię nec inuidię vẽto commouentur. Est & timor non quilibet perdẽdæ pecuniæ,non bonorum transitoriorũ, sed timor sermonum domini,humilitatis pedissequa: quia dum humilis nihil de sua virtute præsumit, sermones domini pro sua consolatione attendens semper timet ne non adimpleat præcepta,ne patrẽ prę cipientem sua transgressione offendat. Bonus ergo flos iste quietem generans & timorem,vtique genitorem securitatis. Quia scriptum est: Qui timet deum,faciet bona, pro quibus factis quid dabitur mercedis nisi securitas sempiterna? Bonus profecto flos viola, qui florem cœlestem verbis eterni patris in vterum terreni floris beatissimę virginis mirifica dulcedine sui odoris attraxit,ipsa attestãte quę ait: Exultauit cor meum in deo Iesu meo,qui respexit humilitatem ancillę suę. Quid dicis? Nunquid non alios flores habes? Habeo inquã. Tota enim florea,nullius floris expers, quia nulla virtute careo,cum tota speciosa sim, & macula nõ sit in me. Habeo lilium castitatis, quia prima votum conseruandæ virginitatis voui domino. Habeo rosam charitatis,quia sinõ vsque adeo dilexissem dominum, vnde mihi tanta fiducia,vnde tanta audacia: vt nouum aliquid puellula tenera & verecunda,& adhuc sub parentum iure & præceptis legis constituta inchoarem? Sed vt verum fateor, Audacem faciebat amor, coegit rosa ardens seruilem timorem deuorans, vt facerem nouũ votum,& singulare lilium, vt possem quandoq; dicere dilecto meo: Candida sum & rubicunda, sicut & tu candidus & rubicundus. Habeo & alios quoscunq; flores, sed nullum horum tanta dignatus prerogatiua respexit in me dominus, vt florẽ violæ meæ. Respexit enim humilitatem ancillæ suæ. Et vultis videre omnes,cui mutuaui flores meos, quantum ex flore sim consecuta? Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Ex hoc dico,quia respecta sum à domino. Flos violæ meę,quia nardus mea dedit odorem suum,quę idem significat quòd viola,id est humilitatis virtutem,qua fragrantia delectatus est rex,filius regis, deus dei filius cum esset in accubitu suo, id est in sinu patris & odore tã delectabili quasi quadam illius violentia tractus est in me, & voluit concipi flos in flore intra florẽ,id est intra Nazareth,quod interpretatur flos,vt fieret ipse flos florens,hoc est Nazarenus. Concordant omnia flori. Concipitur flos manens in flore,hoc est in Nazareth. Bonus ergo omnino & optimus violacius flos, qui odoris eius fragrantia,quasi quodam delectabili vinculo florem cœli in vterũ nostri floris humilis virginis inclinauit. Discant omnes, sed prę omnibus mũdi flores,id est virgines, qui in tota ecclesia dei excellũt, tanquam flores in gramine, q̃ virgo virginum prima,virginum deuotarum sanctissima & castissima omnium summam gloriam ponit in viola humilitatis: licet in ea candeat singulariter lilium castitatis, rosa charitatis rubescat. Nolite gloriari virgines de castitate corporali,licet

Situs uiolæ

Odor.

Color.

I

Ouidius.

L

Virgo prima uotum emisit uirginitatis.

Hemistichium.

M

Arali,licet illa sit laudabilis virtus. Sed quantò maiores estis vos,tãtò humiliate vos in omnibus,vt inueniatis gratiã apud deum. Non enim castitatem respexit dominus,sed humilitatem ancillæ suæ. Si vultis oculo misericordię,oculo gratię à domino respici,humiles estote. Humilibus enim sicut scriptura ait,dat gratiam: quia respexit humilitatem ancillę suę. Si vultis lampades esse vestras refertas oleo,cum sponsus ad nuptias venerit, id est si vultis integram & lętam conscientiam habere (oleum enim in lampade est, lętitia spiritualis in corde) nolite de altitudine lilij vestri,id est de puritate castitatis vestræ alta sapere. nolite laudẽ exteriorem appetere: ne clauso hostio regni cœlorum,dicat vobis sponsus: Amẽ dico vobis nescio vos: & à se excludat, qui respexit humilitatẽ ancillę suæ. Multę enim virginum excludentur,quia superbarum nulla ingreditur. Humilium vero nullus,nec coniugatus,nec virgo,nec vidua merebitur expelli. Arcta est ianua regni cœlorum,nec recipit nisi paruos. Tumidi repelluntur,imo nequaquam possunt accedere cuiuscunque sexus siue conditionis fuerint vel ætatis. Et breuiter dico, Nulla virtus accedit nisi ad humilitatis viam fuerit inclinata. Dicit enim & docet hoc ipse humilitatis magister,qui aduocãs parvulum statuit eum in medio discipulorum,& dixit: Nisi conuersi fueritis,& efficiamini sicut paruulus hic,non intrabitis in regnum cœlorum. Nunquid posuit ibi in exemplum discipulis lilium castitatis Ioannem,vel rosam charitatis Petrum,
B qui & tunc præsentes erant: quorum prior ab ipsis nuptiis vt asseritur,vocatus fuit & electus à domino, sequens vero trina confessione domino benigno Iesu,cui mentiri nõ potuit, perfectę charitatis affectum contestatus est? Sicut enim Ioannes de speciali prerogatiua castitatis,ita Petrus de feruẽtiori charitate commendatur. Nec tamen istos in exemplum posuit cœlorum ianuam intraturis: sed paruulũ humilitatis virtute præcelsum. Videamus ergo quantum in se istam virtutẽ omnium virtutum dominus commendauit. Primo verba eius attendentes,vbi ait: Discite à me,quia mitis sum & humilis corde,& inuenietis requiem animabus vestris. Quid est magister bone,optime Iesu? Nunquid ad hoc redacti sunt omnes thesauri sapientiæ & scientię in te reconditi,vt hoc singulariter doceas,quia mitis es & humilis corde? Nõ doces vt cœli disẽatur fabricari,fieri miracula,mortuos suscitari,&cętera huiusmodi,sed qa mitis sum & humilis corde. Nũquid tã magnũ est quod est paruũ? vtiq;. Quia per hoc inuenitur requies animabus. Quę enim alia est causa omnis laboris & certaminis nostri,nisi vt inueniamus requiem animabus nostris? Breuis doctrina,breuis via demonstrata est. Discę hanc à domino Iesu, qui mitis est & humilis corde, id est vide & quãtũ & quare humiliatus fuit ille,qui est excelsus super omnes
C gẽtes dominus,& super cœlos gloria eius, & discę etiã quia tu es lutum & cinis,& sic inuenies requiẽ animæ tuæ. Sed nota,quod ait: Humilis corde. Nõ enim ficta humilitate placatur ille qui est humilis corde,sed humilitate vera. Humilitate cordis delectatur ille,qui intuetur cor: quia in humilium cordibus requiescit. Quærit enim corda humilium,quæ eleuet,nõ tumida,à quibus resiliat. Sed quia duo posuimus,quæ nobis consideranda sunt, scilicet quantum & quare humiliata fuit vitis nostra dominus Iesus. vtrũque hoc iam explicemus,quia vestrę votiua sunt charitati. Deficit enim humanus intellectus,ratio succumbit: quantũ humiliatus fuit dominus in conuersatione. Quomodo enim scire potes deiectionẽ humilitatis, nisi etiam excellentiam dominationis agnosceres? Loquere enim. Quid potes? Nunquid mensuram glorię,potentiæ & pulchritudinis eius attinges? Non ad hoc angeli, neque Cherubin,aut Seraphin peruenerunt. Non enim aliqua creatura deũ agnoscit ita plenariẽ & perfectè sicut ipse est. Quantò minus homo,aut filius hominis vermis. Et tamẽ quia tantus erat,vt magnitudinis eius non esset finis: ad hoc inclinatus est,vt filius hominis fieret vermis. O quãta humilitas. Incomprehensibilis deus vult comprehendi,summus humiliari,potentissimus despici,pulcherrimus deformari,sapiẽtissimus fieri vt iumentum,immortalis mori,& vt compẽdio absoluam, Deus vult fieri vermiculus. Quid excelsius deo? Quid vermiculo inferius? Ego inquit, vermis sum & non homo. Quare vermis? Quia filius hominis. Ita enim habes in Iob. Astra non sunt munda in conspectu eius. Quantò minus D
homo putredo,& filius hominis vermis? Si ergo filius hominis est verbis,vtique & ipse vermis est,quia ipso testãte filius hominis est. Quem inquit,dicunt homines esse filium hominis? Ecce qualem distinctionem facit inter hominem,& filiũ hominis. Homines appellat,qui de primo homine Adam per corruptionem descenderunt. Vnde & Iob ait. Quanto magis homo putredo,quia in putredine corruptio est. Ipse vero solus purus Christus dominus, quia sine corruptione de matre virgine natus est. Siquidem non appellat hominẽ, qui vtiq; putredo est,sed filiũ hominis,qui vermis est. Sicut enim vermis de sola terra, ita Iesus Christus de sola virgine generatur. O quàm humilis vermiculus Iesus Christus, qui opprobrium factus est hominum,& abiectio plebis, ab hominibus contemptus sine causa,sine vindicta cõculcatus sicut vermis. Cum maledíceretur,non maledicebat,cum pateretur,non cõminabatur. Humiliat⁹ est vt fieret homo, vt hominibus subderetur, beatę matri & Ioseph nutricio suo, Simeoni expectatori suo, vt non solum bonis, verum etiam malis terrenis
potestatibus soluens cum Petro didrachmum inuentũ in ore *Βάρα χιόν.* piscis. Subditus est Ioãni baptismate suo, qui ab ipso potius debuit baptizari. Humiliatus est vsque ad ablutionem pedũ discipulorum suorũ bonus & benignus Iesus. Postremo humiliauit semetipsum factus obediens vsque ad mortem,mortem autem crucis. Quo vltra progredi poterimus? Mortuus non qualibet morte,sed morte crucis: morte turpissima con- E
demnatus est. Vides ne igitur, quantum in vite nostra benigno Iesu, flos iste violaceus floruerit? Multi vsque ad mortem humiliati sunt: sed nequaquam ad tantam exaltationem descenderunt, quia nunquam ad tantam exaltationem peruenerant. Quis enim bonorum omnium morientium sibi potuit vsurpare,quod de Christo Iesu dictum est? Cũ in forma dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualẽ deo. Nullus profecto,quia nullus hominum præter ipsum deus erat. Maxime ergo humiliatus fuit,qui solus cum in forma dei esset,exinaniuit semetipsum formam serui accipiens, & ad tantam abiectionem deueniens, vt ab hominibus iã non homo,sed vermiculus reputaretur. Sed quæ est causa tantæ humiliationis in benigno Iesu? Non enim sine rationabili necessitate & iusta causa sic humiliatus est filius & sapientia patris, quæ nihil siue causa facit. Quid multis immoramur? Propter hoc factus est homo,vt hominem redimeret: infirmatus est, vt nostras infirmitates curaret: inops factus est, vt sua nos inopia ditaret,humiliatus est,vt nos exaltaret: traditus est ad mortẽ, imo mortuus est,vt nos viuificaret. Quis sanæ mentis contẽnit humiliari propter tam humiliatũ pro nobis? Et licet multæ sint causæ,quæ nos ad humilitatem cogant,scilicet initiũ pudorosum,vita dolorosa,finis timorosus, metus gehennæ,
spes cœlestium,iisq; cum aliis causis si quæ sunt,cessantibus, F
sola regis nostri ac redemptoris patris dulcissimi & optimi Iesu humilitas ad humilitatem virtutem nos non solum incitare,sed violẽter cogere deberet. Humiliemur ergo,& propter supra dictas causas,vt vicẽ rependamus propter nos humiliato domino Iesu, offerentes violã humilitatis ipsius,qua ipse vitis nostra tam excellenter effloruit, & in corde nostro gustantes vt hunc florem suum,quẽ ipse specialiter in se voluit commendare, recognoscens in nobis nos secum, qui super omne nomẽ exaltatus est,in tempore visitationis suæ exaltare dignetur.

De florente lilio castitatis, Caput decimumoctauum.

NOn potuit deesse in vite nostra florente flos lilij candentis excellens castitatis insigne. Inter omnes virtutes castitas quadã speciali prærogatiua flos meruit appellari, quæ per lilium figuratur. Castitatis autem nomine hoc tractatu nõ quãcunque accipe castitatem, sed eam quæ virginitas appellatur. Est enim & castitas continẽtium seu viduarũ,& est castitas maritalis. Sed eæ iam minime flores appellantur, quia virginitatis florem lilij amiserunt. Eos igitur qui deflorati non sunt, id est virgines flore lilij in præsenti voluimus nũcupari, nec hoc dicendo facimus iniuriam continentibus & maritatis. Non enim cũ laudamus castitatem Ioannis, vituperamus coniugium Abrahæ:

nec com-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G nec commendando virginitatem Marię, viduitatem Annę reprobamus. Sed habẽt ſinguli merita ſua, non parua tamen diſtinctate diſtincta. Quis autem fructum triceſimũ non laudat in coniugatis, ſexageſimũ in viduis, licet his excellẽter præferatur fructus cẽteſimus virginitatis? De hac igitur gratia lilij in quo vitis noſtra floruit locuturi videamus, vera luce nos illuminante, quare tanta virtus per lilium figuretur. Et manifeſtẽ quidẽ occurrit, quia propter cãdoris mundiciam qua ille flos cæteris floribus eſt prælatus. Hinc ſane mũditia virginalis meritò figuratur typo lilij. Nullus præterea alius flos vel ipſo proſpectu tantum præ ſe fert gratiæ, quantum hic vnus: quare meritò mundiſſima & omnibus piis gratioſa virginitas per hunc figuratur florem. Quibus itaque laudibus te efferam ô virginalis candor? prorſus neſcio. Atqui neſciẽtem me doceat ſingulare illud lilium, increata dei ſapientia dominus Ieſus vnigenitus patris filius & vnicꝰ filius lilij ſingularis, id eſt caſtiſſimæ virginis matris, quæ in confinio vtriuſque legis votũ conſecrauit perpetuæ & integerrimę virginitatis. Doceat inquam, me, quomodo per cõſideratione lilij materialis, lilij virginalis circũſtantias agnoſcere valeã. propter has ergo proprietates quas iam propoſuimus, ipſum lilium materiale in radice & trũco, ſoliis & in his aliis floſculis, qui intra illum concluduntur, ſtudioſius inueſtigare curemus. Speramus enim quòd his omnibus ſpecialiter conſi-
H deratis, commendationem perfectę virginitatis inuenire poſſimus.

De radice lilij. Caput decimumnonum.

RAdix lilij cõmendatur in tribus, alba eſt, ſplendida eſt, tractabilis eſt. Quid autẽ per radicem in terra latentem, niſi cogitatio latens in corde figuratur? Per albedinem ergo radicis, munditiam cogitationis accipimus. Quid ergo mundicia carnis ſiue mundicia cogitationis? De hac præcepit dominus, Lauamini, inquit, mundi eſtote. Nam ne exteriorem mũditiam intelligeres ſolã, ſubiũxit: Auferte malum cogitationum veſtrarũ ab oculis meis. Peruerſæ enim cogitationes ſeparant à deo. Et ſicut veritas teſtatur, De corde exeũt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, furta, blaſphemiæ, & cætera, quæ coinquinant hominem. Sunt autem cogitationes nigræ ſiue pollutæ, nempe diabolicæ, mũdanæ, carnales. Cum aliquis ſe alio meliorem æſtimat, cum alij ſimilis eſſe videri vult qui eo maior eſt, vel cũ non vult ſubiectus eſſe ei qui ſibi prælatus eſt, diabolicæ ſunt cogitationes, quæ à diabolo irruente, & ab ipſo cæteris familiarius vſurpatæ, ita vt propriè character diaboli dicatur ſuperbia. Cogitationes mundanæ ſunt illæ, quæ animum concupiſcentiis rerũ illaqueant: vt illis acquirendis nimis ſollicitè inſiſtant, & acquiſitis nimis delectetur, ne proximorum neceſſitatibus erogentur, & ſic fiant alieni à charitate dei, quia ſcriptũ eſt: Qui habuerit ſubſtantiam huius mũ-
I di, & viderit fratrem ſuũ neceſſitate patientẽ, & clauſerit ſua viſcera ab eo, quomodo charitas dei manet in eo? Cogitationes carnales ſunt, quæ homines ad luxuriam pertrahunt carnis, vtpote quando inordinata dilectione & delectatione cogitant viri de mulieribus, vel mulieres de viris, quia ſtulti homines amorem appellare præſumunt, quod verius odium poſſet appellari. Eſt & luxuria ciborum & potuum cum lautiora & delicatiora propter ſolum ſaporẽ quæruntur, non propter ſanitatem adipiſcendam. Poſſet quis vti delicatis cum moderatione, quod tamen difficile obſeruatur. Simile iudicium eſt de his qui veſtimentis delicatis vti deſiderant. Perditur proprietas lilij & virginitatis decor, ſi radici deſit albedo, & cogitationi virginalis mũditia. Nam ſi corpus extrinſecus ſit mundum, & cogitatio intrinſecus ſit polluta, iam non virtus, ſed hypocriſis appellanda eſt. Hoc tamen ſciendũ teſte Gregorio, quòd cogitatio quantumlibet immunda mentem non
Greg. 1 polluit, cui ratio nõ conſentit. Quis enim cogitationes ſuas ita refrenare poteſt, vt non qualibet immunditia titilletur? Sed continuo talium cogitationũ inſultus ſunt reprimẽdi: vt vnde ſperabat ſe hoſtis vincere, per hoc magis victus abſcedat. Quod fit quoties prauis & immundis cogitationibus attracti ſtatim ad ſignũ crucis, ad paſſionis dominicæ recordationẽ & lachrymarũ ſubſidia confugimus, & ſuo telo in bel-

lo fortes effecti hoſtem fetimus. Non ſolũ autem alba, ſed K
& cãdida ſiue ſplẽdida eſt radix lilij. Candore autẽ ſiue ſplẽdore hilaritatem animi videtur deſignari. Sunt autem nõnulli, qui bona quidem opera faciunt vel coactione, vel neceſſitate, vel conſuetudine, ſed ad hæc agẽda nulla alacritate mouẽtur, quod vitium proprie acedia dicitur. Et hoc quidẽ vitio religioſi homines maxime affliguntur. Nam ſeculares admodum pauci, & ſi hoc ſit vitiũ, non aduertunt. Mundo enim alligati, ſpiritualis vitij vix poſſunt apprehẽdere nomen: cũ tamen hoc vitium inter ſeptem principalia nominetur. Nunc ergo ſpiritualibus loquamur, qui hoc vitium poſſunt intelligere. Vitium acediæ eſt, quod quẽdam torporẽ incutit animo, vt ipſi omnia exercitia ſpiritualia quaſi inſipida videantur, & in graue tædiũ conuertantur. De quo tædio dicit Pſalmus: Dormitauit anima mea præ tędio. Et alibi, Omnem eſcã abominata eſt anima eorũ, & appropinquauerũt vſque ad portas mortis. Tantũ quippe aliquando affligitur hoc vitio anima bonorũ, vt etiam omnem eſcã, id eſt omne ſpirituale exercitiũ abominetur, vt nec orare, nec legere, nec meditari, nec opus manuum libeat exercere. Imo etiã appropinquãt vſque ad portas mortis, id eſt vt etiã ipſius vitæ faſtidium habẽtes morte finiri deſiderent, cũ ſancto Iob dicentes: Tædet animã meam vitæ meæ. Huic graui vitio medetur iocunditas, quæ per nitorem radicis lilij deſignatur & reformat ægrum animum & abiectũ, & ad meditationem incitat ſpiritualẽ, & red- L
dit deſiderium laborandi, orandi, legẽdi: vt exultat quaſi gigas ad currendam viam, & cum Pſalmus dicat: Viam mandatorum tuorum cucurri, cũ dilataſti cor meum. Curritur quippe via mandatorum dei, cum cor dilatatur, id eſt ſpirituali iocunditate aperitur. Dicit enim naturaliter timore & triſtitia cor claudi, ſecuritate vero & lętitia aperiri. Quantum putas, conuenit hæc virtus hilaritatis virginibus ſacris, quę gaudiũ huius mundi & omnem ornatum ſeculi contempſerunt propter ornatum domini ſui Ieſu Chriſti? Vt quod deeſt exteri⁹, interius impleatur. Gaudete ergo in domino ſemper: quia vana gaudia eieciſtis. Iterum dico, gaudete: quia vero gaudio adhærere meruiſtis, & in cogitatione cordis veſtri hilaritatis nitorem ſemper habere. Hilarem enim datorem diligit deus, dator ſingularis & veræ hilaritatis. Eſt & tractabilis radix lilij, per quam virtutem manſuetudinis intelligere debemus. Scimus enim quamplurimos eſſe qui caſtitatis virtute prę-
M eminent, ſed ita leui cauſa, imo ſine omni cauſa moueri conſueuerunt, vt tam ſibi quàm aliis in quos commouentur, fiant nimium oneroſi, ſemper exacerbatum animum gerẽtes ex omnibus quæ capiunt viſu vel auditu. Non decet hoc virginẽ Chriſti, qui dicit & docet, Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde. Et qui mitibus promittit beatitudinẽ, dicẽs: Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram. Quid ergo immites? Exules erunt in terra. E qua? De qua ſcriptum eſt: Placebo domino in terra viuentium. Quid prodeſt caſtitas ab illa terra exulantibus? Non ſunt illa profecto lilia, quibus hæc proprietas deeſt, vnde non pertinent ad iſtud perfectiſſimum lilium benignum Ieſum, qui de ſe dicit, Ego flos campi, & lilium conuallium. Quæ ſunt illa lilia ad ipſum pertinentia? Audi. Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias. Tractabile & lene eſt lilium, pungentes & duræ ſunt ſpinæ. Nõ perdit lilium ſuam lenitatẽ, licet proferat ſpinarum aſperitatẽ. O q̃ malæ filię per cõmunionẽ fidei, ſpinę per amaritudinem morum. Tu ergo ſi vis eſſe lilium verũ, ſi vis à ſpõſo dulciſſimo collaudari, eſto lilium inter filias, inter illas animas quę eiuſdẽ fidei, eiuſdem profeſſionis tecum ſunt. Sed & morum amaritudine & verborum aſperitate te pungunt. Eſto inter tales mitis & tractabilis, nõ exaſpereris ad quodlibet verbũ, ſed habe ſuſtinẽtiam, vt merearis & tu audire: Sicut liliũ inter ſpinas, &c. Nec tamen hęc dicimus, vt tacite tranſeat omniũ peruerſitas, & vt non corripiantur inquieti, vel vt tumidi non comprimantur, imo qui eiuſmodi ſunt, reprehẽdendi veniunt, vt ne amittatur tractabilitas tuę radicis, qui vis eſſe lilium. Sed ſecundum Apoſtolum argue, obſecra, increpa, inſta opportune, importune, in omni manſuetudine & patientia, quaſi dicat, Ita fortis exerce zelũ diſcipline, vt lenitatem nõ perdas interius in mẽte, vt reuocãdo peruerſum, tu ipſe quoque non peruertaris. Sunt autem quandoq; malorũ vitia arguenda,

A guenda, quandoque tacite ſufferenda, ſecundũ quod vniuſcuiuſque qui talis eſt, vtilitati videris expedire: quia nõ omnes
γνῶμη ægroti vno genere medicinæ curantur.

De trunco & quæ requiruntur ad lilia caſtitatis. Caput vigeſimum.

SEquitur videre de trunco lilij, in quo tria conſiderantur, rectitudo, fortitudo, longitudo. Truncus ergo lilij à radice exiens eſt, propoſitum bonũ exiens à bona cogitatione. Cum enim bona cogitaueris, ſi conualeſcant illa in te ſicut radix in terra neceſſitas exigit, vt ea quæ cogitationi placent, proponas ad effectum boni operis perducere: & ſic ſtatim habes truncum lilij, id eſt boni, hoc eſt bonum propoſitũ à bona radice & cogitatione procedens.

De rectitudine lilij, Caput vigeſimumprimum.

NEceſſaria eſt huic trũco boni propoſiti rectitudo, id eſt vt recta intentione proponamus bonum facere pro illo, non terrenas diuitias, nõ humanos fauores, nec honoris tra[illegible]atorij excellentiam requirentes. Aſtutus enim ille ſerpens, id eſt Satanas cũ principio bonæ cogitationis non poteſt reſiſtere, ponit inſidias in via, quib⁹ intẽtionẽ boni propoſiti poſſit euertere, & per trunc̃ peruerſum ipſam quoque radicem bonę cogitationis amare-
B ſcere faciat. De his inſidiis conqueritur Pſalmus: In via hac qua ambulabam, abſconderunt ſuperbi laqueũ mihi. O quãti iſtis laqueis capti & decepti ſunt, qui bona quidem bene initiantes, tandẽ exterioribus cogitationibus accedẽtibus, propoſiti ſui rectitudinem deſeruerunt. omnino peruerſi & per bona opera ſua, vel diuitias, vel honores, vel voluptates terrenas ſemel adepti, primæ intentionis ſunt oblitꝰ? Et aliud q̃ deum quærẽtes idololatræ facti ſunt, dum gloriam incorruptibilis dei, qui ſolus glorioſus eſt, & ſolus quærendus, mutauerunt in ſimilitudinem volucrum, beſtiarum & ſerpentum. Quomodo in ſimilitudinem volucrũ mutant gloriã dei? Qui bona opera ſua, quæ prius ad gloriam dei facere intenderũt, intentionis rectitudine cõmutata pro vana mundi gloria facere laborant. Per volucres enim leues & inſtabiles, & alta petentes ac vana figurantur. Gloriam dei mutant in ſimilitudinem beſtiarũ, qui bona opera per quæ prius gloriã dei intenderunt, præterea pro carnis implenda voluptate faciunt. Per beſtias enim quæ tantũ quæ carnis ſunt ſequuntur, voluptas deſignatur. Gloriam vero dei in ſimilitudinẽ ſerpentũ cõmutant, qui bona opera quæ prꝰ cœleſtibus tãtum diuitiis, & p
C gloria dei adipiſcenda fieri deberent, propterea operãtur vt ex iis terrenas diuitias conſequantur. Per ſerpentes enim qui terrã comedunt, deſignantur auari, qui tãtum lucra terrena ſequuntur, & animæ ſuæ ventrẽ cupiunt implere. Hęc ſunt ſcãdala, quæ in via rectæ intentionis gradientibus abſcõdit diabolus: vt truncũ lilij, id eſt bonũ propoſitũ à ſua rectitudine diſtorqueat. Heu heu domine deꝰ. Quis euadet laqueos iſtos? Ecce, vt taceas ſeculares, quot quanto videmus ordinũ diuerſorũ prælatos, quos bona ſine dubio ſcimus intentione nudos nudũ Chriſtum fuiſſe ſecutos? & tamen inuiti ad prælaturas licet attrahantur, non poſt longum tempus, ſed ſtatim corrumpunt intentionem, truncum vitiant, commutant propoſitum: vt prælaturis ad quas inuiti venerant, libenter inhæreant, preeſſe cupiẽtes potius quàm prodeſſe, lautioribus ferculis & exquiſitis, voluptati ventris, potius quàm vtilitati vel diuinæ voluntati deſeruiunt: nonnunquam etiam pecunias congregare dicuntur, non vt ſpiritualibus filiis neceſſaria, ſed vt carnalib⁹ nepotulis & amicis ſuperflue aliquid largiantur. O vtinam mentiar domine Ieſu, vtinã mentiar: vt me ſolo mẽtiente omnes in rectitudine & veritate perſiſtãt. Vobis autem ô virgines Chriſti humilitatis virtutem quam ſępius veſtrę charitati commendamus: ad propoſiti noſtri rectitudinem pro maxima parte putamus ſufficere. Dũ enim in tantã altitudinẽ caſtitatis aſcenditis: laborat aduerſarius veſter Satanas, vt vos ab illa deflectat. Clamat enim nobis ſępe, imo ſemper ſuggerit vocem illã, dicens: Incuruare vt tranſeamus. Quid eſt incuruare? Flecte intentionem tuã ad terrena, quã ad cœleſtia erexiſti, vt pateat nobis tranſitus per te, vt conculcemus te. Ne conſentias inimico tuo, ô anima caſta, D
virgo Chriſti, amica ſponſi tui, amici tui ſponſa ne conſen- D
tias vt ne incuruẽris. Hoc eſt, nihil terrenum quæras, nõ laudes humanas, non honores, non diuitias terrenas: quia ſi ad hæc declinaueris, tranſibit per te mendax ille, teq̃ conculcabit & premet ac elidet te, & iugum iniquitatis ſuæ importabile ponet ſuper te, ſi abieceris iugum Chriſti leue & ſuaue. O quàm inſenſati qui rectitudinem intentionis ſuæ ſic incuruant vt accipiant illum teterrimũ & iniquiſſimum Satanam ſucceſſorem ſuum, abiecto illo pulcherrimo & optimo primo rectore domino Ieſu, cuius vt ipſe aſſerit, iugum ſuauiſſimum eſt, & onus leuiſſimum.

De fortitudine trunci, Caput vigeſimum ſecundum.

FOrtitudo trunci imprimit virtutem, quę fortitudo vocatur. Eſt autem fortitudo, ſecũdũ quod eã hic accipimus quædã virtus omniũ tentationum ſuſtinens inſultus, nõ earum modò quæ moleſtę, ſed etiã earũ quæ proſperæ ſunt. Eſt autẽ hæc virtus trunco lilij noſtri propoſito boni operis, & maxime voto virginitatis cõueniens: quia quanto laudabilius eſt votũ, tanto fallacius & fortius inſiſtit diabolus, vt impediat bene tertiari, quod in bono initio non potuit impedire. Talis truncus vere opus eſt, vt ſit fortis contra frigus. Bonum nãq; propoſitum vnde tentatur, acedia eſt, qua quandoque ſicut etiam ſupra diximus, in tantũ tentantur electi, vt non orare libeat, nec legere, nec meditari, E
nec aliud quicquam operari eorũ quæ ſunt quædam fomẽta animæ, quia oratione, lectione, meditatione, ſeu etiã exteriori exercitio corporis vires animæ reparantur & conſeruantur, & augentur, eisq̃ ſubtractis anim⁹ lãgueſcere neceſſe eſt & in frigus mortale reſolui, ſtatimq; ſubintrat luxuria, vendicatq̃ ſibi ſedem in anima frigida, & eam peſſime ſuo igne calefacit. Sine autem intermiſſione noſtro lilio virgini Chriſti orandum, legendum, meditandum, vel etiam exteriusaliquid operandum eſt, ne in ipſa truncus boni propoſiti corrumpatur. Hæc enim, ſicut ait beatus Auguſtinus, ſi cum diſcretione fiant, vt valetudinem corporis non perturbent, in delicias ſpirituales verturtur. Color quo corrumpitur trũcus boni propoſiti, ſeculi proſpera ſunt, in quibus nimis inſidiæ inimicorum latent. Multos enim inuenimus, qui aduerſis reſiſtant: quia in illis tentatio eſt manifeſta. Sanum eſt corpus, aduerſitates animi quæ euenerant & tentationes, ſedatæ ſunt. Quid ſupereſt, niſi ſecuritas? Caue, caue, vę huic ſecuritati, væ paci huic, de qua dicit ipſa veritas: Dum fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pace ſunt quæ poſſidet. Time ergo dum omnia proſpera ſunt & tranquilla, ne ille fortis armatus Satanas ſine reſiſtẽtia poſſideat te. Noli dicere apud te, quod dixit ille dives, cuius ager vberes fructus attulit: Anima mea habes multa bona repoſita in annos plurimos, co- F
mede, bibe, epulare, quia cum dixerint pax & ſecuritas, tunc repentinus ſuperueniet eis interitus, & non effugient. Tu vero ſi vis pacem & ſecuritatem veram habere: vide ne vnquam ſecurus ſis, ſciens pro certo nihil tibi tam timendum ſicut præſentem pacem, quæ ſine dubio æternum generat timorem. Neque enim omnibus ſanctis melior es tu, qui in tentationibus probati & perfecti ſunt. Quis melior beato Iob? Cui ipſe dominus teſtimonium perhibuit, quòd eſſet vir ſimplex & rectus ac timens deum, & recedens à malo, & cui ſimilis non erat in terra. Simile vide in omnibus deum timentibus, apoſtolis, martyribus, quanta paſſi ſunt tormenta: vt ſecuri peruenirent ad palmam regni, qui fortes facti ſunt in bello, non in proſperitate. Tempeſtates autẽ trunci lilij noſtri impugnantes manifeſtę aduerſitates ſunt, in quibus quærendum eſt vnicum & ſingulare remedium, ille optimus medicus, dux non ſeducens, rex ſuos erigẽs, athleta fortiſſimus, in ſuis & pro ſuis pugnans & vincens, & inde victores coronans dominus Ieſus. Quid quæris, quòd in illo non inuenias? Si ægrotus es, medicus eſt. Si exulas, dux eſt: ſi deſolatus es, rex eſt. Si impugnaris, pugil eſt. Si ſitis, potus eſt. Si algẽs, veſtimentum eſt. Si triſtaris, gaudium eſt. Si obtenebraris, lux eſt. Si orphanus es, pater eſt. Spõſus eſt, amicus eſt, frater eſt, ſummus, optimus, miſericordiſſimus, fortiſſimus, pulcherrimus, ſapientiſſimus eſt, omnia ſine fine gubernans. Quid autẽ laboro? Omnia quæ velle potes & debes, eſt dominus Ieſus

Chriſtus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Christus. Desidera hunc, require hunc. Quia hæc est illa vna preciosa margarita, pro qua emenda etiam vendenda sunt omnia quæ tua sunt, qua habita nullius tempestatis procellã timebis. Sit ille finis propositi tui, sit in illo posita fortitudo tua, non in viribus tuis, & nullo modo cõfrngeris, quia ipse & non alius est verissimus & optimus consolator aduersitatum & pressurarum.

De uermibus qui corrodunt truncum.
Caput uigesimumtertium.

VErmes truncũ boni propositi corrũpentes, sunt tẽtationes intrinsecę, qui tanto viciniores sunt, quantò familiariores, sępe sub boni specie bonũ propositum corrumpentes. Est enim aliquis qui de bonæ cogitationis radice, boni prpositi truncum emisit. Proponit omnia, quæ mũdi sunt, relinquere: & vt nudus Christum nudũ sequatur, sed nascitur intrinsecus vermis praue suggestionis, dicens: Ita indotata tibi soror est, paupercula mater: sunt fortassis fratres vel filij, siue alij quicunque amici rei familiaris inopia laborantes, qui de te solo pendent, te vnum respiciũt: quos si reliqueris, aut mendicabũt turpiter nimis in tui generis opprobrium, aut furtiue vel violenter certe rapient aliena, & sic in corpore simul & in anima peribunt. Quòd si tu qui his poteris subuenire manẽdo in possessione tua, hos incerto periculo reliquisse videberis & clausisse viscera tua ab eis, quomodo charitas dei manet in te? ergo vt maneas in charitate, mane cum illis: quia sine charitate nihil proderit tibi, quicquid agas. Quòd si tibi etiam prodesset, melius tamẽ esset vt multos tecum, quàm solum te seruares. Nunquid præceptum est alicubi à domino, mundũ omnino ab omnibus relinqui? Quin & magis operibus misericordiæ commendabũtur electi & saluandi in extremi examinis die. Quid ergo quęris extra mundũ, quod in mũdo melius habere poteris & securius? Addũtur iis vermib⁹ alij vermes mortiferi, scilicet difficultas clausstraliũ præceptorum, & q̃ maior est casus vbi altior gradus, ciborũ parcitas, ieiunia, vigiliæ, intolerabilis labor sine requie, duritia lectorũ, laboris assiduitas, & super omnia abrenunciatio proprię voluntatis, cũ periculo falsorũ fratrum, duritia prælatorum. Ecquis omnia enumerabit? Innumerabiles sunt ij vermes pessimarum suggestionum truncũ boni propositi grauissimè corrodẽtes omnino. Resistendum est iis vermibus omnino, & sacrarum scripturarũ rationibus sunt euacuãdæ. Vermis igitur qui indiscretè adeo charitatem & misericordiæ compassionem persuadet, occidendus est, vnguento dominicæ sententiæ, dicẽtis: Si quis venit ad me, & non odit patrem & matrem, & vxorem, & filios & fratres, & sorores, ad hæc autẽ & animã suam, nõ est me dignus. Qualiter autem diligendi, & qualiter odiendi, per vacas trahentes plaustrum cũ arca domini perdocemur: quarum vituli dum essent recluſi domi, ipsæ vaccæ arcã gestantes & recto itinere pergentes Bethsames cum audirent voces vitulorum, dederunt quidem mugitum, qui erat signum naturalis affectus: nec tamen se ab arrepto semel itinere deflexerunt. Tu vero si iam portas siue professione aperta & sacrosancti siue occulto proposito iugum domini, id est regulam quamcũque per spiritum sanctum à patribus institutam: si te prædictorum vermiũ suggestiones incipiunt corrodere, imitare vaccas Allophylorũ portantes arcam domini, redde mugitum, id est signum affectus, hoc est condole, compatere, cõsolare eos qui naturali amore coniuncti sunt: nihil tamen minus serua viam inceptam, hoc est, perfice bonum propositum dirigendo pedes tuos versus Bethsames, versus domũ solis, hoc est, ad cœlestem patriam, vbi est summa & spiritualis habitatio solis nostri domini Iesu, qui est sol iustitiæ, quę in illa domo lucet in virtute sua habitans lucem inaccessibilem. Sic sunt amandi amici, vt affectus amoris erga illos cõseruetur, sicut sunt & odiendi, vt eorum amor nequaquam amori dei præfreatur, imo nec animæ nostræ commodũ amori illius preferre debemus: sed tanq̃ odisse animas nostras affligendo illas ieiuniis, vigiliis, castigationibus, vt doceamus eas dominicis obedire præceptis. Eos quoque quorum inopiam implere possemus in seculo permanendo, eidem commendabimus conseruandos, qui est rex regum & dines in omnes qui inuocant eũ, orãtes vteorũ statum ita gubernet, sicut scit eorũ saluti expedire. Cæterũ vermes suggerentes austeritatem vitæ regularis velociter necabuntur, si meutẽ nostram myrrha, id est amaritudine dominicę passionis, curauerimus inungere, cui quicquid pati potuerimus comparatum, aut parum, aut nihil poterit æstimari. Sunt autem ij vermes, maximè importuni proposito virginali, cò quòd magister vermium Beelzebub, qui primitus Euam virginem leuiter supplantauit, se modo iure doleat à virgunculis vtriusque sexus toties supplantari. Vide ergo & pręuide, & pręcaue, vermes tibi insidiantes virgo Christi. Quum enim nõnunquam cogitaris te ad perfectam staturam casti lilij aut peruenisse iam, aut facile peruenturum: excute ac depelle abs te vermes istos suggestionum noxiarum & imminentium trunco pariter & radici tui lilij, tibiq̃ue per suggestionem dicentium: Quid agis? Quorsum deflecteris? Nunquid florem iuuentutis tuæ vis extinguere? Nunquid dulcedinem maritalis copulę non experieris? Nunquid filios charissimos & filias solatij tui, & superstites vitę tuę non habebis? Nunquid ministrorum nõnullum seruitio carebis? Stultum est iter, quod aggrederis: imitare parentes tuos, qui te genuerunt. Gigne & tu filios, & secundum institutionem dominicam coniugio fruere, qui de virginibus pręceptum non dedit. Insidiosi vermes sunt ij ô virgo Christi, in quorum faciem conspuendum est tibi. Si hos curaueris euadere, diligentius intuere quis sit Iesus Christus ô anima virginalis, vtrum virgo vel coniugata cui virginem matrem commiserit, quem familiarius dilexerit. Quid opus est multis? Virgo est Christus Iesus natus de virgine, quam virgini commendauit purissimo, hoc est beato Ioãni, quem speciali prærogatiua castitatis ampliori dilectione fecerat dignum. Hic Iesus Christus sponsus tuus tibi sequendus potius quàm parentes, si vis florem iuuenilem animę tuę conseruare, qui nunquam veterascit. Virginitas enim nunquam decidet. Si autem de flore corporali vis agere, nunquid non magis florent virgines animo simul & corpore, quàm qui corrupti? Imo vero virgines tam in corpore, quàm in anima vere florent, singularia lilia lilij singularis, qui vt firmiter spero & in hac mortali vita suis liliis abundantiam suæ suauitatis abundantius, quàm cæteris eructat, quia in iis similitudinem suam videt distinctius expressam. Quocunque enim Christus pergit, virgines sequuntur, fœcundę̃que fiunt de spiritu ipsius concipientes bonum propositum, & bona opera parientes, quę nũquam moriuntur. Sicut generatio terrena in peccato concipitur, in tristitia paritur, & anxietate nutritur, cum dolore tandem amittitur vel deseritur. Non tales erunt filij tui, ô virgo Christi, non sic. Neque enim vnquam morientur, vnquam amittentur, imo semper siue viuentem, siue morientem sequentur te, tuebuntur te, & in vitam æternam perducent te. Multi ergo filij & multo meliores desertæ, id est virgines Christi, qui ad præsens deserta vident, magis quàm eius quæ habet virum carnalem. Si hoc & iis similia frequenter ad mentem reduxeris, morientur proculdubio in te vermes malarũ suggestionum, nec ad corrodendum truncum boni propositi tui, tuente te sponso tuo, aliquo modo pręualebunt.

בעל זבוב Beel-zebub idolũ muscæ aut Beelphegor, qui & Priapus.

Heua חוה viuens.

Eadem habes serm. 7 ad sororẽ.

De longitudine trunci, Caput vigesimumquartum.

LOngitudo trunci in lilio, quæ in altum erecta est, virtutem longanimitatis insinuat, quę perseuerare volentibus summe necessaria est. Sed quia de virtute perseuerantię supra in tractatu sexti folij diffusius locuti sumus, hic breuius aliquid dicemus. Videtur autem hęc virtus plurimum commendanda in virginibus, maximè sexus fœminei, quarum tam animis, quàm corporibus quędam infirmitas & debilitas longanimitati siue perseuerantię contraria naturaliter est inserta. Sed benedictus deus qui hodierna die etiam infirma mundi elegit, vt confundat fortia, & animis virgunculorum tenerrimarum seipsum proponit defensorem, vt illius primi & fortissimi corruptoris, antiqui serpentis dico, caput elidat, qui humillimis Christi virginibus insidiatur. Quis sanę mẽtis præ gaudio non exiliat, cum iam tempora nostra tot videat virginum liliis redimiri, tanta fortitudine non sua, sed sponsi sui contra furorem draconis

A draconis infesti viriliter dimicantibus, & triumphi coronam merentibus. Gaudeo ego planè cum iam nec in vicis, nec in ciuitatibus, nec in claustris lilia ista desunt, imo cum & multa deserta & inuia claustris virginalibus sint repleta, ita vt vere dicatur, q̃ germinẽt campi, eremi, germen odorũ domini. Etenim ascendunt de deserto virgunculæ, virtutum deliciis affluentes, innixę nõ super se, sed super dilectum suum, & lõganimiter expectantes sponsum suum quando veniat, vt cum clamor factus fuerit, aptent lampades suas, & intrent cum eo ad nuptias sempiternas, vbi iocunditas & exultatio thesaurizabit super ipsas, & nomine æterno hæreditabit illas dominus deus noster. Vos igitur ô virgines Christi ne deficiatis in expectatione Christi. Aderit enim citissimè sponsus vester, qui idcirco aduẽtum suum differt, vt cum cæteris bonis operibus vestris, vestræ etiam donet expectationi coronam. Scio quamuis expertus non sum, quomodo gemitis, quomodo cõpungamini in illo purissimo cubili cordis vestri. Ne deficiatis in bono proposito vestro, vt ad consummationem boni operis & perseuerantiam peruenire possitis, per quam coronam mereamini sempiternam.

De foliis circa truncum, Caput XXV.

B SEquitur de foliis circa truncum, iam de foliis quæ circa truncum sunt videamus. Folia igitur sicut supra diximus de foliis vitis, verborum figuram habent. Circa quæ folia considerandum est, q̃ semper sunt virentia inferius, & circa terram maiora sunt & plura, q̃ in superiori parte, & q̃ suppositæ apostematibus, rumpunt & mitigant ea. Nimirũ his foliis similia debẽt esse verba virginũ. Viriditas igitur foliorũ, virtutẽ verborum significat: videlicet vt nullũ verbũ proferatur ab ore virginis Christi, q̃ nihil in se virtutis cõtineat. Ne resecentur hic nõ solũ verba turpia, scurrilia, iocosa, luxuriosa, superbã, iracũda, detractoria, adulatoria, sed etiã verba superflua. Verbũ enim superfluum, id est otiosum, foliũ aridum est. Folium vero aridũ, folium lilij non est. Si ergo vis esse lilium, habeto verba virtuosa, folia viridia, de quibus scriptum est. Folium eius non defluet. Vis autem videre, quòd verbum ociosum folium aridum est? Audi ipsam veritatẽ, dominum Iesum: Omne igitur verbũ ociosum quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationẽ in die iudicij. O quantus terror, iudex sapientissimus, qui numerat omnes pluuiæ guttas, discretor omniũ tentationum omniũ hominum, à primo Adam vsque ad vltimum, qui erit in fine seculi, vult audire rationẽ verborũ omnium ociosorum cum sederit in sede maiestatis iudicij sui, vbi non iam misericordia, sed iudiciũ cantabitur domino. Quid tum misseri & miserabiles faciemus? Sapiẽtissimus es domine, falli non potes: iustissimus es, corrumpi non potes. Tempus miserendi C tunc præteritum erit, quia iudicabis orbẽ terræ in æquitate, iudicabis populos in iustitia, qui prius per misericordiã pepercisti. Quid ergo dicam? Miserere quæso, dum tempus est miserẽdi, pater misericordiarum, vt non iudices me in tempore iudicandi. Pone custodiã ori meo, & ostium circumstantię labiis meis, vt nõ solũ à maledictis & turpibus declinem, verũ etiã ociosa verba deuitẽ, ne de illis me oporteat in die iudicij reddere rationẽ, vbi iam non de bonis & viridibus foliis verborum, sed de malis aridis ratio est reddẽda. Quid est autẽ verbũ ociosum? Ociosum est verbũ teste Gregorio, quod ratione iustę necessitatis vel intentione piæ vtilitatis caret. Quidquid ergo loqueris, nisi intendas alicui prodesse, ociosum est. Quis de his omnibus reddere potest rationẽ? Moderetur ergo omnis homo linguã suam, sed pręcipue virgines Christi: vt sciant, quando vel qualem proferant sermonẽ. Nõ enim decet ex ore cãturo cãticum nouum spõso suo aliquid verbis procedere, quod illi cantico sit contrarium. Quid est ergo cauticum nouum? Canticum charitatis. Quare nouum? Quia initio seculi à primis creaturis canticũ fuit vetus, cãticum cõtrarium charitati. Vis ergo nosse? Cãtauit angelus perturus in cœlo canticum superbiæ, dicens: Ponam sedẽ meã ad Aquilonem, & similis ero altissimo. Cantauit postea detractionis canticum in paradiso, cum accedens ad mulierem ait: Quare prohibuit deus vobis, ne comederetis de ligno scientiæ boni & mali, tanquam diceret, mala intentione prohibuit. Canticum dubitationis cantauit mulier, dicens: Ne comedamus & forte moriamur. O forte. Quantum infirmitatis nobis induxisti? Videns autem diabolus mulierem dubitantem, prorupit ad canticum mendaci, dicens: Nequaquam moriemini. O nequam, ô nequam, vbi est modò tuum nequaquam? Ecce mortui sunt duplici morte, quos dixisti nequaquam morituros. Nequaquam inquit, moriemini. Malum & vetus canticum hoc verbum veritati contrarium. Dixerat enim deus: Quacunque die comederitis, morte moriemini, morte videlicet animæ, vel vt alij exponũt, Moriemini, id est mortales efficiemini, scilicet, vt necessitatẽ tunc habeatis moriendi, qui modo nõ potestis mori. Si enim in obedictia permansissent, mortui non fuissent. Cantauit & Adam canticum excusationis in peccato, cum dixit: Mulier quã mihi dedisti sociã, dedit mihi & comedi, ac si diceret: Tu potius accusandus esses, qui talem mihi iunxisti mulierem, quæ me ad peccandum induceret. Charissimi, vetera cantica sunt hęc, cãticum superbiæ, canticum detractionis, canticum dubitationis, canticum mẽdacij, & canticũ excusationis. Cauenda sunt & per omnem modum cauenda hæc cantica ô virgines Christi, si nouum vultis canticum decantare. Sed neque aures vestras talibus canticis aperietis, qui vocem Christi specialius & familiarius audire desideratis. Viuit adhuc ille malignus E serpens, & sub virginea facie, id est sub specie bonę collocutionis, suæ malignitatis venena distillat. Cãtat adhuc in cordibus auditorum suorum canticum superbię, cum illis latenter suggerit, vt ad honores & dignitates & prælaturas aspirent, vel propter nobilitatem, vel propter scientiam, siue etiam propter bonitatem suã. Quin & his deceptus fuit ipse, qui se prælatum in nobilitate pulchritudinis, & sapientia, & virtutibus aliis: vidit choros angelorum & prorupit in cãticum superbiæ, per quam cecidit, & alios cadere facit, quotquot secum idem canticum cantare præsumunt.

Ociosum uerbum.

Canticum nouum

De nouo cantico, Caput uigesimumsextum.

NOn ita cantauit noui cãtici imitatrix mater Christi, verum lilium vere viridantibus foliis redimitum. Vis videre folia eius? Vis audire canticum eius? Exaltata & supra quam dici aut cogitari potest, toti mundo cœlisque prælata non ascendit supra se, sed cantauit canticum humilitatis, quod & charitas est, quia charitas non inflatur. Eructauit de corde suo inebriato verbum bonum & suaue, canticum nouum virginibus cantandum. Ecquid ait? Magnificat anima mea dominum. Vide, quàm contrarium est canticum hoc cantico angeli ruituri. Incepit ille in alto, ac proinde in ima non descendit, sed corruit. Incepit Maria ab imo, vt in altũ subleuaretur. Magnificat hęc F dominum, non se, licet inæstimabiliter exaltata, seruãs quod scriptum est: Quantò maior es, humilia te in omnibus. Vnde & super omnes cœlos angelorum meruit eleuari. Magnificauit se ille supra dominum, vnde infra omne quod est meruit præcipitari. Exultauit spiritus humilis Mariæ in domino Iesu suo: vnde oleo lætitiæ prę cõsortibus suis inũgi promeruit. Exultauit stultus ille angelus in se: vnde luctu perpetuo meruit cõdemnari. Gloriatur ista humilitatem suam esse respectam, vnde habebit fructum in respectione animarũ sanctarum. Gloriabatur ille in multitudine virtutis suæ: vnde perpetuam despectionem incurrit. Vos ergo ô virgines Christi virete in foliis, in verbis charitatis, humilitatis, & patientiæ. Sequimini lilium illud præcipuum, matrem summi lilij boni Iesu, vt ipsum solum magnificantes, qui solus magnus est, in ipso & per ipsum & cum ipso mereamini magnificari. Cauete nihilominus canticum detractionis, quod in paradiso inchoatum est, canticum vetus & in peccati vetustatem perducens. Et videte quantum omnino sit contrarium nouo cantico charitatis: cum necessarium sit illum non diligi, tibi detrahitur. Solet enim charitas non obloqui, non detrahere. Sed potius peccata aliena excusare: vel si fortè sit necessarium corripere, facit hoc non animo malignandi, sed corrigendi. Cauete & canticum dubietatis, non dubitantes de misericordia domini: sed omnem solicitudi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gnem vestram audacter in eum proiicite, quoniam ipsi cura est de vobis. Non enim crudelis est, vt permittat vos cadere, si vos in ipsum proieceritis, qui vos adhuc hortatur, qui vos propter ipsum omni terreno solatio scit voluntarie destiutos. Nec dubitetis de pœna malis pro suis demeritis infligenda, ne in præsumptionis vitium incidatis: nec dubitetis de præmio iustis conferendo, ne fortè desperationis periculum incurratis. Cauete, ne canticum mendacij aliquando ex ore vestro procedat, quo veritatis spōsum vestrū spirituaIiter laudare speratis. Perdit os virginis virginitatem suam, quoties scienter in animo malignādi loquitur mendacia contraria veritati. Cauete nihilominus cāticū excusationis in peccatis, semper habentes in mente illud beati Ioannis virginis virginitati testimonium perhibentis. Filioli, inquit, si dixerimus quia peccatum non habemus, nosmetipsos seducimus, & veritas in nobis nō est. Si autē cōfessi fuerimus peccata nostra, fidelis & iustus est deus, qui dimittit nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate. Nemo igitur estimet se sine peccatis esse: nec cū cognouerit illa, excusет se, sicut stulti solent adhuc hodie loquētes excusationē Adæ, & dicētes: Mulier quā dedit mihi deus, seduxit me. Quare talē mulierē dedit mihi deus, quę me seducat? Mulier ista seducēs virū, id est caro spiritū nostrū adducēs ad cōsentiendum peccatis, pro qua stulti deū quotidie accusant, seipsos in peccatis
H voluentes & dicentes se carnis illecebris non posse resistere, quā acceperunt à deo. Grāde valde est peccatū illud, accusare deum optimum, qui fecit omnia bona valde propter te: & præcipue ipsum hominē præ cæteris creaturis exornauit. Bonū sine dubio fecit te deus bonus, qui fecit omnia bona, bona valde propter te. Neque enim bonus esset, si te malè fecisset, propter quē omnia fecit, quę propter te bona facta valde fecit omnia. Bonū ergo & valde bonū fecit te deus. Bonus tu ipse, te verè malū facis. Si deleueris in te quod tu ipse facis: inuenies valde bonū te esse inter creaturas quas ipse fecit. Fecit ipse primò te secundū se, & factus es postea secundum te. Fecit ipse te post ad imaginē & similitudinē suā, & factus est ipse posterior homo ad similitudinē tuā. Verbū enim caro factum est. Laudemus ergo deū, qui secundū se fecit nos. Amemus deū, qui propter nos factus est secundum nos. Oremus ipsum, vt imaginē suā, sicubi deformata est in anima nostra: misericorditer reformare dignetur, nihilominus & corpus nostrū quod ad similitudinē & naturā nostram accepit, sic immaculatum cōseruare dignetur. Et viridia folia, id est verba virtutes cōtinentia proferamus, siquidē volumus esse vera lilia, quæ verba veterum canticorum nō habeāt, sed quæ nouo cantico, id est charitati, spei, humilitati, & cęteris virtutibus cōuenire noscātur. Proferamus folia, & vos præcipuè ô virgines Christi, qui à viriditate habetis, quę vireāt & quę apostematibus superposita rumpāt illa, & leuient & sanent sanie foris ejecta: quod fit quoties incestū ad castitatē, superbum ad
I humilitatē, iracundum ad mansuetudinem, auarū ad largitatem, gulosum ad sobrietatem, inuidum ad charitatē, accediosum ad alacritatē verbis bonis & veritati consentaneis producimus. Ista vitia quasi vlcera animā grauant, continentia in se venenū immunditiæ & prauæ consuetudinis, de quibus singulis quia nos in tractatu de foliis vitis exēpla posuisse memi nimus, causa breuitatis in præsenti iudicamus prætereunda. Hoc autem dicimus tantum, quod considerandum nobis est, quo vitio vnusquisque laboret, vt secundum laboris sui magnitudinem & qualitatē, verborum medicinam ministremus, & similiter de aliis vitiis, sicut supra positum est. Hoc enim sciendum est, quia non semper silentio studendū, licet cū magno studio silentium sit seruandum: sed ianuā oris nostri quādoque claudere, quandoque aperire debemus, quatenus ita taceantur mala, ne cum malis etiam bona & vtilia taceantur. Quod etiam in petitione sua innuit propheta, cum dicebat: Pone domine custodiam ori meo, & ostium circunstantiæ labiis meis. Ostium quippe non semper patet, nec semper clauditur: sed in domo sapientis patet sapientibus innūciis emittendis: clauditur verò pro stultis intrinsecus retinēdis. Sic & os nostrum, quod est ostium cordis nostri, per quod verba quasi quædam nuncia egrediuntur nunciantia quid interius agatur in corde, quod verbis prudentibus & vtilibus est in tēpore reserandum: prauis vero verbis quæ de K
malis motibus cordis surgunt, iugiter est claudendum. Tempus enim loquendi, & tempus tacendi. Nec minus peccat is, qui verbum subtrahit in tempore opportuno, quam qui praua loquendo, alios scandalizat. Nimis enim videtur auarus esse inuidus, qui verba gratis habita ad vtilitatem proximorū negligit ministrare. Quando enim putas eum substantiam propriam indigenti proximo largiturum, quæ diuisa minuitur: qui verba nunquam deficientia non largitur? Ponat ergo dominus custodiam ori nostro, vt sciamus quando & qualem debeamus proferre sermonem: & ostium circunstantiæ labiis nostris, vt ita non solum aperiatur, sed etiam claudatur in tempore, vt neutro offendamus. Sed superposita apostematibus animarum infirmarum verba nostra, tanquam folia liliorum saniem vitiorum domino adiuuante eiiciant, & virtutum vires valeant inserere auditoribus.

De foliis iuxta terram, Caput *uigesimumseptimum.*

QVid est autem, quòd ipsa iuxta terram maiora sunt & plura, superius verò pauciora & minora: nisi q viri iusti & precipuè virgines quantò altius ascendunt ad culmen virtutum terrenis cogitationibus & cupiditatibus infra relictis, tantò disciplinatiores & tantò parciores debēt esse in verbis? Per diminutionē enim fo- L
liorū in superiori parte disciplina verborū intelligitur, quia disciplinati quique quasi circuncidunt & extenuant verba sua, ne quid in eis pudicitiæ vel disciplinæ, contrariū valeat inueniri, quæ indisciplinati & turpes quicunq; omni honestate carentia turgida & inflata emittunt. Per paucitatē verò foliorum, verborum paucitas conuenienter accipitur: cui omnes boni tantò magis student, quantò virtutū culturę viciniores existunt. Vnde de fratre quodā, qui discere volebat, & quasi in vsum reducere linguæ correctionē legitur, quòd quidā per triennium lapidē portabat in ore. De alio vero, q triginta annos nō fuerat locutus quicquā. Videmus plures, qui dū in principio boni propositi & adhuc quasi vicini terræ pristina ducti cōsuetudine, nec modestiam, nec paucitatē verborū valeant obseruare, quorū verba designantur per folia *liliȷ* iuxta terrā. Procedente vero tēpore, gratiaq; accedente secundum profectum suū moderantur verba, studentq; silētio, ita vt nō solum praua, sed etiā ociosa deuitēt. Cui autem bonorum statui melius cōpetit disciplina & paucitas verborum, q̄ virgini Christi? Nā si omni homini Christiano præcipitur, vt nec turpiloquium, nec scurrilitas procedat ex ore eorum, sed magis gratiarum, quanto magis virgo suo domino puditiam consecrans, ab omnibus potius debet temporibus abstinere. Qui suam proculdubio pudicitiam nō vio- M
lauit, tantò maiores debet domino reddere gratiarum actiones, quanto maiorem est gratiam consequutus. Bonos enim virgines esse, summum bonum est & summa gratia, quia *ij* soli sequuntur agnum quocunq; ierit. Quanto vero is etiā à multiplicitate verborum debeat abstinere, quis non videat, cum loquacitas omnis sit indicium impudicitiæ, quæ nequaquam potest simul esse cum pudicitia virginali. Loquacitatis ergo vitium maximè deuitent virgines pudici, si volunt virtutem pudicitię conseruare. Manifestum enim est, quòd in multiloquio non deerit peccatum, sed paulatim ab ociosis verbis ad detractiones venitur, donec tandem ad apertas contumelias prorumpatur. Arguit autem loquacitatem Apostolus Iacobus, ita dicens: Si quis putat se religiosum esse, non refrænans linguam suam, sed seducens cor suū: huius vana est religio. Nemo igitur de religionis habitu blā diatur, qui adhuc linguam suam non didicit religare. Religa tuam linguam, si vis esse religiosus, quia sine linguæ religatione religio vana est. Vnde patres sanctissimi religionum institutores, & eorū sequaces sapiētissimè, sicut à spiritu sapientiæ docti fuerant, districte instituerūt obseruationē silētij, non ignorātes, quia sicut vrbs patens & absque murorum ambitu, ita vir qui non potest in loquendo spiritum suum cohibere, sicut Psalmus ait: Vir linguosus non dirigetur in terra. Sciūt etiā homines spirituales, qui hoc experti sunt, quantū auferat deuotionis, quātum afferat dissolutionis intrinsecus fre-

A cus frequens linguæ resolutio. Nā sicut fornax, cuius os semper apertum est, non potest in se retinere feruorē: sic nec cor deuotionis in se poterit gratiam conseruare, cuius os nō fuerit ianua silentij reclusum. Claudamus igitur os nostrum, vt cum deuotionis feruore Christum deuotionis largitorem in ferueuti affectu possimus animam conseruare. Vos autem præcipue ô animæ virginum sponsæ Christi, intrate in cubiculum cordis vestri, & clauso ostio oris vestri orate familiariter, humiliter, lachrymabiliter, hilariter, dulciter, fiducialiter sponsum vestrum, regem vestrum, patrem vestrum, & consolatorem. Effundite coram illo omnium inspectore cordiū corda vestra, confabulemini cum illo recordantes illius, effundite super vos animas vestras, & terrenis corporalibusque relictis, pennis spiritualibus charitatis eleuamini: & transite in locum tabernaculi admirabilis vsque ad domū dei, vbi nō corporis sed cordis auribus audiatis vocem exultationis, & cōfessionis sonum, festū diem celebrantes, vbi interna consolatione refectæ, quandoque cum articulus tempestatis & necessitatis, tentationis & carnis aduenerit, cœlestis refectionis recordari possitis, & dicere: Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in deo, quoniam adhuc confitebor illi, salutare vultus mei & deus meus. Memores estote optimi domini dei, memoramini & delectamini, & deficiat spiritus carnis vestræ: vt spiritu illius qui est super mel dulcis reficiamini, & discatis vilipendere exteriores collocutiones, postquam interioris collocutionis gustaueritis dul
B cedinem. O quàm bonum & quàm iocundum. O quàm bonum & iocundum est, tecum ô dulcissime Iesu habitare in vnum, tecum colloqui, tibi reuelare causam animæ nostræ, tuaque consolationis responso perfrui. O quàm bonum est ad te inhabitantem lucem inaccessibilem duce charitate accedere, cui si tantum dux nostra fuerit, nihil manere poterit inaccessum. Cognouit cor tuum ô dulcis Iesu charitatis lancea vulneratum, viam facere charitati, cui perpetuò non claudetur. Accedite ergo ad eum per eum, gressibus charitatis, & illuminamini. Gustate, quoniam suauis est. Sciunt experti, & bene sciunt qui ex alia parte gustauerunt bonum dei donum: qui aliquando in cellam vinariam à vera vite nostra sunt introducti, quàm amarum & quam tędiosum sit à dulcedine contemplationis illius interiori præsentia separari: & ad exteriora corporalia vel audienda vel videnda reduci. Cum enim ille quantum in præsenti fas est, bonus Iesus discipulis suis familiaribus seorsum ab aliis fratribus in monte contemplationis eductis, se coram illis transfigurare voluerit, & in veste candida dulcedinis & bonitatis suę apparere mirantibus, & solida charitate ebriare voluerit eos quos ante visitauerat per timorē iudicij, siue per violentiam salubriū tentationum: quia per flagella deus nonnunquā suorum se cordibus repræsentat. Cum ergo sicut diximus aliquando se in suorum cordibus transfigurare dignatus fuerit, & vt tristitiam in gaudium conuertatur, si interim dum hoc nescio quomodo aguntur, aliquis exteriorem requirens præ
C sentiam sic affectus, vt tamen ab amabilis contemplationis monte ipsum cogat descendere: putas illum talem impulsionem exteriorem patienter ferre, & non magis clamare cum Petro: Domine bonum est nos hic esse, & cum Paulo, Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? O quam amarum est eis, qui tali interiori refectione satiari nouerint, ad exteriora rursus attrahi. Mori videntur sibi, quia re vera quædam mortis species est à contemplatione vitæ, à contemplatione candidi Iesu, à contemplatione faciei illius rutilantis sicut sol, ad has tenebras rursus auelli, & à Mariæ dulcedine ad Marthæ ministeriū reuocari. Breuiter autem dico, quòd quicunque sciunt mentis oculos interioribus cōtemplationibus occupare, & linguam animæ ad diuinum colloquium referare, non solum non delectantur exterioribus visibus vel colloquiis, verum etiam plurimum fatigantur. Hi vero qui intrinsecus cæci sunt & muti, & contemplatione diuina & orationibus deuote nescіunt se occupare, exteriorum sensuum subsidia quærunt, & longitudinem temporis qua grauantur, inutilibus confabulationibus expendere satagunt. Exterioribus enim collocutionibus velle occupari, signum certissimum est animæ ociosæ quæ ad collocutionem diuinam nulla penitus deuotione leuatur. Nondum D
certe ad summitatem *liliȷ* peruenerunt, qui linguam suam à multiplicitate verborum nescіunt siue nolunt refrenare. Tantoque altius se quisque nouerit in virtutū gradibus ascē disse: quantò minus humanis colloquiis delectantur, nisi forte eiusmodi hominū in quibus ipse deus loquitur, & per quos verbum dei auditur. Tales enim non audiuntur propter se, sed propter deum, qui & habitat & loquitur in ipsis: & cum talibus loquendo à nostris sæpe domino cooperante dubietatibus expedimur, à prauis abducimur, & in bono proposito confirmamur. Verumtamen in omnibus discretionis spiritus optandus est & implorandus à domino, vt ipso reuelante sciamus cui spiritui sit credendum, cui cordium nostrorum simplicium sit cogitatio reuelanda, à quo salutis verbum audiendum, ne simplicitas nostra ab astuti serpentis fallacia capiatur, qui plerumque mala bonis, & falsa veris, erronea rectis admiscere consuevit.

Quid contemplandum sit de lilio nostro. Cap. XXVIII.

IAm nunc ad contemplandū florem ipsum lilij veniamus. Vide ô virgo Christi, quanta pulchritudi ne præeminеat tuus iste flos, tuum florem designās, præ cæteris floribus. Vide quantam præ omnibus floribus qui sunt in terra, gratiam obtineat specialem. Vide quantam ab ipso sponso tuo laudē præ cunctis floribus mereatur. Cōsiderate, inquit, lilia agri, quomodo crescunt. Amē dico vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua cooper E
tus est, sicut vnum ex istis. Lege igitur ô virgo & perlege, & sæpius relege hoc verbum sponsi tui, & intellige quantum in huius floris commendatione tuam gloriam commendauit. Omnem mundi gloriam sapientissimus ille omnium creator & conditor vnico flosculo tuo cooperuit, nec gloriam flosculo: sed hūc flosculū omni gloriæ prætulit. In Salomone enim de quo legitur, quòd magnificatus est super omnes reges vniuersæ terræ in diuitiis & honore, omnes mundi glorias debes intelligere. In flore lilij tui qui tuam, omniumq; virginū Christi figurā gerit, virginitatis gloriā contęplare. Si ergo tantū commendatur ab ipsa veritate decor *liliȷ* tui, vt ei iuste subiiciatur omnis gloria Salomonis, etiam non dubiū est secundum magnitudinem gloriæ suæ fuisse magnifice coopertum. Quantum putas commendandum ipsum esse tuæ virginitatis lilium incorruptū & nulla imperpetuū macula corrūpendum, cuius vel vmbra & figura tantum meruit honorari? Si omne operimentū omnis gloriæ Salomonis nō potest decori vnius materialis lilioli cōparari, quis decor comparabitur tuæ florenti virginitati, quæ est tuum liliū verū & speciale? Nullus inquā. Quia claritatem altitudinis tui decoris nullus potest decor terrenus transcendere, quia nec Salomon in omni gloria sua coopertus fuit, sicut vnū ex istis. Noli ergo substristis cantare, Regnū mundi & omnem ornatum seculi contēpsi propter amorē domini nostri Iesu Christi, qui tibi etiam in presenti vita decorem dedit omni mūdano decore F
maiorē, liliū integritatis tuę sibi cōseruando, & sibi præ cęteris pulchritudinibus virtutū specialiter dedicando & speciali dilectione astringēdo. Videbis luculēter hoc in cātico amoris, vbi cęteris floribus penè omissis florē tuum sępius nominat, nomē lilij sępius inculcādo: Sicut liliū inter spinas, sic amica mea inter filias. Et itē, Dilectus meus ascendit ad areolam aromatum, vt lilia colligat. Et rursus, dilectus meus mihi, & ego illi, qui pascitur inter lilia. Laudabile lilium, amica spōsi: amabile lilium, quod colligitur à sponso. Non enim vt ęsti mo, colligitur, vt vltra marcescat, sed vt in altari aureo collocetur, quod est ante oculos domini, id est vt collocetur in cœlesti sanctuario, vt sic ipsum liliū ad ornamentū aliorū sanctorū, in quibus dominus tanq̄ in altari suo aureo requiescit. Delicatū profectò liliū in quo pascatur spōsus, non q̄ in hoc solo delectetur: sed in hoc quadā speciali prærogatiua dilectionis, plus aliis delectatur. Nec immerito. Duplex enim bonū in virginib⁹ quod in aliis sanctis nō virginibus simplex est. Cū enim tota ecclesia virgo sit in anima nullā habēs macu
lā neq; rugam in fide, & spe, & charitate incorrupta propter quod & virgo appellatur, meretur & à spōso laudari. Quanta laude putas esse digna lilia nostra, quæ hic habēt tam in cor-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G pore,q̃ in anima qđ̃ tota eccleſia habet tantũ in anima. Quaſi enim quidam adeps & medulla eccleſię ſunt virgines Chriſti: & quadam ſingulari excellentia aliorum florũ ſponſi amplexibus familiarius inhærentes. Hoc autem eſt virginibus ſummopere conſiderandũ,qui lilij pulchritudine delectãtur: quod flos lilij tã interius quàm exterius albus eſt. Quid enim per exteriorem partẽ floris albã niſi mundicia corporis, aut quid p interiorẽ niſi mẽtis virginalis puritas figuratur? Turpe eſſet, imò nõ eſſet liliũ quod vel interioris vel exterioris candoris ſui puritate careret: ita quoq; turpis eſt virgo, imò nõ eſt virgo, quæ non habet vtranq;, ſcilicet mẽtis & corporis caſtitatẽ. Vnde nõ dubito multos vtriuſq; ſexus virgines in corpore defunctos eſſe & ſaluandos, qui nequaquã virginale premium merebuntur. Mortui enim ſunt qui corpore quidem incorrupti, ſed mente corrupti erant. ipſa tamen mente corruptiones non exigente eis ad mortẽ æternam, quia legitimas nuptias expectabant, ſine quibus nulla illicita cõnubia voluerunt perpetrare. Si enim, ſicut ait Apoſtolus, nupſerit virgo, non peccabit, quæ ſola tãtum voluptate nupſit, quamuis iam in mente florem virginitatis corrupit. Conſentit huic ſententiæ beatus Auguſtinus, dicens: quòd nequaquam virgo aſpirans ad nuptias melior eſt muliere nuptias adepta, cũ ea quæ iam nupſit, vno ſit viro contenta: nuptura verò quærens per omnem populum cui adhæreat, cum pluribus neceſ-
H ſe eſt, fornicetur animo. Placet enim illi hodie vnus, cras alter, deinde tertius & quartus, & fortaſſis plures: & quomodo ſi talis moritur, meritũ obtinebit virginitatis incorruptę? Vtinam autem virgines illæ quæ vi opprimuntur poſt virginitatis votum, nec aliquando conſentiunt corruptioni, vel illæ etiam quæ ante votum aliquando ad nuptias aſpirauerũt firma mente, licet poſtea pœnitentia ductæ voto caſtitatis ſe cõſtrinxerint. Siue etiã illæ, quæ poſt votum aliquando ſola voluntate à voto continentiæ reſilierunt, ſed rurſus ad voti conſtantiam redierunt & vſque in finem perſeuerauerunt. vtrum autem tales virgines ſint præmio coronandæ? Fateor me ex auctoritate neſcire, & hoc magis peritiorum hominum vel certè diuino potius arbitrio ſentio relinquendum. Dico autem magis opinando, quàm definiendo de primis, quæ vim patiuntur: ſi nunquam ſuæ corruptioni, nec voluntate, nec delectatione conſentiunt beato virginali præmio, non eſſe ſpoliandas, quod ex verbis Luciæ, ſi tamen authentica videantur, videtur poſſe comprobari. Si etiam per violentiam, & non à conſentientibus caſtitas virginalis amittitur. Spero quòd talis amiſſio caſtitatis ipſis amittentibus cedat in bonum: quia permiſit eos benignus Ieſus tali bono ſpoliari, quo præſciuit ipſas nõ bene vſuras. Vrile enim eſſet aliquam quæ propter virginitatis meritum deberet ſuperbire,
I perdere virginitatem, & per hoc conſequi humilitatis virtutem. Cauenda ſunt autẽ virginibus ſummo ſtudio loca & tempora corruptoribus opportuna, ne ſi ſuę corruptioni per inſipientiã ſuã occaſionem præbuerint, ipſę ſibi meritò nocuiſſe videãtur, & ſua corona priuẽtur. Si enim Bethſabee nõ ſe impudicè ſiue incautè lauiſſet in ſolario: & Suſanna in pomœrio, vbi videri poterant aliquo modo, nequaquam illa adulterium, nec iſta mortis periculum incidiſſet. Cautę ſint virgines, ſicut ſunt caſtæ. Feneſtras oculorum & aurium ſuarum diſcant obſerare, vultus abſcondere, ne vel ſibi videndo vel audiendo, quod forte non expedit: mortem aſciſcãt, ne dum ab aliis incautę videntur & audiuntur, ipſos quamuis ignoranter occidant. Quòd ſæpe contigiſſe cognouimus illo ſuggerente & inſidiante, de quo ſcriptum eſt: Sedet in inſidiis cum diuitibus in occultis, vt interficiat innocentem. De aliis verò quæ vel aliquando ante votum, vel poſt ſola voluntate lapſæ ſunt: mihi videtur ſine præiudicio cuiuſlibet melioris ſententiæ, quòd virginitatis coronam non amittant, ſi tamen citius ad votum redierunt, & in eo fideliter permanſerunt: ſed tamen coronæ meritum puto aliqualiter imminuendum ſecundum mutationem voluntatis, vt ſi qua longo tempore, vel firma voluntate perſtitit in voluntate frangendi votum virginitatis, tanto minus habeat meriti in corona. Integram verò omnino coronam æſtimo poſſeſſuras, quæ à primis annis ſuis virginitatem ſponſo ſuo domino Ieſu vouere & conſeruare ſtuduerunt.

Quòd flos lilij inclinandus ſit ad terram,
Caput vigeſimum nonum. K

NEc prætereundum quòd ipſe flos lilij tam altus, tã candidus, tam iocundus, ſemper reclinatur ad terram. Quid nobis per hoc aliud q̃ humilitas cõmendatur? Caput enim inclinare ad terram, eſt mentẽ noſtrã ad generationem terrenam & fragilitatẽm de terra cõtractam inflectere, ne de nobis aliquid præſumere omnino audeamus, dum nos lutum & cinerem eſſe conſideramus. Nulli autem hæc virtus tam neceſſaria eſt, q̃ virginibus, ne in profundum ſuperbiæ incidant: dum ſuorum conſiderant excellẽtiam meritorum. Virgines enim Chriſti etiã adhuc in terra viuentes, angelorum ducunt vitam, tales cum ſint, quales dixit dominus homines futuros poſt reſurrectionem, quia tunc neque nubent, neq; nubentur: ſed erunt ſimiles angelis dei in cœlo. Non expectant autem virgines Chriſti ſolummodo incorruptionẽ reſurrectionis, ſed in præſenti etiã viuunt incorrupti, vitã ſinẽ dubio angelicã æmulantes. Ne igitur è tã ſublimi gradu quem nõ ex præcepto cuiuſquã, ſed propria volũtate viriliter aſcenderunt, vr̃iliter per ſuperbiã decidant: inclinentur ad terram, ſicut flos lilij, recordentur quoniam pulvis ſunt, & q̃ dies eorum ſicut fœnũ, & nõdum ęſtiment ſe ad immortalitatis beatitudinem reſurrexiſſe, ſed adhuc illo carneo pariete circundatos, qui inter ipſos diuidit & dilectum L Ieſum. Caueant illum aſtutum ſerpentem ipſis multipliciter inſidiantem, vt ne ducat eas ad præſumendum aliquid de ſe: quatenus exiſtimẽt bon ũquod habetur, nec habere ſe à deo, ſed à propria virtute, vel credant ſibi pro meritis ſuis tradita, vel vt putent ſe habere quod nõ habent datum quod acceperunt, vel propter hoc quod à deo acceperunt, ſingulariter credãt ſe meliores aliis. Hæ ſunt quatuor ſpecies iactantiæ, quibus ille nequiſſimus ſerpẽs etiam non rarò bonos decipit. Et prima quidẽ ſpecie decepti, qui nõ putant quod habent à deo accepiſſe, incidunt quod nullũ eſt maius crimẽ ingratitudinis. Quid enim peius q̃ nõ recognoſcere deũ eſſe largitorẽ omnis boni? Quod q nõ agnoſcat, quomodo grates deferet ei, à quo nihil ſe ęſtimet accepiſſe? Et certè non pauci tales ſunt, quos ex ipſorum verbis potes agnoſcere. Quid enim dicũt? Quare, inquiũt, nõ ſeruaſti caſtitatẽ tuã? Quare nõ habes humilitatis & patiẽtię virtutẽ? Quare nõ habes orationis deuotionem, & fluẽta lachrymarũ? Quid putas eos cogitare qui hoc dicũt, niſi q̃ ipſi hoc habeãt à ſe, & quęlibet à ſe hoc poſſe habere? Nõ ita cogita tu ô virgo Chriſti, ſed ſcito te à teipſo nihil habere, niſi peccata. Cætera verò bona, gratię ſpõſi tui ſunt. Gratulare ergo, id eſt lętare ſimul & gratias age ei, à quo habes eſſe, & bene eſſe: & tãtò magis dilige dilectũ tuũ, quãtò pluribus & maioribus donis ſuis ſuã erga te cõprobat dilectionẽ. Imo & ipſa dona virtutũ plus dilige, diligẽtiusq̃ M conſerua, quia hoc à tã dilecto & tã diligẽdo accipere meruiſti, q̃ ſi propriis viribus hoc obtineres. In retinendo datũ diligenter, dantis dilecti ſpõſi tui dilectionem oſtẽde: quia non debet dare vilia munera dator tã precioſus. Secundi vero, qui credunt ſe quidẽ accepiſſe, quod nõ habent, à deo: ſed tamen propter merita ſua volunt benignũ dominum Ieſum ſua gratia ſpoliare. Cur ꝓpter merita tua accepiſſe te putas virtutẽ? Dic mihi. Quis dedit tibi poſſe mereri? Quid enim habes, quod nõ accepiſti? Quid gloriaris, quaſi nõ acceperis? Et tamẽ ſi vis ſcire quomodo acceperis, audi eundẽ Apoſtolum: Gratia inquit, dei ſalui facti ſumus. Quòd autẽ ſaluamur ſecundũ opera noſtra, nõ ex iuſtificationibus noſtris ſaluamur: ſed gratia datur pro gratia. Gratia enim dei ſum⁹ id quod ſumus, ſiue in habẽdis virtutibus, ſiue in cœleſtibus obtinẽdis.

Tertij vero qui ex ſpirituali dono putant ſe aliis meliores, alioſq; contẽnunt tanq̃ viliores ſe, peſte illius Phariſæi premuntur, qui etiã cũ acceptis virtutibus gratias ageret, peccauit: quia Publicanum contempſit. Sed quia plurimi hac peſte laborant, tentemus adiuuante domino his aliquod medicamentũ adhibere. Conſiderandum puto. Is aliqua virtute ſpirituali caret: forſitan habet aliam ſimilem iſti vel maiorem hac. Ideo dicit Hieronymus, Præclara eſt virginitas & pudicitiæ virtus: ſi modo non aliis macularum lapſibus infirmetur. Nam tanto maiori ſtudio placendi opus eſt, quanto eſt maior ille, cui placendum eſt. Si enim virgo es, adhuc dubium

A dubium tibi eſt, ad quem gradum dignitatis virginalis aſcenderis. Non enim eiuſdem meriti ſunt omnes virgines. Quis enim ſanctorũ virorũ ſimilis in caſtitate & laude Ioanni venit ęquandus? Quæ virginum fœminarum vſque ad altitudinem dignitatis Mariæ virginis altiſſimæ peruenit? Non ergo te exaltes ſuper quemquam, cuius mentem ignoras: ne ſub omnibus cadas. Itẽ ſi tu fortè dignitate virginitatis locum tenes infimum: quomodo audebis te comparare ei, qui in humilitate vel charitate, vel obedientia forte iuxta ſummum gradum aſcendit? Quid ſi ille cui te audes præferre, ad tantam perfectionem peruenit: vt non dubitet, imo deo teſte, cui conſcięntia ipſius nota eſt, tota mente flagret calicem paſſionis pro domino exhaurire? Sic hic fortaſſis dicis, quia & tua cõſcientia teſtante, paratus ſis ad tolerandum paſſionẽ. Ad quod reſpondemus, quòd non ſit quiſquam, qui huius virtutis cõſtantiam in ſe veraciter poſſit agnoſcere, niſi re ipſa atque experiẽtia doctrice didicerit. Quantos enim putas in tormentorum acerbitate defeciſſe, qui ſe putabant vſq; ad mortẽ fortiter perſeueraturos? Nõ ergo te ipſum iudices, qui te ipſum non agnoſcis: cum perfectiſſimus omnium Paulus dicat, Sed neque meipſum iudico, qui autẽm me iudicat, dominus eſt. Alios quidẽ multominus debes iudicare, propter hoc quod
B ibidem ſubditur: Nolite itaq; ante tẽpus iudicare, quoadusque veniat dominus, qui & illuminet abſcondita tenebrarũ: & manifeſtabit conſilia cordium. Vbi ſine dubio multi alij contra opinionem hominum, iudicio domini cuncta vidẽtis proponentur & poſtponentur, qui præponendi falſò putabãtur. Eſt autem adhuc ratio valida, quæ ab hac ſpecie iactãtiæ te auocet. Ita enim habes: Eſt alius alio iuſtior, alius alio ſanctior, & idem neſcit vtrum odio an amore dignus ſit, huic ſuam mentem exerceant optimi quique & ad exemplum lilij timore & humilitate coacti inclinabuntur ad terram cũ habuerint in mente, quòd neſciunt, vtrũ amore an odio ſint digni. Et verè neſciũt & ignorãt, quid ſuperuẽtura pariat dies, imo nec hora: quantò minus ſciunt, qualis eorum finis futurus ſit, vel eorum qui modò mali ſunt? Si ludam proditorem vidiſſes, cum adhuc erat diſcipulus, & inter ſummos eiiciẽtem in nomine benigni Ieſu dæmonia, vidiſſeſq̃ue latronem poſtea cum Chriſto crucifixum, qui eatenus inſtitiſſet latrociniis & homicidiis, non dubito, quin latroni diſcipulũ prætuliſſes: & tamen omnes ſcimus vtri alter in fine prælatus ſit.
C Tu ergo ſi etiam ad tantam iam vitæ perfectionem peruenisti, vt miracula opereris: time ne ad extremũ, cum ipſo Iuda deprehẽdaris reprobus. Si verò alium quenquam peſſimis operibus videas inſudantem: ne te illi præferas, quia neſcis vtrũ exemplo latronis ad vltimũ conuertatur, ſicut ſcriptum eſt: Beatus vir cui non imputauit dominus peccatum. Quod de illis communiter accipitur, qui poſt ſcelera ſua ad dominũ à domino cõuertuntur, qui conſiderat qualis quis moriatur. Nullum ergo & tu iudicare præſumas: nec licet te optimum cuiquam alteri quamuis peſſimo præferas, quia tuus & illius qualis futurus ſit exitus, ignoras. Ad terram igitur cũ lilij flore inclinare, id eſt conſidera fragilitatem tuam, quam habes in te, quia terra & cinis es. Et, Quantò maior es, humilia te in omnibus, carnis munditiam virtute humilitatis ineli nans. Quid autem vanius illis, qui ſe putant habere, quod nõ habent? Sed certe hæc pẽſe omnium hominum genus ferè laborat. Quis eſt enim, qui ſeipſum perfectè cognoſcat: niſi cui datum eſt à patre luminum, à luce vera quæ illuminat omnem hominem. E cœlo venit, γνῶθι σεαυτὸν, id eſt noſce teipſum. Nam in cantico Canticorum ipſa ſponſa quæ ad amplexus ſponſi anhelabat, quæ ſenſerat vnguentorũ illius fragrantiam, de ignorantia ſui quodammodo reprehenſa eſt, dicente ſponſo: Si ignoras te ô pulcherrima inter mulieres, egredere à me. Vide ergo quantũ malum ſit quæuis ignorantia ſui, propter quam ab amantiſſimo ſponſo meretur repelli. Ad cognitionem igitur propriam redeamus, id eſt ad terram noſtram, ſi volumus eſſe vera lilia, & ad ſponſi admitti præſentiam. Noſipſos iugiter introſpiciamus inceſſanter clamãtes ad verum & benignum Ieſum: vt mentis noſtrę oculos ad cognoſcendum noſipſos illuminare dignetur.

De numero foliorum noſtri lilij.
Caput trigeſimum. D

NVnc ad numerum foliorum ipſius floris, candidiſſimo flore noſtro benigno Ieſu nos illuminante, animum extendamus. In perfectis liliis, ipſe candidus flos plurimum ſex foliis conſtat, per quæ ſex cauſas intelligimus, quæ ad virginitatis munditiam debent animos virginum incitare, quarum tres ad vitam præſentẽ, tres ad futuram pertinent. Tria ſunt incommoda in præſenti vita in coniugatis, propter quæ vitanda, virginalis caſtitas eſt appetenda. Tria ſunt quoque commoda futuræ gloriæ, per quę acquirẽda votiua virginitas eſt & conſeruanda. Præſentis vitæ incommoda duo habemus ex maledictione, quæ inflicta fuit primæ parenti noſtræ Euę poſt tranſgreſſionem peccati. Serpens enim tribus maledictionibus ſubiacuit, Eua duabus, Adam vni. Serpẽti enim dictum eſt à domino: Supra pectus tuum gradieris, terram comedes, & mulier conculcabit caput tuum. Euæ autem dixit deus: In dolore paries: & ſub poteſtate viri eris. Adæ vero ait: In ſudore vultus tui comedes panem tuum. Maledictiones Euæ, & per ipſam omnium mulierum nuptarum duæ ſunt in præſenti expreſſæ, ſcilicet quòd in dolore pariunt filios, & ſub poteſtate virorum ſunt. Quis & quantus ſit dolor parientium mulierum, nullus hominum nouit, niſi quæ expertæ ſunt. In ſcripturis autem doloris huius teſtimonium frequẽter inuenimus: quia E cum magnitudinem alicuius doloris volumus exprimere, ipſum mulieri parturienti cõparare ſolemus. Hoc enim ipſum dominus omnium dolorum cognitor cum videret diſcipulos ſuos de morte ſua nimium contriſtandos, ipſorum triſtitiam mulieris parturientis triſtitiæ voluit comparare, dicens: Mulier cum parit triſtitiam habet, quia venit hora eius: ita & vos nunc quidem triſtitiam habetis. Similiter & beatus Paulus dicit, volens oſtẽdere dolorẽ eorũ qui in extremi iudicij die imparati inuenientur, ait: Cũ autẽ dixerint pax & ſecuritas, tũc repentinus ſuperueniet eis interitus, ſicut dolor in vtero habenti, & non effugient. Sæpius quoque in Prophetis & in aliis ſcripturis de huius doloris magnitudine inueniuntur multa exempla. Sed quia viuorum plura ſuppetũt teſtimonia, quæ illud ad experientiam cognouerunt? viderunt in his nõ diutius immorandum. Sed fœlices virgines & verè prudentes, quę etiam pręter commoda temporalia ſpiritu domini ũgi vicinius elegerũt, ſpirituales fœtus, id eſt bona opera multò melius, vberius & ſecurius immortali ſponſo ſuo Ieſu non F ſingulis annorum ſpatiis, ſed diebus ſingulis procreantes. amantes eum, in cuius thalamum caſtiſſimum duce pudicitia intrauerunt, vel quem potius in ſui cordis thalamum receperunt, eius vocem organicam in præceptis ſuis & promiſſis præmiorum cœleſtium, & loquente ſponſo ſuo ſibi per obedientiam reſponderunt, cuius amor caſtimoniam, cuius tactus mundiciam, cuius nuptiæ virgines faciunt & conſeruant. O verè fœlices, quæ tali viro non ſolũ animi, ſed etiã corporis mundiciã conſecrauerunt. Cuius commercio ſic in animo fœcundantur: vt omnium virtutum matres efficiãtur, quarum filij in domo cœleſti æternaliter habitant, & ſemen operum ipſarum coram ſponſo ſuo in ſeculum dirigetur.

Euadunt etiam virgines Chriſti maledictionem ſecundam Euę matris noſtrę, & per ipſam omnium maritarũ ſcilicet q̃ ſub viri mortalis poteſtate non ſunt: & in hoc quantum bonũ inuenias, quantum malum effugias, diligentius intuere. Super quo Pauli Apoſtoli ſententiam audiamus: Virgo quæ innupta eſt, cogitat quę ſunt dei: vt ſit ſancta corpore & ſpiritu. Quę autẽ nupta eſt, cogitat quę ſunt mundi, quomodo placeat viro. Quid acquiritur? Euaditur malum non modicum, ſolicitudo mundana, quomodo viro placeat. Quantum putas animis virginalibus deuotionis augeri, quod libere quando volunt & quando debent, nulla impediẽte cura poſſunt orationibus cæteriſque ſpiritualibus exercitiis vacare. Quantas habent coniugatæ religioſẽ & deo vacare volentes, moleſtias: cum à propriis viris, quibus eas eſſe ſubiectas oportet, prohibentur. Eſt enim hoc magnum onus coniugij, cum mulieres viris talibus copulentur, qui à bonis earũ moribus & bona conuerſatione diſcordent. Quantas putas eſſe

Universidad de Deusto
Biblioteca

G coniugatas, quæ suppliciis hoc emere vellent, quòd à malorum potestate liberatę liberum domino possent seruitium exhibere? Fœlices ergo virgines, quæ sponsum suum Christum accipientes, illi se soli subiecerunt, cuius iugum suaue est & onus leue: eique soli tota & integra mente placere desiderant, qui sanè est speciosus forma præ filiis hominum, non diuidentes mentem suam, ita vt nec ex parte cupiãt, & solicitę sint placere deo, nec ex parte placere viro: sed se totas integras reddunt illi à quo acceperunt vt essent, & receperunt vt bene essent: ipsum munere præterea sponsum suum gratuito acceperunt. Quid poteris largitori tuo dignè rependere? Dedit te tibi, quando te creauit, vt esses reddidit te tibi, cum recreauit vt bene esses: dedit in viaticum tibi, ne in via deficias, corpus & sanguinem suum, se verum deum, & hominem verum, Et tu quid rependes? si pro eo quod dedit tibi, quando te creauit, vicem nequis rependere: quid denique pro eo rependes, quòd se tibi dedit? Certè si te milies posses rependere, quid esses tu in comparatione dei? Repende tamen quantum potes, repende te totam illi, qui te totum tibi & dedit & reddidit: & his non contentus, se quoque totum tibi dedit. Dilige hunc tantum te diligentem, & singularem dilectum ex tota anima tua, & ex toto corde tuo, & ex omnibus viribus tuis: quia & cor bonæ voluntatis & animam rationabilem, & vires ad implenda quę bona sunt, ipse dedit tibi. Benedicat anima tua domino, & noli obliuisci omnes retributiones eius, & te dilectionis illius vinculis astringe, vt liberius vacare possis & videre, quàm suauis est dominus, quem si rectè gustaueris, ipso te tra
H hente iam nequaquàm vlterius sub alterius potestatem redigeris. Omnis enim sapiens ab illius se nollet absoluere seruitio: cui seruire regnare est. Quis autem regnare nolit? Vis regnare fœliciter? serui benigno Iesu, & regnabis: quia illi seruire regnare est. Sic enim de sanctis legitur, quia cum Christo regnabunt in æternum. Quid est regnabunt? Reges erunt. Hoc enim & Apostolus ait: Hæredes quidẽ erunt dei, cohæredes autem Christi. Reges ergo vere erunt, hæredes regni dei: cohæredes autem regis. Fœliciſſimæ ergo virgines huius solius iugo subiectæ, quæ seruos suos commutant in reges, quorum regnum non mutabitur in æternum. Tertia causa appetendę virginitatis est carentia multipliciũ anxietatũ, quę inenarrabiliter habetur circa pueros nutriẽdos. Quanta sit hęc anxietas, soli nouere parentes. Secundũ amorem enim quo afficiuntur circa filios, extenditur solicitudinis magnitudo, quem amorem exceptis parentibus nulli sciunt. Verum dixit, qui ait: Quis sit amor prolis, soli nouere parentes. Vnde nonnunquam solicitudinem ipsam in tantum contingit extendi, vt omnes animi vires occupet, & omnibus postpositis solũmodo filiorum mentionẽ habeant. Discurrit animus & vagatur & percurrit mare & aridã, nil inexpertũ
I relinquit, plurimumq; & corpus miserorum parentũ diuerso labore atteritur: vt filiis pecunia & possessio cõparetur. Nec adhuc quiescitur, etiam pluribus q̃ necessitas exigat conquisitis, quia occasione dilectionis filiorũ subintrat auaritia, &, crescit amor nummi, quantũ ipsa pecunia crescit: & nimis hanc optat cum non habet, consequenterque moriuntur in miseriis, nec possunt cõpati, nec volunt misereri, & seipsos miserrimi parentes faciunt indignos ad misericordiam consequendam. Iam vt puto vides, quantum malum facit solicitudo circa filios habita, & ad quem finem tendunt. Quantum autem putas anxietatis adiici etiam bonis parentibus, & maxime matribus, quæ maiori circa filios solent affectu moueri, cum vident vitam filiorum virtutum tramite relicto, vagari per deuia vitiorum, cum diuersis illos affici vident corporum infirmitatibus, cum deniq; tantũ ad mortis videt interitũ deuenire. Quis in tantis miseriis locus diuinę cõtemplationi relinquitur? Quomodo cor sursum haberi potest ad dominũ tantis grauitatibus oppressum? O quàm beatæ virgines, quarum sponsus vltra mori non potest, quarum filij, id est virtutes semper viuunt, imò & ipsas ad vitam perducunt, quarum animus non ad diuersa terrena descendit posteriorum oblitus. Portant iam virgines beatæ in mente sua cœlum cum gaudiis, quantum homini fas est, quod ipsas pręterea est laturum. Iam vagantur per gaudia cœlestia, transK eunt singulariter choros beatissimorum spirituum, singulorum chororum officia singularia spirituali mentis viuacitate perspiciunt, & singularium virginum gaudia sibi à rege & à sponso præparata, libera mentis auiditate degustant: nulla filiorum terrenorum solicitudine remoratæ.

De tribus commodis futuræ uitæ. Caput XXXI.

SEquamur, & nos prosequamur in materiæ tractatu propositę tria commoda futuræ vitę Christi virginibus singulariter accessura. Beatissimus Ioannes Euãgelista in Apocalypsi sua vidit duodecies duodena milia sanctorũ citharœdorũ illibatę virginitatis in corpore, viriditatis inuiolatæ in corde quod sequantur agnum, sponsum virginum, quocũque ierit. Ecce virginum præmium singulare, per quod quartũ foliũ floris lilij designatur: quia sequuntur agnum quocunque ierit. Quo ire putamus hunc agnum, quo nemo sequi eum vel audeat, vel valeat nisi vos? Quo inquam putamus eum ire? in quos saltus? in quæ prata? Illuc æstimo, vbi sunt veræ gaudia, non gaudia huius mundi vana, insana, mẽdacia, nec gaudia qualia in ipso regno dei cæteris prestantur: sed à cæteris sorte distincta gaudia virginũ Christi, de Christo, cũ Christo, post Christum, per Christum, gaudia propria virginum Christi. Non sunt eadẽ non virginum, id est eorũ qui nõ sunt virgines, quãuis tamen sint Christi. Nã sunt aliis gaudia alia: sed nullis talia. Sequimini agnũ quocunque ierit, quia agni caro vtique virgo est. Hoc enim L in se retinuit cum esset in corpore, quod non abstulit materi. virgo enim ex virgine conceptus est: & natus virgo de virgine, & post natiuitatem cum virgine matre permansit virgo, auctor & custos, & amator virginitatis ac remunerator largissimus dominus Iesus Christus. Meritò igitur eum sequimini etiam in hac vita virginitate cordis & carnis, quocunque ierit. Quid est enim sequi, nisi imitari? quia Christus passus est pro nobis, relinquens vobis exemplum, sicut ait Apostolus Petrus, vt sequamini vestigia eius. Hunc in eo quisque sequitur, in quo imitatur, in quo multum ad imitandum proponitur omnibus, virginitas autẽ carnis, non omnibus. Non enim habent quid faciant, vt virgines sint. Sequãtur itaque agnum cęteri fideles, qui virginitatẽ corporis amiserunt, non quocũque ierit: sed quocũque ipsi poterunt. Possunt autẽ in omnibus virtutibus, nisi cũ in decore virginitatis inceditur. Quomodo enim post eũ ibunt itinere virginali, qui hic amiserũt, quod nullo modo recipiũt? Vos ergo ô virgines eius, ite post eum, quę propter hoc quocũque ierit, sequimini eum, tenendo perseueranter quod vouistis, ardenter facite quod potestis, ne virginitatis bonũ vobis pereat, cui semel perditę, face re nihil potestis, vt redeat. O quanta cũ admiratione, quanto cũ gaudio videbit vos cętera multitudo sanctorũ, quæ agnum ad hęc sequi nõ potest. Videbit, nec inuidebit: & colletando M vobis, q̃ in se non habet, habebitur in vobis. Agnus quippe ille, quem vos quocũq; ierit, sequimini, nec eos deseret, qui eũ non valent sequi, quę vos potestis, omnipotentẽ agnũ loquimur, qui vos prędicit, & ab eis non abibit, cũ erit deus omnia in omnibus, & qui minus habebũt à vobis, nõ horrebunt. vbi enim nulla inuidentia est, concors est differentia. Pręsumite itaq;, cõfidite, roboramini & permanete in eo quod vouistis, & reddite domino deo vestro votã perpetuę cõtinentię, non tantũ propter cõunas pręsentis seculi vitãdas, sed multò magis propter futuri seculi delicias singulares, quas nobis spiritualiter agnus noster Christus trãsiens miuistrabit. Caueãt autẽ virgines Christi, ne pueriliter intelligãt: ita vt solã virginitatẽ credãt sibi sufficere ad sequendũ agnũ dei, quocũq; ierit. Cũ ipse agnus non solũ virginitatis semitã, imo etiã omniũ virtutum viã incedat. Oportet ergo virginẽ Christi omniũ virtutũ itinere etiã in hac vita agnũ mansuetissimũ imitari, si vult illuc venire, vbi sine fine eũ quocunq; ierit sequetur. Quomodo enim posset sequi virgo superba agnũ in humilitatis via gradientẽ, ad quẽ nullo modo accedet? Quomodo mitissimũ, iracũda? Quomodo feruentẽ charitate, inuida? Quomodo largissimũ auara? Quomodo sobriũ, ebria? Ambulat in omni via omnium virtutũ agnus: ambulet sic & virgo cupiens agnum imitari. Sit mitis, sit humilis, sit charitate feruẽs, sit larga, sit alacris, sit sobria, & imitabitur agnum quocunque

A cunque ierit, denique merebitur ab ipso sponso suo audire: Quàm pulchri sunt gressus tui in calciamentis tuis, filia principis. Specialis filia dei principis & domina regum vniuersæ terræ erit anima virginalis, cuius gressus commendantur in calciamentis. Per calciamenta autem accipimus exempla mortuorum: quia calciamenta fiunt de mortuis animalibus. Pulchri igitur sunt gressus virginum in calciamentis, cum di recte sequuntur per viam virtutũ omnium agnum Christum pro ipsis mortuum, pro agno paratæ etiam ipsæ vsq; ad mortem & per mortem, si necesse est, sequi agnum in omni facto munientes pedes affectuum suorum exẽplis optimi agni Iesu Christi, aduersus serpentem insidiantem calcaneo virginali, cũ caput serpẽtis virginali pede ipsius agni adiutorio cõculcatur. Quintum foliũ floris lilij quintã causam designat, propter quam virginitas est appetenda, illud scilicet quia cantabunt canticum nouum ante thronum dei & agni, quod prẽter virgines nemo potest dicere, ô fœlices virgines! & cæteris fœliciores virgines, quæ assertis ad illas agni nuptias æternales canticum nouum, quod cantabitis, citharis vestris, nõ vtiq; tale, quale cantat vniuersa terra, vt dicitur: Cantate domino canticum nouũ, cantate domino omnis terra: sed tale, quale nemo potest dicere, nisi vos. Audiet tamen, & delectabitur omnis multitudo fidelium vestro proprio & tam excellenti dono. Vos autẽ quæ & dicetis & audietis, quia illud dicetur à vobis: fœlicius exultabitis, & iocundius regnabitis. Quis
B istam fœlicitatem poterit explicare? imo quis humana mente concipiet tantæ exultationis iubilum? Iam si omnes virgines canticum istud cantabunt, nunquid illa virgo virginum primiceria non cantabit? Cantabit vtique, & tanto iocundius quanto castior cæteris. Præbebitque toti choro in cantando exemplum, quas ad virginitatis amorem suo incitauit exemplo. Cantabunt ergo virgines in illa iocunditate festiua canticum suum in cor agni virginis sponsi sui, à quo vt tale canticum possent, acceperunt. Quid autem? Nunquid & ipse agnus non solum aliarum virginum cœtum, sed etiam ipsam virginem matrem suam superextollens, à quo habent non solum, vt sint virgines, sed etiam sint? Nunquid ipse sponsus virginum virgo, virgo optimus non etiam cantabit? imo vere & ipse cantabit. & iucundissima illa vox verbi patris æterni, cum omnibus, præ omnibus, & in omnibus audietur. O fœlicissimum canticum: ô festiuitatem iucundissimam comparatione & fine carituram. Quis ad illud non anhelet? Quis laborare contemnat, vt illuc perueniat, vbi tantarum virginum canticum nouum audiat, vbi mirabiliter præ cęteris virginibus redundantem vocem matris agni percipiat, vbi & ipsum agnum piissimum & dulcissimum melos, totum melleum audiat concinentem? Si enim eloquia domiC ni, teste Psalm. & in ipso corpore mortis existentis vnicuipiam tam dulcia sunt, vt mel & fauum superent: quanta putas ea dulcedine superabundare debere, vbi omnis mortalitas, omnis timor, omnis dolor procul transierunt? vbi amaritudinis nullus relinquitur locus, sed omnes torrẽte voluptatis diuinæ potabuntur inebriati ab vbertate domus eius? Maxima omnibus fœlicitas, canticum virgineum agni dulcissimum audientibus: abundantior tamen virginibus Christi, cũ ipso agno cantantibus. Quanta solicitudine merito custodire debent virgines ora sua, canticum solis virginibus cantandum cantare, & cum omni munditia conseruare, non solum ab omni actu polluto, sed ab omni verbo luxurioso, turpi, scurrili, iocoso, imo & ocioso. Eruntque sicut in cantico sponsæ dicitur: Sicut vitta coccinea labia virginũ, & eloquiũ earum dulce. Sicut enim vitta coccinea sunt labia, quæ semper verbis ardentis charitatis abundant, quibus verbis motus & cogitationes carnales restringuntur. Per coccineum quippe colorem, charitas: per vittam qua crines restringuntur, restrictio cogitationum carnalium, quæ per crines figurantur, accipitur. Sponsarum ergo agni, hoc est, virginum Christi labia præcipue decet esse, sicut vitta est coccinea: vt sermo eorum semper charitate ardeat: passione agni & sponsi rubeat, qui semper debet esse in corde, semper sit in ore candidus & rubicundus dulcis Iesus. Nec timeto talibus dementacio, quia mentiri omnino nolunt, cum de veritate loquuntur dulcissimo Iesu. Scurrilia vero, turpia, iocosa, & o- D ciosa verba, verbis passionis conuenire non possunt. Quid enim vtilius, quid amarius, quid decentius passione Iesu Christi? O dulcissime atque amantissime Iesu, ague immaculate, candide per innocentiam, rubicunde per sanguinem passionis, quàm iocundum cogitare, quàm salubre loqui de te. Tu enim de te loquentibus præsens, mentem dulciter accendis, informas verba, & omnium in te loquentium trahis affectus: currunt que in odore vnguentorum tuorum, donec introducãtur à te, rex regum in cellaria tua, bibantque vinum dulcissimæ consolationis tuæ in iocunditate cordis sui, audiantque suauissimam vocem tuam dicentem: Bibite & inebriamini charissimi, sentiantque indignos amari à tẽ gratis amicissime & gratissime Iesu. Vides ne igitur quorsum tendant verba charitatis & passionis? Benigne Iesu, cuius nomen quod est super omne nomen, nulli potius nominandum, nulli dulcius sapiendum est, quàm virginibus sacris, sponsis eius: vt nunquam ab earum ore recedat nomen dulcissimi Iesu, in quo ipsi agno cœlestis patris canticum nouum solæ cantabunt. Incipite ergo quantum fas est ô virgines, frui sponso vestro, ipsum semper in ore, semper in corde gestantes: vt fiant ei sicut vitta coccinea labia vestra, & eloquium dulce, vt digne habeamini postmodum osculari ab osculo oris eius, & ab ipso introduci in cœlestem thalamum. Sexta & vltima causa propter quam virginitas est appetenda, sexto folio floris lilij designatur. Ostenditur enim E nobis quæ sit hæc causa testimonio Esaiæ dicentis: Eunuchis, id est virginibus meis dabo in domo mea & in muro meo locum nominatum multo meliorem, quàm filiorum atque filiarum: nomen æternum dabo eis, quod nunquam deficiet. O sublime meritum virginum, ô gloriam excellentem, ô præmium spirituale, legant & intelligant, memoriæque commendent verbum hoc, verbum bonum & suaue virgines omnes, parui pariter & puellæ gaudeant, & perseueranter currant, qui iam continentiam vouerunt, donec comprehendant. Audiant qui nondum vouerunt, & delectentur in altitudine præmiorum, vt voueant etiam ipsi votum castitatis castissimo Iesu, vt semitam virginitatis altissimam & artissimam apprehendant, per quam incedentes brauium accipiant nominis sempiterni, & locum multo meliorem, quàm qui filios & filias ex se genuerunt, incolere mereantur. Quid per hoc designatur, nomen quod dominus promittit se suis daturum virginibus? Vtique gloria propria excellẽs; q; significatur: quę erit virginibus non communis cum multis, q̃uis in eodem regno constitutis. Nam ideo fortassis nomen dictum est, quod eos quibus datur, distinguit à cæteris, sicut homines propriis nominibus distinguuntur. Licet enim omnes ad vitam æternam prædestinati in vno regno sint mansuri, & vno deo fruituri: tamen sicut ait Apostolus: Stella differt à stella in claritate, sic resurrectio mortuorum. hæc F sunt merita diuersorum sanctorum. Nam sicut commune est omnibus syderibus esse in cœlo, & tamen alia est gloria solis, alia lunæ, alia stellarum: sic in ipsa vita æterna distinctè fulgebunt lumina meritorum. In domo autem patris æterni mansiones multæ sunt: vbi non viuet alter altero prouectus, quia omnes habebunt vitam æternam. In multis autem habitationibus honoratur alius alio clarius. Quãta putas ibi gloria fulgebunt virgines Christi, cordis simul & mentis puritate Christum sequentes? Quis sanctorum chorus melius lunæ comparatur, quàm virgines? Solæ sequuntur solem iustitiæ Christum vt agnum patris, quocunque ierit. vnde & solæ illi similes sunt atq; simillimę. Honorabuntur ergo præ cæteris in eodem regno existentibus splẽdore quidem excellentiori: sicut lunã videmus præ cęteris sideribus pręeminere, possidebuntq; in domo domini locũ meliorẽ multò q̃ cæterorũ filiorũ & filiarum qui virginitatis merito non sunt insignes. Pergite itaq; sancti dei pueri & puellæ, mares & fœminæ, cœlibes & innuptę: pergite perseueranter vsq; in finẽ. Laudate dominum dulcius, quem cogitatis vberius, sperate fœlicius, cui seruitis instantius: amate ardentius, cui placetis attentius. Non sint in vobis incentiua vlla vitiorum, sed totum hominem vestrum vestro sponso consecrate simul & conseruate speciosoforma prę filiis hominum. Non conspiciatur in virgineo corpore vestro improbus vultus, non vagi oculi,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G non infrenis lingua, non petulans risus, non scurrilis iocus, non indecens habitus, non tumidus aut fluxus incessus. Iã non reddite malum pro malo, aut maledictum pro maledicto. Iam postremò ad illam dilectionis mensurã accedite, vt ad imitationem sponsi vestri ponatis animam pro fratribus vestris. Hæc enim addita virginitati angelicam vitam hominibus, & cœli mores exhibent terris. Sed quantò maiores estis, tanto humiliate vos in omnib⁹, vt corã deo inueniatis gratiam, qui superbis resistit, qui se exaltantes humiliat, qui inflatos per angustam portam non traiicit. Nulla sit superflua solicitudo: vbi feruet charitas, non desit humilitas. Si ergo nuptias contempsistis filiorum hominum, ex quibus filios hominis gigneretis, tantò magis corde amate filium hominis speciosum forma præ filiis hominum. Inspicite pulchritudinem amatoris vestri, & hoc ipsum quòd in eo derident superbi, inspicite quàm pulchrum sit interioribus luminibus. Inspici-
Hæc Aug. te vulnera pendentis, cicatrices resurgentis, sanguinem morientis, precium & commercium redimentis. Hæc quanti valeãt, cogitate: hęc in statera charitatis appẽdite, & quicquid amoris in nuptias vestras impendendum habetis, illi rependite qui non pulchram carnem, sed interiorem vestram pulchritudinem quærit, qui vobis dedit potestatem filios dei fieri. Videte autem quanta securitate amatis eum, cui displicere falsis suspicionibus non timetis. Vir & vxor inuicem se amant, quia in se manifestẽ vident signa charitatis, sæpe ta
H men de se aliquid mali inuicem suspicantur, quia sua occulta inuicem non contuentur. Non ita est de amore vestro dulcissimo Iesu ac desiderabili, in quo nihil inuenietis, quod reprehendere possitis: nec vobis timendum est, quod falsò aliquid mali de vobis suspicetur, qui renes intuetur & corda. Si ergo magnum amorem coniugibus deberetis, quantum amare debetis eum, propter quem coniuges habere noluistis. Totus vobis figuretur in corde, qui pro vobis crucifixus est in cruce: semper habentes in mente, quantam vobis exhibuit charitatem, qui vobis sibi inuiolatos tam in corpore quàm in anima conseruauit, quantam vobis & quam specialem gloriam præparauit, quos sic sublimauit. Specialem inquam gloriam, specialem coronam donauit vobis in cœlis, quam nostri maiores aureolam appellant, quam idcirco ab auro æstimo nominatam, vt ipsum coronæ nomen quę dabitur vobis in præmium virginitatis, insinuẽt excellentiam gloriæ virginalis. Quid inquam dabitur sacris virginibus Christi? Cæteris sanctis vt præmineant, sicut aurum cætera metalla præcellit. Dicit enim Esaias: In die illa erit domus corona gloriæ: & sertum exultationis residuo populi sui. Attende, quòd corona fit de auro & de lapidibus preciosis: sertum de floribus, puta rosis, violis, & huiusmodi. Attẽ de quàm magnum est ipsum deum habere pro corona, & virgines non tantũ habebunt deum pro corona, id quod est commune omnibus glorificatis: sed habebunt pro capillo floridо exultationis prærogatiuam spiritualis excellentiæ, quæ
I in virginibus in patria cœlesti apparebit. Quid autem est ille locus multò melior, quàm filiorũ dei? Quid illud nomen æternum? Quid aureola? magnum est valdẽ, & inexplicabile inexpertis, & propterea cum magna auiditate currendum, cum magna fortitudine perseuerandum est eis qui soli fruendo poterunt hoc experiri. Sed quia commemorando gratiam specialem virginibus à sponso suo gratis concessam, & gloriam specialem ab ipso quoque nihilominus in cœlis virginibus preparatam: ad specialem dilectionem sponsi cœlestis benigni Iesu animos virginalis mundiciæ, prout ipse virginitatis & dilectionis auctor largiri dignatus est, incitare curamus, secundũ ordinẽ prosequendo de dilectione proximi sine qua dei dilectio non subsistit, pauca quęremus annectere, quia in his duobus mandatis tota lex pendet & prophetę.

De dilectione proximi, & sex operibus misericordiæ. Caput trigesimum secundum.

EXLoculi igitur aurei coloris numero sex, qui in medio floris albi in lilio consistunt, charitatem erga proximum habẽdam figurant: quę in sex operibus charitatis, quæ & opera misericordię nominãtur, consistit. Charitas ergo quę ociosa esse non potest, vbicunq; est, se operibus ostẽdit. Sicut beatus Gregorius dicit, Proba- K
tio dilectionis, exhibitio est operis. Et ille specialis dilectus domini Ioannes ait: Qui habuerit substantiã huius mundi, & viderit fratrem suum necessitatem patientem, & clauserit viscera sua ab eo: quomodo charitas dei manet in eo? Si enim fratrem suum quem videt, non diligit: deum quem non videt, quomodo posset diligere? Opera autem misericordię, quib⁹ charitas dei demõstratur, curauit ipsa veritas explicare, ostẽdens se de iis solos iustos in die extremi iudicij laudaturum, & propter horum defectum reprobos damnaturum, dicens: Cum venerit filius hominis, & sederit in sede maiestatis suę, & statuerit iustos à dextris suis, & reprobos à sinistris, dicet ipse rex his qui à dextris eius erunt: Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod vobis paratũ est. Esuriui enim, & dedistis mihi manducare, sitiui, & dedistis mihi bibere, hospes, & collegistis me: nudus, & cooperuistis me. Infirmus, & in carcere, & visitastis me. Quia quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Tunc dicet his qui à sinistris: Ite maledicti in ignem æternum. Esuriui enim, & non dedistis mihi manducare: sitiui, & non dedistis mihi potum. Hospes eram, & non collegistis me, infirmus & in carcere, & non visitastis me. Quia non fecistis vni ex minimis meis, nec mihi fecistis. Ecce opera misericordiæ de charitatis radice procedentia. Considerandum est, quantæ sint dignitatis, quę sola in districto examine laudari merentur, quorum dignitas in colore au reo flosculorum lilij designatur. Nihil valet albi floris mundicia, hoc est, virginalis puritas sine operibus charitatis. Sed L
quid dicimus de his qui propter defectum terrenæ substantiæ, hoc operibus implere non possunt, siue adhuc in seculo commorentur, siue renunciantes seculo & omnibus quæ possidebant, nudum Christum nudi secuti sunt. Nunquid hi omnes reprobi erunt, qui Christo in operibus misericordiæ ministrare non possunt? Absit. Non enim impotentes, sed nolentes cõdemnabuntur. Nam viscera, id est compassionem suam non claudit à proximo indigentiam patienti, qui si posset, vel let subuenire: sufficitque domino cor intuenti, si sola voluntas assit. Nam & ipsam pro facto reputat volũtatem. Nullus ergo se poterit excusare, quin omni petenti se tribuat, vel opere vel voluntate. Non igitur se excusent qui dare non possunt. Tam enim afflicti quàm voluntaria paupertate coacti voluntatem dare tenentur. Examinet autem se quilibet, si hanc habeat voluntatem. Cum enim vides pauperem, vel infirmũ, vel peregrinum, & nulla compassione permotus tales pertrã sis, nec orationem, nec gemitũ pro illo effundis: nũquid dandi habes potestatem? nequaquã. Si enim non diuidis affectum charitatis cum proximo indigente, perinde ac si non compateris patienti. Si enim non cõdoles condolẽti: quomodo substantiam exteriorem diuideres? Si nõ das compassionis affectum, qui quo plus datur, plus abundat: quomodo terrenam M
substantiam dares, quę diuisa minuitur? Quoties ergo videmus aliquẽ indigentem, agnoscamus Christum in illo: quia & ipse indigens, mẽbrum Christi est. Nõ claudamus viscera cõ passiõis nostrę ab illo, & per hoc sciemus, quia charitas Christi manet in nobis. Maximè virgines Christi intra albos flores mundiciæ virginalis habeant hos aureos flosculos charitatis, sine qua nulla est mundicia castitatis: nullus labor passionis, nulla scientiæ plenitudo ianuam vitæ ingreditur æternæ. Nihilominus autem, imo & multo magis miserẽdum est miseris à via rectę fidei vel operũ fidei exorbitantibus, & in peccatorum sorde iacentibus, siue ipsi sua peccata agnoscãt, siue nõ, & frangẽdum est eis, id est orationibus & lachrymis nostris ad misericordiã inclinandus ille panis cœlestis angelorũ dulcis Iesus. Similiter & illi quibus dedit dominus intellectũ panẽ sacræ scripturæ, talibus frãgent & apponent orãdo dominũ, vt oculos eorũ aperire dignetur, vt eũ agnoscãt, & cordis palatum sanent, & gustent, & videãt, quoniã omnino suauis est dñs, & ipsum in fractione panis, id est sacra scriptura agnoscant, quorum oculi intellectus ante tenebantur, ne eum cognoscerent, peccatorum sordibus superiectis. Frãgendus est panis consolationis his qui in pressuris sunt constituti, siue in languoribus corporis, siue onere paupertatis, vel in semetipsis, vel in amicis suis: vt secundũ consilium sapientis detur, sicera mœrentibus & vinum dulcis consolationis his

A nis his qui amaro sunt animo, diuitem semper voluntatem habentes ad omnes, non solum ad amicos, & domesticos fidei: verum etiam ad inimicos, vt simus filij patris nostri qui in cœlis est, qui facit solem suum oriri super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Sed forte dicet aliquis, Quid deperit deo meo, quòd solem suum & pluuiam suam tam malis quàm bonis largitur. Nihil enim inquam, imò & prodest, quia plerunque vincuntur mali multitudine bonitatis & beneficiorum dei, & à prauis suis itineribus conuertuntur. Et tu dic mihi, Quid deperit tibi, si charitatem tuam: quæ quasi sol cæteras virtutes illuminat, & pluuiam lachrymarum tuarum etiam cum inimicis diuidas orando & lachrymando pro illis, vt quandoque reuertantur ad cor, & errores suos agnoscant, & charitatis vnitatem recipiant? O si scires bonitatem optimi dei, & quàm bonus est qui te monet orare pro persequentibus & calumniantibus te, & quantam mercedem talia orantibus paret. Certe iamdudum petiuisses ab eo, & dedisset tibi solem talis charitatis, & pluuiam talium lachrymarum, qui dat cœlibus affluenter, & non improperat. Apud quem fons vitę, & in cuius lumine videbitur lumen, lux vera, quæ illuminat omnem hominem, dulcis Iesus. Ad cuius exemplum diuide & tu charitatem
B tuam, diuide lachrymas tuas, tam cum inimicis tuis, quàm cum amicis: vt sis filius patris tui cœlestis, & frater, & imitator domini Iesu, qui super ciuitatem fleuit peccatricem, pro occisoribus suis orauit, vt non perirent. Sed iam ad finem floris huius attingamus. Flosculus in medio flosculorum aureorum præeminens cęteris omnibus longior diuinitatem signat, quæ est super omnia, deus benedictus in secula, amen. Habet autem hic flosculus caput vnum triãgulum, per quod trinitas ipsa designatur. Vnum enim caput, diuinæ substantiæ vnitatem figurat: tres vero anguli eminentes, & à se distincti signant trinitatis personas. Summus est hic flosculus in lilio virginali, quia virgo domini omnes cogitationes suas, omnem voluntatem suam, omnia verba sua, omnia facta sua, omnẽ mundiciam suam corporis & cordis sui ad honorẽ sponsi cœlestis debet inferre: quia si gloriam propriam quęsierit, lampadem, id est purum corpus nõn habebit: sed oleo lætitiæ spiritualis & igne charitatis carebit. Scimus autem, quòd illis virginibus dicturus sit sponsus, quæ lampades habebunt sine oleo, verbum horribile, non solum auditu, sed
C & cogitatu, Nescio vos. O verbum asperum. Libera nos domine Iesu dum adhuc tempus est liberandi nos pauperes peccatores à laqueo venantiũ: ne postmodum illud verbum asperum audiamus. Scimus, quod aduersarius noster serpens ille astutissimus innumerabiles & subtilissimos laqueos nobis obtendit: vt quos à bonis operibus non potest auertere, pra uis suggestionibus de bonis saltem faciat operibus gloriari. Et quomodo putas eum fremere, quomodo stridere dentibus suis: cum videt virgunculas teneras à primis infantiæ suę rudimentis regnum mundi, & omnem ornatum seculi contemnere, & tam altam semitam virginitatis ascendere? Quantas illum putas insidias tendere nec radici, nec trunco, nec foliis albis, nec flosculis aureis lilij virginalis: vt inducat eas in aliquo bonorũ operum quærere gloriam propriam, ne ad virginitatis summæ apicem pertingant? Sed virgo Christi semper respiciat in faciem sponsi sui: vt omnia faciat propter ipsum, omnia ad ipsum referat, in omnibus quęrat ipsum, dicens cum ipso: Ego gloriam meam non quæro: sed honorifico dominum meum, & ipse honorificabit me, quia ipse solus susceptor meus & gloria mea, qui exaltabit caput meum dulcis Iesus. Si quis virginum sic loquetur, sic aget: erit perfectum lilium & florebit in æternum ante dominum, & in domino suo, & in sponso suo, & dominus suus & sponsus suus florebit in ipso qui in ortum ecclesiæ suæ descendit: vt talia lilia colligeret. Hęc autem per quendam excessum de flore lilij spiritualis quo præcipuè floret vitis & vita dominus Iesus. In gratiam virginum ad quorum notitiam hunc tractatum credimus venturum, diligentius tractare studuimus: vt hic inueniant compendiosè & facilius memoriæ commendent, tantò auidius legendo, quantò breuius quod ab aliis sanctis patribus diffusius est tractatum: & multis grauibus disputationibus aggrauatum, quod propter difficulta-

D *Digressionis à uite ad lilium ratio.*

tem à simplicium virginum simplici intellectu non potest comprehendi. Nec timemus linguas detractorum dicentium nos vniformitatem materiæ non seruasse, qui à tractatu vitis in tractatum lilij ceciderimus, cum pro certo sciamus nos à charitatis benignitate Christi nimirum virginum sponsi excusandos, cui in hoc tractatu confitemur, sicut intelligimus, subseruisse, in cuius manus sumus & nos & sermones nostri, quem vt firmiter speramus, in huius materiæ tractatu secuti sumus non gloriam doctorum, sed fructum discentium requirentes. Veruntamen quantum intelligo non magis floret vllo aliquo flore vitis nostra, non alterius alicuius floris tam attrahit fragrantiam, q̃ huius lilij, id est virtutis virginalis, cuius amore tot adolescentulæ attractæ tam liberaliter currunt in odorem vnguentorum sponsi, voce simul & opere clamantes: Trahe me post te, in odorem vnguentorum tuorũ curremus. Quid enim amant tot virginum milia mundi illecebras spernentia? quid inquam, amant in sponso suo cuius virtutis delectatione attrahuntur, quàm odorem lilij, id est amorem virginitatis? Licuerit ergo nobis hunc florem potissimum in vite nostra commendare, quo nullus preciosior, nec speciosior est in ipsa vite. Nunc autem ad alios compendiosius tractandos transeamus.

De rosa rubente & ardente. Capitulum XXXIII.

E EXLoret in vite nostra benigno Iesu nihilominus rosa rubens & ardens: Rubens sanguine passionis, ardens igne charitatis, rosida effusione lachrymarum dulcis Iesus. Fleuit enim & contristatus est propter me gaudium meum, imò gaudium angelorum, dominus Iesus, qui vt ait Apostolus, in diebus carnis suæ offerens vota & supplicationes ad eum qui possit saluum facere eum à morte cum clamore valido & lachrymis exauditus est pro sua reuerentia. Audis cor non carneum, sed lapideum illum magnum Iesum & optimum in diebus carnis suæ quam pro me redimendo assumpserat, lachrymis immaduisse, & adhuc aridum permanes? O cor durum audis commoueri pro me ad lachrymas illum, qui in æternum stat & non commouebitur: nec adhuc tu ad lachrymas commoueris? Addam & ignẽ charitatis & passionis sanguinem: si forte calefias, si emolliaris, vt dulcissimo Iesu pro lachrymis suis & sanguinis effusione solas, saltem lachrymas rependas. Adhuc addam & malleum grauem, & cuneos ferreos incutiam tibi, vt scindaris. Nam si tu cor sicut terra sine aqua exaruisses, vtique vel leuiter posses emolliri solis perfusum lachrymis lachrymantis F
Iesu. Si autem à facie frigoris iniquitatum induratum es in rigorem lapidis, addo instrumenta fortia malleum crucis, & cuneos clauorum ferreorum, vt illis tibi incussis scindaris, & fontem lachrymarum salubrem effundas. Quod si nec adhuc commoueris ô cor durum & impœnitẽs, durius es silice, qui in deserto à Moyse bis percussus virga emisit aquas largissimas: præsertim cum malleus crucis domini validior sit ad feriendum, quàm virga Moysi, & tres claui ferrei tibi incussi efficaciores esse debeant ad aquam lachrymarum eliciendam, quàm percussio virgę Moysi geminata. Si vero & adhuc permanes inconcussum, eò quod in adamantis duritiam sis cõuersum, qui solo hœdi sanguine potest molliri, affero tibi hœdi pariter & agni incontaminati optimi Iesu sanguinẽ cõ piosum calore incomparabilis charitatis feruẽtẽ, qui sua fortitudine illum adamãtinum parietem inimicitiarum positum inter deum & hominem, omnino comminuit & dissoluit. Hic paries per tot annorum milia duraverat, nec lege, nec prophetis ipsum diuersorum præceptorum, commonitionum, & comminationum malleis percutientibus aliqualiter fuerat comminutus: sed accedente sanguine hœdi & agni nostri benigni Iesu non tantum perforatus, sed & destructus est. Dicitur autem & bonus Iesus & purissimus esse hœdus qui est mundum animal: quia carnem nostram gestabat plenam in nobis immunditiis peccatorum: in ipso vero nihil habẽtem. Propter eximiam vero munditiam agnus est, qui non solum non habet peccata: sed totius mundi tulit peccata. Huius ergo hœdi & agni copioso sanguine ô cor adamantinum inungere & immerge te, iace in illo, vt calefias, calefactum emolliaris, emollitum vero fontem lachrymarum effundas. Copiosæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gpiosa autem aqua opus est,vt reficiatur populus meus & iumenta. Est autem populus meus,motus animi mei rationales querentes ea quæ tantum spiritui meo conueniunt. Habeo & iumenta nempe alias cogitationes, quæ circa carnē occupantur,quæ animę tenentur seruitutem impendere, vt iumentū: quas vtrasque cogitationes decet refici fonte lachrymarū, ne in via vitæ huius deficiant, vel à recto itinere declinent: vt quod bonum est in eis, cōfortetur & sordidum abluatur, quæ virtus vtraque in lachrymis inuenitur. Quæram ergo mihi,& vtinam inueniam fontem lachrymarum in lachrymis in cruce,in clauis, postremo & in sanguine rubicundi Iesu. Legam ergo & intelligam,quantum ipse annuerit, ruborem carnis & animę dilecti ex dilecto amantissimi Iesu. Rubuit enim in vtroque,id est tam in corpore, quàm in anima:in carne ex natura,quia naturaliter omnis caro rubea est, nec min⁹ sanguine passionis quo carnem suam charitate nostra compellēte tam crebro tamq; copiosē perfudit,quas sacratissimi sanguinis effusiones in superioribus frequenter meminimus nos explicasse.In his igitur minime immorandum,ne lectori fastidiū generetur.Sed quis nisi totus caro & sanguis, & qui in se nil habebat spirituale,sanguinem istum fastidiat? Quis volens se de sanguinibus contractis liberari,istum purissimum saluberrimumq; sanguinem Iesu purissimi non affectet? Quis semel isto dulcissimo sanguine inebriatus quem H parauit in dulcedine sua pauperi deus, non magis ac magis sitiat audiens veram vocem sapientię dei, vnigeniti patris, optimi Iesu dicentis: Qui edunt me, adhuc esurient:& qui bibunt me,adhuc sitient. Si verum est, imò quia & verum est humano sanguini pro cæteris tantam naturaliter inesse dulcedinem:vt quum à bestia qualibet semel gustatus fuerit,illum de cętero semper gustare desiderat, ita vt aliis animalibus postpositis sanguini insidientur humano, & in mortem suam corruant pro illo acquirendo. Quantum in se credis habere dulcedinis sanguinem filij hominis Iesu Christi?Ecce stiunt irrationales bestiæ sanguinē hominis, & nō sitiam ego sanguinem filij dei?Bestiæ quanto plus gustauerint,tanto plus sitiunt sanguinem humanum:& ego fastidiam sangui nem dei & hominis benigni Iesu?Bestię corruunt in mortem suam dulcedine sanguinis humani attractę. Ego non festinabo ad vitam meam & sanguinem rubicundi Iesu & candidi? imò vere festinabo,emam & bibam. Emam absque argento & absque vlla commutatione vinum & mel:quę nobis sapientia patris altissimi benignius miscuit in cruce cordis sui nimirum sanguinem suum, precium vitę nostræ. Properate mecum, qui diligitis dominum: emite non corruptibilibus auro & argento: sed commutatione morum & conuersationis vestræ vinum & lac, sanguinem illum dico purissimum, preciosissimum, inebriantem perfectos & vinum & lac paruulos nutrientem. Si perfectus,si fortis es:vinum est tibi sanguis iste,sanguis meracissimus. Si adhuc infirmus es & cui opus sit lacte,lac est tibi ad nutriendum te. Bibe ergo sanguinem hunc meracissimum fide,memoria, & intuitu spirituali. Ecce sub compendio,iterumq; reduco tibi multiplicem sanguinis effusionem largissimi Iesu:qua rosam passionis & charitatis suæ rubricauit. Charitatis quidem illius ardorem humanus comprehendere non sufficit intellectus, nisi quantum ex passione ipsius quæ cunctis apparuit,comprehendit.

De rosa charitatis, Capitulum XXXIIII.

VEruntamen prius de rosa charitatis, quàm de rosa passionis videamus. Ardorem rosæ charitatis perpendemus: si diligenter videamus, quis, qualis, quantum,quare amauerit amator misericors & mirabilis. Amator noster est ille quo nihil maius, nihil ditius, nihil fortius, cui omnis spiritus confitetur, quoniam deus meus es tu, quia bonorum meorum non eges. In hoc breui versu comprehenditur, quis amator noster sit,quis deus, & quare amauerit ex verbo sequenti elicitur, videlicet nō ideo amauit nos vt aliquid nostri acciperet,qui bonorum nostrorum non eget, sed gratuita gratja sua. Quod si etiā in nobis esset aliquid boni quod ille appeteret, non hoc à nobis, sed ab illo haberemus. Qualiter autem amauerit nos amator noster,exponit ille qui ait,Cum adhuc & inimici essemus,recon ciliati sumus deo. Iustus enim iniustos, solus bonus & pius K peccatores & impios adamauit. O quanta dignatio. Iam vero quātum amauerit, videamus. Quis hoc sufficienter dicat?

De rosa passionis, Capitulum XXXV.

ECce in expositione huius verbi necessarium habemus, rosam passionis rosæ charitatis coniungere: vt rosa charitatis in passione rubescat,& rosa passionis igne charitatis ardescat. Tantum enim dilexit nos dilector noster, vt charitatis ardore cogente ruborē passionis incideret, traderetq; in mortem animam suam, mortem autem crucis,non breuiter transeuntis,sed à principio ortus sui vsque in finem mortis durissimæ perdurantis. Sicut etenim superius vestrę commendauimus charitati,crux optimi Iesu Christi,non tantum fuit vnius diei: sed tota vita illius crux fuit & martyrium. Omnia ergo quæcunque passus est dominus in diebus carnis suę,ad ruborem vtique passionis pertinent rosæ passionis, quanuis effusionibus crebris sacratissimi sanguinis ipsius specialiter fuerit rubricata. Sed quia omnia quæ passus est enumerare non possumus, sanguinis effusiones salutiferas nos non pigeat iterare:vt quę iugiter sunt memoranda,tenaci memoriæ arctius imprimantur.

De septem effusionibus sanguinis uitis nostræ Iesu Christi. Capitulum XXXVI. L

PRimam sanguinis effusionem legimus in circuncisione, quando nomen eius vocatum est Iesus iam tunc mysticè significando,quod effusione sanguinis sui futurus nobis esset verus Iesus, id est saluator,audiant & intelligant tam pueri teneri quàm puellæ & frequenter eorum membibus inculcetur maturum martyrium innocentis Iesu. Vnde & Esaias de necessitate eidem Iesu Christi loquens,Puer,inquit,natus est nobis, & filius datus est nobis: cuius imperium super humerum eius, crucem quā imperij nomine significauit natiuitati statum adiungendo: quia profecto à natiuitatis exordio passio crucis simul exorta est. Non modicum enim pertinet ad commendationem rubicūdæ passionis,quòd saluator noster in alieno loco,in media hyeme, in medio noctis, in stabulo diuersorij ex matre paupercula natus est,licet ibi sanguis eius effusus non fuerit, quod tam paruo temporis interuallo, id est septem dierum spatio secutum est. O quanta charitas. O quanta commendatio charitatis. Vix natus est cœli gloria,cœli diuitiæ,cœli delitiæ,dulcis Iesus:& ecce recenti ortui crucis ignominia,crucis dolor,crucis paupertas copulatur, sed redemit miseriam crucis,imperij nomen verum. Cruce etenim totum mundum simul & inferos subiugauit, qui regnauit à ligno fortis Iesus. Propter enim crucem ad quā humiliauit seipsum factus obediens,exaltauit illum deus pater,& dedit illi nomē,quod M est super omne nomen: vt in nomine Iesu omne genu flectatur cœlestium, terrestrium, & infernorum. Bene ergo in prima effusione sanguinis agni purissimi aptatum est ei hoc nomen Iesus,eo quod iam tunc puram saluationem sanguinis fundere inciperet, qui in completione salutis nostræ totus erat effundendus.

Secunda effusio sanguinis, Capitulum XXXVII.

SEcunda sanguinis effusio Iesu Christi,qua passionis rosa coloratur,inuenitur in sudore sanguineo orantis & agonizantis benigni Iesu. Ita enim ait euangelista. Et factus in agonia prolixius orabat: & factus est sudor eius sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram. Vt cessent omnes cęteræ sanguinis purissimi effusiones: nunquid hæc sola non poterit rosam nostram sufficienter rubricare? Vere potest conscindere cor meum miserum, & sanguineis lachrymis madefacere:quia ecce creator meus pro me sanguineo cruore perfunditur, nec leui quidem, sed decurrēte in terrā,væ misero cordi: quod tali & tāto sudore nō madescit perfusum. Inspice tribulationē ipsius mitissimi cordis qua angebatur, cum totum corpus ex omni parte sanguineo sudore manaret. Neque enim corpus extrinsecus tanto talię sudore defloreret: si corpus extrinsecus nulli⁹ doloris molestia frangeretur. Contritum est cor meum in meipso,ait propheta. Scisso igitur corde interius, scissa est & exterius

A terius pellis nostri Salomonis: effusus est sudor sanguineus super terram. Rubricata est rosa passionis & charitatis Christi rubicundi Iesu. Ecce quam rubicundus & quam totus rubicundus:nec vacat à mysterio ista sanguinis Iesu effusio generalis. Sudauit enim toto corpore sanguinem,qui nostras ve nerat tollere infirmitates ex corpore nostro & sanguine contractas:vt ad conualescentiam & sanitatem totius corporis, spiritualisque ecclesiæ sufficeret sudor sanguineus ab omni parte corporis, capitis scilicet nostri domini Iesu Christi ef fusus. Liberati ergo sumus de sanguinibus.deo gratia sit authori salutis nostræ benigno Iesu qui suū pro nobis sanguinē liberalissimè effudit. Vel hoc certè significabat sudor sanguineus à toto corpore capitis nostri effusus, quia in toto corpore suo spirituali, quod est ecclesia, sanguis erat martyrum effundendus, & ecclesia rubricanda.

Tertia sanguinis effusio, Capitulum trigesimo octauum.

TErtia sanguinis effusio fuit in vellicatione genarum,cuius testimonium habemus in propheta dicente ex persona ipsius crucifixi, Corpus meum dedi percutientibus: genas meas vellentibus. Quod quidam exponunt de lacératione maxillarum facta cū vnguibus impiorum ludæorum: quidam autem de contractione barbæ domini. Potest vtrunque fuisse verum. Credo non sine aliqua sanguinis effusione id peractum. Video ergo sacrilegas manus impiissimæ gentis non saturatas colaphis & alapis & conspuitione desiderabilis vultus Christi:sed etiam ad genarum ipsius vellicationem exarsisse, & à vultu B quoque dulcissimo ad rubricationem rosæ nostræ sanguinem elicuisse. Video agni illius immaculati patientiam admirabilem & imitandam,per quam genas pudicissimas impudicissimorum vnguibus lacerandas cum omni mansuetudine prębuit:vt patienter sufferamus, si aliquādo nostram faciem operiat confusio propter ipsum, imò & si quis nos cędat in faciem verbis & factis propter dulcem Iesum.

De quarta effusione sanguinis, Capitulum trigesimumnonum.

QVartam sanguinis purissimi effusionem in corona inuenire possumus,in corona spinea non tamen leuiter imposita,sed inuidè impressa capiti dulcissimo capitis mei dulcis Iesu. Satis enim consentit veritati:vt qui oderant veritatem, non solum opprobrium illius, sed supplicium requirant. Nec hic puto quidem riuos sanguinis defuisse, qui à capite irrisorię & inuidè coronati defluerent in collum simul & in faciem dulcis Iesu,quia si no luissent coronato pœnam simul cum irrisoribus irrogare, facilius de aliis ramis vel virgulis arboris alicuius potuerant plexisse coronam: sed vt morum suorum aculeos demonstrarent, nunc gloria & honore coronatum, tunc spinarum aculeis coronauerunt agnum mitissimum, dulcem Iesum. Et licet in irrisione coronent: tamen ignorantes & irridentes coronatum regem fatentur,quia regum est coronari. Coronatus ergo rex esse à nescientibus demonstratur. In spinis vero C coronantium malitia aperitur. Moraliter autem docemur imitari caput nostrum, regem & ducem nostrum, dulcem Iesum. Si autem malorum quorumlibet peruersitate compungimur & irridemur:cum caput nostrum ita compunctum,ita irrisum conspexerimus, murmuremus,non recalcitremus. Pauca quæ nobis in vita præsenti & breui inferuntur,cum omni æquanimitate & patientia sufferendo:vt digni simus esse membra capitis nostri, & boni bellatores simus sequendo vestigia signiferi nostri.

De quinta effusione sanguinis, Capitulum quadragesimum.

QVinta rubricatio rosæ inuenitur in crudeli flagellatione mansuetissimi agni rosei Iesu. O cum quanta quantitate putas illum sanctissimum sanguinem & confisso corpore & flagellato distillasse in terram? O quanta putas fœuicia impiorum frementium, quanto fremitu sæuientium flagellatum putas fuisse dulcem Iesum, qui venerat vt nos à flagellis liberaret æternis. Sine causa, inquit,flagellis ceciderunt me. Verè sine causa nisi forte miserrimi &peruersi bona opera tua pœnis digna iudicarēt,qui veritatem tuam in mendacio detinuerunt. Sed & hic moraliter erudimur,vt flagella benignissimi patris nostri discamus æquanimiter tolerare,qui pessimorum flagella pro nobis in- D digne tam patienter sustinuit dulcis Iesus. Quis enim flagella nō sufferret homo ad laborem natus,in peccatis nutritus & conuersatus, hæreditati cœlestis aulę destinatus quæ non nisi mundos recipit:cum videat regem omnium regum & dominum dominātium dulcem Iesum: qui peccatum non fecit, & in cuius ore non est dolus inuentus,tam grauibus flagellationibus esse contritum? Audi ò homo stulte & insipiens, & erudire, & non solum non refuge:sed etiam apprehende disciplinam,ne forte quandoque pereas de via iusta domino tibi irascente qui proprio filio suo non pepercit,sed propter te tradidit flagellandum. Non pepercit filio suo naturali cui substantjali sibi & coæterno & impassibili, quia pro salute tua ipsum faceret nasci in tempore & passibilem, & flagellis contereret,sicut scriptum est,Dominus voluit eum conterere in infirmitate. & quomodo parcet tibi filio adoptiuo,cui sensus tui proni sint in malum? quin in chamo & freno maxillas tuas constringet, vt saltem vexatio det tibi intellectum:quatinus ad ipsum approximare cogaris,qui licet molestè,salubriter tamen flagellat omnem filium,quem recipit.

De sexta effusione sanguinis. Cap. quadragesimumprimum.

SExta effusio sanguinis, quæ rosam passionis rubricauit, in fossione clauorum copiosissime inuenitur. Quis enim defossis,imò & de perfossis manibus pedibusque innocētis Iesu copiam sacrati sanguinis dubitet effluxisse? In torrentibus huius sanguinis rosa E nostra purpurata est: quia vere hic ardentissima charitas: hic rubicundissima passio inuenitur. In hac magnitudine passionis magnitudo consideretur charitatis:ardorem rosæ, charitatis ruborem considera passionis. Quis vnquam tam grauia,tam pudenda passus fuit? Deus est qui patitur,nec in aliquo sibi durum torcular passionis alleuiat,qui seruis suis vel omnino auferre,vel alleuiare, vel breuiare vires tormentorum consueuit. Non pepercit sibi qui suis parcere nouit. Huius rei euidentiam vides in euangelio Ioannis,vbi cum ab his qui ad ipsum venerant capiendum,ei diceretur: quod ipsum quærerent,subiungit:Ego sum,quem quæritis. Si ergo me quæritis, finite hos abire. O ardor verissimæ charitatis. Manifestat & tradit se charitas ipsa sæuientibus inimicis, nō parcens sibi:rogatque pro suis,vt parcatur illis. Captus ergo post plurimas illusiones tam Iudæorum, q̄ gentium, post sanguinis plures effusiones, clauis in mitibus manibus simul & pedibus perforatur & configitur ligno crucis saluator noster,mitissimus Iesus. Intuere & respice rosam passionis sanguineæ,quomodo rubet in iudicium ardentissimę charitatis: Cōtendunt passio & charitas:illa vt plus ardeat, ista vt plus rubeat. Sed mirabiliter per ardorem charitatis fit passio rubea,quia si non diligeret non pateretur:& in passionis rubore, maxima & incomparabilis ostēditur charitas. Sicut enim rosa per frigus noctis clausa solis ardore surgente tota aperitur,& foliis expassis in rubore demonstrat ardorem iocun- F dum:ita flos cœli delicioſus,optimus Iesus Christus qui multo tempore à peccato primi hominis quasi in frigore noctis clausus fuit peccatoribus, nōdum plenitudinem impendens: tandem plenitudine tęporis accedente radiis scilicet ardētis charitatis in omni corporis sui parte apertus est, & rosæ charitatis ardor in rubore sanguinis effusi refulsit. Vide ergo quomodo hoc flore rosę floruerit optima vitis nostra, rubicundus Iesus. Vide totum corpus, sicubi rosæ sanguineæ florem non inuenias. Inspice manum vnam & alteram, si florē rosæ inuenias in vtraque. Inspice pedem & vnum & alterū. Nunquid non rosei? Inspice lateris aperturam: quia nec illa caret rosa,quanuis ipsa subrubea sit propter mixturā aquæ, quia sicut narrat euangelista,Cum vnus militum lancea latus eius perforasset:exiuit sanguis & aqua. Ipse est enim qui venit per aquam,& non per aquam solum,sed per aquam & sanguinem optimus Iesus Christus. O suauissime vniuersorum domine & saluator bone Iesu:quales tibi condignas gratiarum referre potero actiones? Quia à principio ortus tui,vsq; ad mortem durissimam,imò & post mortem pro me preciosissimū sanguinē tuum effudisti, qui ardorem excellentissimę charitatis tuæ tam crebris sanguinis tui effusionibus manifestare

Universidad de Deusto
Biblioteca

G festare curasti. O quàm multo numero foliorum multiplicata & exornata est rosa tua. Quis omnia ista enumeret? Numera guttas sanguinis effusi de dulcissimo corpore dulcissimi Iesu, & habebis passionis charitatiuæ folia enumerata. Singulę enim guttæ sanguinis sui folia sunt rosæ sanguineæ passionis ipsius. Sed ideo ad alia transeamus, quia septimam sanguinis dominici effusionem iam breuiter diximus, cum de apertura lateris doceremus, vnde exiuit sanguis & aqua, per quæ baptismatis accepimus sacramentum.

De croco abstinentiæ uitis nostræ, Capitulum XLII.

Rocum etiam abstinentię in nostra vite, dulcissimo Iesu Christo sentimus floruisse. Quis non proptetea abstinẽs fuerit vt castigaret corpus suum, & in seruitutem redigat: ne fortè reprobus efficiatur. Sed vt nobis formam daret & documentum abstinentiæ sicut in circuncisione & baptismo, quæ non ad emundationem suam accepit, qui semper fuit mundissimus & omnium emundator: sed vt obedientiæ nobis formam iustitiæq; donaret: sine dubio virtutem habuit abstinentiæ rex virtutũ, & prę omnibus sanctis præteritis & futuris excellentius semetipsum macerans non necessitate, sed voluntate. Sed obiicitur nobis sententia de verbis ipsius domini saluatoris de se dicentis, Venit ad Iudæos Ioannes baptista non manducãs
H neque bibens, & dixistis: dæmonium habet. Item venit filius hominis manducans & bibens, & dicitis: Ecce homo vorax & vinarius, amicus publicanorum & peccatorum. Ecce testimonium veritatis, quòd Ioannes non manducauit neque bibit: & quòd ipse Iesus & manducauit & bibit. Nunquid ergo Ioannes in abstinentia virtute præcellit nostrum dilectum Iesum? Nequaquam. Sed notãdũ quòd duplex abstinentię virtus. Vna intus in mẽte, altera foris in actu. Et ea quidẽ quæ in mente est, semper est habenda. Ea vero quæ est in actu, rerum ac temporum qualitate manifestanda est. Bene autem Ioannes qui purus homo erat, abstinentiam tam in mente quàm in corpore exercebat: ne forte contaminaretur, sicut homo noster verus Iesus qui maculari nõ poterat cibis & potibus, pro tempore vtebatur, vt conuescentes sibi ad virtutem attraheret abstinentiæ cæterasq; virtutes. Nec credas vllo modo maiorẽ esse virtutem omnino abstinere à cibis, quàm ipsis cibariis vti moderatè. Difficillimum est enim in cibariis modum seruare omnimodum, ita vt vltra quàm naturæ potest sufficere nihil sumatur, nec cũ ipsius naturæ aliquid de necessariis subtrahatur. Si ergo contingat aliquẽ habere virtutem abstinentiæ cum Ioanne, scilicet vt ipsam mente & opere exerceat: non condemnet eum, qui abstinet cum perfectissimo Iesu, id est qui abstinentiam prout tempora exigunt & personæ pro vtilitate vel proprij corporis, vel proximi nũc intendit nũc remittit, obseruans tamen in omnibus omnia quę circa virtutem abstinentiæ sunt seruanda, vt semper
I vitij abstinentiæ oppositi, id est gulæ crimen euitet. Cuius vitij abusiones hoc versu notantur: Præpropere, lautè, nimis ardenter, studiosè. Præpropere enim comedunt & bibunt qui tempus comedendi præueniunt: sola voluptate, non necessitate coacti. Legimus in vita patrum de sanctis patribus qui hospitum spiritualium charitate deuincti tempus consuetum ciborum anticipauerunt: sed comedendo in charitate, se nequaquam soluisse ieiunium. Aestimabãt ita vt etiam aliqui post talem refectiunculam missarum celebrare solennia non timerent: quod quanuis nobis non conueniat trahere in exemplum, vt similiter faciamus, quoniam quidem ab eorum perfectione nos nimium separamur, eos tamẽ sine peccato talia fecisse confidimus quæ nequaquam nisi spiritu sancto ipsis veraciter reuelante fecissent. Laute comedunt, qui delicatis vtuntur cibariis sola delectatione attracti, quibus non sufficit naturalis sapor carnium, siue piscium, quem creator illis imposuit: sed modis naturæ contemptis quęrũt adulterinos sapores piperis & sallamentorum variorum, vt sibi appetitum faciant comedendi, non metuentes optimum hominum creatorem vituperare in creaturis suis, dum alios illis sapores ipsi faciunt, quàm creator naturæ earum præstiterit. O quantum huiusmodi alienos sapores homo christianus vitare deberet, si aduerteret dulcissimum & sapientissimum dominũ suũ fecisse omnia bona valde, cuius creaturas K
vere bonas nullus nisi malus alterare consueuit. Consueuit dico, quia quandoque lautioribus vti cibariis pro infirmitate corporis repellenda, pallato non alludente, sed renitente cibariis: nulla vel parua culpa esset. Ad eorum igitur confusionẽ, quorũ vt Apostolus ait, deus venter est & gloria in cõfusione eorum, quos idem asserit flendo inimicos esse crucis Christi & imitatores illius pauperrimi & miserrimi diuitis, qui epulabatur nõ aliquando pro sanitatis remedio, sed pro voluntate quotidie splendide, propter quod nec guttã aquæ cum in inferno sepultus esset, meruit impetrare, vt refrigeraretur lingua eius ardens profecto in flamma, quæ alienis semper & superfluis fuerat saporibus delectata, nec naturali aquę frigore meruit refoueri, qui in voluptatibus suæ naturæ saporem alienauerat, ad horum inquam confusionem gentilis hominis memorare sententiam non grauabor, vt erubescat nomine christianus, cum à meliore seipsum ignorante docetur, qui neque creaturas per creatorem venerari sciebat, nec asperos sciebat pati sapores pro Christo, quem vel nescíuit vel non credidit pro se in crucis patibulo vinum mirrhatum bibisse cum felle mixtum, sed soli naturæ consentiens contra voluptuosos exclamat, O prodiga rerum luxuries nunquam paruo contempta paratu, & quæritorum terra pelagoque ciborum ambitiosa fames, ô lautæ gloria mensæ. Discite, quàm paruo liceat perducere vitam, Et quantum natura petat: nõ erigit ægros, Nobilis ignoto, diffusus consule Bacchus. Non auro gemmisq; bibunt, sed gutture puro Vita L
redit, satis est populis fluuiusque Ceres, id est aqua & panis. Hæc satis concordant cum illa vsitata sententia & vera. Panis & aqua vita hominis. Nec adhuc conteruntur hac confusione durissimæ frontes voratorum tam ipsius veritatis verissimi Iesu, quàm Apostoli eius, imò ne gentilis quidem hominis reprehensione & eruditione percussæ & dicunt, christiani sumus, non tamen recipiunt vocem Christi in Apostolo loquentis & monentis: Curam carnis ne feceritis in desideriis. Vnde frequenter euenit vt cum adhuc escæ eorũ sint in ore eorum, ira dei ascendat super eos: & qui deduxerunt in pessimis terminis dies suos, in punctum ad inferuum descẽdunt, vbi vermis comedens ipsos non moritur, & ignis non extinguitur, pro deliciis breuibus mala recipientes sempiterua. Nimis comedere quid sit, omnibus notum est. Nimis enim comedit, qui vltra quam naturæ suę sustentandæ possit sufficere, sumit alimenta, maximè si hoc sciẽter fecerit. Euenit enim non rarò, vt homo suis laboribus confideratis plus vilium sumat alimentorum: vt in labore possit subsistere, & timore deficiendi cogente mensuram refectionis excedat, à quo peccato vix credo aliquem esse immunẽ. Sed talia peccata crebris cõfessionibus intermixtis volũtariis abstinentiis statim vt deprehenduntur, purganda sunt. In nullo autem genere ciborum illud vitium superfluitatis ciborũ & potuum M
excusatur. Cum etiam legatur, quod peccatum Sodomię fuit abundantia panis, & diabolus tentaturus dominum non de alio aliquo quam de pane tentauit, sciens profectò in nimio sumptu panis peccatum non deesse, qui primos parentes & per ipsos omnes homines vnius pomi comestione decepit: quanuis non ita facile in cibis vilibus mensura excedatur, vbi sapor non decipitur, sicut in ciceribus laute præparatis & saporibus alteratis. Ardenter comedere est cibos vel potus cum nimio desiderio sumere, quod tam in vilibus, quàm in delicatis potest cibariis euenire. Cuius rei exemplum habemus in Esau qui vilis sibi delectatione attractus vltro vẽdidit primogenita sua. Ita enim habet Genesis, quia veniente Esau de agro vidit Iacob fratrem suum coquentem lenticulam, cui dixit, Da mihi de coctione tua hac rufa, quia oppido lassus sum. Et facta pactione cum Iacob de venditione primogenitorum, comedit in voracitate coctionem nimis desideratam, & dignitatem primogenitorum amisit: quia enim nimium ardenter desiderabat lenticulam, En, inquit, morior. Quid mihi proderunt primogenita? Non est dubium, quin ardenter comederit acceptum, quod tam ardenter fuerat desideratum. Miserere domine misericordissime Iesu mihi miserrimo peccatori, qui nullam diem sine peccato huiusmodi me sentio præterire, ne per talẽ excessum fidei tuæ, qua tibi genitus

Iuxta tamen Hebraismum nomine לחם *i. panis cibus omnis intelligitur.*

A genitus sum, merear perdere dignitatem. Econtra & sanctissimos Heliam & Ioannem Baptistam carnibus nullis vsos fuisse accepimus, & per sobrietatem temperãtiæ eos nullum ex hoc omnino meritum perdidisse. Studiosè comedere est in cibis vel in potibus nimis diu immorari. De hoc expertis loquimur, & vtinam non essemus experti, nec vnquam experturi. Frequenter solet accidere, quòd sumptis cibariis quæ secundum consuetudinem necessitati sumentis possent & deberent sufficere, quædam surgat noua delectatio: quæ facit hominem improuidum & insidias diaboli nõ cauentem illi cibo cum tanto studio inhærere, tanquam nihil ante comederit, vel intra multos dies post hoc nil sit sumpturus ciborum. Et quia gulæ speciem in se deprehendunt auxiliante deo huic facilè possunt resistere: quia impetus eius non longius durat, quàm dum à mensa surgatur & illius quod tanto studio desideratur, memoria subducatur. Sunt autem plurimi qui tale studium comedendi nec peccatum existimant, nec etiam cuiquam suggerenti esse peccatum, fidem adhibeant, habentes in consuetudine damnabili, nulli desiderio resistere, quod possit à natura aliqua obumbratione defendi: nec ponunt aliquam metam desiderio comedendi, donec tempore deficiant fatigati. Sed christianus homo comedit vt viuat, non viuit vt comedat, sicut quidam ait, idq; & illud bene de inutilibus & voracibus, Nos numerus sumus fruges cõsumere nati. Christianus aũt nõ sic, sed semper ita surgat de mẽ
B sa, vt adhuc habeat appetitum plura sumendi, & eum qui adhuc esset implendus cibariis domino Iesu pro grato munere conferat appetitum, qui pro nostra salute sępius esurire voluit & sitire. His & aliis similibus rationibus vnus aliquis inductus tanta se abstinentia macerat: vt nimia consumptus inedia languores incidat diuturnos, vt sibi nec aliis valeat omnino prodesse, imò fiat etiam omnibus grauis, qui si grauarentur ipse potius alleuiare deberet. Quis ista docet? Quis ista sapiens faciet? Ignorant tales, quòd virtus est medium vitiorum vtrinque reductum. Est enim quoddam medium inter nimis comedere, & nimis abstinere. Et illud medium est virtus. Hoc est tantum sumere alimentorum, ne nimis debilitetur natura, nec tantũ, vt vitia vegetentur. Quod si omnino tale medium seruare nõ potest, tamen hoc cauere potest: ne nimis à medio recedatur, id est vt ille qui nimis comedit, quàm debeat: non nimis abstineat, vt ille qui comedendi mẽsuram excedit, eam non nimis excedat, ita vt corpus non nutriatur vitiis, sed virtutibus conseruetur. Quare autem flos croci abstinentiam signat, color ipsius ostendit: facit enim suos cultores abstinentia croceos flori croci assimiles. Non enim potest facies esse rubicunda, cum stomacho abstinẽtię. Multitudo autem florum croci multas species designat. Non enim est abstinẽtia solũmodo cibi & potus: sed etiam somni & lasciuiæ & vestimentorum & aliorum quorumlibet cõ
C modorum, quæ corpori superflue tribuuntur, vel balneorũ, vnguentorũ musicorũ instrumentorũ, & cantilenarum & cęterorum huius quæ sensus humanos corrumpunt, animumq; subuertunt. Quod autem quædam folia rubei sunt coloris signat charitatem semper debere immixtam esse operibus abstinentiæ: quia si quis sine charitate corpus suum ita tradat, vt ardeat, nihil ei prodest. Quosdam enim esse qui non propter charitatem dei, sed propter vanam gloriam se macerant abstinendo, ostendit ipsa veritas dominus Iesus dicens discipulis suis: Cum ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritę tristes, qui exterminant facies suas, vt videantur ab hominibus ieiunantes. Amen dico vobis receperunt mercedem suam. Quare? Quia non sunt verus crocus, qui carent rubris foliis charitatis, sine qua nullum opus perfectum est. Ipsa enim est virtus, de qua dicitur: Qui habet vnam, habet omnes, & quã qui non habet, illud quod habet auferetur ab eo.

De odore florum uitis, Capitulum XLIII.

IAm ad odorem florum vitis nostræ accedamus, rogantes ipsum dulcissimũ Iesum, vt sui odoris dulcissimi fragrantia corda nostra dignetur aspirare, vt de ipso dulcia & sentire & dicere valeamus. Quid autem dicere de hoc odore poterimus? Mirabilis & supra quã potest credi aut cogitari, inæstimabilis est iste odor D
vitis nostræ. Floruerunt & alij sancti palmites, in quibus ipse profecto floruit: sed certissime viri illi soli capiti nostro optimo Iesu clamabant nempe illa spiritualis sponsa: Melior sunt vbera tua vino, fragrantia vnguentis optimis. Oleum effusum nomen tuum, ideo adolescentulæ dilexerunt te. Trahe me post te: curremus in odorem vnguentorum tuorũ. Nõ est mirum si odor est inæstimabilis nimis, qui de hac vite nostra florente procedit: si nomina eus diligẽtius attendamus, quæ sunt Iesus, Christus, Nazarenus. Iesus autem, vt scitis, sa
ישועה lutaris vel saluator interpretatur, de quo psalmus: Conuerte nos deus salutaris noster. Et iterum, Saluasti nos de affligentibus nos. Quis autem in afflictione positus saluari nolit? Si vis saluari & attrahi odore huius nominis salutaris, quod effusum est, sicut oleum: incipe delectari in dulcissimo Iesu, & confidenter require in vero salutari salutem, non imitando illos qui lætantur cum malefecerint, & exultant in rebus pessimis, in quibus salutem suam constare putant: sed potius eã, cuius spiritus exultauit in deo salutari suo, quę nominis huius salutaris odorem tanto suauius attraxerat, perfectiusque senserat, quanto illi fide, spe, & charitate vicinior fuerat, quę ipsum de suis visceribus genuerat, nempe verum & perfectũ deum & hominem, salutarem Iesum. Non ignorabat enim qualiter sine omni carnali concupiscentia conceptus, qualiter sine omni dolore ex ipsa natus, quomodo à pastoribus
E prædicatus, quomodo à Magis adoratus, quomodo virgineo lacte suo nutritus, quomodo à Simeone & Anna commendatus. Nouerat, inquam, hæc omnia & multo plura virgo illa fidelissima & perfectissima fide salutarem veri salutaris sequebatur odorem. Nec poterat non sperare in eum, quem fide perfectissima cognoscebat & posse, & scire, & velle saluare omnes desiderantes salutem. Quantum enim quis credit, tantum sperat: quantum sperat, tantum amat. Quanto ergo hæc optima mater perfectior fuit in fide, tanto in spe fortior, & in charitate feruentior, omnem cogitatum suum iactans in eum. Oleum enim effusum est nomen tuum. Quare: Quia oleo nutriuntur infirmi, pascuntur famelici, lumina reparantur. Quis enim tam infirmus, qui hoc oleo salutari, nomine scilicet salutiferi Iesu curatus non fuerit, dum modo velit curari? Ita enim ait ipse saluator cuidam languenti, qui iacebat ad piscinam probaticam: Vis saluus fieri? Et ille, Domine hominem non habeo: vt cum mota fuerit aqua mittat me in piscinam. Stulte, ecce oleum salutiferum salutaris Iesu, cuius nomen est, sicut oleum effusum. Quid tibi cum aqua? Si vis recipere salutem, ecce fons olei misericordiæ, in
F quo te nullus prohibet baptizari, cuius nomen est effusum oleum, id est omnibus gentibus manifestum, quo oleo vncti infirmi sanantur. Quomodo cum audis & intelligis super eminentem misericordiam optimi Iesu, quem propter te redimendum de sursum patris descendit ad terras, te misericordissima passione redemit: non oboritur tibi certa spes, quod te redemptum tanto precio nolit perdere, quam de cœlo venit redimere. Iam ergo sic cogitanti, sic speranti oleum nominis Iesu tibi effusum est. Vnge te vt sanctis, id est spera in misericordia saluatoris, qui saluat omnes sperantes in se. Ni
hilominus autem & oleum hoc pascit te, si famelicus es: Si esuris, verbũ est. In hoc verbo dei optimi Iesu inuenis, quod te satiet, si dictis & factis eius aurem cordis tui velis inclinare. Sanat enim animam esurientem, quicquid dixit vel fecit dulcis Iesus. Quod si esuris & sitis iustitiam: sanabit te verbum oris eius, qui dixit: Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiã: quoniam ipsi saturabuntur. Addet quoque ignem, ad oleum: quod huic nomini Iesu optime conuenit: quia huius nominis virtute fides confirmatur, charitas exardescit. Pauci enim fidem habuerunt ante huius olei effusionem, id est ante prædicationem nominis tui ô bone Iesu: pauci igniculo charitatis arserunt. Sed ecce illa effusione, quanti fide illuminati? Quanti charitate conflagrarunt? Dedit odorem, id est bonam famam oleum nominis tui effusum oleum Iesu, & patuit te esse etiam Christum, id est vnctũ. Sic enim ait psalmus de te, Vnxit te deus, deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis. Ergo & oleum vnguentum est: quia vnguentũ de

oleo

Universidad de Deusto
Biblioteca

G oleo & aromatibus conficitur. Quid ergo mirum, si hæc vitis admirabilem dedit odorem, quę & vncta est & florens.

נצר flos, ramusculus tenellus.

Nazarenus enim florens interpretatur. Vitis ergo nostra Christus,id est Nazarenus,id est salutaris vncta & florẽs qui non attraheret omnes,qui salutem, gloriam,diuitias,vel delicias concupiscunt? Venient omnes ad vitem hanc. Dabit enim Iesus salutem,quia salutaris est:dabit Christus regnum, in quo gloria cũ diuitiis habetur, quia vnctus est, quod proprie ad reges pertinet:dabit Nazarenus delicias,quia florẽs est. Quid enim iucundius flore? Multi autem imò omnes,id est omnium virtutum flores in nostro Nazareno sunt, quarum delectabili odore totum mundum traxit post se. Nam qui veniunt ad ipsum propter humilitatem violę, eius sequũtur odorem,qui propter castitatem, lilij, qui propter charitatem,passionis rosæ,qui propter absti nentiam, croci sequuntur odorem. His ergo virtutibus optimi Iesu Christi vbique prædicatores tanquam quodam precioso vnguento effuso extraxerunt odorem eius adolescentulę, & odore eius mirifico delectatæ cucurreruut post vnctum Iesum. Et adhuc nimirum currunt clamantes in toto corde suo: Trahe me post te, vt curramus in odorem vnguentorum tuorum scientes, quod neque volentis,neque currentis:sed solius dei miserentis est. Superat autem omnes odores omnium virtutum vncti Iesu odor crucifixi, vbi perfectio præcipue efflorebat, & de
H floribus vulnerum suorum inestimabilem odorem effudit. Fracto enim alabastro mundissimi corporis virginalis dulcis Iesu, effusum est vnguentum sacratissimi sanguinis. Ipsa quoque anima, in qua sine dubio redolebat vnguentum spiritus septiformis,emissa,dilatatus & dispersus est odor vitis nostræ florentis non per terras solũ,sed & per inferos,& suscitati sunt mortui qui tam ad vitam corporis quidem,quàm ad vitam animę quotidie suscitantur. Quia domus Christi, id est ecclesia impleta est ex odore vnguẽti nostrę vitis præcipue in passione florentis. Conscissus est saccus corporis domini Iesu,ceciderunt grana sanguinearum guttarum, quæ adhuc à fidelibus mente colligi possunt & ab accedentibus ad crucem fideliter ac deuote colliguntur. Preciosissimus vero thesaurus & incomparabilis, guttæ sunt sanguinis Iesu Christi. Accede huc ô fidelis anima & collige tibi reliquias epularum sponsi tui:micas gratissimas, folia rosarum. Ecce in quanta multitudine distillat de manibus simul & pedibus, necnon & de latere dulcissimi crucifixi Christi Iesu. Non est morbus animæ, cui his floribus mederi non possis. Collige tantum folia florum florentis Iesu, stillas sanguinis rubicundi:& tanquam pilulas,sine quibus esse nolo,in cubiculo cordis tui recõde. Erit tibi illarum sapor & odor in medicinam salubrem,morbos si qui fuerint,repellentem, venturosq; cauentem. Vide tantum,ne vnquam sine illis esse velis,quę ve-
I re nomen habent quolibet fideli dicente, sine quibus esse nolo. Hauri ergo toto cordis tui affectu odorem vitis veræ Iesu Christi Nazareni, & delectare in illo sicut pater cœlestis in illo delectatus fuit:vt vere dicere potuerit,Ecce odor filij mei:sicut odor agri pleni,cui benedixit dominus. Vere pleni,in quo habitat omnis plenitudo diuinitatis,in quo omnes thesauri sapientiæ & scientiæ reconditi sunt. Est autem adhuc causa quare tanto crucifixus odore fragrauerit. Modicus vel nullus est odor corporis cuiuslibet animalis viuentis:sed cum igni caro apposita fuerit,quàm suauis, quàm delectabilis inde procedat odoris fragrantia,nullus ignorat. Attendamus ergo,quis & quantus ignis corporis nostræ vitis appositus fuerit: fragrabat interius incendio charitatis immensæ, exterius passionis ardore verissimũ & gratissimũ, & saluberrimum holocaustum in ara crucis crucifixus Iesus. Quod holocaustum simile isti? Nullum vero: quia nullum sic totum incensum dicitur, & si istud dicebatur vere holocaustum,quod totum ardebat,cum tamen ibi arderet sola caro,quanto verius nostra victima dicetur holocaustum, quod intus & foris incomparabiliter ardebat? Ardebat & totus Laurentius, Vincentius, aliique quàm plurimi,sed nihil ad hunc. Quis enim ardori fornacis crucis aliquod audeat supplicium comparare? De quo superius nos multa meminimus posuisse exempla. De holocausto igitur nostro crucifixo Iesu incomparabiliter ardente inestimabilis nimis odor pro- K
cessit. Odoratusque est dominus deus pater odorem suauitatis: & benedixit nobis, auertitque iram indignationis suæ longe à nobis pace integra reformata, & sanguine rubicundi Iesu tam nostro, quam ipsius participe pacis æternæ obside existente. Odorauerunt & alij plures ab oriente & occidente, ab aquilone & meridiano occurrentes, & ad hoc dulcissimi odoris corpus floridum congregati:vt de eo se satient, illo tamen integro permanente impleuerunt ipsius dulcissimi Iesu verbum dicentis, Vbi fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ. Sed iam non cruda caro ista comeditur, optime percocta cum sit duplici igne charitatis & passionis. Vnde tam delectabili odore inebriari non solum viri natura fortiores: sed & virgunculę tenerrimę currunt toto cordis affectu omnibus viribus animi ad delicias crucis, hausturi delicias cordis sui quantum in præsenti vita licet vnguentorum defluentium largiter ab holocausto nostro tam validis ignibus ardente. Non parum enim delicatum ardentis corporis adauxit odorem spiritualium vnguentorum odor, id est gratuitorum collatio, quæ post passionem à domino Iesu apostolis sunt collata. Ante passionem enim spiritus nondum erat datus, quia Iesus nondum erat glorificatus: humiliato autem & exaltato pio Iesu defluxit vnguentum spiritus sancti à capite, id est à Christo, id est vncto in barbam, id est in eos qui viriliter L
egerunt & confortati sunt, vt sperarent in domino: & non solum in barbam Aaron, id est non solum Christi apostolis datum vnguentum hoc, quod liquefactum fuit igne passionis Christi, vt daret odorem bonę opinionis per omnem terram: sed quod descendit in oram vestimenti, id est in infima membra ecclesiæ quæ est tanquam Christi vestimentum. Vnde scriptum est, viuit dominus, quia his omnibus tanquam vestimento indigetis. Quod ita impletum est & adhuc impletur, vt etiam in nationes spiritus sancti gratia diffundatur, & sentiant Christi odorem spiritualis vnguenti de summo capite omnium defluente, quo mundæ fiant adolescentulę: vt attrahant & diligant vnctum nostrum, & currant in odorem vnguentorum illius. Nec mirum si vehementer delectentur duplici odore vitis nostrę: vno qui ex vnguentis, altero qui ex floribus procedit. Odorantur & odoratum sequuntur, Iesum imitantes bestiam quandam quæ odore cocti panis & recentis ita delectatur, vt vbicunque illum senserit, illum sequatur etiam vsque ad interitum. Ecce ipso teste panis viuus,qui de cœlo descendit decoctus duplici igne charitatis & passionis odorem suum longe lateq; dispergit. Quis hunc non sequatur? Sequitur irrationalis bestia odorem panis cocti & consumẽdi. Non sequetur homo rationalis odorem panis bis cocti angelorum? Imo stultior
M est quàm bestia: qui illius odorifici panis odorem non intelligit & honorem. Sed præterire non possumus, quod transituri mare panem bis coctum necessarium habent. Quicunq; ergo se in hoc mari magno huius seculi esse cognouerit,quod quia spaciosum est cito transire non potest, & propter reptilia quorum non est numerus,periculosum est quia & ventis & tempestatibus sæuit, si securus vult esse, habeat hunc panem coctum fortissimum Iesum in naue crucis suæ quem comedat, quem adoret, quo reficiatur, quo consoletur, quo vt breuiter dicam, ab omnibus periculis eruatur. Si enim vt ait psalmus, illic naues pertransibunt, id est homines in crucibus suis Iesum sequentes, quæ nauis potius pertransibit, quàm nauis crucifixi Iesu? Secundum vero Pauli sententiam dicentis, Quia Christo confixus sum cruci, crucifigamur & nos cum Christo, crucem eius, imo ipsum in cruce indeficienti cordis affectu amplexemur, in viuifico odore delectemur ardentis Iesu, qui de se dicit: Ego quasi vitis fructificaui suauitatem odoris,& flores mei fructus honoris & honestatis, cuius spiritus est super mel dulcis. Eius inquam odore delectemur, vnguentis charismatum eius foueamur, pane cœlesti, id est corpore suo purissimo confortemur: vt corpus eius edentes sanguinemque pro salute nostra effusum in nostram salutem bibentes gustare possimus, & videre licet per speciem in enigmate,quia suauissimus est dominus

A dominus,vt etiam ipsius promissio perficiatur in nobis,quantum in præsenti vita fas est,qui dicit: Qui edunt me, adhuc esurient:& qui bibunt me,adhuc sitient.

Quod flores inueniendi sunt in uite nostra, Capitulum quadragesimumquartum.

POstremò videamus,quia flores & visum delectant & odoratum. Licet comedi non soleant, suguntur tamen ab apibus & de liquore è floribus expresso, dulcissima sibi mella conficiunt. Apes eiusmodi vtputo, sunt illi, qui pennis contemplationis eleuari sciunt & possunt, suaque ipsorum possunt aluearia,hoc est corporis, curam relinquere, & ad ortum deliciarum transuolare, in quo omnium florum diuitias & diuites delicias inueniunt. Ortus enim iste paradisus est. Ita habes enim in Cantico amoris, Emissiones tuæ ô virgo Maria fœcundissima paradisus. Processit enim hinc paradisus ab vtero virginali, omni flore, omnique fructu refertus,sed fructibus interim dilatatus. Flores istius paradisi videamus,legamus vel potius sugamus. Conuenit enim,vt talis modi apes simus, quæ sciant sugere mel de petra. Idẽ enim est ortus & petra,id est Christus. Si ergo flores quęrendi sunt, vbi potius quęrentur, vbi
B promptius inuenientur, quàm in dulcissimo Christo? Manifesti sunt flores virtutum & vulnerum eius. Stat ecce expassis manibus, nudo corpore, manibus simul & pedibus perforatis, capite inclinato. Confortare nunc & eleuare anima mea misera & infirma, & alis fidei & spei ad hunc ortum charitatis enitere, & totum mentis intuitum per varia dispersum in vnum collige, ac apum sedulitatem imitans ad conficiendum tibi mel deuotionis, ad paradisum charitatis ascende, accedens ad cor altum: quia ecce quem quæris, exaltatus est, humiliatus est. Non enim eleuatus est in crucem, vt se difficilem præberet accedere ad eum volentibus: sed magis vt omnibus posset paratior inueniri. Accedens ergo cum fiducia ad hunc paradisum in extentione brachiorum cognosce, susципe affectum paratum ad tuos, & te ad suos inuitantis amplexus,& quodammodo miserabiliter misericorditerq; clamantis. Reuertere,reuertere:vt intueamur te. Reuertere à mala voluntate, à malis factis, ab obstinatione, à desperatione. Reuertere, inquam, ad me: quæ à me auersa fuisti, vt intueamur te intuitu gratiæ, quo mulierem peccatricem,Petrum,latronem respexi. Lege me librum vitæ scriptum intus & foris: & lectum intellige. Collige tibi flores meos sanguineos: vt paradisi illius possis ianuam introire, ante cuius fores Cherubin collocatus est cum gladio
C flammeo ac versatili. Valet enim scientia quam ex me plenarie discere potes ad amouendum impedimentum Cherubin. Flores ergo sanguinis mei gladij versatilis flammas horrendas ac tibi formidabiles extrahant. Intra ergo ô anima paradisum omnibus paradisis meliorem, nunc solo cogitationis quo potes affectu: vt postmodum anima & corpore & terrestrem & cœlestem paradisum valeas introire. Nec breuiter amplexandus est hic paradisus, sed volandum est per singulos istius paradisi flores, & singulorum florum folia sunt sugenda, nunc ad dexteram,nunc ad sinistram riuulos & guttas sanguinis spergentem propius & interius accedendum. Vndelibet quęrenda deuotio & gratia lachrymosæ compunctionis,vtrinque considerandũ,quàm immites fixuræ clauorum,quàm amara venarum, ossiumque perfractio in manibus illius qui cœlum fabricauit & terram, qui operatus est salutem in medio terræ, & inter horum considerationem frequenter repetendum. Redde mihi lætitiam salutaris tui, ad imitationem apis quæ inter volandum semper quendam sonum habet, nec conticescit donec intra florem intrauerit: vbi mellis optati dulcedinem colligit & exugit. O quàm fœlix eris, si postquam intra florentis paradisi nostri flores sanguineos, vulnera dico, fueris intromissus: ab huius mundi strepitu & tentationum incursibus per dimidiam saltem horam omnino valeas liberari,& soli ei ad quem introisti vacans gustare & intelligere possis, quam bonus, quam dulcis est dominus? Sic lustrandi sunt & pedes non D
minus sanguinis habentes, non minus quàm manus,perfossi & ipsi & perfracti,sanguineis manantes guttis. Tandem accedendum est ad cor humillimum altissimi Iesu per ianuam lateris lanceati, ibi proculdubio thesaurus ineffabilis desiderabilis charitatis latet: ibi noua deuotio inuenitur, inde lachrymarum gratia extrahitur, discitur mansuetudo, patientia in aduersis,compassio in afflictis. Præcipue cor contritum & humiliatum ibi inuenitur. Ipse Iesus complexus tuos desiderat, talis vt complectatur, expectat: caput floridum multis spinarum aculeis confixum ad te inclinat, vt ad pacis osculum te inuitet, tanquam dicat tibi. Ecce quomodo configuratus sum, quomodo confossus, quomodo mactatus: vt te possim ponere super humeros meos, quæ aberraueras ouis mea & ad pascua reducere paradisi. Redde vicem & super vulnera mea misericordia commouere, & pone me talem, qualem nunc vides, vt signaculum, super cor tuum, vt signaculum super brachium tuum, vt in omnibus cogitationibus cordis tui, in omnibus operibus brachij tui mihi taliter vt vides,signato possis similis inueniri. Conformaueram te imagini diuinitatis meæ cum te crearem, conformatus sum imagini humanitatis tuæ, vt te reformarem: tu ergo qui non retinuisti formam diuinitatis meæ tibi impressam in tua formatione, retine saltem formam humanitatis tuæ mihi impressam in tua recrea- E
tione, id est si non retines qualem te creaui, retine saltem qualem te recreaui. Si non capis quantas virtutum diuitias tibi dederim te creando: cape saltem, quantas in humanitate tua miserias propter te acceperim recreando, & ad potiores quam ad quas te formaueram, delicias reformando. Nam propterea homo visibilis factus sum: vt à te visus amarer, qui in deitate mea inuisibilis non amabar. Date ergo prẽmium incarnationi & passioni mææ: pro quo incarnatus simul & passus dedi me. O dulcissime atque amantissime Iesu, pater luminum à quo est omne datum optimum & omne donum perfectum, misericorditer respice humiliter tibi confitentes, & vere sentientes, quia sine te nihil possumus facere, & qui dedisti te pro nobis in precium, da licet tanto precio minus simus digni, vt tuæ gratiæ tam integræ reddamur, vt conformati imagini passionis tuæ, ad eam quoque quam peccando amisimus, tuæ diuinitatis imaginem reformemur. Nec prætereundum est quod apes de liquore florum collecto fauum conficiunt,id est ceram in se mel continẽtem. Quid est hoc? per ceram,tenacem memoriam accipe quæ apta est ad recipiendum formam sigilli, & ad nutriendum ignem, si tamen in ea sit lignum: quæ cera mel in se continet dulcissimum,mundificatiuum, detersiuum. Nos vero si vere spirituales apes sumus de floribus nostri paradisi Nazareni, id F
est orti florentis floridissimi Christi nobis memoriam componamus tenacem,qui non qualibet tentatione dissoluatur, sed apta sit illa memoria recipere impressionem sigilli,id est crucifixi Iesu: vt illum semper in memoria habeamus qui dicit, Pone me sicut signaculum. Signaculum enim regium Crux est: quam si in cordis nostri memoria portauerimus, tanti regionem regis quæ finem non habet, secure poterimus transire. Habet hoc sigillum imaginem crucifixi Iesu in ipso sigillo crucis multis fossuris effossam & expressam sicut in sigillis imago regum exprimitur fodiendo. Habet & superscriptionem titulum à Pilato conscriptum, Iesus Nazarenus rex Iudæorum. Huius superscriptionis significationem spiritualem consequetur. Si quis hoc sigillum crucis gestare curauerit tenaci memoriæ impressum, habebit Iesum, id est salutem,quod primum est in superscriptione. Salus autem quæ ab omnibus sanæ mentis appetitur, in tribus consistit vt quæ in tribus dictionibus exprimitur. In hac dictione Nazarenus, quod interpretatur florens: voluptatem siue delectationem intellige, quia florum pulchritudo delectat. Vnde in libro Sapientiæ luxuriosorum voluptas exprimitur his dictis, Nullum pratum sit quod non pertranseat voluptas nostra. Coronemus nos rosis, antequam marcescant. In hac dictione rex,diuitiæ exprimuntur.

Reges,

Universidad de Deusto
Biblioteca

יהודים cõfitentes laudantes.

G Reges enim diuites esse solent super omnes, quos regunt. In hac dictione Iudæorum, gloria accipitur: quia vno modo Iudæus glorians interpretatur. Portitor ergo volũtarius sigilli regis nostri crucis crucifixi Iesu fructum superscriptionis consequetur, vt sit salus scilicet vt voluptatem consequatur sempiternam torrente voluptatis summi regis potatus, æternas quoque diuitias thezaurizet in optimo Iesu, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ reconditi, in ipso quoque glorietur sine termino, qui excelsus est super omnes gentes, & cuius gloria super cœlos. Illuminat quoque domum cordis nostri & fouet in eo ignem charitatis diuinæ. Cera tenacis memoriæ per lignum intelligitur, ita tamensi sit in eo lignum, id est exercitium spiritualis laboris quod per lignum intelligitur sumptum de ligno, quod multis laboribus conteri solet, vt ad vtilitatem aliquam perducatur. Si ergo in memoria nostra passionis Christi laborem habemus, potest accendi & ardere charitas eius in nobis, qui illuminat tenebras ignorantię nostræ, & accendit frigus tarditatis nostræ, vt & nos parati simus pati pro illo & cum illo, qui prior pro nobis passus est. In tali cera memoriæ nostræ debet esse mel, id est delectatio de recordatione crucis, quę est mel dulcissimum. Quid tam amarum, quod in recordatione viuificę passionis non possit dulcescere? Certe legimus Hebręos cum exissent de Aegypto, venisse ad aquam amarissimam, quam nullus gustare מרה
H poterat: cui cum Moyses lignum iniecisset, dulcorata est, sic vt eam delectabiliter biberent. Quid apertius per aquam amaram quàm cuiuslibet aduersitatis amaritudo signatur, cui cum lignum crucis iniicitur, id est cum passio dulcis Iesu consideratur, necesse est omnem passionę hominis leuem videri respectu passionis dominicæ quam pro hominibus voluit sustinere deus & homo mediator dei & hominum dominus Iesus. Est & mel mundificatiuum, quia vere nihil est, quod ita ab omnium vitiorum impulsu & contagione cogitationem nostram purificet, & in puritate conseruet sicut iugis memoria crucis & passionis domini Iesu. Est & mel descensiuum, quia contra aliorum liquorum consuetudinem naturalem, quod in melle est purissimum, ad ima descendit, feculentum vero ascendit. Quid per talem descensum, nisi virtus humilitatis designatur? Quæ profecto virtus in passionis dominicæ memoria acquiritur & conseruatur: quia non potest quis non humiliari, cum recordatur pro se humiliatum dominum maiestatis. Indignum quippe esset hominem lutum & cinerem per sui eleuationem illuc ascendere, vbi angelus perfectissimus in omni scientia & decore, quia humilitate caruit, non potuit remanere. Colligamus ergo nobis in floribus vitis nostræ domini Iesu talem memoriam, talem delectationem: vt stigmata crucifixi nostri in memoria iugiter retinentes ita
I in ipso qui solus est dulcis, delectemur: vt omnes per ipsum præsentis vitæ amaritudines superemus, mundemur ab omni delicto, & in bonis operibus iugiter per humilitatis custodiam conseruemur.

De odore florum. Capitulum quadragesimumquintum.

SVpereſt vt dulci Iesu adiuuante dicamus, quid sit quod per odorem florum vitis omnia venenata præcipue effugentur. Cuius rei ratio citius inuenitur, si quid serpentes significant, agnoscatur. Quod autem de serpentibus dicitur, de aliis quoque venenosis reptibilibus accipiatur. Quid autem melius per serpentes, quam diabolicas suggestiones accipiamus? Ad similitudinem enim serpentum reptant occulte per mentes hominum, sed subito nisi agnoscantur, morsus mortales incautos affigunt: quod præfiguratum accipimus in filiis Israel in deserto à serpentibus miserabiliter interemptis. Huius interemptionis causam ponit Apostolus dicens, Neque tentemus deum, sicut quidam eorum tentauerunt, & à serpentibus perierunt. Quid est autem tentare deum? Non credere domino. Incredulitatis nanque vitio vrgebantur, eoque à serpentibus occisi sunt. Quid est autem desertum, in quo occisi sunt, nisi hic mundus, in quo vagamur per baptismum tanquam rubrum transeuntes mare, liberati per nostrum legislatorem dominum Iesum à seruitute Aegyptiaca, qua ante baptismi gratiam præmebamur? Si autem diligentius consideremus, cuncta pene vitia ex incredulitatis vitio inueniemus oriri. Quis enim vanam mundi gloriam quæreret, si perfecte crederet aliam esse futuram in cœlis immarcessibilem: quam oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ humilibus conseruantur? Putas ne huic gloriæ mundanę tam incertæ, quàm transitoriæ animum inclinaret? Nequaquam. Sed quod tales asserunt se deo credere, prouenit ex quadam consuetudine, quia totum pene mundum tali vident & audiunt fide teneri. Quod si infidelium numerus excresceret, & nomen Christi non possent sine pœna vel sine timore confiteri: citius audire deberes eos quod corde gerunt, lingua propalare eum quem factis denegare non timent. Simile est de auaris qui cœlestes non curant diuitias, & de inuidis qui charitatis laudem & præmium non attendunt, & de iracundis qui in patientia animas suas non possident, & de acediosis qui pro æterno commodo labores subire refugiunt temporales, & luxuriosis qui cœlestibus voluptatibus mentis oculum non intendunt, & de gulosis qui panem illum delicatissimum angelorum suis epulis terrenis postponũt: quia si ea quæ futura promittuntur vere crederent, nequaquam terrenis tam ardenter inhiarent. Propter ergo incredulitatem suam dantur non solum vulnerandi per tentationes, sed etiam occidendi per veneni sui infusionẽ serpentibus iguitis, id est dęmonibus illius maximi & tortuosi serpẽtis primi peruersoris ministris, qui illos secum peruertunt, & incendiis æternis addicunt, quos in hac vita incendio suarum prauarum suggestionum corrumpunt. Sed remedium attendamus, per quod vitium incredulitatis subiectum est. Dixit dominus ad Moysem: Fac serpentem æneum: & pone in ligno erecto quem qui intuiti fuerint, à serpentium morsibus sanabuntur: cuius serpentis mysterium ipse dominus Iesus curauit exponere dicens, Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis: vt omnis qui credit in illo, non pereat. Vides ne, quorsum feramur? prorsus ad exaltatum in cruce benignum Iesum: qui optime serpenti æneo & exaltato comparatur. Serpens enim dicitur mortifer, quia per suggestionem serpentis mors intrauit in orbem. Aeneus vero, quia charitatis simul & passionis ignibus conflatus, passionis sanguine rubricatus, ad modum ęris in resurrectione induratus est, quia vltra non moritur. Exaltatio autem serpentis, exaltationem crucifixi Iesu figurat. Hic est serpens quem increduli à malignis spiritibus vulnerati ad credulitatem conuersi si volunt saluari, respicere commonentur. Est enim serpens iste de virga Moysi transformatus. Per virgam, quæ est insigne regium, deum intellige: per serpentem vero, cuius M
suggestione primi parẽtes mortui sunt, hominem mortalem accipe. Mutata est virga in serpentem, quando verbum caro factum est assumens quod non erat, id est humanitatem, manens quod erat, id est deus. Sicut ergo factus serpens Magorum Aegyptiorum serpentes deuorauit: sic deus factus homo inimicorum suggerentium peccata, & fraudes euacuauit, maxime tamen cum esset exaltatus in crucem, cum sanguinis sui flores ostenderet, & florum scilicet virtutum suarum odorem per totum mũdum effunderet, & corda quibuscunque vitiis vulnerata sanaret. Respiciamus igitur & nos in faciem serpẽtis ænei, eleuati Christi: si volumus à prauorum dæmonum suggestionibus serpentinis liberari. Respicere autem fide, in ipsum tendere est: quod non infirma, sed forti & perfecta fide completur. Sunt autem qui quidem ore confitentur, quoniam christiani sunt, factis autem negant, quos nõ puto fide tendere in crucifixum pium Iesum. Vt autem hic per similitudinem aliquo modo ostendamus. Similis est enim fides vino quod tantum colorem habet vini, sed à sapore veri vini & virib⁹ est alienũ: cuiusmodi vinũ nõ credo fideliter deo acceptũ, sed quale in Cantico canticorũ laudatur, vbi ipse sponsus ad spõsam ait, Guttur tuũ, sicut vinũ optimũ. Et illa statim respõdet, Dignũ dilecto meo ad potãdum, & dentib⁹ eius ad ruminãdũ. Et post pauca, Dabo, inquit, tibi vinũ cõditum

A tum & mixtum malorum granatorum meorum. Ecce quale vinum erit placens dilecto: & quod in amorem nostri illum accendat. Est nanque vinum optimum quod est fides perfecta, cordis sententia & oris confessione pariter concordãte. Et quod subditur, dabo tibi vinum conditum, fides bonis virtutum operibus condita & exercitata intelligitur. Tali fide tenditur & intenditur in pium deum non fide ficta, operibusque carente, sine quibus fides mortua est. Demus ergo dilecto nostro pio deo vinum optimum fidei perfectæ, & vinũ diuersis aromatibus virtute saporosum, & sic intueamur in faciem eius pro nobis ad similitudinem serpentis ænei in cruce suspensi. Et quotiens alicuius serpentinæ tentationis morsu nos cognouerimus vulneratos, ad crucem curramus & thronum crucis quandoque ignominiæ, nunc summæ gloriæ accedamus, & fide, & spe, & charitate liberatorem pissimum intendentes per mortem nostri serpentis, qui mortem antiqui serpentis occidit, à serpentum morsibus petemus ac poterimus liberari.

De fructu uitis nostræ.
Cap. XLVI.

B VIa docente & ducente, vt spero, nos pariter pro Iesu duce optimo & doctore prolixiorem multò quàm sperauimus, sermonem habuimus de floribus vitis nostræ: nunc eodem nos adiuuante qui vsque in finem diligit & dirigit suos, in cuius manu sumus & nos & sermones nostri: ad fructum eiusdem vitis animum acclinemus, florum dispendium fructuum compendio redempturi. Confortata est enim scientia fructus vitis nostræ huius, & nõ potest ad eam nostri ingenioli tarditas eleuari. Vt ergo omnes abscindamus ambages: fructus perquiramus. Præcipuè redemptio est plantata in terra benedicta, in virgine virginum Maria. Illa vitis vera, dulcis Iesus apparuit in natiuitate, præcisa in circuncisione, circunfossa in insidiis, perfossa clauis, ligata vinculis multiplicibus, fronduit in virtutibus, fructificauit in passione: & redemit hominem, quem alio modo redimi non conueniebat. Sed dicis. Quomodo dicitur in passione fructificasse, qui paulò antè dictus est in natiuitate floruisse? Nunquid idem sunt flores & fructus? An ita subito sine interuallo temporis fructus suum florem secutus est? Non enim id videmus fieri in rerum naturis. Præcedunt enim flores, & intercedit multi temporis interuallũ, vt fructus ad maturitatem perducatur: quod nos verum quidẽ esse fatemur. Verum ea quæ habemus præ manibus, non tantum humana, sed & diuina sunt, vnde nõ sequuntur rerum naturas in omnibus, sed naturæ magis suum sequũtur authorem. Quod videlicet apertius intelliges, si diligentius volueris intueri in omni arborum genere, in ortu fructus florem decidere & perire, in hominibus quoquę & ferè cunctis animantibus fructus foliorum florem virginitatis abscindit. Non sic erat à natiuitate vitis nostræ. Beatissima enim mater illius
C fructum quidem protulit benedictum non amisso virginitatis flore immo magis per partum mirabilem & mundissimum est decorata, vbi lex, vbi iura naturæ abscisa sunt. Non est igitur magnum si sine temporis interuallo flores vitis nostræ non pereuntes fructus saluberrimus consecutus est. Protulit eum mater pulcherrima flore virginali non perdito, protulit & ipse fructum redemptionis nostræ floribus virtutum non marcescentibus. Nec tamen caret ratione maturitas fructus accelerata. Patet enim quia secundum augmentum & diminutionem caloris, maturitas fructus vel accelerat vel tardat. Vide ergo magnitudinem caloris, imò feruoris in patiente pio Iesu, & non miraberis fructus sui accelerationem. Ardebat incomparabiliter charitatis intrinsecus, & passionis extrinsecus igne: vt fructum nostræ redemptionis sine mora produceret. Productus ergo bottrus ille optabilis cunctis patriarchis & prophetis aliisque iustis scilicet redemptio nostra: quem fructum ecclesia non solum ex his qui sunt sub tempore gratiæ, sed à mundi principio iustè congregata dulcem sibi fore gratulatur. d. de sponso in cantico amoris, Sub vmbra illius, quem desiderabam, sedi: & fructus eius dulcis gutturi meo. Quid mirum si D
redemptio iustorum à diabolica tyrannide, à tenebris & vmbra mortis, à carcere infernali, quo inclusi tenebantur, reductio in paradisum angelorum custodiæ deputatur? Quid mirum præsentiam Christi fuisse delectabilem atque votiuam tanto tempore expectati ac desiderati? In afflictis enim rebus constitutis tantò solet esse gratior liberatoris aduentus, quanto fuerit diuturnior afflictio. Quanto enim tempore primus Abel iustus primus martyr qui sua passione primus liberatorem præfiguranit, expectauerat? quandiu ipse Adam & Eua parentes nostri adhuc etiam in inferno paradisi gaudia ad memoriam inuicem reuocantes istam redemptionem sitiuerant cum aliis sanctis & iustis, qui se liberandos sperabant? Quanto putas eos exultasse tripudio, cum ille crucifixus adueniret, angelis præcedentibus & clamantibus, Tollite portas principes vestras & eleuamini portę æternales & introibit rex gloriæ? Quanta putas eos alacritate contremuisse, & consonis iubilis in communem lætitiam prosiluisse ac dixisse? Aduenisti desiderabilis, quem expectabamus in tenebris: vt educeres vinctos de claustris. Te nostra vocabant suspiria, te larga requirebant lamenta. Tu factus es spes desideratis, magna consolatio in tormentis. O quàm dulcis fructus reductionis his, qui in tanta & tam amara seruitute fuerant constituti. Hic est fructus, de quo sponsus loquitur in Cantico amoris: Dixi ascendam in palmam, & apprehendam fructus eius. Quid est in palmam? in crucem eius, cuius vna E
pars de arbore palmæ dicitur facta fuisse. De quatuor enim generibus arborum facta fuisse refertur, De cypresso. De cedro. De oliua. De palmis. Cypressus in profundo, Cedrus in longo, oliua in alto, palma in lato, vnde dicit Apostolus: vt possimus comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo, longitudo sublimitas, & profundum. Profundum vero in cruce vocatur illud lignum quod infixum erat terræ in quo stabat lignum erectum & cui dorsum crucifixi domini applicandum fuerat, quod est crucis longitudo.

Lignum vero ex transuerso illo appositum, cui manus erant affixæ, latitudo crucis nominatur. Illud autem, quod à Pilato fuit appositum in quo titulus triumphalis fuit scriptus, altitudo nuncupatur. Habent autem horum lignorum singula suas mysticas significationes secundum naturas suas. Cypressus enim timorem siue humilitatẽ significat, vbi est radix crucis per quam non solum situs humilis, sed natura eius exprimitur, quia vt dicitur: fugat odore serpentes, id est diabolos, quorum proprius character superbia ab humilitatis virtute fugatur. Cedrus arbor longitudine præstans aliis arboribus, longitudinem crucis, id est perseuerantiam significat siue patientiam. Naturali enim sua virtute approbatur, quia est valde durabilis & corrumpi ex natura non potest. Oliua vero arbor oleum effundẽs per quã misericordiæ opera significãtur, charitatẽ significat, quæ arbor bene latitudinem habet crucis: quia lata est charitas, quę etiã ad inimicos extẽdi præcipitur. Palma F
porrò arbor victoriã significans, altitudinẽ crucis optimè significat, spem de supernis habendam, non ad infima deprimendam. Hæc arbor habet in se titulum triumphalem scriptum in quo inuenitur fructus crucis. Prima enim dictio est Iesus, per quam intelligitur saluatio, quæ idem est quod redemptio. Ecce fructus crucis. Propterea enim Christus crucifixus est, vt redimeret hominem. Quod autem ait, Ascendam in palmam, à parte crucis totam crucem significauit. Sed bene per palmam, in qua titulus signum redemptionis quæ fructus crucis est, inuenitur. Sed dicet aliquis: Dicturus eras de fructu vitis, & dicis de fructu palmæ? Quæ concordia est vitis & palmæ? Ad quod ego: Palma crucem, vitis vero significat crucifixum. Dic igitur, Nunquid diuersus est fructus crucis & crucifixi? Non puto. Ergo & idem est fructus & palmæ & vitis. Ascendit vitis in palmam, apprehendit fructus palmæ, non quos palma habuit ex se, sed ex vite in palmam extenta. Quare ergo dicit ipsa vitis, Apprehendam fructus eius, & non potius dicit meos: cum palma fructum habuerit à vite,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G non vitis à palma? Christus non habuit hunc fructum sine palma, imò & per palmam, id est per crucem: quia si Christus crucifixus non esset, non fuisset secuta redemptio. Apprehendit ergo Christus fructum crucis illum profecto, quem ipse per crucem fuerat operatus. Sed habet hic botrus grana multa scilicet impletionem scripturæ, victoriam de diabolo, resurrectionis gloriam, ascensionis mirabilem eleuationem, donorum spiritus sancti missionem. De impletione scripturæ ipse dominus testimonium perhibet dicens Petro, Calicem quem dedit mihi pater, non vis bibam illum? Quomodo ergo implebuntur scripturæ? quia sic oportet fieri. Et in alio loco, Nonne oportuit adimpleri omnia, quæ scripta sunt in lege & prophetis, & psalmis de me? Victoria de diabolo, & si alio modo potuit, tamen alio modo impleri non debuit. Multum enim desipit, qui sapientiam dei & domini aliud aliquid putat, nisi id quod præstantissimũ fuit, ordinasse. Necessarium fuit eum per hominem vinci, & per lignum, qui hominem vicerat per lignum: vt vnde mors oriebatur, inde vita resurgeret, & qui in ligno vincebat, in ligno quoque vinceretur. Quare autem per hominem qui erat deus, & non per simplicem hominem, satis manifestum est: quia omnes homines peccato erant obnoxii, & non poterat quisquam aliorum soluere vincula, qui seipsum soluere non valebat. Christus enim fortis, qui originali peccato nihil debebat, eò quod singulari priuilegio nascendi sine omni carnali concupiscentia conceptus erat, qui solus est inter mortuos liber, solus à morte poterat mortuos liberare, sicut ait Apostolus: Non habebat necesse pro se offerre sacrificium, quemadmodum alij sacerdotes, tã pro sua, quàm pro populi ignorantia. Si autem quæritur quare deus potius per se, quam per aliquam aliam creaturam hominem voluerit liberare, possumus hoc quidem charitati eius imputare quam vt nobis commendaret, non solum incarnatus, sed & mortuus est pro nobis. Tradidit nihilominus per hoc formam charitatis, vt parati simus cum necessitas exegerit pro fratribus nostris animas nostras ponere, cum regem nostrum pro nobis animam posuisse videmus. Est & adhuc alia rationabilis causa quare per dominum redẽpti sumus, scilicet quia nequaquam decuit nos per alium reformari, quàm per eum, per quem formati eramus. Plus enim excitat nos ad charitatem reformatio, sicut sæpius supra dictum est, quam formatio. Si ergo per alium quam per ipsum per quem sumus formati, reformati essemus: plus reformatori nostro quàm formatori deberemus, & sic plus diligeremus creaturam quàm creatorem, quod esset inconueniens. Vt ergo incitaret nos ad diligendum ipsum ex toto corde, ex tota anima, & ex omnibus viribus nostris, impendit nobis quidquid debuit creando & recreando nos optimus deus cuius beneficiis non communicat alienus. Fructum igitur redemptionis nostræ toto desiderio complectamur, & sæpius imo sine intermissione ad memoriam reuocantes latentem in ipso dulcedinem lingua intellectus nostri degustemus, & in vase memoriæ nostræ recondamus sanguinem huius vuę meracissimũ, sanguinem inquam rubicundi Iesu: quia factus est nobis redemptio, quia per ipsum saluati & liberati sumus. His floribus, hoc fructu quo redempta est à tyrannide dæmoniaca iugiter reficienda est fidelis anima, ne in hoc tędioso deserto deficiat, in quo sine requie, sine intermissione laborat suspirans ad illam terram lacte & melle manantem, & cum sponsa proclamans, Fulcite me floribus, stipate me malis: quia amore langueo. Non ignorat ista quis & qualis fuerit fructus vitis ligni vitæ Iesu Christi. Nonnunqam enim lectum conscientiæ nostræ floribus virtutum & passionis sponsi sui resperserat quæ eidem in eodem Cantico amoris proclamat: Lectulus noster floridus, non de alienis, sed de tuis floribus dulcis Iesu. Veni ergo & agnosce tuos flores: requiesce in lectulo tuis floribus adornato. His ergo floribus petit à sociis sponsi, ab annunciatoribus verbi dei se sponsa fulciri: sciens profecto quid virtutis habeant, qualem effectum operentur in ipsa tales flores per ministrũ verbi ad memoriam reuocati, quantũ ipsam in tentationibus & periculis præsentis vitę confortent, quantum ad supernę patrię desiderium accendant, nec dubito quin eadem sponsa in ortum sanctarum scripturarum sui sponsi quandoque fuerit introducta, vbi proculdubio lignum vitę vitem veram inuenit, cuius alacriter fructum apprehendit voluens in mente sua & reuoluens & intuens diligenter, ac perspicaciter qualem ex ardore dilecti sui, imo ex ipso dilecto fuerit fructum consecuta: sensitque infallibiliter, quantum amoris ei debeat, quantum ad omnia pericula sustinenda merito debeat confortari gustato spiritu fructuosissimo, quem ex arbore tam dilecta suscepit. Optat ergo sibi sæpius ad memoriam reuocari hos flores & hunc fructum: quia & illis fulciri, ne cadat: & his stipari, ne aliquo modo moueatur, exorat: sciens nimirum quid virium habeant & illorum odor & huius sapor. Quod autem addit, Quia amore langueo, quid est, nisi quod sponsa desiderio supernę patriæ accensa dilationem diuturnam non patitur? Vnde in eodem, Filię Hierusalem nunciate dilecto, quia amore langueo. Quis est amor iste tam validus & languorem inducens: Nunquid nõ est amor, de quo scriptum est: Fortis est vt mors dilectio? Qualis est ista fortitudo, quæ infirmitatem inducit? Respondeant illi qui in libro experientiæ huius quæstionis solutionem perlegerunt. Experientiæ dixi. Et quare non sapientiæ quæ à sapore dicta est? Qui ergo in libro sapientiæ legerunt, id est qui saporem internum experti sunt, dicant & doceant nos: quis sit iste amor, qui cum sit fortis vt mors, facit amantes languere vsque ad mortem: quia in morte huius corporis & non ante sanantur. Possent quidem medio tempore dum in vita hac mortali siue in hac morte vitali degunt, dilecti ac desiderabilis floribus & fructibus consolari, at non satiari, donec veniat dies quem cum propheta desiderant dicentes, Satiabor cum apparuerit gloria tua. Et in alio loco, Adimplebis me iucunditate cum vultu tuo: delectationes in dextera tua vsque in finem. De qua dextera alias legitur. Lęua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Et vide quàm bene ista authoritas cum superioribus concordat: vt lęua dilecti appelletur recordatio illius charitatis, qua nulla maior est quàm ea qua posuit animam suam pro amicis suis. In dextera vero beatam dei visionem, quam promisit amicis suis & gaudium de præsentia diuinę maiestatis. Merito illa dei & deifica visio, illa diuinæ præsentiæ inæstimabilis dilectio in dextera deputatur, de qua delectabiliter canitur: Delectationes in dextera tua vsque in finem. Merito in læua memorialis illa & semper memoranda dilectio collocatur: vt donec transeat iniquitas super eam, sponsa requiescat & recumbat. Merito ergo lęua sponsi sub capite sponsę super quam videlicet caput suum inclinata sustentet, id est venientis suæ intentione incuruetur, ne inclinetur ad carnalia & secularia desideria, quia corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Idem ergo per flores & fructum nostræ vitis & per læuam ipsius sponsi figuratur: languoris autem sanatio per dexteram eius. Per hos ergo flores & fructum vitis nostræ non petunt se fulciri, nec aliena dilectione gloriantur se sustentari, qui spem & fiduciam suam non in rebus caducis posuerunt: sed illa tantum anima quæ modo pro amore & desiderio dilecti corporalibus & mundanis curis languet, imo & moritur, cui & dicitur. Quæ est ista quæ ascendit de deserto deliciis affluens, innixa super dilectum suum? De deserto quippe huius mundi ascendit, quæ cor suum cum corde dilecti in ea charitate connexuit, quærens ea quæ sursum sunt, non quæ super terram. Vnde deliciis virtutum affluit tanquam vnguento delibuta diuersorum aromatum, quæ de dilecti paradiso collegit, sequens eum qui pro ea passus suum ipsi reliquit exemplum. Vnde & bene dicitur, Innixa super dilectum suum, non super hominem: quia maledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum, nec super aliquas res terrenas quæ omnia reputauit quasi stercora, vt Christum lucrifaceret. Talis ergo anima quæ nunc floribus & fructu vitis veræ sponsi sui fulcitur, quæ modo præamore illius languet vsque ad mortẽ dicens cum Iob, Desperaui, nequaq; iã vltra viuam, talis inq̃ post hæc spõsi dulcissima

A ma dextera ineffabiliter amplexari, & fructu æternæ iucunditatis satiari merebitur, languore non solum sanato, sed & aucto. Sanabitur enim lãguor intolerabilis desiderij in perfruitione iucundissima dilecti desiderati, non tamen auferetur, imò augebitur idem desiderium: sed tunc non erit languor, sed depulso fastidij cum desiderans plenissime satiabitur desiderato, & satiatus discet in satietate desiderare mutua & interminabili & inexplicabili generatione, desiderio generante satietatem & satietate desiderium pariente. sed iam reuertamur ad vuam. Est tertium granum in botro redemptionis nostræ dominica resurrectio quæ quantum habuit habeatq; dulcedinis, quis explicet? Ponat aliquis tamen si quis potest, in corde suo magnitudinem ineffabilem illius beatissimæ & tristissimæ passionis: videat quanto desperationis mœrore illa dilectorum passi Iesu corda percussa fuerunt, videat illarum fidelium mulierum lamentationes quæ dulcissimum Iesum ad passionis locum euntem cum sibi crucem baiularet & cum dulcissimam animam expiraret, non deseruerunt. Videat præcipuè illam tunc spectantem mulierculam, nunc vero mundi dominam, matrem domini, quam acutus doloris gladius animam eius pertransierit. Videat totius mundi machinam fabricatori suo compatientem tetra caligine inuolutam. Videat inquam hæc & tantæ turbationi serenitatem tertię diei, & insperatam lætitiam lætissimę resurrectionis, annectat recogitetque propensius cũ quanta exultatione susceperint dominum à mortuis resurgentem, quem cum ingenti tristitia viderant morientem. Vide, cum quanta iucunditate recompensauerit in resurrectione discipulos suam tristitiam illam & sanctissimam extremæ comestionis suæ cœnam in qua dixit, Non bibam amodo de generatione vitis, donec bibam illam vobiscum nouam. Ecce iam nunc resurrexit in gloria vitis vera: comeditque & bibit cum eisdem discipulis cũ gaudio maximo proculdubio, seque dubitantibus aliquibus videndum pariter & tangendum exhibuit. Nec putet quisquam, quod resurrexerit ad gaudium solis discipulis, imò & resurrexit nobis & toti mundo beatificans omnes, qui quanuis non videant, credunt tamen ipsum passum fuisse propter delicta nostra, & resurrexisse propter iustificationem nostram: quibus docemur, quoniam si socij fuerimus passionis, erimus & resurrectionis: & vt non dubitemus mortalia corpora nostra resurrectionis gloria sublimanda, cum caput nostrum morte turpissima condemnatum resurrexisse credamus. Nam sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur. Primitiæ enim dormientium Christus: deinde hi qui sunt Christi, in aduentu eius qui ad exemplum Christi resurgentis ad gloriam vltra non morituri resurgent. Est & ascensio granum in botro redemptionis per passionem facte, dulce quidem granum plurimum in se continens dulcedinis, faciens gaudium cœlis & terris. Quis enim dubitet gaudium magnum factum discipulis: cum eum vt hominem viderent cœlestia penetrantem? Stabant animis simul & cordibus in cœlum erectis, animi sui gaudium non capientes: sed in voce iubilationis eunti domino gratulantes. Exul tauit proculdubio & cœlum, omnes videlicet angelorũ chori purpurato suo domino nostræ carnis trabea occurrentes & summa cum laude summum suscipientes victorem. Quod si in vnius iusti siue martyris animę aduentu omnis angelorum exultat chorus, quantum putas, in singularis sui imperatoris aduentu omnium ordinum spiritus exultasse? Humano igitur intellectu ad huius laudis & gaudij magnitudinem succumbente, gaudeamus & nos dulcedinem huius grani recolendam admirando, diligendo sugamus, exultantes in spiritu sancto pro eo quòd carnis nostræ portio in dulcissimo domino in summo trinitatis throno excellentissime sit collocata intendentes animos nostros quantum possumus, post ipsum & in ipsum, ipsi in humilitatis spiritu supplicantes, quatinus nos post se trahere dignetur, vt in odore vnguentorum ipsius currentes in illa cellaria, in illam supremam apothecam aromatum, in illa interiora sancta sanctorum mereamur introduci, quo ipse Christus caput nostrum præcessit. Quintum botri nostri granum missio spiritus sancti est. Quis vinum iucundissimum huius grani valeat explicare? Vinum inquam & si magis placet, mustum. Mox enim accepto ab Apostolis & aliis qui cum eis erant expectantibus, spiritu sancto inebriati sunt: eructauerunt verbum bonum, loquebantur variis linguis magnalia dei. Antè timore absconditi, nunc cucurrerunt foras: non iam timuerunt aquam populi frementis charitatis igne succensi. Tunc pro certo experientes verum esse, quòd scriptum est: Aquæ multę non potuerunt extinguere charitatem, & flumina non obruerunt illam. Irruerunt enim in eos flumina potestatum, fluxerunt aquæ populosæ multitudinis: flauerunt venti ac procellæ comminationem verborum, & ignis charitatis non est extinctus: imo etiam auctus est. Ibant enim Apostoli gaudentes à conspectu consilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Christi contumeliam pati. Est autem auctus ignis charitatis, pluribus per eorum prædicationem accensis, & eadem quà ipsi ardebant, iucunditate succensis. Sed quid aiebant Iudæi omnium bonorum increduli? Musto, inquiunt, pleni sunt: mentientes & ignorantes verum dixerunt. Musto quippe illo nobilissimo charitatis dei, imo charitate deo repleti erant, inflammante ad amorem, & confortante ipsos contra timorem. Vnde sicut mustum non patitur se contineri à vase, nisi foramen habeat, vnde prorumpat: sic ab istorum corde per ora eorum se mustum spiritus sancti manifestauit loquentia magnalia dei, cum mirabili eloquentia. Non enim impedit, sed expedit linguam hausti musti huius: vt illud poeticum verum inueniatur, Fœcundi calices, quem non fecere disertum? Fœcundus vero calix domini & præclarus inebriauerat eos: quia sicut ait Apostolus: Charitas dei diffusa erat in cordibus eorum. Sed videntur verbis nostris verba Petri contraria, qui hausto nouo musti audax factus iam non solum non timuit verba mulieris cuiusquam, vt antè: sed nec verba principum. Hic ergo obiiciens se in medium dixit discipulos ebrios non à vino: sed audiamus verba ipsius optime distincta. Non enim, inquit, sicut vos æstimatis, hi ebrij sunt. Non enim musto terreno ebrij sunt, sicut vos putatis, sed cœlesti spiritu. Hauriamus igitur & nos charissimi de vino iucundissimo grani huius. Quod si vel in quo hauriamus scilicet vas intellectus nõ habemus, curramus cum plena fiducia ad singularem nostrum ac prouidum conditorem, cuius figmentum sumus, oremusq; vt vas formet in animа nostra huius dulcissimi musti capax: vt nostro consolatore spiritu gratiæ septiformis accepto multiformes tentatoris aduersarij nostri laqueos euadamus, & pedes affectuum nostrorum in compedes sapientiæ iniiciamus, vt cum ipsa sapientia colligati vinculis charitatis indesinenter & indefesse curramus post illam, donec ad saporis ipsius plenitudinem attingamus, vbi iam non per speculum & in ænigmate, sed facie ad faciem regem nostrum in decore videamus, & sicut sumus cogniti cognoscamus. Hic enim aduertendum puto, quod vitis nostrę fructus & comeditur & bibitur. Masticatur enim vua, bibitur vero vinum: quod in vino continetur & in vtroq; vsu iucunditas est, sed in vino & iucunditas & vtilitas prolixior est, quod ad botri huius de quo locuti sumus fruitionem mihi pertinere videtur. In præsenti enim vita hunc botrum masticamus, cum suauitatem, iucunditatem, & vtilitatem nostræ redemptionis dentibus intellectus nostri discutimus cum resurrectionis potentiam, ascensionis gloriam, & aduentus spiritus sancti vtilitatem in cordis nostri consideratione versamus tanquam vuas in ore, fitque de his nonnunquam aliqua lætitia cordi nostro. Erit autẽ Christus postquam cessauerit tempus, id est mutabilitas temporum, quando hæc iam non comedemus, sed bibemus, inæstimabilem de his perpetuam lætitiam consecuti. In comedendo enim aliquis labor est: quod vero bibitur, sine labore recipitur. Vnde per comestionem delectatio quæcũque, vel qualiscunque, vel quantacũque quæ sine corpore non percipitur: sed semper aggrauat animam. Per potum vero sine labore acceptum illius loci & temporis gaudia significantur, vbi & quando iam non erit luctus, neque clamor, sed nec vllus dolor, quoniam hęc omnia transierunt. Et ipse ab æterno stabilis, qui pro nobis ne velut vmbra transiremus, transiens factus fuit, ministrabit nobis, ibi etiam tunc iam non cum labore & timore & impedimento cor-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gporis mortis huius comedemus, sed cum magna iucunditate bibemus vinũ redemptionis nostræ, & secũdũ naturã nobile vinũ. quantò plus biberimus licet saturemur, tãto plus sitiemus admirantes & laudãtes sine termino & sine intermissione bonitatem admirabilem redemptoris nostri, quam in fructum redemptionis nostræ circa nos voluit exhibere. Et vide, si non ista differentia cibi & potus nobis in verbis sponsi in cantico amoris commendatur cum ait: Comedite amici & bibite & inebriamini charissimi. Prænonet enim comedere quod vtique ad præsentem vitam pertinet, in qua sicut diximus cõtemplatio labori actionis admixta est. In futura vero vita, quæ omni actione caret gaudio tanquam poculo perfruemur. Bibemus enim & inebriabimur ab vbertate domus dei, & torrente voluptatis eius potabimur iam nos tunc esse regis & sponsi nostri charissimos liquido cognoscentes, cum aqua omnis laboris & actionis terrenæ in vinum diuinę contemplationis commutabitur, implebunturque omnes hydriæ vsque ad summum. Omnes enim implebuntur in bonis domus domini: cum ille desiderabiles nuptiæ sponsi, id est, Christi, & sponsæ, id est, vniuersalis ecclesiæ celebrabuntur. Bibeturq; in summa lętitia cordis omniũ clamantium domino & dicentium. Tu bonum vinum seruasti vsque adhuc. Nos autem dicimus hanc lętitiam per cibum significari, cum scriptum sit: vt edatis & bibatis super mensam meam in regno meo, licet expositio præcedentis authoritatis etiam in hac possit locum obtinere. Si vero asserat aliquis indignum fore, vt tanta vitis tantum laborata & laborans vnum tantum botrum produxerit, potest si vult ea quæ nos grana appellamus, botros appellare, & singulis aliquam granorum multitudinem adiungere. Verũtamen non irrationabiliter in præsenti botros vitis innumeros inueniemus, si omnes ecclesias, omnia monasteria, omnes congregationes quæ in vniuersa ecclesia sunt, volumus intueri. Hos enim botros quis produxit, nisi vitis nostra? Nam & Christus & ecclesia vitis vna sunt: sicut vnum corpus singulæ congregationes, singuli botri, grana vero singularitatem exprimunt personarum, & nõ inconuenienter, vt mihi videtur. Nam per exteriorem folliculum grani siue vuæ corpus exprimitur, per nucleos ossa, per liquorem anima figuratur vel sanguis qui est sedes animæ. In morte hominis anima à corpore tanq̃ vinum de acino exprimitur: & si dignũ fuerit, in regale defertur cellariũ para dísi cœlestis, vt gaudiũ fiat regi cœlesti & conuiuis suis beatis qui ad nuptias agni vocati sunt & peruenerunt. Bibit enim & ipse sponsus vinum proprium de vite sua & vinea sua ecclesia scilicet, cuius & ipse caput est. Bibet & ipse sanguinem vuarum meracissimum scilicet animas sanctorum expressas, & separatis ab acinis in torculari crucis, in labore & siti, in frigore & nuditate, in vigiliis multis, & aliis exercitiis spiritualibus. Bibet has, id est sibi delectabiliter incorporabit faciens vt vnus spiritus secum effectu cum ipso & in ipso à cunctis de cætero laboribus requiescant. Timeant & caueant sibi illa putrida grana, fratres falsos peruersos Christianos dico, qui in se vinum non continent sed venenum, qui in torculari crucis premi nolunt, & in labore hominum non sunt. Caueant inquam, dum tempus est, ne porcis, id est, diabolis deuorandi proiiciantur: quia in cellaria regia non nisi per torcular crucis iter est. Restabit nobis dicere de secundis floribus vitis nostræ, & de fructibus illorum secundum quod scriptum est: Et refloruit caro mea, quod de resurrectione dici nullus est qui ambigat: cuius fructus erit gloria resurrectionis secundæ, sed nos magis legentem volentes scientem relinquere, quàm fastidientem, hic huic sermoni terminum imponimus parati emendare, demere, & mutare sicubi contra fidem & contra sacras scripturas aliquid diximus, in omnibus gratias humiliter agentes ei qui gratuita gratia sua nos edocuit, qui aperit os mutorum & linguas infantium disertas facit, nomini cuius nouum principium opusculi huius finemq́ue consecramus optimo & dulcissimo Iesu. Amen.

Explicit tractatus de passione domini super Ego *sum uitis uera, editus à beato Bernardo.*

B. PATRIS B. PRIMI QVONDAM ABBATIS CLAREVALLENSIS

cœnobij rhythmica oratio ad unum quodlibet membrorum Christi patientis, & à cruce pendentis.

Ad pedes.

SAlue mundi salutare,
Salue, salue Iesu chare,
Cruci tuæ me aptare
Vellem vere, tu scis quare,
Da mihi tui copiam.
Acsi præsens sis, accedo,
Imò te præsentem credo:
O quàm nudum hic te cerno,
Ecce tibi me prosterno,
Sis facilis ad veniam.
Clauos pedum, plagas duras,
Et tam graues impressuras,
Circumplector cum affectu,
Tuo pauens in aspectu,
Tuorum memor vulnerum.
Grates tantæ charitati,
Nos agamus vulnerati,
O amator peccatorum,
Reparator confractorum:
O dulcis pater pauperum.
Quicquid est in me confractum,
Dissipatum aut distractum,
Dulcis Iesu totum sana,
Tu restaura, tu complana
Tam pio medicamine.
Te in tua cruce quæro,
Prout queo corde mero,
Me sanabis hic vt spero,
Sana me & saluus ero,
In tuo lauans sanguine.
Plagas tuas rubicundas,
Et fixuras tam profundas,
Cordi meo fac inscribi,
Vt configar totus tibi,
Te modis amans omnibus.
Dulcis Iesu pie deus,
Ad te clamo licet reus,
Præbe mihi te benignum,
Ne repellas me indignum
De tuis sanctis pedibus.
Coram cruce procumbentem,
Hosq́; pedes complectentem,
Iesu bone non me spernas,
Sed de cruce sancta cernas
Compassionis gratia.
In hac cruce stans directe,
Vide me ô mi dilecte,
Ad te totum me conuerte,
Esto sanus dic aperte,
Dimitto tibi omnia.

Ad genua.

SAlue Iesu rex sanctorum,
Spes votiua peccatorum,
Crucis ligno tanquam reus,
Pendens homo, verus deus,
Caducis nutans genibus.
O quàm pauper, ô quàm nudus.
Qualis es in cruce ludus,
Derisorum iocus factus,
Sponte tamen, non coactus,
Attritus membris omnibus.
Sanguis tuus abundanter
Fusus, fluit incessanter:
Totus lotus in cruore,
Stas in maximo dolore,
Præcinctus vili tegmine.
O Maiestas infinita,
O egestas inaudita,
Quis pro tanta charitate
Quærit te in veritate,
Dans sanguinem pro sanguine?
Quid sum tibi responsurus,
Actu vilis, corde durus?
Quid rependam amatori,
Qui elegit pro me mori,
Ne dupla morte morerer?
Amor tuus amor fortis,
Quem non vincunt iura mortis.
O quàm pia me sub cura
Tua foues in pressura,
Ne morsu mortis vulnerer.
Ecce tuo præ amore,
Te complector cum rubore:
Me coapto diligenter,
Tu scis causam euidenter,
Sed suffer & dissimula.
Hoc quod ago non te grauet,
Sed me sanet & me lauet,
Inquinatum & ægrotum,

Sanguis

Sanguis fluens hic per totum,
Vt non supersit macula.
In hac cruce te cruentum,
Te contemptum & distentum,
Vt requiram, me impelle.
Et hoc imple meum velle,
Facturus quod desidero.
Vt te quæram mente pura,
Sit hæc mea prima cura,
Non est labor, nec grauabor,
Sed sanabor & mundabor,
Cum te complexus fuero.

Ad manus.

SAlue Iesu pastor bone,
Fatigatus in agone,
Qui per lignum es distractus,
Et ad lignum es compactus,
Expansis sanctis manibus.
Manus sanctæ vos auete,
Rosis nouis adimpletæ,
Hos ad ramos dure iunctæ,
Et crudeli ferro punctæ,
Tot guttis decurrentibus.
Ecce fluit circunquaque
Manu tua de vtraque,
Sanguis tuus copiose
Rubicundus instar rosæ,
Magnæ salutis precium.
Manus clauis perforatas,
Et cruore purpuratas,
Corde premo præ amore,
Sitibundo bibens ore
Cruoris stillicidium.
O quàm large te exponis,
Promptus malis atque bonis:
Trahis pigros, pios vocas,
Et in tuis vlnis locas,
Paratus gratis omnibus.
Ecce tibi me præsento
Vulnerato & cruento:
Semper ægris misereris,
De me ergo ne graueris,
Qui præsto es amantibus.
In hac cruce sic extensus,
In te meos trahe sensus,
Meum posse, velle, scire,
Cruci tuæ fac seruire,
Me tuis apta brachiis.
In tam lata charitate
Trahe me in veritate,
Propter crucem tuam almam,
Trahe me ad crucis palmam
Dans finem meis vitiis.
Manus sanctæ vos amplector,
Et gemendo condelector.
Grates ago plagis tantis,
Clauis duris, guttis sanctis,
Dans lachrymas cum osculis.
In cruore tuo lotum
Me commendo tibi totum.
Tuæ sanctæ manus istæ
Me defendant Iesu Christe,
Extremis in periculis.

Ad latus.

SAlue Iesu summe bonus,
Ad parcendum nimis pronus:
Membra tua macilenta,
Quàm acerbe sunt distenta,
In ramo crucis torrida.
Salue latus saluatoris,
In quo latet mel dulcoris,
In quo patet vis amoris,
Ex quo scatet fons cruoris,
Qui corda lauat sordida.
Ecce tibi appropinquo,
Parce Iesu si delinquo.
Verecunda quidem fronte,
Ad te tamen veni sponte,
Scrutari tua vulnera.
Salue mitis apertura.
De qua manat vena pura,
Porta patens & profunda,
Super rosam rubicunda,
Medela salutifera.
Odor tuus super vinum,
Virus pellens serpentinum.
Potus tuus, potus vitæ
Qui sititis, huc venite.
Te dulce vulnus aperi.
Plaga rubens aperire,
Fac cor meum te sentire,
Sine me in te transire,
Vellem totus introire,
Pulsanti pande pauperi.
Ore meo te contingo,
Et ardenter ad me stringo,
In te meum cor intingo,
Et feruenti corde lingo,
Me totum in te traiice.
O quàm dulcis sapor iste,
Qui te gustat Iesu Christe,
Tuo victus à dulcore,
Mori posset præ amore,
Te vnum amans vince.
In hac fossa me reconde,
Infer meum cor profunde,
Vbi latens incalescat,
Et in pace conquiescat,
Nec prorsus quenquam timeat.
Hora mortis meus flatus
Intret Iesu tuum latus,
Hinc expirans in te vadat,
Ne hunc leo trux inuadat,
Sed apud te permaneat.

Ad pectus.

SAlue salus mea deus,
Iesu dulcis amor meus,
Salue pectus reuerendum,
Cum tremore contingendum,
Amoris domicilium.
Aue thronus Trinitatis,
Arca latæ charitatis,
Firmamentum infirmatis,
Pax & pausa fatigatis,
Humilium triclinium.
Salue Iesu reuerende,
Digne semper inquirende,
Me præsentem hic attende,
Accedentem me succende,
Præcordiali gratia.
Pectus mihi confer mundum,
Ardens, pium, gemebundum,
Voluntatem abnegatam,
Tibi semper conformatam,
Iuncta virtutum copia.
Iesu dulcis pastor pie,
Fili dei & Mariæ,
Largo fonte tui cordis,
Fœditatem meæ sordis,
Benigne pater dilue.
Aue splendor & figura,
Summi dei genitura,
De thesauris tuis plenis,
Desolatis & egenis
Munus clementer profluc.
Dulcis Iesu Christi pectus,
Tuo fiam dono rectus,
Absolutus à peccatis,
Ardens igne charitatis,
Vt semper te recogitem.
Tu abyssus es sophiæ,
Angelorum harmoniæ
Te collaudant: ex te fluxit:
Quod Ioannes cubans suxit:
In te fac vt inhabitem.
Aue fons benignitatis,
Plenitudo deitatis
Corporalis in te manet:
Vanitatem in me sanet,
Quod tu confers, consilium.
Aue verum templum dei,
Precor miserere mei:
Tu totius arca boni,
Fac electis me apponi,
Vas diues, deus omnium.

Ad cor.

SVmmi regis cor aueto,
Te saluto corde læto,
Te complecti me delectat,
Et hoc meum cor affectat,
Vt ad te loquar animes.
Quo amore vincebaris,
Quàm immitis, q̃ auara,
Quæ per cellam introiuit,
In qua mundi vita viuit,
Te mordens cor dulcissimum.
Propter mortem quam tulisti,
Quando pro me defecisti
Cordis mei cor dilectum,
In te meum fer affectum,
Hoc est quod opto plurimum.
O cor dulce prædilectum,
Munda cor meum illectum,
Et in vanis induratum,
Pium fac & timoratum,
Repulso retro frigore.
Per medullam cordis mei
Peccatoris atque rei,
Tuus amor transferatur,
Quo cor totum rapiatur,
Languens amoris vulnere.
Dilatare, aperire,
Tanquam rosa fragrans mire,
Cordi meo te coniunge,
Vnge illud & compunge.
Qui amat te, quid patitur?
Quidnam agat nescit vere,
Nec se valet cohibere,
Nullum modum dat amori,
Multa morte vellet mori,
Amore quisquis vincitur.
Viua cordis voce clamo,
Dulce cor, te nanque amo:
Ad cor meum inclinare,
Vt se possit applicare

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deuoto tibi pectore,
Tuo viuat in amore,
Ne dormitet in torpore,
Ad te oret,ad te ploret,
Te adoret,te honoret,
Te fruens omni tempore.
Rosa cordis aperire,
Cuius odor fragrat mire,
Te dignare dilatare,
Fac cor meum anhelare
Flamma desiderij.
Da cor cordi sociari,
Tecum Iesu vulnerari,
Nam cor cordi similatur,
Si cor meum perforatur
Sagittis improperij.
Infer tuum intra sinum
Cor vt tibi sit vicinum,
In dolore gaudioso,
Cum deformi specioso,
Quod vix seipsum capiat.
Hic repauset,hic moretur,
Ecce iam post te mouetur.
Te ardenter vult sitire,
Iesu noli contraire,
Vt bene de te sentiat.

Ad faciem.

SAlue caput cruentatum,
Totum spinis coronatum,
Conquassatum,vulneratum,
Arundine sic verberatum,
Facie sputis illita.
Salue cuius dulcis vultus,
Immutatus & incultus,
Immutauit suum florem,
Totus versus in pallorem,
Quem cœli tremit curia.
Omnis vigor atque viror
Hinc recessit,non admiror,
Mors aparet in aspectu,
Totus pendens in defectu,
Attritus ægra macie.
Sic affectus sic despectus,
Propter me sic interfectus.
Peccatori tam indigno,
Cum amoris interfigno
Appare clara facie.
In hac tua passione,
Me agnosce pastor bone,
Cuius sumpsi mel ex ore,
Haustum lactis cum dulcore,
Præ omnibus deliciis.
Non me reum asperneris,
Nec indignum dedigneris,
Morte tibi iam vicina,
Tuum caput hic inclina,
In meis pausa brachiis.
Tuæ sanctæ passioni
Me gauderem interponi,
In hac cruce tecum mori:
Præsta crucis amatori,
Sub cruce tua moriar.
Morti tuæ tam amaræ
Grates ago Iesu chare,
Qui es clemens pie deus,
Fac quod petit tuus reus,
Vt absque te non finiar.
Dum me mori est necesse,
Noli mihi tunc deesse,
In tremenda mortis hora
Veni Iesu absque mora,
Tuere me & libera.
Cum me iubes emigrare,
Iesu chare tunc appare:
O amator amplectende,
Temetipsum tunc ostende
In cruce salutifera.

IVBILVS SANCTI BERnardi abbatis in commemorationem dominicæ passionis,qui & rhythmica constat modulatione.

IEsu dulcis memoria
Dans vera cordi gaudia:
Sed super mel & omnia
Eius dulcis præsentia.
Nil canitur suauius,
Nil auditur iucundius,
Nil cogitatur dulcius,
Quàm Iesus dei filius.
Iesu spes pœnitentibus
Quàm pius es petentibus,
Quàm bonus te quærentibus
Sed quid inuenientibus?
Iesu dulcedo cordium,
Fons viuus,lumen mentium
Excedens omne gaudium
Et omne desiderium.
Nec lingua valet dicere,
Nec litera exprimere:
Expertus potest credere,
Quid sit Iesum diligere.
Iesum quæram in lectulo,
Clauso cordis cubiculo:
Priuatim & in publico
Quæram amore sedulo.
Cum Maria diluculo
Iesum quæram in tumulo,
Clamore cordis querulo,
Mente quæram,non oculo.
Tumbam perfundam fletibus,
Locum replens gemitibus:
Iesu prouoluar pedibus,
Strictis hærens amplexibus.
Iesu rex admirabilis
Et triumphator nobilis,
Dulcedo ineffabilis,
Totus desiderabilis.
Mane nobiscum domine,
Et nos illustra lumine,
Pulsa mentis caligine,
Mundum replens dulcedine.
Quando cor nostrum visitas,
Tunc lucet ei veritas,
Mundi vilescit vanitas,
Et intus feruet charitas.
Amor Iesu dulcissimus,
Et verè suauissimus
Plus milies gratissimus,
Quàm dicere sufficimus
Hoc probat eius passio,
Hoc sanguinis effusio:
Per quam nobis redemptio
Datur,& dei visio.
Iesum omnes agnoscite,
Amorem eius poscite,
Iesum ardenter quærite,
Quærendo inardescite.
Sic amantem diligite,
Amoris vicem reddite,
In hunc odorem currite,
Et vota votis reddite.
Iesus author clementiæ,
Totius spes lætitiæ,
Dulcoris fons & gratiæ,
Veræ cordis deliciæ.
Iesu mi bone sentiam
Amoris tui copiam,
Da mihi per præsentiam
Tuam videre gloriam.
Quum dignè loqui nequeam
De te,tamen ne fileam:
Amor facit,vt audeam,
Cùm de te solum gaudeam.
Tua Iesu dilectio,
Grata mentis refectio,
Replens sine fastidio,
Dans famem desiderio.
Qui te gustant,esuriunt:
Qui bibunt,adhuc sitiunt:
Desiderare nesciunt
Nisi Iesum,quem diligunt.
Quem tuus amor ebriat,
Nouit,quid Iesus sapiat
Quàm fœlix est,quem satiat?
Non est vltrà,quod cupiat.
Iesu,decus angelicum,
In aure,dulce canticum:
In ore,mel mirificum
In corde nectar cœlicum
Desidero te milies
Mi Iesu,quando venies?
Me lætum quando facies?
Me de te quando saties?
Amor tuus continuus
Mihi languor assiduus,
Mihi mellifluus fructus
Est & vitæ perpetuus
Iesu,summa benignitas,
Mihi cordis iucunditas,
Incomprehensa bonitas,
Tua me stringat charitas.
Bonum mihi diligere
Iesum,nil vltra quærere,
Mihi prorsus deficere,
Vt illi queam viuere.
O Iesu mi dulcissime,
Spes suspirantis animæ,
Te quærunt piæ lachrymæ,
Te clamor mentis intimæ.
Quocunque loco fuero,
Mecum Iesum desidero
Quàm lætus,cum inuenero:
Quam fœlix,cùm tenuero.
Tunc amplexus,tunc oscula
Quæ vincunt mellis pocula:
Tunc fœlix Christi copula,
Sed in his parua morula.
Iam quod quæsiui,video:
Quod concupiui,teneo:
Amore Iesu langueo,
Et corde totus ardeo.
Iesus quum sic diligitur,
Hic amor non extinguitur:
Non tepescit,nec moritur,
Plus crescit,& accenditur.
Hic amor ardet iugiter,
Dulcescit mirabiliter,
Sapit delectabiliter,
Delectat & fœliciter.
Hic amor missus cœlitus
Hæret mihi medullitus,
Mentem incendit penitus,

Hoc delectatur spiritus.
O beatum incendium,
Et ardens desiderium:
O dulce refrigerium,
Amare dei filium
Iesu,flos matris virginis,
Amor nostræ dulcedinis,
Tibi laus, honor numinis,
Regnum beatitudinis.
Veni,veni rex optime,
Pater immensæ gloriæ:
Affulge menti clariùs.
Iam expectatus sæpius.
Iesu sole serenior,
Et balsamo suauior,
Omni dulcore dulcior,
Cæteris amabilior.
Cuius gustus sic afficit,
Cuius odor sic reficit,
In quo mens mea deficit,
Solus amanti sufficit.
Tu mentis delectatio,
Amoris consummatio,
Tu mea gloriatio,
Iesu mundi saluatio.
Mi dilecte reuertere,
Consors paternæ dexteræ:
Hostem victi prosperè,
Iam cœli regno fruere.
Sequar te quocunque ieris:
Mihi tolli non poteris,
Quum meum cor abstuleris
Iesu laus nostri generis.
Cœli ciues occurrite,
Portas vestras attollite:
Triumphatori dicite,
Aue Iesu rex inclyte.
Rex virtutum,rex gloriæ,
Rex insignis victoriæ,
Iesu largitor veniæ,
Honor cœlestis patriæ.
Tu fons misericordiæ,
Tu veræ lumen patriæ
Pelle nubem tristitiæ
Dans nobis lucem gloriæ.
Te cœli chorus prædicat,
Et tuas laudes replicat:
Iesus orbem lætificat,
Et nos deo pacificat.
Iesus in pace imperat,
Quæ omnem sensum superat:
Hanc mea mens desiderat,
Et ea frui properat.
Iesus ad patrem rediit,
Cœleste regnum subiit:
Cor meum à me transiit,
Post Iesum simul abiit.
Quem prosequamur laudibus,
Votis, hymnis, & precibus:
Vt nos donet cœlestibus
Secum perfrui sedibus. Amen.

EIVSDEM SANCTI PAtris Bernardi rhythmica oratio ad dominum Iesum Christum eiusq; matrem intemeratam virginem.

SVmme summi tu patris vnice,
Mundi faber & rector fabricæ
Pietatis respectu deicæ
Peccatores afflictos respice
Pie pater.
Summa summi tu mater filij
Clauem nostri tenens auxilij
Foue tui lacte consilij
Peregrinos huius exilij
Pia mater.
Consolentur ô bone domine
Respirantes in tuo nomine,
Qui pro mundi tollendo crimine
Dignatus es nasci de virgine
Matris pater.
Consolentur ô bona domina
Sitientes tua solamina,
De qua sola fœlice fœmina
Prædicantur hæc duo nomina
Virgo mater.
O figura patris substantiæ
Tu es splendor paternæ gloriæ,
Tues verum lumen iustitiæ
De quo manat totius gratiæ
Plenitudo.
O regina regni Dauidici
Tu es virga floris dominici,
Tu es arca panis angelici
De quo nostra meretur refici
Solitudo.
Virtus patris & sapientia
Suauiter disponens omnia
Tu & pater vna substantia,
Aequus honor,eadem gloria
Est vtrique.
Stella maris,regina seculi
Tu es mater illius paruuli,
Quem adorant fideles populi
Semper omnes & semper singuli
Et vbique.
O sanctorum sancte mirabilis
Toti mundo desiderabilis
Homo potens & deus humilis
Non est tibi,nec erit similis
Deus meus.
O sanctarum sancta dulcissima,
Sola tanto partu dignissima,
Vt de tua carne mundissima
Nasceretur maiestas maxima,
Homo deus.
Iesu Christe,fons indeficiens,
Fons humana corda reficiens,
Te suspiro te solum sitiens,
Solus eris mihi sufficiens
Fili dei.
Mater Christi,decus virgineum,
Thronum sedens super æthereum
Nomen tuum sapore melleum
Liquefacit affectum ferreum
Cordis mei.
Summum bonũ plenum dulcedine,
Verum lumen de vero lumine
Solo cuius audito nomine
Satiatur mira pinguedine
Cor iustorum.
Summi boni reclinatorium,
Dulcis vini dulce cellarium,
Quod edulcans dulcedo dulcium
Prælegit sibi in proprium
Rex cœlorum.
Patrum pater præcelse cæteris,
Reparator humani generis,
O qui carnem pro nobis miseris
Mulieris de carne pauperis
Assumpsisti.
Matrum mater & virgo virginum,
Apotheca salutis hominum
O quæ munda de carne dominum
Sine carnis mistura seminum
Concepisti.
Audi precor,ô qui das gratiam,
Peccatoris huius miseriam:
Et per tuam misericordiam
Peccatorum meorum veniam
Mihi dona.
Audi precor,ô plena gratia
Peccatoris huius suspiria
Et pro tua misericordia
Deo meo me reconcilia
Mater bona.
Tibi pater fac beneplacitum
Peccatoris istius gemitum:
Solue mei reatus debitum,
Quia malum prætendo meritum,
Et prętendi.
Tibi mater fac acceptabilem
Peccatoris hanc vocem flebilem:
Redde mihi deum placabilem,
Ne se prętet inexorabilem,
Quem offendi.
O intactę fili puerperæ
Audi planctus animę miserę,
Quę peccati iacens in puluere
Vt iumentum se computrescere
Lamentatur.
O intacta virgo puerpera,
Ad te clamat mens mea misera,
Quę nephanda semper ad scelera
Ab ætate nunc vsque tenera
Effrenatur.
Pie pater errantem corrige,
Piam manum labenti porrige:
Iam de luto me fecis erige,
Et in viam tuorum dirige
Mandatorum.
Pia mater errantem visita,
Pio corde de me recogita,
Coram Iesu benigno clamita,
Vt meorum remittat debita
Peccatorum.
Esto nobis pater propitius,
Quorum frater es atque socius:
Te laudamus,te benedicimus,
Adoramus atque diligimus
Mente tota.
Esto nobis mater propicia,
Quorum soror es atque socia
In tuarum laudum præconia
Corda nostra fac voluntaria
Ac deuota.
Benedicte creator omnium
Benedicas mentes fidelium
Nomen tuum benedicentium
Mortis tuæ per beneficium,
Quos saluasti.
Benedicta in mulieribus
Benedic te benedicentibus:
Benedictis tuis vberibus,
Qui dat escam esurientibus,
Hunc lactasti.
Laus & honor sit dei filio
Salus, virtus & benedictio:
Benedicta sit incarnatio,
Mors illius & resurrectio
In æternum.
Benedictus sit pater luminum,
Benedicta sit virgo virginum:
Benedicat cor meum dominum,
Sitiatq; fontem dulcedinum
Sempiternum. Amen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G PROSA RHYTHMICA MODULATIONE EXCURRENS IN LAUDEM DOMINICÆ NATIVITATIS, AUTHORE B. BERNARDO ABBATE PRIMO CLAREVALLEN. CŒNOBIJ.

Lætabundus
Exultet fidelis chorus.
Halleluia.
Regem regum
Intactæ profudit torus
Res miranda.
Angelus consilij
Natus est de virgine
Sol de stella.

Sol occasum nesciens,
Stella semper rutilans,
Semper clara.
Sicut sidus radium:
Profert virgo filium
Pari forma.
Neque sidus radio:
Neque mater filio
Fit corrupta.
Cedrus alta Libani
Conformatur Hyssopo,
Valle nostra.
Verbum ens altissimi
Corporari passum est,
Carne sumpta.

Esaias cecinit,
Synagoga meminit
Nunq̃ tamen definit
Esse cæca.
Si non suis vatibus,
Credat vel gentilibus,
Sibyllinis versibus
Hæc prædicta.
Infœlix propera,
Crede vel vetera
Cur damnaberis gens misera?
Quem docet litera,
Natum considera:
Ipsum en genuit puerpera. Amen.

FINIS.

CONFESSIONIS PRIVATAE FORMVLA, QVAE B. BERNARDO ASCRIBITVR & VERÈ DIGNA BERNARDO.

IN vnione acerbissimi doloris tui, qui causam doloris mei assumpsisti, & emendationem pro peccatis meis suscepisti domine Iesu Christe, cum vniuersitate dolentium, verè pœnitentiũ, & te in veritate quærentium, confiteor tibi omnia peccata mea, mala commissa, & bona omissa, vel non purè aut negligenter facta: sicut in ea melius nosti in numero, pondere & mensura: & dies perditos vitæ meæ, in quibus te offendi, & laudè tuam minui, & à te summo bono cecidi, & proximum in casu traxi. Suscipe ergo domine de mea misera vita residuum annorum meorum: pro his verò quos male viuendo perdidi, quibus perdite vixi, cor cõtritum & humiliatum deus ne despicias. Dies mei declinauerunt, & perierunt sine fructu. Impossibile est vt eos reuocem: sed placeat tibi, vt recogitẽ illos in amaritudine animæ meæ. Domine, abyssus profundissimus miseriæ meæ: abyssum inuocat altissimæ misericordiæ tuæ. Ne contineas in ira miserationes tuas, & fontẽ inexhaustum misericordiæ tuæ circa me exsiccari permittas, propter peccata mea, qui misereris omnium, & nihil odisti eorũ quæ fecisti, dissimulans peccata hominum propter pœnitentiam. Tuum est domine, remittere peccata, miserere mei, dum tempus est gratiæ & miserationis, & dum tẽpus est emendationis, da mereri gloriam benedictionis: ne in die consummationis, me feriat verbum maledictionis. Fac me quæso domine assueta mala relinquere & quæ tibi placent, peragere: & studium quod huc vsq; in peccatis exercui, te adiuuante deinceps in tua voluntate da vt exerceam: vt vbi abundauit delictũ, tua gratia reabundet. Rogo te propter temetipsum, & per amorem piissimæ matris tuæ gloriosæ virginis Mariæ, & per intercessionem omnium sanctorum tuorum atque electarum tuarũ, ignosce omnibus peccatis, negligẽtiis & ignorãtiis meis, & ne perdas me cũ omnibus iniquitatib⁹ meis, neq; in finẽ irat⁹ reserues mala mea. Recordare dñe Iesu, quia tuũ nõ est perdere quidquã eorũ, quæ pater tuus dedit tibi, quin tibi propriũ est misereri semper & parcere, neminẽ perdere, sed saluare. Nã pater tuus misit te in mundũ, non vt iudices mundũ, sed vt vitã habeamus per te vt sis ꝓpitiatio nostra, & aduocatus noster, non contra nos. Quod enim debuimus, tu soluisti: quod peccauimus, tu luisti: quod neglexim⁹, tu supplesti. Proficiat ergo nunc domine & in extremis meis plenaria, imò superflua satisfactio amarissima mors tua & precium inæstimabile fusi sanguinis tui, commemoratio satisfactionis tuæ, venerabile mysterium corporis & sanguinis tui quod tibi quotidie offertur in ecclesia, pro salute fidelium seruorum tuorum: in qua es tu ipse sacerdos & sacrificium, ille qui offert pariter & cui offertur, & hoc ipsum quod offertur, ad promerendam in præsenti gratiam, quam nõ mereor: ad obtinendam in futurum requiem & gloriam, quam tua amarissima mors impetrauit. Imperfectum meum domine Iesu oculi tui viderunt, sed tu pie misericors & præstabilis super malitia, ne quæso imputes mihi ad æternum supplicium, qui omnia ad summũ & perfectum bonum optime, perfectissimè & sapientissimè præordinasti, & ne permittas me deleri de libro vitæ, sed offer mihi portionem quæ me contingit in subsidium tuæ videlicet preciosæ passionis, pro qua voluisti hominẽ habere tibi cohæredẽ in terra viuentiũ. Te igitur domine moneat & inclinet ad misericordiã humanæ fragilitatis cõsideratio, qui nosti quę sit hominis substãtia: & quod non vanè constitueris hominem super terram, & conserua me opus tuæ pietatis, ne incassum circa ipsum laborasse videaris, néve infructuosa sit in me immaculati cruoris tui effusio. Tu qui es purificationem faciens peccatorum, præsta, vt emundatis per te peccatorum sordibus, illustratus q; mẽtis acie cognoscam te, teque agnoscens in directione iugiter ad te tendam, vt fœlici tandem exitu ad te merear peruenire Iesu Christe deus meus & dominus meus. Qui cum patre & spiritu sancto viuit, &c.

TABVLA HVIVS OPERIS.

DE fide. Sermo.I.
De spe. Sermo.II.
De gratia. Sermo.III.
De timore Dei. Sermo.IIII.
De charitate. V.
De primordiis conuersionis. VI.
De conuersione. VII.
De contemptu mundi. VIII.
De habitu. IX.
De compunctione cordis. X.
De tristitia. XI.
De dilectione Dei. XII.
De dilectione proximi. XIII.
De compassione. XIIII.
De misericordia. XV.
De exemplis sanctorum. XVI.
De contentione. XVII.
De disciplina. XVIII.
De obedientia. XIX.
De perseuerantia. XX.
De virginitate. XXI.
De continentia. XXII.
De fornicatione. XXIII.
De abstinentia. XXIIII.
De ebrietate. XXV.
De peccato. XXVI.
De confessione peccatorum & pœnitentia. XXVII.
De communione. XXVIII.
De cogitatione. XXIX.
De silentio XXX.
De mendacio. XXXI.
De periurio. XXXII.
De detractione. XXXIII.
De inuidia. XXXIIII.
De ira. XXXV.
De odio. XXXVI.
De superbia. XXXVII.
De iactantia. XXXVIII.
De humilitate. XXXIX.
De patientia. XL.
De concordia. XLI.
De tolerantia. XLII.
De infirmitate. XLIII.
De auaritia. XLIIII.
De cupiditate. XLV.
De paupertate. XLVI.
De murmuratione. XLVII.
De proprio. XLVIII.
De oratione. XLIX.
De lectione. L.
De operatione. LI.
De psalmis & hymnis. LII.
De actiua & contemplatiua vita. LIII.
De curiositate. LIIII.
De vigilantia. LV.
De prudentia. LVI.
Vt laicæ mulieres vitentur. LVII.
Vt virgo non diligat societatem virorum. LVIII.
Vt virgo fugiat societatem iuuenum. LIX.
Vt virgo non coniungatur malis hominibus. LX.
Vt virgo non suscipiat dona vel literas in occulto. LXI.
Vt virgo cũ deuotione reddat quod Deo promisit. LXII.
Vt virgo semper consideret illud propter quod venit ad monasterium. LXIII.
Vt virgo non quærat placere hominibus de pulchritudine sui vultus. LXIIII.
Vt virgo non rideat immoderate. LXV.
Vt virgo non desideret ciuitates videre. LXVI.
De tentatione. LXVII.
De somniis. LXVIII.
De breuitate vitæ. LXIX.
De morte. LXX.
De iudicio. LXXI.
De oratione. LXXII.
De obsecratione. LXXIII.

Finis tabulæ.

Diui Bernardi

DOCTORIS CLARISSIMI & abbatis Clarauallẽsis, Ad sororem suã, Modus bene viuendi: in quo continetur omnium virtutum summa ad Christianam religionem necessaria.

Prologus.

CHarissima mihi in Christo, soror, diu est q; rogasti, vt verba sanctæ admonitionis scriberem tibi. Sed cum scriptũ sit, Superbia est quemq̃ velle docere meliorem se: indignum me ad hoc op⁹ conspexi: & ideo qđ rogasti, aliquãdo facere distuli. Sed quia iterum iterũq; rogasti, rursus ad memoriã reduxi sententiam domini dicentis: Quicunq; angariauerit te mille passus: vade cum eo duo milia: Omniq̃ petenti te, tribue: vndique coactus: tandẽ charitate compulsus, tuisq; orationibus adiutus sub mensa patrum micas collegi. Et si non vt debui, tamen vt potui: quas in hoc libro tuæ sanctitati repræsento. Nũc ergo charissima soror hunc librum accipe, & eum ante oculos tuos quasi speculum prępone: eumq̃ omni hora velut speculum contemplare. Præcepta nanq; dei specula sunt, in quibus semper animæ inspiciunt, & in quibus cognoscunt maculas, si quæ sunt fœditatis: quia nemo mundus à delicto: & in quibus emendant vicia cogitationum suarum: & relucentes vultus quasi ex reddita imagine componunt: quia dũ præceptis dominicis toto animo intendũt, in eis ꝓculdubio quid in se cœlesti sponso placeat, vel quid displiceat cognoscunt. Nunc igitur librum soror venerabilis libẽter perlege, iterũ iterumq̃ relege: & in eo cognosces qualiter deũ proximũq̃ diligas: quomodo cuncta terrena & trãsitoria despicias: quemadmodum ęterna ac cœlestia concupiscas: qualiter pro Christo aduersa huius mundi patienter sustineas: & prospera ac blandimenta contemnas, quemadmodum in infirmitatibus tuis deo gratias reddas, vel agas, & in sanitate non superbias: quomodo in prosperitate non eleueris, nec in aduersitate frangaris. Soror mihi in Christo dilecta, librum istum tua prudentia studiose percurrat: & peccata mea assidue lugeat. Et qui non sum dignus impetrare indulgentiam: saltem tuis orationibus possim consequi peccatorũ meorum veniã. Omnipotens deus te custodiat, & ab omni malo defendat: & cum omnibus tecum deo pariter seruiẽtibus ad vitam perducat æternam venerabilis soror. Amen.

Explicit prologus.

Incipit primus sermo de fide.

DOminus dicit in euangelio. Omnia possibilia sunt credenti. Nemo potest venire ad æternam beatitudinem nisi per fidem. Ille vero est beatus qui recte credit, & recte credendo bene viuit, & bene viuendo fidem rectã custodit. Vnde beatus Isidorus. Sine fide nemo potest placere deo. Fides nequaquam vi extorquetur: sed exemplis atque ratione suadetur. Quibus autẽ violenter exigitur perseuerare in ea, nequaquam possunt: exemplo nouellæ arboris, cuius si quis cacumen violẽter represserit, denuo dum laxatur in id quod prius fuerat confestim reuertitur. Fides sine operibus mortua est. Et frustra ibidem sola fide blãditur qui bonis operibus non ornatur. Qui crucẽ portat debet mundo mori. Nam crucem ferre semetipsum est mortificare. Crucem ferre & non mori, simulator hypocritarum est. Qui non dubitauerit in corde suo, sed crediderit: quodcunque petierit fiet sibi. Qui credit in filiũ dei, habet vitã æternam. Qui autẽ non credit, non videbit vitam, sed ira dei manet super illum. Iacobus. Sicut corpus sine anima mortuũ est, ita fides sine operib⁹ mortua est. Soror charissima magna est fides, sed nihil valet sine charitate. legitur soror, venerabilis, serua in te rectam fidem, tene sinceram fidem, custodi inteme ratam fidem. Maneat in te recta fides. Sit in te incorruptę confessionis fides. Nihil temere de Christo loquaris. Nihil de deo prauum vel impium sentias. Nihil peruerse sentiẽdo nec dilectionem eius offendas. Esto in fide iusta. Habeto in fide recta conuersationem sanctam: deum quem inuocas fide, non deneges opere. Malum mixtum bonis contaminat plurima. Vnum malum multa bona perdit. Non delinquas in opere quæ perfecta es in fide. Male viuendo non polluas fidem. Integritatem fidei prauis moribus non corrumpas. Non admisceas vitrum virtutibus: non adiungas malum bonis. Soror amabilis deus te incolumem custodiat. Amen.

De spe. Sermo.II.

DOminus dicit in euangelio. Nolite desperare, sed habete fidem dei in vobis. Spes quæ videtur non est spes. Nam quod videt quis quid sperat? Si autẽ quod non videmus speramus, per patientiam expectamus. Vnde Salomon ait. Expectatio iustorum lætitia: spes autem impiorũ peribit. Ergo soror charissima & tu expecta dominum & custodi viam eius, & exaltabit te vt hæreditate capias regnum dei. Expecta dominum charissima & recede à malo

Universidad de Deusto
Biblioteca

G malo, & exaltabit te in die visitationis, id est in die mortis tuæ, siue in die iudicij. Qui male agere non cessant, inuanum misericordiam dei expectant: quam recte expectarent, si à malo recederent. Vnde beatus Isidorus: Timere debemus ne per spem quam deus promittit nobis perseueranter peccemus. Nec rursus quia iuste peccata distringit, de dei misericordia desperemus: sed quod est melius, vtrũque periculum fugiamus: vt à malo declinemus, & de pietate dei venia speremus. Omnis quippe iustus spe & formidine nititur, quia nũc spes ad gaudium erigit: nunc ad formidinem terror gehennę reducit. Qui enim de peccati venia desperat: plus se de desperatione quàm de peccato damnat. Igitur soror dilecta, spes tua sit in Iesu Christo sponso tuo firma: quia sperantes in domino misericordia circundabit. Spera firmiter in domino, & fac bonitatem: inhabita terram, & in cœlesti regno pasceris in diuitiis eius. Soror venerabilis depone iniustitiam, & spera in dei misericordia: aufer à te iniquitatem, & spera in salutem. Emenda teipsam, & spera in dei clementiam. Expelle à te prauitatem, & spera indulgentiam: corrige vitam tuam, & spera vitam æternam. Ad quam te perducere dignetur ille qui te elegit ante secula. Amen.

De gratia dei. *Sermo.* III.

H PAulus apostolus dicit. Vbi abundauit peccatum superabũdauit & gratia: vt sicut regnauit peccatum in morte, ita & gratia regnet per indulgentiam in vitam æternam. Stipendia enim peccati mors, gratia autem dei vita æterna. Vnicuique autem vestrum data est gratia secundum mensurã donationis Christi. Soror charissima, sicut beatus ait Isidorus. Profectus hominis donum dei est. Ergo si dono dei proficimus, necesse est vt de bonis operibus non nosmetipsos, sed deum laudemus. Nec à se potest quisquã corrigi nisi à deo. Homo nihil boni habet propriũ, cuius via non est eius, testante propheta qui ait: Scio domine, quia non est hominis vita eius, nec viri est: vt ambulet & dirigat gressus suos. Cumque aliquod donum percipit, non plus quærat quàm cum accepit: ne dum alterius membri officium surripere tentat, id quod meruit perdat. Cõturbat enim ordinem corporis totum, qui non suo contentus officio surripit alienum. In diuisione donorum diuersa dei dona percipiunt. Nec vni homini conceduntur omnia dona, sed vt sit præ humilitatis studio vt alter habeat, vt admiretur in altero. Nam quod in Ezech. Animalium alę alterę ad alterã percutiuntur: virtutes designantur sanctorum mutuo sese affectu prouocantium alternoque sese exemplo erudientium. ho
I nesta virgo nolo etiam te lateat quod sine gratia dei peruenire, comitante, & cooperante nihil boni possumus facere. Gratia dei nos præuenit, nec bonum velimus, concomitatur nos: vt bonum incipiamus, cooperatur nobiscum, nec bonum perficiamus. Ergo à deo datur nobis bonum velle incipere & perficere: igitur à deo dantur nobis virtutes. Vitia vero & peccata oriuntur ex nobis. Charitas pudicitia & honestas à deo dantur nobis. Superbia vero, auaritia cupiditas sunt ex nobis. Sine deo nihil boni possumus facere: per gratiam dei multa bona possumus operari. Sine gratia dei ad bene operandum, tardi, pigri & tepidi existimus. Sed per gratiam dei in bonis operibus grati, & solliciti & deuoti sumus, Sine deo ad peccandum statim parati sumus, sed per gratiam dei à peccato liberamur. Sine deo terrena & trãsitoria plusquã oportet diligimus. Sed per gratiã dei cuncta quæ in hoc mũdo sunt despicimus: & cœlestia desideramus. propter peccatũ primi hominis de paradiso electi sumus, sed per gratiã dei ad paradisum nos peruenire credimus: per peccatum primi hominis in infernũ descendimus, sed per gratiã dei nos cõfidimus ascendere in cœlum. Nam & quod potẽtes sumus, quod diuites, quòd sapiẽtes existimus, non nisi per gratiã dei sumus. Interea volo te scire reuerendissima soror, quòd omnia bona quæ in hoc seculo habemus, per gratiã dei habem⁹. Omnia enim mala eueniũt nobis ꝓpter peccata nostra: deus per suam sanctam misericordiam & gratiam det nobis bona. Sed propter peccata nostra accidunt nobis mala, per gratiam dei tribuuntur nobis prospera. Sed propter iniquitates nostras adueniunt nobis aduersa: per gratiam dei dantur nobis necessaria, & propter vitia nostra accidunt nobis contraria. K Igitur ô sponsa Christi, necesse est nobis vt semper ad memoriam reducamus cum gratiarũ actione benemerita dei, vnde ecclesia in Canticis de Christo sponso suo loquatur, dicens: Memores vberum tuorũ super vinũ. recti diligunt te. Ac si diceret, Memores gratiæ tuæ & misericordiæ tuę atque beneficiorum tuorum diligunt te. Hoc est, illi te diligunt qui recti sunt corde. Illi recti corde sunt, qui de iustitia aut sanctita te nihil suis meritis attribuunt. Sed omnia tuæ gratiæ dono asscribunt. Memores gratiæ tuæ qui saluati sunt, diligunt te. Honesta virgo semper memor esto, quia quicquid boni in te est, per gratiam dei est. Audi Paulum Apostolum de se dicentem: Gratia dei sum id quod sum. Sic & tu charissima gratia dei es quicquid es. Nam & qui seculum contẽpsisti, & quòd domum patris tui reliquisti, & quòd ancilla dei esse voluisti, & quòd in monasterio seruire deo decreuisti, & quòd inter ancillas dei vẽuere nunc deuouisti, omnia bona hæc per gratiam dei peruenerunt tibi. Nam & quòd virgo es, & ꝙ prudens & sapiens eris, non pẽte sed per gratiam dei es. Interrogatio, Dic mihi quæso frater mi, quid est ꝙ in sacra scriptura legitur, quia nemo sanctus, nemo bonus: nemo iustus, nisi solus deus? Responsio: Soror dilecta, sicut dicitur, ita est vere solus deus, est bonus & sanctus atque iustus: quia per se est bonus. Homines vero sunt boni nõ per se, sed per deum, & ideo solus deus est bonus: quia per se est bonus. Homines L vero sunt boni, iusti & sancti, non per se, sed per gratiam dei. Quod bene in canticis Canticorum sponsus ecclesiæ scilicet Christus designat, dicens: Ego flos campi & lilium conuallium: quia odorem virtutis meæ per vniuersum mundum diffundo. Ego inquit, sum flos cãpi, & lilium cõuallium, id est ego sum sanctitas, bonitas & iustitia eorum qui cũ humilitate in me cõfidunt: quia nullus eorũ poterit esse sanctus nec bonus sine me. Sicut dixi in Euangelio, quia sine me nihil potestis facere. Ego sum flos campi, & lilium cõualliũ. Sicut enim cãpus floribus adornatur & vernat, ita totus mũdus fide Christi & notitia decoratur. Ego flos campi & lilium conuallium, quia illis hominibus amplius meam gratiam dono, qui nõ in sua bonitate nec in suis meritis cõfidunt, sed in me. Soror venerabilis, ideo te moneo, vt nihil tuis meritis attribuas, nihil de te præsumas. In virtute tua nihil ponas, in viribus tuis non cõfidas, in tua audacia fiduciam nõ habeas. Omnia diuino dono & diuinæ gratiæ ascribe. In omnibus operibus tuis deo gratias refer. In omnibus actionibus tuis deo gratias redde. In omni conuersatione tua deo gratias repende. Confidentia tua semper sit in Christo, qui te creauit ex nihilo.

De timore dei, *Sermo quartus.*

SOror charissima audi quæ dico, audi quæ moneo: auscultа quæ loquor: Deum time super omnia, & M mandata eius semper obserua, quia ecce oculi domini super timentes eum, & in eis qui sperãt super misericordia eius. Et Salomon: Time dominum, & recede à malo. Qui timet dominum nihil negligit. Etiam quidam sapiens ait: Timor domini gloria & gloriatio, & lætitia, & corona exultationis. Timor domini ditabit cor: & dabit gaudium & lętitiam in longitudine dierum. Nam qui sine timore est, non poterit iustificari. Timor domini est sapiẽtia & disciplina: non sis mẽdulus in timore dei, & ne accesseris ad illũ duplici corde. Timentes dominum sustinete eius misericordiam, & non deflectatis ab illo, ne cadatis. Qui timetis dominum credite in illum, vt in oblectatione veniat vobis misericordia. Qui timetis dominum credite in illum, & non euacuabitur merces vestra. Qui timetis dominum diligite illum, & illuminabuntur corda vestra. Qui timent dominũ, non erunt increduli verbo eius: & qui diligunt illum, conseruabũt vias illius. Qui timent dominum, inquirunt quæ beneplacita sunt illi, & qui diligunt illum replebuntur lege eius. Qui timent dominũ, probabunt corda sua, & in cõspectu illius sanctificabunt animas suas. Qui timent dominum, custodiunt mandata eius, & patientiam habebũt vsque ad inspectionẽ ipsius. Oculi domini super timentes se, & ipse cognoscit omnia opera eorũ. Consummatio timoris dei est sapientia. Timenti dominum nõ occurrũt mala, sed in tentatione deus liberabit illum

à malo.

A à malo. Spiritus timentium deum requiretur, & in respectione illius benedicetur. Timor domini est sicut paradisus: benedictio & omnis gloria operiet illum. Beatus vir, cui donatum est timorem domini habere. Timor domini est initiũ dilectionis eius. O soror dilecta, nulla res nos sic ab omni peccato custodit immunes, sicut timor inferni & amor dei. Deũ timere est nulla mala facere, & nulla bona quæ facienda sunt præterire. Timor domini, est fons sapientiæ. Timenti dominum bene erit in extremis: & in die mortis suæ benedicetur. Soror venerabilis, bonum est nobis timere deum, quia timor domini expellit peccatum. Timor domini, semper emendat. Timor domini, reprimit vitium. Timor domini, cautum facit hominem atque sollicitum. Vbi vero timor non est, ibi perditio est animæ. Vbi timor non est, ibi dissolutio vitæ est. Vbi timor non est, ibi est abundantia peccatorum. Igitur honesta virgo, timor, & spes, semper sint in corde tuo. Pariter sint in te, timor & fiducia. Spes & metus, pariter perseuerent in te. Sic spera in misericordia dei, vt timeas eius iusticiam. Sed tamen, soror mihi in Christo amabilis, volo te scire, quatuor esse timores: videlicet humanum, seruilem, initialem, & castum. Humanus timor est, vt ait Cassiodorus, quando timemus pati pericula carnis, vel perdere bona mundi, propter
B quod peccamus: hic mundanus timor, malus est: & in primo gradu cum mundo deseritur, quem dominus prohibet in euãgelio, dicens: Nolite timere eos qui occidunt corpus &c. Secundus timor, est seruilis: vt ait beatus Augustinus. Cum timore gehennæ homo recedit à peccato: & omnia bona quæ facit, non propter dilectionem dei, sed propter timorem inferni facit. Ille quasi seruus timet, qui bonum quod facit, nõ timore amittendi bonum quod non amat, sed timore patiendi malum, quod formidat facere. Ille non timet perdere amplexus pulcherrimi sponsi, sed timet ne mittatur in pœnas inferni. De hoc seruili timore ait Paulus: Non enim accepistis spiritum seruitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, id est spiritum filialem. Bonus est iste seruilis timor, & vtilis, licet insufficiens & imperfectus per quem crescit paulatim consuetudo iustitiæ. Cum incipit homo credere diem iudicij, incipit timere. Si cœpit credere, cœpit & timere: sed qui adhuc timet, non habet perfectam fiduciam in die iudicij. Nondum est in illo perfecta charitas, qui adhuc timet: quia si perfecta in illo esset charitas, non timeret. Perfecta charitas faceret in homine perfectam iustitiã, & homo non haberet, vnde timeret: sed haberet vnde desideraret, vt transeat iniquitas, & veniat regnum dei. Quid est perfecta charitas, nisi perfecta sanctitas? Ille habet in se perfectam charitatem, qui perfecte viuit. Qui perfecte viuit, nõ habet vnde in inferno dãnetur, sed vnde in cœlo coronetur. Qui perfectam habet in se charitatem, non timet in inferno puniri, sed sperat in cœlo cum deo gloriari. Vnde dicitur in Psalmo. Gloriabũtur in te omnes qui diligunt nomen tuum. Ergo timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem. Timor prius venit in corde hominis, vt præparetur locus charitati. Huic seruili timori succedit tertius timor, videlicet initialis, quando homo incipit facere bonum propter dilectionem dei, quod antea faciebat propter timorem inferni. De hoc initiali timore ait Dauid propheta in Psalmo: Initium sapientiæ, timor domini. Initialis timor est, quando homo incipit amare deum, quem ante timebat. Et sic excluditur à corde seruilis timor. Huic initiali timori succedit quartus timor, scilicet castus per quem timemus, ne spons⁹, scilicet Christus tardet, ne discedat à nobis: ne eum offendamus: ne in eum peccemus, & ne eum perdamus. Timor iste, scilicet castus de amore descendit. Timor iste, de amore nascitur. De hoc timore legitur in Psalmo. Timor domini sanctus permanet in seculũ seculi. In corde hominis prius venit timor. Et quare venit? vt locum charitati præparet. Cum autem charitas cœperit habitare in corde hominis: tãto magis timor decrescit. Quãto maior est charitas in corde hominis: tãto minor est ibi timor. Quare? quia charitas mittit eum foras. Audi soror dilecta, congruẽtem similitudinem. Sæpe videmus per setam introduci linum: quando aliquid suitur, prius intrat seta, & post setam intrat linum. Sic timor prius intrat in mẽte hominis, & post timorem, charitas ideo intrat
C

timor, vt introducat charitatem. Sed postquam intrat charitas, foras mittit timorem. Timor iste sanctus est, quia in mẽte D hominis generat sanctitatẽ. Timor iste sanctus est, qui introducit in mentem hominum perfectam charitatem. Perfecta etenim charitas, perfecta est sanctitas. Timor iste castus est, quia non recipit adulterum amorem, scilicet, quia deũ super omnia diligit, & nihil amori illius pręponit. Etiam timor iste dicitur filialis, quia non timet deũ quasi seruus crudelem dominum, sed quasi filius patrem dulcissimum. Hic timor ideo dicitur filialis, quia nõ timet quasi seruus, sed quasi filius. Sed quid est, quod ait Dauid ꝓpheta: Timor domini sanctus permanet in seculum seculi. cum Iohannes dicat, Perfecta charitas foras mittit timorẽ? Hoc est, quod superius diximus, quia ille habet castum & sanctum timorem qui deum non timet propter pœnas inferni, vel propter supplicia gehennę, sed cũ reuerentia & amore. Et hic timor, scilicet reuerentia dei permanet in seculum seculi. Ille vero qui deũ timet propter pœnas inferni, non habet in se timorem castum, sed seruilẽ: quia non habet perfectam charitatem. Si enim deum perfecte diligeret, perfectam in se iusticiam haberet, & deum nõ propter pœnas, sed cum reuerentia & timore timeret. Et ideo timor pœnæ non est in charitate, quia perfecta charitas eum foras mittit. Aliter timet seruus dominum, atque aliter timet filius patrem. Seruus timet dominum cum desperatione & odio: filius timet patrem cum reuerentia & amore. Nunc igitur, so- E ror reuerendissima, moneo te, vt timeas deum cum amore & reuerẽtia. Nolo enim, vt semper iaceas sub iugo timoris depressa, sed vt cõsurgas per dilectionem ad dominum patrem tuum, qui te creauit quasi filiam. Etiam te moneo, vt deũ caste diligas, & nihil amori eius præponas, sed pro amore eius, omnia quę in hoc mundo sunt despicias. Iterum admoneo te, atque rogo honestissima virgo, vt corrigas vitam tuam cum omni studio, ita vt sit sermo tuus pudicus, incessus honestus, vultus humilis, lingua affabilis, mens plena dilectione, manus plena operatione, iuuante domino: sine quo nihil boni poteris facere. Amãtissima mihi in Christo soror, si me quasi fratrem audieris, & deum in toto corde tuo timueris, multa bona non solum in hac vita, sed & in futura habebis. Amen.

De charitate. *Sermo.* V.

INtroduxit me rex in cellam vinariam, & ordinauit in me charitatem. Cella vinaria ecclesia est in qua est vinum euangelicæ prædicationis. In hanc ergo cellam amica sponsi, scilicet sancta anima introdu- F citur, atque in ea charitas ordinatur: quia non sunt æqualiter omnia diligenda, sed differenter. Non debemus æqualiter omnia diligere, sed alia minus, & alia magis. Nam scire quid facere debeamus, & nescire ordinem faciendi perfecta scientia non est. Si non diligimus ea quæ diligere debemus, vel si diligamus ea quæ diligere non debemus, ordinatam charitatem non habemus. Et si plus diligimus ea quæ minus diligere debemus, vel si minus diligimus ea quæ plus diligere debemus, ordinatam charitatem non tenemus. Hæc est ergo ordinata charitas, vt deum ante omnia, & super omnia diligamus. Debemus deum diligere ex toto corde, id est ex toto intellectu, & ex tota anima, & ex tota voluntate, & ex tota mente, & ex tota memoria: vt omnem intellectum & omnes cogitationes nostras, & omnem vitam nostram ad eum dirigamus à quo omnia bona habemus. Aut nulla pars vitæ nostræ ociosa relinquatur, sed quicquid in animum venerit, illuc dirigatur, vbi impetus dilectionis currit. Igitur soror charissima, dignissimum est, & valde nobis necessarium, vt deum in omnibus, & super omnia diligamus, qui est summum bonum. Summum ergo bonum diligere summa est beatitudo. Quanto quisque deum amplius dilexerit, tanto magis beatus erit. Qui deum diligit, bonus est. Si bonus est, ergo beatus. Vnde Salomon in canticis canticorum. Fortis est, vt mors dilectio. Verè dei dilectio fortis esse, vt mors dicitur, quia si mors violenter separat animam à corpore: ita dilectio dei violenter separat hominem à mundo & carnali amore. Verè dei dilectio fortis est, vt mors, quia dum per dilectionem dei à viciis mortificamur, quod mors agit in sensibus corporis: hoc agit dilectio dei in seculi cupiditatibus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G bus. Deus diligẽtibus est propter semetipsum, quia est summe bonus: & qui nos creauit ex nihilo. Charitas est dilectio qua diligitur deus propter se, & proximus propter deum. In primo loco diligitur deus, sicut iam dictum est in omnibus & super omnia. In secundo vero diligitur proximus in deo, hoc est in bono. Charitas habet duo mandata: vnum pertinens ad dilectionem dei, quod est maximum mandatum. Alterum vero pertinens ad dilectionem proximi, quod est simile huic. Sicut enim scriptum est. Diliges dominum deum tuum, & proximum tuum sicut teipsum. Ac si diceret. Ad hoc debes proximum tuum diligere, ad id quod diligis teipsum, scilicet vt bonus sit, & vt ad vitam æternam peruenire possit. De hac dilectione dei & proximi in canticis canticorum sponsus, scilicet Christus loquitur sponsæ, scilicet ecclesiæ animæ sanctæ dicens: Quàm pulchræ sunt mammæ tuæ soror mea sponsa, & odor vnguentorum tuorum super omnia aromata. Quid per mammas conuenientius in hoc loco, quàm ipsa dilectio dei & ꝓximi, de qua superius diximus intelligitur, per quas mammas mẽs sancta omnes sensus suos, per suam dilectionem nutrit cum deo suo charitatis coniunctione conglutinatur: & proximis suis quicquid boni potest largitur. Et odor vnguentorum tuorum super omnia aromata. Per vnguenta quippe ipsas virtutes, quæ ex charitate nascuntur intelligimus. Debemus proximos nostros in bono di
H ligere, quia qui in malo diligit proximum, non diligit proximum, sed odio habet. Qui non diligit fratrem suum quem videt, deum quem non videt, quomodo potest diligere? Nequaquam. Igitur diligamus nos adinuicem, quia charitas ex deo est. Et qui diligit fratrem suum, ex deo natus est, & videt deum. Qui diligit fratrem suum quem videt oculis corporis, videt oculis mentis in se manentem deum, scilicet charitatẽ, quia deus charitas est. Et qui non diligit fratrem suum quem videt oculis corporis, non videt oculis mentis in se manentem deum, scilicet charitatẽ: quia si in eo esset charitas, deus esset in eo, quia deus charitas est. Debemus etiam diligere propinquos nostros si boni sunt, & si deo seruiunt. Plus debemus diligere extraneos, qui nobis sunt coniuncti vinculo charitatis Christi, quàm propinquos qui deum non diligunt nec deo seruiunt. Quare? Quia sanctior est copula cordium, quàm corporum. Omnes fideles homines debemus diligere, sed cum omnibus prodesse non possumus. Illis maxime consulendum est, qui pro locorum & temporum, vel quarumlibet rerum opportunitatibus cõstrictius nobis quasi quadam sorte coniunguntur. Pari dilectione est optanda vita æterna omnibus hominibus. Omnes homines affectu charitatis debemus diligere, scilicet vt deo seruiant, & vt salui fiant. Sed per opera misericordiæ non debemus omnibus hominibus æqualiter impendere, sed aliis minus atque aliis magis. Soror
I dilecta, si veram & perfectã charitatem volumus custodire, ad æternam patriam deo adiuuãte possumus peruenire. Præterea debemus diligere inimicos nostros propter deum, sicut & ipse ait in euangelio. Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos: & orate pro persequẽtibus & calumniantibus vos, vt sitis filij patris vestri qui in cœlis est. Igitur venerabilis soror, necessaria est nobis charitas sine qua nullus potest placere deo. Deum non diligit qui hominem odit. Nec deum diligit qui dei præcepta contemnit. Charitas est radix omnium virtutum. Sine charitate enim quodcunque facimus nihil nobis prodest. Nostrum studium est vacuum, si non habemus charitatem, quia deus est. Ibi regnat carnalis cupiditas, vbi non est dei charitas. Tunc homo est perfectus, quando est charitate plenus. Sine amore charitatis quanuis quisque recte credat, ad beatitudinem peruenire non potest. Tanta est etiam virtus charitatis, quę si desit frustra habentur cæteræ virtutes. Si adsit recte habentur omnia. Qui deum non diligit, nec seipsum diligit. Nunc ergo moneo te honestissima virgo, vt per amorem coniungaris inuisibili sponso Iesu Christo: & vt ardeas eius desiderio. Nulla iam quæ in mundo sunt concupiscas. Longitudinem præsentis vitæ pœnam estimes, exire de seculo festines: nullam consolationem præsentis vitæ recipias, sed ad Christum quem diligis tota mente suspires, ferueas, anheles, anxieris, & ipsa salus tui corporis causa amoris Christi fiat tibi vilis: vulnere amoris trãsfigaris, ita vt recte valeas dicere. Vulnerata charitate ego K sum. Soror in Christo, dilecta mihi, audi verba Iesu Christi, sponsi tui. Qui diligit me, diligetur à patre meo: & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum. Dilige ergo eum charissima in hac vita, vt ipse te dignetur diligere cum patre in æterna beatitudine. Amen.

De primordiis conuersorum. *Sermo.* VI.

INchoantibus præmium promittitur, sed perseuerantibus datur sicut scriptum est. Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Tunc enim placet deo nostra conuersatio: quando bonum quod inchoamus vsque in finem produximus. Sicut enim scriptum est. Væ his qui sustinentiam perdiderunt, id est bonum opus non consummauerunt. Sunt multi homines qui ex sola mẽtis deuotione conuertuntur ad deum. Multi etiam coacti plagis conuertũtur ad deum, qui ex deuotione non conuertebãtur, sicut in psalmo legitur. In chamo & freno maxillas eorum constringe qui non approximãt ad te. Omnis conuersus à fletu incipiat peccatorum: & sic transeat ad desiderium cœlestium bonorum. Soror charissima, prius debemus mala quæ fecimus lachrymis lauare, vt tunc munda mẽtis acie ad quod quærimus contemplamur: vt dum antea à nobis plorando de tegitur caligo peccati mundatis cordis oculis albefacta in- L
spiciantur. Necesse est omni conuerso, vt post timorem consurgat ad deum per dilectionem, quasi filius ne semper sub timore iaceat sicut seruus. Nouiter conuersi blandis verbis sunt consolandi, ne si exasperari cœperint: territi ad priora peccata recurrant. Qui enim nouitium suauitate & dulcedine non docet, & castigat: plus nouit exasperare quàm corrigere. Prius corrigendus & castigandus est nouitius à prauo opere: deinde à cogitatione. Omnis noua conuersio, adhuc pristinæ vitæ habet permixtionem. Propterea nequaquam vlla virtus ad oculos hominum debet exire, donec vetus conuersatio funditus ab animo extirpetur. Tunc magis grauari se quisque impulsu viciorum cognoscit quando in seruitium dei accedit. Si populus Israel grauiori onere ab Aegyptiis premitur, cum per Moysem diuina cognitio aperitur. Vicia enim in hominem ante conuersionem, habent pacem, quando autem expelluntur grauius contra hominem insurgunt. Multi post conuersionem motum libidinis sustinent: quem tamen non ad damnationem tolerant, sed ad probationem sustinent: scilicet vt semper habeant hostem cui resistant pro excutienda inertia: dum tamen non consentiunt. Remissa cõuersio multos in pristinos errores deducit: ac viuẽdi corpore resoluit. Tepidus in conuersione ociosa verba, & vanas cogitationes noxias esse non conspicit, sed cum animus à cor
pore mentis euigilauerit: ea quæ leuia æstimabat: confestim M
quasi contraria & horrenda pertimescit. Fraus & desidia timenda sunt in omni opere dei. Fraudem deo facimus quãdo non deum, sed nosmetipsos de bono opere nostro laudamus. Desidiam facimus quando per torporem languidi, ea quæ dei sunt operamur. Omnis ars huius seculi strenuos habet amatores, & ad exequendum promptissimos. Quare? Quia præsentem habet remunerationem sui operis. Ars vero diuini timoris, multos habet sectatores, tepidos, languidos, pigritiæ inertia congelatos. Sed hoc proinde fit, quod merces laboris eorum, non in præsenti vita, sed in futura dabitur. Qui nouiter sunt conuersi ad deum, non debent in exterioribus curis prouehi. Nam si implicentur statim quasi arbuscula plantata: & nedum radice præfixa concutiuntur pariter, & arescunt, tamen valet conuersis pro animæ salute mutatio loci. Sæpe tamen dum mutatur locus, mutatur & mentis affectus. Congruum est enim inde etiam quisque corporaliter recedere, vbi se meminit viciis deseruisse. Soror venerabilis, audi quæ dico. Multi conuertuntur ad deum, non tam mente, quàm corpore: quod nos sine graui gemitu dicere non possumus: habitum religionis habent, sed mentem religiosam non habent. Multi habent religionis animum. Multi enim ad conuersionem veniunt, non tam propter animæ salutem, quàm propter corporis necessitatem, qui non deum colunt, sed ventrem suum de

quibus

A quibus apostolus ait: Quorum deus venter est. Non est intẽtio eorum vt digne deo seruiant, sed vt bene comedant & bibant, & vt bene vestiantur, & vt bene sit eis in hoc seculo. Et quia terrena diligunt, cœlestia perdunt. Et sic ait dominus in Euangelio: recipiunt suam mercedem in hoc seculo. Vnde soror dilecta, cauendum nobis est, ne transitoria & terrena plusquam oportet diligamus, ideo psalmista nos admonet, dicens: Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere. Terrena quidem nobis in vsu esse debent: cœlestia vero in desiderio. Terrena debemus expandere, cœlestia desiderare. Etenim quædam admirabilis & magna multitudo dulcedinis, quam abscondit deus his qui diligunt eum. De qua scriptum est: quia oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit deus diligentibus se. Vnde propheta: Satiabuntur, inquit, cum apparuerit gloria tua. Soror in Christo amabilis, ergo illa satietas sit nostra fœlicitas, Amen.

De conuersione. *Sermo* VII.

DOminus dicit in Euangelio: Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Sed quid est semetipsum abnegare, nisi voluptatibus propriis renunciare? Vt qui superbus erat sit humilis: & iracundus sit mansuetus: & qui luxuriosus, sit castus: & qui erat ebriosus, sit sobrius: & qui erat
B auarus, sit largus. Nam si ita quisque renunciet omnibus quæ possidet, & non renunciet suis prauis moribus, non est Christi discipulus. Qui renunciat suis rebus, sua abnegat. Qui non renunciat suis prauis moribus, semetipsum abnegat. Ea quæ amatores seculi diligunt, serui dei velut aduersa refugiunt. Serui dei plus gaudent aduersitatibus mundi, quàm prosperitatibus delectantur. Soror charissima, ea quę in hoc mundo sunt, seruis dei contraria sunt, vt dum ista aduersa sentiunt, ad cœleste regnum cum summo desiderio suspirẽt. Magna apud deum refulget gratia, quæ huic mundo contemptibilis est. Nam reuera necesse est vt quæ mundus odit, diligãtur à deo. Sancti viri peregrini sunt & hospites in hoc seculo, vnde reprehenditur Petrus, quòd tabernaculum in monte fieri voluerit: quia sanctis in hoc mundo tabernaculum non est, quibus in cœlo patria & domus est. Soror venerabilis cũcta temporalia quasi herbæ marcentes siccantur & transeũt, & ideo æternis rebus quæ nunquam arescunt, recte serui dei ista contemnunt & despiciunt, quia in eis nullam stabilitatem aspiciunt. Sancti viri qui perfectè seculum contemnũt, ita huic mundo moriuntur, vt soli deo viuere delectentur. Et quanto se à conuersione huius seculi subtrahunt, tanto magis oculis mentis præsentiam dei & angelicæ societatis frequentiam contemplantur: quamuis deus in medio hominum
C carnalium vitam electorum protegat, tamen valde rarum est vt homo inter seculi voluptates positus à peccatis sit alienus. Non erit semper securus, qui periculo fuerit proximus. Soror dilecta, bonum est vt homo sit corporaliter remotus à mundo, sed multo est melius vt sit voluntate elongatus à seculo. Ergo ille est perfectus qui mente & corpore à seculo est elongatus. Vnde beatus Iob: Onager cõtemnit ciuitatem. Et seruus dei contemnit secularium hominum societatem. Qui perfecte mundum dẽspiciunt, aduersa vitæ nostrę appetunt, & prospera contemnunt, & dum ab eis vita hæc contẽnitur, cœlestis inueniatur. Lõge quippe à deo est animus, cui hęc miserabilis vita dulcis est. Iste enim quid de cœlestibus concupiscat, vel quid de terrenis despiciat, ignorat. nam sicut scriptum est: Qui apponit scientiam, apponit dolorem. Quãto homo plus potest superna cognoscere qui concupiscat, tãto amplius dolere debet de terrenis & transitoriis rebus quibus inuoluitur. Serui dei qui parentum suorum vtilitatem procurant, à dei amore se separant. vnde spiritualis ita prodesse debet suis parentibus: vt dum illis gratiam carnis prestare studet, ipse à spirituali opere, vel proposito non declinet. Soror in Christo dilecta mihi, audi sententiã beati Isidori: Multi canonicorũ, monachorũ, sanctimonialium fœminarum pro amore suorum parẽtum inuoluũtur terrenis curis & phrenesibus & iurgiis, ac negotiis, & temporali salute suorũ parentũ perdunt animas suas: tamen ordinata discretio est, vt

quod extraneis misericorditer impenditur, parẽtibus nõ ne- D
getur. Dignum est, vt demus parẽtibus nostris, quod mediocriter damus extraneis. Parẽtibus enim carnaliter prestatur, quod extraneis pie impenditur. honesta soror, non debemus odio habere parentes nostros: sed impedimenta eorum qui nos à recto itinere deuiant. Per vaccas Philistæorũ quæ ducebant arcam domini ad terram Israel, intelligimus figurara eorum, qui propter deum dereliquerunt seculum. Nam Philistæi sicut iunxerunt vaccas plaustro, vitulosque eorum reduxerunt domi, & super plaustrum imposuerũt arcam testamenti domini: ita iugum Christi leue & suaue impositum est super ceruices seruorum dei. Et sicut vaccæ amore filiorum suorum mugiebant, & tamen non declinabant ad dexterã neque ad sinistram, sed recto tramite incedebant vsque Bethsemas, qui erat in introitu terrę Israel: ita serui dei recto tramite incedere debent, & pro amore parentum suorum, non debent ad dextram, neque ad sinistram declinare à bono opere vel proposito, sed recto itinere vsque ad Bethsemas, id est, vsque ad introitum cœlestis regni peruenire. Et sicut vaccæ pro filiis suis mugiendo pergebant: ita conuenit seruis dei, pro parentibus suis mugire, id est pro eis debent orare, vt bene sit eis: & vt à malo liberentur, atq; in bono confirmentur. Soror in Christo amabilis mihi, sicut superius dixi tibi: non debemus parentes nostros odio habere, sed diligere. Sed sicut ait beatus Augustinus: Si in via dei nobis fuerint contrarij, nec sepultura à nobis illis debetur. Tu charissima, egressa es cum Abraham de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui: & venisti in terram quam deus monstrauit tibi, id est in monasterium. Obsecro ergõ, vt perseueres in eo bene viuendo, quiescas in sinu eiusdem Abrahæ: hoc est in beata requie, vt post mortem tuam possis requiescere. Tu soror mihi in Christo dilecta, cum Loth egressa es de Sodoma, id est de seculari vita: ideo moneo te ne cũ vxore illius retro respicias: ne, quod absit, in exemplum peruersitatis omnibus hominibus sias. Sed rogo, vt cum Loth in monte, id est in monasterio saluam te facias, & aliis exemplum sanctitatis tribuas. Tu honesta virgo, egressa es cum Iosue de Aegypto: hoc est de seculo, & cum eo moreris in deserto, id est in monasterio, in quo deus manna pluat tibi: hoc est panem cœlestis verbi dat tibi. Ideo soror amantissima in Christo mihi, moneo te: vt perseueres in monasterio sicut cœpisti, & in eo vigilando, orando, psallendo, contra diabolum viriliter pugnando, ad postremum deuictis hostibus cunctis, atque omnibus seculi delectationibus superatis, cum eodem Iosue peruenire possis ad terram promissionis: hoc est ad beatitudinem vitæ cœlestis, atque ibi videre merearis faciem indefessi solis. Amen.

De contemptu mundi. *Sermo.* VIII. F

SOror charissima, audi dominum Iesum Christum dicentẽ in euãgelio: Omnis qui reliquerit domũ, aut patrẽ, aut matrem, aut fratres, aut sorores, aut filios, aut agros propter nomen meum, cẽtuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. vnde valde bonum est nobis omnia terrena propter nomẽ domini relinquere, vt ab eo possimus cœlestia accipere. Quicũque voluerit esse amicus huius seculi: inimicus dei erit. Igitur soror in Christo amabilis nõ diligamus mũdum, ne inimicum deum habeamus. Facile contemnit omnia qui se quotidie moriturum estimat, si quotidie mortem nostram ad memoriam reducimus. Libẽter omnia terrena despicimus. Si diem mortis nostræ in mẽte habemus: cito omnia quæ in hoc mũdo sunt respicimus. Interrogatio. O frater mi, libenter propter nomen domini omnia quę in hoc mundo sunt relinquerem, si aliquid haberem: sed quia non habeo aurum, neque argentum, neque diuitias huius mundi, nescio quid relinquam propter nomen domini. Responsio. O sponsa Christi, quàm multũ relinquis: si volun
tatem habendi dimittis. Multum dimittis, si desideriũ habendi postponis. Multum relinquis, si carnalia desideria deseris. Multum relinquis, si delectationem huius mundi propter deum despicis. Multum dimittis, si cupiditatibus & desideriis terrenis renuncias: & plus amat deus hominum animas, quàm diuitias terrenas. Deus plus diligit mentem mundam

& sanctam

Universidad de Deusto
Biblioteca

G & ſanctam quàm terrenam ſubſtantiam. Soror venerabilis, regnum dei tantum valet quantum habes. Deus à te non requirit quod tibi nō dedit. Ergo tu hoc da illi quod ille dedit tibi, ſcilicet mentem ſanctam, caſtam, mundam, pudicam, religioſam, timoratam ac bonis moribus ornatā. Igitur honeſta ſoror regnum dei, tantum valet quātum es tu. Trade teipſam Chriſto, & cōpara regnū eius ab illo. Nō turberis de precio. Preciū non te turbet. Nō tibi videatur difficile. Non ſit tibi graue, quoniam Ieſus Chriſtus rex cœlorum ſemetipſum dedit, vt te de poteſtate diaboli liberaret, & deo patri acquireret. Ergo libenter da teipſam illi qui te redemit de manu inimici. Integrā te da illi, quia ille vt te ſaluaret, integrū ſe tradidit. Dilecta mihi in Chriſto ſoror cōtemne terrenas diuitias, vt acquirere poſſis cœleſtes. Diuitiæ perducunt hominē vſque ad periculum corporis & animæ. Diuitiæ pertrahunt hominem vſque ad mortem. Multi propter opes periclitati ſunt, & multi propter diuitias in periculum deuenerūt. Multi exitiabiles fiunt diuitiæ. Opes multis hominibus generauerunt mortem. Nunquam habent requiem mētis, qui curis terrenis ſe implicant. Sollicitudines enim rerum mentē conturbant. Mens occupata in terrenis curis: ſemper eſt in angſtiis. Venerabilis ſponſa Chriſti, ſi ergo vis eſſe quieta, nihil ex his quæ in ſeculo ſunt quæras. Semper requiem mētis habebis, ſi te à mundi cura remoueris. Semper habebis pacem
H mētis, ſi te à ſtrepitu terrenarum actionum ſubtraxeris: quia diuitiæ nunquā ſine peccato acquiruntur. Nullus adminiſtrat res terrenas ſine peccato. Valde rarum eſt vt qui diuitias poſſident, ad requiem perueniāt. Qui curis terrenis ſe implicat: ab amore dei ſe ſeparat. Qui deſigitur in amore temporalium rerum, in deo nullatenus delectatur. Curæ temporaliū rerum ab intentione dei auertūt animum. Nemo poteſt ſimul amplecti gloriam dei & gloriā ſeculi. Nemo poteſt diligere ſimul Chriſtum & ſeculum. Difficile eſt ſimul ſeruire cœleſtibus curis & terrenis negociis. Difficile eſt deum ſimul & mundum diligere. Nemo poteſt ſimul perfecte deum & mundum diligere. Vterque autem ſimul æqualiter amari non poteſt. honeſta virgo audi quæ dico: quanuis homo in gloriam ſeculi fulgeat: quanuis purpura & auro veſtitus ſit: quanuis preciosis veſtimentis indutus ſit: quāuis ſecularibus veſtibus ornatus appareat: quāuis gemmis ac lapidibus decoratus reſplēdeat: quanuis precioſo habitu redimitus incedat: quāuis ſit multitudine ſeruorum circundatus: quanuis ſit excubantium armis protectus: quanuis ſit innumeris obſequentium cuneis conſtipatus: quanuis agminibus tutus, ſemper eſt in pœna: ſemper eſt in anguſtia: ſemper eſt in luctu: ſemper eſt in periculo: ſemper in ſericis ſtratibus manet: ſed turbatus in lectis aureis iacet, ſed infirmus in lectis argēteis cubat, ſed fragilis in pluma iacet: tamen fragilis & mortalis eſt. Soror
I amantiſſima in Chriſto mihi, ideo hęc dixi tibi: vt cognoſcas quàm vana eſt gloria huius mundi. Fœlicitas huius mūdi breuis eſt. Modica eſt huius ſeculi gloria. Caduca eſt & fragilis temporalis potentia. Igitur venerabilis virgo vt acquirere poſſis cœleſtes diuitias, contemne terrenas, libenter deſpice terrena vt poſſis peruenire ad cœleſtia bona. Reſpue tranſitoria, vt habere mereaſ æterna: da parua, vt à deo conſequaris magna. Fuge in terra ſocietatem hominum, vt in cœlo habeas ſocietatem angelorum: ad quem te perducere dignetur ille qui te redemit precioſo ſuo ſanguine. Amen.

De habitu. *Sermo.* IX.

DOminus noſter Ieſus Chriſtus dicit in euangelio: Ecce qui mollibus veſtiuntur, in domibus regum ſunt. Mollia dicuntur veſtimēta, quia mollē faciūt animum. Mollibus veſtimentis delectatur regis curia: aſperis vero & humilibus delectatur Chriſti eccleſia. Talia debent eſſe veſtimēta ſeruorum & ancillarum dei: in quibus nihil poſſit notari nouitatis, nihil vanitatis, nihil ſuperfluitatis, nihil quod pertineat ad ſuperbiam, & ad vanam gloriam. Vnde beatus Hieronymus. Non facit ornatum clericū tenera veſtis, ſed munditia mentis. Soror chariſſima ergo ornemus noſmetipſos ſpiritualibus ornamentis, ſcilicet charitate, humilitate, manſuetudine, obedientia & patientia. Hæc ſunt veſtimenta quibus placere poterimus Ieſu Chriſto cœleſti ſponſo. Chriſtus inuiſibilis ſponſus non requirit pulchri- K
tudinem foris, ſed intus, ſicut ſcriptum eſt in Pſal. Omnis gloria eius filiæ regis ab intus. Igitur ſoror in Chriſto amabilis diuitiæ tuæ boni mores: pulchritudo tua ſit bona vita: chariſſima opto, vt de te dicatur illud quod in canticis canticorum legitur. Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te. Et iterum, veni de libano coronaberis. Verè beata eſt illa anima quæ Ieſu Chriſto ſponſo cœleſti ſeruit ſine macula. Sic & tu ſoror venerabilis beata eris ſi Ieſu Chriſto ſpōſo tuo ſine macula ſeruieris. Stude, ergo placere Chriſto non precioſis veſtibus, ſed bonis moribus: nō pulchritudine carnis, ſed pulchritudine mentis. Stude placere illi: non in facie, ſed in corde. Veſtimenta tua & calciamenta nec nimium ſint precioſa, nec multum vilia: ſed ex moderato & competenti habitu. ſic enim ait beatus Auguſtinus de ſemetipſo: Fateor, de precioſa veſte erubeſco. Et iterum: Non decet hanc profeſſionem, non decet hanc admonitionem. Non decet hæc membra, non decet hos canos. Honeſta virgo, veſtis pura circundetur tibi nō ad pulchritudinem ſed propter corporis neceſſitatem. Vt dū precioſis veſtimentis veſtiris, cadas in turpitudinem animæ, quia quanto amplius corpus foras propter vanam gloriā cōponitur atque ornatur, tanto interius anima fœdatur & ſordidatur. Igitur ſoror in Chriſto amabilis profeſſionem tuam habitu & inceſſu demonſtra. Sit in greſſu tuo ſimplicitas: ſit
in inceſſu honeſtas. Nihil dedecoris, nihil laſciuiæ, nihil petu L
lantiæ, nihil inſolētiæ, nihil leuitatis in inceſſu tuo appareat. Animus enim in corporis geſtu apparet. Geſtus corporis ſignum eſt mētis. Corporis geſtu animus proditur, ſoror chariſſima, ergo inceſſus tuus nō habeat imaginem leuitatis, inceſſus tuus non offendat oculos alterius. Non præbeas de te ſpectaculum. Nō des aliis locum de te obtrectandi. Soror dilecta munda conſcientiam tuam ab omni malicia vt fœliciter dicatur tibi à Ieſu Chriſto ſponſo cœleſti: Ecce tu pulchra es amica mea: ecce tu pulchra, oculi tui columbarum. Pulchra videlicet propter perfectionem corporis, & mundiciam cogitationis. Ecce tu pulchra es habens mundam & ſimplicem intentionem cordis: quia cuncta bona quæ agis non vt hominibus videaris, ſed vt ſoli deo placeas operaris. Oculos habeas columbarū, quia tunc immunem cuſtodis ab omni malicia & ſimulatione, atq; fictione. Soror mihi in Chriſto amātiſſima: ideo hoc dixi, vt plus gaudeas intus in anima de ſanctis virtutibus: quàm foris in corpore de precioſis veſtibus. Vnde dicit beatus Gregorius. Nemo quippe veſtimenta precioſa quærit niſi ad inanem gloriam, videlicet vt inde laudetur, & vt honorabilior cęteris appareat. Nemo vult precioſis veſtibus indui, niſi vbi ab aliis poſſit videri. Ergo pro ſola vana gloria, veſtimentum precioſum quærit virgo venerabilis. In hoc cognoſcimus quòd ſeculum diligimus, quia precioſa veſtimenta amamus. Qui ſeculum non diligit, precioſa veſti- M
menta non quærit. Quando homo gaudet de pulchritudine corporis, mens eius elongatur ab amore creatoris. Quanto amplius in compoſitione corporis lætamur: tanto magis à ſuperno amore diſiungimur. Quanto plus in terrenis & tranſitoriis reb⁹ gaudemus, tanto minus cœleſtia deſideramus. Vere maculam habet in ſe ſanctimonialis fœmina, ſi diligit precioſa veſtimenta, non eſt ſine macula Chriſti ſponſa ſi amat veſtem precioſam. Ancilla Chriſti quæ ſeculum perfecte relinquit vilia veſtimenta quærit. Ancilla Chriſti quæ precioſa veſtimēta deſiderat, adhuc perfecte ſeculū non contēpſit. Nigra veſtis inſinuat humilitatem mentis. Vile veſtimentum denunciat mundi contemptum. Nigredo veli mundiciam & puritatem demonſtrat animi. Nigrum velum caſtitatis & ſanctitatis eſt ſignum. Nunc ergo reuerendiſſima ſoror moneo te vt habitum quem oſtendis ſpecie, impleas opere. Obſecro te vt habitum ordinis bonis ornes moribus. Sanctus eſt habitus, ſanct⁹ ſit animus ſicut ſancta ſunt veſtimēta, ſic opera tua ſint ſancta: & ſicut ſacratum eſt velum, ſic opus tuum ſit ſanctum. Nō aliud abſcondas intus, & aliud oſtendas foras. Non ſis aliud in ſecreto & aliud in publico: qualis vis haberi talis eſto: qualis es in facie, talis eſto in operatione: & qualis es in vultu, talis eſto in actu. Amen.

De compun-

A *De compunctione.* *Sermo.* X.

COmpunctio cordis, eſt humilitas mentis, veniens de recordatione peccati, & de timore iudicij. Illa compunctio eſt perfecta, qua repellit à ſe omnem delectationem carnalium rerum: & toto ſtudio mētis figit intentionem ſuam in contemplatione dei. Duplicem eſſe compunctionem legimus vnam, ſcilicet qua propter deum anima cuiuſque ſerui dei afficitur, id eſt cum ad memoriam reducit mala quæ fecit. Altera vero cum ſuſpiret propter deſiderium æternæ vitæ. Quatuor modis compungitur mēs iuſti hominis: hoc eſt memoria peccatorum, recordatione futurarum pœnarum, cōſideratione peregrinationis huius vitæ, deſiderio ſupernę patrię quatenus ad eā poſſit cito peruenire. Omnis peccator tunc ſe cognoſcit viſitari à domino, quando cōpungitur ad lachrymas. Nam & Petrus tunc fleuit, quando in eum Chriſtus reſpexit, ſicut ſcriptum eſt. Et conuerſus dominus reſpexit Petrum. Qui ſtatim egreſſus foras, fleuit amare. Vnde etiam pſalmiſta dicit: Reſpexit & cōmota eſt, & contremuit terra. Tunc terra contremiſcit, quando peccator ad lachrymas commouetur. Admoneo igitur te ſoror chariſſima, vt in oratione cum lachrymis ad memoriā reducas peccata tua, quia qui non habet cordis compūctionem vel contritionem, non habet mundam orationem. Soror mihi in Chriſto amabilis, audi exempla ſanctorū, qui per compun-
B ctionem & lachrymas apud deum obtinuerunt veniam peccatorum ſuorum. Anna mater Samuelis, per compunctionem & lachrymas meruit habere filiū, inſuper obtinuit apud deum prophetię donum Dauid per compunctionem & lachrymas, obtinuit veniā perpetrati homicidij atque adulterij. Sic enim audiuit per prophetam. Non morieris, quia dominus tranſtulit peccatum tuum. Pater Thobias per compūctionem & lachrymas meruit accipere curationem cæcitatis, & conſolationem paupertatis. Sic enim dixit ei Raphael angelus. Gaudium tibi ſemper ſit, & adiecit: Forti animo eſto, in proximo eſt, vt à deo cureris. Etiam Maria Magdalena per compunctionem, & lachrymas meruit à domino audire: Remittuntur tibi peccata tua. Soror venerabilis, ideo exempla ſanctorum propoſui tibi, vt lachrymę per compūctionem ſuaues ſint tibi: bona compunctio theſaurus eſt deſiderabilis, & ineuarrabile gaudium in mente hominis. Anima quæ in oratione habet compunctionem proficit ad ſalutem. Vir fortis non eſt minus laudabilis in luctu, quàm in bello. Quia ergo poſt baptiſmum inquinauimus vita, baptizemus lachrymis cōſcientiam noſtram. Vbi lachrymę fuerint, ibi accēditur ſpiritualis ignis qui illuminat ſecreta mentis: lachrymæ pœnitentiū pro baptiſmate reputantur apud deum. Soror mihi in Chriſto dilecta, ſi compunctionem ſecūdum deum habueris, beata eris.
C Compunctio cordis ſanitas eſt animæ. Compunctio mentis illuminatio eſt animæ, quia tunc anima illuminatur quādo ad lachrymas compūgitur. Compunctio lachrymarum remiſſio eſt peccatorum, quia tunc peccata dimittuntur quando cū lachrymis ad memoriam reducuntur. Compunctio ſpiritū ſanctum reducit ad ſe, quia cum ſpiritus ſanctus mēte viſitatur: ſtatim homo peccata ſua plorat. Interrogatio. O frater mi, quæſo, dic mihi quæ ſunt cauſæ noſtri doloris, pro quibus in hac vita mortali ploramus, ſcilicet propter peccata noſtra, & propter miſeriam huius mundi: ac propter compaſſionem proximi, & propter dilectionē cœleſtis præmii. Propter peccata flebat ille qui dicebat: Lauabo per ſingulas noctes lectū meum: lachrymis meis ſtratum meū rigabo. Idem de miſeriis huius mundi gemebat cum dicebat: Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt: habitaui cum habitātibus Cedar, multum incola fuit anima mea. Dominus per cōpaſſionem fleuit ſuper Lazarum, & ſuper ciuitatem Hieruſalem dicens. Quia ſi cognouiſſes & tu. Etiā Paulus apoſtolus qui præcepit gaudere cū gaudentibus, & flere cum flentibus, per compaſſionē dolebat dicens: Quis infirmatur & ego nō infirmor? Cum di
lectione cœleſtis præmij plorabant iuſti dicentes illud Pſal. Super flumina Babylonis illic ſedimus & fleuimus, dū recordaremur tui Sion. Vita præſens, mors eſt: quia eſt plena miſeriis quod non eſt in patria, ſed in via: nec eſt in domo, ſed in exilio. In hoc mūdo nō ſumus in noſtra ciuitate, ſed in peregrinatione, ſicut ſcriptum eſt. Non habemus hic manentem D
ciuitatem, ſed futurā inquirimus. Reſponſio. Soror dilecta, ideo moneo te, vt primo lugeas propter peccata tua: deinde propter miſerias huius mūdi, atque compaſſionem proximi. at poſtremum vero propter dilectionem dei ac cœleſtis prēmij. Honeſta virgo deprecare deum cum omni deuotione, vt det tibi verā mentis compunctionem, & cordis contritionē. Compūctio vnigenitum Chriſtum dei filium facit habere in ſe ſicut dominus ipſe ait: Ego & pater veniemus, & apud eū qui me diligit manſionem faciemus. Vbi lachrymę abundāt, ibi graues cogitationes non propinquantur: & ſi aliquando appropinquantur, ibi radices nō habent. Lachrymę apud deū ſemper nobis dant fiduciā magnam. Soror in Chriſto amabilis mihi, audi vocem Ieſu Chriſti ſponſi tui dicentis: Surge amica mea & veni per dilectionem: iam enim hyems tranſiit, imber abiit, & receſſit, flores apparuerunt in terra, tempus putationis aduenit, vox turturis audita eſt in terra noſtra: hoc eſt vox prædicātium apoſtolorum in eccleſia. Turtur eſt auis caſtiſſima, quæ in excelſis & in arboribus ſemper nidificare, vel morari ſolet, apoſtolos, vel cæteros doctores ſignificat qui poſſunt dicere: noſtra cōuerſatio in cœlis eſt, quę & gemitum habet pro cantu: & ſignificat ploratum ſanctorum qui ſuos ad lamentum & fletum hortantur dicentes: Miſeri eſtote & lugere. Igitur honeſta virgo, accipe exemplū huius turturis, & luge propter amorē Ieſu Chriſti ſpōſi tui, quouſ- E
que eū videre poſſis, regnantem in ſolio regni ſui. Melius eſt tibi lugere cum amore Ieſu Chriſti, quàm cū timore inferni. Pulchrę ſunt genæ tuę ſicut turturis. natura turturis eſt, vt ſi per occaſionem perdiderit coniugem, alterum amplius non quęrit. O ſponſa Chriſti aſſimilare & tu huic turturi, & præter Ieſum Chriſtum ſponſum tuum, amatorem non quæras al terū. O ſponſa Chriſti, eſto ſimilis turturi, & luge die ac nocte cum deſiderio Ieſu Chriſti ſponſi tui, quia iam aſcendit ad cœlos, vt aliquando faciem illius videre merearis in dextera patris. Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut turturis. In genis ſolet eſſe verecundia. Soror venerabilis, genas habes turturis, ſi præ verecundia Ieſu Chriſti ſponſi tui, nihil contra voluntatem illius facis. Genas habes turturis, ſi cum amore & reuerentia Chriſti, ea quæ illi diſplicent poſtponis. Genas habes turturis, ſi præter Chriſtum alterum amicum non diligis. Igitur ſoror chariſſima, indefinenter peccata tua cum lachrymis laua. Quotidie laua tuas negligentias, per compunctionem & lachrymas. Tranſgreſſiones tui ordinis ſine intermiſſione ablue cū lachrymis: & per lachrymas, & cōpunctionem acquire tibi tuorum remiſſionē peccatorum, per lachrymas & crebra ſuſpiria acquire tibi ęterna gaudia. Plāge iniquitates tuas. Mala ſcelerum tuorū deplora. Mala quæ egiſti flendo commemora. Mœroris vnda te irriget. Compellat te plangere fluuius lachrymarum. Quæ geſſiſti praue, fletibus dele: quæ illicite cōmiſiſti, lachrymis ablue. Honeſta virgo, ſi peccata non ploraueris in hoc ſeculo, quando dictura es deo: poſuiſti lachrymas meas in cōſpectu tuo, chariſſima, ſi iniquitates tuas non fleueris in hac mortalitate, quando dices: fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte? Moneo igitur te ſponſa Chriſti, vt in hac mortali vita lugeas peccata tua, vt conſolari mereaſ in cœleſti patria. Sicut ſcriptum eſt. Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur. Amen.

De triſticia. *Sermo.* XI.

DOminus dicit in euāgelio. Amen amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos: mundus autem gaudebit. Vos autem contriſtabimini, ſed triſticia veſtra vertetur in gaudium. Etiam Salomon ait: Cor gaudens exhilarat faciē: ſpiritus vero triſtis deiicitur in mœrorem animæ. Animus gaudēs facit ætatem floridam: ſpiritus vero triſtis exſiccat oſſa. Fili in bonis non des querelam, & in omni dato non des triſticiam verbi mali. Omnis plaga triſtitia cordis eſt. locūditas cordis, eſt vita hominis. Cor prauum dabit triſticiam, & homo ſapiēs reſiſtet illi: per triſticiam feſtinat mors: triſticia flectit ceruicem cordis. Cor lætum bonam facit valitudinem: viro autem triſti exſiccantur oſſa. etiā beatus Athanaſius dicit: Homo triſtis ſemper maliciatur, & contriſtat ſpiritum ſanctum ſibi à deo donatum. Hoc etiam

docet

Universidad de Deusto
Biblioteca

G docet apostolus dicens. Nolite contristari spiritum sanctum qui habitat in vobis, in quo signati estis in die redẽptionis. Vide ergo soror charissima, ne contristes spiritum sanctum qui habitat in te, ne forte derelinquat te. Aufer à te dubietatem & animositatem, quia vtrũque contristat spiritum sanctum. Aufer à te tristiciam, quia ipsa est soror dubietatis, & animositatis. Certe tristicia secularis omnium malorum spirituum est pessimorũ, & nocet seruis dei. Tristicia secularis lædit & conterit, atque allidit seruos dei. Spiritus enim sanctus non sustinet tristiciam carnalem. Igitur soror dilecta, induc semper lætitiam spiritualem quę habet gratiã apud deũ. Omnis lætitia spiritualis semper bona est, & bona cogitat: atq; contemnit vanã tristiciam. Si lætitia spiritualis bona nõ esset, nũquam propheta diceret. Lætamini in domino, & exultate iusti: & gloriamini omnes recti corde. Et iterum. Lętabitur iustus in domino, & sperabit in eo: & laudabuntur omnes recti corde. Interrogatio. O frater charissime: si tristicia mala est, & nocet seruis dei: quid est quod ait Salomõ. Cor sapiẽ tũ vbi tristicia est, & cor stultorum vbi est lætitia. Respõsio. Soror venerabilis, hoc quod ait Salomon: Cor sapientũ vbi tristicia est, & cor stultorum vbi est lætitia: non est intelligendum, nisi de spirituali tristicia, & de seculari lætitia. Acsi apertius diceret: Cor sapiẽtum vbi tristicia est spiritualis, & cor stultorum vbi est seculatis lætitia. Qui secundum deum
H tristiciam habẽt, sapientes sunt. Qui autem secundũ seculum tristiciam habent, sunt stulti. Vnde dominus in euangelio. Gaudete & exultate, quia nomina vestra scripta sunt in cœlis. Et Paulus apostolus: Quasi tristes sperant gaudentes. Et iterũ: Gaudete in domino, semper iterum dico, gaudete. ergo tristicia spiritualis bona est. Tristicia vero quæ nascitur ex cupiditate tẽporalium rerũ est mala. De tristicia spirituali, scriptum est. Beati qui lugẽt, quoniam ipsi cõsolabuntur. De tristicia autẽ seculari, ait Salomõ. Multos occidit tristicia, & nõ est vtilitas in ea. Iterũ de lętitia spirituali dicitur. Lętetur cor quęrentium dominũ. Et iterũ de lætitia seculari legitur. Væ vobis qui ridetis nunc, quoniã plorabitis & flebitis. Soror charissima, audi etiã, quod beatus Paulus dicit: Tristicia quæ secundum deum est, operatur salutẽ pœnitẽtię. Tristicia vero quę est secundũ seculũ, operatur mortẽ. Oratio hominis qui semper est tristis, nõ habet virtutem, nec potest ascẽdere ad deũ. Vbi tristicia fuerit cooperta spiritui sancto, nõ ibi est acceptabilis oratio, quia infirma est: & nõ potest ascẽdere ad deũ. Igitur soror mihi amabilis, omitte tristiciã, define tristis esse: tristiciã repelle à te. Noli dare te multæ tristicię, nõ perseueres in tristicia: ne dederis tristiciæ cor tuũ. Tristicia vnũ est ex septẽ principalibus vitiis: & ideo est cauenda ab omnibus seruis dei. Vnde beatus Isidorus: Si bene & pie vixeris, nunquã eris tristis. Bona vita semper habet gaudiũ. Honesta
I soror, ergo expelle à te tristiciã: quia sicut tinea comedit vestimẽtum: & sicut vermis rodit liguũ, ita tristicia nocet cordi. Munda ergo cor tuum ab omni tristicia carnali atque seculari, & oratio tua erit acceptabilis apud deum. Igitur soror venerabilis, de recordatione peccatorum tuorum luge: & in amorem Iesu Christi sponsi tui gaude. De memoria præcedẽtium delictorum tuorum plora: & de spe cœlestium bonorum exulta. De transactis culpis & negligentiis tuis dole: & de promissione cœlestis regni lætare. De præteritis tuis delictis cõtristare: & de gaudio æternę retributionis hilarescę. Ad quod te perducere dignetur ille, cui in tuo virgineo corpore iocundum habitaculum præparasti. Amen.

De dilectione dei. Sermo. XII.

DOminus noster Iesus Christus dicit in Euangelio, Si quis diligit me, sermonem meum seruabit: & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Et Ioannes Apostolus, Nos diligimus deum, quoniam ipse prior dilexit nos. Qui diligit deum, exorabit pro peccatis suis, & continebit se ab illis. Soror charissima dilige deum, & inuoca eum in salute tua, quia dilectio est vita: & odium est mors. Deus non vult se tãtum diligi verbis, sed puro corde & operibus bonis. Deum non diligit, qui præcepta dei contemnit. Mens hominis qui deum diligit, non est in terra, sed in cœlo: quia semper cœlestia desiderat. Moneo te soror charissima, vt diligas deum su K per omnia: quia ipse te elegit ante secula. Plus debemus deũ diligere, q̃ parentes nostros. Quare? quia deus fecit nos & parentes nostros propriis manibus, id est propria virtute. Sicut scriptum est: Ipse fecit nos, & non ipsi nos. Maiora tribuit nobis Christus, quam parentes nostri. Et ideo super parẽtes debemus diligere Christum. Stultum est aliquid plusquam deũ amare. qui plus diligit creaturam quam creatorem, peccat. Et qui præponit amorem creaturæ amori creatoris, errat. Ergo super omnia est nobis deus diligendus. Dic obsecro honesta virgo cum amore & dilectione de Christo: dilectus meus mihi & ego illi qui pascitur inter lilia, donec aspiret dies & inclinentur vmbræ. Sponsa Christi rogo vt apertius dicas: Dilectus meus mihi societur vinculo charitatis & amoris, & ego illi coniungar, & socier vicissitudine mutuæ dilectionis, qui pascitur inter lilia, hoc est delectatur & iocundatur inter candidas & odoriferas virtutes sanctorum, atque inter choros virginum, donec aspiret dies & inclinentur vmbræ: donec nubila transeant præsentis vitæ & appareat dies, hoc est veniat claritas sempiternæ beatitudinis. Soror charissima, iustica est deum toto corde amare. Illiq̃ tota adhæret voluntate qui est summum bonum. Summum bonũ amare, summa est beatitudo. Qui deum amat bonus est, si bonus, ergo & beatus. Quantò homo plus deũ diligit, tantò magis beatus erit. L
Dilectio est specialis & propria virtus sanctorũ. Amãtissima mihi in Christo soror, ideo hæc dixi, vt nullus amor seculi te separet ab amore Christi. spõsa Christi etiã rogo, vt aliquid nobis de amore cœlestis sponsi tui dicas. Fasciculus mirrhæ dilectus mihi inter vbera mea cõmorabitur. Dic ergo charissima planius, vt ea quæ dicis intelligamus. Fasciculus mirrhæ dilectus meus mihi inter vbera mea cõmorabitur. Locus cordis est inter vbera: hoc est inter mãmillas: ergo dilectus meus inter vbera mea commorabitur, id est memoria, dilectio, & amor Iesu Christi sponsi mei: semper erit inter mammillas meas, hoc est in corde meo. Et siue in prosperis, siue in aduersis, semper ad memoriam reducam omnia bona quæ mihi tribuit: quia dilexit me, & mortuus est pro me: atque ascẽdit ad cœlos, & vt ad eũ perueniã quotidie vocat me dicẽs: Veni de Libano spõsa, veni coronaberis. Lęua Iesu Christi spõsi mei sub capite meo, id est, donum spiritus sancti requiescat in me in hac præsenti vita: & intellectus sanctarum scripturarum sit in mente mea, vt eum cognoscã & perfecte intelligã: & dextera illius amplexabitur me, hoc est ad æternam beatitudinẽ peruenire faciat. Charissima soror, roga ancillas Christi quæ tecum sunt, & dic eis. Fulcite me floribus: stipate me malis, quia amore Iesu Christi spõsi mei langueo. O vos sanctæ sorores meæ, quæ iam Christum super omnia diligitis, & nihil amori illius pręponitis: fulcite me bonorum vestrorum exẽplis, & qualiter Christum dilectũ meum inuenire valeã ostẽ M
dite, quia pro amore illius cõfirmor. Hic amor dulcis: hic lãguor suauis: hæc infirmitas sancta: hæc dilectio casta: hæc cõiunctio intemerata: hæc copula inuiolata: hæc complexio illibata. O vos sanctę sorores, fulcite me floribus, id est vestrę conuersationis exẽplis: quia præ amore sponsi mei infirmor. Honesta virgo, verè pro amore Iesu Christi spõsi tui, lãgues & infirmaris: si pro amore illius omnia quæ in hoc mundo sunt, contemnis & despicis verè pro amore Iesu Christi infirma iaces in lecto contemplationis, si Christum super omnia diligis: verè pro amore Christi es infirma, si plus diligis cœlestia quàm terrena. Verè propter amorẽ & dilectionẽ Christi languida iaces in lecto intimæ dilectionis ac suauitatis, si in sanctis operibus es fortis, & in terrenis actibus es debilis. Soror mihi in Christo amabilis, si Christũ ex toto corde tuo dilexeris, & nihil amori illius præposueris, cum eodem Iesu Christo sponso tuo, in cœlesti regno lætaberis. Si Christum in tota mente secuta fueris, & eum tota mẽte dilexeris: absq; vlla dubitatione cum eo in cœlesti patria gaudebis: & eum cum sanctis virginibus quocunque ierit sequeris. Si cũ omni deuotione Christo adhæseris, & ad eum die ac nocte suspiraueris in hoc præsenti seculo, sine dubio cum eo exultabis in cœlesti palatio: atque inter virginum choros cantabis illi dulces hymnos, sicut scriptum est. Qui pascis inter lilia sceptus choreis virginum: sponsas decorans gloria sponsisque reddens

A reddens præmia. Quocunque pergis, virgines sequuntur, atque laudibus post te canentes curritant, hymnosque dulciter personant. Ideo hoc dixi soror charissima, vt Christum super omnia diligas, & vt nihil amori illius præponas. Obsecro te dilecta soror, vt nullam præter Christum sentias dulcedinẽ: nullum præter Christum quæras amorem, & nullam præter Christum diligas pulchritudinem. Pro amore Christi luge, pro amore Christi plange, donec eam merearis videre in dextera patris sui regnantem, Amen.

De dilectione proximi. Sermo XIII.

SOror charissima, audi quæ dominus Iesus Christus ait discipulis suis: In hoc cognoscent omnes, quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis adinuicem. Omnes fideles discipuli Christi sunt. Vnusquisque illius discipulus est, cuius doctrina sequitur. Ergo qui vult Christi discipulus esse, studeat proximos suos tanquam seipsum diligere. Dilectio proximi malũm non operatur. quare? quia plenitudo legis est dilectio. Et Paulus apostolus: Ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit vos, & tradidit semetipsum pro vobis. Etiam Ioannes apostolus ait, Qui diligit fratrem suum in lumine, manet, & scandalum nõ
B est in eo: qui odit fratrem suum, in tenebris est, & nescit quo vadat, quoniam tenebræ obcęcauerũt oculos eius. Si quis dixerit, diligo deum, & fratrem suum oderit, mendax est: & veritas in eo non est. Et hoc mandatum habemus à deo, vt qui diligit deum, diligat & fratrem suum: qui non diligit fratrẽ suum quem videt, deum quem non videt, quomodo potest diligere? Etiam Salomon ait: Omni tempore diligit qui amicus est. Et frater in necessitate comprobatur. & beatus Augustinus: Hominem vincis humana felicitate, diabolum vincis inimici dilectione. Tamen soror dilecta, non debet inter seruos dei carnalis dilectio esse, sed spiritualis. Nihil deo specialius virtute dilectionis. Nihil desiderabilius diabolo, quam extinctio charitatis, sanctus amor non habet scandalum. Omnem hominem fidelem iudica tuum esse fratrem. Memento quòd vnus artifex condidit nos. Verus amor non habet amaritudinem scandali. Soror venerabilis in proximi dilectione cognosces quomodo debeas peruenire ad dilectionem dei. Sicut dilectio mentem eleuat, ita malitia demergit. Nec deũ vere sine proximo poteris diligere, nec proximum sine deo. Veram charitatem tenes si & amicum diligis in deo: & inimi cum diligis propter deum. quantum fueris larga in dilectione proximi: tantum eris alta in congregatione dei. Si in veritate diligis proximum tuum, in tranquillitate est cor tuum. Il
C le verò qui proximum suum habet odio, circundatus est tenebris: & tædio diligẽdo proximum purgas oculum mentis ad videndum deum. Tamen reuerendissima soror moneo te, vt nullum hominẽ carnaliter diligas. Vnde beatus Isidorus: Multum in terra demersus est qui diligit hominem moriturum pluſquam oportet carnaliter. Cum deo manere nõ possumus, si in hoc seculo vnanimes esse volumus. amicus in necessitate comprobatur. Si præcepta dei volumus custodire, sicut nosmetipsos debemus proximos nostros diligere: quia si sine dissimulatione diligit homo fratrem, cito placat deũ patrẽ: qui diligit proximum non potest facere homicidium, non adulterium, non furtum, non periurium, nõ falsum testimonium, non rapinam, nõ inuidere, non litigare. Igitur honesta virgo dilectionem dei & proximi, in qua tota lex pendet & prophetæ, semper meditemur, & opere perficiamus. Sed si proximus noster patitur aliquam tribulationẽ, aut infirmitatem, aut damnum, aut in carcerẽ mittitur. Si dolemus pro illo in corpore ecclesiæ sumus: si autem non dolemus, iam à corpore ecclesiæ præcisi sumus. charitas quæ colligit & viuificat omnia membra ecclesiæ, si nos viderit de ruina proximi gaudere, statim nos præscindit à corpore. Tam diu dolet membrum, quamdiu in corpore continetur. Si autem membrum præcisum fuerit à corpore, nec sentire poterit, nec dolere. Si manus aut pes, aut aliquod membrum præcisum fuerit à corpore, si totum corpus tũc in multis partibus diuidatur, aut in ignem mittatur: manus illa iam nõ sentit, quia iam diuisa est à corpore. Talis est omnis Christianus qui de alterius damno aut tribulatione, aut angustia, aut necessitate non dolet. Sed quod peius est gaudet, quia iã alienus est à corpo- D
re ecclesiæ. Nos vero honesta virgo, si veram & perfectã charitatem volumus custodire, diligamus bene omnes homines fideles, sicut nosmetipsos studeamus diligere, vt quia Christus est caput nostrũ, mereamur mẽbra illius esse: vt cũ Christus apparuerit qui est gloria nostra: nos per concordiã charitatis, & per dilectionem dei & proximi, cum ipso possimus apparere in gloria. Tũc vero amicus amatur, si nõ pro se, sed pro deo amatur. Vnde beatus Isidorus. Qui intemperanter amat amicũ: magis amat illũ pro se, quàm pro deo. Tũc quisq; bonitati atq; diuinę iustitię fit cõtrarius, quãdo despicit amicum aliqua aduersitate percussum. Vera amicitia nulla occasione excluditur: nullo tẽpore deletur, sed vbicunq; se verterit tempus, illa firma est. Pauci sunt amici, qui vsq; ad finem sint chari. Illa est vera amicitia, quę nihil ex rebus amici quærit nisi solam beniuolentiã, scilicet vt gratis amet amantẽ se. Igitur soror amabilis in Christo, moneo te, vt diligas amicos tuos in deo, hoc est in bono. Dilige etiã inimicos tuos propter deum, sicut scriptum est: Diligite inimicos vestros: benefacite his qui oderunt vos. Et iterum. Si esurierit inimicus tuus, ciba illũ: si sitit, potum da illi. Et iterũ. Benedicite persequentibus vos: benedicite, & nolite maledicere. Dilectio, est soror charitatis. Charitas nunquã fuit sine dilectione: nec dilectio sine charitate. Honesta virgo, ergo necessaria est no
bis dilectio, in qua tantæ virtutes consistunt: & de qua tanta E
bona nascuntur. Dilectio habet duas alas. Ala dextera, est dilectio dei: sinistra ala, est dilectio proximi. Nullus hominum cum vna ala poterit volare ad cœlum. Quare? Quia nec sola dilectio dei sine dilectione proximi, nec sola dilectio proximi sine dilectione dei valet ad consequẽndam æternam beatitudinem. Virgo prudens, sume tibi has duas alas, videlicet dilectionem dei & proximi, vt libere possis volare, bona operando: & peruenire ad patriam cœlestis regni. Amen.

De compassione. Sermo. XIIII.

SOror charissima, audi quid dominus noster Iesus Christus dicat: Omnia bona quæ vultis vt faciant vobis homines, vos facite illis. Hęc est enim lex & prophetę. Et Paulus ait: Gaudete cum gaudẽtibus, flete cũ flentibus. Et iterũ. Suscipite infirmos: patientes estote ad omnes. Et Salomon ait: Qui despicit proximũ suũ, peccat. Fidem posside cũ proximo tuo in paupertate illius, vt & in bonis eius læteris. In tẽpore tribulationis permane proximo tuo fidelis, vt in hæreditate illius sis cohæres. Qui cauet proximo suo à fouea, cadet in illã: & qui parat lacũ proximo suo peribit in illo. Vnde psalmista: Lacum aperuit & effodit eum: & incidit in foueã quam fecit. Perfecte proximum non diligit, qui illum in necessitate nõ succurrit: quanto amplius per compassionem proximis nostris in necessitate succurri- F
mus: tanto amplius creatori nostro appropinquamus. Sic debemus habere curam nostri, vt non negligamus curam proximi. Igitur soror dilecta, quod non vis tibi accedere, nec proximo tuo cupias euenire. Condole alienis calamitatibus. Saucia te fletibus in alienis mœroribus. In tribulatione alterius & tu esto tristis: cum infirmis, esto infirma. Sic alienos mœrores tanquam tuos luge: cum plangẽtibus, plange: cum lugentibus, luge: cum flentibus, fle: cum plorantibus, plora: talis esto aliis, quales optas circa te esse alios. Quod non vis pati: non facias alteri: non facias alteri mala: ne tu patiaris similia. Ita clemens esto in alienis delictis sicut in tuis, vt non aliter te, & aliter alios penses. Si ceciderit inimicus tuus, noli gratulari in ruina aduersarij: noli extolli: non læteris super inimici interitum, ne forte & tibi superueniat malum. Non extollaris de casu inimici, ne forte conuertat deus iram suam in te. Qui enim gaudet de casu inimici, cito veniet super eum malum. Sit igitur humanus affectus erga miserum: sit erga pauperem dolor cõpassionis: sit erga dilectum amor miserationis: Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi. Non despicias pauperes: non contemnas egenos: non vilipendas pupillos: nullus à te tristitiam habeat: nemo à te confusus abscedat. Visita infirmos: consolare pusillanimes, vt tu à domino consolari merearis in æterna beatitudine. Amen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G *De misericordia. Sermo.* XV.

SOror charissima,audi Iesum Christũ in euangelio dicentẽ: Beati misericordes,quoniã ipsi misericordiam consequentur. Et iterũ. Estote misericordes, quia & pater vester cœlestis misericors est. Et Paulus apostolus: Estote autẽ inuicem benigni & misericordes, & induite vos sicut electi dei, & sancti in sancta misericordia. Pietas autem ad omnia vtilis est. Et Salomon ait: Facere misericordiam & iudicium, magis placet deo quàm sacrificium. Misericordia facit locum vnicuique secundum meritũ operum suorum. Miseratio hominis circa se, & circa proximum suum. Misericordia autem domini super omnem carnẽ. Ille offert sacrificiũ, qui facit misericordiã. Misericordia autẽ domini à cõpatiendo alienæ miseriæ, vocabulũ sortita est. Qui in altero misericors nõ fuerit, misericordiã dei inuenire nõ poterit. Soror dilecta mihi in Christo, misericordia & veritas te præcedant. Misericordiam nunquam deseras. Benefacies animæ tuæ si misericors fueris. Qui alteri miseretur, misericordiã à domino cõsequetur. Soror, soror venerabilis, quod habes, habeto ad misericordiã. Prębe misericordiã sine murmure. Tale erit opus tuum, qualis fuerit intentio tua. Nõ est misericordia, vbi non est beniuolẽtia. Bonum quod facis, propter misericordiã fac, non propter vanam gloriam: nihil facias propter laudem, sed propter æternam remunerationẽ:
H nihil facias propter tẽporalem opinionem, sed propter æternam mercedem: nihil facias propter famam, sed propter vitam æternam. Ad quem te perducere dignetur omnipotens deus, reuerendissima soror. Amen.

De exemplis sanctorum. Sermo. XVI.

AD conuersionem vel emendationem fidelium, multum exempla sanctorũ prosunt. Soror charissima, ideo scribuntur casus & reparationes sanctorum, vt miseri propter multitudinẽ peccatorũ nõ desperemus, sed per pœnitentiam resurgẽdi, etiam post lapsum spem habeamus, vt nullus post peccatũ de bonitate dei desperet, dum cõspicit etiam post ruinam reparationem fuisse sanctorum. Propterea posuit deus virtutes sanctorum ad exemplum nostrum, vt per vestigia ipsorum peruenire possimus ad regna cœlorum, vel si eos ad bene operandum sequi noluerimus in pœnis, inexcusabiles sumus. Sancti dei homines quandiu fuerunt in hoc seculo nõ cessauerunt currere in bonis operibus, scilicet in ieiuniis, in vigiliis, in eleemosynis, in castitate, in cõtinentia, in lõganimitate, in patientia, in suauitate, in orationibus, in persecutionibus, in beniuolẽtia, in fame & siti, in frigore & nuditate, & in laboribus multis pro Christi nomine. Sãcti homines despexerũt præsentẽ mundũ, vt æternũ regnum acquirerẽt: nõ acceperũt hic promissiones,
I vel diuitias miserabiles huius seculi, quę perducunt homines malẽ eis vtẽtes ad tormẽta inferni, sed hanc patriã tota intẽtione relinquẽtes, ad cœlestẽ Hierusalem leuauerunt oculos suos homines sancti: vitauerunt peccatũ in verbo, in facto, in cogitatione, in visu, in auditu, in motu, in oculis, in manibus, in ira, in pedibus, in rixa, in furore, in dissensione, in vana gloria, in superbia, in elatione, in cupiditate, in gula, in sõnolẽtia, in fornicatione, in violentia. Custodiẽtes corpora sua & animas suas, duob⁹ modis iciunauerũt, scilicet à vitiis & actib⁹. Bona est abstinẽtia ciborũ, sed multo est melior abstinentia vitiorũ. Vnde ecclesia de suis mẽbris, id est de eisdem sanctis patrib⁹ dicit: Manus meę stillauerunt mirrhã. quid per manus nisi operationes sanctorum intelligimus: & quid per mirrhã nisi mortificatio carnis, & mortificatio vitiorũ accipitur? Manus ecclesiæ sancti homines sunt bona operãtes, de quibus dicit: Operatę sunt iustitiã. Manus ergo ecclesiæ mirrhã bonorum operũ stillãt, quia nobis exẽpla bene viuendi demõstrãt, & vt vitia carnis nostræ mortificemus, prędicãt. Vnde quidã eorum dixit: Si enim secundũ carnẽ vixeritis, moriemini. Et iterũ: Mortificate mẽbra vestra quę sunt super terrã. Et iterũ ecclesia dicit: Digiti mei mirrha probatissima: Tunc verè est mirrha probatissima, quãdo perfectè caro mortificatur, & vitia atq; peccata extinguũtur. Igitur soror in Christo dilecta, si societatẽ habere cupimus, necesse est vt exẽpla sanctorum sequamur. Si peccamus, iam de peccato nullam excusationem habemus. Quare? Quia & lex dei quotidie nos admonet vt K
bene viuamus, & exẽpla sanctorum patrũ semper inuitãt ad bene operandũ, sed & si aliquãdo secuti fumus exẽpla malorum hominũ, cur non sequimur exẽpla sanctorum patrũ? Et si apti fuerimus ad imitandũ malos in malum: cur pigri fumus ad imitandũ bonos in bonum? Soror venerabilis, ergo deprecemur deum, vt virtutes sanctæ quas suis sanctis præparauit ad coronã, nobis nõ sint ad pœnã neq; ad damnationẽ, sed ad profectũ & salutem. Sine dubitatione credimus, quia si exempla sanctorũ secuti fuerimus post hanc vitã, cũ eis in cœlo regnabimus: quãto amplius vitã sanctorũ patrũ legimus si exẽpla eorum sequi nolumus: & tãto amplius culpabiles sumus. Nunc honesta virgo, omnipotentẽ deum deprecor, vt det tibi has virtutes sanctorum patrũ, scilicet humilitatẽ Christi, deuotionem Petri, charitatem Iohãnis, obedientiã Abrahæ, patientiam Isaac, tolerantiam Iacob, castitatem Ioseph, mansuetudinem Moysi, cõstantiam Iosue, benignitatẽ Samuelis, misericordiam Dauid, abstinentiã Danielis, & cætera digna facta priorum sanctorum, vt post hãc mortalem vitã peruenire possis ad societatem eorum. Virgo Christi quotidie cõsidera quo moderamine, qua intẽtione, vel qua cõpunctione homines Christi placuere deo. Vnde in persona Christi in Cãticis cãticorũ ecclesię dicitur: Quàm pulchri sunt gressus tui, in calciamentis filia principis. Christus per potentiã diuinitatis princeps est omniũ creaturarum: & ideo sancta ecclesia filia principis dicitur, quia per prædicationem Christi in nouam vitã regeneratur. Quæ sunt autẽ calciamenta ecclesię nisi exẽpla sanctorum patrũ quibus in via huius seculi munitur, vt per omnes tribulationes calciamẽta ambulẽt. Soror in Christo amabilis, & nos spiritualiter pedes calciamus, quãdo à sanctis patribus exẽpla bene viuẽdi sumamus, vt ad similitudinẽ eorũ sentationes huius mũdi vincamus. Iterũ in eisdẽ cãticis spõsus ecclesiæ, scilicet Christus loquitur dicẽs: Descẽdi in ortũ, vt viderẽ poma conualliũ & inspicerẽ si floruissent vineæ: si germinassent mala punica. Vineæ florẽt quãdo in ecclesiis filij recẽter in fide generãtur, & ad sanctã cõuersationem quasi ad soliditatẽ bonorũ operũ præparãtur. Mala punica germinãt quãdo perfecti homines per exẽpla bonorum operũ suos proximos ædificãt, & in nouitate sanctæ cõuersationis per prędicationẽ suã, & per ostẽsionẽ bonę vitę in sanctis operibus renouãt. Vnde moneo te, in Christo spiritualis amica, vt des bonũ exemplũ de te omnibus hominibus in omni tua vita. Venerabilis virgo, desidero vt luceas omnib⁹ ancillis dei, quę tecũ sunt in monasterio bene viuẽdo: quia sicut ait beatus Gregorius: Qui aliis suã bonã vitã abscõdũt, in semetipsis accensi sunt, sed aliis in exemplum luminis nõ sunt: illi vero qui exempla virtutũ, & per vitã sanctitatis, atq; per verbũ prędicationis aliis lumen demõstrẽt, lãpades ardentes sunt, quia aliis viã salutis ostendũt. Vnde dominus dicit: Lux vestra luceat corã hominibus, vt videãt opera vestra bona, & M
glorificent patrem vestrũ qui in cœlis est, quia videlicet soli deo est reddẽda omnis gloria. Christi virgo te moneo tamẽ, vt ita sit opus tuũ in publico quatenus intẽtio tua maneat in occulto. Igitur amãtissima mihi in Christo soror, sicut superius dixi tibi, in omnibus actionibus tuis, in omni opere tuo, in omni cõuersatione tua imitare sanctos: ęmulare iustos: habeto ante oculos tuos exempla sanctorũ, exẽpla iustorũ imitãdo cõsidera. Exempla iustorũ præpone tibi patrũ, exempla sint tibi imitamenta disciplinæ. Intende vt virtutem sanctorum ad bene operandum, intende ad bene viuendum: documenta sanctorum nulla infamia scandalizent vitam tuam: nulla opinio aduersa te contristet. Disce flagrare bono præconio: habeto testimonium bonum: custodi tuam famam bonam: tua bona fama nullis fœtoribus obscuretur: tua bona fama nullis opprobriis laceretur. Amen.

De contentione. Sermo. XVII.

PAulus apostolus ait: Cum enim sunt inter vos zelus & contentio, nõne secundũ hominẽ ambulatis, & carnales estis? Et Salomõ ait: Inter superbos semper sunt iurgia, semper malus iurgia quærit: angelus malus mittitur cõtra eũ. qui per loca periculosa vadit, citò cadit: sic ille qui quotidie cum proximis suis cõtendit, cito in scãdalum cadit. Viri mites semper despiciunt lites, qui quotidie

A tidie contendunt & rixãtur, à paucis hominibus amãtur. Præterea pax & cõcordia omnibus hominibus amãtur, propterea pax & concordia omnibus hominibus sunt necessaria. Soror charissima audi beatũ Augustinum dicentẽ: O q̃ reprehensibiles esse possemus, si nõ tam diligenter nostra vitia emendaremus, quanto studio aliena reprehendimus. Sed si nos bene cõsideramus, multa in nos reprehendere possumus. Volo quòd cognoscas quia nihil est turpius quàm lites inter religiosos, qui debent per cõcordiam & dilectionẽ lucere in mundo sicut luminaria in cœlo. Cõtentiones ex inuidia & detractione solent euenire atq; oriri. Sed si detractio & iurgia sunt in claustro: vbi est taciturnitas regularis, vbi sanctitas religionis, vbi sileutiũ ordinis, vbi religiositas monasterij, vbi vinculum charitatis, vbi pax vnitatis, vbi concordia fraternitatis, vbi amor socialis. heu prohdolor periit taciturnitas regularis, ablata est sanctitas religionis, defecit silẽtium ordinis, ad nihilũ dẽuenit religiositas monasterij, annullata charitas fraternitatis. Sed si illi qui in pace debent viuere, incipiunt contendere, litigare, detrahere, vbi est vita tranquilla, vbi vita quieta, vbi vita pacifica, vbi vita honesta, vbi vita modesta, vbi vita casta, vbi vita cõtemplatiua, vbi angelica. Certe non potest ibi esse pax integra, vbi regnat detrahens lingua, vbi regnant rixæ & contentiones, non potest esse perfecta religio. Vide ergo soror dilecta, ne per lites & cõtentiones perdas labores. Caue ne dies tuos perdas per detractiones & ri-
B xas. Attẽde tibi diligenter, ne per iurgia & contẽtiones perdas cœlestes promissiones. Esto solicita, ne per stulta verba perdas gaudia æterna. Igitur linguã tuam refręna, & eris religiosa, quia si eam nõ refrenaueris, religiosa nõ eris. Sed si forsitan mihi nõ credis, audi Iacobum apostolũ dicentẽ: Si quis putat se religiosum esse nõ refrænans linguã suã, sed seducẽs cor suum, huius vana est religio. Lingua modicũ est membrũ in corpore hominis, sed tamẽ si refrenata nõ fuerit, totũ corpus maculat & corrũpit. Nã sicut modicum fermẽtum corrũpit totã massam, & sicut parua scintilla ignis magnã syluã incendit: ita lingua sine fræno dominos & præpositos æquales & socios, subiectos & paruulos omnes scãdalizat, & ad iracũdiã prouocat. lingua contentiosa si frenum nõ habeat, nullus homo cum ea in pace viuere poterit. Rixosa liagua veneno est plena, quæ si non fuerit castigata, omnes socios suos perducet ad scandala. Soror venerabilis, ergo bonum est tibi vt prohibeas linguam tuã à malo, & labia tua ne loquantur dolum. Considẽra vnde venisti, & ad quid venisti. De mundo existi, & ad castra dei, hoc est ad monasterium fugisti: diuitias seculi postposuisti, & ad cœlestes diuitias promerendas venisti. Et ideo paupertatem elegisti: gratis paupertatem elegisti. Et ideo obliuioni debes tradere omnia quæ propter deum reliquisti. Caue ergo ne velis aliis te præferre, quantò
C maior es: tantò te humilia in omnibus. dimitte conuenticulum conspirationis & detractionis. Fuge murmurationes & susurrationes: susurrationes non audias. Murmurationibus autem tuam non præbeas, separa aures à detrahentibus quasi à serpentibus. Fuge detrahentes, quasi serpentes: detrahentes infundunt venenum mortiferum in auribus se audientiũ. qui detrahit & qui detrahentem libenter audit, vterque peccat. Non solum ille qui detrahit peccat, sed ille qui voluntarie detrahentem audit. Honesta virgo, audi ea quæ dicit perfectus vir in Christo. Non sedi cum consilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus non introibo. Tu ergo cum consilio vanitatis non sedeas, & cum mala loquentibus non commiscearis, non contendas in vlla causa: in nulla causa decertare studeas. Contentio lites parit. Contentio pacem cordis extinguit. Contentio rixas gignit. Contentio iurgia seminat. Contentio faces odiorum accendit. Contentio concordiam rumpit. Contentio cõturbat oculum mentis, sicut ait Dauid: Turbatus est à furore oculus meus. Igitur amabilis in Christo soror, moneo te, vt in illa causa contendas. Non contendas pro cibo, neque pro potu, neque pro vestimento. Sed accipe de manibus præpositarum tuarum eã quæ tibi dederint sine murmuratione: quid à præpositis tuis tibi fuerit ministratum sine murmuratione accipe. Si soror tua meliora vestimenta accepit quàm tu accepisti, non sit tibi curæ. Si præposita tua dederit tibi vitæ vestimentum, & sorori tuæ dederit precio sum, de hoc non murmures. Si meliora vestimenta D
sororibus tuis fuerint, & tu acceperis viliora, super hoc non contendas. In nulla temporali causa eligas meliora. In transitoriis rebus meliora non quæras. In rebus mundi meliora non concupiscas. Quare? Quia non venisti ad diuitias, sed ad paupertatem. Non venisti ad monasterium vt diuitias terrenas habeas, sed vt virtutes spirituales acquiras. Non venisti ad clausura, vt in vestimentis preciosis resplendeas, sed vt in simplicitate deo seruias. Non venisti ad ordinem, vt ante oculos hominum in vestibus gloriosa appareas, sed vt per humilitatem deo placeas. Non venisti ad sanctam congregationẽ, vt voluntatem tuam compleas, sed vt voluntati alienæ obedias: & pro deo omnia terrena despicias. Alioquin melius tibi fuerat in domo patris tui remanere, quàm in monasterio preciosa vestimenta quærere. Melius tibi fuerat in domo parentum tuorum habere solacium, quàm inter ancillas dei pro terrenis & transitoriis rebus mouere scandalum. Melius tibi fuerat in terra tua commorari, quàm in domo dei pro temporalibus rebus contẽdere, aut litigare, aut murmurare. Igitur charissima, sicut superius dixi tibi: in nulla causa decertare studeas, nisi vt soli deo placeas. Amen.

De disciplina. Sermo. XVIII.

SApientissimus Salomon ait: Audi fili mi, disciplinã E
patris tui: & ne dimittas legem matris tuę, vt addatur gratia capiti tuo, & torques collo tuo. Tene disciplinã, & ne dimittas eam. Custodi illã, quia ipsa est mater tua. Accipe disciplinã, & noli abiicere eã. Qui odit castigationes, stultus est. Qui increpationes relinquit, multũ errat. Qui disciplinam despicit, peccat. Qui custodierit disciplinam, inueniet vitam. Qui vero disciplinam noluerit custodire, inueniet mortẽ. Egestas & ignominia erit illi, qui deserit disciplinam. Qui aquiescit castigãti, gloriabitur. Stultus irridet disciplinã patris sui. Qui autem custodit increpationes, sapiẽs est. Plus proficit caltigatio linguę apud prudentẽ, quàm centum plagę apud stultũ. Vir sapiens & disciplinatus, nõ murmurabit aduersus eũ qui castigat illũ. Tamen castigatio debet esse moderata: vnde beatus Ambrosius. Leuiter castigatus exhibet reuerẽtiam castigãti, qui vero crudeliter castigatur vel increpatur, nec increpationẽ suscipit, nec salutẽ. Blanda pietate sunt portãdi, qui p̃ sua infirmitate nõ possunt increpari: pro diuersitate peccantiũ, alij portandi sunt: alij castigandi, quia modus diuersus est peccatorũ. Prælati ecclesiæ portare debẽt subditos suos quos corrigũt, & corrigere quos portãt. Hinc Salomõ in basibus tẽpli domini imaginẽ leonis & bouis, & cherubin opere sculptorio fecit pingere. Quid aliud designãt bases in tẽplo, nisi prælatos in ecclesia? Quicunq; solicitudinẽ regiminis suscipiũt tanquã bases, portant onus suppositum. Cherubin, plenitudo sciẽtię interpretatur. In basibus cherubin cherubin mõstratur, quia prælati ecclesię pleni debẽt esse cœlestis sciẽtiæ. Per leonẽ terror seueritatis figuratur. Per bouem verò patiẽtia mansuetudinis osẽditur. Itaq; in basibus neq; leones sine bobus, neq; boues sine leonibus exprimũtur: quia prælati ecclesiæ aliquãdo rigide, aliquãdo cũ dulcedine, aliquãdo cũ asperitate, aliquãdo verbis, aliquãdo flagellis debẽt subiectos suos corrigere, quia ille q̃ blandis verbis castigatus nõ corrigitur: necesse est vt acrius corrigatur vel arguatur. Cũ dolore enim absc̃dẽda sunt vulnera quæ leuiter sanari non possunt. Qui secreto admonitus de peccato corrigi negligit, publice est arguendus: vt vulnus quod occulte sanari nequit, manifeste debeat emẽdari. palam sunt arguendi, qui palã nocent. Vt dũ aperta obiurgatione sanantur, hi qui eos imitando deliquerunt: corrigãtur, vt dum vnus corripitur, cæteri emẽdentur. Melius est, vt pro multorũ saluatione vnus cõdemnetur, quàm per vnius licentiã multi periclitẽtur. Etiã beatus Gregorius ait: Sunt multi qui verba increpationis audiũt, & ad pœnitẽtiam redire cõtemnunt. Vnusquisq; audiat de regno dei, quod diligat. Audiat de inferno quid timeat, vt si per amorem ad regnũ non venit: saltem per timorem veniat. Verba sunt Isidori. Iusti benigne suscipiunt castigationem, quando de suis culpis arguuntur. Soror charissima, disciplina est emendatrix, quæ non est vilipendenda:

G pendenda: & ideo debemus prælatos nostros diligere, & verba eorum benigne susçipere, qui per increpationes & castigationes suas auferunt à nobis proprias volũtates, & mundi cupiditates. Vnde in Canticis canticorum de eisdem prælatis. Ecclesia vel quælibet fidelis anima dicit: Inuenerũt me custodes qui custodiunt ciuitatem: percusserunt me, & vulnerauerunt me: tulerunt mihi pallium meum custodes murorum. Per custodes ciuitatis intelligimus prælatos, qui statum sanctæ ecclesiæ custodiunt: qui etiam animam fidelem inueniunt: eamq; suis prædicationibus & exhortationibus, atque minis percutiunt, & amore charitatis Christi vulnerãtur: nec solum hoc sufficit eis, sed etiã pallium ei tollunt, id est, omnẽ terrenam delectationem, atque substãtiam temporalem ab ea auferunt, & eam nudam peccatis ac spoliatam diuitiis ad regnum cœlorum transmittunt. Igitur soror mihi in Christo dilecta, valde dignum est, vt prælatos nostros quasi patres diligamus, vt ab eis disciplinam nostræ salutis libenter susçipiamus, secundum consilium Dauid dicentis: Apprehendite disciplinam, nequando irascatur dominus, & pereatis de via iusta. Ergo si de via iusta nolumus perire, necesse est nos disciplinam susçipere. Si ille qui disciplinã non susçipit, de via iusta peribit: proculdubio de via iusta confirmatus erit, qui disciplinam susçipit. Nunc ergo soror venerabilis, moneo te, vt libenter susçipias disciplinam, vt ab ira dei libereris, &
H in via iusta confirmeris. Multas age gratias illi qui castigauerit te, illi qui increpauerit te gratias repẽde. Si abbatissa, vel priorissa pro salute tua increpauerit te, non contristeris: cum abbatissa vel priorissa monstrauerit tibi viam salutis tuæ, susçipe doctrinam illius gratis. quando aliquis mõstrauerit tibi causam tuæ salutis, tu non sis rebellis. Dilige eas quæ te reprehẽdunt de tuis transgressionibus. Ama eas quę te castigauerunt de tuis negligentiis: quasi alacres dilige eas quę te reprehendunt de tuis transgressionibus: castigantibus iniuriam non respondeas. Increpantibus te contumeliam non dicas: mala pro bonis non reddas. Aduersus bona consilia, non respondeas iurgia. Aduersus bona verba, non respondeas mala. Quare? Quia qui diligit disciplinam, diligit sapientiam. Ergo & tu si disciplinam dilexeris, sapiens eris. Prudens eris, si increpationes patienter sustinueris: sapiens eris, si humiliter castigationes portaueris. Honesta virgo, ideo à domino, & à prælatis nostris in hac vita corripiaur, vt non cum hoc mũdo damnemur. Multo melius est nobis in hac vita à prælatis nostris pro negligentiis corripi, quàm in futura vita damnari. Melius est nobis in hoc sęculo à præpositis nostris pro transgressionibus & culpis castigari, quàm in futuro seculo puniri. Amabilis mihi in Christo soror, melius est tibi manu abbatissæ flagellis cædi, quàm in inferno pœnas pati: melius est tibi manu abbatissæ vel priorissæ flagel-
I lari in hac vita, quàm in inferno cruciari in futuro. Melius tibi est in manu abbatissæ flagellis verberari, quàm in inferno torqueri. Melius tibi est in hoc mundo de manu abbatissæ vel priorissæ sustinere flagella, quàm pati æternas pœnas in gehenna. Melius est tibi manu abbatissę vel priorissæ temporaliter affligi virgulis, quàm cremari æternis incendiis. A quibus te dignetur liberare ille qui te redemit suo precioso sanguine. Amen.

De obedientia. Sermo. XIX.

SOror charissima, audi verba Pauli apostoli. Nõ est potestas nisi à deo. Quæ autẽ sunt ordinata, à deo ordinata sunt. Ideoq; qui resistit potestati, dei ordinationi resistit. Ergo non debemus contemnere potestates siue mundi sint siue ecclesię, quia omnes à deo ordinatę sunt. Igitur quando per inobediẽtiam prælatis nostris contradicimus, deo iniuriam facimus. Quando per superbiã & inobedientiam prælatis nostris rebelles sumus, contra dei præcepta facimus: quando prælatis nostris cõtumaces sumus atque inobedientes, deum contemnimus, qui dicit: Qui vos audit, me audit, id est, qui vobis est obediẽs, mihi obediẽs est: & qui vos despicit, me despicit. Soror dilecta mihi in Christo, ergo qui prælatum suum despicit, deum despicit: & qui prælatum suum honorat, deum honorat: & qui obediens est prælato suo, obediẽs est deo. Hanc virtutẽ, scilicet obedientiam laudat Samuel propheta dicens: Maior est obedientia, K quàm sacrificiũ: & obedire magis quàm offerre adipem arietum, quoniã quasi peccatum ariolandi est repugnare: & quasi scelus idololatriæ nolle acqescere, id est nolle obedire. Maria soror Aaron per superbiã & inobediẽtiam, murmurauit contra Moysem fratrem suũ, & statim percussa est lepra. Maria quæ cõtra Moysem fratrem suum, id est prælatũ, murmurauit per inobedientiam & rebellionem, significat animam cuiuslibet hominis qui murmurat contra prælatum suum, cui non vult obedire, nec præcepta salutis accipere. Et quia non vult per obedientiã præcepta sui prælati susçipere, lepra pec catorũ percutitur atq; fœdatur. Etiã Chore Dathã & Abirõ qui contra Moysem & Aaron, per superbiam & contumeliã, atque inobedientiam insurrexerunt: statim pro sua præsumptione pœnas sustinuerunt, sicut scriptũ est in Psalmo. Aperta est terra, & deglutiuit Dathan: & operuit super congregationem Abiron. Et iterũ. Exarsit ignis in synagoga, eorũ flãma combussit peccatores. Nam & Ozias rex cum superbiam & inobedientiam, atque cõtumaciam thuribulum accepisset, & contra legem dei sacrificare voluisset, à deo est lepra percussus, atq; maculatus in fronte. Nam & Saul rex, quia inobediens fuit regnum perdidit, & in manibus inimicorum suorũ cecidit. Etiam Ionas propheta per inobedientiam fugit, & eũ piscis absorbuit atque in profundum maris misit. Cauendum est igitur nobis, ne contra prælatos nostros per inobedientiã L audeamus insurgere: ne dominus per eos velit nos, quia vice sua funguntur aspere visitare. Venerabilis soror, pro salute nostra posuit deus prælatos in ecclesia, vt nobis prouideant, & vt deo pro nobis rationem reddant, atq; nos ne mala facia mus custodiant. Vnde Paulus apostolus: Obedite præpositis vestris, & subiacete eis. ipsi enim peruigilant quasi rationem reddituri pro animabus vestris. Prælati debent custodire ac regere gregem domini cum magna vigilantia ac sollicitudine. De quibus in Canticis canticorum legitur. Lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel, omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi vniusçuiusque ensis super femur suum, propter timores nocturnos. Verus Salomon Christus esse intelligitur, quia reuera pacificus est, quia pacem inter deũ & hominem reformauit. Lectulus vero Salomonis cõgregatio est fideliũ, in qua deus habitat & requiescit. Lectulũ vero Salomonis sexaginta fortes ambiunt, scilicet prælati, qui defendendo, castigãdo, increpando, corripiendo, admonẽdo circuneunt & custodiunt ecclesiam dei cõtra vicia, & contra inimicos visibiles atq; inuisibiles. Qui ideo fortes esse dicũtur, quia prælati sanctæ ecclesiæ perfecti sunt in obseruatione mandatorũ dei. Omnes tenẽtes gladios, id est spirituale verbum, quia prædicando vicia subiectorum debent reprimere. Ad bella sunt doctissimi, quia necesse est, vt ad bella spiritualia sint instructi. Vniuscuiusque ensis su- M per femur suũ. Prælati sanctæ ecclesiæ super femur enses tenent, quia prius in se, & tunc in sibi subiectos vicia carnis debent resecare. Et hæc omnia faciunt propter timores noctur nos, id est propter occultas insidias malignorum spirituum, qui in nocte huius seculi maxime insidiantur sanctis prelatis, vt illis deceptis lectulum Salomonis, id est congregationem seruorum dei fœdare, ac maculare possint. Soror charissima, ideo hæc dixi tibi, vt cognoscas quàm deuote quanque humiliter debemus prælatis nostris obedire. Obedientia sola virtus est, quæ virtutes cæteras menti inserit, insertasque custodit. de qua Salomon ait: Melior est obediẽtia quàm victimæ, quia per victimas aliena caro mactatur: per obedientiam vero propria voluntas religatur. Vnde vir obediens loquitur victorias, quia domino alienæ voci humiliter obedit, semetipsum in corde superat. Adam in infernum cecidit, quia inobediẽs fuit: Christus vero ad cœlũ ascẽdit, quia vsq; ad mortem deo patri obediuit. Sicut per inobedientiã Adæ, peccatores constituti sunt multi: ita per obediẽtiam Christi iusti cõstituti sunt multi. Et sicut ꝑpter peccatũ Adæ omnes homines sunt in cõdẽnationẽ mortis: ita per iustitiã Christi, omnes homines in iustificationẽ vitę. Et iterũ. Sicut inobedientia primi parẽtis generauit mortẽ, ita obediẽtia Christi genera uit vitã. Igitur soror dilecta, si pro Christo fueris obediẽs tuis prælatis, cũ Christo regnabis in cœlis. Cõtra matrẽ tuã, id est

Universidad de Deusto
Biblioteca

A id est abbatissam vel priorissam, nunquam verbum asperum dicas. Prælatis tuis nunquã rebellis existas, prępositis tuis in vlla causa contradicas. Venerare autem omnes melioris sciẽtiæ, ac melioris vitæ. Venerare vnumquenque hominem pro suo merito sanctitatis. Maiori gradui reuerentiam tribue cõpetentem. Secundum dignitatem vnicuiq; homini tribue honorem. Superiori gradui æqualem te non exhibeas. Senioribus præsta obedientiam, & famulare humiliter imperiis eorum. Cede auctoritati malorum: defer digna seruitia maioribus. Esto cunctis obediẽs in bonis præceptis. O spõsa Christi, ita obedias homini, vt non offendas voluntatẽ dei. In malis operibus nunquam sis obediens. Non obedies illi qui male tibi facere mandauerit malum, facere iussa non consentias. Noli obedire in malo cuiquam potestati: etiam si pœna compellat, si supplicia immineant, si tormenta occurrant. Melius est mortem pati, quàm mala iussa implere. Melius est abominatione iugulari, quàm æterno iudicio dãnari. Neq; enim est sine culpa, q vt malũ fieret obediuit. Igitur soror venerabilis, esto obediẽs vsq; ad mortẽ, & dabit tibi dꝰ coronã vitę. amẽ

De perseuerantia. Sermo. XX.

SOror charissima, audi beatum Hieronymum dicentem. Non quæruntur in Christianis initia vel exordia, sed finis & perseuerantia. Paulus apostolus ma-
B lè cœpit, sed bene finiuit. Iudas vero Scarioth bene cœpit, sed malè finiuit. Laudatur initium Iudæ, sed finis vitæ illius condemnatur. Vnde beatus Gregorius. Virtus boni operis perseuerantia est. in casum bonũ agit, si ante terminum vitæ deseratur. De hoc etiam beatus Isidorus ait. Non iudicat deus hominẽ de prꝫterita vita, sed de suo fine. Vnusquisque enim in die mortis suæ iustificabitur, aut condemnabitur: vnde scriptum est: vbi te inuenero, ibi te iudicabo. Etiã beata Magdalena ideo Christum resurgentem primo meruit videre, quia eum requirendo perseueraut. Vnde etiã in Canticis canticorum dicitur. In lectulo meo per noctes quæsiui, quem diligit anima mea. Moneo ergo te honesta virgo, vt quæras eundem Iesum Christum sponsum tuũ in lectulo tuo, id est in requie mentis, atque quiete cõtemplationis. Per noctes quære eum, hoc est in hac vita ad eum suspirando: eũque desiderãdo, vt eum perfecte in futura vita inuenire possis, ac videre regnantem eũ in patris solio. Sine intermissione quære eum bene viuendo, vt faciem eius merearis videre in cœlesti regno. Rogo Christi sponsa, vt dicas cũ Dauid propheta. Sitiuit anima mea ad deum fontem viuum, quando veniam & apparebo ante faciem domini. Vere anima tua deum sitit, si eum super omnia diligit. Vere anima tua deum sitit, si pro amore illius despicit omnia terrena. Vere anima tua deum sitit, si eum in dextera patris regnantem concupiscit. Etiam
C idem propheta nos admonet dicens: Quærite dominum & confirmamini, quærite faciem eius semper, id est in prosperitate & angustia: in paupertate & abundantia: in infirmitate & in sanitate. in iuuentute & in senectute debemus deum quærere tota mente, tota intentione, vt ab eo mereamur confirmari in sancta conuersatione: & vt illum mereamur inuenire ac videre in cœlesti regno. Mundemus nos ab omni inquinamento carnis ac spiritus, quia non nisi casto corpore ad cœlos poterunt subleuari in die resurrectionis, nec poterunt videre gloriã diuinæ maiestatis, nisi illi qui sunt mundo corde. Soror dilecta, mihi crede, quia non ociosis & vagantibus dabitur regnum cœlorum, sed quærentibus & petentibus, atque pulsantibus. Sic enim ait dominus: Petite, & accipietis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis. Petenda est ergo ianua regni orando, quærenda bene viuendo: pulsanda in dei seruitio perseuerando. Non sufficit bona incipere, nisi etiam quisque incipere studeat ea quæ bene inchoauit, vsque ad finem vitæ perducere: quia melius est vitam iustitiæ non cognoscere, quàm post cognitionem retrorsum conuerti. Vnde dominus in euangelio: Nemo mittens manum suam in aratrum, & respiciens retro, aptus est regno dei. Igitur soror venerabilis, necesse est vt per desiderium æternæ beatitudinis pulsemus quotidie aures dei omnipotentis, nec deficiamus à bonis quæ incepimus priusquam illo aperiente mereamur de carcere mortis huius eripi, & ad portam cœlestis patriæ peruenire. Soror in Christo amabi- D lis, mihi bonum est perseuerare in seruitio dei. Quoniam qui de monasterio ad seculum reuertuntur, plusquam carbones nigri efficiuntur. Qui de monasterio ad seculum descendũt, efficiuntur nigri sicut carbones frigidi. Quare? Quia per torporem mentis ab igne charitatis dei sunt mortui atque extincti. Vnde beatus Isidorus: Qui dẽ bona vita ad malam reuertuntur per cupiditatem mundi, sunt contenebrati, & nigredine vitiorum sunt fœdati & fuscati, atque lucernæ claritatis dei sunt extranei. Qui de monasterio ad seculũ fugiunt, à societate angelorum separantur & dæmonibus sociantur. Qui sanctam congregationem relinquunt, & ad secularẽ vitam descendunt: à societate dei elongantur, atq; domino diaboli subiugãtur. Soror in Christo amarissima, cõsidera quid fecisti. Quotidie reduc ad memoriã, vnde venisti, & ad quid venisti, & quare venisti. Tu propter deum omnia quæ in hoc mundo sunt, reliquisti ac despexisti: & pro amore illius, monasteriũ elegisti. Tu regnum cœlorum cõparasti, & teipsam in precio illius tradidisti. Stude ergo cum summa vigilãtia, vt nõ perdas regnum quod comparasti, sed vt habere possis imperpetuum quod desiderasti & optasti. Caue ne perdas regnum pro quo temetipsam dedisti precium. Audi Paulũ apostolũ dicentẽ: Non coronabitur, nisi qui legitime certauerit. Ille laborat legitimè, qui in bonis operibus perseuerat vsq; ad diem mortis suæ. Ille certat legitime qui in seruitio dei perseuerat sine fraude & simulatione. Ille deo digne seruit, qui bonum opus quod cœpit vsque ad cõsummationem per- E ducit. Ille in bonis operibus bene desudat, qui ea quæ bene inchoauit cõsummat. Vnde ecclesia dẽ suis mẽbris in dei seruitio perseuerantibus in Canticis canticorũ dicit: Ligna domorum nostrarũ cedrina, laquearia vero cypressina. Domus ecclesiæ sunt conuenticula fidelium deo seruientium, atq; in his quæ dei sunt perseuerantiũ. Cedrus itaque atque cypressus arbores sunt imputribilis naturæ, & signant sanctos dei, qui infatigabili atque immarcessibili desiderio cõditoris sui flagrant: & in bonis operibus vsq; ad consummationem vitæ perseuerant. Igitur venerabilis virgo, & tu esto cypressus in domo dei, in bona vita perseuerãdo. Etiã in domo dei cedrus eris, si de te exemplum bonæ vitæ dederis, atque odorem bonæ conuersationis sociabus tuis. Virgo prudens, ideo hoc dixi: vt tota mente despicias amorem seculi. Ideo hæc dixi: vt nunquam velis religiosam vitam relinquere, & secularem requirere. Ideo hæc dixi: vt nunquam velis monachalem vitam deserere, & sicut canis ad vomitum redire ad seculum. Moneo te, vt in monasterio ꝛunctis diebus vitæ tuæ perseueres: & vt secularem vitam nunquam desideres. Moneo te, vt cum summo desiderio monasterium diligas, & vt toto corde seculum postponas. Moneo te, vt in omni tempore in domo dei permaneas, & vt nunquam ad seculum redire quæras. Quare? Quia in monasterio est vita contemplatiua: in seculo est vita laboriosa: in monasterio est vita sancta: in seculo F est vita criminosa: in monasterio est vita spiritualis: in seculo est vita carnalis: in monasterio est vita cœlestis: in seculo est vita terrestris: in monasterio est vita quieta: in seculo est vita turbulenta: in monasterio est vita pacifica: in seculo est vita litigiosa: in monasterio est vita tranquilla: in seculo est vita contentiosa: in monasterio est vita pacifica: in seculo est vita iurgiis plena: in monasterio est vita casta: in seculo est vita luxuriosa: in monasterio est vita perfecta: in seculo est vita vitiosa: in monasterio est vita plena virtutibus: in seculo est vita plena vitiis: in monasterio est vita sanctitatis: in seculo est vita iniquitatis. Soror reuerenda, audisti bona quæ sunt in monasterio: audisti mala quæ sunt in seculo: audisti virtutes monasterij: audisti vitia seculi: audisti salutem monasterij: audisti perditionem seculi: audisti vitam: audisti mortem. Nunc igitur ecce in conspectu tuo bonum & malum. Ecce ante oculos tuos perditionem animæ & salutem. Ecce ante te vitam & mortem. Ecce ignis & aqua: extende manum tuam, & elige quod vis. Ecce via paradisi, & ecce via inferni. Ecce via quæ ducit ad vitam, & ecce via quæ ducit ad mortem. Ergo ambula per quam volueris. Hoc solũ rogo, vt eligas meliorem. Frater mi, consilium tuum accipiã, & meliorem viam eligam. Bonum est mihi consiliũ accipere,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G & per viã quę ducit ad paradiſum ambulare cum dei iuuamine. Honeſta virgo, quia meliorem viã eligis, deo gratias reddo. Igitur vitã bonã quam cœpiſti tenere, nõ deſeras. Propoſitũ bonæ vitę, iam cõſerua omnibus diebus vitę tuæ: tũc erit opus tuũ perfectum, ſi perduraueris uſque in finẽ. Salus perſeuerantibus promittitur. Præmiũ perſeuerantibus datur: nõ eſt bonus qui bonũ facit, ſed qui inceſſabiliter facit. Si ergo in bonis operibus vſq; ad finẽ vitæ perſeueraueris, ſalua eris.

De virginitate. *Sermo.* XXI.

RUdentes virgines acceperunt oleum in vaſis ſuis cũ lãpadibus. Soror chariſſima, audi quę dico. Mẽte & corpore virgines nõ ſunt fatuæ, ſed prudẽtes: & poſſunt exire obuiã ſponſo, quia habent oleũ in vaſis ſuis, id eſt caſtitatẽ in mentibus. Virgines vero corpore & nõ mente nõ ſunt prudentes, ſed fatuæ: nec poſſunt exire obuiã ſpõſo, quia nõ habent oleũ in vaſis ſuis, id eſt nõ habẽt caſtitatem in mẽtibus. Sic ait beatus Iſidorus: Virgo corpore & nõ mente, nõ habet præmiũ in remuneratione. Et dominus in euãgelio de fatuis virginibus ait: Amẽ dico vobis: neſcio vos. Hac de cauſa te moneo ſoror dilecta mihi, vt ſis mẽte & corpore virgo, vt poſt hãc vitam merearis collocari in cœleſti thalamo à Ieſu Chriſto cœleſti ſponſo. Virginitas nõ eſt iuſſa, ſed admonita, quia nimis eſt excelſa. Duplicatũ eſt bo-
H nũ virginitatis, quia in hoc mundo ſollicitudine caret ſeculi: & in futuro præmium caſtitatis recipiet. Sine dubio qui caſti perſeuerãt, & virgines: angelis dei erunt æquales. Virgines fœliciores eſſe in æterna beatitudine, Eſaia teſtante qui ait: Hæc dicit dominus eunuchis: Dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & nomen melius à filiis & filiabus: nomen ſempiternum dabo eis quod non peribit. Omne peccatũ per pœnitentiã recipiet indulgentiam. Virginitas vero ſi labitur, nullo modo reparatur. nam quanuis quis per pœnitentiã recipiat veniam: tamen per incorruptionem nunquã recipiet priſtinam. Soror venerabilis, nihil valet virginitas carnis, vbi nõ eſt integritas mentis. Virgines de ſuis meritis gloriantes hypocritis comparantur, qui gloriam boni operis foris appetunt, quam intra conſcientiã habere debuerunt. Hoc eſt enim in euãgelio virgines nõ habere oleũ in vaſis ſuis, id eſt nõ ſeruare in cõſcientiam teſtimoniũ boni operis, ſcilicet in facie gloriari apud homines, nõ in corde apud dẽum. verba ſunt beati Auguſtini: Nihil prodeſt virginitas carnis, vbi habitat iracundia mentis. Multum diſtat inter puritatem virginalis animæ nulla cõtagione pollutæ: & eam quæ multorum libidini ſubiacuit. Soror venerabilis, audi beatum Hieronymum dicentem: Nihil prodeſt habere carnem virginem, ſi mente quis nupſerit. nihil etiam prodeſt corpore virginei cuſtodire virginitatem, ſi oculos à concupiſcentia noluerit
I refrænare. Virginitas in corpore nihil proderit, ſi charitas aut humilitas à corde diſceſſerit. Moneo igitur te honeſta ſoror in Chriſto, vt ſis mẽte & corpore virgo. Moneo etiam te, vt accipias oleum bonorum operum tecum: atque vt ornes lampadem tuam bonis moribus, & illumines eam ſacris virtutibus: vt cum clamor factus fuerit: Ecce ſponſus venit: exite obuiam ei, poſſis occurrere Ieſu Chriſto ſpõſo tuo cœleſti: & ab eo collocari in cœleſti thalamo.

De continentia. *Sermo.* XXII.

SOror chariſſima, rogo, vt cũ omni deuotione audias admonitionis verba. Tricenarius numerus primus eſt: & ſignificat fœdera nuptiarũ. Sexagenarius numerus ſecundus gradus eſt, & ſignificat cõtinentiam viduarum. Centenarius numerus tertius gradus eſt, qui pro virginitatis corona virginibus deputatur. Beatus Iſidorus ait. Quidam in iuuentute luxurioſe viuẽtes, in ſenectute continentes fieri volunt: & tunc volunt caſtitatem ſeruare, quando eos luxuria ſeruos habere contempſit. Tales nõ habent præmium, quia non habuerunt laboris certamen. Eos vero expectat gloria, quibus fuerunt glorioſa certamina. Caſtitatis enim fructus eſt ſuauitas: Caſtitas eſt pulchritudo inuiolata ſanctorũ. Caſtitas ſecuritas eſt mentis, & ſanitas corporis. Luxuria carnem debilitat: fractãque celeriter ducit ad ſenectutem. Longa caſtitas pro virginitate reputatur. Igitur ſoror veneranda, amanda eſt pulchritudo caſtitatis. Continentes & caſtè viuentes deo, in ſemetipſis præparent habitaculum. Vnde apoſtolus. Caſtè viuentes templum dei ſunt, & ſpiritus ſanctus habitat in eis. Continentia facit hominem proximum deo. Ibi habitat deus, vbi permanet continentia. Caſtitas iũgit hominem cœlo. Caſtitas perducit hominem ad regnum. Caſtè viuẽtibus promittitur regnum cœlorũ. Caſtè viuentes, habebũt hereditatem in cœlo. Bona eſt caſtitas cõiugalis, ſed melior eſt continentia vidualis. Optima vero integritas virginalis: melior eſt vidua humilis quàm virgo ſuperba. Melior eſt vidua cũ humilitate, quàm virgo cũ ſuperbia. Melior eſt vidua lugẽs peccata ſua, quàm virgo iactãs ſemetipſam corã hominib⁹ de virginitate ſua. Melior eſt vidua plorãs iniquitates ſuas, quàm virgo extollens ſemetipſam de meritis ſuis. Nõ debet virgo gloriari corã hominibus de dono ſuæ virginitatis, quia ſi hoc fecerit, nõ habet oleũ ſecum: extincta eſt enim lampas ſua: non debet virgo deſpicere viduas. Virgo quæ deo vult placere, non debet mulieres caſtè viuentes contẽnere: quia ſi hoc fecerit deo diſplicebit, & ſibi nocebit. Virgo quæ mulieres caſtè viuentes, & deo ſeruiẽtes deſpicit, ſuperbia facit. Quare? Quia melior eſt peccator humilis quàm iuſtus ſuperbus. Tu ergo venerabilis ſoror, non deſpicias mulieres, quę de cœlo venerunt, maritos habuerũt, filios genuerunt, quia ſi eas deſpexeris nimis ante deum culpabilis eris. Anna prophetiſſa maritum habuit, ſed tamen de
L Chriſto prophetauit, & eum videre meruit. Et Maria Magdalena ſecularis fuit, ſed tamen Chriſtum reſurgentem vidit, & apoſtolorum apoſtola eſſe meruit. Honeſta virgo, ideo hæc dixi, vt nullo modo deſpicias ancillas Chriſti, quę ad ſeruiendum deo venerunt de vita ſeculari. non debes ergo honeſtas fœminas, quæ de ſeculo ad monaſterium venerunt deſpicere, ſed honorare: quia quos deus dignatus eſt eligere, tu nõ debes contemnere. Moneo ergo te venerabilis, vt pro amore Chriſti ſeruias eis, & diligas eas quaſi matres. Soror in Chriſto dilecta, ideo debes eis ſeruire quaſi filia, quia deus cõuertit eas ad ſe de ſeculari vita. Igitur deo iniuriam facis: ſi ancillas dei deſpicis. Tu vero amabilis mihi in Chriſto ſoror, non dicas, ecce ego lignum aridum: non dicas ecce ego arbor infructuoſa, quia ſi Chriſtum ſponſum tuum diligis, & times ſicut debes: ſeptem filios habes. Primus filius eſt verecundia, ſecundus patientia, tertius ſobrietas, quartus temperantia, quintus charitas, ſextus humilitas, ſeptimus caſtitas. Ecce venerabilis ſoror, per gratiam ſpiritus ſancti ſine dolore ex incorrupto vtero ſeptem filios Chriſto peperiſti, vt impleatur in te quod ſcriptum eſt. Quia ſterilis peperit ſeptem. Itaque ſoror amabilis in Chriſto, hos filios quos Ieſu Chriſto ſponſo tuo genuiſti, debes nutrire, fouere, lactare, reficere, confortare & caſtigare. Nutri eos bonis moribus, foue eos in
M ſinum intimæ contemplationis: & da eis mamillas æternæ dulcedinis. Refice eos amore ſupernæ ſuauitatis, & conforta eos pane verbi cœleſtis. Caſtiga eos flagellis timoris dei, & manda eis, vt non ſuperbiant: & vt non ſint leues, nec trãſgreſſores, atque vt nunquam à te diſcedant, nec à te ſeparentur. Vides ſoror dilecta, quòd virgines principalem locum teneant in regno dei, & non immerito. Quia contempſerunt præſentem mundum, ideo peruenerunt ad cœleſte regnum, ad quod te perducere dignetur ille in cuius ſeruitio corpus tuum & animam tuam conſecraſti.

De fornicatione. *Sermo.* XXIII.

SOror in Chriſto dilecta mihi, moneo te, vt cum omni deuotione audias hæc verba domini noſtri Ieſu Chriſti. Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernę ardentes in manibus veſtris. Lumbos pręcingimus cum carnis luxuriam per continentiam coartamus. Lucernas in manibus tenemus quando proximis noſtris lucis exempla monſtramus. Fornicatio carnis, vt ait beatus Iſidorus, adulterium eſt. Fornicatio animarum ſeruitus idolorum eſt. Prima fornicationis tela oculorum ſunt, ſecunda verborum: ſed qui nõ capitur oculis poteſt reſiſtere verbis. Omnis immũda pollutio fornicatio dicitur, quanuis quiſq; diuerſa turpitudinis voluptate perfruatur. Ex delectatione enim fornicandi varia
deo

A deo ſeparatur, inter cætera ſeptem vitia, fornicatio maximũ ſcelus eſt, quia per carnis immunditiam templum dei violat: & tollens membrum Chriſti, facit membrum meretricis. Igitur honeſta virgo ſi verum eſt quòd in te deus viuit, mortua ſit in te fornicatio. Luxuria inimica eſt deo & paternæ benedictionis atque ſubſtantiæ perditio, fornicatio non ſolum maculat corpus, ſed & conſcientiam. Qui luxuriatur quãuis videatur viuens, tamen mortuus eſt. Fornicatores & adulteros iudicabit deus, id eſt damnabit eos. Audi igitur ſoror chariſſima beati Iſidori verba: Fornicatione coinquinari, deterius eſt omni peccato, fornicatio maior eſt omnibus peccatis. Fornicatio graue peccatum eſt. Fornicatio omnia mala ſuperat, fornicatio grauior eſt morte. Melius eſt mori, quàm fornicari. Melius eſt mori, quam fornicatione maculari. Melius eſt mori, quam per fornicationem animam perdere. Luxuria perducit hominem ad pœnas inferni. Luxuria mergit hominem in infernum: Luxuria mittit hominem ad tartarum. Oculi annuncij ſunt fornicationis. Viſio eſt prima occaſio fornicationis. Mens enim per oculos capitur. Per oculos intrat ad mentem ſagitta amoris, viſio oculorum mittit ſagittas fornicationis in mente. Oculus eſt prima ſagitta fornicationis. Igitur in Chriſto ſoror, reprime oculos tuos, ergo ſubtrahe viſum. Non defigas oculos tuos in ſpeciem carnis, nullum hominem hac intentione aſpicias vt eum cõcupiſcas, nullum hominem ideo aſpicias, vt eum carnaliter
B diligas. Faciem viri nõ videas, vt eum in malo diligas. Auerte oculos tuos ne videant vanitatem. Pulchritudinem hominis non concupiſcas. Dic mihi ſoror venerabilis, qualis profectus in pulchritudine carnis, nonne ſicut fœnum ſiccatur homo, & fugit pulchritudo eius ſicut vmbra? Et quando mors venerit, dic rogo quanta pulchritudo in corpore remanebit? cũ videris totum corpus tumidum eſſe, & in fœtorem conuerſum, nõne claudes nares tuas, vt non ſuſtineas fœtorem fœtidiſſimum? Dic rogo vbi tunc pulchritudo vultus, vbi blanda verba quę corda audientiũ molliebant. Vbi tunc ſermones dulces, quę homines lętificabant? Dic mihi honeſta virgo, vbi tunc erit immoderatus riſus & iocus turpis. Vbi tunc vana & inutilis lætitia, quę in riſum homines cõmouebat. Periit, ad nihilum deuenit. Sicut fumus euanuit: ita eſt conſummatio pulchritudinis carnis: & conſummatio corporis. Cognoſce ergo ſoror venerabilis, quia vana eſt pulchritudo. Vnde etiam Salomon ait: Fallax gratia & vana eſt pulchritudo. Igitur ſoror in Chriſto amantiſſima, ſi pulchritudo carnis vana eſt, ergo ſi pulchritudo carnis putredo eſt & vermis, itaque ſi pulchritudo corporis cinis & terra eſt: caue ne ideo homines aſpicias, vt eorum pulchritudinem concupiſcas. Quare? Quia mundus tranſit & concupiſcentia eius. Omne quod in mundo eſt concupiſcentia carnis eſt, & con-
C cupiſcentia oculorum. Deſpiciendus ergo eſt mundus propter Chriſtum cum omnibus quæ in eo ſunt. Tu vero honeſta virgo, quæ propter Chriſtum reliquiſti ſeculum, non debes lætari in pulchritudine hominum. Te ergo moneo ſoror in Chriſto dilecta, vt Ieſum Chriſtum ſponſum tuum diligas ſuper omnia, vt cum eo regnare poſſis in cœleſti curia. Certe ſi plus delectat mentem concupiſcentia fornicationis, quam amor caſtitatis, adhuc peccatum regnat in homine. Sed ſi magis delectat mentem pulchritudo caſtitatis, quam turpitudo fornicationis: iam non regnat peccatum in homine: ſed regnat iuſtitia. Quamuis homo ſit caſtus in corpore, tamen ſi luxurioſus eſt in mẽte, peccatũ regnat in corde eius. Fornicatio cordis eſt idolorũ ſeruitus. Eſt alia fornicatio ſpiritualis, de qua dominus ait: Qui viderit mulierem ad cõcupiſcendũ eam: iã mœchatus eſt in corde ſuo, maxime per carnis luxuriam homines ſubiiciuntur diabolo, quam per cætera vitia. Caſtitas eſt pulchritudo animę: & per hanc virtutẽ cœquatur homo meritis angelorum. Soror in Chriſto amabilis crede mihi, quia multi per incuriam oculorũ inciderunt in periculũ animarum ſuarum. Interrogatio, Frater dilecte dic mihi ſi aliquem hominem noſti per viſionem oculorũ deceptum. Reſponſio: O ſoror venerabilis quã multos ſcio per viſum eſſe deceptos, & in laqueum diaboli miſſos. Tamen ex his quos audiui, aliquos dicam tibi: Quia diuina filia egreſſa eſt vt videret milites religionis, & adamauit eam Sichen atque rapuit, & virginitatem illius turpiter corru- D pit. Et ſic miſera puella, quia incaute vidit quod videre non debuit: honeſtatem ac virginitatem ſuã perdidit. Dauid etiã quadã die ſtans in ſolatio domus ſuæ vidit mulierem, & adamauit eam: pro cuius amore commiſit adulterium & homicidiũ, & ſic deceptus factus eſt ſuæ legis reus. Et quia vidit incaute quod non debuit videre, cõtraxit maculam omni tempore vitæ ſuę. Fortiſſimus Sanſon deſcendit in regionẽ Philiſtinorum, & vidit ibi mulierem atq; adamauit: & in gremio illius dormiuit. Illa vero crines capitis eius raſit, & tradidit eum in manibus inimicorũ eius, qui ſtatim oculos eius eruerunt: & ſic miſer, quia vidit quod videre non debuit: oculos perdidit, & in periculum corporis incidit. Cognoſce ergo ſoror dilecta, quã multi per viſionẽ oculorũ inciderunt in periculum corporum & animarum ſuarum. Moneo ergo te ſoror in Chriſto amabilis, vt facias pactum cũ oculis tuis ne incaute videas quod videre non debes. Caue etiam ne mors intret per feneſtram oculorum tuorum ad animam tuam. Itaque ſoror in Chriſto dilectiſſima, ſicut iam ſuperius dixi tibi, ſi te caro tua adhuc impugnat: ſi te adhuc luxuria tentat: ſi te adhuc libido inuitat: ſi adhuc memoria fornicationis te cruciat, memoriam mortis tuæ tibi obiice. Finem vitæ tuæ ante oculos adhibe, diem exitus tui propone tibi. Propone tibi futura tormenta, futurum iudicium quotidie cogita: verſetur ante oculos tuos imago futuri iudicij. Reduc ad memoriam E horribiles pœnas inferni. Ardor gehennæ extinguat in te ardorem luxuriæ. Recordatio æterni iudicij, excludat ardorem corporis tui. Flãma inferni inextinguibilis repellat à te memoria fornicationis: maior ardor minorem ardorem ſuperet. Maior ardor minorem ardorem vincat. Stridor flammarum horribilis amorem depellat libidinis. Sicut clauus clauum expellit, ita ſæpe ardor gehennę immittit foras ardorem luxuriæ. Soror venerabilis, omnipotentem deum deprecor, vt det tibi veram caſtitatem mentis & corporis.

De abſtinentia. *Sermo.* XXIIII.

HOc eſt perfectũ ieiuniũ, quãdo noſter homo exterior ieiunat, interior vero orat. Oratio per ieiuniũ facilius penetrat cœlũ. Per ieiunium & orationem mẽs hominis cõiungitur angelis, & copulatur deo. Ieiunia fortia arma ſunt aduerſus tentationes dęmoniorum. Per ieiuniũ & orationes vincuntur dæmones. Soror in Chriſto dilecta: vis ſcire quid magis luxuria reſtringitur? Frater mi, volo: atque vt illud mihi oſtẽdas rogo. Audi ergo amabilis ſoror in Chriſto. Per ieiunium, fornicatio ſeparatur: per ieiuniũ, luxuria reſtringitur. Remota ſaturitate non dominatur luxuria. Abſtinentia carnem ſuperat: abſtinẽtia luxuriam refrenat: abſtinentia frangit motum libidinis: abſtinẽtia diſſoluit virtutẽ fornicationis: per famem & ſitim, luxuria deſtruitur: fames & ſitis, luxuriã vincunt. Mens multitudine ci- F borum laſſata, perdit vigorem orationis. qualis eſt caro quæ nõ percipit diu cibũ: talis eſt anima quę aſſidue paſcitur verbo dei. Hieronymus ſic ait. Ieiunia moderata debent eſſe nimis debilitẽt ſtomachũ, quia modicus & temperatus cibus corpori & animæ eſt vtilis. Pinguis venter non gignit ſubtilem ſenſum. Multo melius eſt quotidie parum ſumere, quàm raro ſatis comedere. Parcus eſt cibus, & venter cito eſuriens triduanis præfertur ieiuniis. Ille bene ieiunat, qui ab omnib⁹ viciis declinatur. Melior eſt abſtinẽtia viciorum quàm ciborum. non eſt reputata abſtinentia, vbi fuerit ventris ſacietas ſubſecuta. Et beatus Iſidorus. Tota die epulas in cogitatione ruminat, qui ad explendã gulam veſpere ſibi delitias præparat. Venter vacuus in oratione vigilare facit. Nam qui repletus eſt, infert ſomnum grauiſſimum: vnde non bene vigilare poſſumus, quãdo venter noſter cibis eſt repletus. Soror venerabilis, aridum porta corpus tuum propter deſideriũ cœleſtis regni: vt impleas quod ſcriptũ eſt in Pſalmo: Sitiuit anima mea ad deum, quàm multipliciter & caro mea. Caro enim tunc deũ ſitit, quãdo per ieiuniũ abſtinet & areſcit. Soror in Chriſto amabilis, crede mihi: quia ſi in hac vita perfecte deũ eſurieris & ſitieris, ex eo in cœleſti patria ſatiaberis. Abſtinentia viuificat & occidit: viuificat animã, & occidit corpus. Abſtinẽtia ędificat in anima virtutes, & deſtruit vicia corporis. Omni ſtudio debemus deſpicere gulã ciborũ. Spernenda

Universidad de Deusto
Biblioteca

G est cõcupiscentia escarũ. Cauenda est cura ventris, quãdo ventер immoderate reficitur, corpus ad luxuriam excitatur. Non debemus comedere vt vẽter impleatur, sed vt corpus sustentetur: vbi venter est cibis repletus, ibi est ignis luxuriæ succensus. Corpus autem quod abstinẽtia frangit, ignis luxuriæ nõ esurit. Ille purpuratus diues qui quotidie epulabatur splẽdide, quia abstinere à cibis in hoc seculo noluit: ideo inter flammas positus guttam aquæ quæsiuit, nec accipere meruit. Sicut per abstinentiam omnes virtutes spirituales radicãtur, atque ædificantur in anima: ita & per suauitatem ciborũ omnia vicia nutriuntur, & confortantur in corpore. non potest quisquam accipere perfectionem virtutũ, nisi prius domuerit in se ventris gulam: ideo tres pueri in caminum ignis non arserunt, quia abstinẽtes fuerunt. Daniel etiam ideo liberatus est de ore leonum, quia seruauit in se abstinentiam ciborum. Nemo potest à semetipso tentationes dæmonum expellere, nisi refrenauerit in se appetitum gulæ. Interrogatio. Frater charissime, rogo te, vt dicas mihi qualiter debeo castigare corpus meum per abstinentiam. Responsio. Soror dilecta, sic debes nutrire corpus tuum, vt non superbiat. Et iterum: sic debes reprimere, vt nõ cadat: sic enim debes reficere carnem tuam, vt seruiat. Et sic eam debes castigare per abstinentiam, vt non pereat: si carnem tuam supra modum affligis, ciuem tuum occidis: & iterum, si eam priusquam oportet reficis, inH micum tuum nutris. Charissima soror mea, hoc debes semper obseruare in omni abstinentia, vt non occidas carnem tuam, sed vicia. Igitur soror mihi in Christo amantissima, per abstinentiam corpus tuum castiga: ieiuna, & abstine à cibis, pallida gere ora, & non rubea: facies tua non sit rubicunda, sed pallida. Aridum porta corpus tuum, & non crassum: non sit corpus tuum crassum, sed siccum. Non nutrias carnem tuã vermibus: ita manduca vt semper esurias: ita comede, vt semper habeas famem: venter tuus nunquam impleatur cibis. Esuri & siti: abstine & aresce. Crede mihi soror venerabilis, quia tentationes vincere non poteris, nisi corpus tuum per abstinentiam castigaueris: per cibum & potum crescit luxuria. Ciborum saturitas suscitat luxuriam carnis: luxuria semper est adiuncta saturitati. Frigus vigiliarum extinguit luxuriæ ardorem. Maligni spiritus ibi magis intrant, vbi plus escam & potum vident. Soror in Christo amabilis, sicut dixi tibi. Si perfecte vis tentationes fugere carnis, abstine non solum à cibis, sed etiam ab omnibus seculi delectationibus, vt post hanc vitam in cœlo lætari possis cum angelis. Amen.

De ebrietate. Sermo. XXV.

SOror charissima mea, audi domini nostri Iesu Christi verba. Attendite ne corda vestra grauentur crapula & ebrietate. Paulus etiam apostolus castigando suos discipulos ait: Nolite inebriari vino in
I quo est luxuria. Et Salomon ait: Luxuriosa res est vinum, & tumultuosa ebrietas. Ne intuearis vinum quando flauescit, nec cum splenduerit in vitro color eius. Ingredietur enim blande, sed in nouissimo mordebit vt coluber: & quasi serpẽs venẽnum effundit: nullum secretum est, vbi ebrietas est. Multos exterminauit vinum, & perduxit eos ad periculũ corporum & animarum. Vinum in iocunditate creatum est, non in ebrietate. Vbicunq; saturitas abundauit, ibi luxuria dominabitur. Ventrẽ distentum cibis, & vini potationibus irrigatum volũtas luxuriæ sequitur. Ebrietas corpus debilitat, animã illaqueat. Ebrietas generat perturbationẽ mentis. Ebrietas auget furorem cordis. Ebrietas nutrit flammam fornicationis. Ebrietas ita alienat mentem, vt homo nesciat semetipsum. Homo ebrius ita est à semetipso alienus, vt nesciat vbi sit: plerisque laus est multum bibere, & non inebriari. Quos propheta increpat dicens: Væ qui potentes estis ad bibendũ vinum, & viri fortes ad miscendã ebrietatem. Et iterum: Væ qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam, & potandum vsque ad vesperam vt vino æstuetis. Etiam Ioel propheta clamat dicens: Expergiscimini ebrij, & flete, & vlulate omnes qui bibitis vinum in dulcedine: non dicit, qui bibitis vinum in necessitate, sed qui bibitis vinum in dulcedine: hoc est in delectatione. Ebrietas mortale crimen est. Ebrietas graue peccatum est. Ebrietas inter homicidia & adulteria, & fornicationes reputatur. Ebrietas eiicit hominem à regno dei. K Ebrietas expellit hominẽ à paradiso. Ebrietas demergit hominem in infernum. Noe bibit vinum, & virilia quæ per sexcentos annos celauerat nudauit. Etiam Loth vino inebriatus dormiuit cum filiabus suis, nec tamen peccatum sensit: quia alienatus à semetipso fuit. Cogita ergo soror dilecta, quantũ sit detestanda & fugienda ebrietas ab omnibus seruis dei. Interrogatio. Frater mi, est peccatum bibere vinum? Respõsio. Venerabilis soror, non est peccatum bibere vinum tẽperatum, id est cum sobrietate. Sic enim ait Paulus apostolus Timotheo discipulo suo: Modicum vinum bibe propter stomachum, & frequẽtes infirmitates tuas. Audi etiam quid Salomon dicat: Vinum cum mẽsura potatum, sanitas est animæ & corporis. Vinum intemperatum, venenum est. Vinum sine mensura, superat mentem. Per multum vinum grauatur mẽs. Per vinum, luxuria crescit: per vinum, luxuria excitatur: per multum vinum, luxuria nutritur. Vinum enim nobis deus ad læticiam cordis dedit, non ad ebrietatem donauit. Igitur honesta virgo, bibamus, nõ quantum gula quærit, sed quantum necessitas requirit. Caueamus igitur, ne illud quod deus ad medelam nobis corporis tribuit, vitio gulæ deputemus: caueamus ne vinum quod deus nobis dedit ad salutem corporum in vsum vertamus vitiorum. Caucamus ne medicinam carnis in vicium conuertamus ebrietatis. Multi per vinum à dæmonibus capti sunt, nec est aliud ebrietas quam manifeL stissimus dæmon. Tu ergo soror in Christo amabilis, bibe vinum temperatum, & erit tibi sanitas corporis & lætitia mentis. Bibe vinum cũ sobrietate, & auferet à te pigriciam atque desidiam, & in dei seruicio te faciet solicitam atque deuotam. Quare? quia vinum temperate potatum, facit hominem ad orationem sollicitum, & in dei seruitio acutum. Igitur soror charissima, si me quasi fratrem tuum audieris, & hæc omnia sicut dixi feceris, sapiens eris.

De peccato. Sermo. XXVI.

SOror charissima, audi dominũ in Euangelio dicẽtem: Omnis qui facit peccatum, seruus est peccati. Duobus modis committitur peccatum, id est aut amore cupiditatis, aut metu timoris: dum homo vult habere quod concupiscit, vel cum timet ne incurrat malum quod metuit. Quatuor modis committitur peccatum in corde, quatuor etiam modis perpetratur in opere. Committitur peccatum in corde suggestione dæmonum, delectatione carnis, consensione mentis, defensione elationis. Commit titur etiam in opere aliquando latenter, aliquando publice: aliquando consuetudine, aliquando desperatione. Istis modis ergo & corde peccamus, & opere perpetramus peccatũ. Tribus modis peccatum committitur, videlicet per ignorantiam, & per infirmitatem, & per industriã, id est scienter. Per ignorãtiam peccauit Eua in paradiso, sicut ait apostolus: Vir M non est seductus, sed mulier fuit seducta. Ergo Adam peccauit per industriam, Eua vero per ignorantiam. Qui verò deci pitur, ignorat quid consentiat per infirmitatem. peccauit Petrus, quando per timorem ancillæ Christum negauit. Grauius est peccare per infirmitatem, quàm per ignorantiã. Sed multò est grauius peccare per industriam, quam per infirmitatẽ. Grauius etiam peccat qui in publico delinquit, quam qui in abscondito: dupliciter peccat qui in publico peccat: quia & peccat, & aliis peccare demonstrat. Iam quædam pars iustitiæ est hominem suam iniquitatẽ cognoscere, & de peccatis propriis in semetipso verecundiam habere. Melius est hominem non peccare propter amorem dei, q̃ propter timorem inferni. Melius est etiam non peccare, quàm peccatum emendare. Omnis peccans superbus est. Faciens enim vetita, contemnit diuina præcepta. Audi ergo soror charissima quæ dico, audi quæ moneo, per vnum malum pereunt multa bona. Custodi animam tuam à peccato, qui in vno peccauit, factus est omnibus reus: per vnum peccatum multę iusticiæ pereunt: nõ declines cor tuum in hoc quod delectatur corpus. Non des animam tuam in potestate carnis: non consentias carnali delectationi. Soror venerabilis, si secundum carnẽ vixeris, morieris. Munda ergo cõscientiã tuam ab omni peccato: sit mẽs tua pura, sit etiam corpus tuũ ab omni iniquitate purgatum, sit corpus tuum

A pus tuum immaculatum. Macula peccati in corde tuo non remaneat. Non potest corpus corrumpi nisi prius fuerit corruptus animus. Si anima labitur, statim corpus ad peccandum paratum est. Anima præcedit carnem. In crimine anima prima vadit ad peccandum: nihil potest corpus facere nisi quod voluerit animus. Munda ergo cor tuum ab iniquitate: & caro tua non peccabit. Interrogatio. Frater mi rogo, vt dicas mihi si anima hominis peccatoris est fœda, & nigra: vel si anima iusti hominis est pulchra aut formosa. Responsio. Soror in Christo dilecta, tria sunt in hoc mundo nigriora & deteriora omni malo, videlicet anima peccatoris perseuerãs in peccato quæ est plꝰ nigra quã coruꝰ, & mali angeli qui eam rapiunt in die mortis eius: & infernus in quo iactatur. non sunt peiora vel nigriora his tribus in hoc mundo. iterum tria sunt quibus nõ sunt meliora, anima videlicet iusti hominis perseuerans in bonis operibus quæ est pulchra sicut sol: & sancti angeli qui eam suscipiunt in die mortis suæ: & paradisus in quo collocatur, his tribus non sunt meliora in creaturis. Angeli sancti præsentant animam iusti hominis ante deum dicentes. Ecce quẽ elegisti domine, & assumpsisti semper habitabit in atriis tuis. Soror in Christo amabilis: si mẽtem tuam ab omni iniquitate mundaueris, & in seruitio dei sicut promisisti perseueraueris, sine dubitatione in cœlesti thalamo cum Iesu Christo sponso tuo lætaberis. Amen.

B *De confessione peccatorum & pœnitentia.*
Sermo XXVII.

NVne homo incipit esse iustus, quando de peccatis suis propriis icipit accusare seipsum: vnde scriptũ est: Iustus in principio accusator est sui, nihil autẽ peius quàm culpam cognoscere nec deflere. Omnis peccator duobus modis debet flere peccata sua. Vnum quia per negligentiam bonum non fecit, alterum quòd peraudaciam malum commisit. Bonum quod debuit facere non fecit, & malum quod nõ debuit facere fecit. Ille homo digne agit pœnitentiam qui præterita peccata plangit, & iterũ plangenda non committit. nam qui plangit peccatũ, & iterum facit peccatum: quasi si quis lauet laterem crudum. qui quãto amplius lauerit: tanto amplius faciet lutum. Sic quando homo peccare potest pœnitet, & vitam suã viuens ab omni crimine corrigit: sine dubitatione quando ei mors aduenerit, ad æternam peruenit requiem. Qui autem male viuit & in morte pœnitentiam agit: sicut damnatio illius est incerta: ita & remissio illius est dubia. Qui ergo securus cupit esse in morte de indulgentia, in sanitate pœnitentiam agat: & in sanitate peccata sua lugeat. Igitur quia miseratio dei occulta est, sine intermissione flere necesse est. Soror charissima audi beati Isidori verba: non oportet pœnitentem de peccatis suis habere securitatem. Quare? quia securitas negligentiam parit, C negligentia vero sæpe hominem incautum ad priora peccata reducit. Nunc ergo soror charissima, accipe cõsilium meum: & dum potes vitam tuam emenda. Dum deus dat tibi licentiam peccata tua manifesta. Dum datur tibi spacium peccata tua plora. Dum potes pœnite. Dum potes peccata tua confitere. Dum adhuc viuis peccata tua luge. Morientium vocatio tua sit emendatio. Dum potes mala quæ fecisti emenda. Dum potes à peccato & vitio te retrahe. Dum tempus est clama ad deum pro te. Dum adhuc viuis in corpore: tibi indulgentiam peccatorum tuorum acquire. Priusquã dies mortis adueniat tibi, pœnitẽtiam age. Antequam puteus te absorbeat, pœnite. Priusquam infernus te rapiat, peccata tua luge. Priusquam in profundum inferni mergaris, negligẽtias tuas plange: vbi iam non est locus indulgentiæ, vbi iam non est lætitia, pœnitendi licentia, vbi iam non est licentia emẽdationis, vbi iam non est locus cõfessionis. Quare? quia in inferno nulla est redemptio. Quanuis sis peccatrix: tamen per pœnitentiam habebis veniã. Nulla tam grauis est culpa quin per pœnitentiam non habeat veniam. Desperatio auget peccatum, desperatio maior est omnibus peccatis: desperatio peior est omni peccato. Igitur soror dilecta certissime crede quia est spes in confessione, nullo modo dubites, nullo modo de misericordia dei desperes. Habeto fiduciam in confessione de bonitate dei. Frater charissime bene dicis: bonum das mihi consilium. D

Confessio.

EEu me peccatrix, heu me misera: in tantis peccatis, in tantis criminibus, in tantis negligentiis cecidi, quid primum plangam, quid primum ploremi, quid primum lugeam? Ego misera quem luctum primũ sumam? Ego indigna quas lachrymas prius fundã? Memoriã non sufficit referre gesta tantorum criminum. O lachrymæ vbi vos subtraxistis, ô lachrymæ vbi estis, vbi estis fontes lachrymarum, mouemini obsecro ad fletũ meum, fontes lachrymarum fluite super faciem meam, rigate maxillas meas. Date mihi planctũ amarum, succurre mihi deus meus antequã moriar, antequam mors præueniat, antequã me infernus rapiat: antequam me flamma comburat, antequam me tenebræ inuoluant. Subueni mihi deus meus priusquam adt ormenta perueniam, priusquam me deuoret ignis gehẽnę, priusquam sine termino crucier in inferno. Deus meus quid faciam cum venerit tremendum iudicium tuum? Quid respondebo cum venerit examẽ iudicij tui? Quid dicam ego misera & peccatrix cum præsentata fuero ante tribunal Christi. Væ diei illi in quo peccaui. Væ diei illi quando malũ feci. Væ diei illi quãdo trausgressa sum præcepta dei. Vtinam non illuxisset sol super me. Vtinam non fuisset ortus sol super me. O dies detestãda: dies abominanda, ô dies penitus non nominãda quæ me in hoc seculo pertulit: quę mihi claustra ventris aperuit: melius mihi fuerat nõ esse in hoc seculo natam: q̃ in inferno E perpetuo cruciatam, melius mihi fuerat non esse genitam q̃. pati æternas pœnas gehennę. Satis mihi fuerat melius nõ esse in hoc mundo procreatam: q̃ pati æterna mala. flete super me cœlum & terra, plorate me omnes creaturæ. Et quæ potestis sensum vitæ habere: lachrymas effundite super me. Peccaui enim grauiter, peccaui infœliciter, peccaui miserabiliter: innumerabilia sunt peccata mea, vt bene viuerẽ vltro promisi: sed bona quæ promisi nunquam seruaui. Semper ad peccatũ meum redij, semper peccata mea multiplicaui: semper delicta mea iteraui. Nunquam in melius mores mutaui. A malis factis nunquam cessaui. Orate pro me dominũ viri sancti, intercedite ꝓ me ad dominum omnes sancti. Omnes sancti iustorum intercedite ꝓ me. Si forte misereatur mei deus, si forte iniquitates meas auferat. O misera anima mea quis miserebitur tui? Quis cõsolabitur te? O anima misera ô anima quis dabit lamentum pro te, vbi est custos hominum, vbi est redẽptor animarum, vbi es pastor bone. Cur despexisti me, cur auertisti faciem tuam à me? Deus meus non me obliuiscaris in finem. Non me deseras imperpetuum: non me deseras in potestate dæmonum. Peccatrix sum, indigna sum, tamen ad te deum meum confugio. Tu clemens tu pius tu multæ miserationis. Nullum spernis, nullum detestaris, nullũ recusas à misericordia. Domine ostende in me misericordiam tuam. Obsecro domine vt non deneges mihi quod misericorditer mul F tis dedisti. Scelera mea non defendo, peccata mea non abscõdo. Displicet mihi malum quod feci. Ego misera peccaui. Errorem meum confiteor: culpam meam manifesto. Iniquitatẽ meam cognosco. Peccaui deus meus: propicius esto mihi peccatrici. Parce malis meis: ignosce peccatis meis, indulge criminibus meis. Domine si iniquitates obseruaueris domine, quis sustinebit. Nullus ad examen tuum, nec iustitia iusti secura erit: quis enim iustus qui se audeat dicere sine peccato: nullus homo est sine peccato. Nemo est mundus delicto, nemo est mundus in conspectu tuo, ecce inter sanctos nemo est immaculatus. Ecce qui seruierunt deo non fuerunt stabiles, & in angelis inuenta est iniquitas. Stellę non sunt mundę coram te. Cœli non sunt mundi in conspectu tuo, si igitur nemo in cõspectu tuo est sanctus, nemo immaculatus: quanto magis ego peccatrix & putredo ac vermis filia hominum quæ bibi iniquitates quasi aquas & multiplicaui peccata mea. Quę sedeo in puluere: quæ habito in domo lutea: quę terrenum habeo fundamentum. Deus meus porrige dexteram tuam mihi peccatrici. Memorare obsecro domine quæ sit mea substantia. Memento domine quia terra sum. Memento quia cinis & puluis sum. Medicinam qua sauer tribue. Medicinam qua curer impende. Ego misera cecidi in foueam peccatorum meorum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G rum. Ego indigna cecidi in profundū inferni. Deus meus libera animam meam captiuam ab inferno: non concludat me profundum, non absorbeat me infernus: nō vrgeat super me puteus os suum. Abyssus nō deneget mihi exitum. Ecce dies timendus iam imminet, iam venit vltima dies, iam prope est dies mortis, nihil superest mihi nisi tumulus: nihil nisi sepulchrum. Parce mihi domine antequam vadam ad terram tenebrosam. Subueni mihi deus meus: priusquam vadam ad terram miseriæ & tenebrarum. Redemptor animarum succurre mihi antequam moriar: solue vincula peccatorum meorum: priusquam ad mortem perueniam. Soror mihi in Christo dilecta, deº misereatur tui: & dimittat tibi omnia peccata tua. Deus tribuat tibi indulgētiam tuorum delictorum. Deus indulgeat tibi quicquid peccasti. Deus te lauet ab omni peccato. Age itaq; iam vt oportet propone in corde tuo vt amplius non pecces. Statue in corde tuo vt amplius malum non facias. Caue culpas tuas iterare: non te polluas post peccatū. Post luctum pœnitentiæ non redeas ad peccatum: non iterū facias quod iterum plangas. non est pœnitens sed irrisor: qui adhuc agit vnde pœniteat: nō videtur deum deprecari humilis, sed subsannare superbis. Qui adhuc malum agit: vnde iā pœnitentiam accepit. Vnde & beatus Isido. ait, Inanis est pœnitentia quam sequens coinquinat culpa. Et iterum iteratum
H vulnus tardius sanatur. Frequenter peccans & lugēs vix meretur veniam. Esto igitur confirmata in pœnitentia vitam bonam quam cœpisti tenere non deseras. Salus perseuerantibus promittitur. Præmium perseuerantibus datur. Vnde dicitur: beati qui custodiunt iudicium, & faciunt iustitiā in omni tēpore. Et iterum. Qui perseueraverit vsq; in finem hic saluus erit. Honesta virgo moneo te, vt semper portes verecundiam in vultu de recordatione peccati: portas pudorem in facie de memoria delicti. Propter verecundiam peccati oculos tuos leuare erubesce, ambula depositā facie, mœsto mœrore incede abiecta vultu, cilicium & cinis inuoluāt membra tua, cilicium operiat corpus tuum. Terra sit tibi cubile. Stratus sit tibi humus. Puluis es, in puluerem sede. Cinis es, in cinerem sede. Esto semper plangens: semper mœrens, semper suspiria cordis emittēs: semper sit cōpunctio in corde tuo. Sit lamentum in tuo pectore, sint gemitus in tuo corde. Frequenter lachrymæ fluant ab oculis tuis. Semper esto parata ad lachrymas. Venerabilis virgo crede mihi: quia nunquam serui dei in hac vita debēt esse securi: quanuis sint iusti. Serui dei semper debent vigilare: & peccata sua cum lachrymis ad memoriam reducere. Vnde in laudibus sponsi scilicet Christi in canticis canticorum dicitur. Cōmę eius sunt elatę palmarum nigræ quasi coruus. Quid per comas Christi intelligimus nisi fideles homines qui dum fidem sanctæ trinitatis in mente
I custodiunt & deo adhęrentes: quod credunt faciunt, quasi in capite pendentes illi honorem conferunt. Palma autem valde in altum crescendo proficit & victoriam sua significatione prætendit. Comę ergo Christi sicut elatæ palmarū sunt: quia electi quiq; dum semper ad alta virtutum se efferunt per dei gratiam quandoque ad victoriam perducuntur: nigræ autem sunt sicut coruus: quia quanuis virtutibus in cœlum se erigāt semper: tamen peccatores se esse cognoscunt. Sic & tu soror mihi in Christo amantissima quāuis bene & religiose viuas: quanuis iustè & deuotè deo seruias: te tamen moneo vt nunq̄ deseras lachrymas. Si igitur vis abluere peccatorum tuorum maculas semp diligas lachrymas. Dulce tibi sint lachrymæ. Delectet te semper planctus & luctus, nunquam deseras plāctum & luctum, tanto esto prona ad lamenta: quanto fuisti prona ad culpam. Quanta fuit tibi intentio ad peccandum: tanta sit ad pœnitendum deuotio. Secundū infirmitatem adhibenda est medicina: grauia peccata grandia lamenta desiderant. Soror venerabilis, ipse te adiuuare & consolari dignetur in hac præsenti vita quē angeli adorant in cœlesti curia. Amen.

De communione, Sermo XXVIII.

Q Vicunque māducauerit panem, & biberit calicem domini indigne: reus erit corporis & sanguinis domini, id est, peccatum, & maculam contrahet sibi. Quare: quia ad bonum male accedit. Probet autē seipsum homo: & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Acsi diceret, vnusquisque considereat vitam suam & emundet K cor suum ob omni malicia, vt digne possit accedere ad tam magnum sacramētum. Quicunq; enim corpus & sanguinem domini manducat, & bibit indigne: iudicium sibi manducat, & bibit scilicet causam suę damnationis. Vnde etiam beatus Isido. ait. Qui in ecclesia scelerate viuunt, & communicare non desinunt putantes se tali communione à peccatis posse mundari, sciant hi tales ad emundationem sibi nō proficere, dicente ꝓpheta: Quid est ꝙ dilectus meus in domo mea fecit scelera multa: nunquam carnes sanctę auferent à te malicias tuas. qui ergo corpus Christi vult accipere prius studeat in Christi fide & dilectione manere. Hinc est quod ait dominus in euangelio: Qui manducat carnē meā, & bibit sanguinem meum: in me manet, & ego in eo: ac si diceret: Ille in me manet qui in bonis operibus volūtatem meam implet. Alioquin nisi priuş in me maneat per fidem, & bonam operationē, & ego in eo: carnem meam manducare non potest sanguinē bibere: quid est ergo quod manducant homines? Ecce omnes frequenter sacramenta altaris percipiunt plane: sed alius carnem Christi spiritualiter manducat: & sanguinem bibit. Alius vero non, sed tantum sacramentum, id est, corpus Christi sub sacramento, & non rem sacramenti. Sacramentum hoc dicitur corpus Christi proprium de virgine natum, rem vero spiritualē Christi carnem: bonus igitur accipit sacramentū, & rem sacramenti, malus vero quia manducat indigne sicut L apostolus ait: iudiciū manducat, & bibit: non probans se priº nec diiudicans corpus domini. Ergo quid manducat peccator & quid bibit non vtique carnem & sanguinem spiritualiter ad suam salutem: sed iudicium ad suam damnationem, licet videatur cum cæteris sacramentum altaris percipere. Itaque alius accipit corpus domini ad salutem, alius vero ad damnationem. Ille qui cū Iuda traditore corpus domini accipit, cum Iuda condemnatur: qui cum Petro & cæteris fidelibº deuote ac fideliter illud sumit, sine dubio cum Petro & cęteris apostolis in corpore Christi sāctificatur. Audi igitur sponsa Christi verba beati Augustini, qui ad istud altaris casto corpore & mundo corde cum pura conscientia atque deuota mente ad communionem venit, ad illud altare qui est in cœlis ante oculos dei fœlici transmigratione perueniet. Soror in Christo amabilis rogo vt audias prudentiam serpentis. Serpens enim cum cœperit ire ad bibendum antequā veniat ad fontem, vomitat omne venenum. Imitare ergo, & tu charissima hunc serpentem in hac parte vt antequam venias ad fontem, id est, ad communionem corporis & sanguinis domini nostri Iesu Christi, euomas omne venenū scilicet odiū, iram, maliciam, inuidiam, voluntatem malam: & noxias cogitationes ex corde tuo. Dimitte etiam omnibus sociabus tuis: & omnibus proximis tuis ea quæ in te peccauere, vt tibi dimittātur à deo peccata tua sicut ipse dominus ait. Dimittite M & dimittetur vobis. itaq; si hæc omnia feceris, sicut dixi, poteris accedere ad fontem viuum, id est, ad Christum qui est fons omnium bonorum. Ipse etiam ait de seipso. Ego sum panis viuus qui de cœlo descendi. De hoc pane dicit Dauid in Psal. Panem angelorum manducauit homo: alioquin esca illa licet de cœlo venerit, & potus quia corporeus erat, angelis non congruebat: sed vtique illi panis, & potus qui per hoc præfigurabatur. Christus vero panis est angelorum & sacramentum hoc, vera caro eius est, & verus sanguis quod spiritualiter manducat, & bibit homo. Ac per hoc vnde viuūt angeli in cœlis: inde viuit homo in terris: quia totum spirituale est, & diuinū in eo quod pepercit homo, sed sicut apostolus ait. Quidam in deserto eandem escam spiritualiter māducauere, & tamen mortui sunt. Ita & nunc in ecclesia quibusdam corpus domini est vita: quibusdā vero est pœna & suppliciū peccati. Corpus domini sine dubio est vita illis: quibus Christus est vita. Illis vero est mors, qui per culpam & ignorantiā atque negligentiam membra sunt diaboli. Vnde soror amantissima mihi in Christo moneo te vt aliud gustando intelligas quando corpus domini recipis quàm quod ore sentis: audi etiam honesta virgo quid sacerdos in consecratione corporis Christi dicat. Rogamus, inquit, hanc oblationem fieri benedictam per quam nos benedicamur. Ascriptam per quā nos omnes in cœlo conscribamur: ratam per quam in visceribus Christi

A bus Christi censeamur. Rationabilem per quā à bestiali sensu exuamur. Acceptabilemq; facere digneris quatenus, & nos per hoc quod in nobis displicemus acceptabilis in eius vnico filio Iesu Christo simus. Igitur honesta virgo, sicut superius iam dictum est, Christus in semetipso in cœlo sanctos angelos pascit. Christus etiam in semetipso in terra omnes fideles reficit. Christus per spem sanctos angelos satiat in patria. Christus nos pascit per fidem in terra ne deficiamus in via. Christus angelos & homines reficit ex semetipso, tamen integre remanet in suo. q̄ bonus panis, & q̄ mirabilis de quo in cœlo angeli saturantur, & in terra homines reficiuntur: quē manducat angelus pleno ore in patria. ipsum comedit peregrinus homo pro modulo suo ne lassetur in via. Christus panis viuus qui est refectio angelorum: ipse est redemptio, & medicina hominum. Nunc ergo soror charissima deprecare dominum in tota mente tua, vt mundet conscientiam tuam ab omni malitia: quatenus digne possis accipere corporis & sanguinis domini nostri Iesu Christi mysteria.

De cogitatione. Sermo XXIX.

S Oror charissima audi ea quæ dominus ait per Esaiam prophetam: Auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis vestris. Quanuis homo cesset ab opere malo: tamen si malam cogitationem habet in corde suo, non est sine culpa. Vnde ait beatus Isido-
B rus: Non solum in factis peccamus, sed & in cogitationibus si eis illicite occurrentibus delectetur. sicut vipera à filiis suis in ventre adhuc positis occiditur, ita nos occidunt cogitationes nostræ intra nos enutritę: quia consumunt animam nostram veneno viperino. Igitur soror dilecta mihi in Christo moneo te vt cor tuum cum omni studio custodias: quoniam ibi est initium boni operis aut mali. Vnde scriptum est: Omni custodia serua cor tuum, quoniam ex ipso vita procedit. Audi etiam rogo honesta, virgo quid sponsus in laudibus ecclesiæ dicat in Canticis canticorum. Comæ capitis tui vt purpura regis iuncta canalibus. Comę capitis ecclesiæ lectulum sanctę animę vt purpura regis iuncta canalibus esse memoratur. Purpura quippe per fasciculos in canalibus ligatur, super quos dum aqua proicitur: per canales ad vestē quę supra est currit vt vestis tinguatur, & inde nomen accepit vt tincta colore purpureo purpura vocetur: quæ omnia sanctę menti congruūt. Comę quippe capitis sunt cogitationes mentis quæ in canalibus ligantur: quia in scripturis diuinis ne inutiliter fluant stringuntur. Custodi ergo cor tuum venerabilis virgo à contagione noxia. Mentē tuam turpis cogitatio non subrepat, sit mens tua pura: deus non solum examinat carnem, sed mentem: dominus iudicat conscientias hominum, deus iudex etiam de cogitationibus iudicat animam quan-
C do titillat mala cogitatio. non consentias illi, non sinas malam cogitationem manere in corde tuo. Quacunq; hora mala cogitatio venerit expelle eam. Quam cito apparuerit scorpio, contere caput eius. Contere caput serpentis, id est malę cogitationis. Ibi emenda culpam vbi nascitur scilicet in corde: caput cogitationis praue expelle à corde tuo. Ibi peccata: vbi nescis esse deum. Nihil celatur ante deum. Videt occulta qui fecit abscondita. Dominus vbique præsens est. Spiritus dei totum implet. Maiestas omnipotentis dei penetrat omnia elementa, nullus locus est extra deum. Dominus scit cogitationes hominum. Soror dilecta vis nunquam esse tristis. Frater mi volo. ergo bene viue. Si bene vixeris: nunquam eris tristis. Secura mens leuiter sustinet tristitiam. Bona mēs semper habet gaudium. Si enim in bona vita perseueraueris, tristitia elongabitur à te. Si in sanctitate perseueraueris, tristitia non occurret tibi. Si bene & pie vixeris, neque plagam, neque mortem timebis. Conscientia autem peccatoris semper est in pœna. Nunquam reus homo securus est: mens enim male sibi cōscia, ꝓpriis agitatur stimulis. Soror venerabilis: audi quid dominus dicat de muliere ad serpentē: Ipsa conteret caput tuum. Caput serpentis conteritur, quando ibi culpa emendatur vbi nascitur. Omnipotens deus mundet cor tuum ab omni contagione mala, vt ei possis seruire siue macula. Amen.

De silentio. Sermo XXX. D

E Saias propheta dicit, Cultus iustitiæ est silentium: & securitas vsque in sempiternum. Et iterum Dauid obsecrando postulat dicens, Pone domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labiis meis. Sancti patres summa cum vigilantia silentium custodientes studuerunt vacare & videre quàm dulcis & quàm suauis est dominus. Et actiuæ vitæ curis postpositis adhæserunt contemplatiuæ vitæ. Soror charissima respue inhonesta verba: fuge impudicos sermones. Vanus sermo cito polluit mentem, & facile agitur quod libenter auditur. Nihil vnquam ex ore tuo procedat quod possit impedire, nihil vnquam loquaris quod non conueniat. Hoc non procedat de labiis tuis quod offendat aures audientis: fuge turpitudinem sermonis. Vanus sermo demonstrat vanā conscientiam: lingua ostēdit conscientiam: lingua referat conscientiam hominis: qualis sermo ostenditur, talis animus comprobatur. Ex abundantia enim cordis os loquitur. Ab otioso enim sermone refrena linguā tuam, restringe linguam tuam ab otioso verbo. Turpes fabulas non loquaris, non garrias vana verba. Sermo otiosus non erit absque iudicio. Vnusquisque rationem redditurus est sermonum suorū. Ante vniuscuiusq; faciē verba sua stabūt in die iudicij. Ea quæ loqueris, grauitate atq; doctrina digna fiāt. Sit sermo tuus irreprehēsibilis: Lingua tua E nō te perdat. Lingua tua nō te dānet. Non loquaris quod suscipiat aduersarius. amicum tuum sit silentium. Pone custodiam ori tuo. In labiis tuis pone signaculum. Pone linguæ tuę claustra silentij. Scito quo tempore dicas. Cōsidera qua hora loquaris: tempore congruo loquere, tempore congruo tace. Tace vsquequo interrogeris: interrogatio os tuum aperiat: sint verba tua pauca, non transeas mensuram loquendi. Multiloquia nō effugiunt culpā, multiloquium non declinat peccatum. Virgo linguosa stulta est, virgo sapiens paucis vtitur verbis. Sapientia breuem sermonem facit, loqui multum stultitia est: sit ergo in verbo tuo mensura, sit in sermone tuo statera. Modum loquendi non transeas. Venerabilis soror ille dignetur ori tuo ponere custodiam qui te sibi elegit in sponsam. Amen.

De mendacio. Sermo XXXI.

M Endaces faciunt vt nec vera dicentibus credatur. Summo studio cauendum est omne genus mendacij: quamuis sit quoddam genus mendacij leuioris culpę, velut si quisque pro salute hominum mentiatur. Sed quia scriptum est: Os quod mentitur occidit animam. Hoc genus mēdacij perfecti viri summo studio fugiūt, vt nec vitia cuiuslibet per eorum fallaciā defendant, nec suę animæ nocēant, dum præstare alienę carni volunt. Tamē hoc F genus mēdacij facile credimus dimitti. Soror charissima mo neo te: vt summopere fugias omne genus mendacij, nec per occasionem nec per studium loquaris falsum. nō studeas mētiri: nec etiam vt prestes alicui. Non alienam vitam per mendacium defendas: nullum iustum mendacium, omnę mendacium in omnibus est peccatum. omne quod à veritate discordat iniquitas est. Leges seculi damnant falsarios, leges seculi puniunt mendaces. Si mendacium apud omnes damnatur, si falsitas humano iudici punitur: quanto magis ante deum qui est testis verborum & operum. Ante quem etiam de otioso verbo vnusquisque rationem redditurus est: Ante quem & pro otioso sermone pœnas quisque sustinebit. Et perdes eos qui loquuntur mendaciū. Et testis falsus non erit impunitus. Soror venerabilis declina ergo mendacium: falsum non loqueris. Quod verum est loquere: nunquam mētiaris. Esto verax, neminem mentiendo decipias, nō aliud dicas, & aliud facias: soror dilecta deus det tibi vera loqui. Amen.

De periurio, Sermo, XXXII.

D Ominus dicit in euangelio: Non iures per cœlum: quia sedes dei est, neque per terram: quia scabellū pedum eius est, neque per caput tuum: quia nō potes in eo vnum capillum facere album aut nigrum. Sit autem sermo tuus, est est, nō non. Quod amplius est, à malo est. Sicut mentiri non potest qui non loquitur: sic peie-

rare

Grare non poterit qui iurare non appetit. Quacunq; arte verborum quisque iuret, deus tamē qui est testis conscientiæ, hoc ita accipit sicut ille cui iuratur intelligit. Malum quod iuramus facere, non debemus implere. Soror venerabilis vis vt dicam tibi qualiter nunquam peierabis: nunquam iures: si non iuraueris, nunquam peierabis: si peierare times, nūquam iures. Prohibe etiam tibi iuramentum: tolle vsum iurandi. Periculosum est enim iurare, vsus iurandi facit consuetudinem periurij. Vsus iurandi ducit hominem ad periurium. Sit in ore tuo est: sit in ore tuo, non est. Veritas non indiget iuramento. Fidelis sermo retinet locum sacramenti. Firma etiā sit sacramenti tui fides. Amātissima soror spiritus sanctus qui in tuo virgineo corpore sibi fecit templum: ponat in ore tuo moderationis signaculum. Amen.

De detractione, Sermo XXXIII.

Soror mihi in Christo dilecta audi quæ dico: ausculta quæ moneo: attende quę loquor. Detractio graue vitium est, detractio graue peccatum est. Detractio grauis clamatio est, detractio grande crimen est. Omnes reprehendunt detractorem. Omnes vituperant detrahentem. Omnes dehonestāt illum qui detrahit. Et Dauid propheta: Detrahentem secreto proximo suo hūc psequebar. hoc summę turpitudinis est, hoc nihil fœdius est.
H Detrahentes latrant quasi canes. Sicut canes rodunt pedes transeuntium: ita detrahentes rodunt vitam proximorū. Canes solent mordere homines, & dente pestifero lacerare trāseuntes. Soror venerabilis ergo abscinde à lingua tua vitium detrahendi: alienam vitam non rodas: vitam alienam non reprehendas: vitam alienam non laceres. De alieno malo nō inquines os tuum, non detrahas peccatori, sed condole. Quod in alio detrahis, in te potius pertimesce: quod in aliis reprehendis, in te emenda. Quanto studio reprehendis alienam vitam: tanto studio emenda temetipsam, quando alteri detrahis, te discute. Quando alium mordes, tua peccata redargue. Si vis detrahere, tuis peccatis detrahe. Non perspicias aliena peccata, sed tua propria. Non intendas alienis vitiis, sed tuis propriis. Nunquam aliis detrahes, si te bene perspicias. De tua ergo emendatione esto sollicita. De tua correctione & salute esto attenta. Detrahentes nō audias. Susurrantibus auditum non præbeas. Pari reatu detrahentes & audientes tenentur. Similiter est culpabilis qui detrahit, & qui detrahentem audit. Maledicti regnum dei nō possidebunt. Virgo quæ ad cœlestem thalamum desiderat peruenire, non debet hominibus detrahere. O virgo venerabilis si aures tuas à detrahētibus separaueris, & linguam tuam sicut dixi ab omni locutione peruersa refrænaueris, inter prudentes virgines computaberis.

I *De inuidia, Sermo* XXXIIII.

Omo inuidus membrum est diaboli: cuius inuidia mors introiuit in orbem terrarum. Inuidia cuncta germina, virtutum concremat. Inuidia cuncta bona pestifero ardore deuorat. Inuidia tinea est animæ. Inuidia primum nocet sibi q̄ alteri. Inuidia primum seipsam mordet q̄ alterum. Inuidia primum suum mordet authorem. Inuidia sensum hominis comedit, pectus vrit, mentē lacerat, cor hominis quasi quædam pestis pascit, igitur contra inuidiam occurrat bonitas. Charitas preparatur aduersus inuidiā. Soror amantissima mihi in Christo de bono alterius non doleas. De alterius profectu non tabescas, de alterius fœlicitate non crucieris. Nulla virtus est quę non habeat cōtrarium inuidię malū. sola miseria caret inuidia. Quare? quia nemo inuidet misero. Virgo quæ in cœlo desiderat habitare, hominibus non debet inuidere. Virgo quæ cum Christo ad nuptias desiderat intrare, de alterius honore non debet contristari. Charissima soror deus mundet cor tuūab omni malicia atque inuidia: vt ei possis sine macula seruire. Amen.

De ira. Sermo XXXV.

Onesta virgo, audi quid Salomon dicat: Respōsio molis frangit iram, sermo durus excitat furorem. Et iterum. Dulce verbū mitigat inimicos, & multiplicat amicos. Tanto quisquam conuincitur minus sapiens, quanto est minus patiēs. Per iram oculus mentis K turbatur, per iram sapientes perdunt sapientiā, per iram alienatur homo à semetipso. Quidam cito irascūtur: sed ad pacē cito redeunt. Quidam vero tardius irascuntur: & ad pacem tardius reuertuntur. Alij autem, quod grauius est, ad iram citius incitantur, & ad pacem tardius inclinantur. Melius est tamē qui citius irascitur, & ad pacem cito reuertitur, quàm qui tardius irascitur, & ad pacē tardius incitatur. Charissima soror audi etiam Iacobum dicētem. Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum: & tardus ad iram. Quare? quia ira viri dei iustitiā non operatur, procul dubio nec ira virginis iustitiā dei operari poterit. Virgo quę templum dei debet fieri, nullo modo debet irasci. Non decet Christi sponsam esse iracundam. Virgo quæ in pectore suo præparat mansionem Christo, omnibus modis debet expellere iracundiam à corde suo. Virgo quæ desiderat cum Christo ad cœlestem thalamum peruenire, debet omnino à corde suo iram expellere. Amantissima soror si te præuenerit iracundia, restringe illam: si te præoccupauerit ira, mitiga eam. Tempera furorem, tempera indignationem. Motum iracundiæ restringe. Refrēna impetum iræ. Si non potes vitare iram vel temperare: non te rapiat furor, non te inflammet ira, non te commoueat indignatio. Sol non occidat super iracundiam tuam. Amen.

L *De odio, Sermo* XXXVI.

Onesta virgo, audi quę dico. Odiū separat hominē à regno dei. Odium separat hominem à paradiso. Odium subtrahit hominē à cœlo. Odium nec per passionem deletur: nec per martyriū purgatur, nec per sanguinem effusum abluitur. non debemus odio habere homines sed vitia. Qui fratrem suum odit, homicida est. Qui fratrem suū odit, in tenebris est, & in tenebris ambulat. Deū non diligit, qui hominem odit. Quātum interest inter festucam & trabem: tantum etiam distat inter iram & odium. Odium est enim ira inueterata. Per iram turbatur oculus mentis. Per odium extinguitur oculus cordis. Soror in Christo amantissima mihi, audi quæ loquor. Si contristaueris in aliquo fororem tuam, satis fac illi. Si peccaueris in fororem tuā, age pœnitentiam coram illa. Si scandalizaueris aliquam ex ancillis dei, roga eam vt dimittat tibi. Perge festinanter ad reconciliationem. Non dormias donec prius venias ad satisfactionem, nō quiescas priusquam reuertaris ad pacem. Si ceciderit inimicus tuus, noli gratulari. Nō ląteris super inimici interitum: ne forte superueniant in te similia: ne cōuertat deus ab eo in te iram suam. Delectet te dolere super eum qui afflictus est. Cōdole alienis miseriis. In tribulatione alterius esto tristis. Cū plangentibus plange, cum lugentibus luge. Soror venerabilis nō sis dura, nō sint tibi dura præcordia. Peccanti in te nō retribuas secundū culpā suam, quia & in te venturū M est iudicium dei. Dimitte vt dimittatur tibi. non enim habebis indulgentiam nisi dederis veniam. Expelle à corde tuo odium. In mente tua odium non maneat. Soror amabilis, deus det tibi dilectionem sui & proximi. Amen.

De superbia, Sermo XXXVII.

Superbia est radix omniūm malorū. Homo superbus deo & hominib⁹ est odibilis, superbus homo similis est diabolo. Superbia & cupiditas intantum est vnū malum, vt nec superbia sine cupiditate, nec cupiditas sine superbia esse poterit. Diabolus per superbiam & cupiditatem dixit, In cœlum ascendam. Christus cum humilitate dixit. Humiliata est in puluere anima mea. Diabolus per superbiam & cupiditatē dixit, Ero similis altissimo. Christus per humilitatem factus est obediens patri vsque ad mortem. Ad vltimum diabolus per superbiā præcipitatur in infernū. Christus vero per humilitatē ad cœlos eleuatur. Quid est omne peccatum: nisi dei contemptus quo eus præcepta contemnimus? Soror charissima crede mihi, quod multorum temporum vigilię, orationes, ieiunia, eleemosynæ, & labores si cum superbia finem habuerint, pro nihilo reputantur apud deum. Igitur soror venerabilis, alas superbiæ non extendas: pennas superbiæ non erigas. Quare? quia superbia angelos, deposuit

A deposuit, potentes strauit, superbos deiecit. superbis resistit deus: humilibus autem dat gratiam. Moneo te etiam Christi sponsa, vt plus gaudeas de societate angelorum, & ancillarū dei, q̄ de nobilitate generis tui. Rogo te amantissima soror vt magis exultes de societate pauperum virginum: q̄ de tuorum nobilitate parentum diuitum. Quare? quia non est personarum acceptio apud deum: qui pauperē despicit, deo iniuriam facit. Qui contemnit pauperem exprobrat factorem eius. Venerabilis soror, deus det tibi profundam humilitatē & veram charitatem. Amen.

De iactantia. Sermo XXXVIII.

Am in factis q̄ in dictis cauere debemus iactantiā. Igitur soror charissima circunspice teipsam, & nihil tibi arroges ex his quæ in te sunt præter peccata. Caue iactantiā, fuge appetitum vanæ gloriæ, caue inanis gloriæ studium: non te arroges, non te iactes, nihil de te præsumas, non te insolenter extollas, nihil boni tibi tribuas, de bono opere non glorieris, non sis circunflata vēto fauoris. Contemne laudem hominum, nō exquiras si quis te laudet aut si quis te vituperet. Laus non te seducat, nec vituperatio frangat. Qui laudem non appetit nec contumeliā sentit. Virgines quæ de suis meritis gloriantur coram hominibus non habent oleum in vasis suis, quia per inanis gloriæ appetitum mercedem quam merebantur à domino perdide-
B runt. Semper suam aspiciant fœditatem, quia vanam gloriā diligunt: & doleant se perdidisse opus bonum quod pro humana laude fecerunt. Vnde dominus in euangelio. Amen dico vobis receperunt mercedem suam. Virtutes sanctorū per inanis gloriæ studium dominio subiiciūtur dæmonum sicut Ezechias rex, qui iactanter diuitias suas Chaldęis manifestauit. Propterea per prophetam eas perituras audiuit. Pharisęus etiam qui orare ad templum venerat: ideo bona sua perdidit: quia iactanter manifestauit. Sicut ex alto aquila ad escā descendit: sic homo de alto bonę conuersationis per vanæ glorię appetitum ad inferiora demergitur. Soror dilecta mihi in Christo, non ponas conscientiam tuam in aliena lingua. Laudet te aliena lingua, & nō tua: laudet te alienum os & nō tuum: tuo iudicio te decerne non alieno. Nemo magis scire potest quę scis sicut tu, q̄ cōscia tui es. Soror venerabilis, vis vt dicam tibi qualiter poteris omnes virtutes augere. Frater dilecte volo, atque vt mihi ostendas rogo. Ausculta ergo soror venerabilis, si vis omnes virtutes tuas augere, perdere noli. Absconde virtutes tuas pro elatione. Absconde tua bona facta pro arrogantia. Fuge videri quod commeruisti. Virtutes tuas cela, peccata tua manifesta: vicia cordis tui reuela. Absconde tua bona opera: Nunquam in medium proferas si quid boni feceris aut dixeris. Prauas cogitationes statim manifesta. Peccatum enim manifestum cito curatur. Crimen au-
C tem tacendo ampliatur, si latet, fit ex minimo magnum, peccatū manifestando decrescit, tacendo crescit. Virtutes in occulto crescunt: in publico decrescunt. Virtutes iactanter manifestando annihilantur, humiliter occultando multiplicantur. Igitur honesta soror, consilium & opus tuum semper ad deum cōuerte. In omni opere tuo, dei auxilium pete. Omnia diuinæ gratiæ, diuino dono ascribe. Nihil meritis tuis attribuas. In virtute tua nihil præsumas, nihil ponas in tua audacia. Charissima soror audi apostolum dicētem. Qui gloriatur, in domino glorietur. Igitur venerabilis virgo, gloriatio tua, & laus tua semper sit in Christo Iesu spōso tuo. Amen.

De humilitate, Sermo XXXIX.

Soror charissima, audi dominum Iesum Christum sponsum tuum dicentem in euangelio: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Soror venerabilis, humilia temetipsam sub potēti manu dei: vt te exaltet in tempore tribulationis. Conscientia virginis semper debet esse humilis & tristis, scilicet vt per humilitatem non superbiat: & per inutilem tristitiam cor ad lasciuiā non dissoluat. Humilitas est summa virtus virginis. Summū enim conuicium est superbia. Virgo humilis licet habitu sit vilis: gloriosa tamen est apud deum virtutibus. Virgo autem superba quāuis ante oculos hominum pulchra, formosa atq; D compositа: tamen ante oculos dei vilis & despectā atque reproba. Quare? quia anima iusti sedes dei est. Sicut ipse dominus ait: super quem requiescam nisi super humilem & quietū, & timentem sermones meos. Dilecta mihi soror in Christo esto humilis: esto in humilitate fundata: esto vltima omniū, esto nouissima omniū. Charissima nulli te præponas, nulli te superiorē deputes. Aestima omnes superiores te esse. Quanto maior es, tanto te humilia in omnibus. Si humilitatem tenueris, habębis gloriam. Quanto enim humilior fueris, tanto te sequetur gloriæ altitudo. Descende vt ascendas, humiliare vt exalteris ne exaltata humilieris. Quia qui se exaltat humiliabitur: & qui se humiliat exaltabitur. Qui enim extollitur, humiliabitur. De excelso grauior casus est. De alto maior ruina est. humilitas casum nescit, humilitas casum nō nouit, humilitas ruinam nunquā incurrit: humilitas lapsum nūquam passa est. O sponsa Christi agnosce, quia deus humilis venit. Agnosce quia se in forma serui humiliauit, factus obediens vsque ad mortem. Amabilis soror ambula sicut ille ambulauit. Sequere exemplū eius, imitare vestigia illius. Esto vilis, esto despecta, esto abiecta, displice tibi. qui enim sibi vilis est, ante deum magnus est: qui sibi displicet, deo placet. Charissima esto paruula in oculis tuis: vt sis magna in oculis dei. Tanto eris ante oculos dei preciosior, quanto fueris ante oculos tuos despectior. Soror venerabilis, si humilitatem profundam tenueris, cum prudentibus virginibus in cœlesti E regno lætaberis. Amen.

De patientia, Sermo XL.

Dominus dicit in euangelio: Beati pacifici, quoniā filij dei vocabūtur. Soror charissima, ergo si homines pacifici sunt beati & vocabuntur filij dei, necessaria est tibi patientia. Patientia opus perfectum habet. Virgo pacifica sapiens est, virgo iracunda non est prudens: sed stulta. Soror venerabilis, sine ferro martyr esse poteris, si patientiam in animo veraciter conseruaueris. Non pacificus consortium merebitur angelorum: nō inuidus & iracundus erit particeps dæmoniorum. Non pacificus fugat discordias, homo iracundus suscitat lites. Virgo benigna etiā si patiatur iniurias, pro nihilo ducit: virgo pacifica in corde suo preparat mansionē Christo. quare? quia Christus pax est, & in pace consueuit requiescere. Filia pacis pacē debet diligere. Plus te prepara ad suscipiendā iniuriam q̄ ad inferendā. Disce potius mala tolerare, q̄ mala facere. Esto patiens, esto mitis, esto suauis, modesta, māsueta. Ama pacem, dilige pacē, pacem cum omnibus retine. Omnes in mansuetudine & charitate amplectere: proba te amplius amare quàm ipsa ameris: proba te amplius diligere q̄ diligaris. Non sis leuis in amicitia. Retine semper vinculum amicitiæ. Habeto semper patiētiam mentis. Esto benigna, esto prompta affectu, esto affabilis in sermone. Grato animo appare ad omnes. Tolle occasionē litis. Sperne litem: viue semper in pace. Charissima soror si fieri potest, cum omnibus hominibus retine pacē. Contumelias detrahentium per patientiam supera. Clypeo patiētiæ frange sagittas contumeliæ. Præbe scutum conscientiæ contra gladium linguæ. Magnæ virtutis es si nō lędas à quo lęsa es. Magnæ fortitudinis es, si etiam læsa dimittas. Magnæ es glorię, si cui potuisti parcas. Venerabilis soror pax dei quę exuperat omnē sensum, custodiat cor tuū & anima tuā. Amē.

De concordia, Sermo XLI.

Sex sunt quæ odit anima mea, dicit dominus, & septimum quod detestatur. Videlicet eum qui seminat discordias inter fratres. Maledictus homo qui inter seruos dei discordias seminat: qui pacem & concordiam rumpit aduersus deum facit, Christo facit iniuriam: qui inter seruos dei seminat discordiam. Quare? quia Christus est pax nostra, qui facit vtraq; vnum, videlicet, quia angelos & homines fecit esse concordes. Concordia malorū contrarietas est bonorum. sicut optandum est, vt boni pacem habeant: ita optare debemus, vt concordia malorum rumpatur. Concordia ad faciendum peccatum mala est. Concordia vero ad faciēdum bonum, ad sectandam iustitiam, ad seruiēdum deo bona est. Propter hoc sumus congregati in vnum: vt ser-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G vt seruitio dei omnes vnum spiritum & vnum animū habeamus. Omnibus habitantibus in domo dei debet esse anima vna & cor vnum in deo: nihil prodest si nos contineat vna domus & separat voluntas diuersa. Plus diligit deus vnitatē animi quàm loci: ecce sumus in domo ista multi homines: diuersi mores, diuersa corda, diuersæ animæ. Hæc omnia debet in vnum coniungere: vita, intentio, vnus amor in deum. Debemus ergo in hoc esse vnius animi & vnius voluntatis vt seruiamus deo: & vt diligamus deum ex toto corde & ex tota anima, & proximum nostrum sicut & nos. Necessaria itaque est nobis virtus concordiæ: Quod si ego volo facere voluntatem meam, & iste suam, & ille suam, fiunt diuisiones, oriuntur lites, ire quoque & rixæ quæ sunt opera carnis: & sicut ait Apostolus: Qui talia agunt, regnum dei non consequentur. Soror charissima, crede mihi, quia deo non tantum placent nostra ieiunia, nostræ orationes, nostra sacrificia, quantum concordia. Ideo deus dicit in euangelio. Vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuum. Venerabilis soror magna est virtus concordiæ apud deum, sine qua non placent deo nostra sacrificia quibus delentur peccata. Scire debemus, quia cum ad conuersionem venimus, luctamen contra diabolum sumimus. Interrogatio. Frater dilecte dic mihi si aliquid timet diabolus. Responsio. Soror amabilis nihil est quod diabolus tantum timeat, quàtum
H concordiam & charitatem. nam si totum quod habemus damus propter deum: hoc diabolus non timet, quia ipse nihil habet. Si ieiunamus, hoc diabolus non timet: quia ipse nunquam comedit. si vigilamus, hoc diabolus non timet: quia ipse nunquam dormit: sed si charitatem & concordiā tenemus, hoc diabolus vehementer timet. Quare? quia hoc tenemus in terra quod ipse in cœlo tenere noluit, hoc est etiam quod sancta ecclesia terribilis esse vt castrorum acies ordinata dicitur. Quia sicut hostes timent quando acies castrorum bene ordinatas ad bellum vident: ita certe diabolus expauescit quando spirituales viros virtutum armis accinctos in vnitate concordiæ viuere conspicit. Ipse victus & confusus vehementer dolet, cum eos per discordiam diuidere & penetrare non valet. Omnes ergo vnanimiter & concorditer debemus viuere in domo dei, vt possimus diabolum vincere. Ancilla dei quę vult concorditer viuere prius debet prauas consuetudines relinquere: ne sit peruersa inordinata, ne sit indisciplinata, ne peruersitate sua cæteras ancillas dei cōturbet vel scandalizet. Debet etiam mensurare actus suos, motus suos, sermones suos, & totam vitam suam: vt secundum deum concordare possit cum illis cum quibus viuit. Igitur soror dilecta moneo te vt concorditer & humiliter viuas in monasterio cum omnibus ancillis dei. Soror venerabilis odientes ad pacem inuita, discordantes ad concordiam reuoca. Nullus
I existat sermo iurgiorum qui concordiam diuidat. O sponsa Christi, charitas quę te separauit à seculo ipsa te coniungat deo. Amen.

De *tolerantia*. Sermo XLII.

Harissima soror disce à Christo modestiam: disce tolerantiam. Christum attende & non dolebis de iniuriis. pro nobis nanque passus reliquit nobis exempla. Palmis enim percussus, flagellis cæsus, sputis derisus, clauis confixus, spinis coronatus, cruce damnatus semper conticuit. Quando enim aliquis tibi conuiciatur: propter tua peccata, cōtigit tibi, quando tibi iniuriatur, mala tua hæc faciunt, quicquid tibi cōtingat aduersum, pro tuo euenit peccato. Leuius sustinebis, si pro quib⁹ tibi infertur, intenderis. Cum ergo derogātur tibi, tu ora, quando aliquis maledicit tibi, tu benedic ei: benedic ei qui maledixerit tibi. Maledicenti tibi, benedictionem appone: iracētem patientia delini: blandimento iracundiam furentis dissolue, lenitate vince nequitiam, bonitate maliciam. Tuo bono supera mala aliorum. Tua tranquilla mente aliorum contumelias disperde. Soror venerabilis ad bona & ad mala præpara cor tuū, & bona & mala prout tibi euenerint, porta. Sustine aduersa & prospera, vt quęcunq; occurrerint tibi, quęcunque euenerint tibi, mente placida sustine. Respue probra illatę contumelię. Despiciendo supera irrisionum probra. Dissimulando contemne errores detrahentiū. Honesta virK go quanuis te quisque irritet, quanuis te incitet, quanuis exasperet, quanuis insultet, quanuis conuicietur, quanuis criminetur, quanuis ad litem prouocet, quanuis ad iurgium vocet, quanuis conuicium dicat, quanuis iniuriam faciat, quanuis afficiat contumeliis: tu sile, tu tace, tu dissimula, tu cōtemne, tu non loquaris: tu tene silentium, iniuriam non respondeas: mala verba non dicas, conuitium non retorqueas, contumeliam non respondeas. Tene silentij pacem. Tacendo citius vinces. O sponsa Christi sume luctamen contra temporales molestias. Esto in cunctis casibus firma, patienter tolera omnia: patienter ab vno sustinendum est quòd multis accidit. Et qui affligit & qui affligitur mortalis est. Et qui mala facit, & qui mala sustinet morietur. Amabilis soror crede mihi, quia nullus tibi aduersari potuisset, nisi dominus potestatē dedisset. Nec habuisset in te potestatem diabolus, nisi permitteret deus. Oportet, per multas tribulationes nos introire in regnum dei. Non sunt condignę passiones huius temporis ad futuram gloriam. Soror charissima impossibile est vt sis fœmina & non gustes angustias. Omnia in hoc seculo euentu simili sustinemus. Nullus est qui in hac vita positus non suspiret. Ista vita lachrymis est plena. Vita ista à fletibus inchoat. Infans quando nascitur, à fletu incipit viuere. Infans quando egreditur de vulua, prius incipit lugere quàm ridere. Elentes
L proiiciuntur in hanc miseram vitam. Vtilis est tribulatio: vtiles sunt vitę huius pressuræ. Quanto in hoc seculo frangimur: tanto in perpetuo solidamur. Quanto in præsenti tēpore affligimur, in futuro gaudebimus. Si hic flagellis atterimur, purgati in iudicio inueniemur. Amen.

De *infirmitate*. Sermo XLIII.

Dominus loquitur in euangelio Apostolis dicens. Ego quos amo arguo & castigo. Tribus modis deus in hac vita castigat homines. Scilicet ad damnationem percutit reprobos. Ad purgationē corripit quos vidit errare electos. Castigat iustos ad augendam gloriam meritorum. Deus percussit Aegyptum plagis, ad dānationē, flagellatus est pauper Lazarus ad purgationem, flagellatus est etiam Iob ad probationem: flagellat etiam hominem ante peccatum, ne malus sit: sicut flagellauit Paulum qui instigante angelo satanæ tolerabat stimulos carnis. Flagellatur etiam homo à deo post peccatum: vt emendetur sicut ille qui traditus est satanæ in interitu carnis, vt spiritus saluus esset. Qui valentiores sunt & sani, vtile est eis infirmari: ne per vigorem salutis plus lętentur in transitoriis & terrenis rebus quàm debent. Mala est sanitas carnis quæ hominem ducit ad infirmitatem animę. Et valde est bona infirmitas carnis quæ perducit hominem ad sanitatem animæ. Infirmitatē carnis laudat Apostolus dicens. Cum enim infirmor tunc fortior sum scilicet spiritu. In flagellis dei non debet murmurare homo, quia per hoc quod castigatur, à peccato emēdatur. Leuius sustinebimus infirmitates corporis si ad memoriam reduximus mala quę fecimus. In iufirmitate non debet murmurare. Quare? quia ab illo iudicatur cuius iudicia semper sunt iusta. qui infirmitatem patitur & contra deum murmurat, iustitiam iudicantis accusat, ac per hoc iram dei aduersum se prouocat. Non potest esse iustum quod non iusto placet iudici. Quem enim diligit deus castigat, flagellat autem omnem filium quem recipit: & quasi pater in filio cōplacet sibi. In hac vita deus parcit peccatoribus, & nō parcit iustis. In futura vita parcit iustis, & non parcet peccatoribus. qui in hac vita flagellari non meretur, in inferno torquebitur. Soror charissima, dolor & tristitia omnibus sunt communia, nemo est qui in hoc seculo non doleat. Semper deus hos castigat, quos ad salutem præparat perpetuam. Soror venerabilis, in infirmitatibus tuis non contristeris. In languoribus tuis gratias age deo. Valere te magis opta animo quàm corpore. Desidera plus valere mente quàm carne. Aduersa carnis remedia sunt animę. Aegritudo carnem vulnerat: mētem curat. Languor enim vitia excoquit: languor vires libidinis frangit. Probari te in dolore cognosce, non fraugaris: in fornace probatur aurum vt sordibus careat, tribulationis camino purgaris, vt purior appareas, persecutionis igne cōflaris.
M Conflaris

A Cōflagis vt omni peccatorū sorde purgeris: ad probationem sunt omnia ista quæ sustines. Igitur dilecta mihi in Christo soror, in infirmitatibus tuis nō murmures, nō blasphemes, nō dicas quare sustineo mala, nō dicas cur affligor: vt quid mala patior? Frater mi, obsecro te vt dicas mihi quid in infirmitatibus meis debeo dicere, vel qualiter oportet meipsam accusare. Soror honesta hoc modo te accusa. Peccaui, vt eram digna nō recepi. Aequalē vindictā peccati mei non sentio. Minus me sentio percussam q̄ mereor. Iuxta modū termini minor est tribulatio vltionis. Secūdū meritū peccatorū meorū dispar est causa pœnarū. non sunt tanta supplicia, quāta exiterūt peccata. O sponsa Christi, vis à peccatis tuis purgari: in pœna te accusa, & dei iustitiam lauda. Ad purgationē tuā suf ficit, si ea quæ patieris, ad iustitiā dei retuleris. Si p̄ irrogata infirmitate tu humilis deum glorificaueris. Corripit enim te deus flagello pię castigationis. Exercet in te disciplinam. Et qui parcendo te à se abiiciebat feriēdo clamat vt redeas. Venerabilis virgo, cogita quoslibet mundi cruciatus, intende animo quaslibet pœnas quoslibet tormentorum dolores, quaslibet dolorum acerbitates cōpara, hoc totum gehennæ, & leue erit quod pateris. Soror amabilis, si timēs, pœnas inferni time. Istæ enim pœnę temporales sunt: illæ æternæ: in istis pœnis moriēdo tormenta recedunt, in illis moriendo æternus dolor succedit. Si enim conuersa fueris: emēdatio est quod pateris. Conuersum nanque flagella à peccaB tis absoluunt. Cōuerso instantes plagę ad purgationem proficiūt. Qui enim hic castigatus corripitur: illuc liberatur, qui vero nec sub flagello corrigūtur, & temporali pœna & æterna damnantur. Et in hoc prius iudicantur seculo: & illuc denuo in futuro. His duplex est pœna, & damnatio. Gemina his percussio est: quia & hic habent iudicia tormētorum & illuc supplementum pœnarum. Manus igitur dei te ad pœnam tradidit: indignatio dei te affligi iussit. Ipse iratus iussit te mala omnia experiri. Soror reuerēda, nā q̄ & corporis debilitatibus frangeris, q̄ carnis morbis afficeris, quòd languorum stimulis cruciaris, quòd passionibus animæ quateris, q̄ mentis angustia torqueris, quòd crescente impugnatione malignorum spiritū agitaris, hoc ipsum pro peccato diuina iustitia irrogat. Tua contra te dimicant arma. Sagittis tuis plagaris. Telis tuis vulneraris. Per quæ enim peccasti, per hæc & torqueris. Quia secuta es carnem, flagellaris in carne. In ipsa gemis in qua peccasti. Soror amabilis in ipsa carne cruciaris, in qua deliquisti. In ipsa tibi est censura supplicij: in qua fuit causa peccati. Vnde corruisti ad vitia: inde sustines tormenta. O sponsa Christi, iuste argueris, iuste flagellaris, iusto iudicio iudicaris. Procella iuste te conterit, iustitię pœna te premit.

De *auaritia*, Sermo XLIIII.

C Dominus dicit in euangelio: Cauete ab omni auaricia: quia nō est in abundantia cuiusquam: vita eius est super terram ex his quæ possidet: Et Paulus apostolus: Omnis fornicatio, & immundicia, & auaricia, non nominetur inter vos. Et iterum: Omnis fornicator, aut immundus, aut auarus, quod est idolorum seruitus, nō habet hæreditatem in regno dei. Vnde Salomō: Conturbat domum suam qui sectatur auariciam. Auarus non implebitur pecuniis. Qui amat diuitias non capiet fructum ex eis. Nihil est peius q̄ amare pecunias: hic enim animam suam venalē habet. Sicut auaricia mergit hominem in infernum, ita omnino largitas eleemosynę leuat ad cœlū. Auarus homo similis est inferno, sicut infernus nunquam dicit satis est: ita auarus nūquam satiatur pecuniis. Sicut hydropicus quanto plus bibit, tanto plus sitit, ita auarus quanto plus acquirit, tanto plus cō cupiscit. Auaritia & cupiditas, fratres sunt: superbia vero est mater earum. Nunquam superbia fuit sine cupiditate, nec cupiditas sine auaritia. Soror venerabilis nō sit manus tua porrecta ad accipiēdum, & collecta ad dandum. Plus te delectet dare quàm accipere. Melius est dare q̄ accipere. Soror charissima auaritia non defigat radices in corde tuo, auaricia nō sit in te. Expelle à corde tuo auariciā. Si perfectē pro Christo contemperis omnia terrena, cum eodē Iesu Christo spōso tuo lætaberis in cœlesti patria. Amen.

De *cupiditate*, Sermo XLV.

D

Radix omnium malorū est cupiditas. Nemo potest perfectē spiritualia bella suscipere, nisi pri⁹ carnis edomauerit voluptates. non potest mens ad contēplandum deum esse libera, quę terrena & transitoria huius mundi concupiscit, non potest videre oculus mentis alta, si eum claudit puluis terrenæ cupiditatis. Cupiditas graue peccatum est, omnium criminū materia est, non est mirum si morientes inferni ignibus deputentur: qui viuentes flāmam cupiditatis suæ non extinxerunt. Soror charissima quāuis non habeas pecuniam: tamen si habes cupiditatem habēdi, nihil valet tibi, nihil valet tibi corporis nuditas, si tibi est vestimenti cupiditas. Iudas per cupiditatem vendidit Christū. Nudi nascimur in hac vita, nudi exituri sumus de hac vita. Cur ergo cōcupiscimus terrena & transitoria? Si ergo bona huius mundi credimus peritura, cur tāto amore diligimus ea. Si terrena & transitoria huius mundi plusquam oportet diligimus peccamus. Soror ergo dilecta cursum tuum cōsidera: & cognosce tibi pauca sufficere posse quæ habes. Si igitur cupiditas, est radix omnium malorum sicut superius diximus, necesse est vt expellas eam à corde tuo: vt cæterę soboles non pullulent vitiorum, cupiditas peruersa non sit in te. Soror venerabilis omnipotens deus te faciat propter semetipsum prospera mundi despicere, & nulla eius aduersa formidare. Amen. E

De *paupertate*, Sermo XLVI.

Beati pauperes spiritu, quoniā ipsorum est regnum cœlorum. Multi sunt pauperes quos ipsa paupertas non facit beatos, sed miseros: quia ipsam paupertatem non propter deum sustinent sed coacti. Sunt etiam nonnulli pauperes, quos paupertas non facit miseros sed beatos, quia eam propter deum sustinent: de quibus dicitur: Beati pauperes spiritu. charissima soror iterū ad te reuertor loquendo. Audisti tribulationem & patientiā Iob: & ideo te moneo vt ne in tribulatione frangaris, nec in prosperitate eleueris. Tu patriarchas diuites opibus sed humiles fuisse legis animo. Qualis fuit Abraham qui dicebat: loquar ad dominum deum meum cum sim terra & cinis. Ideoq; beata eris, soror venerabilis, si in prosperis & in aduersis semper deo gratias egeris, & fœlicitatē hui⁹ tēporalis vitæ velut fumū & vaporē euanescētē credideris. Ait enim Paulus apostolus. Si in hac vita tantum sperantes sumus in Christo, miserabiliores sumus omnibus hominibus. Christ⁹ enim ne aurum dilāgeremus, oblata vita munera contemnere docuit: ne famem timeremus, quadraginta diebus ieiunauit: ne nuditatē timeremus, vnam tunicam discipulis suis habere mandauit: ne tribulationes expauescęremus, ille pro nobis tribulationes F sustinuit: & ne mortem timeremus, pro nobis mortem sustinuit & suscepit. Omne quod in mundo est, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & ambitio seculi. Et mundus peribit & concupiscentia eius. Igitur dilecta soror, non diligamus ea quæ sunt in mundo, ne pereamus cum mundo. Certe Dauid regnabat, & cum haberet thesauros argenti, & imperaret populis manu forti, tamen humi[illegible] se cognoscit, & dicit: pauper sum ego, & in laboribus à iuuentute mea. Et iterum: Egenus & pauper ego sum. Item dicit: Incola ego sum in terra, & peregrinus sicut omnes patres mei. Soror venerabilis non te delectent blandimenta transitoria: nec cōmoda terrena, nec de mundanis lucris gaudeas: & nō contristaberis de terrenis damnis. Sicut enim scriptum est: Diuitiæ si affluant: nolite cor apponere. Quę cum amore possidemus, cum dolore perdimus. Audi sponsa Christi quæ dico. Ille cui cœlestia & terrestria seruiunt, pauper pro nobis factus est. Quare? quia vt nos sua paupertate faceret diuites. Tu ergo honesta virgo, ambula per viam qua præcessit Iesus Christus sponsus tuus, & passibus indefessis sequere cœlestem ducē. Sine dubio si consecuta fueris: cum ipso in cœlo regnabis. Soror venerabilis virginitatem & paupertatem beatę Mariæ virginis prospice, quę tam diues in domino fuit, vt mater domini esse mereretur. Et intātum fuit rebus paupercula, vt tēpore partus non haberet obstetrices vel ancillas ad seruiendum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G dum sibi: & intantum fuit rebus paupercula & ipsum etiam diuersorium tam angustum fuit, vt infantem nō in lectulo sed in præsepio reclinaret. Sed & Ioseph cū fuerat desponsata, cum esset iustus, erat tamen pauper ita vt victum & vestitum artificio quæreret. Certe faber fuisse legitur. Etiam de sanctis apostolis legimus quia seruiebāt deo in fame & siti. Vnde Paulus apostol⁹: In fame & siti, in ieiuniis multis. In frigore & nuditate & in vigiliis multis. O spōsa Christi habes exempla quibus possis terrenas diuitias contēnere, & cœlestes concupiscere. Quoniam qui volunt diuites fieri in hoc mundo incidunt in tentationibus & laqueis diaboli, & in desideriis multis, & nociuis quæ mergunt hominem in infernum. Libenter contemnunt terrenas diuitias qui perfecte sperant cœlestes. Quia voluntaria paupertas introducit hominem in regnum cœlorum. Non ideo venimus ad monasterium vt in deliciis in eo viuamus, sed vt vigilando, orando, ieiunando, psallendo, contra aduersarium nostrum dimicando: ad regnū nobis promissum Christo adiuuante perueniamus. Nam ideo nudi nascimur in hoc seculo, nudi etiam accedimus ad baptismum vt nudi, & sine impedimento perueniamus ad cœlum. Quam incongruū est & absurdum & q̄ turpe: vt quem nudū mater genuit, nudum suscepit, etiam diues intrare velit in cœlum. Facilius est camelum per foramen acus transire: quàm diuitem introire in regnum cœlorū. Melius est minus egere q̄ plus habere. Nimis est auarus cui nō sufficit dominus. Soror dilecta si in hoc seculo famem & sitim atque nuditatem pro Christo sustinuerimus, gratis cum eodem domino nostro Iesu Christo in cœlesti regno gaudebimus. Amen.

H

De murmuratione. *Sermo.* LXVII.

Hospitium cordis nostri per gratiā dei sanctificatur, & per inhabitationē spiritus sancti quādo intus est charitas, pax, bonitas, humilitas, concordia, mansuetudo, alia huiusmodi. Hæc sunt nostrę diuitiæ scilicet boni mores & virtutes. Sed si incipimus inter nos litigare, & murmurare, contēdere, statim ab his spiritualibus bonis vacui remanemus, & nudi. Quare? quia virtutes nō possunt remanere cum viciis. Nam & modicum fermentum totā massam corrumpit. Quisq; seruus dei debet pensare in corde suo, q̄ malum magnum incurrit si pro rebus temporalibus murmurat. vnde debuerat esse dives fit pauper. quæ sunt diuitiæ nostrę? virtutes scilicet. Virtutes ergo perdimus si pro cibo vel potu murmuramus. Graue peccatū est murmuratio. Vnde Gregorius. Regnum cœlorū nullus qui murmurat accipit: nullus qui illud accipit murmurare potest. Præcordia fatui sicut rota currus fœnū portat & murmurat. Tales sunt multi fratres & multæ sorores in congregatione: qui sunt carnalibus desideriis subditi: & murmurare nunquā cessant. Igitur soror charissima necessarium est valde nobis consiliū

I Pauli apostoli dicentis. Neque murmuraueritis sicut quidam eorum murmuraverunt in deserto, videlicet perierunt ab exterminatore. Igitur periculosum est nobis murmurare: ne forte pereamus ab exterminatore in monasterio: sicut illi perierūt in deserto. Linguas ergo nostras à murmuratione custodiamus: ne quod absit sicut illi perierunt in hoc seculo, nos pereamus in futuro. non ergo murmuremus, ne forte sicut illi perierunt in hac vita, nos pereamus in futura. Caueamus ab omni murmuratione: ne forte quod illi qui passi sunt in corporibus: nos patiamur in animabus. Iterum apostolus cōsulendo nobis loquitur dicens. Neq; tentemus Christum sicut quidam eorum tentauerunt: & à serpentibus perierunt. Christum tentat qui pro cibo vel potu siue pro vestimento murmurat, sicut scriptum est de eodem populo: Tentauerunt deum in cordibus suis, vt peterēt escas animabus suis. Et iterum: Murmurauerunt in tabernaculis suis, & non exaudierūt vocem domini. Christum tentat qui in monasterio superflua requirendo murmurat. Contra Christum facit qui in monasterio plusquam oportet requirit: in Christum peccat qui in monasterio res terrenas, & transitorias requirendo præpositos suos scandalizat. Et à serpentibus perierunt. Quare à serpentibus perierunt, nisi quia serpens venenosus est, & omnis qui murmurat, venenum diaboli habet in lingua. Vnde Iacobus apostolus. Lingua inquietum malum: plena veneno mortifero. Cauendum est ergo nobis à murmuratione ne mortifero, & diabolico veneno peamus. Soror dilecta mihi in Chri K sto, audi quid dominus noster Iesus Christus dicit in euangelio. Dico vobis ne soliciti sitis animæ vestræ quid manducetis: neque corpori vestro quid induamini. Acsi apertius dicat: Deus qui dedit vobis animam dabit escam. Et qui dedit corpus, dabit vestimentum. Et adiecit: Respice volatilia cœlij quoniam non seminant neq; colligunt, neque congregāt in horrea, neque in cellaria, & deus pascit illa, id est, si deus gubernat aues quæ hodie sunt, & cras non erunt: quarum anima est mortalis: quanto magis dabit seruis & ancillis suis cibum & vestimentum: quorum anima est immortalis & quibus regnum cœlorum promittitur. Et iterum: Considerate lilia agri quomodo crescunt, non laborant neq; nent, id est, non texunt neque filant: & deus sic vestit illa: quanto magis vestit seruos suos, & ancillas suas. Non occidet deus animas seruorum suorū fame aut siti aut nuditate. Et adiecit. Quærite primum regnum dei, & iustitiam eius: & hæc omnia adiicientur vobis. Acsi diceret. Seruite domino in timore, cantate & exultate ei die ac nocte cum tremore: & ipse dabit vobis in hac vita, & in futura omnia necessaria. Inquirentes dominum non minuētur omni bono. Soror charissima, deus qui te eduxit de domo patris tui, si in seruitio eius perseueraris, dabit tibi in bono petitiones cordis tui. Amen.

De proprio, *Sermo* XLVIII.

L

Soror charissima, peculiare quod habetur apud seruos dei pro magno crimine, nunquam inueniatur in te. Omnia quæ in monasterio sunt, omnib⁹ sunt communia. Ergo si ancilla dei aliquid habet absconsum vel proprium quod à cęteris ancillis dei ignoratur: furtum est, peccatum furti est. quare? quia omnia habet in communi cum cæteris ancillis dei, & quasi proprium sibi aliud absondit. furtiue aliud habere in commune cum cæteris ancillis dei: est quasi proprium sibi aliud absōdere. Hoc furtum est, hæc manifesta fraus est. Hoc grāde peccatum est, hoc est iter inferni: per hāc viā latrones descēderūt in infernum. Sic enim ait Paulus apostolus, neque latrones neq; rapaces regnum dei possidebunt. Ancilla dei quæ semetipsam separat à communione monasterii, aliud quasi proprium abscondendo: consequens est, vt separetur à consortio cœlestis vitæ. Multi ad communem societatem monasterij veniūt: sed quod sine graui gemitu dicere non possumus: non omnes in eo secundum euangelium viuunt. In monasterio sunt sancti apostoli Iesu Christi. Est etiā ibi Iudas Scarioth traditor domini: & ibi Ananias cū sua vxore Saphira. Est etiā ibi Giezi discipulus Helizęi qui propter deū omnia quæ habēt in hoc mundo ad imitationem apostolorū derelinquunt causa solius æternæ vitæ. Cum eisdem apostolis lætabuntur & remunerabuntur in æterna beatitudine. Qui autem postquam ad con- M uersionem monasterij venit, de rebus monasterij facere fraudem præsumit: Iudas est, & pœnā Iudæ sustinebit in inferno: quia de hoc quod commune est, facere fraudem præsumit, proprium facit. Qui autē de seculari vita ad seruitium dei conuertuntur, si de his quæ de seculo habuerunt, vnam partē sibi reseruāt, alteram vero secum in monasterio tradunt, cum Anania & Sapphira sententiam maledictionis merētur. Qui autem de seculo ad monasterium venit: & quod in domum suā habere non potuit, si illud in monasterio habere voluerit vel requisierit, sine dubitatione lepra Giezi adhærebit ei. Et lepram quā Giezi sustinuit in corpore, iste sustinebit in anima. Honesta soror, sicut superius dixi tibi: magna est differentia inter eos qui in monasterio viuunt, illis qui in monasterio more apostolorum viuunt qui ex his quæ in seculo habuerunt vel habent, in monasterio nihil absconduntur, conuenit illud Psalmistæ: Mihi autem adhærere deo bonum est, & ponere in deo spem meam, & illud: Iacta cogitatum tuū in domino: & ipse te enutriet. Illis q sicut Iudas Scharioth proprium retinent vel de rebus monasterij absconduntur, cōuenit illud: Ascendunt vsque ad cœlos, & descendunt vsq; ad abyssos: animæ eorum in malis tabescebant. Illis vero qui cum Anania & Sapphira ex his quę in seculo habuerunt vnam partem monasterio tradunt: alteram vero sibi in proprium retinent, conuenit illud: Qui confidunt in virtute sua & multitu-

dine

A dine diuitiarum suarum gloriantur. Etiam illis qui sicut Giezi ea quæ non poterunt habere in seculo, requirunt in monasterio, conuenit illud: Ecce homo qui non posuit deum adiutorem suum, sed speravit in multitudine diuitiarum suarum, & prævaluit in vanitate sua. Tu ergo soror venerabilis, nihil celes, nihil abscondas, nihil apud te abscōsum reponas. In absc̄dito nihil retineas, apud te nihil remanet abscōsum. Quicquid habes, habeto cum licentia: si quid habes, habeto cum benedictione. Sine licentia abbatissæ vel priorissæ nihil habeas, sine benedictione, nihil accipias sine licentia nihil tribuas. Honesta virgo, iacta cogitatum tuum in domino, & ipse te enutriet.

De oratione. *Sermo* XLIX.

Charissima soror, audi quæ dico: Ante tempus orare est prouidentia. In tempore constituto orare, est obedientia. Tempus orandi præterire, est negligentia: tanto crebrior debet esse oratio, quanto est vtilior. Dominus dicit in euangelio: Omnia quæcunq; petieritis in oratione credentes, accipietis. Et Paulus apostolus: Sine intermissione orate. Et Iacobus: Multum enim valet deprecatio iusti assidua. Soror venerabilis, ante orationē præpara animam tuam, & noli esse quasi homo qui tentat deum: in oratione præpara te, & ostende conscientiam cordis tui, vt ampliorem gratiam consequaris à deo tuo. Tunc veraciter

B oras quando aliud in corde non cogitas. Citius ad precem in dex flectitur, si peccator à prauitate sua corrigatur. Oratio cordis, est non labiorum. Melius est cum silentio cordis orare, quàm solis verbis sine intentione mentis. Pura est oratio quando in suo tēpore superfluæ cogitationes nō conturbāt. Lōge quippe est à deo animus, qui in oratione cogitationib⁹ seculi est occupatus. Duobus modis oratio impeditur, ne impetrare quisque possit, quod postulat. Hoc est, si adhuc homo mala committit, aut si peccanti in se ex toto corde non dimittit. Mēs nostra cœlestis est, & tūc deo in oratione bene contēplatur: quādo nullis terrenis curis, aut erroribus impeditur, quando quisque orat, spiritum sanctū ad se vocat: sed postquam venerit, confestim omnia tentamenta dęmoniorum quæ se mentibus hominū immergunt, præsentiam eius ferre non sustinentes, effugiunt. Qui læditur non desistat orare pro se lędentibus. Alioquin iuxta domini sententiam peccat qui pro inimicis suis non orat. Sicut nullum proficit in vulnere medicamentum, si adhuc in eo est ferrum: ita nihil proficit oratio illius qui odium habet in corde: Culpabiliter expandit manus ad deum, qui facta sua orando iactanter manifestat, sicut Pharisęus in templo iactāter orabat: & magis laudabat semetipsum de bonis operibus quàm deum. Soror dilecta, ora cum lachrymis indesinenter. Ora iugiter, precare deum diebus ac noctibus. Oratio sit sine cessatiōe, oratio sit

C frequens: orationis sint arma assidua, oratio de ore tuo non cadat, insiste orationi, frequenter incumbe orationi. Geme semper & plāge, surge in nocte ad precem, vigila & ora, pernocta in oratione & prece, incūbe nocturnis vigiliis. Ad modicum clausis oculis rursus ora, oratio frequēs diaboli iacula submouet, oratio quotidiana diaboli tela exuperat. oratio est prima virtus aduersus tentationum incursus, oratio superat tentamenta inimicorum: vincit dæmones, superat immundos spiritus. Per orationem vincuntur dæmonia, oratio dæmonis omnibus malis. prævalet honesta virgo sit oratio tua pura. Moneo te charissima, vt ores pro bonis hominibus, vt in bonis perseverēt. Rogo etiam te, vt ores pro malis hominibus: vt de malo ad bonū conuertantur, ora pro amicis tuis, & ora p tuis inimicis. Ora etiā pro omnib⁹ fidelibus viuis & defunctis. Dirigatur oratio tua sicut incensum in conspectu dei.

De lectione, *Sermo* L.

Per orationem mundamur à peccatis, per lectionem docemur quid faciamus. vtrunque bonum est si licet. Si vero non licet, melius est orare quàm legere. nam cum oramus, cum deo loquimur: cum legimus, deus nobiscū loquitur. Soror charissima, si vis cum deo semper esse, semper ora, & semper lege. Valde nobis est ne- D cessaria lectio diuina. Nam per lectionem discimus quid facere quid cauere quo tendere debeamus. Vnde dicitur. Lucerna pedibus verbum tuum, & lumen semitis meis. Per lectionem sensus, & intellectus augentur. Lectio nos ad orationem instruit, & ad operationem. lectio nos informat ad actiuam & contemplatiuā vitam: ideo dicitur in Psal. Beatus vir qui in lege domini meditabitur die ac nocte. Lectio & oratio sunt arma quibus diabolus expugnatur: hęc sunt instrumenta quibus æterna beatitudo acquiritur. Per orationem & lectionem vicia destruuntur, & virtutes in anima nutriūtur. Ancilla dei semper debet orare, & legere. Vnde legitur in Psal. Tunc non confundar cum perspexero in mandatis tuis. Igitur dilecta mihi soror in Christo, insiste orationi, frequenter perseuera in meditatione scripturarū, in lege dei esto assidua, habeto studium in diuinis legibus, vsus legendi sit tibi frequens, lectio sit tibi quotidiana legis meditatio, lectio demit errorem vitæ, subtrahit hominem à vanitate mundi: per lectionem sensus & intellectus crescunt. Lectio enim docet quid facias, discernit quid caueas, ostendit quo tendas. multum proficis cum legis, tamē si facis ea quę legis, Soror venerabilis adaperiat deus cor tuum in lege sua, & in præceptis suis.

De operatione, *Sermo* LI.

Ieremias propheta dicit. Leuemus corda nostra cū E manibus ad deum. Qui orat & laborat, cor leuat ad deum manibus. Qui vero orat, & non laborat, cor leuat ad deum, & non manus. Qui autem laborat, & non orat manus leuat ad deum, & non cor. Igitur soror charissima, necesse est nobis cor in oratione ad deum leuare, & manus cum operatione ad deum extendere. Quare? Ne de negligentia mandatorum reprehēdamur: dum salutem quærimus obtinere sola oratione aut sola operatione. Vnde Paulus apostolus. Qui non laborat non manducet. Ancilla Christi debet semper orare legere & operari, ne forte spiritus fornicationis decipiat ociosam mentem. Delectatio carnis per laborem vincitur. Soror charissima diuide tibi spacium diei in tres partes, & in prima ora, in secunda lege, & in tertia parte labora. Rex Salomon per ocium semetipsum involuit in multis fornicationibus: & per cupiditatē fornicationis adorauit idola. Soror venerabilis, hæc tria sunt tibi necessaria valde, scilicet oratio, lectio, & operatio. Orationē mūdamur, lectione instruimur, operatione beatificamur: Sicut dicit spiritus sanctus in Psalmo: Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es: & bene tibi erit. Si aliquādo à lectione cessaueris, operari debes, vt nunquam sis ociosa, quia ocium inimicum est animæ. Diabolus cito decipit eum quem ociosum inuenit. Diabolus quotidie in clausura intrat: & si aliquē inuenit ociosum statim accusat. O sponsa Christi vide ne cum diabolus clausura intrauerit, & vniuscuiusque facta scrutans fuerit, aliquid inueniat, vnde te accusare possit. Hac de causa te moneo soror mihi in Christo dilecta, vt per amorem Iesu Christi nunquam sis ociosa. Rogo vt amorem Christi ostendas sociabus tuis non solum verbis sed & operibus bonis. Tunc vere deum diligis si pro amore illius bona quæ potes operaris. Vnaquæque sancta anima debet in se monstrare amorem dei: & verbis sanctis, & actionibus. Vnde in Canticis Canticorum. Sponsus scilicet Christus sponsam, id est, sanctam animam ornat dicens: Pone me, vt signaculum super cor tuum, & super brachium tuum. In corde sunt cogitationes, & in brachio operationes. Ergo super cor, & super brachium sponsæ dilectus in signaculum ponitur, quia in sancta anima quantū ab ea diligatur: & volūtate, & actione designatur, quia amor dei nunq̄ est ociosus. Si vere est amor, magna operatur. Si vero non operatur, non est amor. Rogo igitur te venerabilis virgo, vt deū perfecte diligas, & vt p amore illius nūq̄ ociosa sedeas. Si vere deum diligis, nulla hora ociosa eris. Si deum in veritate amas, pro amore illius ocium recusas. Si ex toto corde diligis deum: omni tempore contemnis ocium. Qui deum tota mente diligit, ppter deū ociū postponit. Re-

Gnum dei non dabitur ociosis, sed in seruitio dei studiosis. Regnum dei non dabitur vagantibus: sed pro deo digne laborantibus. Qui in bonis operibus sunt pigri, & tepidi, non habebunt locum in regno dei. Luxuria cito decipit homines ocio deditos. Luxuria cito decipit hominem ociosum, decipit hominem vagantem. Luxuria grauius vrit quem ociosum inuenit. Libido cedit rebus. Luxuria cedit operibus. Luxuria cedit industriæ & labori. Homo per laborem sæpe vincit libidinem. Corpus enim labore fatigatum minus delectatur flagitio. Quapropter amabilis in Christo soror, præcaue ocium. Non diligas ocium, fatiga corpus labore. Exerce opus bonum, quære tibi opus vtile quo animi implicetur intentio. Opus bonum & intentio tua semper sit in deo. Amen.

De Psalmis & Hymnis, Sermo LII.

SOror charissima cum in conspectu deo cantas Psalmos, & Hymnos, hoc tracta in mente tua quod cãtas in voce. Mẽs tua cũ voce cõcordet, cõcordet cũ lingua: nõ aliud cogites, & aliud cãtes. Si aliud cantes in mente, & aliud cantes in voce, perdis fructum laboris tui. Si corpus tuum stat in ecclesia, & foris vagatur mens tua, perdis mercedem tuam. Vnde dicitur: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est à me. Sicut enim ait apostolus. Psallam spiritu, psallam & mente. Cantabo ore & corde. Bonum est ergo semper orare deum mente. Bonum est etiam cum sono vocis, & Hymnis, & Psalmis, & canticis spiritualibus glorificare deum. Sicut orationibus iuuamur, ita psalmorum modulationibus delectamur. Vsus cantandi consolatur tristia corda. Cantus in ecclesia mentes hominum lætificat, fastidiosos oblectat, pigros sollicitat, peccatores ad lamenta inuitat. nam quamuis dura sunt corda secularium hominum, statim vt dulcedinem psalmorum audierint ad amorem pietatis conuertuntur. Sunt multi qui suauitate psalmorum compuncti peccata sua lugent. Oratio tantummodo in hac vita effunditur in remissionem peccatorum. Psalmorum autem decantatio significat perpetuam laudem dei in æterna gaudia sicut scriptum est. Beati qui habitant in domo tua domine, in secula seculorum laudabunt te. Quicunque fideliter, & intenta mente psalmos decantat, quodammo angelis dei sociatur. Quomodo? quia homo illum pro modulo suo laudat in terris: quẽm angeli sine intermissione adorant, & glorificant in cœlis. Psalmorum decantatio aliquando commouet nos ad lachrymas, aliquando inuitat nos ad orationem. Psalmi faciunt nobis gratas esse vigilias noctis dicente: Exultate iusti in domino: rectos decet collaudatio. Psalmi pronũciant nobis horam diei primam cum exultatione lucis dicendo: Deus in nomine tuo I saluum me fac: & in virtute tua iudica me. Psalmi consecrant nobis horam diei tertiam cum dicunt: Et veniat super nos misericordia tua domine: salutare tuum secundum eloquium tuum. Psalmi nos lætificant hora diei sexta in panis cõfractione. Psalmi ad horam diei nonam ieiunia resoluunt, & nos satiãt dulcedine ac suauitate spirituali. Psalmi nos deo commendant hora diei vespertina dicendo: Dirigatur domine oratio mea sicut incensum in conspectu tuo, eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum. Psalmi nos admonent vt benedicamus domino ad completorium dicentes: Ecce nunc benedicite dominum omnes serui domini. Soror mihi in Christo dilecta, firmiter retine in tua memoria quod in auribus dei bene sonat cum sancta anima. per dilectionem, & amorem ac deuotionem, Psalmos Hymnos, & canticos spirituales deo cantat. Vnde sponsus scilicet Christus in Cãticis Canticorum sponsam, id est, ecclesiam vel sanctam animam admonet dicens: Ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis, quia vox tua dulcis, & facies tua decora. Tu, inquit, dilecta mea quæ iaces in lectulo dulcissimæ contemplationis, in qua mihi in Psalmis, Hymnis, & canticis spiritualibus atque orationibus placere desideras. Veni & ostende mihi faciem tuam, id est, egredere à secreto cordis, & aliis pulchritudinem bonorum operum tuorum ad exemplum demonstra, vt cum illi videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum qui in cœlis est. Sonet vox sua K in auribus meis. Vox scilicet prædicationis, vox diuinæ laudis, vox iubilationis quæ alios ad laudem, & gloriam meam proficere faciat. Cantus psalmorum oblectat aures audientium, & instruit animas fidelium ad bene viuendum. Vox cãtantium sit vna, & cum angelis dei quos videre non possumus verba laudis miscemus. Serui dei semper debent laudare nomen dei: aquę superiores insinuent, de quibus dicitur: Benedicite aquę omnes quæ super cœlos sunt domino: quia electi non tacebunt imperpetuum laudare nomẽ domini. De aquis vero inferioribus dictum est. Congregentur aquæ quæ sub cœlo sunt in locum vnum, quia reprobi per totum mundum modo dispersi congregabuntur in infernum cruciandi. Sine intermissione fideles debẽt referre laudes deo, quia deus delectatur in illis. Quod deus delectatur in laudibus fidelium testatur sponsus scilicet Christus qui in Canticis Canticorum sponsæ scilicet sanctæ animæ loquitur dicens. Qui habitas in ortis. In ortis habitat in ecclesia vel quælibet sancta anima, quæ iam viriditate spe, & bonorum operum est repleta. Quæ ergo iam in ortis habitat, oportet vt spõsum suũ vocem suam audire faciat, id est, cantum bonę prędicationis, vel sanctę iubilationis: vel vocẽ diuinæ laudis emittat in qua ille delectetur quam desiderat, quam amici auscultant videlicet omnes electi, qui verba vitæ scilicet lectiones psalmos L Hymnos, & Canticos spirituales audire desiderãt, vt ad cœlestem patriam reuiuiscant. Igitur soror reuerendissima, sicut iam superius dixi valde necessarium est tibi, vt in omni vita tua laudes omnipotentem deum creatorẽ tuum: quoniam inde promittitur tibi venia, vnde & laudes. Lauda ergo eum in corde: lauda eum in voce, lauda eum in voce iubilationis, lauda etiam eum in secreto cõtemplationis, lauda eũ in cubiculo mentis, in iubilatione vocis, quamuis ad laudandum deũ peccatores & indigni simus, tamẽ cessare à laudibus non debemus, quia inde consequi veniam peccatorum credimus vnde deũ laudamus. Vnde vox diuina in Psalmis: Sacrificiũ laudis honorificabit me, inquit, illic iter quo ostendam illi salutare dei. Ac si apertius diceret: In psalmis est iter laudis, quo ad æternam laudẽ peruenire possis. Sed si ergo illud tibi non ostendero: illud inuenire non poteris. Propterea charissima quia iter nostræ salutis in manibus est creatoris moneo te, vt laus dei nunq̃ discedat ab ore tuo. Soror mihi in Christo amantissima deus est laus tua, ergo & tu laus illius esto ita, vt semper sit laus illius in ore tuo. Amen.

De actiua & contemplatiua uita, Sermo LIII.

VIdit Iacob scalam stantem super terram, angelos quoque dei ascendentes, & descendentes per eam, & cacumen illius cœlos tangebat. In hac scala sunt M positi omnes ad vitam æternam prædestinati, & omnis qui spectat ad regnum cœlorum, in hac scala habet locum. Scala ista generalis est ecclesia quæ ex parte adhuc militat in terris: & ex parte iã regnat in cœlis. In hac scala sunt tres ordines hominum, scilicet seculares actiui & contẽplatiui. Seculares sunt in minori gradu. Actiui sunt in altiori loco. Contemplatiui vero sunt in summo. Et de istis tribus ordinibus hominũ quidam sunt in mola: quidam sunt in agro, quidam vero sunt in lecto. Mola est vita secularis. Ager est animus hominis seculi. In agro sunt prædicatores verbi dei. In lecto est amor spõsi scilicet Christi. Qui sunt in mola terram circuierunt: quia terrena quærunt & diligunt. Qui sunt in agro, terram colunt, quia seminant verbum dei in auribus hominum, in lecto sunt qui despiciunt & contemnunt. Ad pedes huius scalæ sunt homines seculi. In medio scalæ sunt actiui, in summitate huius scalæ sunt contemplatiui iam quasi in cœlo positi: quia cœlestia cogitãt. Isti sunt angeli dei per scalã ascendentes: quia ascendunt per contemplationẽ ad deũ: & descendunt per compassionẽ ad proximũ. Actiua vita innocentia est bonorum operum. Contemplatiua vita est speculatio supernorum. Actiua vita cõmunis est multorum, contemplatiua vero paucorum. Actiua vita terrenis rebus bene vtitur. Contẽplatiua vero seculo renuncians, soli deo viuere delectatur. Interrogatio. Frater dilecte rogo, vt ostẽdas mihi dif-

A hi differentias actiuæ & contemplatiuę vitę. Responsio. Soror charissima inter actiuam & contemplatiuam vitam maxima est differentia. Actiua vita est panem esurienti dare. Verbum sapientię proximos docere, errantem corrigere, ad viam humilitatis superbientem reducere. Discordantes ad concordiam reuocare, infirmos visitare, mortuos sepelire, captiuos, & in carcere positos redimere, quæ singulis quibuscunque expediat dispensare: necessaria vnicuique prouidere. Soror mihi in Christo dilecta, ecce audisti opera actiuæ vitæ, nunc si placet, audi virtutes vitæ contemplatiuæ. Contemplatiua vita est charitatem dei & proximi tota mente retinere ab exteriori actione, acquiescere, soli desiderio conditoris inhærere: ita vt iam nihil agere libeat, sed despectis omnibus curis seculi ad videndum faciem sui creatoris, animus inardescat: ita vt iam nouerit carnis corruptibilis, pondus cum mœrore portare, totisque desideriis optare, hymnidicis angelorum choris interesse. Appetere ammisceri cœlestibus ciuibus: de æterna incorruptione in conspectu dei gaudere. Venerabilis soror, audisti actiuam vitam, audisti etiam contemplatiuam vitam: nunc rogo vt cum Maria Magdalena eligas meliorem partem, scilicet vitam contemplatiuam. Bona est vita actiua, sed multo est melior contemplatiua. Qui prius in hac vita proficit, ad contemplatiuam bene conscendit, B quicunque ad hanc temporalem gloriam, aut carnalem affectat concupiscentiam, à contemplatione prohibetur. Exemplum enim actiuæ vitæ & contemplatiuæ de Iacob accipe, qui dum adamaret Rachelem quæ significat contemplatiuam vitam, data est ei Lya quæ significat actiuam vitam. Actiua vita in laboribus huius mundi deo seruit: dum pauperes pascit recipit, pascit & vestit, visitat & consolatur, sepelit, & cætera opera misericordiæ eis impẽdit. Et tamen Lya est secunda in filiis: quia multi sunt actiui & pauci contemplatiui. Rachel vero ouis vel videns principium interpretatur, quia contemplatiui simplices & innocentes sunt sicut oues, & ab omni tumultu seculi alieni: vt soli diuinæ contemplationi adhærentes videant illum qui ait. Ego sum principium qui & loquor vobis. Rachel duos filios habet: quia duo sunt genera contemplatiuorum. Alij nanque viuunt in commune in monasteriis. Alij vero sunt solitarii & ab omnibus separati: Sed beatior est & perfectior contemplatiua vita quàm actiua. Sicut aquila defigit oculos in radio solis, nec deflectit nisi quando vult corpus suum reficere cibis: ita & sancti aliquando à contemplatione ad actiuam vitam reuertuntur considerantes illa sublimia sic esse vtilia, vt tamen ista humilia paululum nostrę indigentię sint necessaria. Vnde in Canticis canticorum, sponsus scilicet Christus sponsam, id est sanctam animam contemplationi C deditam hortatur dicens: Surge, propera amica mea, columba mea, formosa mea & veni: ac si apertius diceret. Surge propera amica mea per dilectionem & fidem: columba mea per innocentiam & simplicitatem, formosa mea per virtutem & castitatem. Surge de illo dulcissimo statu tuo, hoc est de quiete contemplationis in qua mihi soli complacere desideras in psalmis, hymnis, orationibus, & canticis spiritualibus. Festina ergo & veni, id est egredere ad vtilitatem proximorum: vt illos etiam per officium prædicationis, & per exempla bonorum operum imitatores tui facias, ad salutem animarum suarum perducas. Visio animalium in Ezechiele, quæ ibant & non reuertebantur: pertinent ad perseuerantiam actiuæ vitæ. Et iterum, animalia quæ ibant & reuertebantur pertinent ad mensuram contemplatiuæ vitæ, in qua dum quisque intenderit sua reuerberatus infirmitate statim descendit. Atque iterum renouata mentis acie ad ea vnde descenderat rursus ascendit, quod fieri in actiua vita non potest. De qua si quisque, vel ad modicum descenderit: statim inquinationibus vitiorum inuoluitur. Sæpe mens de terra ad cœlum erigitur, & iterum grauata infirmitate carnis de cœlo ad terram descendit. Multos seculares homines visitat deus, & per suam gratiam eleuat eos ad altitudinem contemplationis, & multos contemplatiuos iusto atque occulto iudicio suo deus in terrenis actibus lapsos derelinquit. Sicut sepultus in monumento cessat ab omni terreno negocio: ita D homo contemplatiuus cessat ab omni terreno opere vel mysterio. Et sicut homines ab actiua vita ascendentes sepeliuntur in quiete contemplationis: ita à seculari vita recedentes actiua vita suscipit eos in se quasi sepeliendos. Ac per hoc sicut actiua vita est sepulchrum secularis vitæ, ita contemplatiua vita est monumentum actiuę vitæ. Viri sancti sicut aliquando egrediuntur à secreto contemplationis ad actiuam vitam: ita rursus ab actiua vita reuertuntur ad secretum intimę contemplationis: vt intus deum laudent, vbi acceperũt, vnde foris ad eius gloriam operentur. Sicut deus vult, vt aliquando contemplatiui egrediantur ad actiuam vitam, vt aliis proficiant: ita aliquando vult, vt nemo eos inquietet, sed vt quiescant in secreto contemplationis suauissimæ. Quod bene in Canticis Canticorum sponsus insinuat, cum filias Hierusalẽ ne spõsam vigilare faciãt adiurat dicẽs. Adiuro vos filię Hierusalem per capreas ceruosque camporum, ne suscitetis neque euigilare faciatis dilectam donec ipsa velit. Hoc est ne suscitetis neque euigilare faciatis animam diuinæ contemplationi deditam, orationibus & lectionibus diuinis occupatam. Et ne eam ad exteriora opera inquietare velitis donec ipsa velit. Hoc est donec expleto contemplationis tempore admonente corporis fragilitate: quando velit suscitari à somno internæ quietis, & intimæ dulcedinis. E Sed tamen in hac mortali vita nemo potest perfecte contẽplari deum. Vnde Ioannes in Apocalypsi dicit: Factum est silentium in cœlo quasi media hora. Cœlum quippe est anima iusti sicut dominus per prophetam dicit. Cœlum mihi sedes est. Cum ergo quies contemplatiuę vitæ agitur in mente, silentium fit in cœlo, id est, in anima: quia strepitus terrenarum rerum atq; operationum cessat in cogitatione. Sed quia contemplatiua vita in hoc mundo non potest esse perfecta nequaquam hora integra factum silentium dicitur in cœlo, sed quasi media hora. Qui perfecte vitam contemplatiuam vult tenere, debet ab omni terreno opere cessare. Vnde in in eisdem canticis sponsa de se dicit: Ego dormio, & cor meum vigilat: ac si aperte mens sancta loqueretur dicens: Dum à mundanis tumultibus exterius dormio, in interiori cogitatione quæ sunt cœlestia atque spiritualia penso. Etiam arca Noẽ quæ bicamerata dicitur, significat actiuos, & contemplatiuos: quorum actiui deorsum stant, contemplatiui vero stant sursum. quod etiam arca dicitur tercamerata significat tres ordines in sancta ecclesia, scilicet coniugatorũ, continẽtium, atq; virginũ. De hac contemplatiua vita dicit dominus in euangelio. Si vis perfectus esse, vẽde omnia quæ habes, & da pauperibus: & habebis thesaurum in cœlo, & veni sequere me. Et de Maria Magdalena ait. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Vita contemplatiua F non auferetur in hoc seculo, neque in futuro. Actiua vita auferetur ab homine in futuro seculo. Actiua vita in hoc seculo habet finem. Contemplatiua vero non: quia semper perseuerat. Actiua vita in hoc seculo deficit. Contemplatiua vero in hoc seculo incipit, sed in cœlo perficitur. Honesta virgo moneo te, vt propter deum despicias præsens seculum: propter deum ab omnibus curis seculi te suspende. Sine impedimento seculi deo seruire stude, nulla cura seculi subtrahat te à timore dei. Nulla solicitudo rerum te subtrahat ab intentione dei. Abiice à te quicquid potest impedire bonum propositum. Toto animo odi, & damna quod diligit mundus. Esto mortua mundo, & mundus tibi. Tanquam mortua ab amore præsentis vitæ te separa. Tanquam mortua mundi gloriam non concupiscas. Soror mihi amabilis in Christo, sicut sepulta in monumento, non habeas curam de seculo. Tanquam defuncta in sepulchro, ab omni terreno te priua negocio. Soror mihi in Christo amabilis contemne viuens, quæ post mortem habere non poteris. Si hæc ita feceris, post mortem tuam vitam æternam habebis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G

De curiositate, Sermo LIII.

SOror charissima moneo te, vt de die in diem studeas proficere in bonis operibus, & vt non consideres mala quæ alij faciunt, sed cõsidera bona quæ tu facere debes. Vnde quidã sapiens ait: In superuacuis rebus noli scrutari multipliciter. Nõ est tibi necesse ea cognoscere quæ ab humanis sensibus sunt remota. Dignũ est valde vt mẽtes hominum desinat iudicare, qui aliena corda nescit perfecte cognoscere. Quare? quia incerta nos iudicamus quoadusque veniat dominus: qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Dignum est etiam vt desinat peccare, qui alienam vitam vult reprehendere. Stulti homines dum alienos errores volũt reprehendere, demonstrant suos. Tandiu homo ignorat peccata sua quæ debuerat flere, & cognoscere, quandiu aliena vicia exquirit curiose. Sed cum homo ad semetipsum reuertitur, & sese bene considerat, non exquirit quod in aliis reprehendat, quia in semetipso multa quæ lugeat. Qui semetipsum bene considerat, in semetipso inuenit multa quæ plangat. Vnde beatus Gregorius: Nos tantominus debemus aliena corda reprehendere, quanto scimus visu nostro non posse alienæ cogitationis tenebras illustrare. Etiã beatus Isidorus
H ait. Facilius reprehendimus vicia vniuscuiusque hominis q̃ virtutes intendimus, ne quid boni quisque fecerit agnoscere cupimus, sed qui male egerit perscrutamur. Igitur soror mihi in Christo dilecta moneo te, vt amplius reprehendas tua vicia quàm aliena. Prius vide tua propria quàm aliena delicta. De tua correctione esto solicita. De tua salute esto attenta, de tua emendatione esto præuisa, quod ad te non pertinet noli quærere, nunquam desideres cognoscere quod inter se loquuntur homines. Noli quærere quid quisque dicat, nec faciat. Caue curiositatem. Obmitte curas alienæ vitæ, nulla curiositas animum tuum decipiat, nulla concupiscẽtia detestandæ curiositatis te subrepat: ne tu oblita tuorũ morũ alienos perquiras. Christi spõsa tanta cura corrige tua vicia, quanto studio reprehendas aliena. Nulla tibi sit cura sciendi latentia. Caue inquirere ea quæ non debes scire, prætermitte quasi secretum quod scripturæ sanctæ auctenticẽ didicisti, nihil vltra quæras quàm scriptum est, nihil amplius perquiras, quàm diuinæ literę demonstrant. Scire nũquam desideres quod scire nõ debes. Soror venerabilis scito pro certo quia curiositas periculosa præsumptio est. Curiositas dãnosa peritia est, ad hæresim pronocat, in fabulas sacrilegas præcipitat mentem. In causis obscuris reddit audaces. In rebus ignaris facit homines præcipites. Soror amantissima cũ omni studio vitam tuam emenda, vt post hanc vitam mereaI ris peruenire ad æterna gaudia. Amen.

De curiositate, Sermo LV.

DIlecta soror audi dominũ Iesum Christum in euangelio dicentem. Vigilate quia nescitis quando dominus venturus est. Et iterum. Omnibus dico vigilate. Et Petrus apostolus. Estote prudẽtes, & vigilate in orationibus. Cum homines dixerint pax est, & securitas, tunc repentinus veniet super eos interitus. Et Salomon ait: Sunt iusti, atque sapientes, & opera eorum in manu dei, & tamen nescit homo vtrum amore, an odio dignus sit. Quare? quia in futuro reseruantur incerta. Soror in Christo dilecta, ideo dominus celauit nobis tẽpus sui aduẽtus, vt nos longa expectatione incerti sẽper credamus iudicem verũ esse venturum, quia quando venturus sit, ignoramus. Verba sunt beati Gregorij. Lætitia præsentis vitæ ita est agenda, vt amaritudo sequentis iudicij nunquam recedat à memoria: sæpe diabolus decipit hominem ad peccandum, & cum de ruina conspicit eum afflictum iterum per securitatem decipit eum. Igitur soror dilecta mihi in Christo, semper necesse est, vt cum bona agimus: mala quæ fecimus ad memoriam reducamus: vt dum culpam certe cognoscimus, nunquam de bono opere incauti lætemur. Ideo dominus voluit nobis horam vltimam esse incognitam, vt semper simus suspecti, vt K dum illam videre non possimus quotidie nos ad illam præparemus. Etiam in hac vita simus securi. Beatus Isidorus nos admonet dicens. Neque iustus de sua iustitia confidat, neque peccator de misericordia dei desperet quicquam: sed pariter habeant in corde, spem & metum. Sic speret dei misericordiam, vt semper timeat eius iustitiam. Quamuis conuersatio sanctorum sit probabilis, tamen incertum est hominibus ad quem finem sunt destinati. Ideo nunquam homo debet esse sine metu, quia satisfactio pœnitentiæ diuino tantum iudicio pensatur non humano. Vnde ait Cæsarius: Quanto sumus securi de præteritis peccatis, tanto debemus esse solliciti de futuris. Venerabilis soror firmiter tene, quia omnis vita sapientis hominis meditatio est mortis. Igitur soror in Christo mihi amabilis, si omni hora ad deum vigilaueris, sapiens eris. Si quotidie mentem tuam ad deum leuaueris, & diem mortis tuæ ad memoriam reduxeris, beata eris, secundum illud quod quidam sapiens ait: Beatus homo qui semper est pauidus. Hæc de causa te moneo virgo honesta, vt semper sis pauida semperque suspecta. Semper esto solicita, & contra diaboli tentationes astuta, semper vigila: & contra antiquum hostem incessanter pugna. Diebus ac noctibus ora cum omni vigilantia, & contra insidias diaboli viriliter dimica. in omni vita tua esto prouisa: & contra versutias inimici, & cum omni solicitudine decerta. Etiam L audi honesta virgo, ea quæ Iesus Christus sponsus tuus dicit in euangelio. Beatus ille seruus quem cum venerit dominus inuenerit vigilantem. Ergo si ad eundem dominum nostrum Iesum Christum vigilaueris tota mente, inter beatos computaberis in æterna beatitudine. Beata eris, si cum omni deuotione oculos mentis ad verum lumen quod deus est leuaueris. Vere beata eris, si ad deum cum omni instantia vigilaueris, quia promisit deus coronam vigilantibus. Vnde in Canticis Canticorum de oculis sponsi dicitur. Oculi eius sicut columbæ super riuulos aquarum, qui lacte sunt loti, & residentiuxta fluenta plenissima. Oculi spõsi sancti viri sunt, qui sicut columbæ in simplicitate viuunt: & aliis suis prædicationibus atque exemplis viam salutis ostendunt. Super riuulos aquarum esse perhibentur, quia semper in refectione sanctarum scripturarum conuersantur: qui lacte sunt loti, quia per gratiã dei in baptismo à peccatis suis sunt mundati. quid per fluenta plenissima iuxta quæ sedent intelligimus nisi sacræ scripturæ profunda, & arcana dicta, quibus nos reficimus dum ea legendo, vel audiendo haurimus? Ad hæc iuxta fluenta columbæ residere solent, vt vmbram volantium auium in aqua videant, super quam se proiicientes vngues rapaces effugiant: sic sancti viri scriptura sancta fraudes dæmonũ prospiciunt, & ex descriptione quam vident quasi ex vmbra inimicum cognoscunt, & e- M ius deceptiones fugiunt. Sic & tu soror honestissima, in meditationibus sanctarum scripturarum esto assidua, quia in eis poteris cognoscere, qualiter hostium insidias valeas declinare. Honesta virgo, iterum te moneo, vt te consiliis sanctæ scripturæ ex toto committas, videlicet vt nihil aliud facias, nisi quod ex responso scripturarum audieris: quia ibi inuenies qualiter fraudes dæmonum fugias. Moneo etiam te vt metu rapacium auium, id est dæmonum super fluenta sanctarũ scripturarum sedeas, ne tu improuisa (quod absit) inimicis tuis præda fias. Rogo vt super riuulos sanctarum scripturarum indesinenter vigiles, & vt cum summo studio deceptionis inimicorum vites. Heu insipientes quare non cognoscimus, vel intelligimus, quia in conspectu domini cogitationes nostræ antequam ad actum procedant, manifestæ sunt & apertæ. Dicit enim Psalm. Scrutans corda, & renes deus. Igitur soror amantissima, cogitemus nos in conspectu dei semper astare, & cognoscamus, quia terra & cinis sumus. Ecce deus noster terribilis retribuens vnicuique secundum opera sua in proximo est, & non tardabit: ipse veniet & saluos nos faciet. Vigilemus ergo cum omni perseuerantia, & deuotione, vt cũ venerit, & pulsauerit non inueniat nos dormientes: sed vigilantes in suis laudibus, & in suo amore atque in suo sancto seruitio. Curramus ergo dum lucem habemus,

ne tenebræ

A ne tenebræ nos comprehendant. Sic enim ait sapientia dei in pueribus: Beatus qui audit me, & qui vigilat ad fores meas quotidie, & obseruat ad postes ostij mei. Qui me inuenerit inueniet vitam, & hauriet salutem à domino. Virgo Christi ideo te moneo, vt cum omni studio vigiles ad deum, vt in die necessitatis tuæ possis eum habere propicium. Igitur honesta virgo, nullus casus te inueniat imparatam, nullus sit casus quem non præueniat meditatio tua, propone ante oculos tuos nihil esse quod accidere non possit. Commemorare sem per futuras miserias, in prosperis meditare quo pacto auersaberis. Semper cogita in mente ne aliquid contrarij accidat. Sapientis hominis est præuidere iacturam periculi, omnia meditata leuiori euentu accidunt. Expectata mala tolerabiliter feruntur, perspecta res adrectitatur cum acciderit. Aduenientes impetus præmeditatio frangit, præcogitatio attenuat futuras molestias, præuisio lenit aduentum malorum, inopinatum malum fortiter ferit. Grauia sunt quæ cogitata non fuerant. Acerba existunt in quibus improuisi incurrimus. Improuisa mala grauiter feriunt. Repentinum malum cito frangit, quod prouisum non est, vehementer affligit. Subita maris tempestas terrorem suscitat, improuisus hostis male perturbat: omnia repentina grauiora sunt, quæ repente accidunt, grauius occurrunt. Igitur soror mihi in Christo dilectissima, & ad bona & mala cor tuũ præpara, in
B die bonorum ne immemor sis malorum: & in die malorum ne immemor sis bonorum. Esto peruigil sensu, ne vanis cogitationibus polluaris. Ama scientiam scripturarum & contẽne vitia carnis. Soror charissima, si ex toto corde tuo ad deum vigilaueris, & ei in omni vita tua cum omni deuotione seruieris, absque vlla dubitatione cum eo in cœlesti curia regnabis. Amen.

De prudentia, Sermo LVI.

SOror charissima audi dominum Iesum Christum in euangelio dicentem: Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. Et Salomõ ait: Simplicitas iustorum diriget eos, & supplantatio peruersorum vastabit illos, via simplicis via domini: & pauor his qui operantur malum. Iustitia simplicis diriget animam eius, & in impietate sua corruet. Impius innocens credit omni verbo. Qui autem decipit iustos in via mala in interitu suo corruet, & simplices possidebunt bona eius. Viri sanguinum oderũt hominem simplicẽ. Iusti autem quærunt salutem illius. Sancta rusticitas sibi soli prodest, & quãtum ædificat ecclesiam Christi, merito vitæ tantum destruit, si his qui veritatem destruunt non resistit. & beatus Hieronymus, ait, In seruis, & in ancillis dei: non est quærẽdus cultus corporis sed simplicitas mentis, nec simplex, nec rusticus.
C Ideo secundum se existimet sanctitatem in sua lingua, sed tãtummodo in pura & simplici conscientia. Ex duobus imperfectis multo est melius habere rusticitatem sanctam, quàm eloquentiam peccatricem. Magis veneranda est sancta rusticitas, quàm verbosa loquacitas. Soror in Christo dilecta, si nostra intentio est simplex apud deum in iudicio eius nostra operatio tenebrosa non erit. qui casti esse per iustitiam nesciunt, nequaquam esse innocẽtes per simplicitatem possunt, Sanctorum electorum ecclesia: vias rectitudinis, & simplicitatis suæ timore inchoat, sed charitate consummat. Deus enĩ non solum verborũ sed & cordis inspector est, & diligit eos qui in simplicitate cordis seruiunt ei. Vnde sponsus in Canticis Canticorum loquitur dicens: Vna est columba mea, perfecta mea, vna est matri suæ electa genitrici suæ. Mater nostra est regeneratrix gratia dei apud quam vna columba eligitur, quia illos solos colligit, qui in simplicitate permanẽt: & ab vnitate non diuiduntur. Multi quippe fideles dum ad ipsum intendunt: dum vno desiderio Christi seinuicem nutriunt, dum habentes cor vnum, & animam vnam se in charitate coniungunt, ex multis membris vnum corpus efficiũt, in me omnes qui in simplicitate vnitatis viuentes vna columba existunt. Ea quæ apud homines despecta sunt, & in contẽptu habentur, in magna gloria sunt apud deum. Igitur venerabilis soror, omnipotentem deum deprecemur vt mittat nobis spiritum sanctum de cœlis qui nos faciat habere simplicitatẽ D columbæ & prudentiam serpentis, vt simus in malicia simplices, & in bonis operibus prudentes. Serpens enim astutum est animal, vt de aspide legitur: quia videns incantatorem venientem affigit aurem vnam terræ, & aliam cauda obturat, ne incantatoris vocem audiat. Vnde propheta, de his qui crudeles, & prudentes sunt in malo, dicit: Furor illis secundum similitudinem serpentis sicut aspidis surdę, & obturantis aures suas vt non exaudiat voces incantantium & venefici incantantis sapienter. Imitare ergo, & tu soror amabilis hunc serpentem in hac parte videlicet vt aures tuas claudas, ne mala verba audias. Honesta virgo deprecare deum, vt oleum peccatoris non impinguat caput tuũ. Oleum peccatoris laus est adulatoris. Serpens obturat aurem suam ne audiat incantatorem, & tu claude aurem similiter, vt non audias detrahentem. Prudens est aspis ne verbum mortis audiat, & moriatur: ergo & tu esto prudens ne verba mala per aures tuas intrent ad animam tuam & moriaris. Igitur sponsa Christi ne prudentia serpentis sine simplicitate columbæ, nec simplicitas columbæ sine prudentia serpentis debet esse in te: quia columbæ simplicitatem astutia serpentis, vt mala caueat sollicitet, & prudentiam serpentis simplicitas columbæ, vt bona faciat, temperet. Soror amantissima mihi in Christo, etiam columba septem virtutes habet, vt legimus in se, quas tu per gratiam sancti spiritus poteris habere in te. Columba E sæpe super riuulos aquarum sedet, vt viso accipitre veniente se in vndas emergat, & euadat. in tritico meliora grana eligit, sæpe alienos pullos nutrit. Rostro non percutit, non habet fel, nidũ facit in fenestris murorum, gemitum habet pro cantu. Deprecare ergo deum honesta virgo, cum summo studio, vt det tibi has virtutes columbæ scilicet vt super riuulos sanctarum scripturarum sedeas, & admonitione earum incursum diaboli euadas. In sacra scriptura meliores elige scientias, ex quibus te reficias: nutri aliquos pullos, id est, homines prius à deo alienos tuis verbis atque exemplis ad deum conuerte. Rostro non percutias in proximo tuo, malum non facias nec malum dicas: non habeas fel, id est, non habeas in te iracundiam. In fenestris petrarum fac nidum tuum, id est, spem tuam. Gemitum habe pro cantu videlicet, vt sicut homines gaudent seculares cantilenis seculi: ita tu gaudeas in gemitu, & tristitia spirituali. Igitur soror venerabilis, sicut superius dixi tibi oportet te pariter intelligere, & cauere insidias inimici cum omni sollicitudine. Sic te oportet per innocentiam vitæ esse simplicem, vt tamen cum simplicitate vitæ oporteat esse prudentem. Ille qui non misceat prudentiam simplicitati secundum quod ait Propheta: Columba est seducta non habens cor, sed ideo est columba, quia simplex: ideo autem non habet cor, quia non habet pru- F dentiam. Iterum soror charissima te moneo, vt in corde tuo præpares dignum habitaculum Christo, quatenus ipse veniẽs cum patre & spiritu sancto dignetur apud te mansionem sibi facere in domicilio tui pectoris. Amen.

Vt laicæ mulieres uitentur, Sermo LVII.

CHarissima soror fuge societatem seculi. Cum mulierum. Seculares fœminæ quæ tecum non habent vnam professionem, non accedant ad tuam societatem, quia quod amant hęc tibi prædicãt. Ecce quod diligunt tibi dicunt: ideo debes vitare societatem seculariũ fœminarum, quia seculum diligunt, & de secularibus loquũtur. terrena amant, & ideo terrena tibi annunciant, transitoria concupiscunt, & ideo in auribus tuis transitoria exponunt. Sic enim scriptum est: Vnusquisque hoc laudat quod diligit. Et ideo secularis fœmina seculum laudat, quia seculum diligit. Certe si cœlestia diligeret, cœlestia laudaret. Sine dubio, si cœlestia amaret: cœlestia approbaret, cœlestia prædicaret, si æterna concupiscęret, æterna tibi suaderet. Et ideo soror moneo te, vt societatem secularium fœminarum expellas à te. Quare? quia corrumpunt bonos mores colloquia mala, & praua. Quid facit vxor viri cum sponsa Christi? Aut quid agit mulier nupta cum virgine deo deuota? Quid in vnum agit secularis fœmina cum Christi

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Sponsa? Quid agit fœmina secularis cũ sanctimoniali fœmina? Vel quid agit fœmina quæ mundum diligit, cum fœmina quæ mundum reliquit? Quid agit fœmina maritata cum muliere Christo dilecta? Quid quę amat virum cum ea quæ diligit Christum? Fœmina quæ tuum propositum non tenet, quare ad tuam societatem venit? Secularis fœmina quæ non habet tuum habitum, quæ accedit ad tuum consortium? Secularis fœmina quid tecum agit? quæ tecum iugum Christi non ducit. Fœmina quę tecum iugo Christi collum non submisit, quare ad tuum colloquium accedit? Dispar est habitu, dispar affectu. Et sicut dispar est vestimento, ita animo. Mulier secularis organum est Sathanæ. Hæc cantat tibi quod illecebras seculi moneat, & semitas diaboli oftẽdat, sicut legimus. Syrena maris talis est sursum ex vmbilico qualis pulcherrima, & formosa virgo. Ex vmbilico, vero vsque ad pedes talis sicut est piscis. Syrena habet caput virginis, & posteriora piscis. Cantat dulce magnis vocibus, & multis modulis atq; cũ magna dulcedine dat voces concordes. Sed per suas dulces cantilenas sępe marinarios decipit, & in discrimine perducit. Sæpe nautę nauigantes mare dulces audiunt voces Syrenarum, & per dulces voces, & suaues cantus earum decipiũtur, & ad mortale periculũ perducuntur. Sicut Syrena per dulces cãtus decipit marinarios, ita secularis fœmina per suos deceptorios sermones decipit Christi seruos. Et sicut Syrena per suaues cantilenas solet nauigantes mare à recto itinere deuiare atque in perditionem perducere, ita secularis fœmina
H per blanda verba ac seductoria solet deo seruientes à sancto proposito retrahere, & in periculum animarum suarum perducere. Igitur soror dilecta mihi in Christo, fuge cantus Syrenarum, ne dum delectaris audire delectamẽta terrena, à recto itinere auertaris. Quid enim sunt verba secularium mulierum nisi cantus Syrenarum? Ergo cantus Syrenę fuge, & à lingua male suadentis mulieris separa aures tuas. Sic declina verba secularis mulieris quasi sibilos serpentis. Caue ne sicut serpẽs decepit mulierem in paradiso: ita te decipiat venenosa lingua male suadentis mulieris in monasterio. Vide ne mulier vana, & garrula infundat in aures tuas mortis venena. Caue ne mors intret per feneſtras tuas, id est, per oculos & aures tuas in animam tuã. Soror venerabilis, cum videris mulierem disparem tui propositi, muni cor tuum scuto fidei: & contra eam trophęo crucis arma frontem tuam. Honesta soror in hoc solum cum muliere seculari concedo tibi colloquium, vt sanctis admonitionibus suadeas illi relinquere seculum, & venire ad monasterium. In hoc solum tantũ do tibi licentiam loquendi cum seculari fœmina, vt doceas eã despicere terrena, & amare cœlestia, & etiã exire de seculo: & seruire deo. Iterum vt per tuam allocutionem transitoria despiciat: & æterna concupiscat. Soror charissima si ita feceris sicut dixi tibi: & te in hoc seculo à malo custodies, & in futu-
I ro à domino coronam in cœlo recipies. Amen.

Vt uirgo non diligat societatem uirorum, Sermo LVIII.

Soror charissima, & si tanto studio fugies fœminas, quanto magis debes fugere viros? Et si tam sollicite vitabis societatem mulierum, quantomagis vitare debes societatem virorum? Et si tanta cura confabulationes fœminarum declinabis, quanto magis deceptiones virorum declinare debes? Et si tantopere aures tuas separabis à verbis fœminarum quantomagis eas debes separare à seductoriis earum verbis? Soror mihi in Christo dilecta moneo te, vt vir quamuis sit sanctus: nullam tamen tecum habeat societatem, licet sit sanctus & iustus, nullam tecum habeat familiaritatem, quamuis sit religiosus, nullam tecum habeat assiduitatem, quamuis sit bonus, nullam tecum habeat viuendi iugitatem. Quare? Ne visitando familiaritate vtriusque pereat castitas. Ne videndi frequentatione vtriusq; annihiletur honestas, ne videdi iugitate vtriusque religiositas infametur, ne videndi vsu vtriusque persona dehonestetur. Decidet à charitate dei, qui occasionem dederit peccaudi. Decidet etiam à charitate proximi, qui occasionem præbuerit male faciendi. Quia & si male non fa- K
cit opere: tamen opinionem pessimam nutrit. Per assiduitatem sæpe peccat homo. Sæpe familiaritas vincit quos vitium superare non potuit, sæpe occasio peccandi voluntatem fecit & facit. Quos voluptas superare non potuit, assiduitas superat. Dispar sexus in vnum collocatus illuc prouocat instinctum carnis, quo nascitur. Etiam naturalis flamma carnis accenditur, si illicita attingit. Vir & fœmina diuersi sunt per naturam, qui si in vnum fuerint collocati quãuis non peccent: tamen per vsum inter se malam famam nutriunt. Quis colligabit ignem in sinu suo, & non comburetur? Ignis & stupa in vnum posita flammas nutriunt, quanquam sint contraria, si in vnum fuerint collocata, flammas generant. Ita vir & fœmina, si in vnum fuerint positi licet malum non faciunt, tamen per assiduitatem inter se malam famam nutriunt, & alios de se murmurare faciunt. Religiosus vir, & sanctimonialis fœmina si immoderate coniunguntur sibi, aliis de se locum præbent murmurandi. Sexus viri, & fœminæ diuersus est: & ideo si in vnum coniunguntur, statim inde occasio peccandi nascitur. Quid ergo in vnum facit ignis & stupa? Cur serpẽs collocatur in sinu? Quare ignis collocatur in vestimento? Quare fœmina quæ castitatem promisit deo, societatem habet cum viro? Fœmina quæ propter deum seculum contempsit, quare viri familiaritatem
L diligit? Quare amat præsentiam virorum, quæ cum Christo desiderat intrare cœlestem thalamum? Quare fœmina deo deuota quærit audire deceptoria virorum verba? Quare quæ in seculo maritum habere noluit, in monasterio posita facies hominum videre concupiscit? Igitur soror mihi in Christo dilecta, si vis esse à fornicatione secura: esto mente & corpore à societate hominis separata: si perfecte vis castitatem tenere pro amore Christi, longe te fac à societate viri. Tu circa serpentem præposita tamen non eris longo tempore secura. Circa ignem sedens, & si ferrea sis, aliquando dissolueris. Circa periculum constituta non eris diu illesa vel secura. Audi ergo soror mihi in Christo amantissima, boni consilij verba. Viri nomen tuum non sciant, faciem tuam non videant, faciem tuam non cognoscant quamuis nomen tuum audiant. Audi etiam virgo honesta Pauli apostoli verba: Oportet nos habere testimonium bonum ab his quæ foris sunt, & intus. Bonam vitam propter nos, bonã vero famam propter cæteros. Soror venerabilis propter deũ in terra vitaueris societatem virorum, per deum in cœlo habebis societatem angelorum. Amen.

Vt uirgo fugiat societatem iuuenum, Sermo LIX.

M Harissima mea soror, & si taliter viri sancti sunt declinandi ne vtriusque sanctitas pereat assiduitate viuendi, quantomagis declinandi sunt iuuenes qui sequuntur temporalis vitæ tenebrosas vias, ac delectationes? Et si tanta cura frequentiam sanctorum virorum fugere debes, quantomagis te oportet fugere iuuenes huius seculi concupiscentias sequentes? Ad hoc diabolus oculis religiosæ fœminæ iuuenes obiicit, vt formas eorum per diem viderit, meditetur in nocte: & vt recens visio & corporis inspectio assidue versetur in animo. Sic intrat sagitta Sathanæ per ianuas oculorum vsque ad animum. Vnde propheta: Intrauit mors, inquit, per feneſtras vestras, ingressa est domos vestras. non intrat sagitta diaboli ad interiora mentis nisi per sensus corporis. Soror in Christo dilecta mihi, amandi sunt viri sed absentes. Amandi sunt homines, non intus sed foris. Diligere debemus homines in animo sed non in domo. Dilige homines in mente sed à longe. Diligendi sunt viri: quia sunt opus dei, sed extra domum. Amandi sunt viri non propter pulchritudinem corporis: sed quia sunt opus creatoris. Iterum soror venerabilis te moneo vt nunquam loquaris sola cum solo. Nullus loquatur tecum singulariter: nec tu præter duarum aut trium testimonium loquaris cum aliquo. Non debet sponsa Christi sola cum solo loqui, nisi cum sua magistra,
cum

A cum agit pœnitẽtiam de suis peccatis. Sanctimonialis fœmina quæ cum viro sola loqui desiderat, stultitia in mente eius regnat. Audi igitur dilecta mihi si perfecte castitatem vis tenere pro amore Christi, longe accede à societate viri. Si perfecte in terra contempseris societatem virorum pro Christo absque nulla dubitatione, cum eo regnabis in cœlo. Amen.

Vt uirgo non coniungatur malis hominibus, Sermo LX.

Honestissima soror audi verba Salomonis, Fili mi si te lactauerint peccatores, non acquiescas eis: ne æmuleris hominem iniustum, ne sequaris viã eius. Discede ab homine iniquo, habebis pacem. Viri iusti socij sint tibi, & in timore dei sit gloriatio tua. Quemcunque hominem cognoueris obseruantem timorem dei, in amicitia iungatur tibi. Hominibus malis nõ coniungaris. Beatus Ambrosius: Sanctorum hominum vita cæteris hominibus bene viuẽdi debet esse norma. Qui enim sancto viro associatus fuerit, ex eius societate accipiet vsum bone locutionis & exemplum boni operis, vt accedatur de die in diem mẽs eius in amore dei. Non est valde laudabilis ille qui bonus est cum bonis, sed vere ille est laudabilis, qui bonus est cum malis: vere ille homo est laudabilis qui in societate malorum est bo-
B nus. Sicut ille est culpandus qui malus est inter bonos: ita ille est laudandus qui bonus est inter malos. Verba vitæ sunt verba hominum deum timentium: & sanitas animæ his qui ea sequuntur & diligunt. Sicut sol oriẽs expellit caliginem, ita sanctorũ doctrina à sensibus nostris expellit tenebras vitiorum. Vnde Dauid propheta: Cum sancto sanctus eris: & cum peruerso peruerteris. Igitur soror mihi in Christo dilecta: si vis bene viuere, malorum societatem declina. Vita malos, caue iniquos, fuge improbos, sperne à te ignauos. Fuge turbas hominum: maxime ætatum quæ pronæ sunt ad vitium: nec te adiungas leuibus personis, nec te admisceas vanis. Bonis te coniunge: bonorum consortium appete, bonorum societatem require, sanctis indiuiduè adhære. Si fueris socia eorum, conuersationis eris & virtutis. Qui cum sapientibus ambulat, sapiens est: qui cum stultis graditur, stultus est. Similis enim simili coniungi solet. periculosum est vitam cum hominibus malis ducere: pernicio sum est vitam cum his qui prauę voluntatis sunt, sociare. Melius est habere malorum odium quàm consortium: sicut multa habet bona vita cõmunis sanctorum: sic plurima mala affert societas malorum. Qui enim tetigerit immundum, coinquinabitur. Qui tetigerit sordidũ sordidabitur. Igitur soror venerabilis, si verba mea libẽter
C audieris: & ea opere ipleueris inter electos dei cõputaberis.

Vt uirgo non suscipiat dona uel literas in occulto. Sermo LXI.

Harissima soror audi quæ dico. ancilla Christi quæ in abscondito literas vel dona recipit, ordinẽ suũ frangit. Magnum malum facit, & grande peccatum committit si ab hominibus litteras vel quodlibet munus suum suscipit: quia suum ordinem frangit, grande malum agit quæ propter temporalia dona sui ordinis præuaricatrix existit. Sanctimonialis fœmina quæ cum Christo desiderat intrare ad nuptias, nõ debet hominibus dare sudariola, pectines, corrigias, vel specula aut fascias quæ Christum expectat cum ardente lampade, non debet ab hominibus accipere dona secularia, scilicet pectines, specula, & cætera alia quæ propter amorem Christi velata nõ debet ab amicis suis accipere vanitatis dona. Quæ propter deum super caput suũ velum sacrum imposuit: multum peccat, si ab hominibus dona secularia accipit. Sanctimonialis fœmina quæ in talibus delectatur, magna vanitate decipitur: & signum demonstrat meretricis. Vnde dicit beatus Hieronymus. Dulces litteras & sudariola & crebra munusc ula: sanctus amor nõ habet. Acsi diceret, Si in mente sanctimonialis fœminæ sanctus amor esset, & dona vanitatis, & superfluitatis ab hominibus nõ acciperet. Mens casta & religiosa nõ desiderat à secularibus amicis accipere dona: sed à Christo, pro cuius amore contemnit omnia terrena. Qui ab illo solo debet concupiscere bona D
cum quo sperat gaudere in cœlesti patria. Casta fœmina nõ quærit terrena dona sed cœlestia. Quanto homo amplius in terrenis donis delectatur, tantomagis à dei amore elõgatur. Sed si sanctimoniales fœminę faciũt in monasterio quod mulieres seculares facere solent in seculo: satis culpabiles sunt coram deo. Ergo inter seculares, & sanctimoniales nulla est differentia. Igitur si inter eas quæ sunt in monasterio, & eas quæ sunt in seculo nulla est distantia: itaque inter religiosas, & seculares fœminas nulla est dissonantia. Ergo si sanctimoniales fœminæ delectabilia dona dant suis amicis sicut facere solent meretrices, vbi est honestas, vbi religiositas, vbi castitas, vbi puritas, vbi sanctitas? Si sanctimoniales fœminæ quæ per bona opera debuerant placere deo, suis amicis placent in malo luxuriosa dona dando, vbi est pudicitia, vbi continentia, vbi reuerentia, vbi verecundia? Ita si sanctimoniales fœminæ plus volunt placere hominibus in seculo, quàm Iesu Christo æterno regi in cœlo, vbi est obseruantia religionis, vbi rigor ordinis, vbi ardor contemplationis? vbi munditia mentis: vbi contritio cordis, vbi solicitudo oationis, vbi gemitus pectoris, vbi habitus monachalis? Si sanctimoniales fœminæ lætantur in temporalibus donis sicut lætari solent seculares homines, vbi est contemptus seculi, vbi timor inferni vbi memoria iudicij, vbi recordatio æterni incendij, vbi amor dei? Igitur si sanctimoniales E
fœminæ concupiscunt dona vanitatis ab hominibus accipere, vbi est memoria delictorum, vbi lachrymæ oculorum, vbi recordatio peccatorum, vilipenditur, contemnitur, despicitur, annihilatur. Reuera sanctimonialis fœmina quæ ab hominibus accipit, in quibus delectẽtur, ordinem suum contemnit. quæ plus gaudet in suorum amicorum donis quàm in præceptis sui ordinis, sui propositi est præuaricatrix. De talibus propheta ait: Dextera eorum repleta est muneribus, ac si diceret: Quamuis opera eorum videantur bona, tamen plus lætantur in muneribus quàm in bonis operibus. Magis volunt ab hominibus accipere dona: quàm à Christo æterna bona. Sanctimonialis fœmina quæ Christum perfecte diligit, delectabilia & superflua dona ab omnibus non recipit, quia Christum in omnibus donis anteponit. Vnde in canticis canticorum ecclesiæ dicitur. Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis. Turturi assimilatur ecclesia, vel quælibet sancta anima: quia Christum perfecte diligit, & nihil amori eius præponit. Turtur ex quo per occasionem coniugem suum perdidit, nunquam alterum amplius quærit, quia adulterium amorem non recipit. Sic sanctimonialis fœmina quæ Christum perfecte diligit: amplius adulterium amorem non recipit, id est, amplius in malo homines non diligit. Religiosa fœmina quæ plus diligit hominem quàm Christum, non est F
casta, sed adultera: quia Christum contemnit cui fuerat desponsata. Religiosa fœmina quando primum ad monasterium venit, Christũ in sponsum suscipit. Post hæc vero si carnaliter hominem super Christum diligit, adulterium facit: & si non corpore, iam tamen adultera est in mente, secundum illud quod dicitur: Qui viderit mulierẽ ad concupiscẽdam eam: iam mœchatus est eam in corde suo: sic etiam mœchatur mulier cum viro, si eum in corde suo concupierit vel eum carnaliter dilexerit. Quapropter dilectissima mihi in Christo soror, te moneo vt Christum sponsum tuum super omnia ames & ab illo solo dona accipere desideres. Obsecro te vt Iesum Christum sponsum tuum super omnia diligas, & pro amore illius secularia dona non accipias. procul dubio qui terrena dona affectat, cœlestia non sperat. Munera excæcant oculos sapientum, & mutant verba iustorum. Certe si munera excæcant oculos sapientum, obcæcant etiam ne deus videat mentes religiosorum virorum, si (quod verum est) dona oculos sapientum exęcant, etiam & oculos seruorum dei ne Christus videatur, conturbant. Vnde beatus Isidorus: Non potest oculus mẽtis alta videre quę puluis claudit: acsi apertius diceret, non potest oculus mẽtis pfecte cœlestia conspicere, quę puluis claudit cõcupiscẽtiæ. Nõ potest mẽs serui dei ad contemplandũ deũ esse libera: si adhuc terrenis cupiditatibus obscuratur. Si adhuc mens sanctimonialis fœminæ in terrenis donis delectatur, perfecte cœ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gleſtia non contemplatur. Si accipiendo vel donando hominibus placere deſiderat,deum perfecte non amat. Nam & à deo deſpecti ſunt qui in his vanitatibus placere cõcupiſcũt. Vnde ait Dauid propheta.Deus diſſipabit oſſa eorũ qui hominibus placent;confuſi ſunt,quoniam deus ſpreuit eos. Rogo etiam te ſoror venerabilis,in Chriſto,vt cum omni deuotione audias Eſaiam prophetã dicentem: Qui excutit manus ſuas ab omni munere:in excelſis habitabit, & regem ſanctorũ videbunt oculi eius in decore ſuo. Acſi diceret,qui ꝓpter deum manus ſuas ab omni munere excutit:in cœlo habitabit, & regem ſanctorũ in gloria ſua videbit.qui cauſa amoris dei ab hominibus dona vanitatis,& ſuperfluitatis nõ recipit,deũ in maieſtate ſua videbit,& cum omnibus ſanctis in decore illius imperpetuum gaudebit.Ideo ſoror in Chriſto amabilis, te rogo vt accipias conſilium huius ſancti prophetæ& excutias manus tuas ab omni munere.Si tu in excelſis vis habitare,ab omni munere manus tuas excute.Iterum te moneo per gratiam dei vt ſtudeas imitari illum qui ait:Ego cum iuſtitia apparebo in conſpectu tuo : ſatiabor cum apparuerit gloria tua.Amen.

Vt uirgo cum deuotione reddat quod deo promiſit. Sermo LXII.

HSOror chariſſima bene cogites quid deo voueas,& reddas teipſam,voue integram & redde. Teipſam de peccatis accuſa:deum in beneficiis lauda. Nihil boni tibi tribuas, ab illo cũcta bona quæ habes te acceꝑiſſe dicas.Cõfitere illum miſericordem, te peccatricẽ: veracem,te mendacem.Ergo ſoror dilecta vt dicas cum propheta: Introibo in domum tuam,id eſt,in monaſteriũ in holocauſtis:hoc eſt in ſpiritu contritionis & cõpunctionis reddam tibi vota mea,id eſt,ibi me integram offeram tibi in ara cordis quam tibi voui. Neceſſe eſt vt qui ſaluari deſiderat, bona quæ deo vouit,cum omni deuotione reddat: quicunq; ad gaudia æterna deſiderat puenire: neceſſe eſt vt bona quæ deo promiſit ſtudeat adimplere, vnde propheta. Vouete & reddite domino deo veſtro. Acſi diceret. Voſipſos vouete & reddite:quia neceſſe eſt,vt qui vouit etiam reddat : quia vouendo ſe debitorem fecit. Et melius eſſet non vouere q̃ poſt votum promiſſa non ſoluere. Sunt etiam quędam vota omnibus communia quædam vero ſpecialia. Communia vota ſunt ea quæ in baptiſmo promiſimus ſcilicet vt nõ peccaremus: & vt diabolo, & operibus eius abrenunciemus. Specialia vota ſunt quando aliquis ſe monachũ fieri aut canonicum, aut eremitam,vel aliquid aliud promittit. Quod ſi ille qui vouit non reddiderit:ſaluus eſſe non poterit. quare ? quia qui deo vt bene viueret promiſerit,ſi hæc bonis operibus nõ impleuerit ſaluari nõ poterit. Quiſquis bona quæ deo pollicit⁹ eſt
I implere neglexerit,ad illa bona quę deus promiſit,peruenire non poterit. Ille qui deo nõ vult reddere bona quæ vouit ei: quomodo vult à deo accipere bona quæ ei de⁹ ꝓmiſit? Quomodo vult à deo accipere donum cœleſte qui deo non vult reddere ſuum votum, aut quomodo ſe putat à deo accipere cœleſtia dona qui deo negligit perſoluere vota ſua: quia non eſt fidelis,ſed infidelis.inter infideles condẽnabitur ille qui vota ſua deo negligit reddere,inter infideles peribit qui votum ſuũ in bonis non conſummauerit.Igitur ſoror in Chriſto dilecta mihi moneo te vt facias bonum quod promiſiſti. non ſis in verbis facilis,& in operibus difficilis. Coram deo facere aliquid facile non promittas: ſine cõſideratione viriũ nihil præſumas,quod non potes facere non promittas.In conſpectu dei multum eris culpabilis,ſi non reddideris bonum quod promiſeris. Qui vota ſua non explent deo diſplicent. Inter infideles deputabuntur,qui quod vouerunt non impleuerunt. Melius eſt enim non promittere q̃ fidem promiſſi nõ ſoluere. Veruntamen ſoror venerabilis reſcinde fidem in malis promiſſis,in turpi voto muta decretum. Malum quod ꝓmiſiſti non facias, quod incaute vouiſti non impleas. Impia eſt ꝓmiſſio quæ ſcelere adimpletur. Nunc ergo ſponſa Chriſti ſicut iam dixi tibi:ſi cum omni deuotione reddideris deo bona quæ ei promiſiſti,accipies ab eo æterna bona quæ ille promiſit tibi. Amen.

Vt uirgo ſemper illud conſideret propter quod uenit ad monaſterium. Sermo LXIII. K

SOror chariſſima ſcito quid ſis:cognoſce temetipſam,reduc ad memoriã quare ſis nata, eſto memor cur ſis orta,in quem vſum ſis genita,qua conditione ſis edita. Ad quã rem ſis in hoc ſeculo procreata. Memento cõditionis tuæ,ſerua ordinem naturæ tuæ. Eſto quod es facta. Talis eſto qualem te deus fecit : qualem te factor inſtituit,eſto talis. Tene modum in omni opere tuo : in omni re temperamẽtum tene. Nihil facias ſine temperantia, nec minus facias aliquid nec nimis nec vltra quàm oportet, nec infra. Etiam in bonis immoderatum aliquid non debet eſſe. Omnia mediocria ſunt vtilia, & in ſuo modo perfecta quæ cum temperantia fiunt,ſalubria ſunt. Bona autem immoderato vſu noxia efficiuntur. Omnis enim nimietas in vitio deputatur. Temperate facere cuncta,prudentia eſt : ne de bono facias mãlum. Soror dilecta reſpice etiã quid ſit aptũ cuiquam tempori. Primo videas quid debeas facere,& vbi & quando,qualiter & quandiu facias:per diſcretionem cognoſce cauſas rerum. Cum omni diligentia diſtingue omnia quæ agis,diligẽter excogita qualiter bonum incipias & perficias. Tene diſcretionem in omni actione tua. Cum bene diſtinxeris opus tuum optime,iuſta eris. Quicquid boni feceris cum diſcretione,virtus erit:quod ſine diſcretione,erit vitium. Indiſcreta enim virtus pro vitio reputatur. Virtus ſine diſcretione locum vitij obtinet. Per prauam conſuetudinem multa ſunt viciata,prauo vſu multa ſunt ꝓfundata. Multa ſunt illicite vſurpata contra pudicos mores. Vſus igitur authoritati credat. Lex & ratio prauum vſum vincant. Honeſta virgo moneo te vt teneas fidem firmam in corde: galeam ſalutis in capite,ſignum crucis in fronte,verbum veritatis in ore,voluntatem bonam in mente : timorem & veram dilectionem dei & proximi in pectore, cingulum caſtitatis in corpore, honeſtatem in actione: ſobrietatem in conſuetudine & bonitate, humilitatem in proſperitate,patientiam in tribulatione,ſimplicitatem in conuerſatione,ſpem certam in creatore,amorẽ vitæ æternæ, perſeuerantiam in bonis operibus vſque in finem. Amen. L

Vt uirgo non quærat placere hominibus de pulchritudine ſui uultus. Sermo LXIIII.

CHariſſima ſoror vitemus pernicioſas pulchritudines ne omnium malorum germina in eo pullulent: qui pulchritudinem corporis diligit, ſemetipſum decipit. Quare? quia pulchritudo corporis fallax eſt,vana eſt:terra & cinis eſt. Deceptio eſt hominis. Vnde Salomon:Fallax gratia,& vana eſt pulchritudo. Multi fuerunt & ſunt decepti per pulchritudinem corporis. Stulti homines M
dum conſiderant pulchritudinẽ corporis,incidunt in diaboli laqueum, dum carnis pulchritudinem attendunt, retiaculis diaboli prępediuntur. Multi per pulchritudinẽ corporis alligantur in peccatis. Deus non requirit corporis decorẽ : ſed animæ pulchritudinem. Amplius diligit deus ſpiritualem pulchritudinem quàm carnalem. Chriſtus non delectatur in corporis pulchritudine, ſed in animæ puritate. Igitur ſoror mihi in Chriſto dilecta,moneo te vt illam pulchritudinem diligas in qua delectatur deus, nunquam hoc animo homines attendas : vt eorum pulchritudinem diligas. non conſideres homines hac intentione : vt læteris in eorum pulchritudine. Nunquam ideo homines conſpicias, vt pulchritudinem eorũ concupiſcas. Te etiam rogo vt nunquam vultum tuum componas vt hominibus placeas. Nunquam ideo exornes vultum tuum,vt placeas in oculis hominum. non ſit talis intentio tua, vt coram hominibus velis apparere formoſa : quia ſi ob hoc facis vt in conſpectu hominum formoſa videaris,Ieſu Chriſto ſponſo tuo iniuriam facis. Cum ſis Chriſto deſponſata ſi ante oculos hominum vis apparere,nõ es caſta, ſed adultera: quaſi adultera Chriſto facis iniuriam, ſi vt ab hominibus ameris oſtendis pulchritudinẽ tuã,quomodo non adulteraris quę plusq̃ Chriſtũ diligis homines? Aut quomodo non facis adulteriũ quæ homines amas ſup Chriſtũ, quomodo dicis nõ ſum adultera,quæ Chriſto te in monaſterio tradidiſti,& nũc hominibus

A hominibus vis placere de pulchritudine vultus tui. Cũ hoc facis, ſignum demonſtras meretricis. hoc facere ſolent meretrices,& ſeculares mulieres:videlicet componũt facies ſuas, vt in oculis hominum appareant formoſæ. O quàm turpe eſt, & quàm abſurdũ illud facere fœminas ſanctimoniales quod facere ſolent meretrices,& ſeculares mulieres. Igitur honeſta virgo,audi quæ dico,attende quæ moneo. Nunquam vultum tuum cõponas, vt hominibus placeas, ſed interius orna faciem tuam, conſcientiam bonis virtutibus : vt Ieſu Chriſto cœleſti ſponſo placere valeas. Deus non delectatur in pulchritudine corporis,ſed in pulchritudine mentis: non in cõpoſitione vultus,ſed in bonis moribus:non in corporis compoſitione,ſed in ſancta conuerſatione. Cum ſancta anima intus propter Chriſtum bonis moribus ornatur,à Chriſto diligitur,atque amatur,quod bene ſpõſus in Canticis canticorũ,vbi ſponſæ loquitur dicens: Quàm pulchra es amica mea, & quàm decora chariſſima in delitiis:ac ſi diceret, quàm pulchra es amica mea, id eſt iuſtè ſanctè & religioſè viuendo es pulchra,& me ſuper omnia diligendo es amica. ideo es pulchra & decora,quia bene viuendo in bonis operibus cõgerſaris:atque ideo es amica,quia perfecte me diligis,quia alterum amicum priuſquam me non diligis. non ſolum es amica
B mea, ſed etiam chariſſima, quia plus mihi deſideras placere per bona opera in mentem,quàm hominibus foras de corporis pulchritudine:ideo non ſolum es amica,ſed etiam in deliciis chariſſima. Sancta anima chariſſima dicitur in deliciis videlicet ſcripturarum ſanctarum, quia ad amorem & familiaritatem Chriſti perfecte non peruenit, qui ſcripturæ ſanctæ deliciis abundare cõtemnit. Ille ad amorem Chriſti perfecte peruenire poterit, qui deliciis ſcripturarum ſe reficit, & Chriſtum diligit,& à Chriſto diligitur:qui vero plus deſiderat placere hominibus de pulchritudine vultus ſui, quàm Chriſto de bonis operibus, nec Chriſtum perfecte diligit, nec à Chriſto diligitur. Moneo ergo te ſoror chariſſima, vt Chriſtum diligas ſuper omnia,quia deus pater te elegit in ipſo ante ſecula. Rogo etiam te,vt illi ſoli placere cõcupiſcas, & vt ab hominibus laudem temporalem non accipias. Amẽ.

Vt uirgo non rideat immoderatè. Sermo. LXV.

SOror chariſſima, audi ſapientiſſimi Salomonis verba:Riſum deputaui errorem, & gaudio dixi: quid fruſtra deciperis? Error dicitur quãdo aliud debet fieri,& aliud fit. Tunc ergo fit error quando ille qui debet plorare, ridet. Ideo rurſus dicitur error, quia dum quiſque ridet, diem mortis ſuæ ipſe in mente ſua nõ habet:verè fruſtra decipitur,qui in temporalibus gaudiis gaudet & lætatur. Decepti ſunt qui gaudent in proſperitatibus huius ſeculi,ſi diem mortis ſuæ ad memoriam reduxiſſent,prius peccata ſua ploraret, quàm de rebus vanis rideC rent. Qui de rebus vanis rident, ſi mala quæ paſſuri ſunt in mente haberent,non riderent,ſed lugerent. Vnde etiam Salomon ait:Riſus dolore miſcebitur,& extrema gaudij luctus occupabit. Et dominus in euangelio: Beati qui lugent,quoniam ipſi conſolabuntur. non dixit,beati qui rident,ſed beati qui lugent : quia verè illi ſunt beati qui peccata ſua lugent, non illi qui de rebus vanis rident. Qui ſecundum deum lugent,beati ſunt,quoniam ipſi conſolabuntur. Et Iacobus apoſtolus,ſtulte ridentes increpat dicens. Riſus veſter vertetur in luctum,& gaudiũ in mœrorem. Stultus in riſu exaltat vocem ſuam:ſapiẽs autem vix tacite ridebit. Riſum ergo ſoror dilecta, quaſi errorem deuita, & temporalem lætitiam in luctum commuta. Quare? ſcilicet vt beatifices te. ſi in hac peregrinatione ploraueris te videlicet vt in die mortis tuæ beata inueniaris,ſi teipſam in hoc mundo ploraueris. Cognoſce te peregrinam eſſe in hoc mundo,quia non eſt hic patria tua, ſed in cœlo. non habes hic manentem:quia deus promiſit tibi in cœlo Hieruſalem cœleſtem, ad quam Dauid propheta peruenire deſiderabat cum dicebat: Lætatus ſum in his quæ dicta ſunt mihi,in domum domini ibimus. Tali etiam deſiderio ardebat Chriſti ſeruus qui dicebat: Cupio diſſolui,& eſſe cum Chriſto. Ille etiam ad cœlum peruenire cupiebat, qui dicebat: Heu mihi quia incolatus meus prolongatus eſt,habitaui cum habitantibus Cedar. Quando hæc dicebat,de vanitatibus huius mundi,non ridebat,ſed de hac peregrinatio- D
ne lugebat. Igitur honeſta virgo, gaudium tuum ſemper ſit in cœlo. Tui cordis lætitia ſemper ſit modeſta & tranquilla, iuxta quod apoſtolus ait. Gaudete in domino ſemper:iterum dico gaudete. Et alio loco dicit: Fructus autẽ ſpiritus eſt gaudium. Talis fœcunditas non perturbat mentem fœcunditate ridendi,ſed ſubleuat animam per deſiderium ad cœleſtem patriam,vbi poſſit audire:Intra in gaudium domini tui. Facies hominis eſt ſpeculum cordis,per riſum poteſt homo cognoſcere cor ſanctimonialis fœminæ. Riſus & ioci inutiles conſcientiam vanam oſtendunt ſanctimonialis fœminæ,plerunq; quale ſit cor fœminæ ſanctimonialis demonſtrat riſus, & iocus turpis. non enim illa imprudenter rideret, ſi cor caſtum haberet:nunquam rideret laſciuè, ſi laſciuiam non haberet in mente. Sic enim ait dominus: Ex abundantia cordis os loquitur. Ergo ex abundãtia vaniſſimi pectoris ridet facies virginis,in mente fœminæ,ſi vanitas non eſſet de vanitate,nunq̃ rideret. mens caſta plus gaudet in luctu quàm in riſu. Certè ſi ſanctimonialis fœmina haberet in mẽte veram caſtitatem, plus amaret lachrymas,quàm lætitiam temporalem: ſi ad memoriam reduceret ſuas negligentias & inferni pœnas, plus diligeret lachrymas quàm riſus. Vbi riſus & iocus abundãt, ibi perfecta charitas non regnat. Si ſanctimonialis perfecte Chriſtum diligeret non rideret, ſed cum deſiderio illius indeſinenter ploraret:quia qui perfecte Chriſtum diligit & ti E
met,non ridet,ſed amore eius luget. Miror quare illa quærit iocos & riſus,quæ ideo venit ad monaſterium, vt pro peccatis ſuis funderet lachrymas. Miror quare non habet verecundiam,quæ in riſu exaltat vocem ſuam: vel turpe eſt ei ridere, quę in hac peregrinatione debuerat peccata ſua plorare. Nos miſeri quare ridemus qui de omnibus operibus noſtris in cõſpectu angelorum,& omnium ſanctorum deo rationem reddituri ſumus:ideo melius eſt nobis in hac vita lugere peccata noſtra, vt à domino poſſimus conſequi veniam in futuro. Obſecro igitur te ſoror venerabilis,vt riſus & iocos caueas: & pro peccatis tuis indeſinenter lachrymas fundas: iocos & riſus fuge,& peccata tua inceſſanter luge. Audi ſponſa Chriſti,quid ſponſus in Canticis canticorum ſponſæ loquitur dicens: Oculi tui ſicut piſcinæ in Eſebon dicuntur. Quia dum ſancta anima de hac pregrinatione plorat, per gratiam dei à peccatis ſe lauat. Sic ſanctimonialis fœmina debet ſine intermiſſione lugere,vt ſe à peccatis ſuis poſſit lauare. Igitur ſoror chariſſima,ſi in hac vita peccata noſtra perfecte plorauerimus,& à vanitatibus huius mundi receſſerimus, peccatorũ noſtrorum veniam nos obtinere credimus.

Vt uirgo non deſideret ciuitates uidere. Sermo. LXVI.

POneſtiſſima ſoror,audi quomodo Hieremias propheta noſtras iniquitates plorat dicens: Quomodo obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color eius F
optimus. Diſperſi ſunt lapides ſanctuarij in capite omnium platearum. Per aurum intelligimus vitam religioſorum hominum,quę antea erat per gloriam virtutum clara: nũc vero per turpes operationes eſt obſcura. Color optimus auri,ſignificat habitum ſanctitatis,qui per bona opera prius erat precioſus atque optimus: nunc vero per vitia & ſeculária opera eſt mutatus,& vilis atque deſpectus. Verè eſt mutatus habitus optimus religioſorum virorũ, videlicet monachorum,canonicorũ & ſanctimonialium fœminarum, quãdo amplius componitur : vt placeat in conſpectu populi, quàm vt placeat in conſpectu dei. Verè eſt mutatus optimus color auri,quando plus aptatur habitus religioſorum virorum, vt placeat per vanam gloriam in cõſpectu omnium,quàm vt placeat per humilitatem ante deum. Certè hodie ſunt mutata religioſorum virorum optima veſtimenta,quando magis ornantur,vt placeant in palatio regis, quàm in conſpectu creatoris. Sequitur. Diſperſi ſunt lapides ſanctuarij in capite omnium platearũ. Lapides ſanctuarij deſignãt religioſos viros, qui nunquam debent foris vagari, ſed in ſecreto monaſterij ante oculos dei ſemper commorari. Sed diſperſi ſunt hodie lapides ſanctuarij in capite omnium platearum, quando religioſi viri quærendo vana & ſecularia foris vagantur. In capite omnium platearũ lapides ſanctuarij ſunt diſperſi, quãdo

viri

Universidad de Deusto
Biblioteca

G viri religiosi plus desiderant in palatio regis versari, quàm intra claustrum monasterij cõmorari. Dispersi sunt,quando plus desiderant audire superflua verba diuitum, quàm præcepta scripturarum.In capite platearum disperguntur,quando plus lætantur in conuiuiis & locutionibus diuitum,quàm in paupertate & abstinentia religiosorum fratrum.Serui dei plus debent diligere legumina in monasterio,quàm opulenta conuiuia in seculo.Religiosi viri plus debent amare olera inter suos fratres,quàm multitudinem ciborũ inter diuites. Viri religiosi amplius debent gaudere in mensa pauperum fratrum,quàm in mensa regum.Quare?Quia sicut ait Augustinus:Melius est minus egere,q̃ plus habere. Melius est pro Christo in monasterio paupertatẽ sustinere,q̃ in seculo multas diuitias habere.Necesse est igitur, vt quisque religiosus si saluari desiderat,seculum contemnat:& sese intra monasterij claustra concludat.Debet religiosus vir conuentus secularium hominum fugere, & societatem seruorum dei requirere.Viri religiosi plus debent diligere claustra, q̃ regis aulam.Nunc igitur,audi quę dico,ausculta quæ moneo.Melius est tibi in claustro sedere,q̃ plateas ciuitatis circuire:plus dilige in monasterio consistere, q̃ ciuitates videre. Melius est quiescere intra parietes monasterij,q̃ apparere in conspectu populi.Si te incluseris in claustro,amaberis à Christo.Quod bene in Canticis canticorum sponsus insinuat,cum spõsæ lo-
H quitur dicens:Ortus conclusus, soror mea: ortus conclusus, fons signatus.Vnaquęque sancta anima,ortus conclusus esse intelligitur,quia dum virtutes nutrit,flores gignit: virtutibus se nutrit,reficit,fructus quos germinat eosdem custodit. Conclusus enim ortus sancta anima esse dicitur,quia dũ amore vitæ æternæ à strepitu sęculari se abstrahit:dum visus hominum fugit : dum bona quæ agit propter laudes hominum abscondit: dum se propter deum ne ab hominibus videatur includit:dum humanas laudes contemnit,ipsa bona contemnere intentione se circumsepit, ne ad interiora rapienda hostis antiquus irrumpere possit . Fons etiam signatus dicitur, quia dum cœlestia assidue cogitat, scientiam scripturarum semper in ventre memoriæ congregat: quasi aquas viuentes sancta mens in se gignere non cessat:ex quibus scientes proximos reficere valeat.Igitur soror charissima, sicut superius dixi tibi: Si dum viuis, teipsam pro amore Christi intra parietes claustri incluseris, & perfectè præceptis regulæ adhæseris:post hanc vitam cum eodem domino nostro Iesu Christo sponso tuo in thalamo lætaberis. Amen.

De tentatione. Sermo. LXVII.

I Onestissima soror,audi Iacobum apostolum dicẽtem:Resistite diabolo,& fugiet à vobis.Et beatus Hieronymus dicit:Nihil eo fortius qui diabolum vincit:& nihil imbecillius, q̃ ille qui à carne sua superatur.Sagittę diaboli frigore vigiliarum, & ieiuniorum parcitate sunt extinguendæ. Callidus inimicus noster semper exquirit,vnde nos decipere possit : & non tantum curat iugulare corpora, sed animas quasi lupus gregem. Diabolus dissipat animas,cum fidelem populum per tentationẽ necat: tamen diabolus nõ amplius tentat electos, q̃ permittat deus: quãdo diabolus seruos dei tentat,eorum vtilitatibus seruit, cum eos per tentationes suas non decipit, sed erudit. Sæpe tentationes quas diabolus cõmouet ad interitum hominum, deus conuertit eas ad profectum animarum. nunquam serui dei tentationes diaboli sustinere potuissent,si nequitiam eorum pietas dei non temperaret vel refrænaret , quanuis diabolus semper cupiat tentare seruos dei:tamen si à deo potestatem non accepit,nõ potest implere quod quærit. Vnde & omnis voluntas diaboli semper est iniusta;sed tamen permittente deo,iusta est potestas eius.Diabolus ex semetipso iniustè quærit tentare seruos dei,sed eos qui tentandi sunt tentare non poterit, nisi ei deus licentiam dederit. Vnde & in libris Regum de diabolo scriptum est: quia spiritus domini malè exagitabat fatum, vbi iuste quasi spiritus domini erat: cur malus erat:& si malus erat,cur domini erat;sed in hoc loco comprehensa est duobus verbis , & dei potestas iusta : & diaboli voluntas iniusta.Nam spiritus malus erat per malam volũtatem,& idem spiritus domini erat per acceptam iustis-
K simam potestatem. Diabolus nõ est missor vitiorum, sed solummodo incentor,neque alibi potest fomenta concupiscentiæ succẽdere:nisi vbi prius graues delectationes cogitationis viderit.Sed si à nobis expellimus delectationes prauę cogitationis:statim diabolus confusus recedit, & arma tentationis eius franguntur.Sepe diabolus per spiritum boni vult decipere seruos dei, quando se simulat in angelum lucis: sed discretio sanctorum tanta debet esse, vt inter bonum & malum valeat discernere,ne eos diabolus fraudulẽter valeat decipere. Hæc est enim percunctatio Iosue dicentis:Noster es ante aduersarios. Propter hoc & Hieremiæ prophetæ dicitur:Si precio sum à vili separaueris,quasi os meum eris.Diabolus in oculis secularium hominum terribilis est,sed in oculis electorum dei vilis est. incredulì diabolum timent quasi leonem.Illi vero qui in fide fortes sunt , diabolum despiciũt quasi vermiculum:& cum eum viderunt,contemnunt.Diabolus est serpens lubricus:sed si capiti eius,hoc est primæ suggestioni non rẽsistitur,totus in intima cordis dum non sentitur illabitur.Vicia diabolicarum tẽtationum fragilia sunt: sed si non caueantur, & per vsum in cõsuetudinem transeãt, in nouissimis fortiter conualescunt,ita vt nunquam,aut cum difficultate vincantur.Diabolus quãdo decipere aliquem hominem quærit:prius naturam vniuscuiusq; hominis intẽdit, & inde se applicat,vnde videt hominem aptum ad peccandũ. L
Vnde beatus Isidorus: Amplius tentat diabolus homiuem ex parte illa qua eum videt per excrescentem humorem facile inclinari ad vitia:vt secundum humoris conspersionem adhibeat & tentationem. Sicut ille qui aquam deducit: non eam per aliam partem mittit,nisi vbi eã melius currere cognoscit. In tota vita diabolus cupit hominem decipere , sed amplius in fine.Et hoc est,quod in principio serpenti dictum est: Tu insidiaris calcaneo eius.Tunc diabolus calcaneo hominis insidiatur,quando eum in fine vitæ decipere conatur.Quia nimirum diabolus hominem quem spacio vitæ non decipit,in fine decipere disponit. Proinde quanuis homo sit iustus,nũquam tamen necesse est vt sit in hac vita securus : sed semper humilis caueat , semperque ne in fine decipiatur solicitus pertimescat . Igitur soror mihi in Christo dilecta, necesse est vt deprecemur deum omnipotentem , ne permittat nos tentari supra id quod possumus sustinere : quia semper deus vires diaboli restringit,ne tantum noceat,quantum nocere cupit.Vnde in Canticis Canticorum spiritus sanctus diabolum increpat,dicens:Surge Aquilo & veni Auster,perfla ortum meum,& fluant aromata illius.Per Aquilonem qui in frigore constringit & torpentes facit , quid aliud nisi immundus spiritus designatur, qui dum tentat & possidet omnes reprobos à bono opere torpere facit:per Austrum vero , scilicet calidum ventum spiritus sanctus designatur : qui dum mentes electorũ tangit,ab omni torpore relaxat, & feruentes in dei amore facit. Ergo surgat Aquilo, id est malignus spiritus ab ecclesia,vel ab vnaquaq; fideli anima discedat:ne amplius tentet quàm oportet,veniatq; Auster & perflet ortum sponsi,& fluant aromata illius. Vt spiritus sanctus videlicet aduenies ignem charitatis mentibus infundat,& à tentatione atque à torpore negligentię mentẽ soluat. Quod dum agit aromata fluunt , quia adueniente spiritu sancto cor quod prius torpuerat,ad bona opera se excitat,& quasi ortus floresci t , & post florem fructus redolentes ac reficientes facit,quibus se & proximos suos per bona exẽpla reficit. Interrogatio: Frater charissime , rogo vt ostendas mihi quod est remedium aduersus tentationes dæmonum. Responsio. Soror mihi in Christo dilecta , hoc est remedium eius qui vitiorum vel dæmonum tentationibus æstuat,vt quanto amplius tentatur,tanto amplius ad orationem currat.Si ergo cogitationes huius seculi malę & sordidę conturbant cor tuũ, & persuadent aliquid illicitum perpetrare: per orationes puras & vigilias sanctas depellentur ab anima.Assidue cum omni deuotione assiste in conspectu domini in tempore orationis tuæ : vt imminentem tentationem diaboli facilius possis euadere.Cognosce venerabilis soror,quia non solum debemus pugnare contra diaboli tentationem , sed etiam contra vitia carnis.Quare?Quia caro concupiscit aduersus spiritũ: spiritus autem aduersus carnem.Ideo tam perseueranter debemus

A bemus orarè quousque possimus per gratiam dei suggestiones carnalium desideriorum atque tentationes dæmonũ vincere.Frequens oratio extinguit impugnationẽ vitiorũ.Oratio cõtinua superat tela diaboli.Oratio est prima virtus aduersus tentationum incursus . Igitur soror charissima,sicut iam dixi tibi,per orationes puras & vigilias sanctas poteris superare tentationes diabolicas.Sed si adhuc sentis molestias carnis, si tangeris stimulis carnis, si memoria libidinis adhuc titillat animum tuum , si caro tua adhuc te impugnat, si te luxuria tentat,si te libido ad peccandum inuitat:obiice tibi memoriam mortis tuæ, propone tibi futurum iudicium, reduc ad memoriam futura tormenta , propone tibi æterna supplicia: & etiã propone ante oculos tuos perpetuos ignes infernorum , propone tibi horribiles pœnas gehennæ. Memoria ardoris gehennę extinguat in te ardorẽ luxurię.Amẽ.

De somniis. Sermo. LXVIII.

H Onestissima soror, ea quæ dicuntur,ausculta.Sæpe in noctibus dæmones occurrentes conturbant sensus hominum per visiones: sæpe etiam aperta impugnatione crassantes corpora hominum verberant.Diuerso modo fiunt somnia.Quædam somnia eueniũt per faturitatem , siue per exinanitionem , quæ etiam per experientiam nota sunt:quædam etiam ex propria cogitatione
B oriuntur.Nam sæpe quæ in die cogitamus,in nocte recognoscimus.Multa somnia eueniũt ex illusione immundorum spirituum Salomone attestante qui ait: Multos errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in illis. Quædam autem visiones iusto eueniunt modo,id est supernæ reuelationis ministerio , sicut in veteri testamento legitur de Ioseph filio Iacobi,qui per somnium fratribus dicitur præferendus: vel sicut legitur in euangelio de Ioseph spõso Marię,qui per somnium est admonitus, vt fugeret cum puero in Aegyptũ. Nõnunquam accidunt permixtę etiam visiones,id est cogitationes simul & illusiones,atq; item cogitationes,simul & reuelationes, Daniele dicẽte:Qui reuelat mysteria,ostendit tibi quæ ventura sunt.Quanuis quædam vera somnia sint,tamen facile non debemus eis credere, quia diuersis imaginationibus nascuntur , & vnde veniant perfectè non cognoscimus. Igitur somniis facile non debemus fidem adhibere.Ne forte Sathan in angelum lucis se transformans,aliquem hominem incautum decipiat.Aliquando dæmones,quosdam curiosos, & somnia obseruantes ita deceptoria arte decipiũt,vt quædam somnia non aliter eueniant q̃ ipsi dicunt: ideo aliquãdo vera pronunciant,vt in multis fallant. Sed quanuis ita somnia eueniunt sicut pronunciant dæmones,tamen credenda nõ sunt:ne ex illusione procedant,secundum testimonium scripturæ dicentis: Si dixerint vobis,& ita euenerint, nõ credatis.Somnia similia sunt auguriis, & qui ea obseruant, auguC rari noscuntur.ergo somniis fides non est adhibẽda: quanuis videantur esse vera.Qui in somniis vel auguriis spem suam ponit:non confidit in deo, & talis est qualis ille qui ventum sequitur, aut vmbram apprehendere nititur. Auguria mendacia,& somnia deceptoria vtraque vana sunt.Non debemus credere somniis , ne forte decipiamur in illis. Spes nostra in deo semper sit firma: & de somniis nulla nobis sit cura. Dignum valde est,vt in deo ponamus spem nostram: & in somniis nullam habeamus fiduciam.Ideo soror charissima,te moneo,vt mens tua non sit in somniis,vel auguriis intenta , sed in deo omnipotenti sit firma.Si enim auguria vel somnia obseruaueris,cito decipieris. In omni vita tua contemne auguria & somnia,& pone spem tuam perfectè in dei prouidentia: & in hac vita,& in futura venient tibi prospera.

De breuitate vitæ. Sermo. LXIX.

S Oror charissima,audi verba Salomonis: Quodcũque potest manus tua facere,instãter operare:quia nec opus,nec ratio,nec scientia, nec sapientia erũt apud inferos,quò tu properas.Tãtum enim in hac presenti vita est licitum operari bonum.In futura nanq; vita, iam non expectatur operatio,sed bonorum operum retributio.Vita ista breuis est,& caduca.Vnde beatus Isidorus:Qui longitudinem præsentis vitæ, non de suo spacio, sed de eius fine cõsiderat,quàm sit breuis & misera satis vtiliter pensat. D
Igitur soror dilecta mihi in Christo,si veram vitam quæris, ad eam vitam tendẽ , quæ est vera pro qua es Christiana, id est ad vitam æternã. Aeterna vita est vitalis,illa est mortalis: Ideo debes in carne mori mundo,ne moriaris in anima Christo.Tunc quisque viuere creditur,si secundum seculum moriens in solo deo viuit,in quo viuere promisit.De mora vitæ huius tædium patitur iustus: eo quòd ad desideratam patriã tarde perueniat. Venturi exitus ignorantia hominibus est incerta:& dum quisque mori non arbitratur,confestim moritur.Vnde festinet vnusquisque emendare malũ quod fecit, ne in iniquitatibus moriatur: & simul finiatur vita cum culpa.Diabolus quos viuẽtes accẽdit ad vitia, morientes subito nititur pertrahere ad tormenta. Quanuis homo in hac vita iustus sit:tamen cum de corpore isto egreditur pertimescit, ne supplicio dignus sit.Trãquilla vocatio commendat finem iustorum hominum,vt ex eo intelligatur sanctorum angelorum habere consortium: ex quo sine graui vexatione de hoc mortali corpore egrediuntur. Iesus Christus filius dei cum magno honore recipit seruos suos ab hac vita recedentes in æterna beatitudine.Vnde sponsa in Canticis canticorum loquitur dicens:Dilectus meus descẽdit in ortum suum ad aureolam aromatis,vt descendit:quia ecclesiam visitans ad eos maiori gratia venit,quos sanctis operibus & exemplis virtutem odorem bonæ famæ proximis suis emittere cognoscit: E
ortis pascitur,quando in virtutibus animarum delectatur.Lia colligit,quãdo electos suos ab hac vita succidit,& ad gaudia æternę vitæ eos transire facit.De talibus dicitur:Preciosa in conspectu domini mors sanctorum eius. Tela consumitur filis , & vita hominis expenditur diebus singulis. In die mortis animæ electorum nimio terrẽtur metu,incerti vtrum ad præmium,an ad supplicia transeant. Qui autem electi, in fine suo purgantur à leuibus peccatis. Quidam vero in ipsa mortis suæ hora hilarescunt , & gaudent ex contemplatione æternorum bonorũ.Ideo voluit omnipotens deus,diem mortis nostræ nobis esse incognitum,vt semper ignoretur, semper esse proximus credatur.Et tanto quis sollicitus sit in bono opere , tanto incertior esse de sua euocatione. Dæmones suscipiunt animas malorum hominum in die mortis eorum, vt ipsi sint tortores in pœnis qui fuerunt suasores in vitiis. Tunc maligni spiritus opera sua requirunt,quando anima de corpore egreditur:& tunc mala quæ suaserunt replicant, vt eam secum ad tormenta pertrahant.iniquus post mortem dicitur cruciandus: iustus vero post laborem quiescit securus. Sicut enim electos beatitudo lætificat, ita credi necesse est, quòd à die exitus sui ignis peccatores exurat. Soror mihi in Christo dilecta, ideo in auribus tuis hæc expono, vt cognoscas quia necesse est nos terrena semper despicere, & diem mortis nostræ semper in mente habere. Audi etiam quid Iacobus apostolus dicat:Quæ est vita nostra, nisi vapor ad modicum parens?Iterum Salomon ait:Ne glorieris in crastinũ, ignoras enim quid superuentura pariat dies . Solicite ergo soror venerabilis,debes viuere, & terminum vitæ tuæ considerare quotidie,vt huius seculi blandimenta possis despicere,& cœlestia bona acquirere.In omnibus operibus tuis confiderare nouissima tua, & in æternum non peccabis : quia si ea semper consideraueris , nunquam aut raro peccabis. Hac de causa te moneo soror, vt in rebus vanis huius mundi non læteris:quia sine dubio morieris , nec habeas spem in rebus temporalibus,quia per nullam sortem poteris effugere mortem. Caro misera,cur in terrenis lætatur,quæ ad manducandum vermibus præparatur?Honestissima soror,ideo hoc dixi, vt nunquam obliuiscaris ordinem tuæ conditionis. Memento quia cinis es,& in cinerem reuerteris. Puluis es,& in puluerem ibis. Sic enim ait dominus primo homini . Redue etiam ad memoriam , ea quæ Iob de se locutus est dicens: Quasi putredo consumendus sum,& quasi vestimentũ quod comeditur à tinea.Memoriam tuæ mortis obiice.Diem exitus tui tibi propone. Dies mortis tuæ semper sit in memoria tua,& recordatione illius perfectè caueas peccata & vitia. Amen.

De morte:

Universidad de Deusto
Biblioteca

De morte Sermo. LXX.

SOror venerabilis, rogo vt audias verba cuiusdã sapientis. O mors, q̃ amara est memoria tua homini pacem habenti in substantiis suis. Et iterum. O mors, bonum est iudicium tuum homini indigenti, & qui minoratur diuitiis & viribus. Huic simile est quod ait beatus Isidorus: O mors, q̃ dulcis es miseris, q̃ suauis es amare viuentibus, q̃ iocunda es tristibus atque lugentibus. Mors ponit finem omnibus malis in hac vita. Dat terminum malis in hoc seculo, adimit omnem calamitatem. Mors præbet terminum hominibus in tribulationibus in hoc mundo, sed heu expectata mors tarde venit. Igitur soror charissima, melius est bene mori, q̃ malè viuere: melius est non esse, q̃ esse infeliciter. Interrogatio. Frater dilecte, rogo te, vt dicas si debemus mortuos lugere, aut pro amicis mortuis plãctum facere. Responsio. Soror dilecta, ad hoc beatus Isidorus respondeat tibi: Quanuis inquit pietas pro defunctis fidelibus plorare iubeat: fides tamen pro eis lugere vetat. Pro fidelibus igitur defunctis non debemus plorare, sed deo gratias agere: quia eos de miseria huius seculi dignatus est liberare: & eos ad loca refrigerij lucis ac pacis, sicut credimus fecit transire. Defunctos fideles lugere non debemus, quos ad requiem migrasse non dubitamus. Honesta virgo, audi quę dico: Illi homines sunt in morte plorandi, quos dæmones cum
H ignorantia rapiunt: non illi quos angeli cum honore suscipiunt. Vel illi sunt lugẽdi, quos dæmones pertrahunt ad pœnas inferni: non autem illi quos angeli perducunt ad gaudia paradisi. Aut illi sunt plorandi, qui post mortem à dæmonibus sepeliuntur in inferno: non illi qui ab angelis collocãtur in cœlo. Illi sunt plorandi, qui malè moriuntur: non illi qui bene finiuntur. Illi sunt flendi, qui mala morte præoccupantur, & non illi qui preciosa morte honorantur. Christi virgo, audi quæ dico: Quando mortuos qui bene moriũtur, lugeo, mihi noceo, & illis non proficio: quando mortuos ploro, & illis non prodest, & mihi obest. Illi ergo mortuos suos carnaliter lugeant, qui resurrectionem negant: aut qui post mortem non credunt resurrectionem. Igitur soror charissima, nos qui mortuos nostros credimus cum Christo requare, nõ debemus pro eis plorare, sed orare: non debemus mortuos carnaliter lugere, sed pro eis domino preces fundere: vt eos dignetur de pœnis eripere.

De iudicio Sermo. LXXI.

DVplex est iudicium diuinum: vnum quo in hac vita iudicantur homines: alterum quo in futura iudicabuntur. Propterea quidam hic iudicantur propter infirmitates & paupertates, & per varias tribulationes huius seculi, ne in futuro iudicentur. Ideo quibus-
I dam ad purgationem proficit temporalis pœna: quorundam vero hic inchoatur damnatio, & illis speratur perfecta perditio. Quidam iudicantur in hoc seculo per tribulationem: quidam vero in futuro iudicabuntur per ignem ad examen districti iudicis, nec iustitia iusti secura erit: inde est quod de domino legitur Iob. Innocentem & impium ipse consumit. Consumitur quippe à deo innocens, quando ipsa innocentia liquidius requisita, & diuinæ innocentię comparata nihil efficitur. Consumitur etiam à deo impius, quando subtilitate diuini examinis impietas illius requiritur, & de recto damnatur. Christus in iudicio pro diuersitate meritorum mitis, ac suauis apparebit electis: probis vero apparebit terribilis. In die iudicij qualem vnusquisque habuit conscientiam, talem iudicem habebit: vt Christo in sua trãquillitate manente illis solis terribilis appareat, quos mala conscientia accusat. Soror charissima, audi beatum Isidorum: Nullus homo est sine peccato, nec quisquam securus esse potest de dei iudicio: cum etiam de ociosis verbis reddenda sit ratio. Heu nobis miseris peccatoribus. Heu nobis indignis quid in illa die dicturi sumus, qui non solum ociosis verbis, sed & factis quotidie peccamus: & à malis actibus nunquam cessamus. Si in iudicio omnipotentis dei iustus securus non erit, quid de nobis peccatoribus erit? Si ad examen districti iudicis, nec iustitia iusti, & hominis erit secura. Nos miseri quid faciemus in die illa, qui quotidie multiplicamus peccata nostra? Si in die iudicij vix saluabitur iustus: nos qui innumerabilia K
peccata fecimus, in die illa vbi apparebimus? Nullus homo sine timore poterit esse in die illa, quãdo cœli mouendi sunt & terra: & omnia elementa calore sunt soluenda, de qua etiã dicitur: Dies illa, dies iræ, dies tribulationis, dies miseriæ & vindictæ, dies nubis & caliginis, dies tubæ & clangoris, tribulabitur in ea fortis. Heu frater mi, quid in illa die dicturi sumus, quando ille districtus iudex aduenerit? Dum enim aduentum illius memorasti me plorare fecisti. Tu memorando terribilem diem iudicij, ad lachrymas me coegisti. Soror mihi in Christo dilecta, bene fecisti, si cum timore districti iudicis fleuisti: quia antequam appareat dies iudicij, oportet nos peruenire ante faciem eius in confessione: & lachrymas nostras in cõspectu eius ponere. In hac vita est tempus acceptabile, & dies salutis. Vnde dicitur. Quærite dominum dum inueniri potest: inuocate eum dum prope est. In hac vita non videtur iudex, & est prope. In futura vita videbitur, & erit longe. Igitur soror charissima, necesse est, vt quæramus dominum in toto corde, & tota mente in hac præsenti vita, si eum inuenire quærimus in futura. Si eum in hac vita cum omni deuotione quæsierimus, & à malis operibus recesserimus, in die iudicij misericordiam ab eo cõsequemur, quia benignus & misericors est. De illo nanque scriptum est. Suauis dominus vniuersis, & miserationes eius super omnia opera eius. L
Igitur soror charissima, deprecemur ipsum terribilem, ac iustissimum iudicem cum lachrymis & omni deuotione, vt in die iudicij non reddat nobis secundum iniquitates nostras, sed secundum misericordias suas, & vt non permittat nos cũ impiis audire illam terribilem sententiam: Ite maledicti in ignem æternum. Sed vt nos faciat cum electis suis audire. Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi.

De exhortatione Sermo. LXXII.

SOror charissima, iam per gratiam dei nauim locutionis ad portum dirigo, sed tamen iterum ad te reuertor loquendo. Tu enim rogasti, vt verba sanctæ admonitionis scriberem tibi. Ego vero si non vt debui tamen per gratiam dei, vt potui ex dictis sanctorum patrum ad tuam commonitionem sentẽtias collegi, quas tuæ dilectioni in hoc libro repræsentaui. Ecce igitur soror mihi in Christo dilecta, habes bonæ vitæ monita. Datum est tibi consilium bene viuendi, & etiam norma. Nulla iam ignorantia à peccato te excusat. Non es iam nescia bonæ vitæ. Non enim imprudens, aut ignara bene viuendi. Iam non poteris dicere, per ignorantiam peccaui. Quare? Quia iam lex exposita est tibi, quam debes sequi: iam ostensa sunt tibi precepta bene viuendi: iam demõstratum est tibi qualiter in domo dei debeas conuersari: qualis debeas esse iam ostensum est tibi. M
Iam habes cognitionem mandatorum: iam scis quid sit rectè viuere. Vide ergo ne vltra offendas. Vide ne deinceps bonũ quod nosti decipias: bonum legis malè viuendo contemnis. Si bona quæ legis malè viuendo contempseris, in conspectu dei nimis eris culpabilis. Quare? Quia melius est viam salutis non cognoscere, quàm post cognitionem retroire. Ergo acceptum donum scientiæ mente & opere retine. Imple opere quod didicisti preceptione. Soror venerabilis, iterum iterumque præcipio tibi, vt summo studio custodias monita huius libri.

De obsecratione Sermo. LXXIII.

TE deprecor soror charissima in Christo, vt non pigeat audire, ea quæ tibi volo dicere cum magno desiderio: quia in Christo te multum diligo, ideo tibi conscientiam ostendo meã. Sed dum tibi peccata mea manifesto, ne forte aures tuas polluam timeo. Te tamen rogo dilecta soror in Christo, vt des veniam mihi peccatori indigno. Ego miser & peccator à primis ferè annis cõtaminaui vitam meam, semper noua peccata veteribus cõiunxi: semper peccata peccatis addidi, peccare nunquam silui: bonum quod debueram facere non feci: malum quod nõ debueram facere, feci. Ego miser, non sum dignus videre altitudinem cœli præ multitudine iniquitatis meę, quoniam irritaui iram

A iram omnipotentis dei aduersum me, & innumerabilia mala coram eo cogitaui, dixi, & feci ab infantia mea vsque in præsentẽ diem. Ego infelix peccaui in infantia, peccaui in pueritia, in adolescentia, in iuuentute, sed etiam quod est grauius & periculosi9, peccaui in senectute. Cecidi miser in cœno flagitiorum. Ego reus cecidi in foueam peccatorum. Ego culpabilis cecidi in puteum iniquitatis. Ego infelix cecidi in profundum malorum: descendi miser in volutabrum vitiorũ. Heu miser, heu infelix cecidi, & per me non valeo surgere. Te ergo deprecor soror in Christo amabilis, vt in me sublenes manum tuæ orationis. Manum tuæ orationis mihi porrige, & me de profundo vitiorum extrahe. Tuæ intercessionis manum cõtende, & me de fouea iniquitatis eripe. Soror charissima, certus sum, quòd si tu pactũ quod cum Christo pepigisti seruabitur: & tibi dabitur corona in æterna gaudia, & mihi peccatori dabitur venia in hac vita. Si tu ea quæ Christo vouisti deuota mente impleueris, & mihi indigno veniam
B obtinebis: & tu cũ sanctis virginibus in cœlesti thalamo lætaberis. Honesta virgo, certus sum nec dubito, quòd tua virginalis oratio poterit obtinere veniam peccatorum meorum mihi indigno. Soror venerabilis, si tu in seruitio dei sicut polliceris perseueraueris, & mihi peccatori indulgẽtiam consequeris: & tu inter choros virginum imperpetuum exaltaberis. Honesta virgo, rogo vt intẽta mente audias quæ dico: Tu es soror mea deuotissima in Christo, per cuius intercessionem mundari à peccatorum meorum sordibus non dubito. Si tu honorabilis virgo, accepta es virgo deo, & si tu cum Iesu Christo spõso tuo casto cubili cubueris, pro salute mea quicquid ab eo petieris impetrabis. Si tu soror, castis amplexibus Christum amplexata fueris, profecto mihi peccatori veniam obtinere poteris. Si tu amplexibus Christo flagrantissimo odore virginitatis adhæseris, mihi indigno indulgentiam obtinebis. Si Iesum Christum sponsum cœlestem super omnia amaueris, & in eius dulcissimo amore requieueris: delictorum meorũ absolutionem acquirere poteris. Iesus Christus sponsus tuus non te contristabit, sed quodcunque petieris dabit tibi, qui te suæ copulæ sociauit: multum enim te diligit, qui suo sanguine te redemit. Igitur amor tuus in Christo, erit peccatorum meorum remissio. Spem remissionis habeo, si tu charissima soror, quam multum diligo intraueris cum Christo ad nuptias in cœlestem thalamum. Tu soror venerabilis in die districti ac tremẽdi iudicij dei solatium meũ eris, vbi sum redditurus rationem de culpis & negligentiis meis. Meritum etiam tuæ sanctæ virginitatis minuet pœnam meæ iniquitatis. Amen.

FINIS.

C

Incipit prologus in LIBRVM DE CONSCIENTIA

editus, ad quendam religiosum ordinis Cisterciensis.

DEtis à me dilecte mi quod supra me est, imo cõtra me, videlicet lumẽ scientiæ, conscientiæ puritatem. In vtroque falleris, sed falli nõ credis, ita vel dilectione mea tãgeris vel opinione. Ego quid sim & quid possim? Peccator eẽ sum, & vltra modum peccans peccator, & ingenij viuacitas illum in me nõ habet locum. Accedit ad hæc negotiorum multiplicitas, quę quidem in homine ingenioso totius doctrinæ semina vel obruit vel repellit. Iuxta sapientẽ enim sapientia scribenda est in tempore ocij, & qui minoratur actu, percipiet illam. Verũtamen & si non eo quòd amicus es, tamẽ quia importunus es, surgam iuxta præceptum domini, & dabo non quod tibi necessarium, sed quod mihi ad manum. Dominus autem tribuat tibi secundũ cor tuum. Ipse est enim qui dat voci suæ vocem virtutis: qui in dulcedine sua pauperi parat, qui replet in D
bonis desiderium tuum.

Incipit liber de conscientia.

CONscięntia hominis abyssus multa. Sicut enim profundum abyssi exhauriri non potest, ita cor hominis euacuari non potest à cogitationibus suis. Conscientia hominis est quasi mare magnũ & spacioſum, vbi reptilia quorum nõ est numerus. Quam bene dixit reptilia. Sicut enim reptile latenter repit, & sinuosis anfractibus huc illucque deambulat, ita & hominis in cõscientia venenatæ cogitationes suauiter intrant & exeunt: vt nesciat homo vnde veniant aut quo vadant. Bene nouerat hoc qui dicebat: Prauum est cor hominis, & inscrutabile, & quis inquit cognoscet illud? Nec dicit, quis, pro difficili, sed pro impossibili: quia quod scrutationem non recipit, nec cognitionem. Vide illum magnum apostolum, Paulũ loquor, vnicũ scrutatorem conscientiæ suæ. Mihi ait, pro minimo est, vt à vobis iudicer, aut ab humano die. Ecce quomodo humanum iudicium euaserat, nihil dubitans ab his qui foris sunt. Sed neq; inquit meipsum iudico. Et vbi est ô Apostole verbũ sanctum tui ipsius dicentis: Si nos ipsos iudicaremus, non vtique iudicaremur, est teipsum vel nolis vel dissimules iudicare. Audi quare. Nihil ait mihi conscius sum. Felix conscientia non sibi in aliquo conscia, quæ nec proprium iudicium nec alienum veretur. Videsne quam sublimi conuersatione & alienũ E
& proprium iudicium non timebat? Latet adhuc laqueus & fouea magna vas electionis: sed quæ vigilantissimum illum oculum tuum non posse effugere. Subiunxit enim: Sed nõ in hoc iustificatus sum. Et addidit: Qui autẽ iudicat me, dominus est. Hoc autem tertium iudicium dei, quod etiam illa purgatissima non comprehendit conscientia, nesciens iuxta scripturam, vtrum amore an odio digna sit, cum omnia ei in posterũ reseruentur incerta. Huius enim iudicij timore concussus pariter & percussus gemebat & dicebat: Quod enim operor non intelligo. Et si enim exij iudicium mundi, iudicium mei, restat tamen iudicium dei: quod me non sinit intelligere quod operor, quia nescio si acceptet illud quod operor. Ipse enim melius nouit me, quàm ego me. Scrutans & renes & corda occultorum cognitor, pertingens vsque ad diuisionem animæ & spiritus: qui solus nouit omnia, & omniũ rationes. O singulare sancti spiritus organum, si non intelligis quod operaris, cur alio loco dicis: Gloria nostra, hæc est testimonium conscientiæ nostræ, tuam gloriam, tuam conscientiam vocans? Sed ex parte intelligit, & ex parte non intelligit: intelligit plane, quia & suum & aliorum supergressus est iudicium, sed citra iudiciũ dei retinetur: vbi proculdubio nescit quid operatur. Non enim per illa duo iustificatur, sed per tertium iustificabitur, quod sicut nõ est cognoscibile, ita est incomprehensibile. Duorum tamen iudiciorũ F
exclusio, id est in præsenti iustificatio: quodammodo certa significatio est æternæ predestinationis, in qua nos deus præuidit conformes fieri imagini filij sui: & futuræ glorificationis cum nos in ipso erimus, & ipse in nobis cum ipse erit omnia in omnibus. Propter hoc enim, tam secure quàm sincere alibi loquebatur. Certus sum ait, quia neque mors neque vita, & multa alia: immo pene omnia quæ ibi enumerantur, poterunt me separare à charitate Christi: sed cum tot & tanta dixisset, vnum, scilicet propriam voluntatem retinuit, quę salutionis & damnationis est causa. Et attende quomodo vir deo plenus conscientiam suam dixerit, gloriam suam tanquam eam plene intelligens, & se in ea. Et tamen dixerit se non intelligere quod operatur. Conscientiam suam non iam in gloriam, sed in ignorantiã concaptiuans. Deficit ergo apostolus scrutans scrutinio conscientiam suam, & dum ad fundum eius peruenire se credidit, alienum iudicium & suum euacuans incurrit profundum, scilicet iudicium dei penetrare non valens, vt iam vel conuentus vel conuictus eructuet: Iudicia tua domine non modo abyssus, sed & abyssus multa. Quid ergo faciemus nos miseri & miserabiles, si ille qui plus omnibus laborauit, cui etiam clauiger regni cum Iohanne & Iacobo, nihil contulisse videntur, qui vsque ad tertiũ cœlum raptus est, ita de se ipso sentit & loquitur? Sed vt iam totum

quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quod de conſcientia ſentio, verbis nudis & puris tuæ puritati aperiam, quatuor diſtinctionũ modos tibi aſſignare decreui, vt quod particulatim diſtinctũ fuerit legatur dulcius, & melius conſeruetur.

De quatuor conſcientiis, & modis earum.

Conſcientia igitur alia bona & tranquilla, alia bona & turbata: alia mala & tranquilla, alia mala & turbata, ſed primũ de prima videamus. Bona nanq; conſcientia eſt, quæ & præterita peccata punit: & punienda committere refugit. Quæ & ſi peccatum ſentiat, peccato non cõſentit. Beatus vir, cui non imputabit dominus peccatum, ait ſanctus: Non dixit, qui non fecit peccatum: non eſt enim hic aliquis niſi vnus, & hic eſt filius dei qui peccatũ nõ fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius. Omne ergo quod ipſe mihi non imputare decreuerit, ſic eſt quaſi non fuerit. Beati ergo non quorum nullæ inuentæ ſunt, ſed quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata. Non dixit quorum nulla ſunt, ſed quorum tecta ſunt peccata: vt quodam tegumento quodammodo dei oculis abſcondantur. Felix anima quę peccatum ſentiens, peccato non conſentit: quam & ſi cogitatio inquinat, ratio lauat, pugnans & repugnãs legi peccati. Moleſta lucta eſt, ſed fructuoſa eſt, quia & ſi pœnam habet, adhibet & coronã: immo quod ſentiẽtem
H fatigat, vincentem coronat. In hoc enim conflictu vbi ſenſus eſt, non conſenſus nihil damnationis eſt iuxta apoſtolum, his qui ſunt in Chriſto Ieſu. Porro is qui voluntatem habet, non peccandi & cuſtodiendi pedes ſuos à lapſu: qui cõmiſſa præteriti temporis, & plangit & punit: qui malignos cogitatus aduenientes cordi ſuo allidẽdo ad Chriſtum reſpuit: hoc tanquam triplici funiculo ſtrictus atque cõſtrictus, conſcientiam habet, & purificatam & puram. Tranquillam autem dixerim cum iam ipſe ſpiritus teſtimonĩ perhibet ſpiritui eius quod filius dei ſit, cum omnibus dulcis eſt: nulli grauis, vtẽs amico ad gratiam, inimico ad patientiam, omnibus ad beniuolentiam, quibus poteſt ad beneficentiam. Rara auis in terra huiuſmodi cõſcientia, ſed quãto rarior, tanto charior apud deũ.

De conſcientia bona & turbata.

Conſcientia bona eſt ſed turbata, quę nil molle, nil fluxum recipit, ſed à mundi aſpergine quanto poteſt preſſius ſe detergit, nõ tamẽ in ducedine ſed in amaritudine multa. Dura enim videtur ei via rectior & auſterior vita, vbique videt quod carni diſplicet: ſed retinet ſe fræno timoris dei, & in omni tempeſtate cordis ſui ad hanc ancoram figitur. Nam iuxta prophetam, turbatus eſt & non eſt locutus. Sed audi quid de iſto dominus dicat: Cum ipſo ſum, inquit in tribulatione. Ad quid? Eripiã
I eum & glorificabo eum. Eripiam ab amaritudine, glorificabo in voluptate. Cum illa quæ prius faciebat timore, faciet cum amore. hæc vero conſcientia loquitur deo in Pſalmo, & dicit: Commouiſti inquit, domine terram, & conturbaſti eã, ſana contritiones eius, quia commota eſt. Commouetur terra, cum peccator confitetur & pœnitet: conturbatur cum in conuerſatione amaritudinẽ ſuſtinet, ſeu contritiones iſtas illius ſanare ſolius eſt, qui ſanat omnes infirmitates noſtras. Audi tamen quod ſequitur: Oſtẽdiſti populo tuo dura. Quæ duta? Potaſti nos vino cõpunctionis, nõ lacte vnctionis. Notandum verò eſt quod quibuſdam in religione viuẽtibus apponitur lac ad bibendum, quibuſdam etiã vinum: ſed tamen vtrũque diuinum. Bibunt illi lac, quibus & vigiliæ breues, & cibi dulces, & labores appetibiles, & panni ſuaues videntur. Quibus etiã parum eſt illud quod magnum eſt in exercitiis ſanctæ conuerſationis. Lac enim ſuauiter bibitur, dulciter liquatur, ſine læſione, ſine amaritudine. Ita & iſti in ſancto propoſito ſuauiter incedunt, dulciter currunt: ſine læſione propriæ conſcientiæ, ſine amaritudine alienæ. Hoc habet ꝓprium qui huiuſmodi bibit, vt ei peccatum ſuum diſpliceat: vt alieno peccato nõ conſentiat, vt propter hæc peccatorem non deſerat, vt vitium eius quantum in ipſo eſt non diſſimulet, & cum corripuerit, non inſultet. Ecce de potu lactis. Audi de vini potu, Vinum quippe aſperum eſt & inſuaue, vinum bibunt hi qui vias vitæ aggreſſi & ingreſſi tribulationibus corporis & animæ pariter contorquentur, ſed non cedũt neque recedunt in tribulatione. Iſti ſunt quibus ipſe dominus ore proꝓio prædicat & prædicit: Vos eſtis inquit, qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis. Sed quis horum tibi videtur vel ille qui in ſuauitate, vel ille qui in aſperitate currit viam mandatorum dei? Primus videtur eſſe felicior, ſecũdus fortior: vterq; tamen iuſtus, vterque pius, habentes proprium donum ex deo, alius quidem ſic, alius vero ſic. Vis noſſe quia in vtroque beneplacitum eſt coram deo? Bibi inquit, vinum meum, cum lacte meo. Qui enim primum à tentatione liberat, ſecundum in tentatione confortat, & ſi alter experitur, quoniam ſuauis eſt dominus, alter vero quoniam fortis eſt dominus. Fortis plane & potens in prælio, in quo ſeruum ſuum & ſi preꝓi nõ tamen opprimi patitur in multitudine miſericordiæ ſuæ. Venite ait propheta, emite abſque argento vinum & lac. Omnis enim timorata conſcientia quæ ad deum venit, vel lac ab ipſo vel vinum emit, ſecundũ quod dictum eſt & tractatũ. Et nota quia vtrobique vinum preꝓoſuit pro eo, ſcilicet quod qui maiorem ſuſtinet pro deo perſecutionem tribulationem, maiorem habeat & mercedem. Et hæc dicta ſint pro differentiã bonæ & tranquillæ conſcientiæ, & bonæ & turbatæ conſcientiæ.

De mala & tranquilla conſcientia.

Sequitur mala & tranquilla conſcientia, qua ſicut nihil peius, ita nihil eſt infelicius. Quæris quæ nã illa ſit? Hæc eſt illa quæ nec deum timet, nec hominem reuereretur: quę cum venerit in profundum malorum cõtemnit. Et vide lapſum imo & caſum malæ conſcientiæ, quam minutatim & pedetentim declinet à deo: & ita in profundum deſcendat: vt ſuper eam vrgeat puteus os ſuum. Primum quando homo aſſuetus bonis grauiter peccat, videtur ei à deo importabile, vt in infernum viuens deſcendere videatur. Proceſſu vero temporis non importabile, ſed tamen graue videtur, & inter importabile & graue non paruus deſcenſus eſt. Paulo poſt & leue iudicat, & cum crebris ictibus verberetur, vulnera nõ ſentit, verbera nõ attẽdit. De huiuſmodi in ſcriptura veritatis expreſſum eſt: Verberauerunt me & non dolui, traxerunt me, & ego nõ ſenſi. In breui vero temporis ſpacio, non ſolum non ſentit, ſed & placet: & dulce fit quod amarũ erat, & aſperum vertitur in ſuaue. Ducitur deinde in cõſuetudinem, vt iam non modo placeat, ſed & aſſidue placeat, & ſe continere non poſſit. Ad extremum vero non poteſt auelli, quia conſuetudo vertitur in naturam: & quod prius ad faciendum erat impoſſibile, iam impoſſibile eſt ad continendum. Sic enim deſcenditur, immo caditur à Hieruſalem in Iericho: ſic itur in auerſionem & duriciã cordis: hic peccator fœtet: hic quatriduanus eſt. Hic lapis ſpeluncæ ſuperpoſitus illos miſericordes radios diuini luminis
M non admittit. Hic iuxta ſcripturam à mortuo tanquam ab eo qui non eſt, perit confeſſio: niſi forte miſerans deus cor lapideum in carneum quandoque conuertat. hæc eſt mala conſcientia, quæ per huiuſmodi diſcrimina: immo præcipitia ruit: & corruit, & irruit ſuper ſeipſam. Quomodo trãquilla? Cum mundi huius proſperitas alludit & illudit, cũ laudatur peccator in deſideriis animę ſuę, & iniquus benedicitur, cum peccantium fauor, & peccare nolentium pauor, nolens & dolens arridet ei, cum nõ eſt qui arguat, ſed & qui arguere peccatorem audeat, ex omnibus qui in circuitu eius ſunt. Et ſic impletur in eo quod ſcriptum eſt. Proſperitas ſtultorũ perdet illos. Nihil ęquè exaſperat illius tremendi iudicis maieſtatem, quàm peccare & ſecure peccare, & de viciis quaſi de virtutibus gloriari. Non miſereris domine ait iuſtus omnibus qui operantur iniquitatem. Hæc eſt iniquitas cuius non miſeretur deus, cum homo defendit quod deus odit, & peccatum iuſtitiã aſſerit, vt omnipotenti reſiſtat, & omnipotens illi. Hæc eſt illa ſuperbia de qua ſcriptum eſt. Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. Intellige quod dicit, reſiſtit. Reſiſtere enim ex æquo eſt. Ille autem ex æquo deo reſiſtere proponit, qui quod deus aſtruit deſtruit, quãtum in ipſo eſt dicens, malum bonum & bonum malum: amarum dulce & dulce amarum: lucem tenebras & tenebras lucem. Hanc vero tranquillitatem nutrit impunitas ſecuritatis & negligentiæ

A gentiæ mater, nouerca virtutum, religionis virus, tinea ſanctitatis.

De mala conſcientia & turbata.

Mala autem conſcientia eſt, ſed turbata quæ in actu peccatorum ſuorum deprehenditur & comprehenditur. Nam dum paſci ſe voluptatibus credit, anxietatibus cedit: humanis pudoribus & confuſionibus reuerberata, ſicut ſcriptum eſt: In operibus manuum ſuarum cõprehenſus eſt peccator. verbi gratia. Appetit quis adulterium ad voluptatem, ſed comprehẽditur: ibi ad anxietatem, & multo maior eſt anxietas quàm voluptas, ad omnẽ verecundiam & anguſtiam hominis: qui hominem & viuit & ſapit, ſed licet quidam in ipſa deprehenſione conuertantur ad dominũ. Maior tamen eſt numerus in ipſa confuſione permanentium in peccato, quàm propter peccati confuſionem exeuntium à peccato. De exeuntibus ſcriptum eſt: Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum domine. De non exeũtibus dicit Hieremias ꝓpheta: Percuſſiſti eos domine & non doluerunt: attriuiſti eos & renuerunt ſuſcipere
B diſciplinam. Hi ſunt quatuor cõſcientiarum riui de voluntatis fonte currentes, in quibus iuſti purgantur: inquinantur iniuſti, vt fiat quod ſcriptum eſt. Et qui in ſordibus eſt ſordeſcat adhuc, & iuſtus iuſtificetur adhuc: & quia cogitationes hominis ſiue boni ſiue mali cõtinua volubilitate voluuntur, plurimos cogitationum modos quaquauerſum ſe vertãt pro modulo meo tibi ſtatui demõſtrare, vt melius poſſis intelligere, quam longe ſimus ab illo qui ſemper in eodem ſtatu permanet, domino noſtro Ieſu Chriſto.

De multiplici uarietate cogitationum.

Cogitationum vero aliæ oneroſæ, aliæ affectuoſæ, aliæ obſcœnæ, aliæ otioſæ, aliæ curioſæ, aliæ ſuſpicioſæ, aliæ diſtentoriæ. Oneroſas cogitationes in anima iuſti illas accipe, quibus reſiſtere vult & tamen non poteſt, ſed velit nolit irruit in oculis mẽtis muſcarũ Aegypti peſtilentia: & perſtrepunt ranę in penetralibus cordis eius. Cogitat homo plerunque terribilia de fide, horribilia de diuinitate, & per phantaſmata corporearum imaginum tranſrotatus, illa ſentit quæ vel in confeſſione cuomere peccator oneratus exhorret: & quanto diſtrictius non exhibet membra ſua arma iniquitatis peccato, tanto ſtrictius huiuſmodi ſpiritu quatitur & pulſatur. Cum enim ille inſatiabilis homicida ab exteriori ſenſualitate ſe videt excluſum, interiora collectis viribꝰ aggreditur, ſed ſpiritualis homo qui omnia iudicat, illius aſtutias non ignorat. Reprimit quod poteſt, quod autem non poteſt reprimere tolerat: quia & ſi latratum canis ſuſtinet, morſum non timet. Latrat enim
C cum ſuggerit, tunc vero mordet cum ad conſenſum pertrahit: ſed cum non ingerit quod ſuggeſſit, tunc non vulnerat, ſed coronat, quia & ſi ſentientem cruciat, non obligat non conſentientem. Sunt nihilominus & oneroſæ cum ex officio Marthæ ſuſcepto ſollicitus eſt homo, & turbatur erga plurima propter plurimos, vt habeant vnde in diuino officio ſuſtententur. Affectuoſæ ſunt quando circa carnis ſuæ curam afficitur, ſicut in victu & veſtitu. Tangitur etiam ſæpe homo affectione propinquorũ ſuorũ, ſecundũ carnẽ. Obſcœnę ſunt quãdo carnalis delectio titillat & pungit, ſed hæ tanquã feces immũdiſſimæ longius, in ipſo principio ꝓpulſandæ ſunt. Ocioſæ ſunt quando illis nec delectatur, nec afficitur. verbi gratia. equum currentem vel auem volantem cogitans, vbi pene inter vicium reſidet & virtutem, nec deſcendens ad illud, nec ad iſtam aſcendens. Curioſæ ſunt, quando proponit explorare proximorum ſecreta, & quæ curioſè ſeipſam ſcrutari debuerat, oblita ſui, aliena curat, nũc intus, nũc foris vaga & garrula, & quietis impatiens. Suſpicioſæ ſunt quando nullum certum argumentum habens malè de proximo ſuſpicatur, & ea quæ in vtramlibet partem inclinari poſſunt, in deteriorem interpretatur. Diſtentoriæ ſunt, quando de longinquis rebus, & regnis & regionibus, diſponit & tractat, quando diſtenditur in quæſtionibus & rationibus huius mũdi: quàm peſſimã occupationem iuxta Salomonem dedit deus filiis hominum, vt diſtendantur in ea. Item. Cogitationum vero multiplex varietas eſſe cognoſcitur. Aliæ nanque cor D inflant, aliæ eleuant, aliæ perturbant, aliæ diſſipant, aliæ confundunt, aliæ diſtendunt, aliæ ligant, aliæ inquinant, aliæ cõtrahunt, aliæ corrumpunt. Inflant vt ſuperbæ, eleuant vt vanę, perturbant vt inuidæ, diſſipant vt iracundæ, cõfundunt vt acedioſæ, diſtendunt vt ambitioſæ, ligant vt guloſæ, inquinant vt luxurioſæ, contrahunt vt timidę, corrumpunt vt malicioſæ. His igitur excluſis mens purgatur, ſi ſanctis cogitationibus iugiter exerceatur, ſicut ſcriptum eſt: Cogitatio ſancta cuſtodiet te. Sunt præterea cogitationes bonæ & ſanctæ. Debemus enim cogitare de deo, vt delectemur in illo, de redemptoris noſtri paſſione quam pro nobis ſuſtinuit in crucis patibulo, vt & nos parati ſimus tribulationes & anguſtias libenter ſuſtinere pro illo: de hora trãſitus noſtri, vt ſemper ſimus parati: de die iudicij, quia ibi de operibus noſtris ratione ſumus reddituri: de inferno, vt timeamus pœnas, quia inde nulla eſt redemptio: de paradiſo, vt deſideremus coronas quas habebimus in futuro: de mandatis domini, & de ſacramentis noſtræ redemptionis, vt perſeueremus in via iuſtitiæ per gratiam dei. Amen.

De quatuor ſpiritibus in cordibus humanis.

His omnibus cogitationibus cordium humanorum quatuor ſpiritus loquuntur aſſidue. Spiritus mundi, ſpiritus carnis, ſpiritus diaboli, ſpiritus dei. Spi E ritus mundi loquitur vana, & ipſe tunc loquitur cordi noſtro cum vanitatem diligimus, cum de vanitate lætamur, cum delectamur in vanitate. Spiritus carnis loquitur, cum mollia carni & ſenſibus carnis appetimus, cum eius curam in deſideriis & voluptate perficimus. Spiritus diaboli loquitur, quando & amara cogitamus, & aſpera proferimus, triſtes in nobis, aliis iraſcentes, ingrati, inuidi, ſine affectione, ſine fœdere. Spiritus dei loquitur quãdo dulcia meditamur, & loquimur, hilares nobis & proximis, in omni dulcedine & bonitate ſolliciti ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis. Hæ ſunt conſcientiæ, hæ cogitationes conſcientiarum, hi ſpiritus loquentes in cogitationibus noſtris, quæ melius tua conſcientia dulciſſime frater, quàm mea pagina cernit atque diſcernit. Factus ſum inſipiens, tu me coegiſti, ſed melius vo lui oſtendere imperitiam meã, quàm confundere faciem tuã. Siquid bene dictum eſt, tibi imputa, pro cuius fide, & ſenſum & verbum dedit filius dei. Siquid ſecus dictum eſt, tibi imputa, quia iuſſiſti. Parce autem & feſtinationi, quia nihil ita contrarium, nihil ita diſcrepantiſſimum in ſcribendo quàm maturitas & celeritas. Digne enim inuenire quod quæris, & verbis competentibus veſtire quod inueneris, & locum aptum, & tempus feriatum, & ingenium viuidum, & ſtilum exercitatum deſiderat. Veruntamen abſconde epiſtolam vel librum, ſi ſic magis eligis nominare, vel ſi propalare decreueris, tace F nomen auctoris. Nouit auctor ſalutis, cui ſoli honer & gloria: quantum ego diligo ſalutem animæ tuę, & honorem perſonæ tuæ. Ipſe eſt dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui tibi & ſeipſum donat, & coronat te in miſericordia & miſerationibus: vale & ora pro nobis.

Diffinitio bonæ & malæ conſcientiæ.

Multi quærunt ſcientiam, pauci conſcientiam. Conſcientia tamen quam ſcientia citius apprehenditur, & vtilius retinetur. Conſcientia nanq; dicitur quaſi cordis ſcientia. Cor enim nouit ſe ſua ſcientia, & multa alia. Quando nouit ſe, nominatur conſcientia. Quando præter ſe alia, nominatur ſcientia: ſed & quando bene vtitur ſui & aliarum rerum cognitione, tunc dicitur bona conſcientia: quando vero his e contrario malè vtitur, tunc dicitur mala conſcientia. Bona eſt conſcientia quæ omnibus dulcis eſt, nulli grauis, vtens amico ad gratiam, inimico ad patientiam, omnibus ad beniuolentiam, quibus poteſt ad beneficentiam: bona eſt conſcientia, quę habet in corde puritatẽ, in ore veritatem, in actione rectitudinem. Mala vero cõſcientia eſt, quæ nec dominum timet, nec hominem reueretur, quę peccata ſua nunquam per veram confeſſionem confitetur, ſed ſemper de peccato in peccatum cadit, & cum venerit in profundum malorum contemnit.

De bona

Universidad de Deusto
Biblioteca

G

De bona conscientia.

COnscientia bona lętificat animam,eamq́ exhibet deo gratam: & angelis & hominibus reuerendam, & sibiipsi pacatam & quietam. Conscientia bona titulus religionis,templum Salomonis,ager benedictionis,ortus deliciarum,reclinatorium aureum, gaudium angelorum, arca fœderis, thesaurus regius, aula dei, habitaculum spiritus sancti,liber signatus etiam clausus,& in die iudicij aperiendus. Nihil enim in hac vita securius, nihil iocundius possidetur bona conscientia. Premat corpus, trahat mundus,terreat diabolus: illa tamen semper erit secura. Futurę beatitudinis nullum certius testimonium bona cōscientia: & qui custodierit illam,semper erit in gloria cum angelis in cœlesti patria. Bona est conscientia, si habeat in corde puritatem,in ore veritatem,in actione rectitudinem. Munda est cum nec de præterito iuste accusatur,nec de presenti iniuste delectatur. Pura est cui nec deus peccata sua imputat,quia non fecit:nec aliena,quia non approbauit: nec negligētiam, quia non tacuit : nec superbiam , quia in vnitate permansit. Secura est quando accusationem non patitur, vel pro torpore boni,vel pro præsumptione mali. Recta est cui peccatum suum displicet , nec aliena peccata dissimulat : & cum corripit non insultat. Talis est bona conscientia.

De mala conscientia.

COnscientia mala contristat animam,eāq; deo exhibet immundam,angelisq́ue & hominibus fœdam: & sibiipsi turbatam,& inquietam. Nulla enim pœna maior est mala conscientia. Omnium siquidem delictorum nostrorum ipsa est testis,ipsa iudex, ipsa tortor, H ipsa carcer. Ipsa accusat,ipsa iudicat,ipsa punit,ipsa damnat. vnicuique enim liber est sua conscientia , & ad hunc librum discutiendum & emendandum omnes alij libri inuenti sunt. Anima vero cum de corpore egredietur,nullum alium librū præter librum conscientiæ secum poterit portare , atque in illo cognoscet quo debeat ire,vel quid debeat recipere. Ex his quæ scripta erunt in libris nostris iudicabimur : & ideo scribi debent secundum exemplar libri vitæ:& si scripti nō sunt,saltim corrigantur. Conferamus itaque libros nostros cum libro vitę,ne forte in illa vltima discussione abiiciantur si emendati non fuerint. Liber vitæ vis quædam diuina intelligitur,qua fiet vt vnicuique omnia opera sua bona,vel mala ad memoriam reuocentur , vt & mentis intuitu mira celeritate cernantur,vt accuset vel excuset scientia conscientiam: & ita simul,& singuli,& omnes iudicentur. Cōscientia quippe est inseparabilis gloria , vel confusio vniuscuiusque pro qualitate depositi. Sicut enim bona vita hominem reddit laudabilem & gloriosum,sic mala vita reprobum & confusione dignum.

FINIS.

A

INCIPIT PRAEFATIO SANCTI *Bernardi abbatis in uitam sancti Malachiæ episcopi.*

SEmper quidē operæprecium fuit illustres sanctorum describere vitas,vt sint in speculum & exemplum ac quoddam veluti condimentum vitæ hominum super terram. Per hoc enim quodammodo apud nos etiam post mortem viuunt, multosq́ ex his qui viuentes mortui sunt,ad veram prouocant & reuocant vitam. Verum nunc maxime id requirit raritas sanctitatis, & nostra plane ætas inops virorum . Quam sanctę inopiam super nos adeo inualuisse sentimus, vt nulli sit dubium illa sententia nos feriri. Quoniā abundabit iniquitas,refrigescet charitas multorum . Et vt suspicor ego, aut præsto aut prope est de quo scriptum est . Faciem eius præcedet egestas . Ni fallor, antichristus est iste,quem fames ac sterilitas totius boni & preit & comitatur . Siue igitur nuncia iam præsentis, siue iamiāq; affuturi prænuncia,egestas in euidenti est. Taceo vulgus, taceo vilem filiorum huius seculi multitudinem,in ipsas ecclesiæ columnas volo oculos leues. Quem mihi ostendas vel de illorum numero qui videntur dati in lucem gētium, non magis de sublimi fumantem,q̄ flammantem? Et si lumē quod in te est,inquit,tenebræ sunt,quantę sunt tenebræ? Nisi tu illos forte(quod non credo) lucere dixeris,qui quęstum æstimant pietatem:qui in hæreditate domini non quæ domini,sed magis quæ sua sunt quærităt. Quid dico,quæ sua sunt? Perfectus sit & sanctus etiam sua quęrens, suaq; retinens, si ab alienis cor manusq; contineat : meminerit tamen qui sibi vsque huc forte peruenisse videtur,eūdem exigi sanctitatis gradū & ab ethnico. An non milites suis iubentur contēti fore stipēdiis, vt salui fiant? Magnum vero ecclesiæ doctori si sit sicut vnus militum, aut certe (quod ad illorum improperium propheta loquitur)si vt populus,ita & sacerdos fuerit. O deformitatē. Ita ne summus merito reputandus erit,qui à summo cortuēs gradu,herebit vix infimo,ne abysso absorbeatur? Quām rarus tamen iste ipse in clero. Quem item das mihi cōtentū necessariis,contemptorem superfluorum? Lex est tamen præfixa ab apostolis,apostolorum successoribus. Victum & vestitum habentes,inquiunt,his contenti simus. Vbi forma hæc? In libris cernimus eam,sed non in viris. Habes vero de iusto, quia lex dei ei? in corde ipsi?,& nō in codice. Nec perfectionis is gradus. Perfectus carere,& necessariis parat? est. At gratis istud. Vtinam superfluis ponatur modus, vtinam non cupiamus in infinitum. Sed quid? Forte reperias qui hoc possit. Id quidem difficile,sed vide quid egimus. Quærebamus virū optimum,multorum liberatorem,& ecce laboramus in inueniendo qui seipsum saluum facere possit. Optimus hodie est, qui non est nimis malus . Vnde quoniam à terra defecit sanctus, videor mihi non superuacue ex his qui empti sunt de terra reuocare ad medium Malachiam episcopum, virum vere sanctum,& nostrorū quidem temporum singularis sapientiæ & virtutis. Iste erat lucerna ardens & lucens,nec extincta est tamen,sed submota. Quis mihi iure succēseat, si readmouero eam? Imò vero nō est quod mihi iugrati esse mei seculi homines debeant, & omnis deinceps generatio ventura , si quem conditio tulit,reuocem stilo: si mundo restituam, quo dignus non erat mundus: si seruem memoriæ hominū,hominem cuius memoria in benedictione sit omnibus, qui legere dignabuntur: si me excitante amicum dormientem, vox turturis audita fuerit in terra nostra dicens: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi. Deinde sepultus apud nos est,nobis specialiter hoc opus incumbit . Quid, quòd me inter speciales amicos sanctus ille habebat, & eo loci vt nulli in hac parte gloriæ secundum fuisse me credam ? Nec mercede vacat mihi tantæ familiaritas sanctitatis . Primitias iam accepi . In extremis positus erat , imò in principiis, iuxta illud: Cum consummatus fuerit homo, tunc incipit . Ac cucurri ego vt benedictio morituri super me veniret . At ille cum iam membra alia mouere non posset, fortis ad dandam benedictionem,eleuatis sanctis manibus super caput meum benedixit mihi, & benedictionem D hæreditate possideo : & quomodo ego illum silere queam? Postremo tu id mihi abba Congane iniungis, reuerēdus frater,& dulcis amicus meus, ac tecum pariter(vt ex Hybernia scribis) vestra illa omnis ecclesia sanctorum. Libens obedio, præsertim quòd non eloquium exigitis, sed narrationē. Dabo vero operam vt ea sit pura & luculēta,deuotos informās, fastidiosos non onerās. Sane narrationis veritas secura apud me est, intimata à vobis,haud alia proculdubio protestantibus,quām quæ certissimè comperta sunt vobis.

Explicit præfatio.

Incipit vita sancti MALACHIAE EPISCOPI *à beato Bernardo ædita.*

MAlachias noster ortus Hybernia de populo barbaro, ibi educatus, ibi literas edoctus est. Cęterum de natali barbariæ traxit nihil, non magis,q̄ de sale materno pisces maris. E Quām vero suaue,quòd inculta nobis barbaries tam vrbanum protulit ciuem sanctorum, & domestico dei. Qui producit mel de petra, oleumq; de saxo durissimo,ipse fecit hoc. Parentes tamen illi fuere genere & potentia magni,iuxta nomen magnorum qui sunt in terra. At mater mēte,quām sanguine generosior,satagebat in ipso initio viarum suarū notas paruulo facere vias vitæ, hanc pluris illi existimans ventosa scientia literaturę secularis. Ad vtranque tamen huic non defuit ingenium pro ætate . In scholis literas , domi timorem domini docebatur, & quotidianis profectibus respōdebat ambobus satis magistro & matri. Nēpe à principio spiritum sortitus est bonum, per quem erat puer docilis, & amabilis valde, mire admodū omnibus per omnia gratiosus . Bibebat autem pro lacte de pectore materno aquas sapientię salutaris,& fiebat indies ipso prudentior. Prudentior dicam,an sanctior? Vtrunque si dixero,nō me pœnitebit: veritatem enim dicam . Agebat senem moribus,annis puer,expers lasciuię puerilis. Cunque ex hoc cunctis esset reuerentiæ & stupori,nō tamen inde vt assolet insolentior inueniebatur : sed magis quietus, & subditus in omni mansuetudine. Non impatiens magisterij, nō fugitans disciplinæ,non lectionis fastidiens, nō ludorum denique appetens, quod vel maxime illa ætas dulce ac familiare habere solet. Et proficiebat supra omnes coætaneos suos, in ea quidem literatura quę illi competebat ętati. Nam in disciplina morum, profectuque virtutum, etiam super omnes docentes se in breui enituit : non tam matre tamen, q̄ unctione magistra. Hac solicitante haud segniter & in diuinis exercebatur, petere secretum,anticipare vigilias, meditari in lege, refici parcius, orare frequentius. Et quia ecclesiam frequentare nec vacabat propter studium, & pro verecundia non libebat,leuare puras manus in omni loco,vbi tamen secrete id posset. Iam tunc siquidem cautus fuit declinare virus virtutum,inanem gloriam. Est vicus prope ciuitatem in qua discebat puer,quo magister eius frequenter pergere solitus erat ipso solo comite. Illò euntibus ambobus pariter ipse (vt postea referebat) retrahebat pedem,sistebat gradum: & stās à tergo magistri illo quidem non comperiente expansis ad cœlum manibus raptim quodammodo,ac veluti iaculatam emittebat orationem, & sic dissimulans magistrum denuo sequebatur. Istiusmodi pio furto puer sæpius eludebat comitē pariter & magistrum. Non est dicere omnia quæ eius principia colore bonę indolis decorauere ad maiora atque vtiliora currendum. Vnum tamen refero adhuc,quod hoc meo quidē iudicio non modo bonę sed & magnę in puero dederit insigne spei . Excitus aliquandō opinione cuiusdam magistri (erat enim famosus in disciplinis quas dicunt liberales) adi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gvit illum discendi cupiditate. Quippe extrema iam pueritię captans ad eas literas anhelabat. Intrans vero domum vidit virum ludentem fubula, crebrisque fulcantem tractibus nescio quo notabili modo parietem. Et solo visu offensus puer serius quòd leuitatem redoleret, resiliuit ab eo, ac deinceps illum nec videre curauit. Ita cum esset studiosissimus literarum, præ honesto tamen spreuit eas virtutis amator. Tali quodam præludio puer præparabatur ad eum qui se manebat in fortiori ætate conflictum, iamque ipse aduersarium prouocabat. Et Malachiæ quidem pueritia sic erat. Porro adolescentiam simili transiuit simplicitate & puritate, nisi quòd crescente ætate crescebat simul illi sapientia & gratia apud deum & homines.

IN hanc iam id est ab ineunte adolescentia eius cœpit manifestius apparere quid esset in homine, & gratia dei in illo vacua non videri. Videns enim industrius adolescens q̄ in maligno mundus positus sit, & cogitans qualem spiritum accepisset, dicebat intra se: Nō est spiritus huius mundi iste. Quid isti & illi? Non est societas alteri ad alterum, nō plusq̄ luci ad tenebras. Mus ex deo est, & scio quæ in illo donata sunt mihi. Inde mihi interim adhuc innocentia vitæ, inde continentiæ decus, inde iustitiæ fames, inde quoque illa eo securior, quo secretior gloria mea est testimonium conscientiæ meæ. Nil horum mihi tutū sub principe mundi. Deinde habeo thesaurum hunc in fictili H vase. Verendum ne impingat & frangatur, & effundatur oleum lætitię quod porto. Et quidem non impingere inter saxa & scopulos distortę & anfractuosę vię & vitæ huius, difficillimum. Ita ne in momento perdam simul omnes quibus ab initio præuentus sum benedictiones dulcedinis? Resigno illi potius à quo sunt, & me pariter. Et ego enim ipsius. Perdo ipsam ad tēpus animam meā, ne perdam in æternum. Et quod sum, & quæ habeo omnia, vbi mihi æquè salua, vti in manu authoris? Quis ita ad seruādum solicitus, ad retinendum potens, ad restituendum fidelis? Seruabit tuto, restituet opportune. Sine retractatione me do ad seruiendum illi de donis suis. Non potest mihi perire ex omnibus, quę in opus pietatis expendero. Forte & sperare plus aliquid licet. Solet reddere cum vsura, qui dat gratis. Ita est, etiā cumulabit & multiplicabit in anima mea virtutem. Hæc cogitauit & fecit, sciens absque facto vanas esse cogitationes hominum. Erat homo in ciuitate Ardinacha, ipsa est in qua alitus est Malachias & homo ille sanctus, & austerę admodum vitæ, inexorabilis castigator corporis sui. Cellam habens iuxta ecclesiam, in ea manebat, ieiuniis & obsecrationibus seruiens die ac nocte. Ad hunc se contulit Malachias, formam vitæ accepturus ab eo, qui viuum se tali damnauerat sepultura. Et videhumilitatem. A primęua ætate in sancta arte magistrum (quod dubium non est) habuerat deum, & ecce factus est denuo discI pulus hominis, homo mitis, & humilis corde. Si nesciebam?, hoc vel solo nobis ipse probauit. Legāt hoc qui docere quæ non didicere conantur, discipulos sibi coaceruantes, qui nūquam discipuli extitere, ceci duces cęcorum. Malachias doctus à deo, doctorem nihilominus quesiuit hominem, & quidem caute & sapienter. Quid simile quęso afferre quibat in quo æquè daret, caperētve experimentum profectus sui? Si Malachiæ exemplum eis pro minimo est, Pauli opus attendant. Nonne euangelium suum quod non ab homine acceperat, sed à Christo, cum hominibus tamen censuit conferendum, ne forte in vacuum curreret, aut cucurrisset? Vbi ille securus non est, nec ego. Si quis hoc scit, viderit ne non tam securitas sit, q̄ temeritas. Sed hæc alterius temporis. Nunc vero sonuit in ciuitate quod factum est, & commota est vniuersa ad inopinatam nouitatem. Stupebant autem omnes, & virtutem mirabantur, eoque amplius quo minus vsitatam in gente fera. Videres tunc reuelari ex multorum cordibus cogitationes. Plerique humano affectu pensantes factum, plangere & dolere, quòd dilectus omnibus delicatusq; adolescēs duris se adeo laboribus mancipasset. Alij suspicati leuitatem propter ætatem, diffidere de perseuerantia, timere de casu. Nonnulli temeritatem causantes, indignari & fremere in eū, quòd supra ætatem & vires inconsulte rem arduam fuisset aggressus. Verum ille sine consilio egit nihil. Nam habuit consilium à propheta qui ait: Bonum est homini si portauerit iugum ab adolescentia. Et addit: Sedebit solitarius & tacebit quia leuauit se supra se. Sedebat sibi iuuenculus secus pedes Ymarij, hoc enim nomen viro, & aut discebat obediētiam, aut se didicisse docebat. Sedebat vt quietus, vt mansuetus, vt humilis. Sedebat & tacebat, sciens secundum prophetam, cultum iustitiæ esse silentium. Sedebat vt perseuerans, tacebat vt verecundus, nisi q̄ suo illo silentio in dei auribus loquebatur cum sancto Dauid: Adolescentulus sum ego & contemptus, iustificationes tuas non sum oblitus. Et sedebat interim solitarius, quia & sine socio & sine exemplo. Quis enim ante Malachiam districtissimum viri propositum vel cogitaret attentare? Nempe mirabile omnibus habebatur, non imitabile. Malachias imitabile persuasit sedendo duntaxat & tacendo. Intra paucos dies habuit imitatores nō paucos, prouocatos exemplo sui. Ita qui primo solitarius sedit & vnicus patris sui, fit iam vnus ex multis, fit ex vnigenito primogenitus in multis fratribus. Et vt prior in conuersione, ita in conuersatione sublimior: & qui ante omnes venit, omnium iudicio supra omnes eminuit in virtute. Et dignus visus est episcopo pariter & magistro qui ad diaconij gradum promoueretur. Et cœgerunt eum. Hinc iam leuita domini publice se ad omne opus pietatis accinxit, plus vero ad eas res in quibus aliqua iniuria videretur. Denique cura erat ei maxima in sepeliendis defunctis pauperibus q̄ hoc si L bi non minus humilitatem saperet, q̄ humanitatem. Nec defuit nouo nostro Thobię rediuiua à muliere tentatio, imò à serpente per mulierem. Germana eius indignitatem (vt sibi videbatur) officij exhorrens, quid facis (inquit) ò insane? Dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Et hoc illi quotidie exprobrans ingerebat, sed respondebatur mulieri stultę iuxta stultitiam suam. Misera tu eloquij casti vocem tenes, sed virtutem ignoras. Ita ministerium ad quod coactus accesserat, deuotus tenuit, indefessus exercuit. Vnde & censuerunt etiam sacerdotale officium imponendum illi. Et factum est ita. Erat autem cum sacerdos ordinatus est, annos natus quasi vigintiquinque. In qua eius vtraque ordinatione si quid præter canonum formam processisse videtur, vt vere videtur (siquidem infra vicesimumquintum annum Leuiticū ministerium, infra tricesimum adeptus est sacerdotij dignitatem) donandū sane tum zelo ordinatoris, tum meritis ordinati. Ego vero istud nec in sancto redarguendum, nec vsurpandum consulo ei qui sanctus non fuerit. Nec contentus episcopus etiam vices suas commisit ei, seminare semen sanctū in gente non sancta, & dare rudi populo & sine lege viuenti, legem vitæ & disciplinæ. Suscepit ille mandatum in omni alacritate, sicut erat spiritu feruens, nec talentis incubans, sed M inhians lucris. Et ecce linguæ sarculo cœpit euellere, destruere, dissipare: de die in diem factitans praua in directa, & aspera in vias planas. Exultabat vt gigas ad discurrendum vbique. Diceres ignem vrentem in consumendo criminum vepres, diceres securim vel asciam in deiiciendo plantationes malas, extirpare barbaricos ritus, plantare ecclesiasticos. Veternosas omnes (neque enim paucæ inueniebantur) abolere superstitiones, seu quaslibet vbicunque deprehendisset malignitates immissas per angelos malos. Deniq; quidquid incompositū, quicquid indecorum, quicquid distortum obuium habuisset, non parcebat oculus eius: sed velut grando grossos è ficubus, & sicut puluerem ventus à facie terræ, sic coram facie sua eiusmodi nitebatur totum pro viribus exturbare ac delere de populo suo. Et pro his omnibus tradebat iura cœlestia, optimus legislator. Leges dabat plenas iustitię, plenas modestiæ & honestatis. Sed & apostolicas sanctiones, ac decreta sanctorum patrum, præcipueque consuetudines sanctæ Romanę ecclesiæ, in cunctis ecclesiis statuebat.

Hinc est quòd hodieque in illis ad horas canonicas cantatur & psallitur, iuxta morem vniuersæ terræ. nam minime id ante fiebat ne in ciuitate quidem. Ipse vero in adolescentia cantum didicerat, & in suo cœnobio mox cantari fecit, cum necdum in ciuitate seu in episcopatu vniuerso cantare scirēt, vel vellent. Deinde vsum saluberrimum confessionis, sacramentum confirmationis, contractum coniugiorum, quæ omnia aut ignorabant aut negligebant, Malachias de nouo instituit.

A stituit. Et de his ista pro exemplo sufficiant. Nam & per totū historię textum breuitatis studio plurima præterimus.

CVm esset illi studium & zelus maximus circa cultū diuinorum, & venerationem sacramentorum, ne forte de his aliquid cōstitueret vel doceret secus, q̄ ritus haberet vniuersalis ecclesiæ: subiit animū adire episcopum Malchum qui se plenius de omnibus informaret. Hic erat senex plenus dierum & virtutum, & sapientia dei erat in illo. Natione quidem Hybern⁹, sed in Anglia conuersatus fuerat in habitu & proposito monachali Vintoniensi monasterio: de quo assumptus est in episcopū in Lesmor ciuitatem Mumonię: & ipsa nobilior inter cæteras regni illius. Ibi tanta ei desuper collata est gratia, vt non modo vita & doctrina, sed & signis clareret. Quorum duo pono exēpli causa, vt omnibus innotescat qualem in scientia sanctorum Malachias habuerit præceptorem. Puerum mente captum ex his quos lunaticos vocant, inter confirmandum sacra vnctione sanauit. Hoc ita notum certumque fuit, vt illū mox constituerit ostiarium domus suæ, vixeritq; idem puer incolumis in eo officio vsque ad virilem ætatem. Sardo auditum restituit, in quo idem mirabile quiddam confessus est, quòd cum sanctus vtrique auriculę hinc inde digitos immisisset, duos quasi porcellos ex ipsis exire senserit. Pro his atque huiusmodi fama crebrescente, nomen grande adeptus B est, ita vt ad eum Scoti Hyberniąque confluerent, & tanquam vnus omnium pater ab omnibus coleretur. Ad hunc ergo Malachias accepta benedictione patris Imarij & ab episcopo missus, cum prospere peruenisset, benigne à sene susceptus est. Qui annos aliquot cum eo mansit, vt per hanc temporis moram hauiret plenius de pectore veterano, sciens scriptū, quia in antiquis est sapientia. Sed nec hoc quoque ad causam defuisse reor, quòd magnus ille prouisor vniuersorum voluit seruum suum Malachiam in loco tam celebri notum fieri omnibus, qui erat omnibus profuturus. Nec enim poterat non esse gratus, quibus notus fuisset. Denique vnum interim accidit per quod ex aliqua parte quod notū deo erat in illo, manifestum fecit hominibus. Inter regem Mumonię quæ est Hyberniæ pars australis, & germanum eius, orta simultate, & fratre facto superiori rex pulsus regno confugit ad episcopum Malchum, non tamen vt ope illius regnum recuperaret: sed magis princeps deuotus dedit locum irę, & necessitatem in virtutem conuertit, priuatam eligens ducere vitam. Cumque episcopus regem suscipere debito honore pararet, abnuit ille, se malle, inquiens, tanquam vnum ex illis esse pauperibus fratribus qui illi adhærerent, regium fastum deponere, & communi paupertate fore contentum, expectare potius domini voluntatem, quàm per vim recipere regnū, nec velle pro suo honore terreno sanguinem humanū effunC dere, qui contra se clamet ad deum de terra. Quo audito exultat episcopus, & admiratus deuotionem satisfacit voto. Quid plura? Traditur regi paupercula domus ad habitandū, & Malachias in magistrum, ad victum panis cum sale & aqua. Porro ad delicias sufficiebat regi Malachiæ præsentia, vita atque doctrina, ita vt diceret ei: Quàm dulcia faucibus meis Psal.118.m. eloquia tua, super mel ori meo. Ad hæc per singulas noctes Ibidē.6.b lachrymis suis stratum suum rigabat, sed & quotidiano aque frigidę balneo male calentem extinguebat in carne libidinē. Ibid.24.d Et orans rex, cum rege dicebat. Vide humilitatem meam & laborem meum, & dimitte vniuersa delicta mea. Et non amouit deus orationem eius, & misericordiam suam ab eo. Et exaudita est oratio eius: etsi secus q̄ intenderet ipse. Nam is quidem solicitus erat pro anima sua: sed vindex innocentiæ deus, hominibus ostendere volens quoniam sunt reliquiæ homini pacifico, parabat interim facere iudicium iniuriam patienti: quod ille penitus non sperabat. Et suscitauit deus spiritum vicini regis: neque enim vnum est Hybernia regnum, sed diuisa in plura. Hic itaque videns quæ facta sunt, repletus est zelo, & hinc quidem indignans prædonum libertati, & insolentiæ superborum: inde vero miserans regni desolationem, & regis deiectionem, descendit ad cellulam pauperis. Suadet reditum, sed non persuadet. Instat tamen, spondet opem, de effectu non diffidere monet: deum assuturum promittit, cui non poterunt resistere omnes aduersarij eius. Proponit etiam oppressionem pauperum, patrięque vaD stationem, & non proficit. Cæterum accedente mandato episcopi, & Malachiæ consilio, de quibus ille pendebat totus, vix tandem acquiescit. Sequitur rex regem, & iuxta verbū regis sicut fuerat voluntas in cœlo, tota facilitate pulsis prędonibus reducitur homo in sua cum exultatione suorum, regnoq; restituitur suo. Dilexit extunc rex ille, & semper reueritus est Malachiam, eoque propensius quo plenius in sancto viro digna veneratione & amore compererat. Cuius enim tantam meruit in sua aduersitate familiaritatem, sanctitatem ignorare non potuit. Propterea magis in sua prosperitate perpetibus illum amicitiis deuotisque colebat obsequiis: & libenter audiebat eum, & audito eo multa faciebat. Et de his satis. Veruntamen non fortuitu factum reor, quòd ita iam tunc magnificauit eum dominus in conspectu regum: sed quia vas electionis sibi erat ille, portaturus nomen suum coram regibus & principibus.

MOrtua est interim soror eius illa quam præfati sumus. Nec prætereunde visiones quas vidit de ea. Huius siquidem sanctus carnalem exhorruerat vitam, & tanto zelo, vt se deuouerit non visurum eam in carne viuentem. At illa carne soluta, solutum est votum, & cœpit videre in spiritu quam in corpore noluit. Quadam nocte audiuit per somnium vocem sibi dicētis sororem eius stare foras in atrio, & ecce per totos triginta dies nihil E gustasse. Qui euigilans cito intellexit cuius esęę inędia marceret, & diligenter discusso numero dierum quem audierat, ipsum esse reperit ex quo pro ea panem de cœlo viuum non obtulisset. Tum ille qui sororis non animam oderat sed pęcatum, beneficentiam quam intermiserat, rursum adoritur. Neque id frustra. Non multum post visa est illi peruenisse ad limen ecclesiæ, necdum tamen posse intrare, apparere etiam in veste pulla. Cumq; ille perseueraret curans ne qua die solita stipe frustraretur, secundo vidit eam in veste subcandida admissam quidem intra ecclesiam, sed altare contingere non permitti. Tertio tandem visa est aggregari cœtui candidatorum, & in veste candida. Vides lector quantum valeat deprecatio iusti assidua? Vere regnum cœlorū vim patitur, & violenti rapiunt illud. Nonne tibi videtur Malachiæ oratio vicę quodammodo effractoris exhibuisse cœlestibus portis, quādo pęcatrix mulier fraternis obtinuit armis, quod suis meritis negabatur? Hanc vim Iesu bone, tu qui pateris facis, validus & pius ad saluandum, faciens misericordiam, & potentiam in brachio tuo & in sacramento tuo seruans sanctis qui in terra sunt vsq; in consummationem seculi. Hoc plane sacramentum potens peccata cōsumere, debellare obuias potestates, inferre cœlis reuertentes de terra.

IT dominus quidem in regione Lesmoren. sic præF parabat dilectum suum Malachiam ad gloriam nominis sui. Verum qui miserāt eum, minime iam ferentes absentiam eius, missis epistolis reuocant illum. Quo reddito suis, & quidē instructiore de omnibus quæ oportebat: en opus à deo paratum & seruatum Malachiæ. Vir diues & potens qui locum Benchor & possessiones eius tenebat, inspiratus à deo confestim in manu eius sua omnia dedit, & se quoque. Et is aununculus eius, sed Malachiæ spiritus, q̄ carnis propinquitas pluris fuit. Ipsum quoque locū Benchor tradidit ei princeps vt ædificaret ibi monasterium, vel potius reædificaret. Nempe nobilissimum extiterat ante sub primo patre Congello, multa milia monachorum generans, multorum monasteriorum caput. Locus vere sanctus, fœcundusque sanctorum, copiosissime fructificans deo, ita vt vnus ex filiis sancte illi⁹ cōgregationis nomine Luanus, cētū solus monasteriorum fundator extitisse feratur. Quod idcirco dixerim, vt ex hoc vno coniiciat lector, quàm ingens fuerit reliqua multitudo. Denique ita Hyberniam Scotiamque repleuerunt genimina eius, vt ea potissimum tempora Dauidici illi versiculi præcinuisse videatur. Visitasti terram, & inebriasti eam, multiplicasti locupletare eam. Flumē dei repletum est aquis, parasti cibum illorum, quoniam ita est prępa- Psal.64.d ratio eius. Riuos eius inebrians, multiplica genimina eius, in stillicidiis eius lætabitur germinans. Et in hunc modum cæteri qui sequuntur. Nec modo in præfatas sed in exteras etiā

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gregiones quasi inundatione facta illa se sanctorum examina effuderūt. Equibus ad has nostras Gallicanas partes sanctus Columbanus ascendens Lexouiense construxit monasteriū, factus ibi in gentem magnam. Aiunt tam magnam fuisse, vt succedentibus sibi vicissim choris continuarentur solennia diuinorum, ita vt ne momentum quidem diei ac noctis vacaret à laudibus. Hæc de antiqua dicta sint Benchorensis monasterij gloria. Hoc olim destructum à piratis, ob insigne dignitatis antiquę Malachias veluti quandā replantaturus paradisum amplexus est, & quia multa corpora sanctorum ibi dormirent. Nam vt taceam illa quæ in pace sepulta sunt, ferunt nongentos simul vna die à piratis occisos. Erat quidem ingens loci illius possessio, sed Malachias solo contentus loco sancto totas possessiones & terras alteri cessit. Siquidem à tempore quo destructum est monasterium, non defuit qui illud teneret cum possessionibus suis. Nam & constituebantur per electionem etiam & abbates appellabantur, seruātes nomine (etsi non re) quod olim extiterat. Cumq; suaderent multi non alienare possessiones, sed totum simul retinere sibi, nō acquieuit paupertatis amator, sed fecit eligi iuxta morem qui eas teneret, loco (vt prædiximus) retēto sibi & suis. Et fortassis consultius (vt post apparuit) integrum retinuisset, si non magis suę prospexisset humilitati, q̄ paci. Itaque ex mādato patris Imarij assumptis secum decem circiter fratribus, veniens ad locum cœpit ædificare. Vbi quadam die cum in securi ipse secaret, casu ex operarijs vnus illo vibrante in aera securim locum incaute occupauit quo ictus destinabatur, & cecidit super spinam dorsi eius, tanto vtique impetu, quanto ille conatu impingere valuit. Corruit ille: accurrere omnes, putantes aut percussum ad mortem, aut mortuum. Et tunica quidem scissa à summo vsque deorsum, homo vero illęsus inuentus est, tam modice & summatim perstricta cute, vt vix in superficie vestigium appareret. Stabat homo incolumis quem securis proftrauerat, intuentibus & stupentibus qui circunstabant. Vnde & facti alacriores, promptiores exinde ad opus inuenti sunt. Et hoc initium signorū Malachiæ. Porro oratorium intra paucos dies consummatum est de lignis quidem leuigatis, sed apte firmiterque contextum, opus Scoticum, pulchrum satis. Et exinde seruitur deo in eo sicut in diebus antiquis, simili quidem deuotione, etsi non pari numero. Præfuit Malachias loco illi tempore aliquanto, patre Imario ita constituente, ipse rector, ipse regula fratrum. Legebant in vita eius quomodo conuersarentur, & ipse ante illos præibat in iustitia & sanctitate coram deo: nisi q̄ præter instituta cōmunia, multa singulariter faciebat in quibus potius præibat omnes, & aliorum nemo illum poterat ad tam ardua sequi. Eo temporis & eo loci quidam infirmabatur: cui assistens diabolus & aperte loquens suggerebat ne vnquam crederet monitis Malachiæ, sed si intraret ad se, I cultello eum peteret & occideret. Quo cognito, qui illi ministrabant, ipso infirmo prodente, verbum perferunt ad Malachiam prēmunientes. At ille solita arma orationis arripiēs, impauidus hostem aggressus, & infirmitatem fugat & dęmonem. Erat autem nomen viro Malchus. Frater est iste secundum carnem Christiani nostri Mellifontis abbatis: ambo enim superstites adhuc sunt, sibi in spiritu modo germaniores. Nam ille vt liberatus est, cōtinuo non ingratus, loco eodem cōuersus ad dominum, habitum simul animumq; mutauit. Et cognouere fratres malignum inuidere bonis eorum: & ædificati sunt facti de reliquo cautiores.

Clericum nomine Michaelem dysenteria laborantem, & desperate, mittens ei aliquid de mensa sua, eodem loco sanauit. Secūdo eundem ipsum grauissima infirmitate correptū, & corpore pariter curauit & mente. Illicō enim adhęsit deo & Malachiæ seruo eius, timens ne deterius aliquid sibi contingeret, si denuo ingratus tanto inueniretur & beneficio & miraculo. Et nunc, vt audiuimus, præest cuidam monasterio sito in partibus Scotiæ: & hoc nouissimum omnium quæ ille fundauit. Pro huiusmodi augescebat indies & opinio & congregatio Malachiæ, & grande ei nomen intus & foris, nō tamen re grandius. Nempe ibi demorabatur etiam factus episcopus, q̄ locus esset vicinus ciuitati.

VAcabat tūc temporis episcopālis sedes in vna ciuitatum & iam diu vacarat, Malachia nolente assentire. Siquidem ipsum elegerant. Persistentibus tamen illis tandem aliquādo cessit, accedente ad vim faciendam mandato magistri sui, necnon & metropolitani. Triceſimo ferme ætatis suæ anno Malachias cōsecratus episcopus introducitur Connereth, hoc enim nomen ciuitatis. Cū autem cœpisset pro officio suo agere, tunc intellexit homo dei non ad homines se, sed ad bestias destinatum. Nusquā adhuc tales expertus fuerat in quantacunq; barbarie. Nusq̄ repereret sic proteruos ad mores sic ferales ad ritus, sic ad fidem impios, ad leges barbaros, ceruicosos ad disciplinā, spurcos ad vitam. Christiani nomine, re pagani. Non decimas, nō primitias dare, non legitima inire coniugia, non facere cōfessiones, pœnitentias nec qui peteret nec qui daret penitus inueniri. Ministri altaris pauci admodum erant. Sed enim quid opus plurium, vbi ipsa paucitas inter laicos propemodum otiosa vacaret? Non erat quod de suis fructificarent officiis in populo nequam. Nec enim in ecclesiis aut prædicātis vox, aut cantantis audiebatur. Quid faceret athleta domini? Aut cedendum turpiter, aut periculose certandum. Sed qui se pastorem & non mercennarium agnoscebat, elegit stare q̄ fugere, paratus & animam suam dare pro ouibus si oportuerit. Et quanq̄ omnes lupi, & oues nullę, stetit in medio luporum pastor intrepidus, omnimodis argumentosus quomodo faceret oues de lupis. Monere communiter, secreto arguere, flere per singulos, nunc aspere, nunc leniter conuenire, prout cuique expedire videbat. In quibus per hæc minus profecisset, cor contritum & humiliatum offerebat pro eis. Quotiēs noctes totas peruigiles duxit, extendens manus in oratione. Et cum venire ad ecclesiam nollent, per vicos & plateas occurrebat inuitis, & circuiēs ciuitatem perquirebat anhelus quē Christo acquireret. Sed & foris rura & oppida nihilominus sæpius percurrebat cū sancto illo comitatu discipulorū suorum, qui nunquam deerant lateri eius. Ibat & erogabat, vel ingratis, cœlestis tritici mensuram. Nec vehebatur equo, sed pedes ibat, & in hoc virum se apostolicum probans. Iesu bone quāta passus est pro nomine tuo bellator tuus à filiis sceleratis, quanta sustinuit ab iis ipsis quibus & pro quibus loquebatur bona tibi? Quis digne exprimat in quātis vexatus, quibus affectus sit cōtumeliis, quibus iniuriis lacessitus, quotiens lassatus inedia, quotiēs afflictus in frigore & nuditate? Attamen cum iis qui oderunt pacem erat pacificus, instās nihilominus opportune importune. Blasphemat⁹ obsecrabat, iniuriatus opponebat scutum patientiæ, & vincebat in bono malum. Quidni vicisset? Perseuerauit pulsans: & secundum promissionem tandem aliquādo pulsanti apertum est. Quomodo poterat non sequi quod veritas prænunciauerat secuturum? Dextera domini fecit virtutem: quia os domini locutum est veritatem. Cessit duritia, quieuit barbaries, & domus M exasperās paulatim leniri cœpit, paulatim correptionem admittere, recipere disciplinam. Fiunt de medio barbaricę leges, Romanę introducuntur. Recipiuntur vbiq; ecclesiasticę consuetudines, contrarię reiiciuntur. Reædificantur basilicę, ordinatur clerus in illis, sacramentorum rite solennia celebrantur. Confessiones fiunt, ad ecclesiam cōueniunt plebes, concubinatus honestat celebritas nuptiarum. Postremo sic mutata in melius omnia, vt hodie illi genti conueniat quod dominus per prophetam dicit. Qui ante non populus meus, nunc populus meus. Contigit post annos aliquot destrui ciuitatē à rege Aquilonaris partis Hyberniæ: quia ab Aquilone panditur omne malum. Et forte malum illud bene vtētibus bonum fuit. Quis scit enim si tali flagello deus delere voluit mala antiqua populi suiꝰ Istiusmodi Malachias necessitate compulsus & ipse exiit cum turba discipulorum suorū. Nec ociosus exitus eius. Hac occasione monasteriū Ibracēse construētum est, cuntę illo Malachia cum suis numero centū viginti fratribus. Ibi occurrit ei Cormarcus rex, ipse est qui olim regno pulsus sub cura Malachię de misericordia dei cō solationem accepit. Et locus ille situs in regno eius. Gauisus est rex viso Malachia, se & omnia sua exponens ei, & iis qui cum eo erant, vtpote non ingratus nec immemor beneficii. Adducta incontinenti animalia multa ad vsus fratrum, multa insuper

A insuper in auro & argento ad sumptus ędificiorum pro regia liberalitate collata. Ipse quoque erat intrans & exiens cum eis sedulus & officiosus, habitu quidem rex, sed animo discipulus Malachiæ. Et benedixit loco illi dominus propter Malachiam, & in breui factus est magnus rebus, & possessionibus, & personis. Vbi velut de nouo inchoans, legem & disciplinā quam aliis imponebat, magis ipse portabat episcopus & magister. Ipse in ordine vicis suæ coquinę ministerio inseruiebat, ipse fratribus cum recumberent, ministrabat. Inter succedentes sibi inuicem fratres ad cantandum, legendumve in ecclesia non se prēteriri patiebatur, strenue implēs & ipse officium loco suo tanq̄ vnus ex illis. Sāctę paupertatis non modo participem, sed & principem se exhibebat, ipsius præcipue super omnes abundantius æmulator existens.

DVm hæc ita aguntur, contigit infirmari archiepiscopum Celsum, ipse est qui Malachiam in diaconum, presbyterum, episcopumq; ordinauit. Et cognoscens quia moreretur, fecit quasi testamētum, quatinus Malachias deberet succedere sibi, q̄ nullus videret dignior qui episcoparetur in sede prima. Hoc præsentibus indixit, hoc mādauit absentibus, hoc specialiter ambob⁹ Munię regibus & maioribus terræ sancti Patricij authoritate præcepit. Cuius reuerentia & honore tanquam apostoli illius gentis qui totam patriam conuertisset ad fidem, sedes B illa in qua & viuēs præfuit, & mortuus requieſcit, in tanta ab initio cunctis veneratione habetur, vt non modo episcopi & sacerdotes, & qui de clero sunt, sed etiam regum ac principū vniuersitas subiecta sit metropolitano in omni obedientia, & vnus ipse omnibus præsit. Verum mos pessimus inoleuerat quorundam diabolica ambitione potentum, sedem sanctam obtentum iri hæreditaria successione. Nec enim patiebātur episcopari nisi qui essent de tribu & familia sua. Nec parum processerat execranda successio, decursis iam in hac malitia quasi generationibus quindecim. Et eo vsque firmauerat sibi ius prauum, imò omni morte puniendam iniuriam generatio mala & adultera, vt etsi interdum defecissent clerici de sanguine illo, sed episcopi nunquam. Denique iam octo extiterant ante Celsum viri vxorati & absque ordinibus, literati tamen. Inde tota illa per vniuersam Hyberniam, de qua multa superius diximus, dissolutio ecclesiasticæ disciplinæ, censurę enneruatio, religionis euacuatio. Inde illa vbique pro mansuetudine Christiana, sęua subintroducta barbaries, imò paganismus quidam inductus sub nomine Christiano. Nam quod inauditū est ab ipso Christianitatis initio, sine ordine, sine ratione mutabantur & multiplicabantur episcopi pro libitu metropolitani, ita vt vnus episcopatus vno non esset cōtentus, sed singulæ pene ecclesiæ singulos haberent episcopos. Nec mirum. Nam quomodo tam morbidi capitis membra valerent? Pro his Celsus atque huiusmodi malis populi C sui vehementer dolens (erat enim vir bonus & timoratus) curauit omnimodo habere sibi successorem Malachiā, quòd per ipsum confideret posse explantari male radicatam successionem, qui charus esset omnibus, & quem omnes æmularentur, & dominus erat cum eo. Nec frustratus est à spe sua. Nam illo mortuo substitutus est Malachias, non tamen mox, neque id facile. Ecce enim de semine nequam qui occupet locum Mauritius nomine, Is per quinquēnium fretus potentia seculari incubauit ecclesiæ, non episcopus, sed tyrānus. Nam vota piorum magis in Malachiam conuenerant. Deniq; suadebant eum subire onus iuxta constitutionem Celsi, sed ille qui omne sublime haud secus, quàm suum præcipitium declinabat, bonam sibi videbatur nactus occasionem excusandi, q̄ per id temporis introitus eius pacificus esse non posset. Instabant tam sancto operi & solicitabant omnes, duo potissimum episcopi, Malchus & Gillebertus. Quorum prior ipse est senior Lesmorensis, de quo supra mentio facta est: alter quem aiunt prima functum legatione apostolicæ sedis per vniuersam Hyberniam. Qui triennio iam decurso in hac præsumptione Mauricij, & Malachiæ dissimulatione, non ferentes vltra ecclesiæ adulterium, dedecus Christi, conuocatis episcopis & principibus terræ vno spiritu adeunt Malachiam parati vim facere. At ille renuere primum, prætendere siquidem difficultatem rei, nobilis illius prosapię multitudinem, fortitudinem, ambitionem, multum esse ad se pauperculum D opponere se tot, tantis, talibus, taliter rādicatis, qui iam annos ferme ducentos quasi hæreditate possedissent sanctuarium dei, & nunc quoque id præoccupassent, non posse illos extirpari nec cum mortibus hominum quidem, sua nō interesse fundi humanum sanguinem occasione sui: postremo iunctum & sponsæ alteri, quam dimittere non liceret. Verū illis ecōtra instantibus, & clamātibus quia à domino sermo egressus est, sed & tota authoritate iubentibus subire onus, atque intentantibus anathema, ad mortem (inquit) ducitis me, sed obedio spe martyrij, hac tamen conditione, vt si iuxta fidem vestram res in melius cedat, & vendicet sibi deus suam hæreditatem à diripientibus eam, tunc demum omnibus cōsummatis, & ecclesia pacem habente, liceat redire ad priorē spōsam meam, & amicā de qua rapior paupertatē, & p̄ me illic alium substituere, qui tunc forte repertus idoneus fuerit. Nota lector virtutem viri, & animi puritatem, nec honorem scilicet affectantis nec formidātis mortem pro Christi nomine. Quid hoc animo purius, quidve fortius, vt se exponens periculo & labori, alteri fructum cedat ipsam in loco principatus securitatem & pacem? Facit hoc, cum liberum sibi ex pacto retinet reditum ad paupertatem, pace & libertate ecclesiæ restituta. Spondentibus illis demum acquieuit voluntati eorum, vel potius dei, à quo sibi iam olim præostēsum recordabatur, quod de se modo dolebat fieri. Nempe iam egro- E tante Celso apparuit Malachiæ, & quidem lōge posito & nescienti mulier procere staturę & reuerendi vultus. Percunctanti quænam esset, respōnsum est esse vxorem Celsi. Quæ tradens ei virgam pastoralem quam manu tenebat, disparuit. Paucis decursis diebus Celsus moriens, misit baculum suum Malachiæ tanq̄ sibi successuro: quem vt vidit, agnouit ipsum esse quē viderat. Huius præcipue recordatio visionis terruit Malachiam, ne si quod diu satis dissimularat, vltra renueret, diuinæ iam videretur resistere voluntati. Veruntamen ciuitatem non intrauit, quanquam ille incubator vixit, nec hac occasione contingeret mori quenq̄ ex his, quibus vitā magis ministraturus veniebat. Ita per biennium (nam id temporis superuixit ille) agens extra vrbem strenue in vniuersa prouincia opus episcopale exercuit. Illo igitur celeri morte facto de medio, rursum Nigellus quidam, imò vero nigerrimus sedem præripuit. Et in hoc animæ suæ Mauricius adhuc viuens prouiderat, vt hunc haberet hæredem, in quo qui dāmnādus exibat, operibus adiicere dānationis persisteret. Erat enim & ipse ex dānata progenie cognatus Mauricij. Cæterum rex & episcopi, & fideles terræ nihilominus conuenerunt vt introducerent Malachiam. Et ecce concilium malignantiū ex aduerso. Quidam de filiis Belial promptus ad malitiam, potēs in iniquitate, sciens locū vbi pariter conuenire decreuissent, multis aggregatis sibi, latēter vicinum occupat collem eminentem è regione, vnde illis tractantibus alia, repentino im- F petu super incautos irruerent, & interficerent innocentes. Condixerant enim etiam regem cum episcopo trucidare, vt non esset qui vindicaret sanguinem iustum. Res innotuit Malachiæ, & intrans ecclesiam (erat enim prope) eleuatis manibus orauit ad dominum. Et ecce nubes & caligo, sed & tenebrosa aqua in nubibus aeris, diem verterūt in noctem. Fulgura quoque & tonitrua & horribilis spiritus procellarum diem vltimum minitantur, vicinaq; elementa intentant omnia mortem. Et vt scias lector quòd oratio Malachiæ cōcusserit elementa, solos intercepit tempestas qui quærebant animam eius, solos turbo tenebrosus inuoluit, qui parauerāt opera tenebrarum. Denique ipse qui princeps extiterat tanti mali, fulmine percussus interiit cum tribus aliis: & fuere consortes mortis, qui fuerant participes sceleris. Quorū sequēti die inuenta sunt corpora semiusta & putrida, hærentia ramis arborum, vbi quemq; spiritus eleuans alliserat. Alij quoque tres semiuiui inuenti sunt, cæteri omnes circunquaq; dispersi. Illos autem qui cum Malachia erant, quanuis proximos loco tempestas omnino nō tetigit, nec quicquam molestiæ intulit. In facto isto recens capimus experimentū veritatis verbi illius, quia oratio iusti penetrat cœlos. Sed & nouum antiqui exemplum miraculi quo olim tota Aegypto versante in tenebris, solus Israel in lumine mansit, dicente scriptura:

 Vbicunq;

Universidad de Deusto
Biblioteca

GVbicunque Israel erat, lux erat: huc mihi accurrit, & factum
Exo.10.f sancti Heliæ, nũc quidem ab extremis terræ nubes & pluuias
educentis, nunc vero super blasphemos euocantis ignem de
cœlo. Et, modo de simili clarificatus est deus in seruo suo
Malachia.

ANno ætatis suę tricesimo octauo pauper Malachias
pulso incubatore intrauit Ardinacha pontifex &
metropolitanus totius Hyberniæ: rege vero cęteris-
q; qui introduxerant eum, ad propria remeantibus, ipse remanet in manu dei, & remanent illi foris pugnę,
intus timores. Nam ecce viperea soboles strendẽs & vociferans se exheredari, tota se intus & foris suscitat aduersus dominum, & aduersus Christum eius. Porro Nigellus videns sibi imminere fugam, tulit secum insignia quædam ędis illius,
textum scilicet euangeliorum, qui fuit beati Patricij, baculumque auro tectum, & gemmis preciosissimis adornatum,
quem nominant baculũ Iesu, eo quòd ipse dominus (vt fert
opinio) eum suis manibus tenuerit atque formauerit. Et hæc
summę dignitatis & venerationis in gente illa. Nempe notissima sunt celeberrimaq; in populis, atque in ea reuerentia apud omnes, vt qui illa habere visus fuerit, ipsum habeat episcopum, populus stultus & insipiens. Ibat homo girouagus,
& alter satanas circuibat terram, & perambulabat eam, insignia sacra circunferens. Quæ vbique ostentans, vbique eo-
H rum gratia receptabatur, concilians sibi per hæc animos omnium, & à Malachia quoscunque potuisset auertens. Hæc
ille. Erat autem princeps quidam de potentioribus iniquæ
progeniei, quem rex priusq; ciuitatem exiret iurare coegerat
pacẽ tenere episcopo, acceptis ab eo insup obsidibus multis.
Is post regis exitum ninilominus ciuitatem ingressus consilium habuit cum propinquis & amicis quomodo sanctũ dolo tenerent, & occiderent. Timebant vero plebem. Et coniurantes in necem Malachię constituere locum & diẽ, & traditor dedit eis signum. Ipso die cum vespertina iam solennia in
ecclesia celebraret antistes cum vniuerso clero & multitudine populi, mittit ad ipsum neẽ ille in verbis pacificis in dolo,
rogans quatinus ad se dignetur descendere, vt faciat pacem.
Respondentibus qui assistebant, ipsum potius ad episcopum
debere venire, ecclesiam esse competentiorẽ locum firmądę
pacis: (siquidẽ præsenserant dolũ) subiungunt qui missi erat,
hoc tutũ non esse principi, timere eũ capiti suo, nec se credere turbis quæ se ante hos dies causa episcopi propemodũ interemissent. Contendentibus in hunc modum illis quidẽ vt
iret, istis vero ne iret: episcopus cupidus pacis, & mortis non
timidus, suite (inquit) fratres, suite me imitari magistrum
meũ. Sine causa sum Christianus, si Christũ nõ sequor. Forte
flecto humilitate tyrannũ: & si non, vinco tamen exhibens o-
ui pastor, sacerdos laico, quod mihi ille debuerat. Vos quoq;
I quod in me est, non parum ędifico exemplo tali. Quid enim
si contingat occidi? Non recuso mori, vt vos vitæ ex me teneatis exemplũ. Oportet episcopum (vt ait episcoporũ princeps) nõ dominari in clero, sed formã fieri gregis. Haud aliã
sane formã, q̃ ab illo accepimus qui humiliauit semetipsum
factus obediens vsq; ad mortẽ. Quis mihi det hanc relinquere filiis signatã sanguine meo? Experiemini certe an sacerdos
vester digne satis à Christo didicerit mortẽ non timere pro
Christo. Et surgens cœpit ire flentibus cunctis, & supplicantibus ne tantum cuperet pro Christo mori, vt tantum Christi
gregem desolatum relinqueret. Verum ille totam spem suã
ponens in domino, tota alacritate perrexit, tribus tantum comitatus discipulis paratis mori cũ eo. Qui vt calcato limine
domus, repente se medio intulit armatorum, scuto fidei ipse
munitus: concidere facies omnium, quia pauor irruit super
Psal.26.d. eos, ita vt dicere posset episcopus: Qui tribulant me inimici
mei, ipsi infirmati sunt & ceciderunt. Hoc verbum verũ est.
Videres hostiam stantem, carnifices ferro armatis manibus
vndiq; circunstantes, & qui immolaret non erat. Putares stupere lacertos, sic non fuit qui extenderet manum. Nam & is
quoq; qui caput malitiæ videbatur, assurgit ei potius, q̃ insurgit. Vbi quæso signum ô homo quod dederas in mortem
pontificis? Hoc magis honoris signum, q̃ mortis indicium.
Deferre est hoc, non mortem inferre. Res mira. Pacem osse-

K runt, qui necem parauerant. Non est quod abnuat, qui & vitæ
periculo quæsierat eam. Itaq; facta est pax, & tam firma, vt
ab illa die hostẽ sacerdos nõ modo pacatũ habuerit, sed subditũ, sed deuotũ. Quo audito fideles quiq; gauisi sunt, q̃ non
modo saluatus sit sanguis innoxius in die illa, sed & nocẽtiũ
multorũ animæ Malachiæ meritis euaserint ad salutẽ. Et apprehendit omnes circunquaque timor, audientes quomodo
duos inimicorum eius qui viderẽtur ferociores & fortiores
in generatione sua, sic subita virtute prostrauit deus, istũ loquor qui in manibus est, & eum de quo superius dixi. Alterum enim terribiliter mulctatum in corpore, alterum misericorditer mutatum in corde, ambos mirabiliter comprehẽdit in consiliis quæ cogitabant. His ita peractis cœpit iam in
ciuitate episcopus tota libertate disponere & ordinare de omnibus pertinentibus ad ministerium suum, non tamen sine
continuo discrimine vitæ suæ. Nam etsi iam nemo qui palam
noceret, ab insidiantibus tamen nec locus satis tutus episcopo erat, nec tempus feriatum. Et deputati sunt ei viri armati
ad custodiam die ac nocte, sed ille magis in domino confidebat. Erat vero consilium, prædatum schismaticum insequi, eo
q̃ seduceret multos ex insignibus quæ ferebat, suadens omnibus se episcopum esse debere, & sic solicitãs plebes aduersus Malachiam, atque ecclesiæ vnitatem. Et fecit sic. Et sine
difficultate ita in breui vniuersas sepiuit vias eius, per gratiã
sibi à domino datam, & quã habebat ad omnes, vt malignus
L ille coactus sit dare manus, reddere insignia, & quiescere de
reliquo in omni subiectione. Ita Malachias, licet per multa
pericula & labores, prosperabatur indies & confortabatur,
magis ac magis abundans in spe & virtute spiritus sancti.

Nec modo malefactores sed & detractores Malachiæ corripuit deus. Quidam, verbi gratia, gratiam habens principũ
& potentum, etiam ipsius regis q̃ esset adulator & garrulus
& potens in lingua, fauebat per omnia aduersariis Malachiæ,
& procaciter tuebatur partem eorum. Sancto vero & præsenti resistebat in facie, & detrahebat absenti, irreuerẽter occurreus ei in omni loco, maximeque vbi celebrioribus illum
sciret interesse conuentibus. Sed cito digna linguæ procacis mercede donatus est. Intumuit & computruit lingua maledica, vermibus ex ea scatentibus, & diffluentibus toto ore
blasphemo. Quos per septem ferme dies incessanter vomẽs,
tandem cum illis miseram expuit animam. Loquente corã
aliquando Malachia & populum exhortante, mulier quædã
infœlix ausa est interrumpere sermonem clamoribus improbis, non deferens sacerdoti & spiritui qui loquebatur. Erat
autem de progenie impia, & spiritum habens in naribus, blasphemias contumeliasq; euomebat in sanctum, dicens hypocritam, & inuasorẽ alienæ hæreditatis, sed & caluitiei illius
improperãs. At ille nihil respõdit ei, sicut erat verecũdus &
mitis, sed dominus respondit pro eo. Versa illa in insaniã est,
M domino iudicante, & crebris vocibus clamitans se suffocari
à Malachia, morte demum horrenda luit peccatum blasphemiæ. Sic misera assumens aduersus Malachiam improperium
Heliszei, vere illum sibi alterum experta est Helisæum. Porro quia causa pestilentiæ cuiusdam ortæ in ciuitate multitudinem cleri, & populi solenniter cum memoria sanctorũ tunc
foras eduxerat: ne hoc quidem prætereundum, quòd orãte
Malachia pestilentia illico conquieuit. Ex hoc iam qui mutiret aduersus eum non fuit, dicentibus qui de semine Chanaã
sunt, fugiamus Malachiam, quia dominus pugnat pro eo. At
sero istud, quia zelus domini vbique occurrens eis, persecutus est eos vsque ad internecionem. Quomodo intra paucos
dies periit memoria eorum cum sonitu? Quomodo facti sunt
in desolationem, subito defecerunt, perierunt propter iniquitatem suam? Grande hodieq; miraculum facit tam velox generationis illius deletio, his præsertim qui eorum nouerant
superbiam atque potentiam. Multa quidem & alia signa
fuere quibus deus glorificauit nomen suum, & seruum suum
inter sudores & pericula cõfortauit. Quis digne commemoret? Non tamen omnia præterimus, & non sufficimus ad omnia. Propter seriem autem narrationis, ne impediatur, aliqua
quæ dicturi sumus, reseruamus in finem.

Igitur

A IGitur Malachias intra trienniũ reddita retributione superbis, & libertate ecclesię restituta, pulsa barbarie & reformatis vbiq; moribus Christianæ religionis, videns omnia in pace esse, cœpit cogitare
& de sua pace. Et memor propositi sui, constituit pro se Gelasium virum bonum & dignum tali honore, conniuentibus
clero & populo, quin potius sustinentibus propter pactum.
Nam alias, durum visum omnino. Quo consecrato, regibusq;
ac principibus attentius commendato, ipse clarus miraculis
& triumphis ad suam parœciam redit. Non tamen Connereh. & audi causam dignã relatu. Diœcesis illa duas fertur habuisse antiquitus episcopales sedes, & duo extitisse episcopatus. Id visum melius Malachię. Itaque quos ambitio conflauit
in vnum, Malachias reuocauit in duo, q̃ partem alteri episcopo cedens, partem retinens sibi. Et propterea non venit Connereth, quòd in ea iam episcopum ordinasset, sed Dunum se
cõtulit, disterminãs parœcias sicut in diebus antiquis. O purum cor, ô oculum columbinum. Locum tradidit nouo episcopo qui videretur paratior, principalior haberetur, locum
in quo federat ipse. Vbi sunt qui de terminis litigãt, pro vno
viculo perpetes adinuicem inimicitias exercentes? Nescio
si quod genus hominum magis quàm istos antiquum vaticinium tangat: Secuerunt prægnantes Galaad ad dilatandum
terminos suos. Sec hæc alias.

B MAlachias factus Dunensis episcopus, confestim more suo curauit asciscere ad solatiũ sibi de filiis suis
conuentum regularium clericorum. Et ecce rursus
accingitur quasi nouus Christi tyro ad spirituale
certamen, rursus induitur arma potentia deo, sanctæ paupertatis humilitatem, rigorem disciplinæ cœnobialis, ociũ contemplandi, orandi assiduitatem. Quæ tamen omnia voto magis valuit diu tenere quàm actu. Etenim vniuersi confluebãt
ad eum, nec modo mediocres, sed & nobiles & potẽtes illius
se sapientiæ & sanctitati instruendos, corrigendos ac regendos committere festinabant. Et ipse interdum ibat & exibat
seminare semen suum, disponens & decernens tota authoritate de rebus ecclesiasticis tanquam ex apostolis vnus. Et nemo illi dicebat, in qua potestate hæc facis? videntibus cunctis signa & prodigia quæ faciebat, & quia vbi spiritus domini, ibi libertas. Visum tamen sibi non tutè satis actitari
ista absq; sedis apostolicæ authoritate, & Romam proficisci
deliberat: maximeq; quod metropolicę sedi deerat adhuc &
defuerat ab initio pallij vsus, quod est plenitudo honoris. Et
visum est bonum in oculis eius si ecclesia pro qua tantum laborarat, quem hactenus non habuerat, suo acquireret studio
& labore. Erat & altera metropolica sedes quã de nouo con-
C stituerat Celsus, primę tamẽ sedi, & illius archiepiscopo subdita tanquam primati, & huic quoque optabat nihilominus
pallium Malachias, confirmarique authoritate sedis apostolicæ prærogatiuam, quam beneficio Celsi adipisci meruerat.
Innotescente proposito displicuit fratribus, necnon & magnatibus, & populo terræ. Omnes enim intolerabilẽ sibi iudicabant tam diutinam omnium pij parentis absentiam, & q̃
metuerent de morte ipsius. Contigit interea mori germanũ
eius, Christianum nomine, virum bonum, plenum gratiæ &
virtutis. Episcopus erat, illi quidem secundus in celebri opinione, sed vitæ sanctimonia & iustitiæ zelo forte non impar.
Huius decessus magis terruit vniuersos, & discessum Malachiæ reddidit molestiorem. Dicebant autem nullo modo assentiendum vnici peregrinationi patroni, vt nõ desoletur omnis terra, si duabus tantis columnis sub vno momento temporis destituatur. Ergo omnes pariter contradicunt. Et vim
faciebant, cum ille diuinam vltionem minatus est. Non tamẽ
destitere illi, nisi missa sorte prius dei voluntas super hoc interrogaretur. Prohibente illo nihilominus mittunt, sed illa
pro Malachiæ parte ter respondisse inuenta est. Nec enim vna contenti vice fuere cupidi retinendi eum. Demum cedentes dimittunt illum, nõ tamen sine ploratu & vlulatu multo.
Sed ne quid imperfectũ relinqueret, tractare cœpit quomodo defuncti fratris semen suscitaret. Et accersitis ad se tribus
discipulis suis, anxius æstuabat quisnam dignior ad hoc opus
siue vtilior videretur. Et diligenter intuitus singulos: tu, inquit, ô Edane (sic enim vocabatur vnus) suscipe onus. Illo

D cunctante & flente, ne timeas, ait, tu enim mihi à domino designatus es, quia annulum aureum quo desponsandus es, iam
nunc præuidi in digito tuo. Acquieuit ille, & Malachias eo
consecrato proficiscitur. Cumque egressus de Scotia peruenisset Eboracum, sacerdos quidam Sycarus nomine intuitus
eum agnouit. Nec enim faciem eius viderat ante, sed cum haberet spiritum prophetiæ, reuelatum fuerat ei iampridem de
illo. Et tunc incunctanter circunstantibus digito eum demõstrans, hic est (inquit) de quo dixerã, quia de Hybernia sanctus veniet pontifex, qui scit cogitationes hominum. Sic non
potuit latere lucerna sub modio, prodente eam per os Sycari spiritu sancto, qui illam accenderat. Nam & multa secreta
de esse suo suorumque dicta sunt ei à Sycaro, quæ ita esse vel
fuisse omnia recognouit. Sed & sociis Malachię percunctantibus de suo reditu, respondit Sycarus incunctanter, quod
post rei probauit euentus, paucos videlicet admodum de
numero illo cum episcopo redituros. Illi audito hoc suspicati sunt mortem, sed deus aliter adimpleuit. Nempe rediens ab vrbe quibusdam apud nos, quibusdam & in aliis locis ad discendam conuersationis formam relictis, iuxta verbũ
Sycari cum paucis admodum repatriauit. Hæc de Sycaro.

In ipsa vrbe Eboracensi accessit ad eum vir nobilis secundum seculum Vualleluus nomine tunc prior in Kyrkehã regularium fratrum, nunc vero monachus & monachorũ pater
in Mailros monasterio ordinis nostri, qui deuotus Malachiæ E
se orationibus satis humiliter cõmendauit. Is aduertẽs multos habere episcopum socios, & equos paucos, (nam præter
ministros & clericos alios, quinque cum eo erãt presbyteri,
& equi nõ nisi tres) obstulit ei suum quo ipse vehebatur, hoc
solum dolere se inquiens quòd esset runcinus dure portans.
Et addit: Libentius dedissem si melior fuisset: sed si dignamini, ducite qualemcunq; vobiscum. Et ego (ait episcopus)
eo libentius accipio quo prædicas viliorem, quia non potest
mihi vile esse quicquid tam preciosa voluntas obtulerit. Et
conuersus ad suos hunc (inquit) sternite mihi, quia commodus satis & sufficiens erit in longum. Quo facto ascendit, &
primo quidem durum, vt erat, sentiens, postmodum mira mutatione valde commodum sibi & suauiter ambulantem inuenit. Et ne caderet super terram de sermone quem dixerat, vsque ad nonum annum quo mortuus est ipse, nõ defecit ei, factus optimus & preciosissimus palefridus. Quodque euidẽtius miraculum cernẽtibus fecit, de subnigro cœpit albescere, & non multo post vix inueniebatur albior illo. Mihi
quoque in via hac datum est videre virum, & in eius visu &
verbo refectus sum & delectatus sum sicut in omnibus diuitiis, & ego vicissim, peccator licet, inueni gratiã in oculis eius
extunc & deinceps vsque ad obitũ ipsius, sicut in procœmio
præfatus sum. Ipse etiam dignatus diuertere ad Claramuallem, visis fratribus compunctus est, & illi non mediocriter
ædificati in presentia & sermone eius. Et acceptaq; locum & F
nos, atque intimis visceribus colligens, valedixit nobis, &
abiit. Qui transalpinans cum venisset Iporiam ciuitatem Italiæ, hospitis sui paruulum filium qui male habens moriturus
erat continuo sanauit.

ERat tunc temporis in sede apostolica felicis memoriæ Innocentius secundus papa, qui eum benigne
suscepit, humanè satis illi super longa peregrinatione compassus. Et primo quidẽ Malachias quod
altius infixerat animo, cum multis lachrymis implorabat, licere sibi viuere & mori in Claraualle permissu & benedictione summi pontificis. Et petiit hoc non oblitus ad quod venerat, sed affectus quo venerat desiderio Clareuallis. Nõ autem obtinuit, quòd vir apostolicus lucris potius vberioribus
occupandum decerneret. Nec tamen omnino frustratus est à
desiderio cordis sui, cui mori ibi, etsi non viuere, donatũ est.
Mensem integrum fecit in vrbe, loca sancta perambulans &
frequentãs causa orationis. Cunque per id temporis sæpe ac
diligenter ab eo & ab iis qui cum eo erant summus pontifex
inquisisset esse patriæ, mores gentis, statum ecclesiarum, &
quanta in terra deus per eum operatus fuisset, paranti iam
repatriare commisit vices suas, per vniuersam Hyberniã legatum illum constituens. Significatum siquidẽ erat ei ab episcopo Gilleberto (qui vt supra memorauimus, tũc legatus ex-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G titerat) quòd iam non posset præ senio & debilitate corporis villicare. Post hæc petit Malachias confirmari nouę Metropolis constitutionem, & vtriusque sedis pallia sibi dari. Et confirmationis quidem priuilegium mox accepit: de palliis autem oportet, ait summus pontifex, solennius agi. Conuocatis episcopis & clericis & maioribus terræ celebrabis generale concilium, & sic conuentia & communi voto vniuersorum per honestas personas requiretis pallium, & dabitur vobis. Deinde tollens mitram de capite suo, imposuit capiti eius, sed & stolā cum manipulo dedit illi quibus vti inter offerendum solebat. Et salutatum in osculo pacis dimisit eum apostolica fultum benedictione & authoritate. Qui reuertens per Claramuallem suam secūdam nobis largitus est benedictionē. Et alta suspiria trahens quòd non liceret sibi pro suo desiderio remanere, hos, inquit, interim pro me oro vt retineatis, qui à vobis discant quod nos postmodum doceāt. Et infert. Erunt nobis in semen, & in semine isto benedicentur gentes, & illę gētes quæ à diebus antiquis monachi quidem nomen audierunt, monachum non viderunt. Et dimissis quatuor à latere suo, abiit. Qui probati & digni inuenti, monachi facti sunt. Post aliquod tempus cum iam sanctus esset in terra sua, misit alios, & factum est de illis similiter. Quibus per aliquātum tempus instructis & eruditis corde in sapientia, dato eis in patrem sancto fratre Christiano qui erat
H vnus ex ipsis, emisimus eos, adiungentes de nostris quāti sufficerent ad numerum abbatiæ. Quæ concepit & peperit filias quinque, & sic multiplicato semine augescit indies numerus monachorum, iuxta desiderium & vaticinium Malachiæ. Nunc iam repetamus ordinē narrationis. Malachias profectus à nobis prospere peruenit Scotiam. Et inuenit Duuid regem, qui adhuc hodie supereſt, in quodā castello suo, cuius filius infirmabatur ad mortem. Ad quem ingressus honorifice à rege susceptus, & humiliter exoratus vt sanaret filium suum, aqua cui benedixit, aspersit iuuenem, & intuēs in eum ait. Confide fili, non morieris hac vice. Dixit hoc, & die sequenti dictū secuta est sanitas, sanitatem lætitia patris, clamor & strepitus totius exultantis familiæ. Exiit sermo ad omnes: nec enī quod in domo regia & regis acciderat filio, latere potuit. Et ecce vbique resultans gratiarū actio, & vox laudis, tum pro salute domini, tū pro miraculi nouitate. Hēricus est iste, nam viuit adhuc vnicus patris sui, miles fortis & prudens, patrissans (vt aiunt) insectando iustitiā & amorem veri. Et amauit vterque Malachiam quandiu vixit, tanquam qui illum à morte reuocasset. Rogabant eum manere per aliquot dies, sed ille declinans moram non sustinuit, & mane carpebat iter. Transeunti igitur per villam nomine Crugeldū, occurrit puella muta. Orante illo solutū est vinculum linguę eius, & loquebatur recte. Dehinc villam in-
I grediens quam nominant ecclesiam sancti Michaelis, oblatā sibi mulierem phreneticam & vinctam funibus coram omni populo curat, & dimissa incolumi proficiscitur. Perueniens vero ad portum Lapasperi, transitū ibi per aliquot dies præstolabatur, sed mora minime transiit ociosa. Constituitur interim de virgis in septem textis oratorium, ipso iubente, ipso operante pariter. Consummatum circūdedit vallo, atque interiacens spatium in cœmeterium benedixit. Sane merita benedicentis, miracula satis declarant, quæ vsque hodie ibi actitari feruntur. Inde est quòd de finitimis locis infirmos & male habentes illo portare consueuerunt, & sananturmulti.

Mulier totis dissoluta membris, plaustro vecta illuc, pedibus suis remeauit domum, vna duntaxat nocte non frustra in loco sancto præstolata misericordiam domini. Alia quædam ibidem pernoctabat in oratione, quam forte reperiens solam homo barbarus accensus libidine, & sui minime compos, irruit rabiosus in eam. Cōuersa illa & tremefacta suspiciens aduertit hominem plenum diabolico spiritu: heus tu, inquit, miser quid agis? Considera vbi es, reuerere hæc sancta, defer deo, defer seruo eius Malachiæ, parce & tibijpsi. Non destitit ille furiis agitatus iniquis. Et ecce (quod horribile dictu est) venenatum & tumidum animal quod buffonē vocant, visum est reptans exire de inter fœmora mulieris. Quid plura? Terrefactus resiliit homo, & datis saltibus festinus oratorio exiliit. Ille confusus abscessit, & illa intacta remansit, magno quidem & dei miraculo, & merito Malachiæ. K Et pulchrē operi fœdo & abominando fœdum interuenit & abominabile monstrū. Non prorsus aliter decuit bestialem extingui libidinem, q̄ per frigidissimum vermem, nec aliter temerarium frenari ausum, frustrari conatum, q̄ per vilē inutilemq; bestiolam. Et hæc loco isto sufficiant, pauca de pluribus. Nunc iam reliqua prosequamur.

Ascendit Malachias nauem, & prospere nauigans applicuit monasterio suo Benchorensi, vt primi filij primam reciperent gratiā. Quid animi putas gessisse illos sano de via tam longa recepto patre, & illo patre? Nec mirum si se tota in gaudium effuderunt viscera eorum in reditu eius, quando & exteris circunquaq; gentibus incredibilem mox lętitiam velox rumor inuexit. Denique de ciuitatibus & castellis & vicis occurrūt ei, & quocūque diuertat, suscipitur exultatione vniuersę terræ. Veruntamen non sapit honor, opus exercetur legationis. Multis in locis celebrantur conuentus multi, ne qua regio seu portio regionis legationis fructu & vtilitate fraudetur. Seminatur super omnes aquas, non est q̄ui se absondat ab opera solicitudinis eius. Non sexus, non ætas, non conditio, non professio reputatur. Vbique semen spargitur salutare, vbique intonat tuba cœlestis. Vbique discurrit, vbiq; irrumpit euaginato gladio linguæ ad faciendam vindictā in nationibus, increpationes in populis. Terror eius super faciētes mala. Clamat L
iniquis, nolite iniquè agere: & delinquentibus, nolite exal- Psal.74. a
tare cornu. Religio vbique plantatur, propagatur, fouetur. Oculi eius super eos, & cura eius ad necessitates eorum. In conciliis quæ passim celebrantur, repetuntur antiquę traditiones, quas tamen bonas fuisse constiterit, abolitas vero negligentia sacerdotū. Nec modo vetera instaurantur, cudūtur & noua. Et quæcunq; promulgauerit, tanq̄ cœlitus edita acceptantur, tenētur, scripto mandantur ad memoriam posteriorum. Quidni cœlitus missa crederentur, quę tot cœlestia cōfirmant miracula? Et vt fidem dictis faciam, perstringam nōnulla paucis. Quis enim cuncta enumeret? Quanquam libentius fateor imitandis immorer, q̄ admirandis. Et meo quidē iudicio primū & maximū miraculū quod fecit ipse erat. Vt enim taceam interiorem hominem eius cuius pulchritudinem, fortitudinem, puritatem satis indicabant mores ipsius & vita: ipsum exteriorem ita vno semper modo ipsoq̄e modestissimo & decentissimo gessit, vt nil prorsus appareret in eo quod posset offendere intuentes. Et quidem qui nō offendit in verbo, ille perfectus est vir. At vero in Malachia Iaco.3.a
quis vnquam etiam si curiosius obseruarit, deprehēdit ociosum non dico verbum sed nutum? Quis manū pedēmve monentem frustra? Imò quid non ædificans in eius incessu, aspectu, habitu, vultu? Denique vultus hilaritatem nec fuscauit mœror, nec leuigauit risus. Totum in eo disciplinatum, totum insigne virtutis, perfectionis forma. Per omnia serius, M
sed non austerus. Remissus interdum, dissolutus nunquam. Negligens nihil, etsi pro tempore multa dissimulans. Quietus sæpe, sed minime aliquando ociosus. A die primo conuersionis suæ vsque ad extremum vitæ suæ fine proprio vixit. Non seruos, non ancillas, non villas, non viculos, non denique quicquam redituum ecclesiasticorum seculariúmve vel in ipso habuit episcopatu. Mēse episcopali nihil prorsus constitutum vel assignatum vnde episcopus viueret. Nec enim vel domum propriam habuit. Erat autem pene incessanter circuiens parœcias omnes euangelio seruiens, & de euangelio viuens, sicut constituit ei dominus, dignus est, inquiens, operarius mercede sua. Nisi quòd frequentius ipsum euangelium sine sumptu ponens, de laboribus suis suorumque ferebat, vnde se & alios qui secum laborabant in opere ministerij, sustentaret. Porro si interdum quiescere oporteret in sanctis hoc faciebat locis quæ ipse per Hybernia sparserat vniuersam. Apud quos vero moram facere libuisset, illorum se conformauit moribus & obseruantiis, cōmuni contentus vita & mensa. Non fuit in victu, non fuit in vestitu in quo potuisset Malachias dignosci inter cæteros fratres, intantum cum maior esset, humiliauit se in omnibus. Denique cum exiret ad prædicandum, cū peditibus pedes & ipse ibat, episcopus & legatus. Forma apostolica hæc, & inde magis mira

A mira in Malachia, quo rara nimis in aliis. Verus profecto apostolorum hæres est iste, qui talia agit. Sed aduertere est quomodo diuidat hæreditatem cum fratribus suis, æquè nepotibus apostolorum. Illi dominantur in clero, iste dum esset liber ex omnibus, omnium se seruum fecit. Illi aut non euangelizantes manducant, aut euangelizant vt manducent, Malachias imitans Paulum manducat vt euangelizet. Illi fastum & quæstum æstimant pietatem: Malachias hæreditate vendicat sibi opus & onus. Illi fœlices se credunt si dilatauerint terminos suos: Malachias in dilatanda charitate gloriatur. Illi congregāt in horrea, & dolia replent, vnde onerent mēsas: Malachias colligit in deserta & solitudines vnde impleat cœlos. Illi cum accipiant decimas & primitias & oblationes, insuper & de Cæsaris beneficio telonia & tributa & alios reditus infinitos, soliciti sunt nihilōminus quid manducent aut quid bibant: Malachias nihil horum habens, multos tamen locupletat de prōptuario fidei. Illis nec cupiditatis nec solicitudinis vllus est finis: Malachias cupiens nihil, non nouit tamen cogitare de crastino. Illi à pauperibus exigunt quod dent diuitibus: iste solicitat diuites pro pauperibus sustentandis. Illi marsupia vacuant subditorum: iste pro peccatis eorum altaria cumulat votis hostiisq̄e pacificis. Illi alta palatia erigunt, turres ac mœnia ad cœlos leuant: Malachias non habens vbi caput reclinet, opus facit euangelistæ.
B Illi equos ascendunt cum turba hominum gratis manducantium panem, & non suum: Malachias septus sanctorum fratrum collegio pedes circuit portans panes angelorum quibus satiet animas esurientes. Illi plebes ne agnoscunt quidē: iste erudit. Illi potentes & tyrannos honorant: iste punit. O virum apostolicum quem tot & talia nobilitant signa apostolatus sui. Quid ergo mirum si mira est operatus sic mirabilis ipse? imò vero non ipse, sed deus in ipso. Alioquin, tu
Psal.76. es deus (inquit) qui facis mirabilia.

Erat mulier in ciuitate Culratim dęmonium habēs. Vocatus est Malachias, orat pro addicta, vrget inuasorem, exit. Sed nōdum exsaturata nequitia eius, miseram inuadit mulierculam quæ forte prope assisteret. Et Malachias: Non ad hoc, inquit, tibi illam tuli, vt hanc peruaderes? exi & ab ea. Paret, sed repetit priorem, à qua denuo pulsus, recurrit in alteram. Ita per aliquod spatiū alternatim vexabat illas, hinc inde refugiens. Tūc sanctus indignans sibi illudi à dæmone, colligēsq̄; spiritum infremuit, & totis viribus fidei facto impetu in aduersarium ab vtraq; fugauit, & quidem non minus vexatum his quas vexauerat ipse. Cæterum quòd morā fecit sancto, non putes lector fuisse virtutis eius, sed dispensationis diuinę, vt videlicet ex hoc manifestior fieret & maligni presentia, & victoria Malachię. Denique audi quid alibi fecerit, non autem per præsentiam
C suam. Et vtique potuit præsens, quod absens valuit. In regione aquilonaris partis Hyberniæ iacebat infirmus in domo, nec dubium quin dęmonum maleficio. Nam quadam nocte audiuit eos loquentes, dicentes alter ad alterum: Vide ne miser iste hypocritæ illius stratum stramēve cōtingat, & sic effugiat manus nostras. Cognouit homo quòd Malachiā loquerentur, quem non multo ante in eadem domo meminerat pernoctasse, & adhuc stramen in loco. Sumptaque fiducia & quo potuit conatu cœpit repere debilis corpore, sed fide fortis. Et ecce in aere clamor & vociferatio: Prohibe eū prohibe, retine eū, retine, amittim⁹ prędā. Verū is quē portabat fides & desiderium euadendi, quāto plus clamabant illi, tāto magis genibus manibusq̄; nitens ad remedium festinabat. Et perueniens ascendit lectulum, volutatur in stramine, audit vlulatum plangentium. Heu heu, ipsi nos prodidimus, decepti sumus, euasit. Et dicto citius recessit ab eo dæmonum terror & horror quem patiebatur, & omnis pariter egritudo. In Lesmor ciuitate homo à dæmonio vexatus per Malachiam liberatus est. Item transeunti aliquando Planginiam oblatus illi infans habens dæmonium, sanus relatus est. In regione eadem ligatam funibus phreneticam solui iussit & in aqua quam benedixit lauari. Lota est, & sanata. Alteram quoq; in Saballo regione Vlydiæ membra propria dentibus laniantem, orando & tangendo curauit. Amentem hominem D
multa prædicentem futura, amici & propinqui adducunt ad dei hominem vinctum funibus fortiter, quòd fortem ad nocendum rabies ipsa fecisset, & terribilem valde. Orat Malachias, & incontinenti eger sanatur & soluitur. Factū est hoc, loco quodam cuius nomen tacemus, quòd nimis barbarum sonet, sicut & alia multa. Alio tempore in præfata ciuitate Lesmor puellam mutam parentes eius in media platea obtulerunt transeunti cum multa supplicatione rogantes vt ei subuenire dignetur. Stat Malachias, & facta oratione tangēs digito linguam eius, sputum, misit in os eius, & loquentem dimisit. Exiens de quadam ecclesia, obuium habuit hominē cum vxore sua quæ non poterat loqui. Rogatus vt eius misereatur, stat in porta populo circunstante: & data benedictione super eam, iubet dominicam dicere orationem. Dixit illa, & populus benedixit dominum. In ciuitate cui nomen Oenthreb decumbēs lectulo quidam diues iam dies, xij. priuatus linguæ officio, ad iussionem visitantis se sancti, loquelam recuperat, Eucharistiam sumit, & ita munitus extremum in bona confessione efflauit spiritum. O oliua fructifera in domo dei, ô oleum iucunditatis vngens & lucens. Et splendore miraculi illustrauit sanos, & suauitate beneficij vnxit infirmum, cui mox morituro salutarem confitendi, & communicandi obtinuit facultatem. Intrauit ad eum quidam de nobilibus habens ei aliquid dicere. Qui inter loquendum, fide plenus tres iuncos pie furatus de lectulo in quo ille sedebat, E
tulit secum, & multa deus de furto pietatis est operatus fide illius, & præsulis sanctitate. Forte venerat in ciuitatem nomine Duenuania. Et cum sederet ad mensam, ingressus vir nobilis de ciuitate ipsa humiliter supplicat pro vxore prægnante quæ iam solenne præterisset tempus pariendi, ita vt mirarentur omnes, & nemo aliud, q̄ vitæ periculum crederet imminere. Rogat & cum eo Neemias episcopus illius ciuitatis, qui iuxta eum sedebat, rogant & cæteri quotquot aderāt simul discumbentes. Tum ille: Compatior ei (inquit) quòd bona mulier sit & pudica. Et porrigens viro poculum cui benedixerat, vade (inquit) da illi bibere, sciens eam sumpto benedictionis potu & sine mora & sine periculo parituram. Factum est quod præcepit, & nocte ipsa subsecutū est quod promisit. Sedebat in campo cum comite Vlydię aliqua tractās, & multitudo copiosa circa eos. Venit mulier grauida, & vere grauida. Indicat se contra omnes naturæ leges retinere partum iam. xv. mensibus, & diebus. xx. Compassus Malachias super nouo & inaudito incommodo orat, & mulier parit, & qui aderant lætati sunt & mirati. Omnes enim viderūt in ea facilitate & velocitate loco eodem enixa sit, & triste negati partus periculum miraculo commutatum iucundiori.

Accidit ibidem quiddam pari quidem miraculo, sed sorte dispari. Vidit hominem qui publice tenere diceretur concubinam fratris, & hic erat miles minister comitis. Et publice conueniens incestuosum, alterum ei Ioannem exhibuit: non F
licet tibi, inquiens concubinam habere fratris tui. At ille alterum ipsi nihilominus Herodem redhibens, non modo non audiuit eum, sed & superbe respondit, & coram omnibus iurabat nūquam se dimissurum. Tum commotus Malachias, sicut erat pro iustitia vehementer zelans, & deus, inquit, te ab illa separet vel inuitum. Paruipendens ille, ex instanti abiit indignabundus. Offendens⁹q; mulierē non longe à turba cōstituta in loco, vi oppressit eā, sicut erat satanæ totus, cui paulo ante traditus fuerat. Nec latuit flagitium. Ancilla quę dominam comitabatur, recurrens domum (nempe haud procul aberat loco) nunciat anhela quid mali acciderit. Ad quā vocem germani illius qui domi erant, zelantes sororis stuprum, tota illò festinantia peruolant, pudicitię hostem ipso in loco & opere sceleris deprehensum multis cōfossum vulneribus interimunt. Necdum conuentus solutus erat, cum ecce armiger illius, quod euenerat, nūciauit. Et mirati sunt vniuersi, q⁹ sententia Malachiæ tam celerem habuisset effectum. Timuerunt quoque flagitiosi audito hoc verbo (nam multi erant in terra) & territi purgati sunt, lauantes manus suas in sanguine peccatoris. Diarmitiū comitē multo iam tēpore decūbētem lecto duriter quidē increpās, q⁹ malus homo esset immoderatius seruiens vētri & gulę, benedicta aspersum aqua sine mora surgere fecit, & ita valentē vt illico equum ascēderet,

& vtique

Universidad de Deusto
Biblioteca

G & vtique præter ſpem ſuã ipſius & ſuorũ. In vrbe Caſelẽſi venit homo ante eum cum filio paralytico,rogans illum ſanari. Qui orans breuiter : vade (inquit) filius tuus ſanabitur. It,& craſtino redit cum filio,ſed minime ſanato. Tum ſurgẽs Malachias & ſtãs ſuper eum diutius orauit,& ſanatus eſt. Et conuerſus ad patrem,offer,inquit,illum deo . Annuit homo, ſed non tenuit, & poſt aliquot annos ille iam iuuenis recidit in idipſum,ſine dubio propter inobedientiam patris, & pacti tranſgreſſionem . Alius quidam veniens de longinquo cum eſſet Malachias in finibus Mumoniæ, attulit ad eum filium pedum penitus officio deſtitutum. Percunctatus quonã modo illi accidiſſet,vt ſuſpicor,inquit,dęmonũ malignitate. Et addit : Ludenti in prato ipſi (ni fallor) immiſere ſoporẽ, euigilanſq; puerulus ſic ſe inuenit . Hæc dicens cum lachrymis precem fundit,efflagitat opem. Miſertus eius orauit Malachias,iubens ęgrum interim dormire ibidem ſuper ſolium. Dormiuit, & ſurrexit ſanus. Hunc ipſe quia de lõge venerat aliquandiu in comitatu ſuo retinuit,& erat ambulãs cum eo.

In monaſterio Benchorenſi pauper quidam, fratrum eleemoſynis ſuſtentabatur, & erat quotidianam accipiens ſtipẽ, aliquid officij factitans in piſtrino. Is claudus ab annis duodecim humi manibus repẽs, poſt ſe trahebat pedes emortuos. Quem die quadam ante cellam ſuam Malachias mœſtum & & mœrentem inueniens,cauſam percunctatur. Et ille: Vides, inquit,quàm ex longo miſellus afflicter,& manus domini ſuper me, & ecce ad cumulum ærumnę, homines qui miſereri debuerãt,irrident me potius,miſerię exprobrantes. Quẽ vbi audiuit, pietate motus ſuſpexit in cœlũ, manus pariter leuãs. Facta autem breui oratione ipſe intrauit cellam, & ille ſurrexit. Et ſtans ſuper pedes ſuos mirabatur ſi vere eſſet quod erat,pene ſomniũ ſuſpicatus. Cœpit tamen ſe pedetẽtim mouere: neq; enim poſſe ire ſatis credebat. Tandẽ quaſi è graui ſomno euigilans cognoſcit miſericordiam domini ſuper ſe: firmiter graditur,& in piſtrinum reuertitur,exiliens & exultans,& laudans deum. Viſo eo,qui ante viderãt & cognouerant,repleti ſunt ſtupore & extaſi, phãtaſma putantes. Virum item hydropicum orando ſanauit, qui illico remanſit in monaſterio paſtor ouiũ factus. Ciuitas Hyberniæ nomine Corcagia vacabat epiſcopo. Tractatum eſt de electione, diſſenſere partes,quibuſq;(vt aſſolet)præſulem volentibus cõſtituere ſuum,non dei. Venit illuc Malachias audita diſſenſione. Conuocato clero & populo, etiam corda & vota diſcordantium vnire curauit,& perſuaſis illis totum negocium ſibi debere credi, cui potiſſimum ſolicitudo incumberet illius ſicut & aliarum per Hyberniam eccleſiarum,inconti nenti nominat eis non quempiã de nobilibus terræ,ſed magis quẽdam hominem pauperem quem ſciret ſanctum & doctum, & hic erat alienigena . Quæritur ille,nunciatur decumbere lecto,& ita debilis vt nullo pacto exeat niſi in manibus portatus miniſtrantiũ. Et Malachias: Surgat,inquit,in nomine domini ego præcipio,obedientia ſaluum faciet eum . Quid faceret ille? Parere volebat,ſed imparatum ſe ſentiebat. Quòd & ſi poſſet,ire,epiſcopari reformidabat. Ita cum voluntate obediendi pugnante gemino hoſte,pondere lãguoris,& metu oneris,vicit illa tamen, data ſibi in adiutorium ſpe ſalutis. Itaq; conatur, mouet ſeſe, tentat vires, inuenit ſe ſolito fortiorem. Creſcit pariter fides cum viribus, & rurſum facta fortior fides dat viciſſim viribus incrementum. Iam ſurgere per ſe valet,iam meliuſcule gradi,iã nec ſentire in ambulãdo laſſitudinem, demũ expeditus & alacer peruenire ad Malachiã ſine hominis adiutorio. Qui aſſumens eum miſit in cathedrã, clero & populo collaudante. Hoc ita in pace factum eſt,quia nec illi auſi ſunt Malachiæ voluntati in aliquo obuiare vidẽtes ſignum quod fecerat, nec ille parere dubitauit tã euidẽti argumento factus ſecurior de domini voluntate. Mulier quædam fluxum ſanguinis patiebatur,& hæc nobilis,chariſſima Malachiæ, plus tamen ob morum,q̃ generis nobilitatẽ: quæ ex toto deficiens (nimirum cum ſanguine exhauſtis viribus) iam poſita in extremis miſit ad dei hominem vt (quod ſupererat) animæ ſubueniret, qui ſe iam non eſſet viſurus in corpore. Audiens Malachias moleſte tulit, q̃ mulier virtutis foret,& vita eius fructuoſa opere & exemplo. Et vidẽs ſe nõ poſſe ſatis accurrere tẽpeſtiue, accito Malcho, quòd iuuenis eſſet & expeditus(ipſe eſt cuius ſupra meminim' frater Chriſtiani abbatis)accelera,inquit,fer illi tria poma hæc ſup quę nomẽ domini inuocaui. Cõfido in ipſo q̃ vbi ex eis guſtauerit,non guſtabit mortẽ priuſq̃ nos videat,etſi tardiuſcule ſecuturos. Feſtinat Malchus ſecundum mandatũ,& veniens intrat ad moriturã,alterum ſe exhibens puerum Heliſæi,niſi q̃ huius efficacior opera fuit. Iubet miſſam ſibi à Malachia benedictionẽ accipere,& guſtare,ſiquo modo valuerit . At illa exhilarata audito nomine Malachiæ, vt obedire poſſit, nutu ſignat pauliſper ſe erigi velle,nam verbo non poterat. Erigitur,guſtat,guſtato cõfortata eſt,loquitur, & gratias agit. Et immiſit dominus ſoporẽ in eã, & ſuauiſſime requieuit in eo cuius vſu diu caruerat, ſicut & eſu. Stetit interim ſanguis, & poſt modicum expergefacta ſanam ſe reperit,niſi q̃ lõga inedia & ſanguinis minutione adhuc debilis erat . Si quo minus, die ſequenti deſideratus Malachiæ aduentus aſpectuſque perfecit . Habitabat vir nobilis in vicinia Benchorenſis monaſterij. Cuius vxor cum infirmaretur ad mortem, rogatus Malachias vt deſcenderet priuſquã moreretur , infirmam vncturus oleo , deſcendit , & intrauit ad eam. Quo viſo exultat illa , ſpe animata ſalutis . Et cum pararet vngere eam, viſum eſt omnibus differendum potius vſque mane. Erat enim veſpera . Acquieuit Malachias,& data benedictione ſuper ęgram exiuit cum his qui ſecum erant . At vero poſt modicum ſubito clamor factus eſt,planctus & ſtrepitus multus per totam domum , ſiquidem inſonuit quòd mortua eſſet. Accurrit Malachias tumultu audito,& ſecuti ſunt eum diſcipuli eius. Et accedens ad lectum, vt certo comperit expiraſſe , conſternatus eſt animo,ſibi imputans quòd fraudata gratia ſacramenti obierit. Et eleuatis in cœlum manibus, obſecro domine(inquit) inſipienter egi,ego peccaui qui diſtuli,non iſta quæ voluit. Hęc dicens conteſtatus eſt in audientia omnium , nullam ſe recepturum conſolationem , nullam daturum requiem ſpiritui ſuo, niſi quam tulerat liceret, reſtituere gratiam. Et ſtans ſuper eam tota nocte laborabat in gemitu ſuo : & pro oleo ſancto largo imbre lachrymarum perfundens mortuam vicem illi vnctionis quam poterat exhibebat . Ipſe quidem ſic. Ad ſuos autem, vigilate, inquit,& orate. Itaque in pſalmis illi,ille in lachrymis,noctem duxere peruigilem. Et mane facto exaudiuit dominus ſanctum ſuum, quia ſpiritus domini erat poſtulans pro eo qui poſtulat pro ſanctis gemitibus inenarrabilibus. Quid plura? Aperit oculos quæ fuerat mortua, & vt ſolent qui de graui ſomno euigilant,fricans ſibi manibus frõtem & tempora, ſuper lectum ſe erigit , & agnito Malachia inclinans deuote ſalutat eum. Et verſo luctu in gaudium,ſtupor apprehendit omnes,& qui viderunt, & qui audierunt. Sed & Malachias gratias agens, benedixit dominum. Et vnxit eam nihilominus, ſciens in hoc ſacramento remitti peccata,& quòd oratio fidei ſaluet infirmum. Poſt hæc abiit ille,& illa cõualuit,& viuens incolumis tempore aliquãto vt gloria domini manifeſtaretur in ea,peracta pœnitentia quam ſibi Malachias iniunxerat,in bona confeſſione iterum obdormiuit,& migrauit ad dominũ. Fuit item mulier cui ſpiritus iracũdiæ & furoris intantũ dominaretur,vt nõ ſolũ vicini & cognati fugerẽt conſortiũ eius,ſed filij quoq; ipſi vix ſuſtinerent habitare cũ ea. Clamor & rancor & tempeſtas valida vbicunq; fuiſſet . Audax,& ardens,& præceps, metuenda lingua & manu,importabilis omnibus & inuiſa. Dolẽtes filij tum pro illa,tum pro ſeipſis,trahũt illam ad præſentiã Malachiæ,lachrymabilẽ cum fletu querimoniã deponentes. Vir autẽ ſtũs & periculũ matris,& incõmodum miſerans filiorũ,ſeorſum aduocat illam,fuerit ne confeſſa ali quãdo peccata ſua,ſolicite percũctatur. Reſpõdit,nequaquã. Cõfitere,inqt. Paret,& ille iniungens pœnitentiã confitenti, oranſq; ſup eã vt domin⁹ omnipotẽs det ei ſpiritũ mãſuetudinis,in noie dñi Ieſu ne vltra iraſcatur, iubet . Sequitur tanta manſuetudo,vt pateat omnibus nõ eſſe aliud,quam admirabilem mutationem dextræ excelſi. Fertur adhuc hodie viuere, & tantę eſſe patientiæ & lenitatis , vt quæ omnes exaſperare ſolebat,nullis modo exaſperari damnis,cõtumeliis,afflictionibus queat. Si licet & me iuxta apoſtolum abundare in ſenſu meo,accipiat quiſq; vt valet,ego iſtud ſuperiori ſuſcitatæ miraculo mortuę cẽſeo præferendũ,q̃ exterior quidẽ ibi,hic vero

A vero interior reuixerit homo. Et nunc curramus ad reliqua.

Vir ſecundum ſeculum honorabilis,ſecundum deum timoratus, veniens ad Malachiam queſtus eſt ſuper ſterilitate animæ ſuæ, ſupplicans vt ſibi obtineret ab omnipotente deo gratiam lachrymarum. Et ſubridens Malachias quòd gratum haberet in homine ſeculari deſiderium ſpirituale, ſuam maxillam maxillę illius quaſi blandiẽdo coniungẽs: fiat, inquit, tibi ſicut petiſti . Tantos exinde & pene continuos exitus aquarum deduxerunt oculi eius, vt illud ſcripturæ ei poſſe aptari videretur: Fons ortorum,puteus aquarum viuentium.

Eſt inſula maris in Hybernia ab olim fœcunda piſcium,& mare ibi piſcoſum valde. Peccatis (vt creditur) habitantium adẽpta copia ſolita, quæ multos habebat filios infirmata eſt, & à tanta funditus ſui commoditate emarcuit . Dolentibus accolis,& iacturam grauem populis ęgre ferentibus, reuelatum eſt cuidã mulieri precibus Malachiæ poſſe aſſerri remedium. Idq̃ue innotuit omnibus ipſa prodente. Nutu dei contigit adeſſe Malachiam . Dum enim circuiret & repleret euangelio regionem, diuertit illuc, vt & ipſis eandem gratiam impartiret . At Barbari quibus erat maior cura de piſcibus, omni inſtantia flagitant vt potius reſpicere dignetur ſuper ſterilitatem inſulę ſuæ . Qui cum reſponderet ſe minime ad hoc veniſſe , hominum magis,quàm piſcium deſiderare capturam : videns tamen fidem eorum,flexis in littore genibus
B orauit ad dominum, vt licet indignis, indultum olim beneficium tanta fide repetentibus non negaret . Aſcendit oratio, aſcẽdit & piſcium multitudo, & forte vberior,quàm in diebus antiquis, & ipſa populo terræ perſeuerans vſque in hodiernum diem. Quid mirum ſi oratio iuſti quæ penetrat cœlos,penetrauit abyſſos, & de profundo maris tantas piſcium copias euocauit? Venerunt aliquando tres epiſcopi in villam Fochart,quem dicunt locum natiuitatis Brigidæ virginis: & quartus erat Malachias. Ad quẽ presbyter qui hoſpitio ſuſceperat eos,quid faciã,inquit,q̃ piſces nõ habeo? Quo reſpondente vt quęrerent à piſcatoribus,biennium eſt, ait, q̃ nõ inueniuntur piſces in flumine, vnde & piſcatores prorſus diffiſi etiam arti ſuæ renunciauerunt. Et ille: Præcipe, inquit, laxari retia in nomine domini. Factũ eſt, & capti ſunt ſalmones. xij. Secundo miſerunt, & captis totidem, inopinatũ inferunt menſis & ferculum & miraculũ. Et vt clare liqueat Malachiæ meritis hoc datum fuiſſe, aliis quoq; duobus ſequentibus annis eadem nihilominus ſterilitas perduraut. Fuit quidã clericus in Leſmor probabilis, vt fertur, vitæ: ſed fidei non ita. Is ſciolus in oculis ſuis præſumpſit dicere in Euchariſtia eſſe tantũmodo ſacramentũ, & non rem ſacramenti, id eſt ſolam ſanctificationẽ, & non corporis veritatẽ. Super quo à Malachia ſecreto & ſæpe conuentus ſed incaſſum, vocatus ad mediũ eſt, ſeorſum tamen à laicis, vt ſi fieri poſſet ſanaretur, & nõ confunderetur. Itaq; in conuentu clericorũ data fa-
C cultas homini eſt pro ſua ſententia reſpondendi. Cumq; totis ingenij viribus (quo nõ mediocriter callebat) aſſerere & defendere conaretur errorẽ, Malachia contra diſputante & cõuincente, iudicio omniũ ſuperatus, de cõuentu confuſus quidem exiit, ſed nõ correctus . Dicebat autẽ ſe non ratione victum, ſed epiſcopi preſſum authoritate. Et tu, inquit, ô Malachia, ſine cauſa me hodie cõfudiſti, aduerſus profecto veritatem locutus, & contra tuã ipſius conſcientiã. Mœſtus Malachias ,p hominẽ ſic indurato, ſed magis fidei dolens iniuriã, timens periculum, eccleſiam conuocat, errantem publice arguit publice monet vt reſipiſcat. Suadẽtibus hoc ipſum epiſcopis & vniuerſo clero cui non acquieſceret, cõtumaci anathema dicunt, hæreticũ proteſtãtes. Nec ſic euigilãs, omnes, inquit, fauetis homini potius, q̃ veritati. Ego perſonã non accipio vt deſerã veritatẽ . Ad hoc verbũ ſubſtomachans ſanctus, dominus, inquit, fateri te veritatẽ faciat vel ex neceſſitate. Quo reſpondente, amen, ſoluitur conuentus. Tali ille inuſtus cauterio fugam meditatur, inframis atq; inhonorus fore non ſuſtinens. Et continuo ſua tollens exibat, cum ecce ſubita correptus infirmitate ſiſtit gradũ, viribus q̃ deficiẽs eodem loco iactat ſe ſuper ſolũ anhelus & feſſus. Forte incidẽs in id loci vagabundus inſanus offendit hominẽ: quidnam ibi agat, perunctatur . Reſpondet graui ſe infirmitate teneri, & neq; procedere neq; redire valentem. Et ille : Infirmitas iſta haud alia, inquit, q̃ ipſa mors eſt . Hoc autem non dixit à ſe- D metipſo ſed pulchrę dominus per inſanum corripuit eũ qui ſanis acquieſcere noluit cõſiliis ſenſatorum. Et addit: Reuertere domum,ego te iuuabo. Denique ipſo duce reuertitur in ciuitatem, redit ad cor,& ad miſericordiam domini. Eadẽ hora accitur epiſcopus,agnoſcitur veritas,abiicitur error,confeſſus reatum abſoluitur,petit viaticum,datur reconciliatio, & vno pene momẽto perfidia ore abdicatur, & morte diluitur. Ita mirantibus cunctis ſub omni celeritate completus eſt ſermo Malachiæ & ſcripturæ pariter dicentis, quia vexatio dat intellectum auditui. Inter populos quarundam regionum orta aliquando grauis diſcordia eſt . Interpellatur Malachias de componenda pace inter eos. Et cum eſſet alias impeditus, iniungit negocium hoc vni epiſcoporum. Illo excuſante & negante & dicente Malachiam, non ſe quæſitum, ſe contemptum iri, fruſtra fatigari nolle: vade inquit, & dominus erit tecũ. Et ille: Acquieſco, ſed ſi me non audierint, ſcito me ad tuã paternitatẽ appellaturũ. Subridens Malachias, fiat inquit. Tunc epiſcopus conuocatis partibus dictat formã pacis: acquieſcunt, recõciliantur adinuicẽ, fide hincinde data ſtabilitur pax: & ſic dimiſit eos. At pax vna vidẽs hoſtes factos ſecuros, imparatos eſſe (quippe qui pace facta mali nihil ſuſpicarentur) loquebantur mutuo,& dicebat homo ad proximũ ſuum: Quid volumus facere? Victoria præ manibus eſt, & vltio de inimicis. Et cœpere inſequi illos. Innotuit epiſcopo quod fiebat,& accurrens conuenit ducẽ eorum ſuper iniquitate & dolo, ſed ſpretus ab illo eſt . Inuocauit nomẽ Malachiæ aduerſus eum, & nihilipendit . Irridenſq; epiſcopum, putas ne, inquit, propter te amittere debeamus malefactores noſtros quos deus tradidit in manus noſtras ? Et recordatus verbi ſui epiſcopus quod habuerat cum Malachia, flens & eiulans verſo vultu ad monaſterium eius: vbi es, ait, homo dei, vbi es? Nonne hoc eſt pater mi, quod tibi dicebam? Heu heu, veni vt facerem bonum,& nõ malum: & ecce per me omnes, illi in corpore, iſti in anima pereunt. Multa in hunc modũ loquebatur lamentans & plangens,& quaſi preſentẽ ſolicitans & compellans Malachiã aduerſus malignantes. Interim vero impij cum quibus fecerant pacem, inſequi nõ deſiſtebant ad perdendum eos. Et ecce ſpiritus mendax in ore quorundã virorum qui eos deciperet. Et occurrerunt illis in via viri nunciantes factam irruptionẽ in terras ipſorum,ab aduerſariis in ore gladij cõſumi omnia, & diripi bona eorũ, vxores quoq; ac liberos tolli & abduci. His auditis,reuerſi ſunt feſtinãter. Sequebantur vltimi primos,quo irent aut quid accideret neſcientes. Nec enim omnes audierant viros loquentes. Cunq; veniſſent & inueniſſent nihil horum quæ nunciata erant, cõfuſi ſunt,deprehenſi in malitia ſua. Et cognouerunt ſpiritui erroris ſe traditos propter nuncium Malachiæ quẽ decepere-runt, & nomẽ eius quod ſpreuerunt. Porro epiſcopus audiẽs fruſtratos proditores in iniquitate ſua quã cogitauerãt, cum F gaudio remeauit ad Malachiam, referẽs omnia per ordinem quæ acciderant ſibi. Sciens Malachias eiuſmodi occaſione pacem eſſe turbatam, nactus opportunum tempus, pacem per ſemet iter ipſos denuo reformare curauit, & firmare reformatam, datis & receptis altrinſecus fide & iuramento. Verum illi quibus ante pax fracta fuit, iniuriæ memores, neglecto pacto & præcepto Malachiæ, tractauerunt de vice reddenda. Et congregati omnes in vnum ibant vt imparatos præoccuparent, redderentq̃ue in caput eorum malum quod ſibi ipſi facere cogitaſſent . Et magno flumine quod interierat facillime tranſuadato, fluuiolo quẽ nõ procul ab illo offendere, retenti ſunt . Neque enim iam fluuiolus ſed plane fluuius ingens apparuit, vbiq̃ue ſui tranſire volentibus tranſitum negans. Mirari omnes tantum nunc eſſe, tantillum antehac fuiſſe ſcientes, & loqui inter ſe : Vnde inundatio hæc? Aer ſerenus eſt, imbres non ſunt, nec proxime fuiſſe meminimus. Et ſi multum pluiſſet, quis noſtrum vnquã hactenus meminit in quantacunq; illuuie ita intumuiſſe vt operiret terrã, ſata & prata peruaderet? Digitus dei eſt iſte, & dominꝰ ſepit vias noſtras propter ſanctũ ſuum Malachiã, cuius ſumus præuaricati pactum, trangreſſi mãdatũ. Ita & hi infecto negocio ad ſua æquè confuſi repedauerunt. Diuulgatum eſt verbum per vniuerſam regionẽ, & benedicebant deũ, qui comprehẽ-

dit

Universidad de Deusto
Biblioteca

G dit sapientes in astutia sua, & confringens cornua peccatorum sublimauit cornu Christi sui. Aliquis de nobilibus infensus regi, recõciliatus est per manũ Malachiæ. Nec enim regi satis fidebat ille vt pacem cum eo faceret nisi mediante Malachia, aut quem rex æquè reuereretur. Nec immerito, vt post apparuit. Nam factum securum & minime iam cauentẽ sibi captum trusit in vinculo, odio antiquo captus plus ipse. Requiritur homo à suis de manu mediatoris. (Nec enim aliud amici expectare, q̃ mortẽ) Quid faceret Malachias? Nõ est quod possit nisi vt recurrat ad suum illud solitum vnicũque refugium. Cõgregato exercitu forti nimis turba magna discipulorum suorum, adit hominem, requirit vinctum, negatur. Et Malachias. Iniquè, inquit, agis contra dominum, & cõtra me, & contra teipsum, pactum præuaricans. Si dissimulas tu, sed non ego. Credidit se homo fidei meæ: si contingat mori, ego prodidi eum, ego reus sanguinis eius. Quid tibi visum est me proditorem, te præuaricatorem constituere? Noueris me donec liberetur nihil gustaturũ, sed neque istos. Sic locutus intrat ecclesiam: deum omnipotentem suis suorumque anxiis gemitibus interpellat, vt iniuste addictum dignetur eripere de manu præuaricatoris & iniqui. Et ea die cum nocte sequenti in ieiunio & oratione perstiterunt. Perlatum ad regem quid fieret, & magis inde induratum est cor eius, vnde emolliri debuerat. Init fugam, veritus homo carnalis ne si prope remaneret, orationis nõ posset sustinere vir
H tutem. Quasi vero vel absconditum nõ inueniat, vel nõ perueniat ad remotum. Tu metas ponis miser orationibus sanctorum? Num est oratio iacta sagitta, vt fugias à facie arcus? Quo ibis à spiritu dei, qui eam portat, & quo à facie eius fugies? Deniq; fugientem insequitur, inuenit latitantem. Erisq; cęcus & non videns, vt melius videas & intelligas quoniam durum est tibi contra stimulum calcitrare. Deniq; senti vel nunc quia sagittæ potentis acutæ peruenerunt ad te: quę etsi resilierunt à corde quia saxeum est, sed non ab oculis. Vtinã per fenestras saltem oculorum perueniant vsq; ad cor, & vexatio det intellectũ cęcitati. Cernere erat Saulum denuo ad manus trahi, & duci ad Ananiã, ad ouẽ scilicet lupum, vt refunderet prædam. Refudit, & recepit visum, q̃ Malachias vsque adeo ouis esset, vt sit misertus & lupo. Diligẽter ex his aduerte lector cum quibus habitatio Malachiæ, quales principes, & quales populi. Quomodo non & is frater fuit draconum, & socius struthionum? Et ideo dedit ei dominus virtutem calcandi super serpentes & scorpiones, alligare reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. Deinde audi quid sequatur.

I Is cui Benchorensis monasterij cesserat possessiones, ingratus beneficio, extunc & deinceps insolẽtissime semper se habuit aduersus eum & suos, in omnibus infestus ei, vbiq; insidians detrahensq; actibus eius. At nõ impune hoc. Erat illi vnicus filius qui imitator patris audens aliquid & ipse in Malachiam, eodem anno mortuus est. Mortuus autem sic. Visum est Malachiæ debere construi in Benchor oratorium lapideum, instar illorum quæ in aliis regionibus extructa conspexerat. Et cum cœpisset iacere fundamenta, indigenæ quidem mirati sunt, quod in terra illa necdum eiusmodi ædificia inuenirentur. Verum ille nequam (sicut erat præsumptuosus & insolens) non modo miratus est sed indignatus. Ex qua indignatione concepit dolorem, & peperit iniquitatem. Et factus susurro in populis, nunc secreto detrahere, nunc blasphemare palã, notare leuitatem, nouitatem horrere, sumptus exaggerare. Istiusmodi venenatis sermonibus solicitans & inducens multos ad prohibendum, sequiminsme, inquit, & quod non nisi per nos fieri debet, contra nos fieri non sinamus. Itaque cum pluribus quibus suadere valuit descendit ad locum, repertũ conuenit hominem dei primus ipse dux verbi, qui erat principium mali. O bone vir, quid tibi visum est nostris hanc inducere regionibus nouitatem? Scoti sumus, non Galli. Quęnam leuitas hæc? Quid opus erat opere tam superfluo, tam superbo? Vnde tibi pauperi & inopi sumptus ad perficiendum? Quis perfectum videbit? Quid istud præsumptionis, inchoare quod non queas non dico perficere sed nec videre perfectum? Quanquam amentis magis est, q̃ prudentis conari quod modum excedit, vincit vires, superat facultates. Cessa, K cessa, desine à vesania hac. Alioquin nos non sinimus, non sustinemus. Hoc dixit prodens quid vellet, non quid posset cõsiderans. Nam de quibus præsumebat & secum adduxerat, viso viro mutati sunt, & iam non ibant cum eo. Ad quem vir sanctus tota libertate vtens: miser, inquit, opus quod inchoatum vides & inuides, sine dubio perficietur, perfectum videbunt multi. Tu vero quia non vis non videbis, & quòd non vis, morieris: attendito tibi ne in peccato tuo moriaris. Ita est, ille mortuus est, & opus completum est, sed ille nõ vidit, qui vt præfati sumus, anno eodem mortuus est. Interim pater, audito mox quid de filio vir sanctus prædixisset, sciens verbum eius viuum & efficax esse, interfecit, inquit, filium meum. Et instigante diabolo, tanto furore exarsit in illum, vt coram duce & maioribus Vlydię, falsitatis & mendacij arguere non vereretur hominem qui veracissimus esset, veritatis & discipulus & amator, & conuitium intulit, simiã appellans. Et Malachias quidem doctus non reddere maledictũ pro maledicto, obmutuit, & non aperuit os suum dum consisteret peccator aduersus eũ. Sed nõ dominus oblitus sermonis sui quem dixerat, mihi vindictam, & ego retribuam. Eadẽ die domum reuersus homo luit linguæ effrenis temeritatem, ipso vltore quo instigatore laxarat. Arreptum in ignẽ proiicit dęmon, sed mox manibus assistentium extractus est, adustus tamen corporis parte, & mẽte captus. Et dum insaniret, vocatus Malachias venit, reperitq; maledicum spumantia o- L ra torquentem, horrendis vocibus & motibus terrentem omnia, ac toto corpore agitatum vix posse teneri à pluribus: & orãs pro inimico vir totius perfectionis exauditus est, sed ex parte. Nam illico quidem sancto orãte ille aperuit oculos, & sensum recepit. Relictus est autem ei spiritus domini malus qui eum colaphizet, vt discat non blasphemare. Credim⁹ eum viuere vsque adhuc, & vsque ad hæc tempora luere peccatum grande quod peccauit in sanctum, certis temporibus tamen ferunt lunaticum esse. Porro prædictæ possessiones cum iam pro sui imbecillitate & inutilitate eas tenere non valuit, in pace ad locum cuius extiterant redierunt. Nec renuit Malachias, post multam demum vexationem, pacis obtẽtu. Sed iam ad opus ædificij quod Malachias aggressus est, sermo recurrat. Et quidem non erat Malachiæ non dico vnde perficeret, sed vnde faceret quicquam. Erat autem cor eius fiduciam habens in domino. Dominus vero prouidit, vt etsi non speranti in pecuniæ thesauris, pecunia non deesset. Quis enim alius fecit vt thesaurus eo loci reponeretur, repositus non reperiretur vsque ad tẽpus & opus Malachiæ? Inuenit dei famulus in dei marsupio quod defuit suo. Merito quidem. Quid enim iustius, quàm vt cui pro deo non erat proprium, cum deo iniret consortium, & marsupium vnum M esset amborum? Fideli denique homini totus mundus diuitiarum est. Et quid est ille nisi quoddam marsupium dei? Denique ait: Meus est orbis terræ, & plenitudo eius. Inde est q̃ Malachias repertos argenteos multos nõ reposuit sed exposuit. Nam totum munus dei, in dei opus iubet expendi. Non suas, non suorum considerat necessitates, sed iactat cogitatũ suum in domino: ad quem vtique recurrendum non dubitat quotiens necessitas postularit. Nec dubium dei opus esse, quod deo reuelante Malachias præuidit. Contulerat primũ cum fratribus de opere illo, & multi præ inopia minus libẽter assentiebant. Inde anxius dubiusque quid ageret, cœpit inter orandum vehementer inquirere quænam foret voluntas dei. Et die quadam de via regrediẽs, cum iam loco appropiaret, prospexit eminus, & ecce oratorium apparuit magnũ lapideum & pulchrum valde. Et intuens diligenter situm, formam & compositionẽ, cum fiducia arripit opus, prius quidẽ indicata visione senioribus fratribus, paucis tamẽ. Sane totũ quod attente notauit de loco & modo & qualitate, tãta diligẽtia obseruauit vt peracto opere factũ viso simillimum appareret, ac si & sibi cũ Moyse dictũ audierit. Vide vt omnia facias secundum exemplar quod tibi ostensum est in monte.

Eodem visionis genere id quoq; quod in Saballino situm est, antequã fieret prędestensum est illi nõ modo oratoriũ, sed & monasterium totum. Transeunte illo per quendam ciuitatem, & multitudine magna concurrente ad eum, casu vidit iuue-

A dit iuuenem inter alios videndi se curiosum. Ascenderat lapidem, & stans super summos articulos, extento collo, oculis & animo intendens in eum, quendam illi sole nouo Zachęum exhibebat. Nec latuit Malachiam, sancto quidem spiritu reuelante, vere illum venisse in spiritu & virtute Zachæi. Dissimulauit tunc tamen, tacitusq; transiit. Cæterum in hospitio nocte ipsa narrauit fratribus, quomodo illum vidisset, & quid præuidisset de illo. Die autem tertia, en ille cum viro quodam nobili domino suo: Qui aperiens votum & desiderium iuuenis, rogabat vt à se commẽdatum recipere dignaretur, & habere decætero inter suos. Et Malachias agnoscens eum: non est opus, inquit, vt quem iam deus commendauit, homo commendet. Apprehensumq; manu sua tradidit abbati Congano nostro, & ille fratribus. Ipse vero iuuenis (adhuc ni fallor viuens) primus conuersus Iaicus Suriensis monasterij, testimonium habet ab omnibus quòd sanctè cõuersetur inter fratres secundum ordinem Cistercien sem. Et cognouerunt discipuli etiam in hoc Malachiam prophetiæ spiritum habuisse. Nõ solũ autem, sed & in eo quod subiuncturi sumus. Cum sacramenta offerret, & appropiasset ei diaconus facturus aliquid pro officio suo, intuitus eum sacerdos ingemuit, quòd sensisset penes illum latere quod nõ conueniret. Peracto sacrificio, secreto percunctatus de conscientia sua, confessus est & non negauit illusum sibi
B per somnium nocte ipsa. Cui iniungens pœnitentiam nõ debueras, inquit, hodie ministrasse: sed verecunde te subtrahere sacris, & deferre tantis tamq; diuinis mysteriis, vt hac humilitate purgatus, dignius exinde ministrares. Item alia vice sacrificante illo, & orante hora sacrificij, ea quidem sanctitate & puritate cordis qua solitus erat, astante diacono visa est columba intrare per fenestram in claritate magna. Ea sacerdos perfunditur totus, ea subobscurior basilica tota refulget. Colũba vero aliquandiu circunuolitans, tandẽ residet super crucem ante faciem sacerdotis. Obstupuit diaconus, & pauens tum pro luminis tum pro volucris nouitate, quod illa sit rara auis in terra, cecidit super faciem suã, & vix palpitãs sese erigere ausus est, vel quando officij sui necessitas postulauit. Post missam seorsum conuentus à Malachia, sub periculo vitæ iubetur nullatenus secretum prodere quod vidisset, quoad viueret ipse. Aliquando cum in Ardinacha esset cum quodam coepiscopo suo, de nocte surgens cœpit memorias sanctorum quæ in cœmeterio sancti Patricij multę sunt, orando lustrare. Et ecce vnum de altaribus subito ardere cõspiciunt. Ambo enim viderunt visionem hanc magnã, & ambo mirati sunt. Et Malachias intelligens signum esse magni meriti illius vel illorum quorum sub altari illo corpora requiescerent, currens, & se mediis immergens flammis, expansis brachiis sacrã amplexatus est arã. Quid ibi fecerit, quidve senserit, nemo qui sciat, sed q̃ amplius solito cœlesti igne
C succensus ex illo igne exierit, fratrum qui cum eo tunc erant reor neminem esse qui nesciat.

In Aec dicta sunt pauca quidem de pluribus, sed multa pro tẽpore. Non enim signorum tẽpora, hæc secundũ illud: Signa non vidimus: iam non est pphęta. Vnde satis apparet Malachias meus quantus in meritis fuit, qui tam multus in signis extitit, & in raritate tãta. Quo enim antiquorum genere miraculorũ Malachias nõ claruit? Si bene aduertimus pauca ipsa quę dicta sunt, nõ prophetia defuit illi, nõ reuelatio, nõ vltio impiorũ, non gratia sanitatum, nõ mutatio mentiũ, non deniq; mortuorũ suscitatio. Per omnia benedictus deus, qui sic amauit & ornauit eũ, qui & magnificauit eũ in conspectu regũ, & dedit illi coronã gloriæ. Amor probatur in meritis, ornatus in signis, magnificatio in vltione inimicorũ, glorificatio in præmiorum retributione. Habes diligens lector, in Malachia quid mireris, habes & quid imiteris: nunc iam quid tibi ex his sperandum sit studiosus attende. Nam finis horum, preciosa mors est.

Percunctatus aliquãdo quonam in loco si optio detur, extremum malit agere diem (de hoc si quidẽ fratres querebãt inter se, quẽ sibi quisq; deligeret) cũctatur, & non respõdet. Instantibus illis, si hinc migro, inquit, nusq̃ libentius, q̃ vnde vna cum nostro apostolo resurgere possim. Dicebat autem sanctum Patricium. Si peregrinari oportet, & ita permittit deus, Clarãuallem de- D legi. Requisitus item de tempore, diem respondit solennem omnium defunctorum. Si simplex votũ putatur, impletum est. Si prophetia, ne iota præteritur. Sicut audiuimus, sic vidimus de loco pariter & de die. Dicamus breuiter quo ordine istud quáve occasione prouenerit. Aegre satis ferebat Hyberniam vsque adhuc pallio caruisse, vtpote æmulator sacramentorum, quorum ne vnoquolibet gentem suã vellet omino fraudari. Et recordatus sibi à papa Innocentio fuisse promissum, inde magis tristari, quòd dũ adhuc ille superfuit, non fuit missum pro eo. Et nactus occasionem, quòd papa Eugenius summam regiminis teneret, & eo tẽporis vsque in Franciam appropiasse nunciaretur, opportunitatem requirendi se inuenisse gauisus est. Præsumebat autem de illo, vtique viro tali, & de tali assumpto professione. Magis vero quòd suę Clareuallis specialis filius extitisset nec timeret apud illum se vllam sustinere difficultatem. Itaque conuocantur episcopi, concilium cogitur, tractata triduo quæ tempori imminerent, die quarto aperitur consilium de pallio requirendo. Placet, sed si per alium requiratur. Tamen quia breuior via, & ob hoc tolerabilior peregrinatio videretur, non fuit qui eius obuiare præsumeret consilio & voluntati. Et Malachias soluto concilio arripit iter. Prosequuntur eum qui conuenerant fratres vsq; ad littus, non multi tamen, ipso nimirum prohibente. Ad quem vnus illorum Catholicus nomine flebili voce & fletu, heu tu abis, inquit, & in quãta pœnę quotidiana vexatione me deseris, non ignoras, nec fers opem misertus mei. Si ego dignus qui patiar, fratres quid peccauerunt, qui vix diem, noctemve vllam à tam laboriosa cura & custodia mei feriatam habere sinuntur? His verbis & lachrymis filij (flebat enim) paterna viscera concussa sunt, & amplexatus est eum blandiendo, impressoque pectori eius signo crucis: certus esto, inquit, te eiusmodi nil passurum, donec redeam. Erat autem epilepticus, & cadebat frequenter, ita vt interdum non semel, sed sæpius pateretur in die. Hoc iam per sex annos morbo horrido laborabat, sed ad verbum Malachiæ perfectè conualuit. Ab illa hora nil tale perpessus est, nil tale vt confidimus deinceps perpessurus, quia Malachias deinceps rediturus non est. In ipso ascensu nauis accedunt duo ex his qui illi familiarius adhærebant, audentes & petentes aliquid ab eo. Quibus ille: Quid vultis? Non dicimus inquiunt, nisi spondeas te daturum. Spondet. Et illi. Volumus nobis certo promitti à tua dignatione, te in Hyberniam incolumem reuersurum. Instare & cæteri omnes. Tunc ille parumper deliberans, pœnitere primo quòd se alligasset, qua exiret non inueniens. Angustię vndique, dum nil occurreret ab alterutro tutum periculo, voti videlicet, an promissi. Visum est tandem id potius eligendum, quod impręsentiarum plus vrgeret, reliquum superne committendũ E dispositioni. Annuit tristis quidem, sed magis illos noluit contristare, & respondens eis vt volunt, ascendit nauem. Et cum iam fere medium iter æquoreum peregissent, subito cõtrarius vẽtus nauem repellit, & reducit in terram Hybernię. Descendens de naui in ipso portu in quadã sua ecclesia pernoctauit. Et lætus gratias egit diuinæ consilio prouidentiæ, quo factum est vt iam fecerit satis pro sua promissione. Mane vero intrans nauem, ipsa die prospero cursu trãsfretauit, & venit in Scotiam. Die tertia peruenit ad locum qui Viridestagnum dicitur, quem fecerat præparari vt ibi statueret abbatiam. Et relicto illic de filiis suis fratribus nostris monachorum conuentu & abbate (nam secum ad hoc ipsum eos adduxerat) valedicens eis profectus est. Et cum transiret, occurrit ei rex Dauid, à quo receptus cum gaudio, & retentus per aliquot dies, multaque operatus placita deo, inchoatum repetit iter. Et pertranseens Scotiam, in ipso introitu Angliæ diuertit ad ecclesiam Gisisburnensem, vbi habitant viri religiosi canonicam ducentes vitam, ab antiquo familiares ei pro sua religiositate & honestate. Ibi adducta est ad eum mulier patiens morbum quem cancrum vulgo appellant, ipso horrendum visu: & sanauit eam. Nam vbi aqua cui benedixit, aspersa sunt vlcerum loca, dolorem non sensit. Die vero sequenti vix vlcera apparebant. Abiens inde ad mare venit, sed negatur transitus. Causa, ni fallor,

fuit

Universidad de Deusto
Biblioteca

G fuit orta simultas quædam inter summum pontificem & regem Angliæ, q̃ rex nescio quid mali suspicaretur de bono illo homine si transiret. Nam neque alios episcopos trãsire sinebat. Quod quidem impedimẽtum etsi fuit cotrarium Malachiæ voluntati, sed non voto. Dolebat differri à desiderio suo, nescius magis per hoc impletum iri. Nam si incontinẽti transisset, oportebat trãsire etiam Claramuallem, vt summum pontificem sequeretur. Iam enim abierat, & erat Romę, aut prope Romam. Nunc vero intercedẽte dilatione factum est vt tardius transfretans, ad locum & horam sanctissimi sui obitus opportune occurreret.

VI à nobis susceptus est tanquã verus ab occidente veniens, visitans nos oriẽs ex alto. O quantum nostræ Clarevalli irradians sol ille, claritatis adauxit, q̃ iucundus ad eius introitum dies festus illuxit nobis. Hæc dies quam fecit dominus, exultatum & lætatũ in ea. Quàm celer & saliens tremulus ac debilis mox ipse occurri. Quàm lætus in oscula rui, q̃ lætis brachiis missam cœlitus mihi amplexatus sum gratiam. Quàm alacri vultu & animo mi pater, introduxi te in domum matris meæ, & in cubiculũ genitricis meæ. Quàm festiuos deinde tecum duxi dies, sed paucos. Quid vero ille vicissim nobis? Nempe hilarem, nempe affabilem peregrinus noster omnibus se præbebat, omnibus incredibiliter gratum. Quàm bonum & q̃ iucundum
H agebat hospitem, apud eos quos nimirum videre venerat à finibus terræ, non auditurus Salomonem, sed exhibiturus.

Denique audiuimus sapientiam eius, tenuimus præsentiam eius & tenemus. Iam quatuor aut quinque dies huius nostræ solennitatis defluxerant, cum ecce die solenni beati Lucæ euangelistę missa in conuentu sua illa sancta deuotione celebrata, febre correptus lecto decubuit, & nos cum illo omnes. Extrema gaudij nostri mœror occupat, moderatior tamen, q̃ leuior interim febris esse videretur. Videres discurrere fratres, dandi auidos, vel accipiendi. Cui non dulce videre illum? cui non dulcius ministrare illi? Vtrunque suaue, vtrunque salutare. Et humanitatis erat præbere obsequiũ, & profectus cuique sui, cum gratiam reportaret. Assistere omnes, omnes soliciti erant circa frequens ministerium, medicamẽta perquirere, adhibere fomenta, vrgere sępius ad gustandum. Ad quos ille, sine causa, inquit, hæc, sed charitate vestri facio quicquid iniungitis. Sciebat enim imminere tempus suæ migrationis. Cumq; fratres qui cum eo venerant, fidentius instarent dicentes nõ oportere diffidere de vita, nec enim signa mortis in eo aliqua apparerent: oportet, inquit, hoc anno Malachiam exire de corpore. Et infert. Ecce appropinquat dies quem (vt optime nostis) optaui semper ipsum fore diem resolutionis meæ. Scio cui credidi, & certus
I sum non fraudabor reliquo desiderij mei, qui partem iam teneo. Qui me sua misericordia perduxit ad locum quem petij, terminum quem æquè volui, non negabit. Quod ad hoc corpusculum attinet, hic requies mea: quod ad animam, dominus prouidebit, qui saluos facit sperantes in se. Nec parum spei repositum mihi in die illa, qua mortuis tãta à viuis beneficia impẽduntur. Nec longe abesse dies ipsa cum talia loqueretur. Interea iubet se sacro oleo vngi. Exeunte conuentu fratrum vt solenniter fieret, non sustinuit vt ad se ascenderent, ipse descendit ad eos. Iacebat siquidem in solario, domo superiori. Vngitur, & sumpto viatico fratrum se orationibus, & fratres commendans deo, ad lectũ reuertitur. Alto de solio descendebat pedibus suis, & rursum nihilominus suis pedibus ascendebat, & dicebat mortẽ esse in ianuis. Quis hũc hominem crederet moriturum? Solus ipse & deus id scire poterant. Non vultus pallidior, non macilentior videbatur, non rugata frons, non recondita oculi, non nares extenuatę, non contracta labia, non adusti dentes, nõ collũ exesum & gracile, non curui humeri, non caro exinanita in corpore reliquo. Hæc erat gratia corporis eius, & hæc gloria vultus eius, quę non euacuatur ne in morte quidẽ. Talis quoad vixit, talis & mortuus apparebat, viuenti similior.

CVcurrimus vsq; huc, sed modo heremus, quia Malachias cursum cõsummauit. Stat ille, & nos pariter stamus cum eo. Alioquin quis libenter currat ad mortem? Præsertim tuam pater sancte quis re-
K ferre possit, quis velit audire? Attamẽ dileximus nos in vita, in morte non separabimur. Fratres, nõ relinquamus in morte, quẽ in vita prosecuti sumus. Ab vlteriori Scotia vsq; huc cucurrit ille ad mortem, eamus & nos & moriamur cum eo. Oportet dicere quàm cernere necesse fuit. Adest omniũ sanctorum clara vbiq; celebritas sed iuxta veterem sententiam, musica in luctu importuna narratio est. Adsumus, canim⁹ vel inuiti. Flendo cantamus, & cantando flemus. Malachias etsi *Eccli.22,a*
non cantat, non plorat tamen. Quid enim ploret, qui non appropinquat ad gaudium? Nobis qui relinquimur, relinquitur luctus, solus Malachias festum facit. Quod enim non potest *Psal.75.*
corpore, facit mente, sicut scriptum est. Cogitatio hominis confitebitur tibi, & reliquię cogitationis diem festum agent tibi. Deficiente illi corporis instrumẽto, silẽte organo oris, officio vocis cessante reliquum est vt mentis iubilo solennizet. Quidni solennizet sanctis, qui sanctorum ducitur ad solennitatẽ? Exhibet illis quod mox sibi debebitur. Adhuc modicum, & ipse vnus ex ipsis est. Sub noctis crepusculo cũ iam vtcunq; diei à nobis expleta celebritas foret, Malachias appropinquauerat non crepusculo, sed auroræ. An non illi aurora, cui nox præcessit, dies autem appropinquauit? Itaq; febre inualescente, cœpit ex intimis ardens per omne corpus erumpere sudor, vt quodammodo transiens per ignem & aquã, educeretur in refrigerium. Iam desperatur de vita eius, iam quisq; suum iudicium reprehendit, iam nulli dubiũ Ma-
L lachiæ sententiam præualere. Vocamur, adsumus, & ille oculos leuans in circunstantes: desiderio desideraui, inquit, hoc Pascha manducare apud vos. Gratias ago supernæ pietati, non sum fraudatus à desiderio meo. Vides hominem securũ in morte, & necdum mortuum, iam certum de vita. Nec mirum. Videns adesse noctem quam expectauerat, & in ipsa diescere sibi, quasi de nocte triumphans, videtur insultare tenebris, & quodammodo loqui. Iam non dicam, forsitan tenebrę *Psal.138.b*
conculcabunt me: quia hæc nox illuminatio mea in deliciis meis. Et blande nos consolans, habete, inquit, curam mei, ego vestri si licuerit non obliuiscar. Licebit autem. Credidi in deum, & omnia possibilia credenti. Amaui deum, amaui vos, & charitas nunq̃ excidit. Et suspiciens in cœlũ, deus (inquit) serua eos in nomine tuo. Non solum autem eos, sed & omnes qui per verbum ac ministerium meũ tuo se mancipauere seruitio. Deinde imponẽs manũ singulis, & benedicẽs omnibus, pausatum ire iubet, quia nõdum venerat hora eius. Imus, redimus circa mediũ noctis: nam ea hora lux lucere in tenebris nunciatur. Impletur domus, adest congregatio tota, abbates quoq; multi qui conuenerant. Psalmis & hymnis & canticis spiritualibus prosequimur amicum repatriantem. Anno
M ætatis suę quinquagesimo quarto, loco & tempore quo prę elegit & prædixit, Malachias episcopus & legatus sanctæ apostolicæ sedis, velut è manibus nostris assumptus ab angelis, fœliciter obdormiuit in domino. Et vere obdormiuit. Vultus placidus, placidi exitus indicium fuit. Et quidem omnium oculi fixi in eum, nemo tamen qui eum quando exiuit aduertere potuisset. Mortuus viuere, & viuens mortuus putabatur, adeo nil intercidit quod alterutrum disterminaret. Eadem viuacitas vultus, serenitas eadem qualis apparere solet in dormiente. Diceres mortem nil horum tulisse, magis auxisse plurimum. Non est mutatus, sed ipse mutauit omnes. Mirum in modũ luctus & gemitus omniũ subito cõquiescit, mutatur in gaudiũ mœror, plãctum cantus excludit. Effertur, feruntur in cœlum voces, infertur oratorio abbatum humeris. Vicit fides, triumphat affectus, res in suum deuenit statũ, cuncta geruntur ex ordine, cuncta ex ratione procedunt.

ET reuera quid rationis habet immoderatius plangere Malachiam, quasi non sit preciosa mors eius, quasi nõ sit magis somnus q̃ mors, quasi nõ sit mortis portus, & porta vitæ? Malachias amicus noster dormit, & ego lugeam? Luctus iste vsu se, nõ ratione tuetur. Si dominus dedit dilecto suo somnũ, & talẽ somnum in quo hæreditas domini, filij merces, fructus ventris, quid horũ videtur fletum indicere? Ego ne fleã illum qui fletũ euasit? Ille tripudiat, ille triumphat, ille introductus est in gaudium domini sui, & ego eum plangã? Cupio mihi hæc, nõ illi inuideo.

Interim

A Interim parantur exequię, offertur pro eo sacrificium, cõsummantur ex more omnia cum summa deuotione. Stabat eminus puer cui emortuum pendebat à latere brachium, magis illi impedimento, q̃ vsui. Quo cõperto, innuit vt accederet. Et apprehẽsam aridã manum applicuit ad manũ episcopi, & viuificauit eã. Nępe viuebat in mortuo gratia sanitatũ, & manus ei⁹ fuit mortuę manui quod mortuo homini Heliseus. Puer ille de longe venerat, & manum quã pendentem attulerat, sanam in patriam reportauit. Iam omnibus rite peractis in ipso oratorio sanctę dei genitricis Mariæ, in quo sibi bene complacuit, Malachias traditur sepulturæ, anno ab incarnatione domini Millesimo centesimo quadragesimo octauo, quarto nonas Nouẽbris. Tuum est Iesu bone depositũ, quod nobis creditum est: tuus thesaurus recõditur penes nos. Seruamus illum resignandum in tẽpore quo reposcendum censueris, tantum vt absq; conturbernalibus suis non egrediatur, sed quẽ habuimus hospitem, habeamus ducem tecum & cum ipso pariter regnaturi in secula seculorum. Amen.

Sermo sancti Bernardi abbatis in festiuitate sancti Malachiæ: qui legitur pro octo primis lectionibus eiusdem festiuitatis.

B EIquet dilectissimi, q̃ dum corpore retinemur, peregrinamur à domino: ac per hoc luctũ magis, quàm gaudium miseraudum nobis iudicit exilium, & cõscientia delictorũ. Quia tamen apostolico ore gaudere cum gaudentibus admonemur, in omnem nos suscitari lætitiam tẽpus & causa requirit. Nam si vere (quod propheta sensit) exultent iusti in conspectu dei: exultat sine dubio Malachias, qui in diebus suis placuit deo, & iuuentus est iustus. In sanctitate & iustitia coram ipso ministrauit, placuit ministerium, placuit & minister. Quid ni placuerit? Posuit sine sumptu euangelium, replenit euangelio patriam, suorũ maxime feralem edomuit barbariem Hybernorum, leui iugo Christi in gladio spiritus exteras subdidit nationes, vsq; ad extrema terræ restituens hæreditatem suam illi. O ministerium fructuosum ò ministrum fidelem. Nunquid nõ per ipsum filio est paterna adimpleta promissio? Nunquid nõ hũc olim intuebatur pater cum ad filium loqueretur. Dabo tibi gẽtes hæreditatẽ tuam, & possessionẽ tuam terminos terræ? Quàm libens saluator recipiebat quod emerat, & emerat precio sanguinis sui, ignominia crucis, horrore passionis? Quàm libẽs de manibus Malachiæ, pro eo q̃ gratis ministraret. Ergo in ministro quidem gratum erat munus gratuitum, in ministerio autem placita conuersio peccatorum. Grata, inquã, & placita in ministro simplicitas oculi, in ministerio autem salus populi. Quanq̃ etsi ministerij quidem minor efficientia sequeretur, nihilominus tamẽ ad Malachiam & ad o-
C pera eius ille merito respexisset, cui amica puritas, cui familiaris simplicitas, cuius iustitiæ est de intentione pensare opus, & de oculi qualitate totius æstimare corporis statum. Nunc vero magna opera domini exquisita in omnes voluntates & studia Malachiæ magna & multa & bona valde, etsi pro bona castæ intentionis origine meliora. Quod opus pietatis præterijt Malachiam? Pauper sibi, sed diues pauperibus erat. Pater orphanorum, maritus viduarum, patronus extitit oppressorum. Hilaris dator, petitor rarus, acceptor verecundus. Pacis reformandę inter discordãtes fuit illi cura maxima, & efficacia multa. Quis æquè pius ad compatiendum, ad subueniendum promptus, ad corripiendum liber? Nam & zelans erat, nec deerat scientia zeli ipsius moderatrix. Et quidem infirmus infirmis, sed nihilominus potentibus potens, superbis resistebat, tyrannos verberabat, regũ magister ac principum. Ipse est qui regi orando visum & manum restituit, & humiliato restituit. Ipse est qui pacis quam fecerat violatores spiritui erroris traditos frustratus est in malo quod facere cogitabant ac dehuo coegit ad pacem, cõfusos quidem & stupefactos in eo quod sibi contigerat. Ipse enim est cui aduersus alios pacti æquè prævaricatores riuus officiosissime affuit, miro modo obiectu sui euacuans molimina impiorum. Imbres non erant, non illuuies aquarum, nõ concursus nubium, non liquefactio niuium, cum subito factus est in fluuium magnum qui riuulus erat, & riuus ibat &
D intumescebat inundans & negans omnino transitum volentibus malignari. Quanta audiuimus & cognouimus ea de zelo viri, & vltione inimicorum, cum tamen esset suauis & mitis, & multæ misericordiæ omnibus necessitatem patiẽtibus. Qui quasi vnus omnium parens, viuebat omnibus, quasi gallina pullos suos, sic fouebat omnes, & in velamento alarum suarũ protegebat. Non sexus, non ætas, & non conditio discernebatur aut persona, deerat nemini, expãso omnibus gremio pietatis. De quacunque tribulatione clamaretur ad eum, propriam reputabat, nisi quòd in suã patiens, in aliena compatiens erat, plerunque & impatiens. Nonnunquam siquidem repletus zelo pro aliis in alios mouebatur, vt eripiẽs inopes, & reprimens fortes, consuleret proinde omnibus in salutem. Itaque irascebatur, sed ne irascendo peccaret, iuxta illud de psalmo: Irascimini, & nolite peccare: non ira illi, *Psal.4.*
sed ipse animo dominabatur. Erat suimet potis. Sane victor sui, ira superari non poterat. Ira eius in manu eius. Vocata veniebat, exiens non erumpens, nutu non impetu ferebatur. Non vrebatur illa, sed vtebatur. Magna illi tam in hoc quàm in cunctis vtriusque hominis sui motibus regendis vel cohibendis censuræ diligentia, & circunspectio multa. Non enim ita omnibus intendebat vt se solum exponeret, solum curę exciperet generali. Erat & sui solicitus. Seipsum custodiebat. Ita deniq; totus suus, & totus omnium erat, vt nec charitas à custodia sui, nec proprietas ab vtilitate communi cũ E impedire vel retardare in aliquo videretur. Si videres hominem mediis immersum turbis, & implicitum curis, diceres patriæ natum, non sibi. Si videres hominem solum & secum habitantem, putares soli viuere deo & sibi. Sine turbatione versabatur in turbis, sine ocio tempus quod ocio dederat transigebat. Quomodo ociosus, quando exercebatur in iustificationibus domini? Nam etsi habebat tempus liberum à necessitatibus plebium, non tamen à sanctis meditationibus feriatum, non orandi studio, non ipso ocio contemplãdi. Sermo illi in tempore ocij aut serius aut nullus. Aspectus eius aut officiosus aut demissus, & cohibitus intra se. Nempe (quod non mediocri laudi inter sapientes ducitur) oculus eius in capite eius, nusquã auolans nisi cum virtuti paruisset. Risus aut iudicans charitatis aut prouocans, rarus tamen & ipse. Equidem interdum eductus, excussus nunq̃: qui ita nunciaret cordis lætitiam, vt ori gratiam nõ minueret, sed augeret. Tam modestus vt leuitatis non posset esse suspectus, tantillus tamen, vt hilarem vultum ab omni tristitiæ neuo vel nubilo vendicare sufficeret. O munus perfectum, ô holocaustum pingue, ô obsequium gratum mente & manu. Quàm bonus odor deo in orationibus ociosi, quàm bonus hominibus in sudoribus occupati. Pro huiusmodi ergo dilectus à deo & hominibus non immerito hodie Malachias in consortium angelorum recipitur, re adeptus quod nomine dicebatur. Et quidem ante angelus erat, nõ minus pu F
ritate, q̃ nomine: sed nunc fœlicius glorioſi in eo interpretatio nominis adimpletur, quando pari cũ angelis gloria & fœlicitate lætatur. Congratulemur itaque fratres, congratulemur, vt dignum est, patri nostro: quia & pium est defunctum plangere Malachiam, & pium magis Malachiæ congaudere viuenti. Nunquid non viuit? Et beate. Nimirum visus est oculis insipientium mori: ille autem est in pace. Denique iam conciuis sanctorum, & domesticus dei psallit pariter & agit gratias dicens: Transiuimus per ignem & aquam & induxi- *Psal.65.*
sti nos in refrigerium. Transiuit plane viriliter, & fœliciter pertransiuit. Verus Hebræus Pascha celebrauit in spiritu, & nobis transiens loquebatur: Desiderio desideraui hoc Pascha manducare apud vos. Transiui per ignem & aquam, quẽ nec tristia frangere, nec detinere mollia potuerunt. Lętemur quòd angelus noster ascendit ad ciues suos pro filiis captiuitatis legatione fungens, corda nobis concilians beatorum, vota illis intimans miserorum. Lætemur inquã & exultemus, quia cœlestis illa curia ex nobis habet cui sit cura nostri, qui suis nos protegat meritis, quos informauit exemplis, miraculis confirmauit. Sanctus pontifex qui in spiritu humilitatis hostias pacificas cœlis frequenter inuexerat, hodie per semetipsum introiuit ad altare dei, ipse hostia & sacerdos. Migrante sacerdote, sacrificij ritus in melius mutatus

G tatus est, fons lachrymarum siccatus est, holocaustum omne conditur in lætitia & exultatione. Benedictus dominus deus Malachiæ qui tanti pontificis ministerio visitauit plebem suam: & nunc assumpto eo in sanctam ciuitatem tantæ recordatione suauitatis nostram non desinit consolari captiuitatem. Exultet in domino spiritus Malachiæ, quòd leuatus pondere corporeæ molis, nulla iam feculēta vel terrēna materia prægrauatur, quo min⁹ tota alacritate ac viuacitate corpoream omnem, & incorpoream transiens creaturam pergat totus in deū, & adhærens illi vnus sit cū eo spiritus in æternum. Domū istam decet sanctitudo, in quā tantæ frequentatur memoria sanctitatis. Sancte malachia serua eam in sanctitate & iustitia, misertus nostri, qui inter tot & tantas miserias memoriam abundantiæ suauitatis tuæ eructamus. Magna est super te diuinæ dispensatio pietatis, qui te paruum fecit in oculis tuis, magnum in suis, qui magna fecit per te, saluans patriam tuam: magna fecit tibi, introducens te in gloriam suam. Festiuitas tua quæ merito tuis virtutibus votiua impenditur, tuis nobis efficiatur meritis & precibus salutaris. Gloria sanctitatis tuæ quæ à nobis frequentatur, cōtinuatur ab angelis: sic erit nobis digne iucunda, si fuerit & fructuosa. Liceat nobis aliquas te migrāte retinere reliquias de fructibus spiritus quibus onustus ascendis, qui in tuo hodie tām delicioso cōiuio congregamur. Esto nobis quæ-
H sumus Malachia sancte alter Moyses vel alter Helias, impartiens & tu de tuo spiritu nobis: ipsorum siquidem in spiritu & virtute venisti. Vita tua lex vitæ & disciplinæ, mors tua mortis portus, & porta vitæ: memoria tua dulcedo suauitatis & gratiæ, præsentia tua corona gloriæ in manu domini dei tui. O oliua fructifera in domo dei, ô oleū lætitiæ vngēs & lucens, fouens beneficiis, coruscans miraculis fac nos eius qua frueris lucis suauitatis⁹que participes. O odorifer⁹ lilū in æternum ante dominum germinans & florens, & spargens vbiq; viuificum suauitatis odorem, cuius apud nos memoria in benedictione est, apud superos præsentia in honore, da canentibus te, tantę plenitudinis participio non fraudari. O luminare magnum, & lux in tenebris lucens, signorum radiis & meritorum illuminans carcerem, lætificās ciuitatem, fuga de cordibus nostris virtutum splendoribus tenebras vitiorum. O stella matutina eo cæteris clarior quo dei vicinior, similior soli dignare prēire nobis, vt & nos in lumine ambulem⁹ quasi filij lucis, & non filij tenebrarum. O aurora⁹ diescēs super terram, sed superiores cœli plagas lux meridiana perlustrans, recipe nos in consortio luminis quo illuminatus & late foris luces, & intus suauiter ardes: præstante domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat deus per omnia secula seculorum. Amen.

FINIS.

I AD LECTOREM DE ADIECTA
huic operi diui Bernardi uita præfatio.

MOuere fortassis nonnullos poterit, cur diui Bernardi vitam non à se vtique compositam sui ipsius addiderimus operibus, præsertim cum id modo cuique tribuendum veniat, quod ipse confecerit. Veruntamen quia (Gregorio teste) in ore eius dulcis est sacra scriptura, cuius vitæ viscera mandatis illius replentur: eique suauis est ad loquendum, cui interius impressa ad viuendum fuerit: accommodatissimum igitur, satisque congruum visum fuit huic operū suorū recollectioni, etiā eius gesta mores que ac vitam apponere, quo deuotionis, mansuetudinis, charitatis & humilitatis notitiā ad eadem scripta libentius perlegenda, amplectenda, animoque teneacius imprimenda, studiosorum alliciat affectus. Perge itaque pie lector, & eiusdem vitæ annotator sedulus, ac pius imitator precor existas.

INCIPIT PRAEFATIO DOmini Gulielmi abbatis in uitā sancti Bernardi primi Clareuallis abbatis. K

SCripturus vitā serui tui, ad honorē nominis tui, put tu dederis dñe de⁹ ipsius, p quē ecclesiā tēporis nostri in antiquū apostolicæ gratię & virtutis decus voluisti reflorere, eū inuoco adiutorē, quē iam olim habeo incentorē amorē tuū. Quis enim de amore tuo quantulūcunque spiraculum vitæ habens, & videns testimonium gloriæ & honoris tui tam præclarum & tam fidele mundo insolitum effulsisse, non det operam quantamcunque potuerit, ne lumen à te accensum, tuorum quempiam lateat, sed quātum humano fieri stylo potest, (quod melius ipse tamen per virtutem operum facis) manifestatum & exaltatum luceat omnibus qui sunt in domo tua? In quo cum ego iamolim vellem qualecunque ministerium agere vicis meæ, seu timore seu verecūdia prohibitus sum vsque adhuc, modo quidem supra me indicans esse dignitatem materię, & dignioribus opificibus reseruandam, modo etiam post obitum eius quasi superuicturus ei, melius hoc & competentius deliberās
L actitandum, cum iam homo non grauaretur laudibus suis, & tutius id fieret à conturbatione hominum, & contradictione linguarum. At ille vigens & valens quanto infirmior corpore, tanto fortior fit & potens, nō cessans agere digna memoriæ, & magna maioribus semper accumulans, quæ ipso tacēte scriptorem requirant. Ego vero iam delibor vrgentibus infirmitatibus corporis mortis huius, & meis omnib⁹ incipiētibus habere responsum vicinę mortis, sentio instare tempus resolutionis meę, plurimumq; timeo ne sero me pœniteat tādiu distulisse, quod priusq̄ pereffluam velim omnimodis peregisse. Sed & me fratrum quorundam pia beneuolentia plurimum ad hoc impellit & cohortatur, qui cum viro dei iugiter assistant, omnia eius nouerunt, ingerentes quædam diligenti inquisitione vestigata, plura etiam quibus cum fierent ipsi interfuerunt, & viderunt & audierunt. Qui cum multa suggerāt & prędara quæ per seruum suum deus ipsis presentibus operatur, & nota eorū religio & schola magisterij ab omni me liberet suspicione falsi, adhuc etiam ad testimoniū sibi ascisc̄unt probabilium authoritatē personarum, episcoporum, clericorum & monachorum, quibus fidem non habere nulli fidelium licet. Quanq̄ id superfluo dixerim, cum totus ea nouerit mundus, & virtutes eius narret omnis ecclesia sanctorum. Quapropter attendens diuinæ laudis mirificam materiam omnibus se offerentem, neminem vero suscipientē, M
dissimulantibus eis qui melius hoc ac dignius poterant, suscepi in ea agere ipse quæ potero, non vanitate præsumentis, sed fiducia diligentis. Nec tamen ipsa quę scribo, quasi accuratius digerenda, sed saltem in vnum congerenda & reponēda suscepi, nec edenda ipso viuente, sicut nec scribuntur ipso sciente. Confido autem in domino, quoniam post nos & post ipsius consummationem exurgēt qui melius ac dignius perficient quod nos conati sumus, & dignam digna vestient elocutione materiā: sed & poterunt preciosam in conspectu domini mortē eius vitæ simili continuare scribendo, ac de morte vitam, de vita mortem commendare. Iam ergo adiuuante domino propositum aggrediamur.

Finit præfatio.

INCIPIT TABVLA CAPITVLOrum libri primi. *Capitulum primum.*

DE laudibus, & patria, & parentibus sancti Bernardi, & bonis operibus matris eius educātis filios deo, & de consulto diuino oraculo super filio suo tertio Bernardo. Capitulum. ij.

Quòd adhuc puerulus dedignatus sit curari maleficis carminibus, & de apparēte sibi domino ipsa hora qua natus est, & quomodo eruditus sit in lege diuina, & de morte matris

A tris eius. Capitulum. iij.

Quomodo libidinem extinxerit, & mulierem à se repulerit amator virginitatis. Capitulum. iiij.

De conuersione illius & sociorum eius, & apparente matre, & prænunciato vulnere fratri Gerardo, & pluuia orando adducta, & iterum subtracta, & quid reuelatum sit de non perseueraturis. Capitulum. v.

Quo anno incarnationis, & Cistercienſis ordinis, & suæ ætatis ingressus sit Cistercium cum sociis. xxx. Capitulum. vj.

De mira parsimonia, & communi cōuersatione, & de assiduitate illius in oratione. Capitulum. vij.

Quomodo in aqua & pane ex hordeo & milio & vitia confecto, & cibis ex foliis fagi confectis, cœpta & enutrita creuit Clarauallis, & de multitudine de montibus descendente, & necessariis orando impetratis, & angelica authoritate & puritate per puerū illi diuinitus cōcessis, & conuersione sororis eius. Capitulum. viij.

De consecratione viri dei, & tugurio illius, & fagimine pro butyro ab eo sæpius comesto, & oleo pro aqua bibito, & cœlestibus choris vbi nunc est Clarauallis, ab eo bis diuinitus visis, & pane furfureo terreoq;, & duris fratrum laboribus, & monachis farina victitantibus. Capitulum. ix.

De magisterio & charitate illius, & cilicio occulto, & debilitate corporis, & corrupto stomacho, & innumerabilibus
B bonis à deo per illum hominibus concessis, & signis, & prodigiis, & virtutibus. Capitulum. x.

Quomodo Iosbertum & alium paruulum sanauit, & de iuueniculo à fistula sanato signo crucis. Capitulum. xj.

Quod multi fratrum post mortem apparebant ei indicantes quomodo se haberent bene an male. Capitulum. xij.

De epistola in codice epistolarum ob miraculum prima, & de fratre contra vetitum communicante, & muscis excommunicatis, & puero per osculum sanato, & claudo erepto, & militibus propinatis & cōuersis, & puerulo Vualthero. Capitulum. xiij.

De altercatione sancti Bernardi & diaboli, & quomodo beata dei genitrix contrectando sanauit illum, comitantibus sancto Laurentio & sancto Benedicto, & de abbate Gulielmo ab ipsa morte reuocato. Capitulum. xiiij.

Quomodo vallis prius Absinthialis, nunc Clarauallis, & vltra Alpes & maria deserta repleuerit, & quòd absens videbat sanctus quæ corrigenda aliis mandabat, & quòd oranti multa reuelabantur, & de Stephano de Vitreyo non perseueraturo, & equo orando reducto, & dæmone expulso, & de mirabili somno, & mirabili potestate supra omnem virtutem diaboli sancto Bernardo à deo concessa, & rescripto Burgardi abbatis Balernę, & postea Belleuallis.

Finis tabulæ capitulorum primi libri.

C

Incipit vita sancti Bernardi abbatis.

Capitulum primum.

BErnardus Burgundię partibus, Fontanis oppido patris sui oriundus fuit, parentibus claris secundū dignitatem seculi, sed dignioribus ac nobilioribus secundum christianæ religionis pietatem. Pater eius Tecelinus vir antiquę & legitimę militię fuit, cultor dei, iustitiæ tenax. Euangelicam nanque secundum instituta prærcursoris domini militiam agens, neminem concutiebat, nemini faciebat calumniam, contentus stipendiis suis, quibus ad omne opus bonum abundabat. Sic consilio & armis seruiebat temporalibus dominis suis, vt etiam domino deo suo non negligeret, reddere quod debebat. Mater Aleth ex castro cui nomen Mons Barrus, & ipsa in ordine suo apostoli-
D cam regulam tenens subdita viro, sub eo secundum timorem dei domum suam regebat, operibus misericordię insistens, filios enutriens in omni disciplina. Septem quippe liberos genuit non tam viro suo q̄ deo, sex mares, fœminam vnam, mares omnes monachos futuros, fœminam sanctimonialē. Deo nāque (vt dictum est) non seculo generans, singulos mox vt partū ediderat, ipsa manib⁹ propriis dominо offerebat. Propter quod etiam alienis vberibus nutriendos committere illustris fœmina refugiebat, quasi cum lacte materno materni quodammodo boni infundens eis naturam. Cum autem creuissent, quandiu sub manu eius erant, eremo magis q̄ curię nutriebant, non patiens delicatiores assuescere cibos, sed grossioribus & communibus pascens, & sic eos præparans & instituens domino inspirante, quasi continuo ad eremum transmittendos. Hæc cum in ordine filiorum tertium Bernardū haberet in vtero, somnium vidit præsagium futurorum, catellum scilicet totum candidum, in dorso subrufum, & latrantem in vtero se habere. Super quo territa vehemēter cum religiosum quendā virum consuluisset, continuo ille spiritum prophetiæ concipiens quo Dauid de sanctis prædicatoribus domino dicit: Lingua canum tuorum ex inimicis: trepidanti *Psal. 67. c*
& anxiæ respondit: Ne timeas, bene res agitur. Optimi catuli mater eris, qui domus dei custos futurus, magnos pro ea contra inimicos fidei editurus est latratus. Erit enim egregius prędicator, & tāquam bonus canis, gratia linguæ medicinalis in multis multos morbos curaturus est animarū. Quo
E responso mulier pia & fidelis quasi à deo suscepto, lęta efficitur, & iam tunc in amorem nondum nati tota trāsfunditur, cogitans sacris eum literis eruditum tradere secundū modum visionis & interpretationis, quasi de illo tam sublimia promittebantur. Quod & factū est. Mox enim vt fœlici partu edidit, non modo obtulit eum deo, sicut de aliis agere cōsueuerat, sed sicut legit de sancta Anna matre Samuelis, quæ *1. Reg. 1. b.*
petitum à domino & acceptum filium in tabernaculo eius destinauit perpetuo seruiturum: sic & ipsa eum in ecclesia dei acceptabile obtulit munus. Vnde & q̄ citius potuit in ecclesia Castellionis quæ postmodum ipsius Bernardi-spera à seculari conuersatione in ordinem regularium canonicorum promota cognoscitur, magistris literarum tradens erudiendum, egit quicquid potuit vt in eis proficeret. Puer autem & gratia plenus, & ingenio naturali pollens, cito in hoc desiderium matris impleuit. Nam in literarum quidem studio supra ætatem & præcoętaneis suis proficiebat, sed in rebus secularibus iam mortificationem futuræ perfectionis velut naturaliter inchoabat. Erat nāque simplicissimus in secularibus, amans habitare secum, publicum fugitans, mire cogitatiuus, parentibus obediens & subditus, omnibus benignus & gratus, domi simplex & quietus, foris rarus, & vltra quàm credi posset verecundus: nusquam multum loqui amans, deo deuotus, vt puram sibi puritiam suam conseruaret, literarum etiā
F studio deditus, per quas in scripturis deū disceret & cognosceret. In quo quantum in breui profecerit, & q̄ perspicacem in discernendo induerit sensum, ex eo quod subiunguntur, ad uerti potest.

Capitulum secundum.

CVm adhuc puerulus graui capitis dolore vexaretur, decidit in lectum. Adducta autem ad eum est muliercula quasi dolorem mitigatura carminibus. Quam cum ille appropinquantem sentiret cū carminalibus instrumentis quibus hominibus de vulgo illudere consueuerat, cum indignatione magna exclamans à se repulit & abiecit. Nec defuit misericordia diuina bono zelo sancti pueri, sed continuo sensit virtutem, & in ipso impetu spiritus surgens, ab omni dolore liberatum se esse cognouit. Ex quo cum non parum in fide proficeret, adiecit ei dominus apparere, sicut olim puero Samueli in Sylo, & manifestare ei gloriam suam. Aderat nanque solennis illa nox natiuitatis domini cę, & ad solennes vigilias omnes, vt moris est parabantur. Cunque celebrandi nocturni officij hora aliquantisper protelaretur, contigit sedentem expectantemq; Bernardum cum cæteris inclinato capite paululum soporari. Affuit illico puero suo se reuelans pueri Iesu sancta natiuitas, tenereq fidei sugerens incrementa, & diuinæ in eo inchoans mysteria contē-

Universidad de Deusto
Biblioteca

plationis. Apparuit enim velut denuo procedens sponsus è thalamo suo. Apparuit ei quasi iterum ante oculos suos nascens ex vtero matris virginis verbum infans, speciosus forma præ filiis hominum, & pueruli sancti in se rapiens minime iam pueriles affectus. Persuasum autem est animo eius, & nũc vsque fatetur ꝙ eam credat horam fuisse dominicę natiuitatis. Sed & facile est aduertere iis qui eius auditorium frequẽtauerunt, in quanta benedictione ea hora præuenerit eum dominus, cum vsque hodie in iis quæ ad illud pertinent sacramentum, & sensus ei profundior & sermo copiosior suppetere videatur. Vnde & postmodum in laudem eiusdem genitricis & geniti, & sanctæ eius natiuitatis insigne edidit opusculum inter initia operum suorum seu tractatuum, sumpta materia ex eo euangelij loco vbi legitur, Missus est Gabriel angelus à deo in ciuitatem Galilææ, & cætera. quæ ibi sequuntur. Neq; illud tacendũ ꝙ ab ipsis iam puerilibus annis si quos poterat nummos habere, clandestinas faciens eleemosynas, & verecundiæ suę morem gerebat, & pro ętate, imò supra ætatem pietatis opera sectabatur. Cum autem aliquanto tempore euoluto, proficiens ętate & gratia apud deum & homines puer Bernardus de pueritia transiret in adolescentiam, mater eius liberis fideliter educatis, & vias seculi ingredientibus, quasi peractis omnibus quæ sua erant, fœliciter migrauit ad dominum. De qua nequaquam prætereundum est ꝙ cum multo tempore vixisset cum viro suo honeste & iuste secundum iustitias & honestates seculi huius, & legem fideꝙ coniugij, per aliquot ante obitum suum annos, in eo ad quod nutrire filios videbatur, prout potuit & licuit mulieri sub potestate viri constitutę, nec habẽti proprij corporis potestatem, omnes ipsa præuenit. Etenim in domo sua & in professione coniugali, & in medio seculi eremiticam seu monasticam vitam non paruo tempore visa est æmulari, in victus parcitate, in vilitate vestitus, delicias & pompas seculi à se abdicando, ab actibus & curis secularibus inquantum poterat se subtrahendo, insistendo iciuniis, vigiliis & orationibus: & quod minus assumptæ professionis habebat, eleemosynis & diuersis operibus misericordiæ redimendo. In quo de die in diem proficiens ad extrema deuenit, perficienda in futuro in eo in quo proficiens de hoc seculo migrauit. Obdormiuit autem psallentibus clericis qui conuenerãt, & ipsa pariter psallens, vt in extremis quoque cum iam vox eius audiri non posset, adhuc moueri labia viderentur, & lingua palpitans domi num confiteri. Demum inter litaniæ supplicationes, cum diceretur, per passionem & crucem tuam, libera eam domine: eleuans manum signauit se, & emisit spiritum, ita vt manum non posset deponere quam leuarat.

Capitulum tertium.

EX hoc Bernardus suo iam more, suo iure vicitare incipiens, eleganti corpore, grata facie preeminẽs, suauissimis ornatus moribꝰ, acri ingenio preditus, acceptabili pollens eloquio, magnę spei adolescẽs predicabatur. Cui tanq̃ ingredienti seculum, plures se vię seculi ipsius offerre cœperunt, & in omnibus assurgere prospe ritates vitę huius, & magnæ spes undiq; arridere. Obsidebat autem benignum iuuenis animũ sodalium dissimiles mores, & amicitiæ procellosæ, similem sibi efficere gestientes. Quæ si ei dulcescere perstitisset, necesse erat amarescere illi quod in hac vita dulcius cordi eius insederat, castitatis amorẽ. Cui precipuè inuidens coluber tortuosus, spargebat laqueos tentationum, ac variis occursibus calcaneo eius insidiabatur. Cũ enim aliquando curiosius aspiciendo defixos in quandam oculos aliquandiu tenuisset, continuo ad se reuersus: & de semetipso erubescens apud semetipsum, in seipsum vltor seuerissimus exarsit. Stagno quippe gelidarum aquarum quod in proximo erat collotenus insiliens, tandiu inibi permansit, donec pene exanguis effectus, per virtutem gratiæ cooperantis etiam à calore carnalis concupiscentiæ totus refriguit, induens illum castitatis affectum quem induerat qui dicebat: Pepigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarem quidem de virgine. Circa idem tempus instinctu dæmonis in lectum dormientis, iniecta est puella nuda. Quam ille sentiens, cum omni pace & silẽtio partem ei lectuli quam occupauerat, cessit, & in latus alterum se conuertit, atque dormiuit. Misera vero illa aliquandiu iacuit sustinens & expectans, deinde palpans & stimulans. Nouissime cum immobilis ille persisteret, illa licet impudentissima esset, erubuit: & horrore ingenti atque admiratione perfusa, relicto eo surgens aufugit. Contigit item vt cum sociis aliquantis apud matronam aliquam Bernardus hospitaretur. Considerans autem mulier adolescentẽ decorum aspectu, capta est laqueo oculorum suorum, & in concupiscentiam eius exarsit. Cunque tanquam honoratiori omnium seorsum ei fecisset lectulum præparari, surgens ipsa de nocte impudenter accessit ad eum. Quam Bernardus sentiens, nec consilij inops, clamare cœpit, latrones, latrones. Ad quam vocem fugit mulier, familia omnis exurgit, lucerna accenditur, latro quæritur, sed minime inuenitur. Ad lectulos singuli redeunt, fit silentium, fiunt tenebræ sicut prius, pausant cæteri, sed non illa misera requiescit. Exurgit denuo, & Bernardi lectulum petit: sed denuo ille proclamat, latrones, latrones. Quæritur iterum latro, latet iterum, nec ab eo qui solus nouerat, publicatur. Vsque tertio improba mulier sic repulsa, vix tandem seu metu seu desperatione victa cessauit. Cum autem die sequenti iter agerent, arguentes Bernardum socij, quosnam toties ea nocte latrones somniauerit, perquirebant. Quibus ille, Veraciter, inquit, aderat latro, & mihi castitatem hospita nitebatur auferre, irreparabilem thesaurũ.

Inter hæc tamen cogitans & perpẽdens quod vulgo dicitur, non esse tutum diu cohabitare serpenti, fugam meditari cœpit. Videbat enim mundum & principem eus exterius sibi multa offerentem, magnas res, spes maiores, sed fallaces omnes, & vanitatem vanitatum, & vanitatem omnia: veritatẽ vero ipsam interius iugiter audiebat clamantẽ ac dicentem: Venite ad me oẽs q laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Tollite iugũ meũ sup vos, & inuenietis requiẽ animabꝰ vestris. Perfectius vero relinquere mundũ deliberans cœpit inquirere & inuestigare, vbi certius ac puriꝰ inueniret requiẽ animæ suæ sub iugo Christi. Inquirẽti aũt occurrit Cistercij innouatæ monasticę religionis noua plãtatio: messis multa: sed opariis indigẽs, cũ vix adhuc aliquis cõuersionis gratia illuc declinaret, ob nimiã vitæ ipsius & paupertatis austeritatẽ. Quæ tamẽ cum animum vere deum quęrẽtẽ minime terrerent, posthabita omni hæsitatiõe ac timore, illuc vertit intentionẽ, posse se æstimãs omnino ibi delitescere & absc̃odi in absc̃ondito faciei dei ab omni cõturbatione hominũ, maximeq; ad effugium vanitatis seu de seculari generositate, seu de acrioris ingenij gratia, seu etiam forte de alicuius nomine sanctitatis. Vbi vero de conuersione tractantem, fratres eius & qui carnaliter eũ diligebant, persenserunt, omnimodis agere cœperunt, vt animũ eius ad studiũ possent diuertere literarum, & amore scięti secularis, seculo arctius implicare. Qua nimirum suggestione (sicut fateri solet) propemodum retardati fuerãt gressus eius, sed matris sanctæ memoria importune animo eius instabat, ita vt sepius sibi occurrentẽ videre videretur, conquerentẽ & improperantẽ quia nõ ad huiusmodi nugacitatẽ tã tenerè educauerat, nõ in hac spe erudierat eum. Demum cum aliquãdo ad fratres pgeret in obsidione castri quod Grãceium dicitur, cum duce Burgũdiæ cõstitutos, cœpit in huiusmodi cogitatiõe vehemẽtius anxiari. Inuentaq; in itinere medio ecclesia quãdã diuertit, & ingressus orauit cum multo imbre lachrymarũ expandẽs manus in cœlum, & effundens sicut aquã cor suũ ante cõspectum domini dei sui. Ea igitur die firmatum est propositum cordis eius. Nec vero surda aure percepit vocem dicentis: Qui audit, dicat veni. Siquidem ab illa hora sicut ignis qui comburit, syluam, & sicut flamma comburens montes, hincinde prius vicinora queq; corripiens, postmodum in vlteriora progrediẽs: sic ignis quem miserat dominus in cor serui sui volens vt arderet, primo fratres eius aggreditur: solo minimo ad cõuersionem adhuc minus habili seniori patri ad solatium derelicto, deinde cognatos & notos, socios & amicos, de quibuscũq; poterat esse spes conuersionis. Primus omnium Galdricus aunnculus eius absq; dilatione aut hæsitatione pedibus (vt aiũt) iuit in sententiam nepotis, & consensum conuersionis, vir honestus & potẽs in seculo, & in secularis militiæ gloria nobilis, dñs castri in territorio Eduensi, quod Tuillium dicitur.

Iob. 32. 4.

Matt. 11. d.

Apoc. 22.

dicitur. Continuo etiam Bartholomeus occurrens iunior cæteris fratribus, & necdum miles, sine difficultate eadem hora salutaribus monitis dedit assensum. Porro Andreas Bernardo etiam ipse iunior & nouus eo tempore miles verbum fratris difficili⁹ admittebat, donec subito exclamauit: Video, inquit, matrem meam. Visibiliter siquidem ei apparuit, serena facie subridens, & congratulans proposito filiorũ. Itaque & ipse cõtinuo manus dedit, & de tyrone seculi factus est miles Christi. Nec solus vidit Andreas tantorum matrem filiorum lętantem, sed confessus est & Bernardus eandem similiter se vidisse. Guido primogenitus fratrum, coniugio iam alligatus erat, vir magnus, & præ aliis iam in seculo radicatus. Hic primo paululum hęsitans, sed contiuuo rem perpendens & recogitans, conuersioni consensit, si tamen coniunx annuret. Verum id quidem de iuuencula nobili, & paruulas filias nutriente, pene impossibile videbatur. At Bernardus de misericordia domini spem concipiens certiorem, incunctanter ei spopondit aut consensuram fœminam, aut celeriter morituram. Demũ cum omnimodis illa renueret, vir eius magnanimus imò ea iam præuentus virtute fidei in qua postmodum excellenter enituit, virile cõsilium domino inspirante concepit, vt abiiciens quicquid habere videbatur in seculo, vitã institueret agere rusticanam, laborare scilicet manibus propriis, vnde suam sustentaret & vxoris vitam, quam inuitam dimittere non licebat. Interim superuenit Bernardus, qui vndique alios atque alios colligens discurrebat. Nec mora flagellatur prædicta Guidonis vxor infirmitate graui. Et cognoscens quia durum sibi esset contra stimulum calcitrare, accersito Bernardo veniam deprecabatur, & prior ipsa conuersionis petit assensum. Denique iuxta morem ecclesiasticum separata à viro, interueniente parili voto castitatis in cœtũ sanctimonialium transiit fœminarum, religiosè vsque hodie seruiens deo. Secundus natu post Guidonem Gerardus erat miles in armis strenuus, magnæ prudentiæ, benignitatis eximię, & qui ab omnibus diligeretur. Qui cæteris, vt dictũ est, primo auditu & prima die acquiescentibus (vt mos est sapientiæ secularis) leuitatem reputãs, obstinato animo salubre consilium & fratris monita repellebat. Tum Bernardus fide iam igneus, & fraternæ charitatis zelo mirum in modum exasperatus, scio (inquit) scio, sola vexatio intellectum dabit auditui. Digitumque lateri eius apponens, veniet (inquit) dies, & cito veniet, cum lãcea lateri huic infixa, peruium iter ad cor tuum faciet consilio salutis tuæ quod asperuaris, & timebis quidem, sed minime morieris. Sic dictum sicq; factum est. Paucissimis interpositis diebus circumuallatus ab inimicis, captus, & vulneratus iuxta verbum fratris, lanceam gestans ipsi lateri eidemque infixam loco cui ille digitum appli cuerat trahebatur, & mortem quasi iam præsentem metuens clamabat, Monachus sum, monachus sum Cisterciensis. Nihilominus tamen captus & reclusus in custodia est. Vocatus est Bernardus per celerem nuncium, sed non venit. Sciebam, inquit, & prædixeram ꝙ durum esset ei contra stimulum calcitrare, nec tamen ad mortem ei vulnus hoc, sed ad vitam. Et factum est ita. Siquidem de vulnere præter spem cito conualuit, propositum vero seu votum quod vouerat non mutauit. Cunque iam liber ab amore seculi hostilibus adhuc vinculis teneretur, & hoc solum esset quod conuersionis eius propositum retardaret, in hoc etiam cito affuit ei misericordia dei. Venit frater eius laborans vt erui posset, sed non profecit. Et cum nec loqui ei permitteretur, accedens ad carcerem clamauit: Scito frater Gerarde: quia ituri sumus in proximo & monasterium introituri. Tu vero quandoquidem exire non licet, hic monachus esto, sciens quod vis & non potes, pro facto reputari. Cunque Gerardus magis ac magis anxiaretur, paucis interpositis diebus audiuit vocem in somnis dicentem sibi, Hodie liberaberis. Erat autem sacrum quadragesimæ tẽpus. Circa vespertinam itaque diẽi horam cogitans quod audierat, compedes suas tetigit, & ecce ex parte crepuit in manu eius ferrum, vt minus iam teneretur, & aliquatenus incedere posset. Sed quid ageret? Erat ostium obseratum, & pro foribus pauperum multitudo. Surrexit tamen, & non tã spe euadendi q̃ tedio iacendi, seu curiositate tentandi accedens ad ostium subterraneæ domus in qua vinctus & clausus erat: mox vt pessulum tetigit, sera tota inter manus eius collapsa est, & ostium domus apertum. Exiensq; pedetentim, sicut homo compeditus, ad ecclesiam vbi adhuc vespertina celebrabant officia, prætendebat. Porro mendici qui pro foribus domus astabant, videntes quod fiebat, & diuinitus exterriti, in fugam versi sunt nihil clamantes. Cumq; iam ecclesiæ propinquaret, egrediens quidam de familia domus captiuitatis suæ, germanus illius à quo custodiebatur, videns q; eum ad ecclesiam properantem, tarde (inquit) Gerarde venisti. Expauescẽte illo, festina ait, adhuc superest quod audias. Oculi quippe eius tenebantur, tæ prorsus quid ageretur intelligebat. Demum ad altiores gradus ecclesiæ cum adhuc compeditũ data manu Gerardum subleuasset, introeunte illo ecclesiam, tũc primum quid ageretur agnouit, & conatus eum retinere non potuit. Hoc modo Gerardus à captiuitate amoris seculi huius, & captiuitate filiorum seculi liberatus, votum quod vouerat fideliter exsoluit. In quo potissimum notum fecit dominus à quanta perfectione sanctæ conuersationis gratiã iste dei famulus cœperit, qui in eius spiritu qui fecit quæ futura sunt, quod erat futurũ videre potuit quasi iam factum. Præsentialiter quippe in latere fratris ei lancea apparebat quando digitum applicuit loco vulneris mox futuri, sicut postmodum ipse confessus est cum ab his interrogaretur, quibus celare non poterat. Cum autem cæteri (vt diximus) prima die in eodem essent cum Bernardo spiritu congregati, mane intrantibus eis ecclesiam, apostolicũ illud capitulũ legebat. Fidelis est deus: quia qui cœpit in vobis opus bonum, ipse perficiet vsq; in diẽ Iesu Christi. Quod deuotꝰ iuuenis haud secus accepit, q̃ si de cœlo sonuisset. Exultans itaq; spiritualis iam pater regeneratorũ in Christo fratrũ suorũ, & manum domini intelligens secum operantem, cœpit ex hoc prædicationi insistere, & quoscunq; poterat aggregare. Cœpit nouũ induere hominem, & cum quibus de literis seculi, seu de seculo ipso agere solebat, de seriis & cõuersione tractare, ostẽdẽs gaudia mundi fugitiua, vitæ miserias, celerem mortem, vitã post mortẽ seu in bonis seu in malis ppetuã fore. Quid multa? Quotquot ad hoc prædordinati erãt, operãte in eis gratia dei, & verbo virtutis eius, & orationę, & institia serui eiꝰ, primo cũctati, deinde cõpuncti, alter post alterum credebant & consentiebant. Inter quos adiunctus est ei etiam dominus Hugo Matisconensis, qui hodie raptus à Pontiniacensi cœnobio quod ipse ædificauit, Altissiodorensi ecclesiæ præest merito & honore pontificis. hic audiens de conuersiõe socij & amici charissimi, flebat quasi perditum, quem seculo mortuum audiebat. Vbi aũt primo data est vtriq; facultas mutui colloquij, post dissimiles lachrymas, & gemitus dissimilium dolorum, verba verbis cœperunt conferri, & res rebus comparari. Cunque inter ipsa verba familiaris amicitiæ Hugoni infunderẽtur spiritus veritatis, aliã iã facię habere cœperunt verba mutuę collocutionis. Datis itaque dextris in sodalitiũ nouæ vitæ, longe digniusq; sacti sunt cœ vnum & anima vna in Christo, q̃ in seculo ante fuissent. Post paucos autẽ dies nunciatur Bernardo, subuersum ab aliis sociis Hugonẽ à proposito resilire. Qui opportunitate inuentã, ꝙ magnus quidam episcopꝰ in partibus habitaret, festinat vt reuocet pereuntem, iterumq; parturiat. Obseruantes autem prædicti sodales & subuersores Hugonis, viso eo prædã ambiunt suam, & omnem ei loquendi adimunt facultatẽ, oẽm aditum intercludunt. At ille cum ei loqui nõ posset, clamabat ꝙ eo ad dominum. Quo orãte cum lachrymis subita & vehemens inundatio pluuię mox erupit. Considerãt autem in cãpo ꝙ aër serenus esset, & nil tale sperarẽt. Dispersi igitur omnes ad repẽtinum imbrẽ, vicum proximum petunt. At Bernardus Hugonẽ tenẽs, mecum ait sustinebis huiꝰ pluuię guttas. Cũq; soli remãsissent, nõ fuerũt soli, sed dominus fuit cum eis reddens eis continuo & aeris & animi serenitatem. Ibi renouatum est fœdus, & propositum cõfirmatũ, quod nõ potuit deinceps violari. Videbat ista pctõr & irascebat dentibus suis fremebat & tabescebat, iustus autem cõfidens in domino glorioseꝰ de seculo triumphabat. Iamq; eo publice & priuatim prædicante matres filios absc̃odebant, vxores detinebant maritos, amici amicos auertebant: quia voci eius spiritus sanctus tantæ dabat vocẽ virtutis, vt vix aliquis aliquem

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quem teneret affectus. Crescente siquidem numero eorũ qui in hanc conuersionis vnanimitatem consenserant, sicut de primitiuis ecclesiæ filiis legitur, multitudinis eorum erat cor vnũ & anima vna in domino, & habitabant vnanimiter simul, nec quisquam aliorum audebat se coniungere eis. Erat enim eis Castellioni domus vna propria, & communis omnium, vbi conueniebant, & cohabitabant, & colloquebantur, quam ingredivix aliquis audebat qui non esset de cœtu eorum. Sed & si quis intrabat videns & audiens quę ibi gerebantur & dicebantur, sicut de Christianis Corinthiis Apostolus dicit, omnibus quodammodo prophetantibus conuincebatur ab omnibus, diiudicabatur ab omnibus: & adorans dominum, & confitens q; vere deus esset in eis, aut ipse vnanimitati eorum adhærebat, aut recedens flebat semetipsum, illos autem beatificabat. Hoc enim illis temporibus, & in illis erat partibus inauditum, vt alicuius adhuc in seculo commorantis conuersio præsciretur. Ipsi vero quasi mensibus sex post primũ propositum in seculari habitu stabant, vt proinde plures congregarentur, dum quorundam negocia per id temporis expediebantur. Cum autem iam suspecta inciperet esse multitudo. ne quem de numero eorum fobriperet is qui tenet, placuit deo super hoc reuelare quid futurum esset. Aspiciebat enim quidam eorum in visu noctis, & videbat quasi eos omnes cõfodisse in domo vna, & per ordinem singulos quasi communicare de cibo quodam miri candoris & saporis. Quem cæteris omnibus optime suscipientibus, & cum gaudio magno, duos ex omni numero illo notabat à cibi illius salutaris participatione vacuos remansisse. Alter nãque eorum nec sumebat, alter sumere quidem videbatur, sed tanquam minus caute sumeret, spargebatur: vtrũque vero postea probauit euentus. Alter enim priusquam ventum esset ad rem, cõuersus retrorsum in seculum rediit: alter cum cęteris cœpit quidem opus bonum, sed non perfecit. Vidi ego eum in seculo postea vagum & profugum à facie domini sicut Caim. quantum animaduertere potui hominem humillimum, & miserabilis confusionis, sed nimię pusillanimitatis. Qui tamen in vltimis Claramuallem rediit infirmitate corporis & inopia cogente, cum homo bene natus ab omnibus cognatis & amicis proiiceretur: ibiq; proprietati renũcians, sed non omnino proprię voluntati, obiit non quidem intus sicut frater & domesticus, sed foris misericordiam postulans sicut pauper & mendicus. Iam vero aduenient die reddendi voti, & complendi desiderij egressus est de domo paterna Bernardus pater fratrum suorum cum fratribus filiis suis spiritualibus quos verbo vitæ Christo genuerat. Videns autem Guido primogenitus fratrum suorum Niuardum fratrem suum minimum, puerum cũ pueris aliis in platea, eia (inquit) frater Niuarde, ad te solum respicit omnis terra possessiõis nostræ. Ad quod I puer non pueriliter motus, vobis ergo (inquit) cœlum, mihi terra? Non ex æquo diuisio hæc facta est. Quo dicto abeuntibus illis, tunc quidem domi cum patre remansit, sed modico post euoluto tempore, fratres secutus, nec à patre, nec à propinquis seu amicis potuit retineri. Superat de deo dicata domo illa pater senior cũ filia, de quibus etiã suo loco dicem⁹.

Eo tempore nouellus & pusillus grex Cisterciensis sub abbate degens, viro venerabili Stephano cum iam grauiter tædio ei esse inciperet paucitas sua, & omnis spes posteritatis decideret in quam sanctę illius paupertatis hæreditas trãsfunderetur, venerãtibus omnibus in eis vitæ sanctitatem, sed refugientibus austeritatem, repente diuina hac visitatione tãlæta, tam insperata, tam subita lætificatus est, vt in die illa responsum hoc à spiritu sancto accepisse sibi domus illa videretur: Lætare sterilis quæ nõ paries bas, erumpe & clama quæ parturiebas: quia multi filij desertę magis quàm eius quæ habet virum, de quibus postmodum visura es filios filiorum vsque in multas generationes.

Capitulum quartum.

ANno ab incarnatiõe domini. Mcxiij. à constitutiõe domus Cisterciensis. xv. seruus dei Bernardus annos natus circiter. xxij. Cisterciũ ingressus, cum soeiis amplius q̃ xxx. sub abbate Stephano, suaui iugo Christi collum submisit. Ab illo aũt die dedit dominꝰ benedictionem, & vinea illa domini sabaoth dedit fructum suũ, extendens palmites suos vsq; ad mare, & vltra mare propagines suas. Hęc quidẽ fuere viri dei conuersionis sancta principia. Conuersationis autem eius insignia quomodo vitã angelicam gerens in terris vixit, neminem enarrare posse puto qui non viuat de spiritu de quo ille vixit. Solius quippe donantis & accipientis est nosse quãtũ ab ipso mox cõuersionis exordio præuenerit eũ dominꝰ in benedictionibꝰ dulcedinis suæ, quanta repleuerit gratia electionis, quomodo ab vberta te suę domus inebriauerit eum. Ingressus est autem domum illam pauperem spiritu, & eo adhuc tempore absconditam ac pene nullam intentione ibi moriendi à cordibus & memoria hominum, & spe delitescẽdi & latendi tanquam vas perditũ, deo aliter disponente, & eum sibi in vas electionis præparante, nõ solum ad ordinem monasticum confortandum ac dilatandum, sed etiam ad nomen suum portandum coram regibꝰ & gentibus, & vsque ad extremum terræ. Ipse vero nil tale de se æstimans aut cogitans, potius ad custodiam sui cordis, & propositi constantiam, hoc semper in corde, sæpe etiã in ore habebat: Bernarde, Bernarde, ad quid venisti? Et sicut de domino legitur quia cœpit Iesus facere & docere: à prima die ingressus sui in cellam nouitiorũ, ipse cœpit agere in semetipso, quod alios erat docturus. Postmodum enim cum iã Clareuallis abbas esset ordinatus, aduentantibus nouitiis & festinantibus ingredi, audire eum soliti sumus prædicantem ac H dicentem. Si ad ea quæ intus sunt festinatis, hic foris dimittite corpora quæ de seculo attulistis. Soli spiritus ingrediantur, caro non prodest quicquam. Quod cum nouitiis ad nouitatem verbi perterritis, parcens teneritudini eorum clementius exponendo quod dixerat, carnalem concupiscentiam prędicare solebat foris dimittendam. Ipse cum nouitius esset, in nullo sibi parcens instabat omnimodis mortificare non solũ cõcupiscentias carnis quæ per sensus corporis fiũt, sed & sensus ipsos per quos fiunt. Cum enim iam interiore sensu illuminati amoris dulcius ac frequentius sentire inciperet desursum spirantem sibi suauitatem, sensui illi interiori timens à sensibus corporis, vix tantum eis permittebat quantum sufficeret ad exteriora cum hominibus conuersationis societatẽ. Quod cum continui vsus instantia in consuetudinem mitteret, cõsuetudo ei ipsa quodammodo vertebatur in naturam. Totusque absorptus in spiritũ, spe tota in deum directa, intẽtione seu meditatione spirituali tota occupata memoria, videns non videbat, audiens non audiebat, nihil sapiebat gustanti, vix aliquid sensu aliquo corporis sentiebat. Iam quippe annum integrum exegerat in cella nouitiorum, cum exiẽs inde ignoraret adhuc an haberet domus ipsa testudinem quã solemus dicere celaturam. Multo tempore frequentauerat intrans & exiens domum ecclesiæ, cum in eius capite vbi tres erant, vnam tantum fenestram esse arbitraretur. Curiositatis enim sensu mortificato, nil huiusmodi sentiebat: vel si forte aliquando eum contingebat videre, memoria (vt dictũ M est) alibi occupata non aduertebat. Sine memoria quippe sensus sentientis nullus est. Natura quoque in eo non dissentiebat à gratia, vt in eo quoque quodammodo impletum videretur esse quod legitur, Puer erã ingeniosus, & fortitus sum animam bonam: & cũ magis essem bonus, veni ad corpus incoinquinatum. Ad contemplanda quippe spiritualia quæque seu diuina, cum gratia spirituali, naturali quadam virtute polebat ingenij, fortitusque etiam in hoc erat animam bonam, sensualitatem non curiosę lasciuam, nec superbe rebellẽ: sed congaudentem spiritualibus studiis, & in eis quæ ad deũ sunt sponte subditã spiritui & seruientem: corpus etiam nullius cõtaminatũ consensu flagitij, & si non nimis neglectum sicut oportebat curaretur, ad seruiendũ spiritui in seruitio dei aptissimũ instrumẽtũ. Sed cum caro in eo ex dono prœuenientis gratię, & adiutorio subsequentis naturæ, & vsu bono spũalis disciplinę vix iã aliquid concupisceret aduersus spiritum, hoc est quod spiritũ lædebat, spiritus supra vires, supra virtutẽ carnis ac sanguinis, tanta aduersus carnem concupiscebat, vt infirmũ animal cadens sub onere vsq; in hanc diẽ nõ adiuuiat vt resurgat. Quid enim dicã de somno, q̃ in cæteris hominibꝰ solet esse refectio laborũ & sensuũ, aut mẽtiũ recreatio? Extũc vsq; hodie vigilat vltra possibilitatẽ humanam. Nullum enim tempus magis se perdere cõqueri solet, q̃ quo dormit,

A mit idoneam satis reputans comparationem mortis & somni: vt sic dormientes videantur mortui apud homines, quomodo apud deum mortui dormientes. Vnde etiam si quem forte religiosum in dormiendo seu durius stertentem audierit, seu minus compositè iacentem viderit, patienter ferre vix potest, sed carnaliter eum seu seculariter dormire causatur. In ipso nãque tenuem victum tenuis somnus comitatur. In nostro enim vllam indulget corpori suo satietatem, nisi q; in vtroque sumpsisse aliquid sat ei est. Quantum enim ad vigilias, vigiliarum ei modus est non totam noctem ducere insomnem. Porro ad comedendum vsque hodie vix aliquando voluptate trahitur appetitus, sed solo timore defectus. Etem̃ comesturus, priusq̃ comedat, sola cibi memoria satur est. Sic accedit ad sumendum cibum quasi ad tormentum. A primo siquidem conuersionis suę anno, seu egressionis de cella nouitiorum, natura eius cum tenerę nimis semper, & delicatę complexionis fuisset, ieiuniis multis & vigiliis, frigore & labore, durioribus & continuis exercitiis attrita, corrupto stomacho, crudum continuo per os solet reiicere quod ingeritur. Quod si quid naturali decoctione digestũ transfunditur ad interiora, ibi nihilominus partibus illis corporis non minoribus infirmitatum incommodis obsessis, non nisi cum gra ui tormento egreditur. Si quid autem residuum est, ipsum B est alimentum corporis eius qualecunque, non tam ad vitam sustentandam, q̃ ad differendam mortem. Semper autem post cibum quasi pensare solitus est quantum comederit. Si quando vel ad modicum mensuram solitam excessisse se deprehenderit, impune abire non patitur. Sed & vsus parsimoniæ sic ei in naturam versus est, vt etsi aliquando corporalis sibi cuiuslibet refectionis plus aliquid solito velit indulgere, vix possit. Sic autem ab initio fuit inter nouitios nouitius, monachus inter monachos, spiritu validus, corpore infirmus, nil indulgentiæ circa corporis quietẽ seu refectionem, nil remissionis de communi labore vel opere fieri sibi aliquando acquiescens. Cæteros nãque sanctos esse arbitrabatur & perfectos, se vero sicut nouitium & incipientem, nequaq̃ emeritorum perfectorumq; indulgentiis & remissionibus indigere, sed feruore nouitio, & ordinis districtione, & rigore disciplinæ. Propter quod communis vitæ seu conuersationis feruentissimus æmulator, cum opus aliquod manuum fratres actitarent, quod seu minor vsus ei, seu imperitia denegabat, fodiendo, seu ligna cędendo, & propriis humeris deportando, vel quibuslibet laboribus æquè laboriosis illud redimebat. Vbi vero vires deficiebant, ad viliora quęq; opera confugiens, laborem humilitate compensabat. Et mirum in modum is qui tantam in contemplatione rerum spiritualium ac diuinarum acceperat gratiam, circa talia nõ solum occupari patiebatur, sed & plurimum delectabatur. Sed mortificata (vt dictum est) C sensualitate, cuius seu curiositate seu infirmitate in huiusmodi laborũ corporalium distractionibus, perfectorũ etiã quorũcunq; mẽtes sępe necesse est, etsi non intentione certe memoria & cogitatione, ab interiore vnitate spiritus aliquã pati dissolutionem, ipse priuilegio maioris gratiæ in virtute spiritus simul & totus quodammodo exterius laborabat, & totus interius deo vacabat: in altero pascens conscientiam, in altero deuotionem. Laboris ergo tempore & intus orabat seu meditabatur absq; ue intermissione exterioris laboris, & exterius laborabat absque iactura interioris suauitatis. Nam vsque hodie quicquid in scripturis valet, quicquid in eis spiritualiter sentit, maxime in syluis & in agris meditando & orando se confitetur accepisse, & in hoc nullos aliquando se magistros habuisse nisi quercus & fagos, ioco illo suo gratioso inter amicos dicere solet. Messis tempore fratribus ad secandum cum feruore & gaudio sancti spiritus occupatis, cũ ipse quasi impotens & nescius laboris ipsius, sedere sibi & requiescere iuberetur, admodum contristatus, ad orationem confugit, cum magnis lachrymis postulans à deo donari sibi gratiam metendi. Nec fefellit simplicitas fidei desideriũ religiosi. Cõtinuo nãque quod petiit, impetrauit. Et ex illo die in labore illo præ cæteris peritum se esse cum quadam iucunditate gratulatur, tanto in hoc opere deuotior, quanto se in hoc ipso facultatem ex solo dei dono reminiscitur accepisse. Feriatus autem ab huiusmodi labore vel opere, iugiter aut orabat, aut legebat, aut meditabatur. Ad orandum si se solitudo offerret vtebatur. sinautem, vbicũq;, seu apud se, seu in turba esset solitudinem cordis ipse sibi efficiens, vbiq; solus erat. Canonicas autem scripturas simpliciter & seriatim libentius ac sæpius legebat, nec vllis magis, q̃ ipsarum verbis eas intelligere se dicebat: & quicquid in eis diuinæ sibi elucebat veritatis aut virtutis, in primis sibi originis suæ fonte magis, q̃ in decurrentibus expositionum riuis sapere testabatur. Sanctos tamen & orthodoxos earum expositores humiliter legens, nequaquam eorum sensibus suos sensus equabat, sed subiiciebat formandos, & vestigiis eorum fideliter inhærens, sæpe de fonte vnde illi hauserant, & ipse bibebat. Inde est q; plenus spiritu quo omnis sancta scriptura diuinitus est inspirata, tam confidenter & vtiliter ea vsque hodie (sicut Apostolus dicit) vtitur ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum. Et dum prædicat verbum dei, quicquid de ea affert in medium, sic patens & placens efficit, & circa id vnde agitur efficax ad monẽdum, vt mirentur omnes tam seculari, quàm spirituali præditi doctrina in verbis gratiæ, quæ procedunt de ore eius. D E F

Capitulum quintum.

CVm autem complacuit ei qui eum segregauit à seculo & vocauit, vt ampliore gratia reuelaret in eo gloriam suam, & multos filios dei qui erant dispersi, per eum congregaret in vnum, misit in cor abbatis Stephani ad ædificandam domum Clareuallis mittere fratres eius. Quibus abeuntibus ipsum etiam domnum Bernardum prefecit abbatem, mirantibus sane illis tanquam maturis & strenuis tam in religione, quàm in seculo viris, & timentibus ei tum pro teneriori ætate iuuentutis, tum pro corporis infirmitate, & minori vsu exterioris occupationis. Erat autem Claraullis locus in territorio Lingonensi, non longe à fluuio Alba, antiqua spelunca latronum: quę antiquitus dicebatur vallis absinthialis: seu propter abundantis ibi absinthij copiam, seu propter amaritudinem doloris inciditi ibi in manus latronum. Ibi ergo in loco horroris & vastę solitudinis consederunt viri illi virtutis, facturi de spelunca latronum templum dei, & domum orationis. Vbi simpliciter aliquanto tempore deo seruierunt in paupertate spiritus, in fame & siti, in frigore & nuditate, in vigiliis multis. Pulmentaria sæpius ex foliis fagi conficiebant. Panis instar prophetici illius ex hordeo & milio & vitia erat, ita vt aliquãdo religiosus vir quidam appositum sibi in hospitio, vbertim plorans, ælam asportauerit, quasi pro miraculo omnibus ostendendum, quòd inde viuerent homines, & tales homines. At virum dei minus ista mouebant. Summa ei solicitudo de salute multorum: quæ à prima die conuersionis suæ vsque ad hoc tempus, tam singulariter sacrum illud pectus nosci tur possidere, vt erga omnes animas maternum gerere videatur affectum. Erat ergo vehemens in præcordiis eius, sancti desiderij & sanctę humilitatis conflictus. Modo enim seipsum deiiciens, fatebatur indignum per quem fructus aliquis prouenire: modo oblitus sui æstuabat flagrantissimo ardore, vt nullam nisi ex multorum salute consolationem posse admittere videretur. Sane fiduciam charitas pariebat, sed eandem castigabat humilitas. Contigit autem inter hæc vt aliquando temperius solito surgerent ad vigilias. Quibus peractis cum vsque ad matutinas laudes aliquanto longius supereesset noctis interuallum, egressus foras, & loca vicina circuiens, orabat deum vt acceptum haberet obsequium suum, & fratrum suorum, in eo quod diximus spiritualis fructus desiderio constitutus. Subito vero stans in ipsa oratione modice interclusis oculis, vidit vndique ex vicinis montibus tãtam diuersi habitus & diuersæ conditionis hominum multitudinem in inferiorem vallem descendere, vt vallis ipsa capere non posset. Quod quid significauerit, iam omnibus manifestum est. Hac igitur vir domini visione magnifice consolatus, exhortatus est etiam fratres suos, commonens eos de misericordia dei nunquam desperare.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Capitulum sextum.

VM vero ante instantem hyemem Gerardus frater eius, cellararius domus, apud eum durius quereretur ad necessaria domus & fratrum multa deesse, nec habere se vnde ea coemeret, & vrgente necessitate iam nullam verborum reciperet consolationem, res autē in promptu non esset quę daretur, vir dei quantū interim ad præsentes angustias sufficere posset, inquisiuit. Ille vero vndecim libras respondit. Tum dimittens eum, ad orationem confugit. Post paululum vero rediens Gerardus, mulierem quandam de Castellione foris esse, & velle ei loqui nunciauit. Ad quam cum egrederetur, procidens ad pedes eius eadem mulier duodecim librarum benedictionem ei obtulit, orationum suffragia implorans viro suo periculose ægrotanti. Quam breuiter allocutus dimisit à se, vade, inquiens, sanum inuenies virum tuum. Illa vero abiens in domum suam sicut audierat, sic inuenit. Abbas vero consolans pusillanimitatem cellararij sui, ad sustinendum dominum de cætero reddidit fortiorem. Nec tantum semel hoc ei contigisse certum est, sed sæpe cum huiusmodi necessitas instaret, repente vnde non sperabatur auxilium ei à domino affuisse. Propter quod viri prudentes intelligentes manum domini esse cum eo, teneritudinem mentis eius à deliciis paradisi nuper egressi, rerum exteriorum solicitudine grauare cauebant, eas ipsi intra semetipsos vt poterant digerentes, & tantummodo de interioribus conscientiis suis, & causa animarum suarum eum consulentes. In quo tamen pene hoc eis cōtigit, quod filiis Israel legimus olim de Moyse contigisse, cū diu conuersatus cum domino in monte Syna, & de caligine nubis egrederetur & descenderet ad populum, ex colloquio domini facies eius cornuta appareret & terribilis, adeo vt fugeret populus ab eo. Egressus enim vir sanctus à facie domini qua in solitudine Cistercij, & sublimioris altitudine contemplationis in silentio aliquandiu fruitus erat, quasi de cœlo afferens inter homines miraculum quoddam, conquisitæ sibi apud deum plusquam humanæ puritatis homines, quos regere, & inter quos conuersari veniebat, pene omnes à se absterruit. Siquando nanque de spiritualibus & ædificatione animarum sermonem ad eos habebat, loquebatur hominibus lingua angelorum, & vix intelligebatur. Maxime autem in his quæ ad mores hominum pertinebant, ex abundantia cordis sui tam sublimia eis proponebat, tam perfecta exigebat ab eis vt durus videretur sermo: intantum non capiebat quæ dicebantur. Rursum cum sigillatim eos audiret confitentes sibi, & semetipsos accusantes super diuersis illusionibus cogitationum communium humanarum, quas nullus in carne viuens homo penitus vitare potest, hoc potissimum fuit in quo luci illi ad tenebras illas conuentio esse non potuit, scilicet quòd homines inueniebat, quos in hac parte angelos æstimabat. Angelicam enim magna ex parte degustans puritatem, & ex conscientia iam olim acceptæ à deo gratiæ singularis, simpliciter præiudicans vniuersæ conditioni humanæ fragilitatis, in tentationes seu inquinationes cogitationum harum nullum religiosum posse incidere, vel si incideret, vere religiosum non esse æstimabat. Sed viri vere religiosi & pie prudentes, & in prædicatione sermonum eius veneraban tur etiam quæ non capiebant, & in confessionibus suis licet ad nouum stuperēt auditum, eo quòd seminarium quoddam desperationis præferre videretur infirmis: tamen iuxta sententiam sancti Iob, nefas putabant contradicere sermonibus sancti, non excusantes sed accusantes infirmitatem suam in conspectu hominis dei, in quo nēmo viuens iustificari potest in conspectu dei. Vnde factum est vt fieret magistra magistri pia humilitas discipulorum. Cum enim ad nutum arguentis humiliarentur qui arguebantur, cœpit etiam spirituali magistro aduersus fratres humiles & subiectos zelus suus esse suspectus: in tantum vt ipse iam potius accusaret ignorantiam suam, & deflere necessitatem, quod silere non liceret, cum nesciret loqui: quod non tam alta ad homines, quàm indigna hominibus loquendo læderet conscientias auditorum: quod tam scrupulose perfectionem à fratribus simplicibus exigebat, in quo se nondum inueniret ipse perfectum. Cogitabat nanque eos multo meliora & viciniora saluti suæ in silentio suo meditari, quàm ab ipso audirent: deuotius & efficacius salutem suam operari, quàm ex eius exemplo acciderent: ex prædicatione vero eius scandalizari potius, quàm aliquid concipere ædificationis. Cunque super hoc vehementius turbaretur & contristaretur, & diuersæ cogitationes ascenderent in cor eius: post multos cogitationum fluctus & cruciatus cordis, decreuit ab exterioribus omnibus ad interiora sua recolligere se, ibique in solitudine cordis & secreto silentij continere & præstolari dominum, donec quocunque modo misericordiæ suæ super hoc ei suam reueleret voluntatem. Nec tardauit misericordia dei auxilium in tempore opportuno. Paucis siquidem euolutis diebus vidit in visu noctis puerum cum claritate quadam diuina astantem sibi, & magna authoritate præcipientem fiducialiter loqui quicquid ei suggereretur in apertione oris sui: quoniam non ipse esset qui loqueretur, sed spiritus qui loqueretur in eo. Et extunc manifestius in eo & per eum loquens spiritus sanctus & sermonem ei potentiorem & sensuum in scripturis abundantius suggerens, in aperti one oris eius apud auditores quoque ei gratiam addidit & authoritatem, & intellectum super egenum & pauperem, peccatorem pœnitentem, & veniam postulantem. Cumque iam aliquatenus didicisset inter homines conuersari, & humana agere & tolerare, iamque inter fratres suos & cum eis inciperet frui fructibus conuersionis suæ: pater quoque qui solus domi remanserat: veniens ad filios suos appositus est ad eos. Qui cum aliquantum tempus ibi fecisset, obiit in senectute bona. Soror quoq; eorum in seculo nupta & seculo dedita, cū in diuitiis & deliciis seculi periclitaretur, tandē aliquando inspirauit ei deus vt fratres suos visitaret. Cumque venisset quasi visura venerabilem fratrem suum, & adesset cum comitatu superbo & apparatu, ille detestans & execrans eam tanquam rete diaboli ad capiendas animas, nullatenus acquieuit exire ad videndam eam. Quod audiens illa confusa & compuncta vehementer, cum ei nullus fratrum suorum occurrere dignaretur, cum à fratre suo Andrea, quem ad portam inuenerat monasterij, ob vestium apparatum stercus inuolutum argueretur, tota in lachrymas resoluta, & si peccatrix sum (inquit) pro talibus Christus mortuus est. Quia enim peccatrix sum, idcirco consilium & colloquium bonorum requiro. Et si despicit frater meus carnem meam: ne despiciat seruus dei animam meam. Veniat, præcipiat: quicquid præceperit, facere parata sum. Hanc ergo promissionem tenens exiit ad eam cum fratribus suis frater eius. Et quia eam separare à viro non poterat, primo verbo omnem ei mundi gloriam in cultu vestium & in omnibus seculi pompis & curiositatibus interdixit, formam vitæ matris suæ in qua multo tempore vixit cum viro, ei indixit, & sic eam à se dimisit. Illa vero obedientissimè parens præcepto, rediit ad propria, mutata repente secundum omnipotentiam dexteræ excelsi. Stupebant omnes adolescentulam nobilem, delicatam, subita mutatione in habitu & victu, in medio seculi vitam ducere eremiticam: instare vigiliis & ieiuniis, & continuis orationibus, & ab omni seculo prorsus se facere alienam. Biennio postea sic vixit cum viro suo, illo sane secundo maxime anno dante deo honorem, nec temerare vlterius præsumente templum spiritus sancti. Qui etiam tandem virtute eius perseuerantiæ victus, liberamque à se dimittens iuxta ritum ecclesiæ, facultatem ei concessit seruiendi deo cui se probauit. Illa vero optata libertate potita, monasterium Iulleium adiens, cum sanctimonialibus inibi deo seruientibus reliquum vitæ suæ deo vouit, vbi tantam ei dominus gratiam contulit sanctitatis, vt non minus animo quàm carne illorum probaretur virorum dei esse germana.

Capitulum septimum.

VM autem missus nouiter Claramuallem Bernardus ordinandus esset in ministerium ad quod assumptus erat, & sedes Lingonensis vacaret, ad quam ordinatio ipsa respiciebat: quærentibus fratribus qui eum ducerent ordinandum, cito de proximo se obtulit bona fama venerabilis Cathalaunensium episcopi opinatissimi

A mi illius magistri Gulielmi de campellis, illucque eum transmittēdum esse diffinitum est. Sicque factum est. Abiit autem Cathalaunum assumpto secum Elbodone monacho quodam Cisterciense. Intrauit ergo prædicti episcopi domum iuuenis, excisi corporis & moribundi, habitu quoque despicabilis, subsequente monacho seniore & magnitudine & robore corporis eleganti, aliis ridentibus, aliis irridētibus, aliis rem, sicut erat, interpretando venerantibus. Cum autem quereretur quis eorum esset abbas, episcopus primus oculos in eum apertos habens agnouit seruum dei, & suscepit eum sicut seruus dei. Cum enim primo in priuato colloquio omni melius locutione prudentiam iuuenis magis magisque proderet verecundia loquendi, intellexit vir sapiens diuinam visitationem in aduentu hospitis sui: nec defuit hospitalitatis pia instantia, donec vsque ad familiarem fiduciam & libertatem loquēdi producto colloquio ad alterutrum, iam melius eum commenderet conscientia sua, quàm verba. Quid multa? Ex illa die & ex illa hora facti sunt cor vnum & anima vna in domino: intantum vt sæpe alter alterum hospitem deinceps haberet, & propria esset domus episcopi Clarauallis: Claraual lentium vero efficeretur non sola domus episcopi, sed & per ipsum tota ciuitas Cathalaunensis. Quinetiam & Remensis prouincia & Gallia tota per eum in deuotionem excitata est ad reuerentiam viri dei. Ab illo siquidem tanto episcopo
B cæteri didicerunt suscipere eum & reuereri tanquam angelum dei, ita vt huius temporis præsensisse in eo gratiam videatur homo tantæ authoritatis, sic affectus erga ignotum monachum, & monachum tantę humilitatis. Modico vero post tempore transacto, cum eousque infirmitas abbatis ingraueseret vt iam non nisi mors eius, aut omni morte grauior vita speraretur, ab episcopo visitatus est. Cumque viso eo episcopus se non solum vitę eius, sed & sanitatis spem habere diceret si consilio eius acquiesceus, secundum infirmitatis suæ modum aliquam corpori suo curam pateretur impendi: ille vero à rigore vel vsu consuetudinis suæ minus facile flecti posset, profectus episcopus ad capitulum Cisterciense ibi coram pauculis abbatibus qui conuenerant pontificali humilitate & sacerdotali charitate toto corpore in terram prostratus petiit & obtinuit, vt toto anno vno in obedientiam sibi traderetur. Quid enim tantę humilitati in tanta posset authoritate negari? Reuersus itaque Claramuallem, extra claustra & terminos monasterij domunculam vnā ei fieri præcepit: ordinans & mandans in cibo vel potu siue in aliquo eiusmodi circa eum nullam ibi teneri ordinis distri
C ctionem, nullam de tota cura domus ad eum referri solicitudinem, sed sibi eum viuere secundum modum ab eo prestitum. Eodem tempore & ego Claramuallem, ipsumque frequentare cœpi. Quem cum ibi cum quodam abbate altero visitarem, inueni eum in suo illo turgurio quale leprosis in compitis publicis fieri solet. Inueni autem ex præcepto (vt dictum est) episcopi & abbatum feriatum ab omni solicitudine domus tam interiori, quàm exteriori: vacantem deo & sibi, & quasi in deliciis paradisi exultantem. Ingressusq; regiū illud cubiculum, cum considerarem habitationem & habitatorē, tantam mihi, deum testor, domus ipsa incutiebat reuerētiam sui, ac si ingrederer ad altare dei. Tātaq; affectus sum suauitate circa hominem illum, tantoque desiderio in pausuauitate illa & simplicitate cohabitandi ei, vt si optio illa die mihi data fuisset, nil tam optassem, quàm ibi cum eo semper manere ad seruiendum ei. Cumque & ipse vicissim nos cum gaudio suscepisset, & quereremus quid ageret, quomodo ibi viueret: modo illo suo generoso arridens nobis, optime, inquit. Ego cui hactenus homines rationabiles obediebant, iussto dei iudicio irrationali cuidam bestię datus sum ad obediendum. Dicebat autem de quodam homine rusticano & vano nil prorsus scięte, ipsumque ab infirmitate qua laborabat curaturum se iactitante, cui ad obediendū ab episcopo & abbatibus & fratribus suis traditus erat. Ibiq; cū eo manducantes, cum arbitraremur hominem tam infirmū tantęq; prouidētiæ commissum sicut oportebat procurandum, & videremus ei agente medico illo suo offerri cibos, quos sanus quis vix præ angustia famis attingeret, videbamus & tabescebamus: vix regulari silentio nos cohibēte, quin in illum quasi sacri-
D legum & homicidam ira & contumeliis insurgeremus. Ipse autem in quem hęc fiebant, indifferenter cuncta sumens, equè omnia approbabat, sicut qui sensu ipso corrupto, & pene emortuo sapore vix aliquid discernebat. Nā & sagimē crudū per errorem sibi oblatum pro butyro multis diebus nosc itur comedisse, oleum bibisse tanquam aquam: & multa talia contingebant ei. Solam quippe aquam sibi sapere dicebat, eo q dum sumeret, fauces & guttur ei refrigerabat. Sic ergo tunc eum inueni, & sic habitabat in illa solitudine sua vir ille dei. Sed non erat solus, cum quo erat deus, & custodia & consolatio sanctorum angelorum. Quod etiam manifestis indiciis demonstratum est. Nocte enim quadam solito attentius orando effuderat super se animam suam, cum tenuiter soporatus voces audiuit tanquam transeuntis multitudinis copiosę. Eui gilans autem & eadem voces plenius audiens, cellam quoque in qua iacebat egreditur, & prosequitur abeuntes. Haud procul aberat locus densis adhuc spinarum vepriumque frutetis abundans, sed nunc longe mutatus ab illo. Super hunc aliquandiu stabant velut alternantes chori hinc inde dispositi, & vir sanctus audiebat & delectabatur. Cuius tamen mysterium visionis non prius agnouit, quàm translatis post aliquot annos ędificiis monasterij, eodem loco positū oratorium cerneret, vbi voces illas audisset. Mansi autem indignus ego cū eo paucis diebus, quocunque oculos vertebam mirans, quasi cœlos me videre nouos, & terram nouam, & antiquorum Aegyptiorum monachorum patrum nostrorum antiquas semitas, & in eis nostri temporis hominum recentia vestigia. Erat enim tunc temporis videre Clareuallis aurea fecula, cum viri virtutis olim diuites in sęculo & honorati, tunc in paupertate Christi gloriantes, ecclesiam dei plantarent in sanguine suo: in labore & ęrumna, in fame & siti, in frigore & nuditate, in persecutionibus & contumeliis & angustiis multis præparantes Clareualli eam, quam hodie habet sufficientiā & pacem. Neq; enim se tam sibi, q̄ Christo & fratribus inibi deo seruituris viuere æstimantes, pro nihilo habebant quicquid sibi deesset: dum relinquerent post se quod illis sufficeret & ad subsidium necessitatis, & ad aliquam conscientiam voluntariæ pro Christo paupertatis. Primaque facie ab introeuntibus Claraūallem per descensum montis deus in domibus eius cognoscebatur, cum in simplicitate & humilitate ædificiorum, simplicitatem & humilitatem inhabitantiū paupertatis Christi vallis muta loqueretur. Denique in valle illa plena hominum, in qua nemini ociosum esse licebat, omnib' laborantibus, & singulis circa iniuncta occupatis: media die mediq; noctis silentium à superuenientibus inueniebatur, prę
E ter laborum sonitus, vel si fratres in laudibus dei occuparentur. Porro silentij ipsius ordo & fama tantam etiam apud seculares homines superuenientes sui faciebat reuerentiam, vt & ipsi non dicam praua vel ociosa, sed aliquid etiam quod ad
F rem non attineret, ibi loqui vererentur. Loci verò ipsius soli tudo inter opaca syluarū, & vicinorū hincinde montium angustias in quo serui dei latebant, speluncam illam sancti Benedicti patris nostri quodammodo repręsentabat, in qua aliquando à pastoribus inuentus est: vt cuius imitabantur vitā, habitationis etiam eius ac solitudinis formam aliquam habere viderentur. Omnes quippe etiam in multitudine solitarij ibi erant. Vallem nanque illam plenam hominibus ordinis ratione charitas ordinata singulis solitariam faciebat: qa sicut vnus homo inordinatus, etiam cum solus est, ipse sibi turba est: sic ibi vnitate spiritus & regularis lege silentij in multitudine hominum ordinata, solitudinem cordis sui singulis ordo ipse defēdebat. Domibus vero & habitaculis simplicibus, victus inhabitantium perfimilis erat. Panis non tam furfureus, q̄ terreus videbatur, duris fratrum laboribus vix de terra deserti illius sterili productus: cætera quoque cibaria queq; vix erant aliquid saporis habentia, præterq̄ fames seu amor dei faciebat. Sed & ipsum nouitij feruoris simplicitas sibi tollebat, cum quasi venenū arbitrantes quicquid comedentem vtcunq; delectaret, recusarent dona dei propter gratiam quam in eis sentiebant. Cum enim circa omne genus carnalis tolerantiæ cum adiutorio gratiæ dei, studium spiritualis patris hoc in eis effecisset, vt plurima quæ homini in carne constituto impossibilia prius videbantur, iam nō so-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G lum constanter peragerent & sine murmuratione, sed etiam cum ingenti delectatione: ipsa delectatio aliam in eis peperat murmurationem, eo periculosiorem, quo eam æstimabant quasi remotiorem à carne, spiritui propinquiorem. Persuasum quippe habentes, & quasi cum testimonio conscientiæ suę memoriæ fideliter commendatum, inimicam esse animæ omnem delectationem carnis, quicquid carnem cū qualibet delectatione nutrire videretur, fugiendum arbitrabantur. Quasi enim per aliam viam reduci se putabant in regionem suam, cum præ dulcedine amoris inter oris, amara æquè ac dulcia delectabiliter edendo, delectabilius viuere sibi viderentur in eremo, quàm prius vixissent in seculo. Cum q; in hoc suspectam aliquatenus haberent spiritualis patris quotidianam correptionem, quasi carni eorum plusquam spiritui deferentem, aliquando ad iudicium prædicti Cathalaunensis episcopi, qui tunc forte aderat, res delata est. Super quo vir ille potens in verbo, sermonem ad eos aggressus ad eum finē perduxit: vt omnem hominem quicunque dona dei recusauerit propter gratiam dei, inimicum esse gratiæ dei, & spiritui sancto resistere pronunciaret. Adducta siquidem historia de Helisæo propheta & filiis prophetarum cum eo in desertis locis vitam eremiticam ducentibus, quomodo cum aliquando ad horam refectionis ventum esset amaritudo quædam mortis in olla decoctionis eorum inuenta, per virtutem
H dei, & ministerium prophetæ, per infusionem farinulæ dulco rata est: olla, inquit, illa prophetica olla vestra est, nil in se ni si amaritudinem habens. Farina vero amaritudinem in dulcedinem conuertens, gratia dei operans est in vobis. Sumite er go securi & cum gratiarum actione, quod cum naturaliter minus aptum fuerit vsibus humanis, ad hoc per gratiam dei vestris est vsibus aptatum, vt vtamini & comedatis. In quo si inobedientes & increduli permanetis, resistitis spiritui sancto, & gratiæ eius ingrati estis.

Capitulum octauum.

HAec ergo fuit in tempore illo sub abbate Bernardo & magisterio eius in clarissima & charissima valle illa spiritualium schola studiorum: hic feruor regularis disciplinæ, omnia eo faciente & ordinante & tabernaculum deo in terris ædificante secundum exemplar quod ei in monte ostensum est cum in solitudine Cistercienſi cum deo in nube habitaret. Et vtinam post rudimenta primę conuersationis, postq̄ didicit aliquatenus & cō sueuit homo cum hominibus esse, & intelligere super egenum & pauperem compatiendo infirmitatibus hominum: vtinam se circa semetipsum talem exhibuisset qualem erga cæteros, tam benignum, tam discretum, tam solicitum. Sed con
I tinuo cum ab annuę illius obedientiæ vinculo solutus, & sui iuris effectus est, velut arcus distentus ad pristinum rigorem, & sicut torrens detentus & dimissus, ad prioris cursus consuetudinem reuersus est quasi repetens à semetipso pœnas diusculę illius quietis, & damna laboris intermissi. Videres hominem imbecillem & languidum conari & aggredi quæcunque vellet, minus considerare quid posset, solicitum pro omnibus: circa seipsum negligentem: omnibus in omnibus aliis obedientissimum, sed de seipso vix aliquando seu charitati seu potestati obedientem. Semper enim priora sua nulla reputans, maiora molliebatur ad non parcendum corpori, ad studiis spiritualibus robur addendum: corpus suum variis infirmitatibus per se attenuatum, ieiuniis insuper & vigiliis sine intermissione atterendo. Orabat stans die noctuque, donec genua eius infirmata à ieiunio, & pedes eius à labore inflati, corpus sustinere non possent.

Multo tempore, & quandiu occultum esse potuit, cilicio ad carnem vsus est. Vbi vero sciri aduenit, continuo illud abiiciens, ad communia se conuertit. Cibus eius, cum pane lac, vel aqua decoctionis leguminum, vel pultes quales infantibus fieri solent. Cætera vel eius infirmitas non recipiebat, vel parsimoniæ studio ipse recusabat. Vino si quando vtebatur, raro & nimis modico, cum magis aquâ & infirmitati suæ & appetitui competere testaretur. Sic autem affectus & confectus, à communi fratrum labore, seu diurno, seu nocturno, vix se aliquando patiebatur esse excusatum seu ab occupationibus & laboribus ministerij sui. Videbant eum & con- K
uersationem eius homines medici & mirabantur, tantamque vim eum in seipso causabantur inferre naturæ, ac si agnus ad aratrum alligatus arare cogeretur. Nam cum crebra illa ex corruptione stomachi per os eius indigestæ cruditatis eruptio aliis inciperet esse molestior, maxime autem in choro psallentium, non tamen illico collectas fratrum deseruit: sed iuxta locum stationis suæ procurato ac defosso in terra recep
taculo doloris illius, sic aliquandiu prout potuit, necessitatē illam transegit. At vbi ne hoc quidē permisit intolerantia rei, tunc demū collectas deserere, & seorsum secū habitare compulsus est, nisi quantum siue collocutionis, siue consolationis gratia, siue disciplinæ claustralis necessitate, conuētui eum fratrum aliquando oportebat interesse. Et hæc fuit tristis illa necessitas, qua primo sancta illa fraternitas, sanctæ illius paternitatis iugi consortio carere posse coacta est. In quo dolemus quidem & plangimus infirmitatis eius tristem effectum, sed sancti desiderij & spiritualis feruoris affectum veneramur. Quanquam nec infirmitatis eius effectus vsquequaque plangendus sit & doleꝛ ius. Quid enim si voluit sapientia dei per infirma potius hominis illius tot tāta q̄ue cōfundere fortia mundi huius? Quid vero aliquando pro qualibet infirmitate eius remansit infectum, quod per eum secūdum sibi datam gratiam fieri oporteret? Quis enim nostra ætate, quantumuis robusti corporis, & accuratę valitudinis, L
tanta aliquando fecit, quanta iste fecit & facit moribundus & languidus ad honorem dei, & sanctæ ecclesiæ vtilitatem? Quantum postea numerum hominum verbo & exemplo traxit de seculo, non solum ad conuersionem, sed ad perfectionem? Quantas ex eis per totum christianum orbem constituit domos seu ciuitates refugij, vt quicunque peccauerint ad mortem, & æternæ mortis rei iudicati fuerint, reminiscantur & conuertantur ad dominum, & confugiant ad eas, & saluentur in eis? Quæ schismata ecclesiæ non sedauit, quas non confudit hæreses, quam pacem inter dissidētes ecclesias & populos non restituit? Et hæc quidem communia sunt. Cęterum quæ bona innumeris hominibus sigillatim præstitit pro causa, pro persona, pro loco pro tēpore, quis enumeret? Porro si nimietas in eo reprehenditur sancti feruoris, habet certe apud pias mentes excessus iste reuerentiam suam: qua quicunque spiritu dei aguntur, multum verentur in seruo dei reprehendere nimium istam nimietatem. Habet & facilem apud homines excusationem, cum vix audeat quisque eum cō demnare, quem deus iustificat, tam multa, tam sublimia cum eo & per eum operando. Fœlix cui solum reputatur ad culpam, quod cæteri præsumere sibi solent ad gloriam. Fuerit autem bono iuueni suspecta iuuentus sua (beatus quippe qui semper est pauidus) fuerit ei studium tantam virtutum plenitudinem quam habebat ex gratia, aliqua etiam laboris sui cō M
scientia cumulare. Sed & vita eius quæ omnibus proponebatur imitanda, frugalis continentiæ exemplo carere non debuit. In quo seruus dei etsi nimietate forsitan excessit, piis certe mentibus non de nimietate, sed de feruore exemplum reliquit. Quid autem eum nitimur excusare, in quo ipse qui veretur omnia opera sua, non cōfunditur vsque hodie se accusare, sacrilegij arguens, quòd seruitio dei & fratrum suorum abstulerit corpus suum, dum indiscreto feruore imbecille illud reddiderit ac pene inutile? Sed conualuit de infirmitate, & infirmus fortior & potens factus est. Virtus nāque dei vehementius in infirmitate eius refulgens, ex tunc vsque hodie digniorem quandam apud homines ei efficit reuerentiam, & in reuerentia authoritatem, & in authoritate obediē tiam. Iam tunc enim ad opus prędicationis diuinitus aptabatur, ad quod (vt supra dictum est) ex vtero matris suæ, cum testimonio diuinę reuelationis olim fuerat præsignatus. Nec tunc tantummodo, sed omni tempore conuersionis & subiectionis & prælationis suæ, ipso ordinante quo & agente, congruo ordine ad hoc instituebat, & ignorans quid de se fieret non solum monastico, sed & omni ecclesiastico ordini in hoc præparabatur. Et primum quidem circa resuscitandum in monastico ordine antiquę religionis feruorem, primitias iuuentutis suæ dedicauit, exemplo & verbo in conuentu fratrum intra sepţa monasterij ad hoc omni studio vacans. Postmodum

A dum autem cum ad alium vitæ & conuersationis ordinem infirmitate corporis cogeretur, & sicut dictum est, necessitas infirmitatis, & ordo necessitatis à communi eum conuersatione conuentus plus solito sequestraret: hæc prima cœpit esse occasio vt quasi hominibus de seculo expositus, quorum iam ad eum multitudo magna confluebat, ipse etiam præsentiam suam liberius eis ac liberalius commodans, verbum vitæ prædicaret. Cunque & longius aliquando à monasterio pro causis ecclesiæ communibus obedientia traheretur, & quocunque veniret, vndecunque locuturus, de deo silere non posset, & agere quæ dei sunt non cessaret: sic in breui apud homines innotuit, vt ecclesia dei tam vtili membro in corpore suo reperto vti ad quodcunque oportebat non dissimularet. Sed & licet à primo flore ineuntis ætatis, fructibus spiritus semper abundauerit: ab hoc tamen tempore copiosius ei addita est (sicut apostolus dicit) manifestatio spiritus ad vtilitatem, sermo scilicet fœcundior sapientiæ aū scientiæ cum gratia prophetiæ, operationes virtutum, & diuersarum opitulationes sanitatum. Quorum quædam quę certa narratione didici, qua fide à fidelibus mihi viris assignata sunt, eadem & ipse legentibus resigno.

Capitulum. IX.

B PRimum ergo signum hoc fuit quod in manu seruui sui mundo celebre Christus effecit. Cum aliquantos iam in Claraualle expleſſet annos, contigit virum nobilem & ipsius quoque secundum carnem propinquum Iosbertum de Firmitate, quod est oppidum proximum monasterio, grauiter infirmari. Qui subito præoccupat⁹, amisit penitus intellectum pariter & loquelam. Vnde & filius eius Iosbertus iunior, & omnes simul amici eo magis affligebantur dolore, quod sine confessione & viatico vir magnificus & magnifice honoratus obiret. Cucurrit nuncius ad abbatem: neque enim tunc in monasterio erat. Venit, & inuenit eum iam triduo sic iacentem. Compassus autem homini, sed & motus lachrymis filij eius simul & lugentium cæterorum, confisus est de misericordia dei, & sermonem magnificum protulit dicens eis: Notum vobis est quod in pluribus homo iste grauauit ecclesias, oppressit pauperes, offendit deum. Si mihi creditis, vt ecclesiis restituantur ablata, & vsurpatę in grauamen pauperum consuetudines dimittantur, loquetur adhuc, & suorum confessionem faciet delictorum, diuina quoque suscipiet sacramenta deuotus. Mirantur omnes, lætatur filius, familia omnis exultat: quicquid præcipit homo dei, firmiter ei promittitur & impletur. Cæterum frater eius Gerardus, & Galdricus auunculus, non parum territi & turbati secretius eum super tali pro-
C missione conueniunt, durius arguunt, acrius inuehuntur. Quibus breuiter simpliciterque respondens, facile (inquit) facere potest deus, quod difficile credere vos potestis. Itaque post secretam orationem, ad oblationem sacrificij immortalis accedit. Quo offerente nuncius superuenit, qui indicaret præfatum Iosbertum libere iam loquentem rogare obnixius, vt vir dei festinaret ad eum. Cui etiam post oblatum sacrificium venienti, cum lachrymis & gemitu peccata confessus, diuina sacramenta suscepit: & duobus post hæc aut tribus diebus viuēns & loquens, ea maxime quæ præcepe rat abbas sanctus, cōstituit sinevlla retractatione seruari. Sed & disposuit domui suæ, & eleemosynas dedit, & sic demum Christiano more in bona spe misericordiæ dei animam exhalauit. Reuertebatur aliquando pater sanctus à pratis, & obuiam habuit mulierem paruulum filium in brachiis deportantem, quem de longe attulerat ad eum, ab vtero matris habentem manum aridam & brachium totum. Motus autem lachrymis matris & precibus iussit puerum deponi, factáque oratione continuo signans puerum & brachium & manum eius, dixit mulieri vt vocaret filium suum. Vocauit illa infantem, & ille accurrit, & vtroque brachio amplexatus matrem suam, sanus factus est ex ea hora. Erant autem huius beati viri fratres & filij spirituales mirantes super his quæ audiebant & videbant de eo. Nec tamen more carnalium in gloriam eleuabantur humanam, sed iuuenili eius ætati & nouæ adhuc conuersationi, spirituali solicitudine metuebant. In quo nimirum zelo Galdricus auunculus eius, & Guido pri- D
mogenitus fratrum, cæteros anteibant, vt ipsos tanquam geminos quosdam stimulos carnis suæ, ne gratiarum magnitudo eum extolleret, accepisse diuinitus videretur. Neque enim parcebant verbis durioribus exagitantes teneram verecundiam eius, calumniantes etiam bene gesta, signa omnia annihilantes, & hominem mansuetissimum nihilque contradicentem, frequenter vsque ad lachrymas improperiis & opprobriis affligētes. Narrare solet venerabilis episcopus Lingonensis Godefridus sancti viri & propinquus sanguine, & conuersione socius, & ex tunc per omnia indiuiduus comes primo miraculo quod per manus eius fieri vidit, prædictum germanum eius affuisse Guidonem. Erat enim eis trāsitus per castrum Nantonis in territorio Senonum: & iuuenis quidam cuius pedem fistula occupauerat, prædicti patris tactū & benedictionem cum multa supplicatione petebat. Signatus autem statim conualuit, & post pauciſſimos dies regressi per idem oppidum, sanum eum atq; incolumē inuenerunt. Cæterum sæpe dictus beati viri frater ne ipso quidem poterat cōpesci miraculo quo minus increparet eum, & præsumptionis argueret, quod acquieuerit tangere hominem. tanta siquidē charitate pro eo solicitus erat.

Capitulum. X.

CIrca idem tempus accidit vt auunculus eius Gal- E
dricus, qui & ipse zelo simili eius mansuetudinem (sicut prædiximus) duris increpationibus obruebat, grauissimis febribus laboraret. Demum ingraueſcente morbo, ipsa doloris magnitudine superatus, abbatem humili obsecratione compellat vt sui misereatur, & opem sibi ferat, quam cæteris consueuit. At ille cuius spiritus super mel dulcis, primum leniter breuiterque commemorans crebras super huiusmodi obiurgationes ipsius, & imponens ei ne forte hæc diceret tentans eum, persistenti tandem manum imponit, & febrem abscedere iubet. Nec mora ad imperium eius reliquit eum febris, expertum in semetipso quod in cæteris arguebat. Idem quoque Galdricus cum in Claraualle aliquantos iam peragerēt annos feruens spiritu, & totius boni æmulator, ex hac luce migrauit. Qui ante vnam fere horam mortis turbatus ad momentum, & toto corpore terribiliter motus infremuit: sed ad pristinam serenitatem reuersus, vultu deinceps placidissimo expirauit. Noluit autem dominus solicitum abbatis animum huius rei cognitione fraudari. Siquidem post aliquot dies idem Galdricus apparens ei in visu noctis, cum omnia erga se prospera esse scisciſcitanti responderet, & in magna sese gratularetur fœlicitate locatum, demum interrogatus est quidnam sibi voluit F
tam acerba illa in morte támque repentina commotio. Dicebat autem quod ea hora duo spiritus nequam velut in puteum horrendæ profunditatis eum præcipitare parassent: vnde territus ita contremuit, sed beato Petro accurrente ereptus nihil sensit deinceps læsionis. Longum esset cuncta narrare quæ super his qui ex hac vita discesserant, & eorum fœlicitate seu etiam necessitate, diuina ei gratia reuelare ab ipsis initiis consueuit. Vnum tamen dixerim, quod ob fratrum commonitionem aliquotiens etiam ipse commemorat. Frater quidem bonæ intentionis, sed durioris erga cæteros fratres conuersationis, & minus compatiens, quam deberet, in monasterio defunctus est. Post paucos autem dies viro dei apparuit vultu lugubri, & habitu miserabili, significans non ad votum sibi cuncta succedere. Interrogatus autem quid sibi esset, quatuor dilaceratis sese traditum querebatur. Ad quod verbū continuo impulsus est, & quasi præcipitanter expulsus à facie viri dei. Qui grauius ingemiscens post tergum eius clamauit: Præcipio tibi in nomine domini, vt qualiter tecum agatur, in proximo mihi iterum innotescas. Et conuersus ad orationem pro eo & oblationem hostiæ salutaris, aliquos etiam fratrum quorum ampliorem nouerat sanctitatem eidem similiter subuenire monebat. Nec verò destitit donec post sicut præceperat, per aliam reuelationem cognita eius liberatione meruit consolari.

Capitulum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Capitulum.X.

Circa hoc tempus in regno Galliæ & finitimis regionibus fames inualuit:seruorum autem suorum horrea domini benedictio cumulauit. Siquidem vsque ad annum illum nunquam eis laboris hi an nona sufficerat.Sed & tunc quoque post messem collectam, diligenter omnibus supputatis,vix vsque ad Pascha sibi eam posse sufficere æstimabant. Cum autem emere vellent, sumptus non inuenerunt, quod longe carius solito venderetur. Itaque ab ipso tempore quadragesimali, pauperum ad eos maxima multitudo confluxit. Quibus erogantes fideliter quod habebant,domino benedicente, ex modica illa annona vsque ad messem ipsi pariter & qui superueniebant pauperes,alacriter sustentabantur. Virum pauperem non longe à monasterio habitantem,vxor adultera maleficiis cruciabat. Sicut enim ei in ira & furore fuerat cõminata,egerat per malignas incantationes,vt miser homo consumptis carnibus nec posset mori,nec viuere sineretur.Sepius denique & vocis vsum,& sensum omnem corporis amittebat, iterumque redibat non ad vitam,sed ad mortem prolixiorem crudeliter reuocatus.Adducitur tandem homo ad virum dei in monasterio demorantẽ,& ei tragœdia miserabilis explicatur.Qui ve hementer indignans antiqui hostis malitiam tantam sibi in Christianum hominẽ vsurpasse,vocans duos é fratribus,ante sanctum altare hominem deportari, ibiq; superposito capiti eius vasculo Eucharistiã continente,in ipsius sacramenti virtute,à lesione Christiani iubet dæmonem prohiberi.Factum est vt precepit : & miserum hominem post tantos cruciatus fides perfecta perfectæ reddidit sanitati.

Capitulum.XI.

Erat Robertus eiusdem sancti viri monachus & secundum carnem propinquus,in adolescentia sua quorundam persuasione deceptus, Cluniacum sese contulerat.Venerabilis autem pater postea quam aliquandiu dissimulauit , eundem fratrem statuit per epistolam reuocare. Quo dictante, venerabilis Gulielmus Rieuallis postea monasterij primus abbas, in membrana scribens eandem excipiebat epistolam.Erant autem ambo pariter sub diuo sedentes:ad dictandum quippe secretius septa monasterij egressi fuerant.Subito autem inopinatus imber erupit,& is qui scribebat (sicut ipso referente didicimus) chartam reponere voluit.Ad quem pater sanctus, opus(inquit)dei est: scribe,ne timeas.Scripsit ergo epistolam in medio imbre sine imbre.Cum enim vndique pateret,chartam expositam virtus operuit charitatis.& qui dictabat epistolam , schedulam quoque pariter conseruabat.Et hæc quidem epistola ob tam grande miraculum , in codice epistolarum eius à fratribus non immerito prima est ordinata. Agebatur solennitas quædam precipua , & frater aliquis quem pro secreta culpa ab altaris sacri communione suspenderat, notari timens , & ruborem non sustinens,ad manum eius cum cæteris nimium præsumptuosus accessit.Intuitus autem eum, quoniam causa latens erat,repellere hominem noluit,sed ilitimo corde orabat deum , vt de tanta præsumptione melius aliquid ordinaret.Itaque sumens homo Eucharistiam non poterat ad interiora traiicere , & diu multumque conatus cum nullo modo prævaleret,anxius & tremebundus clausam ore seruabat.Expleta denique hora orationis sexta,patrem sanctum traxit in partem , cuius pedibus aduolutus , cum multis ei lachrymis quod patiebatur aperuit,& aperto ore ipsam quoque Eucharistiam ostendebat.Increpans autem eum confitentem absoluit,& sine difficultate recepit dominica sacramenta. In minimis etiam rebus magna per eum nouimus contigisse . Venerat aliquando Fusniacum , quæ est abbatia vna de primis quam ipse ædificauit,in Laudunensi territorio sita . Cumque noui ibidem oratorij dedicatio pararetur , ita illud occupauerat muscarum incredibilis multitudo , vt earum sonitus, improbusque discursus , grauem nimis introeuntibus molestiam generaret.Nullo igitur occurrente remedio,dixit sanctus,excommunico eas.& mane omnes pariter mortuas inuenerunt.Cumque pauimentum omne operuissent , palis eiicientes eas , ita demum basilicam mundauerunt. Hoc autem tam notum & tam celebre fuit, vt inter vicinos quoque,quorum ad dedicationem maxima multitudo conuenit , muscarum Fusniacarum maledictio in parabolam verteretur.

In eo quoque monasterio,cui charus locus nomen est, puerum quendam qui incessanter flebat & ciulabat , vir sanctus osculo sanauit.Cum enim per multos dies sine intermissione plorans,nullam reciperet consolationem,quod genus morbi medici non ignorant , miserabiliter deficiens tabescebat. Quem seorsum alloquens pater sanctus monebat,vt suorum confessionem faceret delictorum . Facta autem confessione, subito vultum serenans,petiit à beato patre sibi osculum dari.Acceptoque osculo pacis ex ore sancti , in omni protinus pace quieuit,& lachrymarum fonte siccato lætus & incolumis est regressus ad propria. Exeunti aliquando abbati post fratres reliquos ad laborem , filium claudum pater obtulit,supplicans vt ei manum imponere dignaretur. Excusabat autem se vir dei dicens,non se esse illius meriti à quo talia deberent beneficia postulari:claudis reddere gressum , apostolicæ esse,non suæ virtutis . Victus tamen patris instantia,signauit puerum,ac dimisit.Qui ex hora conualuit, & intra paucos dies ab eodem iterum patre cum multa gratiarum actione reductus incolumis oblatus est viro dei. Diuertit aliquando nobilium cohors militum ad Claramuallem, vt videret locum ipsum,ac reuerendissimum eius abbatem.Prope autem erat sacrum quadragesimæ tempus, & illi omnes fere iuuenes dediti militiæ seculari,circumibant quærentes execrabiles nundinas,quas vulgo tornetas vocant.Cœpit itaque ab eis petere paucos illos qui ante quadragesimam supererant dies,ne armis interim vterentur . Quibus obstinato animo renuentibus,nec concedere acquiescentibus,confido,ait, in domino , quod ipse mihi dabit inducias quas negastis . Et accersito fratre , iubet eis ceruisiam propinari benedicens eam & dicens,vt potionem biberent animarum.Biberunt ergo pariter,quidam tamen inuiti præ amore seculi,metuentes eum quem postea sunt experti diuinæ virtutis effectum . Vt enim egressi sunt monasterij fores,mutuis sese cœperunt inflammare sermonibus,quia cor eorum ardens erat in eis . Inspirante igitur deo,& currente velociter verbo eius, eadem hora reuersi,& conuersi à viis suis , spirituali militiæ dextras dederunt. Quorum quidam adhuc militant deo , quidam autem cum eo iam regnant , carnis vinculis absoluti. Quid autem mirum quod deuotis hunc hominem colit obsequiis maior ætas,in cuius deuotionem diuina virtus ipsam quoque infantiam excitat expertem adhuc rationis, & deuotionis ignaram? Norunt multi illustrem iuuenem Vualtherum de Monte mirabili, cuius patruus frater Vualterus inter eos quos prædiximus milites , sacram in Claraualle militiam est professus . Hunc ergo Vualtherum iuniorem cum adhuc infantulus esset,adhuc anniculus,& sola posse cognoscere vbera cognosceretur,mater sua benedicendum obtulit viro dei, gratulabunda & exultans,quod in domo sua hospitem mereretur habere tam sanctum . Cumque vir dei,sicut semper & in omni loco facere consueuerat,de salute & ædificatione animarum ad circumpositos loqueretur , prædicti mater infantis tenens eum in gremio , sedebat secus pedes ipsius. Accidit autem vt inter loquendum aliquando manum protenderet , & apprehendere eam conabatur infantulus . Aduertitur tandem conatus paruuli , cum sæpius id fecisset: & mirantibus vniuersis datur ei facultas , vt manum posset apprehendere quam optauit. Tum vero mira admodum reuerẽtia alteram manum suam supponens,altera tenens eam, detulit ad os suum,& osculatus est eam. Neque id semel tantũ,sed totiens faciebat,quotiens beatam manũ tenere permissus est.

Capitulum XII.

Infirmabatur aliquando homo dei,& velut riuulus quidam phlegmatis incessanter ab eius ore fluebat. Vnde exhausto corpore vsquequaq; deficiẽs, paulominus ad extrema deuenit. Conuenerunt itaque filij & amici eius velut ad exequias tanti patris , & ego ipse inter cæteros affui,quòd me quoque eius dignatio in amicorum numero reputaret. Cũq; extremum iam trahere spiritũ videretur,in excessu mentis suæ ante tribunal domini sibi visus est præsentari.Affuit autem & satan ex aduerso , improbis eum accusationibus pulsans . Vbi verò ille omnia fuerat prosecutus,& viro dei pro sua fuit parte dicendum , nil territus aut turbatus ait:Fateor non sum dignus ego , nec propriis possum meritis regnum obtinere cœlorum . Cæterum duplici iure illud obtineus dominus meus , hæreditate scilicet patris,& merito passionis,altero ipse contentus,alterum mihi donat,ex cuius dono iure illud mihi vendicans non confundor.In hoc verbo confusus inimicus , conuentus ille solutus,& homo dei in se reuersus est . Cumque ex hoc magis dissolutionem sui corporis imminere speraret , visio altera longe dissimilis est secuta . Siquidem velut in littore quodam positus,videbatur sibi nauem quæ se transueheret expectare. Cumque applicuisset nauis ad littus, festinabat ingredi,& illa sedens impingebat in aquam. Vsque tertio ita faciens,tandem relicto eo,nauis ibat & non reuertebatur . Intellexit autem protinus,necdum tempus suæ migrationis adesse. Adhuc tamen crescebat dolor,eo vtique magis molestus, quo minus iam eum spes immigentis exitus solabatur . Contigit autem aduesperascente iam die , vt cæteris fratribus iuxta consuetudinem accedentibus ad lectionem collationum,solus abbas cum duobus fratribus sibi assistentibus remaneret in diuersorio in quo iacebat.Cumque vehementius afflligeretur,& supra vires dolor excresceret , aduocans alterum é duobus,iubet citius oratum ire . Excusantem denique & dicentem: Non sum ego talis orator, obedientiæ authoritate compellit . Itum est & oratum ad altaria , quæ in eadem basilica erant tria . Primum in honore beatæ dei genitricis, duo circumposita in honore beati Laurentij martyris, & beati Benedicti abbatis . Eadem igitur hora affuit viro dei prædicta beata virgo, duob' illis stipata ministris, beato scilicet Laurentio,& beato Benedicto . Aderant autem in ea serenitate & suauitate quæ eos decebat, & tam manifestè, vt ex ipso introitu cellulæ, personas quoque discerneret singulorum. Imponentesque ei manus, & loca doloris attactu piissimo lenientes,omnem protinus ægritudinem depulerunt. Siccatus est enim illico phlegmatis riuus,& dolor omnis abscessit. Cum autem & ego aliquando ægrotarem in domo nostra,& iam me nimium fatigasset & attriuisset in longum nimium se protendens ægritudo. audiens hoc misit ad me fratrem suum virum bonæ memoriæ Gerardum , mandans me venire ad Claramuallem, spondẽs me ibi cito aut curandum, aut moriturum.Ego verò quasi diuinitus accepta vel oblata facultate seu apud eum moriendi, seu aliquandiu cum eo viuendi, (quorum quid maluerim tunc ignoro) profectus statim sum illuc,quanuis cum nimio labore ac dolore . Vbi factum est mihi quod promissum fuerat , & fateor sicut volui. Reddita quippe mihi sanitas est à magna & periculosa infirmitate,sed paulatim vires corporis redierunt. Deus enim bone,quid mihi boni contulit illa infirmitas,feriæ illæ, vacatio illa ex parte ad quod volebam? Nam & cooperabatur necessitati meæ toto illo tempore infirmitatis meæ, apud eum infirmitas eius,qua & ipse tunc temporis detinebatur . Infirmi ergo ambo tota die de spirituali physica animæ conferebamus,de medicamentis virtutum contra languores vitiorum. Itaque tunc disseruit mihi de cantico canticorum , quantum tempus illud infirmitatis meæ permisit,moraliter tantum,intermissis mysteriis scripturæ illius,quia sic volebam,& sic peteram ab eo . Singulisque diebus quæcunque super hoc audiebam, ne mihi effugerent , scripto alligabam , inquantum mihi deus donabat & memoria me iuuabat.In quo cum beni gne & sine inuidia exponeret mihi & communicaret sententias intelligentiæ,& sensus experientiæ suæ,& multa docere niteretur inexpertum quę non nisi experiendo discuntur,etsi intelligere non poteram adhuc quæ apponebantur mihi, plus tamen solito intelligere me faciebat quid ad ea intelligenda deesset mihi.Sed de his hucusque dixisse sufficiat. Cum autem instante dominica quæ septuagesima denominatur,vespere sabbati dominicam ipsam præcedentis iam tantum conualuissem & valerem , vt de lecto per me surgere & exire & intrare possem , vespere sabbati ipsam dominicam præcedentis cœpi disponere de reditu nostro ad nostros. Quod ipse auditum omnino prohibuit , & vsque ad dominicam quinquagesimæ omnem mihi spem reditus & conatum interdixit. Acquieui facile , cum quod præcipiebatur & voluntas non abnueret,& infirmitas requirere videretur . Cum autem vltra dominicam illam septuagesimæ à carnibus quibus vsque ad diem illam ipso præcipiente & necessitate cogente vescebar,vellem abstinere : & hoc ipsum prohibuit. Super quo cum nec monenti acquiescerem,nec rogantem audirem,nec obedirem præcipienti:sic vespere illa sabbati abinuicem discessimus,ille tacitus ad completorium,ego ad lectum . Et ecce infirmitatis meæ rabies rediuiua quasi resumptis omnibus viribus pristinis , cum tanta me vehementia & ferocitate inuadens corripuit,tantaque malignitate tota nocte illa deuastando cruciauit, supra vires, supra virtutem : vt de vita desperans.vix saltem vsque ad diem vt vel semel adhuc loquerer viro dei,crederem me victurum.Cumque in dolore illo totam noctem duxissem, summo mane accersitus ille aduenit , non tamen afferens mihi quem solebat vultum compatientis,sed quasi arguentis.Subridens tamen,quid(inquit) hodie comedetis?Ego verò quidam ipso tacente , hesternam inobedientiam certissimè interpretabar causam esse illius afflictionis meæ,quicquid inquam præcipietis. Quiescite ergo ait,non moriemini modo . Et abiit. Et quid dicam? Confestim omnis dolor abiit , nisi quòd fatigatus nocturno illo dolore meo tota ipsa die vix de lecto surgere prævalui. Quis enim aut qualis fuit ille dolor?Non recolo similem me aliquando fuisse perpessum . In crastino autem sanus factus sum, & vires recepi . Et paucis interpositis diebus , cum benedictione & gratia bona beni hospitis mei ad propria reuersus sum.

Capitulum.XIII.

Vmque dilectus deo & hominibus Bernardus in illa valle sua & vicinis ciuitatibus & regionibus quas aliquotiens eum inuisere domesticæ curæ ratio cogebat, tantis floreret virtutibus & miraculis,cœpit etiam seu communibus ecclesiæ necessitatibus, seu charitate fratrum,seu obedientia maiorum,ad remotas pertrahi regiones,paces desperatas inter dissidentes ecclesias & principes seculi reformare, causas humano sensui & consilio interminabiles,auxilio dei pacifice terminare,& virtute potius fidei quam spiritu huius mundi de multis huiusmodi impossibilibus possibilia faciendo, quasi montes transferendo, magis ac magis in oculis omnium mirabilis & venerabilis apparere.Maxime verò intantum in eo enitescere cœpit virtus prædicationis,vt dura etiam corda auditorum emolliret , & vix aliquando vacuus domum rediret.Postmodum verò fœliciter proficiente & vsu sermonis, & exemplo conuersationis rete verbi dei in manu piscatoris dei,tam copiosas piscium rationalium multitudines cœpit concludere,vt de singulis eius capturis,nauicula domus illius impleri posse videretur.Vnde factum est vt in breui maiori miraculo præ omnibus quæ in hac vita gessit miraculis,per vnum hominem languidum & semineçem, & tantummodo loqui valentem , obscura vsque ad illud tempus illa vallis , & re & homine Claraullis efficeretur diuinæ cuiusdam claritatis lumen quasi de summo quodam apice virtutum diffundens in deuexa terrarum.Et ex tunc apud vallem illam quæ prius dicebatur vallis absinthialis & amara , cœperunt montes stillare dulcedinem.Quæ vacua fuerat & sterilis ab omni bono,cœpit abundare spirituali frumento,& de rore cœli & benedictione dei intantum pinguescere omnia deserta eius,& multiplicata gẽte magnificare lætitiam,vt impletum in ea videatur quod olim per prophetam dictum est ad ciuitatem Hierusalem: Adhuc,inquit,dicent in auribus tuis filij sterilitatis tuæ. Angustus est locus,fac locum vt habitemus. Et dices in corde tuo. Quis genuit mihi istos? Ego sterilis & non parturiens,& istos quis enutriuit?Iam enim de locis angustioribus vallis illius domus clausttralis habitationis non sine diuinis quibusdam reuelationibus translatæ in locum planiorem & spaciosum,magnificatæ ibi & amplificatæ sunt,& adhuc multitudini inhabitantium ipse locus angustus est . Iam domus ordinis illius,filiæ domus ipsius citra & vltra alpes & maria deserta plurimæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

G plurima impleuerunt, & adhuc sunt & quotidie confluunt, quibus locus quærendus est. Et petuntur vndique fratres & mittuntur, cum beatos se æstiment reges gentium & præsules ecclesiarum, ciuitates & regiones quæcunque de domo illa & disciplina viri dei meruerunt contubernium aliquod adipisci. Quid dico? Vltra homines vsque ad barbaras nationes in quibus naturalis feritas naturam quodammodo exuit humanam, religio hæc profecta est, vbi per eam bestiæ syluę homines fiunt: & cum hominibus assuetæ conuersari, discunt cantare domino canticum nouum. Quapropter piscator dei præcipiente domino non cessat laxare retia in capturam, & aliis abeuntibus, aliis succedentibus in locum eorum, nunquam sanctæ illius congregationis minuitur plenitudo. Hoc vsque nunc egerunt, & quotidie agunt mirificæ eius capturæ, Cathalaunensis, Parisiacensis, Maguntiq, Leodiensis, & aliarum nonnullarum ciuitatum, Flandriæ quoque & Germaniæ, Italiæ, Aquitaniæ, & aliarum regionum quaslibet, quacunque necessitate contigit aliquando, seu adhuc vsque hodie contingit virum dei visitare. Cooperante siquidem gratia spiritus sancti, quocunque vadit plenus redit, & sua eum plenitudo vbique comitatur. Nec dimittit suos quos à se transmittit, sed vbicunque sunt, & ipse semper paterna solicitudine cum eis est. Et sicut ad locum vnde exeunt flumina reuertuntur, sic ad ipsum quotidie seu lætæ seu tristia filiorum suorum. Sæpe etiam sine omni relatione carnis ac sanguinis, paternæ eius solicitudini diuinitus innotescit quid circa aliquos eorum longe à se distantes agatur, si quid eis prouidendum, si quid in eis emendandum sit, tentationes & excessus eorum, infirmitates & obitus, & quarumlibet secularium tribulationum incursus. Nam & pro absentium fratrum certis necessitatibus, præsentibus circa se fratribus sæpe orationem indicit. Nonnunquam etiam morientes in locis aliis ad ipsum per visionem accessisse nosCuntur benedictionem eius & licentiam postulantes: nimirum hoc agente & obedientia missorum, & charitate mittentis. Veneram aliquando ad eum, & dum loquerer ei, vidi & audiui quod silere non debeo. Aderat monachus quidam Fusniacensis, continuo ad suos rediturus. Cumque accepto responso super iis pro quibus venerat, iam ab eo egrederetur, in spiritu & virtute Heliæ reuocans eum propheta dei, & nomine fratris cuiusdam de domo illa præmisso, de occultis quibusdam me audiente mandauit illi vt ea corrigeret: sinautem, super se iudicium dei in proximo expectaret. Stupefactus ille, quis hoc ei dixerit, requisiuit. Quisquis, inquit, dixerit mihi, tu vade, & dic quæ ego dico tibi: ne si dissimulaueris, te quoque simul uat par pœna peccati. Mirabar super hoc, sed miranti mihi, in simili penitus causa multo mirabiliora de eo narrata sunt. Guido namque frater eius, maior natu inter fratres suos, cuI ius grauitatis & veritatis fuerit vir, omnes sciunt qui eum sciunt. Hic cum simul aliquando essemus, & de huiusmodi loqueremur, & quærerem ego ab eo, sicut iucundè ad amicos collocutionis esse solebat, fabulæ (inquit) sunt quæ auditis. Cumque suo more & solito studio fraternas virtutes deprimeret, mihi tamen nollet esse molestus, quæ (inquit) nescio, non dico vobis, sed vnum scio & expertus sum, multa ei in oratione reuelari. Deinde narrauit mihi, quomodo cum primo melliflua illa spiritualium apum aluearia noua de se examina circunquaque proferre, nouasque ex eis domos ordinis sui ædificare cœpissent: petente & agente domino Gulielmo episcopo in episcopatu Cathalaunensi eam quæ Trium fontium dicitur, construxerunt. Ad quam cum abbatem cum monachis emisissent dominum Rogerium virum nobilem secundum seculum, sed nobiliorem sanctitate, & viros quosdam similis formæ cum eo, spiritualis pater filios quos emisit non dimisit, sed paterna solicitudine & pia affectione cum eis erat. Vnde cum die quadam soli simul essent abbas & ipse, cuius hoc relatione didici, & de fratribus ipsis ad alterutrum loquerentur, subito altius suspirans, durius aliquid solito de eis corde suo sibi respondente, vade, ait, fratri suo, ora pro eis, & quicquid de eis offenderit tibi deus, refer ad me. ipse enim grauissima valetudine ea hora laborans, in lectulo tenebatur. At ille vehementer expauescens, absit, inquit: non sum qui hoc modo nouerim orare, qui hoc merear impetrare. Perseuerante tamen eo in sententia, itum est & oratum. K Orans ergo quantum præualuit, pro singulis effudit animam suam: tantaque per singulos in orando perfusus est suauitate conscientiæ, cum impetrandi fiducia, & omni gratia spiritualis consolationis, vt in omnibus certa fide exauditum se exultaret spiritus eius, exceptis duobus, in quibus oratio titubauit, hæsitauit deuotio, fiducia defecit. Quod cum retulisset ad eum à quo missus erat, ille statim pronunciauit de illis duobus, quod postea probauit euentus. Abbas autem Rogerius, & aliqui qui cum eo erant, ipsi fuerunt quos vir dei aliquando de Cathalaunensi traxerat ciuitate, de quibus vel in quibus etiam tunc simile quid fuerat factum. Cum enim episcopi gratia Cathalaunum frequentaret, rediens aliquando traxit secum multitudinem nobilium & literatorum clericorum, & laicorum. Quibus adhuc in domo hospitum demorantibus, dum nouellas plantationes cœlestibus rigaret eloquiis, supervenit portarius monachus, nuncians Stephanum de Vitreyo magistrum eorum adesse, ad renunciandum seculo, & cum eis commorandum. Quis alius de talis viri aduentu non exultasset præsertim cum vallis illa huiusmodi frumento non multum adhuc abundaret? Ipse verò reuelante sibi spiritu sancto insidias spiritalis nequitiæ, tacitus aliquantulum ingemiscens, erupit in vocem audientibus vniuersis: Malignus ait spiritus huc eum adduxit. Solus venit, solus L reuertetur. Obstupuere omnes qui prius audito eius aduentu, non se capere poterant præ lætitia. Veruntamen ne pusillos adhuc scandalizaret filios, suscepit hominem, de perseuerantia aliisque virtutum studiis studiosè commonuit, & sciens & prudens omnia promittentem nihil acturum, cum vere deum quærentibus & perseueraturis in cellam nouitiorum probandum intromisit. Sed de omnibus quæ prædixerat, nihil cecidit in terram. Vidit idem Stephanus sicut confessus est, cum in cella nouitiorum adhuc demoraretur, maurulum quendam puerum ab oratorio se extrahentem. Vbi nouem ferme mensibus degens nouissime tamen defecit, & vt de eo prædictum fuerat, sicut solus venerat, sic solus recessit. Fruftrata autem est & versutia inimici, & quem nouitiorum parauerat in ruinâ, de ipsius potius ruina illi confirmati sunt.

Priusquam à Cathalauno recedamus, cum aliquando pater sanctus inde rediret, frigore & vento tam ipse, quam qui cum eo erant grauiter laborabant. Cumque præcedentibus multis qui tunc forte in comitatu eius erant, nec præ angustia frigoris ad eum attendentibus, pene solus ipse sequeretur, contigit equum vnius de duobus qui cum eo erant incaute dimissum euadere, & excurrere per planitiem latè patentem. Quem cum apprehendere non possent, & intemperies aeris ad hoc non permitteret vacare diutius, oremus inquit. Flexisque genibus in oratione cum fratre qui cum eo erat, vix adhuc dominicam poterant orationem expleuisse, M cum ecce equus ille cum omni mansuetudine rediens substitit ante pedes ipsius, & redditus est sessori suo. Et vt à Cathalauno ad Remensem ciuitatem pertranseamus, contigit aliquando dissentientibus archiepiscopo & populo Remensi, ad conciliandos eos adesse virum dei. Cumque in palatio eiusdem ciuitatis cum Iosleno Suessionensi episcopo consedisset, & magna cleri plebisque frequentia repleta domo de pace tractaretur: ecce coram omnibus misera mulier filium suum plenum (vt putabatur) dæmone ei offerens, misericordiam precabatur. Siquidem iam ea ipsa die insurgens in ipsam matrem suam, pene eam occiderat, & mutus effectus & cœcus, & surdus, apertis oculis non videbat, & stupentibus in eo sensibus omnibus etiam sine intellectu permanebat. Compassus verò miseræ matri, quam maxime sensus doloris illius excruciabat, misero adolescenti blandiens, & piis manibus caput eius & faciem demulcens alloqui eum cœpit, & quomodo in matrem suam mittere manus præsumpserit, scisciteri. Illeverò ad se reuersus, continuo peccatum suum recognouit, & deinceps emendationem promittēs, incolumis restitutus est matri suæ. In monasterio quoque quod Alpense dicitur, inter cæteros qui curam requirebant infirmorum, venit ad eum mulier quæ caduco morbo laborabat. Hæc in ipsa hora cum staret coram eo, à repentino impetu mali illius corruit. Sed apprehensa vir domini manu eius, continuo erexit eam, nec tantum in illa hora sed perfecte omnino curata est ab infirmitate sua.

A

Capitulum XIIII.

DVcissa Lothoringiæ, fœmina nobilis, sed non tam nobiliter victitans, cum vidisset aliquando in somnis hominem illum dei serpentes septem horribiles de vtero suo manibus propriis extrahentem: postmodum ad religiose viuendum eius admonitione conuersa, vsque hodie se esse de qua septem dæmonia eiecerit, gloriatur. Noui ego clericum quendam Nicolaum nomine, seculo pene desperabiliter deditum, sed per eum de seculo liberatum. Qui cum in Claraualle monasticæ conuersationis habitum & ordinem suscepisset, videns eos qui de seculi illuc naufragio confugerant, naufragij sui damna continuis redimere lachrymis, idemque ipse facere volens, nec valens præ duritia cordis sui, rogabat eum cum magno cordis dolore, vt impetraret sibi à deo gratiam lachrymarum. Orauit, tantamque ei & tam continuam impetrauit compunctionem cordis cum gratia lachrymarum, vt vix aliquando vltra inuenirentur vultus eius in diuersa commutati, vel oculi eius sine lachrymis etiam cum comederet, cum iret per viam, vel dum cum quolibet loqueretur. Tot sunt & tantæ quas in hunc modum de eo audiuimus & vidimus virtutes, & circa diuersas hominum necessitates diuersæ opitulationes, vt si quis omB nia velit vel verbo pronunciare vel scripto, fastidiosis incredulitatem, vel incredulis possit generare fastidium. In omnibus autem operibus suis quam purus ei sit oculus intentionis, manifestè denunciat corpus lucidæ eius operationis. Summos quippe honores ecclesiasticos quasi dignum eum iugiter persequentes, non iactanter respuendo, sed religiose & rationabiliter declinando, quid in omni operatione sua semper quæsierit, quo ambierit, manifeste declarat. Cumque dignus esset vt cogeretur, nescio quo iudicio dei, & singularis reuerentia sanctitatis, iam olim apud omnes obtinuit ne aliquando ad aliquid contra voluntatem suam cogatur. Sed cum hoc modo mundi huius fugit honorem, omnium honorum non effugit authoritatem, dignus in conscientiis omnium qui in timore & amore dei timeatur &ametur: quo præsente vbicunque fuerit, nil contra iustitiam audeatur, cui vbicunque aliquid loquitur vel agit pro iustitia, obediatur. Eiusmodi fultus authoritate in ecclesia dei, cum obedientiæ vel charitatis vrget necessitas, nullam refugit incommoditatem laboris sui. Cuius enim voluntati sic detulit, cuius consilio sic se humiliauit potestas omnis tam secularis, quam ecclesiasticæ dignitatis? Reges superbi, principes & tyranni, milites & raptores sic eum timent & reuerentur, vt videatur C in eis impletum quod in euangelio legitur dominus dixisse discipulis suis: Ecce, inquit, dedi vobis potestatem calcandi super serpentes & scorpiones, & super omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit. Porro inter spirituales, & vbi spiritualia spiritualiter examinantur, longe ei alia authoritas est. Sicut enim dicitur per prophetam de sanctis animalibus, quia cum fieret vox supra firmamentum quod imminebat capiti eorum, stabant, & submittebant alas suas: sic hodie vbique terrarum spirituales quique loquente eo seu tractante stant, cedendo præcedenti, & sensibus eius vel intelligentiis submittunt sensus & intelligentias suas. Tanta ergo virum illum sanctum vsque hodie apud deum & apud homines commendant sacrarum insignia virtutum, testimonia circumuallant sanctitatis, charismata sancti spiritus illustrant, quodque maius his omnibus & difficillimum est in rebus humanis, hæc ei omnia sine inuidia adesse videntur. Compescit autem ab eo inuidiam, quod omni inuidia maior est, inquantum nequitia cordis humani, hoc sæpe cessat homini inuidere, quo non potest aspirare, sed & ipse omnem inuidiam aut mortificat exemplo humilitatis, aut mutat in melius prouocatione charitatis, aut si nequior vel durior est, obruit pondere authoritatis. Quis enim tam efficacis & affectuosæ prudentiæ hodie inuenitur ad fouendam charitatem vbi est, ad prouocandam vbi non est, tam ad quoscunque potest beneficus, ad omnes beneuolus, tantam habens gratiam ad amicos, patientiam ad inimicos? Si tamen vllum aliquando potuit habere inimicum, qui nulli aliquando voluit inimicari. Sicut D enim amicitia non nisi duorum est, nec nisi inter duos amicos haberi potest: sic nec inimicitia nisi duorum forsitan inimicorum. Qui enim odit vel non diligit diligentem se, non tam inimicus, quam iniquus est. Sed qui omnem hominem diligēs nullum aliquando inimicum habet virtute sua, nonnunquam tamē est quod patiatur, inimicante sibi gratis iniquitate aliena. Charitas autem quæ totum eum possidet, patiens est, benigna est, sapientia vincens malitiam, patiētia impatientiam, superbiam humilitate.

Subscriptio operis præcedentis, quam authore defuncto Burchardus abbas Balernensis apposuit.

PRæscriptum opus quod de vita sanctissimi viri Bernardi Clareuallis abbatis conscriptum est, à venerabili Gulielmo pridem sancti Theodorici abbate, sed tunc iam monacho Signiacensis cœnobij ad quod desiderio solitudinis & quietis sese contulerat, vsque ad tempus schismatis aduersus Innocentium papam à Petro Leonis conflati, digestum esse cognoscitur. Fuit autem præfato fideli viro specialis causa scribendi amicitia & familiaritas, quibus viro dei multo tempore coniunctus erat. Vnde & tantam apud illum inuenerat gratiam, vt vix alter magis intimus inueniretur ad secreta mutuæ dilectionis communicanda, ad spiritualium mysteriorum conferenda colloquia. Cuius familiaritatis gratia ex eo præcipuè vsque modo E prodit ad manifestationem: quia plures epistolas idem sanctus scripsit ad illum, in quibus quid de eo sentiat, manifestè liquet legentibus illas. Scripsit etiam ad ipsum librum apologeticum, & alterum de gratia & libero arbitrio. Fuit tamen eidem Gulielmo spirituali valentior generalis causa scribendi, videlicet vtilitas totius ecclesiæ dei, ne cum absconditur vas plenum thesauro desiderabili, ipse quoque thesaurus pariter absconderatur: vnde non immerito conqueratur qui exponi desiderat, dicens. Thesaurus inuisus, & sapientia abscondita, quæ vtilitas in vtrisque? Exponit iste diuitias salutis, thesaurum desiderabilem, ne lateat cum gleba quod gleba non est, sed preciosissima margarita. Accidit tamen ei contra desiderium suum, quia sicut ipse in præfatione sua vereri se denunciarat præoccupatus morte non expleuit quantum animo conceperat stylo mandandum. Itaque qui accedit ad lectionem operis huius, facile satis intelliget à quanta perfectione pius puer & religiosus Bernardus velut alter Benedictus, primordia conuersionis fuerit aggressus, qui & in vtero matris sanctificationem visus est accepisse, de qua concepta sunt præsagia futuræ sanctitatis illius, vitæ pariter & doctrinæ. Quid etiam adolescens factus agere cœperit, in præscripto narratur opere, ac deinceps vsque ad virum perfectionis depingitur diligenter, quantum (sicut iam dictum est) licuit optimo pictori, sed præ- F occupato.

Explicit liber primus.

PRAEFATIO DOMINI BERNARDI *Boneualłis abbatis in secundum Librum uitæ beati Bernardi Clareuallis abbatis.*

VIrorum illustrium gesta nonnulli scriptorum laudibus attollentes, verbis ea solennibus celebrarunt, quantum excellentis ingenij, & disertæ linguę potuere conamina. Cumque tractator & opus iunctis complexibus pari sunt fœdere coniugati, & ad propositum thema ordinandum ingenium & eloquentia conuenerunt, prospere actum est, & ad quietum tranquillumque portum directo gressu materia digne ordinateque dispositа appulit. Vt verò sublimitas negocij sub imperito artifice naufraga eliditur scopulis, & succumbente sensus hebetudine tractatoris lassatur præsumptio, sero de correctione initur consilium: quia quæ in multos effusa sunt, nec reuocari possunt nec corrigi, & dissonantiam scripti & operum venustius esset abradi quam emendari. Hæc ergo mecum reputans & reuoluens, omnino timeo ne sicut ipse multorum imprudentiæ soleo indignari, qui cum scientia & facundia careant,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Greant,ad scribendum præcipites, cum se vehementer emunxerint eliciunt sanguinem:ita & ego si quod supra me est aggrediar, meipsum derisioni exponam. Quis enim ego sum qui ad scribenda gesta sanctissimi viri Bernardi Clareuallis abbatis aspirem,qui nostris temporibus singulari religione floruit & doctrina,cuius odor exinanitus vniuersam replevit ecclesiam:cuius gratia,operante domino,signis & miraculis declaratur? Quot in monasterium eius literatos viros, quot rhetores,quot philosophos seculi huius scholæ miserunt ad conuersationem theoricam,& mores diuinos? Quæ non ibi floruit disciplina,vbi erant examina magistrorum, & egregij viri exercitato intellectu insignes, qui diuinis studiis inhærentes,multis gratiarum authoramentis inuicem seipsos edocent & accendunt? Debuerant vtique viri illi quibus nihil in aliqua gratia deest,hunc laborem assumere,& venerabilis patris insculpere monimenta,vt esset eorum studio delectabilis pagina quam quasi viuentem traderent legendam discipulis, & perpes fieret consolatio secus positis reliquiis sacri corporis & sermonis. Sed extrema æmulari, & quæ homines lateant,Clareuallis consuevit humilitas,& proferre in publicum aliqua sui indicia viri illi nobiles erubescunt,& quietiores facit eos cõtemptus & abiectio, quam quælibet oblatio dignitatis,in qua sibi professio humilitatis periclitari videtur. Ob
H gis in sacco eremi,quam in sacco palatij delectantur,nec iam in stylo,sed in cruce gloriam quærunt. In hoc ergo sicut & in cæteris eiusmodi negociorum suorum sarcinas aliis libenter imponũt. Et nunc sublato venerabilis memoriæ domino Gulielmo, qui eiusdem vari sancti gloriosa primordia fideliter & deuote conscripsit,ad meam exiguitatem huius operis deuenit petitio,& imposuit mihi dilectæ ecclesiæ charitas, vt coquam pulmentum filiis prophetarum. In quo si colocynthidas miscuero negligens,superiecta vt confido farinula amaritudinem condiet Helisæus,& excessus insipientiæ obedientiæ excusabit affectus.

Finit præfatio.

INCIPIT TABVLA SECVNDI LIbri uitæ sancti Bernardi abbatis.

*Capitulum.*I.

Vomodo ad prædicationes sancti Bernardi susceptus sit Innocẽtius papa,& qua libertate repressit imperatorem inuestituras episcoporum requirentem,& quod omnia ecclesiastica negotia per illum tractabantur. Capm.ij.

Quomodo à Lothario rege papa deductus est in Lateranense palatium,& quomodo abbates Mediolanenses reconciliauit papæ,& mulierem à dæmone liberauit,& aliam paruulam similiter curauit. Capm.iij.

Quomodo dæmonem eiecit opponens in patena sacramentũ, & de aliis multis curatis. Capm.iiij.

De dæmone qui Iesum in gloria se vidisse,& cum,lucifero cecidisse fatebatur,& aliis dæmoniacis curatis,& quoties in episcopum & archiepiscopum electus nec contempsit,nec consensit. Capm.v.

De reditu illius Claraũallem,& immutatione prioris loci,& adiutoriis principis Theobaldi. Capm.vj.

De malitia schismaticorum,& quodam dæmone vxorem cuiusdam militis incredibili libidine adulterante,& quando Cantica canticorum tractat. Capm.vij.

Quomodo iterum reuocatus est Romam,& per multos labores,& virtutes illius schismaticis partim reconciliatis partim mortuis firma pace vniuersali ecclesiæ acquisita,& abbatia sancti Anastasij ibidem cõstituta Claramuallem rursus ingreditur. Capm.viij.

Quomodo ad fundanda monasteria ab omnibus regionibus inuitabatur,& quanti de mouachis eius tunc episcopi facti sunt,& Innocẽtio defuncto abbas sancti Anastasij Bernardus sancti Bernardi monachus vniuersalis ecclesiæ papa Eugenius efficitur, & comes Theobaldus præ cæteris sancto viro coniungitur.

Finis tabulæ.

INCIPIT LIBER SECVNDVS. K

*Capitulum.*I.

Atempestate Honorius papa viam vniuersæ carnis ingressus est. Nec mora in electione dissidentibus cardinalibus, & diuisa ecclesia plures numero & saniores consilio, vita probabiles,viri virtutum, presbyteri, diaconi, episcopi, Innocentium elegerunt,cuius vita & fama & ætas & scientia digna summo sacerdotio habebatur. At verò pars altera, infames ausus violentia non ratione corroborans, Petrum Leonis ad hunc apicem aspirantem, fraudulentis machinationibus seorsum & præcipitanter nominauit Anacletum, & cæteris renitentibus ordinauit. Qui verò in parte catholica erant,electum suum solenniter ordinatum collocarunt in cathedra,& per loca illa in quibus sessiones habent ex antiqua consuetudine Romani pontifices, circunduxere,& pro tempore honor debitus apostolicæ affuit dignitati. Ex tunc sanè circa Lateranense palatium morabantur,nec erat iam eis tuta in domibus propriis mansio, cum eos acerrime Petri L
satellites infestarent. Ibi etiam diu resistere non valentes, per confœderatos sibi quosdam ex nobilibus Romanis ad tempus in turribus eorum receptacula habuerunt. Sed nec in eis perseuerauit fidelitas. Nam in breui aut vi aut formidine temerariæ multitudinis, aut precio corrupti sunt. Nam Petro tam propria generis virtute, quam adhærentium sibi affinitate multitudo tanta erat vt fere tota eum ciuitas sequeretur,vel pecunia vel commodis obligata. Congregauerat sanè opes innumeras,tam in exactionibus curiæ,quam in legationum negociationibus,quas ad expectandas nundinas reseruarat. Insuper & paterni census ampla congeries eatenus sigillata, modo distributa in populum, ad fas & nefas venalem plebem armauerat. Quibus erogatis,donaria regum in ornamentis ecclesiæ, ab ipsis eiusdem altaribus. Et cum calices frangere,& crucifixos aureos membratim diuidere ipsi prophani Christiani vel timerent vel erubescerẽt,Iudæos aiunt esse quæsitos qui sacra vasa & imagines deo dicatas audacter comminuerunt. Igitur quisque pro modo suo secundum maius & minus conducti ad scelus sacramentis generalibus publice Petro vendiderunt assensum, & in omnem sanguinem manus exposuerunt & arma,& quotidianis cõgressibus partem quæ cum Innocentio erat maledictis infectabantur & gladiis. Habuere igitur serui dei consilium,& quia vi humana se tueri non poterant, cedere elegerunt. Et procuratis M
clam nauigiis,de ore leonis,& de manu bestiæ, per Tyberim in Tyrrhenum mare elapsi,prosperis ventis carbasa impellentibus, in portu Pisano fœliciter appulerunt. Præmissi in Gallias fuerant nuncij qui Gallicanæ ecclesiæ intimarent negocij veritatem, & hortarentur episcopos vt in vltionem præsumptionis accingerentur,& damnata parte schismatica subscriberent vnitati. Necdum verò ad plenum tenor operis innotuerat episcopis,nec priuatim quisquam commodare præsumpsit assensum,donec collectæ Stampis generali conuentu in commune decernerent quid reciperent, quid damnarent. Neque enim Francia cæteris regionibus procliuibus ad schismata,aliquãdo tali factione fœdata est,nec malignorum acquieuit erroribus, nec fabricata in ecclesia idolum, nec venerata in Petri cathedra monstrum. Nec enim talibus in causis principalia aliquando eos terruerunt edicta, aut generalibus vtilitatibus priuata commoda prætulerunt, nec declinantes in partem personis detulere, sed causis. Conuocato igitur apud Stampas concilio, abbas sanctus Clareuallensis Bernardus,specialiter ab ipso Francorum rege,& præcipuis quibusque pontificibus accersitus, sicut postea fatebatur,non mediocriter pauidus & tremebundus aduenit,periculum quippe & pondus negocij non ignorans. In itinere tamen consolatus est eum deus,ostendens ei in visu noctis ecclesiam magnam concorditer in dei laudibus concinentem, vnde sperauit pacem sine dubio prouenturam. Vbi vero ad

locum

A locum ventum est, celebrato prius ieiunio, & precibus ad deum fusis, cum de eodem verbo tractaturi rex & episcopi cum principibus consedissent,vnum omnium consilium fuit, vna sententia,vt negocium dei, dei famulo imponeretur, & ex ore eius causa tota penderet. Quod ille timens licet & tremens,monitis tamen virorum fidelium acquiescens suscepit, & diligenter prosecutus electionis ordinem, electorum merita,vitam & famam prioris electi,aperuit os suum, & spiritus sanctus impleuit illud. Vnus ergo omnium ore locutus, suscipiendum ab omnibus summum pontificem Innocentium nominauit:& ratum esse omnes pariter acclamarunt. Et decantatis ex more laudibus,deo obedientiam deinceps polliciti,electioni Innocentij omnes pariter subscripserunt. Interea dominus papa multis in Pisis & in Tuscia & in aliis prouinciis potestatiue dispositis, valefaciens Pisanis & gratias agens,in prouinciam nauigio delatus est:& Burgundiam trãsiens, Aurelianum peruenit. Vbi occurrentibus episcopis à rege piissimo Francorum Ludouico alacriter & honorifice susceptus est. Inde à Gaufredo Carnotensi episcopo magnarum virtutum viro Carnotum deducitur, vbi etiam gloriosus Anglorum rex Henricus ei cum maximo episcoporum & procerum comitatu occurrit. Hunc quoque regem venerabilis abbas ad eum præmissus adduxit. Quem vix persuasit Innocentium recipere, ab episcopis Angliæ penitus dissuasum. Cum enim omnimodis recalcitraret & detractaret, quid
B times ait? times peccatum incurrere si obedias Innocentio? Cogita,inquit, quomodo de aliis peccatis tuis respondeas deo,istud mihi relinque, in me sit hoc peccatum. Ad quod verbum persuasus rex ille tam potens,extra terram suam domino papæ occurrit vsque Carnotum. Reuersi interim de Germania legati domini papę tam episcoporum,quam regis assensum & literas detulerunt, & deprecationem publicam vt ad eos transiens, suam eis desideratam exhiberet præsentiam. Facile enim persuasi sunt recipere eum quem iam cæteri recepissent. Sed detinuit eum dilectio & deuotio ecclesiæ Gallicanæ,& singuli & omnes visitationem apostolicam expetebant. Perlustrata igitur Francia,Remis conuocauit concilium,in quo multis ad honorem dei dispositis, regem Ludouicum viuente patre pro Philippo fratre coronauit in regem. In omnibus his dominus papa abbatem à se separari non patiebatur, sed cum cardinalibus rebus publicis assidebat. Sed & priuatim quotquot habebant negocia, virum dei secretius consulebant. Ipse verò audita referebat ad curiam, & oppressis patrocinia exhibebat. Igitur soluto concilio, Leodium dominus papa Romanorum regi occurrit. Et honorifice quidem susceptus est, sed velociter obnubilata est illa serenitas. Siquidem importune idem rex institit, tempus habere se reputans opportunum episcoporum sibi restitui inuestituras, quas ab eius prædecessore imperatore Henrico,
C per maximos quidem labores,& multa pericula Romana ecclesia vendicarat. Ad quod verbum expauere & expalluere Romani,grauius sese apud Leodium arbitrati periculum offendisse,quam declinauerint Romæ. Nec consilium suppetebat donec murum se opposuit abbas sanctus. Audacter enim resistens regi, verbum malignum mira libertate redarguit, mira authoritate compescuit. Rediens autem Leodio, Claramuallem dominus papa per seipsum voluit visitare. Vbi à pauperibus Christi, non purpura & bysso ornatis, nec cum deauratis euangeliis occurrentibus, sed pannosis agminibus scopulosam baiulantibus crucem non tumultuantium classicorum tonitruo,non clamosa iubilatione, sed suppressa modulatione affectuosissime susceptus est. Flebant episcopi, flebat ipse summus pontifex,mirabantur congregationis illius grauitatem,quod in tam solenni gaudio oculi omnium humi defixi, nusquam vagabunda curiositate circunferrentur: sed complosis palpebris ipsi neminem viderent, & ab omnibus viderentur. Nihil in ecclesia illa vidit Romanus quod cuperet,nulla ibi supellex eorum solicitauit aspectum, nihil in oratorio nisi nudos viderunt parietes. Solis moribus poterat inhiare ambitio,nec damnosa poterat esse fratribus huiusmodi præda, cum minui non posset asportata religio. Gaudebant omnes in domino, & solennitas non cibis sed virtutibus agebatur. Panis ibi opirus pro similia, pro careno sapa, D
pro rumbis olera, pro quibuslibet deliciis legumina ponebantur. Si forte piscis inuentus est, domino papæ appositus est,& aspectu non vsu in commune profecit. Inuidit diabolus,& seruorum dei gloriam quos tanti hospitis nobilitabat præsentia ferre non valens,dum in choro alacriter psallerent & deuote,præsentibus etiam nonnullis ex cardinalibus, qui in auditu & aspectu eorum delectabantur, aliquantos fratrum horribili pauore turbauit. Nam & vnus præ cæteris occupatus blasphema quædam verba locutus est, dicite, inquiens,ego sum Christus. & alij plures territi & tremebundi,ad beati patris vestigia confugerunt. At ille conuersus ad cæteros,orate inquit,ac deinceps sub silentio eos qui turbati videbantur, eduxit,atque compescuit: vt nequissimus ille qui conuentum pietatis transferre conabatur in theatrum, & scholam innocentiæ in derisum,non vt putabat existimationem religiosorum hominum corrumpere posset, sed se proderet,& conatus suos experiretur infirmos. Tanta siquidem celeritate omnia sunt sedata, vt personas illas quæ prope astabant,omnino latuerit quod acciderat, & malignus hostis velociter increpatus, non modo scandalum eis quod parabat,inferre nequiuerit, sed nec ad illorum notitiam rem perferre. Factumque est ex eo, vt ampliori sese custodia fratres munirent, & merito, & numero, & possessionibus deinceps creseeret Claraualli, & multiplicatis conuentibus, fere per omnem latitudinem loci illius dilataretur religio, E
ipse etiam abbas sanctus ex tunc amplius solito miraculis clareret & signis.

Capitulum. II.

Ongas in Galliis facere moras dominus papa non potuit, sed sicut cum Lothario rege condixerat, Romam ei occurrit:& vi exercitus in Lateranense palatium deductus est. Multi etiam ex nobilibus Romanis fideles ecclesiæ, eum honorifice susceperunt. Verum Petrus Leonis non ponens deum adiutorem suum, sed confœderatorum stipatus malitia, in editioribus & tutioribus turribus manens, Lotharij ludificauit virtutem, & interdicens suis congressus publicos,nec sibi securitatis suæ fecit periculum, nec causam conflictus hostibus dedit, sed tantum liberum eorum discursum machinis superioribus & obstaculis variis impediuit. Vitauit etiam obstinatissime imperatoris colloquium,nec minis nec blandimentis flexus est, nec de statu suo consilium cuiuslibet personæ admisit. Relicto igitur Romæ Innocentio,aliàs imperator digreditur. Petrus verò post eius discessum crebros mouens per vrbem excursus,fidelium cædibus inhiabat. Intelligens ergo Innocentius Romæ sibi infructuosam eo tempore moram,ne præsentia sua illius bestiæ rabiem efferaret,rursus Pisas reuertitur, ibique aggregatis totius Occidentis episcopis,aliisque religiosis viris,magnæ gloriæ synodus celebratur. Affuit per o- F
mnia & consiliis & iudiciis & diffinitionibus omnibus sanctus abbas, impendebaturque ei reuerentia ab omnibus, & excubabant ante eius limina sacerdotes,non quòd fastus,sed multitudo communem prohiberet accessum: & aliis egredientibus alij introibant, ita vt videretur vir humilis & nihil sibi de his honoribus arrogans,non esse in parte solicitudinis, sed in plenitudine potestatis. Actiones concilij longum est prosequi: summa tamen in excommunicatione Petri, & irregressibili fautorum eius deiectione constitit, & vsque hodie hæc sententia perseuerat. Soluto concilio ad reconciliandos Mediolanenses dominus papa abbatem Clareuallis,quem multis supplicationibus expetierant, & Guidonem Pisanum, & Matthæum Albanensem episcopum à latere suo direxit,qui schisma per Anselmum in eadem vrbe factum abluerent,& ad vnitatem ecclesiæ deuios reuocarent. Abbas igitur cum prædictis viris quos à domino papa collegas acceperat, addidit consortio & communi consilio virum venerabilem Gaufredum Carnotensem episcopum, cuius innocentiam & synceritatem in multis probauerat. Et vi sum est cardinalibus bonum, vt tanto adiutore negocium tanti ponderis fulciretur. Transcenso itaque Apennino, vbi audierunt Mediolanenses abbatem desideratum suis finibus propinquare, longe à ciuitate miliaribus septem omnis ei

populus

Universidad de Deusto
Biblioteca

G populus obuiat,nobiles, ignobiles, equites, pedites,mediocres,pauperes,quasi de ciuitate migrarent,proprios lares deserunt, & distinctis agminibus incredibili reuerentia virum dei suscipiunt. Omnes pariter delectantur aspectu,fœlices se iudicant qui possunt frui auditu. Deosculantur pedes eius vniuersi: & licet hoc ille molestè acciperet, nulla potuit pronos & deuotos ratione compescere, nulla interdictione repellere. Vellicabant etiam pilos quos poterant de indumentis eius,& ad morborum remedia, de pannorum laciniis aliquid detrahebant,omnia sancta iudicantes quæ ille tetigisset, & se sanctificari tactu eorum vel vsu. Præcedentes itaque & subsequentes,lætabundis acclamationibus applaudebant abbati,& diu intra agminum spissamenta detentum,tandem solenni reddidere hospitio. Et cum tractatum esset in publico de negocio propter quod tam vir dei quam cardinales aduenerant,oblita fortitudinis suæ ciuitas,omni ferocitate deposita se ita abbati substrauit,vt obedientiæ eorum non incongruè ille posset aptari poetæ versiculus: Iussa sequi tam velle mihi quam posse necesse est. Pacatis omnibus, reconciliata ecclesia,firmatis inter plebes concordiæ pactionibus,alia cœperunt nasci negocia, & insanienti diabolo, & in quibusdam obsessis corporibus debacchanti, oppositum est Christi vexillum,& increpante viro dei,de possessis atriis superueniente eminentiori virtute, territa & tremebunda
H diffugere dæmonia. Ecce noua legatio, non Romanum pragma circunferens, sed diuinis legibus fidei pragma allegans, prolatis in medium literis sanguine Christi conscriptis, & bulla crucis impressis, quæ figura authoritate sua terrestria & inferna sibi subdit,& curuat. Inaudita est nostris temporibus tanta populi fides, tanta in nomine virtus, inter quos religiosa erat contentio,cum signorum gloriam abbas credulitati eorum, illi verò sanctitati abbatis asscriberent, & hoc de eo indubitanter sentirent, vt quicquid à domino peteret,impetraret. Adducunt igitur ad eum nihil hæsitantes mulierem omnibus notam,quam annis septem immundus vexauerat spiritus: & postulant supplices vt in nomine domini dæmoni imperet fugam, & mulieri restituat sospitatem. Quæ populi fides non minimam verecundiam viro dei ingerebat, & humilitate magistra inconsueta experiri non præsumebat,& instante petitione populi erubescebat si charitati postulantium obstinatius resisteret,& videbatur ei quod offenderet deum, & omnipotentiam eius diffidentia obnubilare videretur, si à fide populi fides propria dissentiret. Aestuabat igitur secum & licet signa non fidelibus sed infidelibus fieri oportere assereret,ausus suos spiritui sancto committit,& orationi incumbens,cœlitus elapsa virtute satanam in spiritu fortitudinis increpat, & fugat, mulieremque reddit incolumem & quietam. Letantur qui aderant,& leuantes
I manus ad sidera,deo qui de excelso eos visitauit, gratias agunt. Auditum est hoc verbum,& percrebuit fama, & repente totam perculit vrbem, per ecclesias, per prætoria, per compita omnia conueniunt vndique,de viro dei sermo vbique habetur,dicunt publice nihil ei impossibile esse quod à domino postulet, & ad preces eius apertas dei aures dicunt & credant,& prædicant & affirmant. Nec possunt aspectu eius vel auditu vllo modo satiari. irruunt alij in præsentiam eius:alij donec exeat pro foribus,præstolantur. Cessatum est ab officiis & artibus,tota ciuitas in hoc spectaculum suspensa manet,concurrunt,postulant benedici: & tetigisse eum singulis salutare videtur. Tertia die ad ecclesiam sancti Ambrosij diuina celebraturus mysteria, seruus dei procedit. Vbi expectante innumera populi multitudine,inter ipsa missarum solennia, dum clericis canentibus ipse secus altare sederet,puellam ei paruulam offerentes, quam vehementi impetu vexabat diabolus: orant vt miselle subueniat, & diabolum in ea debacchantem elidat. Audita supplicatione astantium, & intuitus personam frendentem dentibus & stridentem,vt etiam intuentibus esset horrori: compassus est ætati, & vehementiæ anxietatis illius condoluit. Patenam igitur calicis in quo diuina celebraturus erat mysteria, accipit: & digitis latice superfuso orans intra se,& de domini virtute confidens ori puellæ salubrem potum applicat, & corpori eius stillam medicinalem infundit. Nec mora quasi vreretur satanas infusionis illius virtutem ferre non potuit, sed vrgente K
intrinsecus crucis antidoto,festinanter egrediens vomitu sordidissimo tremebundus crupit. Sic purgata persona,diabolo profugo & confuso,laudes debitas deo canit ecclesia,& post acclamationes lætabundas alacer populus ibidem donec diuina compleantur mysteria,immobilis perseuerat. Sub aspectu itaque omnium incolumis puella à suis domum reducitur,& vix tandem à populo dimissus ad hospitium vir dei reuertitur. Diuino iudicio ea tempestate in Mediolano iuxta illud Esaiæ verbum,pilosi clamabant alter ad alterum, & occurrebant onocentauris dæmonia, & effrænatis decursibus plurimos infestabant, nec erat qui insolentiæ eorum resisteret,cum diu sub Anselmi schismate,qui Petri fautor Mediolanensem occupauerat cathedram, sacerdotes gementes, virgines squalidæ, sanctificationes maledictæ, altare polutum, iram dei in populum prouocassent. At verò in aduentu viri dei abdicatis Anselmi præstigiis, & in sedis apostolicæ obedientiam sub Innocentio reuocata ecclesia, impedita est illa dæmonum licentia, & quotidie dabat locum,& ad præces viri dei diffugiebat diabolus: & si quando resistere conabatur, in ipso conflictu succumbens, glorioſius vincebatur.

Capitulum III.

L INter eos igitur qui vexabantur, mulier grandæua ciuis Mediolanensis, & honorata quondam matrona, vsque ad ecclesiam beati Ambrosij post beatum virum à multis tracta est. In cuius pectore pluribus annis diabolus sederat, & iam ita suffocauerat eam, vt visu & auditu, & verbo priuata, frendens dentibus, & linguam in modum promuscidis elephantinæ protendens, monstrum non fœmina videretur. Sordida ei facies, vultus terribilis,flatus fœtidus,inhabitatoris satanæ colluuia testabantur. Hanc cum aspexisset vir dei, nouit inhærentem ei & inuiscatum diabolum, nec facile egressurum de domo quam tanto possederat tempore. Conuersus ad populum (cuius innumera aderat multitudo) orare iubet attentius,& clericis & monachis secum iuxta altare consistentibus, mulierem ibidem iubet constitui & teneri. Illa verò reluctans, & vi diabolica non naturali virtute recalcitrans, non sine aliorum iniuria, ipsum abbatem pede percussit. Quem diaboli ausum mansuete ille contempsit, ad expulsionem non indignatione iræ,sed pacifica & humili supplicatione deum inuocat adiutorem, & ad immolationem hostiæ salutaris accedit. Quoties tamen eandem sacram hostiam signat,toties ad mulierem quoque conuersus, eodem signo crucis edito spiritum nequam athleta fortis impugnat. Nam & ille malignus quotiens aduersus eum signum crucis intenditur, percussum se indicans acrius sæuit, & recalcitrans contra stimulum M
quidnam toleret, prodit inuitus. Expleta autem oratione dominica,efficacius hostem aggreditur vir beatus. Patenæ siquidem calicis sacrum domini corpus imponens, & mulieris capiti superponens, talia loquebatur: Adest inique spiritus, iudex tuus, adest summa potestas, iam resiste si potes. Adest ille qui pro nostra salute passurus: nunc,inquit, princeps huius mundi eiicietur foras. Hoc illud corpus quod de corpore virginis sumptum est, quod in stipite crucis extensum est,quod in tumulo iacuit,quod de morte surrexit,quod videntibus discipulis ascendit in cœlum. In huius ergo maiestatis terribili potestate, tibi spiritus maligne præcipio, vt ab hac ancilla eius egrediens, contingere eam deinceps non præsumas. Cumque eam inuitus deserens, & manere vltra non valens atrocius afflictaret: tam magnam iram quam modicum tempus habens, rediens pater sanctus ad altare, fractionem hostiæ salutaris ritè compleuit, diffundendamque in populum pacem ministro dedit, & confestim pax & salus integra reddita est mulieri. Sic ille nequam,diuina mysteria quantæ sint efficientiæ & virtutis,non confessione,sed fuga coactus ostendit. Fugato diabolo mulier quam in tantorum sartagine tormentorum carnifex pestilens tanto tempore frixerat, mentis suæ compos effecta, redditis sensibus & ratione, reuoluta intra fauces lingua deum confessa gratias egit, & intuita curatorem suum pedibus eius aduoluta est.

Ingens

A Ingens per ecclesiam attollitur clamor,omnis ætas iubilat deo,personant gramenta,benedicitur ab omnibus deus, excedit veneratio modum,& seruum dei supra hominem(si dici fas est)liquefacta charitate ciuitas veneratur. Audiebãtur hæc quæ Mediolani fiebant:& per totam Italiam viri dei discurrebat opinio, & diuulgabatur vbique quòd surrexisset propheta magnus,potens in opere & sermone, qui inuocato Christi nomine & infirmos curaret, & obsessos à dæmonibus liberaret. Maxima quidem ei in curationibus egritudinum gratia,sed in dæmonibus eliminandis frequentior operatio erat: quia copiosior vexatorum numerus ad experta subsidia concurrebat, & maiorum operatio virtutum minores obscurabat effectus. Iam verò præfrequentia populi,qui à mane vsque ad vesperam foribus assidebant, oppressiones vulgi præ corporis imbecillitate non ferens, ad fenestras domus procedens,se eis conspiciendum præbebat, & eleuata manu benedicebat eis. Panes quoque & aquam deuehebant secum,quibus benedictioni eius suppositis, pro beneficiis ea sacramentalibus reficiebãt. Ex vicinis sane castellis & vicis & vrbibus multi confluxerant,& cõmunia tam aduenarũ quàm ciuium in Mediolano studia erant prosequi sanctum,expetere beneficium,audire verbum,videre signum: & doctrina & miraculis vltra quàm credibile est,delectabantur. Aderat inter eos quidam ex suburbanis, qui puerum dæmoniacum illuc aduexerat. Qui repente coram omnibus
B ad signum crucis quod vir sanctus edidit, de baiuli sui brachiis ruit,& elisus humi quasi mortuus sine vllo sensu immobilis visus est,neque vox neque halitus erat in eo, tantum circa præcordia exiguus ei supererat vapor. Dant igitur ceteri locum vt posset procedere, & admitti ad virum dei seminecis pueri baiulus:& attonita multitudo tam miserabilis casus præstolabatur euentum. Ingressus igitur ad virum dei homo est,& puerum stupidum nec aliquid sentientem, ante pedes abbatis exposuit,& ait:Puer iste domine pater, quem ante tuos polui pedes,iam per triennium à dæmonio acerrime vexatus est. Et quoties vel ecclesiam ingreditur, vel salibus exorcizatis aspergitur,vel signum ei crucis imponitur, vel euangelium audire compellitur, vel diuinis interest sacramentis,offenditur habitator eius diabolus, & torquetur atrocius. Dumque modo cum cæteris ego pro foribus expectarem signum sanctæ crucis figurante te, & extendente in populos manum, sacramentalium signorum virtute exacerbatus diabolus vehementius solito totus ad pueri vexationem se contulit:& sicut vides,totum corpus eius occupans, fere ei etiam vitalem spiritum intercludit. Sed & ipse puer cum audita esset apud nos gratiæ quam à deo accepisti opinio,ex aliorum curationibus suam sperans salutem, rogauit me vt eum ad te adducerem. Obsecro igitur per misericordiam dei,vt & laboribus meis qui in eius custodia operã dãdiam,vt & laboribus meis qui in eius custodia operã dã-
C nosam & periculosam impendo, & illius miseriæ quæ tanta est quantam ipse oculis probas, pio & consueto affectu subuenias, & rabiem dæmonis non vsquequaque procedere patiaris. Flebat igitur,& lachrymis ora perfusus presentes quosque commouit, vt omnes pariter supplicarent. Tum vir dei confidere eos in dei misericordia iubens, baculo cui innitebatur,collum pueri leniter tangit. Sed & frater eius Gerardus volens experiri quæ ab homine dicta fuerant, latenter dorso eius signum crucis impressit. Cunque prius sine motu & sensu nec videns nec audiens ante pedes abbatis diu extẽsus pauimento hæsisset,ad tactum baculi & ad signum crucis infremuit, & turbatus ingemuit. Iubet igitur abbas super proprium lectulum eum poni. At ille quasi ex iniuria offensus reiecit se in pauimentum, & stridebat dentibus, & mordebat procuratorem suum,& capillis eorum qui aderant manus iniiciens,quo poterat conatu se ab eorum manibus abstrahebat,& ab eis vix teneri poterat. Eia inquit abbas,ad lectum nostrum eum reducite. Orante itaque abbate,& fratribus in oratione prostratis, quasi ardentibus paleis quæ in lecto continebantur diabolus vreretur, tormenti æstuantis, vi diuina propinquante,passionem clamoribus testabatur,lubet igitur vir sanctus aquam benedictam in os patientis infundi. Quam ille pressis labiis & dẽtibus non admittens,vix tandem cuneo infixo dissoluente pressuram,vellet nollet,intra fauces & guttur recepit. Confestimque vt penetrans sanD
ctificatio ad interiora descendit, quasi infuso antidoto vis maligna erupit, & vomitu sordidissimo quasi torrentis impulsu, festina præcipitatione rotatus, cum ingenti contumelia dæmon exiuit. Repente qui videbatur mortuus viuit, & de lecto abbatis quietus & incolumis surgens, patruumque suum amplexatus,deo gratias:sanus sum,inquit Gratias agũt omnes communiter deo,& qui modo flebant,lætantur. Foras clamor effunditur, res intus gesta super tecta soleniter predicatur, tota ad spectaculum conuenit ciuitas, benedicitur deus,gaudet populus,in abbate tanti operis patratore totius plebis requiescit affectus. Febricitantibus multis idem sanctus manus imponens,& aquam benedictam porrigens ad bibendum,sanitatem obtinuit, aridas manus & membra paralysi dissoluta tangens incolumitati restituit,ęci etiam sub multorum testimonio in eadem ciuitate vt viderent, impositio signo crucis,à patre luminum potenter obtinuit. Per idem tempus hospitium Albanensis episcopi (quem dominus papa in eadem legatione sibi collegam dederat) gratia tractandorum negociorum intrauerat,& de iis quæ iniuncta fuerant conferebant:cum repente irruit super eos adolescẽs, cuius atrida manus erat,& retorta ad brachium, & aduolutus pedibus eius suppliciter postulat sanitatem. Ille aliàs occupatus,benedixit quidem,& abire præcepit, & ne amplius sibi molestiam faceret, verbis solito seueerioribus interdixit. Recedebat ille non consecutus quod quæsierat: cum venerabilis episcopus sub omni celeritate eum regredi iubet, & E
manu arreptum tradit abbati. Huic(inquit) qui minime beneficium consecutus tibi vt discederet obediuit, tu ne claudas viscera misericordiæ: quin potius tu obedi,& virtute obedientiæ me iubente astrictus fac quod postulat, largire quod petit,& confidens in eius virtute per quem expetit sanitatem,postula & impetrabis,vt & nos de dei munere,& ille de optata glorietur salute. Ad præceptum episcopi abbas apprehensa pueri manu inuocauit dominum,& exaudiuit eũ: & signo crucis edito,nerui qui obriguerant, extensi sunt, & caro quam assidens congelauerat morbus, redeunte sospitate ignita,mobilis facta est & flexibilis,& dicto citius languidum diu membrum conualuit. Obstupuit episcopus tam repentinę virtutis admirans effectum,& ampliori etiam extunc veneratione virum dei coluit,& miraculorum illius ipse testis extitit & relator. Compulit autem eum vt ibidem ea nocte cœnaret. Cuius rei assensum cum magna difficultate obtinuit ea duntaxat ratione suasum, quòd intolerabilis vndiq; populus expectaret,nec sine periculo posse egredi videretur. Inter cœnandum verò paropsidem in qua abbas comederat, episcopus ministro familiari seruandã tradidit, & præcepit vt seorsum rẽconditam, cũ omni diligẽtia custodiret. Elapsis exinde aliquot diebus, episcopus idem febriũ vehementi ardore corripitur. Et recordatus hominis dei,famulare iubet F
accersiri ministrũ. Discũ(inquit) abbatis quẽ tibi nuper tradidi cõseruandũ,huc afferre ne cuncteris. Cunq; ille obtulisset allatum,infunde inquit aquam in eo,& panis exiguas huc cellas conscinde. Quod cum factum esset confidens in domino,& abbatis precibus se commendans, comedit & bibit, & absque vlla dilatione conualuit. Augebatur aduentantium numerus,& mirifica opera ad se populos inuitabãt,nec vsquam viro dei dabatur requies,dum ex eius lassitudine alij sibi requiem procurarent. Abeuntibus occurrebant aduenientes,& succedebant sibi beneficia mẽdicantes. Inter quos miles quidam in vlnis suis puellulã ad virum dei attulit,quæ ita exosam lucem habebat, vt semper clausis palpebris, etiam brachium opponeret oculis, ne aliquo modo aliqua lucis particula se ei ingereret. Auellebãtur aliquãdo opposita brachia violenter, & cum se ei lumen infunderet, clamabat & flebat,& erat ei claritas pro cruciatu,& lux visa quasi aculeos eius cerebro infigebat. Benedicit infantulæ vir dei,& signaculum crucis faciens super eam, tranquilliorem dimittit: & dum domum referretur,vltro aperit oculos,& pedes sine vectore ipsa reuertitur. Et ipso in loco, mulieri à dæmonio vexatę multis astantibus à patrę misericordiarum idem sanctus obtinuit sanitatem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G

CAPITVLVM QVARTVM.

IAm Papiam aduenerat, & fama virtutum aduentum eius præcesserat, & cum debito gaudio & apparatu tantæ gloriæ virum ciuitas lætabunda suscepit. Et ne diu populi desiderium dilatio suspenderet, qui sicut Mediolani miracula facta audierat, signum ab eo optabat videre, aduenit repente post eum rusticus quidam qui de Mediolano secutus eum fuerat, vxorem dæmoniacam secum adducens, quam ante pedes eius lachrymabili voce intrinsecas protestans anxietates deposuit. Nec mora in contumeliam abbatis per os miseræ mulieris diabolus locutus est, & irridens seruūdei, non inquit me de canicula mea hic porrulos edens & brassicas deucrans pellet. Multa in hunc modum in virum dei iaculabatur conuicia, vt blasphemiis prouocatus, impatienter ferret opprobria, & cōfunderetur in præsentia populi, cum indignis se audiret sermonibus lacessiri. Sed vir dei astum eius intelligens, irriſorem irrisit, & vltionem non ipse expetēs, sed ad deum remittens, ad ecclesiam sancti Syri dæmoniacam duci præcepit. Voluit quippe curationis illius gloriam dare sancto, & primitias operationum virtuti eius asscribi. At vero sanctus Syrus ad hospitem suum remisit negocium, nec in ecclesia sua quippiá
H sibi deferens, intactum opus reduci voluit ad abbatem. Reducitur igitur mulier ad abbatis hospitium, garriente per os eius diabolo, & dicente: Non me Syrulus eiiciet, non expellet Bernardulus. Ad hæc seruus dei respondit: Nec Syrus nec te Bernardus eiiciet, sed dominus Iesus Christus. Et conuersus ad orationem, pro salute mulieris domino supplicabat. Tum vero spiritus nequam, velut priori improbitate mutata, quàm libens, inquit, egrederer ab hac canicula grauiter molestatus in ea, quàm libens egrederer, sed non possum. Interrogatus causam, quia necdūvult magnus dominus, ait. Cui sanctus: Et quis est magnus dominus? Et ille, Iesus Nazarenus. Ad quē rursum vir dei: Vnde enim Iesum nosti, aut si vnquam vidisti eum? Vidi inquit. Vbinam eum vidisti? In gloria. Et tu in gloria fuisti? Fui quidem. Et quomodo inde existi? Cū Lucifero (inquit) multi cecidimus. Hęc autem omnia voce lugubri per os vetulæ audientibus omnibus loquebatur. Respondente autem abbate sancto, Nunquid nō in illam redire gloriam velles, & restitui in gradum pristinum? Rursum voce mutata, & miro modo cachinnans, hoc inquit tardatum est. Et nihil vltra locutus, orante attentius viro dei, nequissimus ille victus abscessit, & mulier sibi reddita, quātas potuit, gratias egit. Reuertitur igitur vir cū muliere, & per totā viā incolumitati eius congaudens, expectantibus amicis domui
I suæ redditur. Lætabantur omnes qui ordinem rei gestæ audierant, sed repente gaudium vertitur in mœrorem: quia vbi domus suæ limina mulier attigit, rursus eam intrat diabolus, & infestior solito, miseram discerpit atrocius. Quid faceret miser maritus? quo se verteret, nescicbat. Cohabitare cū dæmoniaca molestissimum, relinquere impium videbatur. Surgit igitur, & assumpta secum muliere rursum Papiam reuertitur. Vbi cum virum dei non inuenisset, vsque Cremonam prosequitur abeuntem. Indicat quid factum sit, & vt gratiam inueniat, lachrymabiliter deprecatur. Nec deest piæ petitioni abbatis clementia, sed præcipit vt ecclesiam ciuitatis illi ingrediatur, orans expectet donec ipse sequatur. Itaque memor promissi, circa noctis crepusculum cęteris dormitū euntibus, ipse vno tantum prosequente ecclesiam ingreditur, & tota nocte illa orationi vacans, obtinuit à domino quod petebat: & impetrata mulieri sanitate, ipsaet eam securā reuerti ad propria. Sed cum illa reditum ad se diaboli sicut iam experta fuerat, formidaret, collo eius alligari chartulam hęc verba continentem præcepit: In nomine domini nostri Iesu Christi præcipio tibi dæmon, ne hāc amodo mulierem præsumas contingere. Quod mandatum sic expauit diabolus, vt mulieri regressæ ad propria, nunquam deinceps appropinquare præsumpserit. Erat enim in eadem ciuitate dæmoniacus quidam, cuius passio multos ad risum mouebat, cum alij qui seuerioris animi erant, clementissimo ei compatererentur affectu. Hic ita latrabat, vt si audires nec videres perso-
nam, canem crederes. Quem sibi exhibitum vir dei cū latrantem audisset, ingemuit, qui eo modo latrabat quo solent percussi, vel obruti canes irasci, & ringere in percussores. Sed & in præsentia viri dei anhelans & latrans, acrius solito turbabatur. Increpato itaq; diabolo, & in virtute Christi expulso, homini imperat vt loquatur. Purgatus homo intrat ecclesiā, interest sacramentis, crucis signo se munit, audit euangelia, confitetur & orat, & cætera sanæ mentis officia deo reddit & consecrat. Cum secundo per Mediolanum eodem anno pater sanctus transiret, oblata est ei dæmoniaca mulier. Nam eo tempore aberat quo primum vir dei ciuitatem prædictam sua illustrauit presentia. Hanc possidebat dęmonium, quod modo Italica, modo Hybera lingua loquebatur, nec satis certum vtrum vnus esset bilinguis, an duo sui quisque sermonis idiomate vtens, sed tam proprie modo hæc, modo illa sonabat, vt diceres hic qui loquitur, Lygur est, hic Hispanus. Hæc etiam genu passione, & poplitis tremore perturbabatur. Quæ cum ad virum dei adducta fuisset, saltu concito scamnum in quo sedebat, inopinata celeritate transiliit. Reducta & interrogata quid sibi vellet & saltus, & fuga, & vnde ægrotanti & vetulæ tanta virtus & velocitas aduenisset: respondit hanc sibi agilitatem ex præsentia inesse diaboli, vt currentes comprehenderet equos, & eorum dorso sine vllo adminiculo insiliret. Hæc sequenti die dum in ecclesia diuinis quæ ille celebrabat officiis interesset, crudelissime & diutissime coram omnibus vexata est. Compassus abbas mulieri, iam sæpe in talibus expertus dei clementiam, imperat diabolo vt recedat. Ille ad imperiū serui dei tremebundus euanuit, mulier vero non solum à vexatione, sed etiam à neruorum contractione in momento conualuit.

Hæc & alia multa intra alpes constitutus operatus est vir dei, & diuersa loca perlustrans, benefaciebat iis qui infirmabantur, illuminando cęcos, erigendo debiles, curando febricitantes, maxime oppressos à diabolo diligentiori studio purgans: & quæ malignus fœdauerat spiritus pectora, templa deo acceptabilia consecrabat. Plurima autem in eum probabilia & laude digna concurrunt. Alij nanque doctrinā, alij mores, alij mirantur miracula. Ego quidem congruum his omnibus honorem defero, sed præ omnibus quantum in me est, hoc sublimius duco, hoc propensius prædico, quòd cum esset vas electionis, & nomen Christi coram gentibus & regibus ferret intrepidus, cum obedirent ei principes mundi, & ad nutum eius in omni natione starent episcopi, cum ipsa Romana ecclesia singulari priuilegio eius veneraretur consilia, & quasi generali legatione concessa subiecisset ei gentes & regna, cum etiam (quod gloriosius iudicatur) facta eius & verba confirmarentur miraculis: nunquam excessit, nunquam supra se in mirabilibus ambulauit, sed de se semper humiliter sentiens, venerabilium operum non se authorem credidit, sed ministrum: & cum esset omnium iudicio summus, suo sibi iudicio constitit infimus. Soli deo quicquid fecit, asscripsit: immo se nihil boni aut velle aut posse nisi inspirante & operante deo, & sensit & dixit. Sed aderat vis diuina in tempore accepto, & in die salutis, segregans in euangelium suum seruum suum, cuius humilitatem respexerat, cuius animam spiritus sanctus ornauerat: & quia synceritatem eius nulla maculabat duplicitas, nec interrumpebat bonum eius quælibet conspersio falsitatis, in loco suo idem spiritus manebat immobilis. Qui vt semper splendidior esset & purior, quotidie in fornace probabatur, & ne quid ei rubiginis obreperet, crebris malleorum ictibus in incude tundebatur, flagellabatur & arguebatur, non ad pœnam pro crimine, sed ad gloriam pro virtute. Nunquam ei defuit stimulus ægritudinis. Et cū sciret virtutem in infirmitate perfici, sufficientem sibi in hoc experiebatur gratiam, quòd videret suos omnes quaitulumcunque extraordinarios motus lima illius quotidianæ afflictionis abradi. Erat quidem caro infirma, sed spiritus promptus: & quo minus in corpore poterat delectari, amplius delectabatur in domino: nec aliqua seculi huius ambitione pulsabatur, qui solis cœlestibus inhiabat. Quot ecclesiæ destitutę pastoribus, eum sibi in episcopum elegerunt? Elegit eum domestica Lingonensis ecclesia, elegit Cathalaunensis. Intra Italiam

A liam ciuitas Ianuensis, & Mediolanum metropolis Ligurum, hunc optauerunt pastorem & magistrum. Remis nobilissima Franciæ ciuitas, secundæ Belgicæ prouinciæ caput, eius dominationem ambiuit. Omnibus his vocationibus postpositis non solicitauit animā eius honor oblatus, nec motus est pes eius vt inclinaret se ad gloriā, nec magis eum delectabat tyara & annulus, quàm rastrum & sarculus. Petētibus se nec annuens aliquando, nec insolenter aut improbe renuēs, dicebat se non esse suum, sed aliorum seruitio deputatū. Quæ res cū referretur ad fratres, respondebant: Nos omnibus quæ possi debamus venditis, inuentam pretiosam margaritam comparauimus. Ad patrimonia distracta redire nō possumus. Quòd si & precium & appreciatum nobis perierit, & substantiis & margarita priuati fuerimus: expectationi nostræ male prouisum est, si oleo nostro effuso, clausis ianuis sicut fatui mendicemus. Prouiderant etiam sibi ex consilio sanctissimi fratres, & domini papę authoritate muniti erant, ne quis gaudiū suū tollere posset ab eis, & aliorum consolatio eis fieret tribulatio, & eorum inopia aliorum plenitudinem cumularet. His aliisque rationibus serui dei expugnauerant petitores, & iā diuulgatum erat vbiq; abbatem sic statutū in ecclesia à deo, sicut in Hebræorum populo Moyses fuit, qui cum non esset pontifex, Aaron tamen vnxit & sacrauit pontificē, & dispositionibus eius tota Leuitica omni tēpore successio paruit.

B

Capitulum quintum.

IAm alpes transcenderat, & descendebant in occursum eius de summis rupibus pastores, & armentarij, & agreste hominum genus, & conclamabant à longe benedictionem petentes, & reptabant per fauces montium, regredientes ad caulas suas, colloquentes adinuicem & gaudentes, quòd sanctum domini vidissent, & manu eius super se extensa optatæ benedictionis gratiam accepissent. Tandem Chrysopolim veniens, vsque Lingonas solenniter deducitur, circa quos fines fratres eius Clareuallenses occurrunt. Prouoluti genibus surgunt ad oscula, & vicissim ei colloquentes, Claramuallem eum deducunt alacriter. Adsunt fratres congregati in vnum, & mira deuotione dilectum patrem suscipiunt. Agitur sine tumultu cum omni grauitate lætitia. Facies quidem purior hilaritatem dissimulare non poterat, sed castigatus actionum & locutionum modus, metas proprias non transgrediebatur, & cohibebant se affectiones ipsæ, ne quid agerent in quo dissolutionis nota, religionis maturitatem offenderet. In tanta abbatis mora nihil in Claraualle potuit diabolus texere, nihil interim rubiginis synceris affricuit mentibus, nec in aliqua parte domus dei supra petram fundata, mota est. Ita opus suum seruī dei absens corpore, præsens spiritu, orationum instantia munierat & solidarat, vt nec rima aliqua in tantis constructionibus dehiscere videretur. Nullæ in aduentum eius lites seruatæ sunt, non odia enutrita in præsentia iudicis eruperunt. Nihil iuniores aduersus priores de austeritate vel duritia, nihil priores aduersus iuniores de dissolutione aliqua vel remissione causati. Integer vniuersorum status, concors societas, mera vnitas, omnes vnius moris in domo dei, in pace & sanctimonia inuenti sunt, ascendentes scalam Iacob, & festinantes ad intuitum dei, cuius delectabilis aspectus in superioribus eminebat. Abbas itaque non immemor eius qui ait,
Luc. 14. c. Videbam satanam sicut fulgur cadentem de cœlo: eo humilior erat, & subiectior deo, quo intelligebat desideriis suis deum adesse propitium. Nec de hoc in se gloriabatur quòd subiiciebantur ei dæmonia, quin potius in domino gaudebat, quòd nomina fratrum suorum scripta videbat in cœlo, quorum vnanimitas immaculatam se ab hoc seculo custodiret. Aderāt ei in consiliis venerabiles fratres sui, aderat Godefridus prior eiusdem loci, propinquus eius in carne & spiritu, vir sapiens & constans, qui etiam religionis & prudentiæ merito postea in ecclesia Lingonensi factus episcopus, & sanctitatis formam retinens, & dignitatis in qua est honorem non minuens, vsque hodie ingrediens & egrediens laudabiliter perseuerat. Hic ergo atque alij plures viri prouidi, & de communi vtilitate soliciti, virum dei cuius conuersatio in cœlis erat, aliquando descendere compellebant, & indicabant ei quæ domus necessitas exigebat. Insinuant itaque ei locum angustum & incommodum, in quo consederant, nec capacem tantæ multitudinis, & cum quotidie caterua tim aduentantium numerus augeretur, non posse eos intra constructas recipi officinas, & vix oratorium solis sufficere monachis. Addunt etiam se considerasse inferius aptam planitiem, & opportunitatē fluminis, quod infra illabitur, ibique locum esse spaciosum ad omnes monasterij necessitates, ad prata, ad colonias, ad virgulta, & vineas: & si syluæ videatur deesse clausura, facile hoc parietibus lapideis, quorum ingens ibi copia est, posse suppleri. In primis vir dei non acquieuit consilio. Videtis (inquit) quia multis expensis & sudoribus iam domus lapideæ consummatæ sunt, aquęductus cum maximis sumptibus per singulas officinas traducti. Si hæc omnia confregerimus, poterunt homines seculi male de nobis sentire, quòd aut leues fumus & mutabiles, aut nimiæ (quas tamen non habemus) diuitiæ nos faciunt insanire. Cumque certissimum vobis sit, penes nos non esse pecunias, verbo euangelico vobis dico, quia ædificaturo turrim, futuri operis necesse est supputare expensas. Alioquin cum cœperit & defecerit, dicetur: Hic homo fatuus cœpit ædificare, & non potuit consummare. Ad hæc fratres respondent, Si consummatis iis quę ad monasterium pertinent, habitatores cessasset mittere deus, stare posset sententia, & cessandum ab operibus rationabilis esset censura. Nūc vero cum quotidie gregem suum deus multiplicet, aut repellendi sunt quos mittit, aut prouidenda mansio in qua suscipiantur. Nec dubium est, qui parat mansores, quin præparet mansiones. Absit autem vt pro diffidentia sumptuum confusionis huius incurramus discrimina. Audiens hæc abbas fide & charitate eorum delectatus est, & aliquando tandem consiliis acquieuit, plurimis tamen prius super hoc ad deum precibus fusis, nonnullis quoque reuelationibus præostensis. Gauisi sunt fratres vbi effusum est verbū in publicū. Audiuit hoc sanctæ memoriæ nobilissimus princeps Theobaldus, & multa in sumptus dedit, & ampliora spopondit subsidia. Audierunt episcopi regionum, & viri inclyti, & negotiatores terræ, & hilari animo sine exactore vltro ad opus dei copiosa contulere suffragia. Abundantibus sumptibus, conductis festinanter operariis, ipsi fratres per omnia incumbebant operibus: alij cędebant ligna, alij lapides conquadrabant, alij muros struebant, alij diffusis limitibus partiebantur fluuium, & extollebant saltus aquarum ad molas: sed & fullones & pistores, & coriarij, & fabri, aliique artifices, congruas aptabant suis operibus machinas, vt scaturirēt, & prodiret, vbicunq; opportunū esset in omni domo subterraneis canalibus deductus riuus vltro eliulliens, & demum congruis ministeriis per omnes officinas expletis, purgata domo ad cardinalem alueum reuerterentur quæ diffusa fuerant, & flumini propriam redderēt quantitatem. Inopinata celeritate cōsummati sunt muri, totum monasterij ambitum spaciosissime complectentes. Surrexit domus, & quasi animam viuentem atque motabilem haberet, nuper nata ecclesia, in breui profecit & creuit.

Capitulum sextum.

LAborabat ea tempestate sub schismaticorum oppressione tota Burdegalensis prouincia: & nō erat in Aquitania qui posset resistere principi, cuius animum indurauerat deus: qui annuente Girardo Engolismensi episcopo & instillante in cor eius dissensionis semina, factus erat schismatis defensor & author. Quicūque susceptioni Petri Leonis non subscribebāt, persecutionibus expositi, alij damnis, alii proscriptionibus mulctabātur, alij à sedibus propriis pulsi exulare compellebantur. Sibilabat in auribus comitis illius crebris suggestionibus quasi serpens antiquus veterator ille, qui diu in partibus illis sedis apostolicæ fuerat legatus, & nunc à magistratu tanto deiectus, non poterat se pati suæ solius ecclesię episcopum, qui se viderat totius Aquitaniæ principem & magistrum. Erubescebat enim ad primam domum redire, cuius potentatui & Turonica & Burdegalensis & Anxiensis prouincia subditæ

 fuerant,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G fuerant,& quicquid à collibus Iberorum vsque ad Ligerim complectitur & claudit Oceanus,parueràt eius imperio.Consuetus igitur prædari prouincias,& sub titulo iustitię de causis emergentibus facere quæstum, aggregarat pecunias, quæ erant sibi in idolum,& in apostasiæ simulacrum. Videns itaq; periisse sibi exactionum authoritatem,& solam domum quę nuper multis stipata amoribus iam carebat rariis,impatiēter ferens quòd manus eius non implerentur muneribus:homo serpentinæ astutiæ festinatò ad Petrum Leonis misit, vt ei legationem concederet,& ipse ei fidelitate iurata obediret,insuper & principem terræ & quoscunq; posset ad eius imperium inclinaret. Gauisus homo perditionis quia locum in quo dilataret malitiam suam se inuenisse putauit, cito annuit & libenter etiam in astipulatione erroris,Gilonem Tusculanum cardinalem episcopum ,qui solus de Romanis cum Petro Portuensi episcopo ei adhæserat ,celeriter delegauit. Porro Girardus ipse qui prius se mutilatum dolebat, resumpsit cornua,& deinceps cœpit fecurior & audacior apparere. Nã & quod ante nõ fecerat, publice procedebat mitratus,vt ipsa sacri officij insignia ampliorem ei reuerentiam in populos vendicarent. Aggreditur igitur comitem multis pecuniis,inuadit animam eius persuasionibus venenatis,& hominem leuem seducit leuiter & corrumpit. in primis ab vrbe H Pictauensi Gulielmus episcopus vir honestus,homo catholicus, in societate & defensione vniuersalis ecclesiæ stabilis, violenter expellitur, & à Girardo & cardinali adiutore suo quia Petrum abdicabat,damnatur. Erát & aliæ familiares causæ,pro quibus ei comes infensus,data occasione libentissime eum persequitur &.abiurat. Visum est autem tam Girardo, quàm comiti,vt ad confirmationem partis suæ,sine mora Pictaui crearent episcopum. Et inuenerunt hominem ambitiosum,nobilem quidem genere,sed degenerem fide:quē vt genus suum cũ eo in causa ponerent, quibusdam ex clericis cõsentientibus elegerunt , & prophanas ei imponentes manus, execrabilē eius caput non tam vnxerunt,quàm contaminauerunt.Simile huic monstrum in Lemouicensi ecclesia intruserunt Rannulfum quendam Doratensem abbatem,quem non multo post vltio diuina secuta est : quia cadens resupinus de equo in via plana,vno tantum lapide vltore , qui ad hoc ibi erat relictus,infixo capiti eius,& quassato cerebro expirauit.

Audiens hęc & huiusmodi vir venerabilis Gaufredus Carnotensis episcopus, cui à papa Innocentio Aquitaniæ legatio fuerat commendata,vehementer indoluit , & succurrendum periclitanti ecclesiæ postpositis aliis negocijs sine vlla dilatione decreuit.Abbatem igitur Clareuallensem petit& obI secrat,vt sibi ad tanta mala eliminanda succurrat. Assensit vir dei,& se in proximo congregationem monachorũ in Britanniam in locum quem iuxta Nannetum comitissa Ermengardis parauerat,ducturum intimat,& promittit disposita illa domo secundum genus & species suas , secum eo in Aquitaniam profecturum. Ibant igitur simul:& ne multis ambagibus vtar,simul Nannetum venerunt. Erat autē in regione illa mulier quę à quodam petulante diabolo vexabatur. Habebat autem virum , huius tamen tam execrabilis commercij prorsus ignarum. Abutebatur igitur ea etiam in eodem lecto cubante marito inuisibiliter impurissimus ille adulter,& incredibili vexabat libidine. Sex annis tantum latuit malum,nec detexit mulier perdita tāti criminis probrũ. Septimo vero anno confusa est in seipsa,& expauit,tum propter colluuionem tam continuæ turpitudinis,tum propter timorem dei,cuius iudicio singulis momentis timebat intercipi & damnari.Confugit ad sacerdotes, & piaculum confitetur. Peragrat loca sancta,& sanctorũ implorat suffragia:sed nulla ei confessio,nulla oratio, nulla eleemosynarum largitio suffragatur. Quotidie vt prius & importunius à dæmone infestatur. Denique in publicum, scelus tantum effusum est. Quo audito & cognito maritus eius contubernium execratur.Interea ad locum prędictum vir dei cum comitatu suo aduenerat,cuius vt audiuit aduentum infelix mulier,se ad pedes eius tremebunda proiecit. Aperit ei lachrymis perfusa horribilem passionem,& ludificationem inueteratā, & quòd nihil ei profecissent quæcunque fecisset sibi à presbyteris imperata. Addit sibi ab oppressore suo aduentum eius prędictum , & minaciter interdictum ne ante eius veniret præK sentiam, quia nihil ei prodesset,& ipse(recedēte abbate)qui fuerat auctor,crudelissimus fieret persecutor. Audiens hæc vir dei blandis verbis consolatur mulierem, & de cœlo promittens auxilium præcepit vt die altera (iam enim nox instabat)confidens in domino reuertatur. Reuersa mane, cum viro dei blasphemias & minas quas eadem nocte ab incubo suo audierat retulisset , ne cures (inquit vir dei) minas eius, sed vade tolle baculum hunc nostrũ & pone in lectulo tuo, & si quid potest , agat. Egit mulier quod iussum fuerat , & recubans in lectulo suo , signo crucis munita iuxta se baculũ ponit. Adest ille continuo, sed nec ad consuetum opus , nec ad ipsum cubile præsumit accedere : minatur tamen acerrime, quòd discedente viro dei ipse in eius supplicia reuerteretur.Instabat dies dominica,& voluit vir dei per edictum episcopi populum in ecclesiam accersiri . Cumq; ipsa die maximus populus ad ecclesiam conuenisset, inter missarum solennia comitantibus episcopis,Gaufredo Carnotensi,& Bricio Nānetensi,ipse ad ambonem conscendit, & vt omnes qui in ecclesia erant accensas candelas in manibus teneant, locuturus edicit. Quod & ipse cũm episcopis & clericis faciens, inauditos diaboli ausus publice aperit,& fornicatorem spiritum,qui in tam horrenda inquinamenta etiam cõtra naturā L suā exarserat,cũ omnium fidelium qui aderant subscriptione anathematizat,& authoritate Christi tā ad illam,q̃ ad omnes mulieres deinceps interdicit accessum.Extinctis itaq; sacramentalibus illis luminibus extincta est deinceps tota virtus diaboli,& mulieri post confessionem cõmunicanti nunquam postea apparuit inimicus, sed irregressibiliter eliminatus aufugit. His ita patratis simul abbas & legatus ingrediuntur Aquitaniam. Interim Gerardus assentu comitis Burdegalensem archiepiscopatum occupauerat , & simul Burdegalensem & Engolismensem detinebat ecclesiā. Sed effluētibus pecuniis quas in assentatorum manus iniecerat, & magis ac magis cognita veritate, iam defluebant ab eo subsidia principum , & perfidiæ eius timebant existere defensores. Morabatur itaque in locis illis in quibus securiorem se putabat,nec iam facile publicis sese conuentibus præsentabat.Vt enim prius gesta breuiter repetamus,vbi primum cœpit audiri quid aduersus ecclesiam dei Gerardus ille machinaretur, ab Innocentio papa adhuc in Galliis demorante missi sunt abbas noster Clareuallensis & Iosselnus venerabilis episcopus Suessionensis,& Pictauim vsque venerunt,vt tam ipsum, quàm prædictum principem conuenirent . At ille iam eodem principe persuaso,impudenter in ecclesiam catholicam M à qua se præcidebat,conuitia iaculari,& pollicitam prius Innocentio subtrahere obedientiam,Anacletum suum electum dignius,& quicunque non obedirent, erroneos & acephalos prædicare. Vnde factum est vt animati & armati in insaniam clerici , publice ex ea die persecutionem catholicis intentarent.Prius tamē,quàm sic eorũ propalata fuisset & obfirmata perfidia,obtulerat abbas sanctus in eorum ecclesia sacrificium deo. Post cuius discessum decanus eiusdem ecclesiæ altare in quo diuina mysteria celebrarat, impie quidem sed nõ impune confregit. Siquidem post breue tempus percussus à deo,cum animam exhalaret , domum in qua moriebatur plenam vidit dęmonibus,& se à dęmonio iugulari clamitās,cultellum à circunstantibus postulabat, quem immergeret gutturi suo,vt extracto dæmone viueret.Sed diabolus cui datus erat,eum inter hæc verba extinxit, & pestilentem animam in infernum demersit. Archipresbyter quoque qui Petri inuasoris Pictauensis ecclesiæ synodum denunciabat , coram ipsis quos ad conuentum perfidiæ inuitabat, à diabolo correptus est. Sed & in alios multos qui in schismate illo feruentiores extiterant, manus diuina manifestam exercuerat vltionem . Propter hæc & alia huiusmodi , ante homines confundi cœperat Gerardus , & timens opponi sibi quæ negari non poterant, conuentus publicos euadebat . Significatum est interim cęmiti per viros illustres, qui ad eum securius audebant accedere , quòd abbas Clareuallensis & episcopus Carnotensis,aliique episcopi & religiosi viri colloquium eius expeterent,quorum erat studium vt secũ de pace ecclesię,& de malo remouēdo tractarent . Persuasumque est illi

A illi ne tantorum virorum deuitaret colloquium,quia poterat fieri vt communicato cum eis consilio , & facile esset quod modo putabatur difficile,& quod videbatur impossibile,repentino prouentu possibile redderetur. Itaque apud Pertinacum hinc & inde conueniunt,& in primis de diuisione ecclesiæ,& de scissurę obstinatione quæ infra alpes in sola Aquitania quasi nebulę corruptela confederat , multis modis & rationibus à seruis dei comiti intimatum est q̃ ecclesia vna est, & quicquid extra eam est,quasi extra arcā iudicio dei necesse est interire & dilui. Adducta quoque exempla Dathā & Abyron,quos reatu schismatis terra viuos absorbuit, nec tanto malo vindictam dei aliquando defuisse monstratum. His auditis comes ex parte sano vsus consilio,respondit se in obedientiam Innocentij papę posse dare consensum , sed in restitutionem episcoporum quos de sedibus suis expulerat, nulla ratione induci, quoniam implacabiliter eum offenderant:& iurauerat se eorum pacem nullo tempore susceptur̃. Diu per internuncios protractus est sermo , & dum vicissim verbis se mutuo occupant , vir dei efficaciora arma corripiens,ad altare sanctum oblaturus & supplicaturus accedit. Intrauerant ecclesiā quibus licebat diuinis interesse mysteriis, comes sustinebat pro foribus. Peractis igitur consecrationiB bus , & pace data & diffusa in populum,homo dei iam non se agens vt hominem , corpus domini super patenam ponit , & secum tollit:atque ignea facie, & flammeis oculis,non suppliD cans sed minax foras egreditur, & verbis terribilibus aggreditur ducem. Rogauimus te, inquit, & spreuisti nos. Supplicauit tibi in altero quem iam tecum habuimus conuentu seruorum dei ante te adunata multitudo , & contempsisti . Ecce ad te processit filius virginis, qui est caput & dominus ecclesiæ , quem tu persequeris. Adest iudex tuus, in cuius nomine omne genu curuatur, cœlestium,terrestrium, & infernorum. Adest iudex tuus,in cuius manus illa tua anima deueniet.Nũquid & ipsum spernes? Nunquid & ipsum sicut seruos eius contēnes ? Lachrymabantur vniuersi qui aderant, & orationibus intenti præstolabantur exitum rei: & omnium suspensa expectatio , nescio quid diuinum fieri cœlitus expectabat. Videns comes abbatem in spiritu vehementi procedentem, & sacratissimum domini corpus ferentem in manibus, expauit & diriguit , membrisq; tremebundis metu & dissolutis, quasi amens solo prouoluitur . Eleuatus à militibus rursum in faciem ruit, nec quippiam alicui loquens,aut intendens in aliquem saliuis per barbam defluentibus cum profundis efflans gemitibus epilepticus videbatur . Tum vir dei ad eum propius accedit , & pede pulsans accliuem surgere iubet , & stare supra pedes,& dei audire sentētiam. Præsens est,inquit, Pictauensis episcopus quem ab ecclesia sua expulisti, vade & reconciliare ei,& in osculo sancto,pacis cum eo iungito fœC dera,& ipse ad sedem suam eum reducito: & satisfaciēs deo, redde pro contumelia gloriam,& in vniuerso principatu tuo diuisos & discordes ad charitatis reuoca vnitatem.Subdere Innocentio papę,& sicut ei vniuersa obedit ecclesia,tu quoque electo à deo tanto pare pontifici. Audiens hæc comes, authoritate spiritus sancti,& sanctorum sacramentorum præsentia victus,nec audebat respondere nec poterat:sed statim occurrit,& in pacis osculo recepit episcopum, & eadem qua eum abiurauerat manu,cum totius exultatione ciuitatis ad propriam sedem reduxit. Sed & deinceps abbas cum comite iam familiarius & suauius loquēs,paternè eum monuit ne ad tam impios & tam temerarios ausus vltra exurgeret, ne dei patientiam in tantis irritaret flagitiis, ne pacem factam in ali quo violaret.Pace itaque omni Aquitanicę ecclesię reddita, solus Gerardus perseuerat in malis: sed non multo post adueniente die irę in domo sua miserabiliter extinctus est . Et cum dicat scriptura: Est peccatum ad mortem,pro eo non dico vt roget quis:impœnitēs & subito mortuus sine cõfessiõe & viatico,de corpore egredientem spiritum ei reddidit cuius minister vsq; in finē extiterat. Corpus eius à nepotibus suis, quos in ecclesia illa honoribus sublimauerat,inuentum in lectulo suo exanime , & enormiter tumidum,in basilica quadā humatū est, sed postea à Gaufrido Carnotēsi episcopo sedis apostolicæ legato inde extractū est,aliasq; proiectū.Nepotes quoq; eius ab eadem ecclesia postea eliminati sunt,& omnis progenies & plantatio à radice auulsa,per extera regna tanD ti iudicij circunferens querimonias exulauit . Tanto igitur malo obruto, & schismate Gerardi redacto in cineres , vir dei cum gaudio magno Claramuallem reuertitur. Adsunt fratres circunfusi pedibus eius,gratias agunt deo, qui bonis iniciis fœliciores prouentus accumulat, & serui sui humilitatē vbiq; glorificat & exaltat. Nactus vero vir dei aliquod quietis tempus, aliis se negociis occupauit , & secedens in casulam pisatiis torquibus circuntextam, solus meditationibus diuinis vacare disponit. Et repente occurrunt ei in diuersorio humili quasi ad præsepe domini consistenti amatoria cantica,& spiritualium fercula nuptiarum.Considerat & expauescit quòd ille speciosus forma præ filiis hominum , in quem etiam angeli prospicere desiderant, fuscam adamauerit sponsam , & decoloratam à sole tanto extollat præconio, vt dicat eam totam formosam,nec vllam in ea maculam esse.Ipsam quoque sponsam dilectione languere miratur,& inquirit diligenter quæ sit illa charitas cuius oscula dulciora sunt vino,ad quorum delibationem tanto affectu anima impatiēter anhelat. Cunque sponsus multis laudibus sponsam attollat, non tamen in omnibus plenam ei sui copiam prębeat,nec vsque ad plenitudinē satietatis se sponsæ desideranti cōcedat, quæsitus aliquando non inueniatur, & post longos circuitus repertus,teneatur ne fugiat:multo tempore in harum rerum meditatiõe animā suā effudit. Et multipliciter hæc exponēs, E quātū in se ,pfecerit, qui quotidie in illis epulabatur deliciis quantum nobis profuerit, quibus eiusdem benedictionis reliquias in scriptura seruauit, manifestum est legentibus eam.

Capitulum septimum.

INterea literæ apostolicæ virum dei vocāt,& vt assit laboranti ecclesiæ,supplicant cardinales. Intermittuntur studia,& quæ modo continua erant,interpolatis discursibus resumuntur. Nulla vacatio supereſt,seruus dei aut orat, aut meditatur aut legit,aut concionatur. Videns igitur excusationes frustra expendi conuocatis à multis partibus,fratres diu profundē q̃ suspirans affatur. Videtis fratres, in quantis tribulationibus laboret ecclesia. Pars quidē Petri & in Italia & in Aquitania authore deo elisa, iam non parturit, sed abortit. Enati sunt in his regionibus schismatis defensores Romæ magna pars nobilium Innocentiū sequitur,& fauent ei multi fidelium: qui tamē temerarię multitudinis impetum formidantes , non audent publicè confiteri quem Innocentio firmauere consensum . Coniuratos habet Petrus homines perditos, quos corrupit pecunia,& munitionibus eorum occupatis non Simonis Petri fidem, sed Simonis Magi repræsentat præstigia. Contra vnam gentem occidente edomito supereſt lucta. Orantibus vobis & iubilantibus Hierico ruet, & cũ extenderitis ad deũ F cum Moyse manus , Amalech victus aufugiet. Iosue pugnat, & vt ad consummationem victoriæ dies sufficiat protelata, soli vt stet non tam orat q̃ imperat, & meretur fides tam solis obedientiam, q̃ de hoste prostrato victoriā. Nobis igitur pugnantibus vos ferte præsidiū, & auxiliū de cœlo supplicibus animis implorate. Agite quę agitis,& state in gradu quo statis,& licet nihil vobis conscij sitis,iudicio tamē vestro nõ æstimetis vos iustos: quia solus deus quos iustificat iudicat, & perfectissimus quisq;,iudicij diuini districtū examē ignorat. Iudicari aūt ab humano die nõ multū curetis,neq; vestra propria, neq; aliena iudicia approbantes , sub timore dei sic state,vt nec vos quēpiam iudicantes aliquando extollamini, nec aliorum curantes iudicia excidatis in nugas,singula vero prosequentes vos seruos inutiles reputetis. Eundū est autem quo nos obedientia vocat,& huius domus paternitatē, & vestri custodiā deo pro quo hunc laborē assumimus,confidētes de eius clemētia tradimus & cõmendamus. Hæc dicens & benedicēs flentibus vniuersis discessit , & cum multa reuerētia vbiq; susceptꝰ demū Romā puenit. In cuius aduentu tā domi nus papa,q̃ fratres lętati sunt, & communicatis cũ eo cõsiliis secundū rerū ,puētus,& statū causarū abbas alia via opus aggreditur,nec in curribꝰ,nec in equis spē ponēs,sed colloquia quorūdā suscipiēs scisciratur quæ sit eorū facultas, qui fautorū animi,vtrū errore an malitia seducti tm̃ scelꝰ ,ptrahāt &

Universidad de Deusto
Biblioteca

G protelēt. Intelligit ex secretis clerum qui cum Petro erat, de
statu suo solicitum scire quidem peccatum, sed nō audere re-
uerti, ne perpetua notatus infamia vilis inter cęteros habere-
tur, & malle sub vmbra honestatis interim sic esse, quā expel
li à sedibus suis, & publicæ mēdicitati exponi. Eorum qui de
Petri prosapia erant, hæc erat æsponsio, quia iam credi eis à
nemine posset si demembrarēt genus suū, & eum relinquerēt
qui cognationis suę caput esset & dominus. Cæteri iuramēto
fidelitatis excusabāt perfidiā, nec aliqs ex sana cōscięntia par-
ti illi cōferebat suffragia. Denūciabat itaq; abbas eis colliga
tiones impietatis esse sacrilegas, & prophanas cōspirationes
legibus & canonibus cōdēnatas iuramētis non posse muniri,
nec posse nec debere veritatis sacramenta mēdacio suffragari. Insanire autē eos qui rē illicitā sacramēti patrocinio cōsta
re existimāt, cū oporteat extraordinarias pactiones quocūq;
religionis obtentu sancitas reuocari in irritum, & authorita-
te diuina dissolui. Auditis his aliisq; viri dei sermonibus de-
fluebant à Petro, & quotidie partis illius dissociatis agmini-
bus vincula rumpebantur, ipsius quoq; Petri animus tabesce-
bat, quia se quotidie minui: Innocentium verō crescere mini
mē dubitabat. Defecerant pecuniæ, contabuerat cūriæ ampli
tudo, aruerāt ministeria domus, rarus mēsam eius frequenta-
bat cōuiua, deliciæ in plebeia cibaria commutatæ, cultus ob-
sequētium vetustate obscurus, stipēdiarij ære alieno oppres-
H si, & tota domus effigies pallida dissolutionē proximam in-
dicabat. Interea rex Siciliæ Rogerus qui solus iam ex prin
cipibus obedire papæ Innocentio detrectabat, ad eum mittit
petens vt Aimericum cancellarium suum & abbatem Clare-
uallis ad se mitteret, nihilominus à Petro Leonis idem petēs
vt Petrum sibi Pisanum à suo latere delegaret. Aiebat autem
se dissensionis huius quæ iam diu induruerat velle scire origi-
nē, & cognita veritate aut corrigere errorē, aut sancire sci
entiam. Mittebat autē in dolo. Audierat enim Petrum Pisanū
eloquentissimum esse, & in legum & canonum scientia nulli
secūdum, putabatque si eloquentiæ eius in publico consisto-
rio audientia præberetur, declamationibus rhetoricis simplicitatem abbatis posse obrui, & silentium ei, vi verborum,
& pondere rationum imponi. Ne diu morer, venit pars vtra-
que Salernum, sed militauerat vltio & præuenerat tanti sce-
leris machinamentum. Parato nanque ad bellum innumera-
bili exercitu aduersus Rannulphum ducem, idem rex in cā-
pum armatas produxerat acies: cum subito viso duce audā-
cter obuiam procedente, territus fugit, effusumque exercitum prædę & cędibus exposuit, & innumeris militibus captis
& interfectis, inuitus ducem ditauit opibus, gloria sublimauit. Quæ quidem ei iuxta verbum viri dei omnia contigerūt.
Cū enī primus eorū qui vocati fuerāt abbas sanct⁹ aduenięs,
regem in castris positum inuenisset, per multos dies vicinas
I acies ne prelium committerent, impediuit: denuncians regi,
quia si conflictum inieris, victus & confusus abibis. Nouissime vero cum eiusdem regis plurimum creuisset exercitus,
ignorās quòd non in multitudine foret euentus belli: virum
sanctum quærentem ea quæ pacis erant vlterius audire contempsit. At ille ducem Rannulphum, & catholicorum aciem
verbis potentibus adhortatus, sicut regi fugam, sic illis vi-
ctoriam pollicitus est & triumphum. Cunque ad proximam
villulam declinasset, & instaret orationi: repente fugientium
& insequentium clamor auditur. Si quidem per eundem locum fugientem regis exercitum Rannulphus persequebatur.
Egressus itaque frater quidam ex his qui cum abbate erant,
vni ex militibus occurrit, & quid accidisset, interrogabat.
At ille, siquidem literas nouerat: Vidi, inquit, impium super-
exaltatum & eleuatum sicut cedros Libani, & transiui, & ec-
ce non erat. Nec mora dux ipse secutus, vt monachum vidit,
sicut erat armatus equo desiliit: & eius pedibus aduolutus,
gratias, inquit, ago deo, & fideli seruo eius, quia non nostris
viribus, sed eius fidei collata hæc victoria est. Iterūq; insiliēs
equo hostes insequebatur. Nec tamen hac plaga sibi inflicta
cœlitus correct⁹ est animus regis, nec detumuit procella quā
conglomerarat prauæ mentis elatio: sed post fugam reuersus
qui euaserant, simulans alacritatem, regio se ornatu attollēs,
stipata militibus curia vtranque partem præcipit accersiri,
& prius instructo Petro, & multarum promissionum autho-
ramentis accenso, de causę suę rationibus eloqui iubet. Prior K
itaque Petrus electionem domini sui canonicam probare cō
tendit, & verba sua multis legum & canonum assertionibus
munit. At vero vir dei non in sermone, sed in virtute regnum
dei esse intelligens, scio, inquit, Petre te virum sapientem &
literatum esse: & vtinam sanior pars & honestiora te occupas
sent negocia. Vtinā te patronū causa fœlicior obtineret, &
sine dubio rationabilia allegantem, nulla posset impedire fa-
cundia. Et nos quidē agrestes, ligonibus magis, q̄ declama-
tionibus assueti, si causa fidei non vrgeret, institutū silentiū
teneremus. Nūc aūt cogit nos charitas eloqui, quia tunicam
domini quā in tēpore passionis nec ethnicus præsumpsit scin
dere, nec Iudæus, fautore hoc domino Petrus Leonis lacerat
& dirūpit. Vna est fides, an⁹ dominus, vnū baptisma. Nos ne-
que duos dominos, nec geminā fidē, nec duo baptismata no-
uimus. Vt ab antiquis ordiar, vna arca tēpore diluuij fuit. In
hac octo animæ cæteris omnibus pereuntibus euaserunt, &
quotquot extra arcam inuenti sunt perierūt. Arcā hanc typū
habere ecclesiæ, nemo qui ambigat. Arca alia nuper fabrica-
ta est: & cū sint duæ, alterā necesse est esse adulterā, & in pro-
fundū demergi. Arca quā regit Petr⁹, si ex deo est, necesse est
vt arca quam regit Innocentius obruatur. Peribit ergo o-
rientalis ecclesia, peribit occidens totus, peribit Francia,
peribit Germania, Iberi & Angli, & Barbara regna in pro-
fundum pelagi demergentur. Religio Camaldrensis, & Car
tusiensis, & Cluniacensis, & Grandimontensis, & Cisterci-
ensis, & Præmonstratensis, aliaque innumerabilia seruorum
& ancillarum dei collegia necesse est, vt sub vno turbine cor
ruant in abyssum. Episcopos & abbates & reliquos ecclesiæ
principes collo præcipiti mola asinaria alligata pelagus vo-
rax excipiet. Solus ex principib⁹ mundi arcam Petri intrauit
iste Rogerus, & cæteris omnibus enecatis solus ipse saluabi-
tur? Absit vt totius mundi religio pereat, & ambitio Petri cu
ius vita palam est qualis extiterit, regnum cœlorum obtine-
at. Ad hæc verba non vltra se poterant qui præsentes ade-
rant continere, sed abominati sunt & vitam Petri & causam.
Abbas aūt tenēs manū Petri eleuauit eū, & simul ipse surre-
xit, tutiorem, inquiēs, si mihi credas intrabimus arcā. Et sicut
iam pridē mēte cōceperat, salutaribus illū aggrediēs monitis
cooperāte gratia dei protinus persuasit vt ad vrbē rediēs In-
nocētio papæ recōciliaretur. Soluta cōcione rex necdū volu
it obedire, quia sancti Petri patrimoniū quod in Cassinēsi &
Beneuentana prouincia amplissimū est cupidus occupauerat,
putabatq; huiusmodi suspensionib⁹ aliqua à Romanis extor
quere priuilegia, per quæ in ius propriū deinceps sibi stabili-
retur hæreditas. Sic Herodes visum saluatorē cōtēpsit, & quē
desiderauit absentem, contēpsit præsentē. Sic omnipotēs deus claritatē quam accepit à patre, dedit hominib⁹ & contem-
nentes se facit inglorios, & erigit in sublime humiliatos. M

Igitur circa curationē cuiusdā viri nobilis, & in vrbe Sa-
lernitana notissimi: succumbētibus medicis, quorū ibi præci-
puè ars viget & studiū, eidem viro de medicorū auxilio despe
ranti, noctu quidem per somniū apparens intimauit aduenisse
Salernum virum sanctū, & in curationibus efficacē. Hunc in-
quirere iubetur, & de lauacro manuū eius bibere. Quæsiuit,
inuenit, aquam petiit, bibit, conualuit. Hoc verbū per totam
vrbē diuulgatū ad aures regis & procerum eius peruenit. Cū
omnium igitur populorum fauore solo rege in malitia per-
manente abbas Romam reuertitur, prædictū quoq; Petrū Pi
sanum & quosdā alios recōciliat ecclesiæ, & Innocētio papæ
cōfœderat. Aduenerat tempus in quo completa Amorræi
malitia angelus percutiens gladium iam vibrabat, & pertran
siens domos quarum superliminaria sanguis agni imbuerat,
ad domū Petri Leonis veniens, salutare in ea non reperit si-
gnum. Percussit igitur miserum, nec tamē illico defungitur,
sed datur per triduum pœnitētiæ locus. Ille patiētia dei abu-
titur, & in peccato suo moritur desperatus. Miserabili pōpa
corpus eius effertur, cadauer eius in latebris sepelitur, & vsq;
hodie fouea illa à catholicis ignoratur. Attamen pars ipsius
papā sibi pro illo alterū statuerūt: nō tam ex pertinacia schis
matis, quam vt opportuni⁹ p aliquā tēporis moram papę In-
nocentio recōciliarentur. Quod sine mora per manū serui sui
Christus effecit. Nam & ipse ridiculus pōtifex Petri Leonis
hæres

A hæres ad eundem virum dei nocte se contulit, & ille eum nu-
datum quidem vsurpatis insignibus ad domini Innocentij pe
des adduxit. Quo facto ciuitas gratulabunda lętatur, Innocē
tio ecclesia redditur, Romanus populus vt pastorem & domi
num Innocentium veneratur. Abbas Clareuallis in mira re-
uerentia habetur, ab omnibus author pacis, & pater patriæ
prædicatur. Procedentem viri nobiles prosequuntur, accla-
mat populus, matronæ sequūtur, & omnes ei prompto animo
obsequuntur. Sed quandiu ille gloriā tolerauit? Quandiu pa
ce fruitus est post tam diuturnū laborē? Nec diem pro anno
recipere acquieuit. Sedatis omnibus & cōpositis vix quinq;
dies teneri potuit, qui septē annis & vltra pro resarcienda ea-
dem scissione sudauit. Exeuntem Roma prosequitur, deducit
clerus, occurrit populus, vniuersa nobilitas comitatur. Nec
poterat sine communi mœrore dimitti qui colebatur amore
cōmuni. Igitur firmata pace vir dei regreditur, & duplex ex-
hibens gaudium cum exultatione vniuersæ terræ suscipitur.
Interea Romæ Innocentius potestatiue agenda disponit, vn-
diq; visitatores occurrunt. Alij cum negociis, alij tantum gra
tia congaudendi aduenīunt: processiones per ecclesias solen-
niter celebrantur: depositis armis ad audiendum verbum do
mini plebes accurrunt. Post multa pharias egestates, in breui
ciuitas opulenta resloret: quæ discordiæ tępore distracta fue
rant, pax solidata reuocat & reducit. Arantur solitudines, &
B deserta pinguescunt. Requiescūt singuli sub vitæ & ficulnea
sua, nocturnæ silēt excubiæ, & apertis ianuis omnis timor ex-
cluditur. Dato tempore Innocētius ecclesiæ ruinas restaurat,
recolligit exules, ecclesiis antiqua seruitia, depopulatas co-
lonias expulsis restituit, insuper & cōgrua dona largitur. Mo
nasterium etiam apud Aquas saluias in sancti Anastasij mar-
tyris honore cōstituit: quod quidem ibi prius fuerat, sed hoc
tempore sola ecclesia, deerat habitator. Constructis itaq; cœ
nobialibus mansionibus & reformata ecclesia, assignatis etiā
ad alimonias domus agris & vineis à Claraualle abbatem &
conuentum fratrum sibi mitti dominus papa petiit & obti-
nuit. Mittitur igitur Bernardus Pisanæ olim ecclesiæ vicedo
minus, & religiosi cum eo fratres, qui secundum beati Bene-
dicti regulam in eodem loco domino deseruirent. Cito pro-
fecit illa plantatio, & associatis sibiviris indigenis, seruorum
dei multiplicatus est numerus, & pascua congrua nutrimētis
multiplex in breui produxere peculium.

Capitulum. VIII.

ABbas sanctus ad studia sua reuersus, dilectum am-
plectitur epithalamium. Ediuersis etiam regioni-
bus, odore religionis illius vbique diffuso, fra-
tres ad fundanda monasteria inuitantur. Fundata
quoque & statuta ditioni eius sese subiiciunt, & arctioris in-
C eunt regulas disciplinæ. Sed & diuersarum regionum ciuita-
tes ex hoc collegio meruere episcopos. In primis Roma sum
mo ornatur pontifice. Prænestę Stephanum habuit totius
gloriæ virum. Ostia virum magnum Hugonem. In ipsa quo-
que Romana curia Henricus, Bernardus alter presbyter, al-
ter diaconus ordinati sunt cardinales. Prope vrbem Romam
Nepa sub Hoberto refloruit. In Tuscia Pisis natalis soli glo
ria, & magnum ecclesiæ lumen Balduinus effulsit. Citra al-
pes Lausannæ datus est Amedeus. Seduno Garinus. Lingo-
nis Godefridus. Antisiodoro Alanus. Namnetis Bernardus.
Beluaco Henricus. Tornaco Giraldus. Eboraco Henricus.
In Hybernia duo episcopi, re & nomine Christiani. In Ale-
mannia ciuitate curia Algotus, sapientia, ætate & gratia re-
uerendus. Hæc luminaria de Claraualle assumpta fulgore
puro prædictas vrbes sua illustrauere præsentia, & pastora-
lis officij elucidantes gloriam, exemplum cæteris episcopis
facti sunt, & in altitudine sua humiles constiterunt. Defun-
cto siquidem Innocentio papa, & successoribus eius Cœlesti
no & Lucio, quam velociter consummatis: Bernardus quem
prius apud sanctum Anastasium abbatem diximus ordina-
tum, papa vrbis efficitur. Hic seditiones orta in populo, pul-
uerem pedum in litigantes excussit, & relictis eis in Franci-
am venit. Cumq; Romæ se comederent ac morderent & adin
uicem consumerent, expectauit in pace donec fatigati consli-
ctibus & damnis afflicti eius præsentiam cuperent & opta-
rent. Qui interim celebrato Premis concilio Claramuallem D
humiliter visitat, & gloriam pontificatus Romani pauperum
præsentat aspectibus. Mirantur omnes in tanta altitudine hu
militatem immobilem, & in tam excellenti culmine propositi sancti permanere virtutem, vt altitudini sociata humilitas
pro officio exterius splendeat, & pro virtute nequaquam in-
terius inanescat. Adhærebat carni eius lanea tunica, & diebus
& noctibus cuculla vestitus sic ibat, sic cubabat. Intus mona-
chi habitum retinens, extra se pontificem & moribus & vesti
bus exhibebat: rem difficilem agens, diuersarum in vno ho-
mine proprietatem exprimens personarum. Segmētata ei cir
cunferebantur puluinaria. Lectus ei palliis opertus, cortina
ambiebatur purpurea, sed si reuolueres operimēta, inuenires
superiectis laneis complosa stramina, & paleas conglobatas.
Homo in facie, deus videt in corde, ipse verò bona corā deo
& hominibus prouidebat. Alloquitur fratres non sine lachry
mis, miscens sermonibus aoulsa à corde suspiria, hortatur &
consolatur, & se inter eos fratrem & socium non dominū ex-
hibet vel magistrum. Cumq; eum ibi morari diutius non pa-
teretur magna cum prosequens comitantium multitudo, salu
tatis fratribus iter in Italiam dirigens abscessit, & ad vrbem
peruenit. Scripsit ad eundem papam vir sanctus librū mul
tæ vtilitatis qui appellatur liber De cōsideratione, in quo a-
cutissima indagine tam ea quæ circa eum, quā quæ infra sunt
prosequens, etiam ad ea quæ supra ipsum sunt ascendens, tan E
ta de natura diuina disseruit, vt videatur in tertium cœlum as
sumptus audisse quædam verba quæ non licet homini loqui,
& regem in decore suo vidisse. In his quæ infra, & quæ circa
ipsum sunt, morum societas, naturæ æqualitas, officiorum di
stantia, considerationis meritorum, diiudicatio prouectuum sub
tilissime distinguitur, & singulis in suo genere sui cognitio in-
timatur. In his quæ supra hominem sunt speculatur cœlestia,
non eo modo quo angeli qui semper adhærent deo consideran-
rant, sed eo modo quo potest homo puri animi & mentis syn-
cerę diuina contingere, & conformari hierarchiæ cœlesti sa-
cerdotium temporale. Cum enim in cœlesti militia cōstet a-
lios aliis principari, & ministeriales spiritus ad nutū superio-
rum potestatum ad diuersa officia delegari, quidam vicinius
assistentes ab ipso accipiunt quæ aliis vel agenda vel intelli-
genda insinuent. Cumq; exigat homo præposituræ suæ reue-
rentiam exhiberi, ad honorem summę potestatis cūcta re ferri
necesse est: quia cum sit subditus homini homo, vel spiritui
spiritus: subdi maxime oportet deo de cui⁹ munere ista datur
prælatio, & quo docente fit vt pateat homini tā cognitio sui,
quam per fidem & spem ad diuinę contemplationis pro mo-
do dato indulta accessio. Dictabat vir dei & nonnunquā scri
bebat in tabulis cereis mella restituens & quidē gratiora pri-
oribus. Sedabat lites ecclesiarum, & appellationes importu-
nas quas inter se discordes clerici concitabant, blando spira- F
mine componebat. Interdum etiam durius increpante eo re-
dibat tranquillitas, & detumescentibus procellis qui seditio-
si ante eum venerant, & bile diffusa scaturientes declamatio-
nibus, pacifici reuertebantur. Adhęsit ei prę cęteris quidē
principibus comes Theobaldus, & dilectionem opere prose-
cutus, se & sua in subsidia Clareuallis expossuit, & in manib⁹
abbatis posuit animā suā depositā altitudine principali se in-
ter seruos dei conseruū exhibēs nō dominum, vt obediret ad
omnia quæ dom⁹ illi⁹ infimi postulassent. Emebat igitur fun
dos, cōstruebat domos, abbatiis nouis prębebat impensas, &
vbicūq; serui dei extēdissent ppagines, delegabat pecunias:
nō vnam domū sicut Salomon Hierosolymis statuēs: sed vbi-
cumq; huius schematis consedissent pson̄e, satagebat eis mi-
nistrare necessaria, quasi Christo in terris præsenti propriam
faceret mansionem? Sed & hoc in arbitrio viri dei posuit, vt
quibuscunq; egētibus eo mādante ad opus dei sumptus præ-
beret. Videns igitur abbas prōptum principis animū pietatem
pietate accendit, & maxime quidem domesticis fidei voluit
eū esse obnoxiū, & imortalia tępla fundare cōsuluit, & elee-
mosynas ea sagacitate disponere vt semp fructificātes rediui
uis & renascētib⁹ accessionib⁹ nouas semp eleemosynas par-
turirēt. Deinde egenis quos hac atq; illac quasi vespæ pūgē-
tes stimuli paupertatis exagitāt, omnimodis docuit misere-
ri, aliis indumenta, aliis alimenta largiri. Monuit & suggesti

Universidad de Deusto
Biblioteca

G sit vt per seipsum xenodochia visitaret, nec horreret aspectus languentium: quia in hoc duplicaretur clementiæ bonum si & videret & foueret, si consolaretur & reficeret. Humiliare pauperum oppressores, defendere pupillum & viduam, misereri & commodare, sermones in iudicio disponere, prouidere quieti ecclesiæ, ratiocinem gladii intelligere quasi elementarium instruxit, summum principalis officij ei intimans, & hoc à principe exquiri ex debito, vt laudi bonorum, & vindictę malorum intendat. Hæc & alia huiusmodi salubria monita homo rationabilis reuerenter accipiēs, luxum curiæ & fastum altitudinis in humilitatem & honestatē conuertit, nec erat qui in præsentia eius auderet aliquid indecēs vel agere vel loqui: sed in hoc etiam ei placere studentes, siue ficto siue puro animo, ea in quibus dominum suum delectari videbant, ipsi quoq; sæpius fr̄equentabant. Introducebant igitur ad eum qui familiarius ei assistebant, pauperes patientes calumniam, nunciabant languētes in plateis iacētes, & quoscunq; in amaritudine & miseria constitutos: & ipse oblata sibi occasione clementiæ lętabatur, & altiori gratia amplectebatur quos de huiusmodi rebus videbat magis esse sollicitos: & quia suorum neminē vel in illa cūria, vel pro causa illa vir dei passus est demorari, duos religiosos viros de Præmōstratensi ordine euocatos eleemosynę suæ prępositi, ad quorum curam spectaret circuire castella & vicos in quibus ipse maH neret: & de propria mensa languentes & leprosos qui ibi manebant, quandiu in illis lociseſſet abundanter refici iussit, sed & aliis pauperibus largas & congruas personis eleemosynas siue in cibis siue in vestibus eorum, ministerio eorum donari instituit. Et illis quidē tantum in domo sua voluit esse dominium vt potestatiue pincernis & pistoribus & coquis & reliquis ministerialibus quæ vellent iuberent, quæ placeret tollerent, nec esset qui aliquid prohiberet, vel referret ad comitem si in aliquo prodigi viderentur. Sed & viri ipsi timentes deum, & tamen placere, quam comiti cupientes, nec magnificentiam principis minuebant qui charitatis plenitudinem de suis impleri prępeperat, nec deo ingrati esse volebant si inuenirentur desides & auari vbi eos promptos & expeditos dispensatores esse tam voluntas, quam principis sufficiens bonitas iniunxisset. Erat præterea horum officio deputatū vt monachis & religiosis viris quos ad curiam diuersa mittebāt negocia, hospitia prouideret, & de penu & horreo comitis necessaria ministrarent. Circunferebant etiam rigēte bruma aptatis sarcinis pauperum indumēta, & pelles, & birros, & calciamēta in quibus nec axungia deerat, quæ per vicos indigis erogabant. Nullum in comitatu illo clementiæ deerat opus, ad portum illum naufragi omnes tutum habebant refugium. Temporibus famis non sicut Pharao frumenta venumdedit I populo, nec in seruitutē sibi erogatis annonis subiecit Aegyptū: sed abbate sancto quasi altero Ioseph diuiniore vsus cōsiliario, gratis egenis aperuit horrea, nec exhausit pecunia populum, nec astu circunuenit afflictos, nec republica ad se trāslata, priuatos in terra cumulauit thesauros, sed in cœlo potiꝰ thesaurizans infatigabilis distributor cum magna alacritate & pecunias distribuit & annonas. Nec defuit viro inhiāti cœlestibus magni ponderis & horrendi tentatio, sed aggressus est eum tam rex, quam principes, & cōmota est & cōtremuit terra: & quasi iratus esset ei deus, rapinis & incendiis fere omnia ad eum pertinentia depopulatoribus expositа erant: & operuit faciem terræ regis exercitus, & passim omnia vastabantur. Nec erat ei tutum resistere vel obuiare persecutoribꝰ quia & sui deseruerant eum manifestè infestantes: & qui remanserant, in insidiis non ad subsidia erant: vndiq; angustiæ graues, quia nec domi sibi cauere, nec extra poterat congrua prouidere, cum omnino qui sui essent nesciret, & tam de psidia refugarum, quam de duplicitate suorum prorsus diffideret. Inter has autem angustias conuersus ad dominum de cœlo quæsiuit auxilium, & accito viro dei (cuius cōsilio maxime vtebatur) nec desperans de clementia dei, hoc ex eius responsione accepit vt intelligeret quia flagellat deus omnem filiū quem recipit, & huiusmodi correptiones vel purgant vel probant animam, & gloriosiorem fuisse Iob cum sederet in sterquilinio, quam fuisset cum circunstante exercitu sedisset illęsus in solio. Ostendit ei vir sanctus Salomonem peccasse in ocio, & abusum bono pacis defluxisse in vitia, cum Dauid pater eius Absalon filio persequente, & vniuerso Israele aduersus eum animato permansisset in gratia. Intimauit etiam quomodo ipsum satanas colaphizauit Apostolum, in qua tribulatione immobiliter perseuerans meruit audire, quia virtus in infirmitate perficitur, & quia in præsenti vita segniores nos faciunt prospera, & circunspectiores aduersa. Audiēs hæc venerabilis comes magnifice animatus, duo immensi pōderis & miri operis vasa aurea in quibus preciosissimę gemmæ habebantur inclusæ, quæ in solennitate coronę suę rex Anglorum Henricus aunnculus eius ad ostentationem diuitiarum suarū & gloriæ suæ in mensa coram se habere consueuerat, sub omni celeritate proferri iussit in medium, & à corde suo delectationem huiusmodi auellens, gemmas à retinaculis suis iussit abstrahi, & aurum confringi prępecipit vt venderētur, & de precio eorum dilecta domino super aurum & topazio̅ tabernacula fundarentur. Nec desistebat Amalech ab infestatione Israel, sed Moyses eleuatis in cœlum manibus potitus est victoria, & retrahentibus se ab istibus abbas sanctus sequester solicitus clamātibus ad deum & domi plorantibus fratribus irrupit in acies, & in tempore iracundiæ factus est reconciliatio, & allegationibus diuinis intercurrentibus detumuere procellæ, & reuersa est inter regem & principem tranquillitatis & pacis desiderata serenitas.

K

L

Finit liber secundus de uita sancti Bernardi Clareuallis abbatis.

INCIPIT PROLOGVS DOMINI GOfridi monachi Clareuallensis in ultimos tres libros de uita eiusdem.

Lariſſimi patris nostri Bernardi Clareuallēsis abbatis memoriam, viri insignes ad laudem Christi, & multorum ędificationem literis commendarūt. Inuenta sane materia vberi, prout cuiq; licuit, & certior ei gestorum innotuit veritas, non eam totam sed partes aliquas digessere. Videtur autem nonnullis quod multominus eum fisere debeat puer sanctitatis ipsiꝰ, dignationis filius, benignitatis alumnus. Quem ab eius vberibꝰ post annos circiter. xiij. (quod sine singultu nec meminisse debeo, nec proferre queo) sola tandem quæ sola potuit mors aulsit. In quo tibi vtinam sic complaceat etiam nunc pater sancte, sicut aliquando videbatur & aliquandiu complacere. Et quis alter tibi tam debitor, quis tam obnoxius, quis tam tuus? Momordit, fateor, & durè momordit mors improba, sed non totum pariter deglutiuit. Amputauit, non extirpauit, sine misericordia portionem quæ se contingebat accepit. Tulit aspectum, tulit eloquium, corporale etiam tulit obsequiū, sed non rapuit fidem præsentis etiam nūc opitulationis, nō absorbuit spē futuræ aliquādo visionis, nō deniq; in præteritorum memoria altius radicatum filialis absumpsit deuotionis affectū. Cæterum mihi quidem, vt optime noui, præsertim tanto ido nea operi nec scientia nec eloquentia suppetit. Sed tua sane magnalia, & tuas digne eloqui laudes, non Origenis ingeniū, non Ciceronis lingua sufficeret. Nec desperandum tamen, quorum magis operum fructus carpere prudens lector, quàm verborum nostrorum folia indigna debebit: vt illorū magis suauitate gustata, quam istorum ariditate culpata, nō tam nequiter ista mordeat, quam illos delectabiliter edat. Nā & securius & syncerius visa solent, quā audita narrari, & in tertiū vas transfusa facilius coaceſcunt. Sed & dulcius ea bibitur aqua quæ ab exiguo licet alueo fontis hauritur, quē confestim repleuerit vena scaturiēs, q̄ quæ ex riuo tollitur longius iam progresso, vel ex flumine etiā copioso. Inde est quod intactis eorū libris qui de eiusdem beatissimi patris nostri initiis seu etiam mediis cōscripserūt, ne tanq̄ sup alienum ędificasse videar fundamentū, circa ea potissimū noster sermo versatur, q̄bus pene oībus præsens affui, interdum etiā licet pauca interserēs quæ fidelissima fratrū q̄aderāt relatione cognoui. Veruntamē opus istud libellis tribus partitum lector inueniet. Quorū primꝰ quidē ea maxime quæ ad habitum, mores, atq; doctrinā huiꝰ beati patris videtur pertinere prosequitur. Secundus autē virtutes multas per eū factas eloquitur. Tertius in eiusdē bono fine cōpletur. Illud etiā admonēdum, in rerum narratione

M

A narratione gestarum cohærentiam similitudinis magis, quàm temporis obseruari. Siquidem nec signa ipsa, nec opera quædam eo ordine scripta quo facta sunt: sed inſerdum aliqua prout occurrere locis opportunioribus videbantur inserta. Firmior enim videtur & haberi acceptior solet oratio quæ suis innititur & illustratur exemplis, velut fabrica quædam idoneis fulta columnis. Nonnulla quoque transposita sunt, vt similibus aliis iungerentur, & quæ erant eiusdem generis, sibi aptius cohærerent. Verum hæc in duobus quidem libellis prioribus, nam in tertio pene per omnia ordini ipsi ipsius temporis series narrationis obsequitur.

Finit prologus ultimorum trium librorum.

Sequuntur capitula libri tertij. *Capitulum primum.*

Vod præ cæteris miraculis quę fecit ipse, primum & maximum fuit in moribus, victu & habitu, & aspectu oculorum, vt nec sellam super quam in equo sedebat, sed nec lacum secus quem tota die equitauerat, consideraverit. Capitulum. ij.

Qualis in vestitu, in incessu, in risu, & locutionibus suis. Capitulum. iij.

Qualis in nugis aliorum, & quòd sanctam scripturam totam sub se expositam viderit, nec cathedram affectauit, & alia
B plurima. Capitulum. iiij.

Quæ & qualia de itinere Hierosolymitano & dixerit & fecerit. Capitulum. v.

Quantus & qualis in catholicis corrigendis, & schismaticis comprimendis & hæreticis, & nominatim Petro Abailardo, & Gilleberto Porretano, & Henrico. Capitulum. vj.

De clerico sanato, & mira interpretatione suorum miraculorum, & quòd totius orbis vota in eum concurrebant. Capitulum. vij.

Quos libros & quibus de causis scripserit, omnium pater, & omnia eius magnalia non posse scribi.

Finis tabulæ capitulorum libri tertij.

INCIPIT LIBER PRIMVS, QVI ET *tertius.* *Capitulum primum.*

C Nnumeris quidem signis atque miraculis, vt orbis comperit vniuersus, fidelem famulum deus Bernardū Clareuallensem glorificauit abbatem, sicut gloriosus semper in sanctis suis, & in sua mirabilis est maiestate. Cæterum sicut Malachiā sanctum idem ipse commendat, primum maximumq; miraculum quod exhibuit, ipse fuit, serenus vultu, modestus habitu, circunspectus in verbis, in opere timoratus, in sacra meditatione assiduus, in oratione deuotus: & sicut alios ipse monebat, crebra siquidem experientia persuasus, de omni re magis fidens orationi, quàm industriæ propriæ vel labori. Magnanimus in fide, longanimis in spe, profusus in charitate, summus in humilitate, præcipuus pietate. In consiliis prouidus, in negociis efficax, nunquam tamen minus, quàm in ocio ociosus. Iucundus ad opprobria, ad obsequia verecundus. Suauis moribus, meritis sanctus, miraculis glorioſus, affluens denique sapientia & virtute & gratia apud deum & homines. Cuius sanctę animæ adiutorium simile sibi fecerat deus, & speciali præuentum benedictione corpus aptauerat. Apparebat in carne eius gratia quædam, spiritualis tamen potius, quàm carnalis: in vultu claritas prefulgebat, non terrena vtique, sed cœlestis, in oculis angelica quædam puritas, & columbina simplicitas radiabat. Tanta erat interioris eius hominis pulchritudo, vt euidentibus quibusdam indiciis foras erumperet, & de cumulo internæ puritatis & gratiæ copioſe perfusus homo quoque exterior videretur. Corpus omne tenuissimum, & sine carnibus erat, ipsa etiam subtilissima cutis in genis modice rubens. Illo nimirum quicquid caloris inerat naturalis, assidua meditatio & studium sacræ compunctionis attraD xerat. Cæsaries ex flauo colorabatur & candido. Barba subrufa, circa finem vitæ eius respersa canis. Statura mediocritatis honestæ, longitudini tamen vicinior apparebat. Alias autem thesaurus iste in vase fictili erat, contrito penitus, & vndique conquassato. Laborabat siquidem caro eius multiplicibus infirmitatum incommodis, vt in eis virtus animi perficeretur. Quarum periculōsior quidem in meatu arctissimi gutturis, nil penitus siccum, vix solidum aliquid admittentis: molestior erat defectus stomachi, viscerumq; corruptio. Hæ continuæ illi præter alias sæpius incidentes. Summum erat huic famulo dei studium fugere admirationem, & tanquam vnum sese agere cæterorum. At prosequebatur gloria fugitantem, sicut è regione captantes sese alios fugere consueuit. Prouerbium illud in ore ei frequenter, semper in corde. Qui hoc facit quod nemo, mirantur omnes. Quo nimirū intuitu vitam regulamque communem amplius emulabatur, nil in suis actibus præferens obseruantiæ singularis. Ob hoc denique & cilicium quod pluribus annis occulte gestauerat, ponere maluit, quàm vt ferre sciretur, minus illum latere velle contestans qui cum cæteris eiusdem professionis sibi communia non sectatur. In ipsis tamen communibus erat illi singularis puritas, & deuotio non communis. Nihil negligens, & minima quęq; cum studio & intentione tractabat, ex propria siquidem experientia diffinire solitus sapientem, cui E quæq; res sapiunt prout sunt. A primis fere annis sic enasit illecebras gulæ, vt ipsam quoque saporum discretionem ex magna parte perdiderit. Quotiens sibi pia ministrantium fraude deceptus liquores pro aliis alios sumpsit. Nam & oleum sibi per errorem aliquando propinatum bibit, & penitus ignorauit. Nec prius id cognitum, quàm superueniens quidam labia eius miraretur inuncta. Cibus eius buccella panis in aqua calida penitus emolliti cum exiguis sorbitiunculis erat. Modicus ille quidem, sed non modicam eius partem crudam reiiciebat stomachus, ne qua illi foret in cibo voluptas, quem sumere periculum, sumptum tenere dolor, reiicere miseria. Sic nimirum fideli seruo iuxta desiderium cordis sui dispensatio superna prouiderat, vt nec fructus ei deesset abstinentiæ singularis, & odiosam semper admirationē declinaret sub vmbra necessitatis. De vino quidem sæpius nobis ipse dicębat, decere monachum quando sumere oporteret, sic gustare illud ne exinaniſſe calicem notaretur. Quod sic ipse seruabat quotiens sibi vinum patiebatur apponi, vt non modo post vnum potum, sed post totum qualecunque prandium suum vasculum in quo ei propinabatur, vix aliquando videretur minus plenum à mensula reportari. Minus quidem stare poterat, sed erat sedens pene iugiter, & rarissime mouebatur: quotiens subtrahere se negociis poterat, aut o- F rans, aut legens, aut scribens, aut insistens doctrinæ & fratrū ædificationi, aut in sacra meditatione persistens. In quo nimirum studio spirituali obtinuerat gratiam singularem, vt non tædium in illo, non difficultatem aliquam sustineret, libere secum habitans, & deambulans in latitudine cordis sui, & ibidem exhibens Christo (vt monere alios ipse solebat) cœnaculum grande stratum. Omnis ei ad meditandum hora breuis, locus omnis congruus erat. Frequenter tamen, licet sic affectus, diuino vrgente metu, imò vrgente spiritu studium hoc lucris vberioribus postponebat, doctus quærere non quod sibi erat vtile, sed quod multis. Alioquin in quolibet cœtu hominum vel tumultu nisi eius intentionem causa deposceret, tota facilitate animum colligēs, interiori quadam quam vbiq; ipse sibi circunferebat solitudine fruebatur, nil prorsus attendens quod sonaret vel appareret exterius.

Cum iam dei famulus annos aliquot in Claraualle peregisset, subiit animum eius vt sanctum Hugonem Gratianopolitanum episcopum, & Cartusienses fratres deuotionis gratia visitaret. Quem prædictus episcopus tam gratanter, & tam reuerenter suscepit, diuinam intelligens in eiusdem hospitis visitatione præsentiam, vt prostratus solotenus adoraret. Videns autem seruus Christi episcopum ætate grandęuum, celebrem opinione, sanctitate conspicuum, coram se procidentem, vehementēr expauit: ipse quoque pariter corruens ante eum, & ita demum susceptus in osculo pacis,

humilitatem

Universidad de Deusto
Biblioteca

G humilitatẽ suã tanti viri veneratione confusam, non sine gra ui gemitu causabatur. In cuius pectore singularem obtinuit ex eo tempore locum, vt fierent deinceps duo illi filij splendoris cor vnũ & anima vna, & se inuicem fruerentur in Christo. Sicut enim regina Saba de Salomone testatur, vterque sese in altero longe amplius, quàm fama vulgasset inuenisse gratulabatur. Cartusiæ quoque à viro reuerendissimo Guidone priore, & à cæteris fratribus eodem affectu & eadem veneratione susceptus est seruus Christi, exultantibus illis in gaudio, quia qualem eum per epistolam prius nouerant, talem inuenerunt & presentem. Cæterum cum in reliquis omnibus ædificarentur, vnum fuit quod prædictum priorem Cartusiensem aliquatenus mouit, stramentum videlicet animalis cui idem vir venerabilis insidebat, minus neglectum, minus præferens paupertatem. Nec silentio pressit æmulator virtutis quod mente conceperat, sed loquutus vni è fratribus aliquatenus super hoc moueri sese confessus est & mirari. Cunque ille ad patrem sanctum quod audierat retulisset, non minus ipse miratus, quale illud esset stramentum quærebat, quòd ita scilicet à Claraualle Cartusiam vsque venisset, vt nunquam illud vidisset, nunquam considerasset, & vsque in horam illam quale esset omnino nesciret. Neque enim suum erat animal illud, sed à quodam monacho Cluniacensi auunculo suo & in sua vicinia demoranti fuerat cõmodatum, & erat sicut sibi sternere ille solebat. Quod verbum sepedictus prior audiens, in eo potissimum mirabatur quod sic ille dei famulus foris oculos circumcidisset, intus animum occupasset, vt quod ipse primo offenderat visu, hoc ille tanti itineris spatio non vidisset. Iunta lacum etiam Lausenensem totius diei itinere pergens, penitus eum non vidit, aut se videre non vidit. Cum enim vespere facto de eodem lacu socij colloquerentur, interrogabat eos vbi ille lacus esset, & mirati sunt vniuersi.

Capitulum secundum.

Desiderauerat tamen ab initio omnimodo subtrahere se negociis, & nusquam egredi, sed in monasterio residere. Quod & postmodum ex defectu corporis occasionem inuenisse se reputans opportunam, aliquando statuit, & aliquandiu tenuit, donec illum exire coëgit necessitas grauis ecclesiæ dei, & summi pontificis atque omnium abbatum sui ordinis iussio, quibus per omnia tanquam patribus deferebat ipse omnium pater. Ex quorum etiam mandato nouissimis quidem annis præter cucullam & tunicam laneo panno in modum chlamydis decurtatę, & pileo simili vtebatur, infer tantos languores corporis & labores nullis vnquam vti pellibus acquiescens. In vestibus ei paupertas semper placuit, sordes nunquam. Nimirum animi fore indices aiebat, aut negligentis, aut inaniter I apud se gloriantis, aut gloriam foris affectantis humanam. Incessus eius & habitus omnis modestus & disciplinat⁹, præferens humilitatem, redolens pietatem, exhibens gratiam, exigens reuerentiam, solo visu lætificans & ædificans intuentes. De risu dicimus quod ex ore eius frequenter audiuimus, dum cachinnos religiosorum hominum miraretur, non meminisse se à primis annis suæ conuersionis aliquando sic risisse, vt non potius ad ridendum, quàm ad reprimendum sibi vim facere oporteret, & risui suo stimulum magis adhibere, quàm frænum. Vocem illi in inualido corpore validam satis intelligibilemque contulerat qui in opus prædicationis segregauerat illum ex vtero matris suę. Sermo ei quotiens opportuna inueniebatur occasio, ad quascunque personas de ædificatione animarum, prout tamẽ singulorum intelligentiam, mores & studia nouerat quibuscunque congruens auditoribus erat. Sic rusticanis plebibus loquebatur, ac si semper in rure nutritus: sic cæteris quibuscunque generibus hominum, velut si omnem vestigandis eorum operibus operam impendisset. Literatus apud eruditos, apud simplices simplex, apud spirituales viros perfectionis & sapientiæ affluens documentis, omnibus se coaptabat, omnes cupiens lucrifacere Christo. Cautus erat artificiosissime obseruare quod ad papam Eugenium scribens, de sui cordis plenitudine eructauit.

Capitulum tertium. K

Vnge si incidant interdum (inquit) ferẽdę fortassis, referendę nunquam. Interueniendum caute & prudenter nugacitati. Prorumpendum sane in serium quid, quod non modo vtiliter, sed & libenter audiant, vt supersedeant ociosis. Quàm vero placabilem & persuasibilem quamque eruditam linguam dederit ei deus, vt sciret quem & quando deberet proferre sermonem, quibus videlicet consolatio vel obsecratio, quibus exhortatio congrueret vel increpatio, nosse poterunt aliquatenus qui ipsius legerint scripta etsi longe minus ab eis qui verba eius sæpius audierunt. Siquidem diffusa erat gratia in labiis eius, & ignitum eloquium eius vehementer, vt non posset ne ipsius quidem stylus licet eximius, totam illam dulcedinem, totum retinere feruorem. Mel & lac sub lingua eius, & nihilominus in ore eius ignea lex, iuxta illud Cantici canticorũ. Sicut vitta coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce. Inde erat quòd Germanicis etiam populis loquens miro audiebatur affectu, & ex sermone eius quem intelligere vtpote alterius linguæ homines non valebant, magis, quàm ex peritissimi cuiuslibet post eum loquentis interpretis intellecta locutione, ædificari illorum deuotio videbatur, & verborum eius magis sentire virtutem. Cuius rei certa probatio tunsio pectorum erat, & effusio lachrymarum. Vtebatur sane scripturis tam liberè commodeque, vt non tam sequi illas, quàm præcedere crederetur, & ducere ipse quo vellet, authorem earum ducem spiritum sequens. Quem nimirum vt in medio ecclesiæ aperiret os eius, sic impleuerat deus spiritu sapientiæ & intellectus, vt secundum quod in libro Iob legitur, profunda quoque fluuiorum scrutaretur, & abscondita proferret in lucem. Nam & confessus est aliquando sibi meditanti vel oranti, sacram omnem velut sub se positam & expositam sibi apparuisse scripturam. Cæterum, quàm gratis euangelizauit, quis digne prædicet, quis digne miretur? Minus fore credidit nullas sibi ab auditoribus transitorias petere facultates, nisi oblatas sæpius refutaret ecclesiasticas dignitates. Parum illi fuit nulla quærere stipendia militantem, ne insignia quidem recipere acquieuit. Denique velut alter Paulus quid processurus ad bellum, bellica arma sibi grauiora causatus est, quibus multos suo præsertim tempore cerneret prægrauari, & in simplicitate sua gloriosius triumphabat. Tantam enim gratiam virtus ei diuina contulerat, vt licet abiectus esse elegisset in domo dei, vberius tamen fructificaret in ea, quàm alij quilibet in sublime porrecti, & lucens amplius illustraret ecclesiam velut de sub modio suæ humilitatis, quàm cæteri super candelabra constituti. Nimirum quo humilior, eo semper vtilior fuit populo dei in omni doctrina salutari, in quo tamen noluit locum tenere doctoris. M

Beatus plane, qui sicut ipse de quodam sanctorum, ait, legem dilexit, & cathedram non affectauit. Quàm fœlicius siquidem in virtutum cathedra sedere meruit dum noluit præsidere in cathedris dignitatum. Denique sicut iustus & fortis in prædicatione euangelica laborauit, sicut prudens & tẽperans cauit sibi semper ab ecclesiastica prælatione. Nec etiim contumaciter vnquam renuit, sed frequenter & ad maximos electus honores, prudenter egit, diuina sibi cooperante gratia, ne aliquando cogeretur. Moyses quidem sanctus cessit Aaron fratri suo pontificium, sed linguæ erat impeditioris. Bernardum nostrum non ab opere euangelistæ necessitas aliqua, sed ab honore solo sola humilitas reuocauit. Merito proinde apud deum & homines obtinuit gratiam singularem, qui non modo sine sumptu temporalis facultatis verumetiam sine gradu ecclesiasticæ dignitatis, non autem sine fructu fraternæ salutis euangelium posuit, & populo dei semper prodesse studuit, nunquam præesse sustinuit. Raro tamen nisi forte ad loca proxima vt prædicaret exiuit, sed quotiens eũ necessitas aliqua traheret seminabat super omnes aquas, publice & priuatim annuncians verbum dei. Quod tamen ipsum ex mandato summi pontificis actitabat, ad nutum quoq; præsulum cæterorum, vbicunque eorum aliquem contigisset adesse. Nimirum quanto magnus erat humilians se in omnib⁹ eo magis sacerdotibus deferebat, quo plenius intellexerat quę ministris Christi reuerentia deberetur.

Capitulum

A

Capitulum. IIII.

Nec tacendum quod ex prædicatione itineris Hierosolymitani, graue contra eum quorundam homi num vel simplicitas vel maliguitas scãdalum sumpsit cum tristior sequeretur effectus. Quod tamen verbum dicere possumus ab eo quidem initium non sumpsisse. Cum enim multorum iam animos permouisset audita necessitas, à rege Francorum semel & iterum propter hoc expetitus, apostolicis etiam literis monitus, nec sic acquieuit super hoc loqui vel consilium dare, donec per ipsius tandem summi pontificis generalem epistolam iussus ab eo est tanquam Romanæ ecclesiæ lingua exponere populis atque principibus. Cuius epistolæ tenor fuit, vt in pœnitentiam & remissionem peccatorum iter arriperent, aut liberaturi fratres, aut suas pro illis animas posituri. Hæc & huiusmodi super hoc poterant veraciter dici, sed dicendum potius id quod potius fuit. Euidenter enim verbum hoc prædicauit domino cooperante & sermonem confirmante sequentibus signis. Sed quantis, & quam multiplicibus signis? Quanta vel nume rare, nedum narrare difficile foret. Nam & eodem tempore scribi cœperant, sed ipsa demum scriptorẽ numerositas scribendorum, & materia superauit authorem: nimirum cum aliB quando vna die viginti seu etiam plures ab incommodis variis sanarentur, nec facile ab huiusmodi dies vlla vacaret. Denique plures eo tempore Christus per serui sui tactum & orationem ex ipsis etiam matrum vteris cæcos videre, claudos ambulare, aridos conualescere, surdos fecit audire, & mutos loqui, mirabilius restituente gratia quod minus præstitum fuerat à natura. Nec tamen ex illa profectione Orientalis ecclesia liberari, sed cœlestis meruit impleri & lætari. Quod si placuit deo tali occasione plurimorum eripere si nõ Orientalium corpora à paganis, Occidentalium animas à peccatis: quis audeat dicere illi, quid fecisti sic? Aut quis rectè sapiens, illorum sortem magis non doleat, qui ad priora vel peiora forte prioribus scelera redierunt, quam eorum mortem qui in fructibus pœnitentiæ, purgatas variis tribulationibus Christo animas reddiderunt? Alioquin quamlibet dicant Aegyptij, dicant filij tenebrarum, qui veritatem nec videre valeant nec proferre, callide eduxit eos, vt interficeret in deserto: patienter tolerat saluator opprobrium, quod tantarum animarum salute compensat. Meminit huius verbi ipse quoque venerabilis pater, inter cætera dicens: Si necesse sit vnum fieri è duobus, malo in nos murmur hominum, quam in deum esse. Bonum mihi si dignetur me vti pro clypeo, libens excipio in me detrahentium linguas maledicas, & venenata spicula blasphemorum, vt non ad ipsum perueniant. Non recuso inglorius fieri, vt non irruatur in dei gloriam. C Hæc quidem ille in libro de consideratione secundo. Accidit autem vbi primum de eiusdem exercitus dissipatione lamentabilis intra Gallias insonuerat rumor, vt illuminandum dei famulo filium cæcum offerens pater, multis precibus vinceret excusantem. Et imponens sanctus puero manum orabat ad dominum quatenus si ab eo verbum prædicationis illius exierat, si prædicanti spiritus eius affuerat in illius illuminatione ostendere dignaretur. Dum verò post orationem orationis præstolaretur effectum, quid facturus sum? ait puer. Video enim. Attollitur illico clamor astantium. plures enim non modo è fratribus verumetiam è secularibus aderant, qui vt puerum videre videntem, multipliciter consolati, deo gratias referebant. Sed de his hactenus.

Capitulum. V.

Nam & illud propter posteros memorandũ, quam multipliciter ecclesiæ sanctæ viri dei doctrina profuerit in catholicorum moribus corrigendis, in schismaticorum furoribus comprimendis, in hæreticorum erroribus confutandis. Siquidem præter eos quos docuit sobriè & iustè & piè viuere in seculo, quantos etiam perfectius valedicere seculo persuasit, vel ex hoc liquet quod non cessauit quandiu vixit deserta seculi, seculi desertoribus implens. Cuius ministerio videtur propheticum illud etiam corporaliter exhiberi. Posuit desertum in stagna aquarum, & terram sine aqua in exitus aquarum. Et D collocauit illic esurientes, & constituerunt ciuitates habitationis, & seminauerunt agros, & plantauerunt vineas, & fecerũt fructum natiuitatis, & benedixit eis, & multiplicati sunt. Sane in diebus schismatis generalis, quam fideliter seruus domini stetit in confractione in conspectu eius, vt auerteret irã eius, quam efficaciter stetit & placuit & cessauit quassatio, quam denique euidenter in tempore iræ factus est reconciliatio, non modo latius prosequendum. Sufficere iuterim potest si ipsius super hoc scribentis ad eum Innocentij papę verba ponamus. Quam firma, ait, perseuerantiq; constantia causam beati Petri & sanctæ matris tuæ Romanæ ecclesiæ, incandescente Petri Leonis schismate feruor tuæ religionis & discretionis susceperit defendendam, & se murum inexpugnabilem pro domo dei opponens, animos regum ac principum, & aliarum tam ecclesiasticarum, quam secularium personarum ad catholicæ ecclesiæ vnitatem, & beati Petri ac nostram obedientiam frequentibus argumentis & ratione munitis inducere laborauerit, magna quæ ecclesiæ dei & nobis prouenit vtilitas manifestat. In quibus autem pro fide quoque, quam magnifice egerit seruus fidelis & prudens, breuiter intimandum. Fuit in diebus illis Petrus Abailardus magister insignis, & celeberrimus in opinione scientiæ, sed de fide parum sana dogmatizans. Cuius cum blasphemiis plena grauissimis volitare vndique scripta cœpissent, prophanas nouitates vocum & sensuum viri eruditi atque fideles ad dei hominem retulerunt. Qui nimirum solita bonitate & benignitate desiderans errorem corrigi, hominem non confundi, secreta illum admonitione conuenit. Cum quo etiam tãmodestè tamque rationabiliter egit, vt ille quoque compunctus ad ipsius arbitrium correcturum se promitteret vniuersa. Cæterum cum recessisset ab eo Petrus idem, consiliis stimulatus iniquis, & ingenij sui viribus plurimoque exercitio disputandi infœliciter fidens, resiliit à proposito saniori. Expetens denique Senonensem metropolitanum, quod in eius ecclesia celebrandum foret in proximo grande concilium, Clareuallensem causatur abbatem suis in occulto detrahere libris. Addit quoque paratum se esse in publico sua defendere scripta, rogans vt prædictus abbas dicturus, si quid haberet, ad concilium vocaretur. Factum est vt postulauit. Sed vocatus abbas venire penitus recusauit, suum hoc non esse, renuntians. Postea tamen magnorum virorum monitis flexus, ne videlicet ex ipsi⁹ absentia scandalũ populo, & cornua crescerent aduersario, demum pergere acquieuit, tristis quidem, nec sine lachrymis annuens, sicut in epistola ad papam Innocentium ipse testatur, in qua plenius lucidiusque negocium omne prosequitur. Affuit dies, & ecclesia copiosa conuenit: vbi à dei famulo Petri illius in medium scripta prolata sunt, & erroris capitula designata. Demum illi optio data F est aut sua esse negandi, aut errorem humiliter corrigendi, aut respondendi si posset obiiciendis sibi ratiõibus pariter & sanctorum testimoniis patrum. At ille nec volens resipiscere, nec valens resistere sapientiæ & spiritui qui loquebatur, vt tempus redimeret, sedem apostolicam appellauit. Sed & postea ab egregio illo catholicæ fidei aduocato monitus vt vel iam sciens in personam suam nihil agendum, responderet tam libere, quam secure, audiendus tantum & ferendus in omni patientia, non sententia aliqua feriendus: hoc quoque omnimodis recusauit. Nam & confessus est postea suis, vt aiunt, quod ea hora maxima quidem ex parte memoria eius turbata fuerit, ratio caligauerit, & interior fugerit sensus. Nihilominus tamen ecclesia quæ conuenerat dimisit hominem, mulctauit abominationem, à persona abstinens, sed dogmata praua condemnans. Quando verò Petrus ille refugium inueniret in sede Petri, tam longe diffidens à fide Petri? Et ipsum ergo authorem eadem sententia cum erroribus suis apostolicus præsul inuoluens, scripta incendio, scriptorem silentio condemnauit. Fuit item Gillebertus quem cognominauere Porretanum, Pictauorum episcopus, in sacris literis plurimum exercitatus, sed sublimiora se etiam ipse scrutatus, ad insipientiam sibi. Siquidem de sanctę trinitatis vnitate & diuinitatis simplicitate non simpliciter sentiens, nec fideliter scribens discipulis suis panes proponebat absconditos,

G sconditos, furtiuas propinabat aquas, nec facile quid saperet, imò quantum desiperet, personis authenticis fatebatur. Timebat enim quod apud Senonas Petrum ei dixisse ferũt, Tunc tua res agitur, paries cum proximus ardet. Nouissime tamen cum iam fidelium super hoc inualesceret scandalum, cresceret murmur, vocatus ad me dium est, & librum tradere iussus in quo blasphemias emendauerat graues quidem, sed verborum quodam inuolucro circunseptas. Igitur in concilio quod in vrbe Remorum papa venerabilis Eugenius celebrauit, egit cominus aduersus hunc Gillebertũ ecclesiæ sanctæ suo tempore singularis athleta Bernardus. primo quidẽ totũ quod ille verborũ cauillationib⁹ occultare nitebatur eliciẽs, deinde vero tã suis ratiociniis q̃ sãctorũ testimoniis biduana disputatiõe redarguẽs, cõsiderãs sane nõnullos ex his q̃ præsidebant, iam quidẽ animaduertẽtes blasphemiã in doctrina, adhuc tamen auertentes iniuriam à persona, accensus est zelo, & domesticam sibi ecclesiam seorsum conuocat Gallicanam. Communi denique consilio, à patribus decem prouinciarum, aliis autem episcopis & abbatibus plurimis, dictante viro dei, nouis dogmatibus opponitur symbolum nouum. Cui etiam subscribuntur nomina singulorum, vt eorum videlicet omniũ sicut irreprehensibilis, sic irreprehensibilis zel⁹ cæteris innotescat. Ita demũ apostolico iudicio & authoritate vniuersalis ecclesiæ error ille damnatur, episcopus
H Gillebertus an eidem damnationi consentiat, interrogatur. Consentiens, & publice refutans quæ prius scripserat & affirmauerat, indulgentiam ipse consequitur, maxime q̃ ab initio cautus fuisset ea lege eandem ingredi disceptationem, vt promitteret sine vlla esse obstinatione pro ecclesiæ sanctæ arbitrio correcturum libere suam opinionem. In partibus Tolosanis Henricus quidam olim monachus, tunc apostata vilis, pessimæ vitæ, perniciosę doctrinæ, verbis persuasibilibus gentis illius occupauerat leuitatem, & vt prædixit Apostolus de quibusdam, in hypocrisi loquens mendacium, fictis verbis de eis negociabatur. Erat autem hostis ecclesiæ manifestus, irreuerenter ecclesiasticis derogans sacramentis pariter & ministris. Nec mediocriter in ea iam malignitate profecerat. Sic enim de eo scribens pater venerabilis ad principem Tolosanum inter cætera ait: Passim inueniebantur iam ecclesię sine plebibus, plebes sine sacerdotibus, sacerdotes sine debita reuerentia, sine Christo denique Christiani. Paruulis Christianorum, Christi vita intercludebatur, dum baptismi gratia negabatur. Ridebantur orationes oblationesque pro mortuis sanctorum inuocationes, sacerdotum excommunicationes, fidelium peregrinationes, basilicarum ædificationes, dierum solennium vacationes, chrismatis & olei consecrationes, & omnes denique institutiones ecclesiasticę
I spernebantur. Hac necessitate vir sanctus iter arripuit, ab ecclesia regionis illius sæpius iam ante rogatus, & tunc demum à reuerendissimo Alberico Ostiensi episcopo & legato sedis apostolicæ persuasus pariter & deductus. Veniens autem cum incredibili deuotione susceptus est à populo terræ ac de cœlo angelus aduenisset. Nec moram facere potuit apud eos, quòd irruentium turbas reprimere nemo posset, tanta erat frequentia diebus ac noctibus aduentantium benedictionem expetentium, flagitantium opem. Prædicauit tamen in ciuitate Tolosa per aliquot dies, & in cæteris locis quæ miser ille frequentasset amplius, & grauius infecisset, multos in fide simplices instruens, nutantes roborans, errantes reuocans, subuersos reparans, subuersores & obstinatos authoritate sua premens & opprimens, vt non dico resistere, sed ne assistere quidem & apparere præsumerent. Cæterum etsi tunc fugit hæreticus ille & latuit, ita tamen impeditæ sunt vię eius & semitę circunseptę, vt vix alicubi postea tutus, tandem captus & catenatus episcopo traderetur. In quo itinere plurimis etiam signis in seruo suo glorificatus est deus, aliorum corda ab erroribus impiis reuocans, aliorum corpora à languoribus variis sanans. Est locus in regione eadem, Sarlatum nomen est illi, vbi sermone completo plurimos ad benedicendum panes sicut vbique fiebat, dei famulo offerebant. Quos ille eleuata manu & signo crucis edito in dei nomine benedicens, in hoc (inquit) scietis vera esse quæ à nobis, falsa quę ab hæreticis suadentur, si infirmi vestri gustatis panibus istis adepti fuerint sospitatem. K
Timens autem venerabilis episcopus Carnotensium magnus ille Gaufridus, siquidem præsens erat & proximus viro dei, si bona (inquit) fide sumpserint, sanabuntur. Cui pater sanctus de domini virtute nil hęsitans, non hoc ego dixerim, ait, sed vere qui gustauerint sanabuntur, vt proinde veros nos & veraces dei nuncios esse cognoscant. Tam ingens multitudo languentium gustato eodem pane conualuit: vt per totam prouinciam verbum hoc diuulgaretur, & vir sanctus per vicina loca regrediens, ob concursus intolerabiles declinauerit, & timuerit illò ire.

Capitulum sextum.

PRimum sanè miraculum quod per famulum suum in vrbe Tolosa Christus exhibuit, paralytici cuiusdam clerici curatio fuit. Hunc in domo regularium clericorum sancti Saturnini, quorum vnus ipse erat, ad petitionem abbatis & fratrum circa noctis crepusculum visitans homo dei, moribundum inuenit hominem qui extremum spiritum trahere videretur. Consolatus itaq; miserum, & data benedictione egrediens, sicut postea confessus est, loquebatur in corde suo fidelis seruus ad dominum tam fiduciaIiter, quam fideliter dicens: Quid expectas domine deus? Generatio hæc signa quærit. Alioquin minus apud eos nostris proficimus verbis, nisi abs te fuerint confirmata L
sequentibus signis. Eadem hora exiliit paralyticus de grabato, & accurrens secutus & consecutus est eum, sacra vestigia deuotione qua debuit amplexatus. Cui subito procedenti obuians ex concanonicis vnus expauit & exclamauit, siquidẽ phantasma putabat. Quando enim de lectulo eum crederet surgere potuisse? Egressum magis à corpore eius animam phantasticè sibi apparuisse arbitratus aufugit. sed ipsa demũ tam ei, quam cæteris rei veritas fidem fecit. Egreditur exinde sermo inter fratres, curritur ad spectaculum tam iucundum, ipse etiam inter primos accurrit episcopus & legatus, inde pergitur ad ecclesiam, eo ipso qui conualuerat præeunte conclamatur in laudes dei, eodem pariter concinente, ruit vndique populus, benedicitur Christus, triumphat fides, infidelis quisque confunditur, exultat pietas, & impietas contabescit. Porro vir dei cellam vbi manebat ingressus, diligenter omnes obserari aditus, obseruari ianuas iubet, ne quis pateat introitus populo concurrenti. Cum autem per totum ab eadem prouincia rediturn, viri sancti magis magisque signa crebrescerent, & multiplicarentur indies, non prætereundum quidnam ipse inter hæc animi gereret, qui à Christo humilitatem cordis & mansuetudinem didicisset. Disputans enim secum in cogitationibus suis, & ex ipsa demum locutus abundantia cordis sui, domesticis sibi religiosis quibusdam fratribus aiebat. Plurimum miror quidnam sibi hæc miracula velint, aut quid visum sit deo talia actitare per talem. Nil M
mihi videor in sacris paginis super hoc genere legisse signorum. Siquidem facta sunt aliquando signa per sanctos homines & perfectos, facta sunt & per fictos. Ego mihi nec perfectionis conscius sum nec fictionis. Scio enim sanctorum mihi non suppetere merita quæ miraculis illustrentur: confido autem nec ad eorum sortem me pertinere, qui virtutes multas in nomine domini operantur, & à domino ignorantur. Hæc & huiusmodi crebrius secretiusque cum viris spiritualibus conferebat. Nouissime vero opportunum sibimet visus exitum reperisse, scio, inquit, huiusmodi signa non ad sanctitatem vnius, sed ad multorum spectare salutem, & deum in homine per quem talia operetur, non tam perfectionem considerare, quam opinionem, vt in eo commendet hominibus quæ illi creditur inesse virtutem. Neque enim pro eis fiunt hæc per quos fiunt, sed pro eis magis qui vident illa vel sciunt. Nec eo fine per eos ista dominus operatur, vt ipsos probet cæteris sanctiores, sed vt cæteros magis amatores & æmulatores faciat sanctitatis. Nihil ergo mihi & signis istis, quandoquidem meæ illa famæ magis quam vitę nouerim exhiberi, nec ad meam fieri commendationem, sed ad commonitionem potius aliorum. Satis, ni fallimur, huius viri mirabitur animum quisquis hoc diligenti consideratione pensauerit, nec præstantius reputabit æstimator quisque fidelis,

signa

A signa atque prodigia mirabiliter operari, quàm perpetrata taliter interpretari. Sibi quoque non minus vtile iudicabit imitandos eius affectus, quàm mirandos actus, & mortis insignia, quàm operum signa cognoscere. Sed ad hæc quis idoneus? In huius siquidem pectore viri dei, pari fœdere puritas suauitasque confederant: satis quidem vtraque mirabilis, sed mirabilior vtriusque complexus. Inde nimirum tam singulariter in vnum hominem totius orbis vota pariter concurrebãt quòd puritatem suauitas amabilem faceret, suauitatem puritas acceptabilem: vt difficile fuerit æstimare, gratiæ an reuerentiæ amplius obtineret. Quis enim tam rigidę conuersationis, qui Clareuallensem non sublimiter reuereretur abbatem? Quis tam dissolutę, qui non erga eundem dulciter afficeretur? Dulcissimis enim affectibus plenum pectus ipse gerebat, sed quàm libere eos quotiens causa deposceret coercebat, humanissimus in affectione, magis tamen fortis in fide.

Et vt breue aliquod huius rei proferamus exemplum, sicut ipse quoque testatur in sermone super Cantica canticorum. xxvj. siccis oculis germani sui, & germani tam necessarij tam dilecti Gerardi videlicet celebrauit exequias, siccis oculis corpus eius tradidit sepulturę, ne affectus fidem vincere videretur. Nam extraneum quemlibet vix aut nunquam sine lachrymis sepeliuit. Talem sibi illum verius perinde fructificaturum manus diuina formauerat, vt austeritatem suaB uitas morum tolleret, authoritatem sanctitas conseruaret. Cui enim vel tanta benignitas esset oneri, vel tanta bonitas non esset honori? Legimus de Salomone quòd omnis terra desiderauit videre vultum illius. Grande præconium, sed forsitan in hac parte non minus, quàm Salomon hic. Neq; enim satis credibile est Salomonem illum in omni gloria sua tam vniuersalem orbis obtinuisse fauorem, quàm hunc in sua humilitate. Imò vero difficile omnino videtur ex historiis aliquibus inuenire hominem vnum conuersantem adhuc cum hominibus in vniuersa terra, tã celebre & amabile obtinuisse nomẽ à Solis ortu & occasu, ab aquilone & mari. Vt enim illas memoremus prouincias, ex quibus vsque hodie monimẽta certiora superesse noscuntur, & in ecclesia Orientali & apud soles occiduos Hybernorum, & à meridie in remotis finibus Hispaniarum, & ab aquilone in insulis quę procul sunt Dacię Suecięq;, celeberrima eius opinio fuit. Crebras vndique recipiebat epistolas & reddebat. Vndique ei xenia mittebantur, vndique eius benedictio petebatur. Postremo quasi vitis abundantissima suos vndique palmites propagauit, excepto quod in terram Hierosolymitanam, quanuis locus esset à rege paratus, ob incursus paganorum & aeris intemperiem non acquieuit mittere fratres suos. Neque vero episcopus ille incongruum aliquid vsurpasse videtur qui post sacrum eius obitum dum fratres consolaretur, inter cætera
C hoc quoque in ipsius prosequutus est laudem, quia in omnẽ terram exiuit sonus eius, & in fines orbis terræ verba illius. Vincebat tamen sublimitatem nominis, humilitas cordis, nec tam poterat vniuersus eum mundus erigere, quàm se ipse deicere solus. Summus reputabatur ab omnibus, infimum ipse se reputans: & quem sibi omnes, ipse se nemini præferebat. Denique sicut nobis sæpius fatebatur, inter summos quosque honores & fauores populorum vel sublimium personarum, alterum sibi mutuatus hominem videbatur, seq; potius reputabat absentem, velut quoddam somnium suspicatus. Vbi vero simpliciores ei fratres, vt assolet, fiducialius loquerentur, & amica semper liceret humilitate frui, ibi se inuenisse gaudebat, & in propriam rediisse personam. Innata ei à puero verecundia, vsque ad diem perseuerauit extremũ. Inde erat quòd licet tam magnus esset & excelsus in verbo gloriæ, nunquam tamen (sicut sæpe eum audiuimus protestantem) in quãlibet humili cœtu sine metu & reuerentia verbum fecit, tacere magis desiderans, nisi conscientię propriæ stimulis vrgeretur, timore dei, charitate fraterna. Patiẽtiam eius maxime quidem flagellis dominicis exercitatam nouimus & probatam: qui nimirum ab ipso suæ conuersionis initio vsque ad diem sacrę depositionis tanta sustinuit, vt vita eius his qui nouerant, non nisi quædam mortis protelatio videretur. Cæterum erga homines quoque etsi rarior ei occasio minora forsitan patientiæ potuit experimenta præstare, dicendum tamen vel breuiter ne huius quidem apparuisse eũ D
virtutis immunem. Et quia genus hoc patientiæ solitus erat dicere tripertitum, videlicet ad verborum iniurias, ad damna rerum, ad corporis læsionem, de singulis saltem singula proponamus exempla, quæ interim nobis occurrunt. Scripserat aliquando dei famulus ad episcopum aliquem de curia & cõsilio regis, monens eum sugg⁹ quibusdam verbis regi suadere & consulere meliora. At ille vehementer exacerbatus, amarissimam ei reddidit epistolam, dicens in ipsa salutatione prima, salutem, & non spiritum blasphemiæ, tanquam videlicet vir sanctus (quod horror est dicere) ex blasphemiæ spiritu illa scripsisset. Ad quod verbum mansuetissimus Christi seruus, memor dominicæ responsionis: Ego dæmonium non habeo, sicut hodieque extans eius epistola continet, Minime quidem, ait, spiritum blasphemiæ habere me credo, sed nec maledixisse cuiquam aut maledicere velle me scio, præsertim principi populi mei. Nec minus postea charum nec minus familiarem eundem episcopum habuit, sed elogium illud prædictum apud eum sic fuit quasi non dictum. Abbas Farcensis conuentum fratrum à Claraualle vocauerat, monasterium eis ædificaturus: sed Romanus impediuit antistes, & sibi tollens eos in loco altero ordinauit. Vnde plurimum dolens prædictus ille vir magnus & magnæ deuotionis, collectam pecuniam sexcentarum fere marcarum argẽti deposuit sub chirographo, quas ad dei hominem veniens obtulit ei, E
rogans vt quod non meruerat in partibus suis, vel citra alpes nouum exinde cœnobium conderetur. Missum est pro argento, & totum prorsus amissum. Nec respondit aliud homo dei cum ei nunciaretur, quàm benedictus deus qui nobis pepercit ab onere. Nam & illis, inquit, qui tulere, leuius indulgendum. Sunt enim Romani, & pecunia videbatur immanis, ac vehemens fuit ipsa tentatio. Gratulari etiam consueuerat decem circiter monasteria, vel ædificandis monasteriis loca congrua numerans fraudulenter & violẽter sibi ablata, dum contendere nollet, & magis eum vinci, quàm alios vincere delectaret. Veniens aliquando Clarauallem clericus quidam ex his quos regulares vocant, importune satis instabat vt in monachum reciperetur. Suadente patre sancto vt ad suã reuerteretur ecclesiam, nec acquiescente recipere eum, vt quid ergo (ait ille) in libris tuis tantopere perfectionem cõmendasti, si eam desideranti, opem renuis exhibere? Et maligno spiritu iracundiæ vehementius instigatus, sicut postmodum euidenter apparuit, iam (inquit) si illos tenerem discerperem libros. Cui vir domini, puto, ait, in nullo eorum legisti non posse te in tuo claustro esse perfectum. Morum correctionem, non locorum mutationem, si bene memini, in libris omnibus commendaui. Tum vero impetum facieus homo velut insanus in eum, percussit maxillam eius, idq; tam grauiter vt succederet statim rubor ictui, tumor rubori. Iam qui F
aderant, in sacrilegum inuolabant, sed præuenit eos seruus domini clamans & adiurans per nomen Christi nullatenus eum tangere, sed educere caute, & curam eius habere, ne ab aliquo ei vel in aliquo noceretur. Quod tam distincte præcepit, vt miser ille timens & tremens absque omni iniuria eductus sit & deductus. Et quidem in libertate spiritus dei famulus excellenter enituit cum humilitate & mansuetudine, vt quodammodo videretur & vereri neminem, & omnem hominem reuereri. Increpatione rarius vtebatur, monitis potius & obsecrationibus agens. Quam vero inuitus & non ex cordis amaritudine verbum proferret amarum, ex eo maxime animaduertebatur, quòd perfacile huiusmodi impetum cohiberet. Siquidem mirabatur hominum improbitatem, quos aliquando forte turbatos, excusationem quanliber rationabilem, satisfactionem quanlibet humilem admittere grauat, quòd ipsa suæ turbationis passio miseros sic delectet, vt oderint omne remedium, vt contineant aures, claudant oculos, obiiciant manus, & omnimodis satagant ne semel orta commotio sedari valeat & sanari. Eius tamen obiurgationem nõ minus facile aliquãdo compescebat grauis & turbulenta responsio, quàm humilis & modesta, vt ab aliquibus proinde diceretur cedenti insistere, cedere resistenti. Dicebat enim vbi resonat vtrinque modestia, dulce esse colloquium: vbi vel ex parte altera, vtile: vbi ex neutra pnicio sum. Vbi enim

hincinde

Universidad de Deusto
Biblioteca

G hincinde duritia sonat, iurgium est non correctio, nec disciplina sed rixa, vt deceat magis interim dissimulare prælatum, & commotiõe nata vtilius castigare subiectos, aut certe si ita res exigit, obseruare consilium sapientis, quia stultus non corrigitur verbis. Loquitur ipse de increpationibus minus vtiliter, minus patienter acceptis, in sermone super Cantica canticorum. xliij. inter cætera dicens: Vtinam neminem obiurgare necesse sit. Hoc enim melius. Sed quoniam in multis offendimus omnes, mihi tacere non licet, cui ex officio incumbit peccantes arguere, magis autem urget charitas. Quod si arguere & fecero quod meum est, illa autem procedẽs increpatio minime quod suum est faciat, neq; ad quod missi illam: sed reuertatur ad me vacua tanquam iaculum feriens & resiliens, quid me animi tunc habere putatis fratres? Nonne angor? nonne torqueor? Et vt mihi vsurpem aliquid ex verbis magistri, quia de sapientia non possum, prorsus coarctor è duobus, & quid eligam nescio, placere ne mihi in eo quod locutus sum, quoniam quod debui feci? an pœnitentiam agere super verbo meo, quia quod volui non recepi. Et infra. Dicas forsan mihi quòd bonum meum ad me reuertatur, & quia liberaui animam meam, & mundus sum à sanguine hominis cui annunciaui & locutus sum vt auerteretur à via sua mala & viueret. Sed etsi innumera talia addas, me tamen minime ista consolabuntur, mortem filij intuH entem. Quasi vero meam illa reprehensione liberationem quæsierim, & non magis illius. Quæ enim mater etiam si omnem quam potuit curam & diligentiam ægrotanti filio adhibuisse sesciat, si demum se frustratam viderit, & omnes labores suos esse penitus inefficaces, illo nihilominus morien te propterea vnquam à fletibus temperabit? Et hęc hactenus. De cætero tantus æmulator erat mansuetudinis & pacis: vt si forte improbus quisque petitor durius extorsisset à negante responsum, haud facile deinceps cum eadem repulsa dimitteretur inanis. Siquidem velut naturaliter vt fatebatur oderat omne scandalum, & grauamen cuiuslibet hominis sustinere, ei admodum graue, non sentire impossibile erat. Adeo neminem spreuit, nullius hominis scandalum paruipendit: & si veritatem dei, iustitiamq; prætulerit. Nam & quoties oporteret noxios aliquorum, vel reprehẽdere actus, vel impedire conatus, tam considerate fiebat, vt abundanter ipsi quoque qui læsi viderentur, haberent vnde sibi pro eo satisfacerent in cogitationibus suis. Sane vidimus ex ipsis quoque nonnullos, & de quibus minus id videbatur posse sperari, ampliori deuotione eius postmodum, vel obsequiis deseruisse, vel etiam adhæsisse vestigiis. Dicitur tamen & inuidos habuisse, vt haberet meritum & ex eis. Cæterum tam singulariter eminebat gloria nominis eius, vt pestis illa magis desperatione quàm liuore tabesceret, & timeret agnosci. Quinetiam humilitate eius & mansuetudine vincebatur, beneficiis suffocabatur, obruebatur obsequiis. Nimirum doctus erat vincere in bono malum, sicut ad quosdam fratres scribens inter cætera ait: Adhærebo vobis & si nolitis, adhærebo & si nolim ipse. Inuitus præstabo, ingratis adiiciam, honorabo & contemnentes mę. Vsque adeo siquidem omnes homines germano amplectebatur affectu, vt eorum scandalo (sicut ipse fateri solebat) grauius vreretur, quibus nullam videretur occasionem scandali præbuisse. Plus enim piissimum pectus, gratuitum affligebat alterius scandalum, quàm propriæ immunitas conscientiæ solabatur. Siquidem minus sperabat posse sanari quod vnde procederet non videbat, magnum sibi è regione solatium fore perhibens quotiens inueniret vnde satisfacere posset vel homini pro se, vel deo pro homine nõ sine occasione turbato.

Erga omnium quidem hominum spirituale commodum incommodúmve amplius afficiebatur, & summum ei desiderium, summum gaudium erat animarum fructus, conuersio peccatorum. Et corporeas tamen necessitates piissimo miserabatur affectu. Cuius tanta erat humanitas, vt non modo hominibus, sed irrationalibus etiam animantibus auibus compateretur & feris, nec compatienti deerat virtutis effectus. Contigit enim aliquotiens vt iter agens, fugitantem & vt videbatur protinus capiendam vel lepusculam à canibus, vel auiculam ab accipitribus, signo crucis edito mirabiliter liberaret, diceretq́ue sequentibus frustra sese co- K nari, nec vllatenus se presente eiusmodi exercere posse rapinam. Hæc nos quidem de sacris moribus patris nostri, pro modulo nostro sub breuitate perstrinximus.

Capitulum septimum.

Aeterum longe eminentius in suis ille libris apparet, & ex literis propriis innotescit. In quibus ita suam videtur expressisse imaginem, & exhibuisse speculum quoddam sui, vt illud quoque Ambrosianum merito illi posse videatur aptari. Laude ipse se sonet, & laureatus spiritu, scriptis coronetur suis. Si quis enim nosse desiderat quàm solicitus ab initio suipsius diiudicator & scrutator extiterit, primum opus illius de gradibus humilitatis inspiciat. Inde si quæritur pię mentis religiosa deuotio, transeundum ad homilias in laudibus virginis matris, & illum quem de diligendo deo edidit librum. Si feruens contra suorum vel aliorum vitia zelus, legatur is quem apologeticum vocat. Si iugis in zelo cordis & circunspecta discretio, de præcepto & dispensatione differens audiatur. Quam vero fidelis cuiuslibet pię conuersationis commendator fuerit & adiutor, exhortatorius ad milites templi sermo declarat. Quam non ingratus gratiæ dei, ex his liquet quæ de gratia & libero arbitrio tam fideliter quàm subtiliter disputauit. Quàm liber in voce, quàm disertus & L in rerum superiorum pariter inferiorumq; scientia locuples, in his quæ ad papam Eugenium de consideratione scripsit, diligens considerator agnoscet. Quàm deuotissimus prædicator alienæ sanctitatis, tam diligenter episcopi sancti Malachiæ vitam prosecutus ostendit. Nam in sermonibus super cantica, & indagator mysteriorum, & morum ædificator magnificus innotescit. In epistolis quas ad diuersas personas ob negocia diuersa dictauit, prudens lector aduertet quo feruore spiritus iustitiam omnem dilexerit, omnem æquè oderit iniustitiam. Fidelis etenim seruus Christi non quęrebat aliquid suum, quicquid tamen erat Christi, sic curabat vt suum. Quæ enim scelera non arguit, quæ odia non extinxit, quæ scandala non compescuit, quę schismata non resarciuit, quas hæreses non confutauit? Quid vero sanctum, quid honestum, quid pudicum, quid amabile, quid bonæ famę, quid virtutis aut laudabilis disciplinæ suis ortum in qualibet regione diebus non roborauit eius authoritas, non fouit charitas, diligentia non promouit? Quid ante promotum dilatari amplius non optauit, quid forte collapsum non totis pro loco & tempore viribus egit vt repararetur? Quis malitiam quancunque disponens, eius zelum & authoritatem non timuit? quis proponens quodcunque bonum, eius si potuit non consuluit sanctitatem, non desideravit fauorem, opem non flagitauit? Quis ad sacrum M in eius pectore habitantis templum diuinitatis, de quacunque tribulatione fideliter clamaturus accessit, & inefficaciter laboravit? Mœstus ab eo solatium, afflictus auxilium, consilium anxius, æger remedium, pauper subsidium reportabat. Ita sese omnium fecerat seruum, ac si toti genitus orbi: ita tamen liber ex omnibus conscientiæ suæ curam gerens, tanquam soli deditus curæ & custodiæ cordis sui. Oliua speciosa, vitis fructuosa, palma florida, cedrus multiplicata, platanus exaltata. Vas electionis, vas honoris in domo dei, vas auri solidum, ornatum omni lapide precioso, fide & sanctitate solidum, sed & variis charismatibus tanquam gemmis preciosis ornatum. Quo præsente omnis sanctitas exultabat, omnis erubescebat impietas, iuxta illud: Videbunt recti & lætabuntur, & omnis iniquitas opilabit os suum. Quo præsente celebris quisque conuentus velut quodam sole resplenduit, absente caliginosus & quodammodo mutus apparuit. Cuius denique medicinalis manus & lingua morbos vtraque curabat, illa corporum, ista morum. Et nunc iam super his quæ in signis exterioribus & virtutum multiplici exhibitione consistunt, secundus (vt promissum est in præfatione) libellus aliquanta narrabit.

Finit liber primus, qui & tertius.

Incipit

A *Incipit liber secundus, qui & quartus.*

Sequuntur capitula libri quarti. Capitulum primum.

DE reliquiis sanctorum: & dente sancti Cæsarij, & miraculo per tunicam sancti Bernardi facto, & quòd spiritu circuiuit choros psallentium, & de his qui per illum absentem sanati sunt. Capitulum.ij.

De multis quæ præuidit & prædixit, & de illis qui post mortem illi apparuerunt, & de multis aliis. Capitulum.iij.

De pace insperata comitis Theobaldi, & conuersione cuiusdam clerici & Henrici fratris regis qualia prædixerit. Capitulum.iiij.

Quod sanctum Malachiam dum missam celebraret, sanctorũ catalogo aggregatum vidit, & collectam mutauit quæ dicitur de sanctis, & de aliis pluribus miraculis. Capitulũ.v.

De illis curationibus sibi præsentis & aliis animi virtute præsentitis, & aliis ad quas non rogatus accessit, nec posse vniuersa scribi vel enumerari.

Capitulum primum.

B SIcut sermone super Cantica canticorum. xxiiij. seruus domini Bernardus Clareuallẽsis gratulatur, & gratias agit illi: tertio quidem ab vrbe reditum suum clementior è cœlo respexit oculus, & serenior tandem vultu arrisit, quòd quieuisset rabies Leonina, accepisset finẽ malitia, recepisset ecclesia pacem. Tanta vero exultatione ecclesia illum Gallicana recepit, vt non minorem videretur de suo reditu exhibere, quàm de pace reddita nunciare lętitiam. Vnde etiam mirari ipse sępiusq; causari quòd dum sibi post tam graues frequentias hominum & tumultus velut ab exordio valefaciendum seculo iudicaret, & tãquam de nouo adoriendum sacræ propositum conuersationis, tunc potissimum vberioribus exciperetur gaudiis, obsequiis coleretur. Rediens autem pater sanctus ab vrbe, ex sanctorum apostolorum martyrumque corporibus xenia secum retulit preciosa. Haud modicum hunc sibi reputans fructum esse laboris. Inter quæ beati Cæsarij dentem quonam modo receperit, memorandum. Cum enim integrum ei prædicti martyris caput exhiberetur vt tolleret inde quod vellet, dari sibi petiit dentem vnum. Frustra vero aliquandiu fratres qui cum eo venerant laborantes, concessum sibi trahere penitus non valebant. Fractis enim cultellis duobus aut tribus quos applicuerant, nihilominus adhuc dens immobilis permanebat. Tum ille, orandum nobis, ait. Nec enim habere possumus nisi martyr ipse concedat. Facta denique oratione reuerenter C accedens, incredibili facilitate duob⁹ tulit digitis, quod ferreis ante moueri non poterat instrumentis. Fratres autem Hierosolymitani templi fidelis militiæ professores cum nouam habere eo tempore domum in vrbe cœpissent, redeunte prædicto patre specialiq; patrono suo, tunicam eius pro eximia benedictione seruabãt: apud quos eodem anno sacerdos quidã grauissima febre correptus desperabiliter ægrotabat. Vt autem omnino deficiens deueniisse visus est ad extrema, portari sese in oratorium, & prędictam beati viri tunicã supponi sibi fecit, in sola positus expectatione exitus mortis: cũ subito raptus in quendam mentis excessum, ac veluti iam carne solutus, videre sibi visus est corpus suum eodem quo iacebat in loco exanime iam circundatum multitudine sacerdotum apertos tenentium libros, & celebrantium exequias ex more solennes. Nec mora in vultu habituque prædicti patris sancti reuerenda quædam persona prodiens ex altari manu illis innuit vt tacerent, voce pariter prohibens ne mortuũ reputarent, cuius vitã Clarevalle..si abbati donauerat deus. Confestim denique ad se rediens, sanum se reperit, & quod viderat, fratribus indicauit. Qui quidem, vt à fidelibus viris nuper accepimus, hodieq; superstes, & in partibus Aquitaniæ degens, beneficium quod accepit sedulè confitetur, ipsius prędonio cuius merito viuens. Si quis hoc minus miratur, animaduertat de beato Nicolao ex innumeris quibus est decoratus miraculis, in natalis eius annua commemoratione tanD eximium commendari quòd imperatorem Constantinum ab interitu quorundã longe constitutus per visum deflexit. Nec illud dissimile est quod annectimus. Abbas Gerardus de Moris (quod est monasterium proximũ Clarevalli) testatus est nobis vidisse se eum aliquando psallentium fratrũ circuire choros, & sicut frequenter agebat, excitare torpentes, ita vt affectuosius & virilius psalleretur quod reliquum fuit vigiliarum. Cumque die sequenti apud eum familiariter causaretur tardius illum q̃ oportuerat ea nocte visitasse psallẽtes, ego, ait, noctur..is horis corporeo occupabar incommodo, sed quo non potuit corpus, spiritus venit. Exp..nit ille audiẽs non affuisse in corpore quem tandiu ipse corporeo spectasset obtutu circũeuntem vtrunque chorum, & vt consueuerat singulis manum imponentem. Ad multorum aures famã credimus peruenisse viri venerabilis Gulielmi, qui olim Mõtis Pessulani dominus, nunc verus Christi pauper & humilis monachus degit in cœnobio quod Grandissylua vocatur. Ipsius relatione didicimus quod dicturi sumus, sicut ab eius ore cui cõtigerat, se accepisse dicebat. In ciuitate Auxitanorum quæ metropolis est Vasconiæ, miles quidam infirmabatur. Cuius cum inferiores corporis partes à renibus, & deorsum morb⁹ sæuiens occupasset, erat diebus multis lectulo decubãs non modica partę præmortuus. Compũctus deniq; & confisus de misericordia dei, ad seruum eius cuius circunquaq; tam celebris sese virtutũ fama diffuderat, quocunq; labore se præce- E pit deportari. Iam per dies aliquot processerat, profeceratq; non minus in fide & deuotione quàm in itinere ipso, cum miseratus hominẽ deus mirabiliter satis & infirmitati eius subuenire dignatus est, & parcere fatigationi. Occurrens enim quidam in via, quisnam esset, aut quo tẽderet, inquisiuit. Acceptaq; itineris eius necessitate, ego, ait, ex parte sancti illius tibi præcipio vt reuertaris, sciens quòd vbi domum veneris, sanus eris. Persuasit illi deus vt crederet, cuius nimirum dispositione omnia gerebantur. Rediit, redierisque paulatim recepit eam quæ sibi promissa fuerat misericordiam, vt non prius domum pertingeret quàm plenariè donum perciperet sospitatis. Verum ille quotiens tale aliquid cõtigisset audire, non minus humiliter quàm iucunde resutans dicere consueuerat. Hoc enim mihi sic imputandum, sicut ei qui cõscius omnino non fuit. In monasterio cui nomen est Bellauallis, prope vrbem Chrysopolim, homo quidam à dęmone vexabatur, mira eo instigante faciens, mira loquens. Post multas igitur orationes fratrum cum improbe persisteret illa nequitia spiritualis, recordatus est venerabilis abbas loci illius Põtius, hodieque superstes habere se stolam qua beatus pater aliquandiu vsus fuerat in oblatione hostiæ salutaris. Nec cũctatus tulit protinus arma potentia deo, & fiducialiter aggressus est inimicum. Vix limen attigerat cellulæ in qua miser homo iacebat, cum subito ille malignus horrendis vociF bus victum se profitens, en, inquit, egredior, reddo protinus manere vltra non possum. Respondente autẽ abbate, per nomen domini & ipsius beati viri meritum cuius hęc stola fuit, tibi præcipio exi citius, ne moreris: continuo dæmon fugatus ab homine: hom.. liberatur à dæmone. Quis alter non periculose forsitan exultasset vsque adeo sibi spiritus esse subiectos vt cederent & absenti? Verum ille abbate ipso nunciante nil motus, magisq; subsannans eos quos videbat magna super hoc admiratione moueri, hæc eadem verba respondit. Quidni facile nos duo prævaluissemus in vnum? Leuiter illum eiicere potuit deus, præsertim cum ego ei socius datus sim & adiutor. Huiusmodi nempe responsis, in huiusmodi rebus sæpius vtebatur. Nouerat siquidem verus & verax nõ ostentator, sed æmulator humilitatis efficacios dissuaderi posse hominibus quod stupebant, obliqua quadam & artificiosa obiectione q̃ aperta excusatione, quę humilitatem magis prędicabilem præferendo æstimationem non minueret hominum sed augeret. Vnde quodam loco ex propria loquens experientia. Verus, inquit, humilis, vilis vult reputari, non humilis prædicari.

Capitulum secundum.

ILlud quoq; notissimum fuit quòd adhuc in carne degens, apparens autẽ in spiritu fratri cuidam obitus sui prænunciauerit diem. Infirmabatur nouitius

quidam

Universidad de Deusto
Biblioteca

G quidam frater in Claraualle bonæ conuersationis & bonæ indolis adolescens. Nec longe aberat dies quà post annuam ex more probationem nouum indueret hominem, si non prius hominem exuisset. Siquidem consummatus in breui expleuit tempora multa. placita enim erat deo anima illius. Quinto igitur die ante vltimum diem suum, visitante se fratre quodam idem nouitius exhilaratus plurimum, inter alia spiritualis gratiæ verba, ecce (inquit) quinta moriar die. Hodie enim mihi pater noster dominus abbas apparuit cum multitudine monachorum, & blanda consolatione refouens, quinto die moriturum me esse dicebat. Exiit sermo inter fratres, & antequam impleretur diuulgatum est verbum. Expectabatur ab omnibus dies illa, sed præ omnibus ille beatus in expectatione sua fuit. Iam dies quinta inclinabatur ad vesperam, illius autem spiritus magis ac magis elevabatur ad dominum. Demum circa vndecimam horam in ipso mortis agone positus, obducto prorsus, vt assolet, lumine oculorum, & nemini iam intendens, ad exitum festinabat. Interim visitans eum pater sanctus velut ab alto somno reuocat, & quasi retrahit commeantem, nec insalutatum abire permittit. Ad cuius vocem aperiens oculos, & mirum in modum facie serenata, aliquandiu intendebat in eum. Mirabamur omnes mortalem hominem imo iã morientẽ eatenus triumphare de morte, vt in ipso mortis articulo exultaret in gaudio, pulcherrime nobis exhibens illud Poetæ, Incipe parue puer risu cognoscere matrem. Tum verò consolans eum pater sanctus, nihil timere iubet, sed recto protinus cursu pertingere ad dominum Iesum Christum, & offerre ei humilem pauperis suæ familiæ salutationem. Ad hanc vocem quã potuit capitis inclinatione & motu annuens labiorum, iterum clausit oculos, & eadem hora in pace quieuit. Multa quidem huic famulo dei reuelata per spiritum, multa sine præcedenti reuelatione mirabiliter ab eo prædicta cognouimus. Ex quibus exempli gratia pauca subnectimus. Cum esset aliquando pater sanctus in vrbe Nouiomensium in domo episcopi Simonis, adductus est ad eum Heruetius de Baugenceio puer admodũ gratiosus, ortus ex regio sanguine, & ipsius episcopi nepos. De quo sequenti nocte famulo suo Christus ostendit, quod erat post tempora longa futurum. Siquidem videbatur sibi tanquam in missarum celebratione angelo cuidam pacis osculum dare, quod ad puerum deferretur. Nec dubius de reuelatione, eundem Heruetum renunciaturum seculo, & futurum aliquãdo deuotum Christi famulum promittebat. Quę promissio tã celebris extitit & vulgata, vt ipse quoq; Heruęius nobis postea fateretur adolescenti sibi ad omnes arguentis conscientiæ stimulos semper occurrere, impossibile esse vt post viri sancti tale promissum, in seculari habitu moreretur. Nec fraudatus est à spe sua. Siquidem venerabilis Gualerannus Vrsicampi cœnobij primus abbas monachum illum fecit, & angelicè functus officio, pacem quã ex ore patris sancti ipse susceperat, communicauit Heruęio. Cuius talis postmodum apparuit conuersatio, vt tali dignus osculo videretur. Nam & prædicto Gualeranno in regimine monasterij Vrsicampi ille successit, & nouissime obitum suum imminẽtem sanus adhuc & incolumis eodem Gualeranno per reuelationem sibi annunciante præsciuit atque prædixit. Et quod addimus, huic simile fuit. Patrem sanctum fines Parisiorũ ali quando peragrantem, vt ad ipsam diuerteret ciuitatem episcopus Stephanus, & cęteri omnes qui pariter aderant obnixe rogantes non poterant obtinere. Magno siquidem zelo nisi causa grauis vrgeret, conuẽtus publicos declinabat. Cũque vespere iter suum aliàs ordinasset, mane vbi primum locutus est fratribus, dicere iubet episcopo, quia Parisius ibimus vt rogasti. Conueniente igitur clero admodum copioso, sicut semper ab eo solebant expetere verbum dei, continuo tres ex illis compuncti sunt & conuersi ab inanibus studiis ad verę sapientiæ cultum, abrenunciantes seculo, & dei famulo adhærentes. Quorum ille primum intuens, cum subito inter loquendum surgeret peteretq; vestigia eius, inclinauit se modice, & fratri cuidam propius assidenti in aure locutus est dicens: Istum ego sicut nunc, ideo venientem nocturna visione præuidi, propter quem etiam dominus nos adduxit. Qui nimirum nouitius in multa postmodum puritate & deuotione conuersatus, plurimumq; acceptus deo & hominibus, in Claraualle post annos aliquot beato fine quieuit. K

Apparuerunt aliquando viro dei in Trecensium vrbe posito venerabiles eius filij, iam quidẽ carne soluti: Galdricus & Gerardus: quorum etiam secundum carnem alter germanus, alter auunculus eius extiterat. Cumque velut accelerantes ocyus pertransirent, reuocanti & retinere volẽti respondebant eundum sibi pro fratre Gaufrido monacho, qui eorũdem à prima conuersione socius strenue satis in multis cœnobiis extruendis militauerat deo. Continuo pater sanctus excitatis fratribus accelerari iubet, & ad monasterium veniens ipso die sicut eis prædixerat eundem Gaufridum iam positum reperit in extremis.

Capitulum tertium.

Idelissimũ principem comitẽ Theobaldũ in magna tribulatione probatũ nõ minus mirabiliter, q̃ misericorditer dominus liberauit. Is nimirũ potentissimus in regno, & seq̃dus à rege, totus tamẽ eleemosynis ꝯditus, & studio pietatis ip̃etus, omniũq; seruorũ dei, sed specialiter Bernardi Clareuallẽsis amator deuotissimus erat. Quẽ eatenus impugnari & affligi passus est deus, vt rege pariter & vicinis pũtẽtibus fere cũctis aduersus eũ cõiurãtibus vsqueadeo de eius euasione desperaretur, vt publice quoque iã insultaretur religioni, pietati detraheretur, eleemosynis derogaretur. Monachi & cõuersi inutiles eius milites & balistarij dicebantur. Nec modo apud extraneos, sed in ipsis quoq; eius ciuitatibus & castellis eiusmodi iam blasphemiæ personabãt. Deniq; cõgregatis aliquãdo episcopis pluribus aliisq; personis, præsente etiã viro dei dũ super his ageret & colloquerentur, episcopus quidã eo tempore authoritate & opinione prudẽtiæ celeberrimus aiebat. In manu regis est comes Theobaldus, nõ est qui possit eũ eruere. Respõdente alio quodã antistite, est qui possit liberare eũ, multũ ille miratus, quisnã crederetur posse quęrebat. Demũ audiẽs quia potest eũ eripere, qui omnia potest deus, nõ parũ substomachãs, potest, inquit, si manifestus appareat, si clauã teneat, si hinc inde percutiat: sed hactenus ista nõ fecit. In tanta igitur desperatione cũ prędictũ principẽ vehemẽter vrgerẽt extranei, grauius tamen impugnarent qui ab eo defecerant vniuersi penẽ potentes homines sui, nec minus illũ affligerẽt pauci qui residui videbantur ex aliorũ defectu, ipsi quoque suspecti, Lingonensis episcopus Godefridus frequenter & familiariter dei hominem consulebat quidnã sibi dominus super his reuelaret. Cui ille cũ iã sæpius respondisset nihil sibi apparere nisi tribulationẽ super tribulationẽ, demũ aliquãdo suscitãti ait, quia quinto mense pax erit. Sanè vltima die quinti mẽsis reformata est pax ipso quidẽ & orante & operante, vt non esset ambiguũ eius potissimum studio & merito piissimum illũ principem à tam grauibus imminentibusq; periculis liberatum. Ingressus aliquando seruus Christi Germaniæ regnum festinabat ad partes Maguntinorum pacem reformaturus inter regem Lotharium, & prædecessoris eius imperatoris Henrici nepotes, Conradũ scilicet qui Lothario postea successit in regnum, & Fridericum patrẽ huius Friderici, qui post Conradũ electus obtinet hodie principatum. Venerabilis autẽ metropolitanus Maguntinorũ Albertus honorabilem quendã clericum nomine Mascelinum viro dei obuiã misit. Hic igitur Mascelinus cũ à domino suo missum se esse diceret ad seruiendũ ei, paulisper iutuitus illum vir dei, alius, inquit, dominus ad sibi seruiendũ te misit. Expauit Teutonicus, & miratus quid dicere vellet, firmius asserebat à domino suo Magũtino sese archiepiscopo destinatũ. Ecõtra seruus Christi, falleris ait, Maior est dominus qui misit te Christus. Tunc demum intelligens homo quorsum vellet vibrare sermonem, putas, inquit, quòd monachus fieri velim? Absit à me, non cogitaui, nec ascendit super cor meum. Nihilominus tamen renuente illo, dei famulus affirmabat omnimodis fieri oportere non quod ipse de se cogitauerat, sed quod de eo disposuerat deus. In eodem denique itinere conuersus ad dominum seculo valefecit, & cum aliis pluribus literatis honoratisq; personis quas collegit eo tempore seruus Christi, ipse quoque sicut sibi prædictum fuerat, secutus est eum.

Henricum

A Henricum quoque germanum regis Francorum, qui Beluacensem hodie cathedram ornat, nõ dissimili dominus cõuersione mutauit. Accidit enim vt veniens idem Heũricus ad hominem dei super quodam seculari negocio locuturus, cõuentum etiam fratrum visitans eorum sese orationibus commẽdaret. Cui pater sanctus inter verba sanctę exhortationis: confido, ait, in domino nequaq̃ in eo te moriturũ in quo nũc positus es, sed velociter experimento proprio probaturum quantũ tibi istorum prosit oratio quam expetisti. Quod eodẽ postmodum die non absque multorum admiratione completum est, & de tanti iuuenis conuersione cœnobium omne exultatione repletum. Lugentibus autem sociis, & familia tota ac si mortuum illum cernerent eiulante, præ cæteris Andreas quidam Parisiensis Hẽricum ebriũm, Henricum vociferabatur insanum, nec conuitiis nec blasphemiis parcens. Econtra sane idem Henricus pro illius potissimum conuersione dei hominem dare operam precabatur. Cui vir sanctus audientibus multis, dimitte, ait, hominem: modo anima eius in amaritudine est, nec pro eo multũ solicitus sis, quia tuus est ille. Cumq; amplius spe conceptã Henricus instaret vt loqueretur Andreæ, seuerius intuitus eum vir dei, quid hoc est? ait. Nunquid nõ iam dixi tibi, tuus est ille? Audiẽs hæc Andreas (astabat enim & ipse) sicut plurimum improbus erat, & à sacra conuersatione vehemẽter abhorrens, talia secum vt hodieq; fatetur, tacita cogitatione voluebat. In hoc nunc scio falsum te esse prophetam. Hoc enim certus sum quia locutus es verbum, & non fiet. Hoc tibi ego coram rege & principibus in celebri quocunque cõuentu improperare nõ parcam, vt tua omnibus falsitas innotescat. Cęterum q̃ mirabilis deus in consiliis super filios hominum, ridẽs eorum vana conamina, vt propositum suũ quando & quomodo ipse voluerit impleatur. Siquidẽ die altera ibat Andreas mala omnia imprecans monasterio vbi dominum dimittebat, ipsam quoq; desiderans vallem funditus subrui cum habitatoribus suis. Nec parum moti sunt & mirati qui prædictum viri sancti de ipso audierant verbum, cum taliter videretur abire. Sed non diu pusillanimitatem eorum & fidem modicam tentari passus est deus. Illa tantum die procedens & repellens quodãmodo gratiam dei nocte proxima victus & quasi vinctus trahente se & vim faciente spiritu dei, diem expectare nõ potuit, sed exurgens ante diluculum, velociterq; rediens ad monasterium, alterum nobis Saulum, vel magis de Saulo altero Paulum alterum exhibebat. Inter cæteros quos de vana conuersatione huius seculi per ministeriũ serui sui Christus eripuit, de partibus Flandriæ multi aliquando nobiles, multi sapiẽtes & literati viri sub ipsius magisterio sacrã professi sunt seruitutẽ. Quorũ primus videbatur Gaufridꝰ ille de Perona, qui postmodũ in Claraualle prioris officio functꝰ est, & defunctus in eo. In qbꝰ euidẽter satis euangelicũ illud impletũ est: multi dicẽt vobis, ecce hic est Christus, ecce illic. Plurimis enim persuasionibus actũ est cum eis vt aliam magis eligere professionem & loca alia debuissent, donec occurrit dei famulus iam prope dispersis: & in verbis gratiæ quæ procedebant de ore eius, pristina omnis hæsitatio facta de medio, & omnium pariter in ipsius consilio irrefragabiliter est firmata volũtas. Quod quidem non sine subita & penitus insperata quorundam ex ipsis mutatione factum est animorum. Denique cum iam dei hominem sequeretur prædictus ille Gaufridus, grauissima cœpit tentatione pulsari. Intuitus autem illum vnus è fratribus, quid est (inquit) q̃ facies tua exterminata & tristitiæ quodam nubilo grauiter obuoluta videtur? Cui Gaufridus. Scio (inquit) scio q̃ nunquam amplius lætus ero. Quod verbum cum ad dei famulum idem frater satis anxius retulisset, videns ille basilicam prope viam per quam gradiebantur diuertit, & ingressus orabat. Cæteris autem deforis præstolãtibus, Gaufridus ille grauatus tędio super lapidem obdormiuit. Demum cum ambo pariter surrexissent, ille de oratione, iste de somno, apparuit idem Gaufridus tãtum iucundior & hilarior cæteris, quantum tristior prius. Cumq; ei prædictus frater verbũ mœstitię quod locutus fuerat amicabiliter improperaret, etsi tunc, inquit, dixi nunq̃ amplius lætus ero, sed nunc dico nunq̃ amplius tristis ero. Idem quoq; Gaufridus primo tẽpore tyrocinij sui pro patre suo viro nobili & potenti quem in seculo reliquerat, filiali pietate solicitus, patrem sanctum pro eius conuersione rogare dominum affectuosius exorabat. Cui vir dei, ne timeas (inquit) ego illum probatum monachum manibus meis in hac Claraualle sepeliam: vtrunque secutum est, & perfectus monachus factus est, & à patre sancto (sicut ipse prædixerat) in Claraualle sepultus. Tanquam enim mori illo absente non posset, quinq; mẽsibus infirmatus, & celeberrimum imò continuum respõsum mortis in seipso habẽs sustinuit donec pater sanctus rediret, qui vt olim promiserat, eũ traderet sepulturæ. Dominus abbas Rainardus Cisterciẽsis quem ex Claraualle assumptũ pater sanctus & amplectebatur vt filiũ, & reuerebatur vt patrem, ob quorundam monasteriorum ordinationem prouinciæ partes intrauerat. De quo vir dei in Claraualle consistẽs dum fratri cuidã loqueretur, subita inspiratione permotus: dominus, ait, Cistercienſis aut mortuus est, aut in proximo moriturus. Nec parum frater ille miratus est audiens verbũ, magis tamen obstupuit cum eiusdem abbatis obitum post dies paucos audiret nunciari. Pernoctabat aliquãdo dei famulus in oratione in suo Clareuallensi cœnobio constitutus, & solita intentione dominum precabatur. Contigit autem eadem hora pauperem quendam & vere pauperẽ spiritu in cella hospitum mori. Cuius animã cũ vocibus canoris in cœlũ deferri pater sanctus audiuit, & interrogatis mane fratribus qui affuerãt, illam fuisse horam obitus eius cõperit, qua prędictas audierat in sublime tendentium voces. B D

Cap. IIII. C

Vm beatus episcopus Malachias, cuius vitam virtutibus plenam vir sanctus studiose descripsit, iuxta desiderium cordis sui in Claraualle beatam cœlo animã reddidisset, offerẽs pro eius transitu venerabilis abbas hostiam salutarem, gloriam eius domino reuelante cognouit, & eodem inspirante, sacrificio iam expleto formam mutauit orationis, & collectam intulit quæ ad sanctorum pontificum celebritates, nõ ad commendationes defunctorum pertinet, ita dicens: Deus qui beatum Malachiam pontificem sanctorum tuorum meritis coęquasti, tribue quęsumus, vt qui precioſę mortis eius festa agimus, vite quoque imitemur exẽpla. Deinde reuerenter accedens sacra eius vestigia deuotissime osculabatur. Modũ tamen & seriem visionis nec cuiq̃ aperire, nec in eiusdẽ episcopi vita scribere acquieuit: hoc tantum respondens cum plurimum rogaretur, nimis ad propriam sui ipsius pertinuisse personam. Super iis quæ ad gratiam pertinent sanitatum, multa insignia per hũc famulum suum operatus est Christus, vt in eo quoq; videretur exhibere quod de ipso Ioannes euangelista testatur. Si omnia scriberentur, ne ipsum quidẽ mundum capere eos qui scribendi fuerant libros. Cæterum nos saltem pauca de pluribus exempli gratia proferamus. Castrum villanũ accolę vocant, quod à Claraualle (vt aiunt) sex miliariis distat. Vbi mulier prægnans tempus omne transierat pariendi, & aliquãtis mensibus iam decursis cum necdum pareret, amplius mirabatur. Cuius eo vsque dilatus est partus, vt morbus potius videretur, nec iã crederetur esse prægnans, sed tumens. Quis enim credere posset infantulum anno integro intra viscera posse materna teneri? Desperata igitur mulier ad monasteriũ viri dei ducitur sic se habens. Sistitur ad portã misera, & portario fratri causa tam miserabilis intimatur. Rogatus ille & inaudito compassus incõmodo, supplex adiit patrem sanctũ, fideliter ei necessitatem indicans mulieris, fideliter explens negocium susceptę legationis. Et ò mira diuinæ virtutis operatio, mirabilius accelerantis quod mirabiliter tardabatur. Tanquam enim hoc solum tanto tempore nasciturus infans expectauerit, hora eadem fœmina peperit, & præcurrente remedio, ad portam rediens frater ille incommodum quod nũciauerat, non inuenit. Alio tempore in territorio Autisiodorensi apud oppidum quod Cona vocatur, mulier quædam periclitabatur multis diebus, q̃ veniſſet filius vsq; ad partũ, & vires nõ haberet parturiens. Cumq; superuenisset interim seruus Christi, postulãti benedictionem, aquam benedictam misit. Gustauit mulier, & confestim natus est puer. Quem venerabilis episcopus Carnotensis Gaufridus baptizauit, Berd nardi E F

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gnardi ei nomen imponens. In eodem itinere & in territorio eodem dum febricitantium multitudo sicut vbiq; solebant à dei homine panem peteret benedictum, Girardus quidam clericus ex castro cui nomẽ est Clamiceium, male sciolus & subsannans fidem populi blasphemabat. In ipsis autem verbis blasphemiæ grauissima febre correptus vsque Antisiodorum abeuntem sequi coactus est virum dei, & pœnitentiam agẽs apud eũ ipsam cui detraxerat multis obtinuit precibus benedictionem. Tam multis vero gustata eiusmodi benedictio reddidit sanitatem, vt solius dei cultus hæc virtute fiebant, posset notitia comprehendi. Vidimus in Meldensi territorio militem deuotissimas referentem gratias viro dei, q̃ ad primum gustum panis ab eo benedicti, plenam receperit sospitatem à febre quartana, qua sic grauiter laborauerat mensibus ferme decẽ & octo, vt in hora accessionis quasi phreneticus, nec matrem agnosceret suam. Virum quoque venerabilem Geraudum Lemouicensem episcopum testantẽ audiuimus, iuuenem quendam de familia sua lethaliter in capite saucium cum iaceret spumans & impos mentis immissa sibi in os buccellula panis quem benedixerat homo dei, tam celerem sensisse virtutem, vt incolumis surgeret ipsa hora.

Neque illud tacendum, q̃ ipsam quoq; substantiam panis ab omni corruptionis iniuria eadem benedictio vẽdicabat, adeo vt plures viderimus qui per septennium & vltra eossem seruauerint panes, nec colore nec sapore mutato. Ante hos paucos dies, venerabiles abbates Girardus & Henricus de Suecia partibus venientes, dum super his cõferremus, testati sunt nobis panem ante annos. xj. eius benedictione signatum manere adhuc apud se penitus incorruptum. Nec dissimilem apud aliquos nostrum vsque hodie nouimus, & apud alios multos credimus esse repositum. Et nunc idoneum satis & euidens huius rei testimonium proferamus. Vir magnus, & magnifice honorandus Danorum archiepiscopus Heskilus patrem sanctum vnico venerabatur affectu, vnica deuotione colebat. Nec contentus est in filiis eum videre, cum nouum cœnobium extruxisset, & impetrasset ab eo desideratum sacrę congregationis examen. Præualuit apud eum desiderium vehemens, vt homo tantæ authoritatis, & in insulis illis tam ecclesiastica quàm seculari authoritate singulariter potens, expositis suis omnibus, etiam semetipsum periculis multis traderet & labori. Nam de expensis dicere non est magnum, quanuis eundem audierimus protestantem q̃ expenderit in itinere ipso argenti marcas amplius q̃ sexcentas. Venit ergo Claramuallem tam humilis & sublimis: quem à finibus terræ non curiositas audiendę sapientiæ, sed fidei zelus & plenitudo deuotionis attraxerat. Vbi quantum fleuerit, qualem sese non modo erga eum quem tam vnice suspiciebat, sed etiã erga minimos quoslibet fratrum exhibuerit, non est facile dictu. Demum rediturus ad propria, vt benedictum à dei famulo panem referre posset, & diutius conseruare, humano sensu præcipit vt in clibano recoquatur, sicut solent qui maria trãseunt panem ferre biscoctum. Audiens autem sanctus nõ est passus errare hominẽ tam deuotum, sed amicabiliter arguẽs in hac parte fidem eius modicam inuenit, Itane (inquit) non poterit panem ipsum benedictio magis q̃ recoctio conseruare? Et non acquieuit benedicere illum, sed communẽ sibi panem præcipiens exhiberi, benedixit, & dixit: Ecce hunc tolle tecum, nihil deinceps de corruptione solicitus. Tulit, & ad suos rediens vsq; hodie gloriatur fidei suæ defectum euidentissima rei veritate conuinci. Nec enim passus est patris sancti nõ visitare sepulchrũ, nec minus erga eum nunc afficitur, nec minus, q̃ olim in viuente confidit, nimirum quem verius viuere omnino non ambigit. Cõfessus est etiam nobis de pane quem retulit, q̃ nunc vsq; cum iam tertius annus transierit, illæsum eũ beati viri fides & benedictio custodiuit. Narrauerunt etiam nobis viri religiosi qui cum eodem archiepiscopo venerant, miraculum dignum memoria nuper factum in cœnobio, quod vt supra meminimus, in terra sua ipse fundauit. Erat enim (inquit) in regione eadem adolescẽs nobilis, ipsius quoq; archiepiscopi secundũ carnẽ propinquus, sed ob multa sua flagitia minus charus. Correptus autẽ grauissima valetudine, visitationem eius vix impetrauit, & per manum eius ad monasterium quod fundauerat ille se contulit. Vbi & cum maxima cordis compunctione renuncians seculo, per dies aliquot in humili & fidelissima cõfessione persistens, magis ac magis eadem ęgritudine laborabat. Qua demum inualescente exitum sibi imminere cognoscens, abbatis & fratrum præsentiam miro amplectebatur affectu, mira eos deuotione monebat vt spiritualia arma corriperent egressuram protinus animam sibi commendatam efficaciter protecturi, & exhibituri fideliter necessarium prorsus inter imminentium hostium crudelissima tela conductum. Cumq; in huiusmodi supplicatione diuinis iam sacramẽtis munitus, & de eorundem seruorum dei patrocinio & domini miseratione pissima deuotione præsumens, ac proinde circunstantibus omnibus multam suæ salutis relinquens fiduciã expirasset, offerebant fratres pro commendatione animæ eius, quàm deuotissime poterant dominici corporis hostiã salutarem. Tũ subito inimicus humanæ salutis, ex eiusdem (sicut indubitabile esse videtur) liberatione animæ, quam ex multis diebus irreparabiliter sese occupasse credebat, iram magnam concipiens, & candẽ permittẽte de[illegible]rudeliter satis exercens, vnũ è fratribus repentino furore perc[illegible]sit. Clamabat igitur horrẽdis vocibus miserabilis homo, & vix multorũ manibus tenebatur. Demum cum maximo quidem labore asportatus, & in lectulo religatus, tam sua, q̃ astantium membra dentibus appetens dirissime vexabatur. Nec illa quã prius nosset lingua, sed noua quadam (quam nec astantium quisq̃ nouerat) loquebatur. Et cum nihil quod diceret intelligerent, tam libere tamen & sine offendiculo non inconcinnas eum audiebant edere voces, vt indubitanter crederent quòd lingua alia qua loqueretur. Post aliquantas igitur horas, cum vehementer confusi fratres quid agere possent anxie cogitarẽt, & studiose conquirerent, vnus ex eis salubre consilium domino inspirante concipiens, sacra pignora ab ipso archiepiscopo eodem anno istic deposita, videlicet de capillis & barba, & dentem vnum beati patris nostri Bernardi afferri monet, & eius pectori superponi. Quod vt factũ est, Germanica lingua per os eius cœpit horrendis vocibus nequam spiritus exclamare, tollite, tollite: amouete Bernardum. Et dicebat: Heu, q̃ ponderosus factus es Bernarde, q̃ grauis, q̃ intolerabilis fact' es mihi. Cumq; hæc & similia aliquandiu clamitãs loqueretur, factum est breue silẽtium, & subito frater idẽ domino miserante purgatus, aperuit oculos, ac velut de graui somno euigilans, circunstantes fratres & sua plurimum vincula mirabatur, verecunde satis quidnam sibi vellent hæc, vel quid accidisset interrogans. Ex ea igitur hora pristinam sanitatẽ mentis & corporis per beati patris merita sancta recepit, nil penitus quod in illo tam graui casu fecerit aut locutus fuerit recordatus. Hæc quidem à nobis de testimonio viri reuerendissimi Heskili Danorum archiepiscopi ex occasione panis à dei homine benedicti, nõ sine quadam anticipatione sunt dicta.

Non modo autem hominibus, sed pecoribus etiam & armentis tam frequẽter eius benedictio profuit, vt monasterij sui cellarium durè aliquando increparit, q̃ sibi non indicans mori animalia permisisset vnde fuerant pauperes sustentãdi. Dehinc vt solitus erat benedixit sal, & animalibus iussit apponi, ac protinus lues orta cessauit. Quod in aliis quoque monasteriis vidimus & cognouimus, vt audiens fratrum animalia mori, interdum etiam nõ rogãtus, sed ipse prior admonens eos eodem remedio subueniret. Gaudũ dicitur locus quidam Caziacensium monachorum. Vbi vir sanctus cum aliquando pernoctaret, exhibitum sibi iuuenẽ claudum oratione & benedictiõe sanauit: ita vt post dies pauciss̃imos per eundem locum redeunti, incolumis & deuotus astaret.

In eisdem partibus vico cui nomen Algorrium, mulierem phreneticam populus obtulit transeũti. Cui manus imponẽs & orans, sanam dimisit & abiit. Hanc in eodẽ vico postea vidimus viro dei cum gratiarum actionibus occurrentem. In remotis etiam regionibus quocunq; eum ecclesiæ sanctę necessitas traxit, virtus est prosecuta signorũ. Apud Viridefolium (sic enim dicitur castrum territorij Tolosani) quod vt superiore libro meminimus, aliquãdo pater sanctus introiẽs, multis ibidem virtutibus claruit: puer mancus & claudus ex vtero matris suæ, ad cuiusdam memoriam martyris, vtriusq; pedis & alterius manus receperat sospitatem. Huius alteram manum

manum adhuc inualidam tanquam diuinitus seruatam sibi pater sanctus benedicendo sanauit, vt sanctorum innotesceret particeps esse virtutis. Caturcium dicitur ciuitas Aquitaniæ, per quam viro dei ipso tempore trãsitus fuit. Ibi præter alia beneficia quæ præstitit infirmãtibus multis, vnus de pueris episcopi ciuitatis ipsius qui ex vulnere graui, alteri⁹ oculi lumẽ amiserat, sub manu ei⁹ visum recepit. In pago quoque Engolismensi loco cui nomen est Castellare, post oblationem hostiæ salutaris, astantibus venerabilibus episcopis Lamberto Engolismensi & Gerardo Lemouicensi, puerum ex matris vtero claudum & mancum, cuius in modũ pilę cubiti cum genibus vmbilico, pedes autẽ natibus adhæsissent, dei famulo offerebãt. At ille singula membra edito prius signo crucis attrectans, mira facilitate extendit protinus & sanauit. Apprehendens deniq; manum eius erexit illum, & dimisit libere gradientem. Populus autem pro tantis nimirum virtutibus magnis vocibus dominũ collaudabat. Nam & die sequenti in pago Lemouicensi, in vico quem sancti Geniani nomine vocant, signa per eum plurima claruerunt. Vndique enim confluebant qui incommodis variis laborabant, & virtus erat domini ad sanãdum eos. Vbi inter cæteros puer ferme decennis, cæcus ex vtero matris suæ, coram omni populo oblatus est viro dei. Qui in digitos suos expũes, & liniens oculos eius, breuem fecit orationẽ, & in nomine Christi aperuit oculos cęci nati. Regnum quoque Germaniæ cum introiisset aliquando vir beatus, tam excellenter enituit in gratia sanitatum, vt nec verbis exprimi, nec credi valeat si dicatur. Nam & testati sunt qui affuere in territorio Constantiẽsi, circa vicum quem Doinguent nominant, ex iis qui diligẽtius vestigarunt & viderunt oculis suis, vna die illuminatos ad eius impositionem manus cęcos vndecim, sanatos etiam mancos decem, & claudos erectos decem & octo. Cæterũ ne feciss̃e nos inopes copia videatur, ex innumera multitudine saltem pauca memoriæ cõmendamus, quæ in locis celebrioribus facta noscuntur. Cum venisset Constantiã homo dei, & vndique se virtutũ eius fama diffunderet, abbas Augensis (quod intra Lemanum lacũ antiquũ extat & nobile monasterium) hominem (quem suis eleemosynis sustentabat) cæcum misit ad eum, & confestim videtem illum recepit. Heytereseim dicitur locus ad eiusdẽ diœcesim pertinens ciuitatis, sed plurimum à ciuitate remotus. Ibi quoque sicut & in cęteris illius prouinciæ per quæ transiit locis, multis in seruo suo miraculis glorificatus est deus. Vbi etiam cæcus natus sub manu eius visum recepit. Item alteri à natiuitate surdo & muto auditus redditus est & loquela. In ciuitate etiã Basilea cum ex more sermonẽ habuisset ad populum, vt impleretur in eo quod de sanctis apostolis legitur: qui videlicet profecti prædicauerunt vbique domino cooperãte, & sermonem confirmante sequẽtibus signis, oblata est ei fœmina muta, & confestim orante eo locuta est. Oblatus est claudus & ambulauit, oblatus est cæcus & vidit. Apud Spirensium ciuitatem, præsente Romanorum rege Conrado qui dei hominem ab ecclesia ad hospitium deuotissime deducebat, offerebant puerum claudum, rogantes vt ei manũ imponere dignaretur. Quem signatum protinus erigens, super pedes statuit, & libere gradiebatur, in dei laudem acclamãtibus vniuersis.

In capella episcopi ciuitatis ipsius, rege ipso vidente, visum reddidit cæcæ cuidam mulieri, & claudo nato gressum donauit. Multa quidem & alia in manu eius ibidem Christus effecit, sed ad exemplũ pauca sufficiant. Nonnullos etiã pauperculos, etiam pueros rex ipse deuotus suis illi manibus offereus, de multorum curatione meruit gratulari. Nec modo apud prædictam Spirensium vrbem, sed apud Francouadum Magũtinæ diœcesis locum, vbi innumeris virtutibus idẽ dei seruus effulsit. De tota siquidem regione quotquot patiebãtur, afferebant ad eum: & tantus erat concursus, vt prædictus rex cum aliquando populum comprimentem coercere non posset, depositis chlamyde virum sanctum in proprias vlnas suscipiẽs, de basilica asportarit. Inter plurimos sane qui ibidem adepti sunt sanitatem, senex quidã paralyticus de vicinia illa, homo notus & honoratus, multis suorum precibus, non sine multo labore introductus est ad hominẽ dei: à quo post breuissimam, vt solebat, orationem erectus protinus & sanatus, non modo incolumis, sed & fortis apparuit, vt posses credere, si videres, non tam alteratum hominem esse, q̃ alterum. Iamq; eo viriliter procedente, parabant alij tollere lectum eius in quo aduectus erat, cum reuocãs eum vnus ex circunstantibus Hugo Tullẽsis ecclesiæ archidiaconus euangelici illius paralytici memor, non sic, ait, non sic vacuus reuerteris, tolle grabatum tuum, & ambula. Et imponens in humeros eius dimisit eum libere procedentem, sed omnis plebs vt vidit, dedit laudem deo. Ibidem etiam puer surdus & mutus ex vtero matris suæ, subleuatus per scalam, & in feneſtra accedens ad virum dei, sub manu eius auditum recepit pariter & loquelã. Sed & paralytica quędam mulier de eadẽ regione dies & honorata, ibidem recepit amissam ex multo tẽpore sospitatem. Dumq; exiliens ambularet, omnes quidem lætati sunt qui videbant, sed præ cæteris exultauere milites qui attulerant & obtulerant eã. Nam & ipsius sibi particeps esse virtutis, religiosa deuotio videbatur. Per idem tẽpus trans seunte sancto prope vicum in littore Rheni positum quẽ Bobardum vocant, & varios per vniuersam prouinciam curante languores, oblatus est paralyticus in grabato. Audita siquidem fama virtutum à prædicto vico in occursum eius se fecerat apportari. Cui in medio populi manus imponens erexit hominem, incolumemq; remisit ad propria. Eodem anno ingredienti vrbem Treuerensium seruo Christi, ex more obuiam ruit populus vniuersus. Offerũt autem ei sorores duas, quæ ab annis quatuor, amborum lumen amiserant oculorũ. Quarum ille vtrique imprimens signum crucis, visum reddidit lucis, & videntes virum dei cum cæteris sequebantur. In eiusdem basilica ciuitatis cum ad altare beati Petri apostoli vir apostolicæ gratiæ immortalem hostiam immolasset, oblatus est ei claudus, & ambulauit: oblatus est cęcus, & vidit: oblata est surda mulier, & audiuit. Hæc in somnis admonitam se esse dicebat vt dei hominem peteret, cuius beneficio receptura esset auditum. Apud Confluẽtiam Treuerensis diœcesis nobile castrum Mosellam fluuium qui ibidẽ in Rhenum labitur, dei famulus pertransibat. Cunque paululum processisset, oblatum sibi & ignatum hominem claudũ deponi iussit & ambulare, & non fuit qui obediret. Nec mora, claudus idem retractum fœmoris neruum clamat sponte laxari, & dum nescit extendi velut ab altero genu suũ, quod quamlibet ante conatus nullo modo potuisset. Mirantur omnes, probatur sub omni velocitate quod dicitur: deponitur illico, illico graditur, illico sanus & incolumis innotescit.

Non est nobis Colonia transeunda. Magna est ciuitas. Magnaillic dei famulo virtus affuit, magna illum deuotio coluit populorum. Ostenditur vsque hodie in clauſtro beati Petri (sicut à personis veridicis nuper accepimus) adolescẽs olim claudus, nunc libere gradiens, qui oblatus viro dei, ad impositionem manus eius gressum recepit, vnde etiam filius eius publicè cognominatur. Abbas Henricus de Suecia (cuius nos supra fecimus mentionem) nuper retulit nobis fœminam nobilem germani sui olim vxorem, cum post obitum viri sui præ dolore phrenesim incurrisset, & multo tẽpore sic se habens in vinculis teneretur, eidem patri sancto in prefata vrbe oblatam, & vix tenuiter in turba circunstrepente signatam, dum ex more ligata reuehitur, mentem pristinam atque integram recepisse salutem. In eadem etiam ciuitate filiam suam eidem patri sancto parentes nobiles obtulerunt. Hanc aiebãt à pueritia traditam sanctimonialium monasterio fœminarum, ibidẽ amississe prorsus auditum, & annos plures in eodem incõmodo peregisse. Cuius aures signo crucis edito pater sanctus attrectans protinus & auditum ei, & parẽtibus eam reddidit audientem. Accedens inter hæc mulier honorata Colonienſis, itidem ciuis, quæ alterius oculi lumen amiserat, plurima iam per quinquẽnium inutiliter sese in medicos expendisse dicebat. Et ipsam quoque continuo per signum crucis illuminãs vir beatus, quod gratis acceperat gratis dedit. Sed & matronam alteram in beati Petri basilica oblatam in lectulo, idẽ Christi seruus erexit protinus, & incolumẽ suis pedibus abire præcepit. Huius ex multo tempore nerui fœmorum fuerant sic retracti, vt nec erigi vllatenus posset, nec cõsistere pedibus suis. Nam ex personis aliis perhibebant qui studiosius obseruarunt, ad eiusdem viri sancti

Universidad de Deusto
Biblioteca

G orationem & manus impositionem, in ciuitate prædicta infra triduum quod ibi fecit, duodecim claudos erectos, mancos duos sanatos, quinque cęcos illuminatos, loquelam redditam mutis trib⁹, & decē surdis auditū. Aquisgrani sede regia, dum in illa famosissima toto Romanorum orbe capella vir beatus missarū solennia celebraret, claudo homini gressum, & cęcis quatuor visum sub manu eiusdem serui sui, rex rē gū, & dominus dominantium potenti virtute restituit.

Eodem etiam tempore intra Leodiensium fines, præter innumera alia quæ breuitatis studio præterimus, iuxta oppidum quod Fontanas vocant, oranteo eo aperuit dominus oculos cæci nati. Huius nō modo oculi cæci, sed etiam ipse quoque palpebræ clausę & emortuę erant. Quas sacratissimis digitis suis aperiens vir beatus, diuino munere & vigorem palpebris, & pupillis præstitit claritatem. Cōfestim denique idē puer lucem miratus ignotā, maxima cum exultatione clamabat. Video dię, video omnes homines, video capillatos. Plaudens quoque manibus & tripudians, deus (inquit) ex hoc iam nō offendam ad lapides pedes meos. In vrbe etiam Cameraco celebranti missarum solēnia viro dei surdum & mutum à natiuitate puerum offerebant. Quem audientem protinus & loquentem qui propius aderant, super gradum ligneum statuere, vt de loco eminentiori nouo sermone populum salutaret. Nec mirum quòd mira plebis deuotio, mira protinus
H vociferatio sit sequuta. Et hæc quidē super iis quæ in regno Germaniæ in manu serui sui mirabiliter operatus est deus, ē pluribus pauca sufficiant. Nam & in Hispaniis vbi præsens ipse non fuit, sanctitatis eius indicia clarueruṫ. Cum enim fidelis seruus & prudens, preciosum dominicæ crucis fructū vndique colligeret, atque iterum propagaret vbique, contigit vt de filiis suis in Hispanias mitteṫet, in illis quoq; sicut in cæteris gentibus fructum aliquem habere desiderans. De quorum numero Albertus quidam faber in loco cui nomen est Superadum, grauissima valetudine occupatus per multū iam tēpus iacebat paralyticus in grabato. Interim per abbatem suum incommodum suum nunciat patri sancto, & vt sui misereatur exorat. Eadem autē die qua vir beatus in Claraualle pro eodem paralytico ad petitionem sui illius abbatis orauit, currēte velociter verbo virtutis, & virtute orationis, ille in Hispaniis repēte conualuit, tanquam vas plenum aqua suo sentiens capiti superfundi. Regressus siquidem abbas cū prædictum fratrem incolumem reperisset, diligēter scisciṫatus ab eo modum & tempus suæ liberationis, certissime cōperit extante in Galliis dei famulo, illum in Hispaniis esse curatum. Et quia semel ad Hispanias vertimus stylum, illud quoque quod contigit de viro dei reuerendissimo Petro Asturiensi episcopo, prosequamur. Is quidē Petrus nobilis genere, monachus pfessione, pietate deuotus, in cœnobio quodam quod eo tempore ipse regebat, tam vehementi dolore capitis laborabat, vt nec regulam obseruare ieiunij, nec sine pelliceis possēt pileis stare. Audiens autem celeberrimā virtutum famam, quæ per dei hominem efficiebantur, per quēdam fratrem legationem mittit suæ supplicationis, & opem flagitat suę intercessionis. Cui vir sanctus laneum quo ipse vtebatur pileum misit, & promisit ægro cūpitā de domini virtute remedium. Suscepit ille missam sibi benedictionem maxima cum reuerentia & deuotione. Confitens enim quàm solicite potuit delicta sua, & stola sese induens sacerdotali: ita demum velut Christi fimbriam tangens, serui Christi pileū sumpsit, & imposuit capiti suo. Nec tardauit fidei fructus, & benedictionis effectus, sed miratus & ipse est celerem protinus sentiens medicinam, & ex tunc vsque hodie ab huiusmodi lāguore sanus, & incolumis annunciat omnibus quam experiri meruerit ipse virtutem. Nam & episcopus factus xenia illa diuisit, partem mediam suis secum in scriniis honorificētissime ferens, mediam in monasterio sub eadem veneratione deponens, nec locum scilicet vnde vocatus, nec sedem cui prælatus est, volens tanta benedictione fraudari.

Ex hoc nobis ad ea quoque quę mirabiliter egit in regione propria, redeundum. Nam in eo forte etiam plusquā propheta dici posse videtur, quòd propheticus ei non defuerit honor, ne in patria sua quidem. Musseium dicitur villa super Sequanā fluuium, paucis à Claraualle miliaribus distans. Ex hac virum hydropicum ad dei hominem adduxerunt. Cui ma K nus imponens & orans, proprio quoque cingulo tumentē enormiter vterum eius accinxit, præcipiēs vt incolumitate recepta, præstitum sibi cingulum reportaret. Nec tardauit sanitas, sed paulatim tumor absceſſit. Denique circa vicesimū diem gracilis incolumisque reuersus, cingulum simul & gratias multas suo retulit curatori. Exeunti alio tēpore monasterij claustra, senem paralyticum ex proximo viculo (qui Mundiuilla dicitur) obtulerunt. Subsistens autem modice, & breuiter orans, tetigit hominem, & incolumem suis pedibus abire præcepit. Quo abeunte, populus multus qui in occursum viri dei confluxerat, non sine lachrymis dominum collaudabat. Item redeunti aliquādo de via, prę foribus monasterij oblatus est puer surdus & mutus. Expuens igitur tetigit linguam eius, & digitos immisit in aures. Protinus autē aurium eius obstacula facta de medio, & solutum est vinculū oris eius. Malenuilla dicitur vicus tribus circiter miliariis à monasterio distans. Hunc quandoq; pertransiēs vir beatus, mancam puellam tetigit & curauit, quam nunc vsque superstitem & incolumem esse nuper accepimus. Per idem tempus in finibus illis apud castrum quod nominant Burdemontem, duo milites de beati patris virtutibus conferebant: sed minus credulus alter, si hunc, inquit, sanauerit puerum, ex tūc firmius credam. Dicebat autem surdum quendam & mutum, qui apud eos nutritus nec locutus fuisset aliquando, nec audisset. Post dies paucos transeunte propius patre sancto, ambo pariter puerum tollunt & offerunt ei. Impositа igitur manu puero, & signans os illius & aures, allocutus est eū, & loquentem protinus & audientem dimisit. Apud Risnelmū oppidum regionis eiusdem vsq; modo cernere est adolescētem Simonem nomine satis notum, qui præfato dei famulo claudus oblatus est, & sub eius manu gressum recepit.

Barrum super Albam dicitur oppidum tribus, vtaiunt, leucis distans à monasterio Clareuallis. Ibi quoque sæpius per hunc hominem dei diuinæ virtutis opera clarueruṫ. Siquidem præter ea quæ minus diligenter curauimus vestigare, quòd omnis nostra curiositas signorum multitudine vinceretur, quatuor illic claudos ad ipsius orationem & manus impositionē diuersis tēporibus Christus erexit, cæcos duos illuminauit, duobus æquè surdis & mutis auditū præstitit & loquelam. Sed & iuxta alterum Barrum super Sequanam, ad eius tactum illuminatus est cęcus, conualuit etiam paralyticus, gressum recepit puer claudus ex vtero matris suæ.

Cum reuerēdissimus papa noster Eugenius tertius ex monacho Clareuallensi, & abbate sancti Anastasij, in vrbe Roma ad apostolicam assumptus cathedram, Gallias introiisset, ibat cum eo vir sanctus, nec minus apostolica virtus in illo, q̄ in illo dignitas præeminebat. Tantus enim ad beatum virum concursus erat incommodis variis laborantium, vt cum aliquando summus pontifex basilicam vbi ille missarum solēnia M celebrabat deuotus intrasset, expleto sacrificio ex more accedentibus eis qui curam desiderabant, paulominus idem papa comprimeretur à turbis, & vix potuerit per ministrorum manus educi. E plurimis sane quæ in eiusdem apostolici viri facta sunt comitatu, duo scribimus quę nos obliuisci ipsa quā vidimus magnitudo lætitiæ nō permittit. Chaleta dicitur vicus inter Prouignum castrum & Sequąam fluuium cōstitutus. Vbi puer ferme decennis ab anno priore paralyticus sic iacebat vt nec ipsum caput flecteret, nisi ab altero moueretur. Quem afferentes in culcitra mater eius cæteriq; propinqui offerebant viro sancto prope eundem locum per stratam publicam transeunti. At ille signatum erigens, statuit supra pedes suos, & ire præcepit. Nec mora, exiliit puer & ambulabat, magnificans deum: qui tandiu sanctū prosecutus est abeuntem, donec ille inuitum licet & renitentem redire prę-
cepit. Vbi non immerito quidem magna admodum facta est admiratio, magna exultatio omnium qui videbāt, sed præ cæteris frater iunior in ipsius tanquā rediuiui oscula ruens, multos eorum ad lachrymas vsque permouit. Hunc quidem puerum & post annos quatuor in eodem vico beato viro mater eius offerēs, sacros monebat osculari pedes. Hic est, inquiēs, pater tuus, qui tibi vitam reddidit, & te mihi. Eodē anno apud Cistertium iuxta morem abbatibus congregatis, prędictus

A ctus papa venerabilis affuit, non tam authoritate apostolica præsidens, quàm fraterna charitate residens inter eos quasi vnus ex eis. Vbi cum ad cellulam in qua iacebat facto vespere & conuentu soluto dei famulus diuertisset, surdū et puerum obtulerunt. Erat autem puer ille de vicinia eadem, & sicut postea didicimus ex longo ante tempore vigilans in custodia gregis sui subito terrore percussus, amiserat prorsus auditum. Orans itaque pater sanctus, & puero manus imponens, vtrum audiat sciscitatur. At ille mira deuotione proclamans, audio domine, audio: tam firmiter amplexatus est eum, vt vix ab eo posset auelli. Auditū est verbū, oblatus est puer summo pontifici, aliisque personis, celeberrimumque hoc miraculum fuit. Venerat pater sanctus ad monasteriū in diœcesi Bisuntina, cui nomen est Carus locus, & erant cū eo ex abbatibus sui ordinis multi, vbi matrona quędam de finibus illis ex multo iam tempore clauda, in carro allata & oblata est ei. Orans vero breuiter, & signans eam in nomine domini erexit & sanauit, vt eadem hora incolumis remearet ad propria. Eodem tempore in monasterio Morimundo, quæ est Cisterciēsis ordinis abbatia vna de primis, monachus quidam iacebat vsque adeo paralysi dissolutus, vt omnibus
B pene membris officio proprio destitutis, non manum posset mouere, non pedem. Interea superueniens vir beatus paralyticum visitat, manum postulatus imponit, & continuo opē sensit ęgrotus. Vt tamen gratius esset miraculum, velut gradatim prius alteram manum, secundo alteram recuperauit. Exinde profecturus palliolo suo operuit postulantem, & subito in breui obtinuit etiam reliqui corporis sospitatem.

In monasterio Alberipæ monachus quidam adolescens vsum vocis amiserat, vt nec psallere inter fratres, nec à quoquam (nisi multū proximo sibi) intelligi posset quid loqueretur. Cui vir sanctus dum idem monasterium visitaret, aquā cum vino benedicens potum dedit, & post paululum frigidus ex eius pectore mira cum suauitate sudor erupit. Deinde ipsa die ab eodem incommodo liberatus, psallere cœpit quasi vnus de cæteris fratribus, & hoc illi beneficium vsque hodie perseuerat. Cum venisset aliquando pater sanctus ad monasterium trium fontium, oblatus est ei clericus quidam ex his qui regulares nominantur, homo grandęuus & cęcus. Imposuit ei manum, & breuem ex more fecit orationem, & eadem hora videntem illum remisit ad ecclesiam suam.

In Trecensium vrbe, multa per hunc dei famulum miracula claruerunt. E quibus duo quæ præsentibus episcopis Godefrido Lingonensi, & Henrico Trecensi facta sunt, memoramus. Puellam curuam in prædicti Trecēsis episcopi domo, propinqui & noti cum multis ei precibus offerebant. Tantus vero concursus erat, vt cum eam signatam dei famulus, ac si
C molle lutum intra sacras manus mirabiliter formans erexisset, & erectam incedere præcepisset, locus non potuerit inueniri. Demum super mensam magnam quæ prope posita erat, statuerunt illam, & erecta libere gradiebatur, magnifice dominum collaudantibus vniuersis. Hanc quoque adhuc superstitem ab his qui eam nouere, nuper audiuimus. In eadem vrbe filiam mutam patri sancto obtulit mater, cui morbus epilentiæ loquēdi ademerat facultatē. Nec mora, seruo Christi imponente ei manum, solutum est vinculum oris eius, & loquebatur rectę. In eiusdem vrbis diœcesi loco cui nomē Domnamant, cum vir sanctus missarum solennia celebrasset, cęcum illi filium obtulit pater. Expuens autē in digitos suos, & palpebras eius liniens, eadem hora videntem illum reddidit patri suo. Nec lōge ab eodem vico apud oppidum Argillerias post missarum similiter celebrationem fœminā claudam quæ ibidem multo tempore mendica viuebat, cum basilicam egrederetur, signans & sanans, populum multum qui vndique fuerat congregatus, admiratione & exultatione repleuit. In exitu quoque oppidi quod Rosnaium vocāt, paralyticum hominem sic extenuatum corpore vt solam circūferre videretur pallidę mortis imaginē, impositum plaustro transeunti viro dei obtulerunt. Is quoque vbi signatus est, deponi & incedere iussus, plaustrum suum à suis pedibus incolumis sequebatur, vehementer stupentibus & in dei laudem acclamantibus vniuersis. Alio tempore proximum castrum Brenam transiens, obuiam habuit populum multum, sicut vbique semper & vndique in ipsius occursum confluebat in- D numera multitudo. Vbi cernentibus cunctis, fœminam claudam ex eodem oppido tetigit & erexit, quam & ibidē postea vidimus occurrentem ei cum cæteris, & præ cæteris gratias referentem. In pago Senonico apud castrum quod triangulum vocant, inter missarū sacra solennia, fœmina cuius ibidem per annos decem cæcitas omnibus innotuerat, sub manu viri dei mirantibus omnibus visum recepit. Apud monasteriolum quoque vbi Yona & Sequana confluunt presente piissimo principe comite Theobaldo, aliisque astantibus non paucis potentibus viris, offerenti diuina sacrificia viro dei paralyticam fœminam obtulerunt, quam expletis solenniis tangens & erigens, ipsa hora sanam remisit ad propria, ita vt suis illa pedibus abeunte, grabatum in quo fuerat apportata, in eadem basilica vacuum remansisse viderimus.

Eiusdem quoque diœcesis castrum Iouiniacum transeunti eidem famulo Christi, in strata publica cęcam fœminā offerebat: substitit, & breuiter orans eidem fœminæ manus imposuit & dominus aperuit oculos eius. Vt autem videre visa est, exultatio magna secuta est omnium qui aderāt, & clamantes alter ad alterū, Anna videt, Anna, videt (hoc enim eidē fœminæ nomen erat) copiosius vndique confluebāt. Interea vir sanctus accelerās declinabat turbas, & egrediebatur, cum iuuenis quidam altero oculo cęcus ab vtero matris suæ, secutus est & consecutus est eum. Qui quidem & ipse continuo E ad eius benedictionem visum recepit, & geminata est lætitia populi prosequentis. Chableia nomen est vico qui insignē beati Martini basilicam habet. Nam & fundus ipse ad possessionem spectat ecclesiæ Turonensis, & eiusdem gloriosissimi confessoris. Hunc vero virum dei famulo transeunti, claudum adolescentem populus offerebat. Quem ad eius orationem erectum protinus & libere gradiente, ad prædictā beati Martini basilicam deduxerunt, magnifice dominum collaudantes, qui Martini sui spiritum suscitauerat in Bernardo.

Capitulum V.

NOnnullas etiam sanitates quas in manu fidelis serui mirabiliter Christus effecit, per visum ei mirabilius præostendit, multas ipse cum fierent animi virtute persensit, ad aliquas etiam spiritu suggerēte non rogatus accessit. E quibus ne videatur in immensum processisse narratio, exempla pauca subiicimus. Illud etiam è regione monentes, ne quis forte tam breuiter scribi opera tanta miretur. Siquidem multa ex his in tam breui fieri vidimus, vt tam celeriter ea proloqui nequeamus. Et cū dici soleat nihil esse facilius dictu, huic tamen dei famulo per gratiam quam acceperat, signa facere magis facile videbatur, q̄ nobis facta narrare. Egredienti aliquando monasteriū patri sancto, homo quidam de finibus illis occurrens, sanandū F filium offerebat. Nam intra monasterium quidē infirmis imponere manum difficilius acquiescebat, ne videlicet si concursus illuc hominum fieret, quies cœnobij turbaretur, & disciplina periret. Erat autē prædictus puer ille fatuus, & mētis inops, claudus quoq; & surdus & mutus. Qui eadem hora per ipsius orationem & manus impositionem, ab omni simul incommodo liberatus audiebat, loquebatur, & ambulabat, & sanę mentis effectus à priori penitus inquietudine & furore cessabat. Cunq; eundem iam incolumem filium pater deuotus ad oratorium beatę dei genitricis cum gratiarum actione deduceret, loquebantur mutuo fratres, de tam multiplici vnius incommodo pueri conquirentes. Ad quos pater sanctus flagellum, inquit, dei erat, & maligni spiritus dira vexatio. Vidi enim nocte præterita hoc eodem in loco, erat autem iuxta fluuium Albam vbi sanatus est puer, hic, inquit, vidi oblatum mihi puerum talem, exeunte ab eo spiritu nequam, omnem protinus recipere sospitatem, vsumque membrorum. Addit etiam vir beatus, de eadē scilicet visione. Cumque paululum processissem in eodem itinere quo nunc pergimus iuxta proximum vicum, dicebat autem de eo quem nominant Longum campum, offerebatur mihi puella clauda, & dominus ei gressum reddebat. Audierunt & mirati sunt fratres, futuri magis attoniti expectatione miraculi, quàm recordatione præteriti. Quid enim vnquam simile mundus

Universidad de Deusto
Biblioteca

G audiuit? Ventum est ad locum, inuenta est ibi protinus puella clauda, expectans dei hominem transiturum, & à simul trãseuntibus iuxta verbum quod ipse dixerat expectata. Oblata igitur ab eis qui attulerant eam, signata ab homine dei, ex dei munere gressum recepit, & ibat gratias agens.

Anno altero causa extitit vt vir sanct⁹ Lingonas peteret, inter episcopum & clerum ciuitatis illius orta graui admodum simultate. Vbi cõ prima die inefficaciter laborasset, & mane facto pararet abire, dicebat fratribus, quia vidi per visum noctis introeunti mihi ecclesiam offerri claudã fœminã, & sanari. Post vnam fere horam cum iterum clerici cõueniss̃ent, præter spem omnium reformata pace, multis precibus coegerunt illum beati Mammetis martyris intrare basilicã, & quia fames inualuerat, populum ad eleemosynã exhortari. Vbi inter loquendum (sicut prædixerat) oblata est ei clauda mulier, & erecta, mirãtibus quidem omnibus, sed eis amplius qui sicut videbant factum, ita sese recordabantur audisse futurum. In pago Treuerẽsi antiquũ extat cœnobium, quod Rutinense vocatur: Vbi celebrante aliquando missarum solẽnia viro dei, innumerabilis aderat multitudo. Inter ea Gũtrannus de Sura, quod est oppidum eidem proximum monasterio, claudam fœminam fecit afferri. Hæc ex multo iam tempore repens humi erigi penitus non valebat, sed scabellula tenens manibus, renes emortuos post se trahere consueuerat. Cum autem præ multitudine populi ad dei hominem introduci fœmina non valeret, in basilica media repente conualuit, & exiliens ambulabat, non sine lachrymis agens gratias deo. Cuius scabellula populus iubilans tulit protinus ad altare, vt sisterent ea domino & Bernardo seruo eius. De cuius nobis curatione confessus est pater sanctus quòd præcedenti nocte sibi præostẽsa fuisset. Videbatur enim sibi in eadem basilica in medio populi circunstantis clandestinus & ignotus eiusmodi fœminam tangere & transire, ac protinus eandem videre sanatam, plurimum sibi ipse congratulans & exultans quòd agnitus non fuisset. Eadem etiam die rutilauit Rutinę in beati viri præsentia lux cœlestis, cuius benedictio aliis quoq; claudis duabus fœminis gressum, visum reddidit cęcis æquè duobus. Sæpissime vero contigit vt interorandum indubitãter dei seruus agnosceret virtutem adesse diuinam. Cuius tamen modum cognitionis, nullis se posse verbis exprimere fatebatur. Nonnunquam vero cum signasset aliquos & transisset, sanatos esse dixit, & regressus aliquis ex his qui audierant, sicut dictum erat, inuenit.

H

Egressus aliquando Basileam vrbem surdum quendam signauerat & transierat. Cumque paululum processisset, vocans Alexandrum Colonienſem: reuertere, ait, quęre virum audiat homo: rediit ille, & illum reperit audientem.

I

Similiter ipso die cum signasset alium cęcum altero oculo & abiret, deus, inquit, aperuit oculum eius. Hoc etiam prædictus Alexander cum ad inquirẽdum reflexisset iter, ita esse cognouit. Ipse est Alexander qui in eisdem diebus ad viri dei sacra monita, ostẽsionemq; virtutum cũ aliis ferme triginta seculo valefecit, & secutus est eum. A quo etiam post modicum tẽpus abbas est ordinatus in monasterio Tolẽsane diœcesis, quod Grandis silua vocatur. In Constantiensi quoque diœcesi prope castrum Frieborg cum homini cęco in via manum imposuisset, remisit qui videret eum, & inuentus est videns. Quod de duobus aliis cæcis in pago Colonensi propemonasterium quod Brumuillare dicitur, similiter fecit, & cum videre nunciarentur, confessus est se quoque sensisse virtutem. In territorio etiã Senonẽsi in oppido quod sancti Florentini nomine vocant, oblata est viro dei mulier surda, cui manus imponens per spiritum sensit virtutis effectum, cum illa adhuc stupida & tumultuosa (vt est genus illud) & vt ipsa ante solebat, nihil se audire clamaret. Mane autẽ facto cum nec illa rediret, nec alter aliquid indicaret de ea, scieus sanctus diuinam illi misericordiam affuisse, accersiri fœminam iubet. Inuenta igitur auditum recepisse, venit glorificans deum, & dei famulo gratias agens. Egrediebatur idem pater Metensium ciuitatem, & ex more deuotus eũ populus deducebat, cum episcopo eorum Stephano, & fratre eius Reinaldo Barrensi comite, aliisq; personis tam ex clericali, q̃ ex militari ordine multis. Interim causa extitit vt rogaret nobilem virum Hẽricum de Salinis super verbo quodam quod ipse ei episcopus & alij qui cõuenerãt suggerebãt: vt videlicet Metensi ciuitati & populo pacem daret, cui grauiter inimicabatur. Ille vero renuere penitus & abiurare, nec vllis precibus flecti. Inter hæc superuenientes alij offerebãt beato viro hominem surdum, obsecrantes vt ei manum imponere dignaretur. At ille fidei zelo succensus, sicut interdum ob causas necessarias terror quidem & authoritas supra hominem in eius facie rutilabat, conuersus ad militẽ: tu nos inquit, audire contemnis, quos continuo coram te audiet surdus? & imponens manus homini, signauit eum, & in aures eius digitos misit. Quo protinus audiente, pauens Henricus & tremens ruit ad pedes hominis dei, humiliter satisfaciens, & libere annuens quicquid fuerat postulatus. Transiens aliquando seruus Christi Brenam oppidum, mendicantem in platea vidit fœminam cęcam. Quam aliquantisper intuitus, cum ex more à trãseuntibus eleemosynam flagitaret: tu inquit, petis argentum, & oculos tibi visum donabit. Accedẽs ergo tetigit eam, & oculos eius aperuit. Quæ beneficiũ sentiens insperatum, non minus misericordiæ magnitudinem, quàm lucem insolitam mirabatur. Inter primas propagines quas hæc abundantissima vitis emisit, in Remorum parœcia monasterium Igniacense plantatum fœliciter radicauit. Quod aliquando visitans idem sanctus, vicum Maternæ fluuio proximum quem Riuolium nominant, pertransibat. Vir quoque magnificus & deuotissimus eius amator Sanson Remorum archiepiscopus comitabatur illum, solita veneratione deducens. Senex autem claudus ad mendicandum positus erat in via, cui vnus è fratribus eleemosynam dedit. Secutus abbas sanctus, cum iam hominem pertransisset, conuertit se: & paulisper intendens in eum, quid patiatur interrogat circunstantes, & sibi illum præcipit exhiberi. Suspicati homines quòd esset ei amplius aliquid ipse daturus: Domine, inquiunt, claudus est, nec moueri potest, nos ad eum ferimus quod volueris dare. Quo respondente verbum & dicente, tollite eum & afferte ad me: primo quidem præ admiratione mutuo sese intuebantur, ignorantes quid esset facturus. Demum agnoscentes eum, clamabant adinuicem, abbas est Clareuallis, & protinus illum sanabit. Nimirum solitus erat quoties poterat operam dare ne in vicis agnosceretur, & interdicere sociis ne cui ex occurrentibus manifestarent eũ, aut de eo aliquid loquerentur, sed quęrentibus quis transiret dicerent monachos esse, aut aliquem de personis simul euntibus nominarent. Igitur agnito dei famulo ruunt vndique, & leuantes hominem ferunt & offerunt ei. Qui imponens vtranque manum capiti eius, & in cœlum suspiciens ac breuiter orans, deponi illum iubet, & ambulare. Excusante eo & dicente, non possum: ego tibi, ait, in nomine domini M & eius virtute præcipio vade, & sanus esto iam ab hac hora. Quid plura? Statim depositus, statim sanatus est, statim libere gradiebatur repletus stupore & extasi in eo quod contigerat sibi. Sed & vicini eius & noti pariter congratulantes dominum collaudabant, qui miserabilis hominis & meritum simul & votum abundantia suæ pietatis excessit. Vnde etiam vsque hodie locus ab incolis demonstratur vbi signum tam euidens diuinæ virtutis effulsit, vbi senex claudus ex multis annis tota inferiori corporis sui parte pręmortuus, & à renibus deorsum omni prorsus membrorum destitutus officio, dum stipem postulat, sanitatem recepit. Hic fuit viri sancti nouissimus in Remorum partes ingressus: siquidem factũ est hoc ante sacram eius depositionem corporis anno vno. De qua fœlicium eius actuum fœlicissima consummatione erit nobis iam, sed sub alia narratione dicendum. Nimis enim fallitur si quis arbitratur huius sanctissimi viri facta mirifica posse cuncta narrari, & tam necesse est multa sileri, q̃ impossibile omnia comprehendi.

K

L

Explicit liber secundus, qui & quartus.

Incipit

A *Incipit liber tertius qui & quintus.*
Capitula libri quinti. Capitulũ primũ.

Quod sanctus Bernardus transitum suum præsciuit: & de pace Metensium, & miraculis ibidẽ factis. Capitulum. ij.

Promittit Clareuallensibus nunquã se eis aliquando defuturum, & quomodo & quo anno transierit, & quo regnante rege. Capitulum. iij.

De reuelationibus & miraculis post eius transitum factis. Capitulum. j.

Vm post multos iam labores dominus dilecto suo Bernardo Clareuallensi abbati diu desideratũ pretiosæ mortis somnũ dare disponeret, & fidelem seruum in requiẽ introducere suam, cœpit magis ac magis prõptus in ipsũm proficere spiritus, caro infirma deficere. Cognoscẽs enim vir sanctus prope esse iam brauiũ, solito currebat alacrius, & terrestris suę habitationis dissolutionem sentiẽs imminere, votis vberioribus aspirabat ad habitationẽ ex deo, domum non manu factam æternam in cœlis. In cuius purissimo pectore sacri sese desiderij flãma nõ capiens, crebris erumpebat indiciis, & ignitum eloquium vehementer feruoris interni vehementiam declarabat: sicut in B sanctis animalibus per prophetam inter cætera describuntur scintillæ quasi aspectus ęris candentis. Corpus lectulo decubans variis exercebatur incõmodis, animus tamen nihilominus liber & potens, quæ dei erant exercebat inuictus, nõ cessans in mediis quoq; doloribus meditari sacrum aliquid aut dictare, orare affectuosius, fratres studiosius exhortari. In oblatione hostiæ salutaris, quã vsq; ad defectũ vltimum vix aliquando intermisit, artus sibi vix cohęrentes vigore spiritus sustentabat, semetipsum pariter offerens acceptabilẽ hostiã deo in odorem suauitatis. Quo tẽpore ad aunnculũ suũ Andream militem tẽpli, qui & reginois Hierosolymitanę maxima colũna habebatur, epistolã scribens, inter cætera ait: Ego enim delibor, nec puto me longum facere super terram.

Cum adhuc pater sanctus in suo Clareuallensi cœnobio licet lectulo decubãs cursum vitæ viriliter cõsummaret, grauis admodũ plaga Metẽsi populo superuenit. Egressi enim in multitudine graui aduersus vicinos principes, à quib⁹ præter morem laceſſitam se esse tanta ciuitas indignabatur, traditi sunt multi in manus pauciſſimorũ. Concluſi denique inter Frigidimontis (sic enim eum appellant) & Moſellę amnis anguſtias, ac mutuo ſeſe impetu collidentes, vna hora (sicut dicebatur) pluſq̃ duo milia corruerunt, quidam gladiis trucidati, plures amne ſubmerſi. Vehemẽti igitur indignatione concepta, nobilis illa ciuitas totis ad vltionem viribus parabatur, cum è regione aduerſarios quoque & fortiores præda copioſa, & audaciores feciſſet euentus. Imminebat totius C prouincię certa vaſtatio: cũ venerabilis eorum metropolitanus Illinus archiepiſcopus Treuerenſis, doleṅs anxiè de præteritis, ſed adhuc grauiora formidãs, vnicũ in tãta neceſſitate refugium petiit & expetiit virum dei. Veniẽs ergo Clarãualem, ipſius atq; omniũ fratrum veſtigiis tota humilitate proſtratus, rogabat & obſecrabat vt ſe tantis dignaretur opponere malis, quib⁹ alter nemo poſſe modũ ponere videretur. Domin⁹ autẽ, ſicut ſemper fidelis ſerui ſui dixerat vias, & in præcipuis quibuſq; cauſis aptiſſimo vſus fuerat inſtrumẽto, ex paucis antè diebus ægritudinẽ corporis eius aliquatenus releuarat. Quibus diebus cum ad literas venerabilis Hugonis Oſtiẽſis epiſcopi reſcriberet, ait: Verũ eſt quod audiſtis. Infirmatus ſum vſq; ad mortẽ, ſed interim vt ſentio reuocatus ad mortẽ, atq; hoc vt me ſentio nõ diu. Vitã quippe mortalem, mortẽ magis, q̃ vitã reputãs, non à morte ſed ad mortem reuocatũ ſe ſentiebat, cũ ab exitu reuocaretur, licet ſentiens haud diutius retinendũ. Quod quidẽ ſæpius erga eum prouidentia diuina diſpoſuit, in cuius manu erat ei placita anima illius, vt quotiens eum grandis aliqua neceſſitas euocaret, vincente omnia animo vires corporis non deeſſent, mirãtibus qui videbant eũ & robuſtos homines in tolerantia ſuperare. Expletis nanq; negociis velut in ſe rediens, multiplicibus infirmitatibus laborabat, vt vix viueret feriatus, qui occupatus deficere neſciebat. Cui in opere nouiſſimo tã manifeſte tamq; magnifice diuina affuit virtus, vt ex laboribus vires capere videretur. Accidit autẽ cũ in prædicti Moſellę fluuij littore reſidentibus hincinde partibus mediator fidelis rogaret quæ ad pacẽ erant, vt pars altera, ex tanta ſiquidẽ hoſtiũ ſtrage ferocior, quod exigebatur obſtinata animoſitate renueret. Subito deniq; tanq̃ agitati furiis diſceſſerunt; virum dei inſalutatum, ſolã vero cæteris omnibus relinquẽtes deſperationẽ pacis. Nec ſane ex contemptu aliquo, ſed ex metu reuerentiæ eius iniere fugã: ſiquidẽ verebantur ne preſentiũ mentes (quãlibet improbas) facile flecteret, minus cõſiderãtes quid ille per ſpiritũ nuſq̃ abſentem poſſet etiam in abſentes. Iam conuentus in magno turbine ſoluebatur, ſola vtrinq; mediabantur arma, ſola inibant conſilia malignãdi, cum vir ſanctus eos qui ſecum venerãt conſolatus fratres: ne turbemini, inquit, licet enim per multas difficultates, omnino tamen pax deſiderata proueniet. Quibus etiam vnde id noſſet innotuit dicens. Videbar mihi per nocturnum ſoporẽ miſſam celebrare ſolennem. Cunq; expleta paulominus oratione prima recordarer angelicum ex more canticum (id eſt Gloria in excelſis deo) præcedere debuiſſe, erubui, & quod oblitus omiſeram canticũ inchoans, vobiſcum pariter ad finẽ vſq; compleui. Iam medium noctis tranſierat, cum vir ſanctus de prædictorum pœnitudine principum legatione ſuſcepta, E iucundę ſatis conuerſus ad ſuos: agnoſcite, ait, promiſſę nobis canendę gloriæ & cantici pacis præparationem. Interim ergo partibus conuocatis, per dies aliquot de pace tractatũ eſt, & ob maximas difficultates occurrentes vtrinque ſæpius deſperatum, niſi q̃ omnes iam cõſolabatur quæ omnibus innotuerat abbatis ſancti tam certa de reformanda pace pmiſſio. Nec parum ipſa dilatio profuit, his præſertim qui variis incommodis laborantes remedia conſequebantur in carne, ſeu etiam qui videtes ædificabantur in fide. Tantus enim cõcurſus erat, vt multitudine pariter atque importunitate ſua ipſum quoque negociũ componẽdę pacis pene deſperabiliter impedirent, donec quæſita tandem in medio flumine inſula, partis vtriuſque primarij in nauiculis acceſſerunt. Vbi cõpoſitis omnibus ſecũdum quòd fidelis arbiter diffiniuit, datis ſibi inuicem dextris reconciliati ſunt in oſculo pacis.

D

Inter õmnes ſane quas per manum ſerui ſui ibidem præſtitit dominus ſanitates, celeberrima fuit cuiuſdam curatio mulieris. Hæc ab annis octo peſſima ægritudine laborabat, vehementi tremore & validis motibus vniuerſa pariter membra concutiens. Cum autem videretur grauioribus ortis difficultatibus propemodũ excidiſſe ſpes pacis, domino diſponente venit mulier ita tremens, nec minus horribilis, q̃ miſerabilis, & omnes pariter ad ſpectaculum conuenerunt. Orãte denique dei famulo, ſub oculis omnium paulatim cõcuſſione ſedata, perfectam adepta eſt protinus ſoſpitatem. Quæ res in F tantam admirationem etiam duriſſimos quoſque permouit, vt percutientes pectora ſua, per horam fere dimidiam cũ lachrymis acclamarent. Tantus denique factus eſt impetus & concurſus procedentium & deoſculatium viri dei ſacra veſtigia, vt propemodum comprimeretur, donec tollentes eũ fratres, & imponẽtes in nauiculam à terra modice ſubduxerũt. Cumq; accedentes ad ſe principes (vt cœperat) pro pace rogaret, ſuſpirantes dicebant: Oportet nos libenter audire eũ quem (vt ipſi cernimus) deus diligit & exaudit, & audito eo multa facere, pro quo tãta facit in oculis noſtris. Quibus ille (vt ſemper cautus erat competenter huiuſmodi gloriam declinare) non propter me, inquit, ſed propter vos facit.

Simili quoq; miraculo & in ſimili oppoſitunitate, ipſa etiã die Metenſium animos dominus inclinauit ad pacem. Ingreſſus enim ſanctus Metenſium ciuitatẽ, epiſcopum ſimul & populum ad ea quæ pacis erant, vehementer vrgebat. Grauiter autẽ vrebat illos vulnus acceptum. quibus enim valide ſatis reponere cogitaueranr, ſecus q̃ vellent remittere cogebãtur. In ipſa hora oblata eſt ei mulier paralytica, de ciuitate eadẽ. Cui manus imponens, & orans, dignatus eſt palliolum quoque proprium quo vtebatur ipſe, ſuperextẽdere ei, tenendũque epiſcopo tradere propè aſtanti, & ſub eodem velamine

G debilia tangere membra. Expleta autem oratione, & benedictione data erexit illam: omnibusque mirantibus per mediũ illorum incolumis ibat quam attulerant in grabato. In flumine quoque Mosella dum ob intolerabilem concurrentium multitudinem vir beatus nauicula veheretur, vnus ex his qui curari desiderabant cæcus clamabat in littore obsecrans vt duceretur ad eum. Cumque ille iam pertransiret, audiens homo nauigantem post eum in nauicula altera piscatorem, difficultatem protinus calamydem qua erat opertus, porrigens dabat illi, vt in nauicula reciperetur. Factum est, & vt peruenit ad sanctum, iuxta suæ fidei magnitudinem magna velocitate sub manu eius visu recepto miratus clamabat videre se colles, videre homines, videre arbores, & cætera vniuersa.

Paucis ab eodem loco miliariis distat cœnobium quod sancti Benedicti nomine vocant. Vbi puer claudus, & à renibus infra omni prorsus membrorum destitutus officio, solis ad mouendum manibus vtebatur & renibus, pedes emortuos post se trahens. Quem ex Burgundiæ partibus pater aduectum ante annos quatuor ibi reliquerat, & ex tunc fratrum eleemosynis alebatur. Itaque cum beati patris aduentum, & virtutes quas dominus operabatur in ipso, per omnem circa prouinciam celebris fama vulgaret: impositum plaustro eundem puerum fratres prædicti cœnobij adduxerunt ad eum, rogantes vt solita pietate misero succurreret.

H Acquieuit, imposuit manus, orauit, & eadem hora sanum reddidit, firmiter stantem, firmiter ambulantem. Denique sicut ab eiusdem loci abbate nuper accepimus, vsq; hodie fratrum pecora idem puer incolumis sequitur & custodit, & si quis desiderat scire, Ioannes est nomen eius. Alter etiam claudus in eiusdem monasterij vicinia degens, eodem tempore ad prædicti patris sancti benedictionem sanatus est, & gressum recepit. Sed & prope Leucorum vrbem, loco cui nomen est Gunderuilla, idem vir dei fœminam cæcam illuminauit sub oculis plurimorum qui de tota confluxerant regione.

Cæterum nimis difficile, aut omnimodis impossibile foret itineris illius magnalia vniuersa complecti. Sed neque propositi nostri est eiusmodi modo prosequi signa, & narrandis virtutum operibus operam dare. Hic enim viarum tuarum pater dulcissime finis beatus, & hic labor vltimus fuit. In hoc opere non minus vtili, quàm difficili, nec minus desperatæ, q̃ necessariæ pacis, labores tuos glorioſe cõpleuit, qui magnifice semper honestauit te in laborib⁹ tuis, te in suo nomine, & nomen suum in te glorificãs, rex gloriæ dominus deus tuus.

Capitulum secundum.

I VT expleta Metensiũ reconciliatione, & prouinciæ illi pace reddita, abbas sanctus ad monasteriũ rediit, graui admodum iamiamq; deficiẽtis incommodo corporis occupatus, in tanta animi suauitate, & dulcedine spiritus quotidie propinquabat ad exitum, ac si in portu nauigãs paulatim vela deponeret. Euidenter quoque fratribus aiebat: Hæc sunt verba quæ loquebar ad vos cum præterita hyeme ægrotarem, non vobis esse quod adhuc timeretis, æstate proxima immittere me ũihi credere huius corporis dissolutionem. At quam euidenter proprio didicimus experimento, quod de sanctis apostolis euangelia sacra testantur, q̃ dum suam illis prædiceret dominus passionem, erat verbum absconditum ab eis, & capere nõ valebant. Nimirum quod tam vehementer horrebat animus, minus facile persuadebatur vt crederet, præsertim cum & ipse compatiẽs filiis eiusmodi verba supprimeret. Cæterum factis quodã modo clamans, opera consummaui, quæ dedit mihi pater vt facerem, magis ac magis actus omittere, affectus retrahere, & sacrorum funibus desideriorũ sedula intentione præiactis, vicino iam littori hærere firmius, & cõmodius applicare. Denique cum venerabilis autistes sedis Lingonicæ Godefridus de quibusdam eum solicitaret agendis, & minus apponere animum miraretur, ne mireris, inquit, ego enim iam nõ sum de hoc mundo. Videns autem pater sanctus compassionis & misericordiæ visceribus affluens charissimos sibi fratres, & filios miserabiliter admodum tabescentes, & arescentes præ timore & expectatione superuenientis desolationis grauissimę, & lamentabilis orbitatis, dulcissimis eos consolationibus refouebat. K Et monens eos in tuto diuinæ clementiæ sinu spei fideique suæ anchoram per inconuulsibilem charitatem firmius radicare, se quoque promittebat nec post mortem aliquando defuturum. Propensius autem, quàm noster queat exprimere sermo, rogans obsecransq; per multas lachrymas, timorem dei & sacrę puritatis ac totius perfectionis amorem nostris imprimere animis conabatur. Sed & monebat & cum lachrymis obtestabatur, vt si quid forte virtutis aut exẽplo nobis aliquando commendasset aut verbo, id æmularemur, id firmiter teneremus, & proficeremus in eo: aliis quidem verbis, sed eodem spiritu illud apostolicum loquens: Rogamus vos & obsecramus in domino Iesu, vt quemadmodum accepistis à nobis quomodo vos oporteat ambulare, & placere deo per omnia, sic & ambuletis, vt abundetis magis. Atque vtinam tam efficaciter persuaserit, quàm affectuose suasit. Modum autem ægritudinis eius si quis nosse desiderat, extat epistola quã ad amicũ quendã paucissimis diebus ante sacram à nobis profectionem suam ipse dictauit. Quam nimirum huic nostrę narrationi auximus inserendam, quò videlicet etsi aliena quoque de ipso, amplius tamen nos ipsius de se verba delectent.

Epistola ad Arnaldum Boncuallis abbatem: qui & quædam xenia mittens, de ualetudine eius fuerat scisscitatus. L

SVscepimus charitatem vestram in charitate, & nõ in voluptate. Quæ enim voluptas, vbi sibi totum vendicat amaritudo? Nisi quod solum nihil comedere, vtcunque delectabile est. Somnus recessit à me, ne vel beneficio sopiti sensus dolor vnquam recedat. Defectus stomachi, fere totum quod patior est. Frequenter in die & nocte exigit confortari modico admodum qualicũque liquore. Nam ad solidum omne inexorabiliter indignatur. Hoc parum quod dignatur admittere, non sine graui molestia sumit, sed timet grauiorem si sese vacuum omnino dimiserit. Quod si pluisculum quid interdum admittere acquiescat, id grauissimum. Pedes & crura intumuerunt, quẽadmodum hydropicis contingere solet. Et in his omnibus ne quid lateat amicum de statu amici solicitum, secundum interiorem hominem (vt minus sapiens dico) spiritus prõptus est in carne infirma. Orãte saluatorem, qui non vult mortem peccatoris, vt tempestiuum iam exitũ non differat, sed custodiat. Curate munire votis calcaneum nudum meritis, vt is qui insidiatur, inuenire non possit vnde figat dentem, & vulnus infligat. Hæc ipse dictaui, sic me habens, vt per notam vobis manum agnoscatis affectũ. Hoc exẽplar epistolę, quam, vt nos diximus, & ipsa quoq; eiusdẽ verba declarant, pater sanctus exitu iã imminẽte dictauit. Ex cuius tenore possit nimirũ diligens lector sacrũ illius vel ex parte aliqua pectus agnoscere, quanta illi in ipsa sui ruina corporis, tranquillitas mentis, serenitas animi, suauitas spiritus, quanta sub fiducię culmine radix humilitatis. Sed & nostros ei inter hæc animos, aliquatenus æstimare ac sibimet exhibere licebit, vultus exangues, singultus graues, crebra suspiria: anxias cogitationes. Nimirum cum thesaurus tãtus & tam amabilis adhuc nobis esset in manibus, & tamen nec spes esset diutius retinendi, nec facultas pariter commeandi. Nec lugendum nobis vllatenus super illum, qui in gaudium domini dei sui fœliciter inuitatus intrabat, sed super nos vtiq; quibus erat iam vita tędio, & adhuc mors timori. Iam enim tibi serue bone, bonũ illud euge dicebatur à bono domino: sed nostra grauis erat in hac separatione conditio, post mirificã lucẽ horrere magis tenebras subintrãtes, post aurea secula grauius ferre ferreũ quod successit. Igitur ante patris huius excessum accedentes ad eum filij, quos per euangeliũ genuerat, piissimũ eius animum lachrymabili supplicatione pulsabãt, & hæc atq; huiusmodi loquebãtur. Nũquid nõ misereris huic monasterio pater, nũquid nõ cõpateris nobis, quos tanto pietatis affectu maternis lactasti vberibus, paterna consolatione fouisti? Quomodo sic exponis labores tuos, quos in loco hoc laborasti? quomodo tã dilectos hactenus filios sic relinquis? Tũc vero flẽs ipse cũ flentibus, & colũbinos oculos in cœlũ porrigẽs, ac mẽte tota M apostolicum

A apostolicum illum concipiens spiritum, testabatur coarctatũ se è duobus, & quid eligeret ignorantem, diuinę totũ tribuere arbitrio pietatis. Nam & hinc paterna illũ vrgebat charitas filiorũ votis annuere vt maneret, & inde trahebat Christi desiderium vt migraret. Cui tamen ab olim iam atque altius radicata in pectore eius humilitas persuaserat, vt ex intimo cordis affectu seruum inutilem se esse diceret, & arborem sterilẽ reputaret, ex cuius vita nullus sibi fructus, nullus alteri cuiq̃ proueniret. Nã & solitus erat in familiari collocutione fateri, vix credere se hominibus, quòd sic eũ sibi vtilem crederent vt dicebant. Sed nec paruum sese in suis super hoc cogitationibus perhibebat aliquãdo sustinuisse conflictũ, quod nec tã veraces homines fallere velle, nec tam prudẽtes falli posse verisimile videretur, cũ alterutrũ excusare non posset. Quem enim totus mirabatur orbis, solus ipse (quod erat mirabilius) non videbat, suæ videlicet operationis opinionisve
Iob.31.c splendorem, sicut ille quondã vir simplex & rectus nec solem cũ fulgeret, nec lunam incedentem clare vidisse se memorabat. Nouissime cũ exterioris habitaculi vndiq; iam soluta cõpago, desiderati animæ libet præstaret egressum, magnus ille dies illuxit quo perpetuus illi ortus est dies. Ad cuius exitum vicini episcopi cũ abbatũ & fratrum copiosa multitudine fuerant congregati. Hora autem diei pene tertia singularis lucerna, suæ generationis sanctus ac vere beatus abbas
B Bernardus à corpore mortis in terrã viuentiũ fœliciter Christo duce migrauit ex filiorum circunstantium, & inter graues singultus ac lachrymas vberes vtcunque psallentiũ choro, ad multorum, quos ipse præmiserat, cœtus trãsiens lætabundos, ad sanctorum cuneos gratulantes, ad obuia agmina angelorum. Felix anima, quam sic leuabant excelsa suorũ priuilegia meritorum, quam sic pia filiorum prosequebãtur inferiorum vota, sic quoque superiorum desideria sacra trahebant. Felix illi & vere serenus dies, quo plenus ei meridies Christus illuxit. Dies cunctis vitæ suæ diebus tantis ab eo expectatus desideriis, expetitus suspiriis, frequentatus meditationibus: orationibus præmunitus. Felix transitus de labore ad refrigerium, de expectatione ad præmium, de agone ad brauium, de morte ad vitam, de fide ad notitiam, de peregrinatione ad patriam, de mundo ad patrem. De quo trãsitu eius multa nouimus apparuisse quàm multis, & quidem non indigna relatu, sed difficile nimis singula vestigare, & scribere omnia nimis longum. Nam & vsque modo multipharię multisque modis paternus erga filios amor, vere etiam nunc, immo nunc verius viuens & vigens crebris reuelationibus eorum dignatur solari lachrymas, releuare mœstitiam, vt quo dulcius ei gaudẽt, minus anxiè doleant sibi. Si qua tamẽ ex his minus prolixam desiderantia narrationem, lector scire desiderat, proprio magis & nouissimo credimus reseruanda capitulo. Interim cætera prosequentes quanta possumus violentia animos auertamus ab illo tam graui gemitu & rugitu, quo nimirũ grex miserabilis pastore migrante personuit. Parcamus paginæ, & quantum possumus stringamus oculos, palpebras complodamus aduersus lachrymas, quibus in illo suæ claritatis abscessu vallis nostra fluebat, ecclesię protinus vniuersę calicem sui propinatura mœroris, cui hactenus consueuerat stillare dulcedinem, gaudia fundere, fluere consolationes.
C

Cum fidelis minister & sacerdos altissimi fœliciter ingreditur in locum tabernaculi admirabilis, ad altare dei, sacrã ei & acceptabilem hostiã sui spiritus oblaturus: corpus etiã rite paratum & ornatum sacerdotalibus indumentis, oratorio beatę dei genitricis infertur. Plurima quoq; nobiliũ & ignobilium de vicinis quibusque locis gemebũda protinus turba cõuenit, & vallem totam ploratus & vlulatus multus implebat. Amarius tamen pro foribus monasterij lamentabatur sexus miserabilior mulierũ, qđ accedẽtibus ad beata vestigia viris, monastici ordinis disciplina inexorabiliter eis etiã tũc negaret ingressum. Biduo mansit in medio gregis pastor extinctus dum pristina illa dulcissimi gratia vultus nil minorata, sed aucta magis, omnium in se figeret oculos, animos traheret, sepeliret affectus. Crescebat autem supra modum ruẽs vndique populi multitudo, & intolerabilis iam fiebat impetus concurrentium, ac desiderabiles tenentium pedes, osculantium manus, applicantiũ panes, baltheos, nummos, & alia D quæque seruanda sibi pro benedictione, & variis necessitatibus profutura. Maxime autem parati in diem tertium solennem per loca proxima præstolabantur reponendi sacri corporis eius horam, copiosius vndiq; conuenturi. Nam & secũda die tantus circa meridiem populus fuerat congregatus, & tanto pietatis zelo stipati vndiq; sacrum corpus obsederant, vt nulla pene episcopis reuerentia, nulla fratribus haberetur. Vnde veriti ne quid simile aut forte grauius accideret die tertia, præoccupantes horam, & manè diuina ex more sacrificia consummates, sicut & biduũ iam in celebratione missarum & iugi fẽerant psalmodia, purissimum illud balsamũ suo vasculo commisere, in lapide reponẽtes rapidem preciosum, optimam margaritam. Consummatis ergo fœliciter vitæ suæ diebus, & annis circiter. lxiij. expletis, dilectus domini Bernardus Clareuallẽsis cœnobij primus abbas, aliorũ quoque amplius, quàm cẽtum. lx. monasteriorum pater. xiij. Kalend. Septembris inter filiorũ manus obdormiuit in Christo. Sepultus est autem. xj. Kalend. eiusdem mensis ante sanctum altare beatæ virginis matris, cuius fuerat deuotissimus ipse sacerdos. Sed & pectori eius ipso in tumulo capsula superposita est in qua beati Thaddæi apostoli reliquiæ continentur. Quas eodem anno ab Hierosolyma sibi missas, suo iusserat corpori superponi, eo vtique fidei & deuotionis intuitu, vt eidem apostolo in die communis resurrectionis adhærcat. Facta sunt hæc eodem anno quo beatus papa noster E Eugenius tertius eiusdem patris sancti in conuersatione sancta filius, ab hac luce vel ab hac magis caligine migrauit ad lucem, cuius merita in ipsa cui insigniter præfuit vrbe, miraculis pluribus illustrata chorusc ant: successore eius Anastasio Romanæ ecclesiæ præsidẽte, regnãtibus autem in Romanorum imperio Frideric ho illustri: in Frãcorum regno piissimo rege Ludouico filio Ludouici: principatũ ecclesiæ vniuersæ ac totius creaturæ visibilis & inuisibilis monarchiam tenente dei filio Iesu Christo. Anno ab incarnatione sua millesimo centesimo. liij. Qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat deus in secula seculorum. Amen.

Capitulum tertium.

IAm de supra memoratis reuelationibus pauca dicturi, ab eo sumamus initium quod prædictum est anno septimo antequam fieret. Erant duo fratres in monasterio, de sacra beati patris vita & fœlicibus eius actibus colloquentes. Quorum alter ab ineũte adolescentia educatus ibidem, ad alterum ait: Nosti quot annos sit victurus hic beatissimus pater noster? Cui ille. Nescio, inquit. Et alter: Ego ait noui eum sex aut septem annos adhuc in carne victurum. Hoc autem vnde sciret, minime iam scire possumus, quia nec tunc indicauit, & ante patrem sanctum ipse decessit. Porro alterius hodieque superstitis relaF tione hoc verbum nobis innotuit, qui tunc magis miratus est se audisse, quando vt ab olim audierat, ita vidit. Talis vero ille est de cuius testimonio nec nos ambigimus, nec cuilibet alteri qui eum nouerit credimus dubitandum, neque id solum sed qđod non minori dignum admiratione videtur, nomen quoque & personam successoris ipsius indicãte sibi eodem fratre ex tũc innotuisse testatur. Manifeste enim eadem hora frater ille prædixit quia dominus Robertus qui hodie abbas est de Dunis, post hunc beatum patrem abbas futurus est Clareuallis. Nam quod disiunctiue sex vel septem annos victurum dicebat, ad hoc pertinuisse videtur quod inuentus sit terminus idem vltra sextum annum, intra septimum tamẽ.

Prope erat iam tempus, & festinabat pater sanctus ad metam. Infirmabatur enim, sicut in huius libelli principio memorauimus, adeo vt illa iam infirmitate ipsius perfici virtus, iam imminere exitus videretur. Interea fratres instare supplicationibus & obsecrationibus, quibus poterant apud deum. Vnde etiam sanctus ipse cognoscens eorum precibus desiderium suum differri, cum aliquanto melius secundum corpus habere cœpisset, congregatis fratribus hæc eadem verba loquutus est. Quid tenetis miserum hominem? Fortiores estis, & inualuistis. Parcite quæso parcite, finite me abire. Prius tamen cum in summo periculo & timore fratres omnes in orationibus humiliarent animas suas, vni eorum visio

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gtalis apparuit. Occurrebat cum multa exultatione viro dei extra monasterij clausura innumerabilis multitudo. In qua tamen processione, solos quatuor præcuntes idem frater qui videbat agnouit, magnum illum dilectorem eius atque dilectum, cuius & ipse in libro quarto De cõsideratione cũ laude meminit, Gaufridum episcopum Carnotensem, Humbertum quoq; qui Igniacẽsis cœnobij fuerat primus abbas, & duos eius fratres germanos, Guidonem scilicet & Gerardum. Exceptus ita que reuerenter, & post osculum pacis amica diũ colloquia miscẽs pater sanctus ac beatus cum his quatuor stabat, expectante seorsum multitudine cæterorum. Nouissime saluantes eum prædicti viri ex hoc sibi iam redeundum esse dicebant. Tum vero expalluit ille, & circunfusa sibi mœstitia internum declarans animi dolorem, quid ergo, ait, sine me vultis abire? Et illi: Non potest adhuc tuo & nostro satisfieri desiderio donec veniat tempus nouorum. Dicebant autem tempus nouorum quo fruges nouæ colligerentur, sicut euidenter postmodum probauit euẽtus, dum in Augusto mẽse decessit. Mane ergo frater ille cui hoc ostẽ sum fuerat, consolatus est cæteros velut iam imminentem patris obitũ formidãtes, & quod viderat & audierat indicauit. Adhuc autem hyems erat. Eodem tempore altera quoque visio prioris confirmatio fuit: nisi quòd euidentius iã vtriusque completa veritas probat quam euidẽter in vtraq; quod
H futurum erat dominus reuelauit. Videbat enim frater quidam, & ecce parabat vir beatissimus ascendere Hierosolymam, iamque ipso in procinctu itineris erat. Ad quem venerabilis Odo, qui à primis fere annis strenue satis & laudabiliter conuersatus in monasterio absentium consueuerat præpositorum supplere vices, reuerenter accedens, dicebat se præcessurum. Cuius visionis sic ostensa est veritas, vt prædictus vir deo dignus ad cœlestem Hierusalem, vbi vere visio pacis, parantem iam egredi, & paulopost secuturum patrem sanctũ, fœlici functus legatione præiret. Sed & abbas quidam satis ei habitatione vicinus, nec minus affectione deuotus, paucis diebus ante fœlicissimum patris huius excessum, videbat eum pretiosissimis ornatum sacerdotalibus indumentis, & excellenti perfusum gloria, cum ingenti solennitate ad altare deduci. Ad cuius introitum ecclesia magna magnis resultãs vocibus exclamabat, Puer natus est nobis. Vere etenim puer ipse erat, mitis & humilis corde, & sicut paruulus accipiens regnum dei: in cuius merito gratulabunda natali angelica multitudo, & omnis pariter sanctorum cõsus ecclesia, dum nobis videretur mori, sibi illum nasci, dum hic consummaretur, ibi incipere, non tam sonoris vocibus, quàm votis paribus concinens exultabat. Si enim ad vnius pœnitentiam peccatoris tota illa cœlestis regio in lætitiam suscitatur, quænam illi gaudia exhibuisse credendus est per quem
I gaudia tanta receperat de tam multorum conuersione & pœnitentia peccatorum? Quis enim valeat æstimare quantis in seculari habitu & conuersatione manentibus, quantis etiam ad alias virorum seu fœminarum cõgregationes transeuntibus, per huius fidelis famuli ministerium dedit dominus pœnitẽtiam ad salutem? Aut quis numeret eos qui sub eius cura in centũ sexaginta monasteriis, per dei benignitatẽ ad pœnitentiam sunt adducti? Nam ex his solis qui speciales eius filij videbantur præter eos qui iam cursum vitæ fœliciter cõsum mauerant, præter eos qui per alia loca fuerant propagati, ea die qua fœlicissimus pater ex Claraualle montem ascendere meruit clariorem, reliquit habitãtes in ea septingẽtas ferme animas domino seruiẽtes. Quid igitur mirũ si gratus curiæ, si acceptus regi, si exceptus cũ lætitia & exultatione credatur: in quo gratia dei vsq; adeo vacua non fuit, qui tam fœliciter, tam efficaciter plus omnibus sui tẽporis & multarum retro generationũ laborauit, qui talentum sibi traditũ tam copiose multiplicauit, tanta deniq; lucra retulit de negocio? Sed de his hactenus, ne quis nos arguat eius quã polliciti sumus metas excedere breuitatis. Sane in monasterio prædicti illius abbatis qui sic eius natale præuidera[illegible]ea nocte quam nobis cũ pater sanctus mane profecturus vltimã fecit, venerabili eius præposito apparens, valefecit illi, & ait. Noueris quia iam migro, nec vlterius hic morabor. Quod vt ille indicauit abbati, accelerans abbas & Clarãuallen[illegible] veniẽs, ipso die abbatem sanctum, sicut dixerat, reperit iam migrasse. Frater Guilel- K
mus de Monte Pessulano, cuius & supra fecimus mentionem, vir magnificus olim in seculo fuit, sed magnificentior in seculi fuga. Hic in monasterio Grandisiluæ monachus factus, patrem sanctum deuotissime visitauit. Rediturus autem lachrymabiliter querebatur quod non esset eum vltra visurus. Cui vir dei, ne timeas ait, adhuc sine dubio me videbis. Huius effectum promissionis deuotissimus ille Gulielmus expectans, ipsa nocte cum beatus pater ex hac vita decessit, in monasterio Grandisiluæ apparentem sibi videre meruit & dicentem, Frater Gulielme. Et ille. Ecce ego domine. Veni inquit, mecum. Ibant igitur pariter, & ad montem quendam altissimum peruenerunt. Interrogabat autem sanctus an sciret quo venissent. Ille vero se nescire professus est. Cui ipse. Ad radices inquit montis Libani venimus. Et nunc manebis hic, ego autem ascendam in montem. Interrogatus qua de causa vellet ascendere, discere volo, inquit. Miratus ille, quid inquit, vis discere pater, quem nulli hodie in sciẽtia credimus esse secundum? Ad quem sanctus. Nulla ait, hic scientia, nulla veri cognitio, sursum scientiæ plenitudo, sursum vera notitia veritatis. & in hoc verbo dimittens eum, in montem altissimum subiit coram illo. Cunq; intueretur euntem illum, expergefactus est, & occurrit protinus ei verbũ illud quod ad Ioannem olim de cœlo sonuit: Beati mortui qui in
domino moriũtur. Vt ergo mane locutus est abbati suo & fra L
tribus, patrem sanctũ ex hac vita migrasse dicebat. Et notãtes diem ac diligentius inquirentes, vt audierant inuenerunt. Euge pater sancte qui ascensiones in corde disposuisti in valle lachrymarũ, fœliciter iam ascendisti de Claraualle in montem Libani, montem candidationis, plenitudinem lucis, celsitudinem claritatis. Innocẽs manibus & mũdo corde ascẽdisti in mõtem domini, ad diuitias salutis, ad thesauros sapiẽtię & scientiæ peruenisti, vbi pure purã videas veritatem, vbi vnus tibi cũ omnibus sanctis magister est Christus, vbi omnes iam docibiles dei. Trahe nos post te quęsumus, & de mõte excelso misericorditer respice vallẽ tuã. Adesto laborãtibus, subueni periclitantibus, ascendentibus manũ porrige. Dat fiduciam tua nobis ab olim experta nec exinanita modo sed amplius cumulata benignitas. Quin etiam visio quam subnectimus ab eadẽ nostra præsumptione nõ discrepat. Proxima nocte postq̃ sacrum corpus sepulturę traditũ fuerat, quantã adhuc pro filiis solicitudinẽ gereret pater sanctus, & quomodo suos quos in mũdo dilexerat, in finem quoq; diligeret, euidẽter ostendit. Apparẽs enim cuidã fratri in multa gloria & fulgore magno vestis ac vultus, & desiderantẽ tenere cito pertransiens, aiebat, quia pro quodã fratre simplice veni. Audierunt hoc fratres & mirabãtur: sed circa horã diei tertiam veritas cõprobata est visionis. Defunctus est enim quidã frater
laudabilis admodũ simplicitatis, & sicut omnino credibile M
est, animam eius tanto duce fœlicem, qui pro eo se venire dixerat, secum tulit. Paucis quoq; expletis diebus, alteri cuidam fratri magnifice satis apparẽs, & arguens de suo nos doluisse discessu, post verba multæ consolationis, & promissionem fœlicitatis æternæ in sua perseuerãtibus obedientia & doctrina, hoc etiam scito ait, & dicito fratribus, cuiusdã vere sancti corpus, cuius & ego habeo vestem, in oratorio esse sepultũ. Dicebat autem episcopum Malachiam. Ipsius enim tunicã in qua sanctus ille fœliciter obdormierat, ad missarum sibi seruauerat celebrationẽ, & moriturus in ea sese iussserat sepeliri, sicut & sanctum illum in sua sepelierat veste. Quod tamen verbum & ipsi fratri, & quàm pluribus aliis vsque ad hanc visionem prorsus erat ignotum. Felix pontifex, cuius merita pater sanctus & viuens prędicauerit & defunctus. Felix charitas quę in morte nõ excidit. Felix societas quam nec illud diuortium tam crudele diremit. Glorioſi siquidem patres quemadmodum in vita sua dilexerunt se, ita & in morte nõ sunt separati. Nam & post dies circiter. xl. abbas quidam ex maioris Britanniæ insula, sacræ illius societatis virtutem fœliciter experiri meruit in seipso. Qui eodem tempore cũ cæteris coabbatibus suis ex more Ciſtertium petens, in Claraualle remanserat gemino quodã desperabiliter occupatus incommodo, pleuritidis scilicet, & febris quotidianę. Iamq; eatenus lõga vexatione defecerat, vt solũ animæ eius exitum

fratres

A fratres qui ei nunquam deerant obseruarent. Cunque animũ eius angeret nõ tam desiderium vitæ præsentis, quàm absentium desolatio filiorum, quòd peregre moreretur, obnixe petiit vt ad tumulũ sancti deportaretur abbatis. Vbi cum orasset tota deuotione qua potuit, beati quoque episcopi Malachiæ in Aquilonali ipsius oratorij latere positum cogitauit visitare sepulchrum, auxilium flagitare: sed fatigationem veritus, & quasi iam securus de incolumitate, quod cogitauerat non impleuit. Die altera iterum fratres aduocans, vt ad oratorium veniat, opem sibi postulat exhiberi. Causantibus illis (periculum siquidem verebantur) omnimodis, inquit, oportet vt sancti Malachię tumulum petam. Cum enim nocte preterita vix tenuiter obdormissem, expergefactus subito audiebam vocem dicentem mihi: Sanatus iam ab ægritudine tua, si ab altera vis sanari, episcopum pete. Fecerunt illi vt ille voluit, & continuo factum est sicut dictum erat ad illũ. Eadẽ die sanus factus, post pauciſſimos dies iter arripuit, & incolumis reuersus est ad suos. Tuum in hoc opere spiritũ, tuũ agnoscimus pater dulcissime zelum, tuam considerationem. Tuũ hoc opus sic deferre collegę tuo vt hunc quoque ei communicares honorem & amorẽ, cum quo verius & felicius honorificaris in cœlis. Immo vero tui sunt hæc omnia operis, tui muneris deus noster. Tu enim omnem repleſti ab initio tem
B poris terram præsentia diuinitatis, omnem aliquando repleturus gloria maiestatis, cuius tamen partes interim quasdam & æterno prælecta loca consilio excellentius visitans repleſ speciali gratia sanctitatis. Fac domine spirituali semper abundare frumento vallem, quam vt faceres re, quàm nomine clariorem, dignatus es tam eximiæ claritatis sideribus illustrare duobus. Custodi domum in qua tibi geminum hoc tam pretiosum depositum custoditur. Fiat nobis denique iuxta verbum tuum, vt vbi est thesaurus tuus, ibi sit & cor tuũ, ibi gratia & misericordia, & respectus assiduę pietatis omnibus adsit in tuo ibidem nomine congregatis, quod est super omne nomen, sicut & tu super omnia deus benedictus in ſecula. Amen.

Canonizatio sancti BERNARDI ABBATIS PER *Alexandrum papam tertium, anno Christi milleſimo centeſimo ſexageſimo quarto.*

Literæ apoſtolicæ de uita & commendatione ſancti Bernardi, quanto præconio excipiendus ſit. Et primo ad prælatos eccleſiæ Gallicanæ.

C ALexander Episcopus seruus seruorum dei, venerabilibus fratribus vniuersis archiepiscopis, episcopis, & dilectis filiis abbatibus, aliisque ecclesiarum prælatis in regno Franciæ constitutis salutem, & apostolicam benedictionem. Contigit olim dum essemus Parisius constituti, vt magni quidam ac venerabiles viri de canonizando sanctæ recordationis Bernardo quondam Clareuallensi abbate facerent mentionem, optantes vtique & piis nobis precibus suggerentes, vt in concilio quod de proximo erat Turonis celebrandum, digno huic & laudabili voto celebrem daremus effectum. Cunque nos eidem negocio fauorabili satis intenderemus affectu, superuenit multitudo & frequentia petitorum, qui in diuersis prouinciis rem similem postulabant. Vnde cum videremus non posse congrueuter omnibus satisfieri, statutum fuit pro scandalo deuitãdo etiam in hoc differri quod oportebat pro tempore cęteris denegari. Nuper autem ex instantia & deuotione Clareuallen. fratrum, & aliarum sublimium personarum eisdẽ apud nos precibus innouatis reduximus ad memoriã nostram eiusdẽ beati viri sanctam ac venerabilem vitã: qualiter ipse singularis gra D
tiæ prærogatiua suffultus, non solum in seipso sanctitate ac religione præfulserit, sed etiam in vniuersa ecclesia dei fidei & doctrinæ lumine radiarit. Fructũ vero quem in domo domini & verbo operatus est & exemplo, nullus fere terminus sanctæ Christianitatis ignorat, cum vsque ad exteras quoque barbaras nationes sanctæ religionis instituta transmiserit, atque monasteriorum fundationem extenderit, & infinitã multitudinem peccatorum per viæ secularis latitudinem incedẽtem, ad spiritualis vitæ rectitudinẽ reuocarit. Specialiter autem sacrosanctam Romanam ecclesiam, cui authore deo præsidemus, ita quondam sub grauis persecutionis turbine laborantem, tã vitæ merito, quàm datæ sibi cœlitus sapientiæ studio sustentauit, vt digne quidem & nobis & omnibus eiusdẽ ecclesiæ filiis in memoria habendus sit, & deuotione perpetua venerandus. In afflictione vero corporis sui vsqueadeo sibi mundum seque mundo reddidit crucifixum, vt cõfidamus martyrum quoque eum merita obtinere sanctorum, quem cõfessionis ordine, & parsimonia vitæ, tam longum constat duxisse martyrium. Quibus omnibus pia consideratione pensatis, & in concilio fratrum nostrorum expositis, cõsisi de misericordia dei, cui perseueranter & fideliter militauit, necnõ & de beatorũ Petri & Pauli apostolorum, & eiusdem beatissimi confessoris meritis præsumentes, eũ apostolicæ sedis authoritate catalogo sanctorum asscribi mandauimus, & com- E
memorationis suæ festum decreuimus amodo publice celebrandum. Vos ergo qui & eiusdem sedis apostolicæ instituta suscipere, & deum in sanctis suis confueuistis glorioſius honorare, sic memoriam sancti huius celebretis in terris, vt precibus eius & meritis digna præmia recipiatis in cœlis. Datum Anagniæ, xv. Kalẽdas Februarij.

Item apoſtolicæ literæ ad Regem Franciæ unde ſupra.

ALexander episcopus seruus seruorũ dei illustri Francorum regi Ludouico salutem & apostolicã benedictionẽ. Nouit (vt credimus) regalis tuæ magnificentiæ celsitudo, quę ea quæ cum honore dei grata tibi acceptaq; cognouimus, ad vtilem semper effectum magno & volenti animo promouemus. Maxime autem hoc in illis operibus obseruamus, in quibus specialiter & honor dei, & suorum gloria sanctorum declaratur: scientes quoque tibi fore gratiſſimum quicquid ad decorẽ ecclesiæ, & superni regis honorẽ authoritate fuerit apostolica constitutum. Vnde quoniã sanctæ recordationis Bernardus quondã abbas Clareuallis & deo semper charus, & tam tibi, quàm vniuerſo regno tuo gratus extitit & acceptus, eũ ad gloriã dei & exaltationem ecclesiæ ac totius regni tui canonizandũ decreuimus, & inter beatiſſimos confeſſores festiua celebritate colendum, tã de misericordia dei, & beatorũ Petri & Pauli apostolorũ eius confisi meritis, q̃ suæ conuersationis & sanctimoniæ non ignari. Monemus igitur Christianiſſimę serenitatis F
tuę regiã pietatẽ, vt hoc cœlestis gratiæ donum regno tuo te regnãte collatum, lætæ deuotionis brachiis amplectaris, eiq; iam cœlesti beatitudine perfruẽti solita pietate deuotus existas, quem pro sua venerabili sanctitate adhuc in terris positum diligebas: Clareuallense vero monasterium quòd fundauit, in quo etiam corpus eius venerabile requieſcit, ita te obreuerentiam eius habere volumus commendatum vt eũ semper merearis habere patronum. Datum Anagniæ, xv. Kalendas Februarij.

Item eiuſdem ad omnes abbates Ciſtercienſis ordinis.

ALexander episcopus seruus seruorũ dei dilectis filiis Cistercij, de Firmitate, & Pontigniaci, & Clareuallis, & Morimũdi, atq; vniuersis abbatibus Cisterciẽsis ordinis, salutem & apostolicam benedictionẽ. Quoties honesta nobis opportunitas exhibetur, vt fidei & deuotioni quã circa ecclesiã dei nostris tẽporibus habuistis, possimus in aliquo pro meritis respondere, opportunitatẽ ipsam libenter amplectimur: & in his maxime quę specialẽ noscuntur redolere virtutẽ, vestris occurrere profectibus nõ moramur. Contigit autẽ hoc tempore vt verbũ quod ab olim fuerat de beati Bernardi quondam Clareuallis abbatis canonizatione propositum, & pro quorundã similia po

stulantium

stulantium scandalo à Turonensis concilij celebratione dila
tum, ad nostram reduceretur deo volente memoriam, & faciente nobiscum signum in bonum, qui hoc pietatis opus nostris seruauit manibus consummandum. Nos enim vitam & sanctitatem eiusdem beatissimi confessoris recordatione solicita memorantes, quomodo scilicet & in seipso religionis & sanctimoniæ prærogatiua magnificus, & vniuersæ ecclesiæ dei, specialiter autem ordini vestro fide & doctrina vtilis extiterit, & copiosissime fructuosus: cõfisi de misericordia dei, & beatorum Apostolorum Petri & Pauli, necnon de eiusdem sancti confessoris meritis præsumentes, eum (fratrum nostrorum communicato cõsilio) authoritate apostolicæ sedis sanctorum catalogo duximus asscribendũ, & die depositionis ipsius in ecclesia publice celebrandũ. Vnde quoniam hoc ita in gloriam & honorem summi conditoris exuberat, vt in vestram quoque ædificationem consolationemque redundet, vestra potissimum interest omnipotenti deo gratias agere, qui modernis temporibus virum perfecte & prædicabilis sanctitatis in vestro ordine voluit suscitare. Vos igitur munificentiæ donum, speciali deuotione suscipite, & deum in sanctorum suorum glorificatione mirabilem, in huius celebratione specialiter honorate. Datum Anagniæ. xv. Kalendis Februarij.

Item eiusdem ad Clareuallenses.

ALexander episcopus seruus seruorum dei, dilectis filiis Gerardo abbati, & vniuerso conuentui Clareuallis salutem & apostolicam benedictionem. Sicut de religione & pietate quam circa deum geritis, nihil nobis restat ambiguum: sic exhibitæ circa nos robur deuotionis & fidei clara semper est certitudine manifestum. Non enim poteratis, sed nec deinceps deo authore poteritis à gratia sanctitatis apparere degeneres, quos sancti patris constat esse hæredes: cui & gratia spiritualis abundauit ad meritum, & operum efficacia non defuit ad exemplum. Scitis nanque & pia veneratione recolitis qualiter beatæ memoriæ Bernardus cœnobij vestri primus abbas præcipuusq; fundator, deo quidem pro virtute religionis acceptus, & ecclesiæ dei pro plenitudine deuotionis & fidei extiterit gratiosus, ita vt merito deberetis haberi culpabiles, si imitationis & venerationis ipsius effetis in aliquo negligentes. Placuit ergo nobis quòd pro eo tanquam pro pio patre solicitudinem habuistis, & canonizationem ipsius voto laudabili postulastis. Nos quibus cordi semper est pro multis (fili abba) tuæ deuotionis obsequiis, & totius domus vestræ studijs religiosis & piis, vestris iugiter obtemperare precibus, & profectibus aspirare: voto huic clementer annuimus, vt nostram circa vos gratiam & benevolentiam comprobemus. Vita igitur eiusdem beatissimi confessoris ad memoriam reuocata, quomodo scilicet fide & religione atque doctrina præfulserit, quantoque in ecclesia dei perspicuæ claritatis lumine radiarit: eum (fratrum nostrorum consilio habito) confisi de misericordia dei & beatorum Apostolorum Petri & Pauli, atque de eiusdem sancti meritis presumentes, catalogo sanctorum duximus adscribendum, diemque depositionis eius festiuum decætero & celebrem obseruandum. Vnde quia vestra potissimum interest eius & imitari vitam, & gloriam venerari, satagite in omnibus, & studete ipsius sancti patris & inhærere vestigiis, & festum excolere sanctitatis, vt cuius cõuersationis meruistis esse participes, digni habeamini eiusdem beatitudinis fore consortes. Datum Anagniæ, xv. Kalendas Februarij.

Explicit canonizatio sancti Bernardi primi Clareuallis abbatis.

EPIGRAMMA SEV EPITAphium beati Bernardi abbatis Clareuallis per modum dialogi.

MIra loquar: sed digna fide. Bernarde quid hoc est?
Viuis adhuc? viuo. Nõ ergo es mortuus? Immo.
Et quid agis? requiesco. taces, an faris? vtrunque.
Cur retices? quia dormio. cur loqueris? quia viuo.
Quid loqueris? sacra mystica. cui? mea scripta legenti.
Num cunctis? non. ergo quibus? qui dulcia quærunt.
Nomen habes? ita. Quod? Bernardus. Num sine causa? Non. Dic ergo quid hoc est? Bernardus, bona nardus.
Cur nardus? quia fragro. quo fragramine? dulci.
Cui fragras, & vbi? lectori codice sacro.
Quod cognomen habes? de Claraualle. manes hic? Mansi, sed modo non. vbi nunc? in vertice montis.
Qualis eras in valle manens? humilis. modo quantus? Maior nunc sursum, quanto minor ante deorsum.
Nonne tui quicquam vallis tenet? Iossa. quousque? Donec cœleste fiat terrestre cadauer.
Hoc quando fiet? omnis caro quando resurget.

Aliud epitaphium editum à domino Adam de sancto Victore.

CLaræ sunt valles, sed claris vallibus abbas:
Clarior, his clarum nomen in orbe dedit.
Clarus auis, clarus meritis, & clarus honore.
Claruit eloquio, relligione magis.
Mors est clara, cinis clarus, clarumque sepulchrum:
Clarior exultat spiritus ante deum.

Aliud epitaphium.

ECce latet Clareuallis clarissimus abbas:
Qui summis summus, qui sibi paruus erat.
Relligionis apex, lux mũdi, laus monachorum.
Vox verbi, pacis sanctio, iuris amor.
Instructus, velox, sublimis, pauper abundans.
Artibus, ingenio, sanguine, veste, bonis.
Laudis eget titulo, cuius laus non sit ad omnes.
Cuius honor, cuius crescere fama fuit.
Nunc vero quem plangit adhuc, quem prædicat orbis.
Si laudare velim, laus mea laude caret.
Dura, malum, cunctos, tulit, horruit, ædificauit:
Vana, deum, requiem, spreuit, amauit, habet.

Aliud epitaphium.

AR dens Bernardus, aut arduus, aut bona nardus,
Iure vocatur, propter quod nunc celebratur.
Ardens feruore, vita sublimis, odore.
Nardus, quæ verę virtutis signa fuere.
Iste fuit per quem patuit doctrina sophiæ.
Præco dei, doctor fidei, citharista Mariæ.

Aliud epitaphium.

CVltor iustitiæ Bernardus, & arca sophiæ.
Incolit hunc tumulum, regnat & ante deum.
Sacrum nanque loco corpus requiescit in isto,
Obtinet excelsum spiritus atque polum.
Christiferam matrem, cui viuens purus adhæsit,
Consequitur moriens associandus ei.
Ipso nam mense quo scandit virgula Iesse,
Conscendit pariter hic super astra pater.

Aliud epitaphium.

MEllifluus doctor Bernardus pacis amator
Hoc iacet in tumulo, magnificandus homo.
Ipse iacet, sed fama suæ probitatis in æuo
Virtutis merito non ruitura manet.
Vexillum fidei, populi candela, sophiæ
Puluinar, laudis summa vir iste fuit.

Cui

Cui tria post obitum vitam conferre laborant
Mens humilis, blandus sermo, pudica caro.
Mens bona disposuit, sermo docuit, manus egit:
Hinc bonus, hinc melior, optimus inde fuit.
Insignis, pollens, largus, deuotus, abundans
Moribus, ingenio, munere, corde, bonis.
Præbuit, instruxit, disperfit, respuit, emit
Exemplum, fratres, danda, cauenda, polum.

Aliud epitaphium.

HOc in sarcophago paufat virtutis imago,
Cui de Fontanis carnis origo fuit.
Sic quadrauit eum virtutis regula, nullam
Compulit in partem quælibet aura virum.
Fratribus ipse suis vita præluxit, honore
Præfuit, exemplo profuit, ordo fuit.
Hinc fursum tendens Bernardus, & infima linquens,
Vallibus ex claris fulgida regna subit.

Aliud epitaphium.

SErmonum pictor, morũm decus, instar honesti
Fulsit Bernardus, quem tegit hic tumulus.
Pieridum lyrifer, virtutum signifer, artis
Clauifer, ecclesiæ lucifer ipse fuit.
Eloquij splendor, manus obuia, frons sine nube:
Alloquio mitis, consilioque bonus.
Libri verborum stellati floribus, ore
Percelebri, titulos eius vbique canunt.
Illic mysterij preciosa monilia fulgent,
Illic eloquij balsama vera fluunt.
Peruius & liber stylus eius ad omnia sculpsit,
Pinxit, inaurauit, omne quod egit opus.
Præter tot titulos quibus ille refulsit, in eius
Floruit illesa carne pudoris ebur.
Et sic pro meritis, laudis vexilla reportans,
Cœlica quæ meruit præmia victor habet.

Nicolaus Haqueuille, sacri senatus Parisien. præses æquissimus, de laudibus Bernardi & situatione Clareuallis.

ABdita vallis erat, mediis in montibus, alto
Et nemore & viridi tunc adoperta rubo.
Hanc claram vallem merito dicere priores,
Mutarunt nomen vallis amara tuum.
Quam licet vmbrosi circundent vndique montes,
Nulla tamen toto clarior orbe fuit.
Hanc Alba irriguus mediam perlabitur amnis,
Fons ibi perpetuo munere donat aquam.
Ad quam diue pater primum Bernarde colendam
Mitteris, illo iam tempore tantus eras.
Nondum difficilis iuueniles liquerat annos,
Mens tamen in tenera carne senilis erat.
Tunc fuit incultis hæc vallis consita dumis,
Tunc ibi non domitę delituere ferę.
Illo siluestres produxit tempore fructus,
Viticolę nulli, nullus arator erat.
Nullę hominum sedes, vetus hæc spelunca latronum:
Nullus in hac poterat carpere tutus iter.
At postq̃ Claram vallem Bernarde petisti,
Et statuis sedes fratribus ipse tuis:
Tunc subito antiquam mutarunt omnia formam:
Aspera quæ fuerant, fertiliora facis.
Vallis & in medio cellas, Christique dicatam
Ecclesiam, adductis fratribus ædificas.
Instruis angelicam hos in terris ducere vitam,
Psallere diuinas nocte dieque preces.
Protinus immensum discurrit fama per orbem
Bernardusque pater cuncta per ora volat.
Vndique concurrunt pueri iuuenesque senesque
Flectere ad imperium colla superba tuum.
Non illos retinent matres, non mollior ætas,
Non timet austeras alba senecta vias.
Non illos remorantur opes, non denique vana
Quæ venit à claro sanguine nobilitas.
Ipseque mundanos spernens Henricus honores,
Cuius erat frater Gallica sceptra tenens.
Qui licet ipse foret regali sanguine cretus,
Se tamen imperio subdidit ille tuo.
Omnia regna tuo nutu Bernarde regebas:
Tantum virtuti tunc adhibetur honos.
Sique inter magnos fuerat discordia reges,
Omnia sunt voto conciliata tuo.
Tunc etiam insani rabies vesana Leonis
Vexabat rapidis dentibus ecclesiam.
Sed tua pestiferas fregit prudentia vires,
Et finem tantis cladibus imposuit.
Testis Aquitanas regnans Gulielmus in vrbes
Dum Bernarde tuos concidit ante pedes.
Tu quoque fraternas acies dispergis in orbem,
Nullaque terra tuis fratribus absque patet.
Siue ea purpureos tellus quæ tendit ad ortus,
Quæque sub occiduo sole relicta jacet,
Quæcunque aut gelidas terrę flectuntur ad Arctos,
Quæve sub australi noscitur esse polo.
Aut ea quæ extremos nutrit populosa Britannos
Insula, quæ Oceano cingitur ampla mari:
Quàm longe Europæ tenduntur denique fines,
Exquirunt fratres omnia regna tuos.
Omnia non possunt nunc carmina nostra notare.
Hæc pauca ex multis disseruisse sat est.
Nam grauis hæc nostras superat prouincia vires,
Vena cui fluitat suauior, ille canat.
Hæc mihi sufficiat raptim tetigisse canendo,
Non facit ad tantum nostra camœna virum.

Ad Clareuallenses.

Post præcepta patris præsens dum vita superstes
Pergite, cum tacito nam fugit illa pede.
Nec vos pœniteat mundi spreuisse ruentis
Tractandas paruo tempore delicias.
Tristia quæ modo sunt quæcunque, & amara videntur,
Gaudia post mortem non peritura parant.
Post lachrymas, gemitus, longa & suspiria vallis,
In montem excelsum vos trahet ipse deus.

Philothei monachi de uita & moribus diui Bernardi abbatis Clareuallis congregationis Cisterciensis: ex ordine beatissimi patris Benedicti carmen encomiasticon.

INclyta dum tenui molimur gesta susurro
Dicere, Mæonijs emodulanda sonis.
Quid nisi Trinacrios reuocare ad littora fluctus
Nitimur, & modicis imposuisse cadis?
Scilicet ipse rudes necdum formare loquelas
Doctus, & agresti concrepuisse lyra,
Principis ætherei titulos, qui laudibus omnem
Excessere modum, sacraque gesta canam?
Quis ferax exili Codrum temerasse camœna
Acta Sophoclæq; condecoranda sono?
Non secus ac Phœbo si persequar addere lumen,
Hinc atque hinc sanne rhinocerotis erunt.
Non igitur Bernarde tuas mihi promere laudes
Fas erit, & tremula concinuisse cheli.
Candida laurigeri referant tibi carmina vates,
Nos inopes animum corda precesque damus.
Talia iam positis agitaram mente tabellis,
Arguerantque animos crimina nostra leues.
Cum mihi blanda quies victis subrepsit ocellis.
Et tenuit placidus pectora lassa sopor.
Tunc dea cui tellus, cœlum cui militat omne
Virgo mihi est tales fundere visa sonos:
Stulte tui nobis prohibes quid carminis vsum?
Quid ve sacerdoti munera grata meo?
Incipe, Bernardi (si nescis) gloria nostra est.
Quicquid habet, nostro riuus ab amne trahit.
Hoc mihi Ioannes nunq̃ fuit arctior ille,
Qui datus est vitæ duxque comesque meæ.

Ille

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ille quidem dulces mecum permansit in annos
Virginis intuitu colloquioque fruens.
Hic autem cœli cum iam data sceptra tenerem,
Promeruit vultus cernere sæpe meos.
Ille erat intacti custos mihi corporis vnus,
Hic nostri curam nominis vsque gerit.
Sed quid plura? animis pæribus mihi iunctus vterq;,
Nec minus ille mihi nec minus iste placet.
Vixit vterque parem veneris sine crimine vitam,
Virginitas bini pectoris vna fuit.
His deus equilocæs sublimi in vertice sedes
Contulit,& lateri iussit adesse meo.
Eia age,quosque pater tribuit mihi laudis honores
Sumat,& alternas detque ferat que vices.
Aspicis egregia quos condidit arte libellos,
Quo referant cantu nomen in astra meum?
Spiritus illa animis bene profectura malignus
Scripta tulit laudes quæ cecinere meas.
Proque pio Iliadem Danaosque induxit Iesu,
Abdideratque mei mystica dicta senis.
Dumque homines nugas miseri sectantur inanes,
Hæc pene in nullis scripta fuere locis.
Non tulit hoc summi temerata potentia sceptri.
Perfidus vt nostras hostis haberet opes.
Ipsa etenim tacito monui spiramine quendam
Qui mihi præcipuo munere vinctus erat.
Vt pia dispersos reuocaret cura libellos,
Scriptaque sidereas quæ docuere vias.
Efficeretque die caderent ne exesa vetusto:
Imprimeret breuibus sculptor vt ille notis.
Et quia tam longo fuerat vitiata recessu
Littera,iudiciis tergeret ante suis.
Hæc ego quæ tantos illum tolerare labores,
Hæc ego te faciles hortor inire modos.
At metuis ne forte rudi perarata cothurno
Liuor edax tetrico carmina dente petat.
Atque supercilio tua respuat orsa tumenti,
Contendatque leues ista decere viros.
Nec ferat Aonias monachum reuocare sorores,
Quas semel inuiso iussit abire pede.
Euge superuacuis horum latratibus obstat
Perpetuo vates iunctus amore mihi.
Qui ferrugineis niueos superaddit amictus,
Inclyta Carmeli tegmina montis habens.
Qui mea dulciſono celebrauit carmine gesta,
Strident esque truci Cestidis ære rotas.
Ille dabit faciles auras,portusque secundos,
Hoc duce Scylleos transgrediere canes.
Aspicis vt clara stolidos ratione retundat?
Garrulaque opposita clauserit ora manu.
Hic mihi de mundi reuocatus turbine plaudit,
Atque meum dulci concinit ore decus.
Fare age,vix tutum cumulis & laudis honore
Quem deceat vati præposuisse meo?
Nam si grandiloquo liceat conferre Maroni
Carmina quo paribus cantet vterque modis:
Hic tamen æternis tantum virtutibus illo
Clarior est,quantum noctibus alma dies.
Nam quæ dona meo potui præstare clienti.
Quæ minus illustrem constet habere virum?
Quæritur eloquio quantum valet ille nitenti?
Talis Aristocles Meoniusque fuit.
Quæritur innocua quantum probitate coruscat?
Helias ardenti talis in axe fuit.
Hic docet angustum virtutis scandere culmen,
Et celerem vitiis imposuisse modum.
Nil nisi quo rigidi possint laudare Catones,
Nil nisi sacrato Christus in ore sonat.
Hic mea dum celebri repetit præconia cantu,
Mille mihi æterno iunxit amore viros.
Huic ego sideream tanto pro carmine sedem
Constitui,& regni gaudia summa mei.
Hunc tamen assiduo Bauius liuore fatigat,
Ingenio æquarit cœlica tecta licet.
At tibi quem nullo decorauit schemate Christus,
Defuerint quidi murmura torua canis?
Celsior humanos pessundabit ille fauores,
Solaque perpetuę præmia lucis auet.
Illius exemplo nugas contemne loquaces,
Nanque magis virtus pressa micare solet.
Inuenies omneis florenti laude verendos
Inuidię facibus succubuisse viros.
Gaude igitur tanto quo te dignamur honore,
Vt tibi sit noster causa ruboris amor.
Incipe iam tali ductus stratagemate,quanuis
Vaniloquus nullam donet Apollo lyram.
Nostra secundabit cursus ynosura patentes,
Vt leuius cœptum perficiatur iter.
Nulla tuæ est,fateor nulla est facundia linguæ,
Nec deus eloquium,sed pia corda probat.
Graminibus pecudes pascuntur,rore cicadę,
Quadrupedum tygris sanguine,corde deus.
Solue igitur propero tenuem de littore cymbam,
Deducent cursus flamina nostra tuos.
Dixit,& aereas fuerat iam lapsa per auras,
Cœperunt sensus cum vigilare mei.
Grande opus aggredior,veniam date iussa sequenti,
Cogitur inuito currere musa pede.
Queque leui quondam latitans epigrammate lusit,
Nunc grauiore meat Calliopea gradu.
Non tamen acta suo digesta ex ordine dicam,
Pauca sed è plena margine mira loquar.
Interea nostro pater ô venerande labori
Annue,& ô sacri doctor amoris ades.

Diui Bernardi pro instauratione monasticæ religionis prolata supplicatio, & accepta à deo promissio.

ASTra decem celeri penetrarant secula cursu,
Bis totidemq; pari lustra peracta pede.
Ex quo lethiferi resecans contagia morbi
Christus ab intacta virgine natus erat,
Cum genus omne boni facinus mortale fugarat,
Fœdaque terrigenis gaudia numen erant.
Vndique liuor edax,feritas,discordia,lites,
Pestis,bella,fames,& metus hostis erat
Omnibus,occiderat superûm reuerentia terris
Et decus & prisce relligionis amor.
Quinetiam ruptis errabat pauper habenis
Sancte per anfractus grex Benedicte tuus.
Rarus & incerta monachus statione peragrans
Non dabat authori debita vota suo.
Tunc proprias Benedictus oues miseratus,Olympi
Dicitur his regem sollicitasse modis.
Maxime rex,parent cœlum cui,terra,fretumque,
Omnia qui nutu dasque regisque tuo:
Aspicis vt longo probitas male frigeat æuo?
Aspicis vt toto ferueat orbe scelus?
Cernis vt aduersis agitetur fluctibus omnis
Relligio,& nullo milite fulta cadat?
Ille meus quondam teneris bene cultus ab annis
Quo fugit antiquæ relligionis honor?
Quemque ego tam lata moriens ditione reliqui
Ordinis heu nostri dic mihi feruor vbi est?
Iam mea progenies tandem,nisi protinus illi
Prospicis è summo culmine,pulsa cadit.
Surge age,iamque hominum sortem miseratus acerbam
Erue de tantis pignora nostra malis.
Dixit,& ex alto totum qui temperat orbem,
Occepit tales protinus ore sonos.
Optime dux vario cœlum qui milite comples,
Qui fueras nostræ pars modo prima ratis:
Parce pio Benedicte motu,nam morte tuorum
Mœnia sunt ducibus restituenda meis.
Mœnia quæ tantis agitata furoribus ardent,
Mœnia quæ Petri iacta fuere manu.
Respice quem teneris puerum mihi mater ab annis
Obtulit,

Obtulit,& patriam Gallica terra dedit,
Spiritus hunc pleno radiatum pectore sanctus
Efficiet Mosi relligione parem.
Cernis vt ille mei stimulis agitatus amoris
Iam terat assiduo limina sancta pede?
Aspicis vt pulchro rutilet sub pectore virtus?
Inspice venturum vt testificatur opus.
Niligenas tanto monachorum principe cœtus
Restituent septis tempora læta tuis.
Angelicis postq; compleuerit omnia turmis,
Deseritque tuam composuisse domum,
Tunc etiam Petri nimium iactata quiescet
Huius ab auspicio tuta carina viri.
Solus hic ingentes monachus tractabit habenas
Orbis,& extremo iura sub axe dabit.
Quæque vides tumidis consurgere viribus arma,
Pax erit illius conciliata fide.
Aurea tunc placidis consurget moribus ætas,
Et mea terrigenis gratia maior erit.
Quinetiam extremi bonitas cum tempore secli
Nulla erit,& toto fugerit orbe fides,
Aureus ecce tuo surget de vimine palmes,
Siccaque nectareus perfluet ora liquor.
Vrbs Patauii illustres præbebit palmitis ortus,
Hinc feret auxiliis germina læta meis.
Ipse etiam tanto producet fœnore fructus
Vt fateare tua non eguisse manu.
Quare age,tam clari proles ne germinis vnquam
Deficiat,nullo sollicitere metu.
Hæc ait,& summo paracletum mittit ab axe,
Bernardumque suo concremat igne deus.

Bernardus quatuor germanis fratribus in eandem sentẽtiam adductis religionem ingredi statuit.

ILle deo plenus,faciem moresque pudicos
Induit,& mentis improba sensa fugat.
Iamque puer tenero claudebat pectore numen,
Et decor egregij maximus oris erat.
Hunc qui solerti spectabat lumine,dixit,
Et speciem & mores virginis iste gerit
Candida cui roseo facies suffusa rubore,
Et grauitas dulci mixta lepore fuit.
Prima iuuenta graui voluebat seria sensu
Quæ solet in faciles luxuriare iocos.
Terræ fixa acies,modici sine murmure risus,
Ista verecundi signa pudoris erant.
Grata quies animi fuerat,solusque peragrans
Sæpe dabat querulo talia corde puer.
Cur mea mens breuibus miserisque exercita curis
Excipis humanas irrequieta faces?
Quando erit vt posita variorum mole laborum,
Discat in authorem vita redire suum?
Si cupio excelsi spectare cacumina cœli,
Deprimis innata conditione caput.
Hinc pater hinc genitrix,atque hinc mea cura sodales,
Distrahit & sensus quæque fauilla tuos.
Sed deus ipse via qua sit mihi monstrat eundum,
Et referat sacræ relligionis iter.
Nuper structa,humilis latitat sub paupere tecto
Sancta quidem sed non ambitiosa domus:
Cisterciique patres habitant ea limina pauci,
Instituunt leges qui Benedicte tuas.
Hic ego cœlitibus figam mea lumina regnis,
Hæc requies nostri sola laboris erit.
Si mihi nostra ferant peregrinos arua lapillos,
Sitque meum toto quicquid in orbe patet,
His tamen æternos pudeat conferre triumphos,
Gaudiaque extremum non habitura diem.
Quid moror ah demens,vel quid data tempora perdo?
Plurima commissis addidit vna dies.
Talia flammata librarat pectore dicta,
Propositique grauem fixerat inde pedem,
Cum iuuenis tenera superatus imagine fratrum
Fleuit,& hæc dixit præda petenda mihi est.
Dixit,& in superum germanos regna ciebat,
Sic repetens animo gaudia nata suo.
Nuper in aduersis errabam naufragus vndis.
Nunc mihi cœlestis meta reperta viæ est.
Meta reperta mihi est quæ cœlibis ocia vitæ
Explicat,& tutum relligionis iter.
Hanc igitur mecum celeri contendite cursu
Arripere,& tanti lucra referre boni.
Et deus & cœli nostri sunt causa laboris,
Efficient pugnam præmia tanta leuem?
Quis furor est opibus animos seruire caducis
Quos deus in superum regna beata vocat?
Cur igitur fratres,cur vos terrena morantur
Hospitia? infesto soluite colla iugo.
Nec mora,tam facili germanos voce coegit
Annuere,& proprios deseruisse lares
Tunc,modo suppressus,vicina inuoluere tecta
Incipit,& lato spargitur ore focus
Namq; pares sancta socios vt quæteret arte,
Augeretq; suo regna superna grege,
Conspicuum forma iuuenem,decus omne suorum,
Non puduit medio spargere verba foro.
Et modo cœlestes populis memorare triumphos,
Et modo Cerberei regna tremenda canis.
Artifici innumeras gentes sermone trahebat
Sola docens summi castra sequenda ducis.
Illic condensas glomerabant agmina turbas,
Quocunq; optatos verterat ille pedes.
Tunc comitum illustris numeroso ex agmine cœtus
Hæsit,& huic firmo fœdere iunctus erat.
In quodcunque velit pedibusque animisque parati
Deduxisse bonum relligionis opus.
Vna omnes parili socios feruore voluntas
Iunxerat,immensum compuleratque gregem.
Omnibus vna domus fuerat,cibus omnibus vnus,
Vitaque diuini plena timoris erat.
Vtque petens sparsam gelidus gladiator arenam
Apta prius vacuis ictibus arma probat,
Sic iuuenes validis monachorum tela lacertis
Torquentes vitiis aspera bella mouent.
Sicque prius sacras posito quam murice vestes
Induerent veteres deseruere vias.

Diui Benedicti habitum Bernardus cum sociis amplius quam. xxx. in Cistercienſi cœnobio induit,ibiq; breui sanctissimus efficitur.

QUamque dies votiua aderat qua sancta renasci
Debuerant animo pectora iuncta pari,
Cum puer ipse,virum celebri comitante caterua,
Sydereumque polo iam resonante melos,
Clauditur in septis,veteremque exutus amictum
Tegumna iam sancte rusticitatis habet.
Cellula parua nouæ capiebat tempora vitæ,
Cellula iudiciis semper amata suis.
Hic didicit summi penetrare cacumina cœli.
Hic didicit culto quicquid ab ore fluit.
Hic didicit curare nouo ceromate morbos,
Solus & extinctam viuificare fidem.
Munera tanta quidem modicos bene culta per annos
Donat amatori cella beata suo.
Dicite vos auido teritis qui compita passu,
Qualia clamoso lucra reperta foro?
Non ille ingenium vario problemate cœpit
Obruere,aut studiis illaqueare nouis.
Cura prior stimulos veneris domitare furentes,
Atque animi motus composuisse fuit.
Cura prior tristi luerent vt crimina planctu,
Quam caperent tumidum pectora læta sophos,
Cura prior superum nitida caligine pectus
Induere,& sensus mortificare suos.
Christus ob id tanto repleuit honore clientem,
Sæpe vt cœlestes cerneret ille choros.

Quid

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quid referam quotiens ſummi regina theatri
Nectareos illi viſa mouere ſonos?
Sæpe ſuum virgo famulum venerata ſolebat
Viſere, & ambroſias ſæpe referre dapes.
Nunc age, qualis erat meditanti in pectore virtus
Accipe, nam breuibus perſequar ipſe modis.
Ante ſalutarem curuato poplite Chriſti
Effigiem, lachrymas, vota, precesq́ue dabat,
Confixasq́ue truci ſpectabat vulnere plantas,
Oſſaq́ue diſtinctis dinumeranda notis.
Iamq́ue gemens trꝫula fundebat voce querelas
Verbaq́ue montanas apta mouere feras.
O decus, ô noſtri lenimen Chriſte doloris,
O mihi tam duro parta labore ſalus.
Fœlix ſi tantas in me conuertere pœnas,
Et liceat miſero ſi mihi poſſe mori,
Ipſe immaturos auſim decerpere fructus:
Chriſte tamen dentes obſtupuere tui.
Sydera, terra, fretum, domini miſereſcite veſtri,
Flete meos caſus, ſydera, terra, fretum.
Talia dum memorat, domini pendentis imago
Soluit in amplexus brachia mota ſuos.
Talis in excelſo regnabat principe virtus,
Talis in ardenti pectore feruor erat.
Sic nouus interno gaudebat nectare miles,
Intimaq́ue æternus ſtrinxerat oſſa calor,
Vt mortale nihil ſaperet, terrenaq́ue ſemper
Dediſcens, Chriſti raptus amore foret,
Noctibus in lachrymas facile ſoluebat ocellos,
Et minimi durus criminis vltor erat.
Carnibus abſtinuit, magniq́ue abdomine piſcis,
Sedabatq́ue ſitim ſimplicis humor aquæ.
Artibus his ſummam virtutum venit in arcem
Sic peragens lætos prima iuuenta dies.
Vixerat hic dulces iamdudum inglorius annos,
Tempora nec verę plena quietis erant:
Cum deus ipſe pio diſponens omnia nutu,
Bernardum ex humili iuſſit abire loco,
Nomine clara quidem, ſed clarior omine vallis
Conſita vicina ſub regione fuit.
Miſſus in hanc ſacras referens pater optimus artes.
Condidit imperio clauſtra regenda ſuo.
Perfidus, & ſcelerum defeſſus mole ſuorum
Huc veniens, poſito crimine tutus erat.
Quique peregrino rutilabat murice quondam,
Hic didicit cultu pauperiore tegi.
Nec pudor hic curuis agitare ligonibus arua,
Et trahere inuitos ſub iuga panda boues.
Hic ſpes vera, fides, probitas, reuerentia, cultus,
Et decor amq́ue relligionis erat,
Veſtis dura, cibus tenuis, rigidiq́ue labores
Semper, & exhibitis condita clauſtra feris.
Vix dabat aſſiduo defeſſus vomere fructum,
Sic locus hic ſterilis pauperiq́ue fuit.
Queq́ue ſolent miſeris præſtare cubilia frondes,
Hæc etiam monachis fercula læta dabant.
Omnis odoratis populus virtutibus ibat.
Gaudebatq́ue leui ſubdere colla iugo.
Nunc ego, quæ latitans clauſtro miracula ſanctus
Ediderit populis concelebrata canam.
Non procul inde virum nimio circundedit æſtu
Febris, vt extremam crederet ire diem.
Non ille Aemoniæ potuit medicamine morbus
Curari, aut medica conualuiſſe manu.
Itur ad excelſi veneratas militis ædes,
Auxiliumq́ue humili poſcitur ore pium.
Ille ierat, lachrymiſq́ue deum precibuſq́ue rogarat,
Vt celerem moriens ſumeret æger opem
Protinus ex alto languens reſilire cubili
Cernitur, & valido quolibet ire pede.
Hinc iam Bernardus toti innoteſcere mundo
Cœpit, & ex illa clarior eſſe die.
Vndique vicinas volitabat fama per vrbes,
Miraturq́ue nouę quiſque ſalutis opus.
Audiit, & læto properat Germania curſu,
Quique colunt fines Betica terra tuos.
Ille oculis captam matrem, nunc ille parentem
Aduehit, extremo currit ab orbe miſer.
Spirituum tetro vexatus quiſque furore
Pergit, & infeſto liber ab hoſte redit.
Loripedes etiam plures lectica vehebat,
Vt pia naturæ dextra nouaret opus.
Ille crucis tantum decorabat pectora ſigno,
Sic poterat placita quiſque ſalute frui.
Aeger Apollineas doctiq́ue Machaonis artes
Qui coleret, toto nullus in orbe fuit.
Tanta inerat facili ſermoni potentia ſancto,
Tam celeris ſacro venit ab ore ſalus.

Bernardus Innocentium pontificem maximum à Petro Leonis expulſum ſedi apoſtolicæ mirabiliter reſtituit.

INterea Latias gladiis ſtridentibus vrbes
Exagitat Stygio miſſus ab amne furor.
Romaq́ue tartareis nimium vexata colubris
Frendit, & inſana ſeditione furit.
Quodque Panophęi lacerabat templa tonantis,
Fœdifragum Petri ſchiſma Leonis erat.
Hic male dum veterum titulis & laude ſuperbit,
Pontificis ſummos pugnat adire gradus.
Cunq; alius, ſacro procerum dictante ſenatu,
Debuerat ſedem Chriſte tenere tuam,
Ille tamen diro proſternens omnia ferro,
Immeritum templi ius dabat omne tui.
Iamq́ue ſacerdotes præſtanti laude verendos
Expulerat, ſancta ſolus in vrbe potens.
Quique Leonigenas renuerunt ſumere partes,
Proh facinus gladio ſuccubuere truci.
Enſibus hic tumido bacchantibus agmine, Chriſti
Viſcera, Romanæ diripiuntur opes.
Nec furor hanc belli peſtem intra mœnia clauſit,
Gorgoneum toto virus in orbe fuit.
Nam qui legitimas paſtor retinebat habenas,
Multa dabat meritis templa regenda viris
Perfidus at contra temeratis legibus alter
Templa ſacerdotes iuſſit habere ſuos.
Ergo hinc Chriſticolas volitabant bella per vrbes
Dum cupit alterno quiſque ſubeſſe duci.
Sicq́ue per ambiguas errabat cymba procellas
Vt foret incerto iam peritura mari.
Ipſe pater verę fidei, pecoriſq́ue magiſter
Vix poterat propria delituiſſe domo.
Quid faciat? timido repetat ſi remige portum,
Certat in aduerſas ire magiſter aquas.
Deſerat ipſe ratem mediis Palinurus in vndis?
Hoc prohibet ſanctę relligionis amor.
Sed tandem rabidi defeſſus Marte Leonis
Cedit, & Hethruſco vectus ab amne fugit
Sic tamen interea lachrymis affatur obortis
Quos dederat profugę Chriſtus ineſſe rati.
O ſocij aduerſa fœlices ſorte futuri,
Dummodo ſiderei ſint rata dicta ducis
Auxilium ſancto, niſi ſit ſpes victa, labori
Fidite, cœleſti ſemper ab arce venit,
Maximus ille pater, Gallorum gloria regnis
Cuius iam toto nomen in orbe micat,
Ille quidem lapſis poterit ſuccurrere rebus.
Hæc requies longis ſola reperta malis.
Hunc etenim virtute virum, ſigniſque potentem
Quis neſcit facili voluere regna manu?
Hic ego ſecuro ſtatuam ſub ſydere puppim,
Hic poterit placido tuta latere vado.
Nec mora, Tyrrheno ſpumantibus æquore roſtris
Excepit profugum Gallica terra ducem.
Sicq́ue peragrato Gallorum limite, ſummus
Candida per ſiluas paſtor ad antra venit.

Occurrunt

Occurrunt longo venientibus ordine patres,
Præuia Chriſtiferæ ſigna fuere crucis,
Pſallentesq́ue pio mulcebant nubila cantu,
Talis in abiecto milite pompa fuit.
Hos Romanus eques nimium nimiumq́ue beatos
Quos videt in tanta degere pace, vocat.
Et modo continuis celebrata ſilentia clauſtris
Et modo parthenij laudat honoris opes.
Nil ibi quod rapida cuperet nouus aduena mente.
Nil niſi præcipui candor amoris erat.
Panis, poma, nuces, hortenſisq́ue herba legumen,
Deliciæ abductis iſta fuere viris.
Maximus interea Chriſti ſua fata ſacerdos
Tam longę cauſas expoſuitq́ue vię.
Tunc pater ipſe ſui veritus mandata magiſtri
Accepit profugæ vela tuenda ratis.
Non ego multiloquo ſeptem tolerata per annos
Carmine fata notans ſingula queque canam.
Nec referam longos quos pertulit ille labores,
Dum cuperet laceram componſuiſſe fidem.
Summa ſequar tantum celebris faſtigia facti,
Atque inerit chartis exitus ipſe meis.
Imperium tenuit Romano in culmine ſummum
Lotharius tanti tempore diſſidij
Ille virum merito ſanctum celebrabat honore,
Congaudens lateri ſemper adeſſe ſuo.
Hunc adiit, rogitatque ſenex vt fortibus armis
Reſtituat patriæ ſacra deosq́ue ſuæ.
Annuit, & valido glomeratis agmine turmis,
Aggreditur ſanctę rex pietatis iter.
Hinc precibus meritisq́ue pater Bernardus opimis
Atque hinc Lotarij caſtra fuere ducis.
Sic graditur ſummus Romana ad tecta ſacerdos,
Hinc atque hinc duplici tutus ab arce ſedens
Ventum erat ad ſummi celeberrima templa tonantis,
Vera loquar, facili ſed grauiora fide.
Non lituos, non caſtra duci, non bella mouere,
Non opus ardentem conſeruiſſe manum.
Vnius (ô fœlix) monachi reuerentia tantum
Terruit audaces ſęua per arma viros.
Ipſe autem tanti fuerat qui turbinis auctor,
Audiit hos humili triſtis ab ore ſonos
Petre tuam ſubito licuit mihi ſcindere vitam,
Et Phlegethonteo præcipitare lacu.
Tu tamen, vt gemitu veniam merearis acerbo,
Tres tibi pro grandi munere ſume dies.
Dicta fides ſequitur: iam tertius ordine titan
Fulſerat, extremum clauſit & ille diem.
Protinus expaſſis reſeruntur ouilia valuis,
Et refouent ſparſos lata per arua greges.
Quod fuerat rabidi ſancitum lege Leonis,
Deiicit hoc ſumma præſul in vrbe ſedens.
Iam poterant læti tractare negocia ciues,
Et rigidam tandem vertere arator humum.
Omnibus hic igitur placida ſub pace locatis,
Sanctus in optatos ſe tulit inde ſinus.

Bernardus Romana eccleſia fœlici pace donata, in Galliam honorifice rediit ibique ſanctiſſimam domino animam reddidit.

PRæterea eximij tacitus miracula patris
Quæ fuerint longę tempore facta vię.
Fœlices etenim nimium nimiumq; fuere,
Hoſpitio illuſtrem qui tenuere virum.
Quique ſacrum voluit populus retinere parentem
Obuius in longas ibat ab vrbe vias.
Gaudia quiſque nouo gradiens teſtatur amictu,
Occurritq́ue pio virq́ue puerq́ue ſeni.
Luctus abit, lætis reſonat concentibus æther,
Feſtaq́ue depoſitis artibus hoſpes agit.
Vndique purpureos ſpargunt per compita flores,
Et redolent ſacris thura peruſta focis.
Perque vias pueri ramos ſtrauere virentes,
Compita ſubiectis tecta fuere togis.
Sic quondam Solymis, inopum quem vexit aſellus,
Excepit reducem grata caterua deum.
At poſtq̄ optati conſedit limine tandem
Hoſpitij, plaudens vndique turba ruit.
Vndique turba ruit tanto glomerata tumultu,
Vt nequeat laſſum limine ferre pedem.
Tot quoque difficili languentia corpora morbo
Obtulerant, facili reſtituenda manu,
Vt male vel medici fuerit data copia ſomni,
Nec tulerit properas menſa peracta dapes.
Sicque peragratis Gallorum finibus, abbas
Contigit optato clauſtra beata pede.
Tunc nemora, & patrij lapidoſa cacumina montis
Aſpiceres domino plaudere cuncta ſuo.
Vtque ſolet multo non viſam tempore matrem
Expetere, & plaudens baſia ferre puer,
Sic hilares viſo monachi paſtore reſultant.
Oſculaque alternis dantque feruntque genis.
Tunc, modo qui fuerat titulis ſuper æthera vectus,
Cernere quem magni concupiere duces,
Ecce virum poſito ſpectares præſule ſanctum
Sarcula iam manibus corripuiſſe ſacris.
Et quibuſcipię humeris laſſus conſederat orbis,
Cernitur intexto vimine ferre lutum.
Bis centum æthereo plaudebant agmina regi,
Quæ bonus ex omni traxerat orbe pater.
Hæc fuerant tanto populis celebrata fauore,
Sic coluit ſanctum virq́ue puerq́ue gregem,
Totus vt ex illo reſonans contenderet orbis
Sacratum pariter detinuiſſe ducem.
Tunc Romana ſuo decoranda antiſtite templa
Eugenium ex humili ſurripuere domo.
Tunc etiam innumeræ diuerſis partibus vrbes
Inde ſibi ſacrum conſtituere caput.
Talibus acta viris nulla exagitante charybdi.
Sancta ſuper tenues cymba fluebat aquas:
Aurea iam poſito currebant ſecula faſtu.
Temporaq́ue hæc nullis nigra fuere malis.
Omnia diuinas reſonabant compita laudes,
Iam dabat angelicum terra fretumq́ue melos.
Hæc tamen ante alias longe celeberrima valles
Quam coluit magni duxq́ue paterq́ue gregis.
Iamq́ue decem ſenos luſtris properantibus annos
Clauſerat extremo curua ſenecta pede.
Atque ſeneſcenti titubantia corpore membra
Pondere continui fracta laboris erant.
Nec tamen auſteri laxauit frena fenectus
Culminis, aut celeres ſiſtere viſa rotas.
Sed velut in virtdi properabat fortius æuo,
Vt leuis ad palmæ præmia currit equus.
Vtque ſolet cantu modulos iterare canoro
Dulcius ad mortis limina ductus olor,
Sic dedit ille ſonos ſupremo in limite dulces,
Scriptaq́ue decrepiti mira fuere ſenis.
Nam pater æternos ſenio confectus amores
Expoſnitque ſacris oſcula lata modis.
Iamq́ue inſtare videns cœleſtis gaudia vitæ
Impoſuit vili languida membra toro.
Grex bonus ingemuit, circunfuſuſq́ue iacenti
Talia ſollicito murmure dicta dabat.
Ergo ne iam miſeros pater ô venerande nepotes
Fert animus medio deſeruiſſe mari?
Quis nam igitur triſtes, vel quis ſolabitur ęgros
Paſtor? & ętherei calcar amoris erit?
Quis pater attonitos inopesq́ue tuebitur agnos
Ne lanient auido viſcera dente lupi?
Quis poterit miſeris nodos aperire latentes
Legis, & eloquij myſtica verba ſacri?
Quis nunc torpentes animos, & frigida corda,
Curabitq́ue leui vulnera noſtra manu?
Ah nimium properata tuæ cita tempora vitæ,
Ah nimium læthi fata ſeuera tui.

Quid

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quid iuuat assiduis defessum vocibus,olim
Clauigerum nobis consuluisse patrem.
Ne quis forte suo populus pro præsule nostrum
Surriperet sancta calliditate caput:
Inuida si nostros nimium populata labores
Audet honoratum tollere Parca ducem.
Tu tamen ô facili nutu qui sydera torques
Necte iterum vitæ fila resecta tuæ
Vt cum fulta tuo fuerit domus ista labore,
Lætior acceptum cernat abire patrem.
Motus erat dictis senior,paulumq; leuatis
Luminibus,tenui rettulit ista sono.
Iam mihi summa quies, iam præmia læta parantur,
Dulcis adest tandem funeris horamei.
Sed vos fœmineo quid funditis ore querelas?
Quid iuuat emeritum detinuisse senem?
An ne prius toties dixi mea funera vobis,
Ne subitus nimium læderet ossa dolor?
Christus,Olympiaca fuero cum sede locatus,
Auxilium nostro maius ab ore pluet.
Nunc meus hic luteo circundatus aggere sensus
Vix habet vnde suas contueatur opes.
Vos tantum superi retinentes iussa parentis,
Ite per arreptum relligionis iter.
Non vos blandus honor,non vos labor improbus vnq;
Non reuocet toto quicquid in orbe patet.
Quid mihi si lituos inter facilesq; choreas
Duxissent lætos tempora nostra dies.
Quid mihi præteriti prodessent gaudia fastus,
Vrgerent Stygias si modo ferre faces?
Sed tandem tremulum vocat in sua regna clientem
Christus,& hinc celeri me iubet ire pede.
Vos igitur fratres,nati,patresq; valete,
Et mea sub memori condite dicta sinu.
Talia vix breuibus dederat mandata loquelis,
Saucia sollicito corda dolore leuans,
Cum niueus lachrymas inter gemitusq; suorum
Spiritus,abiecto corpore,celsus abit.
Ipsa per aerios virgo nitidissima tractus
Visa est cœlestes ducere læta choros.
Purpureamq; trahens animam super arce locauit
Empyrea,lateri composuitque suo.

Sanctus Bernardus nõ tantum antiquis Heroibus, sed Christianis quoque martyribus iure optimo præponitur.

Hactenus excelsi mirabar Cæsaris arma
Cui dedit æthereum Martia Roma decus.
Hannibalisq; truce Romano in sanguine dextrã,
Et Macedum clari gesta superba ducis.
Mirabar patria pro libertate furentes
Scipiadas,Decios,Aemiliosq; graues.
Nec minus ingenti decoratum laude fatebar
Quicelerem rapido torruit igne manum.
Cuique dedit clarum generoso ex ordine nomen
Aphrica,quo fœlix consule Roma fuit.
Et qui Sublicium tutatus pectore pontem
In Tyberis rapidas desilit altus aquas.
Quique Quirinalis posito modo consul aratro
Arma triumphato victor ab hoste tulit.
Et qui vectus equo radians fulgentibus armis
Se potuit scisso præcipitare soro.
Quique per adiunctas primeuo in Martis catenas
Ionias Tyrio sanguine tinxit aquas.
Illum etiam titulis rebar super ethera vectum
Qui tenuit Phrygios obsidione lares,
Iliacosq; inter proceres qui Marte superbo
Inclytus, Emonio tractus ab axe perit.
Quique gigantẽo superauit robore monstra,
Vnde Molorcheĩ signa leonis habet.
Hos ego crediderã nimium nimiumq; beatos
Qui tulerant forti nomen in astra manu.
Hos puer egregio simplex venerabar honore,
Cum legeret numeros prima iuuenta leues.
Nunc si Bernardo veteris præconia famę
Conferimq; meo fortia facta seni,
Quæ modo Threicio fuerant celeberrima cantu
Visa puellari nunc mihi digna sono.
Fama vetus taceat,cedant veterumq; triumphi,
Christigenam meritis sollicitare virum.
His etenim fictę fuerat virtutis imago,
Huic arete pleno pectore vera fuit:
Hic Marti & Phœbo gelidis libamina saxis
Obtulit,hic vero candida corda deo.
Illi terrificis domuerunt barbara bellis
Mœnia,& ingenti tecta superba manu.
Hic vada tartarei domuit Phlegetontis,& omnes
Spirituum steterant ad data iussa chori.
Hi varios celebri subierunt Marte labores
Pro patria pulchrum succubuisse rati.
Hic tulit assidua gelidos sub morte dolores,
Schismaticam cupiens conciliare fidem.
Illis falsus honos & inanis gloria famæ,
Solus at huic Christi causa laboris amor.
Forte triumphatis illi regionibus,ampla
Thesauros patriæ dona dedere suæ.
Hic autem miseros moriens dat habere nepotes
Munera quæ nullo sunt moritura die,
Munera quæ mores instauruere pudicos,
Hæc sunt quæ sacra scripserat ille manu.
Sed quid ego Herculeas Pygmęis carmine vires
Assimilo?& Phario flumina parua mari?
Optima mutato repetam præconia cantu,
Et pater exemplo te meliore canam.
Nam tibi cur vanos ausim conferre Quirites
Qui melior quouis martyre sanctus eras?
Grande quidem fuerat ferro flammisq; necari
Nec tamen æternam deseruisse fidem.
Maius opus summo versari in culmine rerum
Nec tamen vlla animos ambitione premi.
Maius opus vitæ rigidum tenuisse cacumen
Semper,& angustum relligionis iter.
Bellaq; spirituum telis agitata malignis
Maius opus forti corde tulisse fuit.
Fulmineos alij mirentur martyris arcus,
Laurentiq; auido quos tulit ore rogos.
Vulnera Chrysogoni iactent,Pauliq; catenas,
Eufemiæq; truci membra resecta manu.
Mirenturq; graues sanctorum funera,pœnas,
Bella,crucem,gladios,verbera,tela,faces.
Solus inexhausto mirabor corde labores
Quos pater æterno raptus amore tulit.
Nam si Christigenũm cędes,tormenta,labores
Colligis,& fusi sanguinis omne decus:
Cedent cuncta oneri quod pertulit ille beato,
Lapsuram cupiens sustinuisse domum.
Nanque alij lacera senserunt carne dolores,
Hic autem medio vulnera corde tulit.
Ergo animus quantum membris generosior ipsis,
Martyribus tantum celsior ille fuit.

Commendatio muneris à sanctißima dei genitrice Maria nobis collati, cum nuper diui Bernardi opuscula imprimi curauit.

Rostq; sancta polos cœliq; decemplicis orbes
Transcendit,que nouem virgo parensq; choros
Aethereamq; petens sociis spectantibus arcem
Regna tenet nullo destituenda die:
Humanis nunq; precibus nostræq; saluti,
Defuit,aut luteas spernere visa domos.
Sedpotius summi moderata est principis iras,
Spiculaq; in nostros eiaculanda lares.
Auxilium sceleri visa est præstare nefando
Sæpius,atque humiles conciliasse reos.
Illa dedit miseris veniam,totumq; per orbem
Illius ex miti depluit ore fauor.

Innumeros

Innumeros etiam populos vix ægra trahentes
Ossa fame,immo dicas iussit habere dapes.
Cumq; foret Latias pestis male iacta per vrbes,
Curauit stygiis vlcera missa vadis.
Illius optatos totiens experta fauores
Testis adest tanti Brixia nostra boni.
Brixia,quæ quondam populis lacerata malignis
Turgebat,medica non adeunda manu.
Brixia,quæ capitis medio confecta gerebat
Vlcera,quæ subitę causa fuere necis.
Nunc autem Marię precibus adiuta triumphat,
Et peragit lætis ocia grata choris.
Pulchraq; præcipuum Mariæ testantia munus
Templa locat, Parij marmoris inuar opus.
Hæc & plura parens Christi sanctissima nobis
Contulit,in miseras officiosa preces.
Hoc tamen audenti liceat dixisse camœna,
Atque animi sensus exeruisse mei.
Humano nunq; generi,nostroq; decori
Parthenice tantum muneri alma dedit.
Quantum grata suo nuper cum munere nobis
Protulit hæc breuibus scripta legenda notis.
Protulit ipsa quidem,proprio nam diua clienti
Iussit vt egregij quæreret orsa senis.
Iussit,& ecce nouum fuerant quæ sparsa per orbem
Scripta volens vno margine cuncta leges.
Scripta triumphales cœli referantia valuas,
Scriptaq; communi suscipienda manu.
Omnis nanq; datis ætas sexusq; libellis
Perfruitur,Latio si tamen ore sonat.
Quisquis ades,si forte tuæ tibi cura salutis,
Hæc fuerint animæ grandia dona tuæ.
Si cupis optata connubia ducere prole,
Atq; maritali succubuisse iugo.
Hic potes egregios morum decerpere fructus,
Qui tribuant natis nomina rara tuis.
Si tamen eloquij tantum tibi cura nitentis,
Hic fuit eximio non Cicerone minor.
Quod si forte pio iuuat indulgere labori,
Et populos Christi iussa docere rudes.
Hic documenta tibi varias spargenda per vrbes
Collige,quæsitis hic meliora dabit.
Cum voluit placido demulsit pectora sensu,
Cum voluit rigido terruit ore reos.
Quod si cœlitibus iuuat indulgere tuendis,
Tutius atq; humili delituisse casa:
Hic tibi præcipuo semper venerandus honore
Author,& æterno dignus amore coli.
Hunc relegens summo lætus spatiabere cœlo,
Et poteris stygios tristis adire lacus.
Ante oculos nostri pinget tibi pincipis ortus,
Et pastorali numina nata domo.
Hinc atque hinc dulci resonat modulamine Iesus,
Et Mariæ illustri nomina culta sono.
Candida tartareo statuisse ex hoste trophęa,
Anguigerumq; docet dissecuisse caput.
Et quibus ille dolis miseros,quibus artibus alter
Decipiat pascens sancta per arua pecus.
Qui legit,expleri nequit,ardescitq; legendo,
Et dolet assueti cum venit hora cibi.
Efficiunt animos aliorum scripta tumentes,
Et nimium sparsis luxuriare comis.
Hæc autem mundo paracletum in pectore condent
Accendentq; nouis frigida corda focis.
Hæc tibi marmoreo lachrymas de pectore dulces
Elicient,animæ gaudia summa tuæ.
Denique cuncta noui veterisq; volumina sensus
Solus hic eximia continet arte liber.
Hæc igitur toto monachi contendite cursu
Arripere,& tacito condite dicta sinu.
Vt vos sidereum faciant conscendere culmen
Cœlestesq; inter regna tenere choros.
Vos quoq; Christigenę,genus immortale clientes
Parthenicum medio figite corde senem:
Vt cœli terræq; graues eliminet iras,
Et reseret clausi limina celsa poli.

Beati Bernardi metricum testamentum. Et primo sui prioris interrogatio.

Qvæ vitæ forma,qui mores,quæ sacra norma,
Quid deceat,quid non,instrue sancte pater.

Responsio ipsius Bernardi.

Qvæ feci primo, vobis facienda relinquo.
Nullum turbaui, discordes pacificaui.
Læsus sustinui, nec mihi complacui.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca